Bayerische StaatsBibliothek

Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Hutter, Elias, 1553-1605

Novvm Testamentvm Dni. Nri. Iesv Christi Syriacè Ebraicè Graecè Latinè Germanicè Bohemicè Italicè Hispanicè Gallicè Anglicè Danicè Polonicè

Bd.: 1

Noriberga 1599

2 B.polygl. 15-2,1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10621608-6
VD16 B 4174

Biblia

2° B. polygl. 15 (2,1

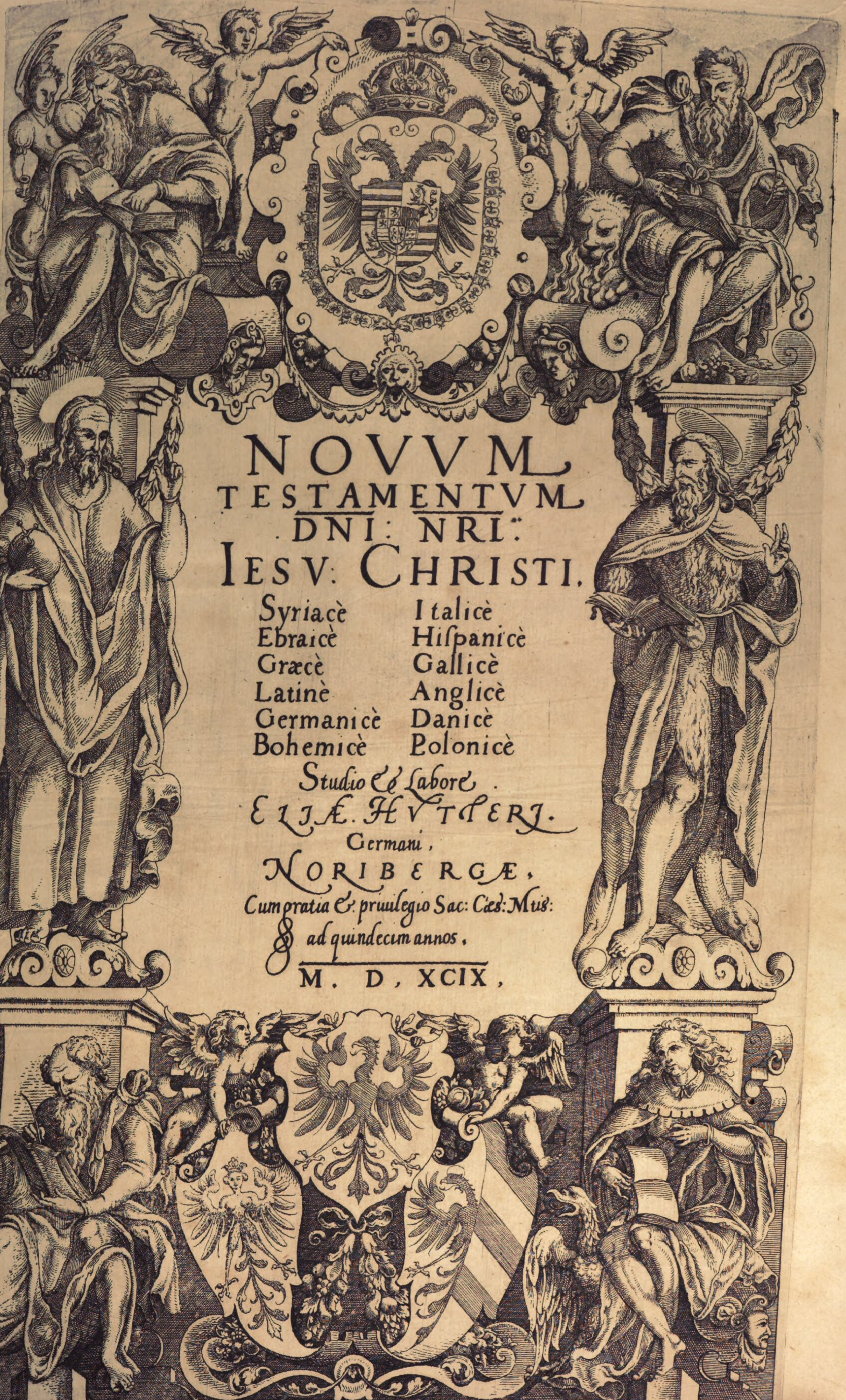

NOVUM TESTAMENTUM DNI: NRI: IESU: CHRISTI.

Syriacè
Ebraicè
Græcè
Latinè
Germanicè
Bohemicè
Italicè
Hiſpanicè
Gallicè
Anglicè
Danicè
Polonicè

Studio & Labore
ELIÆ. HUTTERI.
Germani,
NORIBERGÆ,
Cum gratia & priuilegio Sac: Cæs: Mtis:
ad quindecim annos.
M. D. XCIX.

Wb/50/612

NOVI TESTAMENTI PRIMUS TOMVS;

CONTINENS

EVANGELIVM

DOMINI NOSTRI

IESV CHRISTI,

SECVNDVM

S. MATTHÆVM,
S. MARCVM,
S. LVCAM,
S. IOHANNEM,

ET

ACTA APOSTOLORVM.

Bayerische
Staatsbibliothek
MÜNCHEN

Bayerische Staatsbibliothek MÜNCHEN

CHRISTIANO ET CANDIDO LECTORI

S. P. D.

ELIAS HVTTERVS.

FACILIMA OLIM FVIT SAPIENTIAE ET LINGVArum acquiſitio: Sic ADAM protoplaſtus, unico momento, tantam rerum cognitionem adeptus eſt, ut ex mandato divino, per Cubicam Alphabethi combinationem, juxta Trinitatis myſterium, cunctis animalibus propria & appoſita imponeret nomina, quibus in hunc usque diem, non ſine ſingulari admiratione, utilitate & voluptate, utimur.

IOSEPH, penè adhuc puer in AEgyptum venditus, in tantum, apud ſenem parentem, in Sapientiæ ſtudio profecerat, ut poſtea ſenes AEgypti doceret Sapientiam. SALOMON Rex, juvenis adhuc, ſtudio minimè operoſo, tantam rerum omnium cognitionem percepit, ut omnibus hominibus miraculo eſſet. DANIEL Propheta, puer, cum ſociis ſuis, unico triennio, in Sapientiæ ſtudio tantoperè profecit, ut coram Nebucadnezare ſtaret, & vel ſolus miraculi inſtar, omnes Chaldæorum Aſtrologos & Magos decuplo antecelleret. Sancti APOSTOLI homines aliâs plebei, piſcatores & indocti, ex miſsione Spiritus Sancti, omnium linguarum expeditiſsimam cognitionem in momento perceperunt. Hodiè quid ejusmodi cernitur in Eccleſia? Decem, Quindecim, Viginti annos ad minimum, in Scholis trivialibus & Academiis, nunc hîc, nunc alibi ætatem noſtram macerantes, & diſcruciantes Minervam quisque ſuam, (ne dicam de ſumptibus, periculis & miſeris parentibus, qui vana ſpe lactati, omnique ſolatio deſtituti, cum lachrymis ad foveam deſcendunt) vix tamen dimidium, quod expetimus, aſſequimur. Miraculis & omnipotentiæ divinæ, ut fas eſt, debitum honorem & locum relinquo; de Arte ipſa loquor phyſica & naturali, divinæ voluntati non contraria. Quis quæſo unquam noſtris in ſcholis cum Adamo protoplaſto, veram & cubicam nobis monſtravit vocabulorum impoſitionem? Quis Vrim & Thummim, ſummi ſacerdotis myſterium, nobis explicuit: Quis cum Ioſepho, Salomone, Daniele, triennem nobis exhibet ſcholam Sapientiæ? qua pueri diſcendo tantum conſequi valeamus, ut vel in hoc, vel in futuro ſeculo, coram Pharaone, ſenioribus AEgypti, Salomone, Regina Sabæ & Nebucadnezare ſtare & excellere queamus. Roget quis unde malum hoc? Et quod ſit ejusdem remedium? Vix invenias virum, qui rem ſeriò curet inquirere, vel qui morbo tam deſperato manum adhibere deſideret; imò quod pejus eſt, ſi quis veras cauſas & rationes norit, vix easdem ſine magna offenſa & periculo in medium proferre auſit: Tanta eſt hujus ultimi ſeculi perverſitas.

Hanc ob cauſam & ego hactenus cum dolore conticui, & tacuiſſem diutius, niſi me bonorum preces, & ſanctæ poſteritatis ratio commoviſſent. Quandoquidem enim toti terrarum orbi nil ęquè ſcitu, actu & factu neceſſarium & utile, & homine Chriſtiano dignius eſſe poteſt, atq; hoc ipſum, qua ratione poſt Babylonicam Linguarum confuſionem, citra ardui laboris impenſam, & ſine prolixi temporis diſpendio, veram Sapientię et Linguarum cognitionem aſſequamur, in quo totius mundi ſalus & emolumentum tanquam in cardine verſatur, atque in quo omnes Sapientes, Monarchæ, Philoſophi, à Babylonica confuſione laborarunt & adhuc laborant: Ideo & Ego, licet omnium minimus, negotio & operi huic manum adhibui, atque in præſentiarum, eo quo erga DEVM, Eccleſiam & totam poſteritatem affectus ſum animo, liberali & candido, veras cauſas & rationes aperiam. brevibusque, quod ſentio, ſcribam:

I. Vnde illa noſtri ſeculi infelicitas, perverſitas & ſtudiorum remora.
II. Et quibus mediis & remediis huic malo reſiſtendum.

Faxit Deus Opt. Max. cujus eſt negotium, ut ipſi grata, Eccleſiæ & poſteritati utilia & ſalutaria proferre valeam.

Prima & principalis cauſa, quæ totum etiam genus humanum in extremas miſerias atque ipſam confuſionem Babylonicam præcipitavit, eſt ipſa Mundi ingratitudo & ſuperbia, qua ſemper veram neglexit Sapientiam verbi: E contra inanem ſibi finxit eruditionem, ſtultitiam nempe, quam quiſque mediocriter ingenioſus fingere poteſt, Hoc eſt, Mundus non vult nec poteſt diſcernere inter SOPHIAM & PHILOSOPHIAM: inter Sapientiam illam, & linguam divinitus nobis traditam, & inter ſtudium Sapientię, maximo labore acquirendum, juxta ſcripturæ dictum: Duo peccata commiſit populus meus, me fontem aquarum vivarum dereliquerunt, fodiendo ſibi ciſternas, ciſternas inquam, in quibus non eſt aqua. Nam quia Sapientiam τοῦ λόγου cælitus revelatam, quam gratis & ſine omni labore, cooperante Spiritu ſancto, certiſsimo eventu, æquè atque Patriarchæ, Prophetæ & Apoſtoli, percipere valeret, nec ſeriò affectat, nec cum Salomone, Daniele & Apoſtolis, à DEO ardentibus votis & firma fide expetit: Alteram autem Ethnicam, ſtultam & phantaſticam illam, ſine fide, ſine timore DEI, ſine invocatione Filii Dei, propriis ſaltem viribus aſſequi conatur, haud immeritò maximo labore conſequitur. Cur enim DEVS Sanctus Benedictus, ſuperbo & ingrato Divinæ Sapientiæ contemptori, magnifica ſua dona vi quaſi obtruderet?

Quia tu repuliſti ſcientiam, inquit DEVS, Ego repellam te, ne fungaris officio.

Sapientia ergo, de qua nunc agimus, ut & de ſe ipſa loquitur, eſt ſplendor lucis æternæ & ſpeculum ſine macula operationis divinæ, & imago bonitatis ejus; Vapor virtutis divinæ, & emanatio omnipotentis gloriæ ſyncera, in quam nil inquinatum incurrit: Vna exiſtens omnia poteſt, & in ſemetipſa permanens innovat omnia, & per nationes in animas ſanctas deſcendens, amicos DEI & Prophetas conſtituit. Neminem enim diligit DEVS, niſi eum, quî cum Sapientia inhabitat. Sapientia enim eſt ſpiritus intelligens, ſanctus, unigenitus, multiplex, ſubtilis; mobilis, integer, incoinquinatus, manifeſtus, illæſus, amans bonum, acutus, expeditus, beneficus, humanus, ſtabilis, firmus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, qui omnes capit Spiritus intelligentes, etiam mundiſsimos ſubtiliſsimoſque. Omni enim motu mobilior, attingit & capit omnia propter munditiam. Eſt ſpecioſior Sole, & ſuper omnem Stellarum diſpoſitionem: *Luci comparata invenitur prior*; huic quidem ſuccedit nox: Sapientiam autem nulla unquam vincit malitia; Facile videtur ab his, qui diligunt eam, & facile invenitur ab his qui quærunt eam, imò ipſa ſui ſtudioſos præoccupat, atque ſeſe illis conſpiciendam præbet.

Si divitiæ ſunt appetibilis poſſeſsio, quid Sapientia locupletius? quæ omnia operatur: ſi autem Prudentia operatur aliquid, quis exiſtentium ipſa artificioſior? Si Iuſtitiam quis diligit, labores hujuſce meræ ſunt *Virtutes*: ſi rerum experientiam quis deſiderat, hæc ſcit præterita omnia; futura conjectat; præſentes ſermonum fallacias; & ænigmatum reſolutiones exactè novit; ſigna & prodigia nec non eventus opportunitatum & temporum à longè cognoſcit. *Hanc* inquam Sapientiam quia Mundus negligit, meritò cum ratione inſanit, noctem cum noctua, *luci meridianæ* præferens. Quis enim mortalium ex proprio cerebro DEI conſilium cognoſcet, aut quis propria ratione aſſequetur id, quod velit DEVS? ſiquidem mortalium cogitationes *timidæ & præſumptiones incertæ*. Corpus enim corruptibile aggravat animam, & terrena habitatio deprimit mentem multa cogitantem, *Vix imaginando percipimus ea, quæ in terris ſunt & quæ ante oculos & pedes verſantur, quæque in manibus cum dolore invenimus. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inveſtigabit ea?* Niſi ipſe DOMINVS dederit Sapientiam, & miſerit Spiritum Sanctum ſuum ex altiſsimis, & ſic corrigantur ſemitæ eorum, qui in terris habitant, & docti fuerint homines, quæ placeant DEO, atque per Sapientiam ſalvi fiant. *Hæc* de prima cauſa ſufficiant.

Altera cauſa eſt, quòd noſtra ætas non modò ipſam Sapientiam Verbi & Linguam Sanctam contemnit: Sed nec veſtigiis veterum patrum, imò nec ſapientum Ethnicorum, Monarcharumq; inſiſtere cupit. Olim enim à condito Mundo uſque ad *Babylonicam linguarum* confuſionem, atque inde uſque ad captivitatem Babylonicam, unica ſaltem & ſola Ebræa lingua duravit & propria quaſi manſit Eccleſiæ, in qua omnes patefactiones *Divinæ*, omnes facultates, profeſsiones & artes, una quaſi ſynopſi & Idea comprehenſæ fuerunt, atque unicuiq; innatæ quaſi adhæſerunt.

Hanc linguam qui exactè novit, facilima Methodo, ad omnium ſcientiarum faſtigium tranſcendere valuit. Hanc Eber, Abraham, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Moſes, Samuel, David, Salomon, Elias, Eliſæus &c. tanquam DEI & Eccleſiæ propriam, atque omnis divinæ & humanæ ſapientiæ clavem, medias inter gentes Idolatricas, ſolam puram & inviolatam conſervarunt & propagarunt.

SALOMON Regnatorum omnium, qui ſub ſole emerſerunt, magnificentiſsimus, etſi omnium linguarum fuit peritiſsimus. Fuit enim, ut inquit Eccleſiaſtes, non ſapiens ſaltem (nempe pro ſemetipſo) ſed ipſemet populo ſuo bona & ſalutaria dogmata, non in peregrino Idiomate, ſed in ſancta paterna Lingua tradidit, inveſtigans & componens parabolas multas, quærens verba utilia & rectè ſcribens ſermones veritatis.

Hanc Sanctam DEI Linguam, ut & Germanicam, ſcholis noſtris tanquam inutiles, ſtultas & parum neceſſarias, omnino infenſas & exoſas reddidit Diabolus, quo quid pro ſuo ingenio excogitare poſsit compendioſius, non video. Fundamento enim Ebraicæ linguæ non rectè poſito, & tecto Germanicæ linguæ turpiter dejecto, quid obſecro ſuperſtruas, quod leviſsimo etiam momento impulſum non corruat? Benè hac in parte intelligit Calumniator, hoſtis ille infenſiſsimus, quid hoc dictum ſit: Ex ore infantium & lactentium fundaſti robur, ut deſtruas inimicum & ultorem. Item: Malo quinque verba loqui in ſenſu, quàm decem millia verborum in Linguis &c.

NEBVCADNEZAR aureum illud Monarcharum caput, inter cætera tam diligens Sapientiæ & Linguæ ſuæ cultor fuit, ut etiam de Regia ſua menſa, pueros aleret ingenioſos, linguæ Chaldaicæ diſcendæ addictos, quibus in adminiſtranda Monarchia tandem commodè uti poſſet: Nec ipſe præterea Examina ſcholaſtica inſtituere detrectauit, in quibus Danielem, ut dictum eſt, decuplo præſtantiorem Magis & Aſtrologis omnibus comperit.

GRAECI ad unum omnes, omni conatu, ſuam Græcam excolere & evehere conati ſunt, ut ex Socrate, Platone, Ariſtotele, Alexandro Magno aliisque Philoſophis, Regibus & Principibus apparet, qui omnes Ebræorum, Chaldæorum, Perſarumque divitias, in ſuos theſauros, ſuppreſſo titulo contulerunt.

Sic PTOLEMAEVS Philadelphus Rex AEgypti, aliquot aureorum myriades impendit, ut ſaltem vetus Teſtamentum ex Sanctæ linguæ proprietate, in Græcum ſermonem, per 72. Interpretes tranſlatum legere & cognoſcere poſſet, qua translatione, Divi quoq; Apoſtoli, in allegando textu Biblico, uſi ſunt, ac noſmetipſi adhuc hodiè eandem non ſine ſingulari voluptate & utilitate, DEO ſit gratia, uſurpamus, meritoque nos Chriſtiani, Ethnico Regi immortales gratias agere cogimur.

ROMANI ſimili ratione, non aliam, quam propriam Latinam excoluerunt & toti terrarum orbi, vi quaſi obtruſerunt, qua etiam adhuc hodie utimur, nec eâdem carere poſſumus.

CAROLVS MAGNVS ille, qui primus Germanorum Imperator extitit, & Saxonicas Gentes & Regiones fidei Chriſtianæ Imperiiq; Romani repagulis incluſit, Exemplo veterum Monarcharum, Germanicam linguam tanta dignatus eſt æſtimatione, ut eandem ipſe certis regulis comprehenſam, certique characteris forma in ordinem redactam poſuerit. Pius enim & verè laudabilis Monarcha excellentiam Germaniæ & Monarchiæ ad Germanos translatæ, penitius atque alii perſpiciens, benè intellexit, Imperium ſine certæ linguæ excellentia, apud Germanos diu conſiſtere non poſſe, propterea Germanicam præ aliis evehere conatus eſt. Id quod & alii Imperatores multis rationibus tentarunt: Imò omnium bellorum ſuorum conſilia eò direxerunt potiſsimum, quo ſolius Divinæ gloriæ, veræ ſapientiæ & Catholicæ Religionis augerent Imperium. Hinc per totam Germaniam tot Templa illuſtria, tot Cœnobia, tot Collegia fundarunt, quibus Sapientia, Artes & Linguæ non ſecus ac in Sanctuario DEI cuſtodirentur, & aſsidua docentium & diſcentium cura & ſollicitudine, ad omnem poſteritatem per Germanos tutò propagarentur. Pro perſpicaciſsimis enim ingeniis ſuis abundè cognoverunt, Eccleſiam Chriſti, cujus fundamenta inter gentes Barbaras & Idolatricas, vi maxima jacere cogebantur, non in gladii ſecularis potentia: ſed in gladio ſpirituali, verbo DEI, Artibus & Linguis &c. conſiſtere, ſine quibus fruſtra in homines ſuſcipitur Imperium.

I. Quia ergo ſapientiam DEI contemnimus, nec non Ebræam ſanctam linguam, quæ omnium linguarum mater, fons & origo eſt, & ſola quidquid uſquam divini eſt, docet, ex ſcholis noſtris exterminavimus, eamque tanquam ſtultam, inutilem, pro filio perdito habemus.

II. Quia item veterum Sapientum, Patriarcharum & Monarcharum, Salomonis, Nebucadnezaris, Græcorum, Romanorum, Caroli Magni &c. prudens conſilium nec intelligimus, nec imitari conamur, nec ut ipſi ſuam, nos noſtram Germanicam præ cæteris in Scholis excolere & evehere contendimus: Sed cæco impetu ad Græcam, Latinam, confuſo docendi diſcendique ordine ferimur. Ebræam enim contemnimus: Germanicam noſtram omninò indignam judicamus, ut cum aliis, nedum ante alias ponamus. Græcam & Latinam per ſe utiles & neceſſarias, mancas & mutilas, capite & cauda truncatas, præpoſtero & confuſo ordine, & quidem tanta cum difficultate & nauſea juventuti proponimus, ut nihil ſuprà. Tanta præterea eſt lectionum, authorum, artium, facultatum, profeſsionum, librorum, præceptorumque multitudo, ἀταξία, confuſio, malitia & injuria, ut centeſimus quisque citius lanii aut ſutoris officium didicerit, quam inclytæ hujus rei ſtudiis, cum extremo ſalutis periculo, deſudarit. Addo, quod nemo ferè, quem ego norim, integrum Sacrorum Bibliorum codicem à capite ad calcem, in ulla Schola totaliter à Præceptore didicerit, imò ne Novum Teſtamentum purè Hebraicum, unquam viderit, in quo tamen omnis noſtra & totius Mundi pendet reſtitutio. Quid ergò mirum, quod Diabolo & confuſioni Babylonicæ ludibrio expoſiti ſimus. Hæc dicta ſufficiant de noſtri ſeculi perverſitate & ſtudiorum remora, ex quibus ſatis ſuperque demonſtratum eſſe arbitror, cur, niſi res mutetur in melius, pari paſſu in Sapientiæ ſtudiis, cum veneranda antiquitate progredi nequeamus, Nunc quomodo huic malo reſiſtendum, brevibus demonſtrabo.

I. Mundus ingratus & ſuperbus, ut ſolet, ſapientiam ipſam & Linguam Ebræam negligat, & DEO aliquando rationem reddat.

II. Exempla veterum nec curet nec imitetur, ſimplicitatemque Methodi & Linguæ, qua vna quæque gens & Monarchia ſuam maternam tanquam omnium nobiliſsimam excoluit, minimè recipiat.

III. Receptum & vulgarem docendi diſcendique modum, quem ſine maxima multorum perturbatione & caſu derelinquere nequit, retineat: Quid ad nos, qui non delectatur lauticiis, veſcatur glandibus.

Reſtat nihilo minus adhuc ultima via, nempe HARMONIA & SYMMETRIA, quę per Arcam Noë, per Sanctum Sanctorum, per Vrim & Thummim, per viſionem Ezechielis, lapidem Danielis, Cubum, Globum, Crucem, Quadratum, & Civitatem illam ſanctam, de cœlo deſcendentem, per 24. Seniores, & Spiritus Sancti miſsionem adumbrata præmonſtrataque eſt; Cujus beneficio ultima Mundi illuſtratio & reſtitutio per omnia fiat neceſſe eſt, donec tandem magna & pernicioſa illa Babel, linguarum confuſio, mater fornicationum & abominationum omnium, è medio tollatur Eccleſiæ, atq; ipſa in Chriſto unum fiat, & DEVS omnia in omnibus. Quemadmodum enim omnes linguæ ex una lingua olim defluxerunt: ſic viciſsim omnes in eandem illam primævam DEI linguam reducendæ ſunt.

Quemadmodum item multa eaque diverſiſsima inſtrumenta muſicalia, ab artificibus peritis ita concinnantur, ut ſonum gratiſsimum auribus præbeant: Ità quòque plurimæ eædemque diverſiſsimæ linguæ, Cubi, Globi, Crucis & Quadrati compendiis, ad unum concentum directæ, non minus gratæ fieri poſſunt.

Sic, quemadmodum formarum figurarumque varietas & diſcrepantia, ſymmetricè diſpoſita, oculis gratiſsima exiſtit: Ita quoque variarum ſcripturarum ſymmetrica coaptatio, qua quis una ſynopſi multa ſimul conſpicere, & de omnibus & ſingulis ſana mente judicare valeat, non modò grata, ſed & utiliſsima eſt: Hac Methodo Harmonica & Symmetrica ſemel rectè cognita & perſpecta, Sapientiæ & Linguarum ſtudioſus unico anno tantum diſcendo conſequi valebit, quantum vulgari docendi remora, vix integro decennio. Rem qui planè nondum intelligit, tantiſper quieſcat, donec res ipſa loquatur, ſuamque authoritatem defendat.

Ex uno certè omnia: Ergo omnia ad unum: Et quia omnia ad unum: Ergo quoque Sapientia & Linguæ: Et ſi Linguæ: Ergò & Literæ, Vocales, Accentus, & eorundem Media, ſive Orthographicè, ſive Proſodicè, ſive Etymologicè, ſive Syntacticè, Grammaticè, Biblicè, Harmonicè & Symmetricè, ad unam, veram, bonam, certam, ſimplicem formam, normam & regulam, dirigenda, reſtituendaque veniant, cujus dexteritate nec oculi, nec aures, nec mens, falli poſsint, ſed uno conſpectu ipſa αὐτοψίᾳ, plana & perſpicua fiant omnia: Hac inquam via nobis ingrediendum eſt, tunc multas Linguas & Scripturas ſimul æquè facilè, imò facilius, atque unam ſolam docere, diſcere, tractareque & ſine magno labore, ludendo Sapientiæ ludos aperire, & ad ſolidæ eruditionis culmen tranſcendere, totamque antiquitatem gloria & excellentia, Divina favente gratia, vincere & ſuperare poterimus, Iuxta Filii Dei prædictionem: Vltimi erunt primi & primi ultimi.

Hoc ut ritè perficeretur Opus, haud exiguos labores exantlavi hactenus, atque nunc denuò ejuſdem particulam, nempe, ſacroſanctum Evangelium Domini noſtri, IESV CHRISTI, ſecundum Matthæum, in duodecim Linguis ſcilicet, SYRIACE, EBRAICE, GRAECE, LATINE, GERMANICE, BOHEMICE, ITALICE, HISPANICE, GALLICE, ANGLICE, DANICE, POLONICE, elaboratum, ad te transmitto. Quo ut ad Dei gloriam & Eccleſiæ Chriſtianæ ſalutem cum voluptate utaris, exanimo precor.

Dabitur à me opera, ſi Devs vitam & valetudinem conceſſerit, ut integrum Novi Teſtamenti Opus, ſimili diſpoſitione & forma, cum aliis neceſſariis Methodicis, Harmonicis, Symmetricis, Grammaticis, Cabaliſticis, Maſoriticis compendiis, brevi ſubſequatur. Confirmet hoc Devs, quod operatus eſt in nobis, propter Templum ſanctum ſuum. Noribergæ 10. Auguſti, Anno M. D. XCIX.

D. HIE-

D. HIERONYMVS IN EPISTOLA AD PAVLINVM.

PERDAM, inquit, Sapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera Sapientia perdet falſam ſapientiam: Et quanquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos: Sapientiam autem non ſeculi huius, nec principum ſeculi iſtius, quæ deſtruitur, ſed loquitur DEI Sapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinavit DEVS ante ſecula. DEI Sapientia, CHRISTVS eſt. Chriſtus enim DEI Virtus, & DEI Sapientia. Hæc Sapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua & noni Pſalmi titulus prænotatur: Pro occultis filii, in quo ſunt omnes theſauri Sapientiæ & ſcientiæ DEI abſconditi. Et qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſecula: Prædeſtinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem eius, & lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi erant. Revela, (inquit David) oculos meos, & conſiderabo mirabilia de Lege tua. Lex enim Spiritualis eſt, & revelatione opus eſt, ut intelligatur, ac revelata facie, DEI gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti literas ut legat, reſpondebit tibi, Non poſſum: Signatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe literas, & tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apoſtolorum Sanctus Eunuchus, imò Vir (ſic enim eum ſcriptura cognominat.) quum legeret Eſaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putasné intelligis quæ legis? Reſpondit, Quomodo poſſum, niſi me aliquis docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho nec ſtudioſior, qui de Aethiopia, id eſt, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator Legis, divinæq; ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret literas ſacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perſonaret, ignorabat eum, quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in litera. O mira doctoris virtus: eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt, ac magiſter de diſcipulo: plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breviter: neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longius patiebatur, ut intelligeres, te in ſcripturis ſacris ſine prævio & monſtrante ſemitam, non poſſe ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philoſophis, Geometris, Dialecticis, Muſicis Aſtronomis, Aſtrologis, Medicis: quorum ſcientia mortalibus, vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, Cæmentarii, fabri metallorum, lignorumq; cæſores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam ſupellectilem & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt quod cupiunt: quod medicorum eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars eſt, quam ſibi omnes paſſim vendicant. Scribimus indocti, doctiq; poëmata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alii adducto ſupercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris literis philoſophantur. Alii diſcunt (proh pudor) à fæminis, quod viros doceant: & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, imò audacia ediſſerunt aliis quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi forte ad Scripturas ſanctas poſt ſeculares literas venerint & Sermone compoſito aures populi mulſerint, quicquid dixerint, hoc Legem DEI putant: nec ſcire dignantur quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantem.

SANCTVS
MATTHAEVS,

SIRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אונגליון — בשרה — ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דְּמַתַּי

קֶפַלְאוֹן א

כְּתָבָא דִּילִידוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּדַוִיד בַּר בְּרֵהּ דַּאבְרָהָם׃

Il Libro della generatione di IESV CHRISTO *figliuolo di Dauid, figliuolo d'Abraham.*

2 אַבְרָהָם אַוְלֵד לְאִיסְחָק אִיסְחָק אַוְלֵד לְיַעְקוֹב יַעְקוֹב אַוְלֵד לִיהוּדָא וְלַאחוּהִי׃

Abraam generò Iſaac. Et Iſaac generò Iacob. Et Iacob generò Iuda, & i ſuoi fratelli.

3 יְהוּדָא אַוְלֵד לְפַרֶץ וַלְזַרַח מֶן תָּמָר פַּרֶץ אַוְלֵד לְחֶצְרוֹן חֶצְרוֹן אַוְלֵד לְאָרָם׃

Et Iuda generò Fares e Zaran di Tamar. Et Fares generò Eſrom. Et Eſrom generò Aram.

4 אָרָם אַוְלֵד לְעַמִינָדָב עַמִינָדָב אַוְלֵד לְנַחְשׁוֹן נַחְשׁוֹן אַוְלֵד לְסַלְמוֹן׃

Et Aram generò Aminadab. Et Aminadab genero Naaſſon. Et Naaſſon generò Salmon.

5 סַלְמוֹן אַוְלֵד לְבָעָז מֶן רָחָב בָּעָז אַוְלֵד לְעוֹבִיד מֶן רְעוּת עוֹבִיד אַוְלֵד לְאִישַׁי׃

Et Salmon generò Booz di Rachab. Et Booz generò Obed di Rut. Et Obed generò Ieſſè.

6 אִישַׁי אַוְלֵד לְדַוִיד מַלְכָּא דַּוִיד אַוְלֵד לְשְׁלֵימוֹן מֶן אַנְתְּתֵהּ דְּאוּרִיָּא׃

Et Ieſſe generò il Re Dauid. Et Il Re Dauid generò Salomon di quella che fu moglie d'Vria.

7 שְׁלֵימוֹן אַוְלֵד לְרְחַבְעַם רְחַבְעַם אַוְלֵד לַאֲבִיָּא אֲבִיָּא אַוְלֵד לְאָסָא׃

Et Salomon generò Roboam. Et Roboam generò Abia. Et Abia generò Aſa.

כְּפִי מַתָּי׃

א

סֵפֶר תּוֹלְדוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד בֶּן־אַבְרָהָם׃

LIBRO de la generacion de Ieſu Chriſto hijo de David, hijo de Abraham.

2 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וְיִצְחָק הוֹלִיד אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־יְהוּדָה וְאֶת־אֶחָיו׃

Abraham engendró à Iſaac. Y Iſaac engendró à Iacob. Y Iacob engendró à Iudas, y à ſus hermanos.

3 וִיהוּדָה הוֹלִיד אֶת־פֶּרֶץ וְזָרַח מִתָּמָר וּפֶרֶץ הוֹלִיד אֶת־חֶצְרוֹן וְחֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת־רָם׃

Y Iudas engendró de Thamar à Phares y à Zaram. Y Phares engendró à Eſrom. Y Eſrom engendró à Aram.

4 וְרָם הוֹלִיד אֶת־עַמִּינָדָב וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת־נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־שַׂלְמוֹן׃

Y Aram engendró à Aminadab. Y Aminadab engendró à Naaſon. Y Naaſon engendró à Salmon.

5 וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־בּוֹעַז מֵרָחָב וּבוֹעַז הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד מֵרוּת וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשָׁי׃

Y Salmon engendró de Raab à Booz. Y Booz engendró de Ruth à Obed. Y Obed engendró à Ieſſe.

6 וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הוֹלִיד אֶת־שְׁלֹמֹה מֵאֵשֶׁת אוּרִיָּה׃

Y Ieſſe engendró àl rey David. Y el rey David engẽdró à Salomon de la que fue muger de Vrias.

7 וּשְׁלֹמֹה הוֹלִיד אֶת־רְחַבְעָם וּרְחַבְעָם הוֹלִיד אֶת־אֲבִיָּה וַאֲבִיָּה הוֹלִיד אֶת־אָסָא׃

Y Salomon engendró à Roboam. Y Roboam engendró à Abia. Y Abia engendró à Aſa.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ δαυίδ, υἱοῦ ἀβραάμ.

LIVRE de la generation de IESVS Chriſt, fils de Dauid, fils d'Abraham.

2. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Abraham engendra Iſaac. Et Iſaac engendra Iacob. Et Iacob engendra Iuda & ſes freres.

3. Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θάμαρ. Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ.

Et Iuda engendra Pharez & Zara de Thamar. Et Pharez engendra Eſrom. Et Eſrom engendra Aram.

4. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ, ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.

Et Aram engendra Aminadab. Et Aminadab engendra Naaſſon. Et Naaſſon engendra Salmon.

5. Σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί.

Et Salmon engendra Booz de Rachab. Et Booz engendra Obed de Ruth. Et Obed engendra Ieſſé.

6. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαυὶδ τὸν βασιλέα. δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου.

Et Ieſſé engendra le roy Dauid. Et le roy Dauid engendra Salomon, de celle qui auoit eſté femme d'Vrie.

7. Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά.

Et Salomon engendra Roboam. Et Roboam engendra Abia. Et Abia engendra Aſa.

EVANGELIVM · Euangelium · Euangelium

S. MATTHAEI.

CAP. I.

LIBER generationis Ieſu Chriſti filii David, filii Abraham.

The booke of yͤ generation of Jeſus Chriſt yͤ ſonne of Dauid / the ſonne of Abraham.

2. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.

Abraham begate Jſaac. And Jſaac begate Jacob. And Jacob begate Judas and his brethren.

3. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Eſron, Eſron autem genuit Aram,

And Judas begate Phares / and Zara of Thamar. And Phares begate Eſrom. And Eſrom begate Aram.

4. Aram autem genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naaſſon Naaſſon autem genuit Salmon.

And Aram begate Aminadab. And Aminadab begate Naaſſon. And Naaſſon begate Salmon.

5. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe.

And Salmon begate Booz of Rachab. And Booz begate Obed of Ruth. And Obed begate Jeſſe.

6. Ieſſe autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.

And Jeſſe begate Dauid the King. And Dauid the King begate Solomon of her that was the vvife of Vrias.

7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Aſa.

And Solomon begate Roboam. And Roboam begate Abia. And Abia begate Aſa.

S. Matthei.

Das I. Capitel.

DJß iſt das Buch von der Geburt JEſu Chriſti der da iſt ein Son Davids / des Sons Abraham.

DEnne er den Bog / om JHeſu Chriſti fødſel / Som er Dauids ſøn / huilken er Abrahams ſøn

2. Abraham zeugete Jſaac. Jſaac zeugete Jacob. Jacob zeugete Juda vnd ſeine Brůder.

Abraham afflede Jſaac. Jſaac afflede Jacob. Jacob afflede Juda oc hans Brødre.

3. Juda zeugete Pharez vnd Saram / von der Thamar. Pharez zeugete Hezron. Hezron zeugete Ram.

Juda afflede Pharez oc Saram aff Thamar. Pharez afflede Hezron. Hezron afflede Ram.

4. Ram zeugete Aminadab. Aminadab zeugete Nahaſſon. Nahaſſon zeugete Salma.

Ram afflede Aminadab. Aminadab afflede Nahaſſon. Nahaſſon afflede Salma.

5. Salma zeugete Boas / von der Rahab. Boas zeugete Obed von der Ruth. Obed zeugete Jeſſe.

Salma afflede Boas / aff Rahab. Boas afflede Obed / aff Ruth. Obed afflede Jeſſe.

6. Jeſſe zeugete den König David. Der König David zeugete Salomon / von dem Weibe des Vrie.

Jeſſe afflede Kong David. Kong David afflede Salomon / aff Vrie huſtru.

7. Salomon zeugete Roboam. Roboam zeuget Abia. Abia zeugete Aſſa.

Salomon afflede Roboam. Roboam afflede Abia. Abia afflede Aſſa.

S. Mathauſſa.

Kapitola I.

KNijha Rodu gezijſſe Kryſta / Syna Dawidowa / Syna Abrahamowa.

TOć ieſt wypiſánié narodu Iezuſá Kryſtuſá ſyna Dawidowego / ſyna Abráhámowego.

2. Abraham zplodil Izáka. Izák pak zplodil Jákoba. Jákob zplodil Juodu a Bratřij geho.

Z Abráhámá poſzedl Izáák / z Izááká poſzedl Jakob / á z Jákobá poſzedl Judá y brácia iego.

3. Potom Jůdas zplodil Fáreſa a Záru z Thamar. Fares potom zplodil Eſroma. Eſrom pak zplodil Arama.

Z Judy poſzedl Fáres y Zará z Thámár / z Fáreſá poſzedl Ezrom z Ezromá poſzedl Arám.

4. Aram potom zplodil Aminadaba. Aminadab zplodil Náſona. Náſon zplodil Salmona.

Z Arámá poſzedl Aminádáb / z Aminádábá poſzedl Náááſſon / z Náááſſoná poſzedl Sálmon.

5. Salmon potom zplodil Booza z Rahab. A Booz zplodil Obeda z Ruth. Potom Obed zplodil Jeſſe.

Z Sálmoná poſzedl Boos z Ráhab / z Booſá poſzedl Obed z Ruth / á z Obed poſzedl Jeſſe.

6. Jeſſe potom zplodil Dawida Krále. Dawid pak Král zplodil Sſalomauna / z té Zeny kteráž byla Vryáſſowa.

Z Jeſſego poſzedl Krol Dawid / á z Dawidá Krola poſzedl Salomon / z tey ktora byłá przed tym zona Vryaſzowa.

7. Sſalomaun potom zplodil Roboama. Roboam pak zplodil Abiáſſe Abiáſs zplodil Azu.

Z Sálomoná poſzedl Roboám / z Roboamá poſzedl Abia / z Abie poſzedl Aſá.

א

8 אָסָא אַוְלֵד לְיָהוֹשָׁפָט יָהוֹשָׁפָט אַוְלֵד לְיוֹרָם יוֹרָם אַוְלֵד לְעוּזִיָּא׃

Et Aſa generò Ioſafat. Et Ioſafat generò Ioram. Et Ioram generò Ozia.

9 עוּזִיָּא אַוְלֵד לְיוֹתָם יוֹתָם אַוְלֵד לְאָחָז אָחָז אַוְלֵד לְחִזְקִיָּא׃

Et Ozia generò Ioatan. Et Ioatan generò Achaz. Et Achaz generò Ezechia.

10 חִזְקִיָּא אַוְלֵד לִמְנַשֶּׁא מְנַשֶּׁא אַוְלֵד לְאָמוּן אָמוּן אַוְלֵד לְיוֹשִׁיָּא׃

Et Ezechia generò Manaſſe. Et Manaſſe generò Amon. Et Amon generò Ioſia.

11 יוֹשִׁיָּא אַוְלֵד לְיוּכַנְיָא וְלַאֲחוּהִי בְּגָלוּתָא דְּבָבֵל׃

Et Ioſia generò (Iacim. Et Iacim generò) Ieconia & i ſuoi fratelli, ne la cattiuità di Babilonia.

12 מִן בָּתַר גָּלוּתָא דֵּין דְּבָבֵל יוּכַנְיָא אַוְלֵד לְשֵׁלַתְאִיל שְׁלַתְאִיל אַוְלֵד לְזוּרְבָּבֵל׃

Et doppo la cattiuità di Babilonia, Iechonia generò Salatiel. Et Salatiel generò Zorobabel.

13 זוּרְבָּבֵל אַוְלֵד לַאֲבִיהוּד אֲבִיהוּד אַוְלֵד לְאֶלְיָקִים אֶלְיָקִים אַוְלֵד לְעָזוּר׃

Et Zorobabel generò Abiud. Et Abiud generò Eliacim. Et Eliacim generò Azor.

14 עָזוּר אַוְלֵד לְזָדוּק זָדוּק אַוְלֵד לְאָכִין אָכִין אַוְלֵד לְאֶלִיהוּד׃

Et Azor generò Sadoc. Et Sadoc generò Acim. Et Acim generò Eliud.

15 אֶלִיהוּד אַוְלֵד לְאֶלִיעָזָר אֶלִיעָזָר אַוְלֵד לְמָתָּן מָתָּן אַוְלֵד לְיַעֲקוֹב׃

Et Eliud generò Eleazar. Et Eleazar generò Mattan. Et Mattan generò Iacob.

א

8 וְאָסָא הוֹלִיד אֶת־יְהוֹשָׁפָט וִיהוֹשָׁפָט הוֹלִיד אֶת־יְהוֹרָם וִיהוֹרָם הוֹלִיד אֶת־עֻזִּיָּהוּ׃

Y Aſa engendró à Ioſaphat. Y Ioſaphat engendró à Ioran. Y Ioran engendró à Ozias.

9 וְעֻזִּיָּהוּ הוֹלִיד אֶת־יוֹתָם וְיוֹתָם הוֹלִיד אֶת־אָחָז וְאָחָז הוֹלִיד אֶת־חִזְקִיָּהוּ׃

Y Ozias engendró à Ioatham. Y Ioatham engendró à Achaz. Y Achaz engendró à Ezechias.

10 וְחִזְקִיָּהוּ הוֹלִיד אֶת־מְנַשֶּׁה וּמְנַשֶּׁה הוֹלִיד אֶת־אָמוֹן וְאָמוֹן הוֹלִיד אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ׃

Y Ezechias engendró à Manaſſe. Y Manaſſe engendró à Amon. Y Amon engendró à Ioſias.

11 וְיֹאשִׁיָּהוּ הוֹלִיד אֶת־יְכָנְיָהוּ וְאֶת־אֶחָיו בִּגְלוֹת בָּבֶל׃

Y Ioſias engendró (à Ioacim. Y Ioacim engendró) à Iechonias, y à ſus hermanos en la tranſmigracion de Babylonia.

12 וְאַחַר הַגָּלוֹת בָּבֶל יְכָנְיָהוּ הוֹלִיד אֶת־שְׁאַלְתִּיאֵל וּשְׁאַלְתִּיאֵל הוֹלִיד אֶת־זְרֻבָּבֶל׃

Y deſpues de la tranſmigracion de Babylonia Iechonias engendró à Salathiel. Y Salathiel engendró a Zorobabel.

13 וּזְרֻבָּבֶל הוֹלִיד אֶת־אֲבִיהוּד וַאֲבִיהוּד הוֹלִיד אֶת־אֶלְיָקִים וְאֶלְיָקִים הוֹלִיד אֶת־עָזוּר׃

Y Zorobabel engendró à Abiud. Y Abiud engendró à Eliacim. Y Eliacim engendró à Azor.

14 וְעָזוּר הוֹלִיד אֶת־צָדוֹק וְצָדוֹק הוֹלִיד אֶת־אָמוֹן וְאָמוֹן הוֹלִיד אֶת־אֱלִיהוּד׃

Y Azor engendró à Sadoc. Y Sadoc engendró à Achin. Y Achin engendró à Eliud.

15 וֶאֱלִיהוּד הוֹלִיד אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶלְעָזָר הוֹלִיד אֶת־מַתָּן וּמַתָּן הוֹלִיד אֶת־יַעֲקֹב׃

Y Eliud engendró à Eleazar. Y Eleazar engendró à Mathan. Y Mathan engendró à Iacob.

α'.

8. Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.

Et Aſa engendra Ioſaphat. Et Ioſaphat engendra Ioram. Et Ioram engendra Hozias.

9. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.

Et Hozias engendra Ioatham. Et Ioathàm engendra Achaz. Et Achaz engendra Ezechias.

10. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν.

Et Ezechias engendra Manaſſé. Et Manaſſé engendra Amon. Et Amon engendra Ioſias.

11. Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος.

Et Ioſias engendra(Iakim. Et Iakim engendra)Iechonias & ſes freres, ſur le temps qu'ils furent tranſportés en Babylone.

12. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ.

Et apres qu'ils eurent eſté tranſportés en Babylone, Iechonias engendra Salathiel. Et Salathiel engendra Zorobabel.

13. Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ.

Et Zorobabel engendra Abiud. Et Abiud engrendra Eliakim. Et Eliakim engendra Azor.

14. Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ.

Et Azor engendra Sadoc. Et Sadoc engendra Achim. Et Achim engendra Eliud.

15. Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.

Et Eliud engendra Eleazar. Et Eleazar engendra Matthan. Et Matthan engendra Iacob.

8. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram, Ioram autem genuit Oziam.

And Aſa begate Joſaphat. And Joſaphat begate Joram. And Joram begate Ozias.

9. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam.

And Ozias begate Joatham. And Joatham begate Achaz. And Achaz begate Ezekias.

10. Ezecias autem genuit Manaſſen Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam.

And Ezekias begate Manaſſes. And Manaſſes begate Amon. And Amon begate Joſias.

11. Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius in tranſmigratione Babylonis.

And Joſias begate (Jacim. And Jacim begate) Jechonias and his brethren about the time they were caryed away to Babylon.

12. Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

And after they were caryed away into Babylon / Jechonias begate Salathiel. And Salathiel begate Zorobabel.

13. Zerobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eleacim autem genuit Azor.

And Zorobabel begate Abiud. And Abiud begate Eliacim. And Eleacim begate Azor.

14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

And Azor begate Sadoc. And Sadoc begate Achim. And Achim begate Eliud.

15, Eliud autem genuit Eleazar Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

And Eliud begate Eleazar. And Eleazar begate Matthan. And Matthan begate Jacob.

8. Aſſa zeugete Joſaphat. Joſaphat zeugete Joram. Joram zeugete Oſia.

Aſſa afflede Joſaphat. Joſaphat afflede Joram/Joram afflede Oſia.

9. Oſia zeugete Jotham. Jotham zeugete Achas. Achas zeugete Ezechia.

Oſia afflede Jotham. Jotham afflede Achas. Achas afflede Ezechia.

10. Ezechia zeugete Manaſſe. Manaſſe zeugete Amon. Amon zeugete Joſia.

Ezechia afflede Manaſſe. Manaſſe afflede Amon. Amon afflede Joſia.

11. Joſia zeugete Jechonia vnd ſeine Brůder / vmb die zeit der Babyloniſchen gefengniß.

Joſia afflede Jechonia / oc hans Brødre / ved den Babyloniſke fengſels tid.

12. Nach der Babyloniſchen gefengniß zeugete Jechonia Sealthiel. Sealthiel zeugete Zorobabel.

Effter det Babyloniſke fengſel / afflede Jechonia Sealthiel. Sealthiel afflede Zorobabel.

13. Zorobabel zeugete Abiud. Abiud zeugete Eliachim. Eliachim zeugete Aſor.

Zorobabel afflede Abiud. Abiud afflede Eliachim. Eliachim afflede Aſor.

14. Aſor zeugete Zadoch. Zadoch zeugete Achin. Achin zeugete Eliud.

Aſor afflede Zadoch. Zadoch afflede Achin/ Achin afflede Eliud.

15. Eliud zeugete Eleaſar. Eleaſar zeugete Mathan. Mathan zeugete Jacob.

Eliud afflede Eleaſar. Eleaſar afflede Mathan. Mathan afflede Jacob.

8. Aza zplodíl Jozaffata. Jozaffat potom zplodíl Jorama. Joram zplodil Ozyáſſe.

Z Aſy poſzedł Jozáfát / á z Jozáfátha poſzedł Jorám / á z Jorámá poſzedł Ozyaß.

9. Ozyáſs pak zplodíl Joathama. Joatham pak zplodil Achaza. Achaz potom zplodil Ezechyáſſe.

Z Ozyaſzá poſzedł Joáthám / z Joáthámá poſzedł Achas / z Achaſá poſzedł Ezechiaß.

10. Ezechyáſs pak zplodil Manasſeſa. A Manasſes zplodil Amona. Amon pak zplodil Jozyáſſe.

Z Ezechiaſſá poſzedł Mánáſſes / z Mánáſſeſá poſzedł Amon / z Amoná poſzedł Jozyaß.

11. Jozyáſs pak zplodil Jekonyáſſe a Bratřij geho / w převedenij Babilonſkém.

Z Jozyaſzá poſzedł Joákim / á z Joákimá poſzedł Jechoniaß y brácia iego gdy byli záprowádzeni do Bábilonu.

12. A po převedenij Babilonſkém / Jekonyáſs zplodil Salathyele. Salathyel potom zplodil Zorobábele.

A po záprowádzeniu do Bábilonu / z Jechoniaſzá poſzedł Sáláthyel / á z Sáláthyelá poſzedł Zorobábel.

13. A Zorobábel zplodil Abiuda. Abiud pak zplodil Eliachyma. Eliachym zplodil Azora.

Z Zorobabelá poſzedł Abiud / z Abiudá poſzedł Eliákim / z Eliákimá poſzedł Azor.

14. Azór potom zplodil Sádocha. A Sadoch zplodil Achyma. Achym pak zplodil Eliuda.

Z Azorá poſzedł Sádok / z Sádoká poſzedł Achin / z Achiná poſzedł Eliud.

15. Eliud potom zplodil Eleazara. Eleazar zplodil Máthana. Máthan potom zplodil Jákoba.

Z Eliudá poſzedł Eleázár / z Eleázárá poſzedł Máthán / á z Mátháná poſzedł Jákob.

א

16 יַעֲקֹב אוֹלֶד לְיוֹסֵף
גַּבְרָהּ דְּמַרְיַם דְּמֶנָּהּ א
אֶתְיְלֶד יֵשׁוּעַ דְּמֶתְקְרֵא
מְשִׁיחָא׃

Et Iacob generò Ioſef, il marito di MARIA, *de laqual nacque* IESV, *che ſi chiama Chriſto.*

17 כֻּלְהֵין הָכִיל שַׁרְבָתָא
מֶן אַבְרָהָם עַדְמָא לְדַוִיד
שַׁרְבָתָא אַרְבַּעְסְרָא וּמֶן
דַּוִיד עַדְמָא לְגָלוּתָא
דְּבָבֶל שַׁרְבָתָא אַרְבַּעְסְרָא
וּמֶן גָּלוּתָה דְּבָבֶל עַדְמָא
לִמְשִׁיחָא שַׁרְבָתָא
אַרְבַּעְסְרָא׃

E coſi tutte le generationi da Abraam inſin à Dauid, ſon quattordici generationi. E da Dauid inſin à la cattiuità di Babilonia, quattordici generationi. E dà la cattiuità di Babilonia in fin à Chriſto quattordici generationi.

18 יַלְדֵהּ דֵּין דְּיֵשׁוּעַ מְ
מְשִׁיחָא הָכַנָא הֲוָא כַּד
מְכִירָא הֲוָת מַרְיַם אֶמֵּהּ
לְיוֹסֵף עַדְלָא נֶשְׁתַּוְתְּפוּן
אֶשְׁתְּכַחַת בַּטְנָא מֶן רוּחָא
דְּקֻדְשָׁא׃

Hor il naſcimento di IESV-*Chriſto, fu in queſto modo, che eſſendo* MARIA *ſua madre ſpoſata à Ioſef, prima che eſſi veniſſeno à ſtare inſieme, ſi trouò grauida di Spirito ſanto.*

19 יוֹסֵף דֵּין בַּעְלָהּ כֵּאנָא
הֲוָא וְלָא צָבֵא דְּנַפְרְסִיהּ
וְאֶתְרְעִי דְּמַטְשִׁיאָית י
יֶשְׁרִיהּ׃

Onde Ioſef ſuo marito, eſſendo giuſto, e non la volendo diffamare, volſe occultamente rifiutarla.

20 כַּד הָלֵין דֵּין אֶתְרְעִי
אֶתְחְזִי לֵהּ מַלְאַכֵהּ דְּמ
דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא וְאֶמַר לֵהּ
יוֹסֵף בְּרֵהּ דְּדַוִיד לָא
תֶּדְחַל לְמֶסַב לְמַרְיַם
אַנְתְּתָךְ הַו גֵּיר דְּאֶתְיְלֶד
בָּהּ מֶן רוּחָא הוּ דְּקוּדְשָׁא׃

E mentre ch'egli haueua queſto in penſiero, ecco l'Angelo del Signore gli aparue in ſogno dicendo, Ioſef figliuol di Dauid, non temere di prendere MARIA *per tua moglie, perche quello che è in eſſa, è generato di Spirito ſanto.*

21 תֵּאלַד דֵּין בְּרָא וְתֶקְרֵא
שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ הוּ גֵּיר יַחֵיוְהִי
לְעַמֵּהּ מֶן חַטָהַיְהוֹן׃

Onde ella partorirà vn figliuolo, e chiamarai il ſuo nome IESV: *percioche eſſo ſaluarà il ſuo popolo da i lor peccati.*

א

16 וְיַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־יוֹסֵף
אִישׁ מִרְיָם אֲשֶׁר מִמֶּנָּה נוֹלַד
יֵשׁוּעַ הַנִּקְרָא מָשִׁיחַ׃

Y Iacob engendró à Ioſeph marido de Maria, de la qual nació IEſus, el quales llamado, el CHRISTO:

17 וְכֵן כָּל־הַדּוֹרוֹת מֵאַבְרָהָם
עַד־דָּוִד דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
וּמִדָּוִד עַד הַגָּלוּת בָּבֶל דּוֹרוֹת
אַרְבַּע עֶשְׂרֵה וּמִן־גָּלוּת בָּבֶל
עַד הַמָּשִׁיחַ דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה׃

Demanera que todas las generaciones deſde Abraha haſta David, ſon catorze generaciones. Y deſde David haſta la tranſmigracion de Babylonia, catorze generaciones. Y deſde la tranſmigracion de Babylonia haſta el Chriſto, catorze generaciones.

18 וְתוֹלְדֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כֵּן
הָיְתָה כִּי אֹרָשָׂה אִמּוֹ מִרְיָם
לְיוֹסֵף וְלִפְנֵי־בוֹא אֵלֶיהָ נִמְצְאָה
הָרָה בַּבֶּטֶן מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y el nacimiento de Ieſus el Chriſto fue anſi: Que ſiendo Maria ſu madre deſpoſada con Ioſeph, antes que ſe juntaſſen, fue hallada eſtar prennada del Eſpiritu Sancto.

19 וְיוֹסֵף אִישָׁהּ צַדִּיק הוּא וְלֹא
אָבָה לִמְסוֹר אוֹתָהּ כִּי־אִם הָיָה
בְלִבּוֹ בְּסֵתֶר לַעֲזֹב אוֹתָהּ׃

Y Ioſeph ſu marido, como era juſto, y no la quiſieſſen ifamar, quiſola dexar ſecretamente.

20 וְכַאֲשֶׁר זֹאת הוּא מִתְחַשֵּׁב
הִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה בַּחֲלוֹם נִרְאָה
לוֹ לֵאמֹר יוֹסֵף בֶּן־דָּוִד אַל־תִּירָא
לָקַחַת מִרְיָם אֶת־אִשְׁתְּךָ כִּי
אֲשֶׁר בָּהּ נוֹלַד מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הוּא׃

Y penſando el eſto, heaqui que el Angel del Sennor le apparece en ſuennos, diziendo, Ioſeph hijo de David, no temas de recebir à Maria tu Muger: porque lo que en ella es engendrado, del Eſpiritu Sancto es.

21 כִּי תֵלֵד בֵּן וְתִקְרָא אֶת־
שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ כִּי־הוּא יוֹשִׁיעַ אֶת־
עַמּוֹ מֵחַטֹּאתָם׃

Y parirá hijo, y llamaras ſu nombre Ieſus: porque el ſaluara ſu Pueblo de ſus peccados.

α'.

16. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ΙΗΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος χριστός.

Et Iacob engendra Ioſeph, le mari de Marie: de laquelle eſt né Ieſus, qui eſt dit Chriſt.

17. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαυὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Par ainſi toutes les generations depuis Abraham iuſques à Dauid, ſont quatorze generations. Et depuis Dauid iuſques au temps qu'ils furẽt tranſportés en Babylone, quatorze generations. Et depuis qu'ils eurent eſté tranſportés en Babylone iuſques au Chriſt, quatorze generations.

18. Τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

Or la naiſſance de Ieſus Chriſt à eſté telle: comme Marie ſa mere euſt eſté fiancee à Ioſeph, deuant qu'ils fuſſent enſemble, elle fut trouuee enceinte, aſſauoir du ſainct Eſprit.

19. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν.

Adonc Ioſeph ſon mari, d'autant qu'il eſtoit iuſte, & ne la vouloit point diffamer, la voulut ſecrettement delaiſſer.

20. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων. ἰωσὴφ υἱὸς δαυὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

Mais comme il penſoit à ces choſes, voici, l'Ange du Seigneur s'apparut à lui par ſonge, diſant, Ioſeph fils de Dauid, ne crain point de receuoir Marie pour ta femme: car ce qui eſt engendré en elle, eſt du ſainct Eſprit.

21. Τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Et elle enfantera vn fils, & appeleras ſon nom Ieſus: car il ſauuera ſon peuple de leurs pechés.

16. Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ: de qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus.

And Jacob begate Joſeph / the huſband of Marie / of whome was borne Jeſus / that is called Chriſt.

17. Omnes itaque generationes, ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim, & à David uſq; ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim, & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtũ, generationes quatuordecim.

So all the generations from Abraham to Dauid / are fourteene generations. And from Dauid vntil they were caryed away into Babylon / foureteene generations : & after they were caryed away into Babylõ vntil Chriſt / foureteene generations.

18. Chriſti autem generatio ſic erat. Cùm eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto.

Nowe the birth of Jeſus Chriſt was thus / When as his mother Marie was betrothed to Joſeph / before they came together / ſhe was found with child of the holy Ghoſt.

19. Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere : voluit occultè dimittere eam.

Then Joſeph her huſband being a juſt man/and not willing to make her a publike example / was minded to put her away ſecretly.

20. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens, Ioſeph fili David, noli timere accipere Mariam cõiugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

But whiles he thought theſe thinges / behold / the Angel of the Lord appeared vnto him in a dreame / ſaying / Joſeph the ſonne of Dauid / feare not to take Marie for thy wife : for that which is conceiued in her / is of the holy Ghoſt.

21. Pariet autem filium: & vocabis nomen eius Ieſum, ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorũ.

And ſhe ſhal bring forth a ſonne/and thou ſhalt call his name Jeſus: for hee ſhal ſaue his people from their ſinnes.

16. Jacob zeugete Joſeph / den Mann Marie/von welcher iſt geborn Jeſus/der da heiſt Chriſtus.

Jacob afflede Joſeph Marie Hoſbonde / Aff hende er Jheſus fød/ſom kaldis Chriſtus.

17. Alle glid von Abraham biß auff David / ſind vierzehen gelid. Von David biß auff die Babyloniſche gefengniß/ſind vierzehen glid. Von der Babyloniſchen gefengniß biß auff Chriſtum/ ſind vierzehen glid.

Alle Led fra Abraham indtil David / ere fiorten Led. Fra David indtil det Babyloniſke fengſel ere fiorten led. Fra det Babyloniſke fengſel indtil Chriſtum/ ere fiorten led.

18. Die Geburt Chriſti war aber alſo gethan. Als Maria ſeine Mutter dem Joſeph vertrawet war/ ehe er ſie heimholet / erfand ſichs/ daß ſie ſchwanger war von dem heiligen Geiſt.

Men Chriſti fødſel / gick ſaa til. Der Maria hans Moder vaar trolofſuid met Joſeph / før hand hente hende hiem/ befands det/ at hun vaar fructſommelig aff den hellig And.

19. Joſeph aber jhr Mann war fromm/vnd wolt ſie nicht rügen/Gedacht aber ſie heimlich zuverlaſſen.

Men Joſeph hendis Hoſbonde vaar from / oc wilde icke berøcte hende/ Men hand tenckte at forlade hende hemelige.

20. Jnn dem er aber alſo gedachte/ ſihe/da erſchein jm ein Engel des HERRN im traum/vnd ſprach: Joſeph du Son David/förchte dich nicht/Mariam dein Gemahl zu dir zu nemen/Denn das in jhr geborn iſt/das iſt von dem heiligen Geiſt.

J det hand ſaa tenckte/ ſee / da obenbaredis HErrens Engel faar han nem i en drøm / oc ſagde/ Joſeph du Dauids ſøn/ frøcte dig icke/ at tage din huſtru Mariam til dig/ Thi det ſom er fød i hende/ det er aff den hellig Aand.

21. Vnd ſie wirdt einen Son geberen/des Namen ſolt du Jeſus heiſſen/denn er wirdt ſein Volck ſelig machen von jren ſünden.

Oc hun ſkal føde en Søn / hans naffn ſkalt du kalde Jheſus/ Thi hand ſkal ſalig gøre ſit Folck aff deris ſynder.

16. Jákob pak zplodil Jozefa Muže Marye/z kteréžto narodil ſe Gežijſs / kterýž ſlowe Kryſtus.

Z Jakobá poſzedł Jozef máż Máryey/z ktorey ſie národził Jezus/ktory ieſt názwan Kryſtus.

17. A tak wſſech Rodůw/ od Abrahama až do Dawida/bylo čtrnácte. A od Dawida až do přewedenj Babilonſkého/ Rodůw čtrnácte. A od přewedenij Babilonſkého až do Kryſta/Rodůw čtrnácte.

A ták wſzytkiego pokolenia ktore było od Abráhámá áż do Dawidá / ieſt czternáście/ á od Dawidá áż do záprowadzenia do Babiloniey / pokolenia czternáście/A od záprowádzenia do Babiloniey/aż do Kryſtuſá / pokolenia czternáście.

18. Kryſtowo pak Narozenij takto ſe ſtalo : Když byla ſnaubená Matka Gežiſſowa Marya Jozeffowi/ prwé nežli ſe ſeſſli/nalezena geſt w žiwotě magij ý z Ducha Swatheo.

A narodzenie Jezuſa Kryſtuſa tákowe było/ábowiem gdy mátká iego Márya byłá zmowioná zá Jozefá / pierwey niżli ſie zeſzli/ nálezioná ieſt brzemienna z Duchá Swietego.

19. Ale Jozeff Muž gegij gſa ſprawedliwý/y nechtěl gij pronęſli/než chtěl taynē propuſtiti gi.

Tedy Jozef mąż iey będąc ſprawiedliwym/ y niechcąc iey oſławić/chciał ią potáiemnie opuścić.

20. A když o tom myſlil/ Ay Angel PANJE we Snách vkázal ſe gemu / řka: Jozeffe Synu Dawiduow / nebog ſe wzýti Marye Manželky twé/ Nebo co ſe w nij počalo z Ducha Swatého geſt.

A gdy on tyrzeczy myślił / oto Anioł Páńſki vkazał mu ſie we śnie/mowiąc/Jozefie ſynu Dawidow/nie boy ſie przyjąć Máryey zá małżonkę twą/ábowiem to co ſie w niey poczęło ieſt z Duchá świetego.

21. Porodij pak Syna / a nazuoweſs Gměno geho Gežus. On zagiſté wyſwobodij Lid ſwůg od hřijchuow gegich.

A oná porodzi ſyná / ktorego imię názowieß Jezus/ábowiem on wybáwi lud ſwoy od grzechow iego.

א

22 הָדָא דֵּין כֻּלָּהּ דַּהֲוָת
דְּנִתְמַלֵּא מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר
מֶן מָרְיָא בְּיַד נְבִיָּא׃

Hor tutto queſto auuenne, accioche s'adempiſſe quello ch'era ſtato detto dal Signore per il Profeta che dice.

23 הָא בְּתוּלְתָּא תִּבְטַן
וְתֵאלַד בְּרָא וְנֶקְרוֹן שְׁמֵהּ
עַמַּנוּאֵיל דְּמֶתְתַּרְגַּם עַמַּן
אַלָהָן׃

Ecco, Vna Vergine ſarà grauida, e partorirà Vn figliuolo, e chiamaranvo il nome ſuo Emmanuel: il che Vuol dire il medeſimo che, Iddio coneſſo noi.

24 כַּד קָם דֵּין יוֹסֵף מֶן
שֶׁנְתֵהּ עֲבַד אַיכַנָא דְּפַקֵּד
לֵהּ מַלְאַכֵהּ דְּמָרְיָא ו
וּדְבַרָהּ לְאַנְתְּתֵהּ׃

E ſuegliatoſi Ioſef dal ſonno, fece ſecondo che l'Angelo del Signore gli haueua impoſto: e coſi preſe la ſua moglie.

25 וְלָא חַכְמָהּ עְדַמָּא
דִּילְדַּתֵהּ לַבְרָהּ בּוּכְרָא
וַקְרַת שְׁמֵהּ יֵשׁוּע׃

E non la conobbe in fin ch'ella hebbe partorito il ſuo Figliuol primogenito: e chiamò il ſuo nome, IESV.

ב

1 כַּד דֵּין אֶתִילֶד יֵשׁוּע ב
בְּבֵית־לֶחֶם דִּיהוּדָא בְּיוֹמַי
הֶרוֹדֶס מַלְכָּא אֶתוֹ מ
מְגוּשֵׁא מֶן מַדְנְחָא
לְאוּרְשְׁלֶם׃

Eſſendo adunque nato IESV in Betleem che è in Giudea, ne giorni del re Herode, ecco, i Magi Vennero da Oriente in Ieruſalem.

2 וְאָמְרִין אַיכוּ מַלְכָּא
דִיהוּדָיֵא דְּאֶתִילֶד חֲזַיְן
גֵּיר כַּוְכְבֵהּ בְּמַדְנְחָא
וְאָתַיְן לְמֶסְגַּד לֵהּ׃

I quali diceuano, Doue è quel Re de Giudei, che è nato? Percioche noi habbiamo Veduta la ſua ſtella in Oriente, e ſiamo Venuti ad adorarlo.

3 שְׁמַע דֵּין הֶרוֹדֶס מ
מַלְכָּא וְאֶתְתְּזִיע וְכֻלָּהּ
אוּרְשְׁלֶם עַמֵּהּ׃

Et hauendo il re Herode Vdito queſto, ſi turbò, e tutta Ieruſalem con lui.

א

22 וְכָל זֹאת הָיְתָה לְמַלֹּאות
אֲשֶׁר נֶאֱמַר מֵיְהוָה בִּישַׁעְיָהוּ
הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Todo eſto aconteció paraque ſe cumplieſſe lo que fue dicho por el Sennor por el Propheta que dixo.

23 הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה וְיֹלֶדֶת
בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ עִמָּנוּ אֵל
אֲשֶׁר יֵשׁ מְתֻרְגָּם אִתָּנוּ אֱלֹהִים׃

Heaqui que vna Virgen ſera prennada, y parirá hijo, y llamarás ſu nombre Emmanuel, que es, ſi lo declares, Con noſotros Dios.

24 וַיִּקַץ יוֹסֵף מִן־הַשֵּׁנָה וַיַּעַשׂ
כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ מַלְאַךְ יְהוָה וְלָקַח
אֶת־אִשְׁתּוֹ׃

Y deſpertado Ioſeph del ſuenno, hizo como el Angel del Sennor le auia mandado, y recibió à ſu muger.

25 וְלֹא יָדַע אוֹתָהּ עַד כִּי
יָלְדָה אֶת־בְּנָהּ הַבְּכוֹר וַיִּקְרָא
אֶת־שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ׃

Y no la conoció haſta que parió à ſu hijo Primogenito: y llamó ſu nombre Ieſus.

ב

1 וְכַאֲשֶׁר נוֹלַד יֵשׁוּעַ בְּבֵית
לֶחֶם יְהוּדָה בִּימֵי הֵירוֹדוֹס הַמֶּלֶךְ
הִנֵּה מַגִּים מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ בָּאוּ
יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y Como fue nacido Ieſus en Bethlehem de Iudea en dias del rey Herodes, heaqui que Magos vinieron del Oriente à Ieruſalem.

2 לֵאמֹר אַיֵּה הוּא הַנּוֹלָד מֶלֶךְ
הַיְּהוּדִים כִּי רָאִינוּ אֶת־כּוֹכָבוֹ
בְּמִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ וַנָּבוֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לוֹ׃

Diziendo, Donde eſtá el Rey de los Iudios, que ha nacido? Porque ſu eſtrella auemos viſto en el Oriente, y venimos à adorarlo.

3 וְכִשְׁמוֹעַ הֵירוֹדוֹס הַמֶּלֶךְ נֶעְכַּר
הוּא וְכָל יְרוּשָׁלַיִם אִתּוֹ׃

Y oyendo eſto el rey Herodes turbóſe, y toda Ieruſalem con el.

α.

22. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου, διὰ (ἠσαΐου) τοῦ προφήτου λέγοντος.

Or tout ceci à eſté fait, afin que fuſt accompli ce dont le Seigneur auoit parlé par le Prophete, diſant.

23. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

Voici, la vierge ſera enceinte, & enfantera vn fils: & appeleront ſon nom Emmanuel, qui vaut autant à dire que, DIEV-AVEC-NOVS.

24. Διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Ioſeph donc eſueillé de ſon dormir, fit ainſi que l'Ange du Seigneur lui auoit commandé, & receut la femme.

25. Καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Et ne la cognut point pendant le temps qu'elle deuoit enfanter ſon premier-né, & appela ſon nom Ieſus.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα.

Or Ieſus eſtant né en Beth-lehem ville de Iudee, au temps du roy Herode, voici arriuer des Sages en Ieruſalem d'Orient.

2. Λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

Diſans, Où eſt le roy des Iuifs qui eſt né? car nous auons veu ſon eſtoile en Orient, & ſommes venus l'adorer.

3. Ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ.

Le roy Herode ayant entendu ces choſes fut troublé, & toute Ieruſalem auec lui.

CAP. I.

22. (Hoc autem totum factū eſt ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino, per Prophetam dicentem.

And all this was done that it might beefulfilled / which was ſpoken of the Lord by the Prophet / ſaying.

23. Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium: & vocabunt nomen eius Emmanu-el, quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus.)

Beholde / a Virgine ſhalbe with childe/and ſhall beare a ſonne/and they ſhall call his name Emmanuel/ which is by interpretation / God with us.

24. Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem ſuam.

Then Joſeph/being raiſed from ſleepe / did as the Angel of the Lorde had inioyned him/ and tooke his wife.

25. Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocavit nomen eius Ieſum.

But he knew her not / till ſhe had brought forth her firſt borne ſonne / and he called his name Jeſus.

CAP. II.

CVm ergo natus eſſet Ieſus in Beth-lehem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam.

VVhen Jeſus then was borne at Beth-lehem in Judea / in ẏ dayes of Herode the King/ beholde / there came Wiſe men from the Eaſt to Jeruſalem.

2. Dicentes, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? vidimus enim ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum.

Saying / Where is the King of the Jewes that is borne? for wee haue ſeene his ſtarre in the Eaſt / and are come to worſhip him.

3. Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo.

When King Herode heard this, hee was troubled/ and all Jeruſalem with him.

Das I. Capitel.

22. Das iſt aber alles geſchehen/ auff daß erfüllet würde/ das der HERR durch den Propheten geſagt hat der da ſpricht:

22. Dette ſkede alt ſammen/ At det ſkulde fuldkommes/ det HErren haffuer talet ved Propheten/ ſom ſiger.

23 Sihe /eine Jungfraw wirdt ſchwanger ſein/ vnd einen Son geberen/ vnd ſie werden ſeinen Namen EmanuEl heiſſen/ das iſt verdolmetſchet/ Gott mit vns.

See/ Een Jomfru ſkal bliffue fructſommelig/ oc føde en Søn/ oc de ſkulle kalde hans naffn Emanuel/ Det er ſaa meget ſom Gud met oſſ.

24. Da nu Joſeph vom ſchlaff erwachte/ thet er/ wie jm des HErrn Engel befolhen hatte/ vnd nam ſein Gemahl zu ſich.

Der Joſeph vognede nu op aff ſøffnen / giorde hand / ſom HErrens Engel haffde befalet hannem / oc tog ſin huſtru til ſig.

25. Vnd erkennet ſie nicht/ biß ſie jhren erſten Son gebar/ vnd hieß ſeinen Namen Jeſus.

Oc bekende hende icke indtil hun fødde ſin førſte Søn/ oc kallede hans naffn Jheſus.

Das II. Capitel.

DA Jeſus geborn war zu Bethlehem / im Jüdiſchen Lande/ zur zeit des Königs Herodis / Sihe / da kamen die Weiſen vom Morgenland gen Jeruſalem.

DEr Jheſus vaar fød i Bethlehem i Jødeland/ vdi Kong Herodis tid / See/ da komme de Viſe aff Øſterland til Jeruſalem.

2. Vnd ſprachen: Wo iſt der neugeborne König der Jüden? Wir haben ſeinen Stern geſehen im Morgenland/ vnd ſind kommen jn anzubeten.

Oc ſagde: Huor er den nyfødde Jødernis Konge? Wie haffue ſeet hans Stierne i Øſterland/ oc ere komne at tilbede hannem.

3. Da das der König Herodes hörete / erſchrack er / vnd mit jhm das gantze Jeruſalem.

Der Kong Herodes det hørde/ bleff hand forferdet/ oc al Jeruſalem met hannem.

Kapitola I.

22. Toto pak wſſecko ſtalo ſe/ aby ſe naplnilo/ což powědijno geſt od PAna ſkrze Proroka/ řkaucyho:

A to ſie wſzytko ſtáło áby ſie ſpełniło tho co ieſt powiedziano od Páná przez Proroká ták mowiącego.

23. Ay Panna w žiwotě mijti bude/ a porodij Syna / a nazwáno bude Gměno geho Emanuel/ kteréž ſe wykladá: S námi Buoh.

Oto niektora pánna będźie brzemienná/ y porodźi ſyna/ y nazowieſz imie iego Emmanuel / co ieſtbyś wykładał/ znáczy / Bog z námi.

24. Procýtiw pak Jozeff ze Sna/ včinil yakož gemu přikázal Angel PAně / a wžal Marygi Manželku ſwau:

A Jozef ocućiwſzy ſie ze ſnu. vczynił iáko mu był roſkazał Anioł Páńſki/ y wźiął żonę ſwoię.

25. A nepoznawal gij/ až y porodila Syna ſwého prworozeného/ a nazwala Gměno geho Gezus.

Y nie vznał iey/ áż porodźiłá onego ſyna ſwoiego pierworodnego/ y názwał imie iego Jezus.

Kapitola II.

KDyž ſe pak byl narodil Gezus/ w Bethlémě Jůdowě/ za dnůw Herodeſa Krale / Hle Mudrcy přigeli od wýchodu Slunce do Geruzaléma.

A Gdy ſie był narodźił Jezus w Betleem mieśćie ziemie Zydowſkiey/ za czáſow Heroda krolá/ otho przyſzli mędrcy ze Wſchodu ſłońcá do Jeruzalem.

2. Řkauce: Kde geſt/ kterýž ſe narodil Kral Židowſký? Nebo widěli gſme hwězdu geho na wýchodu Slunce/ a přigeli gſme / abychom ſe gemu klaněli.

Mowiąc/ Y gdźie żieſt on Krol Zydowſki ktory ſie narodźił? abowiemeſmy widźieli gwiazdę iego na wſchodu ſłońcá/ y przyſzliſmy chwalić go.

3. To vſlyſſaw Herodes Kral zarmautil ſe/ y wſſyckni Geruzalémſſtij s nim

Co gdy vſłyſzał Krol Herod/ był zátrwożon y wſzythko Jeruzalem z nim.

ב

4 וְכַנֵּשׁ כֻּלְּהוֹן רַבֵּי כָהֲנָא וְסָפְרֵא דְעַמָּא וַמְשַׁאֵל הֲוָא לְהוֹן דַּאיְכָא מֶתְיְלֵד מְשִׁיחָא׃

Et congregando tutti i principali Sacerdoti, e gli Scribi del popolo, domandò loro doue Christo doueua naſcere.

5 הֶנּוֹן דֵּין אֲמַרוּ בְּבֵית־לְחֶם דִיהוּדָא הָכַנָּא גֵּיר כְּתִיב בַּנְבִיָּא׃

Et eſſi gli diſſero, in Betleem ch'è in Giudea, perciohe coſi è ſcritto per il Profeta.

6 אַף אַנְתְּי בֵּית־לְחֶם דִיהוּדָא לָא הֲוַיְתְּי בְּצִירָא בַמַלְכָּא דִיהוּדָא מֶנֵּכִי גֵּיר נְפוּק מַלְכָּא דְהוּ יְרַעֵיוּהִי לְעַמִּי יִסְרָיֵל׃

E tu Bethleem terra di Iuda, non ſei già la minima fra i principi di Iuda: percioche di te mi vſcirà vn Capitano, il qual paſcerà il mio popolo Iſrael.

7 הֵידֵין הֵרוֹדֵס מַטְשְׁיָאִית קְרָא לַמְגוּשֵׁא וִילֵף מֵנְהוֹן בַּאיְנָא זַבְנָא אֶתְחְזִי לְהוֹן כַּוְכְבָא׃

Allora Herode chiamati di ſegreto i Magi, ricercò diligentemente da eſſi del tempo che la ſtella era loro *apparitta.*

8 וְשַׁדַּר אֶנּוּן לְבֵית־לְחֶם וֶאֱמַר לְהוֹן זֶלוּ עַקְּבוּ עַל טַלְיָא חַפִּיטָאִית וּמָא דְאֶשְׁכַּחְתּוּנָיְהִי תוּ חַוָּאוּנִי דְאַף אֶנָא אֵיזֵל אֶסְגּוּד לֵהּ׃

E mandandoli in Betleem, diſſe loro, Andate, e ricercate à pieno del piccolo fanciullo, e poi che voi l'hauerete trouato, fatemelo intendere, accioche ancor io venghi ad adorarlo.

9 הֶנּוֹן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ מֵן מַלְכָּא אֲזַלוּ וְהָא כַוְכְבָא הַו דַּחֲזַו בְּמַדְנְחָא אָזֵל הֲוָא קְדָמַיְהוֹן עַדְמָא דְאֶתָא קָם לְעֵל מֵן אַיְכָא דְאִיתַוְהִי טַלְיָא׃

Eſſi hauendo vdito il Re, ſe n'andorono: & ecco la ſtella, chi haueuano veduta in Oriente, andaua loro innanzi, fin che arriuata, ſi fermò ſopra il luogo *dou'era il piccolo fanciullo.*

10 כַּד דֵּין חֲזַאוּהִי לְכַוְכְבָא חֲדִיו חֶדְוְתָא רַבְּתָא דְטָב׃

Et eſſi veduta la ſtella ſi rallegrorono di vna grandiſſima allegrezza.

ב

4 וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל הַכֹּהֲנִים וְשׁוֹטְרִים בָּעָם וַיִּדְרֹשׁ מֵהֶם בְּאֵיזֶה מָקוֹם הַמָּשִׁיחַ יִוָּלֵד׃

Y convocados todos los principes de los ſacerdotes, y los Eſcribas del Pueblo, preguntóles donde auia de nacer el Chriſto.

5 וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה כִּי־כֹה נִכְתַּב עַל יַד הַנָּבִיא׃

Y ellos le dixeron, En Beth-lehem de Iudea; porque anſi eſtá eſcripto por el Propheta.

6 וְאַתָּה בֵּית לֶחֶם אֶפְרָתָה לֹא צָעִיר לִהְיוֹת בְּאַלְפֵי יְהוּדָה מִמְּךָ לִי יֵצֵא לִהְיוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל׃

Y tu Beth-lehem *de* tierra de Iuda, no eres muy pequenna entre los principes de Iuda: porque de ti ſaldrá Guiador, que apacentará à mi Pueblo Iſrael.

7 אָז הוֹרְדוֹס בַּסֵּתֶר קָרָא אֶת־הַמַּגִּים וְחָקַר מֵהֶם הֵיטֵב אֶת־הָעֵת אֲשֶׁר נִרְאָה הַכּוֹכָב׃

Entonces Herodes, llamados los Magos enſecreto, entendio deellos *diligentemente* el tiempo del aparecimiento del eſtrella.

8 וַיִּשְׁלָחֵם לְבֵית־לֶחֶם וַיֹּאמֶר לְכוּ וְהֵיטִיבוּ לִדְרוֹשׁ עַל־הַיֶּלֶד וְאִם תִּמְצָאוּהוּ הַגִּידוּ לִי לְמַעַן גַּם אָנֹכִי אָבוֹא וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לוֹ׃

Y embiandolos à Beth-lehem, dixo, Andad allà, y preguntad *con diligencia* por el ninno: y deſque lo hallardes, hazedmelo ſaber, paraque yo venga y lo adóre.

9 וְהֵמָּה שָׁמְעוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ וְהִנֵּה הַכּוֹכָב אֲשֶׁר רָאוּ בַּמִּזְרָח הָלַךְ לִפְנֵיהֶם עַד כִּי בָא וְעָמַד מִמַּעַל אֲשֶׁר הָיָה שָׁם הַיֶּלֶד׃

Y ellos, auiendo oydo àl Rey, fueronſe: y heaqui que la eſtrella, que auian viſto en el Oriente, yua delante dellos, haſtaque llegando ſe puſo ſobre donde eſtaua el ninno.

10 וַיִּרְאוּ אֶת הַכּוֹכָב וַיִּשְׂמְחוּ שִׂמְחָה גְדוֹלָה מְאֹד׃

Y viſta la eſtrella gozaronſe mucho de gran gozo.

β.

4. Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται.

Et ayant aſſemblé tous les principaux Sacrificateurs & les Scribes du peuple, il s'informa d'eux, où le Chriſt deuoit naiſtre.

5. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου.

Leſquels lui dirent, en Beth-lehem *ville* de Iudee: car il eſt ainſi eſcrit par le Prophete.

6. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

Et toi Beth-lehem terre de Iuda, tu n'es pas la plus petite entre les gouuerneurs de Iuda, car de toi ſortira le conducteur qui paiſtra mon peuple Iſrael.

7. Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

A donc Herode ayant appelé en ſecret les Sages, s'enquit d'eux ſoigneuſement du temps que l'eſtoile leur eſtoit apparue.

8. Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

Et les enuoyant en Beth-lehem, leur dit, allez, & vous enqueſtez ſoigneuſement touchant le petit enfant: & quand vous l'aurez trouué, faites le moi ſauoir, afin que i'y aille auſsi, & que ie l'adore.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

Eux donc ayans ouï le roy, s'en allerent: & voici l'eſtoile qu'ils auoyent veuë en Orient, alloit deuant eux, iuſques à tant qu'elle arriua, & s'arreſta ſur le lieu où eſtoit le petit enfant.

10. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

Et quand ils virent l'eſtoile, ils s'eſiouïrent d'une fort grand' ioye.

CAP. II.

4. Et congregans omnes principes ſacerdotum & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.

And gathering together all the chiefe Prieſtes & Scribes of the people / he aſked of them / where Chriſt ſhould be borne.

5. At illi dixerunt ei, In Beth-lehem Iudæ. Sic enim ſcriptum eſt per prophetam.

And they ſaid vnto him / At Beth-lehem in Judea: for ſo it is written by the Prophet.

6. Et tu Beth-léhem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſraël.

And thou Beth-lehem in the lande of Juda / art not the leaſt among the Princes of Juda: for out of thee ſhall come the gouernour that ſhall feede my people Iſrael.

7. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis.

Then Herode priuily called the Wiſemen / and diligently inquired of them the time of the ſtarre that appeared.

8. Et mittens illos in Beth-léhem, dixit, Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

And ſent them to Beth-lehem / ſaying / Goe / and ſearch diligently for the babe: and when yee haue founde him / bring mee worde againe / that I may come alſo / and worſhip him.

9. Qui cum audiſſent regem, abierunt, & ecce ſtella quam viderant in oriente, antecedebat eos, uſquedum veniens ſtaret ſuprà, ubi erat puer.

So when they had heard the King / they departed: and loe the ſtarre which they had ſeene in the Eaſt / went before them / till it came / and ſtoode ouer the place where the babe was.

10. Videntes autem ſtellam, gaviſi ſunt gaudio magno valde.

And when they ſawe the ſtarre / they reioyced with an exceeding great ioy.

Das II. Capitel.

4. Vnd ließ verſamlen alle Hoheprieſter vnd Schrifftgelerten vnter dem Volck / vnd erforſchete von jnen wo Chriſtus ſolt geborn werden.

Oc hand loed forſamle de ypperſte Preſter oc Schrifftklaage blant Folcket / oc vdſpurde aff dem / Huor Chriſtus ſkulde fødis?

5. Vnd ſie ſagten jm: Zu Bethlehem im Jüdiſchen Lande: Denn alſo ſtehet geſchrieben durch den Propheten:

De ſagde: til hannem / J Bethlehem vti Jødeland. Thi der ſtaar ſaa ſcreffuit ved Propheten:

6. Vnd du Bethlehem im Jüdiſchen lande / biſt mit nichte die kleineſt vnter den Fürſten Juda / denn auß dir ſol mir kommen der Hertzog / der über mein Volck Jſrael ein HERR ſey.

Oc du Bethlehem i Jødeland / eſt ingenlunde den minſte blant Juda Forſter / Thi aff dig ſkal mig komme en Førſte / ſom ſkal vere en Herre offuer mit folck Jſrael.

7. Da berieff Herodes die Weiſen heimlich / vnd erlernt mit fleiß von jnen / weñ der Stern erſchinen were.

Da kallede Herodes de Viſe Hemmelige / oc vdſpurde aff dem flitelige / Naar Stiernen haffde ladet ſig til ſyne?

8. Vnd weiſete ſie gen Bethlehem / vnd ſprach: Ziehet hin / vnd forſchet fleiſſig nach dem Kindlein / vnd wenn jrs findet / ſaget mirs wider / daß ich auch komme / vnd es anbete.

Oc hand viſde dem til Bethlehem / oc ſagde: Reyſer hen / oc ſpører flitelige effter Barnet / Oc naar i det finde / da ſiger mig det / At ieg oc kant komme oc tilbede det.

9. Als ſie nun den König gehört hatten / zogen ſie hin. Vnnd ſihe / der Stern / den ſie im Morgenlannd geſehen hatten / gieng für jnen hin / biß daß er kam / vnd ſtund oben über / da daß Kindlein war.

Der de haffde nu hørt Kongen / droge de bort. Oc ſee / Stiernen ſom de haffde ſeet i Øſterland / gick hen faare dem / Jndtil hun kom / oc ſtod offuen offuer / ſom Barnet vaar.

10. Da ſie den Stern ſahen / wurden ſie hoch erfrewet.

Der de ſaae Stiernen / bleffue de gantſke glade.

Kapitola II.

4. A powolaw wſſech prwnijch z Kněžij a Včitelůw Lidu / tazal ſe gich / kdeby ſe měl Kryſtus naroditi.

A zebrawſzy wſzytki Kſiążętá kápłańſkie / y nauczyciele ludu / dowiedowal ſie od nich gdźie ſie miał Kryſtus národźić.

5. A oni řekli: W Bethlémě Jůdowě / neb tak geſt pſáno ſkrze Proroka:

A oni mu rzekli / W onym Bethleem ktore ieſt w ziemi Juda / gdyż tak ieſt napiſano przez Proroka.

6. A ty Bethléme Země Jůdſká / nikoli negſy naymenſſý mezy Knijžaty Jůdſkými / neboť z tebe mně wygde Wůdce / kterýž bude zprawowati Lid můg Izrahelſký.

A thy Bethleem ziemio Judſka nie ieſteś napodleyſze miedzy kſiążęty Judſkimi / abowiem z ciebie wynidźie wodz / ktory będźie rządźił on moy lud Izráelſki.

7. Tehdy Herodes tayně powolaw Mudrcůw / pilně ſe gich ptal na čas Hwězdy / kteraž ſe gim byla vkázala:

Tedy Herod wezwawſzy potáiemnie onych mędrcow / pilnie ſie wywiádował od nich / ktorego czáſu gwiazdá ſie vkazała.

8. A propauſſtěge gedo Bethléma / řekl: Gděte / a ptayte ſe pilně na to Dijtě: A když naleznete / zwěſtugte mi / abych y ya přigda klaněl ſe gemu.

A poſławſzy ie do Bethleem / rzekł / Jdźcie tám / a pilnie ſie wywiáduycie o dźieciątku / á nalazſzy ie / oznaymicie mi / abym ia thez przyiechawſzy chwalił go.

9. Kteřijžto když wyſlyſſeli Krale / odgeli: A hle Hwězda / kteruž byli widěli na Wýchodu Slunce / předchazela ge / až y přiſſedſſy ſtála nad mijſtem / kdež bylo Dijtě.

Oni thedy wyſłuchawſzy Kroľá / ſzli / á oto gwiazdá ktora byli widźieli ná wſchodu ſłońcá / ſzłá przed nimi / áż przyſzedſzy ſtanęła nád mieyſcem gdźie było dźieciątko.

10. A vzřewſſe Hwězdu / zradowali ſe radoſtij welmi welikau.

A gdy vyzreli one gwiazdę / bárzo wielką rádoſcią vradowali ſie.

ב

11 וְעַלוּ לְבַיְתָא וַחֲזַאוּהִי
לְטַלְיָא עַם מַרְיַם אֶמֵּהּ
וַנְפַלוּ סְגֶדוּ לֵהּ וַפְתַחוּ
סִימָתְהוֹן וְקַרְבוּ לֵהּ ק
קוּרְבָּנָא דַּהְבָּא וּמוּרָא
וּלְבוּנְתָא׃

Et entrati ne la caſa, trouorono il piccol fanciullo con Maria ſua madre: e gittatiſi in terra, l'adororono: poi aperti ilor teſori, gli preſentorono de doni, cioè, oro, incenſo e mirra.

12 וְאֶתְחֲזִי לְהוֹן בְּחֶלְמָא
דְּלָא נֶהְפְּכוּן לְוָת הֶרוֹדֶס
וּבְאוּרְחָא אַחֲרִיתָא אֲזַלוּ
לְאַתְרְהוֹן׃

Et eſſendo in ſogno ſtati diuinamente auuertiti di non ritornare ad Herode, ſi ritirorno per vn'altra via nel lor paeſe.

13 כַּד דֵּין אֲזַלוּ אֶתְחְזִי
מַלְאַכָא דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא
לְיַוְסֵף וְאָמַר לֵהּ קוּם
דְּבַר לְטַלְיָא וּלְאֶמֵּהּ
וַעֲרוּק לְמֶצְרֵין וְתַמָּן הֱוַי
עַדְמָא דְּאָמַר אֲנָא לָךְ
עֲתִיד הוּ גֵּיר הֶרוֹדֶס
לְמֶבְעָיֵהּ לְטַלְיָא אַיךְ
דְּיוֹבְדִיוְהִי׃

Partiti che ſi furono, ecco l'Angelo del Signore appariſce in ſogno à Ioſef, dicendo, Leuati ſu, e piglia il piccol fanciullo e ſua madre, e fuggi in Egitto: e ſta iui fin che io tel dirò: imperoch'egli auuerrà ch'Herode cerchi il piccol fanciullo, per ammazzarlo.

14 יַוְסֵף דֵּין קָם שְׁקַלֵהּ
לְטַלְיָא וּלְאֶמֵּהּ בְּלִלְיָא
וַעֲרַק לְמֶצְרֵין׃

Allora egli ſuegliatoſi, preſe di notte il piccol fanciullo, e ſua madre, e ritiroſſi in Egitto.

15 וַהֲוָא תַּמָּן עַדְמָא
לְמַוְתֵהּ דְּהֶרוֹדֶס דְּנֶתְמַלֵּא
מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר מֶן מָרְיָא
בְּנְבִיָּא דְּאָמַר דְּמֶן מֶצְרֵין
קְרִית לַבְרִי׃

E ſtette iui in fin à la morte d'Herode, accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto dal Signore per il Profeta, che dice Io ho chiamato il mio Figliuol fuor d'Egitto.

ב

11 וַיָּבֹאוּ אֶל־הַבַּיִת וַיִּרְאוּ
אֶת־הַנַּעַר עִם־מִרְיָם אִמּוֹ
וַיִּפְּלוּ עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ
וַיִּפְתְּחוּ אֶת־אוֹצְרוֹתָם וַיַּקְרִיבוּ
לוֹ מַתָּנוֹת זָהָב וּלְבוֹנָה וָמֹר׃

Y entrando en la caſa, hallâron àl ninno con ſu madre Maria: y proſtrandoſe, adoráronlo: y abriendo ſus theſoros, offrecieronle dones, oro, y encienſo, y myrrha.

12 וַיְהִי מַעֲנֵה אֱלֹהִים בַּשֵּׁנָה
לְבִלְתִּי שׁוּב אֶל־הֵירוֹדֵס וּבְדֶרֶךְ
אַחֶרֶת שָׁבוּ לְאַרְצָם׃

Y ſiendo auiſados por reuelacion enſuennos, que no boluieſſen à Herodes, boluieronſe à ſu tierra por otro camino.

13 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ הִנֵּה מַלְאַךְ
יְהוָה נִרְאָה בַּחֲלוֹם לְיוֹסֵף לֵאמֹר
קוּם וְשָׂא אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ
וּבְרַח לְךָ מִצְרַיְמָה וֶהְיֵה שָׁם
עַד־כִּי אֹמַר לָךְ כִּי יֵשׁ עָתִיד
הֵירוֹדֵס לְבַקֵּשׁ אֶת־הַנַּעַר
וּלְאַבְּדוֹ׃

Y partidos ellos, heaqui el Angel del Sennor apparece enſuennos à Ioſeph, diziendo, Leuandate, y toma àl ninno, y à ſu madre, y huye à Egypto, y eſtá te allà, haſta que yo te lo diga: porque ha de acondecer, que Herodes buſcará àl ninno para matarlo.

14 וַיָּקָץ וַיִּשָּׂא אֶת־הַנַּעַר
וְאֶת־אִמּוֹ בַּלַּיְלָה וַיֵּלֶךְ
מִצְרָיְמָה׃

Y deſpertando el, tomó el ninno y à ſu madre de noche: y fueſe en Egypto:

15 וַיְהִי־שָׁם עַד־מוֹת הֵירוֹדֵס
לְהַמְלֵא אֲשֶׁר נֶאֱמַר מֵיְהוָה
בַּנָּבִיא לֵאמֹר מִמִּצְרַיִם קָרָאתִי
אֶת־בְּנִי׃

Y eſtuuo allá haſta la muerte de Herodes: para que ſe cumplieſſe lo que fue dicho por el Sennor por el Propheta, que dixo, De Egypto llamé mi Hijo.

β'.

11. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν.

Et eſtans entrés en la maiſon, ils trouuerent le petit enfant auec Marie ſa mere: lequel ils adorerent, en ſe iettant en terre, & apres auoir deſployé leurs threſors, lui preſenterẽt des dons, c'eſt aſſauoir de l'or, de l'encens, & de la myrrhe.

12. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Et eſtans aduertis diuinement par ſonge, de ne retourner vers Herode, ils ſe retirerent par vn autre chemin en leur contree.

13. Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι. μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

Or apres qu'ils ſe furent retirés, voici, l'Ange du Seigneur apparoiſt par ſonge à Ioſeph, diſant, Leue-toi, & pren le petit enfant & ſa mere, & t'enfui en Egypte, & te tien là iuſques à tant que ie le te die: car Herode cerchera le petit enfant pour le mettre à mort.

14. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον.

Ioſeph donc eſtant eſueillé print de nuict le petit enfant & ſa mere, & ſe retira en Egypte.

15. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

Et ſe tint là iuſques au treſpas d'Herode: afin que fuſt accompli ce dont le Seigneur auoit parlé par le Prophete, diſant, I'ai appelé mon Fils hors d'Egypte.

CAP. II.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adoraverunt eum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

And went into the houſe/ and found the babe with Marie his mother/ and fell downe/ and worſhipped him/ and opened their treaſures/ and preſented vnto him giftes/ euen golde/ and incenſe/ and myrrhe.

12. Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.

And after they were warned of God in a dreame/ that they ſhould not goe againe to Herode/ they returned into their country another way.

13. Qui cum receſſiſſent, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens, Surge, & accipe puerum, & matrē eius, & fuge in Ægyptum: & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

After their departure/ beholde/ the Angel of the Lorde appeareth to Joſeph in a dreame/ ſaying/ Aryſe/ and take the babe and his mother/ and flee into Egypt/ & be there till I bring thee worde: For Herode will ſeeke the babe/ to deſtroy him.

14. Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte: & ſeceſſit in Ægyptum

So he aroſe and tooke the babe & his mother by night/ and departed into Egypt.

15. Et erat ibi uſque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per prophetam dicentem, Ex Ægypto vocavi filium meum.

And was there vnto the death of Herode/ that it might bee fulfilled/ which was ſpoken of the Lord by the Prophet/ ſaying/ Out of Egypt haue I called my Sonne.

Das II. Capitel.

11. Vnd giengen in das Hauß/ vnd funden das Kindlein mit Maria ſeiner Mutter/ vnd fielen nider/ vnd betten es an/ vnd theten jhre Schätze auff/ vnd ſchenckten jhm Gold/ Weyrauch vnd Myrrhen.

Oc ginge ind i Huſit/ oc funde Barnet met ſin moder Maria/ oc de fulde ned/ oc tilbade det// Oc oplode deris ligende fæ/ Oc ſkenckte hannem Guld/ Røgelſe oc Myrrha.

12. Vnd Gott befahl jnen im traum/ daß ſie ſich nicht ſolten wider zu Herodes lencken/ vnd zogen durch einen andern weg wider in jr Land.

Oc Gud befalede dem i en drøm/ at de ſkulde icke drage til Herodes igen/ Oc de fore en anden vey til deris Land igen.

13. Da ſie aber hinweg gezogen waren/ Sihe/ da erſchein der Engel des HERRN dem Joſeph im traum vnd ſprach: Stehe auff/ vnnd nimm das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu dir/ vnd fleuch in Egypten land/ vnd bleib alda/ biß ich dir ſage. Denn es iſt vorhanden/ daß Herodes das Kindlein ſuche/ daſſelb vmbzubringen.

Dér de vaare bort dragne/ See/ da obenbaredis HErrens Engel Joſeph i en drøm/ oc ſagde/ Stat op/ oc tag Barnet oc hans Moder til dig/ oc fly i Egypti land/ oc bliff der/ indtil ieg ſiger dig til. Thi det er faar hender/ at Herodes ſkal ſøge effter Barnet/ at ihielſla det.

14. Vnd er ſtund auff/ vnd nam das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu ſich/ bey der nacht/ vnnd entweich in Egypten Land.

Oc hand ſtod op/ oc tog Barnet oc hans Moder til ſig/ om natten/ oc flyde i Egypti land.

15. Vnnd bleib alda/ biß nach dem tod Herodis. Auff das erfüllet würde/ daß der HERR durch den Propheten geſagt hat/ der da ſpricht: Auß Egypten hab ich meinen Son geruffen.

Oc bleff der/ indtil Herodes vaar død. At det ſkulde fuldkommes/ ſom HErren talede ved Propheten/ ſom ſiger/ Jeg kallede min Søn aff Egypten.

Kapitola II.

11. A wſſedſſe do Domu/ nalezli Dijtě s Marygj Matkau geho. A padſſe klaněli ſe gemu: A otewřewſſe Poklady ſwé/ obětowali gemu dary/ Zlato/ Kadidlo a Mirrhu.

A wſzedſzy w dom/ nalezli dzieciatko z Márya matka iego/ a vpadſzyná ziemie/ chwalili ie/ á otworzywſzy ſkarby ſwoie/ ofiárowali mu dáry/ złoto/ kadziolo y mirre.

12. Potom odpowěd wzawſſe we Snách/ aby ſe nenawracowali k Herodeſowi/ ginau ceſtau nawrátili ſe do Kraginy ſwé.

Wziawſzy tedy roſkazánie od Bogá we ſnie/ áby ſie nie wrácali do Heroda/ inſza droga odeſzli do ziemie ſwoiey.

13. Kteřijžto když odgeli/ Ay Angel PANIE otázal ſe Jozoffowi we Snách/ řka: Wſtaň/ a wezmi Dijtě y Matku geho/ a vtec do Egipta/ a buder tam dokawaž nepowjm tobě. Neb to bude/ že Herodes hledati bude Dijtěte k zahubenij geho.

A gdy iuz byli odeſzli/ otho Aniol Pański vkazal ſie we ſnie Jozefowi/ mowiac/ Wſtań/ a weźmi dzieciatko y matke iego/ y vciekay do Egiptu/ á badz tam ázci opowiem/ Abowiem tho przyydzie/ iz Herod bedzieſzukal dzieciatká áby ie ſtrácil.

14. Kterýžto wſtaw/ wzal Dijtě y Matku geho w nocy/ y odſſel do Egipta.

A on ocuciwſzy ſie wzial dzieciatko y mátke iego w nocy/ y poſzedl do Egiptu.

15. A byl tam až do Smrti Herodeſowy: aby ſe naplnilo to/ což geſt powědijno od PANA/ ſkrze Proroka/ řkaucýho: Z Egipta powolal gſem Syna meho.

A thámże byl áż do śmierći Herodowey/ ábyſie ſpelnilo to co Pan mowil przez Proroká rzekac Jam wezwál ſyna ſwoiego z Egiptu.

ב

16 הָידֵין הֵרוֹדֵס כַּד חֲזָא דְּאֶתְבַּזַח מֶן מְגוּשֵׁא אֶתְחַמַּת טַב וְשַׁדַּר קַטֵּל טַלְיֵא כֻּלְּהוֹן דְּבֵית־לֶחֶם וּדְכֻלְּהוֹן תְּחוּמֶיהָ מֶן בַּר תַּרְתֵּין שְׁנִין וַלְתַחֵת אַיךְ זַבְנָא דְּעַקֵּב מֶן מְגוּשֵׁא׃

Allora Herode vedendoſi eſſere ſtato ſchernito da i Magi, s'adiro grandemente: e mando ad occidere tutti i fanciulli, che erano in Betleem, e in tutti i ſuoi confini, da due anni in giu, ſecondo il tempo ch'egli haueua diligentemente ricercato da i Magi.

17 הָידֵין אֶתְמַלִּי מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד אֶרְמְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר׃

Allora s'adempiè quello ch'era ſtato detto da Ieremia Profeta, che dice.

18 קָלָא אֶשְׁתְּמַע בְּרָמְתָא בְּכְיָא וְאֶלְיָא סַגִּיָּאא רָחֵיל בָּכְיָא עַל בְּנַיהּ וְלָא צָבְיָא לְמֶתְבַּיָּאוּ מְטוּל דְּלָא אִיתֵיהוֹן׃

Vna voce è ſtata vdita in Ramà, lamento, pianto, e molto grido, Rachel che piange i ſuoi figliuoli, e non ha voluto eſſer conſolata, poi *che non ſono.*

19 כַּד מִית דֵּין הֵרוֹדֵס מַלְכָּא אֶתְחְזִי מַלְאַכָא דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא לְיוֹסֵף בְּמֶצְרֵין׃

Poi morto che fu Herode, ecco l'Angelo del Signore appariſce in ſogno à Ioſef in Egitto, dicendo.

20 וְאָמַר לֵהּ קוּם דְּבַר לְטַלְיָא וּלְאֶמֵּהּ וְזֶל לְאַרְעָא דְּאִיסְרָיֵל מִיתוּ לְהוֹן גֵּיר הָנוֹן דְּבָעֵין הֲווֹ נַפְשֵׁהּ דְּטַלְיָא׃

Leuati ſu, e piglia il piccol fanciullo e ſua madre, e vattene in terra d'Iſrael: perche gia ſon morti coloro che cercauano l'anima del fanciullo.

21 וְיוֹסֵף קָם דְּבַר לְטַלְיָא וּלְאֶמֵּהּ וְאֶתָא לְאַרְעָא דְּאִיסְרָיֵל׃

Et egli leuatoſi, preſe il piccol fanciullo e ſua madre, e venne in terra d'Iſraël.

ב

16 אָז הֵירוֹדֵס רוֹאֶה כִּי הוּתַל בַּמְּהַגִים וַיִּקְצֹף עַד־מְאֹד וַיִּשְׁלַח וַיָּמֶת אֶת־כָּל־הַיְלָדִים אֲשֶׁר בְּבֵית־לֶחֶם וּבְכָל־גְּבוּלָהּ מִשְּׁנָתַיִם וּלְמַטָּה כִּזְמַן אֲשֶׁר דָּרַשׁ מִמְּהַגִים׃

Herodes entonces, como ſe vido burlado de los Magos enojóſe mucho: y embió, y mató todos los ninnos que auia en Beth-lehem, y en todos ſus terminos, de edad de dos annos à baxo, conforme al tiempo que auia entendido de los Magos.

17 אָז נִמְלָא אֲשֶׁר נֶאֱמַר מִן־יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Entonces fue cumplido loque fue dicho por el Sennor por el propheta Ieremias, que dixo.

18 קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל־בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל־בָּנֶיהָ כִּי־אֵינֶנּוּ׃

Boz fue oyda en Rhamà, lamentacion, lloro, y gemido grande: de Rachel que llora ſus hijos: y no quiſo ſer conſolada, porque perecieron.

19 וְכַאֲשֶׁר מֵת הֵירוֹדֵס הִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה בַּחֲלוֹם נִרְאָה לְיוֹסֵף בְּמִצְרָיִם׃

Mas muerto Herodes, heaqui el Angel del Sennor apparece en ſuennos à Ioſeph en Egypto.

20 לֵאמֹר קוּם וְשָׂא אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ וְלֵךְ לְךָ אֶל־אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי־מֵתוּ מְבַקְשֵׁי נֶפֶשׁ הַיָּלֶד׃

Diziendo, Leuantate, y toma el ninno, y à ſu madre, y vete à tierra de Iſrael; que muertos ſon losque procurauan la muerte del ninno.

21 וַיָּקָם וַיִּקַּח אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ וַיָּבֹא אֶל־אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃

Entonces el ſe leuantó, y tomó el ninno, y à ſu madre, y vinoſe à tierra de Iſrael.

β΄.

16. Τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

Lors Herode ſe voyant mocqué des Sages, fut fort courroucé: & ayant enuoyé ſes gens, mit à mort tous les enfans qui eſtoyent en Beth-lehem & en toutes les marches d'icelle, depuis ceux de deux ans & au deſſous, ſelon le temps dont il s'eſtoit exactement enquis des Sages.

17. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος.

Adonc fut accompli ce dont auoit parlé Ieremie le Prophete, diſant.

18. Φωνὴ ἐν ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί.

Vn cri à eſté ouï en Rama, complainte, pleur & grand brayement: Rachel pleurant ſes enfans, & n'a voulu eſtre conſolee, de ce qu'ils ne ſont plus.

19. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ᾽ ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ.

Mais apres qu'Herode fut mort, voici, l'Ange du Seigneur apparoiſt en Egypte à Ioſeph, par ſonge.

20. Λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

Diſant, Leue-toi, & pren le petit enfant & ſa mere, & t'en va au païs d'Iſrael: car ceux qui demandoyent l'ame du petit enfant ſont morts.

21. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ.

Ioſeph donc eſueillé print le petit enfant & ſa mere, & s'en vint au païs d'Iſrael.

CAP. II.

16. Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Beth-léhem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis.

Then Herode / ſeeing that hee was mocked of the wiſe men / was exceeding wroth / and ſent forth / and ſlewe all the male children that were in Beth-lehem / and in al the coaſtes thereof / from two yere olde and vnder / according to the time which he had diligently ſearched out of the wiſe men.

17. Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Ieremiam prophetam, dicentem.

Then was that fulfilled which was ſpoken by the Prophet Jeremias / ſaying.

18. Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.

In Rama was a voyce heard / mourning / and weeping / and great lamentation: Rachel weeping for her children / and would not be conforted / becauſe they were not.

19. Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Ægypto.

And when Herode was dead / behold / an Angell of the Lorde appeareth in a dreame to Joſeph in Egypt.

20. Dicens, Surge, & accipe puerum & matrē eius, & vade in terram Iſraël: defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.

Saying / Ariſe / and take the babe and his mother / and go into the land of Jſrael: for they are dead which ſought the babes life.

21. Qui conſurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram-Iſraël.

Then he aroſe vp / and tooke the babe and his mother / and came into the lande of Jſrael.

Das II. Capitel.

16. Da Herodes nun ſahe / daß er von den Weiſen betrogen war / ward er ſehr zornig / vnd ſchicket auß / vnnd ließ alle Kinder zu Bethlehem tödten vnnd an jhr gantzen grentzen / die da zweyjårig vnd drunter waren / nach der zeit / die er mit fleiß von den Weiſen erlernet hatte.

Der Herodes nu ſaa / at hand vaar bedragen aff de Viſe / bleff hand ſaare vred / Oc hand ſende vd / oc loed ihielſla alle Børn i Bethlehem / oc i al den Egn / ſom vaare thu aar oc mindre / effter den tid / ſom hand haffde flitelige forfaret aff de Viſe.

17. Da iſt erfüllet das geſagt iſt von dem Propheten Jeremia / der da ſpricht:

Da er det fuldkommet ſom ſagd er aff den Prophete Jeremia / ſom ſiger:

18. Auff dem Gebirge hat man ein Geſchrey gehöret / vil klagens / weinens vnd heulens / Rachel beweinet jre Kinder / vnd wolt ſich nicht tröſten laſſen / denn es war auß mit jhnen.

Paa Bierget hørde mand it ſkrig megen klage / graad ock hylen. Rachel begred ſine Børn / oc wilde icke lade ſig huſuale / Thi det vaar vde met dem.

19. Da aber Herodes geſtorben war / ſihe / da erſchein der Engel des HERRN Joſeph im traum / inn Egypten Land.

Men der Herodes vaar død / ſee / da obenbaredis HERRENS Engel Joſeph i en drøm / i Egypti land.

20. Vnd ſprach: Stehe auff / vnnd nimm das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu dir / vnd zeuch hin / in das Land Jſrael / ſie ſind geſtorben / die dem Kinde nach dem leben ſtunden.

Oc ſagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc drag hen / i Jſraelſſ land / de ere døde / ſom ſtode effter Barnſens liff.

21. Vnd er ſtund auff / vnd nam das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu ſich / vnd kam in das Land Jſrael.

Oc hand ſtod op / oc tog Barnet oc hans Moder til ſig / oc kom i Jſraelſſ land.

Kapitola II.

16. Tehdy Herodes wida / žeby ſklamán byl od Mudrcůw rozhněwal ſe welmi / a poſlaw Služebníky / zmordowal wſſectny Dijtky / kterě byly w Bethlémě / y wewſſech Končinách geho / od dwau Leth a nijže / wedlě čaſu nakterý ſe byl wyptal od Mudrcuow.

Zátym Herod widzac iż go nágráwáli medrcowie / bárzo ſie rozgniewał / y poſławſzy kazał pomordowáć wſzytki dźieci ktore były w Bethleem / y po wſzytkich gránicách iego / ode dwu lath y młodſze / wedle cżáſu khtorego ſie był pylnie wywiedział od medrcow.

17. Tehdy naplněno geſt to / což powědijno gt ſkrze Jeremiáſſe Proroka / řkaucýho:

Tedy ſie wypełniło tho co ieſt rzecżono przez Jeremiaſza Proroka mowiacego.

18. Hlas w Ráma ſlyſſán geſt / pláč a kwijlenij mnohé / Ráchel plačjcý ſynůw ſwých / a nechtěla ſe vtěſſyti / žeby gich nebylo.

Głos był ſłyſzan w Ramie / nárzekánie / płacż / y łkanie wielkie / Rachel płacżac ſynow ſwoich / niechciała być pocieſzona dla tego iż ich niemáſz.

19. Když pak vmřel Herodes Hle Angel PANJE vkázal ſe Jozeffowi we Snách w Egiptě.

Ale po śmierci Herodowey / otho Anioł Páńſki weſnie vkazał ſie Jozefowi w Egiptcie / mowiac.

20. Řka: Wſtaň / a wezmi Dijtě y Matku geho / a gdi do Země Jzrahelſké / neb ſau zemřeli ti / kteřijž hledali bezžiwotij Dijtěte.

Wſtań á weżmi dźiećiatko y mátkę iego / á idź do ziemie Izráelſkiey / ábowiem ći kthorzy dźiećiatku o żywot ſtali / iuż pomárli.

21. Kterýžto wſtaw / wzal Dijtě y Matku geho / a přiſſel do země Jzrahelſké.

Tedy on ocućiwſzy ſie / wźiał dźiećiathko y mátkę iego / y przyſzedł do ziemie Izraelſkiey.

ב

22 כַּד דֵּין שְׁמַע דַּאַרְכֵּלָאוֹס הֻוָא מַלְכָּﬡ בִּיהוּד חֲלָף הֵרוֹדֶס אֲבוּהִי דְּחֵל דְּיֵאזַל לְתַמָּן וְאֶתְחַוִּי לֵהּ בְּחֶלְמָא דְּיֵאזַל לְאַתְרָא דַּגְלִילָא׃

Ma hauendo, vdito che Archelao regnaua in Giudea in luogo d'Herode ſuo padre, temè d'andarui: & ammonito diuinamente in ſogno, ſi ritirò ne le parti de la Galilea.

23 וַאֲתָא עֲמַר בִּמְדִינְתָּא דְּמֶתְקַרְיָﬡ נָצְרַת אַיְךְ דְּנֶתְמַלֵּא מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בִּנְבִיָּא דְּנָצְרָיָא נֶתְקְרֵﬡ׃

Et venutoui, habitò ne la città che ſi chiama Nazaret: accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per li Profeti, Egli ſarà chiamato Nazareo.

ג

1 בְּהוֹן דֵּין בְּיוֹמָתָא הָנוֹן אֲתָﬡ יוֹחַנָּן מַעְמְדָנָﬡ וּמַכְרֵז הֲוָﬡ בְּחוּרְבָּﬡ דִּיהוּד׃

Ora in quei tempi venne Giouanni Battiſta, predicando nel diſerto de la Giudea.

2 וָאמַר תּוּבוּ קֶרְבַת לָהּ מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּﬡ׃

E dicendo, Rauuedeteui, percioche s'auuicina il regno de cieli.

3 הָנַו גֵּיר הַו דְּאֶמִּיר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא קָלָא דְּקָרֵא בְּחוּרְבָּﬡ טַיְבוּ אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא וְאַשְׁווּ לְשְׁבִילוֹהִי׃

Imperoche coſtui è quello, di cui fu detto per il Profeta Eſaia che dice, La voce di colui che grida nel deſerto, Acconciate la via del Signore, fate dritte le ſue ſtrade.

4 הוּ דֵּין יוֹחַנָּן אִיתַוְהִי הֲוָﬡ לְבוּשֵׁהּ דְּסַעְרָﬡ דְּגַמְלֵﬡ וְאֶסָר חַצָﬡ דְּמֶשְׁכָּﬡ עַל חַצוֹהִי וּמֵאכוּלְתֵּהּ קַמְצָﬡ ו וְדוּבְשָׁא דְּבַרָּﬡ׃

Et eſſo Giouanni haueua il ſuo veſtimento di peli di camello, & vna cintura di cuoio intorno à i ſuoi lombi: & il cibo ſuo, eran locuſte e mele ſaluatico.

ב

22 וַיִּשְׁמַע כִּי־אַרְכֵלָאוֹס מָלַךְ עַל־יְהוּדָה תַּחַת הֵירוֹדֵס אָבִיו וַיִּרָא לָלֶכֶת שָׁמָּה וַיִּזָּהֵר בַּחֲלוֹם וַיֵּלֶךְ בִּקְצַת גָּלִיל׃

Y oyendo que Archelao reynaua en Iudea por Herodes ſu padre, vuo temor de yr allá: mas amoneſtado por reuelacion en ſuennos, ſe fue à las partes de Galilea.

23 וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּעִיר וּשְׁמָהּ נְצֶרֶת לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמַר בַּנְּבִיאִים כִּי־נְצָרִי יִקָּרֵא׃

Y vino, y habitó en la ciudad que ſe llama Nazareth: paraque ſe cumplieſſe loque fue dicho por los Prophetas, que auia de ſer llamado Nazareo.

ג

1 וּבַיָּמִים הָאֵלֶּה קָרַב יוֹחָנָן הַמְּטַבֵּל וַיִּקְרָא בְּמִדְבַּר יְהוּדָה׃

Y en aquellos dias vino Ioan el Baptiſta predicando enel deſierto de Iudea.

2 וַיֹּאמַר שׁוּבוּ אֶל־יְהוָה כִּי קָרְבָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y diziendo, Emmendaos, que el Reyno de los cielos ſe acerca.

3 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נֶאֱמַר עָלָיו מִן־יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ מְסִלּוֹתָיו׃

Porque eſte es aquel del qual fue dicho por el propheta Iſayas, que dixo, Boz delque clama enel deſierto: Aparejad el camino del Sennor, endereçad ſus veredas.

4 וְהוּא יוֹחָנָן הָיָה לוֹ לְבוּשׁוֹ מִשַּׂעֲרוֹת גְּמַלִּים וְאֵזוֹר עוֹר עַל־מָתְנָיו וְאָכְלוֹ הָיָה אַרְבֶּה וּדְבַשׁ הַיָּעַר׃

Y tenia Ioan ſu veſtido de pelos de camellos, y vna cinta de cuero arredor de ſus lomos: y ſu comida era langoſtas, y miel montés.

β'.

22. Ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.

Mais quand il entendit qu'Archelaus regnoit en Iudee au lieu d'Herode ſon pere, il craignit de s'en aller là: parquoi eſtant admonneſté diuinement par ſonge, il ſe retira és quartiers de Galilee.

23. Καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρὲτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

Et y eſtant venu, habita en la ville qui eſt appelee Nazareth: afin que ce, qui auoit eſté dit par les Prophetes fuſt accompli, aſſauoir, il ſera appelé Nazarien.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

EN δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας.

Or en ce temps-la vint Iehan Baptiſte, preſchant au deſert de Iudee.

2. Καὶ λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Et diſant, Amendez-vous: car le royaume des cieux eſt prochain.

3. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Car c'eſt ceſtui-ci duquel il à eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant, La voix de celui qui crie au deſert eſt, Accouſtrez le chemin du Seigneur, dreſſez ſes ſentiers.

4. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον.

Or ce Iehan-ici auoit ſon veſtement de poils de chameau, & vne ceinture de cuir à l'entour de ſes reins, & ſon manger eſtoit des ſauterelles & du miel ſauuage.

CAP. II.

22. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudęa pro Herode patre ſuo, timuit illò ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilæę.

But when he heard that Archelaus did reigne in Judea in ſteade of his father Herode / he was afraid to go thither: yet after he was warned of God in a dreame / he turned aſide into the partes of Galile.

23. Et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetas, Quoniam Nazaræus vocabitur.

And went and dwelt in a citie called Nazaret / that it myght be fulfilled which was ſpoken by de Prophetes / vvhich vvas, that hee ſhould bee called a Nazarite.

CAP. III.

IN diebus autem illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudææ,

And in thoſe dayes / John the Baptiſt came and preached in the wildernes of Judea.

2. Et dicens, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum.

And ſaid / Repent: for the kingdome of heauen is at hand.

3. Hic eſt enim qui dictus eſt per Iſaiam prophetam, dicentem: Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.

For this is he of whom it is ſpoken by the Prophet Eſaias / ſaying / The voyce of him that cryeth in the wildernes / is, Prepare ye the way of the Lorde: make his pathes ſtraight.

4. Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca autem eius erat locuſtæ & mel ſilveſtre.

An this John had his garment of camels heare; and a girdle of a ſkin about his loynes: his meate was alſo locuſtes and wilde honie.

Das II. Capitel.

22. Da er aber hörete / daß Archelaus im Jůdiſchen Lande König war an ſtat ſeines Vaters Herodis / forcht er ſich dahin zukom̃en / vnd im traum empfieng er befelch von Gott / vnnd zoch inn die örter des Galileiſchen Lands.

Men der hand hørde / at Archelaus vor Konge i Jødeland / i ſin faders Herodis ſted / da befrøctede hand ſig at komme der hen / Oc han fick befalning aff Gud i en drøm / oc drog i de ſteder i der Galileiſke land.

23. Vnd kam / vnd wohnet inn der Stadt / die da heiſſet Nazareth / auff das erfůllet wůrde / das da geſagt iſt durch die Propheten: Er ſoll Nazarenus heiſſen.

Oc kom / oc bode i den Stad / ſom kaldis Nazareth. At det ſkulde fulkommis / ſom ſagd er wed Propheten / Han ſkal kaldis Nazarenus.

Das III. Capitel.

ZV der zeit kam Johannes der Tauffer / vnd prediget in der Wůſten des Jůdiſchen Lands.

PAa den tid kom den Døbere Johannes / oc predickede i Ørcken vdi Jødeland.

2. Vnnd ſprach: Thut buſſe / das Himmelreich iſt nahe herbey kommen

Oc ſagde / Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

3. Vnd er iſt der / von dem der Prophet Jeſaias geſagt hat / vnd geſprochen: Es iſt eine ſtimme eines Predigers inn der Wůſten / bereitet dem HERREN den weg / vnd machet richtig ſeine ſteige.

Oc hand er den / om huilken den Prophete Eſaias haffuer talet / oc ſagd / Det er en Predickeris Røſt i Ørcken / Bereder HErrens vey / oc gører hans Sti rette.

4. Er aber Johannes hatte ein kleid von Kameelhaaren / vnd einen ledern Gůrtel vmb ſeine Lenden / ſeine ſpeiſe war Heuſchrecken vnd wild Hönig.

Johannes haffde klæder aff Kamelſſhaar / oc it Belte aff læder om ſine lender / Hans mad vaar Greſhopper oc vilt hunig.

Kapitola II.

22. Vſlyſſaw pak žeby Archelaus Kralowal w Jůdſtwu mijſto Herodeſa Otce ſwého / obáwal ſe tam gjti: A napomenut gſa we ſnách / obrátil ſe do Kragin Galilegſkých.

Ale gdy vſlyſzał iż Archelaus Krolował w Judźie ná mieyſci Heroda oycá ſwoiego / bał ſie tam idź / ale wźiąwſzy roſkazanie od Bogá we śnie / odſzedł w ſtronę Galileiey.

23. A přiſſed bydlil w Měſte / kterěž ſlowe Nazarět / aby ſe naplnilo což powedijno ſkrze Proroky / že Nazarětſký ſlauti bude.

A gdy tám przyſzedł / mieſzkał w mieśćie kthore zowa Názáreth aby ſie wypełniło to co ieſt powiedziano przez Proroki / Iż miał być nazwan Názáreyczykiem.

Kapitola III.

W Těch pak dnech / přiſſel Jan křtitel káže na Pauſſti Jůdſké / a řka:

A Zá onych cżáſow przyſzedł Jan krzćiciel przepowiedaiac ná puſzczy Zydowſkiey.

2. Pokánij čiňte / neb přibljžilo ſe Králowſtwij Nebeſké.

Y mowiąc / Po kutuyćie / abowiem przybliżyło ſie Kroleſtwo niebieſkie.

3. A tok geſt ten / o kterémž powědijno ſkrze Yzayáſſe Proroka / řkucýho Hlas wolagjcýho na Pauſſti / Připrawůgte Ceſtu PANIE / přijmé čiňte ſtezky geho.

Gdyż ten ieſt on / o ktorym mowił Ezáiaſz prorok / rzekac / Głos wołáiácego na puſzczy / gotuyćie droge Páńſka / y proſte czyńcie ściezki ie°.

4. Ale on Jan měl Raucho z ſrſtij Welblaudowých / a pás koženný na bedrách ſwých: a Pokrm geho byl Kobylky a Med Leſnij.

Thenże Jan miał odźienie ſwoie z ſierśći wielbłądowey / y pas rzemienny około biodry ſwoiey / á pokarm iego były ſzárańce y miod leśny.

ג

5 הָידֵין נָפְקָא הֲוָת לְוָתֵהּ אוּרִשְׁלֶם וְכֻלָּהּ יְהוּד וְכֻלֵּהּ אַתְרָא דַּחְדָרַי יוּרְדְּנָן׃

Allora vennero à lui quelli di Ieruſalem, e di tutta la Giudea, e di tutta la contrada che giace *intorno al Giordano.*

6 וְעָמְדִין הֲווּ מֶנֵּהּ בֵּי בְּיוּרְדְּנָן נַהְרָא כַּד מַוְדִין בְּחַטָּהַיְהוֹן׃

Et erano battezati da lui nel Giordano, confeſſando i lor peccati.

7 כַּד חֲזָא דֵּין סַגִּיאֵא מֶן פְּרִישֵׁא וּמֶן זַדּוּקָיֵא דְּאָתֵין לְמֶעְמַד אֶמַר לְהוֹן יַלְדָא דְּאַכִדְנֵא מַנוּ חַוִּיכוֹן ל לְמֶעְרַק מֶן רוּגְזָא דְּאָתֵא׃

Et hauendo veduto molti de Fariſei, e de Sadducei venire al ſuo batteſimo, diſſe loro, Razza di vipere, chi v'ha ſi ben moſtrato il fuggir da l'ira che dee venire?

8 עְבֶדוּ הָכִיל פֵּארֵא דְּשָׁוֵין לְתַיְבּוּתָא׃

Fate dunque frutti degni de penitenza.

9 וְלָא תֶּסְבְּרוּן וְתֵאמְרוּן בְּנַפְשְׁכוֹן דְּאַבָּא אִית לַן אַבְרָהָם אָמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמֶשְׁכַּח אַלָהָא מֶן הָלֵין כֵּאפֵא לַמְקָמוּ בְּנַיָּא לְאַבְרָהָם׃

Ne vi penſate di dire in voi ſteſſi, Noi habbiamo Abraam per padre: perche io vi dico, che Iddio puo ancora di queſte pietre ſuſcitare de figliuoli ad Abraam.

10 הָא דֵּין נַרְגָּא סִים עַל עֶקָּרָא דְּאִילָנָא כּוּל אִילָנָא הָכִיל דְּפֵארָא טָבָא לָא עָבֶד מֶתְפְּסֶק וְנָפֶל בְּנוּרָא׃

E gia la ſcura è poſta à la radice degli arbori. Per il che ogni arboro che non fa buon frutto, ſi taglia è gittaſi nel fuoco.

11 אֶנָא מַעְמֶד אֶנָא לְכוֹן בְּמַיָּא לְתַיְבּוּתָא הַו דֵּין דְּבָתַרִי אָתֵא חַסִּין הוּ מֶנִּי הַו דְּלָא שָׁוֵא אֶנָא מְסָנוֹהי לְמֶשְׁקַל הוּ מַע מַעְמֶד לְכוֹן בְּרוּחָא דְּק דְּקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא׃

Io vi battezo ben con acqua à penitenza, ma colui che vien doppo me, è piu potente di me, di cui non ſon pur ſufficiente à portar le ſcarpe: egli vi battezarà con lo Spirito ſanto, e col fuoco.

ג

5 אָז־יָצְאָה אֵלָיו יְרוּשָׁלַם וְכָל־יְהוּדָה וְכָל־כִּכַּר הַיַּרְדֵּן׃

Entonces ſalia à el Ieruſalem, y toda Iudea, y toda la prouincia de alderredor del Iordan.

6 וַיִּטָּבְלוּ בַּיַּרְדֵּן מֵעָלָיו מִתְוַדִּים אֶת־חַטֹּאתָם׃

Y eran baptizados deel en el Iordan, confeſſando ſus peccados.

7 וּבִרְאוֹתוֹ כִּי־רַבִּים מִפְּרוּשִׁים וְצַדּוּקִים בָּאוּ לִטְבִילָתוֹ אָמַר לָהֶם צֶאֱצָאֵי הָאֶפְעִים מִי־הִגִּיד לָכֶם לִבְרוֹחַ מֵחֲרוֹן הַבָּא׃

Y viendo el muchos de los Phariſeos y de los Sadduceos, que veniam à ſu baptiſmo, deziales: Generacion de biuoras, quien os ha enſennado à huyr de la yra que vendrá?

8 לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִי שָׁוֶה תְשׁוּבָה׃

Hazed pues frutos dignos de conuerſion.

9 וְאַל תִּתְעוּ לֵאמֹר בְּקִרְבְּכֶם כִּי־אָבִינוּ אַבְרָהָם הוּא בִּי אֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי־יָכוֹל אֱלֹהִים מֵאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְהָקִים בָּנִים לְאַבְרָהָם׃

Y no penſeys à deziros, à Abraham tenemos por padre: porque yo os digo, que puede Dios deſpertar hijos à Abraham aun deſtas piedras.

10 וּכְבָר הַגַּרְזֶן עַל־שֹׁרֶשׁ הָעֵצִים הוּשָׂם וְכָל־עֵץ אֲשֶׁר לֹא עֹשֶׂה פְּרִי טוֹב נִכְרַת וּבָאֵשׁ נִשְׁלַח׃

Aora, ya tambien la hacha eſtá pueſta à la rayz de los arboles: y todo arbol que non haze buen fruto, es cortado yechado en el fuego.

11 וַאֲנִי מְטַבֵּל אֶתְכֶם בַּמַּיִם לִתְשׁוּבָה וַאֲשֶׁר אַחֲרַי יָבוֹא חָזָק מִמֶּנִּי הוּא וַאֲנִי קָטֹנְתִּי לָשֵׂאת אֶת־נְעָלָיו וְהוּא יְטַבֵּל אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבָאֵשׁ׃

Yo à la verdad os baptizo en agua para conuerſion: mas el que viene tras mi, mas poderoſo es que yo, los çapatos del qual yo no ſoy digno de lleuar. El os baptizara en Eſpiritu Sancto y fuego.

γʹ.

5. Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου.

A donc ſortoyent pour venir vers lui ceux de Ieruſalem, & de toute la Iudee, & de la contree qui eſtoit à l'enuiron du Iordain.

6. Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et eſtoyent baptizés par lui au Iordain, confeſſans leurs pechés.

7. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

Lui donc voyant pluſieurs des Phariſiens & Sadduciens venir à ſon bapteſme, leur dit, Engeances de viperes, qui vous à auiſés de fuir l'ire à venir?

8. Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας.

Faites donc fruicts conuenables à repentance.

9. Καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

Et ne preſumez point de dire en vous-meſmes, Nous auons pour pere Abraham: car ie vous di que Dieu peut de ces pierres-ici faire ſourdre des enfans à Abraham.

10. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Or eſt ia meſme la cognee miſe à la racine des arbres, parquoi tout arbre qui ne fait bon fruict s'en va eſtre coupé, & ietté au feu.

11. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί.

Vrai eſt quant à moi que ie vous baptize d'eau en repentance: mais celui qui vient apres moi eſt plus fort que moi, duquel ie ne ſuis pas digne de porter les ſouliers: icelui vous baptizera du ſainct Eſprit, & de feu.

CAP. III.

5. Tunc exibat ad eum Ieroſolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem:

Then went out to him Jeruſalem and all Judea/and all the region round about Jordan.

6. Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata ſua.

And they were baptized of him in Jordan/confeſſing their ſinnes.

7. Videns autem multos Phariſæorum & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira?

Nowe when he ſawe many of the Phariſes and of the Sadduces come to his baptiſme/he ſayd vnto them/O generations of vipers/who hath forewarned you to flye from the anger to come?

8, Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

Bring forthe therefore fruites worthie amendment of life.

9. Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham, dico enim vobis quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

And thinke not to ſay with your ſelues/We haue Abraham to our father: for I ſay vnto you/that God is able of theſe ſtones to rayſe vp children vnto Abraham.

10. Iam enim ſecuris ad radicem arborũ poſita eſt. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

And now alſo is the axe put to the roote of yͤ trees: therefore euery tree which bringeth not forth good fruite/is hewen downe/and caſt into the fire.

11. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam, qui autem poſt me venturus eſt (fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamenta portare,) ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.

In deede I baptize you with water to amendement of life/but he that commeth after me/is migthier then I/whoſe ſhooes I am not worthie to beare: hee wil baptize you with the holy Ghoſt/and with fire.

Das III. Capitel

5. Da gieng zu jhm hinauß die Stadt Jeruſalem/vnnd das gantze Jüdiſche Land/vnnd alle Länder an dem Jordan.

Da gick Jeruſalem ſtad hen vd til hannem/oc det gantſke Jødiſke land/oc alle Land hoſſ Jordan.

6. Vnd lieſſen ſich täuffen von jhm im Jordan/vnd bekandten jre ſünde.

Oc lode ſig døbe aff hannem i Jordan/oc bekende deris ſynder.

7. Als er nu viel Phariſeer vnnd Saduceer ſahe zu ſeiner Tauffe kommen/ſprach er zu jhnen: Jr Ottergezichte/wer hat denn euch geweiſet/daß jhr dem künfftigen zorn entrinnen werdet?

Der hand ſaa nu mange Phariſeer oc Saduceer komme til ſin Daab/ſagde hand til dem/J Ogle ſlect/Huo viſde da eder/at i ſkulde vndfly den tilkommende Vrede?

8. Sehet zu/vnd thut rechtſchaffene Frücht der Buſſe.

Seer til/gører ræt penitentzis fruct.

9. Dencket nur nicht/daß jhr bey euch wolt ſagen: Wir haben Abraham zum Vater. Jch ſage euch/Gott vermag dem Abraham auß diſen ſteinen kinder zuerwecken.

Tencker io icke/at i vilde ſige ved eder ſelff/Wi haffue Abraham til fader. Jeg ſiger eder/Gud kand opuecke Abraham Børn aff diſſe ſtene

10. Es iſt ſchon die axt den Bäumen an die Wurtzel gelegt/Darumb welcher Baum nicht gute frucht bringet/wird abgehauen/vnd ins Feuer geworffen.

Oxen ligger allerede hoſſ roden aff Træerne/Der faare huilket træ ſom icke bær god Fruct/ſkal ophuggis/oc kaſtis i ilden.

11. Jch täuffe euch mit waſſer zur Buſſe/Der aber nach mir kombt/iſt ſtercker denn ich/dem ich auch nicht gnugſam bin ſeine Schuch zu tragen/der wirdt euch mit dem heiligen Geiſt vnd mit feuer täuffen.

Jeg døber eder med Vand til bedring. Men den ſom kommer effter mig/er ſterckere end ieg/Huilken ieg er oc icke verdig til/at bære hans Sko/Hand ſkal døbe eder met den hellig Aand oc met Jld.

Kapitola III.

5. Tehdy wycházeli k němu z Geruzaléma a ze wſſeho Jůdſtwa/y ze wſſý Kraginy Jordánu.

Thedy wyſzło do niego Jeruzalem/y wſzytek kray około Jordanu.

6. A křtili ſe od něᵒw Jordáně Řece/wyznáwagjce hřijchy ſwé.

Y byli krzczeni w Jordanie od niego/wyznáwáiąc grzechy ſwoie.

7. Tehdy wida mnohé z Zákonijtůw a z Saducců/že gdau k geho Křtu/řekl gim: Pokolenj Geſſtěrčij/y kdo wám vkázal abyſſte vſſli od budaucýho hněwu?

A gdy widźiał wiele z Fáryzeuſzow y Sáduceuſzow przychodzących do krztu ſwego/rzekł do nich/Rodzáie zmijow/y ktoż wam pokazał ábyśćie vciekáli od gniewu przyſzłego?

8. Protož čiňte hodné ſkutky pokánj.

Czyńćie tedy owoće godne vpámietánia.

9. A neřjkayte mezy ſebau/Otce máme Abrahama: Neboč prawijm wám/že geſt mocen Bůh z Kamenij tohoto wzbuditi ſyny Abrahamowy.

A nie mniemayćie áby ſie wam godźiło mowić ſámim w ſobie/Oycá mamy Abráhámá: Abowiem wam powiedam/iż może Bog y z tego kamienia wzbudźić dźieći Abráhámowe.

10. Gižť zagiſté ſekera k kořenu ſtromůw geſt přiložena. Protož každý Strom/kterýž neneſe Owotce dobrého/wyťat a na oheň vwržen bude.

A iuż śiekierá ieſt położona v korzenia drzew/Przeto wſzelkie drzewo ktore nie czyni owocu dobrego/bywa wyćięte y w ogień wrzucone.

11. Já zagiſté wás křtijm w wodě ku pokánij/ale ten kterýž po mně přigjti má/geſtiť mocněgſſý nežli gá/gehožto negſem hoden obuwij noſyti/onť wás křtijti bude w duchu Swatém a w ohni.

Jac waz krzczę woda ku vpamiętaniu/ále ten ktory idźie zá mną/mocnieyſzy ieſt niż ia/ktorego nie ieſtem godźien noſić trzewikow/Thenći was okrzći Duchem ś.więtym y ogniem.

ג

12 הַו דְּרַפְשָׁת בְּאִידֵהּ וּמְדַכֵּא אֶדְּרוֹהִי וְחִטֵּת כָּנֵשׁ לְאוֹצְרוֹהִי וְתִבְנֵת מוֹקֵד בְּנוּרָא דְּלָא דָעְכָא׃

Il cui ſuentolo è ne la ſua mano, e nettarà in tutto la ſua aia, e raccoglierà il ſuo grano nel granaio, & abbruſciara la paglia con fuoco che mai non s'eſtingue.

13 הֵידֵין אֶתָא יֵשׁוּעַ מֵן גְּלִילָא לְיוּרְדְּנָן לְוָת יוּחַנָּן דְּנֵעְמַד מֶנֵּהּ׃

In queſto tempo IESV *ſe ne venne di Galilea al Giordano à Giouanni, per eſſer battezato da lui.*

14 הוּ דֵּין יוּחַנָּן כָּלֵא הֲוָא לֵהּ וָאמַר אֱנָא סְנִיק אֱנָא דְּמֶנָּךְ אֶתְעֲמַד וַאנְתְּ לְוָתִי אָתֵית׃

Ma Giouanni gli reſiſteua forte, dicendo, Io ho neceſſita d'eſſer battezato da te, e tu vieni à me?

15 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ עֲנָא וֵאמַר לֵהּ שְׁבוֹק הָשָׁא הָכַנָּא גֵּיר יָאֵת לַן דְּנַמְלֵת כֻּלָּהּ כֵּאנוּתָא וְהָידֵין שַׁבְקֵהּ׃

E IESV *riſpondendo, gli diſſe, Laſcia per hora, perche coſi ci ſi conuiene adempiere ogni giuſtitia. Allora ei gliel permeſſe.*

16 כַּד עֲמַד דֵּין יֵשׁוּעַ מֵן מוֹחְדָת סְלֵק מֵן מַיָּת וֶאתְפְּתַח לֵהּ שְׁמַיָּא וַחְזָא רוּחָא דְּאֱלָהָא דְּנָחְתָת אֵיךְ יַוְנָא וַאתָת עֲלוֹהִי׃

E come IESV *fu battezato, incontinente vſci de l'acqua: & ecco i cieli ſi gli aperſero, e vide lo Spirito di Dio ſcendere come colomba, e venir ſopra eſſo.*

17 וְהָא קָלָא מֵן שְׁמַיָּא דְּאָמַר הָנַו בְּרִי חֲבִיבָת דְּבֵהּ אֶצְטְבִית׃

Et ecco vna voce dal cielo, che diſſe, Queſto è quel mio figliuolo diletto, nel quale io mi ſon compiaciuto.

ד

1 הָידֵין יֵשׁוּעַ אֶתְדְּבַר מֵן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לְמַדְבְּרָא דְּנֶתְנַסֵּא מֵן אָכַל־קַרְצָא׃

Allor IESV *fu condotto da lo ſpirito nel deſerto, ad eſſer tentato dal diauolo.*

ג

12 אֲשֶׁר מִזְרֵהוּ בְּיָדוֹ וִיטַהֵר אֶת־גָּרְנוֹ וְאָסַף אֵת חִטָּתוֹ בָּאָסָם וְאֶת־הַמּוֹץ יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Su ablentador en ſu mano, y ablentarà ſu era: y allegarà ſu trigo en el alholi, y quemara la paja en fuego que nunca ſe apagarà.

13 אָז בָּא יֵשׁוּעַ מִן גָּלִילָה עַל־הַיַּרְדֵּן אֶל־יוֹחָנָן לְהִטָּבֵל מִמֶּנּוּ׃

Entonces IEſus vino de Galilea à Ioan àl Iordan, para ſer baptizado de el.

14 וְיוֹחָנָן מְנָעוֹ לֵאמֹר צָרְכִי לְהִטָּבֵל מִמְּךָ וְאַתָּה תָבוֹא אֵלָי׃

Mas Ioan le reſiſtia mucho diziendo, Yo he meneſter de ſer baptizado de ti, y tu vienes à mi?

15 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶרֶף נָא עַתָּה כִּי־כֵן יָאוּת לָנוּ לְמַלֹּאת כָּל־צְדָקָה אָז הִנִּיחוֹ׃

Empero reſpondiendo Ieſus le dixo, Dexa aora: porque anſi nos conuiene cumplir toda juſticia. Entonces le dexó.

16 וַיִּטָּבֵל יֵשׁוּעַ וַיַּעַל מִיַּד מִן הַמַּיִם וְהִנֵּה נִפְתְּחוּ לוֹ הַשָּׁמַיִם וַיַּרְא אֶת־רוּחַ אֱלֹהִים יוֹרֶדֶת כִּדְמוּת יוֹנָה וּבָאָה עָלָיו׃

Y Ieſus deſque fue baptizado ſubió luego del agua, y heaqui los cielos le fueron abiertos y vido àl Eſpiritu de Dios que decendia, como paloma, y venia ſobre el.

17 וְהִנֵּה קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם לֵאמֹר זֶה יֵשׁ בְּנִי אֲהוּבִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי׃

Y heaqui vna boz de los cielos que dezia, Eſte es mi hijo. amado enel qual tengo contentamiento.

ד

1 אָז הוּבָא יֵשׁוּעַ בַּמִּדְבָּר מֵרוּחַ לְהִנָּסוֹת מִן הַשָּׂטָן׃

Entonces Ieſus fue lleuado del Eſpiritu àl deſierdo, para ſer tentando del diablo.

γʹ.

12. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ. καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Il à ſa pale en ſa main, & nettoyera ſon aire toute nette, & aſſemblera ſon froment: mais il bruſlera entierement la paille au feu qui ne s'eſteind point.

13. Τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐπὶ τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

A donc Ieſus vint de Galilee au Iordain vers Iehan, pour eſtre baptizé par lui.

14. Ὁ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;

Mais Iehan l'en engardoit fort, diſant, Moi, i'ai beſoin d'eſtre baptizé par toi, & tu viens vers moi?

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.

Et Ieſus reſpondant lui dit, Laiſſe faire pour maintenant: car ainſi nous eſt-il conuenable d'accomplir toute iuſtice. Lors il le laiſſa faire.

16. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

Et quand Ieſus fut baptizé, incontinent il ſortit hors de l'eau: & voici les cieux lui furent ouuerts, & Iehan vid l'Eſprit de Dieu deſcendant comme vne colombe, & venant ſur lui.

17. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Voici auſsi vne voix du ciel, diſant, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, en qui i'ai prins mon bon plaiſir.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

ΤΟΤΕ ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

A lors Ieſus fut emmené par l'Eſprit au deſert, pour eſtre tenté par le diable.

CAP. III.

12. Cuius ventilâbrum in manu ſua; & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum ſuum in horreum ſuum, paleas autē comburet igni inextinguibili.

Which hath his fanne in his hande / and will make cleane his floore / and gather his wheate into his garner / but will burne vp the chaffe with vnquencheable fire.

13. Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem, ad Iohānem ut baptizaretur ab eo.

Then came Jeſus from Galile to Jordan vnto John / to be baptized of him.

14. Iohannes autem prohibebat eum, dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

But John put him backe / ſaying / I haue neede to be baptized of thee / and commeſt thou to mee?

15. Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Sine modò: ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum.

Then Jeſus anſwering / ſaid to him / Let be now / for thus it becommeth vs to fulfill all rigthteouſnes. So he ſuffred him.

16. Baptizatus autem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.

And Jeſus when he was baptized / came ſtraigth out of the water. And lo / the heauens were opened vnto him / and Iohn ſawe the Spirit of God deſcending like a doue / and lighting vpon him.

17. Et ecce vox de cælis dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui.

And lo / a voyce came from heauen / ſaying: This is my beloued Sonne / in whome I am well pleaſed.

CAP. IIII.

TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

Then was Jeſus led aſide of the Spirit into the wildernes / to be tempted of the deuill.

Das III. Kapitel.

12. Vnd er hat ſeine Worffſchauffel in der hand / er wirdt ſeine Tenne fegen / vnd den Weitzen in ſeine Scheuren ſam̄len / aber die Spreur wirdt er verbrennen mit ewigem Feuer.

Oc hand haffuer ſin Kaſteſkul i haanden / Hand ſkal feye ſin Lo oc ſancke Hueden i ſin Lade / Men Aunerne ſkal hand opbrende met euig Ild.

13. Zu der zeit kam Jeſus auß Galilea an den Jordan zu Johanne / daß er ſich von jm tauffen lieſſe.

Paa den tid kom Jheſus aff Galilea til Jordan til Johannes / at hand vilde lade ſig døbe aff hannem.

14. Aber Johannes wehret jm / vnd ſprach: Jch bedarff wol / daß ich von dir getaufft werde / vnnd du kommeſt zu mir?

Men Johannes formente hannem det / oc ſagde / Jeg haffuer vel behoff / at døbis aff dig / oc du kommer til mig?

15 Jeſus aber antwortet / vnnd ſprach zu jm: Laß jetzt alſo ſein / alſo gebůhret es vns alle gerechtigkeit zu erfůllen. Da ließ ers jm zu.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Lad det nu ſaa vere / oſſ bør ſaa / at fuldkomme al retferdighed. Saa tilſtedde hand hannem.

16. Vnnd da Jeſus getaufft war / ſteig er bald herauff aus dem waſſer / vnd ſihe / da thet ſich der Himmel auff ůber jhm / vnd Johannnes ſahe den Geiſt Gottes / gleich als eine Taube herab fahren / vnd ůber jn kommen.

Oc der Jheſus vor døbt / gick hand ſtrax op aff Vandet / Oc ſee / da obnedis Himmelen offuer hannem / Oc Johannes ſaa Guds Aand fare ned / ſom en Due / oc komme offuer hannem.

17. Vnnd ſihe / eine Stimme vom Himmel herab ſprach: Diß iſt mein lieber Son / an welchem ich wolgefallen habe.

Oc ſee / en røſt ned aff Himmelen ſagde / Denne er min elſkelige Søn / ſom mig er vel behagelig.

Das IIII. Capitel.

DA ward Jeſus vom Geiſt inn die Wůſten gefůhrt / auff daß er von dem Teuffel verſucht wůrde.

DA bleff Jheſus ført aff Aanden i Ørcken / At hand ſkulde friſtis aff Dieffuelen.

Kapitola III.

12. Gehožto wěgice w ruce geho / a wyčiſtij humno ſwé / a shromáždij Pſſenicy do Stodoly ſwé / ale Plěwy páliti bude ohněm nevhaſytedlným.

Ktorego łopátá ieſt w reku iego / á będzie wyczyściał boiowiſko ſwoie / y zbierze pſzenice ſwoie do gumna / a plewy ſpali ogniem nievgáſzonym.

13. Tehdy přiſſel Gežijſs od Galilee k Jordánu k Janowi / aby ſe pokřtil od něho.

Thedy Jezus przyſzedł do Galileiey do Jordanu ku Janowi áby był okrzczon od niego.

14. Ale Jan zbraňowal mu / řka: Jáč od tebe mám pokřtěn býti / a ty pak gdeſs ke mně?

Ale Jan mu nie dopuſzczał / mowiac / Ja muſze być okrzczon od ciebie / á ty idzieſz do mnie?

15. A odpowěděw Gežijſs / řekl gemu: Ponechayž tak nynij / nebť nám tak ſluſſy naplniti wſſelikau ſprawedlnoſt. Tehdy dopuſtil gemu.

A Jezus odpowiedáiac / rzekł k niemu / Zániechay teraz / Abowiem tak ſie nam godzi wypełnić wſzythke ſpráwiedliwość / á thákże go zániechał.

16. A když byl pokřtěn Gežijſs / y hned wyſtaupil z wody: Ahle otewřela ſe gemu Nebeſa / a widěl Ducha Božijho an ſſtupuge yako Holubice / a přicházý na něho.

A gdy był Jezus okrzczon / wneth wyſtapił z wody / á oto ſie otworzyły iemu niebá y wydział duchá Bożego zſtepuiacego iako gołebice / y przychodzacego nań.

17. A ay hlas ſtal ſe s Nebe / řkaucý: Tentoť geſt Syn můg milý / w němž mi ſe dobře zalijbilo.

A oto głos z niebios mowiacy / Ten ieſt ſyn on moy miły ná ktorym ia przeſtawam.

Kapitola IIII.

TEhdy Gežijſs wedengť na pauſſť od ducha / aby byl pokauſſen od ďábla.

THedy Jezus był zawiedzion od Duchá ná puſzczą / áby był kuſzon ode diabłá.

ד

2 וְצָם אַרְבְּעִין אִימָמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן אַחֲרָית דֵּין כְּפֵן׃

Et hauendo digiunato quaranta giorni e quaranta notti, di poi hebbe fame.

3 וְקְרֵב הֵו דַּמְנַסֵּא וֶאֱמַר לֵהּ אֵן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא אֱמַר דְּהָלֵין כֵּאפֵא נֶהֶוְיָן לַחְמָא׃

Et eſſendo venuto à lui il tentatore, diſſe, ſe tu ſei figliuol di Dio, di che queſte pietre diuentino pani.

4 הוּ דֵּין עֲנָא וֶאֱמַר כְּתִיב דְּלָא הֲוָא בְּלַחְמָא בַּלְחוּד חָיֵא בַּר נָשָׁא אֶלָּא בְּכֻל מֶלָּא דְּנָפְקָא מֵן פּוּמֵהּ דַּאלָהָא׃

Ma egli riſpondendo diſſe, Egli è ſcritto, L'huomo non viuerà di pan ſolo, ma d'ogni parola che procede da la bocca di Dio.

5 הִידֵין דַּבְרֵהּ אָכֵל קַרְצָא לִמְדִינַת קוּדְשָׁא וַאֲקִימֵהּ עַל כְּנָפָא דְּהַיכְלָא׃

Allora il diauolo lo tranſporta ne la Citta ſanta, e ponelo ſopra la ſommità del tempio.

6 וֶאֱמַר לֵהּ אֵן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא שְׁדִי נַפְשָׁךְ לְתַחְת כְּתִיב גֵּיר דַּלְמַלְאַכוֹהי י יְפַקֵּד עֲלָיךְ וְעַל אִידַיְהוּן יְשַׁקְלוּנָךְ דְּלָא תֶּתְקֵל בְּכֵאפָא רַגְלָךְ׃

E diceli, Se tu ſei figliuol di Dio gittati à baſſo: percioch'egli è ſcritto, Egli comandarà di te à i ſuoi Angeli & eſſi ti ſoſterranno con le lor mani, accioche tu non vrti col tuo piede ad alcun ſaſſo.

7 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב כּ כְּתִיב דְּלָא תְנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃

IESV gli diſſe, Egli è ancora ſcritto, Non tentare il tuo Signore Iddio.

8 תּוּב דַּבְרֵהּ אָכֵל קַרְצָא לְטוּרָא דְּטָב רָם וְחַוְיֵהּ כֻּלְהֵין מַלְכְוָתָא דְּעָלְמָא וְשׁוּבְחְהֵין׃

Di nuouo il diauolo il conduce ſopra vn monte altiſſimo, e moſtrali tutti i regni del mondo e la gloria loro.

ד

2 וְכַאֲשֶׁר צָם אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה אָז רָעֵב׃

Y auiendo ayunado quarenta dias y quarenta noches, deſpues tuuo hambre.

3 וַיָּבֹא אֵלָיו הַמְנַסֶּה וַיֹּאמַר אִם־בֶּן אֱלֹהִים אַתָּ אֱמוֹר אֲשֶׁר הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לֶחֶם יִהְיוּ׃

Y llegandoſe à el el Tentador, dixo, Si eres Hijo de Dios, di que eſtas piedras ſe hagan pan.

4 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר נִכְתַּב כִּי־לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל מוֹצָא פִּי יְהוָה׃

Mas el reſpondiendo, dixo: Eſcripto eſta, No con ſolo el pan biuirá el hombre: mas com toda palabra que ſale por la boca de Dios.

5 אָז־הֶעֱלָה אוֹתוֹ הַשָּׂטָן בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ וַיַּעֲמִידֵהוּ עַל־פִּנַּת הַהֵיכָל׃

Entonces el diablo lo paſſa à la Sancta ciudad; y puſolo ſobre las almenas del Templo.

6 וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־בֶּן־אֱלֹהִים אַתָּה הִתְנַפֵּל לְמַטָּה כִּי־נִכְתָּב כִּי־מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ וְעַל־כַּפַּיִם יִשָּׂאוּךָ פֶּן־תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃

Y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo: que eſcripto eſtá, Que à ſus angeles mandará porti, y alçartethán en las manos, para que nunca trompieces con tu pie à piedra.

7 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ וְגַם כָּתוּב לֹא תְנַסֶּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

Ieſus le dixo, Otra vez eſtá eſcripto, No tentarás àl Sennor tu Dios.

8 וְעוֹד הֶעֱלָה אוֹתוֹ הַשָּׂטָן עַל־הַר גָּבוֹהַּ מְאֹד וַיַּרְאֵהוּ כָּל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ וּכְבוֹדָן׃

Otra vez lo paſſa el diablo à vn monte muy alto, y mueſtrale todos los reynos del mundo, y ſu gloria:

δ'.

2. Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.

Et quand il eut iuſné quarante iours & quarante nuicts, finalement il eut faim.

3. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται;

Et le tantateur s'approchant de lui, dit, Si tu es Fils de Dieu, di que ces pierres deuienent pains.

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε, γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.

Mais il reſpondit, & dit, Il eſt eſcrit, L'homme ne viura point de pain ſeulement, mais de toute parole qui ſort de la bouche de Dieu.

5. Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

A donc le diable le tranſporte en la ſaincte ville, & le met ſur les creneaux du temple.

6. Καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

Et lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette-toi en bas: car il eſt eſcrit, Qu'il donnera charge de toi à ſes Anges, & ils te porteront en leurs mains, de peur que tu ne heurtes de ton pied à quelque pierre.

7. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

Ieſus lui dit, Derechef il eſt eſcrit, Tu ne tenteras point le Seigneur ton Dieu.

8. Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν.

Derechef le diable le tranſporte ſur vne fort haute montagne, & lui monſtre tous les royaumes du monde, & leur gloire.

CAP. IIII.

2 Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

And when he had faſted fourtie dayes / & fourtie nights / he was afterward hungry.

3 Et accedens tentator dixit ei, Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.

Then came to him the tempter / and ſaide / If thou be the ſonne of God / commaunde that theſe ſtones be made bread.

4. Qui reſpondens dixit, Scriptum eſt, Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

But he anſwering / ſaide / It is written / Man ſhal not liue by bread onely / but by euery worde that proceedeth out of the mouth of God.

5. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi.

Then the deuil tooke him vp into the holy Citie / and ſet him on a pinacle of the temple.

6. Et dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim, Quia angelis ſuis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

And ſaid vnto him / If thou be the Sonne of God / caſt thy ſelfe downe: for it is written / that he wil giue his Angels charge ouer thee / and with their handes they ſhall lift thee vp / leſt at any time thou ſhouldeſt daſh thy foote againſt a ſtone.

7. Ait illi Ieſus, rurſum ſcriptum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

Ieſus ſaide vnto him / It is written againe / Thou ſhalt not tempt the Lorde thy God.

8. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.

Againe the deuil tooke him vp vnto an exceeding high mountaine / and ſhewed him all the kingdomes of the worlde / and the glory of them.

Das IIII. Capitel.

2. Vnd da er viertzig tag vnd viertzig nacht gefaſtet hatte / hungert jhn.

Oc der hand haffde faſted fyritiue dage oc fyritiue netter / hungrede hannem.

3. Vnd der Verſucher trat zu jhm / vnd ſprach: Biſt du Gottes Son / ſo ſprich / daß diſe Steine Brodt werden.

Oc friſteren gick til hannem / oc ſagde / Eſt du Guds Søn / da ſig / at diſſe ſtene bliffue brød.

4. Vnd er antwortet vnnd ſprach: Es ſtehet geſchrieben / Der Menſch lebet nicht vom Brodt alleine / ſondern von einem jeglichen wort / das durch den Mund Gottes gehet.

Hand ſuarede / oc ſagde / Det ſtaar ſcriffuit / Menniſket leffuer icke aleniſte aff brød / Men aff huert ord / ſom gaar gennem Guds mund.

5. Da füret jhn der Teufel mit ſich inn die heilige Stadt / vnd ſtellet jhn auff die Zinnen des Tempels.

Da førde Dieffuelen hannem met ſig / i den hellige Stad / oc ſette hannem paa tinningen / aff Templet.

6. Vnd ſprach zu jm: Biſt du Gottes Son / ſo laß dich hinab / Denn es ſtehet geſchrieben: Er wird ſeinen Engeln über dir befelch thun / vnd ſie werden dich auff den henden tragen / auff daß du deinen Fuß nicht an einen Stein ſtöſſeſt.

Oc ſagde til hannem / Eſt du Guds ſøn / da lad dig falde ned / Thi det ſtaar ſcreffuit / Hand ſkal giffue ſine Engle befalning offuer dig / oc de ſkulle bære dig paa henderne / at du icke ſkalt ſtøde din fod paa nogen ſten.

7. Da ſprach Jeſus zu jm: Widerumb ſtehet auch geſchriebē / Du ſolt Gott deinen HERRN nicht verſuchen.

Da ſagde Jheſus til hannem / Der ſtaar atter ſcreffuit / Du ſkalt icke friſte Gud din HErre.

8. Widerumb führet jn der Teufel mit ſich / auff einen ſehr hohen Berg / vnd zeiget jhm alle Reich der Welt / vnd jhre Herrligkeit.

Da førde Dieffuelen hannem atter met ſig / paa it ſaare høyt Bierg / oc viſde hannem alle Verdens Rige / oc deris Herlighed.

Kapitola IIII.

2. Akdyž ſe poſtil čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocy / potom zlačněl.

A gdy pośćił czterdzieśći dni y czterdzieśći nocy potym łaknał.

3. A přiſtaupiw k němu pokuſſytel / řekl mu: Gſyli Syn Božij / řcyž ač kamenj toto chlebowē budū.

Y przyſtapiwſzy do niego ten ktory kuśi / rzekł / Jeſliżeś ſyn Boży / rzecz / aby to kámienie ſtało ſie chlebem.

4. Kterýž odpowěděw / řekl: Pſáno geſt / Neſamým chlebem žiw geſt člowěk / ale každým Slowem kterěž pochazy z vſt Božijch.

Ale on odpowiedział / y rzekł / Nápiſano ieſt / Nie ſamym tylko chlebem żyw będzie człowiek / ále wſzelkiem ſłowem ktore pochodzi z vſth Bożych.

5. Tehdy poyalgey Diábel do Swatěho Měſta / a poſtawil gey na wrchu Chrámowěm.

Tedy diábeł wziął go do miáſtha świętego / y poſthawił go ná wierzchu kośćioła.

6. A řekl gemu: Gſyli Syn Božij / ſpuſtiž ſe dolůw / Neb pſáno geſt / že Angelům ſwým přikázal o tobě / a na ruce vchopij tebe / aby ſnad newrazyl o kámen nohy twē.

Y rzekł k niemu / Jeſliżeś ſyn Boży ſpuść ſie ná doł; abowiem nápiſano ieſt / Iż Anjołom ſwoim przykaże o tobie / y będą ćie na rękú nośić / abyś kiedy nie otrącił nogi ſwey o kámien.

7. Y řekl gemu Gežijš: Zaſe pſáno geſt / Nebudeš pokauſſeti Pána Boha twēho.

A Jezus mu rzekł / Záſie nápiſano ieſt / Nie będzieſz kuśił Páná Bogá twego.

8. Opět poyal gey Diábel na hůru wyſokau welmi / a okázal mu wſſeckna Kralowſtwij Swěta / y Slávu gegich.

Powtore wziął go diabeł ná gorę wyſoką / y vkazał mu wſzytki kroleſtwá świátá / y chwałe ich.

ד

9 וֶאמַר לֵהּ הָלֵין כֻּלְּהֵין לָךְ אֶתֶּל אֶן תֶּפֶל תֶּסְגּוּד לִי׃

E dicelli, Tutte queſte coſe ti darò, ſe gittandoti in terra mi adorarai.

10 הָידֵין אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֵל לָךְ סָטָנָא כְּתִיב גֵּיר דַּלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תֶּסְגּוּד וְלֵהּ בַּלְחוּדַוְהִי תֶּפְלוּח׃

Allor IESV *li diſſe, Va via ſatana, perciochè egli è ſcritto, Adorarai il tuo Signore Iddio, e ſeruirai à lui ſolo.*

11 הָידֵין שַׁבְקֵהּ אָכֶלְקַרְצָא וְהָא מַלְאָכֵא קַרְבוּ וַמְשַׁמְשִׁין הֲווּ לֵהּ׃

Allora il diauolo lo laſciò : & ecco gli Angeli vennero, e ſeruiuangli.

12 כַּד שְׁמַע הָיִן יֵשׁוּעַ דְּיוּחַנָן אֶשְׁתְּלֵם שְׁנִי לֵהּ לַגְּלִילָא׃

Hauendo poi IESV *inteſo che Giouanni era ſtato meſſo in prigione ſene andò in Galilea.*

13 וְשַׁבְקָהּ לְנָצְרַת וֶאתָא עֲמַר בַּכְפַר־נַחוּם עַל יַד יַמָּא בַּתְחוּמָא דִּזְבוּלוּן וְדַנְפְתָלִי׃

E laſciata NaZaret, venne & habitò in Capernaum terra marittima, ne i confini di Zabulon e di Neftali.

14 דְּנֶתְמַלֵא מֶדֶּם דֶּאתְּאמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר׃

Accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Profeta Eſaia, che dice.

15 אַרְעָא דִּזְבוּלוּן אַרְעָא דְּנַפְתָּלִי אוּרְחָא דְּיַמָּא עֶבְרָוְהִי דְּיוּרְדְּנָן גְּלִילָא דְּעַמְמֵא׃

La terra di Zabulon e di Neftali à la via del mare di la dal Giordano, la Galilea de Gentili.

16 עַמָּא דְּיָתֵב בְּחֶשּׁוֹכָא נוּהְרָא רַבָּא חֲזָא וַאילֵין דְּיָתְבִין בְּאַתְרָא וּבְטֶלָלֵא דְּמַוְתָּא נוּהְרָא דְּנַח לְהוֹן׃

Il popolo che era poſto in tenebre ha veduto vna gran luce : & à quelli che erano poſti ne la regione & ombra de la morte, la luce ſi è leuata.

ד

9 וַיֹּאמֶר לוֹ כָּל־אֵלֶּה אֶתֶּן לָךְ׃ אִם תִּפּוֹל וְתִסְגְּדֵנִי׃

Y dizele, Todo eſto te daré, ſi proſtrado me adorares.

10 אָז אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ לְךָ אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי־כָתוּב לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וְאוֹתוֹ לְבַדּוֹ תַּעֲבֹד׃

Entonces Ieſus le dize : Anda ſatanas : que eſcripto eſtá, Al Sennor tu Dios adorarás, y à el ſolo ſeruirás.

11 אָז הִנִּיחוֹ הַשָּׂטָן וְהִנֵּה מַלְאָכִים קָרְבוּ וַיְשָׁרְתוּהוּ׃

El diablo entonces lo dexó : y heaqui los angeles llegáron, y ſervianle.

12 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי־יוֹחָנָן אָסוּר וַיֵּלֶךְ לַגָּלִילָה׃

Mas oyendo Ieſus que Ioan era preſo, boluióſe à Galilea:

13 וַיַּעֲזֹב אֶת־נְצֶרֶת וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בִּכְפַר־נַחוּם עַל־הַיָּם בִּגְבוּל זְבֻלוּן וְנַפְתָּלִי׃

Y dexando à Nazareth, vino, y habitó en Capernaum ciudad maritima, en los confines de Zabulon y de Nephthali.

14 לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמָר עַל־פִּי יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Para que ſe cumplieſſe lo que fue dicho por el propheta Iſayas, que dixo.

15 אַרְצָה צְבֻלוּן וְאַרְצָה נַפְתָּלִי דֶּרֶךְ הַיָּם עֵבֶר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל הַגּוֹיִם׃

La tierra de Zabulon, y la tierra de Nephthali, camino de la mar, de la otra parte del Iordan, Galilea de las gentes.

16 הָעָם הַהוֹלְכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל יוֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ צַלְמָוֶת אוֹר נָגַהּ עֲלֵיהֶם׃

Pueblo aſſentado en tinieblas, vido gran luz : y los aſſentados en region de ſombra de muerte, luz les eſclareció.

δ'.

9. Καὶ λέγει αὐτῷ, ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.

Et lui dit, Ie te donnerai toutes ces choſes, ſi en te proſternant en terre, tu m'adores.

10. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

A donc Ieſus lui dit, Va Satan : car il eſt eſcrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui ſeul tu ſeruiras.

11. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Alors le diable le laiſſe, & voici, les Anges s'approcherent, & le ſeruoyent.

12. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Or Ieſus ayant entendu que Iehan auoit eſté mis en priſon, ſe retira en Galilee.

13. Καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ.

Et ayant laiſſé Nazareth, vint, & habita en Capernaum, ville prochaine de la mer, és marches de Zabulon & de Nephthali.

14. Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος.

Afin que fuſt accompli ce, dont auoit eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant.

15. Γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

Le païs de Zabulon & de Nephthali vers le chemin de la mer, outre le Iordain, la Galilee des Gentils.

16. Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Le peuple qui giſoit en tenebres, à veu vne grande lumiere : & à ceux qui giſoyẽt en la region & ombre de mort, la lumiere leur eſt leuee.

CAP. IIII.

9. Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.

And ſaid to him / Al theſe will J giue thee / if thou wilt fall downe / and worſhip me.

10. Tunc dicit ei Ieſus, Vade Satana: ſcriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis; & illi ſoli ſervies.

Then ſaid Jeſus vnto him / Auoyde Satan: for it is written / Thou ſhalt worſhip the Lord thy God / and him only ſhalt thou ſerue.

11. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

Then the deuill left him: and beholde / the Angels came / and miniſtred vnto him.

12. Cum autem audiſſet Ieſus quod Iohãnes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam.

And when Jeſus had heard that John was deliuered vp / he returned into Galile.

13. Et relicta civitate Nazareth, vênit & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabûlon & Nephthali.

And leauing Nazareth / went and dwelt in Capernaum / which is neere the Sea / in the borders of Zabulon & Nephthalim.

14. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam.

That it might be fulfilled which was ſpoken by Eſaias the Prophet / ſaying.

15. Terra Zabûlon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Galilææ gentium.

The lande of Zabulon / and the land of Nephthalim / by the way of the ſea / beyonde Jordan / Galile of the Gentiles:

16. Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam, & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.

The people which ſate in darkeneſſe / ſawe great light: and to them which ſate in the region and ſhadowe of death / light is riſen vp.

Das IIII. Capitel.

9. Vnd ſprach zu jhm: Das alles will ich dir geben / ſo du niderfelleſt / vnd mich anbeteſt.

Oc ſagde til hannem / Alt det vil ieg giffue dig / om du falder ned / oc tilbeder mig.

10. Da ſprach Jeſus zu jhm: Heb dich weg von mir Sathan / denn es ſtehet geſchrieben: Du ſolt anbeten Gott deinen HERRN / vnd jm allein dienen.

Da ſagde Jeſus til hannem / Vig bort fra mig Satan / Thi der ſtaar ſcreffuit / Du ſkalt tilbede Gud din HERRE / oc tiene hannem alene.

11. Da verließ jhn der Teufel / vnd ſihe / da tratten die Engel zu jm / vnd dieneten jm.

Da forlod Dieffuelen hannem / Oc ſee / Englene ginge ſaa frem til hannem / oc tiente hannem.

12. Da nun Jeſus hõret / daß Johannes ůberantwortet war / zoch er inn das Galileiſche Land.

Der Jheſus nu hørde / At Johannes vaar greben / foer hand ind i det Galileiſke land.

13. Vnd verließ die Stadt Nazareth / kam vnnd wonete zu Capernaum / die da ligt am Meer / an der grentze Zabulon vnd Nephthalim.

Oc forlod den Stad Nazareth / kom oc bode i Capernaum / ſom ligger hoſſ haffuit hoſſ Zabulons oc Nephthalims egn.

14. Auff daß erfůllet wůrde / das da geſagt iſt durch den Propheten Jeſaiam / der da ſpricht:

At det ſkulde fuldkommis / ſom er ſagd ved Propheten Eſaiam / ſom ſiger.

15. Das Land Zabulon / vnd das Landt Nephthalim / am wege des Meers / jenſeid des Jordans / vnd die Heidniſch Galilea.

Zabulons land / oc Nepthalims land / hoſſ Haffſens vey / paa hin ſide Jordan / oc det Hedenſke Galilea.

16. Das Volck das im Finſtern ſaß / hat ein groſſes Liecht geſehen / vnd die da ſaſſen am ort vnd ſchatten des Todts / den iſt ein Liecht auffgangen.

Det Folck ſom ſad i mørcke / haffuer ſeet it ſtort Liuſſ / oc de ſom ſade i dødſens ſted oc ſkugge / dem er opgonget it Liuſſ.

Kapitola IIII.

9. A řekl gemu: Tyto wſſeckny wěcy dám tobě / geſtliže padna budeſs mi ſe klaněti.

A rzekł mu / Wſzytki ty rzeczy tobie dam / ieſli vpadſzy chwalić mie bedzieſz.

10. Tehdy řekl gemu Gežijſs: Odegdi Sſatanáſſy / neboť geſt pſáno: Pánu Bohu twěmu klaněti ſe budeſs / a gemu ſaměmu ſlaužiti budeſs.

Tedy mu Jezus powiedział / Podź precz Szátánie / Abowiem ieſt nápiſano / Bedzieſz chwalić Páná Bogá twego / á iemu ſamemu ſłużyć bedzieſz.

11. Tehdy opuſtil ho Diábel. A ay Angelě přiſtaupili / a poſluhowali gemu.

Ropuścił go diabel / á oto Aniołowie przychodzili y ſłużyli iemu.

12. A když pak vſlyſſel Gežijſs / žeby Jan wſazen byl do žaláře / odſſel do Galilee.

A gdy vſłyſzał Jezus / iż Jan był w więzieniu / wrócił ſie do Galileiey.

13. A opuſtiw Měſto Nazarěth / přiſſel a bydlil w Kaffarnaum za Mořem w Kraginách Zabulon a Nephtalim:

Ropuściwſzy Názareth / przyſzedł y mieſzkał w Kápernáum / ktore ieſth nad morzem / w gránicach Zábulon y Neftáli.

14. Aby ſe naplnilo to což powědijno geſt ſkrze Yzayáſſe Proroka.

Aby ſie wypełniło to co ieſt rzeczono przez Ezáiaſza Proroká themi ſłowy.

15. Země Zabulon a Země Nephtalim k Moři za Jordánem w Galilegi cyzýho národu.

Ziemiá Zábulon y ziemiá Neftáli przy drodze Morſkiey / zá Jordanem / Gálilea pogánow.

16. Lid kterýž chodil w temnoſtech widěl ſwětlo weliké / a ſedijcým w Kragině ſtijnu ſmrti / ſwětlo wzeſſlo gim.

Lud kthory ſiedział w ciemnościach / widział wielka świátłość / y tym kthorzy leżeli w kráinie y w cieniu śmierci wzeſzła świátłość.

ד

17 מֵן הָיְדֵין שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמַכְרָזוּ וַלְמֵאמַר תּוּבוּ קֶרְבַת לָהּ גֵּיר מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Da quell'hora incominciò I E S V *à predicare, e dire, Rauuedeteui: perche s'approſſima il regno de cieli.*

18 וְכַד מְהַלֶּךְ עַל יַד יַמָּא דַּגְלִילָא חֲזָא תְּרֵין אַחִין שֶׁמְעוֹן דְּאֶתְקְרִי כֵּאפָא וַאנְדְּרָאוֹס אֲחוּהִי דְּרָמֵין מְצַיְּדָתָא בְּיַמָּא אִיתַיְהוֹן הֲווּ גֵּיר צַיָּדֵא׃

E caminando I E S V *lungo il mare de la Galilea, vide due fratelli, Simone chiamato Pietro, & Andrea ſuo fratello, che gittauano la rete nel mare, (percioche erano peſcatori.)*

19 וַאמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ תָּו בָּתַרִי וַאעַבֶּדְכוֹן דְּתֶהֱווֹן צַיָּדֵא דִּבְנַי־נָשָׁא׃

E diſſe loro Venite dietro à me, & io vi faro peſcatori d'huomini.

20 הָנוּן דֵּין מֶחְדָא שְׁבַקוּ מְצִידָתְהוֹן וֶאזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

Onde eſſi laſciate incontinente le reti, lo ſeguitorono.

21 וְכַד עֲבַר מֵן תַּמָּן חֲזָא אֶחְרָנֵא אַחֵא תְּרֵין יַעֲקוֹב בַּר זַבְדַּי וְיוּחַנָּן אַחוּהִי ב בְּאֵלְפָּא עַם זַבְדַּי אֲבוּהוֹן דַּמְתַקְּנִין מְצַיְּדָתְהוֹן וק וַקְרָא אֶנּוּן יֵשׁוּעַ׃

E di li eſſendo paſſato piu oltre, vide due altri fratelli, Iacopo, quel di Zebedeo, e Giouanni ſuo fratello ne la naue con Zebedeo lor padre, che racconciauano le loro reti, e chiamolli.

22 הָנוּן דֵּין מֶחְדָא שְׁבַקוּ לְאֵלְפָּא וְלַאֲבוּהוֹן וֶאזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

Et eſſi ſubbitamente laſciata la naue, e lor padre lo ſeguitorono.

23 וּמֶתְכַּרֵךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּכֻלָּהּ גְּלִילָא וּמַלֵּף הֲוָא בְּכֶנוּשָׁתְהוֹן וּמַכְרֵז סַבְרְתָא דְּמַלְכוּתָא וּמַאסֵא כֻּל כְּאֵב וּכוּרְהָן בְּעַמָּא׃

Et andaua I E S V *intorno per tutta la Galilea, inſegnando ne le lor ſinagoghe, e predicando l'Euangelio del regno, e guarendo ogni malattia, & ogni infermità nel popolo.*

ד

17 מֵאָז הֵחֵל יֵשׁוּעַ לִקְרֹא לֵאמֹר שׁוּבוּ כִּי־קָרְבָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Deſde entonces començó Ieſus à predicar, y à dezir: Emmendaos, que el Reyno de los cielos ſe ha acercado.

18 וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ אֶל־שְׂפַת הַיָּם הַגָּלִיל וַיַּרְא שְׁנַיִם אַחִים אֶת־שִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָא וְאַנְדְּרֵאוּס אָחִיו שׁוֹלְכִים אֶת־רֶשֶׁת בַּיָּם כִּי דַיָּגִים הֵמָּה׃

Y andando Ieſus junto à la mar de Galilea, vido dos hermanos, Simon, que es llamado Pedro, y Andres ſu hermano, que echauan la red en la mar: porque eran peſcadores.

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ לָכֶם אַחֲרַי וְאֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם דַּיָּגֵי אֲנָשִׁים׃

Y diceles, venid en pos de mi, y hazeroshé peſcadores de hombres.

20 וְהֵם מִיַּד עָזְבוּ רִשְׁתּוֹת וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Ellos entonces, dexando luego las redes, lo ſiguieron.

21 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיַּרְא אֲחֵרִים שְׁנַיִם אַחִים אֶת־יַעֲקֹב בֶּן־זַבְדִּי וְיוֹחָנָן אָחִיו בָּאֳנִיָּה עִם זַבְדִּי אֲבִיהֶם הַתֹּפְרִים אֶת־רִשְׁתֹּתָם וַיִּקְרָא אוֹתָם׃

Y paſſando de alli, vido otros dos hermanos Iacobo hijo de Zebedeo, y Ioan ſu hermano, en la naue con Zebedeo ſu padre, que remendauan ſus redes; y llamôlos.

22 וְהֵם מִיַּד עָזְבוּ אֶת־הָאֳנִיָּה וְאֶת־אֲבִיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y ellos luego, dexando la nave, y à ſu padre, lo ſiguieron.

23 וַיָּסָב יֵשׁוּעַ אֶת־כָּל הַגָּלִיל וַיְלַמֵּד בַּמּוֹעֲדוֹתָם וַיְבַשֵּׂר אֶת־בְּשֹׂרַת הַמַּלְכוּת וַיִּרְפָּא כָּל־חֹלִי וְכָל־מַכְאוֹב בָּעָם׃

Y rodeó Ieſus à toda Galilea enſennando en las ſynogas deellos, y predicando el Euangelio del Reyno: y ſanando toda enfermedad, y toda flaqueza en el pueblo.

δ'.

17. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Dés lors Ieſus commença à preſcher, & dire, Amendez-vous: car le royaume des cieux eſt prochain.

18. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.

Et comme Ieſus cheminoit aupres de la mer de Galilee, il vid deux freres, aſſauoir Simon qui fut dit Pierre, & André ſon frere, qui iettoyent leur filé en la mer: car ils eſtoyent peſcheurs.

19. Καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Et il leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai peſcheurs d'hommes.

20. Οἱ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et eux incontinent delaiſſans leurs filés, le ſuiuirent.

21. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.

Et de là eſtant paſſé plus outre il vid deux autres freres, aſſauoir Iaques fils de Zebedee, & Iehan ſon frere, en vne naſſelle auec leur pere Zebedee, qui raccouſtroyent leurs filés, & les appela.

22. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et iceux incontinent ayans delaiſſé leur naſſelle & leur pere, le ſuiuirent.

23. Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Ieſus tournoyoit par toute la Galilee, enſeignant en leurs ſynagogues, & preſchant l'Euangile du regne, & gueriſſant toute ſorte de maladie, & toute ſorte de langueur entre le peuple.

CAP. IIII.

17. Exinde cœpit Ieſus prędicare, & dicere, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum.

From that time Jeſus began to preach, and to ſay, Amend your liues: for the kingdome of heauen is at hand.

18. Ambulans autem Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piſcatores.)

And Jeſus walking by the ſea of Galile / ſawe two brethren / Simon / which was called Peter / and Andrewe his brother / caſting a net into the ſea (for they were fiſhers.)

19. Et ait illis, Venite poſt me: & faciam vos fieri piſcatores hominum.

And he ſaid vnto them / Followe me / and J will make you fiſhers of men.

20. At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.

And they ſtraight way leauing the nets / followed him.

21. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua: & vocavit eos.

And when he was gone forth from thence / hee ſawe other two brethren / James the ſonne of Zebedeus / and John his brother in a ſhip with Zebedeus their father / mending their nets / and he called them.

22. Illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum.

And they without tarying / leauing the ſhip and their father / followed him.

23. Et circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni: & ſanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

So Jeſus went about al Galile / teaching in their Synagogues / and preaching the Goſpell of the kingdome / and healing euery ſickenes and euery diſeaſe among the people.

Das IIII. Capitel.

17. Von der zeit an / fieng Jeſus an zu predigen / vnd ſagen: Thut buſſe / das Himmelreich iſt nahe herbey kommen.

Fra den tid begynte Jheſus at predicke / oc ſige / Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

18. Als nun Jeſus an dem Galileiſchē Meer gieng / ſahe er zwen Brůder / Simon der da heiſt Petrus / vnd Andream ſeinen Bruder / die worffen jre Netze ins Meer / denn ſie waren Fiſcher.

Der Jheſus gick nu hoſſ det Galileiſke Haff / ſaa hand tho Brødre / Simon / ſom kaldis Petrus / oc Andreas hans broder / de kaſte deris garn i haffuit / thi de vaare Fiſkere.

19. Vnd er ſprach zu jnen: Folget mir nach / ich will euch zu Menſchenfiſchern machen.

Oc hand ſagde til dem / Følger mig effter / Jeg wil gøre eder til Menniſkis Fiſkere.

20. Bald verlieſſen ſie jre Netze / vnd folgeten jm nach.

Strax forlode de deris garn / oc effterfulde hannem.

21. Vnd da er von dannen fůrbaß gieng / ſahe er zwen andere Brůder / Jacobum den Sohn Zebedei / vnnd Johannem ſeinen bruder im Schiff mit jrem Vater Zebedeo / daß ſie jre Netze flickten / Vnnd er rieff jnen.

Oc ſom hand gick der fra lenger frem / ſaa hand tho andre Brødre / Jacob Zebedei ſøn / oc Johannes hans broder / i it ſkib met deris fader / Zebedeo / at de bøte deris garn / Oc hand kallede dem.

22. Bald verlieſſen ſie das Schiff vnd jhren Vater / vnd folgeten jhm nach.

Strax forlode de ſkibet oc deris fader / oc effter fulde hannem.

23. Vnd Jeſus gieng vmbher im gantzen Galileiſchen Lande / lerete in jren Schulen / vnd prediget das Evangelium von dem Reich / vnd heilet allerley ſeuche vnd kranckheiten im volck.

Oc Jheſus gick omkring i det ganſke Galileiſke land / lerde i deris Scholer / oc predickede Euangelium om Riget / oc helbredede allehonde ſoet oc ſiugdomme blant folket.

Kapitola IIII.

17. Od toho čaſu počal Gežijš kázati a prawiti: Pokánij čiňte / neb ſe přiblijžilo wám Králowſtwij Nebeſké.

Od onego czáſu Jezus począł przepowiedać y mowić / Vpámiętayćie ſie / ábowiem ſie przybliża kroleſtwo niebieſkie.

18. A chodě Gežijš podlé Moře Galilegſkého / vzřel dwa Bratry / Sſymona kterýž ſlowe Petr / a Ondřege bratra geho / ani pauſſtěgij ſýti do Moře (nebo byli Rybáři.)

A gdy Jezus chodźił nád morzem Galileyſkiem / vyzrał dwu bráćiey / Symoná ktorego zową Piotrem / y Andrzeiá brátá iego / ktorzy rzucali śieći w morze: ábowiem oni byli rybitwi.

19. Y řekl gim: Poďte za mnau / a včinijm wás abyſſte byli Rybáři Lidſſtij.

Rzekł im / Podźcie zá mną / á vczynię was rybitwámi ludźi.

20. A oni hned opuſtiwſſe ſýtě ſſli za nim.

A oni nátychmiaſt opuśćiwſzy śieći ſzli zá nim.

21. A poodſſed odtud / vzřel giná dwa Bratry / Jakuba Syna Zebedeowa / a Jana Bratra geho / na Lodi s Zebedeem Otcem gich / ani twrdij Sýtě ſwé: Y powolal gich.

Thedy odſzedſzy z támtąd / vyzrał drugich dwu bráćiey / Jákubá ſyná Zebedeowego / y Janá brátá iego w łodźi z Zebedeem oycem ich / gdy opráwiali śieći ſwoie / y wezwał ich.

22. A oni hned opuſtiwſſe Sýtě y Otce / ſſli za nim.

A oni zárázem opuśćiwſzy łodź y oycá ſwego ſzli zá nim.

23. Tehdy obcházel Gežijš wſſecku Galilegi / vče w Sſkolách gegich / a káže Ewangelium Králowſtwij / a vzdrawuge wſſeliký neduh / y každau nemoc w Lidu.

Y przeſzedł Jezus wſzytke Gálilea / vczac w bożnicách ich / y przepowiedáiac Ewánielia Kroleſtwá / á vzdráwiáiac wſzeláka chorobę / y wſzeláką niemoc miedzy ludem.

ד

24 וַאִשְׁתְּמַע טֶבֵה בְּכֻלָּהּ סוּרְיָא וְקַרְבוּ לֵהּ כֻּלְהוֹן אַיְלֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלְפֵא וְאַיְלֵין דַּאלִיצִין בְּתַשְׁנִיקָא וְדַיְוָנֵא וְדְבַר אֶגָּרֵא וּמְשַׁרְיָא וְאָסֵי אֶנּוּן׃

Onde la fama di lui ſi ſparſe per tutta la Siria: e conduſſero a lui tutti quelli ch'erano mal diſpoſti, oppreſſi da varie infermità e dolori, e gl'indemoniati, & i lunatici, & i paralitici: & egli li ſanò.

25 וְאֵזַלוּ בָּתְרֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיָּאֵא מֶן גְּלִילָא וּמֶן עֲסֶרֶת־מְדִינָתָא וּמֶן אוּרְשְׁלֶם וּמֶן יְהוּד וּמֶן עֶבְרָא דְּיוּרְדְּנָן׃

E gran moltitudine di gente il ſeguitò da Galilea e Decapoli, e da Ieruſalem e Giudea, e da la parte di la dal Giordano.

ה

1 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּע לְכֶנְשָׁא סְלֶק לְטוּרָא וְכַד יְתֶב קַרְבוּ לְוָתֵהּ תלמ תַּלְמִידַוְהִי׃

E vedendo egli la moltitudine, ſalì nel monte, & eſſendoſi poſto à ſedere, i ſuoi diſcepoli gli s'accoſtorono.

2 וַפְתַח פּוּמֵהּ וּמַלֵּף ה הֲוָא לְהוֹן וָאמַר׃

Et egli aprendo la bocca ſua, gli ammaeſtraua, dicendo.

3 טוּבַיְהוֹן לְמַסְכִּינֵא בְּרוּחַ דְּדִילְהוֹן הִי מלכ מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Beati i poueri di ſpirito, percioche di eſſi è il regno de cieli.

4 טוּבַיְהוֹן לַאֲבִילֵא ד דְּהֶנּוּן נֶתְבַּיְאוּן׃

Beati quelli che piangono, percioche eſſi ſaranno conſolati.

5 טוּבַיְהוֹן לְמַכִּיכֵא דְּהֶנּוּן נֵירְתוּן אַרְעָא׃

Beati i manſueti, percioche eſſi hereditaranno la terra.

6 טוּבַיְהוֹן לְאַיְלֵין דְּכַפְנִין וְצָהֵין לְכֵאנוּתָא דְּהֶנּוּן נֶסְבְּעוּן׃

Beati quelli che hanno fame e ſete de la giuſtitia, percioche eſſi ſaranno ſatiati.

ד

24 וַתֵּצֵא שְׁמוּעָתוֹ אֶל־כָּל אֲרָם וַיָּבִיאוּ אֵלָיו כָּל־חוֹלִים בָּחֳלָיִים רַבִּים וּבְמַכּוֹת וַאֲשֶׁר הָיוּ בַּעֲלֵי שֵׁדִים וּבְנֵי־יָרֵחַ וְאֶת־נְשׁוּלֵי אֵבָרִים וַיִּרְפָּא אוֹתָם׃

Y corria ſu fama por toda la Syria: y trayan à el todos losque teniam mal, los tomados de diuerſas enfermedades y tormendos, y los endemoniados, y lunaticos, y perlaticos: y ſanaualos.

25 וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו עַם רָב מִגָּלִילָה וּמִן־עֶשֶׂר עָרִים מִירוּשָׁלַיִם וִיהוּדָה וּמֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃

Y ſeguianle muchas compannas de Galilea, y de Decapolis, y de Ieruſalem, y de Iudea, y de la otra parte del Iordan.

ה

1 וַיַּרְא אֶת־קְהִלּוֹת וַיַּעַל עַל־הָהָר וַיֵּשֶׁב וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו׃

Y viendo Ieſus las compannas, ſubió enel monte; y ſentandoſe el, llegaronſe à el ſus Diſcipulos.

2 וַיִּפְתַּח אֶת־פִּיהוּ וַיְלַמְּדֵם לֵאמֹר׃

Y abriendo el ſu boca, enſennaualos diziendo:

3 אַשְׁרֵי עֲנִיֵּי רוּחַ כִּי־לָמוֹ הִיא מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Bienauenturados los Pobres del Eſpiritu: porque deellos es el Reyno de los cielos.

4 אַשְׁרֵי אֲבֵלִים כִּי־הֵמָּה יְנֻחָמוּ׃

Bienauenturados los Triſtes: porque ellos recibirán conſolation.

5 אַשְׁרֵי עֲנָוִים כִּי־הֵם יִנְחֲלוּ הָאָרֶץ׃

Bienauenturados los Manſos: porque ellos recibirán la tierra por heredad.

6 אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים וּצְמֵאִים אֶת־צְדָקָה כִּי־הֵם יִשְׂבָּעוּ׃

Bienauenturados losque tienen hambre y ſed de juſticia: porque ellos ſerán hartos.

δ.

24. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς. καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Adonc ſa renommee courut par toute la Syrie: & lui preſentoit-on tous ceux qui ſe portoyent mal, detenus de diuerſes maladies & tormens, & demoniaques, & lunatiques, & paralytiques: & il les gueriſſoit.

25. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Et fort grandes troupes le ſuiuirent de Galilee, & de Decapolis, & de Ieruſalem, & de Iudee, & d'outre le Iordain.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

ΙΔΩ'Ν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Or Ieſus voyant les troupes, monta ſur vne montagne: & lui s'eſtant aſsis, les diſciples s'approcherent de lui.

2. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων.

Et ayant ouuert ſa boucch, il les enſeignoit, diſant.

3. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux ſont les poures en eſprit: car le royaume des cieux eſt à eux.

4. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui menent dueil: car ils ſeront conſolés.

5. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Bien-heureux ſont les debonnaires: car ils heriteront la terre.

6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui ont faim & ſoif de iuſtice: car ils ſeront raſſaſiés.

CAP. IIII.

24. Et abiit opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos:

And his fame ſpred abroad through all Syria: and they brought vnto him al ſicke people / that were taken with diuers diſeaſes and gripings / and them that were poſſeſſed with deuils / and thoſe which were lunatike / and thoſe that had the palſey: & he healed them.

25 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ieroſolymis, & de Iudea, & de trans-Iordanem.

And there followed him great multitudes out of Galile / and Decapolis / and Jeruſalem / and Judea / and from beyonde Jordan.

Das IIII. Capitel.

24. Vnd ſein gerůcht erſchall in das gantze Syrienland. Vnd ſie brachtẽ zu jhm allerley Krancken / mit mancherley ſeuchen vnd qual behafft / die Beſeſſenen / die Monſůchtigen vnnd die Gichtbrůchtigen / Vnd er machte ſie alle geſund.

Oc hans rycte vdſpriddis offuer ale Syrie land. Oc de førde til hannem alle dem ſom vaare ſiuge aff atſkillig ſiugdom oc plager / de Beſette / Maaneſiuge oc Verckbrødne / Oc hand helbredede dem alle.

25. Vnnd es folgete jm nach vil volcks / auß Galilea / auß den zehen Stådten / von Jeruſalem / auß dem Jůdiſchen Lande / vnd von jenſeydt des Jordans.

Oc der fulde meget Folck effter hannem aff Galilea / aff de thi Stæder / fra Jeruſalem / aff Jødeland / Oc fra hin ſide Jordan.

Kapitola IIII.

24. Y wyſſla powěſt geho po wſſý Syrij. Tehdy podáwali gemu wſſech nemocných / rozlíčnými neduhy a nemocmi poražených / y těch kteřijž Ďábelſtwij měli / y Náměſyčnijkůw / y ſſlakem poražených / a vzdrawowal ge.

Náthen czás rozeſzłá ſie ſławá tego áż do wszytkiey Syryey / y ofiárowáli mu wszytki ktorzy ſie źle mieli / á byli zjęci rozmáitemi chorobámi y dręczeniem / tháksze opętáne / y lunáthyki / y powietrzem záráżone / ktore on vzdrowił.

25. Protož ſſli za ním záſtupowé, mnozý z Galilee / a z Kraginy deſyti Měſt / y z Geruzaléma / y z Judſtwa / y z Zayordánij.

Y ſzło zá nim bárzo wiele ludu od Galileiey / Dekápoli / y z Jeruzalem / y z ziemie Żydowſkiey / y z kráin ktore ſą zá Jordanem.

CAP. V.

VIdens autem turbas, aſcendit in montem: & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius.

And when he ſawe the multitude / hee went vp into a mountaine: & when he was ſet / his diſciples came to him.

2. Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:

And hee opened his mout and taught them / ſaying.

3. Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

Bleſſed are the poore in ſpirit / for theirs is the kingdome of heauen.

4. Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram.

Bleſſed are they that mourne: for they ſhalbe comforted.

5. Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.

Bleſſed are the meeke for they ſhal inherite the earth.

6. Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.

Bleſſed are they which hunger & thirſt for righteouſnes: for they ſhal be filled.

Das V. Capitel.

Da er aber das Volck ſahe / gieng er auff einen Berg / vnnd ſatzte ſich / vnnd ſeine Jůnger tratten zu jm.

Der hand ſaa Folcket / gick hand op paa it Bierg / oc ſette ſig / Oc hans Diſciple ginge til hannem.

2. Vnd er that ſeinen Mund auff / lehret ſie / vnd ſprach:

Oc hand vplod ſin mund / lerde dem / oc ſagde.

3. Selig ſind / die da geiſtlich arm ſind / denn das Himmelreich iſt jhr.

Salige ere de / ſom ere aandelige fattige / Thi Himmerigis rige er deris.

4. Selig ſind die da leid tragen / denn ſie ſollen getrőſtet werden.

Salige ere de bedrøffuede / Thi de ſkulle huſualis.

5. Selig ſind die Sanfftmůtigen / denn ſie werden das Erdreich beſitzen.

Salige ere de Sactmodige / Thi de ſkulle beſide Jorden.

6. Selig ſind die da hungert vnnd důrſtet nach der Gerechtigkeit / denn ſie ſollen ſatt werden.

Salige ere de / ſom hungre oc tørſte effter Retferdighed / Thi de ſkulle mettis.

Kapitola V.

WIda pak Gežijš Záſtupy / wſtaupil na hůru: a když ſe poſadil / přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho.

A Jezus widząc ono zgromádzenie ludu / wſtąpił ná gorę: á gdy ſiadł / przyſzli do niego iego vczniowie.

2. Y otewřew vſta ſwá včil ge / řka:

Tedy otworzywſzy vſtá ſwe vczył ie mowiąc.

3. Blahoſlawenij chudij duchem / neb ge gich geſt Králowſtwij Nebeſké.

Błogoſłáwieni ſą vbodzy w duchu / ábowiem ich ieſt Krolestwo niebieſkie.

4. Blahoſlawenij tiſſij / neb oni wládnauti budau zemij.

Błogoſłáwieni ſąci ktorzy ſmętni ſą / ábowiem poćieſzeni będą.

5. Blahoſlawenij kteřijž lkagij / neb oni potěſſeni budau.

Błogoſłáwieni ſą ćiſzy / ábowiem ziemię dziedzicznie oſiędą.

6. Blahoſlawenij kteřij lačněgij a žijzněgij Sprawedlnoſti / neb oni naſyceni budau.

Błogoſławieni ſąci ktorzy łákną y prágną ſpráwiedliwośći / ábowiem oni náſyceni będą.

ד

2 וצם ארבעין אימאמין
וארבעין ליליון אחרית
דין כפן:

Et hauendo digiunato quaranta giorni e quaranta notti, di poi hebbe fame.

3 וקרב הו דמנסא ואמר
לה אן ברה אנת דאלהא
אמר דהלין כאפא נהוין
לחמא:

Et eſſendo Venuto à lui il tentatore, diſſe, ſe tu ſei figliuol di Dio, di che queſte pietre diuentino pani.

4 הו דין ענא ואמר
כתיב דלא הוא בלחמא
בלחוד חיא בר נשא אלא
בכל מלא דנפקא מן
פומה דאלהא:

Ma egli riſpondendo diſſe, Egli è ſcritto, L'huomo non Viuerà di pan ſolo, ma d'ogni parola cne procede da la bocca di Dio.

5 הידין דברה אכל־
קרצא למדינת קודשא
ואקימה על כנפא
דהיכלא:

Allora il diauolo lo tranſporta ne la Città ſanta, e ponelo ſopra la ſommità del tempio.

6 ואמר לה אן ברה אנת
דאלהא שדי נפשך לתחת
כתיב גיר דלמלאכוהי י
יפקד עליך ועל אידיהון
ישקלונך דלא תתקל
בכאפא רגלך:

E diceli, Se tu ſei figliuol di Dio gittati à baſſo: percioch'egli è ſcritto, Egli comandarà di te à i ſuoi Angeli & eſſi ti ſoſteranno con le lor mani, accioche tu non Vrti col tuo piede ad alcun ſaſſo.

7 אמר לה ישוע תוב כ
כתיב דלא תנסא למריא
אלהך:

IESV gli diſſe, Egli è ancora ſcritto, Non tentare il tuo Signore Iddio.

8 תוב דברה אכל־קרצא
לטורא דטב רבם וחויה
כלהין מלכותא דעלמא
ושובחהין:

Di nuouo il diauolo il conduce ſopra Vn monte altiſſimo, e moſtrali tutti i regni del mondo e la gloria loro.

ד

2 וכאשר צם ארבעים יום
וארבעים לילה אז רעב:

Y auiendo ayunado quarenta dias y quarenta noches, deſpues tuuo hambre.

3 ויבא אליו המנסה ויאמר
אם־בן אלהים את אמור אשר
האבנים האלה לחם יהיו:

Y llegandoſe à el el Tentador, dixo, Si eres Hijo de Dios, di que eſtas piedras ſe hagan pan.

4 ויען ויאמר נכתב כי־לא
על־הלחם לבדו יחיה האדם
כי על־כל מוצא פי יהוה:

Mas el reſpondiendo, dixo: Eſcripto eſta, No con ſolo el pan biuirá el hombre: mas com toda palabra que ſale por la boca de Dios.

5 אז־העלה אותו השטן בעיר
הקדש ויעמידהו על־פנת
ההיכל:

Entonces el diablo lo paſſa à la Sancta ciudad; y puſolo ſobre las almenas del Templo.

6 ויאמר לו אם־בן־אלהים
אתה התנפל למטה כי־נכתב
כי־מלאכיו יצוה לך ועל־כפים
ישאוך פן־תגוף באבן רגלך:

Y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo: que eſcripto eſtá, Que à ſus angeles mandará porti, y alçartethan en las manos, para que nunca trompieces con tu pie à piedra.

7 ויאמר לו ישוע וגם כתוב
לא תנסה את־יהוה אלהיך:

Ieſus le dixo, Otra vez eſtá eſcripto, No tentarás àl Sennor tu Dios.

8 ועוד העלה אותו השטן
על־הר גבוה מאד ויראהו כל־
ממלכות הארץ וכבודן:

Otra vez lo paſſa el diablo à vn monte muy alto, y mueſtrale todos los reynos del mundo, y ſu gloria:

δʹ.

2. Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.

Et quand il eut iuſné quarante iours & quarante nuicts, finalement il eut faim.

3. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται;

Et le tantateur s'approchant de lui, dit, Si tu es Fils de Dieu, di que ces pierres deuienent pains.

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε, γέγραπται, οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.

Mais il reſpondit, & dit, Il eſt eſcrit, L'homme ne viura point de pain ſeulement, mais de toute parole qui ſort de la bouche de Dieu.

5. Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

A donc le diable le tranſporte en la ſaincte ville, & le met ſur les creneaux du temple.

6. Καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθοι τὸν πόδα σου.

Et lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette-toi en bas: car il eſt eſcrit, Qu'il donnera charge de toi à ſes Anges, & ils te porteront en leurs mains, de peur que tu ne heurtes de ton pied à quelque pierre.

7. Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

Ieſus lui dit, Derechef il eſt eſcrit, Tu ne tenteras point le Seigneur ton Dieu.

8. Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν.

Derechef le diable le tranſporte ſur vne fort haute montagne, & lui monſtre tous les royaumes du monde, & leur gloire.

CAP. IIII.

2 Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

And when he had faſted fourtie dayes / & fourtie nights / he was afterward hungry.

3 Et accedens tentator dixit ei, Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.

Then came to him the tempter / and ſaide / If thou be the ſonne of God / commaunde that theſe ſtones be made bread.

4. Qui reſpondens dixit, Scriptum eſt, Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

But he anſwering / ſaide / It is written / Man ſhal not liue by bread onely / but by euery worde that proceedeth out of the mouth of God.

5. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi.

Then the deuil tooke him vp into the holy Citie / and ſed him on a pinacle of the temple.

6. Et dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim, Quia angelis ſuis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

And ſaid vnto him / If thou be the Sonne of God / caſt thy ſelfe downe: for it is written / that he wil giue his Angels charge ouer thee / and with their handes they ſhall lift thee vp / leſt at any time thou ſhouldeſt daſh thy foote againſt a ſtone.

7. Ait illi Ieſus, rurſum ſcriptum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

Jeſus ſaide vnto him / It is written againe / Thou ſhalt not tempt the Lorde thy God.

8. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.

Againe the deuil tooke him vp vnto an exceeding high mountaine / and ſhewed him all the kingdomes of the worlde / and the glory of them.

Das IIII. Capitel.

2. Vnd da er viertzig tag vnd viertzig nacht gefaſtet hatte / hungert jhn.

Oc der hand haffde faſted fyritiue dage oc fyritiue netter / hungrede hannem.

3. Vnd der Verſucher trat zu jhm / vnd ſprach: Biſt du Gottes Son / ſo ſprich / daß diſe Steine Brodt werden.

Oc friſteren gick til hannem / oc ſagde / Eſt du Guds Søn / da ſig / at diſſe ſtene bliffue brød.

4. Vnd er antwortet vnnd ſprach: Es ſtehet geſchrieben / Der Menſch lebet nicht vom Brodt alleine / ſondern von einem jeglichen wort / das durch den Mund Gottes gehet.

Hand ſuarede / oc ſagde / Det ſtaar ſcriffuit / Menniſket leffuer icke aleniſte aff brød / Men aff huert ord / ſom gaar gennem Guds mund.

5. Da füret jhn der Teufel mit ſich inn die heilige Stadt / vnd ſtellet jhn auff die Zinnen des Tempels.

Da førde Dieffuelen hannem met ſig / i den hellige Stad / oc ſette hannem paa tinningen / aff Templet.

6. Vnd ſprach zu jm: Biſt du Gottes Son / ſo laß dich hinab / Denn es ſtehet geſchrieben: Er wird ſeinen Engeln über dir befelch thun / vnd ſie werden dich auff den henden tragen / auff daß du deinen Fuß nicht an einen Stein ſtöſſeſt.

Oc ſagde til hannem / Eſt du Guds ſøn / da lad dig falde ned / Thi det ſtaar ſcreffuit / Hand ſkal giffue ſine Engle befalning offuer dig / oc de ſkulle bære dig paa henderne / at du icke ſkalt ſtøde din fod paa nogeu ſten.

7. Da ſprach Jeſus zu jm: Widerumb ſtehet auch geſchriebē / Du ſolt Gott deinen HERRN nicht verſuchen.

Da ſagde Jheſus til hannem / Der ſtaar atter ſcreffuit / Du ſkalt icke friſte Gud din HErre.

8. Widerumb führet jn der Teufel mit ſich / auff einen ſehr hohen Berg / vnd zeiget jhm alle Reich der Welt / vnd jhre Herrligkeit.

Da førde Dieffuelen hannem atter met ſig / paa it ſaare høyt Bierg / oc viſde hannem alle Verdens Rige / oc deris Herlighed.

Kapitola IIII.

2. Akdyž ſe poſtil čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocý / potom zlačněl.

A gdy pośćił czterdzieśći dni y czterdzieśći nocy potym łáknął.

3. A přiſtaupiw k němu pokuſſytel / řekl mu: Gſyli Syn Božij / řcyž ať kamenj toto chlebowě budū.

Y przyſtąpiwſzy do niego ten ktory kuśi / rzekł / Jeſliżeś ſyn Boży / rzećż / aby to kámienie ſtáło ſię chlebem.

4. Kterýž odpowěděw / řekl: Pſáno geſt / Neſamým chlebem žiw geſt člowěk / ale každým Slowem kterěž pocházý z vſt Božijch.

Ale on odpowiedźiał / y rzekł / Nápiſano ieſt / Nie ſamym tylko chlebem żyw będźie człowiek / Ale wſzelkiem ſłowem ktore pochodźi z vſth Bożych.

5. Tehdy poyalgey Diábel do Swatěho Měſta / a poſtawil gey na wrchu Chrámowěm.

Tedy diábeł wźiął go do miáſthá świętego / y poſthawił go ná wierzchu kośćiołá.

6. A řekl gemu: Gſyli Syn Božij / ſpuſtiž ſe dolůw / Neb pſáno geſt / že Angelům ſwým přikázal o tobě / a na ruce vchopij tebe / aby ſnad nevrazyl o kámen nohy twé.

Y rzekł k niemu / Jeſliżeś ſyn Boży ſpuść ſię ná doł: abowiem nápiſano ieſt / Iż Aniołom ſwoim przykaże o tobie / y będą ćię ná ręku nośić / abyś kiedy nie otrácił nogi ſwey o kámień.

7. Y řekl gemu Gežijš: Zaſe pſáno geſt / Nebudeš pokauſſeti Pána Boha twého.

A Jezus mu rzekł / Záſie nápiſano ieſt / Nie będźieſz kuśił Páná Bogá twego.

8. Opět poyal gey Diábel na hůru wyſokau welmi / aokázal mu wſſeckna Kralowſtwij Swěta / y Slávu gegich.

Powtore wźiął go diabeł ná gorę wyſoką / y vkazał mu wſzytki kroleſtwá świátá / y chwałę ich.

ד

9 וַאֲמַר לֵהּ הָלֵין כֻּלְּהֵין לָךְ אֶתֵּל אֶן תֵּפֵל תִּסְגּוּד לִי׃

E dicelli, Tutte queſte coſe ti darò, ſe gittandoti in terra m'adorarai.

10 הָידֵין אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֵל לָךְ סָטָנָה כְּתִיב גֵּיר דַּלְמָרְיָא אֲלָהָךְ תִּסְגּוּד וְלֵהּ בַּלְחוּדַוְהִי תֶּפְלוּחַ׃

Allor IESV li diſſe, Va via ſatana, percioch'egli è ſcritto, Adorarai il tuo Signore Iddio, e ſeruirai à lui ſolo.

11 הָידֵין שַׁבְקֵהּ אָכֵל־קַרְצָא וְהָא מַלְאַכֵא קַרְבוּ וַמְשַׁמְשִׁין הֲווּ לֵהּ׃

Allora il diauolo lo laſciò : & ecco gli Angeli vennero, e ſeruiuangli.

12 כַּד שְׁמַע הָין יֵשׁוּעַ ד דְּיוּחַנָּן אֶשְׁתְּלֵם שְׁנִי לֵהּ לַגְלִילָה׃

Hauendo poi IESV inteſo che Giouanni era ſtato meſſo in prigione ſene andò in Galilea.

13 וְשַׁבְקָהּ לְנָצְרַת וַאתָא עֲמַר בְּכְפַר־נַחוּם עַל יַד יַמָּא בַּתְחוּמָה דַּזְבוּלוּן וּדְנַפְתָּלִי׃

E laſciata Nazaret, venne & habitò in Capernaum terra marittima, ne i confini di Zabulon e di Neftali.

14 דְּנֶתְמַלֵּה מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד עֶשַׁעְיָה נְבִיָא דְּאָמַר׃

Accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Profeta Eſaia, che dice.

15 אַרְעָא דַּזְבוּלוּן אַרְעָא דְּנַפְתָּלִי אוּרְחָא דְיַמָּה עֶבְרוֹהִי דְּיוּרְדְּנָן גְּלִילָה דְּעַמְמֵה׃

La terra di Zabulon e di Neftali à la via del mare di la dal Giordano, la Galilea de Gentili.

16 עַמָּא דְּיָתֵב בְּחֶשׁוּכָא נוּהְרָה רַבָּא חֲזָא וַאילֵין דְּיָתְבִין בְּאַתְרָא וּבְטֶלָלֵא דְמוֹתָא נוּהְרָא דְּנַח לְהוֹן׃

Il popolo che era poſto in tenebre ha veduto vna gran luce: & à quelli che erano poſti ne la regione & ombra de la morte, la luce ſi è leuata.

ד

9 וַיֹּאמֶר לוֹ כָּל־אֵלֶּה אֶתֶּן לָךְ׃ אִם תִּפּוֹל וְתִסְגְּדֵנִי׃

Y dizele, Todo eſto te daré, ſi proſtrado me adorâres.

10 אָז אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ לְךָ אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי־כָתוּב לַיהֹוָה אֱלֹהֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וְאוֹתוֹ לְבַדּוֹ תַּעֲבֹד׃

Entonces Ieſus le dize : Anda ſatanas: que eſcripto eſtá, Al Sennor tu Dios adorarás, y à el ſolo ſeruirás.

11 אָז הִנִּיחוֹ הַשָּׂטָן וְהִנֵּה מַלְאָכִים קָרְבוּ וַיְשָׁרְתוּהוּ׃

El diablo entonces lo dexó : y heaqui los angeles llegáron, y ſervianle.

12 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי־יוֹחָנָן אָסוּר וַיֵּלֶךְ לַגָּלִילָה׃

Mas oyendo Ieſus que Ioan era preſo, boluióſe à Galilea:

13 וַיַּעֲזֹב אֶת־נְצֶרֶת וַיָּבוֹא וַיֵּשֶׁב בִּכְפַר־נַחוּם עַל־הַיָּם בִּגְבוּל זְבֻלוּן וְנַפְתָּלִי׃

Y dexando à Nazareth, vino, y habitó en Capernaum ciudad maritima, en los confines de Zabulon y de Nephthali.

14 לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמָר עַל־פִּי יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Para que ſe cumplieſſe lo que fue dicho por el propheta Iſayas, que dixo.

15 אַרְצָה צְבֻלוּן וְאַרְצָה נַפְתָּלִי דֶּרֶךְ הַיָּם עֵבֶר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל הַגּוֹיִם׃

La tierra de Zabulon, y la tierra de Nephthali, camino de la mar, de la otra parte del Iordan, Galilea de las gentes.

16 הָעָם הַהוֹלְכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל יוֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ צַלְמָוֶת אוֹר נָגַהּ עֲלֵיהֶם׃

Pueblo aſſentado en tinieblas, vido gran luz : y los aſſentados en region de ſombra de muerte, luz les eſclareció.

δ'.

9. Καὶ λέγει αὐτῷ, ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.

Et lui dit, Ie te donnerai toutes ces choſes, ſi en te proſternant en terre, tu m'adores.

10. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

A donc Ieſus lui dit, Va Satan : car il eſt eſcrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui ſeul tu ſeruiras.

11. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Alors le diable le laiſſe, & voici, les Anges s'approcherent, & le ſeruoyent.

12. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Or Ieſus ayant entendu que Iehan auoit eſté mis en priſon, ſe retira en Galilee.

13. Καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ.

Et ayant laiſſé Nazareth, vint, & habita en Capernaum, ville prochaine de la mer, és marches de Zabulon & de Nephthali.

14. Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος.

Afin que fuſt accompli ce, dont auoit eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant.

15. Γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

Le païs de Zabulon & de Nephthali vers le chemin de la mer, outre le Iordain, la Galilee des Gentils.

16. Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Le peuple qui giſoit en tenebres, à veu vne grande lumiere: & à ceux qui giſoyẽt en la region & ombre de mort, la lumiere leur eſt leuee.

CAP. IIII.

9. Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.

And ſaid to him / Al theſe will I giue thee / if thou wilt fall downe / and worſhip me.

10. Tunc dicit ei Ieſus, Vade Satana: ſcriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis; & illi ſoli ſervies.

Then ſaid Jeſus vnto him / Auoyde Satan: for it is written / Thou ſhalt worſhip the Lord thy God / and him only ſhalt thou ſerue.

11. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

Then the deuill left him: and beholde / the Angels came / and miniſtred vnto him.

12. Cum autem audiſſet Ieſus quod Iohãnes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam.

And when Jeſus had heard that John was deliuered vp / he returned into Galile.

13. Et relicta civitate Nazareth, vênit & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabûlon & Nephthali.

And leauing Nazareth / went and dwelt in Capernaum / which is neere the Sea / in the borders of Zabulon & Nephthalim.

14. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam.

That it might be fulfilled which was ſpoken by Eſaias the Prophet / ſaying.

15. Terra Zabûlon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Galilææ gentium.

The lande of Zabulon / and the land of Nephthalim / by the way of the ſea / beyonde Jordan / Galile of the Gentiles:

16. Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam, & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.

The people which ſate in darkeneſſe / ſawe great light: and to them which ſate in the region and ſhadowe of death / light is riſen vp.

Das IIII. Capitel.

9. Vnd ſprach zu jhm: Das alles will ich dir geben / ſo du niderfelleſt / vnd mich anbeteſt.

Oc ſagde til hannem / Alt det vil ieg giffue dig / om du falder ned / oc tilbeder mig.

10. Da ſprach Jeſus zu jhm: Heb dich weg von mir Sathan / denn es ſtehet geſchrieben: Du ſolt anbeten Gott deinen HERRN / vnd jm allein dienen.

Da ſagde Jeſus til hannem / Vig bort fra mig Satan / Thi der ſtaar ſcreffuit / Du ſkalt tilbede Gud din HERRE / oc tiene hannem alene.

11. Da verließ jhn der Teufel / vnd ſihe / da tratten die Engel zu jm / vnd dieneten jm.

Da forlod Dieffuelen hannem / Oc ſee / Englene ginge ſaa frem til hannem / oc tiente hannem.

12. Da nun Jeſus hôret / daß Johannes ûberantwortet war / zoch er inn das Galileiſche Land.

Der Jheſus nu hørde / At Johannes vaar greben / foer hand ind i det Galileiſke land.

13. Vnd verließ die Stadt Nazareth / kam vnnd wonete zu Capernaum / die da ligt am Meer / an der grentze Zabulon vnd Nephthalim.

Oc forlod den Stad Nazareth / kom oc bode i Capernaum / ſom ligger hoſſ haffuit hoſſ Zabulons oc Nephthalims egn.

14. Auff daß erfûllet wûrde / das da geſagt iſt durch den Propheten Jeſaiam / der da ſpricht:

At det ſkulde fuldkommis / ſom er ſagd ved Propheten Eſaiam / ſom ſiger.

15. Das Land Zabulon / vnd das Landt Nephthalim / am wege des Meers / jenſeid des Jordans / vnd die Heidniſch Galilea.

Zabulons land / oc Nepthalims land / hoſſ Haffſens vey / paa hin ſide Jordan / oc det Hedenſke Galilea.

16. Das Volck das im Finſtern ſaß / hat ein groſſes Liecht geſehen / vnd die da ſaſſen am ort vnd ſchatten des Todts / den iſt ein Liecht auffgangen.

Det Folck ſom ſad i mørcke / haffuer ſeet it ſtort Liuſſ / oc de ſom ſade i dødſens ſted oc ſkugge / dem er opgonget it Liuſſ.

Kapitola IIII.

9. A řekl gemu: Tyto wſſeckny wěcy dám tobě / geſtliže padna budeſs mi ſe klaněti.

A rzekł mu / Wſzytki ty rzeczy tobie dam / ieſli vpadſzy chwalić mie bedzieſz.

10. Tehdy řekl gemu Gežijſs: Odegdi Sſatanáſſy / neboť geſt pſáno: Pánu Bohu twému klaněti ſe budeſs / a gemu ſamému ſlaužiti budeſs.

Tedy mu Jezus powiedział / Podź precz Szátánie / Abowiem ieſt nápiſano / Będzieſz chwalił Páná Bogá twego / á iemu ſamemu ſłużyć będzieſz.

11. Tehdy opuſtil ho Diábel. A ay Angelé přiſtaupili / a poſluhowali gemu.

Y opuśćił go diabeł / á oto Aniołowie przychodzili y ſłużyli iemu.

12. A když pak vſlyſſel Gežijſs / žeby Jan wſazen byl do žaláře / odſſel do Galilee.

A gdy vſłyſzał Jezus / iż Jan był w więzieniu / wroćił ſię do Galiley.

13. A opuſtiw Měſto Nazarěth / přiſſel a bydlil w Kaffarnaum za Mořem w Kraginách Zabulon a Nephtalim:

Y opuśćiwſzy Názareth / przyſzedł y mieſzkał w Kápernáum / ktore ieſth nad morzem / w gránicách Zábulon y Neftáli.

14. Aby ſe naplnilo to což powědijno geſt ſkrze Yzayáſſe Proroka.

Aby ſie wypełniło to co ieſt rzeczono przez Ezáiaſzá Proroká themi ſłowy.

15. Země Zabulon a Země Nephtalim k Moři za Jordánem w Galilegi cyzýho národu.

Ziemiá Zábulon y ziemiá Neftáli przy drodze Morſkiey / zá Jordanem / Gálilea pogánow.

16. Lid kterýž chodil w temnoſtech widěl ſwětlo weliké / a ſedijcým w Kragině ſtijnu ſmrti / ſwětlo wzeſſlo gim.

Lud kthory ſiedział w ciemnoſciach / widział wielka świátłość / y tym kthorzy leżeli w kráinie y w cieniu śmierci wzeſzła świátłość.

ד

24 וְאִשְׁתְּמַע טֶבֵהּ בְּכֻלָּהּ סוּרִיָא וְקַרְבוּ לֵהּ כֻּלְהוֹן אַיְלֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין בְּכוּרְהָנֵא מְשַׁחְלְפֵא וְאַיְלֵין דְּאַלִיצִין בְּתַשְׁנִיקֵא וְדַיְוָנֵא וּדְבַר־אֶגָּרָא וּמְשַׁרְיָא וְאַסִּי אֶנּוּן׃

Onde la fama di lui ſi ſparſe per tutta la Siria: e conduſſero a lui tutti quelli ch'erano mal diſpoſti, oppreſſi da varie infermità e dolori, e gl'indemoniati, & i lunatici, & i paralitici: & egli li ſanò.

25 וְאֵזַלוּ בָּתְרֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיָאֵא מֶן גְּלִילָא וּמֶן עֶסַרְתּ־מְדִינָתָא וּמֶן אוּרִשְׁלֶם וּמֶן יְהוּד וּמֶן עֶבְרָא דְּיוּרְדְּנָן׃

E gran moltitudine di gente il ſeguitò da Galilea e Decapoli, e da Ieruſalem e Giudea, e da la parte di la dal Giordano.

ה

1 כַּד חָזָא הָוָא יֵשׁוּעַ לְכֶנְשֵׁא סְלֵק לְטוּרָא וְכַד יְתֵב קַרְבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידַוְהִי׃

E vedendo egli la moltitudine, ſalì nel monte, & eſſendoſi poſto à ſedere, i ſuoi diſcepoli gli s'accoſtorono.

2 וּפְתַח פּוּמֵהּ וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן וְאָמַר׃

Et egli aprendo la bocca ſua, gli ammaeſtraua, dicendo.

3 טוּבַיְהוֹן לְמַסְכֵּנֵא בְּרוּחַ דְּדִילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא׃

Beati i poueri di ſpirito, percioche di eſſi è il regno de cieli.

4 טוּבַיְהוֹן לַאֲבִילֵא דְּהֶנּוּן נֶתְבַּיְאוּן׃

Beati quelli che piangono, percioche eſſi ſaranno conſolati.

5 טוּבַיְהוֹן לְמַכִּיכֵא דְּהֶנּוּן נֵארְתוּן אַרְעָא׃

Beati i manſueti, percioche eſſi hereditaranno la terra.

6 טוּבַיְהוֹן לְאַיְלֵין דְּכַפְנִין וְצַהְיָן לְכֵאנוּתָא דְּהֶנּוּן נֶסְבְּעוּן׃

Beati quelli che hanno fame e ſete de la giuſtitia, percioche eſſi ſaranno ſatiati.

ד

24 וַתֵּצֵא שְׁמוּעָתוֹ אֶל־כָּל־אֲרָם וַיָּבִיאוּ אֵלָיו כָּל־חוֹלִים בָּחֳלָיִם רַבִּים וּבְמַכּוֹת וַאֲשֶׁר הָיוּ בַּעֲלֵי שֵׁדִים וּבְנֵי־יָרֵחַ וְאֶת־נְשׁוּלֵי אֵבָרִים וַיִּרְפָּא אוֹתָם׃

Y corria ſu fama por toda la Syria: y trayan à el todos losque teniam mal, los tomados de diuerſas enfermedades y tormendos, y los endemoniados, y lunaticos, y perlaticos: y ſanaualos.

25 וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו עַם רָב מִגָּלִילָה וּמִן־עֶשֶׂר עָרִים מִירוּשָׁלַיִם וִיהוּדָה וּמֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃

Y ſeguianle muchas compannas de Galilea, y de Decapolis, y de Ieruſalem, y de Iudea, y de la otra parte del Iordan.

ה

1 וַיַּרְא אֶת־קְהִלּוֹת וַיַּעַל עַל־הָהָר וַיֵּשֶׁב וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו׃

Y viendo Ieſus las compannas, ſubió enel monte; y ſentandoſe el, llegaronſe à el ſus Diſcipulos.

2 וַיִּפְתַּח אֶת־פִּיהוּ וַיְלַמְּדֵם לֵאמֹר׃

Y abriendo el ſu boca, enſennaualos diziendo:

3 אַשְׁרֵי עֲנִיֵּי רוּחַ כִּי־לָמוֹ הִיא מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Bienauenturados los Pobres del Eſpiritu: porque deellos es el Reyno de los cielos.

4 אַשְׁרֵי אֲבֵלִים כִּי־הֵמָּה יְנֻחָמוּ׃

Bienauenturados los Triſtes: porque ellos recibirán conſolation.

5 אַשְׁרֵי עֲנָוִים כִּי־הֵם יִנְחֲלוּ הָאָרֶץ׃

Bienauenturados los Manſos: porque ellos recibirán la tierra por heredad.

6 אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים וּצְמֵאִים אֶת־צְדָקָה כִּי־הֵם יִשְׂבָּעוּ׃

Bienauenturados losque tienen hambre y ſed de juſticia: porque ellos ſerán hartos.

δ.

24. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς. καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Adonc ſa renommee courut par toute la Syrie: & lui preſentoit-on tous ceux qui ſe portoyent mal, detenus de diuerſes maladies & tormens, & demoniaques, & lunatiques, & paralytiques: & il les gueriſſoit.

25. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Et fort grandes troupes le ſuiuirent de Galilee, & de Decapolis, & de Ieruſalem, & de Iudee, & d'outre le Iordain.

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

ΙΔΩ'Ν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Or Ieſus voyant les troupes, monta ſur vne montagne: & lui s'eſtant aſsis, les diſciples s'approcherent de lui.

2. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων.

Et ayant ouuert ſa boucch, il les enſeignoit, diſant.

3. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux ſont les poures en eſprit: car le royaume des cieux eſt à eux.

4. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui menent dueil: car ils ſeront conſolés.

5. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Bien-heureux ſont les debonnaires: car ils heriteront la terre.

6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui ont faim & ſoif de iuſtice: car ils ſeront raſſaſiés.

CAP. IIII.

24. Et abiit opinio eius in totam Syriam,& obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos,& qui dæmonia habebant, & lunaticos,& paralyticos, & curavit eos:

And his fame ſpred abroad through all Syria: and they brought vnto him al ſicke people/ that were taken with diners diſeaſes and gripings / and them that were poſſeſſed with deuils / and thoſe which were lunatike / and thoſe that had the palſey: & he healed them.

25 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli,& de Ieroſolymis,& de Iudea, & de trans-Iordanem,

And there followed him great multitudes out of Galile/ and Decapolis/ and Jeruſalem / and Judea/ and from beyonde Jordan.

CAP. V.

Videns autem turbas, aſcendit in montem : & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius.

And when he ſawe the multitude / hee went vp into a mountaine: & when he was ſet / his diſciples came to him.

2. Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:

And hee opened his mout and taught them/ ſaying.

3. Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

Bleſſed are the poore in ſpirit / for theirs is the kingdome of heauen.

4. Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram.

Bleſſed are they that mourne: for they ſhalbe comforted.

5. Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.

Bleſſed are the meeke for they ſhal inherite the earth.

6. Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.

Bleſſed are they which hunger & thirſt for righteouſnes: for they ſhal be filled.

Das IIII. Capitel.

24. Vnd ſein gerücht erſchall in das gantze Syrienland. Vnd ſie brachtē zu jhm allerley Krancken / mit mancherley ſeuchen vnd qual behafft / die Beſeſſenen / die Monſüchtigen vnnd die Gichtbrüchtigen / Vnd er machte ſie alle geſund.

Oc hans rǿcte vdſpriddis offuer alt Syrie land. Oc de fǿrde til hannem alle dem ſom vaare ſiuge aff atſkillig ſiugdom oc plager / de Beſette / Maaneſiuge oc Verckbrǿdne / Oc hand helbredede dem alle.

25. Vnnd es folgete jm nach vil volcks / auß Galilea / auß den zehen Städten / von Jeruſalem / auß dem Jüdiſchen Lande / vnd von jenſeydt des Jordans.

Oc der fulde meget Folck effter hannem aff Galilea / aff de thi Stæder / fra Jeruſalem / aff Jǿdeland / Oc fra hin ſide Jordan.

Das V. Capitel.

Da er aber das Volck ſahe / gieng er auff einen Berg / vnnd ſatzte ſich / vnnd ſeine Jünger tratten zu jm.

Der hand ſaa Folcket / gick hand op paa it Bierg / oc ſette ſig / Oc hans Diſciple ginge til hannem.

2. Vnd er that ſeinen Mund auff / lehret ſie / vnd ſprach:

Oc hand vplod ſin mund / lerde dem / oc ſagde.

3. Selig ſind / die da geiſtlich arm ſind / denn das Himmelreich iſt jhr.

Salige ere de / ſom ere aandelige fattige / Thi Himmerigis rige er deris.

4. Selig ſind die da leid tragen / denn ſie ſollen getröſtet werden.

Salige ere de bedrǿffuede / Thi de ſkulle huſualis.

5. Selig ſind die Sanfftmütigen / denn ſie werden das Erdreich beſitzen.

Salige ere de Sactmodige / Thi de ſkulle beſide Jorden.

6. Selig ſind die da hungert vnnd dürſtet nach der Gerechtigkeit / denn ſie ſollen ſatt werden.

Salige ere de / ſom hungre oc tǿrſte effter Retferdighed / Thi de ſkulle mettis.

Kapitola IIII.

24. Y wyſſla powěſt geho po wſſý Syrij. Tehdy podáwali gemu wſſech nemocných / rozličnými neduhy a nemocmi poražených / y těch kteřijž Diábelſtwij měli / y Náměſýčnijkůw / y ſſlakem poražených / a vzdrawowal ge.

Náthen czás rozeſzlá ſie ſláwá tego áż do wſzytkiey Syryey / y ofiárowáli mu wſzytki ktorzy ſie źle mieli / á byli zięći rozmáitemi chorobámi y dręczeniem / tákże opętáne / y lunáthyki / y powietrzem záráżone / ktore on vzdrowil.

25. Protož ſſli za ním záſtupowé, mnozý z Galilee / a z Kraginy deſýti Měſt / y z Geruzaléma / y z Juodſtwa / y z Zayordánij.

Y ſzlo zá nim barzo wiele ludu od Galileiey / Dekápoli / y z Jeruzalem / y z ziemie Zydowſkiey / y z kráin ktore ſą zá Jordanem.

Kapitola V.

Wida pak Gežijš Záſtupy / wſtaupil na hůru: a když ſe poſadil / přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho.

A Jezus widząc ono zgromádzenie ludu / wſtąpił ná gore: á gdy ſiadł / przyſzli do niego iego vczniowie.

2. Y otewřew vſta ſwá včil ge / řka:

Tedy otworzywſzy vſtá ſwe vczył ie mowiąc.

3. Blahoſlawenij chudij duchem / neb ge gich geſt Králowſtwij Nebeſké.

Blogoſłáwieni ſą vbodzy w duchu / abowiem ich ieſt Krolestwo niebieſkie.

4. Blahoſlawenij tiſſij / neb oni wládnauti budau zemij.

Blogoſłáwieni ſą ći ktorzy ſmętni ſą / abowiem poćieſzeni będą.

5. Blahoſlawenij kteřijž lkagij / neb oni potěſſení budau.

Blogoſłáwieni ſą ćiſzy / abowiem ziemie dziedzicznie ośiędą.

6. Blahoſlawenij kteřij łačnégij a žijžnégij Sprawedlnoſti / neb oni naſyceni budau.

Blogoſlawieni ſą ći ktorzy łáknąy prágną ſpráwiedliwośći / abowiem oni náſyceni będą.

ה

7 טוּבַיְהוֹן לִמְרַחְמָנֵא דַּעֲלַיְהוֹן יֶהֱווֹן רַחֲמֵא׃

Beati i miſericordioſi, percioche eſſi conſeguiranno miſericordia.

8 טוּבַיְהוֹן לְאִילֵין דַּדְכֵין בְּלֶבְּהוֹן דְּהֶנּוֹן יֶחֱזוֹן לְא לַאלָהָא׃

Beati quelli che ſon puri di cuore, percioche eſſi vedranno Iddio.

9 טוּבַיְהוֹן לְעָבְדֵי שְׁלָמָא דִּבְנוֹהִי דַּאלָהָא יִתְקְרוֹן׃

Beati i pacifici, percioche eſſi ſaranno chiamati figliuoli di Dio.

10 טוּבַיְהוֹן לְאִילֵין דְּהָא דְּאֶתְרְדָפוּ מֶטוּל כֵּאנוּתָא דְּדִילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Beati quelli che ſon perſeguitati per la giuſtitia, percioche di eſſi è il regno de cieli.

11 טוּבַיְכוֹן אֶמָתַי דְּמַת דִּמְחַסְדִין לְכוֹן וְרָדְפִין לְכוֹן וְאָמְרִין עֲלַיְכוֹן כָּל־ מֶלָּא בִּישָׁא מֶטוּלָתִי בַּדְגָלוּתָא׃

Beati ſete voi, quando gl'huomini v'haueranno oltraggiati, e perſeguitati: & haueranno detto contra di voi ogni male, mentendo per mia cagione.

12 הָידֵין חֲדוֹ וַרְוַזוּ דְּאַר דַּאגַרְכוֹן סַגִּי בַּשְׁמַיָּא הָכַנָא גֵּיר רְדַפוּ לַנְבִיָּא דְּמֶן קְדָמַיְכוֹן׃

Rallegrateui, e giubilate, percioche il premio voſtro è grande ne cieli: perche coſi hanno perſeguitati i Profeti, che ſono ſtati innanzi à voi.

13 אַנְתּוּן אֶנוּן מֶלְחָה דְּאַרְעָא אֶנְהוּ דֵּין דְּמֶלְחָא תֶּפְכַּהּ בְּמָנָא תֶּתְמְלַח לְמֶדֶם לָא אָוְלָא אֶלָּא דְּתֶשְׁתְּדָא לְבַר וְתֶתְדִּישׁ מֶן אֱנָשָׁא׃

Voi ſete il ſale de la terra: doue ſe il ſale diuiene inſipido, con che ſi ſalarà? ei non è piu buono à niente, ſe non ad eſſer gittato fuore, e calpeſtato da gli huomini,

14 אַנְתּוּן אֶנוּן נוּהֲרֵהּ דְּעָלְמָא לָא מַשְׁכְּחָא דְּתֶטְּשָׁא מְדִינְתָּא דְּעַל טוּרָא בְּנְיָא׃

Voi ſete la luce del mondo. Non puo vna città ſituata ſopra vn monte naſconderſi.

ה

7 אַשְׁרֵי הָרַחֲמָנִים כִּי־יְרֻחָמוּ׃

Bienauenturados los Miſericordioſos: porque ellos alcançaran miſericordia.

8 אַשְׁרֵי בָּרֵי לֵבָב כִּי אֶת־אֱלֹהִים יִרְאוּ׃

Bienauenturados los de limpio coraçon: porque ellos verán à Dios

9 אַשְׁרֵי שְׁלֵמִים כִּי הֵמָּה בְּנֵי אֱלֹהִים יִקָּרֵאוּ׃

Bienaventurados los Pacificos: porque ellos ſerán llamados hijos de Dios.

10 אַשְׁרֵי נִרְדָּפִים עַל־הַצְּדָקָה כִּי־לָהֶם יֵשׁ מַלְכוּת הַשָּׁמָיִם׃

Bienauenturados losque padecem perſecucion por cauſa de la juſticia: porque deellos es el Reyno de los cielos.

11 אַשְׁרֵיכֶם אִם יְקַלְלוּ אֶתְכֶם וְיִרְדְּפוּ וְיֹאמְרוּ כָּל־דָּבָר רַע עֲלֵיכֶם כְּחֵשִׁים בַּעֲבוּרִי׃

Bienauenturados ſoys, quando dixeren mal de voſotros, y os perſiguieren, y dixeren de voſotros todo mal por mi cauſa, mintiendo.

12 שִׂמְחוּ וְגִילוּ כִּי־שְׂכַרְכֶם רַב הוּא בַּשָּׁמַיִם כִּי־כֵן רָדְפוּ אֶת־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵיכֶם׃

Gozaos, y alegraos; porque vueſtro ſalario es grande en los cielos: que anſi fueron perſeguidos los prophetas que fueron antes de voſotros.

13 אַתֶּם הֵם הַמֶּלַח הָאָרֶץ וְאִם הַמֶּלַח יִתָּפֵל בַּמֶּה־יִמָּלֵחַ לְאֶפֶס יוֹעִיל עוֹד כִּי־אִם לְהָשְׁלַךְ חוּצָה וּלְמִרְמַס רַגְלָיִם׃

Voſotros ſoys Sal de la tierra: y ſi la ſal ſe deſuaneciére, conque ſerá ſalada? No vale mas para nada; ſino que ſea echada fuera, y ſea hollada de los hombres.

14 אַתֶּם הֵם אוֹר הָעוֹלָם לֹא תוּכַל עִיר לְהִסָּתֵר אֲשֶׁר עַל־הָהָר מְקוֹמָהּ׃

Voſotros ſoys Luz del mundo. La ciudad aſſentada ſobre el monte no ſe puede eſconder:

ε'.

7. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Bien-heureux ſont les miſericordieux: car miſericorde leur ſera faite.

8. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

Bien-heureux ſont ceux qui ſont nets de cœur: car ils verront Dieu.

9. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui procurent la paix: car ils ſeront appelés enfans de Dieu.

10. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux ſont ceux qui ſont perſecutés pour iuſtice: car le royaume des cieux eſt à eux.

11. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίζωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ.

Vous ſerez bien-heureux quand on vous aura iniuriés & perſecutés, & on aura dit toute mauuaiſe parole contre vous à cauſe de moi, en mentant.

12. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Eſiouïſſez vous, & vous eſgayez: car voſtre loyer eſt grand és cieux: car ainſi ont-ils perſecuté les Prophetes qui ont eſté deuant vous.

13. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Vous eſtes le ſel de la terre: or ſi le ſel perd ſa ſaueur. auec quoi le ſalera-on? il ne vaut plus rien, ſi non pour eſtre ietté dehors, & eſtre foulé des hommes.

14. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

Vous eſtes la lumiere du monde: la ville aſsiſe ſur vne montagne ne peut eſtre cachee.

CAP. V.

7. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam cōſequentur.

Bleſſed are the mercifull: for they ſhall obtaine mercie.

8. Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt.

Bleſſed are the pure in heart: for they ſhall ſee God.

9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

Bleſſed are the peacemakers: for they ſhalbe called the children of God.

10. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

Bleſſed are they which ſuffer perſecution for righteouſnes ſake: for theirs is the kingdome of heauen.

11. Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me:

Bleſſed are ye when men reuile you/and perſecute you, and ſay all maner of euill againſt you for my ſake/ falſely.

12. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis, ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

Reioyce and be glad/ for great is your rewarde in heauen: for ſo perſecuted they the Prophets which were before you.

13. Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & cōculcetur ab hominibus.

Ye are the ſalt of the earth: but if the ſalt haue loſt his ſauour/ where with ſhall it be ſalted? It is thence forth good for nothing/ but to be caſt out/ and to be troden vnder foote of men.

14. Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.

Ye are the light of the world. A citie that is ſet on an hill/ can not be hid.

Das V. Capitel.

7. Selig ſind die barmhertzigen/ denn ſie werden barmhertzigkeit erlangen.

Salige ere de Miſkundelige/ Thi de ſkulle faa miſkundhed.

8. Selig ſind die reines hertzen ſind/ denn ſie werden Gott ſchauen.

Salige ere de/ ſom ere rene aff hiertet/ Thi de ſkulle ſee Gud.

9. Selig ſind die Fridfertigen/denn ſie werden Gottes kinder heiſſen.

Salige ere de Fredſommelige/ Thi de ſkulle kaldis Guds børn.

10. Selig ſind/ die vmb gerechtigkeit willen verfolget werden/ denn das Himelreich iſt jr.

Salige ere de/ ſom lide forfølgelſe for Retferdigheds ſkild/ Thi Himmerigis rige er deris.

11. Selig ſeidt jhr/ wenn euch die Menſchen vmb meinet willē ſchmehen vnd verfolgen/vnd reden allerley übels wider euch/ ſo ſie daran liegen.

Salige ere i/ naar Menniſkene beſpatte oc forfølge eder for Min ſkyld/ oc tale allehonde ont paa eder/ om de liuge det.

12 Seidt frölich vnnd getroſt/ es wirdt euch im Himmel wol belohnet werden. Denn alſo haben ſie verfolget die Propheten/die vor euch geweſen ſind.

Glæder oc frigder eder/ Det ſkal vel betalis eder i Himmelen. Thi de haffue ſaa forfult Propheterne ſom vaare faar eder.

13 Jr ſeidt das Saltz der erden. Wo nun das Saltz thumm wird/wo mit ſol man ſaltzen? Es iſt zu nicht hinfort nütze/ denn das man es hinauß ſchütte/ vnd laß die leute zutretten.

I ere Jordens Salt. Om Saltet miſter ſin krafft/ huor met ſkal mand ſalte? Det er inted lenger nyttelig/ end at det kaſtis vd/ oc Folck traade der paa.

14. Jhr ſeidt das Liecht der Welt. Es mag die Stadt/ die auff einem Berge ligt/ nicht verborgen ſein.

I ere Verdens Liuſſ. Den Stad ſom ligger paa it Bierg/ kand icke ſkiulis.

Kapitola V.

7. Blahoſlawenij miloſrdnij/ neb oni miloſrdenſtwij dogdau

Błogoſławieni ſą miłoſierni/ ábowiem oni miłoſierdźie otrzymáią.

8. Blahoſlawenij čiſtěho ſrdce/neb oni Boha widěti budau.

Błogoſławieni ſą ktorzy ſą ſercá czyſtego/ ábowiem oni Bogá oglądáią.

9 Blahoſlawenij pokognij/ nebo oni Synowě Božij ſlauti budau

Błogoſławieni ſą ſpokoyni/ ábowiem oni będą nazywáni Synmi Bożymi.

10. Blahoſlawenij ktěrijž protiwenſtwij trpij pro Sprawedliwoſt/neb gegich geſt Králowſtwij Nebeſkě.

Błogoſławieni ſą ći ktorzy ćierpią prześládowánie dla ſpráwiedliwośći/ ábowiem ich ieſt Krokeſtwo nſe bieſkie.

11. Blahoſlawenij gſte když wám zlořečiti budau lidě a budau ſe wám protiwiti/a mluwiti wſſecko zlě o wás lhauce pro mne.

Błogoſławieni będźiećie gdy was ſromocić y prześládowáć będą/mowiąc wſzeláką rzecz złą przećiwko wam kłámáiąc dla mnie.

12. Radůgte ſe a weſelte ſe/ neb odplata waſſe hogná geſt w Nebeſých. Tak zagiſtě protiwili ſe y Prorokům ktěrijž gſau byli před wámi.

Rádujćie ſie/y weſelćie/abowiem zapłátá wáſzá wielka ieſt w niebie/ gdyż ták prześládowáli Proroki ktorzy przed wámi byli.

13. Wy gſte Sůl Země/ geſtli že Sůl zmařena bude/ čijm bude ſoleno? k ničeměmuž ſe nehodi wijce/než aby byla wen wywržena a od lidij poſſlapána.

Wy ieſteśćie ſol ziemie/ A ieśli ſol ſmak ſtráći/ czymże ſolić będą? do niczego ſie iuż nie godźi/ iedno áby byłá precz wyrzucona/ y podeptána od ludźi.

14. Wy gſte Swětlo ſwěta. Nemůž Měſto ſkryto býti na hůře wyſtaweně:

Wy ieſteśćie świátłośćią świátá/ Nie może ſie miáſto zátáić ná gorze leżące.

ה

15 וְלָא מַנְהֲרִין שְׁרָגָא וְסָיְמִין לֵהּ תְּחֵית סָאתָא אֶלָּא עַל מְנָרְתָא וּמַנְהַר לְכֻל אַילֵין דְּבְבַיְתָא אֶנוּן׃

Ne s'accende vna lucerna, per metterla ſotto lo ſtaio, ma ſopra il candeliere: onde fa lume a tutti quelli che ſon ne la caſa.

16 הָכַנָּא יִנְהַר נוּהְרְכוֹן קְדָם בְּנַי־נָשָׁא דְּנֶחְזוֹן עֲבָדַיכוֹן טָבָא וְנְשַׁבְּחוּן לַאֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Coſi riſplenda la voſtra luce dinanzi à gli huomini: accioche veggano le voſtre buone opere, e glorifichino il Padre voſtro, che è ne i cieli.

17 לָא תֶּסְבְּרוּן דְּאֶתִית דְּאֶשְׁרֵא נָמוּסָא אַו נְבִיֵא לָא דְּאֶשְׁרֵא אֶלָּא דְּאֶמַלֵא׃

Non penſate, ch'io ſia venuto per annullar la Legge o i Profeti: io non ſon venuto per annullargli, ma per adempierli.

18 אַמִּין גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּעַדְמָא דְּיֶעְבְּרוּן שְׁמַיָּא וְאַרְעָא יַד חֲדָא אַו חַד סֶרְטָא לָא יֶעְבַר מֶן נָמוּסָא עַדְמָא דְּכֻל יֶהְוָא׃

Perche io vi dico in verita, che inſin che ſia trapaſſato via il cielo e la terra, non paſſata vn iota, o vn minimo punto de la Legge, in fin che tutte le coſe non ſi facciano.

19 כֻּל מַן דְּיֶשְׁרֵא הָכִיל חַד מֶן פּוּקְדָּנֵא הָלֵין זְעוּרֵא וְיַלֵּף הָכַנָּא לַבְנַי־נָשָׁא בְּצִירָא יִתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא כֻּל דְּיֶעְבֵּד וְיַלֵּף הָנָא רַבָּא יִתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Chi dunque rompera pur vno di queſti minimi comandamenti, & inſegnara coſi a gli huomini, ſara chiamato minimo nel regno de cieli: e chi gli haura fatti & inſegnati, coſtui ſara chiamato grande nel regno de cieli.

20 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאֶן לָא תֶּאתַר כָּאנוּתְכוֹן יַתִּיר מֶן דְּסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא לָא תֶּעְלוּן לְמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Certamente io vi dico, che ſe la voſtra giuſtitia non abbondara piu che quella de gli Scribi e Fariſei, non entrarete nel regno de cieli.

ה

15 וְלֹא מַצִּיתִים נֵר לְשׂוּמוֹ תַּחַת הַסְּאָה כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְהָאִיר כֻּלָּם אֲשֶׁר בַּבָּיִת׃

Ni ſe enciende el candil, y ſe pone debaxo de vn almud: mas en el candelero, y alumbra à todos losque eſtan en caſa:

16 כֵּן־יָאוֹר אוֹרְכֶם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים לְמַעַן יִרְאוּ מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים וִיכַבְּדוּ אֶת־אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ׃

Anſi pues alũbre vueſtra luz delante de los hõbres: paraque vean vueſtras obras buenas, y glorifiquen à vueſtro Padre, que eſta en los cielos.

17 אַל־תַּחְשְׁבוּ כִּי־בָאתִי לְבַטֵּל אֶת־הַתּוֹרָה אוֹ אֶת־הַנְּבִיאִים לֹא־בָאתִי לְבַטְּלָם כִּי־אִם־לְמַלֹּאתָם׃

No penſeys que he venido para deſatar la Ley, o los prophetas: noho venido para deſatar la, mas para cumplir la.

18 אָמֵן אָמֵן אֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי יַעַבְרוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְיוֹד אַחַת אוֹ חִירֵק אֶחָד לֹא יַאַבְדוּ מִן־הַתּוֹרָה עַד־אֲשֶׁר כֻּלָּם יִמָּלֵאוּ׃

Porque decierto os digo, que haſtaque perezca el cielo y la tierra, ni vna jota, ni vn tilde perecerá de la Ley que todas las coſas no ſean hechas.

19 וְכָל הַמְבַטֵּל אַחַת מִן־הַמִּצְוֹת הַקְּטַנּוֹת הָאֵלֶּה וִילַמֵּד כֵּן אֶת־הָאָדָם קָטוֹן הוּא יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם וַאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה וִילַמֵּד גָּדוֹל הוּא יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

De manera que qualquiera que deſatare vno de eſtos mandamientos muy pequennos, y anſi enſennâre à los hombres, muy pequenno ſerá llamado en el Reyno de los cielos. Mas qual quiera que hiziêre, y enſennâre, eſte ſerá llamado grande en el Reyno de los cielos.

20 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לוּלֵי תוֹתֵר צִדְקַתְכֶם עַל־צִדְקַת הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים אֵינְכֶם תָּבוֹאוּ אֶל־מַלְכוּת הַשָּׁמָיִם׃

Portanto yo os digo, que ſi vueſtra juſticia no fuêre mayor que la de los Eſcribas y delos Phariſeos, no entrareys en el Reyne de los cielos.

ε΄.

15. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Et on n'allume point la chandelle pour la mettre ſous vn boiſſeau, mais ſur le chandelier, & elle eſclaire à tous ceux qui ſont en la maiſon.

16. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα. καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ainſi reluiſe voſtre lumiere deuant les hommes, afin qu'ils voyent vos bonnes œuures, & glorifient voſtre Pere qui eſt es cieux.

17. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.

Ne penſez point que ie ſoye venu pour aneantir la loy, ou les Prophetes: ie ne ſuis point venu pour les aneantir, mais pour les accomplir.

18. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

Car en verité ir vous di, que iuſques à ce que le ciel ſera paſſé & la terre, vn iota ou vn ſeul poinct de la loy ne paſſera, que toutes choſes ne ſoyent faites.

19. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ. οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Celui donc qui rompra vn de ſes trespetis commandemens, & enſeignera ainſi les hommes, ſera tenu le plus petit au royaume des cieux: mais celui qui les aura faits & enſeignés, ceſtui-la ſera tenu grand au royaume des cieux.

20. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Car ie vous di que ſi voſtre iuſtice ne ſurpaſſe celle de Scribes & Phariſiens, vous n'entrerez nullement au royaume des cieux.

CAP. V.

15. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt.

Neither do men light a candle/and put it vnder a buſhell/ but on a candleſticke/ and it giueth light vnto all that are in the houſe.

16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt.

Let your light ſo ſhine before men/ that they may ſee your good workes/ and glorifie your Father which is in heauen.

17. Nolite putare quoniam veni ſolvere legem aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.

Thinke not that I am come to deſtroye the Law/ or the Prophets. I am not come to deſtroy them/ but to fulfill them.

18. Amen quippe dico vobis, donec tranleat cælum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit à lege: donec omnia fiant.

For truely I ſay vnto you/ Till heauen/ and earth periſh/ one iote/ or one title of the Lawe ſhall not ſcape/ till all thinges bee fulfilled.

19. Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines: minimus vocabitur in regno cælorum, qui autem fecerit & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Whoſoeuer therefore ſhall breake one of theſe leaſt commaundements/and teache men ſo/ he ſhall bee called the leaſt in the kingdome of heauen: but whoſoeuer ſhall obſerue and teach them, the ſame ſhall bee called great in the kingdome of heauen.

20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit iuſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum

For I ſay vnto you/ except your righteouſnes exceede the righteouſneſſe of the Scribes and Phariſes/ ye ſhall not enter into the kingdome of heauen.

Das V. Capitel.

15. Man zündet auch nicht ein Liecht an/ vnd ſetzt es vnder einen Scheffel/ ſondern auff einen Leuchter/ ſo leuchtet es den allen/ die im hauſe ſind.

Mand tender oc icke it Liuſſ/ oc ſetter det vnder en Skeppe/men paa en Liuſſeſtage/Saa Liuſer det da for dem alle/ ſom ere i Huſit.

16. Alſo laſſt euer liecht leuchten für den leuten/ das ſie eure gute werck ſehen/ vnnd euren Vater im himmel preiſen.

Lader ſaa eders Liuſſ ſkinne faar Menniſkenne/ At de ſee eders gode Gerninger/ oc priſe eders Fader i Himmelen.

17. Jr ſolt nicht wehnen/ das ich kom̄en bin/ das Geſetz oder die Prophetē auffzulöſen/ Jch bin nicht kommen auffzulöſen/ ſondern zuerfüllen.

I ſkulle icke tencke/ at ieg er kommen/ at opløſe Lowen eller Propheterne/ Jeg er icke kommen at opløſe/ men at fuldkomme.

18. Denn ich ſage euch waarlich/ biß das Himmel vnd Erden zergehe/ wird nicht zergehn der kleineſt Buchſtab/ noch ein Tütel vom Geſetze/ biß daß es alles geſchehe.

Thi ſandelige ſiger ieg eder/ Indtil Himmelen oc Jorden forgaa/ ſkal icke den minſte Bogſtaff/ oc ey en Tydel aff Lowen forgaa/ før det ſkeer altſammen.

19. Wer nun eines von dieſen kleineſten Geboten aufflöſet/ vnd lehret die leute alſo/ der wirdt der kleineſt heiſſen im Himelreich. Wer es aber thut vnnd lehret/ der wird groß heiſſen im Himelreich.

Huo ſom nu opløſer it aff diſſe minſte Bud/ oc lærer folcket ſaa/ Hand ſkal kaldis den minſte i Himmerigis rige. Men huo ſom det gør oc lærer/ Hand ſkal kaldis ſtoer i Himmerigis rige.

20. Denn ich ſage euch: Es ſey den euer gerechtigkeit beſſer/ den der Schrifftgelerten vnd Phariſeer/ ſo werdet jhr nicht in das Himmelreich kommen.

Thi ieg ſiger eder/ Vden eder Retferdighed bliffuer bedre end de Scriffteklaagis oc Phariſeers/ Da komme i icke i Himmerigis rige.

Kapitola V.

15. Aniž oſwěcugii ſwiice a ſtawěgii gi pod Nádobu/ ale na Swiicen/ aby ſwiitila wſſem kteřiiž w Domu gſau.

A ni zápalálá świece/ y kláda iey pod korzec/ále w lichtarz/ A świeci wſzytkim ktorzy ſą w domu.

16. Tak ſwěť ſwětlo waſſe před lidmi/ ať widii ſkutky waſſe dobré/ a ſlawii Otce waſſeho kterýž w Nebeſých geſt.

Tákże teʒ niechay świeci świátłość wáſzá przed ludźmi/ aby obaczyli wáſze vczynki dobre/ y chwalili oycá waſzego ktory ieſt na niebie.

17. Nedomniiwayte ſe abych přiſſel ruſſyti Zakona a Prorokůw. Nepřiſſel gſem ruſſyti/ ale naplniti.

Nie mniemaycie ábym przyſzedł niſzczyć zakonu/ ábo Proroki/ Nie przyſzedłem ia niſzczyć zakonu/ ále wypełnić.

18. Amen za wěrně prawiim wám/ dokudž nepomine Nebe y Země/ gedi ná literka/ aneb gediný puňktiik nepomine z Zákona/ až ſe wſſecky wěcy ſtanau.

Boć záprawdę wam powiedam/ áż przeminie niebo y ziemiá/ iedná literká ábo iedná kreſká nie przeminie z zákonu/ áż ſię wſzytko wypełni.

19. Protož kdožby přeſtaupil gedno z Přikázanii těchto naymenſſých/ a včilby tak Lidi/ naymenſſý ſlauti bude w Králowſtwii Nebeſkém. Ale kdo ge bude činiti a giné včiti/ ten weliky ſlauti bude w Králowſtwii Nebeſkém.

Ktokolwiek tedy przeſtapi iedno z tegoto rozkazania namnieyſzego/ y tak ludźi náuczy/ będźie zwan namnieyſzym w Kroleſthwie niebieſkiem/ Ale ktokolwiek ie czynić będźie y náuczy/ ten będźie zwan wielkim w Kroleſtwie niebieſkiem.

20. Prawiim zagiſté wám/ Nebudeli hog něgſſý ſprawedliwoſt waſſe/ nežli Včitelůw a Zakoniikůw/ newegdete do Králowſtwii Nebeſkého.

Abowiem powiedam wam/ Jeſli nie będźie obfitowáłá ſpráwiedliwość wáſzá wiecey niż náuczyćielow y Faryzeuſzow/ nie wnidźiecie do Kroleſtwá niebieſkiego.

ה

21 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא לָא תִּקְטוּל וְכָל דְּנִקְטוּל מְחַיַּב הוּ לְדִינָא׃

Voi hauete udito che fu detto à gli antichi, Non occidere, perche chi occiderà, ſarà obligato à la pena del giuditio.

22 אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּכָל מַן דְּנִרְגַּז עַל אַחוּהִי אִיקָּאִית מְחַיַּב הוּ לְדִינָא וְכָל מַן דְּנֵאמַר לַאֲחוּהִי רָקָא מְחַיַּב הוּ לִכְנוּשְׁתָּת וְכָל מַן דְּנֵאמַר לַלֵּבַת מְחַיַּב הוּ לְגִהַנָּא דְּנוּרַת׃

Ma io dico à voi, che chiunque s'adirà contra il ſuo fratello ſenza cagione, ſarà obligato à la pena del giuditio: e chiunque dirà al ſuo fratello, Racca, ſara obligato à la pena del conſiglio: e chi gli dirà, Stolto, ſara obligato à la pena de la geenna del fuoco.

23 אֶן הָכִיל דְּמְקָרֵב אַנְתְּ קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְתַמָּן תֶּתְדְּכַר דְּאָחִיד עֲלָיךְ אָחוּךְ אֲבִתָּא מֶדֶּם׃

Se adunque tu hauerai portato il tuo dono all'altare, e iui ti viene à mente che'l tuo fratello ha qualche coſa contra di te.

24 שְׁבוּק תַּמָּן קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְזֵל לוּקְדַם אֶתְרַעָא עַם אָחוּךְ וְהָיְדֵין תוּב קָרֵב קוּרְבָּנָךְ׃

Laſſa iui il tuo dono dinanzi à l'altare, e va prima à riconciliarti col tuo fratello, e poi vieni, & offeriſci il tuo dono.

25 הֱוֵית מֶתְתְּאֵא עַם בְּעֵל דִּינָךְ עַגַּל עַד עַמֵּהּ אַנְתְּ בְּאוּרְחָא דַּלְמָא בְּעֵל דִּינָךְ יַשְׁלְמָךְ לְדַיָּנָא וְדַיָּנָא יַשְׁלְמָךְ לְגָבָיָא וְתֶתְפֵּל בֵּית אֲסִירֵא׃

Fa che tu ſii preſtamente d'accordo col tuo auuerſario, mentre che ſei per la via con eſſo lui: accioche talora l'auuerſario non ti dia ne le mani del giudice, & il giudice ti conſegni al miniſtro, e ſii meſſo in prigione.

26 וְאָמִין אָמַר אֶנָא לָךְ דְּלָא תִּפּוּק מִן תַּמָּן עַדְמָא דְּתֶתֵּל שָׁמוּנָא אַחֲרָיָא׃

Io ti dico in verita, che tu non vſcirai di li in fin à tanto che tu non habbi reſo l'vltimo quatrino.

27 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר דְּלָא תְּגוּר׃

Voi hauete vdito, che fu detto à gli antichi, Non adulterare.

ה

21 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים לֹא תִרְצַח כִּי־אֲשֶׁר יִרְצַח מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Oyſtes q̃ fue dicho à los antiguos, No mataràs: mas qualquiera q̃ matàre, ſerà culpado de juyzio.

22 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־אֲשֶׁר רָגֵז עַל־אָחִיו הוּא חַיָּב לַמִּשְׁפָּט וַאֲשֶׁר יֹאמַר לְאָחִיו רַק רֵע חַיָּב הוּא לַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וַאֲשֶׁר יֹאמַר לוֹ נָבָל חַיָּב הוּא לְאֵשׁ גֵּיא־הִנֹּם׃

Yo pues os digo, que qualquiera que ſe enojàre locamente con ſu hermano, ſerà culpado de juyzio: Y qualquiera que dixere à ſu hermano, Raka, ſerà culpado de ayuntamiento: y qualquieraque à ſu hermano dixêre, Loco, ſerà culpado del quemadero del fuego.

23 וְאִם תַּקְרִיב קָרְבָּנְךָ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁם תִּזְכֹּר כִּי־לְאָחִיךָ יֵשׁ־מָה עָלֶיךָ׃

Portãto ſi truxeres tu Preſente àl altar, y alli te acordàres, que tu hermano tiene algo contrati.

24 הַנִּיחָה שָׁם אֶת־קָרְבָּנְךָ לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ וְלֵךְ לְפָנִים וְתִכַּפֵּר אֶת־פְּנֵי אָחִיךָ וְאָז תָּבֹא וְתַקְרִיב אֶת־קָרְבָּנֶךָ׃

Dexa alli tu Preſente delante del altar, y ve: buelue primero en amiſtad con tu hermano, y entonces ven, y offrece tu Preſente.

25 יֵאוֹת לְךָ וּלְשֹׂטְנְךָ בִּמְהֵרָה בִּהְיוֹתְךָ בַּדֶּרֶךְ עִמּוֹ פֶּן יִמְסָרְךָ הַשֹּׂטֵן בְּיַד־הַשֹּׁפֵט וְהַשּׁוֹפֵט יִמְסָרְךָ לַשּׁוֹטֵר וְתִשָּׁלֵחַ אֶל־הַכֶּלֶא׃

Se amigo de tu aduerſario preſto, entretanto que eſtás con el en el camino: porque no acontezca que el aduerſario te entregue àl juez, y el juez te entregue àl alguazil; y ſeas echado en priſion:

26 אָמֵן אֲנִי אֹמֵר לְךָ לֹא תֵצֵא מִשָּׁם עַד־כִּי־תִתֵּן רְבוּעַ הָאַחֲרוֹן׃

Decierto te digo, que no ſaldràs de alli, haſta que pagues el poſtrer cornado.

27 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים לֹא תִנְאָף׃

Oyſtes que fue dicho à los antiguos, No adulteraràs.

ε.

21. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Vous auez entendu qu'il à eſté dit par les anciens, Tu ne tueras point: & qui tuera, ſera puniſſable par iugement.

22. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακὰ, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρὲ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque ſe courrouce à ſon frere ſans cauſe, ſera puniſſable par iugement: & qui dira à ſon frere, Racha, ſera puniſſable par conſeil: & qui lui dira, Fol, ſera puniſſable par la gehenne du feu.

23. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ.

Si donc tu apportes ton offrande à l'autel, & là il te ſouuient que ton frere à quelque choſe à l'encontre de toi.

24. Ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

Laiſſe lá ton offrande deuant l'autel, & t'en va: appointe premierement auec ton frere, & lors vien & offre ton offrande.

25. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

Sois bien toſt d'accord auec ton aduerſe partie, tandis que tu es en chemin auec lui, depeur que ton aduerſe partie ne te liure au iuge, & que le iuge te liure au ſergent, & que tu ſois mis en priſon.

26. Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

En verité ie te di, que tu ne ſortiras point de là, iuſques à ce que tu ayes rendu le dernier quadrin.

27. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις.

Vous auez entendu qu'il à eſté dit par les anciens, Tu ne commetras point adultere.

CAP. V.

21. Audiſtis quia dictum eſt antiquis : Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio.

Ye haue heard that it was ſayde vnto them of the olde time/ Thou ſhalt not kill: for whoſoeuer killeth / ſhal be culpable of iudgement.

22. Ego autem dicò vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca : reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue : reus erit gehennæ ignis.

But I ſay vnto you/ whoſoeuer is angrie with his brother vnaduiſedly/ ſhall bee culpable of iudgement. And whoſoeuer ſaith vnto his brother / Raca ſhall bee worthy to be puniſhed by the Counſel. And whoſoeuer ſhall ſay/ Foole/ ſhal be worthy to bee puniſhed with hell fyre.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te:

If then thou bring thy gift to the altar / and there remenbreſt that thy brother hath ought againſt thee.

24. Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

Leaue there tine offring before the altar/ and goe thy way: firſt bee reconciled to thy brother/ and then come and offer thy gift.

25. Eſto conſentiens adverſario tuo citò dùm es in via cum eo : ne fortè tradat te adverſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.

Agree with thine aduerſarie quickely / whiles thou art in the way with him / leaſt thine aduerſary deliuer thee to the iudge / & the iudge deliuer thee to the ſergeant / and thou be caſt into priſon.

26. Amen dico tibi , non exies inde donec reddas noviſſimum quadrantem.

Verely I ſay vnto thee/ thou ſhalt not come out thence / till thou haſt payed the vtmoſt farthing.

27. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Non mœchaberis.

Ye haue heard that it was ſaid to them of olde time/ Thou ſhalt not commit adulterie.

Das V. Capitel.

21. Jr habt gehört / daß zu den alten geſagt iſt : Du ſolt nicht tödten/ Wer aber tödtet / der ſol des Gerichtes ſchuldig ſein.

J haffue hørt/ at der er ſagd til de gamle / Du ſkalt icke ihielſla/ Huo ſom ihielſlar/ hand ſkal vere ſkyldig for Dommen.

22. Jch aber ſage euch : Wer mit ſeinem bruder zörnet/der iſt des gerichts ſchuldig. Wer aber zu ſeinem Bruder ſagt Racha / der iſt des Raths ſchuldig. Wer aber ſagt/du Narr/der iſt des hölliſchen feuers ſchuldig.

Men ieg ſiger eder/ Huo ſom er vreed paa ſin Broder/ Hand er ſkyldig for Dommen. Men huo ſom ſiger til ſin Broder / Racha / hand er ſkyldig for Raadet. Oc huo ſom ſiger/ Du Daare / hand er ſkyldig til helffuedis Jld.

23. Darumb wenn du deine Gabe auff den Altar opfferſt/vnd wirſt allda ein dencken / daß dein Bruder etwas wider dich habe.

Der faare/ naar du offrer din Gaffue paa Alteret/ oc du kommer der ihw / At din Broder haffuer noget mod dig.

24. So laß allda für dem Altar deine Gabe / vnd gehe zuvor hin / vnd verſöne dich mit deinem Bruder/ vnd alß denn komm / vnd opffer deine Gabe.

Saa lad bliffue din Gaffue der faar Alteret/ oc gack tilforn hen / oc forlige dig met din Broder / oc kom ſiden oc offre din Gaffue.

25. Sey willfertig deinem Widerſacher bald/ dieweil du noch bey jm auff dem wege biſt/ auff daß dich der Widerſacher nicht dermal eins überantworte dem Richter / vnd der Richter überantworte dich dem Diener / vnd werdeſt in den Kercker geworffen.

Forlige dig ſnart met din Modſtandere / den ſtund du eſt end nu hoſſ hannem paa veyen / paa det / at din Modſtandere ſkal icke en gong antuorde Dommeren dig/ oc Dommeren ſkal antuorde Tieneren dig/ oc du ſkalt kaſtis i Fengſel.

26. Jch ſage dir warlich / du wirſt nicht von dannen herauſzkomen / biß du auch den letzten heller bezaleſt.

Sandelige ſiger ieg dig / Du ſkalt icke komme der vd/ før end du oc betaler det ſiſte ſkerff.

27. Jhr habt gehöret / daß zu den Alten geſagt iſt / Du ſolt nicht Ehebrechen.

J haffue hørt/ at der er ſagd til de Gamle/ Du ſkalt icke bedriffue hoer.

Kapitola V.

21. Slyſſeli gſte že powědijno geſt Starým : Nezabigeſs/ pakliby kdo zabil/ hoden bude ſaudu.

Slyſzeliśćie iż rzeczono ieſth ſtárym / Nie bedzieſz zabiiał/ A kthokolwiek zábiie/Bedzie winien ſadu.

22. Ale yák prawijm wám/ že každý kdož ſe hněwá na Bratra ſwého/hoden bude Saudu. Kdožby pak řekl Bratru ſwemu ſlowo potupně/ hoden bude ſauzenij. A kdožby řekl: Blázne/hoden bude Pekelneho ohně.

Ale ia wam powiedam/ iż każdy ktory ſie gniewa na brata ſwego bez przyczyny/ Bedzie winien ſadu : A ktokolwiek rzecze bratu ſwemu Rácha/ bedzie winien/aby byl káran od rády : A ktokolwiek rzecze / błaznie / bedzie winien/meki ogniowey.

23. Protož obětugeſſli dar twůg na Oltáři/a tu ſe rozpomenes/že bratr twůg má nětco proti tobě.

Przeto ieſli dar twoy przynieſieſz do oltarzá/ á thámby wſpomniał iż brát twoy ma co przeciwko tobie.

24. Nechayž tu daru twého před Oltářem / a gdi prwě ſmiř ſe s bratrem twým/ a potom přigda obětůg dar twuog.

Zoſtaw tam dar twoy przed oltarzem / á idż pierwey ſie z bráthem ſwem poiednay / á potym przyſzedſzy/ofiáruy dar twoy.

25. Wegdi w dobrau wůli s protiwnikem twý rychle/dokudž gſy s nim na ceſtě/aťby ſnad nedal tebe protiwnik twůg ſaudcy/a Saudce dalby tebe Služebnijku/a tak bylby wſazen do žaláře.

Badz przyiácielem ſprzećiwnikowi twemu rychlo pokiś z nim w drodze/ py cie ſnadz kiedy ſprzećiwnik nie podał ſedziemu/ á ſedzia cekiarzowi/a ták byś był wrzucon do ciemnice.

26. Giſtě prawijm tobě / že newygdeſs odtud/až nawrátiſs poſlednij halěř.

Záprawdęć powiedam / Nie wynidzieſz z támtad/ áż oddaſz oſtátni kwartnik.

27. Slyſſeli gſte / že powědijno geſt Starým : Neſeſmilnijſs.

Slyſzeliśćie iż powiedziano ſtharym / Nie bedzieſz cudzołożył.

ה

28 אֱנָא דֵּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֻל מַן דַּחֲזֵא אַנְתְּתָא אֵיךְ דְּנֶרְגְּיָהּ מֶחְדָּא גָּרָהּ בְּלִבֵּהּ׃

Ma io dico à voi, che chiunque guarda vna donna con hauerne concupiſcentia, hagia nel ſuo cuore adulterato con eſſa.

29 אֶן דֵּין עַיְנָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ חֲצִיהּ וַשְׁדִיהּ מֶנָּךְ פַּקָּח לָךְ גֵּיר דְּנֵאבַד חַד הַדָּמָךְ וְלָא כֻלֵּהּ פַּגְרָךְ נֵפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

Hor ſe il tuo occhio deſtro ti ſcandaliza, cauatelo e gittalo via da te: percioche egli è meglio per te ch'vn ſolo de tuoi membri periſca, e non che tutto'l tuo corpo ſia gittato ne la geenna.

30 וְאֶן אִידָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוּק שְׁדִיהּ מֶנָּךְ פַּקָּח לָךְ גֵּיר דְּנֵאבַד חַד מֶן הַדָּמַיךְ וְלָא כֻלֵּהּ פַּגְרָךְ נֵפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

Et ſe la tua man deſtra ti ſcandaliza, tagliala, e gittala via da te: percioche meglio è per te, ch'vn ſolo de tuoi membri periſca, e non che tutto'l tuo corpo ſia gittato ne la geenna.

31 אֶתְאֲמַר דְּמַן דְּשָׁרֵא אַנְתְּתֵהּ נֵתֵּל לָהּ כְּתָבָא דְּדוּלָלָא׃

Ancor fu detto, Chiunque ripudiara la ſua moglie, diale il libello del ripudio.

32 אֱנָא דֵּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֻל מַן דְּשָׁרֵא אַנְתְּתֵהּ לְבַר מֶן מֶלְּתָא דְּזָנְיוּתָא עָבֵד לָהּ דְּתְגוּרֵי וּמַן דְּשָׁקֵל שְׁבִיקְתָא גָּאַר׃

Ma io dico à voi, Che chiunque ripudiarà la ſua moglie, eſcetto che per cauſa di fornicatione, la fa adulterare: e chiunque pigliarà per moglie la ripudiata, commette adulterio.

33 תּוּב שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא דְּלָא תְּדַגֵּל בְּמַוְמָתָךְ תְּשַׁלֵּם דֵּין לְמָרְיָא מַוְמָתָךְ׃

Appreſſo, voi hauete vdito che fu detto à gli antichi, Non pergiurare, ma oſſerua al Signore i tuoi giuramenti.

ה

28 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי כָּל־רֹאֶה אִשָּׁה לְהִתְאַוֹּתָהּ כְּבַר נִאֵף אוֹתָהּ בְּלִבּוֹ׃

Yo pues os digo, que qualquiera que mira la muger para cudiciarla, ya adulteró con ella en ſu coraçon.

29 וְאִם עֵינְךָ הַיְמָנִית תַּכְשִׁילְךָ נַקֵּר אוֹתָהּ וְהַשְׁלֵךְ מֵעָלֶיךָ כִּי טוֹב לְךָ אֲשֶׁר יֹאבַד אֶחָד מֵאֵבָרֶיךָ מֵהַשְׁלַךְ אֶת־כָּל גּוּפְךָ אֶל־גֵּיהִנֹּם׃

Portanto ſi tu ojo derecho te fuêre ocaſion de caer, ſacalo, y echalo de ti: que mejor te es, que ſe pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo ſea echado àl quemadero.

30 וְאִם יַד־יְמִינְךָ תַּכְשִׁילֶךָ קַצֵּץ אוֹתָהּ וְהַשְׁלֵךְ מִמְּךָ כִּי־טוֹב לְךָ לְהַאֲבִיד אֶחָד מֵאֵבָרֶיךָ מֵהַשְׁלַךְ כָּל־גּוּפְךָ אֶל־גֵּיהִנּוֹם׃

Y ſi tu mano derecha te fuére ocaſion de caer, cortala, y echala de ti: que mejor te es, que ſe pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo ſea echado àl quemadero.

31 וְגַם נֶאֱמַר כִּי־אֲשֶׁר יְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ יִתֶּן לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת׃

Tambien fue dicho, Qualquiera que embiâre ſu muger, de le carta de divorcio.

32 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר יְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ בִּלְתִּי עַל־אוֹדוֹת הַזְּנוּת הוּא יְנָאֵף אוֹתָהּ וְכָל־אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־גְּרוּשָׁה מְנָאֵף הוּא׃

Yo pues os digo, que elque embiâre ſu muger, fuera de cauſa de fornicacion, haze que ella adultére: y elque ſe caſare con la embiada, comete adulterio.

33 עוֹד שְׁמַעְתֶּם כִּי־נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים לֹא תִשָּׁבַע לַשָּׁקֶר כִּי־אִם תְּשַׁלֵּם לַיהוָה נְדָרֶיךָ׃

Item, oyſtes que fue dicho à los antiguos, No te perjurarás: mas pagarás àl Sennor tus juramentos.

έ.

28. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque regarde femme pour la conuoiter. il à desia commis adultere auec elle en ſon cœur.

29. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Que ſi ton œil te fait chopper, arrache-le, & le iette arriere de toi: car il te vaut mieux qu'vn de tes membres periſſe, & que ton corps ne ſoit point ietté en la gehenne.

30. Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Et ſi ta main droite te fait chopper, coupe-la, & la iette arriere de toi: car il te vaut mieux qu'vn de tes membres periſſe, & que ton corps ne ſoit point ietté en la gehenne.

31. Ἐῤῥέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.

Il à eſté dit auſsi, Si quelcun delaiſſe ſa femme, qu'il lui baille la lettre de diuorce.

32. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

Mais ie vous di, moi, Que quicunque aura delaiſſé ſa femme fors la cauſe de paillardiſe, il la fait deuenir adultereſſe: & quiconque ſe mariera à la femme delaiſſee, commet adultere.

33. Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.

Derechef vous auez entendu qu'il à eſté dit par les anciens, Tu ne te pariureras point, ains tu rendras au Seigneur ce que tu auras promis par iurement.

CAP. V.

28. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

But I ſay vnto you / that whoſoeuer looketh on a woman to luſt after her / hath committed adulterie with her already in his heart.

29. Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorũ tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

Wherefore if thy right eye cauſe thee to offend / plucke it out / and caſt it from thee: for better it is for thee / that one of thy members periſh / then that thy whole bodye ſhould be caſt into hell.

30. Et ſi dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum mẽbrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Alſo if thy right hand make thee to offend / cut it of / and caſt it from thee: for better it is for thee that one of thy members periſhe / then that thy whole body ſhould be caſt into hell.

31. Dictum eſt autem, Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii.

It hath bene ſaid alſo / Whoſoeuer ſhall put away his wife / let him giue her a teſtimoniall of diuorcement.

32. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.

But I ſay vnto you / Whoſoeuer ſhall put away his wife (except it be for fornication) cauſeth her to commit adulterie and whoſoeuer ſhall mary her that is diuorced / committeth adulterie.

33. Iterum audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

Againe / ye haue heard ẏͤ it was ſaid to them of old time / Thou ſhalt not forſweare thy ſelfe / but ſhalt performe thine othes to the Lord.

Das V. Capitel.

28. Ich aber ſage euch / Wer ein Weib anſihet jhr zu begeren / der hat ſchon mit jr die Ehe gebrochen in ſeinem hertzen.

Men Jeg ſiger eder / Huo ſom ſeer paa een Quinde at begere hende / hand haffuer allerede bedreffuit hoer met hende i ſit hierte.

29. Ergert dich aber dein rechtes auge / ſo reiß es auß / vnd wirffs von dir. Es iſt dir beſſer / das eins deiner gelid verderbe / vnd nicht der gantze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger dit høyre Øye dig / da riff det vd / oc kaſt det fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc det gantſke Legeme icke ſkal kaſtis i Helffuede.

30. Ergert dich deine rechte hand / ſo hau ſie abe / vnd wirff ſie von dir. Es iſt dir beſſer / das eins deiner gelied verderbe / vñ nicht der gantze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger din høyre haand dig / Da hug hende aff / oc kaſt hende fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis / oc det gantſke Legeme icke ſkal kaſtis i Helffuede.

31. Es iſt auch geſagt / wer ſich von ſeinem Weibe ſcheidet / der ſoll jr geben einen Scheidbrieff.

Det er oc ſagd / Huo ſom ſkil ſig fra ſin Huſtru / han ſkal giffue hende it Skilsmaals breff.

32. Ich aber ſage euch / wer ſich von ſeinem Weibe ſcheidet (es ſey den vmb Ehebruch) der macht / daß ſie die Ehe bricht / Vnd wer ein abgeſcheidete freyet / der bricht die Ehe.

Men ieg ſiger eder / Huo ſom ſkil ſig fra ſin Huſtru (vden det er for hoer) hand gør / at hun bedriffuer hoer. Oc huo ſom tager en affſkyld / hand bedriffuer hoer.

33. Jr habt weiter gehöret / das zu den Alten geſagt iſt / Du ſolt keinen falſchen Eid thun / vnd ſolt Gott deinen Eid halten.

I haffue fremdelis hørt / at der er ſagd til de Gamle / Du ſkalt icke gøre nogen falſk Eed / oc du ſkalt holde Gud din Eed.

Kapitola V.

28. Ale yáť prawjm wám: Každý kdoby pohledel na Ženu ku požádanij gj / giž geſt ſmilnil s nij w Srdcy ſwěm.

Alec ia powiedam / iż káżdy ktory weyzry ná niewiáſthe áby iey pożadal / iuż z nia cudzołoſtwo popelnił w ſercu ſwoim.

29. Geſtliže oko twě prawě horſſý tebe / wylupiž ge / a wrž od ſebe: neb geſt vžitečně tobě / aby zahynul geden aud twůg / nežby celě tělo twě vwrženo bylo do Ohně Pekelněho.

Jeſli tedy práwe oko twoie ciebie w grzech przywodzi / wyrwi ie á zárzuc od ſiebie: Abowiemci pożyteczniey ieſth / aby zginał ieden z członkow twoich niżliby miáło byc podane wſzytko ciáło twe ná meki.

30. Apakli Ruka twá prawá horſſý tebe / vtniž gi / a wrž od ſebe: neb lépe geſt tobě aby zahynul geden Aud twůg / nežliby wſſecko tělo twěſſlo da Pekelnijho ohně.

Jeſli cie thez práwa reká twoiá w grzech przywodzi / odetni ia / y zárzuc od ſiebie / Abowiemci pożyteczniey ieſt áby zginał ieden z członkow twoich / niżliby miało byc podáne wſzytko ciáło ná meki.

31. Powědijno geſt takě: Kdobykoli propuſtil Manželku ſwau / aby gi dal Lijſtek zapuzenj.

Ktemu powiedziano ieſt / Ktokolwiek opuści żone ſwoie / niech iey da liſt rozwodu.

32. Ale yáť wám prawjm / že každý kdož propauſſtij Manželku ſwau / kromě přijčiny Cyzoložſtwa / vwodij gi w Cyzoložſtwo: a kdož propuſſtěnau pogme / cyzoložij.

Ale ia wam powiedam / iż kthobykolwiek opuścił żone ſwoie oprocz przyczyny cudzoleſtwa / przywodzi ia w cudzo łoſtwo / Aktoby opuſzczona poial / cudzołoży.

33. Opět ſlyſſeli gſte / žepowědijno geſt ſtarým: Nebudeſs křiwě přiſahati / ale plniti budeſs PAnu přijſahy twě.

Słyſzeliście záſie iż ieſt powiedziano ſtharym Nie bedzieſz gwałcił przyſiegi / ále oddaſs Pánu rzeczy przez przyſiege poſlubione.

ה

34 אֶנָא דֵין אָמַר אֶנָא לְכוֹן לָא תֵאמוֹן סָךְ לָא בִשְׁמַיָּא דְּכוּרְסְיָא הוּ דַאלָהָא׃

Ma io dico à voi, Non giurate in modo alcuno : ne per il cielo, perch'egli è il trono di Dio.

35 וְלָא בְאַרְעָא דְּכוּבְשָׁא הִי דִתְחֵית רֶגְלַוְהִי אָף־לָא בְאוּרִישְׁלֵם דַּמְדִינְתֵּהּ הִי דְמַלְכָּא רַבָּא׃

Ne per la terra, per ch'ella è lo ſcabello de ſuoi piedi : ne per Ieruſalem, per ch'ella è la citta del gran Re.

36 אָף־לָא בְּרִישָׁךְ תֵּאמֵא דְּלָא מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמֶעְבַּד בֵּהּ מְנָתָא חֲדָא דְסַעְרָא אוּכַּמְתָּא אָו חֶוַרְתָּא׃

Ne giurarai per il tuo capo, percioche tu non puoi fare vn ſol capello bianco o nero.

37 אֶלָּא תֶהֱוֵא מֶלַּתְכֵין אִין אִין וְלָא לָא מֶדֶם דְּמֶן הָלֵין יַתִּיר מֶן בִּישָׁא הוּ׃

Ma ſia la voſtra parola, Sì, sì, Nò nò : e cio che ſopra queſto redonda è dal male.

38 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר דְּעַיְנָא חֲלָף עַיְנָא וְשֶׁנָּא חֲלָף שֶׁנָּא׃

Voi hauete vdito che fu detto, Occhio per occhio, e dente per dente.

39 אֶנָא דֵין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תְקוּמוּן לוּקְבַל בִּישָׁא אֶלָּא מַן דְּמָחֵא לָךְ עַל־פַּכָּךְ דְּיַמִּינָא אַפְנָא לֵהּ אָף אַחֲרִנָא׃

Et io dico à voi, Non reſiſtete al male, ma s'alcuno battera ne la tua guancia deſtra, voltagli ancora l'altra.

40 וּמַן דְּצָבֵא דְּנִדּוּן עַמָּךְ וְנִשְׁקוֹל כּוּתִּינָךְ שְׁבוֹק לֵהּ אָף מַרְטוּטָךְ׃

Et à chi vuol litigare contra te, e toglierti il ſaio, laſſagli ancora il mantello.

41 מַן דְּמְשַׁחַר לָךְ מִילָא חַד זֵל עַמֵּהּ תְּרֵין׃

E chiunque ti conſtregnera à caminare vn miglio, vanne con eſſo lui due.

ה

34 אַךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא תִשָּׁבְעוּ בְּכָל דָּבָר לֹא־בַשָּׁמַיִם כִּי־כִסֵּא אֱלֹהִים הֵמָּה׃

Yo pues os digo, No jureys en ninguna manera, ni por el cielo, porque es el throno de Dios.

35 וְלֹא בָאָרֶץ כִּי־הֲדֹם רַגְלָיו הִיא וְלֹא בִירוּשָׁלַיִם כִּי־עִיר מֶלֶךְ גָּדוֹל הִיא׃

Ni por la tierra, porque es el eſtrado de ſus pies; ni por Ieruſalem, porque es ciudad del Gran Rey.

36 וְלֹא בְרֹאשְׁךָ תִשָּׁבַע יַעַן אֲשֶׁר לֹא תוּכַל שֵׂעָר אֶחָד לְהַלְבִּין אוֹ שָׁחוֹר לַעֲשׂוֹתוֹ׃

Ni por tu cabeça jurarás : porque no puedes hazer vn cabello blanco o negro.

37 וְיִהְיֶה דִּבְרְכֶם כֵּן כֵּן אֵין אֵין וְכָל אֲשֶׁר יוֹתֵר מֵאֵלֶּה מֵרַע הוּא׃

Mas ſea vueſtro hablar, ſi, ſi : no, no : porque lo que es mas deeſto, de mal procede.

38 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר עַיִן תַּחַת עַיִן וְשֵׁן תַּחַת שֵׁן׃

Oyſtes que fue dicho à los antiguos, Ojo por ojo : y diente por diente :

39 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אֵין לַעֲמֹד לָרָעָה כִּי־אֲשֶׁר יַכֶּלָּה עַל־לְחִי הַיְמָנִית וְהַטֵּה לוֹ גַּם אֶת־אַחֶרֶת׃

Yo pues os digo, No reſiſtays con mal : antes à qualquiera que te hiriére en tu mexilla dieſtra, bueluele tambien la otra.

40 וַאֲשֶׁר יֹאבֶה לָרִיב עִמְּךָ בְּמִשְׁפָּט לָקַחַת אֶת־כְּתָנְתְּךָ הַנַּח לוֹ גַּם אֶת־אַדֶּרֶת׃

Y àl que quiſiére ponerte à pleyto, y tomarte tu ropa, dexale tambien la capa.

41 וַאֲשֶׁר יִגֹּשׂ אֹתְךָ כִּבְרַת הָאָרֶץ אַחַת לֵךְ עִמּוֹ שְׁתַּיִם׃

Y à qualquiera que te cargâre por vna legua, vé cón el dos.

ε´.

34. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.

Mais ie vous di, moi, Ne iurez aucunement, ne par le ciel, car c'eſt le throne de Dieu.

35. Μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.

Ne par la terre, cat c'eſt le marchepied de ſes pieds: ne par Ieruſalem, car c'eſt la ville du grand Roy.

36. Μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

Auſsi ne iureras-tu par ta teſte: car tu ne peux faire vn cheueu blanc ou noir.

37. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί· οὒ, οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

Mais voſtre parole ſoit oui, oui : non non : & ce qui eſt par deſſus eſt du mal.

38. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.

Vous auez entendu qu'il à eſté dit, Oeil pour œil, & dent pour dent.

39. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ᾽ ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

Mais ie vous di, moi, Ne reſiſtez point au mal: ains ſi aucun te frape en ta ioue droite, tourne-lui auſsi l'autre.

40. Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

Et à celui qui veut plaidoyer contre toi, & t'oſter ton ſaye, laiſſe-lui auſsi le manteau.

41. Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ᾽ αὐτοῦ δύο.

Et quiconque te voudra contraindre d'aller vne lieue, vas-en deux auec lui.

CAP. V.

34. Ego autem dico vobis non iurare omnino; neque per cælum, quia thronus Dei eſt.

But I ſay vnto you / Sweare not at all / neither by heauen / for it is the throne of God:

35. Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius; neque per Ieroſolymam, quia civitas eſt magni regis.

Nor yet by the eart: for it is his footeſtoole: neyther by Jeruſalem: for it is the citie of the great king.

36. Neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.

Neither ſhalt thou ſweare by thine head / becauſe thou canſt not make one heare white or blacke.

37. Sit ſermo autem veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.

But let your communication be / Yea / yea: Nay / Nay. For whatſoeuer is more then theſe / commeth of euill.

38. Audiſtis quia dictum eſt, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Ye haue heard that it hath bene ſaide / An eye for an eye / and a tooth for a tooth.

39. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo: ſed ſiquis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.

But I ſay vnto you / Reſiſt not euil: but whoſoeuer ſhall ſmite thee on thy right cheeke / turne to him the other alſo.

40. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

And if any man will ſue thee at the law / and take away thy coate / let him haue thy cloke alſo.

41. Et quicunque te angariaverit mille paſſus, vade cũ illo alia duo.

And whoſoeuer will compell thee to go a mile / go with him twaine.

Das V. Capitel.

34. Ich aber ſage euch / daß jr aller ding nicht ſchweren ſolt / weder bey dem Himmel/denn er iſt Gottes ſtul.

Men ieg ſiger eder/ At i ſkulle aldelis inted ſuerie/ huercken ved Himmelen/ thi hand er Guds ſtoel.

35. Noch bey der Erden / denn ſie iſt ſeiner fůſſe ſchemel / noch bey Jeruſalem/denn ſie iſt eines groſſen Königes Stadt.

Oc ey ved Jorden/ thi hun er hans Fodeſkammel/ Oc ey om Jeruſalem / thi det er en ſtoer Kongis ſtad.

36. Auch ſolt du nicht bey deinem haupt ſchweren / denn du vermagſt nit ein einigs haar weiß vnd ſchwartz zu machen.

Du ſkalt ock icke ſuerie ved dit Hoffuit / thi du kant icke gøre it eniſte Haar huit oc ſort.

37. Eüer rede aber ſey ja / ja / nein/ nein / was drůber iſt / das iſt vom ůbel.

Eder tale ſkal vere Ja/ ia/ Ney ney / Huad der er offuer/ det er aff ont.

38. Ir habt gehöret / das da geſagt iſt / auge vmb auge/zan vmb zan.

I haffue hørt / at der er ſagd/ Øye for øye/ Tand for tand.

39. Ich aber ſage euch / das jr nicht widerſtreben ſolt dem ůbel / ſondern ſo dir jemand einen ſtreich gibt auff deinen rechten backen / dem biete den andern auch dar.

Men ieg ſiger eder/ At i ſkulle icke emodſtaa ont/ Men der ſom nogen giffuer dig it ſlaw paa dit høyre Kindben/ da holt hannem det andet oc ſaa til.

40. Vnd ſo jemand mit dir rechten will / vnnd deinen Rock nemen / dem laß auch den Mantel.

Oc der ſom nogen vil gaa i rette met dig/ oc tage din Kiortel/ da lad hannem oc beholde Kaaben.

41. Vnd ſo dich jemand nötiget eine Meile/ſo gehe mit jm zwo.

Oc der ſom nogen nøder dig til en Miel / da gack tho met hannem.

Kapitola V.

34. Ale yák prawijm wám/ abyſſte nepřiſahali owſſem / ani ſkrze Nebe/neb Stolice Božij geſt.

Ale ia wam powiedam/ ábyśćie żadnym obyczaiem nie przyſiegáli/áni ná niebo / gdyż ieſt ſtolicá Boża.

35. Ani ſkrze Zemi / neb podnož noh geho geſt. Ani ſkrze Geruzalém/neb Měſto Krále welikého geſt.

Ani ná ziemie / abowiem ieſt podnożkiem nog iego/ áni na Jeruzálem / Abowiem ieſt miáſto wielkiego Krolá.

36. Ani ſkrze hlawu twau budeſs přiſahati/neb nemůžeſs gednoho wlaſu včiniti bijlého/ aneb černého.

Ani ná głowe twoie bedzieſz przyſiegał/ Abowiem nie możeſz vczynic iednega włoſá białego ábo czarnego.

37. Ale buder řeč waſſe: Geſtli/geſt: nenij li/nenij. Což pak nad to wijce geſt / to od zlého geſt.

Niechayże tedy mowá wáſzá bedzie/Ták/ták/Nie/ nie/ A coby nád to wiecey było/to ieſt od złego.

38. Slyſſeli gſte že powědijno geſt Starým: Oko za oko/ a zub za zub.

Słyſzeliśćie iż powiedziano/ Oko zá oko/ y ząb zá ząb.

39. Ale yák prawijm wám/ abyſſte neodpijrali zlému. Ale vdeřijli tebe kdo w prawé lijce twé/naſtaw gemu y druhého.

Ale ia wam powiedam/ Nieſprzećiwiáyćie ſie złemu/owſzem ktoby ćie kolwiek vderzył w prawy policzek twoy/obroć mu y drugiego.

40. A tomu kdož ſe s tebau chce ſauditi a Sukni twau wzýti/nech gemu y Pláſſtě.

A temu ktory ſie chce z tobą práwem obchodzić/á żupice twoie wziąc/puść mu y płaſzcz.

41. A kdobykoli přinutil tebe aby s nim ſſel Tiſýc krokegůw/ gdi s nim y giná dwa.

A ktoby ćie kolwiek gwałtem przymuſzał na iedne mile / idź z nim dwie.

ה

42 מַן דְשָׁאֵל לָךְ הַב לֵהּ וּמַן דְּיָאוֵף מֶנָּךְ לָא תְּכַלְיוּהִי׃

Da à colui che ti chiede : & à chi vuole in preſtanza da te, non ricuſare.

43 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר דַּרְחַם לְקָרִיבָךְ וְסַנִי ל לַבְעֵל־דְּבָבָךְ׃

Voi hauete vdito che fu detto, Ama il tuo proſſime, & odia il nimico tuo.

44 אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן אַחֶבּוּ לִבְעֶל דְּבָבַיְכוֹן וּבַרְכוּ לְמַן דְּלָאֶט לְכוֹן ו וַעְבֵדוּ דְּשַׁפִּיר לְמַן דְּסָנֵא לְכוֹן וְצַלוּ עַל אִילֵין ד דְּדָבְרִין לְכוֹן בַּקְטִירָא וְרָדְפִין לְכוֹן׃

Ma io dico à voi, Amate i voſtri nimici, benedite quelli che vi mala dicono, fate bene à quelli che v'odiano, e pregate per quelli che v'offendono, e vi perſeguitano.

45 אַיְכַנָּא דְּתֶהֱווּן בְּנַוְהִי דַּאֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא הַו דְּמַדְנַח שִׁמְשֵׁהּ עַל טָבֵא וְעַל בִּישֵׁא וּמַחֵת מִטְרֵהּ עַל כֵּאנֵא וְעַל עַוָּלֵא׃

Accioche voi ſiate figliuoli del Padre voſtro che è ne cieli : il quale fa leuare il ſuo Sole ſopra i triſti e ſopra i buoni : e fa piouere ſopra i giuſti e gl'ingiuſti.

46 אֶן גֵּיר מַחֶבִּין אַנְתּוּן לְאִילֵין דְּמַחֶבִּין לְכוֹן מָנָא אַגְרָא אִית לְכוֹן לָא הָא אַף מַכְסֵא הָי הָדָא עָבְדִין׃

Perche ſe voi amarete quelli che amano voi, che premio n'hauerete? non fanno il medeſimo ancora i publicani?

47 וְאֶן שָׁאֲלִיתוּן בִּשְׁלָמָא דַּאֲחַיכוֹן בַּלְחוֹד מָנָא יַתִּיר עָבְדִין אַנְתּוּן לָא הָא אַף מַכְסֵא הָי הָדָא עָבְדִין׃

E ſe voi abbracciate ſolamente i voſtri fratelli, che coſa fate voi di piu? non fanno coſi ancora i publicani?

48 הָווּ הָכִיל אַנְתּוּן גְּמִירֵא אַיְכַנָּא דַּאֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא גְמִיר הוּ׃

Siate dunque voi perfetti, come il Padre voſtro che è ne cieli, è perfetto.

ה

42 לְשׁוֹאֵל מִמְּךָ תֵּן לוֹ וַאֲשֶׁר חֶפְצוֹ לִלְווֹת מִמְּךָ אַל תִּמְנַע טוֹב מִמֶּנּוּ׃

Alque te pidiére dále : y àlque quiſiere tomar de ti empreſtado, no le refuſes.

43 שְׁמַעְתֶּם כִּי־נֶאֱמַר תֶּאֱהַב לְרֵעֲךָ וְתִשְׂנָא אֶת־אוֹיְבֶךָ׃

Oyſtes que fue dicho, Amaras à tu proximo, y aborreceras à tu enemigo :

44 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אֶהֱבוּ אֶת־אוֹיְבֵיכֶם בָּרְכוּ לְאֹרְרֵיכֶם הֵיטִיבוּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם וְהִתְפַּלְּלוּ בְּעַד מְכַלְמֵיכֶם וְרוֹדְפֵיכֶם׃

Yo pues os digo, Amad à vueſtros nemigos : Bendezid à losque os maldizen : hazed bien à losque os aborrecen, y orad por losqué os calunian y os perſiguen :

45 לְמַעַן בְּנֵי תִּהְיוּ אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּי־מַזְרִיחַ הוּא אֶת־שִׁמְשׁוֹ עַל־רָעִים וְטוֹבִים וּמַמְטִיר עַל־צַדִּיקִים וּרְשָׁעִים׃

Paraque ſeays hijos de vueſtro Padre que eſtá en los cielos : que haze que ſu Sol ſalga ſobre malos y buenos : y llueue ſobre juſtos y injuſtos.

46 וְאִם רַק תֶּאֱהָבוּן אֶת־אֲשֶׁר אוֹהֲבִים אֶתְכֶם מַה שָּׂכָר יִהְיֶה לָכֶם הֲלֹא גַּם בַּעֲלֵי־עֲבֵרָה עוֹשִׂים הַזֹּאת׃

Porque ſi amardes à losque os aman, que ſalario tendreys? No hazen tambien lo miſmo los publicanos.

47 וְאִם תִּשְׁאֲלוּ בְּשָׁלוֹם אֶת־אֲחֵיכֶם לְבַדְּכֶם מַה־יּוֹתֵר תַּעֲשׂוּן הֲלֹא גַּם בַּעֲלֵי עֲבֵרָה כָּכָה עוֹשִׂים׃

Y ſi abraçardes à vueſtros hermanos ſolamente, que hazeys de mas? No hazen tambien anſi los publicanos?

48 עַל־כֵּן תִּהְיוּ תְמִימִים כַּאֲשֶׁר אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ תָּמִים הוּא׃

Sed pues voſotros perfectos, como vueſtro Padre, que eſtá en los cielos es perfecto.

έ.

42. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς.

Donne à celui qui te demande : & ne te deſtourne de celui qui veut emprunter de toi.

43. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

Vous auez entendu qu'il á eſté dit, Tu aimeras ton prochain, & hairas ton ennemi.

44. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

Mais ie vous di, moi, Aimez vous ennemis, beniſſez ceux qui vous maudiſſent, faites bien à ceux qui vous haïſſent : & priez pour ceux qui vous courent ſus, & vous perſecutent.

45. Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

Afin que vous ſoyez enfans de voſtre Pere qui eſt és cieux: car il fait leuer ſon ſoleil ſur bons & mauuais, & enuoye la pluye ſur iuſtes & iniuſtes.

46. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;

Car ſi vous aimez ceux qui vous aiment, quel ſalaire en aurez vous? Les peagers meſmes ne font-ils pas le meſme?

47. Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν;

Et ſi vous faites accueil ſeulement à vos freres, que faites-vous d'auantage? les peagers meſmes ne font-ils pas auſsi le ſemblable?

48. Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

Que donc vous ſoyez parfaits, comme voſtre Pere qui eſt és cieux eſt parfait?

CAP. V.

42. Qui petit à te, da ei:& volenti mutuare à te, ne avertaris.

Giue to him that aſketh/ and from him/ that woulde borow of thee/ turne not away.

43. Audiſtis quia dictum eſt, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

Ye haue heard that it hath bene ſayde/ Thou ſhalt loue thy neighbour/ and hate thine enemie.

44. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos veſtros, (*benè precamini iis qui imprecantur vobis*) benefacite his qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.

But I ſay vnto you/ Loue your enemies: bleſſe them that curſe you: Doe good to them that hate you/ and praye for them which hurt you/ and perſecute you.

45. Vt ſitis filii patris veſtri qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.

That ye may be the children of your Father that is in heauen: for hee maketh his ſunne te ariſe on the euill/ and the good/ and ſendeth rayne on the iuſt/ and vniuſt.

46. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

For if ye loue them/ which loue you/ what reward ſhall you haue? Doe not the Publicanes euen the ſame?

47. Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantũ, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?

And if ye bee friendly to your brethren onely/ what ſingular thing doe ye? Doe not euen the Publicanes likewiſe?

48. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.

Ye ſhall therefore be perfite/ as your Father which is in heauen/ is perfite.

Das V. Capitel.

42. Gib dem der dich bittet/ vnd wende dich nicht von dem/ der dir abborgen will.

Giff den ſom dig beder/ oc vent dig icke fra den/ ſom vil laane aff dig.

43. Jr habt gehört/ daß geſagt iſt/ du ſolt deinen nechſten lieben/ Vnd deinen feind haſſen.

J haffue hørt/ at det er ſagd/ Du ſkalt elſke din Neſte/ Oc hade din Fiende.

44. Jch aber ſage euch/ Liebet eure feinde. Segenet die euch verfluchen. Thut wol denen die euch haſſen. Bittet für die/ ſo euch beleidigen vnd verfolgen.

Men ieg ſiger eder/ Elſker eders Fiender. Velſigner dem ſom eder bande. Gører dem got/ ſom eder hade. Beder for dem/ ſom gøre eder ſkade/ oc forſølge eder.

45. Auff daß jr kinder ſeidt euers Vaters im Himel. Denn er leßt ſeine Sonne auffgehen über die böſen vnnd über die guten/ vnd leßt regenen über gerechte vnd vngerechte.

Paa det i ſkulle vere eders Faders born i Himmelen. Thi han lader ſin Soel opgaa offuer de onde oc offuer de Gode/ oc lader regne offuer Retferdige oc Vretferdige.

46. Denn ſo jr liebet/ die euch lieben/ was werdet jr für lohn haben? Thun nicht daſſelbe auch die Zölner?

Thi der ſom i elſke dem/ ſom eder elſke/ Huad faa i da for Løen? Gøre icke oc ſaa Toldere det ſamme?

47. Vnd ſo jr euch nur zu euern brüdern freundlich thut/ was thut jr ſonderlichs? Thun nicht die Zölner auch alſo:

Oc der ſom i ekon holde eder venlige til eders Brødre/ Huad gøre i da beſynderlige? Giøre icke Toldere oc lige ſaa.

48. Darumb ſolt jhr volkommen ſein/ gleich wie euer Vater im Himel volkommen iſt.

Der faare ſkulle i vere fuldkomne/ lige ſom eders Fader i Himmelen er fuldkommen.

Kapitola V.

42. A kdo proſý tebe/ day gemu. A kdoby chtěl wypůgčiti od tebe/ neodwracůg ſe.

Thému ktory ćie proſi/ day/ áni odmawiay temu ktory chce v ćiebie pożyczyć.

43. Slyſſeli gſte že powědijno geſt: Milowati budeſs Bližnijho twého/ a nenáwiděti budeſs nepřjtele tweho.

Slyſzeliśćie iż powiedźiano/ Bedźieſz milowat bliźniego twego/ á bedźieſz miáł w nienawiśći nieprzyiaćielá twego.

44. Ale yáť wám prawjm: Milugte nepřátely waſſe/ a dobře čiňte těm kteřijž wás nenáwidij/ a modlte ſe za protiwnijky a za hánce waſſe.

Ale ia wam powiedam/ Miluyćie nieprzyiaćioly wáſze/ błogoſławćie ty ktorzy was przeklináią/ dobrze czyńćie tym ktorzy was máią w nienawiśći/ modlćie ſie za tymi ktorzy ſie na was thárgáią/ y przeſládują was.

45. Abyſſte byli Synowé Otce waſſeho kterýž geſt w Nebeſých/ kterýž Sluncy ſwému welij wzchoditi na dobré y na zlé/ a déſſť dáwá na ſprawedliwé y na neſprawedliwé.

Abyśćie byli ſynmi oycá wáſzego ktory ieſt na niebie: ábowiem to ſpráwuie/ iż wſchodźi ſłońce iego ná złe y ná dobre/ y ſpuſzcza deſzcz ná ſprawiedliwe y ná nieſpráwiedliwe.

46. Neb milugeteli ty kteřijž wás milugij/ yakau odplatu mijti budete? zdaliž y zgewnij hřijſſnijcy tehož nečinij?

Abowiem ieſli byśćie miłowáli ty co was miłuią/ coż zá zápláthe mieć bedźiećie? á zaż y celnicy tego nieczynią?

47. A budeteli pozdrawowati toliko Bratřij ſwých/ což wijce činijte? wſſak y Pohané to činij?

A ieſli byśćie tylko bráćia wáſze łáſkáwie przyimowáli/ Coż wiecey czynićie? A zaż y celnicy ták nie czynią?

48. Protož wy budete dokonalij/ yako y Otec wáſs Nebeſký dokonalý geſt.

Badźćie wy tedy doſkonáli/ iáko oćiec waſz ktory ieſt w niebie doſkonałym ieſt.

ו

1 חוּרוּ דֵּין בְּזֶדְקַתְכוֹן דְּלָא תֶּעְבְּדוּנָהּ קְדָם בְּנַי־נָשָׁא אַיְךְ דְּתֶתְחֲזוּן לְהוֹן וְאֶן לָא אַגְרָא לַיְת לְכוֹן לְוָת אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Guardate di non far la voſtra limoſina in preſentia de gli huomini, per eſſer riguardati da loro, altrimenti voi non ne hauerete premio appreſſo il Padre voſtro, che è ne cieli.

2 אֶמַתַי הָכִיל דְּעָבֵד אַנְתְּ זֶדְקְתָא לָא תֶּקְרֵא קַרְנָא קְדָמָךְ אַיְךְ דְּעָבְדִין נָסְבֵי בַּאפֵּא בְּכְנוּשָׁתָא וּבְשׁוּקֵא אַיְךְ דְּנֶשְׁתַּבְּחוּן מֶן בְּנַי־נָשָׁא וְאַמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוֹן׃

Quando dunque tu fai la limoſina, non ti far ſonare la tronba innanzi, come fanno gli hipocriti ne le ſinagoghe e ne le piazze, per eſſere ſtimati da gli huomini. Io vi dico in verita che ne riportano il premio loro.

3 אַנְתְּ דֵּין מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ זֶדְקְתָא לָא תֵּדַע סֶמָלָךְ מָנָא עָבְדָא יַמִּינָךְ׃

Ma quando tu fai la limoſina, non ſappia la tua ſiniſtra quel che fa la tua deſtra.

4 אַיְךְ דְּתֶהְוֵא זֶדְקְתָךְ בְּכֶסְיָא וְאַבוּךְ דְּחָזֵא בְּכֶסְיָא הוּ נֶפְרְעָךְ בְּגֶלְיָא׃

Accioche la tua limoſina ſia in occulto, e il Padre tuo che vede in occulto, te la rendera in paleſe.

5 וּמָא דִּמְצַלֵּא אַנְתְּ לָא תֶּהְוָא אַיְךְ נָסְבֵי בַּאפֵּא דְּרָחְמִין לַמְקָם בְּכְנוּשָׁתָא וּבְזָוְיָתָא דְּשׁוּקֵא לַמְצָלָיוּ דְּנֶתְחֲזוּן לַבְנַי־נָשָׁא וְאַמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוֹן׃

Et quando tu fai oratione, non ſii come gli hipocriti, Perche eſſi amano d'orare ſtando ne le congregationi, e ne capi de le piazze, per eſſer veduti da gli huomini. Io vi dico in verita, che riceueno la lor mercede.

6 אַנְתְּ דֵּין אֶמַתַי דִּמְצַלֵּא אַנְתְּ עוּל לְתַוָּנָךְ וְאַחוּד תַּרְעָךְ וְצַלֵּא לַאֲבוּךְ וַאֲבוּךְ דִּבְכֶסְיָא דְּחָזֵא בְּכֶסְיָא נֶפְרְעָךְ בְּגֶלְיָא׃

Ma tu quando fai oratione, entra ne la tua camera: e chiuſa la tua porta, fa oratione al Padre tuo, che è in occulto: e tuo Padre che vede in occulto, ti rendera in paleſe.

ו

1 הִתְבּוֹנְנוּ פֶּן צִדְקַתְכֶם תִּתְּנוּ לִפְנֵי אֲנָשִׁים לְהֵרָאוֹת לָהֶם כִּי אֵינְכֶם כָּל שָׂכָר תִּקְחוּ מֵאֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם הוּא׃

Mirad que no hagays vueſtra limoſna delante de los hombres, paraque ſeays mirados deellos: de otramanera no aureys ſalario acerca de vueſtro Padre que eſta en los cielos.

2 וְכִי־תִתֵּן צְדָקָה אַל תִּתְקַע בְּשׁוֹפָר לְפָנֶיךָ כְּמוֹ חֲנֵפִים יַעֲשׂוּ בְּעֵדוֹת וּבַחוּצוֹת לְמַעַן יְכֻבְּדוּן מִן הָאֲנָשִׁים אָמֵן אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם לָקְחוּ אֶת־שְׂכָרָם׃

Pues quando hazes limoſna, no hagas tocar trompeta delante de ti, como hazen los hypocritas, en las Synogas y en las plaças, para ſer eſtimados de los hombres: decierto os digo que ya tienen ſu ſalario.

3 וְאַתָּה אִם תִּתֵּן צְדָקָה לֹא תֵדַע יָדְךָ הַשְּׂמָאלִית מַה תַּעֲשֶׂה הַיְמִינִית׃

Mas quando tu hazes limoſna, no ſepa tu yzquierda loque haze tu derecha:

4 לְמַעַן־תְּהִי צִדְקָתְךָ בַּסֵּתֶר וְאָבִיךָ רוֹאֶה בַּסֵּתֶר הוּא יְשַׁלֵּם לְךָ בַּגָּלוּי׃

Que ſea tu limoſna en ſecreto: y tu Padre, que mira en lo ſecreto, el te pagara en publico.

5 וְאִם תִּתְפַּלֵּל לֹא תִהְיֶה כְּמוֹ חֲנֵפִים כִּי־חֶפְצָם בְּמַקְהֵלוֹת וּבְפִנּוֹת הַחוּצוֹת לַעֲמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל אֲשֶׁר יֵרָאוּ לָאֲנָשִׁים אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־גַם הֵם לָקְחוּ אֶת־שְׂכָרָם׃

Y quãdo orares, no ſeas como los hypocritas: porq̃ ellos aman el orar en los ayuntamientos, y en los cantones de las calles en pie: paraque ſean viſtos. Decierto que ya tienen ſu ſalario.

6 וְאַתָּה אִם תִּתְפַּלֵּל בֹּא אֶל־חֲדָרֶךָ וּסְגֹר דַּלְתֶּךָ וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אָבִיךָ אֲשֶׁר בַּסֵּתֶר הוּא וְאָבִיךָ רוֹאֶה בַּסֵּתֶר יְשַׁלֵּם לְךָ בַּגָּלוּי׃

Mas tu, quando oras, entrate en tu camara: y cerrada tu puerta, ora à tu Padre, que eſta en ſecreto: y tu Padre que vee en lo ſecreto, te pagara en publico.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Prenez garde que vous ne faciez voſtre aumoſne deuant les hommes, pour eſtre regardés d'iceux: autrement vous n'aurez point de ſalaire vers voſtre Pere qui eſt és cieux.

2. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Quand donc tu feras aumoſne, ne fai point ſonner la trompette deuant toi, ainſi que font les hypocrites és ſynagogues & és rues, afin qu'ils en ſoyẽt honorés par les hommes: en verité ie vous di, qu'ils reçoiuent leur ſalaire.

3. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου.

Mais quand tu fais aumoſne, ta main gauche ne ſache ce que fait ta droite.

4. Ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin que ton aumoſne ſoit en ſecret, & ton Pere qui te voit en ſecret, le te rendra a deſcouuert.

5. Καὶ ὅταν προσεύχῃ οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ὅτι φιλοῦσι ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand tu prieras, ne ſois point comme les hypocrites: car ils aiment de prier en ſe tenant debout és ſynagogues & és coins des rues: afin qu'ils ſoyent veus des hommes: en verité ie vous di, qu'ils reçoiuent leurs ſalaire.

6. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Mais toi, quand tu pries. entre en ton cabinet, & ayant fermé ton huis, prie ton Pere qui eſt en ſecret: & ton Pere qui te voit en ſecret, le te rendra à deſcouuert.

CAP. VI.

ATtendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrē veſtrum qui in cælis eſt.

Take heed that ye giue not your almes before men / to be ſeene of them / or els ye ſhal haue no rewarde of your Father which is in heauen.

2. Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

Therefore when thou giueſt thine almes / thou ſhalt not make a trumpet to be blowen before thee / as the hypocrytes doe in ẏ Synagogues and in the ſtreetes / to be prayſed of men. Verely I ſay vnto you / they haue their rewarde.

3. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.

But when thou doeſt thine almes / let not thy left hand knowe what thy right hand doeth.

4. Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.

That thine almes may be in ſecrete / and thy Father that ſeeth in ſecrete / he will rewarde thee openly.

5. Et cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis & in angulis platearū ſtantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

And when thou prayeſt / be not as the hypocrites: for they loue to ſtand / and pray in the Synagogues / and in the corners of the ſtreetes / becauſe they would bee ſeene of men. Verely I ſay vnto you / they haue their rewarde.

6 Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuū in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi.

But when thou prayeſt / enter into thy chamber: & when thou haſt ſhut thy doore / pray vnto thy Father which is in ſecret / & thy Father which ſeeth in ſecret / ſhall rewarde thee openly.

Das VI. Capitel.

Habt acht auff euer Allmoſen / daß jr die nicht gebet für den Leuten / daß jr von jhnen geſehen werdet / Jr habt anders keinen Lohn bey euerm Vater im Himel.

Giffuer act paa eders Almiſſer / at i icke giffue dem faar Menniſken / at i kunde anſees faar dem / J haffue ellers ingen Løen hoſſ eders Fader i Himmelen.

2. Wenn du nun Almoſen gibſt / ſolt du nicht laſſen für dir poſaunen / wie die Heuchler thun / in den Schulen vnd auff den gaſſen / Auff daß ſie von den Leuten gepreiſet werden / Warlich ich ſage euch / ſie haben jren lohn dahin.

Naar ſom du nu giffuer din Almiſſe / da ſkaltu icke lade blæſe i baſune faar dig / ſom Oyenſkalcke gøre i Scholer oc paa gader / paa det at de kunde roſis aff Folcket. Sandelige ſiger ieg eder / de haffue deris Løen borte.

3. Wenn du aber Almoſen gibſt / ſo laß deine lincke hand nicht wiſſen / was die rechte thut.

Men naar ſom du giffuer Almiſſe / Da lad din venſtre haand icke vide / huad din høyre gør.

4. Auff daß dein Allmoſen verborgen ſey / vnnd dein Vater / der in das verborgen ſihet / wirdt dirs vergelten öffentlich.

Paa det at din Almiſſe ſkal vere hemmelige / oc din Fader / ſom ſeer i løndom / ſkal betale dig obenbare.

5. Vnd wenn du beteſt / ſolt du nicht ſein wie die Heuchler / die da gerne ſtehen vnd beten in den Schulen / vnnd an den ecken auff den Gaſſen / auff daß ſie von den Leuten geſehen werden. Warlich ich ſage euch / ſie haben jren lohn dahin.

Naar du giør din bøn / ſkalt du icke vere ſom Oyenſkalcke / ſom gerne ſtaa oc bede i Scholer / oc paa hiørner oc paa gader / at de kunde ſees aff Folcket. Sandelige ſiger ieg eder / de haffue deris Løn borte.

6. Wenn aber du beteſt / ſo gehe in dein Kämmerlein / vnd ſchleuß die Thür zu / vnnd bete zu deinem Vater im verborgen / vnd dein Vater der in das verborgen ſihet / wirdt dirs vergelten öffentlich.

Men naar du beder / Da gack ind i dit Kammer / ock løck døren til / oc bed til din Fader i løndom / oc din Fader / ſom ſeer i løndom / ſkal betale dig det obenbare.

Kapitola VI.

PIlně ſe warůgte / abyſſte Almužny waſſý nedáwali před Lidmi / abyſſte byli widijni od nich / ginák nebudete mijti odplaty v Otce waſſeho / kterýž geſt w Nebeſých.

STrzeżcie ſie / ábyśćie iáłmużny wáſzey nie czynili przed ludźmi / dla tego ábyśćie byli widzeni od nich / boinaczey zápłáty mieć nie bedźiecie v oycá wáſzego ktory ieſt ná niebie.

2. Protož když dáwáſs Almužnu / netrub před ſebau / yako Pokrytcy činij w Sſkolách a na Vlicech / aby ſlaweni byli od Lidij: Amen prawijm wám / žeť ſau wzali odplatu ſwau.

Gdy thedy czyniſz iáłmużne / nie kaz przed ſoba trabić / iáko pokrzci ludzie czynia w bożnicách y po vlicách / aby byli w dobrym mniemaniu v ludzi / Záprawde powiedam wam / biora zapłáte ſwoie.

3. Ale ty když dáwaſs Almužnu / ať newij Lewice twá / co činij Prawice twá.

A gdy ty czyniſz iáłmużne / niechay nie wie lewicá twoiá / co prawicá twoiá czyni.

4. Tak aby Almužna twá byla w ſkrytě / a Otec twůg kterýž widij w ſkrytě / odplatijť tobě.

Aby iáłmużná twoiá byłá w ſkrytośći / á oćiec twoy kthory obacza w ſkrytośći / on odda tobie iawnie.

5. A když ſe modlijte / Nebýwayte yako Pokrytcy / kteřijž obyčeg magij w Sſkolách a na Vhlech Rynkůw ſtogijce modliti ſe / aby byli widijni od Lidij Zagiſtě prawijm wám / wzaliť gſau odplatu ſwau.

A gdy ſie modliſz / nie badz iáko pokryci ludzie / ábowiem oni w zgromádzenin y ná rogách vlic ſtoiac radzi ſie modla / áby ſie vkazali ludziam: Záprawde wam powiedam / iż biora za pláte ſwoie.

6. Ale když ſe modlijš / wegdi do Pokogijka twého / a zawra dweře twé / modliž ſe Otcy twému w ſkrytě / a Otec twůg kterýž widij w ſkrytě / odplatij tobě.

Ale thy gdy ſie modliſz / wnidz do pokoiu ſwe° / á záwarſzy drzwi ſwoie / proś oycá twego ktory ieſt w ſkrytośći: á oćiec twoy kthory obacza w ſkrytośći / odda tobie iawnie.

ו

7 וּמָא דִּמְצַלֵּא אַנְתּוּן לָא הֱוַיתּוּן מְפַקְּקִין אַיךְ חַנְפֵּא דְּסָבְרִין גֵּיר דְּבַמְמַלְּלָא סַגִּיאָא מֶשְׁתַּמְעִין׃

E quando voi orate, non vsate vane dicerie, come fanno i Gentili: perche pensano di deuer essere esauditi per le lor molte parole.

8 לָא הָכִיל תִּדְמוּן לְהוֹן אֲבוּכוֹן גֵּיר יָדַע מָנָא מֶתְבְּעֵא לְכוֹן עַד־לָא תִּשְׁאֲלוּנָיְהִי׃

Non siate dunque simili à essi, percioche il Padre vostro sa di che cose hauete bisogno, prima che voi glie le domandiate.

9 הָכַנָא צַלּוֹ אַנְתּוּן אֲבוּן דְּבַשְׁמַיָּא יִתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ׃

Voi dunque orate in questo modo, Padre nostro che sei ne cieli, sia santificato il tuo Nome.

10 תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ יֶהֱוֵא צֶבְיָנָךְ אַיְכַנָא דְּבַשְׁמַיָּא אַף בְּאַרְעָא׃

Venga il tuo Regno, Sia fatta la tua Volonta, si come in cielo cosi ancora in terra.

11 הַב־לַן לַחְמָא דְּסוּנְקָנַן יַוְמָנָא׃

Dacci hoggi il nostro pane cotidiano.

12 וּשְׁבוֹק לַן חַוְבַּין אַיְכַנָא דְּאַף חֲנַן שְׁבַקְן לְחַיָּבַין׃

E rimetticii nostri debiti, si come ancor noi gli rimettiamo a i nostri debitori.

13 וְלָא תַעֲלַן לְנֶסְיוּנָא אֶלָּא פַּצָּן מִן בִּישָׁא מֶטוּל דְּדִילָךְ הִי מַלְכוּתָא וְחַיְלָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם עָלְמִין׃

E non ci indurre in tentatione: ma liberaci dal male. Percioche tuo è il regno, e la potentia, e la gloria in sempiterno, Amen.

14 אֶן גֵּיר תִּשְׁבְּקוּן לַבְנַי־נָשָׁא סַכְלוּתְהוֹן יִשְׁבּוֹק אַף לְכוֹן אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Per il che, se voi rimetterete à gli huomini le loro offese, il Padre vostro celeste le rimettera ancor à voi.

15 אֶן דֵּין לָא תִשְׁבְּקוּן לַבְנַי־נָשָׁא אַף לָא אֲבוּכוֹן שָׁבֵק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן׃

Ma se voi non rimettete a gli huomini le loro offese, ne anco il Padre vostro rimettera le vostre offese a voi.

ו

7 אִם תִּתְפַּלְלוּ אַל תְּבַטְּאוּ כְּמוֹ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יַחְשְׁבוּ כִּי בְּרֹב דִּבְרֵיהֶם יִשָּׁמֵעוּ׃

Y orando, no ſeays prolixos, como los ethnicos, que pienſan que por ſu parleria ſerán oydos.

8 עַל־כֵּן לֹא תִדְמוּ לָהֶם כִּי־יוֹדֵעַ אֲבִיכֶם מַה צָרְכְּכֶם בְּטֶרֶם תִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ דָּבָר׃

No hos hagays pues ſemejantes à ellos. porque vueſtro Padre ſabe de que coſas teneys neceſſidad, antes que voſotros le pidays.

9 עַל־כֵּן כֹּה תִתְפַּלְלוּ אַתֶּם אָבִינוּ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִקָּדֵשׁ שְׁמֶךָ׃

Voſotros pues orareys anſi: Padre nueſtro q̄ eſtás en los cielos, Sea ſanctificado tu Nōbre.

10 תָּבוֹא מַלְכוּתֶךָ יְהִי רְצוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וְכֵן בָּאָרֶץ׃

Venga tu Reyno. Sea hecha tu volundad, como en el cielo, anſi tambien en la tierra.

11 לַחְמֵנוּ דְּבַר יוֹם תֶּן לָנוּ הַיּוֹם׃

Danos oy nueſtro pan quodidiano.

12 וּסְלַח לָנוּ אֶת־חוֹבוֹתֵינוּ כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ סוֹלְחִים לְבַעֲלֵי חוֹבוֹתֵינוּ׃

Y ſueltanos nueſtras deudas, como tambien noſotros ſoltamos à nueſtros deudores.

13 וְאַל תְּבִיאֵנוּ בְּנִסָּיוֹן כִּי־אִם הַצִּילֵנוּ מֵרָע כִּי־לְךָ הַמַּלְכוּת וְהַגְּבוּרָה וְהַכָּבוֹד לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

Y no nos metas en tentacion: mas libranos de mal: porque tuyo es el Reyno, y la potencia, y la gloria, por todos los ſiglos. Amen.

14 וְאִם תִּסְלְחוּ לָאֲנָשִׁים אֶת־חַטֹּאתָם וְגַם יִסְלַח לָכֶם אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Porque ſi ſoltardes à los hombres ſus offenſas, ſoltaroshá tambien à voſotros vueſtro Padre celeſtial.

15 וְאִם אֵינְכֶם תִּסְלְחוּ לָאֲנָשִׁים אֶת־חַטֹּאתָם גַּם לֹא אֲבִיכֶם יִסְלַח אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם׃

Mas ſinó ſoltardes à los hombres ſus offenſas, tampoco vueſtro Padre os ſoltarâ vueſtras offenſas.

ϛ.

7. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.

Or quand vous priez, n'vſez point de vaines redites, comme les Payens: car ils cuident eſtre exaucés par long parler.

8. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

Ne leur reſſemblez donc point: car voſtre pere ſait de quoi vous auez beſoin, deuant que vous le lui demandiez.

9. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

Vous donc priez ainſi, Noſtre Pere qui es és cieux, ton Nom ſoit ſanctifié.

10. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ton regne viene. Ta volonté ſoit faite ainſi en la terre comme au ciel.

11. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

Donne-nous auiourd'hui noſtre pain quotidien.

12. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Et nous quitte nos dettes, comme auſsi nous les quittons à nos detteurs.

13. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Et ne nous indui point en tentation, mais nous deliure du malin. Car à toi eſt le regne, & la puiſſance, & la gloire à iamais, Amen.

14. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.

Car ſi vous quittez aux hommes leurs offenſes, auſsi voſtre Pere celeſte vous quittera les voſtres.

15. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Mais ſi vous ne quittez point aux hommes leurs offenſes, auſsi voſtre Pere ne vous quittera point vos offenſes.

CAP. VI.

7. Orantes autem, nolite multum loqui, ſicut ethnici, putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur.

Alſo when ye pray / vſe no vaine repetitions as the heathen : for they thinke to bee heard for their much babbling.

8. Nolite ergo aſſimilari eis, ſcit enim pater veſter quid opus ſit vobis, antequam petatis eum.

Be ye not like them therefore : for your Father knoweth whereof ye haue neede / before ye aſke of him.

9. Sic ergo vos orabitis, Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

After this maner therefore pray ye / Our Father which art in heauen / halowed be thy Name.

10 Adveniat regnũ tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.

Thy kingdome come. Thy wil be done euen in earth as it is in heauen.

11. Panem noſtrum ſuperſubſtantialẽ da nobis hodie.

Giue vs this day our daily bread.

12. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

And forgiue vs our dettes / as we alſo forgiue our detters.

13. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. (*Quia tuum eſt regnũ, & potentia, & gloria, in ſecula ſeculum.*) Amen.

And leade vs not into tentation / but deliuer vs from euill : for thine is the kingdome / and the power / & the glory for euer / Amen.

14. Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.

For if ye do forgiue men their treſpaces / your heauenly Father will alſo forgiue you.

15. Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

But if ye do not forgiue men their treſpaces / no more will your Father forgiue you your treſpaces.

Das VI. Capitel.

7. Vnd wenn jr betet / ſolt jr nicht vil plappern / wie die Heiden / Denn ſie meinen / ſie werden erhöret / wenn ſie vil wort machen.

Oc naar i bede / da ſkulle i icke bruge mange ord / ſom Hedninge / Thi de mene / at de bliffue bønhørde / naar de bruge mange ord.

8. Darumb ſolt jr euch jnen nicht gleichen / Euer Vater weiß / was jr bedörffet / ehe denn jr jn bittet.

Der faare ſkulle i icke gøre eder lige ved dem / Eders Fader veed / huad i haffue behoff / før end i bede hannem.

9. Darumb ſolt jr alſo beten: Vnſer Vater in dem Himel. Dein Name werde geheiliget.

Der faare ſkulle i ſaa bede. Vor Fader i Himmelen. Helligt vorde dit Naffn.

10. Dein Reich komme. Dein Wille geſchehe / auff Erden / wie im Himel.

Tilkomme dit Rige. Vorde din Villie / paa Jorden ſom i Himmelen.

11. Vnſer täglich Brodt gib vns heute.

Giff oſſ i dag vort daglige Brød.

12. Vnd vergib vns vnſere ſchulde / wie wir vnſern Schuldigern vergeben.

Oc forlad oſſ vor ſkyld / ſom wi forlade vore Skyldener.

13. Vnd füre vns nicht inn verſuchung. Sondern erlöſe vns von dem übel. Denn dein iſt das Reich / vnd die Krafft / vnd die Herrligkeit inn ewigkeit / Amen.

Oc leed oſſ icke i friſtelſe. Men frelſſ oſſ fra ont. Thi Rigit er dit / oc Krafft / oc herlighed i ewighed / Amen.

14. Denn ſo jhr den menſchen jhre feile vergebet / ſo wirdt euch euer himliſcher Vater auch vergeben.

Thi at forlade i Menniſken deris brøſt / Da ſkal eder Himmelſke Fader oc forlade eder.

15 Wo jr aber den Menſchen jhre feile nit vergebet / ſo wirdt euch euer Vater eure feile auch nicht vergeben.

Men forlade i Menniſken icke deris brøſt / da ſkal oc eder Fader icke forlade eder eders brøde.

Kapitola VI.

7. Modlijce ſe pak nemluwte mnoho / yako Pohaně činij neb ſe domnij wagij / žeby we mnohěm mluwenij ſwěm byli vſlyſſáni.

A modlac ſie / nie badźcie wielomowni / iáko pogáni : ábowiemći oni mniemáia / iż beda wyſlucháni dla oney ſwey wielomownośći.

8. Protož nepřirownáwayte ſe gim / neboť wij Otec wáß čeho wám geſt potřebij / prwé nežli byſſte ho proſyli.

Nie badźcie tedy im podobnymi : ábowiemći wie ociec wáſz czego po trzebniecie pierwey niżbyśćie go prośili.

9. A protož wy takto ſe budete modliti: Otče náß / kterýž gſy w Nebeſých. Oſwěť ſe Gměno twé.

Wy tedy thák ſie modlćie Ocze náſz ktory ieſteś w niebie / Swieć ſie imie twoie.

10. Přide Králowſtwij twé Bude wůle twá / yako w Nebi tak y na Zemi.

Przydź kroleſtwo twoie / Badź wola twa iáko w niebie tak y na ziemi.

11. Chlěb náß nad podſtatnij day nám dnes.

Chlebá náſzego powſzednie day nam dźiſia.

12. A odpuſt nám naſſe winny / yakož y my odpauſſtijme naſſým winnijkům.

A odpuść nam náſze winy / iáko y my odpuſzczámy náſzym winowáycom.

13. Neuwode nás pokuſſenij: Ale zbaw nás od zlěho (nebo twé geſt Králowſtwij / a Moc / y Sláwa na wěky) Amen.

Y nie w wodź nas ná pokuſzenie / Ale nas zbaw ode złego / Abowiem twoie ieſt kroleſtwo / y moc / y chwałá ná wieki / Amen.

14. Nebo budeteli odpauſſtěti Lidem hřijchy gegich / odpuſtijť y wám Otec wáß Nebeſký hřijchy waſſe.

Bo ieśliże odpuśćićie ludźiam vpadki ich / odpuśći thež wam ociec wáſz on niebieſki.

15. Pakli nebudete wy odpauſſtěti Lidem / aniž Otec wáß odpuſtij wám hřijchů waſſých.

Ale ieſli nie odpuśćićie ludźiam vpadkow ich / y ociec wáſz nie odpuśći wam vpadkow waſzych.

ו

16 אמתי דין דצימין אנתון לא תהוון כמיריא איך נסבי באפא מחבלין גיר פרצופיהון איך דית דיתחזון לבני־נשא דצימין ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון:

Appreſſo quando voi digiunate, non ſiate triſti ne l'aſpetto, come gl'hipocriti perche eſſi transfigurano le lor faccie, per moſtrare à gli huomini che digiunano. Io vi dico in verita ch'eſſi riportano la lor mercede.

17 אנת דין מא דצאם אנת אשיג אפך ומשוח רישך:

Ma tu, quando digiuni, vngiti il capo, e lauati la faccia.

18 איך דלא תתחזא לבני־נשא דצאם אנת אלא לאבוך דבכסיא ואבוך דחזא בכסיא הו יפרעך:

Accioche non appariſca à gli huomini che tu digiuni, ma al Padre tuo che è in occulto: e il Padre tuo che vede in occulto, ti rendera in paleſe.

19 לא תסימון לכון סימתא בארעא אתר דססא ואכלא מחבלין ואיכא דגנבא פלשין וגנבין:

Non vi accumulate teſori qua giu in terra, doue la ruggine e la tignuola corrompe, e doue i ladri cauano e furano.

20 אלא סימו לכון סימתא בשמיא איכא דלא ססא ולא אכלא מחבלין ואיכא דגנבא לא פלשין ולא גנבין:

Ma accumulateui de teſori in cielo, doue ne ruggine, ne tignuola corrompe: e doue i ladri non cauano, ne furano.

21 איכא גיר דאיתיה סימתכון תמן הו ואף ל לבכון:

Imperoche doue è il voſtro teſoro, iui ſara etiandio il cuor voſtro.

22 שרגא דפגרא איתיה עינא אן עינך הכיל תהוא פשיטא אף כלה פגרך נהיר הו:

La lucerna del corpo è l'occhio: adunque ſe l'occhio tuo ſara ſemplice, tutto il tuo corpo ſara luminoſo.

ו

16 ואם תצומו לא תהיו כחנפים קודרים כי־יכהו את־פניהם להראות לאנשים אם צמים אמן אומר אני לכם כי־לקחו שכרם:

Y quando ayunays, no ſeays como los hypocritas auſteros, que demudan ſus roſtros para parecer à los hombres que ayunan. De cierto os digo, que ya tienen ſu ſalario.

17 ואתה אם תצום תסוך את־ראשך ואת פניך תרחץ:

Mas tu, quando ayunas, vnge tu cabeça, y laua tu roſtro.

18 אשר לא תראה לאנשים צמים כי־אם־לאביך אשר בסתר הוא ואביך אשר רואה בסתר ישלם לך בצהרים:

Para no parecer à los hombres que ayunas, ſino à tu Padre que eſtá en ſecreto: y tu Padre que vee en lo ſecreto, te pagará en publico.

19 אל־תאצרו לכם אוצרות על־הארץ אשר שם סס ועש ישחיתו או באשר גנבים יחתרו ויגנבו:

No hagays theſoros en la tierra, donde la polilla y el orin corrompe: y donde ladrones minan, y hurtan.

20 אצרו לכם אצרות בשמים אשר שם סס ועש לא ישחיתו ואשר שם גנבים לא יחתרו ויגנובו:

Mas hazeos theſoros en el cielo, donde ni polilla ni orin corrompe: y donde latrones no minan ni hurtan.

21 כי־איפה הוא אוצרכם שם יש גם לבבכם:

Porque donde eſtuuiere vueſtro theſoro, alli eſtará vueſtro coraçon.

22 הנר גופך יש העין ואם עינך תמה תהיה כל־גופך יגה:

El candil del cuerpo es el ojo: anſique ſi tu ojo fuere ſincero, todo tu cuerpo ſerá luminoſo.

ϛʹ.

16. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand vous iuſnerez, ne deuenez point d'vn regard triſte, comme les hypocrites car ils ſe rendent tous desfaits de viſage, afin qu'il apparoiſſe aux hommes qu'ils iuſnent: en verité ie vous di, qu'ils reçoiuent leur ſalaire.

17. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι.

Mais toi, quand tu iuſnes, oing ton chéf, & laue ta face.

18. Ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin qu'il n'apparoiſſe point aux hommes que tu iuſnes, mais à ton Pere qui eſt en ſecret: & ton Pere qui te voit en ſecret, le te rendra à deſcouuert.

19. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι.

Ne vous amaſſez point de threſors en la terre, où la tigne & la rouillure gaſte tout, & là où les larrons percent & deſrobbent.

20. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

Mais amaſſez-vous des threſors au ciel, la où la tigne & la rouillure ne gaſtent rien, & là où les larrons ne percent ni ne deſrobbent.

21. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Car là où eſt voſtre threſor, la auſsi ſera voſtre cœur.

22. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν ἔσται.

L'œil eſt la lumiere du corps: ſi donc ton œil eſt ſimple, tout ton corps ſera eſclairé.

CAP. VI.

16. Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas, ut appareāt hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem ſuam.

Moreouer/ when ye faſt/ looke not ſowre as the hypocrites: for they diſfigure their faces/ that they might ſeeme vnto men to faſt. Verely I ſay vnto you/ that they haue their reward.

17. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava:

But when thou faſteſt/ anoint thine head/ and waſh thy face.

18. Ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

That thou ſeeme not vnto men to faſt/ but vnto thy Father which is in ſecret: and thy Father which ſeeth in ſecret/ will rewarde thee openly.

19. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur.

Lay not vp treaſures for your ſelues vpon the earth/ where the moth and canker corrupt/ and where theeues dig through/ and ſteale.

20. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo: ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur.

But lay vp treaſures for your ſelues in heauen/ where neither the moth nor canker corrupteth/ and where theeues neither dig through/ nor ſteale.

21. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.

For where your treaſure is/ there wil your heart be alſo.

22. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit.

The light of the bodie is the eye: if then thine eye be ſingle/ thy whole bodye ſhalbe light.

Das VI. Capitel.

16. Wenn jhr faſtet/ ſolt jhr nicht ſauer ſehen/ wie die Heuchler/ denn ſie verſtellen jr angeſicht/ auff daß ſie für den leuten ſcheinen mit jrem faſten. Warlich ich ſage euch/ ſie haben jhren lohn dahin.

Naar i faſte/ da ſkulle i icke holde eder ilde/ ſom Oyenſkalcke/ Thi de foruende deris anſict/ At de kunde ſynes faar Menniſken met deris faſte. Sandelige ſiger ieg eder/ de haffue deris Løen borte.

17. Wenn du aber faſteſt/ ſo ſalbe dein Haupt/ vnd waſche dein angeſicht.

Men naar du faſter/ da ſalue dit hoffuit/ oc to dit anſict.

18. Auff daß du nicht ſcheineſt für den Leuten mit deinem faſten/ ſondern für deinem Vater/ welcher verborgen iſt/ vnd dein Vater/ der inn das verborgen ſihet/ wirdt dirs vergelten öffentlich.

At du ſkalt icke ſynes faar Folcket met din Faſte/ Men faar din Fader/ ſom er ſkiult/ Oc din Fader/ ſom ſeer i løndom ſkal betale dig obenbare.

19. Jr ſolt euch nicht Schätze ſam̃len auff Erden/ da ſie die Motten vnd der Roſt freſſen/ vnd da die Diebe nachgraben vnd ſtelen.

I ſkulle icke ſamle eder Ligende fæ paa Jorden/ ſom Møl ob Ruſt æde dem/ oc der ſom Tyffue graffue der effter oc ſtiele dem.

20. Sammlet euch aber Schätze im Himel/ da ſie weder motten noch roſt freſſen/ vnd da die Diebe nicht nachgraben/ noch ſtelen.

Men ſamler eder Ligende fæ i Himmelen der ſom huercken møl oc ey ruſt æde dem/ oc der ſom Tyffue icke graffue der effter/ oc ey ſtiele dem.

21. Denn wo euer ſchatz iſt/ da iſt auch euer hertz.

Ti huor ſom eders Ligende fæ er/ der er oc eders hierte.

22. Das Auge iſt des Leibs liecht. Wenn dein auge einfeltig iſt/ ſo wirdt dein gantzer leib liecht ſein.

Oyet er legemens Liuſſ. Naar dit øye er enfoldigt/ da bliffuer alt dit Legeme liuſt.

Kapitola VI.

16. A když ſe poſtijte/ nebýwayte yako Pokrytcy ſmutnij/ neboť poſſmuřugij Twářij ſwých/ aby wědomě bylo lidem že ſe poſtij. Giſtě prawijm wám wzaliť gſau odplatu ſwau.

A gdy poſćićie nie badźćie iáko pokryći ludźie ſmethney twarzy: Abowiem oni twarzy ſwoie odmieniaia áby ſie ludźiom zdáło iż poſzcza: Zápráwdęć wam powiedám/ zećbiora zapłate ſwoie.

17. Ty pak když ſe poſtijſs/ pomaž hlawy twě/ a twář twau vmeg.

Ale ty gdy poſćiſz/ pomáż głowe twoie/ y vmyi oblicze twoie.

18. Aby ſe nezdál lidem že ſe poſtijſs/ ale Otcy twemu kterýž geſt w ſkrytě: a Otec twuog kterýž widij w ſkrytě/ odplatij tobě.

Aby nie było iáwno ludźiom iż poſćiſz/ ale oycu twoiemu ktory w ſkrytośći ieſt: a oćiec twoy ktory obacza w ſkrytośći/ odda tobie iáwnie.

19. Neſkládayte ſobě Pokladůw w Zemi/ kdežto Rez a Mol kazý/ a kdež zlodějij wykopáwagij a kradau.

Nie ſkarbćie ſobie ſkarbow ná ziemi/ gdźie mol y rdzá kázi/ y gdźie zło dźieie wy kopywáia y kradna.

20. Ale ſkládayte ſe obě poklady w Nebi/ kdežto ani Rez/ ani Mol kazý/ a kdežto zlodějij newykopáwagij ani pokrádagij.

Ale ſkarbćie ſobie ſkarby na niebie/ gdźie ani mol/ áni rdza kázi/ gdźie thez złodźieie nie wykopáia/ y nie vkrádna.

21. Neb kde geſt Poklad twuog/ tu geſt y Srdce twě.

Abowiem gdźie ieſt ſkarb wáſz/ tám bedźie y ſerce waſze.

22. Swijce těla twěho/ geſtiť Oko twě. Budeli oko twě ſproſtně/ wſſeckno tělo twě ſwětlě bude.

Oko ieſtći świátlem ćiáłá/ ieſliby tedy było proſte oko twoie/ wſzytko ćiało twoie świátle bedźie.

ו

23 אִן דֵּין עַיְנָךְ תֶּהְוֵא בִּישָׁא כֻּלֵּהּ פַּגְרָךְ חֲשׁוּכָא יֶהְוֵא אִן הָכִיל נוּהְרָא דְּבָךְ חֲשׁוּכָא הוּ חֲשׁוּכָךְ כְּמָא יֶהְוֵא׃

Ma se il tuo occhio ſara maligno, tutto il corpo tuo ſara tenebroſo. Se adunque il lume che è in te, è tenebre, eſſe tenebre quanto ſaranno grandi?

24 לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח לִתְרֵין מָרְוָן לְמֶפְלַח אוֹ גֵּיר לְחַד יִסְנֵא וְלַאחְרִנָא יִרְחַם אוֹ לְחַד יִיקַר וְלַאחְרִנָא יְשׁוּט לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְאַלָהָא לְמֶפְלַח וְלְמָמוֹנָא׃

Niuno può ſeruire a due ſignori, perche ò egli odiara l'vno & amara l'altro: ò ad vno s'accoſtara, e l'altro ſprezzara. Voi non potete ſeruire à Dio & à mammona.

25 מֶטוּל הָנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן לָא תֶאצְפּוּן לְנַפְשְׁכוֹן מָנָא תֵּאכְלוּן וּמָנָא תֶשְׁתּוּן וְלָא לְפַגְרְכוֹן מָנָא תֶּלְבְּשׁוּן לָא הוּת נַפְשָׁא יַתִּירָא מֶן סִיבַרְתָּא וּפַגְרָא מֶן לְבוּשָׁא׃

Per queſto io vi dico, Non vi pigliate affanno per la vita voſtra, di che habbiate a mangiare, e di che habbiate a beuere: ne per il voſtro corpo, di che v'habbiate a veſtire. La vita non è ella piu che'l vitto? e il corpo piu che'l veſtimento?

26 חוּרוּ בְּפָרַחְתָּא דִּשְׁמַיָּא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלָא חָמְלִין בְּאוֹצְרֵא וַאֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא מְתַרְסֵא לְהוֹן לָא הָוָא אַנְתּוּן מְיַתְּרִין אַנְתּוּן מֶנְּהוֹן׃

Riguardate gli vccelli del cielo, che non ſeminano, ne mieteno, ne raccoglieno, ne granai: e pur il voſtro Padre celeſte gli nutriſce: non ſete voi da piu di quelli?

27 מַנוּ דֵּין מֶנְכוֹן דְּיָאצַף מֶשְׁכַּח לְמַוְסָפוּ עַל קַוְמְתֵהּ אַמְּתָא חֲדָא׃

E chi è di voi che col ſuo ſollecito penſare, poſſa aggiugnere alla ſua ſtatura vn mezo braccio?

28 וְעַל לְבוּשָׁא מָנָא יָצְפִּין אַנְתּוּן אֶתְבַּקַּו בְּשׁוֹשַׁנֵּא דְּדַבְרָא אֵיכַנָא רָבֵין דְּלָא לָאֵין וְלָא עָזְלִין׃

E del veſtimento perche vi pigliate voi affanno? Imparate come i gigli del campo creſcono, che non lauorano, ne filano.

ו

23 וְאִם עֵינְךָ רָעָה תִּהְיֶה גַּם כָּל גּוּפְךָ יְאֻפֵּל וְאִם הָאוֹר אֲשֶׁר בְּךָ חֹשֶׁךְ הוּא וְכַמָּה הַחֹשֶׁךְ יִהְיֶה׃

Mas ſi tu ojo fuere malo, todo tu cuerpo ſerá tenebroſo. Anſique ſi la lumbre que en ti ay, ſon tinieblas, quantas ſerán las miſmas tinieblas.

24 אִישׁ לֹא יוּכַל אֶת־שְׁנַיִם אֲדוֹנִים לַעֲבוֹד כִּי־אֶת־אֶחָד יִשְׂנָא וְאֶת־אַחֵר יֶאֱהַב אוֹ בְּאֶחָד יִדְבַּק וְאֶת־אַחֵר יִמְאַס לֹא תוּכְלוּ לַעֲבֹד אֶת־הָאֱלֹהִים וְאֶת־מַמּוֹנָא׃

Ninguno puede ſeruir à dos ſennores: porque o aborrecerá àl vno: y amará àl otro: o ſe llegará àl vno, y menoſpreciará àl otro. No podeys ſervir à Dios, y à Mammon.

25 עַל־כֵּן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם אַל־תּוּגְיוּן לְנַפְשְׁכֶם מַה־תֹּאכְלוּ וּמַה־תִּשְׁתּוּ וְלֹא לְגוּפְכֶם מַה־תִּלְבָּשׁוּ הֲלֹא הַנֶּפֶשׁ יוֹתֶרֶת הִיא מֵאֹכֶל וְהַגּוּף יוֹתֵר מִבֶּגֶד׃

Portando os digo, No os congoxeys, por vueſtra vida, que aueys de comer, o que aueys de beuer: ni por vueſtro cuerpo, que aueys de veſtir. La vida no es mas que el alimento, y el cuerpo que el veſtido?

26 הַבִּיטוּ אֶל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כִּי־לֹא־יִזְרְעוּ וְלֹא יִקְצְרוּ וְלֹא יַאסִיפוּן לַאֲסָמֵיהֶם וַאֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יַאֲכִילֵם הֲלֹא אַתֶּם יוֹתְרִים מֵהֵמָּה׃

Mirad à las aues del cielo, que no ſienbran, ni ſiegan, ni allegan en alholies, y vueſtro Padre celeſtial las alimenta. No ſoys voſotros mucho mejores que ellas?

27 וּמִי־מִמְּכֶם יוֹגֶה וְיוּכַל לְהוֹסִיף עַל־קוֹמָתוֹ גַּם אַמָּה אֶחָת׃

Mas quien de voſotros podrá congoxandoſe annidir à ſu eſtatura vn cobdo.

28 וְעַל־מַלְבּוּשׁ מַה־תּוּגְיוּן הִתְבּוֹנְנוּ אֶת־שׁוֹשַׁנֵּי הַשָּׂדֶה אֵיךְ יִצְמָחוּ אֵינָם עֹמְלִים וְאֵינָם טוֹוִים׃

Y por el veſtido porque os congoxeys? Apprended de los lyrios del campo, como crecen: no trabajan ni hilan:

ϛ'.

23. Ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον;

Mais ſi ton œil eſt malin, tout ton corps ſera tenebreux: ſi donc la lumiere qui eſt en toi ſont tenebres, combien grandes ſeront ces tenebres-la?

24. Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

Nul ne peut ſeruir à deux maiſtres: car ou il haira l'vn, & aimera l'autre, ou il ſe tiendra à l'vn, & meſpriſera l'autre. vous ne pouuez ſeruir à Dieu & à Mammon.

25. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τὶ ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

Pourtant ie vous di, n'ayez point ſouci pour voſtre vie, que vous mangerez, & que vous boirez, ne pour voſtre corps, dequoi vous ſerez veſtus: la vie n'eſt-elle pas plus que la nourriture, & le corps plus que le veſtement.

26. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

Regardez aux oiſeaux de l'air: car ils ne ſement, ni ne moiſſonnẽt, ni n'aſſemblent en greniers, & voſtre Pere celeſte les nourrit, n'eſtes-vous pas beaucoup plus excellens qu'eux?

27. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

Et qui eſt celui d'entre vous, qui par ſon ſouci puiſſe adiuſter à ſa ſtature vne coudee?

28. Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει.

Et pourquoi eſtes-vous en ſouci du veſtement? apprenez bien comme croiſſent les lis des champs: ils ne trauaillent, ni ne filent.

CAP. VI.

23. Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebrę ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt?

But if thine eye be wicked / then all thy bodie ſhalbe darke. Wherefore if the light that is in thee / be darkenes / how great is that darkenes?

24. Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum cõtemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.

No man can ſerue two maſters: for either he ſhal hate the one / and loue the other, or els hee ſhal leane to the one, and deſpiſe the other. Ye can not ſerue God and riches.

25. Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quam eſca: & corpus plus quam veſtimentum?

Therefore I ſay vnto you / bee not carefull for your life / what ye ſhall eate, or what ye ſhal drinke: nor yet for your bodie, what yee ſhall put on. Is not the life more worth then meate? and the body then rayment?

26. Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis?

Beholde the foules of the heauen: for they ſowe not / neither reape / nor carie into the barnes: yet your heauenly Father feedeth thẽ. Are yee not much better then they?

27. Quis autem veſtrûm cogitans, poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

Which of you by taking care / is able to adde on cubite vnto his ſtature?

28. Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodo creſcũt: non laborant, neque nent.

And why care ye for rayment? Learne / how the lilies of the fielde do growe: they labour not / neither ſpinne.

Das VI. Capitel.

23. Wenn aber dein auge ein ſchalck iſt / ſo wirdt dein gantzer leib finſter ſein. Wenn aber das liecht / das in dir iſt / finſterniß iſt / wie groß wird denn die finſterniß ſelber ſein?

Men naar dit øye er en Skalck / da bliffuer alt dit Legeme mørckt / der ſom det liuſſ / der er i dig / er mørckhed / Huor ſtort bliffuer da mørcket i ſig ſelff?

24. Niemand kan zweyen HErrn dienen / Entweder er wirdt einen haſſen / vnd den andern lieben / Oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Jr köndt nicht Gott dienen / vnd dem Mammon.

Ingen kan tiene tho Herrer / Thi hand ſkal enten hade den ene / oc elſke den anden / Eller hand ſkal holde ſig til den ene / oc foracte den anden. J kunde icke tiene Gud oc Mammon.

25. Darumb ſage ich euch: Sorget nicht für euer Leben / was jhr eſſen vnd trincken werdet / auch nicht für euren Leib / was jr anziehen werdet. Jſt nicht das leben mehr denn die ſpeiſe? vnnd der leib mehr denn die kleidung?

Der faare ſiger ieg eder / Sørger icke for eders liff / huad i ſkulle æde oc dricke / Jcke heller for eders Legeme / huad i ſkulle i føre eder. Er icke liffuit mere end Maden? Oc Legemet mere end Klæderne?

26. Sehet die vogel vnter dem Himel an / ſie ſeen nicht / ſie erndten nicht / ſie ſammlen nicht in die Scheuren / vnnd euer himliſcher Vater nehret ſie doch. Seidt jhr denn nicht vil mehr denn ſie?

Seer til Fulene vnder Himmelen / De ſaa icke / de høſte icke / de ſancke icke i Laden / oc eder Himmelſke Fader føder dem alligeuel. Ere icke i meget mere end de?

27. Wer iſt vnter euch / der ſeiner lenge eine ellen zuſetzen müge / ob er gleich darumb ſorget?

Huo er blant eder / ſom kand gøre ſig en aln lengre / alligeuel at hand ſørger der faare.

28. Vnnd warumb ſorget jhr für die kleidung? Schauet die Lilien auff dem felde / wie ſie wachſen / Sie arbeiten nicht / auch ſpinnen ſie nicht.

Oc hui ſørge i for Klæderne / Skuer de Lilier paa Marcken / huorledis de voxe / De arbeyde icke / de ſpinde ock icke.

Kapitola VI.

23. Pakli oko twé bude neſſlechetné wſſecko tělo twé bude tmawé. Protož geſtliže ſwětlo kteréž geſt w tobě tmy gſau / ty tmy kterak weliké budau?

Jeſliby záś oko twoie złośćiwe było / wſzytko ćiáło twoie ćiemne będźie / Jeſli tedy świátło ktore ieſt w tobie ćiemnośćia ieſt / ſamá ćiemność iákoż wielka ieſt?

24. Žádný nemůže dwěma Panům ſlaužiti. Aneb gednoho nenáwiděti bude / a druhého milowati: aneb gednoho ſtrpij / a druhého potupij. Nemuožete Bohu ſlaužiti a Mammoně.

Żaden nie może dwiemá pánom ſłużyć / gdyż abo iednego będźie miał w nienawiśći / á drugiego miłowáć będźie / abo przy iednym zoſthánie / a drugiego wzgárdźi: Nie możecie bogu ſłużyć y Mámmonie.

25. Protož prawijm wám / Nepečugte o žiwot wáſs cobyſſte gedli aneb pili / ani o tělo waſſe wečbyſſte ſe obláčeli: wſſak žiwot wijce wážij nežli pokrm / a tělo wjce ne žli oděw.

Dla tego wám powiedam / Nie troſzczćie ſie o żywot wáſz / cobyśćie iedli abo cobyśćie pili / ani o ciáło wáſze w czymbyśćie chodźili: A záż duſzá nie ieſt ważnieyſza niż pokarm? y ciáło niżli odźienie?

26. Hleďte na Ptactwo Nebeſké / žeť neſegij ani žnau / ani ſhromažďugij do Stodol / a wſſak Otec waſs Nebeſký krmij ge.

Pátrzayćie na ptaki niebieſkie / bo áni śieią / áni żną / ani zbieráią do gumien / á wżdy Oćiec wáſz niebieſki żywi ie / Izali wy nie ieſteśćie dáleko ważnieyſzy niż oni?

27. Wy pak mnohem wětſſý gſte nežli oni. A kdo z wás pečliwé myſle / může přidatj ku poſtawě ſwé loket geden?

A ktoż z was troſkliwie myſlac / może przydać ku wzroſtowi ſwemu łokieć ieden?

28. A o oděw proč pečugete? Patřte na kwijtij Polnij kterakk roſte / ne pracuge ani přede.

A o odźienie przeczże ſie fráſuiećie? vznaycie iáko lilie polne roſthą / nie pracuią ſie áni przędą.

ו

29 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֵּין דְּאָף־לָא שְׁלֶימוֹן בְּכֻלֵּהּ שׁוּבְחֵהּ אֶתְכַּסִּי אַיְךְ חֲדָא מֶנְּהֵין׃

Nondimeno io vi dico, che ne pur Salomone in tutta la ſua gloria, fu coſi veſtito come vn di queſti.

30 אֶן דֵּין לַעֲמִירָא דְּחַקְלָא דְּיוֹמָנָא אִיתוֹהִי וּמְחָר נָפֵל בְּתַנּוּרָא אַלָהָא הָכַנָא מַלְבֵּשׁ לָא סַגִּי יַתִּיר לְכוֹן זְעוּרַי הַיְמָנוּתָא׃

Hor ſe Iddio veſte coſi l'herba del campo, che hoggi è, e domane ſi mette nel forno, nō veſtira egli molto maggiormente voi, o huomini di poca fede?

31 לָא הָכִיל תֶּאצְפּוּן אָו תֵּאמְרוּן מָנָא נֵאכוּל אָו מָנָא נֶשְׁתֵּא אָו מָנָא נֶתְכַּסֵּא׃

Non vi pigliate dunque affanno, dicendo, Che mangiaremo noi, ò che beueremo, ò di che ci veſtiremo?

32 כֻּלְּהֵין גֵּיר הָלֵין עַמְמֵא הוּ דְּעָלְמָא בָּעֵין לְהֵין אֲבוּכוּן דֵּין דְּבַשְׁמַיָּא יָדַע דְּאָף לְכוֹן מֶתְבַּעְיָן הָלֵין כֻּלְּהֵין׃

(Imperoche tutte queſte coſe le cercano i Gentili) perche il voſtro Padre celeſte ſa bene che voi hauete biſogno di tutte queſte coſe.

33 בְּעוֹ דֵּין לוּקְדַם מ מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא וכ וְזַדִּיקוּתֵהּ וְכֻלְּהֵין הָלֵין מ מֶתְתּוֹסְפָן לְכוֹן׃

Ma cercate primamente il regno di Dio, e la ſua giuſtitia, e tutte queſte coſe vi s'aggiugneranno.

34 לָא הָכִיל תֶּאצְפּוּן דְּמָחָר הוּ גֵּיר מָחָר יֶצֵּף דִּילֵהּ סָפֵק לֵהּ לְיוֹמָא בִּישְׁתֵהּ׃

Non vi pigliate dunque penſiero per il giorno di domane; perche il giorno di domane ſi pigliarà penſiero de le coſe ſue. Baſta bene a ciaſcun giorno la ſua afflittione.

ז

1 לָא תְדוּנוּן דְּלָא תֶתְדִּינוּן׃

Non giudicate: accioche voi non ſiate giudicati.

2 בְּדִינָא גֵּיר דְּדָיְנִין אַנְתּוּן תֶּתְדִּינוּן וּבְכַיְלְתָא דְּמְכִילִין אַנְתּוּן מֶתְתְּכִיל לְכוֹן׃

Imperoche con qual giuditio voi giudicate, con tale ſarete giudicati: E con qual miſura voi miſurate, a vicenda ſara miſurato a voi dalli altri.

ו

29 אֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־שְׁלֹמֹה בְּכָל־כְּבוֹדוֹ לֹא הָיָה לָבוּשׁ כְּאֶחָד מֵהֵמָּה׃

Mas digo os, que ni aun Salomon con toda ſu gloria fue veſtido anſi como vno de ellos.

30 וְאִם אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר הַיּוֹם יֵשׁ וּמָחָר לַתַּנּוּר יֻשְׁלַךְ אֱלֹהִים כָּכָה הִלְבִּישׁ הֲלֹא יוֹתֵר אֶתְכֶם קְטַנֵּי אֱמוּנָה׃

Y ſi la yerua del campo, que oy es, y mannana es echada en el horno, Dios la viſte anſi, no hara mucho mas à voſotros hombres de poca fe?

31 עַל־כֵּן לֹא תּוּגְיוּן לֵאמֹר מַה־נֹּאכַל אוֹ מַה־נִּשְׁתֶּה אוֹ בַּמֶּה־נִּכְסֶה׃

No os congoxeys pues diziendo, que comeremos, o que beueremos, a cōque nos cubriremos.

32 כִּי־כָל הָאֵלֶּה הַגּוֹיִם יִדְרְשׁוּ כִּי יוֹדֵעַ אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הוּא כִּי־צְרִיכִים אַתֶּם לְכָל אֵלֶּה׃

Porque las Gentes buſcan todas eſtas coſas. Porque vueſtro Padre celeſtial ſabe que de todas eſtas coſas teneys neceſſidad.

33 לָכֵן בַּקְּשׁוּ בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְאֶת צִדְקָתוֹ וְכָל־אֵלֶּה יִנָּתְנוּ לָכֶם׃

Mas buſcad primeramente el Reyno de Dios, y ſu juſticia, y todas eſtas coſas os ſerán annididas.

34 וְאַל תּוּגְיוּן לְמָחָר כִּי־יוֹם הַמָּחֳרָת יוֹגֶה בְּעַצְמוֹ תִּשְׁפַּק לַיּוֹם רָעָתוֹ׃

Anſique, no os congoxeys por lo de mannana: que el mannana traerá ſu congoxa; baſta àl dia ſu afflicion.

ז

1 אַל־תִּשְׁפְּטוּ וְלֹא־תִשָּׁפְטוּ׃

No juzgueys: porque tambien no ſeays juzgados.

2 כִּי־בְּאֵיזֶה מִשְׁפָּט תִּשְׁפְּטוּ אַתֶּם תִּשָּׁפְטוּ וּבְאֵיזוֹ מִדָּה תָּמֹדּוּ גַּם יִמַּד לָכֶם׃

Porque con el juyzio que juzgays, ſereys juzgados: y con la medida que medis, con ella os bolverán à medir.

ϛ'.

29. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

Neantmoins ie vous di que Salomon meſme en toute ſa gloire, n'a point eſté accouſtré comme l'vn d'cieux.

30. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

Si Dieu donc reueſt ainſi l'herbe des champs qui eſt auiourd'hui, & demain eſt miſe au four, ne vous reueſtira-il pas beaucoup pluſtoſt, ô gens de petite foy?

31. Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα.

Ne ſoyez donc point en ſouci, diſans, Que mangerons-nous? ou que boirons-nous? ou dequoi ſerons-nous veſtus?

32. Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

(Veu que les Payens recerchent toutes ces choſes) car voſtre Pere celeſte cognoiſt que vous auez beſoin de toutes ces choſes-la.

33. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Mais cerchez premierement le regne de Dieu, & ſa iuſtice, & toutes ces choſes vous ſeront baillees par deſſus.

34. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Ne ſoyez donc point en ſouci pour le lendemain, car le lendemain ſe ſouciera pour ſoi-meſme: à chaque iour ſuffit ſa peine.

ΚΕΦΑΛ. ζ'.

ΜῊ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.

Ne iugez point, afin que vous ne ſoyez point iugés.

2. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Car de tel iugement que vous iugerez, ſerez-vous iugés: & de telle meſure que vous meſurerez, on vous meſurera d'autre part.

CAP. VI.

29. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis.

Yet I ſay vnto you/ that euen Solomon in all his glory was not arayed like one of theſe.

30. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei?

Wherfore if God ſo clothe the graſſe of the field/ which is to day/ and to morow is caſt into the ouen/ ſhal he not do much more vnto you/ O ye of litle faith?

31. Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur.

Therefore take no thought/ ſaying/ What ſhall we eate? or what ſhall we drinke? or where with ſhal we be clothed?

32. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter quia his omnibus indigetis.

(For after all theſe things ſeeke the Gentiles) for your heauenly Father knoweth/ that ye haue neede of all theſe things.

33. Quærite ergo primum regnum Dei & iuſtitiā eius: & hæc omnia adiicientur vobis.

But ſeeke ye firſt the kingdome of God/ and his righteouſnes/ and all theſe things ſhal be miniſtred vnto you.

34. Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibiipſi, ſufficit diei malitia ſua.

Care not then for the morow: for the morow ſhall care for it ſelfe: the day hath ynough with his owne griefe.

CAP. VII.

NOlite iudicare, ut non iudicemini.

Iudge not/ that ye be not iudged.

2. In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.

For with what iudgement yee iudge/ ye ſhalbe iudged/ and with what meaſure ye mete/ it ſhall bee meaſured to you againe.

Das VI. Capitel.

29. Ich ſage euch/ daß auch Salomon in aller ſeiner herrligkeit nicht bekleidet geweſen iſt/ als derſelbigen eins.

Jeg ſiger eder/ At icke end Salomon i al ſin Herlighed vaar ſaa klæd/ ſom en aff dem.

30. So denn Gott das graß auff dem felde alſo kleidet/ das doch heute ſtehet/ vnd morgen inn den offen geworffen wirdt/ Solt er das nicht vil mehr euch thun/ o jr kleinglaubigen?

Klæder da Gud det Greſſ ſaa paa marcken/ ſom dog i dag ſtaar/ oc i morgen kaſtis i onen/ Skulde hand icke meget mere gøre eder det? O i lidet troendis.

31. Darumb ſolt jr nicht ſorgen/ vnnd ſagen: Was werden wir eſſen? Was werden wir trincken? Womit werden wir vns kleiden?

Der faare ſkulle i icke ſørge ock ſige/ Huad ſkulle wi æde? Huad ſkulle wi dricke? Huor met ſkulle wi klæde oſſ?

32. Nach ſolchem allen trachten die Heiden/ denn euer himliſcher Vater weiß/ daß jr des alles bedörffet.

Effter alt ſaadant ſøge Hedninge/ Thi eder Himmelſke Fader veed/ at i haffue alt dette behoff.

33. Trachtet am erſten nach dem Reich Gottes/ vnnd nach ſeiner gerechtigkeit/ ſo wirdt euch ſolches alles zufallen.

At ſpører førſt Guds rige/ oc Hans retfertighed/ Saa ſkal alt ſaadant tilfalde eder.

34. Darumb ſorget nicht für den andern morgen/ denn der morgend tag wirdt für das ſeine ſorgen. Es iſt genug/ daß ein jeglicher tag ſein eigen plage habe.

Sorger der faare icke for den anden morgen/ Thi den dag i morgen ſkal ſørge for ſig ſelff. Det er nock/ at huer dag haffuer ſin egen Plage.

Das VII. Capitel.

RIchtet nicht/ auff daß jhr nicht gerichtet werdet.

DØmmer icke/ at i ſkulle icke dømmis.

2. Denn mit welcherley gerichte jr richtet/ werdet jr gerichtet werden/ Vnd mit welcherley maß jhr meſſet/ wird euch gemeſſen werden.

Thi met huilken Dom i dømme/ ſkulle i oc dømmis / Oc met huad Maade i maale / ſkal eder maalis.

Kapitola VI.

29. A giſtě prawjm wám/ že ani Sſalomaun we wſſý Sláwě ſwé nebyl tak odijn/ yako gedno z nich.

A ia wam powiedam/ iż áni Sálomon we wſzytkiey chwale ſwey nie był przyobleczon iáko iedná z tych.

30. A poněwadž trávu polnij/ kteráž dnes geſt/ a zýtra w kůpu bywá ſložena/ Bůh tak odijwá/ čjm wjce wás/ ó malé wijry?

Jeſliż tedy trawe polna ktora dźiś ieſt/ á nazaiutrz bywa w piec wrzucona/ Bog thák przyodźiewa/ á zaż was nie dáleko wiecey/ o máło vfáiacy?

31. Protož nepečůgte řijkagijce: Co budeme gijſti/ aneb co budeme pijti/ aneb čijm ſe budeme odijwati?

Nie badźcie thedy troſkliwi/ mowiac/ Coż bedźiem ieść/ ábo co bedziem pić/ ábo czym przyodźiani bedźiemy?

32. Neb těchto wſſech wěcý Pohaně wyhledáwagj. Wijť zagiſtě Otec wáſs Nebeſký/ že těch wſſech wěcý potřebugete.

(Bo ćie o tym wſzytkim pogáni pytáia) Abowiem oćiec wáſs niebieſki wie że tego wſzytkiego potrzebuiećie.

33. Hledaytež tehdy nayprw Králowſtwij božijho/ a Sprawedlnoſti geho/ a tyto wſſeckny wěcy budau wám přidány.

Ale ſzukayćie naprzod Kroleſtwá Bożego/ y ſpráwiedliwośći iego. á ty wſzythki rzeczy beda wam przydane.

34. Protož nepečůgte o zaytřegſſý den/ nebo zaytřegſſý den pečowati bude ſám o ſebe. Doſtiť zagiſte má den na ſwém trápenij.

Nie troſzczćie ſie o iutrze/ ábowiem iutrzeyſzy dźień oſwoie potrzeby troſkáć ſie bedźie: Doſyćći ma dźień ná ſwym vtrapieniu.

Kapitola VII.

NEſudete/ abyſſte nebyli ſauzeni. (Ne odſuzugte/ abyſſte nebyli odſauzeni.)

NIe ſadźcie/ ábyśćie nie byli ſadzeni.

2. Neb yakým ſaudem budete ſauditi/ týmž budete ſauzeni. A kterau měrau budete měřiti/ tauž bude wám odměřeno.

Abowiem ktorym ſadem ſadźićie/ ſadzeni bedźiećie/ y ktora miára mierzyćie/ záſie wam odmierzono bedźie/

ז

3 מָנָא דֵין חָזֵא אַנְתְּ לְגֶלָא דַבְעַיְנֵהּ דַאחוּךְ וְקָרִיתָא דַבְעַיְנָךְ לָא בָּחַר אַנְתְּ׃

E perche guardi tu la feſtucà, che è ne l'occhio del tuo fratello, e non auuertiſci la traue, che è ne l'occhio tuo?

4 אַו אַיכַנָא אָמַר אַנְתְּ לַאחוּךְ שְׁבוּק אַפֵּק גֶּלָא מֶן עַיְנָךְ וְהָא קָרִיתָא בְּעַיְנָךְ׃

Ouero come dici tu al tuo fratello, Laſſa che io ti caui vna feſtuca de l'occhio, & ecco ne l'occhio tuo v'è vna traue?

5 נָסֵב בַאפֵּא אַפֵּק לוּקְדַם קָרִיתָא מֶן עַיְנָךְ וְהָיְדֵין נֶתְבְּחַר לָךְ לְמַפָּקוּ גֶּלָא מֶן עַיְנֵהּ דַאחוּךְ׃

Hipocrita, caua primamente quella traue fuor del tuo occhio, & allora vedrai bene à cauar la feſtuca de l'occhio del tuo fratello.

6 לָא תֶתְּלוּן קוּדְשָׁא לְכַלְבֵא וְלָא תַרְמוּן מ
מַרְגָּנְיָתְכוּן קְדָם חֲזִירֵא
דַלְמָא נְדוּשׁוּן אֶנֵין בר
בְּרַגְלַיְהוּן וְנֵהְפְּכוּן יבז
נְבַזְעוּנָכוּן׃

Non date quel ch'è ſanto à i cani, ne gittate le voſtre perle dinanzi à i porci: accioche talora non le calpeſtino co i piedi loro, e riuoltandoſi non vi lacerino.

7 שְׁאֶלוּ וְנֶתְיְהֵב לְכוּן בְּעוֹ וְתֶשְׁכְּחוּן קְשׁוֹ וְנֶתְפְּתַח לְכוּן׃

Domandate, e ſarauui dato: cercate, e trouarete: battete, e ſarauui aperto.

8 כֻּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וּדְבָעֵא מֶשְׁכַּח וּלְאַינָא דְנָקֶשׁ מֶתְפְּתַח לֵהּ׃

Imperoche, chiunque domanda, riceue, e chiunque cerca, troua: & à chi batte, ſara aperto.

9 אַו מַנוּ מֶנְכוּן גַּבְרָא דְנֶשְׁאֲלִיוּהִי בְּרֵהּ לַחְמָא לְמָא כֵאפָא מוּשֵׁט לֵהּ׃

Imperoche chi è di voi huomo alcuno, dal quale ſe'l ſuo figliuolo domandara del pane, gli dia vna pietra?

ז

3 לָמָּה תִּרְאֶה אֶת־חֲשַׁשׁ בְּעֵין אָחִיךָ וְאֵת קוֹרָה בְּעֵינְךָ לֹא־תָבִין׃

Y porque miras el ariſta que eſtá en el ojo de tu hermano: y no echas de ver la viga que eſtá en tu ojo?

4 אוֹ אֵיךְ תֹּאמַר לְאָחִיךָ הֶרֶף וְאַטִּיל אֶת־חֲשַׁשׁ מֵעֵינֶךָ וְהִנֵּה הַקּוֹרָה הִיא בְּעֵינֶךָ׃

O como dirás à tu hermano, Eſpera echaré de tu ojo el ariſta: y hea qui vna viga en tu ojo?

5 הַחֲנֵף הָטֵיל בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־הַקּוֹרָה מֵעֵינֶךָ וְאָז תִּרְאֶה לְהָטֵל אֶת־חֲשַׁשׁ מֵעֵין אָחִיךָ׃

Hypocrita, echa primero la viga de tu ojo: y entonces miraràs en echar el ariſta del ojo de tu hermano.

6 לֹא תִתְּנוּ אֶת־הַקֹּדֶשׁ לַכְּלָבִים וְלֹא תַשְׁלִיכוּ אֶת־פְּנִינִים לִפְנֵי הַחֲזִירִים פֶּן־יִרְמְסוּ אוֹתָם בְּרַגְלֵיהֶם וְיָשׁוּבוּ וְגַם יְסַחֲבוּ אֶתְכֶם׃

No deys lo ſancto à los perros: ni echeys vueſtras perlas delante de los puercos: porque no las rehuellen con ſus pies, y bueluan y os deſpedacen.

7 שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם בַּקְּשׁוּ וְתִמְצָאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח לָכֶם׃

Pedid, y darſeoshá. Buſcad, y halla-reys. Tocad, y abrirſeos há.

8 כִּי־כָל־הַשּׁוֹאֵל יִקַּח וְהַמְבַקֵּשׁ יִמְצָא וַאֲשֶׁר דּוֹפֵק יִפָּתַח לוֹ׃

Porque qualquiera que pide, recibe: y el que buſcà, halla: y àl que toca, ſe abre.

9 אוֹ־מִי־אָדָם יֵשׁ־מִכֶּם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יִשְׁאַל בְּנוֹ לֶחֶם וְיִתֶּן לוֹ אָבֶן׃

Que hombre ay de voſotros à quien ſi ſu hijo pidiere pan, darlehaà vna piedra?

ζ'.

3. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;

Et pourquoi regardes-tu le feſtu qui eſt en l'œil de ton frere, & tu n'apperçois pas vn cheuron qui eſt ên ton œil?

4. Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σοῦ.

Ou comment dis-tu à ton frere, Permets que i'oſte de ton œil ce feſtu, & voici vn cheuron en ton œil?

5. Ὑποκριτὰ ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου

Hipocrire, oſte premierément de ton œil le cheuron, & adonc tu regarderas le moyen d'oſter le feſtu hors de l'œil de ton frere.

6. Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Ne donnez point les choſes ſainctes aux chiens, & ne iettez point vos perles au deuant des pourceaux, de peur qu'ils ne les foulent à leurs pieds, & ſe retournans ne vous deſchirent.

7. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε. καὶ εὑρήσετε. κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Demandez, & il vous ſera donné: cerchez, & vous trouuerez: heurtez, & il vous ſera ouuert.

8. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Car quiconque demande, il reçoit: & quiconque cerche, il trouue: & il ſera ouuert à celui qui heurte.

9. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;

Et qui ſera meſme l'homme d'entre vous qui donne vne pierre à ſon fils, s'il lui demande du pain?

3. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

And why ſeeſt thou the mote/ that is in thy brothers eye/ & perceiueſt not the beame that is in thine owne eye?

4. Aut qumodo dicis fratri tuo, Sine eiiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo?

Or howe ſayeſt thou to thy brother/ Suffer me to caſt out the mote out of thine eye/ & behold a beame is in thine owne eye.

5. Hypocrita, eiice primũ trabem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere feſtucam de oculo fratris tui.

Hypocrite/ firſt caſt out the beame out of thine owne eye/ & then ſhalt thou ſee clerely to caſt out the mote out of thy brothers eye.

6. Nolite dare ſanctum canibus: neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & cõverſi dirumpant vos.

Giue yee not that which is holy/ to dogges/ neither caſt yee your pearles before ſwyne/ leaſt they tread them vnder their feete/ and turning againe ſhall to rent you.

7. Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

Aſke/ and it ſhal be giuen you: ſeeke/ and ye ſhall finde: knocke/ and it ſhalbe opened vnto you.

8. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

For whoſoeuer aſketh/ receiueth: and he that ſeeketh/ findeth: and to him that knocketh/ it ſhall be opened.

9. Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, nunquid lapidem porriget ei?

For what man is there among you/ which if his ſonne aſke him bread/ would giue him a ſtone?

3. Was ſiheſt du aber den Splitter in deines Bruders auge/ vnnd wirſt nicht gewar des Balcken in deinem auge?

Hui ſeer du Skeffuen i din broders øye/ oc acter icke Bielcken i dit øye?

4. Oder wie darffſt du ſagen zu deinem Bruder: Halt/ ich wil dir den Splitter auß deinem auge ziehen/ vnnd ſihe/ ein Balcke iſt in deinem auge.

Eller huorledis tørſt du ſige til din Broder/ Holt/ Jeg vil tage dig Skeffuen aff dit øye/ Oc ſee/ Der er en Bielcke i dit øye.

5. Du Heuchler/ zeuch am erſten den Balcken auß deinem auge/ darnach beſihe/ wie du den Splitter auß deines Bruders auge zieheſt.

Du Oyenſkalck/ tag førſt Bielcken aff dit øye/ Oc ſee ſaa til/ at du kant tage Skeffuen aff din broders øye.

6. Ihr ſolt das Heiligthumb nicht den hunden geben/ vnnd eure Perlen ſolt jhr nicht für die Seu werffen/ auff daß ſie dieſelbigen nicht zutretten mit jhren füſſen/ vnd ſich wenden/ vnd euch zureiſſen.

J ſkulle icke giffue Hunde Helligdomen/ oc i ſkulle icke kaſte eders Perler vor Suin/ At de ſkulle icke træde dem met deris Føder/ Oc vende dem om/ oc riffue eder ſønder.

7. Bittet/ ſo wird euch gegeben/ Suchet/ ſo werdet jhr finden/ Klopffet an/ ſo wird euch auffgethan.

Beder/ ſaa ſkal eder giffuis/ Leder/ ſaa ſkulle i finde/ Bancker/ ſo ſkal eder opladis.

8. Denn wer da bittet/ der empfehet/ vnd wer da ſuchet/ der findet/ vnd wer da anklopfft/ dem wirdt auffgethan.

Thi huo ſom beder/ hand faar/ Oc huo ſom leder/ hand finder/ Oc huo ſom bancker hannem ſkal opladis.

9. Welcher iſt vnter euch Menſchen/ ſo jhn ſein Sohn bittet vmbs Brot/ der jhm einen Stein biete?

Huilket Menneſke er blant eder/ der ſom hans ſøn beder hannem om Brød/ at hand biuder hannem en Sten?

3. Co pak widijſs mrwu w oku Bratra twého? a břewna w oku twém newidijſs?

Rczemu obaczaſz zdzblo ktore ieſt woku brátha twego/ a bierzmá ktore ieſt woku twym/ nie obaczaſz?

4. Aneb kterak dijſs bratru twému: Bratře/ nech ať wywrhu mrwu z oka twého/ a hle břewno geſt w oku twém?

Abo iáko mowiſz brátu twemu Dopuśćiż ći wyimę zdzblo z oká twego/ á oto bierzmo ieſt w oku twoim?

5. Pokrytče/ wywrz naypřw břewno z oka twého/ a tehdy prohlédneſs/ aby wyňal mrwu z oka bratra twého.

Pokrythy cżlowiecze/ wyimi pierwey ono bierzmo z oka twego/ á tedy przeyzryſz/ abyś wyiął zdzblo z oka brátá twego.

6. Nedáwayte Swatého Pſuom/ aniž mecte Perel ſwých před Swině/ ať ſnad nepotlačij gich nohama ſwýma: a Pſy obrátijce ſe/ roztrhagij wás.

Nie dawayćie pſom tho co ieſt świetego/ áni mieććie perel wáſzych przed świnie/ by ich kiedy nie podepthaly nogámi ſwemi/ y obroćiwſzy ſie aby nie podrápaly was.

7. Proſte/ a budeť wám dáno: hledayte/ a naleznete: tlucte/ a bude wám otewřijno.

Proſćie á bedźie wam dano/ ſzukayćie a naydźiećie/ kolaććie a bedźie wam otworzono.

8. Každý zagiſté kdož proſý/ béře: a kdož hledá/ nalézá: a tomu kterýž tluče/ bude otewřijno.

Abowiem wſzelki ktory proſi/ bierze/ á kto ſzuka/ nayduie/ á temu co kołáce/ otworzono bedźie.

9. Nebo kterýž wás geſt člowěk/ kterehožto kdyby proſyl Syn geho za chleb/ ý zdali kamene podá gemu?

A ktoż z was ieſt cżlowiek ktorego ieſliby ſyn prośił o chleb/ iż ali mu poda kámien?

ז

10 וְאֶן נוּנָא נֶשְׁאֲלִיוּהִי לְמָא חֶוְיָא מוֹשֶׁט לֵהּ׃

E s'egli domandara vn peſce, gli porgera egli vn ſerpente?

11 וְאֶן הָכִיל אַנְתּוּן דְּבִישֵׁא אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן מוֹהַבְתָא טָבָתָא לְמֶתַּל לִבְנַיְכוּן כְּמָא יַתִּירָאִית אֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא יִתֵּל טָבָתָא לְאַילֵין דְּשָׁאֲלִין לֵהּ׃

Se voi dunque, che ſete maluagi, ſapete dar buone coſe à voſtri figliuoli: quanto piu il Padre voſtro che è ne cieli, dara de beni à coloro che gliene domandano?

12 כֹּל מָא דְּצָבֵיתּוּן דְּנֶעְבְּדוּן לְכוּן בְּנַיְנָשָׁא הָכַנָּא אָף אַנְתּוּן עֲבֶדוּ לְהוֹן הָנַו גֵּיר נָמוֹסָא וַנְבִיֵא׃

Tutte le coſe dunque che voi volete che gli huomini facciano à voi, coſi le fate ancor voi à loro: percioche queſta è la Legge & i Profeti.

13 עוּלוּ בְּתַרְעָא אֲלִיצָא דְּפַתְיָא הוּ תַּרְעָא וּרְוִיחָא אוּרְחָא אֵידָא דְּמוֹבְלָא לְאַבְדָנָא וְסַגִּיאֵא אֶנּוּן אַילֵין דְּאָזְלִין בָּהּ׃

Entrate per la porta ſtretta: percioche la porta larga, e la via ſpatioſa, è quella che conduce à la perditione. e molti ſono che entrano per eſſa.

14 מָא קַטִּין תַּרְעָא וַאֲלִיצָא אוּרְחָא אֵידָא דְּמוֹבְלָא לְחַיֵּא וַזְעוּרֵא אֶנּוּן אַילֵין דְּמֶשְׁכְּחִין לָהּ׃

Perche la porta anguſta, e la via ſtretta è quella che conduce à la vita: e pochi ſono che la trouino,

15 אֶזְדַּהֲרוּ מֶן נְבִיֵא דַּגָּלֵא דְּאָתֵין לְוָתְכוּן בִּלְבוּשָׁא דְּאֶמְרֵא מֶן לְגַו דֵּין אִיתַיְהוּן דֵּאבֵא חָטוֹפָא׃

Guardateui da i falſi profeti, liquali vengono à voi con veſtimenti di pecore, ma dentro ſon lupi rapaci.

16 מֶן פֵּאְרַיְהוּן דֵּין תֶּדְעוּן אֶנּוּן לְמָא לָקְטִין מֶן כּוּבָא עֶנְבֵא אוֹ מֶן קוּרְטְבָא תְּאֵנֵא׃

Voi li conoſcerete da i frutti loro. Coglieſi mai da le ſpine vua? o fichi da i triboli?

ז

10 וְאִם דָּג יִשְׁאַל הֲיִתֵּן לוֹ נָחָשׁ׃

Y ſi le pidiere peſcado, darleha ſerpiente?

11 וְאִם אַתֶּם אֲשֶׁר רָעִים הוֹיִים תֵּדְעוּ לָתֵת מַתָּנוֹת טוֹבוֹת לִבְנֵיכֶם כַּמָּה יוֹתֵר אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִתֵּן טוֹבוֹת לְשׁוֹאֲלָיו׃

Pues ſi voſotros, ſiendo malos, ſabeys dar buenas dadiuas à vueſtros hijos, vueſtro Padre que eſtá en los cielos quanto mas dará buenas coſas à los que piden deel?

12 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר תִּרְצוּ כִּי־יַעֲשׂוּ לָכֶם הָאֲנָשִׁים כָּכָה גַּם אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם כִּי זֹאת הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים׃

Anſi que, todas las coſas que querriades que los hombres hizieſſen convoſotros, anſi tambien hazed voſotros con ellos: porque eſta es la Ley, y los prophetas.

13 בֹּאוּ בְּעַד שַׁעַר אָטוּם כִּי־רָחָב הַשַּׁעַר וּרְחָבָה הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר מוֹלִיךְ לַאֲבַדּוֹן וְרַבִּים הָיוּ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָהּ׃

Entrad pour la puerta eſtrecha: porque el camino que lleua à perdicion, es ancho y eſpacioſo: y los que van porel, ſon muchos.

14 כִּי־אָטוּם הַשַּׁעַר וְצָרָה הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר מוֹלִיךְ אֶל־הַחַיִּים וּמְעַטִּים הֵם אֲשֶׁר יִמְצָאוּהָ׃

Porque la puerta es eſtrecha, y angoſto el camino que lleua à la vida: y pocos ſon los que lo hallan.

15 הִשְׁתַּמְּרוּ מִנְּבִיאֵי שֶׁקֶר אֲשֶׁר בָּאִים אֲלֵיכֶם בְּבִגְדֵי הַצֹּאן וּבְקִרְבָּם הָיוּ זְאֵבִים טֹרְפִים׃

Tambien, Guardaos de los falſos prophetas, que vienen à voſotros con veſtidos de ouejas: mas dedentro ſon lobos robadores.

16 מִפִּרְיָמוֹ תֵּדְעוּ אוֹתָם הֲיִלְקְטוּ מִקּוֹצִים עֲנָבִים אוֹ מִדַּרְדָּרִים תְּאֵנִים׃

Por ſus frutos los conocereys. Cogenſe vuas de los eſpinos? ohigos de los eſcambrones?

ζ.

10. Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

Et s'il lui demande du poiſſon, lui donnera-il vn ſerpent?

11. Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Si donc vous, combien que vous ſoyez mauuais, ſauez bien donner à vos enfans choſes bonnes: combien plus voſtre Pere qui eſt és cieux, donnera-il des biens à ceux qui les lui demandent?

12. Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Toutes les choſes donc que vous voulez que les hommes vous facent, faites les leur auſsi ſemblablement: car c'eſt là la Loy & les Prophetes.

13. Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.

Entrez par la porte eſtroite: car c'eſt la porte large & le chemin ſpacieux qui mene à perdition, & beaucoup y en à qui entrent par icelle.

14. Ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

Csr la porte eſt eſtroite & le chemin eſtroit qui mene à la vie: & peu y en à qui le trouuent.

15. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.

Or donnez-vous garde des faux prophetes, qui vienent à vous en habit de brebis, mais par dedans ils ſont loups rauiſſans.

16. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

A leurs fruicts les cognoiſtrez-vous, cueille-on des grappes des eſpines, ou des figues des chardons?

CAP. VII.

10. Aut ſi piſcem petierit, nunquid ſerpentem porriget ei.

Or if he aſke a fiſh / will he giue him a ſerpent?

11. Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quanto magis pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?

If yee then which are euill / can giue to your children good gyftes / howe much more ſhall your Father which is in heauen / giue good thinges to them that aſke him?

12. Omnia ergo quæcunque vultis ut faciant vobis homines: & vos facite illis. Hæc eſt enim lex & Prophetæ.

Therefore whatſoeuer yee would that men ſhould doe to you / euen ſo doe yee to them: for this is the Law and the Prophets.

13. Intrate per anguſtam portam, quia lata porta, & ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam.

Enter in at the ſtraite gate: for it is the wide gate / and broad way that leadeth to deſtruction: and many there bee which go in thereat.

14. Quam anguſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt qui inveniunt eam.

Becauſe the gate is ſtraite / and the waye narrowe that leadeth vnto life / and fewe there be that finde it.

15. Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Beware of falſe prophets / which come to you in ſheepes clothing / but inwardely they are rauening wolues.

16. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?

Ye ſhall knowe them by their fruites. Doe men gather grapes of thornes? or figs of thiſtles?

Das VII. Capitel.

10. Oder ſo er jhn bittet vmb einen Fiſch / der jhm eine Schlange biete?

Eller om hand beder hannem om en Fiſk / at hand biuder hannem en Hugorm?

11. So denn jhr / die jhr doch arg ſeidt / köndt dennoch euern Kindern gute gaben geben / Wie vil mehr wird euer Vatter im Himel guts geben / denen die jhn bitten?

Efſter di da at i ſom dog ere onde / kunde alligeuel giffue eders Børn gode gaffuer Huor meget mere ſkal eders Fader i Himmelen giffue / dem gaat ſom hannem bede?

12. Alles nun / daß jhr wollet / daß euch die leute thun ſollen / das thut jr jhnen / Das iſt das Geſetz vnnd die Propheten.

Alt det / ſom i nu wille at Folck ſkulle gøre eder / det gøre i dem / Det er Lowen oc Propheterne.

13. Gehet ein durch die enge Pforten / Denn die pforte iſt weit / vnd der weg iſt breit / der zur verdamniß abführet / vnnd jhr ſind vil die drauff wandeln.

Gaar ind at den ſneffre Port / Thi den Port er wid / oc den vey er breed / ſom fører ned til fordømmelſen / Oc de ere mange / ſom vandre der paa.

14. Vnd die Pforte iſt enge / vnd der weg iſt ſchmal / der zum leben füret / vnd wenig iſt jhr / die jhn finden.

Oc den Port er ſneffuer / oc den vey er trang ſom fører til Liffuet / Oc de ere faa / ſom hannem finde.

15. Sehet euch für / für den falſchen Propheten / die in Schafskleidern zu euch kommen / Jnnwendig aber ſind ſie reiſſende Wölffe.

Vocter eder for falſke Propheter / ſom komme til eder i Faareklæder / Induortis ere de glubende Vlffue.

16. An jhren früchten ſolt jhr ſie erkennen. Kan man auch Drauben leſen von den Dornen? Oder Feigen von den Diſteln?

Paa deris fruct ſkulle i kende dem. Kand man ock plocke Vindruer aff Torne? Eller Figen aff Tidzel?

Kapitola VII.

10. Aneb poproſylliby za Rybu / zdalj Hada podá gemu?

Ieſliby o rybe proſił / izali mu poda wężá?

11. Protož poněwadž wy gſauce zlij / vmijte dobre dary dáwati ſynům waſſým: mnohem wijce Otec wáſs / kterýž geſt w Nebeſých / dá dobrě wěcy těm kteřijž ho proſý.

Ieſli wy tedy bedąc złymi vmiećie dáry dobre dáwáć dźiećiam wáſzym / tákoż wiecey Oćiec waſs ktory ieſt ná niebie da rzeczy dobre tym ktorzy go proſzą.

12. Kterěž koli tehdy wěcy chcete aby wám činili Lidě y wy čiňte gim. Neb ten gſt Zákon y Proroc y.

Wſzytko tedy cobyśćie chćieli áby wam ludźie czynili / tákże y wy im czyńćie / boć ten ieſt zakon y Prorocy.

13. Wcházegte vzkau branau: nebo proſtranna brána a ſſyroká ceſta geſt / kteráž wede k zatracenij / a mnoho geſt těch kteřijž gdau ponij.

Wchodźćie ćiáſna braną / ábowiem ci ſzeroka ieſt brana / y przeſtrona drogá ktora záwodźi ná ſtráćenie / á wiele ich ieſt ktorzy nią wchodzą.

14. Ale těſná brána a vzká ceſta geſt / ktera wede k žiwotu / a málo geſt těch kteřijž gi nalězagij.

Abowiem ćiáſna ieſt braná / y wąſka drogá ktora prowádźi do żywotá / á mało ich ieſt ktorzy ią náyduią.

15. Pilně ſe wyſtřijhayte / od ffaleſſných Proroků / kteřijž přichazegij k wam w rauſſe Owčijm / ale wnitř gſau Wlcy hltawij.

Strzeżćie ſie fálſzywych prorokow ktorzy do was przychodzą w ſzátách owczych / ale we wnątrz ſą wilki drapieżnymi.

16. Poſkutcých gegich poznáte ge. Zdali zbijragij z trnij hrozny / neb z bodlačij Fijky?

Zowocow ich poznaćie ie / Izali zbieráią z ciernia groná winne? abo z oſtu figi?

ז

17 הָכַנָא כֻּל אִילָנָא טָבָא
פֵּאְרֵא שַׁפִּירֵא עָבֵד אִיל
אִילָנָא דֵּין בִּישָׁא פֵּאְרֵא
בִּישֵׁא עָבֵד׃

Coſi ogni buono arboro fa buoni frutti, e il triſto arboro fa mali frutti.

18 לָא מֶשְׁכַּח אִילָנָא
טָבָא פֵּאְרֵא בִּישֵׁא לְמֶעְבַּד
וְלָא אִילָנָא בִּישָׁא פֵּאְרֵא
טָבֵא לְמֶעְבַּד׃

Non può il buono arboro far mali frutti : nè il triſto arboro, fargli buoni.

19 כֻּל אִילָנָא דְּלָא עָבֵד
פֵּאְרֵא טָבֵא מֶתְפְּסֵק
וּבְנוּרָא נָפֵל׃

Ogni arboro che non fa buon frutto, ſi taglia, e gittaſi nel fuoco.

20 מָדֵין מֵן פֵּאְרֵיהוֹן ת
תֵּדְעוּן אֶנּוּן׃

Coſi adunque voi li conoſcerete da i frutti loro.

21 לָא הֻוָא כֻּל דְּאָמַר
לִי מָרְי מָרְי עָאֵל לְמַלְכוּתָא
דִשְׁמַיָּא אֶלָּא מֵן דְּעָבֵד
צֶבְיָנֵה דְּאָבִי דְבַשְׁמַיָּא׃

Non ogniuno che mi dice, Signor, Signore, entrara nel regno de cieli : ma colui che fa la volonta del Padre mio che è ne cieli.

22 סַגִּיאֵא נֵאמְרוּן לִי
בַּהוּ יוֹמָא מָרְי מָרְי לָא
בַּשְׁמָךְ אֶתְנַבִּין וּבַשְׁמָךְ
שֵׁאדֵא אַפֵּקְן וּבַשְׁמָךְ חַיְלֵא
סַגִּיאֵא עֲבַדְן׃

Molti mi diranno in quel giorno, Signor, Signore, non profetammo noi pel Nome tuo? e pel Nome tuo ſcacciammo i demonij? e facemmo, pel Nome tuo molte virtù?

23 וְהָידֵין אֵודֵא לְהוֹן ה
דְּמֶמְּתוֹם לָא יֶדַעְתְּכוֹן
אֶתְרַחְקוּ לְכוֹן מֶנִּי פָּלְחֵי
עַוְלָא׃

Et allora io dirò loro apertamente, Io non vi conobbi giamai, partiteui da me voi che operate l'iniquità.

ז

17 כֵּן כָּל־עֵץ טוֹב עֹשֶׂה פְּרִי
טוֹב וְעֵץ הָרָע פְּרִי רָע יַעֲשֶׂה׃

Deſta manera, todo buen arbol, lleua buenos frutos : más el arbol podrido, lleua malos frutos.

18 עֵץ טוֹב לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת
פְּרִי רָע וְעֵץ רָע לֹא יוּכַל פְּרִי
טוֹב לַעֲשׂוֹת׃

No puede el buen arbol lleuar malos frutos : ni el arbol potrido lleuar buenos frutos.

19 רַק כָּל עֵץ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה
פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וְאֶל־אֵשׁ יֻשְׁלָךְ׃

Todo arbol que no lleua buen fruto, cortaſe, y echaſe enel fuego.

20 אָכֵן מִפִּרְיֵהֶם תֵּדְעוּ אוֹתָם׃

Anſi que por ſus frutos los conocereys.

21 לֹא־כָל־אֲשֶׁר אוֹמֵר אֵלַי אֲדֹנָי
אֲדֹנָי יָבוֹא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
כִּי־אִם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־רְצוֹן
אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

No qualquiera que me dize, Sennor, Sennor, entrará en el Reyno de los cielos : mas elque hiziere la voluntad de mi Padre que eſtá en los cielos.

22 רַבִּים יֹאמְרוּ לִי בַּיּוֹם הַהוּא
אֲדֹנָי אֲדֹנָי הֲלֹא בְשִׁמְךָ נִבֵּאנוּ
וּבְשִׁמְךָ שֵׁדִים הוֹצֵאנוּ וּבְשִׁמְךָ
כֹּחוֹת רַבּוֹת עָשִׂינוּ׃

Muchos me dirán aquel dia, Sennor, Sennor, no prophetizamos en tu nombre, y en tu nombre ſacamos demonios, y en tu nombre hezimos muchas grandezas.

23 וְאָז אוֹדֶה לָהֶם כִּי־אֵינֶנִּי
יְדַעְתִּי אֶתְכֶם סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל
פֹּעֲלֵי עָוֶל׃

Y entonces les confeſſaré, Nunca os conoci: apartaos de mi obradores de maldad.

ζʹ.

17. Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

Ainſi tout bon arbre fait bons fruicts: mais l'arbre pourri fait mauuais fruicts.

18. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

Le bon arbre ne peut faire mauuais fruicts, ne l'arbre pourri faire bons fruicts.

19. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Tout arbre qui ne fait bon fruict, ſe coupe & ſe iette au feu.

20. Ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Vous les cognoiſtrez donc à leurs fruicts.

21. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Chacun qui me dit, Seigneur, Seïgneur, n'entrera pas au royaume des cieux : mais celui qui fait la volonté de mon Pere qui eſt és cieux.

22. Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

Pluſieurs me diront en ceſte iournee-la, Seigneur, Seigneur, n'auons-nous pas prophetizé en ton Nom? & n'auons-nous pas ietté hors les diables en ton Nom ? & n'auons-nous pas fait pluſieurs vertus en ton Nom ?

23. Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

Et lors ie leur declarerai tout ouuertement, ie ne vous cognu onques: departez-vous de moi, vous qui faites le meſtier d'iniquité

17. Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

So euery good tree bringeth forth good fruite / and a corrupt tree bringeth forth euil fruite.

18. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere.

A good tree can not bring forth euil fruit: neyther can a corrupt tree bring forth good fruite.

19. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Euery tree that bringeth not foorth good fruite / is hewen downe / and caſt into the fire.

20. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

Therefore by their fruites ye ſhall knowe them.

21. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnũ cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum.

Not euery one that ſayeth vnto mee / Lord / Lord / ſhall enter into the kingdome of heauen / but he that doeth my Fathers will which is in heauen.

22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus: & in nomine tuo virtutes multas fecimus?

Many will ſay to me in that day / Lord / Lord / haue we not by thy Name propheſied? and by thy Name caſt out deuils? and by thy Name done manye great workes?

23. Et tunc confitebor illis, Quia nunquam novi vos: diſcedite à me qui operamini iniquitatem.

And then will I profeſſe tho them / I neuer knew you: depart from me, ye that worke iniquitie.

17. Alſo ein jeglicher guter Baum bringet gute frůchte / aber ein fauler Baum bringet arge frůchte.

Saa bær oc huert gaat Træ / god Fruct / Men it raadet Træ / bær ond Fruct.

18. Ein guter Baum kan nicht arge frůchte bringen / vnnd ein fauler Baum kan nicht gute Frůchte bringen.

It gaat Træ kand icke bære ond Fruct / Oc it raadet træ / kand icke bære god fruct.

19. Ein jeglicher Baum / der nicht gute frůchte bringet / wirdt abgehauen / vnd ins feuer geworffen.

Huert Træ / ſom icke bær god fruct / ſkal affhuggis / oc kaſtis i Ilden.

20. Darumb an jren frůchten ſolt ihr ſie erkennen.

Der faare ſkulle i kende dem paa deris fruct.

21. Es werden nicht alle / die zu mir ſagen / HERR / HERR / in das Himelreich kommen / Sondern die den willen thun meines Vatters im Himel.

De ſkulle icke alle / ſom ſige til mig / HERRE / HERRE / komme i Himmerigis rige / Men de der gøre min Faders vilie i Himmelen.

22. Es werden vil zu mir ſagen an jenem tage / HERR / HERR / Haben wir nicht inn deinem Namen geweiſſagt? Haben wir nicht in deinem Namen teufel außgetriben? Haben wir nicht inn deinem Namen vil Thaten gethan? Denn werde ich jnen bekennen:

Der ſkulle mange ſige til mig paa den dag HERRE / HERRE / haffue wi icke ſpaat it dit Naffn? Haffue wi icke vddreffuit Dieffle i dit Naffn? Haffue wi icke giort mange krafftige Gerninger i dit Naffn?

23. Ich habe euch noch nie erkandt / Weichet alle von mir jr ůbelthäter.

Da vil ieg bekende faar dem / Jeg kende eder end aldri / Viger alle fra mig i Miſdedere.

17. Tak káždý ſtrom dobrý / dobré owotce neſe: ale zlý ſtrom zlé owotce neſe.

Tákći wſzelkie drzewo dobre owoce dobre rodzi / ale ſpruchniałe drzewo owoce złe rodzi.

18. Nemůž dobrý ſtrom zleho owotce néſti: ani ſtrom zlý / owotce dobreho néſti.

Nie może dobre drzewo owoców złych rodzić / áni drzewo ſpruchniałe owoców dobrych rodzić.

19. Každý pak ſtrom / kterýž ne neſe owotce dobreho / wytat a na oheň vwržen bude.

Wſzelkie drzewo ktore nie rodzi owócu dobrego / wycináią y wógień wrzucáią.

20. Protož po ſkutcých gegich poznáte ge.

A przeto z owoców ich poznaćie ie.

21. Ne každý kdož mi řijka: Pane / Pane / wegde do Kralowſtwij Nebeſkého: ale kdo činij wůli Otce mého / kterýž geſt w Nebeſých / tenť wegde do Králowſtwij Nebeſkého.

Nie káżdy ktory mi mowi / Pánie / Pánie / wnidzie do Kroleſtwá niebieſkiego / ále kthory czyni wolą Oycá mego ktory ieſt w niebie.

22. Nebo mnozý mi děgij w ten den: Pane / Pane / zdaliž gſme w Gménu twém neprorokowali / a we Gménu twém Diábluow newymijtali / a w twém Gménu diwuow gſme mnohých nečinili?

Wiele ich rzecze mi dniá onego / Pánie / Pánie / Izaliſmy przez imię twoie nie prorokowáli? y przez imię twe czártow nie wyganiáli? y przez imię twoie wiele cudow nie czynili?

23. A tehdyť powijm gim: Nikdý gſem wás neznal. Odegdětež odemne wſſyckni / kteřijž činijte neprawoſt.

A tedy im iáwnie powiem / Nigdym was nie znał / Odſthapćie odemnie wy ktorzy nieprawośći czynicie.

ז

24 כָּל הָכִיל דְּשָׁמַע מֶלַּי הָלֵין וְעָבֵד לְהֵין יִתְדַּמֵּא לְגַבְרָא חַכִּימָא הוּ דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל שׁוֹעָא׃

Adunque ciascuno che ode queste mie parole, e mettele ad effetto, io l'assimigliarò ad vn huomo prudente, ilquale edificò la sua casa sopra la pietra.

25 וּנְחֵת מִטְרָא וַאֲתוֹ נַהֲרַוָתָא וְנַשַּׁבְ רוּחֵא וְאֶתְטְרִיו בֵּהּ בְּבַיְתָא הוּ וְלָא נְפַל שֶׁתְאַסּוֹהִי גֵּיר עַל שׁוֹעָא סִימִין הֲוַי׃

Allora discese la pioggia, e vennero i fiumi, e soffiorono i venti, & vrtorono in quella casa, e non ruinò: percioch'ell'era stata fondata sopra la pietra.

26 וְכֻל מַן דְּשָׁמַע מֶלַּי הָלֵין וְלָא עָבֵד לְהֵין יִתְדַּמֵּא לְגַבְרָא סַכְלָא דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל חָלָא׃

Ma chiunque ode queste mie parole, e non le mette in effetto, sarà assimigliato ad vn huomo stolto: ilquale edificò la sua casa sopra l'arena.

27 וּנְחֵית מִטְרָא וַאֲתוֹ נַהֲרַוָתָא וְנַשַּׁבְ רוּחֵא וְאֶתְטַרְיו בְּבַיְתָא הוּ וּנְפַל וַהֲוָת מַפּוּלְתֵהּ רַבָּא׃

E discese la pioggia, e venneno i fiumi, e soffiorono i venti, & vrtorono in quella casa: onde ella ruinò, e la ruina sua fu grande.

28 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֵּם יֵשׁוּע מֶלֵּא הָלֵין תָּהְרִין הֲווֹ כֶּנְשָׁא עַל יוּלְפָנֵהּ׃

Et auuenne, che quando IESV *hebbe finite queste parole, le turbe si stupiuano de la sua dottrina.*

29 מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גֵּיר אַיְךְ מְשַׁלְטָא וְלָא אַיְךְ סָפְרַיְהוֹן וּפְרִישֵׁא׃

Percioche egli insegnaua loro come persona, che habbia autorita, e non come gli Scribi.

ז

24 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבָרַי הָאֵלֶּה וְיַעֲשֶׂה אוֹתָם אֲדַמֶּה אוֹתוֹ לְאִישׁ חָכָם אֲשֶׁר בּוֹנֶה אֶת־בֵּיתוֹ עַל־הַסָּלַע׃

Pues, qualquiera que me oye eſtas palabras, y las haze, compararlohé àl varon prudente que edificó ſu caſa ſobre penna.

25 וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ הַנְּהָרוֹת וְגַם נָשְׁבוּ הָרוּחוֹת וּפָגְעוּ בַּבַּיִת הַזֶּה וְלֹא נָפַל כִּי־יֻסַּד עַל־הַסָּלַע׃

Que decendió lluuia, y vinieron rios, y ſoplaron vientos, y combatieron aquella caſa, y no cayó: porque eſtaua fundada ſobre penna.

26 וְכָל אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרַי הָאֵלֶּה וְלֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָם הוּא יְדַמֶּה לְאִישׁ נָבָל אֲשֶׁר בָּנָה אֶת־בֵּיתוֹ עַל־הַחוֹל׃

Y qualquiera que me oye eſtas palabras, y no las haze, compararlohé àl varon loco, que edificó ſu caſa ſobre arena.

27 וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ הַנְּהָרוֹת וְגַם נָשְׁבוּ רוּחוֹת וּפָגְעוּ בַּבַּיִת הַזֶּה וַיִּפֹּל וַתְּהִי מַפַּלְתּוֹ גְדוֹלָה׃

Que decendió lluuia, y vinieron rios, y ſoplaron vientos, y hizieron impetu en aquella caſa, y cayó: y fue ſu ruyna grande.

28 וַיְהִי־כְּכַלּוֹת יֵשׁוּעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּתְמְהוּ הָעָם עַל־תַּלְמוּדוֹ׃

Y fué que como Ieſus acabó eſtas palabras, las compannas ſe eſpantauan de ſu doctrina.

29 כִּי־הָיָה מְלַמְּדָם כְּמוֹ אִישׁ יָכִיל וְלֹא כְמוֹ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים׃

Porque los enſennaua como quien tiene authoridad, y no como los Eſcribas.

ζ.

24. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτοὺς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Quiconques donc oit ces paroles que ie di, & les met en effect, ie l'accomparerai à l'homme prudent qui à baſti ſa maiſon ſur vne roche.

25. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Et quand la pluye eſt tombee, & les torrens ſont venus, & les vents ont ſoufflé, & ont heurté contre ceſte maiſon-la, elle n'en eſt point tombee: car elle eſtoit fondee ſur la roche.

26. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.

Mais quiconques oit ces paroles que ie di, & ne les mét point en effect, ſera accomparé à l'homme fol, qui à baſti ſa maiſon ſur le ſablon.

27. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

Et quand la pluye eſt tombee, & les torrens ſont venus, & les vents ont ſoufflé, & ont heurté contre ceſte maiſon-la: elle eſt tombee & ſa ruine à eſté grande.

28. Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et aduint que quand Ieſus eut acheué ces propos, les troupes furent eſtonnees de ſa doctrine.

29. Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Car il les enſeignoit comme ayant authorité, & non pas comme les Scribes.

24. Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea: aſſimilabitur viro ſapienti qui ædificavit domum ſuam ſuper petram.

Whoſoeuer then heareth of mee theſe wordes / and doeth the ſame / I will liken him to a wiſe man / which hath builded his houſe on a rocke:

25. Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſuper petram.

And the raine fell / and the floods came and the windes blewe / and beat vpon that houſe / and it fell not; for it was grounded on a rocke.

26. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam.

But whoſoeuer heareth theſe my words / and doeth them not / ſhalbe likened vnto a fooliſh man / which hath builded his houſe vpon the ſand:

27. Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

And the raine fell / and the floods came / and the windes blewe / and beat vpon that houſe / and it fel / and the fall thereof was great.

28. Et factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius.

And it came to paſſe / when Jeſus had ended theſe wordes / the people were aſtonied at his doctrine.

29. Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi.

For he taught them as one hauing authoritie / and not as the Scribes.

24. Darumb / wer diſe meine rede höret / vnnd thut ſie / den vergleiche ich einem klugen Mann / der ſein hauß auff einen Felſen bauet.

Derfaare / huo ſom hører denne min Tale / oc gør den / den ligner ieg ved en forſtandig Mand / ſom bygde ſit Hwſſ paa en Klippe.

25. Da nun ein platzregen fiel / vnd ein gewäſſer kam / vnnd webeten die Winde / vnnd ſtieſſen an das Hauß / fiel es doch nicht / denn es war auff einen Felſen gegründet.

Der nu en Støffue regen falt / oc kom it Vandløb / Oc wærit ſtormede / oc ſtette paa Huſit / da falt det dog icke / Thi det vaar grundfeſt paa en Klippe.

26. Vnd wer diſe meine rede höret / vnd thut ſie nicht / der iſt einem thörichten Mann gleich / der ſein Hauß auff den ſand bauet.

Oc huo ſom hører denne min Tale / oc gør hende icke / Hand lignis ved en daarlig Mand / ſom bygde ſit Hwſſ paa Sand.

27. Da nun ein platzregen fiel / vnd kam ein geweſſer / vnnd webeten die Winde / vnd ſtieſſen an das Hauß / da fiel es / vnd thet einen groſſen fall.

Der nu en Støffue regen falt / oc kom it Vandløb / oc wærit ſtormede / oc ſtøtte paa Huſit / da falt det / oc det giorde it ſtort fald.

28. Vnd es begab ſich / da Jeſus diſe rede volendet hatte / entſatzte ſich das Volck über ſeiner lehre.

Oc det begaff ſig / der Jheſus haffde giort ende paa denne Tale / da vndrede Folcket paa hans Lærdom.

29. Denn er prediget gewaltig / vnd nicht wie die Schrifftgelerten.

Thi hand predickede veldelige / ock icke ſom de Scrifftklaage.

24. Protož každý kdož ſlyſſý ſlowa má tato / a zachowáwá ge / přirownán bude Muži maudrému / kterýž poſtawil dům ſwůg na ſkále.

Wſzelki tedy ktory ſłucha odemnie tych ſłow / y czyni ie / ia go przypodobiam meżowi roſtropnemu / ktory zbudował dom ſwoy ná opoce.

25. Y ſpadl přijwal / a tekly Řeky / a wáli wětrowé / a obořili ſe na ten duom / wſſak nepadl: nebo byl poſtawen na pewné ſkále.

Thedy ſpadł deżdż / y przyſzły rzeki / y wiały wiatry / y vderzyły na on dom / a on nie vpadł / bo był na opoce vgruntowany.

26. A každý kdož ſlyſſý ſlowa má tato / a neplnij gich / podoben geſt Muži bláznu / kterýž poſtawil dům ſwůg na pijſku.

Tákże wſzelki ktory odemnie ſłucha tych ſłow / á nieczyni ich / bedzie przypodobion meżowi głupiemu / ktory zbudował dom ſwoy na piaſku.

27. Y prſſel děſſt / a tekly Řeky / a wali Wětrowé / a obořili ſe na duom ten / y padl / a byl pád geho weliký.

Tedy ſpadł deżdż / y przyſzły rzeki / y wiáły wiátry / á vderzyły ná on dom / y vpadł / y był vpadek iego wielki.

28. Y ſtalo ſe / když dokonal Gežijš ſlowa tato / diwili ſe Zaſtupowé včenij geho.

Y ſtáło ſie gdy dokończył Jezus tych mow / zdumiewało ſie ono zebránie ludzi nád iego náuką.

29. Nebo včil ge yako moc mage / a ne yako Včitelé gegich a Zakonijcy.

Abowiem ie vczył táko ten ktory miał zwierzchność / á nie iáko nauczycielowie.

ח

1 כַּד דֵּין נְחֵת מֶן טוּרָא נְקַפוּהִי כֶּנְשֵׁא סַגִּיאֵא׃

Diſceſo adunque ch'ei fu del monte, lo ſeguitarono molte turbe.

2 וְהָא גַּרְבָּא חַד אֶתָא סָגֶד לֵהּ וְאָמַר מָרִי אֶן צָבֵא אַנְתְּ מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמַדְכָּיוּתִי׃

Et ecco venire vn lebbroſo, che ſi gl'inginocchiò dauanti, dicendo, Signore, ſe tu vuoi, tu mi puoi mondare.

3 וּפְשַׁט אַיְדֵהּ יֵשׁוּעַ קְרֵב לֵהּ וְאָמַר צָבֵא אֶנָא אֶתְדַּכָּא וּבָהּ בְּשָׁעְתָא אֶתְדַּכִּי גַּרְבֵּהּ׃

E IESV ſtendendo la mano, il toccò, dicendo, Io voglio, ſii mondato: & incontinente la lebbra di colui fu mondata.

4 וְאָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ חָזִי לְמָה לְאֶנָשׁ אָמַר אַנְתְּ אֶלָּא זֶל חַוָּא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנֵא וְקַרֵב קֻרְבָּנָא אַיְךְ דְּפַקֵּד מוּשֵׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן׃

Doppo queſto IESV li dice, Guarda che tu non lo dica à neſſuno: ma va, e moſtrati al ſacerdote, & offeriſce quel dono, che Moiſe comandò in teſtimonio ad eſſi.

5 כַּד עַל דֵּין יֵשׁוּעַ לְכְפַר־נַחוּם קְרֵב לֵהּ קֶנְטְרוּנָא חַד וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ׃

Eſſendo poi IESV entrato in Capernaum, venne à lui vn Centurione pregandolo.

6 וְאָמַר מָרִי טַלְיִי רְמֵא בְּבַיְתָא וּמְשַׁרְיָא וּבִישָׁאִית מֶשְׁתַּנַּק׃

E dicendo, Signore, il mio famiglio è diſteſo in caſa paralitico, grauemente tormentato.

7 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶנָא אָתֵא וְאַסִּיוּהִי׃

E IESV li dice, Io verrò e guarirollo.

8 עֲנָא קֶנְטְרוּנָא הֲוּ וְאָמַר מָרִי לָא שָׁוֵא אֶנָא דְּתֵעוּל תְּחֵית מְטַלְלִי אֶלָּא בַּלְחוּד אֱמַר בְּמֶלְּתָא וְנֶתְאַסֵּא טַלְיִי׃

E il Centurione riſpondendo diſſe, Signore, io non ſon degno che tu entri ſotto'l mio tetto: ma di ſolamente vna parola, e il mio ſeruitore ſarà guarito.

ח

1 וּבְרִדְתּוֹ מִן־הָהָר הָלְכוּ אַחֲרָיו עַם רָב׃

Y como decendió del monte, ſeguianlo muchas compannas.

2 וְהִנֵּה מְצוֹרָע בָּא וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי אִם תַּחְפֹּץ תּוּכַל לְטַהֲרֵנִי׃

Y heaqui vn leproſo vino, y adorólo diziendo, Sennor, ſi quiſieres, puedes me limpiar.

3 וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר אֶחְפֹּץ הִטָּהֵר וּמִיַּד טָהֲרָה צָרַעְתּוֹ׃

Y eſtendiendo Ieſus ſu mano, tocólo diziendo, Quiero: ſe limpio. Y luego ſu lepra fue limpiada.

4 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ רְאֵה פֶּן תֹּאמַר לְאִישׁ כִּי־אִם לֵךְ לְךָ וְהֵרָאֵה אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבֵאתָ קָרְבָּנְךָ אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְעֵדוּת לָהֶם׃

Entonces Ieſus le dixo, Mira no lo digas à nadie: mas vé, mueſtrate àl Sacerdote, y offrece el preſente que mandó Moyſen para que les conſte.

5 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ אֶל־כְּפַר־נַחוּם קָרַב אֵלָיו שַׂר מֵאָה וַיִּתְחַנֵּן אוֹתוֹ׃

Y entrando Ieſus en Capernaum, vino à el el Centurion rogandole.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי נַעֲרִי שׁוֹכֵב בַּבַּיִת נִשּׁוּל אֵיבָרִים וּמְאֹד יְעֻנֶּה׃

Y diziendo, Sennor, mi moço eſtà echado en caſa paralytico grauemente atormentado.

7 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֲנִי אָבֹא וְאֶרְפָּא אוֹתוֹ׃

Y Ieſus le dixo, Yo vendré, y lo ſanaré.

8 וַיַּעַן שַׂר מֵאָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי צָעִיר אָנֹכִי מִבּוֹאֲךָ תַּחַת גַּגִּי כִּי־אִם אֱמֹר רַק דָּבָר וְנִרְפָּא נַעֲרִי׃

Y reſpondió el Centurion, y dixo, Sennor no ſoy digno que entres debaxo de mi techumbre: mas ſolamente di con la palabra, y mi moço ſanará.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

Et quand il fut deſcendu de la montagne, grandes troupes le ſuiuirent.

2. Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Et voici, vn lepreux vint & ſe proſterna deuant lui, diſant, Seigneur, ſi tu veux, tu peux me nettoyer.

3. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.

Et Ieſus eſtendant ſa main, le toucha diſant, Ie le vueil, ſois nettoyé: & incontinent la lepre d'icelui fut nettoyee.

4. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς. ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Puis Ieſus lui dit, Garde que tu ne le dies à perſonne: mais t'en va, & te monſtre au Sacrificateur, & offre le don que Moyſe à ordonné, en teſmoignagne à iceux.

5. Εἰσελθόντι δὲ τῷ ἰησοῦ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτόν.

Et quand Ieſus fut entté en Capernaum, vn Centenier vint vers lui, le priant.

6. Καὶ λέγων, κύριε ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος.

Et diſant, Seigneur, mon garçon giſt paralytique en la maiſon, grieuement tormenté.

7. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

Et Ieſus lui dit, Ie m'y en irai, & le guerirai.

8. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος, ἔφη, κύριε οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Et le Centenier reſpondant dit, Seigneur, ie ne ſuis pas digne que tu entres ſous mon toict: mais ſeulement di la parole, & mon garçon ſera gueri.

CAP. VIII.

CVm autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ.

Now when he was come downe from the mountaine/ great multitudes followed him.

2. Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens, Domine, ſi vis, potes me mundare.

And lo/ there came a leper and worſhipped him/ ſaying/ Maſter/ if thou wilt/ thou canſt make me cleane.

3. Et extendens Ieſus manum, tetigit eum, dicens, volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius.

And Jeſus putting forth his hand/ touched him/ ſaying/ I will/ be thou cleane: and immediately his leproſie was clenſed.

4. Et ait illi Ieſus, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te ſacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis.

Then Jeſus ſaide/ vnto him/ See thou tel no man/ but go/ and ſhew thy ſelfe vnto the Prieſt/ and offer the gift that Moyſes commaunded/ for a witnes to them.

5. Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eũ Centurio, rogans eum.

When Jeſus was entred into Capernaum/ there came vnto him a Centurion/ beſeeching him.

6. Et dicens, Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

And ſaide/ Maſter/ my ſeruant lyeth ſicke at home of the palſie/ and is grieuouſlye pained.

7. Et ait illi Ieſus, Ego veniam, & curabo eum.

And Jeſus ſayde vnto him/ I will come and heale him.

8. Et reſpondens Centurio, ait, Domine, nõ ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.

But he Centurion anſwered/ ſaying/ Maſter/ I am not worthie that thou ſhouldeſt come vnder my roofe: but ſpeake the worde onely/ and my ſeruaunt ſhall be healed.

Das VIII. Capitel.

Da er aber vom Berge herab gieng/ folgete jm vil volcks nach.

Der hand gick ned til Bierget/ fulde der meget Folck effter hannem.

2. Vnd ſihe ein Auſſetziger kam/ vnd betet jn an/ vnd ſprach: HERr/ ſo du wilt/ kanſt du mich wol reinigen.

Oc ſee/ der kom en Spedalſke/ oc tilbad hannem/ oc ſagde/ HERRE/ om du vilt/ da kant du vel renſe mig.

3. Vnnd Jeſus ſtrecket ſeine hand auß/ rüret jhn an/ vnnd ſprach: Ich wils thun/ ſey gereiniget. Vnd als bald war er von ſeinem außſatz rein.

Oc Jheſus vdracte ſin Haand/ rørde ved hannem/ oc ſagde/ Jeg wil gøre det/ ver ren/ Oc hand bleff ſtrax ren aff ſin Spedalſke.

4. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Sihe zu/ ſags niemand/ ſondern gehe hin/ vnd zeige dich dem Prieſter/ vnd opffere die gabe/ die Moſes befolhen hat/ zu einem zeugniß über ſie.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ See til/ Sig ingen det/ Men gack hen/ oc bete dig faar Preſten/ Oc offre den gaffue/ ſom Moſe haffuer befalet/ til it Vidnißbyrde offuer dem.

5. Da aber Jeſus eingieng zu Capernaum/ tratt ein Hauptmann zu jhm/ der bat jn.

Der Jheſus gick ind i Capernaum/ traadde en Høffuitzmand til hannem/ hand bat hannem.

6. Vnd ſprach: HErr mein Knecht ligt zu hauſe/ vnd iſt Gichtbrüchtig/ vnd hat groſſe qual.

Oc ſagde/ HERRE/ min Tienere ligger hiemme/ oc er Verckbrøden/ oc pinis ſuarlige.

7. Jeſus ſprach zu jm: Ich will kommen/ vnnd jhn geſund machen.

Jheſus ſagde til hannem/ Jeg wil komme/ oc helbrede hannem.

8. Der Hauptmann antwortet/ vnd ſprach: HERR/ ich bin nicht werth/ daß du vnter mein Dach geheſt/ Sondern ſprich nur ein wort/ ſo wirdt mein Knecht geſund.

Høffuitzmanden ſuarede/ oc ſagde/ HERRE/ Jeg er icke verd/ at du ſkalt gaa vnder mit Tag/ Men ſig ekon it Ord/ da bliffuer min Tienere helbrede.

Kapitola VIII.

A Když sſtapil s hůry/ ſſli za nim záſtupowé mnozý.

A Gdy zſtapil z gory/ ſzlo zá nim wielkie zebranie ludu.

2. A hle malomocný přiſſed klaněl ſe gemu/ řka: Pane/ chceſſli muožeſs mne očiſtiti.

A oto tredowáty przyſtepu iac dal muchwale/ mowiac/ Pánie ieſli chceſz możeſz mie oczyścić.

3. A wztáhl Gežiiſs Ruku dotekl ſe ho/ řka: Chcy/ buď čiſt. I hned očiſſtěno geſt malomocenſtwij geho.

A ściągnawſzy Jezus rekę dotknal ſię go/ mowiac/ Chcę/ badź oczyścion: A byl zárázem oczyścion trad iego.

4. A řekl gemu Gežiiſs: Wizyž/ aby žad němu nepravil: ale gdi a vkaž ſe Kněžy/ a obětug dar/ kterýž přikázal Moyžiiſs na ſwědectwij gim.

Tedy mu rzekl Jezus/ Bacz abyś nikomu nie powiedal/ ále idź vkaż ſię kápłanowi/ y ofiáruy dar on ktory przykazal Moizeſz/ na świádectwo im.

5. A když wſſel do Kaffarnaum/ přiſtaupil k němu Setnijk proſe ho.

A gdy Jezus wſzedl do Kápernáum/ przyſzedl do niego ſetnik proſząc go y mowiac.

6. A řka: PAne/ Služebnijk můg ležij w domu ſſlakem poražený/ a welmi ſe trápij.

Pánie/ ſługá moy leży w domu powietrzem zárázony/ y bárzo vtrapiony.

7. A řekl gemu Gežiiſs: Jak přigdu/ a vzdrawijm gey.

Tedy mu rzekl Jezus/ Ja gdy przyide vzdrowie go.

8. A odpowijdage Setnijk/ řekl: PAne/ negſem hoden/ aby weſſel pod ſtřechu mau/ ale toliko řcy ſlowo/ a vzdrawen bude Služebnijk můg.

A odpowiedáiac ſetnik/ rzekl/ Pánie nie ieſthem godzien abyś wſzedl pod dach moy/ ále tylko rzec ſlowo/ á bedzie vzdrowion ſługá moy.

ח

9 אַף אֶנָא גֵּיר גַּבְרָא
אֶנָא דִּתְחֵית שׁוּלְטָנָא
וְאִית תְּחֵית אִידַי א
אַסְטְרַטִיוּטֵא וְאָמַר אֶנָא
לְהָנָא דִּזֵל וְאָזֵל וְלַאֲחֵרִנָא
דְּתָא וְאָתֵא וְלַעַבְדִּי דְּעֲבֵד
הָדָא וְעָבֵד׃

Imperoche ancor io ſon huomo ſotto la poteſta d'altrui, & ho ſotto di me de ſoldati, e dico à queſto, Va, & egli va, & à quell'altro, Vient, & egli viene: & al mio ſeruitore, Fa queſta coſa, & egli la fa.

10 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ
אֶתְדַּמַר וֶאֱמַר לְדָאתֵין
עַמֵּה אַמִין אָמַר אֶנָא
לְכוּן דְּאַף לָא בִּיסְרָיֵל
אֶשְׁכַּחֵת אֵיךְ הָדָא
הַיְמָנוּתָא׃

Il che vdendo IESV*, ſi marauigliò, e diſſe à quelli che il ſeguitauano, Io vi dico in verità che nè pur in Iſrael ho trouata tanta fede.*

11 אָמַר אֶנָא לְכוּן דֵּין
דְּסַגִּיָאֵא נֵאתוּן מֶן מַדְנְחָא
וּמֶן מַעַרְבָא וְנֶסְתַּמְכוּן
עַם אַבְרָהָם וְאִיסְחַק
וְיַעֲקוּב בְּמַלְכוּתָא ד
דַּשְׁמַיָּא׃

E dicoui, che molti verranno da Oriente, & Occidente, e ſederanno con Abraam, Iſaac, e Iacob nel regno de cieli.

12 בְּנַיָּה דֵּין דְּמַלְכוּתָא
נֶפְּקוּן לַחֲשׁוּכָא בַּרָיָא
תַּמָּן נֶהֱוֵא בֶּכְיָא וְחוּרָק
שֵׁנָא׃

E i figliuoli del regno ſaranno ſcacciati fuori ne le tenebre eſteriori, quiui ſarà pianto e ſtridor di denti.

13 וֶאֱמַר יֵשׁוּעַ לְקֶנְטְרוּנָא
הַו זֵל אַיכַנָא דְּהַיְמֶנְתְּ
נֶהֱוֵא לָךְ וֶאתְאַסִי טַלְיֵה
בָּה בְּשָׁעְתָא׃

Poi diſſe IESV *al Centurione: Va, e ſecondo che tu hai creduto, coſi ti ſia fatto. E in quello ſteſſo momento il ſuo famiglio fu guarito.*

14 וֶאתָא יֵשׁוּעַ לְבַיְתֵה
דְּשֶׁמְעוּן וַחֲזָא לַחֲמָתֵה
דִּרְמְיָא וַאֲחִידָא לָהּ א
אֶשָּׁתָא׃

Eſſendo poi IESV *entrato in caſa di Pietro, vide la ſuocera di eſſo che giaceua in letto, & che haueua la febbre.*

ח

9 כִּי־גַם אֲנִי אֱנוֹשׁ תַּחַת
מֶמְשָׁלָה וְתַחְתַּי אַנְשֵׁי חַיִל וְאִם
אֹמַר לָזֶה לֵךְ וַיֵּלֵךְ וּלְאַחֵר
בּוֹא וַיָּבוֹא וּלְעַבְדִּי עֲשֵׂה זֹאת
וַיַּעֲשֶׂה׃

Porque tambien yo ſoy hombre debaxo de poteſtad: y tengo debaxo de mi poteſtad ſoldados: y digo à eſte, Vé, y vá: y àl otro, Ven, y viene: y à mi ſieruo, Haz eſto, y haze lo.

10 וְכִשְׁמֹעַ יֵשׁוּעַ תָּמַה לֵאמֹר
לַהֹלְכִים אַחֲרָיו אָמֵן אֲנִי אֹמֵר
לָכֶם כִּי־לֹא־בְיִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה
כָּזֹאת מָצָאתִי׃

Y oyendo lo Ieſus, marauillo ſe: y dixo à los que lo ſeguian, De cierto os digo, que ni aun en Iſrael he hallado tanta fe.

11 וַאֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי־רַבִּים
מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב יָבוֹאוּ וְיִרְבְּצוּ
עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Mas yo os digo que vendrán muchos del Oriente, y del Occidente, y ſe aſſentarán à la meſa con Abráham, y Iſáac, y Iacob, en el Reyno de los cielos:

12 וּבְנֵי הַמַּמְלָכָה יְשֻׁלְּחוּ אֶל־
הַחֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן וְשָׁם יִהְיֶה בְּכִי
וְחִירוּק שִׁנָּיִם׃

Y los hijos del Reyno ſerán echados en las tinieblas de afuera. Alli ſerà el lloro, y el batimiento de dientes.

13 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְשַׂר מֵאָה לֵךְ
וּכְמוֹ הֶאֱמַנְתָּ יְהִי־לָךְ וַיֵּרָפֵא
נַעֲרוֹ בְּשָׁעָה הַהִיא׃

Entonces Ieſus dixo àl Centurion: Vé, y como creyſte, ſea hecho contigo. Y ſu moço fue ſano en el miſmo momento.

14 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית כֵּיפָא
וַיַּרְא אֶת־חֲמוֹתוֹ שֹׁכֶבֶת בְּחַמָּה׃

Y vino Ieſus à caſa de Pedro, y vido à ſu ſuegra echada en la cama, y con fiebre:

η΄.

9. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Car ie ſuis auſsi homme conſtitué ſous la puiſſance d'autrui: & qui ai ſous moi des gendarmes: & ie di à l'vn, Va, & il va: & à l'autre, Vien: & il vient: & à mon ſeruiteur, Fai cela, & il le fait.

10. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

Ce qu'oyant Ieſus s'eſmerueilla, & dit à ceux qui le ſuiuoyent, En verité ie vous di, que meſmes en Iſrael ie n'ai point trouué vne ſi grande foy.

11. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Mais ie vous di que pluſieurs viendront d'Orient & d'Occident, & ſeront à table au royaume des cieux, auec Abraham, Iſaac, & Iacob.

12. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les enfans du royaume ſeront iettés hors, és tenebres de dehors: là y aura pleur & grincement de dents.

13. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ, ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Adonc dit Ieſus au Centenier, Va, & ainſi que tu as creu, qu'il te ſoit fait. Et en ce meſme inſtant ſon garçon fut gueri.

14. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν.

Puis Ieſus eſtant venu en la maiſon de Pierre, vid la belle mere d'icelui giſante au lict, & ayant la fieure.

9. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & ſervo meo, fac hoc, & facit.

For I am a man alſo vnder the authoritie of another / and haue ſouldiours vnder me: & I ſay to one / Go / and he goeth: and to another / Come / and hee commeth: and to my ſeruant / Do this / and he doeth it.

10. Audiens autem Ieſus, miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit, Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſraël.

When Jeſus heard that / he marueiled / & ſaid to them that followed him / Verely / I ſay vnto you / I haue not founde ſo great faith / euen in Iſrael.

11. Dico autē vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cælorum.

But I ſay vnto you / that many ſhal come from the Eaſt and Weſt / and ſhal ſit downe with Abraham / and Iſaac / & Jacob in the kingdome of heauen.

12. Filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

And the children of the kingdome ſhall be caſt out into vtter darkenes: there ſhalbe weeping and gnaſhing of teeth.

13. Et dixit Ieſus Centurioni, vade, & ſicut crediſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Then Jeſus ſaid vnto the Centurion / Go thy way / and as thou haſt beleeued / ſo be it vnto thee. And his ſeruant was healed the ſame houre.

14 Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem & febricitantem.

And when Jeſus came tho Peters houſe / he ſaw his wiues mother laid down / an ſicke of a feuer.

9. Denn ich bin ein Menſch / darzu der Oberkeit vnterthan / vnd hab vnter mir Kriegsknechte / Noch weñ ich ſage zu einem / gehe hin / ſo gehet er. Vnnd zum andern komm her / ſo kombt er / Vnnd zu meinem Knecht / thu das / ſo thut ers.

Thi ieg er it Menniſke / ſom er Offrigheden vnderdanig / Oc ieg haffuer Stridzmend vnder mig / Naar ſom ieg alligeuel ſiger til den ene / Gack hen / ſaa gaar hand. Oc til den anden / Kom hid / ſaa kommer hand / Oc til min Tienere / Gør det / ſaa gør hand det.

10. Da das Jeſus höret / verwundert er ſich / vnd ſprach zu denen die jm nachfolgeten: Warlich ich ſage euch / ſolchen glauben hab ich inn Iſrael nicht funden.

Der Jheſus det hørde / forundrede hand ſig / oc ſagde til dem / ſom hannem effterfulde / Sandelige ſiger ieg eder / Saadanen Tro haffuer ieg icke fundet i Iſrael.

11. Aber ich ſage euch / vil werden kommen vom Morgen vnnd vom Abend / vnd mit Abraham vnd Iſaac vnd Jacob im Himelreich ſitzen.

Men ieg ſiger eder / Mange ſkulle komme aff Oſter oc aff Veſter / oc ſide met Abraham / oc Iſaac / oc Jacob i Himmerigis rige.

12. Aber die Kinder des Reichs werden außgeſtoſſen inn das Finſternuß hinauß / Da wirdt ſein weinen vnd zeenklappen.

Men rigens børn ſkulle ſtødis hen vd i mørcket / Der ſkal vere graad oc tendegnidſel.

13. Vnd Jeſus ſprach zu dem Hauptmann: Gehe hin / dir geſchehe wie du geglaubet haſt. Vnd ſein Knecht ward geſund zu derſelbigen ſtunde.

Oc Jheſus ſagde til Høffuitzmanden / Gack bort / Dig ſke ſom du trode. Oc hans Tienere bleff helbrede i den ſamme time.

14. Vnd Jeſus kam in Peters hauß / vnd ſahe / daß ſeine ſchwiger lag / vnd hatte das Fieber.

Oc Jheſus kom i Peders Hoff / oc ſaa / At hans Huſtris moder laa oc haffde Koldeſiuge.

9. Neb y yá gſem Cžlowěk pod mocý gineho poſtawený / a mám pod ſebau Rytijře: a dijm tomuto gdi / y gde: a giněmu přiď / y přigde: a Služebnijku měmu / včiň to / a včinij.

Bociem y ia ieſt cžłowiek pod mocą inego poſtánowiony / y mam pod ſobą żolnierze / y mowię temu / Idź / á on idźie / á drugiemu / Chodź á on przychodźi / ſludze też moie mu / Czyń to / á czyni.

10. To vſlyſſaw Gežijš / podiwil ſe / a gdaucým za ſebau řekl: Amen prawijm wam / nenalezl gſem tak weliké Wijry w Izrahelſkém Lidu.

A gdy tho vſłyſzał Jezus / dźiwował ſię / y rzekł tym ktorzy ſzli za nim Záprawdę wam powiedam / iżem y w Izráelu nie nálazł thák wielkiey wiary.

11. Prawijm pak wám / žeť přigdau mnozý od Wýchodu y od Západu Slunce / a ſtoliti budau s Abrahamem / s Izákem a s Jákobem w Králowſtwij Nebeſkém:

A powiedam wam / Iż wiele ich ze wſchodu y zzachodu ſłońcá przyidźie / y śiedźieć będą z Abráhámem / y z Izáákiem / y z Jakobem w Kroleſtwie niebieſkim.

12. Ale Synowé Králowſtwij vwrženi budau do temnoſtij zewnitřnijch / tuť bude pláč a ſſkřijpenij zubuow.

A ſynowie Kroleſtwá będą wrzuceni w ćiemnośći zewnętrzne / tam że będźie płacz y zgrzytánie zębow.

13. Y řekl Gežijš Setnijkowi: Gdi / a yakož gſy vwěřil / tak ſtaň ſe tobě. Y vzdrawen geſt Služebnijk geho w tu hodinu.

Rzekł Jezus ſetnikowi / Idź / a iá koś vwierzył niechći ſię ſtánie / y był vzdrowion teo ſługá tejże godźiny.

14. A když wſſel Gežijš do domu Petrowa / vzřel Swekruſſy geho ana ležij a Zymnicy trpij.

A gdy przyſzedł Jezus do domu Piotrowego / widźiał świekrę iego leżącą ná łożu / á máiącą gorączkę.

ח

15 וְקִרַב לְאִידָהּ וּשְׁבַקְתָּהּ אֶשָּׁתָא וְקָמַת וַמְשַׁמְשָׁא הֲוָת לְהוֹן׃

E toccole la mano, e la febbre la laſciò: onde ella ſi leuò, e ſeruiua loro.

16 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא קַרְבוּ קְדָמוֹהִי דַּיְוָנֵא סַגִּיאֵא וְאַפֵּק דַּיְוֵיהוֹן בְּמֶלְתָא וּלְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין הֲוַו אַסִּי אֶנּוּן׃

Venuta la ſera, preſentarono à lui molti indemoniati, & egli col parlare ſcacciò fuor gli ſpiriti, e riſanò tutti gli ammalati.

17 אַיְךְ דְּנֶתְמַלֵּא מֶדֶם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד אֵשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר דְּהוּ נְסַב כְּאֵבַין וְכוּרְהָנַין טְעַן׃

Accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Profeta Eſaia, che dice, Egli ha preſe le noſtre infermità, & ha portate le noſtre malattie.

18 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ כְּנֶשָׁא סַגִּיאָא דַּחֲדִירִין לֵהּ פַּקֵּד דְּנֵאזְלוּן לְעֶבְרָא׃

Allora IESV *vedendoſi d'intorno molte turbe, comandò che paſſaſſero à l'altra riua.*

19 וְקִרַב סָפְרָא חַד וְאָמַר לֵהּ רַבִּי אֵתֵא בָּתְרָךְ לְאַתַּר דְּאָזֵל אַנְתְּ׃

Et accoſtandoſigli vn certo Scriba, gli diſſe, Maeſtro io ti ſeguirò douunque tu andarai.

20 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לְתַעְלָא נֶקְעָא אִית לְהוֹן וְלַפָרַחְתָא דַּשְׁמַיָּא מַטְלָלָא לַבְרֵהּ דֵּין דְּאֶנָשָׁא לַית לֵהּ אַיְכָא דְּנֶסְמוֹךְ רֵישֵׁהּ׃

Allora IESV *li diſſe, Le volpi hanno le tane, e gli vccelli del cielo i nidi: ma il Figliuol de l'huomo non ha doue poſare il capo.*

21 אַחֲרִינָא דֵּין מֶן תַּלְמִידוֹהִי אָמַר לֵהּ מָרִי אַפֵּס לִי לְוּקְדַם אֵזַל אֶקְבּוֹר אָבִי׃

Et vn altro de ſuoi diſcepoli gli diſſe, Signore, laſſami prima andare à ſepellir mio padre.

ח

15 וַיִּגַּע אֶת־יָדָהּ וַתַּעַזְבֶנָּה הַחַמָּה וַתָּקוּם וַתְּשָׁרְתֵהוּ׃

Y tocó ſu mano, y la fiebre la dexó: y leuantóſe, y ſiruióles.

16 וַיְהִי־עֶרֶב וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו בַּעֲלֵי שֵׁדִים רַבִּים וַיּוֹצֵא אֶת־הָרוּחוֹת בְּדָבָר וְכָל־אֲשֶׁר הָיְתָה רָעָה בָם יְרַפֵּא׃

Y como fue ya tarde, truxeron à el muchos endemoniados, y echó de ellos los demonios con la palabra, y ſanó todos los enfermos:

17 לְמַלֹּאת מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאוֹבֵינוּ סְבָלָם׃

Paraque ſe complieſſe lo que fue dicho por el propheta Iſaias, que dixo, El tomó nueſtras enfermedades, y lleuo (nueſtras) dolencias.

18 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ עַם רָב מִסָּבִיב לוֹ וַיְצַוֶּה לַהֲלוֹךְ לְעֵבֶר הַיָּם׃

Y viendo Ieſus muchas compannas arredor de ſi, mandó que ſe fueſſen de la otra parte del lago.

19 וַיִּגַּשׁ אֶחָד מִסֹּפְרִים וַיֹּאמַר לוֹ רַבִּי אָבֹא אַחֲרֶיךָ אֵיזֶה תֵּלֵךְ׃

Y llegóſe vn Eſcriba, y dixole: Maeſtro, ſeguirtehé donde quiera que fueres.

20 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ הַשּׁוּעָלִים יֶשׁ־לָהֶם חֲפוּרוֹת וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם קִנִּים וּלְבֶן־אָדָם אֵין לוֹ אֲשֶׁר אֶת־רֹאשׁוֹ יָשִׂים שָׁמָּה׃

Y Ieſus le dixo, Las zorras tienen cauernas, y las aues del cielo nidos: mas el Hijo del hombre no tiene donde acueſte ſu cabeça.

21 וְאַחֵר מִתַּלְמִידָיו אָמַר לוֹ אֲדֹנִי הַנַּח לִי בָּרִאשֹׁנָה לָבוֹא וְלִקְבּוֹר אֶת־אָבִי׃

Y otro de ſus Diſcipulos le dixo, Sennor, Dame licencia que vaya primero, y entierre à mi padre.

η′.

15. Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Et il toucha la main d'icelle, & la fieure la laiſſa: puis elle ſe leua, & les ſeruit.

16. Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν.

Et le ſoir eſtant venu, on lui preſenta, pluſieurs demoniaques, deſquels il ietta hors les eſprits malins par ſa parole, & guerit tous ceux qui ſe portoyent mal.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

Afin que fuſt accompli ce dont auoit eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant, Il à prins nos langueurs, & à chargé nos maladies.

18. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

Adonc Ieſus voyant grandes troupes à l'entour de ſoi, commanda de paſſer à l'autre riue.

19. Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

Lors vn Scribe s'eſtant approché, lui dit, Maiſtre ie te ſuiurai par tout où tu iras.

20. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Et Ieſus lui dit, Les renards ont des foſſes, & les oiſeaux de l'air des nids: mais le fils de l'homme n'a point où il puiſſe repoſer la teſte.

21. Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

Puis vn autre de ſes diſciples lui dit, Seigneur, permets que i'aille premierement enſeuelir mon Pere.

CAP. VIII.

22. Ieſus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos,

But Jeſus ſaid vnto him / Follow me/and let the dead burie their dead.

23. Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius.

And when hee was entred into the ſhip / his diſciples folowed him.

24. Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat.

And beholde / there aroſe a great tempeſt in the ſea/ ſo that the ſhip was coucred with waues : but he was a ſleepe.

25. Et acceſſerunt ad eum & ſuſcitaverunt eum, dicentes, Domine, ſalva nos, perimus.

Then his diſciples came/ and awoke him / ſaying / Maſter / ſaue vs: we periſh.

26. Et dicit eis, Quid timidi eſtis modicæ fidei? Túc ſurgens imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

And he ſaid vnto them / Why are ye fearefull / O ye of litle fait? Then he aroſe / and rebuked the windes and the ſea: & ſo there was a great calme.

27. Porro homines mirati ſunt dicentes, Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?

And the men marueiled / ſaying / What man is this/ that both the windes and the ſea obey him.

28. Et cum veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.

And when he was come to the other ſide/into the countrey of the Gergeſenes / there mette him two poſſeſſed with deuils / which came out of the graues verie fierce / ſo that no man might go by that way.

Das VIII. Capitel.

22. Aber Jeſus ſprach zu jm: Folge du mir/ vnd laß die todten jre todten begraben.

Jheſus ſagde til hannem / Følge du mig / oc lad de Døde iorde deris døde.

23. Vnd er trat in das Schiff / vnd ſeine Jünger folgeten jm.

Oc hand gick i Skibet / oc hans Diſciple fulde hannem.

24. Vnnd ſihe / da erhub ſich ein groß vngeſtümm im Meer/ alſo/ daß auch das Schifflein mit Wellen bedeckt ward / Vnd er ſchlieff.

Oc ſee / da begyntis en ſtor ſtorm i Haffuit / ſaa at Skibet ſkiultis oc ſaa aff Bølgerne / Oc hand ſoff.

25. Vnd die Jünger tratten zu jm / vnd weckten jn auff / vnnd ſprachen: HErr/ hilff vns/ wir verderben.

Oc diſciplene ginge til hannem / oc vacte hannem op / oc ſagde / HERRE/ hielp oſſ / wi forderffuis.

26. Da ſaget er zu jnen: Jhr kleingläubigen/ warumb ſeyd jr ſo forchtſam? Vnd ſtund auff/ vnd bedrawete den Wind vnnd das Meer / da ward es gantz ſtille.

Da ſagde hand til dem / J lidet troentes / Hui ere i ſaa frøctactige? Oc hans ſtod op/oc truede Værit oc haffuit / Saa bleff det gantſke ſtille.

27. Die Menſchen aber verwunderten ſich / vnnd ſprachen: Was iſt das für ein Mann/ daß jhm Wind vnd Meer gehorſam iſt.

Men Menniſkene forundrede dem / oc ſagde/ Huad er det for en Mand / at værit oc haffuit ere hannem lydige?

28. Vnd er kam jenſeit deß Meers/ in die Gegend der Gergeſener / da lieffen jm entgegen zween Beſeſſene/ die kamen auß den Todtengräbern/ vnnd waren ſehr grimmig/ alſo/ daß niemand dieſelbigen Straſſe wandeln kondt.

Oc hand kom paa hin ſide Haffuit / til de Gergeſeners egn/ der løbe tho Beſette mod hannem/ de komme aff de dødis Graffuer / oc de vaare ſaare grumme/ ſaa / at der kunde ingen vandre at den ſamme vey.

Kapitola VIII.

22. A Gežijſs řekl gemu : Poď za mnau / a nech ať mrtwij pochowáwagij mrtwé ſwé.

A rzekł Jezus do niego / Podź zámna/ á niechay vmárli pogrzebia vmárłe ſwoie.

23. A když weſſel na Lodij/ wſtaupili za nim y Včedlnijcy geho.

A gdy on wſtąpił włodź/ weſzli zá nim vczniowie iego.

24. A ay baufka weliká ſtala ſe na Moři / takže Lodička přikrýwala ſe wlnami / ale en ſpal.

A otho wzruſzenie wielkie ſtáło ſie ná morzu/ták iż łodź byłá okrywána od wáłow/ á on ſpał.

25. Tehdy přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho / a zbudili geg / řkauce : PAne/ zachoway nás/ hyneme.

A przyſtąpiwſzy vczniowie iego / obudzili go mowiąc/ Pánie záchoway nas/ giniemy.

26. Y řekl gim Gežijſs Proč ſe bogijte / malé wijry ? Tehdy wſtaw přikázal Wětrům a Moři/ y ſtalo ſe vtiſſenij weliké.

A rzekł do nich / Przecz żeſcie boiáźliwi/ o máło vfáiący ? Thedy ocuciwſzy ſię/ zgromił wiátry y morze / y ſtáłá ſię cichość wielká.

27. Lidé pak diwili ſe / řkauce: Y aký geſt tento/ že Wětrowé a Moře poſlauchagij ho ?

A ludźie ſię dziwowáli/ mowiąc Jákiż to ieſt/ że go y wiátry y morze ſłucháią ?

28. A když přiſſel Gežijſs za Moře do kraginy Gerazenenſkých/ potkali ſe s nim dwa člowěky magijce ďábelſtwij / wyſſedſſe z hrobuow/ litá přijliſs/ tak že žádný nemohl tau ceſtau choditi.

A gdy ſam przyiechał do brzegu drugiego/ do kráiny Gergeſenow/ zábieżeli mu dwá opętáni z grobow wychodzący/ bárzo okrutni/ ták iż nie mogł żaden prześć oną drogą.

ח

22 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ תָא בָּתַרי וּשְׁבוּק מַיְתֵא קָבְרִין מִיתַיְהוֹן׃

E Iesv li diſſe, ſeguitami, e laſſa à i morti ſepellire i morti loro.

23 וְכַד סְלֵק יֵשׁוּעַ לס לַסְפִינְתָא סְלֵקוּ עַמֵּהּ תַלְמִידוֹהי׃

Et eſſendo entrato in vna naue, i ſuoi diſcepoli lo ſeguitorono.

24 וְהָא זַוְעָא רַבָּא הֲוָא בְּיַמָּא אֵיכַנָּא דְאֶלְפָא תֶתְכַּסֵּא מֵן גַּלְּלֵא הָו דֵּין יֵשׁוּעַ דַּמִיךְ הֲוָא׃

Et ecco ſi fece nel mare vn gran mouimento, in tal modo che la naue era coperta da l'onde: & egli dormiua.

25 וַקְרֵבוּ תַלְמִידוֹהי ה דַיְעִירוּהי וָאמְרִין לֵהּ מָרַן פַּצָּן אַבְדִינַן׃

Et accoſtando ſigli i ſuoi diſcepoli lo ſuegliorono, dicendo, Signore, ſaluaci, che noi periamo.

26 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָנָא דַחוּלְתָנִין אַנְתּוּן זְעוּרֵי הַיְמָנוּתָא הָיְדֵין קָם וְכָאָא בְּרוּחָא וּבְיַמָּא וַהֲוָא שֶׁלְיָא רַבָּא׃

Et egli diſſe loro, Perche ſete voi timidi, o huomini di poca fede? E leuatoſi ſu, minacciò i venti e il mare: e feceſi vna gran bonaccia.

27 אֱנָשָׁא דֵּין אֶתְדַּמַרוּ וָאמְרִין מַנּוּ הָנָא דְרוּחֵא וְיַמָּא מֶשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

Allor quegli huomini ſi marauigliorono, dicendo: Quale è coſtui che i venti e il mare gli obediſcono?

28 וְכַד אֲתָא יֵשׁוּעַ לְעֶבְרָא לַאתְרָא דְגַדְרָיֵא אַרְעוּהי תְּרֵין דַיְוָנָא דְנַפְקִין מֵן בֵּית קְבוּרָא בִישָׁא דְטָב אֵיךְ דְלָא אֱנָשׁ נֶשְׁכַּח יֶעְבַר בְּהָי אוּרְחָא׃

E come fu venuto à l'altra riua ne la regione de Gergeſeni, ſi gli ſecero incontro due indemoniati, che erano vſciti de monumenti, molto feroci, di maniera che niuno poteua paſſar per quella via.

ח

22 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָיו בֹּא אַחֲרַי וְהַנַּח אֶת־הַמֵּתִים לִקְבּוֹר אֶת־מֵתֵיהֶם׃

Y Ieſus le dixo, Sigueme, y dexa que los muertos entierren ſus muertos.

23 וַיַּעַל בָּאֳנִיָּה וַיָּבֹאוּ אַחֲרָיו תַּלְמִידָיו׃

Y entrando el en vn nauio, ſus Diſcipulos lo ſiguieron.

24 וְהִנֵּה סַעַר גָּדוֹל הָיָה בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה תְּכֻסֶּה מֵהַגַּלִּים וְהוּא יָשֵׁן׃

Y he aqui fue hecho en la mar vn gran mouimiento, que la nao ſe cubria de las ondas: y el dormia.

25 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו וַיְעוֹרְרוּהוּ לֵאמֹר אֲדֹנָי הוֹשִׁיעֵנוּ כִּי־נֹאבֵד׃

Y llegandoſe ſus Diſcipulos deſpertaronlo, diziendo, Sennor ſalua nos, perecemos.

26 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה יְרֵאתֶם קְטַנֵּי אֱמוּנָה אָז־קָם וַיִּגְעַר אֶת־הָרוּחוֹת וְאֶת־הַיָּם וַתְּהִי שְׁתִיקָה גְדוֹלָה׃

Y el les dize, Porque temeys hombres de poca fe? Entonces, deſpierto reprehendió à los vientos y à la mar, y fue grande bonança.

27 וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים לֵאמֹר מִי־זֶה הוּא כִּי־גַם רוּחוֹת וְהַיָּם יִשְׁמְעוּ לוֹ׃

Y los hombres ſe marauillaron diziendo, Que hombre es eſte, que aun los vientos y la mar lo obedecen?

28 וְכַאֲשֶׁר בָּא לְעֵבֶר הַיָּם בְּאֶרֶץ גִּרְגָּשִׁים וַיִּקְרָאוּ לוֹ בַּעֲלֵי הַשֵּׁדִים מִן־הַקְּבָרִים יוֹצְאִים וְהֵם אַכְזָרִים מְאֹד וּבַעֲבוּרָם לֹא יָכֹל אִישׁ לַעֲבֹר בַּדֶּרֶךְ הַהִיא׃

Y como el vino de la otra parte en la prouincia de los Gergeſenos: vinieronle àl encuentro dos endemoniados que ſalian de los ſepulchros, fieros en gran manera, que nadie podia paſſar por aquel camino.

η'.

22. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

Et Ieſus lui dit, Sui-moi, & laiſſe les morts enſeuelir leurs morts.

23. Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Et quand il fut entré en la naſſelle, ſes diſciples le ſuiuirent.

24. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε.

Et voici, vne grande eſmotion aduint en la mer, tellement que la naſſelle eſtoit couuerte des flots, & lui dormoit

25. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες, κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

Adonc ſes diſciples vindrent, & l'eſueillerẽt, diſans, Seigneur, ſauue-nous, nous periſſons.

26. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ; καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Et il leur dit pourqnoi eſtes-vous craintifs, gens de petite foy: Alors eſtant reſueille il tanſa les vents & la mer: & y eut grande tranquillité.

27. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Adonc les gens s'eſmerueillerent diſans Quel eſt ceſtui-ci, que les vents auſsi & la mer lui obeiſſent?

28. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

Et quand il fut paſſé outre en la contree des Gergeſeniens, deux demoniaques eſtans ſortis des ſepulcres lui vindrent au deuant, leſquels eſtoyent fort faſcheux: tellement que nul ne pouuoit paſſer par ce chemin-la.

CAP. VIII.

22. Ieſus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos,

But Jeſus ſaid vnto him / Follow me/and let the dead burie their dead.

23. Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius.

And when hee was entred into the ſhip / his diſciples folowed him.

24. Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat.

And beholde / there aroſe a great tempeſt in the ſea/ ſo that the ſhip was couered with waues : but he was a ſleepe.

25. Et acceſſerunt ad eum & ſuſcitaverunt eum, dicentes, Domine, ſalva nos, perimus.

Then his diſciples came/ and awoke him / ſaying / Maſter / ſaue vs : we periſh.

26. Et dicit eis, Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tũc ſurgens imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

And he ſaid vnto them / Why are ye fearefull / O ye of litle fait? Then he aroſe / and rebuked the windes and the ſea: & ſo there was a great calme.

27. Porro homines mirati ſunt dicentes, Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?

And the men marueiled / ſaying / What man is this/ that both the windes and the ſea obey him.

28. Et cum veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.

And when he was come to the other ſide/into the countrey of the Gergeſenes / there mette him two poſſeſſed with deuils / which came out of the graues verie fierce / ſo that no man might go by that way.

Das VIII. Capitel.

22. Aber Jeſus ſprach zu jm: Folge du mir/ vnd laß die todten jre todten begraben.

Jheſus ſagde til hannem / Følge du mig / oc lad de Døde iorde deris døde.

23. Vnd er trat in das Schiff / vnd ſeine Jünger folgeten jm.

Oc hand gick i Skibet / oc hans Diſciple fulde hannem.

24. Vnnd ſihe / da erhub ſich ein groß vngeſtümm im Meer/ alſo/ daß auch das Schifflein mit Wellen bedeckt ward / Vnd er ſchlieff.

Oc ſee / da begyntis en ſtor ſtorm i Haffuit / ſaa at Skibet ſkiultis oc ſaa aff Bølgerne / Oc hand ſoff.

25. Vnd die Jünger tratten zu jm / vnd weckten jn auff / vnnd ſprachen: HErr/ hilff vns/ wir verderben.

Oc diſciplene ginge til hannem / oc vacte hannem op / oc ſagde / HERRE/ hielp oſſ / wi forderffuis.

26. Da ſaget er zu jnen: Jhr Kleingläubigen/ warumb ſeyd jr ſo forchtſam? Vnd ſtund auff/ vnd bedrawete den Wind vnnd das Meer / da ward es gantz ſtille.

Da ſagde hand til dem / J lidet troentes / Hui ere i ſaa fræctactige? Oc hans ſtod op/ oc truede Værit oc haffuit / Saa bleff det gantſke ſtille.

27. Die Menſchen aber verwunderten ſich / vnnd ſprachen: Was iſt das für ein Mann/ daß jhm Wind vnd Meer gehorſam iſt.

Men Menniſkene forundrede dem / oc ſagde/ Huad er det for en Mand / at værit oc haffuit ere hannem lydige?

28. Vnd er kam jenſeit deß Meers/ in die Gegend der Gergeſener / da lieffen jm entgegen zween Beſeſſene/ die kamen auß den Todtengräbern/ vnnd waren ſehr grimmig/ alſo/ daß niemand dieſelbigen Straſſe wandeln kondt.

Oc hand kom paa hin ſide Haffuit / til de Gergeſeners egn/ der løbe tho Beſette mod hannem/ de komme aff de dødis Graffuer / oc de vaare ſaare grumme/ ſaa / at der kunde ingen vandre at den ſamme vey.

Kapitola VIII.

22. A Gežijſs řekl gemu: Poď za mnau / a nech ať mrtwij pochowáwagij mrtwé ſwé.

Rzekł Jezus do niego / Podz zamna/ á niechay vmárli pogrebia vmárłe ſwoie.

23. A když weſſel na Lodij/ wſtaupili za nim y Včedlnijcy geho.

A gdy on wſtapił włodź/ weſzli zánim vczniowie iego.

24. A ay baukřka weliká ſtala ſe na Mořj / takže Lodička přikrýwala ſe wlnami / ale en ſpal.

A otho wzruſzenie wielkie ſtáło ſie ná morzu/ ták iż łodź byłá okrywána od wáłow/ á on ſpał.

25. Tehdy přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho / a zbudili gey / řkauce: PAne/ zachoway nás/ hyneme.

R przyſtapiwſzy vczniowie iego / obudzili go mowiac/ Pánie záchoway nas/ giniemię.

26. Y řekl gim Gežijſs Proč ſe bogijte / malé wijry? Tehdy wſtaw přikázal Wětrům a Moři/ y ſtalo ſe vtiſſenij weliké.

R rzekł do nich /Przeczżeście boiázliwi/ o máło vfáiacy? Thedy ocuciwſzy ſię/ zgromił wiátry y morze / y ſtáłá ſię cichość wielka.

27. Lidé pak diwili ſe / řkauce: Y naký geſt tento/ že Wetrowé a Moře poſlauchagij ho?

A ludzie ſię dziwowáli/ mowiac Jákiż to ieſt/ że go y wiátry y morze ſłucháia?

28. A když přiſſel Gežijſs za Moře do kraginy Geraženſkých/ potkali ſe s nim dwa člowěky magijce ďábelſtwij / wyſſedſſe z hrobuow/ litá přijliš/ tak že žádný nemohl tauceſtau choditi.

A gdy ſam przyiechał do brzegu drugiego/ do kráiny Gergeſenow/ zábieżeli mu dwá opętáni z grobow wychodzacy/ bárzo okrutni/ ták iż nie mogł żaden prześć oną drogą.

ח

29 וַקְעו וְאָמְרִין מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּע בְּרֵהּ דְּאַלָהָא אֶתִית לְכָא קְדָם זַבְנָא דְּתְשַׁנְקַן׃

Et incontinente gridorono, dicendo, Che habbiam noi à far teco, IESV Figliuol di Dio? Sei tu venuto quà à tormentarci innanzi tempo?

30 אִית הֲוָא דֵּין לְהַל מִנְּהוֹן בַּקְרָא דְּחֲזִירֵא סַגִּיאָא דְּרָעְיָא׃

Et era lontan da eſſi vn gregge di molti porci, che paſceua.

31 הָנוּן דֵּין שֵׁאדֵא בָּעֵין הֲווּ מֶנֵּהּ וְאָמְרִין אֶן מַפֵּק אַנְתְּ לַן אַפֵּס לַן דְּנֵאזַל לְבַקְרָא דְּחֲזִירֵא׃

E i demonij lo pregauano dicendo, Se tu ci ſcacci di qui laſſaci andare in quel gregge di porci.

32 וְאֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּע זֵלוּ וּמֵחְדָא נְפַקוּ וְעַלוּ בַּחֲזִירֵא וְכֻלֵּהּ בַּקְרָא הָי תְּרְצַת לְעֵל לַשְׁקִיפָא וְנֶפְלַת בְּיַמָּא וְמִיתוּ בְּמַיָּא׃

Et egli diſſe loro, Andate. Allora eſſi vſcendo, ſe n'andarono in quel gregge di porci. Et ecco tutto quel grege di porci impetuoſamente caſco per vn precipitio nel mare, e morirono ne l'acque.

33 הָנוּן דֵּין דְּרָעְיִן הֲווּ עְרַקוּ וְאֶזַלוּ לַמְדִינְתָּא וְחַוִּיו כֻּל מֶדֶם דְּהֲוָא וְדְהָנוּן דִּיוָנֵא׃

Allora i Paſtori ſi fuggirono: & andatiſene a la citta, raccontoron ogni coſa, e il fatto de gl'indemoniati.

34 וּנְפַקַת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא לְאוּרְעֵהּ דְּיֵשׁוּע וְכַד חֲזַאוּהִי בְּעוֹ מֶנֵּהּ דְּנֶשְׁנֵא מֶן תְּחוּמַיְהוֹן׃

Et ecco, tutta la citta, vſcì incontro à IESV: e come lo videro, il pregorono che ſi partiſſe da i lor confini.

ט

1 וַסְלֶק לְאַלְפָא וְעַבַר וְאֶתָא לַמְדִינְתֵּהּ׃

Allora entrato ne la naue, paſſo di la, e venne ne la ſua citta.

ח

29 וְהִנֵּה קָרְאוּ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהִים בָּאתָ הֲלוֹם קַדְמַת הָעִתּוֹת לְעַנּוֹתֵנוּ׃

Y heaqui clamaron, diziendo, Que tenemos contigo Ieſus hijo de Dios? Has venido ya acà à moleſtarnos antes de tiempo?

30 וַיְהִי־רָחוֹק מֵהֶם עֵדֶר חֲזִירִים רַבִּים רוֹעֶה׃

Y eſtaua lexos de ellos vn hato de muchos puercos paciendo.

31 וְהַשֵּׁדִים הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם תּוֹצִיאֵנוּ מִזֶּה הַנִּיחֵנוּ נָא לָבוֹא בְּעֵדֶר הַחֲזִירִים׃

Y los demonios le rogaron diziendo, Si nos echas, permittenos que vamos en aquel hato de puercos.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֵכוּ וַיֵּצְאוּ וַיָּבוֹאוּ בְּעֵדֶר הַחֲזִירִים וְהִנֵּה הָלַךְ כָּל־הָעֵדֶר הַחֲזִירִים בְּסַחַף אֶל־הַיָּם וַיָּמוּתוּ בַּמָּיִם׃

Y dixoles, Id. Y ellos ſalidos fuerõſe en aquel hato de puercos: y heaqui, todo el hato de los puercos ſe precipitó de vn deſpennadero en la mar, y murieron en las aguas.

33 וַיָּנוּסוּ הָרוֹעִים וַיָּבוֹאוּ בָּעִיר וַיַּגִּידוּ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגַם אֶת־אֲשֶׁר עַל־הַשֵּׁדִים׃

Y los porqueros huyeron, y viniendo à la ciudad, contaron todas las coſas, y lo que auia paſſado con los endemoniados.

34 וְהִנֵּה כָּל הָעִיר יָצְאָה לִקְרַאת יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לַעֲבוֹר מִגְּבוּלֵיהֶם׃

Y heaqui, toda la ciudad ſalió à recebir à Ieſus: y quando lo vieron, rogauanle que ſe fueſe de ſus terminos.

ט

1 וַיַּעַל אֶל־הַסְּפִינָה וַיַּעֲבֹר וַיָּבֹא לְעִירוֹ׃

Entonces entrando en vn nauio paſſó de la otra parte, y vino à ſu ciudad.

η'.

29. Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Et voici ils s'eſcrierent, diſans, Qu'y a-il entre nous & toi, Ieſus, fils de Dieu? es-tu venu ici pour nous tormenter deuant le temps?

30. Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

Or y auoit-il vn grand troupeau de pourceaux loin d'eux qui paiſſoit.

31. Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

Dont les diables le prioyent, diſans, Si tu nous iettes hors, permets-nous de nous en aller en ce troupeau de pourceaux.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

Et il leur dit, Allez. Iceux donc eſtans ſortis s'en allerent au troupeau de pourceaux, & voila, tout ce troupeau de pourceaux ſe rua du haut en bas en la mer, & moururent es eaux.

33. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.

Adonc les porchers s'enfuirent: & eſtans venus en la ville, raconterẽt toutes ces choſes, & ce qui eſtoit aduenu aux demoniaques.

34. Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Et voici, toute la ville ſortit au deuant de Ieſus: & l'ayans veu le prierent qu'il ſe retiraſt de leurs quartiers.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

Adonc eſtant entré en la naſſelle, il paſſa outre, & vint en ſa ville.

CAP. VIII.

29. Et ecce clamaverunt dicentes, Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

And beholde / they cryed out / ſaying / Jeſus the Sonne of God / what haue we to do with thee? Art thou come hither to torment vs before the time?

30. Erat autem non longè ab illis grex multorum porcorum paſcens.

Now there was afarre of from them / a great heard of ſwine feeding.

31. Dæmones autem rogabant eum dicentes, Si eiicis nos, mitte nos in gregē porcorum.

And the deuils beſought him ſaying / if thou caſt vs out / ſuffer vs to goe into the heard of ſwine.

32. Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.

And he ſaide vnto them / Go ſo they went out / and departed into the heard of ſwine: & beholde / the whole heard of ſwine was caried with violence from a ſteepe downe place into the ſea / and died in the water.

33. Paſtores autem fugerunt: & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis qui dæmonia habuerant.

Then the heardmen fled: and when they were come into the citie / they told all things / and what was become of them that were poſſeſſed with the deuils.

34. Et ecce tota civitas exiit obviam Ieſu: & viſo eo, rogabant, ut tranſiret à finibus eorum.

And beholde / all the citie came out / to meete Jeſus: and when they ſawe him / they beſought him to depart out of theyr coaſtes.

CAP. IX.

ET aſcendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem ſuam.

Then he entred into a ſhip / & paſſed ouer / and came into his owne citie.

Das VIII. Capitel.

29. Vnd ſihe / ſie ſchryen vnd ſprachen: Ach Jeſu du Son Gottes / was haben wir mit dir zu thun? Biſt du her kommen / vns zu quelen / ehe denn es zeit iſt?

Oc ſee / de robte / oc ſagde / Ah Jheſu / du Guds ſøn / Huad haffue wi met dig at gøre? Eſt du kommen hid / at pine oſſ / før end det er tid?

30. Es war aber ferrne von jhnen eine groſſe herd Säw an der Weide.

Oc der vaar longt fra dem en ſtor hiord Suin paa marcken.

31. Da baten jhn die Teuffel / vnnd ſprachen: Wilt du vns außtreiben / ſo erlaube vns in die herd Säw zufahren.

Da bade Diefflene hannem / oc ſagde / Vilt du driffue oſſ vd / da giff oſſ loff at fare i den Suine hiord.

32. Vnd er ſprach: Fahret hin / Da fuhren ſie auß / vnd fuhren in die herd Säu / vnd ſihe / die gantze herd Säu ſtörtzet ſich mit einem ſturm ins Meer / vnd erſoffen im Waſſer.

Oc hand ſagde / farer hen. Da fore de vd / oc fore i Suine hiorden. Oc ſee / den gantſke Suine hiord ſtyrte ſig haſtelige i Haffuit / oc drucknede i vandet

33. Vnd die Hirten flohen / vnd giengen hin in die Statt / vnd ſagten das alles / vnd wie es mit den Beſeſſenen ergangen war.

Oc Hyrderne flyde / oc ginge hen i Staden / oc ſagde det altſammen / oc huorledis det gick met de Beſette.

34. Vnd ſihe / da gieng die gantze Statt herauß Jeſu entgegen. Vnd da ſie jhn ſahen / baten ſie jhn / daß er von jhrer Grentze weichen wolt.

Oc ſee / da gick den gantſke Stadt vd mod Jheſu. Oc der de ſaae hannem / bade de hannem / At hand vilde vige aff deris egn.

Das IX. Capitel.

DA tratt er inn das Schiff / vnd fuhr wider herüber / vnd kam inn ſeine Statt.

DA traadde hand i Skibet / oc foer offuer igen / oc kom til ſin Stad.

Kapitola VIII.

29. A hle křičeli / řkauce: Co tobě do nas / Gežijſſy Synu Božij? Přiſſel gſy před čaſem aby nás trápil?

A oto wrzeſzczeli / mowiac / Y coż my z toba mamy Jezuśie ſynu Bozy? przyſzedłeś tu przed czáſem dreczyć nas?

30. A bylo ne daleko od nich ſtádo Wepřuow mnohých paſa ſe.

Y byłá dáleko od nich trzodá wielka świni páſaca.

31. Y proſyli ho diáblowě / řkauce: Poněwadž nás wymijtáſs odſud / dopuſtiž nám wgijti w ſtádo Wepřůw.

A czártowie prośili go mowiac / Jeśli nas wyrzucaſz / dopuść nam wniść w trzode świni onych.

32 Y řekl gim: Gděte. A oni wyſſedſſe / weſſli do Wepřůw: A hle prud koſtij welikau běžalo wſſeckno Stádo vprkem do Moře / y zhynuli w wodách.

Y rzekł do nich / Idźcie / á oni wyſzedſzy / weſzli w one trzode świni / á oto porwálá ſie oná wſzytká trzodá świni z przykrá w morze / y pozdycháły w wodách.

33. Paſtýři pak vtekli: a přiſſedſſe do Měſta / pověděli to wſſeckno / y o těch kteřijž ďábelſtwij měli.

Y zućiekáli páſtyrze / á odſzedſzy do miáſtá / opowiedźieli wſzytko / y tho co ſie z onymi opętánymi ſtáło.

34. A ay wſſeckno Měſto wyſſlo w ceſtu Gežijſſowi. A vzřewſſe gey / proſyli ho aby odſſel z končin gegich.

A oto wſzytko miáſto wyſzło przećiwko Jezuſowi / y vyzrawſzy go / prośili áby z ich gránic poſzedł.

Kapitola IX.

A Wſtaupiw Gežijš na Lodičku / přeplawil ſe / a přiſſel do Měſta ſweho.

TEdy on wſzedſzy w łodź / przepráwił ſie / y przyſzedł do miáſtá ſwe°.

ט

2 וְקַרֶבוּ לֵהּ מְשַׁרְיָא כַּד רְמֵא בְּעַרְסָא וַחֲזָא יֵשׁוּעַ הַימָנוּתְהוֹן וְאֶמַר לְהו מְשַׁרְיָא אֶתְלַבַּב בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חַטָהַיךְ׃

Et ecco gli adpreſentorono vn paralitico, che giaceua in vn letto. Et IESV *veduta la fede loro, diſſe al paralitico. Figliuolo ſta di buono animo, che i tuoi peccati ti ſono ſtati perdonati.*

3 אֱנָשָׁא דֵּין מֵן סָפְרֵא אֲמַרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנָא מְגַדֵּף׃

Et in queſto alcuni de li Scribi diſſero in ſe ſteſſi. Coſtui baſtemmia.

4 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע מַחְשְׁבָתְהוֹן וְאֶמַר לְהוֹן מָנָא מֶתְחַשְׁבִין אַנְתּוּן בִּישָׁתָא בְּלֶבְּכוֹן׃

Onde IESV *vedendo i lor penſieri, diſſe, Perche penſate voi a male ne voſtri cuori?*

5 מָנָא גֵּיר פְּשִׁיק לְמֵאמַר דַּשְׁבִיקִין לָךְ חַטָהַיךְ אַו לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֵּךְ׃

Imperoche che coſa è piu facile à dire, I tuoi peccati ti ſon perdonati, ò dire, Leuati ſu, e camina?

6 דְּתֵדְעוּן דֵּין דְּשׁוּלְטָנָא אִית לַבְרֵהּ דְּאֱנָשָׁא ב בְּאַרְעָא לְמֶשְׁבַּק חַטָהֵא אֱמַר לְהו מְשַׁרְיָא קוּם שְׁקוּל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃

Hor accioche voi ſappiate che il Figliuol de l'huomo ha poteſta in terra di perdonare i peccati, (dice allora al paralitico) Leuati ſu, togli il tuo letto, e vattene à caſa tua.

7 וְקָם אֱזַל לְבַיְתֵהּ׃

Allora egli ſi leuò, & andoſſene à caſa ſua.

8 כַּד חֲזַו דֵּין כֶּנְשָׁא הָגוֹן דְּחֵלוּ וְשַׁבַּחוּ לַאלָהָא דְּיַהַב שׁוּלְטָנָא דַּאיךְ הָנָא לִבְנַי־נָשָׁא׃

Ciò vedendo le turbe ſi marauigliorono, e glorificorono Iddio, che haueua data vna tal poteſtà a gli huomini.

ט

2 וְהִנֵּה הִגִּישׁוּ אֵלָיו אִישׁ נְשׁוּל אֵבָרִים שׁוֹכֵב עַל־הַמִּטָּה וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ אֶת־אֱמוּנָתָם אָמַר לִנְשׁוּל אֵיבָרִים בְּטַח בְּנִי כִּי־נִסְלְחוּ לְךָ חַטֹּאתֶיךָ׃

Y he aqui, le truxeron vn paralytico echado en vna cama: y viendo Ieſus la fe dellos, dixo àl paralytico: Confia hijo: tus peccados te ſon perdonados.

3 וְהִנֵּה קְצָת מִן־הַסּוֹפְרִים אָמְרוּ בְקִרְבָּם מְגַדֵּף הוּא׃

Y he aqui vnos de los Eſcribas dezian dentro de ſi: Eſte blaſphema.

4 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ אֶת־מַחְשְׁבוֹתָם אָמַר לָמָּה חֲשַׁבְתֶּם רָעוֹת בְּלִבּוֹתֵיכֶם׃

Y viendo Ieſus ſus penſamientos, dixo, Porque penſays malas coſas en vueſtros coraçones?

5 אֵיזוֹ הוּא נָקֵל לֵאמֹר נִסְלְחוּ לְךָ חַטֹּאתֶיךָ אוֹ לֵאמֹר קוּם וָלֵךְ׃

Qual es mas facil, Dezir, Los peccados te ſon perdonados: o dezir, Leuantate y anda?

6 וּלְמַעַן אֲשֶׁר תֵּדְעוּ כִּי־יוּכַל בֶּן־הָאָדָם בָּאָרֶץ לָשֵׂאת חֲטָאִים אָז־אָמַר לִנְשׁוּל אֵיבָרִים קוּם וְשָׂא אֶת־מִטָּתְךָ וְלֵךְ אֶל־בֵּיתֶךָ׃

Mas porque ſepays que el Hijo del hombre tiene poteſtad en la tierra de perdonar peccados, dize entonces àl paralytico, Leuantate, toma tu cama, y vete à tu caſa.

7 וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ׃

Entonces el ſe leuantó, y fueſe à ſu caſa.

8 וַיִּרְאוּ הָעָם וַיִּתְמְהוּ וַיְכַבְּדוּ אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַן כַּכֹּחַ הַזֶּה לַאֲנָשִׁים׃

Y las compannas viendolo, marauillaronſe, y glorificáron à Dios, que ouieſſe dado tal poteſtad à hombres.

θ'.

2. Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ, θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Et voici, on lui preſenta vn paralytique giſant en vn lict. Et Ieſus voyant leur foy, dit au paralytique, Aye bon courage, mon fils, tes pechés te ſont pardonnés.

3. Καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ.

Et voici quelques vns des Scribes diſoyent en eux meſmes, Ceſtui ci blaſpheme.

4. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Mais Ieſus voyant leurs penſees, dit, Pourquoy penſez-vous mal en vos cœurs?

5. Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

Car lequel eſt plus aiſé de dire, Tes peches te ſont pardonnes: ou de dire, Leuetoi, & chemine.

6. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous ſachiez que le fils de l'homme à authorité en terre de pardonner les pechés, Leue-toi, (dit-il au paralytique) pren ton lict, & t'en va en ta maiſon.

7. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et il ſe leua, & s'en alla en ſa maiſon.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Ce que les troupes voyans, elles s'eſmerueillerent, & glorifierent Dieu qui auoit donné vne telle authorité aux hommes.

CAP. IX.

2. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

And lo they brought to him a man ſicke of the palſie / lying on a bed. And Jeſus ſeeing their fayth / ſaide to the ſicke of the palſie / Sonne / be of good comfort: thy ſinnes are forgiuen thee.

3. Et ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe, Hic blaſphemat.

And beholde / certaine of the Scribes ſaid with themſelues / This man blaſphemeth.

4. Et cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris.

But when Jeſus ſaw their thoughts / he ſayd / Wherefore thinke ye euill things in your heartes?

5. Quid eſt facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge & ambula?

For whether is it eaſier to ſay / Thy ſinnes are forgiuen thee / or to ſay / Ariſe / & walke?

6. Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittẽdi peccata (tunc ait paralytico) Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

And that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgiue ſinnes / (then ſayde he vnto the ſicke of the palſſie /) Ariſe / take vp thy bed: and goe to thine houſe.

7. Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.

And he aroſe / & departed to his own houſe.

8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

So when the multitude ſaw it / they marueiled / and glorified God / which had giuen ſuch authoritie to men.

Das IX. Capitel.

2. Vnd ſihe / da brachten ſie zu jhm einen Gichtbrüchtigen / der lag auff einem Bette. Da nun Jeſus jhren glaubẽ ſahe / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Sey getroſt mein Son / deine Sünde ſind dir vergeben.

Oc ſee da førde de en Verckbrøden til hannem / hand laa paa en Seng. Der Jheſus ſaa nu deris Tro / ſagde hand til den Verckbrødne / Ver frimodig / min Søn / Dine ſynder ere dig forladne.

3. Vnnd ſihe / etliche vnder den Schrifftgelehrten ſprachen bey ſich ſelbs: Dieſer läſtert Gott.

Oc ſee / nogle blant de Schrifftklaage ſagde ved dem ſelffue / Denne beſpotter Gud.

4. Da aber Jeſus jhre gedancken ſahe / ſprach er: Warumb denckt jhr ſo arges inn euren hertzen?

Der Jheſus ſaa deris tancker / ſagde hand / Hui tencke i ſaa ont i eders hierter?

5. Welches iſt leichter zu ſagen? Dir ſind deine Sünde vergeben? Oder zu ſagen / Stehe auff vnnd wandele?

Huilket er lettere at ſige? Dine ſynder ere dig forladne? Eller at ſige / ſtat op / oc vandre?

6. Auff daß jhr aber wiſſet / daß des Menſchen Son macht habe auff Erden / die Sünde zuvergeben / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Stehe auff / hebe dein Bette auff / vnd gehe heim.

Men at i ſkulle vide / At Menniſkens Søn haffuer mact paa Jorden / at forlade ſynderne / ſagde hand til den Verckbrødne / Stat op / tag din ſeng op / oc gack hiem.

7. Vnnd er ſtund auff / vnd gieng heim.

Oc hand ſtod op / ock gick hiem.

8. Da das Volck das ſahe / verwundert es ſich / vnnd preiſete Gott / der ſolche macht den Menſchen gegeben hat.

Der Folcket det ſaa / forundrede de dem / oc priſede Gud / ſom haffde giffuit menniſken ſaadan mact.

Kapitola IX.

2. A hle přineſli gemu ſſlakem poraženého / ležijcyho na Loži. A wida Gežijš wijru gegich / řekl ſſlakem poraženému: Dauffay Synu / odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé twogi.

A oto ofiárowáli mu powietrzem záráżonego ktory leżał ná łożu / A obaczywſzy Jezus wiárę ich / rzekł powietrzem záráżonemu / Badź dobrego ſercá ſynu / odpuſzczoneć ſa grzechy twoie.

3. A ay někteřij z Včitelůw řekli ſami w ſobě: Tento ſe rauhá.

A oto mowili niektorzy z náuczycielow ſámi w ſobie / Ten bluźni.

4. A když poznal Gežijš myſſlenij gegich / řekl: Proč myſlijte zlé wěcy w ſrdcých waſſých?

A obaczywſzy Jezus myſli ich rzekł / Przecżże wżdy myſlicie złe rzeczy w ſercách wáſzych?

5. Co geſt ſnáze řijcy / Odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowé twogi: čili řijcy / Wſtaň a choď:

Abowiem co ieſt łátwiey rzec / Odpuſzczoneć ſa grzechy twoie: Czyli rzec / Wſtań á chodź.

6. Ale abyſſte wěděli / že Sýn Člowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřijchy. Tehdy řekl ſſlakem poraženému: Wſtaň / wezmi Lože twé / a gdi do Domu twého.

Ale izbyście wiedzieli / że moc má Syn człowieczy ná ziemi odpuſzczáć grzechy (tedy rzekł powietrzem záráżonemu) Wſtań á weźmi łoże twe / á idź do domu twoiego.

7. Y wſtal / a odſſel do Domu ſwého.

A on wſtał y poſzedł do domu ſwe°.

8. A widauce to záſtupowé / báli ſe / a welebili Boha / kterýž dal takowau moc Lidem

Co vyzrawſzy oná wielkość ludzi / dziwowáli ſię y chwalili Bogá / ktory był dał tákowa moc ludziam.

ט

9 וְכַד עְבַר יֵשׁוּעַ מֶן תַּמָּן חֲזָא גַּבְרָא דְּיָתֵב בֵּית מַכְסָא דִּשְׁמֵהּ מַתַּי וְאָמַר תָּא בָּתְרַי וְקָם אֱזַל בָּתְרֵהּ׃

E paſſando IESV di lì, vide vn huomo, che ſedeua al banco de la gabella. chiamato Matteo, e diceli, Seguitami. Et egli leuatoſi, il ſeguitò.

10 וְכַד סְמִיכִין בְּבַיְתָא אֶתוּ מָכְסָא וְחַטָּיֵא סַגִּיֵא אֶסְתְּמִכוּ עַם יֵשׁוּעַ וְעַם תַּלְמִידוֹהִי׃

Poi auuenne, che ſedendo egli à tauola in caſa di eſſo, ecco che molti publicani e peccatori, eſſendo venuti la, ſi meſſero à tauola con IESV, e co i ſuoi diſcepoli.

11 וְכַד חָזוּ פְּרִישֵׁא אֶמְרִין לְתַלְמִידוֹהִי לְמָנָא עַם מָכְסָא וְחַטָּיֵא לָעֵס רַבְּכוּן׃

Il che vedendo i Fariſei, diſſero à i ſuoi diſcepoli, Perche mangia il voſtro maeſtro co i publicani e peccatori?

12 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע אֶמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין חֲלִימֵא עַל אָסְיָא אֶלָּא אִילֵין דְּבִישָׁאִית עְבִידִין׃

E IESV hauendo ciò vdito, diſſe loro, Quei che ſon ſani non hanno alcun biſogne di medico, ma ſi ben quelli che ſono ammalati.

13 זְלוּ יַלַפוּ מָנוּ חָנָנָא בָּעֵא אֶנָא וְלָא דִּבְחְתָא לָא גֵּיר אֶתִית דְּאֶקְרָא לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃

Hor andate, & imparate che coſa ſia, Io voglio miſericordia, e non ſacrifitio. Perche io non ſon venuto à chiamare i giuſti, ma i peccatori à penitentia.

14 הָידֵין קְרֶבוּ לֵהּ תַּלְמ תַּלְמִידַוְהִי דְּיוֹחַנָן וְאָמְרִין לְמָנָא חְנַן וּפְרִישֵׁא צָיְמִינַן סַגִּי וְתַלְמִידַיךְ לָא צָיְמִין׃

In queſto tempo vengono à lui i diſcepoli di Giouanni, dicendo, Per qual cagione noi e i Fariſei digiuniamo ſpeſſo, e i tuoi diſcepoli non digiunano?

ט

9 וַיֵּהָלֵךְ יֵשׁוּעַ מִשָּׁם וַיַּרְא אֱנוֹשׁ יוֹשֵׁב עַל־הַמֶּכֶס וּשְׁמוֹ מַתַּי וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ אַחֲרַי וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו׃

Y paſſando Ieſus de alli, vido à vn hombre. que eſtaua ſentado àl vanco de los publicos tributos, el qual ſe llamaua Mattheo: y dizele, Sigueme. Y leuantóſe, y ſiguiólo.

10 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר יָשַׁב בַּבַּיִת וְהִנֵּה רַבִּים מִבַּעֲלֵי־עֲבֵירָה וְחַטָּאִים בָּאוּ וַיֹּאכְלוּ לֶחֶם עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו׃

Y aconteció que eſtando el ſentado à la meſa en ſu caſa, heaqui que muchos publicanos y peccadores, que auian venido, ſe ſentaron juntamente à la meſa con Ieſus y ſus diſcipulos,

11 וַיִּרְאוּ הַמְּפָרְשִׁים וַיֹּאמְרוּ לְתַלְמִידָיו לָמָּה עִם בַּעֲלֵי עֲבֵירָה וְעִם חַטָּאִים אוֹכֵל הַמְלַמֶּדְכֶם׃

Y viendo eſto los Phariſeos; dixeron à ſus diſcipulos, Porque come vueſtro maeſtro con los publicanos y peccadores?

12 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּרִיאִים לֹא יִצְטָרְכוּ לָרוֹפֵא כִּי־אִם אֲשֶׁר בְּרָעוֹתָם הֵם׃

Y oyendo lo Ieſus, dixoles, Losque eſtan ſanos, no tienen neceſſidad de medico: ſino los enfermos.

13 וּלְכוּ וְלִמְדוּ מַה זֶּה הוּא חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא זָבַח כִּי־לֹא בָאתִי לִקְרֹא צַדִּיקִים כִּי־אִם חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

Andad antes apprended que coſa es, Miſericordia quiero, y no ſacrificio: porque no he venido à llamar los juſtos, ſi no los peccadores à penitencia.

14 אָז נִגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן לֵאמֹר לָמָּה אֲנַחְנוּ וְהַמְּפָרְשִׁים צָמִים הַרְבֵּה וְתַלְמִידֶיךָ לֹא צָמוּ׃

Entonces los diſcipulos de Ioan vienen à el, diziendo: Porque noſotros y los Phariſeos ayunamos muchas vezes, y tus diſcipulos no ayunan?

θ.

9. Καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Puis Ieſus paſſant outre vid vn homme aſsis au lieu du peage, nommé Matthieu: & lui dit, Sui-moi. Et ſe leuant, il le ſuiuit.

10. Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et aduint comme Ieſus eſtoit à table en la maiſon d'icelui, voici, pluſieurs peagers & mal viuans, qui eſtoyent là venus, ſe mirent à table auec Ieſus & ſes diſciples.

11. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

Ce que les Phariſiens voyans, dirent à ſes diſciples, Pourquoi mange voſtre maiſtre auec les peagers & gens de mauuaiſe vie?

12. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Et Ieſus ayant entendu cela, leur dit' Ceux qui ſont en ſanté, n'ont point beſoin de medecin, mais ceux qui ſe portent mal.

13. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Mais allez, & apprenez que c'eſt à dire, Ie vueil miſericorde, & non point ſacrifice. Car ie ne ſuis point venu appeler les iuſtes, mais les pecheurs à repentance.

14. Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες, Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

Lors vindrent vers lui des diſciples de Iehan, diſans, Pourquoi nous & les Phariſiens iuſnons-nous ſouent, & tes diſciples ne iuſnent point?

CAP. IX.

9. Et cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum.

And as Jeſus paſſed forth from thence / he ſawe a man ſitting at the receite of cuſtome named Matthewe / and ſayd to him / Follow me. And he aroſe / & followed him.

10. Et factum eſt: diſcumbēte eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius.

And it came to paſſe / as Jeſus ſate at meat in his houſe / beholde / many publicanes and ſinners / that came thither / ſate downe at the table with Jeſus and his diſciples.

11. Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus māducat magiſter veſter?

And when the Phariſes ſawe that / they ſaid to his diſciples / Why eateth your maſter with Publicanes and ſinners?

12. At Ieſus audiens, ait, Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus.

Nowe when Jeſus heard it / he ſaid vnto them / The whole neede not a phyſition / but they that are ſicke.

13. Euntes autem diſcite quid eſt, Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

But go ye & learne what this is / J will haue mercie / and not ſacrifice: for J am not come to call the righteous / but the ſinners to repentance.

14. Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Iohannis, dicentes, Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter: diſcipuli autem tui non ieiunant?

Then came the diſciples of John to him / ſaying / Why do we and the Phariſes faſt oft / and thy diſciples faſt not?

Das IX. Capitel.

9. Vnd da Jeſus von dannen gieng / ſahe er einen menſchen am Zoll ſitzen / der hieß Mattheus / vnd ſprach zu jhm / Folge mir. Vnd er ſtund auff / vnd folgete jm.

Oc der Jheſus gick der fra / ſaa hand it Menniſke ſide hoſſ Tolden / hand hed Mattheus / oc hand ſagde til hannem / Følg mig. Oc hand ſtod op / oc fulde hannem.

10. Vnd es begab ſich / da er zu Tiſch ſaß im Hauſe / Sihe / da kamen viel Zöllner vnd Sünder / vnd ſaſſen zu Tiſche mit Jeſu vnd ſeinen Jüngern.

Oc det ſkede / der hand ſad til bordz i Huſit / See / Da komme mange Toldere / oc Syndere / oc ſade til bordz met Jheſu oc hans Diſciple.

11. Da das die Phariſeer ſahen / ſprachen ſie zu ſeinen Jüngern: Warumb jſſet euer Meiſter mit den Zöllnern vnd Sündern?

Der Phariſeerne ſaae det / ſagde de til hans Diſciple / Hui æder eders Meſtere met Toldere oc ſyndere?

12. Da das Jeſus höret / ſprach er zu jhnen: Die ſtarcken dörffen des Artztes nicht / ſondern die Krancken.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand til dem / De Karſke haffue Lægen icke behoff / Men de ſiuge.

13. Gehet aber hin / vnd lernet / was das ſey / (Jch habe wolgefallen an Barmhertzigkeit / vnd nicht am Opffer) Jch bin kommen die Sünder zur Buſſe zu ruffen / vnd nicht die Frommen.

Gaar bort / oc lærer / huad det er (Jeg haffuer behagelighed til Barmhiertighed / oc icke til Offer) Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Fromme.

14. Jnn des kamen die Jünger Johannis zu jhm / vnd ſprachen: Warumb faſten wir vnd die Phariſeer ſo vil / vnd deine Jünger faſten nicht?

Da komme Johannis Diſciple til hannem / oc ſagde / Hui faſte wi ock Phariſeerne ſaa meget / oc dine Diſciple faſte icke?

Kapitolá IX.

9. A když ſſel odtud Gežijš / vzřel člowěka an ſedij na Cle / gměmem Máthauſſe. Y řekl gemu: Pod' za mnau. A on wſtaw / ſſel za nim.

A gdy z tamtąd ſzedł Jezus / vyzrał niektorego człowieka śiedzącego ná cle / ktore go zwano Mátheuſz: Y rzekł ku niemu / Podź za mną / A on wſtawſzy poſzedł zá nim.

10. Y ſtalo ſe / když ſeděl za ſtolem w geho domu / hle mnozýž gewnij a taynij hřijſſnijcy přiſſedſſe ſeděli za ſtolem s Gežijſſem y s Včedlnijky geho.

Y ſtáło ſie gdy on śiedźiał v ſtołu w domu ie° / oto wiele celnikow y grzeſznikow ktorzy byli przyſzli / weſpoł śie dźieli z Jezuſem y z vczniámi ie°.

11. A widuce to Zákonijcy / řekli Včedlnijkům geho: Proč s zgewnými a taynými hřijſſnijky gij Miſtr wáš?

A gdy to obaczyli Fáryzeuſzowie / rzekli vczniem iego / Przecz że z celniki y z grzeſzniki ie miſtrz wáſz?

12. Ale Gežijš vſlyſſaw / řekl: Nenijť potřebij zdrawým lekaře / nez nemocným.

Vſlyſzawſzy to Jezus / rzekł im / Ktorzy zdrowi ſą nie potrzebuią lekárzá / ále ci co ſie źle maią.

13. Ale raděgj gděte a včte ſe / coby to bylo: Miloſrdenſtwij chcy / a ne oběti. Nebo nepřiſſel gſem wolati ſprawedliwých ale hřijſſných (k pokánij.)

Ale ſzedſzy náuczćie ſie co ieſt / Miloſierdźia chcę á nie ofiáry / bom ci iá nie przyſzedł ábym wzywał ſpráwiedliwych / ále grzeſznikow ku vpámiętániu.

14. Tehdy přiſtaupili k němu Včedlnijcy Janowi / řkauce: Pročmy a Zákonijcy poſtijme ſe čaſto / a Včedlnijcy twogi ſe nepoſtij?

Tedy przyſzli do niego vczniowie Janowi / mowiąc / Przecz my y Fáryzeuſzowie pośćimy czeſto? á vczniowie twoi nie paſzczáią?

ט

15 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּע דַלְמָא מְשְׁכְּחִין בְּנַיְהִי דַגְנוּנָא לַמְצָם כְּמָא דְחַתְנָא עַמְהוֹן אָתִין דֵין יַוְמָתָא כַּד יֶשְׁתְקֵל מֶנְּהוֹן חַתְנָא וְהָיְדֵין יְצוּמוּן׃

E IESV diſſe loro, gl'inuitati à le nozze poſſono eſſi piangere, mentre che lo ſpoſo è con loro? Ma verranno bene i giorni, che lo ſpoſo ſara lor tolto, & allora digiunaranno.

16 לָא אֱנָשׁ רָמֵא אוּרְקַעְתָּא חֲדַתָּא עַל נַחְתָּא בְּלָיָא דְלָא תִתּוּף מַלְיוּתָהּ מֶן הַו נַחְתָּא וי וְיֶהְוֵא בְּזָעָא יַתִּירָא׃

E niuno è che metta vna giunta di panno groſſo in vn veſtimento vecchio, percioche quel ſuo riempimento porta via del veſtimento, e faſſi peggior rottura.

17 וְלָא רָמִין חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָּא בְלַיָתָא דְלָא מְצַטְרִין זִקָּא וְחַמְרָא מֶתְאַשֵׁד וְזִקָּא אָבְדִין אֶלָּא רָמִין חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָּא חַדְתָּתָא וְתַרְיֵהוֹן מת מֶתְנַטְרִין׃

Ne metteno il vino nuouo ne gli otri vecchij: altrimenti gliotri ſi rompeno, & il vino ſi verſa, e gli otri ſi perdeno. Ma metteno il vino nuouo ne gli otri nuoui, e coſi amendue ſi conſeruano.

18 כַּד דֵין הָלֵין מְמַלֶּל הֲוָא עַמְהוֹן אֶתָא אַרְכוּנָא חַד קְרֵב סְגַד לֵהּ וְאָמַר בְּרַתִי הָשָׁא מִיתַת אֶלָּא תָא סִים אִידָךְ עֲלֵיהָ וְתִחֵא׃

Mentre ch'egli diceua loro queſte coſe, ecco venire vn certo principe ches'inchinò à lui, dicendo, La mia figliuola poco fa è morta: ma vieni, e pon la tua mano ſopra eſſa, e viuera.

19 וְקָם יֵשׁוּע וְתַלְמִידוֹהִי וַאזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

E IESV leuato ſi, il ſeguitò, e coſi i ſuoi diſcepoli.

ט

15 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲיוּכְלוּ בְּנֵי חָתָן לִבְכּוֹת בִּהְיוֹת עִמָּהֶם הֶחָתָן אַךְ יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר יִנָּשֵׂא מֵהֶם הֶחָתָן וְאָז יָצוּמוּ׃

Y dixoles Ieſus, Pueden los que ſon de bodas tener luto entre tanto que el eſpoſo eſtá con ellos? Mas vendrán dias, quando el eſpoſo ſerá quitado deellos, y entonces ayunarán.

16 כִּי לֹא יִשְׁלַח אִישׁ חֲתִיכַת בֶּגֶד הַפָּסוּל עַל־שִׂמְלָה יְשָׁנָה וְאִם יִשָּׂא אֶת־מְלוֹאָהּ מֵאֶת־הַשִּׂמְלָה וּבִדְקוֹ רַע יוֹתֵר מִקֹּדֶם יִהְיֶה׃

Item, nadie echa remiendo de panno rezio en veſtido viejo: porque el tal remiendo tira del veſtido, y hazeſe peor rotura.

17 וְלֹא יִשְׁלְחוּ יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת בָּלִים כִּי־אָז יִשָּׁבְרוּ נֹאדוֹת וְיַיִן יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדוֹת יֹאבֵדוּ כִּי־אִם יִשְׁלְחוּ יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת חֲדָשִׁים וּשְׁנֵיהֶם יִשָּׁמֵרוּ׃

Ni echan vino nueuo en cueros viejos: de otra manera los cueros ſe rompen, y el vino ſe derrama, y pierdenſe los cueros: mas echan el vino nueuo en cueros nueuos: y lo vno y lo otro ſe conſerua juntamente.

18 וְכַאֲשֶׁר הוּא דִּבֵּר הָאֵלֶּה אֲלֵיהֶם הִנֵּה שַׂר אֶחָד בָּא וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ לֵאמֹר כִּי בִתִּי כְּבַר מֵתָה רַק בָּא תָבוֹא וְשִׂים אֶת־יָדְךָ עָלֶיהָ וְתִחְיֶה׃

Hablando el eſtas coſas à ellos, heaqui vn principal vino, y adorolo, diziendo, Mi hija es muerta poco hà: mas ven, y pon tu mano ſobre ella, y biuirá.

19 וַיָּקָם־יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו עִם תַּלְמִידָיו׃

Y leuantóſe Ieſus, y ſiguiólo, y ſus diſcipulos.

θ'.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Et Ieſus leur reſpondit, Les gens de la chambre du nouueau marié peuuent-ils mener dueil pendant que le nouueau marié eſt auec eux? mais les iours viendront que le nouueau marié leur ſera oſte, & lors ils iuſneront.

16. Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ, αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Auſsi perſonne ne met vne piece de drap eſcru à vn vieil veſtement, car ce qui eſt mis pour remplir, emporte du veſtement, & la rompure en eſt pire.

17. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοὶ, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Pareillement on ne met pas le vin nouueau en ouaires vieux: autrement les ouaires ſe rompẽt, & le vin s'eſpand, & les ouaires ſe perdent: mais on met le vin nouueau en ouaires neuſs, & l'vn & l'autre ſe contregardent.

18. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτὴν, καὶ ζήσεται.

Et comme il diſoit ces choſes voici vn Seigneur, lequel ſe proſterna deuant lui, lui diſant, Ma fille eſt maintenant treſpaſſée: mais vien & mets ta main ſur icelle, & elle viura.

19. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Et Ieſus ſe leuant le ſuiuit, lui & ſes diſciples.

CAP. IX.

15. Et ait illis Ieſus, Nunquid poſſunt filii ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cum auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt.

And Jeſus ſayd vnto them / Can the children of the mariage chamber mourne as long as the bridegrome is with them? But the dayes will come when the bridegrome ſhall bee taken from them/ and then ſhall they faſt.

16. Nemo autem immittit cómiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à veſtimento: & peior ſciſſura fit.

Moreouer no man pieceth an olde garment with a piece of new cloth: for that that ſhould fill it vp / taketh away from the garment/ and the breach is worſe.

17. Neque mittunt vinũ novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt & ambo conſervantur.

Neither do they put new wine into olde veſſels: for then the veſſels would breake / and the wine woulde be ſpilt/ and the veſſels ſhould periſh: but they put newe wine into new veſſels / and ſo are both preſerued.

18. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens, Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

While he thus ſpake vnto them / beholde there came a certaine ruler / and worſhipped him / ſaying / My daughter is nowe deceaſed / but come and lay thine hande on her / and ſhe ſhall liue.

19. Et ſurgens Ieſus, ſequebatur eum, & diſcipuli eius.

And Jeſus aroſe and followed him with his diſciples.

Das IX. Capitel.

15. Jeſus ſprach zu jnen: Wie können die Hochzeitleute leide tragen / ſo lange der Breutigam bey jhnen iſt? Es wird aber die zeit kommen / daß der Breutigam von jnen genommen wird / als denn werden ſie faſten.

Jheſus ſagde til dem/ Huorledis kand Brøllupsfolcket ſørge/ ſaa lenge ſom Brudgommen er hoſſ dem? Den tid ſkal komme/ at Brudgommen ſkal tagis fra dem / da ſkulle de faſte.

16. Niemand flickt ein alt Kleid mit einem Lappen von neuem Tuch/ deñ der Lappe reiſſet doch wider vom Kleid / vnd der riß wird erger.

Ingen bæder it gammilt Klæde met en Klud aff nyt Klæde / Thi at Kluden riffuis dog fra Klædet igen / oc hullet bliffuer verre.

17. Man faſſet auch nicht Moſt in alte Schleuche / anders die Schleuche zureiſſen / vnnd der Moſt wird verſchůtt / vnd die Schleuche kom̃en vmb. Sondern man faſſet Moſt inn neue Schleuche / ſo werden ſie beyde mit einander behalten.

Mand lader oc icke Moſt i gamle Flaſker / ellers brøſte Flaſkerne / oc Moſten ſpildis / oc Flaſkerne forderffuis? Men mand lader Moſt i ny Flaſker / ſaa bliffue de baade foruarede tilſammen.

18. Da er ſolches mit jhnen redet / Sihe / da kam der Oberſten einer / vnd fiel fur jhm nider / vnd ſprach: HERR / meine Tochter iſt jetzt geſtorben / aber kom̃ vnnd lege deine Hand auff ſie / ſo wird ſie lebendig.

Der hand dette talede met dem / See / da kom der en aff de Øffuerſte / oc falt ned faar hannem / oc ſagde HERRE / Min Daater er nu død / men kom / oc leg din haand paa hende / ſaa bliffuer hun leffuendis.

19. Jeſus ſtund auff / vnd folget jm nach / vnd ſeine Jünger.

Jheſus ſtod op / oc fulde effter hannem / oc hans Diſciple.

Kapitola IX.

15. Y řekl gim Gežijſs: Zdaliž mohau Synowé Ženichowi plakati / dokud geſt s nimi Ženich? Ale prigdauť dnowé / když bude odyat od nich Ženich a tehdážť ſe budau poſtiti.

A rzekł im Jezus / Izali moga wezwáni ná weſele ſmutnymi być poki z nimi ieſt oblubieniec? ále przyida dni gdy bedzie wźiet od nich oblubieniec / á tedyć beda pośćić.

16. A žádni nepřiſſhwa záplaty ſukna nowěho krauchu ſtarěmu: Nebo odgijmá pewnoſt geho od raucha / a wětſſij dijra býwá.

A tezći nikt nie wpuſzcza płáthá nowo vczynionego ſukna w wiotcha ſzáte / ábowiem on płát iey vymuie nieco z ſzáty / y ſtawa ſie gorſze przedárcie.

17. Aniž legij Wijna nowěho do Sudůw ſtarých / ſyc ginak rozpučij ſe Sudowé / á wijno ſe wylege / a Sudowé ſe zkazý. Ale wijno nowé legij do nowých Sudůw / a býwá obě zachowáno.

Winá też młodego nie leia w ſtáre naczynia / bo ináczey pukaia ſie naczynia / y wino ſie rozlewa / y naczynia gina / ále zlewáia młode wino w naczynia nowe á thák oboie ſpołem bywáia záchowáne.

18. A když ty wěcy on k nim mluwil / Ay Kníže gedno přiſtaupilo k němu / a klanělo ſe gemu / řka: Pane / Dcera má nynj vmřela: ale poď / wlož na ni ruku twú / a budeť žiwa.

A gdy on ty rzeczy mowił / otho niektore Kſiażę przyſzedſzy dawało mu chwałe / mowiac / Corká moia dopiero ſkonáłá / ale podź / á włoż ná nie reke twoie / á bedzie żyłá.

19. Y wſtaw Gežijs ſſel za nim / y Včedlnijcy geho.

Tedy wſthawſzy Jezus / ſzedł zá nim y vczniowie iego.

ט

20 וְהָא אַנְתְּתָא דְּרָדְיָא הֲוָת דְּמָהּ שְׁנִין תר תַּרְתַּעְסְרֵא אֶתָת מֶן בֶּסְתַרֵהּ וְקֶרְבַת לְקַרְנָת דַּלְבוּשֵׁהּ׃

In tanto ecco vna donna che ben dodici anni haueua il fluſſo del ſangue, laquale accoſtatasi di dietro, gli toccò l'eſtremita de la veſta.

21 אָמְרָא הֲוָת גֵּיר בְּנַפְשָׁהּ אֶפֶן בַּלְחוּד הל דַּלְמָאנֵהּ קֶרְבָא אֶנָא מֶתַאסְיָא אֶנָא׃

Percioche ella diceua fra ſe ſteſſa, Se io toccarò ſolamente la ſua veſta, ſarò ſalua.

22 יֵשׁוּעַ דֵּין אֶתְפְּנִי חָזָהּ וֶאֱמַר לָהּ אֶתְלַבְּבִי בְּרַתִי הַיְמָנוּתֶכִי אַחְיָתֶכִי וא וְאֶתְאַסְיַת אַנְתְּתָא הָי מֶן הָי שָׁעְתָא׃

E IESV *riuoltandoſi, e vedendo la, diſſe, Figliuola, ſta di buono animo, la tua fede t'ha fatta ſalua. E da quello inſtante la donna fu riſanata.*

23 וֶאתָא יֵשׁוּעַ לְבַיְתֵהּ דְּאַרְכוּנָא וַחֲזָא זָמָרֵא וְכֶנְשָׁא דְּמֶשְׁתַּגְשִׁין׃

IESV *eſſendo venuto a la caſa del principe, e vedendo i piſſeri, e la turba che faceua tumulto.*

24 וֶאמַר לְהוֹן פְּרוּקוּ לְכוֹן טְלִיתָא גֵּיר לָא מִיתַת אֶלָּא דַּמְכָא הִי וְגָחְכִין הֲווּ עֲלַוְהִי׃

Dice loro: Ritirateui: percioche la fanciulla non è morta, ma dorme. Et eſſi ſi faceuan beffe di lui.

25 וְכַד אַפֶּק לְכֶנְשָׁא עַל אַחְדָהּ בְּאִידָהּ וְקָמַת טְלִיתָא׃

Poi che fu mandata via la turba, egli entrò, e preſele la mano: e la fanciulla ſi leuò ſu.

26 וּנְפַק טָבָא הָנָא בכ בְּכֻלָּהּ אַרְעָא הָי׃

Et vſci queſta fama per tutta quella terra.

27 וְכַד עֲבַר יֵשׁוּעַ מֶן תַּמָּן דַּבְקוּהִי סַמְיֵא תְּרֵין דְּקָעֵין וָאמְרִין אֶתְרַחַם עֲלַין בְּרֵהּ דְּדָוִיד׃

Partendoſi poi IESV *di lì, due ciechi lo ſeguitorono gridando. e dicendo, Figliuol di Dauid, habbi miſericordia di noi.*

ט

20 וְהִנֵּה אִשָּׁה דָוָה אֲשֶׁר דָמָהּ זָב מִמֶּנָּה כִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה נִגְּשָׁה מֵאָחוֹר וְנָגְעָה אֶת־שִׂפַּת בִּגְדוֹ׃

Y he aqui vna muger enferma de fluxo de ſangre doze annos auia, llegandoſe por detrás, tocó la finbria de ſu veſtido.

21 כִּי־אָמְרָה בְּנַפְשָׁהּ אִם אֶגַּע לְבַדִּי בִּגְדוֹ אִוָּשֵׁעָה׃

Porque dezia entre ſi, Si tocáre ſolamente ſu veſtido, ſeré libre,

22 וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אוֹתָהּ לֵאמֹר בִּטְחִי בִתִּי אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ׃ וַתִּוָּשַׁע הָאִשָּׁה מִשָּׁעָה הַהִיא׃

Mas Ieſus boluiendoſe, y mirandola, dixo, Confia hija, tu fe te ha librado. Y la muger fué libre deſde aquella hora.

23 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית הַשַּׂר וְרָאָה אֶת־הַחוֹלְלִים וְאֶת־הֲמִיַּת הָעָם׃

Y venido Ieſus à caſa del principal, viendo los tannedores de flautas, y la companna que hazia bullicio.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם סוּרוּ כִּי־לֹא מֵתָה הַנַּעֲרָה כִּי־אִם יְשֵׁנָה וַיִּלְעֲגוּ לוֹ׃

Dizeles, Apartaos, que la moça no es muerta: mas duerme. Y burlauanſe de el.

25 וְכַאֲשֶׁר הָשְׁלַךְ הָעָם בָּא וְהֶחֱזִיק בְּיָדָהּ (וַיֹּאמֶר לָהּ טָלִיתָא קוּמִיהּ) וַתָּקוֹם הַנַּעֲרָה׃

Y como la companna fué echada fuera, entró, y trauô de ſu mano: y la moça ſe leuantó.

26 וַתֵּצֵא שְׁמוּעָה הַזֹּאת אֶל־כָּל־הָאָרֶץ הַהִיא׃

Y ſalió eſta fama por toda aquella tierra

27 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו שְׁנֵי עִוְרִים קוֹרְאִים וְאֹמְרִים חָנֵּנוּ בֶּן־דָּוִד׃

Y paſſando Ieſus de alli, ſiguieronle dos ciegos dando bozes, y diziendo, Tem miſericordia de noſotros Hijo de Dauid.

θʹ.

20. (Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Et voici, vne femme malade d'vne perte de ſang de puis douze ans, vint par derriere, & toucha le bord de ſon veſtement.

21. Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

Car elle diſoit en ſoi-meſme, Si tant ſeulement ie touche ſon veſtement, ie ſerai guerie.

22. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης)

Adonc Ieſus ſe retournant, & la regardant dit, Aye bon courage, ma fille, ta foy t'a ſauuee. Et en ce meſme inſtant la femme fut deliuree.

23. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον.

Et quand Ieſus fut venu en la maiſon de ce Seigneur-la, & eut veu les meneſtriers, & la troupe là aſſemblee menant grand bruit.

24. Λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

Il leur dit, Retirez-vous, car la ieune fille n'eſt pas morte, mais elle dort. Et ils ſe mocquoyent de lui.

25. Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, (καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι) καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

Et quand la troupe là aſſemblee fuſt miſe dehors: il entra, & print la main d'icelle, & la ieune fille ſe leua.

26. Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

Et le bruit en courut par tout ce quartier-la.

27. Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαυίδ.

Et comme Ieſus paſſoit outre, deux aueugles les ſuiuirent, crians, & diſans, Aye pitié de nous, fils de Dauid.

CAP. IX.

20. Et ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.

(And behold a woman which was diſeaſed with an yſſue of blood twelue yeeres / came behinde him / and touched the hemme of his garment.

21. Dicebat enim intra ſe, Si tetigero tantum veſtimẽtum eius: ſalva ero.

For ſhe ſaide in her ſelfe / If I may touche but his garment onely / I ſhall be whole.

22. At Ieſus converſus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

Then Jeſus turned him about, and ſeeing her, did ſay / Daughter / be of good comfort: thy fayth hath made thee whole. And the woman was made whole at that houre.)

23. Et cum ueniſſet Ieſus in domum principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem.

Nowe when Jeſus came into the rulers houſe / and ſaw the miniſtrels and the multitude making noiſe.

24. Dicebat, Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

He ſaide vnto them / Get you hence: for the maide is not dead / but ſleepeth. And they laughed him to ſcorne.

25. Et cum eiecta eſſet turba, intravit: & tenuit manũ eius. Et ſurrexit puella.

And when the multitude were put forth / he went in and tooke her by the hande / and the mayde aroſe.

26. Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

And this brute went throughout al that lande.

27. Et tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci clamantes & dicentes, Miſerere noſtri, fili David.

And as Jeſus departed thence / two blind men followed him / crying / and ſaying / O ſonne of Dauid / haue mercie vpon vs.

Das IX. Capitel.

20. Vnd ſihe ein Weib das zwölff jar den Blutgang gehabt / trat von hinden zu jhm / vnd rüret ſeines kleides Saum an.

Oc ſee / en Quinde / ſom haffde tolff aar hafft Blodſot / gick bag til hannem / oc rørde ved ſømmen aff hans Klædebon.

21. Denn ſie ſprach bey jhr ſelbs / möcht ich nur ſein kleid anrüren / ſo würde ich geſund.

Ti hun ſagde ved ſig ſelff / Kunde ieg ekon røre ved hans Klædebon / da bleffue ieg helbrede.

22. Da wendet ſich Jeſus vmb / vnd ſahe ſie / vnd ſprach: Sey getroſt meine Tochter / dein Glaube hat dir geholffen. Vnd das Weib ward geſund zu derſelbigen Stunde.

Da vende Jheſus ſig om / oc ſaa hende / oc ſagde / Ver trøſtig min Daater / Din tro haffuer hulpet dig. Oc Quinden bleff helbrede i den ſamme ſtund.

23. Vnnd als er inn des Oberſten Hauß kam / vnnd ſahe die Pfeiffer / vnd das getümmel des Volcks.

Oc der hand kom i den Offuerſtis Hwß / oc ſaa Pibere oc Folckens bulder.

24. Sprach er zu jhnen: Weichet / denn das Meidlein iſt nicht tod / ſondern es ſchläfft. Vnd ſie verlachten jhn.

Sagde hand til dem / Viger / Thi Pigen er icke død / men hun ſoffuer. Oc de beſpaattede hannem /

25. Als aber das Volck außgetrieben war / gieng er hinein / vnnd ergreiff ſie bey der hand / da ſtund das Meidlein auff.

Men der Folcket vaar vddreffuit / gick hand ind / oc tog hende ved haanden. Da ſtod pigen op.

26. Vnd diß gerücht erſchall in daſſelbige gantze Land.

Oc dette røcte kundgiordis i det gantſke Land.

27. Vnd da Jeſus von dannen fürbaß gieng / folgeten jhm zween Blinden nach / die ſchryen vnd ſprachen: Ach du Son David erbarme dich vnſer.

Oc der Jheſus gick der fra lenger frem / fulde tho Blinde effter hannem / de robte / oc ſagde / Ah du Davids Søn / vorbarme dig offuer oſſ.

Kapitola IX.

20. A aý žena / kteráž ſwau nemoc měla dwa nácte let / přiſtaupila s zadu / a dotkla ſe podolka raucha geho.

A oto niewiáſtá ktora płynienie krwie przezdwánaście lat ciercpiáła / przyſtapiwſzy ztyłu dotknelá ſie kráiu odzienia iego.

21. Nebo řekla ſama w ſobě: Dotknuli ſe toliko raucha geho zdráwa budu.

Bo mowiłá ſámá w ſobie / Bych ſie tylko dotknelá odzienia iego / bede záchowáná.

22. Gežiſs pak obrátiw ſe a vzřew gi / řekl: Dauffay Dcero Wijra twá tebe zdrawau včinila. Y vzdrawena gt žena w tu hodinu.

A Jezus obrociwſzy ſie / y vyzrawſzy ia rzekł / Badz ſercá dobrego corko / wiárá twoiá cie záchowałá: Y záchowána ieſt niewiáſtá od oney godziny.

23. A když přiſſel Gežiſs do Domu Knijžete / vzřew tu Trubače a záſtup hlučjcý.

A gdy przyſzedł Jezus w dom onego Xiażeciá / vyzrawſzy piſzczki y nie mało ludzi co zgiełk czynili.

24. Řekl gim: Odegdětež / nebť geſt nevmřela Děwečka / ale ſpij. Y poſmijwali ſe gemu.

Rzekł im / Odſtapćie / ábowiem ći nie vmárłá dziewczká ále ſpi / y śmiali ſie z niego.

25. A když wyſſel záſtup / wſſel tam / a vyal gi za ruku gegij / y řekl: Děwečko / wſtaň. Y wſtala Děwečka.

Ale gdy oni ludzie byli wygnáni precz / wſzedſzy viał ia zá reke iey / y powſtáłá dzieweczká.

26. A roznesla ſe powěſt ta powſſij zemi te.

I rozeſzłá ſie tá ſławá po wſzytkiey oney ziemi.

27. A když ſſel odtud Gežiſs / ſſli za nim dwa Slepá wolagijce / a řkauce: Smilug ſe nad námi Synu Dawidůw.

A gdy Jezus przechodził z onąd / ſzli zá nim dwá niewidomi / wołáiac y mowiac / Zmiłuy ſie nád námi Synu Dawidow.

ט

28 וְכַד אֶתָא לְבַיְתָא
קְרֶבוּ לֵהּ הָנוּן סַמְיֵא אֲמַר
לְהוּן יֵשׁוּעַ מְהַימְנִין א
אַנְתּוּן דְּמֶשְׁכַּח אֶנָא הָדָא
לְמֶעְבַּד אָמְרִין לֵהּ אִין
מָרַן׃

Et essendosene venuto à casa, que' ciechi vennero a lui: e IESV *dice loro, Credete voi che io possi far questo? Essi gli dicono, Si Signore.*

29 הָידֵין קְרַב לְעַיְנַיְהוּן
וֶאֱמַר אַיְכַנָא דְּהַיְמֶנְתּוּן
נֶהֱוֵא לְכוּן׃

Allora egli toccò i loro ochii, dicendo, siaui fatto secondo la vostra fede.

30 וּמֶחְדָא אֶתְפַּתַּחִי
עַיְנַיְהוּן וְכָאָא בְּהוּן י
יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר חָזַו לְמָא
אֱנָשׁ יֶדַע׃

E così furono aperti gli ochii loro, & IESV *seueramente probì loro, dicendo, Guardate che non lo sappia alcuno.*

31 הָנוּן דֵּין נְפַקוּ אַטְבּוּהִי
בְּכֻלָּהּ אַרְעָא הָי׃

Ma essi come furono vsciti fuore, ne sparsero la fama per tutta quella terra.

32 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ קַרְבוּ
לֵהּ חַרְשָׁא דְּאִית עֲלוֹהִי
דַּיְוָא׃

Hor mentre che essi vsciuano, ecco, gli fu portato vn huomo muto indemoniato.

33 וּמֶן דִּנְפַק דַּיְוָא מַלֵּל
הוּ חַרְשָׁא וֶאתְדַּמַּרוּ
כֶּנְשָׁא וְאָמְרִין דְּלָא
מֶמְתּוֹם אֶתְחְזִי הָכַנָא
בְּאִיסְרָיֵל׃

E scacciato che fu il demonio, il muto parlò: di che le turbe si marauigliorono, dicendo, Giamai non fu veduta cosa simile in Israël.

34 פְּרִישֵׁא דֵּין אָמְרִין
הֲוַו בְּרֵישָׁא דְּדַיְוֵא מַפֶּק
דַּיְוֵא׃

Ma i Farisei diceuano, Egli scaccia i demonii per il principe de demonii.

ט

28 וּבְבוֹאוֹ אֶל־הַבַּיִת קָרְבוּ
אֵלָיו הָעִוְרִים וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
הֲתַאֲמִינוּ כִּי־אוּכַל לַעֲשׂוֹת
הַזֹּאת וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אָמְנָם אֲדֹנָי׃

Y venido à casa, vinieron à el los ciegos, y Iesus les dize: Creeys que puedo hazer esto? Ellos dizen, Si Sennor.

29 אָז־נָגַע בְּעֵינֵיהֶם לֵאמֹר
כֶּאֱמוּנַתְכֶם יְהִי־לָכֶם׃

Entonces tocó los ojos deellos diziendo, Conforme à vuestra fe os sea hecho.

30 וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵיהֶם וַיִּזְעַם
עֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר רְאוּ פֶּן
יֵדַע אִישׁ׃

Y los ojos deellos fueron abiertos: Y Iesus les defendió rigurosamente diziendo, Mirad, nadie lo sepa.

31 וְהֵם יוֹצְאִים הִשְׁמִיעוּ אֶת־
שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל־הָאָרֶץ הַהִיא׃

Mas ellos salidos, diuulgaron su fama por toda aquella tierra.

32 וּבְצֵאתָם מִשָּׁם הִנֵּה הִגִּישׁוּ
אֵלָיו אֱנוֹשׁ אִלֵּם בַּעַל שֵׁד׃

Y saliendo ellos, heaqui le truxeron vn hõbre mudo endemoniado:

33 וְכַאֲשֶׁר הוּצָא הַשֵּׁד אָז־
יְדַבֵּר הָאִלֵּם וַיִּתְמְהוּ הַקָּהָל לֵאמֹר
כִּי־לֹא נִהְיָתָה וְלֹא נִרְאֲתָה
כָּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל׃

Y echado fuera el demonio, el mudo habló. Y las compannas se marauillaron diziendo, Nũca hà sido vista cosa semejante en Israel.

34 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ בְּשַׂר
הַשֵּׁדִים מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים׃

Mas los Phariseos dezian, Por el príncipe de los demonios echa fuera los demonios.

θ'.

28. Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

Puis quand il fut arriué en la maison, ces aueugles vindrent à lui, ausquels il dit-Croyez-vous que ie puis faire cela? Ils lui respondirent, Ouï vrayement, Seigneur.

29. Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.

Adonc il toucha leurs yeux, disant, Qu'il vous soit fait selon vostre foy.

30. Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.

Et leur yeux furent ouuerts, & Iesus leur defendit auec menaces, disant, Prenez gar de que personne ne le sache.

31. Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

Mais eux estans partis firent courir la renommee d'icelui par tout ce quartier-la.

32. Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

Et ainsi qu'ils sortoyent voici, on lui presenta vn homme muet, demoniaque.

33. Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ.

Et quand le diable eut esté ietté hors, le muet parla: dont les troupes s'esmerueillerent, disans, Telle chose ne fut onques veuë en Israel.

34. Οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Mais les Pharisiens disoyent, il iette hors les diables de par le prince des diables.

CAP. IX.

28. Cum autem veniſſet domum, acceſſerũt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus, Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.

And when hee was come into the houſe / the blinde came to him/ and Jeſus ſaid vnto them/ Beleeue yee that I am able to doe this? And they ſayd vnto him / Yea/ Lord.

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

Then touched hee their eyes / ſaying/ According to your fayth be it vnto you.

30. Et aperti ſunt oculi eorũ, & comminatus eſt illis Ieſus, dicens, Videte ne quis ſciat,

And their eyes were opened / and Jeſus charged them/ ſaying/ See that no man knowe it.

31. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

But when they were departed / they ſpred abroad his fame throughout all that land.

32. Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem

And as they went out / beholde / they brought to him a domme man poſſeſſed with a deuill.

33. Et eiecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit ſic in Iſraël.

And when the deuill was caſt out/ the domme ſpake: then the multitude maruelled / ſaying / The like was neuer ſeene in Jſrael.

34. Phariſæi autem dicebant, In principe dæmoniorum eiicit dæmones.

But the Phariſes ſayd / He caſteth out deuils / through the prince of deuils.

Das IX. Capitel.

28. Vnd da er heim kam tratten die Blinden zu jhm. Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: Glaubet jhr / daß ich euch ſolches thun kan? Da ſprachen ſie zu jm: HERR/ Ja.

Oc der hand kom hiem/ gienge de Blinde til hannem. Oc Jeſus ſagde til dem / Tro i / at ieg kand gøre eder det? Da ſagde de til hannem / HERRE/ Ja.

29. Da růrete er jre augen an/ vnd ſprach: Euch geſchehe nach ewrem Glauben.

Da rørde hand ved deris øyen / oc ſagde / Eder ſke effter eders Tro.

30. Vnd jhre augen wurden geöffnet. Vnd Jeſus bedrawet ſie/ vnnd ſprach: Sehet zu/ daß es niemand erfahre.

Oc deris øyen bleffue obnede. Oc Jheſus truede dem / oc ſagde / Seer til / at ingen faar det at vide.

31. Aber ſie giengen auß / vnnd machten jhn ruchtbar / im ſelbigen gantzen Lande.

Men de ginge vd / oc vdſpridde hans røcte i det gantſke Land.

32. Da nun diſe waren hinauß kommen/ Sihe/ da brachten ſie zu jhm einen Menſchen/ der war ſtum̃ vnd beſeſſen.

Der diſſe vaare nu komne hen vd/ See/ da førde de it Menniſke til hannem / ſom vaar en Dumme oc beſæt.

33. Vnd da der Teuffel war außgetrieben/ redet der Stumme. Vnnd das Volck verwundert ſich / vnnd ſprach: Solches iſt noch nie in Jſrael er ſehen worden.

Oc der Dieffuelen vaar vddreffen / da talede den Dumme. Oc Folcket forundrede ſig/ oc ſagde/ Aldri er ſaadant ſeet i Jſrael.

34. Aber die Phariſeer ſprachen: Er treibt die Teufel auß/ durch der Teufel öberſten.

Men Phariſeerne ſagde/ Hand vddriffuer Dieffle ved den Ouerſte Dieffuel.

Kapitola IX.

28. Akdyž wſſel do Domu/ přiſtaupili k němu ti ſlepij. Y řekl gim Gežijſs: Wěřijteli/ že to mohu včiniti wám? Rzekli gemu: Wěřijme Pane.

A gdy on wßedł w dom/ przyßli k niemu oni niewidomi / ktorym rzekł Jezus/ Wierzycie iż to moge vczynić? A oni mu rzekli / Tak Pánie.

29. Tehdy dotekl ſe očij gegich řka: Podlé wijry waſſij ſtaniž ſe wám.

Tedy ſie dotknał oczu ich / mowiac/ Wedle wiáry wáßey niechaj ſie wam ſtánie.

30. Y otewřijny gſau oči gegich. Pohrozyl pak gim Gežijſs/ řka: Wiztež/ ať nižádný o tom nezwij.

Y otworzyły ſie oczy ich / á Jezus im ſrodze zákazał / mowiac/ Baczcie áby nikt nie wiedział.

31. Ale oni wyſſedſſe/ hláſali o něm po wſſj Kragině té.

Lecz oni wyßedßy / rozſławili go po wßytkiey oney ziemi.

32. A když oni wyſſli/ hle podali gemu Człowěka něměho/ ďábelſtwij magijcýho.

A gdy oni wychodzili / oto ofiárowáli mu człowieká niemego ktory był opętány.

33. A když wywrhl ďábla/ mluwil geſt němý. Y diwili ſe záſtupowé / řkauce: Nikdý ſe tak newkázalo w Lidu Izrahelſkém.

A gdy był wygnan on dyabeł/ przemowił niemy / y dziwowało ſie ono zebranie ludu / mowiac/ Nigdy ſie rzecz tákowa nie okazáłá w Izráel.

34. Ale Zákonijcy prawili: Knijžetem ďábelſkým wymitá Diábly.

Ale Fáryzeußowie powiedzieli/ Przez Kſiążę Dyablow wygania dyabły.

ט

35 וּמְתְכַּרֵךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ
בַּמְדִינָתָא כֻּלְּהֵין וּבַקּוּרְיָא
וּמַלֵּף הֲוָא בַּכְנוּשָׁתְהוֹן
וּמַכְרֵז סְבַרְתָּא דְּמַלְכוּתָא
וּמָאסֵא כֹּל כּוּרְהָנִין וְכֹל
כְּאֵבִין׃

Et andaua I E S V *attorno per tutte le citta e Ville, insegnando ne le lor ſinagoghe, e predicando l'Euangelio del Regno, e ſanando ogni malattia, & ogni infermita nel popolo.*

36 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ
לְכֶנְשֵׁא אֶתְרַחַם עֲלֵיהוֹן
דַּלְאִין הֲווֹ וַשְׁרִין אַיְךְ עַר
עֶרְבָּא דְּלַית לְהוֹן רָעְיָא׃

E vedendo le turbe, hebbe compaſſione di loro, percioche elle erano diſſipate, e diſperſe come peccore che non hanno paſtore.

37 וֶאמַר לְתַלְמִידוֹהִי
חַצָּדָא סַגִּי וּפָעֲלֵא
זְעוּרִין׃

Allora dice à i ſuoi diſcepoli, Certamente la mietitura è grande, ma gli operari ſon pochi.

38 בְּעוֹ הָכִיל מֶן מָרֵא
חֲצָדָא דְּנַפֵּק פָּעֲלֵא ל
לַחֲצָדֵה׃

Pregate dunque il padron de la mietitura, che mandi de gli operari ne la mietitura ſua.

י

1 וַקְרָא לִתְרֵעְסַר יתלמ
תַּלְמִידוֹהִי וִיהַב לְהוֹן שו
שׁוּלְטָנָא עַל רוּחָא טַנְפָתָא
דְּנַפְּקוּן וַלְמַאסָיוּ כֹּל כְּאֵב
וְכוּרְהָן׃

Allora chiamati à ſe i ſuoi dodici diſcepoli, dette loro poteſta contra gli ſpiriti immondi, che gli ſcacciaſſeno, e guariſſeno ogni malattia, & ogni infermita.

2 דִּילְהוֹן דֵּין דַּתְרֵי־עֲסַר
שְׁלִיחָא שְׁמָהָא אִיתַיְהוֹן
הָלֵין קַדְמַיְהוֹן שֶׁמְעוֹן הדמ
דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָא ו
וְאַנְדְּרָאוֹס אֲחוּהִי וְיַעֲקוּב
בַּר זַבְדַי וְיוֹחַנָּן אֲחוּהִי׃

E i nomi de dodici Apoſtoli ſon queſti: il primo è Simone, che ſi chiama Pietro, & Andrea ſuo fratello: Iacopo, quel di Zebedeo, e Giouanni ſuo fratello.

ט

35 וַיִּתְהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ בְּכָל הֶעָרִים וּבַטִּירוֹת מְלַמֵּד בְּמַקְהֲלוֹתָם וּמְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרַת הַמַּמְלָכָה וּמְרַפֵּא כָּל־חֳלִי וְכָל־מַחֲלָה בָּעָם׃

Y rodeaua Ieſus por todas las ciudades y aldeas, enſennando en las ſynogas deellos, y predicando el Euangelio del Reyno, y ſanando toda enfermedad y toda flaqueza en el pueblo.

36 וַיַּרְא אֶת־הַמַּקְהֵלוֹת וְנִכְמְרוּ רַחֲמָיו עֲלֵיהֶם כִּי־הָיוּ חֲלוּשִׁים וּנְפוּצִים כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוֹעֶה׃

Y viendo las compannas, vuo miſericordia deellas, que eran derramados y eſparzidos, como ouejas que no tienen paſtor.

37 אָז־אָמַר לְתַלְמִידָיו הַקָּצִיר רַב הוּא וְהַפֹּעֲלִים מְעַטִּים׃

Entonces dize à ſus diſcipulos, A la verdad la mieſſe es mucha: mas los obreros, po cos.

38 עַל־כֵּן שַׁאֲלוּ מֵאֲדֹנֵי הַקָּצִיר אֲשֶׁר יִשְׁלַח פֹּעֲלִים בִּקְצִירוֹ׃

Rogad pues àl Sennor de la mieſſe, que embie obreros à ſu mieſſe.

י

1 וַיִּזְעַק שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו וַיִּתֵּן לָהֶם מֶמְשָׁלָה עַל־רוּחוֹת טְמֵאוֹת לְהוֹצִיאָם וּלְרַפֵּא כָּל־חֳלִי וְכָל מַחֲלָה׃

Entonces llamando ſus doze Diſcipulos, dióles poteſtad contra los eſpiritus immundos, que echaſſen fuera, y ſanaſſen toda enfermedad y toda flaqueza.

2 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁלִיחִים רִאשׁוֹן שִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָא וְאַנְדְּרֵעַ אָחִיו יַעֲקֹב בֶּן־זַבְדִי וְיוֹחָנָן אָחִיו׃

Y los nobres de los doze Apoſtoles ſon eſtos. El primero, Simon, que es dicho Pedro, y Andres, ſu hermano: Iacobo, hijo de Zebedeo, y Ioan ſu hermano:

θ'.

35. Καὶ περιῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Ieſus tournoyoit par toutes les villes & bourgades, enſeignant en leurs ſynagogues, & preſchant l'Euangile du regne, & gueriſſant toute ſorte de maladie & toute ſorte de langueur entre le peuple.

36. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

Et voyant les troupes, il fut eſmeu de compaſsion enuers icelles de ce qu'ils eſtoyent eſcartés & eſpars comme brebis qui n'ont point de paſteur.

37. Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

Adonc il dit à ſes diſciples, Certes la moiſſon eſt grande, mais il y à peu d'ouuriers.

38. Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Priez donc le Seigneur de la moiſſon qu'il pouſſe des ouuriers en ſa moiſſon.

ΚΕΦΑΛ. ί.

Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

Lors ayant appelé à ſoi ſes douze diſciples, il leur donna pouuoir ſur les eſprits immondes, pour les ietter hors, & guerir toute ſorte de maladie, & toute ſorte de langueur.

2. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Or les noms des douze Apoſtres ſont ceux-ci: le premier eſt Simon, nommé Pierre, & Andre ſon frere: Iaques fils de Zebedee & Iehan ſon frere.

CAP. IX.

35. Et circuibat Ieſus omnes civitates, & caſtella docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And Jeſus went abont all cities and townes / teaching in their Synagogues / & preaching the Goſpell of the kingdome / and healing euery ſickeneſſe and euery diſeaſe among the people.

36. Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & iacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

But when he ſaw the multitude / he had compaſſion vpon them / becauſe they were diſperſed / and ſcattered abroade / as ſheepe hauing no ſhepheard.

37. Tunc dicit diſcipulis ſuis, Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.

Then ſaide he to his Diſciples / Surely the harueſt is great / but the labourers are fewe.

38. Rogate ergo dominum meſſis, ut emittat operarios in meſſem ſuam.

Wherefore pray the Lorde of the harueſt / that he woulde ſende forth labourers into his harueſt.

CAP. X.

ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And hee called his twelue Diſciples vnto him / and gaue them power againſt vncleane ſpirites / to caſt them out / & to heale euery ſicknes / & euery diſeaſe.

2 Duodecim autem apoſtolorum nomina, ſunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius.

Nowe the names of the twelue Apoſtles are theſe. The firſt is Simon / called Peter / and Andrew his brother: James the ſonne of Zebedeus / and John his brother.

Das IX. Capitel.

35 Vnd Jeſus gieng vmbher in alle Städte vnd Märckte / lehret in jren Schulen / vnd prediget das Euangelium von dem Reich / vnd heilete allerley Seuche vnd allerley Kranckheit im Volck.

Oc Jheſus gick omkring i alle Stæder oc Byer / lærde i deris Scholer / oc predickede Euangelium om Riget / Oc helbredede allehonde Soter oc allehonde Siugdomme hoſſ Folcket.

36. Vnd da er das Volck ſahe / jammert jhn deſſelbigen / denn ſie waren verſchmacht vnnd zerſtreuet wie die Schafe die keinen Hirten haben.

Oc der hand ſaa Folcket / ynckedis hand offuer dem / Thi de vaare forſmectede oc atſpridde ſom de Faar / der haffue ingen Hyrde.

37. Da ſprach er zu ſeinen Jüngern: Die Erndte iſt groß / aber wenig ſind der Arbeiter.

Da ſagde hand til ſine Diſciple / Høſten er ſtor / men Arbeyderne ere faa.

38. Darumb bittet den HERRN der Erndte / daß er Arbeiter in ſeine Erndte ſende.

Beder fordi Høſtens HERRE / At hand ſender Arbeydere i ſin Høſt.

Das X. Capitel.

Vnd er rieff ſeine zwölff Jünger zu ſich / vnd gab jhnen Macht über die vnſaubern Geiſter / daß ſie dieſelbigen außtrieben / vnd heileten allerley Seuche vnd allerley Kranckheit.

OC hand kallede ſine tolff Diſciple til ſig / oc gaff dem mact offuer de vrene Aander / At de ſkulde vddriffue dem / oc helbrede allehonde Sot / oc allehonde Siugdom.

2. Die Namen aber der zwölff Apoſtel ſind diſe / der erſt / Simon genant Petrus / vnnd Andreas ſein Bruder. Jacobus Zebedei Son vnd Johannes ſein Bruder.

Diſſe ere de tolff Apoſtlis naffn / Den førſte / Simon / ſom kaldis Peder / oc Andreas hans broder / Jacobus Zebedei Søn / oc Johannes hans broder.

Kapitola IX.

35. Y obcházel Gežijš wſſecka Měſta y Měſtečka / vče w ſſkolách gegich / a káže Ewangelium králowſtwj / a vzdrawuge wſſecky ne duhy y wſſelikau nemoc.

Y obchodził Jezus wſzytki miáſthá y wśi / vczac w bożnicach ich / y przepowiedáiac Ewánielia Kroleſtwá / á vzdrawiaiac wſzelka chorobe / y wſzelka niemoc miedzy ludem.

36. A wida záſſupy / ſlitowalo ſe mu gich / neb byli opuſſtěni / a blaudili yako owce nemagjce Paſtýře.

A gdy vyzrał tak wiele ludzi / rozlitowáł ſie nád nimi / iż byli ſpracowáni y roſproſzeni / iáko owce / nie máiace páſtyrzá.

37. Tehdy řekl Včedlnijkům ſwým: Žeň zagiſte geſt mnohá / ale Dělnijkůw málo

Tedy rzekł vczniom ſwoim / Jeſtćiſámo żniwo wielkie / ále robotnikow máło.

38. Protož proſte Pána žně / ať poſſle dělnijky na žeň ſwau.

Prośćież tedy Páná żniwá / áby wyſłał robotniki ná żniwo ſwoie.

Kapitola X.

Y Swolaw dwanácte Včedlnjkůw ſwých / dal gim moc nad duchy ne čiſtými / aby ge wymijtali / a aby vzdrawowali wſſecky neduhy y każdau nemoc.

Wezwawſzy tedy dwánaśćie vczniow ſwoich / dał im moc nád duchy nieczyſtymi / aby ie wyganiáli / y vzdrawiali wſzeláka chorobe / y wſzeláka niemoc.

2. Dwanácti pak Apoſſtolůw gſau gména tato: Prwnij Šymon / kterýž ſlowe Petr / a Ondřeg Bratr geho. Jakub Syn Zebedeůw / a Jan Bratr geho.

A dwunaśćie Apoſtołow ty ſą imioná / Pierwſzy Symon / ktory ieſt rzeczon Piotr / y Andrzey brát iego / Jakub ſyn Zebedeow / y Jan brát iego.

3 וּפִילִיפּוֹס וּבַר־תּוּלְמַי וְתָאוֹמָא וּמַתַּי מָכְסָא וְיַעֲקוּב בַּר חַלְפַי וְלַבַּי ד דְּאֶתְכַּנִּי תַדַּי׃

Filippo e Bartolomeo : Tomaſo e Matteo, quel ch'era ſtato publicano : Iacopo quello d'Alfeo, e Lebbeo, chiamato per ſopranome Taddeo.

4 וְשֶׁמְעוֹן קַנָנָיָא וִיהוּדָא סְכַרְיוּטָא הַו דְּאַשְׁלְמֵהּ׃

Simone Cananeo, e Giuda Iſcariote, quel che poi lo tradì.

5 לְהָלֵין תְּרֵי־עֲסַר שַׁדַּר יֵשׁוּעַ וּפַקֶּד אֶנּוּן וֶאֱמַר בְּאוּרְחָא דְּחַנְפֵא לָא תֵאזְלוּן וְלַמְדִינְתָּא ה דְּשָׁמְרָיֵא לָא תֵעֲלוּן׃

Queſti dodici mandò Iesv, comandando loro, e dicendo, Non andate per la via de Gentili, e non entrate in alcuna citta de Samaritani.

6 וְלוּ לְכוּן דֵּין יַתִּירָאִית לְוָת עֶרְבָּא דְּאֶבְדוּ מֶן בֵּית יִסְרָיֵל׃

Ma piu toſto andate à le pecore perdute de la caſa d'Iſrael.

7 וְכַד אָזְלִין אַנְתּוּן אַכְרְזוּ וֶאֱמַרוּ דְּקֶרְבַּת מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא׃

Et andando predicate, dicendo, che il regno de cieli s'è approſſimato.

8 כְּרִיהֵא אַסּוּ וְגַרְבֵּא דַּכּוּ מִיתֵא אַקִּימוּ וְדַיְוֵא אַפְּקוּ מַגָּן נְסַבְתּוּן מַגָּן הַבוּ׃

Riſanate gl'infermi, mondate i lebbroſi, riſuſcitate i morti, ſcacciate i demonij. In dono hauete riceuuto, in dono date.

9 לָא תִקְנוּן דַּהְבָא וְלָא סֵאמָא וְלָא נְחָשָׁא בְּכִיסַיְכוּן׃

Non fate prouigione di oro, ne argento, ne rame ne le voſtre cinture.

10 וְלָא תַרְמִילָא לְאוּרְחָא וְלָא תַרְתֵּין כּוּתִינִין וְלָא מְסָנֵא וְלָא שַׁבְטָא שָׁוֵא הוּ גֵּיר פָּעֲלָא סִיבַרְתֵּהּ׃

Ne taſca per cauſa del camino, ne due veſte, ne ſcarpe, ne baſtone : perche l'operario è degno del ſuo nutrimento.

3 פִּילִפּוֹס וּבַר־תָלְמַי תּוֹמָה וּמַתַּי בַּעַל־עֲבֵירָה יַעֲקֹב אַלְפִי וְלַבִּי הַנִּקְרָא תַדָּי׃

Philippe, y Bartholome : Thomas, y Mattheo el publicano : Iacobo hijo de Alpheo, y Lebeo por ſobrenombre Thaddeo :

4 שִׁמְעוֹן קַנָּאִי וִיהוּדָה אִשְׁכַּרְיוֹתִי וַאֲשֶׁר מְסָרוֹ׃

Simon de Cana, y Iudas Iſcariota, que tambien lo entregó.

5 אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר הָאֵלֶּה שָׁלַח יֵשׁוּעַ וַיְצַו אוֹתָם לֵאמֹר אֶל־דֶּרֶךְ גּוֹיִם אַל־תֵּלְכוּ וְאֶל־עָרֵי הַשּׁוֹמְרוֹנִים לֹא תָבוֹאוּ׃

Eſtos doze embió Ieſus, à los quales dió mandamiento, diziendo, Por el camino de las Gentes no yreys : y en ciudad de Samaritanos no entreys :

6 כִּי־אִם־לְכוּ אֶל־צֹאן אוֹבֵד מִבֵּית־יִשְׂרָאֵל׃

Mas yd antes à las ouejas perdidas de la Caſa de Iſrael.

7 וּלְכוּ וְקִרְאוּ לֵאמֹר כִּי־קָרַב מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y yendo predicad, diziendo, El Reyno de los cielos hà llegado.

8 חוֹלִים רַפְּאוּ מְצוֹרָעִים טַהֲרוּ מֵתִים תָּקִימוּ שֵׁדִים הוֹצִיאוּ חִנָּם לְקַחְתֶּם וְחִנָּם תִּתְּנוּ׃

Sanad enfermos, alimpiad leproſos, reſuſcitad muertos, echad fuera demonios : de gracia recebiſtes, dad de gracia.

9 אַל־תִּקְנוּ זָהָב וְלֹא כֶסֶף וְלֹא נְחֹשֶׁת בְּכִיסֵיכֶם׃

No poſſeays oro, ni plata, ni dinero en vueſtras bolſas:

10 אַל יִלְקוּט בַּדֶּרֶךְ וְלֹא שְׁתַּיִם כְּתֻנּוֹת וְלֹא מִנְעָלִים וְלֹא מַטּוֹת כִּי שׁוֶה הַפּוֹעֵל לְאָכְלוֹ׃

Ni alforja para el camino : ni dos ropas de veſtir, ni çapatos ; ni bordon : porque el obrero digno es de ſu alimento.

3. Φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος. θομᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τελώνης. ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος.

Philippe & Barthelemi : Thomas & Matthieu le peager : Iaques fils d'Alphee, & Lebbee ſurnommé Thadee.

4. Σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν,

Simon Cananeen, & Iudas Iſcariot, qui meſmes le trahit.

5. Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε.

Ces douze-la enuoya Ieſus, & leur donna mandemẽs, diſant, N'allez point vers les Gentils, & n'entrez point en aucune ville des Samaritains.

6. Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

Mais pluſtoſt allez aux brebis de la maiſon d'Iſrael qui ſont peries.

7. Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες· ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Et quand vous ſerez partis, preſchez, diſans, Le royaume des cieux eſt prochain.

8. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

Gueriſſez les malades, nettoyez les lepreux, reſuſcitez les morts, iettez hors les diables : pour neant l'auez-vous receu, donnez-le pour neant.

9. Μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

Ne faites prouiſion ne d'or, ne d'argent, ne de monnoye en vos ceintures.

10. Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.

Ne de malette pour le chemin, ne de deux robbes, ne de ſouliers, ne de baſton, car l'ouurier eſt digne de ſa nourriture.

CAP. X.

3. Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus.

Philippe & Bartlemewe: Thomas / and Matthewe y Publicane: James the ſonne of Alpheus/ and Lebbeus whoſe ſurname was Thaddeus.

4. Simon Cananæus, & Iudas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

Simon the Cananite/ and Judas Iſcariot/ who alſo betrayed him.

5. Hos duodecim miſit Ieſus: præcipiens eis, dicens, In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.

Theſe twelue did Jeſus ſende forth/ and commanded them/ ſaying/ Go not into the way of the Gentiles/ and into the cities of the Samaritanes enter ye not:

6. Sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Iſraël.

But go rather to the loſt ſheepe of the houſe of Iſrael.

7. Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquavit regnum cælorum.

And as ye go/ preach/ ſaying/ The kingdome of heauen is at hand.

8. Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mũdate, dæmones eiicite: gratis accepiſtis, gratis date.

Heale the ſicke: clenſe the lepers: raiſe vp the dead: caſt out the Deuils. Freely ye haue receyued/ freely giue.

9. Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris.

Poſſeſſe not golde/ nor ſiluer/ nor money in your girdels.

10. Non peram in via, neq; duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam, dignus enim eſt operarius cibo ſuo.

Nor a ſcrippe for the iourney/ neither two coates/ neither ſhoes/ nor a ſtaffe: for the workeman is worthie of his meat.

Das X. Capitel.

3. Philippus vnnd Bartholomeus/ Thomas vnd Mattheus der Zölner/ Jacobus Alphei Son/ Lebbeus mit dem zunamen Thaddeus.

Philippus oc Bartholomeus/ Thomas oc Mattheus den Toldere/ Jacobus Alphei ſøn/ Lebbeus met tilnaffn Thaddeus.

4. Simon von Cana vnd Judas Iſcharioth/ welcher jhn verrieth.

Simon aff Cana/ Oc Judas Iſcharioth/ ſom hannem forraadde.

5. Dieſe zwölffe ſandte Jeſus/ gebot jnen vnd ſprach: Gehet nicht auff der Heiden ſtraſſen/ vnd ziehet nicht in der Samariter Städte.

Diſſe Tolff ſende Jheſus/ bød dem/ oc ſagde/ Gaar icke paa Hedningernis vey/ oc drager icke til de Samariters Stæder.

6. Sondern gehet hin zu den verlornen Schaffen/ auß dem hauſe Iſrael.

Men gaar hen til de fortabte Faar aff Iſraels Huſſ.

7. Gehet aber vnnd predigt/ vnnd ſprecht: Das Himmelreich iſt nahe herbey kommen.

Gaar hen/ oc predicker/ oc ſiger/ Himmerige er ner.

8. Machet die Krancken geſund/ reiniget die Außſetzigen/ wecket die Todten auff/ treibet die Teuffel auß/ vmb ſonſt habt jhrs empfangen/ vmb ſonſt gebt es auch.

Helbreder de Siuge/ Renſer de Spedalſke/ Opuecker de Døde/ Vddriffuer Dieffle/ J haffue anammet det forgeffuis/ giffuer det oc forgeffuis.

9. Ihr ſolt nicht Gold noch Silber noch Ertz in euren Gürteln haben.

J ſkulle icke haffue Guld/ ey Sølff/ ey Kaaber i eders belte.

10. Auch keine Taſchen zur wegfart/ auch nicht zwen Röcke/ keinen ſchuch/ auch keinen Stecken. Denn ein Arbeiter iſt ſeiner Speiſe werth.

Oc ey heller Taſke til at reyſe met/ oc icke tho Kiortle/ icke Sko/ oc ingen Staff. Thi at en arbeydere er ſin Mad verd.

Kapitola X.

3. Filip a Bartholoměg. Thomáſs a Mathauſs/ genž byl Celný. Jakub Alffeuow. Thadeus.

Filip/ y Bártłomiey/ Thomaß y Mattheuß on celnik/ Jakub ſyn Alfeuſow/ y Lebeuß przezwiſkiem Tádeuß.

4. Sſymon Kananegſký/ a Gidáſs Yſſkaryotſký/ kterýž y zradil gey.

Symon Kánnithczyk/ y Judaß Iſkáryotes/ ktory go też wydał.

5. Těch dwanácte poſlal Gežijſs/ přikazugegim/ a řka: Na ceſtu Pohanůw nechoďte a do Měſt Samarytanſkých newcházegte:

Tych dwunaśćie poſłał Jezus/ da wßy im roſkazánia/ mowiąc/ Ná drogę pogánow nie vdawayćie ſie/ y do miáſth Sámárythánow nie chodźćie.

6. Ale raděgij gděte k Owcem zahynulým Domu Jzrahelſkého.

Ale ráczey idźćie do owiec ktore zginęly z domu Izraelſkiego.

7. A gdauce kažte/ řijkagijce: žeť ſe přiblijžilo Králowſtwij Nebeſké.

A; ßedßy/ przepowiedayćie/ mowiąc/ Przybliżyło ſię Króleſthwo nibieſkie.

8. Nemocné vzdrawugte/ Mrtwé křeſte/ Malomocné čiſté/ ďábly wymijtayte/ darmo gſte wzali/ darmo dayte.

Niemocne vzdrawiayćie/ trędowáte oczyśćiaycie/ wzbudzaycie vmarłe/ diabły wyganiaycie/ dáremnieśćie wźiele/ dárem dawaycie.

9. Newládněte Zlatem ani Střijbrem/ ani Peněz w měſſcych waſſých mijwayte.

Nie nábywayćie złothá áni śrebrá/ áni miedźi w trzoſy wáße.

10. Ani moſſny na ceſtě/ ani dwau Suknij/ ani obuwi/ ani holi. Hoden geſt zagiſté dělnijk pokrmu ſwého.

Ani táiſtry ná drogę/ áni dwu ſukień. áni trzewikow/ áni laſki/ Abowiem godźien ieſt robotnik/ żywnośći ſwoiey.

י

11 לאידא דין מדינתא או קריתא דעאלין אנתון לה שאלו מנו שויא בה ותמן הוו עד־מא דנפקין אנתון:

Et in qualunque citta ò villa voi entrarete, ricercate chi ſia in eſſa degno : & iui ſtate inſin che voi vene partiate.

12 ומא דעאלין אנתון לביתא שאלו שלמה דביתא:

Et quando voi entrate ne la caſa, ſalutatela.

13 ואן הו דשויא ביתא שלמכון יאתא עלוהי ואן לא שויא שלמכון עליכון נפנא:

E ſe la caſa ne ſara degna, venga la voſtra pace ſopra eſſa : ma s'ella non ne ſara degna, ritorni la voſtra pace à voi.

14 מן דלא דין מקבל לכון ולא שמע מליכון כד נפקין אנתון מן ביתא או מן קריתא הי פצו חלא מן רגליכון:

E chiunque non vi riceuera, e non aſcoltara le voſtre parole, partendoui de la caſa, ò di quella citta, ſcotete la poluere de voſtri piedi.

15 ואמין אמר אנא לכון דלארעא דסדום ודעמורא יהוא ניח ביומא דדינא או למדינתא הי:

Io vi dico in verita, che nel di del giuditio ſara piu tolerabil punitione à la terra di Sodoma e di Gomorra, che à quella citta.

16 הא אנא משדר אנא לכון איך אמרא ביני דאבא הוו הכיל חכימא איך חויתא ותמימא איך יונא:

Ecco io vi mando come pecore in mezo de lupi. Siate dunque prudenti come ſerpenti, e innocenti come colombe.

17 אזדהרו דין מן בני נשא משלמין לכון גיר לבית דינא ובכנושתהון ינגדונכון:

E guardateni da gli huomini : perciochè vi daranno ne le mani de conciſtorii, e batterannoui ne le lor ſinagoghe.

י

11 ובאיזה עיר או טירה תבואו שאלו מי־בה נכבד הוא ושם תאריכו עד־כי תצאו:

Mas en qualquiera ciudad, ò aldea, donde entrardes, buſcad con diligencia quien ſea en ella digno, y repoſad alli haſtaque ſalgays.

12 וכי־תבואו בבית תשאלו לשלמו (לאמר שלום לבית הזה:)

Y entrando en la caſa, ſaludalda:

13 ואם יהיה הבית הזה נכבד יבוא שלומכם עליו ואם איננו נכבד יהיה או שלומכם אליכם ישוב:

Y ſi la caſa fuere digna, vueſtra paz vendra ſobre ella : mas ſi no fuere digna, vueſtra paz ſe boluerá a voſotros.

14 ויהי כל אנוש אשר לא יקח אתכם ולא ישמע את־דבריכם ותצאו לחוץ הבית או העיר ותשליכו גם את־עפר מרגליכם:

Y qualquiera que no os recibiere, ni oyere vueſtras palabras, ſalid de aquella caſa, ò ciudad, y ſacudid el poluo de vueſtros pies.

15 אמן אומר לכם מרפא יהיה לארץ סדום ועמורה ביום דין מעיר ההיא:

Decierto os digo, que el caſtigo ſerá mas tolerable à la tierra de los de Sodoma y de los de Gomorrha en el dia del juyzio, que à aquella ciudad.

16 הנה אנכי שולח אתכם כצאן בתוך הזאבים לכן תהיו ערומים כנחשים ותמימים כיונים:

Heaqui, yo os embio, como à ouejas en medio de lobos : ſed pues prudentes, como ſerpientes : y ſenzillos, como palomas.

17 השמרו לכם מאנשים כי־יסגירו אתכם בידי־האספים ובמקהלותם ייסרו אתכם בשוטים:

Y guardaos de los hombres : porque os entregarán en concilios, y en ſus ſynogas os açotaran.

ι.

11. Εἰς ἣν δ᾽ ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

Et en quelque ville ou bourgade que vous entrerez, enqueſtez-vous qui y eſt digne : & demeurez là iuſques à ce que vous en partiez:.

12. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. (λέγοντες εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.)

Et quand vous entrerez en quelque maiſon, ſaluez-la.

13. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ᾽ αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

Que ſi la maiſon en eſt digne, que voſtre paix viene ſur elle : mais ſi elle n'en'eſt pas digne, que voſtre paix retourne à vous.

14. Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

Et quiconque ne vous receura, & n'eſcoutera vos paroles, partans de la maiſon, ou de la ville, ſecouez la poudre de vos pieds.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

En verité ie vous di, que ceux du pais de Sodome & Gomorre ſeront traittés plus tolerablement au iour du iugement que ceſte ville-la.

16. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

Voici, ie vous enuoye comme brebis au milieu des loups : ſoyez donc prudens comme ſerpens, & ſimples comme colombes.

17. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.

Et donnez-vous garde des hommes : car ils vous liureront aux conſiſtoires, & vous fouetteront en leurs ſynagogues.

CAP. X.

11. In quamcunque autem civitatem aut caſtellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.

And into whatſoeuer citie or towne ye ſhal come / enquire who is worthie in it / and there / abide till ye go thence.

12. Intrantes autem in domum, ſalutate eam dicentes, Pax huic domui.

And when ye come into an houſe / ſalute the ſame.

13. Et ſiquidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam, ſi autem non fuerit digna: pax veſtra revertetur ad vos.

And if the houſe be worthie/ let your peace come vpon it: but if it be not worthie/ let your peace returne to you.

14. Et quicunque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo vel civitate excutite pulverem de pedibus veſtris.

And whoſoeuer ſhall not receyue you / nor heare your wordes / when ye depart out of that houſe / or that citie / ſhake of the duſt of your feete.

15. Amen dico vobis, tolerabilius erit terrę Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.

Truely I ſaye vnto you/ it ſhalbe eaſier for them of the lande of Sodom and Gomorrha in the day of iudgemēt/ then for that citie.

16. Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

Beholde / I ſend you as ſheepe in the middes of wolues: be ye therefore wiſe as ſerpents / and innocent as doues.

17. Cavete autē ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos.

But beware of men / for they will deliuer you vp to the Councils / and will ſcourge you in their Synagogues.

Das X. Capitel.

11. Wo jr aber inn eine Statt oder Marckt gehet / da erkundigt euch / ob jemand darinnen ſey / der es werth iſt / vnd bey demſelben bleibet biß jhr von dannen ziehet.

Naar i gaa i nogen Stadt eller By/ da beſpører eder/ om der er nogen vdi / ſom er det verd/ oc bliffuer hoſſ den ſamme / indtil i reyſe der fra.

12. Wo jhr aber in ein Hauß gehet/ ſo grüſſet daſſelbige.

Naar i gaa i it Huſſ / da hilſer det.

13. Vnd ſo es daſſelbige Hauß werth iſt/ wirdt euer friede auff ſie kommen. Iſt es aber nicht werth / ſo wirdt ſich ewer Friede wider zu euch wenden.

Oc der ſom ſamme Huſſ er det verd / da ſkal eders Fred komme offuer det. Men er det icke verd/ Da ſkal eders Fred vende ſig til eder igen.

14. Vnd wo euch jemand nicht annemen wird / noch euer rede hören / ſo gehet herauß/ von demſelbigen hauſe oder Statt/ vnd ſchüttelt den ſtaub von euren Füſſen.

Oc der ſom nogen icke vil anamme eder / oc ey høre eders Tale / Da gaar vd aff ſamme Huſſ eller Stad / oc røſter ſtøffuen aff eders Føder.

15. Warlich / ich ſage euch / dem Lande der Sodomer vnd Gomorrer wirdt es träglicher ergehen am jüngſten Gericht denn ſolcher Stadt.

Sandelige ſiger ieg eder/ det ſkal gaa lideligere til med de Sodomiters oc Gomoriters Land / paa den yderſte Dom / end met ſaadan ne Stadt.

16. Sihe/ ich ſende euch wie Schafe/ mitten vnter die Wölffe. Darumb ſeyt klug wie die Schlangen/ vnd ohn falſch wie die Tauben.

See / ieg ſender eder ſom Faar/ mit blant Vlffue. Verer der faare ſnilde / ſom Hugorme / oc vden falſkhed / lige ſom Duer.

17. Hütet euch aber für den Menſchen / denn ſie werden euch überantworten für jhre Rathhäuſer / vnnd werden euch geiſſeln in jhren Schulen.

Vocter eder for Menniſkene / Thi de ſkulle antuorde eder faar deris Raadhuſſ / oc de ſkulle hudſtryge eder i deris Scholer.

Kapitola X.

11. A do kteréhožkoli Měſtá neb Měſtečka wegdete/ otažte ſe kdoby w něm hodný byl: a tu pobuďte/ až y wygdete.

A do ktorego miáſtá ábo wśi wnidziecie/ wywiáduycie ſie kthoryby w niey był godzien/ y tamże mießkaycie pokibyście zonad nie wyßli.

12. A wcházegijce do Domu pozdrawtež ho/ řkauce: Pokog tomuto Domu.

Wchodzac też w dom pozdrawiaycie gi.

13. A budeliť zagiſté Dům ten hodný/ pokog wáš přigdet nan: Pakliť nebude hodný/ pokog wáš k wám ſe nawrátij.

A ieſli by był on dom godny/ niechnań przyidzie pokoy wáß/ A ieſliby nie był godny/ pokoy wáß niech ſie wroci do was.

14. A kdož koli nepřigme wáš/ a neupoſlechne řečij waſſých/ wýgdauce wen z Domu neb z Měſta/ wyraztež prach z noh waſſých.

A ktoby was nie przyiał/ áni wáßych mow ſłuchał/ wychodzac z domu ábo z miáſthá onego/ wybiicie proch nog wáßych.

15. Zagiſté prawijm wám/ že lehčegij bude Zemi Sodomſkých a Gomorſkých w den Saudný / nežli Měſtu tomu.

Záprawdeć wam powiedam/ Lżey bedzie ziemi Sodomczykow y Gomorreyczykow w dzien ſądny/ niżli miaſtu onemu.

16. Ay yá poſýlám wás/ yako owce mezy wlky. Protož buďte opatrnij yako hadowé/ a ſproſtnij yako holubice.

Oto ia wás poſyłam iáko owce w pośrodku wilkow/ Badźcież tedy oſtrożnemi iako wężowie / áßczyrymi iako gołebice.

17. A wyſtřijhayte ſe lidij: nebť wás wydáwati budau na Sněmy / a w Zbořjch ſwých budau wás bičowati.

Przythym ſtrzeżcie ſie ludzi: abowiem was podadza do zgromádzenia / y w bożnicach ſwoich was biczowác beda.

י

18 וְקֳדָם הֶגְמוֹנֵא וּמַלְכֵא מְקָרְבִין לְכוֹן מְטֻלָתִי ל לְסָהֲדוּתָא דִילְהוֹן וּד וַדְעַמְמֵא׃

E ſarete menati à i Preſidenti, & à i Re per mia cagione, in teſtimonio ad eſſi & à i Gentili.

19 אֶמָתַי דֵין דְנַשְׁלְמוּנָכוֹן לָא תֶאצְפוּן אַיכַנָא אַו מָנָא תְּמַלְּלוּן מֶתְיְהֵב לְכוֹן גֵּיר בְּהָי שָׁעְתָא מָא דְתְמַלְּלוּן׃

Ma quando v'haueranno dati ne le lor mani, non vi pigliate affanno di come, ò che coſa parlarete: percioche in quell'hora vi ſara dato quello che hauerete à parlare.

20 לָא הֻוָא גֵּיר אַנְתּוּן מְמַלְּלִין אֶלָּא רוּחָא דַאֲבוּכוֹן מְמַלְּלָא בְּכוֹן׃

Imperoche non ſete voi quelli che parlate, ma lo Spirito del Padre voſtro è quel che parla in voi.

21 יַשְׁלֵם דֵין אַחָא לַאְחוּהִי לְמַוְתָא וַאֲבָא לַבְרֵהּ וְיְקוּמוּן בְּנַיָא עַל אֲבָהַיְהוֹן וְיְמִיתוּן אֶנּוּן׃

Hor il fratello dara à morte il fratello, e il padre il figliuolo, e i figliuoli ſi leueranno contra i padri, e ſaranno gli morire.

22 וְתֶהֱוּוֹן סְנִיאִין מֶן כֻּל־נָשׁ מֶטוּל שְׁמִי אֵינָא דֵין דִיסַיְבַר עַד־מָטָא לְחַרְתָא הוּ נֵחֵא׃

E ſarete odiati da tutti per il nome mio. Ma chi ſopportara inſin al fine, colui ſara ſaluo,

23 מָא דְרָדְפִין לְכוֹן בְּמְדִינְתָא הָדָא עֲרוּקוּ לְכוֹן לַאֲחַרְתָא אַמִין גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא ת תְשַׁלְמוּן אֶנֵין כֻּלְהֵין מד מְדִינָתָא דְבֵית יִסְרָיֵל עַד־מָא דְנֵאתֵא בְּרֵהּ דְאֶנָשָׁא׃

Quando vi perſeguitaranno in queſta citta, fuggite in quell'altra, perche io vi dico in verita, che voi non hauerete finito di cercar le citta d'Iſraël, che prima non ſia venuto il Figliuol de l'huomo.

24 לַיְת תַּלְמִידָא דְיַתִּיר מֶן רַבֵּהּ וְלָא עַבְדָא מֶן מָרֵהּ׃

Il diſcepolo non è ſopra il maeſtro, ne il ſeruo ſopra'l ſuo ſignore.

י

18 וְאֶל־נְשִׂיאִים וּמְלָכִים יוֹלִיכוּ אֶתְכֶם לְמַעֲנִי לְעֵדוּת לָהֶם וְלַגּוֹיִם׃

Y aun à principes y à reyes ſereys lleuados par cauſa de mi, paraque les conſte à ellos y à las Gentes.

19 וְאִם יִמְסְרוּ אֶתְכֶם אַל תַּחְשְׁבוּ אֵיךְ אוֹ מַה תְּדַבְּרוּן כִּי־יִנָּתֵן לָכֶם בְּשָׁעָה הַהִיא מָה תְּדַבֵּרוּ׃

Mas quando os entregâren, no os congoxeys como, o que aueys de hablar: porque en aquella hora os será dado que hableys.

20 כִּי־אַתֶּם אֵינְכֶם אֲשֶׁר מְדַבְּרִים כִּי־אִם רוּחַ אֲבִיכֶם אֲשֶׁר מְדַבְּרָה בָּכֶם׃

Porque no ſoys voſotros los que hablays, ſino el Eſpiritu de vueſtro Padre, que habla en voſotros,

21 כִּי־יַסְגִּיר אִישׁ אֶת־אָחִיו בַּמָּוֶת וְאָב אֶת־בְּנוֹ וְיִתְקוֹמְמוּ בָנִים עַל־אֲבוֹתָם לַהֲמִיתָם׃

El hermano entregará àl hermano à la muerte, y el padre al hijo: y los hijos ſe leuantarán contra los padres, y hazerloshan morir.

22 וְתִשָּׂנְאוּ מִכָּל־אֲנָשִׁים לְמַעַן שְׁמִי וַאֲשֶׁר יַעֲמֹד עַד־סוֹף הוּא יִוָּשֵׁעַ׃

Y ſereys aborrecidos de todos por mi nombre: mas el que ſupportáre haſta la fin, eſte ſerá ſaluo.

23 וְכַאֲשֶׁר יִרְדְּפוּ אֶתְכֶם בָּעִיר הַזֹּאת נוּסוּ אֶל־אַחֶרֶת אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם לֹא תְכַלּוּ אֶת־עָרֵי יִשְׂרָאֵל עַד־כִּי יָבוֹא בֶּן־הָאָדָם׃

Mas quando os perſiguieren en eſta ciudad, huyd à la otra porque decierto os digo, que no acabareys de andar todas las ciudades de Iſrael, que no venga el Hijo del hombre.

24 אֵינוֹ יֵשׁ תַּלְמִיד עַל־הַמְלַמֵּד וְלֹא עֶבֶד עַל־אֲדוֹנָיו׃

El Diſcipulo no es mas que ſu maeſtro; ni el ſieruo, mas que ſu ſennor.

ι.

18. Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

Et vous ſerez menés deuant les Gouuerneurs, & meſmes deuant les Rois, à cauſe de moi, en teſmoignage à eux & aux Nations,

19. Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

Mais quand ils vous liureront, n'ayez point de ſouci quoi ou comment vous parlerez, car en ce meſme inſtant vous ſera donné ce que vous aurez à dire.

20. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

Car ce n'eſt pas vous qui parlez, mais c'eſt l'Eſprit de voſtre pere qui parle en vous.

21. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον. καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Or le frere liurera ſon frere à mort, & le pere l'enfant: & les enfans s'eſleueront contre leurs peres & meres, & les feront mettre à mort.

22. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Et vous ſerez haïs de tous, à cauſe de mon Nom: mais qui ſouſtiendra iuſques à la fin, ceſtui la ſera ſauué,

23. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Or quand ils vous perſecuteront en ceſte ville-la, fuyez-vous-en en vn autre: car en verité ie vous di, que vous n'aurez point paracheué d'aller par toutes les villes d'Iſrael, que le fils de l'homme ne ſoit venu.

24. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

Le diſciple n'eſt point par deſſus le maiſtre, ni le ſeruiteur par deſſus ſon ſeigneur.

CAP. X.

18. Et ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis & gentibus.

And ye ſhalbe brought to the gouernours and kings for my ſake/in witnes to them / and to the Gentiles.

19. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

But when they deliuer you vp /take no thought howe or what ye ſhall ſpeake: for it ſhalbe giuen you in that houre / what yee ſhall ſay.

20. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis.

For it is not ye that ſpeake/ but the ſpirite / of your father which ſpeaketh in you.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem,& pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient.

And the brother ſhall betray the brother to death/and the father the ſonne/ and the children ſhal riſe againſt their parents / and ſhall cauſe them to die.

22. Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

And ye ſhall be hated of all men for my Name: but he that endureth to the ende/ he ſhalbe ſaued.

23. Cum autem perſequentur vos in civitate iſta: fugite in aliam, amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat filius hominis.

And when they perſecute you in this citie/ flie into another: for verely I ſay vnto you ye ſhall not finiſh all the cities of Iſrael / till the Sonne of man be come.

24 Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum.

The diſciple is not aboue his maſter/nor the ſeruant aboue his Lord.

Das X. Capitel.

18. Vnd man wird euch für Fürſten vnd Könige füren / vmb meinet willen zum zeugniß über ſie vnd über die Heiden.

Oc i ſkulle føris faar Førſter oc Konger/for myn ſkild / Til it Vidneſbyrd offuer dem oc offuer Hedningene.

19. Wenn ſie euch nun überantworten werden / ſo ſorget nicht / wie oder was jhr reden ſolt / denn es ſoll euch zu der ſtunde gegeben werden / was jr reden ſolt.

Naar ſom de antuorde eder nu hen / Da ſørger icke/ huorledis eller huad i ſkulle tale / Thi det ſkal giffuis eder ſamme ſtund/huad i ſkulle tale.

20. Denn jr ſeyt es nicht die da reden / ſondern euers Vaters Geiſt iſt es / der durch euch redet.

Thi at i ere icke de ſom tale / Men det er eders Faders Aand / ſom taler ved eder.

21. Es wirdt aber ein Bruder den andern zum Todt überantworten / vnd der Vater den Son/vnd die Kinder werden ſich empören wider jhre Eltern / vnd jnen zum tode helffen.

Den ene Broder ſkal forraade den anden til døde/ oc Faderen Sønnen / oc Børnene ſkulle ſette dem op mod deris Foreldre/ oc hielpe dem til døde.

22. Vnd müſſet gehaſſet werden von jderman / vmb meines Namens willen. Wer aber biß an das ende beharret der wirdt ſelig.

Oc i ſkulle hadis aff huer mand / for mit Naffn ſkyld. Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden/ hand vorder ſalig.

23. Wenn ſie euch aber inn einer Stadt verfolgẽ/ ſo fliehet in eine andere. Warlich ich ſage euch/ jhr werdet die Städte Iſrael nicht außrichten biß des Menſchen Son kompt.

Naar de forfølge eder i en Stad/ da flyr til en anden. Sandelige ſiger ieg eder / I ſkulle icke vdrette Iſraels Stæder/før end Menniſkens Søn kommer.

24. Der Jünger iſt nicht über ſeinen Meiſter/ noch der Knecht über den Herren.

Diſcipelen er icke offuer ſin Meſtere / oc ey Tieneren offuer Herren.

Kapitolá X.

18. A budete wedeni před Krále a Wládaře pro mne/na ſwědectwij gim y Národuom.

Owßem przed Kśiążęthá y przed Krole bedźiećie wodzeni dla mnie/ná świádectwo im y pogánom.

19. Když pak wás wydadij/ nemyſlete kterak a neb cobyſſte mluwili/nebo dáno bude wám wtu hodinu co budete miti mluwiti.

Ale gdy was podádzą / Nie troſzczćie ſie/iáko/ abo cobyśćie mowili/ábowiem wam bedźie dano oney godźiny cobyśćie mowili.

20. Neb ne gſte wy kteřijž mluwijte / ale Duch Otce waſſeho/genž mluwij w wás.

Abowiem nie wy ieſteśćie kthorzy mowićie/ále Duch Oycá wáßego ktory mowi w was.

21. Wydáť zagiſté Bratr Bratra na ſmrt/a Otec Syna: Powſtanauť ſynowé proti Rodičům/a zmordugj ge:

Y wydać brát brátá ná śmierć/á ociec ſyná/y powſtáná dźieci przeciw rodźicom/á mordowáć ie będą.

22. A budete w nenawiſti wſſem lidem pro Gméno mé: Ale kdož ſetrwá až do konce/ ten ſpaſen bude.

Wy theż bedźiećie nienawidzeni od wßytkich dla imienia mego/Ale ktho wytrwa áż do końcá/ ten bedźie záchowan.

23. A když ſe wám protiwiti budau w Měſtě gednom / vtecte do giného. Zagiſtéť prawijm wám/ nezchodijte Měſt Izrahelſkých/ažť přijgde Syn Člowěka.

A gdy was prześládowáć beda w onym mieście / vćiekaycie do drugiego / boć wam zaprawde powiedam / że nie przeydźiecie miaſt Izráelſkich/poki nie przyjdźie Syn człowieczy.

24. Neniťk Včedlnijk nad Miſtra/ani ſlužebnjk nad Pána ſwého.

Nie ieſtći vczeń nad miſtrzá / áni ſlugá nad Páná ſwego.

25 סַפֵּק לֵהּ לְתַלְמִידָא דְּיֶהֱוֵא אַיְךְ רַבֵּהּ וּלְעַבְדָּא אַיְךְ מָרֵהּ אֵן לְמָרֵהּ דְּבַיְתָא קְרוֹ בְּעֵל־זְבוּב חַד כַּמָּא לִבְנַי־בַּיְתֵהּ׃

Baſta bene al diſcepolo, ch'egli ſia come il ſuo maeſtro, e il ſeruo come'l ſuo ſignore. Se hanno chiamato il padre de la famiglia Beelzebub, quanto piu i ſuoi domeſtici?

26 לָא הָכִיל תֶּדְחֲלוּן מֶנְּהוֹן לַיְת גֵּיר מֶדֶם דְּכַסְיָא דְּלָא יֶתְגְּלֵא וּדְמְטַשַּׁי דְּלָא יֶתִידַע׃

Adunque non gli temete: percioche niente è ſi coperto, che non s'habbia à ſcoprire: e niente e ſi occulto, che non s'habbia à ſapere.

27 מֶדֶם דְּאָמַר אֲנָא לְכוֹן בַּחֲשׁוּכָא אֵמַרוּהִי אַנְתּוּן בִּנְהִירָא וּמֶדֶם דְּבְאֶדְנַיְכוֹן שָׁמְעִין אַנְתּוּן אַכְרֶזוּ עַל אֶגָּרֵא׃

Quello ch'io vi dico ne le tenebre, ditelo ne la luce, e quello che voi vdite ne l'orecchia, predicatelo ſopra le caſe.

28 וְלָא תֶּדְחֲלוּן מֶן אַילֵין דְּקָטְלִין פַּגְרָא נַפְשָׁא דֵּין לָא מֶשְׁכְּחִין לְמֶקְטַל דְּחַלוּ דֵּין יַתִּירָאִית מֶן מַן דְּמֶשְׁכַּח דְּלְנַפְשָׁא וְלְפַגְרָא נוֹבֵד בְּגֵהַנָּא׃

E non temete quelli che occideno il corpo, e non poſſono occider l'anima: ma temete piu toſto colui, che puo perdere l'anima e'l corpo ne la gehenna.

29 לָא תַּרְתֵּין צִפֳּרִין מֶזְדַּבְּנָן בְּאַסָּר וְחֲדָא מֶנְּהֵין בֶּלְעַד מֶן אֲבוּכוֹן לָא נָפְלָא עַל אַרְעָא׃

Due paſſeretti non ſi vendeno eglino vn quattrino? e pur vn ſol di quelli non cadra in terra ſenza il Padre voſtro.

30 דִּילְכוֹן דֵּין אַף מָאנֵא דְּרִישְׁכוֹן כֻּלְהֵין מַנְיָן אֶנֵּין׃

I capelli ancora del voſtro capo ſon tutti numerati.

31 לָא הָכִיל תֶּדְחֲלוּן מֶן צִפְּרָא סַגִּיאָתָא מְיַתְּרִין אַנְתּוּן׃

Non habbiate dunque timore: voi ſete ben di maggior prezzo, che molti paſſeretti.

25 דַּי לַתַּלְמִיד לִהְיוֹתוֹ כִּמְלַמְּדוֹ וְלָעֶבֶד כַּאֲדוֹנָיו אִם אֶת־בַּעַל הַבַּיִת בַּעַל־זְבוּב קָרְאוּ כַּמָּה יוֹתֵר אֶת־אַנְשֵׁי בֵיתוֹ׃

Baſtele àl diſcipulo ſer como ſu maeſtro: y àl ſieruo, como ſu ſennor: ſi àl miſmo padre de la familia llamaron Beelzebul, quanto mas à los de ſu caſa.

26 לָכֵן לֹא תִּירְאוּ מֵהֶם כִּי אֵינוֹ יֵשׁ דָּבָר מְכֻסֶּה אֲשֶׁר לֹא יִגָּלֶה וְלֹא נִסְתָּר אֲשֶׁר לֹא יִוָּדֵעַ׃

Anſique no los temays: porque nada ay encubierto, que no aya de ſer manifeſtado: y nada occulto, que no aya de ſaberſe.

27 אֲשֶׁר אָנֹכִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם בַּחֹשֶׁךְ אִמְרוּ בָאוֹר וַאֲשֶׁר בָּאֹזֶן תִּשְׁמָעוּ קִרְאוּ עַל־הַגַּגּוֹת׃

Loque os digo en tinieblas, dezildo en luz: y loque oys à la oreja, predicaldo de los tejados.

28 וְאַל־תִּירְאוּ אֶת־אֲשֶׁר יַהַרְגוּ אֶת־הַגּוּף וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ לֹא יוּכְלוּ לַהֲרֹג כִּי־אִם יִרְאוּ יוֹתֵר אֶת־אֲשֶׁר יוּכַל אֶת־הַנֶּפֶשׁ וְגַם אֶת־הַגּוּף לְאַבֵּד אֶל־גֵּיא הִנֹּם׃

Y no ayays miedo de los que matan el cuerpo, mas àl alma no pueden matar: temed antes à aquel que puede deſtruyr el alma y el cuerpo en el quemadero.

29 הֲלֹא שְׁנֵי צִפֳּרִים בְּאִסָּר נִמְכָּרוּ וְאֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ נֹפֵל עַל־הָאָרֶץ בְּלִי אֲבִיכֶם׃

No ſe venden dos paxarillos por vna blanca? Y vno de ellos no cae à tierra ſin vueſtro Padre.

30 וְשַׂעֲרוֹת רָאשְׁכֶם כֻּלָּן נִסְפָּרוּ׃

Y vueſtros cabellos tambien, todos eſtan contados.

31 עַל־כֵּן לֹא תִּירְאוּ כִּי טוֹבִים אַתֶּם מִצִּפֳּרִים רַבִּים׃

No temays pues: mas valeys voſotros que muchos paxarillos.

25. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;

Il ſuffit au diſciple qu'il ſoit comme ſon maiſtre, & que le ſeruiteur ſoit comme ſon ſeigneur. S'ils ont appelé le pere de famille Beelzebub, combien plus ſes domeſtiques?

26. Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Ne les craignez donc point? car rien n'eſt couuert qui ne ſe deſcouure, & rien n'eſt ſecret qui ne ſe cognoiſſe.

27. Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Ce que ie vous di en tenebres, dites le en lumiere, & ce que vous oyez en l'oreille, preſchez le ſur les maiſons.

28. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

Et ne craignez point ceux qui tuent le corps, & ne peuuent tuer l'ame, mais pluſtoſt craignez celui qui peut deſtruire l'ame & le corps en la gehenne.

29. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;

Deux paſſereaux ne ſe vendent-ils pas vne pite? neantmoins l'vn d'iceux ne cherra point ſur terre ſans voſtre Pere.

30. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.

Et les cheueux meſmes de voſtre teſte ſont tous contés.

31. Μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Ne craignez point donc: vous valez mieux que beaucoup de paſſereaux.

CAP. X.

25. Sufficit diſcipulo ut ſit ſicut magiſter eius: & ſervo, ſicut dominus eius. Si patrem familias Beel-zebub vocaverunt: quanto magis domeſticos eius?

It is enough for the diſciple to be as his maſter is / and the ſeruant as his lord. If they haue called the maſter of the houſe Beelzebub / how much more them of his houſeholde?

26. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim eſt opertũ, quod non revelabitur: & occultum, quod non ſcietur.

Feare them not therefore: for there is nothing couered / that ſhall not be diſcloſed / nor hid / that ſhall not be knowne.

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.

What I tell you in darkenes/that ſpeake ye in light: and what ie heare in the eare / that preach ye on the houſes.

28. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.

And feare ye not them which kill the bodie/ but are not able to kill the ſoule: but rather feare him / which is able to deſtroy both ſoule and bodie in hell.

29. Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro?

Are not two ſparowes ſold for a farthing/ and one of them ſhall not fall on the ground without your Father?

30. Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.

Yea / and all the heares of your head are nombred.

31. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Feare ye not therefore/ye are of more value then many ſparowes.

Das X. Capitel.

25. Es iſt dem Jünger gnug/ daß er ſey wie ſein Meiſter/ vnd der Knecht wie ſein Herr. Haben ſie den Haußvatter Beelzebub geheiſſen/ wie vil mehr werden ſie ſeine Haußgenoſſen alſo heiſſen?

Det er Diſcipeln nock/ at hand er ſom hans Meſtere/oc Tieneren ſom hans Herre. Haffue de kaldet Hoſbonden Beelzebub. Huor meget mere ſkulle de kalde hans huſfolck ſaa?

26. Darumb förchtet euch nicht für jhnen. Es iſt nichts verborgen/ das nicht offenbar werde/ Vnd iſt nichts heimlich/ das man nicht wiſſen werde.

Frøcter dem der ſaare icke. Der er inted ſkiult/ ſom ey ſkal obenbaris/ Oc inted er hemmeligt/ ſo mand ey ſkal faa at vide.

27. Was ich euch ſage im Finſterniß/ das redet im Liecht/ vnd was jr höret in das Ohre/ das prediget auff den Dächern.

Huad ieg ſiger eder i mørcket/ det taler i liuſſet. Oc huad i høre i øret/ Det predicker paa Tagene.

28. Vnnd förchtet euch nicht für denen die den Leib tödten/ vnnd die Seele nicht mögen tödten/ Förchtet euch aber vil mehr für dem/ der Leib vnnd Seel verderben mag inn die Helle.

Oc frøcter eder icke for dem/ ſom ihielſla Legemet/ oc kunde icke ſla Sielen ihiel. Men frøcter eder meget mere for den/ ſom kand forderffue Legeme oc Siel i helffuede.

29. Kaufft man nicht zwen Sperlinge vmb einen pfenning? noch felt derſelbigen keiner auff die Erden/ ohn euren Vatter.

Køber mand icke tho Spurrer for en pending. Alligeuel falder der ingen aff dem paa iorden /vden eders Fader.

30. Nun aber ſind auch eure Haare auff dem Haupt alle gezehlet.

Nu ere oc alle eders Hoffuet haar talde.

31. Darumb förchtet euch nicht/ Ihr ſeyt beſſer denn vil Sperlinge.

Frøcter eder der ſaare icke/ I ere bedre end mange Spurre.

Kapitola X.

25. Doſtiť geſt Včedlnijku aby byl yako Miſtr geho / a Služebnijk yako PAN geho. Poněwadž gſau Hoſpodáře Belzebubem nazýwali / čijm pak wjce domácý geho?

Deſyć vczniowi aby był iáko miſtrziego/a ſługá iáko Pan iego/ Jeślizecſániego goſpodarzá Beelzebulem názwáli / iákoż dalcko wiecey domowniki iego?

26. Protož nebogte ſe gich. Nebť nenij nic ſkrytého cožby nebylo zgeweno/ani tayno coby nebylo zwědijno.

Nie boyćież ſie ich tedy/ábowiem nie ieſt nic ſkrytego coby odkrytho być nie miało / áni tá iemnego nic nie ieſt/coby wiedziec nie miano.

27. Což wám prawjm we tmách/prawte na ſwětle/ a co w vſſy ſlyſſýte / hláſayte na ſtřechách.

Co wam w ćiemnośći mowię powiedaycie ná świathle / á cow vcho ſłyſzycie / przepowiedaycie ná domiech.

28. A nebogte ſe těch kteřijž zabigegij tělo / neb Duſſe nemohau zabiti: ale wjce ſe bogte toho / kterýž může tělo y Duſſy zatratiti v wěčném ohni.

A nie boyćie ſie tych ktorzy zabiiáią ciáło/a duſze zábic nie mogą/ále ráczey boycie ſie tego / ktory y duſzę y ciáło może zátráćić w piekle.

29. Zdaliž ſe neprodáwagij dwa Wrabcy za malý penjz? a gedě z nich nevpadne na zem bez Otce waſſeho.

Izali dwu wroblikow zá pieniądz nie przedaią? á wżdy ieden z thych nie vpadnie ná ziemię okrom Oycá wáſzego.

30. Waſſy pak wlaſowé na hlawě wſſyckni zečteni gſu.

Włoſy też głowy wáſzey wſzythki policzone ſą.

31. Protož nebogte ſe/wſſak mnohých Wrabcůw dražſſý gſte wy.

Nie boyćież ſie tedy/wiele wroblikow wy przewyſzacie.

י

32 כָּל־נַשׁ הָכִיל דְּיוֹדֵא
בִּי קֳדָם בְּנַי־נָשָׁא אוֹדֵא
בֵּהּ אַף קֳדָם אָבִי דב
דְּבַשְׁמַיָּא׃

Ciaſcuno dunque che confeſſera me dinanzi à gli huomini, ancor io confeſſaro lui dinanzi al Padre mio che è ne cieli.

33 מַן דֵּין דְּנֶכְפּוּר בִּי
קֳדָם בְּנַי־נָשָׁא אֶכְפּוּר בֵּהּ
אַף אֶנָא קֳדָם אָבִי
דְּבַשְׁמַיָּא׃

Ma chiunque negara me dinanzi à gli huomini, ancor io negaro lui dinanzi al Padre mio, che è ne cieli.

34 לָא תְּסַבְרוּן דְּאֵתִית
דַּאֲרְמֵא שַׁיְנָא בְּאַרְעָא
לָא אֵתִית דַּאֲרְמֵא שַׁיְנָא
אֶלָּא חַרְבָּא׃

Non penſate ch'io ſia venuto à metter pace in terra: Io non ſon venuto à metter la pace, ma il coltello.

35 אֵתִית גֵּיר דְּאֶפְלֵג
גַּבְרָא עַל אֲבוּהִי וּבְרַתָּא
עַל אֶמָּהּ וְכַלְּתָא עַל
חֲמָתָהּ׃

Imperoche io ſon venuto à far diſunire l'huomo da ſuo padre, & la figliuola da ſua madre, è la nuora da la ſuocera ſua.

36 וּבְעֶלְדְּבָבַיְהִי דְּגַבְרָא
בְּנַי בַּיְתֵהּ׃

E coſi i nimici de l'huomo ſaranno i ſuoi domeſtici.

37 מַן דְּרָחֵם אַבָא אוֹ
אֶמָּא יַתִּיר מֶן דְּלִי לָא
שָׁוֵא לִי וּמַן דְּרָחֵם בְּרָא
אוֹ בְרַתָּא יַתִּיר מֶן דְּלִי
לָא שָׁוֵא לִי׃

Chi ama il padre ò la madre piu che me, non è degno di me: e chi ama il figliuolo ò la figliuola piu che me, non è degno di me.

38 וְכֻל דְּלָא שָׁקֵל זְקִיפֵהּ
וְאָתֵא בָּתְרַי לָא שָׁוֵא לִי׃

E chi non piglia la ſua croce, è vien dietro, a me, non è degno di me.

38 מַן דְּאַשְׁכַּח נַפְשֵׁהּ
נַוְבְּדִיהּ וּמַן דְּנַוְבֵד נַפְשֵׁהּ
מֶטוּלָתִי נֶשְׁכְּחִיהּ׃

Chi hauera trouata l'anima ſua, la perdera: e chi hauera perduta l'anima ſua per amor mio, la trouera.

י

32 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יוֹדֵנִי לִפְנֵי
הָאֲנָשִׁים גַּם אֲנִי אוֹדֶנּוּ לִפְנֵי
אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Pues qualquiera que me confeſſare delante de los hombres, confeſſarlohé tambien yo delante de mi Padre, que eſta en los cielos.

33 וַאֲשֶׁר יְכַחֲשֵׁנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים
וַאֲכַחֵשׁ אוֹתוֹ לִפְנֵי אָבִי אֲשֶׁר
בַּשָּׁמָיִם׃

Y qualquiera que me negáre delante de los hombres, negarlohé yo tambien delante de mi Padre, que eſta en los cielos.

34 אַל־תַּחְשְׁבוּ כִּי בָאתִי לְשַׁלֵּחַ
שָׁלוֹם עַל־הָאָרֶץ לֹא־בָאתִי
לְשַׁלַּח שָׁלוֹם כִּי־אִם חָרֶב׃

No penſeys que he venido para meter paz en la tierra: no he venido para meter paz, ſi no cuchillo.

35 כִּי־בָאתִי לְהַבְדִּיל אִישׁ
מֵאָבִיו וּבַת מֵאִמָּהּ וְכַלָּה מִן־
חֲמוֹתָהּ׃

Porque he venido para hazer diſſenſion del hombre contra ſu padre, y de la hija contra ſu madre, y de la nuera contra ſu ſuegra.

36 וְאֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ׃

Y, Los enemigos del hombre, los de ſu caſa.

37 אֲשֶׁר אֹהֵב אֶת־אָבִיו אוֹ
אֶת־אִמּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה
לִי וַאֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־בְּנוֹ אוֹ
בִתּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי׃

El que ama padre, ò madre mas que à mi, no es digno de mi: y el que ama hijo, ò hija mas que à mi, no es digno de mi.

38 וַאֲשֶׁר לֹא תִקַּח אֶת־צְלִיבָתוֹ
וְיֵלֵךְ אַחֲרַי לֹא שֹׁוֶה לִי׃

Y el que no toma ſu cruz: y ſigue en pos de mi, no es digno de mi.

39 אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־נַפְשׁוֹ
יְאַבֵּד אוֹתָהּ וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־
נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי יִמְצָאֶנָּה׃

El que hallare ſu vida, la perdera: y el que perdiere ſu vida por cauſa de mi, la hallara.

ι.

32. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Tout homme donc qui me confeſſera deuant les hommes, ie le confeſſerai auſsi deuant mon Pere qui eſt és cieux.

33. Ὅστις δ᾽ ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Mais quiconque me reniera deuant les hommes, ie le reniere deuant mon pere qui eſt és cieux.

34. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

Ne penſez point que ie ſoye venu mettre la paix en la terre, ie ne ſuis point venu mettre la paix, mais l'eſpee.

35. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.

Car ie ſuis venu mettre en diſſenſion l'homme contre ſon pere, & la fille contre ſa mere, & la belle-fille contre ſa belle-mere.

36. Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

Et les propres domeſtiques de l'homme ſeront ſes ennemis.

37. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Qui aime pere au mere plus que moi, n'eſt pas digne de moi: ou qui aime fils ou fille plus que moi, n'eſt pas digne de moi.

38. Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Et qui ne prend ſa croix, & ne vient apres moi, n'eſt pas digne de moi.

39. Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

Qui aura trouué ſa vie la perdra, & qui aura perdu ſa vie pour l'amour de moi la trouuera.

CAP. X.

32. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eũ coram patre meo qui in cælis eſt,

Whoſoeuer therefore ſhall confeſſe me before men / him will I confeſſ alſo before my Father / which is in heauen.

33. Qui autem negaverit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

But whoſoeuer ſhal denie me before men / him will I alſo denie before my Father / which is in heauen.

34. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium.

Thinke not that I am come to ſende peace into the earth: I came not to ſende peace but the ſworde.

35. Veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam.

For I am come to ſet a man at variance againſt his father & the daughter againſt her mother / and the daughter in Lawe againſt her mother in Law.

36. Et inimici hominis, domeſtici eius.

And a mans enemies ſhalbe they of his owne houſholde.

37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus, & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

He that loueth father or mother more then me / is not worthie of me. And he that loueth ſonne or daughter more then me / is not worthy of me.

38. Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.

And he that taketh not his croſſe / & followeth after me / is not worthie of me.

39. Qui invenit animam ſuam: perdet illam, & qui perdiderit animam ſuam propter me: inveniet eam.

He that will ſaue his life / ſhall loſe it / and he that loſeth his life for my ſake / ſhal ſaue it.

Das X. Capitel.

32. Darumb / wer mich bekennet für den Menſchen / den wil ich bekennen für meinem himliſchen Vatter.

Derfaare / Huo ſom bekender mig faar Menniſken / Den vil ieg bekende faar min Himmelſke Fader.

33. Wer mich aber verläugnet für den Menſchen / den wil ich auch verläugnen für meinẽ himliſchen Vater.

Men huo ſom mig necter faar Menniſken / Den wil ieg oc necte faar min Himmelſke Fader.

34. Ir ſolt nicht wehnen / das ich kommen ſey / Friede zuſenden auff Erden / Ich bin nicht kommen Friede zuſenden / ſondern das Schwerdt.

I ſkulle icke tencke / at ieg er kommen / at ſende Fred paa Jorden / Jeg er icke kommen at ſende Fred / Men Suerd.

35. Denn ich bin kommen / den Menſchen zu erregen wider ſeinen Vater / vnd die Tochter wider jre Muter / vnd die Schnur wider jre Schwiger.

Thi ieg er kommen / at oprøre Menniſken mod ſin Fader / oc Daatteren mod hendis Moder / oc ſønens Huſtru mod hans Moder.

36. Vnd des Menſchen Feinde werden ſeine eigen Haußgenoſſen ſein.

Oc Menniſkens Huſfolck ſkulle vere hans Fiender.

37. Wer Vatter oder Mutter mehr liebet / den mich / der iſt mein nicht werth. Vnd wer Son oder Tochter mehr liebet denn mich / der iſt mein nicht werth.

Huo ſom elſker Fader oc Moder mere end Mig / Hand er mig icke verd. Oc huo ſom elſker Søn oc Daatter mere end Mig / hand er mick icke verd.

38. Vnd wer nicht ſein Creutz auff ſich nimt / vnnd folget mir nach / der iſt mein nicht werth.

Oc huo ſom icke tager ſit Kaarſſ paa ſig / oc effter følzer mig / Hand er mig icke verd.

39. Wer ſein Leben findet / der wirds verlieren / vnd wer ſein Leben verleurt vmb meinet willen / der wirdts finden.

Huo ſom finder ſit Liff / hand ſkal miſte det / Oc huo ſom miſter ſit Liff for myn ſkyld / hand ſkal finde det.

Kapitola X.

32. Kdožkoli tehdy wyzná mne před Lidmi / wyznám y yá gey před Otcem mým / kterýž geſt w Nebeſých.

Wſelki tedy kthoryby mie wyznał przed ludzmi / wyznam go ia thez przed oycem moim ktory ieſt ná niebie.

33. Ale kdož mne zapřij před Lidmi / zapřijmť ho y yá před Otcem mým kterýž geſt w Nebeſých.

A kthoryby ſie mnie záprzał brzed ludzmi záprze ſie go y ia przed Oycem moim ktory ieſt na niebie.

34. Nedomnijwayte ſe bych přiſſel pokog dáti na zemi. Nepřiſſel gſem pokoge dáti / ale Meč.

Nie mniemaycie zebym przyſzedł puſzczáć pokoy ná ziemię / Nie przyſzedłem ábym puſcił pokoy / ále miecz.

35. Neb gſem přiſſel abych rozdělil Cžlowěka proti Otcy geho / a Dceru proti Mateři gegij / a Newěſtu proti Swekruſſy gegij.

Bom przyſzedł wádzić człowieká z oycem iego / y corkę z mátką iey / y niewiaſtkę z świekrą iey.

36. A nepřátelé člowěka budau domácý geho.

Y będą nieprzyiacielmi człowieká domownicy iego.

37. Kdo miluge Otce aneb Matku wijce nežli mne / nenijť mne hoden. A kdo miluge Syna neb Dceru wijc nežli mne / nenijť mne hoden.

Kto miłuie oycá ábo mátkę nád mię / nie ieſt godzien mnie / A kto miłuie ſyná ábo corkę nad mię nie ieſt mnie godzien.

38. A kdož nebeře Křijže ſwého a nenáſleduge mne / nenij mne hoden.

A ktho nie bierze krzyżá ſwoiego / y nie idzie zá mną / nie ieſt godzien mnie.

39. Kdo nalezne žiwot ſwůg / ſtratijť gey / a kdožby ſtratil žiwot ſwůg pro mne / nalezneť gey.

Ktoby nalazł duſze ſwoie / ſtráci ia / á kthoby vtrácił duſze ſwoie dlá mnie / naydzie ia.

י

40 מַן דַּמְקַבֵּל לְכוֹן לִי
מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל
לְמַן דְּשַׁלְחַנִי מְקַבֵּל׃

Chi riceue voi, riceue me: e chi riceue me, riceue colui che m'ha mandato.

41 מַן דַּמְקַבֵּל נְבִיָּא
בְּשֵׁם נְבִיָּא אַגְרָא דַּנְבִיָּא
נָסֵב וּמַן דַּמְקַבֵּל זַדִּיקָא
בְּשֵׁם זַדִּיקָא אַגְרָא דְּזַדִּיקָא
נָסֵב׃

Chi riceue vn Profeta in nome di Profeta, riceuera merce di Profeta: e chi riceue vn giuſto in nome di giuſto, riceuera merce di giuſto.

42 וְכֹל דְּמַשְׁקֵא לְחַד
מֵן הָלֵין זְעוֹרֵא כַּסָּא
דְּקָרִירָא בַּלְחוֹד בַּשְׁמָא
דְּתַלְמִידָא אַמִּין אָמַר
אֲנָא לְכוֹן דְּלָא נֵובַד
אַגְרֵהּ׃

E chiunque dara bere ad vn di queſti piccoli vn ſol bicchier d'acqua fredda, in nome di diſcepolo, io vi dico in verita, ch'egli non perdera la ſua mercede.

יא

1 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֵּם יֵשׁוּע
לַמְפַקָּדוּ לַתְרֶעְסַר תל
תַּלְמִידַוְהִי שַׁנִי מֵן תַּמָּן
לְמַלָּפוּ וַלְמַכְרָזוּ במ
בַּמְדִינָתְהוֹן׃

Et auuenne che come Iesv hebbe finito di dare inſtruttione à i ſuoi dodici diſcepoli, ſi parti di li per inſegnare e predicar ne le loro citta.

2 יוֹחַנָּן דֵּין כַּד שְׁמַע בֵּית
אֲסִירֵא עֲבָדַוְהִי דַּמְשִׁיחָא
שַׁדַּר בְּיַד תַּלְמִידַוְהִי׃

Et hauendo Giouanni vdite ne la prigione l'opere di Chriſto, mandò due de ſuoi diſcepoli.

3 וֶאמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ הַו
דְּאָתֵא אוֹ לְאָחְרִין הוּ
מְסַכִּינַן׃

A dirli, Sei, tu quello che doueua venire, ò pur n'aſpettaremo noi vn'altro?

4 עֲנָא יֵשׁוּע וֶאמַר לְהוֹן
זֶלוּ אֶשְׁתַּעוּ לְיוֹחַנָּן אִילֵין
דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן וְחָזֵין׃

E Iesv riſpondendo, diſſe loro, Andate, riferite a Giouanni le coſe che voi vdite e vedete.

י

40 אֲשֶׁר יִקַּח אֶתְכֶם יִקָּחֵנִי
וַאֲשֶׁר יִקָּחֵנִי יִקַּח אֶת—אֲשֶׁר
שְׁלָחָנִי׃

Elque os recibe à voſotros, à mí recibe, y el que à mi recibe, recibe àl que me embió.

41 אֲשֶׁר מְקַבֵּל אֶת־נָבִיא בְּשֵׁם
הַנָּבִיא גַּם שְׂכַר נָבִיא יִקָּח וַאֲשֶׁר
יְקַבֵּל אֶת־צַדִּיק בְּשֵׁם הַצַּדִּיק
שְׂכַר צַדִּיק יִקָּח׃

Elque recibe propheta en nombre de propheta, ſalario de propheta recibirá: y elque recibe juſto en nombrede juſto, ſalario de juſto recibirá.

42 וְגַם כָּל־אֲשֶׁר יַשְׁקֶה לְאֶחָד
מִן הַקְּטַנִּים הָאֵלֶּה כּוֹס הַמַּיִם
קָרִים לְבַדּוֹ בְּשֵׁם הַתַּלְמִיד אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יֹאבַד אֶת־
שְׂכָרוֹ׃

Y qualquiera que diere à vno deſtos pequennitos vn jarro de agua fria ſolamente en nombre de Diſcipulo, de cierto os digo, que no perderá ſu ſalario.

יא

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ לְצַוּוֹת
אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו וַיַּעֲבֹר
מִשָּׁם לְלַמֵּד וְלִקְרֹא בְּעָרֵיהֶם׃

Y fué, que acabando Ieſus de dar mandamientos à ſus doze Diſcipulos, fue ſe de alli à enſennar y à predicar enlas ciudades deellos.

2 וְיוֹחָנָן כְּשָׁמְעוֹ בְּבֵית הַסֹּהַר
אֶת־מַעֲשֵׂי הַמָּשִׁיחַ שָׁלַח שְׁנַיִם
מִתַּלְמִידָיו׃

Y oyendo Ioan en la priſion los hechos de Chriſto, embióle dos de ſus diſcipulos.

3 וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הוּא אֲשֶׁר
יָבוֹא אוֹ לְאַחֵר נְיַחֵל׃

Diziendo, Eres tu aquel que auia de venir, ò eſperaremos à otro?

4 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לְכוּ וְהַגִּידוּ לְיוֹחָנָן אֶת—אֲשֶׁר
שְׁמַעְתֶּם וּרְאִיתֶם׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Yd, hazed ſaber à Ioan las coſas que oys, y veys.

ι'.

40. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

Qui vous reçoit, il me reçoit: & qui me reçoit, reçoit celui qui m'a enuoyé.

41. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

Qui reçoit vn Prophete au nom de Prophete, receura, ſalaire de Prophete: & qui reçoit vn iuſte au nom de iuſte, receura ſalaire de iuſte.

42. Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Et quiconque aura donné à boire vn verre d'eau froide ſeulement à vn de ces petis au nom de diſciple, en verité ie vous di qu'il ne perdra point ſon ſalaire.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

Apres cela il aduint, quand Ieſus eut acheué de donner mandemens à ſes douze diſciples, qu'il ſe partit de là pour enſeigner & preſcher en leurs villes.

2. Ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

Or Iehan ayant ouï en la priſon les faits de Chriſt, enuoya deux de ſes diſciples lui dire.

3. Εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

Es-tu celui qui deuois venir, ou ſi nous en attendons vn autre?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

Et Ieſus reſpondant léur dit, Allez & rapportez à Iehan les choſes que vous oyez & voyez.

CAP. X.

40. Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

He that receiueth you/receiueth me: and he that receyueth mee/receyueth him that hath ſent me.

41. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ: mercedem prophetæ accipiet, & qui recipit iuſtum in nomine iuſti: mercedem iuſti accipiet.

Hee that receyueth a Prophet in the name of a Prophet/ſhal receiue a Prophets reward: and he that receyueth a righteous man/in the name of a rigtheous man/in the name of a righteous man/ſhall receiue the rewarde of a righteous man.

42. Et quicunque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli; amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

And whoſoeuer ſhall giue vnto one of theſe litle ones to drinke a cup of colde water onely/in the name of a Diſciple/verely I ſay vnto you/he ſhall not loſe his reward.

CAP. XI.

ET factum eſt, cùm conſummaſſet Ieſus præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde, ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

And it came to paſſe that when Jeſus had made an end of commanding his twelue diſciples/hee departed thence to teach and to preach in their cities.

1. Iohannes autē cum audiſſet in vinculis opera Chriſti: mittens duos de diſcipulis ſuis.

And when John heard in the priſon the workes of Chriſt/he ſend two of his diſciples/and ſaid vnto him.

3. Ait illi, Tu es qui venturus es, an aliū exſpectamus?

Art thou he that ſhoulde come/or ſhall we looke for another?

4. Et reſpondens Ieſus ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audiſtis & vidiſtis.

And Jeſus anſwering/ſaide vnto thē/Go/and ſhewe John what things ye haue heard and ſeene.

Das X. Capitel.

40. Wer euch auffnimpt/der nimpt mich auff/vnd wer mich auffnimpt/der nimpt den auff/der mich geſandt hat.

Huo ſom annamer eder/hand anammer Mig/ Oc huo Mig anammer/hand anammer Den/ſom haffuer vdſend Mig.

41. Wer einen Propheten auffnimpt/in eines Propheten namen/der wirdt eines Propheten lohn empfahen. Wer einen Gerechten auffnimpt/ in eines Gerechten namen/der wirdt eines Gerechten lohn empfahen.

Huo ſom annamer en Prophete/i en Prophetis naffn/Hand ſkal faa en Prophetis løn. Huo ſom anammer en Redferdig/i en Retferdigis naffn/ Hand ſkal faa en Retferdigis løn.

42. Vnnd wer diſer Geringſten einen nur mit einem Becher kaltes Waſſers trencket/in eines Jüngers namen/ Warlich ich ſage euch/es wirdt jm nicht vnbelohnet bleiben.

Oc huo ſom giffuer en aff diſſe Minſte ekon it Begere kalt vand at dricke/i en diſcipliſ naffn/Sandeli ge ſiger ieg eder/Det ſkal icke bliffue hannem vbelønt.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab ſich/da Jeſus ſolch gebot zu ſeinen zwölff Jüngern vollendet hatte/gieng er von dannen fürbaß/zu lehren vnd zu predigen in jren Stätten.

OC det ſkede/der Jheſus haffde giort ende paa denne befalning til ſine tolff Diſciple/da gick hand der fra lenger frem/at lære oc at predicke i deris Stædder.

2. Da aber Johannes im Gefengknuß die Werck Chriſti hörete/ſandte er ſeiner Jünger zwen.

Men der Johannes hørde i fengzelet Chriſti gerninger/ſende hand tho aff ſine Diſciple hen.

3. Vnd ließ jm ſagen: Biſt du der da kommen ſoll/ Oder ſollen wir eines andern warten:

Oc loed hannem ſige/Eſt du den/ſom ſkal komme/eller ſkulle wi vente nogen anden?

4. Jeſus antwortet vnd ſprach zu jnen: Gehet hin/vnd ſaget Johanni wider/was jr ſehet vnd höret:

Jeſus ſuarede/ oc ſagde til dem/Gaar hen/oc ſiger Johanni igen/det ſom i ſee oc høre.

Kapitola X.

40. Kdo wás přigijmá/mne přigijmá: A kdo mne přigijmá/přigijmá toho kterýž mne poſlal.

Kto was przyymuie mnie przyymuie/A kto mnie przyymuie/przyymuie tego ktory mnie poſlał.

41. Kdo přigijmá Proroka we Gměnu Proroka/ odplatu Proroka wezme. A kdož přigijmá Sprawedliwého we Gménu Sprawedliwého/ odplatu ſprawedliwého wezme.

Kto przyymuie Proroká w imie Proroká/zápłatę Proroká weźmie: A kto przyymuie ſpráwiedliwego w imie ſprawiedliwe° ſpráwiedliwego zápłathę weźmie.

42. A kdožkoli dá k nápogi gednomu z těchto naymenſſých Cžijſſy wody ſtudené/toliko we gménu Včedlnijka: Zagiſté prawijm wám/neſtratijť odplaty ſwé.

Ktoby tez iednemu z tych to máłych dał ſie nápić kubek wody zimney thylko w imie vcznia/Záprawde wam powiedam nie ſtráći zapłáthy ſwoiey.

Kapitola XI.

Y Stalo ſe/když dokonal Gežijš řeči tyto/přikazugijc dwanácti Včedlnijkům ſwým/ſſel odtud aby včil a kázal w Měſtech gegich.

Y Sthálo ſie gdy Jezus przeſthał roſkázowáć dwiemánaście zwolennikom ſwoim/poſzedł zonąd/áby vczył y przepowiedał w miáſtach ich.

2. Jan pak když vſlyſſel w okowách ſkutky Kryſtowy/poſlaw dwa Včedlnijky ſwá.

A Jan vſłyſzawſzy w więzieniu vczynki Kryſtuſowe/poſławſzy dwu z vczniow ſwoich.

3. Řekl gemu: Tyli gſy ten kterýž přigijti máš/čili giného čekame?

Rzekł mu/Ktyżeś ieſt on ktorys miał przyść/czyli inſze° mamy czokáć?

4. Y odpowjdage Gežijš/řekl gim: Gdauce powězteż Janowi co ſlyſſýte a widijte.

A odpowiedáiąc Jezus rzekł im/Szedſzy/oz naynicie Janowi ty rzeczy ktore ſłyſzycie y widzicie.

יא

5 סַמְיֵא חָזַין וְחַגִּירֵא מְהַלְּכִין וְגַרְבָּא מֶתְדַּכֵּין וְחַרְשָׁא שָׁמְעִין וּמִיתֵא קָיְמִין וּמְסְכִּינֵא מס מְסַתַּבְרִין׃

I ciechi veggono, e i zoppi caminano, i lebbroſi ſon mondati, e i ſordi odeno, i morti ſon riſuſcitati, e à i poueri è annuntiato l'Euangelio.

6 וְטוּבַוְהִי לְאַיְנָא דְּלָא נֶתְכְּשֵׁל בִּי׃

E beato è colui che non ſi ſcandalizarà in me.

7 כַּד דֵּין אֶזַלוּ שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכֶנְשֵׁא עַל יוֹחַנָּן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָּא לְמֶחְזָא קַנְיָא דְּמֶן רוּחָא מֶתְתְּזִיעַ׃

Andandoſene poi coſtoro, IESV incomincio à dir di Giouanni à le turbe, Che andaſte voi à vedere al deſerto? Vna canna ſcoſſa dal vento?

8 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא גַּבְרָא דְּנַחְתָּא דְּכִיכָא לְבִישׁ הָא אִילֵין דִּרְכִיכָתָא לְבְשִׁין בֵּית מַלְכֵא אֶנּוּן׃

Ma pure, che andaſte voi à vedere? Vn huomo veſtito di delitioſi veſtimenti? ecco quelli che portano i delitioſi veſtimenti, ſtannone le caſe de i Re.

9 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא נְבִיָּא אִין אָמַר אֶנָא לְכוּן וְיַתִּיר מֶן נְבִיָּא׃

Ma che andaſte voi à vedere? vn Profeta? Certo io vi dico, ancor piu eſcellente che vn Profeta.

10 הָנַו גֵּיר דַּעֲלַוְהִי כְּתִיב דְּהָא אֶנָא מְשַׁדַּר מַלְאֲכִי קְדָם פַּרְצוּפָךְ דְּנַתְקֵן אוּרְחָא קֳדָמָךְ׃

Imperoche queſto è colui, del quale è ſcritto, Ecco io mando il mio meſſo innanzi à la tua faccia, ilquale t'apparecchiarà la tua via innanzi.

11 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלָא קָם בִּילִידֵי נְשָׁא דְּרַב מֶן יוֹחַנָּן מַעֲמְדָנָא וְזְעוּרָא דֵּין בְּמַלְכוּתָא שְׁמַיָּא רַב הוּ מֶנֵּהּ׃

Io vi dico in verita, che tra quelli che ſon nati di donne, non è vſcito alcuno maggior di Giouanni Battiſta: Nondimeno chi è il minore nel regno de cieli, è maggior di lui.

יא

5 עִוְרִים רָאוּ וּפִסְחִים הָלְכוּ מְצוֹרָעִים נִטְהֲרוּ וְחֵרְשִׁים שָׁמְעוּ הַמֵּתִים קָמוּ וּמִסְכֵּנִים הִתְבַּשְּׂרוּ׃

Los ciegos veen, y los coxos andan: los leproſos ſon alimpiados, y los ſordos oyen: los muertos ſon reſuſcitados, y à los pobrès es annunciada la alegre nueua:

6 וְאַשְׁרֵי כָּל־אֲשֶׁר לֹא יִכָּשֵׁל בִּי׃

Y bienauenturado es el que no fuere eſcandalizado en mi.

7 וּבְלֶכְתָּם מֵעִמּוֹ הֵחֵל יֵשׁוּעַ לְדַבֵּר אֶל הַקָּהָל עַל־יוֹחָנָן מָה יְצָאתֶם בַּמִּדְבָּר לִרְאוֹת הַאִם קָנֶה מֵרוּחַ נִדָּף׃

Y ydos ellos, començó Ieſus à dezir de Ioan à las compannas: Que ſaliſtes à ver àl deſierto? Alguna canna que es agitada del viento?

8 אוֹ־מָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת הַאִם אָדָם לָבוּשׁ בְּבִגְדֵי חֲמוּדוֹת הִנֵּה אֲשֶׁר בַּחֲמוּדוֹת נִלְבָּשׁוּ בְּבָתֵּי הַמְּלָכִים הֵמָּה׃

O que ſaliſtes à ver? vn hombre cubierto de blandos veſtidos? Cierto losque traen veſtidos blandos, en las caſas de los reyes eſtan.

9 אוֹ מָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם הַנָּבִיא אָמְנָם אֹמֵר לָכֶם כִּי־יוֹתֵר הוּא מִנָּבִיא׃

O que ſaliſtes à ver? Propheta? Tambien os digo, y mas que propheta.

10 כִּי־זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו הִנְנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה דֶּרֶךְ לְפָנֶיךָ׃

Porque eſte es de quien eſtá eſcripto, Heaqui yo embio mi angel delante de tu faz, que aparejará tu camino delante de ti.

11 אָמֵן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא־קָם מִבְּנֵי נָשִׁים גָּדוֹל מִן יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וְהַקָּטֹן בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם גָּדוֹל מִמֶּנּוּ׃

Decierto os digo que no ſe leuantó entre losque nacen de mugeres otro mayor que Ioan el Baptiſta: mas el que es muy pequenno en el Reyno de los cielos, mayor es que el.

ια'.

5. Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Les aueugles recouurent la veuë, les boiteux cheminent, les lepreux ſont nettoyes, & les ſourds oyent, les morts ſont reſuſcités, & l'Euangile eſt annoncé aux poures.

6. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien-heureux eſt celui qui ne ſera point ſcandalizé en moi.

7. Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

Et comme ils s'en alloyent, Ieſus commẽça a dire de Iehan aux troupes, Qu'eſtes-vous allés voir au deſert? vn roſeau demené du vent?

8. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

Mais qu'eſtes-vous alles voir? vn homme veſtu de precieux veſtemens? voici ceux qui portent habits precieux, ſont és maiſons des Rois.

9. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mais qu'eſtes-vous allés voir? vn Prophete. voire, vous di-ie, & plus que Prophete.

10. Οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

Car c'eſt ceſtui-ci duquel il eſt eſcrit, Voici, i'enuoye mon meſſager deuant ta face, qui appreſtera ton chemin deuant toi.

11. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

En verité ie vous di, qu'il n'a point eſte ſuſcité entre ceux qui ſont nes de femmes, aucun plus grand que Iehan Baptiſte: toutesfois celui qui eſt le moindre au royaume des cieux, eſt plus grand que lui.

CAP. XI.

5. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur.

The blinde receyue ſight / and the halt go: the lepers are clenſed / and the deafe heare: the dead are rayſed vp / and the poore receiue the Goſpel.

6. Et beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me.

And bleſſed is he that ſhall not be offended in me.

7. Illis autem abeuntibus cœpit Ieſus dicere ad turbas de Iohanne, Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

And as they departed / Jeſus began to ſpeake vnto the multitude / of John/ What went ye out into the wilderneſſe to ſee? A reede ſhaken with the winde?

8. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.

But what went ye out to ſee? A man clothed in ſoft rayment? Beholde / they that weare ſoft clothing / are in kings houſes.

9. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam.

But what went ye out to ſee? A Prophet? Yea / I ſay vnto you / and more them a prophet.

10. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

For this is he of whom it is written/ Beholde / I ſend my meſſenger before thy face: which ſhall prepare thy way before thee.

11. Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cælorũ, maior eſt illo.

Verely I ſay vnto you / among them which are begotten of women / aroſe there not a greater then John Baptiſt: not withſtanding / he that is the leaſt in the kingdome of heauen / is greater then he.

Das XI. Capitel.

5. Die Blinden ſehen / vnd die Lahmen gehen / die Außſetzigen werden rein / vnd die Tauben hören / die Todten ſtehen auff / vnd den Armen wird das Euangelium geprediget.

De Blinde ſee / oc de Halte gaa / De Spedalſke renſis / oc de Døffue høre / de Døde ſtaa op / Oc Euangelium predickis faar de fattige.

6. Vnd ſelig iſt / der ſich nicht an mir ergert.

Oc ſalig er den / ſom icke forarger ſig paa Mig.

7. Da die hingiengen / fieng Jeſus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was ſeye jhr hinauß gegangen in die Wüſten zu ſehen? Woltet jhr ein Rohr ſehen / das der Wind hin vnd her webt?

Der de ginge bort / begynte Jheſus at tale til Folcket om Johanne / Huad ere i gongne hen vd i Orcken at ſee? Vilde i ſee it Rør / ſom Været bleſſ bort oc igen?

8. Oder was ſeyt jhr hinaußgegangen zuſehen? Woltet jhr einen Menſchen inn weichen Kleidern ſehen? Sihe / die da weiche Kleider tragen / ſind in der Könige Häuſer.

Eller huad ere i vdgongne at ſee? Vilde i ſee it Menniſke i bløde Klæder? See / de ſom bære bløde Klæder / ere i Kongers Hwſſ.

9. Oder was ſeyt jhr hinauß gegangen zuſehen? Woltet jhr einen Propheten ſehen? Ja ich ſage euch / der auch mehr iſt denn ein Prophet.

Eller huad ere i hen vdgongne at ſee? Vilde i ſee en Prophete? Ja ieg ſiger eder / Hand er oc mere / end en Prophete.

10. Denn diſer iſts / von dem geſchrieben ſtehet: Sihe / ich ſende meinen Engel für dir her / der deinen Weg für dir bereiten ſoll.

Thi hand er den / ſom ſtaar ſcreffuit om / See / ieg ſender min Engil faar dig / ſom ſkal berede din vey faar dig.

11. Warlich ich ſage euch / vnter allen die von Weibern geborn ſind / iſt nicht auffkommen / der gröſſer ſey / denn Johannes der Tauffer. Der aber der Kleineſt iſt im Himmelreich / iſt gröſſer denn er.

Sandelige ſiger ieg eder / Blant alle dem / ſom ere fødde aff Quinder / er der ingen ſtørre opkommen / end den Døbere Johannes. Men den / ſom er den Minſte i himmeriges rige er Større end hand.

Kapitola XI.

5. Slepij widij / Kulhawij chodij / Malomocnij ſe čiſtij / Hluſſý ſlyſſý / mrtwij z mrtwých wſtáwagij / Chudij Ewangelium Swaté přigijmagij.

Slepi wzrok biora / á chromi chodza / tredowáci bywáia oczyścieni / á głuſzy ſłyſza / vmarli bywáia wſkrzeſzeni / y vbogim opowiedána bywa Ewánielia.

6. A blahoſlawený geſt ten kdo ſe nepohorſſý na mně.

A błogosłáwiony ieſt ten ktory ſie niezgorſzy we mnie.

7. A když oni odeſſli / počal Gežijš prawiti zaſtupům o Janowi: Co gſte wyſſli na Pauſſt widěti? Zdali Třtinu kteráž ſe wětrem klátij?

A gdy oni odchodzili / począł Jezus mowić wielkiemu zgromádzeniu ludu o Janie / Cozeście wyſzli ná puſzczá widzieć? Izali trzcinę chwieiacą ſie od wiatru?

8. A neb co gſte wyſſli widěti: Zda člowěka měkým Rauchem oděného? Ay kteřijž ſe měkým rauchem odijwagij / w domijch Králowſkých gſau.

Ale coście byli wyſzli widzieć? Izali człowieká w roſkoſzne ſzáty oblecżonego? Oto ktorzy roſkoſzne ſzáty noſzą / w domiech Krolewſkich ſą.

9. Ale co gſte wyſſli widěti? Prorokali? Giſtě prawijm wám / y wijce nežli Proroka.

Ale coście byli wyſzli widzieć? Izali Proroká? Owſzem powiedam wam / wiecey niż Proroká.

10. Tentok geſt zagiſté o němž pſáno gt: Ay yá poſýlám Angela měho před twářij twau / kterýžto připrawij ceſtu twau před tebau.

Boć ten ieſt o ktorym nápiſano ieſt / Oto ia poſyłam poſła ſwego przed oblicznościa twoia / ktory zgothuie drogę twoię przed toba.

11. Zagiſtě prawijm wám / že mezy ſyny ženſkými nepowſtal wětſſij nad Jana Křtitele. Ale kdo geſt menſſý w Králowſtwij Nebeſkém / geſtiť wětſſý nežli on.

Záprawdęc wam powiedam / że miedzy tymi ktorzy ſie z niewiaſt rodzą / nie powſtał żaden wiecżſzy nad Jana Krzćicielá: Ale then ktory ieſt nanmnieyſzym w Kroleſtwie niebieſkiem / wiecżſzy ieſt niżli on.

יא

12 מן יומי יוחנן דין מ מעמדנא ועדמא להשא מלכותא דשמיא בקטירא מתדברא וקטירנא מחטפין לה׃

E dai i giorni di Giouanni Battiſta in fin adhora, il regno de cieli patiſce violentia, e i violenti lo rapiſcono.

13 כלהון גיר נביא ו ואוריתא עדמא ליוחנן אתנביו׃

Perche tutti i Profeti e la Legge hanno profetizato in fin à Giouanni.

14 ואן צבין אנתון קבלו ההויו אליא דעתיד ל למאתא׃

E ſe voi lo volete riceuere, eſſo è Elia che doueua venire.

15 מן דאית לה אדנא דישמע ישמע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

16 למן דין אדמיה לש לשרבתא הדא דמיא לטליא דיתבין בשוקא וקעין לחבריהון׃

Ma à chi aſſimigliarò io queſta generatione? ella e ſimile à i fanciulli, che ſeggono ne le piazze, e gridano à i lor compagni.

17 ואמרין זמרן לכון ולא רקדתון ואלין לכון ולא ארקדקון׃

E dicono, Noi v'habbiam ſonato la ſampogna, e voi non hauete danzato: noi v'habbiam cantato lamentationi, e voi non hauete pianto.

18 אתא גיר יוחנן דלא אכל ולא שתא ואמרין דיוא אית לה׃

Imperoche e venuto Giouanni che non mangiaua ne beueua, & eſſi diceno, Egli ha il demonio addoſſo.

19 אתא ברה דאנשא אכל ושתא ואמרין הא גברא אכולא ושתא חמרא ורחמא דמכסא ודחטיא ואזדדקת חכמתא מן עבדיה׃

E venuto il Figliuol de l'huomo che mangia e beue, e dicono, Ecco vn huomo ingordo, e imbriaco, amico de publicani e de peccatori: ma la ſapientia è ſtata giuſtificata da ſuoi figliuoli.

יא

12 כִּי־מִימֵי יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל עַד־עַתָּה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם תִּתָּפֵשׂ וְעֹשְׁקִים יַחְטְפוּהָ׃

Deſde los dias de Ioan el Baptiſta haſta aora àl Reyno de los cielos ſe haze fuerça: y los valientes lo arrebatan.

13 כִּי־כָל־הַנְּבִיאִים וְהַתּוֹרָה עַד־יוֹחָנָן נִבָּאוּ׃

Porque todos los prophetas, y la ley, haſta Ioan prophetizâron.

14 וְאִם תִּרְצוּ לָקַחַת הוּא יֵשׁ אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר יָבוֹא׃

Y ſi quereys recebir, el es aquel Elias que auia de venir.

15 לְמִי־אָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ יִשְׁמָע׃

El que tiene oydos para oyr, oyga.

16 וּלְמִי אֲדַמֶּה אֶת־דּוֹר הַזֶּה נִמְשָׁל הוּא עִם נְעָרִים יוֹשְׁבִים בַּשּׁוּקִים וְקוֹרְאִים אִישׁ אֶל־אָחִיו׃

Mas à quien compararé eſta generacion? Es ſemejante à los mochachos que ſe ſientan en las plaças, y dan bozes à ſus companneros.

17 וְאֹמְרִים חִלַּלְנוּ לָכֶם וְלֹא דִלַּגְתֶּם קוֹנַנּוּ לָכֶם וְלֹא סְפַדְתֶּם׃

Y dizen, Tannimos hos flauta, y no baylaſtes: endechamoshos, y no lamentaſtes.

18 כִּי־בָא יוֹחָנָן וְלֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה וַיֹּאמְרוּ בַּעַל הַשֵּׁד הוּא׃

Porque vino Ioan que ni comia ni beuia: y dizen, Demonio tiene.

19 גַּם בָּא בֶּן אָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וְאָמְרוּ הִנֵּה אִישׁ זוֹלֵל וְסוֹבֵא יַיִן וְרֵעַ בַּעֲלֵי הָעֲבֵירָה וְחַטָּאִים הוּא וְתִשָּׁפֵט חָכְמָה מִבָּנֶיהָ׃

Vino el Hijo del hombre, que come y beue, y dizen, Heaqui vn hombre comilon, y beuedor de vino, amigo à publicanos y à peccadores. Mas la Sabiduria es aprouada de ſus hijos.

ια.

12. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.

Or depuis les iors de Iehan Baptiſte iuſques à maintenant, le royaume des cieux eſt forcé, & les violens le rauiſſent.

13. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν.

Car tous les Prophetes & la Loy ont prophetizé iuſques à Iehan.

14. Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

Et ſi vous voulez recevoir mon dire, c'eſt Elie qui doit venir.

15. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oye.

16. Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

Mais à qui accomparerai-ie ceſte generation? elle eſt ſemblable aux petis enfans qui ſont aſsis és marchés, & crient à leurs compagnons.

17. Καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

Et diſent, Nous vous auons fluſté, & vous n'auez point danſé: nous vous auons chanté complaintes, & vous n'auez point lamenté.

18. Ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει.

Car Iehan eſt venu ne mangeant ni ne beuuant, & ils diſent, Il à le diable.

19. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Le Fils de l'homme eſt venu mangeant & beuuant, & ils diſent, Voila vn mangeur & beuueur, vn ami des peagers & des malviuans, mais la ſapience a eſté iuſtifiee par ſes enfans.

CAP. XI.

12. A diebus autem Iohannis Baptiſtę uſque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

And from the time of John Baptiſt hitherto / the kingdome of heauen ſuffreth violence / and the violent take it by force.

13. Omnes enim prophetę & lex uſque ad Iohannem prophetaverunt·

For all the Prophetes and the Law propheſied vnto John.

14. Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias qui venturus eſt.

And if ye will receyue it / this is Elias / which was to come.

15. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare let him heare.

16. Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtā? Similis eſt pueris ſedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus.

But whereunto ſhall I liken this generation? It is like vnto litle children which ſit in the markets / and call vnto theyr fellowes.

17. Dicunt, Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non planxiſtis.

And ſay / We haue piped vnto you / and ye haue not danced / we haue mourned vnto you / and ye haue not lamented.

18, Venit enim Iohannes neque manducans, neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet.

For John came neither eating nor drinking / and they ſay / he hath a deuill.

19. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.

The Sonne of man came eating & drinking / and then ſay / Beholde a glutton and a drinker of wine / a friend vnto Publicanes and ſinners: but wiſedome is iuſtified of her children.

Das XI. Capitel.

12. Aber von den tagen Johannis des Tauffers / biß hieher leidet das Himmelreich gewalt / vnd die gewalt thun / die reiſſen es zu ſich.

Men fra den Døberis Johannis dage / indtil nu / lider Himmeriges rige vold / oc de ſom gøre vold / rycke det til ſig.

13. Denn alle Propheten vnd das Geſetz haben geweiſſaget biß auff Johannem.

Thi alle Propheter oc Lowen ſpaade indtil Johannem.

14. Vnd ſo jhrs wolt annemen / Er iſt Elias / der da ſoll zukůnfftig ſein.

Oc der ſom i ville annamme det / Hand er Elias / ſom ſkal komme.

25. Wer Ohren hat zu hőren / der hőre.

Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

16. Wem ſol ich aber diß Geſchlecht vergleichen? Es iſt den Kindlein gleich / die an dem Marckt ſitzen / vnd ruffen gegen jhre Geſellen.

Huem ſkal ieg ligne denne Slect ved? Hun er lig de Børn / ſom ſide paa Torffuit oc robe til deris Stallbrødre.

17. Vnd ſprechen: Wir haben euch gepfiffen / vnd jhr woltet nicht tantzen / Wir haben euch geklaget / vnd jhr woltet nicht weinen.

Oc ſige / Wi pibede faar eder / Oc i vilde icke dantze. Wi klagede oſſ ynckelige faar eder / Oc i vilde icke græde.

18. Johannes iſt kommen / aß nicht / vnd tranck nicht / ſo ſagen ſie / er hat den Teufel.

Johannes er kommen / oc huercken ød eller drack / Oc de ſige / Hand haffuer Dieffuelen.

19. Des Menſchen Son iſt komen / iſſet vnd trincket / ſo ſagen ſie: Sihe / wie iſt der Menſch ein Freſſer / vnnd ein Weinſåuffer / der Zőllner vnnd der Sůnder Geſelle? Vnd die Weißheit muß ſich rechtfertigen laſſen / von jhren Kindern.

Menniſkens Søn er kommen / øder oc dricker / Oc de ſige / See / Huilcken Fraatzerere er det Menniſke / oc en Vindrancker / Tolderis oc Synderis Stallbroder? Oc Viſdommen maa lade gøre ſig redferdig aff hendis Børn.

Kapitola X I.

12. Od dnůw Jana Křtitele až doſawád / Králowſtwij Nebeſké náſylij trpij / a ti kteřijž náſylij činij / vchwacugijž ge.

A od czáſow Janá Krzćicielá áż do thąd Kroleſthwu niebieſkiemu gwałt ſie dźieie / á gwałtownicy otrzymawáią ie.

13. Neb wſſyckni Prorocy y Zákon / až do Jana prorokowali.

Bo wßyſcy Prorocy y zakon áż do Janá prorokowáli.

14. A chceteli rozuměti / onť geſt Eliáſs kterýž přigijti měl.

A ieſli chcecie to przyiąć / tenći ieſt Eliaß on ktory miał przyść.

15. Kdo má vſſy kſlyſſenij / ſlyſs.

Kto ma vßy ku ſłuchaniu / niechay ſłucha.

16. Ale k komu připodobnijm pokolenij toto? Podobno geſt Dětem ſedijcym na rynku / kteřijž na ſebe rowně wolagijce.

Ale komu przypodobam ten rodzay? Podobny ieſt dziatkom ktore ſiedzą ná rynkoch / y wołáią ku towarzyßom ſwoim.

17. Řijkagij: Pjſkali gſme wám / a wy gſte neſkákali: plakali gſme / a wy gſte nekwijlili.

A mowią / Gráliſmy wam ná pißczálce / á wyśćie nie tháncowáli / Nárzekáliſmy wam / á wyśćie nie płákáli.

18. Přiſſel zagiſté Jan / negeda ani pige / a řijkagij: Diábla má.

Abowiem przyßedł Jan nie iedząc áni piiąc / y powiedáią iż diabelſtwo ma.

19. Přiſſel Syn člowěka geda a pige / a řijkagij: Hle člowěk žráč a opilec wijna / zgewných a tayných hřijſſnijkuow přijtel. Y včiněna geſt ſprawedliwa Maudroſt / od Synuow gegich.

Przyßedł Syn człowieczy iedząc / y piiąc / y mowią / Oto then człowiek ieſt obżercá y pijánica / przyiaciel celnikowy grzeßnikow / ále vſpráwiedliwiona ieſth mądrość od ſynow ſwoich.

יא

20 הידין שרי ישוע למחסדו מדינתא אילין דהוו בהין חילוהי סגיאא ולא תבו:

Allhora incominciò a rimprouerare à le citta, ne lequali erano ſtate fatte molte de le ſue virtù, ch'elle non ſ'erano ammendate.

21 ואמר הוא וי לכי כורזין וי לכי בית־צידא דאלו בצור ובצידן הוו ח חילא אילין דהוו בכין כבר הין בסקא ובקטמא תבו:

Guai a te Corazim, guai a te Betſaida: percioche ſe in Tiro e Sidone foſſeno ſtate fatte le virtù che ſono ſtate fatte in voi, gia buon tempo fa con ſacco e cenere aſſentati ſarebben venuti a penitentia.

22 ברם אמר אנא לכון דלצור ולצידן יהוא גיח ביומא דדינא או לכין:

Però io vi dico, che Tiro e Sidone nel dì del giudicio ſaranno piu tolerabilmente trattati che voi.

23 ואנתי כפר־נחום הי דעד־מא לשמיא אתתרימתי עד־מא לשיול תתחתין דאלו בסדום הוו חילא אילין דהוו בכי קימא הות עד־מא ליומנא:

E tu Capernaum, che ſei ſtata inalzata inſin al cielo, ſarai abbaſſata inſin à l'inferno; percioche ſe in Sodoma fuſſeno ſtate fatte le virtù, che ſono ſtate fatte in te, ſarebbe durata in ſin al dì d'hoggi.

24 ברם אמר אנא לכי דלארעא דסדום יהוא גיח ביומא דדינא או לכי:

Onde io vi dico, che nel dì del giuditio, ſara piu tolerabil punitione à la terra di Sodoma, che à te.

25 בהו זבנא ענא ישוע ואמר מודא אנא לך אבי מרא דשמיא ודארעא דכסית הלין מן חכימא וסכולתנא וגלית אנין לילודא:

In quel tempo riſpondendo IESV, diſſe, Io ti ringratio Padre, Signor del cielo e de la terra, che tu hai naſcoſte queſte coſe à i ſauij & intendenti, e l'hai riuelate à i ſemplici.

יא

20 אז־החל לחרף את־הערים אשר בהן נעשו רבות כחותיו כי־לא שבו מרע:

Entonces començó à çaherir el beneficio à las ciudades en las quales auian ſido hechas muy muchas de ſus maravillas, porque no ſe auian emmendado, diziendo.

21 אוי לך כרזין אוי לך בית צידה כי־אם בצור ובצידון נעשו הכחות אשר נעשו בכן בימי קדם בשק ואפר שבו מרע:

Ay de ti Chorazin, Ay de ti Bethſaida: porque ſi en Tyro y en Sidon fueran hechas las maravillas que han ſido hechas en voſotras, en otro tiempo ouieran hecho penitencia en ſacco y en ceniza.

22 אך אומר לכם כי לצר ולצידון יקל לשאת ביום דין ממכם:

Portanto yo os digo, que à Tyro y à Sydon ſerá mas tolerable el caſtigo en el dia del juyzio que à voſotras.

23 ואת כפר נחום אשר עד־השמים רוממת לשאולה תורד כי אם בסדום נעשו הכחות אשר נעשו בך אך ישבו עד היום הזה:

Y tu Capernaum, que eres leuantada haſta el cielo, haſta los infiernos ſerás abaxada: porque ſi en los de Sodoma fueran hechas las marauillas que han ſido hechas en ti, ouieran quedado haſta el dia de oy.

24 לכן אומר לכם כי־לארץ סדום יקל לשאת ביום דין ממך:

Portanto yo os digo que à la tierra de los de Sodoma ſerá mas tolerable el caſtigo en el dia del juyzio, que à ti.

25 בעת ההוא ענה ישוע ויאמר אודך אבי אדון שמים וארץ כי־הסתרת האלה מחכמים ונבונים ותגל אותם לעוללים:

En aquel tiempo reſpondiendo Ieſus, dixo, Alábote Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que ayas èſcondido eſto de los ſabios y de los entendidos, y lo ayas reuelado à los ninnos.

ια.

20. Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.

Adonc il commença à reprocher aux villes eſquelles auoyent eſté faites pluſieurs de ſes vertus, qu'elles ne s'eſtoyent point amendees, diſant.

21. Οὐαί σοι χοραζὶν, οὐαί σοι βηθσαϊδὰν, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

Malheur ſur toi, Corazin, malheur ſur toi, Bethſaida: car ſi en Tyr & en Sidon euſſent eſté faites les vertus qui ont eſté faites au milieu de vous, ils ſe fuſſent pieça amendés auec ſac & cendre.

22. Πλὴν λέγω ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

Pourtant vous di-ie que Tyr & Sidon ſeront plus tolerablement traittees au iour du iugement que vous.

23. Καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

Et toi Capernaum qui as eſté eſleuee iuſques au ciel, tu ſeras abbaiſſee iuſques en enfer: car ſi en Sodome euſſent eſté faites les vertus qui ont eſté faites au milieu de toi, elle fuſt demeuree iuſqu'à ce iour.

24. Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.

Pourtant vous di-ie que ceux de Sodome ſeront plus tolerablement traittés au iour du iugement que toi.

25. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.

En ce temps-la Ieſus prenant la parole dit, Ie te ren graces, ô Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as caché ces choſes aux ſages, & entendus, & les as reuelees aux petis enfans.

CAP. XI.

20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes eius, quia non egiſſent pœnitentiam.

Then began he to vpbrayd the cities/ wherein moſt of his great workes were done/because they repented not.

21. Væ tibi Corazain, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidône factæ eſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.

Wo be to thee/ Chorazin: Wo be to thee/ Bethſaida: for if the great workes/ which were done in you/ had bene done in Tyrus and Sidon/ they had repented long agone in ſackecloth and aſhes.

22. Veruntamen dico vobis, Tyro & Sydôni remiſſius erit in die iudicii, quam vobis.

But I ſay to you/ it ſhalbe eaſier for Tyrus and Sidon at the daye of iudgement/ then for you.

23. Et tu Capharnaum, nunquid uſque in cęlum exaltaberis? uſque in infernũ deſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem.

And thou/ Capernaum/ which art lifted vp vnto heauen/ ſhalt be brought downe to hell: for if the great workes/ which haue bene done in thee/ had bene done among/them of Sodom/they had remayned to this day.

24. Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die iudicii, quam tibi.

But I ſay vnto you/ that it ſhall be eaſier for them of the land of Sodom in the day of iudgement/then for thee.

25. In illo tempore reſpondens Ieſus dixit, Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis.

At that time Jeſus anſwered/ and ſayd/ I giue thee thankes/ O Father/ Lord of heauen and earth/becauſe thou haſt hid theſe things from the wiſe and men of vnderſtanding/and haſt opened them vnto babes.

Das XI. Capitel.

20. Da fieng er an die Städte zu ſchelten/ inn welchen am meiſten ſeiner Thaten geſchehen waren/ vnnd hatten ſich doch nicht gebeſſert.

Da begynte hand at ſtraffe de Stæder/ſom hans Gerninger vaare meſt giorde vdi/ oc de haffde dog icke forbedret dem.

21. Wehe dir Chorazin/ wehe dir Bethſaida/ weren ſolche Thaten zu Tyro vnd Sidon geſchehen/ als bey euch geſchehen ſindt/ Sie hetten vor zeiten im Sack vnnd in der Aſchen buſſe gethan.

Ve dig Choraſim/ Ve dig Bethſaida/ Haffde ſaadanne Gerninger verit giorde i Tyro oc Sydon/ ſom ere giorde hoſſ eder/ da haffde de lenge ſiden bedret ſig i Secke oc i Aſke.

22. Doch ich ſage euch/ es wirdt Tyro vnd Sydon träglicher ergehen am jüngſten Gerichte denn euch.

Dog ſiger ieg eder/ Det ſkal gaa lideligere til met Tyro oc Sidon paa den yderſte Dom/ end met eder.

23. Vnd du Capernaum/ die du biſt erhaben/ biß an den Himmel/ du wirſt biß inn die Helle hinunter geſtoſſen werden. Denn ſo zu Sodoma die Thaten geſchehen weren/ die bey dir geſchehen ſind/ ſie ſtünde noch heutiges tages.

Oc du Capernaum/ du ſom eſt ophøyet til Himmelen/ Du ſkalt ſtødis ned hen vnder i Helffuede. Thi der ſom de Gerninger haffde verit giorde i Sodoma/ ſom ere giorde hoſſ dig/ da ſtode hand end paa denne dag.

24. Doch/ ich ſage euch/ es wird der Sodomer Lande träglicher ergehen am jüngſten Gerichte/ denn dir.

Dog ſiger Jeg eder/ Det ſkal gaa lideligere til met de Sodomiters Land paa den yderſte Dom/ ent met dig.

25. Zu derſelbigen zeit antworttet Jeſus/ vnnd ſprach: Ich preiſe dich Vater vnd HERR Himels vnd der Erden/ daß du ſolches den Weiſen vnd Klugen verborgen haſt/ vnd haſt es den Vnmündigen offenbaret.

Paa den ſamme tid/ ſuarede Jheſus/ oc ſagde/ Jeg priſer dig Fader/ oc HERRE offuer Himmelen oc Jorden/ At du haffuer ſkiult dette faar de Viſe oc Kloge/ oc obenbaret det faar de vmyndige.

Kapitola XI.

20. Tehdy počal domlauwatii Měſtuom (w nichžto činěni gſugeho mnozý diwowe) že pokánij nečinili.

Tedy począł ták wyrzucáć ná oczy miáſtam w ktorych ſie ſthało bárzo wiele cudow iego/ że ſie nie vpámiętáły.

21. Běda tobě Korozaym/ běda tobě Bethſaydo/ neb kdyby w Týru a w Sydonu byli činěni diwowěti kteřijž gſu činěni w wás/ dáwnoby byli w žijnia w popele pokánj činili.

Biádá tobie Chorázym/ biádá tobie Bethſáidán/ bo gdyby ſie były w Tyrze y w Sydonie ty cudá ſthały/ kthore ſie ſtáły v was/ iużby ſie były dáwno ſiedząc z worem y z popiołem vpámiętáły.

22. Ale wſſak prawijm wám/ že Týru a Sydonu lehčegi bude w den ſaudný nežli wám.

Nad to powiedam wam/ iż Tyrowi y Sydonowi lżey będzie w dzień ſądny niżli wam.

23. A ty Kaffarnaum/ kterež gſy ſe až do Nebe wywýſſylo/ až do Pekla ſtrčeno budeſs/ neb kdyby w Sodomě byli činěni ti diwowé/ kteřijž gſau činěni w tobě/ ſnad by byli zuoſtali až do dneſſnijho dne.

A ty Kápernáum kthoreś ſie wywyżſzyło áż do niebá/ ſtrácone będzieſz áż do piekłá/ Bo gdyby ſie były w Sodomách ty cudá ſtáły ktore ſie ſtáły w thobie/ trwáłyby były áż do dniá dziſieyſzego.

24. Ale wſſak prawijm wám/ že zemi Sodomſkých lehčegij bude w den Saudný/ nežli tobě.

Atemu powiedam wam/ iż znośniey będzie ziemi Sodomſkiey w dzień ſądny niżeli tobie.

25. W ten čas/ odpowěděw Gežijš/ řekl: Chwálijm tebe Otče Pane Nebe y země/ že gſy ſkryl tyto wěcy před maudrými a opatrnými/ a zgewil gſy ge malíčkým.

W on czás odpowiádáiąc Jezus/ rzekł/ Dziękuię thobie Oycze Pánie niebay ziemie/ żeś thy rzeczy záthaił przed mądremi y roſtropnemi/ á oznáymiłeś ieniemowiątkom.

יא

26 אִין אָבִי דְהָכַנָא הֲוָא צֶבְיָנָא קְדָמַיְךְ׃

E coſi Padre, perche tale è ſtato il tuo beneplacito,

27 כֹּל מֶדֶם אֶשְׁתְּלֶם לִי מֶן אָבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע לַבְרָא אֶלָּא אֶן אַבָּא אַף לָא לַאבָא אֱנָשׁ יָדַע אֶלָּא אֶן בְּרָא וַלְמַן דְּצָבֵא בְּרָא דְּיְגַלֵּא׃

Tutte le coſe mi ſono ſtate date dal Padre mio: e niuno conoſce il Figliuolo, ſe non il Padre: ne alcun conoſce il Padre, ſenon il Figliuolo, e colui, à chi il Figliuolo vorra riuelarlo.

28 תַּו לְוָתִי כֻּלְכוֹן לַאְיֵא יַשְׁקִילַי מַוְבְלָא וְאֶנָא אַנִיְחֶכוֹן׃

Venite à me tutti voi che ſiete trauagliati e aggrauati, & io vi ricrearò.

29 שְׁקוּלוּ נִירִי עֲלַיְכוֹן וְיִלַפוּ מֶנִּי דְנִיחַ אֶנָא וּמַכִּיךְ אֶנָא בְּלֶבִּי וּמֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן נְיָחָא לְנַפְשָׁתְכוֹן׃

Togliete il mio giogo ſopra di voi, & imparate da me, perche io ſon manſueto & humile di cuore: e trouarete riposo à l'anime voſtre.

30 נִירִי גֵּיר בַּסִּים הְו וּמַוְבְלִי קַלִּילָא הִי׃

Percioche il mio giogo è facile, e il mio peſo è leggiero.

יב

1 בְּהוּ זַבְנָא מְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּע בְּשַׁבְּתָא בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידַוְהִי כְּפֶנוּ וְשַׁרִיו מַלְגִין שֶׁבְּלָא וְאָכְלִין׃

In quel tempo IESV andaua per le campi ſeminati nel giorno del ſabbato: e i ſuoi diſcepoli haueuano fame, e comincioro no à ſuellere de le ſpighe, e mangiare.

2 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד חֲזַו אֶנּוּן אָמְרִין לֵהּ הָא תַלְמִידַיְךְ עָבְדִין מֶדֶם דְּלָא שַׁלִּיט לְמֶעְבַּד בְּשַׁבְּתָא׃

Il che vedendo i Fariſei, gli diſſero Ecco i tuoi diſcepoli fanno quel che non è lecito far nel ſabbato.

יא

26 אָמְנָם אָבִי כִּי־כֵן הָיָה רָצוֹן לְפָנֶיךָ׃

Anſi Padre pueſque anſi agradó en tus ojos.

27 כֹּל־נִתְּנוּ לִי מֵאָבִי וְאִישׁ לֹא יוֹדֵעַ אֶת־הַבֵּן כִּי אִם הָאָב וְאֶת־הָאָב לֹא יָדַע אִישׁ בִּלְתִּי הַבֵּן וּלְמִי יִרְצֶה הַבֵּן לְגַלּוֹת׃

Todas las coſas me ſon entregadas de mi Padre: y nadie conoció àl Hijo, ſi no el Padre: ni àl Padre conoció alguno, ſi no el Hijo, y aquel à quien el Hijo lo quiſiere reuelar.

28 הוֹי לְכוּ אֵלַי כָּל־הַיְּעֵפִים וּמְסֻבָּלִים וַאֲנִי אָנִיחַ לָכֶם׃

Venid à mi todos losque eſtays trabajados, y cargados: que yo hos haré deſcanſar.

29 שְׂאוּ אֶת־עֻלִּי עֲלֵיכֶם וְלִמְדוּ מִמֶּנִּי כִּי עָנִי אָנִי וּשְׁפַל לֵב וְתִמְצְאוּ מְנוּחָה לְנַפְשֹׁתֵיכֶם׃

Lleuad mi yugo ſobre voſotros, y aprended de mi, que ſoy manſo y humilde de coraçon: y hallareys deſcanſo para vueſtras almas.

30 כִּי עוֹלִי מָתוֹק וּמַשָּׂאִי קַל הוּא׃

Porque mi yugo es facil, y ligera mi carga.

יב

1 וּבָעֵת הַהִיא הָלַךְ יֵשׁוּעַ בְּשַׁבָּת בַּמְּזֹרָעִים וְתַלְמִידָיו הָיוּ רְעֵבִים וַיָּחֵלּוּ לִקְטֹף שִׁבֹּלִים וַיֹּאכֵלוּ׃

En aquel tiempo yua Ieſus por vnos panes en dias de fieſta: y ſus Diſcipulos auian hambre, y començaron à coger eſpigas, y à comer.

2 וְהַפְּרוּשִׁים כַּאֲשֶׁר רָאוּ זֹאת אָמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה תַלְמִידֶיךָ עוֹשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לַעֲשׂוֹתָם בְּשַׁבָּת׃

Y viendo lo los Phariſeos, dixeronle: He aqui, tus Diſcipulos hazen loque no es licito hazer en Sabbado.

ια΄.

26. Ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

Il eſt ainſi, Pere, pourtant que tel à eſté ton bon plaiſir.

27. Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Toutes choſes m'ont eſté donnees en main de par mon Pere: & nul ne cognoiſt le Fils ſinon le Pere, & auſsi nul ne cognoiſt le Pere, ſinon le Fils, & celui à qui le Fils l'aura voulu reueler.

28. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

Venez à moi vous tous qui eſtes trauaillés & chargés, & ie vous ſoulagerai.

29 Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

Chargez mon ioug ſur vous, & apprenez de moi, que ie ſuis de bonnaire & humble de cœur: & vous trouuerez repos à vos ames.

30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

Car mon ioug eſt aiſé, & mon fardeau leger.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

ἘΝ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν.

En ce temps-la Ieſus alloit par les blés vn iour de Sabbat: & ſes diſciples ayans faim commencerent à arracher des eſpis, & en les froyant les manger.

2. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, Ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

Les Phariſiens voyans cela, lui dirent, Voila, tes diſciples font ce qu'il n'eſt pas loiſible de faire au Sabbat.

CAP. XI.

26. Ita pater; quoniam ſic fuit placitum ante te.

It is ſo / O Father / becauſe thy good pleaſure was ſuch.

27. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et nemo novit filium niſi pater: neq; patrem quis novit, niſi filius & cui voluerit filius revelare.

All things are giuen vnto me of my Father: and no man knoweth the Sonne / but the Father: neither knoweth any man the father / but the Sonne / and he to whom the Soñe will reueile him.

28. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis: & ego reficiam vos.

Come vnto me / all ye that are wearie & laden / and I will eaſe you.

29. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde: & invenietis requiẽ animabus veſtris.

Take my yoke on you / and learne of me / that I am meeke and lowly in heart? and ye ſhall find reſt vnto your ſoules.

30. Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.

For my yoke is eaſie / and my burden light.

CAP. XII.

IN illo tempore abiit Ieſus per ſata ſabbatho: diſcipuli autem eius eſurientes cœperũt vellere ſpicas, & manducare.

At that time Jeſus went on a Sabbath day throught the corne / and his diſciples were an hungred / and began to plucke the eares of corne and to eate.

2. Phariſæi autem videntes, dixerunt ei, Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet eis facere ſabbathis:

And when the Phariſes ſaw it / they ſayde vnto him / Beholde / thy diſciples doe that which is not lawfull to doe vpon the Sabbath.

Das XI. Capitel.

26. Ja Vater / denn es iſt alſo wolgefällig geweſen für dir.

Ja Fader / Thi det vaar ſa behageligt faar dig.

27. Alle ding ſind mir übergeben von meinem Vater. Vnd niemand kennet den Son / denn nur der Vater / vnnd niemand kennet den Vater / denn nur der Son / vnd wem es der Son wil offenbaren.

Alle ding ere mig offuergiffne aff min Fader. Oc ingen kender Sønnen / vden allene Faderen / Oc ingen kender Faderen / vden allene Sønnen / oc den ſom Sønnen vil det obenbare.

28. Kompt her zu mir alle die jhr mühſelig vnd beladen ſeyt / ich will euch erquicken.

Kommer hid til mig alle i ſom arbeyde oc ere beſuarede / Jeg vil verquege eder.

29. Nemet auff euch mein Joch / vnd lernet von mir / denn ich bin ſanfftmütig / vnd von hertzen demütig / ſo werdet jr ruhe finden für eure Seele.

Tager mit Aag paa eder / oc lærer aff mig / Thi ieg er ſactmødig / oc ydmig aff hiertet / Saa ſkulle i finde Huile for eders Hierte.

30. Denn mein Joch iſt ſanfft / vnd meine Laſt iſt leicht.

Thi mit Aag er lideligt / oc min Byrde er læt.

Das XII. Capitel.

ZV der zeit / gieng Jheſus durch die Saat am Sabbath / vnnd ſeine Jünger waren hungerig / fiengen an Ehern außzurauffen / vnnd aſſen.

Paa den tig / gick Jheſus gennem Sæden om Sabbathen / oc hans Diſciple hungrede / oc begynte at plocke Ax aff / oc ode.

2. Da das die Phariſeer ſahen / ſprachen ſie zu jhm: Sihe / deine Jünger thun das ſich nicht zimmt am Sabbath zu thun.

Der Phariſeerne ſaae det / ſagde de til hannem / See / Dine Diſciple gøre det ſom icke ſømmer ſig at gøre om Sabbathen.

Kapitola XI.

26. Giſtě Otče / neb ſe tak lijbilo před tebau.

Takći ieſth Oycże / gdyżći ſie ták vpodobáło.

27. Wſſeckny wěcy dány gſau mi od Otce měho. Aniżádný neżná Syna gedině Otec ani Oteck dożná gedině Syn / a komu bude chtijti Syn żgewiti.

Wſzytki rzeczy danemi ſa od Oycá mego y nie zna nikt ſyna iedno Oiec / ani Oycá nikth nie zna iedno Syn / a komuby chciał Syn obiáwic.

28. Poďte ke mně wſſycknj kteřijž pracugete a obtijženi gſte / a ya wás poſylnijm.

Chodźćie do mnie wſzyſcy ktorzy ieſtheśćie ſpracowáni y obćiążeni / á ia dam wam odpocżynie.

29. Wezmětež gho měna ſebe / a včte ſe odemne / neb gſem yá tichý apokorný ſrdcem / a nalezněte odpočinutij Duſſem waſſijm.

Weżmićie iárzmo moie ná ſie / á vcżcie ſie ode mnie / iżem ieſt ćichy y pokornego ſercá / á naydźiećie odpocżynienie duſzam waſzym.

30. Gho mě zagiſtě geſtiť ſladké / a břijmě mě lehké.

Abowiem iárzmo moie ieſt łatwie y / brzemie moie lekkie.

Kopitola XII.

W Ten čas / ſſel Gežijš w den Swatečnij ſkrze obilij a včedlnjcy geho lačnij gſauce / počali wyjmjnati klaſy a gijſti.

WOn czás ſzedł Jezus w Sobothe przez zboża / á vcżniom iego ieść ſie záchciáło / y pocżeli rwáć kłoſie y ieść.

2. Zákonijcy to widauce / řekli gemu: Hle včedlnijcy twogi čjnij to což gim neſluſſij činiti w den Swátečnij.

A vyzrawſzy ie Fáryzeuſzowie rzekli mu / Oto vcżniowie twoi cżynia cżego ſie nie godźi cżynic w Sobote.

יב

3 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן לָא קְרִיתוּן מָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֶן וְאַילֵין דְּעַמֵּהּ׃

Et egli diſſe loro, Non hauete voi letto cio che fece Dauid quando hebbe fame egli, e quei ch'erano con eſſo lui?

4 אַיכַנָא עַל לְבַיְתֵהּ דַּאלָהָא וְלַחְמָא דְּפָתוֹרֵהּ דְּמָרְיָא אֲכַל הָו דְּלָא שַׁלִּיט הֲוָא לֵהּ לְמֵאכַל וְלָא לְאַילֵין דְּעַמֵּהּ אֶלָּא אֵין לְכָהֲנֵא בַּלְחוֹד׃

Com'egli entrò ne la caſa di Dio, e mangio i pani de la propoſitione, i quali non era lecito a lui di mangiare, ne à quelli che erano ſeco, ma a i Sacerdoti ſoli.

5 אַו לָא קְרִיתוּן בְּאוֹרָיְתָא דְּכָהֲנֵא בְּהַיכְלָא מַחְלְלִין לֵהּ לְשַׁבְּתָא וְדְלָא עֶדְלַי אִנּוּן׃

O vero, non hauete voi letto ne la Legge, che ne i ſabbati i Sacerdoti, nel tempio profanano il giorno del Sabbato, e pur non ſono colpeuoli.

6 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּרַב מֶן הַיכְלָא אִית הָרְכָא׃

Hor io vi dico, che quì ci è vno maggior del tempio.

7 אֶלּוּ דֵּין יָדְעִין הֲוַיתוּן מָנוּ חַנָנָא צָבֵא אֲנָא וְלָא דְּבַחְתָּא לָא מְחַיְּבִין הֲוַיתוּן לְאַילֵין דְּלָא עֶדְלַי אִנּוּן׃

E ſe voi ſapeſte che coſa ſia, Io voglio miſericordia, e non ſacrifitio, voi non haureſte coſi condannati gl'innocenti.

8 מָרֵהּ גֵּיר דְּשַׁבְּתָא אִיתַוְהִי בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Perche il Figliuol de l'huomo è ſignore ancor del ſabbato.

9 וְשַׁנִי מֶן תַּמָּן יֵשׁוּע וַאֲתָא לַכְנוּשְׁתְּהוֹן׃

E partito ch'egli ſi fu, di lì, venne ne la lor ſinagoga.

10 וְגַבְרָא חַד אִית הֲוָא תַּמָּן דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ וּמְשַׁאֲלִין הֲווּ לֵהּ וָאמְרִין דְּאֶן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמַאסָיוּ אַיךְ דְּנֵאכְלוּן קַרְצוֹהִי׃

Et ecco, v'era vn huomo che haueua vna mano attratta, & eſſi per accuſarlo gli domandorono, dicendo, E egli lecito ſanare alcuno ne giorni del ſabbato?

יב

3 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם מֶה עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר רָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר עִמּוֹ׃

Y el les dixo, No aueys leydo, que hizo Dauid teniendo hambre el y los que eſtanan con el?

4 אֵיךְ בָּא בְּבֵית אֱלֹהִים וַיֹּאכַל אֶת־לֶחֶם הַפָּנִים אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לֶאֱכֹל וְלֹא אֲשֶׁר אִתּוֹ כִּי־אִם הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם׃

Como entró en la caſa de Dios, y comio los panes de la Propoſicion, que no le era licito comer deellos ni à los que eſtauan con el; ſino à ſolos los ſacerdotes?

5 וְגַם הֲלֹא קְרָאתֶם בַּתּוֹרָה כִּי־בְּשַׁבָּתוֹת הַכֹּהֲנִים בְּהֵיכָל אֶת־הַשַּׁבָּת מְחוֹלְלִים וְלֹא יֶאְשָׁמוּ׃

O, no aueys leydo en la Ley, que los ſabbados, los ſacerdotes profanan el ſabbado, y ſon ſin culpa?

6 אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי־גָדוֹל מֵהֵיכָל פֹּה הוּא׃

Pues digo os que Mayor que el Templo eſtá aqui.

7 וְאִם תֵּדְעוּ מַה זֶּה הוּא חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא זָבַח אָמְנָם לֹא תְחַיְּבוּן אֶת־נְקִיִּים׃

Mas ſi ſupieſſedes que es, Miſericordia quiero, y no ſacrificio, no condenariades los innocẽtes.

8 כִּי־אֲדוֹן הַשַּׁבָּת יֶשׁ־הוּא בֶּן הָאָדָם׃

Porque ſennor es aun del Sabbado el Hijo del hombre.

9 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם וַיָּבֹא בְּבֵית כְּנֶשְׁתָּם׃

Y patiendoſe de alli, vino à la ſynoga de ellos.

10 וְהִנֵּה אֱנוֹשׁ הָיָה אֲשֶׁר יַד יְבֵשָׁה הָיְתָה לוֹ וַיִּשְׁאָלֻהוּ לֵאמֹר אִם יוּכַל אִישׁ בְּשַׁבָּת לְרַפֵּא לְמַעַן יַלְשִׁינוּ אוֹתוֹ׃

Y heaqui auia alli vno que tenia vna mano ſeca: y preguntaronle diziendo, Es licito curar en ſabbado? por accuſarlo.

ιβ'.

3. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;

Mais il leur dit, N'auez-vous point leu ce que fit Dauid ayant faim, tant lui que ceux qui eſtoyent auec lui?

4. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

Comment il entra en la maiſon de Dieu, & mangea les pains de propoſition, leſquels ne lui eſtoit loiſible de manger, ni à ceux qui eſtoyent auec lui, mais aux Sacrificateurs ſeulement?

5. Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;

Ou n'auez-vous point leu en la Loy, qu'au temple és iours des Sabbats les Sacrificateurs violent le iour du Sabbat, & n'en ſont point coulpables.

6. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.

Or ie vous di qu'il y a ici quelcun plus grand que le temple.

7. Εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

Que ſi vous ſauiez que c'eſt à dire, Ie veuil miſericorde, & non point ſacrifice, vous n'euſsiez pas condamné ceux qui ne ſont point coulpables.

8. Κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Car le Fils de l'homme eſt Seigneur meſme du Sabbat.

9. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

Puis eſtant parti delà, il vint en leur ſynagogue.

10. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et voici, il y auoit là vn homme ayant la main ſeche, & ils l'interroguerent, diſans, Eſt-il loiſible de guerir quelcun és iours des Sabbats? afin de l'accuſer.

CAP. XII.

3. At ille dixit eis, Non legiſtis quid fecerit David quando eſuriit, & qui cum eo erant?

But he ſayde vnto them/ Haue yee not read what Dauid did when he was an hungred/ and they that were with him?

4. Quomodo intravit in domū Dei, & panes propoſitionis comêdit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, niſi ſolis ſacerdotibus?

How he entred into the houſe of God/ and ate the ſhew bread/ which was not lawfull for him to eat/ neither for them which were with him/ but onely for the Prieſts.

5. Aut non legiſtis in lege, quia ſabbathis ſacerdotes in templo ſabbathum violant, & ſine crimine ſunt?

Or haue ye not read in the law howe that on the Sabbath dayes the Prieſtes in the Temple breake the Sabbath/ and are blameleſſe?

6. Dico autem vobis, quia templo maior eſt hîc.

But I ſay vnto you/ that here is one greater then the Temple.

7. Si autem ſciretis quid eſt, Miſericordiam volo, & non ſacrificium: nunquam cōdemnaſſetis innocentes:

Wherefore if ye knewe what this is/ I will haue mercie/ & not ſacrifice/ ye woulde not haue condemned the innocents.

8. Dominus enim eſt filius hominis etiam ſabbathi.

For the Sonne of man is Lord/ euen of the Sabbath.

9. Et cum inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum.

And he departed thence/ and went into their Synagogue.

10. Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum dicentes, Si licet ſabbathis curare? ut accuſarent eum.

And behold/ there was a man which had his hande tried vp. And they aſked him/ ſaying/ Is it lawfull to heale vpon a Sabbath day? that they might accuſe him.

Das XII. Capitel.

3. Er aber ſprach zu jhnen: Habt jhr nicht geleſen/ was David thet/ da jhn/ vnd die mit jm waren/ hungerte?.

Hand ſagde til dem/ Haffue i icke leeſt/ huad Dauid giorde/ der hand oc de ſom vaare met hannem/ hungrede?

4. Wie er in das Gotteshauß gieng/ vnd aſs die Schaubrod/ die jhm doch nicht zimmeten zu eſſen/ noch denen die mit jm waren/ ſondern allein den Prieſtern.

Huorledis hand gick int i Guds Hwſſ/ oc oed de Skuebrød/ huilcke ſom hannem dog icke burde at æde/ oc ey dem ſom vaare met hannem/ Men alene Preſterne.

5. Oder habt jhr nicht geleſen im Geſetz/ wie die Prieſter am Sabbath im Tempel den Sabbath brechen/ vnnd ſind doch ohn ſchuld?

Eller haffue i icke læſt i Lowen/ Huorledis Preſterne bryde Sabbathen i Templen om Sabbathen/ oc ere dog vden ſkyld?

6. Jch ſage aber euch/ daß hie der iſt/ der auch gröſſer iſt den der Tempel.

Jeg ſiger eder/ At den er her/ ſom oc er ſtærre end Templen.

7. Wenn ihr aber wůſſtet/ was das ſey (Jch habe wolgefallen an der Barmhertzigkeit vn̄ nicht am opffer) hettet jr die vnſchuldigen nicht verdammet.

Men der ſom i viſte huad det er (Jeg haffuer behagelighed til Miſkundhed/ oc icke til Offer) da haffde i icke fordømt de wſkyldige.

8. Des Menſchen Son iſt ein HERR/ auch ůber den Sabbath.

Menniſkens Søn er en HERRE oc ſaa offuer Sabbathen.

9. Vnd er gieng von dannen fůrbaß/ vnd kam in jre Schule.

Oc hand gick der fra lenger frem/ oc kom i deris Schole.

10. Vnd ſihe/ da war ein Menſch/ der hatte eine verdorrete hand/ vnd ſie frageten jn/ vnd ſprachen: Jſts auch recht am Sabbath heilen: Auff daß ſie eine ſache zu im hetten.

Oc ſee/ der vaar it Menniſke/ ſom haffde en viſſen haand/ Oc de ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Er det oc ræt/ at helbrede/ om Sabbathen?

Kapitola XII.

3. A on řekl gim: Yzdali gſte nečtli co geſt včinil Dawid když lačněl on/ y ti kteřijž s nim byli.

A on im powiedział/ Nie czytáliście co vczynił Dawid gdy ſie mu ieść záchciáło/ y thym ktorzy z nim byli?

4. Kterak wſſel do domu Božijho/ a chleby poſwátné gedl/ kterýchžto gemu neſluſſelo gijſti/ ani těm kteřijž s nim byli/ gedině ſamým Kněžijm?

Jáko wſzedł do domu Bozeº/ y chleby pokłádne iadł/ ktorych ſie mu nie godziło ieść/ áni tym kthorzy z nim byli/ tylko ſámym kápłanom?

5. Aneb zdali gſte nečtli w Zákoně/ že kněžij w den Swátečnij w Chrámě Swátek ruſſý/ a gſau bez hřijchu?

Abośćie nie czytáli w zakonie/ żew Soboty kapłani w kośćiele gwałcą Sobotę/ á niewinni ſą?

6. Prawijmť wám zagiſté/ že nad Chram wětſſý geſt tuto.

A ia wam powiedám/ iż ná thym mieyſcu ieden ieſth wieczſzy niż kośćioł.

7. Ale kdybyſſte wěděli co geſt toto/ Milosrděnſtwij chcy a ne Oběti/ nikdybyſſte nepotupowali newinných.

A gdybyśćie wiedzieli/ co to ieſt/ Miłoſierdzia chcę/ á nie ofiáry/ nie oſądzálibyśćie niewinnych.

8. Syn zagiſté Člowěka geſtiť Pánem takědne Swatečnijho.

A powiemći y Sobothy pánem ieſt Syn człowieczy.

9. A když odtud ſſel Gežijſs/ přiſſel do Sſkoly gegich.

Y poſzedſzy z támtąd/ przyſzedł do bożnice ich.

10. A hle byl tu člowěk maje ruku vſchlau. Y tázali ho řka: Sluſſýli w den Swátečnij vzdrawowati? aby gey obžalowali.

A oto był tám niktory co miał vſchłą rękę/ y pytáli go mowiąc/ Godźili ſie w Soboty vzdrawiáć? áby go oſkárżyli.

יב

11 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן מַנּוּ מֶנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ עֶרְבָּא חַד וְאֶן נָפֵל בְּחַבְרָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לָא אָחֵד וּמְקִים לֵהּ׃

Et egli diſſe loro, Qual ſara quell'huomo di voi, ilquale hauera vna pecora, e s'ella cadra in vna foſſa ne giorni del ſabbato, non la pigliara, e leuaralla ſu?

12 כְּמָא דֵּין יַתִּיר בַּר אֱנָשָׁא מֶן עֶרְבָּא מָדֵין שַׁלִּיט הוּ בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר׃

Hor da quanto piu è vn huomo, che vna pecora? Egli è dunque lecito ne giorni del ſabbato far bene altrui.

13 הָידֵין אֲמַר לְהוּ גַּבְרָא פְּשׁוּט אַידָךְ וּפְשַׁט אַידֵהּ וְתֶתְקְנַת אַיךְ חַבְרְתָהּ׃

Poi dice à quell'huomo, Diſtendi la tua mano: & egli la diſteſe, e fu reſtituta ſana come l'altra.

14 וּנְפַקוּ פְּרִישֵׁא וּמֶלְכָא נְסַבוּ עֲלַוְהִי אַיךְ דַּיְן דְּנוֹבְדוּנָיְהִי׃

Allora i Fariſei vſciti fuore, preſero conſiglio contra di lui, in che modo l'haueſſeno à far perire.

15 יֵשׁוּעַ דֵּין יִדַע וְשַׁנִּי לֵהּ מֶן תַּמָּן וְאֶזַלוּ בָּתְרֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיאֵא וְאָסִי לְכֻלְּהוֹן׃

Ma IESV hauendo conoſciuta la coſa, ſi partì di lì: e molte turbe lo ſeguitorono, e riſanogli tutti.

16 וּכְאָא בְּהוֹן דְּלָא נְגַלּוּנָיְהִי׃

E ſeueramente proibì loro, che non lo manifeſtaſſeno.

17 דְּנֶתְמַלֵּא מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר׃

Acchioche s'adempieſſe quello ch'era ſtatto detto per il Profeta Eſaia, che dice.

18 הָא עַבְדִּי דְּאֶצְטְבִית בֵּהּ חַבִיבִי דְּסָוְחַרַת בֵּהּ נַפְשִׁי רוּחִי אָסִים עֲלַוְהִי וְדִינָא לְעַמְמָא נַכְרֶז׃

Ecco il ſeruo mio, ilquale ho eletto: il diletto mio, in cui s'è compiaciuta l'anima mia. Io porrò lo Spirito mio ſopra eſſo, & annuntiara il giuditio à le Genti,

---

יב

11 וְהוּא אָמַר לָהֶם מִי־אִישׁ מִמֶּכֶם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ שֶׂה אֶחָד וְאִם יִפּוֹל הַזֶּה בְּשַׁבָּת אֶל־הַבּוֹר הֲלֹא יַחֲזִיקֵהוּ וְיַעֲלֶנּוּ׃

Y el les dixo, Que hombre aurá de voſotros, que tenga vna oueja, y ſi cayere en vna foſſa en ſabbado, no le eche mano, y la leuante?

12 אַף כִּי כַּמָּה יוֹתֵר אָדָם מִן הַשֶּׂה כֵּן יָשָׁר הוּא בַּשַּׁבָּתוֹת לְהֵיטִיב׃

Pues quanto mas vale vn hombre que vna oueja? Anſi que licito es en los ſabbados hazer bien.

13 אָז־אָמַר לָאָדָם נְטֵה אֶת־יָדְךָ וַיֵּט וַתָּשׁוֹב לִרְפֻאוֹת כְּמוֹ הַשֵּׁנִית׃

Entonces dixo à aquel hombre, Eſtiende tu mano. Y el la eſtendió, y fue le reſtituyda ſana, como la otra.

14 וַיֵּצְאוּ הַמְּפָרְשִׁים וַיִּוָּעֲצוּ עָלָיו כַּאֲשֶׁר יְאַבְּדוּהוּ׃

Y ſalidos los Phariſeos conſultaron contra el para deſtruyrlo.

15 וְיֵשׁוּעַ יוֹדֵעַ וַיָּסַר מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו קָהָל רָב וַיְרַפֵּא כֻּלָּם׃

Mas ſabiendo lo Ieſus, apartôſe de alli: y ſiguieronle muchas compannas, y ſanaua à todos.

16 וַיְצַוֵּם פֶּן יְגַלֻּהוּ׃

Y el les defendia riguroſamente que no lo deſcubrieſſen:

17 לְמַלֹּאת הַנֶּאֱמַר בִּישַׁעְיָה הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Para que ſe cumplieſſe lo que eſtaua dicho por el propheta Iſaias que dixo.

18 הֵן־עַבְדִּי אֶתְמָךְ בּוֹ בְּחִירִי רָצְתָה נַפְשִׁי נָתַתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לַגּוֹיִם יוֹצִיא׃

Heaqui mi ſieruo, àl qual he eſcogido; mi amado, en el qual ſe agrada mi alma: pondré mi Eſpiritu ſobre el, y à las Gentes annunciará juyzio.

ιβ'.

11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

Et il leur dit, qui ſera celui d'entre vous qui ait vne brebis, laquelle eſtant cheute au iour du Sabbat en vne foſſe, qui ne l'empoigne & la releue?

12. Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.

Et combien vaut mieux l'homme qu'vne brebis? Il eſt donc loiſible de bien faire és Sabbats.

13. Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Alors il dit au perſonnage, eſten ta main. Et il l'eſtendit, & elle fut tendue ſaine comme l'autre.

14. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Or les Phariſiens eſtans ſortis, prindrént conſeil à l'encontre de lui, comment ils le feroyent perir.

15. Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

Mais Ieſus cognoiſſant cela, partit de là: & grandes troupes le ſuiuirent, & il les guerit tous.

16. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·

Et auec menaces leur defendit de ne le declarer point.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος.

Afin que fuſt accompli ce dont auoit eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant.

18. Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.

Voici mon ſeruiteur que i'ai eſleu' mon bien aimé, auquel mon ame prend ſon bon plaiſir: ie mettrai mon Eſprit ſur lui, & il annoncera iugement aux nations.

CAP. XII.

11. Ipſe autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc ſabbathis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?

And he ſaid vnto them / What man ſhall there be among you / that ſhall haue a ſheepe / and if it fall on a Sabbath day into a pit / will not he take it and lift it out?

12. Quanto magis melior eſt homo ove? Itaque licet ſabbathis benefacere.

How much more then is a man better then a ſheepe? therefore / it is lawfull to doe well on a Sabbath day.

13. Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

Then ſaide he to the man / Stretch forth thine hande. And he ſtretched it forth / and it was made whole as the other.

14. Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

Then the Phariſes went out / and cōſulted agaynſt him / howe they might deſtroy him.

15. Ieſus autem ſciens, receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes.

But when Jeſus knewe it / he departed thence / and great multitudes folowed him / and he healed them all.

16. Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.

And charged them that they ſhoulde not make him knowne.

17. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem.

That it might be fulfilled / which was ſpoken by Eſaias the Prophet / ſaying.

18. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene cōplacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & iudicium gentibus nuntiabit.

Beholde my ſeruant whom I haue choſen / my beloued in whom my ſoule deliteth: I will put my ſpirite on him / and hee ſhall ſhew iudgement to the Gentiles.

Das XII. Capitel.

11. Aber er ſprach zu jnen: Welcher iſt vnter euch / ſo er ein Schaff hat / das jm am Sabbaht in eine gruben fellet / der es nicht ergreiffe / vnnd auffhebe.

At de kunde faa nogen ſag met hannem. Hand ſagte til dem / Huo erbland eder / ſom haffuer it Faar / oc det falder i en Graff faar hannem om Sabbathen / ſom icke tager oc løffter det op?

12. Wie vil beſſer iſt nun ein Menſch / denn ein Schaff? Darumb mag man wol am Sabbaht guts thun.

Huor meget bedre er nu it Menniſke / end it Faar? Der faare maa mand vel gøre gaat om Sabbathen.

13. Da ſprach er zu den Menſchen: Strecke deine hand auß. Vnd er ſtrecket ſie auß vnd ſie ward jm wider geſund / gleich wie die andere.

Da ſagde hand til Menniſkit / Vdreck din haand / oc hand racte hende vd / Oc hun bleff helbrede faar hannem / lige ſom den anden.

14. Da giengen die Phariſeer hinauß / vnd hielten einen Rath über jn / wie ſie jhn vmbbrechten.

Da ginge Phariſeerne hen vd / oc hulde it Raad offuer hannem / huorledis de kunde ødelegge hannem.

15. Aber da Jeſus das erfur / weich er von dannen / vnd jhm folgete vil volcks nach / vnd er heilete ſie alle.

Men der Jheſus merckte det / gick hand der fra / Oc der fulde meget Folck effter hannem / Oc hand helbredede dem alle.

16. Vnd er bedrawete ſie / das ſie jn nicht meldeten.

Oc truede dem / at de ſkulde / icke tale on hannem.

17. Auff daß erfüllet würde das geſagt iſt durch den Propheten Eſaiam / der da ſpricht:

Paa det / at det ſkulde fuldkommis / ſom er talet ved Propheten Eſaiam / ſom ſiger.

18. Sihe / das iſt mein Knecht / den ich erwehlet habe / vnd mein Liebſter / an dem meine Seele wolgefallen hat. Ich will meinen Geiſt auff jn legen / vnnd er ſoll den Heiden das Gericht verkündigen.

See / Det er min Tienere / ſom ieg haffuer vdvald / Oc min elſkelige / i huilken min Siel haffuer behagelighed. Jeg wil legge min Aand paa hannem / Oc hand ſkal forkynde Hedningene Dommen.

Kapitola XII.

11. A on řekl gim: Který bude z wás člowěk geſſtoby měl Owcy gednu / a ta vpadla by do yámy w den Swátečnij / y zdali gij doſáhna newytáhne?

Ktorym on powiedział / Y kthory człowiek zwas bedzie / ktoryby máiac owce iedne / gdyby oná vpádłá w doł w Sobothe / nie viał iey / y nie podnioſł?

12. Cijm wijce lepſſý geſt Człowěk nežli Owce? Sluſijť tehdy w den Swátečnij dobře činiti.

A iáko dáleko ważnieyſzy ieſt człowiek nád owce? Przeto ſie godzi w Soboty dobrze czynic.

13. Y řekl Člowěku tomu: Wztáhni ruku twau. Y wztáhl / a zdráwa včiněna geſt yako y druhá.

Thedy rzekł człowiekowi onemu / Wyciągni rękę twoię. A on wyciągnął / Y ſtáłá ſie zdrowa iako y druga.

14. Wyſſedſſe pak Zákonijcy včinili radu proti němu / kterakby gey zahubili.

Potym Fáryzeuſzowie wyſzedſzy záczeli rádę przeciw niemu iakoby go ſtrácili.

15. A Gežijš wěda to / ſſel odtud: y ſſli mnozý za nim / a vzdrawil gewſſecky.

Ale Jezus poznawſzy to poſzedł z támtad / y ſzło zá nim wielkie zgromádzenie ludu / y vzdrowił ony wſzytki.

16. A přikázal gim aby ho nezgewowali.

Y ſrodze im zákazał aby go nie obiáwiáli.

17. Aby ſe naplnilo to / což powědijno ſkrze Izayáſſe Proroka / kterýž dij.

Aby ſie wypełniło to co było powiedziano przez Ezáiaſzá Proroká mowiącego.

18. Ay ſlužebnijk můg kteréhož gſem wywolil / milý můg / w němž ſe dobře zalibilo Duſſi mé. Položijm ducha mého na ně° / a ſaud národům zwěſtowati bude.

Oto ſługá móy ktoregom obrał / miłośnik moy na ktorym przeſtawá duſzá moiá / Położę duchá moiego ná nim / á ſąd pogánom opowie.

יב

19 לָא יִתְחְרֵא וְלָא יִקְעֵא
וְלָא אֱנָשׁ יִשְׁמַע קָלֵהּ
בְּשׁוּקָא :

Non contendera, ne gridara, ne alcuno vdira ne le piazze la voce ſua.

20 קַנְיָא רְעִיעָא לָא יִתְּבַר
וְשְׁרָגָא דִּמְטַפְטֵף לָא
יִדְעֵךְ עַד־מָא דְּנַפֵּק
דִּינָא לְזָכוּתָא :

Non iſpezzara la canna infranta, e non eſtinguera il lino che fuma, inſin à tanto che conduca il giuditio à vittoria.

21 וּבַשְׁמֵהּ עַמְמֵא י
יַסַבְּרוּן :

E le genti ſperaranno nel nome ſuo.

22 הָיְדֵין קַרְבוּ לֵהּ דַּיְוָנָא
חַד דַּחֲרַשׁ וַעֲוִיר וְאַסְיֵהּ
אַיְכַנָּא דַּחֲרְשָׁא וְסַמְיָא
יְמַלֵּל וְיֶחֱזֵא :

Allora gli fu preſentato vno indemoniato, cieco, e muto: & egli lo guari, in modo che il cieco e muto parlaua e vedeua.

23 וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ כֻּל
כֻּלְּהוֹן כְּנִשְׁא וְאָמְרִין
דַּלְמָא הָנַו בְּרֵהּ דְּדָוִיד :

Di che tutte le turbe ſi ſtupiuano, e diceuano, Queſto non è egli il Figliuol di Dauid?

24 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ
אָמְרִין הָנָא לָא מַפֵּק
שֵׁאדָא אֶלָּא בְּבַעֶל־זְבוּב
רִישָׁא דְּדַיְוֵא :

Ma i Fariſei, vdito queſto, diceuano, Coſtui non diſcaccia i demonij, ſe non per opera di Beelzebub principe de demonij.

25 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע מח
מַחְשְׁבָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן
כָּל מַלְכוּ דְּתֶתְפַּלַּג עַל
נַפְשָׁהּ תֶּחְרַב וְכָל בַּי ו
וּמְדִינָא דְּתֶתְפַּלַּג עַל
נַפְשָׁהּ לָא יְקוּם :

E IESV conoſcendo i lor penſieri, diſſe loro, Ogni regno diuiſo contra ſe ſteſſo, ſi diſtrugge: & ogni citta, ò caſa diuiſa contra ſe ſteſſa, non ſtara in piedi.

יב

19 לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא
יַשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ :

No contenderà, ni bozearà; ni nadie oyrá en las calles ſu boz.

20 קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבֹּר וּפִשְׁתָּה
כֵהָה לֹא יְכַבֶּנָּה עַד יָשִׂים בָּאָרֶץ
מִשְׁפָּט :

La canna caxcada no quebrarà: y el pauilo que humea, no apagarà: haſtaque ſaque à victoria el juyzio.

21 וְלִשְׁמוֹ אִיִּים יְיַחֵלוּ :

Y en ſu Nombre eſperaràn las Gentes.

22 אָז הֻגַּשׁ אֵלָיו בַּעַל־הַשֵּׁדָה
עִוֵּר וְחֵרֵשׁ וַיִּרְפָּא אוֹתוֹ כֵּן אֲשֶׁר
יוּכַל הָעִוֵּר וְהַחֵרֵשׁ לְדַבֵּר וְגַם
לִרְאוֹת :

Entonces fue traydo à el vn endemoniado ciego y mudo, y ſanólo, de tal manera que el ciego y mudo hablaua y vía.

23 וַתִּפָּעֲמוּ כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ
הֲלֹא זֶה הוּא בֶּן דָּוִד :

Y las compannas eſtauan fuera de ſi, y dezian: Es eſte aquel hijo de Dauid?

24 וְהַמְּפָרְשִׁים שׁוֹמְעִים אָמְרוּ
זֶה אֵינֶנּוּ מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים
כִּי־אִם בְּבַעַל זְבוּב שַׂר הַשֵּׁדִים :

Mas los Phariſeos oyendo lo dezian, Eſte no echa fuera los demonios ſino por Beelzebul principe de los demonios.

25 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת־מַחְשְׁבוֹתָם
אָמַר אֲלֵיהֶם כָּל־מַמְלָכָה נֶחֱלָקָה
בְּעַצְמָהּ תִּשָּׁמֵם וְכָל־עִיר אוֹ
בַיִת הַנֶּחֱלַק בְּעַצְמוֹ לֹא יַעֲמֹד :

Y Ieſus, como ſabia los penſamientos deellos, dixoles: Todo reyno diuiſo contra ſimiſmo es aſſolado: y toda ciudad, o caſa, diuiſa contra ſimiſma, no permanecerá.

ιβ'.

19. Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Il n'eſtriuera point, ni ne criera, & perſonne n'orra ſa voix par les rues.

20. Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν.

Il ne briſera point le roſeau caſſé, & n'eſteindra point le lumignon qui fume: iuſques à ce qu'il face venir en auant le iugement en victoire.

21. Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.

Et en ſon nom auront eſperance les nations.

22. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.

Alors lui fut preſenté vn perſonnage qui eſtoit tormenté du diable, aueugle, & muet, lequel il guerit, tellement que celui qui auoit eſté aueugle, & muet, parloit, & voyoit.

23. Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς δαυίδ;

Dont toutes les troupes furent eſtonnees. & diſoyent, Ceſtui-ci n'eſt il pas le fils de Dauid?

24. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

Mais les Phariſiens ayans entendu cela, diſoyent, Ceſtui-ci ne iette hors les diables ſinon de par Beelzebub prince des diables.

25. Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται.

Mais Ieſus cognoiſſant leurs penſees, leur dit, Tout royaume diuiſé contre ſoi meſme, ſera reduit en deſert: & toute ville ou maiſon diuiſee contre ſoi meſme ne ſubſiſtera point.

CAP. XII.

19. Non contendet, neq; clamabit: neque audiet aliquis in plateis vocem eius.

He ſhall not ſtriue/ nor crie/neither ſhall any man heare his voyce in the ſtreetes.

20. Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eiiciat ad victoriam iudicium:

A bruiſed reede ſhall he not breake/and ſmoking flaxe ſhall he not quēch/ till hee bring forth iudgement vnto victorie.

21. Et in nomine eius Gentes ſperabunt.

And in his name ſhall the Gentiles truſt.

22. Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus & mutus: & curavit eum, ita ut loqueretur & videret.

Then was brought to him one/ poſſeſſed with a deuil/ both blind / and domme / and he healed him/ ſo that hee vvhich vvas blinde and domme / both ſpake and ſawe.

23. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic eſt filius David?

And all the people were amazed/ and ſaid / Is not this the ſonne of Dauid?

24. Pharisæi autem audientes dixerunt, Hic non eiicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

But when the Phariſes heard it/ then ſaid, This man caſteth the deuils no otherwiſe out / but through Beelzebub the prince of deuils.

25. Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diviſum cōtra ſe, deſolabitur: & omnis civitas vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit.

But Jeſus knewe their thoughtes/ and ſaid to them: Euery kingdome deuided againſt it ſelfe / ſhalbe brought to nought: and euery citie or houſe/ deuided agaynſt it ſelfe/ ſhall not ſtand.

Das XII. Capitel.

19. Er wird nicht zancken noch ſchreyen/ vnd man wirdt ſein geſchrey nicht hören auff den gaſſen.

Hand ſkal icke trette oc ey robe / oc mand ſkal icke høre hans rob paa Gaderne.

20. Das zuſtoſſen Rhor wirdt er nicht zubrechen/vnd das glummende Tocht wirdt er nicht außleſchen / biß das er außfüre das Gericht zum Sieg.

Hand ſkal icke ſønderbryde det knuſede Røer/ oc ey vdſlæcke den rygende hør/ før end hand vdfører Dommen til ſeyer.

12. Vnd die Heiden werden auff ſeinen Namen hoffen.

Oc Hedningene ſkulle haabis paa hans Naffn.

22. Da ward ein beſeſſener zu jhm bracht/ der war blind vnnd ſtumm/ vnd er heilet jn/ alſo/ daß der blinde vnd ſtumme beide redet vnd ſahe.

Da bleff der en Beſæt ført til hannem / ſom vaar Blind oc Dum/ Oc hand helbredede hannem/Saa/ at den Blinde oc Dumme/ baade talede oc ſaa.

23. Vnnd alles volck entſatzte ſich vnd ſprach: Iſt diſer nicht Davids Son.

Oc alt folcket forfærdedis/oc ſagde Er icke denne Dauids Søn?

24. Aber die Phariſeer/da ſie es höreten/ ſprachen ſie: Er treibet die teufel nicht anders auß/ denn durch Belzebub/der teufel öberſten.

Men der Phariſeerne det hørde/ ſagde de/ Hand driffuer Dieffle icke anderledis vd/ end ved Beelzebub/ den Diefflenis Offuerſte.

25. Jeſus vernam aber jre gedancken / vnd ſprach zu jnen: Ein jeglich Reich / ſo es mit jhm ſelbs vneins wirdt/das wirdt wüſte. Vnd ein jegliche Statt oder hauß/ ſo es mit jhm ſelbs vneins wirdt / mags nicht beſtehen.

Da merckte Jeſus deris tancker / oc ſagde til dem/ Huert Rige ſom bliffuer vſamdrectigt indbyrdes / det blyffuer øde O huer Stadt eller Huſſ/ ſom bliffuer vſamdrectigt indbyrdes/kand icke bliffue beſtandigt.

Kapitola XII.

19. Nebude ſe waditi/ani křičeti/ani kdo na vlicých vſlyſſý hlas geho.

Nie bedzie ſie wadził áni bedzie wołał/áni żáden vſłyſzy głoſu iego po vlicách.

20. Třtiny nalomené nedolomj/a lnu kauřjcýho ſe ne vhaſý/dokowádž newydá k wijtězſtwij ſaudu.

Trzćiny ſtłuczoney nie złamie álnu kurzącego ſie nie zágáśi / áż wyſádzi ſąd ku zwyćieſtwu.

21. A we Gménu geho Národowé dauffati budau.

A w imieniu iego pogáni będą nadzieię mieli.

22. Tehdy podán gemu ďábelſtwijm poſedlý/ſlepý / a němý : Y vzdrawil gey tak že mluwil y widěl.

Tedy mu przywiedźion ieſt opętány/ſlepy y niemy / y vzdrowił go/tákiż on ktory był ſlepym y niemym/mowił y widział.

23. Y diwili ſe wſſyckni Záſtupowé s ſtrachem/a prawili: Zdali tento geſt Syn Dawidůw?

Y zdumiáło ſię wſzythko zgromadzenie ludu / y mowili/ Izali ten ieſt on ſyn Dawidow?

24. Ale Zákonijcy to vſlyſſawſſe/prawili: Tento newymijtá ďáblůw / gedině Belzebubem Knijžetem Diábelſkým.

Co Faryzeuſzowie vſłyſzawſzy/ rzekli/Ten nie wygánia diabłow iedno przez Beelzebulá kſiążę diabłow.

25. Gežijš pak wěda myſſlenij gegich řekl gim : Každé Králowſtwij rozdělené proti ſobě ſpuſtne / a každé Měſto nebo Dům proti ſobě rozdělený neſtane.

Ale Iezus wiedząc myśli ich/ rzekł im/Wſzelkie Kroleſtwo rozdzielone przećiwko ſobie/ bywa ſpuſtoſzone/A wſzelkie miáſto ábo dom rozdźielony przećiwko ſobie/ nie oſtoi ſię.

יב

26 וְאֶן סָטָנָא לְסָטָנָא מַפֵּק עַל־נַפְשֵׁהּ אֶתְפַּלַג אַיְכַנָא הָכִיל קָיְמָא מַלְכוּתֵהּ׃

Ora ſe Satana ſcaccia Satana, egli è diuiſo contra ſe ſteſſo: come ſtara dunque in piedi il ſuo regno?

27 וְאֶן אֶנָא בְּבַעֶל־זְבוּב מַפֵּק אֶנָא דַיְוֵא בְּנַיְכוֹן בְּמָנָא מַפְּקִין לְהוֹן מֶטוּל הָנָא הֶנוּן יֶהְוֹון לְכוֹן דַיָּנֵא׃

E ſe io ſcaccio i demonij per opera di Beelzebub, i voſtri figliuoli per opera di chi gli ſcacciano? per tanto eſſi ſaranno voſtri giudici.

28 וְאֶן בְּרוּחָא דְאַלָהָא אֶנָא מַפֵּק אֶנָא דַיְוֵא קֶרְבַת לָהּ עֲלַיְכוֹן מַלְכוּתָא דְאַלָהָא׃

Ma ſe io per opera de lo Spirito di Dio ſcaccio i demonij, adunque il regno di Dio è venuto à voi.

29 אַו אַיְכַנָא אֶנָשׁ מֶשְׁכַּח דִיעוּל לְבֵית חַסִינָא וּמָאנַוְהִי יְבוּז אֶלָא אֶן לוּקְדַם יֶאסְרִיוּהִי לְחַסִינָא וְהָידֶין בַּיְתֵהּ יְבוּז׃

Altrimenti come puo alcuno entrar ne la caſa d'vn huomo potente, e rapir le ſue robbe, ſe prima non hauera legato il potēte, & allora ſaccheggiara la ſua caſa?

30 מַן דְלָא הֲוָא עַמִי לוּקְבַלִי הוּ וּמַן דְלָא כָנֵשׁ עַמִי מְבַדָרוּ מְבַדַר׃

Chi non è con eſſo me, è contra di me: e chi non raccoglie con meco, ſparge.

31 מֶטוּל הָנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְכָל־חַטָהִין וְגוּדָפִין יֶשְׁתַּבְקוּן לִבְנַי־נָשָׁא גוּדָפָא דֵין דְעַל רוּחָא לָא יֶשְׁתְּבֵק לִבְנַי־נָשָׁא׃

Pero io vi dico, Ogni peccato e baſtemmia ſara perdonata à gli huomini: ma la baſtemmia contra lo Spirito, non ſara lor perdonata.

32 וְכֻל מַן דְיֵאמַר מֶלְתָא עַל בְּרֵהּ דְאֶנָשָׁא יֶשְׁתְּבֵק לֵהּ כֻּל דֵין דְעַל רוּחָא דְקוּדְשָׁא יֵאמַר לָא יֶשְׁתְּבֵק לֵהּ לָא בְּעָלְמָא הָנָא וְלָא בְּעָלְמָא דְעָתִיד׃

E chiunque dira parola alcuna contra il Figliuol de l'huomo, gli ſara perdonato: ma chi la dira contra lo Spirito ſanto, non gli ſara perdonato, ne in queſto ſecolo ne in quello che dee venire.

יב

26 וְאִם הַשָּׂטָן יוֹצִיא אֶת־הַשָּׂטָן בְּעַצְמוֹ נֶחֱלָק הוּא וְאֵיךְ תָּקוּם מַלְכוּתוֹ׃

Y ſi Satanas echa fuera à ſatanas, contra ſi miſmo eſtá diuiſo, como pues permanecerá ſu reyno?

27 וְאִם אֲנִי בְּבַעַל צְבוּב מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים וּבְנֵיכֶם בַּמִּי יוֹצִיאוּ עַל־כֵּן הֵמָּה יִהְיוּ שׁוֹפְטֵיכֶם׃

Y ſi yo por Beelzebul echo fuera los demonios, vueſtros hijos por quien los echan? Portanto ellos ſeran vueſtros juezes.

28 וְאִם אֲנִי בְּרוּחַ אֱלֹהִים מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים אַף כִּי הִקְדִּים עֲלֵיכֶם מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃

Y ſi por Eſpiritu de Dios yo echo fuera los demonios, ciertamente llegado ha à voſotros el Reyno de Dios.

29 אוֹ אֵיכָה יוּכַל אִישׁ לָבוֹא בְּבֵית הַגִּבּוֹר וְאֶת־כֵּלָיו לָבֹז אִם לֹא בָרִאשׁוֹנָה יֶאֱסֹר אֶת־הַגִּבּוֹר וְאָז יָבֹז אֶת־בֵּיתוֹ׃

Porque como puede alguno entrar en la caſa del valiente, y ſaquear ſus alhajas, ſi primero no prendiere àl valiente: y entōces ſaqueará ſu caſa.

30 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עִמִּי קֳבָלִי הוּא וַאֲשֶׁר לֹא מְאַסֵּף אִתִּי יְפַזֵּר׃

El que no es conmigo, contra mi es, y el que conmigo no coge, derráma.

31 עַל־כֵּן אֹמֵר לָכֶם כָּל־חַטָּאָה וּגְדוּפָה תִסָּלַח לָאֲנָשִׁים וְהַגְּדוּפָה עַל־רוּחַ לֹא יִסָּלַח לָאֲנָשִׁים׃

Portāto os digo, Todo peccato y blaſphemia ſerá perdonado à los hōbres: mas la blaſphemia del Eſpiritu no ſerá perdonada à los hombres.

32 וְגַם אֲשֶׁר יֹאמַר דָּבָר עַל־בֶּן הָאָדָם יִסָּלַח לוֹ וַאֲשֶׁר יֹאמַר עַל־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא יִסָּלַח לוֹ וְלֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְגַם לֹא בָּעוֹלָם הַבָּא׃

Y qualquiera que hablàre contra el Hijo del hombre, le ſera perdonado: mas qualquiera que hablare contra el Eſpiritu Sancto, no le ſerá perdonado ni en eſte ſiglo ni en el venidero.

ιβʹ.

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

Or ſi Satan iette hors Satan, il eſt diuiſé contre ſoi-meſme: comment donc ſubſiſtera ſon regne?

27. Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.

Que ſi ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? parquoi iceux ſeront vos iuges.

28. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais ſi ie iette hors les diables par l'Eſprit de Dieu, vrayement le royaume de Dieu eſt paruenu à vous.

29. Ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

Sinon, comment pourra quelcun entrer en la maiſon d'vn homme fort, & piller ſon bien, ſi premier il n'a lié l'homme fort, & alors il pourra piller la maiſon d'icelui.

30. Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει.

Qui n'eſt point auec moi, il eſt contre moi: & qui n'aſſemble auec moi, il eſpard.

31. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.

Pourtant vous di-ie, tout peché & blaſpheme ſera pardonné aux hommes: mais le blaſpheme contre l'Eſprit, ne leur ſera point pardonné.

32. Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Et quiconque aura dit parole contre le fils de l'homme, il lui ſera pardonné: mais qui aura dit parole contre le ſainct Eſprit, il ne lui ſera pardonné, ni en ce ſiecle-ci, ni en celui qui eſt à venir.

CAP. XII.

26. Et ſi ſatanas ſatanam eiicit, adverſus ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum eius?

So if Satan caſt out Satan / he is deuided againſt him ſelfe : howe ſhall then his Kingdome endure?

27. Et ſi ego in Beelzebub eiicio dæmones: filii veſtri in quo eiiciũt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.

Alſo if I through Beelzebub caſt out deuils / by whom do your children caſt them out? Therefore they ſhalbe your iudges.

28. Si autem ego in ſpiritu Dei eiicio dæmones: igitur pervenit in vos regnum Dei.

But if I caſt out deuils by the Spirite of God/then is the Kingdome of God come vnto you.

29. Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domũ fortis, & vaſa eius diripere: niſi prius alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

Els howe can a man enter into a ſtrong mans houſe and ſpoyle his goodes / except he firſt binde the ſtrong man/and then ſpoyle his houſe?

30. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

He that is not with me/is agaynſt mee: and he that gathereth not with me/ſcattereth.

31. Ideo dico vobis, omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

Wherefore I ſay vnto you / euerie ſinne and blaſphemie ſhalbe forgiuen vnto men: but the blaſphemie againſt the holy Ghoſt ſhall not be forgiuen vnto men.

32. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

And whoſoeuer ſhal ſpeake a word againſt the Sonne of man / it ſhalbe forgiuen him: but whoſoeuer ſhall ſpeake agaynſt the holy Ghoſt/ it ſhall not be forgiuen him / neither in this worlde nor in the worlde to come.

Das XII. Capitel.

26. So denn ein Sathan den andern außtreibt / ſo muß er mit jhm ſelbs vneins ſein/ wie mag denn ſein Reich beſtehen?

Er det da ſaa/ at den ene Satan vddriffuer den anden /da er hand wens met ſig ſelff/ Huorledis kand da hans Rige bliffue beſtandigt?

27. So ich aber die teufel durch Beelzebub außtreibe/ durch wen treiben ſie eure kinder auß? Darumb werden ſie eure Richter ſein.

Oc om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub / Ved huem driffue eders Børn dem vd? Der ſaare ſkulle de vere eders Dommere.

28. So ich aber die teufel durch den Geiſt Gottes außtreibe / ſo iſt ie das Reich Gottes zu euch kommen.

Men der ſom ieg vddriffuer Djeffle ved Guds Aand/ Da er io Guds Rige kommet til eder.

29. Oder / wie kan jemand in eines Starcken Hauß gehen / vnnd jm ſein Haußrath rauben / es ſey denn / daß er zuvor den Starcken binde/ vnd als denn jhm ſein Hauß beraube?

Eller/ huorledis kand nogen gaa ind i en ſterckis huſſ / oc røffue hannem hans boſkaff frá/Vden ſaa er/ at hand tilforn binder den Stercke/ oc ſiden berøffuer hannem hans Huſſ?

30. Wer nicht mit mir iſt/ der iſt wider mich/ vnd wer nicht mit mir ſamlet der verſtreuet.

Huo ſom icke er met mig / hand er mod mig / Oc huo icke ſamler met mig / hand adſprer.

13. Darumb ſage ich euch/ Alle ſünde vnd leſterung wirdt den menſchen vergeben / aber die leſterung wider den Geiſt wirdt den Menſchen nicht vergeben.

Der faare ſiger ieg eder / Al ſynd oc beſpaattelſe ſkal forladis Menniſken / Men beſpaattelſen mod Aanden / ſkal icke forladis Menniſken.

32. Vnd wer etwas redet wider des Menſchen Sohn dem wird es vergeben. Aber wer etwas redet wider den heiligen Geiſt / dem wirds nicht vergeben / weder inn diſer noch in jener Welt.

Oc huo ſom taler noget mod Menniſkens Søn/ det ſkal forladis hannem. Men huo ſom taler noget mod den hellig Aand / hannem ſkal det icke forladis/ huercken i denne oc ey heller i hin Verden.

Kapitola XII.

26. A geſtli že Diábel Diábla wymijtá/proti ſobě rozdělen geſt: Kterak tehdy ſtane Králowſtwij geho?

Ale ieſli ſzátán ſzátáná wygánia / przeciwko ſobie ieſt rozdzielon/ Jakoż tedy oſtoi ſie Kroleſtwo iego?

27. A yá wy mijtámli Diábly w Belzebubu / Synowě waſſy w kom wymijtagij? Protož oni ſaudcowě waſſy budau.

A ieſliże ia przez Beelzebulá wygániam diabelſtwá / ſynowie wáſzy przez kogo z wygániáia? A przetoż oni będą ſędziámi wáſzymi.

28. Pakli yá Duchem Božijm Diábly wymijtám / giſtě přiſſlo geſt mezy wás Kralowſtwij Božij.

Ale ieſliż ia Duchem Bozym wygániam diabelſtwá / iſciec do was przyſilo Kroleſtwo Boze.

29. Nebo kterak kdo muož do domu ſylneho wgijti/ a geho nádoby pobrati/ leč prwě ſwijže ſylneho/ a teprw Duom geho oblaupij.

Abowiem iáko może kto wnijć do domu mocarzá iátiego / á ſtátek iego zábráć/ ieſliby pierwey nie zwiazał mocarzá onego? gdyż ták dopiero dom iego zlupić może.

30. Kdo nenij ſemnau proti mně geſt: A kdo neſhromažduge ſemnau / rozptyluget.

Ktho nie ieſt zemna/ przeciwko mnie ieſt/ á ktho nie zbiera zemna/ rozpraſza.

31. Protož prawijm wám: Wſſeliký hřijch y rauhánij bude Lidem opuſſtěno/ ale proti duchu rauhánij nebudeť odpuſſtěno.

A przetoż powiedam wam Wſzelki grzech y bluźnierſtwo bedzie odpuſzczone ludziam. Ale bluźnierſtwo przeciw Duchowi ſwietemu nie bedzie odpuſzczone ludziam.

32. A kdoby koliwěk řekl ſlowo proti Synu Człowěka/ bude gemu odpuſſtěno: ale kdoby řekl ſlowo proti Duchu ſwatému/ nebude gemu odpuſſtěno ani na tomto Swětě ani na budaucýen.

A ktokolwiek bedzie mowił przeciwko Synowi człowieczemu odpuſzczono mu bedzie/ ale ktoby mowił przeciwko Duchowi Swietemu/ nie bedzie mu odpuſzczono áni w tym wieku áni w przyſzłym.

יב

33 אַו עֲבֶדוּ אִילָנָא שַׁפִּירָא וּפֵאֲרוְהי שַׁפִּירָא אַו עֲבֶדוּ אִילָנָא בִּישָׁא וּפֵאֲרוְהי בִּישָׁא מֶן פֵּאֲרוְהי הוּ גֵּיר מֶתִידַע אִילָנָא׃

O Voi fate l'arboro buono, e il ſuo frutto buono, ouero fate l'arboro triſto e il ſuo frutto triſto: percioche l'arboro ſi conoſce dal frutto.

34 יַלְדָּא דַּאכְדְּנֵא אַיכַּנָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן טָבָתָא לְמַמַלָלוּ דְּבִישֵׁא אַנְתּוּן מֶן תַּוְתָרֵי לֶבָּא גֵּיר מְמַלֵּל פּוּמָא׃

Generationi di Vipere, come potete Voi parlare coſe buone, eſſendo maligni? concioſia che la bocca parla da l'abondantia del cuore,

35 גַּבְרָא טָבָא מֶן סִימָתָא טָבָתָא מַפֶּק טָבָתָא וְגַבְרָא בִּישָׁא מֶן סִימָתָא בִּישָׁתָא מַפֶּק בִּישָׁתָא׃

L'huomo buono dal buon teſoro del cuore, caua fuor buone coſe: e l'huomo maligno dal mal teſoro, tra fuor coſe male.

36 אָמַר אֶנָא לְכוּן גֵּיר דְּכֻל מֶלָא בַּטָּלָא דְּנֵאמְרוּן בְּנַי־נָשָׁא נֶתְּלוּן פֶּתְגָמֵה בְּיוֹמָא דְּדִינָא׃

Hor io Vi dico, che d'ogni parola otioſa, che gli huomini haueranno parlato, ne renderanno ragione nel di del giuditio.

37 מֶן מֶלַּיךְ גֵּיר תֶּזְדַּדַּק וּמֶן מֶלַּיךְ תֶּתְחַיַּב׃

Imperoche, per le tue parole ſarai giuſtificato, e per le tue parole ſarai condannato.

38 הָידֵין עָנוּ אֶנָשָׁא מֶן סָפְרֵא וּמֶן פְּרִישֵׁא וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא צָבֵינַן דְּנֶחְזֵא מֶנָּךְ אָתָא׃

Allora gli riſpoſero alcuni de gli Scribi e Fariſei, dicendo, Maeſtro, noi Vogliamo Veder da te qualche ſegno.

39 הוּ דֵּין עָנָא וְאָמַר לְהוּן שַׁרְבְתָא בִּישְׁתָא וְגָיַרְתָא אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא תֶתְיְהֶב לָהּ אֶלָּא אָתֵה דְּיוֹנָן נְבִיָא׃

Et egli riſpondendo diſſe loro, La maluagia & adultera generatione ricerca ſegno, ma altro ſegno non le ſara dato, ſenon il ſegno del Profeta Iona.

יב

33 אוֹ עֲשׂוּ עֵץ טוֹב וּפִרְיוֹ טוֹב אוֹ עֲשׂוּ עֵץ רָע וּפִרְיוֹ רָע כִּי־מִפִּרְיוֹ הָעֵץ יִוָּדֵעַ׃

O hazed el arbol bueno, y ſu fruto bueno: o hazed el arbol podrido, y ſu fruto podrido: porque del fruto es conocido el arbol.

34 צֶאֱצָאֵי הָאֶפְעִים הֵיךְ תּוּכְלוּ טוֹבוֹת לְדַבֵּר בִּהְיוֹתְכֶם מְרֵעִים כִּי מִיֶּתֶר הַלֵּב יְדַבֵּר הַפֶּה׃

Generacion de biuoras, como podeys hablar bien, ſiendo malos? porque del abundancia del coraçon habla la boca.

35 אִישׁ טוֹב מֵאוֹצַר טוֹב לִבּוֹ יוֹצִיא טוֹבוֹת וְאִישׁ רָע מֵאוֹצָרוֹ הָרָע יוֹצִיא רָעוֹת׃

El buen hombre del buen theſoro del coraçon ſaca buenas coſas: y el mal hombre del mal theſoro ſaca malas coſas.

36 לָכֵן אֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־מִבְטָא שְׂפָתַיִם אֲשֶׁר יְבַטְּאוּ הָאֲנָשִׁים יָשִׁיבוּ עָלָיו טַעַם בְּיוֹם דִּין׃

Mas yo os digo que toda palabra ocioſa que hablaren los hombres, de ella darán cuenta el dia del juyzio.

37 כִּי מִדְּבָרֶיךָ תִּצְדַּק וּמִדְּבָרֶיךָ תִּתְחַיֵּב׃

Porque de tus palabras ſerás juſtificado, y de tus palabras ſerás condenado.

38 וַיַּעֲנוּ אֲנָשִׁים מִסֹּפְרִים וּמִפְּרוּשִׁים לֵאמֹר רַבִּי נֹאבֶה לִרְאוֹת אוֹת מִמֶּךָּ׃

Entonces reſpondieron vnos delos Eſcribas y de los Phariſeos, diziendo: Maeſtro deſſeamos ver de ti ſennal.

39 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם דּוֹר מְרֵעִים וּמְנָאֲפִים אוֹת מְבַקֵּשׁ וְאוֹת לֹא תִנָּתֵן לוֹ כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה הַנָּבִיא׃

Y el reſpondió, y dixoles, La generacion mala y adulterina demanda ſennal; mas ſennal nole ſerá dada, ſino la ſennal de Ionas propheta.

ιβ'.

33. Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Ou faites l'arbre bon, & ſon fruict, bon: ou faites l'arbre pourri, & ſon fruict pourri: car l'arbre eſt cognu par le fruict.

34. Γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

Engeances de viperes, comment pourriez-vous parler bien, eſtans mauuais? car de l'abondance du cœur, la bouche parle.

35. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

L'homme de bien tire hors du bon threſor de ſon cœur bones choſes, & l'homme mauuais tire hors choſes mauuaiſes du mauuais threſor de ſon cœur.

36. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Or ie vous di, de toute parole oiſeuſe que les hommes auront dite, ils en rendront conte au iour du iugement.

37. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

Car tu ſeras iuſtifié par tes paroles, & par tes paroles tu ſeras condamné.

38 Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.

Adonc lui reſpondirent aucuns des Scribes & Phariſiens, diſans, Maiſtre, nous te voudrions voir faire quelque ſigne.

39. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Mais lui reſpondant leur dit, La nation meſchante & adultereſſe demande d'abondant vn ſigne: mais ſigne ne lui ſera donné, ſinon le ſigne de Ionas le Prophete.

CAP. XII.

33. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum; ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

Either make the tree good/and his fruite good: or els make the tree euill/and his fruite euill: for the tree is knowne by the fruite.

34. Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cûm ſitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

O generations of vipers / howe can you ſpeake good things / when ye are euill? For of the abundance of the heart the mouth ſpeaketh.

35. Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

A good man out of the good threaſure of his heart bringeth forth good thinges: and an euill man out of an euill treaſure/bringet forth euill things.

36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii.

But I ſaye vnto you / that of euery idle worde that men ſhall ſpeake / they ſhall giue a count thereof at the day of iudgement.

37. Ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

For by thy wordes thou ſhalt be iuſtified/and by dy wordes thou ſhalt bee condemned.

38. Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes, Magiſter, volumus à te ſignum videre.

Then anſwered certain of ẏ Scribes and of the Phariſes/ ſaying/ Maſter/wee would ſee a ſigne of thee.

39. Qui reſpondens, ait illis, Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignũ non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

But the anſwered/and ſayd to them/ An euill and adulterous generation ſeeketh a ſigne/but no ſigne ſhall bee giuen/ vnto it / ſaue the ſigne of the Prophet Ionas.

Das XII. Capitel.

33. Setzet entweder einen guten Baum/ſo wirdt die frucht gut / oder ſetzet einen faulen Baum / ſo wirdt die frucht faul. Denn an der Frucht erkennet man den Baum.

Setter enten it gaat Træ ſaa bliffuer Fructen god/Eller ſetter it raadet Træ/ ſaa bliffuer Fructen raaden. Thi mand kender Træed paa Fructen.

34. Ihr Otterngezichte wie köndt ihr gutes reden/dieweil ihr böſe ſeyt? Wes das Hertze vol iſt/des gehet der Mund über.

I Øgle ſiect / huorledis kunde i tale gaat / efftterdi i ere onde? Huad ſom hiertet er fult aff / der aff løber Munden offuer.

35. Ein gut Menſch bringet gutes herfür / auß ſeinem guten ſchatz des Hertzen/Vnd ein böſer Menſch/bringet böſes herfür / auß ſeinem böſen Schatz.

It gaat Menniſke / bær gaat frem / aff ſit hiertis gode ligende fæ / Oc it ont Menniſke/ bær ont frem/ aff ſit onde ligende fæ.

36 Ich ſage euch aber/daß die menſchen müſſen rechenſchafft geben am jüngſten Gericht von einem jglichen vnnützen wort das ſie geredt haben.

Men ieg ſiger eder / At Menniſken ſkulle gøre regenſkaff paa den yderſte Dom / for huert wnytteligt ord / ſom de haffue talet.

37. Auß deinen worten wirſtu gerechtfertiget werden/ vnd auß deinen worten wirſt du verdampt werden.

Aff dyne ord ſkalt du bliffue retferdig/Oc aff dine ord ſkalt du fordømmis.

38. Da antworten etliche vnter den Schrifftgelerten vñ Phariſeern/ vnd ſprachen: Meiſter / wir wolten gerne ein Zeichen von dir ſehen.

Da ſuarede nogle blant de Scrifftkloge oc Phariſeer / oc ſagde / Meſtere/ Wi vilde gerne ſee it Tegen aff dig.

39. Vnd er antwortet vnnd ſprach zu jnen: Die böſe vnd ehebrecheriſche art / ſuchet ein Zeichen / vnd es wird jr kein Zeichen gegeben werden / denn das Zeichen des Propheten Jonas.

Hand ſuarede oc ſagde til dem/ Den onde oc horactige Slect ſøger effter it Tegen / Oc hende ſkal inted Tegen giffuis / Vden Jone Prophetis Tegen.

Kapitola XII.

33. Aneb čiňte Strom dobrý a Owotce geho dobrě: aneb čiňte ſtrom zly / a Owotce geho zlě/ nebzagiſtě po Owotcy Strom býwá poznán.

Abo cżyńcie drzewo dobre y owoc iego dobry/ábo cżyńcie drzewo zgniłe/y owoc iego zgniły / ábowiem z owocu drzewo bywa poznane.

34. Pokolenij Hadowě/ kterak můžete dobrě wěcy mluwiti / poněwadž gſte zlij? neb z hognoſti Srdce vſta mluwij.

Rodzáie żmiiow / iákobyśćie mogli rzecży dobre mowić będąc złemi? Gdyż z obfitośći ſercá vſtá mowią.

35. Dobrý Cžlowěk/z dobrěho pokladu ſrdce wynáſſý dobrě/a zlý Cžlowěk ze zlěho pokladu wynáſſý zlě.

Dobry cżłowiek z dobrego ſkárbu ſercá wywodźi rzecży dobre/á zły cżłowiek ze złego ſkárbu wywodźi złe rzecży.

36. Ale prawijm wám / že z každěho ſlowa prázdněho / kterěž mluwiti budau lidě/ wydadij z něho počet w den Saudný.

Ale powiedam wam / iż kthoreby kolwiek ſłowo prożne mowili ludźie/dádzą z niegoliczbę w dzień ſądny.

37. Z řeči zagiſtě twě ſprawedliw budeſs včiněn / a z řeči twě budeſs odſauzen.

Abowiem z powieśći twoich będźieß vſpráwiedliwion / y z powieśći twoich będźieß oſądzon.

38. Tehdy odpowěděli gemu někteřij z včiteluow a Zákonijkůw řkauce: Miſtře/chceme od tebe znamenij widěti.

Tedy odpowiedźieli niektorzy z náucżycielow y Fáryzeußow / mowiąc / Miſthrzu / żądamy od ćiebie známie widźieć.

39. Kterýžto odpowijdage/ řekl gim: Pokolenij zlě a cyzoložně/znamenij hledá/a znamenij nebude gemu dáno / gedině znamenij Jonáſſe Proroka.

Ale on odpowiedáiąc / rzekł im / Rodzay złyy cudzołożny známienia ßuká / ale mu nie będźie známie dano/iedno známie Ionaßá Proroká.

יב

40 אַיכַּנָא גֵּיר דַּהְוָא יַוְנָן בְּכַרְסֵהּ דְּנוּנָא תְּלָתָא אִימָמִין וַתְלָתָא לַיְלָון הָכַנָא יֶהְוֵה בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא בְּלֶבָּהּ דַּאַרְעָא תְּלָתָא אִימָמִין וַתְלָתָא לַיְלָון׃

Che ſi come Iona fu nel ventre de la balena tre di e tre notti, coſi il Figliuol de l'huomo ſara nel cuor de la terra tre di e tre notti.

41 גַּבְרָא נִינְוָיֵא יְקוּמוּן בְּדִינָא עַם שַׁרְבְּתָא הָדָא וְנַחַיְבוּנָהּ דְּהֶנוּן תָּבוּ בְּכָרוֹזוּתֵהּ דְּיַוְנָן וְהָא דְּרַב מֶן יַוְנָן תְּנָן׃

Gli huomini di Niniue ſi leuaranno nel giudtio con queſta generatione: e condannarannola: percioche eſſi à la predication di Iona ſi riconobbero: e pur ecco qui piu che Iona.

42 מַלְכְּתָא דְּתֵימְנָא תְּקוּמִי בְּדִינָא עַם שַׁרְבְּתָא הָדָא וְתַחַיְבִיהּ דְּאֶתַת מֶן עֶבְרַיָּהּ דַּאַרְעָא דְּתֶשְׁמַע חֶכְמְתֵהּ דִּשְׁלֵימוּן וְהָא דְּיַתִּיר מֶן שְׁלֵימוּן הָרְכָא׃

La Regina d'Auſtro ſi leuara nel giuditio con queſta generatione, e condannaralla, percioche ella venne da l'eſtreme parti de la terra, per udir la ſapientia di Salomone, e pur ecco qui piu che Salomone.

43 אֶמַתי דֵּין דְּרוּחָא טַנֶפְתָּא תִּפּוֹק מֶן בַּרְנָשָׁא מֶתְכַּרְכָא בְּאַתְרַוָתָא דְּמַיָּא לַית בְּהוֹן וּבָעְיָא נְיָחָא וְלָא מַשְׁכְּחָא׃

Quando lo ſpirito immondo è uſcito de l'huomo, camina per luoghi aridi, cercando ripoſo e non lo troua.

44 הָידֵין אָמְרָא אֶהְפּוּךְ לְבַיְתִי מֶן אַיְכָא נֶפְקֵת וְאָתְיָא מַשְׁכְּחָא דַּסְרִיק וַחְמִים וּמְצַבַּת׃

Allora dice, Io ritornarò ne la mia caſa, donde ſono uſcito: e venutoui, la troua vota, ſcopata, e adornata.

45 הָידֵין אָזְלָא דָּבְרָא עַמָּהּ שְׁבַע רוּחָא אַחְרָנְיָן דְּמֶנָּהּ בִּישָׁן וְעָאלִין וְעָמְרִין בֵּהּ וְהָוְיָא חַרְתֵהּ דְּגַבְרָא הַו בִּישָׁא מֶן קַדְמָיְתֵהּ הָכַנָא יֶהְוֵא לָהּ לְשַׁרְבְּתָא הָדָא בִּישְׁתָּא׃

A lora va, e piglia ſeco ſette altri ſpiriti piu maligni di ſe, & entrarui & habitarui onde l'vltima condition di quell'huomo, diuien peggior che la prima. Coſi auuerra ancor a queſta maluagia generatione.

יב

40 כִּי־כַּאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּגָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת כֵּן יִהְיֶה בֶּן אָדָם בְּלֵב הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת׃

Porque como eſtuuo Ionas en el vientre de la vallena tres dias y tres noches, anſi eſtará el Hijo del hombre en el coraçon de la tierra tres dias y tres noches.

41 אַנְשֵׁי נִינְוֵה יָקוּמוּ בַּמִּשְׁפָּט עִם דּוֹר הַזֶּה וְיַרְשִׁיעוּהוּ כִּי שָׁבוּ מֵעֲוֹן לִקְרִיאַת יוֹנָה וְהִנֵּה יוֹתֵר מִיּוֹנָה פֹּה׃

Los de Niniue ſe leuantarán en juyzio con eſta generacion, y la condenarán: porque ellos hizieron penitencia à la predicacion de Ionas, y heaqui mas que Ionas en eſte lugar.

42 מַלְכַּת שְׁבָא תָּקוּם בַּמִּשְׁפָּט עִם דּוֹר הַזֶּה וְתַרְשִׁיעֶנּוּ כִּי בָּאָה מִקְצוֵי הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ אֶת חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה פֹּה׃

La Reyna del Auſtro ſe leuantará en juyzio con eſta generacion, y la condenará: porque vino de los fines de la tierra para oyr la ſabiduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon en eſte lugar.

43 וְכַאֲשֶׁר רוּחַ טְמֵאָה תֵּצֵא מֵאָדָם תֵּלֵךְ בַּצִּיּוֹת מְקוֹמוֹת מְבַקְשָׁה מְנוּחָה וְלֹא תִמְצָא׃

Quando el eſpiritu immundo ha ſalido del hombre, anda por lugares ſecos, buſcando repoſo: y no hallandolo.

44 אָז תֹּאמַר אָשׁוּב אֶל־בֵּיתִי אֲשֶׁר יָצָאתִי מִשָּׁם וּבוֹא תִמְצָאֵהוּ מוּרָק מְטֹהָר בַּיְּעִים וּמְפֹאָר׃

Entonces dize, Boluermehé à mi caſa, de donde ſali. Y quando viene, hallala deſocupada, barrida, y adornada:

45 אָז תֵּלֵךְ וְתִקַּח אִתּוֹ שֶׁבַע רוּחוֹת אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה וְתָבוֹאנָה וְיָשְׁבוּ שָׁם וְיִהְיוּ אַחֲרוֹנֵי הָאָדָם הַהוּא רָעִים מִן הָרִאשׁוֹנִים וְכֵן־יִהְיֶה לַדּוֹר זֶה הָרָע׃

Entonces vá, y toma conſigo otros ſiete eſpiritus peores que el, y entrados moran alli: y ſon peores las poſtrimerias del tal hombre que ſus primerias. Anſi tambien acontecerà à eſta generacion mala

ιβʹ.

40. Ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Car comme Ionas fut au ventre de la baleine trois iours & trois nuicts, ainſi ſera le fils de l'homme dedans la terre trois iours & trois nuicts.

41. Ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε.

Ceux de Niniue ſe leueront au iugement auec ceſte nation, & la condamneront, pourtant qu'ils ſe ſont amendés à la predication de Ionas: & voici il y à ici plus que Ionas.

42. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν. ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε.

La roine de Midi ſe leuera au iugement auec ceſte nation, & la condamnera, pourtant qu'elle vint du bout de la terre pour ouir la ſapience de Salomon: & voici, il y a ici plus que Salomon.

43. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.

Or quand l'eſprit immonde eſt ſorti d'vn homme, il va par les lieux ſecs, cerchant repos, & n'en trouue point.

44. Τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον, καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

Alors il dit, Ie retournerai en ma maiſon dont ie ſuis ſorti: & quand il eſt venu, il la trouua vuide, baliee & paree.

45. Τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

Adonc il s'en va, & prend auec ſoi ſept autres eſprits pires que ſoi, leſquels eſtans entrés, habitent là: & la fin de ceſt homme-la eſt pire que le commencement: ainſi aduiendra-il auſsi à ceſte peruerſe nation.

40. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

For as Jonas was three dayes/& three nightes in the whales bellie: ſo ſhall the Sonne of man be three dayes and three nights in the heart of the earth.

41. Viri Ninivitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plus quam Ionas hîc.

The men of Nineue ſhall riſe in iudgement with this generation/ and cōdemneit: for they repented at the preaching of Jonas: and behold/ a greater then Jonas is here.

42. Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hic.

The Queene of the South ſhall riſe in iudgement with his generation/ and ſhall condemne it: for ſhee came from the vthmoſt partes of the earth to heare the wiſedome of Solomon: and beholde/ a greater then Solomon is here.

43. Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, & non invenit.

Now when the vncleane ſpirit is gone out of a man/ he walketh throughout drie places/ ſeeking reſt/ and findeth none.

44. Tunc dicit, Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

Then he ſayth/ I will retourne into mine houſe/ from whence I came: and when he is come/ he findeth it emptie/ ſwept and garniſhed.

45. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt noviſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

Then he goeth/ and taketh vnto him ſeuen other ſpirites worſe then him ſelfe/ and they enter in/ and dwell there: and the ende of that man is worſe then the beginning. Euen ſo ſhall it be with this wicked generation.

40. Denn gleich wie Jonas war drey Tage/ vnd drey nacht in des Walfiſches bauch/ alſo wirdt des Menſchen Son drey tage vnd drey nacht mitten inn der Erden ſein.

Thi at lige ſom Jonas vaar tre dage oc tre netter i Hualfiſkens bug/ Saa ſkal Menniſkens Søn vere tre dage oc tre netter mit i Jorden.

41. Die Leute von Ninive werden aufftretten am Jůnſten gerichte/ mit diſem Geſchlechte/ vnnd werden es verdammen/ den ſie theten buſſe nach der predigt Jonas/ vnd ſiehe/ hie iſt mehr denn Jonas.

De Folcke aff Niniue ſkulle opſtaa paa den yderſte Dom/ met denne Slect/ oc ſkulle fordømme hende/ Thi de bedrede dem effter Jone predicken/ Oc ſee/ her er mere ende Jonas.

42. Die Königin von Mittag wirdt aufftretten am jůngſten Gericht mit dieſem Geſchlecht/ vnnd wirdt es verdammen/ denn ſie kam vom Ende der Erden/ Salomonis weißheit zu hören/ vnnd ſihe hie iſt mehr denn Salomon.

Dronningen aff ſynden ſkal opſtaa/ paa den yderſte Dom/ met denne Slect/ oc ſkal fordømme hende/ Thi hun kom aff iordens ende/ at høre Salomonis Viſdom. Oc ſee/ Her er mere end Salomon.

43. Wenn der vnſauber geiſt von dem Menſchen außgefaren iſt/ ſo durchwandelt er důrre Städte/ ſuchet ruhe vnd findet ſie nicht.

Naar den wrene Aand er vdfaren aff Menniſken/ da vandrer hand gennem tørre Stæder/ ſøger huile/ oc finder hende icke.

44. Da ſpricht er denn: Ich will wider vmbkeren inn mein Hauß/ darauß ich gegangen bin. Vnd wenn er kompt/ ſo findet ers můſſig/ gekeret vnnd geſchmůckt.

Saa ſiger hand da/ Jeg vil vende om igen til mit Huſſ/ ſom ieg gick vdaff. Oc naar hand kommer/ da finder hand det ledigt/feyet oc prydet.

45. So gehet er hin/ vnnd nimbt zu ſich ſiben andere geiſter/ die erger ſind den er ſelbs/ vnnd wen ſie hinein kommen/ wonen ſie allda/ vnd wird mit dem ſelbigen menſchen hernach erger/ denn es vorhin war. Alſo wirdts auch dieſem argen geſchlecht gehen.

Saa gaar hand hen/ oc tager ſiu andre Aander til ſig/ ſom ere verre/ end hand er ſelff. Oc naar ſom de komme der ind/ da bo de der/ Oc det bliffuer ſiden verre met det ſamme Menniſke/ end det vaar førre. Saa ſkal det oc gaa denne onde Slect.

40. Neb yakož byl Jonáſs w bříſſe Welryba tři dni a tři nocy/ tak bude Syn Cžlowěka w Srdcy Země/ tři dni a tři nocy.

Abowiem iáko był Jonaſz w brzuchu Wielorybá trzy dni y trzy nocy/ tákże bedzie Syn człowieczy w ſercu ziemie thrzy dni y thrzy nocy.

41. Mužij Nynywitſſtij ſtanau na ſaudě s Pokolenijm tijmto/ a potupij ge/ nebo pokánij činili k kázanij Jonáſſowu/ A hle wijce nežli Jonáſs tuto.

Mężowie z Niniwe powſtháná w ſąd z thym narodem/ y oſądzą gi iż oni vpámietáli ſię ná przepowiedánie Jonaſzowe/ A oto wiecey ieſt ná tym mieyſcu niż Jonaſz.

42. Králowna od Poledne/ powſtane na ſaudě s pokolenijm tijmto/ a potupij ge: neb přigela od Končin země/ aby ſlyſſela maudroſt Sſalomunowu/ ale hle wjce nežli Sſalomun tuto.

Krolowa z południá powſtháńie w ſąd z tym narodem/ y o ſądzi gi przeto iż oná przyſzłá z gránic ziemie/ áby ſłuchálá mądrości Salomonowey/ á oto wiecey ieſt ná thym mieyſcu niż Salomon.

43. Když pak nečiſtý duch wygde od člowěka/ chodij po mijſtech ſuchých hledage odpočinutij a nenalézá.

A gdy nieczyſthy duch wynidzie od człowieká/ przechodzi ſię po mieyſcách gdzie wod niemaſz/ ſzukáiąc odpoczynienia/ á iż go nie náydzie.

44. Tehdy dij: Nawrátijm ſe do domu mého odkud gſem wyſſel. A přigda nalezne gey prázdný/chwoſſtiſſti wyčiſſtěný a okráſſlený.

Tedy mowi/ Wrocę ſię do domu mego z kądem wyſzedł/ A przyſzedſzy náydzie gi próżnuiący y vmiecżony/ y ochędożony.

45. Tehdy gde a přijgme k ſobě giných ſedm duchůw horſſých ſebe/ a wegdauce přebýwagij tam: Y býwagij poſlednij wěcy člowěka toho horſſý nežli prwnij. Tak bude y tomuto pokolenij nayhorſſýmu.

Thedy idzie/ y bierze z ſobą ſiedmi inſzych duchow gorſzych niż ſam ieſt/ y wſzedſzy/ mieſzkáią tam/ á koniec onego człowieká ſtawa ſię gorſzy niż poczatek/ Tákci ſię ſtánie y temu narodowi złemu.

יב

46 כַּד הוּ דֵּין מְמַלֵּל לְכֶנְשֵׁא אֶתוֹ אֶמֵּהּ וַאַחוּהִי קָיְמִין לְבַר וּבָעֵין דְּנְמַלְּלִין עַמֵּהּ׃

Mentre ch'egli parlaua ancor à le turbe, ecco ſua madre e i ſuoi fratelli ſtauano di fuore, cercando di parlargli.

47 אֶמַר לֵהּ דֵּין אֱנָשׁ הָא אֶמָּךְ וַאַחַיךְ קָיְמִין לְבַר וּבָעֵין דְּנְמַלְּלוּן עַמָּךְ׃

Et vno gli diſſe, Ecco che tua madre, e i tuoi fratelli ſon quà fuore, che cercano di parlarti.

48 הוּ דֵּין עֲנָא וְאֶמַר לְמַן דְּאֶמַר לֵהּ מַן הִי אֶמִּי וּמַן אֶנּוּן אַחַי׃

Egli riſpondendo, diſſe à colui che gli haueua detto queſto, Chi è mia madre e chi ſono i miei fratelli.

49 וּפְשַׁט אִידֵהּ לְוָת תַּלְמִידַוְהִי וְאֶמַר הָא אֶמִּי וְהָא אַחַי׃

E diſtendendo la mano ſua ſopra i ſuoi diſcepoli diſſe, Ecco qui mia madre e i miei fratelli.

50 כָּל נָשׁ דֵּין דְּעָבֵד צֶבְיָנֵהּ דְּאָבִי דְּבַשְׁמַיָּא הוּיוּ אָחִי וְחָתִי וְאֶמִּי׃

Imperoche chiunque farà la volonta del Padre mio che è ne cieli, eſſo è mio fratello, e ſorella, e madre.

יג

1 בְּהוּ דֵּין יוֹמָא נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן בַּיְתָא וִיתֵב עַל יַד יַמָּא׃

In quel giorno eſſendo vſcito Iesv di caſa, ſi poſe a ſedere lungo il mare.

2 וְאֶתְכַּנַּשׁוּ לְוָתֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיָּאֵא אַיךְ דְּנֵסַק נִתֵּב לֵהּ בְּאֶלְפָּא וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא קָאֵם הֲוָא עַל סְפַר יַמָּא׃

Doue ſi raccolſero à lui molte turbe, in tal modo ch'egli ſe n'entrò in vna naue, e poſeſi à ſedere: e tutta la moltitudine ſtaua inſu'l lito.

יב

46 וְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר אֶל־הָעָם וְהִנֵּה אִמּוֹ וְאֶחָיו עָמְדוּ בַחוּץ מְבַקְשִׁים לְדַבֵּר עִמּוֹ׃

Y eſtando el aun hablando à las compannas, heaqui ſu madre y ſus hermanos eſtauan fuera, que le querian hablar.

47 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הִנֵּה אִמְּךָ וְאַחֶיךָ עֹמְדוּ בַחוּץ וַיְבַקְשׁוּ לְדַבֵּר אֵלֶיךָ׃

Y dixole vno, Heaqui tu madre y tus hermanos eſtan fuera, que te quieren hablar.

48 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָאוֹמֵר לוֹ מִי־יֵשׁ אִמִּי וּמִי אֶחָי׃

Y reſpondiendo el al que le dizia eſto, dixo, Quien es mi madre, y quien ſon mis hermanos?

49 וַיֵּט אֶת־יָדוֹ עַל־תַּלְמִידָיו לֵאמֹר הִנְּכֶם אִמִּי וְאֶחָי׃

Y eſtendiendo ſu mano hazia ſus diſcipulos, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

50 כִּי־כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם הוּא יֵשׁ אַחִי וַאֲחוֹתִי וְאִמִּי׃

Porque todo aquel que hiziere la volnntad de mi Padre, que eſtà en los cielos, eſſe es mi hermano, y hermana, y madre.

יג

1 וּבַיּוֹם הַהוּא יָצָא יֵשׁוּעַ מֵהַבַּיִת וַיֵּשֶׁב עַל־שְׂפַת הַיָּם׃

Y aquel dia, ſaliendo Ieſus de caſa, ſentóſe junto à la mar:

2 וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו עַם רָב כֵּן אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ לַעֲלוֹת אֶל־הַסְּפִינָה וְלָשֶׁבֶת וְכָל־הָעָם עַל־שְׂפַת הַיָּם עָמְדוּ׃

Y allegaronſe à el muchas compannas; y entrandoſe el en vn nauio, ſentóſe, y toda la companna eſtaua à la ribera.

ιβ′.

46. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

Et comme il parloit encores aux troupes voici ſa mere & ſes freres eſtoyent dehors, cerchans de parler à lui.

47. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

Et quelcun lui dit, Voila, ta mere & tes freres ſont dehors cerchans de parler à toi.

48. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;

Mais lui reſpondant dit à celui qui lui auoit dit cela, Qui eſt ma mere, & qui ſont mes freres?

49. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.

Et eſtendant ſa main ſur ſes diſciples, il dit, Voici ma mere & mes freres.

50. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστίν.

Car quiconque fera la volonté de mon Pere qui eſt és ceux, icelui eſt mon frere, & ma ſœur, & ma mere.

ΚΕΦΑΛ. ιγ′.

ΕΝ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.

Ce meſme iour, Ieſus eſtant parti de la maiſon, s'aſsit aupres de la mer.

2. Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοὶ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.

Et grandes troupes s'amaſſemblerent vers lui, tellement qu'il monta en vne naſſelle, & s'aſsit, & toute la multitude ſe tenoit ſur la riue.

CAP. XII.

46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.

While he yet ſpake to the multitude, beholde, his mother, and his brethrē ſtood without, deſiring to ſpeake with him.

47. Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærentes te.

Then one ſaid vnto him, Beholde, thy mother and thy brethren ſtande without, deſiring to ſpeake with thee.

48. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

But he anſwered, and ſayde to him that tolde him, Who is my mother? and who are my brethren?

49. Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

And he ſtretched fort his hande toward his diſciples, and ſayde, Beholde my mother and my brethren.

50. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis eſt: ipſe meus frater & ſoror, & mater eſt.

For whoſoeuer ſhall doe my fathers will which is in heauen, the ſame is my brother and ſiſter and mother.

CAP. XIII.

IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus mare.

The ſame daye went Jeſus out of the houſe, and ſate by the ſea ſide.

2. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.

And great multitudes reſorted vnto him, ſo that he went into a ſhippe, and ſate downe: and the whole multitude ſtoode on the ſhore.

Das XII. Capitel.

46. Da er noch alſo zu dem Volck redet / Sihe / da ſtunden ſeine Mutter vnnd ſeine Brůder drauſſen / die wolten mit jhm reden.

Som hand end nu ſaa talede til Folcket / See / da ſtode hans Moder oc hans Brødre vden faare / oc vilde tale met hannem.

47. Da ſprach einer zu jm: Sihe / deine Mutter vñ deine Brůder ſtehen drauſſen / vnd wollen mit dir reden.

Da ſagde der en til hannem / See / Din Moder oc dine Brødre ſtaa vden faare / oc ville tale met dig.

48. Er antwortet aber / vnd ſprach zu dem / der es jhm anſaget: Wer iſt meine Mutter? vnnd wer ſind meine Brůder?

Hand ſuarede / oc ſagde til den / ſom gaff hannem det tilkende / Huo er min Moder? oc huilcke ere mine Brødre?

49. Vnd recket ſeine hand auß über ſeine Jünger / vnd ſprach: Sihe da / das iſt mein Mutter vnnd meine Brůder.

Oc hand racte haanden vd offuer ſine Diſciple / oc ſagde / See der / det er min Moder oc mine Brødre.

50. Denn wer den willen thut meines Vaters im Himel / derſelbige iſt mein Bruder / Schweſter vnnd Mutter.

Thi huo ſom gør min Faders vilie i Himmelen / den ſamme er min Broder / Søſter oc Moder.

Das XIII. Capitel.

AN demſelbigen tage gieng Jeſus auß dem Hauſe / vnd ſatzte ſich an das Meer.

DEn ſamme dag gick Jheſus aff Huſit / oc ſette ſig hoſſ Haffuet.

2. Vnd es verſamlete ſich vil Volcks zu jhm / alſo / daß er inn das Schiff trat / vnd ſaß / vnd alles volck ſtund am Vfer.

Oc der forſamledis meget Folck til hannem / ſaa at hand gick i Skibet / oc ſad / Oc alt Folcket ſtod paa bredden.

Kapitola XII.

46. A když on geſſtě mluwil k Záſtupuom / Ay hle Matka geho a Bratřij ſtáli wně / žádagijce s nim mluwiti.

A gdy on jeſzcze mowił do wielkiego zgromadzenia ludu / oto mátká y brácia iego ſthali ná dworze chcąc z nim mowić.

47. Y řekl gemu geden: Hle Matka twá y Bratřij twogi ſtogij wně / chtijce s tebau mluwiti.

Y rzekł mu niektory / Oto mátká twoiá / y brácia thwoi ná dworze ſtoią chcąc ku tobie mowić.

48. A on odpowijdage tomu kterýž gemu powěděl / řekl: Která geſt Matka má a kteřij gſau Bratřij mogi.

A on odpowiedáiąc / rzekł temu kthory mu to był powiedział / Ktoraż ieſt mátká moiá? y ktorzy ſą brácia moi?

49. A wztáhw ruku ſwau na Včedlnjky ſwé / y řekl: Hle tok Matka má y Bratřij mogi.

Y ściągnawſzy rekę ſwą ná vcznie ſwoie / rzekł / Oto mátká moiá y brácia moi.

50. Neb kdožkoli činij wuoli Otce mého kterýž geſt w Nebeſých / tenť geſt Bratr muog y Seſtra y Matka má.

Abowiem kthobykolwiek vczynił wolą oycá moiego ktory ieſt ná niebie / tenci ieſt bráthem moim / y śioſtra / y mátka.

Kapitola XIII.

W Ten den / wyſſed Gežijs z domu / ſeděl podlé Moře.

Tego dniá wyſzedſzy Iezus z domu / śiedział nad morzem.

2. Y ſeſſli ſe k němu Záſtupowé mnozý / tak že wſtaupiw na Lodičku ſeděl / a weſſkeren Záſtup ſtál na břehu:

Y zebráło ſie do nie° wielkie zgromádzenie ludu / ták iż on wſzedſzy w lodz śiedział / á wſzytko zgromádzenie ludu na brzegu ſtáło.

יג

3 וְסַגִּי מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן בְּפֶלְאָתָא וָאמַר הָא נְפַק זָרוֹעָא לְמִזְרַע׃

E diſſe loro molte coſe per ſimilitudini dicendo, Ecco, vn ſeminatore vſcì a ſeminare.

4 וְכַד זָרַע אִית דְּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאֶתָא פָּרַחְתָּא וְאֶכַלְתֵּהּ׃

E mentre ch'egli ſeminaua alcuni ſemi caddero lungo la via: e vennero gli vccelli del cielo, e mangioronli.

5 וְאַחְרָנָא נְפַל עַל שׁוֹעָא אַיְכָּא דְּלַיְת הֲוָא מֶדְרְת סַגִּיאָא וּבַר שָׁעְתֵהּ שְׁוַח מֶטֻּל דְּלַיְת הֲוָא עוּמְקָא דַּארְעָא׃

Altri ne caddero in luoghi ſaſſoſi, doue non haueuano molta terra: & incontinente nacquero, percioche non haueuano profondità di terreno.

6 כַּד דְּנַח דֵּין שִׁמְשָׁא חַם וּמֶטֻּל דְּלַיְת הֲוָת לֵהּ עֶקָּרָא יְבֵשׁ׃

Poi leuato che ſi fu il ſole, ſi ſcaldorono: e perche non haueuan radice, ſi ſeccorono.

7 וְאַחְרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָּא וּסְלֶקוּ כּוּבֵּא וְחַנְקוּהִי׃

Altri ne caddero fra le ſpine, e le ſpine vſciron ſu e ſoffocorongli.

8 וְאַחְרָנָא נְפַל בְּאַרְעָא טָבְתָא וִיהֵב פֵּארֵא אִית דְּמָאָא וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דִּתְלָתִין׃

Altri caddero ne la buona terra, e renderon frutto: l'vno cento, l'altro ſeſſanta, e l'altro trenta.

9 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דְּנִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

10 וְקַרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי וא
וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא ב
בְּפֶלְאָתָא מְמַלֵּל אַנְתְּ
עַמְּהוֹן׃

E i diſcepoli eſſendoſi accoſtati, li diſſero, Perche parli tu loro per ſimilitudini?

יג

3 וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם הַרְבֵּה בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר הִנֵּה יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ זַרְעוֹ׃

Y hablolés muchas coſas por parabolas, diziendo, He aqui el que ſembraua, ſalió à ſembrar.

4 וּבְזָרְעוֹ אֶחָד נָפַל עַל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבוֹא עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכַל אוֹתָם׃

Y ſembrando, parte de la ſimiente cayó junto al camino: y vinieron las aues, y comieronla.

5 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע אֲשֶׁר שָׁם לֹא הָיָה אֶרֶץ רַבָּה וּמִיַּד יִצְמַח כִּי־לֹא הָיָה לוֹ עֹמֶק הָאָרֶץ׃

Y parte cayó en pedregales, donde no tenia mucha tierra, y nació luego, porque no tenia tierra profunda:

6 וְכַאֲשֶׁר זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ חָרַב וְכִי לֹא הָיָה לוֹ שֹׁרֶשׁ יָבֵשׁ׃

Mas en ſaliendo el Sol, ſe quemó, y ſecóſe: porque no tenia rayz.

7 וְאַחֵר נָפַל בַּקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ׃

Y parte cayó en eſpinas: y las eſpinas crecieron, y ahogaronla.

8 וְאַחֵר נָפַל בָּאֶרֶץ טוֹבָה וַיִּתֵּן פִּרְיוֹ זֶה מֵאָה וְזֶה שִׁשִּׁים וְזֶה שְׁלוֹשִׁים׃

Y parte cayó en buena tierra, y dió fruto, vno de à ciento, y otro de à ſeſenta, y otro de à treynta.

9 אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמַע׃

Quien tiene oydos para oyr, oyga.

10 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו הַתַּלְמִידִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ לָמָּה בִּמְשָׁלִים תְּדַבֵּר אֲלֵיהֶם׃

Entonces llegandoſe los Diſcipulos, dixeronle: Porque les hablas por parabolas?

ιγ΄.

3. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων· Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.

Adonc il leur dit pluſieurs choſes par ſimilitudes, diſant, Voici, vn ſemeur eſt ſorti pour ſemer.

4. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά.

Et comme il ſemoit, vne partie de la ſemence cheut aupres du chemin, & les oiſeaux vindrent, & la mangerent toute.

5. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

Et l'autre partie cheut ès lieux pierreux, où elle n'auoit guere de terre, & ſoudain ſe leua, pource qu'elle n'entroit pas profondement en terre.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

Et le ſoleil eſtant leué, elle fut hauie: & pource qu'elle n'auoit nulle racine, elle ſe ſecha.

7. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

Et l'autre partie cheut entre les eſpines. Et les eſpines monterẽt, & l'eſtoufferent.

8. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

Et l'autre partie cheut en bonne terre, & rendit fruict, vn grain cent pour vn, l'autre ſoixante pour vn, & l'autre trente pour vn.

9. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oye.

10. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

Adonc les diſciples s'approchans lui dirent, Pourquoi parles-tu à eux par ſimilitudes?

CAP. XIII.

3. Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens, Ecce, exiit qui ſeminat, ſeminare?

Then he ſpake many thinges to them in parables / ſaying / Beholde / a ſower went forth to ſowe.

4. Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

And as he ſowed / ſome fell by the wayes ſide / and the foules came and deuoured them vp.

5. Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebãt terram multam : & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ

And ſome fell vpon ſtonie ground / where they had not much earth / and anon they ſprong vp / becauſe they had no depth of earth.

6. Sole autem orto æſtuaverunt : & quia non habebant radicem, aruerunt.

And when the ſunne roſe vp / they were parched / and for lacke of rooting withered away.

7. Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.

And ſome fel among thornes / & the thornes ſprong vp / and choked them.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam : & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum.

Some againe fell in good grounde / and brought forth fruite / one corne an hundreth folde / ſome ſixtie folde / and another thirtie folde.

9. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et accedentes diſcipuli dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

Then the diſciples came / and ſayde to him / Why ſpeakeſt thou to them in parables?

Das XIII. Capitel.

3. Vnd er redet zu jhnen mancherley / durch Gleichniſſe / vnnd ſprach: Sihe / es gieng ein Seeman auß zu ſeen.

Oc hand talede til dem i mange maade ved Lignelſer / oc ſagde / See / der gick en Sæmand vd at ſaa.

4. Vnd in dem er ſeet / fiel etlichs an den Weg / da kamen die Vogel vnnd fraſſens auff.

Oc i det hand ſaade / falt noget hoſſ Veyen / Oc Fule komme oc ode det op.

5. Etlichs fiel in das Steinichte / da es nicht viel Erden hatte / vnnd gieng bald auff / darum̃ / daß es nicht tieffe Erden hatte.

Noget falt paa ſtengrud / der ſom det haffde icke megen Jord / oc voxte ſnart op / fordi at det haffde icke dyb yord.

6. Als aber die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnnd dieweil es nicht Wurtzel hatte / ward es dürre.

Men der Solen gick op / viſnede det / oc for det haffde icke Roed / bleff det tiurt.

7. Etlichs fiel vnter die Dörnen / vnd die Dörnen wuchſen auff / vnd erſticktens.

Noget falt blant Torne / oc tornene voxte op / oc qualde det.

8. Etlichs fiel auff ein gut Land / vnd trug Frücht / etlichs hundertfeltig / etlichs ſechtzigfeltig / etlichs dreiſſigfeltig.

Noget falt i god Jord / oc bar fruct / Noget hundrede folt / noget tryſindstiue folt / noget trediue folt

9. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer Øren at høre met / hand høre.

10. Vnd die Jünger tratten zu jm / vnd ſprachen: Warumb redeſt du zu jhnen durch gleichniſſe?

Oc Diſciplene ginge til hannem / oc ſagde / Hui taler du til dem ved Lignilſer?

Kapitola XIII.

3. Y mluwil gim mnohé wěcy w podobenſtwijch / řka: Hle wyſſel ten kterýž rozſýwá / aby rozſýwal Semeno ſwé.

Y mowił do nich wiele przez podobieńſtwá / rzekac / Oto niettory roz/śiewcá wyſzedł ku śianiu.

4. A když rozſýwal / některá padla podlé Ceſty / a přiletěli Ptácy y ſzobali ge.

A gdy on śiał / niektore ziárná pádły przy drodze / y przybiegli ptacy á pożárli ie.

5. Giná pak padla na mjſta ſkalnatá / kdežto neměla mnoho země : a rychle wzeſſla / proto / že neměla hlubokoſti země.

Drugie záśie pádły ná mieyſcá opoczyſte / gdzie ziemie nie wiele miáły / y wnet weſzły / dla tego że nie miáły głębokośći ziemie.

6. A když Slunce wzeſſlo / vwadla / a že neměla kořene / vſchla.

A gdy ſłońce weſzło / wygorzáły / á dla thego iż nie miały korzenia / vſchły.

7. Giná pak padla w trnij : y wzroſtlo trnij / a vduſylo ge.

Drugie też pádły w ćiernie / á ćiernie zroſło ku gorze / y zaduśiło ie.

8. A giná padla w zemi dobrau: y dala vžitek / některé Stý / některé Sſedeſátý / a giné Třidcátý.

Drugie záśie pádły ná ziemie dobra / y dały owoc / iedno tyle ſtokroć / drugie tylo ſześćdzieśiat kroć / á drugie záś tylé trzydzieśći kroć.

9. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Kto ma vſzy ku ſłucháníu / niechay ſłucha.

10. Tehdy přiſtaupiwſſe Včedlnijcy / řekli gemu : Proč w podobenſtwijch mluwijš gim?

Thedy przyſtąpiwſzy vczniowie / rzekli mu / Dla czego im przez podobieńſtwa mowiſz?

יג

11 הוּ דֵּין עֲנָא וְאֶמַר
לְהוֹן דַּלְכוֹן הוּ יְהִיב לְמֵדַע
אָרָזָא דְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא
לְהָנוּן דֵּין לָא יְהִיב׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Percioche à voi è dato di conoſcere i ſegreti del regno de cieli : ma à loro non è dato.

12 לְמַן גֵּיר דְּאִית לֵהּ
נִתְיְהֵב לֵהּ וְנִתְיַתַּר לֵהּ ו
וְלְמַן דְּלַיְת לֵהּ וְאָף הַו
דְּאִית לֵהּ נִשְׁתְּקֵל מֶנֵּהּ׃

Imperoche à ciaſcuno che ha, gli ſara dato, & abondara, ma à chi non ha, gli ſara tolto ancor quello ch'egli ha.

13 מֶטוּל הָנָא בְּפֶלְאָתָא
מְמַלֵּל אֶנָא עַמְהוֹן מֶטוּל
דְּחָזֵין וְלָא חָזֵין וְשָׁמְעִין
וְלָא שָׁמְעִין וְלָא מ
מֶסְתַּכְּלִין׃

Per queſta cagione parlo io loro per ſimilitudini : percioche vedendo non veggono, e vdendo non odeno, ne intendeno.

14 וְשַׁלְמָא בְּהוֹן נְבִיּוּתֵה
דְּאֶשַׁעְיָא דְּאָמַר דְּשֶׁמְעָא
תֶּשְׁמְעוּן וְלָא תֶסְתַּכְּלוּן
וּמֶחְזָא תֶחְזוּן וְלָא תֶּדְעוּן׃

E coſi s'adempie in eſſi la profetia d'Eſaia, qual dice, Vdendo vdirete, e non intenderete : e riguardando riguardarete, e non vedrete.

15 אֶתְעַבִּי לֵהּ גֵּיר לֵבֵּהּ
דְּעַמָּא הָנָא וּבְאֶדְנַיְהוֹן
יַקִּירָאִית שְׁמַעִין ול
וַלְעַיְנַיְהוֹן עַמְצוּ דְּלָא
נֶחְזוּן בְּעַיְנַיְהוֹן וְנֶשְׁמְעוּן
בְּאֶדְנַיְהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בל
בְּלֶבְהוֹן וְנֶתְפְּנוּן וְאֶסֵּא
אֶנּוּן׃

Percioche il cuor di queſto popolo è ingraſſato : & hanno grauemente vdito con l'orecchie, & hanno chiuſi gli occhij loro, per non veder con gli occhij, & vdir con l'orecchie, & intender col cuore, e conuertirſi, e coſi io gli riſani.

16 דִּילְכוֹן דֵּין טוּבַיְהוֹן
לְעַיְנַיְכוֹן דְּחָזְיָן וְלְאֶדְנַיְכוֹן
דְּשָׁמְעָן׃

Ma beati ſono i voſtri occhij, perche veggono : e le voſtre orecchie, perche odeno.

יג

11 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי לָכֶם
נִתַּן לְהָבִין סוֹדוֹת מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם וְלָאֵלֶּה לֹא נִתַּן׃

Y el reſpondiendo, dixoles, Porque à voſotros es concedido ſaber los myſterios del Reyno de los cielos : mas à ellos no es concedido.

12 כִּי כָל־אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ גַּם
יִנָּתֶן לוֹ לְשִׁפְעָה וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ
דָּבָר גַּם אֶת־אֲשֶׁר לוֹ יֻלַּקַח
מִמֶּנּוּ׃

Porque qualquiera que tiene, ſerle ha dado, y tendrá mas : mas elque no tiene, aun loque tiene le ſerá quitado.

13 עַל־כֵּן בִּמְשָׁלִים מְדַבֵּר
אָנֹכִי לָהֶם אַתְּ כִּי רוֹאִים אֵינָם
רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים לֹא יִשְׁמְעוּ
וְלֹא יָבִינוּ׃

Por eſſo les hablo por parabolas; porque viendo no veen, y oyendo no oyen, ni entendien.

14 לְהִמָּלֵאת בָּהֶם הַנְּבוּאָה
יְשַׁעְיָהוּ הָאֹמֶרֶת שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ
וְאַל תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל תֵּדָעוּ׃

Demanera que ſe cumple en ellos la prophecia de Iſaias, que dize, De oydo oyreys, y no entendereys, y viendo vereys, y no mirareys.

15 כִּי־הִשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה
וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה
בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין
וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Porque el coraçon deſte pueblo eſtà engroſſado, y de los oydos oyen peſadamente, y de ſus ojos guinnam : porque no vean de los ojos, y oygan de los oydos, y del coraçon entiendan, y ſe conuiertan, y yo los ſane.

16 וְאַשְׁרֵי עֵינֵיכֶם כִּי־רָאוּ
וְאָזְנֵיכֶם כִּי־שָׁמְעוּ׃

Mas bienauenturados vueſtros ojos, porque veen : y vueſtros oydos, porque oyen.

ιγ'.

11. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

Il reſpondit, & leur dit, Pourtant qu'il vous eſt donné de cognoiſtre les ſecrets du royaume des cieux, mais il ne leur eſt point donné.

12. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Car à celui qui a, il lui ſera donné, & il en aura tant plus : mais à celui qui n'a rien, meſmes ce qu'il à lui ſera oſté.

13. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσι.

Pour ceſte cauſe parle ie à eux, par ſimilitudes : pource qu'en voyant, ils ne voyent point : en oyant, ils n'oyent & n'entendent point.

14. Καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἠσαΐου ἡ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

Ainſi eſt accomplie en eux la prophetie d'Eſaie, laquelle dit, En oyant vous orrez, & n'entendrez point : & en voyant vous verrez, & n'apperceurez point.

15. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Car le cœur de ce peuple eſt engraiſſé, & ont ouï dur de leurs oreilles, & ont cligné de leurs yeux : afin qu'ils n'apperçoiuēt des yeux, & n'oyēt des oreilles, & n'entendent du cœur, & ne ſe conuertiſſent. & que ie ne les gueriſſe.

16. Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι· καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.

Or ſont vos yeux bien-heurex, car ils apperçoiuent : & vos oreilles, car elles oyent.

CAP. XIII.

11. Qui reſpondens, ait illis, Quia vobis datũ eſt noſſe myſteria regni cælorum illis autem non eſt datum.

And he anſwered and ſayde vnto them/ Becauſe it is giuen vnto you/ to knowe the ſecretes of the kingdome of heauen; but to them it is not giuen.

12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

For whoſoeuer hath/ to him ſhall be giuen/ and he ſhal haue abundance: but whoſoeuer hath not/ from him ſhall bee taken away/euen that he hath.

13. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

Therefore ſpeake I to them in parables/ becauſe they ſeeing/ do not ſee: and hearing/ they heare not/ neither vnderſtand.

14. Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicens, Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

So in them is fulfilled the propheſie of Eſaias/ which propheſie ſaith/ By hearing/ ye ſhall heare/ and ſhal not vnderſtand/ and ſeeing ye ſhall ſee/ and ſhall not perceiue.

15. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

For this peoples heart is wared fatte/ and their eares are dull of hearing/ & with theyr eyes they haue winked/ leaſt they ſhould ſee with their eyes/ and heare with theyr eares/ and ſhould vnderſtande with theyr heartes/ and ſhoulde returne/ that I might heale them.

16. Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.

But bleſſed are your eyes/ for they ſee: and your eares/ for they heare.

Das XIII. Capitel.

11. Er antwortet vnd ſprach: Euch iſts gegeben/ daß jhr das Geheimniß deß Himmelreichs vernemet/ diſen aber iſts nicht gegeben.

Hand ſuarede/ oc ſagde/ det er eder giffuit/ at mercke Himmerigis Hemmelighed / Men diſſe er det icke giffuit.

12. Denn wer da hat/ dem wirdt gegeben/ daß er die fülle habe/ Wer aber nicht hat/ von dem wirdt auch genommen/ das er hat.

Thi huo ſom haffuer/ hannem ſkal giffuis/ at hand ſkal haffue nock/ Men huo ſom icke haffuer/ Hannem ſkal oc tagis fra/ det hand haffuer.

13. Darumb rede ich zu jhnen durch gleichniſſe/ denn mit ſehenden Augen ſehen ſie nicht/ vnd mit hörenden Ohren hören ſie nicht/ denn ſie verſtehens nicht.

Der fore taler ieg til dem ved Lignilſer / Thi de ſee icke/ met ſeendis Oyen/ oc høre icke met hørendis Øern/ thi det forſtaa de icke.

14. Vnd über jhnen wirdt die weiſſagung Eſaie erfüllet / die da ſagt: Mit den Ohren werdet jr hören/ vnd werdet es nicht verſtehen/ vnd mit ſehenden augen werdet jhr ſehen/ vnd werdets nicht vernemen.

Oc i dem ſkal Eſaie ſpaadom fuldkommis/ ſom ſiger/ I ſkulle høre met Øerne/ oc ſkulle det icke forſtaa/ oc met ſeendis øyen ſkulle i ſee/ oc ſkulle det icke mercke.

15. Denn diſes Volcks hertz iſt verſtockt/ vnd jhre Ohren hören übel/ vnd jre augen ſchlummern/ auff daß ſie nicht dermal eins mit den augen ſehen/ vnnd mit den Ohren hören/ vnd mit dem Hertzen verſtehen/ vnd ſich bekehren/ daß ich jhnen hülffe.

Thi dette Folckis Hierte er forherdet/ oc deris øern høre ilde/ oc deris øyen blunde/ At de ſkulle icke ſee en gong met deris øyen/ Oc høre met øerne/ oc forſtaa met Hiertet/ oc omuende dem/ at ieg motte hielpe dem.

16. Aber ſelig ſind eure Augen/ daß ſie ſehen/ vnnd eure Ohren/ daß ſie hören.

Men ſalige ere eders Øyen/ at de ſee/ oc eders øern/ at de høre.

Kapitola XIII.

11. A on odpowěděw / řekl gim: Neb wám dáno geſt znáti tagemſtwij králowſtwij Božijho/ale gim nenij dáno.

A on odpowiedáiąc/ rzekł im/ Przeto iż wam dano ieſt wiedzieć táiemnice Kroleſtwá niebieſkiego/á onym nie ieſt dano.

12. Kdož zagiſté má/bude gemu dáno / a bude hogněgij mijti: ale kdo nemá / y to což má /bude od něho odyato.

Abowiem ktokolwiek ma bedzie mu dano / y ſthánie ſie obfitßym/á ktokolwiek nie ma/y to co ma/bedzie wżieto od niego.

13. Protož w podoběnſtwjch mluwjm gim: neb widauce newidij/a ſlyſſýce neſlyſſý/ ani rozuměgij:

Dla tegoć im przez podobieńſtwá mowię/iż widząc nie widzą/y ſłyßąc nie ſłyßą/á ni rozumieią.

14. Aby ſe naplnilo na nich Proroctwij Izayáſſe/řkaucýho: Vſſyma ſlyſſeti budete/ a nebudete rozuměti: a widauce vzřijte/a ne budete widěti.

A przeto wypełnia ſię w nich proroctwo Ezáiaßowe / ktore mowi/Słyßeniem ſłucháć bedziećie / á nie zrozumiećie / y widząc widzieć bedziecie/á nie obaczyćie.

15. Neb geſt zhrublo ſrdce Lidu tohoto/ a vſſyma těžce ſlyſſeli/a oči ſwé zawřeli: aby nikdý očima newiděli/a vſſyma neſlyſſeli/a ſrdcem neſrozuměli / a neobratili ſe/ abych gich nevzdrawil.

Abowiem roſthyło ſerce ludu tego / á vßymá ćießko ſłyßeli / y oczymá ſwemi mrugali/ żeby kiedy oczymá nie oglądáli / y vßymá nie ſłyßeli/á ſercem nie zrozumieli/y nie náwrocili ſie / á ia ich nie vzdrowił.

16. Ale waſſe oči blahoſlawené gſau / nebo widij: y vſſy waſſe/nebo ſlyſſij.

Ale oczy wáße ßczeſliwe ſą iż widzą/y vßy wáße iże ſłyßą.

יג

17 אַמִּין גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּסַגִּיאֵא נְבִיֵּא וְזַדִּיקֵא אֶתְרַגְרַגוּ דְּנֶחְזוּן מֶדֶּם דְּחָזֵין אַנְתּוּן וְלָא חֲזוֹ וּלְמֶשְׁמַע מֶדֶּם דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן וְלָא שְׁמַעוּ׃

Perche io Vi dico in Verita, che molti Profeti & huomini giuſti hanno deſiderato di Veder le coſe che Vedete Voi, e non l'hanno Vedute: e Vdir le coſe che Vdite Voi, e non l'hanno Vdite.

18 אַנְתּוּן דֵּין שְׁמַעוּ מַתְלָא דְּזָרוֹעָא׃

Aſcoltate dunque Voi la ſimilitudine del ſeminatore.

19 כֻּל דְּשָׁמַע מֶלְּתָא דְּמַלְכוּתָא וְלָא מֶסְתַּכַּל בָּהּ אָתֵא בִּישָׁא וְחָטֵף מֶלְּתָא דְּזְרִיעָא בְּלֶבֵּהּ הָנַו הוּ דְּעַל יַד אוּרְחָא אֶזְדְּרַע׃

Chiunque ode la parola del regno, e non la intende, Viene il maligno, e rapiſce cio che era ſtato ſeminato nel ſuo cuore: queſto è quello che fu ſeminato lungo la via.

20 הַו דֵּין דְּעַל שׁוּעָא אֶזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מֶלְּתָא וּבַר שָׁעְתֵהּ בְּחַדּוּתָא מְקַבֵּל לָהּ׃

E quel che fu ſeminato ne luoghi ſaſſoſi, queſto è colui che ode la parola, e ſubito la riceue con allegrezza.

21 לַיְת לָהּ דֵּין עֶקָּרָא בֵּהּ אֶלָּא דְּזַבְנָא הוּ וּמָא דַּהְוָא אוּלְצָנָא אַו רְדוּפְיָא מֶטּוּל מֶלְּתָא עַגַּל מֶתְכְּשֵׁל׃

E non ha radice in ſe ſteſſo, ma è per poco tempo: talmente che ſopraueneudo qualche tribulatione ò perſecutione per conto de la parola, incontinente ſi ſcandaliza.

22 הַו דֵּין דְּבֵית כּוּבֵּא אֶזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מֶלְּתָא וְרֶנְיָא דְּעָלְמָא הָנָא וְטוּעְיַי דְּעוּתְרָא חָנְקִין לָהּ לְמֶלְּתָא וְדַלָּא פֵּאְרָא הָוְיָא׃

Quello che fu ſeminato fra le ſpine, è colui che ode la parola: ma le cure di queſto mondo, e lo ſuiamento de le richezze ſoffocano la parola, e coſi diuiene infruttuoſa.

יג

17 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי רַבִּים נְבִיאִים וְצַדִּיקִים חָפְצוּ לִרְאוֹת אֶת־אֲשֶׁר אַתֶּם רוֹאִים וְלֹא רָאוּ וְלִשְׁמוֹעַ אֲשֶׁר אַתֶּם שׁוֹמְעִים וְלֹא שָׁמֵעוּ׃

Porque de cierto os digo, que muchos prophetas y juſtos deſſearon ver loque voſotros veys; y no lo vieron: y oyr loque voſotros oys, y no lo oyeron.

18 וְאַתֶּם שִׁמְעוּ אֶת־מְשַׁל הַזּוֹרֵעַ׃

Oyd pues voſotros la parabola del que ſiembra.

19 כָּל־אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבַר מַלְכוּת וְלֹא יָבִין בָּא הַשָּׂטָן וְיִטְרֹף אֶת־אֲשֶׁר זָרוּעַ בִּלְבָבוֹ זֶה הוּא אֲשֶׁר נִזְרַע עַל־הַדָּרֶךְ׃

Oyendo qualquiera la Palabra del Reyno, y no entendiendo la, viene él Malo, y arrebata loque fue ſembrado en ſu coraçon. Eſte es el que fue ſembrado junto àl camino.

20 וַאֲשֶׁר נִזְרַע עַל־הַסֶּלַע זֶה הוּא אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדָּבָר וּמִיָּד בְּשִׂמְחָה יִקַּח אוֹתוֹ׃

Y elque fue ſembrado en pedregales, eſte es elque oye la palabra, y luego la recibe con gozo.

21 וְשֹׁרֶשׁ לֹא הָיָה בּוֹ כִּי־אִם לְשָׁעָה יַעֲמֹד וּבְבוֹא הַצָּרָה אוֹ רְדוּף בַּעֲבוּר הַדָּבָר אוֹ פִּתְאוֹם יִכָּשֵׁל׃

Mas no tiene rayz en ſi, antes es temporal: que venida la aflicion, ò la perſecucion por la Palabra, luego ſe offende.

22 וַאֲשֶׁר נִזְרַע בַּקּוֹצִים זֶה הוּא אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדָּבָר וְדַאֲגַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְתוֹעַת הֶהָמוֹן יְחַנֵּק אֶת־הַדָּבָר וּבְלִי פְרִי יִהְיֶה׃

Y el que fué ſembrado en eſpinas, eſte es el que oye la Palabra: mas la congoxa deſte ſiglo, y el enganno de las riquezas ahoga la Palabra, y hazeſe ſin fruto.

ιγ'.

17. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car en verité ie vous di, que pluſieurs Prophetes & iuſtes ont deſiré de voir les choſes que vous voyez, & ne les ont pas veuës: & ouïr les choſes que vous oyez, & ne les ont pas ouïes.

18. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.

Vous donc oyez la ſimilitude du ſemeur.

19. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.

Toute perſonne à qui il aduient d'ouïr la parole du royaume, & qui ne l'entend point, le mauuais vient, & rauit ce qui eſt ſemé au cœur? c'eſt celui qui à receu la ſemence aupres du chemin.

20. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν.

Et celui qui à receu la ſemence ès lieux pierreux, c'eſt celui qui oit la parole, & incontinent la reçoit auec ioye.

21. Οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι. γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.

Mais il n'a point de racine en ſoimeſme, pourtant n'eſt-il qu'à temps: tellement qu'oppreſsion ou perſecution aduenant pour la parole, il eſt incontinent ſcandalizé.

22. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων· καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Et celui qui à receu la ſemence entre les eſpines, c'eſt celui qui oit la parole de Dieu, mais le ſouci de ce monde, & la fallace des richeſſes eſtouffent la parole: & elle deuient infructueuſe.

17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ & iuſti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

For verely I ſay vnto you / that many Prophets / and rigtheous men haue deſired to ſee thoſe things which ye ſee / and haue not ſeene them / and to heare thoſe thinges which ye heare/and haue not heart them.

18. Vos ergo audite parabolam ſeminantis.

Heare ye therefore the parable of the ſower.

19. Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde eius: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt,

Whenſoeuer a man heareth the woorde of the kingdome / and vnderſtandeth it not / the euill one commeth / and catcheth away that which was ſowne in his heart:and this is he which hath receiued the ſeede by the way ſide.

20. Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt: hic eſt qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud.

And hee that receyued ſeede in the ſtonie ground / is he which heareth the word / and incontinently with ioy receyueth it.

21. Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis, facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum, continuò ſcandalizatur.

Yet hath he no roote in him ſelfe/and dureth but a ſeaſon: for aſſoone as tribulation or perſecution commeth becauſe of the worde / by and by he is offended.

22. Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis: hic eſt qui verbum audit, & ſolicitudo ſeculi iſtius & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

And he that receyueth the ſeede among thornes / is he that heareth the worde: but the care of this worlde/and the deceytfulnes of riches chocke the worde / and hee is made vnfruitfull.

17. Warlich ich ſage euch: vil Propheten vnd Gerechten haben begert zu ſehen / das jhr ſehet / vnd habens nicht geſehen / vnnd zu hören / das jr höret / vnd habens nicht gehöret.

Sandelige ſiger ieg eder / Mange Propheter oc Retferdige begerede at ſee / det i ſee / oc ſaae det icke / Oc at høre / det i høre / oc hørde det icke.

18. So höret nun jr diſe Gleichniß von dem Seeman.

Saa høre nu i denne Lignilſe om den Sæmand.

19. Wenn jemand das Wort von dem Reich höret / vnnd nicht verſtehet / ſo kombt der Arge / vnd reiſſet es hin / was da geſeet iſt in ſein hertz / vnd der iſts / der am wege geſeet iſt.

Naar nogen hører Ordet om Riget / oc forſtaar det icke / Da kommer den Onde / oc riſſuer bort / det ſom er ſaat i hans Hierte / Oc det er den / ſom er ſaat hoſſ Veyen.

20. Der aber auff das ſteinichte geſeet iſt / der iſts / Wenn jemand das Wort höret / vnd daſſelbige bald auffnimbt mit freuden.

Men det ſom er ſaat paa Stengrud / er den / Naar ſom nogen hører Ordet / Oc anammer det ſnart met glæde.

21. Aber er hat nicht wurtzeln in jm / ſondern er iſt wetterwendiſch / Wenn ſich trůbſal vnnd verfolgung erhebt vmb des Worts willen / ſo ergert er ſich balde.

Oc hand haffuer icke roed i ſig / Men hand bliffuer ved til en tid. Naar ſom modgang oc forfølgelſe begyndis for Ordens ſkyld / Da forarger hand ſig ſnart.

22. Der aber vnter die Dörnen geſeet iſt / der iſts / wenn jemand das Wort höret / vnd die ſorge diſer Welt / vnd betrug des Reichthumbs / erſtickt das Wort / vnd bringet nicht frucht.

Men det ſom er ſaat blant Torne / er den / Naar ſom nogen hører Ordet / Oc denne Verdens omhyggelighed / oc Rigdoms beſuigelſe / quel Ordet / oc gør icke fruct.

17. Neb zagiſtě prawijm wám / že mnozý Prorocy á Sprawedliwij žádali widěti co wy widijtě / a newiděli: a ſlyſſeti což wy ſlyſſýte / a neſlyſſeli.

Abowiem záprawde wam powiedam / iżwiele Prorokow y ſpráwiedliwych ludzi / żadali widzieć rzeczy ktore widzicie / á nie widzieli / y ſłyſzeć rzeczy kthore ſłyſzycie / á nie ſłyſzeli.

18. Protož wy ſlyſſte podobenſtwij rozſewače.

Wy tedy ſłuchayćie podobieńſtwá onego rośiewce.

19. Každý kdož ſlyſſý Slowo Králowſtwij a nerozumj / přicházý Zlý y vchwacuge to což geſt wſáto w ſrdce geho: Toť geſt ten kterýž podlě ceſty wſát geſt.

Kiedykolwiek kto ſłyſzy ſłowo o onym Kroleſtwie / a nie rozumie / przychodzi on zły / y gwałtem bierze tho co ieſt wśiano w ſercu iego / á tenci ieſt ktory przy drodze naśienie przyiął.

20. Ale který na ſkalně zemi wſát geſt: Ten geſt kterýž ſlyſſý Slowo / a hned s radoſtij přigijmá ge.

A ten kthory ná opoczyſtych mieyſcách naśienie przyiął / tenci ieſt ktory ſłucha ſłowá y zárázem ie z radośćią przyimuie.

21. A nemá w ſobě kořene / ale geſt čaſný: a když přigde zarmaucenij a protiwenſtwij pro Slowo / y hned ſe pohorſſý.

Ale nie ma korzenia w ſobie / owſzem docześny ieſt / A gdy przyidzie vtrapienie abo prześládowánie dla ſłowá / wnet ſie gorſzy.

22. Ale kdož geſt wſát mezy trnij / ten gť kterýž ſlyſſý Slowo Božij / než že pečowánij tohoto Swěta / a oklamánij Zbožij / vduſſuge Slowo / y býwá včiněno bez vžitku.

A on kthory w ćierniu naśienie przyiął / ieſtci ten ktory ſłucha ſłowá / ále fraſunek wieku tego / y záwodzenie bogactw záduſza ſłowo / y ſtawa ſie nie pożyteczne.

יג

23 הַו דֵּין דְּעַל אַרְעָא טַבְתָּא אֶזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מֶלְּתִי וּמֶסְתַּכַּל וְיָהֵב פֵּאַרָא וְעָבֵד אִית דִּמְאָא וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דִּתְלָתִין׃

Ma quello che fu ſeminato ne la buona terra, è colui che ode la parola, & intendela, cioè, colui che fruttifica: e l'vno fa cento. l'altro ſeſſanta, e l'altro trenta.

24 אַחֲרִנָא מַתְלָא אַמְתֶּל לְהוֹן וֶאמַר דַּמְיָא מ מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא דִּזְרַע זַרְעָא טָבָא ב בַּקְרִיתֵהּ׃

Vn'altra ſimilitudine propoſe loro dicendo, Il regno de cieli è aſſimigliato ad vno huomo, che haueua ſeminato buon ſeme nel ſuo campo.

25 וְכַד דַּמְכוּ אֱנָשָׁא אֶתָא בְּעֶל־דְּבָבֵהּ וְזָרַע זִיוָנָא בֵּינָת חִטֵּא וַאֲזַל׃

Ma mentre che gli huomini dormiuano, venne il ſuo nimico, e ſeminò de la zizania fra'l grano, & andoſſene via.

26 כַּד דֵּין יְעָא עֶסְבָּא וַעֲבַד פֵּאַרָא הָיְדֵין א אֶתְחְזִיו אַף זִיוָנָא׃

E quando l'herba hebbe germinato, e fatto frutto, allora apparuero ancor le zizanie.

27 וְקָרְבוּ עַבְדַוְהִי דְּמָרֵא בַיְתָא וֶאמַרוּ לֵהּ מָרַן לַו זַרְעָא טָבָא זְרַעְתְּ בַּקְרִיתָךְ מֶן אַיְמֶכָא אִית בָּהּ זִיוָנָא׃

La onde i ſeruitori del padre de la famiglia vennero, e diſſerli, Padrone, non ſeminaſti tu buon ſeme nel tuo campo? Donde ha egli dunque le zizanie?

28 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן גַּבְרָא בְּעֶל־דְּבָבָא עֲבַד הָדָא אָמְרִין לֵהּ עַבְדַוְהִי צָבֵא אַנְתְּ נֵאזַל נְגַבֵּא אֶנּוּן׃

Et egli diſſe loro, Vn huomo nimico ha fatto queſto. E i ſeruitori gli diſſero, Vuoi tu dunque che noi andiamo à coglierle.

29 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן ה דַּלְמָא כַּד מְגַבֵּא אַנְתּוּן זִיוָנָא תְעַקְרוּן עַמְהוֹן אַף חִטֵּא׃

Et egli diſſe, Non: accioche talora cogliendo le zizanie, voi non iſuelliate inſieme con eſſe il grano.

יג

23 אַךְ אֲשֶׁר עַל־אֶרֶץ הַטּוֹבָה נִזְרַע זֶה הוּא אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדָּבָר וּמֵבִין וּמֵבִיא וְעוֹשֶׂה פְּרִי זֶה מֵאָה וְזֶה שִׁשִּׁים וְזֶה שְׁלֹשִׁים׃

Mas el que fuè ſombrado en buena tierra, eſte es el que oye y entiende la Palabra, y el que lleua el fruto: y lleua vno à ciento, y otro à ſeſenta, y otro à treynta.

24 גַּם מָשָׁל אַחֵר שָׂם לִפְנֵיהֶם לֵאמֹר נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם הַזּוֹרֵעַ זֶרַע טוֹב בְּשָׂדֵהוּ׃

Otra parabola les propuſo, diciendo, El Reyno de los cielos es ſemejante àl hombre que ſiembra buena ſimiente en ſu haça.

25 וְכַאֲשֶׁר יָשְׁנוּ הָאֲנָשִׁים בָּא אוֹיְבוֹ וַיִּזְרַע חָרוּל בֵּין הַחִטִּים וַיֵּלַךְ׃

Mas durmiendo los hombres, vino ſu enemigo, y ſembró Zizania entre el trigo y fueſe.

26 וְכַאֲשֶׁר דָּשָׁא הַדֶּשֶׁא וּפְרִי עָשָׂה אָז נִרְאוּ גַּם הַחֲרוּלִים׃

Y como la yerua ſalió, y hizo fruto entonces la zizania pareció tambien.

27 וַיִּקְרְבוּ עַבְדֵי בַּעַל הַבַּיִת וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנִי הֲלֹא זֶרַע טוֹב זָרַעְתָּ בְּשָׂדְךָ וּמֵאַיִן הַחֲרוּלִים בּוֹ׃

Y llegandoſe los ſieruos del padre de la familia, dixeronle, Sennor, no ſembraſte buena ſimiente en tu haça? Pues dedonde tiene zizania?

28 וַיֹּאמֶר לָהֶם אָדָם בְּלִיַּעַל עָשָׂה הַזֹּאת וַעֲבָדִים אָמְרוּ לוֹ אִם תִּרְצֶה נֵלֵךְ וְנֶאֱסֹף אוֹתָם׃

Y el les dixo, El enemigo hombre ha hecho eſto. Y los ſiervos le dixeron, Pues quieres que vamos y la cojamos?

29 וַיֹּאמֶר לֹא פֶּן תְּאַסְפוּ אֶת־חֲרוּלִים וְתִתְּשׁוּ יַחְדָּו אִתָּם אֶת־הַחִטִּים׃

Y el dixo, No: porque cogiendo la zizania, no arranqueys tambien con ella el trigo.

ιγ'.

23. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιὼν, ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

Mais celui qui à receu la ſemence en bonne terre, c'eſt celui qui oit la parole, & qui l'entend: aſſauoir celui qui porte & produit fruict, l'vn cent pour vn, l'autre ſoixante pour vn, & l'autre trente pour vn.

24. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

Il leur propoſa vne autre ſimilitude, diſant, le royaume des cieux reſſemble à vn homme qui à ſemé bonne ſemence en ſon champ.

25. Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.

Mais pendant que les hommes dormoyent, ſon ennemi eſt venu, qui à ſemé de l'yuroye parmi le bled, puis s'en eſt allé.

26. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.

Et apres que la ſemence fut venue en herbe, & eût produit du fruict, alors auſsi s'apparut l'yuroye.

27. Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια;

Adonc les ſeruiteurs du pere de famille eſtans venus vers lui, lui ont dit, Seigneur, n'as-tu pas ſemé bonne ſemence en ton champ? d'ou vient donc qu'il y à de l'yuroye?

28. Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;

Mais il leur dit, C'eſt l'ennemi qui à fait cela. Et les ſeruiteurs lui reſpondirent, Veux-tu donc, que nous y allions, & cueillions l'yuroye?

29 Ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

Et il leur dit, Non: qu'il n'aduiene, qu'en cueillant l'yuroye, vous arrachiez le bled quant & quant.

CAP. XIII.

23. Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt: hic eſt qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum, aliud verò triceſimū.

But hee that receyueth the ſeede in the good ground / is he that heareth the worde / and vnderſtandeth it / which alſo beareth fruite/and bringeth foorth/ ſome an hundreth folde / ſome ſixtie folde/ and ſome thirtie folde.

24. Aliam parabolam propoſuit illis, dicens, Simile factum eſt regnum cælorum homini qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.

And other parable put hee forth vnto them / ſaying / The kingdome of heauen is like vnto a man which ſowed good ſeede in his fielde.

25. Cùm autem dormirent homines, vênit inimicus eius, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit.

But while men ſlept / there came his enemie/ and ſowed tares among the wheat / and went his way.

26. Cum autem creviſſet herba, & fructum feciſſet: tunc apparuerunt & zizania.

And when the blade was ſprong vp/and brought fort fruite / then appeared the tares alſo.

27. Accedentes autem ſervi patris familias, dixerunt ei, Domine, nónne bonum ſemē ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

Then came the ſeruantes of the houſeholder/ and ſaid vnto him / Maſter/ ſowedſt not thou good ſeede in thy fielde/ from whence then hath it tares?

28. Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis imus, & colligimus ea?

And he ſaide to them/the enuious man hath done this. Then the ſeruants ſaid vnto him / Wilt thou then that we go and gather them vp?

29. Et ait, Non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.

But he ſaide / Nay / leſt while ye go about to gather the tares / ye plucke vp alſo with them the wheate.

Das XIII. Capitel.

23. Der aber in das gute Land geſeet iſt / der iſts / Wenn jemand das Wort höret/vnd verſtehet es/vnd den auch frucht bringet / Vnnd etlicher tregt hundertfeltig/etlicher aber ſechtzigfeltig/etlicher dreiſſigfeltig.

Men det ſom er ſaat i god Jord / er den / Naar ſom nogen hører Ordet / Oc forſtaar det / oc gør end ocſaa fruct/ Oc noget bær hundrede folt / noget tryſinds tiue folt / noget trediue folt.

24. Er leget jhnen ein ander Gleichniß für / vnd ſprach: Das Himelreich iſt gleich einem Menſchen / der guten Samen auff ſeinen acker ſeet.

Hand lagde den en anden Lignelſe faare / oc ſagde: Himmerigis rige lignis ved it Menniſke ſom ſaade god Sæd i ſin Ager.

25. Da aber die Leute ſchlieffen / kam ſein Feind/ vñ ſeete vnkraut zwiſchen den Weitzen / vnnd gieng davon.

Oc der Folckene ſoffue / kom hans Fiende / oc ſaade Klinte blant Hueden / oc gick bort.

26. Da nun das Kraut wuchß / vnd frucht bracht / da fand ſich auch das vnkraut.

Der Sæden voxte nu / oc bar Fruct / Da ſyntes ocſaa Klinten.

27. Da tratten die Knechte zu dem Haußvater / vnnd ſprachen: Herr haſt du nicht guten Samen auff deinen Acker geſeet? Woher hat er denn das Vnkraut?

Da ginge Tienerne til Hoſbonden / oc ſagde/ Herre/ Saade du icke god Sæd i din Ager? Huor aff haffuer hand da Klinten?

28. Er ſprach zu jhnen: Das hat der Feind gethan. Da ſprachen die Knechte: Wilt du denn/ daß wir hingehen/ vnd es außgetten?

Hand ſagde til dem / Det haffuer Fienden giort. Da ſagde Tienerne / Vilt du da/ at wi ſkulle gaa bort/ oc luge dem aff?

29. Er ſprach: Nein/ auff daß jhr nicht zugleich den Weitzen mit außrauffet/ ſo jr das vnkraut außgettet.

Hand ſagde / Ney / Paa det i ſkulle icke tel lige røcke Hueden op met / der ſom i luge Klinten aff.

Kapitola XIII.

23. Ale kdož w dobrů zemi wſát geſt/ten geſt/kterýž ſlyſſý Slowo a rozumij/a vžitek neſe y činij/někteřé zagiſté Stý/ a giné Sſedeſátý / giné pak Třidcátý.

On záſie kthory ná dobrey ziemi przijał naſienie tenći ieſt kthory ſłucha ſłowá y rozumie / á tenći owoc przynoſi/y czyni ieden tyle ſtokroć/drugi záś tyle ſześćdzieſiatkroć/á drugi tyle trzydzieści kroć.

24. Giné podobenſtwij powěděl gim/řka: Podobno včiněno geſt Králowſtwj Nebeſké Człowěku/kterýž naſýl dobrého Semene na poli ſwém.

Drugie podobieńſtwo powiedział im/mowiąc/Przypodobáne ieſth Kroleſtwo niebieſkie człowiekowi kthory śiał dobre naśienie na roli ſwoiey.

25. A když zeſnuli Lidé / přiſſel nepřijtel geho/a naſýl kaukole mezy Pſſenicy/a odſſel.

A gdy ludzie ſpáli / przyſzedł nieprzyiaciel iego / y náśiał kąkolu miedzy pſzenicą / y poſzedł precz.

26. Když pak wzroſtla bylina/a vžitek včinila / tehdy ſe vkázal y Kaukol.

A gdy wſchodziłá trawá y owoc czyniłá/tedy ſię pokazał y kąkol.

27. Protož přiſtaupiwſſe Služebnijcy Hoſpodářowi/ řekli gemu: Pane/wſſak ſy dobrého ſemene naſýl na twém Poli: kdež ſe geſt pak wzal Kaukol?

A przyſtąpiwſzy ſłudzy goſpodárſcy/rzekli mu / Pánie/izaś ty nie śiáł dobrego naśienia ná roli thwoiey? Z kąd tedy kąkol ma?

28. Y řekl gim: Nepřijtel Człowěk to včinil. Služebnijcy pak řekli gemu: Chceſſli/ půgdeme a wytrhámegey?

A on rzekł im / Nieprzyiáciel człowiek tho vczynił: A rzekli ſłudzy do niego/A chceſzże thedy ábyſmy ſzli y pozbieráli gi?

29. Y řekl: Ne/abyſſte ſnad trhagijce Kaukol / ſpolu s nimi newytrhali y Pſſenice.

A on rzekł / Nie byście ſnać zbieráiąc kąkol nie wykorzenili záraz z nim y pſzenice.

יג

30 שְׁבוּקוּ רָבְיָן תַּרְוֵיהוֹן אַכְחְדָא עַד־מָא לַחְצָדָא וּבְזַבְנָא דַחְצָדָא אָמַר אֶנָא לַחָצוֹדֵא גַּבּוֹ לוּקְדַם זִיזָנֵא וְאֶסוּר אֶנּוּן מָא מֵאסָרְיָתָא דְּנֵאקְדוּן חִטֵּא דֵּין כַּנֵּשׁוּ אֶנּוּן לְאוֹצְרַי׃

Laſſate creſcere tutte due inſieme, infin à la mietitura, e al tempo de la mietitura dirò à i mietitori, Cogliete primamente le zizanie, e legatele in faſcetti per abbruciarle, e raccogliete il grano nel mio granaro.

31 אַחְרִינָא מַתְלָא אַמְתֵל לְהוֹן וֶאמַר דַּמְיָא מ מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְפֶרְדְּתָא דְחַרְדְּלָא דַּנְסַב גַּבְרָא וַזְרָעָהּ בַּקְרִיתֵהּ׃

Vnaltra ſimilitudine propoſe loro dicendo, Il regno de cieli è ſimile à vn grano di ſenape, che vn huomo preſe, e ſeminò nel ſuo campo.

32 וְהִי זְעוּרְיָא הִי מֶן כֻּלְּהֵין זַרְעוּנָא מָא דֵּין דִּרְבַת רַבָּא הִי מֶן כֻּלְּהוֹן יַרְקוּנֵא וְהָוְיָא אִילָנָא אַיְךְ דְּתֵאתֵא פָּרַחְתָּא דַּשְׁמַיָּא תְּקֵן בְּסַוְכַיָּהּ׃

Ilquale è ben il minore di tutti i ſemi: ma poi ch'egli è creſciuto, è maggior de l'altre piante, e diuiene arboro: in tal modo che gli vccelli del cielo vengono, e fanno i nidi ne ſuoi rami.

33 אַחְרִינָא מַתְלָא אֲמַר לְהוֹן דַּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לַחְמִירָא הַו דְּשֶׁקְלַת אַנְתְּתָא טַמְרַת בִּתְלָת סָאִין דְּקַמְחָא עַד־מָא דְּכֻלֵּהּ חְמַע׃

Vnaltra ſimilitudine diſſe loro, cioè, Il regno de cieli è ſimile al fermento, ilquale vna donna piglia, e miſe dentro à tre miſure di farina, in fin à tanto che ſia tutto lieuitato.

34 הָלֵין כֻּלְּהֵין מַלֵּל יֵשׁוּע בְּפֶלְאָתָא לְכֶנְשָׁא וּדְלָא פֶלְאָתָא לָא מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן׃

Tutte queſte coſe parlò I E S V *à le turbe per ſimilitudini, a ſenza ſimilitudini non parlaua loro.*

יג

30 הַנִּיחוּ לִגְדּוֹל אֶת־שְׁנֵיהֶם עַל הַקָּצִיר וּבְעֵת קָצִיר אוֹמַר לַקֹּצְרִים אִסְפוּ בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־חֲרוּלִים וְקִשְׁרוּ אוֹתָם לִצְרוֹרוֹת לְהַשְׂרֵף אוֹתָם וְאֶת־הַחִטִּים אִסְפוּ לִי לְגָרְנִי׃

Dexad crecer juntamente lo vno y lo otro haſta la ſiega, y àl tiempo de la ſiega yo dire à los ſegadores, Coged primero la zizania, y ataldae en manojos para quemar la: mas el trigo allegaldo en mi alholi.

31 עוֹד אַחֵר מָשָׁל שָׂם לִפְנֵיהֶם לֵאמֹר נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְגַרְעִין חַרְדָּל אֲשֶׁר לְקָחוֹ אָדָם וַיִּזְרַע בְּשָׂדֵהוּ׃

Otra parabola les propuſo, diziendo, El Reyno de los cielos es ſemejante àl grano de moſtaza, que tomandolo alguno lo ſembró en ſu haça.

32 וְהוּא קָטוֹן מִכֹּל זְרָעִים וְכַאֲשֶׁר יִגְדּוֹל גָּדוֹל מִכָּל־עֲשָׂבוֹת הוּא וְיִהְיֶה עֵץ אֲשֶׁר יָבוֹאוּ גַּם עוֹף הַשָּׁמַיִם וְקִנְּנוּ בִּסְעִפּוֹתָיו׃

Elqual à la verdad es el mas pequenno de todas las ſimientes: mas quando hà crecido, es el mayor de todas las hortalizas: y hazeſe arbol que vienen las aues del cielo y hazen nidos en ſus ramas.

33 עוֹד מָשָׁל אַחֵר דִּבֵּר אֲלֵיהֶם נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְחָמֵץ אֲשֶׁר תִּקָּחֵנּוּ אִשָּׁה וְתַטְמִנֶּה אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת עַד־כִּי יֶחְמַץ כֻּלּוֹ׃

Otra parabola les dixo, El reyno de los cielos es ſemejante à la leuadura, que tomandola la muger, la eſconde en tres medidas de harina, haſta que todo ſe leude.

34 כָּל אֵלֶּה דִּבֵּר יֵשׁוּעַ בִּמְשָׁלִים אֶל הָעָם וּבְלִי מְשָׁלִים לֹא דִּבֵּר אֲלֵיהֶם׃

Todo eſto habló Ieſus por parabolas à las compannas: Y nada les habló ſin parabolas.

ιγ'.

30. Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Laiſſez-les croiſtre tous deux enſemble, iuſques à la moiſſon: & en la ſaiſon de la moiſſon, ie dirai aux moiſſonneurs, Cueilez premiemerent ſyuroye, & la liez en faiſſeaux pour la bruſler: mais aſſemblez le bled en mon grenier.

31. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

Il leur propoſa vne autre ſimilitude, diſant, Le royaume des cieux eſt ſemblable au grain de ſemence de mouſtarde, que quelcun à prins & ſemé en ſon champ.

32. Ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί· καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Qui eſt bien la plus petite de toutes les ſemences: mais quand il eſt creu, il eſt plus grand que les autres herbes, & deuient arbre: tellement que les oiſeaux du ciel y vienent, & font leur nids en ſes branches.

33. Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Il leur dit vne autre ſimilitude, Le royaume des cieux eſt ſemblable au leuain q'vne femme prend, & met parmi trois meſures de farine, iuſques à ce qu'elle ſoit toute leuee.

34. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς.

Toutes ces choſes dit Ieſus aux troupes en ſimilitudes, & ne parloit point à eux ſans ſimilitude.

CAP. XIII.

30. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem: & in tempore meſſis dicam meſſoribus, Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

Let both growe together vntill the harueſt/ and in time of harueſt I will ſay to the reapers/ Gather ye firſt the tares/ and bind them in ſheaues to burne them: but gather the wheat into my barne.

31. Aliam parabolam propoſuit eis, dicens, Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo.

An other Parable hee put forth vnto them/ ſaying/ The kingdome of heauen is like vnto a graine of muſtarde ſeede/ which a man taketh and ſoweth in his field:

32. Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cum autem creverit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

Which in deede is the leaſt of all ſeedes: but when it is growne/ it is the greateſt among herbes/ and it is a tree/ ſo that the birds of heauen come and build in the branches thereof.

33. Aliam parabolam locutus eſt eis. Simile eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.

Another parable ſpake hee to them/ The kingdome of heauen is like vnto leauen/ which a woman taketh and hideth in three peckes of meale/ till all be leauened.

34. Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas: & ſine parabolis non loquebatur eis:

All theſe things ſpake Ieſus vnto the multitude in parables/ and without parables ſpake he not to them.

Das XIII. Capitel.

30. Laſſets beides miteinander wachſen/ biß zu der Erndte/ vnnd vmb der Erndte zeit/ wil ich zu den Schnittern ſagen: Sammlet zuvor das vnkraut/ vnd bindet es in Bündlein daß man es verbrenne/ Aber den Weitzen ſammlet mir inn meine Scheuren.

Lader dem baade voxe tilſammen/ indtil Høſten. Oc naar det er tid at høſte/ vil ieg ſige til Høſtfolcket/ Sancker først Klinten tilſammen/ oc binder dem vdi Knippe/ at mand kand opbrende dem/ Men ſamler mig Hueden ind i min Lade.

31. Ein ander Gleichniß leget er jhnen für/ vnnd ſprach: Das Himmelreich iſt gleich einem Senffkorn/ das ein Menſch nam/ vnd ſeets auff ſeinen Acker.

Hand lagde dem en anden Lignilſe faare/ oc ſagde/ Himmerigis rige lignis ved it Seneps korn ſom it Menniſke tog/ oc ſaade/ i ſin Ager.

32. Welches das kleineſt iſt vnter allem Samen/ Wenn es aber erwechſt/ ſo iſt es das gröſeſt vnter dem Kol/ vnd wirdt ein Baum/ das die Vögel vnter dem Himmel kommen/ vnd wonen vnter ſeinen Zweigen.

Huilcket er minſt blant al Sæd/ Men naar det voxer op/ da er det ſtørſt blant Kaalen/ oc bliffuer it Træ/ at Fulene vnder Himmelen komme/ oc bo blant grenene der paa.

33. Ein ander Gleichnis redet er zu jnen: Das Himmelreich iſt einem Sauerteig gleich/ den ein Weib nam/ vnd vermenget jhn vnter drey Scheffel Mehls/ biß daß es gar durchſeuert ward.

Hand ſagde dem en anden Lignelſe. Himmerigis rige lignis ved en Surdey/ huilcken en Quinde tog/ oc blandede hannem i tre ſkepper Meel/ indtil det bleff aldelis ſured igennem.

34. Solchs alles redet Jeſus durch Gleichniſſe zu dem Volck/ vnd ohn Gleichniſſe redet er nicht zu jhnen.

Iheſus talede dette altſammen til Folcket ved Lignelſer/ oc vden Lignelſer talede hand inted til dem.

Kapitola XIII.

30. Nechtež ať obě ſpolu roſte až do žně: a w čas žně díjm žencuom: Wytrhaytež nayprw kaukol / a ſwažtež gey w ſnopky k ſpalenij / ale Pſſenicy ſhromaždte do mé Stodoly.

Dopuśćcie oboygu ſpołu rośc áż do żniwá / á czáſu żniwá rzekę żeńcom/ Zbierzcie pierwey kąkol/ á zwiążcie gi w ſnopki ku ſpaleniu á pſzenicę zgromadźcie do gumná moiego.

31. Opět giné podobenſtwij propowěděl gim/ řka: Podobno geſt Králowſtwij Nebeſké Zrnu horčičnému / kteréž wzaw Člowěk/ wſýl na ſwém poli.

Drugie podobieńſthwo powiedział im mowiąc / Podobne ieſt króleſtwo niebieſkie ziarnu gorczycznemu / ktore wziąwſzy człowiek/ wśiáłná roli ſwoiey.

32. Kteréžto zagiſté naymenſſý geſt mezy wſſemi Semeny. A když wzroſte / wětſſý geſt wſſech bylin/ a býwá Strom/ tak že Ptácy powětrnij přiletijce/ hnijzdij ſe na geho Ratoleſtech.

Kthore namnieyſzeć ieſt ze wſzego náśienia/ ale kiedy vrośćie nawięczſze ieſt ze wſzech iarzyn / y ſtawa ſie drzewem/ thak iż przychodzą ptacy niebieſcy y gniazda ſwe czynią na gáłązkách iego.

33. Giné podobenſtwij mluwil gim / řka: Podobno gſt Králowſtwij Nebeſké Kwaſu / kterýžto wzawſſy žena/ ſkryla we třech měřicých mauky/ až zkyſalo wſſecko.

Drugie podobieńſtwo powiedział im mowiąc / Podobne ieſt króleſtwo niebieſkie kwáſowi/ kthory wziąwſzy niewiáſthá / zákryłá we trzy miáry mąki/ áż wſzytká ſkwáśniáłá.

34. Tyto wſſeckny wěcy mluwil Gežijš w podobenſtwijch k Zaſtupům / a bez podobenſtwij nic gim nemluwil.

Ty wſzytki rzeczy mowił Jezus przez podobieńſthwá onemu zgromadzeniu ludu / á krom podobieńſtwá nic im nie mowił.

יג

35 אֵיךְ דְּנִתְמַלֵּא מֶדֶּם ד
דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא
דְּאָמַר אֶפְתַּח פּוּמִי ב
בְּמַתְלָא וְאַבַּע כַּסְיָתָא
דְּמִן קֳדָם תַּרְמִיתֵהּ ד
דְּעָלְמָא׃

Accioche ſ'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Propheta, che dice, Io aprirò la mia bocca in ſimilitudini, pronunciarò le coſe che ſono ſtate occulte fin da la fondation del mondo.

36 הָיְדֵין שְׁבַק יֵשׁוּעַ ל
לְכֶנְשָׁא וְאָתָא לְבַיְתָא
וַקְרֵבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
וְאָמְרִין לֵהּ פַּשֵּׁק לַן מ
מַתְלָא הַו דְּזִיזָנָא
דְּקְרִיתָא׃

Allor IESV laſſate le turbe, venne à caſa, e i ſuoi diſcepoli ſe ne vennero à lui, e diſſero, Dichiaraci la ſimilitudine de le zizanie del campo.

37 הוּ דֵּין עֲנָא וְאָמַר
לְהוֹן הַו דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא
אִיתַוְהִי בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Il quale riſpondendo, diſſe loro, Colui che ſeminò il buon ſeme, è il Figliuol de l'huomo.

38 וַקְרִיתָא אִיתֵיהּ
עָלְמָא זַרְעָא דֵּין טָבָא
בְּנַיְהוֹן אֶנּוּן דְּמַלְכוּתָא
זִיזָנֵא דֵּין אִיתַיְהוֹן בְּנַוְהִי
דְּבִישָׁא׃

E il campo, è il mondo. Il buon ſeme. ſono i figliuoli del regno: e le zizanie ſono i figliuoli del maligno.

39 בְּעֵל־דְּבָבָא דֵּין
דְּזָרַע אֶנּוּן אִיתַוְהִי סָטָנָא
חֲצָדָא דֵּין אִיתַוְהִי שׁוּלָמֵהּ
דְּעָלְמָא חֲצוֹדֵא דֵּין
מַלְאֲכֵא׃

E il nimico che le ſeminò, è il Diauolo. La mietitura, è la fine del mondo: e i mietitori, ſono gli Angeli.

40 אֵיכַנָּא הָכִיל דְּמֶתְגַּבֵּין
זִיזָנָא וְיֶקְדִין בְּנוּרָא הָכַנָּא
יֶהְוֵא בְּשׁוּלָמֵהּ דְּעָלְמָא
הָנָא׃

Si come dunque ſi colgono le Zizanie & abbruſcianſi col fuoco: coſi ſarà ne la fine di queſto ſecolo.

41 יְשַׁדַּר בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
מַלְאֲכוֹהִי וְנַגְבּוּן מֶן מַל
מַלְכוּתֵהּ כֻּלְּהוֹן מַכְשׁוּלֵא
וְכֻלְּהוֹן עָבְדֵי עַוְלָא׃

Il Figliuol de l'huomo mandarà i ſuoi Angeli, che raccoglieranno del regno ſuo tutti gli ſcandali, e quelli che operano l'iniquità.

יג

35 לְהִמָּלֵא אֲשֶׁר נֶאֱמַר בַּנָּבִיא
לֵאמֹר אֶפְתַּח בְּמָשָׁל פִּי אַבִּיעַ
חִידוֹת מִנֵּי קֶדֶם׃

Paraque ſe cumplieſſe lo que fué dicho por el Propheta, que dixo, Abriré en parabolas mi boca: regoldaré coſas eſcondidas deſde la fundacion del mundo.

36 וַיַּעֲזֹב יֵשׁוּעַ אֶת־הָעָם
וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו
לֵאמֹר פָּרֵשׁ לָנוּ אֶת־מְשַׁל
חֲרוּלֵי הַשָּׂדֶה׃

Entonces, embiadas las compannas, Ieſus ſe vino à caſa: Y llegandoſe à el ſus diſcipulos, dixeronle: Declaranos la parabola de la zizania de la haça.

37 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזּוֹרֵעַ
זֶרַע טוֹב יֵשׁ הוּא בֶּן־הָאָדָם׃

Y reſpondiendo el, dixo les, El que ſiembra buena ſimiente es el Hijo de hombre.

38 וְהַשָּׂדֶה הוּא הָעוֹלָם וְזֶרַע
הַטּוֹב הֵמָּה בְּנֵי מַלְכוּת וְהַחֲרוּלִים
בְּנֵי בְלִיַּעַל הֵמָּה׃

Y la haça es el mundo. Y la buena ſimiente, eſtos ſon los hijos del Reyno. Y la zizania ſon los hijos del Malo.

39 וְאוֹיֵב אֲשֶׁר זָרַע אוֹתָם הוּא
הַשָּׂטָן וְהַקָּצִיר תַּכְלִית הָעוֹלָם הִיא
וְקוֹצְרִים הֵם הַמַּלְאָכִים׃

Y el enemigo que la ſembró, es el diablo. Y la ſiega es la fin del mundo. Y los ſegadores ſon los Angeles.

40 וְכַאֲשֶׁר נֶאֶסְפוּ חֲרוּלִים
וּבָאֵשׁ נִשְׂרָפוּ כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית
הָעוֹלָם הַזֶּה׃

De manera que como es cogida la zizania, y quemada à fuego, anſi ſerá en la fin deſte ſiglo.

41 כִּי־יִשְׁלַח בֶּן־הָאָדָם אֶת־
מַלְאָכָיו וְיֶאֶסְפוּ מִמַּלְכוּתוֹ כָּל־
מִכְשׁוֹלִים וְכָל פֹּעֲלֵי עָוֶל׃

Embiará el Hijo del hombre ſus Angeles, y cogeran de ſu Reyno todos los eſtoruos, y los que hazen iniquidad.

ιγʹ.

35. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Afin que fuſt accompli ce dont auoit eſté parlé par le Prophete, diſant, I'ouurirai ma bouche en ſimilitudes: ie deſgorgerai les choſes qui ont eſté cachees dés la fondation du monde.

36. Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς, καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.

Adonc Ieſus ayant laiſſé les troupes, vint à la maiſon, & ſes diſciples vindrent à lui, diſans, Declare-nous la ſimilitude de l'yuroye du champ.

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Lequel reſpondant leur dit, Celui qui ſeme la bonne ſemence eſt le Fils de l'homme.

38. Ὁ δὲ ἀγρός, ἔστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνια, εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

Et le champ eſt le monde. La bonne ſeméce, ce ſont les enfans du royaume. L'yuroye, ce ſont les enfans du mauuais.

39. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἔστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστι· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί εἰσιν.

Et l'ennemi qui l'a ſemee, c'eſt le diable. La moiſſon, c'eſt la fin du mõde. Et les moiſſonneurs ſont les Anges.

40. Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Tout ainſi donc qu'on cueille l'yuroye, & qu'on la bruſle au feu, ainſi ſera-il en la fin de ce monde.

41. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.

Le Fils de l'homme enuoyera ſes Anges, qui cueilliront de ſon royaume tous les ſcandales, & ceux qui font iniquité.

35. Vt impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

That it might be fulfilled / which was ſpoken by the Prophet / ſaying / I will open my mouth in parables / and will vtter the things which haue bene kept ſecrete from de foundation of the world.

36. Tunc dimiſſis turbis vênit in domum: & acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes, Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.

Then ſend Jeſus the multitude away / and went into the houſe. And his diſciples came vnto him / ſaying / Declare vnto vs the parable of the tares of the field.

37. Qui reſpondens ait illis, Qui ſeminat bonum ſemen: eſt filius hominis.

Then anſwered he / and ſaid to them / He that ſoweth the good ſeede / is the Sonne of man.

38. Ager autem: eſt mundus. Bonum verò ſemen: hi ſunt filii regni. Zizania autem: filii ſunt nequam.

And the field is the worlde / and the good ſeede / they are the children of the kingdome / and the tares are the children of the wicked.

39. Inimicus autem qui ſeminavit ea: eſt diabolus. Meſſis verò: conſummatio ſeculi eſt, Meſſores autem: angeli ſunt.

And the enemy that ſoweth them / is the deuill / and the harueſt is the ende of the worlde / and the reapers be the Angels.

40. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in cõſummatione ſeculi.

As then the tares are gathered and burned in the fire / ſo ſhall it bee in the ende of this world.

41. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem.

The Sonne of man ſhall ſende forth his Angels / and they ſhall gather out of his kingdome al things that offend / and them which do inquitie.

35. Auff daß erfüllet würde / das geſagt iſt durch den Propheten / der da ſpricht: Ich wil meinen mund auffthun in Gleichniſſen / vnnd will außſprechen die heimligkeit von anfang der Welt.

At det ſkulde fuldkommes / ſom er ſagd ved Propheten / ſom ſiger / Jeg vil oplade min mund i Lignelſer / oc vdſige Hemmelige ting fra Verdens begyndelſe.

36. Da ließ Jeſus das Volck von ſich / vnd kam heim. Vnd ſeine Jünger tratten zu jhm / vnnd ſprachen: Deute vns dieſe gleichniſſe vom Vnkraut auff dem Acker.

Da forlod Jheſus Folcket fra ſig / ock kom hiem. Oc hans Diſciple ginge til hannem / oc ſagde / Forklare oſſ den Lignelſe om Klinten paa ageren.

37. Er antwort / vnd ſprach zu jnen: Des Menſchen Son iſts / der da guten Samen ſeet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / Det er Menniſkens Søn / ſom ſaar god Sæd.

38. Der Acker iſt die Welt. Der gute Same ſind die Kinder des Reichs. Das vnkraut / ſind die Kinder der boßheit.

Ageren er Verden. Den gode Sæd / ere Rigens børn. Klinten ere ondſkaffs Børn.

39. Der feind der ſie ſeet / iſt der teuffel. Die Erndte / iſt das Ende der Welt. Die Schnitter ſind die Engel.

Fienden ſom dem ſaade / er Dieffuelen. Høſten / er Verdens ende. Høſt folcket / ere Englene.

40. Gleich wie man nun das Vnkraut außgettet / vnnd mit feuer verbrennet / ſo wirds auch am ende diſer Welt gehen.

Lige ſom mand luger nu Klinten aff / oc opbrender met Ild / Saa ſkal det oc ſke i denne Verdens ende.

41. Des Menſchen Son wirdt ſeine Engel ſenden / vnd ſie werden ſamlen auß ſeinem Reich alle Ergerniſſe. Vnd die da vnrecht thun.

Menniſkens Søn ſkal vdſende ſine Engle / Oc de ſkulle ſancke aff hans Rige alle Forargelſer / oc dem ſom gøre wret.

35. Aby ſe naplnilo / cožpowědijno ſkrze Proroka / kterýž dij: Otewru w podobenſtwijch Vſta má / wyprawowati budu ſkryté wěcy od vſtanowenij Swěta.

Aby ſie wypełniło tho co ieſt rzeczono przez Proroká mowiącego / Otworze vſthá moie w podobieńſtwách / y opowiem ſkryte rzeczy od záłożenia świátá.

36. Tehdy rozpuſtiw Záſtupy / přiſſel do domu: Y přiſtaupili k němu Včedlnjcy geho řkauce: Wylož nam podobenſtwij o Kaukoli polnijm.

Thedy roſpuśćiwßy ono zgromádzenie ludu Jezus / przyßedł w dom / y przyſthąpili k niemu vczniowie iego / mowiąc / Roſpowiedz nam podobieńſthwo o kąkolu oney roley.

37. Kterýž odpowijdage / řekl: Kdo ſege dobré ſymě / geſtiť Syn Cžlowěka.

A on odpowiedáiąc rzekł im / Ten ktory śieie dobre naſienie / ieſtći Syn człowieczy.

38. A pole / geſt tento Swět. Dobré pak ſymě / gſau Synowé králowſtwij. Ale Kaukol / gſau Synowé zlého.

Rolá ieſt świát. A dobre naśienie / ćić ſą ſynowie Kroleſtwá / Kąkol też / ſą ſynowie onego złego.

39. A nepřijtel kterýž gey rozſýwá / geſtiť Diábel. Ale žeň / geſt ſkonánij Swěta. A žency / gſau Angelé.

Nieprzyiáciel záśię ktory go náśiał / ieſtći dyabeł / á żniwo ieſt dokonánie świátá / żency też ſą Aniołowie.

40. Protož yakož wytrháwagij Kaukol / a Ohněm gey ſpalugij / tak bude ſkonánij Swěta.

Jáko tedy kąkol zbieráią y pala gi w ogniu / ták będzie w dokonániu świátá tego.

41. Poſſle Syn Cžlowěka Angely ſwé / a wyberau z králowſtwij geho wſſecka pohorſſenij / y ty kteřijž čijnij neprawoſt.

Poſle Syn człowieczy Anioły ſwoie / á oni zbiorą z Kroleſthwá iego wßytki pogorßenia / y ty ktorzy czynią nieprawość.

יג

42 וְנִרְמוּן אֶנּוּן בְּאַתּוּנָא דְנוּרָא תַּמָּן נֶהְוֵא בְּכִיָּא וְחוּרָק שֶׁנָּא׃

E gittarannoli ne la fornace del fuoco, doue sara pianto e ſtridor di denti.

43 הָידֵין זַדִּיקֵא נֶנְהֲרוּן אַיְךְ שֶׁמְשָׁא בְּמַלְכוּתָא דַאֲבוּהוֹן מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דְנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃

Allora i giuſti riſplenderanno come il ſole nel regno del Padre loro. Chi ha orecchie da vdire, oda.

44 תּוּב דָּמְיָא מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לְסִימָתָא דַמְטַשְׁיָא בַּקְרִיתָא הָי דְּאֶשְׁכְּחָהּ גַּבְרָא וְטַשְׁיָהּ וּמֶן חַדְוְתֵהּ אֲזַל זַבֶּן כֹּל דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ לַקְרִיתָא הָי׃

Ancora, il regno de cieli è ſimile ad vn teſoro naſcoſto in vn campo, ilquale vn huomo hauendo trouato, l'occulta: e per l'allegrezza che n'ha, ſe ne va, e vende tutto quel ch'egli ha, e compra quel campo.

45 תּוּב דָּמְיָא מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לְגַבְרָא תַּגָּרָא דְּבָעֵא הֲוָא מַרְגָּנְיָתָא טָבָתָא׃

E piu il regno de cieli è ſimile ad vn huomo mercatante, che va cercando buone perle.

46 כַּד דֵּין אַשְׁכַּח מַרְגָּנִיתָא חֲדָא יַקִּירְתָא דַּמְיָא אֲזַל זַבֶּן כֹּל מָא דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ׃

Il quale hauendone trouata vna di gran prezzo, ſe n'andò, e vendè tutto quel che egli haueua, e comprolla,

47 תּוּב דָּמְיָא מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לַמְצִידְתָא דְּנֶפְלַת בְּיַמָּא וּמֶן כֹּל גְּנֵס כַּנְשַׁת׃

Il regno de cieli è ancor ſimile ad vna rete gittata nel mare, e che raccoglie d'ogni ſorte di peſci.

48 וְכַד מְלָת אַסְּקוּהָ לְסִפְרַי יַמָּא וִיתֵבוּ גַּבִּין וְטָבָא אַרְמִיו בְּמָאנֵא וּבִישָׁא שְׁדוּ לְבַר׃

Laquale, com'ella è piena i peſcatori tirandola in ſu'l lito: e ponendoſi a ſedere ſcelgono i buoni ne i vaſi, e gittan fuore i triſti.

י ג

42 וְהִשְׁלִיכוּם אֶל־תַּנּוּר הָאֵשׁ וְשָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחָרוֹק שִׁנָּיִם׃

Y echarlos han en el horno de fuego: alli ſerá el lloro, y el batimiento de dientes.

43 אָז צַדִּיקִים יַזְהִירוּ כַּשֶּׁמֶשׁ בְּמַלְכוּת אֲבִיהֶם לְמִי אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Entonces los juſtos reſplandecerán, como el Sol, en el Reyno de ſu Padre. El que tiene oydos para oyr, oyga.

44 וְגַם נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאוֹצָר הַנִּסְתָּר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר אִם יִמְצָא אִישׁ יַסְתִּיר אוֹתוֹ וּמִשִּׂמְחָתוֹ יֵלֵךְ וְיִמְכֹּר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ וְיִקְנֶה אֶת־הַשָּׂדֶה׃

Item, El Reyno de los cielos es ſemejante àl theſoro eſcondido en la haça: el qual hallado, el hombre lo encubre: y de gozó deel, vá, y vende todo loque tiene, y compra aquella haça.

45 וְעוֹד נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לֶאֱנוֹשׁ סוֹחֵר הַמְבַקֵּשׁ פְּנִינִים טוֹבִים׃

Item, el Reyno de los cielos es ſemejante àl hombre tratante que buſca buenas perlas.

46 אֲשֶׁר אִם יִמְצָא פְּנִין יָקָר אֶחָד יֵלֵךְ וְיִמְכֹּר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ וְיִקְנֵהוּ׃

Que hallando vna precioſa perla, fué, y vendió todo loque tenia, y compróla.

47 עוֹד נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְמִכְמֹרֶת הַשְּׁלוּחָה בַּיָּם וּמִכָּל־מִינִים מְאַסֵּפָה׃

Item, El Reyno de los cielos es ſemejante à la red, que echada en la mar, coge de todas ſuertes.

48 אֲשֶׁר אִם מָלְאָה יוֹצִיאוּהָ עַל שְׂפַת הַיָּם וְיוֹשְׁבִים וּמְבַחֲרִים אֶת־הַטּוֹבִים לְכֵלִים וְרָעִים לַחוּץ יַשְׁלִכוּ׃

Laqual ſiendo llena, ſacaronla à la orilla: Y ſentados cogieron lo bueno en vaſos, y lo malo echaron fuera.

ιγ΄.

42. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les ietteront en la fournaiſe de feu: là il y aura pleur & grincement de dents.

43. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Adonc reluiront les iuſtes comme le ſoleil, au royaume de leur pere: qui à oreilles pour ouïr, oye.

44. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει, πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

Derechef, le royaume des cïeux eſt ſemblable à vn threſor cache en vn champ, que quelcun à trouué caché. Puis de ioye qu'il en à, il s'en va, & vend tout ce qu'il à, & achete ce champ-la.

45. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας.

Derechef, le royaume des cieux eſt ſemblable à vn marchand qui cerche de bonnes perles.

46. Ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

Lequel ayant trouuë quelque perle de grand prix, s'en eſt allé, & à vendu tout ce qu'il auoit, & l'a achetee.

47. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ.

Derechef, le royaume des cieux eſt ſemblable a vn filé ietté en la mer, & amaſſant de toute ſorte de choſes.

48. Ἥν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.

Lequel eſtant plein, les peſcheurs le tirent en haut ſur la riue, & eſtans aſsis mettent le bon à part en leurs vaiſſeaux, & iettent hors ce qui ne vaut rien.

CAP. XIII.

42. Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium.

And ſhall caſt them into a fornace of fire. There ſhalbe wayling & gnaſhing of teeth.

43. Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Then ſhall the iuſt men ſhine as the Sunne in the kingdome of their Father. He that hath eares to heare/ let him heare.

44. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invênit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum.

Againe the kingdome of heauen is like vnto a treaſure hid in the field/ which when a man hath founde/ he hideth it/ and for ioy thereof departeth & ſelleth all that he hath/ and bieth that field.

45. Iterum ſimile eſt regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

Againe the kingdome of heauen is like to a marchant man/ that ſeeketh good pearles.

46. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

Who hauing found a pearle of great price/ went and ſold all that he had/ & bought it.

47. Iterum ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.

Againe the kingdome of heauen is like vnto a drawe net caſt into the ſea/ that gathereth of all kindes of things.

48. Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus litus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.

Which when it is ful/ men draw to land/ and ſit and gather the good into veſſels/ & caſt the bad away.

Das XIII. Capitel.

42. Vnnd werden ſie in den Feuerofen werffen/ da wird ſein heulen vnd zeenklappen.

Oc ſkulle kaſte dem i Ild onen/ Der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

43. Denn werden die Gerechten leuchten/ wie die Sonne in jres Vaters Reich. Wer ohren hat zu hören/ der höre.

Da ſkulle de Retferdige ſkinne/ ſom Solen i deris Faders Rige. Huo ſom haffuer øern at høre met/ hand høre.

44. Abermal iſt gleich das Himelreich einem verborgen Schatz im Acker/ welchen ein Menſch fand/ vnd verbarg jn/ vnd gieng hin für freuden über demſelbigen/ vnnd verkaufft alles was er hatte/ vnnd kauffte den Acker.

Atter lignis Himmerigis rige ved it Ligende fæ ſom er ſkiult i en Ager/ huilket it Menniſke fant/ oc ſkiulte ded/ oc gick hen for glæde/ ſom hand haffde der aff/ oc ſolde alt det hand haffde/ oc købte den Ager.

45. Abermal iſt gleich das Himmelreich einem Kauffman/ der gute Perlen ſuchte.

Atter lignis Himmerigis rige ved en Kiøbmand/ ſom ſøgte effter gode Perler.

46. Vnnd da er eine köſtliche Perlen fand/ gieng er hin/ vnd verkauffte alles was er hatte/ vnd kauffte dieſelbigen.

Oc der hand fant en kaaſtelig Perle/ gick hand bort/ oc ſolde alt det hand haffde/ oc købte den ſamme.

47. Abermal iſt gleich das Himelreich einem Netze/ das ins Meer geworffen iſt/ damit man allerley Gattung fehet.

Atter er Himmerigis rige lige ſom it Garn/ ſom kaſtis i Haffuit/ met huilket mand tager allehonde ſlag.

48. Wenn es aber voll iſt/ ſo ziehen ſie es herauß an das Vfer/ ſitzen vnd leſen die guten in ein Gefeß zuſammen/ aber die faulen werffen ſie weg.

Oc naar det erfult/ da drage de det op paa bredden/ ſide oc ſancke de gode til ſammen i it Kar/ Men de raadne kaſte de bort.

Kapitola XIII.

42. A vwrhau ge do pecy ohniwě. Tuť bude pláč a ſſtřijpenij zubůw.

Y wrzuca ſe w piec ogniſty thám bedźie płácz y zgrzytánie zębow.

43. A thedáž ſprawedliwij ſtkwijti ſe budau yako Slunce w Kralowſtwij Otce gegich. Kdo má vſſy k ſlyſſenij/ ſlyſs.

Tedy ſpráwiedliwi rozjáśnia ſie iáko ſlońce w Kroleſtwie oycá ſwego/ kthory ma vſzy ku ſłuchániu/ niechay ſłucha.

44. Podobno geſt Kralowſtwij Nebeſké pokladu ſkrytému w poli: kterýžto když člowěk nalezne/ ſkryge/ a pro radoſt geho gde a prodá wſſecko což má/ a kaupij pole to.

Záſie podobne ieſt Kroleſtwo niebieſkie ſkarbowi ſkrytemu ná roli/ kthory nalazſzy człowiek/ ſkrył gi/ y od rádości ktora ma z niego/ odchodzi precz/ á wſzytko co ma ſprzeda/ á one rola kupi.

45. Opět podobno geſt Králowſtwij nebeſké člowěku kupcy/ hledagijcýmu dobrých Perel.

Záſie podobne ieſt Kroleſtwo niebieſkie człowiekowi kupcowi ſzukáiacemu cudnych perel.

46. A když nalezne gednu drahu Perlu/ odegde a prodá wſſecky wěcy kteréž má/ a kaupij gi.

Ktory nálazſzy iedne perle bárzo droga/ ſzedſzy poprzedał wſzytko co miał/ y kupił ia.

47. Opět podobno geſt králowſtwij Nebeſké Sýti puſſtěné do Moře/ a ze wſſelikého plodu Rybijho zatahugijcý.

Záſie podobne ieſt Kroleſtwo niebieſkie włokowi zápuſzczonemu w morze/ ktory wſzelákie rzeczy bierze.

48. Kterúžto když naplněna byla/ wytáhſſe/ a na břehu ſedijce/ wybijrali dobré w Nádoby ſwé/ a zlé preč zamijtali.

Ktory gdy ieſt nápełnion/ wyciągneli go ná brzeg/ á uśiadſzy wybráli dobre rzeczy w naczynia/ á zgniłe precz zárzucili.

יג

49 הָכַנָא יֶהֱוֵא בְּשׁוּלָמֵה דְעָלְמָא יֶפְקוּן מַלְאֲכֵא וַיְפַרְשׁוּן בִּישֵׁא מֶן בֵּינַי זַדִּיקֵא׃

Coſi ſara ne la fine del mondo: Verranno gli Angeli, e ſepararonno gl'iniqui dal mezo de giuſti.

50 וְנֶרְמוּן אֶנּוּן בְּאַתּוּנָא דְנוּרָא תַּמָּן יֶהֱוֵא בְּכִיָא וַחוּרָק שֶׁנַּת׃

E gittarannogli ne la fornace del fuoco: iui ſara pianto è ſtridor di denti.

51 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶסְתַּכַּלְתּוּן כֻּלְּהֵין הָלֵין אָמְרִין לֵהּ אִין מָרַן׃

IESV poi dice loro, Hauete Voi inteſe tutte queſte coſe? Eſſi gli dicono, Si Signore.

52 אֲמַר לְהוֹן מֶטוּל הָנָא כֻּל סָפְרָא דְמֶתְתַּלְמַד לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא דָּמֵא לְגַבְרָא מָרֵא בַּיְתָא דְמַפֶּק מֶן סִימָתֵהּ חַדְתָּת וְעַתִּיקָתָא׃

Et egli diſſe loro, Per tanto ogni Scriba che è inſegnato nel regno de cieli, è ſimile ad Vn huomo padre di famiglia, il qual tra fuore del ſuo teſoro coſe nuoue e Vecchie.

53 וַהֲוָא דְכַד שַׁלֶם יֵשׁוּעַ מַתְלֵא הָלֵין שַׁנִּי מֶן תַּמָּן׃

Et auenne che come IESV hebbe finito queſte ſimilitudini, ſi partì di la.

54 וֶאתָא לְמְדִינְתֵהּ ו וּמַלֶּף הֲוָא לְהוֹן בכב בַּכְנוּשָׁתְהוֹן אַיְכַנָא דְּנֶתְהַרוּן וְנֵאמְרוּן אַיְמֶכָא לֵהּ לְהָנָא חֶכְמְתָא הָדָא וְחַיְלָא׃

Et eſſendoſene Venuto ne la ſua patria, inſegnaua loro ne la lor ſinagoga in modo che ſene ſtupiuano e diceuano, Donde ha coſtui queſta ſapientia e Virtù?

55 לָא הָוָא הָנָא בְּרֵהּ דְּנַגָּרָא לָא אֶמֵּהּ מֶתְקַרְיָא מַרְיַם וְאַחַוְהִי יַעְקוֹב וְיוֹסָא וְשֶׁמְעוֹן וִיהוּדָא׃

Non è coſtui figliuol d'Vn fabbro? ſua madre non ſi chiama ella MARIA, e i ſuoi fratelli Iacopo, Ioſes, e Simone, e Iuda?

יג

49 כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית הָעוֹלָם כִּי יֵצְאוּ מַלְאָכִים וְיַבְדִּילוּ אֶת־הָרָעִים מִבֵּין הַצַּדִּיקִים׃

Anſi ſerá en la fin del ſiglo: ſaldrán los Angeles, y apartaran à los malos de entre los juſtos:

50 וְיִשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל־תַּנּוּר הָאֵשׁ שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם׃

Y echarlos han en el horno de fuego: alli ſerâ el lloro, y el batimiento de dientes.

51 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲבִינוֹתֶם כָּל־הָאֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֵּן אֲדֹנָי׃

Dizeles Ieſus, Aueys entendido todas eſtas coſas? Ellos reſponden, Si Sennor.

52 וְהוּא אָמַר לָהֶם עַל־כֵּן כָּל־סוֹפֵר מְלֻמָּד אֶל־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם דּוֹמֶה הוּא לְאָדָם בַּעַל הַבַּיִת אֲשֶׁר הוֹצִיא מֵאוֹצָרוֹ חֲדָשִׁים וִישָׁנִים׃

Y el les dixo, Por eſſo todo eſcriba docto en el Reyno de los cielos es ſemejante à vn padre de familia, que ſaca de ſu theſoro coſas nueuas y coſas viejas.

53 וַיְהִי־כְּכַלּוֹת יֵשׁוּעַ אֶת־הַמְּשָׁלִים הָאֵלֶּה עָבַר מִשָּׁם׃

Y aconteció que acabando Ieſus eſtas parabolas, paſſó de alli.

54 וַיָּבֹא אֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וַיְלַמְּדֵם בְּבֵית כְּנֶשְׁתָּם וַתִּפָּעֶם רוּחַ כֻּלָּם לֵאמֹר מֵאַיִן לָזֶה הַחָכְמָה הַזֹּאת וְהַגְּבוּרוֹת׃

Y venido à ſu tierra, enſennolos en la ſynoga dellos, que ellos eſtauan fuera de ſi, y dezian, De donde tiene eſte eſta ſabiduria y eſtas marauillas?

55 הֲלֹא זֶה הוּא בֶּן־חָרָשׁ וְאִמּוֹ תִּקָּרֵא מִרְיָם וְאֶחָיו יַעֲקֹב וְיוֹסֵה וְשִׁמְעוֹן וִיהוּדָה׃

No es eſte el hijo del carpintero? No ſe llama ſu madre Maria: y ſus hermanos, Iacobo, y Ioſes, y Simon, y Iudas?

ιγ'.

49. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

Ainſi ſera-il en la fin du monde: les Anges viendront, & ſeparerõt les mauuais du milieu des iuſtes.

50. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les ietteront en la fournaiſe du feu? là il y aura pleur & grincement de dents.

51. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

Ieſus leur dit, Auez-vous entendu toutes ces choſes? Ils lui reſpondirent, Ouï, Seigneur.

52. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

Et il leur dit, Pourtant tout Scribe qui eſt bien apprins quant au royaume des cieux, eſt ſemblable à vn pere de famille, qui tire de ſon threſor choſes nouuelles & ancienes.

53. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.

Et aduint que quand Ieſus eut acheué ces ſimilitudes, il ſe retira de ceſte contree-la.

54. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν· πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;

Et eſtant venu en ſon païs, il les enſeignoit en leur ſynagogue, tellement qu'ils eſtoyent eſtonnés, & diſoyent, d'où vient à ceſtui-ci ceſte ſapience, & ces vertus?

55. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς καὶ σίμων καὶ ἰούδας;

Ceſtui-ci n'eſt-il pas le fils du charpentïer ſa mere n'eſt-elle pas appelee Marie? & ſes freres, Iaques, & Ioſes, & Simon & Iude?

CAP. XIII.

49. Sic erit in conſummatione ſeculi, exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum.

So ſhall it be at the ende of the worlde. The Angels ſhall go forth/and ſeuer the bad from among the iuſt.

50. Et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & ſtridor dentium.

And ſhall caſt them into a furnace of fire: there ſhalbe wayling/& gnaſhing of teeth.

51. Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam.

Jeſus ſaid vnto them/ Vnderſtand ye al theſe things? They ſayde vnto him/ Yea/Lord.

52. Ait illis: Ideo omnis ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera.

Then ſaid he vnto them/ Therefore euery Scribe which is taught vnto the kingdome of heauen/ is like vnto an houſeholder/which bringeth forthand of is treaſure things both new and olde.

53. Et factum eſt: cum cõſummaſſet Ieſus parabolas iſtas, tranſiit inde.

And it came to paſſe/ that when Jeſus had ended theſe parables/ hee departed thence.

54. Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent, Vnde huic ſapientia hæc, & virtutes?

And came into his owne countrey/ and taught them in their Synagogue/ ſo that they were aſtonied/ and ſaid/ Whence cometh this wiſedome and great workes vnto this man?

55. Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria; & frater eius, Iacobus & Ioſeph, & Simon & Iudas.

Is not this the carpenters ſonne? is not his mother called Marie/ & his brethren James and Joſes/ and Simon & Judas?

Das XIII. Capitel.

49. Alſo wirdt es auch am ende der Welt gehen/ die Engel werden außgehen/ vnnd die Böſen von den Gerechten ſcheiden.

Lige ſaa ſkal det oc gaa til i Verdens ende/ Englene ſkulle vdgaa/ oc ſkillie de Onde fra de Retferdige.

50. Vnd werden ſie inn den Feuerofen werffen/ da wirdt heulen vnnd zeenklappen ſein.

Oc ſkulle kaſte dem i Ild onen/der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

51. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Habt jhr das alles verſtanden? Sie ſprachen: Ja HERR.

Oc Jheſus ſagde til dem/ Forſtode i dette altſammen? De ſagde/ Ja HERRE.

52. Da ſprach er: Darumb ein jeglicher Schrifftgelerter zum Himmelreich gelert/ iſt gleich einem Haußvater/ der auß ſeinem Schatz Neues vnd Altes herfür tregt.

Da ſagde hand/ Der faare/ huer Scrifftklaag lerd til Himmerigis rige/ er lig ſom en Hoſbonde/ der bær frem/ aff ſit ligende fæ/ Nyt oc Gammelt.

53. Vnd es begab ſich/ da Jeſus diſe Gleichniſſe volendet hatte/ gieng er von dannen.

Oc det begaff ſig/ der Jheſus haffde giort ende paa diſſe ligniſer/Gick hand der fra.

54. Vnd kam in ſein Vaterland/ vnd lehret ſie in jhren Schulen/ alſo auch/ daß ſie ſich entſatzten/ vnnd ſprachen: Wo her kombt diſem ſolche Weißheit vnd Thaten?

Oc kom i ſit Federne Land/ oc lerde dem i deris Scholer/ ſaa at de oc forundrede dem/ oc ſagde/ Hueden haffuer denne ſaadan Viſdom oc vnderlige Gerninger?

55. Iſt er nicht eines Zimmermans Son? Heiſt nicht ſeine Muter Maria? Vnd ſeine Brůdere/ Jacob vnd Joſes/ vnd Simon/ vnd Judas.

Er hand icke en Tømmermands ſøn? Heder icke hans Moder Maria? Oc hans brødre/Jacob oc Joſes/oc Simon/ oc Judas.

Kapitola XIII.

49. Tak bude při ſkonánij ſwěta: Wygdau Angelé/ a oddělij zlé z proſtředku ſprawedliwých.

Tákci bedzie w dokonániu wiekuwynida Aniolowie/ y wylacza zle z pośrzodku ſpráwiedliwych.

50. A vwrhau ge do pecy ohniwé. Tu bude pláč a ſſkřijpenij zubůw.

A wrzuca ie w piec ogniſty/ thám bedzie płácz y zgrzytánie zab.

51. Srozuměli li gſte tomuto wſſemu? Rzekli gemu: Y owſſem.

Rzekł im Jezus/Wyrozumielizeście ty wßytki rzeczy? A oni mu powiedzieli. Ták Pánie.

52. Rzekl gim: Protož každý Včitel vmělý k Kralowſtwij Nebeſkému/ podoben geſt Czlowěku Hoſpodáři/ kterýž wynáſſij z pokladu ſwého nowé y ſtaré wěcy.

A on im rzekł/Przeto wßelki náuczyciel vczony w Krolestwie niebieſkim/podobny ieſt człowiekowi goſpodarzowi/ktory wyimuie z ſkárbu ſwego rzeczy nowe y ſtáre.

53. Y ſtalo ſe/když dokonal Gežiſs tato podobenſtwij/ ſſel odtud.

Y ſtháło ſie gdy Jezus dokończył thych podobieńſtw/ przepráwił ſie z onąd.

54. A přiſſed do Wlaſti ſwé/ včil ge w ſſkolách gegich/tak že ſe diwili/ řkauce: Odkud tomuto maudroſt tato/a mocy tyto?

A gdy przyßedł do oyczyzny ſwoiey/náuczał ie w bożnicy ich/ thák iż ſie zdumiewáli/y mowili/Z kądże temu ta mądrość y cudá?

55. Wſſak tento geſt Syn Teſařůw? Wſſak Matka geho ſlowe Marya: a Bratřij geho/ Jakub/a Jozeff/ a Sſymon a Jůdas?

Izaż then nie ieſt on ſyn cieśle? Izaż mátki iego nie zową Maryą? á brácia iego/Jákub/y Jozes/y Symon/y Judás.

יג

56 וְאַחְוָתֵהּ כֻּלְהֵין לָא הָא לְוָתַן אִנֵּין אֵימְכָא לֵהּ לְהָנָא הָלֵין כֻּלְהֵין׃

E le ſue ſorelle, non ſono elle tutte appreſſo di noi? Donde ha egli dunque tutte queſte coſe?

57 וּמֶתְכַּשְׁלִין הֲוַו בֵּהּ הָדֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן לַיְת נְבִיָא דַּצְעִיר אֶלָּא אִן בַּמְדִינְתֵהּ וּבְבַיְתֵהּ׃

E ſcandalizauanſi in lui. Allor IESV *diſſe loro, Non è alcun Profeta che ſia dishonorato, ſe non ne la ſua patria, e ne la caſa ſua.*

58 וְלָא עֲבַד תַּמָּן חַיְלֵא סַגִּיאֵא מֶטּוּל לָא הַימָנוּתְהוֹן׃

E non fece iui molte virtù, per la loro incredulita.

יד

1 בְּהוּ דֵין זַבְנָא שְׁמַע הֵרוֹדֵס טֶטְרַרְכָּא שֻׁמְעֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

In quel tempo Herode Tetrarca vdì la fama di IESV.

2 וֶאֱמַר לְעַבְדוֹהִי הָנוּ יוֹחַנָּן מַעֲמְדָנָא הוּ קָם מֶן בֵּית מִיתֵא מֶטּוּל הָנָא חַיְלֵא מֶסְתַּעֲרִין בֵּהּ׃

E diſſe à i ſuoi ſeruitori, Queſto è Giouanni Battiſta: egli è riſuſcitato da morte, e però le virtù ſono fatte da lui.

3 הוּ דֵין הֵרוֹדֵס אֲחַד הֲוָא לְיוֹחַנָּן וַאסְרֵהּ וַארְמְיֵהּ בֵּית אֲסִירֵא מֶטּוּל הֵרוֹדְיָא אַנְתַּת פִּילִפּוֹס אֲחוּהִי׃

Perche Herode hauendo preſo Giouanni l'haueua legato, e meſſo in prigione, per cagion d'Herodiade moglie di Filippo ſuo fratello.

4 אֲמַר הֲוָא לֵהּ גֵּיר יוֹחַנָּן דְּלָא שַׁלִּיט דְּתֶהְוֵא לָךְ אַנְתְּתָא׃

Percioche Giouanni gli diceua, Ei non t'è lecito hauerla.

5 וְצָבֵא הֲוָא לְמֶקְטְלֵהּ וְדָחֶל הֲוָא מֶן עַמָּא דְּאַיְךְ דִּלְנְבִיָא אָחְדִין הֲווּ לֵהּ׃

Onde hauendo egli volonta di farlo morire, temeua la turba, percioche lo teneuano come Profeta.

יג

56 וְאַחְיוֹתָיו הֲלֹא כֻלָּן עִמָּנוּ הֵן וּמֵאַיִן לְהַלָּז כָּל־הָאֵלֶּה׃

Y no eſtan todas ſus hermanas con noſotros? Dedonde pues tiene eſte todo eſto?

57 וַיִּכָּשְׁלוּ בוֹ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אֵין יֵשׁ נָבִיא בְּלִי כָבוֹד כִּי אִם בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּבְבֵיתוֹ׃

Y eſcandalizauanſe en el. Mas Ieſus les dixo, No ay propheta ſin honrra ſi no en ſu tierra y en ſu caſa.

58 וְלֹא עָשָׂה שָׁם גְּבוּרוֹת רַבּוֹת בַּעֲבוּר סְרוּתָם׃

Y no hizo alli muchas marauillas, á cauſa de la incredulidad dellos.

יד

1 בָּעֵת הַהוּא שָׁמַע הֵירוֹדֵס נְשִׂיא מֵאַרְבַּעַת אֶת־שֵׁמַע יֵשׁוּעַ׃

En aquel tiempo Herodes el Tetrarcha oyó la fama de Ieſus:

2 וַיֹּאמֶר לַעֲבָדָיו זֶה הוּא יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל אֲשֶׁר אֲנִי הָרַגְתִּי הוּא קָם מִמֵּתִים וְעַל־כֵּן הַכּוֹחוֹת פָּעֲלוּ בוֹ׃

Y dixo à ſus criados, Eſte es Ioan el Baptiſta: el hà reſucitado de los muertos, y por eſſó virtudes hazen en el.

3 כִּי־הֵירוֹדֵס הֶחֱזִיק בְּיוֹחָנָן וַיֶּאֱסֹר אוֹתוֹ וַיִּתֵּן בְּבֵית הַסֹּהַר בַּעֲבוּר הֵירוֹדִית אֵשֶׁת פִּילִיפּוֹס אָחִיו׃

Porque Herodes auia prendido à Ioan, y lo auia apriſionado, y pueſto en carcel por cauſa de Herodias muger de Philippo ſu hermano.

4 כִּי אָמַר אֵלָיו יוֹחָנָן לֹא תוּכַל לָקַחַת אוֹתָהּ לְאִשָּׁה לָךְ׃

Porque Ioan le dezia, No te es licito tenerla.

5 וְאָבָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ וַיִּירָא אֶת־הָעָם כִּי־כַנָּבִיא הָיָה לָהֶם׃

Y querialo matar, mas auia miedo de la multitud: porque lo tenian como à propheta.

ιγ'.

56. Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;

Et ſes ſœurs ne ſont-elles pas toutes parmi nous? D'où vienent donc à ceſtui-ci toutes ces choſes?

57. Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Tellement qu'ils eſtoyent ſcandalizés en lui. Et Ieſus leur dit, vn Prophete n'eſt ſans honneur, ſinon en ſon païs, & en ſa maiſon.

58. Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Et ne fit guere de vertus à cauſe de leur incredulité.

ΚΕΦΑΛ. ιδ'.

ΕΝ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ.

En ce temps-la Herode le tetrarque ouït la renommee de Ieſus.

2. Καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.

Et dit à ſes ſeruiteurs, C'eſt Iehan Baptiſte, il eſt reſſuſcité des morts, & pourtant vertus monſtrent leur force en lui.

3. Ὁ γὰρ ἡρώδης κρατήσας τὸν ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Car Herode auoit prins Iehan, & l'auoit lié & mis en priſon, à cauſe d'Herodias femme de Philippe ſon frere.

4. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης. οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

Car Iehan lui diſoit, Il ne t'eſt pas loiſible de l'auoir.

5. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Et euſt bien voulu le mettre à mort, mais il craignoit le populaire, pource qu'ils le tenoyent pour Prophete.

CAP. XIII.

56. Et ſorores eius nónne omnes apud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia iſta?

And are not his ſiſters al with vs? Whence then hath he all theſe things?

57. Et ſcandalizabantur in eo. Ieſus aurem dixſt eis, Non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua.

And they were offended with him. Then Jeſus ſaid to them / A Prophet is not without honour / ſaue in his owne country/ and in his owne houſe.

58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

And he did not many great works there/ for their vnbeliefes ſake.

CAP. XIIII.

IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Ieſu.

At that time Herode the Tetrarche heard of the fame of Jeſus.

2. Et ait pueris ſuis, Hic eſt Iohannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.

And ſaid vnto his ſeruants / This is John Baptiſt: he is riſen againe from the dead/& therefore great works are wrought by him.

3. Herodes enim tenuit Iohannem, & alligavit eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris ſui.

For Herode had taken John / and bound him / and put him in priſon for Herodias ſake / his brother Philips wife.

4. Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.

For John ſayd vnto him/ It is not lawfull for thee to haue her.

5. Et volens illum occidere, timuit populum: quia ſicut prophetam eum habebant.

And when hee woulde haue put him to death / he feared the multitude / becauſe they counted him as a Prophet.

Das XIII. Capitel.

56. Vnnd ſeine Schweſtern / ſind ſie nicht alle bey vns? Wo her kombt jm denn das alles?

Oc hans Søſtere ere de icke alle hoſſ oſſ? Hueden haffuer hand da dette altſammen?

57. Vnd ergerten ſich an jm. Jeſus aber ſprach zu inen: Ein Prophet gilt nirgend weniger / denn in ſeinem Vaterland / vnd in ſeinem hauſe.

Oc de forargede dem paa hannem. Men Jheſus ſagde til dem / En Prophete actis ingen ſted mindre/ end i ſit Federne Land/oc i ſit Huſſ.

58. Vnnd er thet daſelbs nicht vil zeichen / vmb jres vnglaubens willen.

Oc hand giorde der icke mange Tegen/ For deris vantro ſkyld.

Das XIIII. Capitel.

ZV der zeit kam das gerüchte von Jeſu für den Vierfürſten Herodes.

Paa den tid / kom røctet om Jeſu for Herodes en aff de fire Førſter.

2. Vnnd er ſprach zu ſeinen Knechten: Diſer iſt Johannes der Tauffer / er iſt von den todten aufferſtanden/darumb thut er ſolche Thaten.

Oc hand ſagde til ſine Tienere / Denne er den Døbere Johannes. Hand er opſtanden fra de døde/ der faare gør hand ſaadane vnderlige Gerninger.

3. Denn Herodes hatte Johannem gegriffen / gebunden/ vnd in das gefengniß gelegt/ von wegen der Herodias / ſeines Bruders Philippi Weib.

Thi Herodes haffde grebet Johannem / bundet oc lagd hannem i fengſel/ for Herodias / ſin Broders Philippi huſtruis ſkyld.

4. Denn Johannes hatte zu jm geſagt: Es iſt nicht recht / daß du ſie habeſt.

Thi Johannes ſagde til hannem/ Det er icke ræt/ at du haffuer hende.

5. Vnd er hette jn gerne getödtet/ forchte ſich aber für dem Volck / denn ſie hielten jn für einen Propheten.

Oc han haffde gerne ſlaget hannem ihiel / men hand fræctede ſig for Folcket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XIII.

56. A Seſtry geho/wſſak také wſſeckny v nás gſau? Odkawad tehdy má tyto wſſecky wěcy?

Sioſtry też iego wſzytki izaż v nas nie ſą? Z kądże tedy temu ty wſzythki rzeczy?

57. Y horſſyli ſe ná něm. A Gežjſs řekl gim: Nenj Prorok bezcti/gedině w wlaſti ſwě a w domu ſwěm.

Y zgorſzyli ſie z niego/A Jezus rzekl im/ Nie ieſt Prorok okrom czći/iedno w oyczyznie ſwoiey á w domu ſwoim.

58. Y nevčinil tu mnoho diwůw/pro gegich nedowěru.

Y nie vczynił thám cudow wiele dla niedowiarſtwá ich.

Kapitola XIIII.

TOho čaſu/vſlyſſel Herodes/Tetrarcha, powěſt o Gežjſſowi:

WOn czás przyſzedł ſluch do Herodá Krolá o Jezuśie.

2. Y řekl ſlužebnijkům ſwým: Tentoť geſt Jan Křtitel / onť gt wſtal z mrtwých/a protož ſe diwowěděgij ſkrze něho.

Rzekł ſłużebnikom ſwoim/ Tenci ieſt Jan krzćiciel ktory zmartwych wſtal / y dla thego cudá ſie przezeńdzieią.

3. Neb Herodes byl yal Jana / a ſwázal gey a wſadil do žalaře/pro Herodyadu Manželku Filipa Bratra ſwěho.

Abowiem byl Herod poimał Janá/y dál go związáć y do więzienia wſadzić/dla Herodyády żony Filipa brátá ſwego.

4. Proto / že prawil gemu Jan: Neſluſſý tobě gij mijti.

Bo mu Ján mowił/Nie godzić ſie iey mieć tobie.

5. A když chtěl zabiti gey/bál ſe lidu: neb yako Proroka gey měli.

A gdy go chćiał zámordowáć / bał ſie zgromádzenia ludu/abowiem mieli go iáko Proroká.

יד

6 כַּד הֲוָא דֵּין בֵּית יַלְדֵּהּ
דְּהֵרוֹדֵס רְקַדַת בְּרַתָּהּ
דְּהֵרוֹדִיָּא קְדָם סְמִיכֵא
וְשַׁפְרַת לֵהּ לְהֵרוֹדֵס׃

Celebrandoſi poi il giorno del naſcimento d'Herode, la figliuola d'Herodiade danzò iui nel mezo, e piacque ad Herode.

7 מֶטוּל הָנָא בְּמוֹמָתָא
יַמָּא לָהּ דְּנִתֶּל לָהּ כָּל־־
מֵדֶם דְּתֶשְׁאלִי׃

Onde egli promeſſe con giuramento di darle tutto cio ch'ella gli domandaſſe.

8 הִידֵין מֶטוּל דְּמַלְּפָא
הֲוָת לְאֶמָּהּ אֶמְרַת הַב לִי
הָרְכָא בְּפִינְכָא רֵישֵׁהּ
דְּיוּחַנָּן מַעְמְדָנָא׃

Et eſſendo ſtata prima indutta da ſua madre, diſſe, Dammi qui in vn piatto la teſta di Giouanni Battiſta.

9 וְכֶרְיַת לֵהּ לְמַלְכָּא
מֶטוּל דֵּין מוֹמָתָא
וַסְמִיכֵא פַּקֶּד דְּנֶתְיְהֵב
לָהּ׃

Diche il Re ſi contriſtò: ma per riſpetto del giuramento, e di quelli che ſedeuano inſieme con lui à tauola commandò che le fuſſe data.

10 וְשַׁדַּר פַּסְקֵהּ רֵישֵׁהּ
דְּיוּחַנָּן בֵּית אֲסִירֵא׃

E coſi mandò à decapitar Giouanni ne la prigione.

11 וַאיְתִי רֵישֵׁהּ בְּפִינְכָא
וְאֶתְיְהֵב לַטְלִיתָא וא
וַאיְתִיתֵהּ לְאֶמָּהּ׃

E la ſua teſta fu portata in vn piatto, e data à la fanciulla, & ella la preſentò à ſua madre.

12 וַקְרֵבוּ תַּלְמִידַוְהִי ש
שַׁקְלוּ שְׁלַדֵּהּ קַבְרוּ וַאתוֹ
חַוִּיו לְיֵשׁוּעַ׃

Poi vennero i ſuoi diſcepoli, e portoron via il ſuo corpo; e ſepellironlo: poi andorono, e referiron la cauſa à IESV.

13 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע שַׁנִּי
מֶן תַּמָּן בְּאֶלְפָא לְאַתְרָא
חוּרְבָּא בַּלְחוּדוֹהִי וְכַד
שְׁמַעוּ כֶּנְשָׁא אֶזַלוּ בָּתְרֵהּ
בְּיַבְּשָׁא מֶן מְדִינָתָא׃

Laqual come IESV hebbe vdita, ſi partì di lì per naue, & andò in vn luogo diſerto da parte. Il che hauendo le turbe inteſo, il ſeguitorono à piedi da le città.

יד

6 וּבְיוֹם מוֹלֶדֶת הֵירוֹדֵס וַתְּדַלֵּג
בַּת הֵרוֹדִית בַּתָּוֶךְ וַיִּשְׁרָה בְּעֵינֵי־
הֵרוֹדֵס׃

Y celebrandoſe el dia del nacimiento de Herodes, la hija de Herodias bayló en medio, y agradó à Herodes.

7 וְגַם כִּי בִשְׁבוּעָה יַבְטִיחַ
אוֹתָהּ לָתֵת לָהּ כָּל־־אֲשֶׁר
תִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ׃

Y prometió con juramento de tarle todo loque pidieſſe.

8 וְהִיא כִּי נִזְהֲרָה מֵאִמָּהּ תֵּן
לִי אָמְרָה פֹּה בִּקְעָרָה אֶת־רֹאשׁ
יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל׃

Y ella, inſtruyda primero de ſu madre, dixo, Dame aqui en vn plato la cabeça de Ioan el Baptiſta.

9 וַיֵּעָצֵב הַמֶּלֶךְ וּבַעֲבוּר הַשְּׁבוּעָה
וְיוֹשְׁבֵי הַשֻּׁלְחָן צִוָּה לְהִנָּתֵן לָהּ׃

Entonces el Rey ſe entriſteció: mas por el juramento, y por los queeſtauan juntamente à la meſa, mandó que ſe le dieſſe:

10 וַיִּשְׁלַח וַיִּשָּׂא אֶת־־רֹאשׁ
מֵעַל־־יוֹחָנָן בְּבֵית הַסֹּהַר׃

Y embiando degolló à Ioan en la carcel.

11 וַיִּנָּשֵׂא רֹאשׁוֹ בִּקְעָרָה וְנָתוּן
לַנַּעֲרָה וַתִּשָּׂא לְאִמָּהּ׃

Y fué trayda ſu cabeça en vn plató, y dada à la moça: Y ella la preſentó à ſu madre.

12 וַיִּגְּשׁוּ תַלְמִידָיו וַיָּסִירוּ אֶת־
גּוּפוֹ וַיִּקְבְּרוּהוּ וַיָּבוֹאוּ וַיַּגִּידוּ
לְיֵשׁוּעַ׃

Entonces ſus diſcipulos llegaron, y tomaron el cuerpo, y enterraronlo: y fueron y dieron las nueuas à Ieſus.

13 וּכְשָׁמוֹעַ יֵשׁוּעַ סָר מִשָּׁם
בָּאֳנִיָּה אֶל־־מְקוֹם הֶחָרְבָּה
לְבַדּוֹ וַיִּשְׁמְעוּ הָעָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו
בְּרַגְלֵיהֶם מִן־הֶעָרִים׃

Y oyendo lo Ieſus apartóſe de alli en vn nauio à vn lugar deſierto apartado: Y quando las compannas loo yeron, ſiguieronlo à pie de las ciudades.

ιδʹ.

6. Γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώδῃ.

Or au iour du feſtin de la naiſſance d'Herode, la fille d'Herodias danſa en pleine ſale; & pleut à Herode.

7. Ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.

Dont auec ſerment il lui promit de lui donner tout ce qu'elle demanderoit.

8. Ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησίν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc eſtant pouſſee au parauant par ſa mere, dit, Donne-moi ici en vn plat la teſte de Iehan Baptiſte.

9. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε δοθῆναι.

Et le roy fut marri: mais à cauſe des ſermens, & de ceux qui eſtoyent à table auec lui, il commanda qu'on la lui baillaſt.

10. Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Et ayant enuoyé l'executeur, il fit decapiter Iehan en la priſon.

11. Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Et fut la teſte d'icelui apportee en vn plat, & donnee à la fille, & elle la preſenta à ſa mere.

12. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό. καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἰησοῦ.

Puis les diſciples d'icelui vindrent, & emporterent ſon corps, & l'enſeuelirent: & vindrent l'annoncer à Ieſus.

13. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.

Et Ieſus l'ayant ouï dire, ſe retira de là en vne naſſelle, en vn lieu deſert, pour eſtre là à part ſoi. Et quand les troupes eurent entendu cela, elles le ſuiuirent à pied des villes.

CAP. XIIII.

6. Die autem natalis Herodis ſaltavit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi.

But when Herodes birth day was kept/ the daughter of Herodias daunced before them/and pleaſed Herode.

7. Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare quodcunque poſtulaſſet ab eo.

Wherefore hee promiſed with an othe/ that he woulde giue her whatſoeuer ſhee would aſke.

8. At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hîc in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

And ſhe being before inſtructed of her mother / ſayde / Giue me here John Baptiſts head in a platter.

9. Et contriſtatus eſt rex: propter iuramentum autē, & eos qui pariter recumbebant, iuſſit dari.

And the king was ſorie: neuertheles becauſe of the othe / and them that ſate with him at the table / he cōmaunded it to bee giuen her.

10. Miſitque & decollavit Iohannem in carcere.

And ſend / and beheaded John in the priſon.

11. Et allatum eſt caput eius in diſco: & datum eſt puellæ, & illa attulit matri ſuæ.

And his head was brought in a platter / & giuen to the maide / and ſe brought it vnto her mother.

12. Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierūt illud: & venientes nuntiaverunt Ieſu.

And his diciples came/ and tooke vp his bodie/ and buried it / and went / and tolde Jeſus.

13. Quod cùm audiſſet Ieſus, ſeceſſit inde in navicula, in locum deſertū ſeorſum: & cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus.

And when Jeſus heard it / he departed thence by ſhippe into a deſert place apart. And when the multitude had heard it/ they followed him a foote out of the cities.

Das XIIII. Capitel.

6. Da aber Herodes ſeinen Jarstag begieng/ da tanʒte die Tochter der Herodias für jhnen/ das gefiel Herodes wol.

Men der Herodes holt ſin Aars dag / da dantzede Herodias daatter faar dem. Det behagede Herodes vel.

7. Darumb verhieß er jhr mit einem Eid/er wolt jr geben/was ſie fodern würde.

Der faare loffuede hand hende met en Eed/ at hand vilde giffue hende/ haud hun begærede.

8. Vnd als ſie zuvor von jrer Mutter zugerichtet war/ ſprach ſie: Gib mir her auff eine ſchüſſel das haupt Johannis des Tauffers.

Oc ſom hun vaar tilforn vnderuiſt aff ſin Moder/ ſagde hun/ Giff mig hid Johannis den Doberis Hoffuit paa it Fad.

9. Vnd der König ward traurig/ doch vmb des Eides willen/ vnd dere die mit im zu tiſche ſaſſen/ befalh ers jr zu geben.

Oc Kongen bleff bedroffuit/ Dog for den Eed/ oc for deris ſkyld/ ſom ſade met hannem til Bordz/ befol hand at giffue hende det.

10. Vnd ſchicket hin/ vnd enthauptet Johannes im gefengkniß.

Oc hand ſende hen/ oc halſſ hug Johannes i fengzelet.

11. Vnd ſein haupt ward hergetragen in einer ſchüſſeln/vnd dem Meidlein gegeben / vnd ſie bracht es jre Mutter.

Oc hans Hoffuit bleff baaret frem i it Fad/ oc giffuet Pigen / oc hun bar det til ſin Moder.

12. Da kamen ſeine Jünger/ vnnd namen ſeinen leib/ vnd begruben jn/ vnnd kamen/ vnd verkündigten das Jeſu.

Da komme hans Diſciple / oc toge hans Legeme/ oc iordede det/ Oc de komme oc forkyndede Jheſu det.

13. Da das Jeſus hörete/ weich er von dannen auff einem Schiff inn eine Wüſten alleine. Vnnd da das Volck das hörete / folgete es jm nach zu fuß auß den Stedten.

Der Jheſus det hørde / vigede hand der fra vdi i Skib til en ørck alene. Oc der Folcket det hørde/fulde de hannem effter til fods aff Stæderne.

Kapitola XIIII.

6. Na den pak narozenj Herodeſowa / tancowala dcera Herodyady v proſtředku: Y lijbilo ſe Herodeſowi.

Gdy tedy obchodzono dzień národzenia Herodowego/thancowálá corká Herodyády przedewſzytkimi/ y podobáłá ſie Herodowi.

7. Tak že s přijſahau zaſlijbil gij dáti začby koli ho proſyla.

Z kad pod przyśiega obiecál tey dác czegobykolwiek zadałá.

8. A ona gſaucy nawedena od Mateře ſwé/řekla: Day mi zde na mijſe hlawu Jana Křtitele.

A oná náprawioná od mátki ſwey/rzekłá/Day mi thu ná miśie głowe Janá krzciciela.

9. Y zarmautil ſe Král. Ale wſſak pro přijſahu a pro ty kteřijž ſpolu ſtolili / rozkazal gij dáti.

Y záſmucił ſie Krol / ále dla przyſiegi/y tych ktorzy poſpolu śiedzieli kázal dác.

10. Y poſlal a ſtial Jana w žaláři.

A poſławſzy dal śćiąć Janá w wiezieniu.

11. Y přineſena geſt hlawa geho na mijſe/ a dána Děwečce/a ona neſla gi Mateři ſwé.

Y przynieśioná ieſt głowá iego na miśie/á oddána dziewecżce/ ona ią zás ofiárowáłá mátce ſwey

12. A přiſtaupiwſſe Včedlnijcy geho/wzali Tělo geho a pochowali ge / a přiſſedſſe powěděli to Gežijſſowi.

Chedy przyſzli vczniowie iego/y wzieli ciáło á pogrzebli ie/y ſzedſzy opowiedzieli to Jezuſowi.

13. To když vſlyſſal Gežijs/ odplawil ſe odtud na Lodičce na mjſto puſté ſaukromj. A když vſlyſſeli záſtupowé / ſſli za nim pěſſky z měſt.

A vſłyſzawſzy to Jezus / odſzedł z onad w łodzi ná mieſce puſte/co gdy vſłyſzało zgromádzenie ludzi / ſzli zá nim z miaſt pieszo.

יד

14 וּנְפַק יֵשׁוּעַ חֲזָא כְּנֶשָׁא סַגִּיאָא וְאֶתְרַחַם עֲלַיְהוֹן וְאַסִּי כְּרִיהֵיהוֹן׃

Iesv poi eſſendo vſcito fuore, vide vna gran moltitudine, & hebbe compaſſione di loro, e ſanò quelli che tra eſſi erano ammalati.

15 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא קְרֶבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידַוְהִי וְאֶמַרוּ לֵהּ אַתְרָא חוּרְבָא הוּ וְעִדָּנָא עֲבַר לֵהּ שְׁרִי כְּנֵשָׁא דְּאֶנָשָׁא דְּנֵאזְלוּן לְקוּרְיָתָא וְנֶזְבְּנוּן לְהוֹן סַיְבַרְתָּא׃

Venuta che fu la ſera, i ſuoi diſcepoli ſi gli accoſtorono, dicendo, Queſto luogo è diſerto, e l'hora è gia paſſata: da licentia à queſte turbe, accioche ſene vadano a le ville, à comprarſi da mangiare.

16 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא מֶתְבְּעֵא לְהוֹן לְמֵאזַל הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוּן לְמֵאכַל׃

E Iesv diſſe loro, Non è neceſſario che ſene vadano: date voi loro da mangiare.

17 הֶנּוּן דֵּין אֶמְרוּ לֵהּ לַיְת לַן תַּנָּן אֶלָּא חַמֵשׁ גְּרִיצָן וְתַרְתֵּין נוּנִין׃

Eſſi gli dicono, Noi non habbiam quì ſenon cinque pani, e due peſci.

18 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַיְתוֹ אֶנּוּן לִי לְהָרְכָּא׃

Allora egli diſſe, Portatemeli quà.

19 וּפַקֵּד לְכֶנְשֵׁא לְמֶסְתַּמָּכוּ עַל אַרְעָא וּנְשַׁקַל הָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרְתֵּין נוּנִין וְחַר בִּשְׁמַיָּא וּבָרֶךְ וְקַצָּא וִיהַב לַת לְתַלְמִידַוְהִי וְהֶנּוּן ת תַּלְמִידֵא סָמוּ לְכֶנְשָׁא׃

Et hauendo comandato che le turbe ſi poneſſeno a ſeder ſopra l'herba, preſe i cinque pani, e i due peſci: e riguardando al cielo, rendè gratie, e ſpezzati che gli hebbe, dette i pani a i diſcepoli, & i diſcepoli a le turbe.

20 וַאֲכַלוּ כֻּלְּהוֹן וּסְבַעוּ וּשְׁקַלוּ תּוּתָרָא דְּקֶצָּיָתָא תְּרֵי־עֶסַר קוּפִּינִין כַּד מְלֵין׃

E coſi mangioron tutti, e ſatioronſi, e leuoron via quello ch'era auanzato de pezzi, dodici corbe piene.

יד

14 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיַּרְא וְהִנֵּה עַם רָב וַיִּכָּמְרוּ רַחֲמָיו עֲלֵיהֶם וַיְרַפֵּא אֶת־חוֹלֵיהֶם׃

Y ſaliendo Ieſus, vido vna grande companna, y vuo miſericordia deellos: y ſanó losque deellos auia enfermos.

15 וַיְהִי־עֶרֶב וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לֵאמֹר חָרֵב הַמָּקוֹם הַזֶּה וּכְבָר עָבְרָה הַשָּׁעָה הַנַּח נָא אֶת־הָעָם אֲשֶׁר יֵלְכוּ אֶל־הַכְּפָרִים וְיִקְנוּ לָהֶם אֹכֶל׃

Y quando fué la tarde del dia, llegaronſe à el ſus Diſcipulos, diziendo. El lugar es deſierto, y el tiempo es ya paſſado, embia las compannas que ſe vayan por las aldeas, y compren paraſi de comer.

16 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא יִצְטָרְכוּ לָלֶכֶת אַתֶּם תְּנוּ לָהֶם לֶחֶם לֶאֱכֹל׃

Y Ieſus les dixo, No tienen neceſsidad de yrſe: daldes voſotros de comer.

17 וַיַּעֲנוּ לוֹ אֵין לָנוּ פֹּה מְאוּמָה כִּי־אִם חֲמִשָּׁה לֶחֶם וּשְׁנֵי דָגִים׃

Y ellos dixeron, No tenemos aquiſino cinco panes y dos peces.

18 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשִּׂיאוּם הֲלוֹם אֵלָי׃

Y el les dixo, Traedmelos acà.

19 וַיְצַו אֶת־הָעָם לָשֶׁבֶת וְלֶאֱכֹל עַל־הֶחָצִיר וַיִּקַּח חֲמִשָּׁה לֶחֶם וּשְׁנֵי דָגִים וַיִּשָּׂא עֵינָיו אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו אֶת־הַלֶּחֶם וְהַתַּלְמִידִים נָתְנוּ לָעָם׃

Y mandando à las compannas recoſtarſe ſobre la yerua, y tomando los dos panes y los dos peces, alçando los ojos àl cielo bendixo, y partiendo los panes, dio los à los Diſcipulos, y los Diſcipulos à las compannas.

20 וַיֹּאכְלוּ כֻּלָּם וַיִּשְׂבָּעוּ וַיִּשְׂאוּ אֶת־שְׁאֵרִית שִׁבְרָם שְׁנֵים עָשָׂר סַלִּים מְלֵאִים מִפִּתִּים׃

Y comieron todos, y hartaronſe: Y alçaron loq; ſobró, los pedaços, doze eſportones llenos.

ιδ'

14. Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

Et Ieſus ſortant vid vne grande multitude, & fut eſmeu de compaſsion enuers iceux, & gueritles malades d'entr'eux.

15. Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

Or comme il ſe faiſoit tard, ſes diſciples vindrent à lui, diſans, Ce lieu eſt déſert, & l'heure eſt deſia paſſee: donne congé à ces troupes: afin qu'elles s'en aillent aux bourgades, & achetent des viures.

16. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

Mais Ieſus leur dit, Ils n'ont pas beſoin de s'en aller: donnez-leur vous-meſmes à manger.

17. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

Et ils lui dirent, Nous n'auons ici que cinq pains & deux poiſſons.

18. Ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.

Et il leur dit, Apportez-les-moi ici.

19. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, καὶ λαβὼν πέντε τοὺς ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

Et apres auoir commandé que les troupes s'arrangeaſſent ſur l'herbe, il print les cinq pains & les deux poiſſons, & leuant les yeux au ciel, il rendit graces. Et apres auoir rompu les pains, il les bailla aux diſciples & les diſciples aux troupes.

20. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

Dont ils mangerent tous, & furent raſſaſiés: puis recueillirent le reſidu des pieces des pains, douze pleines panerees.

CAP. XIIII.

14. Et exiens vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.

And Jeſus went forth and ſawe a great multitude/and was moued with compaſſion towarde them/and hee healed theyr ſicke.

15. Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes, Deſertus eſt locus, & hora iam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in caſtella, emant ſibi eſcas.

And when euen was come / his diſciples came to him/ ſaying / This is a deſert place/ and the houre is already paſt: let the multitude depart / that they may goe into the townes / and bye them vitailes.

16. Ieſus autem dixit eis, Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare.

But Jeſus ſayde to them / They haue no neede to go away: giue ye them to eat.

17. Reſponderunt ei, Non habemus hîc niſi quinque panes & duos piſces.

Then ſaid they vnto him/We haue here but fiue loaues/ and two fiſhes.

18. Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.

And he ſaide/ Bring them hither to me.

19 Et cum iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum: acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cęlum benedixit & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.

And he commaunded the multitude to ſit downe on the graſſe / and tooke the fiue loaues and the two fiſhes/ and looked vp to heauen and bleſſed / and brake/ and gaue the loaues to his diſciples /,and the diſciples to the multitude.

20. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmẽtorum plenos.

And then did all eate / and were ſufficed / and then tooke vp of the fragmentes that remained/ twelue baſkets full.

Das XIIII. Capitel.

14. Vnd Jeſus gieng herfür / vnnd ſahe das groſſe volck/vnd es jammerte jhn derſelbigen/ vnnd heilete jhre krancken.

Oc Jheſus gick frem/oc ſaa det megle Folck/ oc hand ynckedis offuer dem/ oc helbredede deris Siuge.

15. Am abend aber tratten ſeine Jünger zu jm/vnd ſprachen: Diß iſt eine Wüſte/vñ die nacht fellet daher/ Laß das volck von dir/daß ſie hin inn die Märckte gehen/vnnd jhnen ſpeiſe kauffen.

Om afftenen ginge hans Diſciple til hannem/oc ſagde Dette er en Orck/oc natten gaar paa/Lad Folcket fra dig/at de kunde gaa hen i Byerne/oc købe dem Mad.

16. Aber Jeſus ſprach zu jhnen: Es iſt nicht not/ daß ſie hingehen/ gebt jhr jhnen zu eſſen.

Jheſus ſagde til dem/Det gørſſicke behoff/ at de gaa bort/Giffue i dem at æde.

17. Sie ſprachen: Wir haben hie nichts/ denn fünff brodt vnnd zwen Fiſche.

De ſagde/Wi haffue her inted/vden fem Brød oc tho Fiſke.

18. Vnd er ſprach: Bringet mir ſie her.

Oc hand ſagde/Henter mig dem hid.

19. Vnd er hieß das Volck ſich lagern/auff das Graß. Vnd nam die fünff Brodt/ vnd die zween Fiſche/ ſahe auff gen Himmel/ vnd dancket/ vnd brachs/ vnd gab die Brodt den Jüngern/ vnd die Jünger gaben ſie dem Volck.

Oc hand bad Folcket ſette ſig ned paa Greſſet. Oc tog de fem Brød/oc de tho Fiſke/ſaa op i Himmelen/oc tackede/oc brød dem / oc fick ſine Diſciple Brødene/oc Diſciplene gaffue Folcket dem.

20. Vnd ſie aſſen alle / vnd wurden ſatt/vnd huben auff was übrig bleib von Brocken zwölff Körbe vol.

Oc de ode alle / oc bleffue mette/ Oc de toge op det der bleff offuer aff det ſom leffnedis / tolff Kurffe fulde.

Kapitola XIIII.

14. A wyſſed vzřel záſtup mnohý/y ſlitowal ſe nad nimi/a vzdrawowal nemocně gegich.

Wyſzedſzy tedy Jezus / vyzrał zgromádzenie ludzi/ y rozlitował ſie nád nimi/y vzdráwiał niemocne z nich.

15. A když bylo k wečerau/ přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho/řkauce: Pyſte geſt mijſto toto/a hodina giž pominula/rozpuſt záſtupy / ať gdauce do Měſteček nakaupij ſobě pokrmůw.

A gdy przyſzedł wieczor / ſzli ku niemu vczniowie iego/mowiąc Puſte ieſt mieyſce to / á czás iuż przeminął / opuść to zgromádzenie ludu áby ſzli do miáſteczek / y kupili ſobie żywnośći.

16. A Gežijš řekl gim: Nenijť gim potřebij gijti/dayte wý gim gijſti.

A rzekł im Jezus: Nie potrzebá im odchodźić/daycie wy im coby iedli.

17. Odpowěděli gemu: Nemáme zde gedině pět chlebůw á dwě rybě.

A oni mu rzekli/ Nie mamy tu iedno pięcioro chlebá á dwie rybie.

18. Kterýžto řekl gim: Přineſtež mi ge ſem.

A on rzekł / Przynieśćie mi ie tu.

19. A když kázal záſtupu ſýſti na trávě/wzaw pět chlebuow a dwě rybě/wzhledl do Nebe/y požehnal a lámal/a dal Včedlnijkům chleby / a Včedlnijcy dali záſtupům.

A roſkazawſzy onemu zgromádzeniu ludźi śieść ná trawie / wźiął ono pięcioro chlebá y dwie rybie/á weyzrawſzy w niebo błogoſłáwił/á połamawſzy / dał vczniom chleby / á vczniowie zgromádzeniu.

20. Y gedli wſſyckni a naſyceni gſau. Y ſebrali oſtatky drobtůw / dwanácte koſſuow plných.

A iedli wſzyſcy á náſyceni byli/y zebráli co zbywáło vłomkow dwánaśćie koſzow pełnych.

יד

21 הָנוּן דֵּין אֱנָשָׁא דֵּאכַלוּ
הֲוַין הֲווּ אַלְפֵּא חַמְשָׁא
סְטַר מֶן נְשֵׁא וְטַלְיֵא׃

E quelli che mangiorono erano quaſi cinque milia huomini, ſenza le donne & i fanciulli.

22 וּמְחָדָא אַלֵץ לת
לְתַלְמִידַוְהִי דְּנִסְקוּן לס
לִסְפִינְתָא וְנֵאזְלוּן קד
קְדָמוֹהִי לְעֶבְרָא עַד הוּ
שָׁרֵא הֲוָא לְכֶנְשָׁא׃

Subbito poi IESV coſtrinſe i ſuoi diſcepoli à ſalir ne la naue, e paſſare à l'altra riua innanzi à lui, mentre ch'egli licentiaua le turbe.

23 וְכַד שְׁרָא לְכֶנְשֵׁא סְלֵק
לְטוּרָא בַּלְחוּדַוְהִי לְמְצַלָּיוּ
וְכַד חֲשְׁכַת בַּלְחוּדַוְהִי
הֲוָא תַּמָּן׃

E licentiate ch'egli hebbe le turbe, ſalì egli ſolo nel monte à fare oratione, e venuta la ſera, era ancor iui ſolo.

24 וְאֶלְפָא רַחִיקָא הֲוָת
מֶן אַרְעָא אַסְטַדְוָתָא
סַגִּיָּאָא כַּד מֶשְׁתַּגְשָׁא סַגִּי
מֶן גְּלָלֵא רוּחָא גֵּיר
לְקוּבְלָה הֲוָת׃

E la naue era gia nel mezo del mare, conbattuta da l'onde: percioche'l vento era contrario.

25 בְּמַטַּרְתָּא דֵּין רְבִיעָיְתָא
דְּלֵלְיָא אֶתָא לְוָתְהוֹן
יֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא׃

Poi à la quarta veglia de la notte, IESV ſen'andò à loro, caminando ſopra'l mare.

26 וַחֲזָאוּהִי תַּלְמִידַוְהִי
דִּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וא
וֶאתְתַּזִּיעוּ וְאָמְרִין הֲווּ ד
דְּחֶזְוָנָא הוּ דַּגָּלָא וּמֶן
דְּחַלְתְהוֹן קְעַוּ׃

Et i diſcepoli comelo videro caminare ſopra il mare, ſi turborono, dicendo, Egli è vna fantaſma: e per la paura gridorono.

27 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ בַּר שָׁעְתֵהּ
מַלֶּל עַמְּהוֹן וְאָמַר א
אֶתְלַבַּבוּ אֶנָא אֶנָא לָא
תֶּדְחְלוּן׃

Ma ſubbito IESV parlò loro, dicendo, State di buono animo, che ſon io: non habbiate paura.

28 וְעָנָא כֵּאפָא וְאָמַר
לֵהּ מָרִי אֶן אַנְתְּ הוּ פְּקוּד
לִי אֶתָא לְוָתָךְ עַל מַיָּא׃

E Pietro riſpondendoli, diſſe, Signore, ſe ſei tu, comanda ch'io venghi à te ſopra l'acque.

יד

21 וְהָאוֹכְלִים הָיוּ כַּחֲמֵשֶׁת
אֲלָפִים אִישׁ בִּלְתִּי הַנָּשִׁים וְהַטָּף׃

Y los que comieron fueron, varones, como cinco mil: ſin las mugeres y mochachos.

22 וּמִיָּד פָּצַר יֵשׁוּעַ בְּתַלְמִידָיו
לַעֲלוֹתָם בָּאֳנִיָּה לָלֶכְתָּם לְפָנָיו
עֵבֶר הַיָּם עַד־כִּי־יַנִּיחַ אֶת־
הָעָם׃

Y luego Ieſus hizo à ſus diſcipulos entrar en el nauio, y yr delante de el de la otra parte del lago, entretanto que el deſpedia las compannas.

23 וְכַאֲשֶׁר הִנִּיחַ אֶת־הָעָם עָלָה
אֶל־הָהָר לְבַדּוֹ לְהִתְפַּלֵּל וַיְהִי־
עֶרֶב וְהוּא לְבַדּוֹ הָיָה שָׁם׃

Y deſpedidas las compannas, ſubió en el monte, apartado, à orar. Y como fué la tarde del dia, eſtaua alli ſolo.

24 וְהָאֳנִיָּה אָז הָיָה בְּתוֹךְ הַיָּם
וְנִגְדָּפָה מִן־הַגַּלִּים כִּי־הָרוּחַ
הָיְתָה לָהֶם לְהֵפֶךְ׃

Y ya el nauio eſtaua en medio de la mar, atormentado de las ondas: porque el viento era contrario.

25 וַיְהִי־בִּרְבִיעִית אַשְׁמוֹרֶת
הַלַּיְלָה וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ
מִתְהַלֵּךְ עַל־הַיָּם׃

Mas à la quarta vela de la noche Ieſus fué à ellos andando ſobre la mar.

26 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הַתַּלְמִידִים
מִתְהַלֵּךְ עַל־הַיָּם נִבְהֲלוּ מְאֹד
לֵאמֹר כִּי־מַזִּיק הוּא וַיִּקְרְאוּ
מִיִּרְאָה׃

Y los Diſcipulos, viendolo andar ſobre la mar, turbaronſe diziendo, Alguna Phantaſma es: y dieron bozes de miedo

27 וּפִתְאֹם דִּבֶּר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ
לֵאמֹר חִזְקוּ כִּי־אֲנִי הוּא עַל
תִּירָאוּ׃

Mas luego Ieſus les habló, diziendo, Aſſeguraos: yo ſoy, no ayays miedo.

28 וַיַּעַן לוֹ כֵּיפָא וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי
אִם אַתָּה הוּא צַוֵּה לִי לָבוֹא
אֵלֶיךָ עַל־הַמָּיִם׃

Entonces reſpóndióle Pedro, y dixo, Sennor, ſi tu eres, manda que yo venga à ti ſobre las aguas.

ιδʹ.

21. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui avoyent mangé eſtoyent enuiron cinq mille hommes, ſans les femmes & les petis enfans.

22. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

Incontinent apres, Ieſus contraignit ſes diſciples de monter ſur la naſſelle, & de paſſer outre deuant lui, cependant que il donneroit congé aux troupes.

23. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.

Et quand il leur eut donné congé, il monta en la montagne pour eſtre à part ſoi afin de prier. Et le ſoir venu, il eſtoit la ſeul.

24. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

Or la naſſelle eſtoit ia au milieu de la mer tormentee des ondes: car le vent eſtoit contraire.

25. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Et ſur la quatrieme veille de la nuict, Ieſus vint vers eux cheminant ſur la mer.

26. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστι, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

Lequel les diſciples voyans cheminer ſur la mer, furent troublés, diſans, c'eſt vn fantoſme: & de la peur s'eſcrierent.

27. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.

Mais incontinent Ieſus parla à eux, diſant, Aſſeurez-vous: ce'ſt moi, n'ayez point de peur.

28. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

Et Pierre lui reſpondant, dit, Seigneur, ſi c'eſt toi, commande que i'aille vers toi ſur les eaux.

21. Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis.

And they that had eaten, were about fiue thouſande men, beſide women ant litle children.

22. Et ſtatim iuſſit Ieſus diſcipulos aſcendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

And ſtraight way Jeſus compelled his diſciples to enter into a ſhip, and to goe ouer before him, while he ſent the multitude away.

23. Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.

And aſſoone as he had ſent the multitude away, he went vp into a mountaine alone to pray: and when the euening was come, he was there alone.

24. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus.

And the ſhip was nowe in the middes of the ſea, and was toſſed with waues: for it was a contray winde.

25. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare.

And in the fourth watch of the night Jeſus went vnto them, walking on the ſea.

26. Et videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes Quia phantaſma eſt Et præ timore clamaverunt

And when his diſciples ſaw him walking on the ſea, they were troubled, ſaying, It is a ſpirit, and cried out for feare.

27. Statimq; Ieſus locutus eſt eis, dicens, Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.

But ſtraight way Jeſus ſpake vnto them, ſaying, Be of good comfort. It is I: be not afrayde.

28. Reſpondens autē Petrus dixit, Domine ſi tu es, iube me ad te venire ſuper aquas.

Then Peter anſwered him, and ſaid, Maſter, if it be thou, bid me come vnto thee on the water.

21. Die aber geſſen hatten/ der waren bey fünff tauſent Mann/ ohn Weiber vnd Kinder.

Men de ſom haffde ædet/ vaare ved fem tuſinde Mend/ vden Quinder oc Børn.

22. Vnd alßbald treib Jeſus ſeine Jünger/ daß ſie inn das Schiff tratten/ vnnd für jhm herüber führen/ biß er das Volck von ſich lieſſe.

Oc ſtrax kom Jheſus ſine Diſciple til/ at de ginge i Skibet/ oc fore offuer faare hannem/ Indtil hand fick ladet Folcket fra ſig.

23. Vnd da er das Volck von ſich gelaſſen hatte/ ſteig er auff einen Berg alleine/ daß er betet. Vnd am abend war er alleine daſelbs.

Oc der hand haffde ladet Folcket fra ſig/ gick hand alene op paa it Bierg at bede. Oc om afftenen vaar hand der alene.

24. Vnd das Schiff war ſchon mitten auff dem Meer/ vnd leid noth von den Wellen/ denn der Wind war jhnen wider.

Oc Skibet vaar da allerede mit i Haffuet/ oc leed nød aff Bølgerne/ Thi Været vaar dem emod.

25. Aber inn der vierdten Nachtwache kam Jeſus zu jnen/ vnd gieng auff dem Meer.

Oc paa den fierde Vect om natten/ kom Jheſus til dem/ oc gick paa Haffuet.

26. Vnnd da jhn die Jünger ſahen auff dem Meer gehen/ erſchracken ſie/ vnd ſprachē: Es iſt ein Geſpenſt/ vnd ſchryen für forcht.

Oc der Diſciplene ſaae hannem gaa paa Haffuet bleffue de forferdede oc ſagde/ Det er it Spøgelſe/ oc de robte aff redzel.

27. Aber alßbald redet Jeſus mit jhnen/ vnd ſprach: Seyt getroſt/ ich bins/ förchtet euch nicht.

Da talede Jheſus ſtrax met dem/ Oc ſagde/ Verer vedit frit mod/ det er ieg/ Frœcter inted.

28. Petrus aber antwortet jhm/ vnd ſprach: HErr biſt du es/ ſo heiß mich zu dir kom̃en auff dem Waſſer.

Peder ſuarede hannem/ oc ſagde/ HERRE/ Eſt det du/ da biud mig komme til dig paa Vandet.

21. Těch pak kteřijž gedli byl počet pět Tiſýcůw Muzůw/ kromě žen a Dětij.

A tych ktorzy iedli było około piąci tyśiecy meżow/ oprocz niewiaſt y dźiatek.

22. A y hned rozkázal Včedlnijkům ſwým aby wſtaupili na Lodičku/ a předeſſli gey přes More/ ažby rozpuſtil zástup.

Thedy Jezus przymuśił záráżem vcznie ſwoie wſthapić w łodź/ á iść przed ſobą do drugiego brzegu/ áżby odpráwił ono zgromádzenie ludźi.

23. A rozpuſtiw zástup/ wſtaupil na hůru ſam/ aby ſe modlil. A když byl wečer/ ſám tu zůſtal.

A opuśćiwſzy zgromádzenie ludźi/ wſtąpił ná gorę z oſobná áby ſie modlił/ A gdy był wieczor/ thámże ſam zoſtał.

24. A Lodička v proſtřed Moře zmijtala ſe wlnami/ nebo byl wijtr odporný.

A łodź iuż byłá w pośrzodku morzá/ ćięſzko miotaná od wałow/ ábowiem był wiátr przećiwny.

25. Při čtwrtém pak bděnij nočnijm/ přiſſel k nim chodě po moři.

Tedy czwartey ſtráży nocney ſzedł do nich Jezus/ chodząc po morzu.

26. A widauce gey an chodij po moři/ zarmautili ſe/ řkauce: Obluda geſt. As ſtrachem křičeli.

A vyźrawſzy go gdy chodźił po morzu/ zátrwożyli ſie vczniowie/ mowiąc/ Pokuſá ieſt/ y odboiáźni krzyknęli.

27. A y hned Gežijſs promluwil k nim/ řka: Měgtež dauffánij. Jať gſem/ nebogtež ſe.

Ale wnet mowił Jezus do nich/ rzekąc/ Bądźćie dobrego ſercá/ iaciem ieſt/ nie boyćie ſię.

28. Y odpowěděw Petr/ řekl: Pane gſyli ty? rozkažiž mi k ſobě přigijti po Wodě.

A Piotr odpowiedáiąc mu/ rzekł/ Pánie ieſliś ty ieſt/ káż mi przyść do śiebie po wodách.

יד

29 יֵשׁוּעַ דֵּין אֱמַר לֵהּ תָא
וּנְחַת כֵּאפָא מֶן אֵלְפָא
וְהַלֶּךְ עַל מַיָּא דְּנֵאתֵא לְוָת
יֵשׁוּעַ׃

Et egli diſſe, Vieni, Allor Pietro ſceſo de la naue, caminaua ſopra l'acque, per andare a IESV.

30 וְכַד חֲזָא רוּחָא
דְּקַשְׁיָא דְּחֶל וְשַׁרִּי לְמֶטְבַּע
וַאֲרִים קָלֵהּ וֶאֱמַר מָרִי
פְּרוּקַיְנִי׃

Ma vedendo il vento gagliardo, hebbe paura: e cominciando a ſommergerſi, grido, dicendo. Saluami Signore.

31 וּבַר שָׁעְתֵה פְּשַׁט אִידֵה
מָרַן וַאֲחַדֵה וֶאֱמַר לֵהּ זְעוּר
הַיְמָנוּתָא לְמָנָא אֶתְפַּלַּגְתְּ׃

Et ſubbito IESV *diſteſa la mano, il preſe, e diſſeli, Huomo di poca fede, perche hai tu dubbitato?*

32 וְכַד סְלֶקוּ לְאֵלְפָא
שְׁלִיַת רוּחָא׃

E ſaliti che furono ne la naue, il vento ceſſo.

33 וַאֲתוֹ הָנוּן דְּבְאֵלְפָא
סְגֶדוּ לֵהּ וֶאֱמַרוּ שַׁרִּירָאִית
בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא׃

Allora quelli che erano ne la naue, vennero, & inginochioronſigli dauanti, dicendo, Veramente tu ſei il Figliuol di Dio.

34 וְרַדוּ וַאֲתוֹ לְאַרְעָא
דְּגֶנֵּסַר׃

Poi eſſendo paſſati di là, vennero ne la terra di Genneſaret.

35 וְאֶשְׁתַּוְדְּעוּהִי אֱנָשָׁא
דְּאַתְרָא הַו וְשַׁדַּרוּ לְכֻלְּהֵין
קוּרְיָא דְּחַדְרַיְהוֹן וְקַרְבוּ לֵהּ
כֻּלְּהוֹן אַיְלֵין דְּבִישׁ בִּישׁ ע
עֲבִידִין׃

Et hauendolo gli huomini di quel luogo conoſciuto, mandaron per tutta quella contrada circonuicina: e portorono a lui tutti quelli ch'erano ammalati.

36 וּבָעֵין הֲווֹ מֶנֵּה דְּנֶקְרְבוּן
אָפֵן לְכֶנְפָא בַּלְחוּד ד
דַּלְבוּשֵׁה וְאַילֵין דְּקַרְבוּ א
אֶתְאַסִּיוּ׃

E pregauanlo di toccar ſolamente l'eſtremita de la ſua veſta, e quanti la toccorono, tutti furon ſanati.

יד

29 וְהוּא אָמַר בּוֹא וַיֵּרֶד כֵּיפָא
מִן הַסְּפִינָה וַיֵּלֶךְ עַל־הַמַּיִם
לָבוֹא אֶל יֵשׁוּעַ׃

Y el dixo, Ven. Y decendiendo Pedro del nauio, anduuo ſobre las aguas para venir à Ieſus.

30 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־הָרוּחַ חֲזָקָה
יָרֵא וְכִי־הֵחֵל לִטְבֹּעַ צָעַק
לֵאמֹר אֲדֹנִי הוֹשִׁיעֵנִי׃

Mas viendo el viento fuerte, vuo miedo: y començandoſe à hundir, dió bozes diziendo: Sennor, ſaluame.

31 וּפִתְאֹם נָטָה יֵשׁוּעַ אֶת־יָדוֹ
וַיֶּאֱחֹז אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קְטוֹן
אֱמוּנָה לָמָּה חָרַדְתָּה׃

Y luego Ieſus eſtendiendo la mano, trauó deel, y dizele, O hombre de poca fe, porque dudaſte?

32 וְכַאֲשֶׁר עָלוּ אֶל־הַסְּפִינָה
שָׁתְקָה הָרוּחַ׃

Y como ellos entraron en el nauio, el viento repoſó.

33 וַאֲשֶׁר בַּסְּפִינָה הֵמָּה בָּאוּ
וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ לֵאמֹר בֶּאֱמֶת בֶּן־
אֱלֹהִים אַתָּה׃

Entonces losque eſtauan en el nauio, vinieron, y adoraronlo, diziendo, Verdaderamente eres Hijo de Dios.

34 וַיַּעַבְרוּ וַיָּבוֹאוּ בְּאֶרֶץ כִּנֶּרֶת׃

Y llegando de la otra parte, vinieron en la tierra de Gennezaret.

35 וְכַאֲשֶׁר נוֹדַע לְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם
הַהוּא שָׁלְחוּ אֶל־כָּל־הַמְּדִינָה
הַזֹּאת וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו כֻּלָּם אֲשֶׁר
חָלִי בָּם׃

Y como lo conocieronlos varones de aquel lugar, embiaron por toda aquella tierra alderredor, y truxeron à el todos los enfermos.

36 וַיִּתְחַנְנוּ לוֹ אֲשֶׁר לְבַדּוֹ תִּגְּעוּ
שְׂפַת בִּגְדוֹ וְכָל אֲשֶׁר נָגְעוּ בוֹ
נוֹשָׁעוּ׃

Y rogauanle que ſolamente tocaſſen el borde de ſu manto: y todos losque tocaron, fueron ſaluos.

ιδ΄.

29. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν,

Il dit, Vien. Et Pierre deſcendu de la naſſelle, chemina ſur les eaux pour aller à Ieſus.

30. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη. καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων· κύριε, σῶσόν με.

Mais voyant le vent fort, il eut peur: & comme il commençoit à s'enfonçer, il s'eſcria, diſans, Seigneur, ſauue-moi.

31. Εὐθέως δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

Et incontinent Ieſus eſtendit ſa main & le print, lui diſant, Homme de petite foy, pourquoi as-tu douté?

32. Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

Et quand ils furent montés en la naſſelle, le vent s'appaiſa.

33. Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

Lors ceux qui eſtoyent en la naſſelle, vindrent & l'adorerẽt, diſans, Vrayement tu es fils de Dieu.

34. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέτ.

Puis eſtans paſſés outre ils vindrent en la contree de Genezareth.

35. Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας.

Et quand les hommes de ce lieu-la l'eurent recognu, ils enuoyerent par toute la contree d'à l'entour: & lui preſenterent tous ceux qui ſe portoyent mal.

36. Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

Et le prioyent que tant ſeulement ils touchaſſent le bord de ſon veſtement: & tous ceux qui le toucherent, furent gueris.

CAP. XIIII.

29. At ipſe ait, Veni. Et deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquã ut veniret ad Ieſum.

And he ſaid / Come. And when Peter was come downe out of the ſhip/ he walked on the water/ to go to Jeſus.

30. Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpiſſet mergi, clamavit, dicens, Domine, ſalvum me fac.

But when he ſawe a mightie winde/ hee was afrayed: and as he began to ſincke/ he cryed/ ſaying/ Maſter/ ſaue me.

31. Et continuò Ieſus extendens manum apprehendit eum: & ait illi, Modice fidei, quare dubitaſti?

So immediatly Jeſus ſtretched forth his hand / and caught him / and ſayd to him / O thou of litle fayth/ wherefore diddeſt thou dout?

32. Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit ventus.

And aſſoone as they were come into the ſhip / the winde ceaſed.

33. Qui autem in navicula erant, venerunt & adoraverunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.

Then they that were in the ſhip/ came and worſhipped him/ ſaying / Of a trueth thou art the Sonne of God.

34. Et cùm transfretaſſent, venerunt in Terram-Geneſar.

And when they were come ouer / they came into the land of Genneſaret.

35. Et cum cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes.

And when the men of that place knewe him / they ſent out into all that countrey round about / and brought vnto him al that were ſicke.

36. Et rogabant eum ut vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, ſalvi facti ſunt.

And beſought him / that they might touch the hemme of his garment onely: and as manie as touched it / were made whole.

Das XIIII. Capitel.

29. Vnd er ſprach: Kom̃ her. Vnd Petrus trat auß dem Schiff / vnnd gieng auff dem Waſſer / daß er zu Jeſu keme.

Oc hand ſagde / Kom hid/Oc Peder traadde aff Skibet / ob gick paa Vandet / at hand ſkulde komme til Iheſum.

30. Er ſahe aber einen ſtarcken Wind/ da erſchrack er / vnd hub an zu ſincken / ſchrey vnd ſprach: HErr/ hilff mir.

Oc hand ſaa it ſterckt Væder / da bleff hand forferdet / oc begynte at ſiuncke / robte / oc ſagde / HERRE hielp mig.

31. Jeſus aber recket bald die Hand auß / vnd ergreiff jn / vnd ſprach zu jhm: O du kleingleubiger / warumb zweiffelteſt du:

Iheſus vdracte ſtrax ſin haand / oc tog fat paa hannem / /oc ſagde til hannem/ O du lidet Troendis/ hui tuilde du?

32. Vnd ſie tratten in das Schiff/ vnd der Wind leget ſich.

Oc de ginge ind i Skibet/oc Været ſtilledis.

33. Die aber im Schiff waren / kamen vnd fielen für jhm nieder / vnnd ſprachen: Du biſt warlich Gottes Son?

Men de ſom vaare i Skibet / komme oc fulde ned for hannem / oc ſagde / Du eſt ſandelige Guds Søn.

34. Vnd ſie ſchifften hinůber / vnnd kamen in das Land Genezareth.

Oc de fore hen offuer / oc komme til Genezareth land.

35. Vnnd da die Leute am ſelbigen ort ſein gewar worden / ſchickten ſie auß in das gantze Land vmbher / vnd brachten allerley vngeſunden zu jm.

Oc der Folcket paa ſamme Sted bleffue hannem var / ſendede vd i det gantſke Land trint omkring/oc førde alle ſom ſiuge vaare /til hannem.

36. Vnd ſie baten jhn / daß ſie nur ſeines Kleides ſaum anrůreten. Vnd alle die da anrůreten / wurden geſund.

Oc bade hannem / at de maate ekon røre ved Sømmen paa hans Klæder. Oc alle / der ſom rørde der ved/ bleffue helbrede.

Kapitola XIIII.

29. A on řekl: Pocž. Y wyſtaupiw Petr z Lodičky / ſſel po wodě/aby přiſſel k Gežijſſowi.

A on powiedźiáł/Chodź/Y wyſtapiwſzy Piotr z łodźi/chodźił po wodách/áby przyſzedł do Jezuſá.

30. Ale wida wijtr weliký/ bál ſe: A když počal tonauti/ zkřikl řka: Pane/pomoz mi.

Y widząc wiátr gwałtowny/ zlękł ſię/A gdy iuż począł tonąć/ záwołał mowiąc/Pánie záchoway mię.

31. A yhned Gežiſs wztáhw ruku / vyal gey / a řekl gemu: Malé wijry/ proč gſy pochybowal?

A wnet Jezus ściągnąwſzy rękę/záchwycił go: Y rzekł mu / O máło vfaiący/przecżżeś wątpił.

32. A když wſtaupil na Lodičku/přeſtal wijtr.

A gdy oni weſzli w łodź/ vćichnął wiátr.

33. A kteřijž na Lodičce byli/ přiſtaupili a klaněli ſe gemu/ řkauce: Giſtě Syn Božij gſy ty.

A ci ktorzy byli w łodźi / przyſzedſzy dali mu chwałę / mowiąc/ Prawdźiwieś ieſt ſyn Boży.

34. A když ſe přeplawili/ přiſſli do Země Genezarethſké.

Y przepráwiwſzy ſię / przyſzli do źiemie Genezaret.

35. Kdež poznawſſe gey Mužij mijſta toho / rozſlali po wſſy wlaſti té/a podáwali gemu wſſech nemocných:

A poznawſzy go mężowie mieyſcá onego / poſłáli po wſzytkiey oney przyległey kráinie/y przynieśli mu wſzytki ktorzy ſię źle mieli.

36. A proſyli ho / aby ſe aſpoň podolka raucha geho dotkli. A kteřij ſe koli dotýkali/ zdráwi gſau včjněni.

Y prośili go aby ſię tylko dotykáli kráiá płaszczá iego / A ktorzy ſię kolwiek dotknęli / ſą záchowáni.

טו

1 הָידֵין קְרֶבוּ לְוָת יֵשׁוּעַ פְּרִישֵׁא וְסָפְרֵא דְּמֶן אוּרִשְׁלֶם וְאָמְרִין׃

Allora vengono à I*esv de gli Scribi e Fariſei di Ieruſalem, dicendo.*

2 לְמָנָא תַּלְמִידַיךְ עָבְרִין עַל מַשְׁלְמָנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא וְלָא מְשִׁיגִין אִידַיהוֹן מָא דְּאָכְלִין לַחְמָא׃

Perche traſgrediſcono i tuoi diſcepoli l'ordinatione de noſtri antichi? conciosia coſa che non ſi lauano le mani, quando mangiano.

3 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן לְמָנָא אַף אַנְתּוּן עָבְרִין אַנְתּוּן עַל פּוּקְדָנֵא ה דַּאלָהָא מְטוּל מש מַשְׁלְמָנוּתְכוֹן אֱלָהָא גֵּיר אֶמַר׃

Egli riſpondendo, diſſe loro, Perche trasgredite voi il comandamento di Dio: per la voſtra traditione. Conciosia coſa che Iddio comandò, dicendo.

4 יַקַּר לְאָבוּךְ וּלְאֶמָּךְ וּמַן דְּמַצַּחֵא לְאָבוּהי וּלְאֶמֵּה מֵמָת יְמוּת׃

Honora il padre e la madre, chi mala dirà il padre o la madre morrà di morte.

5 אַנְתּוּן דֵּין אָמְרִין אַנְתּוּן כֻּל מַן דְּנֵאמַר לַאבָא אַו לְאֶמָּא קוּרְבָּנִי מֶדֶם דְּתֶתְהֲנֵא מֶנִּי׃

E voi dite, Chiunque dirà al padre o à la madre, Ogni dono che da me s'offerirà, ti ſarà vtile.

6 וְלָא נְיַקַּר לְאָבוּהי אַו לְאֶמֵּה וּבַטֶּלְתּוּן מֶלְּתָא דַּאלָהָא מְטוּל מש מַשְׁלְמָנוּתְכוֹן׃

Ancora ch'ei non honori altrimenti il padre, o la madre ſua, ſarà diſobbligato: e coſi hauete annullato il comandamento di Dio, per la voſtra traditione.

7 נָסְבַי בְּאַפֵּא שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלַיכוֹן אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא וֶאמַר׃

Hipocriti, bene ha di voi profetato Eaia, dicendo.

8 עַמָּא הָנָא בְּסֶפְוָתֵה הוּ מְיַקַּר לִי לֶבְּהוֹן דֵּין סַגִּי ר רַחִיק מֶנִּי׃

Queſto popolo mi s'appreſſa con la ſua bocca: & honorami con le labbra: ma il cuor loro è ben longi da me.

טו

1 אָז קָרְבוּ אֶל יֵשׁוּעַ גַּם מִירוּשָׁלַיִם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים לֵאמֹר׃

Entonces llegaron à Ieſus vnos Eſcribas y Phariſeos de Ieruſalem, diziendo:

2 לָמָּה תַלְמִידֶיךָ יַעַבְרוּ אֶת־גְּזֵירוֹת הַזְּקֵנִים כִּי לֹא יְכַבְּסוּ אֶת־יְדֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת־הַלָּחֶם׃

Porque tus Diſcipulos traſpaſſan el precepto de los Ancianos? porque no lauan ſu manos quando comen pan.

3 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם וְלָמָּה אַתֶּם עוֹבְרִים מִצְוַת אֱלֹהִים בִּגְזֵירוֹתֵיכֶם כִּי־אֱלֹהִים צִוָּה לֵאמֹר׃

Y el reſpondiendo dixoles, Porque tambien voſotros traſpaſſays el mandamiento de Dios por vueſtro precepto? Porque Dios mandó, diziendo.

4 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת׃

Honrra àl padre y à la madre. Item, El que maldixere àl padre ò à la madre, muera de muerte.

5 וְאַתֶּם אוֹמְרִים כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ קָרְבָּן אֲשֶׁר מִמֶּנִּי יוֹעִילֶךָ׃

Mas voſotros dezis, Qualquiera dirà àl padre ò à la madre, Toda offrenda mia à ti aprouecharà:

6 וְלֹא יְכַבֵּד אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וַתָּפִירוּ מִצְוַת אֱלֹהִים בַּעֲבוּר גְּזֵירַתְכֶם׃

Y no honrrará a ſu padre, ò à ſu madre, y aueys invalidado el mandamiento de Dios por vueſtro precepto.

7 הַחֲנֵפִים הֵיטִיב לְהִנָּבֵא עֲלֵיכֶם יְשַׁעְיָהוּ לֵאמֹר׃

Hypocritas, bien prophetizó de voſotros Iſaias diziendo.

8 כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רָחֵק מִמֶּנִּי׃

Eſte pueblo de ſu boca ſe acerca de mi, (y de labios me honrra:) mas ſu coraçõ lexos eſta de mi.

ΚΕΦΑΛ. ιε΄.

ΤΟ'ΤΕ προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες.

Adonc vienent à Ieſus des Scribes & Phariſiens qui eſtoyent de Ieruſalem, diſans.

2. Διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Pourquoi tes diſciples outrepaſſent ils la tradition des anciens? Car ils ne lauent point leurs mains, quand ils prenent leurs repas.

3. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων.

Mais lui reſpondant leur dit, Et vous, pourquoi outrepaſſez vous le commandement de Dieu pour voſtre tradition? Car Dieu à commande, diſant.

4. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

Honore ton pere & ta mere. Item, Qui maudira pere ou mere, meure de mort.

5. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς.

Mais vous dites, Quiconque aura dit à ſon pere ou à ſa mere, Tout don qui ſera offert de par moi, ſera à ton profit.

6. Καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

Encore qu'il n'honore pas ſon pere, ou ſa mere, ſera hors de coulpe: & ainſi auez annullé le commandemẽt de Dieu par voſtre tradition.

7. Ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων.

Hypocrites, Eſaie à bien prophetizé de vous, diſant.

8. Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ.

Ce peuple ci s'approche de moi de ſa bouche, & m'honore de ſes leures: mais leur cœur eſt bien fort eſloigné de moi.

CAP. XV.

TVnc acceſſerũt ad eum ab Ieroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes.

Then came to Jeſus the Scribes and Phariſes / which were of Jeruſalem / ſaying.

2. Quare diſcipuli tui transgrediuntur traditionẽ ſeniorum? non enim lavant manus ſuas cùm panem manducant.

Why do thy diſciples tranſgreſſe the tradition of the Elders? for they waſhe not their handes when they eate bread.

3. Ipſe autem reſpondens ait illis, Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionẽ veſtram? Nam Deus dixit.

But he anſwered & ſaid vnto them / Why do ye alſo tranſgreſſe the commaundement of God by your traditiõ? For God hath commanded / ſaying.

4. Honora patrem & matrem, & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

Honour thy Father and mother: and he that curſeth father or mother / let him die the death.

5. Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, Munus quodcunque eſt ex me, tibi proderit:

But ye ſay / whoſoeuer ſhall ſay to father or mother / By the gyfte that is offered by me / thou mayeſt haue profite.

6. Et non honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuam: & irritum feciſtis mãdatum Dei propter traditionem veſtram.

Though he honour not his father / or his mother / ſhalbe free: thus haue ye made the commaundement of God of no auethoritie by your tradition.

7. Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Iſaias, dicens.

O hypocrites / Eſaias propheſied well of you / ſaying.

8. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè eſt à me.

This peeple draweth nere vnto me with their mouth / and honoureth me with the lippes / but their heart is farre of from me.

Das XV. Capitel.

Da kamẽ zu jm die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer von Jeruſalem / vnd ſprachen:

DA komme de Scrifftkloge oc Phariſeer aff Jeruſalem til hannem / oc ſagde.

2. Warumb übertretten deine Jünger der Elteſten auffſätze? Sie waſchen jhre hende nicht wenn ſie Brodt eſſen?

Hui offuertræde dine Diſciple de eldſtis Skick? De to icke deris hender / naar de æde Brød.

3. Er antwortet vnd ſprach zu jhnen: Warumb übertrettet denn jhr Gottes Gebot / vmb euer Auffſätze willen? Gott hat gebotten /

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / Hui offuertræde i da Guds Bud / for eders Skickes ſkyld? Gud haffuer budet /

4 Du ſolt Vater vnd Mutter ehren. Wer aber Vater vnd Mutter fluchet der ſoll des tods ſterben.

Du ſkalt ære Fader oc Moder. Oc huo ſom bander Fader oc Moder / hand ſkal wiſſelige dø.

5. Aber jhr lehret: Wer zum Vater oder Mutter ſpricht (wenn ichs opffere / ſo iſt es dir vil nützer) Der thut wol.

Men i lære / Huo ſom ſiger til Fader eller til Moder (der ſom ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

6. Damit geſchicht es / daß niemand hinfort ſeinen Vater oder ſeine Mutter ehret. Vnd habt alſo Gottes Gebot auffgehaben / vmb euer Auffſätze willen.

Oc der met ſkeer det / at ingen ærer ſin Fader eller ſin Moder mere. Oc der met haffue i til inted giord Guds Bud for eders Skickis ſkyld.

7. Jhr Heuchler / es hat wol Eſaias von euch geweiſſaget / vnnd geſprochen:

I Oyenſkalcke / Eſaias ſpaade vel om eder / oc ſagde.

8. Diß Volck nahet ſich zu mir mit ſeinem Munde / vnd ehret mich mit ſeinen Lippen / aber jhr Hertz iſt ferne von mir.

Dette Folck holder ſig til mig met ſin Mund / oc ærer mig met ſine Læbe / Men deris Hierte er longt fra mig.

Kapitola XV.

TEhdy přiſtaupili k němu od Geruzaléma Včitelé a Zákonjcy / řkauce:

TEdy przychodźili do Jezuſá z Jeruzalem niektorzy náuczyćielowie y Fáryzeuſzowie / mowiac.

2. Proč Včedlnijcy twogi přeſtupugij vſtanowenj Starſſých? nebo neomywagij rukau ſwých když chléb gedij.

Czemu vczniowie twoi przeſtepuia vſtháwe ſtárſzych? Abowiem nie vmywáia reku ſwych gdy chleb iedza.

3. A on odpowjdage řekl gim: Pročež y wy přeſtupugete Přikázanij Božij pro vſtanowenij waſſe? Neb Bůh přikázal / řka:

A on odpowiedáiac rzekł im / Czemu też wy przeſtepuiecie roſkazánie Boże przez vſtáwę wáſzę? Abowiem bog przykazał / mowiac.

4. Cti otce y Matku: A kdožby zlořečil Otců neb Mateři / ať ſmrtij vmře.

Czći oycá twego y mátkę twoię / A ktoby złorzeczył oycu ábo mátce / śmierćią niechay vmrze.

5. A wy prawijte: Kdobykoli řekl Otcy aneb Mateři / Dar kterýžkoli geſt ode mne / tobě bude proſpěſſen.

A wy powiedaćie / Ktoryby rzekł oycu ábo mátce / Dárem ktorykolwiek bede ofiárował / wſpomożon bedźieſz.

6. Že nemá ctijti Otce aneb Mateře ſwé. A tak zruſſyli gſte Přikázanij Božij pro ſwá vſtanowenij.

Choćby nie czćił oycá ſwego ábo mátki ſwoiey (przedśie niewinien bedźie.) Y wniwecześćie obroćili roſkazánie Boże Przez vſtáwę wáſzę.

7. Pokrytcy / dobřeť geſt prorokowal o wás Yzayáſs / řka:

Pokryći ludźie / dobrze o was prorokował Ezáiaſz / mowiac.

8. Lid tento vſty toliko mne ctij / ale Srdce gegich daleko geſt odemne.

Przychodźi do mnie ten lud vſtámi ſwoiemi / y czciemię wárgámi / ale ſerce ich dáleko ieſt odemnie.

טו

9 וּסְרִיקָאִית דָּחֲלִין לִי כַּד מַלְפִין יוּלְפָּנָא דְּפוּקְדָנֵא דִּבְנַי־נָשָׁא׃

Ma in vano mi honorano, inſegnando dottrine, che ſon comandamẽti d'huomini.

10 וּקְרָא לְכֶנְשָׁא וֶאֱמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ וְאֶסְתַּכַּלוּ׃

E chiamate à ſe le turbe, diſſe loro, Vdite & intendete.

11 לָא הֲוָא מֶדֶּם דְּעָאֵל לְפוּמָא מְסַיֵּב לְבַר נָשָׁא אֶלָּא מֶדֶּם דְּנָפֵק מִן פּוּמָא הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַר נָשָׁא׃

Non quello che entra ne la bocca, fa l huomo immondo: ma quello che eſce de la bocca, è quel che fa immondo l'huomo.

12 הָיְדֵין קְרֶבוּ תַּלְמִידַוְהִי וְאָמְרִין לֵהּ יָדַע אַנְתְּ דְּפ דַּפְּרִישֵׁא דְּשִׁמְעוּ מֶלְּתָא הָדָא אֶתְכַּשַּׁלוּ׃

Allora i ſuoi diſcepoli accoſtandoſili, gli diſſero, Hai tu ſaputo che i Fariſei vdendo queſto parlare, ſi ſono ſcandalizati?

13 הוּ דֵּין עְנָא וֶאֱמַר לְהוֹן כֻּל נֶצְבְּתָא אַידָא דְּלָא נַצְבַהּ אָבִי דְּבַשְּׁמַיָּא תֶּתְעַקַּר׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Ogni pianta, che non ha piantata il mio celeſte Padre, ſarà diradicata.

14 שְׁבוּקוּ לְהוֹן סָמַיָּא אֶנּוּן נָגוּדֵא דְּסַמְיָא סַמְיָא דֵּין לְסַמְיָא אֶן יְדַבַּר תַּרְוַיְהוֹן בְּגוּמְצָא נָפְלִין׃

Laſſatigli, eſſi ſono ciechi guide di ciechi. E ſe vn cieco guidarà vn altro cieco, amendue cadranno ne la foſſa.

15 וְעָנָא שֶׁמְעוּן כֵּאפָא וֶאֱמַר לֵהּ מָרִי פַּשֵּׁק לַן מַתְלָא הָנָא׃

E Pietro riſpondendo gli diſſe, Dichiaraci queſta ſimilitudine.

16 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן עַד־מָא לְהָשָׁא אַף אַנְתּוּן לָא מֶסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן׃

E IESV diſſe, E voi ſete pur ancora ſenza intelletto.

טו

9 וַתְּהִי יִרְאָתָם אוֹתִי מִצְוַת אָדָם מְלֻמָּדָה׃

Mas en vano me honrran enſennando doctrinas, mandamientos de hombres.

10 וַיַּצְעֵק אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּ וְהָבִינוּ׃

Y llamando à ſi las compannas, dixoles, Oyd, y entended:

11 אֲשֶׁר יָבוֹא לַפֶּה אֵינוֹ מְטַמֵּא אֶת־הָאָדָם כִּי־אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִפֶּה זֶה הוּא יְטַמֵּא אֶת־הָאָדָם׃

No loque entra en la boca contamina àl hombre: mas loque ſale de la boca, eſto contamina àl hombre.

12 אָז נִגְּשׁוּ תַּלְמִידָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲיָדַעְתָּ כִּי הַמְפָרְשִׁים בְּשָׁמְעָם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הִכָּשֵׁלוּ׃

Entonces llegandoſe ſus Diſcipulos, dixeronle, Sabes que los Phariſeos oyendo eſta palabra ſe offendieron?

13 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר כָּל־מַטָּע אֲשֶׁר לֹא נְטָעוֹ אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִנָּתֵשׁ׃

Mas reſpondiendo el, dixo, Toda planta que no plantó mi Padre celeſtial ſerá deſarraygada.

14 הַנִּיחוּ לָהֶם כִּי עִוְרִים הֵמָּה וְנֹהֲגֵי הָעִוְרִים וְעִוֵּר אִם יִנְהַג אֶת־הָעִוֵּר שְׁנֵיהֶם לַבּוֹר יִפֹּלוּ׃

Dexaldos: guias ſon ciegas de ciegos: y ſi el ciego guiáre àl ciego, âmbos caerán en el hoyo.

15 וַיַּעַן כֵּיפָא וַיֹּאמֶר לוֹ פְּתַר לָנוּ אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

Y reſpondiendo Pedro, dixole, Declaranos eſta parabola.

16 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הֲגַם עַד־עַתָּה אֵינְכֶם מְבִינִים אֶת־הַדָּבָר׃

Y Ieſus dixo, Aun tambien voſotros ſoys ſin entendimiento?

ιε´.

9. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent-ils, enſeignans des doctrines, qui ne ſont que commandemens d'hommes.

10. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε.

Puis ayant appelé les troupes à ſoi, leur dit, Oyez & entendez.

11. Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ce n'eſt pas ce qui entre en la bouche, qui ſouille l'homme: mais ce qui ſort de la bouche, c'eſt cela qui ſouille l'homme.

12. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;

Lors les diſciples s'approchans lui dirent, N'as-tu pas cognu que les Phariſiens ont eſté ſcandalizés, quand ils ont ouï ce propos?

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

Et lui reſpondant, dit, Toute plante que mon Pere celeſte n'a point plantee, ſera deſracinee.

14. Ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.

Laiſſez-les, ce ſont aueugles conducteurs d'aueugles. Que ſi vn aueugle conduit vn autre aueugle, tous deux cherront en la foſſe.

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.

Adonc Pierre prenant la parole, lui dit, Expoſe-nous ceſte ſimilitude.

16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

Et Ieſus dit, Vous auſsi, eſtes-vous encore ſans entendement?

CAP. XV.

9. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

But in vaine they worſhip me / teaching for doctrines / mens preceps.

10. Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

Then he called the multitude vnto him / an ſaid to them / Heare and vnderſtand.

11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

That which goeth into the mouth / defileth not the man / but that which commeth out of the mouth / that defileth the man.

12. Tunc accedentes diſcipuli eius dixerunt ei, Scis quia Phariſæi, audito verbo hoc, ſcandalizati ſunt?

Then came his diſciples: and ſaid vnto him / Perceiueſt thou not / that the Phariſes are offended in hearing this ſaying?

13. Et ille reſpondens ait, Omnis plantatio quam non plantavit pater meus cæleſtis, eradicabitur.

But he anſwered and ſaid / Euery plant which mine heauenly Father hath not planted / ſhalbe rooted vp.

14. Sinite illos: cæci ſunt, duces cæcorum, cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadũt.

Let them alone: they be the blinde leaders of the blinde: and if the blinde lead the blinde / both ſhall fall into the ditche.

15. Reſpondens autem Petrus dixit ei, Ediſſere nobis parabolam iſtam.

Then anſwered Peter / & ſaid to him / Declare vnto vs this parable.

16. At ille dixit, Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?

Then ſayd Jeſus / Are ye yet without vnderſtanding?

Das XV. Capitel.

9. Aber vergeblich dienen ſie mir / dieweil ſie lehren ſolche Lehre / die nichts denn Menſchen gebot ſind.

De tiene mig forgeffuis / den ſtund de lære ſaadan Lerdom / ſom ere icke vden menniſkens Bud.

10. Vnd er rieff das volck zu ſich / vnnd ſprach zu jm: Höret zu / vnnd vernemets.

Oc hand kallede Folcket til ſig / oc ſagde til dem / Hærer til oc forſtaar.

11. Was zum munde eingehet / das verunreiniget den Menſchen nicht / ſondern was zum Munde außgehet / das verunreiniget den Menſchen.

Det ſom indgaar i munden / beſmitter icke Menniſken / Men huad ſom vdgaar aff Munden / det beſmitter Menniſken.

12. Da tratten ſeine Jünger zu jm / vnd ſprachen: Weiſt du auch / daß ſich die Phariſeer ergerten / da ſie das wort höreten?

Da gienge hans Diſciple til hannem / oc ſagde / Vedſt du oc / at Phariſeerne forargede dem der de hørde det Ord?

13. Aber er antworttet / vnd ſprach: Alle pflantzen / die mein Himliſcher Vatter nicht pflantzet / die werden außgereutt.

Hand ſuarede / oc ſagde / Al plantelſe / ſom min Himmilſke Fader icke planter / den ſkal oprÿckis.

14. Laſſet ſie faren / ſie ſind blind / vnnd blinden leiter / . Wenn aber ein Blinder den andern leittet / ſo fallen ſie beide in die Gruben.

Lader dem fare / De ere Blinde / oc Blindis ledere. Naar en Blind leder den anden / da falde de baade i Graffuen.

15. Da antwortet Petrus / vnnd ſprach zu jm: Deute vns diſe Gleichniß.

Da ſuarede Peder / oc ſagde til hannem / Vdleg oſſ denne Lignelſe:

16. Vnd Jeſus ſprach zu jnen: Seidt jhr denn auch noch vnuerſtendig?

Oc Jheſus ſagde til dem / Ere i da end nu ocſaa wforſtandige?

Kapitola X V.

9. Nadormoť mne ctij / včijce včenij a přikázanij Lidſká.

Leczdármo mię chwala / vczac náuk ktore ſą vſtáwami ludzkimi.

10. A ſwolaw k ſobě Záſtupy / řekl gim: Slyſſte a rozuměgte.

A wezwawßy wielkiego zgromadzenia ludzi / rzekł im / Sluchaycie á rozumieycie.

11. Ne to což wcházý w vſta poſſkwrňuge Cžlowěka: ale což z vſt pocházý / toť poſſkwrňuge Cžlowěka.

Nie to co wchodzi w vſtá / pokala człowieka / ále to co wychodzi z vſt / pokala człowieká.

12. Tehdy přiſtaupiwſſe Včedlnijcy geho k němu / řekli gemu: Wijſſli / že Zákonjcy vſlyſſawſſe to ſlowo / zhorſſyli ſe?

Tedy przyſtepuiac vczniowie iego / rzekli mu / Wieß że Fáryzeußowie vſlyßawßy tho ſlowo / obráženi ſą?

13. A on odpowijdage / řekl: Každé ſſtjpenj / kteréhož neſſtijpil Otec můg Nebeſký / wykořeněno bude.

A on odpowiedáiąc rzekł / wßelkie ſádzenie ktorego nie ſadził Ociec moy niebieſki / wykorzenione będzie.

14. Nechtež gich: ſlepijť gſau / a wůdcowé ſlepých: A powedeli ſlepý ſlepého / oba w yámu vpadnau.

Opuśćcie ie / ſąć ſlepi wodzowie ſlepych / A ſlepy ieſliby ſlepego prowádził / obádwá w doł wpádną.

15. Y promluwiw Petr / řekl gemu: Wyložiž nám toto podobenſtwj.

A Piotr odpowiedáiąc / rzekł mu / Roſpowiedz nam to podobieńſtwo.

16. A on řekl: Geſſtě y wy bez rozumu gſte?

Y rzekł Jezus / Jeßczeż y wy krom porozumienia ieſteſcie?

טו

17 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמֶדֶם דְּעָאֵל לְפוּמָא לְכַרְסָא הוּ אָזֵל וּמֶן תַּמָּן בַּת בְּתַרְבִּיתָא מֶשְׁתְּדֵא לְבַר׃

Non intendete ancora, che tutto cio che entra ne la bocca, ſe ne va nel ventre, e mandaſi fuore nel luogo neceſſario?

18 מֶדֶם דֵּין דְּמֶן פּוּמָא נָפֵק מֶן לֶבָּא נָפֵק וְהָוְיוּ מְסַיֵּב לֵהּ לְבַר־נָשָׁא׃

Ma le coſe che eſcono de la bocca, vengono dal cuore, e quelle fanno l'huomo immondo.

19 מֶן לֶבָּא הוּ גֵּיר נָפְקִין מַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא גָּוְרָא קֶטְלָא זָנְיוּתָא גְּנָבוּתָא סָהֲדוּת שׁוּקְרָא גּוּדָפָא׃

Imperoche dal cuore procedeno i mali penſieri, gli homicidij, gli adulterij, le fornicationi, i furti, le falſe teſtimonianze, le infamationi.

20 הָלֵין אֶנֵּין דַּמְסַיְבָן ל לְבַר־נָשָׁא אֶן אֶנָשׁ דֵּין יָלְעֵס כַּד לָא מְשִׁיגָן א אִידַוְהִי לָא מְסַתְיַב׃

Queſte ſon quelle coſe che fanno l'huomo immondo: ma il mangiar ſenza le mani lauate, non fa gia l'huomo immondo.

21 וַנְפַק מֶן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וֵאתָא לַתְחוּמָא דְּצוּר וְדְצַיְדָן׃

Partitoſi poi IESV di li, ſi ritirò ne le parti di Tiro e di Sidone.

22 וְהָא אַנְתְּתָא כ כְּנַעֲנַיְתָא מֶן תְּחוּמֵא הָנוּן נֶפְקַת כַּד קָעְיָא וָאמְרָא אֶתְרַחֵם עְלַי מָרִי בְּרֵהּ דְּדַוִיד בְּרָתִי בִּישָׁאִית מֶתְדַּבְּרָא מֶן שֵׁאדָא׃

Et ecco vna donna Cananea, vſcita da quei confini, gridaua à lui, dicendo, Habbi miſericordia di me Signore, Figliuol di Dauid, la mia figliuola è miſerabilmente tormentata dal demonio.

23 הוּ דֵּין לָא פְּנִיָּה בְּפִתְגָּמָא וַקְרֶבוּ תַּלְמִידַוְהִי בְּעוֹ מֶנֵּהּ וָאמְרִין שְׁרִיהָ דְּהָקָעְיָא בָּתְרָן׃

Ma egli non le riſpoſe parola: e i ſuoi diſcepoli accoſtatiſi, lo pregauano, dicendo, Mandala via, percioche ella ci grida dietro.

טו

17 הֲלֹא תָבִינוּ כִּי־כָל־אֲשֶׁר בָּא לַפֶּה גַּם יָבוֹא אֶל־הַבֶּטֶן וּבַמַּחֲרָא יֻשְׁלָח׃

No entendeys aun, que todo loque entra en la boca, và àl vientre, y es echado en la neceſſaria?

18 וַאֲשֶׁר יָצְאוּ מִפֶּה גַּם מִלֵּבָב יֵצְאוּ וְהֵמָּה יְטַמְּאוּ אֶת־הָאָדָם׃

Mas loque ſale de la boca, del miſmo coraçon ſale, y eſto contamina àl hombre.

19 כִּי־מִלֵּבָב יָצְאוּ מַחְשְׁבוֹת רָעוֹת רְצָחִים נִיאוּפִים זְנוּנִים גְּנֵבוֹת עֵדוֹת שֶׁקֶר וְגִדּוּפִים׃

Porque del coraçon ſalen los malos penſamientos: muertes, adulterios, fornicaciones, hurtos, falſos teſtimonios, maledicencias.

20 אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר יְטַמְּאוּ אֶת־הָאָדָם אֲבָל אָכוֹל וְלֹא לִרְחֹץ יָדַיִם לֹא יְטַמֵּא אֶת־הָאָדָם׃

Eſtas coſas ſon las que contaminan àl hombre: que comer con las manos por lauar no contamina àl hombre.

21 וַיֵּצֵא מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיָּבוֹא בִּקְצוֹת צוֹר וְצִידוֹן׃

Y ſaliendo Ieſus de alli, fueſſe à las partes de Tyro y de Sydon.

22 וְהִנֵּה אִשָּׁה כְּנַעֲנִית מִגְּבוּלִים הָאֵלֶּה יָצְאָה וַתִּצְעַק לֵאמֹר חָנֵּנִי אֲדֹנִי בֵּר־דָּוִד כִּי־בִתִּי תְעֻנָּה מְאֹד מִן הַשָּׂטָן׃

Y heaqui vna muger Chananea que auia ſalido de aquellos terminos clamaua diziendole, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de mi, mi hija es malamente atormētada del demonio.

23 וְהוּא לֹא יַעֲנֶה לָהּ דָּבָר וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לֵאמֹר הַנַּח אוֹתָהּ כִּי צֹעֲקָה אַחֲרֵינוּ׃

Mas el no le reſpondió palabra. Entonces llegandoſe ſus Diſcipulos, rogaronle diziendo, Embiala, que da bozes tras noſotros.

ιέ.

17. Οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

N'entendez-vous pas encore que tout ce qui entre en la bouche, s'en va au ventre, & eſt ietté au retrait?

18. Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον;

Mais les choſes qui ſortent de la bouche, partent du cœur, & ces choſes-la ſouillent l'homme?

19. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

Car du cœur ſortent penſees malignes, meurtres, adulteres, paillardiſes, larrecins, faux teſmoignages, detractions.

20. Ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ce ſont ces choſes-la qui ſouillent l'homme: mais de manger ſans auoir les mains lauees, cela ne ſouille point l'homme.

21. Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.

Apres Ieſus partant de là, ſe retira ès quartiers de Tyr & de Sidon.

22. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ, λέγουσα· Ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ Δαυίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

Et voici vne femme Cananeene, partie de ces quartiers-la, qui s'eſcria, lui diſant, Seigneur, Fils de Dauid, aye pitié de moi: ma fille eſt miſerablement tormentee du diable.

23. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον, καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτόν, λέγοντες· Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.

Mais il ne lui reſpondit mot. Lors ſes diſciples s'approchans, le prierent, diſans, Donne lui congé: car elle crie apres nous.

CAP. XV.

17. Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in vẽtrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?

Perceiue ye not yet / that whatſoeuer entreth into the mouth / goeth into the bellie / and is caſt out into the draught?

18. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem:

But thoſe thinges which procede out of the mouth / come from the heart / and they defile the man.

19. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.

For out of the heart come euil thoughts / murders / adulteries / fornications / theftes / falſe teſtimonies / ſlanders.

20. *Hæc* ſunt quę coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

Theſe are the thinges / which defile the man: but to eat with vnwaſhen handes / defileth not the man.

21. Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sidônis,

And Jeſus went thence / and departed into the coaſtes of Tyrus and Sidon.

22. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamavit, dicens ei, Miſerere mei Domine fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.

And beholde / a woman a Cananite came out of the ſame coaſtes / and cryed / ſaying vnto him / Haue mercie on me / O Lorde / the Sonne of Dauid: my daughter is miſerably vexed with a deuill.

23. Qui non reſpondit ei vebrum: Et accedentes diſcipuli eius rogabant eum dicentes, Dimitte eam: quia clamat poſt nos.

But he anſwered her not a worde / Then came tho him his diſciples / and beſought him / ſaying / Send her away / for ſhe cryeth after vs.

Das XV. Capitel.

17. Mercket jr noch nicht / daß alles / was zum Munde eingehet / das gehet in den bauch / vnnd wird durch den natůrlichen gang außgeworffen?

Forſtaa i icke end nu? At alt det ſom indgaar i munden / det gaar i Bugen / oc bliffuer vdkaſt ved den naturlige gong.

18. Was aber zum munde herauß gehet / das kom̃t auß dem hertzen / vnd das verunreiniget den Menſchen.

Men det ſom gaar vdaff Munden / det kommer aff hiertet / oc det beſmitter Menniſken.

19. Denn auß dem hertzen kommen arge gedancken / mord / ehebruch / hurerey / dieberey / falſche gezeugnuß / leſterung.

Thi aff hiertet komme onde Tancker / Mord / Hoer / Skørleffnit / Tiffueri / falſke Vidneſbyrd / Beſpaatelſe.

20. Das ſind die Stůck / die den Menſchen verunreinigen. Aber mit vngewaſchen henden eſſen / verunreiniget den Menſchen nicht.

Diſſe ere de ting / ſom beſmitte Menniſken. Men at æde met wtoene hender / det beſmitter icke Menniſken.

21. Vnd Jeſus gieng auß von dannen / vnd entweich inn die gegend Tyro vnnd Sidon.

Oc Jheſus gick der vdfra / Oc drog bort i Tyri oc Sidons egn.

22. Vnd ſihe / ein Cananeiſch Weib gieng auß derſelbigen grentze / vnnd ſchrey jm nach / Vnnd ſprach: Ach HERR / du Son David / erbarm dich mein / Meine Tochter wirdt vom Teufel ůbel geplaget.

Oc ſee / en Cananeiſk Quinde gick aff denſamme egn / oc robte effter hannem / oc ſagde / Ah HERRE / du Dauids ſøn / forbarme dig offuer mig / Min Daatter plagis ilde aff Dieffuelen.

23. Vnd er antwortet jr kein wort. Da Tratten zu jm Seine Jůnger / baten jn / vnnd ſprachen: Laß ſie doch von dir / denn ſie ſchreyet vns nach.

Oc hand ſuarede hende icke it Ord. Da traadde hans Diſciple til hannem / bade hannem oc ſagde / Skil dig dog aff met hende / thi hun rober effter oſſ.

Kopitola XV.

17. Nerozumjteliž / že wſſecko což w vſta wcházy / do břicha gde / a wýpauſſtij ſe wen?

Jeſzcżeż mie rozumiećie / iż wſzelka rzecz kthora wchodźi w vſthá / w brzuch idźie / y do wychodu bywa wyrzucona?

18. Ale kteréž wěcy z auſt pocházegj / z ſrdceť gdau / a tyť poſſkwrňugij člowěka.

Ale ty rzeczy ktore wychodza z vſt / z ſámego ſercá pochodza / y pokaláia człowieká.

19. Nebo z ſrdce wycházegij zlá myſſlenij / wraždy / cyzoložſtwa / ſmilſtwa / krádeže / křiwá ſwědectwij / rauhánij.

Abowiem z ſercá wychodza złe myſli / morderſtwá / cudzołoſtwá / nieczyſthośći / kradźieſtwá / fałſzywe świádectwá / bluźnierſtwá.

20. Tyť pſau wěcy kteréž poſſkwrňugij člowěka. Ale nevmytýma rukama gijſti / toť neposſkwrňuge člowěka.

Tyć ſá rzeczy ktore pokalaia człowieká / ále ieść nie vmywſzy rak / człowieká nie pokala.

21. A wyſſed odtud Gežijs / ſſel do kragin Tyrſkých a Sydonſkých.

Y wyſzedſzy Jezus z onad / poſzedł w ſtrony Tyru y Sydonu.

22. A ay žena Kananegſká od končin těch wyſſedſſy / wolala řkucy gemu: Smilug ſe nademnau Pane ſynu Dawidůw / Dcera má bjdně ſe od ďábla trápij.

A oto niewiáſthá Chánanejſka wyſzedſzy z onych kráiow / záwoláła mowiac k niemu / Zmiłuy ſie nádemna Pánie Synu Dawidow / corká moiá ćiężko bywa ode dyabłá vdręczona.

23. Kterýžto neodpowěděl gij ſlowa. Y přiſtupiwſſe Včedlnicy geho / proſyli ho / řkuce: Propuſť gi / nebť wola za námi.

A on nie odpowiedźiał iey by ſłowá: Tedy przyſtapiwſzy vczniowie iego prośili go mowiac / Odpraw ia / ábowiem woła zá námi.

24 הוּ דֵּין עֲנָא וֶאֱמַר לְהוֹן לָא אֶשְׁתַּדְּרֵת אֶלָּא לְוָת עֶרְבָּא דַּטְעוֹ מֶן בֵּית יִסְרָיֵל׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Io non ſon mandato ſe non à le pecore perdute de la caſa d'Iſrael.

25 הִי דֵּין אֶתַת סְגֶדַת לֵהּ וֶאֶמְרַת מָרִי עַדְרַיְנִי׃

Ma ella venne, & inginnocchioſili dinanzi, dicendo, Soccorrimi Signore.

26 אֶמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לַית שַׁפִּיר לְמֶסַּב לַחְמָא דִּבְנַיָּא וְלַמְרָמָיוּ לְכַלְבֵּא׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Ei non è bene di pigliare il pane de figliuoli, e gittarlo à i cagnoletti.

27 הִי דֵּין אֶמְרַת אִין מָרִי אַף כַּלְבֵּא אָכְלִין מֶן פַּרְתּוּתָא דְּנָפְלִין מֶן פָּתוֹרָא דְמָרַיְהוֹן וְחָאיִן׃

Et ella diſſe, Coſi è Signore, ma ancor i cagnoletti mangiano de minuzzoli che cadeno de la menſa de lor Signori.

28 הָידֵין אֶמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אוֹ אַנְתְּתָא רַבָּא הִי הַימָנוּתֵכִי נֶהֱוֵא לְכִי אַיְךְ דְּצָבְיָא אַנְתִּי וֶאֶתְאַסְיַת בְּרַתָּהּ מֶן הָי שָׁעְתָא׃

Allor I E S V *riſpondendo le diſſe, O donna, la tua fede e grande: ſiati fatto come tu vuoi. E da quella hora la ſua figliuola fu riſanata.*

29 וְשַׁנִּי מֶן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וֶאֱתָא עַל גֵּיב יַמָּא דַּגְלִילָא וּסְלֶק לְטוּרָא וִיתֶב תַּמָּן׃

E partitoſi I E S V *di li ſene venne preſſo al mare de la Galilea: e ſalito nel monte ſtaua iui à ſedere.*

30 וְקַרְבוּ לְוָתֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיָאא דְּאִית הֲווֹ עַמְּהוֹן חֲגִירֵא וְסַמְיֵא וַחְרָשֵׁא וַפְשִׁיגֵא וַאֲחָרָנֵא סַגִּיָאא וְארְמִיו אֶנּוּן לְוָת רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְאַסִּי אֶנּוּן׃

Allora vennero à lui molte turbe, che haueuano ſeco de zoppi, de ciechi, de muti, de gli ſtroppiati, e molti altri: e meſſergli à i piedi di I E S V*: & egli li riſanò.*

24 וְהוּא עָנָה וְאָמַר לֹא שֻׁלַּחְתִּי כִּי־אִם אֶל צֹאן אֹבֵד מִבֵּית יִשְׂרָאֵל׃

Y el reſpondiendo, dixo, No ſoy embiado ſino à las ouejas perdidas de la Caſa de Iſrael.

25 וְהִיא בָאָה וַתִּשְׁתַּחוּ לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי הוֹשִׁיעֵנִי׃

Entonces ella vino, y adorólo diziendo, Sennor ſoccorreme.

26 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵין טוֹב לָקַחַת לֶחֶם מִבָּנִים וְלִרְמוֹת לַכְּלָבִים׃

Y reſpondiendo el, dixo, No es bien tomar el pan de los hijos, y echarlo à los perrillos.

27 וְהִיא אָמְרָה כֵּן אֲדוֹנָי אֲבָל גַּם הַכְּלָבִים יֹאכְלוּ מִפִּתִּים הַנּוֹפְלִים מִשֻּׁלְחַן אֲדוֹנֵיהֶם׃

Y ella dixo, Si Sennor: porque los perrillos comen de las migajas que caen de la meſa de ſus ſennores.

28 אָז־עָנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ אוֹ אִשָּׁה גְּדוֹלָה הִיא אֱמוּנָתֵךְ יְהִי־לָךְ כַּאֲשֶׁר תַּחְפּוֹצִי וַתֵּרָפֵא בִתָּהּ בְּשָׁעָה הַהִיא׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixo, O muger, grande es tu fe: ſea hecho contigo, como quieres. Y fué ſana ſu hija deſde aquella hora.

29 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיָּבֹא עַל־יָם הַגָּלִילָה וַיַּעַל אֶל־הָהָר וַיֵּשֶׁב שָׁם׃

Y partido Ieſus de alli, vino junto àl mar de Galilea: Y ſubiendo en vn monte ſentoſe alli.

30 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו עַם רָב וַיִּהְיוּ אִתָּם פִּסְחִים עִוְרִים חֵרְשִׁים חַלָּשִׁים וַאֲחֵרִים רַבִּים וַיּוֹרִדוּ אוֹתָם לְרַגְלֵי יֵשׁוּעַ׃

Y llegaron à el muchas compannas que tenian conſigo coxos, ciegos, mudos, mancos, y otros muchos enfermos, y echaronlos à los pies de Ieſus, y ſanólos:

24. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.

Et il reſpondit, & dit, Ie ne ſuis enuoyé ſinon aux brebis peries de la maiſon d'Iſrael,

25. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα· κύριε βοήθει μοι.

Et elle vint, & l'adora diſant, Seigneur, aide moi.

26. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Et lui reſpondant, dit, Il n'eſt pas bon de prendre le pain des enfans, & le ietter aux petis chiens.

27. Ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.

Mais elle dit, Il eſt bien vrai, Seigneur: toutesfois les petis chiens mangent des miettes qui tombent de la table de leurs maiſtres.

28. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Lors Ieſus reſpondant, lui dit, O femme, ta foy eſt grande: ainſi te ſoit fait, comme tu veux. Et des ce meſme inſtant, ſa fille fut guerie.

29. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.

Adonc Ieſus partant de là, vint pres de la mer de Galilee: puis monta ſur la montagne & s'aſſit là.

30. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μετ᾽ ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ.

Lors pluſieurs troupes vindrent à lui, ayans auec eux des boiteux, des aueugles, des muets, des manchots, & pluſieurs autres: leſquels ils mirent aux pieds de Ieſus, & il les gueri.

CAP. XV.

24. Ipſe autem reſpondens, ait, Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſraël.

But he anſwered/and ſayde/I am not ſent/but vnto the loſt ſheepe of the houſe of Iſrael.

25. At illa venit, & adoravit eum, dicens, Domine adiuva me.

Yet ſhe came/ and worſhipped him ſaying/ Lord/ helpe me.

26. Qui reſpondens ait, Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

And he anſwered/ and ſaid/ It is not good to take the childrens bread/ and to caſt it to whelpes.

27. At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.

But ſhe ſaid/ Trueth/ Lord: yet in deede the whelpes eate of the crommes/ which fal from their maſters table.

28. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi, O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.

Then Jeſus anſwered/ and ſaid vnto her/ O woman/ great is thy faith: be it to thee/ as thou deſireſt. And her daughter was made whole at that houre.

29. Et cum tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus Mare Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat ibi.

So Jeſus went away from thence/ and came neere vnto the ſea of Galile/ and went vp into a mountaine and ſate downe there.

30. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curavit eos.

And great multitudes came vnto him/ hauing with them/ halt/ blinde/ domme/ maymed/ and many other/ and caſt them downe at Jeſus feete/ and he healed them.

Das XV. Capitel.

24. Er antwortet aber/ vnd ſprach: Ich bin nicht geſandt/ denn nur zu den vorlornen Schaffen/ von dem hauſe Iſrael.

Hand ſuarede/ oc ſagde/ Jeg er icke vdſent/ vden aleneſte til de fortabte Faar/ aff Iſraelſſ Huſſ.

25. Sie kam aber/ vnd fiel fur jhm nider/ vnnd ſprach: HERR hilff mir.

Da kom hun/ oc falt ned faar hannem/ oc ſagde/ HERRE/ hielp mig.

26. Aber er antwortet/ vnd ſprach: Es iſt nicht fein/ daß man den kindern jhr Brodt neme/ vnnd werffe es für die hunde.

Hand ſuarede oc ſagde/ Det er icke ſmuckt/ at mand tager Brødet fra Børnene/ oc kaſter det faar Hunde.

27. Sie ſprach: Ja HERR. Aber doch eſſen die Hündlein von den broſamlen/ die von jrer HERren Tiſch fallen.

Hun ſagde/ Ja HERRE/ Smaahundene æde dog aff de ſmuler ſom falde aff deris Herris Bord.

28. Da antwortet Jeſus/ vnnd ſprach zu jr: O Weib/ dein glaube iſt groß/ dir geſchehe wie du wilt. vnd jre Tochter ward geſund zu derſelbigen ſtunde.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til hende/ O Quinde/ Din Tro er ſtor/ Dig ſkee ſom du vilt. Oc hendis Daatter bleff karſki ſamme ſtund.

29. Vnnd Jeſus gieng von dannen fürbas/ vnd kam an das Galileiſche Meer/ vnnd gieng auff einen Berg/ vnnd ſatzte ſich allda.

Oc Jheſus gick der fra lenger frem/ oc kom til det Galileiſke Haff/ ock gick op paa it Bierg/ oc ſette ſig der.

30. Vnd es kam zu jhm vil Volcks/ die hatten mit ſich Lamen/ Blinden/ Stummen/ Krüpler/ vnd viel andere/ vnd wurffen ſie Jeſu für die füſſe/ vnd er heilet ſie.

Oc der kom meget Folck til hannem/ de haffde met dem Halte/ Blinde/ Dumme/ Krøblinge/ oc mange andre/ oc kaſte dem faar Jheſu føder/ oc hand helbredede dem.

Kapitola X V.

24. A on odpowěděw/ řekl: Negſem poſlán gedině kowcem kteréž zahynuly Domu Izrahelſkého.

A on iey odpowiedáiac rzekł/ Nie ieſtem poſłan/ iedno do owiec ktore zginęły z domu Izraelſkiego.

25. Ale ona přiſtaupila a klaněla ſe gemu/ řkaucý: Pane/ pomoz mi.

Ale ona przyſzedſzy/ dáłá mu chwałę/ mowiąc/ Pánie pomoż mi.

26. Kterýžto odpowěděw/ řekl: Neniť dobré wzýti chléb Synůw/ a wrcy gey pſuom.

A on iey odpowiedáiac rzekł/ Nie ieſt dobra rzecz bráć chleb dżieći/ y miotać gi ſzczeniętom.

27. A ona řekla: Tak geſt PAne: A wſſak y ſſtěnátka gedij drobty/ kteréž padagij s ſtolůw Panůw gegich.

Zátym oná rzekłá: Tákći ieſt Pánie/ Abowiem y ſzczeniętá iedzą odrobiny ktore pádáią z ſthołu Pánowich.

28. Tehdy odpowijdage Gežijš/ řekl gij: O ženo/ weliká gť Wijra twá/ ſtaniž ſe tobě yakž chceš. Y vzdrawena geſt Dcera gegij w tu hodinu.

Tedy odpowiedáiąc Jezus rzekł iey/ O niewiáſto/ wielkać ieſt wiárá twoiá niechayći ſie ſthánie iáko chceſz/ Y vzdrowiona ieſt corká iey od oney godziny.

29. A když ſſel odtud Gežijš/ přiſſel k Moři Galilegſkému/ a wſtaupiw na hůru/ poſadil ſe tám.

A Jezus poſzedſzy z tám tąd przyſzedł nad morze Gáliley ſkie/ A gdy wſtąpił na gorę ſiedział tám.

30. Y přiſtaupili k němu záſtupowé mnozý magjce s ſebau němé/ ſlépé/ kulhawé/ mdlé/ a giné mnohé: y kladli ge knohám geho/ a on vzdrawil ge.

Tedy ſzło do niego wielkie zgromádzenie ludu/ máiąc z ſobą chrome/ ſlepe/ nieme/ niedołężne/ y inſzych wiele/ y miotáli ie v nog Jezuſowych/ y vzdrowił ie.

טו

31 אַיךְ דְּאֶתְדַּמַּרוּן כֶּנְשָׁא
הָנוּן דַּחֲזַין חֲרָשֵׁא ד
דַּמְמַלְּלִין וַפְשִׁיגֵא ד
דַּמְתַחְלְמִין וַחֲגִירֵא
דַּמְהַלְּכִין וַסְמַיָּא דַּחֲזַין
וְשַׁבַּחוּ לַאלָהָא דְּיִסְרָיֵל׃

In modo che le turbe ſi marauigliauano, vedendo i muti parlare, li ſtroppiati eſſer ſani, i zoppi caminare, i ciechi vedere: e glorificauano l'Iddio d'Iſrael.

32 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְרָא
לְתַלְמִידַוְהי וֶאֱמַר לְהוֹן
מֶתְרַחַם אֲנָא עַל־ כֶּנְשָׁא
הָנָא דְּהָא תְּלָתָא יַוְמִין
קַוִּיו לְוָתִי וְלַית לְהוֹן מָא
דְּנֵאכְלוּן וַדְּאֶשְׁרֵא אֶנוּן
כַּד צַיְמִין לָא צָבֵא אֲנָא
דַּלְמָא נְעוּפוּן בְּאוֹרְחָא׃

IESV poi chiamando à ſe i ſuoi diſcepoli, diſſe, Io ho compaſſione di queſta moltitudine: percioche gia tre giorni continuano di ſtarmi appreſſo, e non hanno che mangiare: e rimandarneli digiuni non voglio, accioche non manchino nel camino.

33 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהי
אַיְמָכָא אִית לַן בְּחוּרְבָּא
לַחְמָא דְּנִסְבַּע כֶּנְשָׁא הָנָא
כֻּלֵּהּ׃

Et i ſuoi diſcepoli gli dicono, D'onde haueremo nos nel diſerto tanti pani, che ſi gran turba ſi ſatij?

34 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כ
כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן
אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא וְקַלִּיל
נוּנֵא דַּקְדְּקֵא׃

E IESV dice loro, Quanti pani hauete voi? Eſſi diſſero, Sette, & alcuni pochi peſcetti.

35 וַפְקַד לְכֶנְשָׁא ד
דְּנֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא׃

Allora egli comandò à le turbe che ſi metteſſeno a ſedere in terra.

36 וַשְׁקַל לְהָנוּן שַׁבְעָא
לַחְמִין וַלְנוּנֵא וְשַׁבַּח
וְקַצָּא וִיהַב לְתַלְמִידַוְהי
וְתַלְמִידֵא יַהְבוּ לְכֶנְשָׁא׃

Et hauendo preſi i ſette pani, e i peſci, poi ch'egli hebbe rendute gratie, e gli ſpezzo e detteli a i ſuoi diſcepoli, e i diſcepoli à la turba.

טו

31 וַיִּרְפָּא אוֹתָם וַיִּתְמְהוּ הָעָם
בִּרְאוֹתָם אֶת־חֵרְשִׁים מְדַבְּרִים
וְחַלָּשִׁים נִרְפָּאִים פִּסְחִים
מְהַלְּכִים עִוְרִים רוֹאִים וַיְכַבְּדוּ
אֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

Que las compannas ſe marauillaron viendo hablar los mudos, los mancos ſanos, andar los coxos, ver los ciegos, y glorificaron àl Dios de Iſrael.

32 וַיִּזְעַק יֵשׁוּעַ אֶת־תַּלְמִידָיו
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נִכְמְרוּ רַחֲמַי עַל־
הָעָם כִּי מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַד־
עַתָּה יָשְׁבוּ אִתִּי וְלֹא הָיָה לָהֶם
אֲשֶׁר יֹאכֵלוּ וְאָנֹכִי לֹא אֲנִיחֵמוֹ
צָמִים פֶּן יִתְעַלְּפוּ בַּדָּרֶךְ׃

Y Ieſus llamando ſus Diſcipulos, dixo, Tengo miſericordia de la companna, que ya ha tres dias que perſeueran conmigo, y no tienen que comer: y embiarlos ayunos, no quiero; porque no deſmayen en el camino.

33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו מֵאַיִן
לָנוּ בַּמִּדְבָּר כַּמָּה לֶחֶם לְהַשְׂבִּיעַ
אֶת־עַם זֶה הַגָּדוֹל׃

Entonces ſus diſcipulos le dizen, Donde tenemos noſotros tantos panes en el deſierto que hartemos tan gran companna?

34 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כַּמָּה
כִּכְּרֵי לֶחֶם יֶשׁ־לָכֶם וַיֹּאמְרוּ
שִׁבְעָה וּמְעַט דָּגִים קְטַנִּים׃

Y Ieſus les dize, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete, y vnospocos de pecezillos.

35 וַיְצַעֵק אֶת־הָעָם לָשֶׁבֶת
עַל־הָאָרֶץ׃

Y mandó à las compannas que ſe recoſtaſſen en tierra.

36 וַיִּקַּח אֶת־שִׁבְעָה כִּכְּרֵי
לֶחֶם וְהַדָּגִים וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו וְהַתַּלְמִידִים נָתְנוּ
לָעָם׃

Y tomando los ſiete panes y los peces, haziendo gracias, partió, y dió à ſus Diſcipulos; y los Diſcipulos à la companna.

ιε'.

31. Καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ.

Tellemẽt que les troupes s'emerueillerẽt, voyans les muets parlér, les manchots eſtre ſains, les boiteux cheminer, & les aueugles voir: & glorifierent le Dieu d'Iſrael.

32. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

Lors Ieſus ayant appelé à ſoi ſes diſciples, dit, Ie ſuis eſmeu de compaſſion enuers ceſte multitude: car il y à deſia trois iours qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont que manger, & de les renuoyer à iuſn ie ne le vueil point, qu'ils ne defaillent en chemin.

33. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;

Et ſes diſciples lui dirent, D'où nous viendroyent au deſert tant de pains, pour raſſaſier telle multitude?

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον· ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

Et Ieſus leur dit, Combien auez-vous de pains? ils lui dirent, Sept, & quelque peu de petis poiſſons.

35. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.

Adonc il commanda aux troupes de s'arranger par terre.

36. Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

Et ayant prins les ſept pains & les poiſſons, apres qu'il eut rendu graces, les rompit, & les bailla à ſes diſciples, & les diſciples au peuple.

CAP. XV.

31. Ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cęcos videntes: & magnificabant Deum Iſraël.

In ſo much that the multitude wondred / do ſee the domme ſpeake / yͤ maymed whole / the halt to go/ and the blind to ſee: and they glorified the God of Iſrael.

32. Ieſus autē convocatis diſcipulis ſuis, dixit, Miſereor turbæ: quia triduo iam perſeverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Then Jeſus called his diſciples vnto him / and ſayd / I haue compaſſion on this multitude/becauſe they haue continued with me alreadie three dayes/ and haue nothing to eate: and I will not let them depart faſting/leaſt they faint in the way.

33. Et dicunt ei diſcipuli, Vnde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?

And his diſciples ſayd vnto him / Whence ſhoulde we get ſo much bread in the wilderneſſe / as ſhoulde ſuffice ſo great a multitude?

34. Et ait illis Ieſus, Quot habetis panes? At illi dixerunt, Septem, & paucos piſciculos.

And Jeſus ſayde vnto them / How many loaues haue ye? And they ſaid/ Seuen/and a fewe litle fiſhes.

35. Et præcepit turbæ ut diſcumberent ſuper terram.

Then he commanded the multitude to ſit downe on the grounde.

36. Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo.

And tooke the ſeuen loaues/and the fiſhes / and gaue thanks / and brake them/and gaue to his diſciples/and the diſciples to the multitude.

Das XV. Capitel.

31. Daß ſich das volck verwunderte/ da ſie ſahen / daß die Stummen redeten / die Krůpler geſund waren/ die Lamen giengen / die Blinden ſahen/ vnd preiſeten den Gott Iſrael.

At Folcket forundrede ſig der de ſaae / at de Dumme talede / Krøblinge vaare helbrede / Halte ginge/ Blinde ſaae / oc de priſede Iſraelſſ Gud.

32. Vnnd Jeſus rieff ſeine Jůnger zu ſich / vnnd ſprach: Es jammert mich des volcks / deñ ſie nun wol drey tage bey mir beharren / vnnd haben nichts zu eſſen / vnd ich wil ſie nicht vngeſſen von mir laſſen / auff daß ſie nicht verſchmachten auff dem wege.

Oc Jheſus kallede ſine Diſciple til ſig / oc ſagde/ Mig ynckis offuer Folcket / Thi de haffue nu vel tøffuit hoſſ mig i tre dage / oc haffue inted at æde/ Oc ieg vil icke lade dem fra mig / før end de faa mad / Paa det de ſkulle icke vanſmectis paa veyen.

33. Da ſprachen zu jm ſeine Jůnger: Wo her můgen wir ſo vil brodts nemen in der Wůſten / daß wir ſo vil volcks ſettigen?

Da ſagde hans Diſciple til hannem/ Huor ſkulle witage ſaa meget Brød i Orcken / at wi mette ſaa meget Folck?

34. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Wie vil brodts habt jr? Sie ſprachē: Siben/ vnd ein wenig Fiſchlein.

Oc Jheſus ſagde til dem / Huor mange Brød haffue i? De ſagde/ ſiw/ oc faa ſmaa fiſke.

35. Vnnd er hieß das Volck ſich lagern auff die Erden.

Oc hand bad folket ſette ſig ned paa iorden.

36. Vnnd nam die ſiben brodt/ vnnd die Fiſche/ dancket/ brach ſie/ vnd gab ſie ſeinen Jůngern / vnnd die Jůnger gaben ſie dem volck.

Saa tog hand de ſiw Brød / oc Fiſkene / tackede/ brød dem / oc fick ſine Diſciple dem / Oc Diſciplene gaffue Folcket dem.

Kapitola XV.

31. Tak že ſe záſtupowé diwili/ widauce němé ani mluwij/ mdlé ani zdrawij/ kulhawé ani chodij/ ſlepé anj widij. Y welebili Pána Boha Izrahelſkého.

Tak iż ſie wielkie zgromádzenie ludu dziwowáło/ widząc iż niemi mowią/ niedołężni zdrowi ſą/ chromi chodzą / ſlepi widzą / Y chwalili Bogá Izráelſkiego.

32. Tehdy Gežijš ſwolaw Včedlnijky ſwé/ řekl: Lijto mi záſtupůw/ nebo giž tři dni trwagij ſemnau/ a nemagij coby gedli/ a rozpuſtiti gich lačných nechcy/ aby nezhynuli na ceſtě.

A Jezus wezwawſzy vczniow ſwoich / rzekł / Mam lithość nád tym zgromádzeniem ludu / ábowiem iuż trzy dni trwáia przy mnie/ á nie máia co by iedli/ A niechcę ich opuśćić bez pokármu / áby w drodze nie vſtali.

33. Y řekli gemu Včedlnijcy: y kdebychom wzali tak mnoho chleba na pauſſti/ abychom naſytili záſtup tak weliký?

Thedy mu rzekli vczniowie tego / Z kądże możem mieć thák wiele chlebow ná puſtyni / ábyſmy ták wielkie zgromádzenie nákarmili?

34. Y řekl gim Gežijš: Kolik chlebuow máte? A oni odpowěděli. Sedm/ a něco malo Rybiček.

Y rzekł im Jezus/ Wiele macie chlebow? A oni rzekli / Siedmioro/ y trochę rybek.

35. Y rozkázal záſtupu aby ſedl na zemi.

Thedy roſkazał onemu zgromádzeniu ludu śieść ná ziemi.

36. A wzaw ſedm chlebůw a Ryby / včiniw dijky lámal/ a dal Včedlnijkům ſwým/ a Včedlnijcy dáwali Lidu.

Y wziął ono śiedmioro chlebá/ y ryby/ á gdy podziękował/ złámał/ y dał vczniom ſwoim / á vczniowie onemu zgromadzeniu ludu.

טו

37 וַאֲכַלוּ כֻּלְּהוֹן וְסִבַעוּ
וְשַׁקְלוּ תּוּתָרָא דִּקְצָיֵא
מְלֵא שַׁבְעָא אַסְפְּרִידִין׃

E coſi mangioron tutti, e ſatioronſi: e leuoron via quello che era auanzato de pezzi, ſette ſporte piene.

38 הָנוֹן דֵּין דְּאַכַלוּ הֲוַין
הֲווּ אַרְבְּעָא אַלְפִין גַּבְרָא
סְטַר מֶן נְשֵׁא וַטְלָיֵא׃

E quelli che haueuano mangiato, erano quattro milia huomini, ſenza le donne e i fanciulli.

39 וְכַד שְׁרָא לְכֶנְשֵׁא
סְלֶק לְאֶלְפָּא וֶאתָא
לַתְחוּמָא דְּמַגְדּוּ׃

IESV poi mandate ch'egli, hebbe via le turbe, ſalì ne la naue, e venneſene ne confini di Maddala.

טו

37 וַיֹּאכְלוּ כֻלָּם וַיִּשְׂבָּעוּ וַיִּשְׂאוּ
שְׁאֵרִית הַפִּתִּים סַלִּים שִׁבְעָה
מְלֵאִים׃

Y comieron todos, y hartaronſe: y alçaron loque ſobró, pedaços, ſiete eſpuertas llenas.

38 וַאֲשֶׁר אָכְלוּ הָיוּ אַרְבַּעַת
אֲלָפִים אִישׁ בִּלְתִּי נָשִׁים וָטָף׃

Y eran loſque auian comido, quatro mil varones, ſin las mugeres y los ninnos.

39 וַיְנַח אֶת־הָעָם וַיַּעַל אֶל־
הַסְּפִינָה וַיָּבֹא אֶל־גְּבוּל מְגִדּוֹ׃

Entonces deſpedidas las compannas, ſubió en vn nauio, y vino en los terminos de Magdala.

ιε'.

37. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

Et tous en mangerent, & furent raſſaſies: & en leuerent du reſidu des pieces de pain, ſept pleines corbeilles.

38. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui en auoyent mangé, eſtoyent quatre mille hommes: ſans les femmes & les petis enfans.

39. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

Adonc Ieſus ayant donné congé aux troupes, monta ſur vne naſſelle, & vint es marches de Magdala.

יו

1 וְקַרְבוּ פְּרִישֵׁא וְזַדּוּקָיֵא
מְנַסִּין לֵהּ וְשָׁאֲלִין לֵהּ א
אָתָא מֶן שְׁמַיָּא דַּיַחְוֵא
אִנּוּן׃

Et eſſendo venuti à lui i Fariſei, e i Sadducei, tentandolo il richiedeuano, che moſtraſſe loro qualche ſegno dal cielo.

2 הוּ דֵּין עֲנָא וֶאֱמַר לְהוֹן
מָא דַּהֲוָא רַמְשָׁא אָמְרִין
אַנְתּוּן צַחְוָא הוּ סָמְקַת
גֵּיר שְׁמַיָּא׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Quando la ſera è venuta, voi dite, Sara ſereno, perche il cielo roſſeggia.

3 וּבְצַפְרָא אָמְרִין אַנְתּוּן
יוֹמָנָא סַתְוָא הוּ סָמְקַת
גֵּיר שְׁמַיָּא כְּמִירָאִית
נָסְבֵי בְּאַפָּא פַּרְצוּפָא
דִּשְׁמַיָּא יָדְעִין אַנְתּוּן דת
דְּתֶבְקוּן אָתְוָתָא דְּזַבְנָא
הָנָא לָא יָדְעִין אַנְתּוּן ד
דְּתֶפְרְשׁוּן׃

Et la matina dite, Hoggi ſarà tempeſta, perche il cielo roſſeggia, turbandoſi. Hipocriti, voi ſapete giudicare l'aſpetto del cielo, e non potete giudicare i ſegni de tempi?

4 שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָא וְגָיַרְתָּא
אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא מ
מֶתְיַהְבָא לָהּ אֶלָּא אֶן א
אָתֵהּ דְּיוֹנָן נְבִיָּא וַשְׁבַק
אֶנּוּן וֶאזַל׃

La maluaglia & adultera generatione ricerca ſegno, e ſegno alcun non le ſarà dato, ſenon il ſegno di Iona Profeta. E laſciandoli, ſen'ando via.

יו

1 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים
וְצַדּוּקִים מְנַסִּים וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ
לְהַרְאוֹתוֹ לָהֶם אוֹת וּמוֹפֵת
מִן הַשָּׁמָיִם׃

Y llegandoſe los Phariſeos y los Sadduceos, tendando, pedianle que les moſtraſſe ſennal del cielo.

2 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם יְהִי
עֶרֶב תֹּאמְרוּ צְחִיחַ יִהְיֶה כִּי־
מִתְאַדְּמִים הַשָּׁמַיִם׃

Mas el reſpondiendo, dixoles, Quando es la tarde del dia, dezis, Sereno: porque el cielo tiene arreboles.

3 וּבַבֹּקֶר הַיּוֹם סְעָרָה יִהְיֶה
כִּי־מִתְאַדְּמִים וְקוֹדְרִים הַשָּׁמַיִם
הַחֲנֵפִים אֶת־פְּנֵי הַשָּׁמַיִם יְדַעְתֶּם
לְהַכִּיר וְאוֹתוֹת הָעִתִּים לֹא תוּכְלוּ
לְהַכִּיר׃

Y à la mannana, Oy, tempeſtad: porque tiene arreboles el cielo triſte. Hipocritas, que ſabeys hazer differencia en la fez del cielo, y en las ſennales de los tiempos no podeys?

4 דּוֹר רָע וּמְנָאֵף מְבַקֵּשׁ אוֹת
וְאוֹת אַחֵר לֹא יִנָּתֶן לוֹ כִּי־אִם
אוֹת יוֹנָה הַנָּבִיא וַיַּעֲזֹב אוֹתָם
וַיֵּלַךְ׃

La generacion mala y adulterina demanda ſennal: mas ſennal no le ſerá dada, ſino la ſennal de Ionas propheta. Y dexandolos fueſe.

ΚΕΦΑΛ. ις'.

Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.

Lors des Phariſiens & Sadduciens vindrent à lui, & le tentans, le requirent qu'il leur monſtraſt quelque ſigne du ciel.

2. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὀψίας γενομένης λέγετε, εὐδία· πυῤῥάζει γὰρ ὁ οὐρανός.

Mais lui reſpondant leur dit, Quand le ſoir eſt venu, vous dites, Il ſera beau-temps, car le ciel eſt rouge.

3. Καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυῤῥάζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;

Et au matin vous dites, Il ſera auiourd'hui tempeſte: car le ciel malplaiſant eſt rouge. Hypocrites, vous ſauez bien iuger de l'apparence du ciel: & ne pouuez iuger des ſignes des ſaiſons?

4. Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτούς, ἀπῆλθε.

La nation meſchante & adultereſſe demande d'abondant ſigne: & ſigne ne lui ſera point donné, ſinon le ſigne de Ionas le Prophete. Et les laiſſant s'en alla.

CAP. XV.

37. Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis tulerunt, ſeptem ſportas plenas.

And then did all eate/ and were ſuffised: and they tooke vp the fragmentes that remained/ ſeuen baſkets full.

38. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.

And they that hat eaten/ were foure thouſande men/ beſide women and litle children.

39. Et dimiſſa turba, aſcendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

Then Jeſus ſend away the multitude/ and tooke ſhippe/ and came into the partes of Magdala.

CAP. XVI.

ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eũ ut ſignum de cælo oſtenderet eis.

Then came the Phariſes and Sadduces/ & did thempt him/ deſiring him to ſhewe them a ſigne from heauen.

2. At ille reſpondens, ait illis, Facto veſpere dicitis, Serenum erit, rubicundum eſt enim cælum.

But he anſwered/ and ſayde vnto them/ When it is euening/ ye ſay/ Faire weather: for the ſkie is red.

3. Et manè, Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cælum. Faciem ergo cæli diiudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis?

And in the morning ye ſay/ To day ſhalbe a tempeſt: for the ſkie is red and lowring. O hypocrites/ ye can diſcerne the face of the ſkie/ and can ye not diſcerne the ſignes of the times?

4. Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei niſi ſignum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.

The wicked generation/ and adulterous ſeeketh a ſigne/ and there ſhall no ſigne be giuen it/ but the ſigne of the Prophete Jonas: ſo he left them/ and departed.

Das XV. Capitel.

37. Vnnd ſie aſſen alle/ vnd worden ſatt/ vnd huben auff/ was überbleib von brocken/ ſiben Körbe vol.

Oc de ode alle/ oc bleffue mette/ Oc de toge ſiw Kurffue fulde op/ aff det ſom vaar leffnet.

38. Vnnd die da geſſen hatten/ der war vier tauſent Mann/ außgenommen Weiber vnd Kinder.

Oc de ſom haffde ædet/ vaare fire tuſinde Mend/ foruden Quinder oc Børn.

39. Vnd da er das Volck hatte von ſich gelaſſen/ tratt er inn ein Schiff/ vnd kam in die grentze Magdala.

Oc der hand haffde ladet Folcket fra ſig/ gick hand vdi it Skib/ oc kom til Magdala Egen.

Das XVI. Capitel.

DA tratten die Phariſeer vnnd Saduceer zu jm/ die verſuchten jn/ vnd foderten/ daß er ſie ein Zeichen vom Himel ſehen lieſſe.

DA gienge Phariſeerne oc Saduceerne til hannem/ de friſtede hannem/ oc begærede/ At hand ſkulde lade dem ſee it Tegen aff Himmelen.

2. Aber er antworttet/ vnd ſprach: Des abends ſprecht jr: Es wirdt ein ſchöner tag werden/ denn der Himel iſt rot.

Hand ſuarede oc ſagde/ Om afftenen ſige i/ Det bliffuer en ſkøn dag/ thi Himmelen er rød.

3. Vnd des morgens ſprecht jr: Es wirdt heute vngewitter ſein/ denn der Himel iſt rot vnd trübe. Jr Heuchler/ des Himels geſtalt könnet jr vrtheilen? Könnet jr denn nicht auch die Zeichen diſer zeit vrtheilen?

Oc om morgenen ſige i/ Det bliffuer ſtorm i dag/ thi Himmelen er rød oc mørck. J Oyenſkalcke/ Himmelens ſkickelſe kunde i dømme/ kunde i da icke oc ſaa dømme denne tids Tegen?

4. Diſe böſe vnnd Ehebrecheriſche art ſuchet ein Zeichen/ vnd ſoll jr kein Zeichen gegeben werden/ denn das Zeichen des Propheten Jonas. Vnd er ließ ſie/ vnd gieng davon.

Denne Onde oc hore art begerer it Tegen/ oc hende ſkal inted tegen giffuis/ vden Jone Prophetis tegen. Oc hand forlod dem/ ock gick bort.

Kapitola XV.

37. Y gedli wſſyckni/ a naſyceni gſau. A coż zbylo drobtůw/ ſebrali ſedm koſſů plných.

Jedli tedy wſzyſcy/ á náſyceni ſą/ Y zebráli co zbywáło vlomkow ſiedm koſzow pelnych.

38. A bylo těch kteřijž gedli čtyři tiſýce mużůw/ krom dětij a żen.

A było tych kthorzy iedli cżtherzy tyſiące meżow/ oprocż niewiaſth y dziatek.

39. A rozpuſtiw záſtup/ wſtaupil na Lodičku/ y přiſſel do Kraginy Magdala.

Tedy opuśćiwſzy ono zgromádzenie ludu/ wśiadł w łodź/ y przeiechał do kráiow Mágdala.

Kapitola XVI.

Y Přiſtaupili k němu Zákonnjcy a Saduceowé/ pokauſſegijce proſyli ho/ aby znamenij s Nebe vkazal gim.

A Przyſtąpiwſzy Fáryzeuſzowie y Sáduceuſzowie kuſząc go prośili go áby im známię z niebá okazáł.

2. A on odpowijdage/ řekl gim: Když býwá wečer řijkáte: Jaſno bude/ neb ſe čerwená Nebe.

A on odpowiedáiąc rzekł im/ Wy mowicie/ Gdy wieczor ieſt/ tho ná pogodę/ bo ſię niebo czerwieni.

3. A ráno/ dnes bude nečas/ neb ſe záčerwenalo poſmuſſylé Nebe. Pokrytcy/ zpuoſob Nebe rozſauditi vmijte/ znamenij pak čaſůw nemůžete wěděti.

A ráno/ dźiś będźie nie pogodá/ Abowiem niebo ſię czerwieni pochmurne/ Pokrytci ludzie/ Poſtáwę niebá rozſadzić vmiecie/ á známion czáſow nie możecie.

4. Národ zlý a cyzoložný znamenij hledá/ a znamenij gemu nebude dano/ gedině znamenij Jonáſſe Proroka. A opuſtiw ge/ y odſſel.

Rodzay zły y cudzołożny/ známienia ſzuka/ ále známienie nie będźie mu dano/ iedno známię ono Jonaſzá Proroká/ Y opuśćiwſzy ie poſzedł precz.

יו

5 וְכַד אֶתוֹ תַלְמִידַוְהִי ל
לְעֶבְרָא טְעַו דְּנֶסְבוּן עַמְּהוֹן
לַחְמָא׃

Eſſendo poi venuti i ſuoi diſcepoli à l'altra riua, s'erano dimenticati di pigliar del pane.

6 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן חֲזַו
אֶזְדַּהֲרוּ מֶן חֲמִירָא ד
דְּפְרִישֵׁא וְדְזַדּוּקָיֵא׃

E IESV diſſe loro, Auuertite, e guardateui dal fermento de Fariſei è Sadducei.

7 הֶנוּן דֵּין מֶתְרַעֵין הֲוַו
בְּנַפְשְׁהוֹן וָאמְרִין דְּלַחְמָא
לָא נְסַבְו׃

Et eſſi penſauano fra ſe medeſimi, dicendo, Queſto è percioche noi non habbian preſo del pane.

8 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע וֶאמַר
לְהוֹן מָנָא מֶתְחַשְּׁבִין אַנְתּוּן
בְּנַפְשְׁכוֹן זְעוּרֵי הַימָנוּתָא
דְּלַחְמָא לָא שְׁקַלְתּוּן׃

Il che hauendo IESV conoſciuto, diſſe loro, Che penſate fra voi ſteſſi, o huomini di poca fede, che voi non hauete preſo del pane?

9 לָא עַדְמָא לְהָשָׁא
אֶסְתַּכַּלְתּוּן לָא עָהֲדִין
אַנְתּוּן לְהָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין
דְּחַמְשָׁא אַלְפִּין וְכַמָּא
קוּפִּינִין שְׁקַלְתּוּן׃

Non intendete ancora, ne vi ricordate voi de cinque pani di quei cinque milia huomini, e quante corbe voi ne ricoglieſte?

10 וְלָא לְהָנוּן שַׁבְעָא
לַחְמִין דְּאַרְבְּעָא אַלְפִּין
וְכַמָּא אַסְפְּרִידִין שְׁקַלְתּוּן׃

Ne de ſette pani di quei quattro milia, e quante ſporte ne ricoglieſte?

11 אֵיכַן לָא אֶסְתַּכַּלְתּוּן
דְּלָא הֲוָא עַל לַחְמָא
אֶמְרֶת לְכוֹן אֶלָּא ד
דְּתֶזְדַּהֲרוּן מֶן חֲמִירָא
דְּפְרִישֵׁא וְדְזַדּוּקָיֵא׃

Come non intendete voi, che non per conto di pane vi ho detto, che voi vi guardiate dal fermēto de Fariſei e Sadducei?

12 הָידֵין אֶסְתַּכַּלוּ דְּלָא
אֲמַר דְּיִזְדַּהֲרוּן מֶן חֲמִירָא
דְּלַחְמָא אֶלָּא מֶן יוּלְפָּנָא
דְּפְרִישֵׁא וְדְזַדּוּקָיֵא׃

Allora inteſero, che non haueua detto che ſi guardaſſeno dal fermento del pane: ma da la dottrina de Fariſei e Sadducei.

יו

5 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ תַלְמִידָיו לְעֵבֶר
הַיָּם שָׁכְחוּ לָקַחַת לָחֶם׃

Y viniendo ſus Diſcipulos de la otra parte del lago, auianſe oluidado de tomar pan.

6 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ
לָכֶם מִמַּחְמֶצֶת הַמְּפָרְשִׁים
וְצַדּוּקִים׃

Y Ieſus les dixo, Mirad, y guarda os de la leuadura de los Phariſeos, y delos Sadduceos.

7 וְהֵמָּה חָשְׁבוּ בְּנַפְשָׁם לֵאמֹר
כִּי לֶחֶם לֹא לָקָחְנוּ׃

Y ellos penſauan dentro de ſi, diziendo, No tomamos pan.

8 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם
מָה תַּחְשְׁבוּ בְּנַפְשְׁכֶם קְטַנֵּי אֱמוּנָה
כִּי־אֶת־לֶחֶם לֹא לְקַחְתֶּם׃

Y entendiendolo Ieſus, dixoles, Que penſays dentro de voſotros, hombres de poca fe, que no tomaſtes pan?

9 הֲלֹא תָבִינוּ וְלֹא תִזְכְּרוּ
חֲמֵשֶׁת לֶחֶם לַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים
אִישׁ וְכַמָּה סַלִּים נְשָׂאתֶם׃

No entendeys aun, ni os acordays de los cinco panes entre cinco mil varones, y quantos eſportones tomaſtes?

10 וְלֹא הַשִּׁבְעַת לֶחֶם לְאַרְבַּעַת
אֲלָפִים אִישׁ וְכַמָּה סַלִּים
נְשָׂאתֶם׃

Ni de los ſiete panes entre quatro mil, y quantas eſpuertas tomaſtes?

11 אֵיךְ לֹא תָבִינוּ כִּי־לֹא עַל־
לֶחֶם אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי־אִם
לְהִשָּׁמֵר מִמַּחְמֶצֶת הַמְּפָרְשִׁים
וְצַדּוּקִים׃

Como? No entendeys que no por el pan os dixe, que os guardaſſedes de la leuadura de los Phariſeos y de los Sadduceos?

12 אָז הִתְבּוֹנְנוּ כִּי לֹא אָמַר
לְהִשָּׁמֵר מִמַּחְמֶצֶת הַלֶּחֶם כִּי־אִם
מִתַּלְמוּד הַמְּפָרְשִׁים וְהַצַּדּוּקִים׃

Entonces entendieron que no les auia dicho que ſe guardaſſen de leuadura de pan, ſi no de la doctrina de los Phariſeos y de los Sadduceos.

ιϛʹ.

5. Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

Et quand ſes diſciples furent venus à la riue de delà, ils auoyēt oublié à prendre des pains.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

Et Ieſus leur dit, Aduiſez, & vous donnez garde du leuain des Phariſiens & Sadduciens.

7. Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες· ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

Or penſoyent-ils en eux-meſmes, diſans, C'eſt pource que nous n'auons point prins de pains.

8. Γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

Et Ieſus cognoiſſant cela, leur dit, Gens de petite foy, qu'eſt-ce que vous penſez en vous-meſmes, touchant ce que vous n'auez point prins de pains?

9. Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

N'entendez-vous point encores, & ne vous ſouuient-il plus des cinq pains des cinq mille hommes, & combien de panerees vous en recueilliſtes?

10. Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

Ne des ſept pains des quatre mille hommes, & combien de corbeilles vous en recueilliſtes?

11. Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων;

Comment n'entendez-vous, que ce n'eſt point touchant le pain que ie vous ai dit, que vous-vous donniſsiez garde du leuain des Phariſiens & Sadduciens?

12. Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

Lors ils entendirent qu'il n'auoit pas dit qu'ils ſe donnaſſent garde du leuain du pain: mais du leuain de la doctrine des Phariſiens & Sadduciens.

CAP. XVI.

5. Et cum veniſſent diſcipuli eius trans fretum, obliti ſunt panes accipere.

And when his diſciples were come to the other ſide / they had forgotten to take bread with them.

6. Qui dixit illis, Intuemini & cavete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum.

Then Jeſus ſaid vnto them / Take heede and beware of the leauen of the Phariſes and Sadduces.

7. At illi cogitabant inter ſe, dicentes, Quia panes non accepimus.

And they thought in them ſelues / ſaying / It is becauſe we haue brought no bread.

8. Sciens autem Ieſus, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

But Jeſus knowing it / ſayd vnto them / One of litle faith / why thinke you thus in your ſelues / becauſe yee haue brought no bread?

9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinq; panum, in quinque millia hominum, & quod cophinos ſumpſiſtis?

Do ye not yet perceyue / neither remember the fiue loaues / when there were fiue thouſande men / and howe many baſkets tooke ye vp?

10. Neque ſeptem panum, in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumſiſtis?

Neither the ſeuen loaues when there were foure thouſand men / and howe many baſkets tooke ye vp?

11. Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis. Cavete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum?

Why perceyue ye not / that I ſaide not vnto you concerning breade / that ye ſhoulde beware of the leauen of the Phariſes and Sadduces?

12. Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum à fermento panum, ſed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.

Then vnderſtoode they that hee had not ſayd / that they ſhould beware of the leauen of bread / but of the doctrine of the Phariſes and Sadduces.

Das XVI. Capitel.

5. Vnd da ſeine Jünger waren hinüber gefaren / hatten ſie vergeſſen Brodt mit ſich zunemen.

Oc der hans Diſciple vaare farne hen offuer / haffde de glemt / at tage Brød med dem.

6. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Sehet zu / vnd hůtet euch für dem Sauerteig der Phariſeer vnd Saduceer.

Oc Jheſus ſagde til dem / Seer til / oc tager eder vare for Phariſeernis oc Saduceernis Surdey.

7. Da dachten ſie bey ſich ſelbs / vnnd ſprachen: Das wirdts ſein / daß wir nicht haben brodt mit vns genommen.

Da tenckte de ved dem ſelff / oc ſagde / Det bliffuer det / at wi toge icke Brød met oſſ.

8. Da das Jeſus vernam / ſprach er zu jnen: Jr Kleinglaubigen / was bekůmmert jr euch doch / daß jr nicht habt brodt mit euch genommen?

Der Jheſus det fornam / ſagde hand til dem / J lidet Troendis / hui bekumre i eder dog / for i toge icke Brød med eder?

9. Vernemet jhr noch nichts? Gedenckt jhr nicht an die fünff brodt / vnter die fünff tauſent / vnd wie vil Kőrbe jhr da auffhubt?

Forſtaa i icke end nu? Komme i icke ihw de fem Brød / blant de fem tuſinde / Oc huor mange Kurffue i toge da op?

10. Auch nicht an die ſiben brodt / vnter die vier tauſent / vnnd wie vil Kőrbe jr da auffhubt?

Icke heller de ſiw Brød / blant de fire tuſinde / oc huor mange Kurffue i toge da op?

11. Wie verſtehet jr denn nicht / daß ich euch nicht ſage vom brodt / wenn ich ſage / Hůtet euch für dem Saurteig der Phariſeer vnd Saduceer?

Hui forſtaa i da icke / at ieg ſiger eder icke om Brød naar ieg ſiger / Tager eder vare for Phariſeernis oc Saduceernis Surdey?

12. Da verſtunden ſie / daß er nicht geſagt hatte / daß ſie ſich hůten ſolten für dem Sauerteig des brodts / ſondern für der lehre der Phariſeer vnnd Saduceer.

Da forſtode de / at hand haffde icke ſagd / at de ſkulde vocte dem vor Brødens Surdey / men for Phariſeernis oc Saduceernis Lerdom.

Kapitola XVI.

5. A když ſe přeplawili Včedlnijcy geho přes Moře / zapomenulj s ſebau wzýti chlebuow.

A gdy vczniowie przyſzli do drugiego brzegu / zápámiethali wziąc chlebow.

6. Kterýžto řekl gim: Sſeřte ſe a warugte ſe kwaſu Zákonjčijho a Saducenſkého.

Y rzekł im Jezus / Báczcie á ſtrzeżcie ſie kwáſu Fáryzeuſzow y Sáduceuſzow.

7. A oni myſlili mezy ſebau / řkuce: Ze gſme chlebůw newzali.

A oni rozmawiáli miedzy ſobą rzekąc / Nie wzieliſmy chlebá.

8. A wěda to Gežijs / řekl: Co myſlijte mezy ſebau / malé wijry / že chlebuow nemáte?

Co wiedząc Jezus rzekł im / Coż miedzy ſobą mowicie o máło vfáiący / żeśćie chlebow nie wzięli?

9. Geſſtě nerozumijte ani pamatugete na pět chlebůw a na pět Tiſýcůw Lidij / a koliko gſte koſſuow ſebrali?

Jeſzcżeż nie rozumiećie áni pámietacie onego pieciorgá chlebá / y piąci tyśiecy ludu / y iákośćie wiele koſzow nábráli?

10. Ani na ſedm chlebuow / a na čtyry Tiſýce Lidij / a kolik gſte koſſuow / ſebrali?

Ani śiedmiorga chleba / y cztrzech tyśiecy ludu / y iákośćie wiele koſzow nábrali?

11. Y proěež nerozumijte / že ne o chlebu řekl gſem wám: Warugte ſe od kwaſu Zákonijčijho a Saducenſkého?

Jákoż nie rozumiećie / żem wam nie o chlebie powiedział ábyśćie ſie ſtrzegli kwáſu Fáryzeuſzow y Sáduceuſzow?

12. Tehdy teprw ſrozuměli / že neřekl aby ſe warowali od kwaſu chlebůw / ale od včenij Zákonijkůw a Saduceůw.

Tedy porozumieli / że nie mowił áby ſie ſtrzegli kwáſu chlebowego / ále náuki Fáryzeuſzow y Sáduceuſzow.

יו

13 כַּד דֵּין אֶתָא יֵשׁוּעַ לְאַתְרָא דְּקֶסַרְיָא דְּפִילִיפּוֹס מְשָׁאֵל הֲוָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר מַנּוּ אָמְרִין עָלַי אֱנָשָׁא דְּאִיתַי בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃

Et eſſendo IESV *venuto ne le parti di Ceſarea di Filippo, domadò i ſuoi diſcepoli, dicendo, Chi dicono gli huomini che io, Figliuol del huomo, ſia?*

14 הֶנּוּן דֵּין אֲמַרוּ אִית דְּאָמְרִין דְּיוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא אַחֲרָנֵא דֵּין אֵלִיָּא וְאַחֲרָנֵא אֶרְמִיָא אוֹ חַד מֶן נְבִיֵּא׃

Eſſi diſſero, Alcuni Giouanni Battiſta: altri Elia: altri Ieremia, o vno de Profeti.

15 אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן דֵּין מַנּוּ אָמְרִין אַנְתּוּן דְּאִיתַי׃

Egli dice loro, E voi chi dite che io ſono?

16 עֲנָא שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא וְאָמַר אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּאַלָהָא חַיָּא׃

Riſpondendo Simon Pietro, diſſe, Tu ſei Chriſto il Figliuol di Dio viuente.

17 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ טוּבַיךְ שֶׁמְעוֹן בְּרֵהּ דְּיוֹנָא דְּבֶסְרָא וַדְמָא לָא גַּלְיָה לָךְ אֶלָּא אָבִי דְּבַשְׁמַיָּא׃

E IESV *riſpondendo, diſſe à lui, Beato ſei tu Simone figliuol di Iona: percioche non te l'ha riuelato la carne e il ſangue, ma il Padre mio che è ne cieli.*

18 אַף אֶנָא אָמַר אֶנָא לָךְ דְּאַנְתְּ הוּ כֵּאפָא וְעַל הָדָא כֵּאפָא אֶבְנֵיהּ לְעִדְּתִי וְתַרְעֵא דַּשְׁיוֹל לָא י יֶחְסְנוּנָהּ׃

Et ancor io dico à te, che tu ſei Pietro, e ſopra queſta pietra edificarò la Chieſa mia: le porte de l'inferno non potranno niente contra eſſa.

19 לָךְ אֶתֵּל קְלִידֵא דְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא וְכֻל מֶדֶּם דְּתֶאסוֹר בְּאַרְעָא נֶהְוֵא אָסִיר בַּשְׁמַיָּא וּמֶדֶּם דְּתֶשְׁרֵא בְּאַרְעָא יֶהְוֵא שְׁרֵא בַּשְׁמַיָּא׃

E darotti le chiaui del regno de cieli: e tutto quel che tu legarai in terra, ſarà legato ne cieli: e tutto quel che tu ſcioglierai in terra, ſarà ſciolto ne cieli.

י ו

13 וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ בִּגְבוּלֵי קֵיסָרְיָאה פִּילִפּוֹס וַיִּשְׁאַל לְתַלְמִידָיו לֵאמֹר אֶת־מִי יֹאמְרוּ הָאֲנָשִׁים אוֹתִי לִהְיוֹת אֶת־בֶּן־הָאָדָם׃

Y viniendo Ieſus en las partes de Ceſarea de Philippo, preguntó à ſus Diſcipulos, diziendo, Quien dizen los hombres que es el Hijo del hombre?

14 וַיֹּאמְרוּ קְצָתָם אֶת־יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וַאֲחֵרִים אֶת־אֵלִיָּהוּ וַאֲחֵרִים אֶת־יִרְמְיָהוּ אוֹ אֶחָד מִן־הַנְּבִיאִים׃

Y ellos dixeron, Vnos, Ioan el Baptiſta: y otros, Elias: y otros, Ieremias, o alguno de los prophetas.

15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ וְאַתֶּם אוֹתִי מִי תֹּאמְרוּ לִהְיוֹת׃

Dizeles, Y voſotros quien dezis que ſoy?

16 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וַיֹּאמַר אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהֵי הֶחָי׃

Y reſpondiendo Simon Pedro, dixo, Tu eres el Chriſto, el Hijo del Dios Biuiente.

17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אַשְׁרֶיךָ שִׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָה כִּי בָשָׂר וָדָם לֹא גִלָּה לְךָ כִּי אִם אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixole, Bienauenturado eres Simon hijo de Ionas: porque no te lo reueló carne ni ſangre: mas mi Padre que eſtá en los cielos.

18 וַאֲנִי אוֹמֵר לְךָ כִּי אַתָּה כֵיפָה וְעַל זֹאת הַכֵּיפָה אֶבְנֶה אֶת־קְהִלָּתִי וְשַׁעֲרֵי שְׁאוֹל לֹא יוּכְלוּ עָלֶיהָ׃

Mas yo tambien te digo, que tu eres Pedro: y ſobre eſta piedra edificaré mi Igleſia: y las puertas del infierno no preualecerán contra ella.

19 וְאֶתֵּן לְךָ אֶת־מַפְתְּחֵי מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם וְכָל אֲשֶׁר תֶּאֱסֹר עַל־הָאָרֶץ אָסוּר יִהְיֶה בַּשָּׁמַיִם וְכָל אֲשֶׁר תַּתִּיר עַל־הָאָרֶץ מֻתָּר יִהְיֶה בַּשָּׁמָיִם׃

Y à ti dare las llaues del Reyno de los cielos; que todo lo que ligâres en la tierra, ſerà ligado en los cielos: y todo lo que deſatâres en la tierra, ſerà deſatadó en los cielos.

ιϛ'.

13. Ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

Et Ieſus venant és parties de Ceſaree, de Philippe, interrogua ſes diſciples, diſant, Que diſent les hommes qui ie ſuis moi le Fils de l'homme?

14. Οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.

Et ils lui reſpondirent, Les vns, Iehan Baptiſte: les autres, Elie: & les autres, Ieremie, ou vn des Prophetes.

15. Λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

Il leur dit, Mais vous, qui dites-vous que ie ſuis?

16. Ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος εἶπε· σὺ εἶ ὁ χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Simon Pierre reſpondant, dit, Tu es le Chriſt, le Fils du Dieu viuant.

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ σίμων βὰρ ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et Ieſus reſpondant lui dit, Tu es bien heureux, Simon fils de Iona: car la chair & le ſang ne te l'a pas reuelé, mais mon Pere qui eſt és cieux.

18. Κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

Et ie te di auſsi, que tu es Pierre, & ſur ceſte pierre i'edifierai mon Egliſe: & les portes d'enfer, n'auront point de force à l'encontre d'elle.

19. Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et ie te donnerai les clefs du royaume des cieux: & quoi que tu auras lié en terre, il ſera lié és cieux: & quoi que tu auras deſlié en terre il ſera deſlié és cieux.

CAP. XVI.

13. Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi; & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens, Quē dicunt homines eſſe filium hominis?

Now when Jeſus came into the coaſtes of Ceſarea Philippi / he aſked his diſciples / ſaying / Whom do men ſay that I / ẏ Sonne of man am?

14. At illi dixerunt, Alii Iohannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Ieremiam, aut unum ex prophetis.

And they ſayd / Some ſay / John Baptiſt: and ſome/ Elias: and others/ Jeremias/ or one of the Prophets.

15. *Dicit illis Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis?*

He ſayde vnto them / But whome ſaye yee that I am?

16. Reſpondens Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus filius *Dei vivi.*

Then Simon Peter anſwered / and ſayd/ Thou art the Chriſt/ the Sonne of the liuing God.

17. Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Beatus es Simon Bar Ióna: quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.

And Jeſus anſwered / and ſayde to him / Bleſſed art thou / Simon / the ſonne of Jonas: for fleſh & bloud hath not reueiled it vnto thee / but my father which his in heauen.

18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.

And I ſaye alſo vnto thee / that thou art Peter/ and vpon this rocke I will build my Church: and the gates of hell ſhall not ouercome it.

19. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.

And I will giue vnto thee the keyes of the kingdome of heauen / and whatſoeuer thou ſhalt binde vpon earth / ſhalbe bounde in heauen: and whatſoeuer thou ſhalt looſe on earth / ſhalbe looſed in heauen.

Das XVI. Capitel.

13. Da kam Jeſus in die gegend der Stat Ceſarea Philippi / vnd fraget ſeine Jünger/ vnd ſprach: Wer ſagen die Leute / daß des Menſchen Son ſey?

Da kom Iheſus til Ceſarea Philippi ſtads egn/ oc ſpurde ſine Diſciple at / oc ſagde / Huem ſige Folcket / Menniſkens Søn at vere?

14. Sie ſprachen: Etliche ſagen/ du ſeyeſt Johannes der Tauffer/ Die andern / du ſeyeſt Elias / Etliche/ du ſeyeſt Jeremias/ oder der Propheten einer.

De ſagde/ Nogle ſige/ at du eſt den Døbere Johannes/ De andre/ du eſt Elias / Nogle / du eſt Jeremias/ eller en aff Propheterne.

15. Er ſprach zu jnen: Wer ſaget denn jhr/ daß ich ſey?

Hand ſagde til dem/ Huem ſige da i/ mig at vere?

16. Da antwortet Simon Petrus/ vnnd ſprach: Du biſt Chriſtus des lebendigen Gottes Son.

Da ſuarede Simon Petrus / oc ſagde / Du eſt Chriſtus den leffuende Gnds Søn.

17. Vnnd Jeſus antwortet / vnnd ſprach zu jm: Selig biſt du Simon Jonas Son / denn fleiſch vnnd blut hat dir das nicht offenbart / ſondern mein Vater im Himel.

Iheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Salig eſt du Simon Jonas ſøn / Thi kød oc blod haffuer icke obenbaret dig det/ Men min Fader i Himmelen.

18. Vnd ich ſage dir auch: Du biſt Petrus/ vnd auff diſen Felſen will ich bauen meine Gemeine / vnnd die Pforten der Hellen ſollen ſie nicht überweltigen.

Oc ieg ſiger dig oc ſaa / Du eſt Petrus / oc paa denne Klippe vil ieg bygge min menighed / Oc Helffuedis Porte ſkulle icke faa mact offuer hende.

19. Vnd will dir des Himmelreichs Schlüſſel geben / Alles was du auff Erden binden wirſt / ſoll auch im Himel gebunden ſein / vnd alles was du auff Erden löſen wirſt / ſoll auch im Himmel loß ſein.

Oc ieg wil giffue dig Himmerigis nøgle / Alt huad ſom du binder paa Jorden/ Det ſkal oc vere bundet i Himmelen/ Oc alt huad ſom du løſer paa Jorden/ det ſkal oc vere løſd i Himmelen.

Kapitolá XVI.

13. Když pak přiſſel Gežijſs do Kragin Cezaree Měſta Filipowa. Dotazal ſe Včedlnjkůw ſwých řka. Kým prawij lidě býti Syna Cžlowěka?

A gdy Jezus przyßedł w ſtrony Cezárei Filipowey/ pythał vczniow ſwoich / mowiac / Kiemże mie powiedáia być ludzie? Izali ſynem onym człowieczym?

14. A oni řekli: Někteřij Janem Křtitelem / někteřij Eliáſſem/ ginij pak Jeremiáſſem/ aneb gednijm z Prorokuow.

A oni rzekli / Jedni Janem Krzcicielem/ drudzy Eliaßem/ nikthorzy też Jeremiaßem/ ábo iednym z Prorokow.

15. Dij gim Gežijſs: Wy pak kým mne býti prawijte?

Rzekł im/ A wy kiem mie być powiedacie?

16. Y odpowěděw Sſimon Petr/ řekl gemu: Ty gſy Kryſtus Syn Boha žiwého.

A Symon Piotr odpowiedáiac rzekł Tyś ieſt Kryſtus on Syn Bogá żywiacego.

17. A odpowěděw Gežijſs/ řekl gemu: Blahoſlawený gſy Sſimone Synu Jonáſſuow/ Nebo tělo a krew ne zgewilo tobě/ ale Otec můg který geſt w Nebeſých.

Tedy odpowiedáiac Jezus/ rzekł iemu/ Błogoſłáwiony ieſteś Symonie Báryoná/ Abowiem ciáło y krew nie obiáwiły tobie/ ále ociec moy ktory ieſt ná niebie.

18. A yá prawijm tobě/ že gſy ty Petr / a na té Skále wzdělám Cýrkew mau/ a brany pekelné nepřemohau proti nij.

Ale iá tobie powiedam / Iżeś ty ieſt Piotr/ á ná tey opoce zbuduie kościoł moy/ y brany piekielne nie zwycieża go.

19. A tobě dam Klijče kralowſtwij Nebeſkého. A cožkoli ſwijžeſs na zemi / budeť ſwázáno y na Nebi: a cožkoli rozwijžeſs na zemi / budeť rozwázáno y na Nebi.

A dam tobie klucze Kroleſthwa niebieſkiego / Iż cokolwiek zwiażeß na ziemi / bedzie zwiazano ná niebie; A cokolwiek rozwiażeß ná ziemi/ bedzie rozwiazano ná niebie.

יו

20 הָיְדֵין פַּקֵד לְתַלְמִידַוְהִי
דְלְאֱנָשׁ לָא יֵאמְרוּן ד
דְהוּיוּ מְשִׁיחָא ׃

Allora comandò à i ſuoi diſcepoli, che non diceſſeno ad alcuno che egli fuſſe IESV *Chriſto.*

21 וּמֵן הָיְדֵין שְׁרִי יֵשׁוּעַ
לְמַחָוָיוּ לְתַלְמִידַוְהִי ד
דַּעֲתִיד הוּ דְּיֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם
וְסַגִּי יֵחַשׁ מֵן
קַשִׁישֵׁא וּמֵן רַבַּי כָּהֲנֵא
וְסָפְרֵא וְיֵתְקְטֵל וְלְיוּמָא
דַּתְלָתָא יְקוּם ׃

Da quell'hora incominciò IESV *à moſtrare à i ſuoi diſcepoli, che gli biſognaua andare in Ieruſalem, e patir molte coſe da i Seniori, e da i principali Sacerdoti, e da gli ſcribi, & eſſere occiſo, e riſuſcitare il terzo giorno.*

22 וְדַבְרֵהּ כֵּאפָא וְשַׁרִי
לְמַכָּאָו בֵּהּ וְאָמַר חַס
לָךְ מָרִי דְּתֶהְוֵא לָךְ הָדָא ׃

Et Pietro hauendolo menato da parte, cominciò à riprenderlo, dicendo, Signore habbiti riguardo: non t'auuerrà gia queſto.

23 הוּ דֵּין אֶתְפְּנִי וְאָמַר
לְכֵאפָא זֵל לָךְ לְבַסְתַרִי
סָטָנָא תּוּקָלְתָא אַנְתְּ לִי
דְּלָא מֶתְרַעֵא אַנְתְּ
דְּאַלָהָא אֶלָּא דַבְנַי נָשָׁא ׃

Egli riuoltatoſi, diſſe à Pietro, Vanne dietro à me, ſatana, tu mi ſei vno ſcandalo: perche non intendi le coſe di Dio, ma quelle de gli huomini.

24 הָיְדֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ ל
לְתַלְמִידַוְהִי מַן דְּצָבֵא
דְּיֵאתֵא בַּתְרִי יְכַפּוּר בְּנַפְשֵׁהּ וְיֵשְׁקוּל זְקִיפֵהּ
וְיֵאתֵא בַּתְרִי ׃

Allor IESV *diſſe à i ſuoi diſcepoli, Se alcuno vuol venire dietro à me, rinontij ſe ſteſſo, e toglia la ſua croce, e ſeguitimi.*

25 מַן דְּצָבֵא גֵּיר דְּיַחֵא
נַפְשֵׁהּ יוּבְדִיהּ וּמַן דְּיוּבֵד
נַפְשֵׁהּ מֶטֻלָתִי יֶשְׁכְּחִיהּ ׃

Imperoche chi vorrà ſaluare l'anima ſua la perderà: e chi perderà l'anima ſua per amor mio, la ritrouarà.

יו

20 אָז צִוָּה לְתַלְמִידָיו פֶּן יֹאמְרוּ
לְאִישׁ כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא ׃

Entonces mandó à ſus Diſcipulos que à nadie dixeſſen que el era Ieſus el Chriſto.

21 וּמֵאָז הֵחֵל יֵשׁוּעַ לְהוֹדִיעַ
לְתַלְמִידָיו כִּי יִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת
אֶל־יְרוּשָׁלַיִם וְלִסְבּוֹל רַבּוֹת
מִן־הַזְּקֵנִים וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְסוֹפְרִים וּלְהֵהָרֵג וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם ׃

Deſde aquel tiempo començó Ieſus, à declarár à ſus Diſcipulos, que le conuenia yr à Ieruſalem, y padecer mucho de los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes, y de los Eſcribas: y ſer muerto, y reſſucitar àl tercero dia.

22 וַיִּקָּחֵהוּ כֵּיפָה וַיָּחֶל לִגְעָר
לוֹ לֵאמֹר חָלִילָה לְּךָ אֲדֹנִי אַל־
תְּהִי לְךָ זֹאת ׃

Y Pedro, tomandolo à parte, començólo à reprehender, diziendo, Sennor, ten compaſsion de ti: en ninguna manera eſto te acontezca.

23 וַיִּפֶן וַיֹּאמֶר לְכֵיפָה לֵךְ לְךָ
אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי אַתְּ מִכְשׁוֹל לִי
הוּא כִּי־לֹא חָכַמְתָּה אֶת־אֲשֶׁר
לֵאלֹהִים כִּי־אִם אֶת־אֲשֶׁר
לַאֲנָשִׁים ׃

Entonces el boluiendoſe, dixo à Pedro, Quitate de delante de mi aduerſario; eſtoruo me eres, porque no entiendes loque es de Dios, ſi no loque es de los hombres.

24 אָז אָמַר יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו
אִישׁ אֲשֶׁר תֹּאבֶה לָלֶכֶת אַחֲרַי
יְמָאֵס לְנַפְשׁוֹ וְיִשָּׂא אֶת־צְלִיבוֹ
וְיֵלֵךְ אַחֲרָי ׃

Entonces Ieſus dixo à ſus diſcipulos: Si alguno quiere venir en pos de mi, niegueſe àſimiſmo, y tome ſu cruz, y ſigame.

25 כִּי־כָל־אֲשֶׁר יֶחְפּוֹץ לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא יְאַבֵּד אוֹתָהּ
וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי
הוּא יִמְצָאֶנָּה ׃

Porque qualquiera que quiſiere ſaluar ſu vida, la perderá: y qualquiera que perdiere ſu vida por cauſa de mi, la hallará.

ις.

20. Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.

Lors il commanda expreſſément, qu'ils ne diſſent à perſonne qu'il fuſt Ieſus le Chriſt.

21. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Dés lors Ieſus commença à declarer à ſes diſciples, qu'il lui faloit aller en Ieruſalem, & ſouffrir beaucoup de choſes de la part des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & eſtre mis à mort, & reſſuſciter au troiſieme iour.

22. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ, λέγων· ἵλεώς σοι κύριε οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

Adonc Pierre l'ayant prins à part, ſe print à le tanſer, diſant, Seigneur, aye pitié de toi: ceci ne t'aduiendra point.

23. Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mais lui s'eſtant retourné, dit à Pierre, Va arriere de moi, Satan, tu m'es en ſcandale: car tu ne comprens point les choſes qui ſont de Dieu, mais les choſes qui ſont des hommes.

24. Τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Lors Ieſus dit à ſes diſciples, Si quelcun veut venir apres moi, qu'il renonce à ſoi-meſme, & charge ſur ſoi ſa croix, & me ſuiue.

25. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſon ame, il la perdra? & quiconque perdra ſon ame pour l'amor de moi, il la trouuera.

20. Tunc præcepit diſcipulis ſuis ut nemini dicerēt quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.

Then he charged his diſciples/that they ſhould tell no man that he was Jeſus the Chriſt.

21. Exinde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Ieroſolymam, & multa pati à ſenioribus & ſcribis & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.

From that time forth Jeſus began to ſhewe vnto his diſciples / that he muſt goe vnto Jeruſalem / and ſuffer many things of the Elders / & of the hie Prieſts / & Scribes / and bee ſlaine/ and riſe againe the thirde day.

22. Et aſſumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicens, Abſit à te Domine, non erit tibi hoc.

Then Peter tooke him aſide / & began to rebuke him/ ſaying/ Maſter/ pitie thy ſelfe: this ſhall not be vnto thee.

23. Qui converſus, dixit Petro, Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.

Then he turned backe/and ſayd vnto Peter / Get thee behinde me / Satan: thou art an offence vnto mee / becauſe thou vnderſtandeſt not the things that are of God/ but the things that are of men.

24. Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucē ſuam, & ſequatur me.

Jeſus then ſaid to his diſciples/ If any man will folowe me / let him forſake him ſelfe / and take vp his croſſe/ and follow me.

25. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.

For whoſoeuer will ſaue his life/ ſhall loſe it: and whoſoeuer ſhall loſe his life for my ſake / ſhall finde it.

20. Da verbot er ſeinen Jůngern/ daß ſie niemand ſagen ſolten / daß er Jeſus der Chriſt were.

Da forbød hand ſine Diſciple/at de ſkulde ingen ſige/ at hand vaar Jheſus / den Chriſtus.

21. Von der zeit an / fieng Jeſus an / vnd zeiget ſeinen Jůngern / wie er můſte hin gen Jeruſalem gehen/ vnd vil leiden von den Elteſten vnnd Hohenprieſtern vnd Schrifftgelehrten/ vnd getődtet werden / vnnd am dritten tag aufferſtehen.

Fra den tid/ begynte Jheſus / at giffue ſine Diſciple til kende / Huorlunde hand ſkulde gaa til Jeruſalem / oc lide meget / aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc ſlaſſ ihiel / oc opſtaa tredie dag.

22. Vnnd Petrus nam jhn zu ſich/ fuhr jhn an / vnnd ſprach: HERR/ ſchone dein ſelbs / das widerfare dir nur nicht.

Oc Peder tog hannem til ſig / oc ſtraffede hannem oc ſagde / HERRE/ Spar dig ſelff / Det ſkee dig ingelunde.

23. Aber er wandte ſich vmb / vnnd ſprach zu Petro: Heb dich Sathan von mir / du biſt mir ergerlich/ denn dú meineſt nicht was Gőttlich / ſondern was Menſchlich iſt.

Men hand vende ſiz om / oc ſagde til Peder/ Vige fra mig Sathan / Du eſt mig til forargelſe / thi du acter icke huad Gud hører til / men det ſom menniſkeligt er.

24. Da ſprach Jeſus zu ſeinen Jungern: Will mir jemand nachfolgen/ der verleugne ſich ſelbs/ vnd neme ſein Creutz auff ſich / vnd folge mir.

Da ſagde Jheſus til ſine Diſciple / Vil nogen effter følge mig / hand ſkal forſage ſig ſelff / oc tage ſit Kaarſſ paa ſig / oc følge Mig.

25. Denn wer ſein Leben erhalten will/ der wirdts verlieren/ Wer aber ſein Leben verleuret vmb meinent willen / der wirdts finden.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff / hand ſkal miſte det. Men huo ſom miſter ſit Liff/ for min ſkyld/ Hand ſkal finde det.

20. Tehdy přikázal Včedlnijkům ſwým/ aby žádnému neprawili / by on byl Gezus Kryſtus.

Tedy przykazal vcżniom ſwoim/ áby nikomu nie powiedali / że on ieſt Jezuſem Kryſtuſem.

21. A od tě chwijle počal Gežijs oznamowati Včedlnijkuom ſwým/ že muſý gijti do Geruzalema / a že mnoho muſý trpěti od Starſſých a od Včitelůw Zákona a Knijžat Kněžſkých/a že zabit bude/a že tretijho dne z mrtwych wſtane.

A od onego czáſu poczał Jezus oznáymiác vcżniom ſwoim / iż muśi iść do Jeruzálem / y wiele cirpieć od ſtarßych / y od Kśiażat kapłáńſkich/ y od náuczycielow / á być zábith / y trzećiego dniá wſkrzeßonym być.

22. Y odwedw gey Petr počal ho treſtati/ řka: Odſtup to od tebe Pane/ Nebudeť tobě toho.

Rodwiodßy go Piotr ná ſtrone / poczał go ſukáć / mowiać / Badź nád ſoba miłośćiw Pánie / żadnym obyczáiem nie przíydzie to náćie.

23. Kterýžto obrátiw ſe řekl Petrowi: Gdi za mnau Sſatane/ pohorſſenij gſy mi: nebo neſmayſſlijš těch wěcý/ kteréž gſau Božij / ale kteréž lidſké gſau.

A on obeyzrawßy ſie/ rzekł Piotrowi/ Podź ode mnie ßáthánie/ ieſtheś mi ná záwádzie: Abowiem nie rozumieß co ieſt Bożego / ále co ieſt ludźi.

24. Tehdy řekl Gežijs Včedlnijkůw ſwým: Checli kdo za mnau přigijti / opři ſe ſám sobě/a wezmi křijž ſwůg/á náſledug mne.

Tedy Jezus rzekł vcżniom ſwoim / Ktoby chćiał zá mna iść/ Niechay ſie ſam ſiebie záprzy / y weźmie krzyż ſwoy / á zá mna idźie.

25. Nebo kdo bude chtijti žiwot ſwůg zachowati / ztratijť gey: a kdož ztratij žiwot ſwuog pro mne/ nalezneť gey.

Bo ktoby chćiał záchowáć duße ſwoie/ ſtráći ia / á ktoby ſtráćił duße ſwoie dla mnie / naydzie ia.

יו

26 מָנָא גֵּיר יָתְהֲנֵא בַּר־נָשָׁא אֵן עָלְמָא כֻּלֵּה יִקְנֵא וְנַפְשֵׁהּ יֶחְסַר אוֹ מָנָא יִתֵּל בַּר־נָשָׁא תַּחֲלוּפָא דְנַפְשֵׁהּ׃

Che giouarà à l'huomo, ſe ben hauerà guadagnato tutto il mondo, & faccia perdita de la ſua anima? O vero, che darà l'huomo in ricompenſa de l'anima ſua?

27 עָתִיד הוּ גֵּיר בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּנֵאתֵא בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא דְּאָבוּהי עַם מַלְאֲכוֹהי קַדִּישֵׁא וְהָידֵין נֶפְרוּעַ לְאֶנָשׁ אֶנָשׁ אַיךְ עֲבָדוֹהי׃

Perche il Figliuol de l'huomo dee venire ne la gloria di ſuo Padre con gli Angeli ſuoi: & allora renderà à ciaſcuno ſecondo le ſue opere.

28 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאִית אֶנָשָׁא דְּקָיְמִין תְּנָן דְּלָא נֶטְעֲמוּן מַוְתָא עַד־מָא דְּנֶחְזוּן לִבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּאָתֵא בְּמַלְכוּתֵהּ׃

Io vi dico in verità, che ſono alcuni di quei che ſon qui preſenti, lequali non guſtaranno la morte infin a tanto che veggano il Figliuol del'huomo venire nel regno ſuo.

יז

1 וּבָתַר שְׁתָּא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלְיַעְקוֹב וְלְיוּחַנָן אֲחוּהי וַאסֵק אֶנּוּן לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוּדֵיהוֹן׃

Il ſeſto giorno appreſſo I E S V *piglia ſeco Pietro e Iacopo e Giouanni ſuo fratello, e conduceli ſeparatamente in vn alto monte.*

2 וְאֶשְׁתַּחְלַף יֵשׁוּעַ קְדָמֵיהוֹן וּנְהַר פַּרְצוּפֵהּ אַיךְ שִׁמְשָׁא נַחְתוֹהי הֲוַין חִוָּרוּ אַיךְ נוּהרָא׃

Et iui ſi trasformò in lor preſentia: e la ſua faccia riſplendè come il ſole, e i ſuoi veſtimenti diuennero bianchi come la luce.

3 וְאֶתְחְזִיו לְהוֹן מוּשֶׁא וְאֵלִיָּא כַּד מְמַלְּלִין עַמֵּהּ׃

Et ecco apparuero loro Moiſe & Elia, che parlauano con lui.

יו

26 כִּי מַה יּוֹעִיל לָאָדָם אִם יִקְנֶה אֶת־כָּל הָאָרֶץ וְאֶת־נַפְשׁוֹ יֵעָנֵשׁ אוֹ מַה יִּתֵּן אָדָם חֲלִיפַת נַפְשׁוֹ׃

Porque de que aprouecha àl hombre, ſi grangeáre todo el mundo, y perdiere ſu alma? O que recompenſa dará el hombre por ſu alma?

27 כִּי יֵשׁ עָתִיד בֶּן־הָאָדָם לָבוֹא בִּכְבוֹד אָבִיו אֶת הַמַּלְאָכִים וְאָז יָשִׁיב לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂיו׃

Porque el Hijo del hombre vendrá en la gloria de ſu Padre con ſus Angeles: y entonces pagara à cada vno conforme à ſus obras.

28 אָמֵן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם הָיוּ מֵהָעוֹמְדִים פֹּה אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־הַמָּוֶת עַד אֲשֶׁר יִרְאוּ בֶּן־הָאָדָם לָבוֹא בְּמַלְכוּתוֹ׃

Decierto os digo, que à y algunos de losque eſtan aqui, que no guſtarán la muerte haſta que ayan viſto àl Hijo del hombre viniendo en ſu Reyno.

יז

1 וְאַחֲרֵי שֵׁשֶׁת יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אָחִיו וַיַּעַל אוֹתָם אֶל־הַר גָּבֹהַּ לְבַדָּם׃

Y Deſpues de ſeys dias Ieſus toma à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, ſu hermano, y ſacalos à parte à vn monte alto.

2 וַיִּצְטַיֵּר לִפְנֵיהֶם וְנָגְהוּ פָנָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וּבְגָדָיו הָיוּ לְבָנִים כַּאֲשֶׁר הָאוֹר׃

Y transfiguróſe delante deellos: y reſplandezió ſu roſtro como el Sol: y ſus veſtidos fueron blancos comó la luz.

3 וְהִנֵּה נִרְאוּ אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ הַמְדַבְּרִים אִתּוֹ׃

Y heaqui les aparecieron Moyſen y Elias hablando con el.

ιϛʹ.

26. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

Car que profite-il à l'homme, s'il gagne tout le monde, & qu'il face perte de ſon ame? ou que donnera l'homme pour recompenſe de ſon ame?

27. Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Car le Fils de l'homme doit venir en la gloire de ſon Pere auec ſes Anges, & lors il rendra à chacun ſelon ſes œuures.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

En verite ie vous di, qu'il y à quelques vns de ceux qui ſont ici preſens, qui ne gouſteront point la mort, iuſques à tant qu'ils ayent veu le Fils de l'homme venir en ſon regne.

ΚΕΦΑΛ. ιζʹ.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν, κατ' ἰδίαν.

Et le ſixieme iour apres, Ieſus prend Pierre, & Iaques, & Iehan ſon frere, & les mene en vne haute montagne à part.

2. Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ, ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

Et fut transfiguré en leur preſence: & ſa face reſplendit comme le ſoleil, & ſes veſtimens deuindrent blancs comme la lumiere.

3. Καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

Et voici Moyſe & Elie furent veus parlans auec lui.

CAP. XVI.

26. Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quā dabit homo commutationem pro anima ſua.

For what ſhall it profite a man / though he ſhould winne the whole worlde / if he loſe his owne ſoule? or what ſhall a man giue for recompence of his ſoule?

27. Filius enim hominis venturus eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis: & tunc reddet unicuique ſecundùm opera eius.

For the Sonne of man ſhall come in the glorie of his Father with his Angels / and then ſhall he giue to euery man acording to his deedes.

28. Amen dico vobis, ſunt quidem de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.

Verely I ſay vnto you/ there be ſome of them that ſtande here/ which ſhall not taſte of death/ till they haue ſeene the Sonne of man come in his kingdome.

CAP. XVII.

ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum.

And after ſixe dayes Jeſus toke Peter / and James / & John his brother / and brought them vp into an hie mountaine apart.

2. Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut ſol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.

And was transfigured before them: and his face did ſhine as the Sunne / and his clothes were as white as the light.

3. Et ecce aparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.

And beholde/ there appeared vnto them Moſes/ and Elias/ talking with him.

Das XVI. Capitel.

26. Was hülffs den Menſchen/ ſo er die gantze Welt gewünne/ vnd neme doch ſchaden an ſeiner Seele? Oder was kan der Menſch geben/ damit er ſeine Seele wider löſe?

Huad hielper det Menniſken/ om hand vinder den gantſke Verden/ Oc toge dog ſkade paa ſin Siel? Eller huad kand it Menniſke giffue/ ſom hand kand igen løſe ſin Siel met?

27. Denn es wirdt je geſchehen/ daß des Menſchen Son komme inn der Herrligkeit ſeines Vaters / mit ſeinen Engeln/ vnd alßdenn wirdt er vergelten einem jeglichen nach ſeinen Wercken.

Thi det ſkal io ſkee at Menniſkens Søn ſkal komme i ſin Faders Herlighed/ met ſine Engle/ Oc da ſkal hand betale huer effter ſine gerninger.

28. Warlich ich ſage euch/ Es ſtehen etliche hie / die nicht ſchmecken werden den Todt/ Biß daß ſie des Menſchen Son kommen ſehen inn ſeinem Reich.

Sandelige ſiger ieg eder / Her ſtaa nogle/ ſom icke ſkulle ſmage døden / før end de ſee Menniſkens Søn komme i ſit Rige.

Das XVII. Capitel.

Vnd nach ſechs tagen/ nam Jeſus zu ſich Petrum vnd Jacobum vnd Johannem ſeinen Bruder/ vnd füret ſie beſeyts auff einen hohen Berg.

OC ſex dage der effter/ tog Jheſus Peder oc Jacob/ oc hans Broder Johannem til ſig/ oc førde dem offuer en ſide op paa it høyt Bierg.

2. Vnd ward verkleret für jhnen. Vnd ſein Angeſicht leuchtet wie die Sonne/ vnnd ſeine Kleider wurden weiß als ein Liecht.

Oc bleff forklaret faar dem. Oc hans anſicte ſkinde ſom Solen/ Oc hans Klæder bleffue huide ſom it Liuſſ.

3. Vnnd ſihe da erſchienen jhnen Moſes vnnd Elias / die redeten mit jhm.

Oc ſee / da obenbaredis Moſe oc Elias faar dem/ de talede met hannem.

Kapitola XVI.

26. Co zagiſté platno geſt člowěku / by pak weſſkeren Swět zýſkal/ a na ſwé duſſy kdyby ſſkodu trpěl: Aneb / kterau dá člowěk odměnu za duſſy ſwau?

Abowiem coż pomoże cżłowiekowi/ ieſliby wßytek świát zyſkał/ á ná dußy ſwey był karan? Abo co da cżłowiek cżymby okupił duße ſwoie?

27. Syn zagiſté člowěka přigijti máw Slawě Otce ſweho s Angely ſwými/ a tehdáž odplatij gednomu každému wedlé ſkutkuow geho.

Gdyż przyydźie Syn cżłowiecży w chwale oycá ſwego z Anioły ſwoimi / á thedy odda káżdemu według vczynkow iego.

28. Zagiſtek prawijm wám: že gſau někteřij z těch kteřijž tuto ſtogij / kteřijž neokuſý ſmrti/ až vzřij Syna Czlowěka přicházigijcýho w Králowſtwij ſwém.

Záprawdę wam powiedam/ iże ſa niktorzy z tych co tu ſtoia kthorzy nie vkußa śmierći/ áż vyzka Syná cżłowiecżego gdy przyydzie do Krolestwá ſwego.

Kapitola XVII.

PO ſſeſti pak dnech pogal Gežijs Petra/ a Jakuba a Jana Bratra geho: Y wedl ge na hůru wyſokau ſaukromij:

A Szoſtego dniá/ pothym wziął Jezus Piotrá/ y Jákubá/ y Jáná brátha iego/ y wprowádził ie oſobno ná gore wyſoka.

2. A proměnil ſe před nimi. Y zaſtkwěla ſe twář geho yako Slunce / a Raucho geho včiněno bijlé yako ſnijh.

Y przemienion ieſt przed nimi/ á oblicże iego łſniało ſie iáko ſłonce/ odzienie thez iego ſthało ſie białe iáko świátłość.

3. A ay okázali ſe gim Moýžijs a Eliáſs / mluwijce s nim.

A otho vkázáli ſie im Moiżeß/ y Eliaß/ z nim rozmawiáiacy.

יז

4 עֲנָא דֵּין כִּאפָא וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי שַׁפִּיר הוּ לַן דְּתַנַּן נֶהֱוֵא וְאֶן צָבֵא אַנְתְּ נֶעְבֵּד תַּנַּן תְּלָת מְטַלְּלִין חֲדָא לָךְ וַחֲדָא לְמוּשֶׁה וַחֲדָא לְאֵלִיָּה׃

Allor Pietro entrando à parlare, diſſe à IESV, Signore, egli è bene che noi ci ſtiamo qui: ſe tu vuoi facciamo qui tre pauiglioni, vno à te, & vno à Moiſe, & vno ad Elia.

5 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא עֲנָנָא נַהִירְתָא אַטְלַת עֲלַיְהוֹן וְקָלָא הֲוָא מִן עֲנָנָא דְּאָמַר הָנַו בְּרִי חַבִּיבָא דְּבֵה אֶצְטְבִית לֵה שְׁמַעוּ׃

Mentre che egli ancor parlaua, ecco che vna nuuola lucida gli adombrò: poi ecco vſcir de la nuuola vna voce che diceua, Queſto è il mio Figliuol diletto, nel quale io mi ſon compiuto, vdite lui.

6 וְכַד שְׁמַעוּ תַּלְמִידֵא נְפַלוּ עַל אַפַּיְהוֹן וְדֶחֶלוּ טָב׃

Il che vdendo i diſcepoli, caddero con la faccia loro à terra, & hebbero gran timore.

7 וְאֶתְקַרֵב לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ וְקַרֵב לְהוֹן וְאָמַר קוּמוּ לָא תֶּדְחְלוּן׃

E IESV accoſtatoſi, gli toccò, e diſſe, Leuauateui ſu, e non temete.

8 וְאַרִימוּ עַיְנַיְהוֹן וֶאֱנָשׁ לָא חֲזַו אֶלָּא אֶן לְיֵשׁוּעַ בַּלְחוֹדַוְהִי׃

Et eſſi alzando gli occhij, non videro alcuno, ſenon IESV ſolo.

9 וְכַד נָחְתִין מֶן טוּרָא פַּקֵּד אֶנוּן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְעַיִן אֱנָשׁ לָא תֵּאמְרוּן חֶזְוָא הָנָא עַד מָא דְּנִקוּם בְּרֵה דְּאֱנָשָׁא מֶן מִיתֵא׃

Poi ſcendendo eſſi del monte, IESV comandò loro, dicendo, Non dite queſta viſione ad alcuno, infin à tanto che il Figliuol de l'huomo riſuſciti da morte.

10 וְשַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידַוְהִי וְאָמְרִין לֵה מָנָא הָכִיל סָפְרֵא אָמְרִין דְּאֵלִיָּא וָלֵא דְּנִאתֵא לְוּקְדַם׃

Et i ſuoi diſcepoli il domandorono, dicendo, Perche dicon dunque gli Scribi, che debbe venir prima Elia?

יז

4 וַיַּעַן כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ אֲדֹנִי טוֹב יֵשׁ לִהְיוֹת לָנוּ פֹּה אִם תִּרְצֶה נַעֲשֶׂה פֹּה שְׁלֹשָׁה אֹהָלִים לְךָ אַחַד וּלְמֹשֶׁה אַחַד וּלְאֵלִיָּהוּ אֶחָד׃

Y reſpondiendo Pedro, dixo à Ieſus, Sennor, Bien es que nos quedemos aqui; ſi quieres, hagamos aqui tres cabannas, para ti vna, y para Moyſen otra, y para Elias otra.

5 עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהִנֵּה עָנָן נֹגַהּ סָכַךְ עֲלֵיהֶם וְהִנֵּה קוֹל מֵעָנָן לֵאמֹר זֶה הוּא בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי אוֹתוֹ שְׁמָעוּ׃

Eſtando aun hablando el, he aqui vna nuue de luz que los cubrió: y he aqui vna boz de la nuue que dixo, eſte es mi Hijo amado, en el qual tomo contentamiento: à el oyd.

6 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַתַּלְמִידִים נָפְלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּירְאוּ מְאֹד׃

Y oyendo los Diſcipulos, cayeron ſobre ſus roſtros: y temieron en gran manera.

7 וַיִּגַּשׁ יֵשׁוּעַ וַיִּגַּע בָּם וַיֹּאמַר קוּמוּ וְאַל־תִּירָאוּ׃

Entonces Ieſus llegando, tocóles, y dixo, Leuantaos, y no temays.

8 וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וְאִישׁ לֹא רָאוּ כִּי אִם אֶת־יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ׃

Y alçando ellos ſus ojos, à nadie vieron, ſino à ſolo Ieſus.

9 וּבְרִדְתָּם מִן־הָהָר צִוָּה אוֹתָם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר לְאִישׁ לֹא תֹאמְרוּ לוֹ אֶת־הַמַּרְאֶה עַד־אֲשֶׁר בֶּן־הָאָדָם יָקוּם מִמֵּתִים׃

Y como decendieron del monte, mandóles Ieſus, diziendo, No digays à nadie la viſiõ, haſtaque el Hijo del hõbre reſſuſcite de los muertos.

10 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ תַלְמִידָיו לֵאמֹר וּמָה יֹאמְרוּן הַסּוֹפְרִים כִּי יִצְטָרֵךְ אֵלִיָּהוּ לָבוֹא בָּרִאשׁוֹנָה׃

Entonces ſus Diſcipulos le preguntaron diziendo, Que pues dizen los Eſcribas, que es meneſter que Elias venga primero?

ιζ.

4. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπε τῷ ἰησοῦ· κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνὰς, σοὶ μίαν, καὶ μωϋσῇ μίαν καὶ μίαν ἠλίᾳ.

Adonc Pierre prenant la parole, dit à Ieſus, Seigneur, il eſt bon que nous ſoyons ici: ſi tu veux, faiſons ici troïs tabernacles, vn pour toi, & vn pour Moyſe, & vn pour Elie.

5. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε.

Et comme encore il parloit, voici vne nuee reſplendiſſante qui les enombra: puis voila vne voïx qui vint de la nuee, diſant, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, auquel i'ai prins mon bon plaiſir, eſcoutez-le.

6. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

Ce que les diſciples ayanz ouï, cheurent ſur leur face en terre, & eurent treſgrand' peur.

7. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

Adonc Ieſus vint vers eux, & les toucha, leur diſant, Leuez vous & n'ayez point de peur.

8. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον.

Et iceux eſleuans leurs yeux, ne virent perſonne, ſinon Ieſus tout ſeul.

9. Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα. ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Et comme ils deſcendoyent de la montagne, Ieſus leur commanda, diſant, Ne dites à perſonne la viſion, iuſques à tant que le Fils de l'homme ſoit reſſuſcité des morts.

10. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

Et ſes diſciples l'interroguerent, diſant, Pourquoi donc diſent les Scribes, qu'il faut qu'Elie viene premierement?

CAP. XVII.

4. Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

Then anſwered Peter / & ſaide to Jeſus / Maſter / it is good for vs to be here: if thou wilt / let vs make here three tabernacles / one for thee / and one for Moſes: and one for Elias.

5. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipſum audite.

While hee yet ſpake / beholde / a bryght cloude ſhadowed them: and beholde / there came a voyce out of the cloude / ſaying / This is my beloued Sonne / in whome I am well pleaſed: heare him.

6 Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.

And when the diſciples heard that / they fell on their faces / and were ſore afrayde.

7. Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixitq́; eis, Surgite, & nolite timere.

Then Jeſus came and touched them and ſaid: Ariſe / and be not afrayed.

8. Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.

And when they lifted vp their eyes / they ſawe no man / ſaue Jeſus onely.

9. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Ieſus, dicens, Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.

And as they came downe from the mountaine / Jeſus charged them / ſaying / Shewe the viſion to no man / vntill the Sonne of man riſe againe from the dead.

10. Et interrogaverunt eũ diſcipuli, dicentes, Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire?

And his diſciples aſked him / ſaying / Why then ſay the Scribes that Elias muſt firſt come?

Das XVII. Capitel.

4. Petrus aber antwortet / vnnd ſprach zu Jeſu: HERR / hie iſt gut ſein / wilt du / ſo wollen wir drey Hütten machen / Dir eine / Moſi eine / vnd Elias eine?

Da ſuarede Peder / oc ſagde til Jheſum / HERRE / Her er gaat at vere Vilt du / da ville wi gøre tre Bolige / Dig en / Moſe en / oc Elias en.

5. Da er noch alſo redete / ſihe / da überſchattet ſie eine liechte Wolcken. Vnd ſihe / eine ſtimme auß der Wolcken ſprach: Diß iſt mein lieber Son / an welchem ich wolgefallen habe / den ſolt jhr hören.

Der hand end ſaa talede / ſee / da offuerſkuggede en klar Sky dem. Oc ſee / en røſt aff ſkyen ſagde / Denne er min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer behagelighed / hannem ſkulle i høre.

6. Da das die Jünger höreten / fielen ſie auff jhr Angeſichte / vnnd erſchracken ſehr.

Der Diſciplene hørde det / fulde de ned paa deris Anſicte / oc bleffue ſaare forferdede.

7. Jeſus aber trat zu jnen / rüret ſie an / vnnd ſprach: Stehet auff / vnnd förchtet euch nicht.

Men Jheſus traadde frem til dem / rørde ved dem / oc ſagde / Staar op / oc frøcter inted.

8. Da ſie aber jhre Augen auffhuben / ſahen ſie niemand / denn Jeſum alleine.

Men der de opløffte deris øyen / ſaae de ingen / vden Jheſum alene.

9. Vnnd da ſie vom Berge herab giengen / gebot jhnen Jeſus / vnnd ſprach: Jhr ſolt die Geſicht niemand ſagen / biß deß Menſchen Son von den Todten aufferſtanden iſt.

Oc der de ginge ned aff Bierget / bød Jheſus dem / oc ſagde / J ſkulle ingen ſige denne Syn / før end Menniſkens Søn / er opſtanden fra de Døde.

10. Vnd ſeine Jünger fragten jhn / vnd ſprachen: Was ſagen denn die Schrifftgelerten / Elias müſſe zuvor kommen?

Oc hans Diſciple ſpurde hannem at / oc ſagde / Huad ſige da de Scriftkloge / Elias ſkal tilforn kom̃e?

Kapitola XVII.

4. Y promluwiw Petr / řekl k Gežijſſowi: Pane / dobřeť geſt nám zde býti: chceſſli vdělayme tuto tři Stánky: tobě geden / Moyžijſſowi geden / a Eliáſſowi geden?

Y odpowiedáiąc Piotr rzekł Jezuſowi / Pánie / Dobrze nam tu być / ieſli chceſz vczynimy tu trzy przybytki / thobie ieden / Moizeſzowi ieden / á Eliaſzowi ieden.

5. A když on geſſtě mluwil / a ay Oblak ſwětlý zaſtijnil ge. A hle hlas z Oblaku / řkucý: Tentoť geſt Syn můg milý / w němž mi ſe dobře zalijbilo / poſlauchaytež ho.

A gdy on ieſzcze mowił / oto obłok iáſny záćmił ie / á oto głos z obłoku ták mowiący / Ten ieſt moy ſyn miły ná ktorym przeſtawam iego ſłuchayćie.

6. Y vſlyſſawſſe to Včedlnijcy / padli na twáři ſwé / a báli ſe welmi.

A vſłyſzawſzy to vczniowie / vpádli ná oblicze ſwoie / y zlękli ſie bárzo.

7. Y přiſtaupiw Gežijſs dotekl ſe gich / řka gim: Wſtaňtež / nebogte ſe.

Tedy przyſtąpiwſzy Jezus dotknął ſie ich / rzekł / Wſtháńcie á nie boycie ſie.

8. A pozdwihſſe očij ſwých / žádného newiděli / gedině ſamého Gežijſſe.

A oni podniozſzy oczy ſwoie / nikogo nie widzieli / okrom Jezuſá ſámego.

9. A když ſſtupowali s Hůry / přikazal gim Gežijſs / řka: Nižádnému neprawte widěnij / do kudž Syn Člowěka z mrtwých newſtane.

A gdy zſtępowáli z gory / przykazał im Jezus / mowiąc / Nikomu nie powiedáyćie widzenia / áż Syn człowieczy zmartwych wſtánie.

10. Y otázali ho Včedlnicy / řkuce: Proč tehdy Včitelé Zákona prawij / že prwé Eliáſs muſý přigijti?

Y pytáli go vczniowie iego / mowiąc / Coż thedy náucżycielowie powiedáią / iż Eliaſz muśi pierwey przyść?

יז

11 עְנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוּן אֶלִיָּא אָתֵא לוּקְדַם דְּכֻל מֶדֶם יְשַׁלֵּם׃

IESV riſpondendo, diſſe loro, Elia Verrà ben prima, e ridurrà tutte le coſe in loro ſtato.

12 אָמַר אֶנָא לְכוּן דֵּין דְּהָא אֶלִיָּא אֶתָא וְלָא יַדְעוּהִי וַעֲבַדוּ בֵהּ כֻּל מָא דִּצְבוֹ הָכַנָא אַף בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא עָתִיד דְּנֵחַשׁ מֶנְּהוֹן׃

Hor io Vi dico, che Elia è gia Venuto, & eſſi non l'hanno conſciuto: ma hanno fatto di lui cio che hanno Voluto. Coſi ancora il Figliuol de l'huomo patirà da eſſi.

13 הָידֵין אֶסְתַּכַּלוּ תַּלְמִידֵא דְּעַל יוֹחַנָן מַעְמְדָנָא אָמַר לְהוֹן׃

Allora inteſero i diſcepoli, ch'egli haueua detto loro di Giouanni Battiſta.

14 וְכַד אֶתוֹ לְוָת כֶּנְשָׁא קְרֶב לֵהּ גַּבְרָא וּבְרֶךְ עַל בּוּרְכַוְהִי׃

E come eſſi furono arriuati a la turba, Venne à lui Vn huomo, che ſi gl'inginocchiò dinanzi, dicendo

15 וְאָמַר לֵהּ מָרִי אֶתְרַחַם עָלַי בְּרִי דְּאִית לֵהּ בַּר אֶגָּרָא וּבִישָׁאִית עָבִיד כְּמָא גֵּיר זַבְנִין בְּנוּרָא נָפֵל וּכְמָא זַבְנִין בְּמַיָּא׃

Signore, habbi miſericordia del mio figliuolo, percioch'egli è lunatico, & è malamente tormentato: conciosia coſa che bene ſpeſſo cade nel fuoco, e ſpeſſo ancor ne l'acqua.

16 וְקַרְבְתֵהּ לְתַלְמִידַיךְ וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמַאסָיוּתֵהּ׃

Et hollo condotto à i tuoi diſcepoli, & eſſi non l'hanno potuto riſanare.

17 עְנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר אוֹ שַׁרְבְתָא דְּלָא מְהַימְנָא וּמְעַקַּלְתָא עְדַמָּא לְאֶמָּתַי אֶהְוֵא לְוָתְכוֹן וְעְדַמָּא לְאֶמָּתַי אֶסַיְבַרְכוֹן אַיְתָיוהִי לִי לְכָא׃

IESV riſpondendo, diſſe, O generatione incredula e peruerſa, inſin à quanto ſarò io con Voi? inſin à quanto Vi tolerarò io? Conducetelo qua a me.

יז

11 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אָכֵן אֵלִיָּהוּ יָבֹא בָּרִאשׁוֹן וְכֹל תְּקוּמֵם׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, A la verdad Elias vendrá primero, reſtituyrà todas las coſas.

12 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־אֵלִיָּהוּ כְּבַר בָּא וְלֹא יָדְעוּ אוֹתוֹ כִּי אִם עָשׂוּ בוֹ אֲשֶׁר חָפֵצוּ וְגַם כֵּן בֶּן הָאָדָם יֵשׁ עָתִיד לְעַנּוֹת מֵהֶם׃

Mas digo os, que ya vino Elias, y no lo conocieron: antes hizieron en el todo loque quiſieron. Anſi tambien el Hijo del hombre padecera deellos.

13 אָז הִתְבּוֹנְנוּ הַתַּלְמִידִים כִּי עַל־יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל דִּבֵּר אֲלֵיהֶם׃

Los Diſcipulos entonces entendieron que les dezia de Ioan el Baptiſta.

14 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־הָעָם קָרַב אֵלָיו אֱנוֹשׁ וַיִּבְרַךְ עַל־בִּרְכָּיו׃

Y como ellos llegaron à la companna, vino à el vn hombre hincandoſele de rodillas.

15 לֵאמֹר אֲדֹנִי חָנֵּנִי לִבְנִי כִּי־בֶן יָרֵחַ הוּא וַיְעֻנֶּה מְאֹד כִּי הַרְבֵּה יִפֹּל בָּאֵשׁ וּפְעָמִים רַבִּים בַּמָּיִם׃

Y diziendo Sennor, ten miſericordia de mi hijo, que es lunatico y padece malamente: porque muchas vezes cae enel fuego, y muchas en el agua:

16 וָאַגִּישֵׁהוּ אֶל־תַּלְמִידֶיךָ וְלֹא יָכְלוּ לְרַפֵּא אוֹתוֹ׃

Y helo preſentado à tus Diſcipulos, y no lo han podido ſanar.

17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַדּוֹר סוֹרֵר וְעִקֵּשׁ עַד־מָה אֶהְיֶה עִמָּכֶם וְעַד מָה אֶסְבֹּל אֶתְכֶם הֲבִיאוּהוּ פֹּה אֵלָי׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixo, O generacion infiel y torcida, haſtaquando tengo de eſtar con voſotros? Haſta quando os tengo de ſuffrir? Traedmelo acà.

ιζ.

11. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.

Et Ieſus reſpondant leur dit, De vrai, Elie viendra premierement, & reſtablira toutes choſes.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν· ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν.

Mais ie vous di qu'Elie eſt deſia venu, & ils ne l'ont point cognu: mais lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu: ainſi auſsi le Fils de l'homme doit ſouffrir par eux.

13. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

Adonc les diſciples entendirent bien que c'eſtoit de Iehan Baptiſte qu'il leur auoit parlé.

14. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος, γονυπετῶν αὐτῷ.

Et quand ils furent venus vers les troupes, vn homme vint à lui, s'agenouillant deuant lui:

15. Καὶ λέγων· κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν· ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

Et diſant, Seigneur, aye pitié de mon fils, car il eſt lunatique, & eſt miſerablement affligé: car ſouuent il tombe au feu, & ſouuent en l'eau.

16. Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.

Et ie l'ai preſenté à tes diſciples, mais ils ne l'ont peu guerir.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ᾽ ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

Et Ieſus reſpondant, dit, O generation incredule, & de ſens renuerſé, iuſques à quand ſerai-ie auec vous? iuſques à quand finalement vous ſupporterai-ie? amenez le moi ici.

CAP. XVII.

11. At ille reſpondens, ait eis, Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia.

And Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / Certainly Elias muſt firſt come / and reſtore all things.

12. Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerũt in eo quæcunq; voluerunt Sic & filius hominis paſſurus eſt ab eis.

But I ſay vnto you / that Elias is come alreadie / and they knewe him not / but haue done vnto him whatſoeuer they woulde: likewiſe ſhall alſo the Sonne of man ſuffer of them.

13. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Iohanne Baptiſta dixiſſet eis.

Then the diſciples perceyued that he ſpake vnto them of John Baptiſt.

14. Et cum veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eũ.

And when they were come to the multitude / there came to him a certaine man / and kneeled downe to him.

15. Dicens, Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam.

And ſaid / Maſter / haue pitie on my ſonne: for he is lunatike / and is ſoreuexed: for oft times he falleth into the fire / and oft times into the water.

16. Et obtuli eum diſcipulis tuis: & non potuerunt curare eum.

And I brought him to thy diſciples / and they could not heale him.

17. Reſpondens Ieſus, ait, O generatio incredula & perverſa, quouſque ero vobiſcum? uſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

Then Jeſus anſwered / & ſaid / O generation faithles / and crooked / howe long now ſhall I be with you? how long now ſhal I ſuffer you? bring him hither to me.

Das XVII. Capitel.

11. Jeſus antwortet vnd ſprach zu jnen: Elias ſoll ja zuvor kom̃en / vnd alles zu recht bringen.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Elias ſkal io tilforn komme / oc ſkicke alting til rette.

12. Doch ich ſage euch / es iſt Elias ſchon kommen / vnnd ſie haben jhn nicht erkandt / ſondern haben an jhm gethan / was ſie wolten. Alſo wirdt auch des Menſchen Son leiden müſſen von jhnen.

Dog ſiger ieg eder / Elias er allerede kommen / Ock de kende hannem icke / men giorde mod hannem / huad de vilde / Saa ſkal oc ſaa Menniſkens Søn lide aff dem.

13. Da verſtunden die Jünger / daß er von Johanne dem Teuffer zu jnen geredt hatte.

Da forſtode Diſciplene / at hand haffde talet til dem / om den Døbere Johanne.

14. Vnd da ſie zu dem Volck kamen / trat zu jhm ein Menſch / vnd fiel jm zu füſſen.

Oc der de komme til Folcket / gick it Menniſke til hannem / oc ſalt hannem til fode /

15. Vnd ſprach: HERR / erbarm dich über meinen Son / denn er iſt Monſüchtig / vnd hat ein ſchweres leiden / er fellet offt ins feuer / vnnd offt ins Waſſer.

Oc ſagde: HERRE / forbarme dig offuer min Søn / Thi hand er Maaneſiug / oc haffuer en ſuarpine / Hand falder offte i Ild / oc offte i Vand.

18. Vnd ich hab jhn zu deinen Jüngern bracht / vnd ſie kondten jm nicht helffen.

Oc ieg ledde hannem til dine Diſciple / oc de kunde icke hielpe hannem.

17. Jeſus aber antwortet vnnd ſprach: O du vngleubige vnd verkerte Art / Wie lange ſol ich bey euch ſein / wie lange ſoll ich euch dulden? Bringet mir jn hieher.

Jheſus ſuarede / oc ſagde / O du vantro oc vanartige Slect / Huor lenge ſkal ieg vere hoß eder? Huor lenge ſkal jeg lide eder? Leder mig hannem hid.

Kapitola XVII.

11. A on řekl gim: Eliáſs zagiſtě přigde prwe / a naprawij wſſecky wěcy.

A Jezus odpowiedáiac / rzekł im / Eliaßci pierwey przyydzie / y nápráwi wßytki rzeczy.

12. Ale prawijm wām / že giž Eliáſs přiſſel / a nepoznali ho / ale včinili gemu cožkoli gſau chtěli. Tak y Syn Člowěka trpěti má od nich.

Ale iá wam powiedam / Iż Eliaß iuż przyßedł / á nie poznali go / ále vczynili nád nim co kolwiek chcieli / tákći y Syn człowieczy będzie od nich cierpiał.

13. Tehdy ſrozuměli Včedlnijcy / žeby o Janowi Křtiteli powěděl gim.

Thedy porozumieli vczniowie / że im o Janie Krzcicielu powiedział.

14. A když přiſſel k záſtupu / přiſtaupil k němu Člowěk / a na kolena poklekl před nim.

A gdy oni przyßli do onego zgromádzenia ludu / przyſtąpił k niemu człowieky padł mu v kolan.

15. Řka. Pane / ſmilug ſe nad ſynem mým / neb Náměſyčnijkem geſt / a bijdně ſe trápj / neb čaſto padá do ohně / a čaſtokrát do wody:

Mowiac / Pánie / Zmiłuy ſie nád ſynem moim / abowiemci lunátykiem ieſt / y zle ſie ma / gdyż czeſto kroć wpada w ogień / y czeſto kroć w wode.

16. Y podal gſem ho Včedlnijkům twým / a nemohlj ho vzdrawiti.

Y przynoſiłem go do vczniow twoich / ále go nie mogli vzdrowić.

17. A odpowijdage Gežijš / řekl: O pokolenij newěrné a přewrácené / do kud budu s wami? dokawad wás trpěti budu? Přiwedte gey ſem ke mně.

Tedy Jezus odpowiedáiac / rzekł / O rodzáiu niewierny / y przewrotny / y pokiż bede z wámi? y pokiż was bede cierpiał? Przywiedzcie mi go thu.

יז

18 וּכְאָא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וּנְפַק
מֶנֵּהּ שֵׁאדָא וְאֶתְאַסִּי טַלְיָא
מֶן הָי שָׁעְתָא׃

E Iesv lo minacciò, & il demonio Vſcì da eſſo: e da quell'hora fu riſanato il fanciullo.

19 הָידֵין קְרֶבוּ תַלְמִידֵא
לְוָת יֵשׁוּעַ בַּלְחוֹדַוְהִי וֶאֱמַרוּ
לֵהּ לְמָנָא חְנַן לָא אֶשְׁכַּחְן
לְמַאסָיוּתֵהּ׃

Allora i diſcepoli accoſtandoſi da parte à Iesv, diſſero, Perche non habbiam potuto ſcacciarlo noi.

20 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מֶטוּל
לָא הַיְמָנוּתְכוּן אַמִּין גֵּיר
אָמַר אֱנָא לְכוּן דֵּאן תֶּהְוֵא
בְּכוּן הַיְמָנוּתָא אַיךְ פּ
פְּרֶדְתָּא דְחַרְדְּלָא תֵּאמְרוּן
לְטוּרָא הָנָא דְּשַׁנִּי מֶכָּא
וְיִשְׁנֵא וּמֶדֶּם לָא יֶחְסַגְכוּן׃

E Iesv diſſe loro, Per la Voſtra incredulità, Onde io Vi dico certo, che ſe Voi hauerete fede come Vn grano di ſenape, direte à queſto monte, Paſſa di quì à colà, & egli paſſarà: è niente Vi ſarà impoſſibile.

21 הָנָא דֵּין גְּנָסָא לָא נָפֵק
אֶלָּא בְּצַוְמָא וּבַצְלוֹתָא׃

Ma queſta ſorte di demonij non eſce fuore, ſe non per oratione e digiuno.

22 כַּד מֶתְהַפְּכִין דֵּין בַּג
בַּגְלִילָא אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
עֲתִיד הוּ בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
דְּנֶשְׁתְּלֶם בְּאִידֵי בְּנַי נָשָׁא׃

E mentre eſſi conuerſauano ne la Galilea, Iesv diſſe loro, Il Figliuol de l'huomo debbe eſſer dato ne le mani de gli huomini.

23 וְנִקְטְלוּנָּיְהִי וְלַיוֹמָא
דַּתְלָתָא יְקוּם וּכְרִית לְהוֹן
טָב׃

Et occiderannolo, & il terzo di riſuſcitarà. Di che eſſi grandemente ſi contriſtorono.

24 וְכַד אֶתוֹ לְכַפַּר־נַחוּם
קְרֶבוּ הָנוּן דְּנָסְבִין תְּרֵין ת
תְּרֵין זוּזִין דְּכַסְפָּא רִישָׁא לְוָת
כֵּאפָא וֶאֱמַרוּ לֵהּ רַבְּכוּן
לָא יָהֵב תְּרֵין זוּזוֹהִי׃

Eſſendo poi Venuti in Capernaum, quelli che riceueuano le didramme, ſe ne Vennero à Pietro, e diſſergli, Il Voſtro maeſtro non paga egli le didramme?

יז

18 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ
הַשָּׂטָן וְנִרְפָּא הַנַּעַר מִשָּׁעָה הַהִיא׃

Y reprehendiólo Ieſus, y ſalió el demonio deel: y el moço fue ſano deſde aquella hora.

19 אָז־קָרְבוּ תַּלְמִידִים אֶל־
יֵשׁוּעַ בִּלְבַדּוֹ לֵאמֹר לָמָּה אֲנַחְנוּ
לֹא יָכֹלְנוּ לְהוֹצִיאוֹ׃

Entonces llegandoſe los Diſcipulos à Ieſus à parte, dixeron, Porque noſotros no lo pudimos echar fuera?

20 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם עַל־
כִּי לֹא מַאֲמִינִים אַתֶּם כִּי
בֶאֱמֶת אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם יֵשׁ־
לָכֶם אֱמוּנָה כְּמוֹ גַּרְעִין חַרְדָּל
תֹּאמְרוּ לָהָר הַזֶּה עֲבוֹר מִפֹּה
שָׁמָּה וְיַעֲבֹר וְכָל דָּבָר לֹא יִמָּנֵעַ
מִמֶּכֶם׃

Y Ieſus les dixo, Por vueſtra infidelidad: porque decierto os digo, que ſi tuuierdes fe, como vn grano de moſtaza, dyreys à eſte monte, Paſſate de aqui acullà: y paſſarſehá, y nada os ſerá impoſſibile.

21 וּמִין הַזֶּה אֵינֶנּוּ יֻשְׁלַךְ כִּי־
אִם בִּתְפִלָּה וּבְצוֹם׃

Mas eſte linage de demonios no ſale ſino por oraçion y ayuno.

22 וְכַאֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ בַּגָּלִיל אָמַר
אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ יֵשׁ־עָתִיד בֶּן־
הָאָדָם לְהִמָּסֵר בִּידֵי הָאָדָם׃

Y boluiendo ellos à Galilea, dixoles Ieſus, El Hijo del hombre ſerá entregado en manos de hombres peccadores:

23 וְיַהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם וַיִּתְעַצְּבוּ מְאֹד׃

Y matarlohan: mas àl tercero dia reſſuſcitará. Y ellos ſe entriſtecieron engranmanera.

24 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־כְּפַר־נַחוּם
קָרְבוּ אֶל־כֵּיפָה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
לָקְחוּ אֶת־הַדַּרְכְּמוֹנִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ
הַמְלַמֶּדְכֶם לֹא מְשַׁלֵּם דַּרְכְּמוֹנִים׃

Y como llegaron à Capernaum, vinieron à Pedro losque cobrauan las dos dragmas, y dixeron, Vueſtro maeſtro no pagalas dos dragmas?

ιζ.

18. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Et Ieſus tanſa le diable, lequel ſortit hors d'icelui: & dés ce meſme inſtant l'enfent fut gueri.

19. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Adonc les diſciples vindrent à part à Ieſus, & lui dirent, Pourquoi ne l'auons-nous peu ietter hors?

20. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Et Ieſus leur reſpondit, C'eſt à cauſe de voſtre incredulité: car en verité ie vous di, que ſi vous auiez foy autant gros comme eſt vn grain de ſemence de mouſtarde, vous diriez à ceſte montagne, Trauerſe d'ici là,, & elle trauerſeroit: & rien ne vous ſeroit impoſſible.

21. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mais ceſte ſorte de diables ne ſort point, ſinon par oraiſon & iuſne.

22. Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Et comme ils conuerſoyent en Galilee, Ieſus leur dit, Il aduiendra que le Fils de l'homme ſera liuré és mains des hommes.

23. Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Et ils le mettront à mort, mais au troiſieme iour il reſſuſcitera. Et les diſciples en furent grandement contriſtés.

24. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

Et quand ils furent venus en Capernaum, ceux qui recevoyent les didrachmes, s'adreſſerent à Pierre, & lui dirent, Voſtre maiſtre ne paye-il pas les didrachmes?

CAP. XVII.

18. Et increpavit illum Ieſus, & exiit ab eo dæmonium, curatus eſt puer ex illa hora.

And Jeſus rebuked the devil / and he went out of him: and the childe was healed at that houre.

19. Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerunt, Quare nos non potuimus eiicere illud?

Then came the diſciples to Jeſus apart / and ſaide / Why could not we caſt him out?

20. Dixit illis Ieſus, Propter incredulitatem veſtrā. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc: & tranſibit, & nihil impoſibile erit vobis.

And Jeſus ſaid vnto them / Becauſe of your vnbeliefe: for verely I ſaye vnto you / if ye haue fayth as much as is a graine of muſtard ſeede, ye ſhall ſaye vnto this mountaine / Remoue hence to yonder place / and it ſhall remoue: and nothing ſhalbe vnpoſſible vnto you.

21. Hoc autem genus non eiicitur niſi per orationem & ieiunium.

Howbeit this kinde goeth not out / but by prayer and faſting.

22. Converſantibus autem eis in Galilea, dixit illis Ieſus, Filius hominis tradendus eſt in manus hominum.

And as they abode in Galile / Jeſus ſaid vnto them The Sonne of man ſhalbe deliuered into the handes of men.

23. Et occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer.

And they ſhall kill him / but the thirde day ſhall hee riſe againe: and they were verie ſorie.

24. Et cum veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei Magiſter veſter non ſolvit didrachma?

And when they were come to Capernaum / they that receyued polle money / came to Peter / and ſayde / Doeth not your Maſter pay tribute?

Das XVII. Capitel.

18. Vnd Jeſus bedrohete jn / vnd der Teufel fuhr auß von jhm / vnnd der Knabe ward geſund zu derſelbigen ſtund.

Oc Jheſus truede hannem / Oc Diffuelen foer vd aff hannem / Oc drengen bleff karſk i den ſamme ſtund.

19. Da tratten zu jm ſeine Jünger beſonders / vnd ſprachen: Warumb kondten wir jhn nicht außtreiben?

Da gienge Hans Diſciple til hannem ſerdelis / oc ſagde / Hui kunde wi icke vddriffue hannem?

20. Jeſus aber antworttet / vnnd ſprach zu jhnen: Vmb euers vnglaubens willen. Denn ich ſage euch warlich / ſo jhr Glauben habt / als ein Senffkorn / ſo müget jhr ſagen zu dieſem Berge / Heb dich von hinnen dort hin / ſo wirdt er ſich heben / vnnd euch wird nichts vnmüglich ſein.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / For eders Vantro ſkyld. Thi ſandelige ſiger ieg eder / Der ſom i haffde troen / ſom it Seneps korn / da mue i ſige til dette Bierg / Flyt dig her fra der hen / Saa ſkal det flytte ſig / Oc eder ſkal inted vere vmueligt.

21. Aber diſe art feret nicht auß / denn durch beten vnd faſten.

Men denne Art far icke vd / vden met bøn oc faſte.

22. Da ſie aber jhr weſen hatten in Galilea / ſprach Jeſus zu jhnen: Es iſt zukünfftig / daß des Menſchen Son überantwortet werde inn der Menſchen hende.

Der de haffde deris omgengelſe i Galilea / ſagde Jheſus til dem / Det ſkal ſke / At Menniſkens Søn ſkal antuordis i Menniſkens hender.

23. Vnd ſie werden jhn tödten / vnd am dritten tage wirdt er aufferſtehen. Vnd ſie wurden ſehr betrübt.

Oc de ſkulle ſla hannem ihiel / oc hand ſkal opſtaa den tredie dag. Oc de bleffue ſaare bedrøffuede.

24. Da ſie nun gen Capernaum kamen / giengen zu Petro die den Zinßgroſchen einnamen / vnnd ſprachen: Pflegt euer Meiſter nicht den Zinßgroſchen zu geben?

Der de kome nu til Capernaum / ginge de til Peder ſom toge Skat op / oc ſagde / Pleyer icke eders Meſtere at giffue Skat?

Kapitola XVII.

18. Y pohrozyl gemu Gežijš. Y wyſſlo od něho ďabelſtwj / a wzdraweno geſt Dijtě w tu hodinu.

Y zfukał go Jezus / á wyßedł z nie go diabeł / y vzdrowione ieſt dziecię od oney godziny.

19. Tehdy přiſtaupili Včedlnijcy k Gežijſſowi ſaukromij / a řekli gemu: Proč gſme my nemohli ho wywrcý?

Thedy przyßedßy vczniowie do Jezuſá oſobno / rzekli mu / Czemuśmy my go wygnác nie mogli?

20. Řekl gim Gežijš: Pro newěru waſſij. Neb zagiſté prawijm wám. Budeteli mijti wijru yako zrno horčičné / dijte hoře této: Gdi odſud / a půgdeť / a nebude wám nic nemožného.

A Jezus rzekł im / Dla niedowiárſtwá waßego / Bo wam záprawdę powiedam / byście mieli wiárę iáko ziárno gorczyczne / rzeczecie thej gorze / Przeydzi ztąd tám / tedy przeydzie / Y nic nie podobnego wam nie będzie.

21. Toto pak pokolenij newymijtá ſe / gediné ſkrze modlitbu a půſt.

A tenći rodzay nie wychodzi iedno przez Modlitwę y poſt.

22. A když byli w Galilei / řekl gim Gežijš Syn člowěka má býti zrazen w ruce lidſké.

Y gdy oni przebywáli w Gálileiey: rzekł do nich Jezus / Będzie ſyn człowieczy wydan w rece ludzkie.

23. A zabigij gey / a třetijho dne z mrtwých wſtane. Y zarmautili ſe náramně.

Y zábiią go / ále trzeciego dniá wzbudzon będzie / Y záſmucili ſię bárzo.

24. A když přiſſli do Kapharnaum / přiſtupili kteřijž Clo wybijrali k Petrowi / a řekli gemu: Miſtr wáš / což neplátí Cla?

A gdy oni przyßli do Káper-náum / przyſtąpili do Piotrá ći kthorzy wybieráią cłá / y rzekli / Zá Miſtrz wáß nie płáci cłá?

יז

25 אָמַר לְהוֹן אִין וְכַד עַל כֵּאפָא לְבַיְתָא קַדְמֵה יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵה מָנָא מִתְחֲזֵא לָךְ שֶׁמְעוֹן מַלְכֵא דְּאַרְעָא מֶן מַן נָסְבִין מַכְסָא וְכַסְף רִישָׁא מֶן בְּנַיְהוֹן אַו מֶן נוּכְרָיֵא׃

Egli diſſe, Si. E come fu entrato in caſa, IESV gli ſi fece innanzi, dicendo, Che ti pare Simone? i Re de la terra da chi pigliano i tributi, o il cenſo? da i lor figliuoli, o da gli ſtranieri?

26 אֲמַר לֵה שֶׁמְעוֹן מֶן נוּכְרָיֵא אֲמַר לֵה יֵשׁוּעַ מָדֵין בְּנַי חֵארֵא אֶנּוּן בְּנַיָּא׃

Pietro gli dice, Da gli ſtranieri. E IESV gli diſſe, Adunque i figliuoli ſon liberi.

27 דְּלָא דֵּין נַכְשֵׁל אֶנּוּן זֵל לְיַמָּא וַארְמָא בַּלּוּעָא וְנוּנָא קַדְמָיָא דְּסָלֵק פְּתַח פּוּמֵה וְתֶשְׁכַּח א אֶסְתֵּרָא הַי סַב וְקַרֵב חָלָפַי וְחָלָפַיךְ׃

Ma accioche noi non gli ſcandalizziamo, vattene al mare, e gitta l'hamo, e piglia il primo peſce che verrà ſu: & aprendoli la bocca, trouarai vno ſtatere: piglia quello, e dallo loro per me e per te.

יח

1 בְּהָי שָׁעְתָא קְרֵבוּ תַּלְמִידֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וַאמְרִין מַנּוּ כַּי רַב בְּמ בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

In quella hora vennero i diſcepoli à IESV, dicendo, Chi è il maggiore nel regno de cieli?

2 וַקְרָא יֵשׁוּעַ טַלְיָא וַאקִימֵה בַּיְנָתְהוֹן׃

E IESV chiamando à ſe vn fanciullo, il meſſe nel mezo di loro.

3 וַאֲמַר אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֶן לָא תֶתְהַפְּכוּן וְתֶהֱווֹן אֵיךְ טַלְיֵא לָא תֵעֲלוּן לְמַלְכוּתָא דש דִּשְׁמַיָּא׃

E diſſe, Io vi dico in verità, che ſe voi non vi conuertite, e diuentate come piccoli fanciulli, non entrarete nel regno de' cieli.

יז

25 וַיֹּאמֶר גַּם וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־הַבַּיִת קִדְּמוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה נִּרְאֶה לְךָ שִׁמְעוֹן מַלְכֵי הָאָרֶץ מִמִּי יִקְחוּ מַס אוֹ־תְרוּמָה מִבְּנֵיהֶם אוֹ מִן־הַנָּכְרִים׃

Y el dize, Si. Y entrado el en caſa, Ieſus le habló antes diziendo, Que te parece Simon? Los reyes de la tierra de quien cobran los tributos o el cenſo? de ſus hijos, o de los eſtrannos?

26 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה מִן־הַנָּכְרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ לָכֵן חָפְשִׁים הֵיוּ הַבָּנִים׃

Pedro le dize, de los eſtrannos. Dizele entonces Ieſus, Luego francos ſon los hijos?

27 וּלְמַעַן אֲשֶׁר לֹא נַכְעִיסֵם לֵךְ אֶל־הַיָּם וּשְׁלַח מְצוּדָה וְקַח אֶת־הַדָּג אֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹן יַעֲלֶה וְתִפְתַּח אֶת־פִּיהוּ וְתִמְצָא לַטֵּר אוֹתוֹ תִּקַּח וְתִתֵּן לָהֶם בַּעֲבוּרִי וּבַעֲבוּרֶךָ׃

Mas porque no los offendamos, vé à la mar, y echa el anzuelo, y el primer pece que viniere, tomalo, y abierta ſu boca hallarás vn eſtatero, daſelo por mi y por ti.

יח

1 בַּשָּׁעָה הַהִיא קָרְבוּ הַתַּלְמִידִים אֶל־יֵשׁוּעַ לֵאמֹר לָכֵן מִי גָּדוֹל יִהְיֶה בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

En aquel tiempo llegaronſe los Diſcipulos á Ieſus, diziendo, Quien es el muy grande en el Reyno de los cielos?

2 וַיִּקְרָא יֵשׁוּעַ לְנַעַר וַיַּעֲמִידֵהוּ בְּתוֹכָם׃

Y llamando Ieſus vn ninno, puſolo en medio de ellos:

3 וַיֹּאמֶר אָמֵן אֹמֵר לָכֶם אִם לֹא תִתְהַפְּכוּ וִתְהִיוּ כְּמוֹ הַנְּעָרִים אֵינְכֶם תָּבוֹאוּ בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y dixo, De cierto os digo que ſino os boluierdes, y fuerdes, como ninnos, no entrareys en el Reyno de los cielos.

ιζ.

25. Λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων· τί σοι δοκεῖ σίμων, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

Il dit, Ouï. Et quand il fut entré en la maiſon, Ieſus le preuint, diſant, Que te ſemble, Simon? Les rois de la terre, de qui prenent-ils tributs ou impoſts? eſt-ce de leurs enfans, ou des eſtrangers?

26. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος· ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

Pierre dit, Des eſtrangers. Ieſus lui reſpondit, Les enfans donc ſont francs.

23. Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίζωμεν αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Mais afin que nous ne les ſcandaliſions, va-t'en à la mer, & iette le hameçon: & pren le premier poiſſon qui montera: & quand tu lui auras ouuert la gueule, tu troueras vn ſtatere: pren-le, & le leur baille pour moi & pour toi.

ΚΕΦΑΛ. ιή.

ΕΝ ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

En ceſte meſme heure les diſciples vindrent à Ieſus, diſans? Qui eſt le plus grand au royaume des cieux?

2. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et Ieſus ayant appelé à ſoi vn petit enfant, le mit au milieu d'eux.

3. Καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Puis dit, En verité ie vous di, que ſi vous n'eſtes changés, & ne deuenez comme les petis enfans, vous n'entrerez point au royaume des cieux.

CAP. XVII.

25. Ait, Etiam. Et cum intraſſet in domum prævenit eum Ieſus, dicens, Quid tibi videtur Simon ? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum ? à filiis ſuis, an ab alienis?

He ſaid/ Yes. And when he was come into the houſe / Jeſus preuented him / ſaying / What thinkeſt thou Simon ? Of whome do the Kinges of the earth take tribute / or polle money ? of theyr children / or of ſtrangers ?

26. Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Ieſus, Ergo liberi ſunt filii.

Peter ſaid vnto him/ Of ſtrangers. Then ſaid Jeſus vnto him / Then are the children free.

27. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum : & eum piſcē qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, invenies ſtatêrem : illum ſumens, da eis pro me & te.

Neuertheles / leſt wee ſhoulde offende them / goe to the ſea / and caſt in an angle / and take the firſt fiſhe that commeth vp / and when thou haſt opened his mouth / thou ſhalt finde a piece of twentie pence : that take / and giue it vnto them for mee and thee.

Das XVII. Capitel.

25. Er ſprach: Ja. Vnd als er heim kam / kam jm Jeſus zu vor / vnd ſprach: Was dünckt dich Simon? Von wem nemen die Könige auff Erden den Zoll oder Zinſe? von jren Kindern / oder von Frembden?

Hand ſagde Ja. Oc der hand kom hiem / da kom Jeſus hannem tilforn / oc ſagde / Huad tyckes dig Simon / Aff huem tage de Konger paa Jorden told eller ſkat? aff deris Børn / eller aff Fremmede?

26. Da ſprach zu jm Petrus: Von den Frembden. Jeſus ſprach zu jhm: So ſind die Kinder frey.

Da ſagde Peder til hannem / Aff de Fremmede. Jheſus ſagde til hannem/D[illegible] ere Børnene fri.

27. Auff daß aber wir ſie nicht ergern / ſo gehe hin an das Meer / vnd wirff den Angel / vnd den erſten Fiſch der auffer fehret / den nimb / vnnd wenn du ſeinen Mund auffthuſt / wirſt du einen Stater finden / denſelbigen nim̃ vnd gib jhn für mich vnd dich.

Men paa det wi ſkulle icke forarge dem / da gack hen til Haffuet/oc kaſt krogen / Oc tag den førſte Fiſk/ ſom kommer op/oc naar du lader hans mund op/ſkalt du finde en Stater / Tag den ſamme/oc giff hannem faar mig oc dig.

Kapitola XVII.

25. Y řekl: Tak geſt. A když wſſel do domu / předſſel gey Gežijſs řečij/ řka : Co ſe tobě zdá Sſimone? Kralowě zemſſtij od kterých berau Clo aneb plat? od Synůwli ſwých / čili od cyzých?

Rzekł/Płáći/A gdy wßedł w dom/vprzedził go Jezus mowiac/ Coż ſie tobie zda Szymonie? Krolowie ziemſcy od koᵘ biora cła y czynß? czyli od ſynow ſwoich abo od obcych?

26. A on řekl: Od cyzých. Rzekl gemu Gežijſs : Tehdy gſau ſwobodnij Synowě.

Rzekł mu Piotr/ Od obcych/ Powiedział mu Jezus / Tedyć ſynowie [illegible]a wolni.

27. Ale abychom gich nepohorſſyli: gdi k Moři/ a wrz vdicy/a tu rybu kteráž naypřw vwázne wezmi / a otewra vſta gegij/nalezneſs w nich groſs/ ten wezma day gim za mne y za ſebe.

Wßakze ábyſmy ich nie obráżili/ßedßy do morzá/rzuć wede / a one rybe ktorá napierwey wynidzie wezmi / y othworzywßy gebe iey naydzieß Státer / ktory wziąwßy day im zá mie y zá ſie.

CAP. XVIII.

IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis putas maior eſt in regno cælorum?

The ſame time the diſciples came vnto Jeſus/ ſaying / Who is the greateſt in the kingdome of heauen ?

2. Et advocans Ieſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum.

And Jeſus called a litle childe vnto him / and ſet him in the middes of them.

3. Et dixit, Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, nō intrabitis in regnum cælorum.

And ſayde/Verely I ſay vnto you/ except ye be conuerted / and become as litle children / ye ſhall not enter into the kingdome of heauen.

Das XVIII. Capitel.

ZV derſelbigen ſtunde tratten die Jünger zu Jeſu / vnnd ſprachen: Wer iſt doch der gröſſeſt im Himelreich?

Paa den ſamme ſtund/ginge Diſciplene til Jheſum/ oc ſagde / Huo er dog den Størſte i Himmerigis rige.

2. Jeſus rieff ein Kind zu ſich/vnnd ſtellet das mitten vnter ſie.

Jheſus kallede it Barn til ſig / oc ſkickede det mit blant dem.

3. Vnnd ſprach : Warlich ich ſage euch : Es ſey denn / daß jhr euch vmbkeret/ vnnd werdet wie die Kinder/ ſo werdet jhr nicht in das Himelreich kommen.

Oc ſagde/ Sandelige ſiger ieg eder / Vden ſaa er/ at i omuende eder oc bliffue ſom Børn / da komme i icke i Himmerigis rige.

Kapitola XVIII.

W Tu hodinu / přiſtaupili Včedlnijcy k Gežiſſowi/ [illegible]auce : Kdo geſt wětſſý w králowſtwij Nebeſkem?

WOn czás przyßli do Jezuſá vczniowie mowiac / A ktoż wieczßy ieſt w Kroleſtwie niebieſkiem?

2. A přiwolaw Gežijſs malíčkého / poſtawil gey v proſtřed nich.

A wezwawßy Jezus dziećiatkó/poſtáwił ie w poſrodku ich.

3. A řekl: Zagiſtéť prawijm wám: neobrátijteli ſe/a nebudeteli včiněni yako maličcý/ newegete do králowſtwij Nebeſkého.

Rzekł/Záprawde powiedam wam/ieſli ſie nie náwrocicie/ y nie ſtániecie ſie iáko dziátki/nie wnidziecie do Kroleſtwá niebieſkieg[illegible]

יח

4 מַן הָכִיל דַּמְמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ אַיךְ הָנָא טַלְיָא הוּ יְהוֵא רַב בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Per il che chiunque ſi ſbaſſerà come queſto fanciullo, coſtui ſarà il maggiore nel regno de cieli.

5 וּמַן דַּנְקַבֵּל אַיךְ טַלְיָא הָנָא בַּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל׃

E chi riceuerà vn tal piccolo fanciullo nel Nome mio, riceue me.

6 וְכָל דִּנְכַשֵּׁל לְחַד מֵן הָלֵין זְעוּרֵא דִּמְהַימְנִין בִּי פַּקָּח הוּא לֵהּ דְּתֶתְהוֵא תַּלְיָא רַחְיָא דַּחֲמָרָא בְּצַוְרֵהּ וְנֶטְבַּע בְּעוּמְקַוְהִי דְּיַמָּא׃

E chi ſcandalizarà vn di queſti piccoli, che credeno in me, ſarebbe meglio per lui che gli fuſſe attaccata al collo vna macina da aſini, e foſſe ſommerſo nel profondo del mare.

7 וַי לְעָלְמָא מֵן מַכְשׁוּלֵא אַנַנְקָא גֵּיר דְּנֵאתוּן מַכְשׁוּלָא וַי דֵּין לְגַבְרָא דְּבְאִידֵהּ נֵאתוּן מַכְשׁוּלָא׃

Guai al mondo per li ſcandali. Certo egli è neceſſario che vengano de gli ſcandali: nondimeno guai à quell'huomo, per cui lo ſcandalo auuiene.

8 אֵן דֵּין אִידָךְ אוֹ רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוּקֵיהּ וּשְׁדִיהּ מֵנָּךְ טָב הוּ לָךְ גֵּיר דְּתֵעוּל לְחַיֵּא כַּד חֲגִיס אָנְתְּ אוֹ פְּסִיג וְלָא כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין אוֹ תַּרְתֵּין רַגְלִין תֵּפֵּל בְּנוּרָא דַּלְעָלַם׃

Doue ſe la tua mano, o il tuo piede ti ſcandaliza, taglialo, e gittalo via da te: che meglio è per te entrar ne la vita zoppo o monco, che hauendo due mani, o due piedi, eſſer gittato nel fuoco eterno.

9 וְאֵן הוּ דְּעַיְנָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ חַצִּיהּ וּשְׁדִיהּ מֵנָּךְ טָב הוּ לָךְ דְּבְחַדָא עַיְנָא תֵּעוּל לְחַיֵּא וְלָא כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין עַיְנִין תֵּפֵּל בְּגֵהַנָּא דְּנוּרָא׃

E ſe il tuo occhio ti ſcandaliza, cauaolo, e gittalo via da te: ch'egli è meglio per te entrar ne la vita con vno occhio ſolo, che hauendo due occhij, eſſer gittato ne la geenna del fuoco.

יח

4 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁתַּפֵּל כְּמוֹ הַנַּעַר הַזֶּה הוּא יֵשׁ גָּדוֹל בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Anſique qualquiera que ſe abaxâre, como eſte minno, eſte es el muy grande en el Reyno de los cielos.

5 וַאֲשֶׁר יִקַּח אֶת־נַעַר כָּזֶה בִּשְׁמִי הוּא יִקָּחֵנִי׃

Y qualquiera que recibiere à vn tal ninno en mi nombre, à mi recibe.

6 וַאֲשֶׁר יַכְשִׁיל אֶחָד מִן־הַזְּעִירִים הָאֵלֶּה הַמַּאֲמִינִים בִּי טוֹב לוֹ אֲשֶׁר יִתָּלֶה רֶכֶב הַחֲמוֹר בְּצַוָּארוֹ וְיִטָּבַע בִּמְצֻלּוֹת יָם׃

Y qualquiera que offendiere à alguno de eſtos pequennos, que creen en mi, mejor le fueraque le fuera colgada del cuello vna pïedra de molino de aſno, y que fuera anegado enel profundo de la mar.

7 אוֹי לְעוֹלָם מִמִּכְשׁוֹלִים וְצָרִיךְ הוּא לָבוֹא מִכְשׁוֹלִים אַךְ אוֹי לֶאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ הַמִּכְשׁוֹל יָבוֹא׃

Ay del mundo por los eſcandalos: porque neceſſario es que vengan eſcandalos: mas ay de aquel hombre por el qual viene el eſcandalo.

8 וְאִם יָדְךָ אוֹ רַגְלְךָ תַּכְשִׁילוּךָ קַצֵּץ אוֹתָן וְהַשְׁלֵךְ מִמְּךָ כִּי טוֹב לְךָ לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים חַלָּשׁ אוֹ פִּסֵּחַ מִהְיוֹת לְךָ יָדַיִם אוֹ רַגְלַיִם וּלְהִשָּׁלֵךְ אֶל־אֵשׁ כָּל־עוֹלָמִים׃

Portanto ſi tu mano o tu pie te fuere occaſion de caer, cortalos y echa los de ti· meior te es entrar coxo o manco à la vida, que teniendo dos manos o dos pies ſer echado àl fuego eterno.

9 וְאִם עֵינְךָ תַּכְשִׁילְךָ נַקְּרֶנָּה וְהַשְׁלֵךְ מִמֶּךָּ כִּי טוֹב לְךָ בְּעַיִן אַחַת לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים מִהְיוֹת לְךָ עֵינַיִם וּלְהִשָּׁלֵךְ אֶל־גֵּיא הִנּוֹם הָאֵשׁ׃

Y ſi tu ojo te es occaſion de caer, ſacalo y echa lo de ti: que e mejor te es entrar cor vn ojo à la vida, que teniendo dos ojos ſer echado àl quemadero del fuego.

ιη'.

4. Ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Parquoi quiconque ſe ſera humilié ſoimeſme, comme eſt ce petit enfant, c'eſt ceſtui la qui eſt le plus grand au royaume des cieux.

5. Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἓν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Et quiconque reçoit, vn tel petit enfant en mon Nom, il me reçoit.

6. Ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

Mais quiconque ſcandalize vn de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui pendiſt vne meule d'aſne au col, & qu'il fuſt plongé au profond de la mer.

7. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

Mal-heur au monde à cauſe des ſcandales. Car il eſt neceſſaire que ſcandales aduienent: toutesfois mal-heur à l'homme par qui ſcandale aduient.

8. Εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλὸν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

Que ſi ta main ou ton pied te fait chopper, coupe-le,& le iette arriere de toi: car mieux te vaut entrer boiteux ou manchot en la vie, qu'auoir deux pieds ou deux mains, & eſtre ietté au feu eternel.

9. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Et ſi ton œil te fait chopper, arrache-le,& le ietté arriére de toi: car il te vaut mieux entrer en la vie, n'ayant qu'vn œil, qu'auoir deux yeux, & eſtre ietté en la gehenne du feu.

CAP. XVIII.

4. Quicunque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum.

Whoſoeuer therefore ſhall humble himſelfe as this litle child / the ſame is the greateſt in the kingdome of heauen.

5. Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.

And whoſoeuer ſhall receyue ſuch a litle childe in my name / receyueth me.

6. Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

But whoſoeuer ſhall offende one of theſe litle ones which beleue in me / it were better for him / that a milſtone were hanged about his necke / and that he were drowned in the depth of the ſea.

7. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: veruntamen væ homini illi per quem ſcandalum venit.

Wo be vnto the worlde becauſe of offences: for it muſt needes be that offences ſhal come / but wo be to that man / by whome the offence commeth.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde eum, & proiice abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudũ, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

Wherefore / if thine hande or thy foote cauſe thee to offende / cut them of / and caſt them from thee: it is better for thee to enter into life / halt / or maimed / then hauing two handes / or two feete / to be caſt into euerlaſting fire.

9. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te: bonum tibi eſt unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cauſe thee to offender / plucke it out / an caſt it from thee: it is better for thee to enter into lyfe with one eye / then hauing two eyes / to bee caſt into hell fire.

Das XVIII. Capitel.

4. Wer nun ſich ſelbs nidriget / wie diß Kind / der iſt der gröſſeſt im Himelreich.

Huo ſom ſig nu ſelff fornedrer / ſom dette Barn / hand er den ſtørſte i Himmerigis rige.

5. Vnnd wer ein ſolchs Kind auffnimbt / iu meinem Namen / der nimbt mich auff.

Oc huo ſom anammer ſaadant it Barn i mit Naffn / hand anammer mig.

6. Wer aber ergert diſer geringſten einen / die an mich glauben / dem were beſſer / daß ein Můlſtein an ſeinen Halß gehenget wůrde / vnnd erſeufft wůrde im Meer / da es am tieffſten iſt.

Men huo ſom forarger en aff diſſe Ringiſte / ſom tro paa mig / Hannem vaare der bedre / at der hengdis en Mølleſten om hans halſſ / oc hand bleffue ſenckt i Haffuit / ſom det er dybeſt.

7. Weh der Welt der Ergerniß halben. Es muß ja Ergerniß kommen / doch weh dem Menſchen durch welchen ergerniß kombt.

Ve Verden / for forargelſe ſkyd. Der ſkal io forargelſe komme / Dog ve det Menniſke / ved huilket forargelſe kommer.

8. So aber deine Hand oder dein Fuß dich ergert / ſo haue jhn abe / vnd wirff jhn von dir / Es iſt dir beſſer / daß du zum Leben lahm oder ein krůpel eingeheſt / denn daß du zwo hende oder zwen fůſſe habeſt / vnd werdeſt in das ewige Fewer geworffen.

Der ſom din Haand eller din Fod forarger dig / da hug hannem aff / oc kaſt hannem fra dig. Det er dig bedre / at du gaar halt ind i Liffuit eller en Krøbling / End at du haffuer tho hender eller tho føder / oc kaſtis i den euige Ild.

9. Vnnd ſo dich dein Auge ergert / reiß es auß / vnd wirffs von dir / es iſt dir beſſer / daß du einäugig zum Leben eingeheſt / denn das du zwey augen habeſt / vnnd werdeſt in das Helliſche feuer geworffen.

Oc der ſom dit Øye forarger dig / da riff det vd / oc kaſt det fra dig. Det er dig bedre / at du gaar ind i Liffuit met it Øye / end at du haffuer thu Øyen / oc kaſtis i Helffuedis Ild.

Kapitola XVIII.

4. Protož kdožkoli ponijžij ſe yako maličký tento / tenť geſt wětſſý w kralowſtwj Nebeſkém.

Kto tedy ſie vniży iáko to dzieciatko / tenci ieſt wiecżſzy w kroleſtwie niebieſkiem.

5. A kdož přígme gednoho malíčkého takowého we Gménu mém / mneť přigijmá:

A ktoby przyiął iedno dzieciatko tákowe w imię moie / mnię przyimie.

6. Kdoby pak pohorſſyl gednoho z maličkých těchto kterijž we mne wěrij / vžitečneby bylo gemu / aby zawěſſen byl žernow Oſličij na hrdlo geho / a vwržen byl do hlubokoſti Mořſké.

Ktoby zaś obráźił iednego z tych to málych ktorzy w mię wierzą / lepiey by mu było áby záwieſzono kámień młyńſki v ſzyie iego / y zátopiono go w glebokoſzi morſkiey.

7. Běda Swětu pro pohorſſenj. Muſýť býti zagiſté aby přicházelo pohorſſenij: Ale wſſak běda člowěku tomu ſkrze něhožto přicházý pohorſſenij.

Biádá świátu dla zgorſzenia: ábowiem muſzą przyść zgorſzenia áwſzákże biádá człowiekowi onemu przez ktorego zgorſzenie przychodzi.

8. Protož horſſyli tebe Ruka twá / aneb noha twá / vtniž gi a wrz od ſebe: dobrě gť tobě do žiwota wgijti mdlému a kulhawému / nežli dwě ruce aneb dwě noze magjcýmu / vwrženu býti do wěčného ohně.

A ieſli reká twoiá / ábo nogá twoiá ciebie w zgorſzenie przywodzi / odetni ią / y zárzuć od ſiebie: Lepiey tobie chromym ábo niedoleżnym w nidź do żywothá / á niżli máiąc dwie rece ábo nodze / być wrzuconemi w ogień wieczny.

9. A pakli oko twé horſſý tebe / wylup ge a wrz od ſebe: dobreť gť tobě s gednijm okem do žiwota wgijti / nežli obě oči mage vwrženu býti do wěčneho ohně.

A ieſli oko twoie ciebie w zgorſzenie przywodzi / wyłup ie / y zárzuc od ſiebie / Lepiey ci iednooki wnidź do żywothá / á niżli dwie oczy máiąc być wrzuconym ná męke ogniſtą.

יח

10 חֲזוֹ לָא תְּבַסּוּן עַל חַד מֶן הָלֵין זְעוּרֵא אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמַלְאַכֵיהוֹן בְּכֻל זְבַן חָזֵין פַּרְצוּפֵהּ דְּאָבִי דְּבַשְׁמַיָּא׃

Guardateui di non diſprezzare vn di queſti piccoli: perche io vi dico, che i loro Angeli ne cieli veggon ſempre la faccia del Padre mio celeſte.

11 אֶתָא גֵּיר בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּנַחֵא מֶדֶם דַּאבִיד הֲוָא׃

Perche il Figliuol de l'huomo è venuto à ſaluar quello che era perito.

12 מָנָא מֶתְחֵזֵא לְכוֹן אֶן יֶהוֹן לְאֶנָשָׁא מָאָא עֶרְבִּין וְיִטְעֵא חַד מֶנְהוֹן לָא שָׁבֵק תֶּשְׁעִין וְתֶשְׁעָא בְּטוּרָא וְאָזֵל בָּעֵא לְהַו דְּטְעָא׃

Che vi pare? Se vn huomo hauerà cento pecore, & vna di quelle ſi ſia ſmarrita, non laſſa egli le nouantanoue, e vaſſene ne le montagne à cercar quella che è ſmarrita?

13 וְאֶן יֶשְׁכְּחֵהּ אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּחָדֵא בֵּהּ יַתִּיר מֶן תֶּשְׁעִין וְתֶשְׁעָא דְּלָא טְעַו׃

E s'egli auuiene ch'ei la ritroui, io vi dico in verità, ch'egli ſi rallegra piu di quella che de le nouantanoue che non s'erano ſmarrite.

14 הָכַנָא לָא אִית צְבִינָא קְדָם אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא דְּנֵאבַד חַד מֶן הָלֵין זְעוּרֵא׃

Coſi non è la volontà del Padre voſtro che è ne cieli, che periſca vn ſolo di queſti piccoli.

15 אֶן דֵּין אַסְכֶל בָּךְ אָחוּךְ זֶל אַכְסִיהי בֵּינָךְ וְלֵהּ בַּלְחוֹד אֶן שַׁמְעָךְ יַתְּרְתָּ אָחוּךְ׃

Hor ſe il tuo fratello peccarà inuerſo di te, va, e riprendilo tra te e lui ſolo. S'egli t'aſcoltarà, tu hai guadagnato il tuo fratello.

יח

10 רְאוּ פֶּן תִּבְזוּ אֶחָד מִן־הַצְּעִירִים הָאֵלֶּה כִּי־אוֹמֵר לָכֶם כִּי מַלְאֲכֵיהֶם בַּשָּׁמַיִם תָּמִיד יִרְאוּ אֶת־פְּנֵי אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Mirad no tengays en poco à alguno de eſtos pequennos: porque yo os digo que ſus angeles en los cielos veen ſiempre la faz de mi Padre que eſtà en los cielos.

11 כִּי בָא בֶן־הָאָדָם לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הָאוֹבֵד׃

Porque el Hijo del hombre es venido para ſaluar lo que ſe auia perdido.

12 מַה־נִּרְאָה לָכֶם אִם יִהְיוּ לְאִישׁ פְּלוֹנִי מֵאָה צֹאן וְתָעֲתָה אַחַת מֵהֶן הֲלֹא יַעֲזֹב אֶת־הַתִּשְׁעִים וְתֵשַׁע עַל־הֶהָרִים וְיֵלֵךְ לְבַקֵּשׁ אֶת־הַתֹּעָה׃

Que os parece? Si tuuieſſe algun hombre cien ouejas, y ſe perdieſſe vna de ellas, no yria por los montes, dexadas las nouenta y nueue, à buſcar la que ſe auria perdido?

13 וִיהִי־אִם יִמְצָאֶנָּה אָמֵן אֹמֵר לָכֶם כִּי יִשְׂמַח עָלֶיהָ יוֹתֵר מִתִּשְׁעִים וְתֵשַׁע אֲשֶׁר לֹא תָעוּ׃

Y ſi aconteciеſſe hallarla, de cierto os digo, que mas ſe goza de aquella, que de las nouenta y nueue que no ſe perdieron.

14 כֵּן לֹא יֵשׁ רָצוֹן לִפְנֵי אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם לְאַבֵּד גַּם אֶחָד מִן הַצְּעִירִים הָאֵלֶּה׃

Anſi no es la volundad de vueſtro Padre, que eſtà en los cielos, que ſe pierda vno de eſtos pequennos.

15 וְאִם יֶחֱטָא בְךָ אָחִיךָ לֵךְ וְהוֹכִיחֵהוּ אִתְּךָ וְעִמּוֹ לְבַדּוֹ וְאִם יִשְׁמָעֶךָ הוֹתַרְתָּה אֶת־אָחִיךָ׃

Portanto ſi tu hermano peccàre contra ti, vé y redarguyelo entre ti y el ſolo: ſi te oyere, ganado has à tu hermano.

ιη'.

10. Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Prenez garde que vous ne meſpriſiez vn de ces petis: car ie vous di qu'ès cieux leurs Anges voyent touſiours la face de mon Pere qui eſt ès cieux.

11. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Car le Fils de l'homme eſt venu pour ſauuer ce qui eſtoit peri.

12. Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

Que vous ſemble? ſi vn homme à cent brebis, & qu'il y en ait vne eſgaree, ne laiſſe-il pas les quatre vingts & dixneuf, & s'en va aux montagnes cercher celle qui eſt eſgaree?

13. Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

Et s'il aduient qu'il la trouue, en verité ie vous di, qu'il a plus de ioye d'elle, que des quatre vingts & dixneuf qui n'ont point eſté eſgarees.

14. Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

Auſſi la volonté de voſtre Pere qui eſt ès cieux, n'eſt pas qu'aucun de ces petis periſſe.

15. Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Que ſi ton frere à peché enuers toi, va & le repren entre toi & lui ſeul: s'il t'eſcoute, tu as gagné ton frere.

10. Vide-

CAP. XVIII.

10. Videte ne contemnatis unum ex his puſillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt.

See that ye deſpiſe not one of theſe litle ones: for I ſay vnto you / that in heauen their Angels alwayes beholde the face of my Father which is in heauē.

11. Venit enim filius hominis ſalvare quod perierat.

For the ſonne of man is come to ſaue that which was loſt.

12. Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui centū oves, & erraverit una ex eis: nónne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit?

How thinke ye? If a man haue an hundreth ſheepe / and one of them bee gone aſtray / doeth he not leaue ninetie and nine / and go into the mountaines / and ſeeke that which is gone aſtray?

13. Et ſi contigerit ut inveniat eam: amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis, quam ſuper nonagintanovem quę non erraverunt.

And if ſo be that he find it / verely I ſay vnto you / hee reioyceth more of that ſheepe / them of the ninetie and nine which went not aſtray.

14. Sic non eſt voluntas ante patrem veſtrum, qui in cælis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.

So is it not the wil of your Father which is in heauen / that one of theſe litle ones ſhould periſh.

15. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum, ſi te audierit: lucratus eris fratrem tuum.

Moreouer / if thy brother treſpace againſt thee / go and tel him his faute betweene thee and him alone: if he heare thee / thou haſt wonne thy brother.

Das XVIII. Capitel.

10. Sehet zu / daß jhr nicht jemand von diſen kleinen verachtet / denn ich ſage euch: Jhre Engel im Himmel ſehen allezeit das Angeſicht meines Vaters im Himmel.

Seer til / at i icke foracte nogen aff diſſe Smaa / Thi ieg ſiger eder / deris Engle i Himmelen / ſee altid min Faders Anſict i Himmelen.

11. Denn des Menſchen Sohn iſt kommen / ſelig zu machen / das verloren iſt.

Thi Menniſkens Søn er kommen / at gøre det ſaligt / ſom er fortabt.

12. Was düncket euch? Wenn irgend ein Menſch hundert Schafe hette / vnd eins vnter denſelbigen ſich verjrret? Leſſt er nicht die neun vnd neunzig auff den Bergen / gehet hin / vnd ſuchet das verirrete?

Huad tyckes eder? Om it Menniſke haffde hundrede Faar / oc it aff dem fore vild? Forlader hand icke da de ni oc halffemteſinds tiue paa Biergene / gaar hen / oc leder effter det ſom far vild?

13. Vnd ſo ſichs begibt / daß ers findet / Warlich ſage ich euch / er frewet ſich darüber / mehr denn über die neun vnd neunzig / die nicht verirret ſind.

Oc hender det ſig ſaa / at hand finder det / Sandelige ſiger ieg eder / hand gleder ſig der aff / mere end aff de ni oc halffemteſinds tiue / ſom icke fore vild.

14 Alſo auch iſts für eurem Vater im Himel nicht der wille / daß jemand von diſen kleinen verloren werde.

Lige ſaa er oc icke den vilie faar eders Fader i Himmelen / at nogen aff diſſe Smaa ſkal fortabis.

15. Sündiget aber dein Bruder an dir / ſo gehe hin / vnnd ſtraffe jhn zwiſchen dir vnd jhm alleine. Höret er dich / ſo haſt du deinen Bruder gewonnen.

Synder din Broder mod dig / da gack hen / oc ſtraffe hannem mellem dig oc hannem alene. Hører hand dig / da haffuer du baadet din Broder.

Kapitola XVIII.

10. Wiztež abyſſte nepotupowali gednoho z malićkých těchto: neboť prawjm wám / že Angelé gegich w Nebeſých wždycky widij twář Otce mého / kterýž w Nebeſých geſt.

Bácżćież ábyśćie nie wzgardzáli iednego z tych to máłych / ábowiem wam powiedam / iż Aniołowie ich ná niebie záwße widzą oblicze Oycá mego ktory ieſt w niebie.

11. Nebo přiſſel Syn Czlowěka / aby ſpaſyl to což bylo zahynulo.

Bo Syn cżłowiecży pryßedł / aby zachował to co było zginelo.

12. Co ſe wám zdá? kdyby někdo měl Sto Owec / a kdyby zblaudila gedna z nich / wſſak opuſtij Dewadeſat dewět na horách / a gde hledati té kteráž poblaudila?

A coż ſie wam zda? Jeſliby miał kto ſto owiec / á zabładziłáby iedná z nich / ázaż opuśćiwßy dziewiećdzieſiat y dziewiec nie idzie ná gory / ßukáć oney ktora zábładziłá?

13. A přitreffijli ſe že gi nalezne / zagiſté prawijm wám / že ſe radowati bude nad nij / wijce než nad Dewadeſati dewijti / kteréž nepoblaudily.

A ieſli ſie thák trefi / iż ia naydzie / záprawdę powiedam wam / że ſie iey wiecey raduie niżli onym dziewiacidzieſiath y dziewiaci kthore nie bładziły.

14. Tak nenij wůle před Otcem waſſým kterýž geſt w Nebeſých / aby zhynul geden z malićkých těchto.

Tákći nie ieſt wola Oycá wáßego ktory ieſt ná niebie / aby zginał ieden z tych máłych.

15. Geſtliže pak zhřeſſý proti tobě Bratr twůg / gdi a potreſtey ho mezy ſebau a mezy nim ſamým: Vpoſlechneliť tebě / zýſkal gſy Bratra twého.

A ieſliby zgrzeßył przećiwko tobie brát twoy / idź / á karz go miedzy thoba y onym ſámym / Jeſliċie vſłucha / zyſkaleś brátá ſwoiego.

יח

16 וְאֶן לָא נֶשְׁמְעָךְ דְּבַר עַמָּךְ חַד אַו תְּרֵין דְּעַל תְּרֵין אַו תְּלָתָא סָהֲדִין תְּקוּם כֻּל מֶלְּתָא׃

Ma ſe non t'aſcoltarà, piglia con teco ancor vno o due: accioche ne la bocca di due o tre teſtimonij, ogni parola ſtia ferma.

17 אֶן דֵּין אַף לָא לְהָנוּן נֶשְׁמַע אֱמַר לְעֶדְּתָא אֶן דֵּין אַף לָא לְעֶדְּתָא נֶשְׁמַע נֶהֱוֵא לָךְ אַיךְ מַכְסָא וְאַיךְ חַנְפָא׃

E ſe non ſi degnarà d'aſcoltar quegli, dillo à la Chieſa: e ſe non ſi degna d'aſcoltare ancor la Chieſa, ſiati come pagano e publicano.

18 וַאֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֻל מָא דְּתֶאסְרוּן בְּאַרְעָא נֶהֱוֵא אֲסִיר בַּשְׁמַיָּא וּמֶדֶּם דְּתֶשְׁרוּן בְּאַרְעָא נֶהֱוֵא שְׁרֵא בַּשְׁמַיָּא׃

Io vi dico in verità, che tutte le coſe che voi legarete ſopra la terra, ſaranno legate in cielo: e tutte le coſe che voi ſcioglierete ſopra la terra, ſaranno ſciolte in cielo.

19 תּוּב אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֶן תְּרֵין מֶנְכוֹן נֶשְׁתַּוּוּן בְּאַרְעָא עַל כֻּל צְבוּ דְּנֶשְׁאֲלוּן נֶהֱוֵא לְהוֹן מֶן לְוָת אָבִי דְּבַשְׁמַיָּא׃

Appreſſo vi dico, che ſe due di voi ſaranno conſentienti ſopra la terra, d'ogni coſa che domandaranno, ſarà lor fatta gratia dal Padre mio che è ne cieli.

20 אַיְכָא גֵּיר דְּתְרֵין אַו תְּלָתָא כְּנִישִׁין בַּשְׁמִי תַּמָּן אֲנָא בַּיְנָתְהוֹן׃

Imperoche doue ſon due o tre congregati nel nome mio, iui ſono io nel mezo di loro.

21 הָידֵין קְרֶב לְוָתֵהּ כֵּאפָא וֶאמַר לֵהּ מָרִי כְּמָא זַבְנִין אֶן אַסְכֶּל בִּי אָחִי אֶשְׁבּוֹק לֵהּ עַד־מָא לְשְׁבַע זַבְנִין׃

Allora Pietro accoſtandoſi à lui, diſſe, Signore, quante volte, ſe il mio fratello peccarà inuerſo di me, gli perdonarò io, inſin à ſette volte?

22 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אָמַר אֲנָא לָךְ עַד־מָא לְשְׁבַע אֶלָּא עַד מָא לְשַׁבְעִין זַבְנִין שְׁבַע שְׁבַע׃

IESV li dice, Io non ti dico inſin à ſette volte, ma inſin à ſettanta volte ſette.

יח

16 וְאִם לֹא יִשְׁמַע קַח אֶלֶיךָ עוֹד אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם כִּי עַל פִּי שְׁנַיִם אוֹ שְׁלוֹשִׁים עֵדִים יָקוּם כָּל־דָּבָר׃

Mas ſino te oyere, toma aun contigo vno o dos: para que en boca de dos o de tres teſtigos conſiſta toda la coſa.

17 וְאִם לֹא יִשְׁמָעֵם אֱמֹר לָעֵדָה וְאִם גַּם יְמָאֵן לִשְׁמוֹעַ אֶת־הָעֵדָה יְהִי לְךָ כְּמוֹ גוֹי וּבַעַל עֲבֵרָה׃

Y ſino oyere à ellos, di lo à la Congregacion: Y ſi no oyere à la Congregacion, tenló por vn ethnico, y vn publicano:

18 אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם כָּל אֲשֶׁר תַּאַסְרוּ עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם אֲסוּרִים הֵמָּה וְכָל אֲשֶׁר תַּתִּירוּ עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם מֻתָּרִים הֵמָּה׃

Decierto os digo que todo loque ligardes en la tierra, ſerá ligado enel cielo: y todo loque deſatardes en la tierra ſerá deſatado enel cielo

19 וְגַם עוֹד אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם אִם שְׁנַיִם מִכֶּם יֵאוֹתוּ לָהֶם בָּאָרֶץ עַל־כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר יִשְׁאֲלוּ יִהְיֶה לָהֶם מֵאֵת אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

Item, digo os, que ſi dos de voſotros conſintieren en la tierra, de toda coſa que pidieren, ſerlesha hecho por mi Padre que eſtá en los cielos.

20 כִּי־בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלוֹשָׁה יִקָּהֲלוּ שָׁמָּה בִּשְׁמִי שָׁם אֲנִי בְּתוֹכָם׃

Porque donde eſtan dos o tres congregados en mi nombre, alli eſtoy en medio de ellos.

21 אָז קָרַב אֵלָיו כֵּיפָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי כַּמָּה פְּעָמִים יֶחֱטָא בִּי אָחִי וְאֶסְלַח לוֹ הַעַד־שֶׁבַע פְּעָמִים׃

Entonces Pedro llegandoſe à el, dixo, Sennor, quantas vezes perdonaré à mi hermano que peccàre contra mi? Haſta ſiete?

22 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֵינֶנִּי אוֹמֵר לְךָ שֶׁבַע פְּעָמִים כִּי־אִם שִׁבְעִים שֶׁבַע פְּעָמִים׃

Ieſus le dize, No te digo haſta ſiete, mas aun haſta ſetenta vezes ſiete.

ιή.

16. Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

Mais s'il ne t'eſcoute, prens-en auec toi encores vn ou deux: afin qu'en la bouche de deux ou de trois teſmoins toute parole ſoit ferme.

17. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Que s'il ne daigne les eſcouter, di-le à l'Egliſe: & s'il ne daigne eſcouter l'Egliſe, qu'il te ſoit comme les payens & peagers.

18. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

En verité ie vous di, que quoi que vous aurez lié ſur la terre, il ſera lié au ciel: & quoi que vous aurez deslié ſur la terré, il ſera deslié au ciel.

19. Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Derechef ie vous di, que ſi deux d'entre vous s'accordent ſur la terre, de toute choſe qu'ils demanderont, il leur ſera fait de mon Pere qui eſt és cieux.

20. Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Car là où il y à deux ou trois aſſemblés en mon Nom, là ie ſuis au milieu d'eux.

21. Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ πέτρος εἶπε· κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

Lors Pierre s'approchant de lui, dit, Seigneur iuſques à combien de fois mon frere pechera-il contre moi, & ie le lui pardonnerai? ſera-ce bien iuſques à ſept fois?

22. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Ieſus lui reſpondit, Ie ne te di point, iuſqu'à ſept fois, mais iuſqu'à ſept fois ſeptante fois.

CAP. XVIII.

16. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.

But if hee heare thee not / take yet with thee one or two / that by the mouth of two or three witneſſes euery worde may be confirmed.

17. Quod ſi non audierit eos: dic eccleſiæ, ſi autem eccleſiam non audierit: ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

And if hee will not vouchſafe to heare them / tell it vnto the Church: and if hee refuſe to heare the Church alſo / let him bee vnto thee as an heathen man / and a Publicane.

18. Amen dico vobis, quęcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.

Verely I ſay vnto you / Whatſoeuer ye binde on earth / ſhall be bound in heauen: and whatſoeuer ye looſe on earth / ſhall be looſed in heauen.

19. Iterum dico vobis, quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis eſt.

Againe / Verely I ſay vnto you / that if two of you ſhall agree in earth vpon any thing / whatſoeuer they ſhall deſire / it ſhalbe giuen them of my Father which is in heauen.

20. Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ.

For where two or three are gathered together in my Name / there am I in the middes of them.

21. Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? uſque ſepties?

Then came Peter to him / and ſayde: Maſter / howe oft ſhal my brother ſinne againſt me / and I ſhall forgiue him? vnto ſeauen times?

22. Dixit illi Ieſus, Non dico tibi uſque ſepties: ſed uſque ſeptuagies ſepties.

Ieſus ſayd vnto him / I ſay not to thee / vnto ſeuen times / but vnto ſeuentie times ſeuen times.

Das XVIII. Capitel.

16. Höret er dich nicht / ſo nim̃ noch einen oder zwen zu dir / Auff daß alle ſache beſtehe / auff zweyer oder dreyer Zeugen munde.

Hører hand dig icke / da tag end en eller tho til dig / Paa det al Sagen ſkal bliffue faſt i tho eller tre Vidnis Mund.

17. Höret er die nicht / ſo ſage es der Gemeine. Höret er die Gemeine nicht / ſo halt jhn als einen Heiden vnd Zölner.

Hører hand dig icke / da ſig det faar Menigheden. Hører hand icke Menigheden / Da holt hannem for en Hedning oc Toldere.

18. Warlich ich ſage euch: Was jhr auff Erden binden werdet / ſol auch im Himmel gebunden ſein / Vnd was jr auff Erden löſen werdet / ſoll auch im Himmel loß ſein.

Sandelige ſiger ieg eder / Huad ſom i binde paa Jorden / Skal oc vere bundet i Himmelen. Oc huad ſom i løſe paa Jorden / Skal oc vere løſd i Himmelen.

19. Weiter ſage ich euch: Wo zwen vnter euch eines werden auff Erden / warumb es iſt / das ſie bitten wöllen / das ſoll jhnen widerfahren von meinem Vater im Himmel.

Fremdelis ſiger ieg eder / Der ſom tho aff eder bliffue enſſ paa iorden / Huor om det er / at de ville bede / Det ſkal vederfaris dem / aff min Fader i Himmelen.

20. Denn wo zwen oder drey verſam̃let ſind in meinem Namen / da bin ich mitten vnter jhnen.

Thi at huor ſom tho eller tre ere forſamlede i mit Naffn / Der er ieg mit blant dem.

21. Da trat Petrus zu jhm / vnnd ſprach: HERRE / wie offt muß ich den̄ meinem Bruder / der an mir ſündiget / vergeben? Jſts gnug ſibenmal?

Da traadde Peder frem til hannem / oc ſagde / HERRE / Huor offte ſkal ieg da vorlade min Broder / ſom ſynder mod mig? Er det nock ſiu gonge?

22. Jeſus ſprach zu jhm: Jch ſage dir nicht ſiebenmal / ſondern ſibentzig mal ſiben mal.

Jheſus ſagde til hannem / Jeg ſiger dig icke ſiu gonge / Men haffierdeſinds tiue gonge ſiu gonge.

Kapitola XVIII.

16. A paklit tebe nevpoſlechne / přigmiž k ſobě gednoho aneb dwa / aby w vſtech dwau nebo třij Swědkůw ſtálo každé ſlowo.

Ale ieſli cię nie vſlucha / weźmi z ſobą ieſzcze iednego abo dwu / áby w vściech dwu ábo trzech świádkow ſtanelá káżda rzecż.

17. Pakli gich nevpoſlechne / powěz Cyrkwi: a pakli Cyrkwe nevpoſlechne / budiž tobě yako Pohan a zgewný hřijſſnijk.

A ieśliby ich nie vſluchał / powiedz zgromádzeniu / A ieſliby y zgromádzenia nie vſluchał / niechci będzie iáko ktory pogánin y celnik.

18. Zagiſté prawijm wám: Cožkoli ſwijžete na zemi / budeť ſwázáno y na Nebi: a což rozwijžete na zemi / budeť rozwázáno y na Nebi.

Záprawdę powiedam wam / Cobyśćie kolwiek zwiazali ná ziemi / będzie zwiazano y na niebie: A cobyśćie rozwiazali ná ziemi / będzie rozwiazano y w niebie.

19. Opět prawijm wám: Geſtliže dwa z wás ſwolilibý ſe na zemi / o wſſeliké wěcy za kterauž by koli proſyli / ſtaneť ſe gim od Otce mého kterýž w Nebeſých geſt.

Záſię powiedam wam / iż gdyby ſię z was dwá zezwolili na ziemi o wſzelką rzecz ktorąby prośili / ſtánie ſię im od Oycá me° ktory ieſt ná niebie.

20. Nebo kde ſe ſegdau dwa nebo třij we Gměnu mém / tuť gſem yá v proſtřed nich.

Abowiem gdzie ſą dwá ábo trzey zgromadzeni w imię moie / thámem ieſt w pośrodku ich.

21. Tehdy přiſtaupiw Petr řekl gemu: PAne / kolikrát zhřeſſý Bratr můg proti mně / a odpuſtijm gemu? do ſedmikrát?

Tedy Piotr przyſtapiwſzy do niego rzekł / Pánie: Ile kroć brát moy zgrzeſzy przeciwo ko mnie / mámli mu odpuśćić? izali do śiodmego rázu?

22. Řekl gemu Gežijš: Neprawijm tobě až do ſedmikrát / ale až do Sedmdeſátikrát a ſedmikrát.

Rzekł mu Jezus / Nie powiedámci áż do śiedmi kroć / ále áż do śiedmidzieſiat kroć śiedmi.

יח

23 מְטַל הָנָא אֶתְדַּמְיַת מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מַלְכָּא דְּצָבָא דְּנִסַּב חוּשְׁבָּנָא מֶן עַבְדַּוְהִי׃

Per queſto il regno de cieli è aſſimigliato ad vn huomo che era Re, il qual volſe far conto co i ſuoi ſeruitori.

24 וְכַד שַׁרִי לְמֶסַּב קַרְבוּ לֵהּ חַד דְּחַיָּב רֶבּוֹ כַּכְּרִין׃

Et hauendo cominciato à far conto, gliene fu appreſentato vno che gli era debitore di dieci milia talenti.

25 וְכַד לַיְת הְוָא לֵהּ לְמֶפְרַע פַּקֶד מָרֵהּ דְּנֶזְדַּבַן הוּ וְאַנְתְּתֵהּ וּבְנַוְהִי וְכֻל מֶדֶּם דְּאִית לֵהּ וְנֶפְרוּע׃

Ma non hauendo egli di che pagare, il ſuo ſignore comando che foſſe venduto eſſo, e la ſua donna, e i ſuoi figliuoli, e tutto cio ch'egli haueua, e coſi ſi faceſſe il pagamento.

26 וּנְפַל הוּ עַבְדָּא סְגֶד לֵהּ וֶאמַר מָרִי אַגַּר עָלַי רוּחָא וְכֻל מֶדֶּם פָּרַע אֶנָא לָךְ׃

Allora quel ſeruitore gittandoſi à terra, il ſupplicaua, dicendo, Signore, habbi patientia inuerſo di me, ch'io ti pagarò ogni coſa.

27 וְאֶתְרַחַם מָרֵהּ דְּעַבְדָּא הוּ וְשַׁרְיֵהּ וְחוּבְתֵהּ שְׁבַק לֵהּ׃

Onde il ſignore hauendo compaſſion di quel ſeruitore, il laſſo andare, e rimeſſegli il debito.

28 נְפַק דֵּין עַבְדָּא הוּ וְאֶשְׁכַּח לְחַד מֶן כְּנָוָתֵהּ דְּחַיָּב הְוָא לֵהּ דִּינָרִין מָאא וְאַחְדֵהּ וְחָנֵק הְוָא לֵהּ וֶאמַר לֵהּ הַב לִי מֶדֶּם דְּחַיָּב אַנְתְּ לִי׃

Eſſendo poi quel ſeruitore vſcito fuore, trouo vno de gli altri ſeruitori ſuoi compagni, il quale gli era debitore di cento denari: e meſſegli le mani addoſſo, gli ſtringeua la gola, dicendo, Pagami quello che tu mi debbi.

29 וּנְפַל הוּ כְּנָוָתֵהּ עַל רֶגְלַוְהִי בָּעֵא מֶנֵּהּ וֶאמַר אַגַּר עָלַי רוּחָא וְכֻל מֶדֶּם פָּרַע אֶנָא לָךְ׃

Allora quel ſeruitor ſuo compagno gittandoſi a terra, lo pregaua, dicendo, Habbi patientia inuerſo di me, che io ti pagaro il tutto.

יח

23 וְעַל־כֵּן נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם מֶלֶךְ אֲשֶׁר רָצָה לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן עִם עֲבָדָיו׃

Por loqual el Reyno de los cielos es ſemejante à vn hombre Rey, que quiſo hazer cuentas con ſus ſieruos.

24 וּבַהַחִלּוֹ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן הֻגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד אֲשֶׁר חָיַב לוֹ רְבּוֹא כִּכָּרִים׃

Y començando à hazer cuentas, fuele preſentado vno que le deuia diez mil talentos.

25 וְכַאֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ לְשַׁלֵּם צִוָּה אוֹתוֹ אֲדֹנָיו לְמַכֹּר וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְהַבָּנִים וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וּלְשַׁלֵּם׃

Mas aeſte, no pudiendo pagar, mandó ſu ſennor vender, à el y a ſu muger y hijos, con todo loque tenia, y pagar.

26 וַיִּפֹּל הָעֶבֶד עַל־הָאָרֶץ וַיִּתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנִי אֶרֶךְ אַפְּךָ עָלַי וְכֹל אֲשַׁלֵּם לָךְ׃

Entonces aquel ſieruo proſtrado adorauala, diziendo, Sennor deten la ira para conmigo, y todo telo pagaré.

27 וַיִּכָּמְרוּ רַחֲמֵי הָאָדוֹן עַל־הָעֶבֶד הַהוּא וַיְנַתֵּר אוֹתוֹ וְאֶת־הַמַּשָּׁאָה נָשָׂא לוֹ׃

El ſennor mouido à miſericordia de aquel ſieruo, ſoltólo, y perdonóle la deuda.

28 וַיֵּצֵא הָעֶבֶד הַהוּא וַיִּמְצָא אֶחָד מֵעַבְדֵי־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר חָיַב לוֹ מֵאָה מָעוֹת וַיֶּאֱחֹז אוֹתוֹ וַיְּחַנֵּק לֵאמֹר שַׁלֵּם לִי אֶת־אֲשֶׁר חוּיֵב אָתָּה׃

Y ſaliendo aquel ſieruo, halló vno de ſus companneros que le deuia cien dineros: y trauando deel apretaualo, diziendo, Paga loque deues.

29 וַיִּכְרַע הָעֶבֶד אֲדֹנָיו אֶל־רַגְלָיו וַיִּתְחַנֵּן אֵלָיו לֵאמֹר הַאֲרֵךְ אַפְּךָ עָלַי וְכֹל אֲשַׁלֵּם לָךְ׃

Entonces ſu compannero, proſtrandoſe à ſus pies, rogauale diziendo, Deten la ira para conmigo, y todo telo pagaré.

ιη'.

23. Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

Pourtant le royaume des cieux eſt accomparé à vn roy, lequel voulut faire conte auec ſes ſeruiteurs.

24. Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

Et quand il eut commencé à faire conte, on lui en preſenta vn qui lui deuoit dix mille talens.

25. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι.

Et d'autant qu'icelui n'auoit de quoi payer, ſon ſeigneur commanda qu'il fuſt vendu, lui & ſa femme, & ſes enfans, & tout ce qu'il auoit, & que la dette fuſt payee.

26. Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

Parquoi ce ſeruiteur ſe iettant en terre, le ſupplioit, diſant, Seigneur, aye patience enuers moi, & ie te rendrai le tout.

27. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

Adonc le ſeigneur de ce ſeruiteur eſmeu de compaſsion, le relaſcha, & lui quitta la dette.

28. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.

Mais quand ce ſeruiteur fut parti, il trouua vn de ſes compagnons en ſeruice, qui lui deuoit cent deniers: lequel il ſaiſit, & l'eſtrangloit, diſant, Paye moi ce que tu me dois.

29. Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ ἀποδώσω σοι.

Et ſon compagnon en ſeruice ſe iettant à ſes pieds, le prioit, diſant, Aye patience enuers moi, & ie te rendrai le tout.

CAP. XVIII.

23. Ideo aſſimilatum eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis.

Therefore is the kingdome of heauen likened vnto a certaine King/ which woulde take a count of his ſeruants.

24. Et cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus qui debebat ei decem millia talenta.

And when he had begun to recken/ one was brought vnto him / which ought him ten thouſand talents.

25. Cùm autem non haberet vnde redderet, iuſſit eum Dominus eius venundari, & uxorem eius & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

And becauſe hee had nothing to pay/ his maſter commaunded him to be ſolde/ and his wife/ and his children/ and all that hee had/ and the dette to be payed.

26. Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens Patientiā habe in me, & omnia reddam tibi.

The ſeruant therefore fell downe/ and beſought him/ ſaying/ Maſter/ appeace thine anger toward me / and I will pay thee all.

27. Miſertus autem dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.

Then that ſeruants maſter had compaſſion / and looſed him / and forgaue him the dette.

28. Egreſſus autem ſervus ille, invênit unum de conſervis ſuis qui debebat ei cētum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens, Redde quod debes.

But when the ſeruant was departed/ he found one of his felowes/ which ought him an hundreth pence / and he layed hands on him / and tooke him by the throte / ſaying / Pay me that thou oweſt.

29. Et procidens conſervus eius, rogabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

Then his felowe fell downe at his feete and beſought him/ ſaying/ Appeace thine anger towards me/ and I will pay thee all.

Das XVIII. Capitel.

23. Darumb iſt das Himmelreich gleich einem Könige/ der mit ſeinen Knechten rechnen wolt.

Der faare lignis Himmerigis rige ved en Konge/ ſom vilde holde regenſkaff met ſine Suenne.

24. Vnd als er anfieng zu rechnen/ kam jhm einer für/ der war jhm zehen tauſent pfundt ſchuldig.

Oc der hand begynde at regne/ kom en faar hannem/ ſom vaar hannem thi tuſinde Pund ſkyldig?

25. Da ers nun nicht hatte zubezahlen / hieß der Herr verkauffen jhn/ vnnd ſein Weib / vnnd ſeine kinder / vnd alles was er hatte / vnd bezahlen.

Der hand haffde nu icke at betale met/ da bød Herren at ſele hannem oc hans Hustru/ oc hans Børn/ oc alt det hand haffde/ oc betale.

26. Da fiel der Knecht nider /vnnd betet jhn an/ vnd ſprach: Herr habe gedult mit mir/ ich wil dirs alles bezalen.

Da fald den Swend ned/ oc tilbad hannem/ oc ſagde/ Herre/ Haff tolmodighed met mig/ Ieg vil betale dig det altſammen.

27. Da jammert den Herren deſſelbigen Knechts/ vnd ließ jhn loß/ vnd die Schuld erließ er jhm auch.

Da ynckedis Herren offuer den ſamme Suend/ oc hand gaff hannem løſſ/ oc forlod hannem oc ſaa Gielden.

28. Da gieng derſelbe Knecht hinauß/ vnd fand einen ſeiner mitknechte/ der war jhm hundert Groſchen ſchuldig/ vnnd er greiff jn an/ vnnd würget jhn/ vnd ſprach: Bezale mir was du mir ſchuldig biſt.

Da gick den ſamme Tienere hen vd/ oc fant en aff ſine Medtienere/ hand vaar hannem hundrede Pending ſkyldig/ Oc hand greb fat paa hannem/ oc vilde quele hannem/ oc ſagde/ Betale mig det du eſt mig ſkyldig?

29 Da fiel ſein Mitknecht nieder/ vnd bat jhn/ vnd ſprach: Hab gedult mit mir/ ich will dirs alles bezalen.

Da falt hans Medtienere ned/ oc bad hannem oc ſagde/ Haff tolmodighed met mig/ ieg vil betale dig det altſammen/

Kapitola XVIII.

23. Protož podobno geſt Křalowſtwij Nebeſké Cžlowěku králi/ kterýž chtel počet klaſti s Služebnijky ſwými.

Dlá tego przypodobane ieſt Kroleſtwo niebieſkie niektoremu Krolowi kthory chćiał liczbę odbierać od ſlug ſwoich.

24. A když počal počet kláſti/ podán geſt gemu geden kterýž dlužen byl deſet tiſýcůw Hřiwen.

A gdy poczał odbieráć ſtáwiono mu niektoreº co był winien dzieśiec tyśiecy tálentow.

25. A když neměl odkudby zaplatil / kázal gy Pán geho prodati / y ženu geho/ y Děti geho/ y wſſecko což měl/ a zaplatiti.

A gdy on nie mogł zápłáćić/ kazał go Pan iego záprzedáć/ y żonę iego / y dzieci/ y wſzythko co miał/ y płáćić dług.

26. Y padl ſlužebnijk ten proſýce ho řka: Páne/ počekay mi/ a wſſecko zaplatijm tobě.

A on ſługá vpadſzy kłániał mu ſię mowiąc/ Panie/ odłoż gniew ſwoy przećiwko mnie/ á wſzytko tobie oddam.

27. Y ſlitowaw ſe Pán nad ſlužebnijkem tijm / propuſtil gey/ a dluh gemu odpuſtil.

Tedy Pan zlitowawſzy ſię nád onym ſługą/ wypuśćił go y dług mu odpuśćił.

28. A wyſſed ſlužebnijk ten/ nalezl gednoho z ſpolu ſlužebnijkůw ſwých/ kterýž byl gemu dlužen ſto peněz/ a chopiw gey hrdlowal ſe s nim/ řka: Zaplať co gſy dlužen.

A on ſługá wyſzedſzy/ nálazł iednego z tych co z nim ſłużyli/ kthory mu był winien ſtho Groſzy/ y popadſzy go/ duśił gi mowiąc / Odday mi coś winien.

29. Y padl ſpolu ſlužebnijk ten/ a proſyl ho/ řka: Popočkayž mi / a wſſeckoť zaplatijm tobě.

Y vpadſzy mu towárzyſz iego v nog/ prośił go mowiąc / Odłoż gniew ſwoy przećiwko mnie/ á oddam ći wſzytko.

יח

30 הוּ דֵּין לָא צְבָא אֶלָּא
אֶזַל אַרְמְיֵהּ בֵּית אֲסִירֵא
עַד־מָא דְּיִתֵּל לֵהּ מָנַת
דְּחַיָּב לֵהּ׃

Ma egli non volſe: anzi andò, e meſſelo in prigione, inſin à tanto ch'ei pagaſſe il debito.

31 כַּד חֲזַו דֵּין כְּנָוָתְהוֹן
מֶדֶם דַּהֲוָא כְּרִית לְהוֹן טָב
וְאֶתַו אוֹדַעוּ לְמָרְהוֹן כֻּל
מָא דַּהֲוָת׃

Et hauendo gli altri ſeruitori ſuoi compagni veduto queſto fatto, l'hebbero molto per male, & andorono à manifeſtare al lor ſignore tutto il fatto.

32 הָידֵין קְרִיהִי מָרֵהּ ו
וְאָמַר לֵהּ עַבְדָּא בִּישָׁא הָי
כֻּלָּהּ חוֹבְתָא שְׁבַקֶת לָךְ
דְּבַעִית מֶנִּי׃

Allora il ſuo ſignore chiamatolo à ſe, gli dice, O iniquo ſeruitore io t'ho rimeſſo tutto quel debito, perche tu men'hai pregato.

33 לָא וָלֵא הֲוָת לָךְ
דְּתִתְחַן לַכְנָתָךְ אֵיכַנָּא ד
דֶּאֱנָא חַנְתָךְ׃

Non era egli douere che ancor tu haueſſi compaſſione del tuo conſeruo, ſi come io haueuo hauuto compaſſione di te?

34 וְרֶגַז מָרֵהּ וַאשְׁלְמֵהּ
לַמְנַגְדָּנֵא עַדְמָא דְּנֶפְרוּע
כֻּל מֶדֶם דְּחַיָּב לֵהּ׃

Et adiratoſi il ſignor ſuo, lo dette à i tormentatori, inſin à tanto che eſſo gli haueſſe pagato tutto il debito.

35 הָכַנָּא יֶעְבֵּד לְכוֹן אָבִי
דְּבַשְׁמַיָּא אֵן לָא תֶּשְׁבְּקוּן
אֱנָשׁ לַאחוּהִי מֶן לֶבְּכוֹן
סֶכְלְוָתֵהּ׃

Coſi farà ancor à voi il mio Padre celeſte, ſe non pardonarete di cuore, ciaſcun di voi al ſuo fratello i ſuoi errori.

יט

1 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶם יֵשׁוּע
מֶלֵּא הָלֵין שְׁקַל מֶן גְּלִילָא
וְאֶתָא לְתְחוּמָא דִּיהוּד
לְעֶבְרָא דְּיוֹרְדְנָן׃

Poi che IESV hebbe finite queſte parole, ſi parti de la Galilea, e venne ne confini de la Giudea, per l'altra parte del Giordano.

יח

30 וְהוּא לֹא אָבָה כִּי־אִם
הָלַךְ וַיַּשְׁלֵךְ אוֹתוֹ בְּבֵית הַסֹּהַר
עַד־כִּי יְשַׁלֵּם אֶת־הַמַּשָּׁאָה׃

Mas el no quiſo, ſi no fue, y echôlo en la carcel haſta que pagaſſe la deuda.

31 וַיִּרְאוּ עַבְדֵי אֲדֹנָיו אֶת־אֲשֶׁר
נַעֲשׂוּ וַיִּתְעַצְּבוּ מְאֹד וַיָּבֹאוּ וַיְבָאֲרוּ
לַאֲדֹנֵיהֶם כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y viendo ſus companneros lo que paſſaua entriſtecieronſe mucho: y viniendo declararon à ſu ſennor todo lo que auia paſſado.

32 וַיִּקְרָא אוֹתוֹ אֵלָיו אֲדֹנָיו
וַיֹּאמֶר לוֹ הָעֶבֶד בְּלִיַּעַל הִנֵּה
אֶת־כָּל הַמַּשָּׁאָה הַזֹּאת נְשָׂאתִיךָ
כִּי־הִתְחַנַּנְתָּ לִי׃

Entóces llamandolo ſu ſennor, dizele, Mal ſieruo, toda aquella deuda te perdoné, porque me rogaſte:

33 הֲלֹא תִּשְׁוֶה גַּם לְךָ לַחֲנֹן
עַל אֲשֶׁר עֶבֶד אִתְּךָ הוּא וְכַאֲשֶׁר
אָנֹכִי חֲנַנְתִּי עָלֶיךָ׃

No te conuenia tambien à ti tener miſericordia de tu compannero, como tambien yo tuue miſericordia de ti?

34 וַיִּחַר אַף אֲדֹנָיו וַיִּמְסֹר אוֹתוֹ
לְעוֹנְשִׁים עַד כִּי יְשַׁלֵּם כָּל־
מַשְּׁאוֹתָיו׃

Entonces ſu ſennor enojado, entrególo à los verdugos haſta que pagaſſe todo lo que le deuia.

35 וְכָכָה אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
יַעֲשֶׂה לָכֶם אִם לֹא יִשְׂאוּ אִישׁ
לְאָחִיו מִלְּבַבְכֶם אֶת־שְׁגִיאוֹתָם׃

Anſi tambien hará con voſotros mi Padre celeſtial, ſi no perdonardes de vueſtros coraçones cada vno à vueſtros hermanos ſus offenſas.

יט

1 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּסַּע מִגָּלִיל
וַיָּבֹא אֶל־גְּבוּלֵי יְהוּדָה לְעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן׃

Y aconteció que acabando Ieſus eſtas palabras, paſſoſe de Galilea, y vino en los terminos de Iudea, paſſado el Iordan.

ιή.

30. Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.

Mais il n'en voulut rien faire: ains s'en alla, & le mit en priſon, iuſqu'à tant qu'il euſt payé la dette.

31. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.

Or ſes autres compagnons en ſeruice voyans ce qui auoit eſté fait, furent fort marris: dont ils s'en vindrent, & declarerent à leur ſeigneur tout ce qui auoit eſté fait.

32. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με.

Lors ſon ſeigneur l'appela à ſoi, & lui dit, Seruiteur meſchant, ie t'ai quitté toute ceſte dette, pourautant que tu m'en as prié.

33. Οὐκ ἔδει καί σε ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα;

Ne té faloit-il pas auſsi auoir pitié de ton compagnon en ſeruice, ainſi que i'auoy' eu pitié de toi?

34. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ, πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

Adonc ſon ſeigneur courroucé le liura aux ſergeans, iuſques à ce qu'il lui euſt payé tout ce qui lui eſtoit deu.

35. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

Ainſi vous en fera auſsi mon Pere celeſte, ſi vous ne pardonnez de cœur chacun à ſon frere ſes fautes.

ΚΕΦΑΛ. ιθʹ.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Aduint que quand Ieſus eut acheué ces propos, il ſe partit de Galilee, & vint és quartiers de Iudee, par outre le Iordain.

CAP. XVIII.

30. Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum.

Yet he would not / but went and caſt him into priſon / till he ſhould pay the dette.

31. Videntes autem conſervi eius quæ fiebant, contriſtati ſunt valde: & venerunt, & narraverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant.

And when his other felowes ſawe what was done/ they were very ſory/& came / and declared vnto their maſter al y was done.

32. Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait illi, Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me:

Then his maſter called him / and ſayde to him / O euil ſeruant / I forgaue thee all that dette/ becauſe thou prayedſt me.

33. Nónne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

Oughteſt not thou alſo to haue had pitie on thy felow / euen as I had pitie on thee?

34. Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univerſum debitum.

So his maſter was wroth / and deliuered him to the iaylers/til he ſhoulde pay al that was due to him.

35. Sic & pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

So likewiſe ſhall mine heauenly Father doe vnto you / except ye forgiue from your heartes / eche one to his brother their treſpaces.

CAP. XIX.

ET factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem.

And it came to paſſe / that when Jeſus had finiſhed thoſe ſayings / he departed from Galile / and came into the coaſtes of Judea beyond Jordan.

Das XVIII. Capitel.

30. Er wolte aber nicht / ſondern gieng hin / vnnd warff jhn ins Gefengniß / biß daß er bezalet was er ſchuldig war.

Oc hand vilde icke / men gick hen / oc kaſte hannem i Fengſel / indtil hand betalede / det hand vaar ſkyldig.

31. Da aber ſeine Mitknechte ſolchs ſahen / worden ſie ſehr betrübt / vnd kamen / vnd brachten für jren Herrn alles das ſich begeben hatte.

Men der hans Medtienere ſaae det / bleffue de ſaare bedrøffuede / oc de komme oc førde faar deris Herre alt det ſom ſkeed vaar.

32. Da fodert jn ſein Herr für ſich / vñ ſprach zu jm / Du ſchalckſknecht / alle diſe ſchuld hab ich dir erlaſſen / dieweil du mich bateſt.

Da kallede hans Herre hannem faar ſig / oc ſagde til hannem / Du Skalckactige Suend / Al denne Geld forlod ieg dig / fordi du badſt mig.

33. Solteſt du denn dich nicht auch erbarmen über deinen Mitknecht / wie ich mich über dich erbarmet habe?

Skulde da du icke oc ſaa forbarme dig offuer din Medtienere / lige ſom ieg haffuer forbarmet mig offuer dig?

34. Vnnd ſein Herr ward zornig / vnd überantworttet jhn den Peinigern / biß daß er bezalet alles was er jm ſchuldig war.

Oc hans Herre bleff vred / oc antuorde hannem dem ſom pine / indtil hand betalede altſammen / det hand vaar hannem ſkyldig.

35. Alſo wirdt euch mein himliſcher Vater auch thun / ſo jr nicht vergebet von euerm hertzen / ein jeglicher ſeinem Bruder ſeine fehle.

Saa ſkal oc min Himmilſke Fader gøre mod eder / om i icke forlade aff eders hierte huer ſin Broder hans Brøſt.

Das XIX. Capitel.

Vnd es begab ſich / da Jeſus diſe rede volendet hatte / erhub er ſich auß Galilea / vnd kam inn die grentze des Jüdiſchen Lands / jenſeit des Jordans.

OC det hende ſig / der Jheſus haffde giort ende paa denne tale / reyſede hand aff Galilea / oc kom i det Jødiſke Landz landemercke / paa hin ſide Jordan.

Kapitola XVIII.

30. A on nechtěl: ale odſſel a wſadil ho do žaláře / do kudž by ne zaplatil dluhu.

Ale on nie chćiał / owßem ßedßy / wſadził go do ćiemnice / mowiąc iż by mu oddał co był winien.

31. Tehdy widauce ſpolu ſlužebnijcy co ſe dálo / zarmautili ſe welmi / y přiſſli a powěděli Pánu ſwému wſſecko co ſe bylo ſtalo.

A vyzrawßy towárzyßé ie° co ſie ſtáło / záſmućili ſie bárzo / y ßedßy oznaymili pánu ſwemu wßythko co ſie było ſtało.

32. Tehdy powolal ho Pán geho / a řekl gemu: Služebnijče neprawý / wſſeckeren dluh odpuſtil gſem tobě / neb gſy mne proſyl.

Thedy wezwawßy go Pan iego / rzekł mu / Sługo złośćiwy / Jam ći wßythek ou dług odpuśćił / iżeś mie prośił.

33. Zdaliž y ty neměl ſe ſlitowati nad ſpoluſluzebnijkem twým / yako y yá ſlitowal gſem ſe nad tebau?

Iza żeś y ty nie miał ſie zmiłowáć nád towárzyßem twoim iákom ſie ia też zmiłował nad tobą?

34. Y rozhněwaw ſe Pán geho / dal gey Katuom / dokudž by nezaplatil wſſeho dluhu.

Y rozgniewawßy ſie Pan iego / podał go opráwcom / áż by oddał wßytko co mu winien był.

35. Takky Otec muog Nebeſký včinij wám / geſtliže neodpuſtijte geden každý Bratru ſwému z Srdcý waſſých.

Tákći y Oćiec moy niebieſki vczyni wam / ieſliby ſćie nie odpuśćili káżdy bratu ſwemu z ſerc wáßych vpadkow ich.

Kapitola XIX.

Y Stalo ſe když dokonal Gežijš řeči tyto / ſſel z Galilee / a priſſel do Kragin Jůdſkých za Jordán.

Y Stáło ſie gdy dokończył Jezus tych rzeczy / poßedł z Galileiey / y przyßedł do gránic Jud. zá Jordanem.

יט

2 וְאָתוּ בַּתְרֵהּ כְּנִשְׁתָא סַגִּיָא וְאַסִּי אֶנּוּן תַּמָּן׃

E molte turbe il ſeguitorono, & iui egli le riſanò.

3 וְקַרְבוּ לְוָתֵהּ פְּרִישֵׁא וּמְנַסִּין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין אֶן שַׁלִּיט לְאֶנָשׁ דְּיִשְׁרֵא אַנְתְּתֵהּ בְּכֻל עֶלְּלָא׃

Et i Fariſei vennero à lui, tentandolo e dicendoli, E egli lecito à l'huomo ripudiar la ſua moglie per qualunque cagione?

4 הוּ דֵּין עֲנָא וְאָמַר לְהוֹן לָא קְרִיתוּן דְּהוּ דַּעֲבַד מִן בְּרֵישִׁית דְּכַרָא וּנְקַבְתָּא עֲבַד אֶנּוּן׃

Egli riſpondendo, diſſe loro, Non hauete voi letto, che il Creatore da principio gli fece maſchio e femina?

5 וְאָמַר מֶטוּל הָנָא יֶשְׁבּוֹק גַּבְרָא לְאָבוּהִי וּלְאֶמֵּהּ וְיִקַּף לְאַנְתְּתֵהּ וִיהוֹן תְּרַיְהוֹן חַד בְּסַר׃

E diſſe, Per queſta cagione l'huomo laſſara, il padre e la madre, e congiugneraſſi con la ſua moglie, e li due ſaranno vna carne.

6 מְדֵין לָא הֲווֹ תְּרֵין אֶלָּא חַד פַּגַר מֶדֶם הָכִיל דְּאַלָּהָא זַוֵּג בַּר נָשָׁא לָא יִפְרֵשׁ׃

Pertanto gia non ſon piu due, ma vna carne. Quello dunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo ſepari.

7 אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא הָכִיל מוּשֵׁא פַּקֵּד דְּנִתֵּל כְּתָבָא דְּשׁוּבְקָנָא וְנִשְׁרִיָהּ׃

Eſſi gli dicono, Perche dunque comandò Moiſe che ſi deſſe il libello del ripudio, e ch'ella ſi mandaſſe via?

8 אָמַר לְהוֹן מוּשֵׁא לוּקְבַל קַשְׁיוּת לֶבְּכוֹן אַפֵּס לְכוֹן דְּתִשְׁרוֹן נְשַׁיכוֹן מִן בְּרֵישִׁית דֵּין לָא הֲוָת הָכַנָא׃

Egli dice loro, Percioche Moiſe per la durezza del voſtro cuore vi permeſſe il ripudiar le voſtre moglij: ma da principio non fu gia coſi.

יט

2 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו עַם רַב וַיִּרְפָּאֵם שָׁם׃

Y ſiguieronle muchas compannas, y ſanólos alli.

3 וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים וַיְנַסּוּהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲלֹא יוּכַל אִישׁ לְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר כָּל־דָּבָר׃

Entonces llegaronſe à el los Phariſeos tentandolo y diziendole, Es licito àl hombre embiar à ſu muger por qualquier cauſa.

4 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם כִּי הַבָּרָה מֵרֵאשִׁית זָכָר וּנְקֵבָה עָשָׂה אוֹתָם׃

Y el reſpondiendo, dixoles, No aueys leydo que el que los hizo àl principio, macho y hembra los hizo?

5 וַיֹּאמֶר עַל־כֵּן יַעֲזָב אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד׃

Y dixo, Portanto el hombre dexarà padre y madre, y llegarſeha à ſu muger: y ſeràn dos en vna carne.

6 וְעַתָּה אֵינָם שְׁנַיִם כִּי־אִם בָּשָׂר אֶחָד הָיוּ וַאֲשֶׁר חִבֵּר אֱלֹהִים אָדָם לֹא יְפָרֵד׃

Anſi que no ſon ya mas dos, ſino vna carne. portanto lo que Dios juntó, no lo aparte el hombre.

7 וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְלָמָּה מֹשֶׁה צִוָּה לְהִנָּתֵן סֵפֶר כְּרִיתוּת וּלְשַׁלַּח אוֹתָהּ׃

Dizienle: Porque pues Moyſen mandó dar carta de diuorcio, y embiarla?

8 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־מֹשֶׁה בַּעֲבוּר מִגְנַת לִבְּכֶם הִנִּיחַ לְשַׁלַּחֲכֶם אֶת־נְשֵׁיכֶם אַךְ מֵרֵאשִׁית לֹא הָיָה כֵּן׃

Dixoles, Por la dureza de vueſtro coraçon Moyſen os permitió embiar vueſtras mugeres: mas àl principio no fue anſi.

ιθ'.

2. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

Et grandes troupes le ſuiuirent, & là il les guerit.

3. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ· εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ, ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

Lors des Phariſiens vindrent à lui le tentans, & lui diſans, Eſt-il loiſible à l'homme de repudier ſa femme pour quelque occaſion que ce ſoit?

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτάς;

Lequel reſpondant leur dit, N'auez-vous point leu que celui qui les à faits dés le commencement les fit maſle & femelle?

5. Καὶ εἶπεν· ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Et qu'il dit, Pour ceſte cauſe l'homme delaiſſera pere & mere, & s'adioindra à ſa femme, & les deux ſeront vne meſme chair.

6. Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία· ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Par ainſi ils ne ſont plus deux, mais ſont vne meſme chair. Ce donc que Dieu à conioint, que l'homme ne le ſepare point.

7. Λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;

Ils lui dirent, Pourquoi donc Moyſe a-il commandé de bailler la lettre de diuorce, & repudier ſa femme?

8. Λέγει αὐτοῖς, ὅτι μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.

Il leur dit, C'eſt que Moyſe pour la dureté de voſtre cœur, vous à permis de repudier vos femmes: mais du commencement il n'eſtoit pas ainſi.

CAP. XIX.

2. Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

And great multitudes followed him/ and he healed them there.

3. Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes, Si licet homini dimittere uxorem ſuam, quacunque ex cauſa?

Then came vnto him the Phariſes tempting him/ and ſaying to him/ Is it lawfull for a man to put away his wife for euerie faute?

4. Qui reſpondens, ait eis, Non legiſtis, quia qui fecit ab initio, maſculum & feminam fecit eos?

And he anſwered and ſayde vnto them/ Haue yee not read/ that he which made thẽ at the beginning/ made them male & female.

5. Et dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una.

And ſayd/ For this cauſe/ ſhall a man leaue father and mother/ & cleaue vnto his wife/ and they twaine ſhalbe one fleſh?

6. Itaque iam non ſunt duo: ſed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Wherefore they are no more twaine/ but one fleſh. Let not man therefore put aſunder that/ which God hath coupled together.

7. Dicunt illi, Quid ergo Moyſes mandavit dare libellũ repudii, & dimittere?

Then ſaid to him/ Why did then Moſes command to giue a bill of diuorcement/ and to put her away?

8. Ait illis, Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.

He ſaid vnto them/ Moſes becauſe of the hardnes of your heart/ ſuffred you to put away your wiues: but from the beginning it was not ſo.

Das XIX. Capitel.

2. Vnd folgete jm vil Volcks nach/ vnnd er heilet ſie daſelbſt.

Oc meget Folck fulde hannem effter/ oc hand helbredede dem ſamme ſted.

3. Da tratten zu jm die Phariſeer/ verſuchten jn/ vnnd ſprachen zu jm: Jſts auch recht/ das ſich ein Mann ſcheidet von ſeinem Weibe/ vmb irgend eine vrſache?

Da traadde Phariſeerne til hannem/ oc friſtede hannem/ oc ſagde til hannem/ Er det oc ret/ At en Mand ſkil ſig fra ſin Huſtru/ for huad ſom helſt aarſage?

4. Er antwortet aber/ vnd ſprach zu jnen? Habt jr nicht geleſen/ das/ der im anfang denn Menſchen gemacht hat/ der macht/ daß ein Mann vnnd Weib ſein ſolt:

Hand ſuarede/ oc ſagde til dem/ Haffue i icke læſt/ At den ſom haffuer giort Menniſken i begyndelſen/ hand giorde/ at der ſkulde vere en Mand oc Quinde?

5. Vnnd ſprach: Darumb wirdt ein Menſch Vater vnd Mutter laſſen vnd an ſeinem Weibe hangen/ vnnd werden die zwey ein fleiſch ſein.

Oc ſagde/ Der faare ſkal it Menniſke forlade Fader oc Moder/ oc bliffue hoſſ ſin Huſtru/ Oc de tho ſkulle vere it Kød.

6. So ſind ſie nun nicht zwey/ ſondern ein Fleiſch. Was nun Gott zuſammen gefůget hat/ das ſoll der menſch nicht ſcheiden.

Saa ere de nu icke tho/ men it Kød/ Huad ſom Gud nu haffuer til ſammen føyet/ det ſkal Menniſken icke atſkilie.

7. Da ſprachen ſie: Warumb hat denn Moſes gebotten/ einen Scheidbrieff zu geben/ vnnd ſich von jhr zu ſcheiden?

Da ſagde de/ Huor faare bød da Moſe/ at giffue it Skilſſmøſſebreff/ oc ſkille ſig aff met hende?

8. Er ſprach zu jhnen: Moſes hat euch erlaubt zu ſcheiden von euern Weibern/ von euers Hertzen hertigkeit wegen/ Von anbegin aber iſts nicht alſo geweſen.

Hand ſagde til dem/ Moſe tilſtedde eder at ſkillis fra eders Huſtruer/ for eders hiertis haardhed ſkyld/ Men aff begyndelſen haffuer det icke ſaa veret.

Kapitolá X I X.

2. Wſſli za nim Záſtupowé mnozý: a vzdrawowal ge tam.

Y ſzło za nim wielkie zgromádzenie ludu/ y vzdrowił ie tám.

3. Tehdy přiſtaupili k němu Zakonijcy pokauſſegijce ho/ a řkauce: Můželi Cžlowěk Manželku propuſtiti pro kteraukoli přjčinu:

Tedy przyſzli do niego Fáryzeuſzowie kuſząc go/ y mowiąc k niemu/ Godzili ſię człowiekowi opuścić żonę dla káżdey przyczyny?

4. Kterýžto odpowěděw/ řekl gim: Zdaliž gſte nečtli/ že kdož ſtwořil Cžlowěka s počátku/ Muže a ženu včinil ge?

A on odpowiedziawſzy rzekł im/ Nie czytaliście/ iż ſtworzyciel od początku mężczyznę y niewiaſtę vczynił ie?

5. A řekl: Protož opuſtij člowěk Otce a Matku/ a bude ſe přjdržeti Manželky ſwé/ y budau dwa w gednom těle.

Y rzekł/ Przetho opuści człowiek oycá y mátkę/ y będzie przyłączon rużenie ſwey/ á ktorzy dwá byli/ ſtháną ſię iednym ciáłem.

6. A tak giž negſta dwa/ ale gedno tělo. A protož což geſt Bůh ſpogil/ člowěk ne rozlučug.

A ták iuż nieſą dwá/ ale iednociáło: Co thedy Bog złączył/ człowiek niechay nie rozłącza.

7. Řzekli oni: Proč gk pak Moyžjš rozkázal dáti Liſt zapuzenj/ a propuſtiti gi?

Rzekli mu/ Przeczże tedy Moiżeſz roſkazał dáwáć liſt rozwodny/ y opuścić ią?

8. Řzekl gjm: Moyžjš pro twrdoſt ſrdce waſſeho dopuſtil wám propauſſtěti Manželky waſſe/ ale s počátku tak nebylo.

A on rzekł im/ Moiżeſz prze zátwárdziáłość ſercá wáſzego dopuścił wam opuſzczáć żony wáſze/ ácz od początku nie było ták.

יט

9 אָמַר אֶנָא לְכוּן דֵּין
דְּמַן דְּשָׁבֵק אַנְתְּתֵהּ דְּלָא
גּוּרָא וְנָסֵב אַחֲרִתָא גָּאַר
וּמַן דְּנָסֵב שְׁבִיקְתָּא גָּאַר׃

Hor io vi dico, che chiunque ripudiarà la ſua moglie, eſcetto che per cauſa di fornicatione, e pigliaranne vn'altra, commette adulterio: e chi pigliarà per moglie quella che è ripudiata, commette adulterio.

10 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
אֶן הָכַנָּא אִית עַדְלָיָא
בֵּינַי גַּבְרָא לְאַנְתְּתָא לָא
פָּקַח לְמֶסַּב אַנְתְּתָא׃

I ſuoi diſcepoli gli dicono, Se coſi ſta il fatto de l'huomo con la ſua moglie, non è punto eſpediente il maritarſi.

11 הוּ דֵּין אָמַר לְהוֹן לָא
כֻּל נָשׁ סָפֵק לָא לְמֶלְּתָא
הָדָא אֶלָּא מַן דִּיהִיב לֵהּ׃

Egli diſſe loro, Tutti non capiſcono queſto parlare: ma quelli à i quali è ſtato conceſſo.

12 אִית גֵּיר מְהַיְמְנָא דְּמַן
כַּרְסָא דְּאֶמְהוֹן אֶתְיַלְּדוּ
הָכַנָּא וְאִית מְהַיְמְנָא
דְּמַן בְּנַי נָשָׁא הְווֹ
מְהַיְמְנָא וְאִית מְהַיְמְנָא
דְּהָנוּן עֲבַדוּ נַפְשְׁהוֹן מ
מְהַיְמְנָא מְטוּל מַלְכוּתָא
דִּשְׁמַיָּא מַן דְּמֶשְׁכַּח
דְּיֶסְפַּק יֶסְפַּק׃

Perche vi ſono de gli eunuchi che ſon coſi nati dal ventre de la madre: e vi ſono de gli eunuchi, che ſono ſtati fatti eunuchi da gli huomini: e vi ſono de gli eunuchi, che ſi ſon fatti eunuchi lor medeſimi, per il regno de cieli. Chi puo capire capiſca.

13 הָיְדֵין קַרְבוּ לֵהּ טַלְיָא
דְּנֶסִים אִידֵהּ עֲלַיהוֹן
וִיצַלֵּא וְכָאוּ בְּהוֹן ת
תַּלְמִידַוְהִי׃

Allora gli furono appreſentati de fanciulli, accioche poneſſe le mani ſopra eſſi, & oraſſe: ma i diſcepoli gridauano loro.

14 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אָמַר ל
לְהוֹן שְׁבוּקוּ טַלְיָא אָתִין
לְוָתִי וְלָא תֶכְלוּן אֶנּוּן
דְּדָאִילֵין גֵּיר דְּאֵיךְ הָלֵין
אֶנּוּן אִיתֵיהּ מַלְכוּתָא
דִּשְׁמַיָּא׃

E IESV diſſe loro, Laſſate ſtar queſti fanciulli, e non proibite loro il venire à me: percioche di tali è il regno de cieli.

יט

9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר
יְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ כִּי־אִם עַל־
תַּזְנוּת וְיִקַּח אַחֶרֶת נֹאֵף הוּא
וַאֲשֶׁר יִקַּח מְשֻׁלַּחַת מְנָאֵף׃

Y yo os digo que qualquiera que embiáre ſu muger, ſino fuere por fornicacion, y ſe caſare con otra, adultéra: y elque ſe caſare con la embiada, adultéra.

10 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו אִם
כֵּן יֵשׁ דְּבַר הָאָדָם אֶת־הָאִשָּׁה
לֹא טוֹב לְהִתְחַתֵּן׃

Dizenle ſus Diſcipulos: Si anſi es el negocio del hombre con ſu muger, no conuiene caſarſe.

11 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם כֻּלָּם לֹא
יָכִילוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־אִם
אֲשֶׁר נִתַּן לָהֶם׃

Entonces el les dixo, No todos ſon capaces deſte negocio: ſino à losque es dado.

12 כִּי הָיוּ סָרִיסִים אֲשֶׁר מִבֶּטֶן
הָאֵם נוֹלְדוּ כֵן וְהָיוּ סָרִיסִים
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ מִן הָאֲנָשִׁים וְהָיוּ
סָרִיסִים אֲשֶׁר סֵרְסוּ לְנַפְשְׁכֶם
בַּעֲבוּר מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר
יוּכַל לְהָכִיל יָכִיל׃

Porque ay caſtrados, que nacieron anſi del vientre de ſu madre: y ay caſtrados, que ſon hechos por los hombres: y ay caſtrados, que ſe caſtráron à ſi miſmos por cauſa del Reyno de los cielos. Elque puede tomar, tome.

13 אָז הֻגְּשׁוּ אֵלָיו יְלָדִים לָשׂוּם
עֲלֵיהֶם אֶת־יָדַיִם וּלְהִתְפַּלֵּל
וְתַלְמִידִים גָּעֲרוּ אוֹתָם׃

Entonces fueronle preſentados algunos ninnos, paraque puſieſſe las manos ſobre ellos, y oraſſe: y los Diſcipulos les rinneron:

14 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הַנִּיחוּ אֶת־
הַיְלָדִים וְאַל־תִּמְנְעוּ אוֹתָם
לָבוֹא אֵלַי כִּי לָאֵלֶּה יֵשׁ מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם׃

Y Ieſus dice: Dexad los ninnos, y no les impidays de venir à mi: porque de los tales es el Reyno de los cielos.

ιθ'.

9. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται.

Or ie vous di, moi, que quiconque repudiera ſa femme, ſinon pour cas de paillardiſe, & ſe mariera à vne autre, commet adultere: & qui ſe ſera marié à celle qui eſt repudiee, commet adultere.

10. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

Ses diſciples lui diſent, Si tel eſt l'affaire de l'homme auec la femme, il n'eſt point expedient de ſe marier.

11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.

Mais il leur dit, Tous ne comprenent pas cela, mais ceux auſquels il eſt donne.

12. Εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω. καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.

Car il y à des eunuques qui ſont ainſi nés du ventre de leur mere: & y à des eunuques, qui ont eſté faits eunuques par les hommes: & y à des eunuques qui ſe ſont faits eunuques eux-meſmes pour le royaume des cieux. Qui peut comprendre ceci, le comprene.

13. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Alors lui furent preſentés des petis enfans, afin qu'il leur impoſaſt les mains, & qu'il priaſt, dont les diſciples les tanſerent.

14. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Mais Ieſus leur dit, Laiſſez les petis enfans, & ne les empeſchez point de venir à moi: car à tels eſt le royaume des cieux.

CAP. XIX.

9. Dico autem vobis, quia quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.

I ſay therefore vnto you/that whoſoeuer ſhall put away his wife / except it be for whoredome / and marry another/ committeth adulterie : and whoſoeuer marrieth her which is diuorced / doeth commit adulterie.

10. Dicunt ei diſcipuli eius, Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere.

Then ſaid his diſciples to him / If the matter be ſo betwene man and wife/ it is not good to marrie.

11. Qui dixit illis, Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.

But he ſayde vnto them / All men cannot receiue this thing / ſaue they to whom it is giuen.

12. Sunt enim eunuchi qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cælorum. Qui poteſt capere capiat.

For there are ſome chaſte / which were ſo borne of their mothers belly: and there be ſome chaſte / which be made chaſte by men : and there bee ſome chaſte / which haue made themſelues chaſte for the kingdome of heauen. He that is able to receiue this / let him receiue it.

13. Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos.

Then were brought to him litle children/that hee ſhoulde put his handes on them / and pray : and the diſciples rebuked them.

14. Ieſus verò ait eis, Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cælorum.

But Jeſus ſaid / Suffer the litle children / and forbid them not to come to me: for of ſuch is the kingdome of heauen.

Das XIX. Capitel.

9. Ich ſage aber euch: Wer ſich von ſeinem Weibe ſcheidet (Es ſey denn vmb der Hurerey willen) vnnd freyet ein andere der bricht die Ehe. Vnnd wer die abgeſcheidete freyet / der bricht auch die Ehe.

Oc ieg ſiger eder/ Huo ſom ſkil ſig ved ſin Huſtru (vden det er for Hoer ſkyld) oc tager en anden / Hand bryder Ecteſkaff. Oc huo ſom tager den affſkilde/ hand bryder oc Ecteſkaff.

10. Da ſprachen die Jünger zu jm: Stehet die ſache eines Mannes mit ſeinem Weibe alſo/ ſo iſt nicht gut Ehelich werden.

Da ſagde Diſciplene til hañem/ Staar en Mands ſag ſaa met hans Huſtru / da er det icke gaat at giffte ſig.

11. Er ſprach aber zu jhnen: Das wort faſſet nicht jederman/ ſondern denen es gegeben iſt.

Hand ſagde til dem / dette Ord fatter icke huer Mand/ men de ſom det er giffuit.

12. Denn es ſind etliche verſchnitten/ die ſind aus Mutterleib alſo geborn / vnnd ſind etliche verſchnitten/ die von Menſchen verſchnitten ſind / vnnd ſind etliche verſchnitten/ die ſich ſelbs verſchnitten haben/ vmb des Himelreichs willen. Wer es faſſen mag / der faſſe es.

Thi der ere nogle Gillinge / ſom ere ſaa fødde aff Moders liff / Oc nogle ere Gillinge/ ſom ere gillede aff Menniſken / Oc der ere nogle Gillinge / ſom haffue gillet dem ſelff / for Himmerigis rige ſkyld. Huo det kand begribe / hand begribe det.

13. Da wurden Kindlein zu jhm gebracht/ daß er die hende auff ſie leget/ vnd betet. Die Jünger aber fuhren ſie an.

Da bleffue der ſmaa Børn førde til hannem / at hand ſkulde legge Henderne paa dem / oc bede. Oc Diſciplene ſtraffede dem.

14. Aber Jeſus ſprach: Laſſet die Kindlein/ vnd wehret jhnen nicht zu mir zu kommen/ denn ſolcher iſt das Himelreich.

Da ſagde Jheſus / Lader de Smaa Børn betemme/ oc formener dem icke at komme til mig/ Thi Himmerigis rige hører ſaadane til.

Kapitola XIX.

9. Protož prawijm wám: žekdožkoli propuſtj Manželku ſwau (leč pro ſmilſtwo) a ginau pogme/ cyzoložijk. A kdož propuſſtěnau pogme/ také cyzoložij.

A ia powiedam wam/ Iż ktobykolwiek opuścił żone ſwoie / oprocz dla nieczyſtości/ á inſzaby poiął/ cudzołoży / a ktoby kolwiek the zopuſzczona poiął / cudzołoży.

10. Rzekli gemu Včedlnijcy geho: Poněwadž geſt takowá pře s Manželkau Czlowěku/ neníj dobré ſe ženiti.

Rzekli mu vczniowie iego/ Jeſli ták ſie ma ſpráwá człowieká z żona/ nie ieſt pożyteczna rzecz ſie ożenic.

11. Kterýžto řekl gim: Ne wſſyckni pochopiti mohau ſlowa tohoto/ ale ti kterýmž geſt dáno.

A on im rzekł/ Nie wſzyſcy poymuią ty ſłowá/ ale ktorym ieſt dano.

12. Nebok gſau Panicowé/ kteřijž gſau ſe tak z Mateřina břicha zrodili: a gſau Panicowé/ kteřijž včiněnj gſau od Lidij: a gſau Panicowé/ kteřijž gſau ſe ſami w Panictwij oddali pro Králowſtij Nebeſké. Kdo muože pochopiti/ pochop.

Abowiem ſa rzezáńcy/ ktorzy z żywotá mátki ták ſie narodzili / y ſa też rzezáńcy / kthorzy od ludzi ſa vrzezáni/ y ſa też rzezáńcy kthorzy ſie ſámi vrzezáli dla Kroleſtwá niebieſkiego/ ktho może poiac/ niechay poymuie.

13. Tehdy podány gſau gemu Dijtky / aby na ně ruce wzkládal/ a modlil ſe. Včedlnijcy pak přimlauwali gim.

Tedy mu ofiárowano dziátki/ áby rece włożył ná nie/ y modlił ſie/ á vczniowie fukali ie.

14. Ale Gežijš, řekl gim: Nechte Dijtek gijti kemně / a nebraňtež gim/ neb takowých geſt kralowſtwij Nebeſké.

Ale Jezus rzekł / Zániechayćie dziatek/ ani im zabrániayćie przychodzić do mnie / abowiem thakowych ieſt Kroleſtwo niebieſkie.

יט

15 וְסָם אִידֵהּ עֲלַיְהוֹן וַאזַל מֶן תַּמָּן׃

Epoi ch'egli hebbe poſte le mani ſopra eſſi ſi parti di là.

16 וְאֶתָא חַד קְרֵב וֶאמַר לֵהּ מַלְפָּנָא טָבָא אָנָא דְטָב אֶעְבֵּד דְּנֶהֱוֹון לִי חַיֵּא דַלְעָלַם׃

Et ecco venne vno, e diſſe li, Maeſtro buono, che bene farò io per hauer la vita eterna?

17 הוּ דֵּין אֱמַר לֵהּ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא לַיְת טָבָא אֶלָּא אֶן חַד אֱלָהָא אֶן דֵּין צָבֵא אַנְתְּ דְּתֵעוּל לְחַיֵּא טַר פּוּקְדָנֵא׃

Egli diſſe à lui, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, ſenon vn ſolo, cioè Iddio. E ſe tu vuoi entrar ne la vita, oſſerua i comandamenti.

18 אָמַר לֵהּ אִילֵין הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֱמַר לֵהּ דְּלָא תִקְטוֹל וְלָא תְגוּר וְלָא תִגְנוֹב וְלָא תִסְהַד סָהֲדוּת שׁוּקְרָא׃

Colui gli dice, Quali? e IESV diſſe, Non fare homicidio. Non fare adulterio. Non far furto. Non dir falſo teſtimonio.

19 וְיַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָּךְ וְתֶחַב לְקַרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃

Honora tuo Padre e tua madre: & ama il tuo proſſimo come te ſteſſo.

20 אָמַר לֵהּ הוּ עֲלַיְמָא הָלֵין כֻּלְּהֵין נִטְרֵת אֶנֵין מֶן טַלְיוּתִי מָנָא חַסִּיר אֲנָא׃

Il giouene gli dice, Tutte queſte coſe ho oſſeruate fin de la mia giouenezza: che mi mancha egli ancora?

21 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶן צָבֵא אַנְתְּ גְּמִירָא לְמֶהֱוָא זֵל זַבֵּן קֶנְיָנָךְ וְהַב לְמֶסְכֵּינֵא וְתֶהְוֵא לָךְ סִימְתָא בַּשְׁמַיָּא וְתָא בָּתַרַי׃

Ieſu li diſſe, Se tu vuoi eſſer perfetto, va. vendi cioche tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn teſoro in cielo: poi vieni, e ſeguitami.

22 שְׁמַע דֵּין הַו עֲלַיְמָא מֶלְּתָא הָדָא וַאזַל כַּד כְּרִיא לֵהּ אִית הֲוָא לֵהּ גֵּיר קֶנְיָנָא סַגִּיאָא׃

Il giouene vdita queſta parola, ſen'ando mal contento: perch'egli hauena molte poſſeſſioni.

יט

15 וְכַאֲשֶׁר שָׂם עֲלֵיהֶם אֶת־יָדַיִם וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם׃

Y auiendo pueſto ſobre ellos las manos, partióſe de alli.

16 וְהִנֵּה אֶחָד קָרַב וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי טוֹב מַה־טּוֹב אֶעֱשֶׂה לִהְיוֹת לִי חַיֵּי לְעוֹלָם׃

Y heaqui vno llegandoſe, dixole, Maeſtro bueno, que bien haré para auer la vida eterna?

17 וְהוּא אָמַר לוֹ מָה קוֹרֵא לִי טוֹב גַּם אֶחָד לֹא טוֹב כִּי־אִם אֱלֹהִים לְבַדּוֹ וְאִם תַּחְפֹּץ לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים שְׁמֹר אֶת־הַמִּצְוֹת׃

Y el le dixo, Porque me dizes bueno? Ninguno es bueno ſino vno, es à ſaber, Dios. Y ſi quieres entrar à la vida, guarda los mandamientos.

18 וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֵלֶּה וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ זֹאת לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאָף לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר׃

Dizele, Quales? Y Ieſus dixo, No mataras. No adulteraras. No hurtaras. No diras falſo teſtimomio.

19 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ וְתֶאֱהַב אֶת קְרֹבְךָ כָּמוֹךָ׃

Honrra àl padre y à la madre. Item, Amaras à tu proximo, como à ti miſmo.

20 וַיֹּאמֶר לוֹ הַבָּחוּר כָּל־אֵלֶּה שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרַי מַה עוֹד יֶחְסַר־לִי׃

Dizele el mancebo, Todo eſto guardé deſde mi mocedad. Que mas me falta.

21 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ עִם תֹּאבֶה לִהְיוֹת תָּמִים לֵךְ־לְךָ וּמְכֹר אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לְךָ וְתֵן לָאֶבְיוֹנִים וְיִהְיֶה לְךָ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וְאָז לֵךְ בּוֹא תָבוֹא אַחֲרָי׃

Dizele Ieſus, Si quieres ſer perfecto, Anda, vende loque tienes, y da lo à los pobres: y tendras theſoro enel cielo: y ven, ſigueme.

22 וּכְשְׁמוֹעַ הַבָּחוּר אֶת־הַדָּבָר הָלַךְ אֶת־דַּרְכּוֹ נֶעֱצָב כִּי־הָיָה לוֹ מִקְנֶה רָב׃

Y oyendo el mancebo eſta palabra, fueſe triſte: porque tenia muchas poſſeſſiones.

ιθ'.

15. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

Et leur ayant impoſé les mains, il ſe partit de là.

16. Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;

Et voici, vn certain s'approchant lui dit, Maiſtre qui es bon, quel bien ferai-ie, afin que i'aye la vie eternelle?

17. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

Il lui reſpondit, Pourquoi m'appeles-tu bon? il n'y à nul bon qu'vn: aſſauoir Dieu: que ſi tu veux entrer en la vie, garde les commandemens.

18. Λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, τὸ, οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις.

Il lui dit, Quels? Et Ieſus lui reſpondit, Tu ne tueras point. Tu ne commettras point adultere. Tu ne deſrobberas point. Tu ne diras point faux teſmoignage.

19. Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα· καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Honore ton pere & ta mere: item, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme.

20. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;

Le ieune homme lui dit, I'ai gardé toutes ces choſes dés ma ieuneſſe: que me defaut-il encore?

21. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε. πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

Ieſus lui dit, Si tu veux eſtre parfait, va, ven ce que tu as, & le donne aux poures: & tu auras vn threſor au ciel, puis vien, & me ſui.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Mais quand le ieune homme eut entendu ceſte parole: ils s'en alla tout triſte: car il auoit de grands biens.

CAP. XIX.

15. Et cum impoſuiſſet eis manus, abiit inde.

And when he had put his hands on them/ he departed thence.

16. Et ecce unus accedens, ait illi, Magiſter bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?

And beholde one came/ and ſaid vnto him/ Good Maſter/ what good thing ſhall I do/ that I may haue eternall life?

17. Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.

And he ſaide vnto him/ Why calleſt thou me good? there is none good but one/ euen God: but if thou wilt enter into lyfe/ keepe the cōmandements.

18. Dicit illi, Quæ? Ieſus autem dixit, Non homicidium facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Non falſum teſtimonium dices.

He ſayd to him/ Which? And Jeſus ſayd/ Theſe/ Thou ſhalt not kill: Thou ſhalt not commit adulterie: Thou ſhalt not ſteale: Thou ſhalt not beare falſe witneſſe.

19. Honora patrem tuum & matrem tuam, & Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

Honour thy father and mother: and thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe.

20. Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodivi à iuventute mea: quid adhuc mihi deeſt?

The yong man ſayde vnto him/ I haue obſerued all theſe things from my youth: what lacke I yet?

21. Ait illi Ieſus, Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni ſequere me.

Jeſus ſayd vnto him/ If thou wilt be perfite/ go/ ſell that thou haſt/ and giue it to the poore/ and thou ſhalt haue treaſure in heauen/ and come and follow me.

22. Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

And when the yong man heard that ſaying/ he went away ſorowfull: for hee had great poſſeſſions.

Das XIX. Capitel.

15. Vnd leget die hende auff ſie/ vnd zog von dannen.

Oc hand lagde Henderne paa dem/ oc drog der fra.

16. Vnd ſihe einer trat zu jhm/ vnd ſprach: Guter Meiſter/ was ſol ich guts thun/ daß ich das ewige Leben müge haben?

Oc ſee/ Der traadde en til hannem/ oc ſagde/ Gode Meſtere/ Huad gaat ſkal ieg gøre/ at ieg kand haffue det euige Liff?

17. Er aber ſprach zu jhm: Was heiſſeſt du mich gut? Niemand iſt gut/ denn der einige Gott. Wilt du aber zum Leben eingehen/ ſo halt die Gebot.

Hand ſagde til hannem/ Hui kalder du mig god? Ingen er god/ vden aleniſte Gud. Men vilt du ingaa til Liffuit/ da holt Budene.

18. Da ſprach er zu jhm: Welche? Jeſus aber ſprach: Du ſolt nicht tödten. Du ſolt nicht Ehebrechen. Du ſolt nicht ſtelen. Du ſolt nicht falſch gezeugniß geben.

Da ſagde hand til hannem/ Huilcke? Jheſus ſagde/ Du ſkalt icke ihielſla. Du ſkalt icke bedriffue Hoer. Du ſkalt icke ſtiele. Du ſkalt icke bære falſkt vidniſbyrd.

19. Ehre Vater vnd Mutter. Vnd du ſolt deinen Nechſten lieben als dich ſelbs.

Ere Fader oc Moder. Oc du ſkalt elſke din Neſte/ ſom dig ſelff.

20. Da ſprach der Jüngling zu jm: Das hab ich alles gehalten von meiner jugend auff/ was fehlet mir noch?

Da ſagde Drengen til hannem/ Det haffuer ieg huldet altſammen fra min Vngdom/ Huad fattis mig end nu?

21. Jeſus ſprach zu jhm: Wilt du volkomen ſein/ ſo gehe hin/ verkauffe was du haſt/ vnd gibs den Armen/ ſo wirſt du einen ſchatz im Himel haben/ vnd kom vnd folge mir nach.

Jheſus ſagde til hannem/ Vilt du vere fuldkommen/ Da gack hen/ oc ſel huad du haffuer/ oc giff Fattige det/ da ſkalt du haffue it ligende fæ i Himmelen/ oc kom/ oc efterfølg mig.

22. Da der Jüngling das wort höret/ gieng er betrübt von jhm/ denn er hatte vil Güter.

Der Drengen hørde det ord/ gick hand bedrøffuit fra hannem/ Thi hand haffde meget Godz.

Kapitola XIX.

15. A když wzkládal na ně ruce/ odſſel odtud.

A włożywßy ná nie ręce / poßedł zonąd.

16. A hle geden přiſtaupiw/ řekl gemu: Miſtře dobrý / co dobrého budu činiti/ abych měl žiwot wěčný?

A oto ieden przyſtąpiwßy/ rzekł iemu/ Miſtrzu dobry/ co dobrego mam czynić ábym miał żywot wieczny?

17. Kterýž řekl gemu: Co mne nazýwáš dobrým: Gediný geſt dobrý/ totiž Bůh. Ale chceſſli do žiwota wgjti/ zachoway Přikázanij.

A on rzekł iemu/ Przeczżemie zowieß dobrym? żadenie ieſt dobry oprocz iednego/ to ieſt Bogá/ A ieſli chceß do żywotá wnidź/ záchoway przykazánia.

18. Dij gemu: Která? A Gežijſs řekl gemu: Nezabigeſs/ Nezcyzoložijſs/ Nepokradeſs/ Nepromluwijſs křiwého swědectwij.

Rzekł iemu/ Ktore? A powiedźiał Jezus/ Nie będźieß zabijał/ nie będźieß cudzołożył/ nie będźieß kradł/ nie będźieß mowił fałßywego świádectwá.

19. Cti Otce twého y Matku twau / a milowati budeſs bližnjho twého yako tebe ſamého.

Czci oycá y mátkę / a bliźniego twe° miłowáć będźieß iáko ſámego śiebie.

20. Dij gemu Mládenec: Wſſeho toho oſtřijhal gſem od mladoſti mé/ čehož mi ſe geſſtě nedoſtáwá?

Rzekł mu młodźieniec / Jam thego wßytkiego ſtrzegł z młodośći moiey / Czegoż mi ießcze niedoſtawá?

21. Řekl gemu Gežijſs: Chceſſli dokonalý býti / gdi a rozproday wſſecko což máſs / a rozday chudým/ a budeſs mijti pokladw Nebi: A poď / a náſledug mne.

Rzekł mu Jezus / Jeſli chceß być doſkonáłym/ idź przeday co iedno maß/ y day vbogim/ á będźieß miał ſkarb w niebie/ á przyßedßy/ podź zá mną.

22. A když vſlyſſal Mládenec to ſlowo/ odſſel ſmuten gſa/ neb měl ſtatku mnoho.

A gdy ty ſłowá młodźieniec vſłyßał/ poßedł ſmutny/ ábowiem miał máiętnośći wiele.

יט

23 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְוָת
לְתַלְמִידוֹהִי אַמִּין אָמַר
אֲנָא לְכוֹן דְּעַטְלָא הִי
לְעַתִּירָא דְּיֵעוֹל לְמַלְכוּת
שְׁמַיָּא׃

Onde IESV *disse à i suoi discepoli, Io vi dico in verità, che il ricco difficilmente entrarà nel regno de cieli.*

24 תּוּב דֵּין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דַּדְלִיל הוּ לְגַמְלָא
לְמֵעַל בְּחָרוּרָא דְּמַחַטָא
אוֹ עַתִּירָא דְּיֵעוֹל לְ
לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

E di nuouo vi dico, egli è piu facile che vn camello passi per il pertuso d'vn'aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

25 תַּלְמִידֵא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ
תַּהְרִין הֲוַו טָב וָאמְרִין
מַנוּ־כַּי מֶשְׁכַּח דְּנִחֵא׃

Vdendo questo i suoi discepoli si stupinano grandemente, dicendo, Chi puo dunque esser saluo?

26 חָר בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וָאמַר
לְהוֹן לְוָת בְּנַי־נָשָׁא הָדָא
לָא מֶשְׁכְּחָא לְוָת אֱלָהָא
דֵּין כֹּל מִדֵּם מֶשְׁכְּחָא׃

E IESV *riguardandoli, disse loro, Appresso de gli huomini questo è impossibile, ma appresso Iddio son possibili tutte le cose.*

27 הָיְדֵין עֲנָא כֵּאפָא
וְאָמַר לֵהּ הָא חְנַן שְׁבַקְן
כֹּל מִדֵּם וְאָתִין בָּתְרָךְ
מָנָא־כַּי נֶהֱוֵא לַן׃

Allor Pietro rispondendo, gli disse, Ecco noi habbian lassato il tutto, & habbianti seguito, che cosa dunque n'hauremo noi?

28 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין
אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאַנְתּוֹן
דְּאֵתִיתוֹן בָּתְרַי בְּעָלְמָא
חַדְתָּא מָא דְּיָתֵב בְּרֵהּ
דְּאֱנָשָׁא עַל תְּרוֹנוֹס
דְּשׁוּבְחֵהּ תֵּתְבוּן אַף אַנְתּוֹן
עַל תְּרֵי־עֲסַר כּוּרְסַוָן
וְתְדוּנוּן תְּרֵי־עֲסַר שַׁבְטֵא
דְּיִסְרָיֵל׃

IESV disse loro, Io vi dico in verità, che voi che m'hauete seguitato, ne la rigeneratione, quando il Figliuol de l'huomo sedra nel seggio de la sua gloria, sedrete ancor voi sopra dodici seggij, à giudicare le dodici tribu d'Israel.

יט

23 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֶל־תַּלְמִידָיו אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי יֵעָצֵל עָשִׁיר
לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Entonces Iesus dixo à sus discipulos; Dicierto os digo, que el rico difficilmente entrara en el Reyno de los cielos.

24 וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם קַל
הוּא לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד חוּר
הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר אֶל־מַלְכוּת
אֱלֹהִים׃

Mas os digo, que mas liuiano trabajo es passar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar en el Reyno de Dios.

25 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ תַלְמִידָיו אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִבְהֲלוּ מְאֹד
לֵאמֹר וּמִי יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ׃

Sus discipulos oyendo estas cosas espantaronse en gran manera, diziendo, Quien pues podrá ser saluo?

26 וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
אֶת־הָאֲנָשִׁים זֹאת לֹא תוּכַל
לִהְיוֹת אֲבָל אֶת הָאֱלֹהִים כֹּל
תּוּכַלְנָה לִהְיוֹת׃

Y mirando los Iesus, dixoles, Acerca de los hombres impossibile es esto: mas acerca de Dios todo es possible.

27 אָז־עָנָה כֵּיפָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ אֶת־כֹּל אֲשֶׁר
לָנוּ וַנֵּלֵךְ אַחֲרֶיךָ וּמַה יִּהְיֶה לָּנוּ׃

Entonces respondiendo Pedro, dixole, Heaqui, nosotros hemos dexado todo, y te auemos seguido, que pues auremos?

28 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־אַתֶּם אֲשֶׁר
הֲלַכְתֶּם אַחֲרַי בַּחֲלִיפָה אִם יֵשֵׁב
בֶּן־אָדָם עַל־כִּסֵּא כְּבוֹדוֹ תֵּשְׁבוּ
גַּם אַתֶּם עַל־שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה כִסְאוֹת
וְתִשְׁפְּטוּ אֶת־שְׁנֵי עָשָׂר שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל׃

Y Iesus les dixo, De cierto os digo, que vosotros que me aueys seguido, quando en la regeneracion se assentará el Hijo del hombre en el throno de su gloria, vosotros tambien os sentareys sobre doze thronos para juzgar à los doze tribus de Israel.

ιθ'.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Adonc Iesus dit à ses disciples, En verité ie vous di, qu'vn riche entrera difficilement au royaume des cieux.

24. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et derechef ie vous di, Il est plus aisé qu'vn chameau passe par le pertuis d'vne aiguille, que qu'vn riche entre au royaume de Dieu.

25. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

Ces choses ouïes, ses disciples s'estonnerent fort, disans, Qui est-ce donc qui peut estre sauué?

26. Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.

Et Iesus les regardant leur dit, Quant aux hommes, cela est impossible: mais quant à Dieu toutes choses sont possibles.

27. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

Adonc Pierre prenant la parole lui dit, Voici nous auons tout delaissé, & t'auons suiui: que nous en aduiendra-il donc?

28. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Et Iesus leur dit, En verité ie vous di, que vous qui m'auez suiui, en la regeneration, quand le Fils de l'homme sera assis au throne de sa gloire, vous aussi serez assis sur douze thrones, iugeans les douze lignees d'Israel.

CAP. XIX.

23. Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis, Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum cælorum.

Then Jeſus ſaid vnto his diſciples/ Verely I ſay vnto you/ that a rich man ſhal hardly enter into the kingdome of heauen.

24. Et iterum dico vobis, facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cælorum.

And againe I ſay vnto you/ It is eaſier for a camel to go through ÿ eye of a needle/ then for a rich man to enter into the kingdome of God.

25. Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valde, dicentes, Quis ergo poterit ſalvus eſſe?

And when his diſciples heard it/ they were exceedingly amaſed/ ſaying/ Who them can be ſaued?

26. Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis Apud homines hoc impoſſibile eſt, apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.

And Jeſus beheld them/ and ſaide vnto them/ With men this is vnpoſſible/ but with God all things are poſſible.

27. Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

Then anſwered Peter/ and ſayde to him/ Behold/ we haue forſaken all/ and followed thee: what ſhall we haue?

28. Ieſus autem dixit illis, Amen dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.

And Jeſus ſayd vnto them/ Verely I ſay to you/ that when the Sonne of man ſhall ſit in the throne of his maieſtie/ ye which followed me in the regeneration/ ſhall ſit alſo vpon twelue thrones/ & iudge the twelue tribes of Iſrael.

Das XIX. Capitel.

23. Jeſus aber ſprach zu ſeinen Jüngern: Warlich ich ſage euch/ ein Reicher wird ſchwerlich ins Himelreich kommen.

Da ſagde Jheſus til ſine Diſciple/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ En Rig kommer Neppelige i Himmerigis rige.

24. Vnd weitter ſage ich euch/ Es iſt leichter daß ein Kamel durch ein nadelöhre gehe/ den das ein Reicher ins Reich Gottes komme.

Oc ydermere ſiger ieg eder/ Det er lettere/ at it Kamel gaar gennem it Naale øye/ Endt at en Rig kommer i Guds rige.

25. Da daß ſeine Jünger höreten/ entſatzten ſie ſich ſehr/ vnd ſprachen: Je/ wer kan denn ſelig werden?

Der hans Diſciple hørde det/ bleffue de ſaare forferdede/ oc ſagde/ Huo kand da bliffue ſalig?

26. Jeſus aber ſahe ſie an/ vnnd ſprach zu jnen: Bey den menſchen iſts vnmüglich/ aber bey Gott ſind alle ding müglich.

Da ſaa Jheſus paa dem/ oc ſagde til dem/ Hoſſ Menniſken er det vmueligt/ Men hoſſ Gud/ ere alle ting muelige.

27. Da antworttet Petrus/ vnnd ſprach zu jm: Sihe/ wir haben alles verlaſſen/ vnd ſind dir nachgefolget/ was wirdt vns dafür?

Da ſuarede Peder/ oc ſagde til hannem/ See/ Wi haffue offergiffuit alting/ oc efterfult dig/ Huad ſkulle wi haffue igen?

28. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch/ daß jhr/ die jhr mir ſeidt nachgefolget/ in der Widergeburt/ da des menſchen Son wird ſitzen auf dem Stul ſeiner Herrligkeit/ werdet jhr auch ſitzen auff zwölff Stülen/ vnnd richten die zwölff geſchlechte Jſrael.

Jheſus ſagde til dem/ Sandelige ſiger ieg eder/ At i ſom haffue efterfult mig/ i ſkulle vdi Genfødelſen/ naar Menniſkens Søn ſkal ſide paa ſin Herrligheds ſtoel/ oc ſaa ſide paa tolff Stole/ oc dømme de tolff Jſraelſſ ſlecter.

Kapitola XIX.

23. Tehdy Gežijſs řekl Včedlnijkům ſwým: Zagiſtě prawijm wám/ že bohatý neſnadně přigde do králowſtwij Nebeſkého.

Tedy Jezus rzekł vczniom ſwoim / Zaprawde powiedam wam/ iż bogá thy trudno wnidzie do Kroleſtwá niebieſkiego.

24. A opět prawijm wám: Snázegeſt Welblaudu ſkrze vſſy gehly progijti/ nežli bohatému wgijti do králoſtwij Nebeſkého.

Záſſe powiedam wam/ Łátwiey ieſt Wielbładowi przez dziurc igielna prześć / niż bogáthemu wnidz do Kroleſtwá niebieſkiego.

25. A vſlyſſawſſe tó Včedlnijcy/ diwili ſe welmi / řkauce: Y tehdy kdo bude mocy ſpaſen býti?

Co vſłyſzawſzy vczniowie iego/ zlekli ſie bárzo mowiac / Ktoż thedy może być zbáwion?

26. A pohleděw Gežijſs/ řekl: V lidij geſt to nemožné/ ale v Boha wſſecky wěcy gſau možne.

A Jezus weyzrawſzy ná nie/ rzekł im/ V ludzi to nie podobno ieſt/ ále v Bogá wſzytki rzeczy podobne ſa.

27. Tehdy odpowěděw Petr/ řekl gemu: Hle wy opuſtili gſme wſſecky wěcy/ a ſſli gſme za tebau/ což tehdy mijti budeme?

Tedy Piotr odpowiedáiac / rzekł iemu/ Otoſmy my opuścili wſzytko y poſzlichmy zá toba: Coż ſie nam tedy doſtánie?

28. A Gežijſs řekl gim: Zagiſtě prawijm wám/ že wy kteřijž gſte náſledowali mne/ w druhém narozenij/ když ſedne Syn člowěka na ſtolicy welebnoſti ſwé/ ſednete y wy na dwanácti ſtolicých / ſaudijce dwanáctero Pokolenij Jzrahelſké.

A Jezus rzekł im / Záprawde powiedam wám/ iż wy ktorzyście zemna ſzli w odrodzeniu/ gdy vſiedzie Syn człowieczy ná ſtholcu chwały ſwey / bedziecie y wy ſiedziec ná dwánaście ſtholcách / ſadzac dwánaście pokolenia Jzráelſkie.

יט

29 וְכֻל אֱנָשׁ דְּשָׁבֵק בָּתֵּא
אַו אַחֵא אַו אַחְוָתָת אַו
אַבָּא אַו אֶמָּא אַו אַנְתְּתָא
אַו בְּנַיָּא אַו קוּרְיָא מֶטוּל
שְׁמִי חַד בְּמָאא יְקַבֵּל
וְחַיֵּא דַּלְעָלַם יָארֵת׃

E chiunque hauerà laſſato caſe, ò fratelli, ò ſorelle, ò padre, ò madre, è moglie, ò figliuoli, ò campi, per il Nome mio, ne riceuerà per ogni vn cento, & hereditarà la vita eterna.

36 סַגִּיָּאא דֵּין קַדְמָיֵא
דְּיֶהֱוּוֹן אַחְרָיֵא וְאַחְרָיֵא
קַדְמָיֵת׃

Ma molti che ſon primi, ſaranno vltimi: e gli vltimi ſaranno primi.

יט

29 וְכָל אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־בַּיִת
אוֹ אַחִים אוֹ אֲחָיוֹת אוֹ אָב
אוֹ אֵם אוֹ אִשָּׁה אוֹ בָנִים אוֹ
שָׂדוֹת בַּעֲבוּר שְׁמִי מֵאָה בַּעֲבוּר
אֶחָד יִקַּח וְאֶת־חַיֵּי כָל־עוֹלָמִים
יִירָשׁ׃

Y qualquiera que dexâre caſas, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o tierras, por mi nombre, recibirá ciento tanto, y la vida eterna aurá por heredad.

30 וְרַבִּים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר
הָיוּ אַחֲרוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר
הָיוּ רִאשׁוֹנִים׃

Mas muchos primeros, ſerán poſtreros: y poſtreros, primeros.

ιθ.

29. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται. καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Et quiconque aura delaiſſé maiſons, ou freres, ou ſœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs à cauſe de mon Nom, il en receura cent fois autant, & heritera la vie eternelle.

30. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

Mais pluſieurs qui ſont primiers, ſeront derniers: & les derniers ſeront premiers.

כ

1 דַּמְיָא גֵּיר מַלְכוּתָת
דַּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מָרֵת
בַּיְתָא דִּנְפַק בְּצַפְרָת
דְּיֵאגוּר פָּעֲלֵא לְכַרְמֵהּ׃

Imperoche il regno de cieli è ſimile ad vn huomo padre di famiglia, il quale vſci fuore, ſubbito che fu giorno ad allogar de gli operari ne la ſua vigna.

2 קַץ דֵּין עַם פָּעֲלֵא מֶן
דִּינָרָא בְּיוֹמָא וְשַׁדַּר אֶנּוּן
לְכַרְמֵהּ׃

Et eſſendoſi accordato con gli operari per vn denaro il giorno, gli mandò ne la ſua vigna.

3 וּנְפַק בַּתְלַת שָׁעִין וַחֲזָא
אַחְרָנֵא דְּקָיְמִין בְּשׁוּקָא
וּבַטִילִין׃

Poi vſcendo fuore circa l'hora terza, ne vidde de gli altri che ſi ſtauano nel mercato otioſi.

4 וְאָמַר לְהוֹן זֶלוּ אַף
אַנְתּוּן לְכַרְמָא וּמֶדֶּם
דְּוָלֵא יָהֵב אֲנָא לְכוֹן׃

E diſſe à quelli ancora, Andate ancor voi ne la mia vigna, & io vi darò tutto quello che ſarà giuſto.

5 הָנוּן דֵּין אֲזַלוּ וּנְפַק
תּוּב בְּשֵׁת וּבְתְשַׁע שָׁעִין
וְעַבַד הָכְוָה׃

Et eſſi andorno. Et vſcendo di nuoue fuore circa la ſeſta e nona hora, fece il ſimile.

כ

1 כִּי נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
לְאָדָם בַּעַל הַבַּיִת אֲשֶׁר יָצָא
מַשְׁכִּים בַּבֹּקֶר לִשְׂכֹּר פּוֹעֲלִים
אֶל־כַּרְמוֹ׃

Porque el Reyno de los cielos es ſemejante à vn hombre, padre de familia, que ſalió por la mannana à coger peones para ſu vinna.

2 וְכַאֲשֶׁר יָאַת לַפֹּעֲלִים בְּזוּזָה
לַיּוֹם וַיִּשְׁלַח אוֹתָם לְכַרְמוֹ׃

Y concertado con los peones por vn dinero àl dia, embiólos à ſu vinna.

3 וַיֵּצֵא בְּשָׁעָה הַשְּׁלִישִׁית וַיַּרְא
אֲחֵרִים עוֹמְדִים בַּשּׁוּק וּבְטֵלִים׃

Y ſaliendo cerca de la hora de las tres, vido otros que eſtauan en la plaça ocioſos:

4 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ גַּם אַתֶּם
לְכַרְמִי וַאֲשֶׁר צְדָקָה הִיא אֶתֵּן
לָכֶם׃

Y dixoles, Id tambien voſotros à mi vinna, y daroshé loque fuere juſto.

5 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ עוֹד יָצָא כְּשָׁעָה
הַשִּׁשִּׁית וְתְשִׁיעִית וַיַּעַשׂ כְּמוֹ־כֵן׃

Y ellos fueron, Salió otra vez cerca de las ſeys, y de las nueue horas, y hizo lo miſmo.

ΚΕΦΑΛ. κ΄.

ΟΜΟΙ'Α γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Car le royaume des cieux eſt ſemblable à vn pere de famille, lequel eſt ſorti incontinét au poinct du iour pour loer des ouuriers pour ſa vigne.

2. Συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Et quand il eut accordé auec les ouuriers à vn denier par iour, il les envoya à ſa vigne.

3. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.

Puis eſtant ſorti enuiron les trois heures, il en vid d'autres qui eſtoyent ſans beſongne au marché.

4. Κἀκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

Auſquels il dit, Allez-vous en auſsi à ma vigne, & ie vous baillerai ce qui ſera de raiſon.

5. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.

Et ils s'y en allerent, Puis ſortit derechef enuiron ſix & neuf heures, & fit de meſme.

CAP. XIX.

29. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

And whoſoeuer ſhall forſake houſes / or brethren / or ſiſters / or father / or mother / or wife / or children / or landes / for my Names ſake / he ſhall receiue an hundreth fold more / and ſhall inherite euerlaſting life.

30. Multi autem erunt primi, noviſſimi: & noviſſimi primi.

But many that are firſt / ſhalbe laſt / and the laſt ſhalbe firſt.

CAP. XX.

SImile eſt regnum cælorum homini patrifamilias qui exiit primo manè conducere operarios in vineam ſuam.

For the kingdome of heauen is like vnto a certaine houſholder / which went out at the dawning of the day to hire labourers into his vineyarde.

2. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.

And hee agreed with the labourers for a penie a day / & ſent them into his vineyard.

3. Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos.

And he went out about the thirde houre / and ſaw other ſtanding idle in the market place.

4. Et dixit illis, Ite & vos in vineam: & quod iuſtum fuerit, dabo vobis.

And ſaide vnto them / Go ye alſo into my vineyarde / and whatſoeuer is right / I will giue you: and they went their way.

5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa ſextã & nonam horam: & fecit ſimiliter.

Againe hee went out about the ſixt and ninth houre / and did likewiſe.

Das XIX. Capitel.

29. Vnd wer verleſſet Heuſer oder Brůder / oder Schweſter / oder Vater / oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder äcker / vmb meines Namens willen / der wirdts hundertfeltig nemen / vnnd das ewige Leben ererben.

Oc huo ſom offuergiffuer Huſſ / eller Brødre / eller Søſtre / eller Fader / eller Moder / eller Huſtru / eller Børn / eller Agre / for mit Naffn ſkyld / Hand ſkal tage det hundrede folt / oc arffue det euige Liff.

30. Aber vil die da ſind die erſten / werden die letzten / Vnnd die letzten werden die erſten ſein.

Men mange ſom ere de førſte / bliffue de ſiſte / Oc de ſiſte / ſkulle bliffue de førſte.

Das XX. Capitel.

DAs Himmelreich iſt gleich einem Haußvater / der am morgen außgieng / Arbeiter zu mieten in ſeinen Weinberg.

HImmerigis rige lignis ved en Hoſbonde / ſom vdgick om morgenen / at leye Arbeydere i ſin Vingaard.

2. Vnd da er mit den Arbeitern eins ward / vmb einen groſchen zum Taglohn / ſandte er ſie inn ſeinen Weinberg.

Oc der hand bleff forligt met Arbeyderne / om en Pending til daglon / da ſende hand dem i ſin Vingaard.

3. Vnnd gieng auß vmb die dritte ſtunde / vnnd ſahe andere an dem Marckt můſſig ſtehen.

Oc hand gick vd ved den tredle ſtund / oc ſaa andre ſtaa ledige paa Torffuit.

4. Vnd ſprach zu jnen: Gehet jhr auch hin inn den Weinberg / ich wil euch geben was recht iſt.

Oc ſagde til dem / Gaa i oc ſaa bort i Vingaarden / Jeg vil giffue eder huad ret er.

5. Vnnd ſie giengen hin. Abermal gieng er auß / vmb die ſechſte vnnd neundte ſtunde / vnd thet gleich alſo.

Oc de ginge hen. Hand gick atter vd / ved den ſiette oc niende ſtund / oc giorde lige ſaa.

Kapitola XIX.

29. A každý kdož opuſtij dům / neb Bratřij / neb Seſtry / neb Otce / neb Matku / neb Manželku / neb Syny / a neb Pole pro gměno mé / ſtokrát wjce wezme / a žiwotem wěčným wládnauti bude.

A wßelki kthoryby opuśćił domy / ábo brácia / ábo śioſtry / ábo oyca / ábo matkę / ábo żonę / ábo dźieći / ábo róle dla imienia moiego / tyle ſtokroć weźmie / y żywot wieczny dźiedźicznie otrzyma.

30. Mnozý pak prwnij / budau poſlednij: a poſlednij prwnij.

A wiele pierwßych będą oſtátecznymi / á oſtátecznych pierwßemi.

Kapitola XX.

PODobno geſt Králowſtwij Nebeſké Člowěku Hoſpodáři / kterýž wyſſel hned ráno / aby najal dělnijky na Winicy ſwau.

ABowiem podobne ieſt Kroleſtwo niebieſkie człowiekowi / goſpodarzowi / kthory wyßedł ſkoro ná świtániu náymowáć robothniki do winnice ſwoiey.

2. A když ſe ſtala ſmlauwa a Dělnijky z Penijze dennijho / poſlal gena Winicy ſwau.

A gdy ſię zmowił z robothnikámi z Großá ná dźień / poſłał ie do winnice ſwoiey.

3. A wyſſed w hodinu třetij vzřel giné na nágmu ani ſtogij prázdnij.

A wyßedßy około trzećiey godźiny / vyzrał drugie ktorzy ſtali ná rynku prożnuiąc.

4. Y řekl gim: Gdětež y wy na Winicy mau: a co bude ſprawedliwého / dám wám.

A rzekł im / Idźćie y wy do winnice / á coby ſpráwiedliwe° było / dám wam.

5. A oni ſſli. Opět pák wyſſel při ſſeſté a dewáté hodině / a včinil též.

A oni poßli: Záśie wyßedßy około ßoſtey y dźiewiątey godźiny / tákże vczynił.

כ

6 וְלַאפַּי חַד־עֶסְרֵא שָׁעִין נְפַק וְאַשְׁכַּח אַחְרָנֵא דְּקָיְמִין וּבַטְלִין וְאָמַר לְהוּן מָנָא קָיְמִין אַנְתּוּן יַוְמָא כֻּלֵּהּ וּבַטְלִין׃

Poi circa l'hora vndecima, vscendo fuore, ne trouò de gli altri che si ſtauano pure otioſi, e dice loro, Perche vi ſtate voi qui tutto'l dì otioſi?

7 אָמְרִין לֵהּ דְּלָא אְנָשׁ אַגְרַן אָמַר לְהוּן זֵלוּ אַף אַנְתּוּן לְכַרְמָא וּמֶדֶּם דְּזָלֵא נָסְבִין אַנְתּוּן׃

Eſſi gli dicono, Percioche niuno ci ha allogati. Egli dice loro, Andateuene ancor voi ne la mia vigna, e riceuerete tutto quello che ſarà giuſto.

8 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא אֱמַר מָרֵא כַּרְמָא לְרַבַּיְתֵהּ קְרִי לְפָעֲלֵא וְהַב לְהוּן אַגְרְהוּן וְשַׁרָא מֶן אַחְרָיֵא וְעַד־מָא לְקַדְמָיֵא׃

Venuta che fu la ſera, il padron de la vigna dice al ſuo fattore, Chiama gli operari, e paga loro la mercede, comminciando da gli vltimi inſino à i primi.

9 וַאֲתַו הָנוּן דְּחַד־עֶסְרֵא שָׁעִין נְסַבוּ דִּינָר דִּינָר׃

Et arriuati quelli ch'erano venuti circa l'vndecima hora, riceuerono ciaſcuno vn denaro.

10 וְכַד אֲתַו קַדְמָיֵא סַבַרוּ דְּיַתִּיר שָׁקְלִין וְשַׁקַלוּ דִּינָר דִּינָר אַף הָנוּן׃

Poi venendo i primi, ſi penſauano di douer riceuer piu: e riceuerono pur anch'eſſi, ciaſcuno vn denaro.

11 וְכַד שְׁקַלוּ רַטַנוּ עַל מָרֵא בַּיְתָא׃

E riceuutolo, mormorauano contra'l padre di famiglia.

12 וְאָמְרִין הָלֵין אַחְרָיֵא חֲדָא שָׁעָא עֲבַדוּ וַאְשְׁוִית אֶנּוּן עַמַּן דַּשְׁקַלַן יוּקְרֵהּ דְּיַוְמָא וְחוּמֵהּ׃

Dicendo, Queſti vltimi hanno lauorato vn'hora ſola, e tu gli hai fatti pari à noi che habbiam portato il peſo del giorno, & il calore.

כ

6 וּכְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁעָה יָצָא וַיִּמְצָא אֲחֵרִים עוֹמְדִים בְּטֵלִים וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה פֹּה עוֹמְדִים אַתֶּם כָּל־הַיּוֹם בְּטֵלִים׃

Y ſaliendo cerca de las onze horas, halló otros que eſtauan ocioſos, y dixoles, Porque eſtays aqui todo el dia ocioſos?

7 אָמְרוּ לוֹ כִּי אִישׁ לֹא שָׂכַר אוֹתָנוּ אָמַר אֲלֵיהֶם לְכוּ גַּם אַתֶּם בְּכַרְמִי וַאֲשֶׁר צְדָקָה הִיא תִּקָּחוּ׃

Dizenle ellos, Porque nadie nos ha cogido. Dizeles, Id tambien voſotros à la vinna, y recibireys lo que fuere juſto.

8 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב אָמַר אֲדוֹן הַכֶּרֶם לָאִישׁ אֲשֶׁר נִצָּב עַל־הַכֶּרֶם קְרָא לַפּוֹעֲלִים וְתֵן לָהֶם אֶת־הַשָּׂכָר הָחֵל מֵאַחֲרוֹנִים עַד־הָרִאשׁוֹנִים׃

Y quando fue la tarde del dia, el ſennor de la vinna dixo à ſu procurador, Llama los peones, y págales el jornal començando deſde los poſtreros haſta los primeros.

9 וְהָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּשָׁעָה עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה בָּאוּ אִישׁ אִישׁ אֶת־זוּזוֹ לָקָחוּ׃

Y viniendo los que auian venido cerca de las onze horas, recibieron cada vno vn dinero.

10 וַיָּבֹאוּ הָרִאשׁוֹנִים וַיַּחְשְׁבוּ כִּי יוֹתֵר מֵאֵלֶּה לְקַחְתָּם וַיִּקְחוּ גַּם הֵמָּה אִישׁ אֶת־זוּזוֹ׃

Y viniendo tambien los primeros, penſaron que auian de recebir mas: mas tambien ellos recibieron cada vno vn dinero.

11 וְכַאֲשֶׁר לָקְחוּ הֵלִינוּ עַל־בַּעַל־הַבַּיִת׃

Y tomando lo murmurauan contra el padre de la familia.

12 לֵאמֹר כִּי הָאֵלֶּה הָאַחֲרוֹנִים אַחַת שָׁעָה פָּעֲלוּ וַתְּשַׁוֶּה אוֹתָם לָנוּ אֲשֶׁר אֶת־מַשָּׂאת הַיּוֹם וְאֶת־הַחֹם נָשָׂאנוּ׃

Diziendo; Eſtos poſtreros han hecho vna hora, y has los hecho iguales à noſotros, que auemos lleuado la carga y el calor de dia.

κ.

6. Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

Et enuiron les onze heures il ſortit, & en trouua là d'autres qui eſtoyent ſans beſongne, auſquels il dit, Pourquoi vous tenez-vous ici tout le iour à rien faire?

7. Λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.

Ils lui reſpondirent, Pource que perſonne ne nous à loés. Et il leur dit, Allez-vous-en auſsi à ma vigne, & vous receurez ce qui ſera de raiſon.

8. Ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

Quand donc le ſoir fut venu, le maiſtre de la vigne dit à celui qui auoit charge de ſes affaires, Appele les ouuriers, & leur paye leur loyer: commençant de puis les derniers iuſques aux premiers.

9. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

Adonc ceux deuers les onze heures eſtans venus, ils receurẽt chacun vn denier.

10. Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.

Or quand les premiers furent venus, ils cuidoyent plus receuoir: mais ils receurent auſsi chacun vn denier.

11. Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου.

Et l'ayans receu, murmuroyent contre le pere de famille.

12. Λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.

Diſans, Ces derniers-ici n'ont beſongné qu'vne heure, & tu les as faits pareils à nous, qui auons porté le faix du iour & le hasle.

CAP. XX.

6. Circa undecimam verò exiit, & invênit alios ſtantes, & dicit illis, Quid hîc ſtatis tota die otioſi.

And he went about the eleuenth houre / & found other ſtanding idle / & ſaid vnto them / Why ſtand ye here all the day idle?

7. Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineã, (& quòd iuſtum fuerit, accipietis.)

They ſaid vnto him / Becauſe no man hath hired vs. He ſaid to them / Goe ye alſo into my vineyarde / and whatſoeuer is right / that ſhall ye receiue.

8. Cum ſerò autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos.

And when euen was come / the Maſter of the vineyarde ſayde vnto his ſtewarde/ Call the labourers / and giue them theyr hyre / beginning at the laſt/ till thou come to the firſt.

9. Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.

And they which were hired about the eleuenth houre / came and receiued euery man a penny.

10. Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.

Nowe when the firſt came / they ſuppoſed that they ſhould receiue more/ but they likewiſe receiued euery man a penny.

11. Et accipientes murmurabant adverſus patremfamiliâs.

And when they had receiued it/they murmured againſt the Maſter of the houſe.

12. Dicentes, Hi noviſſimi una hora fecerunt: & pares illos nobis feciſti qui portavimus pondus diei & æſtus.

Saying/ Theſe laſt haue wrought but one houre/and thou haſt made them equall vnto vs / which haue borne the burden/ and heate of the day.

Das XX. Capitel.

6. Vmb die eilffte ſtunde aber gieng er auß / vnd fand andere müſſig ſtehen/vnd ſprach zu jnen: Was ſtehet jr hie den gantzen tag müſſig?

Men ved den elleffte ſtund gick hand vd / oc fant andre ſtaa ledige / oc ſagde til dem/ Hui ſtaa i her den gantſke tag ledige?

7. Sie ſprachen zu jhm: Es hat vns niemand gedinget: Er ſprach zu jnen: Gehet jr auch hin in den Weinberg/ vnd was recht ſein wirdt/ ſoll euch werden.

De ſagde til hannem/ Der leyde ingen oſſ. Hand ſagde til dem / Gaa i oc ſaa hen i Vingarden/ oc huad ret er/ ſkulle i faa.

8. Da es nun Abend ward/ ſprach der Herr des Weinbergs zu ſeinem Schaffner: Ruffe den Arbeitern/ vnd gib jhnen den Lohn/ vnd heb an/ an den letzten/ biß zu den erſten.

Der det bleff nu affeen / ſagde Herren for Vingaarden til ſin Foget / Kalde Arbeyderne / oc giff dem Løn / Oc begynde paa de ſiſte / indtil de førſte.

9. Da kamen die vmb die eilffte ſtunde gedinget waren/ vnd empfieng ein jeglicher ſeinen Groſchen.

Da komme de / ſom vaare leyde ved den elleffte ſtund / oc finge huer ſin Pending.

10. Da aber die erſten kamen/ meineten ſie/ ſie würden mehr empfahen / vnd ſie empfiengen auch ein jeglicher ſeinen Groſchen.

Men der de førſte komme / mente de at de ſkulde faaet mere/ Oc de finge oc ſaa huer ſin Pending.

11. Vnd da ſie den empfiengen/ murreten ſie wider den Haußvater.

Men der de finge den / knurrede de mod Hoſbonden.

12. Vnd ſprachen: Diſe letzten haben nur eine Stunde gearbeittet/ vnd du haſt ſie vns gleich gemacht / die wir des tages Laſt vnnd die Hitze getragen haben.

Oc ſagde/ Diſſe ſiſte haffue ekon arbeydet en ſtund/ oc du haffuer giord dem lige met oſſ/ wi ſom haffue baaret dagens Byrde oc Hede.

Kapitola XX.

6. Při gedenácté pak hodině wyſſel/a nalezl giné ani ſtogij y řekl gim: Proč tuto ſtogijte celý den prázdnij?

Potym około iedennaſtey godziny wyſzedſzy / nalazł drugie ktorzy ſtali prożnuiący / y rzekł im/ Przecz thu ſtoicie cały dzień prożnuiący?

7. Řkali gemu: Neb žádný nás nenayal. Dijm gim: Gdětež y wy na Winicy mu/ a což bude ſprawedliwého wezmete.

Rzekli mu / Iż nas żaden nie naiął: Rzekł im/ Idzcie y wy do winnice/ á coby było ſprawiedliwego/ weźmiecie.

8. A když byl wečer/ řekl Pán Winaři ſwému: Powolay dělnijků/ a zaplať gim mzdu/ počna od poſlednijch až do prwnijch.

A gdy wieczor przyſzedł/ rzekł pan winnice ſprawcy ſwemu / Zawołáy robotnikow / y odday im zapłátę/ poczawſzy od oſtátnich áż do pierwſzych.

9. A když přiſſli ti kteřijž byli při gedenácté hodině přiſſli/ wzal gedenkaždý po Penijzy.

A gdy przyſzli oni ktorzy o iedennaſtey godźinie byli zmowieni/ wźięli káżdy po groſzu.

10. Y přiſſedſſe prwnij/ domnijwali ſe žeby měli wijce wzýti: ale wzali gſau y oni geden každý po Penijzy.

Przyſzedſzy też y pierwſzy/ mniemáli żeby więcey wźiąć mieli/ ále wźięli y oni káżdy po groſzu.

11. A wzawſſe/ reptali proti Hoſpodáři.

A wźiawſzy/ ſzemráli przeciw goſpodarzowi.

12. Řkauce: Tito poſlednij gednu hodinu toliko dělali/ a rowné gſy ge nám včinil/ kteřijž gſme neſli Břijmě dne y horko.

Mowiąc/ Ci oſtáteczni iedne godźinę robili/ á ty śie nám vczynił rownymi / ktorzyſmy ćięſzką pracą dniá y też vpalenie znośili.

כ

13 הוּ דֵּין עֲנָא וַאמַר לְחַד
מֶנְהוֹן חַבְרִי לָא מַעֲוֵל
אֲנָא בָּךְ לָא הֲוָא בְּדִינָר
קַצְתְּ עַמִּי׃

Et egli riſpondendo, diſſe ad vn di loro, Amico, io non ti fo gia torto: non t'accordaſti tu con meco per vn denaro?

14 סַב דִּילָךְ וְזֶל צָבֵא אֱנָא
דֵּין דַּלְהָנָא אַחְרָיָא אֶתֶּל
אַיךְ דִּלָךְ׃

Togli il tuo, e vattene: io voglio dare à queſt'vltimo tanto quanto à te.

15 אַו לָא שַׁלִּיט לִי דְּמֶדֶּם
דְּצָבֵא אֱנָא אֶעְבֵּד בְּדִילִי
אַו עַיְנָךְ בִּישָׁא דְּאֶנָא טָב
אֱנָא׃

Non è egli lecito far de le coſe mie quel ch'io voglio? L'occhio tuo è egli maligno, perche io ſon buono?

16 הָכַנָּא נֶהֱוּוֹן אַחְרָיֵא
קַדְמָיֵא וְקַדְמָיֵא אַחְרָיֵא
סַגִּיאִין אֶנּוּן קְרַיָא וַזְעוּרִין
גְּבַיָא׃

In queſto modo gli vltimi ſaranno primi, & i primi vltimi. Percioche molti ſon chiamati, e pochi eletti.

17 עֲתִיד הֲוָא דֵּין יֵשׁוּע
דְּנֵסַק לְאוּרִשְׁלֶם וּדְבַר
לַתְרֵעֲסַר תַּלְמִידַוְהִי
בֵּינַוְהִי וְלְהוֹן בְּאוּרְחָא
וֶאמַר לְהוֹן׃

E ſalendo IESV in Ieruſalem, preſe da parte nel camino i ſuoi dodici diſcepoli, e diſſe loro.

18 הָא סָלְקִין חְנַן ל
לְאוּרִשְׁלֶם וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
מֶשְׁתְּלֶם לְרַבַּי כָּהֲנֵא
וְלַסָפְרֵא וְנַחַיְבוּנָיְהִי ל
לְמַוְתָּא׃

Ecco noi ſagliamo in Ieruſalem, & il Figliuol de l'huomo ſara dato ne le mani de principali Sacerdoti, e de gli Scribi, e condannaranolo à morte.

19 וְנַשְׁלְמוּנָיְהִי לְעַמְמֵא
וְנֶבְזְחוּן בֵּהּ וְנַנְגְּדוּנָיְהִי
וְנִזְקְפוּנָיְהִי וְלַיּוֹמָא
דִּתְלָתָא נְקוּם׃

E darannolo in poter de Gentili ad eſſer ſchernito, flagellato, e crocifiſſo, & il terzo dì riſuſcitarà.

כ

13 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לְאֶחָד מֵהֶמָּה
מֵרֵעַי אֵינֶנִּי עוֹשֶׂה לְךָ חָמָס הֲלֹא
בְּזוּזָה תֵּאוֹת לִי׃

Y el reſpondiendo dixo à vno deellos, Amigo, no te hago agrauio. No te concertaſte conmigo por vn dinero?

14 קַח אֲשֶׁר לְךָ וָלֵךְ כִּי־רָצִיתִי
לָאַחֲרוֹן הַזֶּה לָתֵת כְּמוֹ לָךְ׃

Toma loque es tuyo, y vete: y quiero dar à eſte poſtrero como á ti.

15 אוֹ הֲלֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת־
אֲשֶׁר אֶרְצֶה בְּעִנְיָנַי אוֹ אִם עֵינְךָ
תָּרוֹעַ כִּי־אֲנִי מֵטִיב הוּא׃

No me es licito à mi hazer loque quiero en mi coſas? Es malo tu ojo, porque yo ſoy bueno?

16 לָכָה יִהְיוּ הָאַחֲרוֹנִים רִאשׁוֹנִים
וְהָרִאשׁוֹנִים אַחֲרוֹנִים כִּי רַבִּים
נִקְרְאוּ וּמְעַטִּים נִבְחָרוּ׃

Anſi los primeros ſerán poſtreros: y los poſtteros primeros: porque muchos ſon llamados, mas pocos eſcogidos.

17 וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַם
וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידִים
בְּסֵתֶר בַּדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם׃

Y ſubiendo Ieſus à Ieruſalem, tomó ſus doze Diſcipulos à parte enel camino, y dixoles.

18 הִנֵּה אֲנַחְנוּ עוֹלִים יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבֶן הָאָדָם יִמָּסֵר לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְלַסּוֹפְרִים וִיחַיְּבוּהוּ לַמָּוֶת׃

Heaqui ſubimos à Ieruſalem: y el Hijo del hombre ſerá entregado à los principes de los ſacerdotes, y à los Eſcribas: y condenarlo han à muerte?

19 וְיִמְסְרוּהוּ לַגּוֹיִם לְהָלִיץ
לְהִיסֵּר וְלִתְלוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם׃

Y entregarlo han à las Gentes para que lo eſcarnezcan, y açoten, y crucifiquen: mas al tercero dia reſſuſcitarà.

κ'.

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν· ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

Et il reſpondit à l'vn d'eux, & dit, Compagnon, ie ne te fai point de tort: n'as-tu pas accordé auec moi à vn denier?

14. Ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.

Pren ce qui eſt tien, & t'en va: mais ſi ie veux donner à ce dernier autant comme à toi.

15. Ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

Ne m'eſt-il pas loiſible de faire ce que ie veux de mes biens? Ton œil eſt-il malin de ce que ie ſuis bon?

16. Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Ainſi les derniers ſeront premiers· & les premiers, derniers: car pluſieurs ſont appeles, mais peu eſleus.

17. Καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.

Et Ieſus montant en Ieruſalem, print à part ſur le chemin ſes douze diſciples, & leur dit.

18. Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ.

Voici, nous montons en Ieruſalem, & le Fils de l'homme ſera liuré aux principaux Sacrificateurs & aux Scribes, & ils le condamneront à mort.

19. Καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et le liureront aux nations pour s'en mocquer, & le fouëtter, & crucifier: mais au troiſieme iour il reſſuſcitera.

CAP. XX.

13. At ille reſpondens, uni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nónne ex denario conveniſti mecum?

And hee anſwered one of them / ſaying / Friende / I do thee no wrong: dideſt thou not agree with me for a penny?

14. Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi.

Take that which is thine owne / and goe thy way: I will giue vnto this laſt / as much as to thee.

15. Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam eſt quia ego bonus ſum?

Is it not lawfull for me to do as I will with mine owne? Is thine eye euill becauſe I am good?

16. Sic erunt noviſſimi, primi: & primi, noviſſimi. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

So the laſt ſhall be firſt / and the firſt laſt: for many are called / but fewe choſen.

17. Et ascendens Ieſus Ieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecreto, & ait illis.

And Jeſus went vp to Jeruſalem / and tooke the twelue diſciples apart in y way / and ſaid vnto them.

18. Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte.

Beholde / we goe vp to Jeruſalem / and the Sonne of man ſhall be deliuered vnto the chiefe Prieſtes / and vnto the Scribes / and they ſhall condemne him to death.

16. Et tradent eum Gentibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die reſurget.

And ſhall deliuer him to Gentiles / to mocke / and to ſcourge / & to crucifie him but the third day he ſhall riſe againe.

Das XX. Capitel.

13. Er antwortet aber/ vnd ſaget zu einem vnter jnen: Mein Freund / ich thu dir nicht vnrecht / Biſt du nicht mit mir eins worden vmb einen Groſchen?

Hand ſuarede /oc ſagde til en aff dem/Min Ven/ ieg gør dick icke wret/ Eſt du icke forligt met mig om en Pending?

14. Nim was dein iſt/vnd gehe hin. Ich will aber diſem letzten geben / gleich wie dir.

Tag det dit er / oc gack hen. Jeg vil giffue denne ſiſte / lige ſom dig.

15. Oder hab ich nicht macht zuthun/was ich will/ mit dem meinen? Siheſt du darumb ſcheel / daß ich ſo gůtig bin?

Eller haffuer ieg icke mact til / at gøre met mit / huad ieg vil? Seer du der faare twert / at ieg er god?

16. Alſo werden die letzten die erſten/ vnd die erſten die letzten ſein. Deñ vil ſind beruffen / aber wenig ſind außerwehlet.

Saa ſkulle de ſiſte bliffue de førſte / Oc de førſte de ſiſte. Thi mange ere kallede Men faa ere vdualde.

17. Vnd er zoch hinauff gen Jeruſalem / vnnd nam zu ſich die zwölff Jůnger beſonders auff dem wege/ vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand drog hen op til Jeruſalem / oc tog de tolff Diſciple ſerdelis til ſig paa veyen/ oc ſagde til dem.

18. Sihe/ wir ziehen hinauff gen Jeruſalem/Vnd des Menſchen Son wird den Hohenprieſtern vnd ſchrifftgelerten ůberantwortet werden/ vnd ſie werden jn verdamnien zum Tode.

See wy reyſe hen op til Jeruſalem / Oc Menniſkens Søn ſkal antuordis de Ypperſte Preſter oc Scrifftkloge / Oc de ſkulle fordømme hannem til døde.

19. Vnd werden jn ůberantwortten den Heiden/zu verſpotten/vñ zu geiſſeln/ vnd zu creutzigen / vnd am dritten tage wird er wider aufferſtehen.

Oc ſkulle antuorde Hedninge hannem / til at beſpaatte oc at hudſtryge / oc at kaarsfeſte / Oc paa tredie dag ſkal hand opſtaa igen.

Kapitola XX.

13. A on odpowěděw gednomu z nich/řekl: Přijtelj / nečinijm tobě křiwdy / wſſak gſy z Penijze dennjho ſmluwil ſemnau?

A on odpowiedáiac/rzekł iednemu z nich/Thowárzyßu nie czyniec krzywdy/á zaś ſie nie zmowił z großá?

14. Wezmiž což twěho geſt/ a odegdi: chcy zagiſtě y tomuto poſlednjmu dáti yáko y tobě.

Weżmi co twego ieſt / á idź precz/chcećia temu oſtátecznemu dáć iáko y tobie.

15. Zdaliž mi neſluſſý včiniti w měm což chcy? čili oko twě neſſlechetně geſt/že yá dobrý gſem?

Izaż mi ſie nie godźi vczynić z moim co chce? Abo oko twoie złośćiwe ieſt/iżem ia dobry?

16. Takťj budau poſlednij prwnij / a prwnij poſlednij. Nebo mnoho geſt powolaných ale málo wywolených.

Tákći oſtáteczni beda pierwßemi / á pierwßy oſtátecznymi / Abowiem wiele ieſt wezwánych/ále máło wybránych.

17. A wſtupuge Gežiſs do Geruzaléma / poyal s ſebau dwanácte Včedlnjkůw ſwých taynĕ/y řekl gim.

A gdy ßedł Jezus do Jeruzálem/wziął z ſoba dwanaśćie vczniow oſobno ná drodze / Y rzekł im.

18. Ay wſtupugeme do Geruzaléma/a Syn člowěka wydán bude Knijžatům Kněžſkým á Miſtrům/ a odſaudijt gey na Smrt.

Otho idźiemy do Jeruzálem/ á Syn człowieczy bedzie wydan Kśiążętam kapłáńſkim / y náuczycielom/y oſądzą go ná śmierć.

19. A dadij gey cyzýmu Lidu k poſmijwanij/a k bičowánij/ a k vkřižowánij/a třetijho dne z mrtwých wſtane.

Y podádzą go pogánom ná to ábyſie z nie° nágráli/ y biczowali go / y vkrzyżowali go / á trzecie° dniá powſtanie.

כ

20 הָידֵין קֶרְבַת לֵהּ אֶמְּהוֹן דַּבְנַי זַבְדַּי הִי וּבְנַיָּהּ וְסָגְדַת לֵהּ וְשָׁאֲלָא הֲוָת לֵהּ מֶדֶּם׃

Allor la madre de figliuoli di Zebedeo venne à lui co i ſuoi figliuoli, inchinandoſigli, e domandandoli qualche coſa.

21 הוּ דֵּין אֶמַר לָהּ מָנָא צָבְיָא אַנְתְּי אֶמְרָא לֵהּ אֶמַר דְּנֵתְבוּן הָלֵין תְּרֵין בְּנַי חַד מֶן יַמִּינָךְ וְחַד מֶן סֶמָּלָךְ בְּמַלְכוּתָךְ׃

Et egli diſſe, Che vuoi tu? Ella gli dice, Dì, che queſti due miei figliuoli ſeggano nel tuo regno, vno à la tua deſtra, e l'altro à la ſiniſtra.

22 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לָא יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶשְׁתָּא כָּסָא דְּאֶנָא עֲתִיד אֶנָא לְמֶשְׁתָּא אַו מַעֲמוּדִיתָא דְּאֶנָא עָמֵד אֶנָא תֶּעְמְדוּן אָמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן׃

E IESV riſpondendo, diſſe, Voi non ſapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che ho à beuere io? & eſſer battezati del batteſimo, di che ſon battezato io? Eſſi gli dicono, Noi poſſiamo.

23 אֶמַר לְהוֹן כָּסִי תִּשְׁתּוּן וּמַעֲמוּדִיתָא דְּאֶנָא עָמֵד אֶנָא תֶּעְמְדוּן דְּתֶתְּבוּן דֵּין מֶן יַמִּינִי וּמֶן סֶמָּלִי לָא הֲוָת דִּילִי דְּאֶתֵּל אֶלָּא לְאַילֵין דְּהִתְטַיְבַת מֶן אָבִי׃

Et egli diſſe loro, Voi beuerete bene il mio calice, e ſarete battezati del batteſimo, del qual ſon battezato io: ma il ſedere à la mia deſtra, & à la mia ſiniſtra, non s'appartiene à me il darlo: ma à quelli ſarà dato à i quali è apparecchiato dal Padre mio.

24 כַּד דֵּין שְׁמַעוּ עֶסְרָא רְגַזוּ עַל הָנוּן תְּרֵין אַחִין׃

Et hauendo gli altri dieci vdito queſto, ſi ſdegnorono de due fratelli.

25 וַקְרָא אֶנּוּן יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּרִישַׁיְהוֹן דְּעַמְמֵא מָרַיְהוֹן אֶנּוּן וְרַוְרְבָנַיְהוֹן שַׁלִּיטִין עֲלַיְהוֹן׃

E IESV gli chiamò à ſe, e diſſe, Voi ſapete che i principi de le genti ſignoreggiano ſopra eſſi, & i grandi eſercitano la poteſta ſopra quelle.

כ

20 אָז קָרְבָה אֵלָיו אֵם בְּנֵי זְבְדִי עִם־בָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ לוֹ לִשְׁאוֹל שְׁאֵלָתָהּ מִמֶּנּוּ׃

Entonces llegoſe à el la madre de los hijos de Zebedeo con ſus hijos, adorando, y pidiendole algo.

21 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ מַה שְּׁאֵלָתֵךְ וַתֹּאמֶר לוֹ אֱמֹר אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ שְׁנֵי בָנַי הָאֵלֶּה אֶחָד לִימִינְךָ וְאֶחָד לִשְׂמֹאלְךָ בְּמַלְכוּתֶךָ׃

Y el le dixo, Que quieres? Ella le dixo, Di que ſe aſſienten eſtos dos hijos mios el vno à tu manderecha, y el otro à tu yzquierda en tu Reyno.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לֹא יְדַעְתֶּם מַה־תִּשְׁאָלוּ הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁתֶּה וּלְהִטָּבֵל בִּטְבִילָה אֲשֶׁר אֲנִי בָהּ אֶטָּבֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו נוּכַל׃

Entonces Ieſus reſpondiendo, dixo, No ſabeys lo que pedis, Podeys beuer el vaſo que yo tengo de beuer? y ſer baptizados del baptiſmo deque yo ſoy baptizado? Dicenle ellos Si.

23 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת־כּוֹסִי תִּשְׁתּוּהוּ וּבִטְבִילָה אֲשֶׁר אֲנִי אֶטָּבֵל תִּטָּבֵלוּ אַךְ לָשֶׁבֶת לִימִינִי וְלִשְׂמֹאלִי אֵינֶנּוּ לִי לָתֵת כִּי־אִם אֲשֶׁר נָכוֹן לָהֶם מֵאָבִי׃

El les dize, A la verdad mi vaſo beuereys: y del baptiſmo deque yo ſoy baptizado, ſereys baptizados: mas ſentaros à mi manderecha y à mi yzquierda, no es mio dar lo, ſino à losque eſta aparejado de mi Padre.

24 וַיִּשְׁמְעוּ הָעֲשָׂרָה וַיִּכְעֲסוּ עַל־שְׁנֵי הָאַחִים׃

Y como los diez oyeron eſto, enojaronſe de los dos hermanos.

25 וְיֵשׁוּעַ קָרָא אוֹתָם אֵלָיו וַיֹּאמֶר הֲלֹא תֵדְעוּ כִּי־שָׂרֵי הַגּוֹיִם יִמְשְׁלוּ בָם וְהַגְּדוֹלִים יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם׃

Entonces Ieſus llamandolos, dixo, Ya ſabeys que los principes, de las Gentes ſe enſennorean ſobre ellas: y losque ſon Grandes, eſſecutan ſobre ellas poteſtad.

κ'.

20. Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.

Lors la mere des fils de Zebedee vint à lui auec ſes fils, ſe proſternant, & lui demandant quelque choſe.

21. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Et il lui dit, Que veux-tu? Elle lui dit, Ordonne que mes deux fils qui ſont ici, ſoyent aſsis l'vn à ta main droite & l'autre à ta gauche, en ton royaume.

22. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.

Et Ieſus reſpondant, dit, Vous ne ſauez que vous demandez: pouuez-vous boire la coupe que ie doi boire, & eſtre baptizés du bapteſme duquel ie doi eſtre baptizé? Ils lui diſent, Nous le pouuons.

23. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι; ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.

Et il leur dit, De vrai vous boirez ma coupe, & ſerez baptizes du bapteſme, duquel ie ſerai baptizé: mais de ſeoir à ma main droite au à ma gauche, ce n'eſt point à moi de le donner, mais il ſera donné à ceux auſquels il eſt preparé de mon Pere.

24. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

Les dix autres ayans ouï cela, furent indignés contre les deux freres.

25. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

Parquoi Ieſus les ayant appelés vers ſoi, leur dit, Vous ſauez que les princes des nations les maiſtriſent: & les grands vſent d'authorité ſur icelles.

CAP. XX.

20. Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cũ filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.

Then came to him the mother of Zebedeus children with her ſonnes / worſhipping him / & deſiring a certaine thing of him.

21. Qui dixit ei, Quid vis? ait illi, Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.

And hee ſaide vnto her / What wouldeſt thou ? She ſaid to him / Graunt that theſe my two ſonnes may ſit / the one at thy right hand / and the other at thy left hand in thy kingdome.

22. Reſpondens autem Ieſus, dixit, Neſcitis quid petatis Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? (*Et baptiſmate quo ego baptizor], baptizari.*) Dicunt ei, Poſſumus.

And Ieſus anſwered and ſaid / Ye know not what ye aſke. Are yee able to drinke of the cuppe that I ſhall drinke of / and to be baptized with the baptiſme that I ſhall bee baptized with? They ſayde to him / Wee are able.

23. Ait illis, Calicem quidem meum bibetis: (*Et baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini.*) ſedere autem ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare vobis: ſed quibus paratum eſt à patre meo.

And he ſaid vnto them / Ye ſhall drinke in deede of my cup / and ſhall be baptized with the baptiſme / that I am baptized with / but to ſit at my right hand / and at my left hand / is not mine to giue: but it ſhalbe giuen to them for whome it is prepared of my Father.

24. Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.

And when the other tenne heard this / they diſdained at the two brethrẽ.

25. Ieſus autem vocavit eos ad ſe: & ait, Scitis quia principes gentium dominãtur eorum: & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos.

Therefore Ieſus called them vnto him / and ſaide / Ye knowe that the lordes of the Gentiles haue domination ouer them / and they that are great / exerciſe authoritie ouer them.

Das XX. Capitel.

20. Da tratt zu jhm die Mutter der Kinder Zebedei / mit jhren Sönen / fiel für jm nieder / vnd bat etwas von jhm.

Da traadde Zebedei Børns Moder til hannem / met ſine Sønner / falt ned faar hannem / oc bad hannem om noget.

21. Vnd er ſprach zu jr: Was wilt du? Sie ſprach zu jm: Laß diſe meine zwen Söne ſitzen in deinem Reich / einen zu deiner Rechten / vnnd den andern zu deiner Lincken.

Oc hand ſogde til hende / Huad vilt du ? Hun ſagde til hannem / Lad diſſe mine tho Sønner ſide i dit Rige / den ene hoſſ din høyre / oc den anden hoſſ din Venſtre ſide.

22. Aber Jeſus antworttet vnnd ſprach: Jhr wiſſet nicht / was jr bittet. Könnet jr den Kelch trincken / den ich trincken werde / vnd euch tauffen laſſen mit der Tauff / da ich mit getaufft werde? Sie ſprachen zu jhm: Ja wol.

Jheſus ſuarede / oc ſagde / J vide ike / huad i bede om. Kunde i dricke den Kalck / ſom ieg ſkal dricke / oc lade eder døbe / met den Daab / ſom ieg ſkal døbis met? De ſagde til hannem / Ja / vel.

23. Vnd er ſprach zu jnen: Meinen Kelch ſolt jhr zwar trincken / vnd mit der Tauffe da ich mit getauffet werde / ſolt jr getaufft werden. Aber das ſitzen zu meiner Rechten vnd Lincken zu geben / ſtehet mir nicht zu / ſondern denen es bereittet iſt von meinem Vater.

Oc hand ſagde til dem / Min Kalck ſkulle i viſſelige dricke / oc met den Daab / ſom ieg ſkal døbis met / ſkulle i døbis. Men at ſide hoſſ min Høyre oc venſtre ſide ſtaar mig icke til at giffue / Men dem ſom det er bered aff min Fader.

24. Da das die zehen höreten / wurden ſie vnwillig über die zwen Brüder.

Der de Thi det hørde / toge de det til miſtycke met de tho Brødre.

25. Aber Jeſus rieff jhnen zu ſich / vnd ſprach: Jhr wiſſet / daß die weltlichen Fürſten herrſchen / vnd die Oberherrn haben gewalt.

Oc Jheſus kallede dem til ſig / oc ſagde / J Vide / at Verdens Førſter regere / Oc de Ypperlige haffue mact.

Kapitola XX.

20. Tehdy přiſtaupila k němu Matka Synuow Zebedeowých s Syny ſwými / klaněgjce ſe / a proſýce něco od něho.

Tedy przyſzłá do niego mátká ſynow zebedeuſzowych z ſyny ſwymi / dáiac mu chwałę y proſząc nieco od niego.

21. Kterýžto řekl gij: Co chceſs? Rzekla gemu: Rzcy / ať tito dwa Synowé mogi ſednau / geden na Prawicy twé / a druhý na Lewicy w Králowſtwij twém.

A on iey powiedział / Czego chceſz? A oná mu rzekłá / Rzecz áby śiedzieli ći dwá ſynowie moi / ieden po práwicy twoiey / á drugi po lewicy w Kroleſtwie twoim.

22. Odpowijdage Gežijſs / řekl: Newijte zač proſýte. Můžeteli pijti Kalich kterýž já pijti mám? a křtem gimž já ſe křtijm křtěni býti? Řekli gemu: Můžeme.

A Jezus odpowiedáiac rzekł / Nie wiecie czego prośicie: Możecieli pić kielich ktory iá bede pił? y krztem ktorym bywam krzczon być okrzceni? Rzekli mu / Możemy.

23. Dij gim: Kalich zagiſté můg pijti budete / a křtem gimž já ſe křtijm / pokřtěni budete: ale ſeděti na Prawicy mé a na Lewicy / nenijť mé dati wám / ale kterýmž připraweno geſt od Otce mého.

Thedy im rzekł / Kielich ći moy pić bedziecie / y krztem ktorym mie krzczą okrzczeni bedziecie / Ale śiedzieć po práwicy moiey / y po lewicy moiey / nie ieſt moiá rzecz dáć Ale bedzie dano tym ktorym ieſt zgothowano od oycá moiego.

24. A vſlyſſawſſe to deſet / rozhněwali ſe na dwa Bratry.

Co gdy vſłyſzeli drudzy dzieśieć / zá źle mieli onym dwiemá brátom.

25. Ale Gežijſs powolaw gich k ſobě / řekl: Wijte / že Knijžata Pohanſká panugij nad ſwými: a kteřijž wětſſij gſau / moc vkazugij nad nimi.

A Jezus wezwawſzy ich rzekł im / Wiecie iż Kſiążetá narodow pánuia nád nimi / A ktorzy wielcy ſą / vżywáia zwierzchnośći nád nimi.

כ

26 לא דין הכנא יהוא
בינתכון אלא מן דצבא
בכון דיהוא רבא יהוא
לכון משמשנא׃

Non ſarà gia coſi tra voi: ma chiunque vorrà tra voi diuenir grande, ſia voſtro miniſtro.

27 ומן דצבא בכון דיהוא
קדמיא יהוא לכון עבדא׃

E chiunque vorrà tra voi eſſer primo, ſia voſtro ſeruitore.

28 איכנא דברה דאנשא
לא אתא דישתמש אלא
דישמש דיתל נפשה פ
פורקנא חלף סגיאא׃

Si come il Figliuol de l'huomo non è venuto per eſſer ſeruito, ma per ſeruire, e dare l'anima ſua in redentione per molti.

29 וכד נפק ישוע מן א
איריחו אתא הוא בתרה
כנשא סגיאא׃

E partendoſi eſſi da Ierico, vna gran turba il ſeguito.

30 והא סמיא תרין
יתבין הוו על יד אורחא
וכד שמעו דישוע עבר יה
יהבו קלא ואמרין א
אתרחם עלין מרי ברה
דדויד׃

Et ecco due ciechi che ſedeuano lungo la via, vdendo che IESV paſſaua, gridorono dicendo, Habbi miſericordia di noi Signore, Figliuol de Dauid.

31 כנשא דין כאין הוו
בהון דישתקון והנון ית
יתיראית ארימו קלהון
ואמרין מרן אתרחם עלין
ברה דדויד׃

E la turba gli riprendeua, perche taceſſeno, ma eſſi maggiormente gridauano, dicendo, Habbi miſericordia di noi, Figliuol di Dauid.

32 וקם ישוע וקרא אנון
ואמר מנא צבין אנתון
אעבד לכון׃

E IESV fermatoſi li chiamò, e diſſe, Che volete voi ch'io vi facci?

33 אמרין לה מרן דית
דיתפתחן עינין׃

Eſſi gli dicono, Signore, che ci ſiano aperti gli occhij.

כ

26 ולכה לא יהיה ביניכם כי־
אם אשר יחפוץ להיות בכם
גדול יהי־משרתכם׃

Mas entre voſotros no ſerà anſi: ſino elque quiſiere entre voſotros hazerſe grande, ſerà vueſtro ſeruidor.

27 ואשר יחפוץ בכם להיות
הראשון יהי־עבדכם׃

Y elque quiſiere entre voſotros ſer el primero, ſera vueſtro ſieruo.

28 כאשר גם הוא בן־האדם
לא בא להשרת כי־אם לשרת
ולתת את־נפשו פדיון לרבים׃

Como el Hijo del hombre no vino para ſer ſeruido, ſino para ſeruir: y para dar ſu vida en reſcate por muchos.

29 ויצאו מן־יריחו וילכו אחריו
עם רב׃

Entonces ſaliendo ellos de Iericho, ſeguiale gran companna.

30 והנה שני עורים ישבו אל־
הדרך וישמעו כי־ישוע יעבור
ויצעקו לאמר חננו אדונינו בן־
דוד׃

Y heaqui dos ciegos ſentados junto al camino, como oyeron que Ieſus paſſaua, clamaron, diziendo, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de noſotros.

31 והעם גערו אותם לחשות
והמה יותר צעקו לאמר חננו
אדונינו בן־דוד׃

Y la companna les rennia que callaſſen: mas ellos clamauan mas, diziendo, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de noſotros.

32 ויעמד ישוע ויקרא להם
ויאמר מה תרצו אעשה לכם׃

Y parandoſe Ieſus, llamólos, y dixo, Que quereys que haga por voſotros?

33 ויאמרו לו אדוני אשר
תפקחנה עינינו׃

Dizele ellos, Sennor, que ſean abiertos nueſtros ojos.

κ'.

26. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

Mais il ne ſera point ainſi entre vous: ains quiconque voudra eſtre grand entre vous, ſoit voſtre miniſtre.

27. Καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.

Et quiconque voudra eſtre premier entre vous, ſoit voſtre ſeruiteur.

28. Ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Tout ainſi que le Fils de l'homme n'eſt point venu pour eſtre ſerui, mais pour ſeruir, & donner ſa vie en rançon pour pluſieurs.

29. Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἱεριχῶ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

Et comme ils ſe partoyent de Ierico, grande troupe le ſuiuit.

30. Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ

Et voici, deux aueugles qui eſtoyent aſsis pres du chemin, ayans ouï que Ieſus paſſoit, crierent, diſans, Seigneur Fils de Dauid, aye pitié de nous.

31. Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ.

Et la troupe les tanſa, afin qu'ils ſe teuſſent: mais iceux crioyent tant plus fort, diſans, Seigneur, Fils de Dauid, aye pitié de nous.

32. Καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

Et Ieſus s'arreſtant les appela, & dit, Que voulez-vous que ie vous face?

33. Λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

Ils lui dirent, Seigneur, que nos yeux ſoyent ouuerts.

CAP. XX.

26. Non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter.

But it ſhall not bee ſo among you: but whoſoeuer will bee great among you/ let him be your ſeruant.

27. Et qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus:

And whoſoeuer will bee chiefe among you/ let him be your ſeruant.

28. Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.

Euen as the ſonne of man came not to be ſerued/ but to ſerue / and to giue his life for the ranſome of many.

29. Et egredientibus illis ab Iericho, ſecuta eſt eum turba multa.

And as they departed from Jericho/ a great multitude followed him.

30. Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audierũt quia Ieſus tranſiret: & clamaverunt dicentes, Domine, miſerere noſtri, fili David.

And beholde / two blinde men / ſitting by the way ſide / when they heard that Jeſus paſſed by / cryed ſaying / O Lord/ the Sonne of Dauid/ haue mercy on vs.

31. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes, Domine, miſerere noſtri, fili David.

And the multitude rebuked them / becauſe they ſhould holde their pace: but they cryed the more / ſaying / O Lord/ the Sonne of Dauid/ haue mercy on vs.

32. Et ſtetit Ieſus, & vocavit eos, & ait, Quid vultis ut faciam vobis?

Then Jeſus ſtoode ſtill / and called them/ and ſaid / What will ye that I ſhould doe to you?

33. Dicunt illi, Domine, ut aperiantur oculi noſtri.

They ſayd to him / Lord / that our eyes may be opened.

Das XX. Capitel.

26. So ſoll es nicht ſein vnter euch/ ſondern ſo jemand will vnter euch gewaltig ſein/ der ſey euer Diener.

Saa ſkal det icke vere blant eder/ Men der ſom nogen vil vere mectig blant eder / hand ſkal vere eders Tienere.

27. Vnnd wer da will der fürnemeſt ſein/ der ſey euer Knecht.

Oc huo ſom vil vere den Ypperſte/ hand ſkal vere eders Tienere.

28. Gleich wie des Menſchen Son iſt nicht kommen/ daß er jhm dienen laſſe/ ſondern daß er diene/ vnd gebe ſein Leben zu einer erlöſung für vile.

Lige ſom Menniſkens Søn er icke kommen/ at lade ſig tiene/ Men at hand vilde tiene/ oc giffue ſit Liff til en Genløſelſe for mange.

29. Vnd da ſie von Jericho außzogen/ folgete jhm vil Volcks nach.

Oc der de droge vd fra Jericho/ fulde meget Folck effter hannem.

30. Vnd ſihe/ zwen Blinden ſaſſen am wege/ vnnd da ſie höreten/ das Jeſus fürüber gieng/ ſchryen ſie/ vnd ſprachen: Ach HERR du Son Dauid/ erbarm dich vnſer.

Oc ſee/ der ſade tho Blinde hoſſ veyen/ Oc der de hørde/ at Jheſus gick frem/ robte de/ oc ſagde/ Ah HERRE/ du Dauids Søn/ Forbarme dig offuer oſſ.

31. Aber das Volck bedrohet ſie/ daß ſie ſchweigen ſolten. Aber ſie ſchryen vielmehr/ vnd ſprachen: Ach HERR/ du Son David/ erbarm dich vnſer.

Da truede Folcket dem/ at de ſkulde tie. Men de robte meget mere/ oc ſagde/ Ah HERRE/ du Dauids ſøn/ Forbarme dig offuer oſſ.

32. Jeſus aber ſtund ſtille/ vnd rieff jhnen/ vnd ſprach: Was wolt jhr/ daß ich euch thun ſoll?

Da ſtod Jheſus ſtille/ oc kallede at dem/ oc ſagde/ Huad ville i/ at ieg ſkal gøre eder?

33. Sie ſprachen zu jhm: HERR/ daß vnſer augen auffgethan werden.

De ſagde til hannem/ HERRE/ at vore øyen kunde opladis.

Kapitola XX.

26. Ne tak bude mezy wámi: Ale kdožkoli mezy wámi bude chtjti býti wětſſý/ budiž ſlužebnijk wáſs:

Ale nie ták bedzie miedzy wámi/ owßem ktobykolwiek miedzy wámi chciał wielkim zoſtáć/ niech bedzie ſługa wáßym.

27. A kdožbykoli mezy wámi chtěl býti prwnij / budiž wáſs ſlužebnijk:

A ktobykolwiek miedzy wámi chciał pierwßym być/ niech bedzie ſłużebnikiem wáßym.

28. Jakožto Syn Člowěka nepřiſſel/ aby gemu ſlaužili/ ale aby on ſlaužil / a aby dal žiwot ſwůg na wykaupenij za mnohě.

Jáko Syn człowieczy nie przyßedł áby mu ſłużono/ ále áby ſłużył/ y dał żywot ſwoy wokup zá wiele ich.

29. A když wycházeli z Gerycho / ſſli za nim záſtupowé mnozý:

A gdy oni wychodzili z Jerychá/ ßło zá nim bárzo wiele ludzi.

30. A ay dwa ſlepij ſedijce v ceſty/ vſlyſſeli žeby Gežiſs tady ſſel: Y zwolali/ řkauce: Pane/ ſmilug ſe nad námi Synu Dawidůw.

A oto dwá ślepi śiedzac przy drodze/ vſłyßawßy iż Jezus przeßedł/ záwołáli mowiac / Zmiłuy ſie nád námi Pánie/ Synu Dawidow.

31. Záſtup pak přimlauwal gim/ aby mlčeli. A oni wijce wolali/ řkauce: Páne / ſmilug ſe nad námi/ Synu Dawiduow.

Ale oná wielkość ludzi fukálá ie áby milczeli/ A oni tym wiecey wołáli / mowiac / Zmiłuj ſie nád námi Pánie/ Synu Dawidow.

32. Y zaſtawiw ſe Gežiſs/ powolal gich k ſobě/ a řekl gim: Co chcete/ ať wám včinijm?

A ſtánawßy Jezus / záwołał ich y rzekł/ Co chcecie ábym wam vczynił?

33. Řekli gemu: Pane/ ať ſe otewrau oči náſſe.

Rzekli mu / Pánie áby ſie otworzyły ocy náße.

כ

34 וְאֶתְרַחַם עֲלַיְהוּן וְקַרֵב לְעַיְנַיְהוּן וּבַר שָׁעְתֵהּ אֶת אֶתְפַּתַחוּ עַיְנַיְהוּן וַאֲזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

E IESV eſſendoſene moſſo à compaſſione, toccò i loro occhij : & incontinente gli occhij loro ribebbero la viſta, & eſſi lo ſeguitorono.

כא

1 וְכַד קְרֵב לְאוּרִשְׁלֶם וַאֲתָא לְבֵית־פָּגֵא עַל גִּיב טוּרָא דְזַיְתָא שַׁדַּר יֵשׁוּעַ תְּרֵין מִן תַּלְמִידַוְהִי׃

Come ſi furono auuicinati à Ieruſalem, e venuti in Betphage al monte de gli Oliui, allor IESV mandò due diſcepoli.

2 וַאֲמַר לְהוּן זֵלוּ לְקְרִיתָא הָדָא דְלוּקְבַלְכוּן וּמֵחָדָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן חֲמָרְתָּא דַּאֲסִירָא וְעִילָא עַמָּהּ שְׁרוּ אַיְתוּ לִי׃

Dicendo loro, Andate al caſtello che è à l'incontro di voi, e incontinente trouarete vn'aſina legata, & vn polledro con eſſa : ſcioglieteli, e conduceteli à me.

3 וְאִן אְנָשׁ נֵאמַר לְכוּן מִדֶּם אֱמַרוּ לֵהּ דַּלְמָרַן מֶתְבְּעֵין וּמֵחָדָא מְשַׁדַּר לְהוּן לְכָא׃

E ſe alcuno vi dirà niente, dite che il Signore n'ha biſogno : e ſubito gli mandara.

4 הָדָא דֵין כֻּלָּהּ הֲוָת דְנֶתְמַלֵא מֶדֶם דְאֶתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָא דְאָמַר׃

Tutto queſto fu fatto, accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Propheta che dice.

5 אֱמַרוּ לְבְרַת צֶהְיוּן הָא מַלְכֵּכִי אָתֵא לְכִי מַכִּיךְ וְרָכִיב עַל חֲמָרָא וְעַל עִילָא בַר אֲתָנָא׃

Dite a la figliuola di Sion, Ecco il tuo Re che viene à te manſueto, e ſedendo ſopra vn'aſina e vn polledro figliuol di quella che è ſotto il giogo.

6 וַאֲזַלוּ תַּלְמִידֵא וַעֲבַדוּ אַיְכַנָא דְפַקֵּד לְהוּן יֵשׁוּעַ׃

Hor i diſcepoli andorono, e fecero come IESV haueua comandato.

כ

34 וַיָּחָן אוֹתָם יֵשׁוּעַ וַיִּגַּע בְּעֵינֵיהֶם וּמִיָּד רָאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Entonces Ieſus, auiendo miſericordia de ellos tocó los ojos deellos, y luego ſus ojos recibieron la viſta, y ſiguieronlo.

כא

1 וְכַאֲשֶׁר קָרְבוּ לִירוּשָׁלַיִם וַיָּבוֹאוּ אֶל־בֵּית פַּאגֵי אֶל־הַר הַזֵּיתִים אָז שָׁלַח יֵשׁוּעַ שְׁנַיִם תַּלְמִידִים׃

Y como ſe acercaron de Ieruſalem, y vinieron à Beth-phage. àl Monte de las Oliuas, entonces Ieſus embió dos Diſcipulos.

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּמִיָּד תִּמְצְאוּ אֶת־אָתוֹן אֲסוּרָה וְעַיִר אִתָּהּ הַתִּירוּ וְהַגִּישׁוּ אֵלָי׃

Diziendoles, Id ăl aldea que eſtá delante de voſotros, y luego hallareys vna aſna atada, y vn pollino con ella : deſatalda y traedmela.

3 וְאִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם מְאוּמָה אִמְרוּ כִּי־אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ בָּם וּמִיָּד יְשַׁלַּח אוֹתָם׃

Y ſi alguno os dixere algo, dezid, E Sennor los ha meneſter : y luego los dexará.

4 וְכָל־זֹאת הָיְתָה לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמַר עַל־הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Y todo eſto fue hecho para que ſe cumplieſſe loque fue dicho por el Propheta, que dixo.

5 אִמְרוּ לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא עָנִי וְרוֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן־אֲתוֹנוֹת׃

Dezid à la hija de Sion, Heaqui, tu Rey te viene, Manſo, ſentado ſobre vna aſna, y vn pollino hijo de animal de yugo.

6 וַיֵּלְכוּ הַתַּלְמִידִים וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתָם יֵשׁוּעַ׃

Y los Diſcipulos fueron, y hizieron como Ieſus les mandó.

κʹ.

34. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et Ieſus meu de compaſſion toucha leurs yeux : & incontinent leurs yeux recouurerent la veuë, & ils le ſuiuirent.

ΚΕΦΑΛ. καʹ.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς.

Or quand ils furent pres de Ieruſalem, & furent venus à Beth-phagé, au mont des Oliuiers, lors Ieſus enuoya deux diſciples.

2. Λέγων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

Leur diſant, Allez en la bourgade qui eſt vis à vis de vous, & incontinent vous trouuerez vne aſneſſe attachee, & ſon poulain auec elle : deſtachez les, & me les amenez.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

Que ſi quelcun vous dit quelque choſe, Vous direz que le Seigneur en a à faire : & incontinent il les enuoyera.

4. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος.

Or tout cela ſe fit, afin que fuſt accompli, ce dont auoit eſté parlé par le Prophete, diſant.

5. Εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραῢς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

Dites à la fille de Sion, Voici, ton Roy vient à toi, debonnaire, & monté ſur vne aſneſſe, & le poulain de celle qui eſt ſous le ioug.

6. Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.

Les diſciples donc s'en allerent, & firent ainſi que Ieſus leur auoit ordonné.

CAP. XX.

34. Miſertus autem eorum, Ieſus, tetigit oculos eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

And Jeſus moued with compaſſion touched their eyes / & immediatly their eyes receiued ſight / and they folowed him.

CAP. XXI.

ET cum appropinquaſſent Ieroſolymis, & veniſſent Beth phage ad montem oliveti, tunc Ieſus miſit duos diſcipulos.

And when they drew nere to Jeruſalem / and were come to Bethphage / vnto the mount of ỹ Oliues / then ſent Jeſus two diſciples.

2. Dicens eis, Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam & pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi.

Saying to them / Go into the towne that is ouer againſt you / and anon ye ſhall finde an aſſe bound / an a colte with her: looſe them / and bring them vnto me.

3. Et ſiquis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet es.

And if any man ſay ought vnto you / ſay ye / that the Lorde hath neede of thẽ / and ſtraight way he will let them go.

4 Hoc autem factum eſt ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentem.

All this was done that it might be fulfilled which was ſpoken by the Prophet / ſaying.

5. Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis.

Tell ye the daughter of Sion / Behold thy King commeth vnto thee / meeke & ſitting vpon an aſſe / and a colt / the fole of an aſſe vſed to the yoke.

6. Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus.

So the diſciples wend / and did as Jeſus had commanded them.

Das XX. Capitel.

34. Vnd es jammerte Jeſum / vnd rüret jre Augen an / Vnnd als bald wurden ire Augen wider ſehend / vnd ſie folgeten jm nach.

Oc Jheſus ynkedis der offuer / oc hand rørde ved deris øyen / Oc ſtrax bleffue deris øyen ſeendis igen / Oc de effter fulde hannem.

Das XXI. Capitel.

DA ſie nun nahe bey Jeruſalem kamen / gen Bethphage an den Oelberg / ſandte Jeſus ſeiner Jünger zwen.

DEr de komme nu nær til Jeruſalem til Bethphage / hoſſ Olie bierget / Da ſende Jheſus tho aff ſine Diſciple.

2. Vnnd ſprach zu jnen: Gehet hin in den Flecken / der fur euch ligt / vnd bald werdet jhr eine Eſelin finden angebunden / vnd ein Füllen bey jr / löſet ſie auff / vnd füret ſie zu mir.

Oc ſagde til dem / Gaar bort i den By / ſom ligger faar eder / Oc ſtrax ſkulle i finde en Aſenninde bunden / oc it Føl hoſſ hende / Løſer dem / oc fører dem til mig.

3. Vnd ſo euch jemand etwas wird ſagen / ſo ſprechet der HERR bedarff jhr / ſo bald wird er ſie euch laſſen.

Oc der ſom nogen taler eder noget til / da ſiger / HERREN haffuer dem behoff / ſaa ſkal hand ſtrax lade eder tage dem.

4. Das geſchach aber alles / auff daß erfüllet würde / daß geſagt iſt durch den Propheten / der da ſpricht:

Det ſkede altſammen / at det ſkulde fuldkommes, ſom er ſagd ved Propheten / ſom ſiger.

5. Saget der Tochter Zion / Sihe / dein König kombt zu dir ſanfftmütig / vnd reitt auff einem Eſel / vnd auff einem Füllen der laſtbaren Eſelin.

Siger Zions Daatter / See / Din Kong kommer til dig Sactmodig / oc rider paa en Aſen / oc paa den vndertuingt Aſenindis Føl.

6. Die Jünger gingen hin / vnd theten wie jnen Jeſus befohlen hatte.

Diſciplene ginge hen / oc giorde ſom Jheſus befalede dem /

Kapitola XX.

34. Y ſlitowaw ſe nad nimi Gežijš / dotekl ſe očij gegich. A y hned prohledli / aſſli za nim.

A Jezus vlitowawſzy ſie / dotknał ſie oczu ich / á ná tychmiaſt przeyrzáły oczy ich.

Kapitola XXI.

A Když ſe přibljžili k Geruzalému / a přiſſli do Betphage k Hůře Oliwetſké. Tehdy Gežijš poſlal dwa Včedlnijky ſwé.

A Gdy ſie przybliżáli ku Jeruzálem / y przyſzli do Bethfáge nád gore oliwna / tedy Jezus poſlal dwu vczniow.

2. Řka gim: Gděte ž do Měſtečka kteréž proti wám geſt / a y hned nal znete Oſlicy přiwázani a Oſlátko s nj: Odwěžte ž ge / a přiwedte ke mně.

Mowiac k nim / Idźcie do miáſteczká ktore ieſt przeciwko wam / á nátychmiaſt naydźiecie oſlicę vwiązána y oślę z nia / odwiązawſzy / przywiedźcie mi ie.

3. Adjli kdo co wám: řecte / že Pán gich potřebuge: a hned propuſtij ge.

A ieſliby wam co kto rzekł / powiedzcie iż Pan tych rzeczy potrzebuie / ábowiem záraz em poſle ie.

4. Toto pak ſtalo ſe proto / aby ſe naplnilo / což geſt powědijno ſkrze Proroka / řkaucýho:

A to ſie wſzytko ſtało / áby ſie wypełniło co ieſth powiedźiano przez Proroká mowiacego.

5. Powězte dceři Syonſké: Ay Král twůg běře ſe k tobě tichý / ſedě na Oſlicy a na Oſlátku těghu podrobeně.

Powiedzcie corce Syońſkiey / oto Krol twoy idźie do ciebie cichy / śiedząc ná oślicy / y ná oślęciu tey ktora ieſt pod iarzmem.

6. Y ſſedſſe Včedlnjcy / včinili tak yakož gim přikázal Gežijš.

Szedſzy tedy vczniowie / ták vczynili iáko im był roſkazał Jezus.

כא

7 ואיתיו לחמרא ולעילא וסמו על עילא נחתיהון ורכב עלוהי ישוע׃

E menorono l'aſina e il polledro, e poſero ſopra eſſi i lor mantelli, e meſſerui ſopra lui à ſedere.

8 וסוגאא דכנשא משוין הוו מאניהון באורחא אחרנא דין פסקין הוו סוכא מן אילנא ורמין באורחא׃

Et vna grandiſſima moltitudine diſteſero i lor veſtimenti ne la via: & altri tagliauano de rami de gli arbori, e diſtendeuangli ne la via.

9 כנשא דין אילין דאולין הוו קדמוהי ואתין בתרה קעין הוו ואמרין אושענא לברה דדויד בריך הו דאתא בשמה דמריא אושענא במרומא׃

E le turbe che andauano innanzi e quelle che ſeguiuano, gridauano, dicendo, Hoſanna al Figliuol di Dauid, benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore, Hoſanna tu che ſei ne luoghi altiſſimi.

10 וכד על לאורשלם אתתזיעת כלה מדינתא ואמרין הוו מנו הנא׃

E come fu entrato in Ieruſalem, tutta la città ſi commoſſe, dicendo. Chi è coſtui?

11 כנשא דין אמרין הוו הנו ישוע נביא דמן נצרת דגלילא׃

E le turbe diceuano, Queſto è I E S V *quel Profeta da Nazaret di Galilea.*

12 ועל ישוע להיכלא דאלהא ואפק לכלהון אילין דזבנין ומזבנין בה בהיכלא וסחף פתורא דמערפנא וכורסותא דהנון דמזבנין יונא׃

I E S V *poi entrò nel tempio di Dio, e ſcacciò fuor tutti quelli che vendeuano e comprauano nel tempio: e mandò ſottoſopra i banchi de cambiatori, e le ſedie di coloro che vendeuano le colombe.*

כא

7 וַיַּגִּישׁוּ אֶת־אָתוֹן וְאֶת־הָעַיִר וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם אֶת־בִּגְדֵיהֶם וַיִּרְכַּב עֲלֵיהֶם׃

Y truxeron el aſna y el pollino, y puſieron ſobre ellos ſus mantos, y hizieronlo ſentar ſobre ellos.

8 וְרַבִּים מֵהָעָם הִצִּיעוּ אֶת־בִּגְדוֹתָם בַּדֶּרֶךְ וַאֲחֵרִים כָּרְתוּ אֶת־עֲנָפִים מֵהָעֵצִים וַיַּצִּיעוּ בַּדֶּרֶךְ׃

Y muy mucha companna tendian ſus mantos en el camino: y otros cortauan ramos de los arboles, y tendian por el camino.

9 וְהָעָם אֲשֶׁר הֹלְכִים לְפָנָיו וְאַחֲרָיו קָרְאוּ לֵאמֹר הוֹשִׁיעַ נָא לְבֶן־דָּוִד בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה הוֹשִׁיעַ נָא בָּעֶלְיוֹנוֹת׃

Y las compannas que yuan delante, y las que yuan detrás acclamauan diciendo, Hoſanna, al Hijo de Dauid. Bendito el que viene en el nombre del Sennor: Hoſanna, en las alturas.

10 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־יְרוּשָׁלַיִם וַתִּרְעַשׁ כָּל־הָעִיר לֵאמֹר מִי־זֶה הוּא׃

Y entrando el en Ieruſalem, toda la ciudad ſe alborotó diziendo, Quien es eſte?

11 וְהָעָם אָמְרוּ זֶה הוּא יֵשׁוּעַ הַנָּבִיא מִן נְצֶרֶת הַגָּלִיל׃

Y las compannas dezian, Eſte es Ieſus el Propheta de Nazareth de Galilea.

12 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל־הֵיכַל אֱלֹהִים וַיְגָרֵשׁ כָּל־מוֹכְרִים וְקוֹנִים בַּהֵיכָל וְאֶת־שֻׁלְחֲנוֹת הַשֻּׁלְחָנִיִּים הָפַךְ וְאֶת־מוֹשְׁבוֹת הַמֹּכְרִים אֶת־הַיּוֹנִים׃

Y entró Ieſus en el Templo de Dios, y echó fuera todos los que vendian y comprauan en el Templo; y traſtornó las meſas de los cambiadores, y las ſillas de los que vendian palomas.

κα'.

7. Ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαν ἐπάνω αὐτῶν.

Et amenerent l'aſneſſe, & le poulain & mirent leurs veſtemens deſſus, & le firent aſſeoir ſur iceux.

8. Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

Adonc grandes troupes eſtendirent leurs robbes par le chemin, & les autres coupoyēt des rameaux des arbres, & les eſtendoyent par le chemin.

9. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Et les troupes qui alloyent deuant, & qui ſuiuoyent, crioyent, diſans, Hoſanna, au Fils de Dauid, benit ſoit celui qui vient au Nom du Seigneur: Hoſanna es lieux treſ-hauts.

10. Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα· τίς ἐστιν οὗτος;

Et quand il fut entré en Ieruſalem, toute la ville fut eſmeuë, diſant, Qui eſt ceſtui-ci?

11. Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.

Et les troupes, diſoyent, C'eſt Ieſus le Prophete, de Nazareth de Galilee.

12. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

Et Ieſus entra au temple de Dieu, & chaſſa dehors tous ceux qui vendoyent & achetoyent au temple, & renuerſa les tables des changeurs, & les ſelles de ceux qui vendoyent les pigeons.

CAP. XXI.

7. Et adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum déſuper ſedere fecerunt.

And brought the aſſe and the colte/ and put on them their clothes / and ſet him thereon.

8. Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via:

And a great multitude ſpred their garmentes in the way: and other cut downe branches from the trees / and ſtrawed them in the way.

9. Turbæ autem quæ præcedebant & quę ſequebãtur, clamabant, dicentes, Hoſanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: hoſanna, in altiſſimis.

Moreouer / the people that went before / and they alſo that followed / cryed / ſaying / Hoſanna the ſonne of David: bleſſed be hee that commeth in the Name of the Lorde / Hoſanna thou which art in the hieſt heauens.

10. Et cum intraſſet Ieroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens, Quis eſt hic?

And when he was come into Jeruſalem / all ÿ citie was moued / ſaying / Who is this?

11. Populi autem dicebant, Hic eſt Ieſus propheta, à Nazareth Galilææ.

And the people ſayde / This is Jeſus the Prophet of Nazareth in Galile.

12. Et intravit Ieſus in templum Dei; & eiiciebat omnes vidences & ementes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And Jeſus went into the Temple of God / and caſt out all them that ſolde and bought in the Temple / and ouerthrew the tables of the money changers / & the ſeats of them that ſolde doues.

Das XXI. Capitel.

7. Vnnd brachten die Eſelin vnnd das Fůllen/ vnd legten jhre Kleider drauff vnd ſatzten jhn drauff.

Oc hende Aſeninden oc Føllet / Oc lagde deris Klæder der paa / oc ſette hannem der paa.

8. Aber viel Volcks breittet die kleider auff den Weg. Die andern hieben Zweige von den Båwmen / vnnd ſtreueten ſie auff den Weg.

Oc mange aff Folcket bredde Klæder paa veyen. De andre Hugge Grene aff Træene / oc ſtrødde dem paaveyen.

9. Das Volck aber / das vorgieng vnd nachfolget / ſchrey vnnd ſprach: Hoſianna dem Son David / Gelobet ſey der da kombt in dem Namen des HERREN / Hoſianna inn der höhe.

Men Folcket/ ſom gick faare oc fulde effter/ robte/ oc ſagde / Hoſianna Dauids Søn / Loffuet vere den ſom kommer i HERRENS Naffn / Hoſianna i det høye.

10. Vnnd als er zu Jeruſalem einzoch / erreget ſich die gantze Stadt/ vnd ſprach: Wer iſt der?

Oc der hand drog ind i Jeruſalem / da oprørdis den gantſke Stadt / oc ſagde / Huo er den?

11. Das Volck aber ſprach: das iſt der Jeſus / der Prophet von Nazareth auß Galilea.

Folcket ſagde / det er Jheſus den Prophete/ aff Nazaret vdaff Galilea.

12. Vnd Jeſus gieng zum Tempel Gottes hinein / vnd treib herauß alle Verkauffer vnd Kauffer im Tempel/ vnnd ſtieß vmb der Wechßler tiſche / vnnd die Stůle der Taubenkråmer.

Oc Jheſus gick ind i Guds Tempel / oc vddreff alle dem ſom ſolde oc købte i Templen. Oc omſtøtte Vedſlernis bord / oc Due kremernis ſtoke.

Kapitola XXI.

7. A přiwedli Oſlicy y Oſlátko/a wložili na ně Raucha ſwá/a gey na wrchu poſadili.

A przywiedli oślicey oſle / á włożywſzy ná nieſzáty ſwoie / wſádzili go ná nie.

8. Mnohý pak zástup ſtlali raucha ſwa na ceſté Ginij pak Ratoleſti z dřijwij ſekali / a metali na ceſtu.

A bárzo wielkie zebránie ludu ſłáliſzáty ſwoie na drodze / á drudzy rabáli gáłązki z drzew y ná drodze ſłáli..

9. A záſtupowé kteřijž napřed ſſli/ y ti kteřijž nazad ſſli/ wolali řkauce. Spaſenij Synem Dawidowým / požehnaný kterýž ſe beře we Gménu PAně / ſpaſyž nás na wýſoſiech.

Zebránie thež ludzi ktore wprzod ſzły zá nim / krzyknelo mowiac / Hoſánna Synowi Dawidowemu / błogoſłáwiony ten kthory idzie w imie Páńſkie / Hoſánna ktoryś ieſt w niebie naywyżſzym.

10. A když wgel do Geruzaléma/ zbaurilo ſe wſſecko Měſto, řka: Y kdo gt tento?

A gdy wiechał do Jeruzálem / wzruſzyło ſie wſzytko miáſto / mowiác / Ktoż to ieſt?

11. A lidé prawili: Tentok geſt Gežijš Prorok od Nazarethu Galilegſkeho.

A poſpolity lud mowił / Tenci ieſt Jezus on Prorok z Názáreth Gáliley ſkiego.

12. Y wſſel Gežijš do Chrámu Božijho/a wymijtal wſſecky Prodawače a Kupce z Chrámu/a ſtoly Peněžomēnců/ á ſtoly prodáwagijcých Holubice přewracel.

Tedy Jezus wſzedł do Kościołá Bożeᵒ / y wygnał wſzytki ktorzy przedawáli y kupowali w Kościele / á ſtoły bánkierzow / y ſtolice tych ktorzy przedawáli gołębie / ſpodwrácał.

כא

13 וַאמַר לְהוּן כְּתִיב הוּ דְּבַיְתִי בֵּית צְלוֹתָא יִתְקְרֵא אַנְתּוּן דֵּין עֲבַדְתּוּנָיְהִי מ מְעַרְתָּא דְּלֶסְטָיֵא׃

Et diſſe loro, Egli è ſcritto, La caſa mia ſi chiamarà la caſa d'oratione: e voi l'hauete fatta vna ſpelonca di ladroni.

14 וְקַרְבוּ לֵהּ בְּהַיְכְלָא סְמַיָּא וְחַגִּיסֵא וְאַסִּי אֶנּוּן׃

E vennero à lui de ciechi, e de zoppi nel tempio, & egli liriſanò.

15 כַּד חֲזַו דֵּין רַבַּי כָּהֲנָא וְפְרִישֵׁא תֶּדְמְרָתָא דְּעֲבַד וְטַלְיֵא דְּקָעַיִן בְּהַיְכְלָא וְאָמְרִין אוֹשַׁעְנָא לְבְרֵהּ דְּדַוִיד אֶתְאַבַּשׁ לְהוּן׃

Allora i principali Sacerdoti e gli Scribi vedendo le coſe marauiglioſe ch'egli haueua fatte, & i fanciulli che gridauano nel tempio, e diceuano, Hoſanna al Figliuol di Dauid, ſe ne ſdegnorono.

16 וְאָמְרִין לֵהּ שָׁמַע אַנְתְּ מָנָא אָמְרִין הָלֵין אֱמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אִין מִמְּתוּם לָא קְרִיתוּן דְּמֶן פּוּמָּא דְּטַלְיֵא וְדְיַלּוּדֵא תַּקְנַת תֶּשְׁבּוּחְתָּא׃

E diſſergli, Odi tu qnello che coſtor dicono? E IESV dice loro, Sì. Non hauete voi mai letto, per bocca de fanciulli e di quei che lattano, faceſti perfetta la laude.

17 וְשַׁבַק אֶנּוּן וְנַפַק לֵהּ לְבַר מֶן מְדִינְתָּא לְבֵית־עַנְיָא וּבָת תַּמָּן׃

E laſſandoli, ſe n'vſcì fuor de la città, & andò in Betania, & iui alloggiò.

18 בְּצַפְרָא דֵּין כַּד הֲפַךְ לַמְדִינְתָּא כְּפֵן׃

La mattina poi ritornando egli à la città hebbe fame.

19 וַחֲזָא תְּתָא חֲדָא בְּאוּרְחָא וַאתָא לְוָתָהּ וְלָא אֶשְׁכַּח בָּהּ מֶדֶּם אֶלָּא אֶן טַרְפֵּא בַּלְחוּד וַאמַר לָהּ לָא יְהוּוּן בְּכִי תוּב פֵּארֵא לְעָלַם וּמֶחְדָּא יֶבְשַׁת תְּתָא הָי׃

E vedendo vn fico ne la via s'accoſtò ad eſſo, e non vi trouò niente ſu, ſe non le foglie ſolamente, e diſſeli, Non naſca di te mai più frutto da hora innanzi, e ſubbito il fico ſeccò.

כא

13 וַיֹּאמֶר לָהֶם נִכְתַּב כִּי־בֵיתִי בֵּית הַתְּפִלָּה יִקָּרֵא וְאַתֶּם עֲשִׂיתֶם אוֹתוֹ לִמְעָרַת פָּרִיצִים׃

Y dizeles, Eſcripto eſtá, Mi Caſa, Caſa de oracion ſera llamada: mas voſotros cueua de ladrones la aueys hecho.

14 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו עִוְרִים וּפִסְחִים בַּהֵיכָל וַיִּרְפָּא אוֹתָם׃

Entonces vinieron à el ciegos y coxos en el Templo, y ſanólos.

15 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ שָׂרֵי־הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים אֶת־הַפְּלָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה וְאֶת־הַנְּעָרִים קוֹרְאִים בַּהֵיכָל לֵאמֹר הוֹשַׁע נָא לְבֶן־דָּוִד וַיִּכְעֲסוּ׃

Mas los principes de los Sacerdotes y los Eſcribas, viendo las marauillas que hazia, y los mochachos acclamando en el Templo, y diziendo, Hoſanna àl Hijo de Dauid, enojaronſe:

16 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲלֹא־תִשְׁמַע אֶת־אֲשֶׁר הָאֵלֶּה אוֹמְרִים וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֲלֵיהֶם אַךְ הֲלֹא קְרָאתֶם כִּי מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז׃

Y dixeronle, Oyes loque eſtos dizen? Y Ieſus les dize, Si. Nũca leyſtes, De la boca de los ninnos y de losque maman perficionaſte el alabança?

17 וַיַּעֲזֹב אוֹתָם וַיֵּצֵא לַחוּץ הָעִיר אֶל־בֵּית־עַנְיָה וַיָּלֶן שָׁם׃

Y dexandolos, ſalioſe fuera de la ciudad à Bethania: y poſó alli.

18 וַיָּשָׁב־בַּבֹּקֶר אֶל־הָעִיר וַיִּרְעָב׃

Y por la mannana boluiendo à la Ciudad, tuuo hambre.

19 וַיַּרְא תְּאֵנָה אַחַת עַל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְלֹא מְאוּמָה מָצָא בָהּ כִּי־אִם הֶעָלִים לְבַדָּם וַיֹּאמֶר לָהּ לֹא עוֹד מִמֵּךְ פְּרִי יִהְיֶה לְעוֹלָם וַתִּבַשׁ פִּתְאֹם הַתְּאֵנָה׃

Y viendo vna higuera cerca del camino, vino à ella, y no halló nada en ella, ſino hojas ſolamente: y dixole, Nunca mas nazca de ti fruto para ſiempre. Y luego la higuera ſe ſecó.

κα'.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Et leur dit, Il eſt eſcrit, Ma maiſon ſera appelee maiſon de priere: mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

14. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Adonc des aueugles & des boiteux vindrent à lui au temple, & il les guerit.

15. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυίδ, ἠγανάκτησαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les Scribes eurent veu les merueilles qu'il auoit faites, & les enfans criens au temple, & diſans, Hoſanna au Fils de Dauid, ils en furent indignés.

16. Καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

Et lui dirent, Ois-tu ce que ceux-ci diſent? & Ieſus leur dit, Oui: ne leuſtes-vous iamais, Tu as accompli la louange par la bouche des enfans, & de ceux qui tettent?

17. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

Et les ayant laiſſés, il ſortit hors de la ville, pour s'en aller en Bethanie, & logea là.

18. Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε.

Or le matin comme il retournoit en la ville, il eut faim.

19. Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

Et voyant vn figuier, qui eſtoit ſur le chemin, ils s'y adreſſa, & n'y trouua rien ſinon des fueilles ſeulement, & lui dit, Que plus ne naiſſe aucun fruict de toi à iamais, & incontinent le figuier ſecha.

CAP. XXI.

13. Et dicit eis, Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

And ſaide to them / It is written / Mine houſe ſhal be called the houſe of prayer: but ye haue made it a denne of theeues.

14. Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo: & ſanavit eos.

Then the blinde / & the halt came to him in the Temple / and he healed them.

15. Videntes autem principes ſacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hoſanna filio David: indignati ſunt.

But when the chiefe Prieſts & Scribes ſawe the marueils that hee did / and the children crying in the Temple / and ſaying / Hoſanna the Sonne of Dauid / they diſdained.

16. Et dixerunt ei, Audis quid iſti dicunt? Ieſus autem dixit eis, Vtique, nunquam legiſtis, Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?

And ſayd vnto him / Heareſt thou what theſe ſay? And Jeſus ſaid vnto them / Yea: read yee neuer / By the mouth of babes and ſucklinges thou haſt made perfite the praiſe?

17. Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibiq; manſit.

So he left them / and went out of the citie vnto Bethania / and lodged there.

18. Manè autem revertens in Civitatem, eſuriit.

And in the morning as he returned into the citie / he was hungrie.

19. Et videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea niſi folia tantum, & ait illi, Nũquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſacta eſt continuò ficulnea.

And ſeeing a figge tree in the way / hee came to it / & found nothing thereõ / but leaues onely / and ſayde to it / Neuer fruite growe on thee hence forwardes. And anon the figge tree withered.

Das XXI. Capitel.

13. Vnd ſprach zu jnen: Es ſtehet geſchriben: Mein Hauß ſoll ein Bethauß heiſſen / Jr aber habt eine Mördergruben drauß gemacht.

Och ſagde til dem / Der ſtaar ſcreffuet / Mit Huſſ ſkal kaldis it Bedehuſſ / Men i haffue giort en Røffuere Kule der aff.

14. Vnd es giengen zu jm Blinden vnnd Lamen im Tempel / vnnd er heilete ſie.

Oc der ginge Blinde oc Halte til hannem i Templen / oc hand helbredede dem.

15. Da aber die Hohenprieſter vnd Schrifftgelerten ſahen die Wunder / die er thet / vnnd die Kinder im Tempel ſchreyen vnnd ſagen: Hoſianna dem Son Dauid: wurden ſie entrüſtet.

Men der de Ypperſte Preſter oc Scriffiklaage ſaae de vnderlige Gerninger / ſom hand giorde / oc at Børnene robte i Templen oc ſagde / Hoſianna Dauids Søn / da toge de det til miſtycke.

16. Vnd ſprachen zu jm: Höreſt du auch / was dieſe ſagen? Jeſus ſprach zu jnen: Ja / habt jr nie geleſen / Auß dem munde der Vnmündigen vnnd Seuglingen haſt du lob zugericht?

Oc ſagde til hannem / Hører du oc huad diſſe ſige? Jheſus ſagde til dem / Ja / Haffue i aldri læſt / Aff de Vmyndigis oc Diendismund haffuer du bered Loff?

17. Vnd er ließ ſie da / vnd gieng zur Stadt hinauß gen Bethanien / vnnd bleib daſelbſt.

Oc hand forlod dem til der / oc gick hen vdaff Staden Bethanien / oc bleff der.

18. Als er aber deß Morgens wider in die Stadt gieng / hungerte jhn.

Der hand om morgenen gick til Staden igen / hungrede hannem.

19. Vnd er ſahe einen Feigenbaum an dem Wege / vnd gieng hinzu / vnd fand nichts daran / denn alleine bletter / vnd ſprach zu jm: Nun wachſe auff dir hinfort nimmermehr keine Frucht. Vnnd der Feigenbaum verdorret als balde.

Oc hand ſaa it Figen træ hoſſ veyen / oc gick der til / oc fant inted der paa / vden aleniſte Bladene / Oc hand ſagde til det / Nu voxe aldri mere nogen fruct paa dig. Oc Figen træet viſnede strax.

Kapitola XXI.

13. A řekl gim: Pſánok geſt / Dům můg / Dům Modlitby ſlauti bude: ale wy včinili gſte gey peleſſij lotrowſkau.

Y rzekł im / Napiſano ieſt / Dom moy / dom modlitwy nazwan będzie / á wyśćie [illegible] vczynili iáſkinią zboycow.

14. Y přiſtaupili k němu ſlepij a kulhawij w Chramě / a vzdrawil ge.

Tedy przyſtapili kniemu ſlepi y chromi w kośćiele / á vzdrowił ie.

15. Widauce pak wrchnij Kněžij a Zákonijcy diwy kteréž činil / a dijtky ani wolagij w Chrámě / a prawij: Spaſenij Synem Dawidowým / rozhněwali ſe.

A obaczywſzy Kśiążetha kápláńſkie y náuczyćielowie dziwy ktore był vczynił / y dźieći ktore wołáły w kośćiele / y mowiły Hoſánná ſynowi Dawidowemu / rozgniewáli ſie.

16. A řekli gemu: Slyſſýſſliž co tito prawij? A Gežijš řekl gim: Y owſſem / zdali gſte nikdý něčtli / žeź auſt Nemluwňátek a těch kteřijž prſý požijwagij / dokonal gſy chwálu?

Y rzekli mu / Słyſzyſzże co ći mowią? A Jezus rzekł im / Słyſzę / Nieczytáliśćie nigdy / iż z vſt niemowiątek y tych ktorzy ſſą pierſi / wykonałeś chwałe?

17. A opuſtiw ge / ſſel wen z Měſta do Bethaný / a tu zuoſtal.

A opuśćiwſzy ie / wyſzedł precz z miáſtá do Betháníey / y thamże nocował.

18. Rano pak nawracuge ſe do Měſta / zlačněl.

Tedy ráno gdy ſie wroćił do miáſtá / łaknał.

19. A wida geden Fijkowý Strom podlě ceſty / přiſſel k němu / a nenalezl na něm nic / gedině lijſtij toliko / y řekl gemu: Nikdý wijce neroď ſe z tebe owotce na wěky. Y vſchlo hned dřewo Fijkowě.

Y vyzrawſzy niektore figowe drzewo ná drodze / przyſtapił kniemu / y nie nálazł nic ná nim / iedno liśćie ſámo / y rzekł / Niechay ſie wiecey z ćiebie owoc nie rodzi ná wieki / y vſchło záraz figowe drzewo.

כא

20 וַחֲזוֹ תַּלְמִידֵא וְתַהַרוּ
וְאָמְרִין אַיְכַנָא בַּר שָׁעְתֵהּ
יֶבְשַׁת תְּתָא׃

Il che vedendo i diſcepoli, ſi marauigliorono, dicendo, Come s'è in vn ſubbito ſeccato il fico.

21 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֶמַר לְהוֹן
אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאֶן
תֶּהְוֵא בְכוֹן הַימָנוּתָא וְלָא
תֶתְפַּלְגוּן לָא בַּלְחוֹד הָדָא
דְתִתָא תֶּעְבְּדוּן אֶלָּא אָפֶן
לְטוּרָא הָנָא תֵאמְרוּן
דְּאֶשְׁתַּקַּל וּפֶל בְּיַמָּא
תֶהְוֵא׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Io vi dico in verità, che ſe voi hauerete fede, e non dubitarete, non ſol farete queſto ch'è ſtato fatto al fico, ma anco ſe voi direte à queſto monte, Leuati, e gittati nel mare, ſara fatto.

22 וְכֹל מֶדֶם דְּתֶשְׁאֲלוּן
בַּצְלוֹתָא וְתְהַיְמְנוּן ת
תִסְבוּן׃

E tutte le coſe che voi domandarete ne l'oratione, credendo, le otterrete.

23 וְכַד אֶתָא יֵשׁוּעַ ל
לְהַיְכְלָא קְרֶבוּ לֵהּ רַבַּי
כָהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְעַמָּא
כַּד מַלֵּף וְאָמְרִין לֵהּ בּא
בְּאַיְנָא שׁוּלְטָן הָלֵין עָבֵד
אַנְתְּ וּמַנוּ יַהֵב לָךְ שׁוּל
שׁוּלְטָנָא הָנָא׃

Eſſendo egli poi venuto nel tempio, s'accoſtorono à lui, mentre ch'egli inſegnaua, i principali Sacerdoti, & i Vecchij del popolo dicendo, Con quale autorità fai tu queſte coſe? e chi t'ha data queſta autorità?

24 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֶמַר
לְהוֹן אֶשְׁאַלְכוֹן אַף אֶנָא
מֶלְתָא חֲדָא וְאֶן תֵּאמְרוּן
לִי אַף אֶנָא אָמַר אֶנָא
לְכוֹן בַּאַיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין
עָבֵד אֶנָא׃

IESV riſpondendo, diſſe loro, Io ancora domandarò voi d'vna coſa: laqual ſe voi mi direte, ancor io dirò à voi con quale autorità io fo queſte coſe.

25 מַעֲמוּדִיתֵהּ דְּיוֹחַנָּן
מֶן אַיְמֶכָּא אִיתַיְהּ מֶן
שְׁמַיָּא הִי אוֹ מֶן בְּנַי־נָשָׁא
הָנוֹן דֵּין מֶתְרַעֵין הֲווּ בּב
בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרִין דְּאֶן
נֵאמַר מֶן שְׁמַיָּא אָמַר לַן
עַל מָנָא לָא הַימֶנְתּוּנָיְהִי׃

Il Batteſimo di Giouanni donde era egli? dal cielo, ò da gli huomini? Et eſſi diſcorreuano tra ſe medeſimi, dicendo, Se noi diciamo, dal cielo, egli ci dirà, Perche dunque non gli hauete voi creduto?

יא

20 וַיִּרְאוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּתְמְהוּ
לֵאמֹר אֵיךְ פִּתְאֹם יָבְשָׁה הַתְּאֵנָה׃

Entonces viendo eſto los Diſcipulos, marauillados dezian, Como ſe ſecó luego la higuera.

21 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן
אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אִם תִּהְיֶה
לָכֶם אֱמוּנָה וְלֹא תִסְתַּפְּקוּ אֵין
זֹאת לְבַד בַּתְּאֵנָה תַּעֲשׂוּ כִּי־אִם
לָהָר הַזֶּה תֹאמְרוּ הִנָּשֵׂא וְהִשְׁתַּלֵּךְ
בַּיָּם וְיִהְיֶה׃

Y reſpondiendo Ieſus dixoles, Decierto os digo, que ſi tuuierdes fe, y no dudardes, no ſolo hareys eſto à la higuera, mas ſi à eſte mõte dixerdes, Quitate, y echate en la mar, ſerá hecho.

22 וְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ בִתְפִלָּה
מַאֲמִינִים תִּקָּחוּ׃

Y todo loque pidierdes con oracion creyendo, lo recibereys.

23 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־הַהֵיכָל
וּבְלַמְּדוֹ נִגְּשׁוּ אֵלָיו שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְזִקְנֵי הָעָם לֵאמֹר בְּמָה שִׁלְטוֹן
אַתָּה עֹשֶׂה הָאֵלֶּה וּמִי נָתַן לְךָ
אֶת־שִׁלְטוֹן הַזֶּה׃

Y como vino àl Templo, los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del Pueblo, enſennando el, llegaron à el diziendo, Conque autoridad hazes eſto? y quien te dió eſta autoridad?

24 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
אֶשְׁאַלְכֶם גַּם אֲנִי דָּבָר אֶחָד
אֲשֶׁר אִם תֹּאמְרוּ לִי גַּם אֲנִי אֹמַר
לָכֶם בְּמָה שִׁלְטוֹן אֵלֶּה עָשִׂיתִי׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Yo tambien os preguntaré vna palabra: la qual ſi me dixerdes, tambien yo os diré conque autoridad hago eſto.

25 הַטְּבִילַת יוֹחָנָן מֵאַיִן הִיא
אִם מִן הַשָּׁמַיִם אוֹ מִן־הָאֲנָשִׁים
וְהֵם חָשְׁבוּ בְנַפְשָׁם לֵאמֹר אִם
נֹאמַר מִן־הַשָּׁמַיִם יֹאמַר לָנוּ
וְלָמָּה לֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ׃

El baptiſmo de Ioan de donde era? del cielo, o de los hombres? Ellos entonces penſaron entre ſi, diziendo, Si dixeremos, Del cielo; dezir nos há, Porque pues no le creyſtes.

κα'.

20. Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

Les diſciples ayans veu cela, s'eſmerueillerent, diſans; Comment eſt le figuiet à l'inſtant deuenu ſec.

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

Ieſus reſpondant leur dit, En verité ie vous di, pourueu que vous ayez foy, & que vous ne ſoyez point en doute, non ſeulement vous ferez ce qui à eſté fait au figuier: mais auſsi ſi uous dites à ceſte montagne, Oſte-toi, & te iette en la mer, cela ſe fera.

22. Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.

Et quoi que vous demandiez en priant, ſi vous croyez, vous le receurez.

23. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

Puis quand il fut venu au temple, les principaux Sacrificateurs, & les Anciens du temple vindrent à lui comme il enſeignoit, & dirent, De quelle authorité fais-tu ces choſes? & qui eſt celui qui t'a donne ceſte authorité?

24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Ieſus reſpondant leur dit, Ie vous interroguerai auſsi d'vne choſe, laquelle ſi vous me dites, ie vous dirai auſsi de quelle authorité ie fai ces choſes.

25. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.

Le Bapteſme de Iehan d'où eſtoit-il? du ciel, ou des hommes? Or ils diſputoyent en eux-meſmes, diſans, Si nous diſons, Du ciel: Il nous dira, Pourquoi donc ne l'auez-vous point creu?

20. Et videntes diſcipuli mirati ſunt dicentes, Quomodo continuò aruit?

And when his diſciples ſaw it/they marueiled/ſaying/Howe ſoone is the figge tree withered.

21. Reſpondens autem Ieſus, ait eis, Amen dico vobis, ſi habueritis fidē, & non hæſitaveritis non ſolum de ficulnea facietis, ſed & ſi mōti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare: fiet:

And Jeſus anſwered and ſaid vnto them / Verely I ſay vnto you / if yee haue fayth/ an doute not / yee ſhall not onely doe that/which I haue done to the figge tree / but alſo if ye ſay vnto this mountaine / Take thy ſelfe away / and caſt thy ſelfe into the ſea / it ſhal be done.

22. Et omnia quæcunque petieritis in oratione credētes, accipietis.

And whatſoeuer ye ſhall aſke in prayer/if ye beleeue / ye ſhall receiue it.

23. Et cum veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem, principes ſacerdotum, & ſeniores populi, dicentes, In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?

And when hee was come into the Temple/ the chiefe Prieſts / and the Elders of the people came vnto him / as hee was teaching / & ſayd / By what authoritie doeſt thou theſe things? and who gaue thee this authoritie.

24. Reſpondens Ieſus dixit eis, Interrogabo vos & ego unum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.

Then Jeſus anſwered and ſayde vnto them/ I alſo wil aſke of you a certaine thing / which if ye tell me / I likewiſe will tell you by what authoritie I doe theſe things.

25. Baptiſmus Iohannis, unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe dicētes, Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidiſtis illi.

The baptiſme of John whence was it? from heauen / or of men? Then they reaſoned among them ſelues / ſaying / If we ſhall ſay / From heauen / he wil ſay vnto vs / Why did ye not then beleeue him?

20. Vnd da das die Jůnger ſahen/ verwunderten ſie ſich / vnd ſprachen: Wie iſt der Feigenbaum ſo bald verdorret?

Oc der Diſciplene ſaa det / forundrede de dem / oc ſagde / Huorledis viſnede Figen træet ſaa ſnart?

20. Jeſus aber antwortet / vnnd ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / ſo jhr glauben habt / vnd nicht zweiffelt / ſo werdet jhr nicht allein ſolchs mit dem Feigenbaum thun / ſondern ſo jhr werdet ſagen zu diſem Berge / heb dich auff / vnnd wirff dich ins Meer / ſo wirdts geſchehen.

Jeſus ſuarede / oc ſagde til dem / Sandelige ſiger ieg eder / der ſom i haffue troen / oc icke tuile / Da ſkulle i icke aleniſte gøre ſaadant met Figen træet / Men der ſom i ſige til dette Bierg / Løfft dig op oc kaſt dig ned i Haffuet / da ſkal det ſke.

22. Vnnd alles was jhr bittet im Gebet / ſo jhr glaubet / ſo werdet jrs empfahen.

Oc alt det i bede om i eders bøn / der ſom i tro / da ſkulle i faa det.

23. Vnd als er in den Tempel kam / tratten zu jm / als er lehret / die Hohenprieſter / vnd die Elteſten im Volck vnd ſprachen: Auß waſer macht thuſt du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben?

Oc ſom hand kom i Templet / da traadde til hannem ſom hand lerde de Ypperſte Preſter oc de Eldſte blant Folcket / oc ſagde / Aff huad mact gør du dette? Oc huo haffuer giffuet dig denne mact?

24. Jeſus aber antworttet / vnnd ſprach zu jhnen: Jch will euch auch ein wort fragen / ſo jr mir das ſaget / will ich euch ſagen / auß waſer macht ich das thu.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Jeg vil oc ſpørre eder at it ord / Der ſom i ſige mig det / da vil ieg ſige eder / aff huad mact ieg gør dette.

25. Wo her war die Tauffe Johannis? war ſie vom Himmel / oder von den Menſchen? Da gedachten ſie bey ſich ſelbs / vnd ſprachen: Sagen wir / ſie ſey vom Himel geweſen / ſo wirdt er zu vns ſagen: Warumb glaubet jhr jm denn nicht?

Hueden vaar Johannis Daab? Vaar hand aff Himmelen / eller aff Menniſken? Da tenckte de ved ſig ſelff / oc ſagde / Sige wi / hand vaar aff Himmelen / Da ſiger hand til oſſ / Hui trode i hannem da icke?

20. A widauce Včedlnijcy diwili ſe/řkauce: Kterak geſt y hned vſchlo?

To thedy vyzrawſzy vczniowie/dziwowali ſie mowiac/ Jákoż nátychmiaſt vſchlo figowe drzewo?

21. A odpowěděw Gežijſs/ řekl gim: Zagiſtě prawijm wám/budeteli mijti Wijru/a nebudeteli pochybowati/ netoliko to Fijkowěmu dřewu včinjte/ale kdybyſſte y této Hoře řekli: Zdwihnj ſe a wrz ſebau do Moře/ſtaneť ſe.

A odpowiedáiac Jezus / rzekl im/Záprawdę powiedam wam/ieſlibyście mieli wiárę á nie wathpili/nie tylko tho co ſie ſtalo z figowym drzewem vczynicie/ále tez gdybyście they gorze rzekli / Podnieś ſię á rzuć ſię w morze / zſtánie ſię.

22. A wſſeckny wěcy za kterežkoli proſyti budete na Modlitbě wěřijce/wezmete.

Y wſzytki rzeczy oktore proſić bedziecie w modlitwie wierzac/weźmiecie.

23. A když přiſſel do Chrámu/přiſtaupili k němu Knijžata Kněžſká a Starſſý Lidu když včil/řkauce: W kteřé mocy tyto wěcy činijš? a kdo geſt tobě tu moc dal?

A gdy on przyſzedl do Kościoła/Kſiazeta káplánſkie y ſtárſzy z ludu/przyſtapili k niemu gdy vczyl/y mowili/Ktora moca to czyniſz? á kthoć dal tę zwierzchność?

24. Odpowěděw Gežijš/ řekl gim: Otijžiť ſe y yá wás o gedné wěcy/o kteréžto powjteli mi/y yá wám powjm kterau mocy tyto wěcy činim.

A Jezus odpowiedáiac rzekl im / Spytam ia tez was o iedne rzecz/ ktora ieſli mi powiecie / ia tez wam powiem ktora moca to czynię.

25. Křeſt Januow odkud geſt byl/z Nebeli čili z Lidj? A oni myſlili mezy ſebau/řkauce: dijmeli z Nebe/dijk nám: Proč gſte pak newěřili gemu?

Krzeſt Janow z kad byl/z niebá czyli z ludzi? A oni myſlili sámi w ſobie/mowiac/Jeſli powiemy z niebá/rzecze nam/Czemuzeście tedy nie vwierzyli iemu?

26 וַדְנֵאמַר מֶן בְּנַי־נָשָׁא דָּחֲלִינַן מֶן כֶּנְשָׁא כֻּלְהוֹן גֵּיר אַיךְ נְבִיָא אָחִידִין הָווֹ לְיוֹחַנָן׃

E ſe diciamo, Dagli huomini, noi temiamo la turba, percioche tutti hanno Giouanni per Profeta.

27 וַעֲנַו וָאמְרִין לֵהּ לָא יָדְעִינַן אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַף לָא אֶנָא אָמַר לְכוֹן בְּאַיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֶנָא׃

E coſi riſpondendo à IESV diſſero, Noi non lo ſappiamo. Et egli diſſe à loro, Ne io ancor dico à voi con quale autorità io fò queſte coſe.

28 מָנָא דֵּין מֶתְחֲזֵא לְכוֹן גַּבְרָא חַד אִית הֲוָא לֵהּ בְּנַיָא תְּרֵין וְקֶרֶב לְוָת קַדְמָיָא וָאמַר לֵהּ בְּרִי זֶל יַוְמָנָא פְּלוֹח בְּכַרְמָא׃

Hor che vi pare? Vn huomo haueua due figliuoli: & accoſtatoſi al primo diſſe, Figliuol mio, vattene hoggi à lauorar ne la mia vigna.

29 הוּ דֵּין עֲנָא וָאמַר לָא צָבֵא אֶנָא בְּחַרְתָּא דֵּין אֶתְתְּוִי וָאזַל׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Io non voglio andarui: ma poi pentitoſi, v'andò.

30 וַקְרֶב לְוָת אַחְרִנָא וָאמַר לֵהּ הָכְוָת הוּ דֵּין עֲנָא וָאמַר אֶנָא מָרִי וְלָא אָזַל׃

Et accoſtatoſi à l'altro, diſſe il ſimile. Et egli riſpondendo diſſe, Io v'andarò, ſignore: e non v'andò.

31 מַנוּ מֶן הָלֵין תְּרַיְהוֹן עֲבַד צֶבְיָנָא דַּאבוּהִי אָמְרִין לֵהּ הַו קַדְמָיָא אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּמָכְסֵא וְזָנְיָתָא קָדְמִין לְכוֹן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Qual de due fece la volontà del padre? Eſſi gli dicono, Il primo. IESV dice loro, Io vi dico in verità, che i publicani e le meretrici vi vanno innanzi nel regno di Dio.

32 אֶתָא גֵּיר לְוָתְכוֹן יוֹחַנָן בְּאוּרְחָא דְּכֵאנוּתָא וְלָא הַימֶנְתּוּנָיְהִי מָכְסֵא דֵּין וְזָנְיָתָא הַימְנוּהִי אַנְתּוּן דֵּין אַף לָא כַּד חֲזַיתוּן אֶתְתְּוִיתוּן בְּחַרְתָּא דְּתְהַימְנוּן בֵּהּ׃

Imperoche Giouanni venne à voi per la via de la giuſtitia, e non gli credeſte: ma i publicani e le meretrici gli credettero: e voi ciò vedendo, non vi pentiſte poi per crederli.

26 וְאִם נֹאמַר מִן־הָאֲנָשִׁים נִירָא אֶת־הָעָם כִּי־בְעֵינֵי כֻלָּם הָיָה יוֹחָנָן כַּנָּבִיא׃

Y ſi dixeremos, De los hombres; tememos el volgo: porq; todos tienen à Ioan por propheta.

27 וַיַּעֲנוּ לְיֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ לֹא יָדָעְנוּ וַיֹּאמֶר גַּם הוּא אֲלֵיהֶם וְגַם אֲנִי לֹא אֹמֵר לָכֶם בְּמָה שִׁלְטוֹן עָשִׂיתִי הָאֵלֶּה׃

Y reſpondiendo à Ieſus dixeron, No ſabemos. Y el tambien les dixo, Ni yo os dire conque autoridad hago eſto.

28 וּמָה נִרְאֶה לָכֶם אָדָם הָיָה לוֹ שְׁנֵי־בָנִים וַיִּגַּשׁ אֶל־הָרִאשׁוֹן וַיֹּאמֶר בְּנִי לֵךְ הַיּוֹם וּפְעַל בְּכַרְמִי׃

Mas que os parece? Vn hombre tenia dos hijos: y llegando àl primero, dixole, Hijo ve oy à trabajar en mi vinna.

29 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה וְאַחֲרֵי כֵן יָשׁוּב וַיֵּלֵךְ׃

Y reſpondiendo el, dixo, No quiero. Mas deſpues arrepentido, fue.

30 וַיִּגַּשׁ אֶל־הַשֵּׁנִי וַיֹּאמֶר כָּכָה וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר אֵלֵךְ אֲדֹנִי וְלֹא הָלָךְ׃

Y llegando àl otro, dixole de la miſma manera. y reſpondiendo el, dixo, Yo ſennor voy. Y no fue.

31 מִי מִשְּׁנַיִם הָאֵלֶּה עָשָׂה רְצוֹן אָבִיו אָמְרוּ לוֹ הָרִאשׁוֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי בַעֲלֵי עֲבֵירָה וְזוֹנוֹת יֵלְכוּ לִפְנֵיכֶם בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Qual de los dos hizo la voluntad del padre? Dizen ellos, El primero. Dizeles Ieſus, De cierto os digo que los publicanos y las rameras os van delante àl Reyno de Dios.

32 כִּי בָא אֲלֵיכֶם יוֹחָנָן בְּדֶרֶךְ הַצְּדָקָה וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ וּבַעֲלֵי עֲבֵירָה וְהַזּוֹנוֹת הֶאֱמִינוּ לוֹ וְאַתֶּם רְאִיתֶם וְלֹא עֲשִׂיתֶם תְּשׁוּבָה אַחֲרֵי כֵן לְהַאֲמִין לוֹ׃

Porque vino à voſotros Ioan por via de juſticia, y no le creyſtes: y los publicanos y las rameras le creyeron: y voſotros viendolo nunca os arrepentiſtes para creerle.

26. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην.

Et ſi nous diſons, Des hommes: nous craignons les troupes: car tous tienent Iehan pour Prophete.

27. Καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπον· οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Adonc ils reſpondirent à Ieſus, diſans, Nous ne ſauons. Et lui auſsi leur dit, Ie ne vous di point auſsi de quelle authorité ie fai ces choſes.

28. Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο. καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε· τέκνον ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

Mais que vous ſemble? Vn homme auoit deux fils: & venant au premier, lui dit, Mon fils va-t'en, & beſongne auiord'hui en ma vigne.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω· ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε.

Et icelui reſpondant dit, Ie n'y veux point aller: mais puis apres s'eſtant repenti, il s'y en alla.

30. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγὼ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

Puis vint à l'autre, & lui dit de meſme, lequel reſpondit, & dit, I'y vai, Seigneur: mais il ne s'y en alla point.

31. Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Lequel de ces deux fit la volonté du pere? Ils lui diſent, Le premier. Ieſus leur dit, En verité ie vous di, que les peagers & les paillardes vous deuancent au royaume de Dieu.

32. Ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Car Iehan eſt venu à vous par la voye de iuſtice, & vous ne l'auez point creu: mais les peagers & les paillardes l'ont creu: & vous ayans veu cela, ne vous eſtes point repentis puis apres pour le croire.

CAP. XXI.

26. Si autem dixerimus ex hominibus: timemus turbam: omnes enim habebant Iohannem ſicut prophetam.

And if we ſay / Of men / wee feare the people: for all hold John as a Prophet.

27. Et reſpondentes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe, Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

Then they anſwered Jeſus / and ſayde / We cannot tel. And he ſaid vnto them / Neither tell I you by what authoritie I doe theſe things.

28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedens ad primum, dixit, Fili, vade hodie operare in vinea mea.

But what thinke ye? A certaine man had two ſonnes / and came to the elder / and ſaide / Sonne / goe and worke to day in my vineyarde.

29. Ille autem reſpondens, ait, Nolo. Poſtea autem pœnitentia motus abiit.

But he anſwered / and ſaid / I wil not: yet afterwarde hee repented him ſelfe / and went.

30. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens ait, Eo domine, & non ivit.

Then came he to the ſecond / and ſayd likewiſe. And he anſwered / and ſaid / I wil / ſir: yet he went not.

31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Ieſus, Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.

Whether of them twaine did the will of the father? They ſayd vnto him / The firſt. Jeſus ſaide vnto them / Verely I ſay vnto you / that the Publicanes and the harlots ſhall goe before you into the kingdome of God.

32 Venit enim ad vos Iohannes in via iuſtitiæ: & non crediſtis ei, publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, ut crederetis ei.

For John came vnto you in the way of rigtheouſnes / & yee beleeued him not: but the Publicanes / and the harlots beleeued him / & ye / though ye ſaw it / were not moued with repetance afterward / that ye might beleeue him.

Das XXI. Capitel.

26. Sagen wir aber / ſie ſey von Menſchen geweſen / ſo müſſen wir vns für dem Volck förchten / Denn ſie hielten alle Johannes für einen Propheten.

Men ſige wi / hand vaar aff Menniſken / da frøcte wi oſſ for Folcket / Thi de hulde alle Johannem for en Prophete.

27. Vnd ſie antwortten Jeſu / vnd ſprachen: Wir wiſſens nicht. Da ſprach er zu jhnen: So ſage ich euch auch nicht auß waſer macht ich das thu.

Oc de ſuarede Jheſu / oc ſagde / Wi vide det icke. Da ſagde hand til dem / Saa ſiger ieg eder icke heller / Aff huad mact ieg gør dette.

28. Was düncket euch aber? Es hatte ein Mann zwen Söne / vnd gieng zu dem erſten vnnd ſprach: Mein Son gehe hin / vnd arbeite heut inn meinem Weinberge.

Men Huad tyckis eder? En Mand haffde tho Sønner / oc hand gick til den Førſte / och ſagde / Min Søn / gack hen / oc arbeyde i dag vdi min Vingaard.

29. Er antworttet aber / vnd ſprach: Ich wils nicht thun. Darnach reuet es jn / vnd gieng hin.

Hand ſuarede / och ſagde / Jeg vil det icke gøre / Der effter angrede det hannem / och hand gick hen.

30. Vnd er gieng zum andern / vnd ſprach gleich alſo. Er antworttet aber / vnd ſprach: Herr Ja / vnd gieng nicht hin.

Oc hand gick til den anden / oc ſagde lige ſaa. Men hand ſuarede / oc ſagde / Herre / Ja / Oc gick icke hen.

31. Welcher vnter den zweyen hat des Vaters willen gethan? Sie ſprachen zu jhm / der erſte. Jeſus ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / die Zölner vnnd Huren mügen wol ehe in das Himelreich kommen / denn jhr.

Huilcken aff de tho giorde Faderens vilie? De ſagde til hannem / Den førſte. Jheſus ſagde til dem / Sandelige ſiger ieg eder / Toldere oc Skøger kunde vel før komme i Himmerigis rige / end i.

32. Johannes kam zu euch / vnd lehret euch den rechten weg / vnd jr glaubet jhm nicht / aber die Zölner vnnd Huren glaubten jhm / Vnd ob jhrs wol ſahet / thatet jhr dennoch nicht Buſſe / daß jhr jhm darnach auch geglaubt hettet.

Johannes kom til eder / oc lerde eder den rette vey / Oc i trode hannem icke / Men Toldere oc Skøger trode hannem. Oc om i det end vel ſaae / da bedrede i eder alligevel icke / at i oc der effter trode hannem.

Kapitola XXI.

26. Pakli dijme z Lidij / bogjme ſe Záſtupu / Neb gſau wſſyckni měli Jana yako za Proroka.

Jeſli záś powiemy / z ludźi / boimy ſie zgromadzenia ludźi bo wſzyſcy máia Janá zá Proroká.

27. Y odpowěděwſſe Gežijſſowi řekli: Newijme. Řekl gim y on: Aniž yá wám powijm w které mocy tyto wěcy činijm.

Y odpowiedáiac Jezuſowi / rzekli / Nie wiemy / Rzekł im też y on / Ani ia też wam powiedam kthorą mocą to czynie.

28. Ale co ſe wám zdá? Člowěk geden měl dwa Syny / a přiſtaupiw k prwnijmu / řekl: Synu / gdi dnes a děley na winicy mé.

Y coż ſie wam zda? Niektory miał dwu ſynu / y przyſiedſzy do pierwſzego / rzekł / Synu / idź rob dźiś w winnicy moicy.

29. A on odpowěděw / řekl: Nechcy. A potom lijtoſtij hnut gſa / ſſel.

A on odpowiedáiac / rzekł / Nie chce / Ale potym obaczywſzy ſie / ſzedł.

30. Y přiſtaupiw k druhému / řekl gemu též. A on odpověděw / řekl: Gdu Pane / a neſſel.

Przyſzedſzy pothym do drugiego / rzekł mu takież / A on odpowiedaiac rzekł / Idę ia pánie / a nie ſzedł.

31. Kterýž těch dwau včinil wůli Otcowu? Řekli gemu: Prwnij. Řekl gim Gežijš: Giſtě prawjm wám / že zgewnij hřijſſnijcy a Newěſtky / předegdau wás do Králowſtwij Božijho.

Ktory z tych dwu vczynił wolą oycowſką? Rzekli mu / Pierwſzy: Powiedźiał im Jezus / Záprawdę powiedam wam / iż celnicy y wſzetecznice vprzedzaia was do kroleſtwa Bożego.

32. Nebo přiſſel k wám Jan ceſtau ſprawedlnoſti / a newěřili gſte gemu. Ale zgewnij hřijſſnijcy a Newěſtky vwěřili gemu. Wy pak widauce to aniž gſte pokánij činili potom / abyſſte wěřili gemu.

Abowiem przyſzedł do was Jan drogą ſprawiedliwośći / á nie vwierzyliśćie mu / Celnicy záś y wſzetecznice vwierzyli mu / ale wychociaśćie to widźieli nie vpámietaliśćie ſie / á byśćie mu vwierzyli.

כא

33 שמעו אחרנא מתלא גברא חד אית הוא מרא ביתא ונצב כרמא ואחדרה סיגא וחפר בה מעצרתא ובנא בה מגדלא ואוחדה לפלחא וחזק:

Aſcoltate vn'altra ſimilitudine. Egli era vn huomo padre di famiglia, il qual piantò vna vigna, e circondolla d'vna ſiepe: e cauò, e fece in eſſa vn torcolo, & edificouui vna torre: & allogolla à i lauoratori, & andoſſene via.

34 כד דין מטא זבנא דפארא שדר לעבדוהי לות פלחא דישדרון לה מן פארא דכרמה:

Quando poi s'auuicinò il tempo de' frutti, mandò i ſuoi ſeruitori à i lauoratori, per riceuere i ſuoi frutti.

35 ואחדו פלחא לעבדוהי ואית דמחאוהי ואית דרגמוהי ואית דקטלוהי:

Et i lauoratori pigliando i ſuoi ſeruitori, l'vno ne batterono, l'altro ammazzorono, l'altro lapidorono.

36 ותוב שדר עבדא אחרנא וסגיאין מן קדמיא והכות עבדו להון:

Di nuouo vi mandò de gli altri ſeruitori, piu che i primi: & eſſi fecero loro il ſimile.

37 אחרית דין שדר ל
לותהון לברה כד אמר כ
כבר יבהתון מן ברי:

Vltimamente mandò loro il ſuo figliuolo, dicendo, Eſſi haueranno riſpetto al mio figliuolo.

38 פלחא דין כד חזאוהי לברא אמרו בינתהון הנו ירתא תו נקטליוהי וג
ונאחוד ירתותה:

Et i lauoratori come videro il figliuolo, diſſero fra lor medeſimi, Queſto è l'herede, venite, occidiamolo, & occupiamo la ſua heredità.

36 ואחדו אפקוהי לבר מן כרמא וקטלוהי:

Et hauendolo preſo, lo ſcacciorono fuor de la vigna, & ammazzoronlo.

כא

33 אחר משל שמעו אדם פלמוני היה בעל הבית אשר נטע כרם ומשוכה הקיף לו וגם יקב חצב בו ויבן מגדל בתוכו וימסר אותו לכרמים וילך לגור:

Oyd otra parabola, Fue vn hombre padre de familia, el qual plantó vna vinna: y cercola de vallado, y fundó enellà la gar, y edifico torre; y diola à renta à labradores, y partióſe lexos.

34 ויקרב עת הבציר וישלח את־עבדיו אל־הכורמים לקחת את־פריו:

Y quando ſe acercó el tiempo delos frutos, embió ſus ſieruos à los labradores, para que recibieſſen ſus frutos.

35 ויאחזו הכרמים את־עבדיו אחד מהם הכו אחד הרגו ואחד סקלו:

Mas los labradores, tomando los ſieruos, àl vno hirieron, y àl otro mataron, y àl otro apedrearon.

36 עוד שלח עבדים אחרים רבים מראשונים ויעשו להם גם־כן:

Embió otra vez otros ſieruos masque los primeros: y hizieron con ellos de la miſma manera.

37 ולאחרון שלח אליהם את־בנו לאמר אולי ייראו את־בני:

Y à la poſtre embióles ſu hijo diziendo, Tendran reſpecto de mi hijo.

38 והכרמים כאשר ראו את־בנו אמרו בקרבם זה הוא יורש הבה נהרגהו ונאחז את־ירשתו:

Mas los labradores, viendo àl hijo, dixeron entre ſi, Eſte es el heredero; venid, matemoslo, y y tomemos ſu heredad.

39 ויאחזו אותו ויוציאו לחוץ הכרם ויהרגוהו:

Y tomado, echaronlo fuera de la vinna, y mataronlo.

κα΄.

33. Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

Eſcoutez vne autre ſimilitude. Il y auoit vn pere de famille, qui planta vne vigne, & l'enuironna d'vne haye, & & creuſa en icelle vn preſſoir, & y baſtit vne tour: puis la loa à des vignerons & s'en alla dehors.

34. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

Or la ſaiſon des fruicts eſtant prochaine, il enuoya ſes ſeruiteurs vers les vignerons, pour en receuoir les fruicts.

35. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

Mais les vignerons ayans prins ſes ſeruiteurs fouetterent l'vn, & tuerent l'autre, & aſſommerent de pierres l'autre.

36 Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων. καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

Derechef il enuoya d'autres ſeruiteurs en plus grand nombre que les premiers, & ils leur en firent de meſmes.

37. Ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων. ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

Finalement il envoya vers eux ſon propre Fils, diſant, Ils porteront reuerence à mon Fils.

38. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

Mais quand les vignerons virent le fils, ils dirent entre eux, Ceſtui-ci eſt l'heritier: venez mettons-le à mort, & nous ſaiſiſſons de ſon heritage.

39. Καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

Et l'ayans prins, le ietterent hors de la vigne, & le mirent à mort.

33. Alium

CAP. XXI.

33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamiliâs qui plantavit vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregrè profectus eſt.

Heare another parable/There was a certaine houſholder / which planted a vineyarde/and hedged it rounde about/ and made a winepreſſe therein / and built a towre/ and let it out to husbandmen/and went into a ſtrange countrey.

34. Cum autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperẽt fructus eius.

And when the time of the fruite drewe nere/ he ſent his ſeruants to the huſbandmen to receiue the fruites thereof.

35. Et agricolæ apprehenſis ſervis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

And the huſbandmen tooke his ſeruants and beat one/and killed another/ and ſtoned another.

36. Iterum miſit alios ſervos plures prioribus: & fecerunt illis ſimiliter.

Againe hee ſent other ſeruants/mo then the firſt: and they did the like vnto them.

37. Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens, Verebuntur filium meum.

But laſt of all he ſent vnto them his owne ſonne/ ſaying/ They will reuerence my ſonne.

38. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe, Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hęreditatem eius.

But when the huſband men ſawe the ſonne/they ſaid among them ſelues/ This is the heire: come/ let vs kill him / and let vs take his inheritance.

39. Et apprehenſum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

So they tooke him / and caſt him out of the vineyarde/ and ſlew him.

Das XXI. Capitel.

33. Höret ein ander Gleichniß. Es war ein Haußvater / der pflantzet einen Weinberg / vnnd führet einen Zaun drumb / vnd grub eine Kelter drinnen/vnd bauet einen Thurn/vnd thet jn den Weingärtnern auß / vnd zog überland.

Hører en anden lignelſe. Der vaar ein Hoſbonde / ſom plantede en Vingaard / oc giorde it Gierde der omkring / oc groff en Perſe der vdi / oc bygde it Taarn/oc fick Vingaards mend hannem / oc foer vdenlandz.

34. Da nun herbey kam die zeit der Früchte / ſandte er ſeine Knechte zu den Weingärtnern / daß ſie ſeine Früchte empfiengen/

Der Fructens tid kom nu / ſende hand ſine Tienere til Vingaards mendene / ath de ſkulde anamme hans Fruct.

35. Da namen die Weingärtner ſeine Knechte / einen ſteupten ſie/ den andern tödten ſie / den dritten ſteinigeten ſie.

Da toge Vingaards mendene hans Tienere/Den ene Huſtruge de / den anden ſloge de ihiel/;den tredie ſtenede de.

36. Abermal ſandte er andere Knechte / mehr denn der erſten waren/ vnd ſie theten jhnen gleich alſo.

Hand ſende atter andre Tienere / flere end de førſte vaare / Oc de giorde lige ſaa mod dem.

37. Darnach ſandte er ſeinen Son zu jnen/ vnd ſprach: Sie werden ſich für meinem Son ſcheuen.

Der effter ſende hand ſin Søn til dem / oc ſagde/ De ſkulle frøcte for min ſøn.

38. Da aber die Weingärtner den Son ſahen / ſprachen ſie vntereinander: Das iſt der Erbe / kombt / laſſt vns jhn tödten / vnd ſein Erbgut an vns bringen.

Der Vingaards mendene ſaae Sønnen / ſagde til huer andre / Det er Arffuingen / kommer / Lader oſſ ſla hannem ihiel / oc vende hans Arffuegodz til oſſ.

39. Vnd ſie namen jhn / vnd ſtieſſen jhn zum Weinberg hinauß / vnnd tödten jhn/

Oc de toge hannem/och ſtøtte hannem vdaff Vingaarden / oc ſloge hannem ihiel.

Kapitola XXI.

33. Giné podobenſtwij ſlyſſte. Czlowěk geden byl Hoſpodář kterýž rozdělal Winicy/ a opletl gi plotem/a wkopal w nj Lis/a vdělal Wěži/ y oſadil Winaři: a odſſel preč ceſtau.

Drugiego podobienſtwá ſłuchaycie/ Był niektory goſpodarz ktory náſádził winnicę/y plothem ia ogrodził y wkopal w niey práſe a zbudował wieże / y náiał ia robotnikom/y poiechał precz.

34. A když ſe přibljžil čas Owotce / poſlal Služebnjky ſwé k Winařům/aby wzalj vžitky gegij

A gdy ſię przybliżył czás owoców/poſ łał ſługi ſwoie do onych robotnikow áby odebráli pożytki iego.

35. Winaři pak zgijmawſſe Služebnjky geho / giného zmrſkali/a giného zabili/ gineho pak vkamenowali.

A robotnicy poimawſzy ſługi ie°/ iednego vbili / drugiego zámordowáli/drugiego zás vkámionowáli.

36. Opět poſlal giných Služebnjkůw wjce nežli prwé / y včinili gim též.

Powtore poſłał inſze ſługi/ ktorych wiecey było niz pierwſzych/á oni tákże im vczynili.

37. Napoſledy pak poſlal k nim Sýna ſwého/řka Snadť ſe vſtydij Syna mého.

Ná oſthátek poſłał do nich ſyná ſwego/mowiąc/Będą ſię wſtydáć ſyná mego.

38. Winaři pak vzřewſſe Syna geho/řekli mezy ſebau: Tentoť geſt Dědic/poďme zabijgme gey/a budeme mijti dědictwij geho.

Ale robotnicy vyzrawſzy ſyná/ rzekli ſami w ſobie/Tenci ieſt dziedzic/podźcie/zábiymy go / y poſiadźmy dźiedźictwo iego.

39. Y popadſſe gey/ wywrhli ho wen z Winice/a zabili.

Tedy poimawſzy go/ wyrzucili precz z winnice / y zámordowáli.

כא

40 מָא דְּאֶתָא הָכִיל מָרֵהּ דְּכַרְמָא מָנָא יַעְבֵּד לְפַלָּחֵא הָנוֹן׃

Quando dunque ſarà venuto il Signor de la vigna, che farà egli à ques lauoratori?

41 אָמְרִין לֵהּ דְּבִישׁ בִּישׁ יוֹבֵד אֶנּוּן וְכַרְמֵהּ נַוְהֵב לְאַחְרָנֵא פַּלָּחֵא אִילֵין דְּיָהְבִין לֵהּ פֵּארֵא בְּזַבְנְהוֹן׃

Eſſi gli dicono, Farà malamente perire quei mali huomini, & allogarà la ſua vigna ad altri lauoratori, i quali gli renderanno i frutti à i tempi ſuoi.

42 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא מְמַתּוֹם קְרֵיתוּן בִּכְתָבָא דְּכֵאפָא דְּאַסְלִיו בַּנָּיֵא הִי הֲוָת לְרִישָׁא דְּזָוִיתָא מִן לְוָת מָרְיָא הֲוָת הָדָא וְאִיתֵיהּ תֶּדְמוּרְתָּא בְּעַיְנַין׃

IESV dice loro, Non hauete voi letto mai ne le Scritture, La pietra che rifiutorono gli edificatori, è ſtata poſta ne la teſta de l'angulo? Queſto è ſtato fatto dal Signore, & è coſa mirabile ne gli occhij noſtri.

43 מֶטוּל הָנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּתֶשְׁתְּקֵל מֶנְּכוֹן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְתֶתְיְהֵב לְעַמָּא דְּעָבֵד פֵּארֵיה׃

Per queſto io vi dico, che il regno di Dio ſarà tolto à voi, e dato à gente che faccia i frutti di eſſo.

44 וּמַן דְּנֶפֶּל עַל כֵּאפָא הָדָא נֶתְרְעַע וְכֹל מַן דְּהִי תֶּפֶּל עֲלַוְהִי תְּדָרְיוּהִי׃

E chi cadrà ſopra queſta pietra, ſi fracaſſarà: e ſopra cui eſſa cadrà, lo triturà.

45 וְכַד שְׁמַעוּ רַבַּי כָּהֲנֵא וַפְרִישֵׁא מַתְלָוְהִי יִדְעוּ דַּעֲלַיְהוֹן אָמַר׃

Et hauendo i principali Sacerdoti e i Fariſei vdite le ſue ſimilitudini, conobbero ch'egli diceua di loro.

46 וּבַעוּ לְמֵאחְדֵהּ וּדְחֶלוּ מֶן כֶּנְשָׁא מֶטֻל דַּאיךְ דִּלְנְבִיָּא אָחִידִין הֲווֹ לֵהּ׃

E cercando di pigliarlo, temerono le turbe percioche elle il teneuano come Profeta.

כא

40 וְכַאֲשֶׁר יָבֹא אֲדוֹן הַכֶּרֶם מַה יַּעֲשֶׂה לַכּוֹרְמִים׃

Pues quando viniere el ſennor de la vinna, que hara à aquellos labradores?

41 אָמְרוּ לוֹ אֶת־הָרָעִים בְּרָעָה יְאַבְּדֵם וְאֶת־כַּרְמוֹ יַשְׂכִּיר לְכוֹרְמִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לוֹ פְּרִי לְעִתּוֹתָם׃

Dizenle ellos A los malos deſtruyrâ malamente; y ſu vinna darâ à renta à otros labradores que le paguen el fruto à ſus tiempos.

42 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ הֲלֹא קְרָאתֶם בַּכְּתוּבִים אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ׃

Dizele Ieſus, Nunca leyſtes en las Eſcripturas, La piedra que deſecharon los que edificauan, eſta fue hecha por cabeça de eſquina? Por el Sennor es hecho eſto, y es coſa marauilloſa en nueſtros ojos.

43 עַל־כֵּן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי תוּסַר מֵהֶם מַלְכוּת אֱלֹהִים וְיִנָּתֵן לְגוֹי עֹשֶׂה פִּרְיָהּ׃

Portanto os digo, que el Reyno de Dios ſerá quitado de voſotros: y ſera dado à gente que haga el fruto del.

44 וַאֲשֶׁר יִפּוֹל עַל־הָאֶבֶן הַזֹּאת יִשָּׁבֵר וְכֹל־אֲשֶׁר תִּפֹּל עָלָיו תְּשַׁבֵּר אוֹתוֹ׃

Y el que cayere ſobre eſta piedra, ſerá quebrantado: y ſobre quien ella cayere, deſmenuzarloha.

45 וַיִּשְׁמְעוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּמְפָרְשִׁים אֶת־מְשָׁלָיו הֵבִינוּ כִּי־עֲלֵיהֶם דִּבֵּר׃

Y oyendo los principes de los Sacerdotes, y los Phariſeos, ſus parabolas, entendieron que hablaua de ellos.

46 וַיְבַקְשׁוּ לֶאֱחֹז אוֹתוֹ וַיִּירְאוּ אֶת־הָעָם כִּי כְּנָבִיא הָיָה לָהֶם׃

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud porque lo teneam come à propheta.

κα'.

40. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;

Quand donc le Seigneur de la vigne ſera venu, que fera-il à ces vignerons-la?

41. Λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

Ils lui diſent, Il les fera perir malheureuſement comme meſchans, & loera ſa vigne à d'autres vignerons, qui lui rendront les fruicts en leurs ſaiſons.

42. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

Et Ieſus leur dit, ne leuſtes-vous iamais és Eſcritures, La pierre que les edifians ont reiettee, eſt deuenue la maiſtreſſe pierre du coin. Ceci à eſté fait par le Seigneur, & eſt choſe merueilleuſe deuant nos yeux.

43. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

Pourtant vous di-ie, que le royaume de Dieu vous ſera oſté, & ſera donné à vne nation qui rapportera les fruicts d'icelui.

44. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται. ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.

Or celui qui cherra ſur ceſte pierre, ſera du tout froiſſé: & celui ſur qui elle cherra, elle le briſera.

45. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

Et quand les principaux Sacrificateurs & les Phariſiens eurent entendu ces ſimilitudes, ils apperceurent qu'il parloit d'eux.

46. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Et cerchans de l'empoigner, ils craignirent les troupes, pource qu'on le tenoit pour Prophete.

CAP. XXI.

40. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

When therefore the Lorde of the vineyarde ſhall come, what will he doe to thoſe huſbandmen?

41. Aiunt illi, Malos malè perdet: & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus ſuis.

They ſaid vnto him, Hee will cruelly deſtroy thoſe wicked men, and will let out his vineyard vnto other huſbandmen, which ſhall deliuer him the fruites in their ſeaſons.

42. Dicit illis Ieſus, Nunquam legiſtis in ſcripturis, Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic eſt factus in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris?

Jeſus ſayd vnto them, Read ye neyer in the Scriptures, The ſtone which y builders refuſed, the ſame is made the head of the corner? This was the Lords doing, and it is marueilous in our eyes.

43. Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

Therefore ſay J vnto you, the kingdome of God ſhall bee taken from you, and ſhall be giuen to a nation, which ſhall bring forth the fruites thereof.

44. Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, contringetur: ſuper quem vero ceciderit, conteret eum.

And whoſoeuer ſhall fall on this ſtone, he ſhall be broken: but on whomeſoeuer it ſhall fall, it will grinde him to powder.

45. Et cum audiſſent principes ſacerdotum & Phariſæi parabolas eius: cognoverunt quod de ipſis diceret.

And when the chiefe Prieſtes and Phariſes had heard his parables, they perceiued that he ſpake of them.

46. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

And they ſeeking to lay handes on him, feared the people, becauſe they tooke him as a Prophet.

Das XXI. Capitel.

40. Wenn nun der Herr des Weinberges kommen wirdt / was wirdt er diſen Weingärtnern thun?

Naar ſom Vingaardens Herre nu kommer / huad ſkal hand da gøre diſſe Vingaards mend?

41. Sie ſprachen zu jm: er wirdt die Böſzwicht übel vmbbringen / vnd ſeinen Weinberg andern Weingärtnern auſzthun / die jm die Früchte zu rechter zeit geben.

De ſagde til hannem / Hand ſkal ilde forderffue de Arge ſkalcke / oc faa andre Vingaards mend ſin Vingaard / ſom ſkulle giffue hannem Fruct i den rette tid.

42. Jeſus ſprach zu jhnen: Habt jr nie geleſen inn der Schrifft? Der Stein den die Bauleute verworffen haben / der iſt zum Eckſtein worden. Von dem HERRN iſt das geſchehen / vnd es iſt wunderbarlich für vnſern augen.

Jheſus ſagde til dem / Haffue i icke læſt i ſcrifften Den Sten ſom Bygnings mendene forſkiøde / Hand er bleffuen til en Hiørne ſten. Det er ſkeet aff HERREN / Oc det er vnderligt faar vore Oyen.

43. Darumb ſage ich euch: Das Reich Gottes wird von euch genommen / vnd den Heiden gegeben werden / die ſeine Früchte bringen.

Der faare ſiger ieg eder / Guds rige ſkal tagis fra eder / oc giffuis Hendningene / ſom ſkulle gøre fruct der aff.

44. Vnd wer auff diſen Stein fellet / der wird zurſchellen. Auff welchen er aber fellet / den wirdt er zurmalmen.

Oc huo ſom falder paa denne Sten / hand ſkal ſønderſlaſſ. Men huilcken Hand falder paa / den ſkal hand ſønderknuſe.

45. Vnd da die Hohenprieſter vnd Phariſeer ſeine Gleichniſſe höreten / vernamen ſie / das er von jnen redet.

Och der de Ypperſte Preſter oc Phariſeerne hørde hans Lignelſe / da merckte de / at hand talede om dem.

46. Vnd ſie trachten darnach / wie ſie jhn griffen / aber ſie forchten ſich für dem Volck / denn es hielt jn für einen Propheten.

Oc de haffde i ſinde at gribe hannem / Men de frøctede for folcket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XXI.

40. Protož když přijde Pán Winice / co včinij Winařům těm?

Gdy tedy przyidzie pan winnice co vczyni robotnikom onym.

41. Řekli gemu: Zlé / zle zatratij: a Winicy ſwau poručij ginym Winařům / kteřijž budau dáwati gemu vžitek / čaſy ſwými.

Rzekli mu / Ony złe / złe potrácí / á winnice ſwoie naymie inſzym robotnikom / kthorzy oddadzą mu owoc czáſu ſwego.

42. Řekl gim Gežijš: Nikdýžli gſte nečtli w pijſmijch? Kámen kterýž gſau zawrhli dělnijcy / ten geſt včjněn w Hlawu vhlowau. Od Pána ſtalo ſe toto / a geſt diwné před Očima naſſima.

Rzekł im Jezus / Nie czythaliście nigdy w piſmiech? Kamień kthory odrzucili buduiacy / ten ſie ſtał głową w węgłá / od Páná to ieſt vczyniono / y dziwno ieſt przed oczymá náſzymi.

43. Protož prawijm wám / že bude odňato od wás Králowſtwij Božij / a bude dáno / Lidu činijcýmu vžitky geho.

A przetoż powiedam wam / iż będzie odięte od was Kroleſtwo Boże / y będzie dane narodowi, ktoryby podał owoc iego.

44. A kdož padne na ten Kámen / rozrazý ſe: á na kohož vpadne / zetřeť gey.

A kto padnie ná ten kámień / będzie ſkruſzon / a nákogoby záś on vpádł / zetrze go.

45. A když vſlyſſeli wrchnij kněžij a Zákonjcy Podobenſtwij geho / porozuměli žeby o nich mluwil.

A vſłyſzawſzy Kſiążetá kápłáńſkie y Faryzeuſzowie podobieńſtwá iego / poználi iż o nich mowił.

46. Y hleda gijce ho gijti / báli ſe Zaaſtupuow / neb yako za Proroka gey měli.

A ſzukáiac iákoby go poimáć / báli ſie poſpolſthwá / ábowiem go iáko Proroká mieli.

כב

1 וַעֲנָא תוּב יֵשׁוּעַ בְּמַתְלֵא וֶאמַר׃

Allora rispondendo IESV *di nuouo, parlò loro per similitudini, dicendo.*

2 אֶתְדַּמְיַת מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מַלְכָּא דַּעֲבַד מֶשְׁתּוּתָא לַבְרֵהּ׃

Il regno de cieli è assimigliato ad vn huomo che era Re, il qual fece le nozze al suo figliuolo.

3 וְשַׁדַּר לְעַבְדַוְהִי דְּנִקְרוּן לַמְזַמְנֵא לְמֶשְׁתּוּתָא וְלָא צְבַו לְמֵאתָא׃

E mandò i suoi seruitori à chiamar quelli che erano inuitati à le nozze, & non volsero venire.

4 וְתוּב שַׁדַּר עַבְדֵּא אַחְרָנֵא וֶאמַר אֱמַרוּ לַמְזַמְנֵא דְּהָא שֵׁרוּתִי מְטַיְבָא וְתוֹרַי וַמְפַטְמַי קְטִילִין וְכֻל מֶדֶּם מְטַיַּב תַּו לְמֶשְׁתּוּתָא׃

Di nuouo mandò de gli altri seruitori, dicendo, Dite à gl'inuitati, Ecco, io ho apparecchiato il mio desinare: i miei tori, e gli altri grassi animali sono occisi, e tutte le cose sono apparecchiate, venite à le nozze.

5 הֶנּוּן דֵּין בְּסוּ וֶאזַלוּ אִית דַּלְקְרִיתֵהּ וְאִית ד
דַּלְתַאגּוּרְתֵהּ׃

Ma essi non curandosene, sen'andorono, chi a la sua villa, e chi a la sua mercantia.

6 שַׁרְכָּא דֵּין אַחֲדוּ ל
לְעַבְדַוְהִי וְצַעַרוּ וְקַטֵלוּ׃

E gli altri presero i suoi seruitori, & ingiuriorongli, & ammazzorongli.

7 כַּד שְׁמַע דֵּין מַלְכָּא רְגַז וְשַׁדַּר חַיְלַוָתֵהּ אַוְבֵד לְקָטוֹלֵא הָנוּן וְלַמְדִינְתְהוֹן אוֹקֵד׃

Laqual cosa il Re hàuendo intesa, s'adirò: e mandò i suoi eserciti, & ammazzò quelli homicidi, & abbruciò la lor città.

8 הָידֵין אֱמַר לְעַבְדַוְהִי מֶשְׁתּוּתָא מְטַיְבָא וְהָנוּן דַּמְזַמְנִין הֲווֹ לָא שָׁוִין הֲווֹ׃

Poi disse à i suoi seruitori, Le nozze sono apparechiate, ma quelli che erano stati inuitati, non n'erano degni.

כב

1 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְעוֹד אָמַר אֲלֵיהֶם בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר׃

Y respondiendo Iesus, boluióles à hablar en parabolas, diziendo.

2 נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם מֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה חֲתֻנָּה לִבְנוֹ׃

El Reyno delos cielos es semejante à vn hombre Rey, que hizo bodas à su hijo.

3 וַיִּשְׁלַח עֲבָדָיו לִקְרֹא קְרוּאִים אֶל־חֲתֻנָּה וְלֹא אָבוּ לָבֹא׃

Y embió sus sieruos para que llamassen los llamados à las bodas: mas no quisieron venir.

4 עוֹד שָׁלַח עֲבָדִים אֲחֵרִים לֵאמֹר אִמְרוּ לַקְּרֻאִים הִנֵּה בְּרִיתִי הֲכִינוֹתִי שׁוֹרַי וּמְרִיא נִטְבָּחוּ וְכֻלָּם נְכוֹנִים בּוֹאוּ אֶל־חֲתֻנָּה׃

Boluió à embiar otros sieruos, diziendo, Dezid à los llamados, Heaqui, mi comida he aparejado, mis toros y animales engordados son muertos, y todo està aparejado: venid à las bodas.

5 וְהֵמָּה מָאֲסוּ וַיֵּלְכוּ אֶחָד אֶל־שָׂדֵהוּ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ לְבַדּוֹ וְאֶחָד אֶל־סַחְרוֹ׃

Mas ellos no curaron, y fueronse vno à su labrança, y otro à sus negocios.

6 וּשְׁאֵרִים אָחֲזוּ אֶת־עֲבָדָיו וּבְעֹשֶׁק הֲרָגוּם׃

Y otros, tomando sus sieruos affrentaronlos, y mataronlos.

7 וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ וַיִּחַר אַפּוֹ וַיִּשְׁלַח צְבָאוֹתָיו וַיְאַבֵּד אֶת־הָרוֹצְחִים הָאֵלֶּה וְאֶת־עִירָם שָׂרַף בָּאֵשׁ׃

Y el Rey, oyendo esto, enojóse: y embiando sus exercitos, destruyó à aquellos homicidas, y puso à fuego su ciudad.

8 אָז אָמַר אֶל־עֲבָדָיו הַחֲתֻנָּה אַךְ נְכוֹנָה הִיא וְהַקְּרוּאִים לֹא הָיוּ שָׁוִים׃

Entonces dize à sus sieruos, Las bodas à la verdad estan aparejadas; mas los que eran llamados, no eran dignos.

κβ'.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων.

Lors Iesus prenant la parole, leur parla derechef en similitude, disant.

2. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Le royaume des cieux est semblable à vn roy qui fit les nopces de son fils.

3. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

Et enuoya ses seruiteurs pour appeler ceux qui auoyent esté conuiés aux nopces, mais ils n'y voulurent point venir.

4. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· εἴπατε τοῖς κεκλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα. δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

Derechef il enuoya d'autres seruiteurs, disant, Dites à ceux qui estoyent cõuiés, Voici, i'ai apresté le disner: mes taureaux, & mes bestes engraissees sont tuees, & tout est prest, venéz aux nopces.

5. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

Mais iceux n'en tenans conte, s'en allerent l'vn à sa metairie, & l'autre à sa trafique.

6. Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν.

Et les autres prindrent ses seruiteurs, & les outragerent, & tuerent.

7. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.

Quand le roy l'entendit, il se mit en colere, & y ayant enuoyé ses gendarmes, fit perir ces meurtriers-la, & brusla leur ville.

8. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.

Alors il dit à ses seruiteurs, Or bien, les nopces sont apprestees, mais ceux qui estoyent conuiés n'en estoyent pas dignes.

CAP. XXII.

ET reſpondens Ieſus, dixit iterum in parabolis eis, dicens:

Then Jeſus anſwered / and ſpake vnto them againe in parables / ſaying.

2. Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

The kingdome of heauen is like vnto a certaine king which married his ſonne.

3. Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias: & nolebant venire.

And ſent forth his ſeruants / to call them that were bid to the wedding / but they would no come.

4. Iterum miſit alios ſervos, dicens, Dicite invitatis, Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata: venite ad nuptias.

Againe he ſend forth other ſeruants / ſaying / Tell them which are bidden / Beholde / I haue prepared my dinner: mine oxen & my fatlings are killed / and all thinges are readie: come vnto the marriage.

5. Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuam: alius verò ad negotiationem ſuam.

But they made light of it / and went their wayes / one to his ferme / and another about his marchandiſe.

6. Reliqui verò tenuerunt ſervos eius, & contumeliis affectos occiderunt.

And the remnant tooke his ſeruants / and intreated them ſharpely / and ſlewe them.

7. Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit

But when the King heard it / he was wroth / and ſent forth his warriers / and deſtroyed thoſe murderers / & burnt vp their citie.

8. Tunc ait ſervis ſuis, Nuptiæ quidem paratæ ſunt: ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.

Then ſaid he to his ſeruants / Truely the wedding is prepared: but they which were bidden / were not worthy.

Das XXII. Capitel.

Vnd Jeſus antworttet vnd redet abermal durch Gleichniſſe zu jhnen / vnd ſprach:

OC Jeſus ſuarede oc talede atter ved Lignelſer til dem oc ſagde.

2. Das Himmelreich iſt gleich einem Könige / der ſeinem Sone Hochzeit machte.

Himmerigis rige lignis ved en Konge / ſom giorde ſin Søns brøllup.

3. Vnd ſandte ſeine Knechte auß / daß ſie den Gäſten zur Hochzeit ruffeten / vnd ſie wolten nicht kommen.

Oc vdſende ſine Tienere / at de ſkulde kalde dem ſom budne vaare til brøllup / Oc de vilde icke komme.

4. Abermal ſandte er andere knechte auß / vnd ſprach: Saget den Gäſten / Sihe / meine Malzeit habe ich bereittet / meine Ochſen vnd mein Maſtvieh iſt geſlachtet / vnd alles bereitt. Kompt zur Hochzeit.

Hand vdſende atter andre Tienere / oc ſagde / Siger dem ſom budne ere / See / ieg haffuer bered mit Maaltid / mine Oxen / oc mit fede Queg er ſlactet / och alting er rede / Kommer til brøllup.

5. Aber ſie verachteten das / vnd giengen hin / einer auff ſeinen Acker / der ander zu ſeiner Handthierung.

Men de foractede det / oc ginge hen / Den ene paa ſin Ager / Den anden til ſin Købmanſckaff.

6. Etliche aber griffen ſeine Knechte / höneten vnd tödten ſie.

Men nogle grebe hans Tienere / beſpaattede oc ihielſloge dem.

7. Da das der Konig höret / ward er zornig / vnnd ſchickte ſein Heer auß / vnd brachte diſe Mörder vmb / vnd zündet jhre Stadt an.

Der Kongen det hørde / bleff hand vred / oc ſkickede ſin Hør vd / oc ødelagde diſſe Mandrabere / oc ſette ild paa deris Stad.

8. Da ſprach er zu ſeinen Knechten: Die Hochzeit iſt zwar bereit / aber die Gäſte warens nicht werth.

Da ſagde hand til ſine Tienere / Brølluppet er ſo bered / Men de ſom vaare budne vaare de icke verde.

Kapitola XXII.

A Odpowěděw Gežijš mluwil gim opět w podobenſtwijch / řka.

TEdy odpowiedáiac Jezus powtore / mowil im przez podobieńſtwá / rzekac.

2. Podobno včiněno geſt Králowſtwij Nebeſké Człowěku Králi / kterýž včinil ſwatbu Synu ſwému.

Przypodobáne ieſt kroleſtwo niebieſkie niektoremu Krolowi ktory ſpráwil weſele ſynowi ſwemu.

3. Y poſlal Služebnijky ſwé / aby powolali pozwaných na Swatbu: A nechteli přigijti.

Y poſłáł ſłužebniki ſwoie wzywac tych ktorzy byli proſzeni ná weſele / ále nie chcie i przyść.

4. Opět poſlal giné Služebnijky ſwé / řka: Powězte pozwaným / Ay oběd můg připrawil gſem / wolowé mogi a krmný dobytek zbit geſt / a wſſecky wěcy hotowy gſau / podtež na Swatbu.

Záſie poſłał inſze ſłużebniki / mowiac / Powiedzcie wezwánym O tom nágothował obiad moy / woły moie y karmne rzeczy ſa pobite / y wſzytki rzeczy gotowe / Podzcie ná weſele.

5. Ale oni zanedbalj: A rozeſſli ſe / giný do Wſy ſwé / a giný po kupectwij ſwém:

A oni nie dbáiac náto / poſzli precz / ieden do ſwey roley / a drugi do kupiectwá ſwego.

6. Ginij pak zgijmali Služebnijky geho / a zhaněwſſe zmordowali.

Krenu drudzy poimawſzy ſłużebniki ie° / y zelżywość im uczyniwſzy / pomordowali ie.

7. Tehdy Kral když vſlyſſel / rozhněwalſe / a poſlaw Wogſka ſwá zhubil Wražedlnijky ty / a Měſto gegich zapálil.

Co vſłyſzawſzy Krol / rozgniewalſie / y poſławſzy woyſka ſwe wytrácił ony zabiiacze / y miáſto ich ſpalił.

8. Tehdy řekl Služebnijkuom ſwým: Swatba zagiſté hotowa geſt / ale ti kteřij pozwáni byli / nebyli hodni.

Tedy rzekł ſłużebnikom ſwoim / Weſele ieſtci gotowe / lecz wezwáni nie byli godnymi.

כב

9 זֶלוּ הָכִיל לְמַפְקָנֵא
דְּאוּרְחָתָא וְכֻל מַן ד
דְמֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן קְרוּ ל
לְמֶשְׁתּוּתָא׃

Andate dunque à i paſſi de le ſtrade, e quanti voi trouarete, tutti chiamate à le nozze.

10 וּנְפַקוּ עַבְדֵּא הָנוּן
לְאוּרְחָתָא וְכַנְּשׁוּ כֻּל
דְאֶשְׁכַּחוּ בִּישֵׁא וְטָבֵא
וְאֶתְמְלִי בֵּית מֶשְׁתּוּתָא
סְמִיכֵא׃

E quei ſeruitori vſciti fuore à le ſtrade, raunoron tutti quei che trouorono, coſi cattiui, come buoni: e coſi le nozze ſi riempierono di conuiuanti.

11 וְעַל מַלְכָּא דְּנֶחְזֵא
סְמִיכֵא וַחְזָא תַּמָּן גַּבְרָא
דְּלָא לְבִישׁ לְבוּשָׁא ד
דְמֶשְׁתּוּתָא׃

Il Re poi entrando dentro per vedere i conuiuanti, vide iui vn huomo che non era veſtito di veſta da nozze.

12 וְאָמַר לֵהּ חַבְרִי אַיכַנָּא
עַלְּתְּ לְכָא כַּד נַחְתָא
דְמַשְׁתּוּתָא לַית לָךְ הוּ דֵין
אֶשְׁתַּתַק׃

E diceli, Amico, come ſei tu entrato quà, non hauendo veſta da nozze? Et egli ſi tacque.

13 הָיְדֵין אֲמַר מַלְכָּא
לַמְשַׁמְשָׁנֵא אֱסוּרוּ א
אִידַוְהִי וְרֶגְלַוְהִי וַאפְּקוּהִי
לַחֲשׁוּכָא בָּרָיָא תַּמָּן נֶהְוֵא
בֶּכְיָא וְחוּרָק שֶׁנֵּא׃

Allora il Re diſſe à i miniſtri, Legateli i piedi e le mani, e gittatelo ne le tenebre piu eſtreme: iui ſarà pianto e ſtridor di denti.

14 סַגִּיאִין אֱנוּן גֵּיר קְרַיֵא
וַזְעוּרִין גְּבַיֵא׃

Imperoche molti ſon chiamati, ma pochi eletti.

15 הָיְדֵין אֱזַלוּ פְּרִישֵׁא
נְסַבוּ מֶלְכָּא דְּאַיכַנָּא
נְצוּדוּנָיְהִי בְּמֶלְתָא׃

Allora i Fariſei ſi partirono, e conſiglioronſi come l'haueſſeno à pigliare in parole.

כב

9 לָכֵן לְכוּ לָכֶם אֶל־תּוֹצְאוֹת דְּרָכִים וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצְאוּ קִרְאוּ אֶל־חֲתֻנָּה׃

Id pues à las ſalidas de los caminos: y llamad à las bodas à quantos hallardes.

10 וַיֵּצְאוּ הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה עַל־הַדְּרָכִים וַיַּאַסְפוּ כָּל־אֲשֶׁר מָצְאוּ גַּם רָעִים וְגַם טוֹבִים וַתִּמָּלֵא הַחֲתֻנָּה בְּיוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּה׃

Y ſaliendo los ſieruos por los caminos, juntaron todos los que hallaron, juntamente malos y buenos: y las bodas fueron llenas de combidados.

11 וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹת אֶת־הַיּוֹשְׁבִים וַיַּרְא שָׁם אָדָם וְאֵינוֹ מְלֻבָּשׁ לְבוּשׁ חֲתֻנָּה׃

Y enttó el Rey para ver los combidados, y vido alli vn hombre no veſtido de veſtido de boda:

12 וַיֹּאמֶר לוֹ רֵעִי אֵיךְ בָּאתָ הֲלֹם וְאֵין לְךָ לְבוּשׁ חֲתֻנָּה וְהוּא נֶאֱלָם׃

Y dixole, Amigo, como entraſte acá no teniendo veſtido de boda? Y à el ſe le cerró la boca.

13 אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ לַמְשָׁרְתִים אִסְרוּ יָדָיו וְרַגְלָיו שְׂאוּהוּ וְשַׁלְּכוּ לַחֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם׃

Entonces el Rey dixo à los que ſeruian, Atado de pies y de manos tomaldo y echaldo en las tinieblas de à fuera: alli ſerá el lloro y el batimiento de dientes.

14 כִּי רַבִּים הָיוּ קְרוּאִים וּמְעַטִּים נִבְחָרִים׃

Porque muchos ſon llamados; y pocos Eſcogidos.

15 אָז הָלְכוּ הַמְּפָרְשִׁים וַיִּוָּעֲצוּ אֵיךְ יִלְכְּדוּהוּ בְּדָבָר׃

Entonces ydos los Phariſeos, conſultaron, como lo tomarian en alguna palabra.

κβ'.

9. Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.

Alles donc aux quarrefours des chemins, & autant que vous en trouuerez, conuiez les aux nopces.

10. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

Adonc ſes ſeruiteurs ſortirent vers les chemins, & aſſemblerent autant qu'ils en trouerent, tant mauuais que bons: tellement que le lieu des nopces fut rempli de gens qui eſtoyent à table.

11. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου.

Et le roy y eſtant entré pour voir ceux qui eſtoyēt à table, vid là vn homme qui n'eſtoit pas veſtu de robbe de nopces.

12. Καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη.

Et lui dit, Compagnon, comment es-tu entré ici ſans auoir vne robbe de nopces? & il eut la bouche cloſe.

13. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Adonc le roy dit aux ſeruiteurs, Liez le pieds & mains, & le iettez es tenebres de dehors, là y aura pleur & grincement des dents.

14. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Car pluſieurs ſont appelés, mais peu ſont esleus.

15. Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

Alors les Phariſiens s'eſtans retirés, prindrent conſeil comment ils l'enlaceroyent en parole.

9. Ite ergo ad exitus viarum: & quoſcunque inveneritis, vocate ad nuptias.

Goe ye therefore out into the high waies / and as many as yee finde/bid them to the marriage.

10. Et egreſſi ſervi eius in vias congregaverũt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium,

So thoſe ſeruaunts went out into the hie wayes and gathered together al that euer they founde / both good and bad: ſo the weddyng was furniſhed wyth gheſtes.

11. Intravit autem rex ut videret diſcumbentes: & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.

Then the King came in / to ſee the gheſtes / and ſawe there a man which had not on a wedding garment.

12. Et ait illi, Amice, quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.

And he ſaide vnto him/Friend/how cameſt thou in hither / & haſt not on a wedding garment? And he was ſpeachleſſe.

13. Tunc dixit rex miniſtris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eũ in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

Then ſayde the King to the ſeruaunts/ binde him hande and foote: take him away / and caſt him into vtter darkeneſſe: there ſhall bee weeping and gnaſhing of teeth.

14. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

For many are called /but fewe choſen.

15. Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt ut caperent eum in ſermone.

Then went the Phariſes and tooke counſell howe they might tangle him in talke.

9. Darumb gehet hin auff die ſtraſſen / vnd ladet zur Hochzeit / wen jhr findet.

Gaar der faare hen paa Veyene/ oc biuder til Brøllup / huem i finde.

10. Vnd die Knechte giengen auß auff die Straſſen / vnnd brachten zuſammen wen ſie funden / böſe vnd gute / vnd die Tiſche wurden alle vol.

Oc Suennene ginge vd paa Veyene / oc ſaffnede tilſammen huem de funde/ Onde oc Gode/ Oc bordene bleffue alle fulde.

11. Da gieng der König hinein/ die Gäſte zu beſehen / vnd ſahe allda einen Menſchen / der hatte kein Hochzeitlich kleid an.

Da gick Kongen ind/ at beſee Geſterne / Ock hand ſaa der it Menniſke / ſom haffde icke brøllups Klæder paa.

12. Vnd ſprach zu jm: Freund / wie biſt du herein kommen/ vnd haſt doch kein Hochzeitlich kleid an? Er aber verſtummet.

Oc hand ſagde til hannem / Ven / Huorledis eſt du kommen hid ind / och haffuer dog icke brøllups Klæder paa? Oc hand tagde ſtille.

13. Da ſprach der König zu ſeinẽ dienern: Bindet jhm hende vnd Füſſe / vnnd werffet jhn inn das Finſterniß hinauß/ da wird ſein heulen vnd zeenklappen.

Da ſagde Kongen til ſine Tienere / Binder hender oc føder paa hannem / oc kaſter hannem hen vd i Mørcket / Der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

14. Denn vil ſind beruffen/ aber wenig ſind außerwelet.

Thi mange ere kallede / Men faa ere vdualde.

15. Da giengen die Phariſeer hin/ vnd hielten einen Rath / wie ſie jhn fiengen in ſeiner rede.

Da ginge Phariſeerne hen / oc hulde it Raad/ huorledis de ſkulde gribe hannem i hans tale.

9. Protož gděte na ceſty / a kteréžkoli naleznete / zowtež na Swatbu.

A przeto idźćie ná roſtánie drog/á ilebyśćie nálezli wzowćie ná weſele.

10. Y wyſſedſſe Služebnijcy geho na ceſty / ſhromáždili wſſecky kteréžkoli nalezli/ dobré y zlé/ a naplněna geſt ſwatba hodownijky.

A wyſzedſzy ſłużebnicy oni ná drogi/ zebráli wſzytki ile ich náleźli / złe y dobre/ y napełnione ieſt weſele tymi ktorzy ſiedzieli przy ſtole.

11. Tehdy wſſel Král aby pohleděl na hodownijky/ y wzřel Člowěka neoděného rauchem Swatebnijm.

A wſzedſzy Krol áby oglądał śiedzące/ obaczył tám człowieká/ ktory niemiał ná ſobie ſzáty weſela.

12. Y řekl gemu: Přijteli/ kterak gſy ſem wſſel nemage raucha Swatebnijho? A on oněměl.

Rzekł mu/ Towárzyſzu iákoś tu wſzedł nie máiąc ſzáthy weſela? A on zámilknął.

13. Tehdy řekl Král ſlužebnijkům: Swijžijce Ruce geho y nohy/ vwrztež gey do temnoſtij zewnitřnijch / tamť bude pláč a ſſkřijpenij zubuow.

Tedy rzekł Krol przyſtáwom/ Związawſzy nogi y ręce iego/ weźmićie go/ y wrzuććie w ćiemność zewnętrzną / tám będźie płácz y zgrzytánie zębow.

14. Nebo mnoho geſt powolaných / ale málo Wywolených.

Abowiem wiele ieſt wezwánych/ ale máło wybránych.

15. Tehdy odſſedſſe Zákonijcy/ w raddu weſſli/ aby polapili Gežijſſe w řeči.

Tedy odſzedſzy Fáryzeuſzowie/ rádźili ſię áby go podchwyćili w mowie.

כב

16 וְשַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ ת
תַּלְמִידַיְהוֹן עַם דְּבֵית
הֵרוֹדֵס וְאָמְרִין לֵהּ מל
מַלְפָּנָא יָדְעִינַן דַּשְׁרִיר
אַנְתְּ וְאוּרְחָא דַּאלָהָא
בְּקוּשְׁתָּא מַלֵּף אַנְתְּ וְלָא
שָׁקִיל אַנְתְּ צְבָתָא לְאֶנָשׁ
לָא גֵּיר נָסֵב אַנְתְּ בְּאַפֵּא
דְּאֶנָשׁ׃

Emandangli i lor diſcepoli inſieme congli Herodiani, dicendo, Maeſtro, noi ſappiamo che tu ſei huomo verace, & inſegni la via di Dio in verità, e non ti curi d'alcuno: perche tu non riguardi a la perſona de gli huomini.

17 אֱמַר לַן הָכִיל אַיכַנָּא
מֶתְחְזֵא לָךְ שַׁלִּיט לְמֶתַּל
כְּסַף רִישָׁא לְקֶסַר אַו לָא׃

Dicci dunque, che ti pare? è egli lecito dare il tributo a Ceſare, o nò?

18 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע בִּישׁוּתְהוֹן
וְאֵמַר מָנָא מְנַסֵּין אַנְתּוּן
לִי נָסְבַי־בְּאַפֵּא׃

E Iesv hauendo conoſciuta la lor malitia diſſe, Perche mi tentate voi, hipocriti?

19 חַוּוֹנִי דִּינָרָא דִּכְסַף
רִישָׁא הָנוּן דֵּין קַרְבוּ לֵהּ
דִּינָרָא׃

Moſtratemi la moneta del tributo: & eſſi gli portorono vn denaro.

20 וְאֵמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דְּמַנוּ
צַלְמָא הָנָא וְכְתָבָא׃

Et egli dice loro, Di chi è queſta imagine, e la ſopraſcrittione?

21 אָמְרִין דְּקֶסַר אֵמַר
לְהוֹן הָבוּ הָכִיל דְּקֶסַר
לְקֶסַר וְדַאלָהָא לַאלָהָא׃

Eſſi gli dicono, Di Ceſare, Allora egli dice loro, Rendete dunque à Ceſare, le coſe che ſon di Ceſare, & à Dio quelle che ſon di Dio.

22 וְכַד שְׁמַעוּ אֶתְדַּמַּרוּ
וְשַׁבְקוּהִי וְאֶזַלוּ׃

Il che eſſi vdendo ſi marauigliorono: e laſſandolo, ſen'andoron via.

23 בְּהוּ יוֹמָא קְרֵבוּ לֵהּ
זַדּוּקָיֵא וְאָמְרִין לֵהּ לַיְת
חַיַּת מִיתֵא וְשַׁאֲלוּהִי׃

In quel giorno vennero à lui i Sadducei, i quali dicono che non è reſurrettione, e domandorongli.

כב

16 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֶת־תַּלְמִידֵיהֶם
עִם עַבְדֵי הֵירוֹדֵס לֵאמֹר רַבִּי
יָדַעְנוּ כִּי אִישׁ אֱמוּנִים אַתָּה
וְאֶת־דֶּרֶךְ אֱלֹהִים בֶּאֱמֶת תְּלַמֵּד
וְלֹא תִשְׁעֶה אֶל־כָּל־אִישׁ כִּי־
לֹא תִשָּׂא אֶת־פְּנֵי־הָאָדָם׃

Y embian á el ſus Diſcipulos con los de Herodes, diziendo, Maeſtro, ſabemos que eres amador de verdad, y que enſennas con verdad el camino de Dios? y que no te curas de nadie, porque no tienes, accepcion de perſona de hombres.

17 לָכֵן אֱמֹר לָנוּ מָה נִרְאֶה
לְךָ הֲיִכְשַׁר לָתֵת מַס לְקֵיסָר
אִם לֹא׃

Di nos pues, que te parece? Es licito dar tributo á Ceſar, o no?

18 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת־רָעָתָם
אָמַר לָמָּה תְּנַסּוּנִי הַחֲנֵפִים׃

Mas Ieſus entendida ſu malicia, dize les, Porque me tentays hypocritas?

19 הַרְאוּנִי אֶת־טֶבַע הַמַּס וְהֵמָּה
הִגִּישׁוּ לוֹ זוּז אֶחָד׃

Moſtradme la moneda del tributo. Y ellos le moſtraron vn dinero.

20 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ לְמִי־
יֵשׁ־הַצֶּלֶם הַזֶּה וְהַכְּתָבָה׃

Entonces dizeles, Cuya es eſta figura, y loque eſtá encima eſcripto?

21 אָמְרוּ לוֹ לְקֵיסָר אָז אָמַר לָהֶם
לָכֵן תְּנוּ לְקֵיסָר אֲשֶׁר לְקֵיסָר
וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֵאלֹהִים׃

Ellos le dizen, De Ceſar, Y dizeles, Pagad pues à Ceſar lo que es de Ceſar: y à Dios, loque es de Dios.

22 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ תָּמָהוּ וַיַּעַזְבֻהוּ
וַיֵּלֵכוּ׃

Y oyendo eſto, marauillaronſe: y dexaronlo, y fueronſe.

23 בַּיּוֹם הַהוּא קָרְבוּ אֵלָיו
צַדּוּקִים אֲשֶׁר אוֹמְרִים כִּי לֹא
תִהְיֶה תְּקוּמָה וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ׃

A quel dia llegaron à el los Sadduceos, que dizen no auer reſurrecion, y preguntaronle.

κβ'.

16. Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

Et lui enuoyerent leurs diſciples auec des Herodiens, diſans, Maiſtre, nous ſauons que tu es veritable, & que tu enſeignes la voye de Dieu en verité, & ne te chaut de perſonne: car tu ne regardes point à l'apparence des hommes.

17. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ;

Di nous donc que te ſemble? eſt-il loiſible de donner le tribut à Ceſar, ou non?

18. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε· τί με πειράζετε ὑποκριταί;

Et Ieſus cognoiſſant leur malice, dit, Hypocrites, pourquoi me tentez-vous?

19. Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.

Monſtrez-moi la monnoye du tribut. Et ils lui preſenterent vn denier.

20. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή;

Et il leur dit, De qui eſt ceſte image, & ceſte eſcriture.

21. Λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

Ils lui diſent, de Ceſar. Lors il leur dit, Rendez donc à Ceſar les choſes qui ſont à Ceſar: & à Dieu celles qui ſont à Dieu.

22. Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Oyans cela, ils s'eſmerueillerent, & le laiſſans s'en allerent.

23. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν.

Ce iour-la les Sadduciens, (qui diſent qu'il n'y à point de reſurrection) vindrent à lui & l'interroguerent.

CAP. XXII.

16. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes, Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo, non enim reſpicis perſonam hominũ

And they ſent vnto him their diſciples with the Herodians, ſaying/ Maſter/ wee knowe that thou art true/ and teacheſt the way of God truely/ neither careſt for anye man: for thou conſidereſt not the perſon of men.

17. Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an non?

Tell vs therefore/ howe thinkeſt thou? Is it lawfull to giue tribute vnto Ceſar/ or not?

18. Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait, Quid me tentatis hypocritæ?

But Jeſus perceiued their wickedneſſe/ and ſayde/ Why tempt ye mee/ ye hypocrites.

19. Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

Shewe me the tribute money. And they brought him a peny.

20. Et ait illis Ieſus. Cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?

And he ſayde vnto them/ Whoſe is this image and ſuperſcription?

21. Dicũt ei, Cęſaris. Tunc ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

They ſayde vnto him/ Ceſars. Then ſayde hee vnto them; Giue therefore to Ceſar/ the thinges which are Ceſars/ and giue vnto God/ thoſe thinges which are Gods.

22. Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

And when they heard it/ they marueiled/ and left him/ and went their way.

23. In illo die acceſſerunt ad eum Sadducęi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: & interrogaverunt eum.

The ſame day the Sadduces came to him (which ſay that there is no reſurrection) and aſked him.

Das XXII. Capitel.

16. Vnd ſandten zu jm jre Jünger/ ſampt Herodis Diener/ vnnd ſprachen: Meiſter/ wir wiſſen daß du warhafftig biſt/ vnd lehreſt den weg Gottes recht/ vnd du frageſt nach niemand/ denn du achteſt nicht das anſehen der Menſchen.

Oc de ſende deris Diſciple til hannem/ met Herodis Tienere/ oc ſagde/ Meſtere/ Wi vide at du eſt ſandru/ oc lærer Guds vey rettelige/ och du ſkiøder om ingen/ Thi du acter icke Menniſkens anſeelſe.

17. Darumb ſage vns/ was düncket dich? Iſts recht daß man dem Keiſer Zinſe gebe oder nicht?

Sig oſſ der faare/ huad tyckis dig? Er det ræt at mand giffuer Keyſeren ſkat/ eller ey?

18. Da nun Jeſus merckte jhre ſchalckheit/ ſprach er: Jr Heuchler/ was verſuchet jhr mich?

Der Jheſus nu merckte deris ſkalckhed/ ſagde hand/ I Øyenſkalcke/ Hui friſte i mig?

19. Weiſet mir die Zinßmüntze. Vnd ſie reichten jhm einen Groſchen dar.

Lader mig ſee Skattens mynt/ Oc der racte hannem en Pending.

20. Vnd er ſprach zu jnen: Weß iſt das Bild vnd die überſchrifft?

Oc hand ſagde til dem/ Hues Billede oc offuerſcrifft er dette?

21. Sie ſprachen zu jm: Des Keiſers. Da ſprach er zu jnen: So gebt dem Keiſer/ was des Keiſers iſt/ vnd Gott was Gottes iſt.

De ſagde til hannem Keyſerens. Da ſagde hand til dem/ Saa giffuer Keyſeren/ det Keyſeren hører til/ oc Gud/ det Gud hører til.

22. Da ſie das höreten/ verwunderten ſie ſich/ vnd lieſſen jhn/ vnd giengen davon.

Der de hørde det forundrede de dem/ oc forlode hannem oc ginge bort.

23. An demſelbigen tag tratten zu jhm die Saduceer/ die da halten es ſey kein Aufferſtehung/ vñ fragten jn.

Paa den ſamme dag traadde Saduceerne til hannem/ ſom holde at der er ingen Opſtandelſe/ oc ſpurde hannem at.

Kapitola XXII.

16. Y poſlali k němu Včedlnijky ſwé s Služebnijky Herodeſowými/ řkauce: Miſtře/ wijme že prawdomluwný gſy/ a ceſtě Božij w prawdě včijſs/ a nedbáſs na žádneho/ neb nepatřijſs na oſobu lidſkau:

A przetho poſłáli do niego vcznie ſwoie z Herodyany/ mowiac Miſtrzu/ wiemy iżeś prawdziwy/ y drogi bożey w prawdzie vczyß/ á niedbaß ni nákogo/ ábowiem nie pátrzaß ná oſobe ludzka.

17. Protož powěz nám coſe tobě zdá: Sluſſyli plat dáti Cýſaři/ čili nic?

Powiedz nam thedy/ co ſie tobie zda/ Godzili ſie dáć czynß Ceſárzowi/ ábo nie?

18. A poznaw Gežijs leſt gich/ řekl: Co mne pokauſſýte pokrytcy?

A Jezus poznawßy złość ich/ rzekł/ Czemu mie kuśicie obludni ludzie?

19. Vkažte mi penijz platu. A oni podali gemu penijze.

Pokażcie mi monete czynßowa/ A oni mu przynieśli Groß.

20. Y řekl gim Gežijs: Czij geſt tento obraza ſwrchu napſánij?

Tedy rzekł im/ Czyi ieſt ten obraz y napis?

21. Řekli gemu: Cýſařůw. Řekl gim: Daytež tehdy což geſt Cýſařowého Cýſaři/ a což geſt Božijho Bohu.

Rzekli mu/ Ceſárſki/ Tedy powiedział im/ Przeto oddawaycie Ceſárzowi/ co ná Ceſárzá należy/ á Bogu co ieſt Bożego.

22. To vſlyſſawſſe diwili ſe/ a opuſtiwſſe gey odeſſli od něho.

Co vſłyßawßy/ dziwowáli ſie/ A opuśćiwßy go poßli precz.

23. W ten den přiſtaupili k němu Saduceowé/ kteřijž prawij že nenij z Mrtwých wſtánij.

Dniá onego przyßli k niemu Sáduceuſzowie/ ktorzy powiedáiąż niemáß z martwych wſtánia/ Y pytáli go.

כב

24 וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא מוּשֶׁא אֲמַר לַן דְּאִן אֱנָשׁ יְמוּת כַּד לַיִת לֵהּ בְּנַיָּא יִסַּב אָחוּהִי אַנְתְּתֵהּ וַיְקִים זַרְעָא לְאָחוּהִי׃

Dicendo, Maeſtro, Moiſe diſſe, Se alcuno morrà ſenz'hauer figliuoli, il ſuo fratello pigli la donna di lui per moglie, e ſuſciti il ſeme al ſuo fratello.

25 אִית הֲווֹ דֵּין לְוָתַן אַחֵא שַׁבְעָא קַדְמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית וְדַלַיִת הֲוָא לֵהּ בְּנַיָּא שַׁבְקָהּ אַנְתְּתֵהּ לְאָחוּהִי׃

Hor appreſſo di noi erano gia ſette fratelli, e il primo preſo ch'egli hebbe moglie, ſi morì, e non hauendo ſeme laſſò la ſua moglie al ſuo fratello.

26 הָכְוָת אַף הַו דַּתְרֵין אַף הַו דַּתְלָתָא וְעַד־מָא לְשַׁבְעָתַיְהוֹן׃

Similmente fece ancor il ſecondo, e il terzo, inſin al ſettimo.

27 בְּחַרְתָּא דֵּין דְּכֻלְּהוֹן מִיתַת אַף אַנְתְּתָא׃

Finalmente doppo tutti morì ancor la donna.

28 בַּקְיָמְתָּא הָכִיל לְאַיְנָא מֶן הָלֵין שַׁבְעָא תֶּהֱוֵא אַנְתְּתָא כֻּלְּהוֹן גֵּיר נַסְבוּהָ׃

Ne la reſurrettione dunque, di quali di quei ſette ſarà ella moglie? conciosia coſa che tutti l'hebbero.

29 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן טָעֵין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן כְּתָבֵא וְלָא חַיְלֵהּ דַּאלָהָא׃

E I E S V riſpondendo, diſſe loro, Voi errate, non intendendo le Scritture, nè la Virtù di Dio.

30 בַּקְיָמְתָּא גֵּיר דְּמִיתֵא לָא נָסְבִין נְשֵׁא אַף־לָא נְשֵׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא אֶלָּא אַיְךְ מַלְאֲכֵא דַּאלָהָא בַּשְׁמַיָּא אִיתַיְהוֹן׃

Imperoche ne la reſurrettione non pigliano moglie, ne ſi danno à marito: ma ſono come Angeli di Dio in cielo.

31 עַל קְיָמְתָּא דֵּין דְּמִיתֵא לָא קְרֵיתוּן מֶדֶּם ד דְּאֶתְאֲמַר לְכוֹן מֶן אֱלָהָא דְּאָמַר׃

Quanto poi à la reſurrettion de morti, non hauete voi letto quel che vi è detto da Dio, il qual dice.

כב

24 לֵאמֹר רַבִּי מֹשֶׁה אָמַר אִם אִישׁ יָמוּת וְלֹא הָיָה לוֹ בֵן יִקַּח אָחִיו אֵשֶׁת הַמֵּת לוֹ לְאִשָּׁה לְהָקִים לְאָחִיו זָרַע׃

Diziendo, Maeſtro, Moyſen dixo, Si alguno muriere ſin hijos, ſu hermano ſe caſe con ſu muger, y deſpertarà ſimiente à ſu hermano.

25 וַיִּהְיוּ אִתָּנוּ שִׁבְעָה אַחִים וְרִאשׁוֹן אֲשֶׁר לָקַח אִשָּׁה מֵת בְּלִי זֶרַע וַיַּעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ לְאָחִיו׃

Fueron pues antre noſotros ſiete hermanos: y el primero tomó muger, y murió. Y no teniendo generacion, dexó ſu muger à ſu hermano.

26 וְכֵן גַּם הַשֵּׁנִי גַּם שְׁלִישִׁי עַד הַשְּׁבִיעִי׃

De la miſma manera tambien el ſegundo, y el tercero, haſta los ſiete.

27 וְאַחֲרֵי־כֻלָּם מֵתָה אִשָּׁה גַּם הִיא׃

Y deſpues de todos murió tambien la muger.

28 וּבַתְּקוּמָה לְמִי מִן הַשִּׁבְעָה תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי כֻלָּם הָיוּ בַעֲלֶיהָ׃

En la reſurrecion pues, cuya de los ſiete ſerá la muger? porque todos la tuuieron.

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם תּוֹעִים אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים גַּם אֶת־מִכְתָּבִים וְגַם לֹא אֶת־גְּבוּרַת אֱלֹהִים׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixoles, Errays ignorando las eſcripturas, y la potencia de Dios.

30 כִּי בִּתְקוּמָה לֹא יִתְחַתְּנוּ וְלֹא תְאֹרַשְׂנָה כִּי אִם כְּמוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם יִהְיוּ׃

Porque en la reſurrecion ni máridos tomarán mugeres, ni mugeres maridos; mas ſon como los Angeles de Dios en el cielo.

31 וְעַל־הַתְּקוּמַת הַמֵּתִים הֲלֹא קְרָאתֶם אֶת־אֲשֶׁר נֶאֱמַר לָכֶם מִן־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר׃

Y de la reſurrecion de los muertos, no aueys leydo lo que os es dicho de Dios à voſotros, que dize.

κβ΄.

24. Λέγοντες· διδάσκαλε, μωϋσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Diſans, Maiſtre, Moyſe à dit, ſi quelcun vient à mourir ſans auoir enfans, ſon frere, prendra la femme d'icelui, & ſuſcitera lignee à ſon frere.

25. Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Or y auoit-il parmi nous ſept freres: dont, le premier apres qu'il fut marié, treſpaſſa: & n'ayant point eu de lignee, laiſſa ſa femme à ſon frere.

26. Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

Semblablement auſsi le ſecond, puis le troiſieme, iuſques au ſeptieme.

27. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Or apres eux tous mourut auſsi la femme.

28. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν;

En la reſurrection donc, duquel des ſept ſera-elle femme? car tous l'ont euë.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Mais Ieſus reſpondant, leur dit, Vous errez, ne ſachans point les Eſcritures, ne la vertu de Dieu.

30. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι.

Car en la reſurrection on ne prend ni ne donne-on femmes en mariage: mais ils ſont comme les Anges de Dieu au ciel.

31. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος.

Et quant à la reſurrection des morts, n'auez-vous point leu ce dont vous à parlé Dieu meſme, diſant.

S. MATTHÆVS. CAP. XXII.	S. Mattheus. Das XXII. Capitel.	S. Mathauſs. Kapitola XXII.
24. Dicentes, Magiſter, Moyſes dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. Saying/ Maſter/ Moſes ſaide/ If a man die/hauing no children/let his brother marrie his wife/ and raiſe vp ſeed vnto his brother.	24. Vnd ſprachen: Meiſter/ Moſes hat geſagt/ ſo einer ſtirbt/ vnnd hat nicht Kinder/ ſo ſoll ſein Bruder ſein Weib freyen/ vnd ſeinem Bruder Samen erwecken. Oc ſagde/ Meſtere/ Moſe haffuer ſagd/ Naar nogen døer/ oc haffuer icke Børn/ da ſkal hans Broder tage hans huſtru til ecte/ oc opuecke ſin Broder Sæd.	24. Y otázali ſeho řkauce: Miſtře/ Moyžijſs řekl: vmřel‑liby kdo nemage Syna/ aby Bratr geho poyal ženu geho/ a aby wzbudil ſýmě Bratru ſwému. Mowiąc/ Miſthrzu/ Moiżeſz rzekł/ Ieſliby ktho vmárł nie máiąc dziatek/ niech brat iego práwem powinowáthym poymie żone iego/ y wzbudzi podomſtwo brátu ſwemu.
25. Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus uxore ducta defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo. Now there were with vs ſeuen brethren/ and the firſt married a wife/ and deceaſed: and hauing no yſſue/ left his wife vnto his brother.	25. Nun ſind bey vns geweſen ſiben Brůder/ Der erſte freyet vnd ſtarb/ vnd dieweil er nicht Samen hatte/ ließ er ſein Weib ſeinem Bruder. Nu haffue veret hoſſ oſſ ſiu Brødre/ Den førſte giffte ſig/ oc døde/ Oc effterdi hand haffde icke ſæd/ loed hand ſin broder ſin huſtru effter ſig.	25. Y bylo v nás ſedm Bratřij: prwnij poyaw ženu/ y vmřel. A nemage Semene/ zůſtawil ženu Bratru ſwému. Byli tedy śiedm bráćiey v nas/ á pierwſzy ożeniwſzy ſie vmárł/ a gdy nie miał potomſtwá/ zoſthái wił żone ſwoie brátu ſwemu.
26. Similiter ſecundus & tertius uſque ad ſeptimum. Likewiſe alſo the ſeconde/ and the thirde/ vnto the ſeuenth.	26. Deſſelben gleichen der ander/ vnd der dritte/ biß an den ſibenden. Den anden giørde lige ſaa/ oc den tredie/ indtil den ſiuende.	26. Též y druhý/ y třetij/ až do ſedmého. Tákże też wtory y trzeci áż do ſiodmego.
27. Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt. And laſt of all the woman died alſo.	27. Zu letzt nach allen ſtarb auch das Weib. Paa det ſiſte effter dem alle døde oc quinden.	27. Naypoſlēze pak ze wſſech vmřela y žena. A po wſzytkich vmárłá też y żoná.
28. In reſurrectione ergo, cuius erit de ſeptem, uxor? omnes enim habuerũt eam. Therefore in the reſurrection/ whoſe wife ſhall ſhee be of the ſeuen? for all had her.	28. Nun in der Aufferſtehung/ welches Weib wird ſie ſein vnter den ſiben? Sie haben ſie ja alle gehabt. Hues Huſtru aff diſſe ſiu/ ſkal hun da vere i Opſtandelſen? De haffue io alle hafft hende.	28. Protož při wzkřijſſenij/ čij bude žena z těch ſedmi? nebo wſſyckni gi měli. W zmartwych wſtániu tedy/ ktorego z onych ſiedmi bedzie żoná? gdyż ia wſzyſcy mieli.
29. Reſpondens autem Ieſus, ait illis, Erratis, neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei. Then Ieſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Ye are deceiued/ not knowing y Scriptures/ nor the power of God.	29. Jeſus aber antwortet/ vnd ſprach zu jhnen: Jr irret/ vnnd wiſſet die ſchrifft nicht/ noch die krafft Gottes. Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ J fare vild/ oc vide icke Scrifften/ och ey heller Guds krafft.	29. Y odpowěděw Gežijſs/ řekl gim: Blaudijte/ neznagijce Pjſem/ ani mocy Božij. A odpowiedáiąc Jezus/ rzekł im/ Błądzicie nie vmieiąc piſm áni mocy Bożey.
30. In reſurrectione enim neque nubent, neq; nubentur: ſed ſunt ſicut angeli Dei in cælo. For in the reſurrection they neither marry wiues/ nor wiues are beſtowed in marriage but are as the Angels of God in heauen.	30. In der Aufferſtehung werden ſie weder freyen/ noch ſich freyen laſſen/ ſondern ſie ſind gleich wie die Engel Gottes im Himel. J Opſtandelſen ſkulle de huercken tage til ecte/ oc ey lade ſig tage til ecte/ Men de ere lige ſom Guds engle i Himmelen.	30. Neb když z mrtwých wſtanau/ ani ſe budau ženiti ani wdáwati/ ale budau yako Angelé Božij w Nebi. Abowiem w zmártwych wſtániu áni ſie żenią/ áni zá mąż dawáią/ ále ſą iáko Aniołowie Boży w niebie.
31. De reſurrectione autem mortuorũ non legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis. And concerning the reſurrection of the dead/ haue ye not read what is ſpoken vnto you of God/ ſaying.	31. Habet jhr nicht geleſen von der Todten aufferſtehung daß euch geſagt iſt von Gott/ da er ſpricht: Haffue i icke læſt om de Dødis opſtandelſe/ det eder er ſagd aff Gud/ der hand ſiger.	31. O wzkřijſſenij pak z mrtwých/ zdali gſte nečtli co geſt powědijno od Boha/ kterýžto prawij wam: A o zmartwych wſtániu nie czytáliście/ co wam powiedziano ieſt od Bogá/ gdzie mowi.

כב

32 דְּאֶנָא אֶנָא אֱלָהֵה דְּאַבְרָהָם אֱלָהֵה דְּאִיסְחַק אֱלָהֵה דְּיַעְקוּב וֵאלָהָא לָא הֲוָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא׃

Io son l'Iddio d'Abraham, e l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Iacob? Iddio non è già Iddio di morti, ma di vivi.

33 וְכַד שְׁמַעוּ כֶּנְשֵׁא מֶתְתַּמְהִין הֲווּ בְּיוּלְפָנֵה׃

E le turbe udendo questo si stupivano de la dottrina.

34 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ דְּשַׁתֵּק לְזַדּוּקָיֵא אֶתְכַּנַּשׁוּ אַכְּחַד׃

Hor i Farisei havendo udito ch'egli havea fatti tacere i Sadducei, s'adunorono insieme.

35 וְשַׁאְלֵה חַד מֶנְּהוֹן ד דְּיָדַע נָמוּסָא כַּד מְנַסֵּא לֵה׃

E un di loro ch'era dottor de la Legge, li domandò, tentandolo, e dicendo.

36 מַלְפָנָא אֵינָא פּוּקְדָנָא רַב בְּנָמוּסָא׃

Maestro, qual è il gran comandamento ne la Legge?

37 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵה דְּתְרַחֵם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מֶן כֻּלֵּה לֶבָּךְ וּמֶן כֻּלָּה ג נַפְשָׁךְ וּמֶן כֻּלֵּה חַיְלָךְ וּמֶן כֻּלֵּה רֶעְיָנָךְ׃

Iesu gli disse, Ama il Signore Iddio tuo con tutto il tuo cuore, con tutta l'anima tua, e con tutta la tua mente.

38 הָנָו פּוּקְדָנָא רַבָּא וְקַדְמָיָא׃

Questo è il primo e gran comandamento.

39 וְדַתְרֵין דְּדָמֵא לֵה דְּתְרַחֵם לְקַרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃

E il secondo simile ad esso, è, Ama il tuo prossimo come te medesimo.

40 בְּהָלֵין תְּרֵין פּוּקְדָנִין תְּלֵיָא אוֹרָיְתָא וְנְבִיֵּא׃

Da questi due comandamenti dipende tutta la Legge e i Profeti.

כב

32 אֲנִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב וֵאלֹהִים אֵינוֹ הוּא אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי־אִם הַחַיִּים׃

Yo ſoy el Dios de Abraham, y el Dios de Iſaac, y el Dios de Iacob? Dios, no es Dios de los muertos, mas de losque biuen.

33 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הָעָם תָּמְהוּ עַל־תַּלְמוּדוֹ׃

Y oyendo eſto las compannas eſtauan fuera de ſi de ſu doctrina.

34 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַמְּפְרְשִׁים כִּי־הֶחֱשָׁה אֶת־צְדוּקִים נוֹסְדוּ יַחַד׃

Entonces los Phariſeos oyendo que auia cerrado la boca à los Sadduceos, juntaroſe à vna:

35 וַיִּשְׁאַל אֶחָד מֵהֶם וּמְלַמֵּד הוּא מְנַסֶּה אוֹתוֹ וַיֹּאמַר׃

Y preguntó vno dellos, interprete de la Ley, tentandolo, y diziendo.

36 רַבִּי אֵיזוֹ מִצְוָה גְּדוֹלָה הִיא בַּתּוֹרָה׃

Maeſtro, qual es el mandamiento Grande en la Ley?

37 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר לוֹ תֶּאֱהַב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ׃

Y Ieſus le dixo, Amaras àl Sennor tu Dios de todo tu coroçon, y de toda tu alma, y de toda tu mente.

38 זוֹאת יֵשׁ רִאשׁוֹנָה וּגְדוֹלָה מִצְוָה׃

Eſte es el Primero y el Grande mandamiento.

39 וְהַשֵּׁנִית תִּשְׁוֶה לָהּ תֶּאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כָּמוֹךָ׃

Y el Segundo es ſemejante à eſte: Amaras à tu proximo, como à ti miſmo.

40 בִּשְׁתֵּי מִצְווֹת הָאֵלֶּה כָּל הַתּוֹרָה וְגַם הַנְּבִאִים כֻּלָּם תְּלֻאִים׃

De eſtos dos mandamientos depende toda la Ley y los prophetas.

κβ'.

32. Ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

Ie ſuis le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Iſaac, & le Dieu de Iacob? Dieu n'eſt pas le Dieu des morts: mais des viuans.

33. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et les troupes oyans cela, s'eſtonnoyent de ſa doctrine.

34. Οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Or quand les Phariſiens entendirent qu'il auoit fermé la bouche aux Sadduciens, ils s'aſſemblerent d'vn accord.

35. Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων.

Et vn d'entr'eux, docteur de la Loy, l'interrogua en le tentant, & diſant.

36. Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

Maiſtre, lequel eſt le grand commandement de la Loy?

37. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

Ieſus lui dit, Tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta penſee.

38. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.

Ceſtui-ci eſt le premier & le grand commandement.

39. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Et le ſecond ſemblable à icelui, eſt, Tu aimeras ton prochain comme toimeſme.

40. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

De ces deux commandemens dependent toute la Loy & les Prophetes.

32. Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.

I am the God of Abraham / & the God of Iſaac / and the God of Jacob? God is not the God of the dead / but of the lyuing.

33. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

And when the people heard it / they were aſtonied at his doctrine.

34. Phariſęi autem audientes quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unum.

But when the Phariſes had heard / that he had put the Sadduces to ſilence / they aſſembled together.

35. Et interrogavit eum, unus ex eis legis doctor, tentans eum,

And one of them / which was an expounder of the Law / aſked him a queſtion / tempting him / and ſaying.

36. Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege?

Maſter / which is the great cōmandement in the Law?

37. Ait illi Ieſus, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

Jeſus ſaide to him / Thou ſhalt loue the Lord thy God with all thine heart / with al thy ſoule / and with all thy minde.

38. Hoc eſt maximum & primum mandatum.

This is the firſt and the great commandement.

39. Secundum autem ſimile eſt huic, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

And the ſeconde is like vnto this / Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe.

40. In his duobus mandatis univerſa Lex pendet & Prophetæ.

On theſe two commandements hangeth the whole Lawe and the Prophets.

32. Ich bin der Gott Abraham / vnd der Gott Iſaac / vnnd der Gott Jacob? Gott aber iſt nicht ein Gott der Todten / ſondern der Lebendigen.

Jeg er Abrahams Gud / oc Iſaacs Gud / och Jacobs Gud: Saa er Gud icke de Dødis / Men de Leffuendis Gud.

33. Vnd da ſolches das Volck hőret / entſatztē ſie ſich über ſeiner lehre.

Oc der Folcket det hørde / forundrede de dem paa hans Lerdom.

34. Da aber die Phariſeer hőreten / daß er den Saduceern das maul geſtopfft hatte / verſammleten ſie ſich.

Der Phariſeerne hørde / at hand haffde ſtoppet munden paa Saduceerne / da forſamlede de dem.

35. Vnnd einer vnter jhnen / ein Schrifftgelerter / verſucht jhn / vnnd ſprach:

Oc en aff dem ſom vaar en Scrifftklog / friſtede hannem / oc ſagde.

36. Meiſter / welches iſt das fűrnemſte Gebot im Geſetz?

Meſtere / Huilcket er det ypperſte Bud i Louen?

37. Jeſus aber ſprach zu jhm: Du ſolt lieben Gott deinen HERRN / von gantzem Hertzen / von gantzer Seelen / von gantzem geműte.

Jheſus ſagde til hannem / Du ſkalt elſke Gud din HERRE / aff gantſke Hierte / aff gantſke Siel / aff gantſke ſind.

38. Diß iſt das fűrnemeſt vnnd grőſte Gebot.

Dette er det ypperſte och ſtørſte Bud.

39. Das ander iſt dem gleich: Du ſolt deinen Nechſten lieben / als dich ſelbs.

Det andet er lige ſom dette / Du ſkalt elſke din Neſte / lige ſom dig ſelff.

40. In diſen zweyen Gebotten hanget das gantze Geſetz vnnd die Propheten.

Vdi diſſe thu Bud henger al Louen oc Propheterne.

32. Jáť gſem Bůh Abrahamuow / Bůh Izákuow / a Buoh Jákobuow: A nenijť Buoh mrtwých / ale žiwých.

Jam ieſt Bog Abráhámow / Bog Izáákow / y bog Jakobow: Bog nie ieſtci Bogiem vmarłych / ále żywych.

33. Protož ſlyſſýce Záſtupowé / diwili ſe včenij geho.

A gdy to ono zgromádzenie ludu ſłyſzáło / zdumiáło ſie dla náuki ie°.

34. Tehdy Zákonijcy vſlyſſawſſe žeby k mlčenij přiwedl Saduceyſké / ſeſſli ſe w hromadu.

A vſłyſzawſzy Fáryzeuſzowie / iż vſtá záwárł Sáduceuſzom / zeſzli ſie ſpołu.

35. Y otázal ſe ho geden z nich Zákona Včitel pokauſſe geho / a řka:

Tedy go ſpytał ieden z nich doktor w zakonie / kuſzac go y mowiac.

36. Miſtře / které geſt Přikázanij weliké w Zákoně?

Miſtrzu / Ktore ieſt náwieczſze roſkazánie w zakonie?

37. Řekl gemu Gežijš: Milowati budeš Pána Boha twého z celého Srdce twého / a ze wſſý Duſſe twé / a ze wſſý myſli twé.

A Jezus rzekł mu / Bedzieſz miłowáł Páná Bogá twego ze wſzytkiego ſercá twe° / y ze wſzytkiey duſze twoiey / y ze wſzytkiey myſli twoiey.

38. To geſt naywětſſý a prwnij Přikázanij.

Toć ieſt pierwſze y wielkie roſkazánie.

39. Druhé pak geſt podobné tomu: Milowati budeš Bližnijho twého yako tebe ſamého.

A wtore podobne ieſt temu / Bedzieſz miłowáł bliżniego twego iáko ſámego ſiebie.

40. Na těch dwau Přikázanijch weſſkeren Zákon záležij / y Prorocy.

Ná tym dwoygu roſkazániu wſzytek zakon y Prorocy záwiſnęli.

כב

41 כַּד כְּנִישִׁין הֲוֵין פְּרִישֵׁא שַׁאֵל אֶנּוּן יֵשׁוּעַ׃

Et eſſendo i Fariſei congregati inſieme, IESV domandò loro.

42 וֶאמַר מָנָא אָמְרִין אַנְתּוּן עַל מְשִׁיחָא בַּר מַנּוּ אָמְרִין לֵהּ בַּר דַּוִיד׃

Dicendo, Che opinione hauete voi di Chriſto? di chi è egli figliuolo? Eſſi gli dicono, Di Dauid.

43 אָמַר לְהוּן וְאֵיכַנָּא דַּוִיד בְּרוּחַ קָרֵא לֵהּ מָרְיָא אָמַר גֵּיר׃

Egli dice loro, come dunque Dauid in ſpirito il chiama Signore, dicendo.

44 דְּאֶמַר מָרְיָא לְמָרִי דְּתֵב לָךְ מֶן יַמִּינִי עַד־מָא דְּאֶסִּים בְּעֶל־דְּבָבַיךְ תְּחֵית רַגְלַיךְ׃

Diſſe il Signore al mio Signore, Siedi à la mia deſtra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi?

45 אֶן הָכִיל דַּוִיד קָרֵא לֵהּ מָרְיָא אֵיכַנָּא בְּרֵהּ הוּ׃

Se adunque Dauid il chiama Signore, come è egli ſuo figliuolo?

46 וְלָא אֱנָשׁ אֶשְׁכַּח דְּנִתֶּל לֵהּ פְּתְגָמָא וְלָא אֱנָשׁ אַמְרַח תּוּב מֶן הַו יוֹמָא לְמֶשַׁאלוּתֵהּ׃

E niuno gli poteua riſponder parola, ne alcuno da quel giorno in poi hebbe ardire di domandarlo piu di coſa veruna.

כג

1 הָידֵין יֵשׁוּעַ מַלֵּל עַם כֶּנְשֵׁא וְעַם תַּלְמִידַוְהי׃

Allora IESV parlò à le turbe & à i ſuoi diſcepoli.

2 וֶאמַר לְהוּן עַל כּוּרְסְיָא דְּמוּשֵׁא יָתְבוּ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא׃

Dicendo, Gli Scribi e Fariſei ſeggono ne la catedra di Moiſe.

3 כֹּל מֶדֶּם הָכִיל דְּנֵאמְרוּן לְכוּן דְּתֶטְּרוּן טַרוּ וַעֲבֶדוּ אֵיךְ עֲבָדַיְהוּן דֵּין לָא תֶּעְבְּדוּן אָמְרִין גֵּיר וְלָא עָבְדִין׃

Tutte le coſe dunque che vi comandaranno che oſſeruiate, oſſeruatele, e fatele: ma non fate gia ſecondo l'opere loro, percioche dicono, e non fanno.

כב

41 וְכַאֲשֶׁר נִקְבְּצוּ הַמְּפְרֻשִׁים שָׁאַל לָהֶם יֵשׁוּעַ׃

Y eſtando juntos los Phariſeos, Ieſus les preguntó.

42 לֵאמֹר מָה נִרְאָה לָכֶם עַל־הַמָּשִׁיחַ בֶּן לְמִי יֵשׁ הוּא וַיֹּאמְרוּ לוֹ לְדָוִד׃

Diziendo, Que os parece del Chriſto? Cuyo hijo es? Dizenle ellos, De Dauid.

43 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאֵיךְ דָּוִד בְּרוּחַ קוֹרֵא לוֹ אֲדוֹנוֹ לֵאמֹר׃

El les dize, Pues como Dauid en Eſpiritu lo llama Sennor, diziendo.

44 נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ׃

Dixo el Sennor à mi Sennor, Aſsientate a mis dieſtras, entretanto que pongo tus enemigos por eſtrado de tus pies?

45 וְאִם דָּוִד קוֹרֵא לוֹ אָדוֹן הֵיךְ בְּנוֹ הוּא׃

Pues ſi Dauid lo llama Sennor, como es ſu hijo?

46 וְאִישׁ לֹא יוּכַל לְהָשִׁיב לוֹ דָּבָר וְאִישׁ לֹא הָיָה מִיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר מִלְאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאוֹל לוֹ עוֹד מְאוּמָה׃

Y nadie le podia reſponder palabra: ni oſó alguno deſde aquel dia preguntarle mas.

כג

1 אָז דִּבֵּר יֵשׁוּעַ אֶל־הָעָם וְאֶל־תַּלְמִידָיו׃

Entonces Ieſus habló à las compannas y à ſus Diſcipulos.

2 לֵאמֹר עַל־מוֹשַׁב מֹשֶׁה יָשְׁבוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפְרֻשִׁים׃

Diziendo, Sobre la cathedra de Moyſen ſe aſſentaron los Eſcribas y los Phariſeos:

3 וְכֹל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָכֶם לִשְׁמֹר שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אַךְ כְּמַעֲשֵׂיהֶם אַל תַּעֲשׂוּ כִּי־יֹאמְרוּ וְלֹא־יַעֲשׂוּ׃

Anſique todo loque os dixeren, que guardeys, guardaldo y hazeldo: no hagays conforme à ſus obras: porque dizen y no hazen.

κβ'.

41. Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς.

Et les Phariſiens eſtans aſſemblés Ieſus les interrogua.

42. Λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαυίδ.

Diſant, Que vous ſemble-il du Chriſt? de qui eſt-il Fils? Il lui reſpondirent, De Dauid.

43. Λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων.

Et il leur dit, Comment donc Dauid l'appele-il en Eſprit, Seigneur? diſant.

44. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Lé Siegneur à dit à mon Seigneur, Sieds-toi à ma dextre iuſques à tant que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

45. Εἰ οὖν δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;

Si donc Dauid l'appele Seigneur, comment eſt-Il ſon fils?

46. Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

Et nul ne lui pouuoit reſpondre vn ſeul mot, ni perſonne ne l'oſa plus interroguer depuis ce iour-la.

ΚΕΦΑΛ. κγ'.

ΤΟ'ΤΕ ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Adonc Ieſus parla aux tropes, & à ſes diſciples.

2. Λέγων· ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.

Diſant, les Scribes & Phariſiens, ſont aſsis en la chaire de Moyſe.

3. Πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε. κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.

Toutes les choſes donques qu'ils vous diront que vous gardiez, gardez-les, & les faites: mais ne faites point ſelon leurs œuures: car ils diſent & ne font pas.

CAP. XXII.

41. Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Ieſus.

While the Phariſes were gathered together, Jeſus aſked them.

42 Dicens, Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei, David.

Saying, What thinke yee of Chriſt? whoſe ſonne is he? They ſaid vnto him, Dauids.

43. Ait illis, Quomodo ergo David in Spiritu vocat eũ Dominum, dicens.

He ſaide vnto them, Howe then doeth Dauid in ſpirite call him Lord, ſaying.

44. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

The Lord ſaid to my Lord, Sit at my right hande, till I make thine enemies thy footeſtoole?

45. Si ergo David vocat eum Dominum; quomodo filius eius eſt?

If then Dauid call him Lord, how is he his ſonne?

46. Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

And none could anſwere him a worde, neither durſt any from that day forth aſke him any mo queſtions.

CAP. XXIII.

TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas & ad diſcipulos ſuos.

Then ſpake Jeſus to the multitude, and to his diſciples.

2. Dicens, Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi.

Saying, The Scribes and the Phariſes ſit in Moſes ſeat.

3 Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſervare & facite: ſecundum opera verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt.

All therefore whatſoeuer they bid you obſerue, that obſerue and doe: but after their workes doe not: for they ſay, and doe not.

Das XXII. Capitel.

41. Da nun die Phariſeer beyeinander waren / fraget ſie Jeſus.

Der Phariſerne vaare nu tilſammen / Spurde / Jheſus dem at.

42. Vnd ſprach: Wie dünckt euch vmb Chriſto? Wes Son iſt er? Sie ſprachen: Davids.

Oc ſagde / Huad tyckis eder om̃ Chriſto? Hues ſøn er hand? De ſagde / Dauids.

43. Er ſprach zu jhnen: Wie nennet jhn denn David im Geiſt einen HERRN? da er ſagt:

Hand ſagde til dem / Huorledis kalder da Dauid hannem i Aanden en Herre? der ſom hand ſiger.

44. Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN: Setze dich zu meiner Rechten / biß daß ich lege deine feinde zum ſchemel deiner füſſe.

HERren ſagde til min Herre / Sæt dig hoſſ min høyre haand / Indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine føder.

45. So nun David jn einen HErrn nennet / wie iſt er denn ſein Son?

Efftherdi Dauid nu kalder hannem en Herre / huorledis er hand da hans Søn?

46. Vnnd niemand kondt jhm ein wort antworten / vnd dorfft auch niemand von dem tage an hinfort jhn fragen.

Oc ingen kunde ſuare hannem it ord / Der torde oc ingen ydermere ſpørie hannem at noget effter den dag.

Das XXIII. Capitel.

DA redete Jeſus zu dem Volck / vnd zu ſeinen Jüngern:

DA talede Jheſus til Folcket / oc til ſine Diſciple.

2. Vnd ſprach: Auff Moſis Stul ſitzen die Schrifftgelerten vnd Phariſeer.

Oc ſagde / paa Moſe Stoel ſide Scrifftkloge oc Phariſeer.

3. Alles nun was ſie euch ſagen / das jhr halten ſollet / das haltet vnd thuts / aber nach jhren wercken ſolt jhr nicht thun / ſie ſagens wol / vnnd thuns nicht.

Alt det / ſom de nu ſige eder / at i ſkulle holde / det holder oc gører det / Men effter deris gerninger ſkulle i icke gøre / De ſige det vel / ogøre det icke.

Kapitola XXII.

41. A když ſe ſeſſli Zákonijcy otázal ſe gich Gežijš.

A gdy ſie Faryzeuſzowie zebrali / ſpytał ich Jezus.

42. Řká: Co ſe wám zdá o Kryſtu? Czj geſt Syn? Řzekli gemu: Dawidůw.

Mowiac / Co ſie wam zda o Kryſtuſie? Czyi ieſt Syn? Rzekli mu / Dawidow.

43. Řzekl gim: Kterak tehdy Dawid wduchu nazýwá ho Pánem / řka:

Rzekł im / Jakož thedy Dawid w Duchu zowie go Pánem? mowiac.

44. Řzekl PAn PAnu mému / ſeď na Prawicy mé / dokawádž nepoložijm nepřátel twých podnož noh twých.

Rzekł Pan Pánu memu / Siedz po prawicy moiey / aż położe nieprzyiacioly twoie podnożkiem nog twoich.

45. Poněwádž tehdy Dawid nazýwá ho PAnem / y kterak Synem geho geſt?

Jeſli tedy Dawid zowie go Pánem / iákož ieſt Synem iego?

46. Aniž žádný nemohl gemu odpowěděti ſlowa / aniž ſe ho ſměl kdowijce od toho dne tázati.

A żaden nie mogł mu nie odpowiedzieć / ani śmiał żaden od onego dniá ni ocż go pytać więcey.

Kapitola XXIII.

TEhdy Gežijš mluwil k Záſtupům a k Včedlnijkům ſwým.

TEdy Jezus mowił onemu zgromadzeniu ludu y vczniom ſwoim.

2. Řka: Na Stolicy Moyžijſſowu wſedli Včitelé a Zákonijcy.

Rzekac Ná ſtolcu Moiżeſzowym ſiedzą Doktorowie y Faryzeuſzowie.

3. Protož wſſecko cožbykoli rozkázali wám / zachowáwayte a čiňte / ale podlé ſkutkůw gegich nečiňte / neboť prawij a nečinij.

Wſzytki tedy rzeczy ktoreby wam powiedáli abyśćie záchowáli / záchowywayćie y czyńćie / ále wedle vczynkow ich nie czyńćie / ábowiem powiedáia / á nie czynia.

כג

4 וְאָסְרִין מַוְבְּלָא יַקִּירָתָא וְסָיְמִין עַל כַּתְפָּתָא דַּבְנַי־נָשָׁא הֶנּוּן דֵּין בְּצֶבְעֲהוּן לָא צָבֵין דְּנֶקְרְבוּן לְהֵין׃

Conciosia che legano de peſi graui e difficili à portare, e pongonli ſopra le ſpalle de gli huomini : ma eſſi non li voglion pur muouere col dito loro.

5 וְכֻלְּהוֹן עֲבָדַיְהוֹן עָבְדִין דְּנֶתְחֲזוֹן לַבְנַי־נָשָׁא מַפְתִּין גֵּיר תְּפִלַּיְהוֹן וּמַוְרְבִין ת
תַּכְלָתָא דְּמַרְטוּטַיְהוֹן׃

E fanno tutte l'opere loro per eſſer riguardati da gli huomini : imperoche allargano le lor filatterie, e fanno ben grandi le frangie de lor veſtimenti.

6 וְרָחְמִין רִישׁ סֶמְכָא בַּחְשָׁמְיָתָא וְרִישׁ מַוְתְּבָא בַּכְנוּשָׁתָא׃

Et amano i primi ſeggi ne le cene, e i primi luoghi ne le congregationi.

7 וּשְׁלָמָא בְּשׁוּקָא וּדְנֶהְווֹן מֶתְקַרְין מֶן אֱנָשָׁא רַבִּי׃

E le ſalutationi ne le piazze, e d'eſſer chiamati Maeſtri da gli huomini.

8 אַנְתּוּן דֵּין לָא תֶּתְקְרוּן רַבִּי חַד הוּ גֵּיר רַבְּכוּן מ
מְשִׁיחָא אַנְתּוּן דֵּין כֻּלְּכוּן אַחֵא אַנְתּוּן׃

Ma voi non vogliate gia eſſer chiamati Maeſtri, percioche vn ſolo è il voſtro Maeſtro, cioè, Chriſto : e voi tutti ſete fratelli.

9 וַאבָא לָא תֶּקְרוּן לְכוּן בְּאַרְעָא חַד הוּ גֵּיר אֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Ne chiamate alcuno per voſtro padre ſopra la terra: percioche vn ſolo è il Padre voſtro, cioè, quello che è ne cieli.

10 וְלָא תֶּתְקְרוּן מְדַבְּרָנֵא מֶטּוֹל דְּחַד הוּ מְדַבְּרָנְכוֹן מְשִׁיחָא׃

Ne vogliate eſſer chiamati dottori : percioche vn ſolo è il voſtro dottore, cioè Chriſto.

11 הַו דֵּין דְּרַב בְּכוּן יֶהְוֵא לְכוּן מְשַׁמְשָׁנָא׃

Ma chi di voi è il maggiore, ſarà voſtro ſeruitore.

כג

4 כִּי יִקְשְׁרוּ מַשְּׂאוֹת כְּבֵדוֹת וְסַבָּלִים וְיָשִׂימוּ עַל־שְׁכֶם הָאֲנָשִׁים וּבְאֶצְבָּעָם לֹא יֹאבוּ לְהָנִיעַ אוֹתָם׃

Porque atan cargas peſadas, y difficiles de lleuar, y ponẽ ſobre los ombros de los hombres : mas ni aun con ſu dedo las quieren mouer.

5 כִּי כָל־מַעֲשֵׂיהֶם עוֹשִׂים רַק לְהֵרָאוֹת לָאֲנָשִׁים כִּי יַרְחִיבוּ אֶת־טוֹטָפוֹתָם וְיַגְדִּלוּ כַנְפוֹת כְּסוּיוֹתָם׃

Antes todas ſus obras hazen pará ſer mirados de los hombres : porque enſancham ſus philacterias, y eſtienden los fluecos de ſus mantos:

6 וְאָהֲבוּ מְסִבּוֹת רִאשׁוֹנוֹת בְּמִשְׁתֵּי הָעֶרֶב וְאֶת־מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת בָּעֵדוֹת׃

Y aman los primeros aſsientos en las cenas, y las primeras ſillas en las ſynogas:

7 וְאֶת־בְּרָכוֹת בַּשּׁוּק וּלְהִקָּרֵא מֵאֲנָשִׁים רַבִּי רַבִּי׃

Y las ſalutaciones en las plaças, y ſer llamados de los hombres, Rabbi, Rabbi.

8 וְאַתֶּם אַל־תִּקָּרְאוּ רַבִּי כִּי אֶחָד הוּא לְבַדּוֹ רַבִּי וּמְלַמֶּדְכֶם הַמָּשִׁיחַ וְכֻלְּכֶם אַחִים אַתֶּם׃

Mas voſotros, no querays ſer llamados Rabbies, porque vno es vueſtro Maeſtro, el Chriſto : y todos voſotros ſoys hermanos.

9 וְגַם לְאָב לֹא תִקְרְאוּ לָכֶם עַל־הָאָרֶץ כִּי־אֶחָד הוּא אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Y vueſtro Padre no llameys à nadie en la tierra : porque vno es vueſtro Padre, elqual eſtá en los cielos.

10 וְלֹא־תִקָּרְאוּ מְלַמְּדִים כִּי אֶחָד הוּא מְלַמֶּדְכֶם הַמָּשִׁיחַ׃

Ni os llameys doctores : porque vno es vueſtro Doctor, el Chriſto.

11 וַאֲשֶׁר גָּדוֹל בָּכֶם יְהִי מְשָׁרֶתְכֶם׃

Elque es el mayor de voſotros, ſea vueſtro ſieruo:

κγʹ.

4. Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.

Car ils lient enſemble des fardeaux peſans & importables, & les mettent ſur les eſpaules des hommes : mais ils ne les veulent point remuer de leur doigt.

5. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.

Et font toutes leurs œuures pour eſtre regardés des hommes: car ils eslargiſſent leurs phylacteres, & allongent les franges de leurs veſtemens.

6. Φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς.

Et aiment les premieres places és banquets, & les premieres ſeances és ſynagogues.

7. Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ῥαββί.

Et les ſalutations ês marchés, & eſtre appelés des hommes, Noſtre maiſtre, Noſtre maiſtre.

8. Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.

Mais vous, ne ſoyez point appelés, Noſtre maiſtre : car vn ſeul eſt voſtre docteur, aſſauoir Chriſt, & quãt à vous, vous eſtes tous freres.

9. Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et n'appelez aucun en la terre voſtre Pere : car vn ſeul eſt voſtre Pere, aſſauoir celui qui eſt es cieux.

10. Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς ὁ χριστός.

En ne ſoyez point appelés docteurs: car vn ſeul eſt voſtre docteur, aſſauoir Chriſt.

11. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.

Mais celui qui eſt le plus grand entre vous, ſoit voſtre ſeruiteur.

CAP. XXIII.

4. Alligant enim onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere.

For they binde heaui burdens / and grieuous to be borne / and lay them on mens ſhoulders / but they them ſelues will not moue them with one of their fingers.

5. Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus, dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.

All their workes they do for to be ſeene of men: for they make their phylacteries broad / and make long the frindges of their garments.

6. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis.

And loue the chiefe place at feaſtes / and to haue the chiefe ſeates in the aſſemblies.

7. Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus, rabbi.

And greetings in the markets / and to be called of men / Rabbi / Rabbi.

8. Vos autem nolite vocari rabbi, unus eſt enim magiſter veſter, (CHRISTVS omnes autem vos, fratres eſtis.

But be not ye called / Rabbi: for one is your doctor / to wit / Chriſt / & all ye are brethren.

9. Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: unus eſt enim pater veſter qui in cælis eſt.

And call no man your father vpon the earth: for there is but one / your Father which his in heauen.

10. Nec vocemini magiſtri: quia magiſter veſter, unus eſt, Chriſtus.

Bee not called doctors: for one is your doctor / euen Chriſt.

11. Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.

But he that is greateſt among you / let him be your ſeruant.

Das XXIII. Capitel.

4. Sie binden aber ſchwere vnd vntregliche bürden / vnnd legen ſie den menſchen auff den halß / aber ſie wöllen dieſelben nicht mit einem finger regen.

De binde ſuare Byrder / ſom mand icke kand bære / de legge Menniſkene dem paa halſen / Men de ville icke røre dem met en finger.

5. Alle jhre wercke aber thun ſie / daß ſie von den Leuten geſehē werden. Sie machen jhre Denckzedel breit / vnd die ſäume an jren kleidern groß.

De gøre alle deris gerninger / at de kunde anſees aff Folcket. De gøre deris Tanckebreff brede / oc ſømmene paa deris klæder ſtore.

6. Sie ſitzen gern oben an über tiſch / vnd in den Schulen.

De ſide gerne øffuerſt til Bords / oc i Scholerne.

7. Vnd habens gerne / daß ſie gegrüſſet werden auff dem Marckt / vnd von den Menſchen Rabbi genannt werden.

De ville gerne vere helſede paa Torffuit / oc kaldis Rabbi aff Menniſkene.

8. Aber jhr ſolt euch nicht Rabbi nennen laſſen / denn einer iſt euer Meiſter / Chriſtus / jhr aber ſeidt alle Brüder.

Men i ſkulle icke lade kalde eder Rabbi / Thi en er eders Meſtere / Chriſtus / Men i ere alle Brødre.

9. Vnd ſolt niemand Vater heiſſen auff Erden / denn einer iſt euer Vater / der im Himel iſt.

Oc i ſkulle ingen kalde Fader paa iorden / Thi en er eders Fader / ſom er i Himmelen.

10. Vnnd jhr ſolt euch nicht laſſen Meiſter nennen / denn einer iſt euer Meiſter / Chriſtus.

Oc i ſkulle icke lade kalde eder Meſtere / Thi en er eders Meſtere / Chriſtus.

11. Der gröſſeſt vnter euch / ſoll euer Diener ſein.

Den ſtørſte blant eder / ſkal vere eders Tienere.

Kapitola XXIII.

4. Swazugij zagiſtē břemena těžká a neſneſytedlná / a wzkládagij na rawena lidſká: ale prſtem ſwým nechtij ſe gich dotknauti.

Bo wiążą brzemiona ćießkie / y trudne ku noßeniu / y kłádą ie ná rámiona ludzkie / á pálcem ſwym nie chcą ich rußyć.

5. A wſſecknyk ſkutky ſwē činij / aby byli widijni od Lidij. Rozſſyřugij zagiſtē nápiſy ſwē / a welikē dēlagij podolky ſwē.

Owßem wßytki ſpráwy ſwe czynią áby byli widzeni od ludzi / ábowiem rozßerzáią bramy ſwe popiſáne / y przedłużáią podołki płáßczow ſwoich.

6. Amilugij prwnij ſedēnij na wečeřijch / a prwnij Stolice w Sſkolách.

Atemu miłuią pierwße ſiedzenia ná wieczerzách / y pierwße ſtholice w bożnicách.

7. A pozdrawowánij na Trhu / a aby byli nazýwáni od Lidij Miſtři.

A w rynkach pozdráwiánia / á iżby ie ludzie zwáli Miſtrzámi.

8. Ale wy nechtēgte býti nazýwáni Miſtřj / nebo geden geſt Miſtr wáſs Kryſtus: wy pak wſſyckni Bratřij gſte.

Ale wy nie dayćie ſie zwáć miſtrzámi / ábowiem ieden ieſt náuczyciel wáß / to ieſt Kryſtus / á wy wßyſcy ieſteśćie brácia.

9. A Otce nenazýwayte ſobē na zemi / nebo geden geſt Otec wáſs / kterýž geſt w Nebeſých.

A nikogo nie zowćie oycem wáßym ná ziemi / ábowiem ieden ieſt oćiec wáß ktory ieſt ná niebie /

10. Aniž ſe nazýwayte Miſtry / nebo geſt geden Miſtr wáſs Kryſtus.

Niezowćie ſie nauczyćielmi / gdyż ieden ieſt náuczyciel wáß / tho ieſt Kryſtus.

11. Kdož wás wētſſý geſt / bude Služebnijkem waſſým.

Ale ten kthory ieſth nawiecżßy z was niechay bedzie ſługą wáßym.

כג

12 מן גיר דמרים נפשה נתמכך ומן דמכך נפשה נתתרים׃

E chiunque s'inalzarà, ſarà sbaſſato: e chiunque s'humiliarà ſara inalzato.

13 וי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דאכלין אנתון בתא דארמלתא בעלתא דמורכין אנתון צלותכון מטול הנא תקבלון דינא יתירא׃

Guai à voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche voi diuorate le caſe de le vedoue, e queſto ſott'ombra di lunghe orationi: per tanto voi ne riceuerete maggior condannatione.

14 וי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דאחדין אנתון מלכותא דשמיא קדם בני־נשא אנתון גיר לא עאלין אנתון ולאילין דעאלין לא שבקין אנתון למעל׃

Hor guai à voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche voi chiudete il regno de' cieli dinanzi à gli huomini: che non entrate voi, ne laſſate entrar quelli che v'entrano.

15 וי לכון ספרא ופרישא נסבי באפא דמתכרכין אנתון ימא ויבשא דתעבדון חד גיורא ומא דהוא עבדין אנתון לה ברא דגהנא אעפא עליכון׃

Guai à voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche voi circuite il mare e la terra, per far vn proſelito, e poi ch'egli è fatto, il fate figliuol de la geënna, il doppio piu che voi.

16 וי לכון נגודא סמיא דאמרין אנתון דמן דימא בהיכלא לא הוא מדם מן דין דימא בדהבא דבהיכלא חאב׃

Guai a voi guide cieche, che dite, Chiunque giurarà per il tempio, queſto è niente, ma chi giurarà per l'oro del tempio, è debitore.

17 סכלא וסמיא מנא גיר רב דהבא או היכלא דהו מקדש לה לדהבא׃

Stolti e ciechi, quale è maggiore, l'oro o il tempio che ſantifica l'oro?

כג

12 כִּי כָל־אֲשֶׁר יִתְרוֹמֵם יִשָּׁפֵל וַאֲשֶׁר יִשְׁתַּפֵּל יָרוּם׃

Porque el que ſe enalteciere, ſerá humillado: Y el que ſe humilláre, ſerá enaltecido.

13 אוֹי לָכֶם הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים הַחֲנֵפִים כִּי־תֹאכְלוּ אֶת־בָּתֵּי הָאַלְמָנוֹת וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים תַּאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹת עַל־כֵּן תִּקְחוּ מִשְׁפָּט יוֹתֵר׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque comeys las caſas de las biudas aun con color de luenga oracion: por eſto lleuareys mas graue juyzio.

14 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים הַחֲנֵפִים כִּי־תִסְגְּרוּ אֶת־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לִפְנֵי־הָאֲנָשִׁים כִּי־אַתֶּם לֹא תָבֹאוּ בָהּ וְהַבָּאִים לֹא תַנִּיחוּ לָבוֹא׃

Mas ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque cerrays el Reyno de los cielos delante de los hombres: que ni voſotros entrays, ni à los que entran dexays entrar.

15 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים חֲנֵפִים כִּי־תְסֹבּוּ הַיָּם וְיַבָּשָׁה לַעֲשׂוֹת גֵּר אֶחָד וְאִם־נַעֲשָׂה תַּעֲשׂוּ אוֹתוֹ בֶּן־גֵּיהִנֹּם כִּפְלַיִם עֲלֵיכֶם׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque rodeays la mar y la ſeca por hazer vn conuertido: y quando fuere hecho, hazeyslo hijo del quemadero doblado mas que voſotros.

16 אוֹי לָכֶם מַנְהִיגִים עִוְרִים אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ כָּל־אֲשֶׁר יִשָּׁבַע בַּהֵיכָל אֵינוֹ מְאוּמָה וַאֲשֶׁר יִשָּׁבַע בִּזְהַב הַהֵיכָל הוּא נִחְבָּל׃

Ay de voſotros guias ciegas, que dezis, Qualquiera que juráre por el Templo, es nada: mas qualquiera que juráre por el oro del Templo, deudor es.

17 נְבָלִים וְעִוְרִים מַה גָּדוֹל הוּא אִם הַזָּהָב אוֹ הַהֵיכָל אֲשֶׁר יְקַדֵּשׁ אֶת־הַזָּהָב׃

Locos, y ciegos, qual es mayor, el oro, ò el Templo que ſanctifica àl oro?

κγ'.

12. Ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

Car quiconque s'eſleuera ſera abbaiſſé, & quiconque s'abbaiſſera, ſera eſleué.

13. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous mangez tout entierement les maiſons des vefues, voire en faiſant ſemblant de prier beaucoup: pour cela en receurez-vous plus grande condamnation.

14. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

Mais mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites, d'autant que vous fermez le royaume des cieux au deuant des hommes: car vous-meſmes n'y entrez point, & ne ſouffrez point, que ceux qui y entrent, y entrent.

15. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous tournoyez la mer, & la terre, afin de faire vn proſelite: & quand il l'eſt deuenu, vous le rendez fils de la gehenne au double plus que vous.

16. Οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες· ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.

Mal-heur ſur vous, conducteurs aueugles, qui dites, Quiconque aura iuré par le temple, ce n'eſt rien: mais qui aura iuré par l'or, du temple, il eſt redeuable.

17. Μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;

Fols, & aueugles: car lequel eſt plus grand, l'or, ou le temple qui ſanctifie l'or?

CAP. XXIII.

12. Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.

For whoſoeuer wil exalt him ſelfe / ſhall be brought low: & whoſoeuer will humble him ſelfe / ſhalbe exalted.

13. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium?

Wo be anto you Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long prayers: wherefore ye ſhal receiue the greater damnation.

14. Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines, vos enim nō intratis: nec introeuntes ſinitis intrare.

Who therefore be vnto you Scribes & Phariſes/hypocrites/becauſe yee ſhut vp the kingdome of heauen before men: for yee your ſelues goe not in/neither ſuffer ye them that would enter/ to come in.

15. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

Wo bee vnto you / Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye compaſſe ſea & lande to make one of your profeſſion: and when he is make/ ye make him two folde more the child of hel/ then you your ſelues.

16. Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicunque iuraverit per templum, nihil eſt: qui autem iuraverit in auro templi, debet.

Wo be vnto you blinde guides / which ſay/ Whoſoeuer ſweareth by the Temple / it is nothing: but whoſoeuer ſweareth by the golde of the Temple/ hee offendeth.

17. Stulti & cæci, quid enim maius eſt, aurum, an templū quod ſanctificat aurum?

Yee fooles and blinde / whether is greater / the golde / or the Temple that ſanctifieth the gold?

Das XXIII. Capitel.

12. Denn wer ſich ſelbs erhöhet / der wirdt ernidriget / vnnd wer ſich ſelbs ernidriget/ der wirdt erhöhet.

Thi huo ſig ſelff ophøyer / hand ſkal nedtryckis/ Oc huo ſig ſelff nedtrycker / hand ſkal ophøyes.

13. Weh euch Srifftgelehrten vnd Phariſeer / jhr Heuchler/ die jhr der Witwen häuſer freſſet / vnnd wendet lang Gebet für/ darumb werdet jhr deſte mehr verdamniß empfahen.

Ve eder Schrifftkloge oc Phariſeer / i Oyenſkalcke / i ſom opæde Viduerſſ huſſ / oc giffue faare at i bede lenge / der faare ſkulle i anamme diſſ ſtørre fordømmelſe.

14. Wehe euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jhr Heuchler/ die jhr das Himelreich zuſchlieſſet für den Menſchen/ Jr kommet nicht hinein / vnnd die hinein wollen/ laſſet jr nicht hinein gehen.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer/ i Oyenſkalcke/ I ſom tillucke Himmerigis rige for Menniſken / I komme der icke ind/ oc dem ſom ville der ind/ lade i icke gaa der ind.

15. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jr Heuchler/ die jr Land vñ Waſſer vmbziehet / daß jr einen Jüden genoſſen machet/ vnd wen ers worden iſt / machet jr auß jm ein kind der Hellen/ Zweifeltig mehr denn jhr ſeidt.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Oyenſkalcke/ I ſom drage om Land oc Vand at i kunde gøre en Fremmet til henger. Oc naar hand er bleffuen / da gøre i it Helſſuedis Barn aff hannem/ dubbelt mere end i ere.

16. Weh euch verblendte leiter / die jr ſagt: Wer da ſchweret bey dem Tempel/ daß iſt nichts/ wer aber Schweret bey dem golde am Tempel/ der iſt ſchuldig.

Ve eder forblindede Ledere / i ſom ſige / Huo ſom ſuer ved Templen / det er inted / Men huo ſom ſuer om det guld i Templen/ hand er ſkyldig.

17. Jr narren vnnd blinden/ Was iſt gröſſer? das Gold / oder der Tempel/ der das Gold heiliget?

I Daarer oc Blinde / Huilcket er ſtørre/ Guldet eller Templen / ſom helliger Guldet?

Kapitola XXIII.

12. A kdo ſe powýſſý / bude ponijžen: a kdo ſe ponijžij / powýſſen bude.

Abówiem kto ſię wywyżßá/ będzie vniżon/ á ktoby ſię vniżyl/ będzie wy wyżßon.

13. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / kteřijž zžijráte Domy Wdowſké/ dlauhé Modlitby činijce. Protož wětſſij odſauzenij wezmete.

Biádá wam Doktorowie y Fáryzeußowie pokryći/ iż do końcá pożyrácie domy wdow/ á to pod pokrywká długich modlitw / dla tego odnieśiecie ćiężße karánie.

14. Ale běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo zawijráte Králowſtwij Nebeſké před Lidmi. Sami tam newcházýte/ a těm kteřijžby wgijti chtěli nedopauſſtijte.

A biádá wam doktorowie y Fáryzeußowie pokryći/ ábowiem zámykácie Kroleſtwo niebieſkie przed ludźmi / gdyż wy ſámi nie wchodźićie/ áni wchodzącym dopußczaćie wnić.

15. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo obcházýte Zemi y Moře / abyſſte včinili gednoho Nowowěrce: a když bude včiněn/ včinijte gey Syna zatracenij / dwakrát wijce nežli gſte ſami.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeußowie pokryći / iż krążyćie morze y ziemie / ábyśćie vczynili iedne° nowego Zydowiná / á gdy zoſthánie/ czynićie go ſynem pothępienia dwá kroć więcey niż wy ſámi ieſteśćie.

16. Běda wám wůdcowé ſlepij / kteřijž řijkáte: Kdobykoli přiſáhl ſkrze Chram / nic nenij: ale kdoby přiſáhl ſkrze Zlato Chrámowé/ winen gt.

Biádá wam wodzowie ſlepi/ ktorzy powiedaćie/ ktoby przyſiągł ná kośćioł / nic nie ieſt/ A ktoby przyſiągł na złoto kośćielne/ ieſt winien.

17. Blázni a ſlepij / y co gt wětſſýho/ Zlatoli / čili Chrám kterýž poſwěcuge Zlata?

Głupi á ſlepi / Abowiem cóż więcż ßego ieſt/ złoto / czy kośćioł ktory poświąca złoto?

כג

18 וּמַן דְּיָמֵא בְּמַדְבְּחָא לָא הָוֵא מֶדֶם מַן דֵּין דְּיָמֵא בְּקוּרְבָּנָא דַּלְעֵל מֶנֵּהּ חָאֵב׃

E più, chiunque giurarà per l'altare, queſto dite voi) è niente: ma chi giurarà per il dono che è ſopra eſſo, è obligato.

19 סַכְלֵא וַעְוִירֵא מַנָא רַב קוּרְבָּנָא אַו מַדְבְּחָא דַּמְקַדֵּשׁ לְקוּרְבָּנָא׃

Stolti e ciechi, qual è maggiore, il dono ò l'altare che ſantifica il dono?

20 מַן דְּיָמֵא הָכִיל בְּמַדְבְּחָא יָמֵא בֵּהּ וּבְכֻל דְּאִית לְעֵל מֶנֵּהּ׃

Chi giura dunque per l'altare, giura per eſſo, e per tutte le coſe che vi ſon ſopra.

21 וּמַן דְּיָמֵא בְּהַיכְלָא יָמֵא בֵּהּ וּבְמַן דְּעָמַר בֵּהּ׃

E chi giura per il tempio, giura per eſſo, e per colui che vi habita.

22 וּמַן דְּיָמֵא בִּשְׁמַיָּא יָמֵא בְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא וּבְמַן דְּיָתֵב לְעֵל מֶנֵּהּ׃

E chi giura per il cielo, giura per il trono di Dio, e per colui che vi ſiede ſu.

23 וַי לְכוּן סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא נָסְבַי בְּאַפֵּא דַּמְעַסְּרִין אַנְתּוּן נַנְעָא וַשְׁבֶתָא וְכַמּוּנָא וַשְׁבַקְתּוּן יַקִּירָתֵהּ דְּנָמוּסָא דִּינָא וְחַנָּנָא וְהַימָנוּתָא הָלֵין דֵּין וָלֵא הֲוָא דְּתֶעְבְּדוּן וְהָלֵין לָא תְּשַׁבְקוּן׃

Guai à voi Scribi e Fariſei hippocriti: percioche voi decimate la menta, e l'aneto, e'l cimino, & laſſate le coſe più importanti de la Legge, cioè, il giuditio, e la miſericordia, e la fede. Queſte coſe biſognaua fare, e non laſſar quelle.

24 נְגוּדֵא סַמְיָא דִּמְצַלְּלִין בַּקָּא וּבָלְעִין גַּמְלָא׃

Guide cieche, che ſcolate la zanzala, & inghiottite il camello.

כג

18 וַאֲשֶׁר יִשָּׁבַע בַּמִּזְבֵּחַ אֵינֶנּוּ מְאוּמָה וַאֲשֶׁר יִשָּׁבַע בַּמַּתָּנָה אֲשֶׁר עָלָיו נֶחְבַּל הוּא׃

Item, Qualquiera que juráre por el altar, es nada: mas qualquiera que juráre por el Preſente que eſtá ſobre el, deudor es.

19 נְבָלִים וְעִוְרִים וּמַה גָּדוֹל אִם־הַמַּתָּנָה אוֹ הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר יְקַדֵּשׁ אֶת־הַמַּתָּנָה׃

(Locos y) ciegos: porque qual es mayor, el Preſente, ò el altar que ſanctifica àl Preſente?

20 הַנִּשְׁבַּע בַּמִּזְבֵּחַ יִשָּׁבַע בְּאוֹתוֹ וּבְכֻלָּם אֲשֶׁר עָלָיו׃

Pues elque juráre por el altar, jura por el, y por todo loque eſtá ſobre el.

21 וַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע בַּהֵיכָל יִשָּׁבַע בְּאוֹתוֹ וּבְיוֹשֵׁב בּוֹ׃

Y elque juráre por el Templo, jura por el, y por el que habita enel.

22 וַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע בַּשָּׁמַיִם יִשָּׁבַע בְּכִסֵּא אֱלֹהִים וּבְאוֹתוֹ אֲשֶׁר יוֹשֵׁב עָלָיו׃

Y elque juráre por el cielo, jura por el throno de Dios, y por el que eſtá ſentado ſobre el.

23 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים הַחֲנֵפִים כִּי־תְעַשְּׂרוּ אֶת־מִנְתָּא שֶׁבֶת וְכַמּוֹן וַעֲזַבְתֶּם אֶת־אֲשֶׁר יוֹתֵר בַּתּוֹרָה אֶת־מִשְׁפָּט וּצְדָקָה וֶאֱמוּנָה אֵלֶּה הִצְטָרְכוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵלֶּה לֹא לַעֲזוֹב׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque dezmays la menta, y el eneldo, y el comino, y dexaſtes lo que es lo mas graue de la ley, es à ſaber, el juyzio, y la miſericordia, y la fe. eſto era meneſter hazer, y no dexar lo otro.

24 מַנְהִיגִים עִוְרִים אֲשֶׁר תְּזַקְּקוּ אֶת־בַּקָּא וְתִבְלְעוּ אֶת־גָּמָל׃

Guias ciegas, que colays el moxquito, mas tragays el camello.

κγ'.

18. Καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.

Et quiconque, dites vous, aura iuré par l'autel ce n'eſt rien: mais qui aura iuré par le don qui eſt ſur icelui, il eſt redeuable.

19. Μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;

Fols, & aueugles: car lequel eſt plus grand, le don, au l'autel qui ſanctifie le don?

20. Ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.

Celui donc qui iure par l'autel, iure par icelui, & par toutes les choſes qui ſont deſſus icelui.

21. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν.

Et quiconque iure par le temple, iure par icelui, & par celui qui y habite.

22. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

Et quiconque iure par le ciel, iure par le throne de Dieu, & par celui qui eſt aſſis deſſus.

23. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous diſmez la mente, l'anet & le cumin, & delaiſſez les choſes de la Loy, qui ſont de plus grande importance, aſſauoir iugement, miſericorde, & loyauté: il faloit faire ces choſes-ici, & ne laiſſer point celles-la.

24. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ διϋλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

Conducteurs aueugles, qui coulez le mouſcheron, & englutiſſez le chameau.

CAP. XXIII.

18. Et quicunque iuraverit in altari, nihil eſt: quicunque autem iuraverit in dono quod eſt ſuper illud, debet.

And whoſoeuer ſweareth by the altar/ it is nothing: but whoſoeuer ſweareth by the offring that is vpon it/ offendeth.

19. Cæci, quid enim maius eſt, donum, an altare quod ſanctificat donum?

Ye fooles and blind / whether is greater/ the offring / or the altar which ſanctifieth the offring?

20. Qui ergo iurat in altari, iurat in eo & in omnibus quæ ſuper illud ſunt.

Whoſoeuer therefore ſweareth by the altar/ ſweareth by it/ and by all thinges thereon.

21. Et quicunque iuraverit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipſo.

And whoſoeuer ſweareth by the Temple / ſweareth by it / & by him that dwelleth therein.

22. Et qui iurat in cælo, iurat in throno Dei & in eo qui ſedet ſuper eum.

And he that ſweareth by heauen / ſweareth by the throne of God / and by him that ſitteth thereon.

23. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia decimatis mentam & anethum & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam, & fidem, hæc oportuit facere, & illa non omittere.

Wo be to you/ Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye thyte mynt/ and anyſe / and commyn / and leaue the weightyer matters of the Lawe/ as iudgement / and mercye / and fidelitie. Theſe ought yee to haue done / and not to haue left the other.

24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

Ye blinde guides/ which ſtraine out a gnat / and ſwallow a camel.

Das XXIII. Capitel.

18. Wer da ſchweret bey dem Altar das iſt nichts / wer aber ſchweret bey dem opfer / das droben iſt / der iſt ſchuldig.

Huo ſom ſuer om Alteret / det er inted / Men huo der ſuer om Offeret / ſom der er paa / hand eer ſkyldig.

19. Jr Narren vnd blinden / was iſt gröſſer? das opffer / oder der Altar / der das opffer heiliget?

J Daarer oc blinde / Huilcket er ſtørre? Offeret eller Alteret / ſom helliger Offeret?

20. Darumb / wer da ſchweret bey dem Altar / der ſchweret bey demſelben / vnd bey allem das droben iſt.

Der faare Huo ſom ſuer om Alteret / hand ſuer om det ſamme / oc om alt det der er paa.

21. Vnnd wer da ſchweret bey dem Tempel / der ſchweret bey demſelbigen / vnd bey dem / der drinnen wonet.

Oc huo ſom ſuer om Templen / hand ſuer om det ſamme / oc om den / der boer vdi.

22. Vnnd wer da ſchweret bey dem Himmel / der ſchweret bey dem ſtul Gottes / vnnd bey dem / der drauff ſitzet.

Oc huo ſom ſuer om Himmelen / hand ſuer om Guds Stoel / oc om den / ſom der ſider paa.

23. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jr heuchler / die jr verzehendet die Müntz / Till vnd Kümel / vnd laſſet dahinden das ſchwereſt im Geſetz / nemblich / das Gerichte / die Barmhertzigkeit vnd den Glauben / Diß ſolt man thun / vnd jennes nicht laſſen.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Oyenſkalcke / J ſom tinde Mynte / Dild oc Kommin / oc lade tilbage / det ſuariſte i Louen / ſom er / Dom / Barmhiertighed oc Troen / Dette ſkulde mand gøre / ock icke forſømme det andet.

24. Jhr verblendte Leiter / die jhr Mucken ſeuget / vnnd Kameel verſchluckt.

J forblindede Ledere J ſom ſij Mygget aff oc opſluge Kamelet.

Kapitola XXIII.

18. A kdoby koli přiſáhl ſkrze Oltář / nic nenij: ale kdoby přiſáhl ſkrze dar kterýž na něm geſt / winen geſt.

A kthoby przyſiagł ná ołtarz / nic nie ieſt / ále kthoby przyſiagł ná dar ktori ieſt / ná nim / winien ieſt.

19. Blázni a ſlepij / y cožt wětſſijho / darli / čili Oltář kterýž poſwěcuge daru?

Głupi á ſlepi / Abowiem / Coż wiecżſzego ieſth? Dar / cżyli ołtarz ktory poświaca dar?

20. Protož kdož přiſahá ſkrze Oltář / přiſahá ſkrze něg / y ſkrze to wſſecko což na něm geſt.

Ktoby przyſiagł ná ołtarz / przyſiegac nán / y ná wſzytko co ná nim ieſt.

21. A kdož přiſahá ſkrze Chrám / přiſahá ſkrze něg / y ſkrze toho kterýž prebýwá w něm:

A kthoby kolwiek przyſiagł ná kośćioł / przyſiegać nan / y ná tego ktory w nim mieſzka.

22. A kdož přiſahá ſkrze Nebe / přiſahá ſkrze ſtolicy Božij / y ſkrze toho kterýž na nij ſedij.

A ktoby przyſiagł ná niebo / przyſiegac ná ſtolice Boża / y ná tego ktory ná niey ſiedzi.

23. Běda wám Včitelé a Zakonijcy pokrytcy / nebo dáwáte Deſátky / Mátu / a Kopr / a Kmijn / a opauſſtijte ty wěcy kteréž gſau těžſſij Zákona / yako Saud / a Miloſrdenſtwij / a Wijru: Tyto wěcy giſtě měli gſte činiti / a oněch neopauſſtěti.

Biadá wam doktorowie y Fáryzenſzowie pokryći / iż dawacie dzieśięcinę z mietki / z ányżu y z kminu / á opuſzcżacie poważnieyſze rzecży zakonne / tho ieſt / ſad / miłoſierdźie y wiárę / tyc rzecży było cżynić / á onych nie opuſzcżać.

24. Wůdcowé ſlepij / kteřijž cedijte Komára / a Welblauda požijráte.

Wodzowie ſlepi przecádzaćie komorá / á wielbłádá pożeracie.

כג

25 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בְּאַפֵּא דְּמַדְכִּין אַנְתּוּן לְבַרָה דְּכָסָא וְדִזְבוּרָא לְגַו דֵּין מְלֵין חֲטוּפְיָא וְעַוְלָא׃

Guai à Voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche Voi nettate quel che è di fuore del calice, e del piatto; ma dentro ſon pieni di rapina e d'imtemperantia.

26 פְּרִישָׁא עַוִּירָא דַּכִּי לוּקְדַם גַּוֵּה דְּכָסָא וְדִזְבוּרָא דְּהָוֵא אַף בַּרְהוֹן דְּכֵא׃

Fariſeo cieco, netta primamente quello che è dentro del calice e del piatto: accioche quello ancora che è di fuor di eſſi ſia netto.

27 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בְּאַפֵּא דְּדָמֵין אַנְתּוּן לְקַבְרֵא מְכַלְּשָׁא דְּמִן לְבַר מֶתְחַזֵין שַׁפִּירָא וּמִן לְגַו דֵּין מְלֵין גַּרְמֵא דְּמִיתָא וְכֻלָּה טַנְפוּתָא׃

Guai à Voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche Voi ſete ſimili à i ſepolcri imbiancati, i quali parono ben belli di fuore, ma dentro ſon pieni d'oſſa di morti, e d'ogni ſporcitia.

28 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מִן לְבַר מֶתְחַזֵין אַנְתּוּן לִבְנַי נָשָׁא אַיךְ זַדִּיקֵא וּמִן לְגַו מְלֵין אַנְתּוּן עַוְלָא וּמַסַּב בְּאַפֵּא׃

Coſi Voi ancora, di fuore parete ben giuſti a gli huomini: ma dentro ſete pieni d'hipocriſia e d'iniquità.

29 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בְּאַפֵּא דְּבָנֵין אַנְתּוּן קַבְרֵא דַּנְבִיֵּא וּמְצַבְּתִין אַנְתּוּן בֵּית קְבוּרָא דְּזַדִּיקֵא׃

Guai à Voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche Voi edificate i ſepolcri de Profeti & ornate i monumenti de giuſti.

30 וְאָמְרִין אַנְתּוּן דְּאִלּוּ הֲוַין בְּיוֹמַי אֲבָהַין לָא הֲוַין הֲוַין לְהוֹן שׁוּתָּפֵא בַּדְמָא דַּנְבִיֵּא׃

E dite, Se noi fuſſimo ſtati ne giorni de noſtri Padri, non ſaremmo gia ſtati lor compagni nel ſangue de Profeti.

כג

25 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים הַחֲנֵפִים כִּי־תְטַהֲרוּ אֶת־אֲשֶׁר לַחוּץ הַכּוֹס וְהַקְּעָרָה וּמִבַּיִת מְלֵאִים אַתֶּם גְּזֵלָה וְטֻמְאָה׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque limpiays loque eſtá de fuera del vaſo, ò del plato, mas de dentro eſtá todo lleno de robo y de immundicia.

26 הַמְפָרֵשׁ עִוֵּר טַהֵר בָּרִאשׁוֹן אֶת־אֲשֶׁר מִבַּיִת לַכּוֹס וְלַקְּעָרָה וְגַם זֶה אֲשֶׁר בַּחוּץ טָהוֹר יִהְיֶה׃

Phariſeo ciego, limpia primero loque eſtá dentro del vaſo y del plato, paraque tambien loque eſtá fuera ſe haga limpio.

27 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים חֲנֵפִים כִּי־דוֹמִים אַתֶּם לִקְבָרִים מְלֻבָּנִים אֲשֶׁר מִחוּץ נִרְאוּ הֲדוּרִים וּבְתוֹכָם מָלְאוּ עַצְמוֹת הַמֵּתִים וְכָל־טֻמְאָה׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque ſoys ſemejantes, à ſepulchros blanqueados: que ſe fuera, à la verdad, ſe mueſtrā hermoſos à los hombres: mas de dentro eſtan llenos de hueſſos de muertos, y de toda ſuziedad.

28 כָּכָה גַּם אַתֶּם מִחוּץ תֵּרָאוּ לָאֲנָשִׁים כְּמוֹ צַדִּיקִים וּבְתוֹכְכֶם מְלֵאתֶם חֹנֶף וְחָמָס׃

Anſi tambien voſotros, de fuera, à la verdad os moſtrays juſtos à los hombtes: mas de dentro, llenos eſtays de falſedad y iniquidad.

29 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים חֲנֵפִים כִּי־בְנִיתֶם אֶת־קִבְרֵי הַנְּבִיאִים וַתְּעַדְּנוּ אֶת־קְבוּרוֹת צַדִּיקִים׃

Ay de voſotros Eſcribas y Pariſeos, hypocritas: porq; edificays los ſepulchros de los prophetas, y adornays los monumentos de los juſtos-

30 וַתֹּאמְרוּ אִם הָיִינוּ בִּימֵי אֲבוֹתֵינוּ וְאֵינֶנּוּ הָיִינוּ חַבְרֵיהֶם בְּדַם הַנְּבִיאִים׃

Y dezis, Si fueramos en los dias de nueſtros padres, no ouieramos ſido ſus companneros en la ſangre de los prophetas.

κγ΄.

25. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous nettoyez le dehors de la coupe & du plat: mais par dedans ils ſont pleins de rapine & d'exces.

26. Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.

Phariſien aueugle, nettoye premierement le dedans de la coupe & du plat, afin que le dehors auſsi d'iceux ſoit net.

27. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.

Ma-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous eſtes ſemblables aux ſepulcres blanchis, qui appároiſſent beaux par de hors, mais par dedans ils ſont tout pleins d'oſſemens de morts, & de toute ordure.

28. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως ἀνομίας.

Pareillement auſsi vous monſtrez-vous iuſtes par dehors aux hommes, mais par dedans vous eſtés pleins d'hypocriſie & d'iniquité.

29. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous baſtiſſez les tombeaux des Prophetes, reparez les ſepulcres des iuſtes.

30. Καὶ λέγετε· εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

Et dites, Si nous euſsions eſté ès iours de nos peres, nous n'euſsions point eſté leurs compagnons au ſang des Prophetes.

CAP. XXIII.

25. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.

Wo be to you / Scribes and Phariſes / hypocrites: for yee make cleane the vtter ſide of the cuppe / and of the platter: but within they are ful of briberie and exceſſe.

26. Phariſæe cæce, munda priùs quod intus eſt, calicis & paropſidis, ut fiat & id quod deforis eſt, mundum.

Thou blinde Phariſe / clenſe firſt the inſide of the cuppe & platter / that the outſide of them may be cleane alſo.

27. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.

Wo be to you / Scribes and Phariſes / hypocrites: for ye are like vnto whited tombes / which appeare beautiful outward / but are within ful of dead mens bones / & of filthines.

28. Sic & vos à foris quidẽ paretis hominibus iuſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.

So are ye alſo: for outward ye appeare righteous vnto men / but within ye are full of hypocriſie and iniquitie.

29. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum.

Wo be vnto you / Scribes & Phariſes / hypocrites: for ye build the tombes of the Prophets / and garniſh the ſepulchres of the righteous.

30. Et dicitis, Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum non eſſemus ſocii eorum in ſanguine prophetarum.

And ſay / If we had bene in the dayes of our fathers / wee would not haue bene parteners with thẽ in the blood of the Prophets.

Das XXIII. Capitel.

25. Weh euch Schrifftgelehrten vnd Phariſeer / jhr Heuchler / die jhr die Becher vnnd Schůſſel außwendig reinlich haltet / innwendig aber iſts vol raubes vnd fraſſes.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Øyenſkalcke / I ſom holde Begere oc Fad rene vduortis / Men in den til ere de fulde aff roff oc frodzeri.

26. Du Blinder Phariſeer / reinige zum erſten das innwendige am Becher vnd Schuſſel / auff daß auch das außwendige rein werde.

Du Blinde Phariſeer / renſe først det ſom er in den i Begere oc Fad / at det ſom er vden til kand oc bliffue rent.

27. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jhr Heuchler die jhr gleich ſeyt wie die ůbertůnchte Gråber / welche außwendig hůbſch ſcheinen / aber inwendig ſind ſie voller Todtenbein / vnnd alles Vnflats.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Øyenſkalcke / I ſom ere lige ſom kalckede Graffuer / ſom ſynis deylige vduortis / Men in den til ere de fulde aff døde Been / oc al wrenlighed.

28. Alſo auch jhr / von auſſen ſcheinet jr fůr den Menſchen fromm / aber inwendig ſeyt jr voller heucheley vnd vntugend.

Lige ſaa ere oc i / vduortis ſynes i fromme faar Menniſken / Men induortis ere i fulde aff øyenſkalckeri oc wdygd.

29. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jhr Heuchler / die jhr der Propheten Gråber bauet / vnnd ſchmůcket der Gerechten Gråber.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Øyenſkalcke / I ſom opbygge Propheternis graffuer / oc pryde de Retferdigis graffuer.

30. Vnd ſprecht: Weren wir zu vnſer Våter zeiten geweſen / ſo wolten wir nicht theilhafftig ſein mit jhnen / an der Propheten Blut.

Oc ſige / Haffde wi veret til i vaare Forfedris tid / da vilde wi icke verit delactige met dem / i Propheternis blod.

Kapitola XXIII.

25. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo čiſtijte což zewnitř geſt / Konwe a Mijſy / ale wnitř gſte plnij Laupeže a nezdrželiwoſti.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci / iż oczyściacie kubek y miſe z wierzchu / á we wnatrz pelne ſa drapieſtwá y zbytku.

26. Zákonijče ſlepý / wyčiſt prwé což wnitř geſt / Mijſy a Konwe / aby y to což geſt zewnitř bylo čiſto.

Fáryzeuſzu ſlepy / Oczyść pierwey co ieſt we wnatrz kubká y miſy / áby y to co zewnatrz ieſt czyſtem ſie ſtało.

27. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo gſte podobnij Hrobuom zbijleným kteřijž ſe zdagij zewnitř lidem kráſnij / ale wnitř gſau plnij koſtij vmrlčijch / y wſſý nečiſtoty.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci / iż ieſteście podobni grobom pobielánym / kthore z wierzchu zdádza ſie być cudne / á we wnatrz pelne ſa kości vmarlych / y wſzelákiey nieczyſtości.

28. Tak y wy zewnitř zdáte ſe Lidem ſprawedliwij / ale wnitř gſte plnij pokrytſtwij a neprawoſij.

Thakzey wy z wierzchu zdacie ſie ludziom ſpráwiedliwi / a wewnatrz pelni ieſteście obludności y niepráwości.

29. Běda wám Včitelé a zákonijcy pokrytcy / nebo wzděláwáte hroby Prorocké / a ozdobugete hroby ſprawedliwých.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci / iż buduiecie groby prorokow / y przyochędożacie pámiatki ſpráwiedliwych.

30. A řijkáte: Bychme byli za dnuow Otcuow naſſých / nebylibychom towaryſſij gich we krwi Prorocké.

Y powiedacie / Byſmy my byli zá oycow náſzych / nie byliby ſmy towárzyſzmi ich we krwi prorokow.

כג

31 מדין מסהדין אנתון על נפשכון דבניא אנתון דהנון דקטלו לנביא׃

E coſi ſete teſtimonij a voi medeſimi, d'eſſer figliuoli di coloro che ammazzarono i Profeti.

32 ואף אנתון מלו מש משוחתא דאבהיכון׃

Empiete ancora voi la miſura de padri voſtri.

33 חויתא ילדא דאכדנא איכנא תערקון מן דינה דגהנא׃

Serpenti, generationi di vipere, come ſcamparete voi dal giuditio de la geenna.

34 מטול הנא הא אנא משדר אנא לותכון נביא וחכימא וספרא מנהון קטלין אנתון וזקפין אנתון ומנהון מנגדין אנתון ב בכנושתכון ותרדפון אנון מן מדינא למדינא׃

Per queſto, ecco, io vi mando de Profeti, e de Sauij, e degli Scribi: e di quelli alcuni n'ammazzarete e crocifiggerete, & alcuni batterete ne le voſtre ſinagoghe, e perſeguitarete gli di città in città:

35 איכנא דנאתא עליכון כלה דמא דזדיקא דאתאשד על ארעא מן דמה דהביל זדיקא עדמא לדמה דזכריא בר ברכיא הו דקטלתון ביני היכלא למדבחא׃

Accioche ſopra voi venga tutto'l ſangue giuſto, che è ſtato ſparſo ſopra la terra, dal ſangue del giuſto Abel, inſin al ſangue di Zacharia figliuol di Barachia il qual voi occideſte intra'l tempio e l'altare.

36 אמין אמר אנא לכון דנאתין הלין כלהין על שרבתא הדא׃

Io vi dico in verità, che tutte queſte coſe verranno ſopra queſta generatione.

37 אורשלם אורשלם קטלת נביא ורגמת לאילין דשליחין לותה כמא זבנין צבית דאכנש בניכי איך דכנשא תרנגולתא פרוגיה תחית גפה ולא צביתון׃

Ieruſalem, Ieruſalem, cha ammazzi i Profeti, e lapidi quelli che ti ſon mandati, quante volte ho io voluto raccogliere i tuoi figliuoli, come la gallina raccoglie i ſuoi pollicini ſotto l'ale, e tu non hai voluto?

כג

31 אבל עדים אתם עליכם כי־בניהם אשר הרגו את־הנביאים אתם׃

Anſiq; teſtimonio days à voſotros miſmos que ſoys hijos de aquellos q̃ mataron à los ꝓphetas.

32 וגם אתם מלאו מדות אבותיכם׃

Voſotros tambien henchid la medida de vueſtros padres.

33 נחשים צאצאי האפעים איך תברחו ממשפט גיהנם׃

Serpientes, generacion de biuoras, como euitareys el juyzio del quemadero?

34 לכן הנה אנכי שולח אליכם את־הנביאים וחכמים וסופרים ומהמה תהרגו ותתלו מהם תכו בשוטים בעדתכם ותרדפום מעיר לעיר׃

Portanto heaqui, yo embio à voſotros prophetas, y ſabios, y eſcribas, y deellos vnos matareys y crucificareys: y otros deellos açotareys en vueſtras ſynogas, y perſeguireys de ciudad en ciudad.

35 למען יבוא עליכם כל־דם נקי אשר נשפך על־הארץ מדמי הבל הצדיק עד־דם זכריהו בן־ברכיהו אשר הרגתם בין ההיכל ובין המצבח׃

Paraque venga ſobre voſotros toda la ſangre juſta que ſeha derramado ſobre la tierra deſde la ſangre de Abel el juſto haſta la ſangre de Zacharias hijo de Barachias, àlqual mataſtes entre el Templo y el altar.

36 אמן אני אומר לכם כי־יבואו כל־האלה על־הדור הזה׃

Decierto os digo, que todo eſto vendrá ſobre eſta generacion.

37 ירושלים ירושלים אשר תהרגי את־הנביאים ותסקלי את־אשר נשלחו אליך כמה פעמים רציתי לקבוץ את־בניך כאשר מקבצה תרנגולת אפרוחיה תחת כנפים ולא אבית׃

Ieruſalem, Ieruſalem, q̃ matas los prophetas, y apedreas à losque ſon embiados à ti, quantas vezes quiſe juntar tus hijos, como la gallina junta ſus pollos debaxo de las alas, y no quiſiſtes.

κγ.

31 Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

Ainſi eſtes-vous teſmoins contre vous-meſmes, que vous eſtes enfans des Meurtriers des Prophetes.

32. Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

Vous donc auſsi acheuez de remplir la meſure de vos peres.

33. Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

Serpens, engeance de viperes, comment euiterez-vous le iugement de la gehenne?

34 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν.

Pource voici, ie vous enuoye des Prophetes, & des ſages, & des Scribes, & vous en tuerez, & en crucifierez, & en fouëtterez, en vos ſynagogues, & les pourſuiurez de ville en ville.

35. Ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

Afin que viene ſur vous tout le ſang iuſte qui à eſté reſpandu en la terre, depuis le ſang d'Abel le iuſte, iuſques au ſang de Zacharie, fils de Barachie, lequel vous auez mis à mort entre le temple & l'autel.

36. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

En verité ie vous di que toutes ces choſes viendron ſur ceſte generation.

37. Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε.

Ieruſalem, Ieruſalem, qui tues les Prophetes, & lapides ceux qui te ſont enuoyes: combien de fois ai-ie voulu aſſembler en vn tes enfans, comme la poulle aſſemble ſes pouſsins ſous ſes ailes, & vous ne l'auez point voulu?

CAP. XXIIII.

31. Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis quia filii eſtis eorum qui prophetas occiderunt.

So then ye be witneſſes vnto your ſelues / that ye are the children of them that murdered the Prophets.

32. Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.

Fulfill yee alſo the meaſure of your fathers.

33 Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

O ſerpentes / the generation of vipers / how ſhoulde yee eſcape the damnation of hell?

34. Et ecce ego mitto ad vos prophetas & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de civitate in civitatem:

Wherefore behold / I ſend vnto you Prophets / and wiſe men / & Scribes / & of them ye ſhall kill and crucifie: and of thē ſhall ye ſcourge in your Synagogues / and perſecute from citie to citie.

35. Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti uſque ad ſanguinem Zachariæ filii Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare.

That vpon you may come all the righteous blood that was ſhedde vpon the earth / from the blood of Abel the rigtheous / vnto the blood of Zacharias / the ſonne of Barachias / whome ye ſlewe betwene the Temple and the altar.

36. Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam.

Verely I ſay vnto you / all theſe thinges ſhall come vpon this generation.

37. Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina cōgregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?

Ieruſalem / Ieruſalem / which killeſt the Prophets / and ſtoneſt them that are ſent to thee / howe often would I haue gathered thy children together / as the henne gathereth her chickens vnder her wings / and ye would not.

Das XXIII. Capitel.

31. So gebt jhr zwar über euch ſelbs zeugniß / daß jhr kinder ſeyt / dere / die die Propheten getödt haben.

Saa bære i da vidneſbyrd offuer eder ſelff / at i ere deris Børn / ſom haffue ihielſlaget Propheterne.

32. Wolan / erfüllet auch jhr das maß euer Väter.

Nu vel / Opfylder eders Forfedris maal.

33. Jr Schlangen / jr Otterngezichte / wie wolt jhr der Helliſchen verdamniß entrinnen?

I Hugorme / i øgle Slect / Huorledis ville i vndgaa Helffuedis fordømmelſe?

34. Darumb / ſihe / ich ſende zu euch Propheten vnd Weiſen vñ Schrifftgelerten / vnnd derſelbigen werdet jr etliche tödten / vnd creutzigen / vnnd etliche werdet jhr geiſſeln inn euren Schulen / vnnd werdet ſie verfolgen von einer Stadt zu der andern.

Der faare / ſee / Jeg ſender til eder Propheter oc Viſe oc Scrifftkloge / oc i ſkulle ſla nogle ihiel aff dem / oc Kaarsfeſte / oc nogle ſkulle i hudſtryge i eders Scholer / oc forfølge dem fra en Stadt til en anden.

35. Auff das über euch komme / alle daß gerechte Blut / das vergoſſen iſt auff Erden / von dem blut an des Gerechten Abels / biß auffs blut Zacharias Barachie Son / welchen jhr getödtet habt zwiſchen dem Tempel vnd Altar.

At der ſkal komme offuer eder / alt det retferdige Blod / ſom er vdgydet paa Jorden fra den retferdige Abels Blod / indtil Zacharias Barachie ſøns blod / huilcken i ſloge ihiel mellem Templen oc Alteret.

36. Warlich ich ſage euch / daß ſolches alles wird über diß geſchlecht kommen.

Sandelige ſiger ieg eder at alt dette ſkal komme offuer denne Slect.

37. Jeruſalem / Jeruſalem / die du tödteſt die Propheten / vnd ſteinigeſt die zu dir geſand ſind / Wie offt habe ich deine Kinder verſamlen wöllen / wie eine Henne verſamlet jre Küchlin / vnter jre flügel / Vnnd jhr habt nicht gewölt?

Jeruſalem / Jeruſalem du ſom ihielſlar Propheter / oc ſtener dem ſom ere ſende til dig / Huor offte vilde ieg forſamlet dine Børn / ſom en Høne forſamler ſine Kyllinge / vnder ſine Vinge oc i vilde icke?

Kapitola XXIII.

31. Protož gſte ná ſwědectwj ſami ſobě / že gſte Synowě těch / kteřijž gſau Proroky zmordowali.

A ták świádczycie ſami ſobie / iż ieſteście ſynowie tych kthorzy proroki zámordowali.

32. Y wy také náplňte mijru Otcůw waſſých.

Wy thez wypełnicie miárke oycow wáſzych.

33. Hadowě a plěmě Geſſtěrčij / kterak vtečete před Saudem Pekelněho Ohně?

Weżowie y rodzáie żmiiow / iákoż możecie vyść przedſadem pothępienia?

34. Protož ay yá poſýlám k wám Proroky / a Maudrě / a Včitele / a wy z těch některe zabigete / a vkřižugete / a některe z nich bičowati budete w Sſkolách waſſých / a budete honiti z Měſta do Měſta.

Przeto otho ia poſyłam do was proroki / y medrce / y náuczyciele / á z nich niektore zábiiecie / y vkrzyżniecie / y z nich niektore vbiczuiecie w bożnicach wáſzych / y bedziecie przeſládowáć od miáſtá do miáſtá.

35. Aby přiſſla na wás wſſeliká krew ſprawedliwá / kteráž geſt wylita na Zemi / od krwe Abele ſprawedliwěho / až do krwe Zacharyáſſowy / Syna Barachyáſſowa / kterehož gſte zabili mezy Chrámem a Oltářem.

Aby przyszłá ná was wszytká krew ſpráwiedliwa rozlana ná ziemi / ode krwie Ablá ſpráwiedliwego / áż do krwie Zácháryaszá ſyná Baráchiaszowego / ktore goście zábili miedzy kośćiołem y ołtarzem.

36. Zagiſtě prawijm wám / že přigdau tyto wſſecky wěcy na pokolenij toto.

Zaprawde powiedam wam / przyida ty wszytki rzeczy ná narodzen.

37. Geruzalěme / Geruzalěme / kterýž morduges Proroky / a kamenugeſs ty kteřij gſau k tobě poſláni: Kolikrát chtěl gſem shromážditi Syny twě / tak yako Slepice ſhromažduge kuřátka ſwá pod křijdla / a nechtěl gſý?

Jeruzálem / Jeruzálem ktore zábiiasz proroki / y kámieniesz ty ktorzy do ciebie ſa poſłani / iákożem ia chćiał wiele kroć zgromádzić ſyny twoie / iáko kokosz kurczethá ſwoie pod ſkrzydłá zgromádza / á nie chćieliśćie?

כג

38 הָא מֶשְׁתְּבֵק לְכוֹן בַּיְתְכוֹן חָרְבָא׃

Ecco la vostra caſa vi è laſſata deſerta.

39 אָמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר דְּלָא תֶחְזוּנָנִי מֶן הָשָׁא עַד־מָא דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הוּ דְּאָתֵא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

Perche io vi dico che da hora innanzi voi non mi vederete, inſin a tanto che voi diciate, Benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore.

כד

1 וּנְפַק יֵשׁוּעַ מֶן הַיְכְלָא לְמֵאזַל וַקְרֵבוּ תַּלְמִידַוְהִי מְחַוֵּין לֵהּ בֶּנְיָנֵהּ דְּהַיְכְלָא׃

Et vſcito ***Iesv*** *del tempio, ſen'andava: e i ſuoi diſcepoli ſi gli accoſtorono per moſtrargli le fabbriche del tempio.*

2 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן לָא הָא חָזֵין אַנְתּוּן הָלֵין כֻּלְּהֵין אַמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תֶשְׁתְּבֶק הָרְכָא כֵּאף עַל כֵּאף דְּלָא תֶסְתַּתַר׃

E ***Iesv*** *diſſe loro, Vedete voi tutte queſte coſe? Io vi dico in verità, che qui non ſarà laſſata pietra ſopra pietra, che non ſia diſtrutta.*

3 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ עַל טוּרָא דְּזַיְתָא קְרֵבוּ תַלְמִידַוְהִי וְאָמְרִין בֵּינ בֵּינַיְהוֹן וְלֵהּ אָמַר לַן אֵמַתַי הָלֵין נֶהְוְיָן וּמָנָא הִי אָתָא דְּמֵאתִיתָךְ וְדַשׁוּלָמֵהּ דְּעָלְמָא׃

E ſedendo egli ſopra'l monte de gli Oliui, i ſuoi diſcepoli gli s'accoſtorono da parte, dicendo, Dicci, quando ſaranno queſte coſe? e qual ſarà il ſegno del tuo auuenimento, e de la conſumation del mondo.

4 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן אֶזְדַּהֲרוּ לָא אֱנָשׁ יַטְעֵיכוֹן׃

E ***Iesv*** *riſpondendo, diſſe loro, Guardate che alcun non v'inganni.*

5 סַגִּיאֵא גֵּיר יֵאתוּן בַּשְׁמִי וְיֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא מְשִׁיחָא וְסַגִּיאֵא יַטְעוּן׃

Percioche molti verranno nel nome mio: dicendo: Io ſon Chriſto, & inganneranno molti.

כג

38 הִנֵּה יֵעָזֵב לָכֶם בֵּיתְכֶם שׁוֹמֵם׃

Heaqui, vueſtra Caſa os es dexada deſierta.

39 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לֹא תִרְאוּנִי מֵעַתָּה עַד כִּי־תֹאמְרוּ בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה׃

Porque yo os digo que deſde aora no me vereys, haſta que digays, Bendito elque viene en el nombre del Sennor.

כד

1 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ מִן־הַהֵיכָל וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו לְהַרְאוֹת אוֹתוֹ אֶת־בִּנְיְנֵי הַהֵיכָל׃

Y ſalido Ieſus del Templo, yua ſe: y llegaronſe ſus Diſcipulos para moſtrar le los edificios del Templo.

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲתִרְאוּ כָּל־הָאֵלֶּה אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא תֵעָזֵב פֹּה אֶבֶן עַל־אֶבֶן אֲשֶׁר לֹא תְשָׁבֵר׃

Y reſpondiendo el, dixoles, Veys todo eſto? Decierto os digo, que no ſerá dexada aqui piedra ſobre piedra que no ſea deſtruyda.

3 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים נִגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לְבַדּוֹ לֵאמֹר אֱמֹר לָנוּ מָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמָה אוֹת בִּיאָתְךָ וְתַכְלִית הָעוֹלָם׃

Y ſentandoſe el en el Monte de las Oliuas, llegaronſe à el ſus Diſcipulos à parte, diziendo, Di nos quando ſerán eſtas coſas, y que ſennal aurá de tu venida, y de la fin del ſiglo.

4 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם רְאוּ פֶּן־יַשִּׁיאֲכֶם אִישׁ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Mirad que nadie os enganne.

5 כִּי־רַבִּים יָבוֹאוּ בִּשְׁמִי לֵאמֹר אֲנִי הַמָּשִׁיחַ וְלָרַבִּים יַתְעוּ׃

Porque vendrán muchos en mi nombre, diziendo, Yo ſoy el Chriſto: y à muchos engannarán.

κγ´.

38. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

Voici, voſtre maiſon s'en va vous eſtre laiſſee deſerte.

39. Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ᾽ ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Car, vous di-ie, dés ceſte heure vous ne me verrez plus, iuſqu'à ce que vous diſiez, Benit ſoit celui qui vient au Nom du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. κδ.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.

Adonc Ieſus ſortant s'en alloit hors du temple: & lors ſes diſciples vindrent pour lui monſtrer les baſtimens du temple.

2. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσεται.

Et Ieſus leur dit, Voyez-vous pas toutes ces choſes? en verité ie vous di, qu'il ne ſera ici laiſſé pierre qui ne ſoit demolie.

3. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν, λέγοντες· εἰπὲ ὑμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Et lui eſtant aſsis ſur la montagne des Oliuiers, les diſciples vindrent à lui à part, diſans, Di-nous quand aduiendront ces choſes, & quel ſera le ſigne de ton aduenement, & de la fin du monde?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Prenez garde que quelcun ne vous ſeduiſe.

5. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

Car pluſieurs viendront en mon Nom, diſans, Ie ſuis le Chriſt: & en ſeduiront pluſieurs.

CAP. XXIII.

38. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.

Behold / your habitation ſhalbe left vnto you deſolate.

39. Dico enim vobis, non me videbitis àmodo donec dicatis Benedictus qui venit in nomine Domini.

For I ſay vnto you / ye ſhall not ſee mee henceforth till that ye ſay / Bleſſed is hee that commeth in the Name of the Lord.

CAP. XXIIII.

ET egreſſus Ieſus de templo, ibat. Et acceſſerunt diſcipuli eius ut oſtenderent ei ædificationes templi.

And Jeſus went out / and departed from the Temple / and his diſciples came to him / to ſhew him ẏ building of the Temple.

2. Ipſe autem reſpondens dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hîc lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

And Jeſus ſaid vnto them / See ye not all theſe things? Verely I ſay vnto you / there ſhall not be here left a ſtone vpon a ſtone / that ſhall not be caſt downe.

3 Sedente autem eo ſuper Montem oliveti, acceſſerũt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes, Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum adventus tui, & conſummationis ſeculi?

And as he ſate vpon the mount of Olives / his diſciples came vnto him apart / ſaying / Tell vs when theſe thinges ſhall bee / and what ſigne ſhalbe of thy comming / and of the end of the world.

4. Et reſpondens Ieſus, dixit eis, Videte ne quis vos ſeducat:

And Jeſus anſwered / and ſayd vnto them / Take heede that no man deceiue you.

5. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.

For many ſhal come in my Name / ſaying / I am Chriſt / and ſhall deceiue many.

Das XXIII. Capitel.

38. Sihe / euer Hauß ſoll euch wůſt gelaſſen werden.

See / eders Huſſ ſkal forladis eder øde.

39. Denn ich ſage euch / Jr werdet mich von jetzt an nicht ſehen / biß jhr ſprecht: Gelobt ſey der da kombt im Namen des HERRN.

Thi ieg ſiger eder / I ſkulle her effter icke ſee mig før end i ſige / Loffuet vere den ſom kommer i HERRENS Naffn.

Das XXIIII. Capitel.

Vnd Jeſus gieng hinweg von dem Tempel / vnd ſeine Jůnger tratten zu jm / daß ſie jm zeigeten des Tempels gebåu.

OC Jheſus gick bort aff Templen / oc hans Diſciple traadde til hannem / at de vilde viſe hannem Templens bygning.

2. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Sehet jhr nicht das alles? Warlich ich ſage euch: Es wirdt hie nicht ein ſtein auff dem andern bleiben / der nicht zubrochen werde.

Da ſagde Jheſus til dem / See i icke alt dette? Sandelige ſiger ieg eder / Her ſkal icke bliffue en Sten paa den anden / ſom ey ſkal ſonderſlaſſ.

3. Vnnd als er auff dem Oelberg ſaß / tratten zu jm ſeine Jůnger beſonders / vnnd ſprachen: Sage vns / wenn wirdt das geſchehen? Vnnd welches wirdt das Zeichen ſein deiner zukunfft vnd der Welt ende?

Oc ſom hand ſad paa Oliebierget traadde hans Diſciple enlige til hannem / oc ſagde / Sig oſſ / naar ſkal det ſke? Oc huad Tegen ſkal der vere paa din tilkommelſe oc Verdens ende?

4. Jeſus aber antwortet / vnnd ſprach zu jnen: Sehet zu / daß euch nicht jemand verfůre.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Seer til / at der bedrager ingen eder.

5. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnnd ſagen: Jch bin Chriſtus / vnnd werden vil verfůren.

Thi der ſkulle komme mange i mit Naffn / oc ſige / Jeg er Chriſtus / oc de ſkulle bedrage mange.

Kapitola XXIII.

38. Hle zanechán bude wám Dům wáš puſtý.

Oto wam zoſtáie dom wáß puſty.

39. Neboť prawjm wám / že mne giž wjce neuzřijte / až y dijte: Požehnaný kterýž gde we Gménu PAně.

Abowiem powiedám wám / nie vyzrycie mie od tego czáſu / áż rzeczecie / Blogoſlawiony kthory idzie w imie Páńſkie.

Kapitola XXIIII.

A Wyſſed Gežiſs z Chrámu / ſſel odtud. Y přiſtaupili Včedlnjcy geho / aby vkázali gemu ſtawenij Chrámowé.

A Wyßedßy Jezus z kościoła / ßedł precz / y przyſtapili vczniowie iego / aby mu vkazáli budowánia kościelne.

2. A on odpowěděw / řekl gim: Widjteli tyto wſſecky wěcy? Zagiſté prawjm wám / nebude tuto oſtawen kámen na kameni / kterýžby nebyl zbořen.

Rzekł im Jezus / A zaż nie widzicie thych wßytkich rzeczy / Záprawde powiedam wam / że thu nie bedzie zoſtáwion kámień ná kamieniu / ktoryby nie był rozwálon.

3. A když ſe poſadil na hůře Oliwetſké přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho ſaukromij / řkauce: Powěz nám / kdy tyto wěcy budau? a která znamenij budau přijchodu twého / a ſkonánij Swěta?

A gdy on ſiedział ná gorze oliwney / przyſthapili k niemu oſobno vczniowie iego / rzekąc / Powiedz nam kiedy ty rzeczy beda / y co zá znak przyśćia twego? y dokonánia świátá.

4. Y odpowěděw Gežiſs / řekl gim: Wiztež / aby wás žádný neſwedl.

Rodpowiedáiąc Jezus / rzekł im / Pátrzcie áby wás kto nie záwiodł w błąd.

5. Nebo mnozý přigdau we Gménu mém / řkauce: Játgſem Kryſtus / á ſwedau mnohé.

Abowiem wiele ich przyidzie w imie moie / rzekąc / Jam ieſt Kryſtus / y wiele ich w błąd záwiodą.

כד

6 עֲתִידִין אַנְתּוּן דֵּין לְמֶשְׁמַע קְאֲרָבֵא וְשֶׁמְעָא דַקְרָבֵא חֲזַו לָא תֶתְדַּוְדוּן וְלֵב גֵּיר דְּכֻלְּהֵין נֶהְוְיָן אֶלָּא לָא עַד כִּיל שׁוּלָמָא׃

Hor Voi ſete per Vdir de le guerre, e de romori di guerre: guardate di non Vi turbare: perche biſogna che tutte queſte coſe auuengano, ma non è ancora il fine.

7 יְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּתָא עַל מַלְכוּתָא וְנֶהְווּן כַּפְנֵא וּמוֹתָנֵא וְזַוְעֵא בְּדוּכָא דוּכָא׃

Imperoche ſi leuara gente contra gente, e regno contra regno, e ſaranno peſtilentie, careſtie, e terremoti in ciaſchedun luogo.

8 הָלֵין דֵּין כֻּלְּהֵין רִישָׁא אֶנִּין דַּחְבָלֵא׃

E tutte queſte coſe ſono Vn principio di dolori.

9 הָידֵין נַשְׁלְמוּנָכוּן לְאוּלְצָנָא וְנִקְטְלוּנָכוּן וְתֶהְווּן סְנִיאִין מִן כֻּלְּהוּן עַמְמֵא מֶטוּל שְׁמִי׃

Allora gli huomini Vi metteranno in tribulationi, & ammazzarannoui, e ſarete odiati da tutte le genti per cagion del mio Nome.

10 הָידֵין נֶתְכַּשְׁלוּן סַגִּיאֵא וְנֶסְנוּן חַד לְחַד וְנַשְׁלְמוּן חַד לְחַד׃

E molti allora ſi ſcandalizaranno, e tradirannoſi l'Vn l'altro.

11 וְסַגִּיאֵא נְבִיֵא דַּגָּלָא נְקוּמוּן וְנַטְעוּן לְסַגִּיאֵא׃

Molti falſi profeti ancora ſi leuaranno ſu, & ingannaranno molti.

12 וּמֶטוּל סַגִּיאוּת עַוְלָא תֶּפּוּג חוּבָּא דְסַגִּיאֵא׃

E perche l'iniquità abbondarà, ſi raffreddara la charità di molti.

13 מַן דְּנִסַּיְבַר דֵּין עַדְמָא לְחַרְתָּא הוּ נֵחֵא׃

Ma chi perſeuerara inſin al fine, coſtui ſarà ſaluo.

כד

6 כִּי תִשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּשְׁמוּעוֹת הַמִּלְחָמוֹת רְאוּ פֶּן־תִּבָּהֲלוּ כִּי צָרִיךְ לְהֵעָשׂוֹת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אַךְ עַד־הֵנָּה לֹא בָא קֵץ׃

Y oyreys guerras, y rumores de guerras: mirad que no os turbeys: porque es meneſter que todo eſto acontezca: mas aun no es la fin.

7 כִּי־יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה וְיִהְיֶה דֶּבֶר רָעָב וָרַעַשׁ בְּכָל־מְקוֹמוֹת׃

Porque ſe leuantarà nacion contra nacion, y reyno contra reyno: y ſeràn peſtilencias, y hambres, y terremotos por los lugares.

8 וְכָל אֵלֶּה רֵאשִׁית הַחֲבָלִים׃

Y todas eſtas coſas, principio de dolores.

9 אָז יַסְגִּירוּ אֶתְכֶם בַּצָּרָה וְיַהַרְגוּ אֶתְכֶם וְתִשָּׂנְאוּ לְכָל־הַגּוֹיִם בַּעֲבוּר שְׁמִי׃

Entonces os entregaràn para ſer affligidos: y mataroshan: y ſereys aborrecidos de todas naciones por cauſa de mi nombre.

10 וְאָז יִכָּשְׁלוּ רַבִּים וְאִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַסְגִּירוּ וּבִלְבָבָם יִשְׂנָאוּ׃

Y muchos entonces ſeràn eſcandalizados: y entregarſehan vnos à otros, y vnos a otros ſe aborreceràn.

11 וְרַבִּים נְבִיאֵי שֶׁקֶר יָקוּמוּ וְיַתְעוּ רַבִּים׃

Y muchos falſos prophetas ſe leuantaràn, y enganñaràn à muchos.

12 וְכִי יִרְבֶּה פֶּשַׁע תָּפוּג אַהֲבַת רַבִּים׃

Y por auerſe multiplicado la maldad, la charidad de muchos ſe resfriarà.

13 וַאֲשֶׁר יְיַחֵל עַד קֵץ הוּא יִוָּשֵׁעַ׃

Mas el que perſeueràre haſta la fin, eſte ſerá ſaluo.

κδ'.

6. Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος.

Or vous auez à ouïr des guerres, & bruits de guerres: prenez garde à vous, ne ſoyez point troublés: car il faut que toutes ces choſes aduiennent: mais encore ne ſera-ce pas la fin.

7. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοί, καὶ λοιμοί, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

Car nation s'esleuéra contre nation, & royaume contre royaume: & y aura famines, & peſtilences, & tremblemens de terre de lieu en lieu.

8. Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

Mais toutes ces choſes ſont commencement de douleurs.

9. Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.

Alors ils vous liureront pour eſtre affliges, & vous tueront: & vous ſerez haïs de toutes nations à cauſe de mon Nom.

10. Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους.

Lors pluſieurs auſsi ſeront ſcandalizés, & trahiront l'vn l'autre, & ſe hairont l'vn l'autre.

11. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς.

D'auantage, pluſieurs faux Prophetes s'esleueront, & en ſeduiront pluſieurs.

12. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.

Et pource que l'iniquité ſera multipliee, la charité de pluſieurs ſe refroidira.

13. Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Mais qui aura perſeueré iuſques à la fin, ceſtui-la ſera ſauué.

CAP. XXIIII.

6. Audituri enim eſtis prælia & opiniones præliorum. Videte ne turbemini. oportet enim hæc fieri: ſed nondum eſt finis.

And ye ſhall heare of warres / & rumors of warres / ſee that ye be not troubled: for all theſe things muſt come to paſſe / but the ende is not yet.

7. Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræ motus per loca.

For nation ſhall riſe againſt nation / and realme againſt realme / and there ſhall bee peſtilence / and famine / and earthquakes in diuers places.

8. Hæc autem omnia, initia ſunt dolorum.

All theſe are but the beginning of ſorowes.

9. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

Then ſhall they deliuer you vp to bee afflicted / and ſhall kill you / and yee ſhall bee hated of all nations for my Names ſake.

10. Et tunc ſcandalizabuntur multi; & invicem tradent: & odio habebunt invicem.

And then ſhall many bee offended / & ſhall betraye one another / and ſhall hate one another.

11. Et multi pſeudoprophetæ ſurgent: & ſeducent multos.

And many falſe Prophets ſhall ariſe / and ſhall deceiue many.

12. Et quoniam abundabit iniquitas: refrigeſcet charitas multorum.

And becauſe iniquitie ſhalbe increaſed / the loue of many ſhalbe colde.

13. Qui autē perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit,

But he that endureth to the ende / he ſhall be ſaued.

Das XXIIII. Capitel.

6. Ihr werdet hören Kriege vnd geſchrey von Kriegen / Sehet zu / vnd erſchreckt nicht / daß muß zum erſten alles geſchehen / aber es iſt noch nicht das ende da.

I ſkulle høre Strid oc rycte om Strid / Seer til / oc forferdis icke / Dette ſkal al tammen først ſke / Men de thaffuer icke end alligeuel da ende.

7. Dennes wirdt ſich empören ein Volck über das ander / vnnd ein Königreich über das ander / vnnd werden ſein Peſtilentz vnnd theure zeit / vnd Erdbeben hin vnd wider.

Thi at it Folck ſkal ſette ſig op offuer det andet / oc it Konge rige offuer det andet / Oc der ſkal vere Peſtilentze / oc Dyr tid / oc Jordſkel alle vegne.

8. Da wirdt ſich erſt die noth anheben.

Da ſkal bedrøffuelſen først begyndis.

9. Als denn werden ſie euch überantwortten / in trůbſal / vnd werden euch tödten / vnd jhr můſſet gehaſſet werden / vmb meines Namens willen von andern Völckern.

Oc da ſkulle de føre eder i genuordighed / oc ſla eder ihiel / Oc ſkulle hadis aff alle Folck / for mit Naffn ſkyld.

10. Denn werden ſich vil ergern / vnd werden ſich vnter einander verrathen / vnd werden ſich vntereinander haſſen.

Da ſkulle mange forargis / oc foraade huer andre indbyrdis / oc hade huer andre indbyrdis.

11. Vnd es werden ſich vil falſcher Propheten erheben / vnd werden vil verfůren.

Oc der ſkulle da mange falſke Propheter opſtaa / oc de ſkulle forføre mange.

12. Vnd die weil die Vngerechtigkeit wird überhand nemen / wird die Liebe in vilen erkalten.

Oc efterdi at vretferdighed ſkal da faa offuer haand / da ſkal Kierlighed bliffue Kold i mange.

13. Wer aber beharret biß ans ende / der wirdt ſelig.

Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden / hand bliffuer ſalig.

Kapitola XXIIII.

6. Vſlyſſýte zagiſtē boge / a pokřiky bogůw. Wiztež abyſſte ſe nermautili / nebo muſegij tyto wěcy býti / ale ne y hned konec.

Vſlyſzycie walki / y wieśćio walkach / patrzćież ábyśćie ſobá nie trwożyli: ábowiem muſzą ſie ſtáć ty wſzytki rzeczy / Ale ieſzcze nie ieſt koniec.

7. Powſtanek zagiſtē Lid proti Lidu / a Králowſtwij proti Králowſtwij: a budau Morowē / a hladowē / a země třeſenij po mijſtech:

Abowiem powſtánie narod przećiwko narodowi / y Kroleſtwo przećiwko Kroleſtwu / y będą mory / głody / y drżenia ziemie po wielu mieyſcách.

8. Ale tyto wſſecky wěcy gſau počátkowē boleſtij.

A ty wſzytki rzeczy ſą początkiem boleśći.

9. A tehdáž wás wydadij w zarmaucenij / a budau wás mordowati: a budete w nenáwiſti wſſem Lidem / pro Gméno mé.

Tedy podadzą was w vdręczenie / y zábiią was / y będźiećie nienawidzeni od wſzech národow dla imienia mego.

10. A tehdáž ſe budau horſſyti mnozý / a weſpolek ſe budau zrazowati a nenáwiděti.

A tedy wiele ſie ich obráźi / á ieden drugiego wyda / y będą ſie mieć w nienawiśći ſpołu.

11. A mnozý ffaleſſnij Prorocy powſtanau / a ſwedau mnohé.

A wiele fałſzywych prorokow powſtánie / y wiele ich w błądzą wiodą.

12. A že ſe rozmnožij nepráwoſt / zſtydne Láſka mnohých.

A dla tego iż ſie rozmnoży nieprawość / ozięble miłość wiela ich.

13. Ale kdož ſetrwá až do konce / ten ſpaſen bude.

A ktho wytrwa do końca / ten będzie zachowan.

כד

14 וְתִתְכְּרֶז הָדָא סְבַרְתָּא דְּמַלְכוּתָא בְּכֻלֵּהּ עָלְמָא לְסָהֲדוּתָא דְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא וְהָידֵין נֵאתֵא שׁוּלָמָא׃

E queſto Euangelio del regno ſi predicarà per tutto'l mondo in teſtimonio à tutte le genti: & allor verrà il fine.

15 מָא דֵין דְּחָזֵין אַנְתּוּן אָתָא טַנְפָּתָא דְּחוּרְבָנָא דְּאֶתְאֲמַר בְּדָנִיאֵיל נְבִיָּא דְּקָיְמָא בְּדוּכְתָּא קַדִּישְׁתָּא הַו דְּקָרֵא יֶסְתַּכַּל׃

Quando dunque voi vedrete l'abbomination de la deſolatione, che è detta per il Profeta Daniel, ſtare nel luogo ſanto (chi legge conſideri bene.)

16 הָידֵין אִילֵין דְּבִיהוּד אִנּוּן יֶעְרְקוּן לְטוּרָא׃

Allora quei che ſono in Giudea fuggano à i monti.

17 וְהַו דְּבְאֶגָּרָא הוּ לָא יֶחוֹת לְמֶסַּב דְּבְבַיְתֵהּ׃

Chi è ſopra'l tetto, non diſcenda per toglier coſa alcuna di caſa ſua.

18 וְאַיְנָא דְּבְחַקְלָא הוּ לָא יֶהְפֻּךְ לְבַסְתְרֵהּ לְמֶסַּב לְבוּשֵׁהּ׃

E chi è nel campo, non torni in dietro à togliere i ſuoi veſtimenti.

19 וַי דֵּין לְבַטְנָתָא וְלַאֵילֵין דְּמֵינְקָן בְּהָנוּן יַוְמָתָא׃

Guai à le donne grauide, & à quelle che latteranno in quei giorni.

20 צַלּוֹ דֵּין דְּלָא יֶהְוֵא עֲרוֹקְיְכוֹן בְּסֶתְוָא וְלָא בְּשַׁבְּתָא׃

Pregate pur che la voſtra fuga non ſia d'inuerno, ne in giorno di ſabbato.

21 יֶהְוֵא גֵּיר הָידֵין אוּלְצָנָא רַבָּא אַיְנָא דְּלָא הֲוָא מֵן רֵישִׁיתֵהּ דְּעָלְמָא וְעַד־מָא לְהָשָׁא וְלָא יֶהְוֵא׃

Imperoche allora ſara gran tribulatione, qual non fu mai dal principio del mondo inſin ad hora, ne mai piu ſarà.

כד

14 וְתִקָּרֵא זֹאת בְּשׂוֹרַת הַמַּמְלָכָה בְּכָל־תֵּבֵל לְעֵדוּת לְכָל־הַגּוֹיִם וְאָז תָּבוֹא הַתַּכְלִית׃

Y ſerá predicado eſte Euangelio del Reyno en toda la tierra habitable por teſtimonio à todas las naciones: y entonces vendra la fin.

15 וְאִם תִּרְאוּ אֶת־שִׁקּוּץ מְשׁוֹמֵם הַנֶּאֱמַר בְּדָנִיֵּאל הַנָּבִיא הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר קוֹרֵא יָבִין׃

Portanto quando vierdes la abominacion de aſſolamiento, que fué dicha por Daniel propheta, que eſtara en el lugar Sancto, elque lee, entienda.

16 אָז אֲשֶׁר יִהְיוּ בִּיהוּדָה יָנוּסוּ אֶל־הֶהָרִים׃

Entonces losque eſtuuieren en Iudea, huy gan à los montes.

17 וַאֲשֶׁר עַל הַגָּג לֹא יֵרֵד לָקַחַת מְאוּמָה מִן־בֵּיתוֹ׃

Y el que ſobre la techumbre, no deciemda à tomar algo de ſu caſa.

18 וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לֹא יִתְהַפֵּךְ לָקַחַת אֶת־בְּגָדָיו׃

Y elque en el campo, no buelua otra vez à tomar ſus ropas.

19 וְאוֹי לֶהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה׃

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias.

20 וְאַתֶּם הִתְפַּלְּלוּ פֶּן־יִהְיֶה מְנוּסְכֶם בַּחֹרֶף אוֹ בְּשַׁבָּת׃

Orad pues que vueſtra huyda no ſea en inuierno, ni en dia de fieſta:

21 כִּי אָז תִּהְיֶה צָרָה גְדוֹלָה כַּאֲשֶׁר לֹא הָיְתָה מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם עַד־עַתָּה וְעוֹד לֹא תִהְיֶה׃

Porque aurà entonces grande afflicion, qual no fué deſde el principio del mundo haſta aora, ni ſera.

κδ΄.

14. Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.

Et ceſt Euangile du royaume ſera preſche en toute la terre habitable, en teſmoignage a toutes nations, & lors viendra la fin.

15. Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.

Quand donc vous verrez l'abomination de la deſolation qui eſt dite par Daniel le Prophete, eſtre eſtablie au lieu ſainct, (qui lit l'entende.)

16. Τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη.

Adonc ceux qui ſeront en Iudee, s'enfuyent aux montagnes.

17. Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui ſera ſur la maiſon, ne deſcende point pour emporter aucune choſe de ſa maiſon.

18. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

Et que celui qui eſt au champ, ne retourne point en arriere pour emporter ſes habillemens.

19. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais mal-heur ſur les femmes enceintes, & ſur celles qui allaiteront en ces iours-la.

20. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

Or priez que voſtre fuite ne ſoit en hyuer ni au iour du Sabbat.

21. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.

Car lors il y aura grande affliction, telle qu'il n'y en à point eu de ſemblable depuis le commencement du monde iuſques à maintenant, ni ne ſera.

CAP. XXIIII.

14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.

And this Goſpell of the kingdome ſhall be preached throug the whole worlde for a witneſſe vnto all nations / and then ſhall the ende come.

15. Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto (qui legit intelligat.)

When yee therefore ſhall ſee the abomination of deſolation ſpoken of by Daniel the Prophet / ſtanding in the holy place/ (let him that readet / conſider it.)

16. Tunc qui in Iudea ſunt, fugiant ad montes:

Then let them which be in Judea / flee into the mountaines.

17. Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.

Let him which is on the houſe toppe/ not come downe to fetch any thing out of his houſe.

18. Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam.

And he that is in the fielde / let not him returne backe to fetch his clothes.

19. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

And wo ſhalbe to them that are with child/and to them that giue ſucke in thoſe dayes.

20. Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in hyeme vel ſabbatho.

But pray that your flight be not in the winter/neither on the Sabbath day.

21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modò, neque fiet.

For then ſhall bee great tribulation/ ſuch as was not from the beginning of y world ty this time / nor ſhalbe.

Das XXIIII. Capitel.

14. Vnd es wirdt geprediget werden das Euangelium vom Reich / in der gantzen Welt/zu einem zeugniß über alle Völcker / Vnnd denn wirdt das Ende kommen.

Oc Euangelium om Riget / ſkal predickis i den gantſke Verden / Til it Vitniſbyrd / offuer alle Folck/ ock da ſkal enden komme.

15. Wenn jhr nun ſehen werdet den Greuel der verwůſtung / davon geſagt iſt durch den Propheten Daniel / daß er ſtehet an der heiligen ſtete/Wer das liſet der mercke drauff.

Naar ſom i nu ſee ødeleggelſens Verſtyggelighed / ſom er ſagd aff ved Propheten Daniel/ at den ſtaar / i den hellige Sted/ Huo ſom det læſſ/ hand giffue act der paa.

16. Als denn fliehe auff die Berge/ wer im Jůdiſchen Lande iſt.

Da fly ſig op paa Biergene / huo ſom er i Jødeland.

17. Vnd wer auff dem Dach iſt/ der ſteige nicht ernider/etwas auß ſeinem Hauſe zu holen.

Oc huo ſom er paa Taget / hand ſtige icke ned at hente noget aff ſit Huſſ.

18. Vnd wer auff dem Felde iſt / der kere nicht vmb / ſeine kleider zu holen.

Oc huo ſom er paa marcken / hand vende icke tilbage/ at hende ſine Klæder.

19. Weh aber den Schwangern vnd Seugern zu der zeit.

Ve de fructſommelige / oc ſom giffue di paa den tid.

20. Bittet aber / daß euer Flucht nicht geſchehe im Winter oder am Sabbath.

Beder / at i ſkulle icke fly om Vinteren / eller om Sabbathen.

21. Denn es wird alßdenn ein groß Trubſal ſein / als nicht geweſen iſt von anfang der Welt/ bißher/ vnnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at der ſkal da bliffue ſaa ſtor en bedrøffuelſe/ ſom der icke haffuer veret fra Verdens begyndelſe/ hid indtil/oc ſom icke heller ſkal bliffue.

Kapitola XXIIII.

14. A bude kázáno toto Ewangelium králowſtwj po wſſem Swětě/ na Swědectwij wſſem Národuom a tehdážk přigde ſkonánij.

Y będzie przepowiedána thá Ewanielia Kroleſtwa po wſzythkiey ziemi/ ná świádectwo wſzytkim narodom / á tedyc przyidzie koniec.

15. Protož když vzřijte ohawnoſt zpuſtſtěnij/ kteráž geſt powědijna od Danyele Proroka/ a na ſtogij na mijſtě Swatém (kdo čte rozuměg.)

Gdy tedy vyzrycie brzydliwe ſpuſtoſzenie / ktore ieſt przepowiedziáne przez Dánielá proroká ſtoiace ná mieyſcu świetym (kto czyta niechay rozumie.)

16. Tehdáž ti kterij gſau w Jůdſtwu/ ať vtekau k Horám:

Thedy ktorzyby w ziemi Zydowſkiey byli / niech vciekáia ná gory.

17. A kdo na střeſſe / neſtupug dolůw/ aby nětco wzal z domu ſwého:

A ktoby był ná domie/niechay nie zſtepuie aby co wział z domu ſwego.

18. A kdo na poli / newracug ſe aby wzal raucha ſwá.

A ktoby był ná roli / niech ſie ná zad nie wráca brácſzat ſwoich.

19. Běda pak těhotným a těm kteréž kogij w těch dnech.

Y biádá będzie brzemiennym/ y pierſiámi kármiącym w ony dni.

20. Protož modlte ſe/ aby vtijkánij waſſe nebylo w zymě/ aneb w den Swátečnij.

A proście/áby vciekánie wáſze nie było zimie áni w ſobote.

21. Nebo bude tehdáž trápenij weliké/ yakéž nebylo od počátku Swěta až doſawad / aniž bude.

Abowiem ná on czás będzie wielki vciſk / iáki nie był od poczathku świátá áż do te° czáſu / áni będzie.

כד

22 וֶאלוּלָא אֶתְכַּרִיו יַוְמָתָא הָנוּן לָא חָיֵא הֲוָא כֻּל בְּסַר מֶטּוּל גְּבֵיָא דֵּין יֶתְכַּרוּן יַוְמָתָא הָנוּן׃

E ſe quei giorni non fuſſeno ſtati abbreuiati, niſſuna carne ſi ſaluarebbe: ma per cagion de gli eletti, quei giorni ſaranno abbreuiati.

23 הָיְדֵין אֶן אֱנָשׁ יֵאמַר לְכוּן הָא הָרְכָּא הוּ מְשִׁיחָא אַו הָרְכָּא לָא תְהַיְמְנוּן׃

Allora ſe alcun vi dirà, Ecco qui Chriſto, ò eccolo li, non lo crediate.

24 יְקוּמוּן גֵּיר מְשִׁיחֵא דַּגָּלֵא וַנְבִיֵא דַּכַּדְבוּתָא וְיֶתְּלוּן אָתְוָתָא רַוְרְבָתָא אַיךְ דְּיַטְעוּן אֶן מֶשְׁכְּחָא אַף לַגְבַיָא׃

Percioche ſi leuaranno ſu de falſi Chriſti e de falſi profeti, e faranno gran ſegni e miracoli, da ingannar, ſe poſſibil foſſe, ancor gli eletti.

25 הָא קַדְמֶת אֶמְרֶת לְכוּן׃

Ecco, io vel'ho predetto.

26 אֶן הָכִיל יֵאמְרוּן לְכוּן הָא בְּחוּרְבָּא הוּ לָא תֶּפְקוּן אַו דְּהָא בְּתַוָּנָא הוּ לָא תְהַיְמְנוּן׃

Se adunque vi diranno, Ecco, egli è nel diſerto: non v'andate: Ecco gli è ne le ſtanze ſegrete, non lo crediate.

27 אַיכַנָא דְּבַרְקָא נָפֵק מֶן מַדְנְחָא וּמֶתְחְזֵא עַד־מָא לְמַעְרְבָא הָכַנָא תֶּהְוֵא מֶאתִיתֵה דַּבְרֵה דְּאנָשָׁא׃

Imperoche ſi come il folgore eſce da Oriente, & appariſce inſin ad Occidente, coſi ſarà l'auenimento del Figliuol de l'huomo.

28 אַיכָא דֵּין דְּיֶהְוֵא פַּגְרָא תַּמָּן יִתְכַּנְשׁוּן ב נֶשְׁרֵא׃

Perche doue ſarà il cadauero, iui ſi congregaranno le aquile.

29 מֶחְדָא דֵּין בָּתַר אוּלְצָנָא דְּיַוְמָתָא הָנוּן שֶׁמְשָׁא יֶחְשַׁךְ וְסַהְרָא לָא יַחְוֵא נוּהְרֵה וְכַוְכְּבֵא יֶפְּלוּן מֶן שְׁמַיָא וְחַיְלָא דִּשְׁמַיָא יִתְתַּדְּיעוּן׃

Subbito doppo la tribulation di quei giorni, il ſole s'obſcurarà, e la luna non renderà il ſuo lume, e le ſtelle cadrãno dal cielo, e le virtù de cieli ſi commoueranno.

כד

22 וְאִם לֹא קֻצְּרוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה לֹא יִוָּשַׁע כָּל־בָּשָׂר אַךְ בַּעֲבוּר הַבְּחִירִים יְקֻצְּרוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Y ſi aquellos dias no fueſſen acortados, ninguna carne ſeria ſalua: mas por cauſa de los Eſcogidos, aquellos dias ſeran acortados.

23 אֲזַי אִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם הִנֵּה פֹה הַמָּשִׁיחַ אוֹ בָּזֶה לֹא תַאֲמִינוּ׃

Entonces ſi alguien os dixere, Heaqui eſta el Chriſto, ò alli, no creays.

24 כִּי יָקוּמוּ מְשִׁיחֵי שֶׁקֶר וּנְבִיאֵי שֶׁקֶר וְיִתְּנוּ אוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת וּמוֹפְתִים לְהַטְעוֹת אִם יוּכַל גַּם אֶת־הַבְּחִירִים׃

Porque ſe leuantarán falſos Chriſtos, y falſos prophetas: y darán ſennales grandes y prodigios: de tal manera que eggannarán, ſi es poſsible, aun à los Eſcogidos.

25 הִנֵּה קִדַּמְתִּי לֵאמֹר לָכֶם׃

Heaqui os lohe dicho antes.

26 לָכֵן אִם יֹאמְרוּ לָכֶם הִנֵּה בַמִּדְבָּר הוּא אַל־תֵּצְאוּ הִנֵּה בַחֲדָרִים אַל־תַּאֲמִינוּ׃

Anſique ſi os dixeren: Heaqui, en el deſierto eſtá: no ſalgays. Heaqui, en camaras: no creays.

27 כִּי־כְמוֹ בָרָק יֵצֵא מִמִּזְרָח וְנִרְאָה עַד־מַעֲרָב כֵּן־תִּהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Porque como relampago que ſale del Oriente, y ſe mueſtra haſta el Occidente, anſi ſerá tambien la venida de hijo del hombre.

28 וּבְכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּהְיֶה הַנְּבֵלָה שָׁמָּה יֵאָסְפוּ הַנְּשָׁרִים׃

Porque donde quiera que eſtuuiere el cuerpo muerto, alli ſe juntarán tambien las aguilas.

29 וּפִתְאֹם אַחַר צָרַת הַיָּמִים הָאֵלֶּה יֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וּלְבָנָה לֹא תִתֵּן אוֹרָהּ וְכוֹכָבִים יִפְּלוּ מִן הַשָּׁמַיִם וּגְבוּרוֹת הַשָּׁמַיִם יִמּוֹטוּ׃

Y luego deſpues de la aflicion de aquellos dias, el Sol ſe eſcurecerá: y la Luna nó dará ſu lumbre: y las eſtrellas caerán del cielo: Y las virtudes de los cielos ſerán commouidas:

κδ'.

22. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

Que ſi ces iours-la n'euſſent eſté abbregés, nulle perſonne ne ſeroit ſauué: mais à cauſe des esleus, ces iours-la ſeront abbregés.

23. Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.

Lors ſi quelcun vous dit, Voici, le Chriſt eſt ici, ou il eſt là, ne le croyez point.

24. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Chriſts & faux Prophetes s'esleueront, & feront grands ſignes & miracles: voire pour ſeduire les esleus meſmes, s'il eſtoit poſsible.

25. Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.

Voici, Ie le vous ai predit.

26. Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

Si donc on vous dit, Voici, il eſt au deſert: ne ſortez point: voici, il eſt ès cabinets: ne le croyez point.

27. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Car comme l'eſclair ſort d'Orient, & ſe monſtre iuſques en Occident, autant en ſera il auſsi de l'aduenement du Fils de l'homme.

28. Ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

Car où ſera le corps mort, là s'aſſembleront auſsi les aigles.

29. Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

Or incontinent apres l'affliction de ces iours-la, le ſoleil deuiendra obſcur, & la Lune ne donnera point ſa lumiere, & les eſtoiles cherront du ciel, & les vertus des cieux ſeront esbranlees.

CAP. XXIIII.

22. Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur dies illi.

And except thoſe dayes ſhould be ſhortened/ there ſhould no fleſhe be ſaued: but for the electes ſake thoſe dayes ſhall bee ſhortened.

23. Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce hîc eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.

Then if any ſhall ſay vnto you/ Loe/ here is Chriſt/ or there/ beleue it not.

24. Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ: & dabũt ſigna magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

For there ſhall ariſe falſe Chriſtes/ & falſe Prophets/ & ſhall ſhewe great ſignes and wonders/ ſo that if it were poſſible/ they ſhould deceiue the very elect.

25. Ecce prædixi vobis.

Behold/ I haue tolde you before.

26. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt: nolite exire, ecce in penetralibus: nolite credere.

Wherefore if they ſhall ſay vnto you/ Beholde/ he is in the deſert/ goe not forth: Beholde/ he is in the ſecret places/ beleue it not.

27. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem: ita erit & adventus filii hominis.

For as the ligthning commeth out of the Eaſt/ and ſhined into the Weſt/ ſo ſhall alſo the comming of the Sonne of man be.

28. Vbicunque fuerit corpus, illi congregabuntur & aquilæ.

For whereſoeuer a dead carkeis is/ thither will the Egles reſorte.

29. Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & luna nõ dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commovebuntur.

And immediatly after the tribulations of thoſe dayes/ ſhall the ſunne bee darkened/ and the moone ſhall not giue her light/ and the ſtarres ſhall fall from heauen/ and the powers of heauen ſhall be ſhaken.

Das XXIIII. Capitel.

22. Vnd wo diſe Tage nicht würden verkürtzt/ ſo würde kein Menſch ſelig/ aber vmb der Außerwehlten willen/ werden die Tage verkürtzt.

Oc der ſom diſſe dage icke bleffue forkaartede/ da bleffue inted Menniſke ſaligt/ Men for de Vdualdis ſkyld/ ſkulle de dage forkaartis.

23. So als denn jemand zu euch wird ſagen: Sihe/ hie iſt Chriſtus/ oder da/ ſo ſolt jhrs nicht glauben.

Der ſom nogen da ſiger til eder/ See/ Her er Chriſtus/ eller der/ da ſkulle i det icke tro.

24. Denn es werden falſche Chriſti vnnd falſche Propheten auffſtehen/ vnd groſſe Zeichen vñ Wunder thun/ daß verfüret werden in den jrthumb (wo es muglich were) auch die Außerwehlten.

Thi der ſkulle opſtaa falſke Chriſti oc falſke Propheter/ oc gøre ſtore Tegen oc vnderlige Gerninger/ At de vdualde ſkulle ocſaa forføris (der ſom det vaare mueligt) i Vildfarelſe.

25. Sihe ich habs euch zuvor geſagt.

See/ ieg haffuer nu tilforn ſagd eder det.

26. Darumb wenn ſie zu euch ſagen werden: Sihe/ er iſt in der Wüſten/ ſo gehet nicht hinauß/ Sihe/ er iſt in der Kam̃er ſo glaubts nicht.

Der faare/ naar ſom de ſige til eder/ See/ hand er i Ørcken/ da gaar icke hen vd/ See/ hand er i Herberet/ da troer icke.

27. Denn gleich wie der Blitz außgehet vom Auffgang/ vnd ſcheinet biß zum Nidergang/ Alſo wirdt auch ſein die zukunfft des Menſchen Sons.

Thi at lige ſom Liunet vdgaar aff Øſten/ oc ſkinner hen indtil Veſten/ Saa ſkal oc Menniſkens Søns tilkommelſe vere.

28. Wo aber ein Aaß iſt/ da ſamlen ſich die Adler.

Huor om it Aadzel er/ der forſamlis Ørnene.

29. Bald aber nach dem trübſal derſelbigen zeit/ werden Soñ vnd Mond den ſchein verlieren/ vnd die Sterne werden vom Himmel fallen/ vnnd die kreffte der Himmel werden ſich bewegen.

Men ſtrax effter den ſamme drøffuelſis tid/ ſkulle Soel oc Maane miſte ſkinnet/ Oc Stiernerne ſkulle falde aff Himmelen/ oc Himmelens kraffter ſkulle røre ſig.

Kapitola XXIIII.

22. A byť nebyli vkráceni dnowé ti/ nebylby ſpaſen žádný člowěk: Ale pro wywolené vkráceni budau dnowé ti.

A gdyby nie były ſkrocone ony dni/ żádne ciało nie było by záchowáne ále dla wybránych beda ſkrocone dni ony.

23. Tehdy řeklliby wám kdo: Hle/ tuto gť Kriſtus/ aneb tamto: newěřte.

Tedy ieſliby wam kto rzekł/ Oto tu Kryſtus/ ábo owdzie/ nie wierzćie.

24. Nebo powſtanau ffaleſſnij Kryſtowé a ffaleſſnij Prorocy: a činjti budau diwy weliké a zázraky/ tak aby w blud vwedeni byli (by to mohlo býtj) také y Wywolenij.

Abowiem powſtáná fáłſzywi Kryſtuſowie/ y fáłſzywi Prorocy/ y czynic beda známioná wielkie y cudá/ ták iż by zwiedli (by mogło być) y ſame wybráne.

25. Ay předpowěděl gſem wám.

Otomci wam powiedział.

26. Protož budauli wám prawiti: Hle na pauſſti geſt/ newycházegte: Hle w ſkrayſſijch geſt/ newěřte.

Jeſliby tedy wam rzekli/ Otho ná puſzczy ieſt/ Nie wychodźcie/ Otho w mieyſcách ſkrytych ieſt/ nie wierzćie.

27. Neb yako bleſk wycházý od wýchodu ſlunce/ a vkazuge ſe až na západ/ tak bude y přijchod Syna člowěka.

Abowiem iáko błyſkáwicá wychodzi od wſchodu ſłońcá y okázuie ſię áż na zachodźie/ ták będźie y przyſćie Syná człowieczego.

28. Kdežkoli bude Tělo/ tu ſe ſletij y Orlice.

Bo gdzieby był ściérw/ tám ſię orłowie zgromádza.

29. A hned po zarmaucenij těch dnij Slunce ſe zatmij/ a Měſýc nedá ſwětla ſwého/ a Hwězdy budau padati s Nebe/ a mocy Nebeſké budau ſe hýbati:

A nátychmiaſth po vtrapieniu onych dni/ ſłońce zaćmi ſię/ y kſiężyc nie da świátłości ſwoiey/ á gwiazdy vpádna z niebá/ y mocy niebieſkie poruſzone beda.

כר

30 וְהָידֵין נֶתְחְזֵא נִישֵׁהּ דַּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא בִּשְׁמַיָּא וְהָידֵין נַרְקְדוּן כֻּלְּהֵין שַׁרְבָתָא דְּאַרְעָא וְנֶחְזוּן לַבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּאָתֵא עַל עַנְנֵי שְׁמַיָּא עַם חַיְלָא וְשׁוּבְחָא סַגִּיאָא׃

Et allora apparirà nel cielo il ſegno del Figliuolo de l'huomo: & allor s'affliggeranno tutte le tribu de la terra, e vedranno il Figliuol de l'huomo venire ne le nuuole del cielo con potentia e con molta gloria.

31 וְנְשַׁדַּר מַלְאַכְוְהִי עַם שִׁיפּוּרָא רַבָּא וְנְכַנְּשׁוּן לַגְבַיָּא דִּילֵהּ מִן אַרְבַּעָא רוּחָא מִן רֵישְׁהוֹן דִּשְׁמַיָּא וְעַד־מָא לְרֵישְׁהוֹן׃

E mandarà i ſuoi Angeli con vn gran ſuono di tromba, che congregaranno i ſuoi eletti da i quattro venti, da l'vno eſtremo de cieli inſin à l'altro eſtremo di eſſi.

32 מִן תְּתָא דֵּין יַלַּפוּ פֶּלְאתָא דְּמֶחְדָא דְסָוְכֵיהּ רַכְּכוּ וּפַרְעִין טַרְפַיְהּ יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמְטָא קַיְטָא׃

Hor imparate la ſimilitudine da l'arboro del fico: quando il ſuo ramo è gia tenero, e le ſue foglie ſon nate, voi ſapete che la ſtate è vicina.

33 הָכַנָא אַף אַנְתּוּן מָא דַּחְזַיְתּוּן הָלֵין כֻּלְּהֵין דְּעוּ דַּמְטַת לָהּ לְתַרְעָא׃

Coſi voi ancora, quando vedrete tutte queſte coſe, ſappiate ch'egli è vicino in ſu le porte, il regno di Dio.

34 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּלָא תֶּעְבַּר שַׁרְבְּתָא הָדָא עַד־מָא דְּהָלֵין כֻּלְּהֵין נֶהְוְיָן׃

Io vi dico in verità, che non trapaſſarà queſta età, inſin a tanto che tutte queſte coſe ſian fatte.

35 שְׁמַיָּא וַאַרְעָא נֶעְבְּרוּן וּמֶלַּי לָא נֶעְבְּרוּן׃

Il cielo e la terra trapaſſaranno ben via, ma non paſſaranno gia via le mie parole.

36 עַל יוֹמָא דֵּין הוּ וְעַל שָׁעְתָא הָי אֱנָשׁ לָא יָדַע אַף לָא מַלְאַכֵא דִּשְׁמַיָּא אֶלָּא אַבָּא בַּלְחוֹד׃

Ma di quel giorno e di quell'hora niuno ne ſal ne ancor gli Angeli del cielo, ſe non mio l'padre ſolo.

כד

30 וְאָז תֵּרָאֶה הַנֵּס בֶּן־הָאָדָם בַּשָּׁמַיִם וְאָז יִסְפְּדוּ כָּל־שִׁבְטֵי הָאָרֶץ וְיִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם בָּא בְּעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם בְּחַיִל וּבְכָבוֹד רָב׃

Y entonces ſe moſtrará la ſenna del Hijo del hombre en el cielo; y entonces lamentarán todos los tribus de la tierra, y verán àl Hijo del hombre que vendrá ſobre las nuues del cielo con grande poder y gloria.

31 וְיִשְׁלַח אֶת־מַלְאָכָיו בְּשׁוֹפָר וְקוֹל גָּדוֹל וְיַאַסְפוּ אֶת־בְּחִירָיו מֵאַרְבַּע רוּחוֹת מִמְּרוֹמֵי הַשָּׁמַיִם עַד קְצוֹתָם׃

Y embiará ſus Angeles con trompeta y gran boz: y juntarán ſus Eſcogidos de los quatro vientos del vn cabo del cielo haſta el otro.

32 בַּתְּאֵנָה לִמְדוּ אֶת־הַמָּשָׁל אִם עַתָּה עַנְפָּהּ יִהְיֶה רַךְ וְהֶעָלִים יִצְמְחוּ יְדַעְתֶּם כִּי קָרֵב קָיִץ׃

Del arbol de la higuera aprended la comparacion. Quando ya ſu rama ſe enternece, y las hojas brotan, ſabeys que el verano eſta cerca.

33 כָּכָה גַּם אַתֶּם אִם תִּרְאוּ כָּל־הָאֵלֶּה דְּעוּ כִּי קָרוֹב הוּא בִּדְלָתָיִם׃

Anſi tambien voſotros quando vierdes toda eſtas coſas, ſabed que eſtá cercano, à las puertas.

34 אָמֵן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי לֹא יַעֲבֹר דּוֹר הַזֶּה עַד אֲשֶׁר כָּל־הָאֵלֶּה יִהְיוּ׃

Dicierto os digo que no paſſará eſtá edad que todas eſtas coſas no acontezcan.

35 שָׁמַיִם וָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי לֹא יַעַבְרוּ׃

El cielo y la tierra perecerá, mas mis palabras no pereceran.

36 וְעַל־הַיּוֹם הַהוּא וְעַל־הַשָּׁעָה אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ וְגַם אֵינָם מַלְאֲכֵי הַשָּׁמַיִם כִּי־אִם אָבִי לְבַדּוֹ׃

Mas del dia ò hora, nadie lo ſabe, ni aun los Angeles de los cielos, ſino mi Padre ſolo.

κδ'.

30. Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

Et adonc apparoiſtra au ciel le ſigne du Fils de l'homme: lors auſsi ſe lamenteront en frapant la poitrine toutes les lignees de la terre, & verront le Fils de l'homme venir és nuees du ciel, auec puiſſance & grande gloire.

31. Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

Le quel enuoyera ſes Anges auec grand ſon de trompette, qui aſſembleront en vn ſes eſleus des quatre vents, depuis l'vn des bouts des cieux iuſques à l'autre bout.

32. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφυῇ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.

Or apprenez la ſimilitude du figuier. Quand deſia ſon rameau eſt en ſeue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoiſſez que l'eſté eſt prochain.

33. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous auſsi pareillement, quand vous verrez toutes ces choſes, ſachez qu'il eſt prochain à la porte.

34. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.

En verité ie vous di, que ceſte generation ne paſſera point, tant que toutes ces choſes-la ſoyent faites.

35. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre paſſeront, mais mes paroles ne paſſeront point.

36. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.

Or quant à ce iour-la & à l'heure, nul ne le ſait, non pas les Anges du ciel mais mon pere ſeul.

30. Et tunc: parebit ſignum filii hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maieſtate.

And then ſhall appeare the ſigne of the Sonne of man in heauen: and then ſhall all the kinreds of the earth mourne / and they ſhall ſee the Sonne of man come in the clodes of heauen with power and great glory.

31. Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum uſque ad terminos eorum.

And he ſhall ſende his Angels with a great ſounde of a trumpet / and they ſhall gather together his elect / from the foure windes and from the one ende of the heauen vnto the other.

32. Ab arbore autem fici diſcite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas.

Now learne the parable of the figgetree: when her boug is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that ſommer is nere.

33. Ita & vos, cum videritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in ianuis.

So likewiſe ye / when ſee all theſe things / knowe that the kingdome of God is nere / euen at the dores.

34. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I ſay vnto you / this generation ſhall not paſſe / till all theſe thinges bee done.

35. Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.

Heauen and earth ſhall paſſe away: but my wordes ſhall not paſſe away.

36. De die autem illa & hora nemo ſcit, neque angeli cælorum, niſi ſolus pater.

But of that day and houre knoweth no man / no not the Angels of heauen / but my Father onely.

30. Vnnd als denn wird erſcheinen das zeichen des Menſchen Sons im Himmel. Vnd als denn werden heulen alle Geſchlecht auff Erden / vnnd werden ſehen kommen deß Menſchen Son in den Wolcken des Himmels / mit groſſer krafft vnd herrligkeit.

Oc da ſkal Menniſkens Søns tegen obenbaris i Himmelen. Oc da ſkulle alle Slecter paa iorden græde / oc de ſkulle ſee Menniſkens Søn komme i Himmelens ſkyer / met ſtor Krafft oc herlighed.

31. Vnnd er wird ſenden ſeine Engel mit hellen Poſaunen / vnd ſie werden ſammlen ſeine Außerwehleten von den vier Winden / von einem ende des Himmels zu dem andern.

Oc hand ſkal vdſende ſine Engle met en klar lydende Baſune / oc de ſkulle forſamle hans vdualde af de fire Vær / fra den ene ende paa Himmelen / til den anden.

32. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichniß. Wenn ſein Zweig jetzt ſafftig wirdt / vnd Bletter gewinnet / ſo wiſſet jr / daß der Somer nahe iſt

Lærer en Lignilſe paa Figen trøet / Naar der kommer vedſke i grenen der paa / oc faar blad / Da vide i / at Sommeren er hart hoſſ.

33. Alſo auch / wenn jhr das alles ſehet / ſo wiſſet / daß es nahe für der Thür iſt.

Saa ſkulle oc lige ſaa / naar I ſee altſammen dette / vide / at det er nær faar dørren.

34. Warlich ich ſage euch / diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen / biß daß diſes alles geſchehe.

Sandelige / ieg ſiger eder / Denne Slect ſkal icke forgaa / før end dette ſkeer altſammen.

35. Himmel vnnd Erden werden vergehen / Aber meine Wort werden nicht vergehen.

Himmelen oc Jorden ſkulle forgaa / Men mine Ord ſkulle icke forgaa.

36. Von dem Tage aber / vnd von der ſtund weiß niemand / auch die Engel nicht im Himmel / ſondern allein mein Vater.

Der ved ingen aff den Dag oc aff den Stund / icke heller Englene i Himmelen / men min Fader alleniſte.

30. A tehdáž ſe vkáže na Nebi znamenij Syna člowěka: A tehdáž budau kwěliti wſſeckna pokolenij země: A vzřij Syna člowěka přicházegijcyho w oblacých Nebeſkých / s mocý welikau a s welebnoſtij.

Tedy ſie vkaże znák ſyná człowieczego ná niebie / y thedy tez będą narzekáć wſzythki pokolenia ziemie / y vyzrzą Syná człowieczeo gdy przyidzie po obłokách niebieſtich z mocą y chwałą wielką.

31. Y poſſle Angely ſwé s hlaſem welikým trauby: a shromaždij Wolené geho od čtyř wětrůw / od wrchu Nebes až do konce gegich.

Y poſle Anioły ſwoie z trąbą z wielkim głoſem / y zgromádzą wybráne iego ze cztérech wiátrow / od iednego kraiu niebá aż do drugiego.

32. Od ſtromu pak Fijkowého naučte ſe podobenſtwij. Když giž ratoleſt geho odmladne / a Liſtij ſe pucij / wijte že giž blijzko geſt Léto.

A od figi vczcie ſie podobieńſtwá / gdy iuż gáłąź iey odmładzá ſie / y liśćie wypuſzczą / znácie iż bliſko ieſth láto.

33. Takéž y wy / když vzřijte tyto wſſeckni wěcy / wěztež žeť blijzko geſt a we dweřijch.

Tákże y wy / gdy vyzrycie thy wſzythki rzeczy / poznacie iż bliſko ieſt v drzwi.

34. Zagiſté prawijm wám / že nepomine Pokolenij toto / až ſe tyto wſſecky wěcy ſtanau.

Záprawdę powiedam wam / Nie przeminie ten wiek / áżby ſię ſtáły ty wſzytki rzeczy.

35. Nebe a země pominau / ale ſlowa má ne pominau.

Niebo y ziemiá przeminą / ále ſłowá moie nie przeminą.

36. O tom pak dni a hodině nižádný newij / ani Angelé Nebeſſtij / gedině ſám Otec můg.

A o onym dniu / y godzinie nikt niewie / áni Aniołowie niebieſcy / iedno ſam Ociec moy.

כד

37 אֵיכַנָּא דֵּין דְּיוֹמַי נוּחַ הָכַנָּא תֶּהְוֵא מֵאתִיתֵהּ דְּבַרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

E come gia furono i giorni di Noe, coſi ſarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

38 אֵיכַנָּא גֵּיר דְּאִיתַיְהוֹן הֲווֹ קְדָם טַוְפָנָא אָכְלִין וְשָׁתֵין וְנָסְבִין נְשֵׁא וְיָהְבִין לְגַבְרֵא עַד־מָא לְיוֹמָא דְּעַל נוּחַ לְכֵוֶלָא׃

Imperoche ſi come ne i giorni innanzi al diluuio: mangiauano è beueuano, pigliauan moglie, e dauano à marito, infin al giorno che Noe entrò ne l'arca.

39 וְלָא יִדְעוּ עַד־מָא דְּאֶתָא טַוְפָנָא וְשַׁקַל לְכֻלְּהוֹן הָכַנָּא תֶּהְוֵא מֵאתִיתֵהּ דְּבַרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

E non ſen accorſero, infin à tanto che il diluuio venne, e tolſegli tutti via: coſi ſarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

40 חָידֵין תְּרֵין יֶהְווֹן בּ בְּקְרִיתָא חַד נֶתְדְּבַר וְחַד נֶשְׁתְּבֵק׃

Allora due ſaranno nel campo: l'vno ne ſarà preſo, e l'altro ſarà laſſato.

41 וְתַרְתֵּין יֶהְוְיָן טָחְנָן בּ בְּרַחְיָא חֲדָא מֶתְדַּבְרָא וַחֲדָא מֶשְׁתַּבְקָא׃

Di due che macinano nel mulino, vna ne ſarà preſa, e l'altra laſſata.

42 אֶתְתְּעִירוּ הָכִיל דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן בְּאֵידָא שַׁעְתָּא אָתֵא מָרְכוֹן׃

Vegliate dunque, percioche voi non ſapete à che hora il Signor voſtro debbe venire.

43 הָדָא דֵּין דְּעוּ דְּאֵלוּ יָדַע הֲוָא מָרֵא בַּיְתָא בְּאֵידָא מַטַּרְתָּא אָתֵא גַּנָּבָא מֶתְתְּעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבֵק הֲוָא דְּנֶתְפְּלֵשׁ בַּיְתֵהּ׃

Voi ſapete ben queſto, che ſe il padre di famiglia ſapeſſe à qual veglia il ladro doueſſe venire, vegliarebbe, e non laſſarebbe ſcaſſar la ſua caſa.

44 מֶטּוּל הָנָא אַף אַנְתּוּן הֲווֹ מְטַיְבִין דִּבְשַׁעְתָּא דְּלָא סָבְרִין אַנְתּוּן אָתֵא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Però ſtate ancor voi apparecchiati: percioche il Figliuol de l'huomo verrà à quell'hora che voi non penſate.

כד

37 כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי נֹחַ כֵּן תִּהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Más como los dias de Noe, anſi ſerá la venida del Hijo del hombre.

38 כִּי כַּאֲשֶׁר הָיוּ בַּיָּמִים הָהֵם לִפְנֵי הַמַּבּוּל אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים וּמִתְחַתְּנִים וְנוֹתְנִים לַחֲתֻנָּה עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹ נֹחַ בָּא אֶל־הַתֵּבָה׃

Porque como eran en los dias del Diluuio, comiendo, beuiendo, tomando mugeres los maridos, y dandolas los padres, haſta el dia que Noe entró en el arca.

39 וְלֹא יָדְעוּ עַד כִּי בָא הַמַּבּוּל וַיִּשָּׂא כֻּלָּם וְכֵן יִהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Y no conocieron, haſta que vino el Diluuio, y lleuó à todos, anſi ſera tambien la venida del Hijo del hombre.

40 אָז שְׁנַיִם יִהְיוּ בַּשָּׂדֶה אַחַד יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃

Entonces eſtarán dos en el campo: vno ſerá tomado, y otro ſerá dexado.

41 שְׁתַּיִם טוֹחֲנוֹת בָּרֵחַיִם אַחַת תִּלָּקַח וַאֲחֶרֶת תֵּעָזֵב (שְׁנַיִם בְּעֶרֶשׁ אֶחָד אַחַד יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃)

Dos mugeres moliendo à vn molinillo: la vna ſerá tomada, y la otra ſerà dexada.

42 לָכֵן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם בְּאֵיזוֹ שָׁעָה אֲדוֹנֵיכֶם יָבוֹא׃

Velad pues, porque no ſabeys à que hora hà de venir veſtro Sennor.

43 וּדְעוּ זֹאת אִם יָדַע בַּעַל־הַבַּיִת בְּאֵיזוֹ אַשְׁמוּרָה הַגַּנָּב יָבוֹא וְאוּלָם יִשְׁקֹד וְלֹא יַנִּיחַ לַחְתֹּר אֶת־בֵּיתוֹ׃

Eſto empero ſabed, que ſi el padre de la familïa ſupieſſe à qual vela el ladron auria de venir? velaría, y no dexaria minar ſu caſa.

44 עַל־כֵּן גַּם אַתֶּם תִּהְיוּ עֲתִידִים כִּי בָהּ בְּשָׁעָה אֲשֶׁר אֵינְכֶם חוֹשְׁבִים יָבוֹא בֶן־הָאָדָם׃

Portanto tambien voſotros eſtad apercebidos, porque el Hijo del homhre hà de venir à la hora que no penſays.

κδʹ.

37. Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Mais comme eſtoyent les iours de Noé, ainſi en prendra-il auſsi de l'aduenement du Fils de l'homme.

38. Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτόν.

Car ainſi qu'ils eſtoyent ès iours de deuant le deluge, mangeans & beuuans, ſe marians & baillans en mariage, iuſques à ce iour-la que Noé entra en l'arche.

39. Καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et n'apperceurent point le deluge iuſqu'à ce qu'il fuſt venu, & les emporta tous: ainſi en prendra-il auſsi de l'aduenement du Fils de l'homme.

40. Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

Adonc deux ſeront au champ: l'vn ſera recueilli & l'autre laiſſé.

41. Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

Deux meudront au moulin: l'vne ſera recueillie, & l'autre laiſſee.

42. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

Veillez donc: car vous ne ſauez à quelle heure doit venir voſtre Seigneur.

43. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

Mais ſachez cela, que ſi le pere de famille ſauoit à quelle veille de la nuict le larron deuroit venir, il veilleroit & laiſſeroit point percer la maiſon.

44. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Pourtant vous auſsi ſoyez preſts: car le Fils l'homme viendra à l'heure que vous ne cuiderez point.

CAP. XXIIII.

37. Sicut autem in diebus Noë: ita erit & adventus filii hominis.

But as the dayes of Noe were / ſo likewiſe ſhall the cōming of the Sonne of man be.

38. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedētes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, uſque ad eum diem quo intravit Noë in arcam.

For as in the dayes before the flood / they did eate and drinke / marry / and giue in marriage / vnto the day that Noe entred into the Arke.

39. Et non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis.

And knewe nothing / till the floode came / and tooke them all away: ſo ſhall alſo the comming of the Sonne of man be.

40. Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur, & unus relinquetur.

Then two men ſhall be in the fieldes / the one ſhalbe receiued / and the other ſhall be refuſed.

41. Duæ molentes in mola: una aſſumetur, & una relinquetur.

Two women ſhalbe grinding at the mil: the one ſhall be receiued / and the other ſhall be refuſed.

42. Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.

Wake therefore: for ye know not what houre your maſter will come.

43. Illud autē ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamiliâs qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

Of this bee ſure / that if the good man of the houſe knewe at what watche the thiefe would come / he would ſurely watch / and not ſuffer his houſe to bee digged through.

44. Ideo & vos eſtote parati: quia qua neſcitis hora filius hominis venturus eſt.

Therefore be ye alſo readie: for in the houre that ye thinke not / wil the Sonne of man come.

Das XXIIII. Capitel.

37. Gleich aber wie es zu der zeit Noe war / Alſo wird auch ſein die zukunfft des Menſchen Sons.

Lige ſom det vaar i Noe tid Saa ſkal oc Menniſkens Søns tilkommelſe vere.

38. Denn gleich wie ſie waren in den tagen / vor der Sůndflut / ſie aſſen / ſie truncken / freyeten / vnd lieſſen ſich freyen / biß an den tag / da Noe zu der Archen eingieng.

Thi lige ſom de vaare i de dage / faar Syndfloden / De ode / de drucke / de toge til ecte / oc lade ſig tage til ecte / Indtil den dag / der Noe gick ind i Arcken.

39. Vnnd ſie achtens nicht / biß die Sůndflut kam / vnd nam ſie alle dahin. Alſo wirdt auch ſein die zukunfft des Menſchen Sohns.

Oc de actede det icke / Indtil Syndfloden kom / oc tog dem alle bort. Saa ſkal oc Menniſkens Søns tilkommelſe vere.

40. Denn werden zwen auff dem Felde ſein / Einer wirdt angenommen / vnnd der ander wirdt verlaſſen werden.

Da ſkulle Tho vere paa marcken / Den ene ſkal anammis / Oc den anden ſkal forladis.

41. Zwo werden malen auff der Můle / Eine wirdt angenommen / vnnd die ander wirdt verlaſſen werden.

Tho ſkulle male paa en mølle / Den ene ſkal anammis / Oc den anden ſkal forladis.

42. Darumb wachet / denn jr wiſſet nicht / welche ſtunde euer HERR kommen wirdt.

Vaager der fore / Thi i vide icke / paa huad ſtund eders Herre ſkal komme.

43. Das ſolt jr aber wiſſen / wenn ein Haußvater wiſſte / welche ſtunde der dieb kommen wolt / ſo wůrde er ja wachen / vnnd nicht inn ſein Hauß brechen laſſen.

Men det ſkulle i vide / der ſom en Hoſbonde viſte / paa huad ſtund Tyffuen vilde kom̄e / Da ſkulde hand vel vaage / oc icke lade bryde ind i ſit Huſſ.

44. Darumb ſeidt jhr auch bereitet / denn des Menſchen Son wirdt kommen zu einer ſtunde / da jr nicht meinet.

Der faare vere i oc ſaa rede / Thi Menniſkens Søn ſkal komme paa den ſtund / ſom i icke acte.

Kapitola XXIIII.

37. A yakož bylo za dnůw Noe / tak bude přijchod Syna Cžlowěka.

Ale iáko było za dni Noego / thák bedzie y przyście Syná cžlowiecze°.

38. Nebo yakož gſau byli za dnůw před Potopau / gedauce a pigijce / ženijce ſe a wdáwagijce ſe / až do toho dne / když Noe wſſel do Korábu.

Abowiem iáko za cžaſow kthore były przed potopem / iedli y pili / y ożeniáli ſie / y zá mąż dawáli / aż do onego dnia / ktorego wſzedł Noe do árchi.

39. A nepoznali až přiſſla Potopa / a potopila wſecky. Tak bude y přijſſtij Syna člowěka.

Y nie poználi / áż przyſzedł potop / y zábrał wſzytki / ták też bedzie przyście Syná cžlowieczego.

40. Tehdáž budau dwa na poli / geden bude wzat / a druhý zanechán.

Tedy beda dwa ná roli / z ktorych ieden bywa wzieth / á drugi zoſtáwion.

41. Dwě budau we Mlýně při žernowu / gedna bude wzata / a druhá zanechána. (Dwa na loži gednom / geden bude wzat / a druhý zanechán.)

Dwie beda mleć we młynie / iedná bywa wzietá / á druga zoſtáwioná.

42. Protož bděte / neb newijte w kterau hodinu PAn wáš přigjti má.

Czuyćie tedy / abowiem nie wiećie ktorey godziny waßPan przyidzie.

43. Toto pak wězte / že kdyby wěděl Hoſpodář / w kterau hodinu Zloděg měl by přigjti / bděl by zagiſtě / a nedal by podkopati domu ſwého.

A wiedzćie to / Ze goſpodarz by był wiedział ktorey godziny złodziey miał przyść / czułby był / aniby domu ſwoiego podkopáć dopuśćił.

44. Protož y wy budte hotowi / nebo w kterau hodinu ſe nenaděgete / Syn Cžlowěka přigde.

Przeto y wy badzći. gothowi / bo ktorey godziny nie mniemacie / Syn cžlowieczy przydzie.

כד

45 מַנוּ כַּי אִיתַיְהִי עַבְדָּא מְהַימְנָא וְחַכִּימָא דַּאקִימֵה מָרֵה עַל בְּנַי בַּיְתֵה דְּנִתֵּל לְהוֹן סַיְבַּרְתָּא בְּזַבְנֵה׃

Hor chi è quel fedele e prudente ſeruitore, che il ſuo ſignore ha conſtituito ſopra la ſua famiglia, per dar loro il nutrimento al tempo.

46 טוּבַוְהִי לְעַבְדָּא הָו דְּנֵאתֵא מָרֵה נֶשְׁכְּחִיוְהִי דְּעָבֵד הָכַנָא׃

Beato quel ſeruitore, il quale quando il ſuo ſignor verrà, lo trouarà che fa coſi.

47 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דַּנְקִימִיוְהִי עַל כֻּל דְּאִית לֵה׃

Io vi dico in verità, ch'egli il conſtituirè ſopra tutti i ſuoi beni.

48 אֶן דֵּין נֵאמַר עַבְדָּא הָו בִּישָׁא בְּלֶבֵּה דְּמָרִי מַוְחַר לְמֵאתָא׃

Ma ſe quel ſeruitore eſſendo maluagio, dirà nel cuor ſuo, Il mio padrone tarda a venire.

49 וְנִשְׁרֵא לְמֶמְחָא כְּנָוָתֵה וְנֶהְוֵא אָכֵל וְשָׁתֵא עַם רַוָּיָא׃

E cominciarà à battere gli altri ſeruitori, & à mangiare e beuere con gl'imbriachi.

50 נֵאתֵא מָרֵה דְּעַבְדָּא הָו בְּיוֹמָא דְּלָא סָבַר וּבְשָׁעְתָא דְּלָא יָדַע׃

Il padron di quel ſeruitore verrà in vn dì ch'ei non aſpetta, e in vn'hora ch'egli non ſa.

51 וְנֶפַלְגִיוְהִי וְנִסִּים מְנָתֵה עַם נָסְבַי בְּאַפֵּא תַּמָּן נֶהְוֵא בְּכִיָּא וַחְרוּק שֶׁנַּיָּא׃

E ſepararallo, e porrà la ſua parte con gl'hipocriti: iui ſarà pianto e ſtridor di denti.

כד

45 וּמִי יֵשׁ עֶבֶד נֶאֱמָן וּמַשְׂכִּיל אֲשֶׁר הֵשִׂימוֹ אֲדוֹנָיו עַל־בְּנֵי בֵיתוֹ לָתֵת לָהֶם מָזוֹן בְּעִתּוֹ׃

Quien pues es el ſieruo fiel y prudente àl qual el ſennor puſo ſobre ſu familia, paraque les da alimento à tiempo.

46 אַשְׁרֵי הָעֶבֶד הַהוּא אֲשֶׁר בְּבוֹא אֲדוֹנָיו יִמְצָאֵנוּ עֹשׂוֹת כֵּן׃

Bienauenturado aquel ſieruo, àlqual, quando ſu ſennor veniere, lo hallàre haziendo anſi.

47 אָמֵן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי עַל־כָּל־רְכוּשׁוֹ יְשִׂימֶנּוּ׃

De cierto os digo que ſobre todos ſus bienes lo pondrà.

48 וְאִם יֹאמַר הָעֶבֶד הָרָע הַזֶּה בְּלִבּוֹ יְאַחֵר אֲדֹנִי לָבוֹא׃

Y ſi alquel ſieruo malo dixere en ſu coraçon, Mi ſennor ſe tarda de venir.

49 וַיָּחֵל לְהַכּוֹת אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְגַם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִם הַשִּׁכּוֹרִים׃

Y començàre à herir ſus companneros, y aun à comer y beuer con los borrachos.

50 יָבוֹא הָאָדוֹן הָעֶבֶד הַהוּא בְּיוֹם אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ חוֹשֵׁב וּבְשָׁעָה אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ׃

Vendrà el ſennor de aquel ſieruo el dia que el no eſpera y à la hora que el no ſabe.

51 וִינַתַּח אוֹתוֹ וְאֶת־חֶלְקוֹ יָשִׂים עִם חֲנֵפִים שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם׃

Y apartarloha: y pondrà ſu parte con los hypocritas. Alli ſerà el lloro, y el batimiento de dientes.

κδ'.

45. Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;

Qui eſt donc le ſeruiteur fidele & prudent, que ſon maiſtre à eſtabli ſur la compagnie de ſes ſeruiteurs, pour leur bailler la nourriture en temps.

46. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

Bien-heureux eſt ce ſeruiteur-la que ſon maiſtre trouera ainſi faiſant, quand il viendra.

47. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

En verité ie vous di, qu'il l'eſtablira ſur tous ſes biens.

48. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν.

Que ſi ce mauuais ſeruiteur-la dit en ſon cœur, Mon maiſtre met long temps à venir.

49 Καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων.

Et qu'il ſe prene a batre, ſes compagnons en ſeruice, & meſmes à boire, & manger auec les yurongnes.

50. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει.

Le maiſtre de ce ſeruiteur-la viendra au iour qu'il ne l'attend point, & à l'heure qu'il ne ſait point.

51. Καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et le ſeparera, & le mettra au rang des hypocrites: là y aura pleur & grincement de dents.

כה

1 הָידֵין תִּתְדַּמֵּא מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לַעְסַר בְּתוּלָן הָנֵין דַּנְסַבֵי לַמְפִּידֵיהֵין וַנְפַקִי לְאוּרַע חַתְנָא וְכַלְּתָא׃

Allora il regno de cieli ſarà ſimile à dieci vergini, lequali, preſe le loro lampane, vſcirono incontro à lo ſpoſo.

כה

1 אָז תִּדְמֶה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְעֶשֶׂר בְּתוּלוֹת אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־לַפִּידֵיהֶן וַתֵּצֶאנָה לִקְרַאת הֶחָתָן׃

Entonces el Reyno de los cielos ſerà ſemejante à diez virgines, que tomando ſus lamparas ſalieron à recerbir àl eſpoſo.

ΚΕΦΑΛ. κέ.

ΤΟ'ΤΕ ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

Adonc le royaume des cieux ſera ſemblable à dix vierges, lequelles ayans prins leurs lampes, s'en allerent au deuant de l'eſpoux.

CAP. XXIIII.

45. Quis putas, eſt fidelis ſervus & prudens, quem cõſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore.

Who then is a faithfull ſeruant and wiſe/whome his maſter hath made ruler ouer his houſholde / to giue them meate in ſeaſon?

46. Beatus ille ſervus quem cum venerit dominus eius, invenerit ſic facientem.

Bleſſed is that ſeruant whom his maſter / when he commeth / ſhall finde ſo doing.

47. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

Verely I ſay vnto you / he ſhal make him ruler ouer all his goods.

48. Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo, Moram facit dominus meus venire:

But if that euill ſeruant ſhall ſay in his heart / My maſter doeth deferre his comming.

49. Et cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis.

And begin to ſmite his fellowes / and to eate / and to drinke with the drunken.

50. Veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat.

That ſeruants maſter wil come in a day / when he looketh not for him / and in an houre that he is not ware of.

51. Et dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus & ſtridor dentium.

And will cut him of / & giue him his portion with hypocrites: there ſhal bee weeping / and gnaſhing of teeth.

CAP. XXV.

TVnc ſimile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades ſuas exierunt obviam ſponſo (& ſponſæ.)

Then the kingdome of heauen ſhall be likened vnto then virgins / which tooke their lampes / and went to meete the bridegrome.

Das XXIIII. Capitel.

45. Welcher iſt aber nun ein treuer vnnd kluger Knecht / den der Herr geſetzt hat über ſein Geſinde / daß er jnen zu rechter zeit Speiſe gebe?

Huilcken er nu en tro oc ſnild Suend / ſom Herren haffuer ſkicket offuer ſit Tiunde / at giffue dem Mad ræt i tide?

46. Selig iſt der Knecht / wenn ſein Herr kombt / vnd findet jn alſo thun.

Salig er den Suend / naar hans Herre kommer / oc finder hannem gøre lige ſaa.

47. Warlich ich ſage euch / er wirdt jn über alle ſeine Güter ſetzen.

Sandelige ſiger ieg eder / Hand ſkal ſette hannem offuer alt ſit Godz.

48. So aber jener / der böſe Knecht / wirdt inn ſeinem hertzen ſagen: Mein Herr kombt noch lange nicht.

Men der ſom en aff de onde Suenne ſiger i ſit hierte / Min Herre tøffuer end nu lenge at komme.

49. Vnnd fehet an zu ſchlagen ſeine Mitknechte / iſſet vnd trincket mit den trunckenen.

Oc begynder at ſla ſine Medtienere / æder oc dricker met de Druckene.

50. So wirdt der Herr deſſelbigen knechts kommen / an dem tage / des er ſich nicht verſihet / vnd zu der ſtunde / die er nicht meinet.

Saa kommer den ſamme Suends Herre / paa den dag / ſom hand icke acter / oc ſkal ſønder hugge hannem.

51. Vnd wirdt jn zuſcheittern / vnd wirdt jm ſeinen lohn geben / mit den heuchlern / da wirdt ſein heulen vnd zeenklappen.

Oc hand ſkal giffue hannem ſin Løn / met Oyenſkalcke / Der ſkal vere graad oc tendergnidſel.

Das XXV. Capitel.

DEnn wird das Himelreich gleich ſein zehen Jungfrauen / die jhre Lampen namen / vnd giengen auß / dem Breutgam entgegen.

DA ſkal i Himmerigis rige lignis ved ti Jomfruer / ſom toge deris Lamper / oc ginge vd mod Brudgommen.

Kapitola XXIIII.

45. Kdož ſe zdá Služebnijk wěrný a opatrný / kteréhož vſtanowil Pán geho nad Čeledij ſwau / aby gim dal potrm w čas?

A ktoryż ieſt ſługá wierny y roſtropny ktorego poſtánowił Pan nád czeládzią ſwoią / áby im dal pokárm wczas?

46. Blahoſlawený geſt Služebnijk ten / kteréhož když přigde Pán geho / nalezne an tak činij.

Szczęśliwy ſługá on ktorego przyſzedſzy pan iego náydzie / a on ták czyni.

47. Zagiſté prawijm wám / že nad wſſým Statkem ſwým vſtanowj gey.

Záprawdę powiedam wam / że go poſtáwi nád wſzykimi máietnośćiámi ſwemi.

48. Pakliby řekl zlý Služebnijk ten w ſrdcy ſwém: Meſſká Pán můg přigijti.

A ieſliby rzekł ſługá w ſercu ſwoim / Odwlacza Pan moy przyśćie ſwoie.

49. Y počalby bijti ſpoluſlužebnijky ſwé / a gijſti a pijti s opilcy:

A poczalby bić towárzyſze ſwoie / a ktemmieść y pić z piiánicami.

50. Přigdeť Pán Služebnijka toho w den w kterýž ſe nenadége / a w hodinu w kterauž newij:

Przyidzie Pan ſługi onego / dniá ktorego on nie oczekawa / y w godzine kthorey nie wie.

51. Y rozdělij gey / a dijl geho položij s pokrytcy: Tuť bude pláč a ſſtřijpenij zubuow.

A odłaczy go / á częśćiego położy z obłudnymi / tám będzie płacz y zgrzytánie zębow.

Kapitola XXV.

TEhdy podobno bude Králowſtwj Nebeſké deſet Pannám / kteréžto wzawſſe Lampy ſwé / wyſſly proti ženichowi (á Neweſtě.)

TEdy podobne będzie Kroleſtwo niebieſkie dzieśiaći pánnam / kthore wziawſzy kágánce ſwie wyſzły przeciw oblubieńcowi.

כה

2 חַמֵשׁ דֵין מֶנְּהֵין ח
חַכִּימָן הְוַי וְחַמֵשׁ סַכְלָן׃

E cinque di loro erano ſtolte, e cinque ſauie.

3 וְהָנֵין סַכְלָתָא נְסַבֵי
לַמְפִידַיְהֵין וְלָא נְסַבִי
עַמְהֵין מֶשְׁחָא׃

Le ſtolte hauendo preſe le lor lampane, non tolſero ſeco de l'olio.

4 הָנֵין דֵין חַכִּימָתָא
נְסַבִי מֶשְׁחָא בְּמָאנָא עַם
לַמְפִידַיְהֵין׃

Ma le ſauie preſero de l'olio ne vaſi loro inſieme con le lampane.

5 כַּד אַוְחַר דֵין חַתְנָא
נָמֵי כֻּלְהֵין וַדְמֵכֵי׃

E tardando lo ſpoſo à venire, hebbero tutte ſonno, & addormentoronſi.

6 וּבְפַלְגֵהּ דְּלִלְיָא הְוָת
קְעָתָא הָא חַתְנָא אָתֵא
פּוּקוּ לְאוּרְעֵהּ׃

Hor in ſu la meza notte fu fatto vn grido che diceua, Ecco, lo ſpoſo viene, vſcitegli incontro.

7 הָיְדֵין קָמֵי כֻּלְהֵין בַּת
בְּתוּלָתָא וְתַקְנֵי ל
לַמְפַּדַיְהֵין׃

Allora ſi leuoron ſu tutte quelle vergini, & apparecchioron le lor lampane.

8 אָמְרֵין דֵין הָנֵין סַכְלָתָא
לְחַכִּימָתָא הַבְיָן לַן מֶן
מֶשְׁחְכֵין דְּהָא דְּעֵכוּ לְהוֹן
לַמְפַּדִין׃

E le ſtolte diſſero à le ſauie, Dateci del voſtro olio, percioche le noſtre lampane ſi ſpegneno.

9 עֲנַי הָנֵין חַכִּימָתָא
וְאָמְרָין לְמָא לָא יֶסְפַּק
לַן וַלְכֵין אֶלָּא זֵלֵין לְוָת
אֵילֵין דַּמְזַבְנִין וַזְבֵין ל
לְכֵין׃

Le ſauie riſpoſero, dicendo, Non gia, accioche non auuenga che non baſti à noi & à voi: ma andate piu toſto à quelli che ne vendeno, e comprateuene.

10 וְכַד אֲזַלִי לְמִזְבַן אֶתָא
חַתְנָא וְאִילֵין דַּמְטַיְבָן הְוַי
עַלַי עַמֵהּ לְבֵית חַלּוּלָא
וְאֶתְתְּחֵד תַּרְעָא׃

E mentre ch'elle andauano à comprarne, venne lo ſpoſo: e quelle che erano apparecchiate, entrorono con lui à le noze: e fu ſerrata la porta.

כה

2 וְחָמֵשׁ מֵהֶן הָיוּ מַשְׂכִּילוֹת
וְחָמֵשׁ כְּסִילוֹת׃

Y las cinco deellas eran prudentes: y las cinco, locas.

3 אֲשֶׁר כְּסִילוֹת הֵן בְּקַחְתָּן אֶת־
לַפִּידֵיהֶן לֹא לָקְחוּ אִתָּנָה שָׁמֶן׃

Las que eran locas, tomando ſus lamparas, no tomaron azeyte conſigo.

4 וְהַמַּשְׂכִּילוֹת לָקְחוּ שֶׁמֶן בִּכְלֵיהֶן
עִם לַפִּידֵיהֶן׃

Mas las prudentes tomaron azeyte en ſus vaſos juntamente con ſus lamparas.

5 וְכַאֲשֶׁר אֵחַר הֶחָתָן נָמוּ
וַיִּשְׁנוּ כֻלָּן׃

Y tardandoſe el eſpoſo, cabecearon todas, y durmieronſe.

6 וּבַחֲצוֹת לַיְלָה הָיְתָה זְעָקָה
הִנֵּה הֶחָתָן בָּא צֶאנָה לִקְרָאתוֹ׃

Y à la media noche fué hecho pregon, Heaqui, el eſpoſo viene: ſalildo à recebir.

7 אָז קָמוּ כָּל־בְּתוּלוֹת הָאֵלֶּה
וְהֵכִינוּ אֶת־לַפִּידֵיהֶן׃

Entonces todas aquellas virgines ſe leuantaron, y adereçaron ſus lamparas.

8 וְהַכְּסִילוֹת אָמְרוּ אֶל־
הַמַּשְׂכִּילוֹת תֵּנָּה לָנוּ מִשַּׁמְנְכֶן כִּי
לַפִּידֵינוּ כָבוּ׃

Y las locas dixeron à las prudentes, Dadnos de vueſtro azeyte: porque nueſtras lamparas ſe apagan.

9 וַתַּעֲנֶינָה הַמַּשְׂכִּילוֹת לֵאמֹר
פֶּן יַסְפִּיק לָנוּ לָכֶן לָכֵן לֵכְנָה
אֶל־הַמּוֹכְרוֹת וּקְנֶינָה לָכֶן׃

Mas las prudentes reſpondieron diziendo, Porque no nos falte à noſotras, y à voſotros yd antes à los que venden, y comprad para voſotras.

10 וּבְלֶכְתָּן לִקְנוֹת בָּא הֶחָתָן
וַאֲשֶׁר מוּכָנוֹת הֵנָּה בָּאוּ עִמּוֹ
אֶל־הַחֲתֻנָּה וְנִסְגַּר הַפֶּתַח׃

Y ydas ellas à comprar, vino el eſpoſo: y las que eſtauan apercebidas, entraron con el à las bodas: y cerroſe la puerta.

κε'.

2. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί.

Or d'icelles y en auoit-il cinq ſages, & cinq folles.

3. Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον.

Celles qui eſtoyent folles, en prenant leurs lampes, n'auoyent point prins auec elles d'huile.

4. Αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.

Mais les ſages auoyent prins de l'huile en leurs vaiſſeaux auec leurs lampes.

5. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.

Et comme l'eſpoux tardoit à venir, elles ſommeillerent toutés, & s'endormirent.

6. Μέσης δὲ νυκτὸς, κραυγὴ γέγονεν. ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

Or à la minnict il ſe fit vn cri, diſant, Voici, l'eſpoux vient, ſortez au deuant de lui.

7. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

Adonc ſe leuerent toutes ces vierges la, & appreſterent leurs lampes.

8. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

Et les folles dirent aux ſages, Baillez-nous de voſtre huile: car nos lampes s'eſteignent.

9. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

Mais les ſages reſpondirent, diſans, nous ne pouuons, depeur que nous n'en ayons point aſſez pour nous & pour vous: mais allez pluſtoſt vers ceux qui en vendent, & en achetez pour vous-meſmes.

10. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

Or cependant quelles en alloyent acheter, l'eſpoux vint: & celles qui eſtoyent preſtes entrerent auec lui aux nopces, & la porte fut fermee.

CAP. XXV.

2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

And fiue of them were wiſe / and fiue fooliſh.

3. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum.

The fooliſh tooke their lampes / but tooke none oyle with them.

4. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.

But the wiſe tooke oyle in their veſſels with their lampes.

5. Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes & dormierunt.

Now while the bridegrome taryed long / all ſlumbred and ſlept.

6. Media autem nocte clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit, exite obviam ei.

And at midnight there was a crie made / behold / the bridegrome commeth: goe out to meete him.

7. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ: & ornaverunt lampades ſuas.

Then all thoſe virgins aroſe / and trimmed their lampes.

8. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt, Date nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ exſtinguntur.

And the fooliſh ſaid to the wiſe / Giue vs of your oyle / for our lampes are out.

9. Reſponderunt prudentes, dicentes, Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes: & emite vobis.

But the wiſe anſwered / ſaying / We feare leſt there wil not be inough for vs and you: but go ye rather to them that ſell / and bye for your ſelues.

10. Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.

And while they went to bie / the bridegrome came: and they that were readye / went in with him to the wedding / and the gate was ſhut.

Das XXV. Capitel.

2. Aber fünff vnter jhnen waren thöricht / vnnd fünff waren klug.

Fem aff dem vaare daarlige / oc fem vaare kloge

3. Die thörichten namen jre Lampen / aber ſie namen nicht öle mit ſich.

De Daarlige toge deris Lamper / Oc de toge icke Olie met ſig.

4. Die klugen aber namen öle inn jren Geſeſſen ſampt jren Lampen.

Men de kloge toge Olie i deris kar met deris Lamper.

5. Da nun der Breutgam verzog / wurden ſie alle ſchlefferig vnnd entſchlieffen.

Der Brudgommen nu tøffuede / da ſøffnede de alle / oc ſoffue.

6. Zur Mitternacht aber ward ein geſchrey: Sihe / der Breutgam kom̃t / gehet auß jhm entgegen.

Om Midnat bleff it Skrig / See / Brudgommen kommer / gaar vd mod hannem.

7. Da ſtunden diſe Jungfrawen alle auff / vnd ſchmückten jre Lampen.

Da ſtode diſſe Jomfruer alle op / oc prydede deris Lamper.

8. Die Törichten aber ſprachen zu den klugen: Gebt vns von eurem öle / denn vnſer Lampen verleſchen.

Da ſagde de daarlige til de kloge / Giffuer oſſ aff eders Olie / Thi vaare Lamper vdſlæckis.

9. Da antworten die klugen / vnd ſprachen: Nicht alſo / auff daß nicht vns vnd euch gebreche / Gehet aber hin zu den Kremern / vnd kauffet für euch ſelbs.

Da ſuarede de Kloge / oc ſagde / Icke ſaa / paa det oſſ oc eder ſkal icke fattis / Gaar bort til Krẽmerne / oc køber ſelff til eder.

10. Vnd da ſie hingiengen zu kauffen / kam der Breutigam / vnd welche bereit waren / giengen mit jhm hinein zur Hochzeit / vnnd die Thür ward verſchloſſen.

Oc der de ginge bort at købe / da kom Brudgommen / oc de ſom vaare rede / ginge hen ind met hannem til Brøllup / Oc dørren bleff tillukt.

Kapitola XXV.

2. Pět pak z nich bylo bláznivých / a pět maudrých:

A pieć z nich było madrych / a pieć glupich.

3. Ale pět bláznivých wzawſſy Lampy ſwé / newzaly Olege s ſebau:

Ktore były glupie / wziawſzy kagańce ſwoie / nie wzięły oleiu z ſoba.

4. Maudré pak wzaly Oleg w nádoby ſwé s Lampami.

Ale madre wzięły były oleiu w naczynia ſwoie z kagańcami ſwemi.

5. A když prodléwal ženich / zdřijmaly ſe wſſecky a zeſnuly.

A gdy oblubieniec omieſzkawał / zdrzymały ſie wſzytki / y poſnely.

6. O půlnocy pak ſtal ſe křik: Aj ženich gde / wygděte proti němu.

I ſtał ſie o pułnocy krzyk / Oto oblubieniec idzie / wynidzcie przeciwko iemu.

7. Tehdy wſtaly wſſecky Panny ty / a přihotowily Lampy ſwé.

Tedy wſtały oni wſzytki panny / y nagotowały kagańce ſwoie.

8. Bláznivé pak maudrým řekly: Vdělte nám Olege waſſeho / neb Lampy naſſe haſnau.

A głupie rzekły madrym / Daycie nam z oleiu wáſzego / boć kagańce naſze gaſna.

9. Odpověděly maudré / řkauce: Nikoli / ſnadby ſe nám y wám nedoſtalo / gděte raděgij k prodawačům / a kupte ſobě.

I odpowiedziały one madre / mowiac / Obawamy ſie / zeby y nam y wam niedoſtało / Ale idzcie racżey do thych co przedaia / y kupcie ſobie.

10. A když ſſly kupowat / přiſſel ženich / a které hotowy byly / weſſly s nim na Swatbu: Y zawřijna geſt Brána.

A gdy ony ſzły kupowác / przyſzedł oblubieniec / A one ktore były gotowe / weſzły z nim ná weſele / y zámkniona ſa drzwi.

כה

11 בַּחַרְתָא דֵּין אָתְיָן אָף הָנֵין בְּתוּלָתָא אַחֲרָנְיָתָא וָאמְרָן מָרַן מָרַן פְּתַח לַן׃

Di poi vengono ancora l'altre vergini, dicendo, Signor, Signore, aprici.

12 הוּ דֵּין עָנָא וְאָמַר לְהֵין אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכֵין דְּלָא יָדַע אֲנָא לְכֵין׃

Ma egli riſpondendo, diſſe, In verità vi dico, ch'io non vi cognoſco.

13 אֶתְתַּעִירוּ הָכִיל דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן לְיוֹמָא הוּ וְלָא לְשָׁעְתָא׃

State dunque vigilanti: percioche voi non ſapete ne l' dì, ne l'hora, ne laquale il Figliuol de l' huomo debbe venire.

14 אַיְךְ גַּבְרָא גֵּיר דְּחָזֵק קְרָא לְעַבְדַוְהִי וַאשְׁלֶם לְהוּן קִנְיָנֵה׃

Certamente egli è come vn huomo che andandoſene in viaggio, chiamò i ſuoi ſeruitori, e dette loro i ſuoi beni.

15 אִית דְּיַהַב לֵה חַמֶשׁ כַּכְּרִין וְאִית דְּתַרְתֵּין וְאִית דְּחְדָא אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ חַיְלֵה וְחָזֵק מֶחְדָא׃

Et à l'vno dette cinque talenti, & à l'altro due, & à l'altro vno: à ciaſcun ſecondo la propria virtù: e ſubito poi andò via.

16 אֱזַל דֵּין הָו דַּנְסַב חַמֵּשׁ כַּכְּרִין אֶתְתַּגַר בְּהֵין וְיַתַּר חַמֵּשׁ אַחְרָנְיָן׃

Hor quello che haueua riceuuti i cinque talenti, andò, e trafficò con eſſi, e guadagnò cinque altri talenti.

17 וְהָכְוָתָא הָו דְּתַרְתֵּין אֶתְתַּגַר תַּרְתֵּין אַחְרָנְיָן׃

Similmente ancor quello che haueua riceuuti i due, ne guadagnò ancor egli due altri.

18 הָו דֵּין דַּנְסַב חְדָא אֱזַל חָפַר בְּאַרְעָא וְטַשִּׁי כַּסְפָּא דְּמָרֵה׃

Ma quello che n'haueua riceuuto vno, ſen'andò à far vna foſſa in terra, e naſcoſe l'argento del ſuo padrone.

כה

11 וְאַחֲרוֹן בָּאוּ גַּם שְׁאָר בְּתוּלוֹת לֵאמֹר אֲדֹנָי אֲדֹנָי פְּתַח לָנוּ׃

Y deſpues vinieron tambien las otras virgines, diziendo, Sennor, Sennor, abrenos.

12 וְהוּא יַעֲנֶה לֵאמֹר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יָדַעְתִּי אֶתְכֶן׃

Mas reſpondiendo el, dixo, Decierto os digo, que no os conozco.

13 עַל־כֵּן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם אֶת־יוֹם וְאֶת־שָׁעָה אֲשֶׁר בָּהּ בֶּן־הָאָדָם יָבוֹא׃

Velad pues, porque no ſabeys el dia ni la hora, en laqual el Hijo del hombre hà de venir.

14 כִּי כְּמוֹ אָדָם הוֹלֵךְ לָגוּר קָרָא לַעֲבָדָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־רְכוּשׁוֹ׃

Porque el Reyno de los cielos es como vn hombre que partiendoſe lexos llamó à ſus ſieruos, y entrególes ſus bienes.

15 וּלְאֶחָד מֵהֶם נָתַן חָמֵשׁ כִּכָּרִים וּלְאַחֵר שְׁתַּיִם וּלְאַחֵר אַחַת אִישׁ אִישׁ לְחֵילוֹ וַיִּסַּע מִיָּד׃

Y à eſtedió cinco talentos, y àl otro dos, y àl otro vno: à cada vno conforme à ſu facultad, y partióſe luego lexos.

16 וַיֵּלֶךְ זֶה אֲשֶׁר חָמֵשׁ כִּכָּרִים לָקַח וַיִּסְחַר בָּהֶן וַיִּקֶן חָמֵשׁ כִּכָּרִים אֲחֵרוֹת׃

Y partido el, el que auia recebido cinco talentos, granjeó con ellos, y hizo otros cinco talentos.

17 וְכֵן אֲשֶׁר לָקַח שְׁתַּיִם קָנָה גַּם הוּא עוֹד שְׁתַּיִם אֲחֵרוֹת׃

Semejantemente tambien el que auia recebito los, ganó tambien el otros dos.

18 וַאֲשֶׁר אַחַת לָקַח הָלַךְ וְחָפַר בָּאָרֶץ וַיִּטְמֹן אֶת־כֶּסֶף אֲדֹנָיו׃

Mas el que auia recibido vno, fue y enterrólo en tierra, y eſcondió el dinero de ſu ſennor.

κέ.

11. Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.

Puis apres vienent auſsi les autres vierges, diſans, Seigneur, Seigneur, ouure-nous.

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

Mais il leur reſpondit, & dit, En verité ie vous di, que ie ne vous cognoi point.

13. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Veillez donc: car vous ne ſauez ne le iour ne l'heure, en laquelle le Fils de l'homme viendra.

14. Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Car c'eſt comme vn homme, lequel s'en allant dehors appela ſes ſeruiteurs, & leur commit ſes biens.

15. Καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.

Et à l'vn bailla cinq talens, & a l'autre deux, & à l'autre vn à chacun ſelon ſa portee: & incontinent s'en alla dehors.

16. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.

Or celui qui auoit receu les cinq talens, s'en alla, & trafiqua d'iceux: & en fit cinq autres talens.

17. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.

Semblablement auſsi celui qui auoit receu les déux, en gagna auſsi deux autres.

18. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

Mais celui qui en auoit receu vn, ſe partit, & l'enfouit en terre, & cacha l'argent de ſon maiſtre.

CAP. XXV.

11. Noviſſimè verò venerunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis,

Afterwardes came alſo the other virgins / ſaying / Lord / Lord / open to vs.

12. At ille reſpondens ait, Amē dico vobis, neſcio vos.

But he anſwered / and ſaid / Verely I ſaye vnto you / I know you not.

13. Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam, (*in qua filius hominis veniet.*)

Watch therefore: for ye knowe neither the day / nor the houre / when the Sonne of man will come.

14. Sicut enim homo peregrè proficiſcens, vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua,

For the kingdome of heauen is as a man that going into a ſtrange countrey / called his ſeruants / and deliuered to them his goods.

15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutē: & profectus eſt ſtatim.

And vnto one hee gaue fiue talentes / and to another two / and to another one / tho euery man after his owne habilitie / and ſtraight way went from home.

16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.

Then he that had receiued the fiue talents / went and occupied with them / and gained other fiue talents.

17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.

Likewiſe alſo / he that receiued two he alſo gained other two.

18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.

But hee that receiued that one / went and digged it in the earth / and hid his maſters money.

Das XXV. Capitel.

11. Zu letzt kamen auch die andern Jungfrauen / vnd ſprachen: HERR / HERR / thu vns auff.

Paa det ſiſte komme oc de andre Jomfruer / oc ſagde / HERRE / HERRE / lad op faar oſſ.

12. Er antwortet aber / vnd ſprach: Warlich ich ſage euch / Ich kenne euer nicht.

Hand ſuarede oc ſagde / Sandelige ſiger ieg eder / Jeg kender eder icke.

13. Darumb wachet / denn jr wiſſet weder tag noch ſtund / inn welcher des Menſchen Son kommen wirdt.

Vaager der faare / Thi i vide huercken dag eller ſtund / paa huilcken Menniſkens Søn ſkal komme.

14. Gleich wie ein menſch der über Land zog / ruffete ſeinen Knechten / vnd thet jnen ſeine Güter ein.

Lige ſom it Menniſke de foer vden Lands / kallede ſine Suenne / ock fick dem ſit godz.

15. Vnnd einem gab er fünff Centner / dem andern zwen / dem dritten einen / Einem jedern nach ſeinem vermögen / vnd zog bald hinweg.

Oc hand fick den ene fem Pund / den anden thu / den tredie it / huer effter ſin formue / oc hand drog ſtrax bort.

16. Da gieng der hin / der fünff Centner empfangen hatte / vnd handelte mit denſelbigen / vnd gewañ andere fünff Centner.

Da gick den bort / ſom haffde anammet fem Pund oc købſlo met dem / oc vant andre fem Pund.

17. Deßgleichen auch der zwen Centner empfangen hatte / gewan auch zwen andere.

Lige ſaa / vant oc den ſom haffde anammet de thu Pund / andre thu.

18. Der aber einen empfangē hatte / gieng hin / vnd machete eine Grube inn die Erden / vnnd verbarg ſeines Herrn geld.

Men den ſom haffde anammet det ene / gick bort / oc giorde en graff i iorden / oc ſkiulte ſin Herris Pendinge.

Kapitola XXV.

11. Napoſledy pak přiſſly y giné Panny / řkauce: Pane / Pane / otewři nám.

Potym przyſzły y drugie panny / mowiac / Panie panie otworz nam.

12. A on odpowěděw / řekl: Zagiſtě prawijm wám / neznám wás.

A on odpowiedáiac / rzekł / Zapráwde powiedam wam / Nie znam was.

13. A protož bděte / nebo newijte dne ani hodiny / w kterau Syn Cžlowěka přigde.

Czuycie thedy / bo nie wiecie dniá áni godziny ktorey Syn człowieczy przyidzie.

14. Nebo yakož Cžlowěk geden gda na ceſtu / powolal Služebnijkuow ſwých / a rozdal gim ſtatek ſwůg.

Abowiem tákie ieſt Kroleſtwo Boże / iako gdy kto w drogę iádac / wezwał ſłużebnikow ſwoich / y poruczył im maiętności ſwoie.

15. Y dal gednomu pět hřiwen / drůhému pak dwě / a třetjmu gednu / každému podlě možnoſti geho / y odſſel hned.

Jednemu dał pięć tálentow / drugiemu dwá / trzeciemu ieden / każdemu wedle godności iego / y wnet odiechał precz.

16. Odſſel pak ten kterýž wzal pět Hřjwen / a těžal gimi / y zýſkal giných pět.

Potym ſzedſzy on kthory był wźiał pięć talentow / robił imi / y zyſkał drugie pięć tálentow.

17. Též y ten kterýž wzal dwě / zýſkal giné dwě.

Tákże y ten ktory był wźiał dwá / zyſkał też y on drugie dwá.

18. Ale ten kterýž wzal gednu / odſſel a zakopal gi w zemi / a ſkryl penijze Pána ſwého.

A ten ktory był wźiał ieden / ſzedſzy zákopał gi w ziemię / y ſkrył ſrebro páná ſwego.

כה

19 בָּתַר דֵּין זַבְנָא סַגִּיאָא
אֶתָא מָרְהוֹן דְּעַבְדֵא הָנוֹן
וְנְסַב מֶנְהוֹן חוּשְׁבָּנָא׃

Doppo vn lungo tempo il padron di quei seruitori viene, e fa conto con eſſi.

20 וְקַרֶב הָו דְּנְסַב הֲוָא
חַמֵשׁ כַּכְּרִין וְקַרֵב חַמֵשׁ
אַחֲרָנְיָן וַאמַר מָרִי חַמֵשׁ
כַּכְּרִין יַהֶבְתְּ לִי הָא חַמֵשׁ
אַחֲרָנְיָן אֶתְתַּגְּרֵת עֲלַיְהֵין׃

E venendo quello che haueua riceuuti i cinque talenti, gli portò cinque altri talenti, dicendo, Signore, tu mi deſti cinque talenti, ecco, io n'ho guadagnati con eſſi cinque altri.

21 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו
עַבְדָא טָבָא וּמְהַיְמְנָא עַל
קַלִּיל מְהַיְמַן הֲוַיְתְּ עַל־
סַגִּי אֲקִמָךְ עוּל לְחֶדְוְתֵהּ
דְּמָרָךְ׃

E il ſuo padrone gli diſſe, Bene ſta, ſeruitor buono e fedele: tu ſei ſtato fedele ſopra poche coſe, io ti conſtituirò ſopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

22 וְקַרֶב הָו דְּתַרְתֵּין כ
כַּכְּרַוְהִי וֶאמַר מָרִי תַּרְתֵּין
כַּכְּרִין יַהֶבְתְּ לִי הָא תַּרְתֵּין
אַחֲרָנְיָן אֶתְתַּגְּרֵת עֲלַיְהֵין׃

Poi venendo quello che haueua riceuuti i due talenti diſſe, Signore, tu mi deſti due talenti, ecco, io n'ho guadagnati con eſſi due altri.

23 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו ע
עַבְדָא טָבָא וּמְהַיְמְנָא עַל
קַלִּיל מְהַיְמַן הֲוַיְתְּ עַל־
סַגִּי אֲקִימָךְ עוּל לְחֶדְוְתֵהּ
דְּמָרָךְ׃

E il ſuo padrone gli diſſe, Bene ſta, ſeruitor buono e fedele, tu ſei ſtato fedele ſopra poche coſe, io ti conſtituirò ſopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

24 קְרֵב דֵּין אָף הָו דְּנְסַב
חֲדָא כַּכְּרָא וַאמַר מָרִי
יָדַע הֲוִית לָךְ דְּגַבְרָא אַנְתְּ
קַשְׁיָא וְחָצֵד אַנְתְּ אֵיכָא
דְּלָא זְרַעְתְּ וּמְכַנֵּשׁ אַנְתְּ
מֶן אֵיכָא דְּלָא בַדַּרְתְּ׃

E venendo ancor quello che haueua riceuuto vn ſol talento, diſſe, Signore, io conoſceuo che tu eri huomo rigido, che mieti doue tu non hai ſeminato, e raccogli di là doue tu non hai ſparſo.

כה

19 וַיְהִי אַחֲרֵי עִתּוֹת רַבּוֹת
וַיָּשׁוּב אֲדוֹן הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה
וַיַּעַשׂ אִתָּם חֶשְׁבּוֹן׃

Y deſpues de mucho tiempo vino el ſennor de aquellos ſieruos, y hizo cuentas con ellos.

20 וַיִּקְרַב זֶה אֲשֶׁר חָמֵשׁ כִּכָּרִים
לָקַח וַיַּקְרֵב עוֹד חָמֵשׁ כִּכָּרִים
לֵאמֹר אֲדֹנִי חָמֵשׁ כִּכָּרִים נָתַתָּה
לִּי הִנֵּה עוֹד חָמֵשׁ כִּכָּרִים בִּצַּעְתִּי
עֲלֵיהֶם׃

Y llegando el que auia recebido cinco talentos, truxo otros cinco talentos, diziendo, Sennor, cinco talentos me entregaſte, heaqui otros cinco talentos hé ganado con ellos.

21 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדוֹנָיו הֶאָח עֶבֶד
טוֹב וְנֶאֱמָן עַל מְעַטִּים הָיִיתָ
נֶאֱמָן עַל רַבִּים אַפְקִידְךָ בֹּא
אֶל־שִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ׃

Y ſu ſennor le dixo, Bien eſtá, buen ſieruo y fiel; ſobre poco has ſido fiel, ſobre mucho te pódré: entra enel gozo de tu ſennor.

22 וַיִּקְרַב גַּם זֶה אֲשֶׁר שְׁתַּיִם
כִּכָּרִים לָקַח וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי שְׁתַּיִם
כִּכָּרִים נָתַתָּה לִּי הִנֵּה עוֹד שְׁתַּיִם
כִּכָּרִים בִּצַּעְתִּי עֲלֵיהֶם׃

Y llegando tambien elqne auia recebido dos talentos, dixo, Sennor, dos talentos me entregaſte, heaqui otros dos talentos he ganado ſobre ellos.

23 וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנָיו הֶאָח עֶבֶד
טוֹב וְנֶאֱמָן עַל־מְעַטִּים הָיִיתָה
נֶאֱמָן עַל־רַבִּים אַפְקִידְךָ בֹּא
אֶל־שִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ׃

Su ſennor le dixo, Bien eſtá buen ſieruo y fiel: ſobre poco has ſido fiel, ſobre mucho te pondré: entra enel gozo de tu ſennor.

24 וַיִּקְרַב גַּם זֶה אֲשֶׁר אַחַת
כִּכָּר לָקַח וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי יָדַעְתִּי כִּי־
אִישׁ קָשֶׁה אַתָּה קוֹצֵר אֲשֶׁר שָׁם
לֹא זָרַעְתָּ וּמְאַסֵּף אֲשֶׁר שָׁם
לֹא פִזַּרְתָּ׃

Y llegando tambien el que auia recebido vn talento, dixo, Sennor yo te conocia que eres hóbre duro, que ſiegas donde no ſembraſte, y coges donde no derramaſte.

κε΄.

19. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ᾽ αὐτῶν λόγον.

Or long temps apres le maiſtre de ces ſeruiteurs vient, & fait conte auec eux.

20. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς.

Adonc celui qui auoit receu les cinq talens, vint, & preſenta cinq autres talens, diſant, Seigneur, tu m'as commis cinq talens: voici, i'en ai gagne cinq autres par deſſus.

21. Ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et ſon ſeigneur lui dit, Cela va bien, bon ſeruiteur & loyal: tu as eſté loyal en peu de choſe. ie t'eſtablirai ſur beaucoup: entre en la ioye de ton ſeigneur.

22. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς.

Puis celui qui auoit receu les deux talens, vint, & dit, Seigneur, tu m'as commis deux talens: voici, i'en ai gagné deux autres par deſſus.

23. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ. ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστος, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et ſon ſeigneur lui dit, Cela va bien, bon ſeruiteur & loyal: tu as eſté loyal en peu de choſe, ie t'eſtablirai ſur beaucoup: entre en la ioye de ton ſeigneur.

24. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε· κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας.

Mais celui qui n'auoit receu qu'vn talent vint, & dit, Seigneur, ie cognoiſſoye, que tu eſtois homme rude, moiſſonnant là où tu n'as point ſemé, & aſſemblant là où tu n'as point eſpars.

CAP. XXV.

19. Poſt multum verò temporis venit dominus ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.

But after a long ſeaſon/ the maſter of thoſe ſeruants came / and reckened with them.

20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidiſti mihi: ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.

Then came hee that had receiued fiue talents / and brought other fiue talentes/ ſaying/ Maſter/ thou deliueredſt vnto me fiue talents: behold / I haue gained with them other fiue talents.

21. Ait illi dominus eius, Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituā: intra in gaudium domini tui.

Then his maſter ſaid vnto him/ It is well done good ſeruant and faithful/ Thou haſt bene faithfull in litle / I will make thee ruler ouer much: enter in into thy maſters ioye.

22. Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait, Domine, duo talenta tradidiſti mihi: ecce alia duo lucratus ſum.

Alſo he that had receiued two talentes/ came and ſaide / Maſter / thou deliueredſt vnto me two talents: beholde / I haue gained two other talents with them.

23. Ait illi dominus eius, Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituā: intra in gaudium domini tui.

His maſter ſaid vnto him / It is well done good ſeruant / and faithfull / Thou haſt bene faithfull in litle / I wil make thee ruler ouer much: enter into thy maſters ioy.

24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait, Domine, ſcio quia homo durus es; metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti.

Then he which had receiued the one talent/ came and ſaid/ Maſter / I knewe that thou waſt an hard man / which reapeſt where thou ſowedſt not/ and gathereſt where thou ſtrawedſt not.

Das XXV. Capitel.

19. Vber eine lange zeit/ kam der Herr diſer Knechte/ vnd hielt rechenſchafft mit jhnen.

En lang tid der effter/ kom diſſe Suennis Herre/ oc holt regenſkaff met dem.

20. Da trat herzu/ der fünff Centner empfangen hatte/ vnd legete andere fünff Centner dar/ vnd ſprach: Herr/ du haſt mir fünff Centner gethan/ Sihe da/ ich habe damit andere fünff Centner gewonnen.

Da gick den frem / ſom haffde anammet fem Pund/ oc lagde andre fem Pund der til/ oc ſagde/ Herre/ Du antuordede mig fem Pund/ See der/ ieg haffuer vundet der met fem andre Pund.

21. Da ſprach ſein Herr zu jhm: Ey du fromer vnd getrewer Knecht/ du biſt über wenigem getreu geweſt/ Ich will dich über vil ſetzen/ Gehe ein zu deines Herrn freude.

Da ſagde Hans Herre til hannem / Ey du fromme oc tro Suend / Du haffuer veret tro offuer lidet/ Jeg vil ſette dig offuer meget / Gack ind til din Herris glede.

22. Da tratt auch herzu / der zwen Centner empfangen hatte / vnnd ſprach: Herr/ du haſt mir zwen Centner gethan / Sihe da / ich hab mit denſelben zwen ander gewonnen.

Da gick oc den frem / ſom haffde anammet thu Pund/ oc ſagde / Herre/ du antuordede mig thu Pund/ See der/ ieg haffuer vundet thu andre Pund met dem.

23. Sein Herr ſprach zu jhm: Ey du frommer vnd getreuer Knecht/ du biſt über wenigem getreu geweſen/ ich will dich über vil ſetzen / Gehe ein zu deines Herren freude.

Hans Herre ſagde til hannem/ Ey du fromme oc tro Suend/ Du haffuer veret tro offuer lidet/ Jeg wil ſette dig offuer meget/ Gack indtil din Herris glede.

24. Da tratt auch herzu/ der einen Centner empfangen hatte / vnnd ſprach: Herr / ich wuſſte / daß du ein harter Mann biſt / du ſchneideſt wo du nicht geſeet haſt/ vnd ſammleſt/ da du nicht geſtreuet haſt.

Da traadde oc den frem/ ſom haffde annammet it Pund/ oc ſagde. Herre / Jeg viſte/ at du eſt en ſtreng Mand / Du høſter der ſom du icke ſaade / oc ſamler der ſom du icke ſpredde.

Kapitola XXV.

19. Po mnohēm pak čaſu přiſſel Pán Služebnijkůw těch/ y kladl počet s nimi.

A po niemálym czáśie przyßedł pan onych ſłużebnikow / y vczynił liczbę z nimi.

20. A přiſtaupiw ten kterýž byl pět Hřiwen wzal/ podal giných pěti Hřiwen/ řka: Pane/ pět Hřiwen dal gſy mi / hle giných pět Hřiwen gimi zýſkal gſem.

Tedy przyſtąpiwßy ten ktory był wźiął pięć tálentow/ przynióſł drugie pięć tálentow / mowiąc/ Pánie/ poruczyłeś mi pięć tálentow/ othom drugie pięć tálentow zyſkał imi.

21. Řekl gemu Pán geho: Bopomozy Služebnijče wěrný a dobrý/ že gſy nad málem byl wěrný/ nad mnohem tebe vſtanowijm: Wegdiž w radoſt Pána twého.

Rzekł mu pan iego/ Dobrzeć ſługo dobry y wierny/ nád máłym wiernymeś był / nád wielem ćię poſtánowię/ wnidź do rádośći páná twoiego.

22. Přiſtaupiw pak ten/ kterýž byl dwě Hřiwně wzal/ řekl: Pane / dwě Hřiwně gſy mi dal/ hle giné dwě gimi zýſkal gſem.

A przyſthapiwßy then ktory był dwá talenty wźiął/ rzekł/ Pánie poruczyłeś mi dwá tálenty/ otom drugie dwá imi zyſkał.

23. Řekl gemu Pan geho: Děkugiť ſlužebnijče dobrý a wěrný/ že gſy nad málem byl wěrný/ nad mnohem tebe vſtanowijm: wegdiž w radoſt Pána twého.

Rzekł mu pan iego / Dobrzeć ſługo dobry y wierny / nád máłymeś wierny był / nád wielemćię poſtánowię/ wnidź do rádośći páná twego.

24. Přiſtaupiw potom y ten kterýž byl wzal gednu hřiwnu/ řekl: Pane/ wijm že gſy ty člowěk vkrutný/ žneſs kde gſy nerozſýwal/ a zbijráſs kde gſy nerozſypal.

A przyſtąpiwßy y ten ktory był ieden tálent wźiął/ rzekł / Pánie znałem ćię iż ieſteś człowiek ſrogi/ ktory żnieß gdźieś nie śiał/ y zbierаß z tąd gdźieś nie roſproßył.

כ ה

25 וְדֶחְלֶת וַאזַלֶת טַשִּׁיתָהּ כַּכְּרָךְ בְּאַרְעָא הָא אִית לָךְ דִּילָךְ׃

E temendo, men'andai à naſcondere il tuo talento in terra: ecco qui, tu hai il tuo.

26 עֲנָא מָרֵהּ וֶאמַר לֵהּ עַבְדָּא בִּישָׁא וְחַבְנָנָא יָדַע הֲוַיְתְּ לִי דְּחָצֵד אֶנָא אַיְכָא דְּלָא זַרְעֶת וּמְכַנֵּשׁ אֶנָא מֶן אַיְכָא דְּלָא בַּדְרֶת׃

E il ſuo padrone riſpondendo, gli diſſe, O maluagio e negligente ſeruitore, tu ſapeui ch'io mieto doue non ho ſeminato, e raccolgo di la doue non ho ſparſo.

27 וְלָא הֲוָא לָךְ דְּתַרְמֵא כֶּסְפִּי עַל פָּתוֹרָא וָאֶתָא הֲוֵית אֶנָא וְתָבַע הֲוֵית דִּילִי עַם רֶבְיָתָהּ׃

Adunque biſognaua dare i miei denari à i banchieri, e come io fuſſi venuto, hauerei riceuuto il mio con vſura.

28 סַבוּ הָכִיל מֶנֵּהּ כַּכְּרָא וְהַבוּהִי לְהַו דְּאִית לֵהּ עֶסְר כַּכְּרִין׃

Toglieteli dunque il talento, e datelo à quello che ha i dieci talenti.

29 לְמַן גֵּיר דְּאִית לֵהּ יֶתְיְהֵב לֵהּ וְיִתְּתּוֹסַף לֵהּ הַו דֵּין דְּלַיְת לֵהּ וְאַף הַו דְּאִית לֵהּ יֶשְׁתְּקֵל מֶנֵּהּ׃

Perche à ciaſcuno che ha, gli ſarà dato, & abbondarà, & à chi non ha etiandio quel ch'egli ha, gli ſarà tolto.

30 וְלַעַבְדָּא בַּטִּילָא אַפְּקוּהִי לַחְשׁוּכָא בָּרָיָא תַּמָּן יְהְוֵא בְּכִיתָא וְחוּרָק שֵׁנָּא׃

E gittate il ſeruitor inutile ne le tenebre piu eſtreme: iui ſarà pianto e ſtridor di denti.

31 מָא דְּאֶתָא דֵּין בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא בְּשׁוּבְחֵהּ וְכֻלְּהוֹן מַלְאַכוֹהִי קַדִּישֵׁא עַמֵּהּ הֵידֵין יָתֵב עַל תְּרוֹנוֹס דְּשׁוּבְחֵהּ׃

Hor quando il Figliuol de l'huomo Verrà ne la ſua gloria, e tutti i ſanti Angeli con lui, allor ſedrà ſopra il ſeggio de la ſua maieſta.

כ ה

25 וָיָרֵאתִי וְהָלַכְתִּי וְטָמַנְתִּי אֶת־כִּכָּרְךָ בָּאָרֶץ הִנְּךָ אֲשֶׁר לָךְ׃

Portanto vue mido, y fue y eſcondi tu talento en tierra; heaqui tienes loque es tuyo.

26 וַיַּעַן אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ עֶבֶד רַע וְעָצֵל יָדַעְתָּ כִּי אֶקְצוֹר אֲשֶׁר שָׁם לֹא זָרַעְתִּי וְאֶאֱסֹף אֲשֶׁר שָׁם לֹא פִזַּרְתִּי׃

Y reſpondiendo ſu ſennor dixole, Mal ſieruo y negligente, ſabias que ſiego donde no ſembré, y que coxgo donde no derramé.

27 לָכֵן צָרִיךְ הָיָה לָתֵת אֶת־כַּסְפִּי לְשֻׁלְחָנִיִּם וְאִם אָבֹא אֶקַּח אֶת־אֲשֶׁר לִי בְּתַרְבִּית׃

Portanto te conuenia dar mi dinero à los vanqueros: y viniendo yo recibiera loque es mio con vſura.

28 עַל־כֵּן שְׂאוּ מִמֶּנּוּ אֶת־הַכִּכָּר וּתְנוּ אֲשֶׁר עֶשֶׂר כִּכָּרִים לוֹ׃

Quitalde puel el talendo, y daldo àl que tiene diez talentos.

29 כִּי־לְכָל־אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וְיִשְׂבָּע וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ דָּבָר גַּם זֶה אֲשֶׁר לוֹ יִקַּח מִמֶּנּוּ׃

Porque à qualquiera que tuuiere le ſerá dado, y tendrá mas: y àl que no tuuiere, aun loque tiene le ſerá quitado.

30 וְאֶת־עֶבֶד בְּלִיַּעַל הַשְׁלִיכוּ לְחֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם׃

Y àl ſieruo inutil echaldo en las tinieblas de à fuera: alli ſerá el loro, y el batimiento de dientes.

31 וְכַאֲשֶׁר יָבוֹא בֶּן־הָאָדָם בִּכְבוֹדוֹ וְכָל־מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים אִתּוֹ אָז יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ׃

Y quando el Hijo del hombre vendrá en ſu gloria, y todos los ſanctos angeles con el, entonces ſe ſentará ſobre el throno de ſu gloria.

κε΄.

25. Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

Parquoi craignant, ie m'en ſuis allé, & ai caché ton talent en terre: voici, tu as ce qui eſt tien.

26. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα.

Et ſon ſeigneur reſpondant lui dit, Mauuais ſeruiteur & laſche, tu ſauois que ie moiſſonnoye là où ie n'ai point ſemé, & aſſembloye là où ie n'ai point eſpars.

27. Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

Il te faloit donc bailler mon argent aux banquiers: & eſtant venu i'euſſe receu le mien auec vſure.

28. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.

Oſtez-lui donc le talent, & le donnez à celui qui à les dix talens.

29. Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

(Car à chacun qui aurail il ſera donné, & il en aura tant plus: mais à celui qui n'a rien, cela meſmes, qu'il à, lui ſera oſté.)

30. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Iettez donc le ſeruiteur inutile és tenebres de dehors: là y aura pleur & grincement de dents.

31. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.

Or quand le Fils de l'homme ſera venu, auec ſa gloire, & tous les ſaincts Anges auec lui, adonc il ſe ſerra ſur le throne de ſa gloire.

CAP. XXV.

25. Et timens abii, & abſcondi talẽtum tuum in terra: ecce habes quod tuũ eſt.

I was therefore afraide/and went and hid thy talent in the earth: beholde/ thou haſt thine owne.

26. Reſpondens autem dominus eius, dixit ei, Serve male & piger, ſciebas quia meto ubi non ſemino, & cõgrego ubi non ſparſi:

And his Maſter anſwered/ and ſaid vnto him/ Thou euill ſeruant/ and ſlethfull/ thou knewest that I reape where I ſowed not/ and gather where I ſtrawed not.

27. Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepiſſem utiq; quod meũ eſt cum uſura.

Thou oughteſt therefore to haue put my money to the exchangers/ and then at my comming ſhould I haue receiued mine own with vadtage.

28. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

Take therefore the talent from him/ and giue it vnto him which hath ten talents.

29. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

For vnto euery man that hath/ it ſhalbe giuen/ and hee ſhall haue abundance/ and from him that hath not/ euen that he hath/ ſhall be taken away.

30. Et inutilem ſervum eiicite in tenebras exteriores. Illinc erit fletus & ſtridor dentium.

Caſt therefore that vnprofitable ſeruant into vtter darkenes: there ſhall be weeping/ and gnaſhing of teeth.

31. Cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ.

And when the Sonne of man commeth in his glorie/ and all the holy Angels with him/ then ſhall he ſit vpon the throne of his glorie.

Das XXV. Capitel.

25. Vnnd forchte mich/ gieng hin/ vnnd verbarg deinen Centner in die Erden/ Sihe/ da haſt du das deine.

Oc ieg befrøctede mig/ oc gick bort/ oc ſkiulte dit Pund i iorden/ See/ der haffuer du dit egit.

26. Sein Herr aber antwortet/ vnd ſprach zu jhm: Du Schalck vnd fauler Knecht/ wuſteſt du daß ich ſchneide da ich nicht geſeet habe/ vnd ſam̃le/da ich nicht geſtreuet habe.

Hans Herre ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Du Skalck oc lade Suend/ Viſte du at ieg høſter/der, ſom ieg icke ſaade/ oc ſamler/ der ſom ieg icke ſpredde.

27. So ſolteſt du mein Geldt zu den Wechßlern gethan haben/ vnd wenn ich kommen were/ hette ich das meine zu mir genommen mit Wucher.

Da ſkulde du antuordet Vedzlere mine Pendinge/ oc naar ieg haffde kommet/ da haffde ieg taget mit eget til mig met aager.

28. Darumb nemet von jhm den Centner/ vnnd gebts dem/ der zehen Centner hat.

Tager der faare det Pund fra hannem/ oc giffuer det den/ ſom haffuer thi Pund.

29. Denn wer da hat/ dem wird gegeben werden/ vnd wirdt die fülle haben/ Wer aber nicht hat/ dem wirdt auch das er hat genommen werden.

Thi huo ſom haffuer/ hannem ſkal giffuis/ oc hand ſkal haffue nock/ Men huo ſom inted haffuer/ hannem ſkal oc fratagis det hand haffuer.

30. Vnd den vnnützen Knecht werfft in die Finſterniß hinauß/ da wirdt ſein heulen vnd Zeenklappen.

Oc kaſter den vnyttige Suend hend vd i mørcket/ Der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

31. Wenn aber des Menſchen Son kommen wirdt in ſeiner Herrligkeit/ vnd alle heilige Engel mit jhm/ denn wirdt er ſitzen auff dem Stul ſeiner Herrligkeit.

Naar Menniſkens Søn kommer/ i ſin Herlighed/ oc alle hellige Engle met hannem/ Da ſkal hand ſide paa ſine Herligheds ſtoel.

Kapitola XXV.

25. Y boge ſe tebe/odſſel gſem/ a ſkryl gſem Hřiwnu twau w zemi: Hle/ted máſs což twěho geſt.

Przeto boiąc ſię/ſzedłem/y ſkryłem tálent twoy w ziemię/ Otho maſz co ieſt twego.

26. A odpowijdage Pan geho/ řekl gemu: Služebnijče zlý a leniwý/wěděl gſy/ že žnu kde gſem nerozſýwal/ a zbijrám kde gſem nerozſypal.

A odpowiedáiąc pan iego/ rzekł mu/Sługo zły y niedbáły/ wiedziałeś iż źnę gdziem nie śiał y z tąd zgromádzam gdziem nie roſproſzył.

27. Protož měl gſy ty penijze mě dáti Pentězoměncuom/ a yá přigda wzalbych což geſt měho y s požitkem.

Miałeś tedy pieniądze moie poruczyć kupcom/ á ia przyſzedſzy/ wziął bym był co moiego ieſt z lichwą.

28. Protož wezmětež od něho Hřiwnu/a dayte tomu kterýž má deſet Hřiwen.

A przeto weźmićie od niego tálent/ á dayćie gi temu ktory má dziesięć tálentow.

29. Nebo každěmu kdož má/ bude gemu dáno/a bude doſti mijti: a tomu kterýž nemá/y to což ſe zdá žeby měl/budeť od něho odyato.

Abowiem wſzelkiemu ktory ma/będźie dano/y obſithowáć będźie/á ktory nie má/y to co ma będźie/wźięto od niego.

30. A nevžitečněho Služebnijka vwrztež do temnoſtij zewnitřnijch/tuť bude pláč a ſſtřijpenij zubůw.

A niepożytecznego ſługę wrzuććie w ciemność nadálſzą/ thám będźie płáczy zgrzytánie zębow.

31. A když přigde Syn Człowěka w welebnoſti ſwě/a wſſyckni Angelě geho s nim: Tehdyk ſe poſadij na Stolicy Welebnoſti ſwě:

Gdy tedy przyidźie Syn człowieczy w chwale ſwey/ y wſzyſcy święci Aniołowie z nim/ tedy śiedźie ná ſtolicy chwały ſwey.

כה

32 וְנֶתְכַּנְשׁוּן קְדָמוֹהִי כֻּלְּהוֹן עַמְמֵא וְנַפְרֵשׁ אֶנּוּן חַד מֶן חַד אַיךְ רָעְיָא דַּמְפַרֵשׁ עֶרְבֵא מֶן גַּדְיָא׃

E congregarannoſi dinanzi à lui tutte le genti, e ſe parara gli vni da gli altri, non altrimenti che il paſtore ſe parà le pecore da capretti.

33 וְנַקִּים עֶרְבֵא מֶן יַמִּינֵהּ וְגַדְיֵא מֶן סֶמָּלֵהּ׃

E metterà le pecore da la ſua deſtra, e i capretti da la ſiniſtra.

34 הָידֵין נֵאמַר מַלְכָּא לְהָנוּן דְּמֶן יַמִּינֵהּ תּוֹ בְּרִיכוֹהִי דְּאָבִי יִרְתוּ מַלְכוּתָא דַּעֲתִידָא הֲוָת לְכוֹן מֶן תַּרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא׃

Allor dirà il Re à quelli che ſaranno da la ſua deſtra, Venite benedetti del Padre mio, poſſedete il regno che vi è apparecchiato fin da la fondatione del mondo.

35 כְּפֶנֶת גֵּיר וִיהַבְתּוּן לִי לְמֵאכַל וּצְהִירֶת וְאַשְׁקִיתוּנָנִי אַכְסְנָיָא הֲוֵית וְכַנֶּשְׁתּוּנָנִי׃

Percioche io ho hauuto fame, e voi m'hauete dato mangiare: ho hauuto ſete, e voi mi hauete dato bere: ſono ſtato foreſtiere, e voi m'hauete raccolto.

36 עַרְטֶלָיָא הֲוֵית וְכַסִּיתוּנָנִי כְּרִיהָ הֲוֵית וְסַעַרְתּוּנָנִי וּבֵית אֲסִירֵא הֲוֵית וְאֶתֵיתוּן לְוָתִי׃

Sono ſtato ignudo, e voi m'hauete veſtito: ſono ſtato infermo, e voi m'hauete viſitato: ſono ſtato in prigione, e voi ſete venuti a me.

37 הָידֵין נֵאמְרוּן לֵהּ הָנוּן זַדִּיקֵא מָרַן אֶמַּתַי חֲזַינָךְ דְּכְפֵן אַנְתְּ וְתַרְסִינָךְ אַו דְּצְהֵא אַנְתְּ וְאַשְׁקִינָךְ׃

Allora i giuſti gli riſponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiam noi veduto hauer fame, & habbiamoti paſciuto? ò hauer ſete, & habbiamoti dato bere?

38 וְאֶמַּתַי חֲזַינָךְ דְּאַכְסְנָיָא אַנְתְּ וְכַנֶּשְׁנָךְ אַו דְּעַרְטְלָי אַנְתְּ וְכַסִּינָךְ׃

Et quando t'habbiam noi veduto foreſtiere, & habbiamoti raccolto? ò ignudo, & habbiamoti veſtito?

כה

32 וְיִקָּהֲלוּ לְפָנָיו כָּל־הַגּוֹיִם וְיַפְרִיד אוֹתָם אֵלֶּה מֵאֵלֶּה כְּמוֹ רוֹעֶה יַפְרִיד אֶת־כְּבָשִׂים מֵאֵת־גְּדָיִים׃

Y ſarán juntadas delante deel todas las gentes: y apartarlosha los vnos de los otros, como aparta el paſtor las ouejas de los cabritos.

33 וְיַצֵּג אֶת־כְּבָשִׂים אֶל־יְמִינוֹ וְאֶת־גְּדָיִים אֶל־הַשְּׁמוֹל׃

Y pondrá las ouejas à ſu derecha, y los cabritos à la yzquierda.

34 וְאָז יֹאמַר הַמֶּלֶךְ לָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶל יְמִינוֹ לְכוּ בְּרוּכֵי אָבִי וּרְשׁוּ אֶת־הַמַּמְלָכָה הַמּוּכָנָה לָכֶם מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם׃

Entonces el Rey dirá à los que eſtarán à ſu derecha, Venid benditos de mi Padre, poſſeed el Reyno aparejado para voſotros deſde la fundacion del mundo.

35 כִּי רָעַבְתִּי וַתִּתְּנוּ לִי לֶאֱכֹל צָמֵאתִי וַתַּשְׁקוּנִי גֵּר הָיִיתִי וַתַּאַסְפוּנִי׃

Porque tuue hambre, y tiſtes me de comer: tuue ſed, y diſteſme de beuer: fue hueſped, y recogiteſme:

36 עֵירוֹם הָיִיתִי וַתְּכַסּוּנִי חָלִיתִי וַתִּפְקְדוּנִי בְּבֵית סֹהַר הָיִיתִי וַתָּבֹאוּ אֵלַי׃

Deſnudo, y cubriſteſme: enfermo, y viſitáſteſme: eſtuue en la carcel, y veniſtes à mi.

37 אָז יַעֲנוּ לוֹ הַצַּדִּיקִים לֵאמֹר אֲדֹנִי מָתַי רְאִינוּךָ רָעֵב וַנַּאֲכִילֶךָ אוֹ צָמֵא וַנַּשְׁקֶךָ׃

Entonces los juſtos le reſponderán, diziendo, Sennor, quando te vimos hambriento, y te ſuſtentamos? o ſediento, y te dimos de beuer?

38 וּמָתַי רְאִינוּךָ גֵּר וַנַּאַסְפֶךָ אוֹ עָרוֹם וַנְּכַסֶּךָ׃

Y quando te vimos hueſped, y te recogimos? o deſnudo, y te cubrimos.

κε.

32. Καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων.

Et ſeront aſſemblees deuant lui toutes nations: & il les ſeparera les vus d'auec les autres, comme le berger ſepare les brebis d'auec les boucs.

33. Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων.

Et mettra les brebis à ſa main droite, & les boucs à la gauche.

34. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Alors dira le roy à ceux qui ſeront à ſa droite, Venez les benits de mon Pere, poſſedez en heritage le royaume qui vous à eſté appreſté dés la fondation du monde.

35. Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με.

Car i'ai eu faim, & vous m'auez donné à manger: i'ai eu ſoif, & vous m'auez donné à boire: i'eſtoy' eſtranger, & vous m'auez recueilli.

36. Γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με.

I'eſtoye nud, & vous m'auez veſtu: i'eſtoye malade, & vous m'auez viſité: i'eſtoy' en priſon, & vous eſtes venus vers moi.

37. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες. κύριε. πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν;

Adonc lui reſpondront les iuſtes, diſans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, & t'auons repeu? auoir ſoif, & t'auons donné à boire?

38. Πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;

Et quand t'auons-nous veu eſtranger & t'auons recueillei? ou, nud, & t'auons veſtu?

CAP. XXV.

32. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſegregat oves ab hœdis.

And before him ſhal be gathered all nations/and he ſhall ſeparate them one from another/ as a ſhepheard ſeparateth the ſheepe from the goates.

33. Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris.

And hee ſhall ſet the ſheepe on his right hand/ and the goates one the left.

34. Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.

Then ſhall the King ſay to them on his right hande/ Come yee bleſſed of my Father: inherite yee the kingdome prepared for you from the fundations of the worlde.

35. Eſurivi enim: & dediſtis mihi manducare. Sitivi, & dediſti mihi bibere, hoſpes eram: & collegiſtis me.

For I was an hungred/ and yee gaue me meat: I thirſted/ & ye gaue me drinke: I was a ſtranger/ and ye lodged me.

36. Nudus: & operuiſtis me, infirmus: & viſitaſtis me, in carcere eram: & veniſtis ad me.

I was naked/ and ye clothed me: I was ſicke/ and ye viſited me: I was in priſon/ and ye came vnto me.

37. Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes, Domine, quãdo te vidimus eſurientem, & pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?

Then ſhall the righteous anſwere him/ ſaying/ Lorde/ when ſawe we thee an hungred/ and fed thee? or a thirſt/ & gaue thee drinke?

38. Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

And when ſawe wee thee a ſtranger/ and lodged thee? or naked/ and clothed thee?

Das XXV. Capitel.

32. Vnd werden für jm alle Völcker verſammlet werden/ vnd er wird ſie von einander ſcheiden/ gleich als ein Hirte die Schafe von den Böcken ſcheidet.

Oc alle Folck ſkulle vorſamlis faar hannem/ Oc hand ſkal ſkille dem fra huer andre/ lige ſom en Hyrde ſkil Faar fra Geder.

33. Vnd wirdt die Schafe zu ſeiner rechten ſtellen/ vnnd die Böcke zur lincken.

Oc hand ſkal ſkicke Faarene hoſſ ſin Høyere Haand/ oc Gederne hoſſ den venſtre Haand.

34. Da wird denn der König ſagen zu denen zu ſeiner Rechten: Kombt her jhr geſegneten meines Vatters/ ererbet das Reich/ das euch bereittet iſt von anbegin der Welt.

Saa ſkal da Kongen ſige til dem hoſſ hans høyre Haand/ kommer hid i min Faders velſignede/ arffuer det Rige/ ſom eder er berede aff Verdens begyndelſe.

35. Denn ich bin hungerig geweſen/ vnd jhr habt mich geſpeiſet. Jch bin durſtig geweſen/ vnd jr habt mich getrencket. Jch bin ein Gaſt geweſen/ vnd jhr habt mich beherberget.

Thi ieg hungrede/ oc i gaffue mig mad. Jeg tørſtede/ oc i gaffue mig dricke. Jeg vaar Fremmit/ oc i lonte mig huſſ.

36. Jch bin nacket geweſen/ vnd jr habt mich bekleidet. Jch bin kranck geweſen/ vnnd jr habt mich beſucht. Jch bin gefangen geweſen/ vnd jr ſeid zu mir kommen.

Jeg vaar Nøgen/ oc i kledde mig. Jeg vaar Siug/ oc i beſøcte mig. Jeg vaar i Fengzel/ oc i kome til mig.

37. Denn werden jm die Gerechten antworten/ vnnd ſagen: HERR/ wenn haben wir dich hungerig geſehen/ vnd haben dich geſpeiſet? Oder durſtig/ vnd haben dich getrenckt?

Da ſkulle Retferdige ſuare hannem/ oc ſige/ HERRE/ Naar ſaae wi dig hungrig/ oc gaffue dig mad? Eller tørſtig/ oc gaffue dig dricke?

38. Wenn haben wir dich einen Gaſt geſehen/ vnnd beherberget? Oder nacket/ vnd haben dich bekleidet?

Naar haffue wi ſeet dig Fremmet/ oc lont dig huſſ? Eller nøgen/ oc haffue kled dig?

Kapitola XXV.

32. A ſhromáždění budau před něho wſſyckni Národowé. Y rozdělij ge na růžno/ tak yako Paſtýř odděluge Owce od Kozlůw:

Y będą zgromádzone przedeń wſzytki narody/ y odłączy iedny od drugich/ iáko páſtherz odłącza owce od kozłow.

33. A poſtawij Owce na Prawicy ſwé/ a Kozly na Lewicy.

A poſthawi owce po práwey ręce ſwoiey/ á kozły po lewey.

34. Tehdy dij Král těm kteřijž na Prawicy geho budau: Poďte požehnanij Otce mého/ wládněte Králowſtwijm wám připraweným od vſtanowenij Swěta.

Tedy rzecze Krol tym ktorzy będą po práwicy iego/ Podźcie błogosłáwieni oycá mego/ pośiądźie dźiedźicznie Krolestwo wam zgotowáne od záłożenia świátá.

35. Neb gſem lačněl/ a dáli gſte mi gijſti. Žijžnil gſem/ dali gſte mi pijti. Hoſtem gſem býwal/ a přigali gſte mne.

Abowiem łáknąłem/ á wyśćie mi dáli ieść/ prágnąłem/ y dáliśćie mi pić/ byłem gośćiem/ y przyięliśćie mię.

36. Náh gſem byl/ a odijli gſte mne. Nemocen gſem byl/ a nawſſtijwili gſte mne. W žaláři gſem ſeděl/ a přicházeli gſte ke mně.

Byłem nágim/ á wyśćie mię przyodźiali/ byłem niemocnym/ á wyśćie mię náwiedźili/ byłem w więźieniu/ á wyśćie do mnie przyſzli.

37. Tehdy odpowědij gemu Sprawedliwij/ řkauce: PAne kdy gſme tebe wijdali lačného/ a krmili gſme tebe? Žijžniwého/ a dáwalijk gſme nápog?

Tedy mu odpowiedzą ſpráwiedliwi/ mowiąc/ Pánie kiedyſzmy ćię widźieli łáknącym/ y nákarmiliſmy ćię/ ábo prágnącym/ y dáliſmy tobie pić?

38. A neb kdy gſme tebe widěli hoſtem/ a přigali gſme tebe? Anebo nahého/ a odijli gſme tebe?

A kiedyſmy ćię/ widźieli gośćiem/ y przyięliſmy ćię/ ábo nágim/ y przyodźialiſmy?

כה

39 וְאֶמְתַי חֲזַינָךְ כְּרִיהָא אוֹ בֵּית אֲסִירָא וַאתִין לְוָתָךְ׃

Quando t'habbiam noi veduto infermo, o in prigione, e ſiamo venuti à te?

40 וְעָנֵא מַלְכָּא וְאָמַר לְהוֹן אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכַמָּא דַּעֲבַדְתּוּן לְחַד מִן הָלֵין אַחַי זְעוּרֵא לִי הוּ עֲבַדְתּוּן׃

E il Re riſpondendo, dirà loro, Io vi dico in verità, che inquanto che voi l'hauete fatto ad vn di queſti miei minimi fratelli, l'hauete fatto à me.

41 הָידֵין נֵאמַר אַף לְהָנוּן דְּמִן סֶמָּלֵה זֵלוּ לְכוֹן מֶנִּי לִיטֵא לְנוּרָא דַלְעָלַם דִּמְטַיְבָא לְאָכֶל קַרְצָא וּלְמַלְאַכַוְהִי׃

Allor dirà ancor à quelli che ſaranno da la ſiniſtra, Partiteui da me, maladetti, al fuoco eterno, che è apparecchiato al diauolo & à ſuoi angeli.

42 כְּפֶנֶת גֵּיר וְלָא יְהַבְתּוּן לִי לְמֵאכַל וּצְהֵית וְלָא אַשְׁקִיתוּנָנִי׃

Percioche io ho hauuto fame, e voi non m'hauete dato mangiare: ho hauuto ſete, e non m'hauete dato bere.

43 וְאַכְסְנָיָא הֲוִית וְלָא כַּנֶּשְׁתּוּנָנִי וְעַרְטְלָיָא הֲוִית וְלָא כַּסִּיתוּנָנִי וּכְרִיהָא הֲוִית וּבְבֵית אֲסִירָא הֲוִית וְלָא סְעַרְתּוּנָנִי׃

Sono ſtato foreſtiere, e non m'hauete raccolto: ſono ſtato ignudo, e non m'hauete veſtito: ſono ſtato infermo, & in prigione, e non m'hauete viſitato.

44 הָידֵין נַעֲנוּן וְאַף הָנוּן וְנֵאמְרוּן מָרַן אֶמְתַי חֲזַינָךְ כַּפְנָא אוֹ צַהְיָא אוֹ אַכְסְנָיָא אוֹ עַרְטְלָיָא אוֹ כְּרִיהָא אוֹ בֵּית אֲסִירָא וְלָא שַׁמֶּשְׁנָךְ׃

Allora eſſi ancor gli riſponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiamo noi veduto hauer fame, ò ſete, ò eſſer foreſtiere, ò ignudo, ò infermo, ò in prigione, e non t'habbiam ſeruito?

כה

39 אוֹ מָתַי רְאִינוּךָ חוֹלֶה אוֹ בְּבֵית הַסֹּהַר וַנָּבֹא אֵלֶיךָ׃

O quando te vimos enfermo, o en la carcel, y venimos à ti?

40 וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לְאַחַד מֵאַחַי הַקְּטַנִּים הָאֵלֶּה לִי עֲשִׂיתֶם׃

Y reſpondiendo el Rey, dezirleshà, Dezierto os digo que enquanto lo heziſtes à vno de eſtos mis hermanos pequennitos, à mi lo heziſtes.

41 וְאָז יֹאמַר גַּם לָאֵלֶּה אֲשֶׁר לִשְׂמֹאל סוּרוּ מִמֶּנִּי הָאֲרוּרִים אֶל־הָאֵשׁ כָּל־עוֹלָמִים אֲשֶׁר הוּכָנָה לְשָׂטָן וּלְמַלְאָכָיו׃

Entonces dirá tambien à los que eſtarán à la yzquierda, Yd hos de mi malditos àl fuego eterno que eſtà aparejado para el diablo y ſus angeles.

42 כִּי רָעַבְתִּי וְלֹא נְתַתֶּם לִי לֶאֱכֹל צָמֵאתִי וְלֹא הִשְׁקִיתוּנִי׃

Porque tuue hambre, y no me diſtes de comer: tuue ſed, y no me diſtes de beuer.

43 גֵּר הָיִיתִי וְלֹא אֲסַפְתּוּנִי עֵירוֹם וְלֹא כִסִּיתוּנִי חוֹלֶה וּבְבֵית אֲסוּרִים וְלֹא פְקַדְתּוּנִי׃

Fue hueſped, y no me recogiſtes: deſnudo, y no me cubriſtes: enfermo y en la carcel eſtuue, y no me viſitaſtes

44 אָז יַעֲנוּ אוֹתוֹ גַּם הֵמָּה לֵאמֹר אֲדֹנָי מָתַי רְאִינוּךָ רָעֵב אוֹ צָמֵא אוֹ גֵר אוֹ עֵרוֹם אוֹ חוֹלֶה אוֹ בַּמַּטָּרָה וְלֹא שֵׁרַתְנוּךָ׃

Entonces tambien ellos le reſponderan, diziendo, Sennor, quando te vimos hambriento, o ſediento, o hueſped, o deſnudo, o enfermo, o en la carcel, y no te ſeruimos?

κε'.

39. Πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε;

Ou quand t'auons-nous veu malade, ou en priſon, & ſommes venus vers toi?

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Et le roy reſpondant, leur dira, En verité ie vous di, qu'entant que vous l'auez fait à l'vn de ces plus petis de mes freres, vous le m'auez fait.

41. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων. πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι. εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

Lors il dira auſsi à ceux qui ſeront à gauche, Departez-vous de moi, maudits au feu eternel, qui eſt preparé au diable & à ſes anges.

42. Ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με.

Car i'ai eu faim, & vous ne m'auez point donné a manger: i'ai eu ſoif, & ne m'auez point donné à boire.

43. Ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενής, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.

I'eſtoy' eſtranger, & vous ne m'auez point recueilli: nud, & vous ne m'auez point veſtu: malade & en priſon, & ne m'auez point viſité.

44. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;

Lors auſsi ceux-la lui reſpondront, diſans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, ou ſoif, ou eſtre eſtranger, ou nud, ou malade, ou en priſon, & ne t'auons point ſubuenu?

CAP. XXV.

39. Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere: & venimus ad te?

Or when ſawe we thee ſicke / or in priſon/ and came vnto thee?

40. Et reſpondens rex, dicet illis, Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

And the King ſhall anſwere and ſay vnto them / Verely I ſay vnto you / in as much as yee haue done it vnto one of the leaſt of theſe my brethren / ye haue done it to me.

41. Tunc dicet & his qui à ſiniſtris erunt, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

Then ſhall hee ſay vnto them on the left hande/ Departe from me ye curſed, into euerlaſting fyre/ which is prepared for the deuil and his Angels.

42. Eſurivi enim: & non dediſtis mihi manducare, ſitivi: & non dediſtis mihi potum.

For I was an hungred/ and ye gaue me no meate: I thirſted / and ye gaue me no drinke:

43. Hoſpes eram: & non collegiſtis me, nudus: & non operuiſtis me, infirmus, & in carcere: & non viſitaſtis me.

I was a ſtraunger / and ye lodged me not: I was naked / and ye clothed me not: ſicke/ and in priſon/ and ye viſited me not.

44. Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes, Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non minſtravimus tibi?

Then ſhall they alſo anſwere him / ſaying/ Lorde/ when ſawe wee thee an hungred / or athirſt / or a ſtranger / or naked/ or ſicke/ or in priſon / and did not miniſter vnto thee?

Das XXV. Capitel.

39. Wenn haben wir dich kranck oder gefangen geſehen / vnnd ſind zu dir kommen?

Naar haffue wi ſeet dig ſiug eller fangen/ oc ere komne til dig?

40. Vnd der König wirdt antworten/ vnd ſagen zu jhnen: Warlich ich ſage euch / was jhr gethan habt einem vnter diſen meinen geringſten Brůdern/ das habt jr mir gethan.

Oc Kongen ſkal ſuare/ oc ſige til dem/ Sandelige ſiger ieg eder/ Huad ſom i haffue giort en aff diſſe mine minſte Brødre / det haffue i giort mig.

41. Denn wird er auch ſagen zu denen zur Lincken: Gehet hin von mir/ jr verfluchten/ in das ewige Fewer/ das bereittet iſt dem teuffel vnd ſeinen Engeln.

Da ſkal hand oc ſige til dem hoſſ den venſtre haand/Gaar bort fra mig / i Forbandede / i den euige Ild /ſom er bered Dieffuelen oc hans Engle.

42. Ich bin hungerig geweſen / vnd jhr habt mich nit geſpeiſet. Ich bin durſtig geweſen / vnnd jhr habt mich nicht getrencket.

Jeg vaar hungrig / oc i gaffue mig icke mad. Jeg vaar tørſtig / oc i gaffue mig icke dricke.

43. Ich bin ein Gaſt geweſen / vnd jr habt mich nicht beherberget. Ich bin nacket geweſen/ vnnd jr habt mich nicht bekleidet. Ich bin kranck vnnd gefangen geweſen / vnnd jr habt mich nicht beſucht.

Jeg vaar Fremmet/ oc i lonte mig icke herbere. Jeg vaar Nøgen/oc i kledde mig icke. Jeg vaar Siug oc fangen / oc i beſøcte mig icke.

44. Da werden ſie jm auch antworten/ vnd ſagen: HERR/ wenn haben wir dich geſehen hungerig / oder durſtig/ oder einen gaſt/ oder nacket/ oder kranck oder gefangen/ vnnd haben dir nicht gedienet?

Da ſkulle de ocſaa ſuare hannem/ oc ſige/ HERRE/ Naar haffue wi ſeet dig hungrig / eller tørſtig/ eller fremmet / eller nøgen / eller ſiug/ eller fangen/ Oc haffue icke tient dig?

Kapitola XXV.

39. Aneb kdy gſme tebe widěli nemocněho/ neb w žaláři/ a přicházeli gſme k tobě?

Abo kiedyſmy cie widzieli niemocnym/ ábo w wiezieniu/ y przyßlichmy do ciebie?

40. A odpowijdage Král dij gim: Zagiſtěť prawijm wám/ cožkoli gſte činili gednomu z Bratřij těchto mých naymenſſých/ mně gſte včinili.

A odpowiedáiac Krol rzecze im / Záprawdę powiedam wam/ Jleście vczynili iednemu z thych bráciey moiey namnieyßych/ mniście vczynili.

41. Potom dij y těm kteřijž na Lewicy geho budau: Odegdětež odemne zlořečenij do ohně wěčněho/ kterýž geſt připrawen ďablu y Angelům geho.

Tedy rzecze y tym ktorzy po lewicy beda/ Idźcie odemnie przeklęci w ogień wieczny / ktory zgotowány ieſt dyablu y Aniolám iego.

42. Neb gſem lačněl/ a nedali gſte mi gijſti: žijžnil gſem / a nedali gſte mi pijti:

Abowiemem łáknał/ y nie dáliście mi ieść/ prágnałem / y nie daliście mi pić.

43. Hoſtem gſem byl / a nepřigali gſte mne: Náh / a neodijwali gſte mne: Nemocen a w žaláři gſem byl/ a nenawſtijwili gſte mne.

Byłem gościem/ á nie przyięliście mie / byłem nágim / á nie przyodziáliście mie / byłem niemocnym y w wieziemu / á nie náwiedziliście mie.

44. Tehdy odpowědij gemu y oni/ řkauce: PAne / kdy gſme tebe wijdali lačněho/ nebo žijžniwěho/ aneb hoſtem / nebo nahěho/ neb nemocněho/ aneb w žaláři/ a neposlaužili gſme tobě?

Thedy mu odpowiedza y oni / mowiac / Pánie / kiedyżeſmy cie widzieli łaknacym/ ábo prágnacym/ ábo gościem/ abo nágim/ ábo niemocnym/ ábo w wiezieniu / á nie ſłużyliſmy tobie?

כה

45 הָיְדֵין יַעֲנֵא וְיֵאמַר לְהוֹן אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דַּכְמָא דְּלָא עֲבַדְתּוּן לְחַד מֶן הָלֵין זְעוּרֵא אַף לָא לִי עֲבַדְתּוּן׃

Allora egli riſponderà loro, dicendo, Io vi dico in verità, che inquanto voi non l'hauete fatto ad vno di queſti minimi, ne anco à me l'hauete fatto.

46 וְיֵאזְלוּן הָלֵין לְתַשְׁנִיקָא דַּלְעָלַם וְזַדִּיקֵא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

E coſi queſti andaranno al ſupplicio eterno, e i giuſti à la vita eterna.

כו

1 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶּם יֵשׁוּעַ כֻּלְּהֵין מֶלֵּא הָלֵין אָמַר לְתַלְמִידַוְהִי׃

Et auuenne che poi che Iesv hebbe finite tutte queſte parole, diſſe à i ſuoi diſcepoli.

2 יָדְעִין אַנְתּוּן דְּבָתַר תְּרֵין יַוְמִין הָוֵא פֶּצְחָא וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא מֶשְׁתְּלֶם דְּיִזְדְּקֵף׃

Voi ſapete che dentro à due giorni ſi fa la feſta de la Paſqua, & il Figliuol de l'huomo ſarà dato ad eſſer crocifiſſo.

3 הָיְדֵין אֶתְכַּנְּשׁוּ רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא לְדָרְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא דְּמֶתְקְרֵא קַיָּפָא׃

Allor ſi congregarono i principali Sacerdoti, e gli Scribi, e i Vecchij del popolo ne la ſala del Pontefice, che ſi chiamaua Caifa.

4 וְאֶתְמַלְכוּ עַל יֵשׁוּעַ דַּבְנֶכְלָא יֵאחֲדוּנָיְהִי וְיֵקְטְלוּנָיְהִי׃

E conſultorono inſieme di pigliare Iesv con inganno, e farlo morire.

5 וְאָמְרִין הֲווֹ לָא בְּעַדְעָאדָא דְּלָא יֶהֱוֵא שְׁגוּשְׁיָא בְּעַמָּא׃

E diceuano, Non gia nel dì de la feſta, accioche non ſi faccia tumulto nel popolo.

6 וְכַד הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּבֵית־עַנְיָא בְּבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן גַּרְבָּא׃

Hor eſſendo Iesv in Betania, in caſa di Simon lebbroſo.

כה

45 אָז יַעֲנֶה לָהֶם לֵאמֹר אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר לֹא עֲשִׂיתֶם לְאַחַד מִמְּעַטִּים הָאֵלֶּה וְגַם לִי לֹא עֲשִׂיתֶם׃

Entonces reſponderlesha, diziendo, De cierto os digo que en quanto no lo heziſtes à vno de eſtos pequennitos, ni à mi lo heziſtes.

46 וְיֵלְכוּ אֵלֶּה אֶל־עֹנֶשׁ הָעוֹלָם וְצַדִּיקִים לְחַיֵּי כָּל־עוֹלָמִים׃

Y iran eſtos àl tormento eterno, y los juſtos à la vida eterna.

כו

1 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר אֶל־תַּלְמִידָיו׃

Y Aconteció que como vuo acabado Ieſus todas eſtas pálabras, dixo à ſus Diſcipulos,

2 יְדַעְתֶּם כִּי אַחַר יוֹמַיִם יְהִי הַפֶּסַח וּבֶן־הָאָדָם יִמָּסֵר לְהִצָּלֵב׃

Sabeys que dentro de dos dias ſe haze la Paſcua: y el Hijo del hombre es entregado para ſer crucificado.

3 אָז נִקְהֲלוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וְזִקְנֵי הָעָם אֶל־חֲצַר כֹּהֵן הַגָּדוֹל הַנִּקְרָא קַיָּפָא׃

Entonces los principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas y los Ancianos del Pueblo ſe juntaron àl pátio del Pontifice, el qual ſe llamaua Caiphas.

4 וַיִּוָּעֲצוּ לִתְפֹּשׂ אֶת־יֵשׁוּעַ בְּמִרְמָה וְלַהֲרוֹג׃

Y tuuieron conſejo para prender por enganno à Ieſus, y matarlo.

5 וַיֹּאמְרוּ אַל־בְּיוֹם הֶחָג פֶּן־תִּהְיֶה מְהוּמָה בָּעָם׃

Y dezian, No en dia de fieſta: porque no ſe haga alboroto en el pueblo.

6 וְכַאֲשֶׁר הָיָה יֵשׁוּעַ בְּבֵית־עֲנִיָּה בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַמְּצֹרָע׃

Y eſtando Ieſus en Bethania en caſa de Simon el leproſo.

κέ.

45. Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Lors il leur reſpondra, diſant, En verité ie vous di, qu'entant que vous ne l'auez point fait à l'vn de ces plus petis, vous ne me l'auez point fait auſsi.

46. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Et ceux-ci s'en iront aux peines eternelles: mais les iuſtes s'en iront à la vie eternelle.

ΚΕΦΑΛ. κϛ'.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et aduint quand Ieſus eut acheué tous ces propos, qu'il dit à ſes diſciples.

2. Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

Vous ſauez que dédans deux iours la ſolennité de la Paſque ſe fait. & le Fils de l'homme s'en va eſtre liuré pour eſtre crucifié.

3. Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα.

Lors s'aſſemblerent les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens du peuple en la ſalle du ſouuerain Sacrificateur, nommé Caiphe.

4. Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν.

Et tindrent conſeil de ſaiſir Ieſus par fineſſe, & de le mettre à mort.

5. Ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Mais diſoyent-ils, Non point durant la feſte, de peur qu'il ne ſe face tumulte entre le peuple.

6. Τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ.

Et comme Ieſus eſtoit en Bethanie, en la maiſon de Simon, dit le lepreux.

CAP. XXV.

45. Tunc reſpondebit illis, dicens, Amen dico vobis, quandiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

Then ſhall he anſwere them / and ſay/ Verely I ſay vnto you/ in as much as ye did it not to one of the leaſt of theſe/ yee did it not to me.

46. Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem, in vitam æternam.

And theſe ſhall goe into euerlaſting pain: and the rigtheous into life eternall.

CAP. XXVI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis.

And it came to paſſe / when Jeſus had finiſhed all theſe ſayings / he ſaid vnto his diſciples.

2. Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur ut crucifigatur.

Ye knowe that within two dayes is the Paſſeouer / and the Sonne of man ſhall bee deliuered to be crucified.

3. Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas.

Then aſſembled together the chiefe Prieſtes/ and the Scribes/ and the Elders of the people into the hall of the hie Prieſt called Caiaphas.

4. Et conſilium fecerunt ut Ieſum dolo tenerent, & occiderent.

And conſulted how they might take Jeſus by ſubtiltie/ and kill him.

5. Dicebant autem, Non in die feſto: ne forte tumultus fieret in populo.

But they ſaid/ Not on the feaſt day/ leſt any vproare be among the people.

6. Cum autem Ieſus eſſet in Bethania in domo Simonis Leproſi.

And when Jeſus was in Bethania/ in the houſe of Simon the leper.

Das XXV. Capitel.

45. Denn wird er jnen antworten vnnd ſagen: Warlich ich ſage euch/ was jhr nicht gethan habt einem vnter diſen Geringſten / das habt jhr mir auch nicht gethan.

Da ſkal hand ſuare dem / oc ſige / Sandelige ſiger jeg eder / Huad ſom i icke haffue giort en aff diſſe Minſte/ det haffue i oc icke giort mig.

46. Vnd ſie werden in die ewige Pein gehen/ aber die Gerechten in das ewige Leben.

Oc de ſkulle gaa i den euige Pine / Men de Retferdige i det euige Lijff.

Das XXVI. Capitel.

Vnd es begab ſich/ da Jeſus alle diſe rede vollendet hatte/ ſprach er zu ſeinen Jüngern:

OC det hende ſig / der Jeſus haffde giort ende paa al denne Tale / da ſagde hand til ſine Diſciple.

2. Jhr wiſſet / das nach zweyen tagen Oſtern wird / vnd des Menſchen Son wirdt überantworttet werden/ daß er gecreutziget werde.

I vide/ at effter tho dage er det Paaſke / Oc Menniſkens Søn bliffuer forraad/ at hand ſkal kaarsfeſtis.

3. Da verſammleten ſich die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten / vnd die Elteſten im Volck / in den Pallaſt des Hohenprieſters/ der da hieß Caiphas.

Da forſamlede de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc de Eldſte blant Folket ſig / i den Ypperſte Preſtis Sal / ſom hed Caiphas.

4. Vnd hielten rath/ wie ſie Jeſum mit liſten griffen vnd tödten.

Oc hulde raad / huorledis de kunde gribe Jeſum met liſt / oc ihielſla hannem.

5. Sie ſprachen aber: Ja nicht auff das Feſt/ auff daß nicht ein Auffrhur werde im Volck.

Oc de ſagde/ Ja icke paa Høytiden/ at der ſkal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

6. Da nun Jeſus war zu Bethanien / im Hauſe Simonis des Außſetzigen.

Der Jheſus vaar nu i Bethanien/ vdi Simonis den Spedalſkis huſſ.

Kapitola XXV.

45. Tehdy odpowij gim/ řka: Zagiſtě prawijm wám: Co gſte koli nečinili gednomu z naymenſſých těchto / mně gſte nečinili.

Thedy im odpowie / mowiac / Záprawde powiedam wam / Jleście nie czynili iednemu z tych nanmieyszych / ániście mnie vczynili.

46. Y půgdau tito do trápenij wěčného / ale Sprawedliwij do žiwota wěčného.

A poyda ci ná mcke wieczna / á ſpráwiedliwi do żywotá wiecznego.

Kapitola XXVI.

Y Stalo ſe/ když dokonal Gežijš řeči tyto wſecký / řekl Včedlnijkuom ſwým:

Y Stálo ſie gdy dokończył Jezus tych wszytkich ſłow/ rzekł vczniom ſwoim.

2. Wijte/ že po dwau dnech Welikánoc bude/ a Syn Člowěka zrazen bude/ aby byl vkřižowán.

Po dwu dniu bedzie Wielka noc/ á Syn człowieczy bedzie podan áby był vkrzyżowan.

3. Tehdá ſeſſli ſe Wrchnij Kněžij a Starſſij Lidu na Sýň Wrchnijho Kněze / kterýž ſlaul Kayffáš.

Tedy ſie zebráli Kſiażetá kápłáńſkie / Doktorowie / y ſtárszy z ludu do dworu kápłana / ktorego zwano Káiáfás.

4. A raddu včinili / aby Gežijſſe lſtiwě yali a zabili.

A rádzili ſie ſpołu áby Jezuſá zdrádą poimáli y zábili.

5. Ale prawili: Ne w Den Swátečnij / aby ſnad nebyl rozbrog w Lidu.

A rzekli / Nie w świeto / áby ſie nie ſtáło zámieszánie w ludu.

6. Když pak byl Gežijš w Bethaný w Domu Sſimona malomocného.

A gdy Jezus był w Betháńiey w domu Szymoná trędowátego.

כו

7 קְרֶבַת לֵהּ אַנְתְּתָא
דְּאִית עֲלֶיהָ שָׁטִיפְתָּא
דְּמֶשְׁחָא דְּבֶסְמָא סַגִּי דְּמַיָּא
וְאַשְׁפְּעַתֶּהּ עַל רֵשֵׁהּ דְּיֵשׁוּעַ
כַּד סְמִיךְ׃

Era venuta à lui vna donna che haueua vn vaſo d'alabaſtro d'vn vnguento di gran prezzo, e ſparſelo ſopra'l capo di eſſo: che ſedeua.

8 חֲזוֹ דֵּין תַּלְמִידוֹהִי וא
וְאֶתְבְּאֶשׁ לְהוֹן וְאָמְרִין ל
לְמָנָא אַבְדָנָא הָנָא׃

E i ſuoi diſcepoli cio vedendo, n'hebbero ſdegno, dicendo, A che propoſito queſta perdita.

9 מֶשְׁכַּח הֲוָא גֵּיר דְּנִזְדַּבַּן
הָנָא בְּסַגִּי וְנֶתְיְהֵב למ
לְמֶסְכֵּנֵא׃

Conciosia che queſto vnguento ſi poteua vendere vn gran prezzo, e darſi à i poueri.

10 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע וֶאֱמַר לְהוֹן
מָנָא מַלְאִין אַנְתּוּן לָהּ
לְאַנְתְּתָא עֶבְדָּא שַׁפִּירָא
עֶבְדַת לְוָתִי׃

Il che hauendo IESV conoſciuto, diſſe loro, Perche date voi moleſtia à queſta donna? ella certamente ha fatto vna buona opera inuerſo di me.

11 בְּכֻל־זְבַן גֵּיר מֶסְכְּנֵא
אִית לְכוֹן עַמְּכוֹן לִי דֵּין לָא
בְּכֻל־זְבַן אִית לְכוֹן׃

Voi hauerete ben ſempre de poueri conceſſo voi, ma me non hauerete gia ſempre.

12 הָדָא דֵּין דַּארְמִית
בֶּסְמָא הָנָא עַל גּוּשְׁמִי אַיְךְ
דַּלְמְקַבְּרָנִי עֶבְדַת׃

Perche ſpargendo coſtei queſto vnguento ſopra'l mio corpo, l'ha fatto per la mia ſepoltura.

13 וַאמִין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דְּאַיְכָּא דְּתֶתְכְּרֶז ס
סַבְרְתִי הָדָא בְּכֻלֵּהּ עָלְמָא
יִתְמַלַּל אַף מֶדֶם דַּעְבְדַת
הָדָא לְדוּכְרָנָהּ׃

Io vi dico in verità, che douunque ſarà predicato queſto Euangelio per tutto'l mondo, ſi raccontarà ancora cio che coſtei ha fatto, in memoria di lei.

14 הָידֵין אֱזַל חַד מֶן תְּרֵי
עֲסַר דְּמֶתְקְרֵא יְהוּדָא
סְכַרְיוּטָא לְוָת רַבַּי כָּהֲנֵא׃

Allora vno di dodici, che ſi chiamaua Giuda Iſcariote, ſen'andò à i principali Sacerdoti.

כו

7 נִגְּשָׁה אֵלָיו אִשָּׁה וּבְיָדָהּ פַּךְ
בַּהַט שֶׁמֶן יְקַר מְאֹד וַתִּשְׁפֹּךְ עַל
רֹאשׁוֹ בְּשִׁבְתּוֹ׃

Vino à el vna muger con vn vaſo de alabaſtro de vnguento de gran precio, y derramôlo ſobre la cabeça de el eſtando ſentado à la meſa.

8 וַיִּרְאוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּכְעֲסוּ
לֵאמֹר עַל־מָה הָאֲבֵדָה הַזֹּאת׃

Lo qual viendo ſus Diſcipulos enojaronſe, diziendo, Porque ſe pierde eſto?

9 כִּי יָכֹל הַשֶּׁמֶן הַזֶּה לְהִמָּכֵר
בְּרָב וּלְהִנָּתֵן לָאֶבְיוֹנִים׃

Porque eſte vnguento ſe podia vender por gran precio, y darſe à los pobres.

10 וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָמָּה תַּלְאוּ אֶת־הָאִשָּׁה כִּי
מַעֲשֶׂה טוֹב פָּעֲלָה בִּי׃

Y entendiendolo Ieſus, dixoles, Porque days pena à eſta muger que me ha hecho buena obra?

11 כִּי בְּכָל־עֵת אֶבְיוֹנִים יִהְיוּ
עִמָּכֶם וַאֲנִי לֹא בְּכָל עֵת אֶהְיֶה
עִמָּכֶם׃

Porque ſiempre tendreys pobres con voſotros, mas à mi no ſiempre me tendreys.

12 הִיא שָׁלְכָה אֶת־הַשֶּׁמֶן
הַזֶּה עַל־גּוּפִי לְקָבְרֵנִי עָשָׂתָה׃

Porque echando eſto vnguento ſobre mi cuerpo, para ſepultarme lo ha hecho.

13 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם בְּכָל־
מָקוֹם אֲשֶׁר תִּקָּרֵא שָׁם אֶת־
הַבְּשׂרָה הַזֹּאת בְּכָל הָאָרֶץ יֵאָמֵר
אֶת־אֲשֶׁר עָשְׂתָה זֹאת לְזִכְרוֹנָהּ׃

Decierto os digo que donde quiera que eſte Euangelio fuere predicado en todo el mundo, tambien ſerá dicho para memoria de ella lo que eſta ha hecho.

14 אָז הָלַךְ אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר
הַנִּקְרָא יְהוּדָה אִישְׁכַּרְיוֹטִי אֶל־
רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים׃

Entonces vno de los doze, que ſe llamaua Iudas Iſcariota, fue à los principes de los Sacerdotes.

κϛʹ.

7. Προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου.

Vne femme eſtoit venue à lui, ayant vne boiſte d'oignement de grand prix, & l'auoit reſpandu ſur la teſte d'icelui eſtant à table.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;

Et ſes diſciples voyans cela, furent indignés, diſans, A quoi ſert ce degaſt?

9. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.

Car ceſt oignement pouuoit eſtre vendu beaucoup, & eſtre donné aux poures.

10. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

Mais Ieſus apperceuant cela, leur dit, Pourquoi donnez-vous faſcherie à ceſte femme? car elle à fait vn bon acte enuers moi.

11. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous aurez touſiours les poures auec vous: mais vous ne m'aurez ponit touſiours.

12. Βαλοῦσα αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

Car ce qu'elle à reſpandu ceſt oignement ſur mon corps, elle l'a fait pour l'appareil de ma ſepulture.

13. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque lieu que ſera preſché ceſt Euangile en tout le monde, cela auſſi qu'elle à fait ſera recité en memoire d'elle.

14. Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς.

Adonc l'vn des douze, qui eſtoit appelé Iudas Iſcariot, s'en alla vers les principaux Sacrificateurs,

CAP. XXVI.

7. Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.

There came vnto him a woman/ which had a boxe of very coſtly oyntmẽt/ and powred it on his head/as he ſate at the table.

8. Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt, dicentes, Vt quid perditio hæc?

And when his diſciples ſawe it/they had indignation/ ſaying/ What needed this waſte?

9. Potuit enim iſtud væ nundari multo, & dari pauperibus.

For this ointment might haue bene ſolde for much / and bene giuen to the poore.

10. Sciens autem Ieſus, ait illis, Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.

And Jeſus knowing it / ſaide vnto them/ Why trouble ye the woman? for ſhee hath wrought a good worke vpon me.

11. Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

For ye haue the poore alwayes with you/ but me ſhall ye not haue alwayes.

12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum: ad ſepeliendum me, fecit.

For in that ſhe powred this oyntment on my body/ ſhe did it to burie me.

13. Amen dico vobis ubicunque prædicatum fuerit evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.

Verely I ſay vnto you/ Whereſoeuer this Goſpel ſhall bee preached throughout all the worlde / there ſhall alſo this that ſhee hath done/ beſpoken of for a memoriall of her.

14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad principes ſacerdotum.

Then one of the twelue / called Judas Iſcariot/went vnto the chiefe Prieſtes.

Das XXVI. Capitel.

7. Tratt zu jm ein Weib/das hatte ein Glaß mit köſtlichem Waſſer/vnd goß es auff ſein Haupt/da er zu tiſch ſaß.

Da traadde en Quinde til hannem/ſom haffde it Glaſſ met kaaſteligt Vand/oc vdſtyrte det paa hans Hoffuit/ſom hand ſad til bordz.

8. Da das ſeine Jünger ſahen/wurden ſie vnwillig/vnd ſprachen: Wozu dienet diſer vnrath?

Der hans Diſciple det ſaae/toge de det til miſtycke/oc ſagde Huor til tiener dette wraad?

9. Diſes Waſſer hett mocht theuer verkaufft vnnd den Armen gegeben werden.

Dette Vand maatte bleffuet dyre ſolt/ oc giffuit Fattige.

10. Da das Jeſus merckte/ſprach er zu jhnen: Was bekümmert jr das Weibe? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Der Jeſus det merckte/ſagde hand til dem/ Hui bekumre i denne Quinde? Hun haffuer giort en god gerning mod mig.

11. Jr habt allezeit Arme bey euch/ mich aber habt jr nicht allezeit.

I haffue altid Fattige hoſſ eder/ Men mig haffue i icke altid.

12. Daß ſie diß Waſſer hat auff meinen Leib gegoſſen/hat ſie gethan/ daß man mich begraben wirdt.

At hun vdſtyrte dette Vand paa mit Legeme/haffuer hun giort/at mand ſkal begraffue mig.

13. Warlich ich ſage euch/ Wo diß Evangelium gepredigt wirdt in der gantzen Welt/da wirdt man auch ſagen zu jhrem gedechtniß/was ſie gethan hat.

Sandelige ieg ſiger eder/Huor ſom dette Euangelium bliffuer predicket i den gantſke Verden/der ſkal mand oc ſige til hendis Hukommelſe/ Huad hun haffuer giort.

14. Da gieng hin der zwölffen einer/ mit Namen Judas Iſcharioth/zu den Hohenprieſtern.

Da gick en bort aff de Tolff/ ſom hed Judas Iſcharioth /til de Ypperſte Preſter.

Kapitola XXVI.

7. Přiſtaupila k němu žena magijcý Nádobu Alabaſtrowau Maſti drahé/y wylila gi na hlawu geho/když ſeděl za Stolem.

Przyſzłá byłá do niego niewiáſtá/máiąc ſłoiek máści koſztowney/y wyláłá ia byłá ná głowę iego gdy śiedział v ſtołu.

8. A widauce to Včedlnijcy/ rozhněwali ſe/řkauce: Y čemu geſt ztráta tato?

Co widząc vczniowie iego/rozgniewali ſię mowiąc / Ná coż thá vtrátá?

9. Neb mohla tato maſt prodána byti za mnoho / a dáno býti chudým.

Abowiem możono te máść drogo przedáć/y rozdáć to vbogim.

10. A wěda to Gežijš/řekl gim: Proč za zlé máte této ženě? dobrýť zagiſté ſkutek včinila na demnau:

Co gdy poznał Kryſtus / rzekł im/Przeczże fráſunek zádawácie tey nie wieście? gdyż dobry vczynek przeciwko mnie vczyniłá.

11. Neb chudé wždycky máte s ſebau / ale mne ne wždycky mijti budete.

Abowiem záwſze bedziecie mieć vbogie miedzy ſobą/ Ale mnie nie záwſze mieć bedziecie.

12. Wyliwſſy zagiſté tato Maſt tuto na mé Tělo/ku pohřebu mému to včinila.

Bo iż thá one máść wypuściłá na ciáło moie/to vczyniłá dla pogrzebu mego.

13. Zagiſtéť prawijm wám: Kdežkoli kázáno bude Ewangelium toto po wſſem Swětě/ budeť praweno/ že to včinila na památku gegij.

Záprawdę powiedam wam/ Gdzie kolwiek bedzie przepowiedána Ewánielia tá po wſzytkim świecie/y to co oná vczyniá / bedzie powiedano ná pámiątkę iey.

14. Tehdy odſſel geden ze dwanácti/kterýž ſlaul Gidáš Iſſkaryotſký k Knijžatům Kněžſkým.

Tedy ſzedſzy ieden ze dwunaśćie/Ktorego zwano Judaſz Iſkáryothes do Kſiążąt kápłańſkich.

כו

15 וְאָמַר לְהוֹן מָנָא צָבֵין אַנְתּוּן לְמֶתַּל לִי וַאֲנָא מַשְׁלֵם אֲנָא לֵהּ לְכוֹן הֵנוּן דֵּין אֲקִימוּ לֵהּ תְּלָתִין ד דְּכֶסְפָּא׃

E diſſe loro, Che mi volete voi dare, & io ve lo darò ne le mani? Et eſſi gli aſſegnorono trenta argenti.

16 וּמֶן הָידֵין בָּעֵא הֲוָא לֵהּ פֶּלְעָא דְּיַשְׁלְמִיוּהִי׃

E da quell'hora cercaua il tempo cōmodo per tradirlo.

17 בְּיוֹמָא דֵּין קַדְמָיָא דְּפַטִּירֵא קְרֵבוּ תַּלְמִידֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרוּ לֵהּ אַיְכָא צָבֵא אַנְתְּ דְּנַטֵּיב לָךְ דְּתֶלְעַס פֶּצְחָא׃

Hor il primo giorno de la feſta de gli azimi, i diſcepoli vennero à IESV, *dicelidon, Doue vuoi tu che noi t'apparecchiamo da mangiar l'agnello di Paſqua?*

18 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן זֵלוּ לִמְדִינְתָּא לְוָת פְּלָן וְאָמְרוּ לֵהּ רַבַּן אָמַר זַבְנִי מְטָא לֵהּ לְוָתָךְ עָבֵד אֲנָא פֶּצְחָא עַם תַּלְמִידַי׃

Et egli diſſe, Andate ne la città ad vn tale, e diteli, Dice il Maeſtro, Il tempo mio è vicino, onde io farò la Paſqua appreſſo di te cò miei diſcepoli.

19 וְתַלְמִידוֹהִי עֲבַדוּ א אַיְכַנָּא דְּפַקֵּד לְהוֹן יֵשׁוּעַ וְטַיֵּבוּ פֶּצְחָא׃

E i diſcepoli fecero come IESV *haueua loro impoſto, e apparecchioron la Paſqua.*

20 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא סְמִיךְ הֲוָא עַם תְּרֵ־עֶסַר תַּלְמִידוֹהִי׃

Venuta che fu la ſera, ſi meſſe à tauola co i dodici.

21 וְכַד לָעְסִין אָמַר אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן מַשְׁלֵם לִי׃

E mentre ch'eſſi mangiauano, diſſe Io vi dico in verità che vno di voi mi tradirà.

22 וְכְרִית לְהוֹן טָב וְשָׁרִיו לְמֵאמַר לֵהּ חַד חַד מֶנְהוֹן לְמָא אֲנָא מָרִי׃

E contriſtati di ciò grandemente, incominciorono, ciaſcun di loro à dirli, Signore, ſon io quello?

כו

15 וַיֹּאמֶר מַה תִּרְצוּ לָתֶת־לִי וַאֲנִי אַסְגִּירֶנּוּ לָכֶם וְהֵמָּה נָקְבוּ לוֹ שְׁלֹשִׁים כָּסֶף׃

Y dixoles, Que me quereys dar, y yo os lo entregaré: y ellos le ſennalaron treynta pieças de plata.

16 וּמֵאָז בִּקֵּשׁ עִתּוֹ לְהַסְגִּיר אוֹתוֹ׃

Y deſde entonces buſcaua oportunidad para entregarlo.

17 וּבְיוֹם אֶחָד לַמַּצּוֹת קָרְבוּ הַתַּלְמִידִים אֶל־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיפֹה תִּרְצֶה וְנָכִין לְךָ לֶאֱכֹל אֶת־הַפֶּסַח׃

Y el primer dia de la fieſta de los panes ſin leuadura vinieron los Diſcipulos à Ieſus diziendo le, Donde quieres que te aderecemos para comer el cordero de la Paſcua?

18 וַיֹּאמֶר לְכוּ אֶל־הָעִיר לִפְלֹנִי וְאִמְרוּ לוֹ הַמְלַמֵּד אוֹמֵר עִתִּי קְרוֹבָה הִיא אִתְּךָ אֶעֱשֶׂה אֶת־הַפֶּסַח עִם תַּלְמִידָי׃

Y el dixo, Id à la Ciudad à vno, y dezilde, El Maeſtro dize, Mi tiempo eſtà cerca: en tu caſa haré la Paſcua con mis Diſcipulos.

19 וַיַּעֲשׂוּ הַתַּלְמִידִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתָם יֵשׁוּעַ וַיָּכִינוּ אֶת־הַפָּסַח׃

Y los Diſcipulos hizieron como Ieſus les mandó, y adereçaron la Paſcua.

20 וַיְהִי־עֶרֶב וַיִּסָּמֵךְ עִם־שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y como fue la tarde del dia, ſentoſe à la meſa con los doze.

21 וְכַאֲשֶׁר אָכְלוּ אָמַר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אֶחָד מִמְּכֶם יַסְגִּירֵנִי׃

Y comiendo ellos, dixo, De cierto os digo, que vno de voſotros me ha de entregar.

22 וַיֵּעָצְבוּ מְאֹד וַיָּחֵלּוּ אִישׁ אִישׁ מֵהֶם לֵאמֹר אֵלָיו הַאִם אֲנִי הוּא אֲדֹנָי׃

Y ellos entriſtecidos en gran manera, començó cada vno de ellos à dezir, Soy yo Sennor?

κϛ'.

15. Εἶπε· τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

Et leur dit, Que me voulez vous donner, & ie le vous liurerai? Et ils lui conſignerent trente pieces d'argent.

16. Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Et dés lors cerchoit-il opportunité pour le liurer.

17. Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;

Or le premier iour de la feſte des pains ſans leuain, les diſciples vindrent à Ieſus lui diſans, Où veux-tu que nous t'appreſtions à manger l'Agneau de Paſque?

18. Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

Et il reſpondit, Allez en la ville vers vn tel, & lui dites, Le Maiſtre dit, Mon temps eſt pres, ie ferai la Paſque chez toi auec mes diſciples.

19. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Et les diſciples firent comme Ieſus leur auoit ordonné, & preparerent la Paſque.

20. Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

Quand donques le ſoir fut venu, il ſe mit à table auec les douze.

21. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

Et comme ils mangeoyent, il dit, En verité ie vous di, que l'vn de vous me trahira.

22. Καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;

Alors ils furent fort contriſtés, & chacun d'eux ſe print à lui dire, Seigneur, eſt-ce moi?

CAP. XXVI.

15. Et ait illis, quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.

And ſayde/ What will ye giue me/ and I will deliuer him vnto you? and they appointed vnto him thirty pieces of ſiluer.

16. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

And from that time/ he ſought opportunitie to betray him.

17. Prima autem die Azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?

Nowe on the firſt day of the feaſt of vnleauened bread the diſciples came to Jeſus/ ſaying vnto him/ Where wilt thou that we prepare for thee to eate the Paſſeouer?

18. At Ieſus dixit, Ite in civitatem ad quēdam, & dicite ei, Magiſter dicit, Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.

And he ſayde/ Goe into the citie to ſuch a man/ & ſay to him/ The maſter ſaith/ My time is at hand: I will keepe the Paſſeouer at thine houſe with my diſciples.

19. Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus: & paraverunt paſcha.

And the diſciples did as Jeſus had giuen them charge/ and made ready the Paſſeouer.

20. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

So when the euen was come/ he ſat downe with the twelue.

21. Et edentibus illis, dixit, Amen dico vobis quia unus veſtrum me traditurus eſt.

And as they did eate/ he ſaide/ Verely I ſaye vnto you/ that one of you ſhall betray me.

22. Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine?

And they where exceeding ſorowfull/ and began euery one of them to ſay vnto him/ Is it I/ Maſter?

Das XXVI. Capitel.

15. Vnd ſprach: Was wolt jhr mir geben ich will jhn euch verrahten? Vnnd ſie boten jhm dreiſſig Silberling.

Oc ſagde/ huad ville i giffue mig/ Jeg vil forraade eder hannem? Oc de bøde hannem tredtue Sølffpendinge.

16. Vnd von dem an/ ſuchet er gelegenheit/ daß er jhn verriethe.

Oc der effter ſøcte hand leylighed til/ at forraade hannem.

17. Aber am erſten tage der ſüſſen brodt/ tratten die Jünger zu Jeſu/ vnnd ſprachen zu jhm: Wo wilt du/ das wir dir bereitten das Oſterlamb zu eſſen?

Men paa det ſøde Brødz førſte dag/ ginge Diſciplene til Jeſum/ oc ſagde till hannem/ Huor vilt du/ at wi ſkulle berede dig Paaſke Lammet at æde?

18. Er ſprach: Gehet hin inn die Stadt zu einem/ vnd ſprecht zu jhm: Der Meiſter leſt dir ſagen/ meine zeit iſt hie/ ich will bey dir die Oſtern halten mit meinen Jüngern.

Hand ſagde/ Gaar hen i Staden/ til en/ oc ſiger til hannem/ Meſteren lader dig ſige/ Min tid er nær hoſſ/ ieg vil holde Paaſke hoſſ dig met mine Diſciple.

19. Vnd die Jünger thaten/ wie jhnen Jeſus befohlen hatte/ vnd bereitteten das Oſterlamb.

Oc Diſciplene giorde/ lige ſom Jheſus befalede dem/ oc beredde Paaſke Lammet.

20. Vnd am Abend ſatzte er ſich zu Tiſch mit den zwölffen.

Oc om afftenen ſette hand ſig til Bordz met de Tolff.

21. Vnd da ſie aſſen/ ſprach er: Warlich ich ſage euch/ Einer vnter euch wird mich verrahten.

Oc der de ode/ ſagde hand/ Sandelige ſiger ieg eder/ En aff eder ſkal forraade mig.

22. Vnd ſie wurden ſehr betrůbt/ vnd huben an ein jeglicher vnter jhnen/ vnd ſagten zu jhm: HErr/ bin ichs?

Oc de bløffue ſaare bedrøffuede/ oc begynte/ huer blant dem/ oc ſage til hannem/ HERRE/ er der ieg?

Kapitola XXVI.

15. A řekl gim: Co mi chcete dáti/ a ya wám ho zradijm? A oni vložili gemu dáti Třidceti Střijbrných.

Rzekł im/ Co mi chcecie dáć/ á ia go wam wydam? A oni mu náznáczyli trzydzieśći pieniedzy ſrebrnych.

16. A od těchwijle/ hledal přijhodného čaſu/ aby gey zradil.

A od onego czáſu vpátrował czás áby go wydał.

17. Prwnijho pak dne Přeſnic/ přiſtaupili k Gežiſſowi Včedlnijcy/ řkauce: Kde chceſs ať připrawijme tobě/ aby gedl Beránka?

A pierwßego dniá świetá przaśnikow/ przyßli do niego vczniowie iego/ mowiąc mu/ Gdzie chceß ábyſmy ć zgotowáli ieść báránká wielkonocnego?

18. Gežijſs pak řekl: Gděte do Měſta k gednomu/ a řcete gemu: Miſtr ť wzkázal/ Čzas můg blijzko geſt/ v tebeť gjſti budu Beránka s Včedlnjky mými.

A on rzekł/ Jdźcie do miáſthá do niektorego człowieká á rzeczćie mu/ Miſtrz mowi/ Czás moy bliſko ieſt/ v ciebie bede obchodził wielką noc z vczniámi memi.

19. Y včinili Včedlnijcy tak yakož gim byl vložil Gežijſs/ a připrawili Beránka.

A vczynili vczniowie iáko im roſkazał Jezus/ y zgotowáli báránká wielkonocnego.

20. A když byl wečer/ ſedl za Stůl s Dwanácti Včedlnijky ſwými.

A gdy był wieczor/ śiadł v ſtołu ze dwiemánaśćie.

21. A když gedli/ řekl gim: Zagiſtě prawijm wám/ že geden z wás mne zradij.

A gdy oni iedli/ rzekł/ Záprawde powiedam wam/ iż ieden z was mnie wyda.

22. Y zarmautiwſſe ſe welmi/ počali každý z nich řijcy: Zdali yá gſem PAne?

Tedy ſie záſmućili bárzo/ y poczeli káżdy z nich mowić iemu/ A zaż ia ieſt Panie?

כו

23 הו דין ענא ואמר מן דצבע אידה עמי בלגתא הו ישלמני:

Et egli riſpondendo, diſſe, Colui che ha intinto con meco la mano nel piatto, eſſo mi tradirà.

24 וברה דאנשא אזל איכנא דכתיב עלוהי וי לה דין לגברא הו דבאידה ברה דאנשא משתלם פקח הוא לה לגברא הו אלו לא אתילד:

Certamente il Figliuol de l'huomo ſene va, ſi come di lui è ſcritto: ma guai à quell'huomo, da cui il Figliuol de l'huomo è tradito. Buono ſarebbe ſtato per lui ſe quell'huomo non fuſſe mai nato.

25 ענא יהודא משלמנא ואמר דלמא אנא הו רבי אמר לה ישוע אנת אמרת:

E Giuda ilqual lo tradi, riſpondendo, diſſe, Maeſtro, ſon io quello? Egli dice à lui. Tu l'hai detto.

26 כד דין לעסין שקל ישוע לחמא וברך וקצא ויהב לתלמידוהי ואמר סבו אכולו הנו פגרי:

E mentre ch'eſſi mangiauano, IESV preſe del pane, e renduto ch'egli hebbe le gratie, lo ſpezzò, e dettelo à i diſcepoli, e diſſe, Pigliate, mangiate, queſto è il mio corpo.

27 ושקל כסא ואודי ויהב להון ואמר סבו א אשתו מנה כלכון:

Di Poi preſo il bicchiero, e rendute le gratie, il dette loro, dicendo, Beuetene tutti.

28 הנו דמי דדיתקא חדתא דחלף סגיאא מתאשד לשובקנא ד דחטהא:

Percioche queſto è il mio ſangue, che è del nuouo Teſtamento, ilqual ſi ſparge per molti in remiſſion de peccati.

29 אמר אנא לכון דין דלא אשתא מן השא מן הנא ילדא דגפתא עדמא ליומא דבה אשתיוהי עמכון חדתא במלכותה דאלהא:

E dicoui che io non beuerò da hora innanzi di queſto frutto di Vite, infin à quel giorno quando iò lo beuerò con eſſo uoi nuouo nel regno del Padre mio.

כו

23 ויען ויאמר אשר יטביל אתי את־ידו בקערה הוא יסגירני:

Entõces el reſpondiendo, dixo, El que mete la mano cõmigo enel plato, eſte me ha de entregar.

24 ואכן בן־האדם ילך כאשר נכתב עליו ואוי לאדם ההוא אשר בו בן־האדם ימסר טוב היה לו אשר לא נולד האדם ההוא:

A la verdad el Hijo del hombre vá, como eſtá eſcripto deel: mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entegrado. bueno le fuera àl tal hombre no auer nacido.

25 ויען יהודה אשר מסר אותו ויאמר האם אני הוא רבי ויאמר לו אתה אמרת:

Entonces reſpondiendo Iudás, que lo entregaua, dixo, Soy yo por ventura Maeſtro? Dizele, Tu lo has dicho.

26 וכאשר אכלו לקח ישוע את־הלחם ויברך ויפרס ויתן לתלמידיו ויאמר קחו ואכלו זה הוא גופי:

Y comiendo ellos, tomó Ieſus el pan, y auiendo hecho gracias, partiólo, y dió à ſus Diſcipulos, y dixo, Tomad, comed: eſto es mi cuerpo.

27 ויקח את־הכוס ויברך ויתן להם לאמר שתו ממנו כלכם:

Y tomando el vaſo, y hechas gracias dióles diciendo, Beued deel todos.

28 כי זה הוא דמי דם ברית החדשה אשר על־רבים נשפך לכפור עונים:

Porque eſto es mi ſangre del Nueuo teſtamento, la qual es derramada por muchos para remiſsion de los peccados.

29 ואני אומר לכם כי מעתה אינני שותה מענב הגפן הזאת עד היום ההוא אשר אשתהו אתכם חדש במלכות אבי:

Y digo os que deſde aora no beueré mas de eſte fruto de vid, haſta aquel dia, quando lo tengo de beuer nueuo con voſotros enel Reyno de mi Padre.

κϛ'.

23. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

Mais il leur reſpondit, & dit, Celui qui à mis ſa main au plat pour tremper auec moi, c'eſt celui qui me trahira.

24. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Or quant au Fils de l'homme, il s'en va ſelon qu'il eſt eſcrit de lui: mais malheur à ceſt homme-la, par lequel le Fils de l'homme eſt trahi: il eut eſté bon à ceſt homme-la de n'eſtre point né.

25. Ἀποκριθεὶς δὲ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε· μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας.

Et Iudas qui le trahiſſoit reſpondant dit, Maiſtre, eſt-ce moi? Il lui dit, Tu l'as dit.

26. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Ieſus print le pain: & apres qu'il eut rendu graces, il le rompit, & le bailla à ſes diſciples, & dit, Prenez, mangez: ceci eſt mon corps.

27. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, & rendu graces, il la leur bailla diſant, Beuuez en tous.

28. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Car ceci eſt mon ſang, le ſang du nouueau Teſtamẽt, lequel eſt reſpandu pour pluſieurs en remiſsion des peches.

29. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

Or ie vous di, Que de puis ceſte heure ie ne boirai de ce fruict-ici de vigne, iuſques à ce iour-la que ie le boirai nouueau auec vous au royaume de mon Pere.

CAP. XXVI.

23. At ipſe reſpondens, ait, Qui intingit mecũ manum in paropſide, hic me tradet.

And he anſwered and ſaid/ He that dippeth his hande with me in the diſh/ he ſhall betray me.

24. Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

Surely the Sonne of man goeth his way/as it is written of him: but wo be to that man/ by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man/ if he had neuer bene borne.

25. Reſpondens autem Iudas qui tradidit eum, dixit, Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi, Tu dixiſti.

Then Judas which betrayed him/ anſwered/ and ſaid/ Is it I/ Maſter? He ſaid vnto him/ Thou haſt ſaid it.

26. Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit: deditque diſcipulis ſuis, & ait, Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum.

And as they did eate/ Jeſus tooke the bread: and when he had giuẽ thanks/ he brake it/ and gaue it to the diſciples/ and ſaid/ Thake/eate: this is my body.

27. Et accipiens calicem, gratias egit: & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes.

Alſo he tooke the cuppe/ and when he had giuen thankes/ hee gaue it them/ ſaying/ Drinke ye all of it.

28. Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

For this is my blood, of the New teſtament/ that is ſhed for many/ for the remiſſion of ſinnes.

29. Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc gemine vitis uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum in regno patris mei.

I ſay vnto you/ that I will not drinke henceforth of this fruite of the vine vntill that day/ when I ſhall drinke it newe with you in my fathers kingdome.

Das XXVI. Capitel.

23. Er antwortet vnd ſprach: Der mit der Hand mit mir in die Schüſſel tauchet/ der wirdt mich verrahten.

Hand ſuarede/ oc ſagde/ Den ſom dypper met haanden met mig i Fadet/ hand ſkal forraade mig/

24. Des Menſchen Son gehet zwar dahin/ wie von jm geſchrieben ſtehet/ Doch weh dem Menſchen durch welchen des Menſchen Son verrahten wirdt/ Es were jhm beſſer/ daß derſelbige menſch noch nie geboren were.

Menniſkens Søn gaar viſſelige der hen/ lige ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem/ Dog Ve det Menniſke/ ved huilcket Menniſkens Søn bliffuer forraad/ Det vaare hannem bedre/ at det ſamme Menniſke haffde icke veret fød.

25. Da antwortet Judas/ der jhn verrieth/ vnd ſprach: Bin ichs Rabbi? Er ſprach zu jhm: Du ſageſts.

Da ſuarede Judas/ ſom hannem forraade/ oc ſagde/ Er det ieg Rabbi? Hand ſagde til hannem/ Du ſiger det.

26. Da ſie aber aſſen/ nam Jeſus das Brodt/ dancket/ vnnd brachs vnd gabs den Jüngern/ vnd ſprach: Nemet/ eſſet/ das iſt mein Leib.

Oc der de ode/ Tog Jheſus Brødet/ tackede/ oc brød det/ oc gaff Diſciplene det/ oc ſagde/ Tager/ æder/ Det er mit Legeme.

27. Vnnd er nam den Kelch/ vnnd dancket/ vnnd gab jhnen den/ vnnd ſprach: Trincket alle darauß.

Oc hand tog Kalcken/ oc tackede/ gaff dem den/ oc ſagde/ Dricker alle der aff.

28. Das iſt mein Blut des neuen Teſtaments/ welches vergoſſen wirdt für vil/ zur vergebung der Sünden.

Det er mit Blod ſom er det ny Teſtamentis/ huilcket ſom bliffuer vdgydet for mange/ til ſyndernis forladelſe.

29. Ich ſage euch/ ich werde von nun an nicht mehr von diſem Gewechs des Weinſtocks trincken/ biß an den tag/ da ichs neue trincken werde mit euch in meines Vaters Reich.

Jeg ſiger eder/ Jeg ſkal her effter icke mere dricke aff dette ſom voxer paa Vintræ/ indtil den dag/ at ieg ſkal dricke det nyt met eder i min Faders Rige.

Kapitola XXVI.

23. A odpowěděw/ řekl: Kdo ſahá ſemnau rukau do Mijſy/ tenť mne zradij.

A on odpowiedáiac rzekł/ Ktory omoczył ze mna reke w miśie/ ten mie wyda.

24. Syn zagiſtě Człowěka gde/ yakož pſáno o něm/ ale běda člowěku tomu/ ſkrze něhož Syn Człowěka zrazen bude/ dobřeby bylo gemu/ by ſe byl ne narodil člowěk ten.

Synći człowieczy idźie iáko ieſt napiſano o nim/ ále biadá człowieko wi onemu przez ktorego Syn człowiecey ieſt wydan: Dobrze mu było áby ſie był nie národźił człowiek ten.

25. Odpowijdage pak Gidáſs kterýž ho zrádil/ řekl: Zdali yá gſem Miſtře? Rzekl gemu: Ty gſy řekl.

A odpowiedáiac Iudaß ktory go wydał/ rzekł/ A zaż ia ieſt Miſtrzu? Rzekł mu/ Powiedziałeś.

26. A když odwečeřeli/ wzal chlěb Gežijſs/ a dobrořečil y lámal/ a dáwal Včedlnijkům ſwým/ řka: Wezměte a gezte/ Toto geſt Tělo mé.

A gdy oni iedli/ wźiął Jezus chleb/ á podźiękowawßy/ łamał y dał vczniom/ y rzekł/ Bierzcie/ iedzcie/ toć ieſt ciáło moie.

27. A wzaw Kalich djky činil/ a dal gim/ řka: Pijtež toho wſſyckni.

A wźiawßy Kielich/ podźiękował y dał im rzekąc/ Pyicie z teº wßyſcy.

28. Nebo tato geſt Krew má nowěho Swědectwij/ kteráž za mnohé wylijwáſe/ na odpuſſtěnij hřijchůw.

Abowiem toć ieſt krew moiá nowego Teſtámentu/ ktora dla wiela ich bywa rozlaná ná odpußczenie grzechow.

29. Ale prawijm wám/ že giž nebudu pijti z tohoto plodu winného kořene/ až do onoho dne/ když gey pijti budu s wámi nowý w králowſtwij Otce mého.

A powiedam wám/ iż nie bede pił od tad z tego to owocu winnice/ áż w on dźień gdy gi bede pił z wámi nowy w Kroleſtwie oycá mego.

כו

30 וְשַׁבַּחוּ וּנְפַקוּ לְטוּר
זַיְתֵא׃

E detto che hebbero l'hinno, ſe n'Vſcirono al monte de gli Oliui.

31 הָיְדֵין אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
אַנְתּוּן כֻּלְכוֹן תֶּתְכַּשְׁלוּן בִּי
בְּהָנָא לֶלְיָא כְּתִיב גֵּיר
דְּאֶמְחֵא לְרָעְיָא ו
וְנֶתְבַּדְּרוּן עֶרְבֵא דְּעֶנֵה׃

Allor IESV dice loro, Tutti Voi queſta notte Vi ſcandalizarete per conto mio: percioche egli è ſcritto Io percoterò il paſtore, e le pecore del gregge ſi diſpergeranno.

32 מֶן בָּתַר דְּקָאֶם אֶנָא
דֵּין קָדֶם אֶנָא לְכוֹן
לַגְלִילָא׃

Ma poi ch'io ſarò riſuſcitato, V'anderò innanzi in Galilea.

33 עֲנָא כֵּאפָא וֶאמַר לֵהּ
אֶפֶן כֻּל נָשׁ נֶתְכַּשַׁל בָּךְ
אֶנָא מֶמְתוֹם לָא אֶתְכַּשַׁל
בָּךְ׃

E riſpondendo Pietro gli diſſe, Se ben tutti ſi ſcandalizaranno per conto tuo, io non mi ſcandalizarò giamai.

34 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַמִּין
אָמַר אֶנָא לָךְ דִּבְהָנָא
לֶלְיָא קָדָם דְּנֶקְרֵא
תַּרְנָגְלָא תְּלָת זַבְנִין
תְּכַפּוּר בִּי׃

IESV gli diſſe, Io ti dico in Verità, che queſta notte prima ch'el gallo canti, tu mi rinegarai tre Volte.

35 אֱמַר לֵהּ כֵּאפָא אֶן
נֶהְוֵא לִי לְמֵמַת עַמָּךְ לָא
אֶכְפּוּר בָּךְ וְהָכְוָת אַף
כֻּלְהוֹן תַּלְמִידֵא אֶמַרוּ׃

Pietro gli dice, Se ben mi biſognaſſe morir con teco, io non ti rinegarò. Similmente diſſero ancor tutti gli altri diſcepoli.

36 הָיְדֵין אֶתָא עַמְּהוֹן
יֵשׁוּעַ לְדוּכְתָא דְּמֶתְקַרְיָא
גַּדְסִימָן וֶאמַר
לְתַלְמִידָוְהִי תִּבוּ הָרְכָא
עַד אֵזַל אֶצַלֵּא׃

Allor IESV ſene Venne con eſſi in Vn luogo chiamato Getſemane, e dice à i diſcepoli, Sedeteui qui inſin à tanto ch'io Vada colà à fare oratione.

כו

30 וְכַאֲשֶׁר הִשְׁתַּבְּחוּ יָצְאוּ אֶל־
הַר הַזֵּיתִים׃

Y quando ouieron dicho el hymno, ſalieron àl monte de las Oliuas.

31 אָז אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ כֻּלְּכֶם
תִּכָּשְׁלוּ בִּי בַּלַּיְלָה הַזֶּה כִּי נִכְתַּב
הַךְ אֶת־הָרֹעֶה וּתְפֻצֶינָה הַצֹּאן׃

Entonces Ieſus les dize, Todos voſotros ſereys eſcandalizados en mi eſta noche. Porque eſcripto eſta, Heriré àl paſtor, y las ouejas de la manada ſeran derramadas.

32 וְאַחֲרֵי שֶׁקַּמְתִּי אֵלֵךְ לִפְנֵיכֶם
בַּגָּלִילָה׃

Mas deſque aya reſuſcitado, eſperaroshé en Galilea.

33 וַיַּעַן כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
גַּם כֻּלָּם יִכָּשְׁלוּ בָךְ אֲנִי לְעוֹלָם
לֹא אֶכָּשֵׁל׃

Y reſpondiendo Pedro, dixole, Aunque todos ſean eſcandalizados en ti, yo nunca ſeré eſcandalizado.

34 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לְךָ כִּי בָזֶה הַלַּיְלָה בְּטֶרֶם
יִקְרָא תַרְנְגוֹל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים
תְּכַחֲשֵׁנִי׃

IEſus le dize, De cierto te digo que eſta noche, antes que el gallo cante, me negarás tres vezes.

35 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה וְאִם צָרְכִי
לָמוּת אִתָּךְ לֹא אֲכַחֶשְׁךָ וְכָכָה
גַּם תַּלְמִידָיו כֻּלָּם אָמָרוּ׃

Dizele Pedro, Aunque me ſea meneſter morir contigo, no te negare. Y todos los Diſcipulos dixeron lo miſmo.

36 אָז בָּא אִתָּם יֵשׁוּעַ לְמִגְרָשׁ
הַנִּקְרָא גֵּית־שְׁמָנִים וַיֹּאמֶר
לְתַלְמִידָיו שְׁבוּ בָזֶה עַד־כִּי
אֵלֵךְ וְאֶתְפַּלֵּל שָׁם׃

Entonces llegó Ieſus con ellos àl aldea que ſe llama Gethſemane, y dice à ſus Diſcipulos: Sentaos aqui, haſta que vaya alli y ore.

κϛ'.

30. Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

31. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γὰρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.

Lors Ieſus leur dit, Vous tous ſerez ceſte nuict ſcandalizés en moi. car il eſt eſcrit, Ie fraperai le berger, & les brebis du troupeau ſeront eſparſes.

32. Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Mais apres que ie ſerai reſſuſcite, I'irai deuant vous en Galilee.

33. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.

Et Pierre prenant la parole, lui dit, Encore que tous ſoyent ſcandalizés en toi, ſi ne ſerai-ie iamis ſcandalizé.

34. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

Ieſus lui dit, en verité ie te di, qu'en ceſte propre nuict, deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois.

35. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Pierre lui dit, Quand meſmes il me faudroit mourir auec toi, ſi ne te renierai-ie point. Autant auſsi en dirent les diſciples.

36. Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθσημανῆ. καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.

Alors Ieſus s'en vint auec eux en vn lieu dit Geth-ſemané: & dit à ſes diſciples, Seez-vous ici, iuſques à tant que ie m'en aille, & que ie prie là.

CAP. XXVI.

30. Et hymno dicto, exierunt in montem oliveti.

And when they had ſung a Pſalme/ they went out into the mount of Oliues.

31. Tunc dicit illis Ieſus, Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.

Then ſaid Jeſus vnto them/ All yee ſhall bee offended by me this night: for it is written/ J will ſmite the ſhepheard/ & the ſheepe of the flocke ſhalbe ſcattered.

32. Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galileam.

But after J am riſen againe/ J will goe before you into Galile.

33. Reſpondens autem Petrus, ait illi, Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.

But Peter anſwered/ and ſaide vnto him/ Though that all men ſhould be offended/ by thee/ yet will J neuer be offended.

34. Ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

Jeſus ſaid vnto him/ Verely J ſay vnto thee/ that this night/ before the cocke crow/ thou ſhalt deny me thriſe.

35. Ait illi Petrus, Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.

Peter ſaide vnto him/ Though J ſhould die with thee/ yet will J not denie thee. Likewiſe alſo ſaid all the diſciples.

36. Tunc venit Ieſus cum illis in villam quæ dicitur Geth-ſemani: & dixit diſcipulis ſuis, Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem.

Then went Jeſus with them into a place which is called Gethſemane/ and ſaid vnto his diſciples/ Sit ye here/ while J goe and pray yonder.

Das XXVI. Capitel.

30. Vnnd da ſie den Lobgeſang geſprochen hatten/ giengen ſie hinauß/ an den Oelberg.

Oc der de haffde ſagd Loffſangen / ginge de hen vd til Olie birget.

31. Da ſprach Jeſus zu jhnen: In diſer nacht werdet jr euch alle ergern an mir. Denn es ſtehet geſchriben: Ich werde den Hirten ſchlagen/ vnnd die Schafe der Herte werden ſich zerſtreuen.

Da ſagde Jheſus til dem / J denne nat ſkulle i alle forarge eder paa mig. Thi det ſtaar ſcreffuit/ Jeg ſkal ſla Hyrden / Oc Hiordens Faar ſkulle atſpredis.

32. Wenn ich aber aufferſtehe/ will ich für euch hin gehen in Galileam.

Men naar ieg ſtaar op / da vil ieg ga hen faar eder i Galilea.

33. Petrus aber antworttet/ vnnd ſprach zu jhm: Wenn ſie auch alle ſich an dir ergerten/ ſo will ich doch mich nimmermehr an dir ergern.

Peder ſuarede/ oc ſagde til hannem / Der ſom de oc alle forarge dem paa dig/ Saa vil ieg dog aldri forarge mig.

34. Jeſus ſprach zu jhm: Warlich ich ſage dir/ In diſer Nacht/ ehe der Hane krehet/ wirſt du mich dreymal verleugnen.

Jheſus ſagde til hannem / Sandelige ſiger ieg dig / J denne nat / før Hanen gal / ſkalt du necte mig tre gonge.

35. Petrus ſprach zu jhm: Vnnd wenn ich mit dir ſterben müſte / ſo will ich doch dein nicht verleugnen. Deßgleichen ſagten auch alle Jünger.

Peder ſagde til hannem / Oc der ſom ieg ſkulde dø met dig/ Da vil ieg icke necte dig. Lige ſaa ſagde oc alle Diſciplene.

36. Da kam Jeſus mit jnen/ zu eim Hofe/ der hieß Gethſemane / vnnd ſprach zu ſeinen Jüngern: Setzet euch hie/ biß das ich dort hingehe/ vnd bete.

Da kom Jheſus met dem / til en Haffue/ ſom hed Gethſemane / oc ſagde til ſine Diſciple / Setter eder her / ſaa lenge ieg gaar der bort / oc beder.

Kapitola XXVI.

30. A chwálu Bohu wzdawſſe / wyſſli na Horu Oliwetſkau.

Y záſpiewawſzy pieśń/ wyſzli ná gorę oliwna.

31. Tehdy řekl gim Gežijš: Wſſyckni wy pohorſſyte ſe nademnau této noci: Neb pſáno geſt: Bijti budu Paſtýře/ a rozprchnau ſe owce ſtáda.

Thedy im rzekł Jezus/ Wſzyſcy wy zgorſzycie ſie mną they nocy/ ábowiem ieſt nápiſano/ Vderzę paſtherzá/ y będą roſproſzone owce trzody.

32. Ale když z mrtwých wſtanu/ předegdu wás do Galilee.

A gdy powſtánę/ poydę przed wámi do Galileey.

33. Odpowijdage pak Petr/ řekl gemu: Byť ſe pak wſſyckni pohorſſyli nad tebū / yáť ſe nikdý nepohorſſjm.

Y odpowiedáiąc Piotr/ rzekł iemu/ Choćby ſie wſzyſcy zgorſzyli tobą ia nigdy ſie nie zgorſzę.

34. Řekl gemu Gežijš: Zagiſté prawijm tobě/ že této noci prwé než Kohut zazpijwá/ třikrát mne zapřijš

Rzekł mu Jezus / Záprawdęć powiedam/ iż tey nocy pierwey niż kur zápoie/ trzy kroć ſie mnie záprzyſz.

35. Řekl gemu Petr: Bychť pak měl také s tebau vmřijti/ nezapřjm tebe. Též tak y wſſyckni ginij Včedlnjcy prawili.

Rzekł mu Piotr / Choćbym z tobą muśiał vmrzeć/ ia ſie ciebie nie záprzę/ tákże y wſzyſcy vczniowie mowili.

36. Tehdy přiſſel s nimi Gežijš do Wſy / kteráž ſlowe Gethſemany/ Y řekl Včedlnijkům ſwým: Poſeďtež tuto/ až odegda tamto ſe pomodlijm.

Tedy przyſzedł Jezus z nimi ná mieyſce ktore zową Gethſemáne/ y rzekł vczniom / Siedźcie thu/ áż ia ſzedſzy będę ſie tám modlił.

כו

37 וְדַבַר לְכֵאפָא וַל לַתְרַיְהוּן בְּנַי זַבְדַי וְשַׁרִי לְמֶתְכְּמָרוּ וַלְמֶתְתְּעָקוּ׃

E preſo con ſeco Pietro e i due figliuoli di Zebedeo comincio à contriſtarſi, & hauer grande angoſcia.

38 וֶאמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ לְנַפְשִׁי עַדַמָּא לְמוֹתָא קַווּ לִי הָרְכָא וַשְׁהַרוּ עַמִּי׃

Allor IESV diſſe loro, L'anima mia è preſa di triſtezza inſin à la morte: reſtateui qui, e vegliate con meco.

39 וַפְרַק קַלִיל וַנְפַל עַל אַפַּוְהי וַמְצַלֵא הֲוָא וֶאמַר אָבִי אֶן מֶשְׁכְּחָא יֶעְבְּרֵנִי כָּסָא הָנָא בְּרַם לָא אַיְךְ דַּאנָא צָבֵא אֶנָא אֶלָּא אַיְךְ דַּאנְתְּ׃

Et andatoſene vn poco piu oltre, ſi gittò giu con la faccia, pregando, e dicendo, Padre mio, s'egli è poſſibile, paſſi via da me queſto calice: nondimeno non ſia gia come voglio io, ma come vuoi tu.

40 וֶאתָא לְוָת תַּלְמִידַוְהי וֶאשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין וֶאמַר לְכֵאפָא הָכַנָא לָא אֶשְׁכַּחְתּוּן חֲדָא שָׁעָא דְּתֶשְׁהֲרוּן עַמִּי׃

Dipoi viene à i ſuoi diſcepoli, e trouali che dormiuano, e dice à Pietro, A queſto modo voi non hauete potuto vegliare vn'hora con eſſo me?

41 אֶתְתְּעִירוּ וְצַלוֹ דְּלָא תֶּעְלוּן לְנֶסְיוּנָא רוּחָא מְטַיְבָא פַּגְרָא דֵּין כְּרִיהּ׃

Vegliate & orate, accioche voi non entriate in tentatione. Lo ſpirito è ben pronto, ma la carne è inferma.

42 תּוּב אֵזַל דְּתַרְתֵּין וַבְנִין צַלִּי וֶאמַר אָבִי אֶן לָא מֶשְׁכַּח הָנָא כָּסָא דְּיֶעְבַר אֶלָּא אֶן אֶשְׁתִּיתֵהּ יֶהְוֵא צֶבְיָנָךְ׃

Di nuouo ſe n'andò la ſeconda volta, e fece oratione, dicendo, Padre mio, ſe queſto calice non puo paſſar via da me, ſenza che io lo beua, ſia fatta la tua volonta.

43 וֶאתָא תּוּב אֶשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין עַיְנַיְהוּן גֵּיר יַקִּירָן הֲוַי׃

Dipoi venendo, gli troua vn'altra volta à dormire: percioche gli occhij loro erano aggrauati.

כו

37 וַיִּקַּח אֶת־כֵּיפָה וְאֶת־שְׁנֵי בְּנֵי זַבְדִּי וְהֵחֵל לְהִתְעַצֵּב וּלְהִתְחָרֵד׃

Y tomando à Pedro, y à los dos hijos de Zebedeo, començó à entriſtecerſe y à anguſtiarſe.

38 אָז אָמַר אֲלֵיהֶם הִשְׁתּוֹחֲחָה נַפְשִׁי עַד־מָוֶת הִתְעוֹדְדוּ פֹּה וְשִׁקְדוּ עִמִּי׃

Entonces Ieſus les dize, Mi alma eſta muy triſte haſta la muerte: quedaos aqui, y velad conmigo.

39 וַיַּעֲבֹר מְעַט וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיִּתְפַּלֵּל לֵאמֹר אָבִי אִם יוּכַל לִהְיוֹת יַעֲבֹר הַכּוֹס הַזֶּה מִמֶּנִּי אֲבָל לֹא כִּרְצוֹנִי כִּי אִם כִּרְצוֹנֶךָ׃

Y yendoſe vn poco mas adelante, proſtroſe ſobre ſu faz orando, y diziendo; Padre mio, ſi es poſsible, paſſe de mi eſte vaſo: empero no como yo quiero, mas como tu.

40 וַיָּבֹא אֶל־תַּלְמִידָיו וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים וַיֹּאמֶר אֶל־כֵּיפָה אֵיכָכָה לֹא יְכָלְתֶּם שָׁעָה אַחַת לִשְׁקֹד עִמִּי׃

Y vino à ſus Diſcipulos, y hallólos durmiendo; y dixo à Pedro, No aueys podido velar conmigo vna hora.

41 שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְלוּ פֶּן־תָּבוֹאוּ בְּמַסָּה אוּלָם רוּחַ שׁוֹקֶדֶת אֲבָל הַבָּשָׂר חַלָּשׁ׃

Velad y orad, paraque no entreys en tentacion: el eſpiritu à la verdad eſta preſto, mas la carne enferma.

42 עוֹד שֵׁנִית הָלַךְ וַיִּתְפַּלֵּל לֵאמֹר אָבִי אִם לֹא יוּכַל זֶה הַכּוֹס לַעֲבֹר מִמֶּנִּי כִּי אִם אֶשְׁתֶּה אוֹתוֹ יְהִי־רְצוֹנֶךָ׃

Otra vez fué, ſegunda vez, y oró diziendo, Padre mio, ſi no puede eſte vaſo paſſar de mi ſin que yo lo beua, hagaſe tu voluntad.

43 וַיָּבֹא וַיִּמְצָאֵם עוֹד שֵׁנִית יְשֵׁנִים כִּי־הָיוּ עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת׃

Y vino otra vez, y hallólos durmiendo: que los ojos deellos eran agrauados;

κϛʹ.

37. Καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print auec ſoi Pierre & les deux fils de Zebedee: & commença à eſtre contriſté, & à eſtre fort angoiſſé.

38. Τότε λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

Adonc il leur dit, Mon ame eſt ſaiſie de triſteſſe iuſques à la mort: demeurez ici, & veillez auec moi.

39. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων· πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

Et s'en allant vn peu plus outre, il ſe ietta en terre ſur ſa face, priãt, & diſant. Mon pere, s'il eſt poſsible, que ceſte coupe paſſe arriere de moi: toutesfois non point comme ie vueil, mais comme tu veux.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ.

Puis il vint à ſes diſciples, & les trouue dormans, & dit à Pierre, Eſt-il ainſi que vous n'ayez peu veiller vne heure auec moi?

41. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον· ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez & priez, que vous n'entriez en tentation: car quant à l'eſprit, il eſt prompt, mais la chair eſt foible.

42. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.

Derechef il s'en alla pour la ſeconde fois, & pria, diſant, Mon Pere, s'il n'eſt poſsible que ceſte coupe paſſe arriere de moi, ſans que ie la boiue, ta volonté ſoit faite.

43. Καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.

Puis il reuint, & les trouue derechef dormans: car leurs yeux eſtoyent appeſantis.

CAP. XXVI.

37. Et aſſumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.

And hee tooke Peter/ & the two ſonnes of Zebedeus/ & began to waxe ſorowfull/ and grieuouſly troubled.

38. Tunc ait illis, Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate mecum.

Then ſaide Jeſus vnto them/ My ſoule is very heauie/ euen vnto the death: tary yee here/ and watch with me.

39. Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans & dicens, Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, veruntamē non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.

So he went a litle further/ and fell on his face/ and prayed/ ſaying/ O my Father/ if it bee poſſible/ let this cuppe paſſe from me: neuertheleſſe/ not as I will/ but as thou wilt.

40. Et venit ad diſcipulos ſuos, & invenit eos dormiētes: & dicit Petro, Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum.

After/ he came vnto the diſciples/ and found them a ſleepe/ and ſaide to Peter/ What? coulde ye not watch with me one houre?

41. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.

Watch/ and pray/ that ye enter not into tentation: the ſpirit in deede is ready/ but the fleſh is weake.

42. Iterum ſecundò abiit & oravit, dicens, Pater mi, ſi non poteſt calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.

Againe he went awaye the ſecond tyme/ & prayed/ ſaying/ O my Father/ if this cup cā not paſſe away from mee/ but that I muſt drinke it/ thy will be done.

43. Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

And he came/ and found them a ſleepe againe: for their eyes were heauie.

Das XXVI. Capitel.

37. Vnd nam zu ſich Petrum/ vnd die zwen Söne Zebedei/ vnd fieng an zu trauren vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder/ oc de tho Zebedei Sønner til ſig/ Oc begynte at bedrøffuis oc at beffue.

38. Da ſprach Jeſus zu jnen: Meine Sele iſt betrůbet biß an den todt/ bleibet hie/ vnd wachet mit mir.

Da ſagde Jheſus til dem/ Min Siel er bedrøffuit indtil døden/ bliffuer her/ oc vaager met mig.

39. Vnnd gieng hin ein wenig/ fiel nider auff ſein Angeſichte/ vnd betet/ vnnd ſprach: Mein Vater iſts můglich/ ſo gehe diſer Kelch von mir/ doch nicht wie ich will/ ſondern wie du wilt.

Oc hand gick noget lenger frem/ falt ned paa ſit Anſict/ oc bad/ oc ſagde/ Min Fader/ Er det mueligt/ da gaa denne Kalck fra mig/ Dog icke ſom Jeg vil/ Men lige ſom du vilt.

40. Vnd er kam zu ſeinen Jüngern/ vnd fand ſie ſchlaffend/ vnd ſprach zu Petro: könnet jr denn nicht eine ſtund mit mir wachen?

Oc hand kom til ſine Diſciple/ oc fant dem ſoffuendis/ oc ſagde til Peder. Kunde i da icke vaage en time met mig.

41. Wachet vnd betet/ daß jhr nicht in anfechtung fallet. Der Geiſt iſt willig/ aber das Fleiſch iſt ſchwach.

Vaager oc beder/ At i icke ſkulle falde i friſtelſe. Aanden er villig/ Men Legemet er ſkrøbeligt.

42. Zum andernmal gieng er aber hin/ betet vnd ſprach: Mein Vater/ iſts nicht můglich/ daß diſer Kelch von mir gehe/ ich trincke jhn denn/ ſo geſchehe dein wille.

Anden gong gick hand atter hen/ bad/ oc ſagde/ Min Fader/ Er det icke mueligt/ at denne Kalck kand gaa fra mig/ Vden ieg ſkal dricke hannem/ da ſke din vilie.

43. Vnnd er kam vnd fand ſie aber ſchlaffend/ vnnd jhre Augen waren vol ſchlaffs.

Oc hand kom oc fand dem atter ſoffuendis/ Oc deris Øyen vaare fulde aff ſøffn.

Kapitola XXVI.

37. A pogaw s ſebau Petra/ a dwa Syny Zebedeowa/ počal ſe rmautiti a teſkliw býti.

A wziawſzy Piotrá y dwu ſynow Zebedeuſzowych/ począł ſie ſmucić y ciężko fráſowác.

38. Tehdy řekl gim: Smutnáť geſt Duſſe má až k ſmrti/ potrwaytež tuto a bděte ſemnau.

Tedy rzekł im Jezus/ Duſza moiá ieſt práwie ſmethna áż do śmierći/ zoſtańcie tu/ á czuycie ze mną.

39. A poodſſed maličko/ padl na twář ſwau/ modle ſe/ a řka: Otče můg/ geſtli možně/ nechť odegde odemne Kalich tento/ ale wſſak ne yak yá chcy/ ale yak ty chceſs.

A ſzedſzy trochę dáley/ padł ná oblicze ſwoie/ modląc ſie y mowiąc/ Oycze moy/ ieſli można rzecz niechay odeydzie odemnie kubek ten/ á wſzak że nie iáko ia chcę/ ále iáko ty.

40. Y přiſſel k Včedlnijkům ſwým/ a nalezl ge ani ſpij. Y řekl Petrowi: Takli gſte nemohli gedině hodiny bdijti ſemnau?

Tedy przyſzedł do vczniow/ y nálazł ie ſpiące/ y rzekł Piotrowi/ Nthákżeście nie mogli iedne godzinę czuć ze mną?

41. Bděte a modlte ſe/ abyſſte neweſſli w pokuſſenij. Duch zagiſté hotow geſt/ ale Tělo nemocno.

Czuyćie y modlćie ſię/ ábyśćie nie weſzli w pokuſę: Duchći ieſt chutki/ ále ciáło mdłe.

42. Opět podruhé odſſel/ a modlil ſe/ řka: Otče můg/ nemuželiť tento Kalich minauti mne/ než abych gey pil/ ſtaniž ſe wůle twá.

Nząſię powtore ſzedſzy modlił ſię/ rzekąc/ Oyce moy/ ieſli nie może ten kubek odeydź odemnie ábych go nie pił/ niech ſię dzieie wola twoiá.

43. Y přiſſel opět/ a nalezl ge ani ſpij: nebo byly oči gegich obtijženy.

Nálazł ie powthore ſpiące/ ábowiem były oczy ich obciążone.

כו

44 וַשְׁבַק אֶנּוּן וַאֲזַל תּוּב צַלִּי דַּתְלָת זַבְנִין וְלָהּ לְמֶלְּתָא אֶמַר׃

E laſſatigli, di nuouo ſen'andò, e fece oratione la terza volta, dicendo le medeſime parole.

45 הָידֵין אֶתָא לְוָת תַּלְמִידַוְהִי וְאָמַר לְהוֹן דְּמַכוּ מֵכִּיל וְאֶתְתַּנִּיחוּ הָא מְטָת שָׁעְתָא וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא מֶשְׁתְּלֶם בְּאִידַיְהוֹן דְּחַטָּיֵא׃

Poi viene à i ſuoi diſcepoli, & dice loro, Dormite hormai, & ripoſateui: ecco l'hora è vicina che il Figliuol de l'huomo è dato ne le mani de peccatori.

46 קוּמוּ נִאזַל הָא מְטָא הָו דְּמַשְׁלֵם לִי׃

Leuateui ſu, andiamo: ecco che s'auuicina colui che mi tradiſce.

47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא חַד מֶן תְּרֵי־עֶסרְתָא אֶתָא וְכֶנְשָׁא עַמֵּהּ סַגִּיאָא עַם סַפְסְרֵא וְחוּטְרֵא מֶן לְוָת רַבַּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא׃

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco Giuda vno de dodici venne, e con lui vna gran turba con ſpade & haſte, da parte de principali Sacerdoti, e de Vecchij del popolo.

48 וְיָהֵב הֲוָא לְהוֹן אָתָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא וֶאמַר לְהוֹן דְּנָשֵׁק אֶנָא הוּיוּ לֵהּ אֲחוּדוּ׃

Et eſſo che lo tradiua, haueua dato loro il ſegno, dicendo, Quello che io bacierò, eſſo è, pigliatelo.

49 וּמֶחְדָא קְרֶב לְוָת יֵשׁוּע וֶאמַר שְׁלָם רַבִּי וְנַשְּׁקֵהּ׃

Et incontinente venendoſene à IESV, diſſe, Maeſtro, Iddio ti ſalui, e baciollo.

50 הֵידֵין יֵשׁוּע אֶמַר לֵהּ עַל הִי דְּאֶתִית חַבְרִי הָידֵין אֶתְקַרְבוּ וַארְמִיו אַיְדַיְהוֹן עַד יֵשׁוּע וַאֲחַדוּהִי׃

E IESV diſſe à lui, Amico, à che fare ſei tu venuto? Allora color s'accoſtorono, e meſſer le mani addoſſo à IESV, e preſerlo.

כו

44 וַיַּעֲזֹב אוֹתָם וַיֵּלֶךְ עוֹד וַיִּתְפַּלֵּל שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר אֶת־דָּבָר הַהוּא׃

Y dexandolos, fué otra vez, y oró, tercera vez, diziendo las miſmas palabras.

45 אָז בָּא אֶל־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁנוּ עַתָּה וְנוּחוּ הִנֵּה קָרְבָה הַשָּׁעָה וּבֶן־הָאָדָם מֻסְגָּר בִּידֵי חַטָּאִים׃

Entonces vino à ſus Diſcipulos, y dizeles, Dormid ya, y deſcanſad, heaqui hà llegado la hora, y el Hijo del hombre es entregado en manos de Peccadores.

46 קוּמוּ וְנֵלְכָה הִנֵּה קָרַב אֲשֶׁר יַסְגִּירֵנִי׃

Leuantaos, vamos: heaqui hà llegado el que me hà entregado.

47 עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהִנֵּה יְהוּדָה אַחַד מִן־שְׁנֵים עָשָׂר בָּא וְאִתּוֹ הֲמוֹן רַב עִם חֲרָבוֹת וּרְמָחִים מֵרָאשֵׁי־הַכֹּהֲנִים וּמִזִּקְנֵי הָעָם׃

Y hablando aun el, heaqui Iudas, vno de los doze, vino; y con el mucha companna con eſpadas y baſtones de parte de los principes de Sacerdotes, y de los Ancianos del Pueblo.

48 וַאֲשֶׁר הִסְגִּירוֹ נָתַן לָהֶם אוֹת לֵאמֹר אֶת־אֲשֶׁר אֶשַּׁק זֶה הוּא תִּפְשׂוּהוּ׃

Y el que lo entregaua, les auia dado ſennal, diziendo, Al que yo beſare, áquel es, prendeldo.

49 וּמִיַּד נָגַשׁ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר שָׁלוֹם לְךָ רַבִּי וַיִּשַּׁק לוֹ׃

Y luego que llegó à Ieſus, dixo, Ayas gozo, Maeſtro, y beſólo.

50 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ רֵעֶה עַל־מָה בָאתָ אָז קָרְבוּ וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־יָדַיִם עַל־יֵשׁוּעַ וְאָחֲזוּ בוֹ׃

Y Ieſus le dixo, Amigo, a que vienes? Entonces llegaron, y echaron mano à Ieſus, y prendieronlo.

κϛʹ.

44. Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Et les ayant laiſſés, il s'en alla derechef, & pria pour la troiſieme fois, diſant les meſmes paroles,

45. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.

Adonc il vient à ſes diſciples, & leur dit, Dormez d'oreſenauant, & vous repoſez: voici l'heure eſt prochaine, & le Fils de l'homme s'en va eſtre liuré ès mains des meſchans.

46. Ἐγείρεσθε· ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit s'approche.

47. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

Et comme il parloit encore, voici Iudas l'vn des douze, vint, & grande troupe auec lui, auec eſpees & baſtons, de par les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple.

48. Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.

Or celui qui le trahiſſoit, leur auoit donné vn ſignal, diſant, Celui que ie baiſerai, c'eſt lui: ſaiſiſſez-le.

49. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπε· χαῖρε, ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Et incontinent s'approchant de Ieſus, il lui dit, Maiſtre, bien te ſoit: & le baiſa.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Lors Ieſus lui dit, Compagnon, à que faire es-tu ici? Adonc ils s'approcherent, & ietterent les mains ſus Ieſus, & le ſaiſirent.

CAP. XXVI.

44. Et relictis illis, iterum abiit: & oravit tertiò, eundem ſermonem dicens.

So he left them and went away againe/ and praied the third time/ ſaying the ſame wordes.

45. Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis, Dormite iam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.

Then came he to his diſciples / and ſaide vnto them/Sleepe henceforth/and take your reſt: behold / the houre is at hand / and the Sonne of man is giuen into the hands of ſinners.

46. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

Riſe/ let vs go: beholde / he is at hand that betrayet me.

47. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis & fuſtibus miſſi à principibus ſacerdotum & ſenioribus populi.

And while he yet ſpake / lo/ Judas/ one of the twelue / came / an with him a great multitude with ſwordes and ſtaues / from the high Prieſts and Elders of the people.

48. Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete eũ.

Nowe he that betrayed him / had giuen them a token/ ſaying/ Whomſoeuer I ſhall kiſſe / that is he / lay holde on him.

49 Et confeſtim accedens ad Ieſum, dixit, Ave rabbi. Et oſculatus eſt eum.

And foorth with hee came to Jeſus and ſaide/ God ſaue thee/ Maſter/and kiſſed him.

50. Dixitque illi Ieſus, Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus iniecerunt in Ieſum: & tenuerunt eum.

Then Jeſus ſaide vnto him / Friende / wherefore art thou come? Then came they/and laide hands on Jeſus/and tooke him.

Das XXVI. Capitel.

44. Vnd er lieſʒ ſie / vnd gieng abermal hin / vnd betet zum dritten mal/ vnd redet dieſelbigen wort.

Oc hand loed dem bliffue/ oc gick atter hen/ oc bad tredie gong / oc talede de ſamme ord.

45. Da kam er zu ſeinen Jüngern/ vnd ſprach zu jnen: Ach wolt jr nun ſchlaffen vnd ruhen: Sihe / die ſtund iſt hie / daſʒ des Menſchen Son inn der Sünder hende überantworttet wirdt.

Da kom hand til ſine Diſciple / oc ſagde til dem/ Ah / ville i nu ſoffue oc huile eder? See / ſtunden er kommen/ at Menniſkens Søn ſkal antuordis i Synderis hender.

46. Stehet auff/ laſt vns gehen/ Sihe/ er iſt da/ der mich verräth.

Staar op / lader oſſ gaa/ See / hand er der / ſom mig foraader.

47. Vnd als er noch redet / Sihe/ da kam Judas der zwölffen einer/ vnd mit jhm eine groſſe Schar mit Schwerten vnd mit Stangen / von den Hohenprieſtern vnd Elteſten des Volcks.

Oc ſom hand end talede / See / da kom Judas/ en aff de Tolff / oc en ſtor Skare met hannem / met Suerd oc met Stenger / fra de Ypperſte Preſter oc de Eldſte faar Folcket.

48. Vnd der Verrähter hatte jhnen ein Zeichen gegeben / vnnd geſagt: Welchen ich küſſen werde / der iſts/ den greiffet.

Oc Forrederen haffde giffuit dem it Tegen oc ſagd/ Huilcken ſom ieg kyſſer / den er det / griber hannem.

49. Vnnd als bald trat er zu Jeſu / vnd ſprach: Gegrüſſet ſeyſt du Rabbi/ vnd küſſet jhn.

Oc hand traadde ſtrax frem til Jheſum / oc ſagde/ Hel vere dig Rabbi / oc kyſte hannem.

50. Jeſus aber ſprach zu jm: Mein Freund / warumb biſt du kommen? Da tratten ſie hinzu / vnd legten die hende an Jeſum / vnd griffen jhn.

Jheſus ſagde til hannem / Min Ven/ Huorfaare eſt du kommen? Da traadde de frem / oc lagde hender paa hannem / oc grebe hannem.

Kapitola XXVI.

44. Tehdy nechaw gjch / opět odſſel/ a modlil ſe p ořetij/ tauž řeč řijkage.

A opuściwßy ie powtore odßedl / y trzeci raz ſie modlił tyz ſłowa mowiac.

45. Potom přiſſel k Včedlnijkům ſwým/a řekl gim: Spětež giž/a odpočiňte: hle přiblijžila ſe hodina/a Syn Człowěka zrazen bude w ruce hřijſſných.

Tedy przßedł do vczniow ſwoich/y rzekł im / Juz teraz ſpicie y odpoczywaycie/oto przybliżyła ſie godziná/á Syn człowieczy będzie wydan w rece grzeßnikow.

46. Wſtaňtež/poďme: ay přibližuge ſe ten kterýž mne zradij.

Wſtańcie/podźmy / oto bliſko ieſt ten ktory mie wyda.

47. A když on geſſtě mluwil/ Hle Gidáš geden ze Dwanácti přiſſel/a s nim záſtup mnohý s Měči a s kygmi / poſláni gſauce od Knijžat Kněžſkých a Starſſých lidu.

A gdy ießcze mowił / oto Judaß ieden ze dwunaſcie przyßedł / z nim wielki poczet ludzi z mieczmi y z kiymi / od Kſiażath kaplanſkich y ſtarßych ludu.

48. A ten kterýž gey byl zradil dal gim znamenij / řka: Kohožkoli polijbijm / ten geſt: držtež gey.

A ten ktory go wydał / dał im tył znák/mowiac / Kogobych ia całował/tenci ieſt/poimaycie go.

49. A hned přiſtaupiw k Gežijſſowi/řekl: Zdráw buď Miſtře: a polijbil gey.

Y wnet przyſtąpiwßy ku Jezuſowi/rzekł / Radź pozdrowion Miſtrzu/y pocáłował go.

50. Y řekl gemu Gežijš: Přijteli/nač gſy přiſſel? Tehdy přiſtaupili a Ruce wložili na Gežijſſe/a yali gey.

A Jezus rzekł mu / Towárzyßu pocoś przyßedł? Tedy przyſtapiwßy/wrzucili rece ná Jezuſá/ y poimáli go.

כו

51 וְהָא חַד מֵן הָנוּן דְּעַם
יֵשׁוּעַ אַוְשֵׁט אִידֵהּ וַשְׁמַט
סַפְסְרָא וּמְחָיֵהּ לְעַבְדֵּהּ
דְּרַב כָּהֲנֵא שַׁקְלָה אֶדְנֵהּ׃

Et ecco, vn di quelli che erano con IESV, ſteſa la mano, tirò fuore il ſuo coltello, e percoſſe il ſeruitor del Principe de ſacerdoti, e taglolli l'orecchia.

52 הָידֵין אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ
אַהְפֵּךְ סַפְסְרָא לְדוּכְתָהּ
כֻּלְהוֹן גֵּיר הָנוּן דְּיֵסְבוּ ס
סַיְפָא בְּסַיְפָא יְמוּתוּן׃

Allor IESV gli dice, Rimetti il tuo coltello al ſuo luogo: percioche tutti quelli che pigliaranno il coltello, periranno di coltello.

53 אָו סָבַר אַנְתְּ דְּלָא
מֶשְׁכַּח אֶנָא דְּאֶבְעֵא מֵן
אָבִי וַנְקִים לִי הָשָׁא יַתִּיר
תַּרְתַּ—עֶסְרֵא לְגֶיוּנִין
דְּמַלַאכֵא׃

Penſi tu che io non poſſi hora pregar mio Padre, ch'egli mi dia piu di dodici legioni d'Angeli?

54 אַיְכַּנָא הָכִיל יֶתְמַלּוּן
כְּתָבֵא דְּהָכַנָא וָלֵא דְּיֶהְוֵא׃

Come dunque s'adempieranno le Scritture lequali dicono, che biſogna che coſi ſi faccia?

55 בְּהַי שָׁעְתָא אֶמַר יֵשׁוּעַ
לְכֶנְשֵׁא אִין דְּעַל גַּיָּסָא
נְפַקְתּוּן בְּסַפְסְרֵא וּב
וּבְחוּטְרֵא דְּתֶאחְדוּנָנִי כֻּל
יוֹם לְוָתְכוּן בְּהַיְכְלָא יָתֵב
הֲוִית וּמַלֵּף וְלָא אֶחַדְתּוּנָנִי׃

In quell'hora IESV diſſe à le turbe, Voi ſete vſciti con ſpade & haſte, non altrimenti che contra vn ladrone, per pigliarmi. Ogni giorno vi ſedeuo appreſſo, inſegnando nel tempio, e non m'hauete mai preſo.

56 הָדָא דֵּין דַּהֲוָת
דְּנֶתְמַלּוּן כְּתָבֵא דִּנְבִיֵא
הָידֵין תַּלְמִידֵא כֻּלְהוֹן
שַׁבְקוּהִי וַעֲרַקוּ׃

Ma tutto queſto è auuenuto accioche s'adempieſſeno le Scritture de Profeti Allor tutti i diſcepoli lo laſſorono, e fuggironſi.

57 וְהָנוּן דְּאַחְדוּהִי לְיֵשׁוּעַ
אוֹבְלוּהִי לְוָת קַיָפָא רַב
כָּהֲנֵא אַיְכָא דְּסָפְרֵא
וְקַשִּׁישֵׁא כְּנִישִׁין הֲווֹ׃

E coloro hauendo preſo IESV, lo menorono à Caifa Principe de ſacerdoti, là doue gli Scribi e i Vecchij s'erano congregati.

כו

51 וְהִנֵּה אֶחָד מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר הָיוּ
אֶת־יֵשׁוּעַ שָׁלַח אֶת־יָדוֹ וַיָּרֶק
אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּךְ אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן
הַגָּדוֹל וַיִּכְרֹת אֶת־אָזְנוֹ׃

Y heaqui vno de los que eſtauan con Ieſus, eſtendiendo la mano ſacó ſu eſpada, y hiriendo à vn ſieruo del Pontifice, quitole vna oreja.

52 אָז אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ הָשֵׁב
אֶת־חַרְבְּךָ אֶל־מְקוֹמָהּ כִּי כָל־
אֲשֶׁר יִקְחוּ אֶת־חֶרֶב בְּחֶרֶב יָמוּתוּ׃

Entonces Ieſus le dize, Buelue tu eſpada à ſu lugar: porque todos losque tomáren eſpada, à eſpada morirán.

53 אוֹ תַחְשׁוֹב כִּי לֹא אוּכַל עַתָּה
לִשְׁאוֹל מֵאָבִי לְהָקִם לִי יוֹתֵר
מִשְּׁנַיִם עָשָׂר לִגְיוֹנֵי מַלְאָכִים׃

O pienſas que no puedo aora orar à mi Padre, y el me daria mas de doze legiones de Angeles?

54 וְאֵיךְ יִמָּלְאוּן הַכְּתָבִים כִּי
כֵן יִצְטָרֵךְ לְהֵעָשׂוֹת׃

Como pues ſe cumplirian las Eſcripturas de que anſi conuiene que ſea hecho?

55 וּבָהּ בְּשָׁעָה אָמַר יֵשׁוּעַ לַכִּיתּוֹת
כַּאֲשֶׁר אֶל—פָּרִיץ יְצָאתֶם
בַּחֲרָבוֹת וּרְמָחִים לִתְפּוֹשׂ אוֹתִי
בְּכָל־יוֹם עִמָּכֶם יָשַׁבְתִּי מְלַמֵּד
בַּהֵיכָל וְלֹא אֲחַזְתֶּם אוֹתִי׃

En aquella hora dixo Ieſus à las Compannas, como à ladron aueys ſalido con eſpadas y con baſtones à prenderme: cada dia me ſentaua con voſotros enſennando en el Templo, y no me prendiſtes.

56 וְכָל־זֹאת הָיְתָה אֲשֶׁר יִמָּלְאוּ
מִכְתְּבֵי הַנְּבִיאִים אָז תַּלְמִידָיו
כֻּלָּם עֲזָבוּהוּ וַיִּבְרָחוּ׃

Mas todo eſto ſe haze paraque ſe cunplan las Eſcriptutas de los prophetas. Entonces todos los Diſcipulos huyeron dexandolo.

57 וְהֵמָּה אָחֲזוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיּוֹלִיכוּ
אֶל־קַיָּפָא כֹּהֵן גָּדוֹל אֲשֶׁר שָׁם
הַסּוֹפְרִים וְהַזְּקֵנִים נֶאֱסָפוּ׃

Y ellos, prendido Ieſus, truxeronlo à Caiphas Pontifice, donde los Eſcribas y los Ancianos eſtauan juntos.

κϛʹ.

51. Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

Et voici, vn de ceux qui eſtoyent auec Ieſus, auançant la main tira ſon eſpee, & en frapa le ſeruiteur du ſouuerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

52. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.

Lors Ieſus lui dit, Remets ton eſpee en ſon lieu: car tous ceux qui auront prins l'eſpee, periront par l'eſpee.

53. Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων;

Penſes-tu que ie ne puiſſe maintenant prier mon Pere, qui me bailleroit preſentement plus de douze legions d'Anges?

54. Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι.

Comment donc ſeroyent accomplies les eſcritures, qui diſent qu'il faut qu'ainſi ſoit fait?

55. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

A ce meſme inſtant Ieſus dit aux troupes, Vous eſtes ſortis auec eſpees & baſtons, comme apres vn bringand, pour me prendre: tous les iours i'eſtoye aſsis entre vous enſeignant au temple, & vous ne m'auez point ſaiſi.

56. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν, ἔφυγον.

Mais tout ceci eſt aduenu, afin que les eſcritures des Prophetes ſoyent accomplies. Adonc tous les diſciples l'abandonnerent, & s'en fuirent.

57. Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

Mais ceux qui auoyent ſaiſi Ieſus, l'amenerent à Caiphe le ſouuerain Sacrificateur, où les Scribes & les Anciens eſtoyent aſſemblés.

CAP. XXVI.

51. Et ecce unus ex his qui erant cum Ieſu, extendens manum, exemit gladium ſuum: & percutiens ſervum principis ſacerdotum, amputavit auriculam eius.

And beholde/ one of them which were with Jeſus/ ſtretched out his hande/ and drewe his ſworde / and ſtrooke a ſeruant of the high Prieſt/ and ſmote of his eare.

52. Tunc ait illi Ieſus, Converte gladium tuum in locū ſuum, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Then ſayde Jeſus vnto him / Put vp thy ſworde into his place: for all that take the ſworde / ſhall periſh with the ſworde.

53. An putas quia non poſſum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum?

Eyther thinkeſt thou/that I can not now pray to my Father / and he will giue me mo thē twelue legions of Angels?

54. Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri?

Howe then ſhould the Scriptures be fulfilled/ which ſay/that it muſt be ſo?

55. In illa hora dixit Ieſus turbis, Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus cōprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo: & non me tenuiſtis.

The ſame houre ſaide Jeſus to the multitude/Ye be come out as it were againſt a thiefe / with ſwords and ſtaues/to take me: I ſate daily teaching in the Temple among you/ and ye tooke me not.

56. Hoc autem totum factum eſt, ut adimplerentur ſcripturæ prophetarū. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

But al this was done / that ÿ Scriptures of the Prophets might be fulfilled. Then all the diſciples forſooke him/ and fled.

57. At illi tenentes Ieſum, duxerunt ad Caipham principem ſacerdotum, ubi Scribæ & ſeniores convenerant.

And they tooke Jeſus / and led him to Caiphas ÿ hie Prieſt / where ÿ Scribes and the Elders were aſſembled.

Das XXVI. Capitel.

51. Vnnd ſihe/ einer auß denen/ die mit Jeſu waren/ recket die hand auß/ vnnd zoch ſein Schwerdt auß/ vnnd ſchlug deß Hohenprieſters Knecht/ vnd hieb jm ein Ohr ab.

Oc ſee/ En aff dem / ſom vaare met Jheſu / rackte haanden vth / oc drog ſit Suerd vd/ oc ſlo den ypperſte Preſtis Suend/ oc hug it Ore aff hannem.

52. Da ſprach Jeſus zu jm: Stecke dein Schwerdt an ſeinen ort / denn wer das Schwerdt nimbt/ der ſoll durchs Schwerdt vmbkommen.

Da ſagde Jheſus til hannem / Stick dit Suerd i ſin ſted / Thi huo ſom tager Suerdet/ hand ſkal omkomme met Suerd.

53. Oder meineſt du/ daß ich nicht köndte meinen Vater bitten/ daß er mir zu ſchickte mehr denn zwölff Legion Engel?

Eller ment du / at ieg icke kunde bede min Fader/ at hand tilſkickede mig mere en tolff Stock Engle?

54. Wie würde aber die Schrifft erfüllet? Es muß alſo gehn.

Men Huorlunde ſkulde Scrifften fuldkommis? Det ſkal alt ſaa gaa til.

55. Zu der ſtunde ſprach Jeſus zu der Scharen: Jr ſeydt außgangen/ als zu einem Mörder/ mit Schwerten vnd mit Stangen/ mich zu fahen/ bin ich doch täglich geſeſſen bey euch/ vnd habe gelehret im Tempel/ vnd jr habt mich nicht gegriffen?

Paa den tid/ ſagde Jheſus til Skaren / I ere vdgongne / lige ſom til en Røffuere / met Suerd oc met Stenger / at tage fat paa mig / Haffuer ieg dog daglige ſidet hoſſ eder/ oc haffuer lært i Templen / oc i grebe mig icke.

56. Aber das iſt alles geſchehen/ daß erfüllet würden die Schrifft der Propheté. Da verlieſſen jn alle Jünger/ vnd flohen.

Men det er altſammen ſkeet / at Propheternis Scrifft ſkulde fuldkommis. Da forlode alle Diſciplene hannem / oc flyde.

57. Die aber Jeſum gegriffen hatten/ füreten jn zu dem Hohenprieſter Caiphas/ dahin die Schrifftgelerten vnnd Elteſten ſich verſammlet hatten.

Men de ſom haffde grebit Jheſum/ førde hannem til den Ypperſte Preſt Caiphas / Der ſom Scrifftklogene oc de Eldſte haffde forſamlit ſig hen.

Kapitola XXVI.

51. A ay geden z těch kteřijž byli s Gežijſſem/ wztahw Ruku wytrhl Meč ſwůg/ a vdeřiw Služebnijka Knijžete Kněžſkeho/ vťal vcho geho.

A oto ieden z tych ktorzy byli z Jezuſem/ wyćiagnawßy reke/ dobył mieczá ſwego / á vderzywßy ſługe káplaná nawyżßego / vćiął mu vcho.

52. Tehdy řekl gemu Gežijš: Obrať Meč twůg w mijſto geho: nebo wſſyckni kteřij Meč berau/ od Meče zahynau.

Tedy mu rzekł Jezus / Obroć miecz ſwoy ná mieyſce iego / Abowiem wßyſcy kthorzyby miecz bráli/ mieczem poginą.

53. Zdaliž nemnijš / žebych mohl proſyti Otce mého/ a dalby mi nynij wijce nežli dwanácte hauffuow Andělůw?

A zaż mnimaß ábym nie mogł teráz prośić oycá mego / kthoryby mi ſtawił wiecey niż dwánaśćie woyſk Aniołow?

54. Ale kterak pak naplnij ſe Pijſma/ že to tak muſý býti?

Iákoż ſie mogą wypełnić piſmá? powiedáiac iż tak ſie zſtać muśi.

55. W tu hodinu řekl Gežijš záſtupům: Jakožto k Lotru wyſſli gſte s meči a s kygmi/ abyſſte mne yali. Wſſak na každý den ſedáwal gſem v wás w Chrámě/ a negali gſte mne.

Oney godźiny mowił Jezus onemu zebrániu ludźi/ Wyßliśćie iáko ná złodźieiá z mieczmi y z kiymi poimáć mie: Siedźiałem ná káżdy dźień v was vczac w kośćiele/ á wżdyśćie mienie poimáli.

56. Ale toto wſſeckno ſtalo ſe/ aby ſe naplnila Pijſma Prorocká. Tehdy Včedlnijcy wſſyckni opuſtiwſſe Gežijſſe/ vtekli.

A to wßytko ſie dźiało /áby ſie wypełniły piſmá Prorockie / Tedy vczniowie wßyſcy opuśćiwßy go/ zućiekáli.

57. A oni yawſſe Gežijſſe/ wedli ho k Kayffáſſowi Knijžeti Kněžſkému/ kdežto Včitelé a ſtarſſij byli ſe ſeſſli.

Y poimawßy oni Jezuſá / przywiedli do Kaiáſi przedniey ßego Káplaná / gdźie ſie byli zebráli Doktorowie y ſtárßy.

כו

58 שֶׁמְעוֹן דֵּין כֵּאפָא אָזַל הֲוָא בָּתְרֵהּ מֶן רוּחְקָא עַד־מָא לְדָרְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְעַל יְתֵב לְגַו עַם דַּחֲשָׁא דְּנֶחְזֵא חַרְתָא׃

E Pietro il ſeguiua di lontano, infin à la corte del Principe de ſacerdoti: & entrato dentro, ſi poſe à ſedere co i miniſtri per vederne la fine.

59 רַבַּי כָּהֲנָא דֵּין וְקַשִּׁישֵׁא וּכְנוּשְׁתָּא כֻּלָּהּ בָּעֵין הֲווֹ עַל יֵשׁוּעַ סָהֲדוּתָא דִּימִיתוּנֵיהִי׃

Hor i principali Sacerdoti e i Vecchij, e tutto'l conſiglio cercauano falſa teſtimonianza contra IESV*, per farlo morire.*

60 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ וְאֶתַו סַגִּיאֵא סָהֲדֵא דְּשׁוּקְרָא אַחֲרָיַת דֵּין קְרֶבוּ תְּרֵין׃

E non la trouauano: E quantunque vi fuſſen venuti molti falſi teſtimonij, non la trouauano: ma pur à la fine vennero due falſi teſtimonij.

61 וְאָמְרִין הָנָא אֶמַר דְּמֶשְׁכַּח אֶנָא דְּאֶשְׁרֵא הַיכְלָא דַּאלָהָא וְלִתְלָתָא יוֹמִין אֶבְנְיוּהִי׃

E diſſero, Coſtui ha detto, Io poſſo diſtruggere il tempio di Dio, e in tre di riedificarlo.

62 וְקָם רַב כָּהֲנָא וֶאֱמַר לֵהּ לָא מְדֶם מְפַנֵּא אַנְתְּ פֶּתְגָּמָא מָנָא מַסְהֲדִין עֲלַיךְ הָלֵין׃

Allor leuatoſi ſu il principi de ſacerdoti gli diſſe, Non riſpondi tu niente? Che coſa teſtificano coſtoro contra di te?

63 יֵשׁוּעַ דֵּין שַׁתִּיק הֲוָא וְעְנָא רַב כָּהֲנָא וֶאֱמַר לֵהּ מוֹמֵא אֶנָא לָךְ בַּאלָהָא חַיָּא דְּתֵאמַר לָן אֶן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃

Et IESV *ſi taceua. Onde il Principe de ſacerdoti ripreſe à dirgli, Io ti ſcongiuro per l'Iddio viuente, che tu ci dica ſe tu ſei Chriſto Figliuol di Dio.*

64 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֶמַרְתְּ אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּמֶן הָשָׁא תֶחְזוּנֵיהִי לִבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּיָתֶב מֶן יַמִּינָא דְּחַיְלָא וְאָתֵא עַל עַנְנֵי שְׁמַיָּא׃

IESV *gli dice, Tu l'hai detto: e che è piu, io vi dico, che da hora innanzi voi vedrete il Figliuol de l'huomo ſedere à la deſtra de la virtù di Dio, e venir ne le nuuole del cielo.*

כו

58 וְכֵיפָה הָלַךְ אַחֲרָיו מֵרָחוֹק עַד־חֲצַר כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיָּבֹא בַיְתָה וַיֵּשֶׁב עִם הַמְשָׁרְתִים לִרְאוֹת אֶת־הַקֵּץ׃

Mas Pedro lo ſeguia de lexos haſta el patio del Pontifice: y entrado dentro, eſtauaſe ſentado con los criados, para ver el fin.

59 וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַזְּקֵנִים וְכָל־הָעֵדָה בִּקְשׁוּ עֵד שֶׁקֶר עַל־יֵשׁוּעַ לַהֲמִיתוֹ׃

Y los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y todo el ayuntamiento, buſcauan algun falſo teſtimonio contra Ieſus, para entregarlo à la muerte.

60 וְלֹא מָצְאוּ וַיִּקְרְבוּ עֵדֵי־שֶׁקֶר רַבִּים וְלֹא מָצְאוּ וְאַחֲרוֹן קָרְבוּ שְׁנֵי עֵדֵי שָׁקֶר׃

Y no hallauan: aunque muchos teſtigos falſos ſe llegauan: no hallaron. Mas à la poſtre vinieron dos teſtigos falſos.

61 וַיֹּאמְרוּ זֶה אָמַר כִּי אוּכַל לַהֲרֹס אֶת־הֵיכַל יְהוָה וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים לִבְנוֹת אוֹתוֹ׃

Que dixeron, Eſte dixo, Puedo derribar el Templo de Dios, y reedificarlo en tres dias.

62 וַיָּקָם כֹּהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ הַאֵינְךָ תַּעֲנֶה לַאֲשֶׁר אֵלֶּה מְעִדִים עָלֶיךָ׃

Y leuantandoſe el Pontifice dixole, No reſpondes nada? Que teſtifican eſtos contra ti?

63 וְיֵשׁוּעַ שָׁתַק וַיַּעַן כֹּהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַשְׁבִּיעֲךָ בֵּאלֹהֵי הַחַיִּים אֲשֶׁר תֹּאמַר לָנוּ אִם אַתָּה הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Mas Ieſus callaua. Y reſpondiendo el Pontifice, dixole, Conjurote por el Dios Biuiente, que nos digas, ſi eres tu el Chriſto hijo de Dios.

64 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אַתָּה אָמַרְתָּ וְאָכֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם מֵעַתָּה תִּרְאוּ בֶּן־הָאָדָם יוֹשֵׁב מִימִין הַגְּבוּרָה וּבָא בְּעַנְנֵי הַשָּׁמָיִם׃

Ieſus le dize, Tu lo has dicho. Y aun os digo, que deſde aora aueys de ver àl Hijo del hombre aſſentado à la dieſtra de la potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

κϛ'.

58. Ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

Et Pierre le ſuiuoit de loin iuſques à la cour du ſouuerain Sacrificateur: & lui entré dedans s'aſsit auec les officiers afin qu'il en viſt la fin.

59. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι.

Or les principaux Sacrificateurs, & les Anciens, & tout le conſeil cerchoyent faux teſmoignages contre Ieſus, afin qu'ils le miſſent à mort.

60. Καὶ οὐχ εὗρον· καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες.

Et n'en trouuoyent point: & combien que pluſieurs faux teſmoins fuſſent venus, ils n'en trouuerent point de propres. Mais à la fin deux faux teſmoins s'approcherent.

61. Εἶπον· οὗτος ἔφη δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.

Et dirent, Ceſtui-ci a dit, Ie puis deſfaire le temple de Dieu, & en trois iours le rebaſtir.

62. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

Adonc le ſouuerain Sacrificateur ſe leua, & lui dit, Ne reſponds-tu rien? qu'eſt-ce que teſmoinent ceux-ci à l'encontre de toi?

63. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et Ieſus ſe teut. Lors le ſouuerain Sacrificateur prenant la parole lui dit, Ie t'adiure par le Dieu viuant, que tu nous dies ſi tu es le Chriſt, le Fils de Dieu.

64. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Ieſus lui dit, Tu l'as dit: qui plus eſt ie vous di, Ci apres vous verrez le Fils de l'homme aſsis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant és nuees du ciel.

CAP. XXVI.

58. Petrus autem ſequebatur eum à longè, uſque in atrium principis ſacerdotum. & ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris: ut videret finem.

And Peter followed him afarre of vnto the hie Prieſts hal/ and went in/ & ſate with the ſeruants to ſee the ende.

59. Principes autem ſacerdotum & omne concilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, ut eum morti traderent.

Now the chiefe Prieſts & the Elders/ & all the whole Counſel ſought falſe witnes againſt Jeſus/ to put him to death.

60. Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes.

But they founde none/ and though many falſe witneſſes came/ yet found they none: but at the laſt came two falſe witneſſes.

61. Et dixerunt, Hic dixit, Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.

And ſaid/ This man ſaid/ J can deſtroy the Temple of God/ and builde it in three dayes.

62. Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi, Nihil reſpondes ad ea quæ iſti adverſum te teſtificantur.

Then the chiefe Prieſt aroſe/ and ſayde to him/ Anſwereſt thou nothing? What is the matter that theſe men witneſſe againſt thee?

63. Ieſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi, Adiuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.

But Jeſus helde his peace. Then the chiefe Prieſt anſwered/ and ſaid to him/ J charge thee by the liuing God/ that thou tell vs/ if thou be the Chriſt the Sonne of God.

64. Dicit illi Ieſus, Tu dixiſti, veruntamen dico vobis, àmodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Jeſus ſaid tho him/ Thou haſt ſaide it: neuertheles J ſay vnto you/ hereafter ſhall yee ſee the Sonne of man/ ſitting at the right hand of the power of God/ and come in the cloudes of the heauen.

Das XXVI. Capitel.

58. Petrus aber folgete jhm nach von ferns/ biß inn den Pallaſt des Hohenprieſters/ vnnd gieng hinein/ vnd ſatzte ſich bey die Knechte/ auff daß er ſehe wo es hinauß wolte.

Oc Peder fulde longt effter hannem/ indtil den Ypperſte Preſtis Sal/ oc gick hen ind/ oc ſette ſig hoſſ Suennene/ paa det hand kunde ſee/ huad ende det vilde faa.

59. Die Hohenprieſter aber vnd Elteſten/ vnd der gantze Rath/ ſuchten falſche zeugniß wider Jeſum/ auff daß ſie jhn tödten.

Men det Ypperſte Preſter oc de Eldſte/ oc det gantſke Raad/ ſøcte falſk Vidniſbyrd mod Jheſum/ paa det de kunde ſla hannem ihiel.

60. Vnd funden keins. Vnd wiewol vil falſcher zeugen herzu tratten/ funden ſie doch keines. Zu letzt tratten herzu zwen falſche Zeugen.

Oc de funde inted/ Oc alligeuel at der ginge mange falſke Vidne frem/ ſaa funde de tog inted. Paa det ſiſte traadde thu falſke Vidne frem.

61. Vnnd ſprachen: Er hat geſagt: Jch kan den Tempel Gottes abbrechen/ vnd in dreyen Tagen denſelben bauen.

Oc ſagde/ Hand haffuer ſagd/ Jeg kand ned bryde Guds Tempel/ oc opbygge den i tre dage.

62. Vnd der Hohepriester ſtund auff/ vnnd ſprach zu jhm: Antwortteſt du nichts zu dem/ das diſe wider dich zeugen?

Oc den Ypperſte Preſt ſtod op/ oc ſagde til hannem/ Suarer du inted til det/ ſom diſſe vidne mod dig?

63. Aber Jeſus ſchweig ſtille. Vnd der Hoheprieſter antworttet vnnd ſprach zu jm: Jch beſchwere dich bey dem lebendigen Gott/ daß du vns ſageſt/ ob du ſeiſt Chriſtus der Son Gottes:

Men Jheſus tagde ſtille. Oc den Ypperſte Preſt ſuarede oc ſagde til hannem/ Jeg beſuer dig ved den leffuendis Gud/ at du ſiger oſſ/ Om du eſt Chriſtus/ Guds Søn.

64. Jeſus ſprach: Du ſageſts. Doch ſage ich euch: Von nun an wirds geſchehen/ daß jhr ſehen werdet des Menſchen Son ſitzen zur rechten der Krafft/ vnd kommen in den Wolcken des Himmels.

Jheſus ſagde/ Du ſiger det. Dog ſiger ieg eder/ Nu her effter ſkal det ſke/ at i ſkulle ſee Menniſkens Søn ſide hoſſ Krafftens høyre Haand/ oc komme i Himmelens ſkyer.

Kapitola XXVI.

58. Ale Petr ſſel za nim zdáleka/ až do Sýně Knijžete Kněžſkého. A wſſed wnitř/ ſeděl s ſlužebnijky/ aby widěl konec.

A piotr ßedl zá nim z dáleká/ áž do dworu naprzednieyßego Kápláná/ gdźie wßedßy śiedzial z ſlugámi/ áby widzial koniec.

59. Knijžata pak Kněžſká a wſſecka Rada hledali křiwého ſwědectwij proti Gežijſſowi/ aby gey na Smrt wydali:

A przednieyßy Káplani/ y ſtárßy/ y wßytko zgromádzenie/ ßukáli fálßywego świádectwá przećiwko Jezuſowi/ áby go zámordowáli.

60. Y nenalezli/ ačkoli mnoho ffaleſſných ſwědkůw bylo přiſtaupilo. Naypoſléze pak přiſſli dwa křiwij ſwědkowé.

Y nie nálezli. Gdy też wiele fálßywych świádkow przychodziło/ nie náydowáli/ A ná koniec wyſtapiwßy dwá fálßywi świádkowie.

61. A řekli: Tento gt řekl: Mohu zbořiti Chrám Božij/ a we třech dnech zaſe gey wyſtawěti.

Rzekli/ Then mowił/ Mogę zborzyć Kośćiol Boży/ á zá trzy dni zbudowáć gi.

62. A powſtaw Knijže kněžſké/ řekl gemu: Nic neodpowijdáš k těm wěcem/ kteréž tito proti tobě ſwědčij?

A wſtáwßy przednieyßy kápłan/ rzekł mu/ Nic nieodpowiedaß? Y coż to ieſt co ći przećiwko tobie świádcza?

63. Ale Gežijš mlčal. Knijže pak Kněžſké řeklo gemu Zaklijnám tebe ſkrze Boha žiwého/ aby nam powěděl/ gſyli ty Kryſtus Božij Syn?

Lecz Jezus milczał/ A odpowiedáiac przednieyßy Kapłan/ rzekł mu/ Poprzyśiegam ćie przez Bogá żywego/ ábyś nám powiedział/ ieſliś ty ieſt Kryſtus on Syn Boży?

64. Řekl gemu Gežijš: Ty gſy řekl. Ale wſſak prawijm wám/ od tohoto čaſu vzřijte Syna Człowěka/ an ſedij na prawicy mocy Božij/ a přicházý w Oblacých Nebeſkých.

Y rzekł mu Jezus/ Thyś powiedział: Nád to powiedam wam Od te° czáſu vyzrycie Syná człowiecze go śiedzacego ná práwicy mocy Bożey/ y przychodzacego w obłokách niebieſkich.

כו

65 הָידֵין רַב כָּהֲנֵא צַרִי מָאנַוְהִי וֶאמַר הָא גַּדֵּף מָנָא מֵכִיל מֶתְבְּעִין לַן סָהֲדֵא הָא הָשָׁא שְׁמַעְתּוּן גּוּדָפֵהּ׃

Allor il Principe de Sacerdoti ſi ſtracciò i ſuoi veſtimenti, dicendo. Egli ha baſtemmiato, che habbiam noi piu biſogno di teſtimonij? Ecco, voi hauete hora vdito la ſua baſtemmia.

66 מָנָא צָבִין אַנְתּוּן עֲנַו וָאמְרִין חַיָּב הוּ מַוְתָא׃

Che vene pare? Et eſſi riſpondendo, diſſero, Egli è degno di morte.

67 הָידֵין רַקוּ בַּאפַּוְהִי וַמֵקַפְּחִין הֲווּ לֵהּ אַחְרָנֵא דֵּין מָחִין הֲווּ לֵהּ׃

Allora eſſi gli ſputoron ne la faccia, e dettergli de le guanciate, & altri de le bacchettate.

68 וָאמְרִין אֶתְנַבָּא לַן מְשִׁיחָא מָנוּ הָו דַּמְחָךְ׃

Dicendo, profetizaci Chriſto, chi è quello che t'ha battuto?

69 כֵּאפָא דֵּין יָתֵב הֲוָא לְבַר בְּדַרְתָּא וְקֶרְבַת לְוָתֵהּ אַמְתָא חֲדָא וָאמְרָא לֵהּ אַף אַנְתְּ עַם יֵשׁוּעַ הֲוַיְתְּ נָצְרָיָת׃

Hor Pietro ſi ſtaua à ſeder di fuore ne la corte, & vna ſeruente ſi gli fece innanzi, dicendoli, Tu ancora eri con IESV Galileo.

70 הוּ דֵּין כְּפַר קְדָם כֻּלְּהוֹן וֶאמַר לָא יָדַע אֶנָא מָנָא אָמְרָא אַנְתְּי׃

Et egli lo negò dinanzi à tutti, dicendo, Io non ſo quel che tu dici.

71 וְכַד נְפַק לְסֶפָּת ח חָוְתֵהּ אַחְרִתָא וָאמְרָת לְהוֹן דְּתַמָּן הָיָא אַף הָנָא עַם יֵשׁוּעַ נָצְרָיָת׃

Poi vſcendo à la porta, vn'altra ſeruente lo vidde, & diſſe à quelli che erano iui, Coſtui ancora era con IESV Nazareno.

72 וְתוּב כְּפַר בְּמוּמָתָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ לְגַבְרָא׃

Et egli di nuouo lo negò con giuramento, dicendo, Io non cognoſco queſt huomo.

כו

65 אָז קָרַע הַכֹּהֵן גָּדוֹל אֶת־בְּגָדָיו לֵאמֹר כִּי־גִדֵּף עַל־מָה נִצְטָרֵךְ עוֹד לְעֵדִים הִנֵּה עַתָּה שְׁמַעְתֶּם אֶת־גִּדּוּפוֹ׃

Entonces el Pontifice rompió ſus veſtidos, diziendo, Blaſphemado há: que mas neceſsidad tenemos de teſtigos? heaqui aora aueys oydo ſu blaſphemia.

66 מַה נִּרְאֶה לָכֶם וְהֵמָּה עָנוּ לֵאמֹר מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Que os parece? Y reſpondiendo ellos dixeron, Culpado es de muerte.

67 אָז יָרֹק יָרְקוּ בְּפָנָיו וַיַּכּוּהוּ בְּאֶגְרֹף וְקִצָּתָם שָׁלְחוּ אֶת־יְדֵיהֶם בְּאַפּוֹ׃

Entonces le eſcupieron en ſu roſtro, y dieronle de bofetadas, y otros lo herian de palmadas.

68 לֵאמֹר הִנָּבֵא לָנוּ הַמָּשִׁיחַ מִי זֶהוּ אֲשֶׁר הִכָּה אֹתָךְ׃

Diciendo, Prophetizanos, ó Chriſto, quien es el que te há herido.

69 וְכֵיפָה בַּחוּץ יֹשֵׁב בֶּחָצֵר וַתִּגַּשׁ אֵלָיו שִׁפְחַה אַחַת לֵאמֹר וְאַתָּה הָיִיתָ עִם יֵשׁוּעַ הַגְּלִילִי׃

Y Pedro eſtaua ſentado fuera en el patio: Y llegóſe à el vna criada diziendo, Y tu con Ieſus el Galileo eſtauas.

70 וְהוּא כִחֵשׁ לְעֵינֵי כֻלָּם לֵאמֹר לֹא יָדַעְתִּי מַה תֹּאמֵרִי׃

Mas el negó delante de todos diciendo, No ſé loque dizes.

71 וַיֵּצֵא הַפִּתְחָה וַתִּרְאֵהוּ אַחֶרֶת וַתֹּאמֶר לַאֲשֶׁר הָיוּ שָׁם גַּם זֶה הָיָה אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Y ſaliendo à la puerta, vidolo otra, y dixo à losque eſtauan alli: Tambien eſte eſtauà con Ieſus Nazareno.

72 וְגַם בַּפַּעַם הַזֹּאת כִּחֵשׁ בִּשְׁבוּעָה כִּי־לֹא יָדַעְתִּי אֶת־הָאֱנוֹשׁ׃

Y negó otra vez con juramento, diziendo, No conozco à eſſe hombre.

κϛʹ.

65. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων· ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν, ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.

Adonc le ſouuerain Sacrificateur deſchira ſes veſtemens, diſant, Il à blaſphemé: qu'auons-nous plus à faire de teſmoins? Voici, vous auez ouï maintenant ſon blaſpheme. Que vous en ſemble?

66. Τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἔνοχος θανάτου ἐστί.

Eux reſpondans dirent, Il eſt coulpable de mort.

67. Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐρράπισαν.

Adonc il lui cracherent aut viſage, & le buffeterent: & les autres lui donnoyent des coups de leur verges,

68. Λέγοντες, προφήτευσον ὑμῖν χριστέ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

Diſans, Chriſt, prophetize-nous, qui eſt celui qui t'à frapé.

69. Ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα· καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.

Or Pierre eſtoit aſsis dehors en la cour: & vne chambriere s'adreſſa à lui, diſant, Tu eſtois auſsi auec Ieſus le Galileen.

70. Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων· οὐκ οἶδα τί λέγεις.

Mais il le nia deuant tous, diſant, Ie ne ſai que tu dis.

71. Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου.

Et comme il ſortoit dehors au portail, vne autre chambriere le vid: & dit à ceux qui eſtoyent là, Ceſtui-ci auſſi eſtoit auec Ieſus le Nazarien..

72. Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ᾽ ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.

Et derechef il le nia auec ſerment, diſant, Ie ne cognoi point ceſt homme-la.

CAP. XXVI.

65. Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiā.

Then the hie Prieſt rent his clothes/ ſaying/ he had blaſphemed: what haue we any more neede of witneſſes? beholde/ now ye haue heard his blaſphemie.

66. Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt, Reus eſt mortis.

What thinke ye? Then anſwered/ & ſaid/ He ys worthy to dye.

67. Tunc expuerunt in faciem eius: & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius dederūt.

Then ſpade they in his face/ & buffeted him: and other ſmote him with their roddes.

68. Dicentes, Prophetiza nobis Chriſte: quis eſt qui te percuſſit?

Saying/ Prophecie to vs/ O Chriſt/ Who is the that ſmote thee?

69. Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla, dicens, Et tu cū Ieſu Galilæo eras.

Peter ſate without in the hall: and a maide came tho him/ ſaying/ Thou alſo waſt with Jeſus of Galile.

70. At ille negavit coram omnibus, dicens, Neſcio quid dicis.

But he denied before them all/ ſaying/ I wot not what thou ſaieſt.

71. Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Ieſu Nazareno.

And when hee went out into the porche/ an other maide ſawe him/ and ſaid vnto them that were there/ This man was alſo with Jeſus of Nazaret.

72. Et iterum negavit cum iuramento, Quia non novi hominem.

And againe he denied with an othe/ ſaying/ I know not the man.

Das XXVI. Capitel.

65. Da zureiß der Hohepriester ſeine Kleider/ vnd ſprach: Er hat Gott geleſtert/ was dürffen wir weitter zeugniß? Sihe/ jetzt habt jr ſeine Gottsleſterung gehöret.

Da ſønder reff den Ypperſte Preſt ſine Klæder/ oc ſagde/ Hand beſpaattede Gud/ Huad haffue wi lenger vidniſbyrd behoff? See/ nu haffue i hørt hans Guds beſpaadelſe.

66. Was dünckt euch? Sie antworten/ vnd ſprachen: Er iſt des todes ſchuldig.

Huad tøckis eder? De ſuarede oc ſagde/ Hand er ſkyldig at dø.

67. Da ſpeieten ſie auß in ſein Angeſichte/ vnd ſchlugen jn mit Feuſten. Etliche aber ſchlugen jhn ins Angeſicht.

Da ſpytte de vdi hans Anſict/ oc ſloge hannem met knytte neffue/ Oc nogle ſloge hannem/ i Anſictet.

68. Vnd ſprachen: Weiſſage vns Chriſte/ wer iſts der dich ſchlug?

Oc ſagde/ Spaa oſſ Chriſte/ huo er den/ der dig ſlo?

69. Petrus aber ſaß drauſſen im Pallaſt/ Vnnd es tratt zu jhm eine Magd/ vnd ſprach: Vnd du wareſt auch mit dem Jeſu auß Galilea.

Men Peder ſad der vden faare i Saalen/ Oc der traadde en Pige til hannem oc ſagde/ Oc du haffuer oc ſaa verit met Jheſu aff Galilea.

70. Er leugnet aber fur jnen allen/ vnnd ſprach: Jch weiß nicht was du ſageſt.

Da nectede hand det faar dem alle/ oc ſagde/ Jeg ved icke huad du ſiger.

71. Als er aber zur Thür hinauß gieng/ ſahe jn ein andere/ vnd ſprach zu denen/ die da waren: Dieſer war auch mit dem Jeſu von Nazareth.

Oc ſom hand gick hen vd at dørren/ da ſaa en anden hannem/ oc ſagde til dem/ ſom der vaare. Denne vaar ocſaa met Jheſu aff Nazareth.

72. Vnd erleugnet abermal/ vnd ſchwur dazu: Jch kenne des Menſchen nicht.

Oc hand nectede atter/ oc ſoer der til/ Jeg kender icke det Menniſke.

Kapitola XXVI.

65. Tehdy Knijže Kněžſké roztrhl Raucho ſwé/ řka: Rauhal ſe geſt/ což geſſtě potřebugem ſwědkuow? ay nynij gſte ſlyſſeli rauhánij.

Thedy przednieyſzy Kápłan rozdárł odźienie ſwoie / mówiac/ Bluźnił/ Coż dáley potrzebuiemy świadków? Oto ſcie teraz ſłyſzeli bluźnierſtwo iego.

66. Co ſe wám zdá? A oni odpowěděwſſe řekli: Hoden geſt Smrti.

A coż ſie wam zda? A oni odpowiedáiac rzekli / Winien ieſt śmierci.

67. Tehdy plwali na Twář geho/ a žáſſygky dáwali gemu. Ginij pak poličkowali gey.

Thedy plwáli na oblicze iego/ y policzkowáli go / á drudzy go kiymi bili.

68. Řijkagijce: Háday nám Kryſte/ kdo geſt ten / kterýž tebe vdeřil?

Mowiac/ Prorokuy nam Kryſtuśie/ kto ieſt ktory cię vderzył.

69. Ale Petř ſeděl wně w ſýni. Y přiſtaupila k němu gedna Děwka/ řkaucy: Y tys Gežijſſem Galilegſkým byl gſy.

A Piotr śiedźiał zewnątrz we dworze / A przyſtąpiłá k niemu iedná ſłużebnicá/ mówiac / A tyś był z Jezuſem Gáliley ſkim.

70. Tehdy on zapřel přede wſſemi/ řka: Newijm co prawijš.

A záprzał ſię on przed wſzytkimi rzekac/ Nie wiem co mowiſz.

71. A když wycházel ze dweřij/ uzřela gey giná Děwka/ y řekla těm kteřijž tu byli: Y tento byl s Gežijſſem Nazarethſkým.

A gdy on wyſzedł do śieni/ vyźrzáłá go druga ſłużebnicá/ y rzekłá tym ktorzy tám byli / A ten był z Jezuſem Názárey ſkim.

72. A opět zapřel s přijſahau/ žeby neznal člowěka.

Tedy powtore záprzał ſię z przyſięgą / Nie znam człowieká tego.

כו

73 מִן בָּתַר קַלִּיל דֵּין קְרֵבוּ הָנוּן דְּקָיְמִין וַאֲמַרוּ לְכֵאפָא שַׁרִירָאִית אַף אַנְתְּ מֶנְהוֹן אַנְתְּ אַף מְמַלְּלָךְ גֵּיר מַוְדַע לָךְ׃

E poco di poi s'accoſtoron quelli che ſtauano li preſenti, e diſſero à Pietro, Veramente tu ancora ſei di quelli: concioſia che la tua fauella ti fa manifeſto.

74 הָיְדֵין שָׁרִי לְמַחְרָמוּ וּלְמֵאמָא דְּלָא יָדַע אֲנָא לֵהּ לְגַבְרָא וּבֵהּ בְּשַׁעְתָא קְרָא תַּרְנְגָלָא׃

Allora egli cominciò à maladirſi e giurare, dicendo, Io non conoſco tal huomo. E ſubbito il gallo cantò.

75 וְאֶתְדְּכַר כֵּאפָא מֶלְּתֵהּ דְּיֵשׁוּע דְּאֶמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדָם דְּנֶקְרָא תַּרְנָגְלָא תְּלָת זַבְנִין תְּכַפַּר בִּי וּנְפַק לְבַר בְּכָא מְרִירָאִית׃

Onde Pietro ſi ricordò de la parola di IESV*, che gli haueua detto, Prima ch'el gallo canti, tu mi negarai tre volte. E coſi vſcitoſene fuore pianſe amaramente.*

כז

1 כַּד דֵּין הֲוָא צַפְרָא מֶלְכָּא נַסְבוּ עַל יֵשׁוּעַ רַבַּי כָהְנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא אֵיךְ דַּנְמִיתוּנָיְהִי׃

Venuta che fu la mattina, tutti i principali Sacerdoti e i Vecchij del popolo fecero conſiglio contra IESV*, per farlo morire.*

2 וַאֲסַרוּהִי וַאוֹבְלוּהִי וְאַשְׁלְמוּהִי לְפִילָטוֹס הֶגְמוֹנָא׃

E legatolo il menorono, e detterlo ne le mani di Pontio Pilato preſidente.

3 הָיְדֵין יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא כַּד חֲזָא דְּאֶתְחַיַּב יֵשׁוּע אֶתְתְּוִי וַאֲזַל אַהְפֶּךְ הָלֵין תְּלָתִין דְּכֶסְפָּא לְרַבַּי כָהְנֵא וְלְקַשִּׁישֵׁי׃

Allora Giuda, che l'haueua tradito, vedendo ch'egli era ſtato condãnato pentitoſi, riportò i trenta argenti à i principali Sacerdoti & à i Vecchij.

4 וֶאֱמַר חֲטִית דְּאַשְׁלְמֶת דְּמָא זַכָּיָא הָנוּן דֵּין אֲמַרוּ לֵהּ לַן מָנָא לַן אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ׃

Dicendo, Io ho peccato, hauendo tradito il ſangue innocente. Et eſſi diſſero, Che ci importa à noi? guardaui tu.

כו

73 וְאַחַר מְעַט קָרְבוּ הָעוֹמְדִים שָׁם וַיֹּאמְרוּ לְכֵיפָה בֶּאֱמֶת גַּם אַתָּה מֵהֵמָּה הוּא כִּי־לְשׁוֹנְךָ מוֹדִיעֶךָ׃

Y deſde à vn poco llegaron los que ſeruian, y dixeron à Pedro, Verdaderamente tambien tu eres de ellos: porq; aun tu habla te haze manifieſto.

74 אָז הֵחֵל לְאַלּוֹת לְנַפְשׁוֹ וּלְהִשָּׁבֵעַ כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֶת־אֱנוֹשׁ וּבְכֶתֶף קָרָא תַּרְנְגוֹל׃

Entonces començó à anathematizarſe, y à jurar diciendo, No conozco eſſe hombre. Y el gallo cantó luegó.

75 וַיִּזְכֹּר כֵּיפָה אֶת־דְּבַר יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אָמַר אֵלָיו כִּי בְּטֶרֶם יִקְרָא תַּרְנְגוֹל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי וַיֵּצֵא לַחוּץ וַיֵּבְךְּ בִּמְרִירוּת׃

Y accordóſe Pedro de las palabras dó Ieſus, que le dixo, Antes que cante el gallo me negaras tres vezes. Y ſaliendoſe fuera, lloró amargamente.

כז

1 וַיְהִי־בֹקֶר וַיִּוָּעֲצוּ וְנוֹסְדוּ יַחַד כָּל־הַכֹּהֲנִים וְזִקְנֵי הָעָם עַל־יֵשׁוּעַ לַהֲמִיתוֹ׃

Y venida la mannana entraron en conſejo todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del pueblo contra Ieſus, para entregarlo à muerte.

2 וַיַּאַסְרוּהוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ וַיַּסְגִּירוּהוּ לְפוֹנְטִיוּשׁ פִּילָטוֹס הַפָּקִיד׃

Y truxeronlo atado, y entregaronlo à Poncio Pilato preſidente.

3 אָז רָאָה יְהוּדָה אֲשֶׁר מְסָרוֹ כִּי נִגְזַר וַיִּנָּחֵם וַיָּשֶׁב אֶת־שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף לַכֹּהֲנִים וְלַזְּקֵנִים׃

Entonces Iudas, el que lo auia entregrado, viendo que era condenado, boluió arrepentido las treynta pieças de plata à los principes de los Sacerdotes, y à los Ancianos.

4 לֵאמֹר חָטָאתִי בְּמָסְרִי דָם נָקִי וְהֵם אָמְרוּ מָה אֵלֵינוּ אַתָּה תִּרְאֶה׃

Diziendo, Yo he peccado entregando la ſangre innocente. Mas ellos dixeron, Que ſe nos dá à noſotros? Vieras lo tu.

κϛ´.

73. Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.

Et vn peu apres ceux qui ſe trouuoyent là, vindrent, & dirent à Pierre, Vrayement tu es auſsi de ceux-la: car ton langage te donne à cognoiſtre.

74. Τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Lors ils print à ſe maudire, & à iurer, diſant, Ie ne cognoi point ceſt homme-la: & incontinent le coq chanta.

75. Καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

Adonc Pierre eut ſouuenance de la parole de Ieſus, qui lui auoit dit, Deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois. Ainſi il ſortit dehors, & pleura amerement.

ΚΕΦΑΛ. κζ.

ΠΡωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.

Puis quand le matin fut venu, tous les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple tindrent conſeil contre Ieſus pour le mettre à mort.

2. Καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

A raiſon de quoi ils l'amenerent lié, & le liurerent à Ponce Pilate Gouuerneur.

3. Τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις.

Alors Iudas qui l'auoit trahi, voyant qu'il eſtoit condamné, ſe repentit, & reporta les trente pieces d'argent aux principaux Sacrificateurs, & aux Anciens.

4. Λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

Diſant, I'ai peché en trahiſſant le ſang innocẽt. Mais ils dirent, Que nous en chaut-il? tu y aduiſeras.

CAP. XXVI.

73. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant: & dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit.

So after a while / came vnto him they that ſtood by / and ſaid vnto Peter / Surely thou art alſo one of them: for euen thy ſpeach bewrayeth thee.

74. Tunc cœpit deteſtari & iurare quia non noviſſet hominem Et continuò gallus cantavit.

Then began he to curſe him ſelfe / and to ſweare / ſaying / I know not the man. And immediately the cocke crew.

75. Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu quod dixerat, Priùs quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

Then Peter remembred the wordes of Ieſus / which had ſaide vnto him / Before yͤ cocke crowe / thou ſhalt deny me thriſe. So he went out / and wept bitterly.

CAP. XXVII.

MAne autem facto conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi adverſus Ieſum, ut eum morti traderẽt.

When the morning was come / all the chiefe Prieſts / and the Elders of the people tooke counſel againſt Ieſus / to put him to death.

2. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi.

And ledde him away bounde / and deliuered him vnto Pontius Pilate the gouernour.

3. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quòd damnatus eſſet: pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum & ſenioribus.

Then when Iudas which betrayed him / ſaw that he was condemned / hee repented him ſelfe / and brought againe the thirtie pieces of ſiluer to the chiefe Prieſts / and Elders.

4. Dicens, Peccavi, tradens ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Saying / I haue ſinned betraying the innocent blood. But they ſaid / what is that to vs? ſee thou to it.

Das XXVI. Capitel.

73. Vnd ůber ein kleine weile / tratten hinzu / die da ſtunden / vnnd ſprachen zu Petro: Warlich du biſt auch einer von denen / denn deine Sprache verräth dich.

Och en liden ſtund der effter / traadde de frem / ſom der ſtode / oc ſagde til Peder / Sandelige / du eſt oc en aff dem / Thi dit maal forraader dig.

74. Da hub er an ſich zuverfluchen vnnd ſchweren: Ich kenne des Menſchen nit. Vnnd als bald krehet der Hane.

Da begynte hand / at forbande ſig oc ſuere / Jeg kender icke det Menniſke. Och ſtrax goel Hanen.

75. Da dachte Petrus an die wort Jeſu / da er zu jm ſagte: Ehe der Hane krehen wirdt / wirſt du mich dreymal verleugnen. Vnnd gieng herauß / vnd weinet bitterlich.

Da tenckte Peder paa Jheſu ord / ſom hand ſagde til hannem / For Hanen gal / Skalt du forſuere mig tre gonge. Oc gick hand vd / oc græd bitterlige.

Das XXVII. Capitel.

Des Morgens aber hielten alle Hoheprieſter vnnd die Elteſten des Volcks / einen Rath ůber Jeſum daß ſie jn tödten.

MEn om Morgenen hulde de Ypperſte Preſter oc de Eldſte faar ſolcket ith Raad offuer Jheſum / At de kund ſla hannem ihiel.

2. Vnd bunden jn / füreten jn hin / vnd ůberantwortten jhn dem Landpfleger Pontio Pilato.

Oc de bunde hannem / forden hannem hen / oc antuordede Landzherren Pontio Pilato hannem.

3. Da das ſahe Judas / der jn verrathen hatte / daß er verdampt war zum todte / gereuet es jn / vnd bracht herwider die dreiſſig Silberling den Hohen Prieſtern vnd den Elteſten.

Der Judas ſom hannem forraadde ſaa det / at hand vaar fordømt til døde / Da angrede hannem det / oc hand bar de trediue Sølff pendinge til de Ypperſte Preſter oc Eldſte igen.

4. Vnnd ſprach: Jch habe ůbel gethan / daß ich vnſchuldig blut verrathen habe. Sie ſprachen: Was gehet vns daß an? Da ſihe du zu.

Oc ſagde / Jeg giorde ilde / at ieg forraadde wſkyldigt Blod. De ſagde / Huad kommer det oſſ ved? See du der til.

Kapitola XXVI.

73. A po malé chwijli / přiſtaupili kteřij tu ſtali / y řekli Petrowi: Giſtě y ty z nich gſy / nebo řeč twá známa tebe činij.

A przyſtąpiwſzy máło potymći ktorzy thám ſtali / rzekli Piotrowi / Iścieś y ty ieſt z nich / bo y mowá twoiá ciebie iawnie okázuie.

74. Tehdy počal klnauti a přiſahati ſe / žeby neznal člowěka. A hned Kohaut zazpijwal.

Thedy ſię począł przeklináć / mowiąc / Nie znam człowieká tego / A záráżem kur zapiał.

75. Y rozpomenul ſe Petr na ſlowo Gežijſſowo kteréž byl powěděl / že prwé než Kohaut zazpijwá / třikrát mne zapřijſs. A wyſſed wen / plakal hořce.

A roſpomniał Piotr ná ſłowá Jezuſowe / ktory mu był powiedział / Pierwey niż kur zápoie / trzykroć ſię mnie záprzyſz / a wyſzedſzy precz / gorzko płákał.

Kapitola XXVII.

A Když bylo ráno / weſſla w raddu wſſecka Knijžata Kněžſká a Starſſij Lidu proti Gežiſſowi / aby gey na Smrt wydali.

A Gdy było ráno / weſzli w rádę wſzyſcy przednieyſzy kápłani / y ſtárſzy ludu przeciwko Jezuſowi / áby go zámordowali.

2. Y přiwedli gey ſwázaného / a dali Pontſkému Pilátowi Wládaři..

A związawſzy go / odwiedli y podáli go Poncyuſowi Pilatowi ſtároście.

3. Tehdy wida Gidáš kterýž gey byl zradil / žeby odſauzen byl / želege toho / nawrátil třidceti Střijbrných Knijžatuom Kněžſkým a Starſſým Lidu.

Tedy vyzrawſzy Judaſz ktory go był wydał iż był oſądzon / żáluiąc wrocił trzydzieśći ſrebrnikow przed nieyſzym kápłanom y ſtárſzym.

4. Řka: Zhřeſſyl gſem / zradiw Krew ſprawedliwau. A oni řekli: Co nám do toho? ty wiž.

Mowiąc / Zgrzeſzyłem wydawſzy krew niewinną / Ale oni rzekli / Coż nam do tego? ty vyzryſz.

כז

5 וּשְׁדִיהִי כֶּסְפָּא ב בְּהַיכְלָא וְשַׁנִּי וַאֲזַל חֲנַק נַפְשֵׁהּ׃

Et egli gittati gli argenti nel tempio, ſi partì, & andato ſene, ſi ſtrangolo.

6 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין שְׁקַלוּהִי לְכֶסְפָּא וְאֶמַרוּ לָא שַׁלִּיט דְּנַרְמְיוּהִי בֵּית קוּרְבָּנָא מֶטוּל דְּטִימַי דְּמָא הוּ׃

I principali Sacerdoti hauendo preſi gli argenti, diſſero, Ei non è lecito mettergli nel corbana, per eſſer queſto, prezzo di ſangue.

7 וּנְסַבוּ מֶלְכָּא וּזְבַנוּ בֵהּ אַגוּרְסֵהּ דְּפַחָרָא לְבֵית קְבוּרָא דְּאַכְסְנָיֵא׃

E fatto ſopra ciò conſiglio, comprorono con eſſi il campo d'vn vaſaro, per ſepoltura de foreſtieri.

8 מֶטוּל הָנָא אֶתְקְרִי אַגוּרְסָא הָו קְרִיתָא דְּדְמָא עַדְמָא לְיַוְמָנָא׃

Per queſta cagione quel campo è ſtato chiamato inſin al dì d'hoggi, Il campo del ſangue.

9 הֵידֵין אֶתְמְלִי מֶדֶם דְּאֶתְאֶמַר בְּיַד נְבִיָּא דְּאָמַר דְּנֶסְבֵית תְּלָתִין דְּכֶסְפָּא דְּמַוהִי דְּיַקִּירָא דְּקַצוּ מֶן בְּנַי יִסְרָיֵל׃

Allor s'adempiè quello che era ſtato detto per il Profeta (Ieremia) che dice, E preſero i trenta argenti, il prezzo di colui che è ſtato apprezzato, il qual, quei che ſono de figliuoli d'Iſrael, hanno pregiato.

10 וִיהַבֵת אֶנוּן לַאגוּרְסֵהּ דְּפַחָרָא אַיךְ דְּפַקֶּד לִי מָרְיָא׃

Et hannogli dati per comprare il campo d'vn vaſaro, ſi come il Signor m'haueua ordinato.

11 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קָם קְדָם הֶגְמוֹנָא וְשַׁאלֵהּ הֶגְמוֹנָא וֶאֱמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֶמַרְתְּ׃

Hor IESV ſtaua dinanzi al Preſidente, e il Preſidente gli domandò, dicendo, Sei tu il Re de Giudei? E IESV gli diſſe, Tu lo dici.

כז

5 וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־הַכְּסָפִים אֶל־הַהֵיכָל וַיִּפֶן וַיֵּלֶךְ וַיֵּחָנַק׃

Y arrojando las pieças de plata àl Templo, partióſe, y fué, y ahorcoſe.

6 וְהַכֹּהֲנִים לָקְחוּ אֶת־הַכְּסָפִים לֵאמֹר לֹא שָׁוֶה לְהַשְׁלִיךְ אוֹתָם אֶל־בֵּית קָרְבָּן כִּי שְׂכַר־דָּמִים הוּא׃

Y los principes de los Sacerdotes, tomando las pieças de plata, dixeron, No es licito echarlas en el arca de la limoſna, porque es precio de ſangre.

7 וַיִּוָּעֲצוּ עֵצָה וַיִּקְנוּ בָהֶם אֶת־חֶלְקַת הַיּוֹצֵר לִקְבוּרַת הַגֵּרִים׃

Mas, auido conſejo, compraron de ellas el campo del Ollero, por ſepultura para los eſtrangeros.

8 וְעַל־כֵּן נִקְרְאָה הַחֶלְקָה הַהִיא חֶלְקַת דָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

Por loqual fué llamado aquel campo Haceldema Campo de ſangre haſta el dia de oy.

9 אָז נִמְלָא אֲשֶׁר נֶאֱמַר (בִּזְכַרְיָהוּ) הַנָּבִיא לֵאמֹר וַיִּקְחוּ שְׁלוֹשִׁים הַכֶּסֶף אֶדֶר הַיְקָר אֲשֶׁר יָקַרְתִּי מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Entonces ſe cumplió loque fué dicho por el propheta (Ieremias) que dixo, Y tomarō las treynta pieças de plata, precio apreciado, que fué apreciado por los hijos de Iſrael.

10 וַיִּתְּנוּ אוֹתָם לְחֶלְקַת הַיּוֹצֵר כַּאֲשֶׁר צִוָּנִי יְהוָה׃

Y dieronlas para el campo del Ollero, como me ordenó el Sennor.

11 וְיֵשׁוּעַ עָמַד לִפְנֵי הַפָּקִיד וַיִּשְׁאַל לוֹ הַפָּקִיד לֵאמֹר הַאַתָּה מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים הוּא וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ אַתָּה אוֹמֵר׃

Y Ieſus eſtuuo delante del Preſidente: y el Preſidente le preguntó diziendo, Eres tu el Rey de los Iudios? Y Ieſus le dixo, Tu lo dizes.

κζ.

5. Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

Adonc apres auoir ietté les pieces d'argent dedans le temple, il ſe retira, & s'en alla, & s'eſtrangla.

6. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

Et les principaux Sacrificateurs ayans prins les pieces d'argent, dirent, Il n'eſt, pas loiſible de les mettre au threſor : car c'eſt prix de ſang.

7. Συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

Et apres qu'ils eurent prins conſeil, ils en achetererent le champ d'vn potier, pour la ſepulture des eſtrangers.

8. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

Et pour ceſte cauſe ce champ-la à eſté appelé iuſques à ce iourd'hui, Le champ de ſang.

9. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ (ἱερεμίου) τοῦ προφήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ.

Lors fut accompli ce dont auoit eſté parlé par (Ieremie) le Prophete, diſant, Et ils ont prins trente pieces d'argent, le prix de celui qui à eſté apprecié, lequel ceux d'entre les enfans d'Iſrael ont apprecié.

10. Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.

Et les ont baillees pour acheter le champ d'vn potier, ſelon ce que le Seigneur m'auoit ordonné.

11. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.

Or Ieſus fut preſenté deuant le Gouuerneur, & le Gouuerneur l'interrogua, diſant, Es-tu le roy des Iuifs? Ieſus lui dit, Tu le dis.

S. MATTHAEVS.	S. Mattheus.	S. Mathauß.
CAP. XXVII.	Das XXVII. Capitel.	Kapitola XXVII.
5. Et proiectis argenteis in templo, receſſit: & abiens, laqueo ſe ſuſpendit.	5. Vnd er warff die Silberlinge in den Tempel/ hub ſich davon/ gieng hin/ vnd erhenget ſich ſelbs.	5. A powrhw Střijbrně w Chrámu y odſſel: a odſſed/ oſydlě ſe oběſyl.
And when hee had caſt downe the ſiluer pieces in the Temple/ he departed/ & went/ and hanged him ſelfe.	Oc hand kaſte Sølff pendingene i Tempelen/ Skyndede ſig der fra/ gick bort oc hengde ſig ſelff.	A porzuciwſzy ſrebniki w Kośćiele/ odſzedł ná ſtronę/ y poſzedſzy zádawił ſie.
6. Principes autem ſacerdotum acceptis argenteis, dixerunt, Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.	6. Aber die Hohenprieſter namen die Silberlinge / vnnd ſprachen: Es taug nicht/ daß wir ſie in Gotteskaſten legen/ denn es iſt Blutgelt.	6. Knijžata pak Kněžſká wzawſſe penijze řekli: Neſluſſijk gich wložiti do Pokladnice/ neb mzda Krwe geſt:
And the chiefe Prieſtes tooke the ſiluer pieces / and ſaid / It is not lawfull for vs to put them into the treaſure/ becauſe it is the price of blood.	Men de Ypperſte Preſter toge Sølff pendingene/ oc ſagde/ Det ſemer ſig icke at wi legge dem i Gudzkiſte/ Thi det er Blod pendinge.	A przednieyſzy kápláni wźiąwſzy ony ſrebrniki / mówili / Nie godźi ſie ich kłáść do ſkárbu / ábowiem ieſt zapłátá krwie.
7. Conſilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorū.	7. Sie hielten aber einen rath/ vnd kaufften einen Töpffers acker darum̄/ zum begrebniß der Bilger.	7. A vradiwſſe ſe/ kaupili za ně pole Hrnčijřowo / ku Pohřebu Pautnijkůw.
And they tooke counſell / and bought with them a potters field/ for the buriall of ſtrangers.	Saa hulde de it Raad / oc købte en Pottemageris ager der faare / til ath iorde Pillegrime vdi.	A wſzedſzy w rádę / kupili zá nie rolą zduná ná pogrzeb gośći.
8. *Propter* hoc vocatus eſt ager *ille*, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.	8. Daher iſt derſelbige acker genennet der Blutacker/ biß auff den heutigen tag.	8. Protož nazwano geſt pole to Acheldemach/ to geſt / Krwe pole/ až do dneſſnijho dne.
Wherefore that fielde is called / The field of blood/ vntill this day.	Der aff er den ſamme Ager kaldet Blodageren/ indtil paa denne dag.	Dla thego oná rolá názwana ieſt Rola krwie áż do dniá dźiśieyſzego.
9. Tunc impletū eſt quod dictū eſt per (Ieremiam) prophetam, dicentem, Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati quem appretiaverunt à filiis Iſrael.	9. Da iſt erfüllet / das geſagt iſt durch den Prophetē (Jeremias) da er ſpricht: Sie haben genom̄en dreiſſig Silberling / damit bezalet ward der verkauffte / welchen ſie kaufften von den kindern Jſrael.	9. Tehdy naplnilo ſe což powědijno geſt ſkrze (Jeremjáſſe) Proroka/ kteryž di: A wzali třideceti Střijbrných mzdu nayatého/ kteréhož nayali od Synuow Jzrahelſkých.
(Then was fulfilled that which was ſpoken by (Jeremias) the Prophet / ſaying/ And they tooke thirtie ſiluer pieces / the price of him that was valued / whome they of the children of Jſrael valued.	Da er fuldkommet / der ſom talet er ved Propheten (Jeremias) der ſom hand ſiger/ De haffue taget tredive Sølffpendinge / der den ſolde bleff betalet met/ huilcken de købte aff Jſraels børn.	Tedy ſie wypełniło to co ieſt powiedźiano przez (Jeremiaſzá) Proroká / gdźie mówi / A wźięli trzydźieśći ſrebrnikow zá zapłátę oſzácowánego / ktory był oſzácowan od ſynow Jzráelſkich.
10. Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.	10. Vnd haben ſie gegeben vmb einen Töpffers acker/ als mir der HErr befohlen hat.	10. A dali ge za pole Hrnčijřowo / yakož mi vſtanowil PAN.
And they gaue them for the potters field/ as the Lord appointed me.)	Oc haffue giffuit dem for en Pottemageris ager/ Som HErren befalede mig.	A dáli ie ná rolą zdunową/ iáko mi poſtánowił Pan.
11. Ieſus autem ſtetit ante præſidem, & interrogavit eum præſes, dicens, Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Ieſus, Tu dicis.	11. Jeſus aber ſtund für dem Landpfleger / vnd der Landpfleger fragete jn / vnnd ſprach: Biſt du der Jůden König? Jeſus aber ſprach zu jm: Du ſageſts.	11. Gežijſs pak ſtál před Wládařem: Y otázal ho Wládař/ řka: Tyli gſy Král Židowſký? Řekl gemu Gežijſs: Ty prawijſs.
And Jeſus ſtoode before the gouernour/ and the gouernour aſked him/ ſaying/ Art thou the King of the Jewes? Jeſus ſaid vnto him / Thou ſayeſt it.	Men Jheſus ſtod faar Landzherren/ Oc Landzherren ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Eſt du Jødernis Konge? Jheſus ſagde til hannem/ Du ſiger det.	A Jezus ſtał przed ſtároſtą / y pytał go ſtároſtá / mówiąc / Izáś ty ieſt on Krol Zydowſki? A Jezus rzekł iemu, Ty powiedaſz.

כו

12 וְכַד אָכְלִין הֲווּ קַרְצוּהִי רַבַּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא מֶדֶם פֶּתְגָּמָא הוּ לָא פְּנִי׃

Et eſſendo egli accuſato da i principali Sacerdoti e da i Vecchij, non riſpoſe niente.

13 הָיְדֵין אָמַר לֵהּ פִּילַטוֹס לָא שָׁמַע אַנְתְּ כְּמָא מַסְהְדִין עֲלָיךְ׃

Allor Pilato gli dice. No odi tu quante coſe teſtificano contra di te?

14 וְלָא יַהֵב לֵהּ פֶּתְגָּמָא אַף לָא בַּחְדָא מֶלְּא וְעַל הָדָא אֶתְדַּמַּר טָב׃

Ma egli non gli riſpoſe a veruna parola, in modo che il Preſidente ſi marauigliaua grandemente.

15 בְּכָל עְאַדָא דֵּין מְעַד הֲוָא הֶגְמוֹנָא דְּנֶשְׁרֵא אֲסִירָא חַד לְעַמָּא אַיְנָא דְּהֵנוּן צָבֵין הֲווּ׃

Hor il preſidente era ſolito per la feſta laſſare al popolo vn prigione, quale eſſi haueſſen voluto.

16 אֲסִיר הֲוָא לְהוֹן דֵּין אֲסִירָא יְדִיעָא דְּמֶתְקְרֵא בַּר־אַבָּא׃

Et allora vi era vn prigione famoſo, chiamato Barabba.

17 וְכַד כְּנִישִׁין אָמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס לְמַן צָבֵין אַנְתּוּן דְּאֶשְׁרֵא לְכוֹן לְבַר־אַבָּא אָו לְיֵשׁוּע דְּמֶתְקְרֵא מְשִׁיחָא׃

Eſſendo dunque eſſi raunati inſieme, Pilato diſſe loro, Qual volete voi ch'io vi laſſi, Barabba, ò IESV che ſi chiama Chriſto?

18 יָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטוֹס דְּמֶן חֶסָּמָא אַשְׁלְמוּהִי׃

Imperoche ben ſapeua egli ch'eſſi gliel' haueuan dato ne le mani per inuidia.

19 כַּד יָתֵב דֵּין הֶגְמוֹנָא עַל בֵּים דִּילֵהּ שֶׁלְחַת לֵהּ אַנְתְּתֵהּ וְאָמְרָא לֵהּ לָא לָךְ וַלְהָו זַדִּיקָא סַגִּי גֵּיר חֶשְׁרֶת בְּחֶלְמַי יַוְמָנָא מֶטֻּלָּתֵהּ׃

E mentre ch'egli ſedeua nel tribunale, la ſua moglie mandò a dirgli, non voler hauer à far niente con quel giuſto: perche io ho patito hoggi molto in ſogno, per conto ſuo.

20 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וְקַשִּׁישֵׁא אַפִּיסוּ לְכֶנְשָׁא דְּנֶשְׁרוּן לֶהוֹן לְבַר־אַבָּא לְיֵשׁוּע דֵּין דְּיוֹבְדוּן׃

Allora i principali Sacerdoti e i Vecchij perſuaſero a le turbe che domandaſſen Barabba, e faceſſen morir IESV.

כז

12 וְכַאֲשֶׁר הִלְשִׁינוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים וְהַזְּקֵנִים אֵינֶנּוּ דָּבָר יַעֲנֶה׃

Y ſiendo acuſado por los principes de los Sacerdotes, y por los Ancianos, nada reſpondió.

13 אָז אָמַר לוֹ פִּילָטוֹס הֲלֹא תִשְׁמַע כַּמָּה עֵדוֹת יַעֲנוּ עָלֶיךָ׃

Pilato entonces le dize, No oyes quantas coſas teſtifican contra ti?

14 וְלֹא עָנָה לוֹ גַּם עַל־דָּבָר אֶחָד וַיִּתְמַהּ הַפָּקִיד מְאֹד׃

Y no le reſpondió ni vna palabra, que el Preſidente ſe marauillaua mucho.

15 וּבְיוֹם הֶחָג הוֹעִיד הַפָּקִיד לִפְטֹר לָעָם מֵאֲסִירִים אַחַד אֲשֶׁר רָצוּ בּוֹ׃

Y en el dia de la fieſta acoſtumbraua el Preſidente ſoltar al pueblo vn preſo qual quiſieſſen.

16 וַיְהִי לָהֶם אָסִיר פָּרִיץ וּשְׁמוֹ בַּר־אַבָּא׃

Y tenia entonces vn preſo famoſo, que ſe dezia Barabbas.

17 וְכַאֲשֶׁר נֶאֶסְפוּ הֵמָּה אָמַר לָהֶם פִּילָטוֹס אֶת־מִי תִרְצוּ וְאֶפְטֹר לָכֶם אִם בַּר־אַבָּא אוֹ יֵשׁוּעַ הַנֶּאֱמַר מָשִׁיחַ׃

Y jũtos ellos, dixoles Pilato, Qual quereys que os ſuelte, à Barabbas, ò a Ieſus q̃ ſe dize el Chriſto?

18 כִּי־יָדַע כִּי בְּשִׂנְאָה מְסָרוּ אוֹתוֹ׃

Porque ſabia que por embidia lo auian entregado.

19 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַבָּמָה שָׁלְחָה אֵלָיו אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אַל יְהִי לְךָ עֵסֶק אֶת־הַצַּדִּיק הַהוּא כִּי רַבּוֹת עָנִיתִי הַיּוֹם בַּחֲלוֹם בַּעֲבוּרוֹ׃

Y eſtando el ſentado en el tribunal, ſu muger embió à el diziendo, No tengas que ver con aquel juſto: porque oy he padecido muchas coſas en ſuennos por cauſa de el.

20 וְרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וּזְקֵנִים פִּתּוּ אֶת־הָעָם לִשְׁאוֹל עַל־בַּר־אַבָּא וּלְאַבֵּד אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Mas los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, perſuadieron àl pueblo, que pidieſſe à Barabbas, y à Ieſus mataſſe.

κζ'.

12. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

Et comme il eſtoit accuſé par les principaux Sacrificateurs & Anciens, il ne reſpondoit rien.

13. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;

Adonc Pilate lui dit, N'ois-tu pas combien de teſmoignagnes ils amenent contre toi?

14. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

Mais ils ne lui reſpondit rien à vne ſeule parole: tellement que le Gouuerneur s'eſmerueilloit grandement.

15. Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον.

Or auoit de couſtume le Gouuerneur de relaſcher au iour de la feſte vn priſonnier au peuple, aſſauoir celui qu'ils vouloyent.

16. Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν.

Et pour lors il y auoit vn priſonnier notable, dit Barabbas.

17. Συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;

Quand donc ils furent aſſembles, Pilate leur dit, Lequel voulez-vous que ie vous relaſche, ou Barabbas, ou Ieſus qu'on appele Chriſt?

18. Ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

(Car il ſauoit bien qu'ils l'auoyent liuré par enuie.

19. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

Et comme il eſtoit aſsis au ſiege iudicial, ſa femme enuoya vers lui, diſant, N'aye que faire auec ce iuſte-la: car i'ai auiourd'hui beaucoup ſouffert en ſongeant à cauſe de lui.)

20. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Anciens perſuaderent aux troupes qu'ils demandaſſent Barabbas, & qu'ils fiſſent perir Ieſus.

CAP. XXVII.

12. Et cûm accuſaretur à principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit.

And when he was accuſed of the chiefe Prieſtes & Elders / he anſwered nothing.

13. Tunc dicit illi Pilatus, Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia?

Then ſayde Pilate vnto him / Heareſt thou not howe many thinges they ſay againſt thee?

14. Et non reſpondit ei ad ullum verbum: ita ut miraretur preſes vehementer.

But hee anſwered him not to one worde / in ſo much that the gouernour marueiled greatly.

15. Per diem autem ſolennem conſueverat præſes populo dimittere unum vinctum quem voluiſſent.

Nowe at the feaſt / the gouernour was wont to deliuer vnto the people a priſoner / whom they would.

16. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas.

And they had then a notable priſoner / called Barabbas.

17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus, Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Ieſum qui dicitur Chriſtus?

When they were then gathered together / Pilate ſaide vnto them / Whether will yee that I let looſe vnto you Barabbas / or Jeſus which is called Chriſt?

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.

(For he knew wel / that for enuy they had deliuered him.

19. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor eius, dicens, Nihil tibi & iuſto illi, multa enim paſſa ſum hodiè per viſum propter eum.

Alſo when hee was ſet downe vpon the iudgement ſeate / his wife ſent to him / ſaying / Haue thou nothing to do with that iuſt man: for I haue ſuffered many things this day in a dreame by reaſon of him.)

20. Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Ieſum verò perderent.

But the chiefe Prieſtes and the Elders had perſwaded the people / that they ſhould aſke Barabbas / and ſhould deſtroy Jeſus.

Das XXVII. Capitel.

12. Vnnd da er verklagt ward von den Hohenprieſtern vnnd Elteſten / antworttet er nichts.

Och der de Ypperſte Preſter och Eldſte klagede paa hannem / da ſuarede hand inted.

13. Da ſprach Pilatus zu jhm: Höreſt du nicht / wie hart ſie dich verklagen?

Da ſagde Pilatus til hannem / Hører du icke / huor haardelige de klage paa dig?

14. Vnd er antwortet jm nicht auff ein wort / alſo daß ſich auch der Landpfleger ſehr verwunderte.

Oc hand ſuarede hannem icke til it ord / Saa / at Landzherren oc forunderde ſig ſaare.

15. Auff das Feſt aber hatte der Landpfleger gewonheit / dem Volck einen Gefangenen loß zu geben / welchen ſie wolten.

Men paa Høytiden pleyde Landzherren / at giffue Folcket en Fange løſſ / huilcken de vilde.

16. Er hatte aber zu der zeit einen Gefangen / einen ſonderlichen für andern / der hieß Barrabas.

Oc hand haffde paa den tid en Fange / en beſynderlig faar andre / ſom hed Barrabas.

17. Vnd da ſie verſammlet waren / ſprach Pilatus zu jhnen: Welchen wolt jhr / daß ich euch loß gebe / Barrabam / oder Jeſum von dem geſagt wirdt / er ſey Chriſtus?

Oc der de vaare vorſamlede / ſagde Pilatus til dem / Huilcken ville i / ath ieg ſkal giffue eder løſſ / Barrabam / eller Jheſum / om huilcken der ſigis / Hand er Chriſtus?

18. Denn er wuſte wol / daß ſie jhn auß neid überantworttet hatten.

Thi hand viſte vel / at de haffde aff had antuordet hannem.

19. Vnnd da er auff dem Richtſtul ſaß ſchickte ſein Weib zu jhm / vnnd ließ jhm ſagen: Habe du nichts zuſchaffen mit diſem Gerechten / ich habe heut vil erlitten im traum von ſeinet wegen.

Oc der hand ſad paa Domſtolen / ſkickede hans Huſtru til hannem / oc loed hannem ſige Befatte dig inted met denne Retferdige / Jeg haffuer lid meget i dag vdi drømme / for hans ſkyld.

20. Aber die Hohenprieſter vnd Elteſten überredten das Volck / daß ſie vmb Barrabas bitten ſolten / vnnd Jeſum vmbbrechten.

Men de Ypperſte Preſter oc de Eldſte toge Folcket met ord / ath de ſkulde bede om Barrabas / oc affliffue Jheſum.

Kapitola XXVII.

12. A když na něho Knijžata Kněžſká a Starſſij Lidu žalowalj / nic neodpowěděl.

A gdy nań ſkárżyli przednieyſzy Kápłáni / y ſtárſzy / nic nie odpowiedział.

13. Tehdy řekl gemu Pilát: Neſlyſſijſſli / kterak mnohá proti tobě prawj ſwědectwij?

Tedy mu rzekł Piłat / Nie ſłyſzyſz iáko wiele przećiw tobie świádcza?

14. A on neodpowěděl gemu k žádnému ſlowu / tak že Wladař podiwil naramně.

A nie odpowiedział iemu ná żadne ſłowo / thák iż ſię bárzo dziwował ſtároſtá.

15. Na den pak Slawný / měl obyčeg Wládař propuſtiti Lidu Wězně gednoho / kteréhožby chtěli:

A w świeto zwykł był ſtároſthá wypuſzczáć poſpolitemu ludowi iednego więźnia ktoregoby chćieli.

16. Y měl tehdaž Wězně gednoho znamenitého / kterýž ſlaul Barrabáš.

A mieli ná ten czás więźniá znácznego / ktorego zwano Bárabaſz.

17. Protož když ſe byli ſeſſli / řekl gim Pilát: Koho chcete ať wám propuſtijm / Barrabáſſeli / čili Gežijſſe / kterýž ſlowe Kryſtus?

A gdy ſię byli zebráli / rzekł im Piłat / Ktorego chcecie ábym wam wypuśćił? Bárabaſzá / czyli Jezuſá ktory ieſt rzeczon Kryſtus?

18. Nebo wěděl / že gey z záwiſti wydali.

Bo wiedział iż go przez zazdrość byli wydáli.

19. A když ſeděl na Saudné Stolicy / poſlala k němu Žena geho / řkaucy: Nic neměg činiti s Sprawedliwým tijmto / neb gſem mnoho trpěla dnes we ſpanij pro něho.

A gdy on śiedział ná ſtolicy ſądowey / poſłáłá ku niemu żoná iego / mowiąc / Nie miey żadney ſpráwy z onym ſpráwiedliwym / ábowiem wielem ćierpiáłá dziś we śnie dla nie°.

20. Ale Knijžata Kněžſká a Starſſij / nawedli Lid / aby proſyli za Barrabáſſe / Gežijſſe pak aby zahubili.

A przednieyſzy Kápłáni y ſtárſzy ná tho poſpolſtwo przywiedli / áby proſili o Bárábaſzá / á Kryſtuſá áby ſtráćili.

כז

21 וענא הגמונא ואמר להון למן צבין אנתון דא דאשרא לכון מן תריהון הנון דין אמרו לבר־אבא׃

E coſi il Preſidente domandando, diſſe loro, Qual de due volete voi ch'io vi laſſi? Eſſi diſſero, Barabba.

22 אמר להון פילטוס ולישוע דמתקרא משיחא מנא אעבד לה אמרין כלהון יזדקף׃

Pilato dice loro, Che farò io dunque à IESV*, che ſi chiama Chriſto? Tutti gli dicono, Crocifiggaſi.*

23 אמר להון פילטוס מנא גיר ביש עבד הנון דין יתיראית קעו ואמרו יזדקף׃

E il preſidente diſſe, Ma che male ha egli fatto? Et eſſi gridauano piu forte, dicendo, Crocifiggaſi.

24 פילטוס דין כד חזא דמדם לא מותר אלא יתיראית רובא הוא שקל מיא אשיג אידוהי לעין כנשא ואמר מחסי אנא מן דמה דהנא זדיקא אנתון תדעון׃

Allor Pilato vedendo che niente queſto giouaua, ma che il tumulto maggiormente creſceua, preſe de l'acqua, e lauoſſi le mani in preſentia del popolo, dicendo, Io ſono innocente del ſangue di queſto giuſto: guardate voi.

25 וענו כלה עמא ואמרו דמה עלין ועל בנין׃

E tutto il popolo riſpondendo, diſſe, Il ſangue ſuo ſia ſopra noi e ſopra i noſtri figliuoli.

26 הידין שרא להון לבר־אבא ונגד בפרגלא לישוע ואשלמה דיזדקף׃

Allora egli liberò loro Barraba, & hauendo flagellato IESV*, lo dette che ſi crocifiggeſſe.*

27 הידין אסטרטיוטא דהגמונא דברוהי לישוע לפרטורין וכנשו עלוהי כלה אספיר׃

Allora i ſoldati del perſidente preſero IESV *nel pretorio, e raunorongli intorno tutta la corte.*

28 ואשלחוהי ואלבשוהי כלמיס דזחוריתא׃

Et hauendolo ſpogliato, gli meſſero attorno vna veſta di ſcarlatto.

כז

21 ויען הפקיד ויאמר אליהם את־מי תרצו משנים האלה לפטר לכם והם אמרו את־בר־אבא׃

Y reſpondiendo el Preſidente dixoles, Qual de los dos quereys que os ſuelte? Y ellos dixeron, A Barabbas.

22 ויאמר להם פילטוס ומה אעשה לישוע אשר נאמר משיח ויאמרו לו כלם יתלה׃

Pilato les dixo, Que pues haré de Ieſus que ſe dize el Chriſto? Dizēle todos, Sea crucificado.

23 והפקיד אמר ומה רעה עשה והמה עוד יותר קראו לאמר יתלה׃

Y el Preſidente les dixo, Pues que mal ha hecho? Mas ellos gritauan mas diziendo, Sea crucificado.

24 וכאשר ראה פילטוס כי לא יסכן כי־אם יותר מהומה תעשה לקח מים ויכבס את־ידים לפני העם לאמר נקי אנכי מדם הצדיק הזה אתם תראו׃

Y viendo Pilato que nada aprouechaua, antes ſe hazia mas alboroto, tomando agua lauó ſus manos delante del pueblo diziendo, innocente ſoy yo de la ſangre de eſte juſto: veldo voſotros.

25 ויען כל־העם ויאמר דמו עלינו ועל־בנינו׃

Y reſpondiendo todo el pueblo, dixo, Su ſangre ſea ſobres noſotros, y ſobre nueſtros hijos.

26 אז פטר להם את־בר־אבא ואת־ישוע יסר בשוטים ומסרו להתלות׃

Entonces ſoltóles à Barabbas: y auiendo açotado à Ieſus, entrególo para ſer crucificado.

27 אז הרצים הנצבים על־הפקיד לקחו את־ישוע אל־בית דין ויקהילו אליו את־כל החבל׃

Entonces los ſoldados del Preſidente tomado à Ieſus àl audiēcia, juntarō à el toda la quadrilla.

28 ויפשיטו אותו ויעדוהו במעיל השני׃

Y deſnudandolo, cercaronlo de vn manto de grana.

κζ.

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, Βαραββᾶν.

Et le Gouuerneur prenant la parole leur dit, Lequel des deux voulez-vous que ie vous relaſche? Ils dirent, Barrabbas.

22. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.

Mais Pilate leur dit, Que ferai ie donc de Ieſus qu'on appele Chriſt? Tous lui diſent, Qu'il ſoit crucifié.

23. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.

Et le Gouuerneur leur dit, Mais quel mal a-il fait? Lors ils crierent d'autant plus, diſans, Qu'il ſoit crucifie.

24. Ἰδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε.

Pilate donc voyant qu'il ne profitoit rien, mais que le tumulte s'eſleuoit tant plus, print de l'eau, & laua ſes mains deuant le peuple, diſant, Ie ſuis innocent du ſang de ce iuſte-ici: vous y aduiſerez.

25. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

Et tout le peuple reſpondant, dit, Son ſang ſoit ſur nous, & ſur nos enfans.

26. Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

Lors il leur relaſcha Barrabbas: & leur liura Ieſus, apres l'auoir fait fouetter, afin qu'il fuſt crucifié.

27. Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ᾽ αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν.

Adonc les gendarmes du Gouuerneur amenerent Ieſus au pretoire, & aſſemblerent deuant lui toute la bande.

28. Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.

Et l'ayans deſueſtu, mirent ſur lui vn manteau d'eſcarlate.

CAP. XXVII.

21. Reſpondens autem præſes, ait illis, Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

Then the gouernour anſwered/and ſaide vnto them / Whether of the twaine will yee that I let loſe vnto you? And they ſayde/ Barrabas.

22. Dicit illis Pilatus, Quid igitur faciam de Ieſu qui dicitur Chriſtus, Dicunt omnes, Crucifigatur.

Pilate ſaid vnto them/ What ſhall I doe then w Jeſus which is called Chriſt? They all ſaid to him / Let him be crucified.

23. Ait illis præſes, Quid enim mali fecit? Ait illi magis clamabãt, dicentes, Crucifigatur.

Then ſaid the gouernour /But what euil hath he done? Then they cryed the more/ ſaying/ Let him be crucified.

24. *Videns* autem Pilatus quia *nihil* proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens, Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius: vos videritis.

When Pilate ſawe that hee auailed nothing/ but that more tumult was made/ hee tooke water and waſhed his handes before the multitude/ ſaying / I am innocent of the blood of this iuſt man: looke you to it.

25. Et reſpondens univerſus populus, dixit, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

Then anſwered all the people/ and ſayd/ His blood be on vs / and on our children.

26. Tunc dimiſit illis Barabbam: Ieſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

Thus let hee Barabbas looſe vnto them/ and ſcourged Jeſus / and deliuered him to be crucified.

27. Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorium, congregaverunt ad eum univerſam cohortem.

Then the ſouldiers of the gouernour tooke Jeſus into the common hall / and gathered about him the wohle bande.

28. Et exeuntes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei.

And they ſtripped him / & put vpon him a ſkarlet robe.

Das XXVII. Capitel.

21. Da antwortet nun der Landpfleger/vnd ſprach zu jnen: Welchen wolt jr vnter dieſen zweyen/ den ich euch ſol loß geben? Sie ſprachen: Barrabam.

Da ſuarede nu Landzherren/oc ſagde til dem/ Huilcken ville i at ieg ſkal giffue eder løſſ/ aff diſſe tho? De ſagde/ Barrabam.

22. Pilatus ſprach zu jhnen: Was ſoll ich denn machen mit Jeſu / von dem geſagt wird/ er ſey Chriſtus? Sie ſprachen alle: Laß jn creutzigen.

Pilatus ſagde til dem/ Huad ſkal ieg da gøre met Jheſu / om huilckem der ſigis / hand er Chriſtus? De ſagde alle / Lad kaarsfeſte hannem.

23. Der Landpfleger ſagete: Was hat er denn ůbels gethan? Sie ſchryen aber noch mehr / vnnd ſprachen: Laß jhn creutzigen.

Landzherren ſagde/ Huad ont haffuer hand da giort? Men de robede end mere/oc ſagde Lad kaarsfeſte hannem.

24. Da aber Pilatus ſahe/ daß er nichts ſchaffet / ſondern das vil ein gröſſer getümmel ward/ nam er waſſer vnnd wuſch die hende für dem Volck/vnd ſprach: Jch bin vnſchuldig an dem blut diſes Gerechten/ ſehet jhr zu.

Der Pilatus ſaa/ at hand beſkaffede inted / men at der bleff it megit ſtørre Bulder/ da tog hand Vand/ oc tode Henderne faar folcket/ oc ſagde/ Jeg er vſkyldig i denne Redfertigis blod/ ſeer i til.

25. Da antwortet das gantze volck/ vnnd ſprach: Sein blut komme ůber vns vnd ůber vnſere kinder.

Da ſuarede det gantſke Folck / och ſagde / Hans Blod komme offuer oſſ oc offuer vore Børn.

26. Da gab er jnen Barrabam loß/ aber Jeſum ließ er geiſſeln/ vnd ůberantwortet jhn / daß er gecreutziget wůrde.

Da gaff hand dem Barrabam løſſ/ Men Jheſum loed hand hudſtryge / oc antuordede dem hannem/ at hand ſkulde kaarsfeſtis.

27. Da namen die kriegsknechte des Landpflegers Jeſum zu ſich jnn das Richthauß / vnnd ſammleten ůber jn die gantze Schar.

Da toge Landzherrens Stridſmend Jheſum til ſig i Domhuſit / oc forſamlede til hannem den gantſke Skare.

28. Vnd zogen jn auß/vnd legten jm einen Purpurmantel an.

Oc de førde hannem aff/ oc lagde en Purpur kaabe paa hannem.

Kapitola XXVII.

21. Y odpowěděw Wladař/ řekl gim: Koho chcete ze dwau aby wám byl propuſſtěn? A oni řekli: Barrabáſſe.

Rodpowiedáiac ſtároſtá/ rzekł im / ktorego chcecie abym wam wypuścił z tych dwu? A oni powiedzieli / Bárábaßá.

22. Rzekl gim Pilát: Což pak včiňijm s Gežijſſem / kterýž ſlowe Kryſtus? Rzekli wſſyckni: Vkřižowán buď.

Rzekł im Piłat / Coż tedy vczynię Jezuſowi ktory ieſt rzeczon Kriſtus? Rzekli mu wßyſcy/ Niech będźie vkrzyżowan.

23. Rzekl Wládař: Y co geſt zlěho včinil? Oni pak wijce wolali/řkauce: Vkřižowán buď.

A ſthároſtá rzekł / Coż wżdy złego vczynił? A oni thym wiecey wolali/mowiąc / Niech będźie vkrzyżowan.

24. A wida Pilát žeby nic neproſpěl/ ale žeby wětſſý rozbrog byl / wzaw wodu/ vmyl ruce před lidem / řka: Newinenk gſem ná krwij Sprawedliwěho tohoto/wy wizte.

R widząc Piłat iż to nic niepomogło/owßem wiecey ſię zámiesżánie mnożyło / wźiawßy wodę/ vmył rece przed zebrániem ludźi/ mowiąc/iam ieſt nie winien krwie tego ſprawiedliwego / wy ſię w tym czuycie.

25. A odpowěděw weſſkeren Lid/řekl: Krew geho na nás y na naſſe Syny.

A odpowiedáiąc wßytek lud/ rzekł/ Krew iego niech będźie ná nas y ná ſyny náße.

26. Tehdy propuſtil gim Barrabáſſe/ ale Gežijſſe vbičowaněho dal gim / aby byl vkřižowán.

Tedy im wypuścił Bárábaßá. á vbiczowawßy Jezuſá / podał go ná vkrzyżowánie.

27. Tehdy Zoldněři Wládařowi /wzawſſe Gežijſſe do Rathauzu / shromáždili k němu weſſkeren záſtup:

Tedy żołnierze ſtárośćini wźiąwßy Jezuſá do ratußá / zebráli do niego wßytkę rotę.

28. A ſwlekſſe gey / oblekli ho w Pláſſť čerwený:

A gdy go zewlekli / oblekli go wßá tę ßárłatową.

כז

29 וְגַדְלוּ כְּלִילָא דְעוּזְנַיָא
וְסָמוּ בְּרִישֵׁהּ וְקַנְיָא
בְּיַמִּינֵהּ וּבְרַכוּ עַל בו
בּוּרְכַיְהוֹן קְדָמוֹהִי ומ
וּמְבַזְחִין הֲווּ בֵּהּ וְאָמְרִין
שְׁלָם מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

E fatta vna corona di ſpine, gliela poſero ſopra'l capo, e vna canna ne la ſua man deſtra: & inginocchiandoſi dinanzi à lui, lo ſcherniuano, dicendo, Iddio ti ſalui, Re de Giudei.

30 וְרַקוּ בְּפַרְצוּפֵהּ וְשַׁקְלוּ
קַנְיָא וּמָחִין הֲווּ לֵהּ עַל
רֵשֵׁהּ׃

Poi ſputando li addoſſo, preſero la canna, e percoteuangli il capo.

31 וְכַד בַּזַחו בֵּהּ אַשְׁלְחוּהִי
כְּלַמִּיס וְאַלְבְּשׁוּהִי נַחְתַוְהִי
וְאוֹבְלוּהִי דְיִזְדְקֵף׃

E poi che l'hebbero coſi ſchernito, gli ſpogliorono la veſta roſſa, e veſtironlo de ſuoi veſtimenti, e menoronlo à crocifiggere.

32 וְכַד נָפְקִין אַשְׁכַּחוּ
גַּבְרָא קוּרִנָיָא דַשְׁמֵהּ
שֶׁמְעוּן לְהָנָא שַׁחְרוּ
דְיִשְׁקוּל זְקִיפֵהּ׃

Et vſcendo fuore, trouarono vn huomo Cireneo, nominato Simone: e coſtrinſerlo à portar la croce di eſſo.

33 וְאַתו לְדוּכְתָא ד
דְמֶתְקַרְיָא גָגוּלְתָא הָי
דְמֶתְפַּשְּׁקָא קַרְקַפְתָּא׃

Et arriuati che furono al luogo chiamato Golgotha, che vuol dire luogo di cranio.

34 וִיהַבוּ לֵהּ דְנֶשְׁתֵּא
חַלָּא דַחֲלִיט בִּמְרָרְתָא
וְטָעֵם וְלָא צְבָא לְמֶשְׁתָּא׃

Gli detter bere de l'aceto meſcolato con fiele: & hauendolo guſtato, non volſe beuere.

35 וְכַד זַקְפוּהִי פַּלְגוּ ג
נַחְתַוְהִי בְּפֵסָא (דְנֶתְמַלֵּא
מֶדֶם דְאֶתְאַמַר בְּיַד נְבִיָא
דִפַלְגוּ נַחְתַי בֵּינָתְהוֹן וְעַל
לְבוּשִׁי אַרְמִיו פֶּסָא׃)

Poi che l'hebber crocifiſſo, ſpartirono i ſuoi veſtimenti, gittando la ſorte: accioche s'adempieſſe quel che fu detto per il Profeta, che dice, Eſſi ſi ſpartirono i miei veſtimenti, e gittoron la ſorte ſopra la veſte mia.

36 וְיָתְבִין הֲווּ וְנָטְרִין לֵהּ
תַּמָּן׃

E poſtiſi à ſedere, gli faceuano iui la guardia.

כז

29 וַיְסַבְּכוּ עֲטֶרֶת מְסִירִים
וַיְשִׂימוּהָ עַל־רֹאשׁוֹ וְקָנֶה בִּימִינוֹ
וַתִּכְרְעוּ בִרְכַּיִם לְפָנָיו וַיְלִיצוּהוּ
לֵאמֹר שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y puſieron ſobre ſu cabeça vna corona texida de eſpinas, y vna canna en ſu mano derecha: y hincando la rodilla delante de el burlauan de el diziendo, Ayas gozo Rey de los Iudios.

30 וַיָּרֹק יָרְקוּ בוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־
הַקָּנֶה וַיַּכּוּ אֶל־רֹאשׁוֹ׃

Y eſcupiendo en el, tomaron la canna, y herian en ſu cabeça.

31 וְכַאֲשֶׁר הִלְעִיגוּ לוֹ הִפְשִׁיטוּהוּ
אֶת־מְעִיל וַיַּלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ אֶת־
בְּגָדָיו וַיּוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְהִתָּלוֹת׃

Y deſque lo ouieron eſcarnecido, deſnudaronle el manto, y viſtieronlo de ſus veſtidos, y lleuaronlo para crucificarlo.

32 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מָצְאוּ אִישׁ
קִירֵנִי וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן וְאוֹתוֹ נָגְשׂוּ
לָשֵׂאת אֶת־תָּוּוֹ׃

Y ſaliendo, hallaron à vn Cyreneo, que ſe llamaua Simõ: à eſte cargarõ paraq; lleuaſſe ſu cruz.

33 וַיָּבוֹאוּ אֶל־מָקוֹם הַנֶּאֱמַר
גָּלְגָּלְתָּא אֲשֶׁר מְתֻרְגָּם מָקוֹם
גֻּלְגֹּלֶת׃

Y como llegaron àl lugar que ſe llama Golgotha, que es dicho El lugar de la Calauera.

34 וַיִּתְּנוּ לוֹ לִשְׁתּוֹת חֹמֶץ עִם
רֹאשׁ מָחוּל וּבְטַעֲמוֹ יְמָאֵן
לִשְׁתּוֹת׃

Dieronle à beuer vinagre mezclado con hiel: y guſtando, no quiſo beuerlo.

35 וְכַאֲשֶׁר תְּלוּהוּ חִלְּקוּ אֶת־
בְּגָדָיו וַיַּפִּילוּ גוֹרָל לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמַר
בַּנָּבִיא יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל
לְבוּשִׁי יַפִּלוּ גוֹרָל׃

Y Deſque lo ouieron crucificado, repartieron ſus veſtidos echando ſuertes, paraque ſe cumplieſſe loque fué dicho por el Propheta, Repartieronſe mis veſtidos, y ſobre mi ropa echaron ſuertes.

36 וַיֵּשְׁבוּ וַיִּשְׁמְרוּהוּ שָׁם׃

Y guardauanlo ſentados alli.

κζ.

29. Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et plierent vne couronne d'eſpines, & la mirent ſur ſa teſte, & vn roſeau en ſa main droite: & s'agenouillans deuant lui, ſe mocquoyent de lui, diſans, Bien ſe ſoit, Roy des Iuifs.

30. Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Et apres auoir craché contre lui, & prindrent le roſeau, & én frapoyent ſa teſte.

31. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

Puis s'eſtans mocqués de lui, ils lui deſpouillerent le manteau, & le veſtirent de ſes veſtemens, & l'amenerent pour eſtre crucifié.

32. Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et comme ils ſortoyent: ils trouuerent vn Cyrenien, nommé Simon: lequel ils contraignirent de porter la croix d'icelui.

33. Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολγοθᾶ· ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος.

Et eſtant arriué en la place dite Golgotha, (qui vaut autant à dire que la place du Teſt.)

34. Ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.

Ils lui donnerent à boire du vinaigre meſlé auec du fiel: & quand il en eut gouſté, il n'en volut point boire.

35. Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.

Et apres l'auoir crucifié, ils departirent ſes veſtemens, en iettant le ſort, afin que fuſt accompli ce qui eſt dit par le Prophete, Ils ſe ſont departis mes veſtemẽs: & ont ietté le ſort ſur mon ſaye.

36. Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.

Et eſtans aſsis, ils le gardoyent la.

CAP. XXVII.

29. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes, Ave rex Iudæorum.

And platted a crowne of thornes/ and put it vpon his head/ and a reede in his right hande/ and bowed their knees before him/ and mocked him/ ſaying/ God ſaue thee king of the Iewes.

30. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

And ſpitted vpon him/ and tooke a reede/ and ſmote him on the head.

31. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamydem: & induerunt eum veſtimentis eius, & duxerunt eum ut crucifigerent.

Thus when they had mocked him/ they tooke the robe from him/ and put his owne raiment on him/ and led him a way to crucifie him.

32. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæũ, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius.

And as they came out/ they founde a man of Cyrene/ named Simon: him they compelled to beare his Croſſe.

33. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.

And when they came vnto the place called Golgotha/ (that is to ſay/ the place of dead mens ſkulles.)

34. Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.

They gaue him vineger to drinke/ mingled with gall: and when he had taſted thereof/ he would not drinke.

35. Poſtquam autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta eius, ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentem, Diviſerunt ſibi veſtimenta mea: & ſuper veſtem meam miſerunt ſortẽ.

And when they had crucified him/ they parted his garments/ and did caſt lots/ that it might be fulfilled/ which was ſpoken by the Prophet/ They deuided my garments among them/ and vpon my veſture did caſt lottes.

36. Et ſedentes ſeruabant eum.

And they ſate/ and watched him there.

Das XXVII. Capitel.

29. Vnd flochten eine dörnen Krone/ vnd ſatzten ſie auff ſein Haupt/ vnnd ein Rhor in ſeine rechte hand/ vnnd beugeten die knie für jm/ vnnd ſpotteten jn/ vnd ſprachen: Gegrüſſet ſeyſt du Jüden König.

Oc flettede en torne Krune/ oc ſette hende paa hans Hoffuit/ oc it Røer i hans høyre haand/ Oc bøyede knæene faar hannem/ oc ſpaattede hannem/ oc ſagde/ hil vere du Jøde Konge.

30. Vnd ſpeyeten jn an/ vnd namen das Rhor/ vnnd ſchlugen damit ſein Haupt.

Oc de ſpøtte paa hannem/ oc toge Rørit/ oc ſloge hans Hoffuit der met.

31. Vnd da ſie jn verſpottet hatten/ zogen ſie jm den Mantel auß/ vnd zogen jm ſeine kleider an/ vnnd füreten jn hin/ daß ſie jn creutzigen.

Oc der de haffde beſpaattet hannem/ droge de kaaben aff hannem oc førde hannem i ſine Kleder/ oc ledde hannem hen/ at kaarsfeſte hannem.

32. Vnd in dem ſie hinauß giengen/ funden ſie einen Menſchen von Kyrene/ mit namen Simon/ den zwungen ſie/ daß er jm ſein Creutz trug.

Oc i det ſom de ginge vd/ funde de it Menniſke aff Cyrene/ ſom hede Simon/ hannem tuingde de til/ at hand bar hannem hans Kaarſſ.

33. Vnnd da ſie an die ſtet kamen/ mit namen Golgatha/ das iſt verdeutſchet/ Schedelſtet.

Oc der de komme til den Sted/ ſom kaldis Golgatha/ det er fordanſket/ Hoffuit pande ſted/

34. Gaben ſie jhm eſſig zu trincken mit Gallen vermiſchet/ vnnd da ers ſchmecket/ wolt er nicht trincken.

Da gaffue de hannem Edicke at dricke/ blandet met Galde/ Oc der hand ſmagede det/ vilde hand icke dricke.

35. Da ſie jhn aber gecreutziget hatten/ theileten ſie ſeine Kleider/ vnd worffen das Loß darumb/ Auff daß erfüllet würde/ das geſagt iſt durch den Propheten/ ſie haben meine Kleider vnter ſich getheilet/ vnd über mein Gewandt haben ſie das Loß geworffen.

Oc der de haffde kaarsfeſt hannem/ da ſkiffte de hans Kleder/ oc kaſte Laad der om/ At det ſkulde fuldkommis/ ſom er ſagd ved Propheten/ De ſkiffte mine Kleder blant ſig/ oc de kaſte Laad om min Kledebon.

36. Vnd ſie ſaſſen allda/ vnd hüteten ſein.

Oc de ſade der/ oc toge vare paa hannem.

Kapitola XXVII.

29. A ſpletſſe Korunu z trnij wſtawili na Hlawu geho/ a dali treſt w prawau ruku geho a klekagijce na kolenau před nim/ poſmijwali ſe gemu/ řkauce: Zdráw buď Králi Židowſký.

Y vplotſzy korone z ćiernia/ włożyli ná głowę iego/ y trćinę w práwicę iego/ á klániáiac ſie przed nim/ nágrawáli go/ mowiac/ Badź pozdrowion Krolu Zydowſki.

30. A pligijce na něho/ brali treſt/ a byli Hlawu geho.

A gdy nánplwáli/ wźięli trćinę y bili go w głowę iego.

31. A když ſe gemu napoſmijwali/ ſwlekli s něho Pláſſt/ a oblekli gey w Raucho geho/ y wedli gey aby byl vkřižowán.

A gdy go nágráli/ zwlekli go z oney ſzáty/ y vbráli go w odźienie iego/ y wiedli go ná vkrzyżowánie.

32. A wyſſedſſe/ nalezli člowěka Cyrenenſkého/ gménem Sſymona: toho přinutili/ aby neſl Křijž geho.

A wychodząc/ náleźli niektorego Cyreneyczyká imieniem Symoná/ tego przymuśili áby nióſł krzyż iego.

33. Y přiſſli na mijſto gménem Golgotha/ kteréž ſlowe Poprawné mijſto.

Y przyſzedſzy ná mieyſce rzeczone Golgothá/ ktore ieſt mieyſcem trupich głow.

34. Y dali gemu Octa s žlučij ſmijſſeného. A když okuſyl/ nechtěl pijti.

Dáli mu pić ocet zmieſzány z żołćią/ á ſkoſztowawſzy/ nie chćiał pić.

35. Když pak gey vkřižowali/ rozdělili raucho geho/ mecýce o ně Los: Aby ſe naplnilo což powědijno geſt ſkrze Proroka/ kterýž dj: Rozdělili ſobě raucho mé/ a o mueg oděw metali Los.

Potym vkrzyżowawſzy go/ rozdźielili ſzáty iego rzućiwſzy los/ áby ſie wypełniło to co ieſt rzeczono przez proroká/ Rozdźielili ſobie ſzáty moie/ y ná odźienie moie los miotáli.

36. A ſedijce/ ſſetřili ho.

A śiedząc/ ſtrzegli go tám.

כז

37 וְסָמוּ לְעֵל מֶן רֵשֵׁהּ עֶלְּתָא דְמוֹתֵהּ בִּכְתָבָּת הָנַו יֵשׁוּעַ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃

Poſero etiandio ſopra i ſuo capo la cauſa ſua ſcritta, QVESTO E IESV IL RE DE GIVDEI.

38 וְאֶזְדְּקֶפוּ עַמֵּהּ תְּרֵין לֶסְטָיֵא חַד מֶן יַמִּינֵהּ וְחַד מֶן סֶמָלֵהּ׃

Allora furon crocifiſſi con eſſo lui due ladroni, vno à la deſtra, e l'altro à la ſiniſtra.

39 אִילֵין דֵּין דְּעָבְרִין הֲווּ מְגַדְּפִין הֲווּ עֲלוֹהִי וּמְנִידִין רֵשַׁיְהוֹן׃

E quelli che paſſauano, il vituperauano, ſcrollando la teſta.

40 וְאָמְרִין סָתַר הַיְכְּלָא וּבָנֵא לֵהּ לִתְלָתָא יוֹמִין פַּצָּא נַפְשָׁךְ אֶן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא וְחוֹת מֶן זְקִיפָא׃

E dicendo, Tu che diſtruggi il tempio, & in tre giorni l'edifichi, ſalua te ſteſſo: ſe tu ſei il Figliuol di Dio ſcendi giu de la croce.

41 הָכְוָת אַף רַבַּי כָּהְנֵא מְבַזְּחִין הֲווּ עַם סָפְרָא וְקַשִּׁישֵׁא וּפְרִישֵׁא וְאָמְרִין׃

Similmente ancor i principali Sacerdoti beſſeggiandolo inſieme con gli Scribi e i Vecchij, diceuano.

42 לַאחֲרָנֵא אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מֶשְׁכַּח לְמַחָיוּ אֶן מַלְכֵּהּ הוּ דְּאִיסְרָיֵל נֵחוֹת הָשָׁא מֶן זְקִיפָא וְנֶחְזֵא וּנְהַיְמֶן בֵּהּ׃

Egli ha ſaluati gli altri, e non puo ſaluar ſe medeſimo: ſ'egli è Re d'Iſrael, ſcenda hora de la croce, & coſi gli crederemo.

43 תְּכִיל עַל אֱלָהָא יְפַרְקִיוּהִי הָשָׁא אֶן צָבֵא בֵּהּ אֲמַר גֵּיר דִּבְרֵהּ אֶנָא דַּאלָהָא׃

Egli s'è confidato in Dio, liberilo hora s'ei gli vuol bene: conciosia ch'egli ha detto, Io ſono il Figliuol di Dio.

44 הָכְוָת אַף גֵּיסָא הָנוּן דְּאֶזְדְּקֶפוּ עַמֵּהּ מְחַסְּדִין הֲווּ לֵהּ׃

Queſto medeſimo ancor gli rimprouerauano i ladroni che erano ſtati crocifiſſi con eſſo lui.

כז

37 וַיָּשִׂימוּ מֵעַל לְרֹאשׁוֹ אֶת־דִּינוֹ הַנִּכְתָּב זֶה הוּא יֵשׁוּעַ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y puſieron ſobre ſu cabeça, ſu cauſa eſcripta, Eſte es Ieſus el Rey de los Iudios.

38 אָז נִתְלוּ אִתּוֹ שְׁנַיִם פָּרִיצִים אַחַד מִיָּמִין וְאַחַד מִשְּׂמֹאל׃

Entonces crucificaron con el dos ladrones: vno à la derecha, y otro à la yzquierda.

39 וְהָעוֹבְרִים גִּדְּפוּ אוֹתוֹ וּמְנִיעִים רָאשֵׁיהֶם׃

Y los que paſſauan, le dezian injurias meneando ſus cabeças.

40 לֵאמֹר הֶאָח הַהֹרֵס אֶת־הַהֵיכָל וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים תִּבְנֵהוּ הוֹשִׁיעֶךָ אִם־בֶּן־אֱלֹהִים אַתָּה רְדָה מִן הַתְּלִי׃

Y diziendo, Ola, tu, el que derribas el Templo de Dios, y en tres dias lo reedificas, ſaluate à ti miſmo. Si eres Hijo de Dios, deciende de la cruz.

41 וְגַם כֵּן הַכֹּהֲנִים יַלְעִיגוּ אוֹתוֹ עִם הַסּוֹפְרִים וּזְקֵנִים וּמְפָרְשִׁים לֵאמֹר׃

Deſta manera tambien los principes de los Sacerdotes eſcarneciendo, con los Eſcribas, (y los Phariſeos,) y los Ancianos, dezian:

42 לַאֲחֵרִים הוֹשִׁיעַ וּלְנַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ אִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא יֵרֵד עַתָּה מִן הַצְּלִיב וְנַאֲמִין בּוֹ׃

A otros ſalvó: à ſi no ſe pude ſaluar. Si es el Rey de Iſrael, decienda aora de la cruz, y creeremos, à el.

43 בָּטַח עַל־אֱלֹהִים יַצִּילֵהוּ עַתָּה אִם חָפֵץ בּוֹ כִּי־אָמַר בֶּן־אֱלֹהִים אָנִי׃

Confia en Dios, librelo aora ſi lo quiere: porque hà dicho, Soy Hijo de Dios.

44 וְגַם כָּזֹאת הַפָּרִיצִים אֲשֶׁר נִתְלוּ עִמּוֹ חֵרְפוּהוּ׃

Lo miſmo tambien le çaherian los ladrones, que eſtauan crucificados con el.

κζ.

37. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων.

Ils mirent auſsi au deſſus de ſa teſte ſon dicton par eſcrit en ces mots, CESTVI-CI EST IESVS LE ROY DES IVIFS.

38. Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταί, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

Lors furent crucifiés auec lui deux brigands l'vn à droite, & l'autre à gauche.

39. Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτόν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

Et ceux qui paſſoyent pres de là, lui diſoyent outrages, hochans leurs teſtes.

40. Καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν ναόν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

Et diſans, Toi qui desfais le temple, & en trois iours le rebaſtis, ſauue-toi meſme: ſi tu es le Fils de Dieu, deſcen de la croix.

41. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ Φαρισαίων, ἔλεγον.

Semblablement auſsi les principaux Sacrificateurs, auec les Scribes & les Anciens, ſe mocquans, diſoyent.

42. Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι; εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ.

Il à ſauué les autrés, il ne ſe peut ſauuer ſoi-meſme: s'il eſt Roy d'Iſrael, qu'il deſcende maintenant de la croix, & nous croirons à lui.

43. Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν. ῥυσάσθω νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν· εἶπε γάρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.

Il ſe confie en Dieu, qu'il le deliure maintenant, s'il l'a pour agreable: car il à dit, Ie ſuis le Fils de Dieu.

44. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτῷ.

Cela meſme lui reprochoyent auſsi les brigands qui eſtoyent crucifies auec lui.

CAP. XXVII.

37. Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST IESVS REX IVDEORVM.

They ſet vp alſo ouer his head his cauſe written/ THIS IS IESVS THE KING OF THE IEVVES.

38. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones: unus à dextris, & unus à ſiniſtris.

And there where two thieues crucified with him / one on the right hand / and another on the left.

39. Prætereuntes autem blaſphemabant eum, moventes capita ſua.

And they that paſſed by / reuiled him/ wagging their heades.

40. Et dicentes, Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.

And ſaying / Thou that deſtroyeſt the Temple / and buildeſt it in three dayes/ ſaue thy ſelfe: if thou be the Sonne of God / come downe from the croſſe.

41. Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum Scribis & ſenioribus, dicebant.

Likewiſe alſo the hie Prieſtes mocking him / with the Scribes / and Elders/ and Phariſes/ ſaid.

42. Alios ſalvos fecit: ſeipſum non poteſt ſalvum facere: ſi rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei.

He ſaued others / but he cannot ſaue him ſelfe: if he be the King of Iſrael/ let him now come downe from the croſſe / and wee will beleeue him.

43. Confidit in Deo: liberet nunc eum ſi vult: dixit enim, Quia filius Dei ſum.

He truſteth in God / let him deliuer him nowe / if he will haue him: for he ſayde/ I am the Sonne of God.

44. Idipſum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

That ſame alſo the thieues which were crucified with him / caſt in his teeth.

Das XXVII. Capitel.

37. Vnnd oben zu ſeinen Hauptẽ hefften ſie die vrſach ſeines todtes/ beſchriben / nemlich: Diß iſt Jeſus der Jůden Kőnig.

Oc offuen ved hans Hoffuit ſette de aarſagen til hans død/ beſcreffuen i ſaa maade/ Denne er Jheſus Jødernis Konge.

38. Vnd da wurden zwen Mőrder mit jhm gecreutziget / einer zur rechten/ vnd einer zur lincken.

Oc der bleffue tho Røffuere kaarsfeſte met hannem/ En hoſſ den Høyre/ oc en hoſſ den Venſtre haand.

39. Die aber fůrůber giengen / leſterten jn/ vnd ſchůttelten jre kőpffe.

Men de/ ſom der ginge frem/ beſpaattede hannem/ oc røſte deris Hoffuit.

40. Vnnd ſprachen: Der du den Tempel Gottes zubricheſt / vnd baueſt jn in dreyen tagen / hilff dir ſelber/ Biſt du Gottes Son / ſo ſteig herab vom Creutz.

Oc ſagde / Du ſom nedbryder Guds Tempel / oc opbygger den i tre dage / Hielp dig ſelff/ Eſt du Guds ſøn / da ſtig hid ned aff Karſſet.

41. Deßgleichen auch die Hohenprieſter ſpotteten ſein / ſampt den Schrifftgelerten vnnd Elteſten / vnd ſprachen:

Lige ſaa ſpattede ocſaa de Ypperſte Preſter hannem/ met Scrifftkloge / oc de Eldſte / oc ſagde

42. Andern hat er geholffen / vnnd kan jhm ſelber nicht helffen/ Iſt er der Kőnig Iſrael / ſo ſteige er nun vom Creutz/ ſo wőllen wir jhm glauben.

Hand haffuer hulpet andere/ oc kand icke hielpe ſig ſelff/ Er hand Iſraels Konge / Da ſtige ſig nu ned aff kaarſſit/ ſaa vilde wi tro hannem.

43. Er hat Gott vertrawet/ der erlőſe jn nun/ lůſtets jn/ denn er hat geſagt: Jch bin Gottes Son.

Hand forlod ſig paa Gud / hand frelſe hannem nu / haffuer hand lyſt til hannem / Thi hand ſagde/ Jeg er Guds Søn.

44. Deßgleichen ſchmeheten jhn auch die Mőrder / die mit jm gecreutziget waren.

Lige ſaa forhaanede ocſaa Roffuerne hannem/ ſom vaare kaarsfeſt met hannem.

Kapitola XXVII.

37. Y wſtawili nad Hlawu geho winnu geho napſanau: Tentoť geſt Gežijš Král židowſký.

Y włożyli nád głowę winę iego opiſána: Tenci ieſt Jezus on Krol Zydowſki.

38. Tehdy vkřižowána gſau s nim dwa Lotřij / geden na prawicy a druhý na lewicy.

Tedy byli vkrzyżowáni z nim dwá zboycę/ ieden ná práwey á drugi ná lewey rece.

39. Kteřijž pak chodili tudy/ rauhali ſe gemu / vkřiwugijce hlaw ſwých.

A ci ktorzy przechodźili támtedy/ bluźnili go kiwáiąc głowámi ſwemi.

40. A řijkagijce: Ha há/ kterýž ruſſijš Chrám Božij/ a we třech dnech gey zaſe wzděláwáš/ ſpomozyž ſám ſobě: Gſyli Syn Božij/ ſſtupiž s Křijže.

Y mowiąc/ Tyś on ktory borzyſz Kośćioł/ á przez trzy dni zbudujeſz gi/ Zachoway ſam ſiebie/ ieſliś ſyn Boży/ zſtąp z krzyżá.

41. Též y Knijžata Kněžſká poſmijwagijce ſe s Zákonijky a s Starſſými/ prawili:

Tákże przedniejſzy kápłani z doktormi/ y z ſtárſzymi nágrawáiąc/ mowili.

42. Giným gest ſpomáhal/ ſam ſobě nemuož pomocy: Geſtliže geſt Král židowſký/ nechať nynij s ſtáupij s Křijže/ a vwěřijme gemu.

Inſze záchował/ á ſam śiebie záchowáć nie może: Jeſli ieſt Krol Izráelſki niech teraz zſtąpi z krzyżá/ á vwierzymy iemu.

43. Auffalť w Boha / nechať gey wyſwobodij / chceliť: Poněwadž geſt prawil: Syn Božij gſem.

Dufa w Bogu / niech go theraz wybáwi ieſli ſie w nim kocha/ boć powiedźiał / Jeſtem ſynem Bożym.

44. Též také y Lotřij/ kteřijž byli s nim vkřižowáni/ vtrhali gemu.

Toż też y zboyce ktorzy byli z nim vkrzyżowáni / wyrzucáli mu ná oczy.

כו

45 מֶן שֵׁת שָׁעִין דֵּין הֲוָא חֶשׁוּכָא עַל כֻּלָּהּ אַרְעָא עַד־מָא לְשָׁעָא תְּשַׁע׃

E da l'hora ſeſta ſi fecer tenebre ſopra tutta la terra infin à l'hora nona.

46 וְלָאפַי תְּשַׁע שָׁעִין קְעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא רָמָא וְאָמַר אִיל אִיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי׃

E circa l'hora nona, IESV gridò ad alta voce, dicendo, Eli, Eli, lama ſabactani? cioè, Iddio mio, Iddio mio, perche m'hai tu abbondonato?

47 אֲנָשִׁין דֵּין מֶן הָנוּן דְּקָיְמִין הֲווּ תַּמָּן כַּד שְׁמַעוּ אָמְרִין הֲווּ הָנָא לְאֵלִיָּא קָרֵא׃

Il che hauendo vdito alcuni di quelli ch'erano iui, diceuano, Coſtui chiama Elia.

48 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא רְהֵט חַד מֶנְּהוֹן וַשְׁקַל אֶסְפּוֹגָּא וּמְלָהּ חַלָּא וְסָמֵהּ בְּקַנְיָא וּמַשְׁקֵא הֲוָא לֵהּ׃

E ſubito vn di loro corſe, e preſe vna ſpugna, & empiella d'aceto, e poſtala ſopra vna canna gli daua bere.

49 שַׁרְכָּא דֵּין אָמְרִין הֲווּ שְׁבוּקוּ נֶחְזֵא אֶן אָתֵא אֵלִיָּא לְמַפְרְקֵהּ׃

E gli altri diceuano, Laſſa ſtare, vediamo vn poco ſe Elia viene à liberarlo.

50 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ תּוּב קְעָא בְּקָלָא רָמָא וַשְׁבַק רוּחֵהּ׃

E IESV gridando di nuouo ad alta voce, mandò fuor lo Spirito.

51 וּמֵחְדָא אַפַּי תַּרְעָא דְּהַיְכְּלָא אֶצְטְרִי לַתְּרֵין מֶן לְעֵל עַד־מָא לְתַחְת וְאַרְעָא אֶתְתְּזִיעַת וְכֵאפָא אֶצְטַרִי׃

Et ecco il velo del tempio ſi ſtracciò in due parti, da alto infin al baſſo: e la terra tremò, e le pietre ſi ſpezzorono.

52 וּבֵית קְבוּרֵא אֶתְפַּתַּחוּ וּפַגְרֵא סַגִּיָּאֵא דְקַדִּישֵׁא דַּשְׁכִיבִין הֲווּ קָמוּ׃

E i monumenti s'aperſero, e molti corpi di Santi, che haueuan dormito, riſuſcitorono.

כז

45 וּמִשָּׁעָה הַשִּׁשִּׁית הָיָה חֹשֶׁךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית׃

Y deſde la hora de las ſeys fueron tinieblas ſobre toda la terra haſta la hora de las nueue.

46 וּכְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית קָרָא יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֵלִי אֵלִי לָמָה שְׁבַקְתָּנִי וְהוּ אֵלִי אֵלִי לָמָה אֲזַבְתָּנִי׃

Y cerca de la hora de las nueue Ieſus exclamó con gran boz, diziendo, Eli, Eli, lama ſabachthani? eſto es, Dios mio, Dios mio, porque me has deſamparado?

47 וּקְצָת הָאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים שָׁם כְּשָׁמְעָם אָמְרוּ כִּי־אֶת־אֵלִיָּהוּ קוֹרֵא זֶה׃

Y algunos de loſque eſtauan alli, oyendolo, dezian, A Elias llama eſte.

48 וּפִתְאֹם רָץ אֶחָד מֵהֶם וַיִּקַּח אֶת־סְפוֹג וַיְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּחֹמֶץ וַיָּשֶׂם עַל־קָנֶה וַיַּשְׁקֵהוּ׃

Y luego corriendo vno deellos tomó vna eſpongia, y hinchióla de vinagre, y poniendola en vna canna, dauale paraque beuieſſe.

49 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ הֶרֶף וְנִרְאֶה אִם יָבוֹא אֵלִיָּה לְהַצִּילֵנוּ׃

Y los otros dezian, Dexa veamos ſi vendra Elias à librarlo.

50 וְיֵשׁוּעַ עוֹד קוֹרֵא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃

Mas Ieſus auiendo otrá vez exclamado con gran boz, dió el Eſpiritu.

51 וְהִנֵּה הַפָּרֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה לִשְׁנַיִם מִמַּעַל עַד־לְמַטָּה וְהָאָרֶץ רָעֲשָׁה וְהַסְּלָעִים נִקְרָעוּ׃

Y heaqui, el velo del Templo ſe rompió en dos, de alto à baxo: y la tierra ſe mouió, y las piedras ſe hendieron.

52 וְהַקְּבָרִים נִפְתְּחוּ וְגוּפוֹת רַבּוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר הֵקִיצוּ׃

Y los ſepulchros ſe abrieron: y muchos cuerpos de Sanctos que auian dormido, ſe lauantaron:

κζ.

45. Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Mais depuis ſix heures il y eut tenebres ſur tout le païs, iuſquss à neuf heures.

46. Περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ λαμὰ σαβαχθάνι; τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;

Et enuiron neuf heures Ieſus s'eſcria à haute voix, diſant, Eli, Eli, lamma ſabachthani? c'eſt à dire, Mon Dieu, mon Dieu, pourquoi m'as-tu abandonné?

47. Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent là preſens, ayans ouï cela, diſoyent, Ceſtui-ci appele Elie.

48. Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.

Et incontinent quelcun d'entr'eux courut, & print vne eſponge. & l'ayant emplie de vinaigre, la mit à l'entour d'vn roſeau, & lui en bailla à boire.

49. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας σώσων αὐτόν.

Mais les autres diſoyent, Laiſſe, voyons ſi Elie viendra le ſauuer.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

Et lors Ieſus ayant crië derechef à haute voix, rendit l'Eſprit.

51. Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν.

Et voila, le voile du temple ſe fendit en deux, depuis le haut iuſques au bas: & la terre trembla, & les pieres ſe fendirent.

52. Καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.

Et les ſepulcres s'ouurirent, & pluſieurs corps des Saincts qui avoyent eſté endormis, ſe leuerent.

CAP. XXVII.

45. A ſexta autem hora, tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, uſque ad horam nonam.

Nowe from the ſixt houre was there darkeneſſe ouer all the land / vnto y ninth houre.

46. Et circa horam nonam clamavit Ieſus voce magna, dicens, Eli, Eli, lāma ſabathani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

And about the ninth houre Jeſus cryed with a loud voyce/ ſaying/ Eli/ Ely / lamaſabachthani ? that is / My God / My God / why haſt thou forſaken me?

47. Quidam autem illic ſtantes & audientes, dicebāt, Eliam vocat iſte.

And ſome of them that ſtoode there/ when they heard it/ ſaid/ This man calleth Elias.

48. Et continuò currens unus ex eis, acceptam ſpongiam implevit aceto: & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.

And ſtraight way one of them ranne and tooke a ſponge: and filled it with vineger and put it on a reede / and gaue him to drinke.

49. Cæteri verò dicebant, Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.

Other ſaide:/ Let be: let vs ſee/ if Elias will com: and ſaue him.

50. Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

Then Jeſus cryed againe with a loude voyce/ and yeided vp the ghoſt.

51. Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.

And beholde/ the vaile of the Temple was rent in twaine / from the toppe to the bottome:/ and the earth did quake/ and the ſtones were clouen.

52. Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt.

And the graues did open them ſelues / and many bodies of the Saintes which ſlept/ aroſe.

Das XXVII. Capitel.

45. Vnnd von der ſechſten Stunde an/ ward ein Finſternis über das gantze Land / biß zu der neundten ſtunde.

Oc fra den ſiette time/ bleff it Mørck offuer det gantſke Land / indtil den niende time.

46. Vnnd vmb die neundte Stunde ſchrey Jeſus laut vnnd ſprach: Eli/ Eli/ lama aſabthani? das iſt/ Mein Gott/ mein Gott/ warumb haſt du mich verlaſſen?

Oc ved den niende time robte Jheſus høyt/ oc ſagde/ Eli/ Eli/ lama aſabthani? Det er/ Min Gud/ Min Gud/ Huor faare haffuer du forladet mig?

47. Etliche aber die da ſtunden/ da ſie das hōreten / ſprachen ſie: Der rüffet dem Elias.

Oc nogle ſom der ſtode/ der de det hørde/ da ſagde de/ Hand kalder paa Elias.

48. Vnd bald lieff einer vnter jnen/ na meinen Schwam/ vnd füllet jn mit eſſig/ vnd ſteckt jn auff ein Rohr/ vnd trencket jn.

Oc ſtrax løb en aff dem / tog en Suomp/ oc fylde de hannem met Eddicke/ oc ſtack hannem paa it Røer oc gaff hannem dricke.

49. Die andern aber ſprachen: Halt/ laß ſehen / ob Elias komme/ v nd jhm helffe.

Men de andre ſagde / Holt / lad ſee/ Om Elias kommer oc hielper hannem.

50. Aber Jeſus ſchrey abermal laut/ vnd verſchied.

Men Jheſus robte atter høyt / oc hand vdgaff ſin aand.

51. Vnd ſihe da/ der Fürhang im Tempel zureiß inn zwey ſtück / von oben an/ biß vnten auß. Vnnd die Erde erbebete / vnnd die Felſen zuriſſen.

Oc ſee/ Forhenget i Templen reffnede i thu ſtycke/ fra det øffuerſte til det nederſte. Oc Jorden beffuede/ Oc ſtenene brøſte ſønder.

52. Vnd die Gräber theten ſich auff/ vnnd ſtunden auff vil Leibe der Heiligen/ die da ſchlieffen.

Oc Graffuerne lode ſig op/ oc der ſtode mange Helligens Legeme op / ſom ſoffue.

Kapitola XX VII.

45. Od ſſeſtě pak hodiny/ tmy ſtaly ſe powſſij Zemi/ ažďo hodiny dewátě.

A od ßoſthey godziny/ ſtálá ſie ćiemność po wßey ziemi / áżdo dźiewiątey godziny.

46. A při hodině dewátě/ zwolal Gežijš hlaſem welikým řka: Eli/ Eli/ Lamazabachthany? To geſt/ Bože můg/ Bože můg/ y proč gſy wne opuſtil?

A około dziewiątey godziny/ záwołał Jezus wielkim głoſem/ rzekac/ Eli/ Eli/ lamá ſabachtáni? to ieſt/ Boże moy Boże moy czémuś mie opuśćił?

47. A někteřij tu ſtogijce a ſlyſſýce/ práwili: Eliáſſe wolá tento.

Tedy niektorzy z tych co tám ſtali/ vſłyßawßy to/ rzekli / Eliaßa ten wolá.

48. A hned geden z nich běžaw/ wzal haubu a naplnil gi Octem/ a wložiw/ na treſt/ dáwal gemu pijti.

A natychmiaſt bieżawßy ieden z nich/ y wziawßy gębkę/ napełnił ią octem/ y włożywßy ná trcinę/ podał mu áby pił.

49. Ale ginij prawili: Nech ať vzřijme/ přigdeli Eliáš wyſwoboditi ho.

A drudzy mowili / Zániechay/ pátrzaymy ieſli przyydźie Eliaß áby go wybáwił.

50. A Gežijš opět wolage hlaſem welikým/ wypuſtil Duſſý.

R gdy powtore Jezus wołał wielkim głoſem/ wypuśćił duchá.

51. A ay Opona Chrámowá/ roztrhla ſe na dwě ſtraně/ od wrchu vž dolůw: a Země ſe třáſla/ a ſkalé ſe zſedalo.

A oto záſłoná kośćielna przepádła ſie na dwoie/ od wierzchu áż do dołu/ y zadrżała ziemiá/ á ſkáły ſie pádáły.

52. A Hrobowě ſe otwijrali/ a mnohá Těla Swatých/ kteřijž byli zeſnuli / wſtala gſau.

Groby thež otworzyły ſie / y wiele ciał świetych ktorzy byli poſneli/ powſtáło.

כז

53 ונפקו ובתר קימתה עלו למדינתא קדישתא ואתחזיו לסגיאא׃

Et Vsciti de monumenti doppo la reſurrettione di eſſo, Vennero ne la ſanta Città, & appareuero à molti.

54 קנטרונא ודעמה דנטרין הוו לישוע כד חזו זועא ואילין דהוי דחלו טב ואמרו שריראית הנא ברה הוא דאלהא׃

Hor il Centurione, e quei che erano conſeco à far la guardia à IESV, Veduto il terremoto, e le coſe che erano auuenute, temerono grandemente, dicendo, Veramente coſtui era il Figliuol di Dio.

55 אית הוי דין תמן נשא סגיאתא דחזין הוי מן רוחקא הלין דאתי הוי בתרה דישוע מן גלילא ומשמשין הוי לה׃

Erano ancor iui molte donne, che riguardauano di lontano, lequali haueuan ſeguitato IESV da Galilea, miniſtrandogli.

56 דחדא מנהין מרים מגדליתא ומרים אמה דיעקוב ודיוסא ואמהון דבני זבדי׃

Tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacoppo e di Ioſe, e la madre de figliuoli di Zebedeo.

57 כד הוא דין רמשא אתא גברא עתירא מן רמתא דשמה יוסף דאף הו אתתלמד הוא לישוע׃

E Venuta la ſera, Venne Vn huomo ricco da Arimatea, nominato Ioſef, che era ſtato anch'egli diſcepolo di IESV.

58 הנא קרב לות פילטוס ושאל פגרה דישוע ופקד פילטוס דנתיהב לה פ פגרא׃

Coſtui andatoſene à Pilato, gli domando il corpo di IESV. Allor Pilato comando ch'el corpo ſi rendeſſe.

59 ושקלה יוסף לפגרא וכרכה בחיצא דכתנא נקדא׃

E coſi Ioſef preſe il corpo, & inuolſelo in Vn lenzuolo netto.

כז

53 וַיֵּצְאוּ מִקִּבְרֵיהֶם אַחַר תְּקוּמָתוֹ וּבָאוּ אֶל־עִיר הַקֹּדֶשׁ וְנִרְאוּ לָרַבִּים׃

Y ſalidos de los ſepulchros, deſpues de ſu reſurrecion, vinieron à la Sancta Ciudad, y apparecieron à muchos.

54 וְגַם שַׂר הַמֵּאָה וַאֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ לִשְׁמֹר אֶת־יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת־הָרַעַשׁ וְאֶת־אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ יָרְאוּ עַד־מְאֹד לֵאמֹר בֶּאֱמֶת בֶּן־אֱלֹהִים הָיָה הַזֶּה׃

Y el Centurion, y los que eſtauan con el guardando à Ieſus, viſto el terremoto; y las coſas que auian ſido hechas, temieron en gran manera diziendo, Verdaderamente Hijo de Dios era eſte.

55 וַתִּהְיֶינָה שָׁם נָשִׁים רַבּוֹת מֵרָחוֹק רוֹאוֹת אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ מִגָּלִיל לְשָׁרֵת לוֹ׃

Y eſtauan alli muchas mugeres mirando de lexos, las quales auian ſeguido de Galilea à Ieſus, ſiruiendole:

56 אֲשֶׁר בָּהֵן הָיְתָה מִרְיָם הַמַּגְדְּלָנִית וּמִרְיָם לְיַעֲקֹב וְאֵם יוֹסֵה וְאֵם בְּנֵי זַבְדִּי׃

Entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y la madre de Ioſe, y la madre de los hijos de Zebedeo.

57 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב בָּא אִישׁ עָשִׁיר מִן־הָרָמָתַיִם וּשְׁמוֹ יוֹסֵף אֲשֶׁר גַּם הוּא הָיָה תַלְמִיד יֵשׁוּעַ׃

Y como fué la tarde del dia, vino vn hombre rico de Arimathea llamado Ioſeph, el qual tambien auia ſido Diſcipulo de Ieſus.

58 וְהוּא נָגַשׁ אֶל־פִּילָטוֹס וַיִּשְׁאַל אֶת־גּוּף יֵשׁוּעַ אָז פִּילָטוֹס צִוָּה לְהִנָּתֵן לוֹ אֶת־הַגּוּף׃

Eſte llego à Pilato, y pidió el cuerpo de Ieſus. Entõces Pilato mandó que el cuerpo ſe le dieſſe.

59 וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־הַגּוּף וַיַּעֲטֹף אוֹתוֹ בְּסָדִין טָהוֹר׃

Y tomando Ioſeph el cuerpo, emboluiólo en vna ſauana limpia:

κζ.

53. Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

Leſquels eſtans ſortis des ſepulcres apres la reſurrection d'icelui, entrerent en la ſaincte Cité, & apparurent à pluſieurs.

54. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος. καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ. τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

Or le Centenier, & ceux qui eſtoyent auec lui gardans Ieſus, ayans veu le tremblement de terre, & les choſes qui eſtoyent aduenues, eurent grand' peur, diſans, Veritablement ceſtui-ci eſtoit Fils de Dieu.

55. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.

Il y auoit là auſsi pluſieurs femmes qui regardoyent de loin, leſquelles auoyent ſuiui Ieſus depuis Galilee, en lui ſubuenant.

56. Ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου.

Entre leſquelles eſtoit Marie Magdeleine, & Marie mere de Iaques & de Ioſes, & la mere des fils de Zebedee.

57. Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τοὔνομα ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ ἰησοῦ.

Et le ſoir eſtant venu, il vint vn riche homme, qui eſtoit d'Arimathee, nommé Ioſeph, qui meſmes auoit eſté diſciple de Ieſus.

58. Οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.

Icelui vint à Pilate, & demanda le corps de Ieſus. Lors Pilate commanda que le corps fuſt rendu.

59. Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ.

Ainſi Ioſeph print le corps, & l'enueloppa d'vn linceul net.

CAP. XXVII.

53. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam civitatem : & apparuerunt multis.

And came out of the graues after his reſurrection / and whent into the holy Citie/ and appeared vnto many.

54. Centurio autem & qui cum eo erant cuſtodientes Ieſum, viſo terræmotu & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes, Vere filius Dei erat iſte.

When the Centurion/ and they that were with him watching Jeſus / ſaw the earthquake/ and the things that were done / they feared greatly / ſaying/ Truely this was the Sonne of God.

55. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quę ſecutæ erant Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei:

And many women were there / beholding him afarre of / which had followed Jeſus from Galile/ miniſtring vnto him.

56. Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacôbi & Ioſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.

Among whom was Marie Magdalene / aad Marie the mother of James & Joſes / and the mother of Zebedeus ſonnes.

57. Cùm autem ſerò factum eſſet, vênit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu.

And when the euen was come/ there came a riche man of Arimathea / named Joſeph / who had alſo himſelfe bene Jeſus diſciple.

58. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.

He went to Pilate / and aſked the body of Jeſus. Then Pilate commanded the bodie to be deliuered.

59. Et accepto corpore, Ioſeph involuit illud in ſindone munda.

So Joſeph tooke the bodie/ & wrapped it in a cleane linnen cloth.

Das XXVII. Capitel.

53. Vnd giengen auß den Gräbern/ nach ſeiner aufferſtehung/ vnd kamen inn die heilige Stadt vnnd erſchinen vilen.

Oc ginge aff Graffuerne / effter hans opſtandelſe / oc komme i den hellige Stad / oc obenbaredis faar mange.

54. Aber der Hauptman / vnnd die bey jm waren vnd bewareten Jeſum/ da ſie ſahen das Erdbeben / vnd was da geſchach / erſchracken ſie ſehr/ vnd ſprachen : Warlich diſer iſt Gottes Son geweſen.

Men Høffuitzmanden / oc de ſom vaare høſſ hannem oc beuarede Jeſum/ der de ſaae det Jordſkel / oc huad der ſkede/ da forferdedis de ſaare/ oc ſagde/ Sandelige vaar denne Guds Søn.

55. Vnd es waren vil Weiber da/ die von ferns zuſahen / die da Jeſu waren nachgefolget auß Galilea/ vnd hatten jm gedienet.

Oc der vaare mange Quinder/ ſom longt fra ſaae til / de ſom haffde efterfult Jheſum aff Galilea / oc haffde tient hannem.

65. Vnter welchen war Maria Magdalena / vnd Maria die Mutter Jacobi vnd Joſes / vnd die Mutter der kinder Zebedei.

Blant huilcke vaar Maria Magdalena/ oc Maria Jacobi oc Joſes Moder / oc Zebedei Børns Moder.

57. Am abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia / der hieß Joſeph / welcher auch ein Jünger Jeſu war.

Men om afftenen kom en rig Mand aff Arimathia/ ſom hed Joſeph/ huilcken ſom oc ſaa vaar en aff Jheſu Diſciple.

58. Der gieng zu Pilato/ vnd bat jn vmb den Leib Jeſu. Da befalh Pilatus/ man ſolte jhm jn geben.

Hand gick til Pilatum/ oc bad hannem om Jheſu Legeme. Da befalede Pilatus / at mand ſkulde antuorde hannem det.

59. Vnd Joſeph nam den Leib/ vnd wickelet jn in ein rein Linwad.

Oc Joſeph tog Legemet/ oc ſuøbte det i it rent Linklede.

Kapitola XXVII.

53. A wyſſedſſe z Hrobůw po Wzkřijſſeni geho / přiſſli do Swatého Měſta / a vkázali ſe mnohým.

A wyſzedſzy z grobow po zmartwychwſtania iego / weſzły miáſtá świete°/ y wielam ſie ich okazáły.

54. Tedy Centuryo/ a ti kteřijž s nim byli oſtřijhagijce Gežijſſe/ widauce Země třeſenij/ a ty wěcy kteréž ſe dály/ báli ſe welmi / řkauce : Giſtě Syn Božij byl tento.

A ſetnikyci ktorzy z nim byli ſtrzegac Jezuſá/ vyzrawſzy trzeſienie ziemie y to co ſie było ſtáło/ zlekli ſie bárzo / mowiac / Zaiſtec ten był ſynem Bozym.

55. Byly také tu Ženy mnohé z daleka / kteréž byly přiſſly za Gežiſſem od Galilee/ poſluhugjce gemu :

A było tám wiele niewiaſt z dáleká pátrzacych/ ktore były ſzły zá Jezuſem od Galileiey poſługiac mu.

59. Mezy nimiž byla Marya Magdalena / a Marya Jakubowa/ a Jozeffowa Matka/ a Matka Synůw Zebedeowých.

Miedzy ktorymi była Márya Mágdálená/ y Márya mátká Jakobá y Jozeſá/ y mátká ſynow Zebedeuſzowych.

57. A když byl wečer / přiſſel geden člowěk bohatý od Arymathye/ gménem Jozeff/ kterýž také byl Gežijſſuow Včedlnijk.

A gdy był wieczor / przyſzedł bogáty człowiek z Arymáthiey/ imieniem Jozef / kthory tez był vczniem Jezuſowym.

58. Ten přiſtaupil k Pilátowi/ a proſyl za Tělo Gežijſſowo. Tehdy Pilát rozkázal mu dáti Tělo.

Ten ſzedł do Piłatá / y proſił go o ciáło Kryſtuſowe/ tedy Piłat kazał oddáć ciáło.

59. A wzaw Tělo Jozeff/ obwinul gew plátno čiſté.

A Jozef wziawſzy ciáło / owinał ie w czyſte prześcieradło.

כז

60 וְסָמֵהּ בְּבֵית קְבוּרְתָּא חַדְתָּא דִּי לֵהּ הֲנְקִיר בְּכֵאפָא וְעַגְּלוּ כֵּאפָא רַבְּתָא אַרְמְיוּ עַל תַּרְעָא דְּבֵית קְבוּרָא וְאֻזַל׃

E poſelo nel ſuo monumento nuouo: ch'egli haueua intagliato in vna pietra, poi riuolto vn gran ſaſſo à l'vſcio del monumento, & andoſſene.

61 אִיתַת הֲוַי דֵּין תַּמָּן מַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיָם אַחֲרִיתָא דְּיָתְבִין הֲוַי לְקוּבְלֵהּ דְּקַבְרָא׃

E Maria Maddalena e l'altra Maria ſi ſtauano iui à ſedere riſcontro al ſepolcro.

62 לְיוֹמָא דֵּין דַּמְחַר דְּאִיתַוְהִי בָּתַר עֲרוּבְתָּא אֶתְכַּנְּשׁוּ רַבֵּי כָּהֲנָא וּפְרִישֵׁא לְוָת פִּילַטוֹס׃

Il dì ſeguente, che è doppo la preparation del ſabbato, i principali Sacerdoti e i Fariſei ſen'andorono inſieme à Pilato.

63 וְאָמְרִין לֵהּ מָרַן אֶתְדְּכַרְן דְּהוּ מַטְעִינָא אֶמַר הֲוָא כַּד חַי דְּמֶן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין קָאֵם אֶנָא׃

Dicendo, Signore, noi ci ſiamo ricordati che quel ſeduttore, quando ancor viueua, diſſe, Io riſuſcitarò dopo tre giorni.

64 פַּקֵּוד הָכִיל מֶזְדְּהֲרִין בְּקַבְרָא עַד־מָא לַתְלָתָא יוֹמִין דַּלְמָא נֵאתוּן תַּלְמִידוֹהִי נִגְנְבוּנֵיהִי בְּלִלְיָא וְנֵאמְרוּן לְעַמָּא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא קָם וְתֶהְוֵא טוּעְיָא אַחֲרָיְתָא בִּישָׁא מִן קַדְמָיְתָא׃

Comanda dunque ch'el ſepolcro ſia ben guardato inſin al terzo giorno: accioche talora i ſuoi diſcepoli non vengano di notte, e furinlo, e dicano al popolo, Egli è riſuſcitato da morte, e coſi l'vltimo errore ſia peggior ch'el primo.

65 אֶמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס אִית לְכוֹן קֶסְטוּנָרָא זִלוּ אוֹזְהַרוּ אֵיכַנָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן׃

Pilato diſſe loro, Voi hauete de le guardie, andate, guardatelo come voi ſapete.

66 הֲנוּן דֵּין אֶזַלוּ אֶזְדְּהַרוּ בְּקַבְרָא וְחַתְמוּ כֵּאפָא הַי עַם קֶסְטוּנָרָא׃

Eſſi allora ſen'andorono, e ſicurorono il ſepolcro ſigillando il ſaſſo, e ponendoui le guardie.

כז

60 וַיָּשִׂים אוֹתוֹ בְּקִבְרוֹ חָדָשׁ אֲשֶׁר חָצֵב בַּסֶּלַע וַיְגַלֵּל אֶבֶן גְּדוֹלָה עַל־פֶּתַח הַקֶּבֶר וַיֵּלַךְ׃

Y puſolo en vn ſepulchro ſuyo nueuo que auia labrado en penna: y rebuelta vna grande piedra à la puerta del ſepulchro, fueſe.

61 וַתְּהִי־שָׁם מִרְיָם הַמִּגְדָּלְנִית וְאַחֶרֶת מִרְיָם יוֹשְׁבוֹת לְמוּל הַקֶּבֶר׃

Y eſtauan alli Maria Magdalena, y la otra Maria, ſentadas delante del ſepulchro.

62 וּבְיוֹם אַחֵר אֲשֶׁר הוּא אַחַר בְּדִיקַת הֶחָמֵץ נֶאֶסְפוּ רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וְהַמְּפָרְשִׁים אֶל־פִּילָטוּס׃

Y el ſigniente dia, que es el ſegundo dia de la preparacion de la Paſcua, juntaronſe los principes de los Sacerdotes y los Phariſeos à Pilato.

63 לֵאמֹר אֲדֹנָי זָכַרְנוּ כִּי מַתְעֶה הַהוּא אָמַר בְּעוֹדֶנּוּ חַי אַחַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים אָקוּם׃

Diziendo, Sennor, acordamos nos que aquel engannador dixo biuiendo aun, Deſpues del tercero dia reſuſcitaré.

64 וְעַל־כֵּן צַוֵּה לְהַבְצֵר אֶת־הַקֶּבֶר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי פֶּן־יָבוֹאוּ תַּלְמִידָיו בַּלַּיְלָה וְיִגְנְבוּהוּ וְיֹאמְרוּ לָעָם כִּי קָם הוּא מִמֵּתִים וִיהִי־תִּעְתּוּעַ אַחֲרוֹן רַע מֵרִאשׁוֹן׃

Manda pues fortificar el ſepulchro haſta el dia tercero: porque no vengan ſus Diſcipulos de noche, y lo hurten, y digan àl pueblo, Reſuſcitó de los muertos: Y ſerá el poſtrer error peor que el primero.

65 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם פִּילָטוּס הִנֵּה לָכֶם מִשְׁמֶרֶת לְכוּ וְהָעִזּוּ כַּאֲשֶׁר יְדַעְתֶּם׃

Dizeles Pilato, la guarda teneys: id, fortificad como entendeys.

66 וְהֵמָּה הָלְכוּ וַיָּעִזּוּ אֶת־הַקֶּבֶר וַיַּחְתְּמוּ אֶת־הָאֶבֶן עִם מִשְׁמֶרֶת׃

Y yendo ellos, fortificaron el ſepulchro con guarda, ſellando la piedra.

κζ'.

60. Καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ. καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.

Et le mit en ſon ſepulcre neuf, qu'il auoit taillé en vn roc: & ayant roulé vne grande pierre à l'huis du ſepulcre, s'en alla.

61. Ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Et Marie Magdeleine & l'autre Marie eſtoyent là aſsiſes à l'endroit du ſepulcre.

62. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον.

Or le lendemain qui eſt apres la preparation du Sabbat, les principaux Sacrificateurs, & les Phariſiens s'aſſemblerent vers Pilate.

63. Λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.

Diſans, Seigneur, ils nous ſouuient que ce ſeducteur la, quand il viuoit encores, diſoit, Dedans trois iours ie reſſuſciterai.

64. Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

Commande donc que le ſepulcre ſoit gardé ſeurement iuſques au troiſieme iour: de peur que ſes diſciples ne vienent de nuict, & le deſrobbent, & diſent au peuple, Il eſt reſſuſcité des morts: dont le dernier abus ſera pire que le premier.

65. Ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν. ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

Mais Pilate leur dit, Vous auez la garde: allez, & l'aſſeurez comme vous l'entendez.

66. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Eux donc s'en allerent, & aſſeuerent le ſepulcre, ſeellans la pierre, auec gardes.

CAP. XXVII.

60. Et poſuit illud in monumento ſuo novo quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.

And put in his newe tombe / which he had hewen out in a rocke / and rolled a great ſtone to the doore of the ſepulchre / and departed.

61. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes cōtra ſepulchrum.

And there was Marie Magdalene / and the other Marie ſitting ouer againſt the ſepulchre.

62. Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſcêven, convenerunt principes ſacerdotum, & Phariſæi ad Pilatum.

Nowe the next day that followed the preparation of the Sabbath / yͤ hie Prieſts and Phariſes aſſembled to Pilate.

63. Dicentes, Domine, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens, Poſt tres dies reſurgam.

And ſaid / Syr / we remember yͤ that deceiuer ſayde / while he was yet aliue / Within three dayes I will riſe.

64. Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſq; in diem tertium: ne forte veniant diſcipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit noviſſimus error peior priore.

Commaund therefore / that the ſepulchre bee made ſure vntill the third day / leaſt his diſciples come by night / and ſteale him away / and ſay vnto the people / Hee is riſen from the dead: ſo ſhall the laſt errour bee worſe then the firſt.

65. Ait illis Pilatus, Habetis cuſtodiam: ite cuſtodite ſicut ſcitis.

Then Pilate Pilate ſaid vnto them / Ye haue a watch: goe / and make it ſure as ye know.

66. Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum, ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.

And they went / and made the ſepulchre ſure with the watch / and ſealed the ſtone.

Das XXVII. Capitel.

60. Vnnd legete jn in ſein eigen neu grab / welches er hatte laſſen in einen Felß hauen / vnd weltzet einen groſſen ſtein für die thür des Grabes / vnnd gieng davon.

Oc lagde det i ſin egen ny Graff / huilcken hand haffde ladit hugge i en Sten / oc hand velte en ſtor ſten faar dørren paa Graffuen / oc gick bort.

61. Es war aber allda Maria Magdalena / vnnd die ander Maria / die ſatzten ſich gegen das Grab.

Men Maria Magdalena vaar der / oc den anden Maria / de ſette ſig tuert offuer fra Graffuen.

62. Des andern tags / der da folget nach dem Rüſttage / kamen die Hohenprieſter vnd Phariſeer ſämptlich zu Pilato.

Den anden dag / ſom følger effter Beredelſens dag / Komme de Ypperſte Preſter oc Phariſeer endrectelige til Pilatum.

63. Vnd ſprachen: Herr / wir haben gedacht / daß diſer Verfürer ſprach / da er noch lebet: Ich will nach dreyen tagen aufferſtehen.

Oc ſagde / Herre / Wi komme ihu / at denne Bedragere ſagde / der hand end leffde / Jeg vil effter tre dage opſtaa.

64. Darumb befihle / daß man das Grab verware / biß an den dritten tag / auff daß nicht ſeine Jünger kommen / vnd ſtelen jn / vnnd ſagen zum Volck / er iſt aufferſtanden von den todten / vnd werde der letzte betrug erger / denn der erſte.

Befale der faar / at mand foruarer Graffuen / indtil den tredie dag / Paa det hans Diſciple ſkulle icke komme / oc ſtiele hannem / oc ſige til Folcket / Hand er opſtanden fra de døde / Oc det ſiſte bedregeri ſkal bliffue verre end det førſte

65. Pilatus ſprach zu jhnen: Da habt jhr die Hüter / gehet hin / vnnd verwaret / wie jr wiſſet.

Pilatus ſagde til dem / der Haffue i Voctere / gaar hen / oc foruarer / ſom i vide.

66. Sie giengen hin / vnd verwareten das Grab mit Hütern / vnd verſigelten den Stein.

De ginge hen / oc foruarede Graffuen met Voctere / oc beſeglede Stenen.

Kapitola XXVII.

60. A wložil do Hrobu ſwého nowého / kterýž byl wytesal w Skále. A přiwalil kámen weliký k dweřům Hrobowým / y odſſel.

A położył ie w nowym grobie ſwóim / ktory był w ſkale wykował / y thámże przywaliwßy ku drzwiam grobu kámień wielki / odßedł.

61. A byla tu Marya Magdaléna / a druhá Marya / ſedijce proti Hrobu.

A byłá tám Márya Mágdalená / y druga Márya śiedząc przećiwko grobowi.

62. Druhý pak den / kterýž byl po welikém Pátku / ſeſſla ſe Knijžata Kněžſká a Zákonijcy k Pilatowi.

Názáiutrz ktory ieſt dźień po dniu przygotowánia / zebráli ſie przednieyßy Kápłani y Fáryzeußowie do Piłatá.

63. Řkauce: Pane / rozpomenuli gſme ſe / že tento Swůdce řekl geſſtě žiw gſa / Po třech dnech z mrtwých wſtanu.

Mowiąc / Pánie / roſpomnieliſmy iż on zwodziciel powiedźiał ießcze będąc żyw / Po trzech dni powſtánę.

64. Protož rozkažiž oſtřijhati Hrobu až do třetijho dne / aby ſnad nepřiſſli Včedlnijcy geho a nevkradli ho / a řekli by Lidu: Wſtalť geſt z Mrtwých: Y budeť poſlednij blud / horſſý nežli prwnij.

Roſkaż tedy obwárowáć grob aż do dniá trzećiego / by ſnadź przyßedßy vczniowie iego nocą nie vkrádli go / y nie powiedźieli ludowi iż powſtał z martwych / y będźie oſtáteczny błąd gorßy niż pierwßy.

65. Řekl gim Pilát: Máte Stráž / gděte oſtřijhayte yakž vmijte.

Powiedźiał im Piłat / Maćie ſtraż / idźćie obwáruyćie iáko vmiećie.

66. A oni odſſedſſe oſadili Hrob / zapečetiwſſe Kámen s Strážnými.

A oni ßedßy / obwárowáli grob / zápieczętowawßy kámień y z ſtrażą.

כח

1 בְּרַמְשָׁא דֵּין בְּשַׁבְּתָא דְּנָגְהָ חַד בְּשַׁבָּא אֶתַת מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיַם אַחֲרִתָא דְּנֶחְזְיָן קַבְרָא׃

Hor circa la fine del ſabbato ſu l'apparire del primo giorno de la ſettimana, Maria Maddalena, e l'altra Maria venne ro à vedere il ſepolcro.

2 וְהָא זַוְעָא רַבָּא הֲוָת מַלְאַכָא גֵּיר דְּמָרְיָא נְחֵת מֶן שְׁמַיָּא וְקִרֵב עַגֵּל כֵּאפָא מֶן תַּרְעָא וְיָתֵב הֲוָא עֲלַיָה׃

Et ecco ſi fece vn gran terremoto: perche l'Angelo del Signore ſceſe di cielo, e venuto, riuolſe il ſaſſo da l'vſcio, e ſedeuaſi ſopra eſſo.

3 אִיתַוְהִי הֲוָא דֵּין חֶזְוֵהּ אַיְךְ בַּרְקָא וַלְבוּשֵׁהּ חֵוָר הֲוָא אַיְךְ תַּלְגָּא׃

Et era il ſuo aſpetto com'vn folgore, e il ſuo veſtimento bianco come neue.

4 וּמֶן דְּחֶלְתֵהּ אֶתְתְּזִיעוּ אִילֵין דְּנָטְרִין הֲווֹ וַהֲווֹ אַיְךְ מִיתֵא׃

E le guardie per la paura che hebbero di lui, ſi ſpauentorono, e diuennero come morti.

5 עֲנָא דֵּין מַלְאַכָא וֶאֱמַר לִנְשַׁא אַנְתֵּין לָא תֶּדְחֲלָן יָדַע אֶנָא גֵּיר דְּלְיֵשׁוּעַ דְּאֶזְדְּקֵף בָּעְיָן אַנְתֵּין׃

Ma l'Angelo parlando, diſſe à le donne, Voi, non habbiate paura: io ſo bene che voi cercate IESV, il quale è ſtato crocifiſſo.

6 לָא הֲוָא תְנָן קָם לֵהּ גֵּיר אַיְכַנָּא דְּאֶמַר תָּאֶין חֲזַיֵּין דּוּכְתָּא דְּסִים הֲוָא בֵּהּ מָרַן׃

Egli non è qui, perche è riſuſcitato, ſi come egli haueua detto. Venite, vedete il luogo, doue il Signore era poſto.

7 זֵלֶין בַּעְגַל וֶאמַרֵין לְתַלְמִידַוְהִי דְּקָם מֶן בֵּית מִיתֵא וְהָא קָדֶם לְכוּן לַגְלִילָא תַּמָּן תֶּחְזוּנָיְהִי הָא אֶמְרֵת לְכוּן׃

Et andateuene preſtamente, e dite à i ſuoi diſcepoli, ch'egli è riſuſcitato da morte: & ecco, egli ſe ne va innanzi à voi in Galilea: voi lo vedrete lì: ecco, io ve l'ho detto.

כח

1 וּבְעֶרֶב הַשַּׁבָּת אֲשֶׁר יָאִיר אֶל־אַחַד הַשַּׁבָּת בָּאָה מִרְיָם הַמַּגְדָּלִית וַאֲחֶרֶת מִרְיָם לִרְאוֹת אֶת־הַקֶּבֶר׃

Y la viſpera de los Sabbados que amanece para el primero de los Sabbados vino Maria Magdalena, y la otra Maria à ver el ſepulchro.

2 וְהִנֵּה רַעַשׁ הָיָה גָּדוֹל כִּי מַלְאַךְ יְהוָה יָרַד מִשָּׁמַיִם וַיִּגַּשׁ וַיְגַל אֶת־הָאֶבֶן מִפֶּתַח הַקֶּבֶר וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ׃

Y hequi, fue hecho vn gran terremoto: porque el Angel de Sennor decendiendo del cielo, y llegando, auia rebuelto la piedra dela puerta de ſepulchro, y eſtaua ſentado ſobre ello.

3 וַיְהִי־מַרְאֵהוּ כְּמוֹ בָרָק וּבִגְדוֹ לָבָן כְּמוֹ שָׁלֶג׃

Y ſu aſpecto era como vn relampago; y ſu veſtido, blanco como la nieue.

4 וּמִן יִרְאָתוֹ נִבְהֲלוּ הַשּׁוֹמְרִים וַיִּהְיוּ כַּמֵּתִים׃

Y del miedo deel las guardas fueron aſſombradas, y fueron bueltos como muertos.

5 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לַנָּשִׁים אַל־תִּירֶאנָה אַתֵּנָה כִּי־יָדַעְתִּי כִּי אֶת־יֵשׁוּעַ הַתָּלוּי תְּבַקֵּשְׁנָה׃

Y reſpondiendo el Angel, dixo à las mugeres, No temays voſotras; porque yo ſé que buſcays à Ieſus el que fue crucificado.

6 אֵינֶנּוּ פֹּה כִּי הֵקִיץ כַּאֲשֶׁר אָמַר בֹּאנָה וּרְאֶינָה אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הוּשַׂם אֲדֹנַי שָׁמָּה׃

Mo eſtá aqui: porque ha reſuſcitado, como dixo. Venid, ved el lugar donde fue pueſto el Sennor.

7 וּבִמְהֵרָה לֵכְנָה וֶאֱמַרְנָה לְתַלְמִידָיו כִּי קָם מִמֵּתִים וְהִנֵּה יֵלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּגָּלִיל וְשָׁם־תִּרְאֶינָה אוֹתוֹ וְהִנֵּה אָמַרְתִּי לָכֵנָה׃

Y preſto id, dezid à ſus Diſcipulos, que ha reſuſcitado de los muertos: y heaqui os eſpera en Galilea; alli lo vereys: heaqui os lo he dicho.

ΚΕΦΑΛ. κη´.

Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον.

Or au ſoir du Sabbat, au iour qui deuoit luire, pour le premier de la ſemaine, Marie Magdeleine, & l'autre Marie vindrent voir le ſepulcre.

2. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

Et voici, il ſe fit vn grand tremblement de terre, car l'Ange du Seigneur deſcendit du ciel, & vint, & roula la pierre arriere de l'huis du ſepulcre, & s'aſſit ſur icelle.

3. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν, ὡσεὶ χιών.

Et ſon regard eſtoit comme vn eſclair, & ſon veſtement comme neige.

4. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.

Et les gardes, pour la peur qu'ils eurent de lui, furẽt eſtrayés & deuindrent comme morts.

5. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξὶ, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.

Mais l'Ange prenant la parole, dit aux femmes, Vous autres ne craignez point: car ie ſay que vous cerchez Ieſus qui à eſté crucifié.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.

Il n'eſt point ici: car il eſt reſſuſcité comme il l'auoit dit. Venez, voyez le lieu où giſoit le Seigneur.

7. Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

Et vous en allez bien toſt: & dites à ſes diſciples qu'il eſt reſſuſcite des morts, & voici, il s'en va deuant vous en Galilee, là vous le verrez: voici, ie le vous ait dit.

CAP. XXVIII.

VEſpere autem ſabbathi quæ luceſſit in prima ſabbathi, vênit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum.

Nowe in the ende of the Sabbath/ wehn the firſt day of the weeke beganne to dawne/ Marie Magdalene/and the other Marie came to ſee the ſepulchre.

2. Et ecce terræ motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo: & accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper eũ.

And beholde/ there was a great earthquake: for the Angel of the Lorde deſcended from heauen/ and came and rolled backe the ſtone from the doore/and ſate vpon it.

3. Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur: & veſtimentum eius ſicut nix.

And his countenance was like lightning/ and his raimen: withe as ſnewe.

4. Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

And for feare of him/ the keepers were aſtouied/an became as dead men.

5. Reſpõdens autem angelus dixit mulieribus, Nolite timere vos: ſcio enim quòd Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis.

But the Angell anſwered/and ſaid to the women/ Feare ye not: for I knowe that ye ſeeke Jeſus which was crucified.

6. Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit, venite & videte locum ubi poſitus erat Dominus.

He is not here/ for he is riſen/ as he ſaide: come/ſee the place where the Lorde was laid.

7. Et citò euntes, dicite diſcipulis eius quia ſurrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.

And go quickly/ and tel his diſciples/ that he is riſen from the dead/ and behold he goeth before you into Galile: there ye ſhall ſee him: lo/ I haue tolde you.

Das XXVIII. Capitel.

AM abend aber des Sabbaths/welcher anbricht am Morgen des erſten Feyertags der Sabbathen/ kam Maria Magdalena/vnd die ander Maria/ das Grab zubeſehen.

OM Sabbathen at afften/ huilcken der begyndtis den førſte Hellige dag i Sabbatherne om Morgenen/ kom Maria Magdalena/ oc den anden Maria/ at beſee Graffuen.

2. Vnnd ſihe es geſchach ein groß Erdbeben. Denn der Engel des HERRN kam vom Himmel herab/ tratt hinzu/vnnd waltzet den Stein von der Thür/vnd ſatzte ſich drauff.

Oc ſee/ der ſkede it ſtort Jordſkel. Thi HERRENS Engel kom ned aff Himmelen/traadde hen til/oc velte Stenen fra Dørren/oc ſette ſig der paa.

3. Vnnd ſeine geſtallt war wie der blitz/vnd ſein kleid weiß als der ſchne.

Ock hans ſkickelſe vaar lige ſom liunit/ oc hans Klede huit ſom ſne.

4 Die Hüter aber erſchracken für forcht/vnd wurden als weren ſie tod.

Men Vocterne forferdedis aff frøct oc bleffue lige/ ſom de haffde veret døde.

5. Aber der Engel antworttet/vnd ſprach zu den Weibern: Förchtet euch nicht/ich weiß/ daß jr Jeſum den gecreutzigten ſuchet.

HERRENS Engel ſuarede/oc ſagde til Quinderne/ Frøcter eder icke/ Jeg veed/at i lede effter Jheſum den Kaarsfeſte.

6. Er iſt nicht hie/ Er iſt aufferſtanden wie er geſagt hat. Kommet her vnd ſehet die ſtet/da der HERR gelegen hat.

Hand er icke her/Hand er opſtanden/ſom hand ſagde. Kommer hid/oc ſeer den ſted/ ſom HERREN laa.

7. Vnd gehet eilend hin/vnnd ſaget es ſeinen Jüngern/ daß er aufferſtanden ſey von den todten/ vnd ſihe/er wird füreuch hingehen in Galileam/ da werdet jr jn ſehen/ ſihe ich habs euch geſagt.

Oc gaar ſtrax hen/oc ſiger hans Diſciple det/at hand er opſtanden fra de døde/ Oc ſee/hand ſkal gaa hen faar eder til Galileam/ Der ſkulle i ſee hannem/ ſee/ieg haffuer ſagd eder det.

Kapitola XXVIII.

NAſkonânij pak Soboty/ když giž ſwitalo na Neděli/ přiſſla Marya Magdaléna/a druhá Marya/ aby ſpatřily Hrob.

A Wostátnia ſobotę gdy świtálo napirwſzy dzień po ſobocie/ przyſzlá Márya Mágdálená / y druga Márya / áby grobo ogladáły.

2. A ay Země třeſenij ſtalo ſe weliké: Nebo Angel Páně sſtaupil s Nebe/ y přiſtaupiw odwalil Kámen/a poſadil ſe na něm.

A oto ſie ſtáło wielkie drzenie ziemie / abowiem Anioł Páńſki zſtapiwſzy z niebá / przyſtapil y odwalił kámień ode drzwi / y ſiedział ná nim.

3. A byl obličeg gehô yako bleſk/a Raucho geho bijlé yako Snijh.

A było weyzrenie iego iáko błyſkáwicá / á odzienie ie° białe iáko śnieg.

4. A proſtrach geho zděſyli ſe ſtrážnij / a včiněni gſau yako mrtwij.

A od boiáznł iego ſtroże przeſtráſzeni ſą / y ſtáli ſie iákoby vmárli.

5. Y odpowěděw Angel/ řekl ženám: Nebogte ſe wy/ neb wijm že Gežiſſe (kterýž geſt vkřižowán) hledáte.

A odpowiedáiac Anioł / rzekł niewiáſtham / Nie bóyćie ſie wy / boćia wiem iż Jezuſá vkrzyżowánego ſzukaćie.

6. Neniјť ho tuto/wſtalť geſt zagiſté / yakož předpowěděl. Poďte/a wizte mijſto / kdež byl položen PAn.

Nie máſzći go tu / ábowiem wſtał z martwych iáko powiedział/ chodźćie oglądáyćie mieſce gdźie leżał Pan.

7. A rychle gdauce/ powězte Včedlnijkům geho / že geſt wſtal z mrtwých: a hle předegdeť wás do Galilee/ tam gey vzřijte: Ay powěděl gſem wám.

A prędko idąc / powiedźćie vczniom iego iż powſtał z martwych / á oto idźie przed wámi do Gáliley / thám go vzryćie / otomći wam powiedział.

כח

8 וְאֶזַלֶין עֲגַל מֶן קַבְרָא בַּדְחֶלְתָּא וּבְחַדוּתָא רַבְּתָא וַרְהֶטֶן דְּנֵאמְרָן לְתַלְמִידַוְהי׃

Et elle vſcite preſtamente del monumento con timore & allegrezza grande corſero ad annuntiarlo à i ſuoi diſcepoli. E mentre ch'elle andauano per annuntiarlo à i ſuoi diſcepoli.

9 וְהָא יֵשׁוּע פְּגַע בְּהֵין וֶאמַר לְהֵין שְׁלָם לְכֵין הֶנֵין דֵּין קְרֶבי אֲחַדִי ר רַגְלַוְהי וַסְגֶדי לֵה׃

Ecco che IESV *venne loro incontro dicendo, Iddio vi ſalui: & elle accoſtateſi, abbracciorono i ſuoi piedi, & inchinoronſi dinanzi à lui.*

10 הָידֵין אֶמַר לְהֵין יֵשׁוּע לָא תֶדְחְלָן אֶלָּא זֶלֵין אֶמַרֵין לְאַחַי דְּנֵאזְלוּן ל לַגְלִילָא וְתַמָּן יֶחזוּנָנִי׃

Allor IESV *diſſe loro, Non habbiate paura: andate, fate intendere à i miei fratelli che vadano in Galilea, e la mi vedranno.*

11 כַּד אֶזַלֵין דֵּין אֶתוֹ א אֲנָשָׁא מֶן קֶסְטוּנַרֵא הָנוּן לַמְדִינְתָּא וֶאמַרוּ לְרַבַּי כָּהֲנֵא כֹּל מֶדֶם דַהֲוָא׃

Et andando elle, ecco, alcune de le guardie vennero à la città, e raccontorono à i principali Sacerdoti tutte le coſe auuenute.

12 וְאֶתְכַּנְשׁוּ עַם קַשִׁישֵׁא וְנַסְבוּ מֶלְכָּא וִיַהבוּ כֶּסְפָּא לָא זְעוּר לְקֶסְטוּנַרֵא׃

Allora eſſi congregatiſi inſieme co i Vecchij, e preſo conſiglio, dettero à i ſoldati vna gran ſomma di denari.

13 וֶאמַרִין לְהוּן אֶמַרוּ דְּתַלְמִידַוְהי אֶתוֹ גַּנְבוּהי בְּלִלְיָא כַּד דַּמְכִינַן׃

Dicendo, Dite che i ſuoi diſcepoli ſon venuti di notte, & hannolo rubbato mentre che voi dormiuate.

14 וְאֶן אֶשְׁתַּמְעַת הָדָא קְדָם הֶגְמוֹנָא חְנַן מְפַיְסִינַן לֵה וַלְכוּן דְּלָא צֶפְתָא עָבְדִינַן׃

E ſe queſto ſarà vdito dal Preſidente, noi il perſuaderemo, e faremo voi ſicuri.

כח

8 וַתֵּצֶאנָה בִּמְהֵרָה מִן־הַקֶּבֶר בְּיִרְאָה וּבְשִׂמְחָה גְדוֹלָה וַתָּרֹצְנָה לְהַגִּיד לְתַלְמִידָיו׃

Entonces ellàs ſaliendo del ſepulchro con temor y gran gozo, fueron corriẽdo à darlas nueuas à ſus Diſcipulos. Y yendo à dar las nueuas à ſus Diſcipulos.

9 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ לְהַגִּיד לְתַלְמִידָיו וְהִנֵּה יֵשׁוּעַ נִקְרָה לָהֶן לֵאמֹר שָׁלוֹם לָכֶן וְהֵנָּה נִגְּשׁוּ וְתָפְשׂוּ אֶת־רַגְלָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶינָה לוֹ׃

Heaqui Ieſus les ſale àl encuentro, diziendo, Ayays gozo. Y ellas llegaron, y trauaron de ſus pies, y adoraronlo.

10 אָז אָמַר לָהֶן יֵשׁוּעַ אַל־תִּירֶאנָה לֵכְנָה וְהַגֵּדְנָה לְאַחַי אֲשֶׁר יֵלְכוּ גָלִילָה וְשָׁם יִרְאוּנִי׃

Entonces Ieſus les dice, No temays, id, dad las nueuas à mis hermanos, que vayan à Galilea, y allà me veran.

11 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ הֵנָּה הִנֵּה קְצָת מְשׁוֹמְרִים בָּאוּ אֶל־הָעִיר וַיַּגִּידוּ לְרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ׃

Y yendo ellas, heaqui vnos dela guarda vinieron à la Ciudad, y dieron auiſo à los principes de los Sacerdotes de todas las coſas que auian acontecido.

12 וַיֵּאָסְפוּ הַזְּקֵנִים וַיִּוָּעֲצוּ וַיִּקְחוּ וַיִּתְּנוּ כֶּסֶף לָרֹב לְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה׃

Y juntados con los Ancianos, auido conſejo, dieron mucho dinero à los ſoldados.

13 לֵאמֹר אִמְרוּ כִּי־תַלְמִידָיו בָּאוּ בַּלַּיְלָה וַיִּגְנְבוּהוּ בְּשָׁכְבֵנוּ׃

Diziendo: Dezid, Sus Diſcipulos vinieron de noche, y lo hurtaron, durmiendo noſotros.

14 וְאִם־תִּשָּׁמַע זֹאת מִן הַפָּקִיד אֲנַחְנוּ נְפַתֶּה אוֹתוֹ וְנַבְטִיחַ אֶתְכֶם׃

Y ſi eſto fuere oydo del Preſidente, noſotros lo perſuadiremos, y hazeros hemos ſeguros.

κή.

8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Elles adonc ſe partirent legerement du ſepulcre auec crainte & grand' ioye: & coururent l'annoncer aux diſciples d'icelui.

9. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων· χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

Mais comme elles alloyent pour l'annoncer à ſes diſciples: voici Ieſus leur vint au deuant, diſant, Bien vous ſoit. Et elles s'approcherent, & empoignerent ſes pieds, & l'adorerent.

10. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.

Adonc Ieſus leur dit, Ne craignez point: allez, & annoncez à mes freres qu'ils aillent en Galilee, & que là ils me verront.

11. Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.

Or quand elles furent parties, voici, quelques vns de la garde vindrent en la ville, & rapporterent aux Sacrificateurs toutes les choſes, qui eſtoyent aduenues.

12. Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις.

Lors ils s'aſſemblerent auec les Anciens, & apres qu'ils eurent prins conſeil, ils donnerent bonne ſomme d'argent aux gendarmes.

13. Λέγοντες, εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.

Leur diſans, Dites, Ses diſciples ſont venus de nuict, & l'ont deſrobbe comme nous dormions.

14. Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

Et ſi le Gouuerneur vint à entendre ceci, nous le lui perſuaderons, & vous en mettrons hors de peine.

CAP. XXVIII.

8. Et exierunt citò de monuméto cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare diſcipulis eius.

So then departed quickly from the ſepulchre/with feare and great ioye/and did runne to bring his diſciples word.

9 Et ecce Ieſus occurrit illis, dicens, Avete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adoraverunt eum.

And as they went to tell his diſciples/ behold/ Jeſus alſo met them/ ſaying/ God ſaue you. And they came/and tooke him by the feete/ and worſhipped him.

10. Tunc ait illis Ieſus, Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

Then ſaide Jeſus vnto them/ Bee not afraid. Go/ & tell my brethren/that they goe into Galile/and there ſhall they ſee me.

11. Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant.

Nowe when they were gone/ beholde/ ſome of the watch came into the citie/ and ſhewed vnto the hie Prieſtes all the things that were done.

12 Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus.

And then gathered them together with the Elders/ and tooke counſel/ & gaue large money vnto the ſouldiers.

13. Dicentes, Dicite Quia Diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt eum nobis dormientibus.

Saying/ Say/ His diſciples came by night and ſtole him away while we ſlept.

14. Et ſi hoc auditum fuerit à Præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.

And if the gouernour heare of this/ wee will perſwade him/ and ſaue you harmeles.

Das XXVIII. Capitel.

8. Vnd ſie giengen eilend zum Grabe hinauß/ mit forcht vnnd groſſer freude/ vnd lieffen/ daß ſie es ſeinen Jüngern verkündigeten. Vnnd ſie giengen ſeinen Jüngern zuverkündigen.

Oc de ginge haſtelige vd aff Graffuen met fræct oc ſtor glede/ oc løbe/ at de kunde kundgøre hans Diſciple det. Oc der de ginge at kund gøre hans Diſciple det.

9. Sihe/da begegnet jhnen Jeſus/ vnd ſprach: Seidt gegrüſſet. Vnnd ſie tratten zu jhm/ vnd griffen an ſeine Füſſe/ vnd fielen für jhm nieder.

See/ da møtte Jheſus dem/ oc ſagde/ Hel vere eder/ Oc de traadde til hannem/ oc toge paa hans Fødder/ oc fulde ned faar hannem.

10. Da ſprach Jeſus zu jnen: Förchtet euch nicht/ gehet hin/vnd verkündiget es meinen Brüdern/ daß ſie gehen in Galileam/ daſelbs werden ſie mich ſehen.

Da ſagde Jheſus til dem/ Frøcter eder icke/ gaar hen/ oc kundgører mine Brødre det/ At de gaa til Galileam/ der ſkulle de ſee mig.

11. Da ſie aber hingiengen/ ſihe/da kamen etliche von den Hütern in die Stadt/ vñ verkündigeten den Hohenprieſtern alles was geſchehen war.

Oc der de ginge hen/ See/ da komen nogle aff Vocterne i Staden/ oc forkyndede de Ypperſte Preſter/ alt det ſom vaar ſkeet.

12. Vnd ſie kamen zuſammen mit den Elteſten/ vnd hielten einen rath/ vnd gaben den Kriegsknechten Gelts gnug.

Oc de kommen tilſammen met de Eldſte/ oc hulde it Raad/ oc gaffue Stridzmendene Pendinge nock.

13. Vnnd ſprachen: Saget/ ſeine Jünger kamen des Nachts/ vnd ſtalen jhn/ dieweil wir ſchlieffen.

Oc ſagde/ Siger/ Hans Diſciple komme om natten/ oc ſtaale hannem/ den ſtund wi ſoffue.

14. Vnd wo es würde außkommen bey dem Landpfleger/ wöllen wir jn ſtillen/ vnnd ſchaffen/ daß jhr ſicher ſeyt.

Oc der ſom Landzherren faar det at vide/ da ville wi ſtille hannem til freds/ oc ſkaffe det ſaa/at i ſkulle vere vden fare.

Kapitola XXVIII.

8. Y wyſſly rychle z Hrobu s báznij/a s radoſtij welikau běžijce/aby Včedlnijkuom geho zwěſtowaly. Když pak ony ſſly/ zwěſtowati Včedlnikům geho.

Tedy wyſzedſzy rychło z grobu z boiáznia y z rádoscia wielka/ bieżáły áby oznaymiły vczniom iego/ A gdyſzły áby tho opowiedziáły vczniom iego.

9. Ay Gežiſs potkal ſe s nimi/řka: Zdráwy buďte. A ony přiſtaupily a chopily ſe noh geho/a klaněly ſe gemu.

Oto Jezus záſzedł im droge/ mowiac/ Badzcie pozdrowione/ A ony przyſthapiwſzy vchwyciły ſie nog iego/ y chwałe mu dáły.

10. Tehdy Gežiſs řekl gim: Nebogte ſe/ Gděte zwěſtugte Bratřijm mým/ ať gdau do Galilee/tamť mne vzřij.

Thedy im rzekł Jezus/ Nie boycie ſie/ idźcie/ oznaymicie bráciey moiey ábyſzli do Gáliléiey/ tám że mie vyzra.

11. Kteréžto když odeſſly/ ay někteřij z ſtrážných přiſſli do Měſta/a oznámili Knijžatuom Kněžſkým wſecky wěcy kteréž ſe tu ſtaly.

A gdy ony ſzły/oto niektorzy z ſtrzażey przyſzli do miáſthá/ y oznáymili przedniejſzym kápłanom wyſztki rzeczy ktore ſie ſtały.

12. Aſſedſſe ſe s Starſſými/ a raddu včiniwſſe/penijze hogně dali žoldněřuom.

Tedy ſie zebráli z ſtárszymi/ y porádziwſzy ſie/ wiele pieniedzy dali żołnierzom.

13. Řkauce: prawte/že Včedlnijcy geho přiſſli w nocy/ a vkradli gey/ když gſme my ſpali.

Mowiac/ Powiedaycie iż vczniowie iego noca przyſzedſzy/ vkrádli go nam gdyſmy ſpáli.

14. A vſlyſſýliť o tom Wládař/myť ho na též nawedeme/ a wás bezpečny včinijme.

A ieſliby to ſtároſty doſzło/my go na tho námowiemy/ á beſpiecznymi was vczyniemy.

כח

15 הנון דין כד נסבו כספא
עבדו איך דאלפו אנון
ונפקת מלתא הדא בית
יהודיא עדמא ליומנא׃

☞ *Eſſi preſi i denari, fecero ſecondo che era ſtato loro inſegnato. E queſta parola fu diuolgata fra i Giudei inſin al giorno d'hoggi.*

16 תלמידא דין חד־עסר
אזלו לגלילא לטורא איכא
דועד אנון ישוע׃

Hor gli Vndici diſcepoli ſen' andorono in Galilea, nel monte doue IESV haueua ordinato loro.

17 וכד חזאוהי סגדו לה
מנהון דין אתפלגו הוו׃

Et come lo Videro, l'adororono: ma pur alcuni dubbitorono.

18 וקרב ישוע מלל
עמהון ואמר להון אתיהב
לי כל שולטן בשמיא
ובארעא (ואיכנא דשדרני
אבי אף אנא משדר אנא
לכון׃)

E IESV accoſtandoſi parlò loro, dicendo, A me è data ogni poteſta in cielo & in terra. (Come il Padre ha mandato me, coſi io mando Voi.)

19 זלו הכיל תלמדו
כלהון עממא ואעמדו
אנון בשם אבא וברא
ורוחא דקודשא׃

Andate dunque & inſegnate à tutte le genti, battezando gli nel nome del Padre, e del Figliuolo, e de lo Spirito ſanto.

20 ואלפו אנון דנטרון
כל מא דפקדתכון והא
אנא עמכון אנא כלהון
יומתא עד־מא לשולמה
דעלמא אמין׃

Inſegnando loro ad oſſeruar tutte le coſe che io V'ho comandate. Et ecco io ſon ſempre con eſſo Voi, inſin à la conſumation del ſecolo.

שלם אונגליון קדישא
כרוזותא דמתי דאכרז
עבראית בארעא
דפלסטיני׃

כח

15 והמה לקחו את־הכסף
ויעשו כאשר למדו ונשמעה
דבה זאת בין יהודים עד־
היום הזה׃

Y ellos, tomado el dinero, hizieron como eſtauan inſtruydos. y eſte dicho fue diuulgado entre los Iudios haſta el dia de oy.

16 ועשתי עשר תלמידים הלכו
אל־גלילה על־ההר אשר יעד
להם ישוע׃

Mas los onze Diſcipulos ſe fueron à Galilea, àl monte, donde Ieſus les auia ordenado.

17 ויראו אותו וישתחוו לו
וקצתם ספקו׃

Y como lo vieron, adoraronlo: mas algunos dudan.

18 ויגש ישוע וידבר אליהם
לאמר נתן לי כל־שלטון בשמים
ובארץ (וכאשר שלחני אבי
ככה אנכי שולח אתכם)׃

Y llegando Ieſus, hablóles, diziendo, Toda poteſtad me es dada en el cielo y en la tierra. (Como me embió el Padre; anſi tabien yo os embio.)

19 על־כן לכו ולמדו את־כל־
הגוים וטבלו אותם בשם האב
והבן והרוח הקדש׃

Portanto id, enſennad à todas las gentes; baptizando los en nombre del Padre, y del Hijo, y del Eſpiritu ſancto.

20 ולמדו אותם לשמר כל־
אשר צויתי אתכם והנה אני
עמכם הוא כל־הימים עד־
תכלית העולם אמן׃

Enſennandolos que guarden todas las coſas que os hé mandado: y heaqui, yo eſtoy con voſotros todos los dias haſta la fin del ſiglo.

נשלמה בשורה טובה ותורת
ישוע המשיח הנכתבת על־
ידי מתי המבשר׃

κή.

15. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

Et iceux ayans prins l'argent, firent ainſi qu'ils eſtoyent enſeignés: tellement que ce propos à eſté diuulgue entre les Iuifs, iuſques à ce iourd'hui.

16. Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.

Mais les onze diſciples s'en allerent en Galilee, en la montagne où Ieſus leur auoit ordonné.

17. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.

Et quand ils l'eurent veu, ils l'adorerent, mais quelques vns douterent.

18. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε αὐτοῖς λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. (καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς)

Et Ieſus s'approchant parla à eux, diſant, Toute puiſſance m'eſt donnee au ciel & en terre, (comme mon Pere m'a enuoyé, ainſi auſſi ie vous enuoye.)

19. Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Allez donc, & endoctrinez toutes nations, les baptizans au nom du Pere, & du Fils, & du ſainct Eſprit.

20. Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

Et les enſeignans de garder tout ce que ie vous ai commandé: & voici ie ſuis auec vous touſiours iuſq' à la fin du monde. Amen.

Τέλος τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου.

CAP. XXVIII.

15. At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Iudæos, uſque in hodiernum diem.

So they tooke the money / & did as they were taught: and this ſaying is noyſed among the Jewes vnto this day.

16. Vndecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi conſtituerat illis Ieſus.

Then the eleuen diſciples went into Galile/ into a mountaine/ where Jeſus had appointed them.

17. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt.

And when they ſawe him / they worſhipped him: but ſome douted.

18. Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens, Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. (Sicut miſit me pater, & ego mitto vos.)

And Jeſus came/& ſpake vnto them/ ſaying / All power is giuen vnto me in heauen and in earth. (As my Father ſent me / ſo ſend I you.)

19. Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris, & filii, & ſpritus ſancti.

Goe therefore/& teach all nations/ baptizing them in the name of the Father/& the Sonne/ and the holy Ghoſt.

20. Docentes eos ſervare omnia quæcunque mandavi vobis: & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſeculi.

Teaching them to obſerue all thinges / whatſoeuer I haue commanded you: and lo/ I am with you alway/ vntill the ende of the world/ Amen.

FINIS.

Das XXVIII. Capitel.

15. Vnd ſie namen das Geldt / vnd theten wie ſie geleret warē. Solches iſt eine gemeine rede worden bey den Jüden/ biß auff den hentigen tage.

Oc de toge Pendinge/ oc giorde lige ſom de vaare vnderuiſde. Dette bleff en almindelig tale hoſſ Jødene/ indtil paa denne dag.

16. Aber die eilff Jünger giengen in Galilea / auff einen Berg/ dahin Jeſus jhnen beſcheiden hatte.

Men de elleffue Diſciple ginge til Galileam / paa it Bierg / ſom Jheſus haffde beſtillet dem hen.

17. Vnnd da ſie jhn ſahen / fielen ſie für jhm nieder/ Etliche aber zweiffelten.

Oc der de ſaae hannem / da fulde de ned faar hannem / Men nogle tuilede.

18. Vnd Jeſus trat zu jhnen / redet mit jhnen / vnd ſprach: Mir iſt gegeben alle gewalt im Himel vnd Erden. (Gleich wie mich mein Vater geſand hat/ ſo ſende ich euch.)

Oc Jheſus traadde til dem/ talede met dem oc ſagde: Mig er giffuen al Mact i Himmelen oc Jorden. (Lige ſom Faderen vdſende mig/ ſaa ſender ieg eder.)

19. Darumb gehet hin / vnd lehret alle Völcker / vnd tauffet ſie im namen deß Vaters / vnnd deß Sons / vnd des heiligen Geiſts.

Gaar fordi hen / oc lærer alle Folck/ oc døber dem/ i Naffn Faders/ oc Søns / oc den hellige Aands.

20. Vnd lehret ſie halten alles was ich euch befolhen habe. Vnd ſihe/ ich bin bey euch alle tage / biß an der Welt ende.

Oc lærer dem at holde / alt det ieg haffuer befalet eder. Oc ſee/ Jeg er hoſſ eder alle dage/ indtil Verdens ende.

Ende des Euangelions
S. Matthes.

Kapitola XXVIII.

15. A oni wzawſſe penijze/ včinili tak yakž byli naučeni. Y rozhláſſeno geſt ſlowo to v Židuow/ až do dneſſnijho dne.

A oni wźiąwſzy pieniądze/ vczynili iáko ie náuczono/ y rozniosłá ſie tá powieść miedzy Zydy áż do dniá tego.

16. Gedenácte pak Včedlnijkuow odeſſlo do Galilee/ na Huoru kdežto gim byl vložil Gežijš.

Jedennaśćie the z vczniow ſzli do Gálileiey/ ná gorę gdźie im poſtánowił Jezus.

17. A widauce gey klaněli ſe mu/ ale někteřij pochybowali.

Y vyzrawſzy go/ dali mu chwałę/ á niektorzy wątpili.

18. A přiſtaupiw Gežijš mluwil gim/ řka: Dána mi gſt wſſeliká moc na Nebi y na zemi. (Jakož mne poſlal otecz/ y yá ſoſylám wás.)

A przyſtąpiwſzy Jezus/ mowił im rzekąc / Dáná mi ieſt wſzytká zwierzchność ná niebie y ná źiemi. (ták iáko mnie poſłał oćiec/ ták że y ia was poſyłam.)

19. Protož gdauce včte wſſeckny Národy / křtijce ge we Gměnu Otce/ y Syna/ y ducha Swatého:

Idąc tedy vczćie wſzytki narody / krzcząc ie w imię Oycá y Syná y Duchá świętego.

20. Včijce ge zachowáwati wſſeckny wěcy/ kteréž gſem koli přikázal wám. A hle yá s wámi gſem po wſſeckny dni/ až do ſkonánij Swěta.

Vcząc ie chowáć wſzytkich rzeczy com wam przykazał/ A oto ia ieſtem z wámi po wſzytki dni áż do ſkończenia świátá.

Dokonáwá ſe Ewangelium
ſepſané od Swatého
Mathauſſe.

SANCTUS MARCUS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI.
GERMANI.

דְּמַרְקוֹס

פַּרְקָא א

רֵשָׁא דְּאֶוַנְגֶּלִיּוֹן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא:

Il principio de l'Euangelio di IESV CHRISTO *Figliuol di Dio.*

2 אַיְךְ דַּכְתִיב בְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּהָא מְשַׁדַּר אֶנָא מַלְאֲכִי קְדָם פַּרְצוּפָךְ דְּנְתַקֵּן אוּרְחָךְ:

Si come è ſcritto ne i Profeti, Ecco io mando il mio meſſagiero dinanzi à la tua faccia, il quale apparechiara la tua via innanzi à te.

3 קָלָא דְּקָרֵא בְּמַדְבְּרָא טַיְבוּ אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא וַאשְׁרוּ שְׁבִילַוְהִי:

La voce di colui che grida nel diſerto, Apparechiate la via del Signore, fate dritti i ſuoi ſentieri.

4 הֲוָא יוֹחַנָּן בְּמַדְבְּרָא מַעְמֵד וּמַכְרֵז מַעְמוּדִיתָא דְּתְיָבוּתָא לְשׁוּבְקָנָא דְּחַטָּהֵא:

Giouanni era nel deſerto à batteZare, e à predicare il batteſimo de la penitentia, in remiſſione de peccati.

5 וְנָפְקָא הֲוָת לְוָתֵהּ כֻּלָּהּ כּוּר דִּיהוּד וְכֻלְּהוֹן בְּנַיאוּרִשְׁלֶם וּמַעְמֵד הֲוָא לְהוֹן בְּיוּרְדְּנָן נַהְרָא כַּד מוֹדֵין בְּחַטָּהַיְהוֹן:

E tutta la region de la Giudea, e quei di Ieruſalem andauano à lui, & erano tutti batteZati da eſſo nel fiume Giordano, con feſſando i lor peccati.

6 הוּ דֵּין יוֹחַנָּן לְבִישׁ הֲוָא לְבוּשָׁא דְּסַעְרָא דְּגַמְלָא וְאָסִיר הֲוָא עַרְקְתָא דְּמַשְׁכָּא בְּחַצַוְהִי וּמֵאכוּלְתֵהּ אִיתֵיהּ הֲוָת קַמְצֵא וּדְבַשָׁא דְּבָרָא:

Ora Giouanni era veſtito di peli di camello, e cinto da vna cintura di cuoio intorno à i ſuoi financhi: e mangiaua locuſte e mele ſaluatico.

כְּפִי מַרְקוֹס

א

רֵאשִׁית הַבְּשׂוֹרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים:

Comiença el Euangelio de Ieſus el Chriſto hijo de Dios,

2 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בַּנְּבִיאִים הִנְנִי שֹׁלֵחַ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ:

Como eſta eſcripto en los prophetas, Heaqui yo embió mi Angel delante de tu faz, que apareje tu camino delante de ti.

3 קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ:

Boz delque clama enel deſierto, Aparejad el camino del Sennor: endereçad ſus veredas.

4 הָיָה יוֹחָנָן טוֹבֵל בַּמִּדְבָּר וְקוֹרֵא טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה לִסְלִיחַת חֲטָאִים:

Baptizaua Ioan enel deſierto, y predicaua el baptiſmo de penitencia para remiſſion de peccados.

5 וַיֵּצְאוּ אֵלָיו כָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה וַאֲשֶׁר־בִּירוּשָׁלַיִם וַיִּטָּבְלוּ מִמֶּנּוּ כֻּלָּם בְּיַרְדֵּן הַנָּהָר מִתְוַדִּים אֶת־חַטֹּאתָם:

Y ſalia à el toda la prouincia de Iudea, y los de Ieruſalem: y eran todos baptizados deel enel rio del Iordan, confeſſando ſus peccados.

6 וַיְהִי־יוֹחָנָן בַּעַל שֵׂעָר כִּי לְבוּשׁוֹ מִשַּׂעֲרוֹת גְּמַלִּים וְאֵזוֹר עוֹר אָזוּר בְּמָתְנָיו וְאָכְלוֹ אַרְבֶּה וּדְבַשׁ הַיַּעַר:

Y Ioan andaua veſtido de pelos de camello, y de vna cinta de cuero arredor de ſus lomos: y comia langoſtas y miel montés.

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

α΄.

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Le commencement de l' Euangile de Ieſus Chriſt Fils de Dieu.

2 Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου·

Ainſi qu' il eſt eſcrit ès Prophetes, Voici, i' enuoye mon meſſager deuant ta face, qui preparera ta voye au deuant de toi.

3. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου. εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ·

La voix de celui qui crie au deſert eſt, Accouſtrez le chemin du Seigneur dreſſez les ſentiers.

4. Ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Iehan baptizoit au deſert, & preſchoit le Bapteſme de repentance, en remiſſion des pechés.

5. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et tout le païs de Iudee, & ceux de Ieruſalem alloyent vers lui, & eſtoyent tous baptizés? par lui au fleuue du Iordain, confeſſans leurs pechés.

6. Ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

Or Iehan eſtoit veſtu de poils de chameau, & auoit vne ceintute de cuir autour de ſes reins: & mangeoit des ſauterelles & du miel ſauuage.

S. MARCI.

CAP I.

INITIVM evangelii Ieſu Chriſti filii Dei.

The beginning of the Goſpel of Jeſus Chriſt the Sonne of God:

2. Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

As it is written in ẏ Prophets, Behold/ J ſend my meſſenger before thy face/ which ſhall prepare thy way before thee.

3. Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.

The voyce of him that cryeth in the wildernes is/ Prepare the way of the Lorde: make his paths ſtraight.

4. Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

John did baptize in the wildernes/ and preache the baptiſme of amendement of life/ for remiſſion of ſinnes.

5. Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ univerſi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine confitentes peccata ſua.

And all the countrey of Judea/ & they of Jeruſalem went out vnto him/ and were all baptized of him/ in the riuer Jordan/ confeſſing their ſinnes.

6. Et erat Iohannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locuſtas & mel ſylveſtre edebat.

Nowe John was clothed with camels heare/ and with a girdle of a ſkinne about his loynes: and he did eate locuſtes and wilde hony.

S. Marcus.

Das erſte Capitel.

DJß iſt der Anfang deß Evangelij von Jeſu Chriſto/ dem Son Gottes.

DEtte er Euangelij begyndelſe om Jheſu Chriſto/ Guds Søn.

2. Als geſchriben ſtehet in den Propheten: Sihe/ ich ſende meinen Engel für dir her/ der da bereite deinen Weg für dir.

Som ſtaar ſcreffuit i Propheterne. See/ Jeg ſender min Engel faar dig/ ſom ſkal berede din vey faar dig.

3. Es iſt eine ſtimme eines Predigers inn der Wüſten: Bereitet den Weg deß HERRN/ machet ſeine Steige richtig.

Det er en Predikeris røſt i Ørcken/ Bereder HERRENS vey/ gører hans ſtij rette.

4. Johannes der war inn der Wüſten/ tauffet vnnd prediget von der Tauffe der Buſſe/ zur vergebung der ſünden.

Johannes vaar i Ørcken/ døbte oc predickede om Penitentzis Daab/ til ſyndernis forladelſe.

5. Vnd es gieng zu jm hinaus das gantze Jüdiſche Land/ vnnd die von Jeruſalem/ vnnd lieſſen ſich alle von jm tauffen im Jordan/ vnnd bekenneten jre ſünde.

Oc det gantſke Jødeland gick vd til hannem/ oc de aff Jeruſalem/ oc lode ſig alle døbe aff hannem i Jordan/ oc bekende deris Synder.

6. Johannes aber war bekleidet mit Kamelhaaren/ vnd mit einem ledern Gürtel vmb ſeine Lenden/ vnnd aß Hewſchrecken vnd wild Honig.

Oc Johannes vaar kled met Kamels haar/ oc met it Belte aff læder om ſine lender oc oed Greſhopper oc vilt Hunnig.

S. Marek.

Kapitola I.

POčátek Ewangelium Gežijſſe Kryſta Syna Božijho.

POczatek Ewánieliey Jezuſá Kryſtuſá Syná Bożego.

2. Jakož pſáno geſt v Izaynáſſe Proroka: Ay Já poſýlám Angela mého před Twářij twau/ kterýž připrawij Ceſtu twau před tebau.

Jáko nápiſano ieſt w prorocech/ Otho ia poſyłam poſłá mego przed oblicznośćia twoia/ ktory zgotnie drogę twą przed tobą.

3. Hlas wolagijcýho na Pauſti/ připrawugte Ceſtu PANie/ přijmé čiňte ſtezky geho.

Głos wołáiacego ná puſzczy ten ieſt/ Gotuycie drogę Páńſką/ czyńcie proſte ściezki iego.

4. Byl Jan na Pauſſti/ a křtil/ y kázal Křeſt pokánij na odpuſſtěnij hřijchůw.

A był Jan ná puſzczy krzcząc/ á opowiedał krzeſt vznánia ku odpuſzczeniu grzechow.

5. Y wzcházeli k němu ze wſſý Kraginy Židowſké/ y Geruzalémſſtij wſſyckni: a křtili ſe od něho w Jordáně Rzece/ wyznáwagijce hřijchy ſwé.

Wyſzłá tedy wſzytká ziemiá Judſká ku niemu y Jerozolimczycy/ á wſzyſcy od niego krzczeni byli w rzece Jordanie/ wyznawáiąc grzechy ſwoie.

6. A byl Jan odijn ſrſtmi Welblaudowými a Pás kozenný na bedrách geho: a Kobylky gedl a Med leſnij.

A Jan obłoczył ſie w ſierść wielbłądza/ y páſem ſkorzánym około biodr ſwych/ á iadał ſzáráńcze y miod leśny.

א

7 ומכרז הוא ואמר הא
אתא בתרי דחילתן מני
הו דלא שוא אנא ד
דאתגחן אשרא ערקת
דמסנוהי:

E predicaua, dicendo, Doppo me vien colui che è piu potente di me, del quale io non ſon degno inchinandomi, di ſcioglier la corregia de le ſcarpe.

8 אנא אעמדתכון במיא
הו דין נעמדכון ברוחא
דקודשא:

E vero ch'io v'ho battezati con acqua: ma egli vi battezara con lo Spirito ſanto.

9 והוא ביומתא הנון
אתא ישוע מן נצרת
דגלילא ואתעמד בירדנן
מן יוחנן:

Et occorſe che in quei giorni venne Iesv da Nazaret di Galilea, e fu battezato da Giouanni nel Giordano.

10 ומחדא דסלק מן
מיא חזא דאסתדקו
שמיא ורוחא איך יונא
דנחתת עלוהי:

Et incontinente vſcendo egli de l'acqua, vidde aprirſi i cieli, e lo Spirito come vna colomba, ſcender ſopra eſſo.

11 וקלא הות מן שמיא
אנת הו ברי חביבא בך
אצטבית:

Et uſci vna voce dal cielo, che diſſe, Tu ſei il mio Figliuol diletto, nel quale io mi ſono bene compiaciuto.

12 ומחדא אפקתה
רוחא למדברא:

E ſubbito lo Spirito il ſoſpinſe al diſerto.

13 והוא תמן במדברא
יומתא ארבעין כד מ
מתנסא מן סטנא ו
ואיתוהי הוא עם חיותא
ומשמשין הוו לה מ
מלאכא:

E fu iui nel diſerto per quaranta giorni, doue era tentato da ſatana: e ſtaua con le beſtie ſeluaggie: e gli Angeli gli ſeruiuano.

14 בתר דאשתלם דין
יוחנן אתא לה ישוע
לגלילא ומכרז הוא ס
סברתא דמלכותה ד
דאלהא:

Poi che Giouanni fu preſo, Iesv venne in Galilea, predicando l'Euangelio del regno di Dio.

א

7 ויקרא לאמר בא אחרי הגבור
ממני ואני קטנתי משוח ומפתח
את־שרוך נעליו:

Y predicaua, diziendo, Viene tras mi el que es mas fuerte que yo, àl qual no ſoy digno de deſatar encoruado la correa de ſus çapatos.

8 כי־אני טבל אתכם במים
והוא יטבל אתכם ברוח
הקדש:

Yo à la verdad os he baptizado con agua, mas el os baptizará con Eſpiritu Sancto.

9 ויהי־בימים ההם ויבוא
ישוע מן־נצרת הגליל ויטבל
מן־יוחנן בירדן:

Y aconteció en aquellos dias, que Ieſus vino de Nazareth de Galilea, y fue baptizado de Ioan en el Iordan.

10 ופתאם עלה ממים וירא
והנה נבקעים השמים ורוח
כמו יונה יורדת עליו:

Y luego, ſubiendo del agua, vido abrirſe los cielos, y àl Eſpiritu, como paloma, que decendia, (y repoſaua) ſobre el.

11 ויהי־קול משמים אתה הוא
בני ידידי אשר בו רציתי:

Y fue vna boz de los cielos, que dexia, Tu eres mi Hijo amado: en ti tomo contentamiento.

12 וגם פתאום השליכה אותו
רוח אל־המדבר:

Y luego el Eſpiritu Sancto lo impelle àl deſierto:

13 ויהי שם במדבר ארבעים
יום להנסות מן־השטן ויהי־
עם הבהמות והמלאכים
שרתוהו:

Y eſtuuo alli en el deſierto quarenta dias (y quarenta noches:) y era tentado de Satanas: y eſtaua con las fieras: y los Angeles le ſeruian.

14 וכאשר נמסר יוחנן בא ישוע
בגלילה מבשר את־בשורת
מלכות אלהים:

Mas deſpues que Ioan fue entregado, Ieſus vino à Galilea predicando el Euangelio del Reyno de Dios.

ά.

7. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου, ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

Et preſchoit, diſant, Celui qui eſt plus fort que moi, vient apres moi, duquel ie ne ſuis digne en me baiſſant de deſlier la courroye des ſouliers.

8. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι. αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Vrai eſt que ie vous ai baptizés d'eau: mais il vous baptizera du ſainct Eſprit.

9. Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην.

Or aduint en ces iours-la que Ieſus vint de Nazareth, ville de Galilee, & fut baptizé par Iehan au Iordain.

10. Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ᾽ αὐτόν·

Et ſoudain comme il ſortoit hors de l'eau, Iehan vid les cieux ſe fendre, & le ſainct Eſprit comme vne colombe deſcendant ſur icelui.

11. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Adonc fut faite vne voix venante des cieux, diſant, Tu es mon fils bien aimé, auquel i'ai prins mon bon plaiſir.

12. Καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

Et incontinent l'Eſprit le pouſſa au deſert.

13. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

Et fut là au deſert quarante iours eſtant tenté de Satan: & eſtoit auec les beſtes ſauuages, & les Anges le ſeruoyent.

14. Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην. ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Or apres que Iehan eut eſté mis en priſon, Ieſus vint en Galilee, preſchant l'Euangile du royaume de Dieu.

CAP. I.

7. Et prædicabat dicens, Venit fortior me poſt me: cuius non ſum dignus procumbens ſolvere corrigiam calceamentorum eius.

And preached/ ſaying/ A ſtronger then I/ commeth after me/ whoſe ſhoes latched I am not worthy tho ſtoupe downe/ and vnlooſe.

8. Ego baptizavi vos aqua: ille verò baptizabit vos ſpiritu ſancto.

Trueth it is/ I haue baptized you with water: but he will baptize you with the holie Ghoſt.

9. Et factum eſt in diebus illis, venit Ieſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Iohanne in Iordane.

And it came to paſſe in thoſe dayes/ that Jeſus came from Nazaret a citie of Galile/ and was baptized of John in Jordan.

10. Et ſtatim adſcendens de aqua, vidit cælos apertos, & Spiritum tanquam colũbam deſcendentem & manentem in ipſo.

And aſſoone as he was come out of the water/ John ſawe the heauens clouen in twaine/ & the holy Ghoſt deſcending vpon him like a doue.

11. Et vox facta eſt de cælis, Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

Then there was a voyce from heauen/ ſaying/ Thou art my beloued Sonne/ in whome I am well pleaſed.

12. Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum.

And immediately the Spirit driueth him into the wilderues.

13. Et erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à ſatana, eratq; cum beſtiis, & angeli miniſtrabant illi.

And he was there in the wildernes fourtie dayes/ and was tempted of Satan: hee was alſo with the wilde beaſtes/ and the Angels miniſtred vnto him.

14. Poſtquam autem traditus eſt Iohannes, venit Ieſus in Galilæam, prædicans evangelium regni Dei.

Now after that John was committed to priſon/ Jeſus came into Galile/ preaching the Goſpell of the kingdome of God.

Das I. Capitel.

7. Vnd prediget/ vnnd ſprach: Es kompt einer nach mir/ der iſt ſtercker denn ich/ dem ich nicht gnugſam bin/ daß ich mich für jm bůcke/ vnd die riemen ſeiner Schuch aufflöſe.

Oc predickede/ oc ſagde/ Der kommer en effter mig hand er ſterckere end ieg/ Huilcken ieg er icke verdig til/ at bucke mig ned faar hannem/ oc opløſe hans Skotuenge.

8. Ich tauffe euch mit Waſſer/ aber er wird euch mit dem heiligen Geiſt tauffen.

Jeg døber eder med Vand/ Men hand ſkal døbe eder met den hellige Aand.

9. Vnnd es begab ſich zu derſelbigen zeit/ daß Jeſus auß Galilea von Nazareth kam/ vnd ließ ſich tauffen von Johanne im Jordan.

Oc det hende ſig paa den ſamme tid at Jheſus kom aff Galilea fra Nazareth/ oc loed ſig døbe aff Johanne i Jordan.

10. Vnnd als bald ſteig er auß dem Waſſer/ vnd ſahe/ daß ſich der Himel auffthat/ vnd den Geiſt/ gleich wie eine Taube herab kommen auff jhn.

Oc hand ſtigde ſtrax op aff Vandet/ oc ſaa/ at Himmelen obnedis/ Oc Aanden komme ned paa hannem lige ſom en Due.

11. Vnnd da geſchach eine ſtimme vom Himmel: Du biſt mein lieber Son/ an dem ich wolgefallen habe.

Oc der ſkede en røſt aff Himmelen/ Du eſt min elſkelige Søn/ i huilcken ieg haffuer behalighed.

12. Vnd bald treib jhn der Geiſt in die Wůſten.

Oc ſtrax dreff Aanden hannem vd i Ørcken.

13. Vnnd war allda in der Wůſten viertzig tage/ vnd ward verſucht von dem Sathan/ vnd war bey den Thieren/ vnd die Engel dieneten jm.

Oc hand vaar der fyretiue dage i Ørcken/ Oc bleff friſtet aff Satan/ oc vaar hoſſ Diur/ Oc Englene tiente hannem.

14. Nach dem aber Johannes überantworttet ward/ kam Jeſus in Galilea/ vnd prediget das Evangelium vom Reich Gottes.

Men effter at Johannes bleff greben/ kom Jheſus i Galilea/ oc predickede Euangelium om Guds rige.

Kapitola I.

7. A hláſal/ řka: Přiſſel ſylněgſſý po mně nežli yá gſem/ kterěhožto negſem hoden padna rozwázati Rzemýnka obuwij geho.

Y kazał mowiąc/ Idzieć zá mną ten kthory możnieyſzy ieſt niżli ia/ ktoremum ia nie godzien nákloniwſzy ſie rozwiązáć rzemyká trzewikow iego.

8. Jak gſem wás křtil Wodau/ ale onť wás křtijti bude Duchem Swatým.

Aczkiem ia was krzcił wodą/ álec on będzie was krzcił Duchem świętym.

9. Y ſtalo ſe w těch dnech/ přiſſel Gežijš z Nazarethu Galilegſkého/ a pokřtil ſe w Jordáně od Jana.

Y ſtáło ſie na on czás iż Iezus przyſzedł od Názareth miáſtá Galileyſkiego/ á okrzczon ieſt od Jána w Jordanie.

10. A hned yakž wyſtaupil z wody/ vzřel Nebeſa otewřená/ a Ducha ya kožto Holubicy ſſtupugijcýho/ a zůſtáwagijcýho na něm.

Ktory iáko ſkoro wyſzedł z wody/ wyzrzał iż ſie roſtępowało niebo/ á Duchá iáko gołębicę nań zſthępuiącego.

11. A hlas ſe ſtal s Nebe: Ty gſy Syn můg milý/ w toběť gſem ſobě zalijbil.

Y ſthał ſie głos z niebá/ mowiąc/ Thyś ieſt on namilſzy Syn moy/ ná ktorym ia przeſtawam.

12. A y hned Duch wypudil gey na pauſſť.

A nátychmiaſt Duch wyrzucił gi na puſzczą.

13. Y byl na pauſſti čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocý/ a pokauſſýn geſt od Diábla/ a byl s Zwěřij/ a Angelé poſluhowali gemu.

Y był tám ná puſzczy przez czterdzieści dni/ będąc kuſzon od ſzátáná/ y był z zwierzęthy/ á Aniołowie ſłużyli iemu.

14. A když pak byl wſazen Jan/ přiſſel Gežijš do Galilee/ zwěſtuge Ewangelium králowſtwij Božijho.

Potym gdy Jan był wydan/ przyſzedł Iezus do Gáliley/ opowiedáiąc Ewanielią Króleſtwá Bożego.

א

15 וְאָמַר שְׁלֶם לֵהּ זַבְנָא וְמַטַּת מַלְכוּתָא דַּאלָהָא תּוּבוּ וְהַיְמֶנוּ בְּסַבְרְתָא׃

E dicendo, Egli è compiuto il tempo, & il regno di Dio s'appreſſa. Rauuedeteui, e credete à l'Euangelio.

16 וְכַד מְהַלֵּךְ חַדְרֵי יַמָּא דַּגְלִילָא חֲזָא לְשֶׁמְעוֹן וְלַאנְדְרֵאוּס אֲחוּהִי דְּרָמִין מְצִידְתָא בְּיַמָּא אִיתַיְהוֹן הֲווֹ גֵּיר צַיָּדֵא׃

E caminando lungo il mare de la Galilea, vidde Simone & Andrea ſuo fratello, che gittauano le reti nel mare: percioche erano peſcatori.

17 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ תַּו בָּתַרי וְאֶעְבְּדְכוֹן צַיָּדָא דִּבְנַי נָשָׁא׃

E IESV diſſe loro, Venite dietro à me, e farouui eſſer peſcatori d'huomini.

18 וּמֶחְדָא שְׁבַקוּ מ מְצִידָתְהוֹן וְאֶזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

Et eſſi ſubbito laſſate le loro reti, lo ſeguitorono.

19 וְכַד עֲבַר קַלִיל חֲזָא לְיַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְלְיוּחַנָּן אֲחוּהִי וְאָף לְהוֹן בַּסְפִינְתָא דִּמְתַקְּנִין מְצִידָתְהוֹן׃

E di li caminando vn poco più oltre, vidde Iacopo, filiuol di Zebedeo, e Giouanni ſuo fratello, che racconciauano le loro reti ne la naue.

20 וְקַרְא אֶנוּן וּמֶחְדָא שְׁבַקוּ לְזַבְדַי אֲבוּהוֹן עַם אַגִירֵא וְאֶזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

E ſubbito li chiamò: & eſſi laſſato il padre loro Zebedeo ne la naue coi mercennarij, lo ſeguitorono.

21 וְכַד עַלוּ לַכְפַר־נַחוּם מֶחְדָא מַלֵּף הֲוָא בְּשַׁבְּא בְּכְנוּשְׁתְּהוֹן׃

E coſi ſen'entrano in Capernaum: & egli ſubbito nel giorno del Sabbato entrãdo ne la ſinagoga, inſegnaua.

22 וְתַמְיִהִין הֲווֹ בְּיוּלְפָנֵהּ מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גֵּיר אַיךְ מְשַׁלְטָנָא וְלָא אַיךְ סָפְרַיְהוֹן׃

E ſtupiuanſi de la ſua dottrina: imperoch'egli inſegnaua loro come perſona che ha autorità, e non come gli Scribi.

א

15 לֵאמֹר כִּי נִמְלְאָה הָעֵת וְקָרַב מַלְכוּת אֱלֹהִים שׁוּבוּ אֶל־יְהֹוָה וְהַאֲמִינוּ לִבְשׂוֹרָה׃

Y diziendo, El tiempo es complido: Y, El Reyno de Dios eſtà cerca: enmendaos, y creed àl Euangelio.

16 וַיִּתְהַלֵּךְ בִּשְׂפַת יָם הַגָּלִיל וַיַּרְא אֶת שִׁמְעוֹן וְאֶת אַנְדְרֵאָס אֲחִי שִׁמְעוֹן שֹׁלְכִים אֶת־רְשָׁתִים בַּיָּם כִּי דַיָּגִים הֵמָּה׃

Y paſſando junto à la mar de Galilea, vido à Simon, y à Andres ſu hermano que echauan la red en la mar, porque eran peſcadores.

17 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לְכוּ אַחֲרַי לִהְיוֹת דַּיָּגֵי אֲנָשִׁים׃

Y dixoles Ieſus, Venid en pos de mi, y haré que ſeays peſcadores de hombres.

18 וּפִתְאֹם עָזְבוּ אֶת־רִשְׁתוֹתָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y luego, dexadas ſus redes, lo ſiguieron.

19 וַיִּתְהַלֵּךְ מִשָּׁם מְעַט וַיַּרְא אֶת יַעֲקֹב הַזְּבְדִי וְיוֹחָנָן אָחִיו וְהֵמָּה בָּאֳנִיָּה וַיְכוֹנְנוּ אֶת־הָרְשָׁתִים׃

Y paſſando de alli vn poco mas adelante, vido à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan ſu hermano, tambien ellos en el nauio, que adereçauan las redes:

20 וּפִתְאֹם קָרָא אוֹתָם וַיַּעַזְבוּ אֶת־אֲבִיהֶם הַזְּבֵד בָּאֳנִיָּה עִם שְׂכִירִים וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y luego los llamó, y dexando à ſu padre Zebedeo en el nauio con los jornaleros, fueron en pos deel.

21 וַיִּקְרְבוּ אֶל־כְּפַר־נַחוּם וּמִיַּד בַּשַּׁבָּתוֹת בָּא אֶל־הָעֵדָה וַיְלַמֵּד׃

Y entran en Capernaum, y luego, los Sabbados entrando en la Synoga enſennaua.

22 וַיֶּחֶרְדוּ עַל־תַּלְמוּדוֹ כִּי הָיָה מְלַמֵּד אוֹתָם כְּמוֹ שַׁלְטוֹן לוֹ וְלֹא כְּמוֹ הַסּוֹפְרִים׃

Y eſpantauanſe de ſu doctrina: porque los enſennaua como quien tiene poteſtad: y no como los Eſcribas.

ά.

15. Καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Et diſant, Le temps eſt accompli & le royaume de Dieu eſt approché: amédez-vous, & croiez à l'Euangile.

16. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ σίμωνος βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς·

Or en cheminant aupres de la mer de Galilee, il vid Simon & André ſon frere, iettans leurs filés en la mer (car ils eſtoyent peſcheurs)

17. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Adonc Ieſus leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai eſtre peſcheurs d'hommes.

18. Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et ſoudain laiſſans leurs filés, ils le ſuiuirent.

19. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου. καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.

Et de là paſſant vn peu plus outre, il vid Iaques fils de Zebedee, & Iehan ſon frere, qui racouſtroyent leurs files en la naſſelle.

20. Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

Et incontinent les appela, & iceux laiſſans leur pere Zebedee en la naſſelle auec les ouuriers, le ſuiuirent.

21. Καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.

Puis ils entrerent en Capernaum: & toſt apres au iour du Sabbat eſtant entré en la ſynagogue, il enſeignoit.

22. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Et ils s'eſtonnoyent de ſa doctrine: car il les enſeignoit comme ayant authorité, & non point comme les Scribes.

15. Et dicens, Quoniam impletum eſt tempus, & appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, & credite Evangelio.

And ſaying/ The time is fulfilled/ and the kingdome of God is at hand: repent and beleeue the Goſpell.

16. Et præteriens ſecus Mare-Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare (erant enim piſcatores.)

And as he walked by the ſea of Galile/ hee ſawe Simon/ and Andrewe his brother/ caſting a net into the ſea/ (for they were fiſhers.)

17. Et dixit eis Ieſus, Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.

Then Jeſus ſaide vnto them/ Follow me/ and I will make you to be fiſhers of men.

18 Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eum.

And ſtraight way they forſooke their nets/ and followed him.

19. Et progreſſus inde puſillum vidit Iacôbum Zebedæi & Iohannem fratrem eius, & ipſos componentes retia in navi.

And when hee had gone a litle further thence/ he ſawe James the ſonne of Zebedeus/ and John his brother/ as they were in the ſhip/ mending their nets.

20. Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eum.

And anon hee called them: and they left their father Zebedeus in the ſhippe with his hyred ſeruaunts/ and went their way after him.

21. Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabbathis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.

So they entred in to Capernaum/ & ſtraight way on the Sabbath day he entred into the Synagogue/ and taught.

22. Et ſtupebant ſuper doctrina eius, erat enim docens eos quaſi poteſtatē habens, & non ſicut Scribæ.

And they were aſtonied at his doctrine: for he taught them as one that had authoritie/ and not as the Scribes.

15. Vnd ſprach: Die zeit iſt erfüllet/ vnnd das Reich Gottes iſt herbey kommen/ thut buſſe/ vnd glaubet an das Evangelium.

Oc ſagde/ Tiden er fuldkommen/ oc Guds riger nær/ Bedrer eder oc troer Euangelium.

16. Da er aber an dem Galileiſchen Meer gieng/ ſahe er Simon vnd Andreas ſeinen Bruder/ daß ſie ihre Netz ins Meer worffen/ denn ſie waren Fiſcher.

Oc der hand gick hoſſ det Galileiſke haff/ Saa hand Simon och hans broder Andreas/ at de kaſte deris garn i haffuit/ Thi de vaare Fiſkere.

17. Vnd Jeſus ſprach zu jnen: Folget mir nach/ ich wil euch zu Menſchenfiſchern machen.

Och Jheſus ſagde til dem/ Følger mig effter/ Jeg vil gøre eder til Menniſkens fiſkere.

18. Alſo bald verlieſſen ſie jre Netze/ vnd folgeten jhm nach.

Oc de forlode ſtrax deris garn oc fulde hannem effter.

19. Vnd da er von dannen ein wenig fürbaß gieng/ ſahe er Jacobum den Son Zebedei/ vnd Johannem ſeinen Bruder/ daß ſie die Netze im Schiff flickten.

Oc ſom hand gick de fra lidet lenger frem/ ſaa hand Jacobum Zebedei ſøn/ och hans broder Johannem/ at de bøte garn i ſkibet.

20. Vnd bald rieff er jhnen. Vnd ſie lieſſen jhren Vater Zebedeum im Schiff mit den Taglönern/ vnnd folgeten jm nach.

Och hand kallede ſtrax at dem. Oc de forlode deris fader Zebedeum i ſkibet met Daglønerne/ oc fulde hannem effter.

21. Vnnd ſie giengen gen Capernaum/ vnd bald an den Sabbathen gieng er in die Schulen/ vnd lehrete.

Oc de ginge ind i Capernaum/ oc ſtrax om Sabbathen gick hand i Scholen/ oc lærde.

22. Vnd ſie entſatzten ſich über ſeiner Lehre/ denn er lehret gewaltiglich/ vnnd nicht wie die Schrifftgelehrten.

Oc de forundrede dem paa hans lerdom/ Thi hand lerde veldelige/ och icke ſom Scrifftkloge.

15. A řka: Naplnil ſe čas/ a přiblijžilo ſe králowſtwij Božij: Cžiňte pokánij/ a wěřte Ewangelium.

A mowiac/ Wypelnił ſie czas y przybliża ſie Krolеſtwo Boże: Vznayczież ſie a wierzcie Ewányeliey.

16. Achodě wedlě Moře Galilegſkého/ vzřel Sſimona a Ondřege bratra geho/ ani pauſſtěgij ſýti do moře/ neb byli Rybáři.

Przechadzáiac ſie tedy nád morzem Gáliley ſkim/ vyzrał Symoná y Andrzeiá bráthá iego/ iż zarzucáli śieci do morzá/ bo byli rybitwi.

17. Y řekl gim Gežijš: Podtež za mnau/ a včinijm wás Rybáře Lidij.

Ku ktorym rzekł Jezus/ Podźćie zá mną/ á ia vczynię iż bedźiećie rybitwi ludzkimi.

18. A oni hned opuſtiwſſe Sýti/ ſſli za nim.

Oni tedy nátychmiaſt opuśćiwſzy śieći ſwe/ ſzli zá nim.

19 A poſſed odtud malička/ vzřel Jakuba Zebedeowa/ a Jana Bratra geho/ y ty ani na Lodij ſkládagij Sýti ſwé.

Z támtad odſzedſzy máluczko/ vyzrał Jákubá ſyná Zebedeuſzowego/ y Janá bratá iego/ kthorzy opráwowáli śieci ſwe w łodzi.

20 A y hned powolal gich. A oni opuſtiwſſe Otce ſwého Zebedea na Lodij s pacholky/ ſſli za njm.

Y wnet ich záwołał/ á oni zoſtáwiwſzy oycá ſwego w łodzi z naiemniki/ poſzli zá nim.

21. Y weſſli do Kaffarnaum: A y hned w Sobo tu wſſed Gežijš do Sſkoly/ včil ge.

Potym weſzli do Kápernáum/ á wnet w Sábát wſzedſzy do bożnice/ vczył.

22. Y diwi li ſe s ſtvachem Včenij geho/ nebo byl vče ge yako moc mage/ a ne yako Včitelé gegich.

Y zdumiewáli ſie ná náuke iego/ ábowiem ie vczył iáko maiac zwierzchność/ á nie thak iáko Náuczycielowie.

א

23 וְאִית הֲוָא בַּכְנוּשְׁתְּהוֹן
גַּבְרָא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ רוּחָא
טַמְאתָא וַקְעָא׃

Hor ne la loro ſinagoga era vn huomo che haueua vn ſpirito immondo, il qual gridò.

24 וַאֲמַר מָא לַן וְלָךְ
יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲתַיְתְּ ל
לְמַוְבָּדוּתַן יָדַע אֶנָא לָךְ
מַן אַנְתְּ קַדִּישָׁא דַּאלָהָא׃

Dicendo, Ohime, che hai tu à far con eſſo noi, IESV Nazareno? Sei tu venuto a diſtruggerci? io ſo chi tu ſei, cioè, il Santo di Dio.

25 וְכָאָא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וַאֲמַר
סְכוֹר פּוּמָךְ וּפוּק מֶנֵּהּ׃

E IESV il ripreſe grauemente, dicendo, Taci, & eſci fuor di coſtui.

26 וַשְׁדַּתֵּהּ רוּחָא טַנְפְּתָא
וַקְעַת בְּקָלָא רָמָא וּנְפַקַת
מֶנֵּהּ׃

Allora lo ſpirito immondo poi che l'hebbe ſconquaſſato gridando ad alta voce, ſen'vſci.

27 וַאתְדַּמַרוּ כֻּלְּהוֹן ו
וּבָעֵין הֲווּ חַד עַם חַד
וָאמְרִין דְּמָנָא הִי הָדָא
וּמָנָא הוּ הָנָא יוּלְפָנָא
חַדְתָא דַּבְשׁוּלְטָנָא וָאָף
לְרַוְחֵא טַנְפָתָא פָּקֵד
וּמֶשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

Et tutti ſene ſtupirono, in tal modo che tra loro ricercauano, dicendo, Che coſa è queſta? che nuoua dottrina è queſta? ch'egli comanda con autorità etiandio à gli ſpiriti immondi, & eſſi gli obediſcono?

28 וּמֶחְדָּא נְפַק טֶבֵהּ
בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דַּגְלִילָא׃

E ſubbito andò la fama di lui per tutta la contrada circonuicina di Galilea.

29 וַנְפַקוּ מַן כְּנוּשְׁתָּא
וַאתוֹ לְבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן
וְדַאנְדְּרֵאוּס עַם יַעְקוֹב
וְיוּחַנָּן׃

E incontinente vſciti de la ſinagoga, ſe ne vennero inſieme con Iacopo e Giouanni à la caſa di Simone e d'Andrea.

30 וַחְמָתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן ר
רְמִיָא הֲוָת בַּאשָׁתָא
וַאמַרוּ לֵהּ עֲלֶיהָ׃

Doue la ſuocera di Simone giaceua in letto con la febre: e ſubbito gli parlano di eſſa.

א

23 וַיְהִי־בַּעֲדָתָם אֱנוֹשׁ בְּרוּחַ
טְמֵאָה וַיִּקְרָא׃

Y auia en la Synoga dellos vn hombre con eſpiritu immundo, el qual dió bozes.

24 לֵאמֹר מַה לָּנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ
הַנָּצְרִי בָּאתָ לְאַבֵּד אֹתָנוּ יְדַעְתִּיךָ
מִי אַתָּ קְדוֹשׁ אֱלֹהִים׃

Diziendo, Ea, que has con noſotros Ieſus Nazareno? Has venido à deſtruyrnos? Sé quien eres, el Sancto de Dios.

25 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חֲסֹם
וְצֵא מִמֶּנּוּ׃

Y rinnole Ieſus, diziendo, Emmudece, y ſal deel.

26 וְכַאֲשֶׁר מְרָטָה אוֹתוֹ הָרוּחַ
טְמֵאָה וַתִּזְעַק זְעָקָה גְדוֹלָה
וַתֵּצֵא מִמֶּנּוּ׃

Y haziendolo pedaços el eſpiritu immundo, y clamando à gran boz ſalió deel.

27 וְנִבְעֲתוּ כֻּלָּם לִשְׁאוֹל בֵּינֵיהֶם
לֵאמֹר מַה־זֶּה הוּא מַה לִּמּוּד
הֶחָדָשׁ הַזֶּה כִּי בְּשִׁלְטוֹן גַּם
לָרוּחוֹת טְמֵאוֹת מְצַוֶּה וְשׁוֹמְעוֹת
בּוֹ׃

Y todos ſe marauillaron, de tal manera que inquirian entreſi, diziendo, Que es eſto? Que nueua doctrina es eſta, que con poteſtad aun à los eſpiritus immundos man da, y le obedecen.

28 וַתֵּצֵא הַשְּׁמוּעָה הַהִיא פִּתְאֹם
בְּכָל כִּכַּר הַגָּלִיל׃

Y luego vino ſu fama por toda la prouincia (arredor) de Galilea.

29 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מִן הָעֵדָה בָּאוּ
אֶל־בֵּית שִׁמְעוֹן וְאַנְדְּרֵאוּס עִם
יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן׃

Y luego ſalidos de la Synoga, vinieron à caſa de Simon y de Andres, con Iacobo y Ioan.

30 וַחֲמוֹת שִׁמְעוֹן חוֹלָה בְּחַמָּה
וּמִיַּד דִּבְּרוּ לוֹ עָלֶיהָ׃

Y la ſuegra de Simon eſtaua acoſtada con callentura: y dixeron le luego deella.

α.

23. Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε.

Or ſe trouua en leur ſynagogue vn homme qui auoit vn eſprit immonde, lequel s'eſcria.

24. Λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

Diſant, Harqu'y a-il entre toi & nous, Ieſus Nazarien? es tu venu pour nous deſtruire? ie ſai qui tu es aſſauoir le Sainct de Dieu.

25. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

Mais Ieſus le tanſa, diſant, Tai-toi, & ſors de dedans lui.

26. Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

Adonc l'eſprit immonde le deſronpant, & s'eſcriant à haute voix, ſortit hors d'icelui.

27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ᾽ ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Et tous furent en eſmoi, tellement qu'ils s'enqueroyent entr'eux, diſans, Qu'eſt-ceci? quelle doctrine nouuelle eſt ceſte-ci? qu'il commande d'authorité, meſmes aux eſprits immondes, & ils lui obeiſſent?

28 Ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας.

Par ainſi ſa renommee courut ſoudain par toute la contree d'alentour Galilee.

29. Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

Et toſt apres eſtans ſortis de la ſynagogue, ils vindrent auec Iaques & Iehan en la maiſon de Simon & André.

30. Ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.

Or la belle mere de Simon giſoit malade de fieuere: & ſoudain ils lui parlent d'elle.

CAP. I.

23. Et erat in ſynagoga eorum, homo in ſpiritu immundo: & exclamavit.

And there was in their Synagogue a man which had an vncleane ſpirite/ and he cryed.

24. Dicens, Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.

Saying/ Ah/ what haue we to doe with thee/ O Jeſus of Nazaret? Art thou come tho deſtroy vs? I knowe thee what thou art/ euen that holy one of God.

25. Et comminatus eſt ei Ieſus, dicens, Obmuteſce, & exi de homine.

And Jeſus rebuked him/ ſaying/ Holde thy peace/ and come out of him.

26. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.

And the vncleane ſpirit tare him/ and cried with a loud voyce/ and came out of him.

27. Et mirati ſunt omnes: ita ut conquirerent inter ſe dicentes, Quid nam eſt hoc? quænā doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

And they were all amaſed/ ſo that they demaunded one of another/ ſaying/ What thing is this? what new doctrine is this? for hee commandeth the foule ſpirits with authoritie/ and they obey him.

28. Et proceſſit rumor eius ſtatim in omnem regionem Galilææ.

And immediately his fame ſpred abroad throughout all the region bordering on Galile.

29. Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis & Andreę cum Iacobo & Iohanne.

And aſſoone as they were come out of the Synagogue/ they entred into the houſe of Simon and Andrewe/ with James and John.

30. Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans; & ſtatim dicunt ei de illa.

And Simons wiues mother laye ſicke of a feuer/ and anon they told him of her.

Das I. Capitel.

23. Vnd es war in jhren Schulen ein Menſch/ beſeſſen mit einem vnſaubern Geiſt/ der ſchrey.

Oc der vaar it Menniſke i deris Schole/ ſom vaar beſæt met en wren Aand/ den robte/

24. Vnd ſprach: Halt/ was haben wir mit dir zu ſchaffen Jeſu von Nazareth? du biſt kommen vns zuverderben?/ ich weiß wer du biſt/ der heilige Gottes.

Oc ſagde/ Holt/ huad haffue wi met dig at ſkaffe Jeſu aff Nazareth? Du eſt kommen ath forderffue oſſ/ Jeg veed huo du eſt/ Guds hellige.

25. Vnd Jeſus bedrohet jhn/ vnd ſprach: Verſtumme/ vnd fahre auß von jm.

Oc Jheſus truede hannem/ oc ſagde/ Ti ſtille/ oc far vd aff hannem.

26. Vnd der vnſauber geiſt reiß jn/ vnd ſchrey laut/ vnnd fuhr auß von jhm.

Oc den wrene Aand reff hannem/ oc robte høyt/ och foer vd aff hannem.

27. Vnd ſie entſätzten ſich alle/ alſo/ daß ſie vntereinander ſich befragten/ vnd ſprachen: Was iſt das? Was iſt das für eine neue Lehre? Er gebeut mit gewalt den vnſaubern Geiſtern/ vnnd ſie gehorchen jm.

Oc de bleffue alle forfærdede/ ſaa/ at de beſpurde ſig met huer andre/ oc ſagde/ Huad er det? Huad er dette for en ny Lerdom? Hand biuder de wrene Aander met mact/ oc de lydde hannem.

28. Vnd ſein gerůcht erſchall bald vmbher in die grentze Galilee.

Oc hans Røcte vdſpriddis ſtrax trint omkring/ vdi Galilee egn.

29. Vnd ſie giengen bald auß der Schulen/ vnnd kamen in das hauß Simonis vnd Andreas/ mit Jacoben vnd Johannem.

Oc de ginge ſtrax aff Scholen/ oc komme i Simonis oc Andree huſſ met Jacob och Johannes

30. Vnnd die Schwiger Simonis lag vnnd hatte das Fieber/ vnnd als bald ſagten ſie jm von jhr.

Oc Simonis huſtruis Moder laa oc haffde Kaldeſiuge/ oc ſtrax ſagde de hannem aff hende.

Kapitola I.

23. Y byl w Sſkole gegich člowěk/ mage ducha nečiſtěho. Y zwolal.

A byl w božnicy ich człowiek/ w ktorym byl duch nieczyſty/ tenże zábolał.

24. Řka: Co nám s te bau Gežiſſy Nazarethſký? přiſſel gſy zatratiti nás? wijm že gſy Swatý Božij.

Mowiać/ Ach cożtobie do nas Jezuśie Názáreńſki? przyſzedleś abyś nas wytrácił? znam cie ktoś ieſt/ to ieſt/ on Swiety Božy

25. Y pohrozyl gemu Gežiſs/ řka: Vmlkni/ a wygdiž z člowěka.

A sfukal go Jezus mowiąc/ Milcz że/ a wynidź od niego.

26. Y lomcowal gim Duch nečiſtý/ a křiče hlaſem welikým/ wyſſel od něho.

Tedy rozdárſzy go duch nieczyſty/ wolał głoſem wielkim/ á wyſzedł od niego.

27. Y diwili ſe wſſyckni/ tak že ſe tázali mezy ſebau/ řkauče: Y co gk toto? které gk včenj toto nowé/ že w mocy a w ſýle duchům nečiſtým přikazuge/ a poſlauchagij ho?

A olękli ſie wſzyſcy/ ták iž miedzy ſobą pytali/ mowiąc/ A coż to ieſt? á co to zá nowa ieſt náuká? Iż mocą/ też y duchom nieczyſtym roſkázuie/ á ſą poſluſzni iemu.

28. Y rozneſla ſe powěſt geho hned po wſſý kragině Galilegſké.

A ták o nim przyſzła ſławá po oney wſzytkiej kráinie podległey Galilei.

29. A y hned wyſſedſſe z Sſkoly/ přiſſli do domu Sſimonowa a Ondřegowa s Jakubem a s Janem.

A nárychmiaſt wyſzedſzy z božnice/ przyſzli do domu Symonowego y Andrzeiowego/ z Jákubem y z Janem.

30. Sſimonowa pak Swekruſſe ležala trpěcy Zymnicy/ a hned gemu powěděli o nij.

A świekrá Symonowá leżałá w febrze/ o ktorey mu wnet powiedziano.

31 וְקֵרֵב אַחְדָהּ בְּאִידָהּ
וַאקִימָהּ וּמִחְדָא שְׁבַקְתָּהּ
אֶשָּׁתָא וַמְשַׁמְּשָׁא הֲוָת
לְהוֹן׃

Et egli accoſtatoſi, la leuò ſu, pigliandola per la mano: e ſubbito la febre la laſſò, onde ella ſeruì loro.

32 בְּרַמְשָׁא דֵּין בְּמֶעְרַבְ
שִׁמְשָׁא אַיְתִיו לְוָתֵהּ כ
כְּלְהוֹן אִילֵין דְּבִישָׁאִית
עֲבִידִין וְדַיְוָנֵא׃

Venuta la ſera, poi che fu tramontato il ſole, gli portauano tutti gli ammalati, e gl'indemoniati.

33 וַמְדִינְתָּא כֻּלָּהּ כְּנִישָׁא
הֲוָת עַל תַּרְעָא׃

Et tutta la città s'era raunata à la porta.

34 וְאַסִּי לְסַגִּיאֵא ד
דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין הֲווּ
בְּכוּרְהָנֵא מְשַׁחְלְפֵא
וְדַיְוֵא סַגִּיאֵא אַפֵּק וְלָא
שָׁבֵק הֲוָא לְהוֹן לְדַיְוֵא
דַּנְמַלְּלוּן מֶטֻל דְּיָדְעִין
הֲווּ לֵהּ׃

Et egli ne guarì molti che erano ammalati di varie infermità, e ſcacciò molti demonij, e non permetteua che i demonij diceſſeno che lo conoſceuano.

35 וּבְצַפְרָא קְדָם קָם טָב
וְאֶזַל לְאַתְרָא חוּרְבָא
וְתַמָּן מְצַלֵּא הֲוָא׃

La mattina poi eſſendo ancor molto di notte, IESV leuatoſi vſcì, & andoſſene in luogo diſerto, & iui faceua oratione.

36 וּבָעֵין הֲווּ לֵהּ שֶׁמְעוֹן
וְדַעְמֵהּ׃

E Simone il ſeguitò, e gli altri che erano con lui.

37 וְכַד אֶשְׁכְּחוּהִי אָמְרִין
לֵהּ כֻּלְהוֹן אֲנָשָׁא בָּעֵין לָךְ׃

Et hauendolo ritrouato, gli diſſeno, Tutti ti cercano.

38 אָמַר לְהוֹן הַלֵּכוּ ל
לְקוּרְיָא וַלְמְדִינָתָא ד
דְּקַרִיבִן דְּאָף תַּמָּן אַכְרֵז
לְהָדָא גֵּיר אֶתִית׃

Et egli diſſe loro, Andiamocene à i caſtelletti vicini, accioche io predichi ancor là: percioche per queſto ſono io venuto.

31 וַיִּקְרַב וַיִּתְמֹךְ בְּיָדָהּ וַיָּקֶם
אֹתָהּ וַתַּעַזְבֶנָּה הַחַמָּה פִּתְאֹם
וַתְּשָׁרֶת לָהֶם׃

Entonces llegando el, tomóla de ſu mano y leuantola: y luego la dexó la callentura: y ſeruiales.

32 וַיְהִי־עֶרֶב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ
וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו כָּל־הַחוֹלִים וּבַעֲלֵי
שֵׁדִים׃

Y quando fue la tarde, como el Sol ſe puſo trayan à el todos losque tenian mal, y endemoniados.

33 וְכָל הָעִיר הָיְתָה נִקְהָלָה
אֶל־הַפָּתַח׃

Y toda la ciudad ſe juntó à la puerta.

34 וַיְרַפֵּא רַבִּים חוֹלִים בְּמַחֲלוֹת
רַבּוֹת וְשֵׁדִים רַבִּים הוֹצִיא
וְכָלָא אֶת־הַשֵּׁדִים מִדַּבֵּר כִּי־
יָדְעוּ אוֹתוֹ׃

Y ſanó à muchos que eſtauan enfermos de diuerſas enfermedades: y echó fuera muchos demonios: y no dexaua dezir à los demonios que lo conocian.

35 וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וַיָּקָם וַיֵּצֵא
וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ בִּמְקוֹם הַמִּדְבָּר
וְשָׁם הִתְפַּלֵּל׃

Y leuantandoſe muy de mannana, aun muy de noche, ſalió y fueſe à vn lugar deſierto, y alli oraua.

36 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו שִׁמְעוֹן וַאֲשֶׁר
עִמּוֹ׃

Y ſiguiólo Simon y losque eſtauan con el.

37 וְכַאֲשֶׁר מְצָאוּ אוֹתוֹ אָמְרוּ
לוֹ כִּי־כֻלָּם מְבַקְשִׁים אוֹתָךְ׃

Y hallandolo, dizenle, Todos te buſcan.

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם נֵלְכָה אֶל־
חַוּוֹת וְעָרִים הַקְּרוֹבוֹת אֲשֶׁר גַּם
שָׁם אֶקְרָא כִּי־עַל־זֹאת בָּאתִי׃

Y dizeles, Vamos à los lugares vezinos, paraque predique tambien alli: porque para eſto he ſalido.

31. Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτήν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως. καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Adonc s'approchant, il la leua, en la prenant par la main, & ſoudain la fieure la laiſſa, & elle les ſeruoit.

32. Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.

Le ſoir eſtant venu, comme le ſoleil ſe couchoit, ils lui apportoyent tous ceux qui ſe portoyent mal, & les demoniaques.

33. Καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν.

Et toute la ville eſtoit aſſemblee à la porte.

34. Καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεσαν αὐτόν·

Et il guerit tous ceux qui eſtoyent malades de diuerſes maladies: & ietta hors pluſieurs diables, ne permettant point que les diables diſſent, qu'ils le cognuſſent.

35. Καὶ πρωῒ ἔνυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.

Puis au matin comme il eſtoit encore fort nuict, s'eſtant leué, il ſortit, & s'en alla en vn lieu deſert & prioit là.

36. Καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Et Simon, & les autres qui eſtoyent auec lui, le ſuiuirent iuſques à ce qu'ils l'euſſent trouué.

37. Καὶ εὑρόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.

Et quand ils l'eurent trouué, ils lui dirent, Tous te cerchent.

38. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.

Adonc il leur dit, Allons-nous-en aux prochaines bourgades, afin que i'y preſche auſsi: car pour cela ſuis-ie venu.

31. Et accedens elevavit eam apprehenſa manu eius: & continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis.

And he came & tooke her by the hand/ and lift her vp/ and the feuer forsooke her by and by/ and ſhe miniſtred vnto them.

32. Veſpere autem facto cum occidiſſet ſol, afferebãt ad eum omnes malé habentes & dæmonia habentes:

And when euen was come/ & the ſunne was downe/ they brought to him all that were diſeaſed/ and them that were poſſeſſed with deuils.

33. Et erat omnis civitas congregata ad ianuam.

And the whole citie was gathered together at the doore.

34. Et curavit multos qui vexabãtur variis lãguoribus: & dæmonia multa eiiciebat, & non ſinebat ea loqui quoniam ſciebant eum.

And hee healed many that were ſicke of diuers diſeaſes: and hee caſt out many deuils/ and ſuffred not the deuils to ſay that they knew him.

35. Et diluculo valde ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum: ibiq; orabat.

And in the morning very early/ before day/ Jeſus aroſe and went out into a ſolitary place/ and there prayed.

36. Et proſecutus eſt eum Simõ, & qui cum illo erant.

And Simon/ & they that were with him/ followed after him.

37. Et cum inveniſſent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

And when they had found him/ they ſaide vnto him/ All men ſeeke for thee.

38. Et ait illis, eamus in proximos vicos & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Then hee ſayde vnto them/ Let vs goe into the next townes/ that J may preache there alſo: for J came out for that purpoſe.

31 Vnd er tratt zu jr/ vnd richtet ſie auff/ vnd hielt ſie bey der hand/ vnnd das Fieber verließ ſie bald/ vnd ſie dienet jhnen

Oc hand traadde til hende/ oc reyſde hende op/ oc holt hende ved haanden/ oc den Kaaldeſiuge forlod hende ſtrax/ Oc hun tiente dem.

32 Am abent aber/ da die Sonne vntergangen war/ brachten ſie zu jm allerley Krancken vnd beſeſſene.

Men om afftenen der Solen vaar nedgangen/ da førde de allehaande Siuge oc beſette til hannem.

33. Vnd die gantze Stadt verſammlet ſich für der thür.

Oc den gantſke Stad forſamlede ſig faar døren.

34. Vnnd er halff vilen Krancken/ die mit mancherley Seuchen beladen waren/ vnd treib vil teufel auß/ vnd ließ die teufel nicht reden/ denn ſie kenneten jhn.

Och hand halp mange Siuge/ ſom vaare beladn met atſkillig ſiugdom/ Oc hand vddreff mange Diefle, och lod Diefflene icke tale/ thi de kende hannem.

35. Vnnd des morgens vor tage ſtund er auff/ vnd gieng hinauß. Vnd Jeſus gieng in eine wüſte ſtette/ vnnd betet daſelbs.

Oc om morgenen ſtod hand op før dag/ oc gick hen vd. Oc Jheſus gick til en øde Sted/ oc giorde der ſin bøn.

36. Vnd Petrus/ mit denen die bey jhm waren/ eileten jhm nach.

Oc Peder met dem ſom vaare hoſſ hannem/ ſkyndede ſig effter hannem.

37. Vnnd da ſie jn funden/ ſprachen ſie zu jhm: Jederman ſuchet dich.

Och der de funde hannem ſagde de til hannem/ Huer mand leder effter dig.

38. Vnd er ſprach zu jnen: Laſt vns in die nechſten Stådte gehen/ daß ich daſelbs auch predige/ denn dazu bin ich kommen.

Och hand ſagde til dem/ lader oſſ gaa til diſſe neſte Stæder/ at ieg oc kand der predicke/ Thi ieg er der til kommen.

31. A přiſtaupiw pozdwihl gij/ vgaw gi za ruku gegij/ a hned oſtala gi zymnice/ y poſluhowala gim.

Tedy przyſzedſzy/ wzwiodł ią viawſzy zá rekę/ á nátychmiaſt ią febrá opuściłá/ á oná ſłużyłá im.

32. A když byl weček giž po západu ſlunce/ noſyli k němu wſſecky nemocné y ďábelnijky.

A ij z wwieczor gdy ſłońce záchodziło/ przywodzili do niego wſzytki niemocne y opętáne.

33. A bylo ſe wſſecko Měſto ſeſſlo ke dwekuom.

A wſzytko miaſtho zbieżáło ſię ku drzwiam.

34. Y vzdrawowal mnohé/ kteřijž byli trápeni rozličnými neduhy/ a ďabelſtwij mnohá wymijtal/ a nedopuſtil gim mluwiti/ nebo gſau ho znali.

Y vzdrawiał wiele tych ktorzy rozlicznymi niemocámi złożeni byli/ á wyrzucił wiele dyabłow/ nie dopuſzczáiac mowic dyabłom żeby go znác mieli.

35. A na vſwitě welmi ráno wſtaw wyſſel/ a ſſel na puſté mijſto/ a tam ſe modlil.

Gdy potym wſthał bárzo ráno/ dobrze przed świtániem wyſzedł precz/ á ſzedł na puſtynia y tam ſię modlił.

36. Y ſſel za nim Sſimon/ y ti kteřijž s nim byli.

A zá nim ſzli/ Symon y ći ktorzy przy nim byli.

37. A když gey nalezli/ řekli gemu: Ze wſſyckni tebe hledagij.

Ktorzy gdy go znalezli/ rzekli k niemu/ Wſzyſcy cie ſzukáia.

38. Y řekl gim: Poďme do okolnijch Měſteček a Měſt/ abych y tam kázal/ nebo gſem proto přiſſel.

Thedy im on rzekł/ Idźmy do bliżizych miáſteczek/ abych te ż y tám kazał/ ábowiemciem dla teo wyſzedł.

א

39 וּמַכְרֵז הֲוָא בְּכֻלְהֵין כְּנוּשָׁתְהוֹן בְּכֻלֵּא גָּלִילָא וּמַפֵּק שֵׁאדֵא׃

E coſi predicaua ne le lor ſinagoghe, per tutta la Galilea, e ſcacciaua i demonÿ.

40 וַאתָא לְוָתֵהּ גַּרְבָּא וּנְפַל עַל רַגְלָוְהִי וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ וַאמַר לֵהּ אֶן צָבֵא אַנְתְּ מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לַמְדַכָּיוּתִי׃

Et vn lebbroſo viene à lui, pregandolo, & inginocchiandoſigli dauanti, e dicēdogli, Se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

41 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶתְרַחַם עֲלַוְהִי וּפְשַׁט אִידֵהּ קְרֵב לֵהּ וַאמַר צָבֵא אֶנָא אֶתְדַּכָּא׃

E IESV moſſoſi à compaſſione, ſteſe la mano, e toccollo, dicendogli, Io voglio, ſii mondato.

42 וּבֵהּ בְּשָׁעְתָא אֶזַל מֶנֵּהּ גַּרְבֵּהּ וְאֶתְדַּכִּי׃

Et detto queſto, di ſubbito la lebbra ſi partì da lui, e coſi fu mondato.

43 וַכְאָא בֵּהּ וַאפְּקֵהּ׃

Et hauendolo minacciato, incontinente il mandò via.

44 וַאמַר לֵהּ חָזִי לְמָא לְאֶנָשׁ אָמַר אַנְתְּ אֶלָּא זֶל חַוָּא נַפְשָׁךְ לְכָהְנָא וְקַרֵב קוּרְבָּנָא חַלָף תַּדְכִּיתָךְ אַיכַנָא דְּפַקֵּד מוּשֶׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן׃

E dicegli, Guarda di non dir niente à perſona: ma vattene, e moſtrati al Sacerdote, & offeriſci per la tua mondatione quelle coſe che Moiſe ha comandate in teſtimonio ad eſſi.

45 הוּ דֵּין כַּד נְפַק שָׁרִי הֲוָא מַכְרֵז סַגִּי וַאטְבָּהּ לְמֶלְּתָא אַיכַנָא דְּלָא נֶשְׁכַּח הֲוָא יֵשׁוּעַ גַּלְיָאִית דְּנֵעוּל לַמְדִינְתָא אֶלָּא לְבַר הֲוָא בְּאַתְרָא חוּרְבָא וַאתֵין הֲווֹ לְוָתֵהּ מֶן כֻּל דוּכָּא׃

Ma egli vſcito che fu fuore, comincio à publicar molte coſe, e diuolgar il fatto in modo che IESV non poteua piu entrare à la ſcoperta ne la città, ma ſi ſtaua fuore in luoghi diſerti: e da ogni parte veniuano à lui.

א

39 וַיְהִי קוֹרֵא בַּעֲדוֹתָם בְּכָל־הַגָּלִיל וּמוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים׃

Y predicaua en las Synogas deellos en toda Galilea: y echaua fuera los demonios.

40 וַיָּבוֹא אֵלָיו מְצֹרָע וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיִּכְרַע וַיְבָרֵךְ וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם תִּרְצֶה תּוּכַל לְטַהֲרֵנִי׃

Y vn leproſo vino à el, rogandole, y hincada la rodilla dizele, Si quieres, puedes me limpiar.

41 וּלְיֵשׁוּעַ נִכְמְרוּ רַחֲמָיו וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ רָצִיתִי הִטָּהֵר׃

Y Ieſus auiendo miſericordia deel, eſtendió ſu mano y tocólo, y dizele, Quiero, ſe limpio.

42 וְכַאֲשֶׁר אָמַר פִּתְאֹם הָלְכָה מִמֶּנּוּ הַצָּרַעַת וַיִּטָּהֵר׃

Y auiendolo el dicho, luego la lepra ſe fue deel, y fue limpio.

43 וְכְלָאוֹ פִּתְאֹם וַיּוֹצִיאוֹ׃

Y defendióle, y echolo luego.

44 וַיֹּאמֶר לוֹ רְאֵה פֶּן תֹּאמַר לָאִישׁ כִּי אִם לֵךְ וְהַגִּיד אוֹתְךָ לַכֹּהֵן וְהַקְרֵב עַל־טָהֳרָתְךָ אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְעֵדוּת לָהֶם׃

Y dizele, Mira que no digas à nadie nada: ſino vé, mueſtrate àl Sacerdote, y offrece por tu limpieza loque Moyſen mandó para que les conſte.

45 וְהוּא יָצָא וַיָּחֶל לִקְרֹא כֻּלָּם וּלְהַשְׁמִיעַ אֶת הַדָּבָר כֵּן אֲשֶׁר לֹא יוּכַל יֵשׁוּעַ לַהֲלֹךְ עוֹד בְּגָלוּי אֶל־הָעִיר כִּי־אִם בַּחוּץ בִּמְקוֹמוֹת הַמִּדְבָּר לִהְיוֹת כִּי בָאוּ אֵלָיו מִכָּל מְקוֹמוֹת׃

Y el ſalido, començó à predicar muchas coſas, y à diuulgar el negocio, que ya Ieſus no podia entrar manifieſtamente en la ciudad: mas eſtaua fuera en los lugares deſiertos: y venian à el de todas partes.

ά.

39. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Il preſchoit donc en leurs ſynagogues, par toute Galilee, & iettoit hors les diables.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Et vn lepreux vint à lui le priant, & s'agenovillant devant lui, & diſant, Si tu veux, tu peux me nettoyer,

41. Ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω καθαρίσθητι.

Adonc Ieſus eſmeu de compaſsion eſtendit ſa main, & le toucha, & lui dit, Ie le vueil, ſois nettoyé.

42. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

Et quand il l'eut dit, la lepte ſe partit ſoudain de lui, & il fut nettoyé.

43. Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν.

Et l'ayant menacé, ſoudain il le renvoya.

44. Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et lui dit, Garde que tu n'en dies rien à perſonne: mais va-t'en, & te mōſtre au Sacrificateur, & preſente pour ta purification les choſes que Moyſe a commandees, pour teſmoignage à iceux.

45. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ᾽ ἔξωθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

Mais icelui eſtant parti commença à publier maintes choſes, & diuulguer l'affaire: tellement que Ieſus ne pouuoit plus entrer à deſcouuert en la ville, mais il ſe tenoit dehors ē lieux deſerts: & de toutes parts on venoit à lui.

CAP. I.

39. Et erat prædicans in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

And hee preached in their Synagogues/ throughout all Galile/ and caſt the deuils out.

40. Et venit ad eum leproſus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

And there came a leper to him/ beſeeching him/ and kneeled downe vnto him/and ſaide to him/If thou wilh/tout canſt make me cleane.

41. Ieſus autem miſertus eius, extendit manum ſuam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare.

And Jeſus had compaſſion/ and put forth his hande/& touched him/and ſaide to him/ J will: be thou cleane.

42. Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

And aſſoone as he had ſpoken/ immediatly the leproſie departed from him/ and he was made cleane.

43. Et comminatus eſt ei, ſtatimq; eiecit illum.

And after hee had giuen him a ſtraight commaundement/ hee ſent him awaye forthwith.

44. Et dicit ei, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

And ſayde vnto him/ See thou ſay nothing to any man/but get thee hence/ and ſhewe thy ſelfe to the Prieſt/ and offer for thy cleanſing thoſe thinges/ which Moſes commaunded/ for a teſtimoniall vnto them.

45. At ille egreſſus cœpit prædicare & diffamare ſermonem: ita ut iam non poſſet manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

But when he was departed/ he began to tell many thinges/ & to publiſh the matter: ſo that Jeſus could no more openly enter into the citie/ but was without in deſert places: and they came to him from euery quarter.

Das I. Capitel.

39. Vnd er predigete in jhren Schulen/ inn gantz Galilea/ vnd treib die teufel auß.

Oc hand predickede i deris Scholer/vdi al Galilea/ Oc vddreff Dieffle.

40. Vnd es kam zu jm ein Auſſetziger/ der bat jhn/ kniet für jhm/ vnd ſprach zu jhm: Wilt du/ ſo kanſt du mich wol reinigen.

Och der kom en Spedalſk til hannem/ bad hannem/ bøyde ſine knæ faar hannem/ och ſagde til hannem/Vilt du/da kant du vel renſe mig.

41. Vnd es jammerte Jeſum/ vnd recket die hand auß/ rüret jn an/ vnd ſprach: Jch wils thun/ſey gereiniget.

Oc Jheſus ynckedis offüer hannem/Och hand vdracte ſin Haand/ rørde ved hannem/oc ſagde/Jeg vil det gøre/ver ren.

42. Vnd als er ſo ſprach/ gieng der Auſſatz als bald von jm/vnd er ward rein.

Oc ſom hand det ſagde/ da gick Spedalſkheden ſtrax aff hannem/och hand bleff ren.

43. Vnnd Jeſus bedrohet jn/vnnd treib jhn als bald von ſich.

Oc Jheſus truede hannem/ oc dreff hannem ſtrax fra ſig.

44. Vnnd ſprach zu jhm: Sihe zu/ das du niemand nichts ſageſt/ ſondern gehe hin/ vñ zeige dich dem Prieſter/ vnd opffere für deine reinigung/ was Moſes gebotten hat/ zum zeugniß über ſie.

Oc ſagde til hannem/See til/at du ſiger ingen det/ Men gack hen/oc bete dig for Preſten/ oc offre for din Renſelſe/ det ſom Moſe haffuer bafalet/til it vidniſbyrd offuer dem.

45. Er aber/da er hinauß kam/hub er an/ vnd ſaget vil darvon/ vnd machet die Geſchicht ruchtbar/alſo/daß er hinfort nicht mehr kondt öffentlich in der Stadt gehen/ ſondern er war hauſſen in den wüſten örtern/vnd ſie kamen zu jhm von allen enden

Men hand/der hand kom vd/begynte hand/och ſagde meget der aff oc kundgiorde den Gerning/ Saa/ at hand kunde der effter icke mere gaa obenbare i Staden/ men hand vaar vden faare i de øde ſteder/Och de komme til hannem aff alle Ende.

Kapitola I.

39. Y kázal w Sſkolách gegich/ y we wſſý Galilei/ a dábelſtwij wymijtal.

Y kazał w bożnicach ich po wſzytkiey Galileey/ wyrzucaiac dyabelſtwá.

40. Tehdy přiſſel k němu Malomocný pro ſe ho/ a poklekw na kolena/ řekl: Pane/ chceſſli/ můžeſs mne očiſtiti.

Zátym przyſzedł tredowáty proſząc go/ á vpádáiąc v kolan iego/ y mowiąc k niemu/Jeſliż chceſz możeſz mię oczyścić.

41. A Gežijſs ſlitowaw ſe nad nim/ wztáhl Ruku ſwau/ a dotekw ſe ho/ řekl gemu: Chcy/ buď čiſt.

A ták Jezus ruſzony miłoſierdziem ściągnąwſzy rękę dotknął ſie go/ mowiąc ku niemu/ Chcę/ bądźże oczyśćion.

42. A když to řekl/ y hned odſtaupilo od něho Malomocenſtwij/ a očiſſtěn geſt.

A gdy to on rzekł/ nátychmiaſt trąd zginął z niego/ y był oczyśćion.

43. Y pohrozyl gemu Gežijſs/a y hned kázal gemu preč gijti.

Y zágroziwſzy mu Jezus/ nátychmiaſt go odpráwił.

44. A řekl gemu: Wizyž aby nižádnému nic neprawil/ ale gdi vkaž ſe Knijžeti Kněžſkému/ a obětug za očiſſtěnij/ což geſt přikazal Možijſs na ſwědectwj gim.

A rzekł k niemu/ Strzeżże ábyś nikomu nic nie powiedał/ ale idź á vkaż ſie ſam Kápłanowi/ ofiárowawſzy zá oczyśćienie twe to co roſkázał Moiżeſz ku świádectwu im.

45. A on wyſſed/ počal wyprawowati a ohlaſſowati tu wěc/ tak že giž Gežijſs nemohl do Měſta zgewně wgijti/ ale wně na mijſtech puſtých byl: Y ſchazeli ſe k němu odewſſad.

Ale on odſzedſzy/począł wiele opowiedáć á te rzecz roſſławiáć/ thák iż iuż Jezus nie mogł iáwnie wnidź do miáſtá/ ále był ná ſtronie ná mieyſcách puſtych/ gdzie ſie ze wſząd ſchadzáli do niego.

ב

1 וְעַל תּוּב יֵשׁוּעַ לְכְפַר־נַחוּם לְיַוְמָתָא וְכַד שְׁמַעוּ דְּבְבַיְתָא הוּ׃

Doppo al quanti giorni entrò di nuouo in Capernaum: e s'inteſe ch'egli era in caſa.

2 וְאֶתְכַּנְשׁוּ סַגִּיאֵא אַיְכַּנָּא דְלָא אֶשְׁכַּח אַחֵד אֶנּוּן אַף לָא קְדָם תַּרְעָא וַמְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוּן מ מֶלְּתָא׃

E ſubbito vi ſi raunoron molti, in modo che ne ancor quei luoghi che erano dauanti la porta, ne poteuano piu capere: & egli annuntiaua loro la Parola.

3 וְאֶתוּ לְוָתֵהּ וַאְיְתִיו לֵהּ מְשַׁרְיָא כַּד שְׁקִיל בְּיַד אַרְבְּעָא׃

Allor vengono à lui certi che portauano vn paralitico, ch'era portato da quattro.

4 וְדְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֶתְקַרָּבוּ לְוָתֵהּ מֶטֻל כֶּנְשָׁא סְלֶקוּ לְהוּן לְאֶגָּרָא וַאְרִימוּ ת תַּטְלִילָא דַּאְתַר דְּאִיתַוְהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ וַשְׁבוּהָ לְעַרְסָא דְּרָמֵא הֲוָא בֵּהּ מְשַׁרְיָא׃

E non potendoſi appreſſare à lui, per la moltitudine, ſcoperſero il tetto de la caſa dou'egli era, e fattaui vn'apertura, caloron giu il letticello, nel quale il paralitico giaceua.

5 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ הַיְמָנוּתְהוּן אָמַר לְהוּ מ מְשַׁרְיָא בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיךְ׃

Hor IESV veduta la fede loro, diſſe al paralitico, Figliuolo, i tuoi peccati ti ſon perdonati.

6 אִית הֲווֹ דֵּין תַּמָּן מֵן סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא דְּיָתְבִין וּמֶתְרַעִין הֲווֹ בְּלֶבְּהוֹן׃

Et alcuni de gli Scribi erano iui à ſedere, e penſauano ne cuori loro.

7 דְּמָנָא הָנָא מְמַלֵּל גּוּדָפָא מָנוּ מֶשְׁכַּח ל לְמֶשְׁבַּק חֲטָהֵא אֶלָּא אֶן חַד אֱלָהָא׃

Perche dice coſi coſtui de le baſtemmie? Chi puo perdonare i peccati ſenon Iddio ſolo?

ב

1 וְעוֹדֶנּוּ בָּא בִּכְפַר נַחוּם לְיָמִים וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע כִּי־בַבַּיִת הוּא׃

Y Entró otra vez en Capernaum deſpues de algunos dias: y oyoſe que eſtaua en caſa.

2 וּפִתְאֹם נִקְהֲלוּ רַבִּים כֵּן אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לָשֵׂאת אוֹתָם גַּם לֹא הֶחָצֵר לִפְנֵי הַדֶּלֶת וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר׃

Y luego ſe juntaron à el muchos, que ya no cabian ni aun à la puerta: y hablauales la Palabra.

3 וּבָאוּ אֵלָיו נֹשְׂאֵי אֶת־נְשׁוּל אֵיבָרִים וְהוּא נִשָּׂא בְאַרְבָּעִים׃

Entonces vinieron à el vnos trayendo vn paralytico que era traydo de quatro.

4 וְכִי לֹא יוּכְלוּ לִקְרֹב אֵלָיו בַּעֲבוּר הַקָּהָל עָלוּ עַל־הַגָּג וַיָּסִירוּ אֶת־הַמִּכְסֶה אֲשֶׁר הָיָה שָׁם וַיִּכְרוּ וַיּוֹרִידוּ אֶת־הָעֶרֶשׂ אֲשֶׁר בָּהּ הַנְּשׁוּל אֵבָרִים שָׁכַב׃

Y como no podian llegar à el à cauſa de la companna, deſcubrieron la techumbre donde eſtaua, y horadando abaxan el lecho enque el paralytico eſtaua echado.

5 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ אֶת־אֱמוּנָתָם וַיֹּאמֶר לִנְשׁוּל אֵבָרִים בְּנִי נִשְׂאוּ לְךָ פְּשָׁעֶיךָ׃

Y viendo Ieſus la fe de ellos: dize àl paralytico, Hijo, tus peccados te ſon perdonados.

6 וַיִּהְיוּ אֲחָדִים מִן־הַסּוֹפְרִים שָׁם יוֹשְׁבִים וְחוֹשְׁבִים בִּלְבוֹתָם׃

Y eſtauan alli ſentados algunos dé los Eſcribas, los quales penſando en ſus coraçones.

7 מַה זֶּה כָּכָה מְדַבֵּר גִּדּוּפוֹת מִי־יוּכַל לָשֵׂאת פְּשָׁעִים כִּי אִם אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃

Dezian, Porque habla eſte blaſphemias? Quien puede perdonar peccados, ſino ſolo Dios?

ΚΕΦΑΛ. β'.

Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι.

Quel'ques iours apres il entra derechef en Capernaum: & le bruit fut qu' il eſtoit en la maiſon.

2. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

Et ſoudain pluſieurs s'y aſſemblerent, tellement que meſme l' endroit d'aupres de la porte ne les pouuoit tenir, & il leur annonçoit la parole,

3. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενοι ὑπὸ τεσσάρων,

Alors quelques vns vindrent à lui, apportans vn paralytique qui eſtoit chargé par quatre.

4. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

Mais pource qu' ils ne pouuoyent approcher de lui à cauſe de la foule, ils deſcouurirent le toict du lieu, où eſtoit Ieſus, & l' ayant percé, aualerent le petit lict auquel le paralytique giſoit.

5. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Alors Ieſus ayant veu leur foy, dit au paralytique, Mon fils, tes pechés te ſont pardonnés.

6. Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Or quelques vns des Scribes eſtoyent là aſsis, & diſputoyent en leurs cœurs.

7. Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός.

Porquoi ceſtui-ci prononce-il ainſi des blaſphemes? qui eſt ce qui peut pardonner les peches, ſinon vn ſeul Dieu?

CAP. II.

ET iterum intravit Capharnaum poſt dies, & auditum eſt quòd in domo eſſet.

After a fewe dayes / he entred into Capernaum againe/ and it was noyſed that he was in the houſe.

2. Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

And anon / many gathered together/ in ſo much that the places about the doore could not receiue any more: & hee preached the worde vnto them.

3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

And there came vnto him / that brought one ſicke of the palſie/ borne of foure men.

4. Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabâtum in quo paralyticus iacebat.

And becauſe they coulde not come neere vnto him for the multitude / they vncouered the roofe of the houſe where he was: and when they had broken it open / they let downe the bed / where in the ſicke of the palſie lay.

5. Cùm autem vidiſſet Ieſus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

Now when Jeſus ſaw their fayth/ he ſaid to the ſicke of the palſie/ Sonne / thy ſinnes are forgiuen thee.

6. Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis.

And there were certaine of the Scribes/ ſitting there / and reaſoning in their hearts.

7. Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

Why doeth this man ſpeake ſuch blaſphemies? who can forgiue ſinnes / but God onely?

Das II. Capitel.

Vnd vber etliche tage gieng er widerumb gen Capernaum / vnnd es ward ruchtbar / daß er im Hauſe war.

OC nogle dage der effter / gick hand til Capernaum igen/ Oc det bleff obenbare/ at hand vaar i huſit.

2. Vnd als bald verſammleten ſich vil/ alſo/ daß ſie nicht raum hatten/ auch hauſſen für der thür/ vnnd er ſaget jnen das wort.

Oc strax forſamledis der mange / ſaa/ ath de haffde icke rom/ oc ſaa vden faare dørren/ oc hand ſagde dem ordet.

3. Vnnd es kamen etliche zu jm / die brachten einen Gichtbrüchtigen/ von vieren getragen.

Oc der komme nogle til hannem/ de førde en Verckbrøden/ ſom fire bare.

4. Vnnd da ſie nicht kondten bey jn kommen / für dem Volck / deckten ſie das Dach auff / da er war/ vnd grubens auff/ vnd lieſſen das Bette hernider/ da der Gichtbrüchtige innen lag.

Oc der de kunde icke komme til hannem / for folck/ da toge de Taget aff/ ſom hand vaar/ oc groffue det op/ oc lode Sengen ned / der den Verckbrødne laa vdi.

5. Da aber Jeſus jhren Glauben ſahe / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Mein Son/ deine ſünde ſind dir vergeben.

Men der Jeſus ſaa deris Tro / ſagde hand til den verckbrødne/ Min ſøn/ dine ſinder ere dig forladne.

6. Es waren aber etliche Schrifftgelerten/ die ſaſſen allda/ vnd gedachten inn jhren hertzen:

Men der vaare nogle Scrifftkloge / de ſade der/ och tenckte i deris hierter.

7. Wie redet diſer ſolche Gotteslesterung? Wer kan ſünde vergeben / denn allein Gott?

Hui taler denne ſaadan Guds beſpaattelſe? Huo kand forlade ſynden/ vden Gud alene.

Kapitola II.

A Opětwſſel do Kaffarnaum po oſmi dnech: Y vſlyſſáno geſt žeby w Domu byl.

POtym po kilku dni przyſzedl záſie do Kapernaum/ y dowiedziano ſie že byl domá.

2. Y hned ſeſſlo ſe gich mnoho/ tak že nemohli ani ke dwekuom: Y mluwil gim Slowo.

A wnet ſie ich wiele zebrálo / ták iž ſie zmieſcić nie mogli ná onych mieyſcách przededrzwiámi/ z vczynil rzecz do nich.

3. Tehdy přiſſli k němu neſauce ſſlakem poraženého/ kteřýžto od čtyř neſen byl

Tedy przyſzli k niemu niektorzy nioſąc powietrzem ruſzonego/ ktorego nieſli czterzey.

4. A kdyžhó nemohli gemu podati pro Zaſtup/ y trhali ſtřechu kdež byl Gežijſs: a probořiwſſe/ ſpuſtili dolůw Lož ce/ na němž ležal ſſlakem poražený.

A gdy ſie k niemu przyciſnąć nie mogli dla zgromádzenia / oddárli dach tám gdzie byl/ á oddárſzy/ ná powroziech ſpuſcili lozko/ ná ktorym/ on po wietrzem ruſzony lezal.

5. A když vzřel Gežijſs wijru gegich / řekl ſſlakem poraženému: Synu / odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé twogi.

Tedy Jezus obaczywſzy wiárę ich/ rzekl powietrzem ruſzonemu/ Synu odpuſzczone ſą tobie grzechy twoie.

6. Y byli tu někteřij z Včitelůw ſedijce / a myſlijce w ſrdcých ſwých.

Byli tež tám niektorzy z nauczycielow ſiedząc y rozmyſláiąc wſercoch ſwych.

7. Co tento tak mluwij rauhawě? Kdo můž odpuſtiti hřijchy / gedině ſám Bůh?

A coz? á tákze ten mowi bluznierſtwa? A kto z grzechy odpuſcić može iedno ſám Bog?

ב

8 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע בְּרוּחֵהּ דְּהָלֵין מֶתְרַעִין בְּנַפְשְׁהוֹן וֶאמַר לְהוֹן מָנָא מֶתְרַעִין אַנְתּוּן הָלֵין בְּלֶבְּכוֹן׃

E ſubbito hauendo IESV *conoſciuto col ſuo Spirito, che penſauano coſi in loro ſteſſi, diſſe loro, Perche penſate voi queſte coſe ne voſtri cuori?*

9 אֵידָא פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר לַמְשַׁרְיָא דְּשְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיךְ אַו לְמֵאמַר דְּקוּם שְׁקוּל עַרְסָךְ וְהַלֶךְ׃

Qual è piu facile dire al paralitico, I tuoi peccati ti ſon perdonati, o dire, Leuati ſu, e togli il tuo letto, e camina?

10 דְּתֵדְעוּן דֵּין דְּשַׁלִּיט הוּ בְּרֵהּ דֵּאנָשָׁא בַּארְעָא לְמֶשְׁבּוּק חֲטָהֵא אֲמַר לַמְשַׁרְיָא׃

Hor accioche voi ſappiate, ch'el Figliuol de l'huomo ha poteſtà in terra di perdonare i peccati, (dice al paralitico.)

11 לָךְ אָמַר אֲנָא קוּם שְׁקוּל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃

Io ti dico, Leuati ſu, e togli il tuo letto, e vattene à caſa tua.

12 וְקָם בַּר שָׁעְתֵהּ וְשַׁקֵל עַרְסֵהּ וְנֵפַק לְעֵין כֻּלְהוֹן אַיכַּנָא דְּנֶתְדַּמְּרוּן כֻּלְהוֹן וְנְשַׁבְּחוּן לַאלָהָא כַּד אָמְרִין דְּלָא מֶמְתוֹם חזַיְן הָכַּנָא׃

E ſubbito ſi leuò, e preſo il letto, ſe n'vſcì in preſentia di tutti: in tal modo che furono tutti ſtupefatti, e glorificauano Iddio, dicendo, Noi non habbiam veduto gia mai coſa tale.

13 וּנְפַק תּוּב לְוָת יַמָּא וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא אָתֵין הֲווּ לְוָתֵהּ וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן׃

E di nuouo ſen' andò verſo il mare, e tutt'il popolo veniua à lui, & egli inſegnaua loro

14 וְכַד עָבַר חֲזָא לְלֵוִי בַּר חַלְפַי דְּיָתֵב בֵּית מַכְסָא וֶאמַר לֵהּ תָּא בָּתַרִי וְקָם אֶזַל בָּתְרֵהּ׃

E paſſando IESV, *vide Leui figliuolo d'Alfeo, che ſedeua al banco de la cabella, e diſſeli, Seguitami: & egli leuatoſi ſu, il ſeguitò.*

ב

8 וּפִתְאֹם יָדַע יֵשׁוּעַ בְּרוּחוֹ כִּי כָכָה חָשְׁבוּ בְנַפְשָׁם וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה זֹּאת חֲשַׁבְתֶּם בִּלְבוֹתֵיכֶם׃

Y conociendo luego Ieſus en ſu Eſpiritu que penſauan eſto dentro de ſi, dixoles: Porque penſays eſtas caſas en vueſtros coraçones.

9 מָה יִפְשַׁק לֵאמֹר לִנְשׁוּל אֵבָרִים נִשְׂאוּ לְךָ פְּשָׁעִים אוֹ לֵאמֹר קוּם וְשָׂא עַרְשְׂךָ וְהַלֵךְ׃

Qual es mas facil, Dizir àl paralytico, tus peccados te ſon perdonados, o dezirle Leuantate, y toma tu lecho y anda?

10 וְכִי־תֵּדְעוּ כִּי־שִׁלְטוֹן יֵשׁ־לְבֶן־הָאָדָם לָשֵׂאת עַל־הָאָרֶץ אֶת־פְּשָׁעִים אָמַר לִנְשׁוּל אֵבָרִים׃

Pues porque ſepays que el Hijo del Hombre tiene poteſtad en la tierra de perdonar los peccados, dize àl paralytico.

11 אוֹמֵר אֲנִי לְךָ קוּם וְשָׂא אֶת־עַרְשְׂךָ וְלֵךְ לְבֵיתֶךָ׃

A ti digo, Leuantate, y toma tu lecho, y vete à tu caſa.

12 וַיָּקָם בְּרֶגַע וַיִּשָּׂא אֶת עַרְשׂוֹ וַיֵּצֵא לִפְנֵי כֻלָּם וַיֶּחֶרְדוּ כֻלָּם וַיְכַבְּדוּ אֶת־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר כִּי־בְכָל־עִתּוֹתֵינוּ כָזֹאת לֹא רָאִינוּ׃

Entonces el ſe leuantó luego: y tomando ſu lecho ſalióſe delante de todos, demanera que todos ſe eſpantaron, y glorificaron à Dios diziendo, Nunca tal auemos viſto.

13 וַיֵּצֵא עוֹד אֶל־שְׂפַת הַיָּם וְכָל הַקָּהָל בָּא אֵלָיו וַיְלַמְּדֵם׃

Y boluió à ſalir à la mar y toda la campanna venia à el, y enſennauaslos.

14 וַיַּעֲבֹר וַיַּרְא אֶת־לֵוִי הָאַלְפִי יוֹשֵׁב עַל־הַמֶּכֶס וַיֹּאמֶר לוֹ בּוֹא אַחֲרַי וַיָּקָם־וַיָּבֹא אַחֲרָיו׃

Y paſſando vido à Leui hijo de Alpheo ſentado àl vanco de los publicos tributos, y dizele, Sigueme. Y leuantandoſe, ſiguiolo.

β'.

8. Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς· τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Et incontinent Ieſus ayant cognu en ſon eſprit, qu' ils diſputoyent ainſi en eux meſmes, leur dit Pourquoi diſputez-vous de telles choſes, en vos cœurs?

9. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει.

Lequel eſt plus aiſé, ou de dire au paralytique, Tes pechés te ſont pardõnés: ou de dire, Leue toi, & charge ton petit lict, & chemine.

10 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· λέγει τῷ παραλυτικῷ.

Or afin que vous ſachiez que le Fils de l' homme a authorité de pardonner les pechés en terre (il dit au paralytique.)

11. Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Ie te di, Leue-toi, & charge ton petit lict, & t' en va en ta maiſon.

12. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

Et icelui ſoudain ſe leua, & ayant charge ſon petit lict, il ſortit en la preſence de tous, tellement qu' ils furent tous eſtonnes, & glorifioyent Dieu: diſans, Onques ne viſmes-nous telle choſe

13. Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

Adonc il s' en alla derechef vers la mer, & tout le peuple venoit à lui & il les enſeignoit.

14. Καὶ παράγων εἶδε Λευῒ τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Et en paſſant par là, il vid Leui fils d' Alphee aſsis au lieu du peage, & lui dit, Sui moi: & icelui s' eſtant leué, le ſuiuit.

CAP. II.

8. Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis, Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

And immediately when Jeſus perceyued in his ſpirite / that thus they thought with them ſelues / he ſaid vnto them / Why reaſon ye theſe things in your hearts?

9. Quid eſt facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge, tolle grabâtum tuum & ambula?

Whether is it eaſier to ſay to the ſicke of the palſie/ Thy ſinnes are forgiuen thee? or to ſaye / Ariſe / and take vp thy bed/ and walke?

10. Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)

And that ye may knowe / that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgiue ſinnes / (he ſaid vnto the ſicke of the palſie.)

11. Tibi dico, Surge, tolle grabâtum tuum, & vade in domum tuam.

I ſay vnto thee / Ariſe and take vp thy bed / and get thee hence into thine owne houſe.

12. Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabâto abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, Quia nunquam ſic vidimus.

And by and by he aroſe / and tooke vp his bed/ and went forth before them all/ in ſo much that they were all amaſed/ and gloriſyed God/ ſaying/ We neuer ſaw ſuch a thing.

13. Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

Then he went againe toward the ſea / and all the people reſorted vnto him/ and he taught them.

14. Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

And as Jeſus paſſed by/ he ſawe Leui the ſonne of Alpheus ſitte at the receyte of cuſtome/ and ſaide vnto him/ Followe me. And he aroſe and followed him.

Das II. Capitel.

8. Vnd Jeſus erkeñet bald in ſeinem Geiſt / daß ſie alſo gedachten bey ſich ſelbs / vnd ſprach zu jhnen: Was gedencket jhr ſolchs inn euren hertzen?

Och Jheſus kende ſtrax i ſin Aand/ at de tenckte ſaa ved ſig ſelff / oc hand ſagde til dem / Hui tencke i ſaadant i eders hierter?

9. Welchs iſt leichter zu dem Gichtbrůchtigen zu ſagen: Dir ſind deine ſůnde vergeben: Oder/ ſtehe auff/ nim̃ dein Bette vnd wandele:

Huilcket er lettere at ſige til den Verckbrødne / Dine ſynder ere dig forladne? Eller / ſtat op / tag din Seng/ oc vandre?

10. Auff daß jr aber wiſſet daß des Menſchen Sohn macht hat / zuvergeben die ſůnde auff Erden/ ſprach er zu dem Gichtbrůchtigen:

Men paa det i ſkulle vide/ At menniſkens Søn haffuer mact / at forlade ſynden paa Jorden / da ſagde hand til den Verckbrødne.

11. Jch ſage dir/ ſtehe auff/ nimb dein Bette/ vnd gehe heim.

Jeg ſiger dig/ ſtat op/ tag din Seng/ oc gack hiem.

12. Vnd als bald ſtund er auff/ nam ſein Bette / vnd gieng hinauß fůr allen/ alſo/ daß ſie ſich alle entſatzten/ vnd preiſeten Gott / vnnd ſprachen: Wir haben ſolchs noch nie geſehen.

Oc hand ſtod ſtrax op / tog ſin Seng / och gick hen vd faar alle/ Saa/ at de bleffue alle forferdede / oc priſede Gud/ oc ſagde/ Wi haffue end aldri ſeet ſaadant.

13. Vnd er gieng widerumb hinauß an das Meer/ vnd alles volck kam zu jm/ vnd er lehret ſie.

Oc hand gick vd igen til Haffuit/ oc alt Folcket kom til hannem/ oc hand lerde dem.

14 Vnd da Jeſus fůrůber gieng/ ſahe er Levi/ den Son Alphei / am Zol ſitzen/ vnd ſprach zu jm: Folge mir nach. Vnnd er ſtund auff / vnnd folgete jhm nach.

Och der Jheſus gick frem / ſaa hand Leui / Alphei ſøn ſide hoſſ Tolden/ oc hand ſagde til hannem/ Folge mig effter. Oc hand ſtod op/ oc fulde hannem effter.

Kapitola II.

8. To hned poznaw Gežiſs duchem ſwým/ žeby tak myſlili mezy ſebau/ řekl gim: Proč o to myſlijte w ſrdcých waſſých?

A poznawſzy wnet Jezus Duchem ſwym iż ták v śiebie myſlili / rzekł do nich / Y czemuż to rozmyſláćie w ſercách wáſzych?

9. Co geſt ſnáze řijcy ſſlakem poraženému: Odpauſſtěgiř ſe tobě hřijchowé twogi: čili řijcy/ Wſtaň/ wezmi Lože twé/ a choď?

Y cożłácwiey rzec themu powietrzem ruſzonemu? Odpuſzczone ſą tobie grzechy / Abo rzec/ Wſtań á weżmi łożko twe y chodź.

10. Ale abyſſte wěděli/ že Syn Człowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřijchy. Y řekl ſſlakem poraženému.

A thák żebyśćie wiedźieli / iż Syn człowieczy ma te zwierzchność odpuſzczáć grzechy na źiemi/ (rżekł do ruſzonego powietrzem.)

11. Tobě ť prawjm wſtaň/ wezmi Lože twé/ a gdi do domu twého.

Tobie mowie wſtań/ á weżmi łożko twe y poydźi do domu twego.

12. A on hned wſtal/ a wzaw Lože ſwé odſſel předewſſemi/ tak že ſe diwili wſſyckni/ a chwálili Boha / řkauce: Že gſme nikdý tako wé wěcy newiděli.

Tedy on nátychmiaſt wſtał / á wziawſzy łożko wyſzedł przed wſzytkimi / tákiż ſię wſzyſcy zdumieli/ á chwalili Bogá mowiac/ Nigdychmy nic tákowego nie widáli.

13. Y wiſſed opět k Moři/ a weſſkeren záſtup přicházel k němu/ y včil ge.

Wyſzedł záśię potym do morzá/ á wſzythek lud przychodźił ku niemu/ y náuczał ie.

14. A když ſſel/ vžřel Lewi Alffeowa Syna an ſedj na Cle. Y řekl gemu: Poď za mnau. A on wſtaw ſſel za nim.

A gdy ſzedł dáley/ Vyzrał Lewi Syná Alfeuſzowego śiedzacego ná cle / ku ktoremu rzekł / Idź zá mna / á on wſtawſzy ſzedł zá nim.

ב

15 וַהֲוָא דְּכַד סְמִיךְ בְּבַיְתֵהּ סַגִּיאֵא מָכְסֵא וְחַטָּיֵא סְמִיכִין הֲווּ עַם יֵשׁוּעַ וְעַם תַּלְמִידַוְהִי אִיתַיְהוֹן הֲווּ גֵּיר סַגִּיאֵא דְּאֶתוּ בָּתְרֵהּ׃

Et auuenne, che ſedendo egli à tauola in caſa di eſſo Leui, molti publicani e peccatori ſedeuano ancor à tauola inſieme con IESV, *e co i ſuoi diſcepoli: percioche v'erano molti che l'haueuan ſeguitato.*

16 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא כַּד חֲזָאוּהִי דְּלָעֵס עַם מָכְסֵא וְעַם חַטָּיֵא אֶמַרוּ לת לְתַלְמִידַוְהִי מָנוּ עַם מָכְסֵא וְחַטָּיֵא לָעֵס וְשָׁתֵא׃

E gli Scribi e Fariſei vedendolo mangiare co i publicani e peccatori, diceuano à i ſuoi diſcepoli, Che vuol dire ch'ei mangia e beue co i publicani e peccatori?

17 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין חַלִּימֵא עַל אָסְיָא אֶלָּא אַיְלֵין דְּבִישׁ עֲבִידִין לָא אֶתִית דְּאֶקְרֵא ל לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃

E IESV *hauendo vdito queſto, diſſe loro, Quei che ſon ſani, non hanno biſogno di medico, ma quelli che ſono ammalati. Io non ſon venuto à chiamare i giuſti, ma i peccatori à penitentia.*

18 תַּלְמִידַוְהִי דֵּין דְּיוֹחַנָּן וְדַפְרִישֵׁא צָיְמִין הֲווּ וְאֶתוּ וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידַוְהִי דְּיוֹחַנָּן וד דְּפְרִישֵׁא צָיְמִין ות וְתַלְמִידָךְ דִּילָךְ לָא צָיְמִין׃

Appreſſo i diſcepoli di Giouanni e de Fariſei digiunauano: e vengono à lui, e dicongli, Perche digiunano i diſcepoli di Giouanni e de Fariſei, e i tuoi diſcepoli non digiunano?

19 אֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָא מֶשְׁכְּחִין בְּנַוְהִי דְּגַנּוֹנָא כַּמָּא דְּחַתְנָא עַמְּהוֹן הו דְּנִצּוּמוּן לָא׃

E IESV *diſſe loro, I figliuoli de la caſa nuttiale poſſon eglino, mentre che lo ſpoſo è con loro, digiunare? per tutto'l tempo ch'eſſi hanno ſeco lo ſpoſo, non poſſon gia digiunare.*

ב

15 וַיְהִי בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְרַבִּים בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְחַטָּאִים יָשְׁבוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו כִּי הָיוּ רַבִּים אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרָיו׃

Y aconteció que eſtando Ieſus à la meſa en caſa deel, muchos publicanos y peccadores eſtauan tambien à la meſa juntamente con Ieſus y con ſus diſcipulos: porque auia muchos, y auian lo ſeguido.

16 וְהַסֹּפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים בִּרְאוֹתָם כִּי אָכַל עִם בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אָמְרוּ לְתַלְמִידָיו מַה זֹּאת כִּי עִם בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה׃

Y los Eſcribas y los Phariſeos, viendolo comer con los publicanos, y con los peccadores, dixeron à ſus diſcipulos, Que es que vueſtro Maeſtro come y beue con los publicanos y con los peccadores?

17 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַגִּבּוֹרִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְרוֹפֵא כִּי אִם הַחוֹלִים לֹא בָאתִי לִקְרֹא אֶת צַדִּיקִים כִּי אִם אֶת חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

Y oyendolo Ieſus, dize les, Los ſanos no tienen neceſſidad de medico, mas los que tienen mal, No he venido à llamar los juſtos, mas los peccadores à penitencia.

18 וְתַלְמִידֵי יוֹחָנָן וְתַלְמִידֵי מְפָרְשִׁים צָמִים הָיוּ וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ וְלָמָּה תַלְמִידֵי יוֹחָנָן וּמְפָרְשִׁים צָמִים וְתַלְמִידֶיךָ אֵינָם צָמִים׃

Y los Diſcipulos de Ioan, y los de los Phariſeos ayunauan, y vienen, y dizenle, Porque los diſcipulos de Ioan, y los de los Phariſeos ayunan: y tus Diſcipulos no ayunan?

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא יוּכְלוּ לָצוּם בְּנֵי הַחָתָן בְּעוֹדֶנּוּ יֵשׁ הֶחָתָן אִתָּם בְּכַמָּה הָעֵת יֵשׁ אִתָּם הֶחָתָן לֹא יוּכְלוּ לָצוּם׃

Y Ieſus les dize, Pueden ayunar los que ſon de bodas, quando el Eſpoſo eſta con ellos? Entretanto que tienen conſigo al Eſpoſo no pueden ayunar.

ϐ.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et aduint comme Ieſus eſtoit à table en la maiſon d'icelui, que pluſieurs peagers & gens de mauuaiſe vie ſe mirent auſsi à table auec Ieſus & ſes diſciples: car il y en auoit beaucoup qui pareillement l'auoyent ſuiui.

16. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει.

Dont les ſcribes & Phariſiens voyans qu'il mangeoit auec les peagers & gens de mauuaiſe vie, diſoyent à ſes diſciples. Porquoi mange-il & boit auec les peagers & mal viuans?

17. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Et Ieſus ayant entendu cela, leur dit, Ceux qui ſont en ſanté n'ont beſoin de medicin· mais ceux qui ſe portent mal: ie ne ſuis point venu pour appeler les iuſtes, mais les pecheurs, à repentance,

18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, Διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι.

Or les diſciples de Iehan & des Phariſiens iuſnoyent: leſquels vindrent vers lui, & lui dirent, Pourquoi iuſnent les diſciples de Iehan & des Phariſiens: mais tes diſciples ne iuſnent point?

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; Ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

Et Ieſus leur reſpondit, Les gens des nopces peuuent-ils iuſner pendant que le nouueau marié eſt auec eux? durant le temps qu'ils ont le nouueau marié auec eux, ils ne peuuent iuſner.

CAP. II.

15. Et factum eſt: cùm accumberet in domo illius: multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cũ Ieſu & diſcipulis eius, erant enim multi qui & ſequebantur eum.

And it came to paſſe / as Jeſus ſate at table in his houſe / many Publicanes and ſinners ſate at table alſo with Jeſus / and his diſciples: for there were many that followed him.

16. Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magiſter veſter?

And when the Scribes and Phariſes ſaw him eat with the Publicanes and ſinners / they ſaid vnto his diſciples / how is it / that hee eateth and drinketh with Publicanes and ſinners?

17 Hoc audito Ieſus ait illis, Non neceſſe habent ſani, medico: ſed qui malè habent, non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

Nowe when Jeſus heard it / he ſayd vnto them / The whole haue no need of the phyſition / but the ſicke. I came not to call the rigtheous / but the ſinners to repentance.

18. Et erant diſcipuli Iohannis & Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli Iohannis & Phariſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant?

And the diſciples of John / and the Phariſes did faſt / and came and ſaid vnto him / Why doe the diſciples of John and of the Phariſes faſt / and thy diſciples faſt not?

19. Et ait illis Ieſus, Nunquid poſſunt filii nuptiarum quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habẽt ſecum ſponſum, non poſſunt ieiunare.

And Jeſus ſayd vnto them / Can the children of the mariage chamber faſt / whiles the bridegrome is with them? as long as they haue the bridegrome with them / they can not faſt.

Das II. Capitel.

15. Vnd es begab ſich / da er zu tiſch ſaß inn ſeinem Hauſe / ſatzten ſich vil zölner vnd Sünder zu tiſch mit Jeſu vnd ſeinen Jüngern / denn jhrer war vil / die ihm nachfolgeten.

Oc det hende ſig / der hand ſad til Bordz i hans Huſſ / da ſette mange Toldere oc Syndere ſig til bords met Jheſu oc hans Diſciple / Thi at de vaare mange / ſom effterfulde hannem.

16. Vnnd die Schrifftgelerten vnd Phariſeer / da ſie ſahen / daß er mit den zölnern vnnd Sündern aſs / ſprachen ſie zu ſeinen Jüngern: warumb iſſet vnd trincket er mit den zölnern vnnd Sündern?

Och der de Scrifftkloge oc Phariſeer ſaae / at hand oed met Toldere oc Syndere / da ſagde de til hans Diſciple / Hui eder oc dricker hand met Toldere oc Syndere.

17. Da das Jeſus höret / ſprach er zu jnen: Die ſtarcken dörffen keines Artztes / ſondern die krancken. Jch bin kommen zu ruffen den Sündern zur buſſe / vnd nicht den Gerechten.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand til dem. De ſtercke haffue ingen Læge behoff / men de Siuge. Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Reſerdige.

18. Vnd die Jünger Johannis vnd der Phariſeer faſteten vil / vnd es kamen etliche / die ſprachen zu jm: Warumb faſten die Jünger Johannis vnd der Phariſeer / vnd deine Jünger faſten nicht?

Oc Johannes Diſciple oc Phariſeernis faſtede meget / Oc der komme nogle / de ſagde til hannem / Huor faare faſte Johannis Diſciple oc Phariſeernis / och dine Diſciple faſte icke.

19. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Wie können die Hochzeitleute faſten / dieweil der Breutigam bey jnen iſt? Alſo lange der Breutigam bey jhnen iſt / können ſie nicht faſten.

Oc Jheſus ſagde til dem / Huorledis kunde Brølups folckene faſte / den ſtund Brudgommen er hoſſ dem? Saa lenge ſom Brudgommen er hoſſ dem? kunde de icke faſte.

Kapitola II.

15. Y ſtalo ſe / když ſeděl za ſtolem w domu geho / mnozy zgewnij a tagnij hřijſſnijcy ſpolu ſeděli s nim a s Včedlnijky geho / nebo bylo mnoho těch kteřijž ſſli za nim.

A przydało ſie gdy ſiedział w domu iego / gdzie też śiedziało wiele celnikow y grzeſznych ſpolu z Jezuſem / y ze zwolenniki iego / bo ich wiele było ktorzy zá nim ſzli.

16. Včitelé pak a Zákonijcy widauce / žeby gedl s zgewnými a tagnými hřijſſnijky / řekli Včedlnijkům geho: Proč s zgewnými a tagnými hřijſſnijky gij a pige Miſtr wáš?

A gdy vyzreli náucżyćielowie y Fáryzeuſzowie iż iadł z celniki y grzeſzniki rzekli do zwolennikow ie° / Cóż to ieſt iż z celniki y z grzeſzniki ie y pije?

17. To vſlyſſaw Gežijš / řekl gim: Nepotřebugij zdrawij Lékaře / ale nemocnij: nebť gſem nepřiſſel wolati ſprawedliwých / ale hřijſſných ku pokánj.

Tho gdy vſłyſzał Jezus / rzekł do nich / Ci ktorzy ſą zdrowi nie potrzebuią lekárzá / ále ći ktorzy ſie źle máią Nie przyſzedłćiem ábych wzywał ſpráwiedliwych / ále grzeſznych ku vznániu.

18. Když pak Včedlnijcy Janowi a Zákonitſſtij poſtili ſe / y přiſſli a řekli gemu: Proč Včedlnijcy Janowi a Zákonicſſtij poſtij ſe / ale twogi Včedlnijcy ſe nepoſtij?

A zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy pośćili / á przyſzedſzy mowili do niego / Przecżże zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy paſzczaią? á twoi zwolennicy nie poſzczą?

19. Y řekl gim Gežijš: Zdali mohau Synowe Swatby poſtiti ſe / dokudž geſt s nimi Ženich? Dokawadž magij s ſebau Ženicha / nemohau ſe poſtiti.

Tedy do nich rzekł Jezus / Záli mogą ſynowie oblubieńcowi na ten czás pośćić poki przi nich ieſt oblubieniec? poki z ſobą oblubieńcá máią / nie mogąc pośćić.

ב

20 יֵאתוּן דֵּין יַוְמָתָא דְּמָא דְּאֶשְׁתְּקֵל חַתְנָא מֶנְהוֹן הָיְדֵין נְצוּמוּן בְּהֵי יַוְמָתָא׃

Ma verranno i giorni che lo ſpoſo ſarà tolto loro, & allora digiunoranno in quei giorni.

21 לָא אֱנָשׁ רָמֵא א אוּרְקַעְתָא חַדְתָא וְחָאֵט עַל מָאנָא בְּלָיָא דְּלָא נְסַבָא מְלִיתָה הָי חַדְתָא מֶן בְּלָיָא וְהָוֵא סֶדְקָא יַתִּירָא׃

Similmente niuno cuce vno pezzo di panno nuouo in vn veſtiméto vecchio: altri menti quel pezzo nuouo meſſo per ſupplimento ſene porta via del vecchio, e faſſi la rottura peggiore.

22 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא חַדְתָא בְּזִקָּא בְּלִיָּתָא דְּלָא חַמְרָא מְצַרֵא לְזִקָּא וְזִקָּא אָבְדִין וְחַמְרָא מֶתְאַשַׁד אֶלָּא רָמֵין חַמְרָא חַדְתָא בְּזִקָּא חַדְתָתָא׃

Ne alcuno mette il vin nuouo ne i barili vecchij: altrimenti il vin nuouo rompe i barili, & il vino ſi verſa, & i barili vanno à male: ma il vin nuouo ſi debbe mettere ne barili nuoui.

23 וַהֲוָא דְּכַד אָזֵל יֵשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית וַרְעָא ת תַלְמִידוֹהִי מְהַלְּכִין הֲווּ וּמַלְגִין שֶׁבֶּלֵא׃

Et auuenne ch'egli paſſaua in giorno di Sabbato per le biade, & i ſuoi diſcepoli nel caminare cominciorono à ſuellere de le ſpighe.

24 וְאָמְרִין לֵהּ פְּרִישֵׁא חֲזִי מָנָא עָבְדִין בְּשַׁבְּתָא מֶדֶם דְּלָא שַׁלִּיט׃

Et i Fariſei gli diſſero, Ecco, perche fanno eglino in giorno di Sabbato quello che non è lecito?

25 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא מֶמְתּוּם קְרִיתוּן מָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד אֶסְתְּנִק וְכַפֶּן הוּ וְדַעְמֵהּ׃

Et egli diſſe loro, Non hauete voi mai letto cio che fece Dauid quando hebbe biſogno, & hebbe fame eſſo e quei che erano con eſſolui?

ב

20 וְיָמִים בָּאִים אֲשֶׁר יֻנָּשָׂא מֵהֶם הֶחָתָן וְאָז יָצוּמוּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Mas vendrán dias, quando el Eſpoſo ſerá quitado de ellos: y entonces, en aquellos dias ayunarán.

21 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח חֲתִיכַת בֶּגֶד הַפָּסוּל עַל־שִׂמְלָה יְשָׁנָה כִּי־יִשָּׂא מְלוֹאָה הֶחָדָשׁ מִיָּשָׁן וּבִדְקוֹ רַע מִקֹּדֶם יִהְיֶה׃

Nadie echa remiendo de panno rezio en veſtido viejo: de otra manera el miſmo remiendo nueuo tira del viejo, y hazeſe peor rotura.

22 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדֹת בָּלִים פֶּן יְשַׁבֵּר יַיִן הֶחָדָשׁ אֶת־הַנֹּאדוֹת וְיַיִן יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדֹת יֹאבֵדוּן כִּי־אִם יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדֹת חֲדָשִׁים יִשְׁלָחוּ׃

Ni nadie echa vino nueuo en odres viejos: de otra manera el vino nueuo rompe los odres, y derramaſe el vino, y los odres ſe pierden: mas el vino nueuo en odres nueuos ſe ha de echar.

23 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ בְּשַׁבָּתוֹת בַּזְּרוּעִים וַיָּחֵלּוּ תַלְמִידָיו לַהֲלֹךְ אֶת־הַדֶּרֶךְ וַיִּקְטְפוּ מְלִילוֹת בִּידֵיהֶם׃

Y aconteció que paſſando el otra vez por los ſembrados en ſabbado: ſus Diſcipulos andando començaron à arrancar eſpigas.

24 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ לוֹ רְאֵה מָה עֹשִׂים בְּשַׁבָּת אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לָהֶם׃

Entonces los Phariſeos le dixerõ, He aqui, porque hazen tus Diſcipulos en Sabbado lo que no es licito?

25 וְהוּא אָמַר לָהֶם הֲלֹא בִּימֵיכֶם קְרָאתֶם מָה עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר הָיָה צָרְכוֹ וְרָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר אִתּוֹ׃

Y el les dixo, Nunca leyeſtes que hizo Dauid quando tuuo neceſſida, y vuo hambre, el y los que eſtauan con el?

β'.

20. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais les iours viendront que le noueau marie leur ſera oſte, & adonc ils iuſneront en ces iours-la.

21. Καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Auſsi nul ne coud vne piece de drap eſcru à vn vieil veſtement: autrement la piece du drap neuf, qui a eſté miſe pour remplage, emporte la piece du drap vieil, & la rompure en eſt pire.

22. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

Pareillement nul ne met lẽ vin noueau en vieux ouaires: autrement le vin noueau rompt les ouaires, & le vin s'eſpand, & les ouaires se perdent: mais le vin noueau doit eſtre mis en ouaires neufs.

23. Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.

Et aduint comme il paſſoit vn iour de Sabbat parmi les blés, que ſes diſciples en cheminant ſe prindrent à arracher & froyer des eſpics.

24. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι.

Adonc les Phariſiens lui dirent, Regarde, pourquoi font-ils ce qui n'eſt loiſible és Sabbats.

25. Καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς; οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυίδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Mais il leur dit, Ne leuſtes vous iamais ce que fit Dauid quand il eut neceſsité & qu'il eut faim, lui & ceux qui eſtoyent auec lui?

CAP. II.

20. Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes will come / when the bridegrome ſhall be taken from them / and then ſhall they faſt in thoſe dayes.

21. Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, & maior ſciſſura fit.

Alſo no man ſoweth a piece of new cloth in an olde garment: for elſe the newe piece taketh awaye the filling vp from the olde / and the breach is worſe.

22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpit vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt, ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

Likewiſe / no man putteth new wine into olde veſſels: for els the new wine breaketh the veſſels / and the wine runneth out / and the veſſels are loſt: but new wine muſt be put into new veſſels.

23 Et factum eſt iterum cum ſabbathis ambularet per ſata, & diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere ſpicas.

And it came to paſſe as hee went through the corne on the Sabbath daye / that his diſciples / as they went on their way / began to plucke the eares of corne.

24. Phariſæi autem dicebant ei, Ecce, quid faciunt (*diſcipuli tui*) ſabbathis quod non licet.

And the Phariſes ſaid vnto him / Behold: why doe they on the Sabbath daye / that which is not lawfull?

25. Et ait illis, Nunquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit & eſuriit ipſe & qui cum eo erant?

And he ſayde to them / Haue ye neuer read what Dauid did / when he had neede / and was an hungred / both he / and they that were with him?

Das II. Capitel.

20. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Breutigam von jnen genommen wirdt / denn werden ſie faſten.

Men den tid ſkal komme / ath Brudgommen ſkal tagis fra dem / Da ſkulle de faſte.

21. Niemand flicket einen Lappen von neuem tuch an ein alt kleid / denn der neue Lappe reiſſet doch vom alten / vnd der riß wird erger.

Ingen bøder it gammelt klede met en klud aff nyt Klede / Thi den ny Klud riffuis dog aff det gamle / oc Reſſuen bliffuer verre.

22. Vnnd niemand faſſet Moſt inn alte Schleuche / anders zureiſſet der Moſt die Schleuche / vnd der Wein wird verſchüttet / vnd die Schleuche kommen vmb / Sondern man ſoll Moſt inn neue Schleuche faſſen.

Oc ingen lader Moſt i gamle Flaſker / Ellers riffuer Moſten flaſkerne ſender / och Vinen ſpildis / och flaſkerne forderffuis / Men mand ſkal lade Moſt i ny flaſker.

23. Vnd es begab ſich / da er wandelte am Sabbath durch die Saat / vnd ſeine Jünger fiengen an / in dem ſie giengen / Ehern außzurauffen.

Oc det hende ſig / der de vandrede om Sabbathen gennem ſæden / oc hans Diſciple begynte / i det de ginge / at plocke ax aff.

24. Vnnd die Phariſeer ſprachen zu jhm: Sihe zu / was thun deine Jünger am Sabbath / das nicht recht iſt?

Oc Phariſeerne ſagde til hannem / See til / huat gøre dine Diſciple om Sabbathen / ſom icke er ræt?

25. Vnd er ſprach zu jhnen: Habt jhr nie geleſen / was Dauid thet / da es jhm not war / vnd jhn hungerte / ſampt denen die bey jhm waren?

Oc hand ſagde til dem / Haffue i icke læſt / huad Dauid giorde / der hand haffde det behoff / oc hannem hungrede met dem / ſom vaare hoſſ hannem?

Kapitola II.

20. Ale přigdauk dnowě / kdyžto odyat bude od nich Ženich / a tehdáž ſe budau poſtiti w těch dnech.

Alec przyida czáſy gdy od nic odeyma oblubieńcá / a tedyć bed poſcic w ty czáſy.

21. Nižádný záplaty ſukna nowěho nepřiſſijwá k rauchu ſtarěmu / ginak odtržena býwá záplata nowá od ſtarěho / a wětſſij dijra býwá.

A żadenci nie przyſzywa ſukná nowego nie folowánego do ſtarey ſzáty / bo inák oná ſztuká nowa drze ſtáre / y bywa gorſzy roſpor.

22. A žádný newlěwa Wijna nowěho do Suduw ſtarých / ginak rozpučij Wijno Sudy a wylige ſe / a Sudowě pokažý ſe: ale Wijno nowě má lito býti do Suduow nowých.

A żadenci nie leie winá nowego w ſtáre naczynia / bo inák wino nowe rozſádza naczynie / y rozlewa ſie wino / á naczynia gina / Alec wino nowe má być wlewán do naczynia nowego.

23. Y ſtalo ſe opět / když w den Swátečnij ſſel Ježijš ſkrze Obilij / a Včedlnijcy geho gdauce / počali wymijnati klaſy.

Stało ſie potym iż w dzien Sábátny ſzedł przez ſiane polá / zwolenni cy iego idac droga poczeli wyrywáć kłoſy.

24. Thedy Zákonijcy řekli gemu: Hle Včedlnijcy twogi proč činij / což w den Swátečnij neſluſſij?

Thedy rzekli k niemu Fáryzeuſzowie / Przecz o to w Sábáth czynia to co nie ſluſzy?

25. Y řekl gim: Nikdyliž gſte nečtli / co geſt včinil Dawid když geſt nauzy měl a lačněl / on y kteřijž s nim byli?

A on im powiedział / Zaście nigdy nie czytáli co vczynil Dawid / gdy potrzebował y gdy był łáczen ſam y ci ktorzy znim byli?

ב

26 אֵיכַנָא עַל לְבַיְתֵהּ
דַאלָהָא כַּד אֶבִיָתָר רַב
כָּהֲנָא וְלַחְמָא דְפָתוּרֵהּ
דְמָרְיָא אֲכַל הוּ דְלָא
שַׁלִיט לְמֵאכַל אֶלָא אֶן
לְכָהֲנֵא וִיַהֵב אַף לְאַילֵין
דְעַמֵהּ הָווּ׃

Come egli entrò ne la casa di Dio al tépo d' Abiatar principal Sacerdote: e mangiò i pani de la propositione, i quali non era lecito mangiare, senon às Sacerdoti: e dettene etiandio à quelli che erano in sua compagnia?

27 וַאֲמַר לְהוֹן דְשַׁבְּתָא
מֶטוּל בַּר־נָשָׁא אֶתְבַּרְיַת
וְלָא הֲוָא בַּר נָשָׁא מֶטוּל
שַׁבְּתָא׃

Poi disse loro, Il Sabbato è fatto per l'huomo, e non l'huomo per il Sabbato.

28 מָרֵהּ הוּ הָכִיל וָאַף
דְשַׁבְּתָא בְרֵהּ דֵאנָשָׁא׃

E per tanto il Figliuol de l'huomo è Signore ancor del Sabbato.

ג

1 וְעַל תּוּב יֵשׁוּע ל
לַכְנוּשְׁתָּא וְאִית הֲוָא תַּמָן
גַּבְרָא חַד דִיבִישָׁא אִידֵהּ׃

Vn altra volta ancora entrò ne la sinagoga, & eraui vn huomo che haueua vna man secca.

2 וְנָטְרִין הֲווּ לֵהּ דְאֶן מ
מַאסֵא לֵהּ בְשַׁבְּתָא
יְקַטְרְגוּנָיְהִי׃

E poneuan mente s'egli lo risanaua nel dì dal Sabbato, per accusarlo.

3 וַאֲמַר לְהוּ גַּבְרָא דִי
דִיבִישָׁא אִידֵהּ קוּם
בַּמְצַעְיְתָא׃

Et egli dice à quell'huomo che haueua la man secca, Sta su nel mezo.

4 אֲמַר דֵין אַף לְהוֹן שׁ
שַׁלִיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַד
דְטָב אוֹ דְבִישׁ נַפְשָׁא
לְמַחָיוּ אוֹ לְמַוְבָדוּ הֶנוּן
דֵין שְׁתִיקִין הָווּ׃

Poi dice à coloro, E egli lecito far bene ne giorni de Sabbati, o far male? saluare la persona, o pur occiderla? Et essi taceuano.

ב

26 אֵיךְ בָּא אֶל־בֵּית אֱלֹהִים
אֶל־אֶבְיָתָר (אֲבִימֶלֶךְ)
הַכֹּהֵן וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים אָכַל
אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לוֹ לֶאֱכֹל כִּי־אִם
לַכֹּהֲנִים וַיִּתֵּן גַּם לָאֵלֶּה אֲשֶׁר
אִתּוֹ הָיוּ׃

Como eotró en la Casa de Dios, siendo Abiathar Pontifice, y comió los panes de la Proposicion de los quales no es licito comer sino à los Sacerdotes, y aun dio à los que estauan consigo?

27 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשַּׁבָּת הָיְתָה
בַּעֲבוּר הָאָדָם וְאָדָם לֹא בַעֲבוּר
הַשַּׁבָּת׃

Dixoles tambien, El Sabbado por causa del hombre es hecho no el hombre por causa del Sabbado.

28 לָכֵן בֶּן־הָאָדָם יֵשׁ אֲדוֹן
הַשַּׁבָּת׃

Ansique el Hijo del Hombre Sennor es aun del Sabbado.

ג

1 וְעוֹדֶנּוּ בָּא אֶל־הַקָּהָל וַיְהִי־
שָׁם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ יָד יְבֵשָׁה׃

Y otra vez entró en la Synoga: y auia alli vn hombre que tenia vna mano seca:

2 וַיִּשְׁמְרוּהוּ אִם בַּשַּׁבָּתוֹת יְרַפֵּא
אֲשֶׁר יַלְשִׁינוּהוּ׃

Y assechauanlo, si en Sabbado lo sanaria. para accusarlo.

3 וַיֹּאמֶר לָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ
יָד יְבֵשָׁה קוּם בַּתָּוֶךְ׃

Entonces dixo àl hombre que tenia la mano seca, leuantate en medio.

4 וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲיֵשׁ כֵּן לְהֵיטִיב
בַּשַּׁבָּת אוֹ לְהָרַע לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ
אוֹ לַהֲרֹג וְהֵמָּה הֶחֱרִישׁוּ׃

Y dizeles, Es licito hazer bien en Sabbados, o hazer mal? saluar la persona, o matarla? Mas ellos callauan.

β'.

26. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι· καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι.

Comment il entra en la maison de Dieu, au temps d' Abiathar principal Sacrificateur, & mangea les pains de proposition, qu' il n' estoit loisible de manger sinon aux Sacrificateurs? & en donna aussi à ceux qui estoyent auec lui.

27. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο; οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον·

Puis il leur dit, Le Sabbat est fait pour l' homme, & non point l'homme pour l' Sabbat.

28. Ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Par ainsi le Fils de l'homme est Seigneur aussi du Sabbat.

ΚΕΦΑΛ. γ'. 3.

1.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·

Puis il entra derechef, en la synagogue, & là estoit vn homme qui avoit la main seche.

2. Καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et ils prenoyent garde sur lui, pour voir s' il le gueriroit au Sabbat, afin qu' ils l' en accusassent.

3. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.

Lors il' dit à l' homme qui avoit la main seche. Leue-toi en place.

4. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.

Puis il leur dit, Est-il loisible de bien faire és Sabbats, ou de mal faire? de sauuer vne personne, ou de la tuer? mais ils se teurent.

CAP. II.

26. Quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant?

Howe he went into the houſe of God, in the dayes of Abiathar the hie Prieſt / and did eate the ſhew bread / which were not lawfull to eate / but for the Prieſtes / and gaue alſo to them which were with him?

27. Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum eſt: & non homo propter ſabbathum.

And he ſayd to them / The Sabbath was made for man / and not man for the Sabbath.

28. Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbathi

Wherefore the Soone of man is Lorde / euen of the Sabbath.

CAP. III.

ET introivit iterum in ſynagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.

And he entred againe into the Synagogue / and there was a man which had a withered hand.

2. Et obſervabant eum ſi ſabbathis curaret: ut accuſarent illum.

And they watched him / whether he would heale him on the Sabbath day, that they might accuſe him.

3. Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium.

Then he ſayde vnto the man which hadt the withered hande / Ariſe: ſtand forth in the middes.

4. Et dicit eis, Licet ſabbathis benefacere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant

And he ſayd to them / It is lawfull to do a good deede on the Sabbath day / or to do euill? to ſaue the life / or to kill? But they helde their peace.

Das II. Capitel.

26. Wie er gieng in das hauß Gottes / zur zeit Abiathar des Hohen-Prieſters / vnd aß die Schaubrodt / die niemand dorffte eſſen deñ die Prieſter / vnd er gab ſie auch denen / die bey jhm waren.

Huorledis hand gick i Guds Huſſ / vdi Abiathars den ypperſte Preſtis tid / oc oed Skuebrødene / ſom ingen torde æde / / vden Preſterne / Oc hand gaff oc ſaa dem der aff / ſom vaare hoſſ hannem.

27. Vnd er ſprach zu jhnen: Der Sabbath iſt vmb des Menſchen willen gemacht / vnd nicht der Menſch vmb des Sabbaths willen.

Oc hand ſagde til dem / Sabbathen er giort for Menniſkens ſkyld / Oc icke Menniſken for Sabbathens ſkyld.

28. So iſt des Menſchen Sohn ein HERR auch des Sabbaths.

Saa er Menniſkens Søn en HERRE / ocſaa offuer Sabbathen.

Das III. Capitel.

Vnd er gieng abermal in die Schule. Vnd es war da ein Menſch / der hatte eine verdorrete Hand.

OC hand gick atter i Scholen / Oc der vaar it Menniſke / ſom haffde en viſſen haand.

2. Vnnd ſie hielten auff jhn / ob er auch am Sabbath jhn heilen würde / auff daß ſie eine ſache zu jhm hetten.

Oc de toge vare paa hannem / om hand oc vilde helbrede hannem paa Sabbathen / Paa det de kunde haffue ſag til hannem.

3. Vnd er ſprach zu dem Menſchen mit der verdorreten hand: Tritt herfür.

Oc hand ſagde til det Menniſke met den viſne haand / Trin hid frem.

4. Vnd er ſprach zu jnen: Soll man am Sabbath guts thun / oder böſes thun? Das leben erhalten / oder tödten? Sie aber ſchwiegen ſtille.

Oc hand ſagde til dem / Skal mand gøre gaat om Sabbathen / eller gøre ont? opholde Liffuit / eller ſla ihiel? Men de tagde ſtille.

Kapitola II.

26. Kterak wſſel do Domu Božjho / za Abiathara Knjžete Kněžſkeho / y gedl chleby poſwátné / kterýchžto neſluſſalo gij ſti / gediné ſamým Kněžijm / á dal y těm kteřijž s nim byli?

To ieſt / Jako wſzedſzy do Domu Bożego zá Abiathará Kápłaná nawyżſzego / iadł chleby pokłádne / ktorych ſie nie godziło ieść / iedno Kápłanom / á dawał y tymcoż nim byli.

27. Y prawil gim Den Swátečnij pro člowěka včiněn geſt / a ne člowěk pro den Swátečnij.

Ktemu im powiedział / Szábát ći vczyniony ieſt dla człowieká / á nie człowiek dla Szábátu.

28. Protož Syn člowěka Pán geſt také y dne Swátečnijho.

A ták że Syn człowieczy ieſt theż Pánem Szábátu.

Kapitola III.

TEhdy wſſel opět do Sſkoly / a byl tu člowěk mage ruku vſchlau.

Y wſzedł powtore do bożnice / gdzie thám był człowiek co miał rekę vſchłą.

2. Y ſſetřili ho / vzdrawilli by gey w Den Swátečnij / áby ho obžalowali.

Tedy go pilnowáli ieſliby go w Szábáth vzdrowił / áby go obwinowáli.

3. Y řekl tomu Cžlowěku / kterýž měl vſchlau Ruku: Wſtaň do přoſtředku.

Rzekł tedy człowiekowi máiącemu rekę vſchłą / Stań w poſrzodku.

4. Y řekl gim: Sluſſili w Den Swátečnij dobře činiti / čili zle? Žiwot zachowati / čili zahubiti? A oni mlčeli.

Y rzekł do nich / Godzili ſie w Szábát dobrze czynić ábo złe? człowieká záchowáć ábo zámordowáć? A oni zámilkneli.

ג

5 וְחַר בְּהוֹן בְּחֶמְתָא כַּד
כְּרִיָא לֵהּ עַל קַשְׁיוּת ל
לִבְּהוֹן וְאֶמַר לְהָו גַּבְרָא
פְּשׁוּט אִידָךְ וּפְשַׁט וְתֶתְקְנַת
אִידֵהּ׃

Allora egli hauendoli riguardati à torno con isdegno, contriſtandoſi de la durezza del cuor loro, dice à quell'huomo, Diſtendi la tua mano. Et egli la diſteſe: e coſi la ſua mano gli fu reſtituita ſana come l'altra.

6 וּנְפַקוּ פְּרִישֵׁא בַּר
שַׁעְתֵהּ עַם דְּבֵית הֵרוֹדֵס
וּמַלְכָּא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אֵיכַנָא
דְּיוֹבְדוּנָיְהִי׃

Onde i Fariſei vſciti fuore, fecer ſubbito conſiglio con gli Herodiani contra di lui, per metterlo à morte.

7 וְיֵשׁוּעַ עַם תַּלְמִידוֹהִי
אֶזַל לֵהּ לְוָת יַמָּא וְעַמָּא
סַגִּיָאָא מֵן גְּלִילָא נְקַפֵהּ
וּמֵן יְהוּד׃

Ma Iesv inſieme co i ſuoi diſcepoli ſi ritirò verſo il mare: & vna gran moltitudine lo ſeguì da la Galilea e da la Giudea.

8 וּמֵן אוּרְשְׁלֵם וּמֵן
אֱדוּם וּמֵן עֶבְרָא דְּיוּרְדְּנָן
וּמֵן צוּר וּמֵן צַיְדָן כַּנְשָׁא
סַגִּיָאָא דְּשַׁמַעוּ הֲוַו כֻּל
דְּעָבֵד אֶתָו לְוָתֵהּ׃

E da Ieruſalem, e da l'Idumea, e da la parte di là dal Giordano. Et vna gran moltitudine di quelli che habitauano intorno à Tiro & à Sidone, hauendo vdite le coſe che faceua, vennero à lui.

9 וְאֶמַר לְתַלְמִידוֹהִי ד
דְּיִקְרְבוּן לֵהּ סְפִינְתָא מֶטוּל
כַּנְשָׁא דְּלָא יְהַבְּצוּנָיְהִי׃

Onde egli comandò à i ſuoi diſcepoli che gli foſſe ſempre preſta vna nauicella, per cagion de la turba: accioche non lo ſtringeſſeno.

10 סַגִּיָאֵא גֵּיר מַאסֵא
הֲוָא עַד־מָא דְּיֶהְווֹן נָפְלִין
עֲלוֹהִי מֶטוּל דְּיֶתְקַרְבוּן לֵהּ׃

Imperoche egli n'haueua guariti molti, in modo che tutti quelli ch'erano afflitti, ſi gli gittauano addeſſo per toccarlo.

11 וְאַילֵין דְּאִית הֲוַי לְהוֹן
מַחְוָתָא דְּרוּחָא טֶנְפְתָא
מָא דַּחֲזָאוּהִי נָפְלִין הֲוַי
וְקָעְיָן וְאָמְרִין אַנְתְּ הוּ ב
בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃

E gli ſpiriti immondi come l'haueuan veduto, ſi gli gittauano innanzi, dicendo, Tu ſei il Figliuol di Dio.

ג

5 וַיַּבִּיטֵם מְסָבִיב בְּחֵמָה
וַיִּשְׁתּוֹחֵחַ עַל־כֵּהוּת לְבָבָם וַיֹּאמֶר
אֶל־הָאִישׁ הַטֵּה אֶת־יָדְךָ וַיַּט
וַתּוּשַׁב יָדוֹ בְּרִיאָה כְּמוֹ הָאַחֶרֶת׃

Y mirandolos enderredor con enojo, condoleciendoſe de la ceguedad de ſu coraçon, dice àl hombre, Eſtiende tu mano. Y eſtendió la: y ſu mano fue reſtituyda ſana como la otra.

6 וַיֵּצְאוּ הַמְּפָרְשִׁים פִּתְאֹם
וְעִם עַבְדֵי הֵירוֹדֵס נוֹעֲצוּ עָלָיו
אֵיכָכָה יְאַבְּדוּהוּ׃

Entonces ſaliendo los Phariſeos, tomaron conſejo con los Herodianos contra el, para matarlo:

7 וַיָּסַר יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידָיו אֶל־
הַיָּם וְעַם רָב מִגָּלִיל בָּאוּ אַחֲרָיו
וּמִיהוּדָה׃

Mas Ieſus ſe apartó à la mar con ſus Diſcipulos· y ſiguiole gran multitud de Galilia, y de Iudea.

8 וּמִירוּשָׁלַיִם וּמֵאֱדוֹם וּמֵעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן וּמִצּוֹר וְצִידוֹן עַם רָב
כְּשָׁמְעָם כַּמָּה עָשָׂה בָּאוּ אֵלָיו׃

Y de Ieruſalem, y de Idumea, y de la otra parte de Iordan, y de los que moran arredor de Tyro y de Sidon, grande multitud, oyendo quan grandes coſas hazia, vinieron à el.

9 וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו לְהַקְרִיב
אֵלָיו אֳנִיָּה בַּעֲבוּר הָעָם פֶּן־
יוֹנוּהוּ׃

Y dixo à ſus Diſcipulos que la nauezilla le eſtuuieſſe ſiempre apercebida por cauſa de la cõpanna, parque no lo opprimieſſen.

10 כִּי־רִפֵּא לְרַבִּים כֵּן אֲשֶׁר
יִפְּלוּ עָלָיו לְהַגִּיעַ בּוֹ כָּל אֲשֶׁר
נֶגַע לָמוֹ׃

Porque auia ſanado à muchos, de tal manera que cayan ſobre el quantos tenian plagas.

11 וְרוּחוֹת טְמֵאוֹת אִם רָאוּהוּ
נָפְלוּ לְפָנָיו וַתִּזְעַקוּ לֵאמֹר כִּי אַתָּה
בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Y los eſpiritus immundos, en viendolo, ſe proſtrauan delante de el, y dauan bozes diziendo, Tu eres el Hijo de Dios.

γ.

5. Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ᾽ ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Adonc les regardant à l'enuiron auec indignation, & pareillement marri de l'endurciſſement de leur cœur, il dit au perſonnage, Eſten ta main. Et il l'eſtendit: & la main fut rendue ſaine comme l'autre,

6. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ᾽ αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

Lors les Phariſiens eſtans ſortis, conſulterent auec les Herodiens à l'encontre de lui, comment ils le feroyent perir.

7. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησαν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας.

Mais Ieſus auec ſes diſciples ſe retira vers la mer, & grande multitude le ſuiuoit de Galilee, & de Iudee.

8. Καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Et de Ieruſalem, & d'Idumee, & de par de là le Iordain. Et de ceux qui habitoyent à l'enuiron de Tyr & de Sidion ayans entendu les grandes choſes qu'il faiſoit, grande multitude vindrét vers lui.

9. Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν.

Ei il dit à ſes diſciples, qu'vne petite naſſelle ne bougeaſt de la, pour lui ſeruir, à cauſe des troupes, afin qu'elles ne l'empreſſaſſent.

10. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

Car il en auoit gueri beaucoup, tellement que tous ceux qui eſtoyent affligés, ſe iettoyent contre lui, afin qu'ils le touchaſſent.

11. Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε, λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et les eſprits immondes, quand ils le voyoyent, ſe proſternoyent deuant lui, & s'eſcrioyent, diſans, Tu es le Fils de Dieu.

CAP. III

5. Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus illi.

Then hee looked rounde about on them angerly / mourning alſo for the hardnes of their hearts / and ſaide to the man / Stretch forth thine hande. And he ſtretched it out: and his hande was reſtored / as whole as the other.

6. Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum quomodo eum perderent.

And the Phariſes departed / & ſtraight way gathered a counſell with the Herodians agaynſt him / that they might deſtroy him.

7. Ieſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa ſecuta eſt eum.

But Jeſus auoyded with his diſciples to the ſea: and a great multitude followed him from Galile / and from Judea.

8. Et ab Ieroſolymis & ab Idumæa & trans Iordanē, & qui circa Tyrum, & Sidonē, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

And from Jeruſalem / and from Jdumea / and beyonde Jordan: and they that dwelled about Tyrus and Sidon / when they had heard what great things he did / came vnto him in great nomber

9. Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

And he commaunded his diſciples / that a ſhippe ſhould waite for him / becauſe of the multitude / leaſt they ſhould throng him.

10. Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

For hee had healed many / in ſo much that they preaſed vpon him / to touch him as many as had plagues.

11. Et ſpiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes, Tu es filius Dei.

And when the vncleane ſpirites ſaw him / they fell downe before him / and cried / ſaying / Thou art the Sonne of God.

Das III. Capitel.

5. Vnnd er ſahe ſie vmbher an mit zorn / vnnd war betrůbet über jhrem verſtockten hertzen / vnd ſprach zu dem Menſchen: Strecke deine hand auß. Vnd er ſtreckte ſie auß / vnd die hand ward jhm geſund wie die ander.

Oc hand ſaa om kring paa dem met vrede / oc vaar bedrøffuit offuer deris forherdede Hierte / oc hand ſagde til Menniſket / Reck din Haand vd. Oc hand rackte hende vd / oc den haand bleff hannem karſk / lige ſom den anden.

6. Vnd die Phariſeer giengen hinauß / vnd hielten als bald einen rath mit Herodis Dienern / über jhn / wie ſie jhn vmbbrechten.

Oc Phariſeerne ginge vd / oc hulde ſtrax it Raad met Herodis Tienere / offuer hannem / huorledis de kunde omkomme hannem.

7. Aber Jeſus entweich mit ſeinen Jüngern an das Meer / vnnd vil volcks folgete jm nach auß Galilea / vnd auß Judea.

Men Jheſus vnduigede met ſine Diſciple til Haffuit / Oc der fulde hannem meget Folck effter aff Galilea / oc aff Judea.

8. Vnd von Jeruſalem / vnnd auß Jdumea / vnd von jenſeidt des Jordans / vnd die vmb Tyro vnd Sidon wohnen / eine groſſe menge / die ſeine Thaten höreten / vnd kamen zu jm.

Oc aff Jeruſalem / oc aff Jdumea / oc fra hin ſide Jordan / oc de ſom bo om kring Tyrus oc Sidon / en ſtor mangfoldighed / ſom hørde hans Gerninger / oc komme til hannem.

9. Vnd er ſprach zu ſeinen Jüngern / daß ſie jhm ein Schifflein hielten / vmb des Volcks willen / daß ſie jn nicht drůngen.

Oc hand ſagde til ſine Diſciple / at de ſkulde ſkicke hannem it Skib til / for Folckens ſkyld / at de ſkulde icke trenge hannem.

10. Denn er heilete jhrer vil / alſo / daß jhn überfielen / alle die geplaget waren / auff daß ſie jn anrůreten.

Thi hand helbredede mange aff dem / ſaa at alle de ſom vaare plagede / offuer fulde hannem / paa det de kunde røre ved hannem.

11. Vnd wenn jn die vnſaubern Geiſter ſahen / fielen ſie für jhm nider / ſchryen vnd ſprachen: Du biſt Gottes Sohn.

Oc naar de vrene Aander ſaae hannem / da fylde de ned faar hannem / robte / oc ſagde / Du eſt Guds Søn.

Kapitola III.

5. A obezřew ge s hněwem / zarmaucen gſa pro ſlepotu Srdce gich / řekl Człowěku: Wztáhni ruku twau. Y wztáhl / a včiněna geſt ruka geho zdrawá / yáko y druhá.

A poyzrawſzy po nich z gniewem / rozżalił ſie / że ſerce ich było zátwárdzone: Y rzekł człowiekowi / Wyciągni rękę twą / á on ią wyciągnął / Y vzdrowiona ieſt ręká iego ták iáko y druga.

6. A wyſſedſſe Zakonijcy hned s Služebnijky Herodeſowými / raddu včinili proti Gežijſſowi / kterakby gey zahubili.

Tedy wyſzedſzy Fáryzeuſzowie. zeſzli ſie nátychmiaſt w ráde z Herodyány przeciwko iemu áby go ſtrácili.

7. Tehdy Gežijš s Včedlnijky ſwymi odſſel k Moři / a mnohý záſtup od Galilee a z Judſtwa ſſel za nim.

Ale Jezus z ſwymi zwolenniki vſzedł do morzá / á wielki poczet ludzi z Galileey y z Judy zá nim ſzedł.

8. Y od Geruzaléma / y od Idumee / y z Zayordánij / y ti kteřijž byli okolo Týru a Sydonu množſtwij weliké / ſlyſſýce / které wěcy činil / přiſſli k němu.

Także z Jeruzálem y z Idumeey y z kráiny zá Jordanem / tákże y thych wielkie mnoſtwo kthorzy mieſzkali okolo Tyru y Sydonu / zeſzli ſie kniemu ſłyſząc o tym co czynił.

9. Y rozkázal Gežijš Včedlnijkům ſwým aby gemu Lodičku zgednali pro záſtup / aby ho netiſkli / nebo mnohé vzdrawowal.

A przeto zmowił ſwym zwolennikom áby záwżdy miał łodź w pogotowiu dla zebránia ludzi / żeby go nie ściſnęli.

10. Tak že ſe naň walili aby ſe ho dotýkali / kteřijžkoli měli neduhy.

Abowiem ich był wiele vzdrowił / ták iż ſie kniemu zbiegáli áby ſie go dotykáli ile ich iedno mieli iákie rázy.

11. A duchowé nečiſtij když ho widěli / padali před nim křičijce / a řkauce: Ty gſy Syn Božij.

A gdy go duchowie nieczyśći záyźreli / vpádli mu v nog / y woláli mowiąc / Tyś ieſt Syn Boży.

ג

12 וְסַגִּי כָּאֵא הֲוָא בְּהוֹן
דְּלָא יְגַלּוּנָיְהִי׃

Et egli grandemente li riprendeua, comandando loro che non lo manifestassero.

13 וְסַלֶק לְטוּרָא וְקָרָא
לְאַילֵין דַּצְבָא וַאתַו לְוָתֵהּ׃

Doppo questo salì nel monte, e chiamò à se quelli ch'ei volse: & essi vennero à lui.

14 וְגַבָא תְּרֵי־עֶסַר דְּיֶהֱווֹן
עַמֵּהּ וְדִישַׁדַּר אֶנּוּן דִּיכַרְזוּן׃

E ne constitui dodici, perche fussero con esso lui, e per mandargli à predicare.

15 וְדִיהֱווֹן שַׁלִּיטִין דְּיָאסוּן
כְּרִיהֵא וְיַפְּקוּן דַּיוֵא׃

Et hauessero potestà di guarir le malattie, e di scacciare i domonij.

16 וְשַׁמִּי לְשֶׁמְעוּן שְׁמָא
כֵּאפָא׃

Il primo fu Simone, à cui pose nome Pietro.

17 וּלְיַעְקוּב בַּר זַבְדַי ול
וּלְיוּחַנָּן אַחוּהִי דְּיַעְקוּב סַם
לְהוֹן שְׁמָא בְּנַי־רְגֵשִׁי
דְּאִיתַוְהִי בְּנַי־רַעְמָא׃

E Iacobo figliuol di Zebedeo, e Giouanni fratel di Iacopo, e pose loro nome Boanerges, cioè figliuoli di tuono.

18 וְאַנְדְּרֵאוֹס וּפִילִפּוֹס
וּבַר־תּוּלְמַי וּמַתַּי וְתָאוֹמָא
וְיַעְקוּב בַּר חַלְפַי וְתַדַּי ו
וְשֶׁמְעוֹן קַנְנָיָא׃

Et Andrea, e Filippo, e Bartolomeo, e Matteo, e Tomaso, e Iacopo figliuolo d'Alfeo, e Taddeo, e Simon Cananeo.

19 וִיהוּדָא סְכַרְיוּטָא הַו
דְּאַשְׁלְמֵהּ וַאתַו לְבַיְתָא׃

E Giuda Iscariote, il qual poi lo tradì.

20 וְאֶתְכַּנְּשׁוּ כֶּנְשָׁא תּוּב
אַיְכַנָא דְּלָא יֶשְׁכְּחוּן הֲוַו
לַחְמָא לְמֵאכַל׃

Di poi sene vengono à casa, e di nuouo la turba si rauna, in tal modo che essi non poteuano pur mangiare il lor pane.

21 וְשַׁמְעוּ אַחַיְנַוְהִי וּנְפַקוּ
לְמֵאחֲדֵהּ אָמְרִין הֲווֹ גֵּיר
דְּמֵן הֹונֵהּ נְפַק׃

Et hauendo i suoi parenti vdita la cosa, vscirono, per ritenerlo: percioche diceuano ch'egli era fuor di sentimento.

ג

12 וְהַרְבֵּה כִּלֵאן פֶּן תְּגַלֶּינָה
אוֹתוֹ׃

Mas el les rennia mucho que no los manifestassen.

13 וַיַּעַל עַל־הָהָר וַיִּקְרָא אֶת
אֲשֶׁר רָצָה בָּם וַיָּבֹאוּ אֵלָיו׃

Y subió àl monte, y llamó à si los que el quiso, y vinieron à el.

14 וַיַּעַשׂ שְׁנֵים עָשָׂר לִהְיוֹת
עִמּוֹ וְכִי־יְשַׁלְּחֵם לְבַשֵּׂר׃

Y hizo à los Doze para que estuuiesen con el y para embiarlos à predicar.

15 וְלִהְיוֹת לָהֶם שִׁלְטוֹן לְרַפֹּאת
אֶת־חֳלָיִים וּלְהוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים׃

Y que tuuiessen potestad de sanar enfermedades, y de echar fuera demonios.

16 וּלְשִׁמְעוֹן קָרָא שְׁמוֹ כֵּיפָה׃

(Primeramente à Simon,) y puso à Simon nombre Pedro.

17 וְאֶת־יַעֲקֹב הַצַּבְדִי וְיוֹחָנָן
אֲחִי יַעֲקֹב וַיָּשֶׂם לָהֶם שְׁמוֹת
בְּנֵי רֶגֶשׁ זֶה הוּא בְּנֵי הָרַעַם׃

Y à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan hermano de Iacobo. y pusoles nombre Boanerges, que es, hijos del trueno.

18 וְאַנְדְּרֵאוֹס וּפִילִפּוֹס וּבַר־
תַּלְמָי וּמַתַּי וְתוֹמָה וְיַעֲקֹב בֶּן־
חַלְפִי וְתַדַּי וְשִׁמְעוֹן הַקּוֹנֵא׃

Y à Andres, y à Philippe, y à Bartholome, y à Mattheo, y à Thomas, y à Iacobo hijo de Alpheo, y à Thaddeo, y à Simon el Cananeo.

19 וִיהוּדָה אִשְׁכַּרְיוֹת אֲשֶׁר גַּם
מְסָרוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל־הַבָּיִת׃

Y à Iudas Iscariota, el que lo entregó: y vinieron à casa.

20 וַיִּקָּהֵל עוֹד עַם רָב כֵּן אֲשֶׁר
לֹא יוּכְלוּ לֶאֱכֹל אֶת־הַלָּחֶם׃

Y otra vez se juntó la companna de tal manera que ellos ni aun podian comer pan.

21 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ מְיֻדָּעָיו יָצְאוּ
לִתְפֹּשׂ אוֹתוֹ כִּי־אָמְרוּ כִּי נָהַם׃

Y como lo nyeron los suyos, vinieron para prenderlo: porque dezian, Está fuera de si.

γ.

12. Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι.

Mais il les tansoit fort, afin qu' ils ne le declarassent point.

13. Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

Puis il monta en vne montagne, & appela à soi ceux qu' il voulut, & ils vindrent à lui.

14. Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν.

Et il en ordonna douze pour estre auec lui, & pour les ennoyer prescher:

15. Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

Et auoir puissance de guarir les maladies, & de ietter hors les diables.

16. Καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον·

Assauoir Simon le premier, lequel il surnomma Pierre.

17. Καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργὲς, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.

Puis Iaques fils de Zebedee, & Iehan frere de Iaques, auquels il imposa nom Boanerges, qui vaut autant à dire qu' enfans de tonnerre.

18. Καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην.

Et André, & Philippe, & Barthelemi, & Matthieu, & Thomas, & Iaques fils d' Alphee, & Thaddee, & Simon le Cananeen,

19. Καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον.

Et Iudas Iscariot, qui aussi le trahit.

20. Καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.

Puis ils vindrent en la maison: & derechef vne multitude s' assembla, tellement qu' ils ne pouuoyent pas mesme prendre leur repas.

21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη.

Et quand ceux qui lui attouchoyent eurent entendu cela, ils sortirent pour le saisir: car ils disoyent, qu' il estoit hors du sens.

CAP. III.

12 Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.

And he ſharpely rebuked them / to the end they ſhould not vtter him.

13. Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eũ.

Then he went vp into a mountaine / and called vnto him whome he would / and they came vnto him.

14. Et fecit ut eſſent duodecim cum illo; & ut mitteret eos prædicare.

And he appointed twelue that they ſhould be with him / and that he might ſende them to preach.

15. Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia.

And that they might haue power to heale ſickneſſes / and to caſt out deuils.

16. Et impoſuit Simoni nomen Petrus.

And the firſt was Simon / and he named Simon / Peter.

17. Et Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem Iacobi: & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt filii tonitrui.

Then James the Sonne of Zebedeus / and John / James brother (and named them Boanerges / which is / the ſonnes of thunder.)

18. Et Andream & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam & Iacobum Alphæi, & Thadæum & Simonem Cananæum,

And Andrewe / and Philip / and Bartlemewe / and Matthewe / and Thomas / and James / the ſonne of Alpheus / and Thaddeus / and Simon the Cananite.

19. Et Iudam Iſcariotem qui & tradidit illum. Et veniunt ad domum.

And Judas Iſcariot / who alſo betrayed him / and they came home.

20. Et convenit iterum turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.

And the multitude aſſembled againe / ſo that they coulde not ſo much as eate bread.

21. Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim, Quoniam in furorem verſus eſt.

And when his kinſfolkes heard of it / they went out to lay holde on him: for they thought he had bene beſide himſelfe.

Das III. Capitel.

12 Vnd er bedrohet ſie hart / daß ſie jhn nicht offenbar machten.

Oc hand truede dem hart / at de ſkulde icke gøre hannem obenbare.

13. Vnd er gieng auff einen berg / vnd rieff zu ſich / welche er wolte / vnd die giengen hin zu jhm.

Oc hand gick op paa it Bierg / oc kallede til ſig / huilcke hand vilde / oc de ginge hen til hannem.

14. Vnd er ordnete die zwölffe / daß ſie bey jhm ſein ſolten / vnd das er ſie außſandte zu predigen.

Oc hand ſkickede Tolff / at de ſkulde vere hoſſ hannem / oc at hand ſkulde vdſende dem til at predicke.

15. Vnd daß ſie macht hetten / die Seuche zu heylen / Vnd die teuffel außzutreiben.

Oc at de ſkulde haffue mact / at helbrede Siugdomme / oc at vddriffue Diefle.

16. Vnd gab Simon den namen Petrus.

Oc hand gaff Simon det Naffn Peder /

17. Vnd Jacoben den Sohn Zebedei / vnd Johañes den Bruder Jacobi / vnd gab jnen den namen Bnehargem / das iſt geſagt / Doñerskinder.

Oc Jacob Zebedei ſøn oc Johannes Jacobi broder / oc gaff dem det Naffn Boanerges / det er Tordens børn.

18. Vnd Andream / vnd Philippum / vnd Bartholomeum / vnd Mattheum / vnd Thomam / vnd Jacobum Alphei Sohn / vnd Thaddeum / vnd Simon von Cana.

Oc Andream / oc Philippum / oc Bartholomeum / oc Mattheum / oc Thomam / oc Jacobum Alphei ſøn / oc Thadeum / oc Simon aff Cana.

19. Vnd Judas Jſcharioth / der jhn verrieth Vnd ſie kamen zu hauſe.

Oc Judas Jſcharioth / ſom hannem forradde. Oc de komme til huſit.

20 Vnd da kam abermal das Volck zuſammen / alſo / daß ſie nicht raum hatten zu eſſen.

Oc der kom atter Folcket tilſammen / ſaa at de haffde icke rum at æde.

21. Vnd da es höreten die vmb jhn waren / giengen ſie hinauß / vnd wolten jhn halten / denn ſie ſprachen: Er wird von ſinnen kommen.

Oc der de ſom vaare hoſſ hannem hørde det / da ginge de vd / oc vilde holde hannem / Thi de ſagde / Hand kommer fra ſindene.

Kapitola III.

12. A on náramně hrozyl gim aby ho neoznamowali.

Ale on ná nie bárzo fukał áby go nie oznaymowáli.

13. A wſtaupiw na hůru / powolal k ſobě těch kterýchž on chtěl: Y přiſſli k němu.

Thedy wſzedł ná gore / y wezwał do śiebie ty ktore ſam chćiał / á przyſzli k niemu.

14. Y vſtanowil gich Dwanácte aby s nim byli / a aby ge poſlal kazati.

Y poſtánowił dwánaśćie áby byli przy nim / á iżby ie poſłał áby kazáli.

15. Y dal gim moc / aby vzdrawowali nemocy / a wymijtali Diábly.

Máiąc też y moc vzdrawiáć niemocy / y wygániáć dyabelſtwá.

16. Y přewzděl Sſimonowi gměno Petr.

Naprzod Symoná / ktoremu imie dał / Piotr.

17. A Jakuba Zebedeowa / a Jana Bratra Jakubowa / a přewzděl gim gmeno Boanerges / to geſt / Synowě Hromu.

A Jakubá Syná Zebedeuſzowego / y Janá brátá Jákubowego / y názwał ie Boánerges / co ſie wykłáda / ſynowie gromu.

18. A Ondřege / a Filipa / a Bartholoměge / a Mathauſſe / a Thomáſſe / a Jakuba Alffeowa / a Thadea / a Sſymona Kananegſkého.

Przytym Andrzeiá / Filipá / y Bártłomieiá / Matheuſzá / Tomaſzá / y Jakubá ſyná Alfeuſzowego / Tádeuſzá / y Symoná Chánáneyczyká.

19. A Gidáſſe Yſſkaryothſkého / kterýž gey zradil. Y když přiſſli do Domu.

Też y Judaſzá Iſkáryotę ktory go zdrádźił / á przyſzli do domu.

20. Opět ſe ſeſſel záſtup / tak že nemohli ani chleba pogeſti.

Zeſzła ſie pothym wielkość ludźi / ták iż oni nie mogli y chlebá ieść.

21. A ſlyſſewſſe o tom geho / wyſſli aby gey drželi / nebo prawili žeby ſe s ſmyſlem pominul.

A gdy to vſłyſzeli iego powinowáći / przyſzli áby go poimáli / bo mowili żeby odſzedł od rozumu.

ג

22 וספרא אילין דמן אורשלם נחתו אמרין הוו בעלזבוב אית בה וברישא דדיוא מפק דיוא׃

Egli Scribi che erano ſceſi da Ieruſalem, diceuano, Egli ha Beelzebub, e ſcaccia i demonij per mezo del principe de demonij.

23 וקרא אנון ישוע ו ובמתלא אמר להון א איכנא משכח סטנא לסטנא למפקו׃

Et egli chiamatigli à ſe, diceua loro per ſimilitudini, Come puo Satana diſcacciare Satana?

24 אן מלכותא גיר על נפשה תתפלג לא משכחא למקם מלכותא הי׃

Conciosia che ſe vn regno è diuiſo contra ſe ſteſſo, quel regno non puo ſtare in pie.

25 ואן ביתא על נפשה יתפלג לא משכח ביתא הו למקם׃

E ſe vna caſa è diuiſa contra ſe ſteſſa, quella caſa non puo ſtare.

26 ואן הו דסטנא קם על נפשה ואתפלג׃

E coſi ſe Satan s'è leuato contra ſe ſteſſo, & è diuiſo

27 לא משכח למקם אלא חרתה הי לא אנש משכח דיעול לבית חסינא ויחטוף מאנוהי אלא אן לוקדם לחסינא יאסור והידין ביתה יבוז׃

Egli non puo durare, ma ridotto al fine. Non puo alcuno rapir le robbe d'vn potente, entrato ch'egli è in caſa ſua, ſe prima non hauerà legato il potente: & allora gli ſaccheggiarà la ſua caſa.

28 אמין אמר אנא לכון דכלהון חטהא וגודפא דיגדפון בני־נשא ישתבקון להון׃

Io vi dico in verità, che tutti i peccati ſaranno perdonati à i figliuoli de gli huomini, e tutte le baſtemmie con le quali haueranno baſtemmiato.

29 מן דין דיגדף ברוחא דקודשא לית לה שובקנא לעלם אלא מחיב הו לדינא דלעלם׃

Ma chi baſtemmiarà contra lo Spirito ſanto, non hauerà rimeſſione in eterno: mà è obligato à l'eterno giuditio.

ג

22 והספרים אשר מירושלים ירדו ויאמרו כי בעל־זבוב יש לו ובשר השדים הוציא את השדים׃

Y los Eſcribas que auian venido de Ieruſalem, dezian, que tenia à Beelzebul? y que por el principe de los demonios echaua fuera los demõios.

23 ויזעק אותם ויאמר להם במשלים איך יוכל השטן להוציא את־השטן׃

Y llamandolos, dixoles por parabolas, Como puede Satanas echar fuera à Satanas?

24 ואם ממלכה בעצמה תפרד לא־תוכל לקום הממלכה ההיא׃

Y ſi algun reyno contra ſi miſmo fuere diuiſo, no puede permanecer el tal reyno.

25 ואם בית על־עצמו יפרד לא יוכל לקום הבית הזה׃

Y ſi alguna caſa fuere diuiſa contra ſimiſma, no puede permanecer la tal caſa.

26 ואם השטן קם עליו ויפרד׃

Y ſi Satanas ſe leuantâre contra ſimiſmo, y fuere diuiſo.

27 לא יוכל לקום כי אם יסוף איש לא יוכל לבוא אל־בית הגבור ולבז את־כליו אם לא בראשונה יאסר את־הגבר ואז את־ביתו יבז׃

No puede permanecer: mas tiene fin, nadie puede ſaquear las alhajas del valiente entrando en ſu caſa, ſi antes no prendiere àl valiente: y entonces ſaqueará ſu caſa.

28 אמן אני אומר לכם כי כל־חטאים ינשאו לבני אנשים גם גדופים אשר יגדפו׃

De cierto os digo que todos los peccados ſerã perdonados à los hijos de los hombres, y las blaſphemias quales quiera conque blaſphemâren:

29 ואשר יגדף את־רוח הקדש לא תהיה לו סלחה לעולם כי אם־יאשם לדין עולם׃

Mas qual quiera que blaſphemare contra el Eſpiritu Sancto, no tiene perdon para ſiempre: mas eſtá obligado á eterno juyzio.

γ.

22. Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Et les Scribes qui eſtoyent deſcendus de Ieruſalem, diſoyent, Il a Beelzebub, & iette hors les diables par le prince des diables.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν,

Mais lui les ayant appelés à ſoi, leur dit par ſimilitudes, Comment peut Satan ietter ſatan dehors?

24. Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·

Car ſi vn royaume eſt diuiſé contre ſoimeſme, ce royaume-la ne peut ſubſiſter.

25. Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

Et ſi vne maiſon eſt diuiſee contre ſoimeſme, ceſte maiſon-la ne peut ſubſiſter,

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ᾽ ἑαυτὸν μεμέρισται.

Pareillement, ſi Satan s'esleue contre ſoi-meſme, & eſt diuisé.

27. Οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

Il ne peut ſubſiſter, ains il s'en va faillir. Nul ne peut entrer en la maiſon d'vn homme fort, & piller ſon bien, ſi premierement il n'a lié le fort: & lors il pillera la maiſon d'icelui.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσι.

En verité ie vous di, que toutes ſortes de pechés ſeront pardonnés aux enfans des hommes, & toutes ſortes de blaſphemes par leſquels ils aurõt blaſphemé.

29. Ὃς δ᾽ ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ᾽ ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

Mais quiconque aura blaſphemé contre le ſainct Eſprit, n'aura point de pardon eternellement, ains ſera coulpable de condamnation eternelle.

CAP. III.

22. Et Scribæ qui ab Ieroſolymis deſcenderant, dicebant, Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia.

And the Scribes which came from Jeruſalem / ſaid / He hath Beelzebub / and through the prince of deuils he caſteth out deuils.

23. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo poteſt ſatanas ſatanam eiicere?

But he called them vnto him / and ſaid vnto them in parables / Howe can Satan driue out Satan?

24. Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.

For if a kingdome be deuided agaynſt it ſelfe / that kingdome can not ſtand.

25. Et ſi domus ſuper ſèmetipſum diſpertiatur: non poteſt domus illa ſtare.

Or if a houſe be deuided agaynſt it ſelfe / that houſe can not continue.

26. Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt.

So if Satan make inſurrection agaynſt himſelfe / an be deuided / he can not endure / but is at an ende.

27 Et non poterit ſtare, ſed finem habet. Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

No man can enter into a ſtrong mans houſe / and take away his goodes / except he firſt bind that ſtrōg man / and then ſpoile his houſe.

28. Amen dico vobis quoniã omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint.

Verely I ſay vnto you / all ſinnes ſhall be forgiuen vnto the children of men / and blaſphemies / where with they blaſpheme.

29. Qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctũ, non habet remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.

But he that blaſphemieth againſt the holy Ghoſt / ſhall neuer haue forgiuenes / but is culpable of eternall damnation.

Das III. Capitel.

22. Die Schrifftgelerten aber / die von Jeruſalem abher kom̃en waren / ſprachen: Er hat den Beelzebub / vnd durch den öberſten Teufel treibt er die teufel auß.

Men de Scrifftkloge ſom vaare komne ned fra Jeruſalem / ſagde / Hand haffuer Beelzebub / oc ved den Øffuerſte Dieffuel / vddriffuer hand Dieffle.

23. Vnd er rieff ſie zuſammen / vnd ſprach zu jhnen in gleichniſſen: Wie kan ein Sathan den andern auß treiben?

Oc hand kallede dem tilſammen / oc ſagde til dem i Lignelſer / Huorledis kand en Satan vddriffue den anden?

24 Wenn ein Reich mit jhm ſelbs vntereinander vneins wird / mag es nicht beſtehen.

Der ſom it Rige bliffuer wens met ſig ſelff inbyrdes / da kand det icke bliffue beſtandigt.

25. Vnnd wenn ein Hauß mit jhm ſelbs vntereinander vneins wird / mag es nicht beſtehen.

Oc naar ſom it Huſſ bliffuer wens met ſig ſelff indbyrdis da kand det icke bliffue beſtandigt.

26. Setzet ſich nun der Sathan wider ſich ſelbs / vnd iſt mit jhm ſelbs vneins.

Setter nu Dieffuelen ſig mod ſig ſelff / oc er wens met ſig ſelff.

27. So kan er nicht beſtehen / ſondern es iſt auß mit jhm. Es kan niemand einem ſtarcken in ſein hauß fallen / vnd ſeinen Haußrath rauben / es ſey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn ſein Hauß beraube.

Da kand hand icke bliffue beſtandig / men det er vde met hannem. Der kand ingen falde en Sterck i hans Huſſ / oc røffue hans Boſkaff / Vden ſaa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc ſiden berøffuer hans Huſſ.

28. Warlich / Jch ſage euch / alle ſünde werden vergebē den Menſchen kindern / auch die Gottesleſterung / damit ſie Gott leſtern.

Sandelige / Jeg ſiger eder / Alle ſynder ſkulle forlades Menniſkens børn / ocſaa Guds beſpaattelſe / met huilcken de beſpaattede Gud.

29. Wer aber den heiligen Geiſt leſtert / der hat keine vergebung ewiglich / ſondern iſt ſchuldig des ewigen Gerichts.

Men huo ſom beſpaatter den hellig Aand / hand haffuer ingen forladelſe euindelige / Men er ſkyldig til den euige Dom.

Kapitola III.

22 Ale Včitelé kteřijž byli přiſſli od Geruzaléma prawili: Že Bělzebuba má / a žew Knijžeti Diábelſkém wymijta ďábly.

Tedy nauczyćielowie ktorzy przyßli z Jeruzálem / mowili iż Belzebub był przy nim / á iż przez kſiąże dyabelſkie / dyabelſtwá wyganiał.

23. A powolaw gich prawil gim podobenſtwij: Kterak můž ďábel ďábla wymijtati?

A wezwawßy ich mowił ku nim w przypowieśćiach / A iákoż może ßátán ßátáná wygániáć?

24. A geſtliže Králowſtwij w ſobě ſe rozdělij / nemůže ſtáti Králowſtwij to.

Gdyż y kroleſtwo ktoreby przećiw ſobie było rozdwoione / nie może ſie oſtáć kroleſtwo ono.

25. A rozdwogijli ſe Dům protj ſobě / nebude mocy Dům ten ſtáti.

Thakże y dom ieſliby przećiw ſobie był rozdwoion / nie może ſie oſtáć tákowy dom.

26. A powſtaneli Ssatan ſám proti ſobě / rozdělen geſt.

Tákżeć teź y ßátan ieſliby ſam przećiw ſobie ſie oborzył / á byłby rozdwoion / nie możeć ſie oſtáć / á iuż ieſt koniec iego.

27. A nemůže ſtáti / ale má konec. Nižádný nemůže nádobij ſylného wegda do Domu geho wzebrati / gedině leč prwé ſwijže ſylného / a teprwé Duom geho zlaupij.

Niemożeć żaden ſprzethu tákiego mocarzá wßedßy w dom iego roſchwyćić / ieſliby pierwey mocarzá onego nie związał / á thedyć dom iego wybierze.

28. Zagiſté prawijm wám / že wſſyckni hřijchowé odpuſſtěni budau Synům lidſkým / y rauhánij gimžby ſe rauhali:

Powiedamći wam záprawdę / że wßytki grzechy będą odpußczone ſynom ludzkim / y bluźnierſtwá ktorymikolwiekby bluźnili.

29. Ale kdoby ſe rauhal proti Duchu ſwatému / nemá odpuſſtěnj na wěky / ale winen bude wěčným hřijchem:

Ale ktobykolwiek bluźnił przećiw Duchowi świętemu / niema odpußczenia ná wieki / owßem ieſt winien potępienia wiecznego.

ג

30 מֶטּוּל דְּאָמְרִין הֲווֹ דְּרוּחָא טַנְפְּתָא אִית בֵּהּ׃

Percioche diceuano, Egli ha lo ſpirito immondo.

31 וְאֶתוֹ אֶמֵּהּ וְאַחוּהִי ק
קָיְמִין לְבַר וְשַׁדַּרוּ די
דְּיַקְרוּנָיהִי לְהוֹן׃

Hor i ſuoi fratelli e ſua madre vengono: e ſtandoſene di fuore, mandorono à lui alcuni che lo chiamaſſeno.

32 יָתֵב הֲוָא דֵּין חַדְרוֹהִי כֶּנְשָׁא וְאָמַרוּ לֵהּ הָא אֶמָּךְ וְאַחַיךְ לְבַר בָּעִין לָךְ׃

E la turba gli ſedeua intorno, e diſſergli, Ecco tua madre e i tuoi fratelli quà fuore che ti cercano.

33 וְעָנָא וְאָמַר לְהוֹן מַן הִי אֶמִּי וּמַן אֶנּוּן אַחַי׃

Et egli riſpoſe loro, dicendo, Chi è mia madre, e chi ſono i miei fratelli?

34 וְחָר בְּאִילֵין דְּיָתְבִין לְוָתֵהּ וְאָמַר הָא אֶמִּי וְהָא אַחַי׃

E riguardandn nel cerchio i diſcepoli che gli ſedeuano intorno, diſſe, Ecco mia madre, e i miei fratelli.

35 מַן גֵּיר דְּנֶעְבֵּד צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא הָנוּ אָחִי וְחָתִי וְאֶמִּי׃

Imperoche chiunque farà la volontà di Dio, queſto è mio fratello, e mia ſorella, e madre.

ד

1 תּוּב דֵּין שַׁרִי הֲוָא מַלֵּף עַל יַד יַמָּא וְאֶתְכַּנַשׁוּ לְוָתֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאא אַיךְ דִּנְסַק יִתֵב לֵהּ בִּסְפִינְתָּא בְּיַמָּא וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא קָאֵם הֲוָא עַל אַרְעָא עַל יַד יַמָּא׃

E di nuouo cominciò ad inſegnar preſſo al mare, e gran moltitudine ſi raccolſe à lui, in tal modo ch'egli entrato ne la naue, ſi ſedeua nel mare, e tutta la turba ſi ſtaua in terra à la riua del mare.

2 וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן ב
בְּמַתְלָא סַגִּי וְאָמַר הֲוָא
בְּיוּלְפָּנֵהּ׃

Et inſegnaua loro molte coſe per ſimilitudini, e diceua loro ne la ſua dottrina.

ג

30 כִּי־אָמְרוּ רוּחַ טְמֵאָה יֶשׁ־לוֹ׃

Porque dezian, Tiene eſpiritu immundo.

31 עַל־כֵּן בָּאוּ אִמּוֹ וְאֶחָיו וַיַּעַמְדוּ בַּחוּץ וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו לִקְרֹא לוֹ׃

Vienen pues los hermanos y ſu madre, y eſtando de fuera, embiaron à el llamandolo.

32 וַתֵּשֶׁב מַקְהֵלָה סְבִיבוֹתָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ הִנֵּה אִמְּךָ וְאַחֶיךָ וְאַחְיוֹתֶיךָ בַּחוּץ בִּקְשׁוּךָ׃

Y la companna eſtaua aſſentada arredor deel y dixeron le: Heaqui, tu madre y tus hermanos (y tus hermanas) te buſca fuera.

33 וַיַּעַן לָהֶם לֵאמֹר מִי אָבִי אוֹ אִמִּי אוֹ אַחַי׃

Y el les reſpondió diziendo, Quien es mi madre y mis hermanos?

34 וַיַּבֵּט אוֹתָם־אֲשֶׁר אִתּוֹ סָבִיב סָבִיב לוֹ יוֹשְׁבִים לֵאמֹר הִנֵּה אִמִּי וְהִנָּם אַחַי׃

Y mirando al derredor à ſus Diſcipulos que eſtauan ſentados arredor deel, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

35 כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־רְצוֹן אֱלֹהִים הוּא אָחִי וְהִיא אֲחוֹתִי וְאִמִּי׃

Porque qualquiera que hiziere la voluntad de Dios, eſte es mi hermano, y mi hermana, y mi madre.

ד

1 וְעוֹד הֵחֵל לְלַמֵּד אֶל־הַיָּם וַיִּקָּהֵל אֵלָיו עַם רָב כֵּן אֲשֶׁר יַעֲלֶה אֶל הָאֳנִיָּה לָשֶׁבֶת בַּיָּם וְכָל הָעָם הָיָה עַל־שְׂפַת הַיָּם עַל הָאָרֶץ׃

Y otra vez comencó à enſennar junto à la mar: y juntóſe à el gran companna: tanto, que entrandoſe el en vn nauio, ſe ſentó en la mar: y toda la companna eſtaua en tierra junto à la mar.

2 וַיְלַמְּדֵם רַבּוֹת בִּמְשָׁלִים וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּתַלְמוּדוֹ׃

Y enſennauales por parabolas muchas coſas y deziales en ſu doctrina:

ΚΕΦΑΛ. γ´.

30. Ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

C'eſt pource qu'ils diſoyent, Il a l'eſprit immonde.

31. Ἔρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί· καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν.

Alors donc ſes freres & ſa mere vindrent: & eſtans dehors enuoyerent quel ques vns vers lui pour l'appeller: & la multitude eſtoit aſſiſe à l'entour de lui.

32. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.

Ainſi donques on lui dit, Voila ta mere & tes freres là dehors, qui te demandent.

33 Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου.

Mais il leur reſpondit, diſant, Qui eſt ma mere, ou qui ſont mes freres?

34. Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·

Et en regardant de tous coſtés à l'enuiron ceux qui eſtoyent aſſis à l'entour de lui. il dit, Voici ma mere & mes freres.

35. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

Car quiconque fera la volonté de Dieu, ceſtui-la eſt mon frere, & ma ſœur, & ma mere,

ΚΕΦΑΛ. δ´.

ΚΑὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολὺς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν.

Puis il ſe print derechef à enſeigner aupres de la mer & grandes troupes s'aſſamblerent vers lui: tellement qu'eſtant monté en vne naſelle il ſe tenoit aſſis en la naſelle ſur la mer, & tout le peuple eſtoit ſur terre aupres de la mer.

2. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et il leur enſeignoit beaucop de choſes par ſimilitudes, & leur diſoit en ſa doctrine.

CAP. III.

30. Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet

Becauſe they ſayde/ He had an vncleane ſpirit.

31. Et veniunt mater eius & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum.

Then came his brethren and mother/ and ſtoode without/ and ſent vnto him/ and called him.

32. Et ſedebat circa eum turba: & dicunt ei, Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

And the people ſate about him/ and they ſayde vnto him/ Beholde/ thy mother/ and thy brethren ſeeke for thee without.

33. Et reſpondens eis, ait, Quæ eſt mater mea & fratres mei?

But he anſwered them/ ſaying/ Who is my mother and my brethren?

34. Et circumſpiciens eos qui in circuitu eius ſedebāt, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

And hee looked rounde about on them/ which ſate in compaſſe about him/ and ſaid/ Behold my mother and my brethren.

35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus & ſoror mea & mater eſt.

For whoſoeuer doeth the will of God/ he is my brother/ and my ſiſter/ and mother.

CAP. IIII.

ETiterúm cœpit docere ad mare: & congregata eſt ad eum turba multa, ita ut navim aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa mare ſuper terram erat.

And he began againe to teach by the ſea ſide/ and there gathered vnto him a great multitude: ſo that he entred into a ſhip/ and ſate in the ſea/ and all the people was by the ſea ſide on the land.

2. Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua.

And he taught them many thinges in parables/ & ſaide vnto them in his doctrine.

Das III. Capitel.

30. Denn ſie ſagten / er hat einen vnſaubern geiſt.

Thi de ſagde/ Hand haffuer en wren Aand.

31. Vnd es kam ſeine Mutter / vnd ſeine Brůder / vnnd ſtunden hauſſen / ſchickten zu jm / vnd lieſſen jhm ruffen.

Oc hans Moder kom / oc hans Brødre / oc ſtode vden faare / ſkickede til hannem / oc lode hannem kalde.

23. (Vnd das Volck ſaß vmb jhn) Vnd ſie ſprachen zu jm: Sihe / deine Mutter vnd deine Brůder drauſſen / fragen nach dir.

(Oc Folcket ſad omkring hannem) Oc de ſagde til hannem/ See/ din Moder oc dine Brødre der vde/ ſpørie effter dig.

33. Vnd er antworttet jhnen / vnd ſprach: Wer iſt meine Mutter vnd meine Brůder?

Oc hand ſuarede dem / oc ſagde / Huo er min Moder oc mine Brødre?

34. Vnd er ſahe rings vmb ſich auff die Jůnger / die vmb jhn im kreiß ſaſſen vnd ſprach: Sihe / das iſt meine Mutter / vnd meine Brůder.

Oc hand ſaa trint omkring ſig paa Diſciplene/ ſom ſade trint omkring hannem/ oc hand ſagde/ See/ det er min Moder oc mine Brødre.

35. Denn wer Gottes willen thut/ der iſt mein Bruder / vnd meine Schweſter vnd meine Mutter

Thi huo ſom gør Guds vilie / hand er min Broder oc min Søſter oc min Moder.

Das IIII. Capitel.

Vnd er fieng abermal an zu lehren am Meer / vnd es verſammlet ſich vil Volcks zu jhm/ alſo/ daß er muſte in ein Schiff tretten / vnd auff dem waſſer ſitzen/ vnnd alles Volck ſtund auff dem Lande am Meer.

OC hand begynde atter at lære hoſſ Haffuit / Oc de forſamledis meget Folck til hannem / ſaa/at hand maate trede i it Skib/ oc ſide paa vandet/ Oc alt Folcket ſtod paa Landet hoſſ Haffuit.

2. Vnd er prediget jhnen lang durch gleichniſſe / vnd inn ſeiner Predigt ſprach er zu jhnen:

Oc hand predickede lenge faar dem ved Lignelſer / Oc hand ſagde til dem i ſin predicken.

Kapitola III.

30. Nebo prawili / že ducha nečiſtehy ma.

Abowiem mowili ze ma ducha nieczyſtego.

31. Tehdy přiſſla Matka geho a Bratřij / a ſtogijce wně / poſlali k němu aby ho wywolali.

Tedy záthym przyſzli márká y brácia iego / á ſtoiac ná dworze / poſlali k niemu wzywáiac go.

32. A ſeděl okolo něho záſtup. Y řekli gemu: Hle Matka twá a Bratřij twogi wně hledagij tebe.

A wielkość ludzi śiedziálá okolo niego / y opowiedziano mu / Oto márká twa y brácia twoi ſzukaia ćie ná dworze.

33. A on odpowěděw gim / řekl: Která geſt Matka má a Bratřij mogi?

Tedy im odpowiedział mowiac / Ktoż ieſt márká moiá y brácia moi?

34. A obezřew Včedlnijky / kteřijž okolo něho ſeděli / řekl: Hle Matka má a Bratřij mogi.

A poyzrawſzy wſzedy wokolo / y ná zwolenniki ktorzy śiedzieli okolo niego / rzekł / Otoć márká moiá y brácia moi.

35. Nebo kdo bude činiti wuoli Božij / ten Bratr mug y Seſtra y Matka geſt.

Abowiem ten kto będzie czynił wola Boża / tenći ieſt brát moy / śioſtrá moiá / y matká moiá.

Kapitola IIII.

A Opět počal včiti při Moři: Y ſhromáždil ſe k němu Záſtup mnohý / tak že wſtaupiw na Lodij / ſeděl na Moři / a weſſken Záſtup byl na Zemi podlě Moře:

Y Począł záſię vczyć przy morzu / á zeſzło ſię ku niemu wiele ludzi / takiż on wſzedſzy do łodki ſiedział ná morzu / a wſzythká oná wielkość była nád morzem ná ziemi.

2. Y včil ge mnohým wěcem w podobenſtwijch / á prawil gim w včenij ſwém:

Tedy ie náucżł wiela rzeczy wprzy powieściách a mowił do nich náucząiąc ie.

ד

3 שְׁמַעוּ הָא נְפַק זָרוֹעָא לְמֶזְרַע׃

Aſcoltate, Ecco vn ſeminatore ſen'andò à ſeminare.

4 וְכַד זְרַע אִית דִּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאֶתָת פָּרַחְתָא וַאכַלְתֵּהּ׃

Et auuene che nel ſeminare vna parte de la ſemenza cadde longo la ſtrada, e venero gli vccelli del cielo, e mangioronla.

5 אַחְרִנָא דֵּין נְפַל עַל שׁוּעָא אַיְכָא דְּלַיְת הֲוָא אַרְעָא סַגִּי וּבַר שָׁעְתֵהּ בְּלַץ מֶטוּל דְּלַיְת הֲוָא עוּמְקָא דַּאַרְעָא׃

Vn'altra parte ne cadde in luogi ſaſſoſi, doue non haueua molta terra, e ſubbito nacque: percioche non haueua profondità di terreno.

6 כַּד דְּנַח דֵּין שֶׁמְשָׁא חֲמַת וּמֶטוּל הֲוָא לֵהּ עֶקָּרָא יְבֵשׁ׃

E come fu leuato il ſole, s'auuampò: e perch'ella non haueua radice, ſi ſecco.

7 וְאַחְרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וּסְלֶקוּ כּוּבֵא ו
וְחַנְקוּהִי וּפֵארָא לָא יְהַב׃

Vn'altra parte ne cadde tra le ſpine, e le ſpine ſaltron ſu, e ſuffocoronla, onde non rendè frutto.

8 אַחְרָנָא דֵּין נְפַל עַל אַרְעָא טָבְתָא וּסְלֶק וְרָבָא וִיהַב פֵּארָא אִית דִּתְלָתִין וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דִּמְאָא׃

E l'altra cadde ne la buona terra, e rendè frutto che ſaliua e creſceua: e l'vn grano apportaua trenta, l'altro ſeſſanta, e l'altro cento.

9 וְאָמַר הֲוָא מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנֵא דְּיִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

Poi diſſe loro, Chi ha orecchie da vdire oda.

10 כַּד הֲווּ דֵּין בַּלְחוּדְהוֹן שַׁאלוּהִי הָנוּן דְּעַמֵּהּ עַם תְּרֵי־עֶסְרְתֵּהּ מַתְלָא הוּ׃

Quando poi egli fu reſtato ſolo, quelli che gli erano intorno, inſieme co i dodici, li domandarono de la ſimilitudine.

11 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְכוֹן
יְהִיב לְמֵדַע אָרָזָא ד
דְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ל
לְבַרָיֵא דֵּין כֹּל מֶדֶּם ב
בְּמַתְלֵא הֲוָא׃

Et egli diſſe loro, A voi è dato di conoſcere il miſterio del regno di Dio: ma à quelli che ſon di fuore, tutte le coſe ſi fanno per ſimilitudini.

ד

3 שִׁמְעוּ הִנֵּה יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ׃

Oyd: Heaqui, elque ſembraua, ſalió à ſembrar.

4 וַיְהִי כִּזְרוֹעַ וּמִקְצָתוֹ נָפַל אֶל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבוֹאוּ עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּ אוֹתוֹ׃

Y aconteció ſembrando, que vna parte cayó junto àl camino: y vinieron las aues del cielo, y tragaronlo.

5 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע אֲשֶׁר לֹא הָיָה שָׁם אֶרֶץ רַבָּה וּפִתְאֹם צָמַח עַל־כִּי לֹא הָיָה לוֹ עֹמֶק הָאָרֶץ׃

Y otra parte cayó en pedregales, donde no tenia mucha tierra: y luego ſalió, porque no tenia la tierra profunda:

6 וּבִזְרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ נִשְׂרַף וְכִי לֹא הָיָה לוֹ עֹדֶשׁ יָבֵשׁ׃

Mas, ſalidó el Sol, quemoſe: y porquanto no tenia rayz, ſecoſe,

7 וְאַחֵר נָפַל בַּקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ וּפְרִיוֹ לֹא נָתָן׃

Y otra parte cayo en eſpinas: y ſubieron las eſpinas, y ahogaronla, y no dió fruto.

8 וְאַחֵר נָפַל אֶל־הָאָרֶץ טוֹבָה וַיִּתֵּן פְּרִי עוֹלֶה וְצוֹמֵחַ וַיַּעַל אֶחָד שְׁלשִׁים וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה׃

Y otra parte cayó en buena tierra, y dió fruto, que ſubió y creció: y lleuó vno à treynta, y otro à ſeſenta, y otra à ciento.

9 וַיֹּאמֶר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Entonces dixoles; Elque tiene oydos para oyr, oyga.

10 וְכַאֲשֶׁר הָיָה לְבַדּוֹ שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֵלֶּה אֲשֶׁר אִתּוֹ עִם שְׁנֵים עָשָׂר עַל־הַמָּשָׁל׃

Y quango eſtuuo ſolo, preguntaronle losque eſtauan cón el con los Doze, de la parabola:

11 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת־סוֹד מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלָאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ הֵמָּה בִּמְשָׁלִים כֻּלָּם נִהְיוּ׃

Y dixoles, A voſotros es dado ſaber el myſterio del Reyno de Dios: mas à losque eſtan fuere, por parabolas todas las coſas;

δ.

3. ἀκούετε ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι.

Eſcoutez, voici, vn ſemeur s'en alla pour ſemer.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.

Et aduint qu' en ſemant, vne partie de la ſemence cheut aupres du chemin, & les oiſeaux du ciel vindrent, & la mãgerent toute.

5. Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

L'autre partie cheut en lieux pierreux, où elle n' auoit guere de terre, & ſoudain elle ſe leua, pource qu' elle n' entroit pas profondement en terre.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

Mais quand le ſoleil fut leué, elle fut hauie, & pource qu'elle n' auoit nulle racine, elle ſe ſecha.

7. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

L'autre partie cheut entre les eſpines: & les eſpines monterent, & l'eſtoufferent, & elle ne rẽdit point de fruict.

8. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

Et l' autre partie cheut en bonne terre, & rendit du fruict, montant & croiſſant: tellement qu' vn grain en apporta trente, & l' autre ſoixante & l'autre cent.

9. Καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Adonc il leur dit, Qui a oreilles pour ouïr, oye.

10. Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

Et quand il fut à par ſoi, ceux qui eſtoyent entour lui auec les douze, l' interroguerent touchant la ſimilitude.

11. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται.

Et il leur dit, Il vous eſt donné de cognoiſtre le ſecret du royaume de Dieu: mais à ceux-la qui ſont dehors toutes choſes ſe traittent en ſimilitudes.

CAP IIII.

3. Audite: ecce, exiit ſeminans ad ſeminandum.

Hearken: Behold / there went out a ſower to ſowe.

4. Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

And it came to paſſe as hee ſowed / that ſome fell by the way ſide / and the foules of the heauen came and deuoured it vp.

5. Aliud verò cecidit ſuper petroſa ubi non habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ.

And ſome fell on ſtonie ground / where it had not much earth / and by and by ſprang vp / becauſe it had not depht of earth.

6. Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit, & eo quòd non habebat radicem, exaruit.

But aſſoone as ỳ ſunne was vp / it caught heat and becauſe it had not roote / it withered away.

7. Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.

And ſome fell among the thornes / and the thornes grewe vp and choked it / ſo that it gaue no fruite.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem & creſcentem, & afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

Some againe fell in good grounde / and did yeeld fruit that ſprong vp / & grewe / and it brought forth / ſome thirtie folde / ſome ſixtie folde / and ſome an hundreth folde.

9. Et dicebat, Qui habet aures audiendi audiat.

Then he ſayde vnto them / Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et cum eſſet ſingularis, interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam

And when he was alone / they that were about him with the twelue / aſked him of the parable.

11. Et dicebat eis, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt.

And he ſaid vnto them / To you it is giuen to knowe the myſterie of the kingdome of God: but vnto them that are without / all things be done in parables

Das III. Capitel.

3. Höret zu. Sihe / es gieng ein Seeman auß zu ſeeu.

Hører til. See / der gick en Sæmand vd at ſaa.

4. Vnd es begab ſich in dem er ſeet / fiel etlichs an den weg / da kamen die Vögel vnter dem Himel / vnd fraſſens auff.

Oc det hende ſig / i det hand ſaade / at noget falt hoſſ Veyen / da komme Fulene vnder Himmelen oc ode det op.

5. Etlichs fiel in das ſteinichte / da es nicht vil erden hatte / vnnd gieng bald auff / darumb / das es nicht tieffe erden hatte.

Noget falt i Stengrud / der ſom det haffde icke megen iord / oc rant ſnart op / fordi / at det haffde icke dyb iord.

9. Da nun die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnd dieweil es nicht wurtzel hatte / verdorret es.

Der Solen gick nu op / da viſnede det / oc effterdi det haffde icke Roed / da tiurdis det bort.

7. Vnd etlichs fiel vnter die Dörnen / vnd die Dörnen wuchſen empor / vnd ersticktens / vnd es bracht keine frucht.

Oc noget falt blant Torne / oc tornene voxte op / oc qualde det / oc det bar icke Fruct.

8. Vnd etlichs fiel auff ein gut Land / vnd bracht frucht / die da zunam vnd wuchs / vnd trug dreiſſigfeltig / vnd etlichs ſechtzigfeltig / vnd etlichs hundertfeltig.

Oc noget falt i en god Jord / oc bar Fruct / ſom formeredis oc voxte / Oc noget bar tredіue folt / oc noget tryſinds tiue folt / oc noget hundredefolt.

9. Vnd er ſprach zu jhnen: wer ohren hat zu hören der höre.

Oc hand ſagde til dem / Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

10. Vnd da er allein war / fragten jhn vmb diſe gleichniſſe / die vmb jhn waren / ſampt den zwölffen.

Oc der hand vaar alene / da ſpurde de hannem om denne Lignelſe / ſom vaare omkring hannem / met de Tolff.

11. Vnd er ſprach zu jhnen: Euch iſts gegeben das geheimniß des Reichs Gottes zu wiſſen / denen aber drauſſen widerfehret es alles durch gleichniſſe.

Oc hand ſagde til dem / Det er eder giffuit at vide Guds Rigis Hemmelighed / Men dem der vdenfaare / vederfaris det alt ſammen ved Lignelſer.

Kapitola IIII.

3. Slyſſte Ay wyſſel Rozſewač / aby rozſýwal.

Sluchaycie / otho niektory cſiał wyſzedł ku ſianiu.

4. A když rozſýwal / gedno padlo podle ceſty / a přiletěli ptácy powětrnij / y zzobaligе.

A ſtáło ſie gdy ſiał / iedno pádło podle drogi / á ptacy powietrzni przyleciawſzy wyiedli ie.

5. A giné padlo na zemi ſkalnij / kdežto neměło země mnohé / a hned wzeſſlo / neb neměło hlubokoſti země.

Drugie zaſie vpádło ná opoke / gdzie niemaiąc wiele ziemie nátychmiáſt wzeſzło / przeto iż niemiáło głe biey w ziemi.

6. A když wzeſſlo Slunce / vwadlo / a proto že neměło wlhkoſti / vſchlo.

A gdy ſłońce wzeſzło z gorząło / á przeto iż korzenia niemiało / vſchło.

7. A giné padlo mezy Trnij / a zroſtlo Trnij / y vduſylo ge / a nedalo vžitku.

Drugie záſie vpádło w ciernie / á gdy wzeſzły ciernia / záguſzyły ie / y nie dało owocu.

8. Giné pak padlo w zemi dobrau / a dalo vžitek wzhůru wſtupugjcý a roſtaucý: Y přináſſelo gedno třidcátý / a giné ſſedeſátý / á giné pak Stý

Drugie thez vpádło ná ziemie doba / y podáło owocv rodząyny / y vroſły / á iedno przynioſło trzydzieści / drugie ſześcdzieśiat / trzecie záſie ſto.

9. Y prawil: Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Tedy rzekł do nich / Ktho ma vſzy ku ſłuchániu / niech ſłucha.

10. A když byl ſám / otázalo ſe ho těch kteřijž s nim byli Dwanácte o Podobenſtwij.

A gdy ſam był oſobno / pytáli go ci co przy nim byli ze dwiemánaście / około tey przypowieści.

11 Y prawil gim: Wám geſt dáno znáti tagem ſtwij Králowſtwij Božijho: ale těm kteřijž gſau wně / w podobenſtwijch wſſeky ſe wěcy děgij.

A on im powiedział / Wam ieſt dano poznáć táiemnice Kroleſtwá Bożego / Ale tym ktorzy ná ſtronie ſą / wſzytko bywa w przypowieściách.

ד

12 דְּכַד חָזַין יֶחֱזוּן וְלָא יֶחֱזוּן וְכַד שָׁמְעִין יִשְׁמְעוּן וְלָא נֶסְתַּכְּלוּן דַּלְמָא נֶתְפְּנוּן וְנֶשְׁתַּבְקוּן לְהוֹן חַטָּהַיְהוֹן׃

Accioche guardando, guardino, e non veggano: & vdendo, odano, e non intendano: accioche non ſi conuertano, e i peccati ſiano lor perdonati.

13 וֶאמַר לְהוֹן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן לָהּ לְמַתְלָא הָנָא וְאַיכַנָא כֻּלְּהוֹן מַתְלֵא תֶּדְעוּן׃

Poi dice loro, Non ſapete voi queſta ſimilitudine, e come comprenderete voi tutte le ſimilitudini?

14 זָרוּעָא דְּזָרַע מֶלְּתָא זָרַע׃

Il ſeminatore ſemina la Parola.

15 הָלֵין דֵּין דְּעַל יַד אוּרְחָא הָלֵין אֶנּוּן דְּמֶזְדַּרְעָא בְּהוֹן מֶלְּתָא וּמָא דְּשַׁמְעוּ מֶחֲדָא אָתֵא סָטָנָא וְשָׁקֵל לָהּ לְמֶלְּתָא דְּזְרִיעָא בְּלֶבְּהוֹן׃

Ora queſti ſono che riceueno la ſemenza lungo la ſtrada, doue la parola è ſeminata: e come l'hanno vdita, incontinente vien Satana, e toglie via la parola che era ſeminata ne cuori loro.

16 וְהָנוּן דְּעַל שׁוּעָא אֶזְדַּרְעוּ הָלֵין אֶנּוּן דְּמָא דְּשַׁמְעוּ מֶלְּתָא מֶחֲדָא בְּחָדוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ׃

Et alcuni altri ſono ſimilmente che riceueno il ſeme in luoghi ſaſſoſi: i quali vdendo la Parola, ſubbito la riceueno con allegreza.

17 וְלַית לְהוֹן עֶקָּרָא בְּנַפְשְׁהוֹן אֶלָּא דְּזַבְנָא אֶנּוּן וּמָא דַּהֲוָא אוּלְצָנָא אַו רְדוּפְיָא מֶטּוּל מֶלְּתָא עֲגַל מֶתְכַּשְׁלִין׃

E non hanno radice in ſe ſteſſi, ma ſon di poca durata: conciosia che ſopravenendo poi qualche afflittione, o perſecutione per cagion de la Parola, ſubbito ſi ſcandalizano.

18 וְהָנוּן דְּבֵית כּוּבֵא מֶזְדַּרְעִין הָלֵין אֶנּוּן אַילֵין דְּשַׁמְעוּ מֶלְּתָא׃

Altri ſono ancora, che riceueno il ſeme intra le ſpine: queſti ſon quelli che odeno la parola.

ד

12 לְמַעַן רָאֹה יִרְאוּ וְלֹא יֵדְעוּ וְשָׁמוֹעַ יִשְׁמְעוּן וְלֹא יָבִינוּ פֶּן־יָשׁוּבוּ וְנִשְּׂאוּ לָהֶם הַפְּשָׁעִים׃

Paraque viendo vean y no vean; y oyendo oygan y no entiendan: porque no ſe conuiertan y les ſean perdonados los peccados.

13 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא יְדַעְתֶּם אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה וְאֵיךְ כָּל־הַמְּשָׁלִים תָּבִינוּ׃

Y dixoles: No ſabeys eſta parabola? como pues entendereys todas las parabolas?

14 הַזּוֹרֵעַ זֹרֵעַ אֶת־הַדָּבָר מַזְרִיעַ׃

El que ſiembra es el que ſiembra la Palabra.

15 וַאֲשֶׁר אֶל־הַדֶּרֶךְ אֵלֶּה הֵמָּה מָתַי נִזְרַע הַדָּבָר וְאִם שָׁמְעוּ פִּתְאֹם בָּא הַשָּׂטָן וְנָשָׂא אֶת־הַדָּבָר הַנִּזְרָע בִּלְבוֹתָם׃

Y eſtos ſon los de junto àl camino: en losque la Palabra es ſembrada, mas deſpues que la oyeron, luego viene Satanas, y quita la Palabra que fue ſembrada en ſus coraçones.

16 וְכָכָה הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עַל־הַסֶּלַע נִזְרְעוּ אֲשֶׁר אִם שָׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר פִּתְאוֹם בְּשִׂמְחָה לָקְחוּ אוֹתוֹ׃

Y anſimiſmo eſtos ſon losque ſon ſembrados en pedregales: losque quando han oydo la Palabra, luego la toman con gozo.

17 וְכִי לֹא יֵשׁ לָהֶם שֹׁרֶשׁ בְּנַפְשָׁם כִּי־אִם לְשָׁעָה לְבַדָּם וְאִם־תָּבוֹא צָרָה אוֹ רְדוּפָה עַל־הַדָּבָר אָז פִּתְאוֹם יִכָּשֵׁלוּ׃

Mas no tienen rayz en ſi: antes ſon temporales: que en leuantandoſe la tribulacion o la perſecucion por cauſa de la Palabra, luego ſe eſcandalizan.

18 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר בְּקוֹצִים נִזְרְעוּ כַּאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר׃

Y eſtos ſon losque ſon ſembrados en eſpinas: losque óyen la Palabra.

δ.

12. Ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

Afin qu'en voyant ils voyent, & n'apperçoiuent point: & qu'en oyant ils oyent, & n'entendent point: de peur qu'ils ne ſe conuertiſſent, & que les peches leur ſoyent pardonnés.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

Puis il leur dit, Ne ſauez-vous pas ceſte ſimilitude? & comment cognoiſtrez-vous toutes les ſimilitudes?

14. Ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει·

Le ſemeur c'eſt celui qui ſeme la parole.

15. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ Σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Et voici, ceux qui reçoiuent la ſemence aupres du chemin, ce ſont ceux où la parole eſt ſemee, mais apres qu'ils l'ont ouïe, incontinent Satan vient, & oſte la parole ſemee en leurs cœurs.

16. Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν.

Et voici ſemblablement, ceux qui reçoiuent la ſemẽce en lieux pierreux, ce ſont ceux qui ayans ouï la parole ſoudain la reçoiuent auec ioye.

17. Καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.

Mais ils n'ont point de racine en eux meſmes, & ne ſont qu'à temps: tellement qu'oppreſsion ou perſecution aduenant pour la parole, ils ſont incontinent ſcandalizés.

18 Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες.

Auſsi ceux qui reçoiuent la ſemence entre les eſpines, ce ſont ceux qui oyent la parole:

CAP. IIII.

12. Vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur & dimittantur eis peccata.

That they ſeeing / may ſee / and not diſcerne: and they hearing / may heare / and not vnderſtand / leaſt at any time they ſhould turne / and their ſinnes ſhould be forgiuen them.

13. Et ait illis, Neſcitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoſcetis?

Againe he ſayde vnto them; Perceiue ye not this parable? howe then ſhoulde ye vnderſtaud all other parables?

14. Qui ſeminat, verbum ſeminat.

The ſower ſoweth the worde.

15. Hi autem ſunt qui circa viam: ubi ſeminatur verbum, & cùm audierint, confeſtim venit ſatanas, & aufert verbum quod ſeminatum eſt in cordibus eorum.

And theſe are they that receiue the ſeede by the wayes ſide / in whome the worde is ſowen: but when they haue heard it / Satan commeth immediately / and taketh awaye the worde that was ſowen in theyr hearts.

16. Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper petroſa ſeminantur: qui cum audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud.

And likewiſe they that receiue the ſeede in ſtonie ground / are they / which when they haue heard the worde / ſtraightwayes receiue it with gladnes.

17. Et non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.

Yet haue they no roote in them ſelues / and endure but a time: for when trouble and perſecution ariſeth for the worde / immediately they be offended.

18. Et alii ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt qui verbum audiunt.

Alſo they that receyue the ſeede among the thornes / are ſuch as heare the worde.

Das IIII. Capitel.

12. Auff das ſie es mit ſehenden augen ſehen / vnd doch nicht erkennen / vnd mit hörenden Ohren hören / vnd doch nicht verſtehen / auff daß ſie ſich nicht der mal eins bekehren / vnd jnen jhre ſünde vergeben werden.

Paa det de ſkulle met ſeendis Oyen ſee det / oc dog icke mercke / oc høre met hørendis Oern / oc dog icke forſtaa / At de ſkulle icke en gong omuende / ſig oc deris ſynder motte forladis dem.

13. Vnd er ſprach zu jhnen: Verſtehet jhr diſe Gleichniſſen nicht? Wie wolt jhr denn die andern alle verſtehen?

Oc hand ſagde til dem / Forſtaa i icke denne Lignilſe? Huorledis ville i da forſtaa alle de andre?

14. Der Seeman ſehet das Wort.

Den Sœmand ſaar Ordet.

15. Diſe ſinds aber die an dem wege ſind / wo das wort geſeet wird / vnnd ſie es gehört haben / ſo kombt als bald der Sathan / vnnd nimbt weg das wort / das inn jhr hertz geſeet war.

Oc diſſe ere de ſom ere hoſſ Veyen / Huor ſom Ordet bliffuer ſaat / oc de haffue hørt det / Saa kommer ſtrax Satan / oc tager Ordet bort / ſom vaar ſaat i deris hierte.

16. Alſo auch die ſinds / die auffs ſteinichte geſeet ſind / wenn ſie das wort gehöret haben / nemen ſie es bald mit freuden auff.

Lige ſaa ere oc de / ſom ere ſaade i Stengrud / Naar ſom de haffue hørt Ordet / da anamme de det ſtrax met glede.

17. Vnd haben keine wurtzel inn jhnen / ſondern ſind Wetterwendiſch / wenn ſich trübſal oder verfolgung vmbs worts willen erhebt / ſo ergern ſie ſich als bald.

Oc haffue ingen roed i ſig / men bliffue ved til en tid / Naar modgang eller forfølgelſe begyndis for ſamme Ordis ſkyld / da forarge de ſig ſtrax.

18. Vnd diſe ſinds / die vnter die Dörnen geſeet ſind / die das wort hören.

Oc diſſe ere de / ſom ere ſaade blant Torne / De ſom høre Ordet.

Kapitola IIII.

12. Aby widauce widěli a neſpatřili: a ſlyſſýce ſlyſſeli a nerozuměli / aby ſe nikdý neobrátili / a nebyli odpuſſtěni gim hřijchowé.

Aby widzac widzieli á nie obaczyli / á ſlyßac ſlyßeli á nie zrozumieli / by ſie kiedy nie náwrocili / á byłyby im odpußczone grzechy.

13. Y řekl gim: Neznáteliž podobenſtwi tohoto? a kterak pak wſſecka podobenſtwij poznáte?

Y rzekł do nich / Nie wiecież przypowieści tey? Y iákoż możecie poznać wßytki przypowieści?

14. Kdož rozſýwá / ſlowok rozſýwá.

Rozśiewcá on ſłowá śieie.

15. Ti pak kteřijž gſau podlé ceſty / kdežto ſe rozſýwá ſlowo / když vſlyſſij / y hned přicházý ďábel / a wynijmá ſlowo kteréž wſáto geſt w ſrdcých gegich.

Ci záśie ſa ktorzy podle drogi naśienie przyimuia / ktorym rozśiewáia ſlowo / á gdy ſłyßa / nátychmiaſt przychodzi ßátán / á wybiera ſlowo wśiáne w ſercách ich.

16. A ti též kteřijž ſe na Skále rozſýwagij / gſau kteřijž když vſlyſſij ſlowo / hned s radoſtij přigmau ge.

Tákżecy ći ſa ktorzy ná opoce ſlowo przyimuia / ktorzy vſłyßawßy ſlowo / nátychmiaſt ie z rádośćia przyimuia.

17. A nemagi jkořene w ſobě / ale gſau čaſnij: potom když wznikne zarmaucenij a protiwenſtwij pro ſlowo Božij / hned ſe pohorſſugij.

Ale nie máia korzenia w ſobie / c wßem ſa doczeſnymi / á potym gdy przyidzie vciśnienie / abo prześládowánie dla ſłowá / nátychmiaſt ſie obrażáia.

18. A ginij kteřijž ſe w trnij rozſýwagij: Ti gſau / kteřijž ſlowo ſlyſſij.

A záśie ći ſa kthorzy miedzy ciernie ſlowo przyimuia / á powiedam że ći ſa ktorzy ſłowá ſłuchaia.

19 וְרֶנְיָא דְעָלְמָא הָנָא
וְטוּעַי דְעוּתְרָא וְשַׁרְכָּא
דְרֶגְיָגָתָא אַחְרָנְיָתָא עָאלִין
חָנְקִין לָהּ לְמֶלְתָא וְדָלָא
פֵאֵרָא הָוְיָא׃

Ma le cure di queſto ſeculo, e l'inganno de le ricchezze, e le concupiſcentie de l'altre coſe che poi ſopraueng ono, ſoffocano la Parola, onde ella diuiene infruttoſa.

20 וְהָנוּן דְבַארְעָא טָבְתָא
אֶזְדַּרַעוּ הָלֵין אֶנּוּן דְשָׁמְעִין
מֶלְתָא וּמְקַבְּלִין וְיָהְבִין
פֵאֵרָא בַּתְלָתִין וּבְשִׁתִּין
וּבִמְאָא׃

Et altri ſono, che hanno riceuuto il ſeme ne la buona terra, i quali odeno la Parola, e riceuenla, e fanno frutto, l'vno trenta, l'altro ſeſſanta, e l'altro cento.

21 וֶאמַר לְהוּן דַלְמָא
אָתֵא שְׁרָגָא דִתְחֵית ס
סָאתָא יִתְתְּסִים אָו תְּחֵית
עַרְסָא לָא הְוָא דְעַל מ
מְנָרְתָא יִתְתְּסִים׃

Ancora diceua loro, Accendeſi la lucerna, per metterſi ſotto lo ſtaio, o ſotto il letto? Non s'accende ella per metterſi ſopra il candeliere?

22 לֵית גֵיר מֶדֶם דַטְשָׁא
דְלָא יִתְגְּלֵא וְלָא הְוָת
בְטוּשְׁיָא וְלָא מֶתְגְּלֵא׃

Imperoche non è coſa alcuna occulta, che non ſi manifeſti, o che poſſi eſſere aſcoſa: anzi biſogna ch'ella venga in paleſe.

23 אֶן אְנָשׁ אִית לֵהּ אֶדְנֵא
דְיִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

24 וֶאמַר לְהוּן חָזוֹ מָנָא
שָׁמְעִין אַנְתּוּן בְהָי כַּיְלְתָא
דְמְכִילִין אַנְתּוּן מֶתְתְּכִיל
לְכוֹן וּמֶתְתַּוְסַף לְכוֹן ל
לְאִילֵין דְשָׁמְעִין׃

Poi diſſe loro, Auuertite à quel che voi vdite, Con qual miſura voi miſurate, con tale ſarà miſurato à voi: & à voi che vdite, ſarà aggiunto.

25 מַן דְאִית לֵהּ גֵיר יִת
יִתְיְהֶב לֵהּ וּמַן דְלַיִת לֵהּ
אַף הוּ דְאִית לֵהּ יִשְׁתְּקֵל
מִנֵּהּ׃

Perche à chi ha, gli ſarà dato, & à chi non ha, gli ſarà tolto etiamdio quel ch' egli ha.

19 וְהַדְּאָגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה
וּמִרְמַת הַהוֹן וּמַחֲמַדֵּי עַיִן עַל־
אַחֲרֵיתָם יָבוֹאוּ וְיַחְנְקוּ אֶת־
הַדָּבָר וּפִרְיוֹ לֹא יַעֲשֶׂה׃

Mas las congoxas deeſte ſiglo, y el enganno de las riquezas, y las cudicias, que ay en las otras coſas, entrando ahogan la Palabra, y es hecha ſin fruto.

20 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר עַל אֶרֶץ
טוֹבָה נִזְרְעוּ וְיִשְׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר
וְיִקְחוּ וְיַעֲשׂוּ פְּרִיִּם אֶחָד שְׁלשִׁים
וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה׃

Y eſtos ſon losque fueron ſembrados en buena tierra; losque oyen la Palabra, y la reciben, y hazen fruto vno à treynta, otro à ſeſenta, otro à ciento.

21 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵיזֶה יָבוֹא הַנֵּר
אִם יוּשָׂם תַּחַת הַסְּאָה אוֹ תַּחַת
הַמִּטָּה לֹא כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה
יוּשָׂם׃

Dixoles tambien? Viene el candil para ſer pueſto debaxo del almud, o debaxo de la cama? No viene para ſer pueſto en el candelero?

22 כִּי אֵינֶנּוּ דָבָר נֶעְלָם אֲשֶׁר
לֹא יִגָּלֶה וְדָבָר לֹא נִסְתָּר כִּי־
אִם לָבוֹא אֶל־הָאוֹר׃

Porque no ay nada oculto que no aya de ſer manifeſtado: ni ſecreto que no aya de venir en deſcubierto.

23 כָּל אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם
לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם רְאוּ וְשִׁמְעוּ
בַּמָּה מִדָּה תָמֹדּוּ יִמַּד לָכֶם וְעַל־
יֶתֶר יוּשָׂם לָכֶם לְשׁוֹמְעִים׃

Dixoles sambien: Mirad, loque oys: Con la medida que medis, os medirán otros: y ſerà annedido à voſotros losque oys.

25 כִּי כָּל־אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יִנָּתֵן
לוֹ וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ דָבָר גַּם אֶת־
אֲשֶׁר לוֹ יִקַּח מִמֶּנּוּ׃

Porque elque tiene ſerleha dado: y elque no tiene, aun loque tiene ſerá quitado deel.

19. Καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Mais les ſolicitudes de ce monde, & la fallace des richeſſes, & les conuoitiſes des autres choſes, eſtans entrees en leurs eſprits, eſtouffent la parole, & elle deuient infructueuſe.

20. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν.

Mais voici, ceux qui ont receu la ſemence en bonne terre, ce ſont ceux qui oyent la parole & la reçoiuent, & portent fruict: l' vn trente, & l' autre ſoixante, & l' autre cent.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ.

Il leur diſoit auſsi, La chandele eſt-elle apportee, afin qu' elle ſoit miſe ſous le boiſſeau, ou ſous le lict; n' eſt-ce point afin qu' elle ſoit miſe ſur le chandelier?

22. Οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ᾽ ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

Car il n' y a rien de ſecret, qui ne ſoit en fin manifeſté, & n' y a rien de caché, qui ne viene en euidence.

23. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu' il oye.

24. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.

D' auantage il leur dit, Regardez ce que vous oyez: de telle meſure que vous meſurerez, il vous ſera meſuré: & à vous qui oyez, il ſera adiouſté.

25. Ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.

Car à celui qui a, il lui ſera donné: & à celui qui n' a rien, cela meſme qu' il a lui ſera oſte.

CAP. IIII.

19. Et ærumnæ ſeculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.

But the cares of this worlde / and the deceitfulnes of riches / and the luſtes of other things enter in / and choke the worde / and it is vnfruitfull.

20. Et hi ſunt qui ſuper terram bonā ſeminati ſunt: qui audiunt verbum & ſuſcipiunt, & fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

But they that haue receyued ſeede in good grounde / are they that heare the worde / and receyue it / and bring forth fruit / one corne thirtie / another ſixtie / and ſome an hundreth.

21. Et dicebat illis, Nunquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nónne ut ſuper candelabrum ponatur?

Alſo he ſaide vnto them / Is the candle ligthed to be put vnder a buſhel / or vnder the table / and not to be put on a candleſticke?

22. Non eſt enim aliquid abſconditum quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palàm veniat.

For there is nothing hid / that ſhall not be opened: neither is there a ſecrete / but that it ſhall come to light.

23. Si quis habet aures audiendi audiat.

If any man haue eares to heare / let him heare.

24. Et dicebat illis, Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

And he ſayd vnto them / Take heed what ye heare. With what meaſure ye mete / it ſhalbe meaſured vnto you: and vnto you that heare / ſhall more be giuen.

25. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.

For vnto him that hath / ſhall it be giuen / and from him that hath not / ſhall be taken away / euen that he hath.

Das IIII. Capitel.

19. Vnd die ſorge diſer welt / vnd der betriegliche Reichthumb / vnd vil andere lüſte / gehen hinein / vnd erſticken das Wort / vnd bleibet ohne frucht.

Oc denne Verdens omhyggelſe / oc den bedregelige Rigdom / oc mange andre Begerelſer / gaa hen ind / oc quele Ordet / oc det bliffuer vden Fruct.

20. Vnd diſe ſinds / die auff ein gut Land geſeet ſind / die das wort hören / vnd nemens an / vnd bringen frucht / etlicher dreiſſigfeltig / vnd etlicher ſechtzigfeltig / vnd etlicher hundertfeltig.

Oc diſſe ere de / ſom ere ſaade i god Jord / De ſom høre Ordet / oc annamme det / oc gøre Fruct Noget trediue folt / oc noget tryſinds tiue folt / oc noget hundrede folt.

21. Vnd er ſprach zu jhnen: Zündet man auch ein Liecht an / daß mans vnter einen Scheffel / oder vnter einen Tiſch ſetze? Mit nichte / ſondern daß mans auff einen Leuchter ſetze.

Oc hand ſagde til dem / Tender mand oc it Liuſ / at mand ſkal ſette det vnder en Skeppe / eller vnder it Bord? Ingelunde / Men at mand ſkal ſette det paa en Liuſeſtage.

22. Denn es iſt nichts verborgen / daß nicht offenbar werde / vnnd iſt nichts heimlichs / das nicht herfür komme.

Thi der er inted ſkiult ſom ey ſkal obenbaris / Oc der er inted lønligt / ſom ey ſkal kundgøris.

23. Wer ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

24. Vnd ſprach zu jhnen: Sehet zu / was jhr höret. Mit welcherley maß jhr meſſet / wirdt man euch wider meſſen / vnd man wirdt noch zu geben euch / die jhr diß höret.

Oc hand ſagde til dem / Seer til / huadi høre / Met huad Maade i maale / ſkal mand maale eder igen / oc mand ſkal dend giffue eder til / i ſom dette høre.

25 Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / vnd wer nicht hat / von dem wirdt man nemen / auch das er hat.

Thi huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Oc huo ſom icke haffuer / fra hannem ſkal mand tage oc ſaa det ſom han haffuer.

Kapitola IIII.

19. Ale pečowánij tohoto Swěta a zklamánij zbožij / á ginych wěcý wcházegijce w ně žadoſti / vduſſugij ſlowo / a bez aužitku bywá včiněno.

Ale ſtáránya świáthá tego / y zdrádliwe bogactwá y chćiwośći ktoreſą w inych rzeczách wſzedſzy záglużáia ſłowo / ták iż bywa bez pożytku.

20. Titoť pak gſau / kteřijž w zemi dobrau rozſýwáni gſau / kteřijž ſlyſſij Slowo Božij a přigijmagij / a činij vžitek: Gedno třidcátý / á giné ſſedeſátý / giné pak Stý.

A ćić zaśię ſą ktorzy w dobra ziemię naśienie przyimuią / kthorzy ſłucháią ſłowo / y przymuią / y przynoſzą owoc / thák iż iedno ziárno przynośi trzydzieśći / drugie ſześćdzieſiąt / trzećye ſto.

21. Dále prawil gim: Zdali rozžata bywá Swijce / aby poſtawena byla pod Nádobu nebo pod poſtel? wſſak aby na ſſwijcen wſtawena byla.

Nád to im rzekł / Izali świece záświecáią aby ią kłádźiono pod korzec ábo pod łoże? Záż nie dla thego áby byłá w lichtarz poſtáwioná?

22. Nebo nic nenij ſkrytého / coby nebylo zgeweno: aniž také včiněno co tagného / aby na gewo newyſſlo.

Abowiemći nic nie ieſt ták táiemnego coby ſie obiáwić nie miáło / áni ieſt to coby ſkryto było / gdyż potrzebá áby ſie na iáśnią okazało.

23. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyš.

Jeſliż kto vſzy ma ku ſłucháníu / niech ſłucha.

24. Y prawil gim: Wizte co máte ſlyſſeti: kterau měrau budete měřiti / tauž bude wam odměřeno / a bude wám přidáno.

Zátym rzekł do nich / Obáczćież cze go ſłuchacie / Jaka miára mierzycie / drudzy wam też odmierzą / á będzie wam przydano ktorzy ſłuchacie.

25. Nebo kdo má / bude gemu dáno: a kdo nemá / y to což má / bude od něho odyato.

Abowiem ten kto ma / będzie mu dano / á kto nie ma / też y tho co ma / odeyma od niego.

ד

26 וְאָמַר הֲוָא הָכַנָּא הִי
מַלְכּוּתָא דַאלָהָא אַיְךְ
אֱנָשׁ דְּנִרְמֵא זַרְעָא ב
בַּאַרְעָא׃

Diceua ancora, Coſi è il regno di Dio, come ſe vn huomo gittaſſe il ſeme in terra.

27 וְנִדְמַךְ וְנִקּוּם בְּלֶלְיָא
וּבְאִימָמָא וְזַרְעָא נִרְבֵּא
וְנֵארַךְ כַּד הוּ לָא יָדַע׃

E dormiſſe, e leuaſſeſi notte e giorno: e il ſeme germinaſſe e creſceſſe, non ſapendo egli come.

28 אַרְעָא גֵּיר מֵיתְיָא
לֵהּ לְפֵארָא וְלוּקְדַם הָוֵא
עֶסְבָּא וּבָתְרֵהּ שֶׁבֶּלָא
אַחֲרַיַּת דֵּין חֶטְּתָא מ
מְשַׁמְלִיתָא בְּשֶׁבְּלָא׃

Imperoche la terra per ſe ſteſſa fruttifica, primamente l'herba, poi la ſpiga, e poi il pieno frumento ne la ſpiga.

29 מָא דַּשְׁמֶן דֵּין פֵּארָא
מֶחֲדָא אַתְיָא מַגַּלָּא
דַּמְטִי חֶצָּדָא׃

E come il frutto è prodotto, ſubbito egli mette la falce, percioche la mietitura è venuta.

30 וְאָמַר לְמָנָא נְדַמְּיָהּ
לְמַלְכּוּתָא דַאלָהָא ו
וּבְאַיְנָא מַתְלָא נְמַתְלִיהּ׃

Diceua etiandio, A chi aſſimigliaremo noi il regno di Dio? e con qual ſimilitudine ne faremo noi comparatione?

31 אַיְךְ פְּרֶדְתָּא הִי ד
דְּחַרְדְּלָא הָי דְּמָא ד
דְּאֶזְדַּרְעַת בַּאַרְעָא ו
וְזְעוּרָיָא הִי מֶן כֻּלְּהוֹן —
זַרְעוֹנֵא דְּעַל אַרְעָא׃

Egli è come vn grano di ſenape, il quale quando e ſeminato in terra, è minore di tutti gli altri ſemi che ſon ſopra la terra.

32 וּמָא דְּאֶזְדַּרְעַת סָלְקָא
וְהָוְיָא רַבָּא מֶן כֻּלְּהוֹן
יַרְקוֹנָא וְעָבְדָא סוּכָּא
רַוְרְבָתָא אַיְךְ דְּתֶשְׁכַּח
דִּבְטֶלָּלֵיהּ פָּרַחְתָּא תַּשְׁכֶּן׃

E poi ch'egli è ſeminato, ſaglie ſu, e diuien maggiore di tutte l'altre piante: e fa i rami grandi, in tal modo che gli vccelli del cielo poſſon fare i nidi ſotto la ſua ombra.

33 בַּמְתַלֵא דְּאַיְךְ הָלֵין
מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ
מְתַלָּא אַיְךְ דַּמְשַׁכְּחִין
הֲווֹ לְמֶשְׁמַע׃

E con molte coſi fatte ſimilitudini, trattaua loro la Parola, ſecondo che poteuano vdire.

ד

26 וַיֹּאמֶר כֵּן הִיא הַמַּלְכוּת
הָאֱלֹהִים כִּי כַּאֲשֶׁר אָדָם יַשְׁלִיךְ
זֶרַע אֶל־הָאָרֶץ׃

Dezia mas: Anſi es el Reyno de Dios como ſi hombre eche ſimiente en la tierra:

27 וְיָשֵׁן וְיָקוּם לַיְלָה וְיוֹמָם
וְהַזֶּרַע יִצְמַח וְיִמְשַׁךְ בְּלִי דַעְתּוֹ׃

Y duerma, y ſe leuante de noche y de dia: y la ſimiente brote y crezca como el no ſabe.

28 כִּי בִנְדָבָה הָאָרֶץ תַּעֲשֶׂה
פִרְיָהּ בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־הֶחָצִיר אַז
מְלִילָה וַאַז בַּר מָלֵא בַּמְּלִילָה׃

Porque de ſuyo frutifica la tierra, primero yerna, luego eſpigá, luego grano lleno enel eſpiga.

29 וְאִם תַּשְׁמַן הַפְּרִי בִּמְהֵרָה
יִשְׁלַח אֶת־הַמַּגָּל כִּי בָא הַקָּצִיר׃

Y quando el fruto fuere producido, luego ſe mete la hoz: porque la ſiega es llegada.

30 וַיֹּאמֶר לְמִי נְדַמֶּה אֶת־
מַלְכוּת אֱלֹהִים אוֹ בַמָּה מָשָׁל
נַמְשִׁילֶנָּה׃

Item dezia Aque haremos ſemejante el Reyno de Dios? o conque parabola lo compararemos?

31 לְגַרְגַּר הַחַרְדַּל אֲשֶׁר נִזְרַע
עַל־הָאָרֶץ קָטוֹן הוּא מִכָּל־
זְרָעִים אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃

Como el grano de la moſtaza: que quando es ſembrado en tierra es el mas pequenno de todas las ſimientes que ay en la tierra:

32 וְאִם יִזָּרַע יַעֲלֶה וְיִהְיֶה גָּדוֹל
מִכָּל־הַיְּרוֹקִים וְיַעֲשֶׂה סַרְעַפּוֹת
גְּדוֹלוֹת כֵּן אֲשֶׁר יוּכְלוּ תַּחַת־צִלּוֹ
לִשְׁכֹּן עוֹף הַשָּׁמָיִם׃

Mas quando fuere ſembrado, ſube, y hazeſe el mayor de todas las legumbres: y haze grandes ramas, de tal manera que las aues del cielo puedan hazer nidos debaxo de ſu ſombra.

23 וּבִמְשָׁלִים הָאֵלֶּה רַבִּים אָמַר
לָהֶם אֶת־הַדָּבָר כַּאֲשֶׁר יָכְלוּ
לִשְׁמוֹעַ׃

Y con muchas tales parabolas les hablaua la Palabra, conforme à loque podiam oyr.

δ.

26. Καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς.

D'auantage il dit, Le royaume de Dieu eſt comme ſi vn homme ayant ietté la ſemence en la terre, dormoit, & ſe leuoit de nuict & de iour:

27. Καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός·

Et que la ſemence germaſt & creuſt, lui ne ſachant comment.

28. Αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.

Car la terre d'elle-meſme, produit premierement l'herbe, puis apres les eſpics, & puis le plein froment en eſpic:

29. Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπὸς, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

E quand le fruict s'eſt monſtré, ſoudain l'homme y met la faucille, a cauſe que la moiſſon eſt preſte.

30. Καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν.

Puis il diſoit, A quoi accomparerons-nous le royaume de Dieu: ou de quelle ſimilitude le repreſenterons nous?

31. Ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Il en prend comme du grain de ſemence de mouſtarde, lequel eſtant ſemé en terre, eſt bien le plus petit de toutes les ſemences qui ſont iettees en la terre.

32. Καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

Mais apres eſtre ſemé, il ſe leue, & deuient plus grand que toute autre herbe: & iette de grandes branches, tellement que les oiſeaux du ciel peuuent baſtir leurs logettes ſous ſon ombre.

33. Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν·

Ainſi per pluſieurs telles ſimilitudes il leur traittoit de la parole, ſelon qu'ils pouuoyent ouïr.

CAP. IIII

26. Et dicebat, Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram.

Alſo he ſayd / So is the kingdome of God/ as if a man ſhoulde caſt ſeede in the ground.

27. Et dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.

And ſhould ſleepe/ and riſe vp night and day/ and the ſeede ſhould ſpring and growe vp / he not knowing how.

28. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

For the earth bringeth forth fruite of her ſelfe/ firſt the blade/ thẽ the eares/ after that full corne in the eares.

29. Et cum ſe produxerit fructus: ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

And aſſoone as the fruite ſheweth it ſelfe/ anon he putteth in the ſickle / becauſe the harueſt is come.

30. Et dicebat, Cui aſſimilabimus regnum Dei: aut cui parabolę comparabimus illud?

He ſaide moreouer / Wherennto ſhall wee liken the kingdome of God? or with what compariſon ſhall we compare it?

31. Sicut granum ſinapis: quod cum ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra.

It is like a graine of muſtard ſeede/ which when it is ſowne in the earth / is the leaſt of all ſeedes that be in the earth.

32. Et cum ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra eius aves cæli habitare.

But after that it is ſowen/ it groweth vp/ and is greateſt of all herbes / and beareth great branches / ſo that the foules of heauen may build vnder the ſhadowe of it.

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbũ, prout poterant audire.

And with many ſuch parables he preached the worde vnto them / as they were able to heare it.

Das IIII. Capitel.

26. Vnd er ſprach: das Reich Gottes hat ſich alſo/ als weñ ein Menſch Samen auffs Land wirfft.

Oc hand ſagde / Guds rige haffuer ſig lige ſaa/ ſom naar it Menniſke kaſter ſæd i iorden.

27. Vnd ſchlefft/ vnd ſtehet auff nacht vnd tag / vnd der Same gehet auff/ vnd wechſet / das ers nicht weiß.

Oc ſoffuer / oc ſtaar op / nat oc dag / Oc Sæden rinder op oc voxer / at hand det icke veed.

28. (Denn die Erde bringet von jr ſelbs zum erſten das graß / darnach die ehrn / darnach den vollen Weitzen inn den ehrn.)

(Thi Jorden bær aff ſig ſelff førſt Greſſ/ der effter Ax/ der effter fuldſom Huede i Axene)

29. Wenn ſie aber die frucht bracht hat / ſo ſchicket er bald die ſicheln hin/ denn die erndte iſt da.

Oc naar hun haffuer baaret Fruct / Da ſkicker hand ſtrax Segelen hen/ thi Høſten er der.

30. Vnd er ſprach: Wem wöllen wir das Reich Gottes vergleichen? vnd durch welch gleichniß wöllen wir es fürbilden?

Oc hand ſagde / Huem ville wi ligne Guds rige ved? oc ved huad lignilſe ville wi ligne det?

31. Gleich wie ein Senffkorn/ wenn das geſeet wirt auffs Land / ſo iſts das kleineſt vnder allem Samen auff Erden.

Lige ſom it Senips korn / naar det bliffuer ſaad i Jorden / da er det minſt blant al ſæd paa iorden/

32. Vnd wenn es geſeet iſt ſo nimbt es zu/ vnd wird gröſſer denn alle Kolkreuter vnd gewinnet groſſe zweige/ alſo/ daß die Vögel vnter dem Himel vnter ſeinem ſchatten wohnen köñen.

Oc naar det er ſaat / da voxer det / oc bliffuer ſtørre end alle Kaal vrter / oc faar ſtore grene/ Saa/ at de Fule vnder Himmelen kunde bo vnder ſkuggen der paa.

33. Vnd durch vil ſolche gleichniſſe ſaget er jhnen das wort/ nach dem ſie es hören kondten.

Oc hand ſagde dem ved mange ſaadanne Lignilſer/ effter ſom de kunde høre det..

Kapitola IIII.

26. Y prawil gim: Takt geſt králowſtwij Božij/ Jako kdyby člowěk vwrhl Sýmě w zemi.

A mowił/ Tákowe ieſt Kroleſtwo niebieſkie/ iż ieſli cżłowiek wrzući na śienie w ziemię.

27. A ſpalby/ a wſtáwalby we dne y w nocy/ a Sýmě wzegde a wzroſte když on newij.

A záſnie / y wſtánie w nocy y we dnie / naśienie wzeydźie / y vroście ták iáko on nie wzwie.

28. Nebo ſama od ſebe plodij země / nayprw bylinu / potom klas/ potom plně obilě w klaſu.

Boć ziemiá dobrowolnie owoc podawa / naprzod trawkę / potym kłos / á potym pełenkłos zboża.

29. A když z ſebe wydá aurodu / y hned ſrpem žne / nebt geſt přiſſla žeň.

A gdy ſię vkaże owoc / wnet zápuśći śierp / bo żniwo przyſzło.

30. Y řekl opět: K čemu připodobnijme Králowſtwij Božij? aneb kterěmu podobenſtwij ge přirownáme?

Nad to powiedał / Ku ktoreyże rzeczy przypodobiemy Kroleſthwo Boże? ábo ku czemu ſię przyrownamy?

31. Geſt yako zrno horčičné/ kterěžto když wſáto býwá w zemi / menſſij geſtže wſſech Semen kteráž gſau na zemi:

Tákowe ieſt iáko ziárno gorczyczne / ktore gdy wśieią w ziemię / namnieyſze ieſt ze wſzytkiego náſienia ktore ieſt ná ziemi.

32. A když ſe zplodij/ roſte w bylinu / a býwá wětſſij než wſſecky zeliny/ a činij ratoleſti welikě/ tak že pod ſtijnem geho budau mocy Ptácy Nebeſſtij přebýwati.

Ale gdy będźie wśiáne / wſchodzi / y bywa wiecżſze nad ine iarzyny / á podawa z śiebie gáłęźie wielkie/ ták iż pod ćieniem iego mogą mieć gniazdá ptácy powietrzni.

33. A takowými mnohými podobenſtwijmi mluwil gim ſlowo/ yakož mohli ſlyſſeti.

A mowił do nich ſłowá ſwe w tákowych przypowieśćiách iáko ſłuchać mogli.

ד

34 וּדְלָא מַתְלָא לָא מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן ל לְתַלְמִידָוהִי דֵּין בֵּינַיְהִי וַלְהוֹן מְפַשֵּׁק הֲוָא כֻּל מֶדֶם׃

E ſenza ſimilitudini non parlaua loro: ma ſeparatamente à i ſuoi diſcepoli eſponeua ogni coſa.

35 וְאָמַר לְהוֹן בְּהוּ יַוְמָא בְּרַמְשָׁא נֶעְבַּר לַן לְעֶבְרָא׃

Et in quel giorno venuta che fu la ſera, diſſe loro, Paſſiamo à l'altra riua.

36 וַשְׁבַקוּ לְכֶנְשָׁא וְדַבְרוּהִי כַּד בִּסְפִינְתָא הוּ וַסְפִינָא אַחְרָנְיָתָא אִית הֲוַי ע עַמְּהוֹן׃

E licentiata la turba, il pigliano ne la nauicella coſi com'egli era: e de l'altre nauicelle ancora erano coneſſolui.

37 וַהֲוָת עַלְעָלָא רַבְּתָא דְרוּחָא וְגַלָּא נָפְלִין הֲווּ בִּסְפִינְתָא וְקַרִיבָא הֲוָת דְּתֶתְמְלֵא׃

E leuoſi vna gran tempeſta di vento, e l'onde ſi gettauano ne la naue in tal modo che ella gia ſe n'empieua.

38 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ עַל בִּסְדִיָּא דָּמֶךְ הֲוָא בַּחַרְתָּה ד דִּסְפִינְתָא וַאֲתוֹ אַקִּימוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ רַבַּן לָא בְּטִיל לָךְ דְּאָבְדִינַן׃

Et egli era ne la poppa à dormire ſopra vn capezzale: onde lo ſuegliano, e dicongli, Maeſtro, non ti curi tu che noi periamo.

30 וְקָם וְכָאָא בְּרוּחָא וְאָמַר לְיַמָּא שְׁלִי וְגִיר אַנְתְּ וְשֶׁלְיַת רוּחָא וַהֲוָא נַיְחָא רַבָּא׃

Et egli ſuegliatoſi, minacciò il vento, e diſſe al mare, Taci, e ſta cheto. Allora il vento ceſſo, e feceſi vna tranquillità grande.

40 וְאָמַר לְהוֹן לְמָנָא דְחוּלְתָנִין אַנְתּוּן וַלְמָנָא לַיְת בְּכוּן הַיְמָנוּתָא׃

Poi diſſe loro, Perche ſete voi coſi timidi? come non hauete voi fede?

41 וּדְחֵלוּ דַחַלְתָּא רַבְּתָא וְאָמְרִין הֲווּ חַד לְחַד מַנּ־כַּי הָנָא דְרוּחָא וְיַמָּא מֶשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

Et eſſi temerono di gran timore, e diceuano l'vno à l'altro, Chi è coſtui, che il vento e il mare gli obediſcono?

ד

34 וּבְלִי מְשָׁלִים לֹא דִבֵּר אֲלֵיהֶם וְכַאֲשֶׁר עִם תַּלְמִידָיו לְבַדּוֹ אָז פָּתַר לָהֶם כֻּלָּם׃

Y ſin parabola no les hablaua: mas à ſus Diſcipulos en particular declaraua todo.

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כַּאֲשֶׁר יְהִי־עֶרֶב נַעֲבֹר עַל־הָעֵבֶר׃

Y dixoles aquel dia quando fue tarde, Paſſemos de la otra parte.

36 וַיַּעַזְבוּ אֶת־הָעָם וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר הָיָה בָּאֳנִיָּה וַאֲחֵרוֹת הָאֳנִיּוֹת הָיוּ עִמּוֹ׃

Y embiando la companna, tomaronlo, como eſtaua enel nauio, y auia tambien con el otros nauichuelos.

37 וַתְּהִי־סְעָרָה וְסוּפָה גְּדוֹלָה וְהַגַּלִּים נָפְלוּ עַל־הָאֳנִיָּה כֵּן־אֲשֶׁר עַתָּה תַּקְרִיב לְהִמָּלֵאת׃

Y leuantoſe vna grande tempeſtad de viento, y echaua las ondas en el nauio, de tal manera que ya ſe henchia.

38 וְהוּא הָיָה בְּאַחֲרִית שׁוֹכֵב עַל־מְרַאֲשׁוֹת וַיָּקִימוּ אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מְלַמֵּד לֹא תוּגָה לְךָ כִּי־נֹאבֵד׃

Y el eſtaua en la popa durmiendo ſobre vn cabeçal: y deſpertaronlo, y dizenle, Maeſtro, no miras que perecemos?

39 וַיָּקֶץ וַיִּגְעַר אֶת־הָרוּחַ וַיֹּאמֶר אֶל־הַיָּם דֹּם חֲתֹם וַתִּשְׁתֹּק הָרוּחַ וַיְהִי־שְׁתִיקָה גְּדוֹלָה׃

Y leuantandoſe el rinnió al viento, y dixo à la mar, Calla, enmudece. y ceſſó el viento: y fue hecha grande bonança.

40 וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה יְרֵאתֶם כָּכָה אֵיכָכָה לֹא יֵשׁ־לָכֶם אֱמוּנָה׃

Y à ellos dixo-Porque ſoys anſi temeroſos? como no teneys fe?

41 וַיִּירְאוּ יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וּמִי זֶה הוּא כִּי גַם הָרוּחַ וְהַיָּם יִשְׁמְעוּ בְקוֹלוֹ׃

Y temieron con gran temor, y dezian el vno âl otro, Quien es eſte, que aun el viento y la mar le obedecen?

δ.

34. Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· καὶ κατ᾽ ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

Et ne parloit point à eux ſans ſimilitude: mais à part il declaroit le tout à ſes diſciples,

35. Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

Ce iour-la quand le ſoir fut venu, il leur dit, Paſſons de là l'eau.

36. Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.

Et apres auoir laiſſé les troupes, ils le prindrent auec eux ainſi qu'il eſtoit en la naſſelle. or y auoit-il auſſi d'autres petites naſſelles auec lui.

37 Καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι·

Lors vn grand tourbillon de vent ſe leua, tellement que les ondes ſe iettoyent en la naſſelle, de ſorte qu'elle s'empliſſoit deſia.

38. Καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτόν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα.

Or eſtoit-il en la pouppe, dormant ſur vn oreiller: adonc ils l'eſueillent, & lui diſent Maiſtre, ne te chaut-il que nous periſſons?

39. Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Mais lui eſtant eſueillé tanſa le vent, & dit à la mer, Tai-toi, tien-toi coye Lors le vent ceſſa, & fut faite grande tranquillité.

40. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτως; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν.

Puis il leur dit, Pourquoi eſtes-vous ainſi craintifs? Comment n'auez-vous point de foy?

41. Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Mais il craignirent de grande crainte, & diſoyent l'vn à l'autre, Mais qui eſt ceſtui-ci, que le vent meſmes & la mer lui obeiſſent?

CAP. IIII.

34. Sine parabola autem non loquebatur eis, ſeorſum autem, diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

And without parables ſpake he nothing vnto them: but he expounded all things to his diſciples aparte.

35. Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum, Tranſeamus contrà.

Nowe the ſame day when euen was come / he ſaid vnto them / Let vs paſſe ouer vnto the other ſide.

36. Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.

And they left the multitude / and tooke him as he was in the ſhip: and there were alſo with him other ſhips.

37. Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

And there aroſe a great ſtorme of winde / and the waues daſhed into the ſhip / ſo that it was now full.

38. Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magiſter, non ad te pertinet quia perimus?

And hee was in the ſterne a ſleepe on a pillow: and they awoke him / & ſaid to him / Maſter / careſt thou not that we periſh?

39. Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari, Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus: & facta eſt tranquillitas magna.

And he roſe vp / and rebuked the winde / and ſaide vnto the ſea / Peace / and be ſtill. So the winde ceaſed / and it was a great calme.

40. Et ait illis, Quid timidi eſtis? nec dum habetis fidem?

Then he ſaid vnto them / Why are yee ſo fearefull? how is it that ye haue no fayth?

41. Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrum, Quis, putas, eſt iſte, quia & ventus & mare obediunt ei.

And they feared exceedingly / and ſayde one to another / Who is this / that both the winde and the ſea obey him?

41

Das IIII. Capitel.

34. Vnd ohne gleichniß redet er nichts zu jhnen. Aber inſonderheit leget ers ſeinen Jüngern alles auß.

Oc vden Ligniſer talede hand inted til dem. Men beſynderlige vdlagde hand ſine Diſcipler det altſammen.

35. Vnd an dem ſelbigen tage des abends ſprach er zu jhnen: Laſt vns hinůber faren.

Oc den ſamme dag at afften / ſagde hand til dem / Lader oſſ fare hen offuer.

36 Vnd ſie lieſſen das Volck gehen / vnd namen jn / wie er im Schiff war / vnd es waren mehr Schiff bey jhm.

Oc de lode Folcket gaa / oc toge hañem / ſom hand vaar i Skibet / oc der vaare flere Skib hoſſ hannem.

37. Vnd es erhub ſich ein groſſer Windwůrbel / vnd warff die Wellen in das Schiff / alſo daß das Schiff vol ward.

Oc der begyntis en ſtor Huereluind / oc kaſte Bølgerne i Skibet / ſaa at Skibet bleff fult.

38. Vnd er war hinden auff dem Schiff / vnd ſchlieff auff einem kůſſen. Vnd ſie weckten jhn auff / vnd ſprachen zu jm. Meiſter / frageſt du nichts darnach / daß wir verderben?

Oc hand vaar bag i Skibet / oc ſoff paa en Pude. Oc de vacte hannem op / / oc ſagde til hannem / Meſtre / ſtøder du inted der om / at wi forderffuis?

39. Vnd er ſtund auff / vnd bedrohete den wind / vnd ſprach zu dem Meer: Schweige / vnd verſtumme / vnd der Wind leget ſich / vnd ward ein groſſe ſtille.

Oc hand ſtod op / oc truede Værit / oc ſagde til Haffuit / Ti / oc ver ſtille. Oc Værit lagde ſig / oc det bleff meget ſtille.

40. Vnd er ſprach zu jhnen: Wie ſeidt jhr ſo forchtſam? Wie daß jhr keinen glauben habt?

Oc hand ſagde til dem / Hui ere i ſaa frøctactige? Hui haffue i ingen tro?

41. Vnd ſie forchten ſich ſehr / vnd ſprachen vntereinander: Wer iſt der: denn Wind vnd Meer ſind jhm gehorſam.

Oc de frøctede ſig ſaare / oc ſagde til huerandre / Huo er den? Thi at Værit oc Haffuit ere hannem lydige.

Kapitola IIII.

34. A bez podobenſtwj nemluwil gim: Včedlnijkům pak ſwým ſaukromij wykládal wſſeckno.

A oprocz przypowieści nie mowił do nich / wſzakże zwolennikom ſwoim oſobno wſzytko wykładał.

35. Y řekl gim w ten den / když včiněn byl wečer: Plawme ſe přes Moře.

Pothym dniá onego mowił do nich / gdy było k wieczorü / Przepraw my ſie do dalſzego brzegu.

36. A nechawſſe záſtupu / poyali gey tak yakž byl na Lodi / ale y giné Lodi byly s nim.

Tedy opuściwſzy zebránie ludzi / przyieli go thak iáko był w łodzi / á ine łodzi też byli z nim.

37. Tehdy ſtala ſe bauře weliká od wětru / až wlny hnal na Lodij / tak že ſe naplňowala Lodij.

Záthym powſtał wicher wielki / á nawał nośći obiiáły ſie o łodź ták iż iuż była pełna.

38. A on při koncy Lodi ſpal na poduſſce: Y zbudili gey a řekli gemu: Miſtře / nepečuge že hyneme?

A on był ná zadzie łodzi ſpiac ná we zgłowiu / tedy go obudzili mowiac mu / Miſtrzu / nie maſz thego ná pie czy iż giniemy?

39. A wſtaw pohrozyl wětru / a řekl Moři: Vmlkni a vpokog ſe. Y přeſtal wijtr / a ſtalo ſe vtiſſenij weliké.

A ták ſie ocuciwſzy / ſfukał wiátr / á rzekł morzu / Milcz á vśim ierz ſie / y vciſzył ſie wiatr / á ſthálo ſie bárzo cicho.

40. Y řekl gim: Proč ſe tak bogijte? což geſſtě nemáte wijry?

Rzekł záthym do nich / Czemu żeście ták boiázliwemi? A iákoż wiáry nie macie?

41. Y bali ſe báznij welikau / a prawili geden k druhému: Y kdo geſt tento / že Wijtr a Moře poſlauchagij ho?

Vlękli ſie tedy wielkim ſtrachem / mowiac ieden ku drugiemu / A coż to zacz ieſt? że też wiátry y morze ſą poſłuſzni iemu.

ה

1 וַאתַו לְעֶבְרָא דְּיַמָּא לַאתְרָא דְּגַדְרָיֵא׃

E coſi arriuorono à l'altra parte del mare ne la regione de Gadareni.

2 וְכַד נְפַק מֶן סְפִינְתָּא פְּגַע בֵּה מֶן בֵּית קְבוּרֵא גַּבְרָא דְּאִית בֵּה רוּחָא טַנְפְּתָא׃

E come fu vſcito de la naue, incontinente ſi gli fece incontro vn huomo vſcito de monumenti, che haueua vno ſpirito immondo.

3 וְעָמַר הֲוָא בֵּית קְבוּרֵא וַבְשִׁשְׁלָתָא אֶנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא לְמֵאסְרֵה׃

Il quale haueua la ſua ſtanza ne i monumenti, ne pur con le catene lo poteua alcuno tener legato.

4 מֶטוּל דְּכֻל אֶמַּתִי דַּבְסוּטְמֵא וַבְשִׁשְׁלָתָא מֶתְאסַר הֲוָא שִׁשְׁלָתָא מְתַבַּר הֲוָא וְסוּטְמֵא מְפַסֵּק הֲוָא וְלָא אֶנָשׁ מ מֶשְׁכַּח הֲוָא לְמֶכְבְּשֵׁה׃

Percioch'egli era ſtato molte volte legato con ceppi e con catene, & haueua rotte le catene, e ſpezzati i ceppi: ne perſona l'haueua mai potuto domare.

5 וּבְכֻל זְבַן בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא בְּבֵית קְבוּרֵא וַבְטוּרֵא אִיתַוְהִי הֲוָא ו וְקָעֵא הֲוָא וַמְצַלֵּת נַפְשֵׁה בְּכֵאפֵא׃

E ſtaua ſempre notte e giorno ne i monti e ne i monumenti, gridando, e percotendo ſe ſteſſo con le pietre.

6 כַּד חֲזָא דֵּין לְיֵשׁוּעַ מֶן רוּחְקָא רְהֵט סְגֵד לֵה׃

Hor hauendo egli veduto IESV da lontano, corſe, & inginocchioſſi, dinanzi à lui.

7 וַקְעָא בְּקָלָא רָמָא ו וֶאמַר מָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵה דַּאלָהָא מְרַמְיָא מַוְמֵא אֶנָא לָךְ בַּאלָהָא דְּלָא תְּשַׁנְקַנִי׃

E gridando ad alta voce, diſſe, Che ho io à far con teco, IESV Figliuol di Dio altiſſimo? Io ti ſcongiuro per Dio, che tu non mi tormenti.

8 אָמַר חֲוָא לֵה גֵּיר פ פּוּק מֶן בַּר נָשָׁא רוּחָא טַנְפְּתָא׃

(Percioch'egli li diceua, Eſci fuor di queſt huomo, ſpirito immondo.)

ה

1 וַיָּבֹאוּ לְעֵבֶר הַיָּם אֶל־מְדִינַת הַגְּדָרִיִּים׃

Y vinieron de la otra parte de la mar à la prouincia de los Gadarenos.

2 וְכַאֲשֶׁר יָצָא מֵאֳנִיָּה וּמִיָּד קָרָה מִקְּבָרִים אָדָם בְּרוּחַ טְמֵאָה׃

Y ſalido el del nauio, luego le ſalió àl encuentro vn hombre de los ſepulchros con vn eſpiritu immundo:

3 לַאֲשֶׁר הָיָה בֵיתוֹ בַּקְּבָרִים וְאִישׁ לֹא יוּכְלוּ לֶאֱסֹר אוֹתוֹ בַּזִּקִּים׃

Que tenia manida en los ſepulchros, y ni aun con cadenas lo podia alguien atar.

4 עַל־כִּי בְּעָמִים רַבִּים בַּזִּקִּים וּבַעֲבוֹתוֹת נֶאֱסַר וְנִסְחֲבוּ מִמֶּנּוּ הָעֲבוֹתוֹת וְהַזִּקִּים נִשְׁבָּרוּ וְאִישׁ לֹא יָכֹל לְדוֹמְמוֹ׃

Porque muchas vezes auia ſido atado con grillos y cadenas· mas las cadenas auian ſido hechas pedaços deel, y los grillos deſmenuzados: y nadie lo podia domar.

5 וּבְכָל־יוֹם וָלַיְלָה בֶּהָרִים וּבַקְּבָרִים הָיָה זֹעֵק וּמְסַקֵּל עַצְמוֹ בַּאֲבָנִים׃

Y ſiempre de dia y de noche andaua dando bozes en los montes y en los ſepulchros, y hiriéndoſe á las piedras.

6 וְכִרְאוֹתוֹ אֶת־יֵשׁוּעַ מֵרָחוֹק רָץ וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃

Y como vido à Ieſus de lexos, corrió, y adorolo:

7 וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר מָה לִי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהֵי הָעֶלְיוֹן אֶשְׁבָּעֵה לְךָ בֵּאלֹהִים פֶּן תְּשַׁמְּמֵנִי׃

Y clamando à gran boz dixo, Que tienes comigo Ieſus hijo del Dios Altiſsimo? Conjurote por Dios que no me atormentes.

8 וַיֹּאמֶר לוֹ צְאִי הָרוּחַ טְמֵאָה מִן־הָאָדָם׃

Porque le dezia, Sal de eſte hombre eſpiritu immundo.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν.

Et ils arriuerent delà la mer en la contree des Gadareniens.

2. Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ.

Et quand il fut ſorti de la naſelle, incontinent vn homme qui auoit vn eſprit immonde ſortit des ſepulcres & le vint recontrer:

3. Ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι.

Lequel auoit ſa demeurance és ſepulcres, & nul ne le pouuoit tenir lié, non pas meſmes de chaines.

4. Διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι.

Pource que ſouuent quand il auoit eſté lié de ceps & de chaines, il auoit rompu les chaines & mis les ceps en pieces: & perſonne ne le pouuoit domter.

5. Καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

Et il eſtoit continuellement de nuict & de iour és montagnes & és ſepulcres, criant & ſe frapant de pierres.

6. Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

Quand donc tout de loin il vid Ieſus il accourut, & ſe proſterna deuant lui:

7. Καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοι, ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με βασανίσῃς.

Et criant à haute voix, dit, Qu'y a-il entre toi & moi, Ieſus Fils du Dieu Souuerain ie t'adiure de par Dieu, que tu ne me tormentes point,

8. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

Car Ieſus lui diſoit, Vuide hors de ceſt homme, eſprit immonde.

CAP. V.

ET venerunt trans fretũ maris in regionem Geraſenorum.

And they came ouer to the other ſide of the ſea into the countrey of the Gadarens.

2. Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo.

And when he was come out of the ſhip/ there mette him incontinently out of the graues / an man which had an vncleane ſpirite.

3. Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam quiſquam poterat eum ligare.

Who had his abyding among the graues/ and no man coulde binde him / no not with chaines.

4. Quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.

Becauſe that when he was often bounde which fetters and chaines / hee plucked the chaines aſunder / and brake the fetters in pieces / neither could any man tame him.

5. Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concîdens ſe lapidibus.

And alwayes both night and day he cried in the mountaines / and in the graues / and ſtrooke himſelfe with ſtones.

6. Videns autem Ieſum à longé, cucurrit & adoravit eum.

And when he ſaw Jeſus afarre of / he ran/ and worſhipped him.

7. Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi? adiuro te per Deum ne me torqueas.

And cryed with a loude voyce/ and ſaide/ What haue J to doe with thee / Jeſus / the Sonne of the moſt high God? J charge thee by God / that thou torment me not.

8. Dicebat enim illi, Exi ſpiritus immunde ab homine.

(For he ſayde vnto him / Come out of the man/ thou vncleane ſpirit.)

Das V. Capitel.

Vnd ſie kamen jenſeidt des Meers / inn die gegend der Gadarener.

OC de komme paa hin ſide Haffuit / i de Gadareners egn.

2. Vnd als er auß dem Schiff tratt / lieff jhm als bald entgegen auß den Gräbern / ein beſeſſen Menſch / mit einem vnſaubern geiſt.

Oc ſom hand traadde aff Skibet / da løb der ſtrax it beſæt Menniſke mod hannem aff Graffuerne / met en wren Aand.

3. Der ſeine wohnung in den Gräbern hatte / vnd niemand kondte jhn binden / auch nicht mit ketten.

Som haffde ſin bolig i Graffuerne / Oc der kunde ingen binde hannem / icke heller met Lencker.

4. Denn er war offt mit feſſeln vnd ketten gebunden geweſen / vnd hatte die ketten abgeriſſen / vnd die feſſel zurieben vnd niemand kondt jhn zemen.

Thi hand haffde offte verit bunden met Boyer oc Lencker / oc haffde affreffuit lenckerne / oc ſønderbrudet boyerne / oc ingen kunde ſpæge hannem.

5. Vnd er war allezeit / beide tag vnd nacht auff den bergen / vnd in den Gräbern / ſchrey vnd ſchlug ſich mit ſteinen.

Oc hand vaar altid / baade dag oc nat / paa Biergene oc i Graffuerne / robte oc ſlog ſig met ſten.

6. Da er aber Jeſum ſahe von ferns / lieff er zu / vnd fiel für jm nider.

Oc der hand ſaa Jheſum longt borte / løb hand til / oc falt ned faar hannem.

7. Schrey laut / vnd ſprach: was hab ich mit dir zu thun / O Jeſu du Sohn Gottes des Allerhöchſten? Jch beſchwere dich bey Gott / daß du mich nicht queleſt.

Robte høyt / oc ſagde / Huad haffuer ieg met dig at gøre / O Jheſu / du Allerhøyſtis Guds Søn? Jeg beſchuer dig ved Gud / at du icke piner mig.

8. Er aber ſprach zu jhm: Fahre auß du vnſauber geiſt / von dem Menſchen.

Hand ſagde til hannem / Far vd du wrene Aand / aff det Menniſke.

Kapitola V.

TEhdy přeplawili ſe přes Moře do Kraginy Geraženſkých.

STámtad przyſzli do dálſzego brzegu morſkiego / do ziemie Gádareńczykow.

2. A když on wyſſel z Lodi / hned ſe s nim potkal Člowěk z hrobůw mage Ducha nečiſtého.

A wyſzedſzy z łodzi / nátychmiaſt mu zábieżał z grobow człowiek w ktorym był duch nie czyſty.

3. Kterýž přijbytek měl w hrobijch. A aniž geſt giž kdo mohl ho řetězy ſwázati:

Ktory miał mieſzkánie w grobiech / á nie mogł go nikt y łáncuchem związáć.

4. Nebo čaſto gſa pauty a řetězy okowán / lámal řetězy / a pauta roztrhal / a nižádný ho nemohl ſkrotiti.

Przeto iż on czeſto był wiązan łáncuchi z petámi / ále ſie ná nim łáncuchy rwáły / á petá tárgały / y nie mogł go żaden okrocić.

5. A wždycky we dne y w nocy w hrobijch a na horách byl křiče a tepa ſe kamenijm.

A záwżdy we dnie y w nocy wołał w gorách y wgrobiech / á tłukł ſie ſam kámieńmi.

6. A vhlédaw Gežijſſe zdaleka / běžel a poklonil ſe gemu.

A vyzrawſzy Jezuſa z dáleká przy bieżał / kłániáiac ſie przed nim.

7. A křiče hlaſem welikým / řekl: Co máſs ſemnau Gežijſſy Synu Boha naywyſſýho? zaklijnám tebe ſkrze Boha aby mne netrápil.

A wołáiac głoſem wielkim / mowił / Coż mi do ciebie Jezuſie Synu Bogá Nawyżſzego? poprzyſie gam cie przez Boga ábyś mie nie meczył.

8. Nebo prawil gemu: Wigdiž duſſe nečiſtý od člowěka tohoto.

(Abowiem mu mowił / Wynidź duchu nieczyſty z człowieká tego).

ה

9 וְשַׁאלֵהּ אֵיכַנָא שְׁמָךְ אֲמַר לֵהּ לְגִיוֹן שְׁמַן מֶטֻּל דְּסַגִּיָאֵא חְנַן׃

E domandauagli, Come hai tu nome? Et egli riſpoſe, dicendoli, Io ho nome Legione: percioche noi ſiamo molti.

10 וּבָעֵא הֲוָא סַגִּי דְּלָא נְשַׁדְּרִיוּהִי לְבַר מֶן אַתְרָא׃

E lo pregaua molto che non gli mandaſſe fuer del paeſe.

11 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן לְוָת טוּרָא בַּקְרָא רַבְּתָא דַּחְזִירֵא דְּרָעְיָא׃

Hor egli era iui preſſo à i monti vn gran branco di porci che paſceua.

12 וּבָעִין הֲווֹ מֶנֵּהּ הָנוֹן שֵׁאדֵא וָאמְרִין שַׁדַּר לַן עַל הָנוֹן חְזִירֵא דְּבְהוֹן נֵעוּל׃

E tutti quei demonij lo pregauano, dicendo, Mandaci tra quei porci, accioche noi entriamo in eſſi.

13 וַאפֵּס לְהוֹן וַנְפַקוּ ר
רוּחֵא הָלֵין טַנְפָתֵא וְעַלוּ
בַּחְזִירֵא וְרְהַטַת הָי בַּקְרָא
לַשְׁקִיפָא וְנֶפְלַת בְּיַמָּא
וַאתְחַנַקוּ בְּמַיָּא׃

E Iesv incontinente il permeſſe loro: e coſi vſciti quelli ſpiriti immondi, entrorono ne i porci: & il gregge furioſamente correndo ſi precipitò nel mare, & erano circa duo milia; & affogoronſi nel mare.

14 וְהָנוֹן דְּרָעֵין הֲווֹ לְהוֹן
עֲרַקוּ וֶאמַרוּ בַּמְדִינְתָּא
וָאף בְּקוּרְיָא וַנְפַקוּ ל
לְמֶחזָא מֶדֶּם דַּהְוָא׃

E quei che paſceuano i porci, fuggirono, e portoronne le nuoue à la città, & à le ville. La onde vſcirono à vedere che coſa era auuenuta.

ה

9 וַיִּשְׁאַל לוֹ מַה שְּׁמֶךָ וַיַּעַן לֵאמֹר לְגִיוֹן שְׁמִי כִּי רַבִּים אֲנַחְנוּ׃

Y preguntóle, Como te llamas? Y respondió diziendo, Legion me llamo: porque ſomos muchos.

10 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ הַרְבֵּה פֶּן־יְשַׁלַּח אוֹתָם מִחוּץ לַמְּדִינָה׃

Y rogauale mucho que no lo echaſſe fuera de aquella prouincia.

11 וַיְהִי־שָׁם אֶל־הָהָר עֵדֶר חֲזִירִים גְּדוֹלָה בַּמִּרְעֶה׃

Y eſtaua alli cerca de los montes vna grande manada de puercos paciendo;

12 וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ כָּל־הַשֵּׁדִים לֵאמֹר הַנַּח אוֹתָנוּ אֲשֶׁר בַּחֲזִירִים הָאֵלֶּה נָבוֹא אֲנַחְנוּ׃

Y rogaronle todos aquellos demonios diziendo, Embianos en los puercos paraque entremos en ellos.

13 וַיַּנִּיחֵם פִּתְאוֹם יֵשׁוּעַ וַתֵּצֶאנָה רוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת וַתָּבוֹאנָה בַּחֲזִירִים וַיַּעֲבֹר הָעֵדֶר בְּעֶבְרָה אֶל־הַיָּם וַיִּהְיוּ כְּמוֹ אַלְפַּיִם וַיֵּחָנְקוּ בַּמַּיִם׃

Y permittióles luego Ieſus: y ſaliendo aquellos eſpiritus immundos, entraron en los puercos: y la manada cayó por vn deſpennadero en la mar, los quales eran como dos mil, y ahogaronſe en la mar.

14 וַיִּבְרְחוּ רוֹעֵי הַחֲזִירִים וַיַּגִּידוּ אֶל־הָעִיר וְאֶל־הַשָּׂדוֹת וַיֵּצְאוּ לִרְאוֹת מַה זֶּה הַנַּעֲשֶׂה׃

Y losque apacentauan los puercos, huyeron, y dieron auiſo en la ciudad y en los campos. Y ſalieron para ver que era aquello que auia acontecido.

έ.

9. Καὶ ἐπηρώτα αὐτὸν, τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί ἐσμεν.

Adonc il l' interroga, Comment as-tu nom? Et il reſpondit, diſant, I' ai nom Legion: car nous ſommes pluſieurs.

10. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

Et le prioit fort qu'il ne les enuoyaſt point hors de la contree.

11. Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

Or y auoit-il là vers les montagnes vn grand troupeau de pourceaux qui paiſſoit.

12. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν·

Et tous ces diables la le prioyent, diſans, Enuoye-nous és pourceaux, afin que nous entrions dedans iceux. Et Ieſus incontinent le leur permit.

13. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Adonc ces eſprits immondes eſtans ſortis, entrerent és pourceaux, & le troupeau ſe rua du haut en bas ē la mer, (or y en auoit-il enuiron deux mille) & furent eſtouffes en la mer.

14. Οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός.

Et ceux qui paiſſoyent les pourceaux, s' enfuirent, & en porterent les nouuelles en la ville, par les villages

CAP. V.

9. Et interrogabat eum, Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei, Legio mihi nomen eſt; quia multi ſumus.

And he aſked him / What is thy name? and he anſwered / ſaying / My name is Legion: for we are many.

10. Et deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret extra regionem.

And hee prayed him inſtantly / that hee woulde not ſende them awaye out of the countrey.

11. Erat autẽ ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens.

Now there was there in the mountaines a great heard of ſwine / feeding.

12. Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.

And all the deuils beſought him / ſaying / Send vs into the ſwine / that we may enter into them.

13. Et conceſſit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpiritus immundi, introierũt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare, ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.

And incontinently Jeſus gaue thẽ leaue. Then the vncleane ſpirites went out / & entred into the ſwine / and the herde ranne headlong from the high bãke into the ſea / (& there were about two thouſande ſwine) and they were drowned in the ſea.

14. Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem & in agros. Et egreſſi ſunt videre quid eſſet factum.

And the ſwineherds fled / and tolde it in the citie / and in the countrey / and they came out to ſee what it was that was done.

Das V. Capitel.

9. Vnd er fraget jhn: Wie heiſſeſt du? Vnd er antwortet / vnd ſprach: Legion heiſſe ich / denn vnſer iſt vil.

Oc hand atſpurde hannem / Huad heder du? Oc hand ſuarede / oc ſagde / Skock heder ieg / Thi wi ere mange.

10. Vnd er bat jhn ſehr / daß er ſie nicht auß derſelben Gegend triebe.

Oc hand bad hannem ſaare / at hand ſkulde icke driffue hannem aff den ſamme Egn.

11. Vnd es war daſelbs an den Bergen eine groſſe herd Seu an der Waide.

Oc der vaar ſamme ſted hoſſ Biergene en ſtor Hiord Suin / ſom der ode.

12. Vnd die teuffel baten jhn alle / vnd ſprachen: Laß vns in die Seu fahren.

Oc Diefflene bade hannem alle / oc ſagde / Lad oſſ fare i de Suin.

13. Vnd als bald erlaubet jnen Jeſus. Da furen die vnſaubern geiſter auß / vnd fuhren inn die Seue / vnd die Herd ſtürtzet ſich mit einem ſturm ins Meer. Jhr aber war bey zwey tauſent / vnd erſoffen im Meer.

Oc Jheſus tilſtede dem ſtrax. Da fore de wrene Aander vd / oc fore i Suinene / Oc Hiorden ſtyrte ſig haſtelige i Haffuit / Oc de vaare ved thu tuſinde / oc drucknede i Haffuit.

14. Vnd die Seuhirten flohen / vnd verkündigten das inn der Statt vnd auff dem Lande. Vnd ſie giengen hinauß / zu ſehen was da geſchehen war.

Oc Suinehyrderne flyde / Oc kundgiorde det i Staden oc vdi Landet. Oc de ginge vd / at ſee det ſom vaar ſkeet.

Kapitola V.

9. Y tázal ho: Kterē geſt tobē gmēno? Y řekl gemu: Hauff gmēno mē geſt / neb geſt nás mnoho.

Tedy go pytał / Jákoćie zowa? A on mu odpowiedział mowiac / Zowa mie hufem / ábowiem nas ieſt wiele

10. Y proſyl ho welmi / aby newyhánēl ho z tē kraginy.

Y proſił go bárzo áby ich nie wygániał z oney ziemie.

11. Bylo pak tu při horách ſtádo welikē Wepřůw paſauce ſe.

Było też tám po gorách wielkie ſtádo wieprzow co ſie páſli.

12. Y proſyli ho ďáblowē řkauce: Puſt nás do Wepřuow / ať do nich wegdeme.

A wßyſcy dyabli prośili go mowiac / Puśćnas w wieprze ábychmy w nie wſtapili.

13. Y dopuſtil gim hned Gežijš. A wyſſedſſe duchowē nečiſtij / weſſli do Wepřů / a welikau prudkoſtij / bēželo to ſtádo do Moře / a bylo gich ke dwēma tiſýcum / y ztonuli w Moři.

Ynárychmiaſt im dopuścił Jezus / á wyßedßy duchowie nieczyśći / wſtápili w wieprze / y wpádło ono ſtádo z gory do morzá / á było ich około dwu thyśiacu / y potoneli w Morzu.

14. Ti pak kteřijž gé páſli / vtekli a oznámili to w Mēſtē y po polijch. Y wyſſli lidē aby widēli co ſe bylo ſtalo:

Oni też co páśli wieprze zućiekáli / y oznaymili to w mieśćiech y po wśiách: Tedy oni wyßli áby oglądáli to co ſie ſtáło.

ה

15 וְאֶתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ
וַחֲזַאוּהִי לְהוּ דְשֵׁאדַוְהִי
כַּד לְבִישׁ וַמְנַכַּף וְיָתֵב הֲו
דְאִית הֲוָא בֵּהּ לְגִיוֹן
וַדְחֵלוּ׃

E vengono à IESV, e veggono colui che era ſtato indemoniato che ſedeua, & era veſtito, & in buon ſentimento, il quale haueua hauuta la legione de demonij addoſſo, & hebber paura.

16 וְאִשְׁתַּעִיו לְהוֹן הָנוֹן
דַּחֲזַו דַּאֵיכַנָּא הֲוָא לְהַו
דְשֵׁאדַוְהִי וְאַף עַל הָנוֹן
חֲזִירֵא׃

E quelli che haueuano veduto, raccontoron loro come la coſa era auuenuta à colui ch'era ſtato indemoniato, e del fatto de porci.

17 וְשַׁרִיו בָּעַין מֶנֵּהּ ד
דְּיֵאזַל לֵהּ מֶן תְּחוּמְהוֹן׃

Allora cominciorono à pregarlo, che ſi partiſſe da i lor confini.

18 וְכַד סְלֵק לַסְפִינְתָּא
בָּעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ הַו ד
דְשֵׁאדַוְהִי דְּעַמֵּהּ יְהוֵא׃

Et eſſendo egli entrato ne la naue, colui ch'era ſtato indemoniato lo pregaua di ſtar con eſſo lui.

19 וְלָא שַׁבְקֵהּ אֶלָּא
אֶמַר לֵהּ זֶל לְבַיְתָךְ לְוָת
אֶנָשַׁיךְ וְאִשְׁתַּעֵא לְהוֹן
מֶדֶם דַּעֲבַד לָךְ מָרְיָא
וְאֶתְרַחַם עֲלַיךְ׃

Ma IESV non gliel permeſſe, anzi gli diſſe, Vattene à caſa tua à li tuoi, e racconta loro quante gran coſe il Signor t'ha fatte, e come hauuta miſericordia di te.

20 וְאֶזַל וְשָׁרִי מַכְרֶז ב
בְּעֶסְרַת־מְדִינָתָא מֶדֶם
דַּעֲבַד לֵהּ יֵשׁוּעַ וְכֻלְּהוֹן ת
תַּמִּיהִין הֲווּ׃

E coſi egli ſen'andò, e cominciò à predicare in Decapoli quanto gran coſe IESV gli haueua fatte, e tutti ſi marauigliauano.

ה

15 וַיָּבוֹאוּ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּרְאוּ
אֶת אֲשֶׁר הָיָה בַעַל הַשֵּׁדִים
כִּי יֹשֵׁב לָבוּשׁ וְנָבוֹן אֶת אֲשֶׁר
הָיָה לוֹ לֶגְיוֹן וַיִּרָאוּ׃

Y vienen à Ieſus, y veen al que auia ſido atormentado del demonio, ſentado, y veſtido, y en ſeſo, el que auia tenido la legion, y vuieron temor.

16 וַאֲשֶׁר רָאוּ סִפְּרוּ לָהֶם
אֵיכָה נַעֲשָׂה לְבַעַל הַשֵּׁדִים
וְלַחֲזִירִים׃

Y contaronles los que lo auian viſto, como auia acontecido àl que auia tenido el demonio, y de los puercos.

17 וַיָּחֵלּוּ לְהִתְחַנֵּן לוֹ לְצֵאתוֹ
מִגְּבוּלוֹתָם׃

Y comencaron à rogarle que ſe fueſe de los terminos de ellos.

18 וְכַאֲשֶׁר עָלָה אֶל־הָאֳנִיָּה
וַיִּתְחַנֵּן לוֹ בַעַל הַשֵּׁדִים לִהְיוֹת
עִמּוֹ׃

Y entrando el en el nauio, rogauale el que auia ſido fatigado del demonia, para eſtar con el.

19 וְיֵשׁוּעַ לֹא הִנִּיחוֹ כִּי־אִם
אָמַר לוֹ לֵךְ לְבֵיתְךָ וְאֶל־
מוֹלַדְתֶּךָ וְהַגֵּד לָהֶם כַּמָּה עָשָׂה
לְךָ יְהוָה וְכִי חֲנָנֶךָ׃

Mas Ieſus no le permittió, ſino dixole, Vete à tu caſa à los tuyos, y cuentales quan gtandes coſas el Sennor ha hecho contigo, y como ha auido miſericordia de ti.

20 וַיֵּלֶךְ וַיָּחֶל לִקְרֹא בַּעֲשָׂרָה
עָרִים כַּמָּה עָשָׂה לוֹ יֵשׁוּעַ
וַיִּתְמְהוּ כֻּלָּם׃

Y fueſe, y cómençó à predicar en Decapolis quan grandes coſas Ieſus auia hecho con el: y todos ſe marauillauan.

ε´.

15. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν.

Lors ils ſortirent pour voir ce qui eſtoit aduenu, & vindrent à Ieſus & virent celui qui auoit eſté demeniaque, aſſis & veſtu, & de bon ſens: voire celui qui auoit eu la legion, & eurent peur.

16. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

Et ceux qui auoyent veu cela, leur raconterent comme il eſtoit aduenu à ce demoniaque, & touchant les pourceaux.

17. Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Adonc ils ſe prindrent à le prier qu' il ſepartiſt de leurs quartiers.

18. Καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.

Et quand il fut entré en la naſſelle, celui qui auoit eſté demõiaque le prioit qu' il fuſt auec lui.

19. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.

Mais Ieſus ne le lui permit point, ains lui dit Va-t' en ta maiſon vers les tiens, & leur raconte combien grandes choſes le Seigneur t' a faites & comment il a eu pitié de toi.

20. Καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

Ils' en alla donc, & commenca a publier en Decapolis combien grandes choſes le Seigneur lui auoit faites: & tous s' en eſmerueilloyent.

CAP. V.

15. Et veniunt ad Ieſum, & vident illum qui à dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ mentis: & timuerunt.

And they came to Jeſus / and ſaw him that had bene poſſeſſed with the deuil / and had the legion / ſit both clothed / and in his right minde: and they were afrayd.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum eſſet ei qui dœmonium habuerat: & de porcis.

And they that ſawe it / tolde them / what was done to him that was poſſeſſed with the deuill / and concerning the ſwine.

17. Et rogare cœperunt eum, ut diſcederet de finibus eorum.

Then they began to pray him / that hee would departed from their coaſtes.

18. Cumq́; aſcenderet navim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo.

And when he was come into the ſhip / hee that had bene poſſeſſed with yͤ deuil / prayed him that he might be with him.

19. Et non admiſit eum: ſed ait illi, Vade in domum tuam, ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.

Howbeit / Jeſus would not ſuffer him / but ſaid vnto him / Goe thy waye home to thy friends / & ſhew them what great thinges the Lorde hath done vnto thee / and how he hath had compaſſion on thee.

20. Et abiit & cœpit prædicare in Decapoli quanta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes mirabantur.

So he departed / and began to publiſh in Decapolis / what great things Jeſus had done vnto him: and all men did marueile.

Das V. Capitel.

15. Vnd kamen zu Jeſu / vnd ſahen den / ſo von den teufeln beſeſſen war / daß er ſaß vnd war bekleidet / vnd vernůnfftig / vnd fǒrchten ſich.

Oc komme til Jheſum / oc ſaae den / ſom vaar beſæt aff Diefflene / at hand ſad / oc haffde kleder paa / oc vaar ved ſine ſind / oc de frøctede ſig.

16. Vnd die es geſehen haten / ſagten jhnen / was dem beſeſſenen widerfaren war / vnd von den Seuen.

Oc de ſom det ſeet haffde / ſagde dem / huad den Beſætte vaar vederfaret / oc om Suinene.

17. Vnd ſie fiengen an / vnd baten jn / daß er auß jhrer Gegend zǒge.

Oc de begynte / oc bade hannem / at hand vilde drage aff deris Egn.

18. Vnd da er in das Schiff tratt / bat jhn der beſeſſene / daß er mǒchte bey jhm ſein.

Oc der hand traadde i Skibet / da bad den beſætte hannem / at hand maatte bliffue hoſſ hannem.

19. Aber Jeſus ließ es jhm nicht zu / ſondern ſprach zu jhm: Gehe hin in dein hauß / vnd zu den deinen / vnd verkůndige jhnen / wie groſſe wolthat dir der HERR gethan / vnd ſich deiner erbarmet hat.

Oc Jeſus tilſtedde hannem icke / Men hand ſagde til hannem / Gack hen i dit huſſ / oc til dine / oc forkynde dem / huor ſtore velgerninger HERREN haffuer giort dig / oc forbarmet ſig offuer dig

20. Vnd er gieng hin / vnd fieng an auß zuruffen inn den zehen Stådten / wie groſſe wolthat jhm Jeſus gethan hatte / vnd jederman verwundert ſich.

Oc hand gick bort / oc begynte at vdrobe i de thi Stæder / huor ſtore Velgerninger Jheſus haffde giort hannem / Oc huer Mand forundrede ſig.

Kapitola V.

15. A když přiſſli k Gežiſſowi / vzřeli toho kterýž byl trápen od ďábelſtwij / an ſedij odijn gſa / a zdrawé myſli / y báli ſe.

A pryßedßy do Jezuſa / pátrzyli ná onego ktory był opętány / iż ſiedział obleczony / będąc przy dobrym rozumie / á w ktorym był on huf.

16. A kteříž to wiđěli / wiprawowali kterak ſe ſtalo tomu kterýž měl ďábelſtwij / y o Wepřijch.

Ci tedy ktorzy to widzieli / opowiedzieli im iáko ſie to przydało onemu opętánemu / y o wieprzach.

17. Tehdy počali ho proſyti / aby odſſel z kragin gegich.

Ktorzy go wnet prośić poczeli áby wyßedł z gránic ich.

18. A když wſtaupil na Lodij / počal ho proſyti ten kterýž ztrápen byl od ďábelſtwj / abý byl ſnim.

A gdy wßedł w łodź / prośił go on co był opętánym áby zoſtał przy nim.

19. Gežijš pak nedopuſtil / ale řekl gemu: Gdido domu twého k twým / a zwěſtug gim kterak geſt weliké wěcy včinil tobě PAN / a ſlitowal ſe nad tebau.

Ale mu Jezus nie dopuśćił / owßem mu rzekł / Idź do domu twoiego do ſwych / á oznaymi im iáko wielkie rzeczy z toba Pan vczynił / á iáko ſie nád toba zlitował.

20. Y odſſel / a počal ohlaſſowati w kragině Deſýti Měſt / kterak weliké wěcy včinil gem Gežijš / y diwili ſe wſſyckni.

Tedy odßedł / y począł opowiedac w Dekapolim iáko wielkie rzeczy z nim vczynił Jezus / było to v wßytkich w podziw.

ה

21 וְכַד עְבַר יֵשׁוּעַ בַּסְפִינְתָא לְהַו עֶבְרָא תּוּב אֶתְכַּנַּשׁוּ עֲלוֹהִי כֶּנְשָׁא סַגִּיָאא כַּד אִיתַוְהִי עַל יַד יַמָּא׃

E poi che I E S V *fu di nuouo trapaſſato à l'altra riua ne la naue, ſi raunò vn gran popolo verſo lui, & era preſſo al mare.*

22 וַאְתָא חַד דְּשְׁמֵהּ יוֹאָרָשׁ מֶן רַבַּי כְּנוּשְׁתָּא וְכַד חֲזָיְהִי נְפַל לְוָת רֶגְלַוְהִי׃

Allora ecco venire vno de principali de la ſinaggoga, che haueua nome Iairo: & ei come l'hebbe veduto, ſi gli gittò à i piedi.

23 וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ סַגִּי וְאָמַר לֵהּ בְּרַתִּי בִּישָׁאִירָת עֲבִידָא תָּא סִים אִידָךְ עֲלֵיהּ וְתֶתְחַלְמִי וְתֶחֵא׃

E pregaualo molto, dicendo, La mia figliuoletta ſta in eſtremo, io ti prego che tu venghi, e ponghi le mani ſopra eſſa, accioch'ella ſi riſani, e coſi viuerà.

24 וַאְזַל עַמֵּהּ יֵשׁוּעַ וְדָבִיק הֲוָא לֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיָאא וְחָבְצִין הֲווּ לֵהּ׃

Et egli ſen'andò con lui, & vn gran popolo lo ſeguitaua, in modo che lo ſtringeuano.

25 אַנְתְּתָא דֵּין חְדָא דְּאִיתַיְהּ הֲוָת בְּמַרְדִּיתָא דַּדְמָא שְׁנִין תַּרְתַּעֶסְרֵא׃

Hor vna certa donna che era ſtata con fluſſo di ſangue ben dodici anni.

26 אִידָא דְּסַגִּי סֶבְלַת מֶן אָסַוָתָא סַגִּיָאֵא וְאַפְּקַת כֻּל מֶדֶּם דְּאִית לָהּ וּמֶדֶּם לָא אֶתְעַדְּרַת אֶלָּא אַף יַתִּירָאִית אֶתְאַלְצַת׃

Et haueua patito aſſai da molti medici, & haueua ſpeſo tutto il ſuo, ſenza riceuerne giouamento a'uno, ma piu toſto era andata peggiorando.

27 כַּד שֶׁמְעַת עַל יֵשׁוּעַ אֶתַת בְּחֶבְצָא דְּכֶנְשָׁא מֶן בֶּסְתְּרֵהּ וְקֶרְבַת לַלְבוּשֵׁהּ׃

Hauendo vdito parlar di I E S V *venera la turba di dietro, e toccò il ſuo veſtimento.*

28 אָמְרָא הֲוָת גֵּיר דְּאֶפֶן לַלְבוּשֵׁהּ קֶרְבָא אֶנָא חָיָא אֶנָא׃

Percioch'ella diceua, Se io toccarò pur le ſue veſtimenta, io ſarò ſanata.

ה

21 וְכַאֲשֶׁר עָבַר יֵשׁוּעַ בָּאֳנִיָּה עוֹד אֶל־הָעֵבֶר וַיִּקָּהֵל עַם רָב אֵלָיו וַיְהִי אֶל־שְׂפַת הַיָּם׃

Y paſſando otra vez Ieſus en nauio de la otra parte, juntoſe à el gran companna: y eſtaua junto à la mar.

22 וְהִנֵּה בָא אֶחָד רַב הַמַּקְהֵלָה וּשְׁמוֹ יָאִיר וְכַאֲשֶׁר רָאָה אוֹתוֹ נָפַל אֶל־רַגְלָיו׃

Y vino vno de los principes de la Synoga llamado Iairo: y como lo vido, proſtroſe à ſus pies:

23 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ הַרְבֵּה לֵאמֹר כִּי בִתִּי תִגְוַע אַךְ בּוֹא וְשִׂים עָלֶיהָ אֶת־יָדֶיךָ לְמַעַן תִּוָּשֵׁעַ וְתִחְיֶה׃

Y rogauale mucho, diziendo, Mi hija eſtá à la muerte. Ven y pondrás las manos ſobre ella, paraque ſe la ſalua, y biuirá.

24 וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ וּבָא אַחֲרָיו עַם רָב וַיְצִיקוּ אוֹתוֹ׃

Y fue con el, y ſeguiale gran companna, y apretauanlo.

25 וְאִשָּׁה אַחַת הָיְתָה דָוָה בְנִדָּתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃

Y vna muger que eſtaua con fluxo de ſangre doze annos auia.

26 וְרַבּוֹת סָבְלָה מִן רֹפְאִים רַבִּים וַתְּבַלַּע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהּ וְלֹא נִרְפָּאָה כִּי אִם עַל־יֶתֶר נָרוֹעָה׃

Y auia ſuffrido mucho de muchos medicos, y auia gaſtado todo lo que tenia, y nada auia aprouechado, antes le yua peor:

27 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה עַל־יֵשׁוּעַ בָּאָה בַּדֶּרֶךְ מֵאָחוֹר וַיִּגַּע אֶת־בִּגְדוֹ׃

Como oyó dezir de Ieſus, vino en la companna por las eſpaldas, y tocó ſu veſtido:

28 כִּי אָמְרָה כִּי אִם אֶגַּע אֶת־בְּגָדָיו וְאִוָּשֵׁעַ׃

Porque dezia, Si yo tocâre tan ſolamente ſu veſtido ſeré ſalua.

ε′.

21. Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ᾽ αὐτὸν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

Et quand Ieſus fut derechef paſſé à l'autre riue en vne naſſelle, grandes troupes s'aſſemblerent vers lui, & il eſtoit pres de la mer.

22. Καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Adonc voici, vn des principaux de la ſynagogue nommé Iaïrus, vint: & l'ayant veu, ſe ietta à ſes pieds.

23. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται.

Et le prioit fort, en diſant, Ma petite fille eſt à l'extremité: ie te prie, que tu vienes & que tu lui impoſes les mains, afin qu'elle ſoit guerie, & qu'elle viue.

24. Καὶ ἀπῆλθε μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

Ieſus donc s'en alla auec lui: & grandes troupes le ſuiuoyent, tellement, qu'ils l'empreſſoyent.

25. Καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα.

Or y auoit-il vne certaine femme malade d'vne perte de ſang depuis douze ans:

26. Καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ᾽ ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα.

Laquelle auoit beaucoup ſouffert entre les mains de pluſieurs medecins, & auoit deſpendu tout le ſien, & n'auoit rien profité ains pluſtoſt eſtoit allee en empirant.

27. Ἀκούσασα περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Icelle ayant ouï parler de Ieſus, vint en la foule par derriere, & toucha l'habillement d'icelui.

28. Ἔλεγε γὰρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

Car diſoit-elle, Si tant ſeulement ie touche ſes habillemens ie ſerai guerie.

CAP. V.

21. Et cum tranſcendiſſet Ieſus in navi rurſum trãs fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

And when Jeſus was come ouer againe by ſhippe vnto the other ſide / a great multitude gathered tho him / and he was nere vnto the ſea.

22 Et venit quidam de archiſynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius.

And beholde / there came one of the rulers of the Synagogue / whoſe name was Jairus: and when hee ſawe him / hee fell downe at his feete.

23. Et deprecabatur eum multum, dicens, Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, impone manus ſuper eã, ut ſalva ſit & vivat.

And beſought him inſtantly / ſaying / My litle daughter lyeth at poynt of death: J pray thee that thou wouldeſt come and lay thine handes on her / that ſhe may be healed / and liue.

24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Then he went with him / and a great multitude felloweḋ him / and thronged him.

25. Et mulier quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim.

(And there was a certaine woman / which was diſeaſed with an iſſue of blood twelue yeeres.

26. Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis deterius habebat.

And had ſuffred many thinges of many phyſicions / and had ſpent all that ſhe had / and it auayled her nothing / but ſhee became much worſe.

27. Cum audiſſet de Ieſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum eius.

When ſhe had heard of Jeſus / ſhee came in the preaſe behinde / and touched his garment.

28. Dicebat enim, Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero, ſalva ero.

For ſhe ſayd / If J may but touch his clothes / J ſhalbe whole.

Das V. Capitel.

21. Vnd da Jeſus wider herüber fuhr im Schiff / verſammlet ſich vil Volcks zu jhm / vnnd war an dem Meer.

Oc der Jheſus foer hid offuer igen i Skibet / da forſamledis der meget Folck til hannem / oc hand vaar hoſſ Haffuit.

22. Vnd ſihe / da kam der Oberſten einer von der Schule / mit namen Jairus / vnd da er jhn ſahe / fiel er jhm zu fuſſen.

Oc ſee / Da kom en aff de Offuerſte aff Scholen / ſom hed Jairus / Oc der hand ſaa hannem / falt hand ned faar hans føder /

23. Vnd bath jhn ſehr / vnd ſprach: Meine Tochter iſt in den letzten zůgen / du wolteſt kommen / vnd deine hand auff ſie legen / daß ſie geſund werde / vnd lebe.

Oc bad hannem ſaare / oc ſagde / Min Daatter er paa ſit aller yderſte / Vilde du komme / oc legge din haand paa hende / at hun kunde bliffue helbrede / oc leffue.

24. Vnd er gieng hin mit jm. Vnd es folget jhm vil Volcks nach / vnd ſie drungen jhn.

Oc hand gick bort met hannem. Oc der fulde meget Folck effter hannem / oc de trengde hannem.

25. Vnd da war ein Weib / das hatte den blutgang zwölff jar gehabt.

Oc der vaar en Quinde / ſom haffde hafft Blodſot i tolff aar.

26. Vnd vil erlidten von vilen Ertzten / vnd hatte alle jhr Gut drob verzehret / vnd halff ſie nichts / Sondern vil mehr ward es erger mit jhr.

Oc ledet meget aff mange Læge. Oc hun haffde forteret alt ſit Godz der paa / Oc det halp hende inted / men det bleff meget verre met hende.

27. Da die von Jeſu hörete / kam ſie im Volck von hinden zu / vnd růhrete ſein kleid an.

Der hun hørde om Jheſu / da kom hun blant Folcket bågtil / oc rørde ved hans Kleder.

28. Denn ſie ſprach: Wenn ich nur ſein kleid möcht anrůhren / ſo würde ich geſund.

Thi hun ſagde / Maatte ieg ekon røre ved hans Klæder / Da bleffue ieg helbrede.

Kapitola V.

21. A když wſtaupil Gežijš na Lodi / opět ſe přeplawil: Vſſel ſe k němu záſtup mnohý / a on byl v Moře.

A gdy ſię záſię Jezus przepráwił w lodzi ku dalßemu brzegu / zebráłá ſię do niego wielkość ludzi / á on był nad morzem.

22. Vpřiſſel geden z Knijžat Sſkoli Židowſké Jayrus gměnem / a vzřew gey padl k nohám geho.

A otho przyßło Kśiąże bożnice imieniem Jair / á vyzrawßy go / padl v nog iego.

23. A welmi ho proſyl / řka: Dcera má na ſkončenij geſt / poď a wložna ni ruku twau / á zdráwa bude a žiwa.

Y proſył go wielce mowiąc / Iżdzie weczka moiá iuż przywiedziona ku ſkonaniu / proßę abyś przyßedł á włożył na nię ręce / żeby byłá záchowaná y żywá zoſtáłá.

24. Vſſel s nim. A záſtup mnohý ſſel za nim / y tiſkli gey

Tedy ßedł z nim / á przy nim wielkość ludzi / ták iż go vciſnęli.

25. A žena kteráž byla w ſwé nemocy dwanácte let.

A niewiaſtá niekthora co ćierpiáłá plynienie krwie od dwunaśćie lat.

26. A mnoho byla trpěla od mnohých Lékařůw / a byla wynaložila weſſkeren ſtatek ſwůg / aniž gij co bylo proſpělo / alé wždy ſe geſt hůře měla.

Y wiele vćierpiáłá od wielá lekárzow / á wßytko ſwe náto nałożyłá / á wżdy iey to nic nie pomogło / owßem ſię iey tym więcey pogorßało.

27. Když pak vſlyſſela o Gežijſſowi / přiſſla w záſtupu zzadu / y dotekla ſe raucha geho.

Tá gdy vſłyßáłá o Jezuśie / przyßłá z tyłu miedzy zebrániem ludzi / y tknęłá ſię ßáty iego.

28. Neb prawila: Že dotknuli ſe toliko raucha geho / zdráwa budu.

Bo ták ſobie mowiłá / Jeſliż ſię tylko tknę ßat iego / będę záchowaná.

ה

29 וּמֶחְדָּא יִבְשַׁת מַעְיָנָא דַּדְמָהּ וְאַרְגְּשַׁת בְּפַגְרָהּ דְּאֶתְאַסִּיַת מֶן מְחוּתָהּ׃

E ſubbito il fluſſo del ſuo ſangue ſi ſeccò, e ſenti nel ſuo corpo ch'ella era riſanata da quel flagello.

30 יֵשׁוּעַ דֵּין מֶחְדָּא יִדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְּחַיְלָא נְפַק מֶנֵּהּ וְאֶתְפְּנִי לְוָת כֶּנְשָׁא וְאָמַר מַנּוּ קְרֶב לְמָאנַי׃

E Iesv incontinente conoſcendo in ſe ſteſſo che da lui era vſcita virtù, riuoltatoſi nela turba, diſſe, Chi ha toccati i miei veſtimenti?

31 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידָוְהִי חָזֵא אַנְתְּ לְכֶנְשָׁא דְּחָבְצִין לָךְ וְאָמַר אַנְתְּ מַנּוּ קְרֶב לִי׃

Allora i ſuoi diſcepoli gli diſſero, Tu vedi che la turba ti ſtringe, e dici, Chi m'ha toccato?

32 וְחָאֵר הֲוָא דְּנֶחְזֵא מַנּוּ הָדָא עֲבַד׃

Et egli guardaua pur intorno per veder colei che cio haueua fatto?

33 הִי דֵּין אַנְתְּתָא כַּד דְּחִילָא וְרָתִיתָא דְּיָדְעַת מָא דַּהֲוָא לָהּ אֶתַת נֶפְלַת קְדָמַוְהִי וְאֶמְרַת לֵהּ כֻּלָּהּ שְׁרָרָא׃

E la donna temendo e tremando, ſapendo cio che era ſtato fatto in lei, venne e gittoſigli dinanzi, e diſſeli tutta la verità.

34 הוּ דֵּין אֲמַר לָהּ בְּרַתִּי הַימָנוּתֶכְי אַחְיַתְכְי זֶלִי בַּשְׁלָמָא וֶהֱוַיתִי חְלִימָא מֶן מְחוּתֶכְי׃

Et egli le diſſe, Figliuola, la tua fede t'ha ſaluata, vattene in pace, e ſii ſana dal tuo flagello.

35 וְעַד הוּ מְמַלֶּל אֶתוֹ מֶן דְּבֵית רַב כְּנוּשְׁתָּא וְאָמְרִין דִּבְרַתָּךְ מִיתַת לְמָנָא מְכִיל מַעְמֵל אַנְתְּ לְמַלְפָּנָא׃

Mentre ch'egli ancor parlaua vengono alcuni da caſa di quel principal de la ſinagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, perche dai tu più moleſtia al Maeſtro?

36 יֵשׁוּעַ דֵּין שְׁמַע לְמֶלְּתָא דְּאָמְרִין וְאָמַר לְרַב כְּנוּשְׁתָּא לָא תֶּדְחַל בַּלְחוּד הַימֶן׃

Ma Iesv, toſto ch'egli hebbe vdito quello che ſi diceua, diſſe al principal de la ſinagoga, Non temere, credi ſolamente.

ה

29 וּפִתְאוֹם יָבֵשׁ בּוֹר דָּמָהּ וַתֵּדַע בִּבְשָׂרָהּ כִּי נִרְפָּאָה מִן הַדְּוָה׃

Y luego la fuente de ſu ſangre ſe ſecó: y ſintió en el cuerpo que era ſana de aquel açote.

30 וּמִיָּד יָדַע יֵשׁוּעַ בְּנַפְשׁוֹ כִּי יָצָא מִמֶּנּוּ כֹּחַ וַיִּפֶן בָּעָם וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיעַ אֶת־בְּגָדָי׃

Y Ieſus luego conociendo enſimiſmo la virtud que auia ſalido deel, boluiendoſe à la companna dixo, Quien ha tocado à mis veſtidos?

31 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו הִרְאֵה כִּי הָעָם הֵצִיק אוֹתְךָ וְתֹאמַר מִי הִגִּיעַנִי׃

Y dixeronle ſus Diſcipulos, Vees que la companna te opprime, y dizes, Quien me ha tocado?

32 וַיַּרְא סָבִיב לִרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר עָשְׂתָה זֹּאת׃

Y el miraua arredor por ver à laque auia hecho eſto.

33 וְהָאִשָּׁה יְרֵאָה וַחֲרֵדָה כִּי יוֹדַעַת הִיא אֲשֶׁר נַעֲשָׂה מִמֶּנָּה בָּאָה וַתִּפֹּל לְפָנָיו וַתֹּאמֶר לוֹ כָּל־אֱמֶת׃

Entonces le muger temiendo y remblando, ſabiendo loque en ſi auia ſido hecho, vino, y proſtroſe delante deel, y dixole toda la verdad.

34 וַיֹּאמֶר לָהּ בִּתִּי אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ לְכִי בְשָׁלוֹם וֶהֱיִי שְׁלֵמָה מִדְּוָתֵךְ׃

Y el le dixo, Hija, tu ſe te ha hecho ſalua: ve en paz, y ſe ſana de tu açote.

35 עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר בָּאוּ מִבֵּית רַב הָעֵדָה לֵאמֹר כִּי בִתְּךָ מֵתָה מָה עוֹד תַּעֲמִיל אֶת־הַמְלַמֵּד׃

Hablando aun el, vinieron del principe de la Synoga diziendo, Tu hija es muerta, paraque fatigas mas àl Maeſtro?

38 וְיֵשׁוּעַ פִּתְאוֹם שׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבַר נֶאֱמָר וַיֹּאמֶר לְרַב הָעֵדָה אַל־תִּירָא לְבַד הַאֲמֵן׃

Mas Ieſus luego en oyendo eſta razon que ſe dezia, dixo al principe de la Synoga, No temas; cree ſolamente.

ε.

29. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

Et incontinent le flux de ſon ſang s'eſtancha, & elle ſentit en ſon corps qu'elle eſtoit guerie de ſon fleau.

30. Καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων.

Et ſoudain Ieſus recognoiſſant en ſoimeſme la vertu qui eſtoit iſſue de ſoi, ſe retourna en la foule, diſant, Qui a touché mes habillemens?

31. Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο.

Et ſes diſciples lui dirent, Tu vois que la foule t'empreſſe, & tu dis, Qui m'a touché?

32. Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.

Mais il regardoit tout à l'entour, pour voir celle qui auoit fait cela.

33. Ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Adonc la femme craignant & tremblant, ſachant ce qui auoit eſté fait en ſa perſonne, vint & ſe ietta deuant lui, & lui dit toute la verité.

34. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

Et il lui dit, Ma fille, ta foy t'a ſauuee: va t'en en paix, & ſois guerie de ton fleau.

35. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encores, quelques vns arriuerent de chez le principal de la ſynagogue, diſans, Ta fille eſt morte, pourquoi trauailles-tu plus le maiſtre?

36. Ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

Et incontinent que Ieſus eut ouï ce qu'on diſoit, il dit au principal de la ſynagogue, Ne crain point: croy ſeulement.

CAP. V.

29. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

And ſtraight way the courſe of her blood was dried vp/ and ſhe felt in her bodie/ that ſhe was healed of that plague.

30. Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exierat de illo, converſus ad turbam, aiebat, Quis tetigit veſtimenta mea?

And immediately when Jeſus did know in him ſelf the vertue that went out of him/ he turned him rounde about in the preaſe/ and ſayde/ Who hath touched my clothes?

31. Et dicebant ei diſcipuli ſui, Vides turbam comprimentem te, & dicis, Quis me tetigit?

And his diſciples ſayde vnto him/ Thou ſeeſt the multitude throng thee/ and ſayeſt thou/ Who did touch me?

32. Et circumſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

And he looked round about/ to ſee her that had done that.

33. Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factũ eſſet in ſe: venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

And the woman feared and trembled: for ſhe knew what was done in her/ and ſhe came and fell downe before him/ and tolde him the whole trueth.

34. Ille autem dixit ei, Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.

And he ſayde to her/ Daughter/ thy fayth hath made thee whole: go in peace/ and be whole of thy plague.)

35. Adhuc eo loquente veniunt ad archiſynagogum, dicentes, Quia filia tua mortua eſt: quid ultrà vexas magiſtrum?

While he yet ſpake/ there came from the ſame ruler of the Synagogues houſe certaine which ſayde/ Thy daughter is dead: why diſeaſeſt thou the Maſter any further?

36. Ieſus autem audito verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo, Noli timere: tantummodo crede.

Aſſoone as Jeſus heard that word ſpoken/ he ſayde vnto the ruler of the Synagogue/ Be not afraide: onely beleeue.

Das V. Capitel.

29. Vnd als bald vertrucknet der brunn jres bluts/ vnd ſie fůlets am leibe/ daß ſie von jhrer plage war geſund worden.

Oc ſtrax tiurdis hendis blodis kilde/ Oc hun fornam det paa Legemet/ at hun vaar bleffuen helbrede aff ſin Plage.

30. Vnd Jeſus fůlet als bald an jhm ſelbs die krafft/ die von jhm außgangen war/ vnd wandte ſich vm̃ zum Volck/ vnd ſprach: Wer hat meine kleider angerůhret?

Oc Jheſus fornam ſtrax ved ſig ſelff/ den Krafft/ ſom vaar vdgongen fra hannem/ Oc hand vende ſig om til Folcket/ oc ſagde/ Huo haffuer rørt ved mine Kleder?

31. Vnd die Jůnger ſprachen zu jm: Du ſiheſt/ daß dich das Volck dringet/ vnd ſprichſt/ wer hat mich angerůhret?

Oc Diſcipline ſadge til hannem/ Du ſeer/ at Folcket trenger dig/ oc du ſiger/ Huo rørde ved mig?

32. Vnd er ſahe ſich vmb nach der/ die das gethan hatte.

Oc hand ſaa ſig om/ effter den ſom det haffde giort.

33. Das Weib aber förchte ſich/ vnd zittert (denn ſie wuſte/ was an jr geſchehen war) kam/ vnd fiel fůr jm nider/ vnd ſaget jhm die gantze warheit.

Men Quinden frøctede ſig/ oc beffuede (thi hun viſte huad hende vaar ſkeet) kom oc falt ned faar hannem/ oc ſagde hannem al ſandhed.

34. Er ſprach aber zu jhr: Mein Tochter dein glaub hat dich geſund gemacht/ gehe hin mit friden/ vnd ſey geſund von deiner plage.

Men hand ſagde til hende/ Min Daatter/ Din tro haffuer giort dig helbrede/ Gack bort met fred/ oc ver helbrede aff din Plage.

35. Da er noch alſo redet/ kamen etliche vom geſinde des Oberſten der Schule/ vnd ſprachen: Deine Tochter iſt geſtorben/ was můheſt du weiter den Meiſter?

Der hand end ſaa talede/ da komme der nogle aff Scholens Offuerſtis tienere/ oc ſagde/ Din Daatter er tød/ Hui wmager du Meſteren lenger?

36. Jeſus aber höret bald die rede/ die da geſagt ward/ vnd ſprach zu dem Oberſten der ſchule: Förcht dich nicht/ glaube nur.

Oc Jheſus hørde ſtrax den Tale/ ſom bleff ſagd/ oc hand ſagde til den Offuerſte for Scholen/ Frøcte dig icke/ Tro ekon.

Kapitola V.

29. A hned vzdrawena geſt od ſwé nemocy/ a pocýtila na těle žeby vzdrawena byla od nemocy.

A nátychmiaſt wyſchło źrzodło krwie iey/ á poczułá ná ciele iż ieſt vzdrowioná od tego trapienia.

30. A hned poznaw Gežijš ſám w ſobě moc kteraž byla wyſſla z něho/ obrátiw ſe k záſtupu řekl: Kdo ſe dotekl raucha mého?

A poznawſzy wneth Jezus moc ktorá od niego wyſzła/ obróciwſzy ſie miedzy zebraniem ludźi/ rzekł/ A ktoż ſie tykał ſzat moich?

31. I řekli gemu Včedlnijcy geho: Widijš ano tebe záſtup tiſkne/ a prawijš: Kdo ſe geſt mne dotekl?

Thedy mu rzekli zwolennicy iego/ Widźiſz iż cie wielkość ludźi ciśnie/ a mowiſz/ Ktoż mie dotknał.

32. I hleděl wůkol/ aby gi vzřel která geſt to včinila:

A obeyzrał ſie áby obaczył one ktora to vczyniłá.

33. Žena pak bogecy a třeſaucy ſe/ y widaucy co ſe ſtalo při nij/ přiſtaupila a padla před nim/ y powěděla gemu wſſecku prawdu.

A boiac ſie y drżac niewiáſthá/ wiedzac co ſie iey przydáło/ przyſzłá y vpádłá przed nim/ á powiedźiáłá mu wſzytke prawde.

34. A Gežijš řekl gij: Dcero/ wijra twá tebě zdrawau včinila/ gdiž w pokogi/ a buď zdráwa od Nemocy twé.

Zátym on rzekł do niey/ Corko/ wiárá twoiá wybawiłá ćie/ idźże w pokoiu/ á badź zdrowá od trapienia twego.

35. A když on geſſtě mluwil/ přiſſli k Knijžeti Sſkoly Židowſké/ řkauce: Dcera twá giž vmřela/ proč wijce trápijš Miſtra?

A gdy tego ieſzcze domawiał/ przyſzli niektorzy od Kśiażećiá bożnice mowiac/ Dźiewká twa vmárłá/ y czemuż wiecey gábaſz miſtrzá.

36. I vſlyſſaw Gežijš ſlowo kteréž mluwili/ řekl k Knijžeti Sſkoly Židowſké: Nebog ſe/ toliko wěř.

A Jezus wnet vſłyſzawſzy ony ſłowá ktore powiedano/ rzekł Kśiażećiu bożnice/ Nie lekay ſie iedno tylko wierz.

ה

37 וְלָא שְׁבַק לְאְנָשׁ דְּנֵאזַל עַמֵּהּ אֶלָּא לְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלְיוֹחַנָּן אַחוּהִי דְיַעֲקוֹב׃

E non permesse che alcuno il seguitasse, escetto Pietro, e Iacopo, e Giouanni fratello di Iacopo.

39 וַאתוֹ לְבַיְתָא דְּהַו רַב כְּנוּשְׁתָּא וַחְזָא דְּרָהְבִין וּבָכְיִן וּמְיַלְלִין׃

E così sene venne à la casa del principal de la sinagoga, e vede il tumulto, e quei che piangeuano, e faceuano gran lamento.

39 וְעַל וֶאמַר לְהוֹן מָנָא רָהְבִין אַנְתּוּן וּבָכְיִן טְלִיתָא לָא מִיתַת אֶלָּא דַּמְכָא הִי׃

Et entrato dentro, disse loro, Perche fatte vos tumulto, e piangete? La fancilla non è morta, ma dorme.

40 וְגָחְכִין הֲווֹ עֲלַוְהִי הַו דֵּין יֵשׁוּעַ אַפֵּק לְכֻלְּהוֹן וּדְבַר לַאבוּהָ דְּטַלְיְתָא וְלְאֶמָּהּ וְלְהָנוּן דְּעַמֵּהּ וְעַל לְאַיְכָא דִּרְמְיָא הֲוָת טְלִיתָא׃

Et essi si rideuano di lui ma egli hauendoli tutti mandati fuore, piglia seco il padre e la madre de la fanciulla, e quelli che erano con esso lui, & entra la doue la fanciulla era à giacere.

41 וֶאחַד בְּאִידָהּ דְּטַלְיְתָא וֶאמַר לָהּ טְלִיתָא קוּמִי׃

E presa la mano de la fanciulla, le disse, Talita cumi, il che è interpretato, Fanciulla, (io ti dico) leuati su.

42 וּבַר שָׁעְתֵהּ קָמַת טְלִיתָא וּמְהַלְּכָא הֲוָת אִיתַיְהּ הֲוָת גֵּיר בְּרַת שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרֵא וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ דּוּמָּרָא רַבָּא׃

E la fanciulla incontinente si leuò su, e caminaua: percioch'ella era d'età di dodici anni, onde essi si stupirono di grande stupore.

43 וּפַקֵּד אֶנּוּן סַגִּי דְּלָא אֱנָשׁ יֵדַע הָדָא וֶאמַר דְּיִתְּלוּן לָהּ לְמֶלְעַס׃

E comandò loro instantarmente che persona non sapesse tal cosa: e disse che si le desse da mangiare.

ה

37 וְלֹא הִנִּיחַ אִישׁ לָבוֹא אַחֲרָיו כִּי אִם אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אֲחִי יַעֲקֹב׃

Y no permittió que alguno viniesse tras del, ſino Pedro, y Iacobo, y Ioan hermano de Iacobo.

38 וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּית רַב הָעֵדָה וַיַּרְא אֶת־מְהוּמָה אֶת־בּוֹכִים וְאֶת־אֹנְקִים הַרְבֵּה׃

Y llegan à la caſa del principe de la Synoga, y vido el alboroto, losque llorauan y gemian mucho.

39 וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה תֶּהֱמוּ וְתִבְכּוּ הַנַּעֲרָה לֹא מֵתָה כִּי־אִם יְשֵׁנָה׃

Y entrado dizeles, Porque os alborotays, y llorays? la moça no es muerta, duerme.

40 וַיַּלְעִיגוּ לוֹ וְהוּא הִשְׁלִיכָם כֻּלָּם וַיִּקַּח אֵלָיו אֶת אֲבִי הַנַּעֲרָה וְאֶת אִמָּהּ וַאֲשֶׁר עִמּוֹ וַיָּבוֹא אֶל־אֲשֶׁר הוּשָׂמָה הַנַּעֲרָה׃

Y hazian burla deel. Mas el echados fuera todos, toma àl padre y à la madre de la moça, y losque eſtauan con el, y entra donde eſtaua la moça echada.

41 וַיַּחֲזֵק בְּיַד הַנַּעֲרָה וַיֹּאמֶר לָהּ טָלִיתָא קוּמִי וְהוּא מְתֻרְגָּם הַנַּעֲרָה אוֹמֵר אֲנִי לָךְ קוּמִי׃

Y tomando la mano de la moça, dizele, Thalitha cumi, que es, ſi lo interpretares, Moça, à ti digo, leuantate.

42 וּפִתְאֹם קָמָה הַנַּעֲרָה וַתֵּלֵךְ כִּי הָיְתָ כִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיֶּחֶרְדוּ חֲרָדָה גְדוֹלָה׃

Y luego la moça ſe leuantó, y andaua: porque era de doze annos. y eſpantaronſe de grande eſpanto.

43 וַיְצַו אוֹתָם הַרְבֵּה מְאֹד פֶּן אִישׁ יֵדַע זֹאת וַיֹּאמֶר לָתֵת לָהּ לֶאֱכֹל׃

Mas el les mandó mucho que nadie lo ſupieſſe· y dixo que dieſſen à la moça de comer.

ε′.

37. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου.

Et ne permit point qu'aucun le ſuiuiſt, ſi non Pierre, & Iaques & Iehã frere de Iaques.

38. Καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

Puis il vint en la maiſon du principal de la ſynagogue, & apperceut le bruit, & ceux qui pleuroyent & menoyent grand dueil.

39. Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Et lors eſtans entré dedans, il leur dit, Pourquoi menez-vous bruit & pleurez? l'enfant n'eſt pas morte, mais elle dort.

40. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ· καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.

Et ils ſe rioyent de lui: mais les ayãs fait ſortir, il print le pere & la mere de l'enfant, & ceux qui eſtoyent auec lui: & entra là où l'enfant eſtoit giſante.

41. Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον. σοὶ λέγω, ἔγειραι.

Et ayant prins la main de l'enfant, lui dit, Thalitha cumi? qui vaut autant à dire, eſtânt expoſé, que, Petite fille (ie te di) leue toi.

42. Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.

Et incontinent la petite fille ſe leua, & cheminoit: car elle eſtoit aagee de douze ans. Dont ils furent eſtonnés d'vn grand eſtonnement.

43. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο. καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Et il leur commanda fort que perſonne ne le ſeuſt: & puis dit, qu'on lui donnaſt à manger.

CAP. V.

37. Et non admiſit quenquam ſe ſequi, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi.

And he ſuffred no man to follow him/ ſaue Peter and James/ and John the brother of James.

38. Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt tumultum, & flentes, & eiulantes multum.

So he came vnto the houſe of the ruler of the Synagogue / and ſawe the tumult/ and them that wept and wailed greatly.

39. Et ingreſſus, ait illis, Quid turbamini, & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

And he went in/ and ſaid vnto thē/ Why make ye this trouble/ and weepe? the childe is not dead/ but ſleepeth.

40. Et irridebant eum, Ipſe verò eiectis omnibus, aſſumit patrem & matrem puellæ, & qui ſecum erant, & ingrediuntur ubi puella erat iacens.

And they laught him to ſcorne: but hee put them all out / and tooke the father / and the mother of the childe / and them that were with him/ and entered in where the childe lay.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod eſt interpretatum, Puella (tibi dico) ſurge.

And tooke the childe by the hande/ and ſaide vnto her/ Talitha cumi/ which is by interpretation / Mayden / I ſaye vnto thee / ariſe.

42. Et confeſtim ſurrexit puella: & ambulabat, erat autem annorum duodecim, & obſtupuerunt ſtupore magno.

And ſtraight way the mayden aroſe/ and walked: for ſhee was of the age of twelue yeres: & they were aſtonied out of meaſure.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id ſciret: & dixit dari illi manducare.

And he charged them ſtraitely that no man ſhould know of it / and commaunded to giue her meate.

Das V. Capitel.

37. Vnd lieſʒ niemand jhm nachfolgen/ denn Petrum vnd Jacobum vnd Johannem den Bruder Jacobi.

Och hand loed ingen efterfølge ſig / vden Peder/ oc Jacob/ oc Hans Jacobi broder.

38. Vnd er kam inn das hauſʒ des Oberſten der Schule/ vnd ſahe das getümmel vnd die da ſehr weineten vnd heuleten.

Oc hand kom i den Offuerſtis huſſ for Schelen/ ac ſaa det bulder / oc dem ſom ſaare græde oc hylede.

39. Vnd er gieng hinein/ vnd ſprach zu jnen: Was tum̄elt vnd weinet ir? das kind iſt nicht geſtorben/ ſondern es ſchlefft.

Oc hand gick ind oc ſagde til dem / Hui buldre i oc græde? Barnet er icke død/ men det ſoffuer.

40. Vnd ſie verlachten jhn. Vnd er treib ſie alle auſʒ/ vnd nam mit ſich den Vater des kindes/ vnd die Mutter / vnd die bey jhm waren / vnd gieng hinein/ da das kind lag.

Oc de beſpaattede hannem. Oc hand dreff dem alle vd / oc tog Barnſens Fader oc Moder met ſig/ oc dem ſom vaare met hannem / oc gick ind / ſom Barnet laa.

41. Vnd ergreiff das Kind bey der hand vnd ſprach zu jhr: Talitha kumi/ das iſt verdolmetſcht/ Meidlein/ ich ſage dir/ ſtehe auff.

Oc hand tog Barnet ved haanden / oc ſagde til hende / Talitha Kumi / det er vdlagd / Pige / Jeg ſiger dig / ſtat op.

42. Vnd als bald ſtund das Meidlein auff/ vnd wandelte. Es war aber zwölff jar alt. Vnd ſie entſatzten ſich über die maſʒ.

Oc Pigen ſtod ſtrax op / oc vandrede/ Oc hun vaar tolff aar gammel. Oc de forferdedis offuermaade.

43. Vnd er verbot jhnen hart/ das es niemand wiſſen ſolte / vnd ſaget/ ſie ſolten jhr zu eſſen geben.

Oc hand forbød dem hart / at ingen ſkulde der faa at vide. Oc hand ſagde / at de ſkulde giffue hende at æde.

Kapitola V.

37. Y nedopuſtil za ſebau gijti nižadněmu/ gedině Petrowi/ Jakubowi/ a Janowi bratru Jakubowu.

Y nie dopuśćił zadnemu chodzić zá ſoba/ iedno Piotrowi / Jákobowi/ y Janowi brátu Jákobowemu.

38. Když přiſſli do domu Knijžete Sſkolnijho/ y vzřel tam hluk/ ano plačij a kwijlij welmi.

A przyſzedſzy w dom Kſiążećiá bożnice/ widzi zámieſzánie y ludzie pláczace y bárzo nárzekáiace.

39. Y wſſed/ řekl gim: Co ſe rmautijte a plačete? neumřelať geſt Děwečka/ ale ſpijť.

Y wſzedſzy/ rzekł im/ przeczże pláczecie á ſoba trwożycie? dzieweczká tá nie vmárłá/ ale záſnełá.

40. Y poſmijmali ſe gemu. On pak wyhnaw wſſecky/ poyal toliko Otce a Matku Děwečky/ a ty kteřijž s nim byli: y weſſli tam kdež Děwečka ležala.

Y śmiali ſie z niego/ ále on roſkazawſzy wſzytkim wynidz/ wziął oyca y mátke oney dzieweczki/ y ony ktorzy przy nim byli/ á wſzedł tám gdzie dzieweczká leżálá.

41. A vyaw ruku Děwečky/ řekl gij: Talitha kumi, genž ſe wykládá: Děwečko tobět prawijm/ wſtaň.

A wziąwſzy ią zá rękę/ rzekł do niey/ Tálithá Kumi/ to ieſt/ ieſliby ś wykładał/ Dzieweczko (tobie mowię) wſtań.

42. A hned wſtala Děwečka a chodila/ a byla we dwanácti letech. Y zděſyli ſe diwenijm přewelikým.

Y nátychmiaſt dzieweczká wſtawſzy/ chodziłá/ ábowiem byłá we dwunáſcie leciech/ y zdumieli ſie z podziwieniem wielkim.

43. A přikázal gim přijliſſně/ aby žádný o tom nezwěděl: Y rozkázal gij dáti gijſti.

Tedy im wielce zákazał áby tego żaden nie wiedział/ á rzekł áby mu dano co ieść.

ו

1 וַנְפַק מֶן תַּמָּן יֵשׁוּעַ ו וַאֲתָא לַמְדִינְתֵּהּ וּדְבִיקִין הֲווֹ לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי׃

Poi vſcì di lì, e venne ſene ne la ſua patria, e i ſuoi diſcepoli lo ſeguitauano.

2 וְכַד הֲוָת שַׁבְּתָא שַׁרִי לְמַלָּפוּ בַּכְנוּשְׁתָּא ו וְסַגִּיאֵא דַּשְׁמַעוּ אֶתְדַּמַּרוּ וַאמְרִין. הֲווֹ אַיְמֶכָא לֵהּ הָלֵין לְהָנָא וְאַידָא הִי חֶכְמְתָא דְּאֶתְיְהֶבַת לֵהּ דְּחַילְוָתָא דְּאַיךְ הָלֵין ב בְּאִידַוְהִי יָהֲווֹן׃

E come fu venuto il Sabbato, cominciò ad inſegnar ne la ſinagoga: e molti che l'vdiuano ſene ſtupiuano, dicendo, D'onde vengono à coſtui queſte coſe? e che ſapientia è queſta che gli è data? e tali virtù che ſi fanno per le ſue mani?

3 לָא הָוָא הָנָא נַגָּרָא בְּרָהּ דְּמַרְיָם וַאֲחוּהִי דְּיַעֲקוֹב וְדְיוֹסָא וְדִיהוּדָא וְדַשְׁמְעוֹן וְלָא הָא אַחְוָתֵהּ תְּנַן לְוָתַן וּמֶתְכַּשְׁלִין הֲווֹ בֵּהּ׃

Non è coſtui quel fabro, figliuol di Maria, fratello di Iacopo, e di Ioſe, e di Iuda, e di Simone? e le ſue ſorelle non ſono elle qui appreſſo di noi? Et erano ſcandalizati di lui.

4 וַאמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לַיְת נְבִיָּא דַּצְעִיר אֶלָּא אֶן בַּמְדִינְתֵּהּ וּבֵית אַחַיְנַוְהִי וּבְבַיְתֵהּ׃

Allor IESV diceua loro, Non è Profeta che ſia diſhonorato, ſenon ne la patria ſua, e tra i ſuoi parenti e ne la ſua famiglia.

5 וְלָא מֶשְׁכַּח הֲוָא דְּנֶעְבַד תַּמָּן אַף לָא חַד חַיְלָא אֶלָּא אֶן דְּעַל כְּרִיהֵא קַלִיל סָם אִידֵהּ וַאסִי׃

E coſi non potè fare iui alcuna virtù, ſe non che guarì alcuni pochi ammalati, ponendo le mani ſopra eſſi.

6 וּמֶתְדַּמַּר הֲוָא ב בְּחַסִּירוּת הַימָנוּתְהוֹן ו וּמֶתְכַּרֵךְ הֲוָא בְּקוּרְיָא כַּד מַלֵּף׃

E marauigliauaſi de la loro incredulità: & andauaſene per le ville che erano d'attorno, inſegnando.

ו

1 וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיָּבֹא אֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו תַּלְמִידָיו׃

Y Salió de allí, y vino à ſu tierra, y ſiguieronlo ſus diſcipulos.

2 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה הַשַּׁבָּת הֵחֵל בָּעֵדָה לְלַמֵּד וְרַבִּים שׁוֹמְעִים חָרְדוּ לֵאמֹר מֵאֵיזֶה לְהַלָּז אֵלֶּה וּמָה הַחָכְמָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לוֹ כִּי הַכּוֹחוֹת כָּאֵלֶּה בְּיָדָיו נַעֲשׂוּ׃

Y llegado el Sabbado, comencó à enſennar en la Synoga: y muchos oyendolo eſtauan atonitos (de ſu doctrina) diziendo, Dedonde tiene eſte eſtas coſas? y que ſabiduria es eſta que le es dada? y tales marauillas que por ſus manos ſon hechas?

3 הֲלֹא זֶה הוּא הַחֹרֵשׁ בֶּן־מִרְיָם אֲחִי יַעֲקֹב וְיוֹסֵה וִיהוּדָה וְשִׁמְעוֹן וַהֲלֹא תִּהְיֶינָה אַחְיוֹתָיו פֹּה עִמָּנוּ וַיִּכָּשְׁלוּ בוֹ׃

No eſte el carpintero, hijo de Maria, hermano de Iacobo, y de Ioſes, y de Iudas, y de Simon? No eſtan tambien aqui con noſotros ſus hermanas? Y eſcandalizauanſe en el.

4 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כִּי לֹא יֵשׁ נָבִיא צָעִיר כִּי אִם בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּבְאַחֲוָתוֹ וּבְבֵיתוֹ׃

Mas Ieſus les dezia, No ay propheta deshonrrado ſino en ſu tierra, y entre ſus parientes, y en ſu caſa.

5 וְלֹא יוּכַל שָׁם גַּם אֶחָד כֹּחַ לַעֲשׂוֹת כִּי אִם לַמְעַטִּים חוֹלִים שָׂם אֶת־יָדָיו עֲלֵיהֶם וַיִּרְפָּאֵם׃

Y no pudo alli hazer alguna marauilla: ſolamente ſanó vnos pocos enfermos poniendo ſobre ellos las manos.

6 וַיִּתַּמָּה עַל־חֶסֶר אֱמוּנָתָם וּמִתְהַלֵּךְ בִּבְנוֹת הֶעָרִים סָבִיב מְלַמֵּד׃

Y eſtaua marauillado de la incredulidad de ellos: y rodeaua las aldeas de alderedor enſenando.

ΚΕΦΑΛ. ϛʹ.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Apres il partit de là, & vint en ſon païs: & ſes diſciples le ſuiuoyent.

2. Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ ὅτι καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται.

Et quand le Sabbat fut venu, il ſe print à enſeigner en la ſynagogue: & beaucoup de ceux qui l'oyoyent, s'eſtonnoyent, diſans, D'où vienent ces choſes à ceſtuici? & quelle eſt ceſte ſageſſe qui lui eſt donnee? que meſmes telles vertus ſe font par ſes mains?

3. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ, καὶ ἰούδα καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

Ceſtui-ci n'eſt-il pas charpentier? fils de Marie, frere de Iaques, & de Ioſes, & de Iude, & de Simon? ſes ſœurs auſſi ne ſont-elles pas ici parmi nous? Et ils eſtoyent ſcandalizés de lui.

4. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Adonc Ieſus leur dit, Vn Prophete n'eſt ſans honneur, ſinon en ſon pais, & entre ſes parens, & ceux de ſa famille.

5. Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσε.

Et il ne peut faire là aucune vertu, ſi non qu'il guerit quelque peu de malades, leur ayant impoſé les mains.

6. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

Et s'eſmerueilloit de leur incredulité: & tournoyoit à l'entour des bourgades, enſeignant.

CAP. VI.

ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui.

After warde he departed thence/ and came into his owne country/ and his diſciples followed him.

2. Et facto ſabbatho cœpit in ſynagoga docere:& multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vnde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur?

And when the Sabbath was come/ he began to teach in the Synagogue/ and many that heard him/ were aſtonied/ and ſayde From whence hath he theſe things? and what wiſedome is this that is giuen vnto him/ that euen ſuch great workes are done by his handes?

3. Nonne hic eſt faber filius Mariæ frater Iacobi & Ioſeph & Iudæ & Simonis? nōne & ſorores eius hîc nobiſcum ſunt? & ſcandalizabantur in illo?

Is not this the carpenter Maries ſonne/ the brother of James and Joſes/ & of Juda and Simon? and are not his ſiſters here with vs? And they were offended in him.

4. Et dicebat illis Ieſus, Quia non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.

Then Jeſus ſaid vnto them/ A Prophet is not without honor/ but in his owne countrey/ and among his owne kinred/ and in his owne houſe.

5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere: niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit.

And he could there do no great workes/ ſaue that he layd his hands vpon a few ſicke folke/ and healed them.

6. Et mirabatur propter incredulitatem eorum; & circuibat caſtella in circuitu docens.

And he marueiled at their vnbeliefe/ and went about by the townes on euery ſide/ teaching.

Das VI. Capitel.

Vnd er gieng auß von dannen/ vnd kam inn ſein Vaterland/ vnd ſeine Jünger folgeten jhm nach.

OC hand gick vd der fra/ oc kom til ſit Federne Land/ oc hans Diſciple fulde hannem effter.

2. Vnd da der Sabbath kam/ hub er an zu lehren in jhrer Schule. Vnd vil die es höreten/ verwunderten ſich ſeiner lehre/ vnd ſprachen: Woher kombt dem ſolches? vnd was Weißheit iſts/ die jm gegeben iſt/ vnd ſolche Thaten/ die durch ſeine hende geſchehen?

Oc der Sabbathen kom/ begynte hand at lære i deris Schole. Oc mange ſom det hørde/ forundrede ſig paa hans Lerdom/ oc ſagde/ Hueden haffuer hand ſaadant? oc huad viſdom er det/ ſom hannem er giffuen/ oc ſaadane vnderlige Gerninger/ ſom ſke ved hans Hender?

3. Jſt er nicht der Zimmerman/ Marie Son/ vnd der Bruder Jacobi vnd Joſes/ vnd Jude vnd Simonis? Sind nicht auch ſeine Schweſtern allhie bey vns? Vnd ſie ergerten ſich an ihm.

Er hand icke en Tømmermand/ Marie ſøn/ oc Jacobi/ oc Joſes/ oc Jude/ oc Simonis broder? Ere icke oc hans Søſtere her hoſſ oſſ? Oc de forargede ſig paa hannem.

4. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Ein Prophet gilt nirgent weniger denn im Vaterland/ vnd daheim bey den ſeinen.

Men Jheſus ſagde til dem/ En Prophete geller ingen ſted mindre/ end i Federne landet/ oc hiemme hoſſ ſine.

5. Vnd er kondt allda nicht ein einige That thun/ on wenig Siechen leget er die hende auff/ vnd heilet ſie.

Oc hand kunde icke gøre der en eniſte vnderlig Gerning/ Vden nogle faa Siuge lagde hand Henderne paa/ oc helbredede dem.

6. Vnd er verwunderte ſich jhres vnglaubens/ vnd er gieng vmher in die Flecken im kreiß/ vnd lehrete.

Oc hand forundrede ſig paa deris vantro/ Oc hand gick alle vegne trint omkring i Byerne/ oc lærde.

Kapitola VI.

TEhdy wyſſed odtud/ ſſel do Wlaſti ſwě: y ſſli za nim Včedlnijcy geho.

A wyßedßy z támthąd/ przyßedł do oyczyzny ſwey/ á zá nim ßli zwolennicy iego.

2. A když bylo w Sobotu/ počal včiti w Sſkole/ a mnozý ſlyſſýce diwili ſe včeni geho/ řkauce: Odkud tento má tyto wſſecky wěcy? a yaka geſt maudroſt geho kteráž geſt dána gemu? a diwowě takowij kteřijž ſe děgij ſkrze ruce geho?

A gdy przyßedł Sabáth/ pocżał wczyć w bożnicy/ á wiele ich ſłuchaiąc zdumiewáliſie/ y mowili/ Zkądże ten to ma? á co zá mądrość ktora dana ieſt iemu/ iż też cudá tákie dźieią ſie przez ręce iego?

3 Wſſak tento geſt Teſař ſyn Marye/ bratr Jakubuow/ a Jozeffůw/ Jůdůw/ a Sſimonůw? Wſſak y Seſtry geho zde s námi gſau? Y horſſyli ſe na něm.

Izali to nie on ćieślá ktory ieſt Syn Máryey/ brát Jakobow y Jozy/ Judaßow y Symonow? Zaż nie máß v nas y śioſtr iego? y obrażáli ſie w nim.

4. A Gežijš gim prawil/ že nenij Prorok bez poctiwoſti/ gedině w wlaſti ſwě/ a w rodině ſwě/ a w domu ſwěm.

Thedy mowił ku nim Jezus/ Zaden Prorok nie ieſt beze czći chybá w oyczyźnie ſwoiy/ á miedzy krewnymi y w domu ſwoim.

5. Y nemohl tu znamenij žádného včiniti/ gedině málo nemocných/ wzkládage na ně ruce/ vzdrawil:

Y nie mogł thám okázáć żádney mocy/ iedno iż máło chorych wkłádáiąc ná nie ręce vzdrowił.

6. Y podiwil ſe pró gegich newěru. Y obcházel okolo po Měſtečkách vče.

A dźiwował ſie niedowiárſtwu ich/ y chodźił po wśiách okolicznych náuczáiąc.

ו

7 וּקְרָא לִתְרֵי עֲסַרְתֵּה
וְשָׁרִי דְּיִשַׁדַּר אֶנּוּן תְּרֵין
תְּרֵין וִיהַב לְהוּן שׁוּלְטָנָא
עַל רוּחָא טַנְפָּתָא דְּנִפְקוּן׃

E chiamò ancora i dodici à ſe, e cominciò à mandarli à due à due, e dette lor poteſtà ſopra gli ſpiriti immondi.

8 וּפַקֵּד אֶנּוּן דְּלָא יֶשְׁקְלוּן
מֶדֶּם לְאוּרְחָא אֶלָּא אֶן
שַׁבְטָא בִּלְחוּד לָא תַּרְמָלָא
וְלָא לַחְמָא וְלָא נְחָשָׁא
בְּכִיסַיְהוּן׃

E comandò loro che non toglieſſeno alcuna coſa da portar per camino, ſe non vn baſton ſolamente, non taſca, non pane, non denari ne la cintura.

9 אֶלָּא יְסַאנוּן טְלָרֵא
וְלָא יִלְבְּשׁוּן תַּרְתֵּין כ
כּוּתִינָן׃

Ma ſi calzaſſeno di ſandali, e non ſi veſtiſſeno di due veſte.

10 וְאָמַר לְהוּן לְאַיְנָא
בַּיְתָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן תַּמָּן
הֲווּ עַדְמָא דְּנָפְקִין
אַנְתּוּן מִן תַּמָּן׃

E diceua loro, Douunque voi entrarete in vna caſa, reſtateui li infin à tanto che voi vene partiate.

11 וְכָל מַן דְּלָא נְקַבְּלוּנָכוּן
וְלָא נֶשְׁמְעוּנָכוּן מָא
דְּנָפְקִין אַנְתּוּן מִן תַּמָּן
פְּצוּ חָלָא דִּבְתַחְתַּיָא
דְּרַגְלַיכוּן לְסָהֲדוּתְהוּן ו
וְאָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן
דְּיָהֲוָא נִיחַ לִסְדוֹם ו
וְלַעֲמוֹרָא בְּיוֹמָא אַו
לִמְדִינְתָּא הָי׃

E tutti quelli che non vi riceueranno, ne vi vdiranno, partendoui di lì, ſcotete la poluere che è ſotto i voſtri piedi, in teſtimonio ad eſſi. Io vi dico in verità che quei di Sodoma e Gomorra ſaranno più dolcemente trattati nel dì del giudicio, che quella tal città.

12 וּנְפַקוּ הֲווּ וְאַכְרִזוּ ד
דְּנֶתּוּבוּן׃

Et eſſi andati via, predicauano che ſi rauuedeſſeno.

ו

7 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר וַיָּחֶל
לְשַׁלַּח אוֹתָם שְׁנַיִם שְׁנַיִם
וַיִּתֵּן לָהֶם שִׁלְטוֹן עַל־רוּחוֹת
הַטֻּמְאוֹת׃

Y llamó à los Doze, y començolos à embiar de dos en dos: y dioles poteſtad contra los eſpiritus immundos.

8 וַיְצַו לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יִשְׂאוּ
בַּדֶּרֶךְ כִּי־אִם אֶת־מַטֶּה לְבַדּוֹ
וְלֹא צִקְלוֹן וְלֹא לֶחֶם וְלֹא
בָאֵזוֹר נְחֹשֶׁת׃

Y mandoles que no lleuaſſen nada para el camino: ſino ſolamente vn bordon, ni alforja, ni pan, ni dinero en la bolſa.

9 כִּי אִם לְהַנְעִיל אֶת מִנְעָלִים
וְלֹא לִלְבּוֹשׁ שְׁתַּיִם כֻּתֳּנוֹת׃

Mas que calçaſſen çapatos: y no viſtieſſen dos ropas.

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם תָּבוֹאוּ
בַּיְתָה שְׁבוּ שָׁם עַד כִּי תֵּצְאוּ
מִשָּׁם׃

Y deziales, En qualquier caſa que entrardes, poſad allí haſta que ſalgays de allí.

11 וְכָל אֲשֶׁר לֹא יִקְחוּ אֶתְכֶם
וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶתְכֶם צְאוּ מִשָּׁם
וְתִנַפְּצוּ גַּם אֶת־עָפָר אֲשֶׁר
תַּחַת רַגְלֵיכֶם לְעֵדוּת לָהֶם אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם נִרְפָּה תִּהְיֶה
לִסְדוֹם וַעֲמוֹרָה בְּיוֹם דִּין מֵעִיר
הַזֹּאת׃

Y todos aquellos que no os recibieren, ni os oyeren, ſaliendo de allí, ſacudid el poluo que eſtá debaxo de vueſtros pies en teſtimonio à ellos. De cierto os digo, que mas tolerable ſerá el caſtigo de los de Sodoma, o de los de Gomorrha el dia del juyzio, que el de aquella ciudad.

12 וַיֵּצְאוּ וַיִּקְרְאוּ לַעֲשׂוֹתָם
תְּשׁוּבָה׃

Y ſaliendo, predicauan, que hizieſen penitencia.

ς'.

7. Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

Adonc il appela les douze, & commença de les enuoyer deux à deux, & leur donna puiſſance ſur les eſprits immondes.

8. Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκὸν,

Et leur commanda de ne rien prendre pour porter ſur le chemin, ſi non vn baſton ſeulement: ne malette, ne pain, ne monnoye en leur ceinture.

9. Ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.

Mais qu'ils fuſſent chauſſés de ſouliers, & qu'ils ne ſe veſtiſſent point de deux robbes.

10. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.

Il leur diſoit auſſi, En quelque part que vous entrerez en vne maiſon, demeurez y iuſqu' à tant que vous partiez de là.

11. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόρροις, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Et tous ceux qui ne vous receuront, & ni vous orront, en partant de là, ſecouëz la poudre de deſſous vos pieds, en teſmoignage contre iceux. En verité ie vous di, que ceux de Sodome & Gomorrhe ſeront plus tolerablement traittes au iour du iugement que ceſte ville-la.

12. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι.

Eux donc eſtans partis preſcherent qu' on s'amendaſt.

CAP. VI.

7. Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum.

And he called the twelue / and began to ſend them two and two: and gaue them power ouer vncleane ſpirites.

8. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona æs.

And commanded them / that they ſhoulde take nothing for their iourney / ſaue a ſtaffe onely: neither ſcrip / neither bread / neither money in their girdles.

9. Sed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

But that they ſhould be ſhod with ſandales / and that they ſhould not put on two coates.

10. Et dicebat eis, Quocunque introieritis in domum: illic manete donec exeatis inde.

And he ſaide vnto them / whereſoeuer ye ſhall enter into a houſe / there abide till ye depart thence.

11. Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos: exeuntes inde excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis. *(Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die iudicii, quam civitati illi.)*

And whoſoeuer ſhall not receyue you / nor heare you / when ye depart thence / ſhake of the duſte that is vnder your feete / for a witneſſe vnto them. Verely I ſay vnto you / It ſhall be eaſier for Sodom / or Gomorrha at the day of iudgement / then for that citie.

12. Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent.

And they went out / preached / that men ſhould amend their liues.

Das VI. Capitel.

7. Vnd er berieff die zwölffe / vnd hub an / vnd ſandte ſie / ja zwen vnd zwen / vnd gab jhnen macht über die vnſaubern geiſter.

Oc hand fremkallede de Tolff / oc begynte / oc ſende dem / ia tho oc tho / oc gaff dem mact offuer de wrene Aander.

8. Vnd gebot jhnen / daß ſie nichts bey ſich trügen auff dem wege / denn allein einen ſtab / keine taſche / kein brodt / kein gelt im gürtel.

Oc bød dem / At de ſkulde inted bære met ſig paa veyen / Vden alene en Staff / ey Taſke / ey Brød / ey Pendinge i beltet.

9. Sondern weren geſchucht / vnd daß ſie nicht zwen Röcke anzögen.

Men ſkulde haffue ſko paa / oc icke føre dem i tho Kiortle.

10. Vnd ſprach zu jhnen: Wo jhr inn ein hauß gehen werdet / da bleibet innen / biß jhr von dannen ziehet.

Oc hand ſagde til dem / Huor ſom i gaa vdi it Huſſ / bliffuer der inde / indtil i reyſe der fra.

11. Vnd welche euch nicht auffnemen noch hören / da gehet von dannen herauß: vnd ſchüttelt den ſtaub ab von euren füſſen / zu einem gezeugniß über ſie. Ich ſage euch warlich / es wirdt Sodoma vnd Gomorren am jüngſten Gerichte träglicher ergehen / denn ſolcher Stadt.

Oc huilcke eder icke anamme oc ey høre / Da gaar der vd fra / oc ræſter ſtøffuen aff eders Føder / til it vidniſbyrd offuer dem. Jeg ſiger eder ſandelige / Det ſkal gaa lideligere til met Sodoma oc Gomorra paa den yderſte Dom / End met ſaadan en Stad.

12. Vnd ſie giengen auß / vnd predigten man ſolte buſſe thun.

Oc de ginge vd / oc predickede / At man ſkulde bedre ſig.

Kapitola VI.

7. A ſwolaw Dwanácte / počal ge poſýlati po dwau / a dal gim moc nad duchy nečiſtými.

Tedy wezwał onych dwunaście / y począł ie po dwu rozſyłác / dawáiac im moc nád duchy nieczyſtymi.

8. A přikázal gim / aby ničehéhož nebrali na ceſtu / gedině toliko hůl: ne moſſny / ne chlewa / ani na paſe peněz.

Y roſkazał im áby nić z ſobą ná drogę nie bráli iedno tylko laſkę / áni ſumek / áni chlebá / áni pieniedzy w trzośie.

9. Ale obuté nohy mage w ſtřewice / a aby ſe neoblačeli we dwě Sukne.

Ale iżby ſie obuli w trzewiki / áiż by nie obloczyli dwu ſukien.

10. A prawil gim: Kdežkoli wegdete do domu / tu oſtaňte / dokudž newygdete odtud.

Zátym do nich mowił / Gdziekol wiek wnidziecye do domu / tám mieſzkaycie áż ſie z támtąd ruſzycie.

11. A kdožbykoli wás nepřijali / ani wás ſlyſſeli: wygdauce odtud / wyrazte prach z noh waſſých / na ſwědectwij gim. Giſtě prawijm wám: Lehčegij bude Sodomſkým a Gomorſkým w den Saudný / nežli Městu tomu.

A ktorzyby wáskolwiek nie przyięli mowáli / áni was ſłucháli / wyſzedſzy z támtąd / otrzęście proch który ieſt pod nogámi wáſzemi ku przeświádczeniu ich: Záprawde powiedam / Łżey bedźie Sodomie y Gomorze w dźień ſądny / á niż miáſtu onemu.

12. Tehdy wyſſedſſe kázali aby pokánij činili.

A ták oni wyſzedſzy / opowiedáli ludziam áby ſie vználi.

ו

13 וְשֵׁאדֵא סַגִּיאֵא מַפְּקִין הֲווֹ וּמְשַׁחִין הֲווֹ בְּמִשְׁחָא כְּרִיהֵא סַגִּיאֵא וּמַאסֵין הֲווֹ׃

E scacciauano molti demonij, & vngeuano con olio molti infermi, e risanauangli.

14 וְשִׁמַע הֵרוֹדֵס מַלְכָּא עַל יֵשׁוּעַ אֶתִידַע הֲוָא לֵה גֵּיר שְׁמֵה וְאָמַר הֲוָא יוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא קָם מֶן בֵּית מִיתֵא מֶטוּל הָנָא חַיְלֵא מֶסְתַּעְרִין בֵּה׃

Hor il Re Herode venne ad intender di IESV (percioche il suo nome era gia manifesto) e diceua, Quel Giouanni che battezaua, è risuscitato da morte, e però le virtù operano in lui.

15 אַחֲרָנֵא אָמְרִין הֲווֹ דְּאֵלִיָּא הוּ וַאחֲרָנֵא דַּנְבִיָּא הוּ אַיךְ חַד מֶן נְבִיֵּא׃

Altri diceuano, Egli è Elia: & altri diceuano, Egli e vn Propheta: o come vno de Profeti.

16 כַּד שְׁמַע דֵּין הֵרוֹדֵס אָמַר יוֹחַנָּן הָו דְּאֶנָא פֶּסְקֵת רִישֵׁה הוּ קָם מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Ma Herode hauendone vdito, disse, Questo è Giouanni che io decapitai: egli è risuscitato da morte.

17 הוּ גֵּיר הֵרוֹדֵס שַׁדַּר הֲוָא אַחְדֵה לְיוֹחַנָּן וַארְמְיֵה בֵּית אֲסִירֵא מֶטוּל הֵרוֹדִיָּא אַנְתַּת פִילִיפּוֹס אַחוּהְי הָי דַּנְסַב׃

Percioche esso Herode haueua gia mandato à pigliar Giouanni, & à legarlo in prigione, per cagion d'Herodiade, moglie di Filippo suo fratello: conciosia che egli se l'haueua presa per moglie.

18 אָמַר הֲוָא גֵּיר יוֹחַנָּן לְהֵרוֹדֵס דְּלָא שַׁלִּיט דְּתֶסַּב אַנְתַּת אָחוּךְ׃

Imperoche Giouanni diceua ad Herode, Non t'è lecito hauerla moglie del tuo fratello.

19 הִי דֵּין הֵרוֹדִיָּא לְחִימָא הֲוָת לֵה וְצָבְיָא הֲוָת לְמֶקְטְלֵה וְלָא מֶשְׁכְּחָא הֲוָת׃

Per il che Herodiade gli poneua insidie, e voleua farlo morire: ma nõ poteua.

ו

13 וְשֵׁדִים רַבִּים הוֹצִיאוּ וַיִּמְשְׁחוּ בַּשֶּׁמֶן חוֹלִים רַבִּים וַיִּרְפָּאוּם׃

Y echauan fuera muchos demonios, y vngian con olio à muchos enfermos, y sanauan.

14 וַיִּשְׁמַע מֶלֶךְ הֵירוֹדֵס כִּי שְׁמוֹ הוֹלֵךְ וְגָדוֹל וַיֹּאמֶר כִּי יוֹחָנָן הַטֹּבֵל מִמֵּתִים קָם וְעַל־כֵּן פֹּעֲלוּ הַכֹּחוֹת בּוֹ׃

Y oyó el rey Herodes la fàma de Iesus. porque su nombre era hecho notorio, y dixo, Ioan el que baptizauà, ha resuscitado de los muertos? y portanto virtudes hazen en el.

15 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ כִּי אֵלִיָּהוּ יֵשׁ הוּא וַאֲחֵרִים אָמְרוּ כִּי הַנָּבִיא הוּא אוֹ כְּאַחַד הַנְּבִיאִים׃

Otros dezian. Elias es, y otros dezian, Propheta es, o alguno de los prophetas.

16 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע הֵירוֹדֵס אָמַר כִּי אֲשֶׁר נָשָׂאתִי רֹאשׁוֹ מֵעָלָיו יוֹחָנָן זֶה הוֶֹה הוּא קָם מִמֵּתִים׃

Y oyendolo Herodes, dixo, este es Ioan elque yo degollé: el ha resuscitado de los muertos.

17 וְהוּא הֵרוֹדֵס שָׁלַח וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־יוֹחָנָן וַיֶּאֱסֹר אוֹתוֹ בַּמִּשְׁמָרָה בַּעֲבוּר הֵירוֹדִית אֵשֶׁת פִּילִפּוֹס אָחִיו כִּי לְקָחָהּ׃

Porque el mismo Herodes auia embiado y prendido à Ioan, y lo auia aprisionado en la carcel à causa de Herodias muger de Philippo su hermano: porque la auia tomado por muger.

18 וַיֹּאמֶר יוֹחָנָן לְהֵירוֹדֵס כִּי לֹא שׁוֶֹה לְךָ לָקַחַת אֶת אֵשֶׁת אָחִיךָ׃

Porque Ioan dezia à Herodes, No te es licito tener la muger de tu hermano.

19 וְהֵירוֹדִית הֶחֱרִישָׁה לוֹ וַתֹּאבֶה יָכְלָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ וְלֹא׃

Mas Herodias lo assechaua, y desseaua matarlo: y no podia.

ϛ.

13. Καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον.

Et ietterent hors plusieurs diables, & oignirent d'huile plusieurs malades, & les guerirent.

14. Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

Or le roy Herode ne ouït parler (car le mon d'icelui estoit fort celebre) & dit, Ce Iehan qui baptizoit, est ressuscité des morts, & pourtant vertus monstrent leur force en lui.

15. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστίν, ( ) ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

Les autres disoyent, C'est Elie: Et les autres disoyent C'est vn Prophete, ou comme l'vn des Prophetes.

16. Ἀκούσας δὲ ὁ ἡρώδης, εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.

Quand donc Herode eut entendu cela, il dit, Cestui-ci est ce Iehan que i'ai decapité: il est resuscité des morts.

17. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

Car Herode ayant enuoyé ses gens, auoit fait prendre Iehan, & l'auoit lie en prison, à cause d'Herodias femme de Philippe son frere pource, qu'il l'auoit prinse en mariage.

18. Ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Car Iehan disoit à Herode, Il ne t'est pas loisible d'auoir celle qui est femme de ton frere.

19. Ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο.

Et pourtant Herodias en auoit à lui, & desiroit de le faire mourir: mais elle ne pouuoit.

CAP. VI.

13. Et dæmonia multa eiiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant

And they caſt out many deuils: and they anointed many that were ſicke / with oyle and healed them.

14. Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum eſt nomen eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

Then king Herode heard of him (for his name was ſpread abroade) and ſayde / John Baptiſt is riſen againe from the dead / and therefore great workes are wrought by him.

15. Alii autem dicebant, Quia Elias eſt. Alii vero dicebant, Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis

Other ſaid / It is Elias: and ſome ſaid / It is a Prophet / or as one of the Prophets.

16. Quo audito, Herodes ait, quem ego decollavi Iohannem, hic à mortuis reſurrexit.

So when Herode heard it / he ſayde / It is John whom I beheaded: he is riſen from the dead.

17. Ipſe enim Herodes miſit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.

For Herode himſelfe had ſent forth / and had taken John / and bound him in priſon for Herodias ſake / which was his brother Philips wife / becauſe he had maried her.

18. Dicebat enim Iohannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

For John ſayde vnto Herode / It is not lawfull for thee to haue thy brothers wife.

19. Herodias autem inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat.

Therefore Herodias had a quarell againſt him / and would haue killed him / but ſhe could not:

Das VI. Capitel.

13. Vnd trieben vil teufel auß / vnd ſalbeten vil Siechen mit öle / vnd machten ſie geſund.

Oc de dreffue mange Dieffle vd / oc ſaluede mange Siuge met Olie oc helbredede dem.

14. Vnd es kam für den König Herodes (denn ſein Name war nun bekandt) vnd er ſprach: Johannes der Tauffer iſt von den todten aufferſtanden / darumb thut er ſolche Thaten.

Oc det kom faar Herodes (thi hans Naffn vaar nu bekent) oc hand ſagde Johunes den Døbere er opſtanden fra de døde / der ſaare gør hand ſaadanne vnderlige Gerninger.

15. Etliche aber ſprachen: Er iſt Elias. Etliche aber / er iſt ein Prophet / oder einer von den Propheten.

Oc nogle ſagde // Hand er Elias / Men nogle / Hand er en prophete / eller en aff Propheterne.

16. Da es aber Herodes höret / ſprach er: Es iſt Johannes den ich enthanptet hab / der iſt von den todtẽ aufferſtanden.

Men der Herodes hørde det / ſagde hand / Det er Johannes ſom ieg haffuer halshugget / hand er opſtanden fra de Døde.

17. Er aber Herodes hatte auß geſandt / vnd Johannem gegriffen / vnd ins gefengniß gelegt / vmb Herodias willen / ſeines Bruders Philippi Weib / denn er hatte ſie gefreyet.

Thi Herodes haffde vdſent / oc greb et Johannem / oc lagd hannem i Fengzel / for Herodias / ſin broders Philippi Huſtru ſkyld / Thi hand haffde taget hende til ecte.

18. Johannes aber ſprach zu Herode: Es iſt nicht recht / daß du deines Bruders Weib habeſt.

Oc Johannes ſagde til Herodes / Det er icke ræt / at du haffuer din broders Huſtru.

19. Herodias aber ſtellet jhm nach / vnd wolt jn tödten / vnd kondt nicht.

Oc Herodias ſtod effter hannem / oc vilde ſlaget hannem ihiel / oc hun kunde icke.

Kapitola VI.

13. A ďábelſtwij mnohá wymijtali / a mazali Olegem mnohé nemocné / a byli vzdrawowáni.

Y wyrzucáli wiele dyábelſtwá / á wiele chorych oleykiem mázali / y vzdrawiáli ie.

14. Vſlyſſal Herodes Král (neb bylo zgewně včiněno gměno geho) y prawil: Že Jan Křtitel wſtal z mrtwých / a protož ſe děgij diwowé ſkrze něho.

To vſlyßal Krol Herod (bo imie iego bylo ſlawne) y rzekl / Jan on ktory krzcil / wſthal z martwych / y dla thegoż ſie w nim ty mocy okázuia.

15. Ginij pak prawili / že geſt Eliáſs. A ginij / že geſt Prorok / aneb yáko geden z Prorokuow.

A drudzy mowili / Heliaßci tho / drudzy záſie powiedáli / Prorok ieſt / ábo ieden z onych prorokow.

16. To vſlyſſaw Herodes / řekl: Kteréhož gſem yá ſtial Jana / tenť geſt z mrtwých wſtal.

Co ſlyßac Herod / rzekl / Ten ci ieſt Jan ktoregom dal ściąć / á on ci wſtal z martwych.

17. Nebo Herodes byl poſlal a yal Jana / a wſadil gey Zaláře / pro Herodyadu manželku Filipa bratra ſwého / neb gi byl poyal za manželku.

Abowiem ten Herod poſlal byl zolnierze y poimal Janá podawßy go do więzienia / dla Herodyády zony Filipá brátá ſwego ktory ia byl poial zá zone.

18. Prawil byl zagiſté Jan Herodeſowi: Neſluſſijť tobě mijti manželky bratra twého.

Bo Jan mowil Herodowi / Nie ſlußy ábyś mial zone brátá twego.

19. Herodyadys pak byla leſt ſkláda la proti němu / a chtěla gey ohrdlo připrawiti / ale nemohla.

Y miala nań waśń Herodyás / a chciálá go zámordowáć / ále nie moglá.

20 הֵירוֹדֵס גֵּיר דָּחֵל הֲוָא מֶן יוֹחַנָן עַל דְּיָדַע הֲוָא דְּגַבְרָא הוּ זַדִּיקָא וְקַדִּישָׁא וּמְנַטַּר הֲוָא לֵהּ וְסַגִּיאָתָא שָׁמַע הֲוָא לֵהּ וְעָבֵד וּבְסִימָאִית שָׁמַע הֲוָא לֵהּ׃

Percioche Herode temeua Giouanni, ſapendo ch'egli era huomo giuſto e ſanto, & haueualo in reuerentia. & hauendolo vdito, faceua molte coſe, & aſcoltaualo, volentieri.

21 וַהֲוָא יוֹמָא יְדִיעָא כַּד הֵרוֹדֵס בְּבֵית יַלְדֵּהּ חַשָׁמִיתָא עֲבַד הֲוָא לְרַוְרְבָנוֹהִי וְלַכִילִירְכֵא וּלְרִישֵׁא דְּגָלִילָא׃

Ma venuto vn giorno opportuno, quãdo Herode faceua la cena del ſuo natale à i principi, & à i capitani, & à i primi de la Galilea.

22 וְעֶלַת בְּרַתָּהּ דְּהֵרוֹדִיָא רְקַדַת וְשַׁפְּרַת לֵהּ לְהֵרוֹדֵס וּלְאַילֵין דַּסְמִיכִין עַמֵּהּ וְאֶמַר מַלְכָּא לַטְלִיתָא שְׁאַלִי מֶנִּי מֶדֶּם דְּצָבְיָא אַנְתִּי וְאֶתֶּל לֶכִי׃

La figliuola d'eſſa Herodiade entrò, e danzò: & eſſendo piaciuta ad Herode, & à quelli che ſedeuano inſieme con lui à tauola, il Re diſſe à la fanciulla, Domandami cio che tu vuoi, che io tel darò.

23 וִימָא לָהּ דְּמֶדֶּם דְּתֶשְׁאֲלִינַי אֶתֶּל לֶכִי עַד־מָא לְפַלְגָּהּ דְּמַלְכוּתִי׃

E giurolle, dicendo, Tutto quel che tu mi domandarai, io ti darò, inſin à la metà del mio regno.

24 הִידֵין נֶפְקַת וְאֶמְרַת לְאֶמָּהּ מָנָא אֶשְׁאֲלִיוּהִי אֶמְרַת לָהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָן מַעְמְדָנָא׃

Et ella vſcita fuore, diſſe à ſua madre, Che domandarò io? & ella diſſe, la teſta di Giouanni Battiſta.

25 וּמְחַדָא עֶלַת בְּבַטִּילוּתָא לְוָת מַלְכָּא וְאֶמְרַת לֵהּ צָבְיָא אֶנָא בְּהָדָא שָׁעְתָא דְּתֶתֶּל לִי עַל פִּינְכָא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָן מַעְמְדָנָא׃

Allora ella rientrata ſubbito con grande affettione al Re, gli domandò, dicendo, Io voglio che tu mi dia incontinente in vn piatto la teſta di Giouanni Battiſta.

20 כִּי הֵירוֹדֵס יָרֵא אֶת־יוֹחָנָן יוֹדֵעַ כִּי הוּא אִישׁ צַדִּיק וְקָדוֹשׁ וַיִּצְּרֶנּוּ וְשׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ רַבּוֹת עָשָׂה וְחָפֵץ לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Porque Herodes temia à Ioan, conociendolo varon juſto y ſancto: y teniale reſpecto, y obedeciendolo hazia muchas coſas: y oyalo de buena gana.

21 וַיְהִי יוֹם מוֹעֵד כַּאֲשֶׁר הֵירוֹדֵס בְּיוֹם מוֹלַדְתּוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְשָׁלִישָׁיו וּלְשָׂרֵי אֲלָפִים וּלְסַרְנֵי־הַגָּלִיל׃

Y viniendo vn dia oportuno enque Herodes, en la fieſta de ſu nacimiento, hazia cena à ſus principes, y tribunos, y à los principales de Galilea:

22 וְכַאֲשֶׁר בָּאָה בִתָּהּ בַּת הֵירוֹדִית וַתְּדַלֵּג וַתֵּרָצֶה לְהֵירוֹדֵס וּלְיוֹשְׁבֵי שֻׁלְחָן וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַנַּעֲרָה שַׁאֲלִי מִמֶּנִּי וְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלִי אֶתֶּן לָךְ׃

Y entrando la hija de Herodias, y baylando, y agradando à Herodes, y à los que eſtauan con el à la meſa: el Rey dixo á la moça: Pideme loque quiſieres, que yo telo daré.

23 וַיִּשָּׁבַע לָהּ מַה בַּקָּשָׁתֵךְ וְתִנָּתֶן לָךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּתִי וְתֵעָשׂ׃

Y jurole, Todo loque me pidieres te daré, haſta la mitad de mi reyno.

24 וַתֵּצֵא וַתֹּאמֶר לְאִמָּהּ מָה אֶשְׁאַל וְהִיא אָמְרָה אֶת־רֹאשׁ יוֹחָנָן הַטֹּבֵל׃

Y ſaliendo ella dixo á ſu madre, Que pediré? Y ella dixo, La cabeça de Ioan el Baptiſta.

25 וַתָּבֹא פִּתְאֹם בִּמְהֵרָה אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתִּשְׁאַל לֵאמֹר שְׁאֵלָתִי הִיא לְהִנָּתֶן לִי מִיַּד עַל־הַקְּעָרָה אֶת־רֹאשׁ יוֹחָנָן הַטֹּבֵל׃

Entoces ella entró preſtamente àl Rey, y pidió, diziendo, quiero que aora luego me des en vn plato la cabeça de Ioan el Baptiſta.

20. Ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν. καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

Car Herode craignoit Iehan, ſachant qu'il eſtoit homme iuſte & ſainct, & l'auoit en reuerence, & l'ayant ouï, faiſoit beaucoup de choſes, & le eſcoutoit volontiers.

21. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας.

Mais vn iour eſtant venu opportun, que Herode faiſoit le feſtin du iour de ſa naiſſance aux grands ſeigneurs, & aux capitaines, & aux principaux de Galilee:

22. Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.

Et la fille d'Herodias eſtant entree, & ayant danſé, & ayant pleu à Herode, & auſſi à ceux qui eſtoyent enſemble à la table: le roy dit à la ieune fille, Demande-moi ce que tu voudras, & ie le te donnerai.

23. Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

Et lui iura, diſant, Tout ce que tu me demanderas, ie le te donnerai, voire iuſques à la moitié de mon royaume.

24. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc eſtant ſortie dit à ſa mere, Que demanderai-ie? & elle dit, La teſte de Iehan Baptiſte.

25. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Et incontinent eſtant rentree auec grãde affection vers le roy, elle lui fit requeſte., diſant, Ie voudroy' que tout à ceſte heure, tu me donaſſes en vn plat la teſte de Iehan Baptiſte.

CAP. VI.

20. Herodes enim metuebat Iohannem, ſciens eum virum iuſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat: & libenter eum audiebat.

For Herode feared John/ knowing that he wꝫ a iuſt man/ and an holy/ and reuerenced him / and when he heard him / hee did many things / and heard him gladly.

21. Et cùm dies oportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilæę.

But the time being conuenient / when Herode on his birth day made a banket to his princes and capitaines / and chiefe eſtates of Galile.

22. Cumq́ue introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulq́ue recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo tibi.

And the daughter of the ſame Herodias came in and daunced / and pleaſed Herode / and them that ſate at table together/ the king ſaid vnto the maide/ Aſke of me what thou wilt: and J will giue it thee.

23. Et iuravit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

And he ſware vnto her / Whatſoeuer thou ſhalt aſke of me / J wil giue it thee/ euen vnto the halfe of my kingdome.

24, Quæ cum exiſſet, dixit matri ſuæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptiſtæ.

So ſhe went forth / and ſaid to her mother / What ſhall J aſke? And ſhe ſaid/ John Baptiſts head.

25. Cumq́ue introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens, Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

Then ſhe came in ſtraight way with haſte vnto the King/ and aſked/ ſaying/ J woulde that thou ſhouldeſt giue me euen nowe in a charger the head of John Baptiſt.

Das VI. Capitel.

20 Herodes aber forchte Johañem/ denn er wuſte / daß er ein frommer vnd heiliger man war / vnd verwaret jhn / vnd gehorchet jhm inn vilen ſachen/ vnd höret jhn gerne.

Oc Herodes frøctede Johannem / thi hand viſte/ at hand vaar en from oc hellig Mand / oc hand forvarede hannem/ oc lydde hannem i mange Sager / oc hørde hannem gerne.

21. Vnd es kam ein gelegner tag / daß Herodes auff ſeinen Jarstag ein Abendmal gab / den Oberſten vñ Hauptleuten vnd fürnemſten in Galilea.

Oc det kom en beleylig dag / At Herodes giorde de Øffuerſte oc Høffuitzmendene oc de Ypperſte i Galilea / it Geſtebud / paa ſin Aar ſdag.

22. Da trat hinein die Tochter der Herodias / vnd tantzete / vnd gefiel wol dem Herode / vnd denen die am tiſch ſaſſen. Da ſprach der König zum Meidlein: Bitte von mir was du wilt / ich will dirs geben.

Da traadde Herodias Daatter hen ind/ oc dantzede / Oc det behagede Herodes vel / oc dem ſade til bordz. Da ſagde Kongen til Pigen/ Bed aff mig huad du vilt/ ieg wil giffue dig det.

23. Vnd ſchwur jhr einen eid / was du wirſt von mir bitten / wil ich dir geben/ biß an die helffte meines Königreichs.

Oc hand ſoer hende en Eed/ Huad du beder aff mig/ vil ieg giffue dig / indtil halffdelen aff mit Kongerige.

24. Sie gieng hinauß vnd ſprach zu jhrer Muter: Was ſoll ich bitten? Die ſprach: Das haupt Johannes des Tauffers.

Hun gick hen vd / oc ſagde til ſin Moder / Huad ſkal ieg bede om? Hun ſagde / Johannis den Døberis hoffuit.

25 Vnd ſie gieng bald hinein mit eile zum Könige/ bat vnd ſprach: Jch will daß du mir gebeſt / jetzt ſo bald auff einer Schüſſel/ das Haupt Johañis des Tauffers.

Oc hun gick ſtrax haſtelige ind til Kongen/ bad/ oc ſagde / Jeg vil/ at du ſkalt nu ſtrax giffue mig / paa it Fad / Johannis den Døberis hoffuit.

Kapitola VI.

20. Nebo Herodes obáwal ſe Jana/ wěda gey býti muže ſprawedliwého a Swatého: y ſſetřijwal ho / a wyſlýchage gey mnohé wěcy činil / a rád ho poſlauchal.

Abowiem Herod obawał ſie Janá/ wiedzac że był mąż ſpráwiedliwy y świety / á miał go w vcżciwośći / á ſłucháiac go / wiele czynił/ y ſłuchał go rad.

21. A gdyž ſe den přijhodný přitreffil / Herodes pamatuge den ſwého narozenij / včinil Wečeři Knijžatuom / a Vřednijkuom / a prwnijm z Galilee.

Gdy thedy był dżień po temu/ gdy Herod w dżień narodzenia ſwoiego ſpráwił wieczerzą ná pány ſwoie/ ná rotmiſtrze/ y ná przednieyſze w Gáliley.

22. A gdyž weſſla dcera té Herodyady a tancowala / lijbylo ſe Herodeſowi y ſpolu hodownijkům. Y řekl Král Děwečce: Pros mne zač chceſs / a dam tobě.

Thám gdy przyſzłá dżiewká oney Herodyády / táncowáłá / y ſpodobáłá ſie Herodowi / y inym ſpołu śiedzacym / y rzekł Krol ku dżiewce / Proś mie ocż iedno chceſz / á dam tobie.

23. Y přiſáhl gij / že začkoli proſyti budeſs / dám tobě / by pak bylo polowice králowſtwij mého.

Y przyśiagł iey / Ocżkolwiek mie prośić będżieſz / dam ci / áż y do połowice kroleſtwá mego.

24. Kterážto když wyſſla / řekla mateři ſwé: zač budu proſyti? A ona řekla: Za hlawu Jana Křtitele.

Ale oná wyſzedſzy / rzekłá mátce ſwey / Ocżże mam proſic? á oná iey powiedżiáłá / O głowę Janá krzćićielá.

25. A když weſſla hned s chwáta nijm k Krali / proſyla ho / řkaucy: Chcy aby mi dal hned na mijſe hlawu Jana Křtitele.

Athak oná nátychmiaſt wſzedſzy vmyſlnie do Królá / proſiłá mowiąc / Teraz iuż chcę ábyś mi dał ná miſie głowę Janá krzćićielá.

ו

26 וּכְרִית לֵהּ סַגִּי לְמַלְכָּא מֶטּוּל דֵּין מוֹמָתָא וּמֶטּוּל סָמוּכֵא לָא צְבָא דִּיגַלְזִיהּ׃

Di che il Re fu mal contento, nondimeno per cagion del giuramẽto e di quelli che ſedeuano con lui à tauola, non le volſe deſdire.

27 אֶלָּא מֶחְדָא שַׁדַּר מַלְכָּא סְפוּקְלָטְרָא וּפַקֵּד דְּנַיְתֵא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן וַאֲזַל פַּסְקֵהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן בֵּית אֲסִירֵא׃

E mandò ſubbito il carnefice, e comandò che portaſſe la teſta d'eſſo Giouãni. Et egli andò, e decapitollo ne la prigione.

28 וַאיְתִי בְּפִינְכָא וִיהַב לַטְלִיתָא וְהָי טְלִיתָא יַהְבַת לְאֶמָּהּ׃

E portò la ſua teſta in vn piatto, e dettela à la fanciulla, e la fanciulla la dette à ſua madre.

29 וַשְׁמַעוּ תַּלְמִידוֹהי וְאתוּ שְׁקַלוּ שְׁלָדֵהּ וְסָמוּהִי בְּבֵית קְבוּרָא׃

Quando i ſuoi diſcepoli hebbero cio vdito, vennero, e portoron via il ſuo corpo, e poſerlo in vn monumento.

30 וְאֶתְכַּנְשׁוּ שְׁלִיחֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וֶאמַרוּ לֵהּ כֻּל מֶדֶּם דַּעֲבַדוּ וְכָל מָא דְּאַלֵּפוּ׃

Gli Apoſtoli poi ſi ricondußero à IESV, e raccontorongli tutte le coſe, e quelle che haueuan fatte, e quelle che haueuano inſegnate.

31 וֶאמַר לְהוֹן תַּו לְכוֹן בְּאַוַל לְדַבְרָא בַּלְחוֹדַיִן וְאֶתְתְּנִיחוּ קַלִיל אִית הֲווֹ גֵּיר סַגִּיאֵא דְּאָזְלִין וְאָתֵין וְלַיְת הֲוָא לְהוֹן אַתְרָא אַף לָא לְמֵאכַל׃

Et egli diſſe loro, Venite voi ſteßi ſeparatamente in luogo ſolitario, e riposateui vn poco. Percioche erano molti che veniuano & andauano, e non haueuan pur tempo di mangiare.

32 וְאֶזַלוּ לְאַתְרָא חוּרְבָא בִּסְפִינְתָא בַּלְחוֹדַיְהוֹן׃

E coſi ſen'andò da parte in vn luogo diſerto per naue.

ו

26 וַיִּשְׁתּוֹחַח מְאֹד הַמֶּלֶךְ וּבַעֲבוּר הַשְּׁבוּעָה וְהַיּוֹשְׁבִים עַל־הַשֻּׁלְחָן לֹא אָבָה לְהָתֵל בָּהּ׃

Y el Rey ſe entreiſteció mucho; mas à cauſa del juramento, y de los que eſtauan con el à la meſa, no quiſo entriſtecerla.

27 וּמִיַּד שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת רַב טַבָּחִים וַיְצַו לָשֵׂאת אֶת רֹאשׁוֹ מֵעָלָיו׃

Y luego el Rey, embiando vno de la guarda, mandó que fueſe trayda ſu cabeça.

28 וַיֵּלֶךְ וַיִּשָּׂא אֶת רֹאשׁוֹ מֵעָלָיו בְּבֵית הַסֹּהַר וַיַּקְרֵב אֶת רֹאשׁוֹ עַל־הַקְּעָרָה וַיִּתֵּן אוֹתוֹ לַנַּעֲרָה וְהַנַּעֲרָה נָתְנָה אוֹתוֹ לְאִמָּהּ׃

El qual fue, y lo degolló en la carcel, y truxo ſu cabeça en vn plato, y diola à la moça y la moca la dio à ſu madre.

29 וַיִּשְׁמְעוּ תַּלְמִידָיו וַיָּבוֹאוּ וַיִּשְׂאוּ אֶת פִּגְרוֹ וַיָּשִׂימוּ אֶל־הַקָּבֶר׃

Y oyendolo ſus diſcipulos, vinieron, y tomaron ſu cuerpo y puſieronlo en vn ſepulchro.

30 וַיִּקָּהֲלוּ הַשְּׁלִיחִים אֶל־יֵשׁוּעַ וַיַּגִּידוּ לוֹ כֻּלָּם וַאֲשֶׁר עָשׂוּ וַאֲשֶׁר לִמְּדוּ׃

Y los Apoſtoles ſe juntaron à Ieſus, y contaronle todo, loque auian hecho, y loque auian enſennado.

31 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ לָכֶם לְבַדְּכֶם אֶל־מְקוֹם מִדְבָּר וְהִנּוֹחוּ מְעַט כִּי־רַבִּים הָיוּ הַהוֹלְכִים וְהַשָּׁבִים וְלֹא הָיְתָה לָהֶם עֵת לֶאֱכֹל׃

Y el les dixo, Venid voſotros à parte àl lugar deſierto, y repoſad vn poco. porque auia muchos yentes y vinientes, quea aun no tenian lugar de comer.

32 וַיֵּלְכוּ אֶל־מְקוֹם מִדְבָּר בָּאֳנִיָּה לְבַדָּם

Y fueronſe en vn nauio àl lugar deſierto à patte

ς.

26. Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.

Et le roy eſtant treſmarri, ne la voulut toutes fois eſconduire, à cauſe du ſerment, & de ceux qui eſtoyent à table auec lui.

27. Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ains enuoya incontinent vn de ſes gardes, & commanda qu'il apportaſt la teſte d'icelui· lequel s'y en alla, & le decapita en la priſon:

28. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Et apporta la teſte d'icelui en vn plat, & la donna à la ieune fille, & la ieune fille la donna à ſa mere.

29. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

Et ſes diſciples ayans ouï le fait, vindrent & emportent ſon corps, & le mirent en vn ſepulcre.

30 Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα. καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

Et les Apoſtres ſe raſſemblerent vers Ieſus, & lui raconterent tout ce qu'ils auoyent fait & enſeigné.

31. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν ηὐκαίρουν.

Et il leur dit, Venez-vous-en à part en vn lieu retiré, & vous repoſez vn petit: car il y auoit beaucop d'allans & de venans vers Ieſus: tellement qu'ils n'auoyent pas meſmes le loiſir de manger.

32. Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.

Ils s'en allerent donc en vne naſſele en vn lieu retiré à part.

26. Et contriſtatus eſt rex. Propter iuſiurandum & propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtari.

Then the King was verie ſorie: yet for his othes ſake / and for their ſakes which ſate at table with hun / he woulde not refuſe her.

27. Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput eius in diſco.

And immediatelý the King ſent the hangman/and gaue charge that his head ſhould be brought. So he went and beheaded him in the priſon.

28. Et decollavit eum in carcere, & attulit caput eius in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuę.

And brought his head in a charger/ and gaue it to the maide/and the maide gaue it to her mother.

29. Quo audito, diſcipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & poſuerunt illud in monumento.

And when his diſciples heard it/ they came and tooke vp his bodie / and put it in a tombe.

30. Et convenientes Apoſtoli ad Ieſum, nuntiaverunt ei omnia quæ egerant & docuerant.

And the Apoſtles gathered themſlues together to Jeſus/ and tolde him al things/both what they had done/and what they had taught.

31. Et ait illis, Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant:

And he ſayde vnto them/Come ye aparte into the wildernes / and reſt a while: for there were many commers and goers/that they had not leaſure to eate.

32. Et aſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.

So they went by ſhip out of the way into a deſert place.

26. Der König war betrübt / doch vmb des Eydes willen / vnd dere die am tiſche ſaſſen / wolt er ſie nicht laſſen ein fehl bitt thun.

Kongen vaar bedrøffuit / Dog for Edens ſkyld/ oc deris ſom ſade til bordz / vilde hand icke lade hende bede til forgeffuis.

27. Vnd bald ſchickte hin der König den Hencker/ vnd hieß ſein Haupt her bringen. Der gieng hin/ vnnd enthauptet jhn im Gefengniß.

Oc Kongen ſende ſtrax Bødelen bort/ oc befalede/at hente hans hoffuit. Hand gick hen/ oc halshug hannem i Fengzelet/

28. Vnd trug her ſein Haupt auff einer Schüſſeln/vnd gabs dem Meidlein/ vnd das Meidlein gabs jhrer Mutter.

Oc bar hans hoffuit frem paa it fad / oc fick Pigen det/ de Pigen fick ſin Moder det.

29. Vnd da das ſeine Jünger hörten/kamen ſie vnd namen ſeinen Leib/ vnd legten jhn in ein grab.

Oc der hans Diſciple hørde det / komme de / oc toge hans Legeme/oc lagde det i en Graff.

30. Vnd die Apoſtel kamen zu Jeſu zu ſammen / vnd verkündigten jhm das alles / vnd was ſie gethan vnd gelehrt hatten.

Oc Apoſtlene forſamledis til Jeſum / oc forkyndede hannem alt det/ Oc huad de haffde giort oc lært.

31. Vnd er ſprach zu jhnen: Laſſet vns beſonders inn eine Wüſten gehen / vnd ruhet ein wenig / denn jhrer war vil/ die ab vnd zugiengen / vnd hatten nicht zeit gnug zu eſſen.

Oc hand ſagde til dem/Lader oſſ gaa offuer ſide i en Ørck /oc huile lidet/Thi de vaare mange / ſom ginge fra oc til / oc de haffde icke tid nock at æde.

32. Vnd er fuhr da inn einem Schiff zu einer Wüſte beſonders.

Oc hand foer det i it Skib til en Ørck offuer ſide.

26. Tehdy zarmautil ſe Král/ pro přijſahu / a pro ſpolu hodownijky nechtěl gij oſlyſſeti.

Ale ſie Krol bárzo záfráſował/ dla przyśiegi y dla onych ktorzy z nim ſpolu śiedzieli/ nie chcąc iey odrzucáć ná ſtrone.

27. Ale poſlaw Katá / rozkázal mu přineſti hlawu na mijſe:

Zátym wnet Krol poſłał kátá/ roſkázuiąc áby przynieſiono głowe ie°/ tedy on ſzedſzy/ ściął go w ciemnicy.

28. Y ſtial gey w Žaláři / a přineſl hlawu geho na mijſe/ a dal gi Děwečce/ a Děwečka dala Mateři ſwé.

Y przynioſł głowe iego ná miśie/ á oddał ia dziewce/ dziewká záſie oddáłá ia mátce ſwey.

29. To vſlyſſawſſe Včedlnijcy geho/ přiſſli a wzali Tělo geho/ a pochowali ge w hrobě.

To gdy vſłyſzeli zwolennicy iego/ przyſzli y wzięli trupá iego y położyli go w grobie.

30. Tehdy přiſſedſſe Apoſſtolé k Gežijſſowi / zwěſtowali gemu wſſeckny wěcy / které byli činili a včili.

Zeſzli ſie pothym Apoſtołowie do Jezuſá/ y opowiedzieli mu wſzythko co czynili y czego vczyli.

31. Y řekl gim: Poďte ſaukromij na puſté mijſto / a odpočiňte malíčko. Nebo bylo množſtwij těch kteřijž přicházeli a odcházeli / tak že gſau k gijdlu chwijle neměli

Au kthorym rzekł / Podźcie wy oſobno ná mieyſce puſte/ á odpoczyńcie máluczko / bo wiele thych było co przychádzáli y odchazali/ ták iż niemieli czáſu zeby ſie byli náiedli.

32. Awſtaupiwſſe na Lodij/ odeſſli na puſté mijſto.

A ták ſzli ná mieyſce puſte/ oſobno przepráwiwſzy ſie w łodzi.

ו

33 וחזו אנון סגיאא כד אזלין ואשתודעו אנון וביבשא רהטו מן כלהין מדינתא קדמוהי לתמן :

Ma il popolo gli vidde andare, e molti il conobbero : e vi concorſero à piedi da tutte le città, & arriuorono innanzi à loro, e raccolſerſi à lui.

34 ונפק ישוע חזא כנשא סגיאא ואתרחם עליהון דדמין לערבא דלית להון רעיא ושרי הוא למלפו אנון סגיאתא :

E Iesv, vſcito fuore, vidde vna gran moltudine, & hebbe compaſſione di loro: percioche erano come pecore che non hanno paſtore. E comincio ad inſegnar loro molte coſe.

35 וכד הוא עדנא סגיאא קרבו לותה תלמידוהי ואמרין לה הנא אתרא חורבא הו ועדנא סגי :

Et eſſendo gia grande hora, i ſuoi diſcepoli s'accoſtorono à lui, dicendo, Queſto luogo è diſerto, & è gia grande hora.

36 שרי אנון דיאזלון לאגורסא דחדריהון ולקוריא ויזבנון להון לחמא לית להון גיר מדם למאכל :

Licentiagli, accioche ſene vadano à le ville, & à i borghi che ſon qui dattorno, à comprarſi del pane : percioche non hanno che mangiare.

37 הו דין אמר להון הבו להון אנתון למלעס אמרין לה נאזל נזבן דמאתין דינרין לחמא ונתל להון לעסין :

Egli riſpondendo, diſſe loro, Date voi loro da mangiare. Et eſſi gli dicono, Andaremo noi à comprar dugento denari di pane, e daremo loro da mangiare?

38 הו דין אמר להון זלו חזו כמא לחמין אית לכון הרכא וכד חזו אמרין לה חמשא לחמין ותרין נונין :

Et egli diſſe loro, Quanti pani hauete voi? andate e guardate. Et eſſi ſaputo che l'hebbero, dicono, Cinque, e due peſci.

ו

33 ויראו אותם ההלכים וידעו אותו רבים וברגליהם מכל הערים רצו שמה והקדימו אותם ויבואו אליו :

Y vieronlos yr muchos : y conocieronlo, y concurrierón alla muchos à pie de las ciudades, y vinieron anteque ellos, y juntaronſe à el.

34 ויצא ישוע וירא קהל רב ונכמרו רחמיו עליהם כי היו כצאן אשר אין להם רועה ויחל ללמדם רבות :

Y ſaliendo Ieſus vido vna grande companna y vuo miſericordia deellos, porque eran como ouejas ſin paſtór : y començóles à enſennar muchas coſas.

35 ובהאריך שעות רבות ויגשו אליו תלמידיו לאמר כי חרב המקום ועתה האריכה השעה :

Y como ya fue el dia muy entredo, ſus Diſcipulos llegaron à el, diziendo, El lugar es deſierto, y el dia es ya muy entrado,

36 הנח אותם למען ילכו סביב השדות והחוות ויקנו להם לחם כי אין מאומה בידם אשר יאכלו :

Embialos paraque vayen à los cortijos y aldeas de aderredor, y compren para ſi pan, porque no tienen que comer.

37 ויען ויאמר להם תנו להם אתם לאכל ויאמרו לו נלך ונקנה במאתים זוזים לחם ונתן להם לאכל :

Y reſpondiendo el, dixoles, Daldes de comer voſotros. Y dixeronle. Que vamos y compremos pan por dozientos dineros, y les demos de comer ?

38 ויאמר להם כמה ככרי לחם היו לכם לכו וראו וכראותם אמרו חמשת ושני דגים :

Y el les dize, Quantos panes teneys ? Id y veldo, Y ellos ſabidolo, dixeron. Cinco, y dos peces.

ϛ.

33. Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Mais le peuple le vid s'en aller, & pluſieurs le recognurent : & y accoururent à pied de toutes les villes, & y vindrent deuant eux, & s'amaſſerent vers lui.

34. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα· καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

Adonc Ieſus eſtant ſorti, vid là de grandes troupes, & fut eſmeu de compaſſion enuers eux, de ce qu'ils eſtoyent comme brebis n'ayans point de berger, & ſe mit à leur enſeigner pluſieurs choſes.

35. Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή·

Et comme il eſtoit deſia grande heure, les diſciples vindrent à lui diſans, Ce lieu eſt deſert ; & il eſt deſia grande heure.

36 Ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.

Donne-leur congé, afin qu'ils s'en aillent aux villages, & bourgades d'à l'enuiron, & qu'ils achetent des pains pour eux : car ils n'ont que manger.

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Et reſpondant il leur dit, Mais vous donnez-leur à manger. Ils lui dirent, Irions-nous acheter des pains pour deux cens deniers, & leur donnerions à manger ?

38. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

Et il leur dit, Combien auez-vous de pains : allez & regardez. Et apres l'auoir ſeu ils dirent, Cinq, & deux poiſſons.

CAP. VI

33. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus cōcurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

But the people ſawe them when they departed/ and many knew him / & ran afoote thither out of all cities / and came thither before them / and aſſembled vnto him.

34. Et exiens vidit turbam multam Ieſus: & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves non habentes paſtorem, & cœpit illos docere multa.

Then Jeſus went out / and ſaw a great multitude / and had compaſſion on them / becauſe they were like ſheepe which had no ſhepheard: and hee began to teach them many things.

35. Et cum iam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli eius, dicentes, Deſertus eſt locus hic, & iam hora præteriit.

And when the daye was nowe farreſpent / his diſciples came vnto him / ſaying / This is a deſert place / and nowe the day is farre paſſed.

36. Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant ſibi cibos quos manducent.

Let them depart / that they may goe into the villages and townes about / & bye them bread: for they haue nothing to eate.

37. Et reſpondens ait illis, Date illis vos manducare. Et dixerunt ei, Euntes emamus ducentis denariis panes: & dabimus illis manducare?

But he anſwered / and ſaide vnto them / Giue ye them to eate. And they ſaide vnto him / Shal we go & bye two hundreth peny worth of bread / and giue them to eate?

38. Et dicit eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cum cognoviſſent, dicunt, Quinque, & duos piſces.

Then he ſayde vnto them / Howe manie loaues haue ye? go & looke. And when they knew it / they ſaid / Fiue / and two fiſhes.

Das VI. Capitel.

33. Vnd das Volck ſahe ſie wegfahren / vnd vil kandten jhn / vnd lieffen daſelbs hin miteinander zu fuſſe / auß allen Städten / vnd kamen jnen zu vor / vnd kamen zu jhm.

Oc Folcket ſaae dem fare bort / oc mange kende hannem / oc løbe der bort met huer andre til fodz / aff alle Stæder / oc komme før end de / oc komme til hannem.

34. Vnd Jeſus gieng herauß / vnd ſahe das groſſe Volck / vnd es jammert jn derſelben / denn ſie waren wie die Schafe / die keinen Hirten haben. Vnd fienge an ein lange Predigt.

Oc Jheſus gick vd / oc ſaa det megle Folck / Oc hand ynckedis offuer dem / Thi de vaare ſom de Faar / der haffue ingen Hyrde. Oc hand begynte en lang Predicken.

35. Da nun der tag faſt dahin war / tratten ſeine Jünger zu jhm / vnnd ſprachen: Es iſt Wüſte hie / vnd der tag iſt nun dahin.

Der dagen vaar nu faſt forløben / traadde hans Diſciple til hannem / oc ſagde / Det er her øde / oc dagen er nu forløben.

36. Laß ſie von dir / daß ſie hingehen vmbher inn die dörffer vnnd Märckte / vnd kauffen jhnen brodt / denn ſie haben nichts zu eſſen.

Lad dem fra dig / at de kunde gaa bort omkring i de omliggendis Byer / oc købe ſig Brød / Thi de haffue inted at æde.

37. Jeſus aber antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Gebet jr jhnen zu eſſen. Vnd ſie ſprachen zu jhm: Sollen wir deñ hingehen / vnd zweyhundert pfenning werth Brodt kauffen / vnd jhnen zu eſſen geben?

Men Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Giffue i dem at æde. Oc hand ſagde til hannem / Skulle wi da gaa bort / oc købe Brød for thu hundrede Pendinge / oc giffue dem at æde?

38. Er aber ſprach zu jnen: Wie vil Brodt habt jhr? Gehet hin vnd ſehet. Vnd da ſie es erkundet hatten / ſprachen ſie: Fünffe / vnd zwen Fiſch.

Oc hand ſagde til dem / Huor mange Brød haffue i? Gaar bort / oc ſeer at. Oc der de haffde forfaret det / ſagde de / Fem / oc tho Fiſke.

Kapitola VI.

33. A widauce ge záſtupowé že prečgdau / poznali ho mnozý / y zběhlo ſe gich mnoho / a ze wſſech Měſt běželi tam pěſſky / y předeſſli ge.

Ale ono zebránie ludu widząc ony odchodzące / poznali go wiele ich / y zbiezeli ſie thám pieſzo ze wſzytkich miaſt / á vprzedziwſzy ie / zeſzli ſie do niego.

34. A wyſſed Gežijš vzřel záſtup mnohý / y ſlitowal ſe nad nimi / nebo byli yako Owce nemagijce Paſtýře. Y počal ge včiti mnohým wěcem.

Tedy Jezus vyzrawſzy ono wielkie zebránie ludzi / ruſzony miłoſierdziem nád nimi / ktorzy byli iáko owce nie maiące páſtyrzá / począł ie vczyć wiela rzeczy.

35. A když giž byla dlauhá chwijle / přiſtaupili Včedlnijcy geho / řkauce: Puſté geſt toto mijſto / a chwijle dlauhá giž pominula:

A gdy iuż było dobrze ná dzień / przyſzli k niemu zwolennicy iego / mowiąc / Mieyſce ieſt puſte / á iuż dáleko ná dzień /

36. Rozpuſť ge / ať gdauce do okolnijch weſnic a měſteček / nakaupij ſobě pokrmů kteréž by gedli.

Roſpuśćie / aby ſie roſzedſzy do miaſteczek y do wśi okolicznych nákupili ſobie chlebow / bo nie máią co ieść.

37. A odpowěděw řekl gim: Dayte wy gim gijſti. Y řekli gemu: Gdauce / kaupijme za dwě Stě groſſuow chleba / a dáme gim gijſti?

Ale on odpowiedziawſzy / rzekł / Daycie wy im co ieść / A oni rzekli ku niemu / Idzmyż kupmy za dwieśćie pieniedzy chlebá / á daymy im coby iedli.

38. Y dij gim: Kolik chlebůw máte? gděte ohledayte. A když zwěděli / řekli gemu: Pět / a dwě Rybě.

Zátym on rzekł do nich / Wieleż chlebow maćie? idzćie á dowiedzćie ſie / A oni dowiedziawſzy ſie / powiedzieli / Pięćioro chlebá y dwie rybie.

ו

39 וּפַקֵּד לְהוֹן דְּנַסְמְכוּן
לְכֻל־נָשׁ סְמָכִין סְמָכִין
עַל עֶסְבָּא׃

Allora egli comandò loro che gli faceſſino tutti ſedere à tauola per tauola ſopra l'herba verde.

40 וְאֶסְתְּמֵכוּ סְמָכִין ס
סְמָכִין דִּמְאָא מְאָא
וַדְחַמְשִׁין חַמְשִׁין׃

E coſi ſi poſero à ſedere in piu partie, à cento & à cinquanta per partita.

41 וּנְסַב הָנוּן חַמְשָׁא
לַחְמִין וַתְרֵין נוּנִין וְחַר ב
בַּשְׁמַיָּא וּבָרֵךְ וַקְצָא ל
לַחְמָא וִיהַב לְתַלְמִידַוְהִי
דְּנְסִימוּן לְהוֹן וְהָנוּן תְּרֵין
נוּנִין פַּלֵּג לְכֻלְּהוֹן׃

Et egli preſe i cinque pani, e i due peſci, & alzati gli occhi al cielo, rende gratie, e ſpezzo i pani: e dettegli à i ſuoi diſcepoli, che gli poneſſeno innanzi ad eſſi: e ſparti i due peſci à tutti.

42 וְאֶכַלוּ כֻּלְּהוֹן וּסְבַעוּ׃

E coſi tutti magiorono, e ſatioronſi.

43 וְשַׁקַלוּ קְצָיָא תְּרֵ־
עֲסַר קוּפִּינִין כַּד מְלֵין
וּמֶן נוּנֵא׃

E leuoron via de pezzi auanzati dodici corbe piene, e de peſci ancora.

44 אִיתַיְהוֹן הֲווֹ דֵּין ה
הָאכַלוּ לַחְמָא חַמְשָׁא
אַלְפִין גַּבְרִין׃

Et erano quelli che haueuano mangiato circa cinque milia huomini.

45 וּמֶחְדָּא אַלֶּץ ל
לְתַלְמִידַוְהִי דְּנֶסְקוּן ל
לַסְפִינְתָּא וְנֵאזְלוּן ק
קֳדָמַוְהִי לְעֶבְרָא לְבֵית־
צַיָּדָא עַד שָׁרֵא הָו
לְכֶנְשָׁא׃

Subbito poi ſoſpinſe i ſuoi diſcepoli à ſalir ne la naue, & andarſene innanzi à lui à l'altra riua verſo Betſaida, mentre ch'egli licentiaſſe la turba.

46 וְכַד שְׁרָא אֶנּוּן אֲזַל
לְטוּרָא לְמִצַּלָּיוּ׃

E come gli hebbe mandati via, ſen'andò inſul monte ad orare.

47 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא
סְפִינְתָּא אִיתֶיהָ הֲוָת
מֶצְעַת יַמָּא וְהוּ ב
בַּלְחוּדַוְהִי עַל אַרְעָא׃

Venuta poi la ſera, la naue era nel mezo del mare, & egli era ſolo in terra.

ו

39 וַיְצַו אוֹתָם לְשַׁבְּתָם כֻּלָּם
שְׁלְחָנוֹת שְׁלְחָנוֹת עַל־עֵשֶׂב
דֶּשֶׁא׃

Y mandoles que hizieſſen recoſtar à todos por meſas ſobre la yerua verde.

40 וַיִּפְּלוּ עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת פֹּה
מֵאָה וּמֵאָה וּפֹה חֲמִשִּׁים
וַחֲמִשִּׁים׃

Y recoſtaronſe por partes, por meſas, de ciento en cento, y de cincuenta en cincuenta.

41 וַיִּקַּח אֶת־חֲמֵשֶׁת לֶחֶם
וְאֶת־שְׁנֵי דָגִים וּפָנָה לְמַעְלָה
אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר אֶת־
הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו לָשִׂים
לִפְנֵיהֶם וְאֶת־שְׁנֵי הַדָּגִים לְחַלֵּק
לְכֻלָּם׃

Y tomados los cinco panes y los dos peces, mirando àl cielo, bendixo, y partió los panes, y dió a ſus Diſcipulos que les puſieſſen delante: Y los dos peces repartió à todos.

42 וַיֹּאכְלוּ כֻלָּם וַיִּשְׂבָּעוּ׃

Y comieron todos, y hartaronſe.

43 וַיִּשְׂאוּ פִּתִּים שְׁנֵים עָשָׂר
סַלִּים מְלֵאִים וּמִן־הַדָּגִים׃

Y alçaron de los pedaços Doze eſportones llenos; y de los peces.

44 וַיִּהְיוּ הָאֹכְלִים אֶת־הַלֶּחֶם
כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ׃

Y eran los que comieron, cinco mil varones.

45 וּמִיַּד נָגַשׂ אֶת־תַּלְמִידָיו
לַעֲלוֹת אֶל־הָאֳנִיָּה וּלְהַקְדִּים
בְּעֵבֶר בֵּית צַיְדָה עַד כִּי יְשַׁלַּח
אֶת־הָעָם׃

Y luego dió prieſſa á ſus diſcipulos à ſubir en el nauio, y yr delânte deel à Bethſaida de la otra parte, entre tanto que el deſpedia la cõpanna.

46 וְכַאֲשֶׁר שִׁלַּח אוֹתָם עָלָה
עַל־הָהָר לְהִתְפַּלֵּל׃

Y deſque les vuo deſpedido, fueſe àl monte à orar.

47 וּבִהְיוֹת הָעֶרֶב הָיְתָה הָאֳנִיָּה
בְּתוֹךְ הַיָּם וְהוּא לְבַדּוֹ עַל־הָאָרֶץ׃

Y como fue la tarde, el nauio eſtaua en medio de la mar, y el ſolo en tierra.

ϛʹ.

39. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

Adonc il leur commanda qu' ils les fiſſent tous aſſeoir par tablees ſur l'herbe verde.

40. Καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

Et ils s'aſſirent par rangees, par centeines & cinquanteines,

41. Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.

Et quand il eut prins les cinq pains & les deux poiſſons, regardant vers le ciel, il rendit graces, & rompit les pains & les bailla à ſes diſciples, & afin qu'ils les leur miſſent deuant: & departit les deux poiſſons a tous.

42. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν.

Et tous en mangerent, & furent raſſaſiés.

43. Καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.

Et ils recueillirent des pieces de pain douze pleines panerees, & quelque reſte des poiſſons.

44. Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

Or ceux qui auoyent mangé eſtoyent enuiron cinq mille hommes.

45. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδὰν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

Incontinent apres cela il contraignït ſes diſciples de monter ſur la naſſelle, & aller deuant lui outre la mer vers Bethſaïda, cependant qu' il donneroit congé aux troupes.

46. Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Et quand il leur eut donné congé, il s'en alla en la montagne pour prier.

47. Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

Le ſoir venu. la naſſelle eſtoit au milieu de la mer, & il eſtoit lui ſeul ſur terre.

CAP. VI.

39. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes, ſecundum contubernia ſuper viride fœnum.

So he commaunded them/to make them al ſit downe by companies vpon the greene graſſe.

40. Et diſcubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

Then they ſate downe by rowes/by hundreths / and by fifties.

41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus: intuens in cęlum, benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis ut ponerent ante eos : & duos piſces diviſit omnibus.

And hee tooke the fiue loaues / and the two fiſhes/and looked vp to heauen/ and gaue thankes / and brake the loaues / and gaue them to his diſciples to ſet before them / and the two fiſhes hee deuided among them all.

42. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.

So they did all eate / and were ſatisfied.

43. Et ſuſtulerunt reliquias fragmentorum , duodecim cophinos plenos: & de piſcibus.

And they tooke vp twelue baſkets full of the fragments / and of the fiſhes.

44. Erant autem qui manducaverunt, quinque millia virorum.

And they that had eaten / were about fiue thouſand men.

45. Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos aſcendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum.

And ſtraight way he cauſed his diſciples to go into the ſhip / and to go before vnto the other ſide vnto Bethſaida/ while hee ſent away the people.

46. Et cùm dimiſiſſet eos, abiit in montem orare.

Then aſſoone as he had ſent them away/ he departed into a mountaine to pray.

47. Et cum ſerò eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.

And when euen was come / the ſhippe was in the mids of the ſea / and he alone on the land.

Das VI. Capitel.

39. Vnd er gebott jhnen / das ſie ſich alle lagerten / bey tiſch vollen / auff das grüne graß.

Oc hand bød dem / at de ſette ſig alle ned at æde i at ſkillige hobe paa det grøne Græſſ.

40. Vnd ſie ſatzten ſich nach Schichten/ ja hundert vnd hundert/fünffzig vnd fünffzig.

Oc de ſette oc ſkickede ſig / ia hundrede oc hundrede/halfftrediesinds tiue oc halfftrediesinds tiue.

41. Vnd er nam die fünff Brodt / vnd zwen Fiſch / vnd ſahe auff gen Himel / vnd dancket / vnd brach die Brodt/vnd gab ſie den Jüngern/ daß ſie jnen fürlegten/Vnd die zwen Fiſch theilet er vnter ſie alle.

Oc hand tog de fem Brød/ oc tho Fiſke/oc ſaa op i Himmelen/oc tackede/oc brød Brødene/oc fick Diſciplene dem / at de ſkulde legge faar dem / Oc hand ſkiffte de tho Fiſke blant dem alle.

42. Vnd ſie aſſen alle / vnd wurden ſatt.

Oc de ode alle / oc bleffue mette

43. Vnd ſie huben auff die Brocken zwölff körbe vol/ vnd von den Fiſchen.

Oc de toge Smulerne op/ tolff Kurffue fulde/ oc aff Fiſkene.

44. Vnd die da geſſen hatten / der war fünfftauſent Man.

Och de ſom ode/ vaare fem tuſinde Mend.

45. Vnd als bald treib er ſeine Jünger / daß ſie inn das Schiff tratten / vnd vor jhm hinüber füren gen Bethſaida / biß daß er das Volck von ſich lieſſe.

Oc hand nødde ſine Diſciple ſtrax til/at de ginge i Skibet/oc fore hen offuer faar hannem til Bethſaida/indtil hand forlod Folcket fra ſig.

46. Vnd da er ſie von ſich geſchaffet hatte/gieng er hin auff einen Berg zu beten.

Oc der hand haffte ſkilt dem fra ſig/ gick hand op paa it Bierg at bede.

47. Vnd am Abend war das Schiff mitten auff dem Meer / vnd er auff dem Lande alleine.

Oc om afftenen vaar Skibet mit paa Haffuit/oc hand alene paa landet.

Kapitola VI.

39. A Y rozkázal gim aby ſe kázali poſaditi wſſem po hauffijch na zelené tráwě.

Tedy im roſkazał áby wſzytkim śiá dać kazáli rzędmi ná zieloney trawie.

40. Y sſadili ſe rozdijlně po Stu a po Padeſáti.

A ták śiedli rzędmi po grzędách/ indźie po ſtu indźie po piacidźieśiat.

41. A wzaw pět chlebuow a dwě Rybě / popatřiw do Nebe/ dobrořečil/ y lámal chleby/ a dal Včedlnijkuom ſwým aby kladli před ně A dwě Rybě rozdělil mezy wſſeckny.

Wźiawſzy tedy ono pięcioro chlebá y ony dwie rybie / weyzrawſzy w niebo / błogoſławił / á łamiac chleby / dawał zwolennikom ſwoim áby przed nie kładli / y dwie rybie podźielił mie dzy wſzytki.

42. Y gedli wſſyckni á naſyceni gſau.

Jiedli wſzyſcy á náiedli ſie.

43. Potom ſebrali oſtatky drobtůw dwanácte koſſuow plných/ y z Ryb.

Tamże zebráli o kruſzkow dwánaśćie koſzow pełnych y oſtatki ryb.

44. A bylo těch kteřijž gedli/ pět Tiſýcuow muzuow.

A tych ktorzy iedli/ było około piacityſiecy mężow.

45. A v hned přinutil Včedlnijky ſwé wſtaupiti na Lodij/ aby gey předeſſli přes Moře do Bethſaydy/ ažby on rozpuſtil lid.

Tedy wnet roſkazał zwolennikom ſwym wnidź w łodź / áby ſie naprzod przepráwili do Bethſaidá ku dalſzemu brzegowi/ ážby on roſpuśćił lud.

49. A rozpuſtiw ge/ ſſel na hůru aby ſe modlil,

A gdy ie odpráwił / wſzedł ná gorę áby ſie modlił.

47. A když byl wečer byla Lodij v proſtřed Moře / a on ſám na zemi.

Záthym gdy ſie dźień k wieczoru chylił / była łodź w pośrzod morzá á on ſam był ná ziemi.

ו

48 וַחֲזָא אֶנּוּן דְּמֶשְׁתַּנְּקִין
כַּד רָדְיִן רוּחָא גֵּיר לוּקְבַלְהוֹן
הֲוָת וּבְמַטַּרְתָּא רְבִיעָיְתָא
דְּלֵלְיָא אֶתָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ
כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְצָבֵא
הֲוָא דְּנֶעְבַּר אֶנּוּן׃

E viddegli che durauan fatica à nauigare: (percioche il vento era loro contrario) e circa la quarta veglia de la notte ſe ne venne à loro caminando ſopra'l mare, e voleua trapaſſarli.

49 הֶנּוּן דֵּין חֲזָאוּהִי ד
דַּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְסַבַרוּ
לְהוֹן דְּחֶזְוָא הוּ דַּגָּלָא וְקַעוּ׃

Ma eſſi vedutolo caminar ſopra'l mare, penſoron che fuſſe vna fantaſma, e gridorono.

50 כֻּלְּהוֹן גֵּיר חֲזָאוּהִי ו
וְדַחְלוּ וּבַר שָׁעְתֵהּ מַלֵּל
עַמְּהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן אִתְלַבַּבוּ
אֶנָא אֶנָא לָא תֶּדְחֲלוּן׃

Percioche tutti il vedeuano, e conturboronſi. Allora egli parlò con eſſi, e diſſe loro, State di buono animo, che ſono io, non habbiate paura.

51 וּסְלֵק לְוָתְהוֹן לִסְפִינְתָּא
וְשֶׁלְיַת רוּחָא וְטָב
מֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ וְתָהְרִין ב
בְּנַפְשְׁהוֹן׃

E montò ſu à loro ne la naue, & il vento ceſſo: onde eſſi grandemente & oltre modo ſi ſtupiuano in lor medeſimi, e marauigliauanſi.

52 לָא גֵּיר אֶסְתַּכַּלוּ הֲווֹ
מֶן לַחְמָא הוּ מֶטּוּל
דְּלֶבְּהוֹן מְעַבְּיָא הֲוָא׃

Imperoche non haueuano ben compreſo il fatto de pani: concioſia che il cuor loro era accecato.

53 וְכַד עַבַרוּ עֶבְרָא אֶתוּ
לַאֲרְעָא דְּגֶנֵּסַר׃

Et eſſendo paſſati di là, vennero à la terra di Genezaret, e preſero porto.

54 וְכַד נְפַקוּ מֶן סְפִינְתָּא
בַּר שָׁעְתֵהּ אֶשְׁתַּכְּלוּהִי א
אֱנָשֵׁי אַתְרָא׃

Et vſciti che furono de la naue, ſubito il conobbero.

ו

48 וַיַּרְא כִּי־הִשְׁתּוֹמְמוּ
בְּהִתְדַּפְּקָם כִּי־הָיְתָה רוּחַ לָהֶם
לְהֵפֶךְ וּכְמִשְׁמֶרֶת הָאַרְבָּעִית
הַלַּיְלָה בָּא אֲלֵיהֶם מִתְהַלֵּךְ
עַל־הַיָּם וְאָבָה לַעֲבֹר אוֹתָם׃

Y vidolos que ſe trabajauan nauegando, porque el viento les era contrario: y cerca de la quarta vela de la noche vino à ellos andando ſobre la mar, y queria paſſarlos.

49 וּבִרְאוֹתָם אוֹתוֹ מִתְהַלֵּךְ עַל־
הַיָּם חָשְׁבוּ כִּי־מַזִּיק וַיִּזְעָקוּ׃

Y viendo lo ellos, que andauà ſobre la mar, penſaron que era phantaſma, y dieron bozes.

50 כִּי כֻלָּם רָאוּ אוֹתוֹ וַיִּבָּהֵלוּ
וּפִתְאוֹם יְדַבֵּר אִתָּם וַיֹּאמֶר לָהֶם
חִזְקוּ אָנֹכִי הוּא אַל־תִּירָאוּ׃

Porque todos lo vian: y turbaronſe: mas luego habló con ellos, y les dixo, Aſſeguraos, yo ſoy, no ayays miedo.

51 וַיַּעַל־אֲלֵיהֶם אֶל־הָאֳנִיָּה
וַתִּשְׁתֹּק הָרוּחַ וַיִּשְׁתּוֹמְמוּ מְאֹד
מְאֹד בְּנַפְשָׁם וַיִּתְמָהוּ׃

Y ſubeó à ellos en el nauio, y el viento repoſó y grandemente ſobre manera eſtauan fuera de ſi, y ſe marauillauan.

52 כִּי לֹא הֵבִינוּ עַל־הַלֶּחֶם כִּי
לְבָבָם כָּהָה׃

Que aun no auian cobrado entendimiento en los panes: porque ſus coraçones eſtauan ciegos.

53 וַיַּעַבְרוּ וַיָּבוֹאוּ אֶל־אֶרֶץ
כִּנֶּרֶת וַיִּגָּשׁוּ׃

Y quando fueron de la otra parte, vinieron en tierra de Genezareth, y tomaron puerto.

54 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֳנִיָּה פִּתְאוֹם
הִכִּירוּהוּ׃

Y ſaliendo ellos del nauio, luego lo conocieron.

ϛ´.

48. Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.

Et vid qu'ils auoyent grande peine à tirer: car le vent leur eſtoit contraire: & enuirō la quatrieme veille de la nuict il vint vers eux cheminant ſur la mer, & les vouloit paſſer.

49 Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν.

Mais quand ils le virent chemināt ſur la mer, ils cuiderent que ce fuſt vn fantoſme: dont ils s'eſcrierent.

50. Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Car ils le voyoyent tous, & furent troubles: mais incontinent il parla à eux, & leur dit, Aſſeurez vous, c'eſt moi: n'ayez point de peur.

51. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.

Adonc il monta en la naſſelle vers eux, & le vent ceſſa: dont ils s'eſtonnerent beaucoup plus fort en eux-meſmes, & s'eſmerueillerent.

52. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη·

Car ils n'auoyent pas bien prins garde au fait des pains d'autant que leur cœur eſtoit ſtupide.

53. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γενησαρὲτ, καὶ προσωρμίσθησαν.

Et quand ils furent paſſés outre, ils vindrent en la contree de Genezareth, & prindrent port.

54. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν,

Et comme ils furent ſortis de la naſſelle, les gens le recognurent incontinent.

CAP. VI

48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſuper mare: & volebat præterire eos.

And he ſawe them troubled in rowing / (for the winde was contrarie vnto them) and about the fourth watch of the night / he came vnto them / walking vpon the ſea / and would haue paſſed by them.

49. At illi ut viderunt eum ambulantem ſuper mare, putaverunt phantaſma eſſe, & exclamaverunt.

And when they ſawe him walking vpon the ſea / they ſuppoſed it had bene a ſpirite / and cried out.

50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis, Confidite, ego ſum: nolite timere.

For they all ſawe him / and were ſore afrayed: but anon he talked with them / and ſayd vnto them / Be of good comfort: it is I / be not afrayde.

51. Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus, & plus magis intra ſe ſtupebāt.

Then he went vp vnto them into the ſhip / and the winde ceaſed / and they were ſore amaſed in them ſelues beyonde meaſure / and marueiled.

52. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

For they had not conſidered the matter of the loaues / becauſe their heartes were hardened.

53. Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt.

And they came ouer / and went into the land of Geneſaret / and arriued.

54. Cumque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt eum.

So when they were come out of the ſhip ſtraight way they knew him.

Das VI. Capitel.

48. Vnd er ſahe / daß ſie not lidten im rudern / denn der wind war jhnen entgegen. Vmb die vierde Wache der nacht kam er zu jhnen / vnd wandelte auff dem Meer. Vnd er wolt für jnen übergehen.

Oc hand ſaa/at de lidde nød i det de rode/ Thi Værit vaar dem imod. Om den fierde Vact om natten/kom hand til dem/ oc vandrede paa Haffuit/ Oc hand vilde gaa om kring dem.

49. Vnd da ſie jhn ſahen auff dem Meer wandeln/ meineten ſie/ es wer ein geſpenſt / vnd ſchryen.

Oc der de. ſaae hannem vandre paa Haffuit/ mente de/at det haffde veret it Spøgelſe/oc de robte.

50. Denn ſie ſahen jhn alle/vnd erſchracken. Aber als bald redet er mit jhnen/ vnd ſprach zu jnen: Seidt getroſt / ich bins/ förchtet euch nicht.

Thi de ſaae hannem alle/oc bleffue forferdede. Men hand talede ſtrax met dem / oc ſagde til dem/Verer trøſtige/ Det er ieg. Frøcter icke.

51. Vnd er tratt zu jhnen inn das Schiff/vnd der Wind leget ſich. Vnd ſie entſatzten vnd verwunderten ſich über die maß.

Oc hand traadde i Skibet til dem/oc Værit ſtillede ſig. Oc de forferdedis oc forundrede ſig offuer maade.

52. Denn ſie waren nichts verſtendiger worden über den Brodten/ vnd jhr hertz war verſtarret.

Thi de vaare icke bleffue forſtandige aff Brødene/ oc deris hierte vaar forblindet.

53. Vnd da ſie hinüber gefahren waren/ kamen ſie in das Land Geneſareth vnd fuhren an.

Oc der de vaare offuer farne / komme de til Geneſareth land/ oc lagde til.

54. Vnd da ſie auß dem Schiff tratten / alsbald kandten ſie jhn.

Oc der de traadde aff Skibet / da kende de hannem ſtrax.

Kapitola VI.

48. A wida geže vſylu gij w plawenij (neb gim byl wijtr odporný) protož při čtwrtěm bděnij nočnijm / přiſſel k nim chodě po Moři / y chtěl ge pominauti.

A vyzrał że ſie prácowáli wiozac / (ábowiem wiatr był im ſprzećiwny) A ták o czwartey w noc przyßedł do nich chodzac po morzu y chćiał ie minac.

49 A oni když vzřeli gey an chodj po Moři domnijwali ſe žeby obluda byla / y zkřijkli:

Tedy oni vyzrawßy go chodzac po morzu / mniemali żeby byłá obludá / y záwołáli.

50. Neb gey wſſyckni widěli / a zarmautili ſe. A hned promluwil k nim / a řekl gim: Dauffaytež / ne bogte ſe / yať gſem.

Abowiem wßyſcy widzac go zátrwożyli ſobá / Ale on rzekł do nich temi ſłowy / Wierzćie iamći ieſt / a nie lękaycie ſie.

51. Y wſtaupil k nim na Lodij / a přeſtal wijtr. A oni tijm wijce ſami w ſobě ſtrachem ſe diwili.

Zátym wſtapił do nich w łodz / á vćißył ſie wiátr / z kad ſie bárzo áż y ná zbyt ſámi w ſobie zdumiewáli y dźiwowáli.

52. Neb gſau byli nerozuměli o chlebijch / bylo zagiſtě ſrdce gegich oſlepeno.

Bo nie zrozumieli (co ſie dziáło) w onych chlebiech / gdyż ſerce ich było zátwardzone.

53. A když ſe přeplawili / přiſſli do Země Genezaretſké / á tu Lodi přiſtawili.

A gdy ſie przepráwili / przyßli do ziemie Genezáreth / y przybili ſie ku brzegu.

54. A když wyſſli z Lodi / hned gey poználi.

Thedy wyßedßy z lodzi / nátychmiaſt go poználi.

ו

55 וַרְהַטוּ בְּכֻלָּהּ אַרְעָא
הָי וְשָׁרִיו לְמַיְתָיוּ לְאַילֵין
דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין כַּד ש
שְׁקִילִין לְהוֹן בְּעַרְסָתָא
לְאַיכָּא דְּשָׁמְעִין הָווּ
דְּאִיתַוְהִי׃

E correndo da ogni parte per tutta quella contrada, cominciorono à portar ne i letti quelli che erano ammalati la doue vdiuano dire ch'egli fuſſe.

56 וְאַיכָא דְּעָאֵל הָוָא
לְקוּרְיָא וְלַמְדִינָתָא ב
בְּשׁוּקָא סָיְמִין הָווּ כְּרִיהָא
וּבָעֵין הָווּ מֵנֵּהּ דְּאָפֶן ל
לְכֶנְפָא דַּלְבוּשֵׁהּ נֶקְרְבוּן
וְכֻלְּהוֹן אַילֵין דְּקָרְבִין הָווּ
לֵהּ מֶתְאַסִין הָווּ׃

E douunque egli entraua in borghi, o in citta, o in ville, poneuano gl'infermi ne le piazze: e pregauanlo di poter toccare almeno l'eſtremita del ſuo veſtimento: e quanti lo toccauano, tutti erano guariti.

ז

1 וְכַנַּשׁוּ לְוָתֵהּ פְּרִישָׁא
וְסָפְרֵא דְּאֶתוּ מֶן א
אוּרְשְׁלֶם׃

Poi ſi raunano à lui i Fariſei, & alcuni de gli Scribi che erano venuti da Ieruſalem.

2 וַחֲזַו אֱנָשִׁין מֶן
תַּלְמִידַוְהִי דְּאָכְלִין לַחְמָא
כַּד לָא מְשִׁיגִין אִידַיְהוֹן ו
וְאֶתְעַדְּלוּ׃

Et hauendo veduti alcuni de ſuoi diſcepoli mangiare il pane con le mani communi: cioè non lauate, biaſimauano tal coſa.

3 כֻּלְּהוֹן גֵּיר יְהוּדָיֵא
וַפְרִישֵׁא אֶן הוּ דַּבְטִילָאִית
לָא מְשִׁיגִי אִידַיְהוֹן לָא
לָעְסִין מֶטוּל דַּאחִידִין מ
מַשְׁלְמָנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא׃

Percioche i Fariſei e tutti i Giudei, non mangiano ſenza lauarſi ſpeſſo le mani, ritenendo l'ordinatione de gli antichi.

ו

55 וַיָּרוּצוּ סָבִיב כָּל הַכִּכָּר הַהוּא וַיָּחֵלּוּ לָשֵׂאת עַל־הַמִּטּוֹת אֶת־כָּל אֲשֶׁר רָעָה בָם וּלְהַקְרִיבָם אֶל אֲשֶׁר שָׁמְעוּ כִּי שָׁם הוּא׃

Y corriendo toda la tierra de al derredor, començaron à traer de todas partes enfermos en lechos, como oyeron que eſtaua alli.

56 וּבְכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר יָצָא שָׁמָּה אֶל־חֲוֹת אֶל־עָרִים אֶל־שָׂדוֹת אֶל־שְׁוָקִים יָשִׂימוּ אֶת־הַחוֹלִים וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לְהַגִּיעָם לְבַדּוֹ אֶת־כְּנַף שִׂמְלָתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר הִגִּיעוּ בוֹ נוֹשָׁעוּ׃

Y donde quiera que entraua, en aldeas o ciudades, o heredades, ponian en las calles los que eſtauan enfermos, y rogauan le que tocaſſen ſiquiera el borde de ſu veſtido: y todos losque le tocauan, eran ſaluos.

ז

1 וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים וּקְצָת הַסּוֹפְרִים בָּאוּ מִירוּשָׁלַיִם׃

Y juntaronſe à el Phariſeos. y algunos de los Eſcribas que auian venido de Ieruſalem.

2 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ כִּי קְצָת הַתַּלְמִידִים בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת וְהוּ בְּלִי רַחַץ אָכְלוּ לֶחֶם וַיִּזְעֲקוּ וַיִּתְוַדּוּ׃

Los quales viendo à algunos de ſus Diſcipulos comer pan con manos comunes, es à ſaber, por lauar, condenauanlos:

3 כִּי־הַמְּפָרְשִׁים וְכָל הַיְּהוּדִים אִם לֹא בְּכַף אֶל־כַּף יִרְחֲצוּ יָדַיִם אֵינָם אוֹכְלִים נוֹצְרִים אֶת גְּזֵרַת הַזְּקֵנִים׃

Porque los Phariſeos y todos los Iudios, teniendo la tradicion delos Ancianos, ſi murchas vezes no ſe lauan las manos, no comen.

ϛ'.

55. Περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι·

Et coururent çà & là par toute la contree d'à l'entour, & ſe prindrent à lui apporter çà & là en des petis licts ceux qui ſe portoyent mal, là où ils oyoyent dire qu'il eſtoit.

56. Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

Et par tout où il eſtoit entré és bourgades, ou villes, ou villages, ils mettoyent les malades és marchés: & le prioyent que pour le moins ils peuſſent toucher le bord de ſa robbe: & tous ceux que le touchoyent eſtoyēt gueris.

ΚΕΦΑΛ ζ.

ΚΑὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.

Adonc les Phariſiens & quelques vns des Scribes qui eſtoyēt venus de Ieruſalem, s'aſſemblerent vers lui.

2. Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τοῦτ᾽ ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

Et voyans quelques vns des diſciples d'icelui prendre leur repas auec les mains, communes, (c'eſt à dire, ſans eſtre lauees.) ils les en blaſmoyent.

3. Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων.

Car les Phariſiens & tous les Iuifs ne mangent point qu'ils ne lauent ſouuent leurs mains, retenans les traditions des anciens.

CAP. VI.

55. Et percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui ſe malè habebant circumferre, ubi audiebant eum eſſe.

And ranne about throughout all that region round about / and began to carie hither and thither in beddes all that were ſicke / where they heard that he was.

56. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum ut vel fimbriam veſtimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

And whyther ſo euer hee entred into townes / or cities / or villages / they laid theyr ſicke in the ſtreetes / and prayed him that they might touch at the leaſt the edge of his garment. And as many as touched him / were made whole.

CAP. VII.

ET conveniunt ad eum Phariſæi & quidam de Scribis, venientes ab Ieroſolymis.

Then gathered vnto him the Phariſes / & certaine of the Scribes which came from Jeruſalem.

2 Et cum vidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius communibus manibus, id eſt non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

And when they ſaw ſome of his diſciples eate meate with common handes / (that is to ſay vnwaſhen) they complained.

3. hariſæi enim & omnes Iudæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum.

(For the Phariſes / and all the Jewes / except they waſh their handes oft / eate not / holding the tradition of the Elders.

Das VI. Capitel.

55. Vnd lieffen alle in die vmbligenden Länder / vnd huben an die Krancken vmbher zu führen auff betten / wo ſie höreten daß er war.

Oc de løbe i alle omliggende land / oc begynte at føre de Siuge om kring paa Sengene / huor ſom de hørde at hand vaar.

56. Vnd wo er inn die Märckte oder Städte oder Dörffer eingieng / da legten ſie die Krancken auff den Marckt / vnd baten jhn / daß ſie nur den Saum ſeines kleides anrühren möchten / vnd alle die jn anrühreten / worden geſund.

Oc huor ſom hand gick ind i Byer eller Stæder / eller Landzbyer / da lagde de Siuge paa torffuit / oc bade hannem / At de maatte ekon røre Sømmen paa hans Kleder / Oc alle de ſom rørde ved hannem / bleffue helbrede.

Das VII. Capitel.

Vnd es kamen zu jm die phariſeer / vnd etliche von den Schrifftgelehrten / die von Jeruſalem kom̃en waren.

OC der komme Phariſeer til hannem / oc nogle aff de Scrifftkloge / ſom vaare komne fra Jeruſalem.

2. Vnd da ſie ſahen etliche ſeiner Jünger mit gemeinen / das iſt / mit vngewaſchen henden das brodt eſſen / verſprachen ſie es.

Oc der de ſaae nogle aff hans Diſciple æde brød met almindelige / det er / met wtoene hender / da fortalede de det.

3. Denn die Phariſeer vnd alle Juden eſſen nicht / ſie waſchen denn die hende manchmal. Halten alſo die auffſetze der Elteſten.

Thi at Phariſeerne oc alle Joderne æde icke / vden de to henderne tit oc offte / Saa holde de de Eldſtis paaleggelſe.

Kapitola VI.

55. A běhagijce po wſſj kragině tě / počali na ložcých k němu noſyti ty kteřijž nemocni byli / kdežkoli zwěděli o něm žeby byl.

A gdy one wßythke kráine okolíczna przeßli / poczeto nośic niemocne ná łożách / gdy vſłyßeli iż tám był.

56. A kamžkoli wcházel do Měſteček neb do Wſý / nebo do Měſt / na vlicech kladli nemocné / a proſyli ho / aby aſpoň podolka raucha geho dotkli ſe / a kolikožkoli ſe ho dotkli / vzdraweni gſau.

A gdźiekolwiek iedno przyßedł / do wśi / ábo do miaſt / ábo ná polá / kłádli przeden niemocne po vlicách / proßąc go áby ſie tylko dotknęli podołká ßat iego / A ile ſie ich dotknęli go / przychodźili ku zdrowin.

Kapitola VII.

Y Seſſli ſe k němu Zákonijcy / a někteřij z Včiteluow přiſſedſſe do Geruzaléma.

Tedy ſie k niemu zeßli Fáryzeußowie / y z Doktorow niektorzy co byli przyßli z Jeruzálem.

2. A když vzřeli někteřé z Včedlnijkuow geho obecnýma rukama / to geſt nevmytýma giiſti chleby hanělige.

A vyźrawßy niektore z zwolenników iego / iż iedli chleb z brudnemi rekoma y nie vmywßy ſie / vtyſkowáli ná nie.

3. Neb Zákonijcy y wſſyckni Židě / lečby čaſto ruce vmyli / negij dali / držijce vſtanowenij Starſſých:

Abowiem Fárizeußowie y wßyſcy Zydowie / ieſli częſto ra nie vmywáli / tedy nie iedli / trzymáiąc vſtáwy przodkow ſwych.

ז

4 וּמֶן שׁוּקָא אֶן לָא
עָמְדִין לָא לָעְסִין וְסַגִּיאָתָא
אַחרָנְיָתָא אִית אִילֵין
דְּקַבְּלוּ דְּנֶטְרוּן מַעֲמוּדְיָתָא
דְּכָסֵא וְדְקֶסְטֵא וְדְמָאנֵי
נְחָשָׁא וְדַעַרְסָתָא:

E tornando dal mercato, non mangiano ſenon ſono lauati. Molte altre coſe ſono ancora ch'eſſi hanno preſe ad oſſeruare, come i lauamenti de bicchieri, e de boccali, & de ramini, e de letti.

5 וְשַׁאֲלוּהִי סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא
לְמָנָא תַּלְמִידַיִךְ לָא
מְהַלְּכִין אַיְךְ מַשְׁלְמָנוּתָא
דְּקַשִּׁישֵׁא אֶלָּא כַּד לָא
מְסִיגִין אִידַיְהוּן אָכְלִין
לַחְמָא:

Di poi eſſi Fariſei e Scribi, li domandano, I tuoi diſcepoli perche non caminano ſecondo l'ordinatione de gli antichi, ma mangiano il pane ſenza lauarſi le mani?

6 הַו דֵּין אֲמַר לְהוּן ש
שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלַיְכוּן א
אֶשַׁעְיָא נְבִיָא נַסְבֵי בַּאפֵּא
אַיְךְ דַּכְתִיב דְּעַמָּא הָנָא
בְּסֶפְוָתֵה הַו מְיַקַּד לִי ל
לֶבְהוּן דֵּין סַגִּי רַחִיק מֶנִּי:

Egli riſpondendo, diſſe loro, Quanto ben profeto Eſaia di voi altri hipocriti: ſi come è ſcritto, Queſto popolo m'honora con le labbra, ma il cuor loro è lungi da me.

7 וְסַרִיקָאִית דָּחְלִין לִי
כַּד מַלְפִין יוּלְפָּנָא ד
דְּפוּקְדָּנֵא דִּבְנַי־נָשָׁא:

Et in vano mi honorano, inſegnando per dottrine, i commandamenti de gli huomini.

8 כַּד שְׁבַקְתּוּן גֵּיר פּוּקְדָּנָא
דַּאלָהָא וַאחִידִין אַנְתּוּן
מַשְׁלְמָנוּתָא דִּבְנַי־נָשָׁא
מַעֲמוּדְיָתָא דְּכָסֵא
וַדְקֶסְטֵא וְסַגִּיאָתָא אִילֵין
דַּלְהָלֵין דָּמְיָן:

Perche laſſando il comandamento di Dio ritenete l'ordinatione de gli huomini: come ſono i lauamenti de boccali e de bicchieri: e fate molte altre coſe ſimili à queſte.

9 אֲמַר לְהוּן שַׁפִּיר ט
טָלְמִין אַנְתּוּן פּוּקְדָּנָא
דַּאלָהָא דְּתְקִימוּן מ
מַשְׁלְמָנוּתְכוּן:

E diceua loro, Voi ſprezzate bene il comandamento di Dio per oſſeruar la voſtra ordinatione.

ז

4 וּמִשּׁוּקִים אִם לֹא יִטְבְּלוּ
לֹא יֹאכֵלוּ וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת הֵנָּה
אֲשֶׁר קִבְּלוּ לִנְצֹר כְּמוֹ טְבִילוֹת
הַכּוֹסוֹת וְקִסְטוֹת וּנְחֻשְׁתָּם
וּמִטּוֹת

Y Boluiendo de la plaça, ſi no ſe leuaren, no comen: y otras muchas coſas ay que tomaron para guardar, como el lauar de los vaſos de beuer, y de los jarros, y de los vaſos de metal, y de los lechos.

5 וְאָז שָׁאֲלוּ לוֹ הַמְּפָרְשִׁים
וְהַסּוֹפְרִים לָמָּה תַלְמִידֶיךָ לֹא
הָלְכוּ בִּגְזֵרוֹת הַזְּקֵנִים כִּי אִם
לֹא רָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְאָכְלוּ אֶת־
הַלָּחֶם:

Y preguntaronle los Phariſeos y los Eſcribas, Porque tus Diſcipulos no andan conforme à la tradicion de los Ancianos, mas comen pan con las manos por lauar?

6 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הֵיטֵב
נִבָּא יְשַׁעְיָהוּ עֲלֵיכֶם הַחֲנֵפִים
כְּמוֹ נִכְתַּב הָעָם הַזֶּה בְּפִיו
וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רָחַק
מִמֶּנִּי:

Y reſpondiendo el, dixoles, Hypocritas, bien prophetizó de voſotros Iſajas, como eſta eſcripto, Eſte pueblo con los labios me honrra, mas ſu coraçon lexos eſta de mi,

7 וַתְּהִי יִרְאָתָם אוֹתִי מִצְוַת
אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה:

Y, En vano me honrran, enſennando doctrinas, mandamientos de hombres.

8 כִּי עֲזַבְתֶּם אֶת־מִצְוַת יְהֹוָה
וְתִשְׁמְרוּ אֶת־מָסֹרֶת הָאֲנָשִׁים
אֶת־טְבִילוֹת הַכּוֹסוֹת וְקִסְטוֹת
וַאֲחֵרוֹת כָּאֵלֶּה רַבּוֹת עֹשִׂים
אַתֶּם:

Porque dexando el mandamiento de Dios, teneys la tradicion de los hombres: el lauar de los jarros, y de los vaſos de beuer: y hazeys muchas coſas ſemejantes à eſtas.

9 וַיֹּאמֶר לָהֶם הֵיטֵב תְּבַטְּלוּ
אֶת־מִצְוַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֶת־
גְּזֵרוֹתֵיכֶם תִּשְׁמֹרוּ:

Deziales tambien, Bien; inualidays el mandamiento de Dios para guardar vueſtra tradiciõ.

ζ.

4. Καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

Et retournans du marché, ils ne mãgent point, qu'ils ne ſoyent laués: il y a auſsi beaucoup d'autres choſes qu'ils ont prinſes à garder, comme les lauemens des coupes, des brocs, de la vaiſſelle, & des chalits.)

5. Ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, Διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον.

Là deſſus les Phariſiens & les Scribes l'interroguerent, diſans, Pourquoi ne cheminent point tes diſciples ſelon la tradition des anciens: mais prenent leur repas ſans lauer les mains?

6. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Καλῶς προεφήτευσεν Ἠσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, Οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

Il reſpondit, & leur dit, Certainemẽt Eſaie a bien prophetizé de vous autres hypocrites: comme il eſt eſcrit, Ce peuple-ci m'honore de ſes leures, mais leur cœur eſt bien fort eſloigné de moi.

7. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent ils, enſeignans des doctrines qui ne ſont que commandemens d'hombres.

8. Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Car en delaiſſant le commandement de Dieu, vous retenez la tradition des hommes, aſſauoir les lauemens des brocs, & des coupes, & faites beaucoup d'autres choſes ſemblables.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.

Il leur dit auſsi, Vous annulez bien le commandement de Dieu, afin que vous gardiez voſtre tradition.

CAP VII.

4. Et à foro, niſi baptizentur, non comedunt, & alia multa ſunt quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum & urceorum, & æramentorum & lectorum.

And when they come from the market/except they waſh/ they eate not: and many other thinges there be/which they haue taken vpon them to obſerue/ as the waſhing of cuppes/ and pottes / and of braſen veſſels/ and of tables.)

5. Et interrogabant eum Phariſæi & Scribæ, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?

Then aſked him the Phariſes & Scribes/ Why walke not thy diſciples according to the tradition of the Elders / but eate meate with vnwaſhen handes?

6. At ille reſpondens, dixit eis, Bene prophetavit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.

Then he anſwered and ſayd vnto them / Surely Eſai hath propheſied wel of you / hypocrites / as is written / This people honoureth me with their lippes / but theyr heart is farre away from me.

7. In vanum autem me colunt, docẽtes doctrinas præcepta hominum.

But they worſhip me in vaine / teaching for doctrines the commaundements of men.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptiſmata urceorum & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.

For ye lay the commaundement of God apart / and obſerue the tradition of men / as the waſhing of pottes and of cuppes / and many other ſuch like things ye do.

9. Et dicebat illis, Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.

And he ſayde vnto them / Well/ ye reiect the commaundemẽt of God/ that ye may obſerue your owne tradition.

Das VII. Capitel.

4. Vnd wenn ſie vom Marckt kommen/ eſſen ſie nit/ ſie waſchen ſich deñ. Vnd des dings iſt vil/ das ſie zu halten haben angenommen/ von Trinckgefeſſen/ vnd krůgen/ vnd ehernen gefeſſen/ vnd tiſch zu waſchen.

Oc naar de komme aff Torffuit /da æde de icke/ vden de to dem. Oc der er meget ſaadant/ſom de haffue taget ved at holde / met Drickekar/ oc Kruſſ/ oc Kaabar kar/oc bord at to.

5. Da fragten jhn nun die Phariſeer vnd die Schrifftgelerten: Warumb wandeln deine Jůnger nicht nach den auffſåtzen der Elteſten / ſondern eſſen das Brodt mit vngewaſchen Henden?

Da ſpurde nu Phariſeerne oc de Scriffkloge hannem at / Hui vandre icke dine Diſciple effter de Eldſtis paaleggelſe / men æde Bræd met wtoene hender.

6. Er aber antworttet/ vnd ſprach zu jnen: Wol fein hat von euch heuchlern Eſaias geweiſſaget/ wie geſchriben ſtehet: Diß Volck ehret mich mit den lippen/ aber jhr hertz iſt ferne von mir.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem/ Vel ſmuckt haffuer Eſaias ſpaat om eder Oyenſkalcke ſom ſcreffuit ſtaar / Dette Folck ærer mig met Læbene / Men deris hierte er longt fra mig.

7. Vergeblich aber iſts / daß ſie mir dienen/ dieweil ſie lehren ſolche lehre/ die nichts iſt denn Menſchen gebott.

Det er forgeffuis at de tiener mig /effterdi de lære ſaadan Lerdom / ſom icke er andet end Menniſkens Bud.

8. Ihr verlaſſet Gottes gebott/vnd haltet der Menſchen auffſåtze/ von krůgen vnd trinckgefeſſen zu waſchen vnd deß gleichen thut ihr vil.

I forlade Guds bud / oc holde Menniſkens Paaleggelſe / om Kruſſ oc Drickekar at to/ oc i gøre meget lige ſaadant.

9. Vnd er ſprach zu jhnen: Wol fein habt jr Gottes gebott auff gehaben/ auff das jhr eure auffſåtze haltet.

Oc hand ſagde til dem / Vel ſmuckt haffue i nedlagt Guds bud / paa det i kunde holde eders Paaleggelſe.

Kapitola VII.

4. A když s trhu přigdau/ negedij leč ſe vmygij: A giné mnohé wěcy / kterež gſau gim vſtanowveny aby zachowáwali/ totiž/ vmýwanij Konwic / a Wěder/ a Medenic / y Stolůw.

Takže z dworu przyßedßy ieſliby ſie nie vmyli / tedy nie iadáli/ y wiele ſa inych rzeczy ktore przieli ku trzymániu/to ieſt / vmywánie kubkow/ y konewek/ y inego naczynia miedziá nego / y łożek.

5. Potom otázali ho Zákonijcy a Včitelé/řkauce: Proč Včedlnicy twogi nezachowáwagij vſtanowenij Starſſých/ ale nevmytýma rukama gedij chleb?

Potym go pytáli Fárizeußowie y Dokthorowie / Przecz zwolennicy twoi nie chodza wedle vſtaw przodkow/ale iedza chleb nie vmywßy rak?

6. A on opowěděw/řekl gim: Dobřeť geſto wás pokrytcých prorokowal Izayáš / yakož pſáno geſt: Lid tento vſty mne ctij/ alé ſrdce gegich daleko geſt odemne:

Thedy on odpowiedziawßy / rzekł im/ Iście dobrze Ezáiáß o was ludziach pokrytych prorokował/ iáko ieſt nápiſano / Lud ten vſti mie chwali / ale ſerce ich dáleko ieſt odemnie.

7. Nadarmoť mne giſté ctij/ včijce včenij a přikázanij lidſká.

Prożno ćmie tedy chwała/ vczac nauk / ktore ſa roſkazániem ludzkiem.

8. Nebo opuſtiwſſe Přikázanij Božij/ držijte vſtanowenij lidſka / totiž / vmýwanij konwic / wěder / a giné mnohé wěcy podobné těmto činijte.

Abowiem opuściwßy roſkazánie Boże / trzymacie vſtáwi ludzkie / vmywánie konewek / y kubkow / nád to y wiele inych tákowych rzeczy czynicie.

9. Y prawil gim: Dobře wy ruſſjte Přikázanj Božj / abyſte vſtanowenj ſwá zachowáwali.

Mowił też do nich/ Czyście czynicie iż w niwecz obrácacie przykazánie Boże / zachowywáiac vſtáwy wáß.

10 מוּשֶׁא גֵּיר אֱמַר יַקַּר לַאבוּךְ וּלְאֶמָּךְ וּמַן דַּמְצַחֵא לַאבָא אָו לְאֶמָּא מַוְתָא יְמוּת׃

Perche Moiſe diſſe, Honora tuo padre e tua madre: e Chi maladirà il padre o la madre, muoia di morte.

11 אַנְתּוּן דֵּין אָמְרִין אֶן נֵאמַר גַּבְרָא לַאבוּהִי אָו לְאֶמֵּה קוּרְבָּנִי מֶדֶם דְּמֶנִּי תֶּאתַר׃

E Voi dite, Se l'huomo dirà al padre o à la madre, Corban (cioè, il dono) qualunque ſarà fatto da me ti giouarà, ſarà ſenza colpa.

12 וְלָא שָׁבְקִין אַנְתּוּן לֵה דְּנֶעְבֵּד מֶדֶם לַאבוּהִי אָו לְאֶמֵּה׃

E coſi non gli laſſate far piu niente à ſuo padre, o à ſua madre.

13 וּמַסְלִין אַנְתּוּן מֶלְּתָא דַּאלָהָא מֶטוּל מַשְׁלְמָנוּתָא דַּאשְׁלֶמְתּוּן וְדָדְמִין לְהָלֵין סַגִּיאָתָא עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Annullando la Parola di Dio per la Voſtra coſtitutione che hauete ordinata: e fate molte altre coſe ſimili.

14 וַקְרָא יֵשׁוּע לְכֶנְשָׁא כֻּלֵּה וֶאמַר לְהוּן שׁוּמְעוּנִי כֻּלְּכוּן וֶאסְתַּכַּלוּ׃

Chiamata poi à ſe tutta la turba, diceua loro, Aſcoltatemi tutti, & intendete.

15 לֵית מֶדֶם דַּלְבַר מֶן בַּרְנָשָׁא הוּ וְעָאֵל לֵה דְּמֶשְׁכַּח מְסַיֵּב לֵה אֶלָּא מֶדֶם דְּנָפֵק הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃

Niente è fuor de l'huomo di cio che entra in eſſo, che lo poſſa rendere immondo: ma le coſe che eſcono da eſſo, ſon quelle che lo rendene immondo.

16 מַן דְּאִית לֵה אֶדְנָא דְּיֶשְׁמַע יֶשְׁמַע׃

Se alcuno ha orecchie da Vdire, oda.

17 כַּד דֵּין עַל יֵשׁוּע לְבַיְתָא מֶן כֶּנְשָׁא שַׁאלוּהִי תַלְמִידַוְהִי עַל מַתְלָא הַו׃

Quando poi egli, partitoſi da la turba, ſe ne fu entrato in caſa, i ſuoi diſcepoli lo domandorono de la ſimilitudine.

10 כִּי־מֹשֶׁה אָמַר כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת׃

Porque Moyſen dixo, Honrra à tu padre y à tu madre, y, El que maldixere àl padre, o à la madre, morirá de muerte:

11 וְאַתֶּם אוֹמְרִים אִם יֹאמַר אִישׁ לְאָבִיו אוֹ לְאִמּוֹ קָרְבָּן זֶהוּ מַתָּן אֲשֶׁר מִמֶּנִּי יִסְכָּן לָךְ׃

Y voſotros dezis, El hombre dirá al padre o à la madre, Todo corban, quiere dezir, don mio à ti aprouechará.

12 וְעוֹד לֹא תַנִּיחוּ אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ׃

Y no le dexays mas hazer por ſu padre, o por ſu madre:

13 בּוֹגְדִים בִּדְבַר יְהוָה בְּמָסֹרֶתְכֶם אֲשֶׁר מְסַרְתֶּם וְכָאֵלֶּה רַבּוֹת תַּעֲשׂוּ׃

Inualidando la pàlabra de Dios con vueſtra tradicion que diſtes: y muchas coſas hazeys ſemejantes á eſtas·

14 וַיִּזְעַק אֶת־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּנִי כֻּלְּכֶם וּבִינוּ׃

Y llamando á toda la companna, dixoles, Oydme todos, y entended.

15 אֵין דָּבָר לַחוּץ הָאָדָם הַבָּא בְקִרְבּוֹ אֲשֶׁר יוּכַל לְטַמֵּא אוֹתוֹ כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר יְטַמְּאוּ אֶת־הָאָדָם׃

Nada ay fuera del hombre que entre en el, que lo pueda contaminar: mas lo que ſale de el, aquello es lo que contamina àl hombre.

16 לְמִי אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

17 וְכַאֲשֶׁר בָּא לַבַּיִת מֵהָעָם וַיִּשְׁאָלוּהוּ תַלְמִידָיו עַל־הַמָּשָׁל׃

Y entrandoſe de la companna en caſa, preguntaronle ſus Diſcipulos de la parabola.

10. Μωσῆς γὰρ εἶπε, Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καί, Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω·

Car Moſe a dit, Honore ton pere & ta mere: Item, qui maudira pere ou mere, meure de mort.

11. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, Κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς.

Mais vous dites, Si quelcun dit a ſon pere ou à ſa mere, Le corban, (c'eſt à dire le don) qui ſera fait de par moi viendra à ton profit, il ſera hors de coulpe.

12. Καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

Et ne lui ſouffrez faire plus rien à ſon pere ou à ſa mere.

13. Ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Ainſi mettans la parole de Dieu à neant par voſtre tradition, que vous auez eſtablie, & faites pluſieurs choſes ſemblables,

14. Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀκούετέ μου πάντες, καὶ συνίετε.

Puis il ayant appelé à ſoi toutes les troupes il leur dit, Eſcoutez-moi tous, & entendez.

15. Οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

Il n'y a rien de ce qui entre par dehors en l'homme, qui le puiſſe ſouiller: mais les choſes qui ſortent de lui, ce ſont celles qui ſouillent l'homme.

16. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

17. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

Puis quand il fut entré en la maiſon, s'ſtant retiré d'auec les troupes, ſes diſciples l'interroguerent touchant la ſimilitude.

CAP. VII.

10. Moyſes enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

For Moſes ſayd / Honour thy Father/ and thy mother: and/ Whoſoeuer ſhall curſe father or mother / let him die the death.

11. Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod eſt donũ) quodcunque ex me, tibi profuerit.

But ye ſay/ If a man ſay to father or mother / Corban / that is / By the gyfte that is offered by me/ thou mayeſt haue profite / he ſhall be free.

12. Et ultrà non dimittítis eum quicquam facere patri ſuo aut matri.

So ye ſuffer him no more to do any thing for his father/or his mother.

13. Reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtrã quam tradidiſtis, & ſimilia huiuſmodi multa facitis.

Making the worde of God of none authoritie / by your tradition which ye haue ordeined: and ye do many ſuch like things.

14. Et advocans iterum turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

Then he called the whole multitude vnto him/ and ſaid vnto them / Hearken you all vnto me/and vnderſtand.

15. Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare; ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.

There is nothing without a man/ that can defile him/ when it entreth into him: but the things which procede out of him/are they which defile the man.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

If anye haue eares to heare/ let him heare.

17. Et cum introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolam.

And when hee came into an houſe away from people/ his diſciples aſked him concerning the parable.

Das VII. Capitel.

10. Denn Moſes hat geſagt: Du ſolt deinen Vater vnd deine Mutter ehren/ vnd wer Vater oder Mutter fluchet/ der ſol des todtes ſterben.

Thi Moſe haffuer ſagd / du ſkalt ære din Fader oc din Moder / oc huo ſom bander Fader eller Moder/ hand ſkal viſſelige dø.

11. Jr aber lehret: Wenn einer ſpricht zum Vater oder Mutter Corban/ (das iſt/ wenn ichs opffere/ ſo iſt dirs vil nützer) der thut wol.

Men i lære / Naar en ſiger til Fader eller Moder (Corban / det er / Der ſom ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

12. Vnd ſo laſt jr hinfort jhn nichts thun ſeinem Vater oder ſeiner Muter.

Oc ſaa lade i hannem icke ydermere gøre ſin Fader eller ſin Moder noget.

13. Vnd hebt auff Gottes wort durch euer auffſätze / die jhr auffgeſetzt habt/ vnd deßgleichen thut jhr vil.

Oc i bort tage Guds ord formedelſt eders Paalegelſer ſom i legge paa. Oc i gære meget lige ſaadant.

14. Vnd er rieff zu jhm das gantze Volck/ vnd ſprach zu jnen: Höret mir alle zu / vnd vernemets.

Oc hand kallede alt Folcket til ſig / oc ſagde til dem/ Hører mig alle / oc forſtaar det.

15. Es iſt nichts auſſer dem menſchē/ daß jhn köndte gemein machen / ſo es inn jhn gehet / ſondern das von jhm außgehet / das iſts / das den Menſchen gemein macht.

Der er inted vden faare Menniſket / oc gaar i hannem / ſom kand gøre hannem almindelig / Men der ſom gaar vd aff hannem / det er det / ſom gør Menniſket almindeligt.

16. Hat jemand ohren zu hören der höre.

Haffuer nogen øern at høre met / hand høre.

17. Vnd da er von dem Volck inns hauß kam / fragten jhn ſeine Jünger vmb diſe Gleichnis.

Oc der hand kom fra Folcket ind i Huſit/ da ſpurde hans Diſciple hannem om denne Lignilſe.

Kapitola VII.

10. Neb Moyžiſs powěděl: Cti Otce twého y Matku twau? A kdožby zlořečil Otcy neb Mateři/ ať ſmrtij vmře.

Bo Moyžeſʒ rzekł / Cci oycá twe° y mátkę twoię/ a ktory złorzeczył oycu ábo mátce/ niech śmiercią vmrze.

11. Ale wy prawijte: Dijli člowěk Otcy neb Mateři Korban, to geſt / dar kterýžkoli geſt odemne / t oběť pro ſpěge:

Lecz wy mowićie/ Jeſliżby kto rzekł oycu ábo mátce / Korban (tho ieſt dar) kthory kolwiek bedzie odemnie / pomożeć. (tedy nie winien bedzie.)

12. A wijce nedopuſtijte gim ničehéhož činiti Otcy ſwému neb Mateři.

A nie dopuſzczaćie mu wiecey nic dobrego czynić oycu ſwemu ábo mat ce ſwey.

13. Ruſſice Přikázanij Božij pro vſtanowenj waſſe kteréž gſte vſtanowili / a mnohé wěcy podobné těmto činijte.

W niwecz obrácáiac ſłowo Boże vſtáwa wáſʒa ktoraſcie vſtawili y wiele inych rzetzy tym podobnych tzynicie.

14. Y powolaw opět záſtupu/ prawil gim/ ſlyſſte mne wſſyckni a rozuměgte:

A wezwawſzy wſʒytkiego zgromádzenia / rzekł im/ Sluchaycie mie wſʒyſcy/ á zrozumieycie.

15 Nic nenij z pokrmůw člowěka wcházegijcých do něho/ cožby gey mohlo poſſkwrniti: ále kteréž wěcy člowěka wycházegij/ tyť gſau kteréž poſſkwrňugij člowěka.

Nie máſʒ nic zwierzchownego co wchodzi w tzłowieka / coby go mogło ſplugáwić / Ale co wychodzi od niego / toć ieſt coſʒpeci człowieká.

16. Mali kdo vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Jeſliż ktho ma wſʒy ku ſłuchániu niech ſłucha.

17. A když wſſel do domu od záſtupu/ otázali ho Včedlnijcy geho o podobenſtwij.

A gdy odſʒedſʒy od zgromádzenia wſʒedł do domu / pytáli go zwolennicy iego o oney przypowieśći.

ז

18 אֲמַר לְהוֹן הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן עַטְלִין אַנְתּוּן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּכֻל מִדֶּם דְּמֶן לְבַר עָאֶל לְבַר־נָשָׁא לָא מֶשְׁכַּח מְסַיֵּב לֵהּ׃

Et egli diſſe loro, Coſi ſete ancor voi ſenz'intelletto? Non intendete ancora che tutto cio che di fuore entra ne l'huomo, non lo puo fare immondo?

19 דְּלָא הָוָא לְלֶבֵּהּ עָאֶל אֶלָּא לְכָרְסֵהּ וּמֶשְׁתַּדֵּא בְּתַדְכִּיתָא דַּמְדַכְּיָא כֻּלָּהּ מֵאכוּלָתָא׃

Percioche non gli entra nel cuore, ma nel ventre, donde eſce poi fuore nel luogo neceſſario, purgando tutti i cibi.

20 מִדֶּם דֵּין דְּנָפֵק מֶן בַּר־נָשָׁא הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַר־נָשָׁא׃

E diceua, che quel che eſce de l'huomo, è quello che lo fa immondo.

21 מֶן לְגַו גֵּיר מֶן לְבָבָא דִּבְנַי־נָשָׁא נָפְקִין מַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא גַּוְרָא וַנְיוּתָא גַּנְבוּתָא קְטָלָא׃

Imperoche dal'interiore del cuor de gli huomini eſcono i mali penſieri, gli adulterij, le fornicationi, gli homicidij.

22 עֲלוּבוּתָא בִּישׁוּתָא נֶכְלָא צַחֲנוּתָא עַיְנָא בִּישָׁתָא גּוּדָפָא שַׁבְהָרָנוּתָא שַׁטְיוּתָא׃

I furti, l'auaritie, le malitie, gl'inganni, l'impudicitia, l'occhio maligno, le baſtemmie, la ſuperbia, la ſtoltitia.

23 הָלֵין כֻּלְהֵין בִּישָׁתָא מֶן לְגַו הוּ נָפְקִין וּמְסַיְּבָן לֵהּ לְבַר־נָשָׁא׃

Tutti queſti mali eſcono di dentro, e rendeno l'huomo immondo.

24 מֶן תַּמָּן קָם יֵשׁוּעַ וֶאתָא לְתַחוּמָא דְּצוֹר וְדַצַיְדָן וְעַל לְבַיְתָא חַד וְלָא צָבֵא הָוָא דְּאֶנָשׁ יִדַּע בֵּהּ וְלָא אֶשְׁכַּח דְּנֶטְשֵׁא׃

Poi leuatoſi di li, ſen'andò ne confini di Tiro e di Sidone: & entrato ſene in vna caſa, non voleua che alcuno il ſapeſſe: ma non potè ſtare occulto.

ז

18 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵיךְ לֹא מְבִינִים אַתֶּם מְאוּמָה הֲלֹא בַנֹתֶם כִּי כָּל אֲשֶׁר מִחוּץ יָבוֹא בָּאָדָם לֹא יוּכַל לְטַמֵּא אוֹתוֹ׃

Y dizeles, Anſi? tambien voſotros ſoys ſin entendimiento? No entendeys que todo lo de fuera que entrá enel hombre, no lo puede contaminar?

19 כִּי לֹא יָבוֹא אֶל־הַלֵּב כִּי אִם אֶל הַבֶּטֶן וּבַמַּחֲרָא יֵצֵא וּמְטַהֵר כָּל־מַאֲכָל׃

Porque no entra en ſu coraçon, ſino en el vientte? y ſale el hombre à la ſecreta, y purga todas las viandas.

20 וַיֹּאמֶר כִּי אֵת אֲשֶׁר מֵאָדָם יֵצֵא הוּא מְטַמֵּא אֶת־הָאָדָם׃

Mas dezia: que loque del hombre ſale, aquello contamina àl hombre.

21 כִּי מִקֶּרֶב מִלֵּבַב הָאֲנָשִׁים יֵצְאוּ עֶשְׁתּוֹנוֹת רָעוֹת נְאֻפִים תַּזְנוּת רְצָחִים׃

Porque de dentro, del coraçon de los hombres ſalen los malos penſamientos, los adulterios, las fornicaciones, los homicidios.

22 גְּנֵבוֹת בְּצָעִים רָעוֹת מְזִמָּה פַּשׁ עַיִן תְּלַעַג וְתַבּוֹ קְלָלָה גְדוּפָה בוּזָה גֵאוּת אִוֶּלֶת׃

Los hurtos, las auaritias, las maldades, el enganno, las deſuerguenças, el mal ojo, las injurias, la ſoberuia, la locura.

23 כָּל־רָעוֹת הָאֵלֶּה מִקֶּרֶב יֵצְאוּ וְטִמְּאוּ אֶת־הָאָדָם׃

Todas eſtas maldades de dentro ſalen, y contaminan àl hombre.

24 וַיָּקָם מִשָּׁם וַיֵּלֶךְ אֶל־גְּבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן וַיָּבוֹא אֶל־הַבַּיִת וּלְאִישׁ לֹא אָבָה לְהִתְוַדַּע וְלֹא יוּכַל לְהִתְחַבֵּא׃

Y leuantandoſe de alli, fueſe à los terminos de Tyro y de Sidon: y entrando en caſa, quiſo que nadie lo ſupieſſe? mas no pudo eſcouderſe.

ζ.

18. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι.

Et il leur dit, Et vous eſtes-vous ainſi ſans entendement? n'entendes-vous point encore, que tout ce qui entre en l'homme par dehors ne le peut ſouiller?

19. Ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα.

Car il n'entre point en ſon cœur, mais au ventre, & ſort de hors au retrait, purgeant toutes les viandes.

20. Ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Il leur diſoit donc, Ce qui ſort de l'homme, c'eſt ce qui ſouille l'homme

21. Ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι.

Car du dedans, c'eſt à dire, du cœur des hommes ſortent mauuaiſes penſees, adulteres paillardiſes meurtres.

22. Κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγειαι, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.

Larcins, mauuaiſes pratiques pour auoir l'autrui, meſchancetés, fraude, inſolence mauuais regard, blaſme, fierte folie.

23. Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Tous ces maux-la ſortent du dedans, & ſouillent l'homme.

24. Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.

Puis s'eſtant leué de là, il s'en alla aux marches de Tyr & de Sidon: & eſtant entré en vne maiſon il vouloit que perſone ne le ſeuſt, mais il ne peut eſtre celé.

CAP. VII.

18. Et ait illis, Sic & vos imprudentes eſtis? non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem non poteſt eum communicare.

And he ſaide vnto them / What? are yee without vnderſtanding alſo? Doe ye not knowe that whatſoeuer thing from without entreth into a man / cannot defile him.

19. Quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?

Becauſe it entreth not into his heart / but into the bellie / & goeth out into the draught which is the purging of all meates?

20. Dicebat autem quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

Then he ſaide / That which commeth out of man / that defileth man.

21. Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia.

For from within / euen out of the heart of men / procede euill thoughts / adultereyes / fornications / murthers.

22. Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.

Theftes / couetouſnes / wickednes / deceit / vncleannes / a wicked eye / backebyting / pride / fooliſhnes.

23. Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

All theſe euill thinges come from within and defile a man.

24. Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latêre.

And from thence he roſe / and went into the borders of Tyrus and Sydon / and entred into an houſe / and woulde that no man ſhoulde haue knowen: but he could not be hid.

Das VII. Capitel.

18. Vnd er ſprach zu jhnen: Seidt jr denn auch ſo vnverſtendig? Vernemet jhr noch nicht / das alles was auſſen iſt / vnd in den Menſchen gehet / das kan jhn nicht gemein machen?

Oc hand ſagde til dem / Ere da oc i ſaa wforſtandige? Forſtaa i icke end nu / At alt huad ſom er vden faare / oc gaar i Menniſket / det kand icke gøre hannem almindelig?

19. Denn es gehet nicht in ſein hertz / ſondern in den bauch / vnd gehet auß durch den natürlichen gang / der alle Speiſe außfeget.

Thi det gaar icke i hans Hierte / men i Bugen / oc gaar vd ved den naturlige Gang / ſom vdſeyer al mad.

20. Vnd er ſprach: Was auß dem Menſchen gehet / das macht den Menſchen gemein.

Oc hand ſagde / Huad ſom gaar aff Menniſket / det gør Menniſket almindeligt.

21. Denn von iñen auß dem hertzen der Menſchen / gehen herauß böſe gedancken / Ehebruch / Hurerey / Mordt.

Thi at inden vd aff Menniſkens hierte / vgaa / onde tancker / hoer / ſkørleffnit / mord.

22. Dieberey / Geitz / Schalckheit / Liſt / Vnzucht / Schalcksauge / Gotteslesterung / Hochfart / Vnvernunfft.

Tyffueri / gerighed / ſkalckhed / ſuig / wtuct / ſkalcke øyen / Guds beſpaattelſe / hoffmod / wforſtandighed.

23. Alle diſe böſe ſtück gehen von iñen herauß / vnd machen den Menſchen gemein.

Alle diſſe onde ſtycke gaa inden vd fra / oc gøre Menniſket almindeligt.

24. Vnd er ſtund auff vnd gieng von dannen / inn die grentze Tyri vnd Sidon / vnd gieng in ein hauß / vnd wolt es niemand wiſſen laſſen / vnd kondt doch nicht verborgen ſein.

Oc hand ſtod op / gick der fra til Tyri oc Sidons egn / oc hand gick i it Huſſ / oc vilde ingen lade vide det / Oc hand kunde dog icke bliffue ſkiult.

Kapitola VII.

18. Y řekl gim: Tak y wy nemaudřij gſte? Nerozumijteli / že wſſeckno wcházegě zewnitř do člowěka / nemůže ho poſſkwrniti?

Tedy rzekł do nich / A tákżey wy ieſteście bez rozumienia? Nie rozumiecyciesz iż wszytko co zwierzchu przychodzi w człowieká / nie może go ſplugáwić?

19. Nebo newcházý w ſrdce geho / ale w břicho / a wen ſe wypauſſtij / čiſtijc wſſeliké pokrmy.

Abowiem nie wchodzi w ſerce iego / ále w brzuch / y wychodzi ná dwor przeczyſzcziyac wſzytky potrawy.

20. Ale prawil / že kteréž wěcy z člowěka wycházegij / tiž poſſkwrňugij člowěka.

Y powiedał że tho co pochodźi od człowieká / to zoſzpeca człowieká.

21. Nebť z wnitř z ſrdce lidſkeho pocházegij zlá myſſlenij / cyzoložſtwa / ſmilſtwá / wraždy.

Bo ze wnatrz ſerca ludzkiego wychodza myſli złe / cudzoloſtwá / mierzyſtoty / y morderſtwá.

22. Kraděže / lakomſtwij / neprawoſti / leſt / neſtydatoſt / oko zle / rauhanij / pýcha / bláznowſtwij:

Złodzieyſtwá / łákomſtwá / niecnoty / zdrádá / wſzeteczenſtwo / oko złe / obmowiſko / pichá / ſzaleńſtwo.

23. Wſſeckny wěcy tyto zlé pocházegij z wnitř / a tyž poſſkwrňugij člowěka.

Wſzythki ty złośći ze wnatrz pochodzą / y plugáwią człowieká.

24. A wſtaw odtud / odſſel do kragin Týru a Sydonu / a wſſed do domu / nechtěl aby kdo o něm wěděl / ale nemohl ſe tagiti.

A ták on wſtawſzy z támtad ſzedł do gránic Tyrſkich y Sydońſkich / á wſzedſzy do domu / nie chćiał aby o nim kto miał wiedzieć / lecz ſie potáić nie mogł.

ז

25 מֵחָדָא גֵּיר שְׁמַעַת אַנְתְּתָא חָדָא מְטוּלָתֵהּ דְּאִית לִבְרַתָהּ רוּחָא טַנְפְּתָא וַאתַת נֶפְלַת קֳדָם רַגְלוֹהִי׃

Percioche vna donna, la figliuola de laquale haueua vno ſpirito immondo, hauendo vdito di lui venne, e gittoſſigli à i piedi.

26 הָי דֵּין אַנְתְּתָא אִיתֵיהּ הֲוָת חַנְפְּתָא מֶן פּוּנִיקִי דְּסוּרִיָא וּבָעְיָא הֲוָת מֶנֵּהּ דְּנַפֵּק לְדַיְוָא מֶן בְּרַתָהּ׃

(Era queſta donna Greca, di natione Sirofeniſſa) è pregaualo che ſcacciaſſe il demonio de la ſua figliuola.

27 וַאֲמַר לָהּ יֵשׁוּע שְׁבוּקִי לוּקְדַם נֶסְבְּעוּן בְּנַיָּא לָא הֲוָא גֵּיר שַׁפִּירָא דְּנֶסַּב לַחְמָא דִּבְנַיָּא וְנֶרְמֵא לְכַלְבֵּא׃

E IESV diſſe, Laſſa che prima ſi ſatijno i figliuoli: perche non è conueniente pigliare il pan de figliuoli, e gittarlo à i cagnoletti.

28 הָי דֵּין עֶנָת וַאֲמְרָא לֵהּ אִין מָרִי אַף כַּלְבֵּא מֶן תְּחִית פָּתוּרָא אָכְלִין פַּרְתּוּתָא דִּבְנַיָּא׃

Ma ella riſpoſe, e diſſeli, Vero è Signore, percioche i cagnoletti mangiano ſotto la tauola de le miche de figliuoli.

29 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּע זֵלִי מְטוּל הָדָא מֶלְּתָא נֶפַק לָהּ שֵׁאדָא מֶן בְּרַתְכִי׃

Allora egli le diſſe, Per queſta parola, vattene, che il demonio è vſcito de la tua figliuola.

30 וַאזְלַת לְבַיְתָהּ וְאַשְׁכְּחַת בְּרַתָהּ כַּד רְמֵיָא בְּעַרְסָא וְנָפִיק מֶנָּהּ שֵׁאדָהּ׃

Et ella andataſene à caſa ſua, trouò che il demonio era vſcito, e la figliuola che giaceua ſopra il letto.

31 תּוּב נְפַק יֵשׁוּע מֶן תְּחוּמָא דְּצוּר וְדַצַיְדָן וְאָתָא לְיַמָּא דַּגְלִילָא לַתְחוּמָא דְּעֶסְרַת מְדִינָתָא׃

Vſcito poi di nuouo de confini di Tiro e di Sidone, ſene venne al mare di Galilea, per mezo i confini di Decapoli.

ז

25 כִּי שָׁמְעָה אִשָּׁה עָלָיו וּלְבִתָּהּ הָיְתָה לָהּ רוּחַ טְמֵאָה וַתָּבוֹא וַתִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו׃

Porque vna muger, cuya hija tenia vn eſpiritu immundo, luego que oyó deel vino, y echoſe à ſus pies:

26 וַתְּהִי־הָאִשָּׁה הַהִיא אֲרַמִּית מֵאֲרַם חוֹבָה לְמוֹלַדְתָּהּ וַתִּתְחַנֵּן לוֹ לְהוֹצִיאוֹ אֶת־הַשָּׂטָן מִבִּתָּהּ׃

Y la muger era Griega Syrophenicia de nacion, y rogaua le que echaſe fuera de ſu hija àl demonio.

27 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֵלֶיהָ הַנִּחִי בָּרִאשׁוֹנָה לְהַשְׂבִּיעַ אֶת־הַבָּנִים כִּי לֹא טוֹב לָקַחַת אֶת־הַלֶּחֶם הַבָּנִים וּלְהַשְׁלִיךְ לַכְּלָבִים׃

Mas IESVS le dixo, Dexa primero hartarſe los hijos: porqne no es bien tomar el pan de los hijos y echarlo á los perrillos.

28 וַתַּעַן וַתֹּאמֶר לוֹ כֵּן אֲדֹנִי וְגַם הַכְּלָבִים תַּחַת הַשֻּׁלְחָן יֹאכְלוּ מִפִּתֵּי הַבָּנִים׃

Y reſpondió ella, y dixole, Si Sennor, porque los perillos debaxode la meſa comen de las migajas de los hijos.

29 וַיֹּאמֶר לָהּ עַל־זֶה הַדָּבָר לֵכִי כִּי יָצָא הַשָּׂטָן מִבִּתֵּךְ׃

Entonces dizele, Por eſta palabra, vé el demonio ha ſalido de tu hija.

30 וְכַאֲשֶׁר הָלְכָה אֶל־בֵּיתָהּ מָצְאָה כִּי־מוּצֵאת הַשֵּׁדָה וַתִּשְׁכַּב בִּתָּהּ עַל־הַמִּטָּה׃

Y como fué à ſu caſa, halló que el demonio auia ſalido: y la hija echada ſobre a cama.

31 וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא מִגְּבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן וַיָּבוֹא אֶל־הַיָּם הַגָּלִילָה בְּתוֹךְ גְּבוּלוֹת עֲשֶׂרֶת עָרִים׃

Y boluiendo á ſalir de los terminos de Tyro y de Sidon, vino à la mar de Galilea por mitad de los terminos de Decapolis.

ζ.

25. Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car vne femme, de la quelle vne petite fille auoit vn eſprit immonde, ſoudain qu'elle eut ouï parler de lui, vint, & ſe ietta à ſes pieds:

26. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἑλληνίς, συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

(Or ceſte femme eſtoit Grecque, Syropheniciene de nation) & le prioit qu'il iettaſt le diable hors de ſa fille.

27. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γάρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Et Ieſus lui dit, Souffre que les enfans ſoyent les premiers raſſaſiés: car il n'eſt pas bon de prendre le pain des enfans, & le ietter aux petis chiens.

28. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.

Mais elle reſpondit, & lui dit, Il eſt bien vrai, Seigneur: car les petis chiens mangent ſous la table des miettes que les enfans laiſſant tomber.

29. Καὶ εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.

Alors il lui dit, Pour ceſte parole va t'en: le diable eſt ſorti de ta fille.

30. Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

Et quand elle s'en fut allee en ſa maiſon, elle trouua que le diable eſtoit ſorti, & ſa fille couchee ſur le lict.

31. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων δεκαπόλεως.

Puis Ieſus eſtant departi derechef des quartiers de Tyr & de Sidon, vint à la mer de Galilee par le milieu des quartiers de Decapolis.

CAP. VII.

25. Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes eius.

For a certaine woman / whoſe litle daughter had an vncleane ſpirit / heard of him / and came / and fell at his feete.

26. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiiceret de filia eius.

(And the woman was a Greeke / a Syropheniſſiam by nation) and ſhe beſought him / that he would caſt out the deuill out of her daugther.

27. Qui dixit illi, Sine priùs ſaturari filios, non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

But Jeſus ſayde vnto her / Let the children firſt be fedde: for it is not good to take ÿ childrens bread / & to caſt it vnto whelpes.

28. At illa reſpondit, & dixit illi, Vtique Domine; nam & catelli comedunt ſub mēſa de micis puerorum.

Then ſhe anſwered / and ſayde vnto him / Trueth / Lord: yet in deed the whelpes eat vnder the table of the childrens crommes.

29. Et ait illi, Propter hunc ſermonem, vade, exiit dæmonium à filia tua.

Then he ſayd vnto her / For this ſaying go thy waye: the deuill is gone out of thy daughter.

30. Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam iacentem ſupra lectum, & dęmonium exiiſſe.

And when ſhee was come home to her houſe / ſhee founde the deuill departed / and her daughter lying on the bed.

31. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

And hee departed agayne from the coaſtes of Tyrus and Sidon / and came vnto the ſea of Galile / through the middes of the coaſts of Decapolis.

Das VII. Capitel.

25. Denn ein Weib hatte von jhm gehört / welcher Töchterlein einen vnſaubern Geiſt hatte / vnnd ſie kam / vnd fiel nider zu ſeinen füſſen.

Thi en Quinde haffde hørt om hannem / hues Daatter der haffde en wren Aand / oc hun kom / oc ſalt neder faar hans føder.

26. (Vnd es war ein Griechiſch Weib / auß Syrophenice) Vnd ſie bat jhn / daß er den Teufel von jhrer Tochter außtriebe.

(Oc det vaar en Grekiſk Quinde aff Syrophenice) Oc hun bad hannem / at hand vilde vddriffue Dieffuelen aff hendis Daatter.

27. Jeſus aber ſprach zu jhr: Laß zu vor die Kinder ſatt werden / Es iſt nicht fein / daß man der Kinder brodt neme / vnd werffs für die hunde.

Oc Jheſus ſagde til hende / lad førſt Børnene bliffue mette. Det er icke ſmuct / at mand tager Børnenis brød / oc kaſter der faar Hunde.

28. Sie antworttet aber / vnd ſprach zu jhm: Ja HErr / aber doch eſſen die Hündlein vnter dem Tiſch / von den broſamen der Kinder.

Hun ſuarede / oc ſagde til hannem / Ja HERre / Dog æde Smaa hundene vnder bordet / aff Børnenis ſmuler.

29. Vnd er ſprach zu jhr: Vmb des worts willen / ſo gehe hin der teufel iſt von deiner Tochter außgefaren.

Oc hand ſagde til hende / Faar det ord ſkyld / da gack bort / Dieffuelen er vdfaren aff din Daatter.

30. Vnd ſie gieng hin inn ihr Hauß vnd fand / daß der teufel war außgefaren / vnd die Tochter auff dem Bette ligend.

Oc hun gick bort i ſit Huſſ / oc fant at Dieffuelen vaar vdfaren / och Daatteren liggendis paa ſengen.

31. Vnd da er wider auß gieng von den grentzen Tyri vnd Sidon / kam er an das Galileiſche Meer / mitten vnter die grentze der zehen Stätte.

Oc der hand gick vd igen aff Tyri och Sidons egn / da kom hand til det Galileiſke Haff / mit blant de thi Stæder.

Kapitola VII.

25. Nebo žena hned yakž o něm vſlyſſela (gegijž to dcera měla ducha nečiſteho) weſſla a padlá k nohám geho.

Abowiem vſłyſzawſzy o nim niewiáſtá / ktorey dźieweczká máłá duchá nieczyſthego / przyſzłá á padłá v nog iego.

26. Byla zagiſté Žena Pohanka Syrofenytſká rodem. Y proſyla ho / aby ďábelſtwij wywrhl z dcery gegij.

A niewiáſtá tá byłá Grecká / rodem z Syrofeniceyey / y proſiłá go aby diabelſtwo wyrzućił od dźiewki iey.

27. Kterýž řekl gij: Nech ať prwé naſytij ſe ſynowé / nebť nenij dobré wzýti chléb Synůw a wrcy pſuom.

Ale rzekł iey Jezus / Zetrway aż pierwey ſynowie na karmie ni beda / bo nie ſłużſza bráć chleb dźiećiam / y podáwáć ſzczenietam.

28. A ona odpowěděla a řekla gemu : owſſem PANe / ale wſſak y ſſtěňátka gedij drobty Synůw pod Stolem.

Na to mu oná odpowiedźiáłá mowiąc / /Tákći ieſt Panie / Aleć y ſzczeniatká iadáia pod ſtholem odrobiny dźiatek.

29. Y řekl gij : Pro tu řeč / gdy / wyſſlot geſt ďábelſtwij z dcery twé.

Tedy on rzekł do niey / Dla tey powieśći idźże / wyſzło dyábelſtwo z dźiewki twey.

30. A když přiſſla do domu ſwého / nalezla Děwečku ana ležij na Loži / a ďábelſtwj ano z nij wyſſlo.

A gdy oná odeſzłá do domu ſwego / ználázłá iż wyſzło dyabelſtwo / á dźiewká porzuconá leżáłá ná łożu.

31. A opět wyſſed z končin Tyrſkých a Sydonſkých přiſſel k Moři Galilegſkému / proſtředkem kragin deſýti Měſt.

A ták wroćiwſzy ſie z gránic Tyrſkich / y Sydońſkich / przyſzedł ku morzu Gáliley ſkiemu / przez pośrzodek gránic Dekapolis.

ז

32 וַאיְתִיו לֵהּ חֶרְשָׁא חַד פַּאקָא וּבָעֵין הָווּ מֶנֵּהּ דַּנְסִים עֲלַוְהִי אִידָא׃

Doue alcuni gli menano vn ſordo muto, e preganlo che ponga la mano ſopra eſſo.

33 וְנַגְדֵהּ מֶן כֶּנְשָׁא בַּלְחוֹדַוְהִי וַארְמִי צֶבְעָתֵהּ בְּאֶדְנַוְהִי וְרַק וְקַרֶב לְלֶשָּׁנֵהּ׃

Et egli hauendolo ritirato da parte fuor de la turba, gli meſſe i ſuoi diti ne l'orecchie: e ſputando, gli toccò la lingua.

34 וְחַר בַּשְּׁמַיָּא וֶאתְתַּנַּח וֶאמַר לֵהּ אֶתְפַּתַּח׃

E riguardando verſo il cielo, ſoſpirò, e diſſegli, Ephphata, cioè, Apriti.

35 וּבֵהּ בְּשָׁעְתָא אֶתְפַּתַּחוּ אֶדְנַוְהִי וֶאשְׁתְּרִי אֶסָרָא דְּלֶשָּׁנֵהּ וּמַלֶּל בַּפְשִׁיקָאִית׃

E ſubbito le ſue orecchie s'aperſero, e il legame de la ſua lingua ſi ſciolſe, e coſi parlaua rettamente.

36 וְזַהַר אֶנּוּן דְּהָדָא לְאֶנָשׁ לָא נֵאמְרוּן וְכַמָּא דְּהוּ מְזַהַר הֲוָא לְהוֹן הֶנּוּן יַתִּיר מַכְרְזִין הֲווּ׃

E IESV comandò loro, che non lo diceſſeno à perſona: ma quanto piu egli lo comandaua loro, tanto piu eſſi il publicauano.

37 וְיַתִּירָאִית מֶתְדַּמְּרִין הֲווּ וָאמְרִין דְּכֻל מֶדֶּם שַׁפִּיר עְבַד לְחַרְשֵׁא עֲבַד דְּנֶשְׁמְעוּן וְלַדְלָא מְמַלְּלִין דְּנְמַלְּלוּן׃

E ſtupiuanſi fuor di modo, dicendo, Egli ha fatto ogni coſa bene, e fa i ſordi vdire, & i muti parlare.

ח

1 בְּהָנוּן דֵּין יַוְמָתָא כַּד כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אִית הֲוָא וְלָא אִית הֲוָא מֶדֶּם דְּנֵאכְלוּן קְרָא לְתַלְמִידַוְהִי וֶאמַר לְהוֹן׃

In quei giorni, eſſendo con lui vna grandiſſima moltitudine, e non hauendo eſſi che mangiare, IESV chiamò à ſe i ſuoi diſcepoli, e diſſe loro.

ז

32 וַיַּקְרִיבוּ אֵלָיו אִלֵּם חֵרֵשׁ וַיּוֹחִילוּ לְשִׂימוֹ עָלָיו אֶת יָדוֹ׃

Y traenle vn ſordo y mudo, y rueganle que le ponga la mano encima.

33 וַיִּקָּחֵהוּ מִן הָעָם לְבַדּוֹ וַיִּתֵּן אֶת־אֶצְבְּעוֹתָיו בְּאָזְנָיו וַיָּרֹק הִגִּיעַ אֶת־לְשׁוֹנוֹ׃

Y tomandolo de la campanna à parte, metió ſus dedos en las orejas de el, y eſcupiendo tocó ſu luenga (con la ſaliua,)

34 וּפָנָה אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיִּתְאֹנֵן וַיֹּאמֶר לוֹ אֶתְפַּתַּח וְהוּא הִפָּתֵחַ׃

Y mirando àl cielo gimió, y dixo, Ephphata, que es dezir Se abierto.

35 וּפִתְאֹם נִפְתְּחוּ אָזְנָיו וַיִּנָּתֵר עֲבוֹת לְשׁוֹנוֹ וַיְדַבֵּר יָשָׁר׃

Y luego fueron abiertas ſus orejas: y fué deſatada la ligadura de ſu lengua, y hablaua bien.

36 וַיְצַו אוֹתָם פֶּן יֹאמְרוּ לְאִישׁ וְכַאֲשֶׁר מְצַוֶּה אוֹתָם כֵּן יְבַשֵּׂרוּ׃

Y mandóles que no lo dixeſſen à nadie: mas qnanto mas les mandaua, tanto mas y mas lo diuulgauan.

37 וְעַל־יֶתֶר תָּמְהוּ לֵאמֹר הֵיטֵב כָּל־דְּבָרִים אֶת חֵרְשִׁים עָשָׂה לִשְׁמֹעַ וְאֶת אִלְּמִים לְדַבֵּר׃

Y en grande manera ſe eſpantauan, diziendo, Bien lo ha hecho todo: haze à los ſordos oyr y à los mudos hablar.

ח

1 וּבַיָּמִים הָהֵם עַם רַב מְאֹד הָיָה עִמּוֹ וְאֵין מְאוּמָה בְּיָדֵיהֶם לֶאֱכֹל וַיִּזְעַק יֵשׁוּעַ אֶת־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃

En aquellos dias, como otra vez vuo gran companna, y no tenian que comer, IESVS llamó ſus diſcipulos, y dizeles.

ζ.

32. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

Adonc on lui amena vn ſourd ayant le parler empeſché: & le pria-on qu'il lui impoſaſt les mains.

33. Καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,

Et l'ayant tiré à part de la multitude, il mit ſes doigts és oreilles d'icelui: & ayant chraché lui toucha la langue.

34. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.

Puis en regardant au ciel, il ſouſpira, & lui dit, Hephphatha, c'eſt à dire, Ouure-toi.

35. Καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

Et intontinent ſes oreilles furent ouuertes, & le lien de ſa langue fut deſlie, & il parla aiſément.

36. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·

Et il leur commanda de ne le dire à perſonne: mais plus il le defendoit, tant plus ils le publioyent.

37. Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

Et s'eſtonnoyent tant & plus, diſans, Il a tout bien fait: il fait ouir les ſourds, & parler les muets.

ΚΕΦΑΛ. η'.

ΕΝ ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς.

En ces iours la comme il y auoit fort grandes troupes, & iceux n'ayans que manger, Ieſus appela à ſoi ſes diſciples, & leur dit.

CAP. VII.

32. Et adducunt ei ſurdum & mutum: & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

And then brought vnto him one that was deafe/ and ſtrambred in his ſpeach/ & prayed him to put his hand vpon him.

33. Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens tetigit linguam eius.

Then he tooke him aſide from the multitude/ and put his fingers in his eares/ and did ſpit/ and touched his tongue.

34. Et ſuſpiciens in cælum ingemuit: & ait illi, Ephphethah, quod eſt, adaperire.

And looking vp to heauen/ hee ſighed/ and ſaide vnto him/ Ephphatha/ that is/ Be opened.

35. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.

And ſtraight way his eares wer opened/ and the ſtring of his tongue w: looſed/ & he ſpake plaine.

36. Et præcepit illis nè cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.

And hee commaunded them/ that they ſhould tell no man: but how much ſoeuer he forbade them/ the more a great deale they publiſhed it.

37 Et eo ampliùs admirabãtur, dicentes, Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

And were beyond meaſure aſtonied/ ſaying/ He hath done all things well: hee maketh both the deafe to heare/ and the domme to ſpeake.

CAP. VIII.

IN diebus illis iterum cùm turba multa eſſet, nec haberent quod manducarent: convocatis diſcipulis, ait illis

In thoſe dayes/ when there was a verie great multitude/ and had nothing to eat/ Jeſus called his diſciples to him/ and ſaid vnto them.

Das VII. Capitel.

32. Vnd ſie brachten zu jhm einen Tauben der ſtum̃ war/ vnd ſie baten jhn/ daß er die hende auff jhn legte.

Oc de førde en Døff til hannem/ ſom vaar Dum/ och de bade hannem/ at hand vilde legge Haanden paa hannem.

33. Vnd er nam jhn von dem Volck beſonders/ vnd legete jhm die finger inn die Ohren/ vnd ſpürtzet/ vnd rühret ſeine zunge.

Oc hand tog hannem beſynderlige fra Folcket/ och lagde hannem fingrene i Ørne/ oc ſpøtte/ oc rørde ved hans Tunge.

34. Vnd ſahe auff gen Himmel/ ſeufftzet vnd ſprach zu jm: Hephethah das iſt/ thu dich auff.

Och ſaa op til Himmeln/ ſuckede/ oc ſagde til hannem/ Hephethah/ det er/ lad dig op.

35. Vnd als bald thaten ſich ſeine ohren auff/ vnd das band ſeiner zungen ward loß/ vnd redet recht.

Och ſtrax obnedis hans Øern/ oc hans Tungis baand læſnede/ oc hand talede ret.

36. Vnd er verbot jhnen/ ſie ſoltens niemand ſagen. Je mehr er aber verbot/ Je mehr ſie es außbreitteten.

Oc hand forbød dem/ ath de ſkulde ingen ſige det Men io mere hand forbød/ io mere kundgiorde de det.

37. Vnd wunderten ſich über die maß/ vnd ſprachen: Er hat alles wol gemacht/ die Tauben macht er hörend vnd die ſprachloſen redend.

Och de forundrede ſig offuer maade/ oc ſagde: Hand giorde det vel altſammen/ De Døffue giorde hand hørendis/ oc de Maalløſſe talendis.

Das VIII. Capitel.

ZV der zeit da vil Volcks da war/ vnd hatten nichts zu eſſen/ rieff Jeſus ſeine Jünger zu ſich/ vnnd ſprach zu jhnen.

PAa den tid/ ſom der vaar meget Folck/ oc haffde inted at æde/ da kallede Jheſus ſine Diſciple til ſig/ oc ſagde til dem.

Kapitola VII.

32. Y přiwedli gemu Hluchěho a Něměho/ a proſyli ho aby naň ruku wložil:

Y przywiedli mu głuchego y ledwie mowiacego/ á proßili go áby nań rękę włożył.

33. A wywedw gey ſaukromij wen z záſtupu/ wložil prſty ſwé w vſſy geho/ a plinuw dotekl ſe yazyka geho.

A gdy go odwiodł od zebránia ludzi ná ſtronę/ włożył palce ſwe w vßy iego/ á plun..wßytkual ięzyká ie°.

34. A wzezřew k Nebi wzdechl/ a řekl gemu: Hephetah, genž ſe wykládá/ Otewři ſe.

Zátym weyzrawßy w niebo/ weſtchnął y rzekł kniemu/ Efátá/ to ieſt/ otworz ſie.

35. A y hned otewřijny gſau vſſy geho/ a rozwázán geſt ſwazek yazyka geho/ y mluwil práwě.

Y wnet ſie otworzyły vßy iego/ á zwiazká ięzyká iego rozwiązána ieſt/ y mowił wybornie.

36 Y přikázal gim aby nižádnému neprawili. A čijm gim wjce přikazowal/ tijm wjce ohlaſſowali.

Tedy im roſkázał áby żadnemu nie powiedáli/ Ale áczkolwiek im on zákázował/ á wżdy oni to tym wiecey opowiedáli.

37. A tijm ſe wijce diwili/ řkauce: Dobře wſſecky wěcy včinil/ Hluchým kázal ſlyſſeti/ á Němým mluwiti.

Y zdumiawßy ſie áż y názbyt/ mowili/ Dobrze ć wßytko vczynił/ dawáiąc to głuchym iż ſłyßą/ á niemym iż mowią.

Kapitola VIII.

WTěch dnech/ Když opět mnohý záſtup byl s Geziſſem/ a neměli coby gedli: Swolaw Včedlnijky ſwé/ y řekl gim.

ZA tych tám czáſow gdy zebránie ludzi bárzo wielkie było/ á nie mieli coby iedli/ wezwał Jezus zwolenników ſwych y rzekł im.

ח

2 מֶתְרַחַם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא הָנָא דְּהָא תְּלָתָא יוֹמִין קַוִּיו לְוָתִי וְלַיִת לְהוֹן מֶנָּא נֵאכְלוּן׃

Io ho compaſſione di queſta gente: percioche gia tre giorni dimorano appreſſo di me, e non hanno che mangiare.

3 וְאֶן הָו דְּשָׁרֵא אֲנָא לְהוֹן כַּד צָיְמִין לְבָתַיְהוֹן עָיְפִין בְּאוּרְחָא אֲנָשָׁא דֵּין מֶנְהוֹן מֶן רוּחְקָא אָתְיָאן׃

E ſe io gli rimandarò digiuni à caſa loro, ſi verranno meno nel camino: perche alcuni di loro ſon venuti di lontano.

4 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי אַיְמֶכָּא מֶשְׁכַּח אֱנָשׁ הָרְכָא בְּחוּרְבָא דְּנַסְבַּע לַחְמָא לְהָלֵין כֻּלְּהוֹן׃

Et i ſuoi diſcepoli gli riſpoſero, Come potrà mai alcuno ſatiarli di pane qui nel deſerto?

5 וְשַׁאֵל אֶנּוּן הָו כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא׃

Et egli domandò loro, Quanti pani hauete voi? Eſſi diſſero, Sette.

6 וּפַקֵּד לְכֶנְשָׁא דְּנֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא וּנְסַב הָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וּבָרֵךְ וַקְצָא וִיַהֵב לְתַלְמִידַוְהִי דְּנְסִימוּן וְסָמוּ לְכֶנְשָׁא׃

Allora egli comandò à la turba, che ſi poneſſe à ſedere in terra: e preſi i ſette pani, poi ch'egli hebbe rendute gratie, gli ſpezzò, e dettegli à i ſuoi diſcepoli, che gli poneſſeno dinanzi à la turba: & eſſi gli poſero.

7 וְאִית הֲווֹ נוּנָא קַלִּיל וְאָף עֲלַיְהוֹן בָּרֵךְ וֶאֱמַר דְּנְסִימוּן אֶנּוּן׃

Haueuano etiandio alcuni pochi peſcetti: e poi ch'egli hebbe rendute gratie, comandò che quelli ancora fuſſen poſti loro dauanti.

8 וֶאֱכַלוּ וְסֶבַעוּ וּשְׁקַלוּ תּוּתָרָא דְּקֶצְיָא שַׁבְעָא אֶסְפֶּרִידִין׃

E coſi mangiorono, e ſatioronſi: e leuoron via de pezzi, ch'erano auanzati, ſette ſporte.

ח

2 רַחֲמְתִּי עַל הָעָם כִּי מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַד־עַתָּה יָדוּרוּן עִמִּי וְאֵין מְאוּמָה בִּידֵיהֶם אֲשֶׁר יֹאכֵלוּ׃

Tengo miſericordia de la companna, porque ya hà tres dias que eſtan conmigo: y no tienen que coman.

3 וְאִם אֲנִיחֵם צָמִים אֶל־בֵּיתָם יִגְוְעוּ בַּדֶּרֶךְ כִּי קְצָתָם מֵרָחוֹק בָּאוּ׃

Y ſi los embio ayunos à ſus caſas, deſmayaran en el camino: porque algunos de ellos hàn venido de lexos.

4 וַיַּעֲנוּ לוֹ תַלְמִידָיו מֵאַיִן אִישׁ יוּכַל אֶת הָאֵלֶּה פֹּה לְהַשְׂבִּיעַ לֶחֶם בַּמִּדְבָּר׃

Y ſus diſcipulos le reſpondieron, De donde podrà alguien hartar à eſtos de pan aqui en el deſierto?

5 וַיִּשְׁאָלֵם כַּמָּה לָכֶם לָחֶם וַיֹּאמְרוּ שִׁבְעָה׃

Y preguntoles, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete.

6 וַיְצַו אֶת־הַקָּהָל לִשְׁכַּב עַל־הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֶת־שִׁבְעָה לֶחֶם וַיְבָרֶךְ וַיִּפְתֹּת וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו לָשִׂים וַיָּשִׂימוּ לַקָּהָל׃

Entonces mandó à la companna que ſe recoſtaſſen à tierra: y tomando los ſiete panes, auiendo hecho gracias, partió, y dió à ſus Diſcipulos que puſieſſen delante: y puſieron delante à la companna.

7 וַיִּהְיוּ לָהֶם דָּגִים מְעַטִּים וַיְבָרֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִנָּתֵן גַּם הֵמָּה׃

Tenian tambien vnos pocos de peſcadillos, y auiendo bendicho, dixo que tambien los puſieſſen delante.

8 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ וַיִּשְׂאוּ שְׁאֵרִית הַפִּתִּים שִׁבְעָה סַלִּים׃

Y comieron, y hartaronſe, y leuantaron de los pedaços que auian ſobrado, ſiete eſpuertas.

η'.

2. Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.

Ie ſuis eſmeu de compaſsion enuers les troupes: car il y à deſia trois iours qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont que manger.

3. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκασι.

Et ſi ie les renuoye à iuſn en leu maiſon, ils defaudront en chemin: ca quelques vns d'entre eux ſont venus de loin.

4. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας.

Et ſes diſciples lui reſpondirent, D'où les pourra on raſſaſier ici de pains en ce deſert?

5. Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Lors il demanda, Combien auez-vous de pains: ils dirent, Sept.

6. Καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

Adonc il commanda aux troupes de s'aſſeoir par terre: & print les ſept pains, & apres auoir rendu graces, les rompit, & les bailla à ſes diſciples, pour les leur mettre deuant: & les mirent deuant les troupes.

7. Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα. καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.

Ils auoyent auſsi quelque peu de petis poiſſons: & apres qu'il eut rendu graces, il commanda qu'ils les leur miſſent deuant auſsi.

8. Ἔφαγον δέ, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας.

Ils en mangerent donc & furent raſſaſies: & emporterent du reſidu des pieces de pain ſept corbeilles.

2. Miſe-

S. MARCVS.	S. Marcus.	S. Marek.
CAP. VIII.	Das VIII. Capitel.	Kapitola VIII.
2. Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent.	2. Mich jammert des Volcks/ deñ ſie haben nun drey tag bey mir beharret/ vnd haben nichts zu eſſen.	2 Lijtoſt mám nad záſtupy/ neb hle giž tři dni trwagij ſemnau/ a nemagij coby gedli:
I haue compaſſion on the multitude/ becauſe they haue nowe continued with mee three dayes/ and haue nothing to eate.	Mig ynckis offuer folcket/ Thi de haffue nu tøffuit hoſſ mig i tre dage/ oc haffue inted ath æde.	Rozlitowałem ſie nád zebrániem ludzi/ ábowiem iuž przez trzy dni zoſtáwáia przy mnie á nie máia co ieść.
3. Et ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.	3. Vnd wenn ich ſie vngeſſen von mir heim lieſſe gehen/ würden ſie auff dem wege verſchmachten/ denn etliche waren von ferne kommen.	3. A rozpuſtijmli ge lačné do domuow gegich/ zemdlegijť na ceſtě/ nebo někteřij z nich z daleka přiſſli.
And if I ſende them away faſting to theyr owne houſes/ they would faint by the way: for ſome of them came from farre.	Och der ſom ieg lode dem gaa faſtende hiem fra mig/ da forſmectede de paa veyen/ Thi nogle vaare komne longt fra.	Gdzie wiec ieſli ie opuſzcze bez pokarmu do/ domow ich/ vſtána ná dredze/ ábowiem niektorzy z nich z dáleká przyſzli.
4. Et reſponderunt ei diſcipuli ſui, Vnde illos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine?	4. Seine Jůnger antwortten jhm: Woher nemen wir Brodt hie in der Wůſten/ daß wir ſie ſettigen?	4. Y odpowěděli gemu Včedlnijcy geho: Y odkud bude mocy kdo tyto nakrmiti chleby zde na pauſſti?
Then his diſciples anſwered him/ howe can a man ſatisfie theſe with bread here in the wildernes?	Hans Diſciple ſuarede hannem/ Huor ſkulle wi tage Brød her i Ørcken/ at mette dem met?	Tedy mu odpowiedzieli zwolennicy iego/ Z kądże tych može kto tu napuſzcy na karmic chleba?
5. Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.	5. Vnd er fraget ſie: Wie vil habt jr Brodts? Sie ſprachen: Sieben.	5. Y otázal gich: Kolik chlebůw máte? Kteřijžto řekli: Sedm.
And he aſked them/ Howe many loaues haue ye? And they ſayd/ Seuen.	Oc hand ſpurde dem at/ Huor mange Brød haffue i? De ſagde Siw.	A on ich ſpytał/ Wiele chlebá macie? Tedy oni powiedzieli/ Siedmioro.
6. Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit: & dabat diſcipulis ſuis ut apponerẽt, & appoſuerunt turbæ.	6. Vnd er gebot dem Volck/ daß ſie ſich auff die erden lagerten. Vnd nam die ſieben Brodt/ vnd dancket/ vnd brach ſie/ vnd gab ſie ſeinen Jůngern/ daß ſie dieſelbigen fůrlegten. Vnd ſie legten dem Volck fůr.	6. Y rozkázal záſtupu poſaditi ſe na zemi. A wzaw ſedm chlebůw/ dijky včiniw/ lámal/ a dáwal Včedlnijkuom ſwým aby předkládali/ a oni kladli před záſtup.
Then he commaunded the multitude to ſit downe on the ground: and he tooke the ſeuẽ loaues/ and gaue thanks/ brake them/ and gaue to his diſciples to ſet before them/ and they did ſet them before the people.	Oc hand bød folcket at de ſkulde ſette ſig ned paa iorden. Oc hand tog de ſiw Brød/ oc tackede/ Oc bræd dem/ oc fick ſine Diſciple dem/ at de ſkulde legge faar dem. Oc de lagde faar folcket.	Roſkazał tedy wielkości ludzi áby śiádlá ná ziemi/ a wziawſzy ono ſiedmioro chlebá gdy vczynił dzieki/ po łamał y dał zwolennikom ſwoim áby przed nie kładli/ y położyli przed ludem.
7. Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & iuſſit apponi.	7. Vnd hatten ein wenig Fiſchlein/ vnd er dancket/ vnd hieß die ſelbigen auch fůr tragen.	7. A měli také Rybiček maličko/ y těch požehnal/ a kázal před ně kláſti.
They had alſo a few ſmall fiſhes: & when he had giuen thankes/ he commanded them alſo to be ſet before them.	Oc de haffde faa Smaa fiſke/ Oc hand tackede/ oc bad dem oc bære dem frem.	Mieli też y troche rybek/ á gdy błogosławił rzekł áby y ony położyli.
8. Et manducaverunt & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas.	8. Sie aſſen aber/ vnd wurden ſatt/ vnd huben die ůbrigen Brocken auff/ ſieben Kőrbe.	8. Y gedli a naſyceni gſu. Y ſebrali což bylo oſtalo z drobtuow/ ſedm koſſuow.
So they did eate/ and were ſufficed/ and then tooke vp of the broken meate that was left/ ſeuen baſkets full.	Oc de ode oc bleffue mette/ Oc toge de leffnede ſtycke op ſiw Kurffue.	Jedli tedy y naiedli ſie/ á zebráli vlomko w kthorych bylo zoſtálo ſiedm koſzow.

ח

9 אִיתַיְהוֹן הֲווֹ דֵּין אֱנָשָׁא דַּאכַלוּ אַיְךְ אַרְבְּעָא אַלְפִין׃

E quelli che haueuano mangiato, erano circa quattro millia, & allora gli licentiò.

10 וּשְׁרָא אֶנּוּן וַסְלֵק מֶחְדָא לַסְפִינְתָא עַם תַּלְמִידוֹהִי וֶאתָא לַאתְרָא דְּדַלְמָנוּתָא׃

Poi ſalito ſubbito ne la naue co i ſuoi diſcepoli, venne ne le parti di Dalmanutta.

11 וּנְפַקוּ פְּרִישֵׁא וְשַׁרִיו לְמֶבְעָא עַמֵּה וְשָׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ אָתָא מֶן שְׁמַיָּא כַּד מְנַסֵּין לֵהּ׃

Et i Fariſei vſciron fuore, e cominciorono à diſputar con lui, cercando da eſſo qualche ſegno dal cielo per tentarlo.

12 וְאֶתְתַּנַּח בְּרוּחֵהּ וֶאמַר מָנָא בָּעְיָא אָתָא שַׁרְבְּתָא הָדָא אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תֶּתְיְהֶב לָהּ אָתָא לְשַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Ond'egli profondamente ſoſpirando nel ſuo ſpirito, diſſe, Queſta generatione, perche cerca ella ſegno? io vi dico in verità, che à queſta generatione non ſarà dato ſegno alcuno.

13 וַשְׁבַק אֶנּוּן וַסְלֵק ל
לַסְפִינְתָא וֶאזַלוּ לְהוֹן ע
עֶבְרָא׃

Et laſſatigli montò di nuouo in naue, & andoſſene a l'altra riua.

14 וְטְעוֹ דְּנֶסְבוּן עַמְהוֹן לַחְמָא וְאֶן לָא חָדָא גְּרִיצְתָא לַית הֲוָא עַמְהוֹן בַּסְפִינְתָא׃

Et i diſcepoli s'eran dimenticati di pigliar del pane, e non haueuano con loro ne la naue, ſe non vn pan ſolo.

15 וּפַקֶּד אֶנּוּן וֶאמַר ל
לְהוֹן חָזוּ אֶזְדַּהְרוּ מֶן ח
חֲמִירָא דַּפְּרִישֵׁא וּמֶן חֲמִירָא דְּהֵרוֹדֵס׃

Et egli comandò loro, dicendo, Auuertite, e guardateui dal fermento de Fariſei, e dal fermento d'Herode.

16 וּמֶתְחַשְּׁבִין הֲווֹ חַד עַם חַד וָאמְרִין דְּלַחְמָא לַית לַן׃

La onde eſſi vennero à ragionar tra loro, dicendo, Queſto è percioche noi non habbiam pane.

ח

9 וַיִּהְיוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר אָכְלוּ כְּאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ וַיַּנַּח אוֹתָם׃

Y eran los que comieron, como quatro mil y deſpidiólos.

10 וּמִיַּד עָלָה אֶל־הָאֳנִיָּה עִם תַּלְמִידָיו וַיָּבוֹא אֶל־גּוֹרַל דַּלְמָנוּתָא׃

Y luego entrando en el nauio con ſus Diſcipulos, vino en las partes de Dalmanutha.

11 וַיֵּצְאוּ הַמְּפֻרְשִׁים וַיָּחֵלּוּ לְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ שֹׁאֲלִים מִמֶּנּוּ אוֹת וּמוֹפֵת מִן־הַשָּׁמַיִם וּמְנַסִּים אֹתוֹ׃

Y vinieron Phariſeos, y començaron à altercar con el demandandole ſennal del cielo, tentandolo.

12 וַיֵּאָנַח בְּרוּחוֹ וַיֹּאמֶר מָה הַדּוֹר הַזֶּה אוֹת יִשְׁאַל אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא תִנָּתֵן לַדּוֹר הַלָּז אוֹת׃

Y gimiendo de ſu eſpiritu dixe, Porque piede ſennal eſta generacion? De cierto os digo que no ſe dara ſennal à eſta generacion.

13 וַיַּנִּיחֵם וַיָּשָׁב וַיַּעַל עַל־הָאֳנִיָּה וַיֵּלֶךְ אֶל־הָעֵבֶר׃

Y dexandolos boluió á entrar en el nauio, y fueſe de la otra parte.

14 וַיִּשְׁכְּחוּ לָקַחַת לֶחֶם כִּי גַּם לֹא לֶחֶם אֶחָד הָיָה אִתָּם בָּאֳנִיָּה׃

Y auianſe oluidado de tomar pan: y no tenian ſi no vn pan conſigo en el nauio.

15 וַיַּזְהִיר אוֹתָם לֵאמֹר רְאוּ הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִמַּחְמֶצֶת הַמְּפֻרְשִׁים וּמֵחַמְצַת הֵירוֹדֵס׃

Y mandoles diziendo, Mirad, guardaos de la leuadura de los Phariſeos. y de la leuadura de Herodes.

16 וַיַּחְשְׁבוּ בְּנַפְשָׁם לֵאמֹר כִּי לֶחֶם לֹא יֵשׁ לָנוּ׃

Y altercauan los vnos con los otros diziendo, Pan no tenemos.

η'.

9. Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

(Or ceux qui auoyent mangé eſtoyent enuiron quarre mille) & puis il leur donna congé.

10. Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη δαλμανουθά.

Et monta incontinent en vne naſſelle auec ſes diſciples, & vint és quartiers de Dalmanutha.

11. Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ᾽ αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

Et les Phariſiens s'en vindrent & ſe prindrent à diſputer auec lui, lui demãdans quelque ſigne du ciel, en le tentant.

12. Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

Adonc il dit en ſouſpirant profondement en ſon eſprit, Pourquoi demande ſigne ceſte generation? En verité ie vous di, que ſigne ne ſera point donné à ceſte generation.

13. Καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Et les ayant laiſſés, il monta derechef en la naſſelle. & paſſa à l'autre riue.

14. Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ᾽ ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

Or auoyent-ils oblié à prendre du pain, & n'auoyent qu'vn auec eux, en la naſſelle.

15. Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης ἡρώδου.

Et il leur commanda, diſant, Aduiſez, donnez-vous garde du leuain des Phariſiens & du leuain d'Herode.

16. Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

Dont ils penſoyent en eux-meſmes diſans, C'eſt pource que nous n'auons point de pains.

CAP. VIII.

9. Erant autem qui manducaverant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos.

(And they that had eaten/ were about foure thouſand) ſo he ſent them away.

10. Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipulis ſuis, vênit in partes Dalmanutha.

And anon he entred into a ſhip with his diſciples/ and came into the partes of Dalmanutha.

11. Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum.

And the Phariſes came forth/ and began to diſpute with him/ ſeeking of him a ſigne from heauen/ and tempting him.

12. Et ingemiſcens ſpiritu, ait, Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum.

Then he ſighed deepely in his ſpirite/ and ſayd/ Why doeth this generation ſeeke a ſigne? Verely I ſay vnto you/ a ſigne ſhall not be giuen vnto this generation.

13. Et dimittens eos, aſcendit iterum navim, & abiit trans fretum.

So he left them/ and went into the ſhip againe/ and departed to the other ſide.

14. Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum panem non habebāt ſecum in navi.

And they had forgotten to take bread/ neither had they in the ſhip with them/ but one loafe.

15. Et præcipiebat eis, dicens, Videte & cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.

And he charged them/ ſaying/ Take heed/ and beware of the leauen of the Phariſes/ and of the leauen of Herode.

16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

And they thought among them ſelues/ ſaying/ It is/ becauſe we haue no bread.

Das VIII. Capitel.

9. Vnd jhrer war bey viertauſent/ die da geſſen hatten. Vnd er ließ ſie von ſich.

Oc de vaare ved firetuſinde/ ſom haffde ædet. Och forlod dem fra ſig.

10. Vnd alsbald tratt er in ein Schiff mit ſeinen Jüngern vnd kam in die gegend Dalmanutha.

Oc ſtrax traadde hand i it Skib met ſine Diſciple/ oc kom i Dalmanutha egn.

11. Vnd die Phariſeer giengen herauß/ vnd fiengen an ſich mit jhm zu befragen/ verſuchten jn/ vnd begerten an jhm ein zeichen vom Himel.

Oc Phariſeerne ginge vd/ och begynte at beſpørre ſig met hannem/ friſtede hannem/ och begerede aff hannem it Tegen aff Himmelen.

12. Vnd er ſeufftzet in ſeinem Geiſt/ Vnnd ſprach? Was ſuchet doch diß Geſchlecht zeichen? Warlich ich ſage euch/ es wirdt diſem Geſchlecht kein zeichen geben.

Oc hand ſuckede i ſin Aand/ oc ſagde/ Hui ſøger dog denne Slect tegen? Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Der ſkal inted tegen giffuis denne Slect.

13. Vnd er ließ ſie/ vnd tratt widerumb in das Schiff/ vnd fur herüber.

Och hand forlod dem/ oc traadde i ſkibet igen/ oc foer offuer.

14. Vnd ſie hatten vergeſſen Brodt mit ſich zu nemen/ vnd hatten nicht mehr mit ſich im Schiff denn ein Brodt.

Oc de haffde glemt at tage Brød met ſig/ oc de haffde icke mere met ſig i ſkibet end it brød.

15. Vnd er gebot jhnen/ vnd ſprach: Schauet zu/ vnd ſehet euch für/ für dem Sauerteig der Phariſeer/ vnd für dem Saurteig Herodis.

Oc hand bød dem/ oc ſagde/ Seer til/ oc tager eder vare/ for Phariſeernis Surdy/ oc for Herodis Surdey.

16. Vnd ſie gedachten hin vnd wider/ vnd ſprachen vntereinander: Das iſts/ daß wir nicht Brodt haben.

Oc de tenckte frem oc til bage/ oc ſagde til huer andre/ Det er det/ at wi haffue icke Brød.

Kapitola VIII.

9. Těch pak kteřijž gedli/ bylo okolo čtyř Tiſýcuow/ y rozpuſtil ge.

A było tych co iedli około czterzech tyſiecy/ y roſpuścił ie.

10. Potom hned wſtaupiw na Lodij s Včedlnijky ſwými/ plawil ſe do kragin Dalmanutſkých.

A wnet wſzedſzy w łodź z zwolenniki ſwoiemi/ przyſzedł do gránic Dalmánutá.

11. Y wyſſli Zákonijcy a počali ſe s nim hádati/ hledagijce od něho znameni s Nebe/ pokauſſegijce ho.

Y przyſzli Fáryzeuſzowie/ á poczeli ſię z nim ſwarzyć/ proſząc od niego znáku z niebá/ á kuſząc go.

12. A on wzdechſſy řekl: Co pokolenij toto znamenij hledá? Giſtě prawijm wám/ že nebude dáno znamenij pokolenij tomuto.

Tedy ſerdecznie weſtchnawſzy w duchu ſwym/ rzekł/ Przecz że narod ten znákow żąda? Záprawdę powiedam wam/ Zadenci znák nie będźie dan narodowi temu.

13. A nechaw gich tu/ wſtaupiw zaſe na Lodij/ y plawil ſe přes Moře.

A opuściwſzy ie/ wſzedł záſię w łodź/ á przepráwił ſię do dálſzego brzegu.

14. Y zapomenuli wzýti s ſebau chlebůw/ a toliko geden chleb měli s ſebau na Lodi.

Zápomnieli tedy z ſobą wźiąć chlebá/ á iedno thylko ieden chleb mieli z ſobą w łodźi.

15. Y přikazowal gim/ řka: Střežte a warugte ſe kwaſu Zákonického/ a kwaſu Herodeſowa.

Zátym im roſkazał mowiąc/ Obáczćież/ á ſtrzeżćież ſię od kwáſu Fáryzeuſzow/ y od kwáſu Herodowego.

16. Y myſlili řkauce geden k druhému: Že chleba nemáme.

A ták miedzy ſobą ſpołu rozmawiáli powiedáiąc/ Dla thegoż że chlebá nie mamy.

ח

17 יֵשׁוּעַ דֵּין יְדַע וֶאֱמַר לְהוֹן מָנָא מֶתְחַשְּׁבִין אַנְתּוּן דְּלַחְמָא לַיְת לְכוֹן לָא עַד־מָא לְהָשָׁא יָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא מֶסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן עַד כְּיִל לֶבָּא קַשְׁיָא אִית לְכוֹן׃

Il che hauendo IESV conoſciuto, dice loro, Che ragionate voi di non hauer pane? non conſiderate voi, ne intendete ancor niente? ancor hauete il cuor voſtro accecato?

18 וְעַיְנֵא אִית לְכוֹן וְלָא חָזֵין אַנְתּוּן וֶאֶדְנֵא אִית לְכוֹן וְלָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן וְלָא עָהֲדִין אַנְתּוּן׃

Hauendo voi gli occhi, non vedete, & hauendo l'orecchie non vdite? e non vi ricordate voi?

19 כַּד הָלֵין חַמְשָׁא לַחְמִין קַצִּית לְחַמְשָׁא אַלְפִין כְּמָא קוּפִּינִין דְּקַצָּיָא כַּד מְלֵין שְׁקַלְתּוּן אֶמְרִין לֵה תְּרֵעֲסַר׃

Quando io ſpezzai i cinque pani à quei cinque milia huomini, quante corbe piene di pezzi ne leuaſte? Eſſi gli dicono, Dodici.

20 אֱמַר לְהוֹן וְכַד שַׁבְעָא לְאַרְבְּעָא אַלְפִין כְּמָא אֶסְפְּרִידִין דְּקַצָּיָא כַּד מְלֵין שְׁקַלְתּוּן אָמְרִין שַׁבְעָא׃

E quando io ſpezzai i ſette à quei quattro milia, quante ſporte di pezzi auanzati ne leuaſte? Eſſi gli diſſero, Sette.

21 אֱמַר לְהוֹן אֵיכַן לָא עַד מָא לְהָשָׁא מֶסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן׃

Et egli diſſe loro, Come dunque non intendete voi?

22 וֶאתָא לְבֵית־צַיְדָא וְאַיְתִיו לֵה סַמְיָא וּבָעֵין הֲווֹ מֶנֵּה דְּנֶקְרוּב לֵה׃

Poi ſene venne in Betſaida, & iui conducono à lui vn cieco, e preganlo che lo toccaſſe.

23 וֶאחַד בְּאִידֵה דְּסַמְיָא וְאַפְּקֵה לְבַר מֶן קְרִיתָא וְרַק בְּעַיְנוֹהִי וְסָם אִידֵה וְשַׁאלֵה דְּמָנָא חָזֵא׃

Egli allora preſa la mano del cieco, lo menò fuor del borgo: & hauendoli ſputato ne gli occhi, e poſte le mani ſopra eſſo, li domandò s'egli vedeua niente.

ח

17 וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה־תַּחְשְׁבוּ כִּי לֹא יֵשׁ לָכֶם לֶחֶם הֲלֹא תֵדְעוּ וְלֹא תָבִינוּ עַד עַתָּה יִכְהֶה לְבַבְכֶם׃

Y comó IESVS lo entendió, dizeles, Que altercays. porque no teneys pan? No conſiderays ni entendeys? Aun teneys ciego vueſtro coraçõ¿

18 עֵינַיִם לָכֶם וְלֹא תִרְאוּ אָזְנַיִם לָכֶם וְלֹא תִשְׁמְעוּ וְלֹא תִזְכְּרוּ׃

Teniendo ojos no veys · y teniendo oydos no oys? y no os acordays?

19 כַּאֲשֶׁר חֲמֵשֶׁת לֶחֶם שָׁבַרְתִּי בַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ כַּמָּה סַלִּים מְלֵאִים מִפִּתִּים נְשָׂאתֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁנַיִם עָשָׂר׃

Quando parti los cinco panes entre cinco mil, quantos cophines llenos de los pedacos alçaſtes? Y ellos dixeron, Doze.

20 וְכַאֲשֶׁר אֶת־שִׁבְעָה בְּאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ כַּמָּה דוּדִים מְלֵאִים מִפִּתִּים נְשָׂאתֶם וַיֹּאמְרוּ שִׁבְעָה׃

Y quando los ſiete en qnatro mil, quantas eſpuertas llenas de los pedaços alçaſtes? y ellos dixeron Siete.

21 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאֵיכָכָה אֵינְכֶם מְבִינִים דָּבָר׃

Y dixoles, Como aun no entendeys?

22 וַיָּבוֹא אֶל־בֵּית צַיְדָה וַיָּבִיאוּ אֵלָיו עִוֵּר וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לְהַגִּיעַ בּוֹ׃

Y vino à Bethſaida: y traenle vn ciego, y rueganle que le tocaſſe.

23 וַיַּחֲזֵק בְּיַד הָעִוֵּר וְהוֹצִיאֵהוּ לַחוּץ הַכֹּפֶר הַפְּרָזִי וַיָּרֶק יָרָק בְּעֵינָיו וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם אֶת־יָדָיו וַיִּשְׁאַל לוֹ הֲתִרְאֶה מָה׃

Entonces tomando àl ciego de la mano, ſacolo fuera del aldea, y eſcupiendo en ſus oyos, y poniendole las manos encima, preguntóle, ſi via algo.

η'.

17. Καὶ γνοὺς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν.

Et Ieſus cognoiſſant cela, leur dit, Pourquoi penſez-vous touchant ce que vous n'auez point de pain? ne conſidrez vous point encores & ne entendez vous point? aues-vous encore voſtre cœur ſtupide.

18. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε.

Ayans des ieux ne voyez-vous point? ayans des oreilles, n'oyez-vous point? & n'auez-vous point deſouuenance?

19. Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

Quand ie diſtribuai les cinq pains aux cinq mille hommes, combien en recueilliſtes vous de panerees pleines du reſidu des pieces de pain? Ils lui dirent, Douce.

20. Ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Et quand ie diſtribuai les ſept pains aux quatre mille hommes combien en recueilliſtes-vous de corbeilles pleines du reſidu des pieces de pain? Ils lui dirent, Sept.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε.

Et il leur dit, Comment n'entendez-vous point?

22. Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

Puis il vint en Bethſaida, & ils lui preſenterent vn aueugle, & le prioyent qu'il le touchaſt.

23. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

Lors il print la main de l'aueugle, & le mena hors de la bourgade, & ayant craché ſur les yeux d'icelui, & lui ayant impoſé les mains, il lui demanda, s'il voyoit quelque choſe.

CAP. VIII.

17. Quo cognito, ait illis Ieſus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor veſtrum?

And when Jeſus knew it / he ſaid vnto them / Why reaſon you thus becauſe ye haue no bread? perceyue ye not yet/ neither vnderſtand? haue ye your hearts yet hardened?

18. Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini?

Haue ye eyes and ſee not? and haue yee eares and heare not? and doe ye not remember?

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei, Duodecim.

When I brake the fiue loaues among fiue thouſande / howe many baſkets full of broken meate tooke ye vp? they ſayde vnto him/ Twelue.

20. Quando & ſeptem panes in quatuor millia, quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et dicunt ei, Septem.

And when I brake ſeuen among foure thouſand/ how many baſkets of the leauings of broken meate tooke ye vp? and they ſayde/ Seuen.

21. Et dicebat eis, Quomodo nondum intelligitis?

Then he ſaide vnto them / How is it that ye vnderſtand not?

22. Et veniunt Bethſaidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

And hee came to Bethſaida / and they brought a blinde man vnto him / and deſired him to touch him.

23. Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & exſpuens in oculos eius impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret.

Then he tooke the blinde by the hand/ and led him out of the towne / & ſpit in his eyes/and put his handes vpon him/ and aſked him/if he ſawe ought.

Das VIII. Capitel.

17. Vnd Jeſus vernam das/ vnd ſprach zu jhnen: Was bekümmert jr euch doch/ daß jhr nicht Brodt habt? Vernemet jhr noch nichts/ vnd ſeidt noch nicht verſtendig? Habt jhr noch ein verſtarret Hertz in euch?

Oc Jheſus fornam det / oc ſagde til dem / Hui bekumre i eder dog / at i haffue icke Brød? Formercke i end nu inted / oc ere i icke end nu forſtandige? Haffue i end nu it forblindit Hierte i eder?

18. Habt Augen/ vnd ſehet nicht/ vnd habt Ohren vnd höret nicht/ vnd dencket nicht dran.

Haffue i øyen oc ſee icke/ oc haffue øern oc høre icke. Oc tencke icke der paa.

19. Da ich fünff brodt brach vnter fünff tauſent/ Wie vil Körbe vol Brocken hubt jhr da auff? Sie ſprachen: Zwölffe.

Ath ieg brød fem Brød blant fem tuſinde/ Huor mange Kurffue fulde aff ſtycke toge i da op? De ſagde/ tolff.

20. Da ich aber die ſieben brach vnter die vier tauſent/ Wie vil Körb vol brocken hubt jhr da auff? Sie ſprachen: Sieben.

Oc der ieg brød de ſiw blant de fire tuſinde / Huor mange Kurffue fulde aff ſtycke toge i da op? De ſagde/ ſiw.

21. Vnd er ſprach zu jhnen: Wie vernemet jhr denn nichts?

Oc hand ſagde til dem / Huorledis forſtaa i det da icke.

22. Vnd er kam gen Bethſaida/ vnd ſie brachten zu jhm einen Blinden/ vnd baten jn/ daß er jhn anrühret.

Oc hand kom til Bethſaida / oc de førde en blind til hannem/ oc bade hannem at hand/ vilde røre ved hannem.

23. Vnd er nam den Blinden bey der hand/ vnd füret jhn hinauß für den Flecken/ vnd ſpürtzet inn ſeine augen/ vnd leget ſeine hand auff jhn/ vnd fraget jhn: Ob er etwas ſehe?

Oc hand tog den blinde ved haanden / oc ledde hannem hen vden faar Byen/ oc ſpøtte i hans øyen/ oc lagde ſin hand paa hannem / oc ſpurde hannem at om hand ſaa noget?

Kapitola VIII.

17. To poznaw Gežiſs/ řekl gim: Co myſlijte že chleba nemáte? geſſtě neznáte ani rozumijte? geſſtě máte oſlepene ſrdce waſſe?

Ale to gdy poznał Jezus/ rzekł im/ Oczymże ſie gadacie że nie macie chlebá? Jeßczeż nie baczyćie áni rozumiećie? y ießczeż macie ſercá zátwárdzone?

18. Oči magijce newidijte? a vſſy magijce neſlyſſijte? Což giž nepomnijte.

Oczy máiac nie widźićie / y vßy máiac nie ſłyßyćie/ á ni pámietácie te°?

19. Když gſem pět chlebůw lámal mezy pět Tiſýcůw/ kolik gſte koſſůw plných drobtůw ſebrali? Řekli gemu: dwanácte.

Gdym ony pięćioro chlebá łamał piáćiu tyśiecy ludźiom / wieleśćie zebráli koßow okrußkow? A oni mu powiedźieli / Dwánaśćie?

20. A když také lámal gſem ſedm chlebuow mezy čtyři Tiſýce/ kolik gſte koſſuow drobtůw wzali? Y řekli gemu: ſedm.

A gdy y ono śiedmioro ná cztery ty śiace / wieleśćie koßow pełnych zebráli okrußkow? A oni mu powiedźieli/ Siedm.

21. Y řekl gim: Kterakž tehdy geſſtě nerozumijte?

Tedy rzekł do nich / Jákoż nie zrozumiewaćie?

22. A když přiſſli do Bethſaydy/ a přiwedli k nemu ſlepého/ proſýce ho aby ſe ho dotekl.

Potym przyßedł do Bethſáidá/ á przywiedli mu ſlepego/ proßac aby ſie go dotknał.

23. Y vyaw ſlepého za ruku/ wywedl gey wen z Měſtečka: A plinuw na oči geho/ wložil na něg ruce ſwé. Y otázal ho widělliby co.

A ták viawßy ſlepego zá rekę/ odwiodł go precz zá miáſteczko / á plunawßy ná oczy iego / włożył nań rece/ y pytał go ieſliby co widźiał.

ח

24 וְחָר וְאָמַר חָזֵא אֲנָא בְּנַי־נָשָׁא אֵיךְ אִילָנֵא דִּמְהַלְּכִין׃

Allora egli riguardando, diſſe, Io veggo gli huomini, percioch'io vedo certi come arbori caminare.

25 תּוּב סָם אִידֵהּ עַל־עַיְנוֹהִי וְאִתְתַּקַּן וַחֲזָא הֲוָא כֻּל מִדֶּם נְהִירָאִית׃

Poi gli poſe di nuouo le mani ſopra gli occhij, e gli fece alzar la viſta, e coſi fu reſtituito, e vedeua chiaramente tutti.

26 וְשַׁדְּרֵהּ לְבַיְתֵהּ וְאָמַר אַף לָא לְקִרִיתָא תֵּעוּל וְלָא תֵאמַר לְאֱנָשׁ בְּקִרִיתָא׃

E rimandollo à caſa ſua, dicendo, Non entrar nel borgo, e non lo dire nel borgo à perſona.

27 וּנְפַק יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי לְקוּרְיָא דְּקֵסַרְיָא ד דְּפִילִיפּוֹס וּמְשַׁאֵל הֲוָא לְתַלְמִידוֹהִי בְּאוּרְחָא וְאָמַר לְהוֹן מַנּוּ אָמְרִין עֲלַי אֱנָשָׁא דְּאִיתַי׃

E venne IESV e i ſuoi diſcepoli ne borghi di Ceſarea di Filippo: e per la via domandò à i ſuoi diſcepoli, dicendo loro, Chi dicono gli huomini ch'io ſia?

28 הָנוּן דֵּין אָמְרוּ דְּיוֹחָנָן מַעְמְדָנָא וְאַחְרָנֵא דְּאֵלִיָּא וְאַחְרָנֵא חַד מִן נְבִיָּא׃

Et eſſi riſpoſero, Alcuni dicono, Giouanni Battiſta, & altri Elia, & altri vno de Profeti.

29 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ א אַנְתּוּן דֵּין מַנּוּ אָמְרִין א אַנְתּוּן עֲלַי דְּאִיתַי עֲנָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא (בְּרֵהּ דֵּאלָהָא חַיָּא׃)

Allora egli dice loro, E voi chi dite ch'io ſono? E riſpondendo Pietro, gli diſſe, Tu ſei Chriſto.

30 וּכְאָא בְּהוֹן דַּלְאֱנָשׁ לָא יֵאמְרוּן עֲלַוְהִי׃

Et egli ſeueramente comandò loro, che non diceſſeno queſto di lui à perſona.

ח

24 וַיַּבֵּט וַיֹּאמֶר רוֹאֶה אֲנִי אֶת־הָאֲנָשִׁים כִּי כַּאֲשֶׁר עֵצִים הֵם מִתְהַלְּכִים׃

Y el mirando, dixo Veo los hombres: porque veo que andan, como arboles.

25 אָז יָשׁוּב וַיָּשֶׂם אֶת יָדָיו עַל־עֵינָיו וַיַּעַשׂ אוֹתוֹ לְהַבִּיט וַיִּתָּקֵן וַיַּבֵּט כֻּלָּם בָּאֵר הֵיטֵב׃

Y luego le puſo otra vez las manos ſobre ſus ojos, y hizole que miraſſe: y fué ſano, y vido de lexos y claramente à todos.

26 וַיְשַׁלַּח אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ לֵאמֹר אַל תָּבוֹא אֶל־הַכְּפָר וְאַל תֹּאמַר לֶאֱנוֹשׁ בַּכְּפָר׃

Y embiolo à ſu caſa, diziendo, No entres en el aldea, ni lo digas à nadie en el aldea.

27 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו אֶל־חַוּוֹת קֵסַרְיָא פִּילִפּוֹס וּבַדֶּרֶךְ שָׁאַל לְתַלְמִידָיו לֵאמֹר אֲלֵיהֶם אֶת־מִי אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים כִּי אֲנִי הוֹוֶה׃

Y ſalió IESVS y ſus Diſcipulos por las aldeas de Ceſarea de Philippo: Y en el camino preguntó à ſus Diſcipulos diziendos les, Quien dizen los hombres que ſo yo?

28 וַיַּעֲנוּ יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וַאֲחֵרִים אֵלִיָּהוּ וַאֲחֵרִים כִּי אֶחָד מִן־הַנְּבִיאִים אַתָּ׃

Y ellos reſpondieron, Ioán el Baptiſta: Y otros, Elias: y otros, Alguno de los prophetas.

29 וְהוּא אָמַר לָהֶם וְאַתֶּם אֶת־מִי אוֹמְרִים כִּי אֲנִי הוֹוֶה וַיַּעַן כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לוֹ אַתָּ הוֹוֶה הַמָּשִׁיחַ׃

Entonces el les dize, Y voſotros quien dezis que ſoy yo? Y reſpondiendo Pedro dizele, Tu eres el Chriſto?

30 וַיִּכְלָאֵם פֶּן יֹאמְרוּ לְאִישׁ עָלָיו׃

Y amenazólos que no dixeſſen de el à ninguno.

η'.

24. Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους· ὅτι ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

Et l'homme ayant leué la veuë, dit, ie voy des hommes: car i'apperçoi marcher des hommes qui ſont comme des arbres.

25. Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη, καὶ ἀνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

Puis apres il mit derechef les mains ſur les yeux d'icelui, & lui fit leuer la veuë, & il fut reſtabli, & les voyoit tous de loin clairement.

26. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

Puis il le renuoya en ſa maiſon, diſant, N'entre point en la bourgade, & ne le dia à perſonne de la bourgade.

27. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι.

Et Ieſus & ſes diſciples eſtans partis de là, vindrent aux bourgades de Ceſaree dite de Philippe: & ſur le chemin il interrogua ſes diſciples, leur diſant, Qui diſent les hommes que ie ſuis?

28. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν.

Ils reſpondirent, Les vns, Iehan Baptiſte: & les autres, Elie: & les autres, vn des Prophetes.

29. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστός.

Adonc il leur dit, Et vous, qui dites-vous que ie ſuis? Pierre reſpondant lui dit, Tu es le Chriſt.

30. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.

Et il leur defendit auec menaces, qu'ils ne diſſent cella de lui à perſonne.

CAP. VIII.

24. Et aſpiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

And he looked vp/ and ſaid / I ſee men: for I ſee them walking like trees.

25. Deinde iterum impoſuit manus ſuper oculos eius & cœpit videre, & reſtitutus eſt, ita ut clarè videret omnia.

After that/ he put his handes againe vpon his eyes / and made him looke againe. And he was reſtored to his ſight/ and ſaw euery man afarre of clerely.

26. Et miſit illum in domum ſuam, dicens, Vade in domum tuam: & ſi in vicum introieris, nemini dixeris.

And hee ſent him home to his houſe/ ſaying / Neither go into the towne / nor tell it to any in the towne.

27. Et egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli eius in caſtella Ceſareæ Philippi: & in via interrogabat diſcipulos ſuos, dicens eis, Quem me dicunt eſſe homines?

And Jeſus went out/ and his diſciples into the townes of Ceſarea Philippi. And by the way hee aſked his diſciples/ ſaying vnto them/ Whom do men ſay that I am?

28. Qui reſponderunt illi, dicentes, Iohannem Baptiſtam, alii Eliam, alii verò quaſi unum de prophetis.

And they anſwered / Some ſay/ John Baptiſt: and ſome/ Elias: and ſome/ one of the Prophets.

29. Tunc dicit illis, Vos vero quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei, Tu es Chriſtus.

And he ſayd vnto them/ But whom ſay ye that I am? Then Peter anſwered and ſaid vnto him / thou art the Chriſt.

30. Et comminatus eſt eis ne cui dicerent de illo.

And he ſharpely charged them that concerning him they ſhould tell no man.

Das VIII. Capitel.

24. Vnd er ſahe auff/ vnd ſprach Ich ſehe Menſchen gehen/ als ſehe ich bäume.

Oc hand ſaa op / oc ſagde / Jeg ſeer Menniſkene gaa / lige ſom ieg ſaae Træ.

25. Darnach leget er abermal die hende auff ſeine augen/ vnd hieß jhn abermal ſehen/ Vnd er ward wider zu recht bracht/ daß er alles ſcharpff ſehen kondte.

Der effter lagde hand atter Henderne paa hans øyen / oc bad hannem atter ſee/ Oc hand bleff til paſſigen / at hand kunde klarlege ſee alting.

26. Vnd er ſchicket jhn heim/ vnd ſprach: Gehe nicht hinein inn den Flecken/ vnd ſage es auch niemand drinnen.

Oc hand ſende hannem hiem/ oc ſagde/ Gack icke ind i Byen / oc ſig ingen det der vdi.

27. Vnd Jeſus gieng auß/ vnd ſeine Jünger/ in die Märckte der Stadt Ceſaree Philippi/ vnd auff dem wege fraget er ſeine Jünger/ vnd ſprach zu jhnen: Wer ſagen die Leute/ das ich ſey?

Oc Jheſus gick vd / oc hans Diſciple til de byer hoſſ Ceſaree Philippi ſtad / oc paa veyen ſpurde hand ſine Diſciple at/ oc ſagde til dem/ huem ſige Folckene/ at ieg er?

28. Sie antwortten: Sie ſagen/ du ſeyſt Johannes der Tauffer/ Etliche ſagen/ du ſeyeſt Elias. Etliche du ſeyeſt der Propheten einer.

De ſuarede / De ſige/ Du eſt Johannes den Døbere. Nogle/ ſige du eſt Elias. Nogle du eſt en aff Propheterne.

29. Vnd er ſprach zu jhnen: Ir aber/ wer ſaget jhr / daß ich ſey? Da antwortet Petrus vnd ſprach zu jhm: Du biſt Chriſtus.

Oc hand ſagde til dem / Men i / huem ſige i at ieg er? Da ſuarede Peder/ oc ſagde til hannem / Du eſt Chriſtus.

30. Vnd er bedrohet ſie/ daß ſie niemand von jhm ſagen ſolten.

Oc hand truede dem / at de ſkulde ingen ſige om hannem.

Kapitola VIII.

24. A on pohledēw / řekl: Widijm Lidi yako ſtromy ani chodij.

A on przyzrawſzy / rzekł / Widzę ludzi / á widzę ie chodzące iáko drzewá.

25. Potom opět wložil ruce na oči geho: Y počal widěti a vzdrawen geſt/ tak že yaſně widěl wſſeckno.

Pothym záſie położył rece ná oczy iego / á ſpráwił to iż nowu pátrzał/ á przywrocon ieſt ku wzroku / y widział z dáleká á iaſnie wſzytki.

26. Y propuſtil gey do domu geho/ řka: Gdiž do domu twého: wegdeſſli do Měſtečka/ nepraw žádnému.

Thedy go odeſłał Jezus do domu iego/ mowiąc/ Niechodź ani do onego miáſtheczká / ani żadnemu w miáſteczku powiedáy.

27. Tehdy wyſſel Gežijs a Včedlnijcy geho mezy Měſtečka Cezaree Filipowy: Ana ceſtě tázal ſe Včedlnijkůw ſwých/ řka gim: Kým mne práwij byti lidé?

A wyſzedſzy Jezus y zwolennicy iego do miáſteczek Ceſárei/ ktorá názywano Filippowa / pytał zwolenników ſwoich na drodze/ mowiąc do nich Ktorymże mie ludzie być powiedáia?

28. Kteřijžto odpowěděli gemu/ řkauce: Gedni Janem Křtitelem / ginij Eliáſſem / ginij pak yako gednijm z proroků.

A oni mu odpowiedzieli / Janem Krzcicielem / drudzy też Heliaſzem/ á drudzy iednym z prorokow.

29. Tehdy řekl gim: Wy pak kým mne býti prawijte? Odpowěděw Petr/ řekl gemu: Ty gſy Kryſtus

Ale on im rzekł / Wy záſie ktorym mie być powiedacie? A odpowiedział wſzy Piotr/ rzekł kniemu/ Thyś ieſt on Kryſtus.

30. Y přikázal gim aby nižádnému neprawili o něm.

Thedy on zákazał áby tego o nim nikomu nie powiedáli

ח

31 ושרי הוא למלפו אנון דעתיד הו ברה דאנשא דיחש סגי ודיסתלא מן קשישא ומן רבי כהנא ומן ספרא ויתקטל וליומא דתלתא יקום:

Poi cominciò loro ad inſegnare che biſognaua ch'el Figliuol de l'huomo patiſſe molte coſe, e che fuſſe riprouato da i Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e che fuſſe occiſo: e riſuſcitaſſe doppo tre giorni,

32 ועין בגלא מלתא ממלל הוא ודברה כאפא ושרי למכאא בה:

E diceua queſte parole liberamente. Onde Pietro lo tirò à ſe, e cominciò à riprenderlo.

33 הו דין אתפני וחר ב בתלמידוהי וכאא ב בשמעון ואמר זל לך לבסתרי סטנא דלא רנא אנת דאלהא אלא דבני־נשא:

Ma egli riuoltatoſi, e riguardando i ſuoi diſcepoli,ripreſe Pietro aſpramente, dicendo, Vattene in dietro ſatana, percioche tu non intendi le coſe che ſon di Dio, ma quelle de gli huomini.

34 וקרא ישוע לכנשא עם תלמידוהי ואמר להון מן דצבא דיאתא בתרי יכפור בנפשה וישקול זקיפה ויאתא בתרי:

Poi chiamata à ſe la turba inſieme co i ſuoi diſcepoli, diſſe loro, Chiunque vuol venir dietro à me, rinieghi ſe ſteſſo, e toglia la croce ſua, e ſeguitimi.

35 כל מן גיר דצבא דיחא נפשה יובדיה וכל דיובד נפשה מטולתי ו ומטול סברתי יחיה:

Perche chi vorrà ſaluare l'anima ſua, la perderà: e chi perderà l'anima ſua per amor mio e de l'Euangelio, coſtui la ſaluarà.

36 מנא גיר מתעדר בר־נשא אן עלמא כלה יאתר ונפשה יחסר:

E che giouara à l'huomo, ſe ben guadagnaſſe tutto il mondo, e faccia perdita de l'anima ſua?

ח

31 ויחל ללמדם כי יצטרך בן־האדם לסבול רבות ולהמאס מן הזקנים והכהנים ושוטרים ולהרג ואחר שלשת ימים לקום:

Y començó à enſennarles, Que conuenia, que el Hijo del hombre padecieſſe mucho, y ſer reprouado de los Ancianos, y de los principes, y de los Sacerdotes, y de los Eſcribas: y ſer muerto, y reſuſcitar deſpues de tres dias.

32 והופיע לדבר את הדבר ויקחהו כיפה ויחל לגער בו:

Y claramente dezia eſtà palabra. Entonces Pedro lo tomó y començole à rennir.

33 ויפן ויבט את־תלמידיו ויגער לכיפה לאמר לך לך אחרי השטן כי לא תתבונן את־אשר לאלהים כי אם את־אשר לאנשים:

Y el, boluiendoſe y mirando à ſus diſcipulos, rinnió à Pedro diziendo, Apartate de mi Satanas: porque no ſabes las coſas que ſon de Dios ſi no las que ſon de los hombres.

34 ויזעק את־הקהל עם תלמידיו ויאמר להם כל אשר יאבה להלך אחרי יכחש בנפשו וישא את־צליבו ויבוא אחרי:

Y llamando à la companna con ſus Diſsipulos, dixoles Qualquiera que quiſiere venir tras mi, nieguese à ſi miſmo, y tome ſa cruz, y ſigame.

35 כי אשר יאבה להושיע את־נפשו יאבדנה ואשר יאבד את־נפשו למעני ולמען הבשורה הוא יושיע אותה:

Porque el que quiſiero ſaluar ſu vida, perderlaha: y es que perdiere ſu vida por cauſa de mi y del Euangelio, eſte là ſaluará.

36 כי מה יסכן או מה יועיל האדם אם יבצע את־כל־העולם ויענש בנפשו:

Porque que aprouechará àl hombre ſi grangeáre tódo el mundo, y pierda ſu alma?

ή.

31. Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·

Et commença à les enſeigner, qu'il faloit que le Fils de l'homme ſouffriſt beaucoup, & qu'il fuſt reietté des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu'il fuſt mis à mort, & qu'il reſſuſcitaſt trois iours apres.

32. Καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ.

Et tenoit ce propos tout ouuertement. Lors Pierre le print, & ſe mit à le tanſer.

33. Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mais lui ſe retournant, & regardant ſes diſciples, tanſa Pierre, diſant, Va arriere de moi, Satan: car tu ne comprens point les choſes qui ſont de Dieu, mais celles qui ſont des hommes.

34. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Puis ayant appelé les trupes à ſoi auec ſes diſciples il leur dit, Quiconque veut venir apres moi, qu'il renonce à ſoi-meſme, & charge ſur ſoi ſa croix, & me ſuiue.

35. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſon ame, la perdra: mais quiconque perdra ſon ame pour l'amour de moi & de l'Euangile, ceſtui-la la ſauuera.

36. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Car que profitera-il à l'homme s'il a gagné tout le monde, & qu'il face perte de ſon ame?

CAP. VIII.

31. Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à ſenioribus & à ſummis ſacerdotibus & Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere.

Then he began to teache them that the Sonne of man muſt ſuffer many things/ & ſhould be reproued of the Elders/ and of the hie Prieſts/ and of the Scribes/ & be ſlaine/ and within three dayes riſe againe.

32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

And he ſpake that thing plainely. Then Peter tooke him aſide/ and began to rebuke him.

33. Qui cõverſus, & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens, Vade retro me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.

Then he turned backe/ and looked on his diſciples/ and rebuked Peter/ ſaying/ Get thee behinde me/ Satan: for thou vnderſtandeſt not the things that are of God/ but the things that are of men.

34. Et convocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis, Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me

And hee called the people vnto him with his diſciples/ and ſayde vnto thẽ/ Whoſoeuer will followe mee/ let him forſake himſelfe/ and take vp his croſſe/ and followe me.

35. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam.

For whoſoeuer will ſaue his life: ſhall loſe it: but whoſoeuer ſhal loſe his life for my ſake and the Goſpels/ he ſhall ſaue it.

36. Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum: & detrimentum animæ ſuæ faciat?

For what ſhall it profite a man/ though he ſhould winne the whole worlde/ if hee loſe his ſoule?

Das VIII. Capitel.

31. Vnd hub an ſie zu lehren: Des Menſchen Son muß vil leiden/ vnd verworffen werden von den Elteſten vnd Hohenprieſtern vnd Schrifftgelehrten/ vnd getödtet werden/ vnd über drey tage aufferſtehen.

Oc hand begynte at lære dem/ Menniſkens Søn ſkal meget lide/ oc forſkiudis aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc ihielſlaſſ/ Oc opſtaa den tredie dag.

32. Vnd er redet das wort frey offenbar. Vnd Petrus nam jhn zu ſich/ fieng an jhm zu wehren.

Oc hand talede det ord frit obenbarlige. Oc Peder tog hannem til ſig/ begynte at raade hannem fra.

33. Er aber wandt ſich vmb/ vnd ſahe ſeine Jünger an/ vnd bedrohet Petrum/ vnd ſprach: Gehe hinder mich du Sathan/ denn du meineſt nicht das Göttlich/ ſondern das Menſchlich iſt.

Oc hand vende ſig om/ oc ſaa paa ſine Diſciple/ oc truede Peder/ oc ſagde/ Gack bag mig/ Du Satan/ Thi du ment icke det ſom er Gudeligt/ men Menniſkeligt.

34. Vnd er rieff zu ſich dem Volck/ ſampt ſeinen Jüngern/ vnd ſprach zu jhnen: Wer mir will nachfolgen/ der verleugne ſich ſelbs/ vnd neme ſein Creutz auff ſich vnd folge mir nach.

Oc hand kallede Folcket til ſig met ſine Diſciple/ oc ſagde til dem/ Huo ſom mig vil efterfølge/ hand necte ſig ſelff/ oc tage ſit Kaarſſ paa ſig/ oc følge mig effter.

35. Denn wer ſein Leben will behalten der wirdts verlieren/ Vnd wer ſein leben verleuret/ vmb meinen vnd des Euangelij willen/ der wird es behalten.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff/ hand ſkal miſte det/ Oc huo ſom miſter ſit Liff/ for min oc Evangelij ſkyld/ hand ſkal beholde det.

36. Was hülffts den Menſchen/ wenn er die gantze Welt gewünne/ vnd neme an ſeiner Seelen ſchaden?

Huad hielper det Menniſken/ der ſom hand vunde den gantſke Verden/ oc toge ſkade paa ſin Siel?

Kapitola VIII.

31. Y počal včiti ge/ že Syn člowěka muſý mnoho trpěti/ a potupen býti od Starſſých/ a od naywyſſých Kněžij a Včitelůw/ a zabit býti/ a po třech dnech z mrtwých wſtáti.

A począł ie náuczáć/ że potrzebá było Synowi człowieczemu wiele cierpieć/ y wzgárdzonym być od ſtárſzych/ y od Kśiążąt Kápłáńſkich/ y Doktorow/ áiż miał być zámordowan/ potym iż po trzeciem dniu miał zmartwych wſtáć.

32. A zgewně geſt Slowo mluwil. A chytiw gey Petr/ počal ho treſtati.

A mowił beſpiecznie ty ſłowá. Tedy Piotr odwiodſzy ſię z nim/ począł go z tego fukáć.

33. Kterýžto obrátiw ſe/ a wida Včedlnijky ſwé/ přimluwil Petrowi/ řka: Gdiž za mnau Sſatane/ neb neſmayſſlijš co gěſt Božijho/ ale co Lidſkého.

Ale on obróciwſzy ſię/ y weyzrawſzy ná ſwe zwolenniki/ ofukał Piotrá mowiąc/ Odeydź ode mnie ſzátánie/ ábowiem nie rozumieſz to co ieſt Bożego/ ále to co ieſt ludzkiego.

34. A ſwolaw záſtup s Včedlnijky ſwými/ řekl gim: Chceli kdo za mnau přigijti/ opři ſe ſám ſobě: a wezmi křijž ſwůg/ a náſledug mne.

A wezwawſzy zebránia ludu y z zwolenniki ſwemi/ rzekł im/ Kthożkolwiek chce zá mną idź/ niech ſámego ſiebie záprzy á weźmie krzyż ſwoj/ y niech poydzie zá mną.

35. Nebo budeli kdo chtijti žiwot ſwůg zachowati/ ztratijť gey: pakli kdo ztratij žiwot ſwůg pro mne á pro Ewangelium/ zachowáť gey.

Abowiem ktokolwiekby chćiał záchowáć duſze ſwą/ ſtráci ią: Lecz ktokolwiek vtráci duſze ſwą dla mnie y dla Ewánieliey/ ten ią záchowá.

36. Nebo co proſpěſſného bude člowěku/ by weſſkeren Swět zýſkal/ a ſwé duſſy ſſkodu včinil?

Bo coż pomoże człowiekowi ieſliby pozyſkał wſzytek świát? á żeby vtrácił duſze ſwą?

ח

37 אַו מָנָא יִתֵּל בַּר נָשָׁא תַּחְלוּפָא דְּנַפְשֵׁהּ׃

Ouero, che darà l'huomo in ricompenſa de l'anima ſua?

38 כֻּל גֵּיר דְּיֶבְהַת בִּי וּבְמֶלַּי בְּשַׁרְבְּתָא הָדָא חַטִּיתָא וְגַיַּרְתָּא וָאף בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא יֶבְהַת בֵּהּ מָא דְּאָתֵא בְּשׁוּבְחָא דְּאָבוּהִי עַם מַלְאַכוּהִי קַדִּישֵׁא׃

Certamente chi ſi vergognarà di me, e de le mie parole in queſta generatione adultera e peccatrice, il Figliuol de l'huomo ancora ſi vergognarà di lui, quando verrà ne la gloria del Padre ſuo co i ſanti Angeli.

ט

1 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא דְּקָיְמִין תְּנָן דְּלָא יֶטְעֲמוּן מַוְתָּא עַד מָא דְּיֶחְזוּן מַלְכוּתָא דְּאַלָהָא דְּאֶתָת בְּחַיְלָא׃

Appreſſo diceua loro, Io vi dico in verità, che ſono alcuni di quelli che ſi trouano qui preſenti, i quali non guſtaranno la morte, infin à tanto ch'eſſi habbian veduto il regno di Dio eſſer venuto con potentia.

2 וּבָתַר שְׁתָּא יַוְמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלְיַעְקוּב וְלְיוּחַנָּן וְאַסֵּק אֶנּוּן לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוּדַיְהוֹן וְאֶשְׁתַּחְלַף לְעֵינַיְהוֹן׃

E doppo ſei giorni IESV *piglia con ſeco Pietro, Iacopo, e Giouanni, e conduceli da parte ſoli ſopra vn alto monte: & iui en lor preſentia fu traſformato.*

3 וּמַזְהַר הֲוָא לְבוּשֵׁהּ וּמְחַוַּר טָב אַיְךְ תַּלְגָּא אַיְכַנָּא דִּבְנַי־נָשָׁא לְמַחְוָרוּ בְּאַרְעָא לָא מֶשְׁכְּחִין׃

E i veſtimenti ſuoi diuenero riſplendenti, e bianchiſſimi, come nieue, e tali che non potrebbe alcun purgatore ſopra la terra farli ſi bianchi.

4 וְאֶתְחֲזִיו לְהוֹן מוּשֵׁא וְאֵלִיָּא כַּד מְמַלְּלִין עַם יֵשׁוּעַ׃

Poi apparue loro Elia con Moiſe, e ſtauano a parlar con IESV.

ח

37 אוֹ מַה תִּתֵּן אָדָם בְּפִדְיוֹן נַפְשׁוֹ׃

O que recompenſa dara el hombre de ſu alma?

38 כִּי כָּל־אֲשֶׁר יֵבֹשֶׁנִּי וְאֶת־דְּבָרַי בְּדוֹר זֶה הַנּוֹאֲפִים וְהַחַטָּאִים וְגַם בֶּן הָאָדָם יֵבֹשֶׁנּוּ אִם יָבוֹא בִּכְבוֹד אָבִיו עִם מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Porque el que ſe auergonçare de mi y de mis palabra, en eſta generacion adulterina y peccadora, el Hijo del hombre ſe auergonçera de el, quando vendrá en la gloria de ſu Padre con los ſanctos Angeles.

ט

1 וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי הוֹיִם אֲנָשִׁים פֹּה קָמִים אֲשֶׁר הֵם לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־הַמָּוֶת עַד־אֲשֶׁר יִרְאוּ אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים בָּאָה בִּגְבוּרָה׃

Dixoles tambien, De cierto os digo, que ay algunos de los que eſtan aqui, que no guſtarán la muerte, haſta que ayan viſto el Reyno de Dios que viene con potencia.

2 וְאַחֲרֵי שֵׁשֶׁת יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ אֶת־כֵּיפָה וְאֶת יַעֲקֹב וְאֶת יוֹחָנָן וַיַּעַל אוֹתָם אֶל־הַר גָּבוֹהַּ לְבַדָּם וַיִּתְחַלֵּף לִפְנֵיהֶם׃

Y ſeys dias deſpues tomo IESVS à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y ſacolos à parte ſolos à vn monte alto, y fue traſfigurado delante de ellos.

3 וּבְגָדָיו נִהְיוּ גְּלוּשִׁים לְבָנִים מְאֹד כְּמוֹ שֶׁלֶג כְּמוֹהֶם הַכֹּבֵס עַל־הָאָרֶץ לֹא יוּכַל לְהַלְבִּין׃

Y ſus veſtidos fueron bueltos reſplandecientes, mui blancos, como nieue quales lauador no los puede blanquear en la tierra.

4 וַיֵּרָאֶה לָהֶם אֵלִיָּהוּ עִם מֹשֶׁה וַיְדַבְּרוּ עִם יֵשׁוּעַ׃

Y apparecióles Elias con Moyſen, que hablauan con IESVS.

ή.

37. Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ou, que donnera l'homme pour recompenſe de ſon ame?

38. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Car quiconque aura eu honte de moi & de mes paroles parmi ceſte natiõ adultereſſe & pechereſſe, le Fils de l'hõme aura auſsi honte de lui, quand il ſera venu en la glorie de ſon Pere auec les ſaincts Anges.

ΚΕΦΑΛ θ'.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

Il leur diſoit auſsi. En verité ie vous di, qu'il y a quelques vns d'entre ceux qui ſont ici preſens, qui ne gouſteront point la mort, iuſques à ce qu'ils ayent veu le regne de Dieu eſtre venu auec puiſſance.

2. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον, καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Et le ſixieme iour apres, Ieſus print auec ſoi Pierre, & Iaques, & Iehan, & les mena ſeuls à part ſur vne haute mõtagne: & fut transfiguré deuant eux.

3. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιὼν, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.

Et ſes veſtemens deuindrent reluiſans, & fort blancs, comme neige, tels qu'il n'y a foulõ ſur la terre qui les ſeuſt ainſi blanchir.

4. Καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἠλίας σὺν μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ ἰησοῦ.

Puis fut veu Elie auec Moyſe: & ils parloyent auec Ieſus.

CAP. VIII.

37. Aut, quid dabit homo commutationis pro anima ſua?

Or what ſhall a man giue for recompence of his ſoule?

38. Qui enim me confuſus fuerit, & verba mea in generatione iſta adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.

For whoſoeuer ſhall be aſhamed of me, and of my wordes among this adulterous and ſinfull generation, of him ſhall the Sonne of man be aſhamed alſo, when he commeth in the glorie of his Father with the holy Angels.

CAP. IX.

ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hîc ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

And he ſayd vnto them, Verely I ſay vnto you, that there be ſome of them that ſtand here, which ſhall not taſte of death, till they haue ſeene the kingdome of God come with power.

2. Et poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem: & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis.

And ſixe dayes after, Jeſus tooke Peter, and James, and John, & brought them vp into an hie mountaine out of the way alone, and he was transfigured before them.

3. Et veſtimenta eius facta ſunt ſplendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo nō poteſt ſuper terram candida facere

And his raiment did ſhine, and was verie white, as ſnowe, ſo white as no fuller can make vpon the earth.

4. Et apparuit illis Elias cum Moyſe: & erant loquentes cum Ieſu.

And there appeared vnto them Elias with Moſes, and they were talking with Jeſus.

Das VIII. Capitel.

37. Oder was kan der Menſch geben/damit er ſeine Seele löſe?

Eller huad kand Menniſken giffue / der hand kand løſe ſin Siel met?

38. Wer ſich aber mein vnd meiner wort ſchemet/vnter diſem Ehebrecheriſchen vnd ſündigem geſchlecht/ des wirdt ſich auch des menſchen Sohn ſchemen/ wenn er kommen wirdt inn der Herrligkeit ſeines Vaters/ mit den heiligen Engeln.

Oc huo ſom blues ved mig oc mine Ord/ blant denne horactige oc ſyndige Slect/ Ved den ſkal oc Menniſkens Søn blues / naar hand kommer i ſin Faders Herlighed/ med de hellige Engle.

Das IX. Capitel.

Vnd er ſprach zu jnen: Warlich ich ſage euch/ es ſtehen etliche hie/ die werden den Todt nicht ſchmecken/ biß daß ſie ſehen das Reich Gottes mit krafft kommen.

OC hand ſagde til dem / Sandelige ieg ſiger eder / Her ſtaa nogle / ſom icke ſkulle ſmage døden / før end de ſee Guds Rige komme met Krafft.

2. Vnd nach ſechs tagen/ nam Jeſus zu ſich Petrum / Jacobum vnd Johannem / vnd füret ſie auff einen hohen Berg beſonders alleine / vnd verkleret ſich für ihnen.

Oc ſex dage der effter / tog Jheſus Peder / Jacob oc Johannem til ſig / oc førde dem beſynderlige alene op paa it høyt Bierg/oc forklarede ſig faar dem.

3. Vnd ſeine Kleider wurden helle vnd ſehr weiß / wie der ſchnee/ daß ſie kein Ferber auff Erden kan ſo weiß machen.

Oc hans Kleder bleffue klare oc meget huide/ lige ſom Sne / at ingen Farffuere paa iorden kand gøre dem ſaa huide.

4. Vnd es erſchein jhnen Elias mit Moſe/ vnd hatten eine rede mit Jeſu.

Oc Elias met Moſe obenbaredis dem / oc haffde en tale met Jheſu.

Kapitola VIII.

37. Aneb kterau dá člowěk ſměnu za duſſy ſwau?

Abo co zá nagrodę da człowiek zá ſwą dußę?

38. Nebo kdo mne wyzná a ſlowa má w pokolenij tomto cyzoložném a hřijſſném: y Syn člowěka wyzná gey/ když přigde w ſláwě Otce ſwého s Angely ſwatými.

Abowiem ktoć ſie wſtydáć będźie mnie y ſłow moich miedzy narodem tym cudzołożnym y grzeßnym/ zá tego ſie też y Syn człowieczy wſtydáć będźie/ gdy przyidźie z chwałą Oycá ſwoiego z Anioły świętymi.

Kapitola IX.

Y Prawil gim/ zagiſté prawijm wám: že gſau někteřij tuto z ſtogijcých/ kteřijž neokuſý ſmrti/ až y vzřij Králowſtwij Božij/ přicházegijcý w mocy.

POthym rzekł do nich/ Záprawdę powiedam wam iż niektorzy ſą z tych co tu ſtoią/ ktorzy nigdy nie vkußą śmierci/ áż gdy vyzrą Kroleſtwo Boże przychodzące z mocą.

2. Apo ſſeſti dnech / poyal Gežijſs Petra / Jakuba a Jana y wedl ge na Hůru wyſokau ſaukromij ſamé / a proměnil ſe před nimi.

A ßoſtego dniá potym wźiął Jezus Piotrá y Jákuba/ y Janá/ á wwiodł ie ná gore wyſoką ſámy oſobno/ y przemienił ſie przed nimi.

3. Y včiněno geſt Raucho geho ſtkwaucý a bijlé yako ſnijh/ yakéhož bijlého Walchář nemůže včiniti.

A ßáty iego ſtáły ſie lśniące bárzo/ białe iáko śnieg/ iákich nie może blecharz ná świecie wybielić.

4. Y okázal ſe gim Eliáſs s Moyžijſſem / ani mluwij s Gežijſſem.

Y vyźreli Eliáßá z Moizeßem/ ktorzy rozmawiáli z Jezuſem.

ט

5 וַאמַר לֵהּ כִּאפָא רַבִּי
שַׁפִּיר הוּ לַן דְּהָרְכָא נֶהֱוֵא
וְנֶעְבַּד תְּלָת מְטַלְּלִין לָךְ
חְדָא וַלְמוּשֵׁא חְדָא ו
וְלֵאלִיָּא חְדָא׃

E Pietro mouendoſi à parlare, dice à IESV, *Maeſtro, egli è bene che noi ſiamo qui, facciamo dunque tre tende, vna à te, & vna à Moiſe, & vna ad Elia.*

6 לָא דֵּין יָדַע הֲוָא מָנָא
אָמַר אִיתַיְהוֹן הֲווּ גֵּיר
בַּדְחֶלְתָּא׃

E non ſapeua quello ch'ei ſi diceſſe: conciosia che eſſi erano ſpauentati.

7 וַהֲוָת עֲנָנָא וַמְטַלְּלָא
הֲוָת עֲלַיְהוֹן וְקָלָא הֲוָא
מֵן עֲנָנָא דְּאָמַר הָנַו בְּרִי
חַבִּיבָא לֵהּ שְׁמַעוּ׃

Poi venne vna nuuola che gli adombrò, e da la nuuola venne vna voce, che diceua, Queſto e il mio Figliuol diletto, vdite lui.

8 וּמֵן שֶׁלְיָא כַּד חָרוּ
תַּלְמִידָא לְאְנָשׁ לָא חֲזַו
אֶלָּא אֶן לְיֵשׁוּעַ בַּלְחוּדַוְהִי
עַמְּהוֹן׃

Subbito poi riguardando eſſi à torno, non viddero piu alcuno, ſe non IESV *ſolo con eſſo loro.*

9 וְכַד נָחְתִין מֵן טוּרָא
מְפַקֵּד הֲוָא לְהוֹן דַּלְאְנָשׁ
לָא נֵאמְרוּן מֵדֵּם דַּחֲזַו
אֶלָּא אֶן מָא דְּקָם בְּרֵהּ
דְּאְנָשָׁא מֵן מַיְתֵא׃

Hor mentre che eſſi ſcendeuano del monte, egli comandò loro, che non raccontaſſeno à perſona le coſe che haueuano vedute, ſe non quando il Figliuol de l'huomo fuſſe riſuſcitato da morte.

10 וַאֲחַדוּהָ לְמֶלְּתָא
בְּנַפְשְׁהוֹן וּבָעֵין הֲווּ דְּמָנָא
הִי הָדָא מֶלְּתָא דְּבָא דְּקָם
מֵן בֵּית מִיתֵא׃

Et eſſi tennero queſta parola in ſe ſteſſi, ricercando tra loro che coſa voleſſe dire, riſuſcitare da morte.

11 וַמְשַׁאֲלִין הֲוַו לֵהּ ו
וְאָמְרִין מָנָא הָכִיל אָמְרִין
סָפְרֵא דְּאֵלִיָּא וָלֵא ד
דְּנֵאתֵא לוּקְדַּם׃

E domandauanlo, dicendo, Perche dicono gli Scribi, che biſogna che prima venga Elia?

ט

5 וַיַּעַן כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ
רַבִּי טוֹב יֵשׁ לִהְיוֹת אוֹתָנוּ פֹּה
וְנַעֲשֶׂה אֹהָלִים שְׁלוֹשָׁה לְךָ אֶחָד
וּלְמֹשֶׁה אֶחָד וּלְאֵלִיָּהוּ אֶחָד׃

Entonces reſpondiendo Pedro, dixe à IESVS, Maeſtro, bien ſera que nos quedemos aqui, y hagamos tres cabannas: para ti vna, y para Moyſen otra, y para Elias otra.

6 כִּי לֹא יָדַע מָה מְדַבֵּר כִּי
הָיוּ בְּיִרְאָה׃

Porque no ſabia lo que hablaua, que eſtaua fuera de ſi.

7 וַיְהִי עָנָן סוֹכֵךְ אוֹתָם וַיָּבוֹא
קוֹל מֵעָנָן לֵאמֹר זֶה יֵשׁ בְּנִי
יְדִידִי אוֹתוֹ שְׁמָעוּ׃

Y vino vna nuue que los aſſonbró, y vna boz de la nuue que dezia, Eſte es mi hijo amado AEL OYD,

8 וּפִתְאֹם הִבִּיטוּ סָבִיב וְאִישׁ
לֹא רָאוּ עוֹד כִּי אִם אֶת־
יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ אִתָּם׃

Y luego, como miraron, no vieron mas á nadie conſigo, ſi no à ſolo IESVS.

9 וְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ הֵמָּה מִן הָהָר
וַיְצַו אוֹתָם פֶּן יְסַפְּרוּ אֲשֶׁר
רָאוּ כִּי אִם אַחַר אֲשֶׁר בֶּן־
הָאָדָם יָקוּם מִמֵּתִים׃

Y decendiendo ellos del monte, mandoles que à nadie dixeſſen lo que auian viſto, ſi non quando el Hijo del hombre ovieſſe reſuſcitado de los muertos.

10 וְאֶת הַדָּבָר שָׁמְרוּ בְנַפְשָׁם
שֹׁאֲלִים מָה זֹאת לָקוּם מִמֵּתִים׃

Y ellos retuuieron el caſo en ſi altercando que ſeria aquello, Reſuſcitar de los muertos.

11 וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ לֵאמֹר כִּי אָמְרוּ
הַסּוֹפְרִים כִּי אֵלִיָּהוּ צָרִיךְ
לָבוֹא בָּרִאשׁוֹנָה׃

Y preguntaronle diziendo, Que es lo que los Eſcribas dizen, que es meneſter que Elias venga antes.

θ.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, ῥαββὶ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς. σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν.

Adonc Pierre prenant la parole dit à Ieſus, Maiſtre, il eſt bon que nous ſoyons ici: faiſons-y donc trois tabernacles, vn pour toi vn pour Moyſe, & vn pour Elie.

6. Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.

Or ne ſauoit il qu'il diſoit: car ils eſtoyent eſpouuantés.

7. Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς· καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

Et vne nuee vint qui les enombra: puis de la nuee vint vne voix qui diſoit, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé: eſcoutez-le.

8. Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον. ἀλλὰ τὸν ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

Et ſoudain ayans regardé à l'enuiron ils ne virent plus perſonne, ſinon Ieſus ſeul auec eux.

9. Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Et comme ils deſcendoyent de la montagne, il leur commanda expreſſément qu'ils ne racontaſſent à perſonne ce qu'ils auoyent veu, ſinon apres que le Fils de l'homme ſeroit reſſuſcité des morts.

10. Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Dont ils retindrent ceſte parole-la en eux-meſmes, s'entredemandans que c'eſtoit à dire cela, Reſſuſciter des morts.

11. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον.

Puis apres ils l'interroguerent, diſans, Pourquoi diſent les Scribes qu'il faut qu'Elie viene premierement.

CAP. IX.

5. Et reſpondens Petrus, ait Ieſu, Rabbi, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

Then Peter anſwered/ and ſaid to Jeſus/ Maſter/ it is good for vs to be here/ let vs make alſo three tabernacles/ one for thee/ and one for Moſes/ and one for Elias.

6. Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

Yet he knew not what he ſaide: for they were afrayde.

7. Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens, Hic eſt filius meus chariſſimus: audite illum.

And there was a cloude that ſhadowed them/ and a voyce came out of the cloude/ ſaying/ This is my beloued Sonne: heare him.

8. Et ſtatim circumſpicientes, neminem amplius viderunt, niſi Ieſum tantùm ſecum.

And ſuddenly they looked rounde about/ and ſaw no more any man ſaue Jeſus onely with them.

9. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidiſſent, narrarent: niſi cum filius hominis à mortuis reſurrexerit.

And as they came downe from the mountaine/ hee charged them/ that they ſhoulde tell no man what they had ſeene/ ſaue when the Sonne of man were riſen from the dead againe.

10. Et verbum continuerunt apud ſe: conquirentes quid eſſet, Cùm à mortuis reſurrexerit.

So they kept that mahter to them ſelues/ and demaunded one of another/ what the riſing from the dead againe ſhould meane?

11. Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliã oportet venire primùm.

And they aſked him/ ſaying/ Why ſay the Scribes/ that Elias muſt firſt come?

Das IX. Capitel.

5. Vnd Petrus antwortet/ vnd ſprach zu Jeſu: Rabbi/ hie iſt gut ſein/ Laſſet vns drey Hütten machen/ Dir eine/ Moſe eine/ vnd Elias eine.

Oc Peder ſuarede/ oc ſagde til Jeſum/ Rabbi/ her er gaat at vere/ Lader oſſ gøre tre Bolige/ Dig en Moſe en/ oc Elias en.

6. Er wuſte aber nicht was er redet/ denn ſie waren verſtörtzet.

Oc hand viſte icke huad hand talede/ thi de vaare forferdede.

7. Vnd es kam eine Wolcken die überſchattet ſie. Vnd eine Stimme fiel auß der Wolcken/ vnd ſprach: Das iſt mein lieber Sohn/ den ſolt jhr hören.

Oc de kom en Sky/ hun offuerſkuggede dem. Oc en røſt falt aff ſkyen/ oc ſagde/ Denne er min elſkelige Søn/ Den ſkulle i høre.

8. Vnd bald darnach ſahen ſie vmb ſich/ vnd ſahen niemand mehr/ denn allein Jeſum bey jhnen.

Oc ſtrax der effter/ ſaae de ſig omkring/ oc ſaae ingen mere/ end Jheſum alene hoſſ dem.

9. Da ſie aber vom Berge herab giengen/ verbot jhnen Jeſus/ daß ſie niemand ſagen ſolten/ was ſie geſehen hatten/ biß des Menſchen Sohn aufferſtünde von den Todten.

Oc der de ginge ned aff Bierget/ da forbød Jheſus dem/ at de ſkulde ingen ſige/ huad ſom de haffde ſeet/ Før end Menniſkens Søn ſtode op fra de døde.

10. Vnd ſie behielten das Wort bey ſich/ vnd befragten ſich vnter einander: Was iſt doch das aufferſtehen von den Todten?

Oc de behulde det ord hoſſ ſig/ Oc beſpurde ſig met huerandre/ huad er tog den opſtandelſe fra de Døde.

11. Vnd ſie fragten jhn/ vnd ſprachen: Sagen doch die Schrifftgelehrten/ das Elias muß vor kommen?

Oc de ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Sige dog de Scrifftkloge/ at Elias ſkal io før komme?

Kapitola IX.

5. A odpowěděw Petr/ řekl k Gežiſſowi: Miſtře/ dobrěť geſt nám zde býti: včiňme tuto tři ſtánky/ tobě geden/ Moyžijſſawi geden/ a Eliáſſowi geden.

Tedy począł Piotr mowić/ á rzekł Jezuſowi/ Miſtrzu dobrzeć nam tu być/ poſtawmyż tedy tu trzy namioty/ tobie ieden/ Moyzeſowi ieden/ á Heliaßowi ieden.

6. Neb geſt newěděl coby mluwil/ byli zagiſté báznij zſtraſſeni.

Abowiem niewiedział co mowił gdyż byli w ſtráchu.

7. Y ſtal ſe oblak zaſtěňuge ge. A přiſſel hlas z Oblaku/ řka: Tentoť geſt Syn můg milý/ poſlauchaytež ho.

Y náſtał obłok ktory ie záćmił/ á pochodził głos z obłoku mowiac/ Tenci ieſt nam miły Syn moy/ tegoż ſłuchaycie.

8. A hned obezřewſſe/ nižádněho newiděli wijce/ gedině toliko Gežijſſe s ſebau.

A wnet gdy ſie obeyzreli/ żadnego wiecey nie widzieli/ iedno iż tylko Jezus był z nimi.

9. A když ſſtupowali s hory/ přikázal gim aby nižádnému co widěli neprawili/ až Syn člowěka z mrtwých wſtane.

Tedy gdy zeßli z gory roſkazał im áby thego nikomu nie powiedali co widzieli/ iedno áżby Syn człowieczy wſtał z martwych.

10. Y zadrželi to ſlowo v ſebe tijžijce mezy ſebau coby to bylo/ žež mrtwých wſtane.

/A ták oni zátrzymawali to v ſiebie/ pytaiac ſie ſpolnie coby tho bylo z martwych wſtác.

11. Y otázali ho/ řkauce: Cožtehda Včitelé a Zákonijcy prawij/ žeby prwé měl Eliáſs přigijti?

A pytáli go mowiac/ Przeczże doktorowie powiedáia iż pierwey potrzebá áby przyßedł Heliaß?

ט

12 אֲמַר לְהוֹן אֵלִיָּא אָתֵא
לוּקְדַם דְּכֹל מֶדֶם יְתַקֵּן
וְאַיכַנָּא כְּתִיב עַל בְּרֵהּ
דְּאֶנָשָׁא דְּסַגִּי יֵחַשׁ ו
וְיִסְתְּלֵט׃

Egli rispondendo, disse loro, Elia certo venendo prima, ristabilira tutte le cose: & si come è scritto del Figliuol de l'huomo, bisogna ch'egli soffrisca molte, cose e che sia stimato per niente.

13 אֶלָּא אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּאַף אֵלִיָּא אֲתָא וַעֲבַדוּ בֵּהּ
כֹּל מָא דִּצְבוֹ אַיכַנָּא דַּכְתִיב
עֲלוֹהִי׃

Ma io vi dico che Elia è venuto, & hannogli fatto tutto cio che essi hanno voluto come di lui è scritto.

14 וְכַד אֲתָא לְוָת
תַּלְמִידוֹהִי חֲזָא לְוָתְהוֹן
כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאָא וְסָפְרָא כַּד
בָּעַין עַמְּהוֹן׃

Poi venuto à i suoi discepoli, vidde vna gran turba intorno ad essi, e li Scribi che disputauano con loro.

15 וּבַר שַׁעְתֵּהּ כֻּלֵּהּ כֶּנְשָׁא
חֲזָאוּהִי וְתַוְּהוּ וְרַהְטוּ שָׁאלוּ
בִּשְׁלָמֵהּ׃

E subbito tutta quella turba hauendolo veduto, rimase stupefatta, e correndogli incontro il saluterono.

16 וַמְשַׁאֵל הֲוָא לְסָפְרֵא
מָנָא דָּרְשִׁין אַנְתּוּן עַמְּהוֹן׃

Et egli domandò li Scribi, dicendo, Di che disputate voi con essi?

17 וְעָנָא חַד מֶן כֶּנְשָׁא
וְאָמַר מַלְפָּנָא אַיְתִית בְּרִי
לְוָתָךְ דְּאִית לֵהּ רוּחָא דְּלָא
מְמַלְּלָא׃

E vn di quelli de la turba rispondendo, disse, Maestro, io ho condotto à te il mio figliuolo, che ha vno spirito muto.

ט

יב וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם וְאֵלִיָּהוּ
יָבוֹא בָרִאשׁוֹנָה וִישׁוֹבֵב כֻּלָּם
וְכַאֲשֶׁר נִכְתַּב עַל־בֶּן־הָאָדָם כִּי־
יִנָּגַע יֻכֶּה וִיעֻנֶּה׃

Y respondiendo el dixoles, Elias à la verdad qnando viniere antes, reformará todas las cosas, y como está escripto del Hijo del hombre, que padezca mucho, y sea tenido en nada.

יג אַךְ אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי גַּם
אֵלִיָּהוּ בָּא וַיַּעֲשׂוּ בּוֹ כָּל־אֲשֶׁר
חָפֵצוּ כְּמוֹ נִכְתַּב עָלָיו׃

Empero digo os que Elias ya vino, y hizieronle todo loque quisieron como está escripto deel.

יד וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־תַּלְמִידָיו
רָאָה קָהָל רָב סְבִיבוֹתָם וְסוֹפְרִים
מִתְוַכְּחִים עִמָּם׃

Y como vino à los Discipulos, vido grande companna arredor deellos, y Escribas que disputauan con ellos.

טו וּפִתְאֹם כָּל הַקָּהָל רוֹאֶה
אוֹתוֹ נִבְעַת וַיָּרוּצוּ אֵלָיו לִשְׁאוֹל־
לוֹ לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכוֹ׃

Y luego toda la companna, viendolo, se espantó: y corriendo à el, saludaranlo.

טז וַיִּשְׁאַל לַסּוֹפְרִים מָה
תִּתְוַכְּחוּ אֲלֵיהֶם׃

Y pregunto à los Escribas, Que disputays conellos?

יז וַיַּעַן אֶחָד מִן הַקָּהָל וַיֹּאמַר
מְלַמֵּד הֲבִיאוֹתִי אֶת בְּנִי אֵלֶיךָ
אֲשֶׁר לוֹ רוּחַ אִלְּמָה׃

Y respondiendo vno de la companna, dixo, Maestro, truxe mi hijo à ti, que tiene vn espiritu mudo:

θ.

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

Il respondit, & leur dit, De vrai, Elie estant venu premieremẽt doit restablir toutes choses, & faut, comme il est escrit du Fils de l'homme, qu'il souffre beaucoup, & qu'il soit aneanti.

13. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

Mais ie vous di que mesmes Elie est venu, & ils lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu, comme il est escrit de lui.

14. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

Puis estant reuenu vers les disciples, il vid vne grãde troupe à l'entour d'eux, & des Scribes qui questionnoyent auec eux.

15. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

Et incontinent toute la troupe le voyant fut en esmoi, & accourans vers lui, ils le saluerent.

16. Καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτοὺς,

Lors il interrogua les Scribes, disant, Dequoi estes-vous en question auec eux?

17. Καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

Et quelcun de la troupe respondit & dit, Maistre, ie t'ai amené mon fis, qui a vn esprit muet.

CAP. IX.

12. Qui reſpondens, ait illis, Elias cùm venerit primò, reſtituet omnia: & quo modo ſcriptum eſt in filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

And he anſwered / and ſayde vnto them/ Elias verely ſhall firſt come and reſtore all things ? and as it is written of the Sonne of man/ he muſt ſuffer many things/ and be ſet at naught.

13. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo.

But I ſay vnto you/ that Elias is come , (and they haue done vnto him whatſoeuer that they would) as it is written of him.

14. Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos , & Scribas conquirentes cum illis.

And when he came to his diſciples he ſawe a great multitude about them and the Scribes diſputing with them.

15. Et confeſtim omnis populus videns Ieſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt: & accurrentes ſalutabãt eum.

And ſtraight way all the people / when they beheld him / were amaſed / and ran to him/ and ſaluted him.

16. Et interrogavit eos, Quid inter vos conquiritis?

Then he aſked the Scribes/ What diſpute you among your ſelues ?

17. Et reſpondens unus de turba, dixit, Magiſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum.

And one of the companie anſwered/ and ſayd/ Maſter/ I haue brought my ſonne vnto thee / which hath a domme ſpirit :

Das XI. Capitel.

12. Er antworttet aber / vnd ſprach zu jnen: Elias ſoll ja zuvor kommen/ vnd alles wider zu recht bringen/ darzu des Menſchen Sohn ſoll vil leiden vnd verachtet werden/ wie denn geſchrieben ſtehet.

Hand ſuarede/ oc ſagde til dem/ Elias ſkal io før komme/ oc ſette alting til rette igen/ Der til ſkal Menniſkens Søn lide meget oc foractis / Lige ſom det oc ſtaar ſcreffuit.

13. Aber ich ſage euch: Elias iſt kommen / vnd ſie haben an jhm gethan / was ſie wolten / nach dem von jm geſchrieben ſtehet.

Men ieg ſiger eder/ Elias er kommen/ Oc de giorde ved hannem/ huad de vilde/ effter ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem.

14. Vnd er kam zu ſeinen Jüngern/ vnd ſahe vil Volcks vmb ſie / vnd Schrifftgelehrten/ die ſich mit jhnen befragten.

Oc hand kom til ſine Diſciple/ oc ſaa meget Folck omkring dem/ oc de Scrifftkloge/ ſom beſpurde ſig met dem.

15. Vnd als bald/ da alles Volck jn ſahe/ entſatzten ſie ſich/ lieffen zu/ vnd grüſſeten jhn.

Oc ſtrax der alt Folcket ſaa hannem / bleffue de forferdede/ løbe til / oc hilſede hannem.

16. Vnd er fragete die Schrifftgelehrten: Was befraget jhr euch mit jhnen?

Oc hand ſpurde de Scrifftkloge at/ Huad beſpørre i eder met dem.

17. Einer aber auß dem Volck antwortet/ vnd ſprach: Meiſter/ ich habe meinen Sohn herbracht zu dir / der hat einen ſprachloſen Geiſt.

Oc en aff Folcket ſuarede / oc ſagde/ Meſtere/ Jeg haffuer ført min Søn hid til dig / hand haffuer en maalløß Aand.

Kapitola IX.

12. Kterýž odpowěděw / řekl gim: Eliáš když přigde/ předkem naprawij wſſecky wěcy: a yakož pſáno geſt o Synu člowěka / že má mnoho trpěti a odſauzen býti.

A on im odpowiedział mowiac/ Naprzod gdyć Heliaß przyidzie ná práwi wßytko / á iáko ieſt nápiſano o ſynu człowieczym/ potrzebá áby wiele vćierpiał / y áby go nizacz niemiano.

13. Ale prawijm wám/ že Eliáſſa giž geſt přiſſel / a včinili gemu cožkoli gſau chtěli / yakož pſáno geſt o něm.

Ale wam powiedam żeć przyßedł Heliaß/ y czynili mu co chćieli/ iáko o nim ieſt nápiſano.

14. Tehdy přiſſed k Včedlnijkům ſwým / vzřel záſtup weliký při nich / a Zákonijky ani ſe hádagij s nimi.

A gdy przyſzedł do ſwych zwolennikow/ vyzrał lud wielki około nich y doktory ſwárzace ſie z nimi.

15. A hned weſſkeren Lid vzřew Gežijſſe/ podiwil ſe s ſtrachem / a vlekli ſe / a přiſtupugjce pozdrawowali ho.

Tedy wnet vyzrawßy go lud wßwythek / lekli ſie/ á przyßedßy przywitali go.

16. Tehdy otázal gich: Co mezy ſebau tijžete?

Rpytáli doktorow / Coż ſie ſwárzycie miedzy ſoba?

17. A odpowěděw geden z záſtupu/ řekl: Miſtře/ přiwedl gſem ſyna mého k tobě / kterýž má Ducha němého.

A ieden z onego zgromádzenia ludu/ rzekł/ Miſtrzu przywiodłem do ciebie ſyná ſwego ktory ma niemego duchá.

ט

18 ואיכא דמדרכא לה חבטא לה ומרעת ומחרק שנוהי ויבש ואמרת ל לתלמידיך דיפקוניהי ולא אשכחו :

Et ogni volta che l'aſſaglie, lo lacera: & egli allora ſpuma, e ſtride co ſuoi denti, e diſeccaſi. Io haueuo detto à i tuoi diſcepoli che lo ſcacciaſſeno, e non hanno potuto.

19 ענא ישוע ואמר לה און שרבתא דלא מהימנא עד מא לאמתי אהוא עמכון ועד מא לאמתי אסיברכון איתאוהי לותי :

E IESV riſpondendoli, dice, Generatione incredula, inſin à quando ſarò io con voi? inſin à quanto vi ſopportarò io? Menatelo quà a me.

20 ואיתיוהי לותה וכד חזתה רוחא בר שעתה חבטתה ונפל על ארעא ומתכבע הוא ומרעת :

E menoronlo à lui: e ſubito che lo ſpirito l'hebbe veduto, lacerò colui: e caduto in terra, ſi riuolgeua di quà e di là ſpumando.

21 ושאל ישוע לאבוהי דכמא לה זבנא הוא מן דהכנא הו אמר לה הא מן טליותה :

Allora egli domandò il padre di lui, Quanto tempo è che queſto gli è auuenuto? & egli diſſe, Fin da fanciullo.

22 וזבנין סגיאא ארמיתה בנורא ובמיא דתובדיוהי אלא מדם דמשכח אנת עדרני ואתרחם עלי :

E ſpeſſo l'ha gittato nel fuoco, e ne l'acqua, per ammazzarlo. Ma ſe tu puoi coſa alcuna, aiutaci, mouendoti à compaſſione di noi.

23 אמר לה ישוע אן מ משכח אנת דתהימן כל מדם משכח דהוא למן דמהימן :

E Ieſu li diſſe. Se tu puoi creder queſto, tutte le coſe ſon poſſibili à chi che crede.

24 ובר שעתה קעא אבוהי דטליא כד בכא ואמר מהימן אנא עדר לחסירות הימנותי :

E ſubbito il padre del fanciullo gridando con lagrime, diſſe, Signore, io credo: ſoccorre à la mia incredulità.

ט

18 ואיזה הוא תקחנו ותמריצנו ויגמא ויחרוק שניו וייבש ואמר לתלמידיך להוציא אותה ולא יכלו :

Elqual donde quiera que lo toma, lo deſpedaça, y echa eſpumarajos, y cruxe los dientes, y ſe và ſecando: y dixe á tus Diſcipulos que lo echaſſen fuera, y ne pudieron.

19 ויען לו ויאמר אוי דור סורר על־מה עמכם אהיה על־מה אתאפק לכם הביאוהו אלי :

Y reſpondiendo el, dixole, O generácion infiel, haſta quando eſtaré con voſotros? haſta quando hos tengo de ſuffrir? Tred melo.

20 ויביאו אותו אליו וכאשר ראה אותו ופתאם הרוח מעסה אותו ויפל על־הארץ ויתגולל ומגמא :

Y truxeronſelo: y como el lo vido, luego el eſpiritu lo començó à deſpedacar: y cayendo en tierra rebolcauaſſe echando eſpumarajos.

21 וישאל לאביו כמה עת היא אשר זאת נהיתה לו ויאמר מנעוריו :

Y preguntó à ſu padre Quanto tienpo ha que le aconteció eſto? Y el dixo, Deſde ninno.

22 ופעמים רבים רמה אותו גם אל־אש וגם אל־מים לאבדנו לכן אם מאומה תוכל עזרנו ותרחם עלינו :

Y muchas vezes lo echa en el fuego, y en aguas, para matarlo, mas ſi puedes algo, ayudanos, auiendo miſericordia de noſotros.

23 ויאמר ישוע אליו אם תוכל להאמין כי־כל־יוכל המאמין :

Y Ieſus le dixo, Si puedes creer eſto, àl que cree todo es poſſible.

24 ופתאם זעק אבי הנער בדמעות ויאמר האמנתי אדני עזרני למזער אמונתי :

Y luego el padre del mochacho dixo clamando con lagrimas, Creo Sennor, ayuda à mi incredulidad.

θʹ.

18. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτόν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

Qui le deſrompt par tout ou il le prend: & lors il eſcume & grince les dents, & deuient sec: & i' ai requis tes diſciples qu' ils le ietaſſent hors, mais ils n' ont peu.

19. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

Adonc Ieſus lui reſpondant, dit O nation incredule, iuſque à quand finalement ſerài-ie auec vous? iuſques à quand finalement vous ſupporterai-ie? Amenez-le moi.

20. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

Ils l' amenerent donc iuſques à lui: & quand il l'eut veu, incontinent l'eſprit le deſrompit, dont l' enfant cheut à terre, & ſe tournoit ça-&-là en eſcumant.

21. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.

Adonc il interrogua le pere d'icelui, diſant, Combien y a il de tẽps que ceci lui eſt aduenu? Lequel dit, Dés ſon enfance:

22 Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ᾽ εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ᾽ ἡμᾶς.

Et ſouuent l'a ietté, & au feu & en eau, pour le faire perïr: mais ſi tu y peux quelque choſe, aide-nous, eſtant eſmeu de campaſſion enuers nous.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

Lors Ieſus lui dit, Si tu le peux croire, toutes choſes ſont poſſibles au croyant.

24. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

Et incontinent le pere de l'enfant s' eſcriant auec larmes, dit, Ie croy Seigneur: ſubuien à mon incredulité.

CAP. I X

18. Qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit: & dixi diſcipulis tuis ut eiicerent illum, & non potuerunt.

And whereſoeuer he taketh him/ he teareth him/ and he fometh/ and gnaſheth his teeth/ and pineth away: and I ſpake to thy diſciples that they ſhould caſt him out/ and they could not.

19. Qui reſpondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quãdiu vos patiar? afferte illum ad me.

Then hee anſwered him/ and ſayde/ O faythles generation/ how long now ſhall I be with you? howe long nowe ſhall I ſuffer you? Bring him vnto me.

20. Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in terram, volutabatur ſpumans.

So they brought him vnto him: and aſſoone as the ſpirit ſaw him/ he tare him/ and he fell downe one the grounde/ wallowing and foming.

21. Et interrogavit patrem eius, Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia.

Then he aſked his father/ How long time is it ſiace he hath bene thus? And he ſayde/ Of a childe.

22. Et frequenter eum in ignem & in aquas miſit, ut eum perderet, ſed ſi quid potes, adiuva nos, miſertus noſtri.

And oft times he caſteth him into the fire/ and into the water to deſtroye him: but if thou canſt do any thing/ helpe vs/ and haue compaſſion vpon vs.

23. Ieſus autem ait illi, Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

And Jeſus ſayde vnto him/ If thou canſt beleeue it/ al things are poſſible to him that beleeueth.

24. Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuva incredulitatem meam.

And ſtraight way the father of the childe crying with teares/ ſayde Lord/ I beleeue: helpe my vnbeliefe.

Das I X. Capitel.

18. Vnd wo er jn erwiſchet/ ſo reiſſet er jn/ vnd ſchåumet vnd knirſchet mit den zåhnen/ vnd verdorret. Jch habe mit deinen Jűngern geredt/ daß ſie jn außtrieben/ vnd ſie kőnnens nicht.

Oc naar hand faar fat paa hannem/ da ſlider hand hannem/ oc hand velter fraade oc ſkær met tenderne/ oc foruiſner. Jeg haffuer talet met dine Diſciple/ at de ſkulde vddriffue hannem/ oc de kunde icke.

19. Er antworttet jm aber/ vnd ſprach: O du vnglaubigs geſchlecht/ wie lange ſoll ich bey euch ſein? Wie lang ſol ich mich mit euch leiden? Bringet jhn her zu mir.

Hand ſuarede hannem/ oc ſagde/ O du vantro Slect/ huor lenge ſkal ieg vere hoſſ eder? Huor lenge ſkal teg omdrage met eder? henter hannem hid til mig.

20. Vnd ſie brachten jn her zu jhm. Vnd alsbald da jhn der Geiſt ſahe/ reiß er jn/ vnd fiel auff die Erden/ vnd waltzet ſich vnd ſchåumet.

Oc de ledde hannem frem til hannem. Oc ſtrax der Aanden ſaa hannem/ da ſled hand hannem/ oc hand falt paa iorden/ oc velte ſig oc fraaedis.

21. Vnd er fraget ſeinen Vater/ wie lang iſts/ daß jhm widerfahren iſt? Er ſprach: von Kind auff.

Oc hand ſpurde hans Fader at/ Huor lenge er det/ at det er hannem vederfaret? Hand ſagde/ Aff barndom.

22. Vnd offt hat er jhn in Feur vnd Waſſer geworffen/ daß er jhn vmbbrechte. Kanſt du aber was/ ſo erbarme dich vnſer/ vnd hilff vns.

Oc hand haffuer offte kaſt hannem i ild oc vand/ at hand kunde omkommet hannem. Men kant du noget/ da forbarme dig offuer oc hielp oſſ.

23. Jeſus aber ſprach zu jhm: Wenn du kőndteſt glauben/ alle ding ſind műglich dem/ der da glaubt.

Jheſus ſagde til hannem/ Der ſom du kunde tro/ Alle ting ere hannem mulige ſom tror.

24. Vnd alsbald ſchrey des Kindes Vater/ vnd ſprach: Jch glaube lieber HERR/ Hilff meinem vnglauben.

Oc ſtrax robte barnſens Fader grædindis/ oc ſagde/ Jeg tror/ Kiere HERRE/ hielp min vantro.

Kapitola IX.

18. Ten když gey koli pochopij tepe gim o zemi/ a ſlinij/ a zuby ſſkřipij/ a ſwadne: Y řekl gſem Včedlnijkuom twým aby gey wywrhli/ a nemohli.

Ktory gdźie go kolwiek nápádnie/ rozdźiera go/ á on ſie ſlini/ y zgrzyta zebámi ſwemi/ á ſchnie/ y mowilem twym zwolennikom áby go wyrzucili/ ále nie mogli.

19. Kterýž odpowěděw/ řekl gim: O národe newěřicy/ kterak dlauho s wámi budu? a dokawad wás trpěti budu? přiweďte gey ke mně.

Tedy mu on odpowiedźiawſzy rzekł O narodźie nie wierny/ y dokadźe z wámi bede? y dokadźe was cierpieć mam? przywiedźcież go do mnie.

20. Y přiwedli. A když gey vzřel/ hned ho duch zbauřil/ a vdeřiw ſebau o zemi wálel ſe slině.

Y przywiedli go k niemu/ á gdy on go vyzrał/ nátychmiaſt go duch roſkárgnał/ á on gdy padł ná ziemie/ przewrácał ſie ſliniac.

21. Y otázal Otce geho: Kterak dawnij čas geſt/ yakž ſe gemu to přihodilo? A on řekl: Od dětinſtwij hned.

Tedy pytał oycá iego/ iáko dawno tho ſie przydáło iemu/ á on powiedźiał/ Jeſzcze od dźiecinſtwá

22. A čaſto gim metal w oheň y do wody aby gey zahubyl: ale můžeſſli co pomoz nám ſlituge ſe nad námi.

Y czeſto miotał go do ogniá y do wody áby go ſtrácił/ ále możeſzli co pomoż nam/ ruſzywſzy ſie przeciw nam miłoſierdźiem.

23. A Gežijš řekl gemu: Můžeſſli wěřiti/ wſſeckoť geſt možně wěřijcým.

Tedy mu rzekł Jezus/ Jeſliż tho wierzyć/ możeſz/ tedyć wſzytko wierzacemu ſtać ſie może.

24. A y hned Otec dijtěte s ſlzami zwolaw/ řekl: Wěřijm PANE/ ſpomoz nedowěře mé.

A gdy nátychmiaſt záwołał ociec one go dźiecieciá/ ze łzami rzekł/ Wierze Pánie/ podpomoż że niedowiárſtwá mego.

ט

25 כַּד חָזָא דֵין יֵשׁוּעַ
דְּרָהֵט עַמָּא וּמֶתְכַּנַּשׁ
לְוָתֵהּ כְּאָא בְּהֵי רוּחָא
טַנְפְּתָא וַאֲמַר לָהּ רוּחָא
חַרֵשְׁתָּא דְּלָא מְמַלְּלָא
אֶנָא פָּקֵד אֶנָא לְכִי פּוּקִי
מֶנֵּהּ וְתוּב לָא תֶּעֶלִינִי לֵהּ׃

Allor Iesv vedendo che la turba concorreua, ripreſe quello ſpirito immondo, dicendoli, Spirito muto e ſordo, io ti comando che tu eſca da eſſo, e non entri mai piu in lui.

26 וְקָעָא שֵׁאדָא הַו סַגִּי
וְשַׁחְקֵהּ וּנְפַק וַהֲוָת אַיְךְ
מִיתָא אַיְךְ דְּסַגִּיאֵא י
יֵאמְרוּן דְּמִית לֵהּ׃

Et egli gridando e lacerando grandemente quello, vſci, e il fanciullo diuenne come morto, in modo che molti diceuano, Egli è morto.

27 הַו דֵּין יֵשׁוּעַ אַחְדֵהּ ב
בְּאִידֵהּ וַאֲקִימֵהּ׃

Ma Iesv pigliandolo per la mano, lo leuò: & egli ſi drizzò ſu.

28 כַּד עַל דֵּין יֵשׁוּעַ ל
לְבַיְתָא שַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי
בַּלְחוּדַיְהוּן לְמָנָא חְנַן לָא
אֶשְׁכַּחַן לְמַפָּקוּתֵהּ׃

Poi eſſendo egli entrato in caſa, i ſuoi diſcepoli gli domandauano da parte, Perche non l'habbiam noi potuto ſcacciare?

29 אֲמַר לְהוֹן הָנָא גֶּנְסָא
בְּמֶדֶּם לָא מֶשְׁכַּח לְמֶפַּק
אֶלָּא בְּצוֹמָא וּבִצְלוֹתָא׃

Et egli diſſe loro, Queſta ſorte di ſpiriti per niuna altra coſa puo vſcire che per oratione e digiuno.

30 וְכַד נְפַק מִן תַּמָּן עָבְרִין
הֲווּ בְּגְלִילָא וְלָא צָבֵא
הֲוָא דְּאֶנָשׁ יָדַע בֵּהּ׃

Poi partitiſi di li, caminauano per la Galilea, e non voleua che alcuno il ſapeſſe.

ט

25 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ כִּי רָץ הָעָם
וַיִּגְעַר בְּרוּחַ הַטֻּמְאָה וַיֹּאמֶר
אֵלֶיהָ הָרוּחַ אִלְּמָה וְחֵרְשָׁה
אָנִי מְצַוֶּה אוֹתָךְ צְאִי מִמֶּנּוּ
וְלֹא עוֹד תָּשׁוּבִי בּוֹ׃

Y como IESVS vido que la compañna concurria, rinnió àl eſpiritu immundo, diziendole, Eſpiritu mudo y ſordo, yo te mando, ſalde el y no entres mas en el.

26 וַתִּזְעַק וְהַרְבֵּה חִבְּטָה אוֹתוֹ
וַתֵּצֵא וַיְהִי כְּמוֹ מֵת כֵּן אֲשֶׁר
רַבִּים אָמְרוּ כִּי מֵת הוּא׃

Entonces el eſpiritu, clamando y deſpedaçandolo mucho ſalió: y el quedó como muerto, que muchos dezian que era muerto.

27 וְיֵשׁוּעַ אָחַז אוֹתוֹ בְּיָדוֹ
וַיְקִימֶנּוּ וַיָּקוֹם׃

Mas IESVS tomandolo de la mano, enhestolo, y leuantoſe.

28 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל הַבַּיִת
וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לְבַדּוֹ כִּי
אֲנַחְנוּ לֹא יָכֹלְנוּ לְהוֹצִיאוֹ׃

Y como el ſe entró en caſa, ſus Diſcipulos le preguntaron à parte, Porque noſotros no podimos echarlo fuera?

29 וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה הַדּוֹר אֵינֶנּוּ
יוּכַל לָצֵאת כִּי אִם בִּתְפִלָּה
וּבְצוֹם׃

Y dixoles, Eſte genero con nada puede ſalir ſi no con oracion y ayuno.

30 וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם וַיַּעַבְרוּ בַּגָּלִיל
וְלֹא אָבָה לְהוֹדִיעָם׃

Y ſalidos de alli caminaron juntos por Galilea: y no queria que nadie lo ſupieſſe.

θʹ.

25. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

Et quand Ieſus vid que le peuple y accouroit come l'vn ſur l'autre, il tanſa l'eſprit immonde, lui diſant, Eſprit muet & ſourd, ie te commande, moi, ſors hors de lui, & que tu n' entres plus iamais en lui.

26. Καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν.

Adonc l'eſprit ſortit, en s'eſcriant, & le deſrompant bien fort: dont l'enfant deuint comme mort, tellement que pluſieurs doloyent, Il eſt mort.

27. Ὁ δὲ ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.

Mais Ieſus l'ayant prins par la main le dreſſa, & il ſe leua.

28. Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον. οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Mais lui eſtant entré en la maiſon, ſes diſciples l'interroguerent à part, diſans, Pourquoi ne l'auons-nous peu ietter hors?

29. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Et il leur reſpondit, Ceſte eſpece de diables ne peut autrement ſortir que par oraiſon & par iuſne.

30. Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.

Puis eſtans partis de là, ils chemminerent par Galilee: & ne vouloit point qu'aucun le ſeuſt.

CAP. IX.

25. Et cùm videret Ieſus concurrentem turbam, cōminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi, Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.

When Jeſus ſawe that the people came running together / he rebuked the vncleane ſpirit / ſaying vnto him / Thou domme and deafe ſpirit/ I charge thee / come out of him / and enter no more into him.

26. Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo: & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent, Quia mortuus eſt.

Then the ſpirit cryed / and rent him ſore/ and came out / and he was as one dead / inſomuch that many ſayd / He is dead.

27. Ieſus autem tenens manum eius, elevavit eum: & ſurrexit.

But Jeſus tooke his hand/ and lift him vp/ and he roſe.

28. Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli eius ſecretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

And when hee was come into the houſe/ his diſciples aſked him ſecretly / Why could not we caſt him out?

29 Et dixit illis, Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione & ieiunio.

And he ſayde vnto them / This kinde can by no other meanes come forth / but by prayer/ and faſting.

30. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquã ſcire.

And then departed thence / and went through Galile/ and he would not that any ſhould haue knowne it.

Das IX. Capitel.

25. Da nun Jeſus ſahe/ daß das Volck zulieff/ bedrohet er den vnſaubern geiſt / vnd ſprach zu jhm: Du ſprachloſer vnd tauber geiſt / ich gebiete dir/ daß du von jhm außfahreſt/ vnd fahreſt hinfort nicht in jhn.

Der Jheſus nu ſaa / at Folcket leb til / da truede hand den wrene Aand/ oc ſagde til hañem/ Du maalløſſe oc døffue Aand / Jeg biuder dig / at du far vd aff hannem/ oc at du far icke her effter i hannem.

26. Da ſchrey er/ vnd reiß jhn ſehr/ vnd fuhr auß / vnd er ward als were er Todt.

Da ſkreg hand / oc ſled hannem ſaare / oc foer vd/ Oc hand bleff lige ſom hand haffde verit død/ At oc ſaa mange ſagde hand er død.

27. Jeſus aber ergreiff jhn bey der hand/ vnd richtet jn auff/ vnd er ſtund auff.

Men Jheſus tog hannem ved haanden/ oc reyſde hannem op / Oc hand ſtod op.

28. Vnd da er heim kam/ fragten jn ſeine Jünger beſonders: Warumb kondten wir jhn nicht außtreiben?

Oc der hand kom hiem / da ſpurde hans Diſciple beſynderlige at/ Hui kunde wi icke vddriffue hannem?

29. Vnd er ſprach: Diſe art kan mit nichte außfahren / denn durch beten vnd faſten.

Oc hand ſagde / denne Art kand ingelunde fare vd/ vden ved bøn oc faſte.

30 Vnd ſie giengen von dannen hinweg/ vnd wandelten durch Galileam/ vnd er wolte nicht / daß es iemand wiſſen ſolt.

Oc de ginge der fra / oc vandrede gennem Gallileen / oc hand vilde icke at nogen ſkulde vide det.

Kapitola IX.

25. A když Gežijſs vzřel záſtup an k němu běžij/ pohrozyl duchu nečiſtemu/ řka gemu: Hluchý a němý duſſe/ yá tobě přikazugi/ wygdi od něho/ a wijce newcházeg do něho.

A gdy vyzrał Jezus iż ſie lud ſpołu zbiegał / ſfukał onego duchá nieczyſtego/ mowiąc mu / Ty duchu niemy y głuchy / ia tobie roſkázuie wynidź z niego / á nie wchodź wiecei weń.

26. A křiče a welmi gim lomeuge/ wyſſel od něho. Y včiněn geſt yako mrtwý/ tak že mnozý prawili/ že geſt vmřel.

Záwoławſzy tedy duch/ á bárzo go rozdárſzy wyſzedł / ták iż ſie on ſtał iáko vmárły / á wiele ich mowili iż by vmárł.

27. Ale Gežijſs vyaw gey za ruku pozdwihl ho / y wſtal geſt.

Ale Jezus wźiąwſzy go zá ręke podnioſł go/ á on wſtał.

28. A když wſſel do Domu/ Včedlnijcy geho otázali ho ſaukromij: Proč gſme my ho nemohli wywrcy?

A gdy ſam wſzedł do domu/ zwolennicy iego pytáli go oſobno/ Przecz żechmy my go wyrzućić nie mogli?

29. Y řekl gim: Toto pokolenij w ničemž nemůž wygijti/ gedině w modlitbě a w poſtu.

A on im rzekł/ Ten rodzay żadnym ſpoſobem wynidź nie może iedno modlitwą á poſtem.

30. A gdauce odtud ſſli mimo Galilei/ a nechtěl aby kdo o něm wěděl.

Y wyſzedſzy z tamtąd ſzli ſpołu w droge przez Gáliléą / á niechćiał áby był to kto wiedźiał.

ט

31 מַלֵף הֲוָא גֵיר לְתַלְמִידַוְהִי וָאמַר לְהוֹן דַבְרֵהּ דֶאנָשָׁא מֶשְׁתְּלֵם בְּאִידַי בְּנַי־נָשָׁא וְנֶקְטְלוּנָיְהִי וּמָא דְּאֶתְקְטֶל בְּיַוְמָא דַתְלָתָא נְקוּם׃

Percioche egli inſegnaua à i ſuoi diſcepoli, e diceua loro, Il Figliuol de l'huomo ſarà dato ne le mani de gli huomini, & occideranlo: e poi che ſara ſtato occiſo, riſuſcitarà il terzo giorno.

32 הֶנּוּן דֵּין לָא יָדְעִין הֲווֹ לָהּ לְמֶלְתָא וְדָחְלִין הֲווֹ דְּנֶשְׁאֲלוּנָיְהִי׃

Ma eſſi non intendeuano queſta parola, e temeuano à domandarnela.

33 וַאתוֹ לְכְפַר־נַחוּם וְכַד עַלוּ לְבַיְתָא מְשַׁאֵל הֲוָא לְהוֹן דְּמָנָא מֶתְחַשְּׁבִין הֲוַיתוּן בְּאוּרְחָא בַּיְנָתְכוֹן׃

Poi ſene Venne in Capernaum, e come fu entrato in caſa, domandò loro, dicendo, Di che coſa diſputauate tra Voi per la Via?

34 הֶנּוּן דֵּין שְׁתִיקִין הֲווֹ אֶתְחַרִיו הֲווֹ גֵּיר בְּאוּרְחָא חַד עַם חַד דְּמַנּוּ רַב בְּהוֹן׃

Et eſſi ſi tacquero: percioche haueuan diſputato l'Vn contra l'altro per la Via, chi era il maggiore.

35 וִיתֶב יֵשׁוּעַ וַקְרָא לִתְרֵי־עֲסַר וֶאמַר לְהוֹן מַן דְּצָבֵא דְּנֶהְוֵא קַדְמָיָא נֶהְוֵא אַחְרָיָא דְּכֻל נָשׁ וַמְשַׁמְּשָׁנָא דְּכֻל נָשׁ׃

Et egli poſtoſi à ſedere, chiamò i dodici, e diſſe loro, Se alcuno Vuole eſſere il primo, ſarà l'Vltimo di tutti, e il ſeruitor di tutti.

36 וּנְסַב טַלְיָא חַד וַאקִימֵהּ בַּמְצַעְתָא וְשַׁקְלֵהּ עַל דְּרָעַוְהִי וֶאמַר לְהוֹן׃

Poi pigliando Vn fanciulletto, il poſe in mezo di loro, e preſolo in braccio, diſſe loro.

37 כֻּל מַן דַּמְקַבֵּל אַיְךְ הָנָא טַלְיָא בַּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לָא הֲוָא לִי מְקַבֵּל אֶלָּא לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

Chiunque riceuerà Vn di queſti tali fanciulletti nel nome mio, riceue me: e chiunque riceue me, non riceue me, ma colui che m'ha mandato.

ט

31 וַיְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי בֶן־הָאָדָם יִסָּגֵר בִּידֵי הָאֲנָשִׁים וִימוֹתְתוּהוּ וְאִם יוּמַת בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי יָקוּם׃

Porque enſennaua à ſus Diſcipulos, y deziales, El Hijo del hombre es entregado en manos de hombres, y matarlohan: mas muerto el, reſuſcitará àl tercero dia.

32 וְהֵמָּה לֹא יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר וַיִּרְאוּ לִשְׁאוֹל לוֹ׃

Màs ellos no entendian eſta palabra: y auian miedo de preguntarle.

33 וַיָּבוֹא אֶל־כְּפַר נַחוּם וְכַאֲשֶׁר הָיָה בַבַּיִת שָׁאַל לָהֶם מַה־בַּדֶּרֶךְ בֵּינֵיכֶם הִתְוַכַּחְתֶּם׃

Y vino á Capernaum: y como vino à caſa, preguntóles, Que diſputauades entre voſotros en el camino?

34 וְהֵמָּה הֶחֱשׁוּ כִּי בֵינֵיהֶם הִתְוַכְּחוּ בַדֶּרֶךְ מִי גָדוֹל בָּם׃

Mas ellos callaron: porque los vnos con los otros auian diſputado en el camino, Quien el mayor.

35 וַיֵּשֶׁב וַיִּזְעַק אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם אִישׁ יֹאבֶה לִהְיוֹת הָרִאשׁוֹן יְהִי־אַחֲרוֹן מִכֻּלָּם וּמְשָׁרֵת כֻּלָּם׃

Entonces ſentandoſe, llamó à los Doze, y dizeles, Elque quiſiere ſer el primero, ſera el poſtrero de todos, y el ſeuidor de todos.

36 וַיִּקַּח אֶת־נַעַר אֶחָד וַיַּקִּימֵהוּ בְּתוֹכָם וַיְחַבְּקֵהוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם׃

Y tomando vn ninno, puſolo en medio, ellos, y tomandolo en ſus braços, dizeles.

37 כָּל־אֲשֶׁר אֶחָד כַּנְּעָרִים הָאֵלֶּה יִקַּח בִּשְׁמִי יִקָּחֵנִי וַאֲשֶׁר יִקָּחֵנִי אֵינֶנּוּ יִקָּחֵנִי כִּי־אִם אֶת אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Elque recibiere en mi nombre vno de los tales ninnos, à mi recibe: y elque à mi recibe, no me recibe à mi, mas alque me embió à mi.

θ'.

31. Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Car il enſeignoit ſes diſciples, & leur diſoit, Le fils de l'homme s'en va eſtre liuré és mains des hommes, & ils le feront mourir: mais apres qu'il aura eſté mis á mort, il reſuſcitera au troiſieme iour.

32. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Mais ils n'entendoyent point ce propos, & craignoyent de le lui demander.

33. Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ· καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε.

Apres ces choſes il vint en Capernaum: & quād il fut venu en la maiſon, il les interrogua, diſant, De quoi diſputiez-vous entre vous par le chemin?

34. Οἱ δὲ ἐσιώπων. πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

Et ils ſe teurent: car ils auoyent diſputé les vns cōtre les autres en chemin, qui eſtoit le plus grand d'entr'eux.

35. Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.

Et quand il fut assis, il appela les douze, & leur dit, Si quelcun veut eſtre le premier, il ſera le dernier de tous, & ſeruiteur de tous.

36. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτό, εἶπεν αὐτοῖς.

Et ayant prins vn petit enfant, il le mit au milieu d'eux: & apres l'auoir prins entre ſes bras, leur dit.

37. Ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

Quiconque receura vn de tels petis enfans en mon nom, il me reçoit, & quiconque me reçoit, il me reçoit pas, mais reçoit celui qui m'a enuoyé.

CAP. IX.

31. Docebat autē diſcipulos ſuos, & dicebat illis, Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget

For he taught his diſciples/and ſayd vnto them / The Sonne of man ſhalbe deliuered into the handes of men / and they ſhall kill him / but after that he is killed/he ſhall riſe againe the thirde day.

32. At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

But they vnderſtoode not that ſaying/and were afrayed to aſke him.

33. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi eſſet, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

After hee came to Capernaum: and when he was in the houſe/ he aſked thē / What was it that ye diſputed among you by the way?

34. At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant quis eorum maior eſſet.

And they helde their peace: for by the way they reaſoned among themſelues/who ſhould be the chiefeſt.

35. Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis, Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

And he ſate downe/and called the twelue/ and ſaide to them / If any man deſire to be firſt / the ſame ſhalbe laſt of all/ and ſeruant vnto all.

36. Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorū, quem cùm complexus eſſet, ait illis.

And he tooke a litle childe / and ſet him in the middes of them / and tooke him in his armes/and ſaid vnto them.

37 Quiſquis unum ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo: me recipit, & quicunque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum qui miſit me.

Whoſoeuer ſhall receiue one of ſuch litle children in my Name / receyueth me: and whoſoeuer receiueth me/ receiueth not me/but him that ſent me.

Das IX. Capitel.

31. Er lehret aber ſeine Jünger/vnd ſprach zu jnen: Des Menſchen Son wirdt überantworttet werden in der Menſchen hände/ vnd ſie werden jhn Tödten/vnd wenn er getödtet iſt/ ſo wirdt er am dritten tage aufferſtehen.

Oc hand lærde ſine Diſciple / oc ſagde til dem Menniſkens Søn ſkal antuortis i Menniſkis hender / oc de ſkulle ihiel ſla hannem / Oc naar hand e ihiel ſlagen / da ſkal hand opſtaa paa den tredie dag.

32. Sie aber vernamen das wort nicht/vnd forchten ſich jhn zu fragen.

Men de forſtode icke det Ord / oc frøctede ſig a ſpørre hannem at.

33. Vnd er kam gen Capernaum / vnd da er daheim war/fraget er ſie: Was handelt jhr miteinander auff dem wege?

Oc hand kom til Capernaum / oc der hand vaar hiemme ſpurde hand dem / Huad handlede i paa veyen met huer andre?

34. Sie aber ſchwiegen/denn ſie hatten miteinander auff dem wege gehandelt/welcher der gröſſeſt were?

Oc de tagde ſtille / Thi de haffde handlet met huer andre paa veyen / huilcken der ſkulde vere den ſtørſte?

35. Vnd er ſatzte ſich/vnd rieff den Zwölffen/ vnd ſprach zu jhnen: So jemand will der Erſte ſein/der ſoll der letzte ſein für allen/ vnd aller Knecht.

Oc hand ſette ſig/oc kallede de Tolff/oc ſagde til dem/Der ſom nogen vil vere den Førſte/ hand ſkal vere den ſiſte for alle/oc allis Tienere.

36. Vnd er nam ein Kindlein/Vnd ſtellet es mitten vnter ſie/ vnd hertzet daſſelbige vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand tog it lidet Barn/oc ſkickede det mit blandem/oc tog det i faffn/ oc ſagde til dem.

37. Wer ein ſolchs Kindlein inn meinem Namen auffnimbt / der nimpt mich auff / vnd wer mich auffnimpt/ der nimbt nicht mich auff/ ſondern den der mich geſandt hat.

Huo ſom anammer ſaadant it lidet Barn i mit Naffn/ Hand anammer mig / Oc huo mig / anammer/hand anammer icke mig/ men Den/ ſom mig vdſende.

Kapitola IX.

31. Y včil Včedlnijky ſwé a prawil gim / že Syn Cžlowěwěka dán bude w ruce lidſké/ a zabigijť gey / a zabit gſa třetij den z mrtwých wſtane.

Abowiem vczył zwolenniki ſwe mowiacim / Syn człowieczy bedzie wydan w rece ludzkie krorzy go zámorduia/ale zámordowány wſtánie dniá trzeciego/

32. A oni nerozuměli ſlowu/ a neſměli ſe ho tázati.

Ale ony tey powieśći nie zrozumiely/bali śie go ſpytáć.

33. Y přiſſli do Kaffarnaum. Kteřijž když byli w domu tázal gich: Co gſte na ceſtě roz gijmali?

Zátym przyszedł do Cápernáum á przyszedszy do domu pytał ich/ Oczzeście śie ſwárzyli drodze?

34. A oni mlčeli: nebo byli ſe na ceſtě hádali mezy ſebau/ kdoby z nich byl wětſſý.

Lecz oni milczeli/ ábowiem iedni z drugimi poſwárzyli śie byli ktoby był wiecższy.

35. A poſadiwſſy ſe zawolal dwanácti / a řekl gim: Chceli kdo býti prwnij / budeť wſſech naypo ſlednějſſý / a wſſech služebnijk.

A gdy ſiadł wezwał dwunaście y rzekł im / Jeśliż kto chce być pirwszym/ bedzie oſtátecznym po wszythkich y ſługa wszytkim.

36. A poyaw dijtě / poſtawil ge v proſtřed nich: Kteréžto když obyal/ řekl gim:

Y wziawszy dzieciatko poſtáwił ie w pośrod ich / á wziawszy go ná rece rzekł im.

37. Kdožkoli gedno z takowých dijtek přigme we gměnu mém /mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá / ne mneť přigijmá / ale toho kterýž geſt mne poſlal.

Ktożkolwiek iedno z tákowych dziatheczek przyimie w imie moie/ mnie przyimuie/ á ktokolwiek mnie przyimuie/ nie mnie przyimuie/ ale onego ktory mie poſłał.

ט

38 אָמַר לֵהּ יוֹחַנָן רַבִּי חֲזַין אֱנָשׁ דְּמַפֵּק שֵׁאדֵא בַּשְׁמָךְ וַכְלֵינָיְהִי עַל דְּלָא נָקֵף לַן׃

Allor Giouanni gli riſpoſe, dicendo, Maeſtro, noi habbiam veduto vno che ſcacciaua i demonij nel Nome tuo, il qual non ſeguita noi: e glie l'habbiam proibito, perciochʼei non ci ſeguita.

39 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תְּכַלּוּנָיְהִי לַיְת גֵּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד חַיְלְת בַּשְׁמִי וּמֶשְׁכַּח עַגַּל אָמַר עֲלַי דְּבִישׁ׃

E IESV gli diſſe, Non gliel proibite, percioche non è alcuno che faccia qualche virtù nel Nome mio, che poſſa incontinente dir male di me.

40 מַן דְּלָא הָוָא הָבִיל לוּקְבַּלְכוֹן חֲלָפַיְכוֹן הוּ׃

Perche chi non è contra di noi, è per noi.

41 כָּל גֵּיר דְּנַשְׁקֵיכוֹן כ כָּסָא דְּמַיָּא בַּלְחוֹד בַּשְׁמָא דִּמְשִׁיחָא אַנְתּוֹן אַמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא נֵאבַד אַגְרֵהּ׃

E chiunque vi darà bere vn bicchier d'acqua per il Nome mio, in quanto che voi ſete di Chriſto, io vi dico in verità, che non perderà la ſua mercede.

42 וְכֹל מַן דְּנַכְשֵׁל לְחַד מֵן הָלֵין זְעוּרֵא דְּמַהֵימְנִין בִּי פַּקָּח הֲוָת לֵהּ אִלּוּ רַמְיָא הֲוָת רַחְיָא דַּחְמָרָא בְּצַוְרֵהּ וַשְׁדֵא בְּיַמָּא׃

E chiunque ſcandalizarà vn di queſti piccoli che credeno in me, meglio ſarebbe per lui, che gli foſſe poſta intorno al collo vna pietra da macinare, e foſſe gittato nel mare.

43 אִן דֵּין מַכְשְׁלָא לָךְ אִידָךְ פְּסוּקִיהּ פַּקָּח הוּ לָךְ פְּשִׁיגָא דְּתֵעוּל לְחַיֵּא אַו כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין תֵּאזַל לְגֵהַנָּם׃

Hor ſe la tua mano ti ſcandaliza, taglila via: che per te è meglio entrar ne la vita ſtroppiato, che hauere amendue le mani, & andar ne la geenna, nel fuoco che mai non s'eſtingue.

ט

38 וַיַּעַן לוֹ יוֹחָנָן לֵאמֹר הַמְלַמֵּד רָאִינוּ אֶחָד אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ הוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים וְלֹא בָא אַחֲרֵינוּ וַנִּמְנָעֵנוּ כִּי לֹא בָא אַחֲרֵינוּ׃

Y reſpondióle Ioan, diziendo Maeſtro, Hemos viſto à vno que en tu nombre echaua fuera los demonios, elqual no nos ſigue: y defendimos ſelo, porque no nos ſigue.

29 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אַל תִּמְנְעוּ אוֹתוֹ כִּי אִישׁ לֹא הֹוֶה אֲשֶׁר עֹשֶׂה גְבוּרָה בִּשְׁמִי וְיוּכַל בְּרֶגַע לְהָקֵל אוֹתִי׃

Y Ieſus le dixo, No ſelo defendays: porque ninguno ay que hega milagro en mi nombre que luego pueda maldezirme.

40 כִּי אֲשֶׁר לֹא הֹוֶה קָבְלְכֶם חֵלֶף לָכֶם הוּא׃

Porque elque no es contra noſotros, por noſotros es.

41 וַאֲשֶׁר יַשְׁקֶה אֶתְכֶם אֶת־כּוֹס הַמַּיִם בִּשְׁמִי כִּי לַמָּשִׁיחַ אַתֶּם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יְאַבֵּד אֶת־מַשְׂכֻּרְתּוֹ׃

Porque qual quiera que os diere vn jarro de agua en mi nombre, porque ſoys del Chriſto, decierto os digo que no perdera ſu ſalario.

42 וַאֲשֶׁר יַכְשִׁיל אֶחָד מִן הַקְּטַנִּים הַמַּאֲמִינִים בִּי טוֹב וְיוֹתֵר לוֹ אֲשֶׁר יוּשַׂם רֵחַיִם וְרֶכֶב הַטַּחֲנָה עַל־צַוָּארוֹ וְיֻשְׁלַךְ אֶל־הַיָּם׃

Y qualquiera que eſcandalizare vno deeſtos pequennitos que creen en mi, mejorle fuera que le fuera pueſta cerca de ſu cuello vna pietra de molino, y que fuera echado en la mar.

43 וְאִם תַּכְשִׁילְךָ יָדְךָ קַצְּצֶנָּה כִּי טוֹב לְךָ לְבוֹאֲךָ קָלוּט אֶל־הַחַיִּים מִהְיוֹת לְךָ יָדַיִם וְלָבוֹא אֶל־גֵּיא הִנּוֹם אֶל־אֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Mas ſi tu mano te fuere ocaſion de caer, cortala: mejor te es entrar à la vida manco, que teniendo dos manos yr àl que madero, al fuego que no puede ſer apagado·

θ'.

38. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, λέγων, Διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

Adonc Iehan print la parole, & dit, Maiſtre nous auons veu quelcun qui iettoit les diables hors par ton Nom, lequel toutesfois ne nous ſuit point: & nous l'auons engardé, d'autant qu'il ne nous ſuit point.

39. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

Et Ieſus dit, Ne l'engardez point: car il n'y a nul qui face vertu par mon Nom, qui ſoudain puiſſe mal parler de moi.

40. Ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

Car qui n'eſt point contre nous, eſt pour nous.

41. Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι Χριστοῦ ἐστὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Car quiconque vous donnera vn verre deau à boire en mon' Nom, pource que vous eſtes à Chriſt, en verité ie vous di, qu'il ne perdra pas ſon ſalaire.

42. Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

En quiconque ſcandalizera l'vn de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui miſt vne pierre de meule à l'entour de ſon col, & qu'on le iettaſt en la mer.

43. Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν, τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

Que ſi ta main te fait chopper, coupela: il te vaut mieux entrer manchot en la vie, qu'auoir deux mains, & aller en la gehenne, au feu qui ne s'eſteind point:

CAP. IX.

38. Reſpondit illi Iohannes, dicens, Magiſter, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dęmonia qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum

Then John anſwered him/ ſaying/ Maſter / we ſawe one caſting out deuils by the Name / which followed not vs/& we forbade him / becauſe he followeth vs not.

39. Ieſus autem ait, Nolite prohibere eum, nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò malè loqui de me.

But Jeſus ſaid / Forbid him not: for there is no man that can doe a miracle by my Name/ that can lightly ſpeake euill of me.

40. Qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

For whoſoeuer is not agaynſt vs is on our part.

41 Quiſquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam

And whoſoeuer ſhall giue you a cup of water to drinke for my Names ſake becauſe ye belong to Chriſt/ verely I ſay vnto you/ he ſhall not loſe his rewarde.

42. Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis credentibus in me: bonum eſt ei magis ſi circundaretur mola aſinaria collo eius, & in mare mitteretur

And whoſoeuer ſhall offende one of theſe litle ones / that beleeue in me / it were better for him rather / that a milſtone were hanged about his necke/ and that he were caſt into the ſea.

43 Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde illam, bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

Wherefore if thine hande cauſe thee to offend / cut it of: it is better for thee to enter into life/ maimed / then hauing two handes/ to go into hell/ into the fire that neuer ſhalbe quenched.

Das IX. Capitel.

38. Johannes aber antworttet jm/ vnd ſprach: Meiſter/ wir ſahen einen/ der treib Teuffel in deinem Namen auß/ Welcher vns nicht nachfolget/ vnd wir verbottens jm/ darumb/ daß er vns nicht nachfolget.

Oc Johannes ſuarede hannem/ oc ſagde/ Meſtere/ Wi ſaae en / hand dreff Dieffle vd / i dit Naffn / huilken ſom efterfølger oſſ icke Oc wi forbøde hannem det/ fordi at hand icke efterfølger oſſ.

39. Jeſus aber ſprach: Jr ſolts jhm nicht verbieten/ denn es iſt niemand/ der eine that thue in meinem Namen/ vnd möge bald übel von mir reden.

Jheſus ſagde/ Iſkulle icke forbinde hannem det/ Thi der er ingen ſom gør en vnderlig Gerning i mit Naffn / oc kand ſnart tale ilde om mig.

40. Wer nicht wider vns iſt/ der iſt für vns.

Huo ſom icke er imod oſſ/ hand er met oſſ.

41. Wer aber euch trenckt mit einem Becher Waſſers inn meinem Namen/ darumb daß jhr Chriſtum angehöret/ Warlich ich ſage euch / Es wirdt jhm nicht vnvergolten bleiben.

Oc Huo ſom ſkencker eder met it Begere vand/ i mit Naffn / fordi at i høre Chriſtus til/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Det ſkal icke bliffue hannem wbetalet.

42. Vnd wer der kleinen einen ergert/ die an mich glauben/ dem were es beſſer/ daß jhm ein Mülſtein an ſeinen Halſe gehengt würde/ vnd ins Meer geworffen würde.

Oc huo ſom forarger en aff de Smaa/ ſom tro paa mig / hannem vaare det bedre/ at hannem bleffue hengd en Mølleſten om hans halſſ/ oc hand bleffue kaſt i Haffuit.

43 So aber dich dein Hand ergert/ ſo haue ſie ab/ Es iſt dir beſſer / daß du ein Krüppel zum leben eingeheſt/ denn daß du zwo hende habeſt/ vnd fahreſt inn die Helle/ inn das ewige Feur.

Oc der ſom din haand forarger dig/ Da hug hende aff/ Det er dig bedre/ at du gaar en Krøbling ind i Liffuit/ End at du haffuer tho hender/ oc far til Helfuede/ i den euige ild.

Kapitola IX.

38. Odpwěděl gemu Jan řka: Miſtře/ widěli gſme gednoho/ an we Gměnu twěm Diábly wymijtá/ kterýž nechodij s námi/ y bránili gſme gemu:

Tedy mu Jan odpowiedział mowiac / Miſtrzu widzielichmy niektorego co przez imie twe wyganiał dyabelſtwo/ ktory nie chodzi zá námi y zakazálichmy mu/ bo zá nami nie chodzi.

39. A Gežijš řekl: Nebrañtež gemu. Nebř nenij žádného kterýž by činil moc we gměnu měm/ akby mohl ſnadně zle mluwiti o mně.

A Jezus rzekł/ Nie zákázuyciemu/ ábowiemci żaden nie ieſt ktoryby czynił cudá przez imie moie / á mogł mi predko złorzeczyć/

40. Neb kdož nenij proti nám/ s námiť geſt.

Bo ten ktory nie ieſt przeciw nam/ zá námi ieſt.

41. A kdožby koli dal wám nápog Czijšſy wody we gměnu měm/ proto že gſte Kryſtowi/ zagiſtě prawijm wám / neztratijť odplaty ſwé.

Abowiem ktozkolwiekby wam dal ku piciu kubek wody w imie moie/ iżeście ſa Kryſtuſowi / zaprawde powiedam wam/ żadnym ſpoſobem nie vtráci zapłaty ſwey

42. A kdožby koli pohorſſil gednoho z těchto maličkých kteřijž we mne wěřij / lěpeby bylo gemu/ aby byl zawěſſen k hrdlu geho žernow Oſličij/ a wržen byl w Moře.

A ktokolwiekby też obráził iednego z tych máluczkich kthorzy w mie wierzą / lepiey áby mu był włożon młyński kámień około ſzyie iego / áiż by był wrzucon w morze.

43. A budeli tebe horſſyti ruka twá/ vtni gi: dobřeť geſt tobě mdlěmu wgijti do žiwota / nežli dwě ruce magijcymu / gijti do pekla w oheň nevha ſytedlný.

A ieſliż ręká twa brzywodzi cię ku grzechowi/ odetni ia/ bo lepiey ieſt tobie wnidź do żywotá kliſzáwym / niż máiac obie ręce być wrzuconym do piekłá w ogień nieugáſzony.

ט

44 אֵיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

La doue il lor Verme non muore, e il fuoco non ſi ſpegne.

45 וְאֶן רֶגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוּקִיהָ פְּקַח הוּ לָךְ דְּתֵעוּל לְחַיָּא חֲגִיסָא אָו כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין רֶגְלִין תֶּפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

E ſe il tuo pie ti ſcandaliza, taglialo via: che per te è meglio entrar zoppo ne la vita, che hauer amendue i piedi & eſſer gittato ne la geenna, nel fuoco ineſtinguibile.

46 אֵיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

La doue il lor Verme non muore, e il fuoco non ſi ſpegne.

47 וְאֶן עַיְנָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ חֲצִיהָ פְּקַח הוּ לָךְ דְּבַחְדָא עַיְנָא תֵּעוּל לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא אָו כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין עַיְנִין תֶּפֵּל בְּגֵהַנָּא דְּנוּרָא׃

E ſe il tuo occhio ti ſcandaliza, cauatelo: che t'è meglio entrar nel regno di Dio con vn ſolo occhio, che hauer due occhij, & eſſer gittato ne la geenna del fuoco.

48 אֵיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעְכָא׃

Doue il lor Verme non muore, & il fuoco non s'eſtingue.

49 כֻּל גֵּיר בְּנוּרָא מֶתְמְלַח וְכֻל דִּבְחְתָא בְּמֶלְחָא תֶּתְמְלַח׃

Imperoche ciaſcuno ſarà ſalato con fuoco, & ogni vittima ſarà ſalata con ſale.

50 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אֶן דֵּין מֶלְחָא תֶּפְכַּה בְּמָנָא תֶּתְמְלַח תֶּהְוֵא בְּכוֹן מֶלְחָא וַבְשַׁיְנָא הֲווֹ חַד עַם חַד׃

Buona coſa è il ſale: ma ſe il ſale ſia inſipido, con che lo condirete voi? Habbiate in voi ſteſſi del ſale, & habbiate pace intra voi.

ט

44 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה

Donde ſu guſano no muere, y ſu fuego nunca ſe apaga.

45 וְאִם רַגְלְךָ תַכְשִׁילְךָ קַצְּצֶנָּה כִּי טוֹב לְךָ לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים פִּסֵּחַ מִהְיוֹת לְךָ רַגְלַיִם וּלְהִשָּׁלֵךְ אֶל־גֵּיא הִנּוֹם אֶל־אֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Y ſi tu pie te fuere ocaſion de caer, cortalo mejor te es entrar à la vida coxo, que teniendo dos pies ſer echado en el quemadero, àl fuego que no puede ſer apagado:

46 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְהָאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Donde ſu guſano no muere- y ſu fuego nunca ſe apaga.

47 וְאִם עֵינְךָ תַּכְשִׁילְךָ נַקְּרֶנָּה כִּי־טוֹב לְךָ בְּעַיִן אַחַת לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים מִהְיוֹת לְךָ עֵינַיִם וּלְהָשְׁלַךְ אֶל־גֵּיא הִנּוֹם הָאֵשׁ׃

Y ſi tu ojo te fuere ocaſion de caer, ſacalo: mejor te es entrar àl Reyno de Dios con vn ojo, que teniendo dos ojos ſer echado àl quemadero del fuego:

48 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Donde ſu guſano no muere, y el fuego nunca ſe apaga.

49 כִּי כָל־דָּבָר בָּאֵשׁ יִמָּלֵחַ וְכָל קָרְבָּן בַּמֶּלַח תִּמְלַח׃

Porque todo hombre ſerá ſalado con fuego Y todo ſacrificio ſerá ſalado con ſal.

50 טוֹב הַמֶּלַח וְאִם נִמְלַח הַמֶּלַח בַּמֶּה אוֹתוֹ תְּצַלּוּ יְהִי־בָכֶם הַמֶּלַח וִיהִי־שָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם׃

Buena es la ſal: mas ſi la ſal fuere deſſabrida, con que la adobareys? Tened en voſotros miſmos ſal: y tened paz los vnos con los otros.

θ.

44. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu n'eſteind point.

45. Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.

Et ſi ton pied te fait chopper, coupe-le: il te vaut mieux entrer boiteu en la vie, qu'auoir deux pieds, & eſtr ietté en la gehenne, au feu qui ne s'eſteind point:

46. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'eſteind point.

47. Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Si auſſi ton œil te fait chopper, arrache-le: il te vaut mieux entrer n'ayãt qu'vn œil au royaume de Dieu, qu'auoir deux yeux, & eſtre ietté en la gehenne du feu:

48. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'eſteind point.

49. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

Car vn chacun ſera ſalé de feu: & toute oblation ſera ſalee de ſel.

50. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

C'eſt bonne choſe que le ſel: mais ſi le ſel perd ſa ſaueur, de quoi lui rendra-on ſa ſaueur? Ayez du ſel en vous-meſmes, & ſoyez en paix entre vous.

CAP. IX.

44. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not/and the fire neuer goeth out.

45. Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

Likewiſe/if thy foote cauſe thee to offende/ cut it of: it is better for thee to goe halt into life/ then hauing two feete to bee caſt into hell/into the fire that neuer ſhall be quenched.

46. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/ and the fire neuer goeth out.

47. Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, eiice eum, bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cauſe thee to offende/plucke it out: it is better for thee to go in to the kingdome of God with one eie/ then hauing two eyes/ to be caſt into hell fire.

48 Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/and the fire neuer goeth out.

49. Omnis enim igne ſalietur: & omnis victima ſale ſalietur.

For euery man ſhalbe ſalted with fire: & euery ſacrifice ſhalbe ſalted with ſalt.

50. Bonum eſt ſal, quod ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.

Salte is good/ but if the ſalte be vnſauerie/ where with ſhall it be ſeaſoned? Haue ſalt in your ſelues/ and haue peace/ one with another.

Das IX. Capitel.

44. Da jr Wurm nicht ſtirbt/vnd jr Feur nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/oc deris Jld icke vdſlyckis.

45. Ergert dich dein Fuß/ſo haue jn ab/es iſt dir beſſer/daß du lahm zum leben eingeheſt/denn daß du zween Füſſe habeſt/vnd werdeſt in die Helle geworffen/in das ewige Feuer.

Forarger din fod dig/ Da hug hannem aff/ Det er dig bedre/at du gaar Halt ind i Liffuet/ End at du haffuer tho føder/oc bliffuer kaſt i Helffuede/ vdi den euige ild.

46. Da jr Wurm nicht ſtirbt/ vnd ihr Feuer nicht verleſcht.

Der ſam deris Orm icke døer/oc deris Jld icke vdſlyckes.

47. Ergert dich dein Auge/ſo wirffs von dir/es iſt dir beſſer/daß du einäugig inn das Reich Gottes geheſt/ denn daß du zwey Augen habeſt/vnd werdeſt inn das Helliſche Feuer geworffen.

Forarger dit Øye dig/ da kaſt det fra dig/ Det er dig bedre/at du gaar Enøyit i Guds rige/End at du haffuer thu Øyen/oc bliffuer kaſt i Helffuedis ild.

48. Da jr Wurm nicht ſtirbet/ vnd ihr Feuer nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/ oc deris Jld icke vdſlyckis.

49. Es muß alles mit Feuer geſaltzen werden/vnd alles Opffer wirdt mit ſaltz geſaltzt.

Det ſkal alt ſammen ſaltis met Jld/oc huert Offer ſkal ſaltis met Salt.

50. Das Saltz iſt gut/ſo aber das Saltz thumb wirdt/wo mit wirdt man würtzen? Habt Saltz bey euch/ vnd habt friede vntereinander.

Saltet er gaat/ Men om ſaltet miſter ſin krafft/ huor met ſkal mand da giffue ſmag? Haffuer Salt hoſſ eder/oc haffuer Fred met huer andre.

Kapitola IX.

44. Kdež čerw gegich nevmjrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robak ich nie vmiera/ á ogień nie gáś nie.

45. Pakli noha twá horſſij tebe/vtniž gi/dobrěť geſt tobě kulhawěmu wgijti do žiwota/ nežli dwě nože magijcýmu vwrženu býti do Pekla w oheň nevhaſytedlný.

A ieſliż też nogá twa przywodźićie ku grzechowi/ vtniſz ia/ bo lepiey tobie wnidz chromym do żywothá/ niż máiac obie nodze być wrzuconym do piekłá w ogień nie u gáſzony.

46. Kdežto čerw gegich nevmijrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robák ich nie vmiera/ á ogień nie gáśnie.

47. Pakli oko twě horſſý tebe/ wylup ge/ dobrěť geſt tobě gednowokěmu wgijti do Králowſtwij Božijho/ nežli dwě oči magijcýmu vmrženu býti do ohně Pekelněho.

A ieſliż oko twoie przywodźićie ku grzechowi/ wyrwiſzie/ bo lepiey tobie wnidz do Kroleſtwá Bożego iedno okim/ niż máiac obie oczy wrzuconym być do piekłá ogniſtego.

48. Kdežto čerw gegich nevmijrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robák ich nie vmiera/ á ogien nie gáśnie.

49. Nebo každý člowěk ohněm bude pálen/ a wſſeliká oběť ſolij bude oſolena.

Abowiem káżdy człowiek ogniem będźie poſolon/ á káżda ofiárá będźie ſolą oſoloná.

50. Dobráť geſt ſuol/pakli ſuol bude neſlaná/ čijm oſolijte? Měgte ſuol w ſobě/ a pokog měgte mezy ſebau.

Dobrać ieſt ſol/ále ieſli ſol ſmák ſtráći/ czymże ia náprawićie? Mieyćież ſámi w ſobie ſol/ záchowywáiac pokoy iedni z drugimi.

י

1 וְקָם מֶן תַּמָּן וֶאתָא לְתְחוּמָא דִּיהוּד לְעֶבְרָא דִּיוּרְדְּנָן וַאזַלו לְתַמָּן ל לְוָתֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיאֵא וּמַלֶּף הֲוָא לְהוּן תּוּב אַיךְ דַּמְעַד הֲוָא׃

Leuandoſi poi di li, ſene viene ne' confini de la Giudea, per la parte di la dal Giordano, e di nuouo le turbe ſi raccolgono à lui, e ſecondo ch'egli era ſolito, di nuouo inſegnaua loro.

2 וְקַרֶבו פְּרִישֵׁא מְנַסְּין לֵהּ וַמְשַׁאֲלִין דְּאֶן שַׁלִּיט לְגַבְרָא דְּנֶשְׁבּוּק אַנְתְּתֵהּ׃

Ei Fariſei eſſendoſigli accoſtati, li domandoron, per tentarlo: s'egli era lecito à l'huomo di laſſar la ſua moglie.

3 אֶמַר לְהוּן מָנָא פַּקֶּדְכוּן מוּשֶׁא׃

Es egli riſpondendo diſſe loro, Che coſa v'ha comandato Moiſe?

4 הֶנוּן דֵּין אֶמְרִין מוּשֶׁא אַפֶּס לַן דְּנֶכְתּוּב כְּתָבָא דְּשׁוּבְקָנָא וְנֶשְׁרֵא׃

Eſſi diſſero, Moiſe ha permeſſo che ſi ſcriua il libello del diuortio.

5 עְנָא יֶשׁוּע וֶאמַר לְהוּן לוּקְבַל קַשְׁיוּת לֶבְּכוּן כְּתַב לְכוּן פּוּקְדָנָא הָנָא׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Egli vi ſcriſſe queſto comandamento, per la durezza del voſtro cuore.

6 מֶן בְּרִישִׁית דֵּין דְּכַרָא וְנֶקְבְּתָא עֲבַד אֶנּוּן אַלָהָא׃

Ma dal principio de la creatione, Iddio gli fece maſchio e femina.

7 מֶטוּל הָנָא נֶשְׁבּוּק גַּבְרָא לַאבוּהי וַלְאֶמֵּהּ וְנֶקֵּף ל לְאַנְתְּתֵהּ׃

Per queſto l'huomo laſſarà ſuo Padre e ſua madre, & aggiugneraſſi à la ſua moglie.

8 וְנֶהוּון תְּרַיְהוּן חַד בְּסַר מְכִיל לָא הֲוַו תְּרֵין אֶלָּא חַד בְּסַר׃

Ei due ſaranno vna carne Pertanto gia non ſon piu due, ma vna carne.

9 מֶדֶּם דַּאלָהָא הֲבִיר־זַוֵּג בַּר־נָשָׁא לָא נְפַרֵשׁ׃

Quello adunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo ſepari.

י

1 וַיָּקָם מִשָּׁם וַיָּבוֹא בִּגְבוּלֵי יְהוּדָה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּקָּהֲלוּ עוֹד מַקְהֵלִים אֵלָיו וּכְפַעַם בְּפַעַם שָׁב וְלִמְּדָם׃

Y partiendoſe de alli, vino en los terminos de Iudea por tras el Iordan: y boluió la companna à juntarſe à el. y boluiolos á enſennar, como acoſtunbraua.

2 וַיִּקְרְבוּ הַמְּפָרְשִׁים וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ הֲיוּכַל אִישׁ לַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ וַיְנַסֻּהוּ׃

Y llegandoſe los Phariſeos, preguntaronle, Si era licito àl marido embiar ſu muger: tentandolo.

3 וְהוּא עָנָה וְאָמַר לָהֶם מָה צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה׃

Mas el reſpondiendo, dixoles, Que os mandó Móyſen?

4 וְהֵמָּה אָמְרוּ מֹשֶׁה הִנִּיחַ לִכְתֹּב סֵפֶר כְּרִיתוּת וּלְשַׁלֵּחַ׃

Y ellos dixeron, Moyſen permittió eſcreuir carta de diuorcio, y embiar.

5 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמַעַן מְגִנַּת לִבְּכֶם כָּתַב לָכֶם אֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Por la dureza de vueſtro coraçon os eſcriuió eſte mandamiẽto.

6 אֲבָל מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אוֹתָם אֱלֹהִים׃

Que àl principio de la creacion. macho y hembra los hizo Dios.

7 עַל־כֵּן יַעֲזֹב אָדָם אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ׃

Por eſto (dize) dexarâ el hombre à ſu padre y à la madre, y juntarſehâ à ſu muger.

8 וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד לָכֵן לֹא עוֹד שְׁנַיִם הֵם כִּי אִם בָּשָׂר אֶחָד׃

Y losque eran dos, ſeran hechos vna carne: anſique no ſon mas dos, ſino vna carne.

9 וַאֲשֶׁר אֱלֹהִים אִחַד אוֹתָם אָדָם לֹא יַפְרִיד׃

Pues loque Dios juntó, no lo aparte el hombre.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας, διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

Puis eſtant parti de là, il vint és quartiers de Iudee, par outre le Iordain, & derechef les troupes s'aſſemblerent vers lui, & derechef il les enſeignoit, comme il auoit accouſtumé.

2. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.

Adonc les Phariſiens vindrent à lui demanderent, le tentans, Eſt-il loiſible à l'homme de delaiſſer ſa femme?

3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς.

Il reſpondit, & leur dit, Qu'eſt-ce que Moyſe vous à commandé?

4. Οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

Ils dirent, Moyſe a permis d'eſcrire la lettre de diuorce, & de la delaiſſer.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Il vous a eſcrit ce commandement, pour la dureté de voſtre cœur.

6. Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς, καὶ εἶπεν.

Mais au commencement de la creation, Dieu les fit maſle & femelle.

7. Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Pour ceſte cauſe l'homme delaiſſera ſon pere & ſa mere, & s'adioindra à ſa femme.

8. Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.

Et deux ſeront vne meſme chair: parquoi ils ne ſont plus deux, mais vne meſme chair.

9. Ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Ce que Dieu donques a conioint, que l'homme ne le ſepare point.

CAP. X.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ ultra Iordanem : & conveniunt iterum turbæ ad eum, & ſicut conſueverat, iterum docebat illos.

And he aroſe from thence / and went into the coaſtes of Judea by the farre ſide of Jordan / and the people reſorted vnto him againe/and as he was wont/ he taught them againe.

2. Et accedentes Phariſæi, interrogabant eum, Si licet viro uxorem dimittere? tentantes eum.

Then the Phariſes came and aſked him / if it were lawfull for a man to put a way his wife/and tempted him.

3. At ille reſpondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyſes?

And he anſwered / and ſayde vnto them / What did Moſes commaunde you?

4. Qui dixerunt, Moyſes permiſit libellum repudii ſcribere, & dimittere.

And they ſayd / Moſes ſuffered to write a bill of diuorcement / and to put her away.

5. Quibus reſpondens Ieſus, ait, ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum illud.

Then Jeſus anſwered and ſaid vnto them/ For the hardneſſe of your heart he wrote this precept vnto you.

6. Ab initio autem creaturæ maſculum & feminam fecit eos Deos.

But at the beginning of the creatiõ/ God made them male and female.

7. Propter hoc, relinquet homo patrem ſuum & matrem: & adhærebit ad uxorẽ ſuam.

For this cauſe ſhall man leaue his father and mother/ and cleaue vnto his wife.

8. Et erunt duo in carne una, Itaque iam non ſunt duo, ſed una caro.

And they twaine ſhalbe one fleſh: ſo that they are no more twaine / but one fleſh.

9. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Therefore/what God hath coupled together / let not man ſeparate.

Das X. Capitel.

Vnd er macht ſich auff/ vnd kam von dannen an die örter des Jüdiſchen Landes/ jenſeit des Jordans/ vnd das Volck gieng abermal mit hauffen zu jhm/ vnd wie ſeine gewonheit war/ lehret er ſie abermal.

OC hand giorde ſig rede/oc kom der fra/til de Jødiſke Landz Steder/paa hin ſide Jordan / Oc Folcket gick atter til hannem i hobe tal/ Oc hand lerde dem atter/ſom hans ſeduane vaar.

2. Vnd die Phariſeer tratten zu jm/ vnd frageten jhn / Ob ein Mann ſich ſcheiden möge von ſeinem Weib? vnd verſuchten jhn damit.

Oc Phariſeerne traadde til hañem/oc ſpurde hannem at/ Om en Mand maa ſkilie ſig fra ſin Huſtru? Oc de friſtede hannem der met.

3. Er antwortet aber / vnd ſprach: Was hat euch Moſes gebotten?

Men hand ſuarede/oc ſagde/ Huad haffuer Moſe budet eder?

4. Sie ſprachen: Moſes hat zugelaſſen einen Scheidtbrieff zuſchreiben/ vnd ſich zu ſcheiden.

De ſagde/Moſe tilſtedde at ſcriffue it Skilſmaalsbreff/ oc ſkillis at.

5. Jeſus antworttet/vnd ſprach zu jhnen? Vmb eures hertzen hertigkeit willen hat er euch ſolchs geſchrieben.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ For eders Hiertis haarhed ſkyld/ ſcreff hand eder det Bud.

6. Aber von Anfang der Creatur/ hat ſie Gott geſchaffen ein Männlein vnd Fräulein.

Men aff Creaturens begyndelſe/ haffuer Gud ſkabt dem en Mand oc Quinde

7. Darumb wirdt der Menſch ſeinen Vater vnnd Mutter verlaſſen/ vnd wirdt ſeinem Weib anhangen.

Der faare ſkal Menniſken forlade ſin Fader oc Moder/oc ſkal bliffue hoſſ ſin Huſtru.

8. Vnd werden ſein die zway ein Fleiſch/ſo ſind ſie nun nicht zwey/ſondern ein Fleiſch.

Oc de tho ſkulle vere it Kød / Saa ere de nu icke tho / men it Kød.

9. Was denn Gott zuſammen gefüget hat / ſoll der Menſch nicht ſcheiden.

Huad Gud da haffuer tilſammen føyit/ſkal Menniſken icke atſkilie.

Kapitola X.

AWſtaw odtud/ přiſſel do končin Jůdſkých za Jordán. Y ſeſſli ſe zaſe k němu zástupowé/ a yakž obyčeg měl/ opět ge včil.

STámtad wſtawſzy/ przyſzedł w gránice. Judſkie przez ziemice ktora ieſt zá iordanem / á záſie kniemu zeſzło ſie nie malo ludu/ ktory on vczył ták iáko był zwykł.

2. Tehdy přiſtaupiwſſe Zákonijcy tázali ſeho: Sluſſijli Muži Ženu propuſtiti? pokauſſegijce ho.

Tedy przyſtapiwſzy Fárizeuſzowie pytáli go / ieſliż ſie godzi meżowi żonę opuścić? kuſząc go.

3. A on odpowijdage řekl gim: Co geſt wám přikázal Moyžiſs?

A tho im on odpowiedziáwſzy/ rzekł/ Coż wám roſkazał Moiżeſz?

4. Kteřijžto řekli: Moyžiſs dopuſtil Lijſtek zapuzenij napſati/ a propuſtiti.

A on rzekli/ Moiżeſz dopuścił nápiſzac liſt rozwodny/ y opuścić żonę.

5. Gimžto odpowěděw Gežijs/ řekl: Pro twrdoſt ſrdce waſſeho napſal wám Moyžiſs to Přikázanij.

Tedy Jezus odpowiedziawſzy im / rzekł/ Dla zatwardzenia ſercá wáſzego napiſał wam to roſkazánie.

6. Ale od počátku ſtwořenij Muže a Ženu včinil ge Bůh.

Ale od poczatku ſtworzenia/ meżczyzne y niewiaſte vczynił ie Bog.

7. Protož opuſtij člowěk Otce y Máteř/ a přidržeti ſe bude Ženi ſwé.

A dla tegoż opuści człowiek oycá ſwego y matkę ſwą/ á przyłaczy ſie ku żenie ſwey.

8. A budau dwa w gednom Těle. A tak giž negſau dwa/ ale gedno Tělo.

A ktorzy byli dwiemá/ bedą iednem ciałem / á thák iuż dáley nie ſa dwá / ále iedno ciáło.

9. Protož což geſt Bůh ſpogil/ člowěk nerozděług.

Co thedy Bog złaczył / niechżeć człowiek nie rozłacżo.

י

10 וְשַׁאֲלוּהִי תּוּב תַּלְמִידַוְהִי בְּבַיְתָא עַל הָדָא׃

Di nuouo poi i ſuoi diſcepoli gli domandorono di quel medeſimo in caſa.

11 וְאָמַר לְהוֹן כָּל מַן דְּיִשְׁרֵא אַנְתְּתֵהּ וְנִסַּב אַחְרִתָא גָּאַר׃

Et egli diſſe loro, Chiunque laſſarà la ſua moglie, e piglsaranne vn'altra, commette adulterio contra eſſa.

12 וְאֶן אַנְתְּתָא תִּשְׁרֵא בַּעְלָהּ וְתֶהְוֵא לְאַחְרִנָא גָּיְרָא׃

E ſe la donna laſſarà il ſuo marito, e maritaraſſi ad vnaltro, commette adulterio.

13 וַמְקַרְבִין הֲווֹ לֵהּ טַלְיֵא דְּנִקְרוּב לְהוֹן תַּלְמִידַוְהִי דֵּין כָּאאִין הֲווֹ בְּהָלֵין דַּמְקַרְבִין לְהוֹן׃

Doppo queſto gli appreſentorono de fanciulletti, accioche gli toccaſſe: ma i diſcepoli riprendeuan coloro che gli portauano.

14 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד חֲזָא אֶתְבְּאֵשׁ לֵהּ וֶאֱמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טַלְיֵא אָתֵין לְוָתִי וְלָא תֶּכְלוּן אֶנּוּן דְּאַיְלֵין דְּאַיְךְ הָלֵין אֶנּוּן אִיתֵיהּ מַלְכוּתָא דַּאֲלָהָא׃

E IESV vedendo queſto, n'hebbe diſpiacere: e diſſe loro, Laſſate i fanciulletti venire à me, e non gl'impedite: percioche di queſti tali è il regno di DIO.

15 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל דְּלָא יְקַבֵּל מַלְכוּתָא דַּאֲלָהָא אַיְךְ טַלְיָא לָא יְעוּל לָהּ׃

Io vi dico in verità, che chi non riceuerà il regno di DIO come vn fanciulletto, non entrarà in eſſo.

16 וְשַׁקְלְ אֶנּוּן עַל דְּרָעוֹהִי וְסָם אִידֵהּ עֲלַיְהוֹן וּבָרֵךְ אֶנּוּן׃

Et hauendoli preſi in bracchio, e poſte le mani ſopra eſſi, gli benediſſe.

י

10 וּבַבַּיִת שָׁבוּ תַּלְמִידָיו וְשָׁאֲלוּ לוֹ עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y en caſa boluieron los Diſcipulos à preguntarſe de lo miſmo.

11 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ וְיִקַּח אַחֶרֶת מְנָאֵף עָלֶיהָ׃

Y dixeles, Qualquiera que embiare á ſu muger, y ſe caſare con otra, comete adulterio contta ella.

12 וְאִם אִשָּׁה תַּעֲזֹב אֶת־אִישָׁהּ וְתִקַּח אַחֵר גַּם הִיא מְנָאָפֶת׃

Y ſi la muger embiare ſu marido, y ſe caſare con otro, adultêra.

13 וַיַּקְרִיבוּ לוֹ יְלָדִים לְהַגִּיעַ בָּם וְתַלְמִידִים גָּעֲרוּ בַמַּקְרִיבִים׃

Y preſentauanle ninnos para que les tocaſſe: y los diſcipulos rennian à los que les preſentauã.

14 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ וָעַם וְאָמַר לָהֶם הַנִּיחוּ אֶת־הַיְלָדִים לָבוֹא אֵלַי וְאַל תִּמְנְעוּ אוֹתָם כִּי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר לָהֶם יֵשׁ הַמַּלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y viendolo Ieſus, enojo ſe, y dizoles, Dexad los ninnos venir à mi, y no ſe lo defendays: porque de los tales es el Reyno de Dios.

15 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל אֲשֶׁר לֹא יְקַבֵּל אֶת מַלְכוּת אֱלֹהִים כְּמוֹ הַיֶּלֶד לֹא יָבוֹא בָהּ׃

Dicierto os digo, que el que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no antrara en el.

16 וַיְחַבֵּק אוֹתָם וַיָּשֶׂם אֶת יָדִים עֲלֵיהֶם וַיְבָרֵךְ אוֹתָם׃

Y tomandolos en los braços, poniendo las manos ſobre ellos los bendezia.

θ'.

10. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς.

Derechef les diſciples l'interroguerent de cela meſme en la maiſon.

11. Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.

Et il leur dit, Quiconque delaiſſera ſa femme, & mariera à vne autre, commet adultere.

12. Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.

Pareillement ſi la femme delaiſſe ſon mari, & ſe marie à vn autre, elle commet adultere.

13 Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

Et ils lui preſenterent des petis enfans, afin qu'il les touchaſt: mais les diſciples tanſoyent ceux qui les preſentoyent.

14. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Ceque Ieſus voyant, il en fut indigné, & leur dit laiſſez les petis enfans venir à moi, & ne les empeſchez point: car à tels eſt le royaume de Dieu.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di Que quiconque ne receura le royaume de Dieu comme petit enfant, n'entrera point en icelui.

16. Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, ηὐλόγει αὐτά.

Et apres les auoir prins entre ſes bras, leur, impoſant les mains, il les benit.

CAP. X.

10. Et in domo iterum diſcipuli eius de eodem interrogaverunt eum.

And in the houſe his diſciples aſked him againe of that matter.

11. Et ait illis, Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit; adulterium committit ſuper eam.

And he ſaid vnto them/ Whoſoeuer ſhall put away his wife and marie another / committeth adulterie againſt her.

12. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.

And if a woman put away her huſbande/and be maried to another / ſhee committeth adulterie.

13. Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos, Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.

Then they brought litle children to him/ that he ſhould touch them: and his diſciples rebuked thoſe that brought them.

14. Quos cùm videret Ieſus, indignè tulit, & ait illis, Sinite parvulos venire ad me: & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnum Dei.

But when Jeſus ſawe it / he was diſpleaſed / and ſayd to them / Suffer the litle children to come vnto me / and forbid them not: for of ſuch is the kingdome of God.

15. Amen dico vobis: quiſquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

Verely J ſay vnto you / Whoſoeuer ſhall not receiue the kingdome of God as a litle childe / he ſhall not enter therein.

16. Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

And he tooke them vp in his armes / and put his handes vpon them / and bleſſed them.

Das X. Capitel.

10. Vnd daheim fragten jn abermal ſeine Jůnger vmb daſſelbige.

Oc hans Diſciple ſpurde hannem atter hiemme om det ſamme.

11. Vnd er ſprach zu jhnen: Wer ſich ſcheidet von ſeinem Weibe / vnd freyet ein andere/der bricht die Ehe an jr.

Oc hand ſagde til dem/ Huo ſom ſkiller ſig fra ſin Huſtru / oc tager en anden / hand bedriffuer hoer met hende.

12. Vnd ſo ſich ein Weib ſcheidet von jrem Mane/vnd freyet einen andern/ die bricht jre Ehe.

Oc der ſom en Quinde ſkil ſig fra ſin Mand/ oc tager en anden/ hun bedriffuer hoer.

13. Vnd ſie brachten Kindlein zu jm/ daß er ſie anrůhrete/ die Jůnger aber fuhren die an / die ſie trugen.

Oc de førde ſmaa Børn til hannem /at hand ſkulde røre ved dem / Oc Diſciplene lode ilde paa dem/ ſom baare dem.

14. Da es aber Jeſus ſahe/Ward er vnwillig/vnd ſprach zu jhnen: Laſſet die Kindlein zu mir kommen / vnd weret jhnen nicht/denn ſolcher iſt das Reich Gottes.

Der Jheſus det ſaa/bleff hand fortørnet / oc ſagde til dem/ Lader ſmaa Børn komme til mig/ oc forhindrer dem icke/Thi Guds rige hører ſaadanne til.

15. Warlich/ ich ſage euch/ wer das Reich Gottes nicht empfehet / als ein Kindlein / der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige / Jeg ſiger eder/ Huo ſom icke anammer Guds rige / ſom it lidet Barn / hand ſkal icke komme der ind.

16. Vnd er hertzet ſie / vnd leget die hånde auff ſie/vnd ſegnet ſie.

Oc hand tog dem i faffn / oc lagde henderne paa dem //oc velſignede dem.

Kapitola X.

10. A opět w Domu Včedlnijzy geho o těmž gſau ho tázali.

Tedy w domu záſie zwolennicy iego o teyże rzeczy pytáli go.

11. Y řekl gim: Kdožkoli propuſtij Manželku ſwau / a ginau pogme /cyzoložſtwij ſe dopuſtij proti nij.

A on im rzekl / Ktozkolwiek opuſci zone ſwa á poymie ina / cudzolozy przeciw niey.

12. Pakli Zena propuſtij Muže ſwého / a s giným ſe oddá / cyzoložij.

A ieſliż też niewiáſtá opuśći meżá ſwoiego / á poydzie zá drugiego / cudzołoży.

13. Tehdy podáwali gemu dijtek/ aby ſe gich dotýkal. Ale Včedlnijcy přimlauwali těm kteřijž ge neſli.

Tedy mu przywiedziono dziateczki áby ſie ich dotykal / ale zwolennicy fukali ná ony ktorzy ie przywodzili.

14. Kteréžto když vzřel Gežijš / za zlé měl / a řekl gim: Nechtež dijtek ať gdau ke mně / a nebraňte gim / nebo takowých geſt Králowſtwij Božij.

Co gdy obaczyl Jezus / gniewał ſie / mowiac do nich / Dopuśććie dziatecz kam idż do mnie / á nie zákazuycie im / ábowiemći tákowych ieſt Kroleſtwo Boże.

15. Zagiſté prawijm wám: Kdožkoli nepřijgme Králowſtwij Božijho yako maličký / newegde do něho.

Záprawde wam powiedam / Ktożkolwiek Kroleſtwá Bożego nie przyimie iáko dzieciatko / żadnym ſpoſobem do niego nie wnidzie.

16. A obgijmage ge a wzkládage na ně ruce / požehnanij gim dáwal.

A biorac ie na rece / á wkládáiac ná nie rece / błogoſławił im.

י

17 וְכַד רָדֵא בְּאוּרְחָא רְהַט חַד נְפַל עַל בּוּרְכַּוְהִי וּמְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ וְאָמַר מַלְפָנָא טָבָא מָנָא אֶעְבֵּד דְּאִרַת חַיֵּי דַּלְעָלַם׃

Eſſendo egli poi vſcito ne la via, vno corſe a lui, & inginocchioſſigli dinanzi, e li domandò dicendo, Maeſtro buono, Che farò io per poſſedere la vita eterna?

18 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא לַיְת טָבָא אֶלָּא אֶן חַד אֲלָהָא׃

IESV gli diſſe, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, ſenon vn ſolo, cioè, Iddio.

19 פּוּקְדָנֵא יָדַע אַנְתְּ לָא תְּגוּר לָא תֶּגְנוּב לָא תִּקְטוֹל וְלָא תֶּסְהֵד סָהֲדוּתָא דַּגָּלְתָא לָא תֶּטְלוֹם יַקִּיר לַאֲבוּךְ וַלְאֶמָּךְ׃

Tu ſai i comandamenti, Non fare adulterio, Non ammazzare, Non rubbare, Non dir falſo teſtimonio, Non ingannare, Honora tuo padre e tua madre.

20 הוּ דֵּין עְנָא וְאָמַר לֵהּ מַלְפָנָא הָלֵין כֻּלְּהֵין נְטַרְת מֶן טַלְיוּתִי׃

Colui riſpondendo, li diſſe, Maeſtro, tutte queſte coſe ho oſſeruate ſin da la mia giouentù.

21 יֵשׁוּעַ דֵּין חָר בֵּהּ וְאַחְבֵּהּ וְאָמַר לֵהּ חֲדָא חַסִּירָא לָךְ זֶל זַבֶּן כֹּל מֶדֶּם דְּאִית לָךְ וְהַב לְמֶסְכֵּנֵא וְתֶהְוֵא לָךְ סִימָתָא בַּשְׁמַיָּא וְסַב צְלִיבָךְ וְתָא בָּתְרַי׃

E IESV riguardandolo, gli hebbe affettione, e diſſeli, Vna coſa ti manca: va, vendi cio che tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn teſoro in cielo: poi vieni e ſeguitami, togliendo la croce tua.

22 הוּ דֵּין אֶתְכְּמַר בְּמֶלְּתָא הָדָא וְאָזַל כַּד עַיִקָא לֵהּ אִית הֲוָא לֵהּ גֵּיר נֶכְסֵא סַגִּיאֵא׃

Ma colui contriſtandoſi per queſta parola, ſen'andò mal contento: percioche egli haueua molti beni.

י

17 וּכַאֲשֶׁר יָצָא בַדֶּרֶךְ רָץ אֶחָד וַיִּכְרַע אֵלָיו וַיִּשְׁאַל לוֹ לֵאמֹר מְלַמֵּד טוֹב מָה אֶעֱשֶׂה וְיִירַשׁ אֶת־חַיֵּי הָעוֹלָם׃

Y ſaliendó el àl camino, vno coriendo y hincando la rodilla delante deel, le preguntó, Maeſtro bueno, que haré para poſſeer la vida eterna.

18 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָיו לֵאמֹר מַה תֹּאמַר לִי טוֹב אִישׁ לֹא טוֹב כִּי אִם אֶחָד הָאֱלֹהִים׃

Y Ieſus le dixo, Porque me dizes Bueno? Ninguno ay bueno, ſino vn Dios.

19 יָדַעְתָּ אֶת־הַמִּצְוֹת לֹא תִנְאָף לֹא תִרְצָח לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר לֹא תַשְׁכִּיל כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ׃

Los mandamientos ſabes, No adulteres, No mates, No hurtes, No digas falſo teſtimonio, No defrudes, Honrra à tu padre y madre.

20 וְהוּא עָנָה וְאָמַר לוֹ מְלַמֵּד כָּל־זֹאת שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרָי׃

El entonces reſpondiendo, dixole, Maeſtro todo eſto he guardado deſde mi mocedad.

21 וְיֵשׁוּעַ הִבִּיטוֹ וְנָשַׁק לוֹ וְאָמַר אֵלָיו אַחַת תֶּחְסַר לָךְ לֵךְ לָךְ וּמְכֹרָה כָּל־אֲשֶׁר לָךְ וְתֵן לָאֶבְיוֹנִים וְיִהְיֶה לְךָ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וּבוֹא וְשָׂא אֶת צְלִיב וְלֵךְ אַחֲרָי׃

Entonees Ieſus mirandolo, amôlo, y dixole Vna coſa te falta: vé, todo lo que tienes vende, y dà à los pobres, y tendràs theſoro enel cielo: y ven ſigueme (tomado tu cruz. ſi quieres ſer perfecto.)

22 וַיִּכָּמְרוּ רַחֲמָיו עַל־הַדָּבָר הַזֶּה וַיֵּלֶךְ בְּרוּחַ נְכֵאָה כִּי הָיָה לוֹ קִנְיָן רָב׃

Mas el, entriſtecido por eſta palabra, fueſe triſte: porque tenia muchas poſſeſſiones.

ι.

17. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω.

Et comme il ſortoit pour ſe mettre en chemin, quelcun accourut, & s'eſtant agenouillé deuant lui, l'interrogua, diſant, Maiſtre qui es bon, que ferai-ie pour heriter la vie eternelle?

18 Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

Mais Ieſus lui reſpondit, Pourquoi m'appeles-tu bon? il n'y a nul bon qu'vn aſſauoir Dieu.

19. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.

Tu ſais les cõmandemens. Ne commets point adultere. Ne tue point. Ne deſrobbe point. Ne di point faux teſmoignage. Ne fai dommage à perſonne. Honore ton pere & ta mere.

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

Il reſpondit, & lui dit, Maiſtre i'ai gardé toutes ces choſes des ma ieuneſſe

21. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

Et Ieſus ayant ietté l'œil ſur lui, l'aima, & lui dit, Vn poinct te defaut, va, & ven tout ce que tu as, & le donne aux poures, tu auras vn threſor au ciel: puis vien-t'en ſui-moi, ayant chargé la croix.

22. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Mais il fut faſché de ce mot, & s'en alla tout marri: car il auoit de grands biens.

CAP X.

17. Et cum egreſſus eſſet in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?

And when he was gone out on the way/ there came one running/ and kneeled to him/ & aſked him/ Good Maſter/ what ſhall I do/ that I may poſſeſſe eternall life?

18. Ieſus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus niſi unus, Deus.

Jeſus ſaide to him/ Why calleſt thou me good? there is none good but one/ euen God.

19. Præcepta noſti, Ne adulteres, Ne occîdas, Ne fureris, Ne falſum teſtimoniũ dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Thou knoweſt the commaundementes/ Thou ſhalt not commit adulterie. Thou ſhalt not kill. Thou ſhalt not ſteale. Thou ſhalt not beare falſe witneſſe. Thou ſhalt hurt no man. Honour thy father & thy mother.

20. At ille reſpondens, ait illi, Magiſter, hæc omnia obſervavi à iuventute mea.

Then he anſwered: and ſaid to him/ Maſter/ all theſe things I haue obſerued from my youth.

21. Ieſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deeſt: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me (*tollens crucem tuam.*)

And Jeſus beheld him/ and loued him/ and ſayde vnto him/ One thing is lacking vnto thee/ Goe and ſell all that thou haſt/ and giue to the poore/ and thou ſhalt haue treaſure in heauen/ and come/ folowe me/ and take vp the croſſe.

22. Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens, erat enim habens multas poſſeſſiones.

But he was ſad at that ſaying/ and went awaye ſorowfull: for hee had great poſſeſſions.

Das X. Capitel.

17. Vnd da er hinauß gangen war auff den weg/ lieff einer vorne für/ kniet für jhn/ vnd fraget jhn: Guter Meiſter/ was ſoll ich thun/ daß ich das ewige Leben ererbe?

Oc der hand vaar vdgangen paa veyen/ da løb en hen frem/ falt paa knæ faar hannem/ oc ſpurde hannem at/ Gode Meſtere/ huad ſkal ieg gøre/ at ieg kand arffue det euige Liff?

18. Aber Jeſus ſprach zu jm: Was heiſſeſt du mich gut? Niemand iſt gut/ denn der einige Gott.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Hui kalder du mig god? Der er ingen god/ vden Gud alene.

19. Du weiſſeſt je die Gebot wol/ Du ſolt nicht Ehebrechen. Du ſolt nicht Tödten. Du ſolt nicht Stelen. Du ſolt nicht falſche Gezeugniß reden. Du ſolt niemandt teuſchen. Ehre deinen Vater vnd Mutter.

Du vedſt io Budene vel/ Du ſkalt icke bedriffue hoer. Du ſkalt icke ſla ihiel. Du ſkalt icke ſtiele. Du ſkalt icke tale falſke vidniſbyrd/ Du ſkalt ingen beſuige. Ere din Fader oc Moder.

20. Er antwortet aber vnd ſprach zu jhm. Meiſter/ das hab ich alles gehalten von meiner Jugend auff.

Hand ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Meſtere/ det haffuer ieg huldet altſammen op aff min Vngdom/

21. Vnd Jeſus ſahe jn an/ vnd liebet jhn/ vnd ſprach zu jhm: Eines fehlet dir/ Gehe hin/ verkauffe alles was du haſt/ vnd gibs den armen/ ſo wirſt du einen Schatz im Himmel haben/ vnd komb/ folge mir nach/ vnd nimb das Creutz auff dich.

Oc Jheſus ſaa paa hannem/ oc elſkte hannem/ oc ſagde til hannem/ En ting fattis dig/ Gack bort/ ſæl alt det du haffuer/ oc giff det Fattige/ ſaa ſkalt du haffue it Ligende fæ i Himmelen/ Oc kom/ efterfølg mig/ Oc tag Kaarſſet paa dig.

22. Er aber ward vnmuts über der rede/ vnd gieng Traurig darvon/ denn er hatte vil güter.

Men hand bleff ilde til fridz aff den tale/ oc gick bedrøffuit bort/ Thi hand haffde meget godz.

Kapitola X.

17. Potom když wyſſel na ceſtu/ předběhl gey geden/ y poklekl před nim na kolenau/ a tázal ſe ho/ řka: Miſtře dobrý/ co včinijm abych žiwota wěčneho doſſel?

A ták wyßedßy w drogę/ niektory gdy przybieżał á vpadł mu v kolan/ pythał go/ Miſtrzu dobry/ coż czynić mam ábych otrzymiał żywot wieczny?

18. A Gežijš řekl gemu: Co mne nazýwáš dobrým/ žádný nenij dobrý/ gedině ſám Bůh.

A Jezus mu rzekł/ Czemuż mie názywaß dobrym? Zadenći nie ieſt dobrym iedno ieden/ to ieſt Bog.

19. Vmijſſli Přikázanij? Nezcyzoložijš/ Nezabigeš/ Nevkradneš/ Newydáš ffaleſſného ſwědectwj/ Neoklamáš/ Cti Otce twého y Matku twau.

Vmieß że przykazanie? Nie cudzołoż/ nie zábiiay/ nie krádni/ nie powiaday fałßywego świádectwá/ nie czyń żadnemu ßkody/ czći oycá twego y mátkę.

20. A on odpowěděw/ řekl gemu: Miſtře/ tyto gſem wſſecky wěcy zachowal od mé mladoſti.

Thedy mu on odpowiedziawßy/ rzekł/ Miſtrzu/ iam tego wßytkiego ſtrzegł od młodości moiey.

21. Tehdy Gežijš pohleděw na něho/ zamilowal gey/ a řekl gemu: Gednohok ſe nedoſtáwů/ Gdi cožkoli máš prodey a dey chudým/ a budeš mijti poklad w Nebi/ a wezma křijž/ pod za mnau.

A Jezus weyzrawßy nań/ rozmiłował ſie go/ y rzekł mu/ Jednegoż ći nie doſtawa/ Idźże a przeday wßytko co máß y rozday vbogim/ á będzieß miał ſkarb w niebie/ przydźże á chodź zá mną wziąwßy krzyż ná ſię.

22. Kterýžto zarmautiw ſe z toho ſlowa odſſel ſmutný/ nebo měl mnohá Zbožij.

Ale ſie on záſmućił dla oney powieſci y odßedł fráſowny m/ ábowiem miał wiele máietności.

י

23 חַר דֵּין יֵשׁוּע בְּתַלְמִידָוְהִי וֶאֱמַר לְהוֹן כְּמָא עַטְלָא לְאִילֵין דְּאִית לְהוֹן נְכְסָא דְּנֵעלוּן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Allor IESV riguardando intorno, dice à i ſuoi diſcepoli, Quanto difficilmente entraranno nel regno di Dio quelli che hanno de le ricchezze!

24 תַּלְמִידָא דֵּין מֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ עַל מֶלַּוְהִי וְעָנָא תּוּב יֵשׁוּע וֶאֱמַר לְהוֹן בְּנַי כְּמָא עַטְלָא לְאִילֵין דְּתַכִּילִין עַל נֶכְסַיְהוֹן דְּנֵעלוּן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

E i diſcepoli ſi ſtupiuano de le ſue parole: onde IESV di nuouo replicando dice loro, Figliuoli, quanto è difficile che quei che ſi confidano ne le richezze, entrino nel regno di Dio!

25 פְּשִׁיק הוּ לְגַמְלָא דְּנֵעוּל בְּחַרוּרָא דְּמַחְטָא אוֹ עַתִּירָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא לְמֵעַל׃

Egli è piu facile che vn camello entri per il pertuſo d'vn aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

26 הֶנּוּן דֵּין יַתִּירָאִית מֶתְבַּהְּרִין הֲווֹ וְאָמְרִין בֵּינַיְהוֹן מַנּוּ מֶשְׁכַּח לְמֶחְיָא׃

Et eſſi maggiormente ſi marauigliorono, dicendo intra ſe ſteſſi, E chi puo mai eſſer ſaluo?

27 חַר דֵּין בְּהוֹן יֵשׁוּע וֶאֱמַר לְהוֹן לְוָת בְּנַי נָשָׁא הָדָא לָא מֶשְׁכְּחָא אֶלָּא לְוָת אֱלָהָא כֹּל מֶדֶּם גֵּיר מֶשְׁכְּחָא לְוָת אֱלָהָא׃

Ma IESV riguardandoli, dice, Appreſſo de gli huomini è ben impoſſibile, ma non gia appreſſo Iddio. Imperoche appreſſo Iddio tutte le coſe ſon poſſibili.

28 וְשָׁרִי כֵּאפָא לְמֵאמַר הָא חֲנַן שְׁבַקְן כֹּל מֶדֶּם וְנֶקְפִינָךְ׃

Allor Pietro incominciò à dirli, Ecco, noi habbiam laſſato ogni coſa, e t'habbiam ſeguitato.

י

23 וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו אֵיכָה יֵעָצְלוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם קִנְיָן רָב לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Entonces Ieſus mirando alderredor, dize á ſus Diſcipulos, Quan difficilmente entrarán enel Reyno de Dios los que tienen riquezas.

24 וְתַלְמִידִים נִבְעֲתוּ עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּנִים אֵיךְ יֵעָצְלוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר מַבְטִיחִים עַל־הוֹנָם לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y los Diſcipulos ſe eſpandaron de ſus palabras: Mas Ieſus reſpondiendo, les boluió à dezir, Hijos, quan difficil es entrar àl Reyno de Dios, losque confian en las riquezas.

25 כִּי־יָקַל לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד חוֹר הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Mas facil es paſſar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar ál Reyno de Dios.

26 וְהֵמָּה נִבְהֲלוּ מְאֹד לֵאמֹר בְּנַפְשָׁם וּמִי יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ׃

Mas ellos ſe eſpantauan mas, diziendo dentro deſi, Y quien podra ſaluarſe?

27 וַיַּבִּיטֵם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר אֹת הָאֲנָשִׁים לֹא יוּכַל אֲבָל אֹת־הָאֱלֹהִים כִּי אֹת־הָאֱלֹהִים כֹּל־יוּכַל לִהְיוֹת׃

Entonces Ieſus mirandolos, dize, Acerca de los hombres, impoſſible: mas acerco de Dios, no porque todas coſas ſon poſſibles acerca de Dios.

28 וַיָּחֶל כֵּיפָה לֵאמֹר אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ כֹּל וַנֵּלֶךְ אַחֲרֶיךָ׃

Entonces Pedro començó à dezirle, He aqui, noſotros auemos dexado todas las coſas, y te auemos ſeguido.

ι.

23. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

Alors Ieſus ayant regardé à l'entour dit à ſes diſciples, Combien difficilement entreront au royaume de Dieu ceux qui ont des richeſſes!

24. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et ſes diſciples s'eſtonnerent de ces paroles. Mais Ieſus derechef prenant la parole, leur dit, Enfans, qu'il eſt difficile à ceux qui ſe fient és richeſſes, d'entrer au royaume de Dieu:

25. Εὐκοπώτερόν γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Il eſt plus aiſe qu'vn chameau paſſe par le pertuis d' vne aiguille, qu'vn riche entre au royaume de Dieu.

26. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι.

Dont ils s'eſtonnerent d'autant plus, diſans entr'eux, Et qui peut eſtre ſauué?

27. Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Mais Ieſus les ayant regardés, dit, Il eſt impoſſible quant aux hommes, mais non point quand à Dieu: car toutes choſes ſont poſſibles à Dieu.

28. Καὶ ἤρξατο ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

Adonc Pierre ſe print à lui dire, Voici, nous auons tout delaiſſe, & t'auons ſuiui.

CAP. X.

23. Et circumſpiciens Ieſus, ait diſcipulis ſuis, Quàm difficilè qui pecunias habēt, in regnum Dei introibunt.

And Jeſus looked round about/ and ſayd vnto his diſciples/ Howe hardly to they that haue riches/ enter into the kingdome of God.

24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis eius, At Ieſus rurſus reſpondens, ait illis, Filioli, quàm difficile eſt confidentis in pecuniis, in regnum Dei introire.

And his diſciples were aſtonied at his wordes. But Jeſus anſwered againe/ and ſayd vnto them/ Children/ howe hard is it for them that truſt in riches/ to enter into the kingdome of God.

25. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum Dei.

It is eaſier for a camel to go through the eye of a needle/ then for a riche man to enter into the kingdome of God.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos, Et quis poteſt ſalvus fieri.

And they were much more aſtonyed/ ſaying with them ſelues/ Who then can be ſaued?

27. Et intuens illos Ieſus, ait, apud homines impoſſibile eſt: ſed non apud Deum: omnia enim poſſibilia ſunr apud Deum.

But Jeſus looked vpon them/ and ſayde/ With men it is impoſſible/ but not with God: for with God all things are poſſible.

28. Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Then Peter began to ſaye vnto him/ Lo/ we haue forſaken al/ and haue followed thee.

Das X. Capitel.

23. Vnd Jeſus ſahe vmb ſich vnd ſprach zu ſeinen Jüngern: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

Oc Jheſus ſaa ſig om/ oc ſagde til ſine Diſciple/ Huor ſuarlige ſkulle de Rige komme i Guds Rige.

24. Die Jünger aber entſatzten ſich über ſeiner rede. Aber Jeſus antwortet widerumb/ vnd ſprach zu jhnen: Lieben Kinder/ wie ſchwerlich iſts/ daß die/ ſo jhr vertrauen auff Reichthumb ſetzen/ ins Reich Gottes kommen.

Oc Diſciplene bleffue forferdede for hans tale. Men Jheſus ſuarede igen/ oc ſagde til dem/ Kiere Børn/ Huor ſuart er det/ at de/ ſom ſette deris tillid Rigdom/ kunde komme i Guds Rige.

25. Es iſt leichter/ daß ein Kamel durch ein Nadelöhr gehe/ denn daß ein Reicher inns Reich Gottes komme.

Det er lettere/ at it Kamel gaar gennem it Naal øye/ End at en Rig kommer i Guds Rige.

26. Sie entſatzten ſich aber noch vil mehr/ vnd ſprachen vnter einander: Wer kan denn ſelig werden?

Da forferdedis de end megit mere/ oc ſagde til huer andre/ Huo kand da vorde ſalig?

27. Jeſus aber ſahe ſie an/ vñ ſprach: Bey den Menſchen iſts vnmüglich/ aber nicht bey Gott/ denn alle ding ſind müglich bey Gott.

Men Jheſus ſaa paa dem/ oc ſagde/ Hoſſ Menniſken er det wmuligt/ Men icke hoſſ Gud/ Thi alle ting ere mulige hoſſ Gud.

28. Da ſaget Petrus zu jhm: Sihe/ wir haben alles verlaſſen/ vnd ſind dir nach gefolget.

Da ſagde Peder til hannem/ See/ wi haffue forlat al ting/ oc haffue efterfult dig.

Kapitola X.

23. A pohleděw wůkol Gežijſs/ řekl Včedlnijkům ſwým: Kterak neſnadně kteřijž penijze magij wegdau do Králowſtwij Nebeſkého.

A obeyzrawſzy ſie Jezus/ rzekł do zwolennikow ſwoich/ Z iákaż trudnośćia ći ktorzy bogáctwá máią wnidą do Kroleſtwá Bożego.

24. Tehdy Včedlnijcy s děſſenijm diwili ſe ſlowům geho. Ale Gežijſs opět odpowěděw/ řekl gim: Synáčkowé/ kterak neſnadno gt těm kteřijž vſſagij w penijze/ wgijti do králowſtwij Božijho.

Vlękli ſie tedy zwolennicy dla tych ſłowiego/ A Jezus im záſie odpowiedziawſzy rzekł/ Synowie/ iákoż ieſt trudno thym co bogáctwam vfáią wnidź do Kroleſtwá Bożego.

25. Snáze geſt Welblaudu ſkrze gehelnij vcho progijti/ nežli bohatému wgijti do králoſtwij Božijho.

Łácwiey ieſt wielbłądowi wynidź przez vcho igielne/ niż bogaczowi wnidź do Kroleſtwá Bożego.

26. Kteřijžto wijce ſe diwili/ řkuce ſami mezy ſebau: Y kdo můž ſpaſen býti?

A oni ſie thym wiecey dziwowáli/ mowiąc ſámi ku ſobie/ A kthoż może być zbáwion?

27. A pohleděw Gežijſs na ně řekl gim: V lidij to nemožné gt/ ale ne v Boha.: nebo wſſecky wěcy možné gſau v Boha.

A Jezus poyzrawſzy ná nie/ rzekł/ V ludźić to ieſt niepodobno/ ale nie v Bogá/ Abowiem v Bogá wſzytko ieſt podobno.

28. Potom počal gemu řijcy Petr: Ay my opuſtili gſme wſſecky wěcy/ a ſſli gſme za tebau.

A począł mu Piotr mowić/ Otochmy my wſzytko opuśćili/ á ſzlichmy zá tobą.

י

29 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר אַמִּין
אַמַר אֶנָא לְכוּן דְּלַיִת אֱנָשׁ
דְּשַׁבֶק בַּיתָא אָו אַחֵא אָו
אַחְוָתָא אָו אַבָּא אָו אֶמָּא
אָו אַנְתְּתָא אָו בְּנַיָּא אָו
קוּרַיָּא מֶטֻלָתִי וּמֶטוּל
סַבַרְתִּי׃

IESV riſpondendo, diſſe, In Verità io Vi dico, che non è alcuno il quale habbia laſſato caſa, ò fratelli, ò ſorelle, ò padre, ò madre, ò moglie, ò figliuoli, ò poſſeſſioni, per amor mio e de l'Euangelio.

30 וְלָא יְקַבֵּל חַד בַּמְאָא
הָשָׁא בְּזַבְנָא הָנָא בָּתֵּא
וְאַחֵא וְאַחְוָתָא וְאֶמְהָתָא
וּבְנַיָּא וְקוּרַיָּא עַם רְדוּפְיָא
וּבְעָלְמָא דְּאָתֵא חַיֵּא
דַּלְעָלַם׃

Che hora in queſto tempo, non ne riceua cento Volte tanto, di caſe e fratelli, e ſorelle, e madri, e figliuoli, e poſſeſſioni, con le perſecutioni: e nel ſecolo a Venire la Vita eterna.

31 סַגִּיאֵא דְּהוּ קַדְמָיֵא
דְּיֶהֱווֹן אַחְרָיֵא וְאַחְרָיֵא
קַדְמָיֵא׃

Ma molti che ſon primi, ſaranno Vltimi, e gli Vltimi ſaranno primi.

32 כַּד סָלְקִין הֲווֹ דַּיִן ב
בְּאוּרְחָא לְאוּרִשְׁלֶם הָו
יֵשׁוּעַ קְדִימִם הָוָא לְהוֹן
וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ וְאָזְלִין ב
בָּתְרֵהּ כַּד דָּחְלִין וּדְבַר
לִתְרֵעְסַרְתֵּהּ וְשַׁרִי
דְּנֵאמַר לְהוֹן מֶדֶּם ד
דַּעְתִיד דְּנֶהֱוֵא לֵהּ׃

Hor eſſi erano per camino, ſalendo Verſo Ieruſalem, e IESV andaua loro innanzi: & eranno ſpauentati, e ſeguendo temeuano. E IESV hauendo di nuouo tirati à ſe i dodici, comincio loro à dir le coſe che gli doueuano auuenire, dicendo.

33 דְּהָא סָלְקִין חְנַן
לְאוּרִשְׁלֶם וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
מֶשְׁתְּלֶם לְרַבַּי כָּהֲנֵא
וְלַסָפְרֵא וְנְחַיְּבוּנָיְהִי
לְמַוְתָא וְנַשְׁלְמוּנָיְהִי
לְעַמְמֵא׃

Ecco, noi ſagliamo in Ieruſalem, e il Figliuol de l'huomo ſarà dato ai principali Sacerdoti, & à gli Scribi: & eſſi lo condannaranno a morte, e darannolo à i Gentili.

י

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם אִישׁ לֹא יֵשׁ אֲשֶׁר
עָזַב בַּיִת אוֹ אַחִים אוֹ אֲחָיוֹת אוֹ
אָבִיו אוֹ אִמּוֹ אוֹ אִשָּׁה אוֹ
בָנִים אוֹ שָׂדוֹת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן
הַבְּשׂוֹרָה׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixo, De cierto os digo, que ninguno ay que aya dexado caſa, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o heredades, por cauſa de mi y del Euangelio,

30 אֲשֶׁר לֹא יִקַּח מֵאָה יָדוֹת
בָּעֵת הַזֶּה בָּתִּים וְאַחִים וְאֲחָיוֹת
וְאִמּוֹת וּבָנִים וְשָׂדוֹת עִם
רְדִיפָה וּבָעוֹלָם הַבָּא חַיֵּי
הָעוֹלָם׃

Que no reciba ciento tanto aora en eſte tiempo, caſa, y hermanos, y hermanas, y madres, y hijos, y heredades, con perſecuciones, y enel ſiglo venidero vida eterna.

31 כִּי־רַבִּים מֵאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ
רִאשׁוֹנִים וּמֵרִאשׁוֹנִים אַחֲרוֹנִים׃

Empero muchos primeros ſeran poſtreros: y poſtreros, primeros.

32 וַיִּהְיוּ בַּדֶּרֶךְ עוֹלִים אֶל־
יְרוּשָׁלַיִם וַיַּקְדִּים אוֹתָם יֵשׁוּעַ
וַיִּבָּהֲלוּ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו וַיִּירְאוּ וַיִּקַּח
עוֹד אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר וַיָּחֶל
לֵאמֹר אֲלֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֲתִידִים
לְהִקָּרוֹת לוֹ׃

Y eſtauan enel camino ſubiendo à Ieruſalem y Ieſus yua delante de ellos, y eſpantauanſe, y ſeguianlo con miedo: entonces boluiendo á tomar à los Doze à parte, començoles á dezir las coſas que le auian de acontecer:

33 כִּי־הִנֵּה עוֹלִים אֲנַחְנוּ
יְרוּשָׁלַיְמָה וּבֶן־הָאָדָם יִמָּסֵר
לַכֹּהֲנִים וְלַסּוֹפְרִים וַיְחַיְּבוּ
רֹאשׁוֹ לַמָּוֶת וְיַסְגִּירוּ אוֹתוֹ בִּידֵי
הַגּוֹיִם׃

Heaqui ſubimos à Ieruſalem: y el Hijo del hombre ſerá entregado à los Principes de los Sacerdotes, y à los Eſcribas, y condenarlohan à muerte, y entregarlohan à làs Gentes:

ι'.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου.

Ieſus reſpondant, dit, En verité ie vous di, qu'il n'y a nul qui ait laiſſé maiſon, ou freres, ou ſœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs, pour l'amour de moi & de l'Euangelie.

30. Ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Qui n'en reçoiue maintenant en ce temps-ici cent fois autant, maiſons, & freres, & ſœurs, & mere, & enfans, & champs, auec perſecution: & au ſiecle à venir, la vie eternelle.

31. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

Mais pluſieurs qui ſont premiers, ſeront derniers: & les derniers ſeront premiers.

32. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.

Or eſtoyent-ils en chemin montans en Ieruſalem, & Ieſus alloit deuant eux: & ils s'eſpouuantoyent, & craignoyent en le ſuiuant: & Ieſus ayant derechef prins les douze, ſe mit à leur declarer les choſes qui lui deuoyent aduenir.

33. Ὅτι ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι.

Diſant, Voici, nous montons en Ieruſalem: & le Fils de l'homme ſera liuré aux principaux Sacrificateurs, & aux Scribes: & ils le condamneront à mort, & le liureront aux nations.

CAP. X.

29. Reſpondens Ieſus, ait, Amen dico vobis ,nemo eſt qui reliquerit domum , aut fratres, aut ſorores , aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium.

Jeſus anſwered/ and ſayde/ Verely I ſay vnto you/ there is no man that hath forſaken houſe / or brethren / or ſiſters/ or father/ or mother/ or wife/ or children / or landes for my ſake and the Goſpels.

30 Qui nõ accipiet centies tantum , nunc in tempore hoc; domos & fratres, & ſorores, & matres , & filios , & agros, cum perſecutionibus, & in ſeculo futuro , vitam æternam.

But hee ſhall receyue an hundreth folde nowe at this preſent : houſes / and brethren / and ſiſters / and mothers / and children / and lands with perſecutions / & in the world to come / eternall life.

31. Multi autem erunt primi, noviſſimi; & noviſſimi , primi.

But many that are firſt / ſhalbe laſt: and the laſt / firſt.

32. Erant autem in via aſcendentes Ieroſolymam: & pręcedebat illos Ieſus, & ſtupebant : & ſequentes timebant. Et aſſumens iterum duodecim , cœpit illis dicere quæ eſſent ei eventura.

And they were in the way going vp to Jeruſalem / and Jeſus went before them / and they were amaſed / & as they followed / they were afrayed / and Jeſus tooke the twelue againe / and began to tel them what things ſhould come vnto him.

33. Quia ecce aſcendimus Ieroſolymam , & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum , & Scribis & ſenioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

Saying / Beholde / we go vp to Jeruſalem / & the Sonne of man ſhall be deliuered vnto the hie Prieſts / and to the Scribes / and they ſhall condemne him to death / and ſhall deliuer him to the Gentiles.

Das X. Capitel.

29. Jeſus antworttet/ vnd ſprach: Warlich/ ich ſage euch/ Es iſt niemand/ ſo er verleſſet Hauß/ oder Brůder/oder Schweſter/oder Vater oder Mutter/ oder Weib/ oder Kinder/ oder åcker/ vmb meinet willen/ vnd vmb des Euangelij willen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Der er ingen/ der ſom hand forlader Huſſ/ eller Brødre/ eller ſøſtere/ eller Fader/ eller Moder/ eller Huſtru/ eller Børn/ eller Agre/ For min ſkyld/ oc for Euangelij ſkyld.

30. Der nicht hundertfåltig empfahe/ jetzt inn diſer zeit/ Håuſer vnd Brůder vnd Schweſter vnd Mutter/ vnd Kinder vnd åcker/ mit Verfolgungen/ vnd in der zukůnfftigen Welt das ewige Leben.

At hand ey ſkal faa hundrede foltigen/ Nu i denne tid/ Huſſ oc Brødre/ ſøſtre oc modre/ oc børn/ oc Agre/ met forfølgelſe/ oc i den tilkommendis Verden det euige Liff.

31. Vil aber werden die Letzten ſein/ die die erſten ſind/ Vnd die erſten ſein/ die die letzten ſind.

Oc mange ſkulle bliffue de ſiſte/ ſom ere de førſte/ Oc de ſkulle bliffue de førſte/ ſom ere de ſiſte.

32. Sie waren aber auff dem wege/ vnd giengen hinauff gen Jeruſalem/ vnd Jeſus gieng fůr jhnen/ vnd ſie entſatzten ſich/ Vnd Jeſus nam abermal zu ſich die Zwölffe/ vnd ſaget jhnen/ was jhm widerfaren wůrde.

Men de vaare paa veyen/ oc ginge op til Jeruſalem/ Oc Jheſus gick faar dem/ oc de bleffue forferdede/ fulde hannem effter/ oc befrøctede ſig. Oc Jheſus tog atter de Tolff til ſig/ och ſagde dem/ huad hannem ſkulde vederfaris.

33. Sihe/ wir gehen hinauff gen Jeruſalem/ vnd des Menſchen Son wird ůberantworttet werden den Hohenprieſtern vnd Schrifftgelehrten/ vnd ſie werden jhn verdammen zum Tode/ vnd ůberantwortten den Heiden.

See/ wi gaa hen op til Jeruſalem/ Oc Menniſkens Søn ſkal antuordis de Ypperſte Preſter oc Scriffkloge/ Oc de ſkulle fordømme hannem til Døden/ oc antuorde Hedninge hannem.

Kapitola X.

29. Odpowěděw Gežijs/ řekl: Giſtě prawijm wám/ že nenij žádného kdožby opuſtil Dům/ neb Bratry/ neb Seſtry/neb Otce/neb Matku/neb Syny/ neb Rolě/ pro mne a pro Ewangelium.

Na tho Jezus odpowiedziawſzy/ rzekł/ Záprawdę mowię wam/ Zaden nie ieſt ktoryby opuścił dom/ ábo brácia/ ábo śioſtry/ ábo oycá/ ábo mátke/ ábo żone/ ábo dźieci/ ábo role dla mnie y dla Ewánieliey.

30. Aby newzal ſtokrát tolikě z nynij w tomto čaſu/ Domuow a Bratrůw/ a Seſter/ a Matek/ a Synůw/ y Dědins protiwenſtwijm/ a w budauchým wěku žiwot wěčný.

Zeby nie miał wźiać ſtho kroć wiecey/ teraz zá tego czáſu/ domow/ y bráciey/ y śioſtr/ y mátek/ y dźieci/ y rol z przeſládowániem/ á w przyſzłym wieku żywot wieczyny.

31. Nebo mnozý prwnij/ budau poſlednij/ a poſlednij prwnij.

Abowiem wiele pierwſzych będą poſlednymi/ á poſledni pierwſzemi.

32. Y byli Včedlnijcy na ceſtě wſtupugijce do Geruzalěma/ a Gežijs předcházel ge: Y diwili ſe/ a gdauce za nim báli ſe. A poyaw opět dwanácte/ počal gim prawiti coby ſe gemu mělo přihoditi/ řka:

Y byli w drodze idac ku Jeruzálem á Jezus ſzedł przed nimi/ y lekali ſie/ á idac zá nim bali ſie: Y záſie wźiawſzy z ſoba ony dwánaście/ poczał im powiedáć co ſie z nim dźiać miało.

33 Ay wſtupugeme do Geruzalěma/ a Syn člowěka zrazen bude Knijžatům Kněžſkym/ a Zákonijkům/ a Starſſym: y potupij gey na Smrt/ a wydadij gey Pohanuom.

Mowiac/ Otho idźiemy do Jeruzálem/ á Syn człowieczy bedźie wydan Kśiażetam kápláńſkim y Doktorom/ á ſkáżą go na śmierć/ y podádzą go pogánom.

י

34 וְיִבַזְחוּן בֵּהּ וְיִנַגְדוּנָיהִי
וְיָרְקוּן בְּאַפּוֹהִי וְיִקְטְלוּנָיהִי
וּבְיוֹמָא דִּתְלָתָא יְקוּם׃

Eſcherniranno lo, e batteranno lo, e ſputaranogli addoſſo, & ammazzarannolo, ma il terzo di riſuſcitara.

35 וְקַרְבוּ לְוָתֵהּ יַעְקוֹב
וְיוּחַנָן בְּנַי זַבְדַי וְאָמְרִין לֵהּ
מַלְפָנָא צָבֵין חְנַן דְּכָל
דְּנֶשְׁאַל תֶּעְבֵּד לַן׃

Allor Iacopo e Giouanni, figliuoli di Zebedeo, ſene vengono à lui, dicendo, Maeſtro, noi vogliamo che tu ci facci quello che noi ti domandaremo.

36 אֲמַר לְהוֹן מָנָא צָבֵין
אַנְתּוּן אֶעְבֶּד לְכוֹן׃

Et egli diſſe loro, Che volete voi ch'io vi facci?

37 אָמְרִין לֵהּ הַב לַן דְּחַד
יִתֵּב מֵן יַמִינָךְ וְחַד מֵן ס
סְמָלָךְ בְּשׁוּבְחָךְ׃

Eſſi li diſſero, Concedici che noi ſediamo, l'vno à la tua deſtra, el'altro à la tua ſiniſtra ne la tua gloria.

38 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא
יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין
אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן ד
דְּתֶשְׁתּוּן כָּסָא דְּאֶנָא שָׁתֵא
אֶנָא וּמַעְמוּדִיתָא דְּאֶנָא
עָמֵד אֶנָא תֶּעְמְדוּן׃

E IESV *diſſe loro, Voi non ſapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che beuo io, & eſſer battezati del batteſimo, di che io ſon battezato?*

39 אָמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן
אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כָּסָא
דְּשָׁתֵא אֶנָא תֶּשְׁתּוּן ו
וּמַעְמוּדִיתָא דְּאֶנָא עָמֵד
אֶנָא תֶּעְמְדוּן׃

Eſſi gli diſſero, Noi poſſiamo. E IESV *diſſe loro, Voi beuerete ben il calice che beuo io, e ſarete battezati del batteſimo, di che io ſon battezato.*

40 דְּתִתְּבוּן דֵּין מֵן יַמִינַי
וּמֵן סְמָלַי לָא הֲוָת דִּילִי
לְמֶתַל אֶלָּא לְאַילֵין ד
דְּמַטְיְבָא׃

Ma il ſedere à la mia deſtra, & à la mia ſiniſtra, non tocca à me darlo: ma ſarà dato à coloro, à i quali è apparecchiato.

י

34 וִילִיצוּהוּ וִייַסְּרוּהוּ וְיָרְק
יָרְקוּ בְּפָנָיו וִימוֹתְתוּהוּ וּבַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם׃

Las quales lo eſcarnecerán, y lo açotarán, y eſcupiràn enel, y matarlohan: mas àl tercero dia reſuſcitará.

35 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן
בְּנֵי־זַבְדִּי לֵאמֹר מְלַמֵּד נֹאבֶה
אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּנוּ אֶת־אֲשֶׁר
נִשְׁאַל מִמֶּךָּ׃

Entonces Iacobo y Ioan hijos de Zebedeo ſe llegaron á el, diziendo, Maeſtro, querriamos que nos hagas lo que pidieremos.

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה תֹּאבוּ
לַעֲשׂוֹתִי לָכֶם׃

Y el les dixo, Que quereys que os haga?

37 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תֶּן לָנוּ אֲשֶׁר
אֶחָד מִמֶּנּוּ מִימִינְךָ וְאֶחָד
מִשְּׂמֹאלְךָ נֵשֵׁב בִּכְבוֹדֶךָ׃

Y ellos le dixeron, Danos que en tu gloria nos ſentemos el vno à tu dieſtra y el otro à tu ſinieſtra.

38 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם לֹא יְדַעְתֶּם
מָה שְׁאֶלְתֶּם הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת
אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁתֶּה
וּבַטְּבִילָה אֲשֶׁר אֶטָּבֵל תִּטָּבֵלוּ׃

Entonces Ieſus les dixo, No ſebeys lo que pedis: podeys beuer el vaſo que yo beuo, y ſer baptizados del baptiſmo de que yo ſoy baptizado?

39 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו נוּכַל וְיֵשׁוּעַ
אָמַר לָהֶם אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי
אֶשְׁתֶּה תִּשְׁתּוּהוּ וּבַטְּבִילָה אֲשֶׁר
אֶטָּבֵל תִּטָּבֵלוּ׃

Y ellos le dixeron, Podemos. Y Ieſus les dixo, A la verdad el vaſo que Io beuo, beuereys: y del baptiſmo de que yo ſoy baptizado, ſereys baptizados:

40 אֲבָל לָשֶׁבֶת מִימִינִי
וּמִשְּׂמֹאלִי אֵינֶנּוּ לִי לָתֵת כִּי־
אִם אֲשֶׁר הוּכַן לָהֶם׃

Mas que os ſenteys à mi dieſtra y à mi ſinieſtra, no es mio darlo ſino à los que eſtá aparejado.

ι.

34. Καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et ſe mocqueront de lui, & le fouëtteront, & cracheront contre lui, puis le feront mourir: mais il reſſuſcitera au troiſime iour.

35. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν.

Adonc Iaques & Iehan fils de Zebedee vienent à lui, diſans, Maiſtre, nous voudrions que tu nous fiſſes ce que nous demanderons.

36. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν.

Et il leur dit, Que voulez-vous que ie vous face?

37. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

Et ils dirent, Ottroye nous, que nous ſoyons aſsis en ta gloire, l'vn à ta droite, & l'autre a ta gauche.

38. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι.

Et Ieſus leur dit, Vous ne ſauez que vous demandez: pouuez-vous boire la coupe que ie doi boire, & eſtre baptizés du bapteſme dont ie doi eſtre baptizé?

39. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

Et ils lui dirent, Nous le pouuons. Et Ieſus leur dit, Vrai eſt vous boirez la coupe que ie doi boire, & vous ſerez baptizés du bapteſme dont ie doi eſtre baptizé.

40. Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

Mais de ſeoïr à ma droite, & à ma gauche, ce n'eſt point à moi de le donner: mais il ſera donné à ceux auquels il eſt preparé.

CAP. X.

34. Et illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum, & tertia die reſurget.

And they ſhall mocke him/and ſcourge him / and ſpit vpon him / and kill him: but the thirde day he ſhall riſe againe.

35. Et accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filii Zebedæi, dicentes, Magiſter, volumus ut quodcunque petierimus facias nobis.

Then James and John the ſonnes of Zebedeus came vnto him / ſaying / Maſter/we would ÿ thou ſhouldeſt doe for vs that that we deſire.

36. At ille dixit eis, Quid vultis ut faciam vobis.

And he ſayde vnto them / What would ye I ſhould do for you?

37. Et dixerunt, Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.

And they ſayd to him / Grant vnto vs/that we may ſit one at thy right hand / and the other at thy left hand in thy glorie.

38. Ieſus autem ait eis, Neſcitis quid petatis, poteſtis bibere calicem quem ego bibo, aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari?

But Jeſus ſayd vnto them / Ye know not what ye aſke. Can ye drinke of ÿ cup that I ſhall drinke of / and be baptized with the baptiſme that I ſhalbe baptized with?

39. At illi dixerunt ei, Poſſumus. Ieſus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, & baptiſma quo ego baptizor baptizabimini.

And they ſayd vnto him / We can. But Jeſus ſaid vnto them / Ye ſhall drinke in deede of the cup that I ſhall drinke of / and be baptized with the baptiſme where with I ſhall be baptized.

40. Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt.

But to ſit at my right hande/ and at my left/ is not mine to giue/ but it ſhalbe giuen to them for whom it is prepared.

Das X. Capitel.

34. Die werden jn verſpotten/ vnd geiſſeln/ vnd verſpeyen vnd Tödten/ vnd am dritten tag wirdt er aufferſtehen.

De ſkulle beſpaatte oc hudſtrige / oc beſpøtte / oc ihielſla hannem / oc paa tredie dag ſkal hand opſtaa.

35. Da giengen zu jhm Jacobus vnd Johannes die Söne Zebedei / vnd ſprachen: Meiſter / wir wöllen / daß du vns thuſt / was wir dich bitten werden.

Da ginge Jacobus oc Johannes Zebedei Sønner til hannem / och ſagde / Meſtere/ wi ville/ at du ſkalt gøre oſſ / det ſom wi bede dig om.

36. Er ſprach zu jhnen: Was wolt jhr/ daß ich euch thue?

Hand ſagde til dem/ Huad ville i / at ieg ſkal gøre eder?

37. Sie ſprachen zu jhm: Gib vns daß wir ſitzen / einer zu deiner Rechten / vnd einer zu deiner Lincken / in deiner Herrligkeit.

De ſagde til hannem/ Giff oſſ/ at wi maae ſide/ den ene hoſſ din høyre ſide/ oc den ene hoſſ din Venſtre ſide i din Herlighed.

38. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Jr wiſſet nicht was jr bittet. Köndt jhr den Kelch trincken / den ich trincke / vnd euch tauffen laſſen mit der Tauffe / da ich mit getaufft werde?

Oc Jheſus ſagde til dem / I vide icke / huad i bede om. Kunde i dricke den Kalck / ſom ieg dricker/ oc lade døbe eder met den Daab/ ſom ieg bliffuer døbt met?

39. Sie ſprachen zu jhm: Ja / wir können es wol. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Zwar/ jhr werdet den Kelch trincken/ den ich trincke/ vnd getaufft werden mit der Tauffe/ da ich mit getaufft werde.

De ſagde til hañem/ Ja det kunde wi vel. Da ſagde Jheſus til dem / Sandelige/ i ſkulle dricke den Kalck/ ſom ieg dricker/ oc døbis met den Daab / ſom ieg bliffuer døbt met.

40. Zu ſitzen aber zu meiner Rechten/ vnnd zu meiner Lincken / ſtehet mir nicht zu/ euch zu geben / ſondern welchen es bereitet iſt.

Men at ſide hoſſ mie Høyre oc hoſſ min Venſtre ſide/ ſtaar mig icke til at giffue eder / men huilke ſom det er bered.

Kapitola X.

34. A poſmijwati ſe budau gemu / a vpligij/ a vbičugij/ a zabigij ho/ a třetij den z mrtwých wſtane.

A oni beda go nágráwáć / y vbiczuią go / y beda nań plwáć / á zámorduią go / wßákoż dniá trzeciego wſtánie z martwych.

35. Tehdy přiſtaupili k němu Jakub a Jan ſynowé Zebedeowi/ řkauce: Miſtře/ chcemeť aby začkoli poproſýme tebe/ včinil nám.

Ale do niego przyßli Jákub y Jan/ ſynowie Zebedeußowi/ mowiąc/ Miſtrzu / żadamy abyś do ocz prośić bedźiem vczynił dla nas.

36. A on řekl gim: Co chcete abych wám včinil?

Thedy ím on rzekł/ Czegoż chcecie ábych dla was vczynił?

37. Y řekli gemu: Day nám/ abychom geden na Prawicy twé / a druhý na Lewicy twé ſeděli w Sláwě twé.

A oni mu powiedźieli / Dáy nam / to ábychmy siedźieli ieden po práwey á drugi po lewey twey ſtronie w chwale twoiey.

38. Y řekl gim Gežijš: Newijte zač proſýte: Můžteli pijti Kalich kteriž yá pigi: aneb křtijti ſe Křtem kterýmž yá ſe křtijm?

Ale im Jezus rzekł/ Nie wiećie ocz proſićie/ możećieli pić Kubek ktory ia piie? y być krzczeni krztem ktorym by wam okrzczon?

39. A oni řekli gemu: Můžeme. A Gežijš řekl gim: Kalich zagiſté kterýž yá pigi/ pijti budete/ a křtem kterýmž yá ſe křtijm křtěni budete:

A oni mu powiedźieli/ Możemy: Tedy im rzekł Jezus / Kubek ktory ia piie pić bedźiećie / y krztem ktorym bywam okrzczon / krzczeni bedźiećie.

40. Ale ſeděti na Prawicy mé aneb na Lewicy / neniť mé dáti wám/ ale kterým připraweno geſt.

Ale śiedźieć po práwey ábo po lewey mey ſtronie / nie moiá tho rzecz dáwáć/ ále dádzą tym ktorym ieſt ná gotowano.

י

41 וְכַד שְׁמַעוּ עֶסְרָא
שַׁרִיו רָטְנִין עַל־ יַעְקוּב
וְיוּחַנָן׃

Ei dieci hauendo vdito queſto, cominciorono à ſdegnarſi verſo di Iacopo e Giouanni.

42 וְקַרָא אֶנּוּן יֵשׁוּע ו
וְאָמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּאִילֵין דְּמֶסְתַּבְּרִין רֵישָׁא
דְּעַמְמֵא מָרַיְהוֹן אֶנּוּן
וְרַוְרְבָנַיְהוֹן שַׁלִּיטִין ע
עֲלַיְהוֹן׃

Ma IESV chiamandoli à ſe dice loro, Voi ſapete che quei che ſi dilettano di ſignoreggiare ſopra le genti, dominano ſopra eſſe: & i grandi tra quelle vſano l'autorità ſopra eſſe.

43 לָא הָדֵין הָכַנָּא יֶהֱוָא
בַּיְנָתְכוֹן אֶלָּא מַן דְּצָבֵא
בְּכוֹן דְּיֶהֱוֵא רַבָּא יֶהֱוֵא
לְכוֹן מְשַׁמְשָׁנָא׃

Ma tra voi non ſarà gia coſi: anzi qualunq; di voi vorrà tra voi farſi grande, ſarà voſtro miniſtro.

44 וְאַיְנָא מֶנְּכוֹן דְּצָבֵא
דְּיֶהֱוֵא קַדְמָיָא יֶהֱוֵא
עַבְדָּא דְּכֻל־נָשׁ׃

E chiunque vorrà eſſere il primo tra voi, ſarà ſeruo di tutti.

45 וְאַף בְּרֵהּ גֵּיר דְּאֶנָשָׁא
לָא אֶתָא דְּנִשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא
דְּיִשַׁמֵּשׁ וְדִיתֵּל נַפְשֵׁהּ
פּוּרְקָנָא חָלָף סַגִּיאֵא׃

Percioche ancora il Figliuol de l'huomo non è venuto per eſſer ſeruito: ma per ſeruire, e dare l'anima ſua in redentione per molti.

46 וְאֶתוֹ לְאִירִיחוֹ וְכַד
נְפַק יֵשׁוּע מֶן אִירִיחוֹ הוּ
וְתַלְמִידַוְהִי וְכֶנְשָׁא ס
סַגִּיאָא טִימַי בַּר טִימַי
סַמְיָא יָתֵב הֲוָא עַל־יַד
אוּרְחָא וְחָדֵר׃

Poi ſe ne vengono in Ierico: & vſcendo egli, e i ſuoi diſcepoli, e vna gran turba di Ierico, Bartimeo cieco, figliuol di Timeo, ſedeua lungo la via mendicando.

י

41 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הָעֲשָׂרָה
הֵחֵלּוּ לִזְעֹם עַל־יַעֲקֹב
וְיוֹחָנָן׃

Y como lo oyeron les Diez, començaron à enojarſe de Iacobo y de Ioan.

42 וְיֵשׁוּעַ קָרָא לָהֶם וַיֹּאמַר
אֲלֵיהֶם יְדַעְתֶּם כִּי־הַנִּרְאִים
לָשֹׂר עַל־הַגּוֹיִם יִמְשְׁלוּ בָם
וְהַגְּדוֹלִים בָּהֶם יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם׃

Mas Ieſus llamandolos, dizeles, Ya ſabeys que los que ſe veen ſer principes en las gentes, ſe enſennorean de ellas: y los que entre ellas ſon grandes, tienen ſobre ellas poteſtad.

43 וְכָכָה לֹא יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם כִּי־
אִם אֲשֶׁר יִרְצֶה לִהְיוֹת גָּדוֹל
בָּכֶם יְהִי־מְשָׁרֶתְכֶם׃

Mas no ſerà anſi entre voſotros, antes qualquiera que quiſiere hazerſe grande entre voſotros, ſerà vueſtro ſeruidor:

44 וַאֲשֶׁר יֹאבֶה בָּכֶם לִהְיוֹת
הָרִאשׁוֹן יְהִי־עַבְדְּכֶם׃

Y qual quiera de voſotros que quiſiere hazerſe el primero, ſerà ſieruo de todos.

45 כִּי־בֶן־הָאָדָם לֹא בָא
לְהִשָּׁרֵת כִּי אִם לְשָׁרֵת וְלָתֵת
אֶת־נַפְשׁוֹ פִּדְיוֹן לָרַבִּים׃

Porque el hijo del hombre tampoco vino para ſer ſeruido, mas para ſeruir, y dar ſu vida en reſcate por muchos.

46 וַיָּבֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וּבְצֵאתוֹ
מִירִיחוֹ וְתַלְמִידָיו וְעַם כְּדַיּוֹ בֶּן־
טִימַי בַּר־טִימַי עִוֵּר יֹשֵׁב בַּדֶּרֶךְ
וְשׁוֹאֵל׃

Entonces vienen à Hiericho: y ſaliendo el de Hiericho, y ſus diſcipulos, y vna gran companna, Bartimeo el ciego hijo de Timeo eſtaua ſentado junto àl camino mendigando.

ί.

41. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

Ce qu'ayans ouï les dix autres, ils commencerent à s'indigner contre Iaques & Iehan.

42. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν. κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

Mais Ieſus les appelant à ſoi leur dit, Vous ſauez que ceux qui font eſtat de dominer ſur les nations, les maiſtriſent: & les grands d'entr'eux vſent d'authorité ſur icelles:

43. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν.

Mais il ne ſera point ainſi entre vous: ains quiconque voudra eſtre le plus grand entre vous, ſera voſtre miniſtre.

44. Καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

Et quiconque d'entre vous voudra eſtre le premier, ſera le ſeruiteur de tous.

45. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Car auſſi le Fils de l'homme n'eſt point venu pour eſtre ſerui, mais pour ſeruir, & donner ſa vie en rançon pour pluſieurs.

46. Καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

Puis apres ils arriuerent en Ierico: & lui partant de Ierico auec ſes diſciples, & vne grande troupe, vn aueugle, dit Bartimee, c'eſt à dire, le fils de Timee eſtoit aſſis aupres du chemin, & mendioit.

CAP. X.

41. Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo & Iohanne.

And when the ten heard that / they began to diſdaine at James and John.

42. Ieſus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi qui viderunt principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

But Jeſus called them vnto him / and ſayd to them / Ye knowe that they which delite to beare rule among the Gentiles / haue domination ouer them / and they that bee great among them / exerciſe authoritie ouer them.

43. Non ita eſt autem in vobis, ſed quicunque voluerit fieri maior, erit veſter miniſter.

But it ſhall not bee ſo among you: but whoſoeuer will be great amōg you / ſhalbe your ſeruant.

44. Et quicunque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

And whoſoeuer will be chiefe of you / ſhal be the ſeruant of all.

45. Nam & filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

For euen the Sonne of man came not to be ſerued / but to ſerue / and to giue his lyfe for the raunſome of many.

46. Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

Then they came to Jericho: and as he went out of Jericho with his diſciples / and a great multitude / Bartimeus the ſonne of Timeus / a blinde man / ſate by the wayes ſide begging.

Das X. Capitel.

41. Vnd da das die zehen höreten / wurden ſie vnwillig über Jacobum vnd Johannem.

Oc der de Thi hørde det / toge de det til miſtycke met Jacob oc Hans.

42. Aber Jeſus rieff jhnen / vnd ſprach zu jhnen: Jhr wiſſet / das die Weltlichen Fürſten Herꝛſchen / vnd die Mechtigen vnter jhnen haben gewalt.

Da kallede Jheſus dem / oc ſagde til dem / J vide / at de Verdzlige Førſter regere / oc de Mectige blant dem haffue mact.

43. Aber alſo ſoll es vnter euch nicht ſein / ſondern welcher wil groß werden vnter euch / der ſoll euer Diener ſein.

Men det ſkal icke vere ſaa blant eder / Men huilcken ſom vil vere ſtor blant eder / hand ſkal vere eders Tienere.

44. Vnd welcher vnter euch will der Fürnembſte werden / der ſol euer aller Knecht ſein.

Oc huilcken ſom vil vere den Ypperſte blant eder / hand ſkal vere alles eders Tienere.

45. Denn auch des Menſchen Son iſt nicht kommen / daß er jm dienen laſſe / ſondern daß er diene / vnd gebe ſein Leben zur bezahlung für vile.

Thi Menniſkens Søn er oc icke kommen / at lade tiene ſig / Men at hand ſkulde tiene / oc giffue ſit Liff til betalninge for mange.

46. Vnd ſie kamen gen Jericho / vnd da er auß Jericho gieng / er vnd ſeine Jünger / vnd ein groß Volck / Da ſaß ein Blinder / Bartimeus / Timei Son / am wege / vnd bettelt.

Oc de komme til Jericho / Oc der hand gick aff Jericho / hand oc hans Diſciple / oc meget Folck / Da ſad en Blind / ved naffn Bartimeus Timei ſøn / hoſſ veyen oc tigde.

Kapitola X.

41. To vſliſſawſſe ginych deſet / počali ſe hněwati na Jana a na Jakuba.

Co gdy dzieśiec inych vſlißeli / poczeli zá zle miec Jákubowi y Janowi.

42. Ale Gežiſs powolaw gich / řekl gim: Wijte / že ti kteřijž ſe zdadij wládnauti nad lidmi panugijk nad nimi / a Wrchnij gegich moc prowozugij nád nimi.

A thák Jezus wezwawßy ich / powiedział im / Wiecie ze onym ktorym ſie podoba panowac nád narody / pánuia nád nimi / á ktorzy ſa wielcy miedzy nimi / vżywáia nád nimi zwierzchnośći ſwey.

43. Ne tak zagiſtě bude mezy wámi: Ale kdožkoli bude chtjti mezy wámi byti přednij / budek wſſech ſlužebnijk:

Alec miedzy wámi ták nie bedzie / owßem kto bedzie chciac być wielkim miedzy wámi / niech bedzie ſługa wáßym.

44. A kdožkoli bude chtijti byti wětſſý / bude wás ſlužebnijk.

A ktozkolwiek z was bedzie chćiał być pierwßym / ten bedzie wßytkich ſłuzebnikiem.

45. Nebo y Syn Člowěka nepřiſſel aby gemu ſlaužili / ale aby on ſlaužil / a aby dal žiwot ſwůg na wykaupenij za mnohé.

Abowiem y Syn człowieczy nie przyßedł áby mu ſłuzono / ále zeby ſłuzyi / y dał duße ſwa záplate odkupienia zá wiele ich.

46. Potom přiſſli do Gerycha. A když ſſel on z Gericha / y Včedlnijcy geho / a záſtup mnohý s nim / Tymeůw ſyn Barthymeus ſlepý ſeděl podlě ceſty žebře.

Tedy przyßli ku Jerychu. A gdy wychadzał z zwolenniki ſwemi z Jerichá y z wielkim ludem / ſyn Tymeußow Bártymeuß ſlepy ſiedział podle drogi zebrząc.

י

47 ושמע דישוע הו פ
נצריא ושרי למקעא
ולמאמר ברה דדויד א
אתרחם עלי׃

Et hauendo udito che quello era IESV *Nazareno, cominciò à gridare, e dire,* IESV *Figliuol di Dauid, habbi misericordia di me.*

48 וכאין הוו בה סגיאא
דישתוק הו דין יתיראית
קעא הוא ואמר ברה
דדויד אתרחם עלי׃

E molti lo ſgridauano, accioche taceſſe: ma egli gridaua molto piu forte, Figliuol di Dauid, habbi miſericordia di me.

49 וקם ישוע ופקד ד
דיקרוניהי וקראוהי ל
לסמיא ואמרין לה אתלבב
קום קרא לך׃

E IESV *fermandoſi, comandò che fuſſe chiamato: e coſi chiamano il cieco, dicendoli. Sta di buon animo, leuati ſu, egli ti chiama.*

50 הו דין סמיא שדא
לבשה וקם אתא לות
ישוע׃

Et egli gittato via il ſuo mantello, ſi leuò ſu, e vennesene à IESV.

51 אמר לה ישוע מנא
צבא אנת אעבד לך הו דין
סמיא אמר לה רבי
דאחזא׃

E IESV *riſpondendo gli diſſe, Che vuoi tu ch'io ti facci? Il cieco gli diſſe, Maeſtro, ch'io rihabbi la viſta.*

52 וישוע אמר לה חזי
הימנותך אחיתך ומחדא
אתחזי לה ואזל הוא
באורחא׃

IESV *gli diſſe, Vattene, la tua fede t'ha ſaluato, e ſubbito rihebbe la viſta, e ſeguitò* IESV *per la via.*

יא

1 וכד קרב לאורשלם
על גיב בית־פאגא ובית־
עניא לות טורא דזיתא
שדר תרין מן תלמידוהי׃

E nel l'auuicinarſi eſſi à Ieruſalem, à Betfage, e Betania, preſſo al monte de gli Oliui manda due de ſuoi diſcepoli.

י

47 וישמע כי ישוע הנצרי הוא
ויחל לזעק ולאמר ישוע בן־
דוד חנני׃

Y oyendo que era Ieſus el Nezareno, començó à dar bozes, y dezir. Ieſus hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

48 ויגערו בו רבים לחשות
והוא יותר רב מאד צעק חנני
חנני בן־דוד׃

Y muchos le rennian, que callaſſe: mas el daua mayores bozes, Hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

49 ויקם ישוע ויאמר להקרא לו
ויקראו לעור ויאמרו לו חזק
ואמץ קום קורא לך׃

Entonces Ieſus pàrando ſe, mandó llamarlo y llaman àl ciego, diziendole, Ten confiança; leuantate, que te llama.

50 וישליך את בגדו ממנו
ויקם ויבוא אל־ישוע׃

El entonces, echando ſu capa, leuantoſe y vino à Ieſus:

51 ויען לו ישוע לאמר מה
תאבה לעשותי לך והעור אמר
לו רבוני אשר אראה׃

Y reſondiendo Ieſus dizele, Que quieres que te haga? y el ciego le dize. Rabboni, que cobre la viſta.

52 וישוע אמר לו לך לך
אמונתך הושיעתך ופתאם ראה
וילך אחרי־ישוע בדרך׃

Y Ieſus dixo, Vé, tu fe te ha ſaluado. Y luego cobró la viſta y ſeguia à Ieſus en el camino.

יא

1 וכאשר קרבו לירושלים אל־
בית פאגי ובית עניה אל־הר
הזיתים וישלח שני תלמידיו׃

Y como fueron cerca de Hieruſalem, (de Bethphage,) y de Bethania, àl monte de las Oliuas, embia dos de ſus Diſcipulos:

ι.

47. Καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς δαυὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

Lequel ayant entendu que c'eſtoit Ieſus le Nazarien, ſe print à crier, & à dire, Ieſus fils de Dauid, aye pitié de moi.

48. Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Et pluſieurs le tanſoyent, afin qu'il ſe teuſt: mais il crioit tant plus fort, Fils de Dauid, aye pitié de moi.

49. Καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

Et Ieſus s'eſtant arreſté dit qu'on l'appelaſt: & ils appelerent l'aueugle, lui diſans, Pren courage, leue-toi il t'appele.

50. Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν.

Et iettant bas ſon manteau, il ſe leua, & s'en vint vers Ieſus.

51. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ ῥαββουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω.

Alors Ieſus prenant la Parole, lui dit, Que veux-tu que ie te face? Et l'aueugle lui dit, Maiſtre, que ie recouure la veuë.

52. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε. καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

Et Ieſus lui dit, Va-t'en, ta foi t'a ſauue. Et incontinent il recouura la veuë, & ſuuoit Ieſus par le chemin.

ΚΕΦΑΛ. ιά.

ΚΑὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Et comme ils approchoyent de Ieruſalem, eſtans pres de Bethphágé, & Bethanie, vers le mont des Oliuiers, il enuoya deux de ſes diſciples,

CAP. X.

47. Qui cùm audiſſet quia Ieſus Nazarenus eſt; cœpit clamare, & dicere, Ieſu fili David, miſerere mei.

And when he heard that it was Jeſus of Nazaret/ he began to crie and to ſay/ Jeſus the ſonne of Dauid/ haue mercie on me.

48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miſerere mei.

And manye rebuked him/ becauſe hee ſhoulde holde his peace: but hee cryed much more/ O Sonne of Dauid/ haue mercie on me.

49. Et ſtans Ieſus præcepit illum vocari Et vocant cæcum dicentes ei, Animæquior eſto, ſurge, vocat te.

Then Jeſus ſtoode ſtill/ and commanded him to be called: and they called the blinde/ ſaying vnto him/ Be of good comfort: ariſe/ he calleth thee.

50. Qui proiecto veſtimento ſuo exiliens, vênit ad eum.

So he threwe away his cloke/ and roſe/ and come to Jeſus.

51 Et reſpondens Ieſus dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabbóni, ut videam.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ What wilt thou that J doe vnto thee? And the blinde ſaid vnto him/ Lorde/ that J may receyue ſight.

52. Ieſus autem ait illi, Vade, fides tua te ſalvum fecit Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

Then Jeſus ſayd vnto him/ Go thy way: thy fayth hath ſaued thee. And by and by/ he receiued his ſight/ and followed Jeſus in the way.

CAP. XI.

ET cum appropinquarēt Ieroſolymæ & Bethanię ad montem olivarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis.

And when they came nere to Jeruſalem/ to Bethphage & Bethania vnto the mount of Oliues/ he ſent forth two of his diſciples.

Das X. Capitel.

47. Vnd da er hōret/ daß es Jeſus von Nazareth war/ fieng er an zu ſchreyen/ vnd ſagen: Jeſu du Sohn Dauid/ erbarm dich mein.

Oc der hand hørde/ at det vaar Jheſus aff Nazareth/ da begynte hand at robe/ oc ſige/ Jheſu du Dauidz Søn forbarme dig offuer mig.

48. Vnd vil bedroheten jn/ er ſolte ſtille ſchweigen. Er aber ſchrey vil mehr: Du Sohn David/ erbarm dich mein.

Oc mange truede hannem/ at hand ſkulde tie ſtille. Men hand robte meget mere/ Du Dauidz Søn/ Forbarme dig offuer mig.

49. Vnd Jeſus ſtund ſtille/ vnd ließ jhm ruffen. Vnd ſie rieffen dem Blinden/ vnd ſprachen zu jhm: Sey getroſt/ ſtehe auff/ er ruffet dir.

Oc Jheſus ſtod ſtille/ oc loed kalde hannem. Oc de kallede den Blinde/ och ſagde til hannem/ Ver frimodig/ ſtat op/ hand kalder at dig.

50. Vnd er warff ſein Kleid von ſich/ ſtund auff/ vnd kam zu Jeſu.

Oc hand kaſte ſine kleder fra ſig/ ſtod op/ oc kom til Jheſum.

51. Vnd Jeſus antwortet/ vnnd ſprach zu jhm: Was wilt du daß ich dir thun ſoll? Der Blinde ſprach zu jhm: Rabboni/ daß ich ſehend werde.

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Huad vilt du/ at ieg ſkal gøre dig? Den Blinde ſagde til hannem/ Rabboni/ at ieg kand ſee.

52 Jeſus aber ſprach zu jhm: Gehe hin/ dein Glaube hat dir geholffen. Vnd als bald ward er ſehend/ vnd folgete jhm nach/ auff dem wege.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Gack bort/ Din tro haffuer hulpet dig/ Oc ſtrax bleff hand ſeendis/ oc fulde hannem efter/ paa veyen.

Das XI. Capitel.

Vnd da ſie nahe zu Jeruſalem kamen/ gen Betphage vnd Bethanien an den Oelberg/ ſandte er ſeiner Jünger zween.

Oc der de komme nær til Jeruſalem/ til Bethphage oc Bethanien hoſſ Olie birget/ Da ſende hand tho aff ſine Diſciple.

Kapitola X.

47. Kterýžto když vſlyſſal že Gežijš Nazaretſký gde/ počal wolati/ a řijcy: Gežijſſy ſynu Dawidůw/ ſmilug ſe nademnau.

A gdy vſłyſzał iż tho był on Jezus Nazareńſki/ począł wołać mowiac/ Jezuſie Synu Dawidow zmiłuy ſie nademna.

48. Y přimlauwali gemu mnozý/ aby mlčal. Ale on mnohem wijce wolal: Synu Dawidůw ſmilug ſe nademnau.

Y fukáli nań wielu ich áby milczał/ ale on tym wiecey wołał/ Synu Dawidow zmiłuy ſie nádemna.

49. Tehdy zaſtawiw ſe Gežijš/ kázal ho za wolati. Y powolali ſlepého/ řkauce: Dobré myſli buď/ wſtaň wolá tebe.

Tedy Jezus zaſtánowiwſzy ſie/ kazał go záwołáć/ y záwołano ślepego mowiac mu/ Badź dobrego ſercá á wſtań/ woła cie.

50. Kterýžto powrhl raucho ſwé/ a wzchopiw ſe přiſſel k němu.

A on porzuciwſzy płaſcz/ gdy wſtał/ przyſzedł ku Jezuſowi.

51. Y odpowěděw Gežijš/ řekl gemu: Co chceš ať včinijm? A ſlepý řekl gemu: Miſtře/ ať widijm.

Y odpowiedziawſzy Jezus/ rzekł mu/ Czego chceſz ábych ci vczynił? A ſlepy powiedział iemu/ Miſtrzu niechay wzrok wezme.

52. A Gežijš řekl gemu: Odegdi wijra twá těbe zdrawého včinila. A hned on prozřel/ a ſſel za nim ceſtau.

Rzekł mu tedy Jezus/ Jdź/ wiárá twa wybawiła cie/ á thak nátychmiaſt wział wzrok/ y ſzedł za Jezuſem w droge.

Kapitola XI.

KDyž ſe přiblijžil k Geruzalemu/ a k Betphagi y k Bethaný při Hoře Oliwětſké/ poſlal/ dwa z Včedlnijkůw ſwých.

A Gdy byli bliſko Jeruzálem/ Betfáge/ y Bethániey/ przy gorze oliwney/ poſłał dwu z vczniow ſwoich.

יא

2 ואמר להון זלו לקריתא דלקובלן ובר שעתה ד
דעאלין אנתון לה משכחין אנתון עילא דאסיר דאנש מן בני אנשא לא רכבה שרו איתאו הי:

E dice loro, Andate nel borgo che vi è à l'encontro: e ſubbito che voi vi ſarete entrati, trouarete vn polledro legato, ſopra il quale niuno huomo ha mai ſedutto: ſcioglietelo, e menatelo.

3 ואן אנש יאמר לכון מנא עבדין אנתון הדא אמרו לה דלמרן מתבעא ומחדא משדר לה לכא:

E ſe alcuno vi dirà, Perche fate voi queſto? dite ch'el Signor n'ha biſogno: e ſubbito il mandarà quà.

4 ואזלו אשכחו עילא דאסיר על תרעא לבר בשוקא וכד שרין הוו:

Hor eſſi andorono, e trouorono il polledro legato fuore à la porta tra due vie, e ſciolgonlo.

5 אנשין מן אילין דקימין אמרו להון מנא עבדין אנתון דשרין אנתון עילא:

Et alcuni di quelli che ſtauano li, diſſer loro, Che fate voi che ſcioglete il polledro?

6 הנון דין אמרו להון איך דפקד אנון ישוע ו
ושבקו אנון:

A i quali eſſi diſſero ſecondo che IESV haueua lor comandato: e coſi coloro gli laſſorono andare.

7 ואיתיוהי לעילא לות ישוע וארמיו עלוהי מ
מאניהון ורכב עלוהי י
ישוע:

Es eſſi menorono il polledro à IESV, e meſſerus, ſopra i lor veſtimenti: & egli ſede ſopra eſſo.

8 סגיאא דין משוין הוו נחתיהון באורחא ו
ואחרנא פסקין הוו סובא מן אילנא ומשוין ב
באורחא:

E molti diſtendeuano i lor veſtimenti ne la via, & altri tagliauano de le fronde de gli arbori, e ſpandeuanle ſimilmente ne la via.

יא

2 ויאמר להם לכו אל־הטירה אשר לפניכם ובפתאם כאשר תבואו בה תמצאו עיר אסור אשר עליו איש לא ישב התירוהו והביאו:

Y dizeles, yd àl lugar que eſtà delante de voſoros, y luego entrados enel, halláreys vn pollino atado, ſobre el qual ningun hombre ha ſubido: deſaltado, y traeldo.

3 ואם איש יאמר לכם מה תעשו זאת אמרו כי־לאדני צרכו ומיד־ישלחנו פה:

Y ſi alguien os dixere, Porque hazeys eſto? Dezid que el Sennor lo ha meneſter: y luego lo embiara acà.

4 וילכו וימצאו את־העיר אסור אל־השער לחוץ משוק ויתירוהו:

Y fueron, y hallàron el pollino atrado à la puerta, fuera, entre dos caminus, y deſatenlo.

5 וקצת האנשים אשר קמים שם אמרו להם מה עשים אתם כי־תתירו את־העיר:

Y vnos de los que eſtauan alli, les dixeron, Que hazeys, deſatando el pollino?

6 והמה אמרו להם כאשר צוה ישוע וישלחום:

Ellos entonces les dixeron como Ieſus auia mandado: y dexaronlos.

7 ויוליכו את־העיר אל־ישוע וישלכו עליו את־בגדיהם וישב עליו:

Y truxeron el pollino à Ieſus, y echaron ſobre el ſus veſtidos, y el ſe ſentó ſobre el.

8 ורבים הציעו את־בגדותם בדרך ואחרים כרתו עצפים מן־העצים ויציעו בדרך:

Y muchos tendian ſus veſtidos por el camino, y otros cortauan hojas de los arboles, y tendian por el camino.

ιά.

2. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

Et leur dit, Allez-vous-en en ceſte bourgade qui eſt vis à vis de vous: & incontinent que vous y entrerez, vous trouuerez vn aſnon ataché ſur lequel iamais homme ne s'aſſit: deſtachez-le, & l'amenez.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.

Et ſi quelcun vous dit, Porquoi faites-vous cela? dites que le Seigneur en a à faire: & incontinent il l'enuoyera ici.

4. Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

Ils ſe partirent donc, & trouuerent l'aſnon qui eſtoit attaché dehors aupres de la porte, entre deux chemins, & le deſtacherent.

5. Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον.

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent la leur dirent, Que faites-vous de ſtacher l'aſnon?

6. Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

Mais il leur reſpondirent comme Ieſus leur auoit commandé: & ils les laiſſerent aller.

7. Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτῷ.

Ils amenerent donc l'aſnon à Ieſus, & mirent leurs veſtemens ſur icelui, & il s'aſſit deſſus.

8. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

Et pluſieurs eſtendoyent leurs veſtemens par le chemin. les autres coupoyent des rameaux des arbres, & les eſpandoyent par chemin.

CAP. XI.

2. Et ait illis, Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

And ſayd vnto them/ Go your wayes into that towne that is ouer againſt you/ and aſſoone as yee ſhall enter into it/ yee ſhall finde a colte bounde/ whereō neuer man ſate: looſe him/ and bring him.

3. Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis: Dicite quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

And if any man ſay vnto you/ Why doe yee this? Say that the Lorde hath neede of him/ and ſtraight way he will ſende him hither.

4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: & ſolvunt eum.

And they went their way/ & found a colte tyed by the doore without/ in a place where two wayes met/ and they looſed him.

5. Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis, Quid facitis ſolventes pullum.

Then certaine of them that ſtoode there/ ſayde vnto them/ What do ye looſing the colte?

6. Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis.

And they ſayde vnto them/ as Jeſus had commaunded them. So they let them go.

7. Et duxerunt pullum ad Ieſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

And they brought the colde to Jeſus/ and caſt their garments on him/ and he ſate vpon him.

8. Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via: alii autem frondes cędebant de arboribus, & ſternebant in via.

And many ſpred their garments in the way: other cut downe branches of the trees/ and ſtrawed them in the way.

Das XI. Capitil.

2. Vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin in den Flecken/ der für euch ligt/ vnd als bald wenn jhr hinein kompt/ werdet jhr finden ein Füllen angebunden/ auff welchem nie kein Menſch geſeſſen iſt/ Löſet es ab/ vnd führet es her.

Oc ſagde til dem/ Gaar bort til den By/ ſom ligger faar eder/ Oc ſtrax naar i komme ind/ da ſkulle i finde it Føl bundet/ paa huilket der ſad end aldri noget Menniſke/ Løſer det/ oc fører det hid.

3. Vnd ſo iemand zu euch ſagen wirdt/ warumb thut jhr das? So ſprechet: der Herr bedarff ſein/ ſo wirdt ers bald her ſenden.

Oc der ſom nogen ſiger til eder/ Huor faare gøret det? Da ſiger/ HERREN haffuer det behoff/ ſaa ſkal hand ſtrax ſende det hid.

4. Sie giengen hin/ vnd funden das Füllen gebunden an der thür/ auſſen auff dem wegſcheid/ vnd löſetens ab.

De ginge hen/ oc funde Følcket bundet hoſſ døren/ vde paa Veyſkillet/ oc løſde det.

5. Vnd etliche die da ſtunden/ ſprachen zu jhnen: Was machet jhr/ daß jhr das Füllen ablöſet?

Oc nogle ſom der ſtode/ ſagde til dem/ Huad gøre i/ at i løſe Føllet?

6. Sie ſagten aber zu jhnen/ wie jhnen Jeſus geboten hatte/ vnd die lieſſens zu.

Oc de ſagde til dem/ lige ſom Jheſus haffde befalet dem/ oc de ſtedde til.

7. Vnd ſie führeten das Füllen zu Jeſu/ vnd legten jre Kleider darauff/ vnd er ſatzte ſich darauff.

Oc de førde Føllet til Jheſum/ oc lagde deris Klæder der paa/ Oc hand ſette ſig der paa.

8. Vil aber breiteten jhre Kleider auff den Weg. Etliche hieben Meyen von den Bäumen/ vnd ſtreueten ſie auff den Weg.

Oc mange bredde deris kleder paa veyen. Nogle hugge may aff Træene/ oc ſtrødde paa veyen.

Kapitola XI.

2. Řka gim: Gdětež do Hrádku kterýž proti wám geſt/ a hned wegdauce tam/ naleznete Oſlátko přiwázane/ na kterémž geſſtě nižádný z lidij neſeděl: odwěžte ge/ a přiweďte ke mně.

Rzekł ku nim/ Jdźcie do miáſteczka ktore leyſt przeciwko wam/ á nátychmiaſt wſzedſzy do niego/ naydźiecie oślę vwiązáne/ ná ktorym żaden człowiek nie śiedźiał/ rozwiążćież ie á przywiedźcie.

3. A dijlit wám kdo: Co to činijte? řcete: že PAN ho potřebuge: a hned ge propuſtij ſem.

A ieśliżby wam ktho rzekł/ Pazecz to czynicie? powiedzcie iż Pan ma tego potrzebe/ y wnet ie tu poſzle.

4. Tehdy ſſedſſe/ nalezli Oſlátko přiwázané wně před Branau na rozceſtij/ y odwázali ge.

Tedy ſzli/ á nálezli oślę vwiązáne v forty/ ná dworze/ gdźie ſie dwie drodze ſchadzáły/ y odwiązáli ie.

5. A někteřij z těch kteřij tu ſtáli/ řekli gim: Co činijte odwazugjce Oſlátko?

Niektorzy tedy z onych co tám ſtali/ rzekli im/ Coż czynicie iż odwiezuiecie oślę?

6. Kteřijž řekli gim yakož byl gim přikázal Gežijš. Y nechali gich.

Ale oni powiedźieli ták iáko im roſkazal Jezus/ y puścili ie.

7. Protož přiwedli Oſlátko k Gežijſſowi/ a wložili na ně Raucha ſwá/ y wſedl na ně.

Przywiedli tedy oślę do Jezuſá/ wrzuciwſzy ná nie ſzáty ſwe/ y wſiadł ná nie.

8. Mnozý pak ſtlali Raucha ſwá na ceſtě/ a ginij ratoleſti ſekali s ſtromuow/ a metali na ceſtě.

A wiele ich ſłáli odźienia ſwoiepo drodze/ drudzy záſie rabáli gáłązki z drzew/ y kłádli ná droge.

יא

9 וְהָנוּן דַּקְדָמוֹהִי וְהָנוּן
דְּבָתְרֵהּ קָעֵין הֲווּ וָאמְרִין
אוֹשַׁעְנָא בְּרִיךְ הוּ דְּאָתֵא
בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

E quelli che andauano innanzi, e quei che ſeguiuano, gridauano, dicendo, Hoſanna, benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore.

10 וּבְרִיכָא הִי מַלְכוּתָא
דְּאָתְיָא דְּאַבוּן דַּוִיד א
אוֹשַׁעְנָא בַּמְרַוְמָא׃

Benedetto il regno che viene nel nome del Signore del noſtro padre Dauid: Hoſanna ne luoghi altiſſimi.

11 וְעַל יֵשׁוּע לְאוּרְשְׁלֶם
לְהַיְכְּלָא וַחֲזָא כֻּל מֶדֶּם
כַּד הֲוָא דֵּין עֶדְנָא דְּרַמְשָׁא
נְפַק לְבֵית־עַנְיָא עַם
תְּרֵי־עֲסַר׃

E coſi il Signore entrò in Ieruſalem, e nel Tempio: e poi ch'egli hebbe riguardato ogni coſa à l'intorno, eſſendo gia venuta la ſua ſera, ſe n'vſci verſo Betania co i dodici.

12 וַלְיוֹמָא אַחֲרָנָא כַּד
נְפַק מֶן בֵּית־עַנְיָא כְּפֶן׃

Et il giorno ſeguente, eſſendo eſſi vſciti di Betania, egli hebbe fame.

13 וַחֲזָא תְּתָא חָדָא מֶן
רוּחְקָא דְּאִית בָּהּ טַרְפָּא
וֶאתָא לְוָתָהּ דְּאֶן יֶשְׁכַּח
בָּהּ מֶדֶּם וְכַד אֶתָא לָא
אֶשְׁכַּח בָּהּ אֶלָּא אֶן טַרְפֵּא
זַבְנָא גֵּיר לָא הֲוָא ד
דְּתְאֵנֵא׃

Et hauendo veduto di lontano vn fico che haueua de le foglie, andò per veder ſe à ſorte v'haueſſe trouato qualche coſa: & arriuato che vi fu, non trouò niente altro che foglie: percioche non era il tempo de fichi.

14 וֶאמַר לָהּ מֶכִּיל
וַלְעָלַם אֱנָשׁ מֶנֵּכִי פֵּארָא
לָא יֵאכוּל וַשְׁמַעוּ ת
תַּלְמִידַוְהִי וֶאתוֹ ל
לְאוּרְשְׁלֶם׃

Allor IESV coſi parlando, gli diſſe, Non mangi piu perſona alcun frutto di te in eterno: e i ſuoi diſcepoli l'udirono.

יא

9 וְהַהוֹלְכִים לְפָנִים וְאָחוֹר צָעֲקוּ
לֵאמוֹר הוֹשַׁע נָא בָּרוּךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְהֹוָה׃

Y los que yuan delante, y los que yuan de tras dauan grita diziendo, hoſanna, Bendito el que viene en el nombre del ſennor.

10 בְּרוּכָה מַלְכוּת דָּוִיד אָבִינוּ
הַבָּאָה בְּשֵׁם יְהֹוָה הוֹשִׁיעָה נָּא
בַּמְּרוֹמִים׃

Bendito el Reyno que viene enel Nombre del Sennor de nueſtro padre Dauid: Hoſanna en las alturas.

11 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבְהֵיכַל וַיַּבֵּט כֻּלָּם סָבִיב וַיְהִי
עֶרֶב וַיֵּצֵא אֶל־בֵּית־עַנְיָה עִם
שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y enrró el Sennor en Ieruſalem y enel Templo: y auiendo mirado alderredor todas las coſas, y ſiendo ya tarde, ſalioſe à Bethania con los Doze.

12 וּמִמָּחֳרָת כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ מִבֵּית
עַנְיָה וַיִּרְעַב׃

Y el dia ſiguiente, como ſalieron de Bethania, tuua hambre.

13 וַיַּרְא אֶת־הַתְּאֵנָה מֵרָחוֹק
וַיְהִי בָהּ עָלֶיהָ וַיָּבוֹא אֵלֶיהָ
לִמְצֹא מַה יְהִי־בָהּ וּבְבוֹאוֹ
אֵלֶיהָ אֵין מְאוּמָה מָצָא כִּי־
אִם אֶת עָלֶיהָ כִּי־לֹא הָיְתָה עֵת
הַתְּאֵנִים׃

Y viendo de lexos vna higuera, que tenia hojas, vino à ver ſi por ventura hallaria enella algo: y como vino à ella, nada halló ſino hojas: porque no era timpo dehigos.

14 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם אִישׁ לֹא יֹאכַל פְּרִי
מִמֵּךְ וַיִּשְׁמְעוּ תַּלְמִידָיו׃

Entonces Ieſus reſpondiendo, dixo à la higueras Nunca mas nadie cóma de ti fruto para ſiempre. Y eſto oyeron ſus diſcipulos.

ιά.

9. Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· ὡσαννά. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Et ceux qui alloyent deuant, & ceux qui ſuiuoyent, crioyent, diſans, Hoſanna benit ſoit celui qui vient au nom du Seigneur.

10. Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυίδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Benit ſoit le regne de Dauid noſtre pere, lequel vient au Nom du Seigneur. Hoſanna és lieux treſ-hauts.

11. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

Ainſi Ieſus entra en Ieruſalem, & au temple: & quand il eut tout regarde, de toutes parts, & que deſia il eſtoit tard, il ſortit pour aller en Bethanie auec les douze.

12. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασε.

E le lendemain quand ils furent partis de Bethanie, il eut faim:

13. Καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

Et voyant de loin vn figuier qui auoit des feuilles, il s'en alla pour voir s'il y trouueroit quelque choſe: & y eſtant venu, il ne trouua rië ſinon des feuilles: car il n'eſtoit pas la ſaiſon des figues.

14. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Lors Ieſus prenant la parole dit au figuier, Que plus à iamais nul ne mange fruict de toi. Et ſes diſciples l'entendirent.

CAP. XI.

9. Et qui præibant & qui ſequebantur clamabant, dicentes, Hoſan-na, Benedictus qui venit in nomine Domini.

And they that went before / and they that followed / cryed/ ſaying/ Hoſanna: bleſſed be hee that commeth in the Name of the Lorde.

10. Benedictum quod venit regnum patris noſtri David, Hoſan-na in excelſis.

Bleſſed be the kingdome that commeth in the Name of the Lorde of our father Dauid: Hoſanna/ O thou which art in the hieſt heauens.

11 Et introivit Ieroſolymam in templum: & circumſpectis omnibus, cùm iam veſpera eſſet hora: exiit in Bethaniam cum duodecim.

So Jeſus entred into Jeruſalem / and into the Temple: and when he had looked about on all things/ and nowe it was euening / he went forth vnto Bethania with the twelue.

12. Et alia die cùm exirent à Bethania, eſuriit.

And on the morowe when they were come out from Bethania / he was hungrie.

13. Cumque vidiſſet à longè ficum habentem folia, vênit ſiquid fortè inveniret in ea, & cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia, non enim erat tempus ficorum.

And ſeeing a figge tree afarre of / that had leaues/ he wēt to ſee if he might finde any thing thereon: but when he came vnto it / he found nothing but leaues: for the time of figges was not yet.

14. Et reſpondens dixit ei, Iam nō ampliùs in æternum ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſcipuli eius.

Then Jeſus anſwered / and ſaid to it/ Neuer man eate fruite of thee hereafter while the worlde ſtandeth / and his diſciples heard it.

Das XI. Capitel.

9. Vnd die vorne vorgiengen / vnd die hernach folgeten / ſchryen vnnd ſprachen: Hoſianna / Gelobet ſey der da kompt im Namen des HERRN.

Oc de ſom ginge faare/ oc de ſom fulde effter/ robe/ oc ſagde/ Hoſianna/ Loffuit vere den ſom kommer i HERRENS Naffn.

10. Gelobet ſey das Reich vnſers Vatters Davids/ das da kompt inn dem Namen des HERRN/ Hoſianna in der höhe.

Loffuit vere vor Faders Davidz Rige / ſom kommer i HERRENS Naffn/ Hoſianna i det Høye.

11. Vnd der HERR gieng ein zu Jeruſalem/ vnd inn den Tempel/ vnd er beſahe alles / vnd am Abend gieng er hinauß gen Bethanien mit den Zwölffen.

Oc hand gick ind i Jeruſalem / oc vdi Templen/ oc hand beſaa alting / Oc om afftenen gick hand hen vd til Bethanien met de Tolff.

12. Vnd des andern tags/ da ſie von Bethanien giengen hungerte jhn.

Oc den anden dag / der de ginge fra Bethanien, hungrede hannem.

13. Vnd er ſahe einen Feigenbaum von ferne/ der Bletter hatte/ da tratt er hin zu / ob er etwas darauff fünde. Vnd da er hin zu kam/ fand er nichts denn nur Bletter / denn es war noch nicht zeit/ das Feigen ſein ſolten.

Oc hand ſaa it Figentræ longt borte / ſom hafft e blad/ Da traadde hand der til / om hand kunde finde noget der paa. Oc ſom hand kom der til / da fant hand der inted vden alene Blad/ Thi det vaar icke end tid / at Fegen ſkulde vere.

14. Vnd Jeſus antwortet vnd ſprach zu jhm: Nun eſſe von dir niemand keine Frucht ewiglich. Vnd ſeine Jünger höreten das.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til det/ Nu ſkal icke nogen æde Fruct aff dig euindelige. Oc hans Diſciple hørde det.

Kapitola XI.

9. Ati kteřijž napřed ſſli / y ti kteřijž za nim ſſli/ wolali/ řkauce: Spas nás požehnaný kterýž ſe běře we gměnu Božjm:

Ci też ktorzy ßli wprzod y pozad / wołáli mowiąc / Hoſánná/ błogoſłáwiony ktory idzie w imie pańſkie.

10 Požehnané kteréž geſt přiſſlo we Gměnu PANě králowſtwij Otce naſſeho Dawida/ Spas nás na wýſoſtech.

Błogoſłáwione Kroleſtwo ktore przyßło w imie Páńſkie/ oycá naßego Dawidá/ Hoſánná / o ty ktorys ieſt ná wyſokośći.

11. Potom wſſel do Geruzaléma y do Chramu/ a ſpatřiw tu wſſecko/ když giž byla wečernij hodina/ wſſel do Bethaný s dwanácti.

A wßedł Pan do Jeruzálem y do Kośćiołá/ y gdy wßytko oglądał / á iuż byłá wieczorna godziná/ przyßedł do Bethaniey z dwiemanaśćie.

12. A druhého dne když wycházeli z Bethaný/ zlačněl.

A nazáiutrz wyßedßy z Bethaniey/ łáknął.

13. A vzřew z daleka Fijk an má lijſtij/ ſſel zdaliby co nalezl na něm. A když přiſſel k němu/ nic geſt nenalezl kromě lijſtij: neb geſt nebyl čas Fijkůw.

A gdy vyzrał z dáleka figowe drzewo / ná ktorym było liśćie/ przyßedł pátrzyć ázaby był co ná nim nálazł / y gdy do niego przyßedł nicnie nalazł / iedno liśćie / do nie był czas figám.

14. Tehdy odpowěděw Gežijš / řekl gemu: Giž wijce na wěky nižádný s tebe negez Owotce. Y ſlyſſeli to Včedlnijcy geho.

Tedy Jezus rzekł figowemu drzewu/ Niechżeć nikt ná wieki nie vżywa owocu z ćiebie/ co słyßeli vczniowie iego.

יא

15 וְעַל יֵשׁוּעַ לְהַיְכְלָא
דַּאלָהָא וְשָׁרִי דַּנְפֵּק ל
לְאַילֵין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין
בְּהַיְכְלָא וְהַפֶּךְ פָּתוֹרֵא
דַּמְעַרְפָנֵא וְכוּרְסְוָתָא
דְּהָנוּן דִּמְזַבְּנִין יַוְנֵא׃

Poi ſene vengono in Ieruſalem, & entrato IESV nel Tempio, comincio à ſcacciar fuore quei che vendeuano e comprauano nel tempio, e mando ſotteſopra i bãchi de cambiatori, e le ſedie di coloro che vendeuano le colombe.

16 וְלָא שָׁבֵק הֲוָא דְּאֶנָשׁ
נֶעְבַּר מָאנָא בְּגַו הַיְכְלָא׃

E non laſſaua che alcuno portaſſe de vaſi per il Tempio.

17 וּמַלֵּף הֲוָא וְאָמַר לְהוֹן
לָא כְּתִיב דְּבַיְתִי בֵּית
צְלוֹתָא נֶתְקְרֵא לְכֻלְּהוֹן
עַמְמֵא אַנְתּוּן דֵּין ע
עֲבַדְתּוּנָיְהִי מְעַרְתָּא
דְּלֶסְטָיֵא׃

Et inſegnaua, dicendo loro, Non è egli ſcritto, La mia caſa ſi chiamarà caſa d'oratione a tutte le genti? e voi l'hauete fatta vna ſpelonca di ladroni.

18 וְשְׁמַעוּ רַבַּי כָּהֲנֵא
וְסָפְרֵא וּבָעֵין הֲווֹ דְּאַיכַנָא
נֶובְדוּנָיְהִי דְּחָלִין הֲווֹ גֵּיר
מֶנֵּהּ מֶטֻּל דְּכֻלֵּהּ עַמָּא
תָּמִיהִין הֲווֹ בְּיוּלְפָנֵהּ׃

E i Sacerdoti principali, e gli Scribi, vdirono la coſa, e cercauano come lo poteſſeno far morire: percioche lo temeuano, conciosia che tutta la turba ſi ſtupiua de la ſua dottrina.

19 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא
נְפַק לְבַר מֶן מְדִינְתָּא׃

E venuta la ſera, IESV ſen'vſci fuor de la città.

20 וּבְצַפְרָא כַּד עָבְרִין
חֲזַו תְּתָּא הָי כַּד יַבִּישָׁא
מֶן עֶקָּרָהּ׃

Poi la mattina paſſando, viddero che il fico s'era ſeccato da le radici.

21 וְאֶתְדְּכַר שֶׁמְעוֹן וְאָמַר
לֵהּ רַבִּי הָא תְּתָּא הָי דְּלַטְתְּ
יְבֶשַׁת׃

Onde Pietro ricordandoſi, gli dice, Maeſtro, ecco, il fico che tu maladiceſti, s'è ſeccato.

22 וְעָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לְהוֹן תְּהֶוֵא בְּכוּן ה
הַיְמָנוּתָא דַּאלָהָא׃

E IESV diſſe loro, Habbiate la fede di Dio.

יא

15 וַיָּבוֹאוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וְכַאֲשֶׁר בָּא
יֵשׁוּעַ בְּהֵיכָל הֵחֵל לְהַשְׁלִיךְ אֶת־
הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים בְּהֵיכָל וְאֶת־
שֻׁלְחָנוֹת הַמַּלְוִים וְהַלּוִֹים וְאֶת
מוֹשְׁבוֹת מוֹכְרֵי יוֹנִים הָפַךְ׃

Vienen pues à Ieruſalem: y entrando Ieſus enel Templo, començó à echar fuera à los que vẽdian y comprauan en el Templo, y traſtornó las meſas de los monederos, y las ſillas de los que vendian palomas.

16 וְלֹא הִנִּיחַ אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲבֹר
כְּלִי בְּתוֹךְ הַהֵיכָל׃

Y no conſentia que alguien lleuaſſe vaſo porel Templo.

17 וַיְלַמֵּד וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא נִכְתַּב
כִּי־בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל־
הָעַמִּים וְאַתֶּם עֲשִׂיתֶהוּ מְעָרַת
פָּרִיצִים׃

Y enſennauales diziendo, No eſtá eſcripto que mi Caſa caſa de oracion ſerá llamada de todas las Gentes? y voſotros la aueys hecho cueua de ladrones.

18 וַיִּשְׁמְעוּ הַסּוֹפְרִים וְהַכֹּהֲנִים
וַיְבַקְשׁוּ אֵיכָכָה יְאַבְּדוּהוּ וַיִּרְאוּ
אוֹתוֹ כִּי כָל־הָעָם תָּמְהוּ עַל־
תַּלְמוּדוֹ׃

Y oyeron lo los Eſcribas y los Principes de los Sacerdotes y procurauan como lo matarian: porque le tenian miedo porque toda la companna eſtaua fuera de ſi de ſu doctrina.

19 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב יָצָא אֶל
מִחוּץ לָעִיר׃

Mas como fue tarde, Ieſus ſalió de la Ciudad

20 וּבַבֹּקֶר עָבְרוּ וְרָאוּ אֶת
תְּאֵנָה יְבֵשָׁה מִשֹּׁרֶשׁ׃

Y paſſando por la mannana, vieron que la higuera ſe auia ſecado deſde las rayzes.

21 וַיִּזְכֹּר כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי
רְאֵה הַתְּאֵנָה אֲשֶׁר אָרוֹתָ יָבֵשָׁה׃

Entonces Pedro acordandoſe, le dize, Maeſtro, la heaqui, higuera que mal dixiſte, ſe ha ſecado.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
תְּהִי לָכֶם אֱמוּנַת אֱלֹהִים׃

I reſpondiendo IESVS, dizeles, Tened fe de Dios.

ια´.

15. Καὶ ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε.

Ils vindrent donc en Ieruſalem, & quand Ieſus fut entré au temple, il ſe print à ietter hors ceux qui vendoyent & archetoyent au temple, & renuerſa les tables des changeurs, & les ſelles de ceux qui vendoyent les pigeons.

16 Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

Et ne permetoit point que peſonne portaſt aucun vaiſſeau pat le temple.

17 Καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

Et enſeignoit en leur diſant, N'eſt-il pas eſcrit, Ma maiſon ſera appellee Maiſon d'oraiſon par toutes nations? mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

18. Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Ce qui ayans entendu les Scribes & les principaux Sacrificateurs, ils cerchoyent comment ils le feroyent perir: car ils le craignoyent, à cauſe que tout le commun peuple s'eſtonnoit de ſa doctrine.

19. Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

Et le ſoir venu Ieſus ſortit de la ville,

20. Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.

Et le matin comme ils paſſoyent aupres du figuier, ils le virent ſeché dés les racines,

21. Καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ· ῥαββί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

A lors Pierre s'eſtant reſouuenu, lui dit, Maiſtre, voici le figuier que tu as maudit eſt ſeché.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Ayez la foy de Dieu.

CAP XI.

15. Et veniunt Ieroſolymam. Et cum introiſſet in templum, cœpit eiicere vẽdentes & ementes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And they come to Jeruſalem / and Jeſus went into the Temple / & began to caſt out them that ſold and bought in the Temple / and overthrew the tables / of the money chaungers / and the ſeates of them that ſold doves.

16. Et non ſinebat ut quiſquam transferret vas per templum:

Neither woulde he ſuffer that any man ſhould carie a veſſel through the Temple.

17. Et docebat, dicens eis, Nónne ſcriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

And he taught / ſaying unto them / Is it not written / Mine houſe ſhalbe called the Houſe of prayer unto all nations? but you have made it a denne of theeves.

18. Quo audito, principes ſacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent, timebant enim eum: quoniam univerſa turba admirabatur ſuper doctrina eius.

And the Scribes & hie Prieſtes heard it / and ſought howe to deſtroy him: for they feared him / becauſe the whole multitude was aſtonied at his doctrine.

19. Et cum veſpera facta eſſet, egrediebatur de civitate.

But when even was come / Jeſus went out of the citie.

20. Et cùm manè tranſirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

And in the morning as they paſſed by / they ſawe the figge tree dryed up from the rootes.

21. Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce, ficus cui maledixiſti, aruit.

Then Peter remembred / and ſayde unto him / Maſter / beholde / the figge tree which thou curſedſt / is withered.

22. Et reſpondens Ieſus ait illis, Habete fidem Dei.

And Jeſus anſwered / and ſaid unto them / Have fayth in God.

Das XI. Capitel.

15. Vnd ſie kamen gen Jeruſalem / vnd Jeſus gieng in den Tempel / fieng an vnd treib auß die Verkäuffer vnd Käuffer inn dem Tempel / Vnnd die Tiſche der Wechßler vnd die ſtůle der Taubenkrämer ſtieß er vmb.

Oc de komme til Jeruſalem / oc Jheſus gick i Templen / begynte oc vddriffue dem ſom ſolde oc købte i Templen / oc Vedzlernis bord / oc Duekremmernis ſtole ſtøtte hand om.

16. Vnd ließ nicht zu / daß iemand etwas durch den Tempel trůge.

Oc tilſtedde icke / at nogen bar noget gennem Templen.

17. Vnd er lehret / vnnd ſprach zu jnen: Stehet nicht geſchrieben / mein Hauß ſoll heiſſen ein Bethauß allen Völckern / jr aber habt eine Mördergruben darauß gemacht.

Oc hand lerde / oc ſagde til dem / Staar det icke ſcreffuit Mit Huſſ ſkal kaldis it Bedehuſſ aff alle Folck / Men i haffue giort en Røffuerekule der aff.

18. Vnd es kam für die Schrifftgelehrten vnd Hohenprieſter / vnd ſie trachten wie ſie jn vmbbrechten. Sie forchten ſich aber für jhm / denn alles Volck verwunderte ſich ſeiner Lehre.

Oc det kom faar de Scrifftkloge oc ypperſte Preſter / Oc de tenckte / huorledis de kunde omkomme hannem / Men de fræctede for hannem / Thi alt Folcket forundrede ſig paa hans lerdom.

19. Vnd des abends gieng er hinauß für die Statt

Oc om afftenen gick hand vd aff Staden.

20. Vnd am Morgen giengen ſie fürůber / vnd ſahen den Feigenbaum / daß er verdorret war / biß auff die Wurtzel.

Oc om morgenen ginge de frem / oc ſaae Figentræet / at det vaar viſnet indtil røderne.

21. Vnd Petrus gedachte daran / vnd ſprach zu jhm: Rabbi / ſihe der Feigenbaum / den du verflucht haſt / iſt verdorret.

Oc Peter tenckte der paa / oc ſagde til hannem / Rabbi / See Figentræet / det du forbandede er / viſnet.

22. Jeſus antwortet vnd ſprach zu jhnen: Habt Glauben an Gott.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Haffuer troen til Gud.

Kapitola XI.

15. A přiſſli do Geruzalẽma. A když wſſel do Chrámu / počal wymijtati prodawače a kupce z Chrámu / a ſtoly Penězoměnců / a ſtolice těch kteřijž prodáwali Holuby / přewracel.

A ták przyſzli do Jeruzálem / a Jezus wſzedſzy do kośćioła / począł wyrzucáć ty ktorzy kupowáli y przedawáli w kośćiele / á ſprzewrácał ſtoły bánkierzow / y ſtołki tych co przedawáli gołebie.

16. A nedopuſtil aby kdo jaké nádobij neſl ſkrze Chrám.

Ani dopuśćił áby miał kto nieść naczynie przez kośćioł.

17. Y včil ge / řka gim: Zdaliž nenij pſáno / že dům můg / dům Modlitby ſlauti bude wſſem Národuom? wy gſte pak gey včinili peleſſij Lotrowſkau.

Támże vczył / mowiąc im / Izaż nie ieſt nápiſano / że dom moy / dom modlitwy będźie wezwan wſzytkim narodom? á wyśćie gi vczynili jáſkinią zboycow.

18. To vſlyſſawſſe Knijžata Kněžſká a Zákonijcy / hledali terai by ho zahubili. Ale báli ſe ho / nebo weſſkeren záſtup diwil ſe včenij geho.

To ſłyſząc Doktorowie y Kśiążetá kápłáńſkie / ſzukáli jákoby go zatráćili / ábowiem ſie go báli / gdyż wſzytek lud zdumiał ſie ná náuce iego.

19. A když byl wečer / wyſſel z Měſta.

Ale gdy wieczor nádchodźił / wyſzedł Jezus z miáſtá.

20. A Včedlnijcy ráno gdauce / vzřeli Fijk an vſchl hned z kořene.

A gdy ſie rano przechadzáli / vyzreli iż figowe drzewo z korzenia vſchło.

21. A wzpomenuw Petr / řekl gemu Miſtře / hle Fijk kterýmuž gſy zlořečil / vſchl.

Tedy Piotr wſpomniawſzy / rzekł mu / Miſtrzu / otho figowe drzewo coś ie klął / vſchło.

22. Y odpowěděw Gežiſs / řekl gim: Měgtež wijru Božij.

A Jezus odpowiedźiawſzy / rzekł im / Miey cie wiárę Bożą.

יא

23 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּמַן דְּיֵאמַר לְטוּרָא הָנָא
אֶשְׁתַּקַּל וּפֵל בְּיַמָּא וְלָא
יִתְפַּלַג בְּלִבֵּהּ אֶלָּא יְהַיְמֶן
דַּהְוָא הָו מֶדֶּם דְּאָמַר
יֶהְוֵא לֵהּ מֶדֶּם דְּאָמַר׃

Io Vi dico in Verità, che chiunque dirà à queſto monte, Leuati, e gittati nel mare, è non dubitara nel ſuo cuoro, ma crederà che le coſe ch'ei dice auuerranno, tutto cio ch'ei dirà gli auuerrà.

24 מֶטּוּל הָנָא אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דְּכֻל מֶדֶּם דִּמְצַלִּין
אַנְתּוּן וְשָׁאלִין אַנְתּוּן ה
הַיְמִנוּ דְּנָסְבִין אַנְתּוּן ו
וְיֶהְוֵא לְכוֹן׃

Pertanto io Vi dico, Tutte le coſe che Voi orando domandate, credete di riceuerle, e Vi ſaranno fatte.

25 וּמָא דְּקָיְמִין אַנְתּוּן
לִמְצַלָּיוּ שְׁבוּקוּ מֶדֶּם
דְּאִית לְכוֹן עַל אֱנָשׁ דְּאָף
אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא יִשְׁבּוּק
לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן׃

E quando Voi ſtarete à fare oratione, perdonate ſe hauete alcuna coſa contra qualcuno, acciochè ancor il Padre Voſtro, che è ne cieli, perdoni à Voi i Voſtri delitti.

26 אֶן דֵּין אַנְתּוּן לָא
שָׁבְקִין אַנְתּוּן אַף לָא
אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא יִשְׁבּוּק
לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן׃

Doue ſe Voi non perdonarete, ne anco il Padre Voſtro, che è ne cieli, perdonarà i Voſtri delitti à Voi.

27 וַאתַו תּוּב לְאוּרִשְׁלֶם
וְכַד מְהַלֵּךְ הֲוָא בְּהַיְכְּלָא
אֶתַו לְוָתֵהּ רַבַּי כָּהֲנֵא
וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא׃

Poi Vengono di nuouo in Ieruſalem, e caminando egli per il Tempio, Vengono à lui i principali Sacerdoti, e gli Scribi, e i Vecchij.

28 וָאמְרִין לֵהּ בְּאַיְנָא
שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אַנְתְּ
וּמַנוּ יַהֵב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא
דְּהָלֵין תֶּעְבֵּד׃

E diconli, Con qual autorità fai tu queſte coſe? e chi t'ha data queſta autorità di far queſte coſe?

יא

23 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי
כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר לָהַר הַזֶּה הִנָּשֵׂא
וְהִשָּׁלֵךְ אֶל——הַיָּם וְלֹא יְמָאֵן
בִּלְבָבוֹ כִּי אִם יַאֲמִין כִּי כָל——
אֲשֶׁר יְדַבֵּר יִהְיֶה יִהְיֶה לוֹ כָּל
אֲשֶׁר יֹאמַר׃

Porque dicierto os digo, que quàlquiera que dixere à eſte monte, Quitate, y echate en la mar: y no dubdáre en ſu coraçon, mas creyere que ſerá hecho loque dize, loque dixere le ſerá hecho.

24 עַל־כֵּן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כָּל־
אֲשֶׁר בִּתְפִלָּה תִּשְׁאֲלוּ הַאֲמִינוּ
כִּי־תִקְחוּ וִיהִי לָכֶם׃

Portanto os digo, que todo loque orando pidierdes, creed que lo recibireys, y os vendrà.

25 וְאִם תְּקוּמוּן לְהִתְפַּלֵּל
שְׂאוּ אִם יֶשׁ־לָכֶם מְאוּמָה עַל־
כָּל——אִישׁ לְמַעַן גַּם אֲבִיכֶם
אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִשָּׂא לָכֶם אֶת——
פִּשְׁעֵיכֶם׃

Y quando eſtuuierdes orando, perdonad, ſi teneys algo contra alguno: paraque vueſtro Padre que eſta en los cielos, os perdone à voſotros vueſtras offenſas.

26 וְאִם אַתֶּם לֹא תִשְׂאוּ גַּם לֹא
אֲבִיכֶם הַבַּשָּׁמַיִם יִשָּׂא אֶת——
עֲלוֹתֵיכֶם׃

Porque ſi voſotros no perdonardes, tanpoco vueſtro Padre que eſtá en los cielos, os perdonará vueſtras offenſas.

27 וַיָּבֹאוּ עוֹד יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבְהִתְהַלְּכוֹ בַּהֵיכָל בָּאוּ אֵלָיו
הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים וְהַזְּקֵנִים׃

Y boluieron à Hieruſalem: y andando el por el Templo, vienen â el los Principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas, y los Ancianos:

28 וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּמָה שִׁלְטוֹן
עָשִׂיתָ זֹאת וּמִי נָתַן לְךָ אֶת
הַשִּׁלְטוֹן הַזֶּה כִּי תַעֲשֶׂה זֹאת׃

Y dizenle, Conque facultad hazes eſtas coſas, y quien te ha dado eſta facultad, para hazer eſtas coſas?

ια.

23. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει, γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

En verité ie vous di, que quiconque dira à ceſte montagne, Enleue-toi, & te iette en la mer: & ne fera point de difficulté en ſon cœur, mais croira que ce qu'il dit, ſe fera tout: tout ce qu'il aura dit, lui ſera fait.

24. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.

Pourtant vous di-ie, tout ce que vous demanderez en priant, croyez que vous le receurez, & il vous ſera fait.

25. Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Mais quand vous-vous preſenterez pour faire oraiſon, pardõnez ſi vous auez quelque choſe contre quelcun, afin qu'auſsi voſtre Pere qui eſt és cieux vous pardone vos fautes.

26. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Car ſi vous ne pardonnez, voſtre Pere qui eſt és cieux ne vous pardonnera point vos fautes.

27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

Puis derechef ils vindrent en Ieruſalem: & comme il cheminoit au tẽple, les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens vindrent vers lui:

28. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς.

Et lui dirent, De quelle authorité fais-tu ces choſes, & qui eſt celui qui t'a donné ceſte authorité que tu faces ces choſes?

23. Amen dico vobis, quia quicunq; dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcunque dixerit, fiat, fiet ei.

For verely I ſay vnto you/that whoſoeuer ſhall ſaye vnto this mountaine/ Take thy ſelfe awaye/ and caſt thy ſelfe into the ſea/ and ſhall not wauer in his heart/but ſhall beleeue that thoſe things which he ſayeth/ ſhall come to paſſe/ whatſoeuer he ſayeth/ ſhalbe done to him.

24. Propterea dico vobis, omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

Therefore I ſay vnto you/whatſoeuer ye deſire when ye pray/ beleeue that ye ſhall haue it/ and it ſhalbe done vnto you.

25. Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſiquid habetis adverſus aliquem: ut & pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra.

But when ye ſhall ſtande/ and pray/ forgiue/ if ye haue any thing againſt any man/ that your Father alſo which is in heauen/ may forgiue you your treſpaſſes.

26. Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec pater veſter qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

For if you will not forgiue/ your Father which is in heauen/will not pardon you your treſpaſſes.

27. Et veniunt rurſus Ieroſolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi ſacerdotes & Scribæ & ſeniores.

Then they came againe to Jeruſalem: and as hee walked in the Temple/ there came to him the hie Prieſts/ & the Scribes/ and the Elders.

28. Et dicunt ei, In qua poteſtate hæc facis? & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta facias?

And ſayd vnto him/ By what authoritie doeſt thou theſe things? and who gaue thee this authoritie/that thou ſhouldeſt do theſe things?

23. Warlich/ ich ſage euch/ Wer zu diſem Berg ſpreche/ hebe dich vnd wirff dich ins Meer/ vnd zweiffelte nicht inn ſeinem hertzen/ ſondern glaubte/ das es geſchehen würde/ was er ſaget/ So wirdts jhm geſchehen/ was er ſaget.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Huo ſom ſagde til dette Bierge/ Løfft dig oc kaſt dig i Haffuit/ oc hand tuilede icke i ſit hierde/ Men trode/ at det ſkulde ſke/ ſom hand ſagde/ Da ſkal det ſke hannem ſom hand ſagde.

24. Darumb ſage ich euch: Alles was jhr bittet inn eurem Gebet/ glaubet nur/ daß jrs empfahen werdet/ ſo wirdts euch werden.

Der faare ſiger ieg eder/ Alt huad i bede i eders Bøn/ troer ekon/ at i ſkulle faa det/ oc det ſkal vederfaris eder.

25. Vnd wenn jhr ſtehet vnd betet/ ſo vergebet/ wo jhr etwas wider jemand habt/ Auff daß auch euer Vater im Himel/ euch vergebe eure fehle.

Oc naar i ſtaa oc bede/ da forlader/ der ſom i haffue noget mod nogen/ Paa det at eders Fader i Himmelen/ ſkal oc forlade eder eders Brøſt.

26. (Wo jhr aber nicht vergeben werdet/ So wirdt euch euer Himliſcher Vater auch nicht vergeben eure fehle.)

(Men forlade de icke/ da ſkal oc eder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.)

27. Vnd ſie kamen abermal gen Jeruſalem/ vnd da er inn den Tempel gieng/ kamen zu jhm die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten vnd die Elteſten.

Oc de komme atter til Jeruſalem/ Oc der hand gick i Templen/ da komme de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc die Eldſte til hannem.

28. Vnd ſprachen zu jm: Auß waſer Macht thuſt du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben/ daß du ſolches thuſt?

Oc ſagde til hannem/ Aff huad mact gør du det? Oc huo haffuer giffuit dig den mact/ at du gør ſaadant?

23. Giſtě prawijm wám: Že kdožby koli z wás řekl Hoře této/ Zdwihni ſe a puſt ſe do Moře/ a nebude pochybowati w ſrdcy ſwém/ ale bude wěřiti/ že cožkoli dij aby ſe ſtalo/ ſtaneť ſe gemu.

Bo záprawde wam powiedam/ Iż ktorykolwiek rzecze tey gorze/ Podnieś ſie á wrzuc ſie w morze/ á nie bedźie ſie wahał w ſercu ſwym/ lecz vwierzy że ſie ſtánie co mowi/ tedyć ſie ſtánie co iedno rzecze.

24. Protož prawijm wám: Wſſecky wěcy/ za kteréžkoli modlijce ſe proſýte/ wěřte že wezmete/ a ſtanauť ſe wám.

A przetoż wám powiedam/ Ocz kolwiek modląc ſie prośićie/ wierzćie że weźmiećie á ſtánie ſie wam.

25. A když ſtanete k modlenij/ odpauſſtěgte prwé ač co máte proti komu/ aby y Otec wáš Nebeſký odpuſtil wám hřijchy waſſe.

Gdy też ſtániećie modląc ſie/ odpuśćcie ieſli co przećiw komu maćie/ áby on oćiec waſz ktory ieſt w niebie odpuśćił wám przeſtepſtwá wáſze.

26. Pakli wy neodpuſtijte/ ani Otec wáš kterýž w Nebeſých geſt/ odpuſtij nám hřijchuow waſſých.

Bo ieſliż wy nie odpuśćićie/ tedyć áni oćiec on ktory w niebie ieſt/ odpuśći wam przeſtepſtwa waſze.

27. Y přiſſli opět do Geruzaléma: A když chodil w Chrámě/ přiſtaupili k němu naywyſſij Kněžij/ á Zakonijcy/ a Starſſij.

Przyſzli záſie potym do Jeruzálem/ á gdy ſie on przechadzał po Kośćiele/ zeſzli ſie do niego Kſiążetá kápłáńſkie/ Doktorowie y ſtárſzy.

28. Y řekli gemu: Kterau mocý to činijš? a kdo geſt tobě dal tu moc aby tyto wěcy cinil?

Y mowili do niego/ Ktoraż to mocą czyniſz? á ktoć dał zwierzchność te abyś to czżinił?

יא

29 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר ל
לְהוֹן אֶשְׁאֲלְכוֹן אַף אֶנָא
מֶלְתָא חֲדָא דְּתֵאמְרוּן
לִי וְאֶנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן
בְּאַיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד
אֶנָא׃

*E I*ESV *riſpondendo, diſſe loro, Io ancora domandarò voi d'vna coſa: riſpondetemi, & io vi dirò con quale autorita fò queſte coſe.*

30 מַעְמוּדִיתֵהּ דְּיוּחַנָּן
מֶן אַיְמְכָא הְי מֶן שְׁמַיָּא
אָו מֶן בְּנַי נָשָׁא אֱמַרוּ לִי׃

Il batteſimo di Giouanni era egli dal cielo, ò pur da gli huomini? riſpondetemi.

31 וְאֶתְחַשְּׁבוּ בְּנַפְשְׁהוֹן
וֶאֱמַרוּ דְּאֶן נֵאמַר לֵהּ דְּמֶן
שְׁמַיָּא אָמַר לַן וַלְמָנָא
לָא הַיְמֶנְתּוּנָיְהי׃

Et eſſi diſputauano tra loro, dicendo, Se noi dichiamo, dal cielo, egli dira, Perche dunque non gli credeſte voi?

32 וְאֶן נֵאמַר דְּמֶן בְּנַי
אֶנָשָׁא דַּחְלְתָא הְי מֶן
עַמָּא כֻּלְּהוֹן גֵּיר אַחִידִין
הֲווּ לֵהּ לְיוּחַנָּן דַּשְׁרִירָאִית
נְבִיָּא הוּ׃

Ma ſe noi diciamo, Dagli huomini, temiamo il popolo: percioche tutti teneuano che Giouanni fuſſe veramente Profeta.

33 וַעֲנַו וְאָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ
לָא יָדְעִינַן אָמַר לְהוֹן וְאַף
לָא אֶנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן
בְּאַיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד
אֶנָא׃

*E coſi riſpondendo, dicono à I*ESV*, noi non lo ſappiamo, E I*ESV *riſpondendo, dice loro, Ne io ancor vi dico con quale autorità io fò queſte coſe.*

יב

1 וְשַׁרִי דַּנְמַלֵּל עַמְּהוֹן ב
בְּמַתְלֵא גַּבְרָא חַד נְצַב
כַּרְמָא וְאַחְדְּרֵהּ סְיָגָא
וְחַפַר בֵּהּ מַעְצַרְתָּא וּבְנָא
בֵּהּ מַגְדְּלָא וְאוֹחְדֵהּ ל
לַפַּלָּחֵא וַחְזַק׃

Poi cominciò à parlar loro per ſimilitudini: Vn huomo piantò vna vigna, e circondola d'vna ſiepe: e fondo in eſſa vn torcole, & edificouui vna torre, & allogolla à i lauatori, & andoſſene via.

יא

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
אֶשְׁאַל לָכֶם נָא גַּם אֲנִי דָּבָר
אֶחָד וְאִם תַּעֲנוּ לִי גַּם אֲנִי
אֹמַר לָכֶם בְּמָה שִׁלְטוֹן עָשִׂיתִי
זֹאת׃

IESVS entonces reſpondiendo, dizeles, Preguntaroshé tambien yo vna palabra: y reſpondedme: y deziroshé conque facultad hago eſtas coſas.

30 הַטְּבִילָה יוֹחָנָן הֲמִשָּׁמַיִם
הָיְתָה אוֹ מֵאֲנָשִׁים עֲנוּ לִי׃

Ei Baptiſmo de Ioan era del cielo, ò de los hombres? Reſpondedme.

31 וַיַּחְשְׁבוּ בְנַפְשָׁם לֵאמֹר אִם
נֹאמַר מִשָּׁמַיִם יֹאמַר וְלָמָּה לֹא
הֶאֱמַנְתֶּם בּוֹ׃

Entonces ellos penſaron dentro de ſi, diziendo, Si dixeremos-Del cielo: dirà, Porque pues no le creyſtes?

32 אַךְ אִם נֹאמַר מֵאֲנָשִׁים
וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם כִּי לְכֻלָּם הָיָה
יוֹחָנָן כִּי אָמְנָם נָבִיא הוּא׃

Y ſi dixeremos, De los hombres: tememos el pueblo: porque todos tenian de Ioan, que verdaderamente era propheta.

33 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לְיֵשׁוּעַ לֹא
יָדָעְנוּ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
וְגַם אֵינֶנִּי אֹמֵר לָכֶם בְּמָה
שִׁלְטוֹן עוֹשֶׂה אָנֹכִי זֹאת׃

Y reſpondiendo, dizen à Ieſus, No ſabemos Entonces reſpondiendo Ieſus, dizeles, Tampoco yo os diré conque facultad hago eſtas coſas.

יב

1 וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם בַּמְּשָׁלִים
כֶּרֶם נָטַע אָדָם וַיַּקִּיף לוֹ מְשׂוּכָה
וְגַם יֶקֶב חָצַב בּוֹ וַיִּבֶן מִגְדָּל
בְּתוֹכוֹ וַיִּמְסֹר אוֹתוֹ לַכֹּרְמִים
וַיֵּלֶךְ לָגוּר׃

Y començoles à hablar por parabolas, Plantó vn hombre vna vinna, y cercóla con ſeto, y hizole vn foſſo, y edificó vna torre, y arrendola à labradores, y partioſe lexos.

ιά.

29. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Ie vous interroguerai auſsi d'vne choſe, & me reſpondez: & lors ie vous dirai de quelle authorité ie fai ces choſes.

30. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.

Le Bapteſme de Iehan eſtoit il du ciel, ou des hommes? reſpõdez moi.

31. Καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.

Or ils diſputoyent entr'eux, diſans, Si nous diſons, Du ciel: il dira, Pourquoi ne l'auez-vous point creu.

32. Ἀλλ' ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.

D'autre part, ſi nous diſons, Des hõmes, nous craignons le commun peuple. Car tous tenoyent que Iehan auoit eſté vrai Prophete.

33. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ ἰησοῦ, οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Adonc pour reſponſe ils dirent à Ieſus, Nous ne ſauons: & Ieſus reſpondant leur dit, Auſsi ne vous dirai-ie point de quelle authorité ie fai ces choſes.

ΚΕΦΑΛ. ιβ´.

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε.

Puis il ſe print à leur dire par ſimilitudes, Quelcun planta vne vigne, & l'euuironna d'vne haye, & y creuſa vne foſſe pour vn preſſoir, & y baſtit vne tour: puis apres la loa à des vignerons, & s'en alla dehors.

CAP. XI.

29. Ieſus autem reſpondens, ait illis, Interrogabo vos & ego unum verbum, & reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Then Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / J will alſo aſke of you a certaine thing / and anſwere ye me / and J will tell you by what authoritie J do theſe things.

30. Baptiſmus Iohannis, de cælo erat, an ex hominibus? Reſpondete mihi.

The baptiſme of John / was it from heauen / or of men? anſwere me.

31. At illi cogitabāt ſecum, dicentes, Si dixerimus, De cælo; dicet, Quare ergo non crediditis ei?

And they thought with themſelues / ſaying / If we ſhall ſay from heauen / he will ſay / Why then did ye not beleeue him?

32. *Si dixerimus*, Ex hominibus, timebāt pópulum, omnes enim habebant Iohannem quia verè propheta eſſet.

But if we ſay of men / we feare the people: for all men counted John / that he had bene a verie Prophet.

33. Et reſpondentes dicunt Ieſu, Neſcimus. Et reſpondens Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Then they anſwered / and ſaid vnto Jeſus / We can not tell. And Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / Neither will J tell you by what authoritie J do theſe things.

CAP. XII.

ET cœpit illis in parabolis loqui, Vineam paſtinavit homo, & circundedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregre profectus eſt.

And he began to ſpeake vnto them in parables / A certaine man planted a vineyard / & compaſſed it with an hedge / and digged a pit for the winepreſſe / and built a towre in it / and let it out to houſbandmen / and went into a ſtrange countrey.

Das XI. Capitel.

29. Jeſus aber antwortet / vnnd ſprach zu jnen: Jch will euch auch ein wort fragen / antworttet mir / ſo will ich euch ſagen / auß waſer macht ich das thue.

Jeſus ſuarede / oc ſagde til dem / Jeg vil oc ſpørie eder at it ord / Suarer mig / ſaa vil ieg ſide eder / Aff huad mact ieg gør det.

30. Die Tauffe Johannis / war ſie vom Himmel oder von Menſchen? antwortet mir.

Johannis Daab / vaar hand aff Himmelen / eller aff Menniſken? Suarer mig.

31. Vnd ſie gedachten bey ſich ſelbſt / vnd ſprachen: ſagen wir / ſie war vom Himmel / ſo wirdt er ſagen: Warumb habt jhr denn jhm nicht geglaubet?

Oc de tenckte ved ſig ſelff / oc ſagde / Sige wi / hand vaar aff Himmelen / Da ſiger hand / Hui trode i hannem da icke.

32. Sagen wir aber / ſie war von den Menſchen / ſo förchten wir vns für dem Volck / Denn ſie hielten alle / daß Johannes ein rechter Prophet were.

Men ſige wi / Hand vaar aff Menniſken / da frøcte wi oſſ for Folcket / Thi de hulde alle / at Johannes vaar en ret Prophete.

33. Vnd ſie antworten vnd ſprachen zu Jeſu: wir wiſſens nicht. Vnd Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jnen: So ſage ich euch auch nicht / auß waſer macht ich ſolches thue

Oc de ſuarede / oc ſagde til Jheſum / wi vide det icke. Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Saa ſiger ieg eder oc icke / aff huad mact ieg gør ſaadant.

Das XII. Capitel.

Vnd er fieng an zu jhnen durch Gleichniſſe zu reden. Ein Menſch pflantzet einen Weinberg vnd füret einen Zaun darumb / vnd grub eine Kelter / vnd bauet einen Thurn / vnd thet jhn auß den Weingärtnern / vnd zog über Land.

OC hand begynte at tale til dem ved Lignelſer. It Menniſke plantede en Vingaard / oc giorde it Gerde der om / oc groff en Perſe / oc bygde it Taarn / oc leyde Vingaardz mend hannem / oc foer vden Landz.

Kapitola XI.

29. Tehdy odpowijdage Gežijſs řekl gim: Otijžit wás y yá o gedne wěcy / odpowězte mi / a yá také powjm wám kterau mocý tyto wěcy činjm.

Na to im Jezus odpowiedzial mowiac / Spytam y ia was o rzecz niektora / przethoż mi odpowiedzcie / á ia wam theż powiem kthora moca to czynie.

30. Křeſt Janůw z Nebeli geſt byl / čili z Lidij? Odpowězte mi.

Krzeſt Jánow z niebáß byl czy z ludzi? odpowiedzćiez mi.

31. A oni myſlili ſami mezy ſebau / řkauce: dijmeli z Nebe / dijk nám: Pročež gſte tehdy neuwěřili gemu?

Rozbieráli to thedy miedzy ſoba / mowiac / Jeſliż rzeczemy z nieba / tedy powie / Przeczżeśćie mu wżdy nie wierzyli?

32. Pakli dijme / z lidij / Bogijme ſe Lidu. Nebo wſſyckni měli Jana / žeby práwě byl Prorokem.

A ieſli też rzeczemy z ludzi / obawamy ſie ludu / ábowiem wßyſcy trzymáli o Janie iż prawdziwie byl Prorokiem.

33. Y odpowěděwſſe / řekli Gežijſſowi: Newijme. A Gežijſs odpowijdage / řekl gim: Aniž yá wám powijm / kterau mocý toto činijm.

Tedy odpowiedziawßy rzekli Jezuſowi / nie wiemy / A Jezus też odpowiedziawßy / rzekl im / Y iac thez wam nie powiem ktora moca to czynie.

Kapitola XII.

TEhdy počal gim mluwiti w podobenſtwjch: Winicy ſitj pil geden člowěk / a opletl gi plotem / a wykopal nij yámu / a vſtawěl w nij wěži / a nayal gi Winařuom / y odſſel na ceſtu dalekau.

Y Począl do nich mowić przez przypowieśći / niektory czlek ſadzil winnice / vgrodzil płoty wykopal dol á zbudowal wieże / á naiawßy ia oraczom / ſam precz w droge odiechal.

יב

2 וְשַׁדַּר לְוָת פָּלְחֵא עַבְדֵּהּ בְּזַבְנָא דְּמֶן פֵּארָא דְּכַרְמָא יֶסַּב׃

Quando poi fu il tempo, mandò vn ſeruitore à i lauatori, per riceuer da eſſi del frutto de la vigna.

3 הֶנוּן דֵּין מְחַאוּהִי ו
וְשַׁדְּרוּהִי כַּד סְפִיק׃

Ma eſſi lo preſero, e batteronlo, & rimandoronnelo voto.

4 וְשַׁדַּר תּוּב לְוָתְהוֹן ע
עַבְדָּא אַחֲרֵנָא וְאָף לְהַו רַגְמוּהִי וְצַלְּבוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי בְּצַעֲרָא׃

Di nuouo poi mandò loro vn'altro ſeruitore: & eſſi tirandogli de ſaſſi, gli ruppero la teſta, e rimandoronlo vituperato.

5 וְשַׁדַּר תּוּב אַחֲרֵנָא וְאָף לְהַו קַטְלוּהִי וְלַסְגִּיאֵא עַבְדֵּא אַחֲרָנֵא שַׁדַּר וּמֶנְּהוֹן מַחוּ מֶנְּהוֹן דֵּין קַטֶלוּ׃

Appreſſo ne mandò vn'altro, il quale eſſi occiſero: e poi molti altri, de quali alcuni ne batterono, e alcuni n'ammazzorono.

6 לְחַרְתָא דֵּין חַד בְּרָא חַבִּיבָא אִית הֲוָא לֵהּ וְשַׁדְּרֵהּ לְוָתְהוֹן אַחֲרָית אֶמַר גֵּיר כְּבַר יְבַהֲתוּן מֶן בְּרִי׃

La onde hauendo egli ancor vn figliuolo, ſuo diletto, mandò loro ancor quello per l'vltimo, dicendo, Eſſi haueranno in riuerentia il mio figliuolo.

7 הָנוּן דֵּין פָּלְחֵא אֶמַרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנַו יָרְתָא תַּו נֶקְטְלִיוּהִי וְתֶהְוֵא דִּילַן יָרְתוּתָא׃

Ma quei lauoratori diſſero tra lor medeſimi, Queſto qui è l'herede: venite, ammazziamolo, e l'heredità ſarà noſtra.

8 וּנְסַבוּ קַטְלוּהִי וְאַפְּקוּהִי לְבַר מֶן כַּרְמָא׃

E coſi preſolo, l'ammazzorono, e gittoronlo fuor de la vigna.

יב

2 וַיִּשְׁלַח אֶל־הַכּוֹרְמִים בְּעִתּוֹ אֶת־עַבְדּוֹ לָקַחַת מִן הַכּוֹרְמִים מִפְּרִי הַכָּרֶם׃

Y embio vn ſieruo à los labradores àl tiempo, paràque tomaſſe de los labradores del fruto de la vinna.

3 וְהֵמָּה לָקְחוּ אוֹתוֹ וְהִפְשִׁיטוּ וְהִכּוּ וַיְשַׁלְּחוּהוּ רֵיקָם׃

Màs ellos tomandolo hirieronlo, y embiaronlo vazio.

4 וַיּוֹסֶף וַיִּשְׁלַח אֲלֵיהֶם אֶת־עֶבֶד אַחֵר וְגַם אוֹתוֹ סְקָלוּהוּ וַיַּכּוּ אֶת רֹאשׁוֹ וַיְשַׁלְּחוּהוּ בְּבוּזָה׃

Y boluió à embiarles otro ſieruo: mas ellos apedreandolo hirieronlo en la cabeça, y boluieronlo à embiar affrentado.

5 וַיּוֹסֶף לִשְׁלוֹחַ אַחֵר וְגַם אוֹתוֹ הָרְגוּ וַאֲחֵרִים רַבִּים וּמִקְצָתָם הִכּוּ וּקְצָתָם הָרָגוּ׃

Y boluió à embiar otro, y à aquel mataron, y à otros muchos, hiriendo à vnos, y matando â otros.

6 וְעוֹדֶנּוּ אֶחָד לוֹ בֶּן־יְדִידוֹ וַיִּשְׁלַח גַּם אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם בָּאַחֲרוֹן לֵאמֹר כִּי־יִכָּנְעוּ מִלְּפְנֵי בְּנִי׃

Teniendo pues aun vn hijo ſuyo amado, embiólo tambien à ellos el poſtrero, diziendo, Porque tendràn en reuerrencia à mi hijo.

7 וְהַכֹּרְמִים הָאֵלֶּה אָמְרוּ בְּקִרְבָּם כִּי זֶה הוּא הַיֹּרֵשׁ לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְלָנוּ תִּהְיֶה הַיְרֻשָּׁה׃

Màs, los labradores (viendolo venir á ſi,) dixeron entre ſi, Eſte es el herederó, venid, matemoslo, y la heredad ſerá nueſtra.

8 וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ וַיְמוֹתְתוּ וַיַּשְׁלִכוּהוּ אֶל־מִחוּץ לַכָּרֶם׃

Y prendiendolo-mataronlo, y echaron fuera de la vinna.

ιβ'.

2. Καὶ ἀπέστελε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

Or en la ſaiſon il enuoya vn ſeruiteur vers les vignerons, afin de receuoir d'eux du fruict de la vigne.

3. Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

Mais iceux le prenans, le batirent & le renuoyerent vuide.

4. Καὶ πάλιν ἀπέστελε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

Derechef il leur enuoya vn autre ſeruiteur, & lui iettans des pierres ils lui froiſſerent toute la teſte, & le renuoyerent l'ayant honteuſement traitte.

5. Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστελε· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν. καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες.

Et derechef il en enuoya encore vn autre, lequel ils tuerent: & pluſieurs autres, deſquels ils batirent les vns, & tuerent les autres.

6. Ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστελε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

Or ayant encore vn fils bien-aimé, il leur enuoya auſſi pour le dernier, diſant, Ils reuereront mon fils.

7. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

Mais ces vignerons la dirent entr'eux, C'eſt ici l'heritier, venez, tuons-le, & l'heritage ſera noſtre.

8. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

Parquoi le prenans, ils le tuerent, & le ietterent hors de la vigne.

CAP. XII.

2. Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

And at a time/ hee ſent to the huſbandmen a ſeruant / that hee might receyue of the huſbandmen of the fruite of the vineyarde.

3. Qui apprehenſum eum ceciderunt : & dimiſerunt vacuum.

But they tooke him/ and beat him / and ſent him away emptie.

4. Et iterum miſit ad illos alium ſervum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

And againe / he ſent vnto them an other ſeruant / and at him they caſt ſtones/ and brake his head / and ſent him away ſhamefully handled.

5. Et rurſum alium miſit, & illum occiderunt : & plures alios : quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

And againe he ſent another/ and him they ſlewe/ and many other / beating ſome/ and killing ſome.

6. Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum : & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens, Quia reverebuntur filium meum.

Yet had he one ſonne / his deare beloued : him alſo he ſent the laſt vnto thē/ ſaying/ They will reuerence my ſonne.

7. Coloni autem dixerunt adinvicem , Hic eſt hæres : venite, occidamus eum : & noſtra erit hæreditas.

But the huſbandmen ſayd among themſelues/ This is the heire : come/ let vs kill him / and the inheritance ſhalbe ours.

8. Et apprehendentes eum, occiderunt : & eiecerunt extra vineam.

So they tooke him/ and killed him / and caſt him out of the vineyarde.

Das XII. Capitel.

2. Vnd ſandte einen Knecht / da die zeit kam/ zu den Weingärtnern/ daß er von den Weingärtnern neme von der Frucht des Weinberges.

Oc hand ſende en Suend til Vingaardzmendene der tiden kom/ at hand ſkulde tage aff Vingaardens Fruct aff Vingaardzmendene.

3. Sie namen jhn aber vnd ſtäubten jhn/ vnd lieſſen jhn leer von ſich.

Oc de toge hannem oc hugſtrøge hannem/ oc lode hannem tomhendet fra ſig.

4. Abermal ſandte er zu jhnen einen andern Knecht / demſelbigen zerworffen ſie den Kopff mit ſteinen/ vnd lieſſen jhn geſchmähet von ſich.

Hand ſende atter en anden Suend til dem/ Den ſamme ſkeffrede de hoffuedit paa met ſten/ oc lode hannem fra ſig met førhaanelſe.

5. Abermal ſandte er einen andern/ denſelbigen tödten ſie/ vnd vil andere/ Etliche ſtäupten ſie/ etliche tödten ſie.

Hand ſende atter en anden / Den ſloge de ihiel/ oc mange andre / Somme hudſtrøge de / Somme ſloge de ihiel.

6. Da hatte er noch einen einigen Sohn/ der war jhm lieb / den ſandte er zum Letzten auch zu jhnen / vnd ſprach: Sie werden ſich für meinem Sohn ſcheuen.

Da haffde hand en eniſte Søn / ſom hand haffde kier/ den ſende hand oc paa det ſiſte til dem / oc ſagde/ De bluis for min Søn.

7. Aber dieſelben Weingärtner ſprachen vntereinander : Diß iſt der Erbe / kompt laſſt vns jhn tödten / ſo wirdt das Erbe vnſer ſein.

Men de ſamme Vingaardzmend ſagde til huer andre / Deune er Arffuingen / Kommer/ lader oſſ ſla hannem ihiel / ſaa bliffuer Arffuen vor.

8. Vnd ſie namen jhn vnd tödten jhn/ vnd wurffen jn herauß für den Weinberg.

Oc de toge hannem / oc ſloge hannem ihiel / oc kaſte hannem vden faar Vingarden.

Kapitola XII.

2. A w čas vžitku / poſlal k Winařuom Služebnijka/ aby od Winařuow wzal Owoce z Winicě.

Tedy poſłał ſługe do oraczow gdy był czás áby wziął od oraczow owoce z winnice.

3. Kteřijžto popadſſy gey / zmrſkali ho/ a puſtilj prázdněho.

Ale go oni poimawßy/ vbili/ y odeſłáli prożnym.

4. Opět poſlal k nim giněho Služebnijka/ y toho též ranili w hlawu/ a vhaněli.

Pothym do nich y drugiego ſługe poſłał/ ále go oni vkámionowawßy ránili w głowe/ á odeſłáli go z zelżywośćią.

5. A opět poſlal giněho/ a oni y toho zabili. A mnoho giných/ z nichž někteřě zmrſkali/ a gině zmordowali.

Y záſie poſłał drugiego/ ále onego zábili/ y wiele inych / iedny biiąc/ drugie záſie morduiąc.

6. Geſſtě pak mage gediněho Syna naymilegſſýho / y toho poſlal k njm naypoſſlednégſſýho/ řka : Snadť ſe vſtydij Syna měho.

A tak gdy ießcze miał iednego syná ſwego namilßego/ poſłał go też do nich ná oſtátek / mowiąc / Wżdyć ſię będą báć syná mego.

7. Ale Winaři řekli gedni k druhým : Tentoť geſt Dědic Poďte / zabijme gey / a budeť naſſe dědictwij.

Ale oni orácze rzekli miedzy ſobą/ Tenći ieſt dziedzic/ podźcież zábiymy go / á náße będzie dziedzictwo.

8. Tehdy popadſſe gey / zábili ho / a wywrhli wen z Winice.

Y poimawßy go zámordowáli/ á wyrzucili precz z winnice.

יב

9 מָנָא הָכִיל נֶעְבֵּד מָרֵא כַּרְמָא יֵאתֵא יוֹבֵד לְהָנוּן פַּלָּחֵא וְיִתְּלִיוּהִי כַּרְמָא לְאַחְרָנֵא׃

Che ſarà dunque il padron de la vigna? Verrà, e mandarà in perditione i lauoratori, e darà la vigna à de gli altri.

10 וְאַף לָא כְּתָבָא הָנָא קְרֵיתוּן דְּכֵאפָא דַּאסְלִיו בַּנָּיֵא הִי הֲוָת לְרֵישָׁא דְּזָוִיתָא׃

Non hauete voi mai letta queſta Scrittura? La pietra che gli edificatori hanno riprouata, quella è ſtata meſſa per capo d'angolo.

11 מֶן לְוָת מָרְיָא הֲוָת הָדָא וְאִיתַיָהּ תֶּדְמוּרְתָּא בְּעַיְנַין׃

Queſta coſa è ſtata fatta del Signore, & è marauiglioſa ne gli occhi noſtri.

12 וּבָעֵין הֲווֹ לְמֶחְדֵּה וּדְחֵלוּ מֶן עַמָּא יָדְעוּ גֵּיר דַּעְלַיְהוּן אֲמַר מַתְלָא הָנָא וְשַׁבְקוּהִי וְאֶזַלוּ׃

Et eſſi cercauano di pigliarlo, ma temeuano la turba: che ben conobbero, ch'egli haueua detta queſta ſimilitudine contra di loro. E coſi laſſatolo, ſen'andorono.

13 וְשַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ אֶנָשָׁא מֶן סָפְרֵא וּמֶן דְּבֵית הֵרוֹדֵס דְּנֵצוּדוּנָיהִי בְּמֶלְּתָא׃

Dipoi mandano à lui alcuni de Fariſei, e de gli Herodiani, per pigliarlo in parole.

14 הָנוּן דֵּין אֶתוֹ וְשַׁאֶלוּהִי מַלְפָּנָא יָדְעִינַן דְּשַׁרִיר אַנְתְּ וְלָא שָׁקֵל אַנְתְּ צֶבְתָּא לְאֶנָשׁ לָא גֵּיר חָאֵר אַנְתְּ בְּפַרְצוּפֵא דִּבְנַי נָשָׁא אֶלָּא בְּשָׁרָרָא אוּרְחָא דַּאלָהָא מַלֵּף אַנְתְּ שַׁלִּיט לְמֶתַּל כֶּסֶף רֵישָׁא לְקֵסַר אוֹ לָא נֶתֵּל אוֹ לָא נֶתֵּל׃

Coſtoro eſſendo venuti, gli dicono, Maeſtro, noi ſappiamo che tu ſei huomo veridico, e non ti curi d'alcuno: perche tu non hai riſpetto à la perſona de gli huomini, ma inſegni la via di Dio in verità: è egli lecito dare il tributo à Ceſare, ò nò? Daremolo noi, ò non daremo?

יב

9 וּמָה יַעֲשֶׂה אֲדוֹן הַכֶּרֶם יָבוֹא וְיֵאַבֵּד אֶת־הַכֹּרְמִים וְיִתֵּן אֶת־הַכֶּרֶם לַאֲחֵרִים׃

Que pues hará el Sennor de la vinna? Vendrá, y deſtruyrá à eſtos labradores, y dará ſu vinna à otros.

10 הֲלֹא אֶת־כְּתָב הַזֶּה קְרָאתֶם אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה׃

Ni aun eſta eſcriptura aueys leydo? La piedra que condenaron los que edificauan: eſta es pueſta por cabeça de eſquina:

11 מֵאֵת־יְהוָה הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ׃

Por el Sennor es hecho eſto, y es coſa marauilloſa en nueſtros ojos?

12 וַיְבַקְשׁוּ לֶאֱחוֹ אוֹתוֹ וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם כִּי יָדְעוּ כִּי עֲלֵיהֶם אָמַר אֶת־הַמָּשָׁל וַיַּנִּיחוּהוּ וַיֵּלֵכוּ׃

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud, porque entendian que dezia à ellos aquella perabola: y dexandolo fueronſe.

13 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים וַעֲבְדֵי הֵירוֹדֵס לְצוּדֵהוּ בְּדָבָר׃

Y embian à el algunos de los Phariſeos y de los Herodianos, paraque lo tomaſſen en alguna palabra:

14 וַיָּבוֹאוּ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמְּלַמֵּד יָדַעְנוּ כִּי־נֶאֱמָן אַתָּה וְלֹא תְשַׁעֶה אֶל־כָּל אִישׁ כִּי־לֹא תִשָּׂא אֶת־פְּנֵי הָאֲנָשִׁים כִּי אִם בֶּאֱמֶת תְּלַמֵּד אֶת־דֶּרֶךְ אֱלֹהִים הֲיִכְשַׁר לְהִנָּתֵן מַס לְקֵיסָר אִם לֹא הֲנִתֵּן אוֹ לֹא נִתֵּן׃

Y viniendo ellos, dizenle, Maeſtro, Ya ſabemos que eres hombre de verdad: y no te curas de nadie? porque no miras à aparencia de hombres, antes con verdad enſennas el camino de Dios: Es licito dar tributo à Ceſar, o no? Daremos, o no daremos?

ιβ'.

9. Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Que fera donc le ſeigneur de la vigne? Il viendra & fera perit ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres.

10. Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Et n'auez-vous point meſme leu ceſte Eſcriture, La pierre que les edifians ont reiettee, eſt deuenue la maiſtreſſe pierre du coin?

11. Παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

Ceci a eſté fait par le Seigneur, & eſt choſe merueilleuſe deuant nos yeux.

12. Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Adonc taſcherent-ils de le ſaiſir, mais ils craignirent le peuple: car ils cognurent bien qu'il auoit dit ceſte ſimilitude contre eux: parquoi le laiſſans, ils s'en allerent.

13. Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

Or ils lui enuoyerent quelques vns des Phariſeens & des Herodiens, pour l'enlacer en parole:

14. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστι κῆνσον Καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν.

Leſquels eſtans venus vers lui, lui dirent Maiſtre, nous ſauons que tu es veritable, & qu'il ne te chaut d'aucun: car tu n'as point d'eſgard à l'apparence des hommes mais tu enſeignes la voye de Dieu en verité, eſt-il loiſible de payer le tribut à Ceſar, ou non? le payerons-nous, ou ſi nous ne le payerons point?

CAP. XII

9. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam aliis.

What ſhall then the Lord of the vineyard doe? Hee will come and deſtroye theſe houſbandmen/ and giue the vineyarde to others.

10. Nec ſcripturam hanc legiſtis, Lapidem quem reprobaverunt ędificantes, hic factus eſt in caput anguli.

Haue ye not read ſo much as this Scripture? The ſtone which the builders did refuſe/ is made the head of the corner.

11. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris?

This was done of the Lorde/ and it is marueilous in our eies.

12. Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam, cognoverunt enim quoniã ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt.

Then they went about to take him/ but they feared yͤ people: for they perceiued that he ſpake that parable againſt them: therefore they left him/ and went their way.

13. Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis & Herodianis: ut eum caperent in verbo.

And they ſent vnto him certaine of the Phariſes/ and of the Herodians that they might take him in his talke.

14. Qui venientes dicunt ei, Magiſter, ſcimus quia verax es, & non curas quenquam: nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces, licet dari tributum Cæſari: an non dabimus?

And when they came/ they ſayde vnto him/ Maſter/ we knowe that thou art true/ and careſt for no man: for thou conſidereſt not the perſon of men/ but teacheſt the way of God truely/ Is it lawfull to giue tribute to Ceſar/ or not?

Das XII. Capitel.

9. Was wirdt nun der Herr des Weinberges thun? Er wirdt kommen/ vnd die Weingårtner vmbbringen/ vnd den Weinberg andern geben.

Huad ſkal nu Vingaardens Herre gøre? Hand ſkal komme/ oc ødelegge Vingaardz mendene/ oc faa andre Vingaarden.

10. Habt jhr auch nicht geleſen diſe Schrifft? Der Stein/ den die Bauleute verworffen haben/ der iſt ein Eckſtein worden.

Haffue i oc icke leſt denne Scrifft? Den ſten/ ſom Bygningzmendene forkaſte/ hand er bleffuen en Hiørne ſten.

11. Von dem HERRN iſt diß geſchehen/ vnd es iſt wunderbarlich für vnſern augen.

Det er ſkeet aff HERREN/ oc er vnderligt faa vore øyen.

12. Vnd ſie trachten darnach/ wie ſie jhn griffen/ vnd forchten ſich doch für dem Volck/ denn ſie vernamen/ daß er auff ſie diſe Gleichnuß geredt hatte/ vnd ſie lieſſen jhn/ vnd giengen dauon.

Oc de lagde ſig effter/ at gribe hannem/ oc frøctede ſig dog for Folcket/ Thi de forſtode/ at hand ſagde denne Lignilſe mod dem/ Oc de forlode hannem oc ginge bort.

13. Vnd ſie ſandten zu jhm etliche von den Phariſeern vnd Herodis dienern/ daß ſie jhn fiengen in worten.

Oc de ſende nogle til hannem aff Phariſeerne oc Herodis tienere/ at de ſkulde gribe hannem i Ordene.

14. Vnd ſie kamen vnd ſprachen zu jhm/ Meiſter/ wir wiſſen/ daß du warhafftig biſt/ vnd frageſt nach niemand/ denn du achteſt nicht das anſehen der Menſchen/ ſondern du lehreſt den weg Gottes recht/ Iſts recht daß man dem Keiſer Zinß gebe/ oder nicht? ſollen wir jn geben/ oder nicht geben?

Oc de komme oc ſagde til hannem/ Meſtere/ wi vide/ at du eſt ſandru/ oc ſkøder om ingen/ Thi du acter icke Menniſkens anſeelſe/ Men du lærer rettelige Guds vey/ Er det ræt/ At mand giffuer Keyſeren ſkat/ eller ey? ſkulle wi giffue hannem/ eller icke giffue.

Kapitola XII.

9 Cožthedy včinij Pán Winice? Přigde/ a zatratij Winaře ty/ a dá Winicy ginym.

Coż tedy vczyni pán oney winnice? przyydźie á potráci oracze/ y dá winnice inym.

10. Zdali gſte pijſma toho nečtli? Kámen který gſau zawrhli dělnijcy/ ten včiněn geſt hlawau vhelnij.

A nie czytháliżeśćie piſmá tego/ Kthory kámień odrzucili budowacy/ ten ſie ſtał głowá v węgłá.

11. Od PANA ſtalo ſe toto/ a geſt diwně před očima naſſyma.

Od páná ſie to ſtáło/ á ieſt z podziwieniem w oczách náſzych.

12. Y hledali ho gijti/ ale báli ſe záſtupu/ neb gſau poznali/ žeby toto Podobenſtwij proti nim powěděl. A opuſtiwſſe gey/ odeſſli preč.

Stáráli ſie tedy iákoby go poimáć/ ále ſie poſpolſtwá bali/ bo poználi iż przećiw nim one przypowieść powiedział/ á ták go opuśćiwſzy odeſzli.

13. Y poſlali k němu některé z Zákonijkůw a Herodyanſkých/ aby gey polapili w ſlowu.

Y poſłáli k niemu niektore z Fáryzeuſzow y z Herodianow/ áby go podchwyćili ſłowy.

14. Kteřijžto přiſſedſſe řekli gemu: Miſtře/ wijme že gſy prawdomluwný/ a nedbáſs na nižádného: nebo nepatřijſs na oſobu lidſkau/ ale w prawdě ceſtě Božj včjſs: Mámeli dañ dáwati Cýſaři/ čili nemámi dáti njc?

A ták oni przyſzedſzy/ rzekli do niego/ Miſtrzu/ wiemy żeś prawdźiwy ieſt/ á niedbaſz niná kogo/ ábowiem ſie nie ogladaſz na oſobe ludzka ále w prawdźie drogi Bożey vczyſz: Słuſznali rzecz dáć czynſz Ceſárzowi ábo nie? Záli damy/ záli nie damy?

יב

15 הוּ דֵּין יָדַע נִכְלְהוֹן ד
וֶאֱמַר לְהוֹן מָנָא מְנַסִּין
אַנְתּוּן לִי אַיְתוֹ לִי דִּינָרָא
אֶחֱזֵא׃

Egli conoſcendo la loro hipocriſia, diſſe loro, Perche mi tentate voi? portatemi vn denaro, ch'io lo vegga.

16 וְאַיְתִיו לֵהּ אֱמַר לְהוֹן
דְּמַנוּ צַלְמָא הָנָא וּכְתָבָא
הָנוֹן דֵּין אֱמַרוּ דְּקֵסַר׃

Eſſi gliel portarono. Et egli diſſe loro, Di chi è queſt'aimagine, e l'inſcrittione? Eſſi gli diſſero, Di Ceſare.

17 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ ד
דְּקֵסַר הַבוּ לְקֵסַר וְדַאלָהָא
לַאלָהָא וְתַמַּהוּ הֲווּ בֵּהּ׃

E Iesv riſpondendo, diſſe loro, Rendete quel che è di Ceſare, e quel che è di Dio à Dio. Et eſſi reſtoron marauigliati ai lui.

18 וְאֶתוֹ זַדּוּקָיֵא לְוָתֵהּ
הָנוֹן דְּאָמְרִין דְּקִיָּמְתָא לַית
וּמְשַׁאֲלִין הֲווּ לֵהּ וְאָמְרִין׃

I Sadducei ancora (i quali dicono che non ci è reſurrettione) vennero à lui, e domandoronli, dicendo.

19 מַלְפָּנָא מוּשֵׁא כְּתַב לַן
דְּאֶן מָאֵת אַחוּהִי דְּאֱנָשׁ
וְשָׁבֵק אַנְתְּתָא וּבְנַיָּא לָא
שָׁבֵק יִסַּב אַחוּהִי אַנְתְּתֵהּ
וְנִקִים זַרְעָא לְאַחוּהִי׃

Maeſtro, Moiſe ci ſcriſſe, che ſe il fratello di qualcuno muore, o laſſa la moglie, e non laſſi figliuoli il ſuo fratello pigli la moglie di eſſo, e ſuſciti il ſeme al fratello ſuo.

20 שַׁבְעָא אַחִין אִית הֲווּ
קַדְמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית
וְלָא שְׁבַק זַרְעָא׃

Furono gia ſette fratelli, il primo de quali preſe moglie, e morendo non laſſo ſeme.

21 וְדַתְרֵין נְסַבָהּ וּמִית כַּד
אַף לָא הוּ שְׁבַק זַרְעָא
וְדַתְלָתָא הָכְוָת׃

Il ſecondo poi la preſe, e morì, ne eſſo ancor laſſo ſeme: e coſi il terzo ſimilmente.

יב

15 וּבְדַעְתּוֹ אֶת חֲנֻפָּתָם אָמַר
אֲלֵיהֶם מַה־תְּנַסּוּנִי הֵתָיוּ לִי
דִּינָר לִרְאוֹת׃

Entonces el como entendia la hypocriſia deellos, dixoles, Porque me tentays? Traedme la moneda paraque la vea.

16 וְהֵתָיוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמִי־
הַצֶּלֶם הַזֶּה וְהַכְּתָב וַיֹּאמְרוּ לוֹ
לְקֵיסָר׃

Y ellos ſe la truxeron: y dizeles, Cuya es eſta imagen y eſta inſcripcion? Y ellos le dixeron, De Ceſar.

17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָכֵן תְּנוּ לְקֵיסָר אֲשֶׁר לְקֵיסָר
וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֵאלֹהִים וַיִּתְמְהוּ
עָלָיו׃

Y reſpondiendo IESVS, dixoles, Pagad loque es de Ceſar à Ceſar, y loque es deDios, à Dios. Y marauillaronſe deello.

18 וַיָּבוֹאוּ צְדוּקִים אֵלָיו אֲשֶׁר
אָמְרוּ כִּי לֹא יֵשׁ תְּקוּמַת הַמֵּתִים
וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ לֵאמֹר׃

Entonces vienen à el los Sadduceos, que dizen que no ay Reſurrecion, y preguntaronle, diziendo,

19 הַמְלַמֵּד מֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ כִּי־
יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד
מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה
אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר
יְבָמָהּ יָבוֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ
לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר
תֵּלֵד יָקוּם עַל־שֵׁם אָחִיו הַמֵּת׃

Maeſtro, Moyſes nos eſcriuió, que ſi el hermano de alguno murieſſe, y dexaſſe muger, y no dexaſſe hijos, que ſu hermano tome ſu muger, y deſpierte ſimiente à ſu hermáno.

20 שִׁבְעָה אַחִים הָיוּ וְרִאשׁוֹן
לָקַח אֵשֶׁת אָחִיו וּמֵת וְזֶרַע אֵין
לוֹ׃

Fueron pues ſiete hermanos: y el Primero tomo muger: y muriendo, no dexó ſimiente.

21 וְהַשֵּׁנִי לְקָחָהּ וַיָּמוֹת וְגַם אֵין
לוֹ זֶרַע וְכֵן הַשְּׁלִישִׁי׃

Y tomóla el ſegundo, y murió: Y ni aquel tampoco dexó ſimiente: y el tercero, de la miſma manerà.

ιβ.

15. Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε, φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.

Lui cognoiſſant leur hypocriſie, leur dit, Pourquoi me tentez-vous? apportez-moi vn denier, que ie le voye.

16. Οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς· τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· καίσαρος.

Et ils le lui preſenterent. Lors il leur dit, De qui eſt ceſte image & ceſte eſcriture? Ils lui dirent, De Ceſar,

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Rendez à Ceſar les choſes qui ſont à Ceſar, & à Dieu celles, qui ſont à Dieu: & ils furent eſmerueillés de lui.

18. Καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες.

Adonc les Saducienſ (qui diſent qu'il n'y a point de reſurrection) vindrent à lui & l'interroguerent, diſans,

19. Διδάσκαλε. μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Maiſtre, Moyſe nous a laiſſé par eſcrit, que ſi le frere de quelcun eſt mort, & a laiſſé ſe femme, & n'a point laiſſé d'enfans, que ſon frere prene la femme d'icelui, & qu'il ſuſcite lignee à ſon frere.

20. Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.

Or y auoit-il ſept freres, dont le premier print femme, & mourant ne laiſſa point de lignee.

21. Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.

Et le ſecond la print, mourut, & lui auſſi ne laiſſa point de lignee: le troiſieme ſemblablement.

15. Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam.

Should we giue it / or ſhould we not giue it? But he knewe their hypocriſie / and ſaid vnto them/ Why tempt ye me? Bring me a penie/ that I may ſee it.

16. At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius eſt imago hęc, & inſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris.

So they brought it/ and hee ſayde vnto them / Whoſe is this image and ſuperſcription? and they ſaid vnto him/ Ceſars.

17 Reſpondens autem Ieſus, dixit illis, Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.

Then Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / Giue to Ceſar the things that are Ceſars / and to God / thoſe that are Gods: and they marueiled at him.

18 Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicũt reſurrectioctionem non eſſe: & interrogabant eum dicentes.

Then came the Sadduces vnto him / (which ſay / there is no reſurrection) and they aſked him / ſaying.

19. Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, ut ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Maſter/ Moſes wrote vnto vs/ If any mans brother die / and leaue his wife / and leaue no children / that his brother ſhoulde take his wife/ and raiſe vp ſeede vnto his brother.

20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.

There were ſeuen brethren/ and the firſt tooke a wife/ and when he dyed/ left no iſſue.

21. Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter.

Then the ſeconde tooke her / and he died / neither did he yet leaue iſſue/ and the thirde likewiſe.

15. Er aber mercket jhre heucheley / vnd ſprach zu jhnen: Was verſucht jhr mich? Bringet mir einen groſchen daß ich jn ſehe.

Men hand merckte deris Øyenſkalckeri / oc ſagde til dem / Hui friſte i mig? Tager hid en Pendig / oc lader mig ſee.

16. Vnd ſie brachten jm. Da ſprach er: Wes iſt das Bilde vnd die überſchrifft? Sie ſprachen zu jhm: Des Keiſers.

Oc de bare hannem frem. Da ſagde hand/ Hues er det Billede oc den offuerſcrifft De ſagde til hannem/ Keyſerens.

17. Da antwortet Jeſus / vnnd ſprach zu jnen: So gebet dem Keiſer was des Keiſers iſt / vnd Gott was Gottes iſt. Vnd ſie verwunderten ſich ſein.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde til dem / Saa giffuer Keyſeren/ huad Keyſerens er / Oc Gud / huad Guds er. Oc de forundrede ſig paa hannem.

18. Da tratten die Sadduceer zu jhm/ die da halten/ es ſey keine Aufferſtehung/ die fragten jn/ vnd ſprachen:

Da traadde Saduceerne til hannem / ſom holde ſaa faare/ At der er ingen Opſtandelſe/ de ſpurde hannem at/ oc ſagde.

19. Meiſter / Moſes hat vns geſchrieben / Wenn iemands Bruder ſtirbt/ vnd leſſt ein Weib / vnd leſſet keine Kinder / So ſoll ſein Bruder deſſelbigen Weib nemen/ vnd ſeinem Bruder Samen erwecken.

Meſtere/ Moſe ſcreff oſſ / Naar nogen mans Broder døer/ oc lader en Huſtru effter ſig / oc lader ingen Børn effter ſig/ Da ſkal hans Broder tage den ſammes Huſtru/ oc opuecke ſin broder ſæd.

20. Nun ſind ſieben Brůder geweſen/ der Erſte nam ein Weib/ der ſtarb vnd ließ keinen Samen.

Nu haffuer det verit ſiw Brødre/ Den førſte tog en Huſtru/ hand døde / oc loed ingen Sæd effter ſig.

21. Vnd der ander nam ſie/ vnd ſtarb/ vnd ließ auch nicht Samen. Der dritte deſſelben gleichen.

Oc den anden tog hende/ Oc døde/ oc loed icke heller ſæd effter ſig. Den tredie lige ſaa.

15. Kterýžto znage leſt gegich/ řekl gim: Co mne pokauſſýte? přineſte mi Penijz ať ohledám.

Ale on wiedzac oblndność ich/ rzekł im/ Czemuż mie kuśicie? Przynieſcie mi pieniadz ábych go ogladał.

16. A oni podali gemu. Y řekl gim: Cžij geſt tento obraz a nápis: Řekli gemu: Cýſařuw:

Tedy mu oni przynieśli / y rzekł im / Czyiże tho ieſt obraz y napis? A oni powiedźieli / Ceſarſki.

17. A odpowěděw Gežijš/ řekl gim: Dayteż tehda které wěcy gſau Cýſařowy Cýſaři: a které gſau Božij/ Bohu. Y podiwili ſe tomu.

A odpowiedziawßy Jezus / rzekł im Wroćcież co ieſth Ceſarſkiego/ Ceſárzowi / á co ieſt Bożego/ Bogu/ y zadziwili ſie mu.

18. Potom přiſſli k němu Saduceowé/ kteřijž prawij že z mrtwých wſtánij nenij. Y otázali ho/ řkauce:

Zátym do niego przyßli Saduceußowie/ ktorzy powiedaia iż nie máſs zmartwych wſtánia/ y pytáli go mowiac.

19. Miſtře/ Mojžijš nám napſal/ kdyby čij bratr vmřel/ a oſtawilby po ſobě manželku/ á ſynůwby neoſtawil/ aby bratr geho pojal Manželku geho/ a wzbudil plémě bratru ſwému.

Miſtrzu/ Mojżeß nam nápiſał/ Jeſliżby czy brat vmárły pozoſtawił żone a ſynowby nie pozoſtáwił/ áby wziął brat iego żone iego / á wzbudził potomſtwo brátu ſwemu.

20. Protož ſedm bratřij bylo/ a prwnij pojaw Ženu / vmřel neoſtawiw Semene:

A było śiedm bráciey/ á pierwßy poiawßy żone/ vmárł nie pozoſtáwiwßy potomſtwá.

21. A druhý pojaw gi také vmřel/ a aniž geſt ten oſtawil Semene. A třetij též:

Tedy ia wziął drugi/ y vmárł/ lecz też áni on pozoſtawił potomſtwá/ y trzeci także.

יב

22 וְשַׁבְעַתְּיְהוֹן נַסְבוּהָ וְלָא שְׁבַקוּ זַרְעָא אַחֲרָית כֻּלְּהוֹן מִיתַת אַף הִי אַנְתְּתָא׃

E coſi tutti i ſette la preſero, e non laſſoron ſeme. L'Vltima di tutti morì la donna ancora.

23 בַּקְיָמְתָא הָכִיל דְּאַיְנָא מֶנְּהוֹן תֶּהֱוֵא אַנְתְּתָא שַׁבְעַתְּיְהוֹן גֵּיר נַסְבוּהָ׃

Ne la reſurrettione adunque, quando ſarano riſuſcitati, di qual d'eſſi ſarà ella moglie? concioſia che ſette l'hanno hauuta per moglie.

24 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּע לָא הָוָא מֶטוּל הָדָא טָעֵין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן כְּתָבֵא וְלָא חַיְלֵהּ דַּאלָהָא׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Hor non errate Voi, percioche non intendete le Scritture, ne la potentia di Dio?

25 מָא גֵּיר דְּקָמוּ מֶן מִיתֵא לָא נָסְבִין נֶשָּׁא אַף לָא נֶשָּׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא אֶלָּא אַיךְ מַלְאַכֵא דְּבַשְׁמַיָּא אִיתַיְהוֹן׃

Imperoche quando gli huomini ſaranno riſuſcitati da morte, non pigliaranno moglie, ne le donne ſi maritaranno: ma ſaranno come gli Angeli che ſono in cielo.

26 עַל מִיתֵא דֵּין דְּקָיְמִין לָא קְרַיְתּוּן בַּכְתָבָא דְּמוּשֶׁא אַיכַנָּא מֶן סַנְיָא אֲמַר לֵהּ אַלָהָא אֶנָא אֶנָא אַלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם וַאלָהֵהּ דְּאִיסְחָק וַאלָהֵהּ דְּיַעֲקוּב׃

E quanto à i morti, che ſia Vero che riſuſcitino, non hauete Voi letto nel libro di Moiſe, come Iddio gli parlò nel pruno, dicendo, Io ſono l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Iſaac, e l'Iddio di Iacob?

27 וְלָא הָוָא אַלָהָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא אַנְתּוּן הָכִיל סַגִּי טָעֵין אַנְתּוּן׃

Egli non è gia Iddio di morti, ma Iddio di viui. Voi errate dunque grandemente.

יב

22 וַיִּקָּחוּהָ שִׁבְעָה הָאֵלֶּה וְאֵין לָהֶם זֶרַע וּבָאַחֲרוֹנָה מֵתָה גַּם הָאִשָּׁה׃

Y tomaronla los ſiete: y tampoco dexaron ſimiente: à la poſtre murió tambien la muger.

23 וּבִתְקוּמָה כַּאֲשֶׁר יְקוּמוּן לְמִי מֵאֵלֶּה תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי לְשִׁבְעָה הָיְתָה לָהֶם לְאִשָּׁה׃

En la reſurrecion pues, quando reſuſcitáren, mugér de qual de ellos ſerá? Porque los ſiete la tuuieron por muger.

24 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא לָכֵן תָּעִיתֶם כִּי לֹא יְדַעְתֶּם אֶת הַכְּתָב וְלֹא אֶת־־גְּבוּרַת אֱלֹהִים׃

Entonces reſpondiendo Ieſus dizeles, No errays por eſſo, porque no ſabezs las Eſcripturas, ni la potencia de Dios?

25 כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּמוּ מִמֵּתִים לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִבְּמוּ כִּי אִם יִהְיוּ כַּמַּלְאָכִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Porque quando reſuſcitaràn da los muertos ni maridos toman mugeres, ni mugeres maridos: mas ſon como los Angeles que eſtan en los cielos.

26 וְעַל־־הַמֵּתִים כִּי יָקוּמוּ הֲלֹא קְרָאתֶם בְּסֵפֶר מֹשֶׁה לֵאמֹר וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃

Y de los muertos que ayan de reſuſcitar, no aueys leydo en el libro de Moyſen, como le habló Dios en el çarçal diziendo, Yo ſoy el Dios de Abraham, y el Dios de Iſaac, y el Dios de Iacob.

27 אֱלֹהִים לֹא יֶשׁ־־אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי־־אִם אֱלֹהֵי הַחַיִּים לָכֵן אַתֶּם הַרְבֵּה תְּעִיתֶם׃

No es Dios de muertos, mas Dios de biuos: anſique voſotros muchos errays.

ιβ'.

22. Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Les ſept donc la prindrent, ne laiſſans point de lignee. La femme auſſi mourut la derniere de tous.

23. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

En la reſurrection donc, quand ils ſeront reſſuſcités, duquel d'iceux ſera-elle femme? car les ſept l'ont eue à femme.

24. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Lors Ieſus reſpondant leur dit, Ce que vous vous fouruoyez, n'eſt ce pas d'autant que vous ne ſauez point les Eſcritutes, ne la puiſſance de Dieu?

25. Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Car quand ils ſeront reſſuſcites des morts, ils ne prendront point à femme, ni ne ſeront baillees femmes en mariage; mais ils ſeront comme les Anges qui ſont ès cieux.

26. Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως, ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων· ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ.

Et quant aux morts, pour monſtrer qu'ils reſuſcitent, n'auez vous point leu au liure de Moyſe, comment Dieu parla à lui au buiſſon, diſant, Ie ſuis le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Iſaac, & le Dieu de Iacob?

27. Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

Dieu n'eſt point le Dieu des morts, mais le Dieu des viuans: vous-vous fouruoyez donc grandement.

CAP. XII.

22. Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.

So the ſeuen had her/ and left no yſſue: laſt of all the wife died alſo.

23. In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cuius de his erit uxor? ſeptem enim habuerunt eam uxorem.

In the reſurrection then/ when they ſhall riſe againe/ whoſe wife ſhall ſhe be of them? for ſeuen had her to wife?

24. Et reſpondens Ieſus, ait illis, Nónne ideo erratis, non ſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei?

Then Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Are ye not therefore deceiued/ becauſe ye knowe not the Scriptures/ neither the power of God?

25. Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in cælis.

For when they ſhall riſe againe from the dead/ neither men marie/ nor wiues are maried/ but are as the angels which are in heauen.

26. De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquies, Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob?

And as touching the dead/ that they ſhall riſe againe/ haue ye not read in the booke of Moſes/ howe in the buſh God ſpake vnto him/ ſaying/ I am the God of Abraham/ and the God of Iſaac/ and the God of Jacob?

27. Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum. Vos ergo multum erratis.

He is not the God of the dead/ but the God of the liuing. Ye are therefore greatly deceyued.

Das XII. Capitel.

22. Vnd namen ſie alle ſieben/ vnd lieſſen nicht Samen. Zu letzt nach allen ſtarb das Weib auch.

Oc de toge hende alle ſiw/ oc lode icke ſæd effter ſig. Paa det ſiſte/ døde oc Quinden/ effter dem alle.

23 Nun inn der Aufferſtehung/ wenn ſie aufferſtehen/ welchs Weib wirdt ſie ſein vnter jhnen/ denn ſieben haben ſie zum Weibe gehabt?

Hues huſtru aff dem ſkal hun nu vere i Opſtandelſen/ naar de ſtaa op/ Thi de haffue hafft hende til huſtru?

24. Da antwortet Jeſus vnd ſprach zu jhnen: Iſts nicht alſo? Ihr jrret/ darumb daß jr nichts wiſſet von der Schrifft/ noch von der krafft Gottes.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til dem/ Er det icke ſaa? I fare vild/ der faare at i vide inted aff Scrifften/ och ey aff Guds krafft.

25. Wenn ſie von den Todten aufferſtehen werden/ ſo werden ſie nicht freyen/ noch ſich freyen laſſen/ ſondern ſie ſind wie die Engel im Himel.

Naar ſom de ſkulle opſtaa fra de Døde/ da ſkulle de huercken gifftis/ oc ey tagis til ecte/ men de ere ſom Engele i Himmelen.

26. Aber von den Todten/ daß ſie Aufferſtehen werden/ habt jhr nicht geleſen im Buch Moſi/ bey dem Buſch/ wie Gott zu jm ſaget/ vnd ſprach: Ich bin der Gott Abraham/ vnd der Gott Iſaac/ vnd der Gott Jacob.

Men om de Døde/ at de ſkulle opſtaa/ Haffue i icke leſt i Moſe bog/ huorlodis Gud talede til hannem hoſſ buſken/ oc ſagde Jeg er Abrahams Gud/ oc Iſaacs Gud/ oc Jacobs Gud.

27. Gott aber iſt nicht der Todten/ ſondern der Lebendigen Gott/ darumb jrret jhr ſehr.

Oc Gud er icke de Dødis/ men de Leffuendis Gud. Der faare fare i ſaare vild.

Kapitola XII.

22. A tak gi pogijmalo wſſech ſedm/ a nezůſtawili po ſobě Semene. Naypoſlěze pak ze wſſech/ vmřela y Zena.

Owa ták oni ſiedm poymowáli ia/ áni po zoſthawili potomſtwa/ na oſtátku po wßytkich vmárłá też y niewiáſtá.

23. Protož při Wzkřijſſenij když z mrtwých wſtanau/ čij z těch bude Manželka? neb gich ſedm mělo gi za Manželku.

A thak czáſu z mártwych wſtánia gdy powſtáną/ czyia to z nich będzie żoná? bo śiedm ich mieli iá za żonę.

24. A odpowijdage Gežijš/ řekl gim: Wſſak proto blaudijte/ že neznáte pijſem/ ani mocy Božij

Ná tho Jezus odpowiedziáwßy/ rzekł im. Rzaż nie dla tego błądzicie/ że nie vmiecie piſmá ani mocy Bożej?

25. Wſſak zagiſtě když wſtanau z mrtwých/ nebudau ſe ženiti/ ani wdáwati/ ale budau yako Angelé Božij w Nebi.

Abowiem gdy z martwych wſtáną/ áni żon poymowáć będą/ áni zá mąż wydáwáć będą/ ale ſą iáko Aniołowie w niebie.

26. A o mrtwých že magij wſtáti/ zdali gſte nečtlj w Knihách Moyžijſſowých/ kterak we Kři gemu powěděl Buoh/ řka: Ják gſem Bůh Abrahamůw/ a Bůh Izákůw/ a Bůh Jakobůw.

A o wmarłych iż będą wzbudzenie czytáliście w kſięgách Moizeßowych? iako we krzu mowił Bog do niego/ rzekąc/ Jaciem ieſt Bog Abraamow/ Bog Izáakow/ y Bog Jákobow.

27. Neniſt Buoh mrtwých/ ale žiwých: Protož wy welmi blaudijte.

Nie ieſtći Bogiem vmárłych/ ale Bogiem żywiących/ A przetoż wy bárzo bądźicie.

יב

28 וקרב חד מן ספרא ושמע אנון דדרשין וחזא דשפיר אתיב להון פתגמא ושאלה אינו פוקדנא קדמיא דכלהון :

E vno de gli Scribi, essendosi accostato, & hauendogli vditi disputare insieme, e vedendo ch'egli haueua loro risposto bene, gli domando, Quale è il primo di tutti i comandamenti?

29 אמר לה ישוע קדמי מן כלהון פוקדנא שמע יסריל מריא אלהן מריא חד הו :

Iesv li rispose, Il primo di tutti i comandamenti e, Ascolta Israel, il nostro Signore Iddio, è il solo Signore.

30 ודתתרחם למריא אלהך מן כלה לבך ומן כלה נפשך ומן כלה רעינך ומן כלה חילך הנו פוקדנא קדמיא :

Tu amarài dunque il tuo Signore Iddio con tutto'l tuo cuore, e con tutta l'anima tua, e con tutta la mente tua, e con tutta la tua forza. Questo è il primo comandamento.

31 ודתרין דדמא לה דתתחב לקריבך איך נפשך פוקדנא אחרנא דרב מן הלין לית :

E il secondo simile ad esso è questo, Amarai il prossimo tuo come te medesimo. Altro comandamento maggior di questi non ciè.

32 אמר לה הו ספרא שפיר רבי ושררא אמרת דחד הו ולית אחרין לבר מנה :

E lo Scriba li disse, Maestro, tu hai detto bene in verita ch'egli è vn solo Iddio, e che oltre à lui non ce n'è altro.

33 ודירחמיוהי אנש מן כלה לבא ומן כלה רעינא ומן כלה נפשא ומן כלה חילא ודירחם קריבה איך נפשה יתירא הי מן כלהון יקדא ודבחא :

E che l'amarlo con tutto'l cuore, e con tutto l'intelletto, e con tutta l'anima, e con tutta la forza, e l'amare il prossimo come se medesimo, è piu che tutti gli holocausti e sacrifitij.

יב

28 ויקרב אחד מן־הסופרים אשר שמע אותם מתוכחים וירא כי היטיב לענות להם וישאל לו איזה היא מצוה הראשונה על כלן :

Y llegandoſe vno de los Eſcribas, que los auia oydo diſputar, y ſabia que les auia reſpondido bien, preguntóle, Qual era el mas principal mandamiento de todos.

29 ויען לו ישוע המצוה הראשונה על־כלן זאת היא שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד :

Y Ieſus le reſpondió, El mas principal mandamiento de todos es, Oye Iſrael, el Sennor nueſtro Dios, el Sennor, vno es:

30 ואהבת את־יהוה אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך ובכל כחך זאת המצוה הראשונה :

Amaràs pues ál Sennor tu Dios de todo tu coraçon, y de toda tu anima, y de todo tu penſamiento, y de todas tus fuerças: eſte es el mas principa mandamiento.

31 ושנית השוה לה זאת היא ואהבת לגר אשר אתך כמוך גדול מהנה איננה מצוה היא :

Y el Segundo es ſemejante à el, Amarás à tu proximo, como à ti miſmo. no ay otro mandamiento mayor que eſtos.

32 ויאמר לו הסופר היטב מלמד באמת אמרת כי אחד הוא יהוה אלהים ולא יש אחר מבלעדיו :

Entonces el Eſcriba le dixo, Bien Maeſtro, verdad has dicho, que Vno es Dios, y no ay otro fuera de el.

33 ואהב אותו מכל־לבב ומכל־מאד ומכל־נפש ומכל־כח ואהב את־הגר כמו את־נפשו רב הוא על־כל עולות וזבחים :

Y que amarlo de todo coraçon, y de todo entendimiento, y de toda el alma, y de todas las fuerças: y amar àl proximo como aſimiſmo, mas es que todos holocauſtos y ſacrificios.

ιβʹ.

28. Καὶ προσελθὼν, εἷς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή.

Lors quelcun des Scribes eſtant venu là, les ayant ouïs diſputer enſemble, & ſachant qu'il leur auoit bieu reſpondu à propos, l'interrogua, diſant, Quel eſt le premier commandement de tous?

29. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἄκουε ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.

Ieſus lui reſpondit, Le premier de tous les commandemens eſt, Eſcoute Iſrael, le Seigneur noſtre Dieu eſt le ſeul Seigneur.

30. Καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου. ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.

Pourtant tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta penſee, & de toute ta force. Ceſtui-ci eſt le premier commandement.

31. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

Et le ſecond ſemblable à icelui, eſt, Tn aimeras ton prochain comme toi-meſme. Il n'y a point d'autre commandement plus grand que ceux-ci:

32. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἴπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.

Et le Scribe lui dit, Maiſtre, tu as bien dit à la verité, qu'il y a vn Dieu, & qu'il n'y en a point d'autre que lui.

33. Καὶ τὸ ἀγαπᾷν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾷν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.

Et que l'aimer de tout le cœur, & de toute l'intelligence, & de toute l'ame, & de toute la force: & aimer ſon prochain comme ſoi-meſme, eſt plus que tous les holocauſtes & ſacrifices.

28. Et acceſſit unus de Scribis qui audierat illos cōquirentes, & videns quoniam bene illis reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum omnium mandatum.

Then came one of the Scribes that had heard them diſputiug together/and perceiuing that hee had anſwered them wel/he aſked him / Which is the firſt commaundement of all?

29 Ieſus autem reſpondit ei, Quia primum omnium mandatum eſt, Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt.

Jeſus anſwered him / The firſt of all the commaundements is / Heare Jſrael / The Lord our God is the onely Lord.

30. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua Hoc eſt primum mandatum.

Thou ſhalt therefore loue the Lorde thy God with al thine heart / & with al thy ſoule / and with all thy minde / and with all thy ſtrenght: this is the firſt commaundement.

31. Secundum autem ſimile eſt illi, Diliges proximum tuum tanquam teipſum. Maius horum aliud mandatum non eſt

And the ſeconde is like/that is/ Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe. There is none other commandement greater then theſe.

32. Et ait illi, Scriba, Bene Magiſter, in veritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

Then the Scribe ſaide vnto him / Well Maſter/thou haſt ſayd the truth/ that there is one God/ and that there is none but he.

33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam ſeipſum: maius eſt omnibus holocautomatibus & ſacrificiis.

And to loue him with all the heart/ and with all the vnderſtanding / and with all the ſoule / and with all the ſtrenght/& to loue his neigbour as himſelfe / is more then all burnt offrings and ſacrifices.

28. Vnd es tratt zu jm der Schrifftgelehrten einer / der jhnen zu gehöret hatte / wie ſie ſich miteinander befrageten/ vnd ſahe das er jhnen fein geantworttet hatte / vnd fraget jhn: Welches iſt das fürnemeſt Gebot für allen?

Oc der traadde en aff Scrifftklogene til hannem. ſom haffde hørt paa dem/ huorledis de beſpurde ſig met huer andre/oc ſaa at hand haffde giffuit it ſmuct ſuar/oc hand ſpurde hañem at / huilcket er det ypperſte Bud faar alle?

29. Jeſus aber antworttet jm: Das fürnemeſt Gebott für allen Gebotten iſt das: Höre Jſrael/ der HERR vnſer Gott iſt ein einiger Gott.

Och Jheſus ſuarede hannem / Det ypperſte Bud faar alle er det: Hør Jſrael/HERREN vor Gud er en einſte Gud.

30. Vnd du ſolt Gott deinen HERREN lieben / von gantzem Hertzen/ von gantzer Seele/ von gantzem Gemüte/vnd von allen deinen Kräfften/ das iſt das fürnemeſte Gebott.

Oc du ſkalt elſke Gud din HERRE / aff gantſke hierde/ aff gantſke Siel/ aff gantſke ſind. Oc aff alle dine kraffter/det er det ypperſte Bud.

31. Vnd das ander iſt jm gleich/ Du ſolt deinen Nechſten lieben als dich ſelbs. Es iſt kein ander gröſſer Gebott / denn diſe.

Oc det andet er lige ſom dette/ Du ſkalt elſke din Neſte/lige ſom dig ſelff. Der er inded andet ſtøre Bud/ end diſſe.

32. Vnd der Schrifftgelehrte ſprach zu jm: Meiſter/ du haſt warlich recht geredt / denn es iſt ein Gott/ vnd iſt kein ander auſſer jhm.

Oc Scrifftklogen ſagde til hannem/ Meſtere/ du haffuer ſandelige talet ræt. Thi der er en Gud / och der er ingen anden vden hannem.

33. Vnd denſelbigen lieben von gantzem Hertzen/ von gantzem Gemüte/ von gantzer Seele / vnd von allen Kräfften/ vnd lieben ſeinen Nechſten als ſich ſelbs / das iſt mehr denn Brandopffer vnd alle opffer.

Och at elſke den ſamme aff gantſke hierte/ aff gantſke ſind/aff gantſke ſiel/oc aff alle kraffter/Oc elſke ſin Neſte lige ſom ſig ſelff / det er mere end Brendoffer oc alle offer.

28. Tehdy přiſtaupil k němu geden z Včiteluow/ kterýž byl ſlyſſal ani ſe s nim hádagij: a wida žeby gim dobře odpowěděl/ otázal Gežijſſe/ Kteréby bylo Přikázanij prwnij ze wſſech.

A gdy przyßedl niektory z doktorow / co ſlyßal gdy ſie gadáli/ wiedzac że im dobrze odpowiedział/ ſpytal go ktore ieſt pierwße miedzy wßytkim przykazániem

29. A Gežijſs odpowěděl gemu/ že prwnij ze wſſech Přikázanij geſt: Slyſs Jzraheli: Pán Buoh twuog/ Bůh geden geſt.

Thedy mu Jezus odpowiedział/ Pirwße ze wßytkich roſkazánie ieſt/ Sluchay Jzráelu / Pan Bog náß Pan iedén ieſt.

30. A milowati budeſs Pána Boha twého ze wſſeho Srdce twého / a ze wſſij duſſe twé / a ze wſſij myſſli twé/ y ze wſſij mocy twé. Tok geſt prwnij Přikázanij.

A przetoż miluy Páná Bogá twego ze wßytkiego ſercá twego / ze wßytkiey duße twoiey y ze wßythkiey twoiey myſli / y ze wßytkich śil twoich/ á toć ieſt pierwße roſkazánie.

31. Druhé pak podobné geſt tomu: Milowati budeſs Bližnijho twého yako ſebe ſamého. Wětſſých Přikázanij nad tyto nenij

A wtore záſie temuż podobná/ tho ieſt/ Miluy bliżniego iáko ſámego ſiebie/ nád tyć otho nie máß inego wiecżßego roſkazánia.

32. Y řekl gemu Včitel: Dobře gſy Miſtře w prawdě powěděl/ že geden geſt Bůh/ a nenijť giného kromě něho.

Tedy mu rzekl on Doktor / Dobrześ Miſtrzu w prawdzie powiedział/ iż ieden ieſt Bog / á náden nie máß inego.

33. A aby milowán byl ze wſſeho Srdce/ a ze wſſij myſli/ a ze wſſeho rozumu / y ze wſſij duſſe/ y ze wſſij ſýly/ a milowati Bližnijho ſwého yako ſebe ſamého / wětſſijť geſt nad wſſecky zápalné y wijtězné oběti.

A milowáć go ze wßytkiego ſercá / ze wßythkiego zmyſłu / ze wßytkiey duße / y ze wßytkich śil / tákże milowáć bliżniego iáko ſámego śiebie / co ieſt rzecz wiecżßa niż wßytki palone y ine ofiáry.

יב

34 יֵשׁוּעַ דֵּין חֲזָיְהִי ——
דְּחַכִּימָאִית מְפַנֵּא —
פִּתְגָּמָא וַעֲנָא וַאֲמַר לֵהּ
לָא הֲוַיְתְּ רַחִיק מֶן מ
מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְלָא —
אֱנָשׁ אַמְרַח תּוּב ——
דִּישַׁאֲלִיוּהִי ׃

E Iesv vedendo ch'egli haueua ſauiamente riſposto, li diſſe, Tu non ſei lontano dal regno di Dio, E niuno haueua poi piu ardire d'interrogarlo.

35 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר כַּד
מַלֵּף בְּהַיְכְלָא אֵיכַנָּא —
אָמְרִין סָפְרֵא דַּמְשִׁיחָא
בְּרֵהּ הוּ דְּדַוִיד ׃

Inſegnando poi Iesv nel tempio, entrò à dire, Come dicono gli Scribi che Chriſto è figliuol di Dauid?

36 הוּ גֵּיר דַּוִיד אָמַר ב
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דֶּאמַר
מָרְיָא — לְמָרִי תִּב לָךְ מֶן
יַמִּינִי עַד —— מָא דֶּאסִים
בַּעְל —— דְּבָבַיךְ כּוּבְשָׁא —
תְּחֵית רַגְלַיךְ ׃

Conciosia coſa che eſſo Dauid diſſe per lo Spirito ſanto, Il Signore ha detto al mio Signore, Siedi a la mia deſtra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi.

37 הוּ הָכִיל דַּוִיד קָרֵא
לֵהּ מָרִי וְאֵיכַנָּא — בְּרֵהּ
אִיתַוְהִי וְכֻלֵּהּ כְּנִשָּׁא —
שָׁמַע הֲוָא לֵהּ בַּבְסִימָאִית ׃

Adunque eſſo Dauid il chiama Signore: e d'onde è egli ſuo figliuolo? E molta turba l'vdiua volentieri.

38 וּבְיוּלְפָּנֵהּ אָמַר הֲוָא
לְהוֹן אֶזְדַּהֲרוּ מֶן סָפְרֵא
דְּצָבֵין דְּבְאֶסְטְלֵא נְהַלְכוּן
וְרָחְמִין שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא ׃

Ancor diceua loro ne la ſua dottrina, Guardateui da gli Scribi, che vogliono andare attorno con veſte lunghe, & amano le ſalutationi ne le piazze.

39 וְרִישׁ מוֹתְבֵא — ב
בְּכְנוּשְׁתָא וְרִישׁ סְמָכֵא —
בְּחַשָּׁמְיָתָא — ׃

E le prime ſedie ne le congregationi, e i primi luoghi ne le cene.

יב

34 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ כִּי בְּחָכְמָה עָנָה
וַיֹּאמֶר לוֹ אֵינְךָ רָחוֹק מִמַּלְכוּת
אֱלֹהִים וְאִישׁ לֹא הָיָה עוֹד
אֲשֶׁר מִלְאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאוֹל לוֹ ׃

Ieſus entonces viendo que auia reſpondido ſabiamente, dizele, No eſtas lexos del Reyno de Dios. Y ninguno le oſaua ya preguntar.

35 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר בְּלַמְּדוֹ
בְּהֵיכָל אֵיךְ יֹאמְרוּ הַסּוֹפְרִים כִּי
הַמָּשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד הוּא ׃

Y reſpondiendo Ieſus dezia, enſennando en el Templo, Como dizen los Eſcribas que el Chriſto es hijo de Dauid?

36 וְהוּא דָוִד אָמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי
עַד —— אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדֹם
לְרַגְלֶיךָ ׃

Porque el miſmo Dauid dixo por Eſpiritu Sancto, Dixo el Sennor à mi Sennot, Aſſientate à mis dieſtras, haſta que ponga tus enemigos por eſtrado de tus pies.

37 וְהוּא דָוִד קוֹרֵא לוֹ אָדוֹן
וְאֵיכָכָה בְּנוֹ הוּא וְרַבִּים מֵהָעָם
שָׁמְעוּ אוֹתוֹ בְּנֹעַם ׃

Luego llamandole el miſmo Dauid Sennor, de donde pues es ſu hijo? Y mucha companna lo oya de buena gana.

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּתַלְמוּדוֹ
הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִן־הַסּוֹפְרִים אֲשֶׁר
חָפְצוּ לְהִתְהַלֵּךְ בַּמַּחֲלָצוֹת
וְלִשְׁאֹל לִשְׁלוֹמָם בַּשְּׁוָקִים ׃

Y deziales en ſu doctrina, Guardaos de los Eſcribas, que quieren andar con ropas luengas y las ſalutaciones en las plaças.

39 וּמוֹשָׁבִים רִאשׁוֹנִים בָּעֵדוֹת
וּמְסִבּוֹת רִאשׁוֹנוֹת בְּמִשְׁתֵּי
הָעֶרֶב ׃

Y las primeras ſillas en lás ſynogás, y los primeros aſſientos en las cenas.

ιβ'.

34. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Et Ieſus voyant qu'il auoit reſpondu prudemment, lui dit, Tu n'es pas loin du royaume de Dieu: & nul ne l'oſoit plus interroguer.

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαυίδ.

Et Ieſus enſeignant au temple, prenant la parole, leur dit, Comment diſent les Scribes que le Chriſt eſt fils de Dauid?

36. Αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Car Dauid meſme a dit par le ſainct Eſprit, Le Seigneur a dit à mon Seigneur, Sieds toy à ma dextre, iuſqu'à tāt que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

37. Αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

Dauid donc lui-meſme l'appele Seigneur: comment donc eſt-il ſon fils? Et grandes troupes prenoyent plaiſir à l'ouir.

38. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

D'autantage il leur diſoit en ſa doctrine, Donnez-vous garde des Scribes, qui aiment à ſe pourmener en robbes longues, & les ſalutations és marchés:

39. Καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Et les premieres ſeances és ſynagogues, & les premieres places és bāquets.

CAP. XII.

34. Ieſus autem vidēs quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

Then/ when Jeſus ſaw that he anſwered diſcretely/ he ſaid vnto him/ Thou art not farre from the kingdome of God. And no man after that durſt aſke him any queſtion.

35. Et reſpondens Ieſus, dicebat, , docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium eſſe David?

And Jeſus anſwered & ſaid teaching in the Temple/ How ſay the Scribes that Chriſt is the ſonne of Dauid?

36. Ipſe enim David dicit in ſpiritu ſancto, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

For Dauid himſelf ſaid by the holy Ghoſt/ The Lorde ſaide to my Lorde/ Sit at my right hande/ till I make thine enemies thy footeſtoole.

37. Ipſe ergo David dicit eum Dominum: & unde eſt filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

Then Dauid himſelfe calleth him Lord: by what meanes is he then his ſonne? and much people heard him gladly.

38. Et dicebat eis in doctrina ſua, Cavete à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulalare, & ſalutari in foro.

Moreouer hee ſayde vnto them in his doctrine/ Beware of the Scribes which loue to go in long robes/ & loue ſalutations in the markets.

39. Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, & primos diſcubitus in cœnis.

And the chiefe ſeates in the Synagogues/ and the firſt roomes at feaſtes.

Das XII. Capitel.

34. Da Jeſus aber ſahe/ daß er vernünfftiglich antwortet/ ſprach er zu jhm: Du biſt nicht ferne von dem Reich Gottes. Vnd es dorffte jhn niemand weiter fragen.

Der Jheſus ſaa/ at hand ſuarede forſtandelige/ ſagde hand til hannem/ Du eſt icke longt fra Guds rige. Oc der torde ingen atſpørrie hannem ydermere.

35. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach/ da er lehret im Tempel: Wie ſagen die Schrifftgelehrten/ Chriſtus ſey Dauids Sohn?

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde/ der hand lerde i Tempelen/ Huorledis ſige de Scrifftkloge/ Chriſtus er Dauids ſøn?

36. Er aber Dauid ſpricht/ durch den heiligen geiſt/ der HERR hat geſagt zu meinem HERRN: ſetze dich zu meiner Rechten biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner fůſſe.

Oc Dauid ſiger ſelff/ ved den hellig Aand/ HERREN ſagde til min Herre/ Sæt dig hoſſ min høyre haand/ indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine føder.

37. Da heiſſet jhn ja Dauid ſeinen HERRN/ woher iſt er denn ſein Son? Vnd vil Volcks höret jn gerne.

Der kalder io Dauid hannem ſin Herre/ hueden er hand da hans Søn? Oc meget Folck hørde hannem gerne.

38. Vnd er lehret ſie/ vnd ſprach zu jnen: ſehet euch fůr/ fůr den Schrifftgelehrten/ die in langen Kleidern gehen vnd laſſen ſich gern auff dem Marckte grůſſen.

Oc hand lerde dem/ oc ſagde til dem/ Vocter eder for de Scrifftkloge/ ſom gaa i lange kleder/ oc lade gerne helſe ſig paa Torffuit.

39. Vnd ſitzen gerne oben an inn den Schulen/ vnd ůber Tiſch im Abendmal.

Oc ſide gerne øffuerſt i Scholerne/ oc til bordz i Geſtebud.

Kapitola XII.

34. Tehdy wida Gežijš že by maudřé odpowěděl/ řekl gemu: Negſy daleko od Králowſtwij Božijho. A žádný wijce neſměl ſe ho tázati.

Widząc thedy Jezuß iż roſtropnie odpowiedział/ rzekł mu/ Nie dáleko ieſteś od kroleſtwa Bożego: Y nie śmiał go żaden dáley pytáć.

35. Y odpowěděw Gežijš/ řekl včě w Chrámě: Kterak prawij Včitelé/ že Kryſtus geſt Syn Dawiduow?

Thedy Jezus odpowiedziawßy/ rzekł/ Nauczáiąc w Kośćiele/ iákoż mowią Doktorowie/ Iż Kryſtus ieſt ſyn Dawidow?

36. Poněwadž on Dawid prawij w Duchu ſwatém: Rzekl PAn PAnu mému/ ſeď na Prawicy mé/ Ažť y položjm nepřátely twé podnože noh twých.

Boy ſam Dawid powiedział przez Duchá świetego/ Rzekł Pan Pánu memu/ Siadź ná práwicy moiey/ áż podłożę nieprzyiaćioły twoie podnożkiem nog twych.

37. Poněwadž tehdy ſám Dawid nazýwá gey PAnem/ kterakž Synem geho geſt? A mnohý záſtup rád ho poſlauchal.

A ták ſám Dawid powieda go być Pánem/ Zkadże tedy ieſt Synem iego? A bárzo wiele ludu rado go ſłuchało.

38. Y mluwil gim w včenij ſwém: Warugte ſe Včitelůw/ kteřijž rádi w kráſném rauſſe chodij/ a chtěgij pozdrawowáni býti na Trhu.

Y mowił do nich w náuce ſwoiey/ Strzeżćie ſie Doktorow ktorzy chcą chodźić w długich ßátách/ á kochá ią ſie w pozdrawianiu ná rynkoch.

39. A na prwnijch Stolicech ſeděti w Sſkolách/ a prwnij mijſta mijti na Wečeřech.

Y pierwße śiadánia ná ſchadzkách/ y pierwße záśiadánia ná wieczerzách.

יב

40 הָנוּן דְּאָכְלִין בָּתֵּא
דְּאַרְמְלָתָא בְּעֶלְתָּא ד
דְּמַוְרְכִין צְלוֹתְהוֹן הָנוּן
נְקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא׃

Iquali diuorano le caſe de le vedoue, e queſto ſott'ombra che eſſi fanno lunghe orationi. Queſti riceueranno maggior condannatione.

41 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ לוּקְבַל
בֵּית גַּזָּא חָאֵר הֲוָא אֵיכַנָא
כֶּנְשָׁא רָמֵין עוּרְבָּנָא בְּבֵית
גַּזָּא וְסַגִּיאֵא עַתִּירֵא רָמֵין
הֲווֹ סַגִּי׃

Eſtando Iesv à ſedere à l'incontro de la teſoreria, riguardaua come la turba metteua de denari ne la caſſa de la teſoreria: e molti ricchi ve ne metteuano aſſai.

42 וֶאתַת אַרְמַלְתָּא
חֲדָא מֶסְכֵּנְתָּא אַרְמִית
תְּרֵין מְנִין דְּאִיתֵיהוֹן ש
שָׁמוּנֵא׃

E venuta vna pouera vedoua, vi meſſe due piccioli, che ſono vn quatrino.

43 וַקְרָא יֵשׁוּעַ ——
לְתַלְמִידַוְהי וֶאמַר לְהוֹן
אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מ
מֶסְכֵּנְתָּא יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוֹן
אֱנָשָׁא דְּרָמִין אַרְמִית
בֵּית גַּזָּא׃

Allor chiamando à ſe i ſuoi diſcepoli, dice loro, Io vi dico in verità, che queſta pouera vedoua ha meſſo piu di tutti quelli che hanno meſſi denari ne la teſoreria.

44 כֻּלְּהוֹן גֵּיר מֶן מֶדֶם
דְּיַתִּיר לְהוֹן אַרְמִיו הָדָא
דֵּין מֶן חֲסִירוּתָהּ כֻּל מֶדֶם
דְּאִית הֲוָא לָהּ אַרְמִית
כֻּלֵּהּ קְנִינָהּ׃

Percioche tutti hanno meſſe di quello che auanzaua loro: ma coſtei v'ha meſſo de la ſua pouertà tutto cio ch'ella haueua, e tutto il ſuo vitto.

יג

1 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן ה
הַיְכְּלָא אָמַר לֵהּ חַד מֶן
תַּלְמִידַוְהי מַלְפָנָא הָא
חֲזִי אֵילֵין כֵּאפֵא וְאֵילֵין
בֶּנְיָנֵא׃

Vſendo poi egli del tempio, vno de ſuoi diſcepoli gli dice, Maeſtro, guarda che pietre, e che edifitij.

יב

40 אֲשֶׁר אָכְלוּ אֶת —— בָּתֵּי
הָאַלְמָנוֹת וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים
תַּאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹתָם עַל־כֵּן יִקְחוּ
מִשְׁפָּט יוֹתֵר׃

Que tragan las caſas de las biudas y ponen delante que hazen luengas otaciones. Eſtos recibirán mayor juyzio.

41 וַיֵּשֶׁב יֵשׁוּעַ לִפְנֵי הַנִּשְׁכָּה
וַיַּרְא אֵיךְ הָעָם שָׁלַךְ נְחֹשֶׁת אֶל־
הַלִּשְׁכָּה וְרַבִּים מִן עֲשִׁירִים
הַרְבֵּה שָׁלָכוּ׃

Y eſtando ſentado Ieſus delante del arca de la offrenda, miraua como el pueblo echauá dinero en el arca: y muchos ricos echauan mucho.

42 וַתָּבוֹא אַלְמָנָה אַחַת וַתַּשְׁלֵךְ
שְׁנַיִם מְנִים זֶה הוּא רִבְעָה׃

Y como vino vna biuda pobre, echó dos minutos, que es vn quarto.

43 וַיִּקְרָא לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־
הָאַלְמָנָה הַמִּשְׁכָּנָה הַזֹּאת רַב
מִכֻּלָּם שָׁלַךְ אֲשֶׁר שָׁלְכוּ אֶל——
הַנִּשְׁכָּה׃

Entonces llamando à ſus Diſcipulos, dizeles, Dezierto os digo, que eſta biuda pobre echo mas que todos losque han echado en el arca.

44 כִּי——כֻלָּם מִיִּתְרָם שָׁלְכוּ
וְהִיא מֵחֶסְרוֹנָהּ אֶת כָּל——אֲשֶׁר
לָהּ שָׁלַךְ אֶת־כָּל מִחְיָתָהּ׃

Porque todos han echado de loque les ſobra: mas eſta de ſu pobreza echó todo loque tenia, todo ſu alimênto.

יג

1 וּבְצֵאתוֹ מִן־הַהֵיכָל אָמַר לוֹ
אֶחָד מִן־הַתַּלְמִידָיו מְלַמֵּד הִנֵּה
כַּמָּה אֲבָנִים וְכַמָּה בִנְיָנִים׃

Y ſaliendo del templo, dizele, vno de ſus Diſcipulos, Maeſtro, mira que piedras, y que edificios.

ιβ'.

40. Οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Qui mangent tout entierement les maiſons des veſues, voire en faiſant ſemblant de prier beaucoup: ils en receueront plus grande condamnation.

41. Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά.

Ieſus auſſi eſtant aſsis vis à vis du trone, prenoit garde comment le peuple mettoit argent au tronc,

42. Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.

Or pluſieurs riches y mettoyent beaucoup: & vne poure veſue vint, laquelle y mit deux petites pieces qui font vn quadrin.

43. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

Lors appelant à ſoi ſes diſciples, il leur dit, En verité ie vous di, que ceſte poure veſue a plus mis au tronc que tous ceux qui y ont mis.

44. Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

Car tous y ont mis de ce qui leur abonde: mais ceſte-ci y a mis de ſa poureté tout ce qu'elle auoit, voire toute ſa ſubſtance.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

E comme il partoit du temple, vn de ſes diſciples lui dit, Maiſtre, regarde quelles pierres, & quels baſtimens.

CAP XII.

40. Qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

Which deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long prayers. Theſe ſhall receyue the greater damnation.

41. Et ſedens Ieſus gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi divites iactabant multa.

And as Jeſus ſate ouer againſt the treaſurie, he beheld how the people caſt money into the treaſurie / and many rich men caſt in much.

42. Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.

And there came a certaine poore widow / and ſhe threw in two mites / which make a quadrin.

43. Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit qui miſerunt in gazophylacium,

Then he called vnto him his diſciples / & ſaid vnto them / Verely I ſay vnto you / that this poore widow hath caſt more in / then all they which haue caſt into the treaſurie.

44. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miſerunt; hæc verò, de penuria ſua, omnia quæ habuit miſit, totum victum ſuum.

For they all did caſt in of their ſuperfluitie: but ſhee of her pouertie did caſt in all that ſhe had / euen all her liuing.

CAP. XIII.

ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis, Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.

And as he went out of the Temple / one of his diſciples ſayde vnto him / Maſter / ſee what ſtones / and what buildings are there.

Das XII. Capitel.

40. Sie freſſen der Witwen heuſſer / vnd wenden langes Gebet für / dieſelben werden deſto mehr verdammniß empfahen.

De æde Enckers huſſ / vnder det ſkin at de bede lenge / De ſamme ſkulle faa ſaa meget ſtørre fordømmelſe.

41. Vnd Jeſus ſetzet ſich gegen dem Gotteskaſten / vnd ſchauet wie das Volck Gelt einlegte in den Gotteskaſten / vnd vil Reichen legten vil ein.

Oc Jheſus ſette ſich tuert offuer fra Guds kiſte / oc ſaa til / huorledis folcket lagde Pendinge i Guds kiſte / Oc mange Rige lagde meget vdi.

42. Vnd es kam ein arme Witwe / vnd legte zwey Scherfflein ein / die machen einen Heller.

Oc derkom en fattig Encke / oc lagde thu Skerff vdi / de gøre en Pending.

43. Vnd er rieff ſeine Jünger zu ſich / vnd ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / diſe arme Witwe hat mehr in den Gotteskaſten gelegt / denn alle die eingelegt haben.

Oc hand kallede ſine Diſciple til ſig oc ſagde til dem / Sandelige / Jeg ſiger eder / Denne fattige Encke lagde mere i Guds kiſte / end alle de ſom lagde vdi.

44. Denn ſie haben alle von jhrem übrigen eingelegt / diſe aber hat von jhrem Armut / alles was ſie hat / jre gantze Narung eingelegt.

Thi de lagde alle vdi aff deris offuerflødighed / Men denne lagde vdi aff ſin fattigdom alt det hun haffde / hendis gantſke Næring.

Das XIII. Capitel.

Vnd da er auß dem tempel gienge / ſprach zu jhm ſeiner Jünger einer: Meiſter / ſihe / welche Steine / vnd welch ein Bau iſt das?

Oc der hand gick aff Tempelen / ſagde en aff hans Diſciple til hannem / Meſtere / ſee / huilcke ſtene / oc huilcken en Bygning er det?

Kapitola XII.

40. Kteřijžto zžjragij domy wdowſké / pod zámyſlem dlauhé Modlitby / tiť wezmau Saud těžſſý.

Ktorzy do gruntu pożyráia domy wdow / á chcąc być widzeni / bawią ſię długiemi modlitwámi / ći od nioſą ciężſzy ſąd.

41. A ſedě Gežijš proti Pokladnicy / patřil kterak záſtup mece Penijze do Pokladnice. A mnozý bohatij metali mnoho.

A gdy Jezus śiedział przećiw ſkárbnicy / pátrzał iáko lud kładł pieniądze do ſkárbu / á wiele bogaczow wiele kłádli.

42. A když přiſſla gedna chudá wdowa / vwrhla dwa ſſarty / genž geſt čtwrtá čáſtka penijcze.

Kiedy przyſzedſzy też niektora wdową vboga / włożyła dwá drobne pieniądze / ktore ważyły Quadranth.

43. Y ſwolaw Včedlnijky ſwé / řekl gim: Zagiſté prawijm wám / že tato chudá wdowa / wijce geſt vwrhla / než tito wſſyckni kteřijž metali do Pokladnice.

Tedy on wezwawſzy ku ſobie zwolennikow ſwych / rzekł im / Záprawdę wam powiedam / Tá vboga wdowá więcey włożyłá niż wſzyſcy ći ktorzy kłádli do ſkarbu.

44. Nebo wſſyckni to což gim zbýwalo metali / ale tato z ſwé chudoby wſſecko což měla vwrhla / wſſecku žiwnoſt ſwau.

Abowiem ći wſzyſci to co im zbywáło / znieſli / ále thá z niedoſtátku ſwego co miáłá włożyłá / y wſzytko ſwe pożywienie.

Kapitola XIII.

A Když wycházel z Chrámu / řekl gemu geden z Včedlnijkuow geho: Miſtře / pohleď kteraké kamenij / a yaké geſt toto ſtawenij.

A Gdy wychodził z Kośćiołá / rzekł mu niektory z zwolenników iego / Miſtrzu obacz iákie to kámienie y iákie budowánie.

יג

2 יֵשׁוּעַ הָיִן אֲמַר לֵהּ חָזֵא אַנְתְּ הָלֵין בֶּנְיָנֵא דְּרַוְרְבָא לָא מֶשְׁתַּבְקָא הָרְכָא כֵּאפָא עַל כֵּאפָא דְּלָא מֶסְתַּתְרָא׃

E Iesv riſpondendo, gli dice, Vedi tu queſte gran fabbriche? non ſarà laſſata pietra ſopra pietra, che non ſia ruinata.

3 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ בְּטוּרָא דְּזַיְתָא לוּקְבַל הַיְכְּלָא שָׁאֲלוּהִי כֵּאפָא וְיַעְקוּב וְיוּחַנָּן וְאַנְדְּרֵאוֹס בַּלְחוּדַיְהוֹן׃

E ſtando egli à ſedere nel monte degli Oliui, à l'incontro del tempio, Pietro, e Iacopo, e Giouanni, & Andrea li domandauano coſi da parte, dicendo.

4 אֱמַר לַן אֵמַתַי הָלֵין נֶהְוְיָן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקַרְבָן הָלֵין כֻּלְּהֵין לְמֶשְׁתַּלָּמוּ׃

Dicci quando ſaranno queſte coſe, e qual ſarà il ſegno di quando tutte queſte coſe haueranno fine?

5 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ שָׁרִי לְמֵאמַר לְהוֹן חְזַו דַּלְמָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוֹן׃

E Iesv riſpondendo loro, incominciò à dire, Guardate che alcun non vi inganni.

6 סַגִּיאֵא גֵּיר נֵאתוֹן בַּשְׁמִי וְנֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא וְלַסַּגִּיאֵא נַטְעוּן׃

Perche verranno molti nel Nome mio, dicendo, Io ſon Chriſto: & ingannaranno molti.

7 מָא דֵּין דְּשָׁמְעִתּוּן קְרָבֵא וְטֵבָא דִּקְרָבֵא לָא תֶּתְהַלּוּן עָתִיד הוּ גֵּיר דְּנֶהְוֵא אֶלָּא לָא עֲדַכִּיל חַרְתָּא׃

Hor quando voi ſentirete de le guerre, e de romori di guerre, non vi turbate: per che biſogna ch'elle ſiano: ma non ſarà ancor il fine.

8 נְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ וְנֶהְווֹן זַוְעֵא בְּדוּכָא דּוּכָא וְנֶהְווֹן כַּפְנֵא וְשׁוּגְשָׁא הָלֵין רֵישָׁא אֶנֵּין דְּחֶבְלֵא׃

Percioche ſi leuarà ſu gente contra gente, e regno contra regno: e ſaranno de terremoti per ogni luogo, e careſtie, e turbulentie. Queſte coſe ſaranno i principij de dolori.

יג

2 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲרוֹאֶה אֶת־בִּנְיָנִים הָאֵלֶּה הַגְּדוֹלִים לֹא תֻנַּח אֶבֶן עַל־אֶבֶן עַל־מְכֻנָתָהּ אֲשֶׁר לֹא תֵהָרֵס׃

Y Ieſus reſpondiendo dixole, Vees eſtos grandes edificios? no quedarà piedra ſobre piedra que no ſea derribada.

3 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים לְנֶגֶד הַהֵיכָל שָׁאֲלוּ לוֹ בִּלְבַדָּם כֵּיפָא וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵאוּס׃

Y ſentandoſe en el Monte de las Oliuas delante del Templo, preguntaronle à parte Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres.

4 אֱמֹר לָנוּ מָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמַה הָאוֹת כִּי־יִכְלוּ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Di nos quando ſeran eſtas coſas? Y que ſenal aura quando todas las coſas han de ſer acabadas?

5 וְיֵשׁוּעַ עָנָה לָהֶם וַיָּחֶל לְדַבֵּר רְאוּ פֶּן יַשִּׁיאֲכֶם אִישׁ׃

Y Ieſus reſpondiendoles, començó à dezir, Mirad que nadie os enganne.

6 כִּי־רַבִּים יָבוֹאוּ בִּשְׁמִי לֵאמֹר כִּי אֲנִי הוּא וְיַתְעוּ לְרַבִּים׃

Porque vendràn muchos. en mi nombre, diziendo, Yo ſoy el Chriſto: y engannaran à muchos.

7 וְאִם תִּשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּשְׁמוּעוֹת הַמִּלְחָמוֹת אַל תִּבָּהֲלוּ כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת אַךְ עַד־הֵנָּה אֵינֶנּוּ הַקֵּץ׃

Mas quando oyerdes de guerras, y de rumores de guerras, nô os turbey: porque conuiene hazerſe anſi. mas aun no ſera la fin.

8 כִּי יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה וְיִהְיֶה רַעַשׁ בְּכָל מְקוֹמוֹת וְיִהְיֶה רָעָב וּמְהוּמָה רֵאשִׁית הַחֲבָלִים הָאֵלֶּה׃

Porque gente ſe leuantaran contra gente, y reyno contra reyno: y aurà terremotos en cada lugar, y aurà hambres, y alborotos: principios de dolores ſeràn eſtos.

ιγ'.

2. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτῷ, Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

Lors Ieſus reſpondant lui dit, Vois-tu pas ces grands baſtimens? Il ne ſera laiſſé pierre ſur pierre qu'elle ne ſoit demolie.

3. Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας.

Et comme il eſtoit aſſis au mont des Oliuiers vis à vis du temple, Pierre & Iaques, Iehan & André l'interroguerent à part.

4. Εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι.

Diſans, Di-nous quand ſeront ces choſes, & quel ſera le ſigne quand toutes ces choſes, doiuent eſtre accomplies.

5. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Lors Ieſus leur reſpondant commença à leur dire, Prenez garde que quelcun ne vous ſeduiſe.

6. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

Car pluſieurs viendront en mon Nom diſans, C'eſt moi qui ſuis le Chriſt, & en ſeduiront pluſieurs.

7. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.

Or quand vous orrez des guerres & des bruits de guerres, ne ſoyez point troublés: car il faut que ces choſes aduienent: mais encore ne ſera-ce pas la fin.

8. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.

Car nation s'eſleura contre nation, & royaume contre royaume: & y aura tremblemens de terre de lieu en lieu, & famines, & troubles, ces choſes ſeront commencement de douleurs.

CAP. XIII.

2. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

Then Jeſus anſwered & ſaid vnto him/Seeſt thou theſe great buildinges? there ſhall not be left one ſtone vpon a ſtone/ that ſhall not be throwen downe.

3. Et cum ſederet in monte olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus & Iacobus & Iohannes & Andreas.

And as he ſate on the mount of Olives / ouer againſt the Temple/ Peter / and James / and John / and Andrewe aſked him ſecretly.

4. Dic nobis, quando iſta fient? & quod ſignum erit quãdo hæc omnia incipient conſummari?

Tell vs/when ſhall theſe things be? and what ſhalbe the ſigne when al theſe things ſhalbe fulfilled?

5. Et reſpondens Ieſus cœpit dicere illis, Videte, ne quis vos ſeducat.

And Jeſus anſwerd them / and beganne to ſay/ Take heede leaſt any man deceiue you.

6. Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum: & multos ſeducẽt.

For many ſhall come in my name/ ſaying/ I am Chriſt/ and ſhall deceiue many.

7. Cùm audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: ſed nondum finis.

Furthermore when yee ſhall heare of warres/ and rumours of warres /be ye not troubled: for ſuch things muſt needes bee: but the end ſhall not be yet.

8. Exurget enim gens contra gentem, & regnum ſuper regnum: & erunt terræmotus per loca, & fames: Initium dolorum hæc.

For nation ſhall riſe againſt nation/ and kingdome againſt kingdome / and there ſhall be earthquakes in diuers quarters / & there ſhalbe famine and troubles: theſe are the beginnings of ſorowes.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jeſus antworttet vnd ſprach zu jm. Siheſt du wol allen diſen groſſen Bau? Nicht ein Stein wird auff dem andern bleiben / Der nicht zubrochen werde.

Oc Jheſus ſuarede/oc ſagde til hannem/Seer du vel al denne ſtore bygning. Icke en Sten ſkal bliffue paa den anden/ſom ey ſkal ſønder ſlaſſ.

3. Vnd da er auff dem Oelberg ſaß gegen dem Tempel / fragten jn beſonders Petrus vnd Jacobus vnd Johannes vnd Andreas:

Oc der hand ſad paa Olie bierget tuert offuer fra Tempelen / daſpurde Peder oc Jacob oc Johannes oc Andreas hannem beſynderliche at.

4. Sage vns / wenn wirdt das alles geſchehen? Vnd was wirdt das Zeichen ſein / wenn das alles ſoll vollendet werden?

Sig oſſ / Naar ſkal alt dette ſke? Oc huad Tegen ſkal der vere/ naar alt dette ſkal fuldkommis?

5. Jeſus antworttet jnen/vnd fieng an zuſagen: Sehet zu / daß euch niemand verfůhre.

Jheſus ſuarede dem / oc begynte at ſige /Seer til/ at icke nogen forføre eder?

6. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnd ſagen / ich bin Chriſtus/vnd werden vil verfůhren.

Thi der ſkull mange komme vnder mit Naffn/ oc ſige/Jeg er Chriſtus/ ocde ſkulle forføre mange.

7. Wenn / jr aber hören werdet von Kriegen / vnnd Kriegsgeſchrey / ſo förchtet euch nicht/ denn es muß alſo geſchehen/ aber das Ende iſt noch nicht da.

Oc naar i faa at høre om Krig / oc Krigis røcte/ Da frøcter eder icke/ thi det maa ſaa ſke/Men enden er der icke end da.

8. Es wirdt ſich ein Volck ůber das ander empörn / vnd ein Königreich ůber das ander. Vnd werden geſchehen Erdbeben hin vnd wider / vnd wirdt ſein theure zeit vnd ſchrecken. Das iſt der not anfang.

Der ſkal it Folck ſette ſig offuer det andet/ oc it Kongerige offuer det andet. Oc der ſkal ſke Jordſkel her oc der / Oc der ſkal vere dyr tid oc forferdelſe. Dette er Bedrøffuelſens begyndelſe.

Kapitola XIII.

2. Odpowěděw Gežijš/ řekl gemu: Widijſſli toto ſtawenij? Nebudeť oſtawen kámen na kameni/ aby nebyl zkažen.

Tedy mu Jezus odpowiedziawſzy rzekł/Widziſz tho wielkie budowánie? nie zoſtánie kámień ná kámieniu ktoryby nie był rozwalon.

3. A když ſeděl na hůře Oliwětſké proti Chrámu/ tázali ho obzwláſſtně Petr/a Jakub/ a Jan/ a Ondřeg:

A śiedząc ná gorze oliwney przeciw kośćiołowi/ pytáli go oſobno/Piotr/Jákub/ Jan/ y Andrzey.

4. Powěz nám/ kdy tyto wěcy budau? a ktere znamenij bude když tyto wſſecky wěcy počnau ſe dijti?

Powiedzże nam kiedy ty rzeczy bedą/ á co zá znák bedźie gdy przyidźie czás iż ſie wſzytko ma ſkończyć?

5. Odpowěděw Gežijš/ počal gim prawiti: Wiztež/ ať wás nižádný neſwede.

A odpowiedziawſzy im Jezus/ począł mowić/ Báczcież áby was nikt nie zwodził.

6. Neboť mnozý přigdau we gměnu měm/ řkauce: že ýá gſem/ a mnohé ſwedau.

Abowiem wiele ich przyidźie w imieniu moim/ powiedaiac/ Jaciem ieſt Kryſtus / y wiele ich zwiodą.

7. Když pak vſlyſſýte boge a prawenij o bogijch/ neſtrachugte ſe/ neb mu ſegij tý wěcy býti/ ale ne y hned konec.

Gdy tedy vſłyſzyćie walki y wieśći o walkach/ nie trwożćież ſie/ boć po trzebá być temu/ ále nie ieſzcze koniec.

8. Powſtaneť zagiſté Národ proti Národu/ a králowſtwij proti králowſtwij/ a bude země třeſenij po mijſtech/ a hladowé/ y různice. A tyto wěcy budau počátek boleſti.

Abowiem powſtánie narod przeciw narodowi / á kroleſtwo przeciw kroleſtwu/ y bedą trzęſienia źiemie ná ká żdych mieyſcách/ y bedą głody y zámieſzánia/ á ty ſą początki boleśći.

יג

9 חֲזַו דֵּין אַנְתּוּן נַפְשְׁכוֹן יַשְׁלְמוּנָכוֹן גֵּיר לְדִינָא וּבְכְנוּשְׁתְּהוֹן תֶּתְנַגְּדוּן וְקֳדָם מַלְכֵא וְהֶגְמוֹנֵא תְּקוּמוּן מֶטוּלָתִי לְסָהֲדוּתְהוֹן׃

Ma habbiate cura à voi ſteſſi: percioche vi daranno in poter de concilij e delle ſinagoghe: ſarete battuti, e ſarete menati dinanzi à i preſidenti e Re, per cagion mia, in teſtimonio ad eſſi.

10 וּלְוּקְדַם דֵּין עֲתִידָא דְּתֶתְכְּרֶז סְבַרְתִּי בְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא׃

E biſogna che l'Euangelio ſia prima predicato tra tutte le genti.

11 וּאֶמַתִּי דְּמַקְרְבִין לְכוֹן דֵּין דְּנַשְׁלְמוּנָכוֹן לָא תֶּקְדְּמוּן תֶּאצְפּוּן מָנָא תְּמַלְּלוּן וְלָא תֶּרְנוּן אֶלָּא הַו מֶדֶּם דְּמֶתְיְהֶב לְכוֹן בְּהָי שָׁעְתָּא הָנָא מַלֶּלוּ לָא הוּא גֵּיר אַנְתּוּן מְמַלְּלִין אֶלָּא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Hor quando vi meneranno à darui in poter di quelli, non vi curate innanzi di quel che habbiate à dire, ne vi penſate ſu punto: ma dite cio che vi ſarà dato in quell'hora: imperoche non ſete voi quelli che parlate, ma è lo Spirito ſanto.

12 וְנַשְׁלֵם דֵּין אַחָא לַאחוּהִי לְמוֹתָא וְאַבָא לַבְרֵה וְנְקוּמוּן בְּנַיָּא עַל אַבָהַיְהוֹן וְנְמִיתוּן אֶנוּן׃

Il fratello darà il fratello à la morte, e il padre darà il figliuolo, e i figliuoli ſi leuaranno contra i padri e le madri, e faranno gli morire.

13 וְתֶהְווּן סְנִיאִין מֶן כֻּל נָשׁ מֶטוּל שְׁמִי מַן דֵּין דְּנֶסַּיְבַר עַדְמָא לְחַרְתָּא הוּ נֶחֵא׃

E ſarete odiati da tutti per il Nome mio: ma chi perſeuerarà inſin al fine, coſtui ſarà ſaluato.

יג

9 וְהִשָּׁמְרוּ לְנַפְשְׁכֶם כִּי יַסְגִּירוּ אֶתְכֶם בְּבָתֵּי הַדִּינִים וּבְעֵדוֹת תֻּכּוּ וְלִפְנֵי נְשִׂיאִים וּמְלָכִים תּוּקְמוּ לְמַעַן שְׁמִי לְעֵדוּת לָהֶם׃

Mas voſotros mirad por voſotros: porque os entregarán en conſejos, y en ſynogas. ſereys açotados: y delánte de preſidentes y de reyes ſereys llamados por cauſa de mi por teſtimonio à ellos.

10 וּבְכָל הַגּוֹיִם תִּצְטָרֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה לְהִקָּרֵא אֶת הַבְּשׂוֹרָה׃

Y en todas las gentes conuiene que el Euangelio ſee predicado antes.

11 וְכַאֲשֶׁר יוֹלִיכוּ אֶתְכֶם לִמְסֹר לֹא תַחְשְׁבוּ מָה־תְּדַבְּרוּן וְלֹא תֶהְגּוּ כִּי אֲשֶׁר יִנָּתֵן לָכֶם בָּעֵת הַהִיא אוֹתוֹ דַּבֵּרוּ כִּי אֵינְכֶם אַתֶּם אֲשֶׁר מְדַבְּרִים כִּי־אִם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y quando os truxeren entregando os, no premediteys que aueys de dezir, ni lo penſeys: mas loque os fuere dado en aquella hora, eſſo hablad. porque no ſoys voſotros losque hablays, ſi no el Eſpiritu Sancto.

12 כִּי יִמְסֹר אָח לְאָחִיו בְּמָוֶת וְאָב אֶת־בְּנוֹ וְיִתְקוֹמְמוּ בָנִים עַל־אֲבוֹתָם וִימִיתוּ אוֹתָם׃

Y entregará à la muerte el hermano àl hermano. y el padre àl hijo: y leuantarſehan los hijos contra los padres, y matarloshán.

13 וִתְהְיוּ שְׂנוּאִים מִכֻּלָּם לְמַעַן שְׁמִי וַאֲשֶׁר יָחִיל עַד עֵת קֵץ זֶה יִוָּשֵׁעַ׃

Y ſereys aborrecidos de todos por mi nombre: MAS ELQUE PERSEVERARE HASTA LA FIN, ESTE SERA SALVO.

ιγ'.

9. Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγάς· δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Mais prenes-garde à vous-meſmes, car ils vous liureront aux conſiſtoires: & aux ſynagogues: vous ſerez fouettes & ſeres preſentés deuāt les gouuerneurs & les rois à cauſe de moi, en teſmoignage à iceux.

10. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.

Et faut que l'Euangile ſoit premierement preſché en toutes nations.

11. Ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ᾽ ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε, οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Or quand ils vous meneront pour vous liurer, ne ſoyez deuant en ſouci de ce que vouz aurez à dire, & n'y mediterez point: mais tout ce qui vous ſera donné en ceſt inſtant-la, dites cela, car ce n'eſt pas vous qui parlez, mais le ſainct Eſprit.

12. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Lors vn frere liurera l'autre frere à mort, & le pere l'enfant, & s'eſleueront les enfans à l'encontre des peres & meres, & les feront mettre à mort.

13. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Et ſerez haïs de tous à cauſe de mon Nom: mais qui ſouſtiendra iuſques à la fin, ceſtui-la ſera ſauué.

CAP. XIII.

9. Videte autem voſmetipſos: Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante præſides, & reges ſtabitis propter me, in teſtimonium illis.

But take ye heede to your ſelues: for they ſhall deliuer you vp to the Counſels/ and to the Synagogues: ye ſhall be beaten/ and brought before rulers/ and kinges for my ſake/ for a teſtimoniall vnto them.

10. Et in omnes gentes primum oportet prædicari evangelium.

And the Goſpell muſt firſt be publiſhed among all nations.

11. Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: ſed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquamini, non enim vos eſtis loquentes: ſed Spiritus ſanctus.

But when they leade you/ and deliuer you vp/ take yee no thought afore/ neither premeditate what ye ſhall ſay: but whatſoeuer is giuen you at the ſame time/ that ſpeake: for it is not ye that ſpeake/ but the holy Ghoſt.

12. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & conſurgent filii in parentes, & morte afficient eos.

Yea/ and the brother ſhall deliuer the brother to death/ and the father the ſonne/ and the children ſhall riſe againſt their parents/ and ſhall cauſe them to die.

13. Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.

And yee ſhall be hated of all men for my Names ſake: but whoſoeuer ſhall endure vnto the end/ he ſhall be ſaued.

Das XIII. Capitel.

9. Ihr aber ſehet euch für/ denn ſie werden euch überantwortten für die Rathhäuſer vnd Schulen/ vnd jhr müſſet geſtäupet werden/ vnd für Fürſten vnd Könige müſſet ir geführet werden/ vmb meinet willen/ zu einem Zeugniß über ſie.

Men ſee i eder faare/ Thi de ſkulle antuorde eder hen til Raadhuſſ/ oc Scholer/ Oc i ſkulle hudſtrygis oc i ſkulle føris faar Førſter oc Konger/ for min ſkild/ til it vidniſbyrd offuer dem.

10. Vnd das Euangelium muß zuvor geprediget werden vnder alle Völcker.

Oc Euangelium ſkal før predickis blant alle Folck.

11. Wenn ſie euch nun führen vnd überantwortten werden/ ſo ſorget nicht was jr reden ſolt/ vnd bedencket euch nicht zuvor/ Sondern was euch zu derſelbigen ſtunde gegeben wirdt/ das redet/ denn jhr ſeits nicht/ die da reden/ ſondern der heilige Geiſt.

Naar ſom de nu føre oc antuorde eder hen/ Da ſørger icke for/ huad i ſkulle tale/ oc betencker det ey heller tilforn/ Men huad ſom eder giffuis i den ſamme ſtund det taler/ Thi at i ere icke de ſom tale/ Men den hellige Aand.

12. Es wird aber überantwortten ein Bruder den andern zum todte/ Vnd der Vater den Son/ vnd die kinder werden ſich empören wider die Eltern/ vnd werden ſie helffen tödten.

Der ſkal en Broder antuorde den anden hen til døden/ Oc Faderen Sønnen/ oc Børnene ſkulle ſette ſig op mod Foreldrene/ oc de ſkulle hielpe til at ſla dem ihiel.

13. Vnd werdet gehaſſet ſein von jederman/ vmb meines Namens willen. Wer aber beharret biß an das ende/ der wirdt Selig.

Oc i ſkulle hadis aff huermand/ for mit naffn ſkyld. Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden/ hand ſkal bliffue ſalig.

Kapitola XIII.

9. Pilni pak buďte ſámi ſebe. Nebo wydáwati wás budau na Sněmy/ a w Sſkolách budete biti/ a před Králi a Wládaři ſtanete pro mne/ na ſwědectwij gim.

Ale wy ſię oſtrzegaycie/ boć was wydádza przed ſady/ y do bożnic/ y beda was bić/ á przed przełożonymi y Krolmi dla mnie ſtháwáć bedziecie ku przeświadczeniu ich.

10. Ale we wſſech Národech nayprw muſý býti kázáno Swaté Ewangelium.

A potrzebá áby naprzod v wſzytkich narodow byla opowiedána Ewánielia.

11. A když wás powedau wydáwagijce/ nepřemyſſlugte coby ſſte mluwili/ ale což wám bude dáno w tu hodinu/ to mluwte. Nebo negſte wy kteřijž mluwijte/ ale Duch Swatý.

A gdy was wydáne wodzić beda/ nie troſzczież ſie przed tym coby ſcie mowic mieli/ ani o tym myſlcie/ ále cokolwiek wam bedzie podano ná on czás to mowcie/ Abowiem nie wy ieſteſcie ktorzy mowicie/ ále Duch on Swiety.

12. Wydá pak bratr bratra na ſmrt/ a Otec Syna: a powſtanau ſynowé proti Rodičům/ a ſmrtij ge zhubij.

Y podać brát brátá ná śmierć/ á ociec ſyná/ y powſtháną dzieci przeciw rodzicom/ ſtáráiac ſie iákoby ie o śmierć przyprawili.

13. A budete w nenáwiſti wſſechněm pro gméno mé. Ale kdož ſetrwá až do konce/ ten ſpaſen bude.

Będziecie v wſzytkich w nienawiści dla imienia mego/ lecz ktory dotrwa áż do końca/ ten będzie wybáwion.

יג

14 מא דין דחזיתון אתא טנפתא דחרבתא הי דאמירא בדניאל נביא דקימא איכא דלא ולא הו דקרא יסתכל הידין אילין דביהוד אנון יערקון לטורא:

Hor quando voi vedrete l'abomineuole deſolatione (che è detta dal Profeta Daniel) ſtare oue non debbe (chi legge intenda) allora quei che ſaranno in Giudea, fuggano à i monti.

15 ומן דבאגרא הו לא יחות ולא יעול למשקל מדם מן ביתה:

E chi ſarà in ſu'l tetto, non diſcenda in caſa, ne entri à togliér coſa alcuna di caſa ſua.

16 ומן דבחקלא הו לא יתהפך לבסתרה דישקול לבשה:

E chi ſarà nel campo, non ritorni à le coſe laſſate in dietro, à portar via il ſuo mantello.

17 וי דין לבטנתא ולאילין דמינקן בהנון י יומתא:

E guai à le donne grauide, & à quelle che lattaranno in quei giorni.

18 צלו דין דלא יהוא ערוקכון בסתוא:

Pregate che la voſtra fuga non ſia di verno.

19 יהוא גיר ביומתא הנון אולצנא דלא הוא אכותה מן ריש בריתא דברא אלהא ועד מא להשא ולא יהוא:

Percioche quei giorni ſaranno di tale afflittione, qual non è ſtata dal principio de la creation de le coſe, che Iddio ha create inſin ad hora, ne mai piu ſarà.

20 ואלו לא מריא דכרי יומתא הנון לא חיא הוא כל בסר אלא מטל גביא דגבא כרי יומתא הנון:

E ſe il Signore non haueſſe abbreuiati i giorni, niuna carne ſi ſarebbe ſaluata: ma per gli eletti, i quali egli ha eletto, ha abbreuiati quei giorni.

21 הידין אן אנש יאמר לכון דהא הרכא הו מ משיחא והא הרתמן לא תהימנון:

Et allora ſe alcun vi dirà, Ecco qui Chriſto, o eccolo lì, non lo crediate.

יג

14 ואם־תראו את־שקוץ משומם הנאמר בדניאל הנביא עומד במקום אשר לא יש לו לעמד הקורא יבין אז אשר ביהודה ינוסו אל־ההרים:

Empero quando vierdes la abominacion de aſſolamiento, (que fué dicha por Daniel,) que eſtarà donde no deue, el que lee. entienda, entõces losque eſtuuieren en Iudea, huygan à los mõtes.

15 ואשר על־הגג לא ירד אל־הבית ולא יבוא לשאת מאומה מביתו:

Y el que eſſtuuiere ſobre la caſa, no decienda à la caſa: ni entre para tomar algo de ſu caſa.

16 ואשר בשדה הוא לא יפנה לאחור לשאת את־בגדיו:

Y el que eſtuuiere en el campo, no torne atràs ni aun à tomar ſu cappa.

17 ואוי להרות ולמיניקות בימים האלה:

Mas ay de las prennadas, y de las que criàren en aquellos dias.

18 התפללו פן־תהי מנוסתכם בחרף:

Orad pues que no acontezca vueſtra huyda en inuierno. (ò en Sabbado.)

19 כי־יהיו הימים האלה ימי צרה ומצוקה כאשר לא היו מראשית הבריאה אשר ברא אלהים עד עת ולא יהיו לעולם:

Porque ſeran aquellos dias vna aflicion. qual nunca fué deſde el principio de la Creacion de las coſas que crió Dios haſta eſte tiempo, ni ſerà.

20 ואם יהוה לא יקצר את־הימים לא יושע כל בשר אך למען־הבחירים אשר בחר יקצר את־הימים:

Y ſi el Sennor no ouieſſe acortado aquellos dias, ningũa carne ſe ſaluaria: mas por cauſa de los eſcogidos, que el eſcogió, acortó aquellos dias.

21 ואז אם־איש יאמר לכם הנה פה המשיח או הנה שם לא תאמינו:

Y entonces ſi alguno os dixere, He aqui, aqui eſtà el Chriſto, ò he aqui alli eſtà no lo creays.

ιγ'.

14. Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.

Or quand vous verrez l'abomination de la deſolation (qui eſt dite par Daniel le Prophete) eſtre eſtablie, là où elle ne doit: (qui lit, l'entende) alors que ceux qui ſeront en Iudee s'enfuyent aux montagnes.

15. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui ſera ſur la maiſon, ne deſcende point en la maiſon, & n'y entre point Pour emporter aucune choſe de la maiſon.

16. Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

Et que celui qui ſera au champ, ne retourne point en arriere, pour emporter ſon habillement.

17. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais mal-heur ſur celles qui ſeront encientes, & ſur celles qui allaitteront en ces iours-là.

18. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.

Priez donc que voſtre fuite n'aduiene point en hyuer.

19. Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.

Car en ces iours-là il y aura telle affliction, qu'il n'y en a point eu de ſemblable depuis le commencement de la creation des choſes que Dieu a creés iuſques à maintenant, ni ne ſera.

20. Καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.

Et ſi le Seigneur n'euſt abbregé ces iours-la nulle perſonne ne ſeroit ſauué: mais il a abbregé ces iours-la, à cauſe des eſleus qu'il a eſleus.

21. Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε.

Et alors ſi quelcun vous dit, Voici, le Chriſt eſt ici: ou voici, il eſt là, ne le croyez point.

CAP. XIII.

14. Cùm autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem, ubi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in montes.

Moreouer/ when ye ſhall ſee the abomination of deſolation (ſpocke̅ of by Daniel the Prophet) ſtanding where it ought not/ (let him that readeth/ conſider it) then let them that be in Judea/ flee into the mountaines.

15. Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo ſua.

And let him that is vpon the houſe/ not come downe into the houſe/ neither enter therein/ to fetch any thing out of his houſe.

16. Et qui in agro erit, non revertatur retrò, tollere veſtimentum ſuum.

And let him that is in the field/ not turne backe againe vnto the thinges which hee left behinde him/ to take his clothes.

17. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

Then woe ſhall be to them that are with childe/ an to them that giue ſucke in thoſe dayes.

18. Orate verò ut hyeme non fiat fuga veſtra.

Pray therefore that your flight be not in the winter.

19. Erunt enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus uſque nunc, neque fient.

For there ſhalbe in thoſe dayes ſuch tribulation/ as was not from the beginning of the creation which God created vnto this time/ neither ſhall be.

20. Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos quos elegit, breviavit dies.

And except that the Lorde had ſhortened thoſe dayes/ no fleſh ſhould be ſaued: but for the electes ſake/ which hee hath choſen/ he hath ſhortened thoſe dayes.

21. Et tunc ſiquis vobis dixerit, Ecce, hîc eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.

Then if any man ſay to you/ Loe/ here is Chriſt/ or loe/ he is there/ beleeue it not.

Das XIII. Capitel.

14. Wenn jhr aber ſehen werdet den greuel der verwůſtung/ von dem der Prophet Daniel geſaget hat/ daß er ſtehet/ da er nicht ſoll (Wer es liſet/ der verneme es) Als denn/ wer in Judea iſt/ der fliehe auff die Berge.

Naar ſom i faa at ſee ødeleggelſens Verſtyggelſe/ om huilcken Daniel Prophete haffuer ſagd/ at hand ſtaar/ der ſom hand icke ſkulde (huo det læſſ/ hand forſtaa det) Huo ſom da er i Jødeland/ hand fly paa Biergene.

15. Vnd wer auff dem Dache iſt/ der ſteige nicht hernider ins Hauß/ vnd komme nicht darein etwas zu holen auß ſeinem Hauße.

Oc huoſom er paa Taget/ hand ſtige icke ned i Huſit// oc komme der ind at hente noget aff ſit huſſ.

16. Vnd wer auff dem Felde iſt/ der wende ſich nicht vmb/ ſeine Kleider zu holen.

Oc huo ſom er paa Marcken/ hand vende ſig icke til bage/ at hende ſine Klæder.

17. Wehe aber den Schwangern vnd Seůgern zu der zeit.

Oc ve de Fructſommelige/ oc Diendis paa den tid.

18. Bittet aber/ das euer Flucht nicht geſchehe im Winter.

Men beder/ at eders Fluct icke ſkal ſke om Vinteren.

19. Denn in diſen Tagen werden ſolche Trůbſal ſein/ als ſie nie geweſen ſind bißher/ von anfang der Creaturen/ die Gott geſchaffen hat/ vnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at i diſſe dage ſkal vere ſaadan bedrøffuelſe/ ſom aldri haffuer verit her til/ aff creaturens begyndelſe/ ſom Gud ſkabte/ oc ſom icke heller ſkal bliffue.

20. Vnd ſo der HERR diſe Tage nicht verkůrtzt hette/ Wůrde kein Menſch ſelig/ aber vmb der Außerwehlten willen/ die er außerwehlet hat/ hat er diſe tage verkůrtzet.

Oc der ſom HERREN icke haffde forſteckit diſſe dage/ da bleffue inted Menniſke ſaligt/ Men for de Vdualdid ſkyld/ ſom hand haffuer vdualt/ haffuer hand forſtecket diſſe dage.

21. Wenn nun jemand zu der zeit wird zu euch ſagen: Sihe/ hie iſt Chriſtus/ ſihe/ da iſt er/ ſo glaubet nicht.

Naar ſem nogen ſiger nu til eder paa den tid/ See/ Her er Chriſtus/ ſee/ der er hand/ Da tror icke.

Kapitola X II.

14. Když pak vzřijte ohawnoſt zpuſſtěnij/ o kterež powědijno geſt od Danyele Proroka/ ana ſtogij kdežby ſtáti neměla (Kdo čte/ rozuměg) Tehdáž ti kdož gſau w Zidowſtwu/ ať vtekau na horp:

Gdy tedy vyzrycie obrzydłe ſpuſtoſzenie/ ktore opowiedziáne ieſt od Dánielá Proroká/ bedace thám gdzie nie trzebá/ (kto czyta niechzeć obacza) tedy ci co w Zydowſtwie beda/ niech vćiekaia ná gory.

15. A kdo ná Střeſſe geſt/ nesſtupug do Domu/ ani wcházeg aby co wzal z Domu ſwěho:

Then záſie ktory bedźie ná domu/ niechnie ſchodźi do domu/ áni wchodźi aby miál co wźiać z domu ſwego.

16. A kdo bude na poli/ newracug ſe zaſe aby wzal raucho ſwe.

Ktory też bedźie ná polu/ niech ſie nie wráca ná zad/ aby miał wźiać płaſzcz ſwoy.

17. Běda pak Těhotným a těm kteréž krmij w těch dnech.

Biádá tedy niewiáſtam brzemiennim y dziatkam zſacym ná ten czás.

18. Protož modlte ſe/ aby vtijkanij waſſe nebylo w Zymě.

Modlćie z ſie áby wáſze vćiekanie nie było zimie.

19 Nebť budau dnowé zármutku takowij/ nacyž gſau nebyli od počátku ſtwořenij/ kteréž geſt Bůh ſtwořil/ až doſawad/ aniž potom budau.

Abowiem ty tám dni beda thákowem vciśnieniem/ iákie nie było od poczatku rzeczy ſtworzonych/ ktore ſpráwił Bog aż do thego czaſu/ ani bedźie.

20. A byť newkrátil PAN těch dnij/ nebylby ſpaſen žádný člowěk: ale pro wywolené kterež geſt zwolil/ vkrátij těch dnůw.

A gerby nie vkrocił Pan dni onych/ żadnego bycialo nie było wybawione/ Ale dla przebranych ktore obrał/ vkrocił dni onych.

21. A tehdáž řekneli wám kdo: Hle tuto/ aneb/ hle tamto geſt Kryſtus/ newěřte:

A ieſliby wam kto rzekł/ Oto tuć Kryſtus/ ábo oto tám/ nie wierzćież.

יג

22 יְקוּמוּן גֵּיר מְשִׁיחֵא
דַּדְגָּלוּתָא וּנְבִיֵּא ד
דְּכַדָּבוּתָא וְנִתְּלוּן א
אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא וְנַטְעוּן
אֶן מֶשְׁכְּחָא אַף לַגְבַיָּא׃

Imperoche ſi leuaranno ſu de falſi Chriſti e de falſi Profeti, e faranno ſegni e miracoli, per ingannare, ſe fuſſe poſſibile, gli eletti ancora.

23 אַנְתּוּן דֵּין אֶזְדַּהַרוּ הָא
קַדְמֵת אֶמְרֵת לְכוּן כֻּל־
מֶדֶּם׃

Ma voi ſtate auuertiti: ecco, io v'ho predetto il tutto.

24 בְּהָנוּן דֵּין יַוְמָתָא בָּתַר
אוּלְצָנָא הָו שִׁמְשָׁא יֶתְחַשַּׁךְ
וְסַהְרָא לָא יָתֵל נוּהְרֵהּ׃

Oltre à cio in quei giorni, doppo quella tribulatione, il ſole s'oſcurarà, e la luna non rendera il ſuo ſplendore.

25 וְכַוְכְּבֵא יָפְלוּן מֶן
שְׁמַיָּא וְחַיְלָוָתָא דַּשְׁמַיָּא
יִתְתְּזִיעוּן׃

E le ſtelle del cielo cadranno, e le virtù che ſono in cielo, ſi commoueranno.

26 וְהָידֵין יֶחְזוּנָיְהִי לַבְרֵהּ
דְּאֶנָשָׁא כַּד אָתֵא בַּעֲנָנָא
עַם חַיְלָא רַבָּא וְעַם ש
שׁוּבְחָא׃

Et allora ſi vedrà il Figliuol de l'huomo venir ne le nuuole con molta poteſtà e gloria.

27 וְהָידֵין יְשַׁדַּר מַלְאַכוֹהִי
וִיכַנֵּשׁ לַגְבַיְהִי מֶן
אַרְבַּעְתֵּיהֵין רוּחָתָא מֶן
רִישֵׁהּ דַּאֲרְעָא וְעַדְמָא
לְרִישֵׁהּ דַּשְׁמַיָּא׃

Et allora egli mandarà i ſuoi Angeli, e raccoglierà i ſuoi eletti da i quattro venti, da l'eſtremità de la terra inſin à la ſommità del cielo.

28 מֶן תְּתָא דֵּין יַלְפוּ
פֶּלְאֶתָא דְּמָא דְּהָךְ סוּכֵּיהּ
וּפַרְעוּ טַרְפֵּיהּ יָדְעִין א
אַנְתּוּן דַּמְטָא קַיְטָא׃

Hor imparate la ſimilitudine dal fico. Quando il ſuo ramo è gia tenero, e le foglie ſon nate, voi ſapete che la ſtate è vicina.

29 הָכַנָא אַף אַנְתּוּן מָא
דַּחֲזֵיתוּן הָלֵין דְּהָוְיָן דְּעוּ
דַּקְרִיבָא הִי עַל תַּרְעָא׃

Coſi ancor voi, quando vedrete auuenir queſte coſe, ſappiate ch'egli è preſſo in ſu le porte.

יג

22 כִּי־יָקוּמוּ מְשִׁיחֵי שֶׁקֶר וּנְבִיאֵי שֶׁקֶר וְיִתְּנוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לְהַתְעוֹת אִם לֹא בִלְתִּי יְכֹלֶת אֶת־הַבְּחִירִים׃

Porque ſe leuantàràn falſos Chriſtos y falſos prophetas: y daràn ſennales y prodigios para engannar, ſi ſe pudieſſe hazer, aun à los eſcogidos.

23 וְאַתֶּם הִשָּׁמְרוּ הִנֵּה קִדַּמְתִּי לֵאמֹר לָכֶם כֻּלָּם׃

Mas voſotros mirad: he aqui os lo he dicho antes todo.

24 אֲבָל בַּיָּמִים הָהֵם אַחַר הַצָּרָה הַהִיא הַשֶּׁמֶשׁ יֶחְשַׁךְ וְיָרֵחַ לֹא יַגִּיהַּ אוֹרוֹ׃

Empero en aquellos dias, deſpues de aquella afflicion, el Sol ſe eſcurecerà, y la Luna no dara ſu reſplandor.

25 וְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם יִהְיוּ נוֹפְלִים וְהַכֹּחוֹת אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִמּוֹטוּ׃

Y las eſtrellas caeran del cielo, y las virtudes que eſtan en los cielos ſeran commouidas.

29 וְאָז יִרְאוּ אֶת־בֶּן הָאָדָם לָבוֹא בַּעֲנָנִים עִם כֹּחַ גָּדוֹל וְעִם כָּבוֹד׃

Y entonces verân àl Hijo del hombre que vendra en las nuues con mucha poteſtad y gloria.

27 וְאָז יִשְׁלַח אֶת־מַלְאָכָיו וְיֶאֱסֹף אֶת־בְּחִירָיו מֵאַרְבַּע רוּחוֹת מִקְצֵה הָאָרֶץ עַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם׃

Y entonces embiará ſus Angeles, y juntara ſus Eſcogidos de los quadro vientos; deſde el vn cabo de la tierra haſta el cabó del cielo.

28 וּמִתְּאֵנָה לִמְדוּ אֶת־הַמָּשָׁל אִם עֵת עֲנָפֶיהָ יֵרַכּוּ וְעָלֶיהָ דָשְׁאוּ יְדַעְתֶּם כִּי קָרוֹב הַקָּיִץ׃

De là higuera aprended la ſemejança: Quando ſu rama ya ſe haze tierna, y brota hojas, conoceys que el verano eſta cerca:

29 כָּכָה גַּם אַתֶּם אִם יִרְאוּ לְהֵעָשׂוֹת אֶת־הָאֵלֶּה דְּעוּ כִּי־קָרוֹב הוּא לַפָּתַח׃

Anſi tambien voſotros quando vierdes hazerſe eſtas coſas, conoced que eſtà cerca, à las puertas.

ιγ΄.

22. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾷν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Chriſts & faux Prophetes s'eſleueront, & feront des ſignes & miracles pour ſeduire meſmes les eſleus ſi poſsible eſtoit.

23. Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

Mais donnez-vous garde: voici, ie vous ai predit le tout.

24. Ἀλλ᾽ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

Auſsi en ces iours-la apres ceſte affliction-la le ſoleil ſera obſcurci, & la lune ne donnera point ſa clarté.

25 Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

Et les eſtoiles du ciel cherront, & les vertus qui ſont és cieux ſeront eſbranlees.

26. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

Et lors ils verront le Fils de l'homme venir és nuees auec grande puiſſance & glorie.

27. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ᾽ ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

Adonc il enuoyera ſes Anges, & aſſemblera en vn les eſlëus de tous les coſtês des quatre vents, depuis le bout de la terre iuſques au bout du ciel.

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Or aprenez la ſimilitude du figuier, Quand ſon rameau eſt en ſeue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoiſſez que l'eſté eſt prochain.

29. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous auſsi pareillement, quand vous verrez que ces choſes aduiendront, ſachez qu'il eſt prochain, à la porte.

CAP. XIII.

22. Exurgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.

For falſe Chriſtes ſhall riſe / and falſe Prophets / and ſhall ſhew ſignes and wonders / to deceiue if it were poſſible / the verye elect.

23. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.

But take ye heed: behold / I haue ſhewed you all things before.

24 Sed in illis diebus poſt tribulationem illam Sol cōtenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum.

Moreouer in thoſe dayes / after that tribulation / the Sunne ſhall waxe darke / & the Moone ſhall not giue her light.

25. Et ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis ſunt, movebuntur.

And the ſtarres of heauen ſhall fall: & the powers which are in heauen ſhall ſhake.

26. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

And then ſhall they ſee the Sonne of man comming in the cloudes / with great power and glorie.

27. Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ uſque ad ſummum cæli.

And he ſhall then ſende his Angels / and ſhall gather together his elect from the foure windes / and from the vtmoſt parte of the earth to the vtmoſt parte of heauen.

28. A ficu autem diſcite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas.

Nowe learne a parable of the figge tree. When her bough is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that ſommer is nere.

29. Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtiis.

So in like maner / when yee ſee theſe thinges come to paſſe / knowe that the kingdome of God is neere / euen at the doores.

Das XIII. Capitel.

22. Denn es werden ſich erheben falſche Chriſti / vnd falſche Propheten / die zeichen vnd wunder thun / daß ſie auch die Außerwehlten verfůhren / ſo es můglich were.

Thi der ſkulle mange falſke Chriſti reyſe ſig op / oc falſke Propheter / ſom gøre Tegen oc vnderlige Gerninger / At de oc ſkulle forføre de vdualde / der ſom det vaare muligt.

23. Jhr aber ſehet euch fůr / ſihe / ich habs euch alles zuvor geſagt.

Men ſee i eder faare / See / Jeg haffuer ſágd det altſammen tilforn.

24. Aber zu der zeit / nach der Trůbſal / werden Sonne vnd Mond jhren Schein verlieren.

Oc paa den tid / effter denne bedrøffuelſe / ſkulle Soel oc Maane miſte deris ſkin.

25. Vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnd die kräffte der Himmel werden ſich bewegen.

Oc Stierner ſkulle falde aff Himmelen / oc Himmelens Kraffter ſkulle røre ſig.

26. Vnd denn werden ſie ſehen des Menſchen Son kommen in den wolcken / mit groſſer Krafft vnd Herrligkeit.

Oc da ſkulle de ſee Meniſkens Søn komme i ſkyerne / met ſtor Krafft oc Herlighed.

27 Vnd denn wirdt er ſeine Engel ſenden / vnd wirdt verſammlen ſeine Außerwehlten / von den vier winden / von dem ende der Erden / biß zum ende der Himmel.

Oc da ſkal hand ſende ſine Engle / oc ſkal forſamle ſine vdualde / fra de fire Væder / aff Jordens ende / indtil Himmelens ende.

28. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichnuß. Wenn ietzt ſeine zweige ſafftig werden / vnd bletter gewinnen / ſo wiſſet jhr / das der Sommer nahe iſt.

Lærer en lignilſe paa Figen træet / Naar ſom Grenen bliffuer vedzkefuld / oc faar Blad / da vide i / at Sommer er nær.

28. Alſo auch / wenn jhr ſehet daß ſolches geſchicht / ſo wiſſet / daß es nahe fůr der thůr iſt.

Lige ſaa / naar i ſee / at ſaadant ſkeer / Da vider / at det er nær faar dørren.

Kapitola XIII.

22. Nebk powſtanau ffaleſſnij Kryſtowě / a ffaleſſnij Prorocy / a budau činiti diwy a zázraky k ſwedenij / by to mohlo býti / také y wywolených.

Boć náſtáną fáleſzni Kriſtuſowie / y fáleſzni Prorocy / y będą wydawáć znáki y cudá ku zwiedzieniu / by mogło być y wybránych.

23. Protož wy ſſetřte ſebe / hle / předpowěděl gſem wám wſſecky wěcy.

Wy ſie tedy ſtrzeżćie / otomći wám wſzytko opowiedział.

24. W těch pak dnech / potom po zarmaucenij / Slunce ſe zatmij / a Měſýc nedá ſwětla ſwého.

Nád to w onych czáſiech po vćiśnieniu tym / záćmi ſie ſłonce / á mieſiąc nie poda iaſnośći ſwoiey.

25. A Hwězdy nebeſké budau padati / a mocy kteréž gſau na Nebi budau ſe hýbati.

Y będą ſpádáć gwiazdy niebieſkie / á mocy ktore ſą ná niebie chwiać ſie będą.

26. A tehdážk vzřij Syna Člowěka / an ſe beře w Oblacých s mocý welikau a s ſláwau.

A tedyć vyzrą Syná człowieczego przychodzącego ná obłocech z wielką mocą y chwałą.

27. A tehdy poſſle Angely ſwé / a shromáždij wywolené ſwé od čtyř Wětrůw / od končin země až do wrchu Nebe.

Tedyć też on poſzle Anioły ſwe / á zbierze wſzytki ſwe przeobráne od czterech wiátrow / od kończyn ziemie aż do kończyn niebá.

28. Od Fijku pak naučte ſe podobenſtwij / když giž ratoleſt geho odmladne / a wypučij ſe lijſtij / znáte že blijzko geſt Léto.

Ale ſie náuczćie przypowieść / od figowego drzewá / gdy iuż gáłązká iey będzie młoda / á wypuśćza liſtki / znaćie iż láto ieſt bliſko.

29. Též y wy když vzřijte ano ſe tyto wěcy dějí / wězte že blijzko geſt a we dweřijch.

Tákże y wy gdy obaczyćie iż ſie to dziać będzie / znaycież żeć iuż bliſko / á we drzwiách ieſt Króleſtwo Boże.

30 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּלָא תֶעְבַּר שַׁרְבְּתָא הָדָא
עַד———מָא דְּהָלֵין כֻּלְהֵין
יֶהֶוְיָן׃

In verita io vi dico che non trapaſſarà queſta età, inſin che tutte queſte coſe ſiano fatte.

31 שְׁמַיָּא וַארְעָא יֶעְבְּרוּן
וּמַלַּי לָא יֶעְבְּרוּן׃

Il cielo e la terra paſſaranno ben via, ma le mie parole non paſſaranno gia.

32 עַל דֵּין יַוְמָא הָו וְעַל
שָׁעֲתָא הָי אֱנָשׁ לָא יָדַע
אַף לָא מַלְאַכֵא דִּשְׁמַיָּא
וְלָא בְּרָא אֶלָּא אֵן אַבָּא׃

Ma del giorno e de l'hora, niuno il ſa, ne ancor gli Angeli che ſono in cielo, ne il Figliuolo ancora: ma ſolamente il Padre.

33 חֲזַו אֶתְתְּעִירוּ וְצַלַּו
לָא גֵּיר יָדְעִין אַנְתּוּן אֶמַּתַי
הוּ זַבְנָ——א׃

Habbiatevi cura, ſiate vigilanti, e fate oratione: percioche voi non ſapete quando ſia l'hora.

34 אַיְךְ גַּבְרָא הוּ גֵּיר ד
הַחֵק וַשְׁבַק בַּיְתֵהּ וִיהַב
שׁוּלְטָנָא לְעַבְדַּוְהִי וּלְאֱנָשׁ
אֱנָשׁ עֲבָדֵהּ וּלְתַרְעָא פַּקֵּד
דִּיהֱוֵא גֵּיר׃

Et è come vn huomo che ſene va via, hauendo laſſata la ſua caſa, e data la poteſtà di gouernare à i ſuoi ſeruitori, & à ciaſcuno l'offitio ſuo, & ha comandato al portinaro che ſtia vigilante.

35 אֶתְתְּעִירוּ הָכִיל דְּלָא
יָדְעִין אַנְתּוּן אֶמַּתַי אָתֵא
מָרֵהּ דְּבַיְתָא בְּרַמְשָׁא אַו
בְּפֶלְגֵהּ דְּלֶלְיָא אַו בְּמַקְרָא
תַרְנָגְלָא אַו בְּצַפְרָא׃

Vegliate dunque, perche voi non ſapete quando il padron de la caſa verrà: ſe da ſera, ò à meza notte, ò al cantar del gallo, ò à la mattina.

36 דַּלְמָא נֵאתֵא מֶן ש
שֶׁלְיָ——א וְנֶשְׁכַּחְכוּן כַּד ד
דָמְכִין אַנְתּוּן׃

Accioche venendo egli in vn ſubbito, non vi troui à dormire.

37 מֶדֶם דַּלְכוֹן דֵּין אָמַר
אֲנָא לְכֻלְּכוֹן הוּ אָמַר אֲנָא
הֲוִיתוּן עִירִין׃

E quel ch'io dico à voi, lo dico à tutti State vigilanti.

30 אָמֵן אָנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי לֹא
יַעֲבֹר דּוֹר הַזֶּה עַד־כִּי יִהְיוּ כָל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Dicierto os digo que no paſſarà eſta generacion, que todas eſtas coſas no ſean hechas.

31 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעֲבוֹרוּ וּדְבָרַי
לֹא יַעֲבוֹרוּ׃

El cielo y la tierra paſſaràn, mas mis palabras nunca paſſarân.

32 וְעַל־הַיּוֹם הַהוּא וְעַל־
הַשָּׁעָה אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא
הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וְלֹא
הַבֵּן כִּי־אִם הָאָב׃

Empero de aquel dia y de la hora, nadie ſabe ni aun los angeles que eſtan en el cielo, ni el miſmo Hijo, ſi no ſolo el Padre.

33 רְאוּ עוּרוּ שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ
כִּי לֹא יְדַעְתֶּם מָתַי תָּבוֹא הָעֵת׃

Mirad, velad y orad: porque no ſabeys quando ſerá el tiempo.

34 כַּאֲשֶׁר אָדָם יָגוּר וַיַּנִּיחַ אֶת־
בֵּיתוֹ וַיִּתֵּן לַעֲבָדָיו אֶת־הַשִּׁלְטוֹן
וּלְכָל אִישׁ אֶת־מַעֲשֵׂהוּ וּלְשׁוֹעֵר
צִוָּה לִשְׁקֹד׃

Como el hombre que partiendoſe lexós, dexó ſu caſa, y dió à ſus ſieruos ſu haziendá, y à cada vno ſu cargo, y al portero mandó que velaſſe.

35 לָכֵן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם
מָתַי יָבוֹא בַּעַל הַבַּיִת אִם בָּעֶרֶב
אוֹ־בַּחֲצִי הַלַּיְלָה אוֹ־בְּמִקְרָא
תַּרְנְגֹל אוֹ־בַבֹּקֶר׃

Velad pues, porque no ſabeys quando el Sennor de la caſá vendra, à la tarde, ò â la media noche, ò àl canto del gallo, ò àla mannana.

36 פֶּן יָבוֹא וְיִמְצָא אֶתְכֶם
יְשֵׁנִים׃

Porque quando viniere de repente, no os halle durmiendo.

37 וַאֲשֶׁר אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
לְכֻלְּכֶם אָמַרְתִּי שִׁקְדוּ׃

Y las coſas que à voſotros digo, à todos las digo, Velad.

30. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

En verité ie vous di, que ceſte generation ne paſſera point tant que toutes ces choſes ſoyent faites.

31. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre paſſeront, mais mes paroles ne paſſeront point.

32. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

Or quant à ce iour la & à l'heure, nul ne le ſait, non pas les Anges qui ſont au ciel, ni auſsi le Fils mais le Pere.

33. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.

Prenez garde à vous, veillez, & priez: car vous ne ſauez quand ſera ce temps-la.

34. Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.

C'eſt ainſi comme ſi vn homme allant dehors, laiſſoit ſa maiſon, & donnoit authorité à ſes ſeruiteurs, & à vn chacun ſa taſche & cõmandoit au portier qu'il veillaſt.

35. Γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.

Veillez donc: car vous ne ſauez quand le Seigneur de la maiſon viẽdra, au ſoir, ou à minuict, ou à l'heure que le coq chante, ou au matin.

36. Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.

De peur qu'arriuant ſoudain, il ne vous trouue dormans.

37. Ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω γρηγορεῖτε.

Or les choſes que ie vous di, ie les di à tous: Veillez.

CAP. XIII.

30. Amen dico vobis, quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

Verely I ſay vnto you / that this generation ſhall not paſſe / till all theſe thinges be done.

31. Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.

Heauen and eart ſhall paſſe away / but my wordes ſhall not paſſe away.

32. De die autem illo vel hora, nemo ſcit, neq; angeli in cælo, neque filius: niſi pater.

But of that day and houre knoweth no man/no/not the Angels which are in heauen/ neither the Sonne him ſelfe/ ſaue the Father.

33. Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit.

Take heede: watch/ and pray: for yee knowe not when the time is.

34. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum ſuam: & dedit ſervis ſuis poteſtatem cuiuſque operis, & ianitori præcepit ut vigilet.

For the Sonne of man is as a man going into a ſtrange countrey/ & leaueth his houſe / and giueth authoritie to his ſeruants / and to euery man his worke/ and commandeth the porter to watch.

35. Vigilate ergo (neſcitis enim quando dominus domus veniat: ſerò an media nocte, an galli cantu, an manè.)

Watch therefore / (for yee knowe not when the Maſter of the houſe will come/ at euen/ or at midnight/ at the cocke crowing / or in the dawning.)

36. Ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes.

Leſt if he come ſodeinly/ hee ſhould finde you ſleeping.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

And thoſe thinges that I ſay vnto you/ I ſay vnto all men/ Watch.

Das XIII. Capitel.

30. Warlich ich ſage euch: Diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen/ biß daß diß alles geſchehe.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Denne Slect ſkal icke forgaa/ før dette ſkeer altſammen.

31. Himel vnd Erden werden vergehen/ Meine Wort aber werden nicht vergehen.

Himmel oc Jord ſkulle forgaa/ Men mine Ord ſkulle icke forgaa.

32. Von dem tage aber vnd von der ſtunde weiß niemand/ auch die Engel nicht im Himmel/ auch der Son nicht/ ſondern allein der Vater.

Oc aff den dag oc ſtund ved ingen/ oc icke Englene i Himmelen/ oc ey heller Sønnen/ Men alene Faderen.

33. Sehet zu/ wachet vnd betet/ denn ihr wiſſet nicht/ wenn es zeit iſt.

Seer til/ Vaager oc beder / Thi i vide icke / naar det er tid.

34. Gleich als ein Menſch der über Land zog / vnd ließ ſein Hauß/ vnd gab ſeinen Knechten macht / einem jeglichen ſein werck / vnd gebott dem Thürhüter / er ſolt wachen.

Lige ſom it Menniſke/ ſom foer vden Landz/ oc forlod ſit Huſſ/ oc gaff ſine Suenne mact/ Huer ſin Gerning / oc bød Døruocteren / at hand ſkulde vaage?

35. So wachet nun / denn jhr wiſſet nicht/ wenn der Herr des Hauſes kompt/ ob er kömpt am Abend/ oder zu Mitternacht/ oder vmb den Hanenſchrey / oder des Morgens.

Saa vaager nu/ Thi i vide icke/ naar Huſens Herre kommer/ om hand kommer om afftenen / eller ved Midnat/ eller naar Hanen gal / eller om Morgenen.

36. Auff daß er nicht ſchnelle komme/ vnd finde euch ſchlaffend.

Paa det/ Hand ſkal icke komme haſtelige/ oc finde eder ſoffuendis.

37. Was ich aber euch ſage / das ſage ich allen/ wachet.

Huad ſom ieg ſiger eder/ det ſiger ieg alle/ Vaager.

Kapitola XIII.

30. Zagiſtě prawijm wám: Žeť nepomine pokolenij toto / až ſe tyto wſſecky wěcy ſtanau.

Záprawdeć wam powiedam / žadnym ſpoſobem nie przeminie ten wiek aż gdyby wßytki ty rzeczy były vczynione.

31. Nebe a Země pominau/ ale ſlowa má nepominau.

Nieboć y ziemiá przemina / lecz ſlowá moie žadnym ſpoſobem nie przemina.

32. Ale o tom dni a hodině / nižádný newij/ ani Angelé w Nebi / ani Syn / gedině ſám Otec.

Alec o tym dniu y godzinie žaden nie wie / áni tež y Anieli ktorzy ſą w niebie / ani ſám Syn/ tylkož ſam Oćiec.

33. Wizte bděte/ a modlte ſe/ něb newijte kdy čas bude.

Strzežćież ſie/ czuyćie á modlćie ſie bo nie wiećie kiedyć czás bedźie.

34. Jakožto člowěk kterýž geſt daleko odſſel opuſtil dům ſwůg/ a zdal ſlužebnjkům ſwým wládařſtwij/ a gednomuka ždému powinnoſt geho/ a wrátnému přikázal aby bděl:

Jáko ten ktory idźie precz zoſtáwi wßy dom ſwoy / á dawßy moc ſlužebnikom ſwym/ káždego nád ſwa robota / á wrotnemu roſkazawßy áby tzul.

35. Protož bděte / nebo newijte kdy Hoſpodář domu přigde: v wečerli / čili o půlnocy/ čili když kaury pěgij/ čili ráno.

Czuyćież tedy/ (bo nie wiećie gdy Pan domu onego przyidźie / ieſliž z wieczorá / ieſli w pulnocy / ieſli gdy kurzy zápoia / ieſli z poránku.)

36. Aby když by přiſſel w nenadále/ nenalezl wás a wy ſpijte.

Aby gdy z predká przyidźie nie ználazł was ſpiacych.

37. A cožť wám prawijm / wſſechněm prawijm: Bdětež.

A ták to co wám mowie / wßytkim ći mowie/ Czuyćież.

יד

1 בָּתַר דֵּין תְּרֵין יַוְמִין הֲוָא הֲוָא פֶּצְחָא דְּפַטִּירֵא וּבָעֵין הֲווּ רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא אֵיכַנָּא בְּנֶכְלָא נֵאחְדוּנָיְהִי וְנֶקְטְלוּנָיְהִי׃

Hor doppo due giorni doueua eſſer la Paſqua e la feſta de gli azimi: e i principali Sacerdoti e gli Scribi cercauano come l'haueſſeno per inganno à pigliare, e farlo morire.

2 וָאָמְרִין הֲווּ לָא בְּעַדְעַדָא דַּלְמָא יֶהֱוֵא שְׁגוּשְׁיָא בְּעַמָּא׃

E diceuano. Nõ gia nel giorno de la feſta, accioche non ſi faccia tumulto di popolo.

3 וְכַד הוּ אִיתוֹהִי הֲוָא בְּבֵית עַנְיָא בְּבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוּן גַּרְבָּא כַּד סְמִיךְ אֲנְתְּתָא דְּאִית עֲלֶיהָ שְׁטִיפְתָא דְּבֶסְמָא דְּנַרְדִּין רִישָׁיָא סַגִּי דְּמַיָּא וּפַתְּחָתֵהּ וְאַשְׁפְּעָתֵהּ עַל רִישֵׁהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Et eſſendo egli in Betania, ne la caſa di Simon lebbroſo, mentre ch'egli ſedeua à tauola, venne là vna donna, che haueua vn alabaſtro d'vnguento di nardo fino di gran prezzo: e ſpezzato l'alabaſtro, glielo ſparſe ſopra'l capo.

4 אִית הֲווּ דֵּין אֱנָשָׁא מֶן תַּלְמִידַוְהִי דְּאֶתְכְּאֵשׁ לְהוֹן בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרוּ דַּלְמָנָא הֲוָא אַבְדָּנָא דְּהָנָא בֶּסְמָא׃

Et erano alcuni che n'haueuan diſpiacere in ſe ſteſſi, e diceuano, A che propoſito s'è fatta queſta perdita de l'vnguento?

5 מֶשְׁכַּח הֲוָא גֵּיר לְמֶזְדַּבָּנוּ יַתִּיר מֶן תְּלָת מְאָא דִּינָרִין וְלֶמֶתְיְהָבוּ לְמֶסְכֵּנֵא וּמֶזְדַּעְפִּין הֲווּ בָּהּ׃

Conciosia che queſto ſi poteua vender piu di trecento denari, e darſi à i poueri: e fremeuano contra eſſa.

6 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר שׁוּבְקוּהָ מָנָא מְהַרִין אַנְתּוּן לָהּ עַבְדָּא שַׁפִּירָא עֶבְדַּת לְוָתִי׃

Ma IESV *diſſe, Laſſate la ſtare, perche le date voi moleſtia? Ella ha fato vna buona opera inuerſo di me.*

7 בְּכֻל זְבַן גֵּיר מֶסְכֵּנֵא אִית לְכוֹן עַמְּכוֹן וְאֶמַּתַי דְּצָבֵין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן דְּתֶעְבְּדוּן לְהוֹן דְּשַׁפִּיר אֶנָּא דֵּין לָא בְּכֻל זְבַן אִיתַי לְוָתְכוֹן׃

Perche ſempre hauerete i poueri con eſſo voi: e quando voi vorrete, potrete far loro del bene: ma me non hauerete gia ſempre.

יד

1 וְאַחֲרֵי שְׁנֵי יָמִים הָיָה הַפֶּסַח וְהַמַּצּוֹת וַיְבַקְשׁוּ הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים אֵיךְ יֶאֱחָזוּהוּ בְּמִרְמָה וִימוֹתְתֻהוּ׃

Y era la Paſcua y los dias de los panes ſin leuadura dos dias deſpues: y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los Eſcribas como lo prenderian por enganno, Y lo matarian.

2 וַיֹּאמְרוּ אַל בֶּחָג פֶּן תְּהִי מְהוּמָה בָּעָם׃

Y dezian, No en el dia de la Fieſta, porque no ſe haga alboroto del pueblo.

3 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בְּבֵית עֲנִיָּה בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַמְּצוֹרָע בְּשִׁבְתּוֹ בַּשֻּׁלְחָן בָּאָה אִשָּׁה אֲשֶׁר לָהּ פַּךְ בַּהַט בֹּשֶׂם נֵרְדְּ רֹאשׁ יְקַר מְאֹד וַתִּשְׁבֹּר אֶת־הַבַּהַט וַתִּשְׁפֹּךְ עַל־רֹאשׁוֹ׃

Y eſtando el en Bethania en caſa de Simon el leproſo, y ſentado à la meſa, vino vna muger teniendo vn vaſo de alabaſtro de vnguento de nardo eſpique de mucho precio, y quebrando el alabaſtro, derramoſelo en la cabeça.

4 וַיִּהְיוּ אֲנָשִׁים אֲשֶׁר כָּעֲסוּ בְּנַפְשָׁם וַיֹּאמְרוּ עַל־מֶה אֲבֵדַת הַבֹּשֶׂם הַזֹּאת נֶעֶשְׂתָה׃

Y vuo algunos que ſe enojaron dentro de ſi y dixeron, Paraque ſe hà hecho eſta perdicion de vnguento?

5 כִּי־יוּכַל לְהִמָּכֵר בְּמוֹ שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף וּלְהִנָּתֵן לָאֶבְיוֹנִים וַיֶּהֱמוּ עָלֶיהָ׃

Porque podia eſto ſer vendido por mas de trezientos dineros, y darſe à los pobres. Y bramauan contra ella.

6 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הַנִּיחוּ אוֹתָהּ מָה תּוֹגְיוּן אוֹתָהּ מַעֲשֶׂה טוֹב עָשְׂתָה בִּי׃

Mas Ieſus dixo, Dexalda, porque la fatigays? buená obra me ha hecho.

7 אֶבְיוֹנִים תָּמִיד הָיוּ לָכֶם עִמָּכֶם וְאִם תֹּאבוּ הֵיטִיב תֵּיטִיבוּ לָהֶם אֲבָל אֲנִי לֹא אֶהְיֶה תָּמִיד עִמָּכֶם

Que ſiempre tendreys los pobres con voſotros. y quando quiſierdes les podreys hazer bien: mas à mi no ſiempre me tendreys.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

Or deux iours apres eſtoit la feſte de Paſque, & des pains ſans leuain: & les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent ſaiſir par fineſſe, & le mettre à mort.

2. Ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

Mais diſoyent-ils, Non point durant la feſte, depeur qu'il ne ſe face tumulte entre le peuple.

3. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.

Et comme il eſtoit en Bethanie en la maiſon de Simon, dit le lepreux, & eſtoit à table, il vint là vne femme qui auoit vne boiſte d'oignement d'aſpic liquide precieux: Et rompit la boite, & eſpandit l'oignement ſur la teſte d'icelui.

4. Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν.

Dont quelques vns furent indignes en eux-meſmes, & diſoyent, A quoi ſert le degaſt de ceſt oignement?

5. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

Car ceſt oignement pouuoit eſtre vendu plus de trois cens deniers, & eſtre donné aux poures, Ainſi ils en fremiſſoyent à l'encontre d'elle.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο (εἰς ἐμέ.)

Mais Ieſus dit, Laiſſez-la: porquoi lui donnez-vous faſcherie? elle a fait vn bon acte enuers moi.

7. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ᾽ ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous auez touſiours les poures auec vous, & toutes les fois que vous voudrez, vous leur pourrez bien faire: mais vous ne m'aurez point touſiours.

CAP. XIIII.

ERat autem Paſcha & Azyma poſt biduũ: & quęrebant ſummi ſacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

And two dayes after followed the feaſt of the Paſſeouer / and of vnleauened bread: and the hie Prieſts / and Scribes ſought how they might take him by craft/ and put him to death.

2. Dicebant enim, Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

But they ſayde / Not in the feaſt day / leaſt there be any tumult among the people.

3. Et cum eſſet Bethaniæ in domo Simonis Leproſi, & recumberet, venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi: & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput eius.

And when he was in Bethania in the houſe of Simon the leper / as he ſate at table / there came a woman hauing a boxe of oyntment of ſpikenard / very coſtly / and ſhe brake the boxe / and powred it on his head.

4. Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes, Vt quid perditio iſta unguenti facta eſt?

Therefore ſome diſdained among them ſelues / and ſaid / To what end is this waſte of oyntment?

5. Poterat enim unguentum iſtud vænundari plus quam trecentis denariiś, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

For it might haue bene ſolde for more then three hundreth pence / and bene giuen vnto the poore / and they grudged againſt her.

6. Ieſus autem dixit, Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me.

But Jeſus ſaid/ Let her alone: why trouble ye her? ſhe hath wrought a good worke one me.

7. Semper enim pauperes habetis vobiſcum: & cùm volueritis, poteſtis illis benefacere: me autem non ſemper habetis.

For ye haue the poore with you alwayes / and when ye will ye may doe them good / but me ye ſhall not haue alwayes.

Das XIIII. Capitel.

Vnd nach zweyen tagen war Oſtern/ vnd die tage der ſüſſenbordt. Vnd die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten ſuchten/ wie ſie jn mit liſten griffen/ vnd tödten.

OC tho dage der effter vaar Paaſke/ oc det Søde Brødz dage. Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge lete effter/ huorledis de kunde met liſte gribe oc ihielſla hannem.

2. Sie ſprachen aber: Ja nicht auff das Feſt/ daß nicht ein auffrhur im Volck werde.

Oc de ſagde/ Ja icke paa Høytiden/ At der ſkal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

3. Vnd da er zu Bethanien/ war inn Simonis des Außſetzigen Hauſe/ vnd ſaß zu Tiſch/ da kam ein Weib/ die hatte ein Glaß mit vngefälſchtem vnnd köſtlichem Nardenwaſſer/ vnd ſie zubrach das Glaß/ vnd goß es auff ſein Haupt.

Oc der hand vaari Bethanien i Simonis den Spedalſkis Huſſ/ oc ſad til bordz/ Da kom en Quinde. hun haffde it Glaſſ met wforfalſket oc kaaſteligt Nardis vand/ oc hun ſønderbrød glaſſet/ oc vdſtyrte det paa hans Hoffuit.

4. Da waren etliche/ die wurden vnwillig/ vnnd ſprachen: Was ſoll doch diſer vnrath?

Da vaare nogle/ ſom toge det til miſtycke/ oc ſagde/ Huad ſkal dog dette wraad?

5. Man köndt das Waſſer mehr denn vmb drey hundert Groſchen verkaufft haben/ vnd daſſelb den Armen geben. Vnd murreten über ſie.

Mand kunde haffue ſold dette Vand mere end for try hundrede Pendinge/ oc giffuit fattige. Oc de murrede paa hende.

6. Jeſus aber ſprach: Laſſet ſie mit frieden/ was bekümmert jr ſie? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Oc Jeſus ſagde/ Lader hende met fred/ hui bekumre i hende? Hun giorde en god gerning mod mig.

7. Jr habt allezeit Arme bey euch/ vnd wenn jhr wolt/ könnet jhr jhnen guts thun. Mich aber habt jhr nicht allezeit.

J haffue altid Fattige hoſſ eder/ Oc naar i ville/ da kunde i gøre dem til gode/ Men Mig haffue i icke altid.

Kapitola XIIII.

TEhdy po dwau dnech/ byl hod Beránka a Přeſnic. Y hledali wrchnij Kněžij a Zákonijcy/ kterakby Gežijſſe lſtiwě yali a zabili.

A Byłá wielka noc y świeto Przaſznikow po dwu dni y ſzukáli Kśiążethá kapłáńſkie y doktorowie/ iákoby go zdrádą poimawſzy zábili.

2. Ale prawili: Ne w den Swátečnij / aby ſnad nebyl rozbrog w Lidu.

Wſzákoż mowili/ Nie w świeto áby nie był rozruch miedzy ludem.

3. A když byl Gežijš w Bethaný w domu Sſimona Malowocného / a ſeděl za ſtolem/ přiſſla Zena magijcy Nádobu Alabaſtrowau Maſti drahé z Nardowého kořenij: b rozbiwſſy nádobu/ wylila gi na hlawu geho.

Gdy tedy był w Betániey w domu Symoná trędowáte°/ gdy śiedział/ przyſzłá niewiáſtá máiąc ſłoiek álabáſtrowy oleyku Spikánárdowego/ bárzo drogiego/ á ſtłukſzy álábáſtr wylałá gi ná głowe iego.

4. Y byli někteřij za zlé magijce mecy ſebau/ a řkauce: Y proč ztráta Maſti této ſtala ſe?

Y byli niektorzy co ſie gniewáli ſámi v śiebie/ á mowili/ Nacżże ſie ſtáłá vtrátá oleyku tego?

5 Nebo mohla tato Maſt prodána býti dráže než za tři Sta greſſuow/ a dáno býti chudým. Y ſſtřipěli zuby na ni.

Abowiem to możono przedáć wiecey niż zá trzyſtá pieniedzy/ y rozdáć vbogiem/ y zgrzytali ná nie.

6. Ale Gežijš řekl: Nechtež gij: Co gi rmautijte? Dobrýť geſt ſkutek včinila nade mnau.

Tedy Jezus rzekł/ Dayćie iey pokoy/ y przecżże ia fráſuiecie? dobryć vczynek przeciwko mnie vcżyniłá.

7. Wſſak chudé máte wždycky s ſebau/ a když budete chtijti muožte gim dobře činiti/ ale mne ne wždy mijti budete.

Bo záwżdy vbogie bedźiećie mieć z ſobą/ y kiedykolwiek zechcećie możećie im dobrze czynić/ lecż mnie nie záwżdy mieć bedźiećie.

יד

8 הָי דְּאִית הֲוָא לָהּ
לְהָדָא עֶבְדַּת וְקַדְּמַת אַיךְ
דְּלַקְבוּרְתָּא בַּסְמַת
גּוּשְׁמִי׃

Coſtei ha fatto cio ch'ella ha potuto, ella ha anticipato d'vngere il mio corpo per la ſepultura.

9 וַאמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּכָל אֵיכָּא דְּתִתְכְּרֵז
סְבַרְתִּי הָדָא בְּכֻלֵּהּ עָלְמָא
וְאַף מֶדֶּם דַּעֲבַדַת הָדָא
תֶּתְמַלַּל לְדוּכְרָנַהּ׃

In verità vi dico, che douunque ſara predicato queſto Euangelio per tutto il mondo, ſi raccontarà etiandio cio che coſtei ha fatto, in memoria di lei.

10 יְהוּדָא דֵּין סְכַרְיוּטָא
חַד מֶן תְּרֵי־עֲסַר אֲזַל לְוָת
רַבַּי כָּהֲנֵא אַיךְ דְּנַשְׁלְמִיוּהִי
לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ׃

E Giuda Iſcariote, vno de dodici, ſen'andò a i principali Sacerdoti, per darlo loro.

11 הֶנּוּן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ ה
חֲדִיו וְאֶשְׁתַּוְדִּיו כַּסְפָּא
דְּנִתְּלוּן לֵהּ וּבָעֵא הֲוָא לֵהּ
פֻּלְעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃

Et eſſi vdito queſto ſi rallegrorono, e promeſſero di darli denari: ond'egli cercaua come poteſſe commodamente tradirlo.

12 וּבְיוֹמָא קַדְמָיָא
דְּפַטִּירֵא דְּבֵהּ דָּבְחִין
יְהוּדָיֵא פֶּצְחָא אָמְרִין לֵהּ
תַּלְמִידַוְהִי אַיְכָא צָבֵא
אַנְתְּ דְּנֵאזַל נְטַיֵּב לָךְ ד
דְּתֵאכוּל פֶּצְחָא׃

Hor il primo giorno de la ſolennità de gli azimi, quando ſi ſacrificaua la Paſqua, i ſuoi diſcepoli gli dicono, Doue vuoi tu che noi andiamo ad apparecchiarti da mangiar la Paſqua?

13 וְשַׁדַּר תְּרֵין מֶן
תַּלְמִידַוְהִי וַאמַר לְהוֹן
זֶלוּ לַמְדִינְתָּא וְהָא פָּגַע
בְּכוֹן גַּבְרָא דְּשָׁקִיל מָאנָא
דְּמַיָּא זֶלוּ בָּתְרֵהּ׃

Allora egli manda due de ſuoi diſcepoli, e diſſe loro, Andate ne la città, e verrauui innanzi vn huomo che porta vn vaſo d'acqua: ſeguitelo.

14 וְלַאיְכָא דְּעָאֵל אֱמַרוּ
לְמָרֵא בַּיְתָא רַבַּן אָמַר
אַיְכַו בֵּית מַשְׁרְיָא אַיְכָנָא
דְּאֵכוּל עַם תַּלְמִידַי פ
פֶּצְחָא׃

E doue egli entrarà, dite al padron de la caſa, Il Maeſtro dice, Dou'è la ſtanza, oue io mangiarò la Paſqua co i miei diſcepoli?

יד

8 אֲשֶׁר הָיָה לָהּ עָשְׂתָה וַתְּקַדֵּים
לִמְשׁוֹחַ אֶת־גּוּפִי לִקְבוּרָה׃

Eſta loque pudo, hixo; porque ha preuenido à vngir mi cuerpo para la ſepultura.

9 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּכָל
מְקוֹמוֹת אֲשֶׁר תִּקָּרֵא הַבְּשׂוֹרָה
הַזֹּאת בְּכָל עוֹלָם גַּם אֲשֶׁר
עָשְׂתָה הִיא יְסֻפַּר לְזִכְרוֹנָהּ׃

Decierto os digo, que donde quiera que fuere predicado eſte Euangelio en todo el mnndo, tambien eſto que ha hecho eſta ſerá dicho para memoria deella.

10 וִיהוּדָה סְכַרְיוּטָא אֶחָד
מִשְּׁנֵים עָשָׂר הָלַךְ אֶל־הַכֹּהֲנִים
לְהַסְגִּירוֹ בְּיָדֵיהֶם׃

Entonces Iudas Iſcariota, vno de los Doze, vino à los principes de los Sacerdotes, para entregarlo à ellos.

11 וּכְשָׁמְעָם שָׂמְחוּ וַיִּקְבוּ לוֹ
לָתֵת כֶּסֶף וַיְבַקֵּשׁ אֵיךְ בְּעִתּוֹ
יַסְגִּירֶנּוּ בְּיָדָם׃

Y ellos oyendolo, holgaronſe: y prometieron que le darian dineros Y buſcaua oportunidad como lo enttegaria.

12 וּבְיוֹם רִאשׁוֹן לַמַּצּוֹת כַּאֲשֶׁר
זוֹבְחִים אֶת־הַפֶּסַח אָמְרוּ לוֹ
תַלְמִידָיו אַיֵּה תִּרְצֶה נֵלֵךְ וְנָכִין
כִּי תֹאכַל אֶת־הַפָּסַח׃

Y el primer dia de la fieſta de los panes ſin leuadura, quando ſacrificauan la paſcua, ſus Diſcipulos le dizen, Donde quieres que vamos à aparejarte paraque comas la Paſcua?

13 וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם לְכוּ אֶל־הָעִיר וְיִקְרֶה לָכֶם
אִישׁ נֹשֵׂא נֵבֶל מַיִם וּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y embia dos de ſus Diſcipulos, y dizeles, Id à la Ciudad, y encontraroshâ vn hombre que lleua vn cantaro de agua, ſeguildo.

14 וַאֲשֶׁר יָבוֹא שָׁמָּה אִמְרוּ
לְבַעַל הַבַּיִת כִּי אָמַר הַמְלַמֵּד
אַיֵּה הַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר אֹכַל שָׁם אֶת
הַפֶּסַח עִם־תַּלְמִידָי׃

Y donde entrâre, dezid àl ſennor de la caſa El Maeſtro dize, Donde eſta el apoſen to donde tengo de comer la Paſcua con mis Diſcipulos?

ιδ.

8. Ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

Elle a fait ce qui eſtoit en elle: elle a anticipé d'oindre mon corps pour l'appareil de ma ſepulture.

9. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque lieu que ſera preſché ceſt Euangile, en tout le monde, cela auſſi qu'elle a fait ſera recité en memoire d'elle.

10. Καὶ ὁ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.

Adonc Iudas Iſcariot, l'vn dez douzes s'en alla vers les principaux Sacrificateurs, afin qu'il le leur liuraſt.

11. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.

Leſquels l'ayans ouï s'eſiouirent, & lui promirent de lui donner argent: & il cerchoit comment il le liureroit commodément.

12. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα.

Or le premier iour des pains ſans leuain qu'on ſacrifioit l'agneau de Paſque, ſes diſciples lui dirent, Où veux-tu que nous allions, afin de t'appreſter à manger l'agneau de Paſque.

13. Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ.

Adonc il enuoya deux de ſes diſciples, & leur dit, Allez en la ville, & vn homme vous viendra à l'encontre, portant vne cruche d'eau: ſuiuez-le.

14. Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω.

Et en quelque lieu qu'il entrera, dites au maiſtre de la maiſon, Le maiſtre dit, Ou eſt le logis où ie mangerai l'agneau de Paſque auec mes diſciples?

8. Quod habuit hæc, fecit: prævênit ungere corpus meum in ſepulturam.

She hath done that ſhe could: ſhe came afore hande to anoint my bodye to the burning.

9. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hęc, narrabitùr in memoriam eius.

Verely I ſay vnto you / whereſoeuer this Goſpell ſhall be preached throughout the whole worlde / this alſo that ſhe hath done / ſhall be ſpoken of in remembrance of her.

10. Et Iudas Iſcariotes unus de duodecim abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.

Then Iudas Iſcariot / one of the twelue / went away vnto the hie Prieſts / to betray him vnto them.

11. Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

And when they heard it / they were glad / and promiſed that they would giue him money: therefore he ſought howe he might conueniently betray him.

12. Et primo die Azymorum quando paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli, Quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces paſcha?

Nowe the firſt day of vnleauened bread / when they ſacrificed the Paſſeouer / his diſciples ſaide vnto him / Where wilt thou that we goe and prepare / that thou maiſt eate the Paſſeouer?

13. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis, Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum.

Then he ſent forth two of his diſciples / and ſaide vnto them / Goe ye into the citie / & there ſhall a man meete you / bearing a pitcher of water: followe him.

14. Et quocunque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit, Vbi eſt refectio mea, ubi paſcha cũ diſcipulis meis manducem?

And whitherſoeuer he goeth in / ſaye ye to the goodman of the houſe / The Maſter ſayeth / Where is the lodging where I ſhall eate the Paſſeouer with my diſciples?

8. Sie hat gethan / was ſie kondt / Sie iſt zuvor kommen meinen Leichnam zu ſalben zu meinem Begräbniß.

Hun giorde huad hun kunde / Hun er til faarn kommen / at ſalue mit Legeme til min begraffuilſe.

9. Warlich ich ſage euch / Wo diß Euangelium geprediget wirdt in aller Welt / da wirdt man auch das ſagen zu jhrem Gedechtniß / daß ſie jetzt gethan hat.

Sandelige ſiger ieg eder / Huorſom dette Euangelium predickis i al Verden / Da ſkal mand oc ſige det til hendis Hukommelſe / ſom hun nu giorde.

10. Vnd Judas Iſcharioth / einer von den Zwölffen / gieng hin zu den Hohenprieſtern / daß er jhn verrieth.

Oc Judas Iſcharioth / en aff de Tolff / gick bort til de Ypperſte Preſter / at forraade hannem.

11. Da ſie das höreten / wurden ſie fro / vnd verhieſſen jhm das Gelt zu geben. Vnd er ſuchete / wie er jhn füglich verrieth.

Der de hørde det / bleffue de glade / oc loffuede at giffue hannem Pendinge. Oc hand lete effter / huorledis hand kunde forraade hannem met lempe.

12. Vnd am erſten tage der Süſſenbrodt / da man das Oſterlamb opfferte / ſprachen ſeine Jünger zu jhm: Wo wilt du / daß wir hingehen vnd bereiten / daß du das Oſterlamb eſſeſt?

Paa det Søde brødz førſte dag / der mand offrede Paaſkelam / ſagde hans Diſciple til hannem / Huor vilt du / at wi ſkulle gaa hen / oc berede / at du æder Paaſkelam?

13. Vnnd er ſandte ſeiner Jünger zwen / vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin in die Stadt / vnd es wirdt euch ein Menſch begegnen / der tregt einen Krug mit Waſſer / folget jm nach.

Oc hand ſende tho aff ſine Diſciple bort / oc ſagde til dem / Gaar bort i Staden / oc der ſkal it Menniſke møde eder / ſom bær it Kruſſ met Vand / følger hannem effter.

14. Vnd wo er eingehet / da ſprechet zu dem Haußwirt: Der Meiſter leſſet dir ſagen / wo iſt das Gaſthauß / darinne ich das Oſterlamb eſſe mit meinen Jüngern?

Oc huor ſom hand gaar ind / der ſiger til Hoſbonden / Meſteren lader dig ſige / Huor er Geſtehuſit / der ieg kand æde Paaſkelam vdi met mine Diſciple?

8. Co geſt mohla / to včinila: předeſſla geſt aby Těla mého pomazala k pohřebu.

Co mogłá tho vczyniłá / ábowiem w czás vprzedziła pomázáć ćiáło me ku pogrzebowi.

9. Zagiſtéť prawijm wám: Ze kdežkoli bude kázáno toto Ewangelium po wſſem Swětě / také co geſt včinila tato / bude wyprawowáno na památku gegij

Záprawdę powiedam wam / Kedyżkolwiek opowiedana będzie Ewanielia ta po wſzytkim świecie / też co tá vczyniłá powiedzaná pámiątkę iey.

10. Tehdy Gidáſs Iſſkaryothſký geden ze Dwanácti / odſſel k wrchnijm Kněžijm / aby ho gim zradil.

Tedy Judaſz Iſzkáryoth jeden ze dwunaśćie / przyſzedł do Kśiążąt kapłáńſkich áby go im wydał.

11. Kteřijžto ſlyſſijce zradowali ſe / a ſljbili gemu penijze dáti. Y hledal toho / kterakby ho přijhodně zradil.

Tho gdy oni vſłyſzeli / vrádowáli ſię / y obiecáli mu dáć pieniądze / á przethoż czyhał ná czás tákoby go był wydał.

12. Prwnijho pak dne Přeſnic / když welikonočnij Beránek obětowán byl / řekli gemu Včedlnijci geho: Kde chceſs ať půgdeme / a připrawijme tobě aby gedl Beránka?

Pierwſzego tedy dniá Przáſznikow gdy obchodźili wielka noć / rzekli mu zwolennicy iego / Gdźież chceſz ábychmyć ſzedſzy nagothowáli vżywáć wielkiey nocy?

13. Y poſlal dwa z Včedlnijkuow ſwých / a řekl gim: Gděte do Měſta / a potkáť wás člowěk Láhwicy wody neſa / gdětež za nim:

A ták poſłał dwu z ſwych zwolennikow / y rzekł im / Idźćie do miáſtá / á potka ſie z wámi niekthory nioſąc dzban wody / idźćież zá nim.

14. A kamžkoli wegde / řectež Pánu domu toho: Miſtrť prawij: Kde geſt Wečeřadlo mé? Kdebych gedl Beránka s Včedlnijky mými?

A gdziekolwiek wnidźie / powiedzćież goſpodarzowi / Miſtrz mowi / Gdźież ieſt goſpodá kedy będę pożywáł wielkiey nocy z zwolenniki moiemi?

יד

15 וְהָא מְחַוֵּא לְכוֹן עֶלִּיתָא רַבְּתָא דִּמְשַׁוְיָא וּמְטַבְּיָא תַּמָּן תַּקֶּנוּ לַן׃

Et egli vi moſtrarà vna gran ſala, ornata, & apparata: ivi apparecchiate per noi.

16 וּנְפַקוּ תַּלְמִידוֹהִי וַאתוֹ לַמְדִינְתָּא וְאַשְׁכַּחוּ אַיְכַּנָּא דְּאֶמַר לְהוֹן וְטַיְבוּ פֶּצְחָא׃

E coſi i diſcepoli ſi partirono, e vennero ne la città, e trouorono ſecondo ch'egli haueua detto loro, & apparecchioron la Paſqua.

17 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא אֶתָא עַם תְּרֶעְסַרְתֵּהּ׃

Venuta poi la ſera, egli ſene venne co i dodici.

18 וְכַד סְמִיכִין וְלָעְסִין אֶמַר יֵשׁוּע אַמִּין אָמַר אֶנָּא לְכוֹן דְּחַד מֶנְכוֹן דָּאֵכֶל עַמִּי הַו נַשְׁלְמַנִי׃

Et eſſendo eſſi à tauola, e mangiando, IESV diſſe, In verità vi dico, che vn di voi che mangia con meco, mi tradirà.

19 הֶנּוֹן דֵּין שַׁרִיו מֶתְתְּעִיקִין וָאָמְרִין לֵהּ חַד חַד לְמָא אֶנָא׃

Allora eſſi cominciorono à contriſtarſi, & à dirgli ad vno ad vno, Sono io quello? e l'altro, Sono io quello?

20 הוּ דֵּין אֶמַר לְהוֹן חַד מֶן תְּרֶעְסַר דְּצָבַע עַמִּי בַּלְגַּנְתָּא׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Egli è vno de dodici, che intinge meco nel piatto.

21 וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא אָזֶל אַיְכַּנָּא דַּכְתִיב עֲלַוְהִי וַי דֵּין לְגַבְרָא הַו דְּבְאִידֵהּ מֶשְׁתְּלֶם בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא פַּקַּח הֲוָא לֵהּ לְגַבְרָא הַו אֶלּוּ לָא אֶתִילֶד׃

Certo il Figliuol de l'huomo ſene va, ſecondo che di lui è ſcritto: ma guai à quel l'huomo, per cui il Figliuol de l'huomo è tradito: bene ſarebbe ſtato per quell'huomo, s'egli non fuſſe mai nato.

22 וְכַד הֶנּוֹן לָעְסִין נְסַב יֵשׁוּע לַחְמָא וּבָרֶךְ וְקַצָּא וִיהַב לְהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן סַבוּ הָנָא אִיתַוְהִי פַּגְרִי׃

E mentre che eſſi mangiauano, IESV preſe del pane, e poi ch'egli hebbe rendute gratie, lo ſpezzo, e dette loro, e diſſe, Pigliate, mangiate: queſto è il mio corpo.

יד

15 וְהוּא יַרְאֶה אֶתְכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה יְצוּעָה וּנְכוֹנָה שָׁם הָכִינוּ לָנוּ׃

Y el os moſtrarà vn gran cenadero aparejado, adereçad para noſotros alli.

16 וַיֵּצְאוּ תַלְמִידָיו וַיָּבוֹאוּ אֶל־הָעִיר וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם וַיָּכִינוּ אֶת־הַפָּסַח׃

Y fueron ſus Diſcipulos, y vinieron à la Ciudad, y hallaron como les auia dicho, y adereçaron la Paſcua.

17 וַיְהִי־עֶרֶב וַיָּבוֹא עִם־שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y llegada la tarde. vino con los Doze.

18 וּכַאֲשֶׁר יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ אָמַר יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אֶחָד מִכֶּם יִמְסְרֵנִי אֲשֶׁר אוֹכֵל אִתִּי׃

Y como ſe ſentaron à la meſa, y comieſſen, dize Ieſus, Dicierto os digo, que vno de voſotros que come commigo, me ha de entregar.

19 וַיָּחֵלּוּ לְהוֹרִיד בְּשִׂיחָם וְלֵאמֹר אֵלָיו חַד אֶל־אַחַד אִם אֲנִי וְאַחֵר אִם אָנֹכִי הוּא׃

Entonces ellos començaron à entriſtecerſe, y à dezirle cada vno por ſi, Por ventura ſeré yo? y el otro, Seré yo?

20 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר אֲשֶׁר יִטְבֹּל עִמִּי בַּקְּעָרָה׃

Y reſpondiendo el, dixoles, Vno de los Doze que moja conmigo en el plato.

21 אַךְ כִּי בֶן־הָאָדָם הֹלֵךְ אֶת־דַּרְכּוֹ כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו אַךְ אוֹי לָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ בֶּן־הָאָדָם יִמָּסֵר טוֹב הָיָה לוֹ אֲשֶׁר לֹא יֻלַּד הָאֱנוֹשׁ הַהוּא׃

A la verdad el Hijo del hombre vá, como eſtà deel eſcripto · mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entregado. Bueno le fuera ſino fuera nacido el tal hombre.

22 וּכַאֲשֶׁר אָכְלוּ לָקַח יֵשׁוּעַ אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאמֶר קְחוּ וְאִכְלוּ זֹאת יֵשׁ גּוּפִי׃

Y eſtando ellos comiendo, tomó Ieſus el pan, y bendiziendo, partió, y dióles, y dixo, Tomad, comed, eſto es mi cuerpo,

ιδ'.

15. Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.

Et il vous monſtrera vne grande chambre ornee & preparee: appreſteznous là l'agneau de Paſque.

16. Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Ainſi les diſciples partirent, & vindrent en la ville, & trouuerent comme il leur auoit dit, & appreſterent l'agneau de Paſque.

17. Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

Puis le ſoir venu, il s'en vint auec les douze.

18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

Et comme ils eſtoyent à table, & mangeoyent, Ieſus dit, En verité ie vous di, que l'vn de vous qui mange auec moi, me trahira.

19. Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;

Lors ils ſe prindrent à ſe contriſter: & lui dirent l'vn apres l'autre Eſt-ce moi? & l'autre, Eſt ce moi?

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

Mais il reſpondit. & leur dit, C'eſt l'vn des douze, lequel trempe auec moi au plat.

21. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Certes le Fils de l'homme s'en va, ſelō qu'il eſt eſcrit de lui: mais malheur á ceſt homme la par lequel le Fils de l'homme eſt trahi: il euſt eſté bon á ceſt homme-la de n'eſtre point né.

22. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Ieſus print le pain · & apres auoir rendu graces il le rompit, puis le leur bailla & dit, prenez, manges, ceci eſt mon corps.

CAP. XIIII.

15. Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratum: & illic parate nobis.

And he will ſhew you an vpper chamber which is large / trimmed & prepared: there make it readie for vs.

16 Et abierunt diſcipuli eius, & venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt paſcha.

So his diſciples went forth / and came to the citie / and found as he had ſaide vnto them / and made readie the Paſſeouer.

17. Veſpere autem facto, venit cum duodecim.

And at euen he came with the twelue.

18. Et diſcumbentibus eis & manducantibus, ait Ieſus, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

And as they ſate at table and did eate / Jeſus ſaide / Verely I ſay vnto you / that one of you ſhall betray mee / which eateth with me.

19. At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingillatim, Nunquid ego?

Then they beganne to be ſorowful and to ſay to him one by one / Is it I? And another / Is it I?

20. Qui ait illis, Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.

And he anſwered and ſaid vnto thẽ / It is one of the twelue that dippeth with mee in the platter.

21. Et filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de eo; væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur, bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.

Truely the Sonne of man goeth his way / as it is written of him: but wo be to that man / by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man / if he had neuer bene borne.

22. Et manducantibus illis, accepit Ieſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc eſt corpus meum.

And as they did eate / Jeſus tooke the bread / and when he had giuen thankes / hee brake it and gaue it to them / and ſaid / Take eate / this is my bodie.

Das XIIII. Capitel.

15. Vnd er wirdt euch einen groſſen Saal zeigen / der gepflaſtert vnd bereitet iſt / daſelbs richtet für vns zu.

Oc hand ſkal viſe eder en ſtor Sal / ſom er ſtenlagd oc bered / Reder der til for oſſ.

16. Vnd die Jünger giengen auß / vnd kamen inn die Stadt / vnd fundens / wie er jhnen geſagt hatte / vnd bereiteten das Oſterlamb.

Oc Diſciplene ginge vd / oc komme i Staden / oc funde det / lige ſom hand haffde ſagd dem / Oc de beredde Paaſkelam.

17. Am Abend aber kam er mit den zwölffen.

Oc om afftenen kom hand met de Tolff.

18. Vnd als ſie zu Tiſch ſaſſen / vnd aſſen / ſprach Jeſus: Warlich ich ſage euch / einer vnter euch wirdt mich verrahten.

Oc ſom de ſade til Bordz oc ode / ſagde Jheſus / Sandelige / Jeg ſiger eder / En blant eder / ſom æder met mig / ſkal forraade mig.

19. Vnd ſie wurden traurig / vnnd ſagten zu jm / einer nach dem andern: Bin ichs? Vnd der ander: Bin ichs?

Oc de bleffue bedrøffuede / oc ſagde til hannem / en effter den anden / Er det ieg? Oc den anden / Er det ieg?

20. Er antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Einer auß den Zwölffen / der mit mir inn die Schüſſel tauchet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / En aff de Tolff. ſom døpper met mig i Fadet.

21. Zwar des Menſchen Sohn gehet hin / wie von ihm geſchrieben ſtehet. Weh aber dem Menſchen / durch welchen des Menſchen Son verrathen wirdt / Es were demſelbigen Menſchen beſſer / das er nie geborn were.

Sandelige / Menniſkens Søn gaar hen / lige ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem. Men ve det Menniſke / ved huilcken Menniſkens Søn bliffuer ſorraad / Det vaare ſamme Menniſke bedre / at hand vaare aldri fød.

22. Vnd in dem ſie aſſen / nam Jeſus das Brot / dancket / vnd brachs / vnd gabs jhnen / vnd ſprach: Nemet / eſſet / das iſt mein Leib.

Oc i det de ode / Tog Jheſus Brødet / tackede / oc brød / det oc gaff dem det / oc ſagde / Tager / æder / Det er mit Legeme.

Kapitola XIIII.

15. A onk wám vkáže Wečeřadlo weliké po dlážené a připrawené / y tu nám připrawte.

A onći wam vka że ſale wielka. obita y przygotowana / thamże nágotuycie.

16. Y odeſſli Včedlnijcy geho / a přiſſli do Měſta / a nalezli tak yakož gim byl powěděl / y připrawili Beránka.

Odſzedſzy thedy zwolennicy / przyſzli do miáſtá. y nalezli wſzytko iáko im powiedział / y nágotowáli wielka noc.

17. Když pak byl wečer / přiſſel ſe Dwanácti.

A gdy k wieczoru bylo / przyſzedl ze dwiemanaście.

18. A když ſeděli za Stolem a gedli / řekl Gežiſs: Zagiſté prawijm wám / že geden z wás mne zradij kterýž gij ſemnau.

Potym gdy śiedzieli y iedli / rzekl Jezus / Záprawde wam powiedam / Jeden z was zdradzi mie kthory ie ze mna.

19. A oni počali ſe rmautiti / a prawiti gemu geden každý zwláſſtě: Y zdali yá gſem?

Tedy oni poczeli bydź ſmetni / y mowili mu z oſobna / A zali ia? á drudzy / A za ia?

20. Kterýž řekl gim: Geden z Dwanácti / kterýž ſahá rukau ſemnau do mijſy.

Lecz on im odpowiedziawſzy / rzekl / Jeden ze dwu naście kthory ze mna macza w miśie.

21. Syn zagiſté člowěka gde / yakož gt pſáno o něm. Ale běda člowěku tomu / ſkrze něhož Syn člowěka bude zrazen / dobréby bylo gemu / by ſe byl nenarodil člowěk ten.

Acżći Syn czlowieczy idźie iáko o nim ieſt napiſano / Ale biadá czlowiekowi onemu przez ktorego Syn czlowieczy bedźie wydan / dobrzeſz bylo by ſie byl czlowiek on nie narodźil.

22. A když oni gedli / wzal Gežijš chléb: a dobrořeče lámal / a dáwal gim / řka: Wezměte / gezte / Totok geſt Tělo mé.

A gdy ieſzcze iedli / wźiął Jezus chleb / a blogoſlawiac kamal y dal im mowiac / Bierzćie iedźcie / to ieſt ciáło moie.

יד

23 וּנְסַב כָּסָא וְאוֹדִי וּבָרֶךְ וִיהַב לְהוֹן וְאֶשְׁתִּיו מֶנֵּהּ כֻּלְּהוֹן׃

Poi preſo il calice, rendè gratie, e lo dette loro, e ne beuuero tutti.

24 וְאֶמַר לְהוֹן הָנַו דְּמִי דְּדִיַּתְקָא חַדַּתָּא דַּחֲלָף סַגִּיאֵא מֶתְאַשַּׁד׃

E diſſe loro, Queſto è il mio ſangue del Nuouo teſtamento, il qual ſi ſparge per molti.

25 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּתוּב לָא אֶשְׁתֵּא מֶן יַלְדָּא דְּגֻפְתָּא עַד מָא לְיוֹמָא הַו דְּבֵהּ אֶשְׁתְּיוּהי חַדְּתָאִית בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Io vi dico in verità, che da hora innanzi non beuerò del frutto de la vite, infin a quel giorno ch'io lo beuerò nuouo nel regno di Dio.

26 וְשַׁבַּחוּ וּנְפַקוּ לְטוּר זַיְתֵא׃

E poi ch'eſſi hebber detto il cantico, ſe n'vſcirono al monte de gli Oliui.

27 וְאֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כ כֻּלְּכוֹן תֶּתְכַּשְׁלוּן בִּי בְּהָנָא לִלְיָא כְּתִיב גֵּיר דְּאֶמְחֵא לְרָעְיָא וְנֶתְבַּדְּרוּן אֶמְרוּהִי׃

Allor IESV *dice loro, Voi queſta notte ſarete ſcandalizati tutti in me, percioch'egli è ſcritto, Io percoterò il paſtore, e le pecore ſaranno diſperſe.*

28 אֶלָּא מָא דְּקָמֶת קָדָם אֲנָא לְכוֹן לַגְלִילָא׃

Ma poi ch'io ſarò riſuſcitato, v'andarò innanzi in Galilea.

29 אֶמַר לֵהּ כֵּאפָא אֶן כֻּלְּהוֹן נֶתְכַּשְׁלוּן אֶלָּא לָא אֶנָּא׃

E Pietro gli diſſe, E ſe ben tutti ſi ſcandalizaranno, nondimeno io non mi ſcandalizarò.

30 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַמִּין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּאַנְתְּ יוֹמָנָא בְּלִלְיָא הָנָא קְדָם דְּנִקְרֵא תַּרְנְגָלָא תַּרְתֵּין זַבְנִין תְּלָת תְּכַפּוּר בִּי׃

Allor IESV *li dice, Io ti dico in verità, che hoggi in queſta notte, prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte.*

יד

23 וַיִּקַּח אֶת־הַכּוֹס וַיְבָרֶךְ וַיִּתֵּן לָהֶם וַיִּשְׁתּוּ מִמֶּנּוּ כֻּלָּם׃

Y tomando el vaſo, auiendo hecho gracias, dióles: y beuieron deel todos.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם זֹאת יֶשׁ־דָּמִי דַּם בְּרִית הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עַל־רַבִּים נִשְׁפָּךְ׃

Y dizeles, Eſto es mi ſangre del Nueuo Teſtameoto que por muchos es derramada.

25 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי עוֹד לֹא אֶשְׁתֶּה מֵאֵנַב הַגֶּפֶן עַד־הַיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ אֶשְׁתֶּנּוּ חָדָשׁ בְּמַלְכוּת אָבִי׃

Dicierto os digo, que no beueré mas de fruto de vid haſta aquel dia, quando lo beueré nueuo enel Reyno de Dios.

26 וַיִּתְהַלְלוּ וַיֵּצְאוּ אֶל־הַר הַזֵּיתִים׃

Y como ouieron cantado el hymno, ſalieronſe àl monte de las Oliuas.

27 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כִּי כֻּלְּכֶם תִּכָּשְׁלוּ בִּי בַּלַּיְלָה הַזֶּה כִּי־נִכְתַּב הַךְ אֶת־הָרוֹעֶה וּתְפוּצֶינָה הַצֹּאן׃

Ieſus entonces les dize, Todos ſereys eſcandalizados en mi eſta, noche porque eſcripto eſta Heriré àl paſtor y ſerán derramadas las oueias.

28 אֲבָל אַחֲרֵי קוּמִי אֲקַדִּים אֶתְכֶם בַּגָּלִילָה׃

Mas desque aya reſuſcitado, yré delante de voſotros à Galilea.

29 וְכֵיפָה אָמַר לוֹ וְאִם־כֻּלָּם יִכָּשְׁלוּ אַךְ אֲנִי לְעוֹלָם לֹא אֶכָּשֵׁל׃

Entonces Pedro le dixo, Aunque todos ſean eſcandalizados, más no yo.

30 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לְךָ כִּי הַיּוֹם בַּלַּיְלָה הַזֶּה לִפְנֵי קְרֹא תַרְנְגֹל שֵׁנִית שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי׃

Y dizele Ieſus, Decierto te digo, (tu) oy, eſta noche, antes que el gallo aya cantado dos vezes, me negaras tres vezes.

ιδ.

23. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, il rendit graces, & la leur bailla, & ils en beurent tous.

24. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

Et il leur dit, Ceci eſt mon ſang, le ſang du nouueau Teſtament, lequel eſt reſpandu pour pluſieurs.

25. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

En verité ie vous di, que ie ne boirai plus du fruict de la vigne iuſques à ce iour-la que ie le boirai nouueau au royaume de Dieu.

26. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

27. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

Adonc Ieſus leur dit, Vous tous ceſte nuict ſerez ſcandalizés en moi: car il eſt eſcrit, Ie fraperai le berger, & les brebis ſeront eſparſes.

28. Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμῶν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Mais apres que ie ſerai reſſuſcité, i'irai deuant vous en Galilee.

29. Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

Et Pierre lui dit, Quand bien tous ſeroyent ſcandalizés, ſi ne le ſerai-ie point quant à moi.

30. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

Lors Ieſus lui dit, En verité ie te di, qu'au iourd'hui en ceſte propre nuict, deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois,

CAP. XIIII.

23 Et accepto calice, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.

Alſo he tooke the cuppe / and when he had giuen thankes / gaue it to them: and they all dranke of it.

24. Et ait illis, Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

And he ſaid vnto them/This is my blood of the newe Teſtament / which is ſhed for many.

25. Amen dico vobis, quia iam non bibam de genimine vitis uſq; in diem illum cum illud bibam (novum) in regno Dei.

Verely I ſay vnto you/I will drinke no more of the fruite of the vine/vntill that day / that I drinke it new in the kingdome of God.

26. Et hymno dicto, exierunt in montem olivarum.

And when they had ſung a pſalme/ they went out to the mount of Oliues.

27. Et ait eis Ieſus, Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.

Then Jeſus ſaid vnto them/All yee ſhall be offended by me this night: for it is written/ I will ſmite the ſhepheard / and the ſheepe ſhalbe ſcattered.

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

But after that I am riſen / I will goe into Galile before you.

29. Petrus autem ait, illi, Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te: ſed non ego.

And Peter ſaid vnto him/ Although all men ſhould be offended / yet would not I.

30. Et ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

Then Jeſus ſaid vnto them/ Verely I ſay vnto thee/ this day/euen in this night/ before the cocke crowe twiſe/thou ſhalt deny me thriſe.

Das XIIII. Capitel.

23. Vnd nam den Kelch/vnd dancket/ vnd gab jhnen den/ vnd ſie druncken alle darauß.

Oc hand tog Kalcken/ oc tackede/ oc gaff dem den / Oc de drucke alle der aff.

34. Vnd er ſprach zu jnen: Das iſt mein Blut/ des neuen Teſtaments/ das für vile vergoſſen wirdt.

Oc hand ſagde til dem / Det er mit Blod / ſom er det ny Teſtamentis/ ſom bliffuer vdgydet for mange.

25. Warlich/ ich ſage euch / daß ich hinfort nicht Trincken werde vom gewächſe des Weinſtocks / biß auff den tag/ da ichs neu trincke/ in dem Reich Gottes.

Sandelige/ Jeg ſiger eder / at ieg ſkal icke ydermere dricke aff det ſom voxer paa Vintræ / indtil paa den dag/ at ieg ſkal dricke det nyt / i Guds Rige.

26. Vnd da ſie den Lobgeſang geſprochen hatten gingen ſie hinauß an den Oelberg.

Oc der de haffde ſagd Loffſangen/ da ginge de vd til Olie bierget.

27. Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: Jr werdet euch in diſer nacht alle an mir ergern/ denn es ſtehet geſchriben: Ich werde den Hirten ſchlagen/ vnd die Schafe werden ſich zerſtreuen.

Oc Jheſus ſagde til dem / I ſkulle i denne nat forarge eder alle paa mig/ Thi det ſtaar ſcreffuit/ Jeg ſkal ſla Hyrden / oc Faarene ſkulle at ſpredis.

28. Aber nach dem ich Aufferſtehe/ wil ich für euch hingehen in Galileam.

Men effter at ieg opſtaar/ da vil ieg gaa hen faar eder i Galilea.

29. Petrus aber ſaget zu jhm: Vnd wenn ſie ſich alle ergerten/ ſo wolte doch ich mich nicht ergern.

Da ſagde Peder til hannem/ Oc der ſom de end alle forargede ſig / Saa vilde ieg dog icke forarge mig.

30. Vnd Jeſus ſprach zu jhm Warlich ich ſage dir/ Heute in diſer nacht/ Ehe denn der Hane zweymal krehet/ wirſt du mich dreymal verläugnen.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Sandelige ſiger ieg dig / I dag/ vdi denne nat / før end Hanen gal tho gonge/ ſkalt du necte mig tre gonge.

Kapitola XIIII.

23. Potom wzaw Kalich/ dijký wzdáwage dal gim. Y pili z něho wſſyckni.

Y wziawſzy kubek á vczyniwſzy dzięki / dal im / y pili z niego wſzyſcy.

24. Y řekl gim: Tatoť geſt Krew má nowého Swědectwij / kteráž za mnohé wylita bude.

Zátymże im rzekl/ To ieſt krew moiá nowego teſtamentu / ktora zá wiele ich bywa wylaná.

25. Zagiſté prawjm wám: Žeť giž nebudu pjti z tohoto winného kořene/ až do onoho dne/ když gey pjti budu nowý w Králowſtwij Božijm.

Záprawde powiedam wam/ Nie bede dáley pil z owocu winnego/ áż do onego dniá gdy ie nowe pić bede w Krolejſtwie Bożym.

26. A chwálu Bohu wzdawſſe/ wyſſli na hůru Oliwětſkau.

A odſpiewawſzy pieśń/ weſzli na gorę oliwną.

27. Potom řekl gim Gežjſs: Wſſyckni wy pohorſſjte ſe nademnau této nocy: nebo pſáno geſt: Bijti budu Paſtýře/ a rozprchnau ſe Owce.

Tedy do nich rzekl Jezus/ Wſzyſcy ſie zgorſzycie we mnie they nocy: Bo ieſt nápiſano / Vderze páſtyrzá á będą roſproſzone owce.

28. Ale když z mrtwých wſtanu/ předegduť wás do Galilee.

Lecz gdy powſtháne/ vprzedze was do Galileiey.

29. Tehdy Petr řekl gemu: Byť ſe pak wſſyckni pohorſſyli/ ale yá nic.

Ale mu Piotr powiedział/ Choćiażby ſie theż wſzyſcy zgorſzyli/ alec ia nie.

30. Řekl gemu Gežijſs: Zagiſté prawijm tobě/ že ty dnes této nocy prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá/ třikrát mně zapřijſs.

Rzekl mu tedy Jezus/ Záprawdę powiedam / iżdziś tey nocy pierwey niż dwá kroć kur zápoie/ trzy kroć ſie mnie záprzyſz.

יד

31 הוּ דֵּין יַתִּירָאִית אָמַר הֲוָא דְּאֵן יֶהֱוֵא לִי לְמֵמָת עַמָּךְ לָא אֶכְפּוּר בָּךְ מָרִי וַאכְוָתֵהּ אַף כֻּלְּהוֹן תַּלְמִידֵא אֶמַרוּ׃

Ma egli molto piu diceua, Se ben mi biſognaſſe morire inſieme con teco, io non ti negarò giamai. E ſimilmente diceuano ancor tutti gli altri.

32 וַאתַו לְדוּכְתָּא אֵידָא דְּמֶתְקַרְיָא גַּד־סִמָן וֶאמַר לְתַלְמִידַוְהִי תִּבוּ הָרְכָא עַד מְצַלֵּא אֶנָא׃

Dipoi ſene vengono in vn luogo nominato Getſemane, & allor dice à i ſuoi diſcepoli, Sedeteui qui inſin à tanto ch'io andarò à fare oratione.

33 וְדַבַּר עַמֵּהּ לְכִאפָא וְלְיַעְקוּב וְלְיוּחַנָן וְשַׁרִי לְמֶתְכַּמָרוּ וְלְמֶתְתְּעָקוּ׃

E Piglia ſeco Pietro, e Iacopo, e Giouanni: e comincia à ſpauentarſi & andare in eſtrema angoſcia.

34 וֶאמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ נַפְשִׁי עַד־מָא לְמוֹתָא קַוַו לִי הָרְכָא וְאֶתְתְּעִירוּ׃

E dice loro, L'anima mia è grandamente contriſtata inſin à morte: rimaneteui qui, e ſtate vigilanti.

35 וּקְרֶב קַלִּיל וּנְפַל עַל־אַרְעָא וּמְצַלֵּא הֲוָא דְּאֵן מֶשְׁכַּח תֶּעְבַּר מֶנֵּהּ שַׁעְתָּא׃

E andatoſene vn poco piu oltre, ſi gittò in terra: e pregaua che s'egli era poſſibile, quell'hora paſſaſſe via da lui.

36 וֶאמַר אַבָּא אָבִי כֹּל מִדֶּם מֶשְׁכַּח אַנְתְּ אַעְבַּר מֶנִּי כָּסָא הָנָא אֶלָּא לָא צְבִיָנִי דִּילִי אֶלָּא דִּילָךְ׃

E diceua, Abba, Padre, tutte le coſe ti ſon poſſibili, togli via da me queſto calice: nondimeno non ſia gia quel che voglio io, ma quel che vuoi tu.

37 וֶאתָא אַשְׁכַּח אֶנוּן כַּד דָּמְכִין וֶאמַר לְכִאפָא שֶׁמְעוֹן דָּמְכַתְּ לָךְ לָא אֶשְׁכַּחְתְּ חֲדָא שָׁעָא לְמֶתְתְּעָרוּ׃

Poi viene, e trouali à dormire, e dice à Pietro, Simone, tu dormi? non hai tu potuto vegliare vn'hora?

38 אֶתְתְּעִירוּ וְצַלּוֹ דְּלָא תֶּעְלוּן לְנֶסְיוֹנָא רוּחָא צָבְיָא וּמְטַיְבָא אֶלָּא פַּגְרָא כְּרִיהָ׃

Vegliate & orate, accioche voi non entrate in tentatione: che lo ſpirito è ben pronto, ma la carne è debile.

יד

31 וְהוּא עוֹד יוֹתֵר אָמַר אִם אֶצְטָרֵךְ לָמוּת עִמָּךְ לֹא אֲכַחֵשׁ אוֹתָךְ וְכָכָה כֻּלָּם אָמְרוּ׃

Mas el mucho mas dezia, Si me fuere meneſter morir contigo, no te negaré Tambien todos dezian lo miſmo.

32 וַיָּבוֹאוּ אֶל־מָקוֹם וּשְׁמוֹ גֵּיא שְׁמָנִם וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו שְׁבוּ פֹה עַד כִּי אֶתְפַּלֵּל׃

Y vienen àl lugar que ſe llama Gethſemani, y dize à ſus Diſcipulos, Sentaos aqui, entretanto que oro.

33 וַיִּקַּח אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אִתּוֹ וַיָּחֶל לְהִבָּעֵת וּלְהָצִיק׃

Y toma conſigo à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y començò à atemorizarſe, y à anguſtiarſe.

34 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִשְׁתּוֹחֲחָה נַפְשִׁי עַד־מָוֶת הוֹחִילוּ פֹה וְשִׁקְדוּ׃

Y dizeles, mucho eſtá triſte mi alma, haſta la muerte: eſperád aqui, y velad.

35 וַיִּקְדִּים מְעַט וַיִּפֹּל עַל־הָאָרֶץ וַיִּתְפַּלֵּל אִם לֹא בְלִי יְכֹלֶת תַּעֲבוֹר נָא מִמֶּנּוּ הַשָּׁעָה׃

Y yendoſe vn poco adelante, proſtroſe à tierra, y oró, Que ſi fueſſe poſſible, paſſaſſe deel aquella hora;

36 וַיֹּאמַר אַבָּא אָבִי כֹּל תּוּכַל אַתְּ הַעֲבֵר אֶת־הַכּוֹס הַזֶּה מִמֶּנִּי אַךְ לֹא אֲשֶׁר אֲנִי רוֹצֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר אָתְּ׃

Y dixo, Abba, Padre, todas las coſas ſon à ti poſſibles: traſpaſſa de mi eſte vaſo: empero no lo que yo quiero, ſino lo que tu.

37 וַיָּבוֹא וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים וַיֹּאמֶר לְכֵיפָה שִׁמְעוֹן הֲתִישַׁן הֲלֹא יָכֹלְתָּ לְשָׁעָה אַחַת לִשְׁקֹד׃

Y vino, y hallólos durmiendo: y dize à Pedro Simon, duermes? No has podido velar vna hora?

38 שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ פֶּן תָּבוֹאוּ בְּמַסּוֹת כִּי רוּחַ נְדָבָה וּבָשָׂר חַלָּשׁ׃

Velad y orad, no entreys en tentacion: el eſpiritu à la verdad es preſto, mas la carne enferma.

ιδ.

31. Ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, Ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

Mais il diſoit encores de plus fort. Quand meſmes il me faudroit mourir auec toi, ſi ne te renierai-ie point. Et tous auſſi diſoyent de meſmes.

32. Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθσημανῆ. καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι.

Puis apres ils vindrent en vn lieu nommé Geth-ſemané: Et il dit à ſes diſciples, Seez-vous ici iuſques à tant que i'aye prié.

33. Καὶ παραλαμβάνει τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print auec ſoi Pierre, & Iaques, & Iehan, & commença à s'eſpouuanter, & à eſtre fort angoiſſé.

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. (μετ' ἐμοῦ)

Adonc il leur dit, Mon ame eſt ſaiſie de triſteſſe iuſques à la mort, demeurez ici, & veillez.

35. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα.

Et s'allant vn peu plus outre, il ſe ietta en terre: & prioit, que s'il ſe pouuoit faire, l'heure ſe paſſaſt arriere de lui.

36. Καὶ ἔλεγεν, Ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι. παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.

Et diſoit, Abba Pere, toutes choſes te ſont poſſibles, tranſporte ceſte coupe arriere de moi toutesfois non point ce que ie vueil, mais ce que tu veux.

37. Καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ, Σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι.

Puis il vient, & les trouue dormãs & dit à Pierre, Simon, dors-tu? n'as-tu peu veiller vne heure?

38 Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez, & priez que vous n'entriez en tentation: car quant à l'eſprit, il eſt prompt mais la chair eſt foible.

CAP. XIIII.

31. At ille amplius loquebatur, Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

But he ſaide more earneſtly / If I ſhoulde die with thee / I will not denie thee: likewiſe alſo ſaid they all.

32. Et venit in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis, Sedete hîc donec orem.

After they came into a place named Gethſemane: then he ſaide to his diſciples / Sit ye here / till I haue prayed.

33. Et aſſumit Petrum & Iacobum & Iohannem ſecum: & cœpit pavere & tædere.

And hee tooke with him Peter / & James and John / and he began to be afraid / and in great heauines.

34. Et ait illis, Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate.

And ſaide vnto them / My ſoule is very heauy / euen vnto the death: tary here and watch.

35. Et cùm proceſſiſſet paululum, procidit ſuper terram & orabat ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora.

So he went forward a litle / and fell down on the ground / and prayed / that if it were poſſible / that houre might paſſe from him.

36. Et dixit, Abba, pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

And he ſayde / Abba / Father / all thinges are poſſible vnto thee: take away this cup from me: neuertheleſſe / not that I wil / but that thou wilt / be done.

37. Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon, dormis? non potuiſti una hora vigilare?

Then he came and founde them ſleeping / and ſaide to Peter / Simon / ſleepeſt thou? couldeſt not thou watch one houre?

38. Vigilate, & orate ut non intretis in tẽtationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

Watch ye / and pray / that ye enter not into tentation: the ſpirit in deede is ready / but the fleſh is weake.

Das XIIII. Capitel.

31. Er aber redete noch weiter: Ja wenn ich mit dir auch ſterben müſte / wolt ich dich nicht verläugnen. Deſſelbigen gleichen ſagten ſie alle.

Men hand talede end ydermere / Ja der ſom ieg oc ſkulde dø met dig / da vilde ieg icke neete dig. Lige det ſamme ſagde de alle.

32. Vnd ſie kamen zu dem Hofe / mit namen Gethſemane / vnd er ſprach zu ſeinen Jüngern / ſetzt euch hie / biß ich hingehe / vnd bete.

Oc de komme til den haffue / ſom kaldis Gethſemane / Oc hand ſagde til ſine Diſciple / ſetter eder her / ſaa lenge ieg gaar bort / oc beder.

33. Vnd nam zu ſich Petrum vnd Jacobum vnd Johannem / vnd fieng an zu zittern vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder oc Jacob / oc Hans til ſig / Oc begynte at ſkelffue oc beffue.

24. Vnnd ſprach zu jhnen: Meine Seele iſt betrübet biß an den Tod / Enthaltet euch hie / vnd wachet.

Oc ſagde til dem / Min Siel er bedrøffuit / indtil døden / bliffuer her oc vaager.

35. Vnd er gieng ein wenig fürbaß / fiel auff die Erden / vnd betet / Daß / ſo es müglich were / die ſtunde fürüber gienge.

Oc hand gick lidet lenger frem / falt ned paa Jorden / oc bad / At den ſtund maatte gaa offuer / om det vaare muligt.

36. Vnd ſprach: Abba / mein Vater / Es iſt dir alles müglich / überhebe mich diſes Kelchs / Doch nicht was ich wil / ſondern was du wilt.

Oc ſagde / Abba min Fader / Alting er dig muglich / Tag denne Kalck bort fra mig. Dog icke huad ieg vil / Men huad du vilt.

37. Vnd kam / vnd fand ſie ſchlaffent. Vnd ſprach zu Petro: Simon ſchleffeſt du? Vermöchteſt du nicht eine ſtunde zu wachen?

Oc hand kom / oc fant dem ſoffuendis. Oc hand ſagde til Peder / Simon ſoffuer du? Kunde du icke vaage en time?

38. Wachet vnd betet / daß jhr nicht inn Verſuchung fallet. Der Geiſt iſt willig / aber das Fleiſch iſt ſchwach.

Vaager oc beder / at i ſkulle icke falde i friſtelſe. Aanden er villig / Men Legemet er ſkrøbeligt.

Kapitola XIIII.

31. A on wijce mluwil: Bychť pak muſyl ſpolu s tebau vmřijti / nezapřijm tebe. Též také y ginij wſſyckni mluwili.

Ale on tym więcey mowił / By potrzebá y vmrzeć mi z toba / nie záprze ſie ćiebie / á także też y wſzyſcy mowili.

32. Tehdy přiſſli na Poplužij / kterémuž geſt gméno Gethſemány. Y řekl k Včedlnijkům ſwým: Seďtež tuto / dokudž ſe nepomodlijm.

A thák przyſzli ná mieyſce kthore zwano Gethſemáne / tedy rzekł ſwym zwolennikom / Siedzćie tu poki ſie ia modlić bede.

33. A poyaw s ſebau Petra / a Jakuba / a Jana / počal ſe lekati a teſkliw býti.

Y wziawſzy Piotrá / y Jákubá, y Janá z ſoba / począł ſie lękáć y ćięſzko ſmućić.

34. Y řekl gim: Smutnáť geſt Duſſe má až k ſmrti / počekaytež tuto / a bděte.

Mowiąc ku nim / Bárzo ſmutna ieſt duſza ma áż do śmierći / zoſtańcież tu á czuycie.

35. A když odſſel malicko / padl na zemi / a modlil ſe / mohloliby býti / aby odeſſla od něho hodina.

Odſzedſzy tedy maluczko / padł ná ziemię y modlił ſie / ieſliby być mogło aby od niego odeſzłá godziná oná.

36. Y řekl: Otče / Otče / wſſecky wěcy možné gſau tobě / přenes Kalich tento odemne: ale wſſak ne což ya chcy / ale co ty.

Y mowił / Abbá Oycze / wſzytko ć tobie ieſt podobne / przenieś odomnie ten kubek / wſzákże nie to co ia chce / ále co ty chceſz.

37. Y přiſſel k nim / a nalezl ge ani ſpij. Y řekl Petrowi: Sſimone / což ſpijſs? nemohli gſy gediné hodiny bdijti?

Zátym przyſzedł á ználazł ie ſpiące / y rzekł Piotrowi / Symon ſpiſz? Nie mogłżeś ze mną czuć iedne godzinę?

38. Bděte a modlte ſe / abyſſte neweſſli w pokuſſenij / duch zagiſté hotow geſt / ale tělo nemocno.

Czuyćież á modlćie ſie / byśćie nie przyſzli w pokuſzenie / Aczći duch ieſt predki / ale ciáło mdłe.

יד

39 וַאזַל תּוּב צַלִּי וְהִי מ
מֶלְּתָא אֲמַר׃

E di nuouo andatoſene, pregò, dicendo le medeſſime parole.

40 וְהֶפַךְ תּוּב אֶתָא א
אַשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין מ
מֶטוּל דְּעַיְנַיְהוּן יַקִּירָן הֲוַי
וְלָא יָדְעִין הֲווּ מָנָא י
יֵאמְרוּן לֵהּ׃

Poi ritornato, gli trouò di nuouo che dormiuano: percioche gli occhij loro erano aggrauati, ne ſapeuano che riſpondergli.

41 וְאֶתָא דַּתְלָת זַבְנִין וֶאמַר
לְהוֹן דְּמַכוּ מֶכִּיל וְאֶתְתְּנִיחוּ
מְטָת חַרְתָּא וְאֶתַת שָׁעְתָּא
וְהָא מֶשְׁתְּלֶם בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
בְּאִידַיְהוּן דְּחַטָּיֵא׃

Et Vienſene la terza Volta, e dice loro, Dormite pur da hora innanzi, e riposateui, Baſta, l'hora è Venuta: ecco il Figliuol de l'huomo è dato ne la mani de peccatori.

42 קוּמוּ נֵאזַל הָא קְרֵב
הוּ דְּמַשְׁלֵם לִי׃

State ſu, andiamo, ecco che s'auuicina colui che mi tradiſce.

43 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אֶתָא
יְהוּדָא סְכַרְיוּטָא חַד מֶן
תְּרֵי־עֲסַר וְעַמָּא סַגִּיאָא עַם
סַפְסְרֵא וְחוּטְרֵא מֶן לְוָת
רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא
וְקַשִּׁישֵׁא׃

Et in quello iſtante, mentre ch'egli ancor parlaua, arriua Giuda, che era Vn de dodici, e con eſſo Vna gran turba con ſpade e baſtoni, mandati da i principali Sacerdoti, e dagli Scribi, e da i Vecchij.

44 וִיהַב לְהוֹן אָתָא
מַשְׁלְמָנָא הָו דַּמְשַׁלֵּם
וֶאמַר הָו דְּנָשֶׁק אֶנָא הוּיוּ
אוּחְדוּהִי וְהַירָאִית ו
וַאוּבְלוּהִי׃

Hor colui che lo tradiua haueua dato loro Vn ſegno, dicendo, Quello ch'io baciarò, eſſo è: pigliatelo, e menatelo Via ſicuramente.

45 וּבַר שָׁעְתֵהּ קְרֶב וֶאמַר
לֵהּ רַבִּי רַבִּי וְנַשְּׁקֵהּ׃

E Venuto ch'ei fu, ſubbito accoſtandoſi à lui, gli dice, Maeſtro, maeſtro: e baciollo.

יד

39 וְעוֹדֶנּוּ הָלַךְ וְהִתְפַּלֵּל אוֹתוֹ הַדָּבָר אָמַר׃

Y boluiendoſe à yr, oró, y dixo las miſmas palabras.

40 וַיָּשָׁב וַיִּמְצָאֵם עוֹד יְשֵׁנִים כִּי הָיוּ עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת וְלֹא יָדְעוּ מָה יַעֲנוּ לוֹ׃

Y buelto, hallólos otra vez durmiendo: porque los ojos deellos eran cargados, y no ſabian que reſponderle.

41 וַיָּבוֹא שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲתִישְׁנוּ עוֹד וְתָנוּחוּן גְּמַנַע בָּאָה הַשָּׁעָה הִנֵּה נִסְגַּר בֶּן־הָאָדָם בִּידֵי הַחַטָּאִים׃

Y vino la tercera vez, y dizeles, Dormid ya y deſcànſad. baſta, la hora es venida: heaqui, el Hijo del hombre es entregado en manos de los peccadores.

42 עוּרוּ וְנֵלְכָה הִנֵּה אֲשֶׁר יַסְגִּירֵנִי קָרֵב׃

Leuantaos, vamos. heaqui elque me entrega, eſtá cerca.

43 וּפִתְאֹם בְּדַבְּרוֹ עוֹדֶנּוּ בָּא יְהוּדָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר וְעִמּוֹ עַם רָב בַּחֲרָבוֹת וּרְמָחִים מִן־הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וּזְקֵנִים׃

Y luego, aun hablando el, vino Iudas, que era vno de los Doze, y conel mucha companna con eſpadas y baſtones de parte de los Principes de los Sacerdotes, y de los Eſcribas, y de los Ancianos.

44 וְהַמַּסְגִּירוֹ נָתַן לָהֶם אוֹת לֵאמֹר אֶת־אֲשֶׁר אֶשַּׁק זֶה הוּא אוֹתוֹ תִּתְפְּשׂוּהוּ וְהוֹלִיכוּ לָבֶטַח׃

Y elque lo entregaua, les auia dado ſennal comun diziendo, Alque yo beſáre, aquel es: prendeldo, y lleualdo ſeguramente.

45 וּבְבוֹאוֹ בִּמְהֵרָה קָרַב אֵלָיו לֵאמֹר רַבִּי רַבִּי וַיִּשָּׁקֵהוּ׃

Y como vino, llegóſe luego à el, y dizele, Maeſtro, Maeſtro? y beſólo.

ιδ.

39. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Et derechef il ſ'en alla, & pria, diſant le meſme propos.

40. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.

Puis eſtant retourné, il les trouua derechef dormans, car leurs yeux eſtoyent appeſantis: & ils ne ſauoyent que lui reſpondre.

41. Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.

Puis il vint pour la troiſieme fois, & leur dit, Dormez d'ores en auant, & vous repoſez: il ſuffit, l'heure eſt venue Voici le Fils de l'homme ſ'en va eſtre liuré és mains des meſchans.

42. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit, ſ'approche.

43. Καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

Et ſoudain comme il parloit encores, Iudas (qui eſtoit l'vn des douze) vint & grande troupe auec lui, auec eſpees & baſtons, de par les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les anciens.

44. Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν, καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.

Or celui qui le trahiſſoit auoit donné vn ſignal entr'eux, diſant, Qnicõque ie baiſerai, c'eſt ceſtui-la: ſaiſiſſez-le, & l'emmenez ſeurement.

45. Καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει, ῥαββὶ ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Quand donc il fut venu incontinent il ſ'approcha de lui, & dit, Maiſtre, Maiſtre, & le baiſa.

CAP. XIIII.

39. Et iterum abiens, oravit, eundem ſermonem dicens.

And againe he went away/ and prayed/ and ſpake the ſame wordes.

40. Et reverſus denuo, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei.

And hee returned/ and founde them aſleepe againe: for their eyes were heavie: neither knewe they what they ſhould anſwere him.

41. Et venit tertiò, & ait illis, Dormite iam, & requieſcite. Sufficit, vênit hora: ecce, filius hominis tradetur in manus peccatorum.

And he came the third time/ and ſaid vnto them/ Sleepe hencefort/ and take your reſt: it is ynough: the houre is come: beholde/ the Sonne of man is delivered into the handes of ſinners.

42. Surgite, eamus, ecce, qui me tradet, propè eſt.

Riſe vp: let vs goe: lo/ he that betrayeth me/ is at hand.

43. Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iſcariotes unus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à ſummis ſacerdotibus & Scribis & ſenioribus.

And immediately while hee yet ſpake/ came Judas that was one of the twelue/ & with him a great multitude with ſwordes and ſtaues from the hie Prieſtes/ & Scribes/ and Elders.

44. Dederat autem traditor ſignum eis, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete eum, & ducite cautè.

And he that betrayed him/ had giuen them a token/ ſaying/ whomeſoeuer I ſhall kiſſe/ he it is: take him and leade him away ſafely.

45. Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait, Rabbi, & oſculatus eſt eum.

And aſſoone as he was come/ he went ſtraight way to him/ and ſaide/ Maſter/ Maſter/ and kiſſed him.

Das XIIII. Capitel.

39. Vnd gieng wider hin/ vnd betet/ vnd ſprach dieſelbigen wort.

Oc hand gick bort igen/ oc bad/ oc ſagde de ſamme ord.

40. Vnd kam wider/ vnd fand ſie abermal ſchlaffend/ denn jhre Augen waren voll ſchlaffs/ vnd wuſten nicht was ſie jhm antwortten.

Oc hand kom igen/ oc fant dem atter ſoffuendis/ Thi deris øyen vaare fulde aff ſøffn/ oc de viſte icke/ huad de ſuarede hannem.

41. Vnd er kam zum dritten mal/ vnd ſprach zu jnen: Ach wolt jhr nun ſchlaffen vnd ruhen? Es iſt genug/ die Stunde iſt kommen/ Sihe/ des Menſchen Son wirdt überantworttet inn der Sünder hånde.

Oc hand kom tredie gong/ oc ſagde til dem/ Ah ville i nu ſoffue oc huile? Det er nock. Stunden er kommen/ See/ Menniſkens Søn ſkal antuordis hen i Synderis hender.

42. Stehet auff/ laſſet vns gehen. Sihe/ der mich verråth/ iſt nahe.

Staar op/ lader oſſ gaa. See/ den mig forraader/ er hart hoſſ.

43. Vnd alsbald da er noch redet/ kam herzu Judas der zwölffen einer/ vnd ein groſſe Schar mit jhm/ mit Schwerten vnd mit Stangen/ von den Hohen Prieſtern vnd Schrifftgelehrten vnd Elteſten.

Oc ſtrax/ ſom hand end nu talede/ kom Judas en aff de Tolff frem/ oc en ſtor Skare met hannem/ met ſuerd oc met ſtenger/ fra de Ypperſte Preſter oc Schriffkloge oc Eldſte.

44. Vnd der Verråther hatte jnen ein Zeichen gegeben/ vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde/ der iſts/ den greiffet/ vnd führet jhn gewiß.

Oc Forrederen haffde giffuit dem it Tegen/ oc ſagd/ Huilcken ieg kyſſer/ den er det/ griber hannem/ oc fører hannem varlige.

45. Vnd da er kam/ tratt er bald zu jm/ vnd ſprach zu jm: Rabbi/ Rabbi/ Vnd küſſet jhn.

Oc der hand kom/ traadde hand ſtrax til hannem/ oc ſagde til hannem/ Rabbi/ Rabbi/ oc kyſte hannem.

Kapitola XIIII.

39. A opět odſſed modlil ſe/ tauž řeč mluwě.

Y wroćiwſzy ſie záſie/ modlił ſie mowiąc onyż ſłowá.

40. A nawrátiw ſe/ opět nalezl ge ani ſpij (nebo oči gegich byly obtijženy) y newěděli coby gemu odpowěděli.

A wroćiwſzy ſie/ nálazł ie záſie ſpiące/ bo oczy ich były ociążone/ ani wiedźieli coby mu odpowiedźieć.

41. A přiſſed po třetij/ řekl gim: Spětež giž/ a odpočijwayte Doſtiť geſt/ přiſſlať giž hodina/ ay Syn člowěka zrazen bude w ruce hřijſſných.

Y przyſzedł po trzećie/ á rzekł im/ ſpićież dáley y odpoczywayćie/ doſyć ći/ przyſzłáć godźiná/ oto będźie wydan Syn człowieczy w ręce grzeſznych.

42. Wſtaňtež/ poďme/ hle kterýž mne zradij/ blijzkoť geſt.

Wſtáńćież á podźmy/ oto ktory mie wydawa bliſko ieſt.

43. A když on geſſtě mluwil/ přiſſel Gidáš Yſſkaryotſký geden z dwanácti/ a s nim záſtup mnohý s meči a s dřijwijm/ poſláni od wrchnijch Kněžij/ a od Zákonijkuw/ a Starſſých.

Y wnet pokąd to ieſzcze mowił/ przyſzedł Judaſz kthory był ieden ze dwunaśćie/ á z nim wielki poczet/ z mieczmi/ y z kiymi od Kśiążąt kápłáńſkich/ od Doktorow/ y od ſtárſzych.

44. Zrádce pák gim byl dal znamenij/ řka/ Kohožkoli polijbijm/ tenť geſt/ držtež ho/ a weďte opatrně.

A ten co go wydał/ dał im był znák ſpołeczny/ mowiąc/ Ktoregoć iákolwiek pocáłuię/ tenći ieſt/ imayćież go á wiedźćie beſpiecznie.

45. A když přiſſel/ hned přiſtaupiw k němu řekl: Miſtře. Y polijbil ho.

A ták przyſzedſzy nátychmiaſt ſie przyſtąpił k niemu/ y rzekł mu/ Miſtrzu/ miſtrzu/ y pocáłował go.

יד

46 הָנוּן דֵּין אַרְמִיו עֲלוֹהִי אִידַיָּא וַאֲחַדוּהִי׃

E coſi coloro gli meſſer le mani addoſſo, e preſerlo.

47 חַד דֵּין מֵן הָנוּן דְּקָיְמִין שְׁמַט סַיְפָא וּמַחְיֵהּ לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְשַׁקְלָהּ אֶדְנֵהּ׃

Allora vn certo di quelli che erano iui preſenti, tirò fuore il coltello, e ferì vn ſeruitor del principal Sacerdote, e taglioli vn'orecchia.

48 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ עְנָא וֶאמַר לְהוּן אַיְךְ דְּעַל גַּיָּסָא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפֵא וּבְחוּטְרֵא דְּתֶאחְדוּנָנִי׃

E IESV parlando, diſſe loro, Voi ſete venuti non altrimenti che contra vn ladrone con ſpade & haſte, per pigliarmi.

49 כֻּל־יוֹם לְוָתְכוּן הֲוִית כַּד מַלֵּף אֱנָא בְּהַיְכְלָא וְלָא אֲחַדְתּוּנָנִי אֶלָּא דְּנֶשְׁתַּלְמוּן כְּתָבֵא הֲוָת הָדָא׃

Io ero pur ogni giorno appreſſo di voi ad inſegnar nel tempio, ne mai mi pigliaſte: ma queſto è, à fine che s'adempiano le Scritture.

50 הֵידֵין שַׁבְקוּהִי תַּלְמִידַוְהִי וַעֲרַקוּ׃

E tutti i ſuoi diſcepoli laſſandolo, ſi fuggirono.

51 וְעַלַיְמָא חַד אֲתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ וַעֲטִיף הֲוָא סְדוּנָא עַרְטַל וַאֲחַדוּהִי׃

Et vn certo giouene il ſeguitaua, inuolto in vn lenzuolo ſopra'l corpo ignudo: e quei giouani il preſero.

52 הוּ דֵּין שְׁבַק סְדוּנָא וַעֲרַק עַרְטַל׃

Ma egli laſciato il lenzuolo, ſi fuggi da loro ignudo.

53 וַאוְבְלוּהִי לְיֵשׁוּעַ לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהֲנֵא וְאֶתְכַּנַּשׁוּ לְוָתֵהּ כֻּלְהוּן רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא׃

Hor eſſi menorono IESV al ſommo Sacerdote: e con lui ſi raunorono tutti i principali Sacerdoti, e i Vecchij, e gli Scribi.

יד

46 וַיְזַמָּה שָׁלְחוּ בוֹ אֶת־יְדֵיהֶם וְאָחֲזוּ בוֹ׃

Entonces ellos echaron enel ſus manos, y prendieronlo.

47 וְאֶחָד מִן הַקָּמִים הֵרִיק אֶת־הַחֶרֶב וַיַּךְ אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּכְרֹת אֶת־אָזְנוֹ׃

Y vno de los que eſtauan alli, ſacando el eſpada, hirió àl ſieruo del Pōtifice: y cortóle la oreja.

48 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם כְּמוֹ אֶל־הַפָּרִיץ יְצָאתֶם בַּחֲרָבוֹת וּרְמָחִים לְתָפְשֵׂנִי׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Como à ladron aueys ſalido con eſpadas y con baſtones à tomarme?

49 בְּכָל־יוֹם הָיִיתִי אִתְּכֶם בַּהֵיכָל מְלַמֵּד וְלֹא אֲחַזְתּוּנִי אֲבָל לְהִמָּלֵא אֶת־הַכְּתָבִים׃

Cadadia eſtaua con voſotros enſennando enel Templo, y no me tomaſtes mas, paraque ſe cumplan las Eſcripturas.

50 אָז עֲזָבוּהוּ כֻּלָּם וַיָּנוּסוּ׃

Entonces dexandolo todos ſus Diſcipulos huyeron.

51 וּבָחוּר פַּלְמוֹנִי אֶחָד בָּא אַחֲרָיו לָבוּשׁ סָדִין עַל־עֵירוֹם וְאָחֲזוּהוּ הַנְּעָרִים׃

Empero vn mancebillo lo ſeguia cubierto de vna ſauana ſobre el cuerpo deſnudo; y los mancebillos lo prendieron.

52 וְהוּא עָזַב אֶת־הַסָּדִין וַיִּבְרַח מֵהֶם עָרוֹם׃

Mas el, dexando la ſauana, ſe huyó deellos deſnudo.

53 וַיָּבִיאוּ אֶת־יֵשׁוּעַ אֶל־כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו כָּל־הַכֹּהֲנִים וְהַזְּקֵנִים וְהַסּוֹפְרִים׃

Y truxeron à Ieſus àl Pontifice; y juntaronſe à el todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y los Eſcribas.

ιδʹ.

46. Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Adonc ils ietterent les mains ſur lui, & le ſaiſirent.

47. Εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

Et quelcun de ceux qui eſtoyent là preſens tira ſon eſpee, & en frapa le ſeruiteur du ſouerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

48. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν, καὶ ξύλων συλλαβεῖν με.

Lors Ieſus print la parole, & leur dit, Eſtes vous ſortis comme apres vn brigand auec eſpees & baſtons, pour me prendre?

49. Καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

I'eſtoy' tous les iour entre vous enſeignant au temple, & vous ne m'auez point ſaiſi: mais tout ceci eſt aduenu afin que les Eſcritures ſoyent accomplies.

50. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

Adonc tous l'ayans delaiſſé, s'enfuirent.

51. Καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.

Et vn certain ieune homme le ſuiuoit, enueloppé d'vn linceul ſur le corps nud: & quelques ieunes gens le ſaiſirent.

52. Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

Mais en laiſſant ſon linceul, il s'enfuit arriere d'eux tout nud.

53 Καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς.

Or de là ils emmenerent Ieſus au ſouuerain Sacrificateur; chez lequel s'aſſemblerent tous les principaux Sacrificateur, les Ancienss, & les Scribes.

CAP. XIIII.

46. At illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt eum.

Then they laid their handes on him / and tooke him.

47. Vnus autem quidam de circumſtantibus, educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis: & amputavit illi auriculam.

And one of them that ſtood by / drewe out a ſworde/ and ſmote a ſeruant of the hie Prieſt/and cut of his eare.

48. Et reſpondens Ieſus, ait illis, Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & lignis comprehendere me?

And Jeſus anſwered and ſaid vnto them / Ye bee come out as vnto a thiefe with ſwordes and with ſtaues to take me.

49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur ſcripturæ.

I was dayly with you teaching in the Temple / and ye tooke me not: but this is done that the Scriptures ſhoulde be fulfilled.

50. Tunc diſcipuli eius, relinquentes eum, omnes fugerunt.

Then they all forſooke him / and fled.

51. Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum, amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum.

And there followed him a certaine young man / clothed in linnen vpon his bare bodie/ and they young men caught him.

52. At ille reiecta ſindone, nudus profugit ab eis.

But he left his linnen cloth / and fled from them naked.

53. Et adduxerunt Ieſum ad ſummum ſacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes & Scribæ & ſeniores.

So they led Jeſus away to ẏ hie Prieſt / and to him came all the hie Prieſts/ and the Elders/and the Scribes.

Das XIIII. Capitel.

46. Die aber legten jhre Hände an jhn/ vnd griffen jhn.

Da lagde de deris hender paa hannem/oc grebe hannem.

47. Einer aber von denen/ die dabey ſtunden/zog ſein Schwerdt auß/ Vnnd ſchlug des Hohenprieſters Knecht/ vnd hieb jhm ein Ohr ab.

Men en aff dem/ ſom ſtode der hoſſ/ drog ſit Suerd vd/oc ſlo den ypperſte Preſtis tienere/ oc hug hannem it Ore aff.

48. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jnen: Jr ſeyt außgegangen als zu einem Mörder/mit Schwerdten vnd mit Stangen/mich zu fahen.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem/ Jere vdgangne/ ſom til en Røffuere / met Suerd oc met ſtenger/ at tage fat paa mig.

49. Ich bin täglich bey euch im Tempel geweſen/ vnd habe gelehret/ vnd jhr habt mich nicht gegriffen / Aber auff daß die Schrifft erfüllet werde.

Jeg haffuer verit daglige hoſſ eder i Templen / oc haffuer lært/ oc i grebe mig icke/ Men paa det Scrifften ſkal fuldkommis.

50. Vnd die Jünger verlieſſen jhn alle/ vnd flohen.

Oc Diſciplene forlade hannem alle/oc flyde.

51. Vnd es war ein Jüngling / der folgete jhm nach / der war mit Leinwath bekleidet auff der bloſſen haut/ vnd die Jünglinge griffen jhn.

Oc der vaar en vng Karl/ſom fulde hannem effter/ hand vaar kled met linklede paa ſin bare hud / och de vnge Karle grebe hannem.

52. Er aber ließ den Leinwath faren/ vnd flohe bloß von jhnen.

Men hand ſlap linkledet/ oc flyde nøgen fra dem.

53. Vnd ſie führeten Jeſum zu dem Hohenprieſter/ Dahin zuſammen kommen waren alle Hoheprieſter vnd Elteſten vnd Schrifftgelehrten.

Oc de førde Jheſum til den Ypperſte Preſt/ der ſom alle de Ypperſte Preſter oc Eldſte och Scrifftkloge vaare forſamlede.

Kapitola XIIII.

46. Tehdy oni wztáhli naň ruce/ a yali gey.

Tedy ſie nań rekámi ſwemi rzucili y poimáli go.

47. Geden pak z těch kteřijž tu okolo ſtáli/ wytáhl Meč / a vdeřil Služebnika wrchnijho Kněze/ y vťal gemu vcho.

A niektory z tych co ſtali dobywſzy mieczá/ vderzył ſługe kſiążęcia ká płáńſkiego / y vciął mu vcho.

48. A odpowěděw Gežijš řekl gim: Yako k Lotru wyſſli gſte s Meči/ a s dřijwijm/ abyſſte mne yali.

Wſzáko z Jezuſz odpowiedziawſzy rzekł im/ Jákoby ná zboyce wyſliście z mieczmi y z kijmi poimác mię.

49. Na každý den býwal gſem v wás vče w Chrámě/ a neyali gſte mne. Ale aby ſe naplnila Pijſma.

Ná káżdymći dzień był v was w kośćiele vczac / á wżdyśćie mię nie poimali / lecżći ſie tho dzieie aby ſie wypełniły piſmá.

50. Tehdi Včedlnijcy geho opuſtiwſſe gey / wſſyčkni vtekli pryč.

A ták zoſtáwiwſzy go wſzyſcy vćiekli.

51. Geden pak Mládenec ſſel za nim/ odijn gſa rauchem lněným po nahém těle/ A oni lapili gey.

Ale niektory młodzieniaſzek ſzedł zá nim obwinawſzy ſie prześćieradłem ná nágie ciáło / y poimali go młodzieńcy.

52. On pak opuſtiw raucho lněné/ vtekl náh od nich.

Ale on porzućiwſzy prześćieradło nágo im vćiekł.

53. Y přiwedli Gežijſſe k wrchnijmu Kněžy. Tehdy ſeſſli ſe wſſyčkni Kněžij/ y Starſſý y Včitelé.

Tedy wiedli Jezuſá do nawyżſze go Káplaná / a zeſzły ſie z nim wſzytki Kśiążętá/ Káplańſkiey ſtarſzy/ y Doktorowie.

54 שִׁמְעוֹן דֵּין מִן רוּחְקָא אָתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ עַד־מָא לְגַו דָּרְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְיָתֵב הֲוָא עַם מְשַׁמְּשָׁנֵא וְשָׁחֵן לוּקְבַל נוּרָא׃

E Pietro il ſeguitaua da lungi, inſin dentro ne la corte del ſommo Sacerdote, e ſtauaſi à ſedere inſieme co i miniſtri, e ſcaldauaſi al fuoco.

55 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וְכֻלֵּהּ כְּנִשְׁתְּהוֹן בָּעֵין הֲווּ עַל יֵשׁוּעַ סָהֲדוּתָא דִּנְמִיתוּנָיְהִי וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃

Hor i principali Sacerdoti, e tutto il Conſilio cercauano falſa teſtimonianza contra IESV, per farlo morire: e non la trouauano.

56 כַּד סַגִּיאֵא גֵּיר מַסְהֲדִין עֲלָוְהִי לָא שָׁוְיָן הֲוַי סָהֲדְוָתְהוֹן׃

Imperoche molti haueuano falſamente teſtimoniato contra di lui, e le teſtimonianze non erano conformi.

57 אֱנָשִׁין דֵּין קָמוּ עֲלָוְהִי סָהֲדֵא דְּשׁוּקְרָא וֶאמַרוּ׃

E leuandoſi ſu certi, rendeuano contra di lui falſo teſtimonio, dicendo.

58 דַּחְנַן שְׁמַעְנָיְהִי דֵּאמַר דְּאֶנָא שָׁרֵא הַיְכְלָא הָנָא דַּעְבִיד בְּאִידַיָא וְלִתְלָתָא יַוְמִין בָּנֵא אֶנָא אַחֲרָנָא דְּלָא עֲבִיד בְּאִידַיָא׃

Noi l'habbiamo vdito dire, Io diſtruggerò queſto tempio fatto à mano, & in tre giorni n'edificarò vn'altro che non ſara fatto à mano.

59 וְאָף לָא הָכַנָּא שַׁוְיָא סָהֲדוּתְהוֹן׃

Ma ne ancor coſi le teſtimonianze loro erano conformi.

60 וְקָם רַב כָּהֲנֵא בְּמְצִיעְתָא וְשָׁאֲלֵהּ לְיֵשׁוּעַ וֶאמַר לָא מְפַנֵּא אַנְתְּ פִּתְגָמָא מָנָא מַסְהֲדִין עֲלָיךְ הָלֵין׃

Allora leuandoſi ſu nel mezo il principal Sacerdote, domandaua IESV, dicendo, Tu non riſpondi niente? perche teſtificano coſtoro contra di te?

54 וְכֵיפָה מֵרָחוֹק בָּא אַחֲרָיו עַד־מִחוּץ לַחֲצַר כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֵּשֶׁב עִם הַמְשָׁרְתִים מִתְחַמֵּם אֶל־הָאֵשׁ׃

Pedro empero lo ſiguió de lexos haſta dentro del patio del Pontifice: y eſtaua ſentado con los ſeruidores, y callentandoſe àl fuego,

55 וְהַכֹּהֲנִים וְכָל־הָעֵדָה בִקְשׁוּ עַל־יֵשׁוּעַ עֵדָה לַמוֹתְתוֹ וְלֹא מָצָאוּ׃

Y los principes de los Sacerdotes, y todo el concilio, buſcauan àlgun teſtimonio contra Ieſus, para entregarlo à la muerte: mas no hallauã.

56 וְרַבִּים עָנוּ עֵד שֶׁקֶר עָלָיו וְעֵדוֹתָם לֹא הָיוּ מִשְׁתַּווֹת׃

Porque muchos dezian falſo teſtimonio contra el mas ſus teſtimonio no concertauan.

57 וּקְצָתָם יָקוּמוּ וַיַּעֲנוּ עֵד שֶׁקֶר עָלָיו לֵאמֹר׃

Entonces leuantandoſe vnos, dieron contra el falſo teſtimonio diziendo.

58 כִּי אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ בְּאָמְרוֹ כִּי אֲנִי אֶהֱרוֹס אֶת־הַהֵיכָל הַזֶּה הַמַּעֲשֵׂה יָדַיִם הוּא וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אֶבְנֶה אַחֵר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂה יָדַיִם הוּא׃

Noſotros le auemos oydo, que dezià, Yo derribaré eſte Templo. que es hecho de manos, y en tres dias edificaré otro hecho ſin manos.

59 וְגַם כֵּן לֹא מִשְׁתַּוָּה עֵדוּתָם׃

Mas ni aun anſi ſe concertaua el teſtimonio dellos.

60 וַיָּקָם כֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּתוֹכָם וַיִּשְׁאַל לְיֵשׁוּעַ לֵאמֹר הֲלֹא תַעֲנֶה מְאוּמָה מָה אֵלֶּה מְעִידִים עָלֶיךָ׃

El Pontifice entonces, leuantandoſe en medio. preguntó à Ieſus, diziendo, No reſpondes algo? Que ateſtiguan eſtos contra ti?

54. Καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ, ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

Or Pierre le ſuiuoit de loin iuſques dedans, en la cour du ſouuerain Sacrificateur: & eſtoit aſſis auec les ſeruiteurs, & ſe chauffoit au feu.

55. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον.

Or les principaux Sacrificateurs & tout le conſiſtoire cerchoyent teſmoignage contre Ieſus pour le mettre à mort: & n'en trouuoyent point.

56. Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.

Car pluſieurs diſoyent faux teſmoignage contre lui, mais les teſmoignages n'eſtoyent point conformes.

57. Καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ᾽ αὐτοῦ, λέγοντες·

Alors quelques vns s'eſleuerent, & porterent faux teſmoignage à l'encontre de lui, diſans,

58. Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.

Nous l'auons ouï qu'il diſoit. Ie deſferai ce temple-ici qui eſt fait de main, & en trois iours i'en rebaſtirai vn autre qui ne ſera point fait de main.

59. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

Mais encor ainſi leurs teſmoignage n'eſtoyent point conformes.

60. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν.

Adonc le ſouuerain Sacrificateur ſe leuant au milien, interrogua Ieſus, diſant, Ne reſpon-tu rien? qu'eſt-ce que teſmoignent ceux-ci à l'encõtre de toi?

54. Petrus autem à longè ſecutus eſt eum uſque intro in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.

And Peter followed him afarre of/ euen into the hall of the hie Prieſt/ and ſate with the ſeruantes/ and warmed him ſelfe at the fire.

55 Summi verò ſacerdotes & omne concilium quærebant adverſus Ieſum teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

And the hie Prieſts/ and all the Counſell ſought for witnes againſt Jeſus/ to put him to death/ but found none.

56. Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſus eum, & convenientia teſtimonia non erant.

For many bare falſe witnes againſt him/ but their witnes agreed not together.

57. Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adverſus eum, dicentes.

Then there aroſe certaine/ and bare falſe witnes againſt him/ ſaying.

58. Quoniam nos audivimus eum dicentem, Ego diſſolvam templum hoc manufactum, & poſt triduum aliud non manufactum, ædificabo.

We heard him ſay/ J will deſtroy this Temple made with handes/ and within three dayes J will builde another/ made without handes.

59. Et non erat conveniens teſtimonium illorum.

But their witnes yet agreed not together.

60. Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogavit Ieſum, dicens, Non reſpondes quicquam ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his?

Then the hie Prieſt ſtoode vp amongs them/ and aſked Jeſus/ ſaying/ Anſwereſt thou nothing? what is ẏ matter that theſe beare witnes againſt thee?

54. Petrus aber folgete jhm nach von fernen/ biß hinein inn des Hohenprieſters Palaſt/ vnd er war da/ vnd ſaß bey den Knechten/ vnd wärmete ſich bey dem Liecht.

Oc Peder fulde longt effter hannem/ ind i den ypperſte Preſtis Sal/ Oc hand vaar der/ oc ſad hoſſ Tienerne/ oc varmde ſig hoſſ liuſit.

55. Aber die Hohenprieſter/ vnd der gantze Rath/ ſuchten Zeugniß wider Jeſum/ auff daß ſie jhn zum Todt brechten/ vnd funden nichts.

Men de Ypperſte Preſter oc det gantſke Raad/ ſøcte Vidniſbyrd mod Jheſum/ at de kunde komme hannem til døde/ Oc de funde inted.

56. Vil gaben Falſche Zeugniß wider jhn/ aber jhr Zeugniß ſtimmete nicht überein.

Mange gaffue falſke Vidniſbyrd mod hannem Men deris Vidniſbyrd komme icke offuer it.

57. Vnd etliche ſtunden auff/ vnd gaben falſche Zeugniß wider jn/ vnd ſprachen:

Oc nogle ſtode op/ oc gaffue falſke Vidniſbyrd mod hannem/ oc ſagde.

58. Wir haben gehört/ daß er ſaget: Jch wil den Tempel/ der mit händen gemacht iſt/ abbrechen vnd in dreyen Tagen einen andern bauen/ der nicht mit händen gemacht ſey.

Wi haffue hørt at hand ſagde/ Jeg vil nedbryde den Tempel/ ſom er giort met hender/ oc inden tre dage bygge en anden/ ſom icke er giort met hender.

59. Aber jhr Zeugniß ſtimmete noch nicht überein.

Oc deris Vidniſbyrd komme icke end nu offuer it.

60. Vnd der Hoheprieſter ſtund auff vnter ſie/ vnnd fragte Jeſum/ vnnd ſprach: Antwortteſt du nichts zu dem/ daß diſe wider dich zeugen.

Oc den Ypperſte Preſt ſtod op blant dem/ oc ſpurde Jheſum at/ oc ſagde/ Suarer du inted til det/ ſom diſſe vidne mod dig?

54. Petr pak ſſel za nim zdaleka až do Sýně Kněze wrchnijho y ſeděl s Služebnijky/ a hřijl ſe v ohně.

A Piotr zá nim ßedł z daleká/ á ż w dwor kſiążęciá kápłáńſkiego/ y ſiedział z ſłużebniki grzeiąc ſię v ognia.

55. A naywyſſſý Knězij/ y wſſecko ſhromážděnij/ hledali proti Gežijſſowi ſwědectwij/ aby gey na ſmrt wydali/ a nenalezli.

Y ßukáli kſiążętá kápłáńßkie y wßytko zgromádzenie przećiw Jezuſowi świádectwá áby go ná śmierć zdáli/ ále nie náleźli.

56. Ač mnozý křiwé ſwědectwij mluwili proti němu/ a ſwědectwij gegich ne byla doſtatečná.

Abowiem wiele ich przećiw iemu mowili fáłßywe świádectwá/ ale świádectwá ich zgodne nie były.

57. A někteřij powſtawſſe křiwé ſwědectwij mluwili proti němu/ řkauce:

Tedy niektorzy powſtáwßy fáłßywe świádectwo przećiw iemu wznośili/ mowiąc.

58. My gſme ſlyſſeli tohoto/ že řekl: Já zbořijm Chrám tento Rukau vdělaný/ a we třech dnech giný ne rukau vdělaný poſtawijm.

My ſłyßelichmy gdy mowił/ Já rozwálę Kośćioł ten ktory ieſt rękámi zbudowány/ á w trzech dniach iny nie ręką vczyniony zbuduię.

59. A nebylo hodně gegich ſwědectwij.

Lecz áni y ták świádectwo ich zgodne było.

60. Tehdy powſtaw wrchnij Kněz v proſtřed/ otázal Gežijſſe/ řka: neodpowijdáſs ničehéhož k těm wěcem/ kteréž tito na tebe ſwědčij?

Y powſtháwßy w pośrzodek nawyżßy kápłan pytał Jezuſá mowiąc/ Nicże nie odpowiedaß? Coż i przećiw tobie świádczą?

יד

61 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ שָׁתִיק הֲוָא וּמֶדֶּם לָא עֲנָיֵהּ וְתוּב שַׁאֲלֵהּ רַב כָּהֲנֵא וֶאֱמַר אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דִּמְבָרְכָא׃

Ma egli taceua, e non riſpondeua coſa alcuna. Di nuouo il principal Sacerdote il domanda' e diceli, Sei tu Chriſto, il Figliuol di Dio benedetto?

62 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ אֶנָא אֶנָא וְתֶחֱזוּן לִבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּיָתֵב מֶן יַמִּינָא דְּחַיְלָא וְאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא׃

IESV li diſſe, Io ſono: e vederete il Figliuol de l'huomo ſedere à la deſtra de la potentia di Dio, e venir ne le nuuole del cielo.

63 רַב כָּהֲנֵא דֵּין צְרָא כּוּתִינֵהּ וֶאֱמַר מָנָא מֶכִּיל מִתְבְּעֵין לַן סָהֲדֵא׃

Allora il principal Sacerdote ſtracciandoſi i ſuoi veſtimenti, dice, Che habbiam noi piu biſogno di teſtimonij?

64 הָא מֶן פּוּמֵהּ שְׁמַעְתּוּן גּוּדָּפָא מָנָא מִתְחֲזֵא לְכוּן הָנוּן דֵּין כֻּלְּהוּן דָּנוּ דְּחַיָּב הוּ מַוְתָא׃

Voi hauete vdita la baſtemmia, che ve ne pare? e tutti coloro il giudicorono eſſer degno di morte.

65 וְשָׁרִיו אֱנָשִׁין רָקִין בְּבַרְצוּפֵהּ וּמְחַפִּין אַפּוֹהִי וּמְקַפְּחִין לֵהּ וָאמְרִין אֶתְנַבָּא וְדַחְשֵׁא מָחֵין הֲווּ לֵהּ עַל פַּכּוֹהִי׃

Et alcuni cominciorono à ſputargli addoſſo, e velargli la faccia, e dargli de le guanciate, e dirgli, Indouina. Ei ſeruitori ancora li dauano de colpi con le lor verghe.

66 וְכַד שֶׁמְעוּן לְתַחַת בְּדָרְתָא אֶתַת חֲדָא עֲלַיְמְתָא דְּרַב כָּהֲנֵא׃

Hormentre che Pietro era diſotto ne la corte, venne vna de le ſeruenti del principal Sacerdote.

67 חֲזָתֵהּ דְּשָׁחֵין וְחָרַת בֵּהּ וֶאֱמַרָא לֵהּ וָאף אַנְתְּ עַם יֵשׁוּעַ הֲוַיְתְּ נָצְרָיָא׃

Et hauendo veduto Pietro che ſi ſcaldaua, riguardando in lui, dice, Tu ancora eri con IESV Nazareno.

יד

61 וְהוּא שָׁתַק וּמְאוּמָה לֹא עָנָה עוֹדֶנּוּ שָׁאַל לוֹ כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׃

Mas el callaua, y nada reſpondió. El Pontifice le boluió a preguntar, y dizele Eres tu el Chriſto hijo del Bendito?

62 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֲנִי הֹוֶה וְיִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם יוֹשֵׁב לִימִין הַגְּבוּרָה וּבָא בְּעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם׃

Y Ieſus le dixo, Yo ſoy: y vereys àl Hijo del hombre aſſentado à la dieſtra de la Potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

63 וְכֹהֵן הַגָּדוֹל קָרַע אֶת־כֻּתָּנֹתָיו לֵאמֹר מַה עוֹד נִצְטָרֵךְ עֵדִים׃

Entonces el pontifice, rompiendo ſus veſtidos, dixo, Que mas tenemos neceſſidad de teſtigos?

64 שְׁמַעְתֶּם גִּדּוּפוֹת מַה נִּרְאֶה לָכֶם וְהֵמָּה כֻּלָּם דָּנוּ אוֹתוֹ כִּי־מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Oydo aueys la blaſphemia: que os parece? Y ellos todos lo condenaron ſer cul pado de muerte:

65 וַיָּחֵלּוּ אֲנָשִׁים לָרוֹק בְּפָנָיו וַיְכַסּוּ אֶת פָּנָיו וַיַּכּוּהוּ בְּאֶגְרֹף לֵאמֹר אֵלָיו הִנָּבֵא וְהָעֲבָדִים שָׁלְחוּ אֶת־יְדֵיהֶם בְּאַפּוֹ׃

Y algunós començaron à eſcupir en el, y cubrir ſu roſtro y à darle bofetadas, y dezirle, Prophetiza. y los ſeruidores lo herian de bofetadas.

66 וְכַאֲשֶׁר הָיָה כֵּיפָה בֶּחָצֵר לְמַטָּה בָּאָה אַחַת מִן אַמְהוֹת כֹּהֵן הַגָּדוֹל׃

Y eſtando Pedro en el palacio abaxo, vino vna de las criadas del Pontifice:

67 וַתֵּרֶא אֶת כֵּיפָה מִתְחַמֵּם בָּאֵשׁ וַתַּבִּיטֵהוּ לֵאמֹר וְאַתָּה עִם יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי הָיִיתָה׃

Y como vido à Pedro que ſe callentaua, mirandolo, dize, Y tu con Ieſus el Nazareno eras.

ιδ.

61. Ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ.

Mais il ſe teut, & ne reſpondit rien. Derechef le ſouuerain Sacrificateur l'interrogua, & lui dit, Es tu le Chriſt le Fils de Dieu benit?

62. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Et Ieſus lui dit, Ie le ſuis? & vous verrez le Fils de l'homme aſſis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant ès nuees du ciel.

63. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;

Lors le ſouuerain Sacrificateur deſchira ſes veſtimens, & dit, Qu'auons-nous encor à faire de teſmoins?

64. Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου.

Vous auez ouï le blaſpheme: que vous en ſemble? Adonc eux tous le cõdamnerent comme eſtant coulpable de mort.

65. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.

Et quelques vns ſe prindrent à cracher contre lui, & à lui couurir la face, & à lui bailler des beuffes: & lui diſoyent, Prophetize-nous. Et les ſergeans lui bailloyent des coups de leurs verges,

66. Καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως.

Or comme Pierre eſtoit en bas en la cour, vne des chambrieres du ſouuerain Sacrificateur vint.

67. Καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

Et quand elle eut apperceu Pierre qui ſe chauffoit, elle le regarda en face, & dit, Et toi, tu eſtois auec Ieſus le Nazarien.

CAP. XIIII.

61. Ille autem tacebat, & nihil reſpōdit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

But he helde his peace / and anſwered nothing. Againe the hie Prieſt aſ- him/ and ſaid vnto him/ Art thou Chriſt the Sonne of the Bleſſed?

62. Ieſus autem dixit illi, Ego ſum: & videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli.

And Jeſus ſaid / I am he / and ye ſhall ſee the Sonne of man ſit a the right hand of the power of God / and come in the cloudes of heauen.

63. Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait, Quid adhuc deſideramus teſtes?

Then the hie Prieſt rent his clothes and ſaid / what haue wee any more neede of witneſſes?

64. Audiſtis blaſphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eũ eſſe reum mortis.

Yee haue heard the bleſphemie: what thinke ye? And they all condemned him to be worthy of death.

65. Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei, Prophetiza, & miniſtri alapis eum cædebant.

And ſome beganne to ſpit at him/ and to couer his face / and to beate him with fyſtes / and to ſay vnto him / Propheſie. And the ſergeants ſmote him with their roddes.

66. Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis.

And as Peter was beneath in the hall/ there came one of the maides of the hie Prieſt.

67. Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait, Et tu cum Ieſu Nazareno eras.

And when / he ſaw Peter warming him ſelfe/ ſhe looked on him/ & ſaid/ Thou waſt alſo with Jeſus of Nazaret.

Das XIIII. Capitel.

61. Er aber ſchweig ſtille / vnd antworttet nichts. Da fragete jhn der Hoheprieſter abermal/ vnd ſprach zu jhm: Biſt du Chriſtus der Son des Hochgelobten?

Men Jheſus tagde ſtille/ oc ſuarede inted. Da ſpurde den Ypperſte Preſt hannem atter at/ ac ſagde til hannem Eſt du Chriſtus den Velſignedis Søn?

62. Jeſus aber ſprach: Ich bins / vnd jhr werdet ſehen des Menſchen Sohn ſitzen zur Rechten Hand der Krafft / vnd kommen mit des Himmels wolcken.

Jheſus ſagde/ Jeg er/ Oc i ſkulle ſee Menniſkens Søn ſide hoſſ Krafftens høyere Haand/ oc komme met Himmelens ſkyer.

63. Da zerreiß der Hoheprieſter ſeinen Rock / vnd ſprach: was dörffen wir weiter Zeugen?

Da ſønder reff den Ypperſte Preſt ſin Kiortel/ oc ſagde/ Huad haffue wi ydermere Vidniſbyrd behoff

64. Ihr habt gehört die Gotteslåſterung/ was dünckct euch? Sie aber verdampten jn alle / daß er des Todtes ſchuldig were.

I haffue hørt Guds beſpaattelſe. Huad tøckis eder? Da for dømde de hannem alle / at hand vaar ſkyldig at dø.

65. Da fiengen an etliche jhn zu verſpeyen / vnd verdeckten ſein angeſicht/ vnd mit Fäuſten ſchlagen / vnd zu jhm ſagen: Weiſſage vns / Vnd die Knechte ſchlugen jhn ins Angeſichte.

Da begynte nogle at beſpøtte hannem / oc ſkiule hans Anſict / oc ſla hannem met knytte neffue/ oc ſige til hannem/ Spaa oſſ / Oc Tienerne ſloge hannem i Anſictet.

66. Vnd Petrus wer darniden im Pallaſt/ da kam des Hohenprieſters Mägde eine.

Oc Peder vaar der nedre i Salen/ Da kom en aff den ypperſte Predis Piger.

67. Vnnd da ſie ſahe Petrum ſich wärmen / ſchauet ſie jhn an/ vnnd ſprach: Vnd du wareſt auch mit Jeſu von Nazareth.

Oc der hun ſaa Peder verme ſig / da ſtirrede hun paa hannem / oc ſagde / Oc du haffuer och ſaa veret met Jheſu aff Nazareth.

Kapitola XIIII.

61. Ale on mlčal/ a nic neodpowěděl. Tehdy opět Wrchnij Kněz otázal ho/ a řekl gemu: Tyli gſy Kryſtus Syn Boha požehnaného?

Ale on milczał á nic nie odpowiedział. Potym go pytał náwyżßy Kápłan / y rzekł mu / Y tyżeś ieſt on Kryſtus Syn Błogoſłáwionego.

62. A Gežijš řekl gemu/ Já gſem: a vzřijte Syna člowěka an ſedij na Prawicy mocy Božij / a an přicházy s Oblaky Nebeſkými.

A Jezus rzekł/ Jam ieſt/ y vyźrzyćie Syná człowieczego śiedzącego ná práwicy mocy Bożey / y przychodzącego z obloki niebieſkimi.

63. Tehdy wrchnij Kněz roztrhw raucho ſwé/ řekl: Y co geſſtě potřebugem ſwědkůw?

Rozdárßy tedy Kápłan nawyżßy ſwe ßáty/ rzekł/ Coż nam ießcze potrzebá świadectwá?

64. Slyſſeli gſte rauhánij/ co ſe wám zdá? Oni pak wſſyckni potupili gey / že geſt hoden ſmrti.

Słyßeliśćie bluźnierſtwo / coż śię wam zda? á oni wßyſcy ſkazali przeciw iemu/ że geſt winien śmierci.

65. Y počali někteřij naň plwati / a twář geho zakrýwati/ a polickowati / a řijkati gemu: Hadan nám. A Služebnijcy polícky gemu dáwali.

Y poczęli nań niektorzy plwáć y zákrywáć oblicze iego / á dawáiąc mu policzki/ mowili mu/ Zgaday że. Służebnicy też bili go kiymi.

66. A když byl Petr w Sýni dole přiſſla gedna děwka wrchnijho Kněze:

A gdy Piotr był w dworze ná dole / przyßłá iedná z ſłużebnic nawyżßego Kápłáná.

67. A když vzřela Petra an ſe hřege/ popatřiwſſy naň/ řekla: Y ty ſs Gežijſſem Nazarethſkým byl gſy.

Y vyźrawßy Piotrá á on śię grzeie/ pátrac nań mowiłá/ Y tyś był z Jezuſem Názáreńſkim.

יד

68 הוּ דֵּין כְּפַר וְאֶמַר לָא יָדַע אֶנָא מָנָא אָמְרָא אַנְתִּי וּנְפַק לְבַר לְאֶסְפַּטָא וְקָרָא תַּרְנְגָלָא׃

Ma egli negò, dicendo, Io no'l conoſco, ne ſo quel che tu dici. Poi vſci fuore ne l'antiporto, e il gallo cantò.

69 וַחֲזָתֵהּ תּוּב עֲלַימְתָּא הִי וְשָׁרִית דְּתֵאמַר לְאִילֵין דְּקָיְמִין דְּאַף הָנָא מְנְהוֹן הוּ׃

E la ſeruente hauendolo di nuouo veduto, cominciò à dire à quei che erano iui, Coſtui è di quelli.

70 הוּ דֵּין תּוּב כְּפַר וּבָתַר קַלִּיל תּוּב אִילֵין דְּקָיְמִין אֶמַרוּ לְכִאפָא שַׁרִירָאִית מְנְהוֹן אַנְתְּ אַף גֵּיר גְּלִילָיָא אַנְתְּ וּמַמְלְלָךְ דָּמֵא׃

Ma egli negò di nuouo, e poco di poi quelli che erano lì, di nuouo diſſero à Pietro, Veramente tu ſe di quelli: perche tu ſei Galileo, e la tua fauella s'aſſimiglia.

71 הוּ דֵּין שָׁרִי הֲוָא מַחֲרֵם וְיָמֵא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ לְגַבְרָא הָנָא דְּאָמְרִין אַנְתּוֹן׃

Allora egli cominciò à maladire e giurare, dicendo, Io non conoſco queſt'huomo che voi dite.

72 וּבָהּ בְּשָׁעְתָּא קְרָא תַּרְנְגָלָא דְּתַרְתֵּין זַבְנִין וְאֶתְדְּכַר שֶׁמְעוֹן מֶלְתָא דְּיֵשׁוּעַ דְּאֶמַר הֲוָא לֵהּ דְּקַדַּם דְּנֶקְרֵא תַּרְנְגָלָא תַּרְתֵּין זַבְנִין תְּלָת תְּכַפּוּר בִּי וְשָׁרִי דְּנֶבְכֵּא׃

E di nuouo il gallo cantò: onde Pietro ſi ricordò de la parola che IESV gli haueua detta, Prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte: & eſſendoſi gettato fuora, pianſe.

טו

1 וּמֵחָרָא בְּצַפְרָא עֲבַדוּ מֶלְכָּא רַבַּי כָּהֲנֵא עַם קַשִּׁישֵׁא וְעַם סָפְרֵא וְעַם כֻּלָּהּ כְּנוּשְׁתָּא וַאֲסַרוּ לְיֵשׁוּעַ וְאוֹבְלוּהִי וְאַשְׁלְמוּהִי לְפִילָטוֹס הֵגְמוֹנָא׃

Subbito poi la mattina i principali Sacerdoti co i Vecchij, e gli Scribi, e tutto il Conciſtorio fecer conſiglio: & hauendo legato IESV, il conduſſero, e detterlo ne le mani à Pilato.

יד

68 וְהוּא כִּחֵשׁ לֵאמֹר לֹא יָדַעְתִּי וְאֵינֶנִּי מֵבִין מַה תֹּאמְרִי וַיֵּצֵא אֶל מִחוּץ לֶחָצֵר וְתַרְנְגֹל קָרָא׃

Mas el negó diziendo, No lo conozco, ni ſe loque te dizes. Y ſalioſe fuera à la entrada: y canto el gallo.

69 וְכַאֲשֶׁר רָאֲתָה אוֹתוֹ עוֹד הָאָמָה הַחֵלָּה לֵאמֹר לַקָּמִים כִּי זֶה מֵאֵלֶּה הוּא׃

Y la criada viendolo otra vez, començó à dezir à losque eſtauan alli, Eſte es deellos.

70 וְהוּא עוֹד כִּחֵשׁ וְאַחַר מְעַט עוֹד אָמְרוּ לְכֵיפָה הַקָּמִים בֶּאֱמֶת מֵאֵלֶּה אַתָּה כִּי גְלִילִי אַתָּה וּלְשׁוֹנְךָ שׁוֶה׃

Mas el negó otra vez. Y poco deſpues otra vez losque eſtauan alli, dixeron à Pedro, Verdaderamente eres deellos; porque eres Galileo, y tu habla es ſemejante.

71 וְהוּא הֵחֵל לְאַלּוֹת נַפְשׁוֹ וּלְהִשָּׁבֵעַ כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֶת אֱנוֹשׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אוֹמְרִים אַתֶּם׃

Y el començó à anathematizarſe y jurar, No conozco à eſte hombre que dezis.

72 וַיִּקְרָא תַרְנְגֹל שֵׁנִית וַיִּזְכֹּר כֵּיפָה לְדָבָר אֲשֶׁר אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ כִּי לִפְנֵי קְרֹא תַרְנְגוֹל שֵׁנִית תְּכַחֲשֵׁנִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיָּחֶל לִבְכּוֹת׃

Y luego cantò el gallo: y Pedro ſe acordó de las palabras que Ieſus le auia dicho, Antes que el gallo cante dos vezes, me negaràs tres vezes. y començà à llorar.

טו

1 וּבִמְהֵרָה בַּבֹּקֶר וַיִּוָּעֲצוּ וְנוֹסְדוּ יַחַד הַכֹּהֲנִים עִם הַזְּקֵנִים וְסוֹפְרִים וְכָל־הָעֵדָה וַיַּאַסְרוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיּוֹלִיכוּהוּ וַיַּסְגִּירוּהוּ בִּידֵי פִּילָטוֹס׃

Y luego por la mannana, hecho conſejo, los Summos Sacerdotes con los Ancianos, y con los Eſcribas, y con todo el concilio, truxeron à Ieſus atado, y entregaronlo à Pilato.

ιδ.

68. Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, Οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον. καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

Mais il le nia, diſant, Ie ne le cognoi point, & ne ſai que tu dis: & il ſortit dehors au portail, & le coq chanta.

69. Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.

Et quand la chambriere l'eut veu derechef, elle ſe print à dire à ceux qui eſtoyent là preſens, Ceſtui-ci eſt de ceux-la.

70. Ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

Mais il le nia derechef. Et derechef vn peu apres, ceux qui eſtoyent, là preſens, dirent à Pierre, Vrayement tu es de ceux-la: car tu es Galileen, & ton langage s'y rapporte.

71. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

Lors il print à ſe maudire, & à iurer, diſant, Ie ne cognoi point ceſt homme-la que vous dites.

72. Καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

Et le coq chanta pour la ſeconde fois: & Pierre ſe reſouuint de la parole que Ieſus lui auoit dite, Deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois. Et s'eſtant ietté hors, il pleura.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

ΚΑὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ.

Et incontinent au matin les principaux Sacrificateurs auec les Anciens & les Scribes, & tout le conſiſtoire, ayans tenu conſeil, lierent Ieſus, & l'emmenerent, & le liurerent à Pilate.

CAP XIIII.

68. At ille negavit, dicens. Neque ſcio, neq; novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium: & gallus cantavit.

But he denied it / ſaying / I knowe him not/neither wot I what thou ſayeſt. Then he went out into the porche / and the cocke crewe.

69. Rurſus autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus, Quia hic ex illis eſt.

Then ſa maid ſaw him againe / and began to ſay to them that ſtoode by/this is one of them.

70. At ille iterum negavit. Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

But he denied it againe: and anon after/ they that ſtoode by/ſaid againe to Peter/ Surely thou art one of them: for thou art of Galile / and thy ſpeach is like.

71. Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia neſcio hominem iſtum, quē dicitis.

And he beganne to curſe / and ſweare / ſaying / I knowe not this man of whome ye ſpeake.

72. Et ſtatim gallus iterum cantavit. Et recordatus eſt Petrus verbi quod dixerat ei Ieſus, Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

Then the ſeconde time the cocke crewe / and Peter remembred the worde that Jeſus had ſayde vnto him / Before the cocke crowe twiſe/thou ſhalt deny mee triſe/and waying that with him ſelſe/ he wept.

CAP. XV.

ET confeſtim manè conſilium facientes ſummi ſacerdotes cum ſenioribus & Scribis & univerſo conſilio, vincientes Ieſum, duxerunt & tradiderunt Pilato.

And anon in the dawning/ the high Prieſtes helde a counſell with the Elders/ and the Scribes / and the whole Counſell/and bound Jeſus/and led him away/ and deliuered him to Pilate.

Das XIIII. Capitel.

68. Er leugnet aber vnd ſprach: Ich kenne jhn nicht/ weiß auch nicht was du ſageſt. Vnd er gieng hinauß in den Vorhof / vnd der Han krehet.

Da nectede hand/ oc ſagde / Jeg kender hannem icke / teg ved oc icke huad du ſiger. Oc hand gick vd i Forgaarden/oc Hanen goel.

69. Vnd die Magd ſahe jhn / vnd hub abermal an zu ſagen denen / die da bey ſtunden: Dieſer iſt der einer.

Oc Pigen ſaa hannem / oc begynte atter at ſige til dem/ ſom der ſtode hoſſ/ Denne er en aff dem.

70. Vnd er leugnet abermal. Vnd nach einer kleinen weile ſprachen abermal zu Petro / die dabey ſtunden: Warlich du biſt der einer / denn du biſt ein Galileer / vnnd deine Sprach lautet gleich alſo.

Oc hand nectede atter. Oc en liden ſtund der effter/ ſagde de atter til Peder/ ſom der ſtode hoſſ/ Sandelige du eſt en aff dem / Thi du eſt en Gallleer/ oc dit Maal lyder lige ſaa.

71. Er aber fieng an ſich zuverfluchen vnd ſchweren: Ich kenne des Menſchen nicht/ von dem jhr ſaget.

Da begynte hand at forbande ſig oc ſuere/ Jeg kender det Menniſke ike/ der i tale om.

72. Vnd der Han krehet zum andernmal. Da gedachte Petrus an das wort / das Jeſus zu jhm ſagte: Ehe der Hane zweymal krehet / wirſt du mich dreymal verläugnen. Vnd er hub an zu weinen.

Oc Hanen goel anden gong / Da tencte Peder paa det ord / ſom Jheſus ſagde til hannem / For end Hanen gal tho gonge/ ſkalt du forſuere mig tre gonge. Oc hand begynte at græde.

Das XV. Capitel.

Vnd bald am morgen/ hielten die Hohenprieſter einen Rath mit den Elteſten vnd Schriffgelehrten / dazu der gantze Rath/ vnd bunden Jeſum/ vnd führeten jhn hin/ vnd überantwortteten jn Pilato.

OC ſtrax morgenen / hulde de Ypperſte Preſter it Raad met de Eldſte och Scriffteloge / der til det gantſke Raad / Oc de bunde Jeſum/ oc førde hannem bort/ oc antuordede Pilato hannem.

Kapitola XIIII.

68. A on zapřel / řka: Aniž wijm / ani rozumijm co prawijſs. Y wyſſel wen před ſyň / a Kohaut zazpijwal.

Ale on záprzał/ mowiac / Nie znam go/ áni wiem co ty mowiß/ y wyßedł precz do śieni / á kur zápiał.

69. A opět když gey vzřela Děwka / počala prawiti těm kteřijž tu okolo ſtáli Že tento z nich geſt.

Tedy ſłużebnicá kthorá go záſie widziáła / poczelá mowic tym ktorzy ſtali / Y tenci ieſt z onych.

70. A on opět zapřel: A po malé chwijli opět ti kteřijž tu ſtáli / řekli Petrowi: Giſtě z nich gſy/neb y Galilegſký gſy. (Nebo řěč twá známa tebe činij.)

A on záſie záprzał: Y pothym záś máluczko ktorzy tam ſtáli/ rzekli Piotrowi Wiercś y ty z onych / boś y Gáliłeyczk/ y mowá twa ieſt podobna.

71. A on počal ſe klěti a přiſahati / že neznám člowěka toho o němž wy prawijte.

Thedy ſie poczał kláć y przyśiegác mowiac/ Nie znam ci człowieká tego o ktorym powiedacie.

72. A hned opět Kohaut zazpijwal. Y rozpomenul ſe Petr na Slowo / kteréž byl řekl gemu Gežijš/Prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá/třikrát mne zapřijſs. Y počal plakati.

Tedy powtore kur zápiał/ y wſpomniał Piotr ſłowá ktore mu mowił Jezus/ ze pierwey niż kur dwa kroć zápoie/trzykroć ſie mnie záprzyß/ á zámyśliwßy ſie plakał.

Kapitola XV.

TEhdy hned ráno Radu včiniwſſe wrchnij Kněžij s Starſſými a s Zákonijky/ y ſe wſſým shromážděnijm/ ſwázawſſe Gežijſſe wedli gey/ a dali Pilátowi.

TEdy wnet ráníuczko zßedßy ſie do rády nawyßy Kápłáni z ſtarßymi y z Doktory / y ze wßytkim zgromádzeniem / przywiedli Jezuſá zwiazánego / y podáli go Piłatowi.

טו

2 וְשַׁאֲלֵהּ פִּילַטוֹס אַנְתְּ
הוּ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא הוּ
דֵּין עֲנָא וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ
אָמַרְתְּ׃

E Pilato il domandò, Sei tu il Re de Giudei? Et egli riſpondendo, diſſe: Tu lo dici.

3 וַאֲכְלִין הֲווֹ קַרְצַוְהִי
רַבַּי כָּהֲנֵא בְּסַגִּיאָתָא׃

E i principali Sacerdoti l'accuſauano di molte coſe.

4 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס תּוּב
שַׁאֲלֵהּ וַאֲמַר לֵהּ לָא
מְפַנֵּא אַנְתְּ פִּתְגָּמָא חָזִי
כְּמָא מַסְהֲדִין עֲלַיךְ׃

Onde Pilato il domandò di nuono, dicendo, Tu non riſpondi niente? Vedi quante coſe teſtificano contra di te?

5 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ מֶדֶּם
פִּתְגָּמָא לָא יְהַב אֵיכַנָּא
דְּאֶתְדְּמַר פִּילַטוֹס׃

Ma Iesv non riſpoſe piu coſa alcuna: in modo che Pilato ſi marauigliaua.

6 מְעַד הֲוָא דֵּין בְּכֻל
עַאדָא לְמֶשְׁרָא לְהוֹן א
אֲסִירָא חַד אַיְנָא דְּשָׁאֲלִין׃

Hor il dì de la feſta ſolèua laſſar loro vn prigione, qualunque eſſi haueſſero domandato.

7 וְאִית הֲוָא חַד דְּמֶתְקְרָא
בַּר־אַבָּא דַּאֲסִיר הֲוָא עַם
עָבְדַי אַסְטַסִין הָנוֹן ד
דְּקֶטְלָא בְּאַסְטְסִין עֲבַדוּ׃

Et erauene vno chiamato Barraba, il quale era in prigione co i ſeditioſi, che hauenan fatto vn'homicidio per ſeditione.

8 וַקְעוֹ עַמָּא וְשַׁרִיו ל
לְמֶשְׁאַל אֵיךְ דַּמְעַד הֲוָא
עָבֵד לְהוֹן׃

E la turba gridando, cominciò à domandar ch'ei faceſſe ſecondo che ſempre haueua fato loro.

9 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס עֲנָא
וַאֲמַר לְהוֹן צָבֵין אַנְתּוֹן
אֶשְׁרֵא לְכוֹן מַלְכָּא ד
דִיהוּדָיֵא׃

Onde Pilato riſpoſe loro, dicendo, Volete voi ch'io vi laſſi il Re de Giudei?

10 יָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטוֹס
דְּמֶן חֲסָמָא אַשְׁלְמוּהִי
רַבַּי כָּהֲנֵא׃

Percioch'egli ſapeua bene che i principali Sacerdoti gliel'hauenan dato per inuidia.

טו

2 וַיִּשְׁאַל לוֹ פִּילָטוֹס הַאַתְּ הוּא
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר
לוֹ אַתְּ אוֹמֵר׃

Y preguntóle Pilato, Eres tu el Rey de los Iudios? reſpondiendo el, dixole, Tu lo dizes.

3 וַיַּחִיבוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים הַרְבֵּה
מְאֹד׃

Y accuſauànlo los principes de los Sacerdotes mucho.

4 וּפִילָטוֹס שָׁב וְשָׁאַל לוֹ
לֵאמֹר הֲלֹא תַעֲנֶה דָבָר רְאֵה
כַּמָּה עֵדוֹת יַעֲנוּ עָלֶיךָ׃

Y preguntóle otra vez Pilato, diziendo, No reſpondes algo? Mira quan muchas coſas ateſtiguan contra ti.

5 וְעוֹדֶנּוּ יֵשׁוּעַ לֹא דָבָר אֶחָד
עָנָה כֵּן אֲשֶׁר תָּמַהּ פִּילָטוֹס׃

Mas Ieſus ni aun con eſſo reſpondió, que Pilato ſe marauillaua.

6 וּבְיוֹם הֶחָג הִפְטִיר לָהֶם אֶחָד
מֵאֲסִירִים אֶת־אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ׃

Empero en el dia de la Fieſta les ſoltaua vn preſo qualquiera que pidieſſen.

7 וַיְהִי אִישׁ וּשְׁמוֹ בַּר־אַבָּא אֶת
הַמַּלִּינִים אָסוּר אֲשֶׁר בַּמְּלוּנָה
עָשׂוּ הֶרֶג׃

Y auia vno que ſe llamaua Barabbas preſo con ſus companneros de la rebuelta, que en vna rebuelta auian hecho muerte.

8 וַיִּזְעַק הָעָם וַיָּחֶל לִשְׁאוֹל
כַּאֲשֶׁר תָּמִיד עָשָׂה לָהֶם׃

Y la multitud, dando bozes, començó à pedir como ſiempre les auia hecho.

9 וּפִילָטוֹס עָנָה לָהֶם לֵאמֹר
אִם תִּרְצוּ אֶפְטֹר לָכֶם אֶת
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y Pilato les reſpondió, diziendo, Quereys que os ſuelte àl Rey de los Iudios?

10 כִּי־יָדַע כִּי־בְּשִׂנְאָה מְסָרוּ
אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים׃

Porque conocia que por embidia lo auian entregado los Principes de los Sacerdotes.

ιε'.

2. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέγεις.

Et Pilate l'interrogua, diſant, Es-tu le Roy de Iuifs. Ieſus reſpondant lui dit, Tu le dis.

3. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· (αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.)

Et les principaux Sacrificateurs l'accuſoyent de pluſieurs choſes: mais lui ne reſpondoit rien.

4. Ὁ δὲ πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.

Pilate donc l'interrogua derechef, diſant, Ne reſpon-tu rien? voila combien de choſes ils teſmoignent contre toi.

5. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον.

Mais Ieſus ne reſpondit rien non plus: tellement que Pilate s'en eſmerueilloit.

6. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὅνπερ ᾐτοῦντο.

Or leur relaſchoit-il à la feſte vn priſonnier, qui que ce fuſt qu'ils demandaſſent.

7. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

Et y en auoit vn dit Barrabbas, lequel eſtoit priſonnier auec ſes complices de ſedition, leſquels auoyent commis meurtre en la ſedition.

8. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

Et le peuple s'eſcriant tout haut, ſe print à demãder qu'il fiſt comme il leur auoit touſiours fait.

9. Ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

Pilate donc leur reſpondit, diſant, Voulez-vous que ie vous relaſche le Roy des Iuifs?

10. Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

Car il ſauoit bien que les principaux Sacrificateurs l'auoyent liuré par enuie.

CAP. XV.

2. Et interrogavit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpondens ait illi, Tu dicis.

Then Pilate aſked him/ Art thou the king of the Jewes? And he anſwered/ and ſaid vnto him/ Thou ſaieſt it.

3. Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in multis. (*Ipſe vero nihil reſpondit.*)

And the hie Prieſtes accuſed him of many thinges.

4. Pilatus autem rurſum interrogavit eum, dicens, Non reſpondes quicquam? vide in quantis te accuſant.

Wherefore Pilate aſked him againe/ ſaying/ Anſwereſt thou nothing? beholde howe many thinges they witneſſe againſt thee.

5. Ieſus autem ampliùs nihil reſpondit: ita ut miraretur Pilatus.

But Jeſus anſwered no more at all/ ſo that Pilate marueiled.

6. Per diem autem feſtum ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcunque petiiſſent.

Now at the feaſt Pilate did deliuer a priſoner vnto them/ whomſoeuer they would deſire.

7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidiū.

Then there was one named Barabbas/ which was bound with his fellowes/ that had made inſurrection/ who in the inſurrection had cōmitted murde.

8. Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis.

And the people cryed aloud/ an began to deſire that he would do as he had euer done vnto them.

9. Pilatus autem reſpondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

Then Pilate anſwered them/ and ſaide/ Will yee that I let looſe vnto you the king of the Jewes?

10. Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.

For he knew that the hie Prieſtes had deliuered him of enuie.

Das XV. Capitel.

2. Vnd Pilatus fraget jhn: Biſt du ein König der Jüden? Er antworttet aber/ vnd ſprach zu jhm: Du ſageſts.

Oc Pilatus ſpurde hannem ath/ Eſt du Jødernis Konge. Hand ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Du ſiger det.

3. Vnd die Hohenprieſter beſchuldigeten jn hart.

Oc de ypperſte Preſter klagede hart paa hannem.

4. Pilatus aber fragte jn abermal/ vnd ſprach: Antwortteſt du nichts? Sihe/ wie hart ſie dich verklagen.

Da ſpurde Pilatus hannem atter at/ oc ſagde/ Suarer du inted? See/ huor hart de beklage dig.

5. Jeſus aber antworttet nichts mehr/ alſo/ daß ſich auch Pilatus verwunderte.

Men Jheſus ſuarede inted mere/ ſaa/ at Pilatus oc forundrede ſig.

6. Er pflegte aber jhnen auff das Oſterfeſt einen gefangenen loß zu geben/ welchen ſie begerten.

Oc hand pleyde at giffue dem en fange løſſ paa Paaſke høytiden/ huilcken de begærede.

7. Es war aber einer/ genant Barrabas/ gefangen mit den auffrhüriſchen/ die im auffrhur einen Mord begangen hatten.

Da vaar der en/ ſam hed Barrabas fangen/ met de Oprøriſke/ ſom haffde giort it Mord vdi it oprør.

8. Vnd das Volck gieng hinauff/ vnd bat/ daß er thet/ wie er pfleget.

Oc Folcket gick op/ oc bad/ at hand vild gøre/ ſom hand pleyde.

9. Pilatus aber antworttet jhnen: Wolt jhr/ daß ich euch den König der Jüden loß gebe?

Oc Pilatus ſuarede dem/ Ville i/ at ieg ſkal giffue eder Jødernis Konge?

10 Denn er wuſſte/ daß jhn die Hohenprieſter auß neid überantworttet hatten.

Thi hand viſte/ at de ypperſte Preſter haffde antuordet hannem hen aff had.

Kapitola XV.

2. Y otázal ho Pilát: Tyli gſy Král Zidowſký? A on odpowěděw/ řekl gemu: Ty prawijſs.

Rpytal go Piłat/ Tyżeś ieſt on Krol żydowſki? A on mu odpowiedziawßy rzekł/ Ty powiedaß.

3. Y žalowali na něho wrchnij Kněžij mnohé wěcy.

Skárżyli nań tedy wielce Kſiążętá Kápláńſkie.

4. Tehdy Pilát otázal ho opět/ řka: Cožničehehož neodpowijdáſs? widijſs kterak mnohé wěcy na tebe žalugij.

Ale go piłat powtore ſpytał mowiąc/ Niczże nie odpowiedaß? oto iáko wiele świádczą przeciwko tobie.

5. A Gežijſs nic wijce neodpowěděl/ tak že ſe podiwil Pilát.

A Iezus przedſię nic nie odpowiedział/ tak iż ſię Piłat dziwował.

6. Na den pak ſlawný/ měl obyčeg gim propuſtiti gednoho z wězňůw/ za kteréhožby proſyli.

Ale w święto wypußczał im więźniá iednego ktorégoby żądáli.

7 Y byl kterýž ſlaul Barrabáſs/ genž s ſwarliwými byl w wězenij/ kterýž w ſwadě včinil byl wraždu.

Rbył niektory co go nazywano Bárábaß w więzieniu/ z tymi co z nim roſtyrk vczynili/ á w tym że roſtyrku mężoboyſtwa ſię byli dopuścili.

8. A když wzhůru weſſel Záſtup/ počal proſyti aby včinil yakož gim wždy činijwal.

Tedy poſpolſtwo záwoławßy poczęli prośić o to iáko im záwżdy czynił.

9. Tehdy Pilát odpowěděl gim/ řka: Chcetelí propuſtijm wám Krále Zidowſkého?

Rodpowiedziáwßy Piłat rzekł im/ Chcecież pußczę wam Krolá onego Zidowſkiego?

10. Neb geſt dobře wěděl/ že gſau z záwiſti byli wydali geg wrchnj Kněžij.

Abowiem wiedział iż przez zazdrość wydały go Kſiążętá kápláńſkie.

טו

11 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין
יַתִּירָאִית חַפִּטוּ לְכֶנְשָׁא
דַּלְבַר־אַבָּא נֶשְׁרֵא לְהוֹן׃

E i principali Sacerdoti ſolleuoron la turba à domandare che piu toſto laſciaſſe lor Barraba.

12 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס אֱמַר
לְהוֹן מָנָא הָכִיל צָבֵין
אַנְתּוּן אֶעְבֵּד לְהָנָא דְּקָרֵא
אַנְתּוּן מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃

Ma Pilato di nuouo riſpondendo, diſſe loro; Che volete dunque ch'io facci di colui che voi chiamate, Re de Giudei?

13 הָנוּן דֵּין תּוּב קְעַו ו
זְקוּפְיֻהִי׃

Et eſſi di nuouo griderono, Crocifiggilo.

14 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס אֱמַר
לְהוֹן מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עֲבַד
וְהָנוּן יַתִּירָאִית קָעֵין הֲווּ
זְקוּפְיֻהִי׃

E Pilato diceua loro, Ma che male ha egli fatto? Et eſſi tanto piu forte gridorono, Crocifiggilo.

15 פִּילַטוֹס דֵּין צָבָא
דְּנֶעְבֵּד צְבִיָנָא לְכֶנְשָׁא
נַשְׁרָא לְהוֹן לְבַר־אַבָּא
וְאַשְׁלְם לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ כַּד
מְנַגַּד דְּנִזְדְּקֵף׃

Onde Pilato volendo contentar la turba, laſſò loro Barraba: & hauendo flagellato IESV, *lo dette che fuſſe crucifiſſò.*

16 אַסְטְרַטְיוּטֵא דֵּין
אַוְבְּלוּהִי לְגַו דָּרְתָּא ד
דְּאִיתֶיהָ פְּרַטוֹרִין וְקָרַו ל
לְכֻלָּהּ אַסְפִּיר׃

Allora i ſoldati lo menoron dentro ne la corte, che è il Pretorio, e chiamano tutta la compagnia.

17 וְאַלְבְּשׁוּהִי אַרְגְּוָנָא
וּגְדַלוּ סָמוּ לֵהּ כְּלִילָא
דְּכוּבָא׃

E veſtenlo di porpora, e pongonli intorno al capo vna corona di ſpine, ch'eſſi haueuano teſſuta.

18 וְשַׁרִיו לְמֶשְׁאַל ב
בִּשְׁלָמֵהּ שְׁלָם מַלְכָּא
דִּיהוּדָיֵא׃

Poi cominciorono è ſalutarlo, dicendo, Iddio ti ſalui, Re de Giudei.

19 וּמָחֵין הֲווּ לֵהּ עַל
רִישֵׁהּ בְּקַנְיָא וְרָקִין הֲווּ
בְּאַפּוּהִי וּבָרְכִין הֲווּ עַל
בּוּרְכֵיהוֹן וְסָגְדִין לֵהּ׃

E percoteuangli il capo con vna canna, e ſputauangli addoſſo, & inginocchiandoſi, gli faceuano riuerentia.

טו

11 וְהַכֹּהֲנִים פִּתּוּ אֶת־הָעָם יוֹתֵר
לְפַטֵּר לָהֶם אֶת־בַּר־אַבָּא׃

Mas los Principes de los Sacerdotes incitarõ à la multitud, que les ſoltaſſe antes à Barabbas.

12 וּפִילָטוֹס עָנָה וְעוֹד אָמַר
אֲלֵיהֶם וּמָה תִּרְצוּ לַעֲשׂוֹתִי
לַאֲשֶׁר אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי מֶלֶךְ
הַיְּהוּדִים׃

Y reſpondiendo Pilato, dizeles otra vez, Que pues quereys que haga del que llamays Rey de los Iudios?

13 וְהֵמָּה שָׁבוּ וְזָעֲקוּ הוֹקִיעֵנוּ׃

Y ellos boluieron à dar bozes, Crucificalo.

14 וּפִילָטוֹס אָמַר לָהֶם וּמָה
רָעָה עָשָׂה וְהֵמָּה עַל־יֶתֶר זָעֲקוּ
הוֹקִיעֵנוּ׃

Mas Pilato les dezia pues que mal ha hecho? y ellos dauan mas bozes, Crucificalo.

15 וּפִילָטוֹס רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת
לָעָם כִּרְצוֹנָם וַיְפַטֵּר אֶת־בַּר־
אַבָּא וַיִּתֵּן אֶת יֵשׁוּעַ לְיַסֵּר
בַּשּׁוֹטִים וּלְהוֹקַע׃

Y Pilato, queriendo ſatisfazer al pueblo, ſoltoles à Barabbas, y entregó à Ieſus açotado paraque fueſſe crucificado.

16 וְהָרָצִים הוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בֶּחָצֵר
וְהוּא בֵית דִּין וַיַּזְעִיקוּ אֶת כָּל־
הַחֶבֶל׃

Entonces los ſoldados lo lleuaron dentro del patio, es à ſaber, àl audiencia: y conuocan toda la quadrilla.

17 וַתַּעֲדוּהוּ מְעִיל הַשָּׁנִי וַיְסַבְּבוּ
עֲטֶרֶת הַסִּינִים וַיָּשִׂימוּ עָלָיו׃

Y viſtenlo de purpura, y ponenle vna corona texida de eſpinas.

18 וַיָּחֵלּוּ לִשְׁאוֹל לִשְׁלוֹמוֹ לֵאמֹר
שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y començaron á ſaludarle, Ayas gozo Rey de los Iudios.

19 וַיַּכּוּ אֶת רֹאשׁוֹ בַּקָּנֶה וַיָּרֹקוּ בוֹ
וַיִּכְרְעוּ עַל־בִּרְכֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לוֹ׃

Y heriánle ſu cabeça con vna canna, Y eſcupian en el, y adorauanlo hincadas las rodillas.

ιε.

11. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

Mais les principaux Sacrificateurs eſmeurent le peuple, afin qu'il leur relaſchaſt pluſtoſt Barrabbas.

12. Ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων.

Et Pilate reſpondant leur dit, derechef, Que voulez-vous donc que ie face à celui que vous appelez Roy des Iuifs?

13. Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Et derechef ils s'eſcritent, diſans, Crucifie-le.

14. Ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Adonc Pilate leur dit, Mais quel mal a-il fait? Et ils s'eſcrierent tant plus fort, Crucifie-le.

15. Ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Pilate donc voulant contenter le peuple, leur relaſcha Barrabbas, & apres auoit fait fouëtter Ieſus, le liura, afin qu'il fuſt crucifié.

16. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν,

Adonc les gendarmes l'emmenerent dedans la cour qui eſt le pretoire: & appelerent toute la bande.

17. Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

Et le veſtirent d'vne robbe de pourpre, & lui mirent à l'entouder la teſte vne couronne d'eſpines qu'ils auoyent pliee.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ βασιλεῦ τῶν ἰουδαίων.

Et ſe prindrent à le ſaluer, en diſant, Bien te ſoit, Roy des Iuifs.

19. Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

Et lui frapoyent la teſte auec vn roſeau, & crachoyent contre lui: & ſe mettans à genoux, lui faiſoyent la reuerence.

CAP. XV.

11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

But the hie Prieſtes had moued the people to deſire that he would rather deliuer Barabbas vnto them.

12. Pilatus autem iterum reſpondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum?

And Pilate anſwered/& ſaid againe vnto them/ What will ye then that I do with him/ whome ye call the King of the Jewes?

13. At illi iterum clamaverunt, Crucifige eum.

And they cryed againe/ Crucifie him.

14. Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabãt, Crucifige eum.

Then Pilate ſaid vnto them/ But what euill hath he done? And they cryed the more feruently/ Crucifie him.

15. Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Ieſum flagellis cæſum ut crucifigeretur.

So Pilate willing to content the people/looſed them Barabbas/ and deliuered Jeſus when he had ſcourged him/that he might be crucified.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & cõvocant totam cohortem.

Then the ſouldiers led him away into the hall/which is the cõmon hall/ and called together the whole bande.

17. Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam.

And clad him with purple/ and platted a crowne of thornes/ and put it about his head.

18. Et cœperunt ſalutare eum, Ave rex Iudæorum.

And began to ſalute him/ ſaying/ Haile/ King of the Jewes.

19. Et percutiebant caput eius arundine: & conſpuebant eum, & ponẽtes genua, adorabant eum.

And they ſmote him on the head with a reede/ and ſpat vpon him/ and bowed the knees/ and did him reuerence

Das XV. Capitel.

11. Aber die Hohenprieſter reitzeten das Volck/ daß er jnen vil lieber den Barrabam loß gebe.

Men de ypperſte Preſter ſkyndede folcket til/ At hand ſkulde meget heller giffue dem Barrabam løſſ.

12. Pilatus aber antwortet widerumb/ vnd ſprach zu jnen: Was wolt jhr denn/ daß ich thue dem/ den jhr ſchuldiget/ Er ſey ein König der Jůden?

Da ſuarede Pilatus igen/och ſagde til dem/ Huad ville i da/ at ieg ſkal gøre/ den/ der i ſkylde/ At hand er Jødernis Konge.

13. Sie ſchryen abermal: Creutzige jhn.

De ſkrege atter/ kaarsfeſt hannem.

14. Pilatus aber ſprach zu jhnen: Was hat er ůbels gethan? Aber ſie ſchryen noch vil mehr: Creutzige jhn.

Da ſagde Pilatus til dem/ Huad ont haffuer hand giort? Men de ſkrege end meget mere/ Kaarſſfeſt hannem.

15. Pilatus aber gedachte dem Volck genug zu thun/ vnd gab jnen Barrabam loß/ vnd ůberantwortet jhnen Jeſum/ daß er gegeiſſelt vnd gecreutziget wůrde.

Da tencte Pilatus at gøre Folcket fylleſt/ och hand gaff dem Barrabam løſſ/ Oc antuordede dem Jeſum hen/ at hand ſkulde hudſtrygis oc kaarfeſtis.

16. Die Kriegßknecht aber fůhreten jn hinein in das Richthauß/ vnd rieffen zuſammen die gantze Schar.

Da førde Stridzmendene hannem ind i Domhuſit/ oc kallede den gantſke Skare tilſammen.

17. Vnd zogen jhm ein Purpur an/ vnd flochten eine dörne Krone/ vnd ſatzten ſie jhm auff.

Oc førde hannem i it Purpur/ och flettede en torne Krune/ och ſette hende paa hannem.

18. Vnd fiengen an jhn zu grůſſen: Gegrůſſet ſeyſt du der Jůden König.

Oc begynde at hilſe hannem/ Hil vere du Jøde Konge.

19. Vnd ſchlugen jhm das Haupt mit dem Rohr/ vnd verſpeyeten jhn/ vnd fielen auff die knie/ vnnd beteten jhn an.

Oc de ſloge hans Hoffuit met Røret/ oc beſpøtte hannem/ oc fulde paa Knæ/ oc tilbade hannem.

Kapitola XV.

11. Ale Biſkupowé ponukli Záſtupu/ aby gim raděgij propuſtil Barrabaſſe.

Lecz kſiazetá kápláńſkie podußczáli poſpolſtwo izby im rádßey Barábaßa puścił.

12. A Pilát opět odpowěděw/ řekl gim: Což tehdy chcete ať včinijm Králi Zidowſkému?

A odpowiedziawßy Pilat rzekł im powtore/ Coż wżdy chcecie ábych vczynił temu ktorego powiedacie krolem Zydowſkim?

13. A oni opět zwolali: Vkřižug gey.

Thedy oni záſie wolali/ Vkrzyżuy go.

14. A Pilát prawil gim: Y což geſt zlého včinil? Oni pak wijce wolali/ Vkřižug ho.

Y mowił do nich Piłat/ Y coż wżdy złego vczynił? Ale oni thym wiecey wolali/ Vkrzyżuyże go.

15. Tehdy Pilát chtě Lidu doſti včiniti/ puſtil gim Barabáſſe/ a dal gim Gežijſſe vbičowaného/ aby byl vkřižowán.

A ták Piłat chcac poſpolſtwu doſyć vczynić/ puścił im Barábaßa/ á Jezuſa vbiczowanego podał áby był vkrzyżowan.

16. Žoldnéři pak vwedli gey wnitř do Sýně domu Radného/ a ſwolali wſſecku zběř:

Y wwiodßy go żołnierze do dworá/ to ieſt do ratußa/ przyzwali wßy tkiey roty.

17. Y oblekli gey w Sſarlat/ a wložili naň Korunu ſpletſſe z trnij.

A obłokßy go wßárłat/ włożyli nań korone vpleciona z cierniá.

18. Y počali ho pozdrawowati/ řkauce: Zdráw Králi Zidowſký.

Y poczęli go witać mowiac/ Witáy że Krolu Zydowſki.

19. A bili hlawu geho třtinau/ a plwali na něho/ a klekagjce na kolenau/ klaněli ſe gemu.

A tłukli głowe iego trzćina/ y plwáli nań/ á náchylaiac kolan/ kłániáli ſie iemu.

טו

20 וכד בזחו בה אשלחוהי ארגונא ואלבשוהי מאנוהי ואפקוהי דנזקפוניהי:

E poi che l'hebbero così schernito, lo spogliorono de la porpora, e vestironlo de suoi proprij vestimenti, e menoronlo fuore per crocifiggerlo.

21 ושחרו חד דעבר הוא שמעון קוריניא דאתא הוא מן קריתה אבוהי דאלכסנדרוס ודרופוס דנשקול זקיפה:

Esforzorono vn certo Simone Cireneo che passaua (venendo egli da la villa) padre d'Alessandro e di Ruso, à portar la croce d'esso IESV.

22 ואיתיוהי לגוגלתא דוכתא דמתפשקא קרקפתא:

E conduconlo al luogo di Golgota, che s'interpreta, luogo di cranio.

23 ויהבו לה למשתא חמרא דחליט בה מורא הו דין לא נסב:

E dettergli bere del vino mescolato con mirra: ma egli non ne prese.

24 וכד זקפוהי פלגו מאנוהי וארמיו עליהון פסא מנו מנא נסב:

Poi ch'essi l'hebber crocifisso, spartirono i soui vestimēti, gittando sopra essi la sorte, per sapere quel che ciascuno n'hauesse à pigliare.

25 אית הוא דין שעא תלת כד זקפוהי:

Et era l'hora terza quando il crocifissero.

26 וכתיבא הות עלתא דמותה בכתבא הנא מלכא דיהודיא:

Et il titolo del suo delitto era scritto così IL RE DE GIVDEI.

27 וזקפו עמה תרין לסטיא חד מן ימינה וחד מן סמלה:

Crocifissero ancora con esso lui due ladroni, vno da la destra sua, e l'altro da la sua sinistra.

טו

20 וכאשר הלעיגו לו הפשיטוהו את־מעיל השני וילבישו אותו את־בגדיו ויוציאוהו להוקיע אותו:

Y desque lo ouieron escárnecido, desnudaronle la ropa de purpura, y vistieronle sus proprios vestidos, y sacanlo para crucificarlo.

21 ויגישו אחד מהעוברים ושמו שמעון הקירני אשר בא מן השדה והוא אבי אלכסנדרוס ורופוס לשאת את־צליבו:

Y cárgaron à vno que passaua, (Simon Cyreneo padre de Alexandro y de Rufo, que venia del campo.) para que lleuasse su cruz.

22 ויוליכוהו אל־גלגלתא מקום והו מתרגם מקום גלגלת:

Y lleuanlo ál lugar de Golgatha, que declarado quiere dezir, lugar de la Calauera.

23 ויתנו לו לשתות יין עם מר ולא לקח:

Y dieronle à beuer vino myrrhado: mas el no lo tomó.

24 וכאשר הוקיעוהו חלקו את־בגדיו ויפילו גורל עליהם מי מה ישא:

Y desque lo vuieron crucificado, repartieron sus vestidos echando suertes sobre ellos, que lleuaria cada vno.

25 ותהי שעה השלישית ויוקיעוהו:

Y era la hora de las tres quando lo crucificarō.

26 ויהי דינו נכתב זה הוא מלך היהודים:

Y el titulo escriptó de su causa era, EL REY DE LOS IVDIOS.

27 ועמו הוקיעו שני פריצים אחד מימינו ואחד משמאלו:

Y crucificaron con el dos ladrones, vno à la man derecha, y otro à la man yzquierda.

ιε'.

20. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

Puis apres quand ils se furent mocqués de lui, ils le desuestirent de la robbe de pourpre, & le reuestirent de ses vestemens, l'emmenerent dehors pour le crucifier.

21. Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et contraignirent vn certain passant, nommé Simon Cyrenien, (lequel venoit des champs, qui estoit pere d'Alexandre & de Rufus de porter la croix d'icelui.

22. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.

Et puis le menerent en la place de Golgotha, qui vaut autant à dire que la place du test.

23. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.

Puis lui donnerent á boire du vin mixtionné auec de la myrrhe: mais il ne le print point.

24. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.

Et quand ils l'eurent crucifié ils departirent ses vestiments, en iettant le sort sur iceux, pour sauoir ce que chacun en emporteroit.

25. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Or estoit-il trois heures quand ils le crucifierent.

26. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et le dicton de sa condamnation portoit en escrit, LE ROY DES IVIFS.

27. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστὰς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.

Ils crucifierent aussi auec lui deux brigands: l'vn à sa main droite, & l'autre à sa gauche.

CAP. XV.

20. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis, & educunt illum ut crucifigerent eum.

And when they had mocked him / they tooke the purple of him / and put his owne clothes on him / and led him out to crucifie him.

21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem eius.

And they compelled one that paſſed by / called Simon of Cyrene (which came out of they coũtrey / and was father of Alexander and Rufus) to beare his croſſe.

22. Et perducunt illum in Golgotha locum: quod eſt interpretatum, Calvariæ locus.

And they brought him to a place named Golgotha / which is by interpretation / the place of dead mens ſkulles.

23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

And they gaue him to drinke wine mingled with myrrhe: but he receiued it not.

24. Et crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret

And when they had crucified him / they parted his garments / caſting lots for them / what euery man ſhould haue.

25. Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

And it was the third houre / when they crucified him.

26. Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus, Rex Iudæorum.

And the title of his cauſe was written aboue / The King of the Iewes.

27. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à ſiniſtris eius.

They crucified alſo wᵗ him two thieues / the one on the right hand / and the other on his left.

Das XV. Capitel.

20. Vnd da ſie jhn verſpottet hatten zogen ſie jm die Purpur auß / vnd zogen jhm ſeine eigne Kleider an / vnd fůhreten jn auß / daß ſie jhn creutzigten.

Oc der de haffde beſpaattet hannem / da førde de hannem aff Purpuret / oc førde hannem i ſine egne Kleder / oc de førde hañem vd / at de ſkulde kaarſſfeſte hannem.

21. Vnd zwungen einen / der fůrůber gieng / mit namen Simon von Cirene / der vom Felde kam / (der ein Vater war Alexandri vnd Ruffi) daß er jhm das Creutz trůge.

Och der gick en frem / hed Simon aff Cirene / ſom kom aff marcken (huilcken der vaar Alexandri oc Ruffi fader) hannem tuingde de til / at hand bar hannem Kaarſſet.

22. Vnd ſie brachten jhn an die ſtet Golgatha / das iſt verdolmetſchet / Schedelſtet.

Oc de førde hannem til den ſted Golgatha / det er vdlagt / Hoffuitpande ſted.

23. Vnd ſie gaben jhm Myrrhen im Wein zu trincken / vnd er nams nicht zu ſich.

Och de gaffue hannem Mirrha at dricke i Vin / oc hand tog det icke til ſig.

24. Vnd da ſie jhn gecreutziget hatten / theileten ſie ſeine Kleider / vnd worffen das Loß darumb / welcher was ůberkeme.

Oc der de haffde Kaarſſfeſt hannem / ſkiffte de hans Kleder / oc kaſte Laad der om / huad huer ſkulde haffue.

25. Vnd es war vmb die dritte ſtunde da ſie jhn creutzigten.

Oc det vaar ved den tredie ſtund / der kaarſſfeſte hannem.

26 Vnd es war oben ůber jn geſchrieben / was man jhm ſchuld gab / nemlich / Ein Kőnig der Jůden.

Och der vaar ſcreffuit offuen offuer hannem / huad ſkyld mand gaff hannem / ſom vaar / Jødernis Konge.

27. Vnd ſie creutzigeten mit jhm zween Mőrder / einen zu ſeiner rechten / vnd einen zu ſeiner lincken.

Oc de kaarſſfeſte tho Røffuere met hannem / en hoſſ hans høyre / oc en hoſſ den venſtre haand.

Kapitola XV.

20. A když gemu ſe napoſmijwali / ſwlekli s něho Sſarlat / á oblekli gey w Raucho geho / a wedli gey aby ho vkřižowali.

A gdy go nágrawali / zwlekli go z ßárlatu / y oblekli w ßáty włáſne / á wywiedli gi áby go vkrzyżowáli.

21. Tehdy přinutili něyakého kterýž tudy mimo ně ſſel / Sſimona Cyrenenſkého / kterýž ſſel ze Wſſy Otce Alexandrowa a Ruffowa / aby wzal Křijž geho.

Tedy przymuſili niektorego mimo idącego Symoná Cyrenczyká (ktory ßedł z polá / oycá Alexándroweᵒ y Rufiego) áby wźiął krzyż ieᵒ.

22. Y wedli gey až na mijſto Golgotha / kteréž ſe wykládá Poprawnĕ.

Y przywiedli go ná mieyſce Golgotá / co ſie wykłádá / Mieyſce trupich głow.

23. Y dáwali gemu pijti Wijno s Mirhau / a nepřiyal ho.

Y podáli mu ku piciu wino z mirrą / Ale go on nie przyiął.

24. A ty kteřijž vkřižowali gey rozdělili raucho geho / mecýce o ně Los / kdoby co wzal.

A gdy go vkrzyżowáli / podzielili ßáty iego / miecąc o nie los co kto miał wźiąć.

25. A byla hodina třetij: Y vkřižowali gey.

A byłá trzecia godźiná gdy go vkrzyżowáli.

26. A být nápis winy geho napſán: Král Zidowſký.

Był też y napis wyſtepku iego nápiſány / Tenci ieſt Krol on żydowſki.

27. Vkřižowali také s nim dwa Lotry / gednoho na Prawicy a druhého na Lewicy geho.

Vkrzyżowali też przy nim dwá zboyce / iednego po práwcy á drugiego po lewcy ſtronie iego.

וט

28 וְשַׁלֵם כְּתָבָא דְּאָמַר דְּעַם עַוְלֵא אֶתְחַשַּׁב :

E coſi fu adempiuta la Scrittura, che dice, Et è ſtato poſto nel numero de gl'iniqui.

29 וְאַף אִילֵין דֵּין דְּעָבְרִין הֲווֹ מְגַדְּפִין הֲווֹ עֲלַוְהִי וּמְנִידִין רֵישַׁיְהוֹן וְאָמְרִין אוֹן שָׁרֵא הַיְכְלָא וּבָנֵא לֵהּ לִתְלָתָא יוֹמִין :

Quelli ancora che paſſauano gli diceuano oltraggio, ſcotendo la teſta, e dicendo, Hei, tu che diſtruggi il tempio di Dio & in tre giorni lo riedifichi.

30 פַּצָא נַפְשָׁךְ וְחוּת מֶן זְקִיפָא :

Salua te ſteſſo, e ſcendi de la croce.

31 וְהָכְנָא אַף רַבַּי כָּהֲנֵא גָּחְכִין הֲווֹ חַד עַם חַד וְסָפְרֵא וְאָמְרִין אַחְרָנֵא אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מֶשְׁכַּח לְמַחָיוּ :

Similimente ancora i principali Sacerdoti facendoſene beffe tra lore inſieme con gli Scribi, diceuano, Egli ha ſaluato gli altri, e non puo ſaluar ſe medſimo.

32 מְשִׁיחָא מַלְכֵּהּ דְּאִיסְרָיֵל נֶחוּת הָשָׁא מֶן זְקִיפָא דְּנֶחְזֵא וְנְהַיְמֶן בֵּהּ וְאַף הָנוֹן דֵּין דַּזְקִיפִין הֲווֹ עַמֵּהּ מְחַסְּדִין הֲווֹ לֵהּ :

Che Chriſto il Re d'Iſraël diſcenda hor de la croce, accioche noi vediamo, e crediamo. Quelli ancora che eran crociſiſſi con eſſolui, l'ingiuriauano.

33 וְכַד הֲוַי שֵׁת שָׁעִין הֲוָא חֶשׁוֹכָא עַל כֻּלָּהּ אַרְעָא עַד מָא לְשָׁעָא תְּשַׁע :

Venuta poi l'hora ſeſta, furon fatte le tenebre ſopra tutta la terra inſin a l'hora nona.

34 וּבַתְשַׁע שָׁעִין קְעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא רָמָא וֶאֱמַר אֵיל אֵיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי דְּאִיתֵיהּ אֱלָהִי אֱלָהִי ל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי :

Et à l'hora nona IESV gridò ad alta voce, dicendo, Eloi, Eloi, lama ſabactani, che vuol dire, Iddio mio, Iddio mio, perche m'hai tu abandonato?

טו

28 וַיִּמָּלֵא הַכְּתָב אֲשֶׁר אָמַר וְאֶת־פֹּשְׁעִים נִמְנָה :

Y cumplioſe la Eſcriptura que dize, Y con los iniquos fue contado.

29 וְהָעוֹבְרִים גִּדְּפוּהוּ מְנִיעִים רָאשֵׁיהֶם וְלֵאמֹר הֶאָח הַהֹרֵס אֶת־הֵיכָל וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים בּוֹנֶה :

Y losque paſſauan, lo denoſtauan meneando ſus cabeças, y diziendo, Váh, que derribas el Templo de Dios, y en três dias lo edificas:

30 הוֹשִׁיעַ לְנַפְשְׁךָ וּרְדָה מִן־הַצְּלָב :

Saluate à ti miſmo, y deciende de la cruz.

31 וְכָכָה גַּם הַכֹּהֲנִים יַלְעִיגוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עִם הַסּוֹפְרִים לֵאמֹר לַאֲחֵרִים הוֹשִׁיעַ וּלְנַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ :

Y deſta manera tambien los Principes de los Sacerdotes eſcarneciendo, dezian vnos à otros con los Eſcribas, á otros ſaluo, à ſi miſmo no puede ſaluar.

32 הַמָּשִׁיחַ הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל יֵרֵד נָא עַתָּה מִן הַצְּלָב וְנִרְאֶה וְנַאֲמִין וְגַם הַתְּלוּיִים עִמּוֹ גִּדְּפוּהוּ :

El Chriſto, Rey de Iſrael decienda aora de la cruz, paraque veamos y creamos. Tambien losque eſtauan crucificados con ello denoſtauan.

33 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה שָׁעָה הַשִּׁשִּׁית הָיָה חֹשֶׁךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית :

Y quando vino la hora de las ſeys, fueron hechas tinieblas ſobre toda la tierra haſta la hora de las nueue.

34 וּבְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית צָעַק יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֱלוֹהִי אֱלוֹהִי לָמָּה סְבַקְתַּנִי וְהוּא מְתֻרְגָּם אֵלִי אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי :

Y à la hora de las nueue exclamó Ieſus à gran boz, diziendo, Eloi, Eloi lamma ſabachthani? que declarado, quiere dezir, Dios mio, Dios mio, porque me has deſamparado?

ιε'.

28. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.

Ainſi fut accomplie l'Eſcritture, qui dit, Et il a eſté mis au rang des mal-faiteurs.

29. Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες· οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν.

Et ceux qui paſſoyent pres de là lui diſoyent outrages hochans leurs teſtes, & diſans, He toi, qui desfais le temple, & en trois iours rebaſtis.

30 Σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ

Sauue-toi toi-meſme, & deſcen de la croix.

31. Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι;

Semblablement auſſi les principaux Sacrificateurs meſmes ſe mocquans, auec les Scribes, diſoyent les vns aux autres, Il á ſauué les autres, il ne ſe peut ſauuer ſoi-meſme.

32. Ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν, καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

Que le Chriſt, le Roy d'Iſrael deſcende maintenant de la croix, afin que nous le voyons, & & croyons. Et ceux auſſi qui eſtoyent crucifiés auec lui, lui diſoyent outrages.

33 Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Mais quand il fut ſix heures, tenebres furent faites ſur tout le païs iuſques à neuf heures.

34. Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· ἐλωῒ ἐλωῒ, λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;

Et à neuf heures Ieſus cria à haute voix, diſant, Eloi, Eloi, lamma ſabachthani? qui vaut autant à dire que, Mon Dieu, Mon Dieu pourquoi m'as-tu abandonné?

CAP. XV.

28. Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit, Et cum iniquis reputatus eſt.

Thus the Scripture was fulfilled/ which ſaid/ And hee was counted amõg the wicked.

29. Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes, Vah qui deſtruis templum, & in tribus diebus reædificas.

And they that went by / railed on him/ wagging their heades/ and ſaying/ Hey/ thou that deſtroyeſt the Temple/ and buildeſt it in three dayes.

30. Salvum fac temetipſum, deſcendens de cruce.

Saue thy ſelfe / and come downe from the croſſe.

31. Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.

Likewiſe alſo euen the hie Prieſtes mocking/ ſaide among them ſelues with the Scribes/ He ſaued other men/ him ſelfe he cannot ſaue.

32. Chriſtus rex Iſraël deſcendat nunc de cruce: ut videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

Let Chriſt the King of Iſrael nowe come downe from the croſſe / that we may ſee/ & beleeue. They alſo that were crucified with him/ reuiled him.

33. Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram uſque in horam nonam.

Nowe when the ſixt houre was come/ darkeneſſe aroſe ouer all the lande vntill the ninth houre.

34. Et hora nona exclamavit Ieſus voce magna, dicens, Eloi, Eloi, lamma ſabacthani? quod eſt interpretatũ, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

And at the ninth houre Jeſus cryed with a loud voyce / ſaying / Eloi/ Eloi/ lamma-ſabacthani? which is by interpretation/ My God/ My God/ why haſt thou forſaken me?

Das XV. Capitil.

28. Da ward die Schrifft erfůllet/ die da ſagt: Er iſt vnter die ůbelthåter gerechnet.

Da bleff Scrifften fuldkommen ſom ſiger/ Hand er regnet blant Miſdedere.

29. Vnd die fůrůber giengen/ låſterten jhn/ vnd ſchůttelten jhre Håupter/ vnd ſprachen: Pfui dich/ wie fein zubrichſt du den Tempel/ vnd baueſt jhn in dreyen tagen.

Oc de der ginge frem/ beſpaattede hannem/ oc røſte deris Hoffuit / oc ſagde / Tui dig huor deylige nedbryder du Templen / oc bygger den i tre dage.

30. Hilff dir nun ſelber / vnd ſteige herab vom Creutze.

Hielp dig nu ſelff / oc ſtig hid ned aff kaarſſet.

31. Deſſelbigen gleichen die Hohenprieſter verſpotteten jhn vntereinander/ ſampt den Schrifftgelehrten vnd ſprachen: Er hat andern geholffen/ vnd kan jhm ſelber nicht helffen.

Lige ſaa beſpaattede de ypperſte Preſter hannem blant huer andre / met Scrifftklogene/ oc ſagde/ hand haffuer hulpet andre/ oc kand icke hielpe ſig ſelff.

32. Jſt er Chriſtus / vnd König inn Jſrael/ ſo ſteige er nun vom Creutz/ daß wir ſehen vnd glauben. Vnd die mit jhm gecreutziget waren/ ſchmåheten jhn auch.

Er hand Chriſtus/ oc Konge i Jſrael / da ſtige ſig nu ned aff kaarſſet / at wi kunde ſee oc tro. Oc de ſom vaare Kaarsfeſte met hannem / forhaanede hannem oc ſaa.

33. Vnd nach der ſechſten ſtunde/ ward ein Finſternuß ůber das gantze Land / biß vmb die neundte ſtunde.

Oc effter den ſiette time bleff it Mørck offuer det gantſke Land / indtil ved den niende time.

34. Vnd vmb die neundte ſtunde rieff Jeſus laut/ vñ ſprach: Eli/ Eli/ lama aſabthani? Das iſt verdolmetſchet: Mein Gott/ mein Gott/ warum̃ haſt du mich verlaſſen?

Oc ved den niende time / robte Jheſus høyt / och ſagde / Eli/ Eli/ lama aſabthani? Det er vdlagt/ Min Gud/ min Gud/ huor faare haffuer du forlat mig?

Kapitola XV.

28. Y naplněno geſt Pijſmo kterěž dij: As hřijſſnými počten geſt.

Wypełniło ſie tedy piſmo ktore mowi/ A z złośniki ieſt policzon.

29. A chodijce mimo něho/ rauhali ſe gemu / hýbagijce hlawami ſwými/ a řijkagijce: Ha há/ kterýž ruſſýſs Chrám Božij a we třech dnech gey zaſe wzděláwáſs.

Ci też ktorzy tám mimo chodźili/ ſromoćili go/ chwieiąc głowámi ſwemi/ ámowiąc/ A tyżeś to co rozwalaſz Kośćioł/ y we trzech dniach gi zbuduieſz?

30. Pomož ſobě ſamému/ a ſſtup ſ Křijže.

Wybawże ſie ſam / á zſtap z krzyżá:

31. Též y wrchnij Kněžij poſmijwagijce ſe s Zákonijky/ geden k druhému prawili: Ginýmť geſt ſpomáhal/ ſam ſobě ſpomocy nemůže.

Tákże też y Kſiażetá Kápláńſkie nagráwáiac go / mowili iedni do drugich z Doktory/ Ine záchowal/ á ſámego ſiebie záchowáć nie może.

32. Kryſtus Král Izrahelſký/ nechť nynij ſſtaupij s křijže/ ať vzřijme a vwěřijme. A ti kteřijž s nim vkřižowáni byli/ vtrhali gemu.

Niechżeć theraz Kriſtus on Krol Izraelſki zſtapi z krzyżá/ ábyſmy vyzreli y vwierzyli / Ci theż co z nim byli vkrzyżowáni/ ſromoćili go.

33. A když byla hodina ſſeſtá/ ſtaly ſe tmy po wſſý zemi/ až do hodiny dewáté.

A gdy przychodźiła godźiná ſzoſtá/ ſtáły ſie ciemnośći po wſzytkiey ziemi aż do dźiewiatey godźiny.

34. A w hodinu dewátau/ zwolal Gežijs hlaſem welikým/ řka: Eloy/ Eloy/ Lama zabachtháni? genž ſe wykládá/ Bože můg/ Bože můg/ y co gſy mne opuſtil?

Tedy dźiewiatey godźiny krzyczał Jezus głoſem wielkim / mowiąc/ Eloi/ Eloi/ lámma ſábáchthání? co ſie wykłada/ Boże moy/ Boże moy/ czemuś mie opuśćił?

טו

35 וְאֻנָשִׁין דַּשְׁמַעוּ מֶן ה
הָנוּן דְּקָיְמִין אָמְרִין הָוַו
לְאֵלִיָּא קָרֵא׃

Et alcuni di quelli che erano li preſenti, hauendo vdito, diceuano, Ecco, egli chiama Elia.

36 רְהַט דֵּין חַד וּמְלָא
אַסְפּוּגָא חַלָּא וְאַסַר ב
בְּקַנְיָא דְּנִשְׁקְיוּהִי וְאָמַרוּ
שְׁבוֹקוּ נֶחְזֵא אֶן אָתֵא
אֵלִיָּא מַחֵת לֵהּ׃

Et vno corſe, & empiè vna ſpunga d'aceto, e poſtala ſopra vna canna, gli dette bere, dicendo, Laſſate, vediamo ſe Elia viene à leuarlo.

37 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְעָא
בְּקָלָא רָמָא וְשַׁלֵם׃

E IESV mandando fuore vna gran voce, ſpirò.

38 וְאַפֵּי תַרְעָא דְּהַיְכְלָא
אֶצְטְרִי לְתַרֵין מֶן לְעֵל עַדְמָא
לְתַחַת׃

Allora il velo del tempio ſi diuiſe in due parti, da l'alto inſin al baſſo.

39 כַּד חֲזָא דֵּין קֶנְטְרוּנָא
הוּ דְּקָאֶם הֲוָא לְוָתֵהּ
דְּהָכַנָא קְעָא וְשַׁלֵם אֲמַר
שַׁרִירָאִית הָנָא גַּבְרָא בְּרֵהּ
הֲוָא דַּאלָהָא׃

Et il Centurione, che ſtaua iui à l'incontro di lui, hauendo veduto che coſi gridando era ſpirato, diſſe, Veramente queſt'huomo era figliuol di Dio.

40 אִית הֲוַי דֵּין נְשָׁא מֶן
רוּחְקָא דְּחָזְיָן הֲוַי מַרְיָם
מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיָם אֶמֵּהּ
דְּיַעְקוֹב זְעוּרָא וְדְיוֹסֵא
וְשָׁלוֹם׃

Eranui ancor de le donne, che riguardauano da lungi, tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo piccolo, & di Ioſe, e di Salome.

41 הָנֵין דְּכַד הוּ בַּגְלִילָא
נָקְפָן הֲוַי לֵהּ וַמְשַׁמְּשָׁן לֵהּ
וְאַחְרָנְיָתָא סַגִּיאָתָא ד
דְּסְלֶקְי הֲוַי עַמֵּהּ
לְאוּרִשְׁלֶם׃

Lequali, ancor quando egli era in Galilea, l'haueuan ſeguitato, e miniſtratoli: e molte altre, lequali erano ſalite inſieme con eſſolui in Ieruſalem.

42 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא ד
דְּעְרוּבְתָּא דְּאִיתֵיהּ קְדָם
שַׁבְּתָא׃

Et eſſendo gia venuta la ſera (percioche era il di de la preparatione, che e dauanti il Sabbato.)

טו

35 וְקְצָתָם הָעוֹמְדִים שָׁם
כְּשָׁמְעָם אָמְרוּ הִנֵּה קוֹרֵא
לְאֵלִיָּהוּ׃

Y oyendolo vnos de los que eſtauan alli, dezian, Heaqui à Elias llama.

36 וַיָּרָץ אֶחָד וַיְמַלֵּא אֶת סְפוֹג
בְּחֹמֶץ וַיָּשֶׂם עַל הַקָּנֶה וַיַּשְׁקֵהוּ
לֵאמֹר הַרְפּוּ נִרְאֶה אִם יָבוֹא
אֵלִיָּהוּ וְיוֹרִידֵהוּ׃

Y corrio vno, y hinchiendo de vinagre vna eſpongia, y poniendola en vna canna, diole de beuer, diziendo, Dexad, veamos ſi vendrá Elias à quitarlo.

37 וְיֵשׁוּעַ קָרָא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃

Mas Ieſus, dando vna grande boz, eſpiró.

38 וּפָרֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה
לִשְׁנַיִם מִמַּעַל עַד־לְמָטָּה׃

Entonces el velo del templo ſe partió en dos de alto àbaxo.

39 וַיַּרְא הַשַּׂר עַל־מֵאָה אֲשֶׁר
עָמַד לְנֶגְדּוֹ כִּי כָּכָה קָרָא וַיִּגְוַע
וַיֹּאמֶר בֶּאֱמֶת הָאִישׁ הַזֶּה בֶּן־
אֱלֹהִים הָיָה׃

Y el Centurion, que eſtauà delante deel, viendo que auia eſpirado anſi clamando, dixo, Verdaderamente eſte hombre era hijo de Dios.

40 וַתִּהְיֶינָה גַּם נָשִׁים מֵרָחוֹק
רוֹאוֹת אֲשֶׁר בָּהֶן הָיְתָה מִרְיָם
הַמַּגְדָּלִית וּמִרְיָם אֵם־יַעֲקֹב
הַקָּטוֹן וְיוֹסֵה וּשְׁלוֹמִית׃

Y tambien eſtauan algunas mugeres mirando de lexos. entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo el menor, y la madre de Ioſes, y Salome.

41 אֲשֶׁר גַּם כַּאֲשֶׁר הָיָה בַּגָּלִילָה
הָלְכוּ אַחֲרָיו וַתְּשָׁרֵתְנָה אוֹתוֹ
וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת וְעָלוּ עִמּוֹ
יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Las quales, eſtando aun el en Galilea, lo auian ſeguido, y le ſeruian: y otras muchas que juntamente con el auian ſubido à Ieruſalem.

42 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב וְנֶשֶׁף בְּעֶרֶב
יוֹם בִּהְיוֹת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ
הַמַּקְדִּימָה אֶת־הַשַּׁבָּת׃

Y quando fue la tarde, porque era la Preparacion, es à ſaber, la Viſpera del Sàbbado.

ιε.

35. Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον· ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ.

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent là preſens, ayans ouï cela, diſoyent, Voici, il appele Elie.

36. Δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.

Et quelcun accourut, & emplit vne eſponge de vinaigre, & la mit à l'entour d'vn roſeau, & lui en bailla à boire, diſant, Laiſſez, voyōs ſi Elie viendra pour l'oſter.

37. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

Et Ieſus apres auoir iette vn grand cri, rendit l'eſprit.

38. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

Et le voile du temple ſe fendit en deux depuis le haut ius qu'au bas.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπε, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

Et le Centenier qui eſtoit là vis à vis de lui voyant qu'il auoit rendu l'eſprit, en criant ainſi, dit, Veritablement ceſt homme eſtoit Fils de Dieu.

40. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη.

Il y auoit auſſi des femmes qui regardoyent de loin: entre leſquelles eſtoit Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques le petit & de Ioſes, & Salomé.

41. Αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.

Leſquelles dés lors meſme qu'il eſtoit en Galilee, l'auoyent ſuiui, & lui auoyēt ſubuenu: & pluſieurs autres leſquelles eſtoyent montees enſemble auec lui en Ieruſalem.

42. Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον.

Et le ſoir eſtant ia venu (d'autant que c'eſtoit le iour de la Preparation, qui eſt deuant le Sabbat.)

CAP. XV.

35. Et quidam de circumſtantibus audientes dicebāt, Ecce, Eliam vocat.

And ſome of them that ſtoode by/ when they heard it/ ſaid/ Beholde/ he calleth Elias.

36. Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponenſque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

of And one ran/ and filled a ſponge full vineger/ and put it on a reede/ and gaue him to drinke/ ſaying/ Let him alone: t vs ſee if Elias will come and take him downe.

37. Ieſus autem emiſſa voce magna expiravit.

And Jeſus cryed with a loude voyce/ and gaue vp the ghoſt.

38. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum.

And the vaile of the Temple was rent in twaine/ from the top to the bottome.

39. Videns autem Centurio qui ex adverſo ſtabat, quia ſic exclamans expiraſſet: ait, Verè hic homo filius Dei erat.

Nowe when the Centurion/ which ſtood ouer againſt him/ ſawe that he thus crying gaue vp the ghoſt/ he ſaid/ Truely this man was the Sonne of God.

40. Erant autem & mulieres de longè aſpicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioſeph mater, & Salóme.

There were alſo women/ which beheld afarre of/ among whome was Marie Magdalene/ and Marie (the mother of James the leſſe/ and of Joſes) and Salome.

41. Et cùm eſſet in Galilęa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei, & aliæ multæ quæ ſimul cum eo aſcenderant Ieroſolymam.

Which alſo when he was in Galile/ followed him/ and miniſtred vnto him/ and many other women which came vp with him vnto Jeruſalem.

42. Et cùm iam ſerò eſſet factū: (quia erat Paraſcéue, quod eſt ante ſabbathum.)

And now when night was come (becauſe it was the day of the preparation/ that is before the Sabbath.)

Das XV. Capitel.

35. Vnd etliche/ die dabey ſtunden/ da ſie das höreten/ ſprachen ſie: Sihe/ er ruffet dem Elias.

Oc nogle ſom ſtode der hoſſ/ der de det hørde/ ſagde de/ See/ hand kalder at Elias.

38. Da lieff einer/ vnd füllet einen Schwamm mit Eſſig/ vnd ſtecket jn auff ein Rohr/ vnd trencket jhn/ vnd ſprach: Halt/ laſſet ſehen/ ob Elias komme/ vnd jn herab neme.

Da løb en/ oc fylede en Suomp met Edicke/ oc ſtack hannem paa it Røer/ oc gaff hannem dricke/ oc ſagde/ Holt/ lader ſee/ Om Elias kommer/ oc tager hannem ned.

37. Aber Jeſus ſchrey laut vnd verſchied.

Men Jheſus robte høyt/ och vdgaff ſin Aand.

38. Vnd der Fürhang im Tempel zureiß in zwey ſtück/ von oben an biß vnten auß.

Oc Forhenget i Templen reffnede i thu ſtycke/ fra det øffuerſte/ til det nederſte.

39. Der Hauptman aber/ der dabey ſtund gegen jhm über/ vnd ſahe/ daß er mit ſolchem Geſchrey verſchied/ ſprach er: Warlich diſer Menſch iſt Gottes Sohn geweſen.

Oc Høffuitzmanden ſom ſtod der hoſſ tuert offuer fra hannem/ oc ſaa/ at hand vdgaff Aanden met ſaadant rob/ da ſagde hand/ Sandelige vaar dette Menniſke Guds Søn.

40. Vnd es waren auch Weiber da/ die von ferne ſolchs ſchaueten/ vnter welchen war Maria Magdalena/ vñ Maria des kleinen Jacobs vnd Joſes Mutter/ vnd Salome.

Oc der vaare och ſaa Quinder/ ſom longt fra ſaae ſaadant. Blant huilcke vaar Maria Magdalena/ oc Maria den lille Jacobs oc Joſes Moder/ oc Salome.

41. Die jm auch nachgefolget/ da er in Galilea war/ vnd gedienet hatten/ vnd vil andere/ die mit jhm hinauff gen Jeruſalem gegangen waren.

De ſom oc haffde effter fultoc tient hannem/ der hand vaar i Galilea/ oc mange andre/ ſom vaare gongne op til Jeruſalem met hannem.

42. Vnnd am Abend/ dieweil es der Rüſttag war/ welcher iſt der Vorſabbath.

Oc om afftenen/ effterdi at det vaar beredelſis dagen/ huilcken der er ſaar ſabbathen.

Kapitola XV.

35. A někteřij z okolo ſtogijcých ſlyſſýce to/ prawili: Hle/ Eliáſſe wolá.

A niektorzy z tych co tám ſtáli/ mowili/ Otoć woła Eliaßá.

35. A běžaw geden náplnil Haubu Woctem/ a wložiw na Treſt/ dáwal gemu pijti/ řka: Ponechte/ vzřijme přijgdeli Eliáſs/ a zſložili ho.

Zátym przybieżawßy niektory nápelnil gebkę octhu/ y włożywßy ná trzcinę dał mu pić/ mowiąc/ Niechayćie z vyzremy ieſli przyydzie Eliaß á zdeymie go.

37. Gežijš pak zwolaw hlaſem welikym/ puſtil Duſſy.

Tedy Jezus wołáiąc głoſem wielkim/ wypuśćił duchá.

38. A Opona Chrámu roztrhla ſe na dwě/ od wrchu až dolůw.

R roſpádłá ſie oponá kośćielna od wierzchu áż do dołu.

39. Tehdy wida Centuryo kterýž naproti ſtál/ žeby tak wolage wypuſtil duſſy/ řekl: Zagiſté Człowěk tento/ Syn Božij byl.

Co gdy widział ſetnik ktory ſthał przećiwko iemu/ iż thak z wołániem wypußczał duchá rzekł/ Záprawdę człowiek ten był Sy Boży.

40. Byly pak tu y Zeny zdaleka dijwagijce ſe/ mezy nimiž to byla Marya Magdaléna/ a Marya Jákuba menſſyho/ a Jozeffowa Máté/ a Salomě.

Były rhez y niewiáſty pátrzáiąc z dáleká/ miedzy ktorymi byłá Márya Mágdálená/ y Márya Jákubá mnieyßego/ y Jozego mátká/ y Sálome.

41. Nebo když byl w Galilei chodily za nim/ a poſluhowaly gemu: y giné mnohé/ kteréž byly s nim přiſſly do Geruzaléma.

Ktore też gdy był w Gálilei/ przyßly były zá nim á ſłużyły mu/ y wiele inych/ ktore były z nim/ zſtapili do Jeruzálem.

42. A když giž byl wečer (že byl weliký Pátek kterýž gt před Sobothau.)

A gdy iuż był wieczor/ (ábowiem był dźień przygothowánia to ieſt/ dźień przed Szábátem.)

טו

43 אֲתָא יַוְסֵף הָו דְּמֶן
רָמְתָא מְיַקְּרָא בּוּלֶוְטָא
אִינָשׁ דְּאָף הוּ מְסַכֵּא
הֲוָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא
וַאמְרַח וְעַל לְוָת פִּילַטָוס
וְשַׁאֵל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Venne Iosef da Arimatea, vn'honorato consigliero, il quale aspettaua ancor egli il regno di Dio: e prese ardir d'entrare à Pilato, e domandogli il corpo di IESV.

44 פִּילַטָוס דֵּין תְּמַהּ ד
דְּהָאן מֶן כְּדוּ מִית וְקַרְיֵהּ
לְקֶנְטְרוּנָא וְשַׁאלֵהּ דְּהָאן
מֶן קְדַם עִדָּנָא מִית׃

E Pilato si marauigliò ch'ei fusse gia morto: e chiamato à se il Centurione, il domandò s'era lungo tempo ch'ei fosse morto.

45 וְכַד יַלֶּף יְהַב פַּגְרֵהּ
לְיַוְסֵף׃

E saputo ch'ei l'hebbe dal Centurione, donò il corpo à Iosef.

46 וְזַבֶן יַוְסֵף כְּתָנָא
וְאַחְתְּהִי וְכַרְכֵהּ בֵּהּ וְסָמֵהּ
בְּקַבְרָא דַּנְקִיר הֲוָא ב
בְּשׁוּעָא וְעַגֵּל כֵּאפָּא עַל
תַּרְעֵהּ דְּקַבְרָא׃

Il quale haueua comprato vn lenzuolo, e leuato ch'egli hebbe esso IESV *de la croce, l'inuolse nel lenzuolo, e poselo in vn monumento, che era intagliato in vna pietra: e volto vn sasso à l'vscio del monumento.*

47 מַרְיַם דֵּין מַגְדְּלָיְתָא
וּמַרְיַם הִי דְּיוֹסֵא חָזַי
אֵיכָא דְּאֶתְתְּסִים׃

E Maria Maddalena, e Maria madre di Iose, stauano à vedere doue sarebbe posto.

יו

1 וְכַד עֶבְרַת שַׁבְּתָא
מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיַם
דְּיַעְקוֹב וְשָׁלוֹם וְבַנַי ה
הֶרוּמָא דְּנֵאתְיָן
נְמַשְׁחָנֵיהִי׃

Passato che fu il sabbato, Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo, e Salome, comprorono de gli vnguenti odoriferi, per venir ad vngerlo.

2 בְּשַׁפְרָא דֵּין בְּחַד ב
בְּשַׁבָּא אֶתַי לְבֵית קְבוּרָא
כַּד דְּנַח שִׁמְשָׁא׃

E la mattina del primo giorno del Sabbato ben per tempo, vengono al monumento essendo gia leuato il sole.

טו

43 בָּא יוֹסֵף מִן־הָרָמָתַיִם נִכְבָּד
יוֹעֵץ וְהוּא מְיַחֵל אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר מִלְאוֹ לִבּוֹ לָבוֹא
אֶל־פִּילָטוֹס וְלִשְׁאוֹל אֶת גְּוִיַּת
יֵשׁוּעַ׃

Ioſeph de Arimathea Senador noble, que tambien el eſperaua el Reyno de Dios, vino y oſadamente entró à Pilato, y pidió el cuerpo de Ieſus.

44 וַיִּתְמַהּ פִּילָטוֹס אִם עַתָּה מֵת
וַיִּקְרָא לְשַׂר מֵאָה וַיִּשְׁאַל לוֹ אִם
מִקֶּדֶם מֵת׃

Y Pilato ſe marauilló, ſi ya fueſſe muerto: y haziendo venir àl Centurion, preguntole, ſi era ya muertto.

45 וַיֵּדַע מִשַּׂר מֵאָה וַיִּתֵּן אֶת־
גְּוִיָּה לְיוֹסֵף׃

Y entendido del Centurion, dió el cuerpo à Ioſeph.

46 וַיִּקֶן סָדִין וַיּוֹרִידֵהוּ וַיַּעֲטֹף
אֹתוֹ בְּסָדִין וַיָּשֶׂם אֹתוֹ בְּקֶבֶר
אֲשֶׁר חָצוּב מִסֶּלַע וַיָּגֶל אֶבֶן
עַל־פֶּתַח הַקָּבֶר׃

El qual compró vna ſauana, y quitado emboluiólo en la ſauana: y puſolo en vn ſepulchro que era cortado de piedra: y reboluió la piedra à la puerta del ſepulchro.

47 וּמִרְיָם הַמִּגְדָּלְנִית וּמִרְיָם
לְיוֹסֵה רָאוּ אֵיו מוּשָׂם׃

Y Maria Magdalena, y Maria madre de Ioſes mirauan donde era pueſto.

יו

1 וְכַאֲשֶׁר עָבְרָה הַשַּׁבָּת אוֹ
מִרְיָם הַמִּגְדָּלְנִית וּמִרְיָם לְיַעֲקֹב
וּשְׁלוֹמִית קָנוּ בֹּשֶׂם וְשֶׁמֶן יָקָר
לָבוֹא וְלָסוּךְ אֹתוֹ׃

Y como paſſo el Sabbado, Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y Salome, compraron drogas aromaticas, para venir à vngirlo.

2 וּמַשְׁכִּים בַּבֹּקֶר בְּאַחַת
הַשַּׁבָּתוֹת בָּאוּ אֶל־הַקֶּבֶר כִּזְרוֹחַ
הַשֶּׁמֶשׁ׃

Y muy de mannana, el primero de los Sabbados, vienen àl ſepulchro, ya ſalido el Sol.

ιε'.

43. Ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Ioſeph de Arimathee, conſeiller honorable (lequel auſsi eſtoit attendant le regne de Dieu) ayant prins hardieſſe s'en vint vers Pilate, & lui demanda le corps de Ieſus.

44. Ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

Et Pilate s'eſmerueilla, s'il eſtoit deſia mort: puis ayant appelé le Centenier, il l'interrogua, s'il y auoit long temps qu'il eſtoit mort.

45. Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

Ce qu'ayant cognu du Centenier, il donna le corps à Ioſeph.

46. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας· καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

Et icelui ayant acheté vn linceul, le deſcendit de la croix, & l'enueloppa du linceul, & le mit dedans vn ſepulcre qui eſtoit taillé en vn roc, puis roula vne pierre à l'huis du ſepulcre.

47. Ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

Et Marie Magdaleine & Marie mere de Ioſes regardoyent où on le mettoit.

ΚΕΦΑΛ ις'.

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰακώβου καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.

Or le Sabbat eſtant paſſé, Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques, & Salomé acheterent des onguens aromatiques, pour le venir embaumer.

2. Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.

Parquoi fort matin, le premier iour de la ſemaine, elles arriuerent au ſepulcre, le ſoleil eſtant leué.

CAP. XV.

43. Vênit Ioſeph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnũ Dei: & audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu.

Joſeph of Arimathea / an honourable Counſellour / which alſo looked for the kingdome of God / came / and went in boldely vnto Pilate / and aſked the bodie of Jeſus.

44. Pilatus autem mirabatur ſi iam obiiſſet. Et accerſito centurione, interrogavit eum ſi iam mortuus eſſet.

And Pilate marueiled / if he were already dead / and called vnto him the Centurion / and aſked of him whether hee had bene any while dead.

45. Et cùm cognoviſſet à centurione, donavit corpus Ioſeph.

And when he knew the trueth of the Centurion / he gaue the bodie to Joſeph.

46. Ioſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindoni, & poſuit eum in monumento quod erat exciſum de petra, & advolvit lapidẽ ad oſtium monumenti.

Who bought a linnen cloth / and tooke him downe / and wrapped him in the linnẽ cloth / and layed him in a tõbe that was hewen out of a rocke / and rolled a ſtone vnto the doore of the ſepulchre.

47. Maria autem Magdaléne & Maria Ioſeph aſpiciebant ubi poneretur.

And Marie Magdalene / and Marie Joſes mother behelde where he ſhould be layed.

CAP. XVI.

ET cùm tranſiſſet ſabbathum, Maria Magdaléne, & Maria Iacobi, & Salóme emerunt aromata, ut venientes ungerent Ieſum.

And when the Sabbath day was paſt / Marie Magdalene / and Marie the mother of James / and Salome / bought ſweete oyntments that they might come / and embaulme him.

2. Et valde manè una ſabbathorum, veniunt ad monumentum: orto iam Sole.

Therefore earely in the morning / the firſt day of the weeke / they came vnto the ſepulchre / when the ſunne was yet riſing.

Das XV. Capitel.

43. Kam Joſeph von Arimathia / ein erbarer rathsherr / welcher auch auff das Reich Gottes wartet / der wagts / vnd gieng hinein zu Pilato / vnd bat jhn vmb den Leichnam Jeſu.

Da kam Joſeph aff Arimathia / en erlig Raadmand / huilcken ſom oc ventede Guds rige. Hand driſtede ſig til / oc gick ind til Pilatum / oc bad om Jheſu Legeme.

44. Pilatus aber verwunderte ſich / daß er ſchon todt war. Vnd rieff dem Hauptman / vnd fraget jhn / ob er lengſt geſtorben were?

Da forundrede Pilatus ſig / at hand vaar allerede død. Oc hand kallede Høffuitzmanden / oc ſpurde hannem at om hand haffde verit lenge død?

45. Vnd als ers erkündet von dem Hauptman / gab er Joſeph den Leichnam.

Oc der hand formerckte det aff Høffuitzmanden / da gaff hand Joſeph Legemet.

46. Vnd er kauffte ein Linwad / vnd nam jhn ab / vnd wickelt jn in die Linwad / vnd legte jhn in ein Grab / das war in einen Felſen gehauen / vnd weltzet einen Stein für des Grabes thür.

Oc hand købte it Linklede / oc tog hannem ned / oc ſuøbte hannem i Linkledet / och lagde hannem i en Graff / ſam vaar vdhuggen i en Sten / Oc hand velte en Sten faar dørren paa graffuen.

47. Aber Maria Magdalena / vnd Maria Joſes ſchaueten zu / wo er hin gelegt war.

Men Maria Magdalena / oc Maria Joſes ſaae til huor hand bleff lagd.

Das XVI. Capitel.

Vnd da der Sabbath vergangen war / kauffte Maria Magdalena / vnd Maria Jacobi vnd Salome Specerey / auff daß ſie kemen / vnd ſalbeten jhn.

OC der Sabbathen vaar forgongen / da købte Maria Magdalena oc Maria Jacobi oc Salome dyrebar ſmørilſe / at de ſkulde komme / oc ſalue hannem.

2. Vnd ſie kamen zum Grabe an einem Sabbather ſehr früe / da die Sonne auffgieng.

Oc de komme til Graffuen paa en aff Sabbatherne meget aarle / der Soel opgick.

Kapitola XV.

43. Přiſſel Jozeff od Arymathye znamenitý Deſátnijk / kterýž y on očekáwal Králowſtwj Božjho. A ſmĕle wſſed k Pilátowi / proſyl ho za tĕlo Gežijſſowo.

Przyſzedſzy Jozef ktory był z Arymátyey / vczciwy Senator / ktory też oczekawał Kroleſtwá Bożego / śmiele ſzedł do Pilatá / y proſił o ćiáło Jezuſowe.

44. A Pilát podiwil ſe / gižli by vmřel. A powolaw Centuryona / otázal ho gižli geſt vmřel.

Thedy ſie Pilát dziwował ieſliby wż vmárł / á wezwawſzy Setniká / pytał go dawnoli vmárł.

45. A když zwĕdĕl od Centuryona / dal Tĕlo Jozeffowi.

A dowiedziawſzy ſie od ſetniká / darował ciało Jozefowi.

46. Tehdy Jozeff kaupiw plátna / a zſložiw ho / obwinul w plátno / y položil do hrobu kterýž byl wyteſan z ſkály / a přiwalil kámen ke dweřuom hrobowým.

Ten kupiwſzy przeſćieradło / y ziawſzy go / vwinał w przeſćieradło / y położył w grobie ktory był wykopan w opoce / y zátoczył kámień do drzwi grobowych.

47. Ale Maryá Magdaléna / a Maryá Jozeffowa dijwaly ſe kdeby gey kladli.

Tedy Márya Mágdálená / y Márya mátka Jozego / pátrzyły kedy go położono.

Kapitola XVI.

A Když pominula Sobotha / Marya Magdaléna / a Marya Jakubowa / a Salomeowa / nakaupily wonných maſtij / aby přijgdauce pomazaly Gežijſſe.

A Gdy minał Szábáth / Márya Mágdálená y Márya Jakubowá mátká / y Salome / nákupiły máśći / áby przyſzedſzy namazáły go /

2. A welmi ráno prwnij den po Sobotĕ přiſſly k hrobu / an giž Slunce wzeſſlo.

A ták pierwſzego dniá po świećie przyſzły do grobu gdy wzeſzło ſłonce.

יו

3 וְאָמְרָן הֲוַי בְּנַפְשְׁהֵין מַן הֵו עָגֵל לַן כֵּאפָא מֵן תַּרְעָא דְּבֵית קְבוּרָא׃

E diceuano tra loro, Chi ci riuoltarà il ſaſſo da l'Vſcio del monumento?

4 וְחַרִי חָזַי דַּמְעַגְּלָא הִי כֵּאפָא רַבָּא הֲוָת גֵּיר טָב׃

E riguardando, Veggono che il ſaſſo era riuoltato, conciosia che era molto grande.

5 וְעַלֵין לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזַי עַלַיְמָא דְּיָתֵב מֵן יַמִּינָא וַעֲטִיף אֶסְטְלָא חִוַּרְתָּא וְתַמֵהַי׃

Et entrate nel monumento, Viddero Vn giouene a ſedere da la man deſtra, Veſtito d'Vna gran Veſta bianca: e ſpauentoronſi.

6 הוּ דֵּין אָמַר לְהֵין לָא תֶּדְחֲלָן לְיֵשׁוּע נָצְרָיָא בָּעְיָן אַנְתֵּין הַו דְּאֶזְדְּקֵף קָם לָא הֲוָא תְּנָן הָא דּוּכְתָּא אַיְכָּא דְּסִים הֲוָא׃

Ma egli diſſe loro, Non Vi ſpauentate: Voi cercate IESV Nazareno, che è ſtato crociſiſſo: egli è riſuſcitato, non è qui: ecco il luogo doue l'haueuan poſto.

7 אֶלָּא זְלֵין אֱמַרֵין לְתַלְמִידוֹהִי וַלְכֵאפָא דְּהָא קָדֵם לְכוֹן לַגְלִילָא תַּמָּן תֶּחֱזוּנָיְהִי אַיְכַּנָּא דְּאֶמַר לְכוֹן׃

Però andate, dite à i ſuoi diſcepoli, & à Pietro, ch'egli V'andarà innanzi in Galilea, Voi lo Vedrete là, ſi come egli Vi diſſe.

8 וְכַד שְׁמַעֵי עֲרַקֵי וּנְפַקֵי מֵן קַבְרָא אֲחִיד הֲוָא לְהֵין גֵּיר תֶּהְרָא וַרְתִיתָא וּלְאֶנָשׁ מֶדֵּם לָא אֱמַרֵין דַּחִילָן הֲוַי גֵּיר׃

Et elle Vſcite ben preſto fuore, fuggirono dal monumento: percioche tremore e ſtupore l'haueua occupate: e non diſſer niente ad alcuno, percioch'elle temeuano.

9 בְּשַׁפְרָא דֵּין בְּחַד בְּשַׁבָּא קָם וְאֶתְחְזִי לוּקְדָם לְמַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא הִי דְּשַׁבְעָא שֵׁאדִין אַפֵּק הֲוָא מֶנָּהּ׃

Riſuſcitato che fu IESV là mattina, nel primo giorno del ſabbato, apparue primamente à Maria Maddalena, de la quale haueua ſcaciati ſette demonij.

יו

3 וַתֹּאמַרְנָה אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ מִי־יָגֶל לָנוּ אֶת־הָאֶבֶן מִפֶּתַח הַקָּבֶר׃

Y dezian entreſi, Quien nos reboluerá la piedra de la puerta del ſepulchro?

4 וְהִבִּיטוּ וְרָאוּ כִּי נָגֹלָה הָאֶבֶן כִּי גְדוֹלָה מְאֹד הִיא׃

Y como miraron, veen la piedra rebuelta, porque era grande.

5 וּבְבוֹאָן אֶל־הַקֶּבֶר רָאוּ עֶלֶם יוֹשֵׁב לִימִין מְכֻסֶּה בַּבֶּגֶד לָבָן וַנִּבְעָתוּ׃

Y entradas enel ſepulchro, vieron vn mancebo ſentado à la mano derecha cubierto de vna ropa luenga blanca: y eſpantaronſe.

6 וְהוּא אָמַר לָהֶן אַל תִּבָּעֵתוּ מְבַקְשׁוֹת אַתֵּן אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אֲשֶׁר הִתְלוּהוּ קָם הוּא וְאֵינֶנּוּ פֹּה הִנֵּה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׂמוּהוּ שָׁמָּה׃

Mas el les dize-No ayays miedo: buſcays à Ieſus Nazareno, crucificado; reſuſcitado es no eſtá aqui: he aqui el lugar donde lo puſieron.

7 אֲבָל לֵכְנָה וֶאֱמֹרְנָה לְתַלְמִידָיו וּלְכֵיפָה כִּי־הוּא מַקְדִּים אֶתְכֶם בַּגָּלִילָה שָׁם תִּרְאוּהוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָכֶם׃

Mas id, dezid à ſus Diſcipulos, y à Pedro, que el vá delante de voſotros à Galilea: alli lo vereys, como os dixo.

8 וַתֵּצֶאנָה בִּמְהֵרָה וַתִּבְרַחְנָה מִן הַקֶּבֶר כִּי בָאָה עֲלֵיהֶן בְּעָתָה וַחֲרָדָה וּלְאִישׁ לֹא אָמְרוּ דָבָר כִּי יָרֵאוּ׃

Y ellas ſe fueron huyendo preſtamente del ſepulchro: porque las áuia tomado temblor y eſpanto: ni dezian nada â nadie: porque auian miedo.

9 וְכַאֲשֶׁר קָם יֵשׁוּעַ בַּבֹּקֶר בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת גִרְאָה בָרִאשׁוֹנָה לְמִרְיָם הַמִּגְדָּלִית אֲשֶׁר מִמֶּנָּה הוֹצִיא שִׁבְעָה שֵׁדִים׃

Mas como Ieſus reſuſcitó por la mannana el primer dia de los Sabbados, primeramente áppareciò à Maria Magdalena, de la qual auia echado ſiete demonios.

ιϛ'.

3. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;

Et diſoyent entre elles, Qui nous roulera la pierre arriere de l'huis du ſepulcre?

4. Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.

Et ayans regardé, elles virent que la pierre aſtoit roulee: car elle eſtoit fort grande.

5. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

Puis eſtans entrees dedans le ſepulcre, elles virent vn ieune homme aſſis à main droite, veſtu d'vne robbe blanche. dont elles s'eſpouuanterent.

6. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε. ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον. ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.

Mais il leur dit, Ne vous eſpouuantez point: vous cerchez Ieſus le Nazarien qui a eſté crucifié: il eſt reſſuſcité, il n'eſt point ici: voici le lieu où on l'auoit mis.

7. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

Mais allez, dites à ſes diſciples, & à Pierre, qu'il s'en va deuant vous en Galilee: là vous le verrez, comme il vous a dit.

8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις. καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Et elles ſoudain partans de là s'enfuirent arriere du ſepulcre: car tremblement & frayeur les auoit ſaiſies: & n'en dirent rien à perſonne: car elles auoyent peur.

9. Ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.

Or Ieſus eſtant reſſuſcité, le matin au premier iour de la ſemaine, s'apparut premierement à Marie Magdeleine, de laquelle il auoit ietté hors ſept diables.

CAP. XVI.

3. Et dicebant ad invicem, Quis revolvet nobis lapidẽ ab oſtio monumenti?

And they ſaide one to another/ Who ſhall rolle vs away the ſtone from the doore of the ſepulchre?

4. Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

And when they looked / they ſawe that the ſtone was rolled away (for it was a very great one.)

5. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuvenem ſedẽtem in dextris, coopertum ſtola candida: & obſtupuerunt.

So they went into the ſepulchre/ and ſaw a young man ſitting at the right ſide/ clothed in a long white robe: and they were afraid.

6. Qui dicit illis, Nolite expaveſcere? Ieſum quæritis Nazarenum, crucifixum: ſurrexit, non eſt hic, ecce locus ubi poſuerunt eum.

But he ſaid vnto them / Be not afraid: ye ſeeke Jeſus of Nazaret/ which hath bene crucified: he is riſen: he is not here: behold the place / where they put him.

7. Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.

But go your way / and tell his diſciples/ & Peter / that he will go before you into Galile: there ſhall ye ſee him / as he ſaid vnto you.

8. At illæ exeuntes, fugerũt de monumento, invaſerat enim eas tremor & pavor: & nemini quicquam dixerunt, timebant enim.

And they went out quickely/ and fled from the ſepulchre: for they trembled / and were amaſed: neither ſaid they any thing to any man: for they were afraid.

9. Surgens autẽ Ieſus manè, prima ſabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia.

And when Jeſus was riſen againe/ in the morowe (which was the firſt day of the weeke) hee appeared firſt to Marie Magdalene / out of whome he had caſt ſeuen deuils.

Das XVI. Capitel.

3. Vnd ſie ſprachen vntereinander: Wer waltzet vns den Stein von des Grabes thůr?

Oc de ſagde til huer andre/ Huo ſkal velte oſſ ſtenen fra dørren paa Graffuen?

4. Vnd ſie ſahen dahin/ vnd wurden gewar/ daß der Stein abgewelzet war/ denn er war ſehr groß.

Oc de ſaae der hen / oc bleffue var/ at Stenen vaar affuelt/ Thi hand vaar meget ſtor.

5. Vnd ſie giengen hinein in das Grab/ vnd ſahen einen Jůngling zur rechten Hand ſitzen / der hatte ein lang weiß kleid an/ vnd ſie entſatzten ſich.

Oc de ginge ind i graffuen / och ſaae en dreng ſide ved den høyre haand / hand haffde it longt huit Klede paa/ oc de bleffue forferdede.

6. Er aber ſprach zu jhnen: Entſetzet euch nicht. Jhr ſuchet Jeſum von Nazareth den gecreutzigten / er iſt aufferſtanden vnd iſt nicht hie/ Sihe da die ſtete/ da ſie jhn hin legten.

Da ſagde hand til dem/ Forferdis icke. J lede effter Jheſum aff Nazareth den kaarsfeſte / Hand er opſtanden/ oc er icke her / See der/ den Sted/ ſom de lagde hannem.

7. Gehet aber hin/ vnd ſagets ſeinen Jůngern / vnd Petro / daß er fůr euch hingehen wird inn Galilea/ da werdet jhr jhn ſehen/ wie er euch geſagt hat.

Saa gaar bart/ oc ſiger hans Diſciple det/ oc Peder / At hand ſkal gaa hen faar eder til Galileam/ Der ſkulle i ſee hannem/ ſom hand haffuer ſagd eder.

8. Vnd ſie giengen ſchnell herauß/ vnd flohen von dem Grabe/ denn es war ſie zittern vnnd entſetzen ankom̃en/ vnd ſagten niemand nichts/ denn ſie forchten ſich.

Oc de ginge haſtelige vd / oc flyde fra Graffuen/ Thi der vaar kommen beffuelſe oc forferdelſe paa dem/ Oc de ſagde ingen inted / Thi de frøctede ſig.

9 Jeſus aber/ da er aufferſtanden war/ frů am erſten tag der Sabbather/ erſchein er am erſten der Maria Magdalene / von welcher er ſieben Teuffel außgetrieben hatte.

Men Jheſus/ der hand vaar opſtanden/ aarle den førſte dag paa Sabbatherne / do obenbaredis hand førſt Maria Magdalene / aff huilcken hand haffde dreffuid ſiu Dieffle.

Kapitola X.I.

3. Y prawily weſpolek: Kdo nám odwalij kámen od dweřij Hrobowých?

A mowiły miedzy ſobą / Ktoż odwali nam kámień od drzwi grobowych?

4. A wzhlédſſe/ vzřely odwálený kámen/ byl zagiſtě weliký welmi.

(A gdy poyzrały/ obaczyły kámień odwalony) ábowiem był barzo wielki.

5. A wſſedſſe do Hrobu/ vzřely Mládence an ſedij na Prawicy / oděného rauchem bijlým/ y vlekly ſe.

Wſzedſzy thedy w grob/ vyzráły młodzieniaſzká ſiedzacego po práwey ſtronie/ vbránego wſzáty białe/ y lekły ſie.

6. Kterýžto řekl gim: Nebogte ſe/ Gežijſſe hledáte Nazaretſkého vkřižowaného: wſtalť geſt/ nenijť tuto/ hle mijſto kdežto byli gey položili.

Ale on rzekł do nich Nie lekayćie ſie / Jezuſá onego ſzukacie Názarańſkiego / ktory był vkrzyżowan/ wzbudzon ci ieſt/ nie máſz go tu/ oto mieyſce gdźie go było położono.

7. Ale gděte a powězte Včedlnijkuom geho y Petrowi že wás předegde do Galilee. Tam gey vzřijte/ yakož geſt powěděl wám.

A ták idźćie á powiedzćie to zwolennikom iego / y Piotrowi / iż was vprzedźi do Galileiey/ támże go oglądaćie / iáko wám powiedźiał.

8. A ony wyſſedſſe rychle od hrobu vtekly/ neb byl přiſſel na ně ſtrach a hruoza: a žádnému ničehož neprawily / neb ſe bály.

Thedy wnet odſzedſzy / vćiekły od grobu/ ábowiem ze drżeniem zdumiáły ſie/ á nikomu nic nie powiedały/ bo ſie bały.

9. Wſtaw pak Gežijš z mrtwých ráno w Neděli/ vkázal ſe naypržw Marygi Magdalené / z nijžto byl wywrhl ſedm ďábluow.

A ták gdy wſtał Jezus ránuczko pierwſzego dni ápo ſwięcie / vkazał ſie Máryey Mágdálenie/ z kthorey był wyrzucił ſiedmioro dyabelſtwá.

יו

10 וְהִי אֶזַלַת סַבְרַת לְהָנוּן דַּעְמֵהּ הֲווֹ דַּאבִילִין הֲווֹ וּבָכֵין׃

Ella poi andò, e riferillo à quelli che erano stati con essolui, liquali stauano addolorati, o piangeuano.

11 וְהָנוּן כַּד שְׁמַעוּ דַּאמְרָן דְּחַי וְאֶתְחְזִי לְהֶין לָא הַיְמֶנוּ אֶנֵין׃

E vdendo essi ch'ei viueua, e ch'egli era stato veduto da lei, non lo credettero.

12 בָּתַר הָלֵין אֶתְחְזִי לִתְרֵין מֶנְּהוֹן בִּדְמוּתָא אַחֲרִתָא כַּד מְהַלְּכִין וָאזְלִין לְקְרִיתָא׃

Doppo queste apparue in vn'altra forma à due di loro che erano in camino per andare in villa.

13 וְהָנוּן אֶזַלוּ אֶמַרוּ לִשַׁרְכָּא אָף לָא לְהָנוּן הַיְמֶנוּ׃

Et essi andorono, e riferironlo à gli altri: ma ne anco à loro credettero.

14 אַחֲרִית דֵּין אֶתְחְזִי לַחַד־עֲסַר כַּד סְמִיכִין וְחַסֵד לְעוּרוּת הַיְמָנוּתְהוֹן וְלַקְשִׁיוּת לֶבְּהוֹן דַּלְהָנוּן דַּחֲזָאוּהִי דְּקָם לָא הַיְמֶנוּ׃

Finalmente apparue a gli vndici, mentre ch'essi erano à tauola, e rimprouerò loro la loro incredulità, e durezza di cuore: percioche nō haueuan creduto à quelli che l'haueuan veduto risuscitato.

15 וְאֶמַר לְהוֹן זֶלוּ לְעָלְמָא כֻּלֵּהּ וְאַכְרֶזוּ סְבַרְתִּי בְּכֻלָּהּ בְּרִיתָא׃

Poi disse loro, Andate per tutto il mondo, e predicate l'Euangelio ad ogni creatura.

16 אַיְנָא דִּמְהַיְמֶן וְעָמֵד חָיֵא וְאַיְנָא דְּלָא מְהַיְמֶן מֶתְחַיַּב׃

Chi crederà, & sarà battezzato, sarà saluo: e chi non crederà, sarà condannato.

17 אָתְוָתָא דֵּין לְאַילֵין דִּמְהַיְמְנִין הָלֵין נְקַפְּן בִּשְׁמִי שֵׁאדֵא נַפְּקוּן וּבְלֶשָּׁנָא חַדְתָּא נְמַלְּלוּן׃

E questi segni seguitaranno coloro che crederanno: cioè, Nel nome mio scacciaranno i demonij: parlaranno nuoui linguaggij.

יו

10 הִיא הָלְכָה וַתַּגֵּד לַאֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ אֲבֵלִים וּבוֹכִים׃

Y endo ella, hizolo ſaber à losque auian eſtado con el, que eſtauan triſtes y llorando.

11 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הֵמָּה כִּי־חַי הוּא וְכִי נִרְאָה מֵהִנָּה לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Y ellos como oyeron que biuia, y que auia ſido viſto deella, no lo creyeron.

12 וְאַחֲרֵי כֵן כַּאֲשֶׁר שְׁנַיִם מֵהֶם מְהַלְּכִים וְהוֹלְכִים אֶל־הַשָּׂדֶה נִרְאָה לָהֶם בִּדְמוּת אַחֶרֶת׃

Mas deſpues apparecíó en otra forma à dos deellos que yuan camino, yendo àl aldea.

13 וְהֵמָּה הָלְכוּ וַיַּגִּידוּ לָאֲחֵרִים וְגַם לָאֵלֶּה לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Y ellos fueron, y hizieronlo ſaber à los otros: y ni aun à ellos creyeron.

14 וּבְאַחֲרִית כַּאֲשֶׁר יָשְׁבוּ עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה הָאֵלֶּה בִּמְסִבָּה נִרְאָה לָהֶם וַיִּגְעַר אֶת בִּגְדָם וְאֶת מְגֻנַּת לִבָּם כִּי־לָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ כִּי־קָם הוּא לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Finalmente ſe apparecíó à los Onze, eſtando ſentados à la meſa: y çahirióles ſu incredulidad, y la dureza de coraçon, que no ouieſſen creydo à losque lo auian viſto reſuſcitado.

15 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אֶל־כָּל־הָעוֹלָם וְקִרְאוּ אֶת־הַבְּשׂוֹרָה לְכָל בְּרִיאָה׃

Y dixoles, Id por todo el mundo, predicad el Euangelio à toda criatura.

16 הַמַּאֲמִין וְנִטְבָּל יִוָּשֵׁעַ וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַאֲמִין יִשָּׁפֵט׃

Elque creyere, y fuere baptizado, ſerá ſaluo: mas elque no creyere, ſerá condenado.

17 וְאוֹתוֹת אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ הַמַּאֲמִינִים אֵלֶּה הֵן בִּשְׁמִי יוֹצִיאוּ שֵׁדִים בִּלְשׁוֹנוֹת חֲדָשׁוֹת יְדַבֵּרוּ׃

Y eſtas ſennales ſeguiràn à losque creyeren: Por mi Nombre echaran fuera demonios: Hablaràn nueuas lenguas:

ιϛʹ.

10. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

Et elle s'en alla, & l'annonça à ceux qui auoyent eſté auec lui: leſquels menoyent dueil & pleuroyent.

11. Κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Iceux ayans entendu qu'il viuoit, & qu'elle l'auoit veu, ne le creurent point.

12. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.

Puis apres ces choſes, il ſe monſtra en autre forme à deux d'entre eux, qui eſtoyent en chemin pour aller aux champs.

13. Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

Et ceux-la eſtans retournés l'annoncerent aux autres, mais ils ne les creurent non plus.

14. Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.

Finalement il ſe monſtra aux onze, eſtans enſemble aſsis, & leur reprocha leur incredulité & dureté de cœur: d'autant qu'ils n'auoyent point creu ceux qui l'auoyent veu reſſuſcité.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

Et il leur dit, Allez-vous-en par tout le monde, & preſchez l'Euangile à toute creature.

16. Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

Qui aura creu & aura eſté baptizé, ſera ſauué: mais qui n'aura point creu, ſera condamné.

17. Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι. γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς.

Et ce ſont ici les ſignes qui accompagneront ceux qui auōt creu, ils ietteront hors les diables par mon Nom: ils parleront nouueaux langages.

CAP. XVI.

10. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus.

And ſhee went and tolde them that had bene with him which mourned and wept.

11. Et illi audientes quia viveret, & viſus eſſet ab ea: non crediderunt.

And when they heard that he was aliue/ and had appeared to her / they belieued it not.

12. Poſt hæc autem duobus ex his ambulantibus oſtenſus eſt in alia effige, euntibus in villam.

After that / he appeared vnto two of them in an other forme/ as they walked & went into the countrey.

13. Et illi euntes nuntiaverunt cæteris: nec illis crediderunt,

And they went and told it to the remnant/ but they beleeued them not.

14. Noviſſimè autẽ recumbentibus illis undecim apparuit: & exprobravit incredulitatẽ eorum & duritiem cordis, quia iis qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.

Finally/ he appeared vnto the eleuẽ as they ſate together / and reproued them of their vnbeliefe and hardnes of heart / becauſe they beleeued not them which had ſeene him / being riſen vp againe.

15. Et dixit eis, Euntes in mundum univerſum, prędicate Evangelium omni creaturæ.

And he ſaid vnto them/ Goe ye into all the world/ and preach the Geſpell to euery creature.

16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

He that ſhall beleeue and bee baptized / ſhalbe ſaued: but he that will not beleeue / ſhalbe damned.

17. Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia eiicient, Linguis loquentur novis.

And theſe tokens ſhall followe them that beleeue / In my Name they ſhall caſt out deuils / and ſhall ſpeake with newe tongues.

Das XVI. Capitel.

10. Vnd ſie gienge hin / vnd verkündigets denen / die mit jm geweſen waren die da leide trugen vnd weineten.

Oc hun gick bord / oc kundgiorde dem det ſom haffde verit met hannem / ſom ſørgede oc græde.

11. Vnd dieſelbigen / da ſie höreten / daß er lebete / vnd were jhr erſchienen / glaubten ſie nicht.

Och de ſamme / der de hørde / at hand leffde / oc vaar hende obenbaret / da trode de icke.

12. Darnach / da zween auß jhnen wandelten / offenbaret er ſich vnter einer andern geſtalt / da ſie auff das Feld giengen.

Der effter / der tho aff dem vandrede / da obenbarede hand ſig i en anden ſkickelſe der de ginge paa Marcken

13. Vnd dieſelbigen giengen auch hin vnnd verkündigeten das den andern / den glaubeten ſie auch nicht.

Oc de ſamme ginge oc bort / oc forkyndede de andre det / dem trode de oc icke.

14. Zuletzt / da die eilffe zu Tiſche ſaſſen / offenbaret er ſich / vnd ſchalt jhres Hertzen härtigkeit / daß ſie nicht glaubt hatten denen / die jhn geſehen hatten aufferſtanden.

Paa det ſiſte / der de Elleffue ſade til Bordz / obenbarede hand ſig / oc ſtraffede deris vantro / oc deris hiertis haardhed / At de haffde icke troet dem / ſom haffde ſeet hannem opſtanden.

15. Vnd ſprach zu jnen: Gehet hin in alle Welt / vnd prediget das Euangelium allen Creaturen.

Oc hand ſagde til dem / Gaar bort i al Verden oc predicker Euangelium faar alle Creature.

16. Wer da glaubt vnnd getaufft wirdt / der wirdt ſelig werden / Wer aber nicht glaubet / der wirdt verdampt werden.

Huo ſom tror / oc bliffuer døbt / hand ſkal bliffue ſalig / Men huo ſom icke tror / hand ſkal bliffue fordømt.

17. Die Zeichen aber / die da folgen werden / denen / die da glauben / ſind die: Jn meinem Namen werden ſie Teuffel außtreiben / mit neuen Zungen reden.

Oc de Tegen / ſom ſkulle følge dem / der tro / ere diſſe / J mit Naffn ſkulle de vddriffue Dieffle. Tale met ny Tunge.

Kapitola XVI.

10. Ona pak ſſedſſy zwěſtowala těm kteřijž s nim býwali lkagijcým a plačicým.

A oná ßedßy / opowiedziáłá thym ktorzy przy nim bywali / á oni narzekáli y płákáli.

11. A oni ſlyſſawſſe žeby žiw byl a widijn od nij / newěřili.

A gdy oni vſłyßeli iż geſt żyw / á iż ieſt wydzian od niey / nie wierzyli.

12. Potom pak dwěma z nich gdaucým vkázal ſe w gine ſpuoſobě / když ſſli do Wſy:

Potym thez dwiemá z nich przechadzáiacym ſie / vkazal ſie w inym kßtalcie gdy ßli do niektorego miáſteczká.

13. A oni ſſedſſe powěděli giným / aniž gſau gim wěřili.

A oni thez ßedßy opowiedzieli drugiem / ktorzy tez im nie vwierzyli.

14. Naypoſlezepak / když ſeděło za ſtolem Gedenácte / vkázal ſe gim Gežiſs / a treſtal nedowěru gich a twrdoſt Srdce / že těm kteřij gey widěli z mrtwých wſtalého / newěřili.

Ná oſtátek onym iedennáſcie ſpołu śiedzacym vkazał ſie / y wyrzucał im ná oczy niedowiárſtwo ich y zátwárdzenie ſercá / iż tym ktorzy go widzieli wzbudzonego / nie wierzyli.

15. Y řekl gim: Gdauce po wſſem Swětě / kažte Ewangelium wſſemu Stwořenj.

Rzekł im / Wyßedßy ná wßytek świát opowiádaycie Ewángielia wßemu ſtworzeniu.

16. Kdož vwěřij a pokřtij ſe / Spaſen bude: kdož pak newěřij / bude zatracen.

Ktoć vwierzy á okrzſci ſie / zbáwion bedzie / ále kto nie vwierzy / bedzie potepion.

17. Znamenij pak ti kteřijž vwěřij tato mijti budau / We giměnu měm ďábly budau wymijtati. Jazyk y nowými mluwiti.

A tyć známioná zá thymi poyda ktorzy vwierza / przez imie moie dyabelſtwá wyrzucać beda / nowemi iezyki mowić beda.

יו

18 וְחַיְוָתָא יֶשְׁקְלוּן וְאֶן סַמָּא דְמַוְתָּא יֶשְׁתּוּן לָא יַהַר אֶנּוּן וְאִידַיְהוּן יְסִימוּן עַל כְּרִיהֵא וְיֶתְחַלְמוּן׃

Toranno via i ſerpenti: e ſe beueranno alcuna coſa mortifera, non nocerà loro: porranno le mani ſopra gli ammalati, e guariranno.

19 יֵשׁוּעַ דֵּין מָרַן מִן בָּתַר דְּמַלֵּל עַמְּהוּן לַשְׁמַיָּא סַלֶּק וִיתֶב מִן יַמִּינָא דַּאלָהָא׃

Hor il Signor IESV *poi ch'egli hebbe parlato loro, fu eleuato in alto nel cielo, e ſedè à la deſtra di Dio.*

20 הֶנּוּן דֵּין נְפַקוּ וְאַכְרִזוּ בְּכֻל דּוּכָא וּמָרַן מְעַדַּר הֲוָא לְהוּן וּמַשַּׁר מֶלַּיְהוּן בְּאָתְוָתָא דְעָבְדִין הֲווֹ׃

E quelli ſi partirono, e predicorono per tutto, operando il Signor con eſſi, e confermando la parola co i ſegni che ſeguiuano appreſſo.

שְׁלֶם אֶוַנְגֶּלְיוֹן קַדִּישָׁא סְבַרְתָּא דְמַרְקוּס דְּמַלֵּל וְסַבַּר רְהוֹמָאִית בְּרְהוֹמֵא׃

יו

18 נְחָשִׁים יִשָּׂאוּ וְאִם אָסוֹן מָה יִשְׁתּוּ בְּלִי נֵזֶק יִהְיֶה עַל־נַחֲלִים יָשִׂימוּ אֶת יְדֵיהֶם וְיִיטָבוּ׃

Quitaràn ſerpientes: Y ſi beuieren coſa mortifera, no les dannarà: Sobre los enfermos pondrán ſus manos, y ſanaràn.

19 וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר אֲלֵיהֶם לֻקַּח אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב לִימִין אֱלֹהִים׃

Y el Sennor, deſque les vuo hablado, fue recebido arriba àl cielo. y aſſentoſe à la dieſtra de Dios.

20 וְהֵמָּה יָצְאוּ וַיְבַשְּׂרוּ בְּכָל הָאָרֶץ וַיהוָֹה הֶחֱזִיק וַיְדַבֵּר עִמִּים תַּחְתָּיו בְּאוֹתוֹת הַבָּאוֹת אָמֵן׃

Y ellos, ſaliendo, predicaron en todas partes, obrando con ellos el Sennor, y confirmando la Palabra con las ſennales que ſe ſeguian.

נִשְׁלְמָה בְּשֹׂרָה קְדוֹשָׁה כְּפִי מַרְקוֹס הַמְבַשֵּׂר׃

ιϛʹ.

18. Ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ. ἐπὶ ἀῤῥώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.

Ils chaſſeront les ſerpens. Et quand ils auront beu quelque choſe mortelle, elle ne leur nuira nullement. Ils impoſeront les mains ſur les malades, & ils ſe porteront bien.

19. Ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

Or le Seigneur Ieſus apres auoir parlé à eux, fut eſleué en haut au ciel: & s'aſſit à la dextre de Dieu.

20. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων, ἀμήν.

Eux auſsi eſtans partis preſcherent par tout, le Seigneur ouurant auec eux, & confermant la parole par les ſignes qui s'en enſuiuoyent.

Τέλος τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

CAP. XVI.

18. Serpentes tollent. Et ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ęgros manus imponent: & bene habebunt.

And ſhall take away ſerpents / & if they ſhall drinke any deadly thing / it ſhall not hurt them: they ſhall lay their handes on the ſicke / and they ſhall recouer.

19. Et Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei.

So after the Lord had ſpoken vnto them / he was receiued into heauen / and ſate at the right hand of God.

20. Illi autem profecti prędicaverunt ubique: Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.

And they went forth / and preached euery where. And the Lord wrought with them / and cõfirmed the word with ſignes that followed / Amen.

F I N I S.

Das XVI. Capitel.

18. Schlangen vertreiben. Vnd ſo ſie etwas tödlichs trincken / wirds jhnen nicht ſchaden. Auff die Krancken werden ſie die Hände legen / ſo wirdts beſſer mit jnen werden.

Fordriffue Hugorme. Oc der ſom de dricke nogen forgifft / da ſkal det icke ſkade dem. Paa de Siuge ſkulle de legge deris Hender / ſaa ſkal det bliffue bedre met dem.

19. Vnd der HERR / nach dem er mit jhnen geredt hatte / ward er auffgehaben gen Himmel / vnd ſitzet zur rechten Hand Gottes.

Oc HERREN / effter at hand haffde talet met dem / bleff hand optagen til Himmelen / Oc ſider hoſſ Guds høyre haand.

20. Sie aber giengen auß / vnd predigten an allen örtern / Vnnd der HERR wirckte mit jhnen / vnd bekräfftiget das Wort / durch mitfolgende Zeichen.

Oc de ginge vd / oc predickede alle ſtede / Oc HERREN arbeydede met dem / oc ſtadfeſte Ordet / ved metfølgende Tegen.

Ende des Euangelions
S. Marcus.

Kapitola XVI.

18. Hady bráti. A budauli co gedowateho pijti / nevſſkodijt gim. Na nemocné ruce wzkládati budau a dobře ſe mijti budau.

Weze beda bráć / y chocby co śmiertelnego pili / zadnym ſpoſobem im nie záßkodzi / á rece ná niemocnych poloza y beda zdrowi.

19. A když zagiſté Pán Gežijſs gim odmluwil / wzat geſt do Nebe : a ſedij na Prawicy Božij :

A ták Pan gdy do nich mowil / wziet ieſt wzgore do niebá / y ſiadl ná práwicy Bozey.

20. A onj ſſedſſe kázali wſſudy / a PAN gim pomáhal / a řečij gegich potwrzowal / činěnijm diwůw.

Oni tez wyßedßy przepowiedáli wßedy gdzie Pán ſpolu z nimi ſpráwowal / y vthwierdzil ſlowo przez znáki ktore ſie dzialy.

Skonáwá ſe Ewangelium / popſané od Swatého Marka Ewangeliſty.

SANCTVS
LVCAS,

Syriace,
Ebraice,
Græce,
Latine,
Germanice,
Bohemice,

Italice.
Hispanice.
Gallice.
Anglice.
Danice.
Polonice.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אונגליון · בשורה · ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דְּלוּקוּס

קֶפַּלָאוֹן א

מְטוּל דְּסַגִּיאֵא צְבוֹ
דְּנֶכְתְּבוּן
תַּשְׁעִיתָא ד
דְּסוּעְרָנֵא אִילֵין דַּחְנַן
מְפַסִּינַן בְּהוֹן׃

Perche molti ſi ſono meſſi ad ordinare la narration di quelle coſe, che tra nõ ſon certiſſime.

2 אַיךְ מֵדֶם דַּאשְׁלֵמוּ לַן
הָנוּן דְּמֶן קְדִים הְווֹ חַזָּיֵא
וּמְשַׁמְשָׁנֵא דִּילָהּ דְּמֶלְּתָא׃

Si come ci hanno riferito quelli che da principio le haueuano eſſi ſteſſi vedute, & ſono ſtati miniſtri de la parola.

3 אֶתְחְזִי אַף לִי מְטוּל
דְּקַרִיב הֲוֵית יַצִּיפָאִית
לְכֻלְּהוֹן דְּכֻל מֶדֶם בְּטֶכְסֵהּ
אֶכְתּוֹב לָךְ נַצִּיחָא ת
תָאוֹפִילֵא׃

E parſo ancor à me, poi che tutte dal cominciamento l'ho diligentemente compreſe, di ſcriuerne per ordine à te, ottimo Teofilo.

4 דְּתֵדַע שְׁרָרָא דְּמֶלֵּא
אִילֵין דְּאֶתְתַּלְמַדְתְּ לְהֵין׃

Accioche tu riconoſchi la certezza di quelle coſe, de le quali ſei ſtato inſtrutto.

5 הֲוָא בְּיַוְמָתֵהּ דְּהֶרוֹדֶס
מַלְכָּא דִּיהוּדָא כָּהֲנָא חַד
דַּשְׁמֵהּ הֲוָא זְכַרְיָא מֶן
תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּבֵית אֲבִיָּא
וַאנְתְּתֵהּ מֶן בְּנָתֵהּ דְּאַהֲרוֹן
שְׁמָהּ הֲוָא אֶלִישְׁבַע׃

Nel tempo d'Herode re de la Giudea, era vn certo Sacerdote detto per nome Zacaria de la claſſe d'Abia: e la ſua moglie era de le figliuole d'Aarone: e il ſuo nome era Eliſabet.

6 תְּרַיְהוֹן דֵּין זַדִּיקִין הְווֹ
קֳדָם אֱלָהָא וּמְהַלְּכִין
בְּכֻלְּהוֹן פּוּקְדָּנוֹהִי
וּבְכֵאנוּתֵהּ דְּמָרְיָא דְּלָא
עֶדְלַי׃

Et erano amendue giuſti dinanzi à Dio, caminando in tutti i comandamenti & ordinationi del Signore, ſenza riprenſione.

כְּפִי לוּקָס

א

כִּי־רַבִּים הֵאִיצוּ לְהָכִין
סֵפֶר הַמַּעֲשִׂים הַנִּמְלָאִים
בָּנוּ׃

AVIENDO muchos tentado à poner en orden la hiſtoria de las coſas que entre noſotros han ſido certiſſimas.

2 כַּאֲשֶׁר מָסְרוּ לָנוּ אֲשֶׁר
מֵרֵאשִׁית רָאוּ וּמְשָׁרְתֵי דְּבַר
הָיוּ׃

Como nos lo enſennaron losque deſde el principio lo vieron de ſus ojos, y fueron miniſtros del negocio:

3 נִרְאָה לִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִכֻּלָּם מֵרֵאשִׁית
רָאִיתִי בָּאֵר הֵיטֵב לִכְתֹּב לְךָ
בַּנְּעִימִים יְדִידְיָה׃

Hame parecido tambien à mi deſpues de auer entendido todas las coſas deſde el principio con diligencia, eſcreuirte las por orden, o buen Theophilo.

4 אֲשֶׁר תֵּדַע אֶת אֱמֶת וּמְכוֹן
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֻמַּדְתָּ׃

Paraque conozcas la verdad de las coſas, en las quales has ſido enſennado.

5 וַיְהִי בִּימֵי הֵירוֹדוֹס מֶלֶךְ יְהוּדָה
כִּי הָיָה אִישׁ וּשְׁמוֹ זְכַרְיָהוּ
מִמִּשְׁמֶרֶת בֵּית אֲבִיָּא וְאִשְׁתּוֹ
מִבְּנוֹת אַהֲרֹן וּשְׁמָהּ אֱלִישֶׁבַע׃

Vuo en los dias de Herodes rey de Iudea vn Sacerdote llamado Zacharias de la ſuerte de Abias: y ſu muger, de las hijas de Aaron, llamada Eliſabeth.

6 וַיִּהְיוּ צַדִּיקִים שְׁנֵיהֶם לִפְנֵי
אֱלֹהִים הוֹלְכִים בְּכָל מִצְוֹת
וְחֻקּוֹת יְהוָה תְּמִימִים׃

Y eran ambos juſtos delante de Dios, andando en todos los mandamientos y eſtatutos del Sennor ſin reprehenſion.

ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

ΚΕΦΑΛ. α´.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων.

Pource que pluſieurs ſe ſont appliqués à mettre par ordre vn recit des choſes qui ont eſté pleinement certifiees entre nous:

2. Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.

Comme nous ont baillé à cognoiſtre ceux qui dés le commencement les ont eux-meſmes veuës, & ont eſté miniſtres de la parole:

3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε θεόφιλε.

Il m'a auſſi ſemblé bon, apres auoir tout compris dés le commencement iuſques au bout, treſ-excellent Theophile, que ie t'en eſcriue par ordre.

4. Ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Afin que tu cognoiſſes la certaineté des choſes deſquelles tu as eſté informé.

5. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ.

Au temps d'Herode roy de Iudee, il y auoit vn certain Sacrificateur nomé Zacharie, du rang d'Abia: & ſa femme eſtoit des filles de Aaron: & le nom d'icelle eſtoit Elizabeth.

6. Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

Et eſtoyent tous deux iuſtes deuant Dieu, cheminans en tous les commandemens, & ordonnances du Seigneur, ſans reproche.

EVANGELIVM S. LVCAM.

CAP. I.

QVONIAM quidem multi conati sunt ordinare narrationẽ quę in nobis completæ sunt rerum.

FOr as much as many haue taken in hand to ſet forth the ſtorye of thoſe thinges / whereof wee are fully perſuaded.

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis.

As they haue deliuered them vnto vs / which from the beginning ſawe them theirſelues / and were miniſters of the worde.

3. Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

It ſeemed good alſo to me (moſt noble Theophilus) aſſoone as I had ſearched out perfectly all thinges from the beginning / to write vnto thee thereof from poynt to point.

4. Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

That thou mighteſt acknowledge the certainety of thoſe thinges/whereof thou haſt bene inſtructed.

5. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidã nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.

In the time of Herode King of Judea/there was a certaine Prieſt named Zacharias / of the courſe of Abia: and his wife was of the daughters of Aaron/ and her name was Eliſabet.

6. Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

Both were iuſt before God / and walked in all the commandements and ordinances of the Lord / without reproofe.

Evangelium S. Lucas.

Das I. Capitel.

SIntemal ſichs vil vnterwunden haben/ zu ſtellen die rede von den Geſchichten / ſo vnter vns ergangen ſind.

EFterdi mange haffue tagit ſig faare / at beſkicke den Tale om de Gerninger / ſom ere ſkede i blant oſſ.

2. Wie vns das gegeben haben/ die es von anfang ſelbs geſehen/vnd Diener des Worts geweſen ſind.

Som de det haffue giffuit oſſ / der det aff begyndelſen haffue ſeet / oc veret Ordens Tienere.

3. Habe ichs auch für gut angeſehen/ nach dem ichs alles von anbegin erkundet habe/ daß ichs zu dir mein guter Theophile/mit fleiß Ordentlichen ſchriebe.

Da haffuer ieg anſeet det for gaat/ effter ieg haffuer vd ſpurd alting aff begyndelſen / At ſcriffue alting ſkickelige til dig/ min gode Theophile/ met flid.

4. Auff daß du gewiſſen grund erfahreſt der Lehre/ welcher du vnterrichtet biſt.

Paa det du kant haffue viſſ grund paa den Lærdom/ i huilcken du eſt vnderuiſt.

5. ZV der zeit Herodis des Königes Judee / war ein Prieſter von der Ordnung Abia / mit Namen Zacharias/ vnd ſein Weib von den Töchtern Aaron / welche hieß Eliſabeth.

I Herodis Judee Kongis tid/ vaar en Preſt af Abia ſkiffte / ved naffn Zacharias/ oc hans Huſtru af Aarons døtter / ſom hed Elizabeth.

6. Sie waren aber alle beide fromb für Gott/ vnd giengen inn allen Gebotten vnd Satzungen des HERREN vntadelich.

Oc de vaare baade ſammen fromme faar Gud/ oc ginge wſtraffelige i alle HERRENS Bud oc Stickelſer.

Ewangelium S. Lukaſs.

Kapitola I.

PONě wadž gſau mnozij vſylowali ſepſati pořádně wyprawowánij těch wěcý / kteréž gſau ſe mezy námi wykonaly.

GDyž wiele ich podieli ſie wypiſać ſpráwe tych rzeczy ktore miedzy námi były doſtatecznie vpewnione.

2. Jakož gſau nám wydali ti kteřijžto od počatku ſami widěli/ a Služebnijcy řeči byli.

Ták iáko nam podáli ci ktorzy od poczatku ná nie pátrzyli/ y byli ſługámi ſłowá.

3. Widělo ſe y mně / kterýž gſem wſſeckno od počátku plně wyhledal/ tobě abych pořádně wypſal wyborný Theophile.

Zdáło ſie też y mnie wſzytkiego doſtátecznie z poczatku doſzedſzy/ porządnie o tym do ciebie piſać / o nazacnieyſzy Teofile.

4. Aby poznal prawdu těch ſlow y těch wěcý/ o nichž gſy wyučen.

Abyś poznał prawde thych rzeczy ktorych cię z przodku vczono.

5. Byl za dnuow Herodeſa Krále Juodſkého/ Kněž gménem Zachariáſs / z ſtřijdy Abyáſſowy / a Manželka geho z Dcer Aronowých/ a gméno gegij Alžběta.

Był zá czáſow Herodá onego Krolá Judſkiego / Kápłan niektory imieniem Zácháryaſz z rzędu Abie°/ á żoná iego była z corek Aaranowych / ktorey imie było Elżbietá.

6. Byli pak oba Sprawedliwj před Bohem / chodijce we wſſech Přikázanijch a Sprawedlnoſtech PAně bez auhony:

A byli oboie ſpráwiedliwemi przed Bogiem/ chodząc we wſzytkim roſkazániu w vſtawách páńſkich oprocz nagánienia.

א

7 ברא דין לית הוא להון מטל דאלישבע עקרתא הות ותריהון סגיאי ב ביומתהון הוו׃

E non haueuano alcun figliuolo, percioche Eliſabet era ſterile, & amendue erano aſſai vecchij.

8 הוא הוא דין כד מכהן הוא בטכסא דתשמשתה קדם אלהא׃

Hor auuenne che eſercitando egli l'offitio ſacerdotale dinanzi à Dio, ne l'ordine de la ſua famiglia.

9 בעידא דכהנותא מטיהי דיסים בסמא ועל להיכלה דמריא׃

Secondo il coſtume de l'offitio del ſacerdotio, gli toccò la ſorte di fare l'incenſamento, poi che foſſe entrato nel tempio del Signore.

10 וכלה כנשא דעמא מצלא הוא לבר בעדנא דבסמא׃

E tutta la moltitudine del popolo ſtaua fuore à fare oratione, à l'hora de l'incenſamento.

11 ואתחזי לה לזכריא מלאכא דמריא דקאם מן ימינא דמדבחא ד דבסמא׃

In tanto gli apparue l'Angelo del Signore, ſtando da la deſtra de l'altare de l'incenſamento.

12 ואשתגש זכריא כד חזיהי ודחלתא נפלת עלוהי׃

Et Zacaria come lo vidde, ſi turbò, e vennegli timore.

13 ואמר לה מלאכא לא תדחל זכריא מטול ד דאשתמעת צלותך ו ואנתתך אלשבע תאלדי לך ברא ותקרא שמה יוחנן׃

Ma l'Angelo gli diſſe, Non temer Zacaria: percioche il tuo prego è ſtato eſaudito: e la tua moglie Eliſabet ti partorirà vn figliuolo, e chiamarai il ſuo nome, Giouanni.

14 ותהוא לך חדותא ורוזא וסגיאא יחדון ב במולדה׃

Onde hauerai gioia & allegrezza, e molti ſi rallegrarano del ſuo naſcimento.

15 ויהוא גיר רב קדם מריא וחמרא ושכרא לא נשתא ורוחא דקודשא יתמלא עד הו בכרסא דאמה׃

Percioche ſarà grande dinanzi al Signore, e non beuerà vino ne ceruogia: e ſarà ripieno di Spirito ſanto inſin dal ventre di ſua madre.

א

7 ולא היה להם בן כי אלישבע היתה עקרה ושניהם זקנים באו בימים׃

Y no tenian generacion: porque Eliſabeth era eſteril, y ambos eran venidos en dias.

8 ויהי־בכהנו בדברת משמרתו לפני־יהוה׃

Y aconteció que adminiſtrando Zacharias el Sacerdocio delante de Dios por el orden de ſu vez.

9 כדרך כהנה בגורלו להקטיר בא אל־היכל יהוה׃

Conforme à la coſtumbre del Sacerdocio, ſalio en ſu vez à poner el perfume entrando en el Templo del Sennor.

10 וכל־המון העם היה מתפלל מחוץ בעת קטרת׃

Y toda la multitud del pueblo eſtaua fuera orando à la hora del perfume.

11 וירא לו מלאך יהוה עומד מימין המזבח הקטרת׃

Y apparecióle el Angel del Sennor que eſtaua à la man derecha del altar del perfume.

12 ויחרד זכריהו בראותו ויראה נפלה עליו׃

Y turboſe Zacharias viendo lo, y cayó temor ſobre el.

13 כי אמר אליו המלאך אל תירא זכריהו כי נשמע תפלתך ואשתך אלישבע תלד לך בן ותקרא שמו יוחנן׃

Mas el Angel le dixo, Zacharias no temas; porque tu oracion ha ſedo oyda: y tu muger Eliſabeth te engendrarà vn hijo, y llamaras ſu nombre Ioan.

14 ותהיה שמחה לך וגילה ורבים ישמחו על־מולדתו׃

Y auras gozo y alegria, y muchos ſe gozaran de ſu nacimiento.

15 כי יהיה גדול לפני יהוה ויין ושכר לא ישתה ורוח הקדש ימלא בעודנו בבטן אמו׃

Porque ſerá grande delante de Dios: y no beuerá vino ni ſydra: y ſerà lleno de Eſpiritu Sancto aun deſde el vientre de ſu madre.

α΄.

7. Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

Et n'auoyent point d'enfans, à cauſe qu'Elizabeth eſtoit ſterile, & tous deux eſtoyent fort auances en aage.

8. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ.

Or aduint comme Zacharie exercoit la Sacrificature deuant le Seigneur a ſon rang,

9 Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου.

Que ſelon la couſtume de la ſacrificature, le ſort lui eſcheut, d'offrir le parfum, entrant au temple du Seigneur.

10. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

Et toute la multitude du peuple eſtoit en priere dehors, l'heure qu'on offroit le parfum.

11. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

Adonc l'Ange du Seigneur s'apparut à lui, ſe tenant du coſté droit de l'autel du parfum.

12. Καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

Et Zacharie fut troublé quand il le vid, & crainte le ſaiſit.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην.

Mais l'Ange lui dit, Zacharie ne crain point d'autant que ta priere eſt exaucee, & Elizabeth ta femme enfantera vn fils. & tu appeleras ſon nom, Iehan.

14. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται.

Et en auras ioye & lieſſe, & pluſieurs s'eſiouiront de ſa naiſſance.

15. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

Car il ſera grand deuant le Seigneur, & ne boira ne vin ne ceruoiſe: & ſera rempli du ſainct Eſprit dés le ventre de ſa mere.

CAP. I.

7. Et non erat illis filius: eo quod eſſet Elizabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.

And they had no child/because that Eliſabet was barren: and both were well ſtricken in age.

8. Factum eſt autem: cum ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ, ante Deum.

And it came to paſſe / as hee executed the Prieſtes office before God / as his courſe came in order.

9. Secundum conſuetudinem ſacerdotii, ſorte exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini.

According to the cuſtome of the Prieſtes office/ his lot was to burne incenſe when he went into the Temple of the Lord.

10. Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incenſi.

And the whole multitude of the people were without in prayer/while the incenſe was burning.

11. Apparuit autem illi angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi.

Then appeared vnto him an Angel of the Lord ſtanding at the right ſide of the altar of incenſe.

12. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum.

And when Zacharias ſawe him/he was troubled / and feare fell vpon him.

13. Ait autem ad illum angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iohannem

But the Angel ſaide vnto him/Feare not/Zacharias:for thy prayer is heard/ & thy wife Eliſabet ſhal beare thee a ſonne/and thou ſhalt call his name John.

14. Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in nativitate eius gaudebunt.

And thou ſhalt haue ioy and gladneſſe/& many ſhall reioyce at his birth.

15. Erit enim magnus coram Domino: & vinum & ſiceram non bibet: & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ.

For he ſhall bee great in the ſight of the Lorde / and ſhall neither drinke wine / nor ſtrong drinke: and he ſhall bee filled with ẏ holy Ghoſt / euen from his mothers wombe.

Das I. Capitil.

7. Vnd ſie hatten kein Kind / Denn Eliſabeth war vnfruchtbar / vnd waren beide wolbetaget.

Oc de haffde inted Barn / Thi Elizabeth vaar vfructſommelig/ oc de vaare baade vel alderne.

8. Vnd es begab ſich/da er Prieſtersampt pfleget fuͤr Gott. Zurzeit ſeiner Ordnung.

Oc det begaff ſig/ der hand giorde Preſte embedet faar Gud / i ſin Skifftis tid.

9. Nach gewohnheit des Prieſterthum̃s/vnd an jm war/daß er raͤuchern ſolt/ gieng er inn den Tempel des HERREN.

Effter Preſtedommens ſeduane/ oc det falt hannem til / at giffue Røgelſe / da gick hand i HERRENS Tempel.

10. Vnd die gantze menge des Volcks war hauſſen vnnd betet / vnter der Stunde des raͤucherns.

Oc al Folckens mangfoldighed/ vaar vden faare oc bad/ i Røgelſens tid.

11. Es erſchein jhm aber der Engel des HERRN/ vnd ſtund zur rechten hand am raͤuchaltar.

Oc HERRENS Engel obenbaredis faar hannem/ oc ſtod ved den høyre haand hoſſ Røgalteret.

12. Vnd als Zacharias jhn ſahe/ erſchrack er/ vnd es kam jhn eine forcht an.

Oc ſom Zacharias ſaa hannem/forferdedis hand, oc hannem kom en redzel paa.

13. Aber der Engel ſprach zu jhm: Foͤrchte dich nicht Zacharia/ deñ dein gebet iſt erhoͤret. Vnd dein Weib Eliſabeth wirdt dir einen Son geberen/ des Namen ſolt du Johannes heiſſen.

Men Engelen ſagde til hannem / Frøcte dig icke Zacharia/ Thi din Bøn er bønherd. Oc din Huſtru Elizabeth ſkal føde dig en Søn / hans naffn ſkalt du kalde Johannes.

14. Vnd du wirſt des freude vnd wonne haben/vnd vil werden ſich ſeiner Geburt freuen.

Oc du ſkalt haffue glæde oc frygd aff hannem/Oc mange ſkulle glædis i hans Fødzel.

15. Denn er wird groß ſein fuͤr dem HERren/ Wein vnd ſtarck getraͤncke wirdt er nicht trincken. Vnd wirdt noch inn Mutterleib erfuͤllet werden mit dem heiligen Geiſt.

Thi hand ſkal vere ſtor faar HERREN/Vin oc ſterck Drick ſkal hand icke dricke. Oc hand ſkal end opfyldis i Moders liff met den hellig Aand.

Kapitola I.

7. A neměli žádného Syna/ proto/ že Alžběta byla neplodná/ a oba ſe byli zſtarali we dnech ſwých.

Y nie mieli potomſtwá/ przetho iż Elżbiethá byłá niepłodna/ á iuż byli oboie podeßłymi w lećiech.

8. Y ſtalo ſe když Kněžſtwij požijwal Zacharyáſs w pořádku ſtřijdy ſwé před Bohem.

Stáło ſie tedy gdy ſpráwowáł vrząd Kápłáńſki w rzędźie pokolenia ſwego przed Bogiem.

9. Wedlé obyčege Kněžſtwij/ Loſem naň přiſſlo/ aby položil zápal/ wſſed do Chrámu PAně:

Według zwyczáiu vrzędu Kápłáńſkiego / przypadł nań los iż miáł ſpráwowáć kadzenie wßedßy do kośćiołá Páńſkiego.

10. A wſſecko množſtwij Lidu bylo wně modlijce ſe w hodinu zápalu.

A wßytko zgromádzenie ludu było ná dworze modląc ſie czáſu kadzenia.

11. Tehdy vkázal ſe gemu Angel PANJE / ſtoge na prawě ſtraně Oltáře zápalu.

Y vkazał ſie mu Anioł Páńſki ſtoiąc po práwey ſtronie ołtharzá kadzenia.

12. Y vzřew gej Zacharyáſs/ zarmautil ſe/ a bázeň připadla na něho.

Zátrwożył ſie tedy Zacháryaß vyzrawßy gó / y przypádłá nań boiaźń.

13. Y řekl k němu Angel: Neboj ſe Zacharyáſſy / neboť geſt vſlyſſána Modlitba twá/ a Alžběta Manželka twá porodij tobě Syna / a nazuoweſs gméno geho Jan:

Y rzekł do niego Anioł / Nie boy ſie Zácháryaßu/ bo cieſth wyſłuchána modlitwá twoia/ á żoná twá Elżbietá porodźi tobie ſyná/ y wzowieß imie iego Jan.

14. Y budeť tobě k radoſti y k weſelij/ a mnozý z geho narozenij budau ſe radowati.

A będźie tobie ku weſelu y ku rádośći/ á rozrádują ſie ich wiele z národzenia iego.

15. Bude zagiſté weliký před PANEM: a wijna y nápoge opogného nebudeť pijti: a Duchem ſwatým budeť naplněn / geſſtě w žiwotě Matky ſwé:

Abowiem będźie wielkim przed Pánem / á nie będźie pił winá ani ſekár / y będźie nápełnion Duchem świętym ießcze z żywothá mátki ſwey.

16 וְסַגִּיאֵא מֵן בְּנַי יִסְרָיֵל
יַפְנֵא אִנּוּן לְוָת מָרְיָא
אֱלָהֲהוֹן׃

E conuertirà molti de figliuoli d'Iſraël al Signore Iddio loro.

17 וְהוּ יֵאזַל קֳדָמוֹהִי
בְּרוּחָא וּבְחַילָא דְּאֵלִיָּא
נְבִיָּא דְּיַפְנֵא לִבָּא דַּאֲבָהֵא
עַל בְּנַיָּא וְלָאִילֵין דְּלָא
מִתְטְפִיסִין לְיִדַּעְתָּא
דְּכָאנֵא נִטַּיֵב לְמָרְיָא
עַמָּא גְּמִירָא׃

Et andarà innanzi à lui e ne lo ſpirito e virtù d'Elia, per conuertire i cuori de padri a i figliuoli, & i ribelli à la prudentia de giuſti: per apparecchiare al Signore vn popolo ben diſpoſto.

18 וֶאמַר זְכַרְיָא לְמַלְאָכָא
אַיכַנָּא אֵדַע הָדָא אֶנָא
גֵּיר אִיתַי סָבָא וְאַנְתְּתִי
סְגִיאַת בְּיַוְמָתָהּ הִי׃

Onde Zacaria diſſe à l'Angelo, In che modo conoſcerò io queſto ? conciosia coſa che io ſon vecchio, e la mia moglie è aſſai oltre ne giorni ſuoi.

19 וְעָנָא מַלְאָכָא וֶאמַר
לֵהּ אֶנָא אֶנָא גַּבְרִיאֵיל
דְּקָאֵם אֶנָא קְדָם אֱלָהָא
וֶאשְׁתַּלְחֵת דְּאמַלֵּל עַמָּךְ
וֶאסַבְּרָךְ הָלֵין׃

E l'Angelo riſpondendo, gli diſſe, Io ſon Gabriel, che ſto auanzi à Dio: e ſono ſtato mandato à parlarti, & annuntiarti queſte buone nuoue.

20 מֵכִיל תֶּהְוֵא שָׁתִיק
וְלָא תֶּשְׁכַּח לְמֶמַלָּלוּ עַד־
מָא לְיַוְמָא דְּהָלֵין נֶהְוְיָן
עַל דְּלָא הַימֶנְתְּ לְמֶלַּי
הָלֵין דְּמִתְמַלְיָן בְּזַבְנְהֵין׃

Et ecco tu ſarai muto, ne potrai parlare infin al giorno che queſte coſe auuerranno: percioche tu non hai creduto à le mie parole, lequali s'adempieranno al tempo loro.

21 עַמָּא דֵּין קָאֵם הֲוָא
וַמְסַכֵּא לִזְכַרְיָא וְתָמִיהִין
הֲווּ עַל תַּוְחַרְתֵּהּ ד
בְּהַיכְלָא׃

Hor il popolo ſtaua aſpettando Zacaria, e marauigliauanſi ch'ei tardaſſe tanto nel tempio.

16 וְרַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָשִׁיב
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃

Y à muchos de los hijos de Iſrael conuertirâ àl Sennor Dios deellos:

17 וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָיו בְּרוּחַ וּגְבוּרַת
אֵלִיָּהוּ וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל־
בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם
לְהָכִין לַיהוָה עַם תָּמִים וְיָשָׁר׃

Porque el yrá delante deel con el Eſpiritu y virdud de Elias, para conuertir los coraçones de los padres à los hijos, y los rebelles à la prudencia de los juſtos : finalmente para aparejar àl Sennor pueblo perfecto.

18 וַיֹּאמֶר זְכַרְיָהוּ אֶל־הַמַּלְאָךְ
בַּמָּה־אֵדַע זֹאת כִּי־אֲנִי זָקַנְתִּי
וְאִשְׁתִּי זְקֵנָה בָּאָה בַּיָּמִים׃

Y dixo Zachárias àl Angel, Enque conoceré eſto ? porque yo ſoy viejo, y mi muger venida en Dias:

19 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי
גַּבְרִיאֵל הָעוֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה
וְשֻׁלַּחְתִּי לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וּלְבַשֵּׂר
לְךָ אֶת־הָאֵלֶּה׃

Y reſpondiendo el Angel, dixole, Yo ſoy Gabriel que eſtoy delante de Dios, y ſoy embiado à hablarte, y à darte eſtas buenas nueuas.

20 וְהִנֵּה תִּהְיֶה שׁוֹתֵק וְלֹא תוּכַל
לְדַבֵּר עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר יִהְיוּ
הָאֵלֶּה עַל־כִּי לֹא הֶאֱמַנְתָּ לִדְבָרַי
אֲשֶׁר יִמָּלְאוּ בְּעִתּוֹ׃

Y heaqui ſeras mudo, y no podrás hablar haſtá el dia que eſto ſea hecho: porquanto no creyſte à mis palabras, las quales ſe cumplirân á ſu tiempo.

21 וְהָעָם הָיָה נִצָּב וּמְיַחֵל
עַל־זְכַרְיָהוּ וַיִּתְמְהוּ בְּהַאֲרִיכוֹ
בַּהֵיכָל׃

Y el pueblo eſtaua eſperando à Zacharias, y marauillauanſe que el ſe tardaua enel Templo.

16. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.

Et conuertira pluſieurs des enfans d'Iſraël au Seigneur leur Dieu.

17. Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

Et ira deuant lui en l'eſprit & vertu d'Elie, afin qu'il conuertiſſe les cœurs des peres aux enfans, & les rebelles à la prudence des iuſtes, afin qu'il prepare au Seigneur vn peuple bien ordonné.

18. Καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

Lors Zacharie dit à l'Ange, Cõment cognoiſtrai-ie ceci ? car ie ſuis ancien,& ma femme eſt fort aagee.

19. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

Et l'Ange reſpoudant lui dit, Ie ſuis Gabriel qui aſſiſte deuant Dieu: & ai eſté enuoyé pour parler à toi, & t'anoncer ces bonnes nouelles.

20. Καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα· ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

Dont voici, tu ſeras ſans parler & defait ne pourras parler iuſques au iour que ces choſes aduiendront : d' autant que tu n' as point creu à mes paroles qui ſeront accomplies en leur ſaiſon.

21. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

Or eſtoit le peuple attendant Zacharie,& s' eſmerueilloyent de ce qu'il tardoit tant au temple.

CAP. I.

16. Et multos filiorum Iſraël convertet ad Dominum Deum ipſorum.

And many of the children of Iſrael ſhall he turne to their Lord God.

17. Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Elię: ut convertat corda patrũ in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum, parare Domino plebem perfectam.

For hee ſhall go before him in the ſpirit and power of Elias / to turne the heartes of the fathers to the children / and the diſobedient to the wiſdome of the iuſt men / to make readie a people prepared for the Lorde.

18. Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex: & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.

Then Zacharias ſayde vnto the Angell / Whereby ſhall I knowe this? For I am an olde man / and my wife is of a great age.

19. Et reſpondens angelus dixit ei, Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

And the Angell anſwered / and ſaide vnto him / I am Gabriel that ſtande in the preſence of God / and am ſent to ſpeake vnto thee / and to ſhewe thee theſe good tidinges.

20. Et ecce, eris tacens, & non poteris loqui uſque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.

And beholde / thou ſhalt bee domme / and not bee able to ſpeake / vntill the day that theſe thinges be done / becauſe thou beleeuedſt not my wordes / which ſhall be fulfilled in their ſeaſon.

21. Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

Nowe the people waited for Zacharias / and marueiled that he taryed ſo long in the temple.

Das I. Kapitel.

16. Vnd er wirdt der Kinder von Iſrael vil zu Gott jhrem HERREN bekehren.

Oc hand ſkal omuende mange Børn aff Iſrael til Gud deris HERRE.

17. Vnd er wirdt für jhm hergehen / im Geiſt vnd krafft Elias / zu bekehren die hertzen der Väter zu den Kinderen / vnd die Vnglaubigen zu der klugheit der Gerechten / zu zurichten dem HERRN ein bereit Volck.

Oc hand ſkal gaa frem faar Hannem / i Elie aand oc krafft / at omuende Fedrenis hierter til bornene / oc de vantro til de Retferdigis ſnildhed / at beſkicke HERREN it berid Folck.

18. Vnd Zacharias ſprach zu dem Engel: Wobey ſoll ich das erkennen? Denn ich bin alt / vnd mein Weib iſt betaget.

Oc Zacharias ſagde til Engelen / Huor paa ſkal ieg det kunde kende? Thi ieg er gammel / oc min Huſtru er alderne.

19. Der Engel antwortet vnnd ſprach zu jhm: Ich bin Gabriel / der für Gott ſtehet / vnnd bin geſandt mit dir zu reden / daß ich dir ſolches verkündigte.

Engelen ſuarede / oc ſagde til hannem / Jeg er Gabriel / ſom ſtaar faar Gud / oc er vdſent at tale met dig / at ieg ſkulde forkynde dig ſaadant.

20. Vnd ſihe / du wirſt erſtummen / vnd nicht reden können / biß auff den tag / da diß geſchehen wirdt / darumb daß du meinen wortten nicht geglaubet haſt / welche ſollen erfüllet werden zu jhrer zeit.

Oc ſee / Du ſkalt bliffue dum / oc icke kunde tale / indtil den dag / at dette ſkal ſke / Fordi at du trode icke mine ord / huilcke der ſkulle fuldkommis i deris tid.

21. Vnd das Volck wartet auff Zacharias / vnd verwunderte ſich / daß er ſo lang im Tempel verzog.

Oc Folcket biede effter Zacharias / oc forundrede dem / at hand tøffuede ſaa lenge i Templen

Kapitola I.

16. A mnohě z Synůw Izrahelſkých obrátij k Pánu Bohu gedich:

A nawróci wiele ſynów Izráelſkich ku Pánu Bogu ich.

17. A on přede gde před ním w duchu a w mocy Eliáſſowě / aby obrátil Srdce Otcůw k Synům / a newěřijcy k opatrnoſti Sprawedliwých / aby připrawil PANV Lid dokonalý.

Bo on poydzie wprzod przed oblicznośćia iego z duchem y z moca Eliaſzowa / áby obrócił ſercá oycow ku ſynom / á vporne ku roſtropnośći ſpráwiedliwych / iżby zgotował Panu lud przypráwny.

18. Y řekl Zacharyáſs k Angelu: Počem toto poznám? nebo yá ſtarý gſem / a Manželka má zſtarala ſe we dnech ſwých.

Tedy rzekł Zácháryaſz do Aniołá / Poczymże wżdy to poznam? bom ia ſtáry / á żoná moiá podeſzłá w leciech.

19. Odpowěděw Angel řekl gemu: Ják gſem Gabryel kterýž ſtogijm před Bohem / a poſlán gſem abych mluwil tobě / a tyto wěcy weſelé tobě zwěſtowal.

Y odpowiedziawſzy Anioł rzekł mu / Jaciem ieſt Gábryel ktory ſtoię przed Panem / á poſlan ieſthem ábych mowił do ciebie / á iżbychći ty rádości opwiedział.

20. A hle budeſs němý a nebudeſs mocy mluwiti / až do dne w kterém ſe tyto wěcy ſtanau: proto / že gſy newěřil řečem mým které ſe naplnj čaſem ſwým.

Otoż zámilkniesz áni będzieſz mogł mowić / áż do onego dniá gdy ſie tho ſtánie / dla tego żeś nieuwierzył ſłowom moim / ktore ſie wypełnia czáſu ſwoiego.

21. A Lid očekáwal Zacharyáſſe: Y diwili ſe že on tak prodléwal w Chrámě.

Y był lud czekáiac Zácháryaſzá / á dziwowali ſie że ſie ták omieſzkáwał w kościele.

א

22 כַּד נְפַק דֵּין זְכַרְיָא לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא דְּנְמַלֵּל עַמְּהוֹן וְאֶסְתַּכַּלוּ דְּחֶזְוָא חֲזָא בְּהַיְכְלָא וְהוּ מֶרְמַז רָמֵז הֲוָא לְהוֹן וְקָוֵי כַּד חָרֵשׁ׃

E poiche fu vſcito fuore, non poteua parlar loro: onde eſſi s'accorſero ch'egli haueua veduta nel tempio qualche viſione: & egli lo dimoſtraua loro per cenni, e reſtoſi muto.

23 וְכַד אֶתְמַלִּיו יַוְמָתָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ אֲתָא לְבַיְתֵהּ׃

Et auuenne che come furon compiuti i igiorni del ſuo officio, egli ſen' andò à caſa ſua.

24 וַהֲוָא מֶן בָּתַר יַוְמָתָא הָנוּן בְּטֶנַת אֶלִישָׁבַע אַנְתְּתֵהּ וַמְטַשְׁיָא הֲוָת נַפְשָׁהּ יַרְחֵא חַמְשָׁא וָאמְרָא הֲוָת׃

E doppo quei giorni, Eliſabet ſua moglie concepè, e naſcoſeſi per cinque meſi, dicendo.

25 דְּהָלֵין עֲבַד לִי מָרְיָא בְּיַוְמָתָא דְּחָר בִּי לְמֶסַּק חֶסְדַי דְּהֵוֵית בְּבְנַי־נָשָׁא׃

Coſi m'ha fatto il Signore ne giorni, ne i quali ha riguardato in me per leuar via il mio obbrobrio tra gli huomini.

26 בְּיַרְחָא דֵּין דְּאֶשְׁתָּא אֶשְׁתְּלַח גַּבְרִיאֵיל מַלְאַכָא מֶן לְוָת אֱלָהָא לַגְּלִילָא לַמְדִינְתָּא דַּשְׁמָהּ נָצְרַת׃

Poi nel ſeſto meſe l'Angelo Gabriel fu mandato da Dio in vna città de la Galilea, il cui nome è Nazaret.

27 לְוָת בְּתוּלְתָּא דַּמְכִירָא לְגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ יַוְסֵף מֶן בַּיְתֵהּ דְּדַוִיד וַשְׁמָהּ לַבְתוּלְתָּא מַרְיָם׃

Ad vna vergine ſpoſata ad vn huomo che haueua nome Ioſef, de la caſa di Dauid: e il nome de la vergine, era Maria.

28 וְעַל לְוָתָהּ מַלְאַכָא וֶאמַר לָהּ שְׁלָם לֶכִי מַלְיַת טַיְבוּתָא מָרַן עַמֶּכִי בְּרִיכַת בְּנֶשֵׁא׃

E come l'Angel fu entrato à lei, diſſe Rallegrati, che ſei riceuuta in gratia, il Signore è con teco: tu ſei benedetta tra le donne.

א

22 וּבְצֵאתוֹ לֹא יָכֹל לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי מַרְאֶה רָאָה בַּהֵיכָל וְהוּא הָיָה קוֹרֵץ לָהֶם וַיְהִי אִלֵּם לֹא יִפְתַּח פִּיו׃

Y ſaliendo, no les podia hablar: y entendieron que auia viſto viſion en el Templo: y el les hablaua por ſennas: y quedó mudo.

23 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מָלְאוּ יְמֵי כְהֻנָּתוֹ וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ׃

Y fue, que cumplidos los dias de ſu officio, vinoſe à ſu caſa.

24 וְאַחַר הַיָּמִים הָאֵלֶּה הָרְתָה אֱלִישָׁבַע אִשְׁתּוֹ וַתִּתְחַבֵּא חֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים לֵאמֹר׃

Y deſpues de aquellos dias concibió ſu muger Eliſabeth y encubriaſe por cinco meſes, diziendo.

25 כִּי כָּכָה לִי עָשָׂה יְהוָה בַּיָּמִים אֲשֶׁר הִבִּיט לְהָסִיר אֶת־חֶרְפָּתִי בָּאֲנָשִׁים׃

Porque el Sennor me hizo eſto en los dias en que miró para quitar mi affrenta entre los hombres.

26 וּבַחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי שֻׁלַּח הַמַּלְאָךְ גַּבְרִיאֵל מֵאֱלֹהִים אֶל־עִיר גְּלִילָה וּשְׁמָהּ נָצְרֶת׃

Y àl ſexto mes el Angel Gabriel fue embiado de Dios à vna ciudad de Galilea que ſe llama Nazareth.

27 אֶל־הָעַלְמָה הַמְאוֹרָשָׂה לְאִישׁ וּשְׁמוֹ יוֹסֵף מִבֵּית דָּוִד וְשֵׁם־הָעַלְמָה מִרְיָם׃

A una Virgen deſpoſada con vn varon que ſe llamaua Ioſeph, de la Caſa de Dauid. y el nombre de la Virgen era Maria.

28 וַיָּבוֹא הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ וַיֹּאמַר שָׁלוֹם לָךְ מְחֻנָּנָה יְהוָה עִמָּךְ בְּרוּכָה אַתְּ בַּנָּשִׁים׃

Y entrando el Angel à ella dixo, Gozo ayas amada, el Sennor es contigo, Bendita tu entre las mugeres.

α'.

22. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός.

Et quand il fut ſorti, il ne pouuoit parler à eux: lors ils cogourent qu'il auoit veu quelque viſion au temple: car il le leur donnoit à entendre par ſignes: & demeura muet.

23. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et aduint que qnand les iours de ſon miniſtere furent acheués, il retourna en ſa maiſon.

24. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα,

Et apres ces iours-la, Elizabeth ſa femme conceut, & ſe cachoit par l'eſpace de cinq mois, comme diſant.

25. Ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

Certes le Seigneur m'a fait ainſi és iours eſquels il m'a regardee, pour oſter mon opprobre d'entre les hommes,

26. Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρέτ.

Or au ſixieme mois l'Ange Gabriel fut enuoyé de Dieu en vne ville de Galilee, laquelle auoit nom Nazareth.

27. Πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα ἰωσὴφ, ἐξ οἴκου δαυίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, μαριάμ.

Vers vne vierge fiancee à vn homme, qui auoit nom Ioſeph, de la maiſon de Dauid: & le nom de la vierge eſtoit Marie.

28. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.

Et l'Ange eſtant entré au lieu où elle eſtoit, lui dit, Bien te ſoit qui es receuë en grace: Le Seigneur eſt auec toi: tu es benite entre les femmes.

CAP. I.

22. Egreſſus autem non poterat loqui ad illos: & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

And when hee came out/ hee could not ſpeake vnto them: then they perceiued that hee had ſeene a viſion in the Temple: for he made ſignes vnto them/ and remained domme.

23. Et factum eſt: ut impleti ſunt dies officii eius, abiit in domum ſuam.

And it came to paſſe/ when the dayes of his office were fulfilled/ that he departed to his owne houſe.

24. Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth uxor eius: & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

And after thoſe dayes/ his wife Eliſabet conceiued/ and hid her ſelfe fiue moneths/ ſaying.

25. Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

Thus hath the Lorde dealt with me/ in the dayes wherein he looked on me/ to take from me my rebuke among men.

26. In menſe autem ſexto, miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.

And in the ſixte moneth/ the Angell Gabriel was ſent from God vnto a citie of Galile/ named Nazaret.

27. Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo David: & nomen virginis Maria.

To a virgin affianced to a man whoſe name was Joſeph/ of the houſe of Dauid/ and the virgins name was Marie.

28. Et ingreſſus angelus ad eam, dixit, Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

And the Angell went in vnto her/ and ſaid/ Haile thou that art freely beloued: the Lorde is with thee: bleſſed art thou among women.

Das I. Capitel.

22. Vnd da er herauß gieng/ kondte er nicht mit jnen reden. Vnd ſie merckten/ daß er ein Geſicht geſehen hatte im Tempel. Vnd er wincket jhnen/ vnd bleib ſtumb.

Oc der hand gick vd/ kunde hand icke tale met dem. Oc de merckte/ at hand haffde ſeet en Syn i Templen. Oc hand nickede at dem/ oc bleff dum.

23. Vnd es begab ſich/ da die zeit ſeines ampts auß war/ gieng er heimb inn ſein Hauß.

Oc det begaff ſig/ der hans Embedis tid vaar vde/ da gick hand hiem i ſit huſſ.

24. Vnd nach den tagen ward ſein Weib die Eliſabeth ſchwanger/ vnd verbarge ſich fünff Monden/ vnnd ſprach.

Oc effter de dage bleff hans Huſtru Elizabeth fructſommelig/ oc hun ſkiulte ſig fem maanede/ oc ſagde.

25. Alſo hat mir der HERR gethan inn den tagen da er mich angeſehen hat/ daß er meine ſchmach vnter den Menſchen von mir neme.

Saa haffuer HERREN giort mod mig/ i de dage der hand anſaa mig/ At hand ſkulde tage min bluſel fra mig iblant Menniſken.

26. Vnd im ſechſten Monden ward der Engel Gabriel geſand von Gott/ inn eine Statt in Galilea/ die heiſſet Nazareth.

Oc i den ſiette maanet/ bleff Gabriel Engel ſend aff Gud/ til en Stad i Galilea/ ſom heder Nazareth.

27. Zu einer Jungfrauen/ die vertrauet war einem Manne/ mit namen Joſeph/ vom Hauſe Dauid/ vnd die Jungfrau hieß Maria.

Til en Jomfru/ ſom vaar troloffuit en Mand/ ved naffn Joſeph/ aff Dauidz Huſſ/ oc Jomfruen hed Maria.

28. Vnd der Engel kam zu jr hinein/ vnd ſprach: Gegrüſſet ſeyſt du Holdſelige/ der HERR iſt mit dir/ du gebenedeyte vnter den Weibern.

Oc Engelen kom ind til hende/ oc ſagde/ Hil vere du Lifſalige/ HERREN er met dig/ du Velſignede iblant Quinderne.

Kapitola I.

22. Wyſſed pak nemohl mluwiti k nim: Y poznali zeby widěnij widěl w Chrámu. Ale on náwěſſtij gim dáwal: a zůſtal němý.

Potym gdy wyßedł/ nie mogł do nich przemowić/ y poználi że widzenie widział w Kośćiele/ bo im przez znáki vkázował/ y zoſtał niemym.

23. Y ſtalo ſe kdyz ſe wyplnili dnowé Vřadu geho/ y odſſel do domu ſwého.

Y ſtáło ſie gdy ſie wypełniły dni vrzędu ie°/ wroćił ſie ku domowi ſwemu.

24. A po těch dnech počala Alzběta Manzelka geho/ a tagila ſe za pět Měſycůw/ řkaucy:

Zátym że po onych dnioch poczelá Elżbietá żoná iego/ y kryła ſie przez piec mieſiecy/ mowiąc.

25. Ze tak mi včinil PAN we dnech/ w nichzto wzezřel aby odyal mě pohaněnij mezy Lidmi.

Tákći mi Pan vczynił w tych czáśiech gdy ná mie weyzrał/ áby odiął moie pohánbienie miedzy ludzimi.

26. Měſýce pak ſſeſtého/ poſlán geſt Angel Gabryel od Boha do Měſta Galilegſkého/ kterémuz gméno Nazareth

Potym mieſiącá ßoſtego poſłan ieſt Anioł Gábryel od Bogá/ do miáſtá Gálileyſkie° ktore zwáno Názáret.

27. Ku Panně oddané Muzi/ kterémuz gméno bylo Jozeff/ z čeledi Dawidowy: a gméno Panny Marya.

Do pánienki zá mąż zmowioney/ ktoremu imie było Jozef z domu Dawidowego/ á imie pánienki Márya.

28. Y wſſed Angel/ řekl k nij: Zdáwa miloſti plná/ Pán Bůh s tebau/ pozehnaná ty mezy Zenami.

Wßedßy tedy Anioł do niey/ rzekł/ Bądź pozdrowioná z łáſki vmiłowána/ Pan z tobą ieſt/ błogoſłáwionáś ty miedzy niewiáſtámi.

29 הִי דֵּין כַּד חֲזָת
אֶתְרַהֲבַת בְּמֶלְּתֵהּ ו
וּמֶתְחַשְּׁבָא הֲוָת דְּמָנוּ
שְׁלָמָא הָנָא׃

Et ella Vedendolo, ſi turbò del ſuo parlare, e penſaua che ſalutation fuſſe queſta.

30 וַאֲמַר לָהּ מַלְאַכָא לָא
תֶדְחֲלִין מַרְיַם אֶשְׁכַּחְתִּי
גֵּיר טַיְבוּתָא לְוָת אֱלָהָא׃

Allo-a l'Angelo le diſſe, Maria, non temere: perche tu hai trouata gratia dinanzi à Dio.

31 הָא גֵּיר תְּקַבְּלִין בַּטְנָא
וְתֵאלְדִין בְּרָא וְתֶקְרִין
שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ׃

Ecco, tu conceperai nel tuo Ventre, e partorirai Vn figliuolo, e chiamarai il ſuo nome IESV.

32 הָנָא יֶהֱוֵא רַב וּבְרֵהּ
דְּעֶלָיָא יֶתְקְרֵא וְיֶתֵּל לֵהּ
מָרְיָא אֱלָהָא כּוּרְסְיֵהּ ד
דְּדָוִיד אֲבוּהִי׃

Queſto ſarà grande, e chiamaraſſi Figliuol del'altiſſimo. Et il Signore Iddio gli darà il ſeggio di Dauid ſuo Padre.

33 וְיַמְלֶךְ עַל בַּיְתֵהּ ד
דְּיַעְקוֹב לְעָלַם וַלְמַלְכוּתֵהּ
סוּף לָא יֶהֱוֵא׃

E regnarà ſopra la caſa di Iacob in eterno, & il ſuo regno non harà fine.

34 אָמְרָא מַרְיַם ל
לְמַלְאַכָא אַיְכַּנָּא יֶהֱוֵא
הָדָא דְּגַבְרָא לָא חַכִּים לִי׃

Allor Maria diſſe à l'Angelo, Come ſi farà queſto, concioſia ch'io non conoſcerò huomo alcuno?

35 עְנָא מַלְאַכָא וַאֲמַר
לָהּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא תֵּאתֵא
וְחַיְלֵהּ דְּעֶלָיָא יַגֵּן עֲלַיְכִי
מֶטּוּל הָנָא הַו דְּמֶתְיְלֵד
מֶנֵּכִי קַדִּישָׁא הוּ וּבְרֵהּ
דְּאֱלָהָא יֶתְקְרֵא׃

El'Angelo riſpondendo, le diſſe, Lo Spirito ſanto ſopraueria in te, e la Virtù de l'Altiſſimo t'inombrarà. E però il ſanto che naſcerà di te, ſara chiamato Figliuol di Dio.

36 וְהָא אֱלִישַׁבַע
אַחְיָנְתֵּכִי אַף הִי בַּטְנָא
בְּרָא בְּסַיְבוּתָהּ וְהָנָא
יַרְחָא דְּאֶשְׁתָּא לָהּ לְהָי
דְּמֶתְקַרְיָא עַקַּרְתָּא׃

Et ecco, Eliſabet tua parente ha conceputo ancor ella Vn figliuolo ne la ſua Vecchiezza: e queſto è il ſeſto meſe à lei che pur era chiamata ſterile.

---

29 וּבִרְאוֹתָהּ חָרְדָה עַל־דְּבָרוֹ
וַתִּתְחַשֵּׁב מַה זֹּאת הַבְּרָכָה׃

Mas ella, como vido, turboſe de ſu hablar: y penſaua que ſalutacion fueſſe eſta.

30 וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ אַל־
תִּירְאִי מִרְיָם כִּי מָצָאת חֵן
לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Entonces el Angel le dize, Maria no temas porque has hallado gracia acerca de Dios.

31 הִנָּךְ הָרָה וְיוֹלֶדֶת בֵּן וְקָרָאת
שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ׃

Y heaqui que concibiràs enel vientre, y pariràs hijo: y llamaràs ſu nombre Ieſus.

32 וְזֶה יִהְיֶה גָּדוֹל וּבֶן־עֶלְיוֹן
יִקָּרֵא וְיִתֶּן לוֹ יְהֹוָה אֱלֹהִים אֶת
כִּסֵּא דָוִד אָבִיו׃

Eſte ſerà grande, y Hijo del Altiſſimo ſerà llamado: y darleha el Sennor Dios la ſilla de Dauid ſu padre.

33 וְיִמְלוֹךְ בְּבֵית יַעֲקֹב לְעוֹלָם
וּלְמַלְכוּתוֹ אֵין קֵץ׃

Y reynarà en la Caſa de Iacob eternalmente, y de ſu Reyno no aurà cabo.

34 וַתֹּאמֶר מִרְיָם אֶל־הַמַּלְאָךְ
אֵיךְ תֵּעָשֶׂה זֹּאת כִּי אִישׁ לֹא
יָדָעְתִּי׃

Entonces Maria dixo àl Angel, Como ſerà eſto? porque no conozco varon.

35 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לָהּ
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תָּבוֹא עָלַיִךְ וּגְבוּרַת
הָעֶלְיוֹן יָסֹךְ לָכִי וְלָכֵן קָדוֹשׁ
הַנּוֹלָד מִמֵּךְ בֶּן־הָעֶלְיוֹן יִקָּרֵא׃

Y reſpondiendo el Angel, dixole El Eſpiritu Sancto vendrà ſobre ti, y la virtud del Altiſſimo te cubrirà: porloqual tambien lo Sancto que de ti nacerà, ſerà llamado Hijo de Dios.

36 וְהִנֵּה אֱלִישֶׁבַע קְרוֹבָתֵךְ וְהִיא
הָרָה בֵּן־בִּזְקוּנָתָהּ וְזֶה חֹדֶשׁ
הַשִּׁשִּׁי לָהּ אֲשֶׁר נִקְרֵאת עֲקָרָה׃

Y heaqui, Eliſabeth tu parienta, tambien ella haconcebido hijo en ſu vejez: y eſte es el ſexto mes à ella que es llamada la eſteril:

---

29. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

Et quand elle l'eut veu, elle fut fort troublee à cauſe des paroles d'icelui: & penſoit en elle-meſme quelle eſtoit ceſte ſalutation.

30. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ.

Adonc l'Ange lui dit, Marie, ne crain point: car tu as trouué grace deuant Dieu,

31. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Et voici, tu conceuras en ton ventre, & enfanteras vn fils, & appeleras ſon nom Ieſus.

32. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Icelui ſera grand, & ſera appelé Fils du Souuerain, & le Seigneur Dieu lui donnera le throne de Dauid ſon pere.

33. Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

Et il regnera ſur la maiſon de Iacob eternellement, & n'y aura nulle fin à ſon regne.

34. Εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω.

Lors Marie dit à l'Ange, Comment ſe fera ceci, veu que ie ne cognoi point d'homme?

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.

Et l'Ange reſpondãt lui dit, Le ſainct Eſprit ſuruiendra en toi, & la vertu du Souuerain t'enombrera, dont cela auſsi qui naiſtra de toi ſainct, ſera appelé le Fils de Dieu.

36. Καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ, τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

Et voila, Elizabeth ta couſine, elle auſsi a conceu vn fils en ſa vieilleſſe: & ce mois ici eſt le ſixieme à celle qui eſtoit appelee ſterile.

CAP I.

29. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

And when ſhe ſaw him / ſhe was troubled at his ſaying / and thought what maner of ſalutation that ſhould be.

30. Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum.

Then the Angell ſaide vnto her / Feare not / Marie: for thou haſt found fauour with God.

31. Ecce concipies in utero, & paries filium: & vocabis nomen eius Ieſum.

For lo / thou ſhalt conceiue in thy wombe / and beare a ſonne / and ſhalt call his name Jeſus.

32. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris eius.

He ſhall bee great / and ſhall be called the Sonne of the moſt High / and the Lorde God ſhall giue vnto him the throne of his father Dauid.

33. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

And hee ſhall reigne ouer the houſe of Jacob for euer / and of his kingdome ſhalbe none end.

34. Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco?

Then ſaid Marie vnto the Angell / How ſhall this be / ſeeing I know not man?

35. Et reſpondens angelus, dixit ei, Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideo q́ue & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei.

And the Angell anſwered / and ſaid vnto her / The holy Ghoſt ſhall come vpō thee / and the power of the moſt High ſhall ouerſhadowe thee: therefore alſo that holy thing which ſhall be borne of thee / ſhall bee called the Sonne of God.

36. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis, ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis.

And behold / thy couſin Eliſabet / ſhe hath alſo conceiued a ſonne in her olde age: and this is her ſixt moneth / which was called barren.

Das I. Capitel.

29. Da ſie jhn aber ſahe / erſchrack ſie ůber ſeiner rede / vnd gedachte / welch ein gruß iſt das?

Oc der hun ſaa hannem / forferdedis hun offuer hans tale / oc tenckte / huilcken en hilſen er det?

30. Vnd der Engel ſprach zu jhr: Förchte dich nicht Maria / du haſt Gnade bey Gott funden.

Oc Engelen ſagde til hende / Frøckte dig icke Maria / Du haffuer fundet naade hoſſ Gud.

31. Sihe / du wirſt ſchwanger werden im Leibe / vnd einen Son geberen / des Namen ſolt du Jeſus heiſſen.

See / du ſkalt vnd fange i Liffuit / oc føde en Søn / hans Naffn ſkalt du kalde Jheſus.

32. Der wirdt groß / vnd ein Sohn des Höchſten genennet werden. Vnd Gott der HERR wirdt jhm den Stul ſeines Vaters Dauids geben.

Hand ſkal bliffue ſtor oc kaldis den Høyſtis Søn. Oc Gud HERREN ſkal giffue hannem Dauid, ſin Faders ſtoel.

33. Vnd er wirdt ein König ſein ůber das Hauß Jacob ewiglich / vnd ſeines Königreichs wirdt kein ende ſein.

Oc hand ſkal vere en Konge offuer Jacobs Huſſ euindelige / oc der ſkal icke vere ende paa hans Kongerige.

34. Da ſprach Maria zu dem Engel: wie ſoll das zugehen? Sintemal ich von keinem Manne weiß?

Da ſagde Maria til Engelen / Huorledis ſkal det gaa til? effterdi ieg ved aff ingen Mand.

35. Der Engel antwortet vnd ſprach zu jr: Der heilige Geiſt wirdt ůber dich kommen / vnd die Krafft des Höchſten wirdt dich ůberſchatten. Darumb auch das Heilige / das von dir geboren wirdt / wirdt Gottes Sohn genennet werden.

Engelen ſuarede / oc ſagde til hende / Den hellige Aand ſkal komme offuer dig / oc den Høyſtis krafft ſkal offuerſkugge dig. Der faare oc ſaa det Hellige / ſom ſkal fødis aff dig / ſkal kaldis Guds Søn.

36. Vnd ſihe Eliſabeth / deine Gefreundte / iſt auch ſchwanger mit einem Sohn / inn jhrem alter / vnd gehet ietzt im ſechſten Mond / die im geſchrey iſt / daß ſie vnfruchtbar ſey.

Oc ſee / Elizabeth din Frencke / er oc fructſommelig met en Søn / i hendes Alderdom / oc hun gaar nu i den ſiette maanet / ſom er i røcte / at hun er vfructſommelig

Kapitola I.

29. Kterážto když vſlyſſala / zarmautila ſe w řeči geho / a myſlila yakéby to bylo pozdrawenij.

Ale oná vyzrawſzy go / zátrwożyłá ſie ná ſłowá iego / myſlac iákieby to było pozdrowienie.

30. Y řekl Angel: Nebog ſe Marya / nebo gſy nalezla miloſt v PAna.

Tedy iey rzekł Anioł / Nie boy ſie Máryá / gdyżeś ieſt w łáſce v Bogá.

31. Ay počneſs w žiwotě a porodijſs Syna / a nazuoweſs Gměno geho Gězus.

Bo oto poczniesz w żywocie y porodziſz ſyná á názowieſz imię iego Iezus.

32. Tenť bude weliky / a Syn Naywyſſſýho ſlauti bude. A dať gemu Pān Bůh Stolicy Dawida Otce geho.

Tenci będzie wielki / á będzie zwan ſyn Nawyżſzego / y da mu Pan Bog ſtolicę Dawidá oycá iego.

33. A králowati bude w Domu Jákobowu na wěky / a Králowſtwij geho nebudě konce.

Będzie też krolował nád domem Jákobowym ná wieki / á kroleſtwu iego nie będzie końcá.

34. Y řekla Marya k Angelu: Kterak ſe ſtane toto / poněwádž yá Muže nepoznáwám?

Zátym Marya rzekłá do Aniołá / Y iákoż tho má być gdyż ia mężá nie mam vznáć?

35. A odpowěděw Angel / řekl gij: Duch Swatý s hůry ſſtaupij w tebe / a moc Naywyſſſýho zaſtijnijť tobě. A Protož co ſe z tebe Swatěho narodij / ſlauti bude Syn Božij.

Ale anioł odpowiedziawſzy / rzekł iey / Duch święthy przyidzie w cię / á moc Nawyżſzego záćmi cię / á dla tegoż też to co ſie z ciebie národzi święte / będzie názwano ſyn Boży.

36. A hle Alžběta přijtelkyně twá / y ona geſt počala Syna w ſtaroſti ſwě: a tento geſt gij Sſeſtý Meſýc kteráž ſlowě neplodná:

A otoć Elżbietá krewna twa / yſá ma poczelá ſyná w ſtárośći ſwey / á iuż ten ieſt mieſiac ſzoſty / oney ktora názywano niepłodna.

א

37 מֶטוּל דְּלָא עֲטֵל
לַאלָהָא מֶדֶם׃

Imperoche niuna coſa ſia impoſſibile appreſſo Iddio.

38 אֶמְרָא מַרְיַם הָא
אֶנָא אַמְתֵהּ דְּמָרְיָא
נֶהֱוֵא לִי אַיךְ מֶלְּתָךְ וֶאזַל
מַלְאַכָא מֶן לְוָתָהּ׃

E Maria diſſe, Ecco quì la ſerua del Signore, ſiami fatto ſecondo la tua parola, E coſi l'Angelo ſi partì da lei.

39 קָמַת דֵּין מַרְיַם בְּהוֹן
בְּיוֹמָתָא הָנוּן וֶאזַלַת
בְּטִילָאִית לְטוּרָא ל
לַמְדִינְתָא דִּיהוּד׃

Hor in quei giorni Maria ſi leuò ſu, & andoſſene, con preſtezza à la montagna, in vna città de la Giudea.

40 וְעֶלַת לְבַיְתֵהּ דְּזְכַרְיָא
וְשֶׁאלַת שְׁלָמָהּ דְּאֶלִישָׁבַע׃

Et entrò ne la caſa di Zacaria, e ſaluto Eliſabet.

41 וַהֲוָא דְּכַד שְׁמַעַת
אֶלִישֶׁבַע שְׁלָמָהּ דְּמַרְיַם
דָּץ עוּלָא בְּכַרְסָהּ ו
וֶאתְמַלְיַת רוּחָא ד
דְּקוּדְשָׁא׃

Et auuenne che quando Eliſabet vdì la ſalutation di Maria, il fanciullo le ſaltellò nel ventre, Et Eliſabet fu ripiena di Spirito ſanto.

42 וְקַעַת בְּקָלָא רָמָא
וֶאמְרַת לְמַרְיַם מְבַרַכְתָּא
אַנְתְּי בַּנְשֵׁא וּמְבַרַךְ הוּ פ
פֵּארָא דְּבְכַרְסֵכְי׃

E gridò ad alta voce, e diſſe, Tu ſei benedteta intra le donne, e benedetto è il frutto del tuo ventre.

43 אַימְכָא לִי הָדָא דְּאֶמָּא
דְּמָרִי תֵּאתֵא לְוָתִי׃

E d'onde vien à me queſto, che la madre del mio Signore venga à me?

44 הָא גֵּיר כַּד נְפַל קָלָא
דַּשְׁלָמֵכְי בְּאֶדְנַי בְּחַדוּתָא
רַבְּתָא דָּץ עוּלָא בְּכַרְסִי׃

Perche ecco, ſubbito che la voce de la tua ſalutatione è venuta à le mie orecchie, il fanciullo ha per allegrezza ſaltato nel mio ventre.

א

37 כִּי לֹא יִהְיֶה מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת
לִפְנֵי יְהוָה כָּל־דָּבָר׃

Porque ninguna coſa es impoſſible acerca de Dios.

38 וַתֹּאמֶר מִרְיָם הִנֵּה שִׁפְחַת
יְהוָה אָנִי יְהִי לִי כִּדְבָרֶךָ וַיֵּלֶךְ
הַמַּלְאָךְ מִמֶּנָּה׃

Entonces Maria dixo, Heaqui la criada del Sennor, cumplaſſe en mi conforme à tu palabra. Y el Angel ſe partiõ deella.

39 וַתָּקָם מִרְיָם בַּיָּמִים הָהֵמָּה
וַתֵּלֶךְ הָהָרָה בְּחִפָּזוֹן אֶל עִיר
יְהוּדָה׃

En aquellos dias leuantandoſe Maria, fue à la montanna con prieſſa à vna Ciudad de Iuda.

40 וַתָּבוֹא בְּבֵית זְכַרְיָהוּ וַתִּשְׁאַל
לְשָׁלוֹם לֶאֱלִישָׁבַע׃

Y entrò en caſa de Zacharias, y ſaludó à Eliſabeth.

41 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעָה אֱלִישָׁבַע
אֶת——בִּרְכַּת מִרְיָם וַיָּרָץ הָעוּל
בְּבִטְנָהּ וַתִּמָּלֵא אֱלִישָׁבַע בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃

Y aconteció, que como oyó Eliſabeth la ſalutacion de Maria la criatura ſalto en ſu vientre; y Eliſabeth fue llena de Eſpiritu Sancto.

42 וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמַר
בְּרוּכָה אַתְּ בַּנָּשִׁים וּבָרוּךְ פְּרִי
בִטְנֵךְ׃

Y exclamó à gran boz, y dixo, Bendita tu entre las mugeres, y bendito el fruto de tu vientre.

43 וְאֵיזֶה לִּי זֹאת כִּי—— אֵם
אֲדוֹנִי בָּאָה אֵלָי׃

Y dedonde eſto à mi, que venga la madre de mi Sennor à mi?

44 כִּי־הִנֵּה בִּהְיוֹת קוֹל בִּרְכָתֵךְ
בְּאָזְנַי וַיָּרָץ הָעוּל בְּגִילָה
בְּבִטְנִי׃

Porque heaqui, que como llegó la boz de tu ſalutacion à mis oydos, la criatura ſaltó con alegria en mi vientre.

α'.

37. Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.

Car choſe quelconque n'eſt impoſſible à Dieu.

38. Εἶπε δὲ μαριὰμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Et Marie dit, Voici la ſeruanta du Seigneur : qu'il me ſoit fait ſelon ta parole. Ainſi l'Ange ſe partit d'auec elle.

39. Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα.

Or en ces iours-la Marie ſe leua, & s'en alla haſtiuement au païs des montagnes, en vne ville de Iuda.

40. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ.

Et entra en la maiſon de Zacharie, & ſalua Elizabeth.

41. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ.

Et aduint que ſi toſt qu'Elizabeth eut oüi la ſalutation de Marie, le petit enfant treſſaillit en ſon ventre, & fut Elizabeth remplie du S. Eſprit.

42. Καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Et s'eſcria à haute voix, & dit, Tu es benite entre les femmes, & benit eſt le fruict de ton ventre.

43. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με.

Et d'où me vient ceci, que la mere de mon Seigneur viene vers moi?

44. Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

Car voici, incontinent que la voix de ta ſalutatiõ eſt paruenuë à mes oreilles, le petit enfant a treſſailli de ioye en mon ventre.

CAP. I.

37. Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

For with God ſhall nothing be vnpoſſible.

38. Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa angelus.

Then Marie ſaide/ Beholde/ the ſeruaunt of the Lord: be it vnto me according to thy word. So the Angell departed from her.

39. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum feſtinatione in civitatem Iuda.

And Marie aroſe in thoſe dayes/ and went into the hill countrey with haſte to a citie of Juda.

40. Et intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth.

And entred into the houſe of Zacharias/ and ſaluted Eliſabet.

41. Et factum eſt: ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero eius: & repleta eſt Spiritu ſancto Elizabeth.

And it came to paſſe/ as Eliſabet heard the ſalutation of Marie/ the babe ſpräg in her bellie/ and Eliſabet was filled with the holy Ghoſt.

42. Et exclamavit voce magna,& dixit,Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

And ſhe cryed with a loud voyce/& ſayde/ Bleſſed art thou among women/ becauſe the fruite of thy wombe is bleſſed.

43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

And whence commeth this to mee/ that the mother of my Lord ſhould come to me?

44. Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis,exultavit in gaudio infans in utero meo.

For lo/ aſſoone as the voyce of thy ſalutation ſounded in mine eares/ the babe ſprang in my bellie for ioy.

Das I. Capitel.

37. Denn bey Gott iſt kein ding vnmůglich.

Thi hoſſ Gud er ingen ting vmuelig.

38. Maria aber ſprach: Sihe/ ich bin des HERRN Magd/ mir geſchehe/ wie du geſaget haſt. Vnd der Engel ſchied von jhr.

Oc Maria ſagde/ See/ Jeg er HERRENS Tienerinde/ mig ſke lige ſom du haffuer ſagd. Oc Engelen ſkildis fra hende.

39. Maria aber ſtund auff inn den tagen/ vnd gieng auff das gebirge endelich/ zu der Stad Jude.

Oc Maria ſtod op i de dage/ oc gick haſtelige paa Biergene/ til Jude Stad.

40. Vnd kam inn das hauß Zacharias/ vnd grůſſet Eliſabeth.

Oc kom i Zacharias Huſſ/ oc hilſede Elizabeth.

41. Vnd es begab ſich/ als Eliſabeth den gruß Maria höret hupffet das Kind inn jhrem leibe. Vnd Eliſabeth ward des heiligen Geiſts voll.

Oc det begaff ſig/ der Elizabeth hørde Marie hilſen/ da rørde Barnet ſig i hendis liff. Oc Elizabeth bleff opfylt met den hellige Aand.

42. Vnd rieff laut/ vnd ſprach: Gebenedeyet biſt du vnter den Weibern/ vnd Gebenedeyet iſt die Frucht deines Leibes.

Oc robte høyt/ oc ſagde/ Velſignet eſt du iblant Quinderne/ oc velſignet er din Liffuis Fruct.

43. Vnd woher kompt mir das/ daß die Mutter meines HERRN zu mir kompt?

Oc hueden kommer mig det/ at min HERRIS Moder kommer til mig?

44. Sihe/ da ich die Stimme deines Gruſſes hörete/ hupffet mit freuden das Kind in meinem Leibe.

See/ der ieg hørde din røſtis hilſen/ da rørde Barnet ſig i mit Liff met glæde.

Kapitola I.

37. Nebo nebude nemožně v Boha wſſeliké ſlowo.

Bo v Bogá nie będzie żadne ſłowo niepodobne.

38. Y řekla Marya: Ay děwka PANIE/ ſtaniž mi ſe podlé Slowa twého. Y odſſel od nij Angel.

A ták rzekłá Márya/ Otoż ſłużebnicá Páńſka/ Niech ſie ze mna dzieie wedle ſłowá twego/ y odſzedł od niej Anioł.

39. Tehdy powſtawſſy Marya w těch dnech/ ſſla na hory s chwátanijm do Měſta Jůdowa:

Zátym wſtawſzy Márya w onych dniach/ poſzłá w gorna kráine z kwápieniem do miáſtá Judſkiego.

40. Y weſſla do domu Zacharyaſſowa/ a pozdrawila Alžběty.

A wſzedſzy w dom Zácháryaſzow przywitáłá Elżbiete.

41. Y ſtalo ſe/ když vſlyſſela pozdrawenij Marye Alžběta/ zradowalo ſe Nemluwňátko w žiwotě gegijm: Y naplněna geſt Duchem Swatým Alžběta.

Tám gdy vſłyſzáłá Elżbietá witánie Máryey/ ſkoczyło dzieciatko w żywocie iey/ y nápełnioná ieſt Duchá świetego Elżbietá.

42. A zwolala hlaſem welikým/ a řekla: Požehnaná ty mezy Ženami/ y požehnaný plod břicha twého.

A záwołáłá głoſem wielkim/ y rzekłá/ Błogoſłáwionáś ty miedzy niewiáſtámi/ iż błogoſłáwiony owoc żywotá twego.

43. A odkád mi to/ aby přiſſla Matka PAna mého ke mně?

Ale ſkadże mnie to/ iż przyſzłá mátká Páná mego do mnie?

44. Neb ay yakž ſe ſtal hlas pozdrawenj twého w vſſých mých/ zplěſalo geſt nemluwňátko radoſtij w žiwotě mém:

Abowiem otho iáko doſzedł głos witánia twego do vſzu moich/ ſkoczyłoż weſelem niemowniatko/ w żywocie moim.

א

45 וְטוּבַיְהָ לְאַידָא ד
דְהַימְנַת דְהָוֵא שׁוּלָמָא
לְאִילֵין דְאֶתְמַלַל עַמָּהּ מֶן
לְוָת מָרְיָא׃

E beata colei che ha creduto : perche le coſe che le ſono ſtate dette dal Signore haueranno effetto.

46 וַאֲמְרַת מַרְיָם מְוַרְבָא
נַפְשִׁי לְמָרְיָא׃

Allor Maria diſſe, L'anima mia magnifica il Signore.

47 וַחְדִית רוּחִי בַאלָהָא
מַחְיָנִי׃

Et il mio ſpirito s'è rallegrato in Dio Saluator mio.

48 דְחַר בְּמוּכָּכָא ד
דַאמְתֵהּ הָא גֵיר מֶן הָשָׁא
טוּבָא יָתְלָן לִי שַׁרְבָתָא
כֻּלְהֵין׃

Percioch'egli ha riguardato à la baſſezza de la ſua ſerua : & ecco che da hora innanzi tutte le generationi mi diranno beata.

49 דַעֲבַד לְוָתִי רַוְרְבָתָא
הוּ דַחַיְלְתָן וְקַדִּישׁ שְׁמֵהּ׃

Imperoche gran coſe m'ha fatte colui che è potente : & il cui Nome è santo.

50 וַחְנָנֵהּ לְדָרָא וְשַׁרְבָתָא
עַל אִילֵין דְדָחְלִין לֵהּ׃

E la miſericordia ſua è di generatione in generatione à quelli che il temeno.

51 עֲבַד זָכוּתָא בַּדְרָעֵהּ
וּבַדַּר חַתִירֵי בְּתַרְעִיתָא
דְלֶבְּהוֹן׃

Egli ha operato potentemente col braccio ſuo : ha diſperſi i ſuperbi nel penſiero del lor cuore.

52 סַחֵף תַקִיפָא מֶן
כּוּרְסַוָתָא וַארִים מַכִּיכֵא׃

Ha leuati di ſedia i potenti : & ha inalzati gli abbietti.

53 כַּפְנֵא סַבַּע טָבָתָא
וְעַתִירֵא שְׁדָא סְפִיקָאִית׃

Ha riempiti di beni i famelici : & i ricchi ha laſſati voti.

54 עֲדַר לְאִיסְרָיֵל עַבְדֵהּ
וֶאתְדְּכַר חְנָנֵהּ׃

Ha riceuuto Iſraël ſeruo ſuo, ricordandeſi de la ſua miſericordia.

א

45 וְאַשְׁרֵיךְ אֲשֶׁר הֶאֱמַנְתְּ כִּי־
יְכֻלּוּ כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֵלָיִךְ׃

Y bienauenturada la que creyó, porque ſe cumplirán las coſas que le fueron dichas de parte del Sennor.

46 וַתֹּאמֶר מִרְיָם מְגַדְּלָה נַפְשִׁי
אֶת־יְהוָה׃

Entonces Maria dixo, Engrandece mi alma al Sennor.

47 וַתָּגֶל רוּחִי בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי׃

Y mi eſpiritu ſe alegró en Dios mi Salud.

48 כִּי הִבִּיט אֶל־עֳנִי אֲמָתוֹ
וְהִנֵּה מֵעַתָּה יְאַשְּׁרוּנִי כָּל־
הַדּוֹרוֹת׃

Porque miró à la baxeza de ſu criada : Porque heaqui deſde aora mi diran bienauenturada tódas làs edades.

49 כִּי־עָשָׂה עִמָּדִי גְּדוֹלוֹת
הַגִּבּוֹר וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ׃

Porque me ha hecho grandes coſas el Poderoſo, y ſu ſancto Nombre.

50 וְחַסְדּוֹ לְדוֹר וָדוֹר לִירֵאָיו׃

Y ſu miſericórdia de generacion à generacion à losque lo temen.

51 עָשָׂה גְבוּרָה בִּזְרוֹעוֹ הֵפִיץ
אֶת־הַגֵּאִים בְּמַחֲשֶׁבֶת לְבָבָם׃

Hizo valentia con ſu braço : eſparzió los ſoberuios del penſamiento de ſu coraçon.

52 הוֹרִיד גִּבּוֹרִים מִכִּסְאוֹת
וְהֵרִים אֶת־הַשְּׁפָלִים׃

Quito los poderoſos de los thronos, y leuantó à los humildes.

53 רְעֵבִים מִלֵּא טוֹבוֹת
וַעֲשִׁירִים שִׁלַּח רֵיקָם׃

A los hambrientos hinchió de bienes, y à los ricos embió vazios.

54 לָקַח אֶת־יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ
לִזְכֹּר חַסְדּוֹ׃

Recibió à Iſrael ſu criado acordandoſe de la miſericordia.

ά.

45. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

Orbien heureuſe eſt celle qui a creu: car les choſes qui lui ont eſté dites par le Seigueur, auront accompliſſement.

46. Καὶ εἶπε μαριάμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

Adonc Marie dit, Mon ame magnifie le Seigneur :

47. Καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου.

Et mon eſprit s' eſt eſgayé en Dieu qui eſt mon Sauueur.

48. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Car il a regatdé la petiteſſe de ſa ſeruante : voici, certes doreſenauant tous aages me diront bien-heureuſe.

49. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Car le puiſſant m' a fait choſes grandes, & ſainct eſt ſon Nom.

50. Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Et ſa miſericorde eſt de generation en generation, à ceux qui le craignēt.

51. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

Il a boſongné puiſſamment par ſon bras, il a diſſipé les orgueilleux en la penſee de leur cœur.

52. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.

Il a mis bas de leurs thrones les puiſſans. & a eſleué les petis.

53. Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Il a rempli de biens ceux qui auoyent faim : il a renuoyé les riches vuides.

54. Ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους.

Il a receu en protection Iſrael ſon ſeruiteur, a fin d' auoir ſouuenance de ſa miſericorde,

CAP. I.

45. Et beata quæ credidit, quoniam perficiētur ea quæ dicta ſunt ei à Domino.

And bleſſed is ſhee that beleeued: for thoſe thinges ſhall be perfourmed, which were told her from the Lord.

46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.

Then Marie ſaid, My ſoule magnifieth the Lord.

47. Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

And my ſpirit reioyceth in God my Sauiour.

48. Quia reſpexit humilitatem ancillę ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

For he hath looked on the poore degree of his ſeruant: for beholde, from henceforth ſhall all ages call me bleſſed.

49. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.

Becauſe he that is migthie, hath done for me great things, and holy is his Name.

50. Et miſericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum.

And his mercie is from generation to generation on them that feare him.

51. Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

He hath ſhewed ſtrength with his arme: he hath ſcattered the proud in the imagination of their heartes.

52. Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.

He hath put downe the mightie from their ſeates, and exalted them of lowe degree.

53. Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes.

He hath filled the hungrie with good things, and ſent away the rich emptie.

54. Suſcepit Iſraël puerum ſuum, & recordatus miſericordiæ ſuæ.

He hath vpholden Iſrael his ſeruant, being mindefull of his mercy.

Das I. Capitel.

45. Vnd, O ſelig biſt du, die du gegläubet haſt, denn es wirdt vollendet werden, was dir geſagt iſt von dem HERRN.

Oc o ſalig eſt du, ſom trode, Thi det ſkal fuldkommis ſom dig er ſagd aff HERREN.

46. Vnd Maria ſprach: Meine Seele erhebt den HERREN.

Oc Maria ſagde. Min Siel ophøyer HERREN.

47. Vnd mein Geiſt freuet ſich Gottes meines Heilands.

Oc min Aand glæder ſig i Gud min Frelſere,

48. Denn er hat ſeine elende Magd angeſehen, Sihe, von nun an werden mich ſelig preiſen alle Kindes Kind.

Thi hand haffuer anſeet ſin elendige Tienerinde, See, her effter ſkulle alle Børns børn priſe mig ſalig.

49. Denn er hat groſſe ding an mir gethan, der da mechtig iſt vnd des Namen heilig iſt.

Thi hand haffuer giort ſtore ting mod mig, ſom er mectig, Oc hans Naffn er helligt,

50. Vnd ſeine Barmhertzigkeit weret jmmer für vnd für, bey denen die jhn förchten.

Oc hans Barmhertighed varer vden aff ladelſe ſtedze oc altid, Hoſſ dem ſom hannem fræcte.

51. Er übet gewalt mit ſeinem Arm, vnd zerſtreuet die da hochfertig ſind in jhres hertzen ſinn.

Hand bruget Mact met ſin Arm, Oc atſpreder dem ſom ere Hoffmodige i deris hierdis ſind.

52. Er ſtöſſet die Gewaltigen vom Stul, vnd erhebt die Elenden.

Hand ſtøder de Mectige aff ſtolen, Oc ophøyer de Elendige.

53. Die Hungerigen füllet er mit gütern, vnd leſſet die reichen leer.

De Hungrige fylder hand met Gaat, Oc lader de Rige tomme.

54. Er dencket der Barmhertzigkeit, vnd hilfft ſeinem Diener Iſrael auff.

Hand tencker paa Barmhertighed, Oc hielper ſin Tienere Iſrael op.

Kapitola I.

45. A Blahoſlawenás kteráž gſy vwěřila, neboť dokonány budau na tobě ty wěcy, kteréž gſau powědijny tobě od PAna.

A blogoſławiona ktora vwierzyła, gdyż ſie wykonáia ty rzeczy ktore iey powiedziano od Páná.

46. Y řekla Marya: Welebij duſſe má Hoſpodina.

Tedy rzekłá Márya, Niech żec wielbi duſzá moiá Páná.

47. A zradowal ſe duch můg w Bohu Spaſytelj mém.

A raduie ſie duch moy w Bogu zbáwicielu moim.

48. Neb geſt wzezřel na pokoru Dijwky ſwé, Neb ay z toho mne Blahoſlawenau budau nazýwati wſſyckni Národowé:

Gdyż weyzrał ná pokorna ſłużebnice ſwá, bo oto od tego czáſu błogoſławiona mie powiedác beda wſzytki wieki.

49. Neboť mi geſt včinil weliké wěcy ten kteryž mocný geſt, a Swaté Gméno geho.

Abowiem zacnie zemna poczynał on możny, ktorego ieſt świete imie.

50. A Miloſrdenſtwij geho od pokolenij až do pokolenj, bogjcým ſe ho.

A ktorego miłośierdźie na wſzytki wieki ieſt gotowe, tym co ſie go boia.

51. Včinil moc w Rameni ſwém, rozptýlil pyſſné myſli ſrdce gegich.

Mocnyć vczynek ſpráwił rámieniem ſwem, roſproſzył pyſzne myſl ſerca ich.

52. Zſadil mocné s ſtolice, a powýſſyl pokorných.

Strágnał mocarze z ſtolic, á podnioſł pokorne.

53. Lačné nakrmil dobrými wěcmi, a Bohaté rozpuſtil prázné.

Z głodzone nápełnił dobrámi, á bogacze odprawił prożne.

54. Přijal Izrahele Služebnijka ſwého, rozpomenul ſe na Miloſrdenſtwij ſwé.

Podpárł Izraelá ſługe ſwoiego, áby pamietał ná miłośierdźie.

א

55 איך דמלל עם אבהין
עם אברהם ועם זרעה
לעלם :

Si come egli ha parlato à i noſtri padri, cioè ad Abraam, & al ſeme ſuo in eterno.

56 קוית דין מרים לות
אלישבע איך ירחא
תלתא והפכת לביתה :

E reſtoſi Maria con eſſa circa tre meſi: e poi ſene ritorno a caſa ſua.

57 אלישבע דין הוא הוא
לה זבנא דתאלדי וילדת
ברא :

Hor ad Eliſabet ſi compiè il tempo di partorire: e partorì vn figliuolo,

58 ושמעו שבביה ובני
טוהמה דאסגי אלהא
חננה לותה וחדין הוו
עמה :

Et i vicini, e parenti ſuoi vdirono che il Signore haueua ampiamente vſata la ſua miſericordia verſo di lei, e rallegrauanſene con eſſa.

59 והוא ליומא דתמניא
ואתו למגזרה לטליא
וקרין הוו לה בשמא
דאבוהי זכריא :

Poi ne l'ottauo giorno, vennero à circoncidere il piccolo fanciullo, e chiamauanlo Zacaria, col nome di ſuo padre.

60 וענת אמה ואמרא
להון לא הכנא אלא
יתקרא יוחנן :

E ſua madre riſpondendo, diſſe, Non gia ma ſi chiamarà Giouanni.

61 ואמרו לה דלית
אנש דמתקרא בשרבתכי
בשמא הנא :

Et eſſi diſſero à lei, Ei non è alcuno nel tuo parentado che ſi chiami con queſto nome.

62 ורמזו לאבוהי ד
דאיכנא צבא דישמיוהי :

E faceuan cenno à ſuo padre com'egli harebbe voluto che ſi chiamaſſe.

63 ושאל פנקיתא וכתב
ואמר יוחנן הו שמה ו
ואתדמר כלנש :

Ilqual domandaua vna tauoletta, ſcriſſe, dicendo, Giouanni è il ſuo nome: e tutti ſi marauigliorono.

א

55 כאשר דבר אל־אבותינו
לאברהם ולזרעו לעולם :

Como habló à nueſtros Padres, a Abraham y à ſu ſimiente, para ſiempre.

56 ותשב מרים עמה כשלשה
חדשים ותשב אל־ביתה :

Y quedôſe Maria con ella como tres meſes: y boluioſe à ſu caſa.

57 וימלאו ימי אלישבע
ללדתה ותלד בן :

Y á Eliſabeth, cumplioſele el tiempo de parir y parió vn hijo:

58 וישמעו שכניה ודודיה כי־
הגדיל יהוה את־חסדו אתה
וישמחו עמה :

Y oyeron los vezinos y los parientes que auia Dios hecho grande miſericordia con ella y alegraronſe con ella,

59 ויהי־ביום השמיני ויבואו
למול את־הילד ויקראו אותו
בשם אביו זכריהו :

Y aconteció, que ál octauo dia vinieron para circuncidar el ninno, y llamauanlo del nombre de ſu padre, Zacharias.

60 ותען אמו לאמר לא כ
כי־אם יקרא יוחנן :

Y reſpondiendo ſu madre, dixo, No, ſino Ioan ſerá llamado.

61 ויאמרו אליה כי־איננו איש
במשפחתך אשר נקרא בשם
הזה :

Y dixeronle, Porque? nadie ay en tu parentela que ſe llame de eſte nombre.

62 ויקרצו לאביו ומה־ירצה
להקרא אותו :

Y hablaron por ſennas à ſu padre, como le queria llamar.

63 וישאל לוח ויכתב לאמר
יוחנן יש־שמו ויתמהו כלם :

Y demandando la tablilla, eſcriuiô, diziendo, Ioan es ſu nombre. Y todos ſe marauillaron.

α'.

55. Καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

(Selon qu'il en a parlé à nos peres, aſſauoir à Abraham & à ſa poſterité) à iamais.

56. Ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Et Maria demeura auec elle, enuiron trois mois, puis s'en retourna en ſa maiſon.

57. Τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὴν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.

Or le terme d'Elizabeth fut accompli pour enfanter: & enfanta vn fils.

58. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

Et ſes circonuoiſins, & ſes parens ayans entendu que le Seigneur auoit amplement declaré ſa miſericorde enuers elle, s'en reſiouiſſoyent auec elle.

59. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζαχαρίαν.

Et aduint qu'au huitieme iour ils vindrent pour circoncir le petit enfant, & l'appeloyent Zacharie du nom de ſon pere.

60. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχὶ, ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.

Mais ſa mere print la parole, & dit, Non: mais il ſera nommé Iehan.

61. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

Et ils lui direntt, Il n'y a aucun en ta parenté qui ſoit appelé de ce nom.

62. Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

Lors ils firent ſigne au pere d'icelui qu'il declaraſt comment il vouloit qu'il fuſt nommé.

63. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων, ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

Lequel ayant demandé vnes tablettes, eſcriuit, diſant, Iehan eſt ſon nom. Dont tous furent eſmerueillés.

CAP. I.

55. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula

(As he hath ſpoken to our fathers / to wit / to Abraham / & his ſeede) for euer.

56. Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam.

And Marie abode with her abont three moneths: after / ſhe returned to her owne houſe.

57. Eliſabeth autem impletum eſt tempus pariendi: & peperit filium.

Nowe Eliſabets time was fulfilled / that ſhee ſhould be deliuered / & ſhe brought forth a ſonne.

58. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.

And her neighbours / and couſins heard tell howe the Lorde had ſhewed his great mercy vpon her / & they reioyced with her.

59. Et factum eſt: in die octavo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui, Zachariam.

And it was ſo that on the eight day they came to circumciſe the babe / & called him Zacharias / after the name of his father.

60. Et reſpondens mater eius, dixit, Nequaquam, ſed vocabitur Iohannes.

But his mother anſwered / and ſaid / Not ſo / but he ſhall be called John.

61. Et dixerunt ad illam, Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.

And they ſaide vnto her / There is none of thy kinred / that is named with this name.

62. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum.

Then they made ſignes to his father / how he would haue him called.

63. Et poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicens, Iohannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt univerſi.

So he aſked for writing tables / & wrote / ſaying / His name is John / and they marueiled all.

Das I. Capitel.

55. Wie er geredt hat vnſern Vätern Abraham vnd ſeinem ſamen ewiglich.

Som hand ſagde til vore Fedre / Abraham oc hans Sæd euindelige.

56. Vnd Maria bleib bey jhr bey dreyen Monden / Darnach kehret ſie widerumb heim.

Oc Maria bleff hoſſ hende ved tre maanede / der effter foer hun hiem til bage igen.

57. Vnd Eliſabeth kam jhre zeit / daß ſie geberen ſolt / vnd ſie gebar einen Sohn.

Oc Elizabeths tid kom / at hun ſkulde føde / oc hun fødde en Søn.

58. Vnd jhre Nachbarn vnd Gefreundten höreten / daß der HERR groſſe Barmhertzigkeit an jhr gethan hatte / vnd freueten ſich mit jhr.

Oc hendis Nabo oc Slect hørde / at HERREN haffde giort ſtor Barmhertighed met hende / oc de glædde ſig met hende.

59. Vnd es begab ſich am achten tage / kamen ſie zu beſchneiden das Kindlein / vnd hieſſen jhn nach ſeinem Vater / Zacharias.

Oc det hende ſig paa den ottende dag / da kommde at omſkære Barnet / oc de kallede hannem effter hans Fader Zacharias.

60. Aber ſeine Mutter antworttet / vnd ſprach: Mit nichten / ſondern er ſoll Johannes heiſſen.

Men hans Moder ſuarede / oc ſagde / Ingenlunde / men hand ſkal hede Johannes.

61. Vnd ſie ſprachen zu jhr: Jſt doch niemand inn deiner freundſchafft / der alſo heiſſe.

Oc de ſagde til hende / Der er dog ingen i din Slect / ſom ſaa kaldis.

62. Vnd ſie winckten ſeinem Vater / wie er jhn wolt heiſſen laſſen.

Oc de nickede at hans Fader / huorledis hand vilde lade kalde hannem.

63. Vnd er foderte ein Täfelein / ſchreib vnd ſprach: Er heißt Johannes. Vnd ſie verwunderten ſich alle.

Oc hand begerede en Taffle / ſcreff oc ſagde / Hand heder Johannes. Oc de forundrede ſig alle.

Kapitola I.

55. Yakož geſt mluwil k Otcům naſſým / k Abrahamowi a k Semeni geho na wěky

Jáko mowił do oycow náſzych / to ieſt do Abráhámá y iego potomkow ná wieki.

56. Y oſtala Marya s nij yakožto za tři Měſýce / a potom nawrátila ſe / do Domu ſwěho.

A ták z nią mieſzkáłá Márya / iákoby przez trzy mieſiace / á potym ſie wróciłá do domu ſwego.

57. Alžbětě pak naplnil ſe čas / aby porodila. Y porodila geſt Syna.

Elżbiecie też wypełnił ſie czás porodzenia / y vrodziła ſyná.

58. Y vſlyſſeli Sauſedé / a přátelé gegij / že geſt weliké včinil PAN Miloſrdenſtwij ſwé s nij / y ſpolu radowali ſe s nij.

Co vſłyſzawſzy ſąśiedzi y krewni iey / iż zacnie Pán vżył miłośierdzia przeciw iey / rádowali ſie z nią.

59. Stalo ſe pak w den oſmý přiſſli obřezowati dijtěte / a nazýwali gey gménem Otce geho Zacharyáſſem.

A gdy było dniá ośmego / zeſzli ſie áby obrzezali dzieciątko / y nazywali go imieniem oycá ie͂ Zacháryaſzem.

60. Těhdy odpowěděwſſy Matka geho / řekla: Nikoli / ale ſlautiť bude Jan.

Ale odpowiedziawſzy mátká iego / rzekłá / nie ták / álec bedźie wezwan Jánem.

61. Y řekli k nij: Wſſak ni žádného nenij w rodu twém / kterýžby ſlaul gménem tijm.

Tedy do niey rzekli / Zadnego nie maſz w narodźie twym coby go nazywano tym imieniem.

62. Y dáwali náwěſſtij Otcy geho / kýmby ho chtěl nazwati.

A vkazowáli przez znáki oycu iego iákoby go chćiał przezwáć.

63. A on požadaw deſſtičky napſal / řka: Jan geſt gméno geho. Y diwili ſe wſſyckni.

A on kazawſzy ſobie podáć tablice / nápiſał mowiąc / Jan ieſt imię iego / y dziwowali ſie wſzyſcy.

א

64 ומחדא אתפתח פומה ולשנה ומלל ובריך לאלהא׃

E ſubbito la ſua bocca s'aperſe, e la ſua lingua ſi ſciolſe: e coſi parlaua, laudando Iddio.

65 והות דחלתא על כלהון שבביהון ובכלה טורא דיהוד הלין מתמללין הוי׃

Onde nacque timore in tutti i lor vicini: e tutte queſte parole ſi diuolgorono per tutta la montagna de la Giudea.

66 וכלהון דשמעו מתחשבין הוו בלבהון ואמרין מנא כבר יהוא טליא הנא ואידה דמריא אית הות עמה׃

E tutti quei che l'vdirono, ſe le meſſero nel cuore, dicendo, Chi ſarà mai queſto fanciullo? E la mano del Signore era con lui.

67 ואתמלי זכריא אבוהי רוחא דקודשא ואתנבי ואמר׃

E Zacaria ſuo padre fu ripieno di Spirito Santo, e profetò, dicendo.

68 מברך הו מריא אלהא דיסריל דסער עמה ועבד לה פורקנא׃

Laudato ſia il Signore Iddio d'Iſraël: percioch'egli ha viſitato e fatta la redentione al ſuo popolo.

69 ואקים לן קרנא דפורקנא בביתה דדויד עבדה׃

Et hacci drizzato il corno di ſalute, ne la caſa di Dauid ſeruo ſuo.

70 איך דמלל בפומא דנביוהי קדישא דמן עלם׃

Si come ha parlato per la bocca de ſuoi ſanti Profeti, che gia vn tempo furono, dicendo.

71 דיפרקן מן בעלדבבן ומן אידא דכלהון סנאין׃

Che noi ſaremmo ſaluati da i noſtri nimici, e da la mano di tutti quelli che ci hanno in odio.

א

64 ופתאם נפתח פיו ולשונו וידבר ויברך את־יהוה׃

Y luego fue abierta ſu boca, y ſu luenga: y habló bendiziendo à Dios.

65 ותהי יראה על־כל־שכניו סביב סביב וישמעו כל הדברים האלה בכל הרי יהודה׃

Y fue vn temor ſobre todos los vezinos dellos: y en todas las montannas de Iudea fueron diuulgadas todas eſtas coſas.

66 וכלם אשר שמעו שמו על־לבבם לאמר ומי יהיה הילד הזה ויד יהוה היתה עמו׃

Y todos losque lo oyan, ſe marauillauan, diziendo, Quien ſerá eſte ninno? Y la mano del Sennor era con el.

67 וזכריהו אביו נמלא ברוח הקדש ויתנבא לאמר׃

Y Zacharias ſu padre fue lleno de Eſpiritu Sancto, y prophetizó, diziendo.

68 ברוך יהוה אלהי ישראל כי־פקד ויעש פדות לעמו׃

Bendito el Sennor Dios de Iſrael, que viſitó y hizo redemcion à ſu Pueblo.

69 ויקם לנו קרן ישועה בבית דוד עבדו׃

Y nos enheſto el cuerno de ſalud en la Caſa de Dauid ſu ſieruo:

70 כאשר דבר בפי־נביאים הקדושים אשר מעולם המה׃

Como habló por boca de los ſanctos que fueron deſde el principio, ſus Prophetas.

71 את־ישועה מאויבינו ומיד־כל שנאינו׃

Salud de nueſtros enemigos, y de mano de todos los que nos aborrecieron.

α'.

64. Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσα αὐτοῦ διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

Et à l'inſtant ſa bouche fut ouuerte, & ſa langue deſliee, tellement qu'il parloit en louant Dieu.

65. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

Dont crainte ſuruint à tous leurs circonuoiſins, & touttes ces paroles furent diuulgees par tout le pais des montagnes de Iudee.

66. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.

Et tous ceux qui les entendirent les mirent en leur cœur diſant, Que ſara ce de ce petit enfant? Et la main du Seigneur eſtoit auec lui,

67. Καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων.

Lors Zacharie ſon pere fut rempli du S. Eſprit, & prophetiza, diſant,

68. Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Benit ſoit le Seigneur, le Dieu d'Iſrael, de ce qu'il a viſité & fait deliurance de ſon peuple:

69 Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

Et nous a eſleué la corne de ſalut en la maiſon de Dauid ſon ſeruiteur.

70. Καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ.

Ainſi qu'il en a parle par la bouche de ſes ſaincts Prophetes, qui ont eſté de tout temps.

71. Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς.

Que nous ſerions ſauues d'entre les mains de nos ennemis, & de la main de tous ceux qui nous haiſſent,

CAP. I.

64. Apertum eſt autem ilico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deũ.

And his mouth was opened immediately / and his tongue looſed / and he ſpake and prayſed God.

65. Et factum eſt timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc.

Then feare came on all them that dwelt nere vnto them / and all theſe wordes were noyſed abroad throughout all the hyl countrey of Judea.

66. Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes, Quis, putas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

And all they that heard them / layed them vp in their heartes / ſaying / What maner childe ſhall this be / and the hande of the Lord was with him.

67. Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſancto: & prophetavit, dicens.

Then his father Zacharias was filled with the holy Ghoſt / and propheſied / ſaying.

68. Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ.

Bleſſed be the Lorde God of Iſrael / becauſe hee hath viſited and redeemed his people.

69. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui.

And hath raiſed vp the horne of ſaluation vnto vs / in the houſe of his ſeruaunt Dauid.

70. Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt, prophetarum eius.

As he ſpake by the mouth of his holye Prophets / which were ſince the worlde began / ſaying.

71. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos.

That he would ſent vs deliueraunce from our enemies / and from the handes of all that hate vs.

Das I. Capitel.

64. Vnd als bald ward ſein Mund vnd ſeine Zunge auff gethan / vnd redete vnd lobete Gott.

Oc ſtrax oplodis hans Mund oc hans Tunge / oc hand talede oc priſede Gud.

65. Vnd es kam eine forcht über alle Nachbarn / vnd diß Geſchicht ward alles ruchtbar auff dem gantzen Jüdiſchen Gebirge.

Oc der kom en frøct offuer alle Naboerne / Oc dette ſom ſkeet vaar røctedis altſammen paa alle de Jødiſke Bierge.

66. Vnd alle die es höreten / namens zu hertzen / vnd ſprachen: Was meineſtu / wil auß dem Kindlein werden? Denn die Hand des HERRN war mit jhm.

Oc alle ſom det hørde / lagde det paa Hierte / oc ſagde / Huad ment du / at her ſkal bliffue aff Barnet? Thi HERRENS Haand vaar met hannem.

67. Vnnd ſein Vater Zacharias ward des heiligen Geiſtes vol / weiſſaget vnd ſprach:

Oc hans Fader Zacharias bleff opfylt met den hellig Aand / ſpaade / oc ſagde:

68. Gelobet ſey der HERR der Gott Iſrael / denn er hat beſucht vnd erlöſet ſein Volck.

Loffuit vere HERREN Iſraels Gud / Thi hand haffuer beſøct oc forløſt ſit Folck.

69. Vnd hat auffgericht ein Horn des Heils inn dem Hauſe ſeines Dieners Dauids.

Oc hand haffuer oprenſt Salighedſens Horn / I Dauids ſin tieneris Huſſ.

70. Als er vor zeiten geredt hat / durch den Mund ſeiner heiligen Propheten.

Som hand talede i fordom tid / ved ſine hellige Propheters Mund.

71. Das er vns errettet von vnſern Feinden / vnd von der Hand aller die vns haſſen.

At hand vilde frelſe oſſ fra vore fiender / oc fra alle deris haand ſom oſſ hade.

Kapitola I.

64. A y hned otewřela ſe vſta geho / y yazyk geho / a mluwil geſt welebě Boha.

Zátym ſie wnet otworzyły vſtá iego y ięzyk iego / y mowił błogoſłáwiąc Bogá.

65. Y přiſſel ſtrach na wſſecky Sauſedy gegich / a po wſſech horách Jůdſkých rozhlaſſowala ſe wſſecka ſlowa tato.

A ták przyſzedł ſtrach ná wſzythki ſąſiády ich / á po wſzytkiey gorney kráinie Judſkiey rozſławione ſą wſzytki ty ſłowá.

66. Y myſlili wſſyckni kteřijž ſlyſſeli w Srdcy ſwém / řkauce: Y kteraké toto Dijtě bude? Neb zagiſté ruka PANE byla s nim.

Tedy wſzyſcy ktorzy vſłyſzeli / záchowywáli ie w ſercu ſwoiem / mowiąc / A coż to zá dzieciątko będzie? A ták ręká Páńſka byłá z nim.

67. Zacharyáš pak Otec geho / naplněn geſt Duchem Swatým / y prorokowal / řka:

Zachárjáſz tedy oćiec iego nápełnion ieſt Duchá świętego / y prorokował mowiąc.

68. Požehnaný Pán Bůh Jzrahelſký / neb geſt nawſſtijwil a včinil wykaupenij Lidu ſwého.

Błogoſłáwiony Pan Bog Izráelſki / co nawiedził y odkupił lud ſwoy.

69. A wyzdwihl nám roh Spaſenij / w Domu Dawida Služebnijka ſwého.

Y podnióſł rog zbawienia nam w Domu Dawidá ſługebniká ſwego.

70. Yakož geſt mluwil ſkrze uſta Swatých / (kteřijž od wěku gſau) Prorokůw ſwých.

Jáko powiedał przez vſtá świętych / ktorzy od wieku byli prorokow ſwoich.

71. Wyproſſtěnij z Nepřátel naſſých / a z ruky wſſech kteřijž nás nenáwiděli.

Iż nas miał wybáwić od nieprzyiaciol naſzych / y z ręki wſzytkich ktorzy nas nie nawidzą.

א

72 וַעְבַד חְנָנֵה עַם אֲבָהַין
וְעַהַד לְדִיָתִיקוֹהִי
קַדִּישְׁתָּא׃

Per vſar miſericordia verſo i noſtri padri, e ricordarſi del ſuo ſanto Teſtamento.

73 וּמוֹמָתָא דִימָא ל
לְאַבְרָהָם אֲבוּן (דְּנִתֶּל לַן׃)

Et del giuramento ch'egli haueua giurato al noſtro padre Abraam (di concederci.)

74 דְּנֶתְפְּרֵק מֶן אִידָא
דְּבְעֶלְדְבָבַן וְדְלָא דֶחְלְתָא
נְפַלּוּחַ קְדָמוֹהִי׃

Che liberati da la mano de noſtri nimici, noi li ſeruiſſimo ſenza timore.

75 בְּכַהֲנָא וּבְכָאנוּתָא
קֶדָמוֹהִי כֻּלְהֵין יוֹמָתַן׃

In ſantità e giuſtitia dinanzi à lui, tutti i giorni de la vita noſtra.

76 וְאַנְתְּ טַלְיָא נְבִיֵּה ד
דְעֶלְיָא תֶּתְקְרֵא תֵּאזַל גֵּיר
קֶדָם פַּרְצוּפֵה דְמָרְיָא
דְתַטֵּיב אוּרְחָתֵה׃

E tu piccolo fanciullo, ſarai chiamato Profeta de l'Altiſſimo: percioche tu andarai innanzi a la faccia del Signore, à preparar le ſue vie.

77 דְּנִתֵּל מַדַּעָא דְחַיֵּא
לְעַמֵּה בְּשׁוּבְקָנָא ד
דְחַטָהַיְהוּן׃

Per dar cognitione de la ſalute al ſuo popolo, ne la remiſſione de lor peccati.

78 בְּרַחְמֵא דְחַנָנָא ד
דַאלָהַן דַּבְהוֹן יַסְעַרַן דֶּנְחָא
מֶן רַוְמָא׃

Per le viſcere de la miſericordia del noſtro Iddio, ne laquale ci ha viſitati l'Oriente che vien da alto.

79 לְמַנְהָרוּ לְאַילֵין ד
דִבְחֶשׁוּכָא וּבְטֶלָלֵא דְמַוְתָא
יָתְבִין דְּנֶתְרוּץ רַגְלַין ב
בְּאוּרְחָא דִשְׁלָמָא׃

Per rilucere à quelli che ſeggono ne le tenebre e ne l'ombra de la morte, per dirizzare i noſtri piedi nella via de la pace.

80 טַלְיָא דֵּין רָבֵא הֲוָא
וּמֶתְחַיֵּל בְּרוּחָא וַבְחוּרְבָא
אִיתַוְהִי הֲוָא עַד־מָא
לְיוֹמָא דְתֶתְחַוְיָתֵה דְּלְוָת
יִסְרָיֵל׃

E il piccolo fanciullo creſceua e fortificauaſi in ſpirito: e ſtette ne i diſerti infin al giorno ch'ei ſi douea moſtrare ad Iſrael.

א

72 לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אֲבוֹתֵינוּ
וְלִזְכּוֹר בְּרִית קָדְשׁוֹ׃

Haziendo miſericordia con nueſtros Padres y acordandoſe de ſu ſancto Teſtamento:

73 אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (לָתֵת לָנוּ׃)

Del juramento que juró à Abraham nueſtro Padre, (que nos auia de dar.)

74 אֲשֶׁר מֻצָּלִים מִיַּד אוֹיְבֵינוּ
בְּלִי יִרְאָה נַעַבְדֶנּוּ׃

Que ſin temor, libertados de nueſtros enemigos, le ſeruiriamos:

75 בְּחֶסֶד וּבְצֶדֶק לְפָנָיו כָּל־
יְמֵי חַיֵּינוּ׃

En ſanctitad y juſticia delante deel, todos los dios de nueſtra vida.

76 וְאַתָּה הַיֶּלֶד נְבִיא הָעֶלְיוֹן
תִּקָּרֵא כִּי־תֵלֵךְ לִפְנֵי יְהוָה
לְהָכִין אֶת־דְּרָכָיו׃

Tu empero, o ninno Propheta del Altiſſimo ſeràs llamado: porque yras delante de la faz del Sennor, para aparejar ſus caminos:

77 לָתֵת אֶת דַּעַת יְשׁוּעָה
לְעַמּוֹ בִּסְלִיחַת חַטֹּאותָם׃

Dando ſciencia de ſalud à ſu pueblo para remiſſion de ſus peccados:

78 בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ בַּאֲשֶׁר
פְּקָדָנוּ מִזְרַח מִמָּרוֹם׃

Por las entrannas de miſericordia de nueſtro Dios, conque nos viſitó de lo alto el Oriente.

79 לְהָאִיר אֶת־יוֹשְׁבִים בַּחֹשֶׁךְ
וּבְצַלְמָוֶת וּלְיַשֵּׁר אֶת־רַגְלֵינוּ
עַל־דֶּרֶךְ שָׁלוֹם׃

Para dar luz â los que habitan en tinieblas y en ſombra de muerte: para encaminar nueſtros pies por camino de paz.

80 וְהַיֶּלֶד גָּדַל חָזַק וְאָמֵץ בְּרוּחַ
וַיְהִי בַּמִּדְבָּר עַד־יוֹם הֵרָאוֹתוֹ
אֶל־יִשְׂרָאֵל׃

Y el ninno crecia, y era confortádo del Eſpiritu y eſtuuo en los deſiertos haſta el dia que ſe moſtró à Iſrael.

ά.

72. Ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.

Pour faire miſericorde enuers nos peres, & auoit memmoire de ſa ſaincte alliance,

73. Ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, (τοῦ δοῦναι ἡμῖν.)

Qui eſt le iurement qu'il a iuré à Abraham noſtre pere. (aſſauoir qu'il nous donneroit.)

74. Ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ.

Qu'apres eſtre deliurés de la main de nos ennemis, nous lui ſeruirions ſans crainte.

75 Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.

En ſaincteté & iuſtice deuant lui, tous les iours de noſtre vie.

76. Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ.

Et toi petit enfant, tu ſeras appelé le Prophete du Souuerain: car tu iras deuant la face du Seigneur, pour appreſter ſes voyes.

77. Τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,

Et pour donner cognoiſſance du ſalut a ſon peuple, par la remiſſion de leurs pechés.

78. Διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους.

Par les entrailles de la miſericorde de noſtre Dieu, deſquelles nous a viſité l'Orient d'en haut:

79. Ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Afin qu'il reluiſe à ceux qui ſont aſſis en tenebres & en ombre de mort: pour adreſſer nos pieds, au chemin de paix.

80. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

Et le petit enfant croiſſoit, & eſtoit fortifié en eſprit: & fut és deſerts iuſqu'au iour qu'il deuoit eſtre manifeſté à Iſrael.

72. Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.

That he would ſhewe mercie towards our fathers / and remember his holye Couenant.

73. Iuſiurandum quod iuravit ad Abraham patrem noſtrum,(daturum ſe nobis)

And the othe which he ſware to our father Abraham. (Which was / that he would graunt vnto vs.)

74. Vt ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus illi.

That we being deliuered out of the hands of our enemies / ſhould ſerue him without feare.

75. In ſanctitate & iuſtitia, coram ipſo, omnibus diebus noſtris.

All the dayes of our life / in holines and righteouſnes before him.

76. Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.

And thou babe / ſhalt bee called the Prophet of the moſt High: for thou ſhalt goe before the face of the Lorde / to prepare his wayes.

77. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius, in remiſſionem peccatorum eorum.

And to giue knowledge of ſaluation vnto his people / by the remiſſion of their ſinnes.

78. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos, Oriens, ex alto.

Trough the tender mercie of our God / whereby the day ſpring from an high / hath viſited vs.

79. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.

To giue light to them that ſit in darkenes / aud in the ſhadowe of death / and to guide our feete into the way of peace.

80. Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſq; in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſraël.

And the childe grewe / and waxed ſtrong in ſpirit / and was in the wilderneſ til the day came / that he ſhould ſhewe him ſelfe vnto Iſrael.

72. Vnd die Barmhertzigkeit erzeigete vnſern Vätern / vnd gedechte an ſeinen heiligen Bund.

Oc beviſe vore Fedre Barmhertighed / oc tencke paa ſin hellige Pact.

73. Vnd an den Eid / den er geſchworen hat vnſerm Vater Abraham / (vns zugeben.)

Oc paa den Eed / ſom hand ſoer vor Fader Abraham / (At giffue oſſ.)

74. Das wir erlöſet auß der Hand vnſer Feinde / jm dieneten ohn forcht.

At naar wi vaare forløſde aff vore Fienders Haand / ſkulde wi tiene hannem.

75. Jnn heiligkeit vnd gerechtigkeit / die jhm gefellig iſt. vnſer Lebenlang.

J Hellighed oc Retferdighed / ſom hannem er behagelig / vden redzel vor Liffs tid.

76. Vnd du Kindlein wirſt ein Prophet des Höchſten heiſſen / du wirſt vor dem HERREN her gehen / das du ſeinen weg bereiteſt.

Oc du Barn lille / ſkalt kaldis den Høyſtis Prophete / Du ſkalt gaa frem faar HERREN / at beredi hans vey.

77. Vnd erkentnuß des Heils gebeſt ſeinem Volck / die da iſt in vergebung jhrer Sünde.

Oc at giffue hans Folck Salighedſens forſtand ſom er i deris ſynders forladelſe.

78. Durch die hertzliche Barmhertzigkeit vnſers Gottes / durch welche vns beſucht hat der Auffgang auß der Höhe.

Ved vor Guds hiertelige Barmhiertighed / ved huilcken Opgangen aff det Høye haffuer beſøct oſſ.

79. Auff das er erſcheine denen die da ſitzen im Finſterniß vnd ſchatten des tods / vnd richte vnſer füſſe auff den weg des Frides.

Paa det hand ſkulde ſkinne faar dem / ſom ſide mørcke oc i Dødzens ſkugge / oc viſe vore føder paa Fredens vey.

80. Vnd das Kindlein wuchß / vnd ward ſtarck im Geiſt / vnd war in der wüſten / biß das er ſolt herfür tretten für das Volck Jſrael.

Oc Barnet voxte / oc vaar ſterckt i Aanden / oc vaar vdi Ørcken / indtil hand ſkulde traade frem faar Jſraels Folck.

72. Aby včinil Miloſrdenſtwij s Otcy naſſými / a rozpomenul ſe na ſwědectwij ſwé Swaté.

Aby vżył miłośierdźia nád oycy náſzymi / á roſpomniał ná teſtáment ſwoy świety.

73. Napřijſahu kteraužgeſt přiſáhl Abrahamowi Otcy naſſemu / (že ſe nám ſamého dá.)

Y ná przyśiege ktora przyśiagł Abráhámowi oycu náſzemu / (że nam to dáć miał.)

74. Abychom bez ſtrachu z ruky nepřátel naſſých gſauce wyſwobozeni / ſlaužili gemu.

Iż oprocz ſtráchu bedac z reki nieprzyacielſkiey wybáwieni / ſłużyciechmy mu mieli.

75. W Swattoſti a w ſprawedlnoſti před nim / po wſſecky dni naſſe.

W świetobliwośći y w ſpráwiedliwośći przed nim po wſzytki dni żywota náſzego.

76. A ty Dijtě Prorokem Naywyſſýho ſlauti budeſs / neb předegdeſs před twářj PANE připrawowati ceſti geho.

A ty też dźiećiatko Prorokiem nawyżſzeᵒ bedźieſz názwáne / bo poydźieſz w przod przed obliczności Páńſka / ábys gotował drogi iego.

77. Aby bylo dáno vměnij ſpaſytedlné Lidu geho / na odpuſſtěnij hřjchůw gegich.

A iżbyś podał wiádomość zbáwienia ludowi iego / przez odpuſzczenie grzechow ich.

78. Skrze ſkřewa Miloſrdenſtwij Boha naſſeho / w němžto nawſſtijwil nás wzcházegez wyſoſti.

Dla wnetrznośći miłośierdźia Boga náſzego / ktorymi náwiedźił nas Látoroſl z wyſokośći.

79. Aby poſwijtil těm kteřijž w temnoſtech a w ſtijnu Smrti ſedij / aby byly zprawenÿ nohy naſſe na ceſtu pokoge.

Aby ſie vkazáłá tym ktorzy w ćiem nośćiach y w ćieniu śmierći położeni ſa / ku wyproſtowániu nog naſzych ná droge pokoiu.

80. Dijtě pak roſtlo a poſylňowalo ſe Duchem / a bylo na paüſſti / až do dne vkázanij ſwého Lidu Izrahelſkemu.

A ták dźiećiatko ono podraſtało / y było vmocnione Duchem / y było ná puſtyniách / áż do onego dnia kiedy ſie vkázalo przed Izráelem.

ב

1 הֲוָא דֵין בְּיַוְמָתָא הָנוּן וּנְפַק פּוּקְדָנָא מֶן א אַגוּסְטוּס קֶסַר דְּנֶתְכְּתֵב כֻּלֵּהּ עַמָּא דְּאוּחְדָנֵהּ׃

Hor auuenne che in quei giorni vſci vn editto da parte di Ceſare Auguſto, che ſi deſcriueſſe tutto il mondo.

2 הָדָא מַכְתְּבָנוּתָא קַדְמָיְתָא הֲוָת בְּהֶגְמוֹנוּתָא דְּקוּרִינָוס בְּסוּרִיַא׃

Queſta prima deſcrittione ſi fece, eſſendo Cirenio gouernator de la Siria.

3 וָאזֵל הֲוָא כֻּל־נָשׁ דְּנֶתְכְּתֵב בַּמְדִינְתֵהּ׃

E coſi tutti andauano à farſi ſcriuere, ciaſcuno ne la ſua propria citta.

4 סְלֵק הֲוָא דֵין וָאף יַוְסֵף מֶן נָצְרַת דַּגְלִילָא לִיהוּד לַמְדִינְתֵהּ דְּדַוִיד דְּמֶתְקַרְיָא בֵּית־לְחֶם מֶטוּל דְּאִיתַוְהי הֲוָא מֶן בַּיְתֵהּ וּמֶן שַׁרְבְּתֵהּ דְּדַוִיד׃

Onde Ioſef ancora ſali di Galilea, da la città di Nazaret, in Giudea, ne la città di Dauid, laqual ſi chiama Betlehem: percio ch'egli era de la caſa e parentado di Dauid.

5 עַם מַרְיַם מְכִירְתֵהּ כַּד בַּטְנָא דְּתַמָּן נֶתְכְּתֵב׃

A farſi ſcriuere inſieme con Maria che gli era ſtata data per moglie, laquale era grauida.

6 וַהֲוָא דְּכַד תַּמָּן אִנּוּן אֶתְמְלִיו יַוְמָתֵהּ דְּתֵאלַד׃

Et auuenne mentre ch'eſſi erano li, che ſi compierono i giorni ch'ella doueua partorire.

7 וִילְדַת בְּרָהּ בּוּכְרָא וְכַרְכְּתֵהּ בְּעַזְרוּרֵא ו וַארְמִיָתֵהּ בְּאוּרְיָא מֶטוּל דְּלַית הֲוָא לְהוּן דּוּכְתָא אֵיכָא דְּשָׁרִין הֲווֹ׃

E coſi partori il ſuo figliuol primogenito, & inuolſelo ne le faſcie, e poſelo à giacere ne la mangiatoia d'una ſtalla: percioche ne l'hoſtaria non v'era luogo per loro.

8 רָעַוָתָא דֵּין אִית הֲווֹ בָּהּ בְּאַתְרָא דַּשְׁרִין הֲווֹ תַמָּן וְנָטְרִין הֲווֹ מַטְּרָתָא דְּלֵלְיָא עַל מַרְעִיתְהוֹן׃

Hora in quella medeſima contrada v'erano de paſtori che ſtauano à la campagna, vegliando e facendo le guardie de la notte ſopra il lor gregge.

ב

1 וַיְהִי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא חֹק מִקֵּיסַר אַוְגּוּסְטוּס לְהִפָּקֵד אֶת־כָּל הַתֵּבֵל׃

Y aconteció en aquellos dias que ſalió edicto de parte de Auguſto Ceſar, que toda la tierra fueſe empadro nada.

2 וְזֶה הַמִּפְקָד הָיָה הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹט קִירֶנְיוּס בַּאֲרָם׃

Eſte empadronamiento primero fue hecho ſiendo Preſidente de la Syria Cyrenio.

3 וַיֵּלְכוּ כֻלָּם לְהִפָּקֵד אִישׁ אִישׁ אֶל־עִירוֹ׃

Y yuan todos para ſer empadronados cada vno à ſu ciudad.

4 וַיַּעַל גַּם יוֹסֵף מִגָּלִיל מֵעִיר נָצְרַת אֶל־יְהוּדָה לְעִיר דָּוִד אֲשֶׁר נִקְרָאָה בֵּית לֶחֶם יַעַן אֲשֶׁר הָיָה מִבֵּית וּמִמַּטֵּה דָוִד׃

Y ſubió Ioſeph de Galilea, de la ciudad de Nazareth, à Iudea, á la ciudad de Dauid, que ſe llama Bethlehem. porquanto era de la Caſa y familia de Dauid:

5 לְהִפָּקֵד עִם מִרְיָם מְאֹרָשָׂה לוֹ לְאִשָּׁה וְהִיא הָרָה׃

Para ſer empadronado, con Maria ſu muger deſpoſada con el, la qual eſtaua prennada.

6 וַיְהִי בִּהְיוֹתָם שָׁם וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת׃

Y aconteció, que eſtando ellos alli, los dias enque ella auia de parir, ſe cumplieron.

7 וַתֵּלֶד בְּנָהּ בְּכוֹרָהּ וַתְּחַתְּלֵהוּ וַתְּשִׁיתֵהוּ בָּאֵבוּס כִּי־לֹא הָיָה לָהֶם מָקוֹם בַּמָּלוֹן׃

Y parió à ſu hijo primogenito, y emboluiolo, y acoſtoló en el peſebre: porque no auia lugar para ellos en el meſon.

8 וַיִּהְיוּ רֹעִים בַּכִּכָּר הַהִיא לָנִים בַּשָּׂדֶה וְשׁוֹמְרִים אַשְׁמֻרוֹת לַיְלָה עַל־עֶדְרֵיהֶם׃

Y auia paſtores en la miſma tierra, que velauan y guardauan las velas de la noche ſobre ſu ganado.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

Or aduint en ces iours-la qu'vn edit fut publié de la part de Ceſar Auguſte, que tout le monde fut enrollé.

2. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.

(Ceſte premiere deſcription fut faite, lors que Cyrenius auoit le gouuernement de Syrie.)

3. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

Ainſi tous alloyent pour eſtre enrollés, vn chacun en ſa ville.

4. Ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαυίδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυίδ.

Ioſeph auſsi monta de Galilee en Iudee aſſauoir de la ville de Nazareth en la cite de Dauid, qui eſt appelee Beth-lehem (à cauſe qu'il eſtoit de la maiſon & famille de Dauid.)

5. Ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ.

Pour eſtre enrollé auec Marie, la femme qui lui auoit eſté fiancee: laquelle eſtoit enceinte.

6. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

Et aduint comme ils eſtoyent là, que le terme d'icelle pour enfanter fut accompli.

7. Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

Et elle enfanta ſon fils premier né, & l'emmaillotta, & le coucha en vne creche, à cauſe qu'il n'y auoit point de place pour eux en l'hoſtellerie.

8. Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ, ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

Or y auoit-il en la meſme contree des bergers couchans aux champs, & gardans les veilles de la nuict ſur leur troupeau.

CAP. II.

FActum eſt autem, in diebus illis, exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.

And it came to paſſe in thoſe dayes/ that there came a commaundement frõ Auguſtus Ceſar / that all the worlde ſhoulde be taxed.

2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præſide Syriæ Cyrino.

(This firſt taxing was made when Cyrenius was gouernour of Syria.)

3. Etibant omnes ut profiterentur, ſinguli in ſuam civitatem.

Therefore went all to be taxed/ euery man to his owne citie.

4. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam, civitatem David, quæ vocatur Beth lehem: eo quòd eſſet de domo & familia David.

And Joſeph alſo went vp from Galile out of a citie called Nazaret / into Judea / vnto the citie of Dauid / which is called Beth-lehem (becauſe he was of the houſe & linage of Dauid.)

5 Vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore, prægnante

To be taxed with Marie that was giuen him to wife / which was with child.

6. Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret.

And ſo it was/ that while they were there/ the dayes were accompliſhed that ſhe ſhould be deliuered.

7. Et peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eũ involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio.

And ſhe brought forth her firſt begotten ſonne/ and wrapped him in ſwadeling clothes/ and layed him in a cratche / becauſe there was no rowme for them in the Jnne.

8. Et paſtores erant in regione eadem: vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.

And there were in the ſame countrey ſhepherdes/ abiding in the fielde/ & keeping watch by night becauſe of their flocke.

Das II. Capitel.

Es begab ſich aber zu der Zeit/ daß ein Gebott vom Keiſer Auguſto außgieng/ daß alle Welt geſchåtzet wůrde.

OC det begaff ſig paa den tid / at der vdgick it Bud aff Keyſer Auguſto/ At al Verden ſkulde beſcriffuis til Skat.

2. Vnd diſe Schatzung war die allererſte/ vnd geſchach zur zeit da Cyrenius Landpfleger in Syrien war.

Oc denne Beſcriffuelſe vaar den allerførſte/ oc ſkede paa den tid/ der Cyrenius vaar Landzherre i Syrien.

3. Vnd jederman gieng/ daß er ſich ſchåtzen lieſſe / ein jeglicher inn ſeine Stadt.

Oc huer mand gick/ at lade beſcriffue ſig til Skat huer til ſin Stad.

4. Da machet ſich auff auch Joſeph/ auß Galilea / auß der Stadt Nazareth/ in das Jůdiſche Land/ zur Statt Dauid / die da heiſſet Bethlehem/ darumb daß er von dem Hauſe vnd Geſchlechte David war.

Da giorde oc Joſeph ſig rede/ aff Galilea/ aff den Stad Nazareth/ i Jøde land/ til Dauids Stad/ ſom kaldis Bethlehem / Fordi at hand vaar aff Dauidz Huſſ oc ſlect.

5. Auff daß er ſich ſchåtzen lieſſe mit Maria ſeinem vertraueten Weibe / die war ſchwanger.

At hand ſkulde lade beſcriffue ſig til ſkat/ met Maria ſin troloffuede Huſtru/ ſom vaar fructſommelig.

6. Vnd als ſie daſelbs waren / kam die zeit daß ſie geberen ſolte.

Oc ſom de vaare der/ da kom tiden / at hun ſkulde føde.

7. Vnd ſie gebar jhren erſten Son/ vnnd wickelt jhn in Windeln / vnnd leget jhn in eine Krippen/ denn ſie hatten ſonſt keinen raum inn der Herberge.

Oc hun fødde ſin førſte Søn / oc ſuøbte hannem i Klude / oc lagde hannem i en Krubbe / Thi de haffde ellers inted rum i Herbere.

8. Vnd es waren Hirten in derſelbigen gegend auff dem Felde / bey den Hůrten/ die hůteten des Nachts jhrer Herde.

Oc der vaare Hyrder i den ſamme Egn paa marcken hoſſ Faare ſtierne / ſom voctede deris Hiord om

Kapitola II.

TEhdy ſtalo ſe w těch dnech: Wyſſlo geſt wyřčenij od Cyſaře Auguſta / aby byl popſán weſſkeren ſwět.

Y ſtáło ſie zá onych czáſſow / że wyßedł dekret od Ceſarza Auguſtá áby popiſano wßytke ziemie.

2. Toto popſánij nayprwnij ſtalo ſe od Wládaře Syrſkého Cyrýna.

(A ten pierwßy popys był za ſtaroſty Syriyſkiego Cyreniußa).

3. Y ſſli wſſyckni aby ſe přiznawali gedenkaždý do ſwého Měſta.

A przetoż wßyſcy ßli ku popiſowi/ każdy do miáſtá ſwego.

4. Y wſtaupil také Jozeff od Galilee z Měſta Nazarěthu do Zidowſtwa/ do Měſta Dawidowa / kteréž ſlowě Bethlehem/ proto/ že byl z Domu a z Czeledi Dawidowi.

Szedł też y Jozef od Gáliley z miáſtá Názáret / ku Juda do miáſtá Dawidoweᵒ / ktore zowa Bethleem/ dla tego iż był z domu y z narodu Dawidowego.

5. Aby ſe přiznal s Marygij oddanau ſobě Manželkau těhotnau.

Aby był popiſan z Márya poſlubiona ſobie żona / ktora byłá brzemienna

6. Y ſtalo ſe když tam byli / naplnili ſe dnowé Marye/ aby porodila.

Y ſtało ſie gdy tám byli wypełniły ſie dni ktorych porodzić miałá.

7. Y porodila Syna ſwého prworozeného/ a w plěnky ho obwinula / a položila gey w Geſlech: neb neměli mijſta w Hoſpodě.

Porodziłá ſyna ſwoiego pierworodnego / á vwinełá go w pielußki y położyłá go w żłobie / dla tego iż im mieyſcá nie było w goſpodzie.

8. A Paſtýři byli w kragině tě ponocugijce / a oſtřij hagijce bděnj no čnjho nad ſwým Stadem.

W teyże kráinie byli páſtyrze leżac ná polách / y nocna ſtraż trzymáiac nád ſtadem ſwem.

ב

9 וְהָא מַלְאַכָא דַאלָהָא
אֶתָא לְוָתְהוֹן וְתֶשְׁבּוּחְתֵה
דְמָרְיָא אַנְהַרַת עֲלַיְהוֹן
וּדְחֵלוּ דְחֶלְתָּא רַבְּתָא׃

Et ecco l' Angelo del Signore ſoprauuenne loro, e la luce del Signore riſplende loro d'attorno : onde eſſi hebbero gran timore.

10 וֶאמַר לְהוֹן מַלְאַכָא
לָא תֶדְחֲלוּן הָא גֵּיר
מְסַבַּר אֶנָא לְכוֹן חַדוּתָא
רַבְּתָא דְתֶהְוֵא לְכֻלֵּה
עָלְמָא׃

E l' Angelo diſſe loro , Non temete: perche , ecco , io v' annuntio vna grande allegrezza, laqual ſara à tutto'l popolo.

11 אֶתְיְלֶד לְכוֹן גֵּיר יַוְמָנָא
פָרוֹקָא דְאִיתַוְהי מָרְיָא
מְשִׁיחָא בַּמְדִינְתֵה דְדָוִיד׃

Cioè, che hoggi è nato à voi il Saluatore che è il Signor Chriſto ne la città di Dauid.

12 וְהָדָא לְכוֹן אָתָא
מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן עוּלָא
דְכְרִיךְ בְּעֶזְרוּרֶא וְסִים
בְּאוּרְיָא׃

E queſto vi ſia per ſegno , Voi trouarete il fanciullo infaſciato , e poſto in vna mangiatoia.

13 וּמֶן שֶׁלְיָ אֶתְחְזִי עַם
מַלְאַכָא חַיְלָוָתָא סַגִּיָאא
דִשְׁמַיָא כַּד מְשַׁבְּחִין ל
לַאלָהָא וָאמְרִין׃

E incontinente fu inſieme con quell' Angelo vna moltitudine de gli eſerciti celeſti che laudauano Iddio, e diceuano.

14 תֶשְׁבּוּחְתָּא לַאלָהָא
בַּמְרַוְמֵא וְעַל אַרְעָא
שְׁלָמָא וְסַבְרָא טָבָא לַבְנַי
נָשָׁא׃

Gloria ſia ne i luoghi altiſſimi à Dio, e pace in terra, à gli huomini, buona volonta.

15 וַהֲוָא דְכַד אֶזַלוּ מֶן
לְוָתְהוֹן מַלְאַכָא לִשְׁמַיָא
מַלֶּלוּ רַעְוָתָא חַד עַם חַד
וָאמְרִין נֶרְדֵא עַדְמָא
לְבֵית־לְחֶם וְנֶחְזֵא לְמֶלְתָא
הָדָא דַהֲוָת אַיְךְ דְמָרְיָא
אַוְדַע לַן׃

E poi che gli Angeli ſi furon partiti da eſſi & andati in cielo , i paſtori diceuano tra loro . Horſu paſſiamo inſin à Betlehem , e vediamo vn poco queſta coſa che è auuenuta, laquale il Signore ci ha fatta intendere.

ב

9 וְהִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב אֶצְלָם
וּכְבוֹד יְהוָה נָגַהּ עֲלֵיהֶם סָבִיב
סָבִיב וַיִּירְאוּ יִרְאָה גְדוֹלָה׃

Y heaqui,el Angel del Sennor vino ſobre ellos : y claridad de Dios los hinchió de reſplandor de todas partes,y vuieron gran temor.

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמַּלְאָךְ אַל
תִּירְאוּ כִּי־הִנְנִי מְבַשֵּׂר אֶתְכֶם
שִׂמְחָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל
הָעָם׃

Mas el Angel les dixo,No temays,porque heaqui,os doy nueuas de gran gozo,que ſerà à todo el Pueblo.

11 כִּי־יֻלַּד לָכֶם הַיּוֹם יֵשׁוּעַ
אֲשֶׁר הוּא מָשִׁיחַ יְהוָה בְּעִיר דָּוִד׃

Que hos es nacido oy Saluador,que es el Sennor el Chriſto,en la ciudad de Dauid:

12 וְזֹאת לָכֶם הָאוֹת תִּמְצְאוּ
יֶלֶד מְחֻתָּל מוּשָׂם בָּאֵבוּס׃

Y eſto os ſerà per ſennal : Hallareys àl ninno embuelto,echado en el peſebre.

13 וּפִתְאֹם הָיָה עִם הַמַּלְאָךְ רֹב
צְבָא הַשָּׁמַיִם הַמְהַלְלִים אֶת־
יְהוָה לֵאמֹר׃

Y repentinamente fue con el Angel multitud de exercitos celeſtiales,que alabauan à Dios, y dezian.

14 כָּבוֹד בַּמְּרוֹמִים לֵאלֹהִים
וּבָאָרֶץ שָׁלוֹם וּבָאֲנָשִׁים רָצוֹן׃

Gloria en las alturas à Dios , Y en la tierra paz,y à los hombres buena voluntad.

15 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר עָלוּ מֵאִתָּם
הַמַּלְאָכִים הַשָּׁמַיְמָה וְאַנְשֵׁי מִקְנֶה
אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ נֵלֲךְ נָא
עַד־בֵּית־לֶחֶם וְנִרְאֶה אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה הַנַּעֲשָׂה אֶת־אֲשֶׁר
יְהוָה הוֹדִיעַ לָנוּ׃

Y aconteció, que como los Angeles ſe fueron deellos al cielo , los paſtores dixeron los vnos à los otros, Paſſemos pues haſta Bethlehem, y veamos eſte negocio que ha hecho Dios, y nos ha moſtrado.

β.

9. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν,

Et voici l'Ange du Seigneur ſuruint vers eux,& la clarté du Seigneur reſplédit autour d'eux , dont ils furent ſaiſis d'vne fort grande peur.

10. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ,

Adonc l'Ange leur dit , N'ayez point de peur : car voici, ie vous annonce vne grande ioye,laquelle ſera à tout le peuple.

11. Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαυίδ.

C'eſt qu' auiour d'hui en la cité de Dauid vous eſt né le Sauueur, qui eſt Chriſt le Signeur.

12. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

Et vous aurez ces enſeignes, c'eſt que vous trouuerez le petit enfant emmaillotté,& giſant en vne creche.

13. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων.

Et ſoudain auec l'Ange il y eut vne multitude des armees celeſtes louans Dieu,& diſans.

14. Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Gloire ſoit à Dieu és cieux treshauts, & en terre paix : enuers les hommes, bonne volonte.

15. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς Βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

Et aduint qu'apres que les Anges s'en furent allés d'aueceux au ciel , ces gens la aſſauoir les bergers dirent entr'eux , Allons donc iuſqu'en Bethlehem,& voyons ceſte choſe qui eſt aduennue,que le Seigneur nous a notifiee.

CAP. II.

9. Et ecce angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno.

And lo / the Angell of the Lord came vpon them/ and the glory of the Lorde ſhone about them/ and they were ſore afraid.

10. Et dixit illis angelus, Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

Then the Angell ſaid vnto them/ Bee not afraide: for behold/ J bring you tindings of great ioy/ that ſhalbe to all the people.

11. Quia natus eſt vobis hodie Salvator qui eſt Chriſtus Dominus in civitate David.

That is/ that vnto you is borne this daye in the citie of Dauid/ a Sauiour/ which is Chriſt the Lord.

12. Et hoc vobis ſignum, Invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio.

And this ſhalbe a ſigne to you/ Yee ſhall finde the childe ſwadled/ and layed in a cratch.

13. Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum, & dicentium.

And ſtraight way there was with the Angell a multitude of heauenly ſouldiers/ praiſing God/ and ſaying.

14. Gloria in altiſſimis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Glorie be to God in the high heauens/ and peace in earth/ and towardes men good will.

15. Et factum eſt: ut diſceſſerunt ab eis angeli in cælum, paſtores loquebantur ad invicem: Tranſeamus uſque Beth-léhem, & videamus hoc verbum quòd factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.

And it came to paſſe when the Angels were gone away from them into heauen that the ſhepheardes ſaide one to another/ Let vs goe then vnto Bethlehem/ and ſee this thing that is come to paſſe/ which the Lord hath ſhewed vnto vs.

Das II. Capitel.

9. Vnd ſihe/ des HERREN Engel tratt zu jhnen/ vnd die klarheit des HERREN leuchtet vmb ſie/ vnd ſie forchten ſie ſehr.

Oc ſee/ HERRENS Engel traadde til dem/ oc HERRENS klarhed ſkinde om dem/ Oc de fryctede ſaare.

10. Vnd der Engel ſprach zu jhnen: Förchtet euch nicht/ ſihe ich verkündige euch groſſe freude/ die allem Volck widerfahren wirdt.

Oc Engelen ſagde til dem: Frycter eder icke/ See/ ieg forkynder eder ſtor Glæde/ ſom ſkal vederfaris alt Folcket.

11. Denn euch iſt heute der Heiland geborn/ welcher iſt Chriſtus der HERR/ in der Stad Dauid.

Thi Eder er i dag en Frelſere født/ ſom er den HERRE Chriſtus/ i Dauidz Stad.

12. Vnd das habt zum Zeichen: Jr werdet finden das Kindlein inn windeln gewickelt/ vnd inn einer Krippen ligen.

Oc det ſkulle i haffue til it Tegen/ J ſkulle finde Barnet ſuøbt i Klude/ oc liggendis i en Krubbe.

13. Vnd als bald war da bey dem Engel die menge der himliſchen Heerſcharen/ die lobeten Gott/ vnd ſprachen:

Oc ſtrax bleff der hoſſ Engelen en Himmelſke Herſkaris mangfoldighed/ ſom loffuede Gud/ oc ſagde.

14. Ehre ſey Gott in der Höhe/ Fride auff Erden/ vnd dem Menſchen ein Wolgefallen.

Ære vere Gud i det Høye/ Oc Fred paa Jorden/ oc Menniſken en vel behagelighed.

15. Vnd da die Engel von jhnen gen Himmel fuhren/ ſprachen die Hirten vntereinander: Laſſet vns nun gehen gen Bethlehem/ vnd die Geſchicht ſehen die da geſchehen iſt/ die vns der HERR kundt gethan hat.

Oc der Englene fore fra dem til Himmelen/ da ſagde Hyrderne til huer andre/ Lader oſſ nu gaa til Bethlehem/ oc ſee den Gerning/ ſom der er ſkeet/ ſom HERREN haffuer obenbaret oſſ.

Kapitola II.

9. A ay Angel PANJE poſtawil ſe podlě nich/ a yaſnoſt Božij obklijčila ge: Y báli ſe báznij welikau.

A oto Aniol Páńſki z naglá k nim przyßedl/ á iáſnoſć Páńſka óświecilá ie ze wßad/ y lekli ſie wielká boiáznia.

10. Y řekl gim Angel: Nebogtež ſe/ neb ay zwěſtugi wám radoſt welikau/ kteráž bude wſſemu lidu.

Tedy im rzekł Aniol/ Nie boyćież ſie/ ábowiemći oto oznáymuię wam weſele wielkie/ ktore będzie wßytkiemu ludowi.

11. Nebo narodil ſe wám dnes Spaſytel/ kterýž geſt Kryſtus Pán w Měſtě Dawidowě.

Iż ſie wam dźiś národźił zbáwićiel/ ktory ieſt Kryſtus Pan w mieśćie Dawidowem.

12. A toto wám znamenij/ Naleznete Nemluwňátko/ plěnkámi obwinutě/ a položeně w Geſlech:

Y będźiećie ten mieć znák/ znaydźiećie niemowiatko owinione w pielußki/ y leżące w żłobie.

13. A hned s Angelem ſtalo ſe množſtwij Rytijřſtwa Nebeſkého chwálijcých Boha/ a řkaucých:

A wnet z onym Aniołem przyßło wiele záſtępow niebieſkich/ chwaląc Bogá y mowiąc.

14. Sláwa na wyſoſtech Bohu: a na Zemi Pokog/ Lidem dobrě wůlě.

Chwała ná wyſokośći Bogu/ á ná źiemi pokoy/ przećiw ludźiam dobra wola.

15. Tehdy ſtalo ſe když odeſſli od nich Angelě do Nebe/ Paſtýři rozmlauwali weſpolek/ řkauce: Poďme až do Bethlěma/ a wizme to ſlowo kterě ſe ſtalo/ kterěž včinil PAn a vkázal nám.

Potym gdy odeßli Aniołowie od nich do niebá/ tedy páſtyrze oni mowili iedni do drugich/ Podźmyż iuż aż do Betleem/ á oglądaymy tę ſpráwę ktora nam Pan oznaymił.

ב

16 וַאתַו מְסַרְהֲבָאִית וַאשְׁכַּחוּ לְמַרְיַם וַלְיַוְסֵף וַלְעוּלָא דְּסִים בְּאוּרְיָא׃

E coſi vennero preſtamente, e trouorono Maria e Ioſef, e il fanciullo poſto ne la mangiatoia.

17 וְכַד חֲזַו אוֹדַעוּ לְמֶלְתָא דְאִתְמַלְּלַת עַמְהוֹן עֲלַוְהִי עַל טַלְיָא׃

E come l'hebber veduto, diuolgoron la coſa ch'era ſtata detta loro di queſto piccolo fanciullo.

18 וְכֻלְּהוֹן דַשְׁמַעוּ אֶתְדַּמַּרוּ עַל אִילֵין דְאִתְמַלַּל מֶן רָעַוָתָא׃

E tutti quelli che ne vdirono, ſi marauiglioron de le coſe che eran dette loro da i paſtori.

19 מַרְיַם דֵּין נָטְרָא הֲוָא כֻּלְהֵין מֶלֵּא הָלֵין וַמְפַחְמָא בְּלֶבָּהּ׃

E Maria conſeruaua tutte queſte parole, conſiderandole nel ſuo cuore.

20 וַהְפַכוּ רָעַוָתָא הָנוּן כַּד מְשַׁבְּחִין וַמְהַלְּלִין לאלָהָא עַל כֻּל דַּחֲזַו וַשְׁמַעוּ אַיכַּנָא דְאִתְמַלַּל עַמְהוּן׃

I paſtori poi ſe ne ritornorono, glorificando e laudando Iddio di tutte le coſe che haueuano vdite e vedute, ſi come era ſtato detto loro.

21 וְכַד מַלִו תְמַנְיָא יַוְמִין דְיֶתְגְּזַר טַלְיָא אֶתְקְרִי שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ דְאִתְקְרִי מֵן מַלְאַכָא קְדָם דְיֶתְבְּטֵן בְּכַרְסָא׃

E poi che furon compiuti gli otto giorni che ſi doueua circoncidere il fanciullo, fu chiamato il ſuo nome IESV, ilquale era ſtato nominato da l'Angelo prima che fuſſe canceputo nel ventre.

22 וְכַד אֶתְמַלִיו יַוְמָתָא דְתַדְכִיתְהוּן אַיךְ נָמוּסָא דְמוּשֵׁא אַסְקוּהִי לְאוּרִשְׁלֵם דְיַקִימוּנָיְהִי קְדָם מָרְיָא׃

Poi compiuti che furono i giorni de la lor purgatione, ſecondo la Legge di Moiſe, lo portorono in Ieruſalem, per preſentarlo al Signore.

ב

16 וַיֵּלְכוּ בְחִפָּזוֹן וַיִּמְצְאוּ אֶת־הָאֵם וְאֶת־יוֹסֵף וְאֶת־הַיֶּלֶד מוּשָּׂם בָּאֵבוּס׃

Y vinieron à prieſſa, y hállaron à Maria, y à Ioſeph, y al ninno acoſtado enel peſebre.

17 וּבִרְאוֹתָם הוֹדִיעוּ עַל־הַדָּבָר הַמְדֻבָּר אֲלֵיהֶם עַל־הַיֶּלֶד הַזֶּה׃

Y viendo lo, hizieron notorio loque les auia ſido dicho del ninno.

18 וְכֻלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ תָּמָהוּ עַל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֲלֵיהֶם מִן־הָרוֹעִים׃

Y todos losque lo oyeron, ſe marauillaron de loque los paſtores les dezian.

19 וּמִרְיָם נָצְרָה כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֶּהְגֶּה בִּלְבָבָהּ׃

Mas Maria guardaua todas eſtas coſas confiriendo las en ſu coraçon.

20 וַיָּשׁוּבוּ הָרוֹעִים וַיְכַבְּדוּ וַיְשַׁבְּחוּ אֶת־יְהוָה עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ וְרָאוּ כַּאֲשֶׁר דֻּבַּר אֲלֵיהֶם׃

Y boluieronſe les paſtores glorificando y alabando à Dios de todas las coſas que auian oydo y viſto, como les auia ſido dicho.

21 וְכַאֲשֶׁר נִמְלְאוּ שְׁמֹנַת יָמִים לְהִמּוֹל אֶת־הַיֶּלֶד וַיִּקָּרֵא שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ הַנִּקְרָא מִן־הַמַּלְאָךְ בְּטֶרֶם הֹרָה הוּא בַּבָּטֶן׃

Y paſſados los ocho dias para circuncidar àl ninno, llamaron ſu nombre Ieſus el qual le fue pueſto del Angel antes que el fueſe concebido enel viente.

22 וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָתָהּ כְּתוֹרַת מֹשֶׁה הֱבִיאֻהוּ יְרוּשָׁלַיְמָה לְהַקְרִיב לִפְנֵי יְהוָה׃

Y como ſe cumplieron los dias de la purificacion de Maria conforme à la Ley de Moyſen, truxeronlo à Hieruſalem para preſentarlo àl Sennor:

β'.

16. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ, καὶ τὸν ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

Ils vindrent donc à grand' haſte, & trouuerent Marie & Ioſeph, & le petit enfant giſant en la creche.

17. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

Et quand ils l' eurent veu, ils diuulguerent ce qui leur auoit eſté dit touchant ce petit enfant.

18. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

Dont tous ceux qui les ouïrent s'eſmeruillerent des choſes qui leur eſtoyent dites par les bergers.

19. Ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Et Marie gardoit ſoigneuſement toutes ces choſes, les ruminant en ſon cœur.

20. Καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Puis apres les bergers s'en retournerent glorifians & louans Dieu de toutes les choſes qu'ils auoyent ouies & veuës, ſelon qu'il leur en auoit eſté parlé.

21. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Et quand les huit iours furent accõplis pour circoncir l'enfant, adonc ſon nom fut appele IESVS, lequel auoit eſté nommé par l' Ange deuant qu' il fuſt conceu au ventre.

22. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ.

Et quand les iours de la purification d'icelle furent accomplis ſelon la Loy de Moyſe, ils le portrent en Ieruſalem pour le preſenter au Seigneur.

CAP. II.

16. Et venerunt feſtinantes: & invenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.

So they came with haſte/ and found both Marie and Joſeph/ and the babe layed in the cratch.

17. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

And when they had ſeene it/ they publiſhed abroade the thing/ which was tolde them of that childe.

18. Et omnes qui audierũt, mirati ſunt: & de his quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.

And all that heard it/ wondered at the thinges which were tolde them of the ſheephearddes.

19. Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.

But Marie kept all thoſe ſayings/ & pondred them in her heart.

20. Et reverſi ſunt paſtores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant ſicut dictum eſt ad illos.

And the ſheepherdes returned: glorifying and praiſing God/ for all that they had heard and ſeene/ as it was ſpoken vnto them.

21. Et poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer: vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo priusquàm in utero cõciperetur.

And when the eyght dayes were accompliſhed/ that they ſhoulde circumciſe the childe/ his name was then called Jeſus/ which was named of the Angell/ before hee was conceiued in the wombe.

22. Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in Ieruſalem, ut ſiſterent eum Domino.

And when the dayes of her purification after the Lawe of Moſes were accompliſhed/ they brought him to Jeruſalem/ to preſent him to the Lorde.

Das II. Capitel.

16. Vnd ſie kamen eilend/ vnd funden beyde Mariam vnd Joſeph/ darzu das Kind inn der Krippen ligen.

Oc de komme haſtelige/ oc funde baade Mariam oc Joſeph/ der til Barnet liggendis i Krubben.

17. Da ſie es aber geſehen hatten/ breitteten ſie das wort auß/ welches zu jhnen von diſem Kind geſagt war.

Oc der de haffde ſeet det/ da forkyndede de det Ord ſom vaar ſagd til dem om dette Barn.

18. Vnd alle für die es kam/ wunderten ſich der rede/ die jhnen die Hirten geſagt hatten.

Oc alle/ ſom det hørde/ forundrede ſig paa den Tale/ ſom Hyrderne ſagde dem.

19. Maria aber behielt alle diſe wort/ vnd bewegt ſie in jrem hertzen.

Men Maria beuarede alle diſſe ord/ oc betenckte dem i ſit hierte.

20. Vnd die Hirten kehreten wider vmb/ preiſeten vnd lobeten Gott vmb alles/ das ſie gehöret vnd geſehen hatten/ wie denn zu jnen geſagt war.

Oc Hyrderne vende til bage igen/ priſede oc loffuede Gud for alt det/ ſom de haffde hørt oc ſeet/ lige ſom det da vaar ſagd til dem.

21. Vnd da acht tag vmb waren/ da das Kind beſchnitten würde/ da ward ſein Name genennet Jeſus/ welcher genennet war/ von dem Engel/ ehe denn er in Mutter leibe empfangen ward.

Och der otte dage vaare forløbne/ at Barnet ſkulde omſkæris/ Da bleff hans Naffn kaldet Jheſus/ ſom det vaar kaldet aff Engelen/ før hand bleff vndfangen i Moders liff.

22. Vnd da die tage jhrer reinigung nach dem Geſetz Moſe kamen/ brachten ſie jn gen Jeruſalem/ auff das ſie jhn dar ſtelleten dem HERREN.

Oc der hendis renſelſis dage effter Moſe Low komme/ da førde de Hannem til Jeruſalem/ at de ſkulde der lade hannem komme faar HERREN.

Kapitola II.

16. Y přiſſli chwátagijce/ a nalezli Marygi a Jozeffa/ a Nemluwňátko položené w Gesslech.

A thák ſpießnie przyßli/ y nálezli Márya z Jozefem/ y niemowiathko lezace w złobie.

17. A vzřewſſe poznali o ſlowu/ kteréž gim bylo powědijno o tom Dijtěti.

A gdy vyzreli/ rozſławiáli to co im było powiedziano o dzieciątku onem.

18. Y diwili ſe wſſyckni kteříjž ſlyſſeli o těch wěcech/ kteréž prawený byly od Paſtýřůw k nim.

A wßyſcy ktorzy to ſłyßeli co mowili do nich páſtyrze/ dziwowáli ſie.

19. Ale Marya zachowáwala wſſecka ſlowa tato/ rozgijmagijce ge w Srdcy ſwém.

Tedy Márya to wßytko záchowywałá/ znaßaiąc to do ſercá ſwego.

20. Y nawrátili ſe Paſtýři/ chwalijce a welebijce Boha ze wſſech wěcý/ kteréž byli ſlyſſeli a widěli/ yakož geſt powědijno k nim.

A wrócili ſie páſtyrze wyſławiáiąc y chwaląc Boga/ żá to wßytko co ſłyßeli y widzieli iáko im powiedano.

21. A když ſe dokonalo oſm dnij/ aby obřezáno bylo Dijtě: Nazwáno geſt Gméno geho Gezus/ kteréž geſt nazwáno od Angela/ prwé než ſe w žiwotě počalo.

A gdy przyßedł dzień oſmy/ izby obrzezano dzieciątko/ tedy imię iego názwano ieſt Jezus/ ktore było miánowano od Aniołá pierwey niż ſie w żywocie poczęło.

22. A když ſe naplnili dnowé očiſſtěnij gegich/ podlé Zákona Moyžijſſowa/ neſli Dijtě do Geruzaléma/ aby ge poſtawili před PANEM.

Gdy ſie też wypełniły dni oczyſciánia Maryey wedle zakonu Moiżeßowego/ przywiedli go do Jeruzalem/ áby go ſtáwili Pánu.

ב

23 אֵיךְ דַּכְתִיב בְּנָמוּסָא דְמָרְיָא דְּכָל דִּכְרָא פָּתַח מַרְבְּעָא קַדִּישָׁא דְמָרְיָא יִתְקְרֵא׃

(Si come è ſcritto ne la Legge del Signore, Che ogni maſchio che apre la matrice, ſi chiamarà ſanto al Signore,)

24 וַדְיִתְּלוּן דַּבְחְתָא אַיכַנָּא דַאמִיר בְּנָמוּסָא דְמָרְיָא זוּגָא דְשַׁפְנִינָא אַו תְּרֵין פַרוּגָא דְיוֹנָא׃

E per dare la oblationne à Dio, ſecondo che è detto ne la Legge del Signore, cioè vn par di tortore, ouero due piponi di colombe.

25 גַּבְרָא דֵין חַד אִית הֲוָא בְּאוֹרִשְׁלֶם שְׁמֵהּ הֲוָא שֶׁמְעוֹן וְגַבְרָא הָנָא כָּאִין הֲוָא וַזְדִּיק וּמְסַכֵּא הֲוָא לְבוּיָאֵהּ דְּאִיסְרָיֵל וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא אִית הֲוָת עֲלוֹהִי׃

Et ecco, in Ieruſalem era vn huomo, che haueua nome Simeone: & era queſt huomo giuſto e pio, che aſpettaua la conſolation d'Iſrael: e lo Spirito ſanto era ſopra eſſo.

26 וַאמִיר הֲוָא לֵהּ מֶן רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְּלָא נֶחְזֵא מוֹתָא עַדְמָא דְנֶחְזֵא לִמְשִׁיחֵהּ דְּמָרְיָא׃

Et haueua hauuto per riuelatione da lo Spirito ſanto ch'egli non vedrebbe la morte ſenza veder prima il Chriſto del Signore.

27 הִי הָנָא אֶתָא הֲוָא בְּרוּחָא לְהַיְכְּלָא וְכַד מַעֲלִין לֵהּ אֲבָהוֹהִי לְיֵשׁוּעַ טַלְיָא דְנֶעְבְּדוּן חֲלָפוֹהִי אַיכַנָּא דְפַקִּיד בְּנָמוּסָא׃

E moſſo da lo Spirito venne nel tempio. E quando il padre e la madre conduſſer dentro il fanciullo IESV, per far di lui ſecondo il coſtume de la Legge.

28 קַבְּלֵהּ עַל דְּרָעוֹהִי וּבַרֵךְ לַאלָהָא וַאמַר׃

Egli ancora il preſe ne le ſue braccia, e laudò Iddio, e diſſe.

ב

23 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּתוֹרַת יְהוָה כִּי כָל־זָכָר פֶּטֶר רֶחֶם קָדוֹשׁ לַיהוָה יִקָּרֵא׃

Como eſtá eſcripto en la Ley del Sennor, Todo macho que abriere matriz, ſerá ſancto àl Sennor.

24 וְלָתֵת מִנְחָה כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּתוֹרַת יְהוָה שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה׃

Y para dar la offrenda, conforme à lo que eſtà dicho en la Ley del Sennor, vn par de tortolas, o dos pollos de palomas.

25 וְהִנֵּה הָיָה אָדָם בִּירוּשָׁלַיִם וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן וְאִישׁ צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים הוּא וּמְיַחֵל אֶל־נֶחָמַת יִשְׂרָאֵל וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָיָה עָלָיו׃

Y he aqui, auia vn hombre en Ieruſalem llamadó Simeon. y eſte hombre, juſto y pio, eſperaua la conſolacion de Iſrael, y el Eſpiritu Sàncto era ſobre el.

26 וַתְּהִי לוֹ מַעֲנֶה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא לִרְאוֹתוֹ אֶת־הַמָּוֶת בְּטֶרֶם רָאָה אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃

Y auia recebido reſpueſta del Eſpiritu Sancto, que no veria la muerte, antes que vieſſe àl Chriſto del Sennor.

27 וַיָּבוֹא בְרוּחַ אֶל־הַהֵיכָל וּבְהָבִיא אָבִיו וְאִמּוֹ אֶת־הַיֶּלֶד יֵשׁוּעַ לַעֲשׂוֹתָם עַל־דִּבְרַת הַתּוֹרָה עָלָיו׃

Y vino por Eſpiritu àl templo. Y como metieron àl ninno Ieſus ſus pàdres en el Templo, para hazer por el conforme à la coſtumbre de la Ley:

28 וְהוּא לָקַח אוֹתוֹ עַל־זְרוֹעָיו וַיְבָרֵךְ אֶת יְהוָה וַיֹּאמַר׃

Entonces el lo tomó en ſus braços, y bendixo à Dios, y dixo.

β′.

23. Καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.

Comme il eſt eſcrit en la Loy du Seigneur, Que tout maſle ouurant la matrice, ſera appelé ſainct au Seigneur;

24. Καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

Et pour offrir l'oblation, ſelon qu'il eſt dit en la Loy du Seigneur, aſſauoir vne paire de tourterelles ou deux pigeonneaux.

25. Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσραὴλ καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ᾽ αὐτόν.

Or voici, il y auoit vn homme en Ieruſalem qui auoit nom Simeon: ceſt homme eſtoit iuſte & craignant Dieu, lequel attendoit la conſolation d'Iſrael, & le ſainct eſprit eſtoit ſur lui.

26. Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

Et il auoit eſté aduerti diuinement par le ſainct Eſprit qu'il ne verroit point la mort que premierement il n'euſt veu le Chriſt du Seigneur.

27. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ.

Icelui eſtant meu par l'Eſprit vint au temple: & comme le pere & la mere portoyent dedans le petit enfant Ieſus, pour faire de lui ſelon la couſtume de la Loy:

23. Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε.

Il le print entre ſes bras, & benit Dieu, & dit,

CAP. II.

23. (Sicut ſcriptum eſt in lege Domini, Quia omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur.)

(As it is written in the Law of the Lord / Euery man childe that firſt openeth the wombe / ſhalbe called holy to the Lord.)

24. Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

And to giue an oblation / as it is commaunded in the Law of the Lord / a paire of turtle doues / or two yong pigeons.

25. Et ecce, homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſraël: & Spiritus ſanctus erat in eo.

And behold / there was a man in Jeruſalem whoſe name was Simeon: this man was iuſt / and feared God / & waited for the conſolation of Iſrael / and the holy Ghoſt was vpon him.

26. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini.

And a reuelation was giuen him of the holy Ghoſt / that hee ſhoulde not ſee death / before he had ſeene the Lords Chriſt.

27. Et vênit in ſpiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Ieſum parẽtes eius, ut facerent ſecundùm conſuetudinẽ legis pro eo.

And he came by the motion of the Spirit into the Temple & when the parents brought in the child Jeſus / to do for him after the cuſtome of the Law.]

28. Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

Then he tooke him in his armes / and praiſed God / and ſayd.

Das II. Capitel.

23. Wie denn geſchrieben ſtehet im Geſetz des HERREN: Allerley Männlein / das zum erſten die Mutter bricht / ſoll dem HERREN geheiliget heiſſen.

Lige ſom det oc ſtaar ſcreffuit i HERRENS Low / Alle honde Mandkøn / ſom først obner Moders liff / ſkal kaldis HERREN helligt.

24. Vnd das ſie geben das Opffer / nach dem geſagt iſt im Geſetz des HERREN / ein par Turteltauben / oder zwo junge tauben.

Oc at de ſkulde giffue Offer / effter ſom ſagd er i HERRENS Low / it par Turtelduer / eller tho vnge Duer.

25. Vnd ſihe / ein Menſch war zu Jeruſalem / mit Namen Simeon / vnd derſelbe Menſch war fromb vnnd Gottsförchtig / vnd wartet auff den Troſt Jſrael / vnnd der heilige Geiſt war in jhm.

Oc ſee / der vaar it Menniſke i Jeruſalem / ſom hed Simeon / oc ſamme Menniſke vaar from oc Gudfryctig / oc hand ventede Jſraels trøſt / oc den hellig Aand vaar i hannem.

26. Vnd jm war ein antwort worden von dem heiligen Geiſt / er ſolte den Todt nicht ſehen / er hette denn zuvor den Chriſt des HERREN geſehen.

Oc hand fick ſuar aff den hellige Aand / at hand ſkulde icke ſee Døden / før hand finge HEERRNS Chriſt at ſee.

27. Vnnd kam auß anregung des Geiſtes in den Tempel. Vnd da die Eltern das Kind Jeſum in den Tempel brachten / daß ſie für jhn theten / wie man pfleget / nach dem Geſetz.

Oc hand kom i Templen aff Aandes oprørelſe. Oc der Forelderne førde Barnet Jheſum i Templen / at de ſkulde gøre for hannem / lige ſom mand pleyer effter lowen.

28. Da nam er jhn auff ſeine arm / vnd lobete Gott / vnd ſprach:

Da tog hand hannem paa ſine arme / oc loffuede Gud / oc ſagde.

Kapitola II.

23. Yakož pſáno geſt w Zákoně PANIE / že každý Pacholjk otwjrage žiwot / Swatý PANV ſlauti bude:

(Jáko było opiſano w zakonie Páńſkim / Wßelki meżczyzná pierworodny świetym Páńſkim będzie.)

24. A aby dali Oběť za něho / yakož powědijno geſt w Zákoně PANIE / dwě Hrdličce / aneb dwě Holaubátek.

Ktemu áby oddali ofiáre wedle tego co ieſth powiedziano w zakonie Páńſkim / pare ſynogárlic abo dwoie gołabiat.

25. A ay člowěk byl w Geruzalémě / kterémuž Gméno Symeon / a Člowěk ten byl Sprawedliwý a Bohabogný / čekage potěſſenij Izrahelſkého a Duch Swatý byl w něm.

A oto był niektory w Jeruzálem / ktoremu imie było Symeon / człowiek ſprawiedliwy y bogoboyny / oczekawáiac pociechy Izraelſkiey / á Duch świety był nad nim.

26. A ten odpowěd wzal od Ducha Swatého / že neuzřij Smrti / ažby prwě ſpatřil Kryſta PANĚ.

Y oznáymiono mu to było przez Duchá świethego / że nie miał oglądáć śmierci / ážby pierwey oglądał Kryſtuſá onego Páńſkiego.

27. Y přiſſel w duchu do Chrámu. A když vwodili Dijtě Gežijſſe Rodičowé geho / aby včinili podlé obyčege Zákona za něho:

Ten z nátchnienia Duchá świetego przyßedł do kościołá / á gdy rodzicy wwiedli dzieciatko Jezuſa aby zań vczynili wedle zwyczáiu zákonnego.

28. A on gey wzal na Lokty ſwé / y chwálil Boha / a řekl:

Tedy on wziawßy go ná rece ſwe / błogoſłáwił Bogá mowiac.

ב

29 מַכִיל שָׁרֵא אַנְתְּ לֵה לְעַבְדָּךְ מָרִי אַיךְ מֶלְּתָךְ בַּשְׁלָמָא׃

Tu laſſi hora andare, Signore, il tuo ſeruo in pace, ſecondo la tua parola.

30 דְּהָא חַזִי עַיְנַי חַנָּנָךְ׃

Percioche gli occhij miei hanno veduta la tua Salute.

31 הוּ דְּטַיֶּבְתְּ בְּפַרְצוּפָא דְּכֻלְּהוֹן אַמְּוָתָא׃

Laqual tu hai apparecchiata innanzi à la faccia di tutti i popoli.

32 נוּהְרָא לְגֶלְיָנָא דְּעַמְמֵא וְשׁוּבְחָא לְעַמָּךְ אִיסְרָיֵל׃

Lume per la riuelatione de Gentili, e per gloria del tuo popolo Iſrael.

33 יוֹסֵף דֵּין וְאֶמֵּה תְּמִיהִין הֲווּ עַל אִלֵּין דְּמֶתְמַלְּלָן הֲוַי עְלָוְהי׃

Et il padre e la madre ſua ſi marauigliauono de le coſe che ſi diceuano di lui.

34 וּבָרֶךְ אֶנוּן שֶׁמְעוֹן וֶאֱמַר לְמַרְיַם אֶמֵּה הָא הָנָא סִים לְמַפּוּלְתָּא וּלְקִימָא דְּסַגִּיאֵא בְּאִיסְרָיֵל וּלְאָתָא דְּחֶרְיָנָא׃

Poi Simeone lo benediſſe, e diſſe à Maria madre di lui, Ecco, coſtui è poſto per ruina e reſurrettione di molti in Iſrael, e per vn ſegno à cui ſarà contradetto.

35 וּבְנַפְשִׁכְי דֵּין דִּילְכְי תֶּעְבַּר רוּמְחָא אַיךְ דְּנֶתְגַּלְיָן מַחְשְׁבָתָא דְּלֶבַּוָתָא דְּסַגִּיאֵא׃

(Et vno coltello trapaſſarà la tua propria anima) accioche ſi riuelino i penſieri di molti cuori.

36 וְחַנָּא דֵּין נְבִיתָּא בְּרַתָּה דְּפַנוּאֵיל מֶן שַׁבְטָא דְּאָשֵׁר אָף הִי קַשִּׁישַׁת בְּיַוְמָתָה הֲוָת וְשַׁבַע שְׁנִין עַבְּדֵת בַּגְבָרָה חָרָת מֶן בְּתוּלוּתָה׃

Eraui etiandio Anna profeteſſa, figliuola di Fanuel, de la tribu d Aſer: coſtei era paſſata molto innanza ne l'età ſua, & haueua viuuta col ſuo marito ſette anni da la ſua verginità.

ב

29 עַתָּה תְּשַׁלַּח אֶת־עַבְדְּךָ אֲדֹנָי כִּדְבָרְךָ בְּשָׁלוֹם׃

Aora deſpides, Sennor, à tu ſieruo, conforme à tu palabra, en paz.

30 כִּי רָאוּ עֵינַי אֶת יִשְׁעֶךָ׃

Porque han viſto mis ojos tu Salud.

31 אֲשֶׁר הֲכִינוֹתָ לִפְנֵי כָּל־הָעַמִּים׃

Laqual has aparejado en preſencia de todos los pueblos.

32 אוֹר לְהָאִיר אֶת־הַגּוֹיִם וְלִכְבוֹד עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל׃

Lumbre para ſer reuelada à las Gentes, y la Gloria de tu Pueblo Iſrael,

33 וַיְהִי־יוֹסֵף וְאִמּוֹ תּוֹמְהִים עַל־הַמְדֻבָּרִים עָלָיו׃

Y el padre y ſu madre eſtauan marauillados de las coſas que ſe dezian deel.

34 וַיְבָרְכֵמוֹ שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר אֶל־מִרְיָם אִמּוֹ הִנֵּה זֶה הוּשַׂם לְמַפָּלָה וְלִתְקוּמַת רַבִּים בְּיִשְׂרָאֵל וּלְאוֹת מְדָיְנִים׃

Y bendixolos Simeon, y dixo à ſu madre Maria, He aqui, que eſte es dado para cayda y para leuantamiento de muchos en Iſrael, y para ſennal a quien ſerà contradicho:

35 וְאֶת נַפְשְׁךָ יַעֲבֹר חֶרֶב לְהִגָּלוֹת מַחֲשָׁבוֹת מִלִּבּוֹת רַבִּים׃

Y tu anima, de timiſma, traſpaſſarà cuchillo, para que de muchos coraçones ſean manifeſtados los penſamientos.

36 וַתְּהִי־חַנָּה נְבִיאָה בַּת־פְּנוּאֵל מִמַּטֵּה אָשֵׁר וְהִיא בָאָה בַיָּמִים רַבִּים כִּי־הָיְתָה אֶת אִישָׁהּ שֶׁבַע שָׁנִים מִבְּתוּלֶיהָ׃

Eſtaua tambien alli Anna Prophetiſſa hija de Phanuel, del tribu de Aſſer, la qual auia venido en grande edad, y auia biuido con ſu marido ſiete annos deſde ſu virginidad.

β'.

29. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

Seigneur, tu laiſſes maintenant aller ton ſeruiteur en paix ſolon ta parole.

30. Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.

Car mes yeux ont veu ton ſalut.

31. Ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.

Lequel tu as preparé pour eſtre mis deuant la face de tous les peuples.

32. Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ.

Lumiere pour l'eſclarciſſement des nations, & la gloire de ton peuple Iſrael.

33. Καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

Et Ioſeph & la mete d'celui s'eſmerueilloyent des choſes qui eſtoyent dites de lui.

34. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεὼν, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.

Et Simeon les benit, & dit à Marie mere d'icelui, Voici, ceſtui ci eſt mis pour le trebuſchement & pour le releuement de pluſieurs en Iſrael, & pour vn ſigne auquel on contredira.

35. Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

Et meſmes auſſi vne eſpee percera ta propre ame,) afin que de pluſieurs cœurs les penſees ſoyent deſcouuertes.

36. Καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ. αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς.

Il y auoit anſſi Anne la propheteſſe, fille de Phanuel, de la lignee d'Aſer: laquelle eſtoit ia auancee en aage, & auoit veſcu auec ſon mari ſept ans depuis ſa virginité,

CAP. II.

29. Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace.

Lord/ nowe letteſt thou thy ſeruant departe in peace/ according to thy worde:

30. Quia viderunt oculi mei, ſalutare tuum.

For mine eyes haue ſeene thy ſaluation.

31. Quod paraſti ante faciem omnium populorum.

Which thou haſt prepared before the face of all people.

32. Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

A light to be reueiled to the Gentiles/ & the glorie of thy people Iſrael.

33. Et erat pater eius & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur ab illo.

And Ioſeph and his mother marueiled at thoſe thinges / which were ſpoken touching him.

34. Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorū in Iſraël, & in ſignum cui contradicetur.

And Simeon bleſſed them/ and ſaid vnto Marie his mother/ Beholde/ this childe is appointed for the fal and riſing againe of many in Iſrael / and for a ſigne which ſhalbe ſpoken againſt.

35. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

(Yea and a ſworde ſhall pearce through thy ſoule) that the thoughtes of many heartes may be opened.

36. Et erat Anna propheteſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua.

And there was a Prophetiſſe / one Anna the daughter of Phanuel / of the tribe of Aſer / which was of a great age/ and had liued with an huſband ſeuen yeeres from her virginitie.

Das II. Capitel.

29. HERR / nun leſſeſt du deinen Diener im Fride fahren / wie du geſagt haſt.

HERRE/lad nu din Tienere fare i Fred/ lige ſom du haffuer ſagd.

30. Denn meine augen haben deinen Heiland geſehen.

Thi mine øyen haffue ſeet din Frelſere.

31. Welchen du bereittet haſt / für allen Völckern.

Huilcken du beredde / for alle Folck.

32. Ein Liecht zu erleuchten die Heiden / vnd zum preiß deines Volcks Iſrael.

It Liuſſ til at opliuſe Hedningene/ Oc dit Folck Iſrael til en Herlighed.

33. Vnd ſein Vater vnd Mutter verwunderten ſich deß / das von jhm geredt ward.

Oc hans Fader oc Moder forundrede ſig paa det/ ſom bleff ſagd om hannem.

34. Vnd Simeon ſegnet ſie/ vñ ſprach zu Maria ſeiner Mutter: Sihe/ diſer wird geſetzt zu einem Fall vnd aufferſtehen viler in Iſrael / vnd zu einem Zeichen dem widerſprochen wirdt.

Oc Simeon velſignede dem/ oc ſagde til hans Moder Maria / See / Denne ſkal ſettis mange til it Fald oc opſtandelſe i Iſrael / oc til it Tegen ſom ſkal imod ſigis.

35. Vnd es wirdt ein Schwerdt durch deine Seele dringen / Auff daß viler hertzen gedancken offenbar werden.

Oc der ſkal it Suert trenge igennem din ſiel/ Paa det at mange hierters tancker ſkulle obenbaris

36. Vnnd es war eine Prophetin Hanna/ eine Tochter Phanuel/ vom Geſchlecht Aſer. Die war wol betaget / vnd hatte gelebt ſieben Jar mit jhrem Manne/ nach jrer Jungkfrauſchafft.

Oc der vaar en Prophetinde Anna/ Phanuels Daatter/ aff Aſers ſlect. Hun vaar vel alderne/ oc haffde leffuit ſiu aar met ſin Hoſbonde / effter ſin Iomfrudom.

Kapitola II.

29. Nynij propauſſtijs Služebnijka twého PANE/ podlé ſlowa twého w pokogi.

Teraz Pánie odpußczaß ſługe twego w pokoiu / według ſłowá twego.

30. Neb gſau widěly oči mé Spaſenij twé.

Gdy z oczy moie oglądáły zbáwienie twoie.

31. Kteréž gſy připrawil před obličegem wſſech lidij.

Ktoreś zgotował przed oczymá wßytkich narodow.

32. Swětlo k zgewenij wſſechněm národům / a k ſláwě lidu twého Izrahelſkého.

Swiátłość ku obiáwieniu pogánom / y chwale ludu twe° Izráelſkie°.

33 Otec pak geho a Matka diwili ſe těm wěcem/ kteréž praweny byly o něm.

A ták oćiec y mátká iego dziwowáli ſie temu / co powiedziano o nim.

34. Y požehnal gim Symeon/ a řekl k Marygi Matce geho: Ay položen geſt tento k pádu a k powſtánij mnohým w Lidu Izrahelſkém / a ná znamenj kterémužto bude odpjráno.

Y błogosławił im Symeon / mowiąc do Máryey mátki iego / Oto then położon ieſt ná wpády ná powſtánie wielu ich w Izráelu y ná znák ktoremu ſie ſprzećiwiáć będą.

35. A twau Duſſy pronikne Meč/ aby zgewena byla z mnohých ſrdcý myſſlenij.

(A thémuy duße twą przenikníe miecz /) áby były obiáwione myſli z wiela ſerc.

36. Byla také Anna Prorokyně dcera Fanuelowa z pokolenij Aſer/ tá ſe sſtarala we dnech mnohých/ a žiwa byla s mužem ſwým ſedm leth od Panenſtwij ſwého.

Byłá też y Anná prorokini / corká Fánuelowá y pokolenia Aſer / tá iuż byłá bárzo podeſzłá w lećiech / á śiedm lath żyła y mężem od pánienſtwa ſwego.

ב

37 וְהָוַת אַרְמַלְתָא אַיְךְ שְׁנִין תְּמָנִאין וְאַרְבַּע וְלָא פָּרְקָא הֲוָת מֶן הַיְכְלָא וּבְצוֹמָא וּבְצְלוֹתָא פָּלְחָא הֲוָת בְּאִימָמָא וּבְלִלְיָא׃

Et era vedoua di circa ottanta quattro anni: laqual non ſi partiua mai del tempio, ſeruendo notte e giorno con digiuni & orationi.

38 וְאָף הִי קָמַת בָּהּ בְּשָׁעְתָא וְאוֹדִית לְמָרְיָא וּמְמַלְלָא הֲוָת עֲלוֹהִי עַם כֻּל נָשׁ דַּמְסַכֵּא הֲוָא לְפוּרְקָנֵהּ דְּאוּרִשְׁלֶם׃

Et eſſendo ſopraueuuta à quella medeſima hora, laudaua anch'ella il Signore, e parlaua di lui à tutti quelli che aſpettauano la redentione in Ieruſalem.

39 וְכַד שַׁלְמוּ כֻּל מֶדֶם אַיְךְ דִּבְנָמוּסָא דְּמָרְיָא הֲפַכוּ לַגְלִילָא לְנָצְרַת מְדִינַתְהוֹן׃

E poi che eſſi hebber finito di far tutte le coſe ſecondo la Legge del Signore, ſene ritornorono in Galilea, ne la lor città di Nazaret.

40 טַלְיָא דֵּין רָבֵא הֲוָא וּמֶתְחַיַּל בְּרוּחָא וּמֶתְמַלֵא חֶכְמְתָא וְטַיְבוּתָא דַאלָהָא אִית הֲוָת עֲלוֹהִי׃

Il piccolo fanciullo poi creſceua, e fortificauaſi di ſpirito, rienpiendoſi di ſapientia: e la gratia di Dio era ſopra di lui.

41 וְאַנְשׁוֹהִי בְּכֻל שְׁנָא אָזְלִין הֲווּ לְאוּרִשְׁלֶם בְּעֵדְעֵדָא דְּפֶצְחָא׃

Hor il padre e la madre ſua andauano ogni anno in Ieruſalem per la feſta di Paſqua.

42 וְכַד הֲוָא בַּר שְׁנִין תַּרְתַּ־עֶסְרֵא סְלֶקוּ אַיְכַנָא דַמְעַדְּדִין הֲווּ לְעַדְעָדָא׃

E quando egli fu d'età di dodici anni, eſſendo eſſi ſaliti in Ieruſalem, ſecondo l'vſanza de la feſta.

43 וְכַד שַׁלְמוּ יַוְמָתָא הֲפַכוּ לְהוֹן יֵשׁוּע דֵּין טַלְיָא פֵּשׁ לֵהּ בְּאוּרִשְׁלֶם וְיוֹסֵף וְאֶמֵּהּ לָא יִדַעוּ׃

E finiti i giorni, mentre che eſſi ſe ne ritornauano, il fanciullo IESV rimaſe in Ieruſalem: & il padre e la madre ſua non ſen'accorſero.

ב

37 וְהִיא אַלְמָנָה כְּאַרְבַּע וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְלֹא סָרָה מִן־הַהֵיכָל וַתְּשָׁרֵת בַּצּוֹמוֹת וּתְפִלּוֹת יוֹמָם וָלָיְלָה׃

Y era biuda de haſta ochenta y quatro annos, que no ſe apartaua del Templo, en ayunos y oracion ſiruiendo de noche y de dia.

38 וְהִיא קָרְבָה בָּעֵת הַהִיא וַתּוֹדֶה לַיהוָה וַתְּדַבֵּר עָלָיו עִם כֻּלָּם אֲשֶׁר יְחַלּוּ לִפְדוּת בִּירוּשָׁלָיִם׃

Y eſta ſobreuiniendo en la miſma hora, juntamente confeſſaua àl Sennor, y hablaua deel à todos losque eſperauan la Redemcion en Ieruſalem.

39 וּבְכַלּוֹתָם כֻּלָּם כְּתוֹרַת יְהוָה וַיָּשׁוּבוּ גָּלִילָה אֶל־עִירָם נְצָרֶת׃

Mas como cumplieron todas las coſas ſegun la Ley del Sennor, boluieronſe à Galilea, à ſu Ciudad Nazareth.

40 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְאַמֵּץ בָּרוּחַ מָלֵא חָכְמָה וּתְחִנַּת אֱלֹהִים הָיְתָה עָלָיו׃

Y el ninno crecia, y era confortado del Eſpiritu, y henchiaſe de ſabiduria: y la gracia de Dios era ſobreel.

41 וַיֵּלְכוּ אָבִיו וְאִמּוֹ שָׁנָה בְשָׁנָה יְרוּשָׁלַיְמָה לְחַג הַפָּסַח׃

Y yuan ſus padres todos los annos à Ieruſalem en la fieſta de la Paſcua.

42 וּבִהְיוֹתוֹ בֶּן־שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָלוּ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם כְּמִנְהַג הֶחָג׃

Y como fue de doze annos ellos ſubieron à Ieruſalem conforme à la coſtumbre del dia de la Fieſta:

43 וּבְכַלּוֹת הַיָּמִים בְּשׁוּבָם הִתְעוֹדֵד יֵשׁוּעַ הַיֶּלֶד בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא יָדְעוּ יוֹסֵף וְאִמּוֹ׃

Y acabados los dias, boluiendo ellos quedoſe el ninno Ieſus en Ieruſalem ſin ſaberlo Ioſeph y ſu madre.

ϐ'.

37. Καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

Et icelle eſtant vefue d'enuiron quatre vints & quatre ans, ne bougeoit du temple, ſeruant à Dieu en iuſnes & oraiſons, nuict & iour.

38. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ.

Ceſte-ci donc eſtant ſuruenue en ce meſme inſtant, louoit auſsi de ſa part le Seigneur, & parloit de lui a tous ceux qui attendoyent la deliurance en Ieruſalem.

39. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ.

Et quand ils eurent accompli tout ce qui eſt ſelon la Loy du Seigneur, ils s'en retournerent en Galilee, en Nazareth leur ville.

40. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Or le petit enfant croiſſoit & ſe fortifioit en eſprit, eſtant rempli de ſapience: & la grace de Dieu eſtoit ſur lui.

41. Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

Or ſon pere & ſa mere alloyent tous les ans en Ieruſalem, à la feſte de Paſque

42. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς.

Lui donc eſtant venu en l'aage de douze ans, comme ils furent montés en Ieruſalem ſelon la couſtume de la feſte:

43. Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

Quand ils eurent accompli les iours de la feſte, eux s'en retournans, l'enfant Ieſus demeura en Ieruſalem, & Ioſeph, & la mere d'icelui ne s'en apperceurent point.

CAP. II.

37. Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, ieiuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.

And ſhe was widowe about foure ſcore/ & foure yeres / and went not out of the Temple / but ſerued God with faſtings and praiers/night an day.

38. Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Iſrael.

She then comming at the ſame inſtant vpon them confeſſed likewiſe the Lorde/ and ſpake of him to all that looked for redemption in Jeruſalem.

39. Et ut perfecerunt omnia ſecundùm legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam, in civitatem ſuam Nazareth.

And when they had perfourmed all things according to the Lawe of the Lorde/they returned into Galile to their owne citye Nazaret.

40. Puer autem creſcebat, & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.

And the childe grewe / and waxed ſtrong in Spirit / and was filled with wiſedome / and the grace of God was with him.

41. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ieruſalem, in die ſolenni Paſchæ

Nowe his parents went to Jeruſalem euerye yeere / at the feaſte of the Paſſeouer.

42. Et cùm factus eſſet annorum duodecim, aſcendẽtibus illis in Ieroſolymam ſecundùm conſuetudinem diei feſti

And when he was twelue yeere olde/ and they were comme vp to Jeruſalem/ after he cuſtome of the feaſt.

43. Conſummatiſque diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem: & non cognoverunt parentes eius.

And had finiſhed the dayes thereof/ as they returned / the childe Jeſus remained in Jeruſalem / and Joſeph knewe not nor his mother.

Das II. Capitel.

37. Vnd war nun eine Witwe bey vier vnd achtzig jahren/ die kam nimmer vom Tempel / dienet Gott mit faſten vnd beten tag vnd nacht.

Oc hun vaar nu en Vidue/ved fire oc fireſindstiue aar/ hun kom aldri aff Templen / tiente Gud met faſten oc beden dag oc nat.

38. Dieſelbige tratt auch hinzu/ zu der ſelbigen ſtunde/vnd preiſete den HERRN/ vnd redete von jhm / zu allen / die da auff die Erlöſung zu Jeruſalem warteten.

Den ſamme traadde oc frem til / i den ſamme ſtund/ oc priſede HERREN / oc talede om hannem til alle/ ſom ventede forløſning i Jeruſalem.

39. Vnd da ſie es alles vollendet hatten / nach dem Geſetz des HERREN/kereten ſie wider in Galileam zu jhrer Statt Nazareth.

Oc der de haffde fuldkommet alting/effter HERRENS Low / da fore de til Galileam igen / til deris Stad Nazareth.

40. Aber das Kind wuchß/vnd ward ſtarck im Geiſt/voller Weißheit/vnd Gottes Gnade war bey jhm.

Men Barnet voxte/ oc bleff ſterckt i Aanden / fuld met viſdom oc Guds naade vaar hoſſ hannem.

41. Vnd ſeine Eltern giengen alle jar gen Jeruſalem/ auff das Oſterfeſt.

Oc hans Foreldre ginge huert aar til Jeruſalem vaa Paaſke høytiden.

42. Vnd da er zwölff jahr alt war/ giengen ſie hinauff gen Jeruſalem/ nach gewonheit des Feſtes.

Oc der hand vaar tolff aar gammel / ginge de op til Jeruſalem/ effter Høytidens ſeduane.

43. Vnd da die tage vollendet waren / vnd ſie wider zu hauße giengen / bleib das Kind Jeſus zu Jeruſalem/ vnd ſeine Eltern wuſtens nicht.

Oc der de dage haffde ende/oc de ginge hiem igen da bleff Barnet Jeſus i Jeruſalem/oc hans Foreldre viſte det icke.

Kapitola II.

37. A ta Wdowau byla až do leth oſmdeſáti a čtyř/ kteráž to newycházela z Chrámu / Poſty / a Modlitbami/ ſlaužecy we dne y w nocy.

A będąc wdowa około oſmidzieśiat y czterzech lat/ nie odchadzała od kośćiołá / á poſzczac y modląc ſie ſłużyłá Bogu w nocy y we dnie.

38. A ta w tauž hodinu přiſſedſſy/ chwálila PANA/ a mluwila o něm wſſem kteřijž čekali wykaupenij Izrahelſkého.

Tá przyſzedſzy tegoż czáſu/ chwaliłá thez Pana / y powiedáłá o nim wſzytkim ktorzy oczekawáli odkupienia w Jeruzálem.

39. A když wykonali wſſecky wěcy/ podlě Zákona PANě/ wrátili ſe do Galilee/ Měſta ſwého Nazarěthu.

A tak oni odpráwiwſzy wſzytko wedle zakonu Páńſkiego / wroćili ſie ku Gálileiey do Nazáret miáſtá ſwe°.

40. Dijtě pak roſtlo a poſylňowalo ſe Duchem: plné mau droſti a miloſt Božij byla w něm.

A podraſtáło dźiećiatko/ á vmocniło ſie w duchu / będąc pełne mądrośći / y łaſká Boża byłá nád nim.

41. Y chodili Rodijčowě geho každého roku do Geruzalěma/ na den Slawný Welikonočnij.

Tedy rodźicy iego chodźili ná káżdy rok do Jeruzálem ná świeto Wielkonocne.

42. A když byl včiněn Gežijs we dwanácti Letech/ a oni wſtupowali do Geruzalěma / podlé obyčege dne Swátečnijho.

A gdy iuż był we dwunaśćie lećiech / thedy oni ſzli do Jeruzálem/ wedle zwyczáiu świetá.

43. Tehdy wykonawſſe dni když ſe nawracowali / zuſtalo Dijtě Gežijs w Geruzalěmě/ a nepoznali Rodičowě geho.

A gdy ſie dni wypełniły / oni ſie wroćili / á zoſtało dźiećiatko Jezus w Jeruzálem / o czym nie wiedźiał Jozef y mátká iego.

ב

44 סָבְרִין הֲווֹ גֵּיר דְּעַם
בְּנַי לְוָיָתְהוֹן הוּ וְכַד אֶתוֹ
מַרְדָּא יַוְמָא חַד בְּעַאוּהִי
לְוָת אֱנָשַׁיְהוֹן וַלְוָת מַן
דְּיָדַע לְהוֹן׃

Ma penſandoſi ch'egli fuſſe ne la compagnia, caminorono vna giornata, & andauanlo cercando fra i lor parenti, e fra quelli che haueuano la lor conoſcenza.

45 וְלָא אֶשְׁכְּחוּהִי וַהֲפַכוּ
לְהוֹן תּוּב לְאוּרִשְׁלֶם ו
וּבָעֵין הֲווֹ לֵהּ׃

E non lo trouando, ſene ritornorono in Ieruſalem, cercandolo.

46 וּמֶן בָּתַר תְּלָתָא יַוְמִין
אֶשְׁכְּחוּהִי בְּהַיְכְלָא כַּד
יָתֵב מְצַעְתּ מַלְפָּנֵא
וְשָׁמַע מֶנְהוֹן וְמַשְׁאֶל
לְהוֹן׃

Et auuenne che doppo tre giorni lo trouorono nel tempio che ſedeua in mezo de dottori, aſcoltandoli, e domandandoli.

47 וְתָמִיהִין הֲווֹ כֻּלְּהוֹן
אַילֵין דְּשָׁמְעִין הֲוֵו לֵהּ
בְּחֶכְמְתֵהּ וּבְפֶתְגָּמוֹהִי׃

E tutti quei che l'vdiuano, ſi ſtupiuano de la ſua intelligentia, e de le ſue riſpoſte.

48 וְכַד חָזַאוּהִי תְּמַהוּ
וַאֶמְרַת לֵהּ אֶמֵּהּ בְּרִי ל
לְמָנָא עֲבַדְתְּ לַן הָכַנָא
דְּהָא אֶנָא וַאבוּךְ בְּטוּרָבָא
סַגִּיָאא בָּעֵין הֲוֵין לָךְ׃

Et eſſi come lo viddero, ſi marauigliorono: e ſua madre gli diſſe, Figliuol mio, perche ci hai tu fatto coſi? Ecco, tuo padre & io dolenti, ti cercauamo.

49 אֲמַר לְהוֹן מָנָא בָּעֵין
הֲוַיְתוּן לִי לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּבֵית אָבִי וָלֵא לִי דְּאֶהֱוֵא׃

Et egli diſſe loro, Perche cagion mi cercauate voi? Non ſapete voi che mi biſogna eſſer occupato ne le coſe del Padre mio?

50 הֶנּוּן דֵּין לָא אֶשְׁתַּוְדַעוּ
לְמֶלְּתָא דְּאֶמַר לְהוֹן׃

Et eſſi non inteſero la parola ch'egli haueua detto loro.

ב

44 כִּי־חָשְׁבוּ לִהְיוֹתוֹ בָּאֹרְחָה
וּבָאוּ כְּדֶרֶךְ יוֹם וַיְבַקְשׁוּהוּ
בַּדּוֹדִים וּבַמְיֻדָּעִים׃

Y penſando que eſtaua en la companna, anduuieron camino de vn dia: y buſcauanlo entre los conocidos.

45 וְכַאֲשֶׁר לֹא מְצָאוּהוּ שָׁבוּ
יְרוּשָׁלַיְמָה וַיְבַקְשׁוּהוּ׃

Y como no lo hallaſſen, boluieron à Ieruſalem buſcandolo.

46 וַיְהִי־אַחַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים
מְצָאוּהוּ בְּהֵיכָל יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ
הַמְלַמְּדִים שׁוֹמֵעַ אוֹתָם וְשׁוֹאֵל
לָהֶם׃

Y aconteció, que tres dias deſpues lo hallaron en el Templo ſentado en medio de los doctores, óyendolos y preguntandoles.

47 וַיִּתְמְהוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר שְׁמָעוּהוּ
עַל־תְּבוּנָתוֹ וְעַל־מַעֲנוֹתָיו׃

Y todos los que lo oyan, eſtauan fuera de ſi de ſu entendimento y reſpueſtas.

48 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ תָּמְהוּ
וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִמּוֹ לֵאמֹר בְּנִי
מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ הִנֵּה אָבִיךָ
וַאֲנִי בְּמֹרַת רוּחַ בִּקַּשְׁנוּךָ׃

Y como lo vieron, eſpantaronſe: y dixole ſu madre, Hijo, porque nos has hecho eſto? heaqui, tu padre y yo te auemos buſcado con dolor.

49 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לָמָּה
תְּבַקְשׁוּנָנִי הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־
צָרְכִּי לִהְיוֹת בְּאֵלֶּה אֲשֶׁר לְאָבִי
הֵמָּה׃

Entonces el les dize, Que ay porque me buſcauades? no ſabiades que en los negocios que ſon de mi Padre me conuiene eſtar.

50 וְהֵמָּה לֹא בִנוּ אֶת־הַדָּבָר
אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם

Mas ellos no entendieron las palabras que les hablò.

β'.

44. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

Mais eſtimans qu'il eſtoit en la cõpagnie, ils cheminerent vne iournee: & le recerchoyent entre leurs parens & ceux de leur cognoiſſance.

45. Καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

Et ne le trouuans point, ils s'en retournerent en Ieruſalem, le cerchans.

46. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

Et aduint que trois iours apres ils le trouuerent au temple aſsis au millieu des docteurs, les eſcoutant, & les interroguant.

47. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

Dont tous ceux qui l'oyoyent, s'eſtonnoyent de ſa ſapience & de ſes reſponſes.

48. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

Et quand ils le virent, ils s'eſtonnerẽt, & ſa mere lui dit, Mon enfant, Pourquoi nous as-tu ainſi fait? voici, ton pere & moi te cerchions eſtans en grand peine.

49. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

Adonc il leur dit, Pourquoi eſt ce que vous me cerchiez? ne ſauiez-vous pas qu'il me faut eſtre occupé és affaires de mon Pere?

50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

Mais ils n'entendirent point ce qu'il leur diſoit.

CAP. II.

44. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos

But they ſuppoſing/that he had bene in the companie / went a dayes iourney/ and ſought him among their kinſfolke /and acquaintance.

45. Et non invenientes, regreſſi ſunt in Ieruſalem, requirentes eum.

And when they founde him not/they turned backe to Jeruſalem / and ſought him.

46. Et factum eſt, poſt triduum invenerunt illum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

And it came to paſſe three dayes after that they founde him in the Temple/ ſitting in the middes of the doctours / both hearing them / and aſking them queſtions.

47. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius.

And all that heard him/ were aſtonied at his vnderſtanding / and anſweres.

48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

So when they ſawe him/they were amaſed / & his mother ſaid vnto him / Sonne/ why haſt thou thus dealt with vs? behold / thy father and J haue ſought thee with heauie heartes.

49. Et ait ad illos, Quid eſt quod me quęrebatis? neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe?

Then ſaid he vnto them / Howe is it that ye ſought me? knewe ye not that J muſt goe about my Fathers buſines?

50. Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos.

But they vnderſtoode not the worde that he ſpake tho them.

Das II. Capitel.

44. Sie meineten aber/ er were vnter den Geferten/ vnd kamen eine tagreiſe/ vnd ſuchten jhn vnter den Gefreundten vnd Bekannten.

Da mente de/at hand haffde verit iblant Selſkab/ Oc de komme en dags reyſe/oc lete effter hannem iblant Slectinge oc Kyndinge.

45. Vnd da ſie jn nicht funden/ giengen ſie widerumb gen Jeruſalem/ vnd ſuchten jhn.

Oc der de funde hannem icke/ ginge de til baze igen til Jeruſalem/ oc lete effter hannem/

46. Vnd es begab ſich nach dreyen tagen/ funden ſie jhn im Tempel ſitzen/ mitten vnter den Lehrern/ daß er jhnen zuhörete vnd ſie fragete.

Oc det begaff ſig tre dage der effter/ Da funde de hannem ſidendis i Templen/ mit i blant de Lærde/ at hand hørde dem oc ſpurde dem at.

47. Vnd alle die jm zu horeten/ verwunderten ſich ſeines Verſtands vnd ſeiner Antwort.

Oc alle de hannem hørde/ forundrede ſig paa hans forſtand oc genſuar.

48. Vnd da ſie jhn ſahen/ entſatzten ſie ſich. Vnnd ſeine Mutter ſprach zu jhm: Mein Son/ warumb haſt du vns das gethan? Sihe/ dein Vater vnd ich/ haben dich mit ſchmertzen geſucht.

Oc der de ſaae hannem/ bleffuede forferdede. Oc hans Moder ſagde til hannem/ Min Søn/ Hui giorde du oſſ det? See/ din Fader oc ieg lete effter dig met bedrøffuelſe.

49. Vnd er ſprach zu jhnen: Was iſts/ daß jhr mich geſucht habt? Wiſſet jhr nicht/ daß ich ſein muß in dem das meines Vatters iſt?

Oc hand ſagde til dem/ Huad er det/ at i lete effter mig? Vide i icke/ at ieg ſkal vere i det/ ſom er min Faders.

50. Vnd ſie verſtunden das wort nicht/ daß er mit jhnen redet.

Oc de forſtode det ort icke/ ſom hand talede met dem.

Kapitola II.

44. Domnijwagijce ſe o něm zeby byl w záſtupu/ přiſſli čeſtau dne gednoho/ y hledali ho mezy přijbuznými a známými.

A mniemáiac zeby był w towárzyſtwie/ ßli w droge dzień ieden/ á ßukáli go miedzy krewnymi y znáiomemi.

45. A nenalezſſe/ wrátili ſe do Geruzaléma/ hledagijce ho.

A gdy go nie nálezli/ wrócili ſie do Jeruzalem ßukáiac go.

46. Y ſtalo ſe po třech dnech/ nalezli gey w Chrámě/ an ſedij mezy Doktory poſlauchage gich/ a otazuge ſe gich.

Potym po trzećiem dniu nálezli go śiedzacego w kośćiele miedzy Doktory/ á on ich ſłucha y pyta ſie ich.

47. Tehdy s ſtraſſyli ſe wſſyckny/ kteřijz gey ſlyſſeli nad Maudroſtij a odpowědmi geho.

Wßyſcy tedy ktorzy go ſłucháli/ zdumiewáli ſie nad rozumem y nád odpowiedziámi iego.

48. A widauce diwili ſe. Y řekla Matka geho k němu: Synu/ proč gſy nám včinil tak? Gle Otec twůg y yá s zaloſtij gſme hledali tebe.

A vyzrawßy go zadziwili ſie/ tedy k niemu rzekła matká iego/ Synu przecześ nam ták vczynił? oto ociec twoy y iá frásuiac ſie ßukálichmy cie.

49. Y řekl k nim: Coz geſt ze gſte mne hledali? zdali gſte newěděli/ ze w těch wěcech které gſau Otce měho/ muſým yá býti?

Ale on rzekł do nich/ Coz ieſtześćie mie ßukali? Zaześćie nie wiedzieli iz w tych rzeczách ktore ſą oycá mego/ potrzebá mnie być?

50. A oni neſrozuměli ſlowu kterez geſt mluwil k nim.

Lecz oni nie zrozumieli ſłow ktore im mowił.

ב

51 וּנְחֶת עַמְּהוֹן וֶאתָא
לְנָצְרַת וּמְשְׁתַּעְבַּד הֲוָא
לְהוֹן אֶמֵּהּ דֵּין נָטְרָא הֲוָת
כֻּלְהֵין מֶלֵּא בְּלֶבָּהּ׃

Et andoſſene giu con eſſi, e venne in Nazaret, e ſtaua loro ſoggetto. E ſua madre conſeruaua tutte queſte parole dentro al ſuo cuore.

52 יֵשׁוּעַ דֵּין רָבֵא הֲוָא
בְּקוּמְתֵהּ וּבְחֶכְמְתֵהּ ו
וּבְטַיְבוּתָא לְוָת אֱלָהָא
וּבְנַי־נָשָׁא׃

Iesv poi andaua creſcendo in ſapientia e ſtatura, & in gratia appreſſo Iddio e gli huomini.

ג

1 בְּשְׁנַת חַמְשׁ־עֶסְרֵת
דֵּין דְּמַלְכוּתֵהּ דְּטִבֵּרִיסוּ
קֵסַר בְּהֶגְמוֹנוּתָא דְּפֻנְטִיּוֹס
פִּילַטוֹס בִּיהוּד כַּד רִישָׁא
רְבִיעָיָא הֵרוֹדֵס בַּגְּלִילָא
וּפִילִיפּוֹס אֲחוּהִי רִישָׁא
רְבִיעָיָא בְּאִיטוּרִיַּת ו
וּבְאַתְרָא דִּטְרַכּוֹנָת ו
וְלוּסָנִיָא רִישָׁא רְבִיעָיָת
דְּאַבִּילֵנֵא׃

Ne l'anno quintodecimo de l'imperio di Tiberio Ceſare, allor che Pontio Pilato era preſidente de la Giudea, & Herode era tetrarca de la Galilea, e Filippo ſuo fratello tetrarca del paeſe d'Iturea e Traconitide, e Liſania tetrarca d'Abilene.

2 בְּרַבּוּת כַּהֲנוּתָא דְּחַנָּן
וְדְקַיָּפָא הֲוָת מֶלְּתָא
דַּאלָהָא עַל יוֹחַנָּן בַּר ז
זְכַרְיָא בְּחוּרְבָּא׃

Eſſendo Anna e Caiſa pontefici fu fatta la parola di Dio à Giouanni figliuol di Zacaria nel diſerto.

3 וֶאתָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָת
דַּחְדָרַי יוּרְדְּנָן כַּד מַכְרֵז
מַעְמוּדִיתָא דְּתְיָבוּתָא
לְשׁוּבְקָנָא דַּחְטָהֵא׃

E venne per tutta la contrada intorno al Giordano, predicando il batteſimo de la penitentia in remiſſion de peccati.

ב

51 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיָּבוֹא בְּנָצֶרֶת
וַיִּדֹּם לָהֶם וְאִמּוֹ נָצְרָה אֶת כָּל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּלְבָבָהּ׃

Y decendió con ellos: y vino à Nazareth, y eſtaua ſujeto à ellos. Y ſu madre guardaua todas eſtas coſas en ſu coraçon.

52 וַיִּצְעַד יֵשׁוּעַ בְּקוֹמָה וּבְחָכְמָה
וּבִתְחִנָּה לִפְנֵי יְהוָה וַאֲנָשִׁים׃

Y Ieſus crecia en ſabiduria y en edad, y gracia acerca de Dios y de los hombres.

ג

1 וּבַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת
טִיבְרִיוּס קֵיסָר בְּהָפְקַד פָּנְטִיוּס
פִּילָטוּס לִיהוּדָה בִּהְיוֹת הֵירוֹדֵס
שַׂר מֵאַרְבַּע עַל־הַגָּלִיל וּפִילִפּוּס
אָחִיו שַׂר מֵאַרְבַּע עַל־אִיטוּרְיָא
וּבִמְדִינַת טְרָכוֹנָא וְלוּסַנְיָא שַׂר
רְבִיעִי עַל־אֲבִילֵנָא׃

Y en el anno quinze del imperio de Tiberio Ceſar, ſiendo Preſidente de Iudea Poncio Pilato, y Herodes Tetrarcha de Galilea, y ſu hermano Philippo Tetrarcha de Iturea y de la prouincia de Trachonite, Y Lyſania Tetrarcha de Abilinia.

2 בִּהְיוֹת כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים חָנָן
וְקַיָּפָא הָיָה דְבַר יְהוָה עַל־יוֹחָנָן
בֶּן־זְכַרְיָהוּ בַּמִּדְבָּר׃

Siendo Principes de los Sacerdotes Annas y Caiphas, fue Palabra del Sennor ſobre Ioan hijo de Zacharias, en el deſierto.

3 וַיָּבוֹא בְּכָל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן וַיִּקְרָא
אֶת טְבִילַת תְּשׁוּבָה לִסְלִיחַת
חֲטָאִים׃

Y vino en toda la tierra alderredor del Iordan predicando Baptiſmo de penitencia para remiſſion de peccados:

β΄.

51. Καὶ κατέβη μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ. καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Adonc il deſcendit auec eux, & vint en Nazareth: & leur eſtoit ſuiet, & ſa mere contregardoit toutes ces paroles-la en ſon cœur.

52. Καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Et Ieſus s'auançoit en ſapience & ſtature, & en grace enuers Dieu & les hommes.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

ΕΝ ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας. καὶ τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος.

Or l'an quinzieme de l'empire de Tibere Ceſar, lors que Ponce Pilate eſtoit gouuerneur en Iudee, & qu'Herode eſtoit tetrarque en Galilee, & ſon frere Philippe pareillement tetrarque en la contree d'Ituree, & de Trachonite, & Lyſanias tetrarque en Abilene.

2. Ἐπ᾽ ἀρχιερέων ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Sous Anne & Caiphe ſouuerains Sacrificateurs: la parole de Dieu fut adreſſee à Iehan fils de Zacharie, au deſert.

3. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Et il vint en toute la contree d'à l'entour le Iordain, preſchant le Bapteſme de repentance en remiſſion des pechés,

S. LVCAS.	S. Lucas.	S. Lukaſs.
CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
51. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater eius conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.	51. Vnd er gieng mit jhnen hinab / vnd kam gen Nazareth / vnd war jnen vnterthan. Vnd ſeine Mutter behielt alle diſe wort in jhrem hertzen.	51. Wſſel s nimi / a přiſſel do Nazarethu / a byl poddán gim. Matka pak geho zachowáwala wſſeckna ſlowa ta w ſrdcy ſwém.
Then hee went downe with them / and came to Nazaret / and was ſubiect to them: and his mother kept all theſe ſayinges in her heart.	Oc hand gick ned met dem / oc kom til Nazareth / oc vaar dem vnderdanig. Oc hans Moder beuarede alle diſſe ord i ſit hierte.	A ták ſzedßy z nimi / przyßedł do Názáret / á był ich poſłußen / mátká też iego wßytko to zachowywáłá w ſercu ſwem.
52. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate & gratia apud Deum & homines.	52. Vnnd Jeſus nam zu an Weißheit / Alter vnd Gnade / bey Gott vnd den Menſchen.	52. A Gežijſs proſpijwal maudroſtij a wěkem / a miloſtij v Boha ý v Lidij.
And Jeſus increaſed in wiſedome / and ſtature / and in fauour with God and men.	Oc Jheſus forfremmedis i viſdom / alder oc naade / hoſſ Gud oc Menniſken.	Jezus też pomnażał ſie w madrośći y we wzroście / y w łáſce v Bogá y v ludzi.
CAP. III.	Das III. Capitel.	Kapitola III.
ANno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha.	IN dem fünfftzehenden jar des Keiſerthumbs Keiſers Tiberij / da Pontius Pilatus Landpfleger in Judea war / vnd Herodes ein Vierfürſt in Galilea / vnnd ſein Bruder Philippus ein Vierfürſt in Jturea / vnd in der gegend Trachonitis / vnd Liſanias ein Vierfürſt zu Abilene.	LEtha pak Patnáctého Cýſařſtwij Tyberya Cýſaře / když Pontſký Pilat zprawowal Židowſtwo / a Herodes byl Pán čtwrtého dijlu Kraginy w Galilei / Filip pak Bratr geho byl zpráwce Jtureyſký a Trachonidſký Lizaniáſs Abilinſký Wládař.
Now in the fifteenth yere of the reigne of Tyberius Ceſar / Pontius Pilate being gouernour of Judea / and Herode being Tetrarch of Galile / & his brother Philip Tetrarch of Jturea / and of the countrey of Trachonitis / and Lyſanias the Tetrarch of Abilene.	JDet femtende Keyſers Tiberij Keyſerdoms aar / der Pontius Pilatus vaar Landzherre i Judea / oc Herodes Høffding i Galilea / oc hans Broder Philippus Høffding vdi Jturea oc i Trachonetis Egn / oc Liſanias Høffding i Abilene.	POtym piątego naſtego roku zá pánowánia Tyberyußá Ceſarzá / zá Poncyußá Piłatá ſtároſty Judſkiego / á zá Herodá Królá Gálileyſkiego / á zá Filipá brátá iego Królá Jtureyſkiego / y Tráchonitſkiey ziemice / y zá Lizániáßá Abilenſkiego królá.
2. Sub principibus ſacerdotum Anna & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Iohannem Zachariæ filium, in deſerto.	2. Da Hannas vnd Caiphas Hohepriеſter waren / Da geſchach der befelch Gottes zu Johannes / Zacharias Son / in der Wüſten.	2. Za Knijžat Kněžſkých / Annaſſe a Kayffáſſe. Stalo ſe ſlowo PAně nad Janem Sýnem Zacharyáſſowým na pauſſti.
(When Annas and Caiphas were the hie Prieſts) the word of God came vnto John / the ſonne of Zacharias in the wilderneſſe.	Der Annas oc Caiphas vaare de ypperſte Preſter / Da ſkede Gudz befalning til Johannem Zacharie ſøn / i Ørcken.	Gdy nawyżßemi Kápłany byli Annas y Káiáfaß / ſtáło ſie ſłowo Páńſkie do Janá Zácharyáßowego ſyná ná pußczy.
3. Et vênit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.	3 Vnd er kam inn alle gegend vmb den Jordan / vnd prediget die Tauffe der Buſſe zur vergebung der ſünden.	3. Y chodil po wſſý kragině Jordánſké / ohlaſſuge Křeſt Pokánij / na odpuſſtěnij Hřijchuow:
And hee came into all the coaſtes about Jordan / preaching the baptiſme of repentance for the remiſſiō of ſinnes.	Oc hand kom i al den Egn hoſſ Jordan / oc predickede penitentzis Daab / til ſyndernis forladelſe.	A ták przyßedł do wßytkiey kráiny leżącey nád Jordanem / opowiedáiac krzeſt vznánia ná odpußcenie grzechow.

ג

4 אֵיכַנָּא דַּכְתִיב בִּכְתָבָא
דְּמַלֵּא דְאֵשַׁעְיָא נְבִיָּא
דְּאָמַר קָלָא דְּקָרֵא כ
בְּחוּרְבָּא טַיְבוּ אוּרְחֵהּ
דְּמָרְיָא וְתָרוּצוּ בִּפְקַעְתָּא
שְׁבִילָא לַאלָהַן׃

Si come è ſcritto nel libro de le parole del Profeta Eſaia, che dice, La voce di colui che grida nel diſerto, Apparecchiate la via del Signore, fate dritti i ſuoi ſentieri.

5 כֻּלְּהוֹן נַחְלֵא יֶתְמְלוֹן
וְכֻלְּהוֹן טוּרָא וְרָמָתָא
יֶתְמַכְּכוּן וְיֶהְוֵא עַרְמָא
לְשַׁפְיָא וְאַתְרָא עַסְקָא
לַפְקַעְתָּא׃

Ogni valle ſarà riempiuta, & ogni monte e colle ſarà abbaſſato, e le vie ſtorte ſaranno ridotte in drittura, e l'aſpre vie ſaranno fatte vie piane.

6 וְיֶחְזֵא כֻּל בְּסַר חַיֵּא
דְּאַלָהָא׃

E ogni carne vedrà la ſalute di Dio.

7 וְאָמַר הֲוָא לְכֶנְשָׁא
אַיְלֵין דְּאָתֵין הֲווֹ לְוָתֵהּ
לְמֶעְמַד יַלְדָּא דְּאַכִדְנֵא
מַנוּ חַוִּיכוּן לְמֶעְרַק מֶן
רוּגְזָא דַּעְתִיד׃

Diceua dunque à le turbe che veniuan fuore per eſſer battezzate da lui, Razza di vipere, chi v'ha auuertiti di fuggire l'ira futura?

8 עֲבֶדוּ הָכִיל פֵּאַרֵא
דְּשָׁוֵין לְתְיָבוּתָא וְלָא
תַּשְׁרוּן לְמֵאמַר בְּנַפְשְׁכוּן
דְּאַבָּא אִית לַן אַבְרָהָם
אָמַר אֲנָא לְכוּן גֵּיר דְּמֶן
הָלֵין כֵּאפֵא מֶשְׁכַּח א
אֱלָהָא לְמַקָּמוּ בְּנַיָּא
לְאַבְרָהָם׃

Fate dunque frutti degni di penitentia: e non vi mettete à dire in voi ſteſſi, Noi habbiam per padre Abraam. Imperoche io vi dico, che Iddio è potente à ſuſcitar di queſte pietre de figliuoli ad Abraham.

9 הָא דֵּין נַרְגָּא סִים עַל
עֶקָּרָא דְאִילָנֵא כֻּל אִילָנָא
הָכִיל דְּפֵאַרָא לָא עָבֵד
מֶתְפְּסֵק וּבְנוּרָא נָפֵל׃

E gia la ſcure è poſta à la radice de gli arbori. Perilche ogni arboro che non fa buon frutto, ſarà tagliato, e gittato nel fuoco.

ג

4 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי
יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר קוֹל קוֹרֵא
בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ
בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ׃

Como eſtà eſcripto en el libro de los ſermones del Propheta Iſayas, que dize, Boz del que clama en el deſierto, Aparejad el camino del Sennor, hazed derechas ſus ſendas.

5 כָּל־גַּיְא יִנָּשֵׂא וְכָל הַר וְגִבְעָה
יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הֶעָקוֹב לְמִישׁוֹר
וְהָרְכָשִׁים לְבִקְעָה׃

Todo valle ſe henchirá, y todo monte y collado ſe abaxarà: y los caminos torcidos ſeran endereçados, y los caminos aſperos allanados.

6 וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָּל
בָּשָׂר יַחְדָּיו כִּי־פִי־יְהוָה דִּבֵּר׃

Y verá toda carne la ſalud de Dios.

7 וַיֹּאמֶר לָעָם הַיּוֹצֵא אֵלָיו
לְהִטָּבֵל מִמֶּנּוּ צֶאֱצָאֵי אֶפְעִים
מִי־הִגִּיד לָכֶם לִבְרוֹחַ מֵחֲרוֹן
אַתְ הַבָּא׃

Y dezia à las compannas que ſalian para ſer baptizadas de el, Generacion de biuoras, quien os enſennó à huyr de la yra que vendra?

8 לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִיּוֹת שׁוּבוֹת
לִתְשׁוּבָה וְאַל תָּחֵלּוּ לֵאמֹר
בְּנַפְשְׁכֶם אַבְרָהָם יֶשׁ־אָבִינוּ
כִּי־אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־יוּכַל
יְהוָה מֵאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְהָקִים
בָּנִים לְאַבְרָהָם׃

Hazed pues frutos dignos de penitencia, y no comenceys à dezir en voſotros miſmos, Por padre tenemos à Abraham, porque os digo que puede Dios, aun de eſtas piedras leuantar hijos à Abraham.

9 כִּי־עַתָּה הַגַּרְזֶן אֶל־שֹׁרֶשׁ
הָעֵצִים הוּשָׂם לָכֵן כָּל עֵץ
אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת
וּבָאֵשׁ יֻשְׁלָךְ׃

Y ya tambien la hacha eſta pueſta à la rayz de los arboles: todo arbol pues que no haze buen fruto, es talado, y echado en el fuego.

γ'.

4. Ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἠσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Comme il eſt eſcrit au liure des paroles d'Eſaie le Prophete, diſant, La voix de celui qui crie au deſert, eſt, Accouſtrez le chemin du Seigneur, dreſſez ſes ſentiers.

5. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

Toute Vallee ſera comblee, & toute montagne & coſtau ſera abbaiſſé, & ſeront les choſes tortues faites droites, & les chemins raboteux ſeront applanis:

6. Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

Et toute chair verra le ſalut de Dieu.

7. Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

Il diſoit donc aux troupes qui venoyent pour eſtre baptizes de lui, Engeances de viperes, qui vous a auiſes de fuir l'ire qui eſt à venir?

8. Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

Faites des fruicts conuenables à repentance, & ne vous prenez point à dire en vous meſmes, Nous auons Abraham pour pere, car ie vous di, que Dieu peut meſmement de ces pierres-ici, faire ſourdre des enfans à Abraham.

9. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Or eſt ia meſme la coignee miſe à la racine des arbres: parquoi tout arbre qui ne fait bon fruct, s'en va eſtre coupé, & ietté au feu.

CAP. III.

4. Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Iſaię prophetæ: Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.

As it is written in the booke of the ſayings of Eſaias the Prophet / which ſayeth / The voyce of him that cryeth in the wildernes is / Prepare ye the way of the Lord: make his paths ſtraigt.

5. Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa: & aſpera in vias planas,

Euerie valley ſhalbe filled / and euery: mountaine / and hill ſhall be brought lowe / and crooked thinges ſhall be made ſtraight / an the rough wayes ſhalbe made ſmoothe.

6. Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

And all fleſhe ſhall ſee the ſaluation of God.

7. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarētur ab ipſo, Genimina viperarũ, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?

Then ſayde he to the people that were come out to be baptized of him / O generations of vipers / who hath fore warned you to flee from the wrath to come?

8. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

Bring forth therefore fruites worthie amendement of life / and beginne not to ſaye with your ſelues / Wee haue Abraham to our father: for I ſay vnto you / that God is able of theſe ſtones to raiſe vp children vnto Abraham.

9. Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. omnis ergo arbor non faciés fructum bonum, excidetur, & inignem mittetur.

Nowe alſo is the axe laid vnto the roote of the trees: therefore euery three which bringeth not forth good fruite / ſhalbe hewen downe / and caſt into the fire.

Das III. Capitel.

4. Wie geſchrieben ſteht in dem Buch der rede Jeſaias des Propheten / der da ſagt: Es iſt eine ſtimme eines Predigers in der Wůſten: Bereitet den Weg des HERREN / vnd macht ſeine Steige richtig.

Som ſcreffuit ſtaar i Eſaie Prophetis talis Bog / ſom ſiger / Der er en Predickeris røſt i ørcken / Bereder HERRENS vey / oc gører hans fodſti rette.

5. Alle Thal ſollen voll werden / vnd alle Berge vnd Hůgel ſollen ernidriget werden / vnd was krum iſt / ſoll richtig werden / vnd was vneben iſt / ſoll ſchlechter Weg werden.

Alle Daler ſkulle opfyldis / oc alle Bierg oc Høye ſkulle fornedris / Oc det ſom kroget er / ſkal rettis / oc det ſom wieffnt er / ſkal bliffue ſlet vey.

6. Vnd alles Fleiſch wirdt den Heiland Gottes ſehen.

Oc alt Kød ſkal ſee Gudz Frelſere.

7. Da ſprach er nun zu dem Volck / das hinauß gieng / daß es ſich von jm tauffen lieſſe: Jhr Otterngezichte / wer hat denn euch geweiſet / daß jhr dem zukůnfftigen Zorn entrinnen werdet?

Oc hand ſagde til Folcket / ſom gick vd / at lade ſig døbe aff hannem / I Øgle ſlect / Huo viſde da eder / at i ſkulde vndfly den Tilkommende vrede?

8. Sehet zu / thut rechtſchaffene Frucht der Buſſe / vnnd nemet euch nicht fůr zuſagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich ſage euch / Gott kan dem Abraham auß diſen Steinen kinder erwecken.

Seer til / gører ret Penitentis fruct / Oc tager eder icke faare at ſige / Wi haffue Abraham til fader. Thi ieg ſiger eder / Gud kand opuecke Abraham Børn aff diſſe Stene.

9. Es iſt ſchon die Axt den Båumen an die Wurtzel gelegt. Welcher Baum nicht gute Frůchte bringet / wirdt abgehauen / vnd in das Feuer geworffen.

Øxen ligger allerede hoſſ roden aff Træerne. Huilcket Træ ſom icke bær god fruct / ſkal affhuggis oc kaſtis i Ilden.

Kapitola III.

4. Jakož pſáno geſt w Kněhach proroctwij Izayáſſe Proroka / řkaucýho: Hlas wolagijcýho na pauſſti / připrawugte ceſtu PANJE / vpřijmě čiňte ſtezky geho.

Jáko ieſt nápiſano w kſiegach powieſci Ezáiaſzá Proroká / ktory ták mowi / Glos woláiacego ná puſzczy / Gotuyćież droge Páńſka / czyńcie ż proſte ſciezki iego.

5. Každé vdolij bude naplněno / a každá hora a pahrbek bude ponijžen: Y budau zkřiwené wěcy zpraweny: a oſtré ceſty budau rowné.

Káżda dolina bedźie nápełnioná / á káżda gorá y págorek zniżon bedźie / á mieyſcá krzywe ſtáną ſie proſtymi / á nierowne drogi rownymi beda.

6. A vzřijť každý člowěk Spaſenij Božij.

Y oglada wſzelkie ciáło zbáwienie Boże.

7. Tehdy prawil Jan k Záſtupuom / kteřijž wýcházeli aby ſe křtili od něho: Plemeno geſſtěrčij / kdo wám vkázal abyſſte vtekli před budaucým hněwem?

Tedy mowił zgromádzeniu ludźi przychodzacych áby byli okrzczeni od niego / Narodowie zmiiow / y ktoż to wam okazał żebyśćie vciekáli przed gniewem przyſzłym?

8. Prótož čiňte hodné ſkutky pokánij / a neřijkayte mezy ſebau Otce máme Abrahama. Neb prawijm wám / že geſt mocen Bůh z kamenij tohoto zbuditi Syny Abrahomowy.

Przynośćież tedy pożytki godne ku vznániu / á nie poczynaycie mowić ſami v śiebie / Oycá mamy Abráhámá / ábowiem wam powiedam / Iż by też mogł Bog z tych kámieni wzbudźić dźieci Abrahámowi.

9. Giž zagiſté ſekera k kořenu ſtromuow přiložena geſt. Protož každý ſtrom kterýž neneſe owotce dobrého / wyťat bude a na oheň wržen.

Alećiuż y śiekierá do korzenia drzew przyłożona ieſt: A przetoż káżde drzewo nieprzynoſzace owocu dobre° / bywa wyćiete y w ogień wrzucone.

ג

10 ומשאלין הוו לה כנשא ואמרין מנא הכיל נעבד:

E le turbe li domandauano, dicendo, Che faremo noi dunque?

11 ענא ואמר להון מן דאית לה תרתין כותינין נתל למן דלית לה ומן דאית לה סיברתא הכנא נעבד:

Egli riſpondendo, diceua loro, Chi ha due veſte, diane à chi non ne ha: e chi ha de le coſe da mangiare, faccia il ſimile.

12 ואתו אף מכסא למעמד ואמרין לה מלפנא מנא נעבד:

Vennero etiandio de publicani per eſſer battezzati, e diſſerli, Maeſtro, che faremo noi?

13 הו דין אמר להון לא תתבעון מדם יתיר על מא דפקיד לכון למתבע:

Et egli diſſe loro, Non riſcotete niente piu di quello che v'è ſtato ordinato.

14 ומשאלין הוו לה פלחי אסטרטיא ואמרין מנא ונעבד אף חנן אמר להון לא באנש תתטגרון ולאנש לא תעשקון ויספקן לכון אפסניתכון:

I ſoldati ancora li domandauano, dicendo. E noi che faremo? Et egli diſſe loro, Non battete alcuno, ne calunniate, e contentateui de voſtri ſtipendij.

15 כד דין מסבר הוא עמא על יוחנן וכלהון מתחשבין הוו בלבהון דלמא הויו משיחא:

Hor il popolo aſpettando, e penſando tutti ne cuori loro di Giouanni, s'egli fuſſe Chriſto.

16 ענא יוחנן ואמר להון אנא הא מעמד אנא לכון במיא אתא דין בתרי הו דחילתן מני הו דלא שוא אנא דאשרא ערקא דמסנוהי הו יעמדכון ברוחא דקודשא ובנורא:

Giouani riſpoſe, dicendo à tutti, Io vi battezo ben con acqua: ma viene vno piu potente di me, del quale io non ſon degno ſciogliere la correggia de le ſcarpe: eſſo vi batteZara con lo Spirito ſanto e con fuoco.

ג

10 וישאלו לו המקהלים לאמר ומה נעשה :

Y las compannas le preguntauan, diziendo, Pues que haremos:

11 ויען ויאמר להם אשר יש לו שתי כתנות יתן לו אשר איננו לו ואשר יש לו אכל כמו כן יעשה :

Y reſpondiendo, dixoles, El que tiene dos ropas, de àl que no tiene: Y el que tiene: alimentos, haga lo miſmo.

12 ויבואו גם בעלי מכס להטבל ויאמרו אליו המלמד אנחנו מה נעשה :

Y vinieron tambien à el publicanos para ſer baptizados: y dixeronle, Maeſtro, que hâremos?

13 ויאמר אליהם אל תרבו לעשות על חק אשר הושם לכם :

Y el les dixo, No demandeys mas de lo que os eſtà ordenado.

14 וישאלו לו גם אנשי מלחמה לאמר ואנחנו מה נעשה ויאמר אליהם לאיש לא תדכאוהו ולאיש לא תעשקוהו והכילו בצידתכם :

Y preguntaronle tambien los ſoldados, diziendo, y noſotros que haremos? Y dizeles, No maltrateys à nadie, ni opprimays: y ſed contentos con vueſtros ſalarios.

15 וישברו העם ויחשבו כלם בלבבם על יוחנן פן הוא יהי המשיח :

Y eſtando el pueblo eſperando, y penſando, todos de Ioan en ſus coraçones, ſi por ventura el fueſſe el Chriſto.

16 ויען יוחנן ויאמר לכלם אני טובל במים אך יבוא אחד גדול ממני לאשר קטנתי לו לפתח את שרוך נעליו הוא יטבל אתכם ברוח הקדש ובאש :

Reſpondió Ioan, diziendo à todos? Yo à la verdad os baptizo en agua, mas viene quien es mas valeroſo que yo, que no ſoy digno de deſatar la correa de ſus çapatos.

γ'.

10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· τί οὖν ποιήσομεν;

Adonc les troupes l'interroguerent, diſans, Que ferons-nous donc?

11. Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

Lui reſpondant leur dit, Qui celui qui a deux robbes, en eſlargiſſe à celui qui n'en a point: & qui a á manger, face le ſemblable.

12. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;

Et il vint auſſi des peagers pour eſtre baptizés, & ils lui dirent, Maiſtre, que ferons-nous?

13. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.

Et il leur dit N'exigez rien outre ce qui vous eſt ordonné.

14. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες· καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

Les gendarmes auſſi l'interroguerent diſans, Et nous que ferons-nous? il leur dit? N'vſez point de concuſſions, & ne circonuenez perſonne, ains contentez vus de vos gages.

15. Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ Χριστός.

Et comme le peuple attendoit, & que tous penſoyent à Iehan en leurs cœurs, s'il ne ſeroit point le Chriſt.

16. Ἀπεκρίνατο ὁ Ἰωάννης ἅπασι λέγων· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς. ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

Iehan print la parole, & dit à tous, Vrai eſt que ie vous baptize d'eau: mais il en vient vn plus fort que moi, duquel ie ne ſuis pas digne de deſlier la courroye des ſouliers: c'eſt celui qui vous baptizera du ſainct Eſprit & de feu.

CAP. III.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

Then the people asked him/ſaying/ What ſhall we do then?

11. Reſpondens autem dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

And he anſwered / & ſaid vnto them/ He that hath two coats / let him part with him that hath none: and he that hath meat/ let him doe likewiſe.

12. Venerunt autẽ & publicani ut baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magiſter, quid faciemus?

Then came there Publicanes alſo to bee baptized / and ſaid vnto him/ Maſter/ what ſhall we do?

13. At ille dixit ad eos, Nihil amplius quam quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

And he ſaid vnto them/ Require no more then that which is appoynted vnto you.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? & ait illis, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

The ſouldiers likewiſe demaunded of him/ ſaying/ And what ſhall wee doe? And he ſaid vnto them/ Doe violence to no man / neither accuſe any falſely / and be content with your wages.

15. Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Iohanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus,

As the people waited / and all men muſed in their heartes of John/ if he were not the Chriſt.

16. Reſpondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamenrorum eius: ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni.

John anſwered/ and ſaid to them all/ In deede I baptize you with water/ but one ſtronger then I/ cõmeth/ whoſe ſhoes latchet I am not worthie to vnlooſe: he will baptize you with the holy Ghoſt/ and with fire.

Das III. Capitel.

10. Vnd das Volck fraget jhn/ vnd ſprach: Was ſollen wir thun?

Oc Folcket ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Huad ſkulle wi da gøre?

11. Er antwortet vnd ſprach zu jhnen: Wer zween Röck hat / der gebe dem/ der keinen hat / vnnd wer Speiſe hat / thue auch alſo.

Hand ſuarede/ oc ſagde til dem/ Huo ſom haffuer tho Kiortle / ſkal giffue den / ſom haffuer ingen / Oc huo ſom haffuer Mad / ſkal gøre lige ſaa.

12. Es kamen auch die Zölner / daß ſie ſich tauffen lieſſen/ vnd ſprachen zu jhm: Meiſter was ſollen denn wir thun?

Der komme oc Toldere/ at lade ſig døbe / oc ſagde til hannem / Meſtere / Huad ſkulle da wi gøre?

13. Er ſprach zu jhnen: Fodert nicht mehr denn geſetzt iſt.

Hand ſagde til dem/ Kreffuer icke mere/ end ſæt er.

14. Da fragten jn auch die Kriegsleute/ vnd ſprachen: Was ſollen denn wir thun? Vnnd er ſprach zu jhnen: Thut niemand Gewalt noch Vnrecht / vnd laſſet euch benügen an eurem Solde.

Da ſpurde oc Stridzmendene hannem at/ oc ſagde/ Huad ſkulle da wi gøre? Oc hand ſagde til dem / Gører ingen offueruold oc ey wret / oc lader eder nøye met eders Sold.

15. Als aber das Volck im wahn war / vnd dachten alle in jrem Hertzen von Johanne ob er villeicht Chriſtus were.

Oc ſom Folcket vaar i meningen / oc tenckte alle i deris hierte om Johanne/ Om hand maa vel ſke vaare Chriſtus.

16. Antwortet Johannes / vnnd ſprach zu allen: Ich tauffe mit Waſſer / Es kompt aber ein ſtärcker nach mir / dem ich nicht gnugſam bin / daß ich die riemen ſeiner Schuch aufflöſe/ der wird euch mit dem heiligen Geiſt vnd mit Feuer tauffen.

Da ſuarede Johannes/ oc ſagde til alle. Jeg døber eder met vand / Men der kammer en Stercker efftér mig/ huilcken ieg er icke verdig til/ at opløſe hans Skotuenge / Hand ſkal døbe eder met den hellig Aand oc met Ild.

Kapitola III.

10. Y tázali ſe ho Záſtupowé řkuce: Což tehda činiti budeme?

Tedy go pytał lud/ mowiąc/ Coż tedy czynić będziem?

11. A on odpowijdage prawil gim: Kdo má dwě ſukně / day gednu nemagijcýmu: a kdo má pokrmy/ včiň též.

A on im opowiedziawſzy / rzekł/ Kto ma dwie ſukni/ niech podzieli z tym co nie ma/ á kto ma potráwy/ niech tákże vczyni.

12. Přiſſli pak k němu y Celnij/ aby ſe pokřtili. Y řekli gemu: Miſtře/ co včinijme?

Zátym przyſſli y célnicy áby byli krzſczeni/ y rzekli k niemu/ Miſtrzu coż mamy czynić?

13. A on řekl k nim: Nic wijce newybijrayte / než to což wám vloženo.

Ale im on powiedział/ Nic więcey niewyciągaycie iedno to co wam poſtánowiono.

14. Tázali ſe ho také y Žoldněři řkauce: A my / což činiti budeme? Y řekl gim: Nižádného newtiſkugte/ ani křiwdy čiňte/ a doſti měgte na ſwých Žoldijch.

Pytáli go też y żołnierze/ mowiąc/ A my cożwżdy czynić mamy? Tedy im odpowiedział / Zadnego nietłuczcie áni potwarzaycie/ ále mieycie do ſyć ná ſwey záplácie.

15. A když ſe domnijwali lidé a myſlili wſſyckni w Srdcých ſwých o Janowi/ zdaliby on ſnad byl Kryſtus:

A gdy ſię lud nadziewał/ y myślili wſzyſcy w ſercach ſwych o Jánie ieſliby on był Kryſtus.

16. Opowěděl Jan wſſechněm / řka: Yáť zagiſté křtijm wás wodau/ ale přijde ſylněgſſij nežli yá po mně/ kteréhožto negſem hoden rozwázati reměnka obuwi geho: tenť wás křtiti bude Duchem Swátým/ a ohněm.

Odpowiedział Jan mowiąc wſzytkim/ Chociaż ci ia was krzcze wodą/ álec idzie ktory ieſt możnieyſzy niż ia/ ktoremu iá nie ieſtem godzien ábych miał rozwiązáć rzemień v trzewikow/ tenci was będzie krzcił Duchem świętym y ogniem.

ג

17 הו דאחיד רפשא באידה ומדכא אדרוהי וחטא כנש לאוצרוהי ותבנא יוקד בנורא דלא דעכא׃

Il cui ſuentolo è ne la ſua mano, e purga à la ſua aia: è raccoglierà il frumento nel ſuo granaro: & abbruſciarà la paglia con fuoco ineſtinguibile.

18 אף אחרניתא דין סגיאתא מלף הוא ומסבר לעמא׃

E coſi molte altre coſe ancora eſortando, euangelizaua al popolo.

19 הרודס דין טטררכא מטול דמתכסס הוא מן יוחנן על הרודיא אנתת פיליפוס אחוהי ועל כלהין בישתא דעבד הוא׃

Ma Herode tettarca, eſſendo ripreſo da lui per conto d'Herodiade moglie di Philippo ſuo fratello, e di tutti gli altri mali ch'eſſo Herode faceua.

20 אוסף אף הדא על כלהין וחבשה ליוחנן בית אסירא׃

Sopra tutti aggiunſe ancor queſto, ch'ei meſſe Giouanni in prigione.

21 הוא דין כד עמד כלה עמא ואף ישוע עמד וכד מצלא אתפתח שמיא׃

Hor auuenne che nel battezarſi tutto il popolo. eſſendoſi battezato ancor Ieſu, e pregando, s'aperſe il cielo.

22 ונחתת רוחא דקודשא עלוהי בדמות גושמא דיונא וקלא הוא מן שמיא דאמר אנת הו ברי חביבא בך אצטבית׃

E lo Spirito ſanto diſceſe ſopra eſſo in forma corporale, come vna colomba: e venne vna voce dal cielo, che diſſe, Tu ſei il mio figliuol diletto, in te mi ſon compiaciuto,

23 הו דין ישוע איתוהי הוא איך בר שנין תלתין ומסתבר הוא בר יוסף בר הלי׃

E IESV cominciaua ad eſſer di circa trenta anni, figliuol, ſecondo che ſi penſaua, di Ioſef, che fu figliuol d'Eli.

24 בר מטתת בר לוי בר מלכי בר יאני בר יוסף׃

Che fu figliuol di Matat, che fu figliuol di Leui, che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol di Ianna, che fu figliuol di Ioſef.

ג

17 ובידו הזמה וטהר את־גרנו ואסף את־חטה במאבוסו והקש יבער באש לא תכבה׃

El ablentador del qual eſta en ſu mano: y limpiarà ſu era: y juntarà el trigo en ſu alholi, y la paja quemarà en fuego, que nunca ſe apagarà.

18 ורבות אחרות הוא מלמד ומבשר את־העם׃

Anſique amoneſtando otras muchas coſas tambien, annunciaua el Euángelio àl pueblo.

19 והירודס שר מארבעה כאשר הוכח ממנו על־הירודית אשת אחיו פילפוס ועל כל רעות אשר עשה הירודס׃

Entonces Herodes Tetrarcha, ſiendo reprehendido de el de Herodias muger de Philippo ſu hermano, y de todas las maldades que auia hecho Herodes.

20 ויוסף גם זאת על־כל ויכלא את־יוחנן במשמרה׃

Annidió tambien eſto ſobre todo, que encerró à Ioan en carcel.

21 ויהי בטבלו את כל־העם ויטבל גם ישוע ובהתפללו נפתחו השמים׃

Y aconteció, que como todo el pueblo ſe baptizaua, y Ieſus fueſſe baptizado, y oraſſe, el cielo ſe abrió.

22 ותרד רוח הקדש בדמות גופת היונה עליו ויהי קול משמים את בני ידידי בך רציתי׃

Y decendió el Eſpiritu Sancto en forma corporal, como paloma, ſobre el, y fue hecha vna boz del cielo que dezia, Tu eres mi hijo amado en ti es mi plazer.

23 והוא ישוע היה כשלשים שנה להחל ויחשב כמוהו בן־יוסף בן־הלי׃

Y el miſmo IESVS començaua à ſer como de treynta annos, hijo de Ioſeph, como ſe creya, que fué de Heli.

24 בן־מתת בן־לוי בן־מלכי בן־יאני בן־יוסף׃

Que ſue de Matthat, que fue de Leui, que fue de Melchi, que fue de Ianne que fue de Ioſeph.

γ'.

17. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Il a ſa pale en ſa main, & il nettoyera toutte nette ſon aire, & aſſemblera le froment en ſon grenier, mais il bruſlera entierement la paille au feu qui ne s'eſteind point.

18. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

Ainſi donc admonneſtant auſſi de pluſieurs autres choſes, il euangelizoit au peuple.

19. Ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρώδης.

Mais Herode le tetrarque, eſtant reprins par icelui à cauſe d'Herodias femme de Philippe ſon frere, & de tous les maux qu'il auoit faits,

20. Προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Adiouſta encores par deſſus tous les autres ceſtui-ci, eſt qu'il mit Iehan en priſon.

21. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν.

Or aduint que comme tout le peuple eſtoit baptizé Ieſus auſſi eſtant baptizé, & priant, le ciel s'ouurit:

22. Καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα.

Et le ſainct Eſprit deſcendit en forme corporelle ſur lui. comme vne colombe; & il y eut vne voix du ciel, diſant, Tu es mon fils bien aimé i'ai prins en toi mon bon plaiſir.

23. Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὤν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἡλὶ.

Et Ieſus commençoit d'eſtre enuiron de trente ans fils (comme on l'eſtimoit) de Ioſeph, fils d'Heli:

24. Τοῦ ματθὰτ, τοῦ λευὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννὰ, τοῦ ἰωσὴφ.

Fils de Matthat, fils de Leui, fils de Melchi, fils de Ianna, fils de Ioſeph.

CAP. III.

17. Cuius ventilabrum in manu eius,& purgabit aream ſuam : & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Whoſe fanne is in his hande / and he will make cleane his floore / and will gather the wheate into his garner / but the chaffe will hee burne vp with fire that neuer ſhall bee quenched.

18. Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

Thus then exhorting with many other thinges / he preached vnto the people.

19. Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, & de omnibus malis quæ fecit Herodes.

But when Herode the Tetrarch was rebuked of him for Herodias his brother Philips wife / and for all the euils which Herode had done.

20. Adiecit & hoc ſuper omnia,& incluſit Iohannem in carcerem.

He added yet this aboue all / that hee ſhut vp Iohn in priſon.

21 Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus,& Ieſu baptizato & orante, apertum eſt cælum.

Nowe it came to paſſe / as all the people were baptized / and that Ieſus was baptized and did praye / that the heauen was opened.

22. Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum : & vox de cælo facta eſt, Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

And the holie Ghoſt came downe in a bodily ſhape like a doue / vpõ him / and there was a voyce from heauen / ſaying / Thou art my beloued Sonne : in thee I am well pleaſed.

23. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta: ut putabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli.

And Ieſus him ſelfe began to be about thirtie yeres of age / being as men ſuppoſed the ſonne of Ioſeph / which was the ſonne of Eli.

24. Qui fuit Matthath, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Iannæ, qui fuit Ioſeph.

The ſonne of Matthat / the ſonne of Leui / the ſonne of Melchi / the ſonne of Ianna / the ſonne of Ioſeph.

Das III. Capitel.

17. In deſſelbigen hand iſt die Wurffſchauffel / vnd er wirdt ſeine Tenne fegen / Vnd wirdt den Waitzen in ſeine Scheuren ſammlen / vnd die Sprew wirdt er mit ewigem Feur verbrennen.

I den ſammis Haand er Kaſteſkulen / oc hand ſkal feye ſin Lo / oc ſkal ſancke Hueden i ſin Lade / oc Affnerne ſkal hand opbrende met euig Ild.

18. Vnd vil anders mehr vermanet vnd verkündiget er dem Volck.

Oc meget andet mere vnderuiſde hand oc kundgiorde Folcket.

19. Herodes aber der Vierfürſt / da er von jhm geſtrafft ward / vmb Herodias willen / ſeines Bruders Weib / vnd vmb alles übels willen / das Herodes thet.

Oc der den Høffding Herodes bleff ſtraffet aff hannem / for Herodias ſin Broders Huſtru ſkyld / oc for alt det onde / ſom Herodes giorde.

20. Vber das alles legt er Johannes gefangen.

Offuer alt det / lagde hand Johannem i fengzel.

21. Vnd es begab ſich / daß ſich alles Volck tauffen ließ / vnd Jeſus auch getaufft war / vnd betet / daß ſich der Himmel auffthet.

Oc det begaff ſig / der alt Folcket loed ſig døbe / oc Jheſus vaar ocſaa døbt / oc bad / at Himmelen obnedis

22. Vnd der heilige Geiſt fuhr hernider / in leiblicher geſtalt auff jn / wie eine Taube. Vnd eine ſtim̃e kam auß dem Himmel / die ſprach: Du biſt mein lieber Sohn / an dem ich wolgefallen habe.

Oc den hellig Aand foer ned / i legemlig ſkickelſe offuer hannem / lige ſom en Due. Oc en røſt kom aff Himmelen / ſom ſagde / Du eſt min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer velbehagelighed.

23. Vnd Jeſus gieng in das dreiſſigſt Jar / vnd ward gehalten für einen Son Joſephs / welcher war ein Son Eli.

Oc Jheſus gick i det trediuende aar / oc bleff holden for Joſeph Søn / huilcken ſom vaar Eli Søn.

24. Der war ein Sohn Mathath. Der war ein Son Leui. Der war ein ſon Melchi. Der war ein ſon Janna. Der war ein Son Joſephs.

Som vaar Mathahts ſøæ. Som vaar Leui ſøn. Som vaar Melchi ſøn. Som vaar Janna ſøn. Som vaar Joſephs ſøn.

Kapitola III.

17. Kterěhožto wěgice w ruce geho / a wyčiſtiť humno ſwé / a shromáždj pſſenicy do Stodoly ſwé / ale plěwy páliti bude ohněm newhaſytedlným :

Ktory ma łopátę w ręku ſwych / á wychędoży boiſko ſwoie / y zbierze pſzenicę do ſzpiklerzá ſwego / á plewy ſpali ogniem nieugáſzonym.

18. Mnohé zagiſté y giné wěcy napomijnage zwěſtowal Lidu.

A ták wiele inych rzeczy nápominájac opowiedal ludowi.

19. Herodes pak Pán čtwrtého djlu kraginy / když od něho byl treſtán pro Herodyadu Manželku Bratra ſwého / y ze wſſech zlých wěcý které geſt činil Herodes.

Tedy Herod Krol karan byl od niego dla Herodyády zony Filipá brátá iego / y dla wſzytkich złości ktore czynil.

20. Přidal pak toto zlé nadewſſecko / že geſt wſſadil Jana do Žaláře.

Przydal tez y to nád wſzythko iż wſádzil Jana do więzienia.

21. Y ſtalo ſe / že ſe křtil weſſkeren Lid. A když ſe pokřtil Gežijš a modlil ſe / otewřelo ſe Nebe.

Y ſtálo ſie gdy byl krzczon wſzytek lud / y Jezus byl okrzczon / y modlil ſie / tedy ſie niebo otworzylo.

22. Y sſtupil Duch Swatý w tělesné způſobě yako holubice na něho: Y ſtal ſe hlas z Nebe: Ty gſy Syn muog milý / w tobě mi ſe geſt zalijbilo.

A zſtapil nań Duch świety w oſobie cieleſney iáko gołębicá / y ſthał ſie głos z niebá / mowiąc / Ty ieſthes on namilſzy Syn moy / w tobiec przeſtá wám.

23. A on Gežijš počijnal býti iako w třidcyti Letech: Kterýž byl domnijn Syn Jozefuow / kterýž byl Heliuow.

Tedy Jezus poczynał być iákoby we trzechdzieśiat lat / gdy ieſzcze mnimano zeby byl ſynem Jozefowym / ktory byl ſyn Heli.

24. Kterýž byl Mathatuow / kterýž byl Lěwi / kterýž byl Melchůw / kterýž byl Jamnuow / kterýž byl Jozeffuow.

Ktory byl ſyn Mathát / ktory byl ſyn Lewi / ktory byl ſyn Melchy / ktory byl ſyn Jauná / ktory byl ſyn Jozefá.

ג

25 בַּר מַתִּתְיָא בַּר עָמוֹץ
בַּר נָחוּם בַּר חֶסְלִי בַּר נַגַּי׃

Che fu figliuol di Matatia, che fu figliuol d Amos, che fu figliuol di Naum, che fu figliuol d'Effi, che fu figliuol di Nagge.

26 בַּר מָאַת בַּר מַטַּת בַּר
שִׁמְעִי בַּר יוֹסֵף בַּר יְהוּדָא׃

Che fu figliuolo di Maat, che fu figliuol di Matatia, che fu figliuol di Semei, che fu figliuol di Iosef, che fu figliuol di Iuda.

27 בַּר יוֹחָנָן בַּר רֵסָא בַּר
זוֹרְבָּבֶל בַּר שְׁלַתְּאֵיל בַּר
נֵרִי׃

Che fu figliuol di Ioanna, che fu figliuol di Resa, che fu figliuol di Zorobabel, che fu figliuol di Salatiel, che fu figliuol di Neri.

28 בַּר מַלְכִּי בַּר אַדִּי בַּר
כּוֹסָם בַּר אֶלְמוֹדָד בַּר עִיר׃

Che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol d' Addi, che fu figliuol di Cosam, che fu figliuol d'Elmadam, che fu figliuol d Er.

29 בַּר יוֹסֵא בַּר אֱלִיעָזַר
בַּר יוֹרָם בַּר מַתִּיתָא בַּר
לֵוִי׃

Che fu figliuol di Iose, che fu figliuol d' Eleazar, che fu figliuol di Ioram, che fu figliuol di Matta, che fu figliuol di Leui.

30 בַּר שִׁמְעוֹן בַּר יְהוּדָא
בַּר יוֹסֵף בַּר יוֹנָם בַּר
אֶלְיָקִים׃

Che fu figliuol di Simeon, che fu figliuol di Iuda, che fu figliuol di Iosef, che fu figliuol di Ionam, che fu figliuol d' Eliacim.

31 בַּר מַלְיָא בַּר מְאנִי בַּר
מַטְתָא בַּר נָתָן בַּר דָּוִיד׃

Che fu figliuol di Melea, che fu figliuol di Menam, che fu figliuol di Matata, che fu figliuol di Natan, che fu figliuol di Dauid.

32 בַּר אִישַׁי בַּר עִיבִיד בַּר
בָּעַז בַּר שַׁלְמוֹן בַּר נַחְשׁוֹן׃

Che fu figliuol di Iesse, che fu figliuol d' Obed, che fu figliuol di Booz, che fu figliuol di Salmon, che fu figliuol di Naasson.

ג

25 בֶּן־מַתִּתְיָא בֶּן־עָמוֹץ בֶּן־
נַחוּם בֶּן־חֶסְלִי בֶּן־נַגַּי׃

Que fue de Matthathias, que fue de Amos, que fue de Naum, que fue de Effi, que fue de Nagge.

26 בֶּן־מָאַת בֶּן־מַתָּת בֶּן־שִׁמְעִי
בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יְהוּדָה׃

Que fue de Maath, que fue de Matthathias, que fue de Semei, que fue de Ioseph. que fue de Iuda.

27 בֶּן־יוֹחָנָן בֶּן־רֵסָא בֶּן־
זְרוּבָבֶל בֶּן־שְׁאַלְתִּיאֵל בֶּן־נֵרִי׃

Que fue de Ioanna, que fue de Rhesa, que fue de Zorobabel, que fue de Salathiel, que fue de Neri.

28 בֶּן־מַלְכִּי בֶּן־אַדִּי בֶּן־
קוֹסָם בֶּן־אֶלְמוֹדָד בֶּן־עֵיר׃

Que fue de Melchi-que fue de Addi, que fue de cosam, que fue do Elmodàm, que fue de Er.

29 בֶּן־יוֹסֵא בֶּן־אֱלִיעֶזֶר בֶּן־
יוֹרָם בֶּן־מַתִּתְיָא בֶּן־לֵוִי׃

Que fue de Iose, que fue de Eliezer, que fue de Iorim, que fue de Mattha, que fue de Leui.

30 בֶּן־שִׁמְעוֹן בֶּן־יְהוּדָה בֶּן־
יוֹסֵף בֶּן־יוֹנָם בֶּן־אֶלְיָקִים׃

Que fue de Simeon, que fue de Iuda, que fue de Ioseph, que fue de Ionan, que fue de Eliacim.

31 בֶּן־מַלְיָא בֶּן־מַאנִי בֶּן־
מַטְתָא בֶּן־נָתָן בֶּן־דָּוִד׃

Que fue de Melea, que fue de Menan, que fue de Matthatha, que fue de Nathan, que fue de Dauid.

32 בֶּן־יִשַׁי בֶּן־עוֹבֵד בֶּן־בֹּעַז
בֶּן־שַׂלְמוֹן בֶּן־נַחְשׁוֹן׃

Que fue de Ieſſe, que fue de Obed, que fue de Booz, que fue de Salmon, que fue de Naaſon.

γʹ.

25. Τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμὼς, τοῦ ναοὺμ, τοῦ ἐσλὶ, τοῦ ναγγαὶ.

Fils de Mattathie, fils de Amos, fils de Nahum, fils de Heſli, fils de Naggé.

26. Τοῦ μαὰθ, τοῦ ματταθίου, τοῦ σεμεῒ, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰούδα.

Fils de Maath, fils de Mattathie, fils de Semei, fils de Ioſeph, fils de Iuda.

27. Τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥησὰ, τοῦ ζοροβάβελ, τοῦ σαλαθιὴλ, τοῦ νηρί.

Fils de Iohanna, fils de Rheſa, fils de Zorobabel, fils de Salathiel, fils de Neri

28. Τοῦ μελχὶ, τοῦ ἀδδὶ, τοῦ κωσὰμ, τοῦ ἐλμωδὰμ, τοῦ ἤρ.

Fils de Melchi fils d'Addi, fils de Coſam, fils de Elmodam, fils de Er.

29. Τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρεὶμ, τοῦ ματθὰτ, τοῦ λευί.

Fils de Ioſé, fils d'Eliezer, fils de Iorim, fils de Matthat, fils de Leui.

30. Τοῦ συμεὼν, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰωνὰν, τοῦ ἐλιακείμ.

Fils de Simeon, fils de Iuda, fils de Ioſeph, fils de Ionan, fils de Eliakim.

31. Τοῦ μελεᾶ, τοῦ μαϊνὰν, τοῦ ματταθὰ, τοῦ ναθὰν, τοῦ δαυίδ.

Fils de Melca, fils de Maïnans, fils d Matthata, fils de Nathan, fils de Dauid

32. Τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ ὠβὴδ, τοῦ βοὸζ, τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασσών.

Fils de Ieſſé, fils d'Obed, fils de Booz, fils de Salmon, fils de Naaſſon.

CAP. III

25. Qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge.

The ſonne of Mattathias / the ſonne of Amos / the ſonne of Naum / the ſonne of Eſli / the ſonne of Nagge.

26. Qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iuda.

The ſonne of Maath / the ſonne of Mattathias / the ſonne of Semei / the ſonne of Joſeph / the ſonne of Juda.

27. Qui fuit Iohanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri.

The ſonne of Joanna / the ſonne of Rheſa / the ſonne of Zorobabel / the ſonne of Salathiel / the ſonne of Neri.

28. Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſam, qui fuit Elmadam, qui fuit Her.

The ſonne of Melchi / the ſonne of Addi / the ſonne of Coſam / the ſonne of Elmodam / the ſonne of Er.

29 Qui fuit Ieſu, qui fuit Eliezer qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Levi.

The ſonne of Joſe / the ſonne of Elieſer / the ſonne of Jorim / the ſonne of Matthat / the ſonne of Leui.

30. Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim.

The ſonne of Simeon / the ſonne of Juda / the ſonne of Joſeph / the ſonne of Jonan / the ſonne of Eliacim.

31. Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit David.

The ſonne of Melea / the ſonne of Mainam / the ſonne of Mattatha / the ſonne of Nathan / the ſonne of Dauid.

32. Qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon.

The ſonne of Jeſſe / the ſonne of Obed / the ſonne of Booz / the ſonne of Salmon / the ſonne of Naaſſon.

Das III. Capitel.

25. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Amos. Der war ein Son Nahum. Der war ein Son Esli. Der war ein ſon Nange.

Som vaar Mathathias ſøn. Som vaar Amos ſøn. Som vaar Nahums ſøn. Som vaar Eſli ſøn. Som vaar Nange ſøn.

26. Der war ein Son Maath. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Semei. Der war ein ſon Joſech. Der war ein ſon Juda.

Som vaar Maaths ſøn. Som vaar Mathathias ſøn. Som vaar Semei ſøn. Som vaar Joſechs ſøn. Som vaar Juda ſøn.

27. Der war ein Son Johanna. Der war ein Son Reſia. Der war ein ſon Zorobabel. Der war ein ſon Salathiel. Der war ein Son Neri.

Som vaar Johanna ſøn. Som vaar Reſia ſøn. Som vaar Zorobabels ſøn. Som vaar Salathiels ſøn. Som vaar Neri ſøn.

28. Der war ein Son Melchi. Der war ein Son Addi. Der war ein Son Koſam. Der war ein Son Elmadam. Der war ein Son Her.

Som vaar Melchi ſøn. Som vaar Addi ſøn. Som vaar Koſams ſøn. Som vaar Elmadams ſøn. Som vaar Hers ſøn.

29 Der war ein Son Jeſo. Der war ein Son Eliezer. Der war ein Son Jorem. Der war ein Son Mattha Der war ein Son Levi.

Som vaar Jeſo ſøn. Som vaar Eliezers ſøn. Som vaar Jorems ſøn. Som vaar Mattha ſøn. Som vaar Leui ſøn.

30. Der war ein Son Simeon. Der war ein Son Juda. Der war ein Son Joſephs. Der war ein Son Jonam. Der war ein Son Eliakim.

Som vaar Simeons ſøn. Som vaar Juda ſøn. Som vaar Joſephs ſøn. Som vaar Jonams ſøn. Som vaar Eliakims ſøn.

31. Der war ein Son Melea. Der war ein Son Menam. Der war ein Son Mathathan. Der war ein Son Nathan. Der war ein Son Dauid.

Som vaar Meleá ſøn. Som vaar Menams ſøn. Som vaar Mathathans ſøn. Som vaar Nathans ſøn. Som vaar Dauids ſøn.

32. Der war ein Son Jeſſe. Der war ein Son Obed. Der war ein Son Boos. Der war ein Son Salmon. Der war ein Son Nahaſſon.

Som vaar Jeſſe ſøn. Som vaar Obeds ſøn. Som vaar Boos ſøn. Som vaar Salmons ſøn. Som vaar Nahaſſons ſøn.

Kapitola III.

25. Kterýž byl Mathatyaſſuow// kterýž byl Amoſuow/ kterýž byl Naum/ kterýž byl Eſli/ kterýž byl Nagge.

Ktory byl ſyn Mátátyaßá/ ktory byl ſyn Amoſá/ kthory byl ſyn Naumá/ ktory byl ſyn Eſli/ ktory byl ſyn Nágge.

26. Kterýž byl Mahatuow/ kterýž byl Mathatyaſſuow/ kterýž byl Semeuow/ kterýž byl Jozechuow/ kterýž byl Jůdůw.

Ktory byl ſyn Máát/ ktory byl ſyn Mátátyaßá/ ktory byl ſyn Semei/ ktory byl ſyn Jozefá/ ktory byl ſyn Judá.

27. Kterýž byl Johannůw/ kterýž byl Reſuow/ kterýž byl Zorobábeluow/ kterýž byl Salathyeluow: kterýž byl Neeryuow.

Ktory byl ſyn Joánná/ ktory byl ſyn Reſá/ kthory byl ſyn Zorobabelá/ ktory byl ſyn Sálátyelá/ ktory byl ſyn Nery.

28. Kterýž byl Melchyuow/ kterýž byl Adinow/ kterýz byl Kozamůw/ kterýž byl Elmadamůw/ kterýž byl Herůw.

Ktory byl ſyn Melchy/ ktory byl ſyn Addy/ ktory byl ſyn Koſám/ ktory byl ſyn Elmodam/ ktory byl ſyn Er.

29. Kterýž byl Jezuow/ kterýž byl Eliezeruow/ kteřýz byl Joramuow/ kterýž byl Mathatuow/ kterýž byl Lewi.

Ktory byl ſyn Joſe/ ktory byl ſyn Eliezer/ ktory byl ſyn Jorym/ ktory byl ſyn Máthá/ ktory byl ſyn Lewi.

30. Kterýž byl Simeonuow/ kterýž byl Jůduow/ kterýž byl Jozeffuw/ kterýž byl Jonamůw/ kterýž byl Eliachymůw.

Ktory byl ſyn Symeonow/ ktory byl ſyn Judá/ ktory byl ſyn Jozefá/ ktory byl ſyn Jonámá/ ktory byl ſyn Eliacym.

31. Kterýž byl Melchůw/ kterýž byl Menamůw/ kteřýž byl Mathatanuow/ kterýž byl Nathanůw/ kterýž byl Dawiduow.

Ktory byl ſyn Meleá/ ktory byl ſyn Menán/ ktory byl ſyn Mátátá/ ktory byl ſyn Nátháná/ ktory byl ſyn Dawidá.

32. Kterýž byl Jeſſe/ kterýž byl Obeduow/ kterýž byl Bozůw/ kterýž byl Salmonůw/ kterýž byl Naazonuw.

Ktory byl ſyn Jeſſe/ ktory byl ſyn Obed/ ktory byl ſyn Booz/ ktory byl ſyn Sálmon/ ktory byl ſyn Nááſon.

ג

33 בַּר עַמִּינָדָב בַּר אָרָם בַּר חֶצְרוֹן בַּר פָּרֶץ בַּר יְהוּדָא׃

Che fu figliuol d'Aminadab, che fu figliuol d'Aram, che fu figliuol d'Esrom, che fu figliuol di Fares, che fu figliuol di Iuda.

34 בַּר יַעְקוּב בַּר אִיסְחַק בַּר אַבְרָהָם בַּר תַּרַח בַּר נָחוּר׃

Che fu figliuol di Iacob, che fu figliuol d'Iſaac, che fu figliuol d'Abraam, che fu figliuol di Tare, che fu figliuol di Nacor.

35 בַּר סָרוּג בַּר אַרְעוּ בַּר פָּלַג בַּר עָבָר בַּר שָׁלָח׃

Che fu figliuol di Saruc, che fu figliuol di Ragau, che fu figliuol di Falec, che fu figliuol d'Eber, che fu figliuol di Sala.

36 בַּר קַיְנָן בַּר אַרְפַּכְשַׁד בַּר שֵׁים בַּר נוּחַ בַּר לַמֶךְ׃

Che fu figliuol di Cainan, che fu figliuol d'Arfaxad, che fu figliuol di Sem, che fu figliuol di Noe, che fu figliuol di Lamec.

37 בַּר מַתּוּשְׁלַח בַּר חֲנוּךְ בַּר יַרֶד בַּר מַהְלַלְאֵיל בַּר קַיְנָן׃

Che fu figliuol di Matuſala, che fu figliuol d'Enoc, che fu figliuol di Iared, che fu figliuol di Malaleel, che fu figliuol di Cainam.

38 בַּר אַנוּשׁ בַּר שִׁית בַּר אָדָם דְּמֶן אֱלָהָא׃

Che fu figliuol d'Enos, che fu figliuol di Set, che fu figliuol d'Adam, che fu figliuol di Dio.

ד

1 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד מָלֵא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא הֲפַךְ מֶן יוּרְדְּנָן וַדְבַרְתֵּה רוּחָא לְחוּרְבָּא׃

Hor Iesv pieno di Spirito ſanto ſi ritirò dal Giordano, e fu menato da lo Spirito nel diſerto.

2 יַוְמָתָא אַרְבְּעִין דְּנֶתְנַסֵּא מֶן אָכֶל קַרְצָא וְלָא לְעֵס מֶדֶּם בְּהָנוּן יַוְמָתָא וְכַד שַׁלֶם אֶנּוּן לְחַרְתָּא כְּפֶן׃

La doue per quaranta giorni fu tentato dal diauolo, e non mangiò niente in quei giorni: e finiti che furono, hebbe poi fame,

ג

33 בֶּן־עַמִּינָדָב בֶּן־רָם בֶּן־חֶצְרוֹן בֶּן־פֶּרֶץ בֶּן־יְהוּדָה׃

Que fue de Aminadab, que fue de Aram, que fue de Eſron, que fue de Phares, que fue de Iuda.

34 בֶּן־יַעֲקֹב בֶּן־יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם בֶּן־תֶּרַח בֶּן־נָחוֹר׃

Que fue de Iacob, que fue de Iſaac, que fue de Abraham, que fue de Thare, que fue de Nachor.

35 בֶּן־סָרוּג בֶּן־רְעוּ בֶּן־פֶּלֶג בֶּן־עֵבֶר בֶּן־שָׁלַח׃

Que fue de Saruch, que fue de Ragau, que fue de Phaleg, que fue de Heber, que fue de Sale.

36 בֶּן־קֵינָן בֶּן־אַרְפַּכְשַׁד בֶּן־שֵׁם בֶּן־נֹחַ בֶּן־לָמֶךְ׃

Que fue de Arphaxad, que fue de Sem, que fue de Noe, que fue de Lamech.

37 בֶּן־מְתוּשֶׁלַח בֶּן־חֲנוֹךְ בֶּן־יֶרֶד בֶּן־מַהֲלַלְאֵל בֶּן־קֵינָן׃

Que fue de Mathuſala, que fue de Henoch, que fue de Iared, que fue de Malael, que fue de Cainan.

38 בֶּן־אֱנוֹשׁ בֶּן־שֵׁית בֶּן־אָדָם אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים׃

Que fue de Henos, que fue de Seth, que fue de Adam, que fue de Dios.

ד

1 וְיֵשׁוּעַ מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָפַךְ מִן הַיַּרְדֵּן וַיּוֹלַךְ בָּרוּחַ אֶל־הַמִּדְבָּר׃

YIESVS, lleno de Eſpiritu Sancto, boluió del Iordan, y fue agitado del Eſpiritu àl deſierto.

2 אַרְבָּעִים יוֹם לְהִנָּסוֹת מִן הַשָּׂטָן וְלֹא אָכַל מְאוּמָה בַּיָּמִים הָהֵמָּה וּבִכְלוֹתָם אָז רָעֵב׃

Por quarenta dias, y era tentado del diablo. Y no comió coſa en aquellos dias: los quales paſſados, deſpues tuuo hambre.

γ.

33. Τοῦ ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀράμ, τοῦ ἐσρὼμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰούδα.

Fils d'Aminadab, fils de Aram, fils d'Eſrom, fils de Pharez, fils de Iuda.

34. Τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραὰμ, τοῦ θάρα, τοῦ ναχώρ.

Fils de Iacob, fils d'Iſaac, fils de Abraham, fils de Thara, fils de Nachor.

35. Τοῦ σαροὺχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φαλὲκ, τοῦ ἐβὲρ, τοῦ σαλά.

Fils de Sarug, fils de Ragau, fils de Phaleg, fils de Heber, fils de Sala.

36. Τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἀρφαξὰδ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ.

Fils de Caïnan, fils de Arpaxad, fils de Sem, fils de Noe, fils de Lamech.

37. Τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲδ, τοῦ μαλελεὴλ, τοῦ καϊνάν.

Fils de Mathuſala, fils de Henoch, fils de Iared fils de Mahalaleel, fils de Caïnan.

38. Τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

Fils de Enos, fils de Seth, fils d'Adam, qui fut creé de Dieu.

ΚΕΦΑΛ δ.

Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον.

Or Ieſus plein du ſainct Eſprit s'en retourna de deuers le Iordain, & fut mené par la vertu de l'Eſprit au deſert.

2. Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.

Et là fut tenté du diable par quarante iours, & ne mangea rien du tout durant ces iours-la: mais apres qu'ils furent paſſés, finalement il eut faim.

CAP. III.

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſrõ, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ.

The ſonne of Aminadab / the ſonne of Aram/ the ſonne of Eſrom/ the ſonne of Phares / the ſonne of Juda.

34. Qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor.

The ſonne of Jacob/ the ſonne of Jſaac/ the ſonne of Abraham/ the ſonne of Thara/ the ſonne of Nachor.

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale.

The ſonne of Saruch / the ſonne of Ragau / the ſonne of Phalec / the ſonne of Eber/ the ſonne of Sala.

36. Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech.

The ſonne of Cainan / the ſonne of Arphaxad/ the ſonne of Sem/ the ſonne of Noe/ the ſonne of Lameth.

37. Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan.

The ſonne of Mathuſala / the ſonne of Enoch/ the ſonne of Jared/ the ſonne of Maleleel/ the ſonne of Cainan.

38. Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

The ſonne of Enos / the ſonne of Seth/ the ſonne of Adam / the ſonne of God.

CAP. IIII.

IEſus autem plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane: & agebatur in Spiritu in deſerto

And Jeſus full of the holy Ghoſt returned from Jordan/ and was ledde by the ſpirit into the wildernes.

2. Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & cõſummatis illis eſuriit.

And was there fourty dayes tempted of the deuill/ and in thoſe dayes he did eate nothing: but when they were ended/ he afterwarde was hungrie.

Das III. Capitel.

33. Der war ein Son Aminadab. Der war ein ſon Aram. Der war ein Son Eſrom. Der war ein Son Phares. Der war ein Son Juda.

Som vaar Aminadabs ſøn. Som vaar Aroms ſøn. Som vaar Eſroms ſøn. Som vaar Phares ſøn. Som vaar Juda ſøn.

34. Der war ein Son Jacob. Der war ein Sohn Jſaac. Der war ein Son Abraham. Der war ein Son Thara. Der war ein Son Nachor.

Som vaar Jacobs ſøn. Som vaar Jſaacs ſøn. Som vaar Abrahams ſøn. Som vaar Thara ſøn. Som vaar Nachors ſøn.

35. Der war ein Son Saruch. Der war ein Son Ragahu. Der war ein Son Phaleg. Der war ein Son Eber. Der war ein Son Sala.

Som vaar Saruchs ſøn. Som vaar Ragahu ſøn. Som vaar Phalegs ſøn. Som vaar Ebers ſøn. Som vaar Sala ſøn.

36. Der war ein Son Cainan. Der war ein Son Arphachſad. Der war ein Son Sem. Der war ein Son Noe. Der war ein Son Lamech.

Som vaar Cainans ſøn/ Som vaar Arphachſads ſøn. Som vaar Sems ſøn. Som vaar Noe ſøn. Som vaar Lamechs ſøn.

37. Der war ein Son Mathuſala. Der war ein Son Enoch. Der war ein Son Jared. Der war ein Son Malaleel. Der war ein Son Cainan.

Som vaar Methuſala ſøn. Som vaar Enochs ſøn. Som vaar Jareds ſøn. Som vaar Maleleels ſøn. Som vaar Caninans ſøn.

38. Der war ein Son Enos. Der war ein ſon Seth. Der war ein Son Adam. Der war Gottes.

Som vaar Enos ſøn. Som vaar Seths ſøn. Som vaar Adams ſøn. Som vaar Guds.

Das IIII. Capitel.

JEſus aber/ vol heiliges Geiſtes/ kam wider von dem Jordan/ vnd ward vom Geiſt in die Wůſten gefůret.

Oc Jheſus/ fuld aff den hellig Aand/ kom fra Jordan igen / oc bleff ført aff Aanden i Ørcken.

2. Vnd ward viertzig tag lang von dem Teufel verſucht/ vnd er aß nichts in denſelbigen tagen/ vnd da dieſelbigen ein ende hatten / hungerte jhn darnach.

Oc bleff friſtet fyretiue dage aff Dieffuelen/ Oc hand oed inted i de ſamme dage/ Oc der de ſamme dage haffde ende/ da hungrede hannem der effter

Kapitola III.

33. Kterýž byl Aminadabuow/ kterýž byl Aramuow / kterýž byl Ezromůw/ kterýž byl Pharesůw/ kterýž byl Jůdůw.

Ktory był ſyn Aminádáb/ kthory był ſyn Arám / kthory był ſyn Ezron/ ktory był ſyn Fares/ kthory był ſyn Judá.

34. Kterýž byl Jakobuow/ kterýž byl Jzakuow/ kterýž byl Abrahamuow / kterýž byl Tháre/ kterýž byl Náchorůw.

Ktory był ſyn Jakob/ kthory był ſyn Jzáaká/ kthory był ſyn Abráhámá/ ktory był ſyn Thare/ kthory był ſyn Nachoruow.

35. Kterýž byl Saruchůw/ kterýž byl Ragauow/ kterýž byl Faleguow/ kterýž byl Heberuow/ kterýž byl Sale.

Ktory był ſyn Sáruch / ktory był ſyn Rágau/ kthory był ſyn Fáleg/ kthory był ſyn Heber/ kthory był ſyn Sale.

36. Kterýž byl Kaynanuow/ kterýž byl Arfaxatůw / kterýž byl Semeuow/ kterýž byl Noe/ kterýž byl Lamechuow.

Ktory był ſyn Arfáxád / ktory był ſyn Sem/ ktory był ſyn Noe/ kthory był ſyn Lámechá.

37. Kterýž byl Mathuzaleenuow/ kterýž byl Enochuow/ kterýž byl Jareduo/ kterýž byl Malalehéluow/ kterýž byl Kaynanuow.

Ktory był ſyn Máthuſalá/ ktory był ſyn Enochá/ kthory był ſyn Jared/ ktory był ſyn Máhálálеel/ ktory był ſyn Káinán.

38. Kterýž byl Enoſuow/ kterýž byl Setuow / kterýž byl Adamuow/ kterýž byl Božij.

Ktory był ſyn Henos/ kthory był ſyn Seth/ kthory był ſyn Adámow/ ktory był ſyn Boży.

Kapitola IIII.

JEžijſs pak pln gſa Ducha Swatého / wrátil ſe od Jordánu/ a puzen byl od Ducha na pauſſť.

TEdy Jezus bedac pełen Duchá świetego/ wrócił ſie od Jordanu/ y przywiedzion ieſth od tegez ducha ná puſzcza.

2. Za čtyřidceti dnij / a pokauſſen byl od Diábla. A nic negdl w těch dnech: A když ſe ſkonali dnowé/ zlačněl.

Bedac przez czterdzieśći dni kuſzon od dyablá ani iadł nie przez ony dni/ ale gdy ſie ony ſkończyły/ po tym łaknał.

ד

3 וֶאמַר לֵהּ אָכֶל־קַרְצָא
אֶן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַאלָהָא
אֶמַר לְכִאפָא הָדָא ד
דְּתֶהְוֵא לַחְמָא׃

Allora il diauolo gli diſſe, Se tu ſei il figliuolo di Dio, di à queſta pietra che diuenti pane.

4 עְנָא יֵשׁוּע וֶאמַר לֵהּ
כְּתִיב הוּ דְּלָא הְוָא ב
בְּלַחְמָא בַּלְחוּד חָיֵא בַּר־
נָשָׁא אֶלָּא בְּכֻל פֶּתְגָם
דַּאלָהָא׃

E Iesv li riſpoſe, dicendo, Egli è ſcritto, Che l'huomo non viuerà di pan ſolo, ma d'ogni parola di Dio.

5 וַאסְקֵהּ סָטָנָא לְטוּרָא
רָמָא וְחַוְיֵהּ כֻּלְהֵין מ
מַלְכְוָתָא דְאַרְעָא בְּעֶדְנָא
זְעוּרָא׃

Il diauolo poi hauendolo condotto in vn alto monte, gli moſtrò in vn momento di tempo tutti i regni del mondo.

6 וֶאמַר לֵהּ אָכֶל־קַרְצָא
לָךְ אֶתֶּל שׁוּלְטָנָא הָנָא
כֻּלֵּהּ וְשׁוּבְחֵהּ דְּלִי מַשְׁלַם
וּלְמַן דְּאֶצְבֵא יָהֵב אֶנָא
לֵהּ׃

E coſi parlando il diauolo, gli diſſe, Io ti darò tutta queſta poteſtà de regni, e la gloria loro: percioch'ella è ſtata data à me, & io la dò à chiunque io voglio.

7 אֶן הָכִיל תִּסְגּוּד קְדָמַי
דִּילָךְ נֶהְוֵא כֻּלֵּהּ׃

Per il che ſe tu m'adorarai inginocchiandoti dinanzi à me, tutte queſte coſe ſaranno tue.

8 עְנָא דֵין יֵשׁוּע וֶאמַר
לֵהּ כְּתִיב הוּ דְּלְמָרְיָא
אֱלָהָךְ תִּסְגּוּד וְלֵהּ ב
בַּלְחוּדַוְהִי תִּפְלוּחַ׃

Et Iesv riſpondendo, gli diſſe, Vattene dietro à me Satana imperoch'egli è ſcritto, Adorarai il Signore Iddio tuo, & à lui ſolo ſeruirai.

9 וַאיְתְיֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם
וַאקִימֵהּ עַל כְּנַפָּא ד
דְּהַיְכְלָא וֶאמַר לֵהּ אֶן
בְּרֵהּ אַנְתְּ דַאלָהָא אַרְמָא
נַפְשָׁךְ מֶכָּא לְתַחַת׃

Menollo ancora in Ieruſalem, e poſelo ſopra il pinnacolo del tempio, e diſſeli, Se tu ſei figliuol di Dio, gittati di qui à baſſo.

ד

3 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשָּׂטָן אִם בֶּן
אֱלֹהִים אַתְּ אֱמֹר לָאֶבֶן הַזֹּאת
וּתְהִי־לָחֶם׃

Entonces el diablo le dizo, Si eres Hijo de Dios, di à eſta piedra que ſe haga pan.

4 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵלָיו לֵאמֹר
נִכְתַּב כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ
יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא
פִּי יְהוָה׃

Y Ieſus reſpondiendole, dixo, Eſcripto eſtà, Que no con pan ſolo biuira el hombre, mas con toda palabra de dios.

5 וַיּוֹלִיכֵהוּ הַשָּׂטָן עַל־הַר־גָּבוֹהַּ
וַיַּרְאֵהוּ אֶת־כָּל מַמְלְכוֹת הַתֵּבֵל
בְּשֶׁצֶף עֵת׃

Y lleuoló el diablo à vn alto monte, y moſtróle todos los reynos de la redondez de la tierra, en vn momento de tiempo:

6 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשָּׂטָן אֶתְּנָה לְךָ
אֶת כָּל־שִׁלְטוֹן הַזֹּאת וְאֶת כְּבוֹדָם
כִּי לִי נִתְּנוּ וְלַאֲשֶׁר חָפַצְתִּי נוֹתֵן
אֲנִי אוֹתוֹ׃

Y dixole el diablo, A ti te daré eſta poteſtad toda y la gloria deellos: porque à mi es enttegada, y aquien quiero la doy.

7 וְאַתְּ אִם תִּשְׁתַּחֲוֶה וְתִסְגּוֹד
לִי יִהְיוּ לְךָ כֻּלָּם׃

Tu pues ſi adoràres delante de mi, ſeran todos tuyos.

8 וַיַּעַן לוֹ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לֵךְ לְךָ
אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי נִכְתַּב אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד
לְבַדּוֹ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixole, (Vete de mi Satan porque) eſcripto eſtá, Al Sennor Dios tuyo adoraras, y à el ſolo ſeruirás.

9 וַיּוֹלִיכֵהוּ בִּירוּשָׁלַיִם וַיַּקִּימֵהוּ
עַל־פִּנַּת הַהֵיכָל וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
בֶּן־אֱלֹהִים אַתְּ הִתְנַפֵּל מִפֹּה
לְמָטָּה׃

Y lleuólo à Ieruſalem, y puſolo ſobre las almenas del Templo, y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo.

δ.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.

Et le diable lui dit, Si tu es Fils de Dieu, di à ceſte pierre-ci qu'elle deuiene pain.

4. Καὶ ἀπεκρίθη ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων· γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ.

Et Ieſus lui reſpondit, diſant, Il eſt eſcrit Que l'homme ne viura point de ſeul pain, mais de toute parole de Dieu.

5. Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου.

Adonc le diable l'emmena en vne haute montagne, & lui monſtra en vn moment de temps tous les royaumes du monde.

6. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.

Et le diable lui dit, Ie te donnerai toute ceſte puiſſance des royaumes & leur gloire: car elle m'eſt baillee, & ie la donne a qui ie vueil.

7. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πᾶσα.

Parquoi ſi tu te veux proſterner deuant moi, tout ſera tien.

8. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Mais Ieſus reſpondant lui dit, Va arriere de moi, Satan: car il eſt eſcrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui ſeul tu ſeruiras.

9. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω.

Il le mena auſsi en Ieruſalem, & le mit ſur les creneaux du temple, & lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette toi d'ici en bas.

CAP. IIII.

3. Dixit autē illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.

Then the deuill ſaid vnto him/ If thou be the Sonne of God/ commaunde this ſtone that it be made bread.

4. Et reſpondit ad illum Ieſus, Scriptum eſt, Quia non in ſolo pane vivet homo, ſed in omni verbo Dei.

But Jeſus anſwered him / ſaying / It is written / That man ſhall not liue by bread onely / but by euery worde of God.

5. Et duxit illum diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.

Then the deuill tooke him vp into an high mountaine/ and ſhewed him all the kingdomes of the worlde / in the twinkeling of an eye.

6. Et ait illi, Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa.

And the deuill ſaid vnto him/ All this power will I giue thee / and the glorie of thoſe kingdomes: for that is deliuered to mee: & to whome ſoeuer I will / I giue it.

7. Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt tua omnia.

If thou therefore wilt worſhip me / they ſhall be all thine.

8. Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.

But Jeſus anſwered him / & ſaid / Hence from me/ Satan: for it is written / Thou ſhalt worſhip the Lord thy God/ and him alone thou ſhalt ſerue.

9. Et duxit illum in Ieruſalem, & ſtatuit eum ſuper pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum.

Then he brought him to Jeruſalem/ and ſet him on a pinacle of the Temple/ and ſaid vnto him/ If thou be Sonne of God/ caſt thy ſelfe downe from hence.

Das IIII. Capitel.

3. Der teufel aber ſprach zu jhm: Biſt du Gottes Sohn/ ſo ſprich zu dem Stein/ daß er Brot werde.

Oc Dieffuelen ſagde til hannem/ Eſt du Gudz Søn/ da ſig til den Sten/ at hand bliffuer Brød.

4. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Es ſtehet geſchriben: Der Menſch lebt nicht allein vom Brot/ ſondern von einem jeglichen wort Gottes.

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Det ſtaar ſcreffuit/ Menniſket leffuer icke aleniſte aff Brød/ men aff huert Gudz ord.

5. Vnd der Teufel führet jhn auff einen hohen Berg/ vnd weiſet jhm alle Reich der gantzen Welt/ in einem augenblick.

Oc Dieffuelen førde hannem op paa it høyt Bierg/ oc viſde hannem alle Rige i den gantſke Verden/ i it øyeblick.

6. Vnd ſprach zu jhm: Diſe macht will ich dir alle geben/ vnd jhre Herrligkeit/ denn ſie iſt mir übergeben/ vnd ich gebe ſie welchem ich wil.

Oc ſagde til hannem/ Jeg vil giffue dig al denne mact/ oc deris Herrlighed/ Thi hun er mig offuergiffuen/ oc ieg giffuer hende huem ieg vil.

7. So du mich nun wilt anbeten/ ſo ſoll es alles dein ſein.

Der ſom du nu vilt tilbede mig/ da ſkal det alt ſammen høre dig til.

8. Jeſus antworttet jm vnd ſprach: Heb dich von mir weg Sathan/ Es ſtehet geſchriben: Du ſolt Gott deinen HERRN anbeten vnd jm allein dienen.

Jheſus ſuarede hannem/ oc ſagde/ Vige bort fra mig Satan/ Det ſtaar ſcreffuit/ Du ſkalt tilbede Gud din HERRE/ oc tiene hannem alene.

9. Vnd er führet jn gen Jeruſalem/ vnd ſtellet jhn auff des Tempels Zinnen/ vnd ſprach zu jhm: Biſt du Gottes Sohn/ ſo laß dich von hinnen hinunter.

Oc hand førde hannem til Jeruſalem/ oc ſette hannem paa tindingen aff Templen/ oc ſagde til hannem/ Eſt du Guds Søn/ da lad dig falde ned her aff.

Kapitola IIII.

3. Y řekl gemu Diábel: Gſyli Syn Božij/ řcy kamenij tomuto ať chlebem bude.

Rzekl mu thedy dyábel/ Jeſliś ieſt Syn Bozy/ rzecz kamientowi temu aby ſię ſtal chlebem.

4. Y odpowěděl gemu Gežijſs: Pſanoť geſt/ že ne w ſamém chlebě žiw geſt Cžlowěk/ ale w každém Slowu Božijm

Ale Jezus odpowiedáiac mu rzekl/ Nápiſano ieſt / Iż nie chlebem ſámym żywie człowiek / ále wßelkiem ſlowem Bożem.

5. Y wedl gey Diábel na hůru přewyſokau/ a vkázal gemu wſſeckna Králowſtwij okreſſlku země/ w malě chwijli.

Záthym gdy go wwiodl dyabel ná gore wyſoka/ vkazal mu wßytke kroleſtwá ziemſkie w iedneyże chwilce.

6. A řekl gemu: Dámť tobě wſſecku tuto moc/ y ſláwu těch to wěcý/ neb mně Dány gſau/ a komuž chcy dáwám ge.

Y rzekl mu dyabel/ Te wßytke moc dam tobie/ y chwale tych kroleſtw/ bo mi ieſt podaná/ a komu iedno chce dawam ia.

7. Protož ty budeſſli ſe klaněti předemnau/ budeť wſſecko twě:

A ták bedzießli ty mnie chwalil/ bedąc twoie wßytki.

8. Y odpowěděw Gežijſs/ řekl gemu: Pſánoť geſt zagiſtě/ Pánu Bohu twěmu budeſs ſe klaněti/ a gemu ſamému ſlaužiti.

Ná tho Jezus odpowiedziawßy/ rzekl mu/ Odeydz precz odemnie ßátánie/ Abowiem ći nápiſano/ Bedzieß Páná Bogá twego chwalil/ y iemu ſámemu ſluzyl.

9. Potom wedl ho do Geruzaléma / a poſtawil ho na wrchu Chrámu/ a řekl mu: Gſyli Syn Božij/ puſť ſe odſawád dolůw

Wiodl go potym do Jeruzálem/ á poſtáwil go náßczytu koſcielnym / y rzekl mu/ Jeſliś ieſt Syn Bozy/ rzuć ſie ſam z tad ná dol.

ד

10 כְּתִיב גֵּיר דַּלְמַלְאָכוֹהִי יְפַקֵּד עֲלַיךְ דְּנֶנְטְרוּנָךְ׃

Percioch'egli è ſcritto, ch'ei darà commeſſione di te à i ſuoi Angeli che ti guardino.

11 וְעַל דַּרְעַיְהוֹן יֶשְׁקְלוּנָךְ דְּלָא תֶּתְקֵל רַגְלָךְ בְּכֵאפָא׃

Et eſſi ti portaranno ne le mani, accioche tu non Vrti il tuo piede in qualche ſaſſo.

12 עְנָא דֵּין יֵשׁוּע וֶאֱמַר לֵהּ אֱמִיר הוּ דְּלָא תְנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃

Allor IESV riſpondendo, gli diſſe. Egli è detto, Non tentare il tuo Signore Iddio.

13 וְכַד שַׁלֶם אָכֶל־קַרְצָא כֻּלְּהוֹן נֶסְיוֹנַוְהִי פְּרַק מֶן לְוָתֵהּ עַד זַבְנָא׃

E poi che il diauolo hebbe finita ogni tentatione, ſi partì da lui inſin ad Vn certo tempo.

14 וְהַפֶּךְ יֵשׁוּע בְּחַיְלָה דְּרוּחָא לַגְלִילָא וּנְפַק עֲלַוְהִי טֶבָא בְּכֻלָּהּ אַתְרָא דַּחְדָּרַיְהוֹן׃

E IESV ſe ne ritornò con la Virtù de lo Spirito in Galilea: e ſparſeſi la fama di lui per tutto il paeſe circonuicino.

15 וְהוּ מַלֵּף הֲוָא בְּכְנוּשָׁתְהוֹן וּמֶשְׁתַּבַּח הֲוָא מֶן כֻּל אֱנָשׁ׃

Imperoche inſegnaua ne le lor ſinagoghe, & era glorificato da tutti.

16 וֶאֱתָא לְנָצְרַת אַיְכָא דְּאֶתְרַבִּי וְעַל אַיְכַנָא דְּמַעֵד הֲוָא לַכְנוּשְׁתָּא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְקָם לְמִקְרָא׃

Poi Venne in Nazaret, dou'egli era ſtato nutrito: & entrò ſecondo la ſua Vſanza il giorno del ſabbato ne la ſinagoga: e leuoſſi ſu ò leggere.

17 וֶאֱתִיהֵב לֵהּ סֶפְרָא דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָא וּפְתַח יֵשׁוּע סֶפְרָא וֶאֱשְׁכַּח דּוּכְתָּא אַיְכָא דִּכְתִיב׃

E fu gli dato il libro del Profeta Eſaia: & aperto il libro, trouò il luogo doue era ſcritto.

ד

10 כִּי־נִכְתַּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרֶךָ׃

Porque eſcripto eſtá, Que à ſus Angeles mandarà de ti, que te guarden:

11 וְכִי עַל־כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃

Y que en las mànos te lleuaràn, porque no dannes tu pie á piedra.

12 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ כִּי נֶאֱמַר לֹא תְנַסֶּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixole, Dicho eſtá, No tentaras àl Sennor tu Dios.

13 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה הַשָּׂטָן אֶת כָּל־מַסּוֹתָיו חָדַל מִמֶּנּוּ לָעֵת׃

Y acabada toda tentacion, el diablo ſe fue deel por algun tiempo.

14 וַיָּשָׁב יֵשׁוּעַ בִּגְבוּרַת הָרוּחַ גָּלִילָה וּשְׁמוּעָתוֹ יָצְאָה אֶל־כָּל מְדִינָה׃

Y Ieſus boluió en virtud del Eſpiritu à Galilea, y ſalió la fama de el por toda la tierra de alderredor.

15 וְהוּא מְלַמֵּד בַּעֲדוֹתָם נִכְבָּד מִכֻּלָּם׃

Y el enſennaua en las Synogas deellos, y era glorificado de todos.

16 וַיָּבוֹא בְּנָצֶרֶת אֲשֶׁר שָׁם הָיָה אָמוּן וַיָּבוֹא כְּדַרְכּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת אֶל־הָעֵדָה וַיָּקָם לִקְרֹא׃

Y vino à Nazareth, donde auia ſido criado: y entró, conforme à ſu coſtumbre, el dia del Sabbado en la Synoga, y leuantoſe à leer?

17 וַיִּנָּתֶן לוֹ סֵפֶר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא וַיִּפְתַּח אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּמְצָא אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם נִכְתָּב׃

Y fuele dado el libro del Propheta Iſayas: y como abrió el libro, halló el lugar enque era eſcripto.

δ.

10. Γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε·

Car il eſt eſcrit, qu'il donnera charge de toi à ſes Anges pour te contregarder:

11. Καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

Et qu'ils te porteront en leurs mains, depeur que tu ne heurtes de ton pied à quelque pierre.

12. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

Mais Ieſus reſpondant lui dit, Il a eſté dit, Tu ne tenteras point le Seigneur ton Dieu,

13. Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Et quand toute la tentation fut finie, le diable ſe partit de deuers lui iuſqu'à vn temps.

14. Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.

Et Ieſus par la vertu de l'Eſprit retourna en Galilee: & la renommee d'icelui courut ça & là pàr toute la contree d'àl'enuiron.

15. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Car il enſeignoit en leurs ſynagogues, & eſtoit honoré de tous,

16 Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

Or il vint en Nazareth, où il auoit eſté nourri, & entra en la ſynagogue, au iour du Sabbat: ſelon la couſtume: e ſe leua pour lire.

17. Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον ἠσαΐου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον.

Adonc le liure du Prophete Eſaie lui fut baillé: & quand il eut deſpolyé le liure, il trouua le paſſage où il eſtoit eſcrit,

CAP. IIII.

10. Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis mãdavit de te, ut conſervent te.

For it written/ That he will giue his Angels charge ouer thee to keepe thee.

11. Et quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

And with their handes they ſhall lift thee vp/ leſt at any time thou ſhouldeſt daſh thy foote againſt a ſtone.

12. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Dictum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him / It is ſaid / Thou ſhalt not tēpt the Lord thy God.

13. Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo, uſque ad tempus.

And when the deuill had ended all the tentation / hee departed from him for a ſeaſon.

14. Et regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in Galilæam: & fama exiit per univerſam regionem de illo.

And Jeſus returned by yͤ power of the ſpirit into Galile: and there went a fame of him throughout all the region roude about.

15. Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

For he taught in their Synagogues/ and was honoured of all men.

16. Et venit Nazareth ubi erat nutritus: & intravit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbathi in ſynagogam, & ſurrexit legere.

And he came to Nazaret where he had bene brought vp / and (as his cuſtome was) went into the Synagogue on the Sabbath day / and ſtoode vp to reade.

17. Et traditus eſt illi liber Iſaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum invenit locum ubi ſcriptum erat.

And there was deliuered vnto him the booke of the Prophet Eſaias: and when he had opened the booke/hee found the place/ where it was written.

Das IIII. Capitel.

10. Denn es ſtehet geſchrieben: Er wirdt befehlen ſeinen Engeln von dir/ daß ſie dich bewahren.

Thi det ſtaar ſcreffuit / Hand ſkal befale ſine Engle om dig/ at de ſkulle beuare.

11. Vnd auff den händen tragen/ auff daß du nicht etwa deinen Fuß an einen Stein ſtöſſeſt.

Oc bære dig paa Henderne / Paa det du ſkalt icke nogen ſted ſtøde din Fod paa en ſten.

12. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jm: Es iſt geſaget: Du ſolt Gott deinen HERREN nicht verſuchen.

Iheſus ſuarede/oc ſagde til hannem/Det er ſagd/ Du ſkalt icke friſte Gud din HERRE.

13. Vnnd da der teufel alle verſuchung vollendet hatte/weich er von jm eine zeitlang.

Oc der Dieffuelen haffde giort ende paa alle friſtelſer/ vigede hand fra hannem til en tid.

14. Vnd Jeſus kam wider inn des Geiſtes krafft in Galileam/ vnd das gerüchte erſchall von jhm durch alle vmbligende ort.

Oc Iheſus kom i krafftens Aand til Galileam igen Oc røctet om hannem kundgiordis i alle de omliggende Steder.

15. Vnd er lehrete in jren Schulen/ vnd ward von jederman gepreiſet.

Oc hand lærde i deris Scholer / oc bleff priſet aff huer mand.

16. Vnd er kam gen Nazareth/da er erzogen war/ vnd gieng in die Schule nach ſeiner gewohnheit / am Sabbathtage / vnd ſtund auff / vnd wolt leſen.

Oc hand kom til Nazareth/ ſom hand vaar opfød/ oc gick i Scholen effter ſin ſeduane om Sabbaths dagen / Oc hand ſtod op/ oc vilde læſe.

17. Da ward jm das buch des Propheten Eſaias gereicht . Vnd da er das buch herumb warff/ fand er den ort /da geſchriben ſtehet:

Da ſinge de hannem Eſaie Prophetis Bog. Oc der hand kaſte om i Bogen/ fant hand den Sted/ ſom ſtaar ſcreffuit.

Kapitola IIII.

10. Nebk geſt pſáno/ že Ankgeluom ſwým přikázal o tobě aby tebě oſtřijhali.

Abowiemći ieſt nápiſano / Ze Aniolom ſwoim roſkazal o tobie aby ćie ſtrzegli.

11. A na ruce wzali tebe/ aby nevrazyl o kámen nohy twé.

A iż ćie ná reku podnioſa / żebyś kiedy nie obráżił o kámień nogi twoiey.

12. Y odpowěděw gemu Gežijſs/ řekl: Powědijnoť geſt/ Nebudeſs pokauſſeti Pána Boha twého.

Thedy Iezus odpowiedziawſzy / rzekł mu/Rzeczonoć ieſt / Nie będzieſz kuśił Páná Bogá twego.

13. A když ſe dokonalo wſſecкno pokuſſenij/ odſſel od něho Diábel až do čaſu.

A gdy ſie ſkończyłá wſzytká pokuſá/odſzedł dyabł ná czás od niego.

14. Tehdy nawrátil ſe Gežijſs w mocy Ducha do Galilee/ y wyſſla o něm powěſt po wſſý kragině.

A tak Iezus wrócił ſie z moca Duchá do Galileiey / á przyſzłá o nim ſławá powſzytkiey okoliczney krainie.

15. A on včil w Sſkolách gegich/ a weleben byl odewſſech.

Abowiem on vczył w bożnicách ich/ták iż go wſzyſcy wyſławiáli.

16. Y přiſſel do Nazarěthu kdež byl wychowán: Y wſſel podlě obyčege w den Sobotnij do Sſkoly/ y wſtal aby četl.

Potym przyſzedł do Názáret gdźie był wychowan/y wſzedł według zwyczáiu ſwego w dźień ſzábátny do bożnice / y powſtał áby czytał.

17. Y dána gemu Knijha Izayáſſe Proroka. A když otewřel Knijhu/ nalezl mijſto kdež bylo napſáno.

Podano mu thedy kśięgi Ezáiaſzá Proroká / á gdy ie otworzył/ ználazł mieyſce w ktorym było nápiſano.

ד

18 רוחה דמריא עלי
ומטול הנא משחני למסברו
למסכנא ושלחני למאסיו
לתבירי לבא :

Lo Spirito del Signore è ſopra me, percioch'egli m'ha vnto: & hammi mandato ad euangelizare à i poueri, à ſanare i contriti di cuore.

19 ולמכרזו לשביא
שובקנא ולעוירא חזיא
ולמשרו לתבירא ב
בשובקנא ולמכרזו שנתא
מקבלתא למריא :

A predicare à i prigioni la liberatione, a i ciechi il vedere, à mettere in liberta gli oppreſſi, e predicare l'anno accetto del Signore.

20 ופכרך ספרא ויהבה ל
למשמשנא ואזל יתב כ
כלהון דין דבכנושתא
עיניהון חירן הוי בה :

Poi riſerrato il libro, lo rendè al miniſtro, e poſeſi a ſedere: e gli occhij di tutti quelli che ſi trouauano ne la ſinagoga, erano fiſſi in lui,

21 ושרי למאמר להון
דיומנא אשתלם כתבא
הנא דבאדניכון :

Hor egli cominciò loro à dire, Hoggi queſta ſcrittura è adempiuta ne le voſtre orecchie.

22 וסהדין הוו לה כלהון
ומתדמרין הוו במלתא
דטיבותא דנפקן הוי מן
פומה ואמרין הוו לא
הוא הנא בר יוסף :

E tutti gli rendeuano teſtimonio, e marauigliauanſi de le parole piene di gratia, che vſciuano de la ſua bocca, e diceuano, Coſtui non è egli il figliuolo di Ioſef.

23 אמר להון ישוע כבר
תאמרון לי מתלא הנא
אסיא אסא נפשך וכל
דשמען דעבדת בכפר־נחום
עבד אף הרכא במדינתך :

Et egli diſſe loro, Voi mi direte per ogni modo queſta ſimilitudine, Medico, cura te ſteſſo, fa ancor qui ne la tua patria tutte quelle coſe che noi habbiamo vdite eſſere ſtate fatte da te in Capernaum

ד

18 רוח אדני יהוה עלי יען
משח יהוה אתי לבשר ענוים
שלחני לחבש לנשברי לב :

El Eſpiritu del Sennor es ſobre mi, por quanto me ha vngido: para dar buenas nueuas à los pobres me hà embiado, para ſanar los quebrantados de coraçon:

19 לקרא לשבוים דרור
ולאסורים פקח קוח לקרא
שנת רצון ליהוה :

Para pregonar à los captiuos libertad, y à los ciegos viſta: para embiar en libertad à los quebrantados. para predicar anno agradable del Sennor (y dia de pagamento.)

20 ויגל את־הספר ויתן למשרת
וישב ועיני כלם בעדה היו
מביטות אליו :

Y cerrando el libro, como lo dió àl miniſtro ſentoſe, y los ojos de todos en la Synoga eſtauan attentos à el.

21 ויחל לדבר אליהם כי היום
נמלא הכתב הזה באזניכם :

Y començó à dezirles: Oy ſe hà complido eſtà eſcriptura en vueſtros oydos:

22 וכלם העידו לו ותמהו על־
דברי חן אשר הולכים מפיו
ויאמרו הלא זה הוא בן־יוסף :

Y todos le dauan ſu teſtimonio, y eſtauan marauillados de ſus palabras de gracia que ſalian de ſu boca, y dezian, No es eſte el hijo de Ioſeph?

23 ויאמר אליהם אמנם
תאמרו לי את־המשל הזה רופא
רפא את נפשך כמה ששמענו
עשיתה בכפר נחום עשה גם
פה במכורתך :

Y dixoles, Sin dubda me direys, Medico cura te à ti miſmo: de tantas coſas que auemos oydo auer ſido hechas en Capernaum, haz tambien aqui en tu tierra.

δ.

18. Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν.

L'Eſprit du Seigneur eſt ſur moi, d'autant qu'il m'a oint: il m'a enuoyé pour euangelizer aux poures: pour guerir ceux qui ont le cœur froiſſé:

19. Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.

Pour publier deliurance aux captifs, & aux aueugles le recouurement de la veuë: pour enuoyer à deliure ceux qui ſont foulés & publier l'an agreable du Seigneur.

20. Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.

Puis ayant ployé le liure, & l'ayant rendu au miniſtre, il s'aſſit: & les yeux de tous ceux qui eſtoyent en la ſynagogue eſtoyent fiché ſur lui.

21. Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

Lors il commenca à leur dire, Auiourd'hui ceſte Eſcriture eſt accomplie vous l'oyans.

22. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;

Et tous lui rendoyent teſmoignage, & s'eſmerueilloyent des paroles pleines de grace qui procedoyent de ſa bouche: & diſoyent, Ceſtui ci n'eſt-il pas le fils de Ioſeph?

23. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

Dont il leur dit, Vous me direz tout à plein ce prouerbe, Medecin gueri-toi toi-meſme: fai auſſi ici en ton païs toutes les choſes que nous auons ouï dire auoir eſte faites par toi en Capernaum.

CAP. IIII.

18. Spiritus Domini ſuper me propter quod unxit me, evangelizare pauperibus, miſit me, ſanare contritos corde.

The Spirit of the Lord is vpon me/ becauſe he hath anointed me/ that I ſhould preach the Goſpell to the poore: hee hath ſent mee/ that I ſhoulde heale the broken hearted.

19. Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem. Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

That I ſhould preach deliuerance to the captiues/ and recouering of ſight to the blinde/ that I ſhould ſet at libertie them that are bruiſed/ and that I ſhould preach the acceptable yere of the Lord.

20. Et cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendẽtes in eum.

And hee cloſed the booke/ and gaue it againe to the miniſter/ and ſate downe: and the eyes of all that were in the Synagogue were faſtened on him.

21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.

Then he beganne to ſay vnto them/ This daye is this Scripture fulfilled in your eares.

22. Et omnes teſtimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant, Nonne hic eſt filius Ioſeph?

And all bare him witnes/ and wondered at the gracious wordes/ which proceeded out of his mouth/ and ſaid/ is not this Joſephs ſonne?

23. Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudinem, Medice, cura teipſum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.

Then he ſaid vnto them/ Ye will ſurely ſay vnto me this prouerbe/ Phyſicion/ heale thy ſelfe: whatſoeuer we haue heard done in Capernaum/ doe it here likewiſe in thine owne countrey.

Das IIII. Capitel.

18. Der Geiſt des HERRN iſt bey mir/ derhalben er mich geſalbet hat/ vnnd geſandt zu verkündigen das Evangelium den Armen/ zuheilen die zuſtoſſen hertzen.

HERRENS Aand er hoſſ mig/ Der faare ſaluede hand mig. Oc ſende mig/ at kundgøre Euangelium for de Fattige/ at helbrede de knuſede Hierter.

19. Zu predigen den Gefangenen/ daß ſie loß ſein ſollen/ vnd den Blinden das geſichte/ vnd den zuſchlagenen/ daß ſie frey vnd ledig ſein ſollen/ vnd zu predigen das angeneme Jahr des HERRN.

At predicke ſo de Fangne/ at de ſkulle vere løſe/ oc de Blinde faa ſynen/ oc de Fangne/ at de ſkulle vere fri oc ledige/ oc at predicke HERRENS tacknemmelige aar.

20. Vnd als er das Buch zu thet/ gab ers dem Diener/ vnd ſatzte ſich. Vnd aller augen/ die in der Schule waren/ ſahen auff jhn.

Oc der hand lucte Bogen til/ fick hand Tieneren hende/ oc ſette ſig. Oc alle øyen ſom vaare i Scholen/ ſaae paa hannem.

21. Vnd er fieng an zuſagen zu jnen: Heute iſt die Schrifft erfüllet für euren ohren.

Oc hand begynte at ſige til dem/ I dag er denne Scrifft fuldkommen faar eders øern.

22 Vnd ſie gaben alle zeugniß von jhm/ vnd wunderten ſich der holdſeligen wort/ die auß ſeinem Munde giengen/ vnd ſprachen: Iſt das nicht Joſephs Son.

Oc de gaffue alle vidniſbyrd om hannem/ oc vndrede paa de liffſalige ord/ ſom ginge aff hans mund/ oc ſagde/ Er icke denne Joſephs Søn?

23. Vnd er ſprach zu jhnen: Jr werdet freilich zu mir ſagen diß Sprichwort/ Artzt hilff dir ſelber. Denn wie groß ding haben wir gehöret zu Capernaum geſchehen? Thu auch alſo hie inn deinem Vaterlande.

Oc hand ſagde til dem/ J ſkulle frilige ſige dette ordſprock til mig/ Læge hielp dig ſelff. Thi huor ſtore ting haffue wi hørt ſke i Capernaum? Gør oc lige her i dit Federne Land.

Kapitola IIII.

18. Duch Páně nademnau/ proto že pomazal mne/ abych kázal Ewangelium chudým poſlal mne/ a vzdrawowal ſkrauſſeně ſrdcem.

Duch Páńſki nádemna/ dla tego iż mie pomázał ábych opowiedał Ewánielia vbogim/ poſłał mie ábych vzdrowił ſkruſzone ná ſercu.

19. A abych zwěſtowal yatým propuſſtěnij/ a ſlepým widěnij/ abych propuſtil ſauženě k ſwobodě. A abych zwěſtowal Léto PANIE wzáctně/ a den odplacenij.

Abych opowiedział więzniom wyzwolenie/ á ſlepym nápráwienie wzroku/ á żebych złamáne wypuścił ná wolność. Abych opowiedział rok Páńſki wdzięczny.

20. A když zawřel Knijhu/ wrátil gi Služebnijku/ y poſadil ſe. A wſſech w Sſkole oči byly patřijce naň.

Zámknawſzy pothym kſięgi gdy ie wrocił ſłudze/ śiadł/ á wſzyſcy w bożnicy pilnie ſie mu przypátrowáli oczymá ſwemi.

21. Y počal mluwiti k nim: Dnes naplnilo ſe pijſmo toto w vſſých waſſých.

Y poczoł do nich mowić/ Dziśći ſie tho piſmo wypełniło coście wy ſłyſzeli.

22. A wſſyckni gemu ſwědectwij wydáwali/ a diwili ſe libým ſlowům/ kteráž gſau pocházela z vſt geho/ a prawili: Wſſak tento geſt Syn Jozefſuow.

Wſzyſcy tedy dawáli mu ſwe świádectwo/ dziwuiąc ſie onym ſłowam pełnym wdzięczności/ ktore pochodziły z vſt iego/ á mowili/ Iza z then nie ieſt ſyn Jozefow?

23. Y řekl gim: Zagiſtě dijte mi toto podobenſtwij/ Lékaři vzdraw ſebe ſamého: Které wěcy ſlyſſeli gſme žes činil w Kaffarnaum včiň také y zde w twé wlaſti.

Zátym rzekł do nich/ Iście wy mnie rzeczecie te przypowieść/ Lekárzu vzdrowſ mego śiebie/ Wſzytko cochmy ſłyſzeli iż ſie ſtáło w Kapernaum/ vczyńże y tu w oyczyznie twoiey.

ד

24 הוּ הָיִן אֱמַר אַמִּין אָמַר
אֱנָא לְכוֹן דְּלַית נְבִיָא ד
דְּמֶתְקַבַּל בְּמְדִינְתֵהּ׃

E diſſe, Io veramente vi dico che niſſuno profeta è accetto ne la ſua patria.

25 שְׁרָרָא גֵּיר אָמַר אֱנָא
לְכוֹן דְּסַגִּי אַרְמְלָתָא אִית
הֲוַי בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמַי
אֱלִיָא נְבִיָא כַּד אֶתְתְּחֵד
שְׁמַיָא שְׁנִין תְּלָת וְיַרְחֵא
שֶׁתָּא וַהֲוָא כַּפְנָא רַבָּא
בְּכֻלָּהּ אַרְעָא׃

Ma in verità vi dico, che al tempo d'Elia erano molte vedoue in Iſraël, quãdo fu chiuſo il cielo per tre anni e ſei meſi, che fu ſi gran fame per tutta la terra.

26 וַלְוָת חֲדָא מֶנְּהֵין לָא
אֶשְׁתַּדַּר אֱלִיָא אֶלָּא
לְצָרְפַת דְּצַיְדָן לְוָת א
אַנְתְּתָא אַרְמַלְתָא׃

E nondimeno à niuna di loro fu mandato Elia, ma ſolamente ad vna donna vedoua, in Sarepta di Sidone.

27 וְסַגִּיאֵא גַּרְבָא אִית
הֲוֹו בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמַי
אֱלִישַׁע נְבִיָא וְחַד מֶנְּהוֹן
לָא אֶתְדַּכִּי אֶלָּא אֶן נַעְמָן
אַרָמָיָא׃

Molti lebbroſi ancora erano in Iſraël al tempo del Profeta Eliſeo: e pur niuno di quelli fu mondato, ſe non Naaman Siro.

28 וְכַד שְׁמַעוּ הֲוּוֹ הָלֵין
הֲנוֹן דְּבַכְנוּשְׁתָּא אֶתְמְלִיו
חֵמְתָא כֻּלְהוֹן׃

E vdendo queſte coſe, tutti ſi riempieron d'ira ne la ſinagoga.

29 וְקָמוּ אַפְּקוּהִי לְבַר
מֶן מְדִינְתָּא וַאֲיְתִיוּהִי
עַדְמָא לְגַבִּינָא דְּטוּרָא הָו
דִּמְדִינְתְהוֹן בְּנְיָא הֲוָת
עֲלַוְהִי דְּנֶשְׁדּוּנָיְהִי מֶן
שְׁקִיפָא׃

E leuoronſi ſu, e ſcaccioronlo fuor de la città, e lo conduſſero infin à la ſommità del monte, ſopra il quale la lor città era edificata, per precipitarlo di li.

30 הוּ הָיִן עֲבַר בַּיְנָתְהוֹן
וְאָזַל׃

Ma egli paſſando per il mezo di loro, ſen'ando.

ד

24 וַיֹּאמֶר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
כִּי נָבִיא לֹא נִרְצָה בִּמְכוֹרָתוֹ׃

Y dixo, Decierto os digo, que ningun Propheta es accepto en ſu tierra.

25 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בֶּאֱמֶת
רַבּוֹת אַלְמָנוֹת הָיוּ בִּימֵי אֵלִיָּהוּ
בְּיִשְׂרָאֵל בְּהֵעָצֵר הַשָּׁמַיִם שָׁלֹשׁ
שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים כַּאֲשֶׁר
הָיָה רָעָב גָּדוֹל עַל־כָּל הָאָרֶץ׃

En verdad os digo, que muchas biudas auia en Iſrael en los dias de Elias, quando el cielo fué cerrado por tres annos y ſeys meſes, que vuo grande hambre en toda la tierra.

26 וְלֹא אֶל־אִשָּׁה מֵהֶן שֻׁלַּח
אֵלִיָּהוּ כִּי אִם בְּצָרְפַת אֲשֶׁר
לְצִידוֹן אֶל־אִשָּׁה אַלְמָנָה׃

Más á ninguna deellas fué embiado Elias, ſi no à Sarephtha de Sidon, á vna muger biuda.

27 וְרַבִּים מְצוֹרָעִים הָיוּ בִּימֵי
אֱלִישָׁע הַנָּבִיא בְּיִשְׂרָאֵל וְאִישׁ
מֵהֶם לֹא טָהַר כִּי אִם נַעֲמָן
הָאֲרַמִּי׃

Y muchos leproſôs auia en Iſrael en tiempo del Propheta Eliſeo, mas ninguno deellos fuê limpio ſi no Naaman Syro.

28 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַיִּמָּלְאוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר בָּעֵדָה
חֵמָה וָכַעַס׃

Entonces todos en le Synoga fueron llenos de yra, oyendo eſtas coſas.

29 וַיָּקוּמוּ וַיַּשְׁלִיכוּהוּ אֶל־מִחוּץ
לָעִיר וַיּוֹלִיכוּהוּ עַד־סְעִיף הָהָר
אֲשֶׁר עָלָיו נִבְנְתָה עִירָם
לְשָׁמְטֵנוּ׃

Y leuantandoſe, echaronlo fuera de la ciudad, y lleuaronlo haſta la cumbre del monte, ſobre elqual la ciudad deellos eſtaua edificada, para deſpennarlo.

30 וְהוּא עָבַר בְּתוֹכָם מִבֵּינֵיהֶם
וַיֵּלַךְ׃

Mas el, paſſando por medio deellos fueſſe.

δ.

24. Εἶπε δὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Mais il leur dit, En verité ie vous di, que nul Prophete n'eſt receu en ſon païs.

25. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσραὴλ, ὅτι ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Or ie vous di pour vrai qu'il auoit pluſieurs veſues au temps d'Elie en Iſrael, lors que le ciel fut fermé trois ans & ſix mois: tellement que grande famine aduint par tout le païs.

26. Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τῆς σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

Et toutesfois Elie ne fut enuoyé vers aucune d'entr'elles, ſinon à vne femme veſue en Sarepta de Sidon.

27. Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ νεεμὰν ὁ σύρος.

Il auoit auſſi pluſieurs lepreux en Iſrael au temps d'Eliſee le Prophete: toutes-fois pas vn d'entr'eux ne fut nettoyé, ſinon Naaman le Syrien.

28. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

Et ils furent tous remplis de courroux en la ſynagogue, oyans ces choſes.

29. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν.

Dont ils ſe leuerent, & le ietterent hors de la ville, & le menerent iuſqu'au bord de la montagne (ſur laquelle leur ville eſtoit baſtie) pour le ietter du haut en bas.

30. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

Mais il paſſa par le milieu d'eux & s'en alla.

CAP. IIII.

24. Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

And he ſaid/Verely I ſay vnto you/ No Prophet is accepted in his owne countrey.

25. In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cælum annis tribus & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra.

But I teh you of a trueth/ many widows were in Iſrael in the dayes of Elias/when heauẽ was ſhut three yeeres and ſixe moneths/when great famine was throughout all the Land.

26. Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

But vnto none of them was Elias ſent/ſaue vnto Sarepta / a citie of Sidon/vnto a certaine widow.

27. Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſeo propheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.

Alſo many lepers were in Iſrael / in the time of Eliſeus the Prophet : yet none of them was made cleane/ ſauing Naaman the Syrian.

28. Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc audientes.

Then all that were in the Synagogue / when they heard it / were filled w wrath.

29. Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra civitatẽ: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

And roſe vp / and thruſt him out of the citie/and led him vnto the edge of the hill/whereõ their citie was built /to caſt him downe headlong.

30. Ipſe autem tranſiens per medium illorum,ibat.

But hee paſſed trough the middes of them/and went his way.

Das IIII. Capitel.

24. Er ſprach aber: Warlich ich ſage euch/ kein Prophet iſt angenem inn ſeinem Vaterlande.

Oc hand ſagde/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Ingen Prophete er tacknemmelig i ſit Federne Land.

25. Aber in der warheit ſage ich euch: Es waren vil Witwen inn Iſrael zu Elias zeiten/ da der Himel verſchloſſen war/ drey Jar vnd ſechs Monden/ da eine groſſe Theurung war im gantzen Lande.

Men i ſandhed ſiger ieg eder/ Der vaare mange Encker i Iſrael vdi Elie tid/ der Himmelen vaar tiluct try aar oc ſex maanede/ den gong der vaar en ſuar Dyr tid i det gantſke Land.

26. Vnd zu der keiner ward Elias geſand/ denn allein gen Sarephtha der Sidonier/ zu einer Witwe.

Oc Elias bleff ſent til ingen aff dem / vden aleniſte til de Sidoners Sareptha/ til en Encke.

27. Vnd vil außſetzige waren in Iſrael zu des Propheten Eliſei zeiten/ vnd keiner ward gereiniget / denn allein Naaman auß Syrien.

Oc der vaare mange Spedalſke i Iſrael vdi Eliſei Prophetis tid/ Oc der bleff ingen renſit aff dem /vden alene Naaman aff Syrien.

28. Vnd ſie wurden voll zorns/ alle die in der Schulen waren / da ſie es höreten.

Oc de bleffue alle fulde aff vrede ſom vaare i Scholen / der de hørde det.

29. Vnd ſtunden auff / vnd ſtieſſen jhn zur Statt hinauß / vnd fůhreten jhn auff einen Hůgel des Berges / darauff jhre Statt gebauet war / daß ſie jhn hinab ſtůrtzeten.

Oc de ſtode op/ oc ſtøtte hannem vdaff Staden/ oc førde hannem op paa det hoviſte aff Birget/ paa huilcket deris Stad vaar bygd/ at de vilde ſtyrte hannem ned.

30. Aber er gieng mitten durch ſie hinweg.

Men hand gick bort mit igennem dem.

Kapitola IIII.

24. Y řekl: Giſtě prawjm wám: Ze zadny prorok nenij wzáctnym w Wlaſti ſwě.

Tedy rzekl/ Záprawde wam powiedam/ Zaden Prorok nie ieſt przyemnym w oyczyznie ſwoiey.

25. Alew prawdě prawjm wám/ že mnoha Wdow bylo za dnůw Eliáſſe w lidu Izrahelſkěm/ kdyžto zawřijno bylo Nebe za tři lěta a za ſſeſt Měſýcůw/ a tehdáž byl hlad weliký po wſſý zemi:

Alec wam w prawdzie powiedam/ Byloc wiele wdow zá czáſow Eliaſzowych w Izrael/ gdy bylo zámkmone niebo do trzech lat y ſzeſci mieſiecy/ ták iż ſie byl wſzczal wielki glod po wſzytkiey ziemi.

26. Wſſak k nižadně z nich nenij poſlán/ Eliáſs/ gedině do Sarepty Sydonſkě k ženě Wdowě.

Lecz do żadney z nich nie byl poſlan Eliaſz/iedno do Sárepthy miáſtá Sydonſkiego/ do niewiáſthy wdowy.

27. A mnoho Malomocných bylo w Lidu Izrahelſkěm za Elizea Proroka/ a nižádný z nich nenij očiſſtěn/ gedině Náman Syrſký.

Byloctež y wiele/ tredowátych w Izráelu zá czáſow Elizeuſzá Proroká/ á wżdy żaden z nich nie byl oczyſcion/ iednoż Naáman Syriyczyk.

28. Y naplněni gſau wſſyckni w Sſkole hněwem/ to ſlyſſýže.

Tedy wſzyſcy w bożnicy nápelnieni ſą gniewu/ to ſlyſząc.

29. Y powſtali a wywedli gey wen z Měſta/ a wedli ho až na wrch hory/ na nijžto Měſto gich bylo wzděláno/ aby gey dolůw sſtrčili.

R wſthawſzy wyrzucili go precz z miáſtá/wywiedli go ná koniec gory (ná ktorey miáſto ich zbudowane bylo) áby go zrzucili.

30. Ale on bera ſe proſtředkem gich/ odſſel.

Ale on przeſzedſzy przez poſrzodek ich/ odſzedl precz.

ד

31 וַנְחֶת לְכַפַּרנַחוּם מְדִינְתָּא דַּגְלִילָא וּמַלֶּף הֲוָא לְהוּן בְּשַׁבְּתָא׃

E ſceſe in Capernaum città di Galilea : & iui inſegnaua lor ne ſabbati.

32 וַתְמִיהִין הֲווּ בְּיוּלְפָּנֵהּ דַּמְשַׁלְּטָא הֲוָת מֶלְּתֵהּ׃

E ſtupiuanſi de la ſua dottrina : percioche il ſuo parlare era con autorità.

33 וְאִית הֲוָא בַּכְנוּשְׁתָּא גַּבְרָא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ רוּחָא דְשֵׁאדָא טַנְפְּתָא וַזְעַק בְּקָלָא רָמָא׃

Hor ne la ſinagoga era vn huomo, che haueua lo ſpirito d'vn demonio immondo : ilqual gridò ad alta voce.

34 וַאֲמַר שְׁבוּקַיְנִי מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲתַיְתְּ לְמוֹבָדוּתַן יָדַע אֶנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישֵׁהּ דַּאלָהָא׃

Dicendo, Ah, che habbiam noi à far con teco, IESV Nazareno? Sei tu venuto à diſtruggerci? Io ſo ben chi tu ſei, tu ſei il ſanto di Dio.

35 וַכְּאָא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וַאֲמַר סְכוּר פּוּמָךְ וּפוּק מֶנֵּהּ וַשְׁדִיהִי שֵׁאדָא בַּמְצַעְתָּא וַנְפַק מֶנֵּהּ כַּד לָא סְרַח בֵּהּ מֶדֶם׃

E IESV lo ripreſe, dicendo, Taci, & eſci di lui. E il demonio poi che l'hebbe gittato nel mezo, vſci da eſſo, e non gli fece nocumento alcuno.

36 וַתְמַהָא אֲחַד לְכָל־נָשׁ וַמְמַלְּלִין הֲווּ עַם חֲדָדֵא וְאָמְרִין מָנָא הִי כִּי מֶלְּתָא הָדָא דַּבְשׁוּלְטָנָא וּבְחַיְלָא פָּקְדָא לְרוּחָתָא טַנְפָּתָא וְנָפְקָן׃

Di qui nacque timore in tutti, e parlauano inſieme tra loro, dicendo, Che parlare è queſto? che con autorità e poteſtà comanda à gli ſpiriti immondi, & eſſi eſcono.

37 וַנְפַק עֲלוֹהִי טָבָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דְּחַדְרַיְהוּן׃

E la fama ſi ſparſe di lui per ogni luogo de la contrada circonuicina.

ד

31 וַיָּבוֹא אֶל־כְּפַר נַחוּם עִיר הַגָּלִיל וְהָיָה מְלַמְּדֵם בַּשַּׁבָּת׃

Y decendió à Capernàum ciudad da Galilea, y álli los enſennaua los Sabbados.

32 וַיִּתַּמְּהוּ עַל־תַּלְמוּדוֹ כִּי בִּגְבוּרָה הָיָה דְּבָרוֹ׃

Y eſtauan fuera de ſi de ſu doctrina: porque ſu palabra era con poteſtad.

33 וּבָעֵדָה הָיָה אֱנוֹשׁ אֲשֶׁר לוֹ רוּחַ שֵׁד טָמֵא וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל׃

Y eſtaua en la Synoga vn hombre que tenia vn eſpiritu de vn demonio immundo, elqual exclamò à gran boz.

34 לֵאמֹר הֵהּ מַה לָּנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי בָּאתָה לְאַבְּדֵנוּ יְדַעְתִּיךָ מִי אַתְּ הַקָּדוֹשׁ אֱלֹהִים׃

Diziendo, Ea, que tenemos contigo Ieſus Nazareno? has venido à deſtruyrnos? yo te conozco quien eres, el Sancto de Dios.

35 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חֲסֹם וְצֵא מִמֶּנּוּ וַיַּשְׁלִיכֵהוּ הַשֵּׁד בְּתוֹךְ וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ וְלֹא רִצְּצוֹ׃

Y IESVS le rinnió, diziendo, Emmudece, y ſal deel. Entonces el demonio, derribandolo en medio, ſalió deel: y no le hizo danno alguno.

36 וְיִרְאָה וָרַעַד בָּא בְּכֻלָּם וַתְּכַסֵּמוּ פַּלָּצוּת וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֵאמֹר מַה זֶּה הַדָּבָר כִּי בְּשִׁלְטוֹן וּגְבוּרָה מְצַוֶּה אֶת רוּחוֹת טְמֵאוֹת וְיֵצְאוּ׃

Y fué eſpanto ſobre todos, y hablauan vnos à otros diziendo, Que coſa es eſta, que con autoridad y potencia manda à los eſpiritus immundos, y ſalen?

37 וַיֵּצֵא שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל מְקוֹם הַמְּדִינָה׃

Y la fama deel ſe diuulgaua de todas partes por todos los lugares de la comarca.

δ.

31. Καὶ κατῆλθεν εἰς καπερναοὺμ πόλιν τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι·

Et deſcendit en Capernaum, ville de Galilee, & là les enſeignoit és Sabbats.

32. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

Et ils s'eſtonnoyent de ſa doctrine: car ſa parole eſtoit auec authorité.

33. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ.

Or y auoit-il en la ſynagogue vn homme qui auoit vn eſprit immonde du diable: lequel s'eſcria à haute voix.

34. Λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς, οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

Diſant, Ha, qu'y-a il entre nous & toi, Ieſus Nazarien? es-tu venu pour nous deſtruire? Ie ſai qui tu es: aſſauoir le Sainct de Dieu.

35. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων· Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν.

Et Ieſus le tanſa, diſant, Tai toi: & ſors hors de lui. Et le diable apres auoir ietté d'impetuoſite l'homme du beau milieu, ſortit hors de lui, ne lui ayant fait aucun dommage.

36. Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται.

Adonc il y eut eſtonnemnet ſur tous, & ils parloyent entr'eux, diſans, Quelle parole eſt ceſte-ci, qu'en authorité & vertu il commande aux eſprits immondes, & ils ſortent?

37. Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Et le bruit de lui paruint en tous les quartiers du pais d'al'entour.

CAP. IIII.

31. Et deſcendit in Capharnaum civitatem Galilææ: ibiq; docebat illos ſabbathis.

And came downe into Capernaum a city of Galile/ and there taught them on the Sabbath dayes.

32. Et ſtupebant in doctrina eius: quia in poteſtate erat ſermo ipſius.

And they were aſtonied at his doctrine: for his word was with authoritie.

33. Et in ſynagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamavit voce magna.

And in the Synagogue there was a man which had a ſpirit of an vncleane deuill/ which cryed with a loud voyce

34. Dicens, Sine, quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te qui ſis, Sanctus Dei.

Saying/ Oh/ what haue we to doe with thee/ thou Jeſus of Nazaret? art thou come to deſtroy vs? I knowe who thou art/ euen the Holy one of God.

35. Et increpavit illum Ieſus, dicens, Obmuteſce, & exi ab eo. Et cum proieciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

And Jeſus rebuked him/ ſaying/ Hold thy peace/ and come out of him. Then the deuill throwing him in the middes of them/ came out of him/ and hurt him not.

36. Et factus eſt pavor in omnibus, & colloquebantur adinvicem, dicentes, Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt?

So feare came on them all/ and they ſpake amōg them ſelues/ ſaying/ What thing is this? for with authoritie and power he commaundeth the foule ſpirits and they come out?

37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

And the fame of him ſpredde abroade throughout all the places of the countrey round about.

Das IIII. Capitel.

31. Vnd kam gen Capernaum in die Stadt Galilea/ vnnd lehrete ſie an den Sabbathen.

Oc kom Capernaum Galilee Stad/ oc lærde dem om Sabbathen.

32. Vnd ſie verwunderten ſich ſeiner Lehre/ denn ſein Rede war gewaltig.

Oc de forundrede ſig paa hans Lærdom/ thi hans Tale vaar vnldig.

33. Vnd es war ein Menſch in der Schule/ beſeſſen mit einem vnſaubern Teufel/ vnd er ſchrey laut:

Oc der vaar it Menniſke i Scholen/ beſæt met en wren Dieffuel/ Oc hand robte høyt.

34. Vnd ſprach: Halt/ was haben wir mit dir zuſchaffen/ Jheſu von Nazareth? Du biſt kommen vns zu verderben/ Ich weiß wer du biſt/ nemlich der Heilige Gottes.

Oc ſagde/ Holt/ huad haffue wi met dig at ſkaffe Jheſu aff Nazareth? Du eſt kommen at foderffue oſſ/ Jeg veed huo du eſt/ ſom er Gudz hellige.

35. Vnd Jeſus bedrohet jhn/ vnnd ſprach: Verſtumme/ vnd fahr auß von jhm. Vnd der Teufel warff jhn mitten vnter ſie/ vnnd fuhr von jhm auß/ vnd thet jm keinen ſchaden.

Oc Jheſus truede hannem/ oc ſagde/ Ti ſtille/ oc far vd aff hannem. Oc Dieffuelen kaſte hannem mit vnder ſig/ oc foer vdaff hannem/ oc giorde hannem ingen ſkade.

39. Vnd es kam eine forcht über ſie alle/ vnnd redeten miteinander/ vnnd ſprachen: Was iſt das für ein ding? Er gebeut mit macht vnd gewalt den vnſaubern geiſtern/ vnnd ſie fahren auß.

Oc der kom en redzel offuer dem alle/ oc de talede met huer andre/ och ſagde/ Huad er dette for en ting? Hand biuder de wrene Aander met mact oc vold/ och de fare vd.

37. Vnd es erſchall ſein geſchrey inn alle örter des vmbligenden Landes.

Oc hans rycte vdſpriddis alle vegne i det omliggende Land.

Kapitola IIII.

31. Y ſſtaupil do Kaffarnaum Měſta Galilegſkého/ a tu včil ge we dnech Swatečnijch.

A przyſzedł do Kápernaum miáſtá Galileyſkiego/ á thám ie vczył w ſzabáty.

32. Y diwili ſe včenij geho/ neb s mocý byla řeč geho.

Zumiewáli ſie thedy ná náuke iego/ bo były poważne ſłowá iego.

33. A byl tu člowěk w Sſkole mage ďábelſtwij nečiſté: y zwolal hlaſem welikým.

A był tám w bożnicy niektory opętány co miał w ſobie duchá nieczyſtego/ ktory záwołał głoſem wielkim.

34. Řka: Nechay/ co tobě s námi Gežijſſy Nazaretſký? přiſſel gſy zatratiti nás? znám tebe kdo gſy/ že gſy ten Swatý Božij.

Mowiac/ Ach cośći do nas Jezuśie Názareńſki? Przyſzedłeś ábyś nas wytrácił/ znamcie ktoś ieſt/ On Swiety Boży.

35. Y přimluwil gemu Gežijs/ řka: Vmlkniž/ a wýgdi od něho. A když gey powrhl ďábel v proſtřed wyſſel od něho/ a nic gemu nevſſkodil.

Sfukał go tedy Jezus/ mowiac/ Vmilkniſz á wynidź od niego/ thedy dyabelſtwo porzuciwſzy go w pośrzodku/ wyſzło od niego/ á nic mu nie ſzkodziło.

36. Y ſtal ſe ſtrach nade wſſemi/ a rozmlauwali weſpolek řkauce: Jaké geſt toto Slowo/ že w mocy a w ſýle přikazuge duchuom nečiſtým/ a wycházegij?

A przyſzedł ſtrách ná wſzythki/ á mowili iedni do drugich/ Coż tho ieſt zá rzecz/ iż zwierzchnośćia y moca roſkázuie duchom nieczyſthym/ y wychodza?

37. Y rozhlaſſowala ſe powěſt o něm w každém mijſtě té Krajiny.

A thák o nim przyſzłá wieść ná wſzytki mieyſcá okoliczney ziemice.

ד

38 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן כְּנוּשְׁתָּא עַל לְבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן וַחֲמָתֵהּ דְּשֶׁמְעוּ אֲלִיצָא הֲוָת בְּאֶשָּׁתָא רַבְּתָא וּבְעוֹ מֶנֵּהּ מְטוּלָתָהּ׃

Iesv poi partitoſi de la ſinagoga, entrò ne la caſa di Simone : e la ſuocera di Simone era oppreſſa da vna gran febbre, onde lo pregorono per lei.

39 וְקָם לְעֵל מֶנָּהּ וּכְאָא בְּאֶשָּׁתָהּ וְשַׁבְקָתָהּ וּמֶחְדָּא קָמַת וּמְשַׁמְּשָׁא הֲוָת לְהוֹן׃

Et egli ſtandole ſopra, gridò contra la febbre, e la febbre la laſſò, ond'ella ſubbito ſi leuò ſu, e ſerui loro.

40 בְּמַעְרְבַי שֶׁמְשָׁא הָוֵין כֻּלְהוֹן אִילֵין דְּאִית הֲווֹ לְהוֹן כְּרִיהֵא דְּכְרִיהִין בְּכוּרְהָנֵא מְשַׁחְלְפֵא אַיְתִיו אֶנּוּן לְוָתֵהּ הוּ דֵין עַל חַד חַד מֶנְהוֹן אִידֵהּ סָאֶם הֲוָא וּמַאסֵא הֲוָא לְהוֹן׃

Poi nel tramontar del ſole tutti quelli che haueuano de gli ammalati di varie infirmità, gli menorono à lui: & egli mettendo le mani ſopra ciaſcun di loro, gli riſanaua.

41 וְנָפְקִין הֲווֹ אַף שֵׁאדֵא מֶן סַגִּיאֵא כַּד מְזַעְקִין וְאָמְרִין דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא וְכָאֵא הֲוָא בְּהוֹן וְלָא שָׁבֵק הֲוָא לְהוֹן דְּנֵאמְרוּן דְּיָדְעִין דְּהוּיוּ מְשִׁיחָא׃

I demonij ancora vſciuano da molti, gridando, e dicendo, Tu ſei Chriſto Figliuol di Dio. Et egli riprendendoli aſpramente, non gli laſſaua parlare : percioche ſapeuano ch'egli era Chriſto.

42 וַלְצַפְרֵהּ דְּיַוְמָא נְפַק אֱזַל לֵהּ לְאַתְרָא חוּרְבָא וְכֶנְשֵׁא בָּעֵין הֲווֹ לֵהּ וְאֶתַו עַד־מָא לְוָתֵהּ וַאֲחְדוּהִי דְּלָא נֵאזַל לֵהּ מֶן לְוָתְהוֹן׃

Venuto che fu il giorno, vſcì fuore, & andoſſene in un luogo diſerto: e le turbe il cercauano, e vennero à lui e riteneuanlo, perche non ſi partiſſe da loro.

ד

38 וַיָּקָם וַיֵּצֵא מִן הָעֵדָה וַיָּבוֹא בְּבֵית שִׁמְעוֹן וַחֲמוֹת שִׁמְעוֹן חֹלָה בְּדַלֶּקֶת גְּדוֹלָה וַיְבַקְשׁוּ אוֹתוֹ עָלֶיהָ׃

Y leuantandoſe Ieſus de la Synoga, entroſe en caſa de Simon : y la ſuegra de Simon eſtaua con vna grande fiebre : y rogaronle por ella.

39 וַיַּעֲמֹד עָלֶיהָ וַיִּגְעַר בַּדַּלֶּקֶת וַתַּעַזְבֶנָּה וּבְרֶגַע קָמָה וַתְּשָׁרֵת אוֹתָם׃

Y acercandoſe à ella rinnió à la fiebre : y la fiebre la dexó : y ella, leuantandoſe luego, les ſiruió.

40 וְכַאֲשֶׁר בָּא הַשֶּׁמֶשׁ כֻּלָּם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם חוֹלִים בְּמַחֲלוֹת חֲלִיפוֹת הֵבִיאוּ אוֹתָם אֵלָיו וְהוּא עַל־אִישׁ שָׂם יָדָיו וַיְרַפְּאֵם׃

Y poniendoſe el Sol, todos losque tenian enfermos de diuerſas enfermedades, los trayan à el : y el, poniendo las manos ſobre cada vno deellos, los ſanaua.

41 וַיֵּצְאוּ גַּם שֵׁדִים מֵרַבִּים וְצֹעֲקִים לֵאמֹר כִּי אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים וַיִּכְלָאֵם וְלֹא הִנִּיחָם לְדַבֵּר כִּי יָדְעוּ כִּי־הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Y ſalian tambien demonios de muchos, dando bozes y diziendo, Tu eres el Chriſto Hijo de Dios, mas el rinniendoles no los dexaua hablar, porque ſabian que el era el Chriſto.

42 וּבַבֹּקֶר הַיּוֹם יָצָא וַיֵּלֶךְ אֶל־מָקוֹם צִיָּה וְהָעָם בִּקְשׁוּהוּ וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו וַיֹּאחֲזוּהוּ פֶּן־יֵלֵךְ מֵעִמָּם׃

Y ſiendo ya de dia ſalió, y fueſe àl lugar deſierto : y las compannas lo buſcauan, y vinieron haſta el : y detenianlo que no ſe fueſe deellos:

δ.

38. Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος. ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

Et quand Ieſus ſe fut leue de la ſynagogue, il entra en la maiſon de Simon : & la belle-mere de Simon eſtoit detenue d'vne groſſe fieure, dont ils prierent pour elle.

39. Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

Et s'eſtant panché ſur elle, il tanſa la fieure, & la fieure la laiſſa : & incontinent elle ſe leua, & les ſeruoit.

40. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Et comme le ſoleil ſe couchoit, tous ceux qui auoyent des malades de diuerſes maladies, les lui amenetent : & lui impoſant les mains ſur vn chacun, les gueriſſoit.

41. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Les diables auſſi ſortoyent hors de pluſſieurs, crians & diſans, Tu es le Chriſt, le Eils de Dieu : mais il les tanſoit, & ne leur permettoit de dire qu'ils ſeuſſent qu'il eſtoit le Chriſt.

42. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν.

Et quand il fut iour, il ſe departit, & s'en alla en vn lieu deſert : & les troupes le cerchoyent, & vindrent iuſques vers lui, & le retenoyent afin qu'il ne ſe departiſt point d'auec eux.

CAP. IIII.

38. Surgens autem Ieſus de ſynagoga introivit in domũ Simônis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea.

And he roſe vp / and came out of the Synagogue / and entred into Simons houſe. And Simons wiues mother was taken with a great feuer / and they required him for her.

39. Et ſtans ſuper illam imperavit febri: & dimiſit illam. Et continuò ſurgens, miniſtrabat illis.

Then he ſtoode ouer her / and rebuked the feuer / and it left her: and immediately ſhe aroſe / and miniſtred vnto them.

40. Cùm autem ſol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille ſingulis manus imponens curabat eos.

Nowe when the ſunne was downe / all they that had ſicke folkes of diuers diſeaſes / brought them vnto him / and hee layet his hands on euerie one of them / and healed them.

41. Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei, & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.

And deuils alſo came out of many / crying and ſaying / Thou art the Chriſt / the Sonne of God: but hee rebuked them / and ſuffred them not to ſay that they knew him to be the Chriſt.

42. Facta autem die, egreſſus ibat in deſertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum: & detinebant illum ne diſcederet ab eis.

And when it was day / he departed / and went foorth into a deſert place / and the people ſought him / and came to him / and kept him / that he ſhould not departe from them.

Das IIII. Capitel.

38. Vnd er ſtund auff auß der Schulen / vnd kam in Simonis Hauß / vnd Simonis Schwieger war mit einem harten fieber behafft. Vnd ſie baten jn für ſie.

Oc hand ſtod op aff Scholen / oc kom i Simonis huſſ / oc Simons huſtruis moder haffde en ſuar Koldeſiuge. Oc de bade hannem for hende.

39. Vnnd er tratt zu jr / vnnd gebot dem fieber / vnd es verließ ſie / vnnd bald ſtund ſie auff / vnd dienete jnen.

Oc hand traadde til hende / oc bød koldeſiugen / oc hun forlod hende / oc hun ſtod ſtrax op / oc tiente dem.

40. Vnd da die Sonne vntergangen war / alle die / ſo Krancken hatten / mit mancherley Seuchen / brachten ſie zu jm. Vnd er leget auff einen teglichen die hände / vnnd machet ſie geſund.

Oc der Solen vaar nedgangen / da førde alle de ſom haffde Siuge / met atſkillige Siugdomme / dem til hannem. Oc hand lagde Henderne paa huer beſynderlige / oc giorde dem helbrede.

41. Es fuhren auch die Teufel auß von vilen / ſchryen vnd ſprachen: Du biſt Chriſtus der Son Gottes. Vnd er bedrohet ſie / vnd ließ ſie nicht reden deñ ſie wuſten / daß er Chriſtus war.

Der fore oc Dieffle vd aff mange / robte oc ſagde / Du eſt Chriſtus Guds Søn. Oc hand truede dem / oc loed dem icke tale / Thi de viſte / at hand vaar Chriſtus.

42. Da es aber tag ward / gieng er hinauß an eine wůſte ſtete / vnnd das Volck ſůchte jn / vnd kamen zu jm / vnd hielten jn auff / daß er nicht von jnen gienge.

Oc der det bleff dag / gick hand vd paa en øde Sted Och Folcket lete effter hannem / och komme til hannem / och de hulde hannem / at hand gick icke fra dem.

Kapitola IIII.

38. Wyſſed pak Gežijſs ze Sſkoly / wſſel do domu Sſimonowa. Swekruſſe pak Sſimonowa trápena byla welikau zymnicý: y proſyli ho za ni.

Potym Jezus wſtawßy z bożnice / wßedł w dom Symonow á świekre Symonowe trzymałá gorączká wielka / y prośili go zá nią.

39. A ſtoge nad nij / přikázal Zýmnicy / y oſtala gi. A ona hned wſtawſſy poſluhowala gim.

Tedy on ſtoiąc nád nią / ſfukał gorączkę / y wnet iey przeſtáłá. Oná tedy nátychmiaſt wſtawßy ſłużyłá im.

40. A když Sluncě zaſſlo / wſſyckni kteřijž měli nemocně rozličnými neduhy / wodili ge k němu. A on na gedno ho každěho ruce wzkládage / vzdrawowal ge.

A gdy ſłońce záchodziło wßyſcy kthorzy mieli niemocne rozlicznymi chorobámi złożone / przywodzili ie do niego / á on ná ktoregokolwiek z nich rece włożył / vzdrawiał ie.

41. Od mnohých takě wycházela Diábelſtwij / křičijce a řkauce: Ty gſy Syn Božij. Ale on treſtěge ge / nedopauſſtěl gim mluwiti / neb gſau wěděli že geſt on Kryſtus.

A temu od wiela ich wychodził y dyabelſtwá / wołáiąc y mowiąc / Tyś ieſt on Kryſthus Syn Boży / lecz on ná nie fukáiąc nie dopuſzczał im mowić / żeby wiedziáły iż on ieſt Kryſtuſem.

42. A když byl den / wyſſed bral ſe na puſtě mijſto. Y hledali ho záſtupowě / přiſſlí až k němu a zdržowali gey aby neodcházel od nich.

A gdy náſtał dzień ßedł ná mieyſce puſte / á zgromádzenie ludzi ßukáło go / y przyßedßy aż do nie° / zátrzymawáli go áby nie odchodził od nich.

ד

43 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר לְהוֹן דְּאָף לַמְדִינָתָא אַחְרָנְיָתָא וָלֵא לִי לְמַסָּבָרוּ מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא דְּעַל הָדָא הוּ אֶשְׁתַּדְּרֵת׃

Ma egli diſſe loro, Ei biſogna ch'io annuntij il regno di Dio ancor a l'altre città: concioſia ch'io ſono ſtato mandato a queſto effetto.

44 וְהוּ מַכְרֶז הֲוָא בְּכְנוּשָׁתָא דַּגְלִילָא׃

E predicaua ne le ſinagoghe de la Galilea.

ה

1 הֲוָא דֵּין כַּד כְּנַשׁ עֲלַוְהִי כֶּנְשָׁא לְמֶשְׁמַע מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְהוּ קָאֶם הֲוָא עַל יַד יַמָּא דְגֶנֵּסַר׃

Hor auuenne che calcandoſigli la turba addoſſo, per vdir la parola di Dio, egli ſtaua lungo il lago di Genneſaret.

2 וַחֲזָא סְפִינָן תַּרְתֵּין דְּקָיְמָן עַל גֵּיב יַמְּתָא וְצַיָּדֵא דַּסְלֵקוּ מֶנְּהֵין וַמְשִׁיגִין מְצִידָתְהוֹן׃

E vide due naui che ſtauano lungo il lago: e i peſcatori n'erano ſceſi, e lauauano le loro reti.

3 וַחְדָא מֶנְּהֵין דְּשֶׁמְעוֹן הֲוָת כֵּאפָא וַסְלֵק יֵשׁוּעַ יִתֵב בָּהּ וֶאמַר דְּנְדַבְּרוּנָהּ קַלִּיל מֶן יַבְּשָׁא לְמַיָּא וִיתֵב הֲוָא וַמַלֵּף מֶן סְפִינְתָא לְכֶנְשָׁא׃

Et entrò in vna de le naui, laquale era di Simone: e pregollo che la ritiraſſe vn poco da terra: poi poſtoſi à ſedere, inſegnaua de la naue à le turbe.

4 וְכַד שְׁתֵק מֶן מְמַלָּלֵהּ אֶמַר לְשֶׁמְעוֹן דַּבַּרוּ לְעוּמְקָא וַארְמוּ מְצִידָתְכוֹן לְצַיְדָא׃

E poi ch'egli hebbe ceſſato di parlare, diſſe à Simone, Conduce ne l'alto, e calate giù le voſtre reti à far preſa.

5 עֲנָא שֶׁמְעוֹן וֶאמַר לֵהּ רַבִּי לֶלְיָא כֻּלֵּהּ לְאִין וּמֶדֶם לָא אַחֵדְן עַל מֶלְּתָךְ דֵּין רָמֵא אֶנָא מְצִידְתָא׃

E Simone riſpondendo, gli diſſe, Maeſtro, Noi ci ſiamo affaticati tutta notte, e niente habbiam preſo: nondimeno ſopra la tua parola calarò la rete.

ד

43 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כִּי יֵשׁ צָרְכִּי גַּם לֶעָרִים אֲחֵרוֹת לְבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים כִּי לְזֹאת שֻׁלַּחְתִּי׃

Y el les dixo, Que tambien à otras ciudades es meneſter que annuncie el el Euangelio del Reyno de Dios: porque para eſto ſoy embiado.

44 וְהָיָה קוֹרֵא בָּעֵדוֹת הַגָּלִיל׃

Y predicaua en las Synogas de Galilea.

ה

1 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר נָהַר אֵלָיו עַם רַב לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְהוּא עֹמֵד אֶל יַם כִּנֶּרֶת׃

Y aconteció, que eſtando el junto àl lago de Genezareth, las compannas ſe derribauan ſobre el por oyr la palabra de Dios.

2 וַיַּרְא שְׁתֵּי אֳנִיּוֹת קָמוֹת עַל יַד הַיָּם וְהַדַּוָּגִים יָרְדוּ מֵהֶן וַיִּרְחֲצוּ אֶת הָרֶשֶׁת׃

Y vido dos nauios que eſtauan cerca del lago: y los peſcadores, auiendo decendido de ellos, lauan ſus redes.

3 וַיַּעַל־בְּאַחַת הָאֳנִיּוֹת אֲשֶׁר הָיְתָה לְשִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ לְהוֹבִילָהּ מְעַט מֵאֶת־הָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב וַיְלַמֵּד אֶת הָעָם מֵאֳנִיָּה׃

Y entrádo en vno de eſtos nauios, el qual era de Simon, rogóle que lo deſuiaſſe de tierra vn poco: y ſentándoſe, enſennaua deſde el nauio las compannas.

4 וּכְכַלּוֹתוֹ לְדַבֵּר אָמַר אֶל־שִׁמְעוֹן הוֹבִיל אֶל־הָעֵמֶק וּזְרוּ אֶת רִשְׁתְּכֶם לְדוּגָה׃

Y como ceſſó da hàblar, dixo à Simon, lleua en alta mar y echad vueſtras redes para tomar.

5 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי בְּכָל הַלַּיְלָה נֶחֱלַשְׁנוּ וּמְאוּמָה לֹא אָחַזְנוּ אֲבָל עַל־דְּבָרְךָ אֱזְרֶה אֶת הָרֶשֶׁת׃

Y reſpondiendo Simon, dixole, Maeſtro auiendo trabajado toda la noche, nada hemos tomado: mas en tu palabra echaré la red.

δ.

43. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

Mais il leur dit, Il me faut auſſi bien euangelizer aux autres villes le royaume de Dieu: car pour cela ſuis ie enuoye.

44. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

Et il preſchoit ès ſynagogues de Galilee.

ΚΕΦΑΛ ε.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέτ·

Or aduint comme la foule eſtoit toute ſur lui, pour ouïr la parole de Dieu, que lui ſe tenoit ſur le bord du lac de Genezareth.

2. Καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην. οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ᾽ αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

Et voyant deux naſſelles qui eſtoyent pres de la riue du lac, (or les preſcheurs en eſtoyent deſcendus, & lauoyent leurs rets) il monta en l'vne des naſſelles, qui eſtoit à Simon.

3. Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

Et le pria de la mener vn peu arriere de terre: puis eſtant aſſis il enſeignoit de la naſſelle les troupes.

4. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

Et quand il eut ceſſe de parler, il dit à Simon, Mene en pleine eau, & laſchez vos rets pour peſcher.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ· ἐπιστάτα, δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

Lors Simon reſpondant lui dit, Maiſtre, toute la nuict nous auons trauaillé: & n'auons rien prins toutesfois à ta parole ie laſcherai les files.

CAP. IIII.

43. Quibus ille ait, Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo miſſus ſum.

But he ſaide vnto them/Surely I muſt alſo preach the kingdome of God to other cities: for therefore am I ſent.

44. Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

And he preached in the Synagogues of Galile.

CAP. V.

FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Genezareth.

Then it came to paſſe / as the people preaſſed vpon him to heare the word of God / that hee ſtoode by the lake of Geneſaret.

2. Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.

And ſawe two ſhippes ſtand by the lake ſide / but the fiſhermen were gone out of them / and were waſhing their nets.

3 Aſcendens autem in unam navim quæ erat Simônis, rogavit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens, docebat de navicula turbas.

And he entred into one of the ſhippes which was Simons / and required him that he would thruſt of a litle from the land: and he ſate downe / and taught the people out of the ſhip.

4. Vt ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem, Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

Nowe when he had left ſpeaking / hee ſayde vnto Simon / Lanche out in to the deepe / and let downe your nettes to make a draught.

5. Et reſpondens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete.

Then Simon anſwered / and ſayde vnto him / Maſter / we haue trauailed al night / and haue taken nothing: neuertheleſſe at thy worde I will let downe the net.

Das IIII. Capitel.

43. Er ſprach aber zu jhnen: Ich muß auch andern Stätten das Evangelium predigen vom Reich Gottes/ denn darzu bin ich geſandt.

Da ſagde hand til dem / Jeg ſkal oc predicke andre Stæder Euangelium om Guds rige/Thi ieg er til vdſent.

44. Vnd er prediget inn den Schulen Galilea.

Och hand predickede i Galilee Scholer.

Das V. Capitel.

ES begab ſich aber / da ſich das Volck zu jm drang/zu hören das wort Gottes / vnd er ſtund am See Genezareth.

OC det begaff ſig/der Folcket trengde ſig til hannem/ at høre Gudz ord / Oc hand ſtod hoſſ den Sø Genezareth.

2. Vnd ſahe zwey Schiff am See ſtehen / die Fiſcher aber waren außgetretten / vnd wuſchen jhre Netze.

Oc ſaa thu Skib ſtaa hoſſ Søen/ oc Fiſkerne vaare vdgongne / oc tode deris garn.

3. Tratt er in der Schiff eins/ welches Simonis war/ vnd bat jn / daß ers ein wenig vom Lande führet. Vnd er ſatzte ſich/vnd lehret das Volck auß dem Schiff.

Da traadde hand i it aff Skibene/ſom hørde Simon til/ oc bad hannem / at hand ſkulde legge det lidet fra Landet. Oc hand ſette ſig/oc lærde Folcket aff Skibet.

4. Vnd als er hatte auffgehöret zu reden / ſprach er zu Simon: Fahre auff die höhe /vnd werffet eure Netze auß / daß jhr einen zug thut.

Oc der hand loed aff at tale/ ſagde hand til Simon/ Far vd paa dybet / oc kaſter eders Garn vd / at i drage en dræt.

5. Vnd Simon antworttet / vnd ſprach zu jm/Meiſter/ wir haben die gantze nacht gearbeitet / vnd nichts gefangen / Aber auff dein Wort wil ich das Netze außwerffen.

Oc Simon ſuarede /oc ſagde til hannem/ Meſtere/ wi haffue arbeydet den gantſke Nat/oc finge inted/ Men paa dit Ord vil ieg vdkaſte Garnet.

Kapitola IIII.

43. Kterýmžto on řekl: že y giným Městům muſým zwěſtowati Králowſtwj Božij/ nebo gſem pro to poſlán.

Ale on rzekl do nich Za iſtec te z potrzebá ábych y inem miáſtam oznáymowal kroleſtwo Boże / gdyżem ieſt ná to poſlau.

44. Y včila kázal w Sſkolách Galilegſkých.

A ták opowiedal w bożnicách Gálileyſkich.

Kapitola V.

STalo ſe pak/ když ſe záſtupowě walili k němu aby ſlyſſeli Slowo Božij: a on ſtál podlě Gezera Genezaretſkeho.

Stálo ſie pothym gdy wielkość ludzi nálegálá go dla ſlucháni ſlowá Bożego/ tedy on ſtánal podle ieziorá Genezáreth.

2. Y vzřel dwě Lodj any ſtogij v Gezěra: a Rybáři byli vſtaupili a wypjrali Syti.

I wyzral dwie lodzi ktore byly przy iezierze / á rybitwi wyſzedſzy z nich/ plokáli śieci.

3. Y wſtaupiw na gednu Lodij kteráž byla Sſimonowa/ proſyl ho aby od země odwezl maličko. A ſedě včil z Lodij záſtupy:

A ták wſzedſzy w iedne onych lodzi ktora byla Symonowa/proſil go áby máluczko odiechal od brzegu/ á śiadſzy vczyl ono zgromadzenie z lodzi.

4. A když přeſtal mluwiti/ řekl k Sſimonowi: Wez na hlubinu/ a rozeſtřete ſyti ſwě k lowenij Ryb.

Pothym gdy przeſtal powiedáć/ rzekl do Symoná/ Wyiedz ná glebia á zápuśćcie śieci wáſze ku lowieniu.

5. Y odpowěděw Sſimon/ řekl gemu: Přikazateli/ přes celau noc pracugijce nic gſme nepopadli/ ale k ſlowu twému rozeſtru ſyti.

Tedy Symon odpowiedziawſzy/ rzekl mu/ myſtrzu gdyśmy przez wſzytke noc pracowali/ przedſięſmy nic nie poimali/ wſzákoż ná roſkazánie twe zápuſzcze śieć.

ה

6 וְכַד הָדָא עֲבַדוּ חַבְשׁוּ נוּנֵא סַגִּיאֵא דְּטַב וּמֶצְטַרְיָא הֲוָת מְצִידַתְהוֹן׃

Et hauendo cio fatto, racchiuſero vna gran moltitudine di peſci: onde la rete loro ſi rompeua.

7 וַרְמַזוּ לְחַבְרַיְהוֹן דִּבְסְפִינְתָא אַחְרִתָא דְּנֵאתוּן נַעַדְרוּן אֶנּוּן וְכַד אֶתוֹ מְלוֹ אֶנֵּין סְפִינָתָא תַּרְתֵּיהֵין אַיְךְ דְּקַרִיבָן הֲוַי לְמֶטְבַּע׃

E fecero ſegno à i compagni che erano ne l'altra naue, che veniſſeno ad aiutarli: & eſſi vennero, & empierono ambe due le naui in tal modo ch'elle ſi ſommergeuano.

8 כַּד חֲזָא דֵּין שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא נְפַל קְדָם רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ מָרִי פְּרוּק לָךְ מֶנִּי דְּגַבְרָא אֶנָא חַטָּיָא׃

Simon Pietro veduto queſto, ſi gittò à le ginocchia di IESV, dicendo, Signore, partiti da me: percioche io ſono vn huomo peccatore.

9 תֶּמְהָא גֵּיר אַחְדֵה הֲוָת וַלְכֻלְּהוֹן דְּעַמֵּה עַל צַיְדָא הוּ דְּנוּנֵא דְּצָדוּ׃

Imperoche grande ſtupore l'haueua occupato, & etiandio tutti quelli ch'erano con eſſo lui, per cagion de la preſa de peſci che haueuano fatta.

10 הָכְוָת דֵּין אַף לְיַעְקוֹב וַלְיוֹחַנָּן בְּנַי זַבְדַי דְּאִיתַיְהוֹן הֲווּ שׁוּתָּפֵא דְּשֶׁמְעוֹן אֶמַר דֵּין יֵשׁוּעַ לָא תֶּדְחַל מֶן הָשָׁא בְּנַי אֶנָשָׁא תֶּהְוֵא צָאֵד לְחַיֵּא׃

Similmente ancor Iacopo e Giouanni, figliuoli di Zebedeo, i quali erano cōpagni di Simone. Allor IESV diſſe à Simone, Non temere: tu da hora inanzi pigliarai huomini.

11 וְקַרְבוּ אֶנֵּין סְפִינָתָא לְאַרְעָא וַשְׁבַקוּ כֹּל מֶדֶם וֶאתוֹ בָּתְרֵה׃

E condotte ch'eſſi hebbero le naui à terra, laſſando ogni coſa, il ſeguitorono.

ה

6 וּבַעֲשׂוֹתָם כִּדְבָרוֹ סָגְרוּ הֲמוֹן דָּגִים רָב וַתִּקָּרַע רִשְׁתָּם׃

Y auiendolo hecho, encerraron gran multitud de peſcado: que ſu red ſe rompia.

7 וַיִּקְרְצוּ לְחַבְרֵיהֶם שֶׁבָּאֳנִיָּה אַחֶרֶת לָבוֹא וּלְעָזְרָם וַיָּבוֹאוּ וַיְמַלְאוּ אֶת שְׁתֵּי אֳנִיּוֹתָם כֵּן אֲשֶׁר קְרוֹבוֹת הֵנָּה לְהִטָּבֵל׃

Y hizieron ſennas à los companneros que eſtauan en el otro nauio, que vinieſſen à ayudarles, y vinieron, y hinchieron ambos nauios, que ſe anegauan.

8 וַיַּרְא שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וַיִּפֹּל אֶל־רַגְלֵי יֵשׁוּעַ לֵאמֹר צֵא מֵאִתִּי כִּי אִישׁ חַטָּא אָנֹכִי אֲדֹנָי׃

Loqual viendo Simon Pedro, derriboſe de rodillas a Ieſus, diziendo, Salte de conmingo Sennor, porque ſoy hombre peccador.

9 כִּי יִרְאָה וָרַעַד בָּא עָלָיו וּבְכֻלָּם וַתְּבַסְּמוּ פַּלָּצוּת עַל־הַדּוּגַת הַדָּגִים אֲשֶׁר דִּיְּגוּ׃

Porque temor lo auia rodeado, y à todos los que eſtauan con el, de la preſa de los peces que auian tomado.

10 וְכָכָה גַּם עַל־יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדִּי אֲשֶׁר הָיוּ חַבְרֵי שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל־שִׁמְעוֹן אַל־תִּירָא כִּי מֵעַתָּה תִּהְיֶה מְדַיֵּג לַאֲנָשִׁים׃

Y anſimiſmo à Iacobo y à Ioan hijos de Zebedeo, que eran companneros de Simon. Y Ieſus dixo à Simon, No temas: deſde aora tomarás hombres (biuos.)

11 וַיּוֹבִילוּ אֶת־אֳנִיּוֹת אֶל־הָאָרֶץ וַיַּעַזְבוּ אֶת־כֹּל אֲשֶׁר לָהֶם וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו׃

Y como llegaron á tierra los nauios, dexandolo todo, ſiguieronlo.

έ.

6. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

Ce qu'ayans fait ils enfermerent vne grànde quantité de poiſſons, tellement que leurs filés ſe rompoyent.

7. Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

Dont ils firent ſigne à leurs compagnons qui eſtoyent en l' autre naſſelle, qu' ils vinſſent pour les aider: leſquels vindrent, & ils remplirent les deux naſſelles, tellement qu' elles s' enfonçoyent.

8. Ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.

Et quand Simon Pierre eut veu cela, il ſe ietta aux genoux de Ieſus, diſant, Seigneur, de depars-toi de moi: car ie ſuis vn homme pecheur.

9. Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ᾗ συνέλαβον.

Car vne frayeur l'auoit du tout ſaiſi, & tous ceux qui eſtoyent auec lui, à cauſe de la prinſe des poiſſōs qu'ils auoyent faite.

10. Ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην, υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι. καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.

Semblablement auſſi Iaques & Iehan fils de Zebedee, qui eſtoyent compagnons de Simon. Alors Ieſus dit à Simō, N' aye point de peur: doreſenauant tu ſeras preneur d' hommes viuans.

11. Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et quand ils eurent amené les naſſelles à terre, ils abandonnerent tout, & le ſuiuirent.

S. LVCAS.	S. Lucas.	S. Lukaſs.
CAP. V.	Das V. Capitel.	Kapitola V.
6. Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum. And when they had ſo done / they incloſed a great multitude of fiſhes / ſo that their net brake.	6. Vnd da ſie das theten/ beſchloſſen ſie eine groſſe menge Viſche / vnd jhr Netz zereiß. Oc der det giorde det/ da finge de en ſtor hob Fiſk/ oc deris Garn reffuis ſønder.	6. A když to včinili zahrnuli množſtwij weliké Ryb / tak že trhala ſe Syk gegich. To gdy vczynili / zágárnęli bárzo wiele ryb / ták iż ſię rwáłá śiećich.
7. Et annuerunt ſociis qui erant in alia navi ut venirent & adiuvarent eos. Et venerunt & impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur. And they beckened to their parteners / which were in the other ſhippe / that they ſhould come and helpe them / who came then / and filled both the ſhippes / that they did ſinke.	7. Vnd ſie wincketen jhren geſellen/ die im andern Schiff waren / daß ſie kemen / vnd hůlffen jnen ziehen. Vnd ſie kamen vnd fůlleten beide Schiff voll/ alſo daß ſie ſuncken. Oc de nickede at deris Staalbrødre / ſom vaare i det andet Skib / at de ſkulde komme / oc hielpe dem at drage. Oc de komme / oc fyllede baade Skibene fulde/ ſaa / at de ſuncke.	7. Y dali náwěſſtij towaryſſuom kteřijž byli na giné Lodi/ aby přiſſli a pomohli gim. Y přiſſli/ a naplnili obě Lodičce/ tak že ſe téměř potopowaly. Y dali znáć towárzyſom co byli w drugiey łodźi / áby przyſzli á rátowáli ie / á ták przyſzli á nápełnili obie łodźi / ták iż ſię áż zánurzáły.
8. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens Exi à me, quia homo peccator ſum Domine. Now when Simon Peter ſawe it / he fell downe at Jeſus knees / ſaying / Lorde / goe from me: for I am a ſinfull man.	8. Da das Simon Petrus ſahe/ fiel er Jeſu zu den knien / Vnnd ſprach: HERR gehe von mir hinauß/ ich bin ein ſůndiger Menſch. Der Simon Petrus det ſaa/ falt hand paa knæ faar Jheſu/ oc ſagde/ HERRE/ gack vd fra mig/ Jeg er it ſyndigt Menniſke.	8. To když vzřel Sſimon Petr / padl k nohám Gežijſſowým / řka: Odegdi odemne PAne / neb gſem Człowěk hřijſſný: Co gdy vyzrał Symon Piotr / vpadł v kolan Jezuſowi / mowiąc / Wynidź odemnie / bociem ieſt człowiek grzeſzny Pánie.
9. Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cũ illo erant, in captura piſcium quam ceperant. For he was vtterly aſtonied / and al that were with him / for the draught of fiſhes which they tooke.	9. Denn es war jn ein ſchrecken ankommen/ vnd alle die mit jhm waren/ ůber diſem Fiſchzug/ den ſie miteinander gethan hatten. Thi hannem vaar kommen en redzel paa / oc alle dem ſom vaare met hannem/ for denne Fiſke dræt/ ſom de haffde giort met huer andre.	9. Hruoza zagiſté byla gey obklijčila / y wſſecky kteřijž s nim byli při lowenj ryb kteréž byli popadli: Abowiem go był ſtrách ogárnął / y wſzytki co przy nim byli / z onego łowienia ryb ktore zágárnęli.
10. Similiter autem Iacôbum & Iohannem filios Zebedæi qui erant ſocii Simônis Et ait ad Simonem Ieſus, Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. And ſo was alſo James and John the ſonnes of Zebedeus / which were cõpanions with Simon. Then Jeſus ſaid vnto Simon / Feare not: from henceforth thou ſhalt catch men.	10. Deſſelbigen gleichen auch Jacobum vnd Johannem/ die Söne Zebedei / Simonis geſellen. Vnd Jeſus ſprach zu Simon: Förchte dich nicht/ denn von nun an wirſt du Menſchen fahen. Diſſligeſt ocſaa Jacobum oc Johannem/ Zebedei ſønner/ Simons Staalbrødre. Oc Jheſus ſagde til Simon / Frycte dig icke / Thi at nu her effter ſkalt du tage Menniſke.	10. A též Jakuba a Jana / ſyny Zebedeowy/ kteřijž byli Towaryſſý Sſimonowi. Y řekl k Sſimonowi Gežijš: Nebogž ſe / neb giž potom budeſs lidi lowiti. Tákże Jákubá y Janá ſyny Zebedeuſzowe ktorzy byli towárzyſze Symonowi: A zátym rzekł Jezus do Symoná / Nie boy ſię / od thego czáſu ludźi żywe imáć będźieſz.
11. Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum. And when they had brought the ſhippes to lande / they forſooke all / and followed him.	11. Vnd ſie fůhreten die Schiff zu Lande / vnd verlieſſen alles / vnd folgeten jhm nach. Oc de førde Skibene til Landet/ oc forlode alting/ oc fulde hannem effter.	11. A přiwezſſe k břehu Lodij/ opuſtiwſſe wſſecky wěcy/ ſſli za nim. A oni wyćiągnąwſzy łodźi ná brzeg/ zoſtáwiwſzy wſzytko ſzli zá nim.

ה

12 וְכַד הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּחְדָא מֶן מְדִינָתָא אֶתָא גַּבְרָא חַד דַּמְלָא כֻּלֵּהּ גַּרְבָּא חֲזָא לְיֵשׁוּעַ וּנְפַל עַל אַפּוְהִי וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ וְאָמַר לֵהּ מָרִי אֶן צָבֵא אַנְתְּ מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמַדְכָּיוּתִי׃

Et auuene mentre ch'egli era in vna di quelle città, ecco vn huomo pieno di lebbra, che hauendo veduto IESV, *ſi gittò giu con la faccia à terra, e pregollo dicendo, Signore, ſe tu vuoi, tu mi puoi mondare.*

13 וּפְשַׁט אִידֵהּ יֵשׁוּעַ קְרֶב לֵהּ וְאָמַר לֵהּ צָבֵא אֶנָא אֶתְדַּכָּא וּבֵהּ שָׁעְתֵהּ אֶזַל מֶנֵּהּ גַּרְבֵּהּ׃

Et egli diſteſa la mano, il toccò, dicendo, Io voglio: ſii mondato. E ſubbito la lebbra ſi parti da lui.

14 וּפַקְדֵהּ דַּלְאְנָשׁ לָא תֵּאמַר אֶלָּא זֶל חַוָּא נַפְשָׁךְ לְכָהְנָא וְקַרֶב קוּרְבָּנָא חֲלָף תַּדְכִּיתָךְ אַיְכַנָא דְּפַקֶּד מוּשֶׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן׃

E comandogli che non lo diceſſe à perſona: ma và (diſſe) e moſtrati al Sacerdote, & offeriſci per la tua mondatione, ſecondo che ha comandato Moiſe in teſtimonio ad eſſi.

15 וּנְפַק עֲלוְהִי טֶבָּא יַתִּירָאִית וּמֶתְכַּנַּשׁ הֲוָא כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא לְמֶשְׁמַע מֶנֵּהּ וְלְמֶתְאַסָּיוּ מֶן כּוּרְהָנַיְהוֹן׃

E la fama s'andaua ogni hor piu ſpargendo di lui: onde molte turbe concorreuano per vdirlo, & eſſer da lui ſanate de le loro infermità.

16 הוּ דֵּין מְשַׁנֵּא הֲוָא לְדַבְרָא וּמְצַלֵּא׃

Ma egli ſi ritiraua ne i diſerti, e faceua oratione.

17 וַהֲוָא בְּחַד מֶן יַוְמָתָא כַּד מַלֶּף הֲוָא יֵשׁוּעַ יָתְבִין הֲווֹ פְּרִישֵׁא וּמַלְּפַי נָמוּסָא דְּאָתוֹ הֲווֹ מֶן כֻּל קוּרְיָא דְּגָלִילָא וְדִיהוּד וְדָאוּרְשְׁלֶם וְחַיְלָא דְּמָרְיָא אִיתַוְהִי הֲוָא לְמַאסְיוּתְהוֹן׃

Et auuenne vn giorno ch'egli inſegnaua: & erano iui à ſedere de Fariſei e dottori de la Legge, i quali erano venuti da ogni caſtello de la Galilea, e de la Giudea e di Ieruſalem, e la virtù del Signore era iui à riſanarli.

ה

12 וַיְהִי בִּהְיוֹתוֹ בְּאַחַת הֶעָרִים וְהִנֵּה אִישׁ מָלֵא צוֹרַעַת וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־יֵשׁוּעַ נָפַל עַל־פָּנָיו וַיִּתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי אִם תִּרְצֶה תוּכַל לְרַפְּאֵנִי׃

Y aconteció que eſtando en vna ciudad, hea qui vn hombre lleno de lepra: el qual viendo à Ieſus, proſtrandoſe ſobre el roſtro le rogó, diziendo, Sennor, ſi quiſieres, puedesme limpiár.

13 וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ לֵאמֹר רוֹצֶה אֲנִי הִטָּהֵר וַיָּשָׁב בְּשָׂרוֹ כְּרֶגַע וַיִּטְהָר׃

Entonces eſtendiendo la mano, tocolo, diziendo, Quiero: Se limpio. Y luego la lepra ſe fué deel.

14 וְהוּא צִוָּה אוֹתוֹ לֹא לֵאמֹר לְאִישׁ אֶחָד כִּי אִם לֵךְ הֵרָאֵה אוֹתְךָ לַכֹּהֵן וְהַקְרֵב עַל־טָהֳרָתְךָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְעֵדוּת לָהֶם׃

Y el le mandó que no lo dixeſſe à nadie· mas vé (dize) mueſtrate àl Scerdote, y offrece por tu limpieza, como mandó Moyſen, para que les conſte.

15 וְשִׁמְעוֹ הוֹלֵךְ וְגָדוֹל וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו עַמִּים רַבִּים לִשְׁמוֹעַ וּלְהֵרָפֵא מִמֶּנּוּ מִמַּחֲלֻאֵיהֶם׃

Empero el hablar deel andaua mas: y juntauanſe muchas compannas á oyr y ſer ſanados por el de ſus enfermedades.

16 וְהוּא הִתְגַּנֵּב בַּמִּדְבָּר לְהִתְפַּלֵּל׃

Mas el ſe apartaua à los deſiertos, y oraua.

17 וַיְהִי בְּאַחַד הַיָּמִים וְהוּא הָיָה מְלַמֵּד וַיִּהְיוּ יוֹשְׁבִים הַמְּפָרְשִׁים וּמְלַמְּדֵי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר בָּאוּ מִכָּל טִירוֹת הַגָּלִיל וִיהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם וּגְבוּרַת יְהוָה הָיְתָה לְרַפֵּא אוֹתָם׃

Y aconteció vn dia, que el eſtaua enſennando, y Phariſeos y doctores de la ley eſtauan ſentados los quales auian venido de todas las aldeas de Galilea, y de Iudea, y Ieruſalem: y la virtud del Sennor eſtaua alli para ſanarlos.

ε.

12. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων· κύριε, ἐὰν θέλης, δύνασαί με καθαρίσαι.

Or aduint comme il eſtoit en vne ville, voici vn homme plein de lepre, lequel voyant Ieſus, ſe iettant en terre ſur ſa face, le pria, diſant, Seigneur, ſi tu veux, tu me peux nettoyer.

13. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ.

Et il eſtendit la main, & le toucha, diſant, Ie le vueil, ſois nettoyé. Et incontinent la lepre ſe partit de lui.

14. Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et il lui commanda qu'il ne le diſt à perſonne: mais va dit il, & te monſtre au Sacrificateur, & offre pour ta purification comme Moyſe a commande en teſmoignage à iceux.

15. Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.

Et de plus en plus il eſtoit bruit de lui: tellement que grandes troupes s'aſſembloyent pour l'ouïr, & pour eſtre gueris par lui de leurs maladies.

16. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος.

Mais il ſe tenoit retiré és deſerts, & prioit:

17. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων. καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

Et aduint vn iour qu'il enſeignoit, que des Phariſiens & docteurs de la Loy eſtoyent là aſſis, qui eſtoyent venus de toutes les bourgades de Galilee, & de Iudee, & de Ieruſalem: & la puiſſance du Seigneur eſtoit la pour les guerir.

CAP. V.

12. Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & procidens in faciẽ, rogavit eum, dicens, Domine, ſi vis potes me mundare.

Nowe it came to paſſe / as he was in a certaine citie / beholde / there was a man full of leproſie / and when hee ſawe Jeſus / he fell on his face / and beſought him / ſaying / Lorde / if thou wilt / thou canſt make me cleane.

13. Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo: Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

So he ſtretched forth his hande / and touched him / ſaying / I will / be thou cleane. And immediately the leproſie departed from him.

14. Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret; ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua, ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

And he cõmaunded him that he ſhould tell it no man: but Goe / ſaith he / and ſhewe thy ſelfe to the Prieſt / and offer for thy cleuſing / as Moſes hath commaunded / for a witneſſe vnto them.

15. Perambulabat autem magis ſermo de illo, & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

But ſo much more went there a fame abroade of him / and great multitudes came together to heare / and to be healed of him of their infirmities.

16. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

But he kept him ſelfe apart in the wildernes / and prayed.

17. Et factum eſt in una dierũ, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes & legis doctores qui venerant ex omni caſtello Galilææ & Iudææ, & Ieruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum eos.

And it came to paſſe / on a certaine day / as he was teaching / that the Phariſes and doctours of the Lawe ſate by / which were come out of euery towne of Galile / and Judea / and Jeruſalem / and the power of the Lord was in him to heale them.

Das V. Capitel.

12. Vnd es begab ſich / da er in einer Statt war / Sihe / da war ein Mann voll Außſatzes / da der Jeſum ſahe / fiel er auff ſein angeſichte / vnd bat jn / vnnd ſprach: HERR / wilt du / ſo kanſt du mich reinigen.

Oc det begaff ſig / der hand vaar i en Stad / See / da vaar en Mand fuld aff Spedalſk / Der hand ſaa Iheſum / falt hand paa ſit Anſict / oc bad hannem / oc ſagde / HERRE / vilt du / da kant du renſe mig.

13. Vnd er ſtrecket die Hand auß / vnd rüret jn an / vnd ſprach: Ich wils thun / ſey gereiniget. Vnd alſo bald gieng der außſatz von jhm.

Oc hand vdracte ſin Haand / oc rørde ved hannem / oc ſagde / Jeg vil det gøre / Ver ren. Oc ſtrax gick Spedalſken aff hannem.

14. Vnd er gebot jhm / das ers niemand ſagen ſolt / ſondern gehe hin / vnd zeige dich dem Prieſter / vnd opffer für deine reinigung / wie Moſes gebotten hat / jnen zum Zeugnuß.

Oc hand bød hannem / at hand ſkulde ingen ſige det / Men gack bort / oc bete dig faar Preſten / oc offre for din Renſelſe / ſom Moſe bød / dem til it Vidnisbyrd.

15. Es kam aber die ſag von jhm je weiter auß / vnd kam vil Volcks zuſam̃en / daß ſie jn höreten / vnd durch jhn geſund würden von jhren kranckheiten.

Oc talen om hannem kom io lenger vd / Oc der kom meget Folck til ſammen / at de kunde høre / oc helbredis ved hannem aff deris Siugdomme.

16. Er aber entweich in die wüſten / vnd betet.

Men hand vigede bort i Ørcken / oc bad.

17. Vnnd es begab ſich auff einen tag / daß er lehrete. Vnd ſaſſen da die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten / die da kommen waren auß allen Märckten in Galilea / vnd Judea / vnd von Jeruſalem / vnd die krafft des HERREN gieng von jm / vnd halff jederman.

Oc det begaff ſig paa en dag / at hand lærde. Oc der ſade Phariſeer oc Scrifftklaage / ſom vaare komme aff alle Byer i Galilea / oc Judea / oc fra Jeruſalem / Oc HERRENS krafft gick aff hannem / oc hand halp huor mand.

Kapitola V.

12. Y ſtalo ſe když byl w gednom Měſtě / hle byl tam muž plný malomocenſtwij / y vzřew Gežijſſe padl na twář / a proſyl ho / řka: PAne / chceſſli můžeſs mne očiſtiti.

Potym gdy był w mieśćie niektorym / tedy oto był tám człek niektory pełny trádu / á vyzráwßy Jezuſá padł ná oblicze proßac go á mowiac / Pánie ieſliż chceż możeß mie oczyśćić.

13. Y wztáhw Gežijſs ruku / dotekl ſe ho řka: chcy / buď čiſt. A hned geſto deſſlo od něho malomocenſtwij:

Y śćiagnawßy Jezus reke / tknał go mowiac / Chce / badz oczyśćion / y nátychmiaſt zßedł trad od niego.

14. Y přikázal gemu / aby nižadnému nepravil / ale gdy vkaž ſe Kněžy / a obětug za očiſſtěnij twé yakož přikázal Moyžijs na ſwědomij gim.

Lecż mu on przykazał żeby tego niko mu nie powiedał / Ale rzekł / Idź vkaż ſie ſam kápłanowi / y vczyń ofiáre zá oczyśćienie twoie / iáko roſkazał Moiżeß ná przeświádczenie im.

15. Tehda rozhlaſſowala ſe wijce řeč o něm / a ſcházeli ſe záſtupowé množý aby gey ſlyſſeli / a vzdraweni byli od ſwých nemocý.

Y roznáßáły ſie o nim thym wiecey powieśći / á ſchadzáło ſie bárzo wiele ludzi / áby ſłuchali á żby vzdrowieni byli od niemocy ſwych.

16. Ale on odchazel na pauſſt a modlil ſe.

A ták on wßedßy mießkał ná puſtyniách y modlił ſie.

17. Y ſtalo ſe w geden den / že on ſeděl vče. Y ſeděli také Zákonjcy y Zakona včitelé / kteřjž ſe byli ſeſſli z každého Měſtečka Galilegſkého / a Judſkého / y z Geruzaléma / a moc PAně byla k vzdrawowanij gich.

Y przydáło ſie dniá niektorego gdy on náuczał / były też śiedzazy Fáryzeußowie y zakonni Doktorowie / ktorzy ſie byli zeßli ze wßytkich miáſteczek Gálileyſkich / z Judá / y z Jeruzálem / á moc Páńſka byłá z nim ku vzdrowieniu ich.

ה

18 וַאנָשָׁא אַיְתִיו בְּעַרְסָא
גַּבְרָא חַד מְשַׁרְיָא וּבָעֵין
הָווּ דְּנַעֲלוּן וְנְסִימוּנָיְהִי
קְדָמוֹהִי :

Et ecco certi huomini che portauano in vn letto vn huomo, che era paralitico: e cercauano di portarlo dentro, e porlo dinanzi a lui.

19 וְכַד לָא אֶשְׁכְּחוּ ד
דְּאֵיכַנָא נַעֲלוּנָיְהִי מֶטוּל
סוּגָאָא דְּעַמָא סְלֶקוּ
לְהוֹן לַאגָּרָא וְשַׁבּוּהִי עַם
עַרְסֵהּ מֶן תַּטְלִילָא ל
לַמְצַעְתָא קְדָמוֹהִי ד
דְּיֵשׁוּע :

E non trouando da qual banda poteſſeno introdurlo, per cagion de la moltitudine, ſalirono ſopra il tetto, e per le tegole il mandoron giu inſieme col letticello nel mezo, dinanzi à IESV.

20 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ
הַיְמָנוּתְהוֹן אֲמַר לֵהּ
מְשַׁרְיָא גַּבְרָא שְׁבִיקִין לָךְ
חַטָהֶיךְ :

Et egli veduta la fede loro, diſſe à colui, Huomo, i tuoi peccati ti ſon perdonati.

21 וְשָׁרִיו סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא
מֶתְחַשְּׁבִין וְאָמְרִין מָנוּ
הָנָא דַּמְמַלֵּל גּוּדָפָא מַנוּ
מֶשְׁכַּח לְמֶשְׁבַּק חַטָהָא
אֶלָּא אִן אַלָהָא בַּלְחוּד :

Allora gli Scribi e i Fariſei cominciorono a penſare, dicendo, Chi è coſtui che parla baſtemmie? Chi puo perdonare i peccati, ſe non Iddio ſolo?

22 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע ———
מַחְשְׁבָתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן
מָנָא מֶתְחַשְׁבִין אַנְתּוּן
בְּלֶבְּכוֹן :

E IESV hauendo conoſciuti i lor penſieri, riſpondendo, diſſe loro, Che penſate voi ne voſtri cuori?

23 אַיְדָא פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר
דְּשְׁבִיקִין לָךְ חַטָהֶיךְ אָו
לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֶּךְ :

Qual è piu facile à dire, I tuoi peccati ſon perdonati, ò dire, Leuati ſu, e camina?

ה

18 וְהִנֵּה אֲנָשִׁים נָשְׂאוּ אֶת־אִישׁ
אֲשֶׁר הָיָה נְשׁוּל אֵבָרִים וַיְבַקְשׁוּ
לַעֲלוֹת וּלְשִׂימוֹ לְפָנָיו :

Y heaqui vnos hombres.que trayan en vna cama vn hombre, que eſtaua paralytico: y buſcauan por donde meterlo, y poner lo delante deel.

19 וְכַאֲשֶׁר לֹא מָצְאוּ אֵיכָכָה
יַעֲלוּהוּ מִקָּהָל וַיַּעֲלוּ עַל־הַגָּג
וַיּוֹרִדוּהוּ בַּאֲשׁוּשׁוֹת עִם עַרְשׂוֹ
בְּתוֹךְ לִפְנֵי יֵשׁוּעַ :

Y no hallando por donde meterlo à cauſa de la multitud, ſubieron encima de la caſa, y por el teiado lo abaxaron con la cama, en medio, delante de Ieſus.

20 וְכִי רָאָה אֱמוּנָתָם אָמַר
לוֹ הָאָדָם נִשְׂאוּ לְךָ חַטֹּאתֶיךָ :

Elqual, viendo la fe deellos, dizele, Hombre tus peccados te ſon perdonados.

21 וְהַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים
הֵחֵלּוּ לַחְשֹׁב לֵאמֹר מִי זֶה הוּא
אֲשֶׁר מְמַלֵּל גִּדּוּפוֹת מִי יָכוֹל
לָשֵׂאת חַטֹּאת כִּי אִם אֱלֹהִים
לְבַדּוֹ :

Entonces los eſcribas y los Phariſeos començaron à penſar, diziendo, Quien es eſte que habla blaſphemias? Quien puede perdonar peccados, ſi no ſolo Dios?

22 וְכִי———יוֹדֵעַ יֵשׁוּעַ אֶת
מַחְשְׁבוֹתָם עָנָה וְאָמַר אֲלֵיהֶם
מַה תְּחַשְּׁבוּ בִּלְבַבְכֶם :

Ieſus entonces, conociendo los penſamientos deellos, reſpondiendo dixoles, Que penſays en vueſtros coraçones?

23 מַה יֵּקַל לְדַבֵּר נִשְׂאוּ לְךָ
חַטֹּאתֶיךָ אוֹ לְדַבֵּר קוּם וְהֵלֵךְ :

Qual es mas facil, dezir, Tus peccados te ſon perdonados; o dezir, Leuantate, y andá?

έ.

18. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

Lors voici des hommes qui portoyent en vn lict vn hôme qui eſtoit perclus, & cerchoyent de le porter au dedans, & le mettre deuant lui.

19. Καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ.

Et ne trouuans point par quel coſté ils le pourroyent mettre dedans, à cauſe de la foule, ils monterent ſur la maiſon, & le deualerent par les tuiles, auec le petit lict an milieu, deuant Ieſus.

20. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Dont voyant la foy d'iceux, il lui dit, Homme, tes pechés te ſont pardonnés.

21. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες· τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

Adonc les Scribes & Phariſiens commencerent à penſer, diſans, Qui eſt ceſtui-ci qui prononce blaſphemes? qui eſt-ce qui peut pardonner les pechés ſinon vn ſeul Dien?

22. Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Mais Ieſus cognoiſſant leurs penſees, print la parole, & leur dit, Que diſcoutez, vous en vos cœurs?

23. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ περιπάτει;

Lequel eſt plus aiſé, ou de dire, Tes pechés te ſont pardonnés, ou de dire, Leuetoi, & chemine.

CAP. V.

18. Et ecce viri portantes in lectō hominē qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

Then beholde/ men brought a man lying in a bed / which was taken with a palſie/ and they ſought meanes to bring him in/and to lay him before him.

19. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Ieſum.

And when they could not finde by what way they might bring him in/ becauſe of the preaſſe / they went vpon the houſe/and let him downe through the tiling/ bed and all / in the middes before Jeſus.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

And when he ſawe their faith / hee ſayde vnto him / Man / thy ſinnes are forgiuen thee.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi, dicentes, Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

Then the Scribes and the Phariſes beganne to thinke /ſaying / Who is this that ſpeaketh blaſphemies? who can forgiue ſinnes/ but God onely?

22. Vt cognovit autem Ieſus cogitationes eorum, reſpondēs, dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus veſtris?

But when Jeſus perceiued their thoughts / hee anſwered/ and ſaide vnto them/ What thinke ye in your heartes?

23. Quid eſt facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

Whether is eaſier to ſay/ Thy ſinnes are forgiuen thee / or to ſaye / Riſe and walke?

Das V. Capitel.

18. Vnd ſihe/ etliche Männer brachten einen menſchen auff einem Bette/ der war Gichtbrüchtig / vnd ſie ſuchten/ wie ſie jn hinein brechten/ vnd für jhn legten.

Oc ſee/ nogle Mend baare it Menniſke paa en Seng/ ſom vaar Verckbrøden / oc de lete effter / at føre den ind / oc legge faar hannem.

19. Vnd da ſie für dem Volck nicht funden/ an welchem ort ſie jhn hinein brechten/ ſtigen ſie auff das Dach/ vnd lieſſen jhn durch die ziegel hernider mit dem Bettlein/ mitten vnter ſie/ für Jeſum.

Oc der de kunde icke finde for Folcket/ paa huad ſted de ſkulde føre hannem ind/ da ſtigede de op paa Taget/ oc vunde hannem ned i gennem taget met Sengen/ mit iblant dem / faar Jheſum.

20. Vnd da er jhren glauben ſahe/ ſprach er zu jhm: Menſch/ deine ſünde ſind dir vergeben.

Oc der hand ſaa deris tro/ ſagde hand til hannem/ Menniſke / dine ſynder ere dig forladne.

21. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer fiengen an zu dencken/ vnd ſprachen: Wer iſt der/ daß er Gottsläſtrung redet? Wer kan ſünde vergeben/ denn allein Gott?

Oc de Scriffkloge oc Phariſeer begynte at tencke oc ſagde/ Huo er denne / at hand taler Gudz beſpaattelſe? Huo kand forlade ſyndere/ vden alene Gud?

22. Da aber Jeſus jhre gedancken merckte/ antwortet er/ vnd ſprach zu jhnen: Was dencket jhr inn eurem hertzen?

Men der Jeſus fornam deris tancker/ ſuarede hand oc ſagde til dem/ Huad tencke i vdi eders hierter?

23. Welches iſt leichter zu ſagen/ Dir ſind deine ſünde vergeben / oder zu ſagen / Stehe auff vnd wandele?

Huilcket er lettere at ſige/ Dig ere dine ſynder forladne/ Eller at ſige / Stad op oc vandre:

Kapitola V.

18. A hle muži neſli na loži člowěka kterýž byl ſſlákem poražený: hleděli ho wněſti a položiti před nim.

Tedy oto niektorzy przynieſli ná łożku tzłowieká ktory był ruſzony powietrzem / y ſzukáli kedyby go wnieść á poſtáwić przed uim.

19. A nenalezſſe kterauby gey ſtranau wneſti pro Záſtup/ wſtaupili na ſtřechu/ a ſkrze podlahu ſpuſtili gey s ložem vproſtřed před Gežijſſe.

A gdy nie nálezli kthoraby go ſtrona wnieść mieli przed wielkoścja ludu. Wſzedſzy ná dom przez dáchowki ſpuścili go z łożkiem ná pośrzodek przed Jezuſá.

20. Kterýchžto Wijru když geſt vzřel/ řekl: Cžlowěče/ odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowe twogi.

Ktory vyzrawſzy wiáre ich / rzekł do niego/ Człowiecze odpuſzczone ſa tobie grzechy twoie.

21. Tehdy počali myſliti Včitele a Zákonijcy řkauce: Kdo geſt tento / kterýž mluwij rauhánij? Kdo muože odpuſtiti hřijchy gedině ſam Buoh?

Tedy poczeli myſlić Doktorowie y Fáryzeuſzowie / mowiac/ A coż zacz ieſt ten co mowi bluznierſtwá? y ktoż może odpuścić grzechy iedno ſam Bog?

22. A nakž poznal Gežijš myſſlenj gegich / odpowěděw/ řekl k nim: Proč myſſljte zlě wěcy w ſrdcých waſſých?

Ale Jezus poznawſzy myſli ich / odpowiedziawſzy rzekł do nich/ Coż myślicie w ſercách wáſzych?

23. Co geſt ſnáze řijcy: Odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowě / čili řijcy: Wſtaň a choď?

A coż łácwiey rzec/ Odpuſzczone ſa tobie grzechy? czyli rzec/ Wſtań á chodź?

ה

24 דְּתֵדְעוּן דֵּין דְּשַׁלִּיט הוּ בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא בְּאַרְעָא דְּיִשְׁבּוֹק חַטָּהֵא אֲמַר לִמְשַׁרְיָא לָךְ אָמַר אֲנָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃

Hor accioche voi ſappiate che il figliuol de l'huomo ha poteſtà in terra di perdonare i peccati, Io ti dico (diſſe al paralitico) Leuati ſu, piglia il tuo letticello, e vattene à caſa tua.

25 וּמֶחְדָא קָם לְעֵינַיְהוֹן וַשְׁקַל עַרְסֵהּ וֶאזַל לְבַיְתֵהּ כַּד מְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

E ſubbito egli ſi leuò ſu in lor preſentia, e tolto ſu il letto, ſopra il quale giaceua, ſen' ando a caſa ſua glorificando Iddio.

26 וְתֶמְהָא אֲחַד לְכֻלְּנָשׁ וַמְשַׁבְּחִין הֲווֹ לַאלָהָא וְאֶתְמְלִיו דְּחֶלְתָּא וְאָמְרִין דַּחֲזַין יַוְמָנָא תֶּדְמֻרְתָּא׃

Diche tutti rimaſero ſtupefatti, e glorificauano Iddio: e furono ripieni di timore, dicendo, Certo noi habbiam vedute hoggi coſe incredibili.

27 בָּתַר הָלֵין נְפַק יֵשׁוּע וַחֲזָא מָכְסָא דַּשְׁמֵהּ לֵוִי דְּיָתֵב בֵּית מָכְסָא וֶאמַר לֵהּ תָּא בָּתַרִי׃

Doppo queſte coſe vſci fuore, e vidde vn publicano chiamato per nome Leui, che ſedeua al banco de la cabella, e diſſeli, Seguitami.

28 וַשְׁבַק כֹּל מֶדֶם וְקָם אֱזַל בָּתְרֵהּ׃

Et egli abbandonate tutte le coſe, ſi leuò ſu, e ſeguitollo.

29 וַעֲבַד לֵהּ לֵוִי בְּבַיְתֵהּ קוּבָּלָא רַבָּא וְאִית הֲוָת כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא דְּמָכְסֵא וְדַאחְרָנֵא דַּסְמִיכִין הֲווֹ עַמְּהוֹן׃

E fecegli eſſo Leui vn gran conuito in caſa ſua: là doue era vna gran moltitudine di publicani, e d'altri che erano con eſſi à ſedere à tauola.

ה

24 וּלְמַעַן תֵּדְעוּ כִּי לְבֶן הָאָדָם יֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־הָאָרֶץ לָשֵׂאת חֲטָאִים וַיֹּאמֶר לַנִּשְׁוּל אֵבָרִים אוֹמֵר אָנֹכִי לְךָ קוּם וּשָׂא מִטָּתְךָ וְלֵךְ אֶל־בֵּיתֶךָ׃

Pues porque ſepays que el Hijo del hombre tiene poteſtad en la tierra de perdonar peccados, dize al paralytico, A ti digo, Leuantate, toma tu cama: y vete à tu caſa.

25 וַיָּקָם בְּרֶגַע לִפְנֵיהֶם וַיִּשָּׂא אֶת־מִטָּתוֹ אֲשֶׁר שָׁכַב עָלֶיהָ וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ מְכַבֵּד וּמְהַלֵּל אֶת יְהוָה׃

Y luego, leuantandoſe en preſencia de ellos y tomando en lo que eſtaua echado, fueſe à ſu caſa glorificando à Dios.

26 וַחֲרָדָה הֶחֱזִיקַתַּם כֻּלָּם וַיְכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה וַיִּמָּלְאוּ בְּיִרְאָה לֵאמֹר כִּי הַיּוֹם רָאִינוּ פְּלָאוֹת׃

Y tomó eſpanto à todos, y glorificauan à dios: y fueron llenos de temor, diziendo, Que auemos viſto marauillas oy.

27 וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא וַיַּרְא בַּעַל מֶכֶס וּשְׁמוֹ לֵוִי יוֹשֵׁב אֶל־הַמֶּכֶס וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ אַחֲרָי׃

Y deſpues de eſtas coſas ſalió: y vido à vn publicano llamado Leui, ſentado àl vanco de los publicos tributos y dixole, Sigueme.

28 וַיַּעֲזֹב כֹּל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו׃

Y dexádas todas coſas, leuantandoſe, ſiguiolo.

29 וַיַּעַשׂ לוֹ לֵוִי בְּבֵיתוֹ מִשְׁתֶּה גָּדוֹל וַיְהִי קָהָל רָב מִבַּעֲלֵי מֶכֶס וּמֵאֲחֵרִים אֲשֶׁר יוֹשְׁבִים הָיוּ עִמּוֹ בִּמְסִבָּה׃

Y hizo Leui gran vanquete en ſu caſa, y auia mucha companna de publicanos, y de ottos, los quales eſtauan à la meſa con ellos.

ε'.

24. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ, σοὶ λέγω, ἔγειραι· καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous ſachiez que le Fils de l'homme a authorité en terre de par donner les pechés, (il dit au paralytique) Ie te di, leue-toi, charge ton petit lict, & t'en va en ta maiſon.

25. Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

Et à l'inſtant icelui s'eſtant leué deuant eux, chargea ſon lict, ſur lequel il giſoit, & s'en alla en ſa maiſon, glorifiant Dieu.

26. Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες· ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

Et vn eſtonnement les ſaiſit tous, dont ils glorifioyent Dieu: & furent rẽplis de crainte, diſans Certes nous auons veu auiourd'hui choſes qu'on n'euſt iamais attendues.

27. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι Λευΐν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.

Apres ces choſes, il s'en alla, & vid vn peager nommé Leui, aſſis au lieu du peage, & lui dit, Sui-moi.

28. Καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Lequel abandonnant tout ſe leua & le ſuiuit.

29. Καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην ὁ Λευῒς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολύς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

Et Leui fit vn grand banquet en ſa maiſon, où eſtoit vne groſſe aſſemblee de peagers, & d'autres gens qui eſtoyẽt auec eux à table.

CAP. V.

24. Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuũ, & vade in domum tuam.

But that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie to forgiue ſinnes in earth (he ſaid vnto the ſicke of the palſie) I ſay to thee/ ariſe; take vp thy bed/ and goe to thine houſe.

25. Et confeſtim cõſurgens coram illis, tulit in quo iacebat: & abiit in domum ſuam, magnificans Deum.

And immediately he roſe vp before them/ and tooke vp his bed whereon he lay/ and departed to his owne houſe/ praiſing God.

26. Et ſtupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. *Et repleti* ſunt timore, *dicentes*, Quia vidimus *mirabilia* hodie.

And they were all amaſed/ and praiſed God and were filled with feare/ ſaying/ Douteleſſe we haue ſeene ſtrange things to day.

27. Et poſt hæc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

And after that/ he went forth and ſawe a Publicane named Leui/ ſitting at the receite of cuſtome/ and ſaide vnto him/ Followe me.

28. Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.

And hee left all/ roſe vp/ and followed him.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant diſcumbentes.

Then Leui made him a great feaſt in his owne houſe/ were there was a great companie of Publicanes/ and of other that ſate at table with them.

Das V. Capitel.

24. Auff daß jhr aber wiſſet/ daß des Menſchen Sohn macht hat auff Erden ſünde zuvergeben/ ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Ich ſage dir ſtehe auff/ vnd hebe dein Bettlein auff/ vnd gehe heim.

Men at i ſkulle vide/ at Menniſkens Søn haffuer mact paa Jordan/ at forlade ſynder/ da ſagde hand til den Verckbrødne/ Jeg ſiger dig/ ſtat op/ oc tag din Seng op/ oc gack hiem.

25. Vnd als bald ſtund er auff/ für jhren augen/ vnd hub das Bettlein auff darauff er gelegen war/ vnnd gieng heim/ vnd preiſete Gott.

Oc hand ſtod ſtrax op/ faar deris øyen/ oc tog Sengen op/ ſom hand laa vdi/ oc gick hiem/ oc priſede Gud.

26. Vnd ſie entſatzten ſich alle/ vnd preiſeten Gott/ vnd wurden voll forcht/ vnd ſprachen: Wir haben heut ſeltzame ding geſehen.

Oc de forferdedis alle oc priſede Gud/ oc bleffue fulde aff rędzel/ oc ſagde/ Wi haffue i dag ſeet vnderlige ting.

27. Vnd darnach gieng er auß/ vnd ſahe einen Zöllner/ mit namen Levi/ am Zoll ſitzen/ vnd ſprach zu jm: Folge mir nach.

Oc der effter gick hand vd/ oc ſaa en Toldere/ ſom hed Leui/ ſide hoſſ Tolden/ oc hand ſagde til hannem/ Følge mig effter.

28. Vnd er verließ alles/ ſtunde auff/ vnd folget jhm nach.

Oc hand forlod alting/ oc ſtod op/ oc fulde hannem effter.

29. Vnd der Levi richtet jm ein groß Mahl zu inn ſeinem hauſe/ vnd vil Zöllner vnd andere ſaſſen mit jhm zu Tiſch.

Oc ſamme Leui redde it ſtort Geſtebud til i ſit huſſ/ Oc mange Toldere oc anere ſade met dem til Bordz.

Kapitola V.

24. Ale abyſſte wěděli/ že Syn Cžlowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřjchy: Y řekl ſſlakem poraženému: Toběť prawijm wſtaň/ wezmi Lože twé/ a gdi do Domu twého.

Zebyśćie thedy wiedzieli/ iż Syn człowieczy ma zwierzchność odpuſzczáć grzechy ná ziemi/ (rzekł ruſzonemu powietrzem/) Tobie powiedam/ Wſtań/ á wziąwſzy łożko twoie idź do domu twego.

25. A hned wſtaw před nimi/ wzal lože na němž ležal/ y odſſel do Domu ſwého welebě Boha.

Tedy on wnet wſtawſzy przed oblicznośćia ich/ wziąwſzy to ná czym leżał/ ſzedł do domu ſwego chwaląc Bogá.

26. Y podňal ſtrach wſſecky/ y welebili Boha/ a naplněni gſau bažnij řkauce/ Že gſme widěli dnes diwné wěcy.

Zdumieli ſie wſzyſcy/ á chwalili Bogá/ y byly pełni boiáźni/ mowiac/ Záiſtećmy widzieli niedomniemáne rzeczy.

27. A potom wyſſel Gežijš/ a vzřel Celného an ſedij na Cle/ gménem Lewi: Y řekl gemu/ Poď za mnau.

Potym wyſzedł/ y vyzrał celniká imieniem Lewi śiedzacego ná cle/ y rzekł mu/ Podź zá mna.

28. A on opuſtiw wſſecky wěcy/ wſtaw y ſſel za nim:

Tedy on wſzytko pozoſtáwiwſzy/ wſtał y ſzedł zá nim.

29. Y včinil gemu hody weliké Lewi w domu ſwém: A byl tu záſtup mnohý Celných/ y giných kteřjž s nim byli za Stolem.

A vczynił przeń Lewi w domu ſwoim wielka vczte/ gdźie było wiele celnikow y inych ktorzy z nim śiedźieli.

ה

30 וְרָטְנִין הֲווּ סָפְרַיָא
וּפְרִישֵׁא וְאָמְרִין
לְתַלְמִידַוְהִי לְמָנָא עַם
מָכְסֵא וְחַטָּיֵא אָכְלִין
אַנְתּוּן וְשָׁתִין׃

E quei che tra loro erano, Scribi, e Fariſei mormorauano contra i diſcepoli, dicendo, Perche mangiate voi e beueto co i publicani e peccari?

31 וַעֲנָא יֵשׁוּע וְאָמַר
לְהוֹן לָא מִתְבְּעֵא אָסְיָא
לַחְלִימֵא אֶלָּא לְאִילֵין
דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃

Al che IESV riſpondendo diſſe loro, Quei che ſon ſani, non hanno biſogno di medico, ma quelli che ſono ammalati.

32 לָא אֶתִית דְּאֶקְרֵא
לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיֵא
לְתְיָבוּתָא׃

Io non ſon venuto à chiamare i giuſti, ma i peccatori à penitentia.

33 הֶנּוּן דֵּין אָמְרִין לֵהּ
לְמָנָא תַּלְמִידַוְהִי דְיוּחַנָּן
צָיְמִין אַמִּינָאִית וּמְצַלִּין
אַף דִּפְרִישֵׁא דִּילָךְ דֵּין
אָכְלִין וְשָׁתִין׃

Poi eſſi gli diſſero, Perche cagione digiunano ſpeſſo i diſcepoli di Giouanni, e fanno l'orationi, e ſimilmente quelli de Fariſei, ma i tuoi mangiano e beueno?

34 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא
מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לִבְנַיְהִי
דְגַנּוֹנָא כְּמָא דְחַתְנָא
עַמְּהוֹן תְּעַבְדוּן דְּיִצּוּמוּן׃

Et egli diſſe loro, Potete voi fare digiunare i figliuoli de la camera del maritato, mentre che lo ſpoſo e con eſſi?

35 יֵאתוּן דֵּין יַוְמָתָא כַּד
נֶתְתְּרִים חַתְנָא מֶנְּהוֹן
הָיְדֵין יְצוּמוּן בְּהָנוּן
יַוְמָתָא׃

Ma verranno bene i giorni, che lo ſpoſo ſarà tolto loro, & allora in quei giorni digiunaranno.

ה

30 וַיִּלּוֹנוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים וַיֹּאמְרוּ אֶל־תַּלְמִידָיו לָמָּה עִם בַּעֲלֵי מֶכֶס וְעִם חַטָּאִים תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ׃

Y los Phariſeos y los Eſcribas de ellos murmurauan contrá ſus Diſcipulos, diziendo, Porque comeys y beueys con los publicanos y peccadores?

31 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֹא צָרְכוּ אַבִּירִים לְרֹפֵא כִּי אִם הַחוֹלִים׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Losque eſtan ſanos no han meneſter medico ſino los que eſtan enfermos.

32 לֹא בָאתִי לִקְרֹא צַדִּיקִים כִּי אִם חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

No he venido á llamar à los juſtos, ſino à los peccadores à penitencia.

33 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו לָמָּה תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן הִרְבּוּ לָצוּם וְהִתְפַּלְּלוּ וְכָכָה גַּם תַּלְמִידֵי הַמְּפָרְשִׁים וְתַלְמִידֶיךָ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים׃

Entonces ellos le dixeron, Porque los Diſcipulos de Ioan ayunan muchas vezes, y hazen oraciones, y anſimiſmo los Phariſeos; y tus Diſcipulos comen y beuen?

34 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם לֹא תוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת בְּנֵי הֶחָתָן בְּעוֹדֶנּוּ הֶחָתָן עִמָּם כִּי יָצוּמוּ׃

Y el les dixo, Podeys hazer que los que ſon de bodas ayunen, entretanto que el eſpoſo eſtá con ellos?

35 וְיָמִים בָּאִים אִם יִנָּשֵׂא הֶחָתָן מֵאִתָּם אָז יָצוּמוּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Empero vendrán dias quando el eſpoſo les ſerá quitado: entonces ayunarán, en aquellos Dias.

ε'.

30. Καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες. Διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

Et ceux d'entr'eux qui eſtoyent Scribes & Phariſiens murmuroyent contre ſes diſciples, diſans, Pourquoi mangez-vous & beuuez auec les peagers, & gens de mauuaiſe vie?

31. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Adonc Ieſus prenant la parole, leur dit, Ceux qui ſont en ſanté, n'ont beſoin de medecin, mais ceux qui ſe portent mal.

32. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Ie ne ſuis point venu pour appeler les iuſtes mais les pecheurs, à repentance.

33. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσι πυκνά, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;

Ils lui dirent auſſi, Pourquoi iuſnent ſouuent les diſciples de Iehan, & font prieres: ſemblablement auſſi ceux des Phariſiens: mais les tiens mangent & boiuent?

34. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

Et il leur dit, Pouuez-vous faire iuſner les gens de la chambre du nouueau marié, pendant que le nouueau marié eſt auec eux?

35. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais les iours viendront que le nouueau marié leur ſera oſté; adonc ils iuſneront en ces iour-la.

CAP. V.	Das V. Kapitel.	Kapitola V.
30. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum, dicẽtes ad diſcipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis? But they that were Scribes and Phariſes among them / murmured againſt his diſciples / ſaying / Why eate ye and drinke ye with Publicanes and ſinners?	30. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer murreten wider ſeine Jünger / vnd ſprachen: Warumb eſſet vnd trincket jhr mit den Zöllnern vnd Sündern? Oc de Scrifftkloge oc Phariſeer knurrede mod hans Diſciple / oc ſagde / huor faare æde oc dricke i met Toldere oc Syndere?	30. Tehdy reptali Zákonijcy a Včitelé gich řkauce k Včedlnijkuom geho: Proč s Celnými a Hřijſſnijky gijte a pigete? A ták oni ktorzy byli z Doktorow y z Fáryſieuſzow / ſzemráli przećiw zwolennikom ie° / mowiac / Przeczże zcelniki y z grzeſzniki iadaćie y piiaćie.
31. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos, Non egent qui ſani ſunt, medico: ſed qui malè habent. Then Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / They that are whole / neede not the Phyſicion / but they that are ſicke.	31. Vnnd Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Die Geſunden bedörffen des Artztes nicht / ſondern die Krancken. Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / De Karſke haffue Lægen icke behoff / men de Siuge.	31. Y odpowěděw Gežijſs / řekl k nim: Nebo třebugiť zdrawij Lékaře / ale nemocnij. Ale Jezus odpowiedziawſzy / rzekł do nich / Nie potrzebáć thym ktorzy zdrowi ſą lekárzá / iedno tym ktorzy ſie zle máia.
32. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. I came not to call the righteous / but ſinners to repentance.	32. Jch bin kommen zu ruffen den Sündern zur Buſſe / vnd nicht den Gerechten. Jeg er kommen at kalde Syndere til Bedring / oc icke de Retferdige.	32. Nebo nepřiſſel gſem wolati Sprawedliwých ale hřijſſných k Pokánij. Nie przyſzedłciem ábych wzywał ſpráwiedliwe / ále grzeſzniki ku vznániu.
33. At illi dixerunt ad eum, Quare diſcipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt & bibunt. Then they ſayd vnto him / Why doe the diſciples of John faſt often / and pray / and the diſciples of the Phariſes alſo / but thine eate / and drinke?	33. Sie aber ſprachen zu jhm: Warumb faſten Johannis Jünger ſo offt / vnd beten ſo vil / deſſelbigen gleichen der Phariſeer Jünger / aber deine Jünger eſſen vnd trincken? Da ſagde de til hannem / Huor faare faſte Johannis Diſciple ſaa offte / / oc bede ſaa meget / Phariſeernis Diſciple lige ſaa / Men dine Diſciple æde oc dricke?	33. A oni řekli gemu: Proč Včedlnijcy Janowi poſtij ſe čaſtokrát a modlij ſe / též y Zákonitſſtij / ale twogi gedij a pigij? Ale oni rzekli k niemu / Przeczże Janowi zwolennicy poſczą częſto? y modlitwy czynią / ták że y Fáryzeyſcy? álec twoi iedzą y piią?
34. Quibus ipſe ait, Nunquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare. And he ſayde vnto him / Can ye make the children of the wedding chamber to faſte / as long as the bridegrome is with them?	34. Er aber ſprach zu jhnen: jhr müget die Hochzeit leute nicht zu faſten treiben / ſo lange der Bräutigam bey jhnen iſt. Da ſagde hand til dem / J kunde icke nøde Brølups Folcket til at faſte / ſaa lenge ſom Brudgommen er hoſſ dem.	34. Kterýmž on řekl: Zdali můžete Synům Zenicha / dokudž s nimi geſt Zenich / kázati ſe poſtiti? Tedy on rzekł do nich / Zali możećie vczynić żeby ſynowie weſela mieli pośćić poki z nimi ieſt oblubieniec?
35. Venient autem dies: & cum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiunabunt in illis diebus. But the dayes will come / euen when the bridegrome ſhall be taken away frõ them: then ſhall they faſt in thoſe dayes.	35. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Bräutigam von jnen genommen wirdt / denn werden ſie faſten. Men den tid ſkal komme / at Brudgommen ſkal tagis fra dem / Da ſkulle de faſte.	35. Ale přijdau dnowé / když odňat bude od nich Zenich / tehdy ſe budau poſtiti w těch dnech. Lecz ći przyidą dni gdy oblubieniec będźie wźięt od nich / á tedyć ná on czás pośćić będą.

ה

36 וְאָמַר לְהוֹן מַתְלָא
דְּלָא אֱנָשׁ קָאֶד אוּרְקְעְתָא
מֶן מָאנָא חַדְתָא וְרָמֵא עַל
מָאנָא בְּלְיָא דְּלָא לְחַדְתָא
קָאֶד וְלַבְלְיָא לָא שָׁלְמָא
אוּרְקְעְתָא דְּמֶן חַדְתָא׃

E diſſe loro ancor vna ſimilitudine, Niuno mette vna pezza d'vn veſtimento nuouo ad vno veſtimento vecchio, altrimenti il nuouo lo ſtraccia, & al vecchio non ſi confà la pezza tolta dal nuouo.

37 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא
חַדְתָא לְזִקָא בְּלִיָתָא וְאֶן
דֵּין לָא מְבַזַּע חַמְרָא ח
חַדְתָא לְזִקָא וְהוּ חַמְרָא
מֶתְאֵשֵׁד וְזִקָא אָבְדִין׃

Oltre à ciò, niuno mette il vino nuouo no gli otri vecchij: altrimenti il vino nuouo romperà gli otri, onde eſſo ſi verſarà, e gli otri per iranno.

38 אֶלָּא חַמְרָא חַדְתָא
בְּזִקָא חַדְתָא רָמִין
וְתַרְוַיְהוֹן מֶתְנַטְרִין׃

Ma il vino nuouo ſi debbe metter ne gli otri nuoui: e coſi amendue ſi conſeruano.

39 וְלָא אֱנָשׁ שָׁתֵא חַמְרָא
עַתִּיקָא וּמֶחְדָא בָּעֵא
חַדְתָא אָמַר גֵּיר עַתִּיקָא
בַּסִּים׃

E niuno è che hauendo beuuto del vecchio, voglia ſubbito del nuouo: perche dice, Il vecchio è migliore.

ו

1 הֲוָא דֵּין בְּשַׁבְּתָא כַּד
מְהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ בֵּית זַרְעָא
וְתַלְמִידַוְהִי מַלְגִּין הֲווּ ש
שֶׁבְּלֵא וּפָרְכִין הֲווּ בְּאִידַיְהוֹן
וְאָכְלִין׃

Hor accadde nel ſabbato ſecondo primo ch'egli paſſaua per i ſeminati, e i ſuoi diſcepoli ſuelleuano de le ſpighe, e tritandole con le mani, le mangiauano.

2 אֱנָשִׁין דֵּין מֶן פְּרִישֵׁא
אָמְרִין לְהוֹן מָנָא עָבְדִין
אַנְתּוּן מֶדֶם דְּלָא שַׁלִּיט
בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד׃

Onde alcuni de Fariſei diſſer loro, Perche fate voi quel che non è lecito fare ne giorni del ſabbato?

ה

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת הַמָּשָׁל
כִּי אִישׁ לֹא יִכְרֹת מַחְבֶּרֶת מִבֶּגֶד
חָדָשׁ וַיַּשְׁלִיךְ בְּבֶגֶד יָשָׁן פֶּן הֶחָדָשׁ
יִפְלַח וְלַיָּשָׁן לֹא יִשְׁוֶה מֵחָדָשׁ׃

Y deziales tambien vna parabola, Nadie mete remiendo de pànno nueuo en veſtido viejo: otramente el nueuo rompe, y àl viejo no conuiene remiendo de nueuo.

37 וְאִישׁ לֹא יַשְׁלִיךְ יַיִן חָדָשׁ
בְּנֹאדוֹת יְשָׁנוֹת פֶּן יְבַקַּע יַיִן חָדָשׁ
אֶת־הַנֹּאדוֹת וְהוּא יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדוֹת
תֹּאבֵדוּ׃

Y nadie echa vino nueuo en cueros viejos, otramente el vino nueuo romperá los cueros y el vino ſe derramarà, y los cueros ſe perderán:

38 כִּי־אִם יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת
חֲדָשׁוֹת יֻשְׁלַךְ וּשְׁנֵיהֶם יִנָּצֵרוּ׃

Mas el vino nueuo en cueros nueuos ſe ha de echar: y lo vno y lo otro ſe conſerua.

39 וְאִישׁ אִישׁ שׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן
מְהֵרָה אֵינֶנּוּ מִתְאַוֶּה חָדָשׁ כִּי
אִם אוֹמֵר הַיָּשָׁן טוֹב מֵחָדָשׁ׃

Y ninguno que beuiere el viejo, quiere luego el nueuo: porque dize, El viejo es mejor.

ו

1 וַיְהִי־בַּשַּׁבָּת הַשֵּׁנִית בְּלֶכְתּוֹ
בַּזְּרוּעִים וַיִּקְטְפוּ תַּלְמִידָיו אֶת־
מְלִילוֹת וַיִּפְרְכוּ בִּידֵיהֶם
וַיֹּאכֵלוּ׃

Y aconteció que paſſando el por los panes en vn ſabbado ſegundo del primero, ſus Diſcipulos arrancauan eſpigas, y comian fregandolas con las manos.

2 וַאֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים אָמְרוּ
לָהֶם מַה תַּעֲשׂוּ אֲשֶׁר לֹא יִכְשַׁר
לַעֲשׂוֹת בַּשַּׁבָּת׃

Y vnos de los Phariſeos les dixeron, Porque hazeys loque no es licito hazer en Sabbados?

ε.

36. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν. εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

Puis il leur dit vne ſimilitude, Nul ne met vne piece d'vn veſtiment neuf à vn veſtiment vieil: car autrement ce qui eſt neuf deſchire, & la piece du neuf ne ſe rapporte point an vieil.

37. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.

Pareillement nul ne met le vin nouueau en ouaires vieux: car autrement le vin nouueau rompra les ouaires, & ſe reſpandra, & les ouaires ſeront perdus.

38. Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Mais le vin nouueau doit eſtre mis en ouaires neufs: & ainſi ſeront contregardés tous les deux.

39. Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γὰρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

Et n'y a perſonne qui boiue du vieil, qui vueille tantoſt du noueuau: car dit-il, Le vieil vaut mieux.

ΚΕΦΑΛ ς.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.

Or aduint au iour du Sabbat ſecond premier, qu'il paſſoit par les blés: & les diſciples arrachoyent des eſpics, & les froyans entre leurs mains en mangeoyent

2. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;

Et quelques vns des Phariſiens leur dirent, Pourquoi faites-vous ce qu'il n'eſt loiſible de faire és Sabbats.

CAP. V.

36. Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos, Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commiſſura à novo.

Againe he ſpake alſo vnto them a parable / No man putteth a piece of a newe garment into an olde veſture: for then the newe renteth it / and the piece taken out of the newe / agreeth not with the olde.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.

Alſo no man powreth newe wine into olde veſſels: for then the newe wine will breake the veſſels / and it will runne out / & the veſſels will periſhe.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt; & utraque conſervantur.

But new wine muſt be powred into new veſſels; ſo both are preſerued.

39. Et nemo bibens vetus, ſtatim vult novum, dicit enim, Vetus melius eſt.

Alſo no man that drinketh olde wine / ſtraight way deſireth newe: for he ſayth / The olde is better.

CAP. VI.

FActum eſt autem in Sabbatho ſecundoprimo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant confricantes manibus.

And it came to paſſe on the ſeconde Sabbath / after the firſt / that hee went throug the corne fieldes / and his diſciples plucked the eares of corne / and did eat / and rubbe them in their hands.

2. Quidam autem Phariſæorum dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

And certaine of the Phariſes ſaide vnto them / Why doe ye that which is not lawfull to do on the Sabbath dayes?

Das V. Capitel.

36. Vnd er ſaget zu jhnen ein Gleichniß: Niemand flicket einen lappen vom neuen Kleid auff ein alt Kleid / Wo anders / ſo reiſſet das neue / vnd der lappe vom neuen reimet ſich nicht auff das alte.

Oc hand ſagde en Lignelſe til dem / Ingen ſetter en klud aff nyt Klæde / paa it gammelt klæde / ellers riffuis det ny ſønder / oc kluden aff det ny ſticker ſig icke paa det gamle.

37. Vnd Niemand faſſet Moſt inn alte Schläuche / Wo anders / ſo zureiſſet der Moſt die Schläuche / vnd wirdt verſchütt / vnd die Schläuche kommen vmb.

Oc ingen lader Moſt i gamle Flaſker / Ellers ſønderbryder Moſten Flaſkerne / oc ſpildis / oc Flaſkerne forderffuis.

38. Sondern den Moſt ſoll man inn neue Schläuche faſſen / ſo werden ſie beide behalten.

Men mand ſkal lade Moſt i ny Flaſker / ſaa bliffue de baade foruarede.

39. Vnd niemand iſt / der vom alten trincket / vnd wölle bald deß neuen / denn er ſpricht: Der alte iſt milder.

Oc der er ingen / ſom dricker aff den Gamle / oc vil ſtrax den Ny / Thi hand ſiger / Den Gamle er mildere.

Das VI. Capitel.

Vnd es begab ſich auff einen Affterſabbath / daß er durchs Getreide gieng / vnd ſeine Jünger rauffeten Ehern auß / vnd aſſen vnd rieben ſie mit den händen.

OC det begaff ſig paa en Effter ſabbath / at hand gick i gennem kornet / oc hans Diſciple plockede Ax aff / oc ode / oc vrede dem met henderne.

2. Etliche aber der Phariſeer ſprachen zu jhnen: Warumb thut jr / daß ſich nicht ziemet zuthun auff die Sabbather?

Oc nogle aff Phariſeerne ſagde til dem / Huor faare gøre i det ſom icke ſømer ſig at gøre paa Sabbatherne?

Kapitola V.

36. Prawil také y Podobenſtwij k nim / Zežádný záplaty raucha nowého nepřiſſywá k rauchu wetchému: ginak y nowé roztrhuge / a wetchému nepřiſluſſij záplata od nowého.

Y powiedział też im podobieńſtwo / Żaden plátá ſukna nowego nie przyßywa do ßaty ſtárey / bo ináczey ono nowe drze ſtáre / y nye zgadza ſię nowy plát z ſtárym.

37 A žádný newléwá Wijna nowého do Suduow ſtarých / ginak Wijno nowé roztrhne Sudy / a ſamo wyteče / a Sudowé pokážý ſe.

A nie nálewa też żaden winá nowego w ſtáre náczynia / bo ináczey / wino nowe rozerwie náczynia y rozleie ſię / á náczynia poginą.

38. Ale Wijno nowé / w Sudy nowé má lito býti / a obě bude zachowáno.

Ale nowe wino ma być láno w náczynia nowe / á ták oboie w cále bywáią záchowáne.

39. Žadný také když pige ſtaré: ne y hned zechce nowého: ale dij / Staré lepſſý geſt?

A żadny nápiwßy ſię winá ſtárego / nie záráżem chce pić nowego / bo mowi / Pożytecznieyßeć ieſt ſtáre.

Kapitola VI.

Y Stalo ſe w druhau Sobothu / že ſſel Gežijſs ſkrze Obilj / y trhali Včedlnjcy geho klaſy / a rukama wymj nagijce gedli.

STáło ſię potym iż on w ſabát wtóry po pirwßym ßedł przez zbożá y ucżniowie iego wyrywáli kłoſy / y iedli ie trąc ie rękomá.

2. Tehdy někteřij z Zákonijkůw prawili gim: Proč to činijte / což neſluſſý činiti w den Swatečnij?

Tedy niektorzy z Fáryzeußow mowili im / Przecz tho czynicie czego ſię w świętá czynić nie godzi?

ו

3 עֲנָא יֵשׁוּע וֶאמַר לְהוֹן וְלָא הָדָא קְרַיְתוּן מֶדֶם דַּעֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפַן הוּ ו וְאַילֵין דְּעַמֵּהּ׃

E Iesv rispondendo, disse loro, Non hauete voi mai letto cio che fece Dauid, quando hebbe fame esso, e quei che erano con lui.

4 דְּעַל לְבַיְתֵהּ דַּאלָהָא וְלַחְמָא דְּפָתוּרֵהּ דְּמָרְיָא נְסַב אֲכַל וִיהַב לְאַילֵין דְּעַמֵּהּ הָו דְּלָא שַׁלִּיט הֲוָא לְמֵאכַל אֶלָּא לְכָהֲנֵא בַּלְחוּד׃

Come egli entrò ne la casa di Dio, e prese i pani de la propositione, e mangione, e dettene à quelli che erano con esso lui: i quali non era lecito mangiare se non à i Sacerdoti soli?

5 וֶאמַר לְהוֹן דְּמָרֵהּ הוּ דְּשַׁבְּתָא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Poi diceua loro, Il Figliuol de l'huomo è Signore ancor del Sabbato.

6 הֲוָא דֵּין לְשַׁבְּתָא אַחֲרִתָא עַל לַכְנוּשְׁתָּא וּמַלֵּף הֲוָא וְאִית הֲוָא תַּמָּן גַּבְרָא דְּאִידֵהּ דְּיַמִּינָא יַבִּישָׁא הֲוָת׃

Auuenne ancora in vn altro sabbatoi ch'egli entrò ne la sinagoga, & insegnaua: & era iui vn huomo, la cui man destra era secca.

7 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָטְרִין הֲווּ לֵהּ אֶן הוּ דְּמַאסֵא בְּשַׁבְּתָא דְּנֶשְׁכְּחוּן נֵאכְלוּן קַרְצַוְהִי׃

Hor gli scribi e Farisei stauana a guardare s'egli lo risanasse nel sabbato, per trouare di che accusarlo.

8 הוּ דֵּין יָדַע הֲוָא מַחְשְׁבָתְהוֹן אֶמַר לְהָו ג גַּבְרָא דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ קוּם תָּא לָךְ לְמֶצְעַת כְּנוּשְׁתָּא וְכַד אֶתָא וְקָם׃

Ma egli conosceua i lor pensieri, e disse à l'huomo che haueua la mano secca, Leuati, e sta su nel mezo. Et egli leuatosi, stette su.

ו

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא זֹאת קְרָאתֶם אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר רָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר אִתּוֹ הָיוּ׃

Y respondiendo Iesus, dixoles, Ni aun esto aueys leydo, Que hizo Dauid quando tuuo hambre, el, y los que con el estauan?

4 כַּאֲשֶׁר בָּא אֶל־בֵּית יְהוָה וַיִּקַּח אֶת־לֶחֶם הַפָּנִים וַיֹּאכַל וַיִּתֵּן גַּם לַאֲשֶׁר עִמּוֹ אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לָהֶם לֶאֱכֹל כִּי אִם לַכֹּהֲנִים לְבַדָּם׃

Como entró en la Casa de Dios, y tomó los panes de la proposicion, y comio, y dió tambien à los que estauan con el los quales no era licito comer, sino à solos los Sacerdotes.

5 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־בֶן־הָאָדָם הוּא אֲדוֹן הַשַּׁבָּת׃

Y deziales, El Hijo del hombre es Sennor aun del Sabbado.

6 וַיְהִי בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת בְּבוֹאוֹ אֶל־הָעֵדָה לְלַמֵּד וַיְהִי־שָׁם אָדָם וְיַד יְמִינוֹ הָיְתָה יְבֵשָׁה׃

Y acontecio tambien en otro Sabbado, que el entró en la Synoga, y ensennó, Y estaua alli vn hombre que tenia la mano yz quierda seca.

7 וַיִּצְּרוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים אִם הוּא גַּם יְרַפֵּא בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר יִמְצְאוּ אוֹדוֹת לְחַיְּבֵנוּ׃

Y asechàuanlo los Escribas, y los Phariseos, si sanaria en Sabbado: por hallar de que lo accusassen.

8 וְהוּא יָדַע אֶת־מַחְשְׁבוֹתָם וַיֹּאמֶר לָאִישׁ אֲשֶׁר הָיְתָה לוֹ יָד יְבֵשָׁה קוּם וַעֲמֹד בְּתוֹךְ וַיָּקָם וַיַּעֲמֹד׃

Mas el sabia los pensamientos de ellos y dixo àl hombre que tenia la mano seca, Leuantate, y ponte en medio. Y el leuatandose, pusose en pie.

ϛ'.

3. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαυίδ, ὁ πότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες.

Adonc Iesus prenant la parole, leur dit, N'auez-vous pas au moins leu ce que fit Dauid quand il eut faim, lui, & ceux qui estoyent auec lui?

4. Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ· οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

Comment il entra en la maison de Dieu, & prins les pains de proposition, & en mangea, & en donna aussi à ceux qui estoyent auec lui: lesquels il n'est loisible de manger sinon aux Sacrificateurs seulement?

5. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Puis il leur dit, Le Fils de l'homme est Seigneur aussi du Sabbat.

6. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.

Il aduint aussi en vn autre Sabbat, qu'il entra en la synagogue, & enseignoit, & là estoit vn homme duquel la main droite estoit seche.

7. Παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ.

Or les Scribes & Pharisiens prenoyent garde sur lui, s'il le gueriroit au Sabbat, afin qu'ils trouuassent de quoi l'accuser.

8. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον· ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.

Mais il cognoissoit leurs pensees: dont il dit à l'homme qui auoit la main seche, Leue-toi, & te tien debout au milieu, Et icelui se leuant, se tint debout.

CAP. VI.

3. Et reſpondens Ieſus ad eos, dixit, Nec hoc legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant?

Then Jeſus anſwered them / and ſaide/ Haue ye not read this / that David did when he him ſelfe was an hungred / and they which were with him.

4. Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant, quos non licet manducare, niſi tantum ſacerdotibus?

How he went into the houſe of God/ and toke/ and ate the ſhewe bread/ and gaue alſo to them which were with him/ which was not lawful to eat/ but for the Prieſts onely?

5. Et dicebat illis, Quia Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbathi.

And he ſaide vnto them / The Sonne of man is Lorde alſo of the Sabbath day.

6. Factum eſt autem & in alio ſabbatho, ut intraret in ſynagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

It came to paſſe alſo on another Sabbath/ that he entred into the Synagogue and taught/ and there was a man/ whoſe right hand was dryed vp.

7. Obſervabant autē Scribæ & Phariſæi, ſi in ſabbatho curaret: ut invenirent unde accuſarent eum.

And the Scribes and Phariſes watched him / wheter he would heale on the Sabbath day / that they might finde an accuſation againſt him.

8. Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.

But he knewe their thoughts / and ſaide to the man which had the withered hand/ Ariſe/ and ſtand vp in the middes. And he aroſe/ and ſtoode vp.

Das VI. Capitel.

3. Vnd Jeſus antwortet/ vnd ſprach zu jhnen: Habt jhr nicht das geleſen/ das David thet/ da jhn hungerte/ vnd die mit jhm waren?

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Haffue i icke læſt/ huad David giorde/ der hannem hungrede/ oc de ſom vaare met hannem?

4. Wie er zum Hauſe Gottes eingieng/ vnd nam die Schaubrot/ vnd aß/ vnd gab auch denen/ die mit jhm waren/ die doch niemand dorffte eſſen/ ohn die Prieſter alleine.

Huorledis hand gick ind i Gudz Huſſ/ oc tog Skuebørd/ oc oed/ oc gaff ocſaa dem/ ſom vaare met hannem/ huilcke dog ingen torde æde/ vden Preſterne alene.

5. Vnd ſprach zu jhnen: Des Menſchen Sohn iſt ein HERR/ auch des Sabbaths.

Oc hand ſagde til dem/ Menniſkens Søn er en HERRE/ ocſaa offuer Sabbathen.

6. Es geſchach aber auff einen andern Sabbath/ daß er gieng inn die Schule/ vnd lehrete. Vnd da war ein Menſch/ des rechte Hand war verdorret.

Oc det ſkede paa en anden Sabbath/ at hand gick i Scholen/ oc lærde. Oc der vaar it Menniſke/ hues høyre haand vaar viſſen.

7. Aber die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer hielten auff jhn/ ob er auch heilen würde am Sabbath/ auff daß ſie eine ſache zu jhm fünden.

Men de Scriffkloge oc Phariſeer toge vaare paa hannem/ om hand oc vilde helbrede om Sabbathen/ Paa det de kunde finde Sag met hannem.

8. Er aber merckete jhre gedancken/ vnd ſprach zu dem Menſchen mit der dürren hand: Stehe auff/ vnd tritt herfür. Vnd er ſtund auff/ vnd tratt dahin.

Da merckte hand deris tancker/ oc hand ſagde til det Menniſke met den viſne Haand/ Stat op/ oc trin hid frem. Oc hand ſtod op/ oc traadde frem.

Kapitola VI.

3. Odpowěděw Gežijš řekl gim: Cožgſte toho nečtli/ co geſt včinil Dawid když lačněl/ on y ti kteřijž s nim byli.

Ale Jezus odpowiedziawßy/ rzekl do nich/ Izaliście tego nie czythali co vczynil Dawid/ gdy byl laknacym y z onymi ktorzy z nim byli.

4. Kterak wſſel do domu Božijho/ a chleby poſwátně wzal a gedl/ a dal y těm kteřijž s nim byli/ gichžto neſluſſalo gijſti/ gedině to liko Kněžijm.

Jako wßedl do domu Beżego/ y wziąl chleby pokládne á iadl/ dawáiac też y tym ktorzy z nim byli: ktorych to chlebow nie godziło ſie iádác iedno ſámym káplanom.

5. Y prawil gim/ že geſt Syn Člowěka Pánem také y dne Swatečnjho.

Y mowil do nich/ Syn czlowieczy ieſtci też Pánem Szábátu.

6. Y ſtalo ſe opět w giný den Swátečnij/ když wſſel do Sſkoly a včil/ že byl tu Člowěk/ a ruka geho prawá byla vſchlá.

Y ſtálo ſie w drugi ßábát iż wßedl do bożnice á vczył/ y był támniektory co miał práwą rekę vſchla.

7. Y ſſetřili ho včitelé a Zákonijcy/ vzdrawilliby ho w den Swatečnij/ aby nalezli čijmby gey obžalowali.

Pilnowáli go tedy Doktorowie y Faryzeußowie ieſliby był w ßábát vzdrawiał/ áby nalezli przyczynę ſkargi przeciw iemu.

8. Ale on wěděl myſſlenij gich: Y řekl člowěku kterýž měl ruku vſchlau: Wſtaň/ a ſtuog w proſtředku. A on wſtaw/ y ſtál.

Ale on wiedział myſli ich/ y rzekł człowiekowi ktory miał rękę vſchła/ Wſtań á ſtań w pośrzodku/ á ták on wſtáwßy ſtánal:

ו

9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ —
אֶשְׁאַלְכוֹן מָנָא שַׁלִּיט
בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּטָב אוֹ
דְּבִישׁ נַפְשָׁא לְמַחָיוּ אוֹ
לְמוֹבָדוּ׃

Iesv dunque diſſe loro, Io vi domandarò vna coſa, E egli lecito ne giorni del ſabbato far bene, o pur far male: ſaluare l'anima, o perderla?

10 וְחַר בְּהוֹן בְּכֻלְּהוֹן ו
וֶאֱמַר לֵהּ פְּשׁוֹט אִידָךְ
וּפְשַׁט וְאֶתְתַּקְנַת אִידֵהּ אַיךְ
חַבְרְתָהּ׃

Et hauendoli riguardati tutti à torno, diſſe à quell'huomo, Diſtendi la tua mano. Et egli coſi fece: e la ſua mano fu reſtituita ſana come l'altra.

11 הֶנוּן דֵּין אֶתְמְלִיו ה
חֶסְמָא וּמְמַלְּלִין הֲווֹ חַד
עַם חַד דְּמָנָא נֶעְבְּדוּן לֵהּ
לְיֵשׁוּעַ׃

Ond'eſſi furono ripieni di furore: e ragionauano inſieme tra loro quel che ſarebbeno à Iesv.

12 הֲוָא דֵּין בְּיוֹמָתָא
הָנוּן נְפַק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא
לְמַצָּלָיוּ וְתַמָּן אַגָּא הֲוָא
בִּצְלוֹתֵהּ דַּאלָהָא׃

Et in quei giorni auuenne ch'egli ſe n'andò al monte à far oratione, e ſtetteſi tutta la notte a pregare Dio.

13 וְכַד נְגַהּ קְרָא
לְתַלְמִידָוְהִי וַגְבָא מֶנְּהוֹן
תְּרֵין עֶסַר הָנוּן דַּשְׁלִיחָא
שַׁמִּי אֶנוּן׃

Quando poi fu giorno, chiamò i ſuoi diſcepoli, & eleſſe dodici di loro, i quali nominò Apoſtoli.

14 שֶׁמְעוֹן הָו דַּשְׁמִי כ
כִּאפָא וְאַנְדְּרֵאוֹס א
אַחוּהִי וְיַעֲקוֹב וְיוֹחַנָּן ו
וּפִילִיפּוֹס וּבַר־תּוּלְמַי׃

Cioè, Simone, il quale ancor chiamò Pietro, & Andrea ſuo fratello: Iacopo, e Giouanni: Filippo, e Bartolomeo.

15 וּמַתַּי וְתָאוֹמָא וְיַעֲקוֹב
בַּר חַלְפַי וְשֶׁמְעוֹן —
דְּמֶתְקְרֵא טַנָּנָא׃

Matteo, e Tomaſo: Iacopo, figliuolo d'Alfeo, e Simone che ſi chiama Zelote.

16 וִיהוּדָא בַּר יַעֲקוֹב
וִיהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הָו
דַּהֲוָא מַשְׁלְמָנָא׃

Iuda fratello di Iacopo, e Giuda Iſcariote, quel che fu traditore.

ו

9 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם שׁוֹאֵל אָנֹכִי לָכֶם מַה יִּכְשַׁר בַּשַּׁבָּת אִם לְהֵיטִיב אוֹ לְהָרֵעַ לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ אוֹ לְאַבֵּד׃

Entonces Ieſus les dize, Preguntaros hé vna coſa: Es licito en Sabbados bien hazer, o mal hazer? hazer ſalua vna perſona o matarla?

10 וַיַּבִּיטֵם כֻּלָּם סָבִיב וַיֹּאמֶר לָאִישׁ נְטֵה אֶת יָדֶךָ וַיַּעַשׂ כֵּן וַתּוּשַׁב יָדוֹ בְּרִיאָה כְּמוֹ אַחֶרֶת׃

Y mirandolos à todos àlderredor, dixe al hombre, Eſtiende tu mano. y el lo hizo anſi: y ſu mano fue reſtituyda ſana como la otra.

11 וְהֵמָּה נִמְלְאוּ בְּאִוֶּלֶת וַיְדַבְּרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ מַה יַּעֲשׂוּן לְיֵשׁוּעַ׃

Y ellos fueron llenos de locura, y hablauan los vnos à los otros que harian à Ieſus.

12 וַיְהִי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא אֶל הָהָר לְהִתְפַּלֵּל וַיְהִי מִתְעוֹדֵד בִּתְפִלַּת אֱלֹהִים כָּל הַלָּיְלָה׃

Y aconteció en aquellos dias, que fue àl monte à orar, y paſſó la noche orando à Dios.

13 וַיְהִי יוֹם וַיִּקְרָא אֶת תַּלְמִידָיו וַיִּבְחַר מֵהֶם שְׁנֵים עָשָׂר אֲשֶׁר קְרָאָם שְׁלִיחִים׃

Y como fue de dia, llamó à ſus diſcipulos: y eſcogió Doze de ellos, los quales tambien llamó Apoſtoles?

14 אֶת שִׁמְעוֹן אֲשֶׁר קְרָאוֹ כֵּיפָה וְאַנְדְּרֵיאוּס אָחִיו וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וּפִילִפּוֹס וּבַר־תַּלְמַי׃

A Simon, àl qual tambien llamó Pedro, y à Andres ſu hermao Iacobo, y Ioa, Philippe y Bartholome:

15 וּמַתַּי וְתוֹמָה וְיַעֲקֹב הָאַלְפִי וְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא הַקַּנָּיא׃

Mattheo, y Thomas, y Iacobo hijo de Alpheo, y Simon el que ſe llama Zeloſo;

16 יְהוּדָה לְיַעֲקֹב וִיהוּדָה אִישׁ־שְׁבַרְיוֹת אֲשֶׁר נִהְיָה הַמּוֹסֵר׃

Iudas de Iacobo, y Iudas Iſcariota, que, tambien fue el traydor.

ϛʹ.

9 Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ (ἀπολέσαι;)

Ieſus donc leur dit, Ie vous demanderai vne choſe, Eſt-il loiſible és Sabbats de bien faire, ou de mal faire? de ſauuer vne perſonne, ou de la tuer?

10. Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτούς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Et quand il les eut tous regardés à l'enuiron, il dit au perſonnage. Eſten ta main. Ce qu'il fit, & ſa main lui fut renduë ſaine comme l'autre.

11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας· καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους· τί ἂν ποιήσειαν τῷ ἰησοῦ.

Dont ils furent remplis de forcenerie, & deuiſoyent enſemble que c'eſt qu'ils pourroyent faire à Ieſus.

12. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.

Or il aduint en ces iours la, qu'il s'en alla en vne montagne pour prier: & fut toute la nuict en priere à Dieu.

13. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε.

Et quand le iour fut venu, il appela ſes diſciples & en eſleut douze, leſquels il nomma auſſi Apoſtres:

14. Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολομαῖον.

Aſſauoir Simon, qu'il nomma auſſi Pierre, & André ſon frere: Iaques & Iehan: Philippe & Barthelemi:

15. Ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτήν.

Matthieu & Thomas: Iaques fils d'Alphee, & Simon appele Zelotes.

16. Ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.

Iude frere de Iaques: & Iudas Iſcariot, qui auſſi fut traiſtre.

CAP. VI.

9. Ait autem ad illos Ieſus, Interrogo vos, ſi licet ſabbathis benefacere, an malè: animam ſalvam facere, an perdere?

Then ſaid Jeſus vnto them / I will aſke you a queſtion / Whether is it lawfull on the Sabbath dayes to doe good / or to doe euill? to ſaue life / or to deſtroy it?

10. Et circumſpectis omnibus dixit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus eius.

And he beheld them all in compaſſe / and ſaide vnto the man / Stretch foorth thine hande. And he did ſo / and his hand was reſtored againe / as whole as the othe other.

11. Ipſi autem repleti ſunt inſipientia: & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Ieſu.

Then they were filled full of madnes / and communed one with another / what they might do to Jeſus.

12. Factum eſt autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

And it came to paſſe in thoſe dayes / that hee went into a mountaine to pray / & ſpent the night in prayer to God.

13. Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nominavit.)

And when it was day / he called his diſciples / and of them he choſe twelue / which alſo he called Apoſtles.

14. Simônem quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobũ & Iohannem, Philippum & Bartholomæum.

(Simon whome he named alſo Peter / and Andrewe his brother / James & John / Philippe / and Bartlemewe.

15. Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem qui vocatur Zelotes.

Matthewe / and Thomas: James the ſonne of Alpheus / and Simon called Zelous.

16. Et Iudam Iacobi, & Iudam Iſcariotem, qui fuit proditor.

Judas James brother / and Judas Iſcariot / which alſo was the traitour.)

Das VI. Capitel.

9. Da ſprach Jeſus zu jhnen: Ich frage euch / Was ziemet ſich zu thun auff die Sabbather / gutes oder böſes / das Leben erhalten / oder verderben?

Da ſagde Jheſus tildem / Jeg ſpør eder at / Huad ſømer ſig at gøre om Sabbathen / Gaat eller ont? Opholde Liffuit / eller forderffue?

10. Vnd er ſahe ſie alle vmbher an / vnd ſprach zu dem Menſchen: Strecke auß deine Hand. Vnd er thets / da ward jhm ſeine Hand wider zu recht bracht / geſund wie die ander.

Oc hand ſaa omkring paa dem alle / oc ſagde til det Menniſke / Reck din Haand vd Oc hand giorde det / Da bleff hans Haand karſk igen / oc helbrede lige ſom den anden.

11. Sie aber wurden gantz vnſinnig / vnd beredeten ſich mit einander / was ſie jhm thun wolten.

Men de bleffue aldelis galne / oc talede met huer andre / huad de vilde gøre hannem.

12. Es begab ſich aber zu der zeit / daß er gieng auff einen Berg zu beten / vnnd er bleib ůber Nacht in dem Gebet zu Gott.

Oc det begaff ſig paa den tid / at hand gick paa it Bierg at bede / oc hand bleff natten offuer i Bønen til Gud.

13. Vnd da es tag ward / rieff er ſeinen Jüngern / vnd erwehlet jrer zwölffe / welche er auch Apoſtel nennet.

Oc der det bleff dag / kallede hand ſine Diſciple / oc vdualde Tolff aff dem / huilcke hand oc kallede Apoſtle.

14. Simon / welchen er Petrum nennet / vnd Andream ſeinen Bruder / Jacobum vnd Johannem / Philippum vnd Bartholomeum.

Simon / huilcken hand kallede Peder / oc Andream hans Broder / Jacobum oc Johannem / Philippum oc Bartholomeum.

15. Mattheum vnd Thomam / Jacobum Alphei Son / Simon genannt Zelotes.

Mattheum oc Thomam / Jacobum Alphei ſøn / Simon ſom kaldis Zelotes.

16. Judam Jacobs Son / vnd Judam Iſchariothen / den verrähter.

Judam Jacobs ſøn / oc Judam Iſcharioth den Forredere.

Kapitola VI.

9. Y řekl k nim Gežijſs: Tijži wás / ſluſſyli we dni Swátečnijm dobře činiti / čili zlé? Žiwot zachowati / čili zatratiti?

Zátym do nich rzekl Jezus / Spytam was o niektora rzecz / Slußyli w Szábát czynic dobrze czyli zle? zá chowácli czlowieká czy ſtráčić?

10. A obezřew wſſecky / řekl člowěku: Zthání Ruku twau. Y wzthál / a nawrácena geſt k zdrawij ruka geho.

A ták poyzráwßy po wßythkich / rzekl czlowiekowi / Wyciagni reke twoie / á on ták vczynil / y wrocona mu ieſt reká iego ták zdrowa iáko y druga.

11. Oni pak naplněni gſauce zuořiwoſtij / mluwili weſpolek / coby včiniti měli Gežijſſowi.

Tedy oni bedac pelni ßaleńſtwá / rozmáwiáli iedni z drugimi coby vczyic Jezuſowi.

12. Y ſtalo ſe w těch dnech / wyſſel Gežijſs na hůru aby ſe modlil / y byl přes noc trwage na Modlitbě Božij.

Y ſtálo ſie tegoż czáſu odßedl ná go reku modleniu / y nocowal tám modlac ſie Bogu.

13. A když byl den / powolal Včedlnijkuow ſwých a wywolil z nich Dwanácte / kteréž y Apoſſtoly nazwal:

A gdy byl dzień / przyzwal zwolennikow ſwych / á wybráwßy z nich dwánáſcie ktore názwal Apoſtoly.

14. Sſimona kterémuž dal gméno Petr / a Ondřege Bratra geho / Jakuba / a Jana / Filipa / a Bartholoměge.

Symona ktorego nazwal Piotrem / y Andrzeiá brátá ie° / Jákubá / Janá / Filipá / y Bartlomieia.

15. Mathauſſe / a Thomáſſe / Jakuba Alffeowa Syna / a Sſymona kterýž ſlowě Zelotes.

Máteußá y Tomáſá / Jakubá Alfeußowego ſyná / y Symoná ktorego zowa Zelotes.

16. Judou Jakubowa / a Gidáſſe Yſkaryotſkého / kterýž byl zrádce.

Jude brátá Jákobowego / y Judaßá Iſkáryota / ktory też byl zdráyca.

ו

17 וּנְחֶת עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְקָם בַּפְּקַעְתָּא וְכֶנְשָׁא סַגִּיאָא דְּתַלְמִידַוְהִי וְסוּגָּאָא דְּכֶנְשָׁא דְּעַמָּא מֶן כֻּלָּהּ יְהוּד וּמֶן אוּרִשְׁלֶם וּמֶן סְפָר יַמָּא דְּצוּר וְדַצַיְדָן׃

Poi eſſendoſene ſceſo giu con eſſo loro, ſi fermò in luogo campeſtre, con la compagnia de ſuoi diſcepoli, & vna gran moltitudine di popolo da tutta la Giudea e Ieruſalem, e da la maremma di Tiro e Sidone.

18 דְּאֶתוֹ דְּנֶשְׁמְעוּן מֶלְּתֵהּ וְנֶתְאַסּוּן מֶן כּוּרְהָנַיְהוֹן וְאִילֶין דְּמֶתְאַלְצִין מֶן רוּחֵא טַנְפָּתָא וּמֶתְאַסֵּין הֲווֹ׃

I quali erano venuti per vdirlo, e per eſſer guariti de le lor malattie: quelli ch'erano tormentati da ſpiriti immondi: & erano riſanati.

19 וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא בָּעֵין הֲווֹ לְמֶתְקָרָבוּ לֵהּ חַיְלָא גֵּיר נָפֵק הֲוָא מֶנֵּהּ וְלַכֻלְּהוֹן מַאסֵא הֲוָא׃

E tutta la turba cercaua di toccarlo: percioche da eſſo vſciua virtù, e ſanaua tutti.

20 וַארִים עַיְנַוְהִי עַל תַּלְמִידַוְהִי וֶאמַר טוּבַיְכוֹן מְסְכֵּנֵא דְּדִילְכוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Et egli alzando gli occhij ſuoi verſo i ſuoi diſcepoli, diceua, Beati voi poueri: percioche il regno di Dio è voſtro.

21 טוּבַיְכוֹן לְאִילֶין דְּכַפְנִין הָשָׁא דְּתֶסְבְּעוּן טוּבַיְכוֹן לַדְבָכֵין הָשָׁא דְּתֶגְחֲכוּן׃

Beati voi che hora hauete fame: percioche voi ſarete ſatiati. Beati voi che hora piangete: percioche voi riderete.

22 טוּבַיְכוֹן מָא דְּסָנְיִן לְכוֹן בְּנַי נָשָׁא וַמְפַרְשִׁין לְכוֹן וַמְחַסְדִין לְכוֹן וּמַפְּקִין שְׁמְכוֹן אַיְךְ בִּישָׁא חֲלָף בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Beati ſarete voi quando gli huomini v'haueranno in odio, e quando vi ſepararanno, e vi diranno villania, e rifutarano il voſtro nome come coſa mala, per cagione del Figliuol de l'huomo.

ו

17 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיַּעֲמֹד בִּמְקוֹם עֲרָבָה וּקְהַל תַּלְמִידָיו וַהֲמוֹן רַב הָעָם מִכָּל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם וּשְׂפַת יָם צוֹר וְצִידוֹן׃

Y decendió con ellos, y paroſe en vn lugar llanó: y la companna de ſus Diſcipulos, y grande multitud de pueblo de toda Iudea y de Ieruſalem y de la coſta de Tyro y de Sydon.

18 אֲשֶׁר בָּאוּ לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ וּלְהֵרָפֵא מִמַּחֲלֵיהֶם וַאֲשֶׁר מְאֻלָּצִים מֵרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת וַיֵּרָפֵאוּ׃

Que auian venido à oyrle, y para ſerſanados de ſus enferrmedades. Y otros que auian ſido atormentados de eſpiritus immundos, y eran ſanos.

19 וְכָל הָעָם בִּקֵּשׁ לְהַגִּיעוֹ כִּי כֹחַ מִמֶּנּוּ יָצָא וְרָפָה כֻּלָּם׃

Y toda la companna procuraua de tocarle: porque ſalia deel virtud, y ſanaua à todos.

20 וְהוּא נָשָׂא עֵינָיו עַל תַּלְמִידָיו לֵאמֹר אַשְׁרֵי הָאֶבְיוֹנִים כִּי לָכֶם הִיא מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y el alçando los ojos à ſus Diſcipulos, dezia, Bienauenturados los pobres, porque vueſtro es el Reyno de Dios.

21 אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים עַתָּה כִּי יִשְׂבָּעוּ אַשְׁרֵי הַבּוֹכִים עַתָּה כִּי יִצְחָקוּ׃

Bienauenturados los que aora teneys hambre, porque ſereys hartados. Bienauenturados los que aora lloràys, porque reyreys.

22 אַשְׁרֵיכֶם אִם יִשְׂנְאוּנְכֶם הָאֲנָשִׁים אִם יַפְרִידוּ אֶתְכֶם וִיחָרְפוּ וְיַשְׁלִיכוּ אֶת שִׁמְכֶם כְּמוֹ רָע לְמַעַן בֶּן הָאָדָם׃

Bienauenturados ſereys quando los hombres os aborrecieren, y quando os eſparzieren, y os denoſtaren, y rayeren vueſtro nombre como malo por el Hijo del hombre.

ϛʹ.

17. Καὶ καταβὰς μετ᾽ αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας, καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος.

Puis deſcendant auec eux, il s'arreſta en vne plaine auec le troupe de ſes diſciples: & grande multitude de peuple de toute Iudee, & de Ieruſalem, & de la contree maritime de Tyr & Sidon.

18. Οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.

Leſquels eſtoyent venus pour l'ouïr, & pour eſtre gueris de leurs maladies: Et ceux qui eſtoyent tormentes des eſprits immondes: & furent gueris.

19 Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ᾽ αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.

Et toute la multitude taſchoit à le toucher: car vertu ſortoit de lui: & il les gueriſſoit tous.

20. Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοὶ, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Adonc icelui eſleuant ſes ieux vers ſes diſciples, leur diſoit, vous eſtes bien-heureux, vous poures: car le royaume de Dieu eſt voſtre.

21. Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.

Vous eſtes bien-heureux, vous qui maintenant auez faim: car vous ſerez raſſaſies. Vous eſtes bien-heureux, vous qui pleurez maintenant: car vous rirez.

22. Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Vous ſerez bien-heureux quand les hommes vous hairont & vous retrancheront, & vous diront outrages, & reietterõt voſtre nom comme mauuais, à cauſe du Fils de l'homme.

CAP. VI.

17. Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis ab omni Iudæa & Ieruſalé: & maritima & Tyri & Sidonis.

Then he came downe with them/ and ſtood in a plaine place / with the compauy of his diſciples / and a great multitude of people out of all Iudea / and Ieruſalem/ & from the ſea coaſt of Tyrus and Sidon.

18. Qui venerant ut audirent eum, & ſanarētur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur.

Which came to heare him / and to healed of their diſeaſes. And they that were vexed with foule ſpirits / and they were healed.

19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.

And the wohle multitude ſought to touch him: for there went vertue out of him/ and healed them all.

20. Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat, Beati pauperes: quia veſtrū eſt regnum Dei.

And he lifted vp his eyes vpon his diſciples/ and ſaid / Bleſſed be ye poore: for yours is the kingdome of God.

21. Beati qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

Bleſſed are ye that hunger nowe: for ye ſhalbe ſatisfied: bleſſed are ye that weepe now: for ye ſhall laugh.

22 Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter filium hominis.

Bleſſed are ye when men hâte you/ and when they ſeparate you / & reuile you/ and put out your name as euill/ for the Sonne of mans ſake.

Das VI. Capitel.

17. Vnd er gieng hernider mit jnen/ vnd tratt auff einen Platz im Felde/ vnd der hauff ſeiner Jünger / vnd eine groſſe menge deß Volcks / von allem Jüdiſchen Lande vnnd Jeruſalem/ vnd Tyro vnd Sidon/ am Meer gelegen.

Oc hand gick ned met dem / oc traadde paa en Plan i Marcken / oc hans Diſciplers ſkare / oc en ſtor hob Folck / aff alt Jødeland oc Jeruſalen / oc Tyro oc Sidon / liggendis hoſſ Haffuit.

18. Die da kommen waren / jhn zu hören / vnnd daß ſie geheilet würden von jren Seuchen/ vnd die von vnſaubern Geiſtern vmgetrieben wurden/ die wurden geſund.

Som vaare komne at høre hannem/ oc at de kunde bliffue helbrede aff deris Siuger. Oc de ſom bleffue omdreffne aff wrene Aander/ de bleffue helbrede.

19. Vnd alles Volck begeret jn anzurüren / denn es gieng Krafft von jhm/ vnd heilet ſie alle.

Oc alt Folcket begerede at røre ved hannem / Thi der gick Krafft aff hannem/ oc helbredede dem alle.

20. Vnd er hube ſeine Augen auff über ſeine Jünger/ vnd ſprach: Selig ſeyt jhr Armen/ denn das Reich Gottes iſt euer.

Oc hand løffte ſine øyen op offuer ſine Diſciple/ oc ſagde / Salige ere i Fattige / Thi Gudz Rige hører eder til.

21. Selig ſeyt jr / die jr hie hungert/ denn jhr ſolt ſatt werden. Selig ſeyt jhr / die jr hie weinet / denn jr werdet lachen.

Salige ere i / i ſom her hungre/ thi i ſkulle mættis. Salige ere i / i ſom her græde / thi i ſkulle lee.

22. Selig ſeyt jr/ ſo euch die Menſchen haſſen/ vnd euch abſondern/ vnd ſchelten euch / vnd verwerffen euren Namen/ als einen boßhafftigen/ vmb des Menſchen Sohns willen.

Salige ere i/ der ſom Menniſkene hade eder/ oc fraſkille eder/ oc ſkende eder / oc forſkiude eders Naffn/ ſom it vanartigt/ for Menniſkens Søns ſkyld.

Kápitola VI.

17. A sſtaupiw s nimi s hůry/ ſtal ná mijſtě polnijm / y Záſtup Včedlnijkuow geho / a mnozſtwij weliké lidu ze wſſeho Zidowſtwa y z Geruzaléma/ y z Týru / y z Sydonu genž při Moři gſau.

Potym zſtapił z nimi/ á ſtanał ná to wninie w polu/ y poczet zwolennikow iego y wielkie mnoſtwo ludu ze wſzytkiego Judy y z Jeruzalem/ y z kráin pomorſkich/ z Tyru y z Sydonu.

18. Kteřijž byli přiſſli aby gey ſlyſſeli / a vzdraweni byli od neduhuow ſwých. A ti kteřijž trápeni byli od duchůw nečiſtých/ vzdraweni býwali.

Co ſie ſchodzili áby go ſłuchali y byli vzdrowionemi od niemocy ſwych. A ktorzy też przykroſci cierpieli od duchow mieczyſtych/ vzdrowieni bywali.

19. Weſſkeren také Záſtup hledal ſe ho dotknauti / neb moz z něho wycházela / a vzdrawowala wſſecky.

Owa ſie wſzytká wielkoſć ludzi ſtárałá iákoby ſie go dotknąć/ ábowiem moc wychodziłá od niego / y vzdrawiał wſzytki.

20. A on pozdwih w Očij na Včedlnijky ſwé/ přawil: Blahoſlawenij chudij/ nebo waſſe geſt Králowſtwij Božij.

A ták podnioſzy oczu ſwych ná zwolenniki ſwoie/ mowił / Szczeſliwi vbodzy / boć wáſze ieſt kroleſtwo Boże.

21. Blahoſlawenij kteřijž nynij laknijte/ neb naſyceni budete. Bláhoſlawenij kterijž nynj pláčete/ neb ſe ſmáti budete:

Szczeſliwi ktorzy teraz łáknie-cie/ bo bedziecie naſyceni / Szczeſliwi ktorzy płáczecie teraz/ bo ſie śmiać bedziecie.

22. Blahoſlawenij budete když wás nenawidieti budau Lidé/ a když oddělij wás a haněti budau wás/ a wywrhau gméno wáſſe yakožto zlé /pro Syna Czlowěka.

Szczeſliwi bedziezie gdy was nie beda nawidziec ludzie / y wylatza was á beda was ſromocić / á inne wáſze wyrzucáć beda iáko złe/ dla Syna człowieczego.

ו

23 חֲדַו בְּהַו יַוְמָא וְדוּצוּ
דַּאגְרְכוּן סַגִּי בַּשְׁמַיָּא
הָכַנָּא גֵּיר עָבְדִין הֲווֹ
אֲבָהָתְהוּן לַנְבִיֵא׃

Rallegrateui in quei giorni, e fate festa: percioche ecco, la mercè Vostra è grande ne cieli: perche in questo modo faceuano i padri loro à i Profeti.

24 בְּרַם וַי לְכוּן עַתִירֵא
דְּקַבֶּלְתּוּן בּוּיָאכוּן׃

Ma guai à Voi ricchi: percioche hauete la Vostra consolatione.

25 וַי לְכוּן סַבְעֵא דְּתֶכְפְּנוּן
וַי לְכוּן לַדְגָחְכִין הָשָׁא
דְּתֶבְכּוּן וְתֶתְאַבְּלוּן׃

Guai à Voi che sete satij, percioche hauerete fame. Guai à Voi che hora ridete: percioche Vi lamentarete e piangerete.

26 וַי לְכוּן כַּד יֶהְווֹן
אָמְרִין עֲלַיְכוּן בְּנַי־נָשָׁא
דְּשַׁפִּיר הָכַנָּא גֵּיר עָבְדִין
לַנְבִיֵא דְּדַגָּלוּתָא
אֲבָהָתְהוּן׃

Guai à Voi quando tutti gli huomini diranno bene di Voi, percioche cosi faceuano i padri loro à i falsi profeti.

27 לְכוּן דֵּין אָמַר אֶנָא
לַדְשָׁמְעִין אַחֶבוּ לַבְעֶל־
דְּבָבַיְכוּן וַעֲבֶדוּ דְּשַׁפִּיר
לְאִילֵין דְּסָנְיִן לְכוּן׃

Ma à Voi dico, che Vdite, Amate i Vostri nimici: fate bene à quelli che V'hanno in odio.

28 וּבָרַכוּ לְאִילֵין דְּלָיְטִין
לְכוּן וְצַלּוֹ עַל אִילֵין
דְּדָבְרִין לְכוּן בַּקְטִירָא׃

Benedite quelli che Vi mala dicono: e pregate per quelli che Vi fanno ingiuria.

29 וְלַדְמָחֵא לָךְ עַל פַּכָּךְ
קָרֵב לֵהּ אַחֲרִנָּא וּמַן מַן
דְּשָׁקֵל מַרְטוּטָךְ לָא תֶּכְלֵא
אַף כּוּתִינָךְ׃

Et à colui che ti batte in Vna guancia, porgigli ancora l'altra: & à chi ti toglie il tuo mantello, non gli proibire ancora il saio.

ו

23 שִׂמְחוּ בַּיּוֹם הַהוּא וְגִילוּ
הִנֵּה שְׂכַרְכֶם רַב בַּשָּׁמַיִם וְגַם
כָּאֵלֶּה עָשׂוּ לַנְּבִיאִים אֲבוֹתָם׃

Gozaos en aquel dia, y alegraos, porque heaqui, vueſtro galardon es grande en los cielos porque anſi hazian ſus padres à los Prophetas.:

24 אֲבָל אוֹי לָכֶם לָעֲשִׁירִים
כִּי קִבַּלְתֶּם תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם׃

Mas ay de voſotros ricos: porque teneys vueſtro conſuelo.

25 אוֹי לָכֶם הַנִּמְלָאִים כִּי
תִרְעָבוּ אוֹי לָכֶם הַמְצַחֲקִים
כִּי־תִתְאַבְּלוּ וְתִבְכּוּ׃

Ay de voſotros los que eſtays hartos, porque aureys hambre.

26 אוֹי לָכֶם אִם יֹאמְרוּ
אֲנָשִׁים כִּי טוֹבִים אַתֶּם וְכָזֹאת
עָשׂוּ לִנְבִיאֵי שֶׁקֶר אֲבוֹתָם׃

Ay de voſotros quando todos los hombres dixeren bien de voſotros: porque anſi hazian ſus padres à los falſos Prophetas.

27 כִּי אִם לָכֶם אוֹמֵר אֲנִי
אֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶהֱבוּ אֶת
אֹיְבֵיכֶם הֵיטִיבוּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם׃

Mas à voſotros los que oys, digo, Amad à vueſtros enemigos: hazed bien à los que os aborrecen.

28 בָּרְכוּ לְאוֹרְרֵיכֶם וְהִתְפַּלְלוּ
בַּעֲבוּר עוֹשְׁקֵיכֶם׃

Bendezid à los que os maldizen: y orad por los que os calunnian.

29 אִם יַכֶּה אִישׁ עַל־הַלְּחִי
אַחַת הַקְרֵב לוֹ גַּם אֶת־אַחֶרֶת
וְאִם יִשָּׂא מִמְּךָ אִישׁ אֶת בִּגְדְךָ
וְאֶת־הַכֻּתֹּנֶת לֹא תִכְלָא מִמֶּנּוּ׃

Y al que te hiriere en la mexilla, da le tambien la otra: y del que te quitare la capa, ni aun el ſayo le defiendas,

ϛ'.

23. Χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε. ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Eſiouiſſez-vous en ce iour-la, & ſautez de ioye: car voici, voſtre ſalaire eſt grand au ciel: car de meſmes en fayſoyent leurs peres aux Prophetes.

24. Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

Mais mal-heur ſur vous riches: car vous remportez voſtre conſolation.

25. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

Mal-heur ſur vous qui eſtes remplis: car vous aurez faim. Mal-heur ſur vous qui riez maintenant: car vous lamenterez & pleurerez.

26. Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Mal-heur ſur vous, quand tous les hommes diront bien de vous: car leurs peres en faiſoyent de meſmes aux faux prophetes.

27. Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

Mais à vous qui oyez, ie vous di, Aimez vos ennemis: faites bien a ceux qui vous haiſſent.

28. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

Beniſez ceux qui vous maudiſſent, & priez pour ceux qui vous courent ſus.

29. Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

Et à celui qui te frape en vne ioue, preſente lui auſſi l'autre: & ſi quelcun t'oſte ton manteau, ne l'empeſche point de prendre auſſi le ſaye.

CAP. VI.

23. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cælo, ſecundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorũ.

Reioyce ye in that day/ and be glad: for beholde / your rewarde is great in heauen: for after this maner their fathers did to the Prophets.

24. Veruntamen væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram.

But wo be to you that are riche: for ye haue receyued your conſolation.

25. Væ vobis qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

Wo be to you that are full: for yee ſhall hunger. Wo be to you that now laugh: for ye ſhall waile and weepe.

26 Væ cùm benedixerint vobis omnes homines, ſecundum hęc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.

Wo be to you when all men ſpeake well of you: for ſo did their fathers to the falſe Prophets.

27. Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.

But I ſaye vnto you which heare/ Loue your enemies: do wel to them which hate you.

28. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

Bleſſe them that curſe you/ and pray for them which hurt you.

29. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.

And vnto him that ſmyteth thee on the one cheeke/ offer alſo the other: and him that taketh away thy clote/ forbid not to take thy coate alſe.

Das VI. Capitel.

23. Freuet euch als denn vnd hupffet/ denn ſihe/ euer Lohn iſt groß im Himmel. Deßgleichen theten jhre Väter den Propheten auch.

Glæder eder da/ oc ſpringer/ Thi ſee/ eders Løn er ſtor i Himmelen. Lige det ſamme giorde ocſaa deris Fedre Propheterne.

24. Aber dagegen weh euch Reichen/ denn jhr habt euren troſt dahin.

Men wee eder Rige der imod/ Thi i haffue eders trøſt borte.

25. Weh euch die jhr vol ſeyt/ denn euch wirdt hungern. Weh euch/ die jr hie lachet/ denn jr werdet weinen vnd heulen.

Ve eder i ſom ere fulde/ Thi eder ſkal hungre. We eder i ſom lee/ Thi i ſkulle græde oc hyle.

26. Weh euch/ wenn euch jederman wol redet. Des gleichen theten jhre Väter den falſchen Propheten auch.

Ve eder/ naar huer mand taler vel paa eder. Lige det ſamme giorde ocſaa deris Fedre mod de falſke Propheter.

27. Aber ich ſage euch/ die jr zuhöret: Liebet eure Feinde. Thut denen wol/ die euch haſſen.

Men ieg ſiger eder/ i ſom høre til/ Elſker eders Fiender. Gører dem gaat/ ſom eder hade.

28. Segnet die/ ſo euch verfluchen. Bittet für die/ ſo euch beleidigen.

Velſigner dem/ ſom eder forbande. Beder for dem/ ſom ere eder fortredelige.

29. Vnd wer dich ſchläget auff einen Backen/ dem biete auch den andern dar. Vnd wer dir den Mantel nimpt/ dem wehre nicht auch den Rock.

Oc huo ſom ſlar dig paa det ene Kindben/ biud hannem ocſaa det andet til. Oc huo ſom tager Kaaben fra dig/ forhindre hannem oc icke kiortelen.

Kapitola VI.

23. Radůgte ſe w ten den a weſelte ſe/ neb ay odplata waſſe mnohá geſt w Nebi. Též gſau zagiſté činijwali Prorokuom Otcowé gegich.

Weſelćież ſię dnia onego y rádość okázuyćie/ boć otho nagroda waſzá ieſt obfita w niebioſach/ takći the zy Prorokom czynili oycowie ich.

24. Ale wſſak běda wám bohatým kteřijž máte zde potěſſenij ſwé.

Ale biáda wam bogaczom/ boście iuż odnieśli pociechę waſze.

25. Běda wám kteřijž gſte naſyceni/ nebo lačněti budete/ Běda wám kteřijž ſe nynij ſměgete/ nebo kwěliti a plakati budete.

Biadaż wam ktorzyśćie nápełnieni/ ábowiem łáknąć bedźiećie/ Biádaż wam ktorzy ſię teraz śmiećie/ bo bedźiećie nárzekáć y płákáć.

26. Běda wám/ když dobře řeciti wám budau Lidé wſſyckni/ nebo tak gſau činijwali ffaleſſným Prorokům Otcowé gegich.

Biádaż wam gdy ludźie wſzyſcy dobrorzeczyć wam będą/ ábowiem ći thez toż czynili fałeſznym prorokom oycowie ich.

27. Ale wámť prawijm kteřijž ſlyſſyte/ Milůgte nepřátely waſſe/ dobře čiňte těm kteřijž wás nenáwidij.

Aleć wam powiedam ktorzy ſłuchaćie/ Miłuyćież nieprzyiáćioły wáſze/ czyńćie dobrze tym kthorzy was nienawidzą.

28. Dobrořečte těm kteřijž wám zlořečij/ a modlte ſe zá ty/ kteřijž wám bezprawij činij.

Dobrorzeczćie tym co was przeklináiá/ á modlćie ſię za thymi ktorzy was drażnią.

29. A vdeřili tebe kdo w Lijce gedno/ naſtaw gemu y druhého. A tomu kterýž tobě odgijmá Pláſſť/ také y Sukně nebraň.

Temu ktoryby ćię vderzył po czelusći/ poday y druga/ y temu ktoryby brał płaſzcz/ y ſukniey nie zbraniay.

ו

30 לְכֹל דְּשָׁאֵל לָךְ הַב לֵהּ
וּמַן מַן דְּשָׁקֵל דִּילָךְ לָא
תֶּתְבַּע ׃

Da à ciaſcuno che ti domanda: & à chi toglie le coſe tue, non le ridomandare.

31 וַאיכַנָּא דְּצָבֵין אַנְתּוּן
דְּנֶעְבְּדוּן לְכוּן בְּנַי־נָשָׁא
הָכְוָת עֲבֵדוּ לְהוּן אַף א
אַנְתּוּן ׃

E ſecondo che voi volete che gli huomini facciano à voi, fate ancora voi ſimilmente a loro.

32 אֶן גֵּיר מַחֶבִּין אַנְתּוּן
לְאַילֵין דְּמַחְבִּין לְכוּן אַידָא
הִי טַיְבוּתְכוּן אַף גֵּיר חַטָּיֵא
לְאַילֵין דְּמַחְבִּין לְהוּן
רָחְמִין ׃

Percioche ſe voi amate quelli che amano voi, che grado vi ſene debbe hauere? conciosſia che i peccattori ancora amano quelli che amano loro.

33 וְאֶן עָבְדִין אַנְתּוּן דְּטָב
לְאַילֵין דְּמַטְאבִין לְכוּן א
אַידָא הִי טַיְבוּתְכוּן אַף ח
חַטָּיֵא גֵּיר הָכַנָּא עָבְדִין ׃

E ſe voi fate bene à quelli che fanno bene à voi, che obligo vi ſene debbe hauere: conciosſia che i peccatori ancora fanno il medeſimo.

34 וְאֶן מַוְזְפִין אַנְתּוּן לְמַן
דְּסָבְרִין אַנְתּוּן דְּתֶתְפַּרְעוּן
מֶנֵּהּ אַידָא הִי טַיְבוּתְכוּן
אַף חַטָּיֵא גֵּיר לְחַטָּיֵא
מַוְזְפִין דְּהָכְוָת יֶתְפַּרְעוּן ׃

E ſe voi preſtate à quelli da i quali ſperate riceuere, che gratia vi ſi debbe? percioche i peccatori ancora preſtano à i peccatori, per riciuerne la pariglia.

35 בְּרַם אַחֶבּוּ לְבַעֲל
דְּבָבַיְכוּן וְאַטְאבוּ לְהוּן ו
וְאוֹזֶפוּ וְלָא תֶּפְסְקוּן סַבְרָא
דְּאֶנָשׁ וְנֶהְוֵא סַגִּי אַגְרְכוּן
וְתֶהְווּן בְּנַוְהִי דְּרָמָא דְּהוּ
בַּסִּים הוּ עַל בִּישֵׁא וְעַל
כַּפּוּרֵא ׃

Anzi amate i voſtri nimici, fate bene, e preſtate, ſenza ſperarne coſa veruna: e il voſtro premio ſarà grande, e ſarete figliuoli de l'Altiſſimo: percioche egli è benigno verſo gl'ingrati e maluagi.

ו

30 לְכֹל שׁוֹאֵל מִמְּךָ תֵּן לוֹ
וּמִנֹּשֵׂא אֲשֶׁר לָךְ לֹא תִגֹּשׂ
מִמֶּנּוּ ׃

Y à qualquiera que te pidiere, dá y al que te tomare lo que es tuyo, no bueluas à pedir.

31 וּכְמוֹ תִּרְצוּ אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ לָכֶם
הָאֲנָשִׁים גַּם אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם
כְּמוֹ כֵן ׃

Y como quereys que os hagan los hombres, hazeldes tambien voſotros anſi.

32 וְאִם תְּאֶהֱבוּ אֶת־אֹהֲבֵיכֶם
תְּחִנַּת מַה יִּהְיֶה לָכֶם כִּי גַּם
חַטָּאִים אוֹהֲבִים אֶת־אוֹהֲבֵיהֶם ׃

Porque ſi amays à los que os aman, que gracias aureys? Porque tambien los peccadores aman à los que los aman.

33 וְאִם תֵּיטִבוּן לַמֵּטִיבֵיכֶם
תְּחִנַּת מַה יִּהְיֶה לָכֶם כִּי גַּם
הַחַטָּאִים אֶת זֹאת עָשׂוּ ׃

Y ſi hizierdes bien à los que os házen bien, que gracias aureys? porque tambien los pecca, dores hazen lo miſmo.

34 וְאִם תַּלְווּ לָאֵלֶּה אֲשֶׁר
תְּקַוּוּ לָקַחַת תְּחִנַּת מַה יִּהְיֶה
לָכֶם כִּי גַּם הַחַטָּאִים יַלְווּ
לַחַטָּאִים לַעֲשׂוֹתָם גַּם כֵּן ׃

Y ſi preſtardes à aquellos de quien eſperays recebir, que graciás aureys? porque tambien los peccadores preſtan à los peccadores para recebir otro tanto.

35 לָכֵן אֶהֱבוּ אֶת אוֹיְבֵיכֶם
וְהֵיטִיבוּ וְהַלְווּ וְאַל תַּחְרְגוּ
מִמִּסְגְּרוֹתֵיכֶם וִיהִי לָכֶם שְׂכַרְכֶם
רַב וִהְיוּ בְנֵי עֶלְיוֹן כִּי הוּא טוֹב
וּמֵיטִיב עַל־בְּנֵי־בְלִיַּעַל וְעַל
מְרֵעִים ׃

Amad pues à vueſtros enemigos, y házed bien, y empreſtad no eſperando de ello nada: y ſerà vueſtro galardon grande, y ſereys hijos del Altiſſimo: porque el es benigno aun para con los ingratos y malos.

ϛʹ.

30. Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σά, μὴ ἀπαίτει.

Et à tout homme qui te demande baille-lui: & à celui qui t'oſte le tien, ne le redemande point,

31. Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

Et comme vous voulez que les hommes vous facent, faites-leur auſſi ſemblablement.

32. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

Car ſi vous aimez ceux qui vous aiment, quel gré vous en ſaura-on? car les mal-viuans aimet auſſi ceux qui les aiment.

33. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

Et ſi vous faites bien á ceux qui vous font bien, quel gré vous en ſaura-on? car les mal-vivans font auſſi le meſme.

34. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

Et ſi vous preſtez à ceux de qui vous eſperez le receuoir, quel gre vous en ſaura on? car les mal-viuans, afin qu'ils en reçoiuent la pareille.

35. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

Pourtant aimez vos ennemis, & faites bien, & preſtez ſans en rien eſperer: & voſtre ſalaire ſera grand, & vous ſerez fils du Souuerain: car il eſt benin enuers les ingrats & mauuais.

CAP. VI.

30. Omnia autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas.

Giue to euery man that aſketh of thee: and of him that taketh away thy goods/ aſke them not againe.

31. Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.

And as ye would that men ſhould do to you/ ſo do ye to them likewiſe.

32. Et ſi diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt.

For if ye loue them which loue you/ what thanke ſhall ye haue? for euen the ſinners loue thoſe that loue them.

33. Et ſi benefeceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.

And if ye do good for them which do good for you / what thanke ſhall ye haue? for euen the ſinners do the ſame.

34. Et ſi mutuum dederitis his à quibus ſperatis recipere: quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.

And if ye lend to them of whome ye hope to receyue / what thanke ſhall ye haue? for euen the ſinners lende to ſinners/ to receyue the like.

35. Veruntamen diligite inimicos veſtros: benefacite & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

Wherefore loue ye your enemies/ and do good/ & lend/ looking for nothing againe/ and your rewarde ſhalbe great/ and ye ſhall be the children of the moſt High: for he is kinde vnto the vnkinde/ and to the euill.

Das VI. Capitel.

30. Wer dich bittet/ dem gib. Vnd wer dir das deine nimpt/ da fodere es nicht wider.

Giff den/ ſom dig beder. Oc huo ſom tager dit fra dig/ da kreff det icke igen.

31. Vnd wie jhr wolt/ das euch die Leute thun ſollen/ alſo thut jhnen gleich auch jhr.

Oc ſom i ville/ at Folck ſkulle gøre mod eder/ Lige ſaa gøre oc i mod dem.

32. Vnd ſo jhr liebet die euch lieben/ was dancks habt jr davon? Denn die Sünder lieben auch jhre Liebhaber.

Oc der ſom i elſke dem der eder elſke/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere elſke oc dem ſom dem elſke.

33. Vnd wenn jr euren Wolthätern wol thut/ was dancks habt jr davon? Denn die Sünder thun daſſelbige auch.

Oc der ſom i gøre vel mod dem der gøre vel mod eder/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere gøre oc lige ſaa.

34. Vnd wenn jhr leihet/ von denen jhr hoffet zu nemen/ was dancks habt jhr davon? Denn die Sünder leihen den Sündern auch / auff daß ſie gleiches wider nemen.

Oc der ſom i læne dem/ der i haabis at tage aff/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere læne oc ſaa Syndere/ paa det de ſkulle tage lige ſaa igen.

36. Doch aber liebet eure Feinde/ Thut wol/ vnd leihet/ daß jhr nichts dafür hoffet/ ſo wirdt euer lohn groß ſein/ vnd werdet Kinder des Allerhöchſten ſein/ Denn er iſt gütig über die vndanckbarn vnd boßhafftigen.

Dog alligeuel/ Elſker eders Fiender/ Gører vel oc læner/ at i haabis der inted faare/ Saa ſkal eders Løn vere ſtor/ oc i ſkulle vere den Allerhøyſtis Børn/ Thi hand er veluillig mod de vtacknemmelige oc vanartige.

Kapitola VI.

30. Každěmu kdož proſý tebe/ day: a kdo beře což twěho geſt/ zaſe nežáday.

Káżdemu ktoryby ćie ocz proſił/ day/ á themu co od ćiebie rzeczy twe powierze/ nie vpominay ſie.

31. A yakž chcete aby wám činili Lidé/ y wy gim též čiňte.

A iáko chcećie áby wam ludźie czynili/ tákże też im y wy czyńcie.

32. Milugeteli také ty kteřijž wás milugij/ yakau mijti budete miloſt? nebo y Hřijſſnijcy milugij ty kteřijž ge milugij.

Bo ieſliż miłuiećie ty ktorzy was miłuia/ co zá láſkę mieć bedźiećie? Abowiemći y grzeſznicy miłuia ty od ktorych miłowáni bywáia.

33. A budeteli dobře činiti těm kteřijž wám dobře činij/ yakau máte zato miloſt? poněwadž to y Hřijſſnijcy činij.

A ieſli dobrze czynićie tym ktorzy wam dobrze czynia/ coż zá láſkę mieć bedźiećie? ábowiemćy y grzeſznicy toż czynia.

34. A budeteli půgčowati těm od kterýchž ſe naděgete zaſe wzýti / která wám geſt miloſt? a wſſak y Hřijſſnijcy Hřijſſnijkuom puogčugij/ aby tolikéž zaſe wzali.

A ieſli pożyczaćie tym od kthorych ſie nádźiewaćie odebrać/ coż zá láſkę mieć bedźiećie? ábowiemći y grzeſznicy grzeſznikom pożyczáia/ áby rowno odebráli.

35. Protož wy milůgte nepřátely waſſe/ a dobře čiňte gim a puogčuogte / nic ſe odtud nenadějijce: a bude odplata waſſe mnohá/ a budete Synowé Naywyſſſýho/ nebo on dobrotiwý geſt k newděčným y ke zlým.

Miłuyćież tedy nieprzyiaćioły wáſze/ y czyńćie im dobrze/ y pożyczaycie nie ſie z tego nie nádźiewáiac/ tedyć bedźie wielka nagrodá wáſzá/ á bedźiećie ſynowie onego Nawyżſzego/ ábowiemći on ieſt dobrotliwy przećiw niewdźiecznikom y złośnikom.

ו

36 הֱווּ הָכִיל מְרַחְמָנֵא
אֵיכַנָּא דְּאַף אֲבוּכוּן מ
מְרַחְמָנָא הוּ׃

Siate dunque miſericordioſi, come ancor il Padre voſtro è miſericordioſo.

37 לָא תְדוּנוּן וְלָא מ
מִתְתְּדִינִין אַנְתּוּן לָא
תְחַיְּבוּן וְלָא מִתְחַיְּבִין
אַנְתּוּן שְׁרוֹ וְתִשְׁתְּרוּן׃

Non giudicate, e non ſarete giudicati: non condannate, e non ſarete condannati: perdonate, e ſarà perdonato à voi.

38 הַבוּ וּמִתְיְהֵב לְכוּן ב
בְּכַיְלְתָא טָבְתָא וַרְהִיצְתָא
וּמְשַׁפְּעְתָא יַרְמוּן ב
בְּעוּבַיְכוּן בְּהָי גֵּיר כַּיְלְתָא
דְּמְכִילִין אַנְתּוּן מֶתְתְּכִיל
לְכוּן׃

Date, e ſarà dato à voi, Buona miſura, calcata, e ſcoſſa, e ben colma ſi darà nel voſtro ſeno, imperoche con la medeſima miſura, con che voi miſurate, ſarà miſurato à voi.

39 וְאֶמַר הָוָא לְהוּן מ
מַתְלָא לְמָא מֶשְׁכַּח
סַמְיָא לְסַמְיָא לְמִדְבָּרוּ
לָא תְרַיְהוּן בְּגוּמָצָא
נָפְלִין׃

Ancor diſſe loro vna ſimilitudine, Vn cieco puo egli guidare vn altro cieco? Non cadranno eſſi amendue ne la foſſa?

40 לַיְת תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר
מֶן רַבֵּהּ כְּל—נָשׁ גֵּיר
דַּגְמִיר נֶהֱוֵא אַיְךְ רַבֵּהּ׃

Il diſcepolo non è ſopra il ſuo maeſtro: ma ogni perfetto ſarà come il ſuo maeſtro

41 מָנָא גֵּיר חָזֵא אַנְתְּ
גֶּלָא דְּבְעַיְנֵהּ דַּאחוּךְ
קָרִיתָא דֵּין דִּבְעַיְנָךְ לָא
מֶתְחַזְיָא לָךְ׃

Appreſſo, perche vedi tu la feſtuca che ène l'occhio del tuo fratello, e non conſideri la traue che è nel tuo proprio occhio?

ו

36 לָכֵן הֱיוּ רַחוּמִים כַּאֲשֶׁר
אֲבִיכֶם רַחוּם הוּא׃

Sed pues miſericordioſos, como tambien vueſtro Padre es miſericordioſo.

37 וְאַל תָּדִינוּ וְלֹא תְדוּנוּ אַל
תְּחַיְּבוּ וְלֹא תְשֻׁפְּטוּ שְׂאוּ
וְיִנָּשֵׂא׃

No juzgueys, y no ſereys juzgados: no condeneys, y no ſereys condenados: perdonad, y ſereys perdonados.

38 תְּנוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם מִדָּה טוֹבָה
נְכוּתָה גְּמוּטָה וּנְצוּפָה יִתְּנוּ
בְּחֵיקְכֶם כִּי בְּאֵיזוֹ מִדָּה אֲשֶׁר
תָּמֹדּוּ אַף יִמֹּד לָכֶם׃

Dad, y ſerhos ha dado: medida buena, apretada, remecida, y reboſſando darán en vueſtro regaço: porque con la miſma medida que midierdes, os ſerà buelto à medir.

39 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת—הַמָּשָׁל
הֲיוּכַל עִוֵּר לְהוֹלִיךְ אֶת הָעִוֵּר
הֲלֹא שְׁנֵיהֶם יִפְּלוּ בַּשַּׁחַת׃

Y deziales (tambien) vna parabola, Puede el ciego guiar àl ciego? no caeràn ambos en el hoyo?

40 לֹא יֵשׁ תַּלְמִיד עַל־מְלַמְּדוֹ
וְשָׁלֵם הוּא כָּל אֲשֶׁר שָׁוֶה
לִמְלַמְּדוֹ׃

El Diſcipulo no es ſobre el Maeſtro: mas qualquiera que fuere como el maeſtro ſerà perfecto.

41 וּמָה תִּרְאֶה אֶת—הַחֲשַׁשׁ
אֲשֶׁר בְּעֵין אָחִיךָ וְאֶת קוֹרָה
בְּעֵין נַפְשְׁךָ לֹא תָבִין׃

Porque miras la paja que eſtá en el ojo de tu hermano, y la viga que eſtâ en tu proprio ojo no conſideras?

ϛʹ.

36. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Soyez donc miſericordieux, comme auſſi voſtre Pere eſt miſericordieux.

37. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε·

Dauantage ne iugez point, & vous ne ſerez point iugés: ne condamnez point, & vous ne ſerez point cõdamnés: quittez, & il vous ſera quitté.

38. Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Donnez, & il vous ſera donné. On vous dõnera au ſein bonne meſure, preſſee & entaſſee, & qui s'en ira par deſſus: car de la meſure que vous meſurez, on vous meſurera d'autre part.

39. Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;

Pareillement il leur diſoit vne ſimilitude, Eſt-il poſſible qu'vn aueugle puiſſe mener vn autre aueugle? ne cherront-ils point tous deux en la foſſe?

40. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

Le diſciple n'eſt point par deſſus ſon maiſtre: mais tout diſciple qui ſera bien accompli, ſera rendu conforme à ſon maiſtre.

41. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

Dauantage pourquoi regardes-tu le feſtu qui eſt en l'œil de ton frere, & tu n'apperçois point vn cheuron en ton propre œil?

CAP. VI.

36. Eſtote ergo miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt.

Be ye therefore mercifull/ as your Father alſo is mercifull.

37. Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non cōdemnabimini. Dimittite, & dimittemini.

Judge not/ and ye ſhall not be iudged: condemne not/ and ye ſhall not be condemned: forgiue/ and ye ſhalbe forgiuen.

38. Date, & dabitur vobis, menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. Eâdem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis.

Giue/and it ſhall bee giuen vnto you: a good meaſure/ preſſed downe/ ſhaken together and runuing ouer ſhall men giue into your boſome: for with what meaſure ye mete / with the ſame ſhal men mete to you againe.

39. Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt.

And he ſpake a parable vnto them: Can the blinde leade the blinde? ſhall they not both fall into the ditch?

40. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.

The diſciple is not aboue his maſter: but whoſoeuer wilbe a perfite diſciple/ ſhal be as his maſter.

41. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?

And why ſeeſt thou a mote in thy broters eie/and conſidereſt not the beame that is in thine owne eye?

Das VI. Capitel.

36. Darumb ſeit Barmhertzig/wie auch euer Vater Barmhertzig iſt.

Der faare verer barmhertige/ lige ſom eders Fader oc er Barmhertig.

37. Richtet nicht/ ſo werdet jr auch nicht gerichtet. Verdambt nicht ſo werdet jhr nicht verdambt. Vergebet ſo wirdt euch vergeben.

Dømmer icke/ Saa ſkulle i oc icke dømmis. Fordømmer icke/ ſaa ſkulle i icke fordømmis. Forlader/ Saa ſkal eder forladis.

38. Gebt/ ſo wirdt euch gegeben. Ein voll/ getrůckt/ gerůttelt vnnd ůberflůſſig Maß/ wirdt man in euren Schoß geben. Denn eben mit der Maß/ da jhr mit meſſet wirdt man euch wider meſſen.

Giffuer/ ſaa ſkal eder giffuis. En fuld/ knuget/ ſkuddet oc offuerflødig Maade ſkal mand giffue i eders ſkiød. Thi lige met den Maade ſom i maale met/ ſkal mand maale eder igen.

39. Vnd er ſaget jnen ein Gleichniß: Mag auch ein Blinder einem Blinden den weg weiſen? Werden ſie nicht alle beide inn die Gruben fallen?

Oc hand ſagde dem en Lignelſe/ Kand oc en Blind viſe en Blind veyen? Falde de icke baade ſammen i Graffuen?

40. Der Jůnger iſt nicht ůber ſeinen Meiſter/ wenn der Jůnger iſt wie ſein Meiſter/ ſo iſt er vollkommen.

Diſciplen er icke offuer ſin Meſtere/ Naar Diſciplen er ſom hans Meſtere/ da er hand fuldkommen.

41. Was ſiheſt du aber einen Splitter inn deines Bruders auge/ vnd des Balcken inn deinem auge wirſt du nicht gewar?

Huad ſeer du en Skæff i din Broders øye/ oc Bielcken i dit øye bliffuer du icke var?

Kapitola VI.

36. Protož buďte Miloſrdnij/ yako y Otec wáſs Miloſrdný geſt.

A thák badźcie miloſierni iáko y ociec wáß miloſierny ieſt.

37. Neſuďte a nebudete ſauzeni. Nepotupuogte/ a nebudete potupeni. Odpauſſtěgte a bude wám odpuſſtěno.

Nie ſadźcież á nie bedźiecie ſadzeni/nie ſkázuycie á nie bedźiecie ſkazáni/ rozwiezuycie á bedźiecie rozwiazáni.

38. Dáwayte/ a budeť wám dáno. Míjru dobrau a plnau a natláčenau a wrchowatau/ dadijť w Luono waſſe. Tauž zagiſté měrau kterauž měřiti budete/ bude wam odměřeno.

Dáycież á bedźie wam dano/ miáre dobra/ nátłoczona/ potrzeſiona/ y opływáiaca dádza w zánádrzá wáße/ ábowiem taż miárá ktora mierzycie/ taż wam záſie drudzy odmierza.

39. Powěděl gim také y Podobenſtwij/ Zdali muože ſlepý ſlepého wéſti? wſſak obado yámy padagij.

Y powiedźiał im podobieńſtwo/ Izali może ſlepy ſlepego prowádźić? ázaż nie obádwá w doł wpádna.

40. Nenijť Včedlnjk nad Miſtra ſwého: ale dokonalý každý bude/ budeli yako Miſtr geho.

Nie ieſtći vczeń nád miſtrza ſwego/ ále ktożkolwiek chce być vczniem doſkonáłym/ ma być iáko miſtrz.

41. Což pak widijſs mrwu w oku Bratra twého/ a břewna kteréž geſt w oku twém neznamenáſs?

Ale czemuż vpátrujeß pázdźiorko w oku bráta twe°/ á tramu ktory maß w oku własnym/ nie baczyß?

ו

42 אָו אֵיכַנָּא מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמֵאמַר לַאחוּךְ אָחִי שְׁבוּק אַפֵּק גְּלָא מֵן עַיְנָךְ דְּהָא קָרִיתָא דַּבְעַיְנָךְ דִּילָךְ לָא מֶתְחַזְיָא לָךְ נְסַב בַּאפָּא אַפֵּק לוּקְדַם קָרִיתָא מֵן עַיְנָךְ וְהָיְדֵין תֶּתְחְזֵא לָךְ לְמַפָּקוּ גֶּלָא מֵן עַיְנֵה דַּאחוּךְ׃

O come puoi tu dire al tuo fratello, Fratello, laſſami cauar la feſtuca che è ne l'occhio tuo, tu che non vedi la traue che è nel occhio tuo? Hipocrita, caua prima la traue del tuo occhio: & allora vedrai di cauar fuore la feſtuca che è ne l'occhio del tuo fratello.

43 לָא אִית אִילָנָא טָבָא דְּעָבֵד פֵּארֵא בִּישֵׁא אַף לָא אִילָנָא בִּישָׁא דְּעָבֵד פֵּארֵא טָבֵא׃

Certamente non è buono arboro quello che fa mal frutto: ne malo arboro quello che fa buon frutto.

44 כֻּל אִילָנָא גֵּיר מֵן פֵּארַוְהי הוּ מֶתְיְדַע לָמָא גֵּיר לָקְטִין מֵן כּוּבֵא תְּאנֵא וְאַף לָא מֵן סַנְיָא קָטְפִין עֶנְבֵא׃

Imperoche ciaſcun arboro ſi conoſce dal ſuo proprio frutto. Perche da le ſpine non ſi colgono i fichi, ne dal pruno ſi vendemmia l'vua.

45 גַּבְרָא טָבָא מֵן סִימָתָא טָבָא דַּבְלֶבֵּה מַפֵּק טָבָתָא וְגַבְרָא בִּישָׁא מֵן סִימָתָא בִּישְׁתָּא דַּבְלֶבֵּה מַפֵּק בִּישָׁתָא מֵן תּוּתְרֵי לֶבָּא גֵּיר מְמַלְּלָן סֶפְּוָתָא׃

L'huomo buono manda fuore il bene dal buon teſoro del ſuo cuore: e il mal huomo manda fuor il male dal mal teſoro del ſuo cuore: percioche da l'abondantia del cuore la ſua bocca parla.

46 מָנָא קָרֵין אַנְתּוּן לִי מָרְי מָרְי וּמֶדֵּם דְּאָמַר אֶנָא לָא עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Hor perche mi chiamate voi, Signor, Signore, e non fate le coſe ch'io dico?

47 כֻּל אֶנָשׁ דְּאָתֵא לְוָתִי וְשָׁמַע מֶלַּי וְעָבֵד לְהֵין א אַחְוִיכוּן לְמָנָא דָּמֵא׃

Chiunque viene à me, & aſcolta le mie parole, e falle, vi moſtrarò à chi egli è ſimile.

ו

42 אוֹ־אֵיךְ תּוּכַל לֵאמֹר לְאָחִיךָ אָחִי הֶרֶף אַשְׁלִיךְ אֶת־חֲשַׁשׁ מֵאֵת עֵינֶךָ וְאַתָּה לֹא רוֹאֶה אֶת־קוֹרָה בְּעֵינֶךָ הֶחָנֵף הַשְׁלֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־קוֹרָה מֵעֵינֶךָ וְאָז תִּרְאֶה לְהַשְׁלִיךְ אֶת־חֲשַׁשׁ אֲשֶׁר בְּעֵין אָחִיךָ׃

O como puedes dezir á tu hermano, Hermano, dexa, echaré fuera la paja que eſta en tu ojo, no mirando tu la viga que eſta en tu ojo? Hypocrita, echa fuera primero de tu ojo la viga: y entonces miraràs de echar fuera la paja que eſta en el ojo de tu hermano.

43 כִּי עֵץ טוֹב אֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה פְּרִי רָע וְעֵץ רָע אֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב׃

Porque no es buen arbol el que haze malos frutos: ni arbol malo el que haze buen fruto.

44 כָּל עֵץ יִוָּדַע מִפִּרְיוֹ וּמִקּוֹצִים לֹא יֶאֶסְפוּ תְאֵנִים וּמִסְּנֶה לֹא יִבְצְרוּ עֲנָבִים׃

Porque cada arbol por ſu fruto es conocido: que no cogen higos de las eſpinas, ni vendimian vuas de las çarças.

45 אָדָם טוֹב מֵאוֹצַר לִבּוֹ טוֹב עוֹשֶׂה טוֹב וְאָדָם רָע מֵאוֹצַר לִבּוֹ רָע עוֹשֶׂה רָעָה וּמִיֶּתֶר לִבּוֹ יְדַבֵּר פִּיו׃

El buen hombre del buen theſoro de ſu coraçon ſaca biẽ: y el mal hombre del mal theſoro de ſu coraçon ſaca mal. porque del abundancia de ſu coraçon habla ſu boca.

46 מַה תִּקְרְאוּ לִי אָדוֹן אָדוֹן וְאֵינְכֶם עוֹשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר׃

Porque me llamays Sennor Sennor, y no hazeys lo que digo?

47 כָּל־אֲשֶׁר בָּא אֵלַי וְשׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבָרַי וְעוֹשֶׂה אוֹתָם אַגִּיד לָכֶם לְמִי דּוֹמֶה הוּא׃

Todo aquel que viene à mi, y oye mis palabras, y las haze, yo os enſennare à quien es ſemejante.

ϛ'.

42. Ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ou comment peux-tu dire à ton frere, Frere, permets que i'oſte le feſtu qui eſt en ton œil: toi qui ne vois point vn cheuron qui eſt en ton œil? Hypocrite, iette premierement le cheuron hors de ton œil, & adonc tu regarderas de ietter hors le feſtu qui eſt en l'œil de ton frere.

43. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.

Certes l'arbre n'eſt point bon qui fait fruict pourri: ni l'arbre pourri, qui fait bon fruict.

44. Ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται, οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

Car chacun arbre eſt cognu par ſon propre fruict. Car auſſi des eſpines ne ſe cueilent point les figues, ni du buiſſon ne vendange-on point les raiſins.

45. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

L'homme de bien tire hors choſe bonne du bon threſor de ſon cœur: & le mauuais homme tire hors choſe mauuaiſe du mauuais threſor de ſon cœur: car c'eſt de l'abondance du cœur que la bouche parle.

46. Τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

Mais pourquoi m'appelez-vous Seigneur, Seigneur, & ne faites point ce que ie di?

47. Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

Quiconque vient à moi, & oit mes paroles, & les met en effect, ie vous monſtrerai à qui il eſt ſemblable.

CAP. VI.

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, ſine eiiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita eiice prímum trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies, ut educas feſtucam de oculo fratris tui.

Either how canſt thou ſay to thy brother/ Brother/ let me pull out the mote that is in thine eye / when thou ſeeſt not the beame that is in thine owne eye? Hypocrite caſt out the beame out of thine owne eye firſt / & then ſhalt thou ſee perfitely / to pull out the mute that is in thy brothers eye.

43. Non eſt enim arbor bona quæ facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum.

For it is not a good tree that bringeth fort euill fruite: neither an euil tree/ that bringeth forth good fruit.

44. Vnaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

For euery tree is knowne by his owne fruite: for neither of thornes gather men figges / nor of buſhes gather they grapes.

45. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum Ex abundãtia enim cordis, os loquitur.

A good man out of the good treaſure of his heart bringeth forth good / and an euill man out of the euill treaſure of his heart bringeth forth euill: for of the abundance of the heart his mouth ſpaketh.

46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

But wy call ye me, Maſter/ Maſter/ and do not the things that I ſpeake?

47. Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit.

Whoſoeuer commeth to me / and heareth my wordes/ and doth the ſame/ I will ſhew you to whom he is like.

Das VI. Capitel.

42 Oder wie kanſt du ſagen zu deinem Bruder: Halt ſtill Bruder/ ich will den Splitter auß deinem Aug ziehen/ vnd du ſiheſt ſelbſt nicht den Balcken in deinem Auge? Du Heuchler/ zeuch zuvor den Balcken auß deinem Auge/ vnd beſihe denn/ daß du den Splitter auß deines Bruders Auge zieheſt.

Eller huorledis kant du ſige til din Broder/ Holt ſtille Broder/ ieg vil drage Skæffuen aff dit øye/ oc du ſeer icke ſelff Bielcken i dit øye? Du Oyenſkalck/ drag førſt Bielcken aff dit øye/ oc ſee ſaa til/ at du drager Skæffuen aff din Broders øye.

43. Denn es iſt kein guter Baum/ der faule Frucht trage/ vnd kein fauler Baum/ der gute Frucht trage.

Thi der er inted gaa Træ/ ſom bær raaden fruct/ oc inted raadet træ/ ſom bær god fruct.

44. Ein ieglicher Baum wirdt an ſeiner eigen Frucht erkannt. Denn man liſet nicht Feigen von den Dörnen/ Auch ſo liſet man nicht Trauben von den Hecken.

Huert Træ kendis paa ſin egen fruct. Thi mand plocker icke Figen aff Torne/ Mand plocker oc icke Vindruer aff Hybenbuſke.

45. Ein guter Menſch bringet guts herfür/ auß dem guten ſchatz ſeines hertzen/ Vnd ein boßhafftiger menſch bringet böſes herfür auß dem böſen ſchatz ſeines hertzen. Denn wes das hertz voll iſt/ des gehet der mund über.

It gaat Menniſke bær gaat frem/ aff ſit hiertis gode/ Liggende fæ Oc it vanartig Menniſke bær ont frem/ aff ſit hiertis onde Liggendefæ. Thi huad ſom hiertet er fult aff/ der aff løber Munden offuer.

46. Was heiſſet jhr mich aber HERR/ HERR/ vnd thut nicht was ich euch ſage?

Oc hui kalde i mig HERRE/ HERRE/ oc gøre icke huad ieg ſiger eder?

47. Wer zu mir kompt/ vnd höret meine rede/ vnd thut ſie/ den will ich euch zeigen/ wem er gleich iſt.

Huo ſom kommer til mig/ oc hører min Tale/ oc gør hende/ Den vil ieg viſe eder/ huem hand er lig.

Kapitola VI.

42. A kterak můžeſs řijcy bratru twému: Bratře/ nechať wywrhu mrwu z Oka twého: ſám pak w Oku twém břewna newidijſs? Pokrytče/ wywrz prwé břewno z Oka twého a tehdy prohlédneſs aby wyňal mrwu z oka Bratra twého.

Abo iáko możeſz rzec brátu twemu/ Bráćie day ći wyrzucę pąździorko ktore ieſt w twym oku/ gdyż tramu kthory ieſt w twym oku nie baczyſz: Pokrythy człowiecze wyrzuć wprzod tram on z oká twego/ á tedy przypátrzyſz ſie ábyś wyrzućił pąździorko ktore ieſt w oku brátá twe°.

43. Nebť nenij ten Strom dobrý/ kterýž neſe Owotce zlé/ ani geſt Strom zlý/ kterýž neſe Owotce dobré.

Abowiemći drzewo dobre nie przynaſza owocu złego/ áni drzewo nápruchniałe owocu dobrego.

44. Každý zagiſté Strom po owotcy ſwém býwá poznán. Nezbijragij s trnij Fijkůw/ ani s hložij zbijragij hroznůw.

Gdyż każde drzewo z właſnego owocu poznawáia/ boć też nie zbieráia z ciernia fig/ áni ze krzá zbieráia grona.

45. Dobrý člowěk z dobrého pokladu ſrdce ſwého/ wynáſſý dobrau wěc: zlý pak člowěk ze zlého pokladu Srdce ſwého/ wynáſſý zlau wěc. Neboť z hognoſti Srdce vſta mluwij.

Człowiek dobry z dobrego ſkárbu ſercá ſwe° podawa rzeczy dobre/ á zły człowiek ze złe° ſkárbu ſercá ſwego podawa zła rzecz/ ábowiem z obfitośći ſercá mowia vſtá iego.

46. Y proč mi řijkáte: PAne/ PAne/ a nečinijte což prawijm wám?

Przeczże mię tedy zowiećie/ Pánie Pánie/ á tego nie czynicie co powiedam?

47. Každý kdož přicházy ke mně/ a ſlyſſý řeči mé/ y činij ge: vkážiť wám komuby podoben byl.

Ktożkolwiek przychodźi do mnie á ſłucha ſłow mych/ y czyni im doſyć/ okaże wam komu ieſt podobnym.

ו

48 דָּמֵא לְגַבְרָא דַּבְנָא בַּיְתָא וַחְפַר וְעַמֶּק וְסָם שֶׁתָּאסָא עַל שׁוֹעָא כַּד הֲוָא דֵּין מְלָאָא אֶתְתְּרִי מְלָאָא בְּבַיְתָא הוּ וְלָא אַשְׁכַּח דַּנְזִיעִיוְהִי סִימָא הֲוָת גֵּיר שֶׁתָּאסְתֵהּ עַל שׁוֹעָא׃

Egli è ſimile ad vn huomo che edificaua vna caſa, ilqual cauò, è cauò ben al fondo, e poſe il fondamento ſopra la pietra: & eſſendo venuta l'inondatione, il fiume vrtò in quella caſa, e non la potè muouere: percio ch'ella era fondata ſopra la pietra.

49 וְהַו דְּשָׁמַע וְלָא עָבֵד דָּמֵא לְגַבְרָא דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל עַפְרָא דְּלָא שֶׁתָּאסְתָא וְכַד אֶתְתְּרִי בֵּהּ נַהְרָא בַּר שָׁעְתֵהּ נְפַל וַהֲוָת מַפּוּלְתֵּהּ רַבָּא דְּבַיְתָא הַו׃

Ma colui che l'ode, e non le fa, è ſimile à l'huomo che edificò, la ſua caſa ſopra la terra ſenza, fondamento, ne laquale il fiume vrtò: ond'ella ſubbito cadde, e la ruina di quella caſa fu grande.

ז

1 וְכַד שַׁלֶּם מֶלֵּא כֻּלְּהֵין לְמַשְׁמַעְתֵּהּ דְּעַמָּא עַל יֵשׁוּעַ לְכַפַּר־נַחוּם׃

Poi ch'egli hebbe finite tutte le ſue parole à l'audientia del popolo, entrò in Capernaum.

2 עַבְדֵּהּ דֵּין דְּקֶנְטְרוֹנָא חַד עָבִיד הֲוָא בִּישָׁאִית אַיְנָא דְּיַקִּיר הֲוָא עֲלוֹהִי וְקָרִיב הֲוָא לְמָמָת׃

Doue il ſeruitor d'vn certo Centurione era ammalato, e ſtaua per morire, il quale gli era molto caro.

3 וַשְׁמַע עַל יֵשׁוּעַ וְשַׁדַּר לְוָתֵהּ קַשִּׁישֵׁא דִּיהוּדָיֵא וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ אֵין ד דְּנֵאתֵא נַחֵא לְעַבְדֵּהּ׃

Et hauendo vdito parlar di IESV, mandò à lui alcuni de Vecchij de Giudei, pregandolo che veniſſe à riſanare il ſuo ſeruitore.

4 הָנוּן דֵּין כַּד אֶתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ בָּעֵין חֲווֹ מֶנֵּהּ ב בְּטִילָאִית וָאָמְרִין שָׁוֵא הוּ דְּתֶעְבֵּד לֵהּ הָדָא׃

Et eſſi venuti à IESV, lo pregauano con diligentia, dicendo, Egli è degno che tu gli facci queſto bene.

ו

48 דּוֹמֶה הוּא לְאָדָם בּוֹנֶה הַבַּיִת אֲשֶׁר חָפַר וְהֶעְמִיק וַיָּשֶׂם יְסוֹדוֹ עַל־הַסָּלַע וְכַאֲשֶׁר בָּא הַשֶּׁטֶף וַיִּגּוֹף הַנַּחַל עַל־הַבַּיִת הַזֶּה וְלֹא יָכֹל לַהֲמִיטוֹ כִּי יֻסַּד הִיא עַל־הַסָּלַע׃

Semejante es àl hombre que edifica vna caſa: que cauó y ahondó, y puſo el fundmento ſobre piedra, y auiendo auenida, el rio dió con impetu en aquella caſa, mas no la pudo menear: porque eſtauâ fundada ſóbre piedra.

49 וַאֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ וְאֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה דּוֹמֶה הוּא לְאָדָם הַבּוֹנֶה בֵּיתוֹ עַל־אֶרֶץ בְּלִי יְסוֹד וַיִּגּוֹף הַנַּחַל וּפִתְאֹם נָפַל וַיְהִי מַפֶּלֶת הַבַּיִת הַהוּא גְּדוֹלָה׃

Mas elque oyó, y no hizo, ſemejante es àl hombre que edifico ſu caſa ſobre tierra ſin fundamento: en laqual el rio dió con impetu, y luego cayó: y fué grande la ruyna de aquella caſa.

ז

1 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵי הָעָם וַיָּבוֹא אֶל־כְּפַר נַחוּם׃

Y como acabó todas ſus palabras en oydos del pueblo, entró en Capernaum.

2 וְעֶבֶד שַׂר מֵאָה פְּלוֹנִי הָיָה בְּחָלְיוֹ וְקָרוֹב לָמוּת אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יָקָר׃

Y el ſieruo de vn Centurion enfermo ſe yua muriendo, elqual el tenia en eſtima.

3 וּבְשָׁמְעוֹ עַל יֵשׁוּעַ שָׁלַח אֵלָיו אֶת זִקְנֵי יְהוּדִים לִשְׁאוֹל מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר יָבוֹא וִירַפֵּא אֶת־עַבְדּוֹ׃

Y como oyó de Ieſus, embió á el los Ancianos de los Iudios, rogandole que vinieſſe y libraſſe à ſu ſieruo.

4 וּבְבוֹאָם אֶל־יֵשׁוּעַ נִהֲמוּ אוֹתוֹ מְאֹד לֵאמֹר כִּי שָׁוֶה הוּא אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לוֹ זֹאת׃

Y viniendo ellos à Ieſus, rogaronle con diligencia, diziendole, Porque es digno de concederle eſto:

ϛ'.

48. Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέῤῥηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Il eſt ſemblable à l'homme qui en baſtiſſant vne maiſon, aura foui & creuſé, & aura mis le fondemēt ſur la roche: & quand il eſt venu vne rauine d'aux, le fleuue a heurté contre ceſte maiſon-la, mais il ne l'a peu eſbranler:: car elle eſtoit fondee ſur la roche.

49. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέῤῥηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Mais celui qui les a ouïes, & ne les a point miſes en effect, eſt ſemblable à l'homme qui aura baſti ſa maiſon à terre, ſans fondement: contre laquelle le fleuue a heurté, & incontinent elle eſt tombee, la ruine de ceſte maiſon-la a eſté grande.

ΚΕΦΑΛ ζ.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς καπερναούμ.

Or quand il eut acheué toutes ces paroles, le peuple l'eſcoutant, il entra en Capernaum.

2. Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾷν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

Et le ſeruiteur d'vn certain Centenier, qui lui eſtoit fort cher, eſtant malade, s'en alloit mourir.

3 Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

Et quand le Centenier ouït parler de Ieſus, il enuoya vers lui des Anciens des Iuifs, le priant qu'il vinſt pour deliurer ſon ſeruiteur.

4. Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο.

Leſquels eſtans venus vers Ieſus, le prierent affectueuſement, diſans, qu'il eſtoit digne qu'on lui ottroyaſt cela.

CAP. VI.

48. Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram, inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.

He is like a man which built an houſe/ and digged deepe/ and layde the foūdation on a rocke: and when the waters aroſe the flood beat vpon that houſe/ and coulde not ſhake it: for it was grounded vpon a rocke.

49. Qui autē audit & non facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram, ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius: & continuò cecidit, & facta eſt ruina domus illius magna.

But he that heareth and doeth not/ is like a man that built an houſe vpon the earth without foundation/ againſt which the floud did beat/ and it fell by and by: and the fall of that houſe was great.

CAP. VII.

CVm autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum.

When he had ended all his ſayings in the audience of the people/ hee entred into Capernaum.

2. Centurionis autem cuiuſdam ſervus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

And a certaine Centurions ſeruant was ſicke and readie to die/ which was deare vnto him.

3. Et cùm audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum eius.

And when he heard of Jeſus/ he ſent vnto him the Elders of the Jewes/ beſeeching him that he would come & heale his ſeruant.

4. At illi cùm veniſſent ad Ieſum, rogabāt eum ſollicitè, dicentes ei, Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes.

So they came to Jeſus/ and beſought him inſtātly/ ſaying that he was worthie that he ſhould do this for him.

Das VI. Capitel.

48. Er iſt gleich einem Menſchen/ der ein hauß bauete/ vnd grub tieff/ vnd leget den grund auff den Felß. Da aber gewäſſer kam da reiß der Strom zum Hauſe zu/ vnd mochts doch nicht bewegen/ denn es war auff den Felß gegründet.

Hand er lige ſom it Menniſke/ der bygde it Huſſ/ oc groff Dybt/ oc lagde grunduollen paa en Klippe. Oc der Vandløb kom/ da ſtøtte Strømmen paa Huſit/ oc kunde icke rørte det aff ſted/ Thi det vaar grundfeſt paa en Klippe.

49. Wer aber höret/ vnd nicht thut/ der iſt gleich einem Menſchen/ der ein Hauß bauete auff die Erden on grund. Vnd der Strom reiß zu jm zu/ vnd es fiel bald/ vnd das Hauß gewann einen groſſen riß.

Men huo ſom hører oc icke gør/ Hand er lige ſom it Menniſke/ der bygde it Huſſ paa Jorden vden grunduol/ Oc Strømmen ſtøtte der paa/ oc det falt ſtrax/ oc Huſet fick en ſtor Flecke.

Das VII. Capitil.

NAch dem er aber für dem Volck außgeredt hatte/ gieng er gen Capernaum.

OC der hand haffde vdtalet for Folcket/ gick hand til Capernaum.

2. Vnd eines Hauptmanns knecht lag todtkranck/ den er werth hielt.

Oc en Høffuitzmandz Suend laa dødſiug/ huilcken hand holt meget aff.

3. Da er aber von Jeſu höret/ ſandte er die Elteſten der Jüden zu jhm/ vnd bat jhn/ daß er keme/ vnd ſeinen Knecht geſund machet.

Oc der hand hørde om Jheſu/ da ſende hand de Eldſte aff Jøderne til hannem/ oc bad hannem/ at hand vilde komme/ oc helbrede hans Suend.

4. Da ſie aber zu Jeſu kamen/ baten ſie jhn mit fleiß/ vnd ſprachen: Er iſt ſein werth/ daß du jhm das erzeigeſt.

Oc der de komme til Jheſum/ bade de hannem flitelige/ oc ſagde/ Hand er vel verd/ at du gøre hannem det.

Kapitola VI.

48. Podobenť geſt člowěku kterýž ſtawij Dům/ a kterýž kopal hluboko/ a položil grunty na ſkále: A když ſe ſtala powodeň/ obořila ſe řeka na Dům ten/ y ne mohla gim pohnauti: Nebo byl založen na ſkále.

Podobny ieſt człowiekowi dom budu iącemu/ ktory wykopawßy y wybrawßy głębo ko zákłáda grunthy ná opoce/ á gdy wzbiera powodź otrácá ſie rzeká o on dom/ ále go nie może poderwáć/ bo ieſt záłożony ná opoce.

49. Ale kdož ſlyſſý a nečinij/ podoben geſt Člowěku kterýž ſtawij Dům ſwůg na Zemi bez gruntu/ na kterýžto přiſſel potok á hned padl/ y ſtal ſe pad Domu toho weliký.

Ten záſie ktory ſłucha á nie czyni/ podobien ieſt człowiekowi ktory budnie dom ſwoy ná ziemi bez gruntu/ o ktory gdy ſie rzeká otráci/ nátychmiaſt ſie obálił/ y ſtał ſie wielki vpad domu onego.

Kapitola VII.

Když pak wykonal wſſeckna ſlowa ſwá w vſſy lidu/ wſſel do Kaffarnaum.

POthym wßytkich ſłow ſwoich do kończywßy gdy ſłuchał lud/ wßedł do Kapernaum.

2. Setnijka pak gednoho ſlužebnijk nemocen gſa/ k ſmrti ſe přibližowal/ kterehož on byl milowal.

A niektorego ſetnika ſługá niemocą złożony miał vmrzeć/ ktorego ſobie wielce ważył.

3. A když vſlyſſal o Gežijſſowi/ poſlal k němu Starſſij z Židůw pro ſe ho aby přiſſel/ a vzdrawil Služebnijka geho.

Ten gdy ſie oſłyßał o Iezuſie/ poſłał k niemu ſtarße Zydowſkie/ proſząc go áby przyßedł á rátował ſługę iego.

4. A oni když přiſſli k Gežijſſowi/ proſyli ho ſnažně/ řkauce gemu: Hoden geſt aby gemu to včinil.

Oni tedy przyßli po Iezuſá/ y proſili go z pilnością/ mowiąc/ Godna rzecz ábyś mu to okazał.

ז

5 רָחֵם גֵּיר לְעַמַּן וְאַף בֵּית כְּנוּשְׁתָּא הוּ בְּנָא לַן׃

Percioch'egli ama la noſtra gente, & eſſo ci ha edificata la ſinagoga.

6 יֵשׁוּעַ דֵּין אָזֵל הֲוָת עַמְּהוֹן כַּד דֵּין לָתהּ סַגִּי רַחִיק מֶן בַּיְתֵהּ שַׁדַּר לְוָתֵהּ קֶנְטְרוּנָא רָחְמַוְהִי וֶאֱמַר לֵהּ מָרִי לָא תֶעְמַל לָת גֵּיר שָׁוֵא אֱנָא דְּתֵעוּל תְּחֵית מְטַלָּלִי׃

Iesv dunque andaua con eſſoloro. Et eſſendo egli gia non molto lungi da la caſa, il Centurione gli mandò de ſuoi amici, à dirli, Signore, non ti pigliare moleſtia: perche io non ſon deguo che tu entri ſotto il mio tetto.

7 מֶטוּל הָו אֱנָא לָת שְׁוִית דְּלְוָתָךְ אֵתֵא אֶלָּא אֱמַר בְּמֶלְּתָא וְיִתְאַסֵּא טַלְיִי׃

Per il che ne ancor me ſteſſo ho riputato degno di venire à te: ma di con la parola, e il mio ſeruitore ſi riſanarà.

8 אַף אֱנָא גֵּיר גַּבְרָת אֱנָא דִּמְשַׁעְבַּד אֱנָת ת תְּחֵית שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחֵית אִידַי אֶסְטְרַטִיוּטֵא וְאָמַר אֱנָא לְהָנָא דְּזֵל וָאזֵל וְלַאחְרִנָא דְּתָא וָאתֵת וּלְעַבְדִּי דַּעֲבֵד הָדָא וְעָבֵד׃

Imperoche ancor io ſon huomo ſottopoſto à l'altrui poteſtà, che ho ſotto di me de ſoldati: e dico a l'vno, Va, & egli va: & à l'altro, Vieni, & egli viene: & al mio ſeruitore, Fa queſto, & egli il fa.

9 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ הָלֵין אֶתְדַּמַּר בֵּהּ וֶאתְפְּנִי וֶאֱמַר לְכֶנְשָׁא דָּאתֵת בָּתְרֵהּ אָמַר אֱנָת לְכוֹן דְּאַף לָא בְּאִירת יִסְרָיֵל אֶשְׁכַּחֵת אַיְךְ הָדָת ה הַיְמָנוּתָת׃

Vdendo Iesv queſte coſe, ſi marauigliò di lui: e riuoltatoſi à la turba che lo ſeguiua, diſſe, Io vi dico che ne pur in Iſrael ho trouato tanta fede.

10 וְהֶפְכוּ הָנוּן דֶּאשְׁתַּדַּרוּ לְבַיְתָא וֶאשְׁכַּחוּ לְעַבְדָּא הָו דַּכְּרִיהַּ הֲוָא כַּד חָלִים׃

Et eſſendo ritornati à caſa quelli che erano ſtati mandati, trouoron ſano il ſeruitore che era ſtato ammalato.

ז

5 כִּי אוֹהֵב אֶת עַמֵּנוּ וְאֶת בֵּית הָעֵדָה הוּא בָנָה לָנוּ׃

Que ama nueſtra nacion, y el nos edificó vna ſynoga.

6 וְיֵשׁוּעַ הָלַךְ אִתָּם וְכַאֲשֶׁר הוּא לֹא רָחוֹק הָיָה מִן־הַבַּיִת אָז שַׂר מֵאָה שָׁלַח אֵלָיו אַחֲוַת מֵרֵעָיו לֵאמֹר לוֹ אֲדֹנִי אַל תִּגַּע כִּי־ קָטֹנְתִּי מִבּוֹאֲךָ תַּחַת גַּגִּי׃

Y Ieſus fué con ellos. mas como ya no eſtuuieſſen lexos de ſu caſa, embió el Centurion amigos à el diziendole, Sennor, no tomes trabajo. que no ſoy digno que entres debaxo de mi tejado.

7 עַל־כֵּן אֲנִי לֹא שִׁוִּיתִי לָבוֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם אֱמֹר נָא בְדָבָר וְיֵרָפֵא עַבְדִּי׃

Porloqual ni áun me tuue por digno de venir à ti mas manda con la palabra, y mi criado ſerà ſano.

8 וְגַם אֲנִי אָדָם תַּחַת שִׁלְטוֹן מוּשָׂם וְהָיוּ תַחְתַּי אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאִם אוֹמֵר אֲנִי לָזֶה לֵךְ וְהוֹלֵךְ וְלָאַחֵר בּוֹא וָבָא וּלְעַבְדִּי עֲשֵׂה זֹאת וְעֹשֶׂה הוּא׃

Porque tambien yo ſoy hombre pueſto en poteſtad, que tengo debaxo de mi ſoldados: y digo à eſté, Vé, y vá. y ál otro, Ven: y viene: y à mi ſieruo, Haz eſto ? y haze lo.

9 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע זֹאת יֵשׁוּעַ תָּמַהּ עָלָיו וַיִּפֶן וַיֹּאמֶר לָעָם אֲשֶׁר בָּא אַחֲרָיו אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי לֹא בְיִשְׂרָאֵל מָצָאתִי כָּזֹאת אֱמוּנָה׃

Loqual oyendo Ieſus, marauilloſe de el, y buelto, dixo à las compannas que lo ſeguian, Digo hos que ni aun en Iſrael he hallado tanta fe.

10 וַיָּשׁוּבוּ הַשְּׁלִיחִים בַּבַּיִת וַיִּמְצְאוּ אֶת עֶבֶד חִילָה כִּי־נִרְפָּא מֵחָלְיוֹ׃

Y bueltos à caſa los que áuian ſido embiado, hallaron ſano al ſieruo que auia eſtado enfermo:

ζ.

5. Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

Car diſoyent-ils, il aime noſtre nation, & nous a baſti la ſynagogue.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς· ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ· κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς.

Ieſus donc s'en alloit auec eux. Et cõme deſia il n'eſtoit plus gueres loin de la maiſon, le Centenier enuoya vers lui ſes amis, lui diſant, Seigneur, ne te trauaille point, car ie ne ſuis pas digne que tu entres ſous mon toict.

7. Διὸ οὐδὲ, ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Parquoi auſſi ne me ſuis-ie point reputé digne d'aller vers toi: mais di la parole, & mon ſeruiteur ſera gueri.

8. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Car ie ſuis auſſi homme conſtitué ſous la puiſſance d'autrui, ayant ſous moi des gendarmes. Et ie di à l'vn, Va, & il vient: & à mon ſeruiteur, Fai-cela, & il le fait.

9. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

Leſquelles choſes ouïes, Ieſus s'eſmerueilla de lui: & ſe retournant dit à la troupe qui le ſuiuoit, Ie vous di, que ie n'ai point trouué ſi grande foy, meſmes en Iſrael.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

Et quand ceux qui auoyent eſté enuoyés, & furent retourné en la maiſon, ils trouuerent le ſeruiteur, qui auoit eſté malade, ſe portant bien.

CAP VII.

5. Diligit is enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.

For he loueth/ ſayd they/ our nation/ and he hath built vs a Synagogue.

6. Ieſus autem ibat cum illis Et cum iam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres.

Then Jeſus went with them: but when he was nowe not farre from the houſe/ the Centuriō ſent friends to him/ ſaying vnto him/ Lord/ trouble not thy ſelfe: for I am not worthie that thou ſhouldeſt enter vnder my roofe.

7. Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus ut venitem ad te, ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

Wherefore I thought not my ſelfe worthy to come vnto thee: but ſay the worde/ and my ſeruant ſhalbe whole.

8. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & ſervo meo, fac hoc, & facit.

For I likewiſe am a mā ſet vnder authoritie/ and haue vnder me ſouldiers/ and I ſay vnto one/ Goe/ and he goeth: and to another Come/ and he commeth: and to my ſeruant/ Do this/ and he doeth it.

9. Quo audito, Ieſus miratus eſt: & converſus, ſequentibus ſe turbis, dixit, Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inveni.

When Jeſus heard theſe things/ he marueiled at him/ and turned him/ and ſayde to the people that followed him/ I ſaye vnto you/ I haue not founde ſo great fayth/ no not in Iſrael.

10. Et reverſi qui miſſi fuerant, domum: invenerunt ſervum qui languerat, ſanum.

And when they that were ſent/ turned backe to the houſe/ they found the ſeruant that was ſicke/ whole.

Das VII. Capitel.

5. Denn er hat vnſer Volck lieb/ vnd die Schule hat er vns erbauet.

Thi hand elſker vort Folck/ oc hand haffuer opbygd oſſ Scholen.

6. Jeſus aber gieng mit jhnen hin. Da ſie aber nun nicht ferne von dem Hauſe waren/ ſandte der Hauptmann freunde zu jhm/ vnd ließ jhm ſagen: Ach HERR bemühe dich nicht/ ich bin nicht werth/ daß du vnter mein Dach gehſt.

Da gick Jheſus bort met dem. Oc der de vaare nu icke longt fra Huſet/ Da ſende Høffuitzmanden Venner til hannem/ oc loed hannem ſige/ Ah HERRE/ vmage dig icke/ Jeg er icke verd/ at du gaar vnder mit Tag.

7. Darumb ich auch mich ſelbs nicht wirdig geachtet habe/ daß ich zu dir keme/ ſondern ſprich ein wort/ ſo wirdt mein Knab geſund.

Der faare actede ieg mig oc icke ſelff verdig til/ at komme til dig/ Men ſig it ord/ da bliffuer min Dreng helbrede.

8. Denn auch ich bin ein Menſch der Oberkeit vnterthan/ vnd habe Kriegsknecht vnter mir/ vnd ſpreche zu einem: Gehe hin/ ſo gehet er hin/ Vnd zum andern/ Komb her/ ſo kombt er. Vnd zu meinem Knecht/ Thue das/ ſo thut ers.

Thi ieg er oc it Menniſke Øffrigheden vnderdanig/ oc haffuer Stridzmend vnder mig/ oc ieg ſiger til en/ Gack bort/ ſaa gaar hand bort. Oc til en anden/ Kom hid/ ſaa kommer hand. Oc til min Suend/ Gør det/ ſaa gør hand det.

9. Da aber Jeſus das höret/ verwunderte er ſich ſein/ vnd wandte ſich vmb/ vnd ſprach zu dem Volck/ daß jhm nachfolgete: Jch ſage euch/ ſolchen glauben habe ich inn Jſrael nicht funden.

Men der Jheſus hørde det/ forundrede hand ſig paa hannem/ oc vende ſig om/ oc tagde til Folcket ſom hannem effter fulde/ Jeg ſiger eder/ ſaadan Tro haffuer ieg icke fundet i Jſrael.

10. Vnd da die geſandten widerumb zu Hauſe kamen/ funden ſie den krancken Knecht geſund.

Oc der de ſom vaare vdſende/ komme til bage igen til Huſet/ da funde de den ſiuge Suend karſk.

Kapitola VII.

5. Nebť miluge Národ náš/ a Sſkolu on nám wyſtawěl.

Abowiem národ naſz miłuie/ y onżeć nam zbudowal bożnice.

6. Tehdy Gežijs ſſel s nimi. A když giž nedaleko byl od Domu/ poſlal k němu Setnijk přátely/ řka: Pane/ nepracůg/ Negſem zagiſté hoden/ aby wſſel pod ſtřechu mau.

A thák Jezus ſzedł z nimi/ ále gdy nie dáleko był od domu/ poſłał do niego on ſetnik przyiacioły/ mowiac mu/ Pánie nie drudzże ſie/ abowiemci ia nie ieſt godzien ábyś wſzedł pod dach moy

7. A protoť gſem y ſebe ſamého za nehodného položil abych přiſſel k tobě: ale řcyž ſlowem/ a budeť vzdrawen ſlužebnjk můg.

A dla tegoż y ſam nie mniemiałem ſię być godnym przyydz do ciebie/ Ale rzecz ſłowem/ á ozdrowieiec ſługá moy.

8. Nebo y gá gſem člowěk pod mocý poſtawený/ mage pod ſebau Rytijře: a dijm to muto/ gdi/ a gde: a giněmu přiď/ a přjgde: a ſlužebnijku měmu/ včiň toto/ a včinj.

Bożiem thež y ia ieſt człowiek pod zwierzchnoscia poſtánowiony/ máiac pod ſoba ſłużebne/ y mowie temu/ Jdz/ á poydzie/ á drugiemu Przyydz/ y przyidzie/ á ſłudze moiemu/ Vczyń to/ y vczyni.

9. To vſlyſſaw Gežijs/ podiwil ſe: a obrátiw ſe k těm Záſtupuom kteřijž za nim ſſli/ řekl: Zagiſté prawijm wám/ že w Lidu Jzrahelſkém nenalezl gſem tak weliké wijry.

To vſłyſzawſzy Jezus/ dziwował ſie mu/ y obróciwſzy ſie do zgromádzenia ludźi ktore ſzło zá nim/ rzekł/ Powiedam wam/ żeciem áni w Jzráelu ták wielkiey wiáry nie ználazł.

10. Wrátiwſſe ſe pak ti kteřijž poſláni byli do domu/ nalezli ſlužebnijka kterýž nemocen byl/ zdrawého.

Tedy ony co byli poſłani/ wróciwſzy ſie do domu/ nalezli ſługe kthory chorowál zdrowego.

ז

11 וַהֲוָא לְיוֹמָא דְּבָתְרֵהּ אָזֵל הֲוָא לִמְדִינְתָּא דַּשְׁמָהּ נָאִין וְתַלְמִידַוְהִי עַמֵּהּ וְכֶנְשָׁא סַגִּיָּאָא׃

Auuenne ancor dipoi, che IESV *andaua in vna città chiamata Naim: & inſieme con eſſolui andauano molti de ſuoi diſcepoli, & vna gran turba.*

12 וְכַד קְרֵב לְתַרְעָא דַּמְדִינְתָּא חֲזָא כַּד מְלַוִּין מִיתָא דִּיחִידָיָא הֲוָא לְאֶמֵּהּ וְהָיְ אֶמֵּהּ אַרְמַלְתָּא הֲוָת וְכֶנְשָׁא סַגִּיָּאָא דִּבְנַי מְדִינְתָּא עַמָּהּ׃

E come fu preſſo à la porta de la città, ecco che era portato fuore vn morto, figliuolo vnico à ſua madre, e queſta era vedoua, e molta gente de la città era con eſſalei.

13 חֲזָהּ דֵּין יֵשׁוּע וְאֶתְרַחַם עֲלֶיהָ וְאֶמַר לָהּ לָא תֶּבְכִּין׃

Et hauendola il Signore veduta, ſi moſſe à compaſſion di lei, e diſſele, Non piangere.

14 וְאֶזַל קְרֵב לְעַרְסָא וְהָנוּן דַּשְׁקִילִין הֲווּ לֵהּ ק קָמוּ וֶאֱמַר עַלִימָא לָךְ אָמַר אֲנָא קוּם׃

Poi s'accoſtò, e toccò la bara, e quelli che portauano, ſi fermarono: & egli diſſe, Giouenetto, io ti dico, leuati ſu.

15 וִיתֶב הַו מִיתָא וְשַׁרִי לְמַמְלָלוּ וִיהַבֵהּ לְאֶמֵּהּ׃

E il morto ſi leuò ſu à ſedere, e cominciò à parlare: & egli il dette à ſua madre.

16 וְאַחְדַת דֶּחֶלְתָּא לְאֶנָשָׁא כֻּלְּהוֹן וַמְשַׁבְּחִין הֲווּ לַאלָהָא וְאָמְרִין דִּנְבִיָּא רַבָּא קָם בַּן וְסַעַר אֱלָהָא לְעַמֵּהּ׃

E tutti hebbero timore, e glorificauano Iddio, dicendo, Vn gran Profeta veramente s'è leuato fra noi, e Iddio ha viſitato il ſuo popolo.

17 וּנְפַקַת עֲלוֹהִי מֶלְּתָא הָדָא בְּכֻלָּהּ יְהוּד וּבְכֻלֵּהּ אַתְרָא דַּחְדָרַיְהוּ׃

E ſparſeſi queſta fama di lui per tutta la Giudea, e per tutto il paeſe d'intorno.

ז

11 וַיְהִי בְּיוֹם אַחֵר וַיֵּלֶךְ לְעִיר וּשְׁמָהּ נָעִים וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ אֲחוֹת תַּלְמִידָיו וְקָהָל רָב׃

Y aconteciò deſpues, que el yua à la ciudad que ſe llama Naim, y yuan con el ſus Diſcipulos, muchos, y gran companna,

12 וְכַאֲשֶׁר הִקְרִיב לְפֶתַח הָעִיר וְהִנֵּה נָשְׂאוּ מֵת בֶּן־יָחִיד לְאִמּוֹ וְהִיא אַלְמָנָה וְעַם רַב מִן הָעִיר עִמָּהּ׃

Y como llegó cerca de la puerta de la ciudad, heaqui que ſacauan vn defunto vnigenito à ſu madre, laqual tambien era biuda: Y auia con ella grande companna de la ciudad.

13 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ הָאָדוֹן נִכְמְרוּ רַחֲמָיו עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר לָהּ אַל תִּבְכִּי׃

Y como el Sennor la vido, fue mouido à miſericordia deella, y dizele, No llores.

14 וַיִּקְרַב וַיִּגַּע בָּאָרוֹן וְהַנֹּשְׂאִים עָמְדוּ וַיֹּאמֶר עֶלֶם אוֹמֵר אֲנִי לָךְ קוּמָה׃

Y acercandoſe, tocó, las andas: y los que lo lleuauan, pararon, y dize, Mancebo, à ti digo, leuantate.

15 וַיָּקָם וַיֵּשֶׁב הַמֵּת וַיָּחֶל לְדַבֵּר וַיִּתֵּן אוֹתוֹ לְאִמּוֹ׃

Entonces boluioſe à ſentar el que auia ſido muerto, y començó a hablar. y diólo à ſu madre.

16 וַתָּבוֹא יִרְאָה עַל־כֻּלָּם וַיְכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה לֵאמֹר כִּי נָבִיא גָּדוֹל קָם בָּנוּ וְכִי פָקַד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ׃

Y tomó à todos temor, y glorificauàn à Dios diziendo, Que Propheta grande ſe ha leuantado entre noſotros: Y que dios ha mirado ſu pueblo.

17 וַיֵּצֵא הַדָּבָר הַהוּא בְּכָל־יְהוּדָה עָלָיו וּבְכָל הַכִּכָּר׃

Y ſalió eſta fama de el por toda Iudeâ, y por toda la tierra del alderredor.

ζ'.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς.

Or aduint le iour ſuiuant que Ieſus alloit en vne ville nommee Nain: & pluſieurs de ſes diſciples & groſſe troupe alloyent auec lui.

12. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.

Et comme il approchoit de la porte de la ville, voici, on portoit hors vn mort, fils vnique de ſa mere, laquelle eſtoit veſue: & grand'compagnie de la ville eſtoit auec elle.

13. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ μὴ κλαῖε.

Et quand le Seigneur l'eut veuë, il fut eſmeu de compaſſion enuers elle: & lui dit, Ne pleure point.

14. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

Et s'eſtant approché, il toucha la biere (or ceux qui portoyent le corps, s'arreſterent) & il dit, Ieune homme, ie te di, leue toi.

15. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

Et celui qui eſtoit mort, ſe raſſit, & commença à parler. Et il le rendit à ſa mere.

16. Ἔλαβε δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Et crainte les ſaiſit tous, & glorifioyent Dieu, diſans, Certes vn grand Prophete s'eſt leué entre nous, & certes Dieu a viſité ſon peuple.

17. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Et ce bruit courut de lui par toute Iudee & par toute la contree d'à l'entour.

CAP. VII.

11. Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli eius & turba copioſa.

And it came to paſſe the day after / that he went into a citie called Nain / and many of his diſciples went with him and a great multitude.

12. Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris ſuæ: & hæc, vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

Nowe when hee came nere to the gate of the citie / beholde / there was a dead man caried out / who was the onely begotten ſonne of his mother / which was a widowe / and much people of the citie was with her.

13. Quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi, Noli flere.

And when the Lorde ſawe her / hee had compaſſion on her / and ſayde vnto her / Weepe not.

14 Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi autē qui portabant, ſteterunt) Et ait, Adoleſcens, tibi dico, Surge.

And he went and touched the coffin / (and they that bare him / ſtoode ſtill) and he ſaid / Yong man / I ſay vnto thee / Ariſe.

15. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

And hee that was dead / ſate vp / and began to ſpeake / and he deliuered him to his mother.

16. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes, Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam.

Then there came a feare on them all / and they glorified God / ſaying / A great Prophet is rayſed vp among vs / and God hath viſited his people.

17. Et exiit hic ſermo in univerſam Iudæam de eo, & in omnem circà regionem.

And this rumour of him went forth thoroughout all Judea / and troughout all the region round about.

Das VII. Kapitel.

11. Vnd es begab ſich darnach / daß er inn ein Statt mit namen Nain gieng / vnd ſeiner Jünger giengen vil mit jhm / vnd vil Volcks.

Oc det begaff ſig der effter / at hand gick i en Stad / ſom hed Nain / oc der ginge mange aff hans Diſciple met hannem / oc meget Folck.

12. Als er aber nahe an das Statthor kam / ſihe / da trug man einen Todten herauß der ein einiger Sohn war ſeiner Mutter / vnd ſie war eine Witwe / vnd vil Volcks auß der Stat gieng mit jhr.

Oc der hand kom nær til Stadzporten / See / da bar mand en Død vd / ſom vaar ſin Moders eniſte Søn / oc hun vaar en Encke / Oc meget Folck aff Staden gick met hende.

13. Vnd da ſie der HERR ſahe / jammerte jn derſelbigen / vnd ſprach zu jhr: Weine nicht.

Oc der HERREN ſaa hende / da ynckedis hand der offuer / oc ſagde til hende / Græd icke.

14. Vnd tratt hinzu vnd rüret den Sarck an / vnd die Träger ſtunden Vnd er ſprach / Jüngling / ich ſage dir / ſtehe auff.

Oc hand traadde til / oc rørde ved Baaren / Oc de ſom bare / ſtode. Oc hand ſagde Du vnge Dreng / Jeg ſiger dig / ſtat op.

15. Vnd der Todte richtet ſich auff / vnd fieng an zu reden / vnd er gab jhn ſeiner Mutter.

Oc den Døde reyſde ſig op / oc begynte at tale / Oc hand gaff hans Moder hannem.

16. Vnd es kam ſie alle ein forcht an / vnd preiſeten Gott Vnd ſprachen: Es iſt ein groſſer Prophet vnter vns auffgeſtanden / vnd Gott hat ſein Volck heim geſucht.

Oc der kom en redzel paa dem alle / oc de priſede Gud oc ſagde / Der er en ſtør Prophete opſtanden iblant oſſ / oc Gud haffuer beſøgt ſit Folck.

17. Vnd diſſe rede von jhm erſchall inn das gantze Jüdiſche Land vnd in alle vmbligende Länder.

Oc denne Tale om hannem rœctedis i det gantſke Jødiſke Land / oc i alle omliggende Land.

Kapitola VII.

11. Y ſtalo ſe potom / Sſel Gežijs do Měſta kteréž ſlowe Naym / y ſſli s nim Včedlnijcy geho / a zäſtup weliký.

Potym dniá drugiego ßedł do miáſtá ktore zowa Náim / á przy nim ßło wiele zwolennikow iego / y zebránie ludzi wielkie.

12. A když ſe přiblijžil k Bráně Měſta / ay mrtwý neſen byl wen / ſyn gediný Matky ſwé / a ta Wdowa byla / a Zäſtup Měſta mnohý s nij.

A gdy przychodził ku bránie mieſckiey / tedy oto vmarłego wynoßono / ktory był iedyny ſyn v mátki ſwey / á ktemu wdowy / y byłá z nia wielkość ludu z miáſtá.

13. Kteranžto když vzřel Gežijš / Miloſrdenſtwijm hnut gſa nad nij / řekl gij: Neplačiž.

One tedy vyzrawßy Pan / rußon ieſt nad nia miloſierdziem / y rzekł iey / Nie płácz.

14. A přiſtaupiw dotekl ſe Már. Ti pak kteřijž neſli / zaſtawili ſe. Y řekl: Mládenče / tobě ť prawmijwſtaň.

Y przyſtapiwßy ſie tknął mar (á ci co go nieſli ſtáneli) y rzekł / Młodzieniaßku powiedamci / Wſtan.

15. A wſtaw ſedl ten kterýž byl vmřel / a počal mluwiti. Y dal gey Matce geho.

Tedy śiadł on ktory był vmarł / y począł mowić / á ták go oddał mátce iego.

16. Tehdy podyala wſſecky báženň / y welebili Pána Boha / řkauce: Že Prorok weliký powſtal mezy námi / a že Buoh nawſſtijwil Lid ſwuog?

Y ziął wßythki ſtrách / á chwalili Bogá / mowiac / Záprawde Prorok wielki powſtał miedzy námi / á zaiſte Bog weyzrál na lud ſwoy.

17. Y wyſſla řeč tá o něm po wſſem Židowſtwu y po wſſý wokolnij Kragině.

Y przyßłá o nim tá powieść po wßytkim Juda / y po wßytkiey ziemicy pogránicżney.

ז

18 וְאִשְׁתַּעִיו לְיוּחַנָן ת
תַּלְמִידוֹהִי הָלֵין כֻּלְהֵין׃

E tutte queſte coſe raccontarono à Giouanni i ſuoi diſcepoli.

19 וַקְרָא יוּחַנָן לַתְרֵין מֶן
תַּלְמִידוֹהִי וְשַׁדַּר אֶנוּן לְוָת
יֵשׁוּעַ וֵאמַר אַנְתְּ הוּ הָו
דְּאָתֵא אַו לְאַחֲרִין הוּ
מְסַכְּינַן׃

Onde Giouanni chiamò à ſe due de ſuoi diſcepoli, e mandolli à I E S V, *dicendo, Sei tu quello che dee venire, ò pur n'aſpettiamo noi vn'altro.*

20 וֵאתַו לְוָת יֵשׁוּעַ ו
וְאָמְרִין לֵה יוּחַנָן מַעְמְדָנָא
שַׁדְּרַן לְוָתָךְ וֵאמַר אַנְתְּ הוּ
הָו דְּאָתֵא אַו לַאחְרִין
מְסַכְּינַן׃

Eſſi venuti a I E S V, *li diſſero, Giouanni Battiſta ci ha mandati a te, dicendo, Sei tu quello che doueua venire, ò n'aſpettiamo noi vn'altro?*

21 בָּה דֵּין בְּהָי שָׁעְתָא
סַגִּיאֵא אַסִּי מֶן כּוּרְהָנֵא
וּמֶן מַחְוָתָא וּמֶן רוּחָתָא
בִּישָׁתָא וְלַסַגִּיאֵא סְמַיָא
יַהֵב הֲוָא לְמֶחְזָא׃

In quell'hora medeſima egli riſanò molti de le lor malattie e piaghe, e dai mali ſpiriti, & à molti ciechi donò il vedere.

22 וַעְנָא יֵשׁוּעַ וֵאמַר ל
לְהוּן זֵלוּ אֶמַרוּ לְיוּחַנָן כֻּל
מֶדֵּם דַּחֲזַיְתּוּן וַשְׁמַעְתּוּן
דַּסְמַיָּא חָזֵין וְחַגִּירֵא
מְהַלְּכִין וְגַרְבֵא מֶתְדַּכֵּין
וְחַרְשֵׁא שָׁמְעִין וּמִיתֵא
קָיְמִין וּמֶסְכְּנֵא מֶסְתַּבְּרִין׃

Poi riſpondendo I E S V, *diſſe loro, Andate, e riferite à Giouanni le coſe che hauete vedute e vdite: cioè che i ciechi veggono, i zoppi caminano, i lebbroſi ſon mòdati, i ſordi odeno, i morti riſuſcitano, e l'Euangelio s'anuntia à i poueri.*

23 וְטוּבוֹהִי לְמַן דְּלָא
נֶתְכְּשֵׁל בִּי׃

E beato chiunque non ſi ſcandalizarà in me.

ז

18 וַיַּגִּידוּ לְיוֹחָנָן הַמַּלְאָכָיו עַל־
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y dieron las nueuas à Ioan de todas eſtas coſas ſus Diſcipulos:

19 וַיִּקְרָא יוֹחָנָן לִשְׁנֵי תַּלְמִידָיו
וַיִּשְׁלָחֵם אֶל־יֵשׁוּעַ לֵאמֹר הַאַתָּה
הוּא הַבָּא אוֹ לְאַחֵר נְיַחֲלֶנּוּ׃

Y llamó Ioan vnos dos de ſus Diſcipulos. Y embió à Ieſus, diziendo, Eres tu aquel que auia de venir. ò eſperaremos à otro?

20 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ הָאֲנָשִׁים
אֵלָיו אָז אָמְרוּ יוֹחָנָן הַטֹּבֵל
שְׁלָחָנוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר הַאַתָּ הוּא
הַבָּא אוֹ לְאַחֵר נְיַחֲלֶנּוּ׃

Y como los varones vinieron à el dixeron, Ioan el Baptiſta nos hà embiado à ti, diziendo, Eres tu aquel que auia de venir, ó eſperaremos à otro?

21 וּבַיּוֹם הַהוּא רִפֵּא לְרַבִּים
מִמַּחֲלָיִים וּמִנְּגָעִים וּמִשֵּׁדִים
רָעִים וְעִוְרִים רַבִּים אֲשֶׁר חָנַן
אוֹתָם בְּרֹאִי׃

Y en la miſma hora ſanò à muchos de enfermedades, y plagas, y de eſpiritus malos: y à muchos ciegos dió la viſta.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ
וְהַגִּידוּ לְיוֹחָנָן אֲשֶׁר רוֹאִים
וְשׁוֹמְעִים אַתֶּם כִּי־עִוְרִים
רוֹאִים פִּסְחִים הֹלְכִים מְצוֹרָעִים
נִטְהָרִים חֵרְשִׁים שׁוֹמְעִים
מֵתִים קָמִים אֶבְיוֹנִים
מִתְבַּשְּׂרִים׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Id, dad las nueuas à Ioan de loque aueys viſto y oydo: Que los ciegos veen los coxos andan, los leproſos ſon limpiados, los ſordos oyen, los muertos reſuſcitan, a los pobres es annunciado el Euàngelio.

23 וְאַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
יִכָּשֵׁל בִּי׃

Y bienauendurado es el que no fuere eſcandalizado en mi.

ζ.

18. Καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

Or toutes ces choſes furent rapportees à Iehan par ſes diſciples.

19. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

Dont Iehan appela deux de ſes diſciples, & les enuoya vers Ieſus, diſant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou ſi nous en attendrons vn autre.

20. Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν.

Or iceux eſtans venus vers lui, lui dirent, Iehan Baptiſte nous a enuoyés vers toi, diſant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou ſi nous en attendrons vn autre.

21. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

Or en ceſte meſme heure-la il en guerit pluſieurs de maladies & fleaux, & de malins eſprits: & donna la veuë à pluſieurs aueugles.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Puis reſpondant leur dit, Allez, & rapportez à Iehā ce que vous auez veu & ouï: aſſauoir que les aueugles recouurent la veuë, les boiteux cheminent, les lepreux ſont nettoyés, les ſourds oyēt, les morts reſſuſcitent, l'Euangile eſt preſché aux poures.

23. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien heureux eſt quiconque n'aura point eſté ſcandalizé en moi.

CAP. VII.

18. Et nuntiaverunt Iohanni diſcipuli eius de omnibus his.

And the diſciples of John ſhewed him of all theſe things.

19. Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Iohannes: & miſit ad Ieſum, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

So John called vnto him two certaine men of his diſciples / and ſent thē to Jeſus / ſaying / Art thou he that ſhould come / or ſhall we waite for an other?

20. Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt, Iohannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

And when the men were come vnto him / they ſayde / John Baptiſt hath ſent vs vnto thee / ſaying / Art thou hee that ſhoulde come / or ſhall we waite for an other?

21. (In ipſa autē hora multos curavit à languoribus & plagis, & ſpiritibus malis: & cæcis multis donavit viſum)

And at that time hee cured many of their ſickeneſſes / and plagues / and of euill ſpirits / and vnto many blind men he gaue ſight.

22. Et reſpondens, dixit illis, Euntes renuntiate Iohanni quę audiſtis & vidiſtis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur.

And Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / Goe your wayes and ſhewe John / what things yee haue ſeene and heard: that the blinde ſee / the halt goe / the Lepers are clenſed / the deafe heare / the dead riſe againe / and the poore receiue the Goſpell.

23. Et beatus eſt quicunque, non fuerit ſcandalizatus in me.

And bleſſed is he / that ſhall not be offended in me.

Das VII. Capitel.

18. Vnd es verkündigeten Johanni ſeine Jünger das alles.

Oc Johannis Diſciple forkyndede hannem alt dette.

19. Vnd er rieff zu ſich ſeiner Jünger zween / vnd ſandte ſie zu Jeſu / vnd ließ jm ſagen: Biſt du der da kommen ſoll / oder ſollen wir eines andern warten?

Oc hand kallede tho aff ſine Diſciple til ſig / oc ſende dem til Jeſum / och loed hannem ſige / Eſt du den der ſkal komme / Eller ſkulle wi tøffue effter en anden?

20. Da aber die Männer zu jm kamen / ſprachen ſie: Johannes der Tauffer hat vns zu dir geſandt / vnd leſſt dir ſagen: Biſt du der da kommen ſoll / oder ſollen wir eines andern warten?

Men der Mendene komme til hannem / ſagde de / Johannes den døbere haffuer ſent oſſ til dig / oc lader dig ſige / Eſt du den ſom ſkal komme / Eller ſkulle wi tøffue effter en anden?

21. Zu derſelbigen ſtunde aber macht er vil geſund von ſeuchen vnd plagen / vnd böſſen Geiſtern / vnd vilen Blinden ſchencket er das geſichte.

Oc paa den ſamme ſtund giorde hand mange helbrede aff Siuger och Plager oc onde Aander / oc hand gaff mange Blinde ſynen.

22. Vnd Jeſus antworttet vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin / vnd verkündiget Johanni / was jhr geſehen vnd gehöret habt / Die Blinden ſehen / die Lahmen gehen / die Außſetzigen werden rein / die Tauben hören / die Todten ſtehen auff / den Armen wirdt das Euangelium geprediget.

Och Jeſus ſuarede / oc ſagde til dem / Gaar bort oc forkynder Johanni / huad i haffue ſeet oc hørt / de Blinde ſee / de halte gaa / de Spedalſke vorde rene / de Døffue høre / de Døde ſtaa op / Euangelium predickis for de Fattige.

23. Vnd Selig iſt / der ſich nicht ergert an mir.

Oc ſalig er den / ſom icke forarger ſig paa mig.

Kapitola VII.

18. Y zwěſtowali Janowi Včedlnijcy geho wſſecky wěcy tyto.

Oznaymili też y Janowi zwolennicy iego o tym wßytkim.

19. A powolaw dwau z Včedlnijkuow ſwých. Jan / poſlal ge k Gežiſſowi řka: Tyli gſy kterýž přigijti máſs / čili giného čekáme?

A on wezwawßy dwu niektorych z zwolennikow ſwoich. Poſłał ie do Jezuſá / mowiac / Tyżeś ieſt ten ktory przyydź miał / czyli drugiego czekác bedziemy?

20. A když přiſſli k němu mužij / řekli: Jan Křtitel poſlal nás k tobě / řka: Tyli gſy kterýž přigijti maſs / čili giného čekáme?

Gdy tedy przyßli do niego mężowie oni / rzekli / Jan krzciciel poſłał nas do ciebie / mowiac / Y tyżeś ieſt ten ktory miał przyydź / czyli drugiego czekác bedziemy?

21. A w tu hodinu vzdrawil mnohé od ne duhuow a od nemocý / á duchůw nečiſtých: a ſlepým mnohým zrak dal.

Tedy oneyże godziny wiele ich vzdrowił od niemocy / od trapienia / y od duchow złych / á wiele ſlepych wzrokiem dárował.

22. Odpowěděw pak Gežiſs / řekl gim: Gdauce powězte Janowi co gſte ſlyſſeli a widěli / že ſlepij widij / kulkawij chodij / malomocnij ſe čiſtij / hluſſý ſlyſſý / mrtwij z mrtwých wſtáwagij / chudij přigijmagij Ewangelium.

Odpowiedziawßy thedy Jezus / rzekł do nich / Szedßy opowiedzcie Janowi coście widzieli y ſłyßeli / iż ſlepi wzrok biora / chromi chodza / tredowáci ſa oczyścieni / głußy ſłyßa / vmárli powſtháwáia / vbogim Ewángelia opowiedaia.

23. A blahoſlawený geſt ten / kdož ſe nademnau nepohorſſý.

A ßczeſliwy ieſt ten ktorykolwiek nie bedzie obrázon we mnie.

ז

24 כַּד דֵּין אֱזַלוּ תַּלְמִידַוְהִי
דְּיוּחַנָּן שַׁרִי יֶשׁוּעַ לְמֵאמַר
לְכֶנְשֵׁא עַל יוּחַנָּן מָנָא
נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָּא לְמֶחְזָא
קַנְיָא דְּמֶן רוּחָא מֶתְתְּזִיעַ׃

Partiti che ſi furono i meſſi di Giouanni, egli incominciò à dir di Giouanni à le turbe, Che andaſte voi à vedere al diſerto? vna canna ſcoſſa dal vento?

25 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן
לְמֶחְזָא גַּבְרָא דְּנַחְתֵּא
רְכִיכָא לְבִישׁ הָא אִילֵין
דִּבְלְבוּשָׁא מְשַׁבְּחָא ו
וּבְפוּנָקָא אִיתַיְהוּן בְּבֵית
מַלְכָּא אִנּוּן׃

Ma che andaſte voi à vedere? vn huomo veſtito di delitioſi veſtimenti? Ecco, quei che ſi veſteno di pompoſo veſtimento, e viueno in delitie ſtanno ne palazzi de i Re.

26 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן
לְמֶחְזָא אִין אָמַר אֶנָא
לְכוּן וְיַתִּיר מֶן נְבִיָּא׃

Ma che andaſte voi à vedere? vn Profeta? Certo io vi dico, ancor piu che Profeta.

27 הָנַו דַּעְלַוְהִי כְּתִיב ד
דְּהָא מְשַׁדַּר אֶנָא מַלְאֲכִי
קֳדָם פַּרְצוּפָךְ דְּנְתַקֵּן א
אוּרְחָא קֳדָמָךְ׃

Queſto è colui di cui è ſcritto, Ecco, io mando il mio Angelo innanzi à la faccia tua, ilquale apparecchiarà la tua via innanzi à te.

28 אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלַית
נְבִיָּא בִּילִידַי נְשֵׁא דְּרַב מֶן
יוּחַנָּן מַעְמְדָנָא וּזְעוּרָא דֵּין
בְּמַלְכּוּתָא דַּאלָהָא רַב הוּ
מֶנֵּה׃

Io vi dico certo che tra quei che ſon nati di donne, non è alcun Profeta maggior di Giouanni Battiſta: nondimeno il minor che ſia nel regno di Dio, è maggior di lui.

29 וְכֻלֵּה עַמָּא דַּשְׁמַעוּ
אַף מָכְסֵא זַדִּקוּ לַאלָהָא
דְּעֲמַדוּ מַעְמוּדִיתֵה ------
דְּיוּחַנָּן׃

E tutto il popolo che vdiua, e i publicani che erano battezati del batteſimo di Giouanni, giuſtificorono Iddio.

ז

24 וַיֵּלְכוּ מַלְאֲכֵי יוֹחָנָן וַיָּחֶל
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם עַל־יוֹחָנָן מַה
יְצָאתֶם בַּמִּדְבָּר לִרְאוֹת הֲקָנֶה
אֲשֶׁר מֵרוּחַ יָנוּד בַּמָּיִם׃

Y como ſe fueron los menſageros, de Ioan, començo á hablar de Ioan à las compannas, Que ſaliſtes à ver al deſierto? alguna canna que es agitada del viento?

25 אוֹ מַה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם
אֶת הָאָדָם לָבוּשׁ בְּגָדִים רַכִּים
הִנֵּה אֲשֶׁר בְּבִגְדֵי אֶדֶר וּבְעֵדֶן
הֵמָּה בְּבָתֵּי מְלָכִים הָיוּ׃

Mas que ſaliſtes à ver? algun hombre cubierto de veſtidos delicados? heaqui que losque eſtan en veſtido precioſo y en delicias, en los palacios de los reyes eſtan.

26 אוֹ מָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם
אֶת־הַנָּבִיא אָמְנָם אוֹמֵר לָכֶם
גַּם יוֹתֵר מִנָּבִיא הוּא׃

Mas que ſaliſtes á ver? algun Propheta? Tambien os digo, y aun mas que Propheta.

27 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב
עָלָיו הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶת־מַלְאָכִי
לְפָנֶיךָ וּפִנָּה דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ׃

Eſte es de quien eſtà eſcripto, Heaqui embio mi angel delante de tu faz, elqual aparejará tu camino delante de ti.

28 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי־
בִּילִידֵי נָשִׁים לֹא קָם נָבִיא
גָּדוֹל מִן יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וַאֲשֶׁר
קָטוֹן בְּמַלְכֻת אֱלֹהִים גָּדוֹל הוּא
מִמֶּנּוּ׃

Porque yo os digo que entre los nacidos de mugeres, no ay mayor Propheta que Ioan el Baptiſta: mas el mas pequenno en el Reyno de los cielos es mayor que el.

29 וְכָל הָעָם שׁוֹמֵעַ וּבַעֲלֵי
מֶכֶס צִדְּקוּ אֶת־יְהֹוָה וַיִּטָּבְלוּ
בִּטְבִילַת יוֹחָנָן׃

Y tode el pueblo oyendolo, y los publicanos, juſtificaron à Dios baptizandoſe con el Baptiſmo de Ioan.

ζ.

24. Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν (πρὸς τοὺς ὄχλους) περὶ ἰωάννου, τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

Puis quand les meſſagers de Iehan fnrent partis, il ſe print à dire de Iehan aux troupes, Qu'eſtes vous allés voir au deſert? vn roſeau demené du vent?

25. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

Mais qu'eſtes-vous allés voir? vn homme reueſtu de precieux veſtemens? voici ceux qui ſont magnifiquement veſtus, & qui viuent en delices, ſont ès maiſons des rois:

26. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mais qu'eſtes-vous allés voir? vn Prophete? voire, vous di-ie, & plus que Prophete.

27. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

C'eſt celui duquel il eſt eſcrit, Voici, i'enuoye mon meſſager deuant ta face, lequel preparera ta voye deuant toi.

28. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

Car ie vous di qu'entre ceux qui ſont nés de femme, il n'y a nul Prophete plus grand que Iehan Baptiſte: & toutesfois celui qui eſt le moindre au royaume de Dieu eſt plus grand qu'icelui.

29. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

Et tout le pleuple qui oyoit cela, & les peagers qui auoyent eſté baptizés du Bapteſme de Iehan, iuſtifierẽt Dieu,

CAP. VII.

24. Et cùm diſceſſiſſent nuntii Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas, Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento moveri?

And when the meſſengers of John were departed / he began to ſpeake vnto the people/of John/What went yee out into the wildernes to ſee? A reede ſhaken with the winde?

25. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce, qui in veſte pretioſa ſunt, & deliciis, in domibus regum ſunt.

But what went ye out to ſee? A man clothed in ſoft rayment? beholde / they which are gorgeouſly apparelled / and liue delicately/ are in kings courts.

26. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plus quàm prophetam.

But what went ye fort to ſee? A Prophet? yea/ I ſaye to you/ and greater then a Prophet.

27. Hic eſt de quo ſcriptũ eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

This is he of whom it is written/ Behold/ I ſend my meſſenger beſore thy face/ which ſhall prepare thy way before thee.

28. Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptiſta nemo eſt: qui autem minor eſt in regno Dei, maior eſt illo.

For I ſaye vnto you/there is no greater Prophet then John / among them that are begotten of women: neuertheles/ he that is the leaſt in the kingdome of God/ is greater then he.

29. Et omnis populus audiens, & publicani, iuſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Iohannis.

Then all the people that heard/and the publicanes iuſtified God /being baptized with the baptiſme of John.

Das VII. Capitel.

24. Da aber die Botten Johannis hin giengen / fieng Jeſus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was ſeyt jr hinauß gegangen inn die Wüſten zu ſehen? Woltet jhr ein Rhor ſehen/das vom Winde bewegt wirdt.

Oc der Johannis bud ginge bort / begynte Jeſus at tale/ til Folcket / om Johanne. Huad ere i gongne hen vd i ørcken at ſee? Vilde i ſee it Røer / ſom røris aff værit?

25. Oder was ſeyt jhr hinauß gegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Menſchen ſehen in weichen Kleidern? Sehet die inn Herrlichen Kleidern vnd lůſten leben / die ſind in den Königlichen Höfen.

Eller huad ere i vdgongne at ſee? Vilde i ſee it Menniſke/ i bløde klæder? Seer dem ſom leffue i kaaſtelige klæder oc vellyſt de ere Kongelige Gaarde.

26. Oder was ſeyt jr hinauß gegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Propheten ſehen? Ja ich ſage euch / der da mehr iſt denn ein Prophet.

Eller huad ere i vdgangne at ſee? Vilde i ſee en Prophete? Ja ieg ſiger eder / den ſom mere er / end en Prophete.

27. Er iſts / von dem geſchriben ſtehet: Sihe / ich ſende meinen Engel für deinem Angeſicht her / der da bereiten ſoll deinen weg für dir.

Hand er den/ ſom ſtaar ſcreffuit om/See/ Jeg ſender min Engel faar dit Anſict / ſom ſkal berede din vey faar dig.

28. Denn ich ſage euch / daß vnter denen/die von Weibern geborn ſindt/ iſt kein gröſſer Prophet / denn Johannes der Tauffer. Der aber kleiner iſt im Reich Gottes/der iſt gröſſer denn er.

Thi ieg ſiger eder / at iblant dem / ſom ere fødde aff Quinder / er der ingen ſtørre Prophete / end den Døbere Johannes. Men den ſom er Mindre i Guds rige/ den er Større end hand.

29. Vnd alles Volck das jhn höret/ vnd die Zölner gaben Gott recht/vnd lieſſen ſich tauffen mit der Tauffe Johannis.

Oc alt Folcket ſom hannem hørde / oc Toldere/ gaffue Gud ræt / oc lode ſig døbe met Johannis daab.

Kapitola VII.

24. A když odeſſli poſlowé Janowi/počal prawiti k záſtupům o Janowi: Co gſte wyſſli na pauſſť widěti? Třtinuli klácenau wětrem?

Zatym gdy odeſzli poſłowie Janowi/począł o Janie mowić do zgromádzenia ludźi/Czemu żeśćie ſie wyſzli dziwowáć ná puſzczą? Trzćinie ktorá ſie od wiátru chwieie.

25. Neb co gſte wyſſli widěti / člowěkali mě kým rauchem oděného? Ay kteřijž w rauſſe drahém gſau a w rozkoſſy / w domijch Králowſkých gſau.

Ale cożeśćie wyſzli widźieć? człowieka w miękkie ſzáty obleczonego? Oto ci ktorzy ſą w odzieniu koſztownym y w roſkoszách/ ſą w pálacoch Krolewſkich.

26. Aněb co gſte wyſſli widěti / Prorokali? Owſſem prawijmť wám/ y wijce nežli Proroka?

Ale cożeśćie wyſzli widźieć? Proroká? á powiedamći też wám że więcſzego niż Proroká.

27. Tentoť geſt o kterémž pſáno geſt: Ay já poſýlám Angela mého před twářij twau/ kterýž připrawij ceſtu twau před tebau.

Tenći ieſt o ktorym piſano/ Oto poſylam poſłá mego przed obliczem twoim / ktory zgotuie drogę twoię przed tobą.

28. Giſtě prawijm wám/ wětſſý mezy Syny ženſkými Prorok nad Jana Křtitele nenij žádný/ ale kdožť geſt menſſý w Králowſtwij Božijm/ geſtiť wětſſý nežli on.

Abowiem powiedam wam / Miedzy tymi ktorzy ſie rodzą z niewiaſt / żaden nie ieſt więcſzy Prorok nád Janá krzciciela: Lecz ktory nam nieyſzym ieſt w Kroleſtwie Bożym / ten więcſzym ieſt niż on.

29. Tehdy weſſkeren Lid ſlyſſe to/ y zgewnij hřijſſnjcy/ welebili Boha/ gſauce pokřtění křtem Janowým.

Tedy lud wſzytek to ſłyſząc/ y celnicy / wyznawáli ſpráwiedliwego Boga/ ktorzy byli pokrzſzczeni krzſtem Janowym.

ז

30 פְּרִישֵׁא דֵּין וְסָפְרֵא טַלְמוּ בְּנַפְשְׁהוֹן צֶבְיָנֵה דַּאלָהָא דְּלָא אֶתְעַמַּדוּ מֶנֵּה׃

Mai Fariſei e i Dottori de la Legge, che non eran battezati da lui, diſprezzorono il conſiglio di Dio in ſe ſteſſi.

31 לְמַן הָכִיל אֲדַמֵּא לְאֶנָשָׁא דְּשַׁרְבְּתָא הָדָא וְלְמַן דָּמֵין׃

Onde il Signor diſſe, A chi dunque aſſimigliarò io gli huomini di queſta generatione: & à chi ſon ſimili?

32 דָּמֵין לְטַלְיֵא דְּיָתְבִין בְּשׁוּקָא וְקָעֵין לְחַבְרַיְהוֹן וְאָמְרִין זַמַּרְן לְכוֹן וְלָא רַקֶּדְתּוֹן וְאַלִּין לְכוֹן וְלָא בְּכַיְתּוֹן׃

Eſſi ſon ſimili à fanciulli che ſtanno à ſeder ne la piazza, e gridono l'una parte à l'altra, e dicono, Noi v'habbiam ſonato, con flauti, e voi non hauete danzato: noi v'habbiam cantato de canti lamenteuoli, e non hauete pianto.

33 אֶתָא גֵּיר יוֹחַנָן מַעְמְדָנָא לָא אָכֵל לַחְמָא וְלָא שָׁתֵא חַמְרָא וְאָמְרִין אַנְתּוֹן שֵׁאדָא אִית בֵּה׃

Imperoche venne Giouanni Battiſta che non mangiaua pane, ne beueua vino, è voi dite, Egli ha il demonio.

34 אֶתָא בְּרֵה דְאֶנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין אַנְתּוֹן הָא גַּבְרָא אֲכוֹלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחְמָא דְּמָכְסֵא וְדְחַטָּיֵא׃

E poi venuto il Figliuol de l'huomo, che mangia e beue: e dite, Ecco vn huomo mangiatore e beuitor di vino, amico di publicani e di peccatori.

35 וְאִזְדַּדְּקַת חֶכְמְתָא מֶן כֻּלְּהוֹן בְּנַיָּה׃

Ma la Sapientia è giuſtificata da tutti i ſuoi figliuoli.

36 אֶתָא דֵּין בְּעָא מֶנֵּה חַד מֶן פְּרִישֵׁא דְּנִלְעַס עַמֵּה וְעַל לְבַיְתֵה דְּפְרִישָׁא הָו אֶסְתְּמֶךְ׃

Hor vno de Fariſei lo pregò che mangiaſſe con eſſo ſeco: & egli entrato in caſa del Fariſeo, ſi meſſe à tauola.

ז

30 וְהַמְּפָרְשִׁים וְסוֹפְרֵי תוֹרָה עֲצַת יְהוָה נִאֲצוּ בְּנַפְשָׁם וְלֹא נִטְבְּלוּ מִמֶּנּוּ׃

Mas los Phariſeos, y los ſabios de la ley, deſecharon el conſejo de Dios contra ſi miſmos, no ſiendo baptizados de el.

31 וַיֹּאמֶר הָאָדוֹן וּלְמִי אֲדַמֶּה אֶת־אַנְשֵׁי דוֹר הַזֶּה וּלְמִי דוֹמִים הֵמָּה׃

Y dize el Sennor, A quien pues compararé los hombres de eſta generacion, y à que ſon ſemejantes.

32 דוֹמִים הֵמָּה לַיְלָדִים הַיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק וְהַקּוֹרְאִים וְעוֹנִים חַד־אֶל־אַחַד לֵאמֹר חִלַּלְנוּ לָכֶם וְלֹא דִלַּגְתֶּם קוֹנַנּוּ לָכֶם וְלֹא סְפַדְתֶּם׃

Semeiantes ſon à los mochachos ſentados en la plaça, y que dan bozes los vnos à los otros, y dizen, Tannimos hos con flautas, y no baylaſtes endechamoshos, y no lloraſtes:

33 כִּי־בָא יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וְלֹא אָכַל לֶחֶם וְיַיִן לֹא שָׁתָה וַתֹּאמְרוּ כִּי יֵשׁ לוֹ הַשָּׂטָן׃

Porque vino Ioan Baptiſta que ni comia pan ni beuia vino: y dezis, Demonio tiene.

34 בָּא גַּם בֶּן־הָאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וַתֹּאמְרוּ הִנֵּה אִישׁ זוֹלֵל וְסוֹבֵא וְרֵעֶה בַּעֲלֵי מֶכֶס וְחַטָּאִים הוּא׃

Vino el Hijo del hombre, que come y beue: y deyis, He aqui vn hombre comilon, y beuedor de vino, amigo de publicanos y de peccadores.

35 וְתִצְדַּק הַחָכְמָה מִכָּל בְּנוֹתֶיהָ׃

Mas la Sabiduria es juſtificada de todos ſus hijos.

36 וַיָּבוֹא אֶחָד מִפְּרוּשִׁים וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם עִמּוֹ וַיַּעַל אֶל־בֵּית־הַמְּפָרֵשׁ וַיָּסֹב׃

Y rogóle vno de los Phariſeos, que comieſſe con el: Y entrado en caſa del Phariſeo, ſentoſe à la meſa.

ζ.

30. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

Mais les Phariſiens, & les docteurs de la Loy, qui n' auoyent point eſté baptizés par icelui, reietterent le conſeil de Dieu à l'encontre d'eux-meſmes.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

Lors le Seigneur dit, A qui donc accomparerai-ie les hommes de ceſte generation? & à quoi reſſemblent-ils?

32. Ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

Ils ſont ſemblables aux enfans qui ſont aſſis au marché, & crient les vns aux autres, & diſent, Nous vous auons fluſté, & vous n' auez point danſé: nous vous auons chanté complaintes, & vous n' auez point pleuré.

33. Ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει.

Car Iehan Baptiſte eſt venu ne mangeant point de pain, & ne beuuãt point de vin: & vous dites, Il a le diable.

34. Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.

Le Fils de l'homme eſt venu mangeant & beuuant: & vous dites, Voici vn mangeur & vn beuueur, vn ami des peagers & gens de mauuaiſe vie.

35. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

Mais la ſapience a eſté iuſtifiee par tous ſes enfans.

36. Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.

Et vn des Phariſiens le pria de manger chez lui: dont il entra en la maiſon du Phariſien, & ſe mit à table.

CAP. VII.

30. Phariſæi autem & Legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

But the Phariſes and the expounders of the Lawe deſpiſed the counſell of God/againſt them ſelues/and were not baptized of him.

31. Ait autem Dominus, Cui ergo ſimiles dicam homines generationis huius? & cui ſimiles ſunt?

And the Lorde ſayde / Where vnto ſhal I liken the men of this generation? & what thing are they like vnto?

32. Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus, Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

They are like vnto children ſitting in the market place/and crying one to another / and ſaying/ We haue piped vnto you / and ye haae not daunced: we haue monrued to you / and ye haue not wept.

33. Venit autem Iohannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

For John Baptiſt came/neyther eating bread / nor drinking wine: and yee ſay/ Hee hath the deuill.

34. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicitis, Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

The Sonne of man is come / and eathet and drinketh: and ye ſay/ Beholde/a man which is a glutton/an a drinker of wine/a friend of Publicanes and ſinners.

35 Et iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

But wiſedome is iuſtified of all her children.

36. Rogabat autem illum quidam de Phariſæis, ut mãducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit.

And one of the Phariſes deſired him that he would eate with him: and he went into the Phariſes houſe/and ſate downe at table.

Das VII. Capitel.

30. Aber die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten verachteten Gottes rath/ wider ſich ſelbs/ vnd lieſſen ſich nicht von jm tauffen.

Men Phariſeer oc Scrifftkloge foractede Guds raad / mod ſig ſelff / och lode icke døbe ſig aff hannem.

31. Aber der HERR ſprach: Wem ſol ich die menſchen diſes Geſchlechts vergleichen? Vnd wem ſind ſie gleich?

Oc HERREN ſagde / huem ſkal ieg ligne denne Slectis menniſke ved oc huem ere de lige?

32. Sie ſindt gleich den Kindern die auff dem Marckt ſitzen/ vnd ruffen gegeneinander / vnd ſprechen: Wir haben euch gepfiffen/ vnd jhr habt nicht getantzet. Wir haben euch geklaget/ vnd jhr habt nicht geweinet.

De ere de Børn lige/ſom ſide paa Torffuit/ oc robe mod huer andre / och ſige / Wi pibede for eder / oc i dantzede icke. Wy klagede ynckelige for eder/ oc i græde icke.

33. Denn Johannes der Tauffer iſt kommen / vnd aß nicht Brot / vnd tranck keinen Wein/ſo ſagt jr: er hab den teuffel.

Thi den Døbere Johannes kom / och oed icke Brød / och drack ingen Vin / Saa ſige i / hand haffuer Dieffuelen.

34. Des Menſchen Sohn iſt kommen/ iſſet vnd trincket / ſo ſaget jhr/ ſihe der Menſch iſt ein Freſſer vnnd Weinſäuffer / der Zölner vnd Sünder Freund.

Menniſkens Søn er kommen / æder oc dricker/ Saa ſige i / See / det Menniſke er en Fraadzere oc Vindranckere/ Tolderis oc Synderis ven.

35. Vnd die Weißheit muß ſich rechtfertigen laſſen von allen jhren Kindern.

Oc Viſdommen maa lade gøre ſig retferdig aff alle ſine Børn.

36. Es bat jhn aber der Phariſeer einer / daß er mit jhm eſſe. Vnnd er gieng hinein inn des Phariſeers Hauß/ vnd ſetzet ſich zu Tiſch.

Oc der bad en aff Phariſeerne hannem / at hand vilde æde met hannem. Oc hand gick vd i Phariſeerens huſſ oc ſette ſig til bordz.

Kapitola VII.

30. Ale Zákonijcy a w Zákoně včenij pohrzeli radau Božij ſami proti ſobě / negſauce pokřtěni od něho.

Ale Fáryzeuſzowie y náuczeni w zokonie odrzucili rádę Bożą ſámi przeciw ſobie/ kthorzy nie byli pokrzſzczeni od niego.

31. Y řekl PAn: Komu tehda přirownám lidi pokolenj tohoto/ a komu podobni gſau?

Zátym że rzekł Pan/ K komuż wżdy przyrownam ludzie narodu tego? á ku ktorey rzeczy wżdy ſą podobni?

32. Podobni gſau dětem kteřijžto ſedij na Rýňku/ a gedni na druhé wolagij / řkauce: Pijſkali gſme wám na pijſſťalky a neſkákali gſte: nařijkali gſme/ a neplakáli gſte.

Podobni ſą dźiećiom ná rynku śiedzącym/ kthore wołáiąc iedny ku drugim mowią / Gráliſmy wám ná piſzczałkách á nie táncowáliśće / nárzekáliſmy wam á nie płákaliśćie.

33. Nebo přiſſel Jan Křtitel negeda chleba/ ani pige wijna/ a prawijte ďábelſtwij má.

Abowiem przyſzedł Jan Krzćićiel nie iedząc chlebá áni piiąc winá/ á wżdy mowićie/ Má dyabelſtwo.

34. Přiſſel Syn člowěka geda a pige/ a prawijte: Hle Člowěk žráč a opilec Wijna/ přijtel zgewných a taynných hřijſſnijkuow.

Przyſzedł Syn człowieczy iedząc y piiąc/ á też mowićie / Otoż człowiek obżercá y opilcá winem/ przyiaciel celnikow y grzeſzników.

35. Y oſprawedlněna geſt maudroſt od wſſech Synuow gegich.

Alec ieſt vſprawiedliwioná mądrość od wſzytkich ſynow ſwoich.

36. Proſyl ho pak geden Zákonijk aby gedl s nim. A wſſed do domu Zákonijka/ poſadil ſe za Stolem.

Tedy go prośił niektory z Fáryzeuſzow aby z nim iadł/ á ták wſzedſzy w dom Fáryzeuſzow / śiedział.

ז

37 וְאַנְתְּתָא חַטִּיתָא אִית הֲוָת בִּמְדִינְתָּא הָי וְכַד יִדְעַת דַּבְבַיְתֵהּ דִּפְרִישָׁא הוּ סָמִיךְ נֶסְבַת שְׁטִיפְתָּא דְּבֶסְמָא׃

Et ecco vna donna in quella città, laquale era peccatrice, hauendo ſaputo ch'egli era à mangiare in caſa del Fariſeo, portò vn alabaſtro d'vnguento.

38 וְקָמַת בֶּסְתְרֵהּ לְוָת רַגְלוֹהִי וּבָכְיָא הֲוָת וְשָׁרְיַת בְּדֶמְעֶיהָ מְצַבְּעָא רַגְלוֹהִי וּבְסַעְרָא דְּרִישָׁהּ מְשַׁוְּיָא לְהֵין וּמְנַשְּׁקָא הֲוָת רַגְלוֹהִי וּמְשַׁחָא בְּסֶמָּא׃

E poſtaſi à i ſuoi piedi di dietro, piangendo, incominciò à bagnargli con le lagrime: & aſciugauali co i capelli del ſuo capo, e baciauali, & vngeuali con l'vnguento.

39 כַּד חֲזָא דֵּין פְּרִישָׁא הָו דַּקְרְיֵהּ אֶתְחַשַּׁב בְּנַפְשֵׁהּ וֶאֱמַר הָנָא אֶלּוּ נְבִיָּא הֲוָא יָדַע הֲוָא מַן הִי וּמָנָא טֶבָהּ דְּחַטִּיתָא הָי אַנְתְּתָא הָי דְּקֶרְבַת לֵהּ׃

E il Fariſeo che l'haueua chiamato, vedendo queſto, diſſe intra ſe ſteſſo, Se coſtui fuſſe Profeta, certo conoſcerebbe chi, e quale ſia queſta donna che lo tocca: percioch'ell'è peccatrice.

40 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן מֶדֶּם אִית לִי דְּאֵמַר לָךְ אֱמַר לֵהּ אֱמַר רַבִּי אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ׃

E IESV riſpondendo, gli diſſe, Simone, io ho qualche coſa da dirti. Et egli diſſe, Maeſtro, di (& IESVS lui diſſe.)

41 תְּרֵין חַיָּבָא אִית הֲווֹ לְחַד מָרֵא חוּבָא חַד חַיָּב הֲוָא לֵהּ דִּינָרָא חַמֵשׁ מָאָא וְאַחְרִנָא דִּינָרָא חַמְשִׁין׃

Vn creditore haueua due debitori: l'vn de quali gli doueua dare cinquecento denari, e l'altro cinquanta.

42 וּדְלַיְתַיְת הֲוָא לְהוֹן לְמִפְרַע לְתַרְוֵיהוֹן שְׁבַק אִינוּן הָכִיל מַנְהוֹן יַתִּיר נְחַבְּיוּהִי׃

E non hauendo eſſi di che pagare, fece gratia à tutti due. Di dunque, qual di queſti l'amarà più?

ז

37 וְהִנֵּה אִשָּׁה הָיְתָה בָּעִיר וְהִיא חַטָּאָה וְכַאֲשֶׁר יָדְעָה כִּי־סַב בְּבֵית הַמְּפָרֵשׁ סָבְלָה פַּךְ בַּהַט בֹּשֶׂם׃

Y heaquí vna muger que auia ſido peccadora en la Ciudad, cômo entendió que eſtaua à la meſa en caſa de aquel Phariſeo, truxo vn vaſo de alabaſtro de vnguento:

38 וַתָּקָם אֶל־רַגְלָיו מֵאָחוֹר בּוֹכִיָּה וַתָּחֶל לְהַרְווֹת אֶת־רַגְלָיו בְּדִמְעוֹת וַתְּקַלְקֵל בְּשַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ וַתִּשַּׁק אֶת־רַגְלָיו וַתָּסֶךְ בַּבֹּשֶׂם׃

Y eſtando detrás à ſus pies, començó llorando à regar con lagrimas ſus pies, y limpiaualos con los cabellos de ſu cabeça. y beſaua ſus pies, y vngia los con el vnguento.

39 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַמְּפָרֵשׁ אֲשֶׁר קָרָא אוֹתוֹ אָמַר בְּקִרְבּוֹ לֵאמֹר זֶה אִם נָבִיא הוּא גַּם יֵדַע מִי־זֹאת וּמַה שְּׁמוּעָתָהּ אֲשֶׁר מַגִּיעָה בּוֹ כִּי־חַטָּאָה הִיא׃

Y como vido eſto el Phariſeo que lo auia llamado, dize en ſi, diziendo, Eſte, ſi fuera Propheta, conoceria quien y qual es la muger que lo toca: que es peccadora-

40 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו שִׁמְעוֹן יֶשׁ־לִי מָה לֵאמֹר אֵלֶיךָ וְהוּא אָמַר אֱמֹר רַבִּי (וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ)

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixole, Simon, vna coſa tengo que dezirte. Y el le dize, Di Maeſtro. (y Ieſus dicho à le.)

41 שְׁנֵי אַנְשֵׁי חֲבָבִים הָיוּ לְמַלְוֶה פְּלוֹנִי אֶחָד נֹשֶׁה בּוֹ דִינָרִים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַחֵר חֲמִשִּׁים׃

Vn acreedor tenia dos deudores: el vno deuia quinientos, dineros y el otra cincuenta.

42 וְכַאֲשֶׁר לֹא הָיָה לָהֶם לְשַׁלֵּם חָנַן אוֹתָם שְׁנֵיהֶם וּמִי־מֵהֶם אֱמֹר יוֹתֵר יֶאֱהַב אוֹתוֹ׃

Y no teniendo ellos de que pagar, ſoltó la deuda à ambos. Di pues, qual deeſtos lo amará mas?

ζ.

37. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου,

Or voici, il y auoit vne femme de la ville qui auoit eſté de mauuaiſe vie, laquelle ayant cognu qu'il eſtoit à table en la maiſon du Phariſien, apporta vne boiſte d'oignement:

38. Καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.

Et ſe tenant derriere aux pieds d'icelui, & pleurant elle ſe print à les arrouſer de larmes: & les eſſuyoit de ſes propres cheueux, & lui baiſoit les pieds, & les oignoit de l'oignement.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.

Lors le Phariſien qui l'auoit conuié, l'ayant apperceuë, dit en ſoi meſme, Si ceſtui ci eſtoit Prophete, certes il ſauroit qui & quelle eſt ceſte femme qui le touche: car elle eſt de mauuaiſe vie.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰησοῦς)

Et Ieſus prenant la parole, lui dit, Simon i'ai quelque choſe à te dire, Et il dit, Maiſtre, di-la. (è Ieſus lui a dict.)

41. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

Vn creancier auoit deux detteurs: l'vn lui deuoit cinq cens deniers, & l'autre cinquante.

42. Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπὲ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;

Et comme ils n'auoyent dequoi payer, il quitta à tous deux leur dette. Or di donc lequel d'iceux l'aimera le plus?

CAP. VII.

37. Et ecce mulier quæ erat in civitate, peccatrix, ut cognovit quod accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti.

And behold/a woman in the citie / which was a ſinner / when ſhe knewe that Jeſus ſate at table in the Phariſes houſe/ ſhee brought a boxe of oyntment.

38. Et ſtans retrò ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & unguento ungebat.

And ſhe ſtoode at his feete behinde him weeping / and began to waſh his feete with teares / and did wipe them with the heares of her head / and kiſſed his feete / and anointed them with the ointment.

39. Videns autem Phariſæus qui vocaverat eum, ait intra ſe, dicens, Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.

Now when the Phariſe which bade him/ſawe it / he ſpake within himſelfe / ſaying/ If this man were a Prophete / he would ſurely haue knowne who/ and what maner of woman this is which toucheth him : for ſhe is a ſinner.

40. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magiſter, dic. (Et Ieſus dixit illi.)

And Jeſus anſwered/and ſaid vnto him/ Simon/ I haue ſome what to ſay vnto thee. And he ſaid / Maſter / ſay on. (Jeſus ſayd vnto him.)

41. Duo debitores erant cuidam fœneratori : unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

There was a certaine lender which had two detters :the one ought fiue hundreth pence/and the other fiftie.

42. Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque Quis ergo eum plus diligit?

When they had nothing to pay / he forgaue them both. Which of them therefore / tel me / will loue him moſt?

Das VII. Capitel.

37. Vnd ſihe / ein Weib war in der Statt / die war eine Sünderin. Da die vernam daß er zu Tiſche ſaß in des Phariſeers Hauß / bracht ſie ein glaß mit Salben.

Och ſee/der vaar en Quinde i Staden/hun vaar en Synderinde. Der hun fornam/ at hand ſad til bordz i Phariſeerens huſſ / da hente hun it Glaſſ met Salue.

38. Vnd tratt hinden zu ſeinen füſſen/vnd weinet/vnd fieng an ſeine füſſe zu netzen mit threnen / vnd mit den haaren jhres Hauptes zu trucknen/ vnd küſſet ſeine Füße / vnd ſalbet ſie mit Salben.

Oc traadde bag til hans Føder / oc græd/ oc begynte at væde hans føder/ met Graad oc at tørre dem met ſit Hoffuit haar / oc hun kyſte hans Føder / oc ſaluede dem met Saluen.

39. Da aber das der Phariſeer ſahe/ der jn geladen hatte/ ſprach er bey ſich ſelbs / vnd ſaget: Wenn diſer ein Prophet were / ſo wüſſt er / wer vnd welch ein Weib das iſt / die jhn anrüret/ denn es iſt eine Sünderin.

Der Phariſeeren/ ſom haffde indbudet hannem/ ſaa det / talede hand ved ſig ſelff/ oc ſagde/ Der ſom denne vaare en Prophete/ da viſte hand/ huo oc huordan en Quinde dette er / ſom rører ved hannem / Thi hun er en Synderinde.

40. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Simon ich habe dir etwas zu ſagen. Er aber ſprach: Meiſter/ ſage an: (Jeſus ſprach zu jm)

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Simon / Jeg haffuer noget at ſige dig. Da ſagde hand/Meſtere/ ſig frem. (Jeſus ſagde til hannem)

41. Es hatte ein wucherer zween Schuldener / Einer war ſchuldig fünffhundert groſchen / der ander fünfftzig.

Der haffde en Aagerkarl tho Skyldener/ Den ene vaar fem hundrede Pendinge ſkyldig / den anden halfftredic ſinds tiue.

42. Da ſie aber nicht hatten zu bezalen/ ſchenckt ers beiden. Sage an/ welcher vnter denen wirdt jn am meiſten lieben?

Oc der de haffde icke at betale met/ da gaff hand dem det baade til. Sig nu / huilcken aff dem ſkal elſke hannem meſt?

Kapitola VII.

37. A hle Žena kteráž byla w Městě hřijſnice / yakž zwěděla žeby Gežijſs ſeděl za Stolem w domu Zákonijka / přineſla Maſti nádobu Alabáſtrowau:

A oto niewiáſtá ktora byłá w mieśćie grzeſznicá / dowiedziawſzy ſie iż śiedział w domu Fáryzeuſzowym/ przyniosłá ſłoiek álábáſtrowy olevku.

38. A ſtogecy zza du v Noh geho / počala ſlzami ſmačeti Noh geho /a wlaſy hlawy ſwé wytijrala / lijbala také / nohy geho/ a Maſtij mazala.

Y ſtánawſzy v nog iego z tyłu/ płácząc poczęla łzami pokrápiáć nogi iego / á włoſami głowy ſwoiey vcieráć/ á cáłuiąc nogi iego oleykiem mázałá.

39. A wida Zákonijk kterýž ho byl pozwal / řekl ſám w ſobě: Byť tento byl Prorok/ wěděl by zagiſté kteraká a yaká geſt Žena která ſe ho dotýká / nebo hřijſſnice geſt.

Co gdy vyźrał Fáryzeus on ktory go był wezwał / rzekł ſam v śiebie mowiąc/ Być ten był prorokiem/ wzdyć by znał ktora y iáka to ieſt niewiáſtá co ſie go dotyka/ bo ieſt grzeſznicá.

40. Y odpowěděw Gežijſs/ řekl k němu: Sſymone/ mám tobě něco powěděti. A on řekl: Miſtře/ powěz. (Gežijſs řekl k němu.)

Ale Jezus odpowiedziawſzy / rzekł do niego / Symon / mamći nieco powiedzieć/ A on rzekł / Powiedz Miſtrzu. (Jezus rzekł do niego.)

41. Y odpowěděw Gežijſs: Dwa dlužnijcy byli dlužni gednomu wěřiteli/geden byl dlužen pět Set groſſuow / a druhý padeſát.

Dwá dłużnicy byli winni niektore mu/ ieden pięć ſet groſzy / á drugi pięć dzieſiąt.

42. A když neměli odkud by zaplatili / odpuſtil oběma. Protož který gey wijce miluge?

A gdy mu oni niemieli czym płácić/ darował ich thym obudwu A przetoż powiadz mi/ Z tych dwu ktoryż go wiecemyłowáć będzie?

ז

43 עְנָא שֶׁמְעוֹן וֶאמַר סָבַר אֶנָא דְּהַו דְּאֶשְׁתְּבֶק לֵהּ סַגִּי אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תְּרִיצָאִית דַּנְתְּ׃

Simone riſpondendo, diſſe, Io ſtimo che quello l'amarà piu, à cui egli ha piu donato, Et egli diſſe, Tu hai giudicato rettamente.

44 וֶאתְפְּנִי לְוָת הָי אַנְתְּתָא וֶאמַר לְשֶׁמְעוֹן חָזֵא אַנְתְּ אַנְתְּתָא הָדָא לְבַיְתָךְ עֶלֶת מַיָּא לְרַגְלַי לָא יַהְבְתְּ הָדָא דֵּין בְּדֶמְעַיְהּ רַגְלַי צַבְעַת וּבְסַעְרָהּ שַׁוְיַת אֶנֵּין׃

Poi riuoltatoſi à la donna, diſſe à Simone, Vedi tu queſta donna? Io ſon entrato in caſa tua, doue tu non m'hai dato acqua per lauarmi i piedi, e coſtei ha bagnati i miei piedi con le lagrime, & hagli aſciugati co i capelli del ſuo capo.

45 אַנְתְּ לָא נְשַׁקְתַּנִי הָדָא דֵּין הָא מֶן דְּעֶלֶת לָא שְׁלִיַת רַגְלַי לְמַנְשָׁקוּ׃

Tu non m'hai dato bacio: e coſtei, da poi ch'io ſono entrato, non ha ceſſato di baciare i miei piedi.

46 אַנְתְּ מֶשְׁחָא לְרֵישִׁי לָא מְשַׁחְתְּ הָדָא דֵּין בְּמֶשְׁחָא דְּבֶסְמָא רַגְלַי מֶשְׁחַת׃

Tu non m'hai vnto il capo con olio: e coſtei m'ha vnti i piedi con vnguento.

47 חֲלָף הָדָא אָמַר אֶנָא לָךְ דְּשְׁבִיקִין לָהּ חַטָּהַיָּהּ סַגִּיָּאֵא מֶטּוּל דְּאַחְבַּת סַגִּי הָו דֵּין דְּקַלִּיל מֶשְׁתְּבֵק לֵהּ קַלִּיל מַחֵב׃

Per laqual coſa io ti dico, che le ſon perdonati i ſuoi peccati, che ſon molti, percioch'ell'ha amato molto: e colui à cui è perdonato meno, meno ama.

48 וֶאמַר לְהָי אַנְתְּתָא שְׁבִיקִין לְכִי חַטָהַיְכִי׃

Poi diſſe a lei, I tuoi peccati ti ſon perdonati.

49 שַׁרִיו דֵּין הָנוּן דַּסְמִיכִין אָמְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן מַנּוּ הָנָא דְּאָף חַטָּהֵא שָׁבֵק׃

E quelli che erano inſieme à tauola, cominciorono à dire intra ſe ſteſſi, Chi è coſtui, che perdona ancor i peccati?

50 יֵשׁוּעַ דֵּין אֶמַר לְהָי אַנְתְּתָא הַיְמָנוּתֵכִי אַחְיָתְכִי זֶלִי בִּשְׁלָמָא׃

Et egli diſſe à la donna, La tua fede t'ha ſaluata: vattene in pace.

ז

43 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר שֹׁבֵר אָנֹכִי כִּי זֶה אֲשֶׁר חָנַן אוֹתוֹ רָב וַיֹּאמֶר לוֹ יָשַׁרְתָּה לָדִין׃

Y reſpondiendo Simon: dixo, Pienſo que a, quel alqual ſoltó mas. Y el le dixo Rectamente has juzgado.

44 וַיִּפֶן אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר לְשִׁמְעוֹן הֲרוֹאֶה אַתָּה אֶת־הָאִשָּׁה בָּאתִי לְבֵיתְךָ וּמַיִם עַל־רַגְלַי לֹא נָתַתָּה וְהִיא בְּדִמְעוֹת הִרְוְתָה אֶת־רַגְלַי וּבְשַׂעֲרֵי רֹאשָׁהּ תְּקַלְקֵל׃

Y buelto à la muger, dixo à Simon, Vees eſta muger? entré en tu caſa, no diſte agua para mis pies: y eſta ha regado mis pies con lagrimas, y limpiado los con los cabellos de ſu cabeça.

45 נְשִׁיקָה לֹא נָתַתָּ לִּי וְהִיא מֵאַחַר בָּאָה לֹא נָטְשָׁה לְנַשֵּׁק אֶת־רַגְלָי׃

No me diſte beſo: y eſta, deſde que entrê no hà ceſſado de beſar mis pies.

46 בַּשֶּׁמֶן רֹאשִׁי לֹא מָשַׁחְתָּ וְהִיא סָכָה אֶת־רַגְלַי בַּבֹּשֶׂם׃

No vngiſte mi cabeça con olio: y eſta há vngido con vnguento mis pies.

47 עַל־כֵּן אוֹמֵר לְךָ אָנֹכִי כִּי נִשְׂאוּ לָהּ חַטֹּאת רַבּוֹת לָכֵן אָהֲבָה רָב וְלַאֲשֶׁר נִשָּׂא מְעַט גַּם הוּא אוֹהֵב מְעַט׃

Porloqual te digo que ſus muchos peccados ſon perdonados, porque amó mucho: mas alque ſe perdona poco, poco áma.

48 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ נִשְׂאוּ לָךְ חַטֹּאתָיִךְ׃

Y à ella dixo, Los peccados te ſon perdonados.

49 וַיָּחֵלּוּ הַיּוֹשְׁבִים בִּמְסִבָּה לֵאמֹר בְּנַפְשָׁם מִי־זֶה הוּא אֲשֶׁר גַּם יִשָּׂא עֲוֹנוֹת׃

Y los que eſtauan juntamente ſentados à la meſa, començaron á dezir entre ſi, Quien es eſte, que tambien perdona peccados?

50 וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֶךְ לְכִי בְּשָׁלוֹם׃

Y dixo à la muger, Tu fe te ha ſaluado, vé en paz.

ζ.

43. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

Simon reſpondant lui dit, I'eſtime que c'eſt celui à qui il a quitté le plus: & il lui dit, Tu as droitement iugé.

44. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη, βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα, εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

Lors ſe tournant vers la femme, il dit à Simon, Vois tu ceſte femme? ie ſuis entré en ta maiſon, & tu ne m'as point donné d'eau pour lauer mes pieds mais ceſte-ci a arrouſé mes pieds de larmes, & les a eſſuyés de ſes propres cheueux.

45. Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

Tu ne m'as point donné vn baiſer, mais elle, depuis que ie ſuis entré, n'a ceſſé de baiſer mes pieds.

46. Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

Tu n'as point oint ma teſte d'huile, mais elle a oint mes pieds d'oignement.

47. Οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ ὅτι ἠγάπησε πολύ. δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

A raiſon de quoi te di-ie que ſes pechés, qui ſont grands lui ſõt pardonnés: car elle a beaucoup aimé: & icelui auquel eſt moins pardonné, ceſtui-la aime moins.

48. Εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

Puis il dit à la femme, Tes pechés te ſont pardonnés.

49. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

Et ceux qui eſtoyent enſemble à table ſe prindrent à dire entr'eux, Qui eſt ceſtui-ci qui meſme pardonne les peches?

50. Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε πορεύου εἰς εἰρήνην.

Mais il dit à la femme, Ta foi t'a ſauuée, va-t'en paix.

CAP. VII.

43. Reſpondens Simon, dixit, Aeſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei, Rectè iudicaſti.

Simon anſwered/ and ſayde/ I ſuppoſe that he/ to whom he forgaue moſt. And he ſaid vnto him/ Thou haſt truely iudged.

44. Et converſus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

Then he turned to the woman/ and ſaide vnto Simon/ Seeſt thou this woman? I entred into thine houſe/ and thou gaueſt me no water to my feete: but ſhe hath waſhed my feet with teares/ and wiped them with the heares of her head.

45. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravi, non ceſſavit oſculari pedes meos.

Thou gaueſt me no kiſſe: but ſhe ſince the time I came in/ hath not ceaſed to kiſſe my feete.

46. Oleo caput meũ non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

Mine head with olye thou dideſt not anoint: but ſhe hath anoynted my feete with oyntment.

47. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Wherefore I ſay vnto thee/ many ſinnes are forgiuen her: for ſhee loued much. To whom a litle is forgiuen/ he doeth loue a litle.

48. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

And he ſaid vnto her/ Thy ſinnes are forgiuen thee.

49. Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit.

And they that ſate at table with him/ began to ſay within themſelues/ Who is this that euen forgiueth ſinnes?

50. Dixit autem ad mulierem, Fides tua te ſalvam fecit, vade in pace.

And he ſayde to the woman/ Thy fayth hath ſaued thee: goe in peace.

Das VII. Capitel.

43. Simon antworttet vnd ſprach: Ich achte/ dem er am meinſten geſchenckt hat. Er aber ſprach zu jhm: du haſt recht gerichtet.

Simon ſuarede oc ſagde/ Jeg acter/ den ſom hand gaff meſt til. Da ſagde hand til hannem/ Du dømde ret.

44. Vnd er wandte ſich zu dem weibe/ vnd ſprach zu Simon: Siheſt du diß Weib? Ich bin kommen inn dein Hauß/ du haſt mir nicht waſſer gegeben zu meinen Füſſen/ diſe aber hat meine füße mit threnen genetzet/ vnd mit den haaren jhres Haupts getrücknet.

Oc hand vende ſig til Quinden/ oc ſagde til Simon/ Seer du denne Quinde? Jeg kom i dit huſ/ du haffuer icke giffuit mig Vand/ til mine Føder/ Men denne giorde mine Føder vaade met Graad/ oc tiurde dem met ſit Hoffuit haar.

45. Du haſt mir keinen Kuß gegeben/ Diſe aber nach dem ſie herein kommen iſt/ hat ſie nicht abgelaſſen meine füſſe zu küſſen.

Du haffuer ingen kyſſ giffuit mig/ men denne loed icke aff at kyſſe mine Føder/ ſiden hun kom hid ind.

46. Du haſt mein Haupt nicht mit öle geſalbet/ Sie aber hat meine füſſe mit ſalben geſalbet.

Du haffuer icke ſaluit mit hoffuit met olie/ Men hun ſaluede mine Føder met ſalue.

47. Derhalben ſage ich dir: Jr ſind vil ſünde vergeben/ denn ſie hat vil geliebet/ Welchem aber wenig vergeben wirdt/ der liebet wenig.

For den ſkyld ſiger ieg dig/ hende ere mange Synder forladne/ Thi hun elſkte megit/ Men huilcken ſom lidet forladis/ hand elſker lidet.

48. Vnd er ſprach zu jr: Dir ſind deine ſünde vergeben.

Oc hand ſagde til hende/ Dig ere dine Synder forladne.

49. Da fiengen an/ die mit jhm zu Tiſch ſaſſen/ vnd ſprachen bey ſich ſelbs: Wer iſt diſer/ der auch die ſünde vergibt?

Da begynte de ſom ſade til bordz met hannem/ oc ſagde ved ſig ſelff/ huo er denne/ ſom oc forlader ſynderne?

50. Er aber ſprach zu dem Weibe: Dein Glaub hat dir geholffen/ Gehe hin mit friden.

Oc hand ſagde til Quinden/ din Tro haffuer hulpit dig/ Gack bort met fred.

Kapitola VII.

43. Odpowěděl Sſymon řekl: Mám za to/ že ten kterě=muž wijce odpuſtil. A on řekl gemu práwě gſy rozſaudil.

Ale Symon odpowiedziawſzy/ rzekł/ Tak mniemam iż ten ktoremu wiecey dárował/ A thedy on rzekł/ Dobrześ rozeznał.

44. A obratiw ſe k ženě/ řekl Sſymonowi: Widijſſli tuto ženu: Wſſel gſem do Domu twěho/ wody nohám mým nepodal gſy: ale tato ſlzami ſmáčela nohý mě/ a wlaſy ſwými wytřela.

A obróciwſzy ſie ku niewieśćie/ rzekł Symonowi/ Widźiſzże te niewiaſtę? Wſzedłemci do domu twego á nie dałeś wody ná nogi moie/ á tá otho łzámi pokropiłá nogi moie/ y włoſámi głowy ſwey otárłá.

45. Nepolibil gſy mne: ale tato yakž gſem wſſel/ nepřeſtala lijbati noh mých.

Nie pocáłowałeś mie/ á tá oto iákożem tu przyſzedł/ nie przeſtáłá cáłowáć nog moich.

46. Olegem hlawy mě nepomazal gſy: ale tato maſtij zmazala nohy mě.

Nie pomázałeś oleykiem głowy moiey/ á tá oto oleykiem nogi moie natárłá.

47. Protož prawijm tobě: Odpauſſtěgijť ſe gij hřijchowě mnozý/ neboť geſt milowala mnoho. Komuť ſe pak měně odpauſſtij/ měněť miluge.

A dla tegoźći powiedam/ że iey odpuſzczono wiele grzechow/ y przeroż wiele vmiłowałá/ ále komuć máło odpuſzczáia/ máło miłuie.

48. Y řekl k nij: Odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowě.

Rzekł zátym do niey/ Odpuſzczone ſą tobie grzechy.

49. Tehda počali kteřijž tu ſpolu ſeděli za ſtolem řijcy/ ſami w ſobě: Y kdož geſt tento/ kterýž také hřijchy odpauſſtij?

Y poczeli niektorzy coſpołu siedźieli mowić miedzy ſobą/ I coż ac2 ieſt ten ktory też y grzechy odpuſzcza?

50. Y řekl k ženě: Wijra twá tebe k Spaſenij přiwedla/ gdiž w pokogi.

Ale on rzekł ku niewieśćie/ Wiárá twá zachowałá ćie/ Idźże w pokoiu.

ח

1 וַהֲוָת מִן בָּתַר הָלֵין מִתְכַּרַךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּמְדִינָתָא וּבְקוּרְיָא וּמַכְרַז הֲוָא וּמְסַבַּר מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וּתְרֵין־עֲסַרְתֵּה עַמֵּה׃

Di poi auuenne ch'egli andaua per ciaſcuna città e caſtello, predicando & annuntiando il regno di Dio: e i dodici erano con eſſo lui.

2 וּנְשֵׁא הָנֵין דְּאֶתְאַסִּי מִן כּוּרְהָנָא וּמִן רוּחָא בִּישְׁתָא מַרְיַם דְּמֶתְקַרְיָא מַגְדְּלָיְתָא הָי דְּשַׁבְעָא שֵׁאדִין נְפַקוּ מִנָּהּ׃

Et alcune donne ancora, che erano ſtate riſanate da gli ſpiriti maligni, e da le loro infermità: cioè, Maria chiamata Maddalena, de laquale erano vſciti ſette demonij.

3 וְיוּחַן אַנְתַּת כּוּזָא רַב בַּיְתֵה דְּהֵרוֹדֵס וְשׁוּשַׁן וַאחְרָנְיָתָא סַגִּיאָתָא אִילֵין דַּמְשַׁמְּשָׁן הֲוַי לְהוֹן מֶן קְנְיָנַיְהֵין׃

E Giouanna moglie di Cuza, procurator d'Herode, e Suſanna, e molte altre: lequali gli miniſtrauano de le lor facultà.

4 וְכַד כְּנְשָׁא סַגִּיאָא כְּנַשׁ הֲוָא וּמֶן כֻּל מְדִינָן אָתֵין הֲווּ לְוָתֵה אֲמַר בְּמַתְלָא׃

E raunandoſi molta turba, e conccorrendo molti a lui da ciaſcuna città, egli diſſe per ſimilitudine.

5 נְפַק זָרוֹעָא לְמֶזְרַע זַרְעֵה וְכַד זְרַע אִית דִּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאֶתְדְּרִישׁ וַאֲכַלְתֵּה פָּרַחְתָא׃

Vn ſeminator vſci à ſeminare il ſuo ſeme: e nel ſeminare, vna parte ne cadde lungo la via, onde fu calpeſtato, e gli vcelli del cielo il mangiorono.

6 וַאחְרִנָא נְפַל עַל שׁוּעָא וּבַר שָׁעְתֵה יְעָא וְהָלֵית הֲוָא לֵה תְּלִילוּתָא יְבֵשׁ׃

E vnaltra parte ne cadde ſopra la pietra, e come fu nato, ſi ſeccò, perciochè non haueua humore.

7 וַאחְרִנָא נְפַל בֵּית כּוּבֵא וִיעוּ עַמֵּה כּוּבֵא וְחַנְקוּהִי׃

E vnaltra ne cadde fra le ſpine: e le ſpine naſcendo ſu inſieme con eſſo, il ſoffocorono.

ח

1 וַיְהִי־אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּלֶךְ בֶּעָרִים וּבְטִירוֹת וַיִּקְרָא וַיְבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְהַשְּׁנֵים עָשָׂר הָיוּ עִמּוֹ׃

Y aconteció deſpues, que el caminaua por todas las ciudades y aldeas predicando, y annunciando el Euangelio del Reyno de Dios: y los doze con el.

2 וּקְצָת הַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ מְרֻפָּאוֹת מִן־רוּחוֹת רָעוֹת וּמִן מַחֲלָיִים מִרְיָם הַנִּקְרָאָה מִגְדָּלְנִית אֲשֶׁר מִמֶּנָּה שִׁבְעָה שֵׁדִים יָצְאוּ׃

Y algunas mugeres que auian ſido curadas deel de malos eſpiritus, y de enfermedades: Maria, que ſe llamaua Magdalena-de laqual auian ſalido ſiete demonios:

3 וְיוֹחַנָּה אֵשֶׁת כּוּזָה בַּעַל בֵּית הֵירוֹדֵס וְשׁוֹשַׁנָּה וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר שֵׁרְתוּ אוֹתוֹ מִנִּכְסֵיהֶן׃

Y Ioanna muger Chuzas procurador de Herodes, y Suſanna, y otras muchas que le ſeruian de ſus haziendas.

4 וְכַאֲשֶׁר נִקְהַל עַם רַב כִּי־מִכָּל־הֶעָרִים בָּאוּ אֵלָיו אָמַר בְּמָשָׁל׃

Y como ſe juntó vna grande companna, y los que eſtauan, en cada ciudad vinieron á el, dixo por vna parabola.

5 יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ אֶת־זַרְעוֹ וּבְזָרְעוֹ אֶחָד נָפַל עַל־הַדֶּרֶךְ וְנִרְמַס וְעוֹף הַשָּׁמַיִם אֲכָלוּהוּ׃

Vno que ſembraua, ſalió à ſembrar ſu ſimiente: y ſembrando, vna parte cayó junto àl camino, y fué hollada: y las aues del cielo la comieron.

6 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע וַיִּצְמַח וַיִּבַשׁ כִּי־לֹא הָיָה לוֹ שֶׁמֶץ מִשְׁמָן אוֹ יוּבַל׃

Y otra parte cayó ſobre piedra: y nacida, ſecòſe, porque no tenia humor.

7 וְאַחֵר נָפַל בְּתוֹךְ הַקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ עִמּוֹ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ׃

Y otra parte cayó entre eſpinas: y naciendo las eſpinas juntamente, ahogaronla.

ΚΕΦΑΛ η.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ.

Or aduint puis apres qu'il alloit de ville en ville, & de bourgade en bourgade, preſchant & annonçant le royaume de Dieu: & les douze eſtoyent auec lui.

2. Καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει.

Et auſſi quelques femmes qui auoyent eſté par lui gueries des malins eſprits, & de maladies: aſſauoir Marie qu'on appeloit Magdaleine, de laquelle eſtoyent ſortis ſept diables.

3. Καὶ ἰωάννα γυνὴ χουζᾶ ἐπιτρόπου ἡρώδου, καὶ σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Et Iehanne femme de chuzas, lequel auoit le maniement des affaires d'Herode: & Suſanne, & pluſieurs autres: leſquelles lui ſubuenoyent de leurs biens.

4. Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς.

Et comme grande troupe s'aſſembloit, & que pluſieurs alloyent à lui de toutes les villes, il dit par ſimilitude.

5. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό·

Vn ſemeur ſortit pour ſemer ſa ſemence, & en ſemant, vne partie de la ſemence cheut aupres du chemin, & fut foulee, & les oiſeaux du ciel la mangerent toute.

6. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα·

Et l'autre partie cheut ſur de pierres, & quand elle fut leuee, elle ſe ſecha, à cauſe qu'elle n'auoit point d'humeur.

7. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

Et l'autre partie cheut entre les eſpines, & les eſpines ſe leuerent enſemble, & l'eſtoufferent.

CAP. VIII

ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates & caſtella prædicans & evãgelizans regnum Dei: & duodecim cum illo.

And it came to paſſe afterward / that he him ſelfe went through euery citie and towne / preaching / and publiſhing the kingdome of God / & the twelue were with him.

2. Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant.

And certaine women / which were healed of euill ſpirites / and in firmites / as Marie which was called Magdaleue / out of whom went ſeuen deuils.

3. Et Ioanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

And Ioanna the wife of Chuza Herodes ſteward / & Suſanna / & many other which miniſtred vnto him of their ſubſtance.

4. Cùm autem turba plurima conveniret, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem.

Now when much people were gathered together / and were come to him out of all cities / he ſpake by a parable.

5. Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

A ſower went out to ſowe his ſeede / and as he ſowed / ſome fell by the way ſide / and is was troden vnderfeete / and the foules of heauen deuoured it vp.

6. Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

And ſome fell on the ſtones / and when it was ſprong vp / it withered away / becauſe it lacked moyſtnes.

7. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinę ſuffocaverunt illud.

And ſome fell among thornes / and the thornes ſprang vp with it / and choked it.

Das VIII. Capitel.

Vnd es begab ſich darnach / daß er reiſete durch Stätte vnnd Märckte / vnd prediget vnd verkündiget das Euangelium vom Reich Gottes / vnd die Zwölffe mit jhm.

OC det begaff ſig der effter / at hand reyſde i gennem Stæder oc Byer / oc predickede oc forkyndede Euangelium om Guds rige / oc de Tolff met hannem.

2. Dazu etliche Weiber / die er geſund hatte gemacht von den böſen geiſtern vnd kranckheiten / nemlich Maria die da Magdalena heiſſet von welcher waren ſieben Teufel auß gefahren.

Der til met / nogle Quinder / ſom hand haffde giort helbrede aff onde Aander / oc ſiugdomme / ſom vaar Maria der kaldis Magdalena / aff huilcken der vaare ſiu Dieffle vdfarne.

3. Vnd Johanna das Weib Chuſa / des Pflegers Herodis / vnd Suſanna / vnd vil andre / die jhnen handreichung theten von jhrer haabe.

Oc Johanna Chuſe Herodis Fogedis Huſtru oc Suſanna / oc mange andre / ſom vaare dem behielpelige met deris Godz.

4. Da nun vil Volcks bey einander war / vnd auß den Stätten zu jhm eileten / ſprach er durch eine Gleichniſſe:

Som der vaar nu meget Folck til ſammen / oc haſtede til hannem aff Stæderne / da ſagde hand ved en Lignelſe.

5. Es gieng ein Säemann auß-zu ſäen ſeinen Samen / vnd in dem er ſäet / fiel etlichs an den weg / vnd ward vertretten vnd die Vögel vnter dem Himmel fraſſens auff.

Der gick en Sæmand vd at ſaa ſin Sæd / Och; det hand ſaade / falt noget hoſſ Veyen / oc bleff borttraad / oc Fule vnder Himmelen ode det op.

6. Vnd etlichs fiel auff den Felß / Vnd da es auffgieng / verdorret es / darumb daß es nicht ſafft hatte.

Oc noget falt paa Sten / oc der det voxte op / viſnede det fordi / at det haffde icke vedſke.

7. Vnd etlichs fiel mitten vnter die dörnen / vnd die dörnen giengen mit auff / vnd erſticktens.

Oc noget falt mit iblant Torne / oc tornene voxte op met / oc qualde det.

Kapitola VIII.

Y Stalo ſe potom / že on chodil po Měſtech a po Měſtečkách / káže a zwěſtuge Kralowſtwij Božij / a Dwanacte s nim.

STáło ſie pothym iż chodził po wßytkich mieſciech y po wſiách kazac y opowiedáiac Kroleſtwo Boze / á oni dwánaſcie byli z nim.

2. Y ženy někteřé / kteréž byly vzdrawený od duchůw zlých a od nemocý / Maryá kteráž ſlowe Magdalěnſka / z nijž bylo ſedm Diabluow wyſſlo.

Z niektore niewiáſty ktore był vzdrowił od duchow złych y od chorob / iáko Márya ktora zwano Mágdalena z ktorey ſiedmioro diabelſtwá wyßło.

3. A Johanna Chuzowa Manželka / Vřednijka Herodeſowa / a Zuzanna / a giné mnohé / kteréž poſluhowaly gemu z Statkuow ſwých.

Johánná theż żoná Chuzego ſprawce Herodowego / k themu Zuzánna y inych wiele ktore mu ſłużyły z máietnoſci ſwoich.

4. W tom když ſe ſcházel záſtup mnohý a z Měſt poſpijchali k němu / mluwil gim ſkrze Podobenſtwij:

A gdy wielkie zgromádzenie ludzi ſchodziło ſie / y ktorzy byli we wßytkich mieſciech ßły do niego / rzekł przez podobienſtwo.

5. Wyſſel kterýž rozſýwá: aby rozſýwal Sýmě ſwé. A když rozſýwal: Gedno padlo podlé zeſty / y poſſlapáno geſt / a Ptácy powětrnij ſzobali ge.

Niektory co ſiał wyßedł ſiać naſienia ſwego / á gdy ſiał / pádało iedno podle drogi y podeptano ie / á przyleciawßy ptacy powietrzni wyiedli ie.

6. A giné padlo na Skálu: a když wzeſſlo / vwadlo geſt / neb neměło wlhkoſti.

Drugie záś vpádło ná opokę / á wßedßy vſchło / ábowiem niemiáło wilgotnoſci.

7. Giné pak padlo mezy trnij: a ſpolu wzroſſlé trnij / vduſylo ge.

Drugie też pádło miedzy ciernie / á gdy wyroſło ciernie / zágłußyło ie.

ח

8 וַאְחרִנָא נְפַל בַּארְעָא
טָבְתָא וְשַׁפִּירְתָּא וְיַעְ
וְעַבַד פֵּארָא חַד בְּמָאָא
הָלֵין כַּד אָמַר קָעֵא הֲוָא
דְּמַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנֵא
דְּיִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

E vnaltra ne cadde ne la buona terra, e nato che fu, fece frutto cento volte tanto. Dicendo egli queſte coſe gridaua, Chi ha orecchie da vdire, oda.

9 וְשַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידַוְהִי
דְּמָנַו מַתְלָא הָנָא׃

E i ſuoi diſcepoli il domandauano, ricercando che ſimilitudine foſſe queſta.

10 הָו דֵּין אָמַר לְהוֹן לְכוֹן
הוּ גֵּיר יְהִיב לְמֵדַע אָרָזָא
דְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לְהָנוֹן
דֵּין דְּשַׁרְכָא בְּפֶלְאָתָא
מֶתְאמַר דְּכַד חָזֵין לָא
יֶחְזוּן וְכַד שָׁמְעִין לָא
יִסְתַּכְּלוּן׃

Et egli diſſe, A voi è dato il conoſcere i miſterij del regno di Dio: ma à gli altri ſi parla per ſimilitudini: accioche vedendo, non veggano, e vdendo, non intendano.

11 הָנוּ דֵּין מַתְלָא זַרְעָא
אִיתַוְהִי מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Hor la ſimilitudine è queſta, Il ſeme, è la parola di Dio.

12 הָנוֹן דֵּין דְּעַל יַד
אוּרְחָא אִיתַיְהוֹן הָנוֹן
דְּשָׁמְעִין מֶלְּתָא וְאָתֵא
בְּעֵל־דְּבָבָא שָׁקֵל מֶלְּתָא
מֶן לֶבְּהוֹן דְּלָא יְהַיְמְנוּן
וְיִחוּן׃

Quelli che ſono lungo la via, ſon coloro che l'odeno: poi viene il Diauolo, e toglie la parola dal cuor loro, accioche credendo non ſiano ſaluati.

13 וְהָלֵין דֵּין דְּעַל שׁוֹעָא
הָלֵין אִנּוּן דְּמָא דְּשָׁמְעוּ
בְּחַדוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ
לְמֶלְּתָא וְעֶקָּרָא לַית לְהוֹן
אֶלָּא דְּזַבְנָא הִי הַיְמָנוּתְהוֹן
וּבְזַבְן נֶסְיוֹנָא מֶתְכַּשְׁלִין׃

Quelli che ſon ſopra la pietra, ſon coloro i quali poi che hanno vdito, riceueno la parola con allegrezza, e queſti non hanno radice: i quali credeno à tempo, e nel tempo de la tentatione ſi ritirano in dietro.

ח

8 וְאַחֵר נָפַל עַל־אֶרֶץ טוֹבָה
וַיִּצְמַח וַיַּעַשׂ פְּרִי מֵאָה בְּאֶחָד
וְכַאֲשֶׁר דִּבֶּר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לוֹ
אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Y otra parte cayó en buena tierrá: y quando fué nacida, lleuó fruto à ciento por vno. Diziendo eſtas coſas clamaua, El que tiene oydos para oyr, oyga.

9 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לֵאמֹר
מַה יּוֹרֶה הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

Y ſus Diſcipulos le preguntaron, que era eſta parabola.

10 וַיֹּאמֶר לָכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת
סוֹדוֹת מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלַאֲחֵרִים
בִּמְשָׁלִים לְמַעַן רָאוֹה לֹא יִרְאוּ
וְשָׁמוֹעַ לֹא יָבִינוּ׃

Y el dixo, A voſotros es dado conocer los myſterios del Reyno de Dios: mas à los otros, por parabolas paràque viendo no vean, y oyendo no entiendan.

11 וְזֹאת מוֹרֶה הַמָּשָׁל הַזֶּרַע דְּבַר
יְהוָֹה הוּא׃

Es pues eſta parabola: La ſimiente es la palabra de Dios.

12 וַאֲשֶׁר עַל־הַדֶּרֶךְ הֵמָּה הָיוּ
הַשּׁוֹמְעִים וְאָז בָּא הַשָּׂטָן
וְנָשָׂא אֶת־הַדָּבָר מִלִּבּוֹתָם פֶּן
יַאֲמִינוּ וְיִוָּשֵׁעוּ׃

Y los de junto àl camino, eſtos ſon los que oyen: y luego viene el diablo, y quita la palabra de ſu coraçon, porque no ſe ſaluen creyendo.

13 וַאֲשֶׁר עַל־הַסֶּלַע הֵמָּה אִם
שׁוֹמְעִים בְּשִׂמְחָה מְקַבְּלִים אֶת־
הַדָּבָר וְלֹא יֵשׁ לָהֶם שֹׁרֶשׁ עַל־
כֵּן לָעֵת מַאֲמִינִים וּלְעִתּוֹת
בְּצָרָה יִמְרֹדוּ׃

Y los de ſobre piedra, ſon los que auiendo oydo, reciben la palabra con gozo: mas eſtos no tienén rayzes: que á tiempo creen, y en el tiempo de la tentacion ſe apartan.

η′.

8. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων, ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Et l'autre partie cheut en bonne terre: & quand elle fut leuee, elle rendit du fruict cent fois autant. En diſant ces choſes, il crioit, Qui a oreilles pour ouir, oye.

9. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

Et ſes diſciples l'interroguerent, demandãs quelle eſtoit ceſte ſimilitude la.

10. Ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας, τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

Et il reſpondit, Il vous eſt donné de cognoiſtre les ſecrets du royaume de Dieu: mais aux autres il n'en eſt parlé que par ſimilitudes: afin qu'en voyant ils ne voyent point: & qu'en oyant ils n'entendent point.

11. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

Or voici la ſimilitude: La ſemence c'eſt la parole de Dieu.

12. Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

Et ceux qui ſont aupres du chemin, ce ſont ceux qui oyent la parole: & apres le diable vient, & oſte de leur cœur la parole, afin qu'en croyant ils ne ſoyent ſauués.

13. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

Et ceux qui ſont en lieux pierreux ce ſont ceux, leſquels apres auoir oui la parole, la reçoiuent auec ioye: mais ils n'ont point de racine: iceux croyent pour vn temps, mais au temps de tentation, ſe retirent.

CAP. VIII.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum centuplum Hęc dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

And ſome fell on good grounde/and ſprang vp/ and bare fruite/ and hundreth folde. And as he ſayde theſe thinges/he cryed/ Hee that hath eares to heare/ let him heare.

9. Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola?

Then his diſciples aſked him/ demaunding/what parable that was?

10. Quibus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant ,& audientes non intelligant.

And he ſaid/ Vnto yon it is giuen to know the ſecretes of the kingdome of God/ but to other in parables/ that when they ſee/they ſhoulde not ſee/ and when they heare/they ſhould not vnderſtand.

11. Eſt autem hæc parabola: Semen,eſt verbum Dei.

The parable is this/ The ſeede is the worde of God.

12. Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

And they that are beſide the way/ are they that heare: after warde commeth the deuill/& taketh away the word out of their hearts/ leſt they ſhould beleeue/ and be ſaued.

13. Nam qui ſupra petram: qui cum audierint,cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

But they that are in the ſtones/are they which when they haue heard/receyue the worde with ioye: but they haue no rootes/which for a while beleeue/but in the time of tentation go away.

Das VII. Capitel.

8. Vnd etlichs fiel auff ein gut Land/ vnd es gieng auff/ vnd trug hundertfeltige frucht. Da er das ſaget rieff er/wer Ohren hat zu hören/ der höre.

Oc noget falt i god Jord/ oc det voxte op/ och bar hundredefolt fruct. Der hand det ſagde/ robte hand/ Huo ſom haffuer øern at høre met/ hand høre.

9. Es fragten jn aber ſeine Jünger/ vnd ſprachen: Was diſe Gleichnuſſe were?

Da ſpurde hans Diſciple hannem at/ oc ſagde/ Huad Lignilſe ſkal dette vere?

10. Er aber ſprach: euch iſts gegeben zu wiſſen das geheimniß des Reichs Gottes/ den andern aber inn gleichnuſſen/ daß ſie es nicht ſehen/ ob ſie es ſchon ſehen vnd nicht verſtehen/ ob ſie es ſchon hören.

Da ſagde hand/ Eder er det giffuit at vide Guds rigis Hemmelighed/ Men de andre i Lignelſer at de ſkulle det icke ſee/om de det end ſee/oc icke vorſtaa/ om de det end høre.

11. Das iſt aber die gleichniß. Der Same iſt das wort Gottes.

Men dette er Lignilſen. Sæden er Guds ord.

12. Die aber an dem Wege ſind/ das ſind die es hören/ darnach kompt der teuffel/ vnd nimpt das Wort von jhrem hertzen/ auff daß ſie nicht glauben vnd ſelig werden.

Oc de ſom ere hoſſ veyen/ det ere de ſom det høre/ der effter kommer Dieffuelen/ oc tager ordet aff deris hierte/ paa det/ de ſkulle icke tro oc bliffue ſalige.

13. Die aber auff dem Felß/ ſind die/ wenn ſie es hören/ nemen ſie das Wort mit freuden an/ vnd die haben nicht wurtzel/ Eine zeitlang glauben ſie/ vnd zu der zeit der anfechtung fallen ſie abe.

Oc de paa Sten/ere de/ Naar ſom de det høre/ da annamme de ordet met glæde/ oc de haffue icke roed/ de tro til en tid/ oc naar friſtelſe kommer da falde de fra.

Kapitola VIII.

8. A gině padlo do země dobrě: a když wzeſſlo včinilo vžitek Stý. To powěděw wolal: Kdo má vſſy k ſlyſſenij ſlyſs.

Drugie zaſie pádło ná ziemie dobra/ á vrozßy przynioſło owoc ſtokrotny/ tedy mowiac to wołał Kto vßy ma ku ſłuchániu niech ſłucha.

8. Y otázali ho Včedlnijcy geho/ kteréby to bylo podobenſtwij.

Y pytáli go zwolennicy iego mowiac/ Coż wżdy to ieſt zá podobienſtwo?

10. Kterýmžto on řekl: Wám dáno gē znáti tagemſtwij Králowſtwij Božijho/ ale giným w Podobenſtwij/ aby widauce newiděli/ a ſlyſſýce nerozuměli.

Tedy im on rzekł/ Wam ći dano znáć táiemnice kroleſtwá Bożego/ ale inem tylko przez podobieńſtwá/ áby widzac nie widzieli/ á ſłyßac nie rozumieli.

11. Y geſtiť Podobenſtwij toto/ Sýmě geſt Slowo Božij.

Toć tedy ieſt podocieńſtwo/ naſienie ieſtći ſłowo Boże.

12. Kteřijž pak wedlě ceſty gſauti/ kteřijž ſlyſſý/ a potom přicházy Diabel a wynijmá ſlowo z ſrdce gegich/ aby wěřijce ſpaſeni nebyli.

A ktorzy podle drogi/ ćić ſa ktorzy ſłucháia/ potym przychodzi diabeł y wybierá ſłowo z ſercá ich/ áby vwierzywßy nie byli zbáwieni.

13. Ale kteřijž na Skálu: ti gſau/kteřijž když ſlyſſý Slowo/ s radoſtij přigijmagij ge/ a tiť kořenůw nemagij: neb na čas wěřij/ a w čas pokuſſenij odſtupugij.

Ktorzy zaſie ná opoke/ ćić ſa ktorzy gdy ſłuchaia z weſelem przyimuia ſłowo/ álec ći niemáia korzenia ktorzy do czáſu wierzac/ czaſu pokuſy odſtepuia.

ח

14 הו דין דנפל בית כובא הלין אנון אילין דשמעין מלתא ובצבותא ובעותרא וברגיגתה דעלמא מתחנקין ופארא לא יהבין:

Quello che è caduto fra le ſpine, ſon coloro che hanno ỽdito, & andandoſene ſon ſoffocati da le cure, e ricchezze, e piaceri di queſta ỽita, e non apportano alcun frutto.

15 הו דין דבארעא טבתא הלין אנון אילין דבלבא שפיא וטבא שמעין מלתא ואחדין ויהבין פארא במסיברנותא:

Ma quello che è caduto ne la buona terra, ſon coloro che ỽdendo la parola con buono e retto cuore, la ritengono, e ne rendeno frutto con patientia.

16 לא אנש מנהר שרגא ומחפא לה במאנא או סאם לה תחית ערסא אלא סאם לה לעל מן מנרתא דכל תעאל יחזא נוהרה:

Niuno è che hauendo acceſo ỽna lucerna, la copra con ỽn ỽaſo: ouero la ponga ſotto il letto: ma la pone ſopra il candeliere: à fin che coloro che entrano, ỽeggano lume.

17 לית גיר מדם דכסא דלא יתגלא ולא דמטשי דלא יתידע ויאתא לגליא:

Imperoche non è coſa alcuna occulta, che non s'habbia à manifeſtare: ne coſa alcuna aſcoſa che non s'habbia à conoſcere, e che non ỽenga in paleſe.

18 חזו איכנא שמעתון מן דאית לה גיר יתיהב לה ומן דלית לה אף הו דסבר דאית לה ישתקל מנה:

Guardate dunque come ỽoi ỽdite: percioche à chiunque ha, gli ſarà dato, & à chi non ha, gli ſarà tolto etiandio quel ch'ei ſi penſa hauere.

19 אתו דין לותה אמה ואחוהי ולא משכחין הוו דימללון עמה מטול כנשא:

Allora ſua madre e i ſuoi fratelli ỽennero à lui, e non poteuano accoſtarſigli, per la turba.

ח

14 ואשר נפל בקוצים אלה הם השומעים ומדאגות ההמון ובעדנת החיים הולכים ויחנקו ופרימו לא יעשו:

Y loque cayó en eſpinas, eſtos ſon los que oyeron: mas ydos ſon ahogados de los cuydados, y de las rìquezas, y de los paſſa tiempos de la vida: y no lleuan fruto.

15 ואשר בארץ טובה אלה הם אשר בלב טוב ושפיר שומעים את הדבר ואוחזים ויעשו פרי בדומיה:

Y loque en buena tierra, eſtos ſon los que con coraçon bueno y recto retienen la palabra oyda y lleuan fruto en paciencia.

16 איש לא יבעיר לפיד ויכסה אותו בכלי או ישימנו תחת הערש כי אם ישים על־מנורה על־אשר יבואו יראו את האור:

Ninguno empero que enciende el candil, lo cubre con algun vaſo. o lo pone debaxo de la cama: mas ponelo en vn candelero, paraque los que entran, vean la lumbre.

17 כי־איננו דבר טמון אשר לא יגלה ואיננו נסתר אשר לא יודע ואל־גלוי יבוא:

Porque no ay coſa occulta que no ay de ſer manifeſtada: ni coſa eſcondida, que no aya de ſer entendida, y de venir à luz.

18 וראו איככה תשמעו כי לאשר יש לו ינתן לו ולאשר איננו לו מאומה גם אותו אשר שובר להיות לו תנשא ממנו:

Mirad pues como oys: porque à qual quierá que tuuiere, le ſerà dado: y à qualquiera que no tuuiere, aun loque parece tener ſerà quitado de el.

19 ויבואו אליו אמו ואחיו ולא יכלו לדבר עמו בעבור העם:

Y vinieron à el ſu madre y hermanos: y no podian llegar à el por cauſa de la multitud.

ή.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

Et ce qui eſt cheut entre les eſpines, ce ſont ceux qui ont oui la parole: mais eux partis ſont eſtouffes par les ſolicitudes & richeſſes, & voluptés de ceſte vie, & ne rapportent point de fruict à maturité.

15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

Mais ce qui eſt cheut en bonne terre, ce ſont ceux qui de cœur honneſte & bon ayans oui la parole, la retienent, & en rapportent fruict auec patience.

16. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

Nul apres auoir allumé la chandelle, ne la couure d'vn vaiſſaeu, ni ne la met ſous le lict: mais la met ſur le chandelier, afin que ceux qui entrent voyent la lumiere.

17. Οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

Car il n'y a ſecret qui ne ſoit manifeſté: ni choſe cachee qui ne ſe cognoiſſe, & qui ne viene en lumiere.

18. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Regardez donc comment vous oyez: car quiconque a, il lui ſera donné: & quiconque n'a, meſme qu'il cuide auoir, lui ſera oſté.

19. Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

Lors ſa mere & ſes freres ſuruindrent vers lui, & ne pouuoyent l'aborder pour la preſſe.

CAP. VIII.

14. Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum.

And that which fell among thornes / are they which haue heard / and after their departure are chocked with cares and with riches / and voluptuous liuing / and bring forth no fruite.

15. Qui autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

But that which fell in good grounde / are they which with an honeſt and good heart heare the worde / and keepe it / and bring forth fruit with pacience.

16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

No man when he lighteth a candle / couereth it vnder a veſſel / neither putteth it vnder the table / buth ſetteth it on a candelſticke / that they that enter in / may ſee the light.

17. Non eſt enim occultum quod non manifeſtetur: nec abſconditum quod non cognoſcatur, & in palàm veniat.

For nothing is ſecret / that ſhall not be euident: neither any thing hid / that ſhal not be knowne / and come to light.

18. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo.

Take heede therefore howe yee heare: for whoſoeuer hath / to him ſhalbe giuen: and whoſoeuer hath not / from him ſhall be taken euen that / which it ſeemeth that he hath.

19. Venerunt autem ad illum mater & frater eius: & non poterant adire eum præ turba.

Then came to him his mother and his brethren / and could not come neere to him for the preaſe.

Das VIII. Capitel.

14. Das aber vnter die dörnen fiel / ſind die / ſo es hören / vnd gehen hin vnter den ſorgen / reichthumb vnd wolluſt diſes lebens / vnd erſticken vnd bringen keine frucht.

Oc det ſom falt iblant Torne / ere de / ſom det høre oc gaa hen iblant dette Liffs omhyggelſe / rigdom och vellyſt / oc quelis / oc bære ingen Fruct.

15. Das aber auff dem guten Land ſind / die das Wort hören vnd behalten / in einem feinen guten hertzen / vnd bringen frucht inn gedult.

Oc det ſom falt i god Jord / ere de ſom høre och beuare ordet / i it ſmuct gaat Hierte / oc bære Fruct i taalmodighed.

16. Niemand aber zündet ein Liecht an / vnd bedeckts mit einem Gefeß / oder ſetzt es vnter eine Banck / ſondern er ſetzt es auff einen Leuchter. Auff daß wer hinein gehet / das Liecht ſehe.

Oc ingen tender it Liuſſ / oc ſkiul det met it Kar / eller ſetter det vnder en Benck / Men hand ſetter det paa en Liuſſeſtage / paa det / at huo ſom gaar ind / ſkal ſee liuſſet.

17. Denn es iſt nichts verborgen / das nicht offenbar werde / auch nichts heimlichs / das nicht kundt werde / vnd an tag komme.

Thi der er inted ſkiult / ſom ey ſkal obenbaris / oc inted hemmeligt / ſom ey ſkal kundgøris / oc bliffue obenbare.

18. So ſehet nun darauff / wie jr zuhöret. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / Wer aber nicht hat / von dem wirdt auch genommen das er meinet zu haben.

Saa ſeer nu der paa / huorledis i høre til. Thi huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Men huo ſom inted haffuer / Fra hannem ſkal oc tagis det hand meen ſig at haffue.

19. Es giengen aber hinzu ſeine Mutter vnd Brüder / vnd kondten für dem Volck nicht zu jhm kommen.

Oc hans Moder oc Brødre ginge frem / oc kunde icke komme til hannem for Folcket.

Kapitola VIII.

14. Kterěž pak padlo mezy trnij: tiť gſau / kteřijž ſlyſſý / a po pečowánij a Zbožij / a rozkoſſech žiwota chodijce / býwagij vduſſeni / a nepřináſſegij vžitku.

Co záſie pádło miedzy ćiernie / ćić ſą ktorzy ſłucháli / y odſzedſzy / odſtárániá / y od bogáctw / y od roſkoſzy żywotá ſą zá głuſzeni / y nie przynoſzą owocu.

15. Ale kteréž do Země dobré: Ti gſau / kteřijžto w Srdcy dobrém a wýborném / ſlyſſýce ſlowo zachowáwagij ge / a vžitek při náſſegij w trpěliwoſti:

To co też pádło ná ziemię dobrą / ćić ſą kthorzy dobrym á vprzeimym ſercem ſłyſzáne ſłowo trzymáią á owoc przynoſzą przez ćierpliwość.

16. Nižadný pak rozſwijtě ſwijcy / nepřikrýwá gij nádobau / ani ſtawij pod poſtel: ale na ſwijcen poſtawuge / aby ti kteřijž wcházegij ſwětlo widěli.

A nie ieſtći żaden ktoryby zápaliwſzy świecę przykrył ią naczyniem ábo kładł pod łoże / ále ią ſtáwia w lichtarz áby ći ktorzy wchodzą widzieli świátło.

17. Neb nenij wěc tak tayná / aby nebyla zgewena: ani ſkrytá / aby poznána nebyla a na gewo newyſſla.

Abowiemći niemáſz nic ták támnego co by ſię obiáwić nie miáło / ani ták ſkrytego czegoby poznáć nie miano / á żeby ná iáśnią nie wyſzło.

18. Protož wizte kterak byſſte ſlyſſeli. Neb kdo má / bude gemu dáno: a kdo nemá / y to což domnijwá ſe mij ti / bude odňato od něho.

A przetoż pátrzćie iáko ſłucháćie / Abowiem ktokolwiek ma / będzie mu przydano / á kto nie ma / też y to co ſię zda iákoby miał / będzie od niego odięto.

19. Tehdy přiſſli k němu Matka a Bratřij geho / y nemohli ho dogijti pro Záſtup.

Przyſzli potym k niemu mátká y brácia iego / ále go doydź nie mogli dla zgromádzenia ludu.

ח

20 וְאֶמַרוּ לֵהּ אֶמָּךְ וְאַחַיךְ קָיְמִין לְבַר וְצָבֵין לְמֶחְזָיָךְ׃

E fugli fatto intendere, dicendo, Tua madre e i tuoi fratelli ſon quà fuore, che deſiderano di vederti.

21 הוּ דֵּין עְנָא וֶאמַר לְהוֹן הָלֵין אֶנּוּן אֶמִּי וְאַחַי אִילֵין דְּשָׁמְעִין מֶלְּתָה דַּאלָהָא וְעָבְדִין לָהּ׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Mia madre e miei fratelli ſon quei che odeno la parola di Dio, e la mandano ad effetto.

22 הֲוָא דֵּין בְּחַד מֶן יַוְמָתָא סְלֶק יֶשׁוּע יְתֶב בַּסְפִינְתָא הוּ וְתַלְמִידַוְהִי וֶאמַר לְהוֹן נֶעְבַּר לְהָו ע
עֶבְרָא דְּיַמְּתָא׃

Auuenne poi vn giorno che montò in vna naue eſſo e i ſuoi diſcepoli: e diſſe loro, Paſſiamo di là dal lago, E coſi ſi partirono.

23 וְכַד רָדִין דְּמֶךְ לֵהּ י
יֶשׁוּע וַהְוָת עַלְעָלָא דְרוּחָא בְּיַמְּתָא וְקַרִיבָא הֲוָא סְפִינְתָא לְמֶטְבַּע׃

E mentre ch'eſſi nauigauano, egli s'addormentò, e venne vna tempeſta di vento nel lago: onde s'empieuano d'acqua, e ſtauano in pericolo.

24 וְקַרְבוּ אַעִירוּהִי ו
וְאָמְרִין לֵהּ רַבַּן רַבַּן אַבְדִינַן הוּ דֵּין קָם וְכָאא בְּרוּחָא וּבְמַחְשׁוֹלָא דְּמַיָּא וְנָחוּ וַהֲוָא שֶׁלְיָא׃

Allora eſſi accoſtatiſi à lui, lo ſuegliorono, dicendo, Maeſtro, Maeſtro, noi periamo. Et egli ſuegliatoſi, gridò contra il vento e la tempeſta de l'acqua: e ceſſorono, e feceſi tranquillità.

25 וֶאמַר לְהוֹן אַיְכָא הִי הַימָנוּתְכוֹן הֶנּוּן דֵּין כַּד דְּחִילִין מֶתְדַּמְּרִין הֲוַו וְאָמְרִין חַד לְחַד מַנוּ כֵּי הָנָא דְּאַף לְרוּחָתָא פָּקֵד וְלְמַחְשׁוֹלָא וְלְיַמָּא וּמֶשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

E diſſe loro, Doue è la voſtra fede? Et eſſi pieni di timore ſi marauigliorono, dicendo tra loro, Chi è mai coſtui, ch'egli comanda à i venti & à l'acqua, & obediſcongli?

26 וְרְדַו וֶאתַו לַאתְרָא דַּגְדָרָיָא דְּאִיתַוְהִי בְּעֶבְרָא לוּקְבַל גְּלִילָא׃

Poi nauigorono verſo il paeſe de Gadareni, che è à l'incontro de la Galilea.

ח

20 וַיֻּגַּד לוֹ לֵאמֹר אִמְּךָ וְאַחֶיךָ קָמִים בַּחוּץ וּרְצוֹנָם הִיא לִרְאוֹת אוֹתָךְ׃

Y fuele dado auiſo (diziendo,) Tu madre y tus. hermanos eſtan fuera, que quieren verte.

21 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִמִּי וְאַחַי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וַיַּעֲשׂוּ אוֹתוֹ׃

El entonces reſpondiendo, dixoles, Mi madre y mis hermanos ſon los que oyen mi palabra. y la hazen.

22 וַיְהִי־בְּאַחַד הַיָּמִים וַיַּעַל־עַל־הָאֳנִיָּה וְעִמּוֹ תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נַעֲבֹר נָא עַל־עֵבֶר הַיָּם וַיַּעֲלוּ׃

Y aconteció vn diâ que el entró en vn nauio con ſus Diſcipulos, y dixoles, Paſſemos de la otra parte del Lago: Y ſubieron.

23 וְכַאֲשֶׁר רָדוּ וַיֵּרָדַם וַתֵּרֶד סוּפַת רוּחַ אֶל־הַיָּם וַיִּמָּלְאוּ וַיִּשָּׁטְפוּ׃

Y nauegando ellos, dormioſe. Y decindió vna tempeſtad de viento en el Lago: y henchianſe, y peligrauan.

24 וַיִּקְרְבוּ וַיָּעִירוּ אוֹתוֹ לֵאמֹר רַבֵּינוּ נֹאבֵד וְהוּא קָם וַיִּגְעַר בָּרוּחַ וּבְסַעֲרַת מַיִם וַיִּשְׁתְּקוּ וַתְּהִי־שַׁלְוָה׃

Y llegandoſe, deſpertaronlo diziendo, Maeſtro, Maeſtro, que perecemos. Y deſpertado el, rinió àl viento y à la tempeſtad del agua, y ceſſaron y fue hecha grande bonança.

25 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַיֵּה אֱמוּנַתְכֶם וַיִּירְאוּ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וּמִי זֶה הוּא כִּי־גַם לְרוּחוֹת מְצַוֶּה וְלַמַּיִם וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו׃

Y dixoles, Que es de vneſtra fe? Y ellos temiendo, fueron marauillados, diziendo los vnos à los otros, Quien es eſte, que aun à los vientos y àl agua manda, y le obedecen?

26 וַיֵּרְדוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מְדִינַת הַגְּדָרִים אֲשֶׁר הִיא אֶל־מוּל הַגָּלִיל׃

Y nauegató à la tierra de los Gadarenos, que eſtà delante de Galilea.

η'.

20. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων· ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.

Et il lui fut rapporté en diſant, Ta mere & tes freres ſe tienent là dehors, deſirans de te voir.

21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

Mais lui reſpondant leur dit, Ma mere & mes freres ſont ceux-la qui oyent la parole de Dieu, & la mettent en effect.

22. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

Or il aduint vn iour qu'il monta en vne naſſelle, lui, & ſes diſciples, & il leur dit, Paſſons outre le lac. Et ils ſe partirent.

23. Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.

Or comme ils voguoyent, il s'endordormit, & vne tempeſte de vent deſcendit au lac: tellement qu'ils s'empliſſoyent d'eau, & eſtoyent en peril.

24. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτόν, λέγοντες, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

Adonc ils vindrent vers lui, & l'eſueillerent diſans, Maiſtre, Maiſtre, nous periſſons. Mais lui eſtant eſueillé, tanſa le vent & la tempeſte de l'eau, leſquels ceſſerent, & fut faite tranquillité.

25. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; Φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Alors il leur dit, Ou eſt voſtre foy? leſquels ayans crainte, s'eſmerueillerent diſans entr'eux, Mais qui eſt ceſtui-ci qu'il commande meſmes aux vents, & al'eau, & ils lui obeiſſent?

26. Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς γαλιλαίας.

Puis ils tirerent à la contree des Gadareniens, qui eſt vis à vis de Galilee.

CAP. VIII.

20. Et nuntiatum eſt illi, Mater tua & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

And it was tolde him by certaine which ſayd/ Thy mother and thy brethrē ſtande without/ and would ſee thee.

21. Qui reſpondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi ſunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

But ho anſwered/ and ſaid vnto them/ My mother/ and my brethren are theſe which heare the worde of God/ and do it.

22. Factum eſt autē in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.

And it came to paſſe on certaine day/ that he went into a ſhippe with his diſciples/ and he ſaid vnto them/ Let vs go ouer vnto the other ſyde of the lake. And they lanched forth.

23. Et navigantibus illis obdormivit: & deſcendit procella venti in ſtagnum, & compellebātur, & periclitabantur.

And as they ſayled/ hee fell a ſleepe/ and there came downe a ſtorme of winde on the lake/ and they were filled with water/ and were in ieopardie.

24. Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum & tempeſtatem aquæ: & ceſſavit, & facta eſt tranquilitas.

Then they went to him/ and awoke him/ ſaying/ Maſter/ Maſter/ we periſh. And he aroſe/ and rebuked the winde/ & the waues of water: and they ceaſed/ & it was calme.

25. Dixit autem illis, Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt adinvicem, dicētes, Quis, putas, hic eſt, quia ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Then he ſayd vnto them/ Where is your faith? and they feared/ and wondred among themſelues/ ſaying/ Who is this that commandeth both the windes and water/ and they obey him?

26. Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.

So they ſayled vnto the region of the Gadarenes/ which is ouer againſt Galile.

Das VIII. Capitel.

20. Vnd es ward jhm angeſagt: Deine Mutter vnd deine Brůder ſtehen drauſſen/ vnd wöllen dich ſehen.

Oc det bleff hannem til kende giffuit/ din Moder oc dine Brødre ſtaa der vde/ oc ville ſee dig.

21. Er aber antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Meine Mutter vnd meine Brůder ſind diſe/ die Gottes Wort hören vnd thun.

Da ſuarede hand/ oc ſagde til dem/ min Moder oc mine Brødre ere diſſe/ ſom høre oc gøre Guds ord.

22. Vnd es begab ſich auff der tage einen/ daß er inn ein Schiff tratt/ ſampt ſeinen Jůngern/ vnd er ſprach zu jhnen: Laſſet vns ůber den See fahren.

Oc det begaff ſig paa en aff dagene/ at hand traadde i it Skib/ met ſine Diſciple/ Oc hand ſagde til dem/ lader oſſ fare offuer Søen.

23. Sie ſtieſſen vom Lande/ vnd da ſie ſchiffeten/ entſchlieff er. Vnd es kam ein Windwirbel auff den See/ vnd die Wellen ůberfielen ſie/ vnnd ſtunden in groſſer fahr.

De ſtøtte fra landet/ oc der de fore offuer/ da ſoff hand/ Oc der kom en Huereluind paa Søen/ oc Bølgerne offuerfulde dem/ oc de ſtode i ſtor fare.

24. Da tratten ſie zu jm/ vnd weckten jn auff/ vnd ſprachen: Meiſter/ Meiſter/ wir verderben. Da ſtund er auff/ vnd bedrohet den wind/ vnd die woge des waſſers/ vnd es ließ ab/ vnd ward eine ſtille.

Da traadde de til hannem/ oc vacte hannem op/ oc ſagde/ Meſtere/ Meſtere wi forderffuis. Da ſtod hand op/ oc truede værit/ oc vandens bølger. Ock hand loed aff/ oc bleff ſtille.

25. Er ſprach aber zu jhnen: Wo iſt euer Glaube? Sie forchten ſich aber/ vnd verwunderten ſich/ vnd ſprachen vntereinander: Wer iſt diſer/ denn er gebeut dem Winde/ vnd dem Waſſer/ vnd ſie ſind jhm gehorſam?

Da ſagde hand til dem/ huor er eders tro? Men de fræctede ſig oc forundrede ſig/ oc ſagde til huer andre/ Huo er denne? Thi hand biuder vær oc vand/ oc de ere hannem lydige?

26. Vnd ſie ſchifften fort/ in die gegend der Gadarener/ welche iſt gegen Galilean ůber.

Oc de ſeylede frem/ til de Gadareners Egn/ huilcken der er tuert offuer fra Galileam.

Kapitola VIII.

20. Y powědijno gemu: Matka twá a Bratřij twogi ſtogij wně chtijce tebe widěti.

Roznaymiono mu to mowiac: Mátká twa y brácia twoi ſtoia ná dworze chcac ſie z toba widziec.

21. Kterýžto odpowěděw řekl k nim: Matka má a Bratřij mogi/ gſau ti/ kteřijž ſlowo Božij ſlyſſý a činij.

Ale on odpowiedziawſzy rzekł do nich/ Mátká moiá y brácia moi onić ſa ktorzy ſłowá Bożego ſłucháia y czynią mu doſyc.

22. Stalo ſe pak w geden den/ a on wſtaupil na Lodičku/ y Včedlnijcy geho. Y řekl k nim: Přeplawme ſe přes Gezero. Y odſtrčili od břehu.

A ſtáło ſie potym dniá niektorego iż wſzedł w łodz y zwolennicy iego tedy rzekł do nich/ Przepráwmy ſie do dálſzego brzegu iezioraí/ y wiezli ſie.

23. A když ſe plawili/ vſnul geſt. Tehdy přiſſla bauře wětrowá na Gezero/ a wlny do Lodij ſe wrážely/ tak že w nebezpečenſtwij byli.

Támże wiozac ſie vſnał/ y przyſzedł wiátr zwichrem ná iezioro/ áż ſie przepełniáli á byli w niebeſpiezeńſtwie.

24. Tehdy přiſtaupiwſſe zbudili ho řkauce: Přikazateli/ hyneme. A on wſtaw/ pohrozyl wětru a bauři wodně: y přeſtala/ a ſtalo ſe vtiſſenij.

A thák przyſtapiwſzy obudzili go mowiac/ Miſtrzu giniemy/ á on ſie ocućiwſzy zfukał wiatr y wáły wod/ záſtym że przeſtáły/ á było vciſzenie.

25. Y řekl gim: Kde geſt wijra waſſe? Kteřijžto bogijce ſe/ diwili ſe weſpolek řkauce: Y kdo geſt tento/ že wětruom přikazuge y Moři/ a poſlauchagij ho?

Tedy im rzekł: A gdźież ieſt wiará wáſza? áleoni zlęknawſzy ſie dziwowáli ſie mowiac iedni do drugich/ A coż zacz ieſt ten że wiátrom y wodam roſkázuie á ſłucháia go?

26. Y přeplawili ſe do kraginy Gerazenſké/ kteráž geſt proti Galilei.

Potym ſie wiezli do kráiny Gádárenczikow/ ktora ieſth ná brzegu przeciw Gálileiey.

ח

ח

η'.

27 וְכַד נְפַק לַאַרְעָא פְּגַע בֵּהּ גַּבְרָא חַד מֵן מְדִינְתָּא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ דַּיְוָא מֵן זַבְנָא סַגִּיאָא וּמָאנָא לָא לָבֵשׁ הֲוָא וּבְבַיְתָא לָא עָמַר הֲוָא אֶלָּא בְּבֵית קְבוּרֵא׃

E ſmontato ch'ei fu de la naue à terra, gli venne incontro da la città vn certo huomo, il quale haueua gia lungo tempo il demonio addoſſo, e non ſi veſtiua di veſtimento alcuno, ne habitaua in alcuna caſa, ma de i monumenti.

27 וַיֵּצֵא אֶל־הָאָרֶץ וַיִּפְגַּע בּוֹ אִישׁ אֶחָד מִן־הָעִיר אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ שֵׁדִים מֵעִתִּים רַבּוֹת וּבֶגֶד לֹא לָבוּשׁ וּבְבַיִת לֹא עָמַד כִּי אִם בַּקְּבָרִים׃

Y ſaliendo el à tierra, ſaliòle àl encuentro de la ciudad vn hombre que tenia demonios ya de muchos tiempos: y no veſtia veſtido, ni eſtaua en caſa, ſi no por los ſepulchros.

27. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μνήμασιν.

Et quand il fut ſorti de la naſſelle ſur terre, vn certain homme de ceſte ville-la vint à l'encontre de lui, qui auoit les diables dés long temps: & ne eſtoit point veſtu de veſtement, & ne demeuroit point en maiſon, mais dedans les ſepulcres.

28 כַּד חָזָא דֵּין לְיֵשׁוּעַ קְעָא וּנְפַל קְדָמוֹהִי וּבְקָלָא רָמָא אֲמַר מָנָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דַּאלָהָא מְרַיְמָא בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ לָא תְּשַׁנְקַנִּי׃

Et hauendo veduto IESV, gridando. ſi gli gittò dauanti e diſſe ad alta voce, Che ho io à far con teco, IESV figliuol di Dio altiſſimo: Io ti prego, non mi tormentare.

28 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־יֵשׁוּעַ וַיִּצְעַק וַיִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו וּבְקוֹל גָּדוֹל אָמַר מַה לִּי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֵל־עֶלְיוֹן אַל־נָא תְּשַׁמְּנִי׃

Elqual como vido à Ieſus, exlamó, y proſtroſe delante del, y dixo à gran boz: Que tengo yo contigo Ieſus, Hijo del Dios Altiſſimo? ruegote que no me atormentes.

28, Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

Icelui donc apperceuant Ieſus, & s'eſcriant, ſe ietta deuant lui, & dit à haute voix, Qu'y a-il entre moi & toi, Ieſus Fils du Dieu ſouuerain? ie te prie ne me tormente point.

29 פַּקֵּד הֲוָא לֵהּ גֵּיר יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טַנְפְּתָא לְמֶפַּק מֵן בַּר נָשָׁא סַגִּי הֲוָא לֵהּ גֵּיר הָא מֵן דַּשְׁבָא הֲוָא לֵהּ וּמֶתְאסַר הֲוָא בְּשֶׁשְׁלָתָא וּבְכֶבְלָא מֶתְנְטַר הֲוָא וּמְפַסֵּק הֲוָא אֲסוּרוֹהִי וּמֶתְדְּבַר הֲוָא מֵן שֵׁאדָא לְחוּרְבָּא׃

Percioche IESV comandaua à lo ſpirito immondo che vſciſſe fuor di quell'huomo: perche l'haueua molto tempo poſſeduto, & era ſtato legato con catene, e guardato ne i ceppi: & rompendo i legami, era traſportato dal demonio ne i diſerti.

29 וַיְצַו אֶת־רוּחַ טְמֵאָה לָצֵאת מִן־הָאָדָם כִּי־בְעִתּוֹת רַבּוֹת חֲטָפוֹ וַיִּלְכְּדוּהוּ בַּחַחִים וַיַּאַסְרוּהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיִּתְּנוּ אוֹתוֹ בַּמַּטָּרָה וַיְשַׁבֵּר אֶת הַזִּקִּים וַיּוֹלִיכֵהוּ הַשָּׂטָן בַּמִּדְבָּר׃

Porque mandaua àl eſpiritu immundo, que ſalieſſe del hombre: porque ya de muchos tiempos lo arrebataua: y guardauanlo preſo con cadenas y grillos, mas rompiendo las priſiones era agitado del demonio por los deſiertos.

29. Παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

Car il commandoit à l'eſprit immonde, qu'il ſortiſt hors de l'homme: car il l'auoit tenu enſerré dés long temps, & icelui eſtoit bien lié de chaines, & gardé aux ceps mais deſrompant les liens, il eſtoit emporté par le diable aux deſerts.

30 שַׁאֲלֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ מַו שְׁמָךְ אֲמַר לֵהּ לֶגְיוֹן מֶטוּל דְּדַיְוֵא סַגִּיאֵא עַלִּילִין הֲווֹ בֵּהּ׃

Allor IESV gli domandò, dicendo, Come hai tu nome? Et egli diſſe, Legione: percioche molti demonij erano entrati in lui.

30 וַיִּשְׁאַל לוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לִגְיוֹן כִּי שֵׁדִים רַבִּים בָּאוּ אֵלָיו׃

Y preguntóle Ieſus, diziendo, Que nombre tienes? Y el dixo, Legion. Porque muchos demonios auian entrado en el.

30. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεὼν ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

Adonc Ieſus l'interrogua, diſant, Comment as-tu nom: & il dit, Legion, car pluſieurs diables eſtoyent entrés en lui.

31 וּבָעֵין הֲווֹ מֶנֵּהּ דְּלָא נְפַקֵּד לְהוֹן לְמֵאזַל לַתְהוֹמָא׃

E pregauanlo che non comandaſſe loro che ſen'andaſſeno ne l'abiſſo.

31 וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ פֶּן יְצַוֶּה אוֹתָם לַהֲלֹךְ אֶל־תְּהוֹם׃

Y rogauanle que no les mandaſſe que fueſen àl abiſmo.

31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

Et ils le prioyent qu'il ne leur commandaſt point d'aller en l'abiſme.

CAP. VIII.

27. Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

And as he went out to land / there mette him a certaine man out of the citie / which had a deuill long time / and hee ware no clothes / neither abode in houſe / but in the graues.

28. Is ut vidit Ieſum, procidit ante illum : & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dei altiſſimi? obſecro te ne me torqueas.

And when he ſawe Jeſus / he cried out / and fel downe before him / and with a loude voyce ſaide / What haue J to do with thee / Jeſus the Sonne of God / the moſt High? J beſeeche thee torment me not.

29. Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus : & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

For he commaunded the foule ſpirite to come out of the man : (for oft times he had caught him : therefore he was bounde with chaines / and kept in fetters : but hee brake the bandes / and was caryed of the deuill into wilderneſſes.)

30. Interrogavit autem illum Ieſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio : quia intraverant dæmonia multa in eum.

Then Jeſus aſked him / ſaying / What is thy name? And he ſaide / Legion / becauſe many deuils were entred into him.

31. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

And they beſought him / that hee woulde not cōmaunde them to goe out into the deepe.

Das VIII. Capitel.

27. Vnd als er außtratt auff das Land / begegnete jhm ein Mann auß der Statt / der hatte teuffel von langer zeit her / vnd thet keine kleider an / vnd bleib in keinem Hauſe / ſondern inn den Gräbern.

Oc ſom hand traadde vd paa landet / da mette en Mand hannem aff ſtaden / ſom haffde Dieffuelen long tid / oc førde ſig icke i klæder / oc bleff icke i noget Huſſ / men i Graffuer.

28. Da er aber Jeſum ſahe / ſchrey er / vnd fiel für jhm nider / vnd rieff laut vnd ſprach : Was hab ich mit dir zuſchaffen / Jeſu du Son Gottes des Allerhöchſten? Jch bitte dich du wolteſt mich nicht quelen.

Oc der hand ſaa Jheſum / robte hand / oc falt ned faar hannem / oc robte høyt / oc ſagde / Huad haffuer ieg met dig at ſkaffe / du Jheſu den allerhøyſtis Guds Søn? Jeg beder dig at du icke vilt pine mig.

29. Denn er gebot dem vnſaubern Geiſt / daß er von dem Menſchen außfüre / denn er hatte jhn lange zeit geplaget. Vnd er war mit ketten gebunden / vnd mit feſſeln gefangen / vnd zerreiß die bande / vnd ward getrieben von dem teufel in die Wüſten.

Thi hand bød den wrene Aand / at fare vd aff Menniſket / thi hand haffde long tid plaget hannem. Oc hand vaar bunden met Lencker / oc fangen met Bolter / oc hand brøt Bondene ſønder / oc bleff dreffuen aff Dieffuelen i ørcken.

30. Vnd Jeſus fraget jn / vnd ſprach : Wie heiſſeſt du? Er ſprach : Legion / denn es waren vil Teufel in jhn gefahren.

Oc Jheſus ſpurde hannem at / oc ſagde / huad heder du? Hand ſagde / Skock / Thi der vaare mange Dieffle farne i hannem.

31. Vnd ſie baten jn / daß er ſie nicht hieſſe in die tieffe fahren.

Oc de bade hannem / at hand ſkulde icke biude dem fare i Affgrunden.

Kapitola VIII.

27. A když z lodi wyſtaupil na zemi / potkal gey muž geden béže z Měſta / kterýž měl Diábelſtwij giž mnohé čaſy / a rauchem ſe neodijwal / ani w domu přebýwal / ale w hrobijch.

A gdy wyſzedl ná brzeg zábieżał mu z miáſtá onego mąż niektory co miał diabelſtwo od wiela czáſow / á ni ſie obłoczył w ſzáte y nie mieſzkawał w domu iedno w grobiech.

28. Tak když vzřel Gežijſſe / padl před nim / a zwolaw hlaſem welikým / řekl Co mně s tebau geſt Gežijſſy Synu Boha naywyſſſýho? proſým tebe aby mne netrápil.

Ten gdy vyzrał Jezuſá krzyczał á przypadſzy do nogiego głoſem wielkim mowił / Coż mi do ciebie Jezuſie ſynu Bogá nawyżſzego? proſzę cie nie męcz mie.

29. Přikazowal zagiſté duchu nečiſtému / aby wyſſel od člowěka : Nebo mnohé čaſy gim lomcowal / a býwal vkowán řetězy / a w pautech gſa oſtřijhán : y zlámage okowy / býwal puzen od Diábelſtwij na pauſſť.

(Abowiem roſkázował duchowi nie czyſtemu áby wyſzedł od człowieká onego / bo go od niemálego czáſu trapił / á tákże związány łáńcuchem y pęty był pod ſtrażą / wſzákże połamawſzy zwiąſki pędzon był od diabłá ná puſtynie)

30 Y otázal ſe ho Gežijſs / řka : Které tobě gméno geſt? A on řekl : Wogſko / něb bylo mnoho Diáblůw weſſlo do něho.

Pytał go tedy Jezus mowiąc / Ktore ieſt twe imie? á on powiedział Huf / ábowiem wiele diabelſtwá wſtąpiło było weń.

31. Tehdy proſyli ho / aby gim nepřikazowal gjti do propaſti.

Y proſił go áby im nie roſkázował idź w przepáſci.

ח

27 וְכַד נְפַק לְאַרְעָא פְּגַע בֵּה גַּבְרָא חַד מֶן מְדִינְתָּא דְּאִית הֲוָא בֵּה דַּיְוָא מֶן זַבְנָא סַגִּיאָא וּמָאנָא לָא לָבֵשׁ הֲוָא וּבְבַיְתָא לָא עָמַר הֲוָא אֶלָּא בְּבֵית קְבוּרָא׃

E ſmontato ch'ei fu de la naue à terra, gli venne incontro da la città vn certo huomo, il quale haueua gia lungo tempo il demonio addoſſo, e non ſi veſtiua di veſtimento alcuno, ne habitaua in alcuna caſa, ma de i monumenti.

28 כַּד חֲזָא דֵּין לְיֵשׁוּעַ קְעָא וּנְפַל קְדָמַוְהִי וּבְקָלָא רָמָא אֱמַר מָנָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דַּאלָהָא מְרַיְמָא בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ לָא תְּשַׁנְקַנִי׃

Et hauendo veduto IESV, gridando, ſi gli gittò dauanti e diſſe ad alta voce, Che ho io à far con teco, IESV figliuol di Dio altiſſimo: Io ti prego, non mi tormentare.

29 פַּקֶּד הֲוָא לֵהּ גֵּיר יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טַנְפְּתָא לְמֶפַּק מֶן בַּר נָשָׁא סַגִּי הֲוָא לֵהּ גֵּיר הָא מֶן דִּשְׁבָא הֲוָא לֵהּ וּמֶתְאַסַר הֲוָא בְּשֵׁשְׁלָתָא וּבְכַבְלָא מִתְנְטַר הֲוָא וּמְפַסֵּק הֲוָא אֲסוּרַוְהִי וּמֶתְדְּבַר הֲוָא מֶן שֵׁאדָא לְחוּרְבָּא׃

Percioche IESV comandaua à lo ſpirito immondo che vſciſſe fuor di quell'huomo: perche l'haueua molto tempo poſſeduto, & era ſtato legato con catene, e guardato ne i ceppi: & rompendo i legami, era traſportato dal demonio nei diſerti.

30 שַׁאֲלֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ מָנוּ שְׁמָךְ אֱמַר לֵהּ לְגִיוֹן מֶטוּל דְּדַיְוָא סַגִּיאֵא עַלִּילִין הֲווֹ בֵּהּ׃

Allor IESV gli domandò, dicendo, Come hai tu nome? Et egli diſſe, Legione: percioche molti demonij erano entrati in lui.

31 וּבָעֵין הֲווֹ מֶנֵּהּ דְּלָא יִפְקוֹד לְהוֹן לְמֵאזַל לִתְהוֹמָא׃

E pregauanlo che non comandaſſe loro che ſen'andaſſeno ne l'abiſſo.

ח

27 וַיֵּצֵא אֶל־הָאָרֶץ וַיִּפְגַּע בּוֹ אִישׁ אֶחָד מִן־הָעִיר אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ שֵׁדִים מֵעִתִּים רַבּוֹת וּבֶגֶד לֹא לָבוּשׁ וּבְבַיִת לֹא עָמַד כִּי אִם בַּקְּבָרִים׃

Y ſaliendo el à tierra, ſalióle àl encuentro de la ciudad vn hombre que tenia demonios ya de muchos tiempos: y no veſtia veſtido, ni eſtaua en caſa, ſi no por los ſepulchros.

28 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־יֵשׁוּעַ וַיִּצְעַק וַיִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו וּבְקוֹל גָּדוֹל אָמַר מַה לִּי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֵל־עֶלְיוֹן אַל־נָא תְּשַׁמְּמֵנִי׃

Elqual como vido à Ieſus, exlamó, y proſtroſe delante del, y dixo à gran boz: Que tengo yo contigo Ieſus, Hijo del Dios Altiſſimo? ruegote que no me atormentes.

29 וַיְצַו אֶת־רוּחַ טֻמְאָה לָצֵאת מִן־הָאָדָם כִּי־בְּעִתּוֹת רַבּוֹת חֲטָפוֹ וַיִּלְכְּדוּהוּ בַּחַחִים וַיַּאַסְרוּהוּ בִּנְחֻשְׁתַּיִם וַיִּתְּנוּ אוֹתוֹ בַּמִּשְׁמָרָה וַיְשַׁבֵּר אֶת הַזִּקִּים וַיּוֹלִיכֵהוּ הַשָּׂטָן בַּמִּדְבָּר׃

Porque mandaua àl eſpiritu immundo, que ſalieſſe del hombre: porque ya de muchos tiempos lo arrebataua: y guardauanlo preſo con cadenas y grillos, mas rompiendo las priſiones era agitado del demonio por los deſiertos.

30 וַיִּשְׁאַל לוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לִגְיוֹן כִּי שֵׁדִים רַבִּים בָּאוּ אֵלָיו׃

Y preguntóle Ieſus, diziendo, Que nombre tienes? Y el dixo, Legion. Porque muchos demonios auian entrado en el.

31 וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ פֶּן יְצַוֶּה אוֹתָם לַהֲלֹךְ אֶל־תְּהוֹם׃

Y rogauanle que no les mandaſſe que fueſen àl abiſmo.

η'.

27. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασι.

Et quand il fut ſorti de la naſſelle ſur terre, vn certain homme de ceſte ville la vint à l'encontre de lui, qui auoit les diables dés long temps: & ne eſtoit point veſtu de veſtement, & ne demeuroit point en maiſon, mais dedans les ſepulcres.

28. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοί Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

Icelui donc apperceuant Ieſus, & s'eſcriant, ſe ietta deuant lui; & dit à haute voix, Qu'y a-il entre moi & toi, Ieſus Fils du Dieu ſouuerain? ie te prie ne me tormente point.

29. Παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

Car il commandoit à l'eſprit immonde, qu'il ſortiſt hors de l'homme: car il l'auoit tenu enſerré dés long temps, & icelui eſtoit bien lié de chaines, & gardé aux ceps mais deſrompant les liens, il eſtoit emporté par le diable aux deſerts.

30. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεὼν ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

Adonc Ieſus l'interrogua, diſant, Comment as-tu nom: & il dit, Legion, car pluſieurs diables eſtoyent entrés en lui.

31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

Et ils le prioyent qu'il ne leur commandaſt point d'aller en l'abiſme.

CAP. VIII.

27. Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

And as he went out to land / there mette him a certaine man out of the citie / which had a deuill long time / and hee ware no clothes / neither abode in houſe / but in the graues.

28. Is ut vidit Ieſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dei altiſſimi? obſecro te ne me torqueas.

And when he ſawe Jeſus / he cried out / and fel downe before him / and with a loude voyce ſaide / What haue I to do with thee / Jeſus the Sonne of God the moſt High? I beſeeche thee torment me not.

29. Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

For he commaunded the foule ſpirite to come out of the man: (for oft times he had caught him: therefore he was bounde with chaines / and kept in fetters: but hee brake the bandes / and was caryed of the deuill into wilderneſſes.)

30. Interrogavit autem illum Ieſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

Then Jeſus aſked him / ſaying / What is thy name? And he ſaide / Legion / becauſe many deuils were entred into him.

31. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

And they beſought him / that hee woulde not cõmaunde them to goe out into the deepe.

Das VIII. Capitel.

27. Vnd als er außtratt auff das Land / begegnete jhm ein Mann auß der Statt / der hatte teuffel von langer zeit her / vnd thet keine kleider an / vnd bleib in keinem Hauſe / ſondern inn den Gräbern.

Oc ſom hand traadde vd paa landet / da møtte en Mand hannem aff ſtaden / ſom haffde Dieffuelen long tid / oc førde ſig icke i klæder / oc bleff icke i noget Huſſ / men i Graffuer.

28. Da er aber Jeſum ſahe / ſchrey er / vnd fiel für jhm nider / vnd rieff laut vnd ſprach: Was hab ich mit dir zuſchaffen / Jeſu du Son Gottes des Allerhöchſten? Ich bitte dich du wolteſt mich nicht quelen.

Oc der hand ſaa Jheſum / robte hand / oc falt ned faar hannem / oc robte høyt / oc ſagde / Huad haffuer ieg met dig at ſkaffe / du Jheſu den allerhøyſtis Guds Søn? Jeg beder dig at du icke vilt pine mig.

29. Denn er gebot dem vnſaubern Geiſt / daß er von dem Menſchen außführe / denn er hatte jhn lange zeit geplaget. Vnd er war mit ketten gebunden / vnd mit feſſeln gefangen / vnd zerreiß die bande / vnd ward getrieben von dem teufel in die Wüſten.

Thi hand bød den vrene Aand / at fare vd aff Menniſket / thi hand haffde long tid plaget hannem. Oc hand vaar bunden met Lencker / oc fangen met Bolter / oc hand brøt Bondene ſønder / oc bleff dreffuen aff Dieffuelen i ørcken.

30. Vnd Jeſus fraget jn / vnd ſprach: Wie heiſſeſt du? Er ſprach: Legion / denn es waren vil Teufel in jhn gefahren.

Oc Jheſus ſpurde hannem at / oc ſagde / huad heder du? Hand ſagde / Skock / Thi der vaare mange Dieffle farne i hannem.

31. Vnd ſie baten jn / daß er ſie nicht hieſſe in die tieffe fahren.

Oc de bade hannem / at hand ſkulde icke biude dem fare i Affgrunden.

Kapitola VIII.

27. A když z lodi wyſtaupil na zemi / potkal gey muž geden běže z Měſta / kterýž měl Diábelſtwij giž mnohé čaſy / a rauchem ſe neodijwal / ani w domu přebýwal / ale w hrobijch.

A gdy wyſzedł ná brzeg zábieżał mu z miáſtá onego mąż niektory co miał diabelſtwo od wiela czáſow / á ni ſie obłoczył w ſzáte y nie mieſzkawał w domu iedno w grobiech.

28. Ten vdyž vzřel Gežiſſe / padl před nim / a zwolaw hlaſem welikým / řekl Co mně s tebau geſt Gežiſſy Synu Boha naywýſſýho? proſým tebe aby mne netrápil.

Ten gdy vyzrał Jezuſá krzyczał á przypadſzy do nogiego głoſem wielkim mowił / Coż mi do ciebie Jezuſie ſynu Bogá nawyżſzego? proſzę cie nie mecz mie.

29. Přikazowal zagiſté duchu nečiſtému / aby wyſſel od člowěka: Nebo mnohé čaſy gim lomcowal / a býwal vkowán řetězy / a w pautech gſa oſtřij hán: y zlámage okowy / býwal puzen od Diábelſtwij na pauſſt.

(Abowiem roſkázował duchowi nie czyſtemu áby wyſzedł od człowieká onego / bo go od niemáłego czáſu trapił / á tákże zwiazány łáncuchem y pęty był pod ſtrażą / wſzákże połamawſzy zwiaſki pędzon był od diabłá ná puſtynie)

30. Y otázal ſe ho Gežiſs / řka: Které tobě gméno geſt? A on řekl: Wogſko / něb bylo mnoho Diáblůw weſſlo do něho.

Pytał go tedy Jezus mowiąc / Ktore ieſt twe imię? á on powiedział Huf / ábowiem wiele diabelſtwá wſtąpiło było weń.

31. Tehdy proſyli ho / aby gim nepřikazowal gjti do propaſti.

Y proſił go áby im nie roſkázował idź w przepáſci.

ח

32 אית הות דין תמן
בקרא דחזירא סגיאת
דרעיא בטורא ובעין הוו
מנה דיפס להון דבחזירא
יעלון ואפס להון׃

Hor quiui era vn gregge di molti porci, che paſceuano nel monte, e i demonij lo pregauano che permetteſſe loro d'entrare in quelli: & egli il permeſſe loro.

33 ונפקו שאדא מן
גברא ועלו בחזירא
ותרצת בקרא הי כלה
לשקיפא ונפלו בימתא
ואתחנקו׃

I demonij dunque vſciron di quell'huomo, & entroron ne i porci: onde il gregge impetuoſamente corſe giù per il precipitio nel lago, & affogoſſi.

34 כד חזו דין רעותא
מדם דהוא ערקו
ואשתעיו במדינתא
ובקוריא׃

E come quei che li paſceuano, viddero quel che era auuenuto, ſi fuggirono, e raccontoronlo ne la città, e ne le ville.

35 ונפקו אנשא דנחזון
מדם דהוא ואתו לות
ישוע ואשכחוהי לגברא
הו דנפקו שאדוהי כד ל
לביש ומנכף ויתב לות
רגלוהי דישוע ודחלו׃

Onde vſcirono per vedere il fatto: e vennero à IESV, e trouorono l'huomo, dal quale erano vſciti i demonij, che ſedeua à i piedi di IESV, veſtito, e di buon ſentimento: & hebbero timore.

36 ואשתעיו להון אילין
דחזו איכנא אתאסי
גברא הו דיונא׃

E quelli ancora, che haueuan veduto, raccontoron loro in che modo l'indemoniato era ſtato riſanato.

37 ובעין הוו מנה כלה
כנשא דגדריא דיאול. לה
מן לותהון מטול
דדחלתא רבתא אחידת
אנון הו דין ישוע סלק
לספינתא והפך מן ל
לותהון׃

Allora tutta la moltitudine del paeſe circonuicino de Gadareni lo pregarono che ſi partiſſe da loro: percioche erano preſi da gran timore. Et egli ſalito ne la naue. ſene ritornò.

ח

32 ויהי שם עדר חזירים
רבים הרועים בהר ויתחננו אליו
לצוותו אותם לבוא אל־האלה
ויצו להם׃

Y auia alli vn hato de muchos puercos que pacian en el monte: y rogaronle que los dexaſſe entrar en ellos? y dexólos.

33 ובצאתם מן־האדם באו
אל־החזירים ויהלך העדר
בסחף אל־הים ויחנקו׃

Y ſalidos los demonios del hombre, entraron en los puercos: y el hato deellos ſe arronjó de vn deſpennadero en el Lago: y ahogoſe.

34 ויראו הרועים את־אשר
נעשה וינוסו ויבואו ויגידו בעיר
ובשדות׃

Y los paſtores, como vieron loque auia acontecido, huyeron: y yendo, dieron auiſo en la ciudad y por las heredades.

35 ויצאו לראות את אשר
נעשה ויבואו אל־ישוע וימצאו
כי ישב האדם ההוא אשר
ממנו השדים יצאו לבוש ונבון
הוא לרגלי ישוע וייראו׃

Y ſalieron à ver loque auia acontecido, y vinieron à Ieſus: y hallaron ſentado al hombre, delqual auian ſalido los demonios, veſtido, y en ſeſo à los pies de Ieſus: y vuieron temor.

36 ויגידו להם אשר ראו איך
נושע בעל שד׃

Y contaronles losque lo auian viſto, como auia ſido ſaluo aquel endemoniado.

37 וישאלו אותו כל־קהל כבר
הגדרים ללכת מעמם כי יראה
גדולה באה עליהם ויעל על־
הספינה וישב מאתם׃

Entonces toda la multitud de la tierra de los Gadarenos alderredor le rogaron, que ſe fueſe deellos porque tenian gran temor: Y el ſubiendo en el nauio, boluióſe.

η'.

32. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

Or là eſtoit vn grand troupeau de pourceaux, paiſſans en la montagne: dont ils le prioyent qu'il leur permiſt d'entrer en iceux: & il le leur permit.

33. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη.

Les diables donc ſortans de l'homme, entrerent dedans les pourceaux: & le troupeau ſe rua de haut en bas au lac, & fut eſtouffé.

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γενόμενον, ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

Et quand les porchers eurent veu ce qui eſtoit aduenu, ils s'enfuirent: & eſtans partis le raconterent en la ville & par les champs.

35. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

Adonc les gens ſortirent pour voir ce qui eſtoit aduenu, & vindrent vers Ieſus, & trouuerẽt l'hõme duquel les diables eſtoyent ſortis, aſſis aux pieds de Ieſus, eſtant veſtu, & de ſens raſſis & poſé dont ils eurent peur.

36. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

Et ceux auſſi qui auoyent veu le tout, leur raconterent comme le demoniaque auoit eſté deliuré.

37. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

Lors toute la multitude de la contree circonuoiſine des Gadareniens le prierent qu'il ſe partiſt de deuers eux: car ils eſtoyent ſaiſis de grande crainte. Lui donc monté en la nauelle s'en retourna.

CAP. VIII.

32. Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabāt eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

And there was there by/ an hearde of many ſwine / feeding on an hill / and the deuils beſought him/that he woulde ſuffer them to enter into them. So he ſuffred them.

33. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverūt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum & ſuffocatus eſt.

Then when the deuils out of the man/and entred into the ſwine: and the heard was caried with violence from a ſteepe downe place into the lake / and was choked.

34. Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt: & nuntiaverunt in civitatem & in villas.

When the heardmen ſawe what was done / they fled: and when they were departed/ they tolde it in the citie and in the countrey.

35 Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerūt ad Ieſum, & invenerunt hominem ſedentem à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius, & timuerunt.

Then they came out to ſee what was done/ and came to Jeſus / and founde the man/ out of whome the deuils were departed / ſitting at the feete of Jeſus / clothed / and in his right minde: and they were afrayed.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

They alſo which ſawe it/tolde them by what meanes hee that was poſſeſſed with the deuill / was healed.

37. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt

Then the whole multitude of the countrey about the Gadarenes / beſought him/that he woulde depart from them: for they were taken with a great feare: & he went into the ſhip / and returned.

Das VIII. Capitel.

32. Es war aber daſelbſt eine groſſe herd Säu/ an der Weide auff dem Berge/ vnd ſie baten jhn/ daß er jnen erlaubet in dieſelbige zu fahren. Vnd er erlaubete jnen.

Oc der vaar en ſtor hiord Suin/ ſom ode paa Bierget/ Oc de bade hannem / at de maatte fare i dem. Oc hand gaff dem loff.

33. Da fuhren die teuffel auß von dem Menſchen / vnnd fuhren in die Säu / vnd die herde ſtürtzet ſich mit einem ſturm in den See/ vnd erſoffen.

Da fore Diefflene aff Menniſket / oc fore i Suinene / oc Hiorden ſtyrte ſig haſtelige i Søen/ oc drucknede.

34. Da aber die Hirten ſahen was da geſchach/ flohen ſie / vnd verkündigetens in der Statt vnd in den Dörffern.

Men der Hyrderne ſaae det ſom ſkede da flyde de/ oc kundgiorde det i ſtaden oc i Byerne.

35. Da giengen ſie hinauß zu ſehen/ was da geſchehen war / vnd kamen zu Jeſu/ vnd funden den Menſchen/ von welchem die teufel auß gefahren waren/ ſitzend zu den füſſen Jeſu bekleidet vnd vernünfftig / vnd erſchracken.

Da ginge de vd at ſee/ det ſom vaar ſkeet / oc komme til Jheſum / oc funde det Menniſke / ſom Diefflene vaare farne aff/ ſide klæd hoſſ Jheſu føder/ oc hand vaar ved ſine ſind/ oc de forferdedis.

36. Vnd die es geſehen hatten/ verkündigtens jhnen / wie der Beſeſſene war geſund worden.

Oc de ſom det haffde ſeet/kundgiorde dem det/huorledis den Beſætte bleff karſk.

37. Vnd es bat jhn die gantze menge der vmbligenden Länder der Gadarener / daß er von jnen gienge / Denn es war ſie ein groſſe forcht ankommen. Vnd er tratt in das ſchiff/ vnd wandte ſich wider vmb.

Oc den gantſke Almue i de Gadareners omliggende Land bade hannem / at hand vilde gaa fra dem/ Thi der vaar en ſtor redzel kommen dem paa. Oc hand traadde i Skibet/ oc vende til bage igen.

Kapitola VIII.

32. Bylo pak tu ſtádo wepřůw mnohých/ kteřijž ſe páſli na hůře: y proſyli ho/ aby gim dopuſtil da nich wgijti. Y dopuſtil gim.

A było thám wielkie ſtádo wieprzow páſacych ſie po gorze/ y proſyli go áby im wnie dopuſcił wnidź/ y do puſcił im.

33. Tehdy wyſſli Diáblowé z člowěka / á weſſli do wepřůw: a hřmotem bežělo ſtádo vprkem do Gezera/y ztonůlo geſt.

Tedy diábelſthwá wyſzedſzy od człowieká onego/ weſzły w wieprze/ ktorych ſtádo wpádło z gory w ięzioro y potonęło.

34. Ten ſkutek když vzřeli ti kteřijž páſli/ vtekli preč / a zwěſtowali do Měſta y do Wſý.

A gdy páſtyrze vyzrzeli co ſie ſtáło vciekli/ á przyſzedſzy oznaymili to w mieſcie y po wſiách.

35. Tehdy wyſſli wen / aby wijděli co ſe bylo ſtalo: Y přiſſli k Gežijſſowi / a nalezli člowěka z kteréhožto ďáblowé wyſſli/ oděného / a zdrawé mysli an ſedj v noh geho/ y báli ſe.

A przetoż wyſzli áby oglądáli ſie było ſtáło/ á przyſzedſzy do Jezuſá nálezli człowiek á onego od ktorego wyſzło diabelſthwo vbránego y z dobra pámiecia/ ſiedzązego v nog Jezuſowych/ y vlekli ſie.

36. A wyprawowali gim y ti kteřijž byli widěli/ kterak geſt zdráw včiněn od množſtwij Diábluow.

Powiedzieli im tedy cy ktorzy widzieli iáko był ku zdrowiu przywrocon ten ktory był opętány.

37. Y proſyli ho wſſecko množſtwij Gerazenſkých/aby odſſel od nich: nebo baznij welikau báli ſe. A on wſtaupiw na lodij/ nawrátil ſe.

A ták go proſił wſzytek lud okolicznie przyległey ziemicy Gadárenczykow áby ſzedł precz od nich ábowiem byli wielkim ſtráchem zjęci/ á on też wſiadſzy w lodź wrocił ſie.

ח

38 הו דין גברא דנפקו מנה שאדא בעא הוא מנה דלותה יהוא ושריהי ישוע ואמר לה:

El'huomo da cui erano vſciti i demonij, lo pregaua di ſtar con eſſolui: ma IESV *lo mando via, dicendo.*

39 הפוך לביתך ואשתעא מדם דעבד לך אלהא ואזל ומכרז הוא בכלה מדינתא מדם דעבד לה ישוע:

Ritorna à caſa tua, e racconta tutte le coſe che Iddio t'ha fatte. Et egli ſen'andò per tutta la citta, diuolgando tutte le coſe che gli haueua fatte IESV.

40 כד הפך דין ישוע ק קבלה כנשא סגיאא כלהון גיר לה חירין הוו:

Hor come IESV *fu ritornato, la turba lo riceuè: perche tutti ſtauano ad aſpettarlo.*

41 וגברא חד דשמה יוארש ריש כנושתא נפל קדם רגלוהי דישוע ובעא הוא מנה דיעול לביתה:

Et ecco, venne vn huomo che haueua nome Iairo, & era principal de la ſinagoga, il qual ſi gittò à i piedi di IESV, *e pregollo che entraſſe in caſa ſua.*

42 ברתא גיר יחידיתא אית הות לה איך ברת שנין תרתעסרא וקריבא הות לממת וכד אזל עמה הו ישוע כנשא סגיאא חבץ הוא לה:

Percioch'egli haueua vna figliuola vnica di circa dodici anni, laqual ſi moriua. Et mentre ch'egli andaua, la turba il premeua.

43 אנתתא דין חדא דתריע הוא דמה שנין תרתעסרא הי דבית אסותא כלה קנינה א אפקת ולא אשכחת דמן אנש תתאסא:

Allora vna donna che haueua il fluſſo del ſangue gia da dodici anni, (laquale haueua ſpeſa tutta la ſua ſuſtantia ne medici, ne però era ſtata mai potuta guarir da veruno.)

ח

38 והאיש אשר ממנו יצאו השדים בקש ממנו להיות עמו וישלחהו ישוע לאמר:

Y aquel hombre, delqual auian ſalido los demonios, le rogó para eſtar conel: mas Ieſus lo deſpidió diziendo.

39 שוב אל־ביתך וספר כמה עשה לך אלהים וילך בעיר כלה קורא כמה עשה לו ישוע:

Bueluete à tu caſa, y cuenta quan grandes coſas hà hecho Dios contigo. Y el ſe fué, predicando por toda la ciudad quan grandes coſas auia Ieſus hecho con el.

40 ויהי—כאשר שב ישוע ויקבלהו העם כי כלם מיחלים אותו:

Y acontecio que boluiendo Ieſus, la companna lo recibió: porque todos le eſperauan.

41 והנה בא איש ושמו יאיר והוא רב העדה היה ויפל אל־רגלי ישוע וישאל ממנו לבוא לביתו:

Y he aqui vn varon llamado Iairo, el qual tambien era principe de la Synoga, vino, y cayendo à los pies de Ieſus, rogauale, que entraſſe en ſu caſa:

42 כי בת יחידה היא היתה לו כשתים עשרה שנה והיא קרובה למות ובלכתו עמו קהל רב הציקוהו:

Porque vna hija vnica que tenia, de como doze annos ſe eſtaua muriendo, Y yendo, apretaualo la companna.

43 ואשה היתה דוה בנדתה משתים עשרה שנה אשר היא בלעה את—כל—קנינה את—הרופאים ולא יכלה להרפא מכל־איש:

Y vna muger que tenia fluxo de ſangre ya auia doze annos, la qual auia gaſtado en medicos toda ſu hazienda, y de ninguno auia podido ſer curada.

η'.

38. Ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων,

Et l'homme duquel les diables eſtoyent ſortis, le prioit qu'il fuſt auec lui: mais Ieſus le renuoya, diſant,

39. Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ Θεός. Καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

Retourne-t'en en ta maiſon, & raconte combien grandes choſes Dieu t'a faites. Il s'en alla donc publiant par toute la ville toutes les choſes que Ieſus lui auoit faites.

49. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

Aduint que quand Ieſus fut retourné, la multitude le receut: car tous l'attendoyent.

41. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Lors voici, vn homme vint, qui auoit nom Iaïrus, lequel eſtoit le principal de la ſynagogue: & ſe iettant aux pieds de Ieſus, le pria qu'il vinſt en ſa maiſon.

42. Ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν. (Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

Car il auoit vne fille vnique, d'enuiron douze ans, qui ſe mouroit. Or comme il s'en alloit, les troupes l'empreſſoyent.

43. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,

Adonc vne femme qui auoit vne perte de ſang depuis douze ans, laquelle auoit deſpendu tout ſon auoir en medecins, & ſi n'auoit peu eſtre guerie de nul.

CAP. VIII.

38. Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet, Dimiſit autem eum Ieſus, dicens.

Then the man/ out of whome the deuils were departed/ beſought him that hee might be with him: but Jeſus ſent him away/ ſaying.

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus.

Returne into thine owne houſe/ and ſhew what great things God hath done to thee. So he went his way/ and preached throughout all the citie/ what great things Jeſus had done vnto him.

40. Factum eſt autem: cùm rediiſſet Ieſus, excepit illum turba, erant autem omnes expectantes eum.

And it came to paſſe when Jeſus was come againe/ that the people receiued him: for they all wayted for him.

41. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum, ut intraret in domum eius.

And beholde/ there came a man named Jairus/ & he was the ruler of the Synagogue/ who fell downe at Jeſus feete/ & beſought him that he would come into his houſe.

42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

For he had but a daughter onely/ about twelue yeeres of age/ & ſhe lay a dying (and as he went/ the people thronged him.

43. Et mulier quædam erat in fluxo ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari.

And a woman hauing an iſſue of blood/ twelue yeeres long/ which had ſpent all her ſubſtance vpon phyſicions/ and could not be healed of any.

Das VIII. Capitel.

38. Es bat jhn aber der Mann/ von dem die teuffel auß gefahren waren/ daß er bey jhm möchte ſein. Aber Jeſus ließ jhn von ſich/ vnd ſprach:

Da bad Manden hannem/ ſom Diefflene vaare farne vdaff/ at hand maatte bliffue hoſſ hannem. Men Jheſus forlod hannem fra ſig/ oc ſagde.

39. Gehe wider heim/ vnd ſage/ wie groſſe ding dir Gott gethan hat. Vnd er gieng hin/ vnd prediget durch die gantze Statt/ wie groſſe ding jhm Jeſus gethan hatte.

Gack hiem igen/ oc ſig huor ſtore ting Gud haffuer giord dig. Oc hand gick bort/ oc predickede igennem den gantſke Stad/ huor ſtore ting Jheſus haffde giord hannem.

40. Vnd es begab ſich/ da Jeſus wider kam/ nam jhn das Volck auff/ denn ſie warteten alle auff jhn.

Oc det begaff ſig/ der Jheſus kom igen/ anammede Folcket hannem/ thi de tøffuede alle effter hannem.

41. Vnd ſihe/ da kam ein Mann mit namen Jairus/ der ein öberſter der Schulen war/ vnd fiel Jeſu zu den Füſſen/ vnd bat jhn/ daß er wolt inn ſein Hauß kommen.

Oc ſee/ der kom en Mand/ Jairus/ oc vaar den Øffuerſte for Scholen/ oc hand falt ned faar Jheſu føder/ oc bad hannem/ at hand vilde komme i hans Huſſ.

42. Denn er hatte eine einige Tochter bey Zwölff jaren/ die lag in den letzten zůgen. Vnd da er hingieng/ drang jhn das Volck.

Thi hand haffde en eniſte Daatter ved tolff aar. hun laa i det yderſte aandefong. Oc der hand gick bort/ trengde Folcket hannem.

43. Vnd ein Weib hatte den blutgang zwölff jahr gehabt/ die hatte all jhre narung an die ärtzte gewandt/ vnd kondte von niemand geheilet werden.

Oc en Quinde haffde hafft Blodſot i/ tolff aar/ hun haffde koſtet al ſin nering paa læger/ oc kunde icke bliffue helbrede aff nogen.

Kapitola VIII.

38. W tom proſyl ho Muž od kterěhožto Diáblowě wyſſli/ aby s nim byl. Ale Gežijſs propuſtil ho/ řka:

Y proſył go on człowiek od ktorego wyſzło diabelſthwo áby był przynim/ ále go Jezus odpráwił mowiąc.

39. Nawrak ſe do domu twěho/ a wyprawug kterak weliké wěcy včinil tobě Buoh. Y chodil po wſſem Měſtě/ a wyprawowal kterak weliké wěcy včinil gemu Gežijſs.

Wroć ſie do domu twego a opowiedz iáko wielkie rzeczy z tobá Pan vczynił/ tákże odſzedł opowiedáiąc po wſzytkim mieſcie iák wielkie rzeczy vczynił z nim Jezus.

40. Stalo ſe pak když ſe nawrátil Gežijſs/ přiyal gey Záſtup: nebo wſſyckni očekáwali ho.

Potym gdy ſie Jezus wroćił/ przyieło go zgromadzenie ludzi/ ábowiem go wſzyſcy czekále.

41. A hle přiſſel muž kterémužto gměno Jayrus/ a ten byl Knijže Sſkoly Židowſké: Y padl k nohám Gežijſſowým proſe ho aby wſſel do domu geho.

Tedy oto przyſzedł mąż niektory imieniem Jáir/ á ten był kſiąże Bożnice/ y przypadſzy do nog Jezuſowych proſił go áby wſzedł w domie°.

42. Neb měl Dceru gedinkau okolo dwanácti leth/ a ta vmijrala. Y přihodilo ſe když ſſel/ že potiſkowán byl od Záſtupu.

Abowiem thylko iedyna dźiewke miał/ ktora byłá iákoby we dwunaſcie lat/ á tá iuż konáłá: Jdąc tedy ſciſnion był od zgromádzenia ludzi.

43. Thedy žena gedna w ſwé nemocy gſaucy od Leth dwanácti/ kterážto byla na Lékaře wynaložila weſſkeren ſtatek ſwůg/ a od žádněho nemohla vzdrawena býti.

Támże niewiáſtá ktora płynienie krwie cierpiáłá od lat dwunaſcie/ á nálożyłá na lekárze wſzytko ſwe pożywienie/ y nie mogłá być od żadnego zleczoná.

ח

44 אֶתְקַרְבַת מֶן בֶּסְתְרֵה וְקֶרְבַת לְכֶנְפָא דְּמָאנֵה וּמֶחְדָא קָמַת מַרְדִּיתָא דַּדְמָה׃

Accoſtataſi à lui di dietro, toccò l'eſtremita del ſuo veſtimento: e ſubbito il fluſſo del ſangue le ceſſo.

45 וֶאמַר יֵשׁוּעַ מַנוּ קְרֶב לִי וְכַד כֻּלְהוֹן כָּפְרִין אֶמַר לֵה שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא וְדַעְמֵה רַבַּן כֶּנְשֵׁא אָלְצִין לָךְ וְחָבְצִין וָאמַר אַנְתְּ מַנוּ ק
קְרֶב לִי׃

E IESV diſſe, Chi è quello che m'ha toccato? e negando tutti, dice Pietro, e quegli altri che erano con lui, Maeſtro, la moltitudine ti preme e calca, e tu dici, Chi è quel che m'ha toccato?

46 הוּ דֵּין אֶמַר אֶנָשׁ קְרֶב לִי אֶנָא גֵּיר יֶדְעֵת דְּחַיְלָא נְפַק מֶנִּי׃

Ma IESV diſſe, Qualcuno m'ha toccato: concioſia coſa ch'io ho ſentito che di me è vſcita virtù.

47 הִי דֵּין אַנְתְּתָא כַּד חֲזָת דְּלָא טְעַתֵה אֶתַת כַּד רְתִיתָא וּנְפַלַת סְגֶדַת לֵה וֶאמְרַת לְעֵין עַמָּא כֻּלֵּה מֶטֻּל אֶידָא עֶלְּתָא קֶרְבַת וַאיכַנָא מֶחְדָא אֶתְאַסְיַת׃

La donna vedendo che cio non era ſtato à lui occulto, venne tutta tremando: e gittataſili dauanti, gli narrò in preſentia di tutto'l popolo, per qual cagione ella l'haueua toccato, e come ſubbito era ſtata guarita.

48 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר לָה אֶתְלַבְּבִי בְּרַתִּי הַימָנוּתֵכִי אַחְיַתְכִי זֶלִי בַּשְׁלָמָא׃

Et egli le diſſe, Figliuola, ſta di buono animo, la tua fede t'ha fatta ſalua: vattene in pace.

49 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אֶתָא אֶנָשׁ מֶן דְּבֵית רַב כְּנוּשְׁתָּא וֶאמַר לֵה מִיתַת לָה בְּרַתָךְ לָא תַּעְמֵל לְמַלְפָּנָא׃

Mentre ch'egli ancor parlaua, venne vno dala caſa del principal de la ſinagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, non moleſtare il Maeſtro.

50 יֵשׁוּעַ דֵּין שְׁמַע וֶאמַר לַאבוּהָ דַּטְלִיתָא לָא תֶּדְחַל בַּלְחוּד הַימֵן וְחַיָּא׃

E IESV hauendo vdito, riſpoſe ad eſſo Iairo, dicendo, Non temere: credi ſolamente, e ſarà ſalua.

ח

44 וַתָּבוֹא מֵאָחוֹר וַתִּגַּע לִכְנַף בִּגְדוֹ וּבְרֶגַע קָם זוֹב דָּמָהּ׃

Llegandoſe por las eſpaldàs tocò el borde de ſu veſtido: y luego eſtancó el fluxo de ſu ſangre.

45 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ מִי־הִגִּיעַ בִּי וּבְכַחֲשָׁם כֻּלָּם אָמַר כֵּיפָה וַאֲשֶׁר עִמּוֹ הַמְלַמֵּד הָעָם רָב הֵצִיקוּ וְצוֹרְרוּ אוֹתְךָ וְאָמַרְתָּ מִי־הִגִּיעַ בִּי׃

Entonces Ieſus dixo, Quien es elque me ha tocado: Y negando todos, dixo Pedro, y losque eſtauan conel, Maeſtro, la companna te apprieta y opprime; y dizes, Quien es elque me ha tocado?

46 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הִגִּיעַ בִּי פַּלְמוֹנִי כִּי מֵרִיחַ אָנֹכִי כִּי חַיִל יָצָא מִמֶּנִּי׃

Y Ieſus dixo, Ha me tocado alguien: porque yo he conocido que ha ſal ido virtud de mi.

47 וְכַאֲשֶׁר רָאֲתָה הָאִשָּׁה כִּי אֵינֶנָּה לָטָה וַתָּבוֹא בַּחֲרָדָה וַתִּפּוֹל אֶל־רַגְלָיו וַתַּגֵּד לוֹ לִפְנֵי כָל־הָעָם אוֹדוֹתֶיהָ עַל־מָה הִגִּיעָה בּוֹ וְאֵיךְ נִרְפְּאָה בְּרֶגַע׃

Entonces como la muger vido que no ſe eſcondia, vino temblando, y proſtrandoſe delante deel, declaróle delante de todo el pueblo la cauſa porque le auia tocado, y como luego auia ſido ſana.

48 וְהוּא אָמַר אֵלֶיהָ חִזְקִי וְאִמְצִי בִּתִּי אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ לְכִי לָךְ בְּשָׁלוֹם׃

Y el le dixo, Confia hija, tu fe te ha ſaluado: ve en paz.

49 עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וּבָא אֶחָד מִבֵּית רַב הָעֵדָה לֵאמֹר לוֹ כִּי מֵתָה בִּתְּךָ אַל־תּוֹגַע אֶת הַמְלַמֵּד׃

Eſtando aun el hablándo, vino vno del principe de la Synoga à dezirle, tu hija es muerta, no des trabajo àl Maeſtro.

50 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע יֵשׁוּעַ עָנָה לוֹ לֵאמֹר אַל תִּירָא הַאֲמֵן לְבַדְּךָ וְתִוָּשֵׁעַ׃

Y oyendolo Ieſus, reſpondióle, No temas: cree ſolamente, y ſerá ſalua.

η'.

44. Προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

S'approchant dë lui par derriere, toucha le bord de ſon veſtement: & à l'inſtant ſon flux de ſang s'eſtancha.

45. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε, καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου;

Adonc Ieſus dit, Qui eſt-ce qui m'a touché? Et comme tous le nioyent, Pierre dit, & ceux qui eſtoyent auec lui, Maiſtre les troupes te preſſent & foulent, & tu dis, Qui eſt-ce qui m'a touché?

46. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μου τίς· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

Mais Ieſus dit, Quelcun m'a touché: car i'ai cognu que vertu eſt iſſue de moi.

47. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

Ceſte femme donc voyant que cela ne lui auoit point eſté caché, toute tremblant vint: & ſe iettant deuant lui, lui declara deuāt tout le pleuple, pour quelle cauſe elle l'auoit touché, & comment elle auoit eſté guerïe à l'inſtant.

48. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.)

Et il lui dit, Fille, aſſeure toi, ta foy t'a guerie, va en paix.

49. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encore, quelcun de chez le principal de la ſynagogue vint, lui diſant, Ta fille eſt morte, ne trauaille point le Maiſtre.

50. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.

Mais Ieſus l'ayant entendu, reſpondit au pere de la fille, diſant, Ne crain point: croy ſeulement, & elle ſera guerie.

CAP. VIII.

44. Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius.

When ſhe came behinde him/ſhe touched the hemme of his garment/and immediatly her iſſue of blood ſtanched.

45. Et ait Ieſus, Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

Then Jeſus ſayde/ Who is it that hath touched me? When euery man denied/ Peter ſayd and they that were with him/Maſter/the multitude thruſt thee/ and treade on thee/ and ſayeſt thou/ Who hath touched me?

46. Et dixit Ieſus, Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

And Jeſus ſaid/ Some one hath touched me: for J perceyue that vertue is gone out of me.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

When the woman ſaw that ſhe was not hid/ ſhe came trembling/ and fell downe before him/ and tolde him before all the people/for what cauſe ſhe had touched him/ & howe ſhe was healed immediately.

48. At ipſe dixit ei, Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

And he ſaide vnto her/ Daughter/ be of good comfort: thy fayth hath made thee whole: go in peace.)

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei, Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

While he yet ſpake/ there came one from the ruler of the Synagogues houſe/ which ſayd to him/Thy daughter is dead: diſeaſe not the maſter.

50. Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ, Noli timere: crede tantùm, & ſalva erit.

When Jeſus heard it/he anſwered him/ſaying/ Feare not: beleeue onely/ and ſhee ſhall be made whole.

Das VIII. Capitel.

44. Die tratte von hinden hinzu/ vnd růhret ſeines kleides Saum an/ vnd alſo bald beſtund jhr der Blutgang.

Hun gick frem bag til/ oc rørde ved Sømmen aff hans kledebon/ Oc ſtrax ſtod hendis Blodſot.

45. Vnd Jeſus ſprach: Wer hat mich angerůhret? Da ſie aber alle läugneten/ ſprach Petrus vnd die mit jhm waren: Meiſter/ das Volck drenget vnnd drucket dich/ vnnd du ſprichſt: Wer hat mich angerůhret?

Oc Jheſus ſagde/ huo rørde ved mig? Oc der de nectede alle/ſagde Peder oc de ſom vaare met hannem/ Meſtere/ Folcket trenger oc trycker dig/ oc du ſiger/ Huo rørde ved mig?

46. Jeſus aber ſprach: Es hat mich jemand angerůhret/den ich fühle das eine krafft von mir gegangen iſt.

Da ſagde Jheſus/ der rørde nogen ved mig/ Thi jeg finder/at der gick en Krafft aff mig.

47. Da aber das Weib ſahe/ daß nicht verborgen war/ kam ſie mit zittern/ vnd fiel für jhn/ vnd verkündigets für allem Volck/ auß was vrſach ſie jn hette angerůhret/ vnd wie ſie were als bald geſund worden.

Men der Quinden ſaa/ at det vaar icke ſkiult/ da kom hun met beffuelſe/ oc falt faar hannem/ oc kundgiorde faar alt Folcket/ for huad ſag hun rørde ved hannem/ oc huorledis hun bleff ſtrax helbrede.

48. Er aber ſprach zu jhr: Sey getroſt meine Tochter/ dein glaube hat dir geholffen/ gehe hin mit friden.

Da ſagde hand til hende/ Ver trøſtig min Daatter/ din tro haffuer hulpet dig/ Gack bort med fred.

---

49. Da er noch redet/ kam einer vom Geſinde des Oberſten der Schule/ vnd ſprach zu jhm: Deine Tochter iſt geſtorben/ bemůhe den Meiſter nicht.

Der hand end nu talede/ da kom der en aff Schòlens Offuerſtis tienere/ oc ſagde til hannem/ Din Daatter er død/ vmage icke Meſteren.

50. Da aber Jeſus das hõret/ antworttet er jhm/ vnd ſprach: Förchte dich nicht/ glaube nur/ ſo wirdt ſie geſund.

Der Jheſus det hørde/ ſuarede hand hannem/ oc ſagde/ Frøcte dig icke/ Tro ekon/ ſaa ſkal hun bliffue helbrede.

Kapitola VIII.

44. Přiſta u pila zzadu/ a dotkla ſe podolka Raucha geho: a hned přeſtala nemoc gegij.

Przyſtapiwſzy z tylu tknelá ſie podolká ſzáty iego/ á náthychmiáſt ſie zaſtánowilo plynienie krwie iey.

45. Y řekl Gežijš: Kdo geſt kterýž ſe mne dotekl? A když wſſyckni zapijrali/ řekl Petr a kteřijž s nim byli: Miſtře Přikazateli záſtupowé tebe tiſknau a dáwij: a ty prawijš/ Kdo ſe mne dotekl?

Thedy rzekł Jezus/ Ktoż ieſt co ſie mnie tknał? á gdy wſzyſcy przeli rzekł Piotr y ći ktorzy z nim byli/ Miſtrzu wielkość ludzi ćie ściſka y thraca/ á ty mowiſz/ Ktoż ſie mnie dotknał?

46. Y řekl Gežijš: Dotekl ſe mne někdo/ nebo znám yá že geſt moc odemne wyſſla.

Ale Jezus rzekł, Tknał ći ſie mnie ktoś/ bom ia poznał że moc wyſzlá odemnie.

47. A widucy žena žeby taÿno nebylo/ třeſaucy ſe/ přiſtaupila a padla před nohami geho: a pro kterau ſe přijčnu ho dotkla/ powěděla předewſſým lidem/ a kterak geſt hned vzdrawena.

A gdy vyzrálá niewiáſtá oná iż ſie ſkryć nie mogłá/ drżac przyſzłá/ á vpadſzy przed nim oznaymiłá mu przed wſzytkim ludem dla ktho rey ſie go przyczyny tknełá y táko natychmiaſt vzdrowiona byłá.

48. A on řekl gji: Dcero/ Wijra twá tebe vzdrawila/ odegdiž w pokogi.

Tedy iey on powiedział/ Corko badz jercá dobrego/ wiárá twa zachowálá ćie/ idzże z pokoiem.

49. A když on geſſtě mluwil/ přiſſel geden k Knijžeti Sſkoly Židowſké/ řka gemu: že giž vmřela dcera twa/ natrap Miſtra.

Niz tego domowił/ oto niektthory przyſzedł od kſiażecia Bożnice powiedaiac mu. Vmárłá corká twoia/ nie przykrzże ſie Miſtrzowi.

50. Ale Gežijš vſlyſſaw to ſlowo/ odpowěděl Otcy Děwečky: Nebogž ſe/ ale toliko wěř/ a zdráwa bude:

To vſłyſzawſzy Jezus odpowiedział mu/ Nie boy ſie á wierz iedno/ bedzieć záchowana.

ח

51 אֲתָא דֵּין יֵשׁוּעַ לְבַיְתָא
וְלָא שְׁבַק לְאֱנָשׁ דַּיְעוּל
עַמֵּהּ אֶלָּא לְשֶׁמְעוּן ו
וּלְיַעֲקוּב וּלְיוּחַנָּן וּלְאַבוּהָ
דְּטַלְיְתָא וּלְאֶמַּהּ׃

Et arriuato ch'egli fu à la caſa, non laſſo entrar ſeco alcuno, eſcetto Pietro, e Iacopo, e Giouanni, e il padre e la madre de la fanciulla.

52 כֻּלְּהוֹן דֵּין בָּכֵין הֲווֹ
וּמְרַקְּדִין עֲלֶיהָ יֵשׁוּעַ דֵּין
אֶמַר לָא תִּבְכּוּן לָא גֵּיר
מִיתַת אֶלָּא דַּמְכָא הִי׃

Hor tutti la piangeuano, e ne faceuano duolo: ma egli diſſe, Non piangete: ella non è morta, ma dorme.

53 וּמְגַחְכִין הֲווֹ עֲלַוְהִי ד
דְּיָדְעִין דְּמִיתַת לָהּ׃

Et eſſi ſi faceuan beffe di lui, ſapendo ch'ella era morta.

54 הוּ דֵּין אַפֵּק לְכֻל־נָשׁ
לְבַר וַאֲחַדָהּ בְּאִידָהּ וּקְרָהּ
וֶאֱמַר טְלִיתָא קוּמִי׃

Egli hauendo ſcacciati fuor tutti, e preſo lei per la mano, gridò, dicendo, Fanciulla, leuati ſu.

55 וְהֶפְכַּת רוּחָהּ וּמְחַדָא
קָמַת וּפַקֵּד דְּנֶתְּלוּן לָהּ
לְמֵאכַל׃

Allora lo ſpirito le ritornò, e ſubbito ſi leuò ſu: & egli comandò che ſe le deſſe da mangiare.

56 וַתְמַהוּ אֲבָהַיְהָ הָו
דֵּין וַהַר אֶנּוּן דְּלֶאֱנָשׁ לָא
יֵאמְרוּן מֶדֶם דַּהֲוָא׃

Onde il padre e la madre di lei rimaſero ſtupefatti: ma egli comandò loro che non diceſſeno il fatto à perſona.

ט

1 וּקְרָא יֵשׁוּעַ לִתְרֵ—
עַסְרְתֵּהּ וִיהַב לְהוֹן חַיְלָא
וְשׁוּלְטָנָא עַל כֻּלְּהוֹן —
שֵׁאדֵא וְכוּרְהָנֵא לְמַאסָיוּ׃

Hor Iesv chiamò i dodici inſieme, e dette loro poteſta & autorita ſopra tutti i demonij, e di guarir le malattie.

2 וְשַׁדַּר אֶנּוּן לְמַכְרָזוּ
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא
וּלְמַאסָיוּ כְּרִיהֵא׃

E mandogli à predicare il regno di Dio, & à riſanar gl'infermi.

ח

51 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־הַבַּיִת אִישׁ
לֹא הִנִּיחַ לָבוֹא כִּי אִם אֶת־כֵּיפָה
וְיוֹחָנָן וְיַעֲקוֹב וְאֶת־אֲבִי הַנַּעֲרָה
וְאֶת־אִמָּהּ׃

Y entrado en caſa, no dexó entrar à nadie (conſigo,) ſino à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y àl padre y à la madre de la moça.

52 וַיִּבְכּוּ כֻּלָּם וַיִּתְגּוֹדְדוּ עָלֶיהָ
וְהוּא אָמַר אַל תִּבְכּוּ אֵינֶנָּה מֵתָה
כִּי אִם יְשֵׁנָה׃

Y llorauan todos, y planteauanla: y el dixo No lloreys: no es muerta, mas duerme.

53 וַיַּלְעִיגוּ לוֹ יוֹדְעִים כִּי מֵתָה׃

Y hazian burla deel, ſabiendo que eſtaua muerta.

54 וְהוּא הִשְׁלִיכָם כֻּלָּם חוּצָה
וַיַּחֲזֵק בְּיָדָהּ וַיִּקְרָא לֵאמֹר טַלִיתָא
קוּמִי׃

Y el, echados todos fuera, y trauandole de la mano, clamó diziendo, Moçà, leuantate.

55 וַתָּשָׁב רוּחָהּ וַתָּקָם בְּרֶגַע
וַיְצַו לְהִנָּתֵן לָהּ לֶאֱכֹל׃

Entonces ſu eſpiritu boluio. y leuantoſe luego; y el mandó que le dieſſen de comer.

56 וַיִּתְמְהוּ אָבִיהָ וְאִמָּהּ וַיְצַו
אוֹתָם פֶּן־יֹאמְרוּ לֶאֱנוֹשׁ אֶחָד
אֶת־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה׃

Y ſus padres eſtauan fuera de ſi: à los quales el mandó, que à nadie dixeſſen loque auia ſido hecho.

ט

1 וַיַּצְעֵק אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר
תַּלְמִידָיו וַיִּתֵּן לָהֶם יְכֹלֶת וְשִׁלְטוֹן
עַל־כָּל־הַשֵּׁדִים וּלְרַפֵּא אֶת־
מַחֲלָיִים׃

Y juntando ſus Dóze Diſcipulos, dioles virtud, y poteſtad ſobre todos los demonios. y que ſanaſſen enfermedades.

2 וַיִּשְׁלָחֵם לִקְרֹא אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים וּלְרַפֵּא אֶת־הַחוֹלִים׃

Y embiólos à que predicaſſen el Reyno de Dios: y que ſanaſſen los enfermos.

ή.

51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

Et quand il fut entré en la maiſon, il ne laiſſa entrer perſonne ſinon Pierre, & Iaques, & Iehan, & le pere & la mere de la fille.

52. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν· ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Or tous pleuroyent, & la plaignoyent: mais il dit, Ne pleurez point, elle n'eſt pas morte, mais elle dort.

53. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

Et ils ſe rioyent de lui, ſachans qu'elle eſtoit morte.

54. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

Mais lui les ayant mis tous dehors, & ayant prins la main d'icelle, cria diſant, Fille, leue toi.

55. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

Et l'eſprit d'icelle retourna, & elle à l'inſtant ſe leua, & il commanda qu'on lui baillaſt á manger.

56. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Et le pere & la mere d'icelle furent eſtonnés, mais il leur cõmanda qu'ils ne diſſent a perſonne ce qui auoit eſté fait.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν·

Puis apres Ieſus ayant appelé ſes douze diſciples tous enſemble, leur dõna puiſſance & authorité ſur toutes ſortes de diables, & de guerir les malades.

2. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας·

Il les enuoya donc publier le royaume de Dieu, & guérir les malades.

CAP. VIII.

51. [Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quenquam, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

And when he went into the houſe / he ſuffred no man to go in with him / ſaue Peter/ and James/ and John/ and the father and mother of the maide.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere; non eſt mortua puella, ſed dormit.

And all wept/and ſorowed for her: but he ſaide/Weepe not: foer ſhe is not dead/ but ſleepeth.

53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

And they laught him to ſcorne/knowing that ſhe was dead.

54. Ipſe autem (*eiectis foràs omnibus.*) tenens manum eius clamavit, dicens, Puella, ſurge.

So hee thruſt them all out / and tooke her by the hande / and cried / ſaying / Mayde/ ariſe.

55. Et reverſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuò. Et iuſſit illi dare manducare.

And her ſpirit came againe/ and ſhe roſe ſtraight way: and he commaunded to giue her meate.

56. Et ſtupuerunt parentes eius: quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

Then her parentes were aſtonied: but he commaunded them that they ſhould tell no man what was done.

CAP. IX.

COnvocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent.

Then called hee the twelue diſciples together / and gaue them power / and authoritie ouer all deuils / and to heale diſeaſes.

2. Et miſit illos prædicare regnum Dei: & ſanare infirmos.

And he ſent them to preach the kingdome of God/ and to cure the ſicke.

Das VIII. Capitel.

21. Da er aber inn das Hauß kam/ ließ er niemand hinein gehen/ denn Petrum vnd Jacobum vnnd Johannem / vnd des Kinds Vater vnd Mutter.

Oc der hand kom i huſit da loed hand ingen gaa ind / vden Peder oc Jacob oc Johannem / oc Barnſens Fader och Moder.

25. Sie weineten aber alle/ vnd klageten ſie. Er aber ſprach: Weinet nicht/ ſie iſt nicht geſtorben/ ſondern ſie ſchläfft.

Men de græde alle oc beklagede ſig ynckelige for hende. Da ſagde hand / Græder icke / hun er icke død/ men hun ſoffuer.

53. Vnd ſie verlachten jhn / wuſten wol daß ſie geſtorben war.

Oc de beſpaattede hannem thi de viſte vel at hun vaar død.

54. Er aber treib ſie alle hinauß/ nam ſie bey der hand/ vnd rieff/ vnd ſprach: Kind / ſtehe auff.

Oc hand dreff dem alle vd / tog hende ved haanden/ oc robte/ oc ſagde/ Barn / ſtat op.

55. Vnd jhr Geiſt kam wider / vnd ſie ſtund alſo bald auff. Vnnd er befahl / man ſolt jhr zu eſſen geben.

Oc hendis Aand kom igen / oc hun ſtod ſtrax op. Oc hand befalede/ at mand ſkulde giffue hende at æde.

56. Vnd jhre Eltern entſatzten ſich. Er aber gebot jnen / das ſie niemand ſagten/ was geſchehen war.

Oc hendis Foreldere bleffue forferdede. Oc hand bød dem at de ſkulde ingen ſige/ huad ſom vaar ſkeet.

Das IX. Capitel.

ER fodert aber die zwölffe zuſammen / vnd gab jhnen gewalt vnd macht über alle Teuffel / vnd daß ſie alle ſeuche heilen kondten.

OC hand kallede de Tolff til ſammen / oc gaff dem vold oc mact offuer alle Dieffle / oc at de kunde helbrede Siugdomme.

2. Vnd ſandte ſie auß zu predigen das Reich Gottes/ vnd zu heilen die Krancken.

Oc hand ſende dem vd at predicke Guds rige / oc at helbrede de Siuge.

Kapitola VIII.

51. A když přiſſel do domu / nedopuſtil s ſebau wgijti žádnému / gedině Petrowi a Jakubowi / a Janowi / a Otcy a Mateři Děwečky.

Zátym wßedſzy w dom nie dopuſcil wnidz nikomu iedno Piotrowi Jákubowi y Janowi / á oycu y mátce dzieweczki.

52. Y plakali gij a kwijlili wſſickni. A on řekl: Neplačtež/ nenijť mrtwá děwečka/ale ſpjť.

A plákáli iey wßyſcy y nárzekáli/ ále on im rzekl/ Nie płáczcie/ bo nie vmárlá ále ſpi.

53. Y poſmijwali ſe gemu/ wědauce že geſt vmřela.

Tedy ſie z niego śmiali wiedzac iz bylá vmarlá.

54. On pak wyhnaw wen wſſeckij/ On pak vjaw ruku gegij / zawolal řka: Děwečko wſtaň.

A ták on wyrzuciwßy precz wßytki/ á wziawßy ia zá rekę zá wolal mowiac/ Dzieweczko wſtań.

55. Y nawrátil ſe Duch gegij/ a wſtala hned. Y kázal gij dáti gijſti.

Wrocil ſie tedy duch iey/ y wſtálá wnet/ á on roſkazal żeby iei ieść dáno.

56. Y diwili ſe rodičowé gegij: A on gim přikázal/ aby žádnému neprawili/ co ſe bylo ſtalo.

Y zdumieli ſie rodzicy iey/ a on im tež zákazal áby żadnemu nie powiedáli tego co ſie bylo ſtálo.

Kapitola IX.

Y Swolaw Gežijš dwanácte Apoſſtoluow/ dal gim moc a ſylu nad wſſelikým ďábelſtwijm/ a aby neduhy vzdrawowali.

POtym wezwal Jezus dwunaſcie zwolennikow ſwych / á dal im moc y zwirzchność na wßythki dyabelſtwá/ y choroby vzdrawiác.

2. Y poſlal ge aby zwěſtowali Králowſtwij Božij/ á vzdrawowali nemocné.

A rozeſlal ie iżby opowiedáli niemocne.

ט

3 ואמר להון מדם לא תשקלון לאורחא לא שבטא ולא תרמלא ולא לחמא ולא כספא ולא תרתין כותינין יהוון לכון׃

E disse loro, Non portate niente per il camino, ne bastone, ne tasca, ne pani, ne denari : ne habbiate due veste.

4 ולאינא ביתא ד דעאלין אנתון לה תמן הוו ומן תמן פוקו׃

Et in qualunque casa voi entrarete, iui state, e di li poi ven' andate.

5 ולמן דלא מקבלין לכון מא דנפקין אנתון מן מדינתא הי אף חלא מן רגליכון פצו עליהון —— לסהדותא׃

E douunque voi non sarete riceuuti, vscendoui di quella città, scotete etiandio la poluere de vostri piedi in testimonio contra essi.

6 ונפקו שליחא ומתכרכין הוו בקוריא ובמדינתא ומסברין הוו ומאסין בכל דוך׃

Essendosi dunque partiti, andauano à torno per le castella, euangelizando, e risanando per tutto.

7 שמע דין הרודס —— טטררכא כלהין דהוין הוי באידה ומתהמר מטול דאמרין הוו אנשין —— דיוחנן קם מן בית מיתא׃

Hor Herode tetrarca vdì parlar di tutte le cose che si faceuano da esso IESV*: e dubbitaua, perciochе da alcuni si diceua che Giouanni era risuscitato da morte.*

8 אחרנא דין אמרין הוו דאליא אתחזי ואחרנא דנביא מן נביא קדמיא קם׃

E da alcuni, che Elia era apparito e da altri, che vno de Profeti antichi era risuscitato.

9 ואמר הרודס רישה ד דיוחנן אנא פסקת מנו דין הנא דהלין שמע אנא עלוהי וצבא הוא —— דנחזיוהי׃

Onde Herode disse, Io ho decapitato Giouanni : chi è dunque costui, delquale io odo tali cose? E cercaua di vederlo

ט

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַל־תִּשְׂאוּ מְאוּמָה אֶל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מַטּוֹת וְלֹא צִקְלוֹן וְלֹא לֶחֶם וְלֹא־כֶסֶף וְלֹא כְּאֶחָד שְׁתַּיִם כֻּתֳּנוֹת תִּהְיוּ לָכֶם׃

Y dizeles, No tomeys nada para el camino, ni varas, ni alforja, ni pan, ni dinero, ni tengays dos vestidos.

4 וּבְבַיִת אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ שָׁם תְּעוֹדְדוּ וּמִשָּׁם תֵּצְאוּ׃

Y en qualquiera casa que entrardes, qnedad alli, y salid de alli.

5 וַאֲשֶׁר לֹא יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם תֵּצְאוּ מֵעִיר הַהִיא וְגַם אֶת־עֲפַר מֵרַגְלֵיכֶם הִתְנַפְּלוּ לְעֵדוּת עֲלֵיהֶם׃

Y todos losque no os recibieren, saliendo hos de aquella ciudad, aun el poluo sacudid de vuestros pies en testimonio contra ellos.

6 וַיֵּצְאוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־הַטִּירוֹת וַיְבַשְּׂרוּ וַיְרַפְּאוּ בְּכָל מְקוֹמוֹת׃

Y saliendo ellos rodeauan por todas las aldeas aununciando el Euangelio, y sanando por todas partes.

7 וַיִּשְׁמַע הֵירוֹדֵס נְשִׂיא אֶחָד מֵאַרְבָּעָה אֶת־כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא הֵבִין כִּי נֶאֱמַר מִקְצָתָם כִּי־יוֹחָנָן קָם מֵמֵּתִים׃

Y oyó Herodes el Tetrarcha todas las cosas qve hazia : y estaua en dubda, porque dezian algunos, Que Ioan ha resuscitado. de los muertos :

8 וּמִקְצָתָם כִּי־אֵלִיָּהוּ נִרְאָה קְצָתָם כִּי־אֶחָד מִנְּבִיאִים הַקַּדְמוֹנִים קָם׃

Y otros, Que Elias auia apparecido : y otros Que algun propheta de los antiguos auia resuscitado.

9 וַיֹּאמֶר הֵירוֹדֵס מֵעַל־יוֹחָנָן נָשָׂאתִי רֹאשׁוֹ וּמִי זֶה הוּא אֲשֶׁר עָלָיו שׁוֹמֵעַ אָנֹכִי כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיְבַקֵּשׁ לִרְאוֹת אוֹתוֹ׃

Y dixo Herodes, A Ioan, yo lo degollé : quien pues será este, de quien yo oygo tales cosas? Y procuraua verlo.

θ'.

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδὸν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.

Et leur dit, Ne portez rien pour le chemin, ne bastons, ne malette, ne pain, n'argent : & n'ayez point vn chacun deux habillemens.

4. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

Et en quelque maison que vous entriez, demeurez-y, & vous en allez de la.

5. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

Et par tout où on ne vous receura point, en partant de ceste ville-la secouëz de vos pieds la poudre, en tesmoignage contr'eux.

6. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Eux donc estans partis alloyent de bourgade en bourgade, Euangelizans, & guerissans par tout.

7. Ἤκουσε δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

Or Herode le tetrarque ouït parler de toutes les choses que faisoit Iesus : & estoit en perplexité à cause que quelques vns disoyent que Iehan estoit ressuscité des morts.

8. Ὑπό τινων δὲ, ὅτι ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Et quelques vns qu'Elie estoït apparu : & les autres que quelcun des anciens Prophetes estoit ressuscité.

9. Καὶ εἶπεν ἡρώδης, ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Adonc Herode dit I'ay decapité Iehan : qui est donc cestui-ci de qui i'enten telles choses? Et cherchoit de le voit.

CAP. IX.

3. Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panẽ, neque pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.

And he ſayde to them/ Take nothing to your iourney / neither ſtaues / nor ſcrippe/neither bread/nor ſiluer/neither haue two coates.

4. Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

And whatſoeuer houſe ye enter into/there abide/ and thence depart.

5. Et quicunque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.

And whoſoeuer will not receiue you/ when ye goe out of that citie / ſhake of the verie duſt from your feete for a teſtimonie againſt them.

6. Egreſſi autem circuibant per caſtella evangelizantes, & curantes ubique.

And they went out/and went through euery towne preaching the Goſpel/ and healing euery were.

7. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæſitabat eo quòd diceretur à quibuſdam, quia Iohannes ſurrexit à mortuis.

Now Herode the Tetrarch heard of all that was done by him: & he douted/ becauſe that it was ſaide of ſome / that John was riſen againe from the dead.

8. A quibuſdam verò, Quia Elias apparuit: ab aliis autem, Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

And of ſome / that Elias had appeared: & of ſome/ that one of the olde Prophets was riſen againe.

9. Et ait Herodes, Iohannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

Then Herode ſaid/John haue I beheaded: Who then is this of whome I heare ſuch things? and he deſired to ſee him.

Das IX. Capitel.

3. Vnd ſprach zu jnen: Jr ſolt nichts mit euch nemen auff den weg / weder Stab noch Taſchen / noch Brot/ noch Geld / Es ſoll auch einer nicht zween Röcke haben.

Oc hand ſagde til dem / J ſkulle inted tage met eder paa veyen/huercken Staff eller Taſke/icke Brød/ ock ey Pendinge / der ſkal oc icke en haffue tho Kiortle.

4. Vnd wo jr in ein Hauß gehet / da bleibet biß ihr von dannen ziehet.

Oc huor ſom i gaa i it Huſſ / bliffuer der indtil i drage der fra.

5. Vnd welche euch nicht auffnemen/ da gehet auß von derſelben Statt/ vnd ſchüttelt auch ab den ſtaub von euren füßen/ zu einem zeugnuß über ſie.

Oc huilcke ſom eder icke anamme / da gaar vd aff denſamme Stad / oc røſter oc ſaa ſtøffuen aff eders Føder / til it vidniſbyrd offuer dem.

6. Vnd ſie giengen hinauß / vnnd durchzogen die Märckte / predigten das Euangelium / vnd machten geſund an allen enden.

Oc de ginge vd oc droge igennem Byer/predicke de Euangelium / oc helbredede i alle Ende.

7. Es kam aber für Herodes den Vierfürſten / alles was durch jhn geſchach / vnd er beſorget ſich / die weil von etlichen geſagt ward / Johannes iſt von den todten aufferſtanden.

Oc alt det ſom ſkede ved hannem / kom for Herodes den Høffding / oc hand beſørgede ſig/fordi at det bleff ſagd aff nogle / Johannes er opſtanden fra de Døde.

8. Von etlichen aber / Elias iſt erſchienen / von etlichen aber / es iſt der alten Propheten einer aufferſtanden.

Oc aff nogle/ Elias er obenbaret/ Oc aff nogle/ Der er en aff de gamle Propheter opſtanden.

9. Vnd Herodes ſprach: Johannem hab ich enthauptet / wer iſt aber diſer / von dem ich ſolchs höre? Vnd begert jhn zu ſehen.

Oc herodes ſagde / Johannem haffuer ieg halſhugget/Men huo er denne / om huilcken ieg hører ſaadant? Oc hand begerede at ſee hannem.

Kapitola. IX.

3. A řekl k nim: Nic neberť na ceſtu/ ani holi/ ani moſſny ani chleba / ani peněz / an dwau ſuknij mijwayte.

Tedy rzekl do nich / Nie bierzcieß nic ná droge / áni laſek / áni ſumek / áni chlebá / áni pieniedzy / áni mieycie dwu ſukien.

4. A do kterěhožkoli domu wegdete / tu zůſtaňte / a odtud newycházegte.

A do ktorego kolwiek domu wnidziecie / támze mießkaycie / y z támtad nie wychadzaycie.

5. A kteřijžkoli wás nepřigmau / wygdauce z Měſta toho / také prach z noh waſſých wyrazte/na ſwědectwij proti nim.

A ktorzyby was kolwiek nie przyieli / wyßedßy z miáſtá onego / też y proch otrzaśnicie z nog wáßych / ku świádectwu przeciw nim.

6. Y wyſſedſſe chodili po Městečkách wůkol / zwěſtugijce Králowſtwij Božij / vzdrawugijce wſſudy.

Wyßedßy tedy obchodzili wßytki miaſteczká opowiedáiac Ewánielia / á wßedzie vzdrawiáiac.

7. Y vſlyſſal Herodes čtwrtého dijlu Knjžetſtwj Wládař / wſſecky wěcy kteréž ſe dály od něho / y pochybowal / proto že bylo praweno od některých / žeby Jan wſtal z mrtwých:

A vſlyßal Krol Herod o wßytkim co ſie dziálo od niego / y watpil / dla tego że niektorzy powiedáli iżby Jan wſtal od vmárlych.

8. A od giných / žeby ſe Eliáſs okázal: a od některých pak / žeby geden z Prorokuow ſtarých wſtal.

A niektorzy záſie iż ſie Heliaß vkazal / á drudzy też iż Prorok niektory z onych ſtárych zmartwych wſtal.

9. Y řekl Herodes: Jana gſem yá ſtial / kdo pak geſt tento o kterémž yá ſlyſſým takowé wěcy? y žádal ho widěti.

Tedy rzekl Herod / Janáciem ia dal ściac / Lecz ten co wżdy ieſt zacz o ktorym ia tákowe rzeczy ſlyße? y ßukal tego tákoby go widziec.

ט

10 וכד הפכו שליחא
אשתעיו לישוע כל מדם
דעבדו ודבר אנון
בלחודיהון לאתרא ח
חורבא דבית צידא׃

Gli Apoſtoli, poi ritornati che furono, raccontarono ad eſſo IESV tutte le coſe ch'eſſi haueuano fatte. Et egli li preſe con ſeco, e ritiroſſi da parte in vn luogo diſerto de la citta, chiamato Betſaida.

11 כנשא דין כד ידעו
אזלו בתרה וקבל אנון ו
ומלל הוא עמהון על
מלכותא דאלהא ולאילין
דסניקין הוו אסיותא
מאסא הוא׃

E le turbe hauendolo ſaputo, il ſeguitarono: & egli riceuendole, parlaua loro del regno di Dio, e guariua quelli che haueuan biſogno d'eſſer guariti.

12 כד דין שרי יומא
למצלא קרבו תלמידוהי
ואמרין לה שרי לכנשא
דיאזלון לקוריא דחדרין
ולכפרינא דישרון בהון
וישכחון להון סיברתא
מטול דבאתרא חורבא
איתין׃

Hor il giorno cominciaua à calare, e i dodici ſi gli accoſtarono, e diſſergli, Da licentia à queſta gente, accioche ſe ne vadano à le caſtella & à i borghi qua intorno, per alloggiare e trouar da mangiare perciochè noi ſiamo qui in luogo diſerto.

13 אמר להון ישוע הבו
להון אנתון למאכל הנון
דין אמרין לית לן יתיר
מן חמשא לחמין ותרין
נונין אלא אן אזלינן זבנן
סיברתא להנא כלה
עמא׃

Ma egli diſſe loro, Date lor da mangiare voi altri. Et eſſi diſſero, Noi non habbiam piu che cinque pani, e due peſci: ſe gia non andiamo à compar da mangiare per tutto queſto popolo.

14 הוין הוו גיר איך ח
חמשא אלפין גברין אמר
להון ישוע אסמכו אנון
סמכא חמשין אנשין
בסמכא׃

• (Percioche erano circa cinque milia huomini.) Allora egli diſſe à i ſuoi diſcepoli, Fateli ſedere à cinquanta per tauola.

ט

10 וישובו השלוחים ויספרו לו
כל־אשר עשו ויקחם ויוליכם
לבדם אל־מקום חרבת־עיר
הנקראה בית צידה׃

Y bueltos los Apoſtoles, contarónle todas las coſas que auian hecho. Y tomandolos, apartoſe à parte à vn lugar deſierto (de ciudad) que ſe llama Bethſaida.

11 ויודע לעם ויבואו אחריו
ויקבלם וידבר אלימו על־מלכות
אלהים ואשר צרכם רפאם׃

Loqual como las compannas entendieron, ſiguieronlo: y el los recibió, y les hablaua del Reyno de Dios: y ſanó losque tenian neceſſidad de cura.

12 וכאשר רפה היום לערוב בחנות
היום אז־באו שנים עשר
ויאמרו אליו הנח את־העם
להלך אל־השירות ושדות אשר
מסביב וילינו וימצאו להם אכל
כי פה במקום חרבה הוים
אנחנו׃

Y el dia auia començado à declinar: y llegandoſe los Doze, dixeronle, Deſpide las compannas paraque yendo à las aldeas y heredades de alderredor, vayan y hallen viandas: porque aqui eſtamos en lugar deſierto.

13 ויאמר אליהם תנו אתם
להם לאכול ויאמרו לא נותרים
לנו כי אם חמשת ככרות לחם
ושני דגים כי אם נלך ונשבר
שבר לכל־העם הזה׃

Y dizeles, Daldes voſotros de comer. Y dixeron ellos, No tenemos mas de cinco panes y dos peſcados, ſino vamos noſotros à comprar viandas para toda eſta companna.

14 ויהיו כחמשת אלפים איש
ויאמר אל־תלמידיו הושיבו
אותם על־מושבם חמשים
באחד׃

Y eſtauan como cinco mil hombres. Entonces dixo á ſus diſcipulos, Hazeldos recoſtar por meſas de cincuenta en cincuenta.

θʹ.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

Puis les Apoſtres eſtans retourne, lui raconterent toutes les choſes qu'ils auoyent faites. Lors Ieſus les print, & ſe retira à part en vne contree deſerte de la ville appelee Bethſaida.

11. Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

Et quand les troupes le ſeurent, ils le ſuiuirent: & lui les ayant receus, leur parloit du royaume de Dieu & gueriſſoit ceux qui auoyent faute de gueriſon.

12. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ. ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

Or auoit le iour commencé à decliner, dont les douze venans vers lui, lui dirant, Donne congé à ceſte multitude, afin qu'ils s'en aillent aux bourgades, & villages qui ſont à l'enuiron, pour s'y retirer & trouuer à manger: car nous ſommes ici en païs deſert.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· οἱ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

Mais il leur dit, Vous autres donnez-leur à manger. Et ils dirent, Nous n'auons pas plus de cinq pains & deux poiſſons: ſi non que nous alliſſions acheter des viures pour tout ce peuple.

14. Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

Car ils eſtoyent enuiron cinq mille hommes. Adonc il dit à ſes diſciples, Faites-les arranger par cinquantaines en chacune rangee.

CAP. IX.

10. Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcunque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.

And when the Apoſtels returned/ they tolde him what great things they had done. Then he tooke them/and went aſide [illegible] a ſolitarie place/nere to the city call[illegible] Bethſaida.

11. Quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illū: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebāt, ſanabat.

But when the people knewe it/they followed him: and he receyued them/ & ſpake vnto thē of the kingdome of God/ & healed them that had neede to be healed.

12. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villaſque quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hîc in loco deſerto ſumus.

And when the day began to weare away/the twelue came/ and ſaid vnto him/Send the people away/ that they may go into the townes & villages round about/ & lodge/& get meate: for we are here in a deſert place.

13. Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At illi dixerunt, Non ſunt nobis plus quàm quinque panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas.

But he ſayd vnto them/ Giue ye them to eate. And they ſayde/ We haue no mo but fiue loaues & two fiſhes/ except we ſhoulde go/ and buy meate for all this people.

14. Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos, facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

For they were about fiue thouſande men. Then he ſaid to his diſciples/Cauſe them to ſit downe by fifties in a companie.

Das IX. Capitel.

10. Vnd die Apoſtel kamen wider/ vnd erzeleten jhm/ wie groſſe ding ſie gethan hatten. Vnd er nam ſie zu ſich/ vnd entweich beſonders in eine wüſten bey der Statt/ die da heiſſet Bethſaida.

Oc Apoſtlene komme igen/ oc fortalde hannem/ huor ſtore ting de haffde giort. Oc hand tog dem til ſig/ oc vigede beſynderlige bort i en Ørck hoſſ Staden/ ſom kaldis Bethſaida.

11. Da deß das Volck innen ward/ zog es jm nach. Vnd er ließ ſie zu ſich/ vnd ſaget jhnen vom Reich Gottes/ vnd machte geſund die es bedorfften.

Der Folcket fornam det/ da droge de effter hannem. Oc hand loed dem komme til ſig/ oc ſagde dem aff Guds rige/ oc helbredede dem/ ſom det haffde behoff.

12. Aber der tag fieng an ſich zu neigen. Da tratten zu jhm die zwölffe vnd ſprachen zu jhm: Laß das Volck von dir/ daß ſie hin gehen inn die Märckte vmbher/ vnd in die dörffer/ daß ſie herberge vnd Speiſe finden/ denn wir ſind hie inn der wüſten.

Men dagen begynte at bøye ſig. Da traadde de Tolff til hannem/ oc ſagde til hannem/ Lad Folcket fra dig/ at de kunde gaa her bort om kring i Byerne oc vdi Landzbyerne/ at de finde Herbere oc Mad/ Thi wi ere her i ørken.

13. Er aber ſprach zu jhnen: Gebt jhr jnen zu eſſen. Sie ſprachen: Wir haben nicht mehr denn fünff brot vnd zween fiſch. Es ſey denn daß wir hin gehen ſollen/ vnd ſpeiſe kauffen für ſo groß Volck.

Da ſagde hand til dem/ Giffue i dem at æde. De ſagde/ wi haffue icke mere end fem brød/ oc tho Fiſke. Vden ſaa er at wi ſkulle gaa bort/ oc købe Mad til ſaa megit Folck.

14. (Denn es waren bey fünff tauſend Mann.) Er ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Laſſet ſie ſich ſetzen bey ſchichten/ ja fünffzig vnd fünffzig.

(Thi der vaare ved fem tuſinde Mend) Da ſagde hand til ſind Diſciple/ Lader dem ſette ſig ved ſkickelſe/ i halfftrediesinds tiue oc halfftrediesinds tiue.

Kapitola IX.

10. Wrátiwſſe ſe pak Apoſſtolé/ wyprawowali gemu cožkoli činili: a poyaw ge vſtaupil ſaukromj na puſté mjſto/ kterež gt Bethſayda.

Zátym ſie wróćili Apoſtolowie y powiedźieli mu cokolwiek czynili/ Thedy wziawßy ie z ſoba ßedł oſobno námieyſce puſte v miáſtá/ ktore zową Bethſáidá.

11. To když poznali záſtupowé/ ſſli za nim: y přiyal ge/ a mluwil gim o Králowſtwij Božijm/ a ty kteřijž zdrawij potřebowali/ vzdrawowal.

Ale gdy to zrozumiáło zgromádzenie ludzi/ ßło zá nim á on ie przyiał/ y powiedał im o krolestwie Bozym/ á ty ktorzy vzdrowienia potrzebowáli/ vzdrawiał.

12. Den pak počal ſe nachylowati. Y přiſtaupiwſſe Dwanácte/ řekli gemu: Rozpuſt záſtupy/ ať gdauce do Měſteček a do Weſnic/ kteréž gſau blijžko/ a w hoſpodách gſauce/ nalezнau ſobě pokrmy/ neb gſme tuto na mijſtě puſtém.

A gdy ſie dźień chylił k wieczoru/ przyſtąpiwßy oni dwánaſcie/ rzekli iemu: Roßpuść to zgromádzenie áby odßeßy do miáſteczek y wśi okolicznich/ tám ſie vdáli á ználezli coby ieść/ bochmy tu ſą ná mieyſcu ſpuſtoßáłym.

13. Y řekl k nim: Dayte wy gim gijſti. A oni řekli: Nemáme wijce než pět chlebůw a dwě Rybě/ lečbychme ſnad ſſli a nakaupili na tento weſſkeren záſtup pokrmůw.

Ale on rzekł do nich/ Dayćie wy im co ieść/ á oni powiedźieli: Nie mamy ć wiecey tylko pięcioro chlebá á dwie rybie/ wyiawßy bychmy ßli á nákupili co ieść prze ten lud wßytek.

14. A bylo mužůw okolo pěti Tiſýcuow. Y řekl Včedlnijkuom ſwým: Rozkažte ſe gim poſaditi/ w každém placu po padeſati.

Abowiem było meżow tákoby pięć tyśięcy/ Rzekł zwolennikom ſwoim/ Poſadźćie ie w káżdym rzedźie po pięćidźieſiąt.

ט

15 ועבדו הכנה תלמידא ואסמכו לכלהון :

Et eſſi coſi fecero, egli fecero tutti ſedere.

16 ונסב ישוע הנון חמשא לחמין ותרין נונין וחר ב בשמיא וברך וקצא ויהב לתלמידוהי דנסימון ל לכנשא :

Poi egli preſe i cinque pani i due peſci, & alzati gli occhij al cielo, gli benediſſe, e ſpezzo, e dettegli à diſcepoli, che li poneſſeno dinanzi à la turba.

17 ואכלו כלהון וסבעו ושקלו קצאא מדם דיתרו תרעסר קופינין :

E coſi mangiarono, e ſatioronſi tutti: e fu leuato via quello ch'era auanzato loro, cioè dodici ſporte di pezzi.

18 וכד מצלא בלחודוהי ותלמידוהי עמה שאל אנון ואמר מנו אמרין עלי כנשא דאיתי :

Auuenne poi, eſſendo egli ſolitario à fare oratione, che i ſuoi diſcepoli erano con eſſolui: e domandogli dicendo, Chi dicono le genti ch'io ſono?

19 ענו ואמרין לה יוחנן מעמדנא ואחרנא ד דאליא ואחרנא דין דנביא חד מן נביא ק קדמיא קם :

Eſſi riſpondendo, diſſero, alcuni Giouanni Battiſta: & altri Elia: & altri, che alcuno de gli antichi Profeti è riſuſcitato.

20 אמר להון אנתון דין מנו אמרין אנתון דאיתי ענא שמעון ואמר משיחה דאלהא :

Poi diſſe loro, E voi, chi dite che io ſono? Simon Pietro riſpondendo, diſſe, Il Chriſto di Dio.

21 הו דין כאא בהון וזהר אנון דחדא לאנש לא נאמרון :

Et egli grauemente ammonendogli, comando loro che non lo diceſſeno ad alcuno.

ט

15 ויעשו כן וישבו כלם :

Y hizieronlo anſi: y recoſtaronſe todos.

16 ויקח את־חמשת לחם ואת־שני־דגים ויבט אל־השמים ויברך אותם וישבר ויתן לתלמידיו לשים לעם :

Y tomando los cinco panes y los dos peſcados, mirando al cielo, bendixolos, y partió: y dió à ſus Diſcipulos para que puſieſſen delante de las compannas.

17 ויאכלו וישבעו כלם וישאו שנים עשר סלים מיתר הפתים :

Y comieron todos, y hartaronſe: Y alçaron loque les ſobró, los pedaços, doze eſportones.

18 ויהי־בהיותו מתפלל לבדו ויהיו עמו תלמידיו וישאל להם לאמר את־מי־אמרו האנשים להיותי :

Y aconteció, que eſtando el ſolo orando, eſtauan con el los Diſcipulos: y preguntoles diziendo, Quien dizen las compannes que ſoy?

19 ויענו ויאמרו את־יוחנן הטבל ואחרים את־אליהו ואחרים כי נביא אחד מן הקדמנים קם :

Y ellos reſpondieron, y dixeron, Ioan el Baptiſta: y otros, Elias: y otros que algun Propheta de los antiguos ha reſuſcitado.

20 ויאמר אליהם ואתם את־מי תאמרו להיותי ויען כיפה את־משיח יהוה :

Y dixoles, Y voſotros quien dezis que ſoy? Entonces reſpondiendo Simon Pedro dixo, El Chriſto de Dios.

21 ויגער להם ויצו־אותם פן יאמרו זאת לאיש אחד :

Entonces el amenazandolos, mandoles que à nadie dixeſſen eſto:

θ'.

15. Καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

Et ils firent ainſi, & les firent tous arranger.

16. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.

Lors il print les cinq pains & les deux poiſſons, & regardant vers le ciel, les benit, & les rompit, & les diſtribua à ſes diſciples, afin qu'ils les miſſent deuant la troupe.

17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Ainſi en mangerent-ils tous, & furent raſſaſiés, & fut recueilli de ce qui leur eſtoit demeuré de reſte, des pieces de pain, douze panerees.

18. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;

Or il aduint que comme il eſtoit à part en priere, & que les diſciples eſtoyent auec lui, il les interrogua, diſant, Qui diſent les troupes que ie ſuis?

19. Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Eux reſpondans, dirent, Les vns, Iehan Baptiſte: & les autres, Elie: & les autres, Quelcun des anciens Prophetes eſt reſuſcité.

20. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Et il leur dit, Et vous qui dites-vous que ie ſuis? & Pierre reſpondant dit, Le Chriſt de Dieu.

21. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο.

Adonc vſant de menaces il leur commanda qu'ils ne le diſſent à perſonne:

CAP. IX.

15. Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes.

And they did ſo / & cauſed all to ſit downe.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

Then he tooke the fiue loaues / and the two fiſhes / and looked vp to heauen / and bleſſed them / and brake / and gaue to the diſciples / to ſet before the people.

17. Et manducaverunt omnes: & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

So they did all eate / and were ſatiſfyed: & there was taken vp of that remayned to them / twelue baſkets full of broken meat.

18. Et factum eſt: cum ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens, Quem me dicunt eſſe turbæ.

And it came to paſſe as he was alone praying / his diſciples were wͭ him / & he aſked them / ſaying / Whom ſay yͤ people yͭ I am?

19. At illi reſponderunt, & dixerunt, Iohannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò quia unus Propheta de prioribus ſurrexit.

They anſwered / and ſayd / John Baptiſt: and others ſay / Elias: and ſome ſay / that one of the olde Prophets is riſen againe.

20. Dixit autem illis, Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit, Chriſtum Dei.

And he ſayd vnto them / But whom ſaye ye that I am? Peter anſwered / and ſayd / The Chriſt of God.

21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc:

And he warned / and commaunded them / that they ſhould tell that to no man.

Das IX. Capitel.

15. Vnd ſie thaten alſo / vnd ſatzten ſich alle.

Oc de giorde ſaa / oc ſette ſig alle.

16. Da nam er die funff brot vnd zween fiſch / vnd ſahe auff gehn Himmel vnd dancket darůber / brach ſie / vnd gab ſie den Jůngern / daß ſie dem Volck fůrlegten.

Da tog hand de fem Brød / oc tho Fiſke / oc ſaa op i Himmelen / oc tackede der offuer / brød dem oc fick Diſciplene dem / at de lagde faar Folcket.

17. Vnd ſie aſſen vnd wurden alle ſatt / vnd wurden auff gehaben / daß jnen ůberbleib von Brocken / zwölff Körbe.

Oc de ode oc bleffue alle mætte. Och der bleff optaget / det ſom de leffnede aff Styckerne / tolff Kurffue.

18. Vnd es begab ſich / da er allein war / vnd betet / vnd ſeine Jůnger bey jhm / fraget er ſie / vnd ſprach: Wer ſagen die leute daß ich ſey?

Oc det begaff ſig / der hand vaar alene / oc bad / oc hans Diſciple hoſſ hannem / da ſpurde hand dem at / oc oc ſage / Huem ſiger Folcket at ieg er?

19. Sie antworten vnd ſprachen: Sie ſagen / Du ſeyeſt Johannes der Tauffer / etliche aber / du ſeyeſt Elias / etliche aber / es ſey der alten Propheten einer aufferſtanden.

De ſuarede / oc ſagde / de ſige / du eſt den Døbere Johannes / oc nogle / du eſt Elias / oc nogle / der er en opſtanden aff de gamle Propheter.

20. Er aber ſprach zu jnen: Wer ſaget jhr aber / daß ich ſey? Da antwortet Petrus / vnd ſprach: Du biſt der Chriſt Gottes.

Da ſagde hand til dem / huem ſige i da at ieg er? Da ſuarede Peder / oc ſagde / Du eſt Guds Chriſt.

21. Vnd er bedrohet ſie / vnd gebot / daß ſie das niemand ſagten.

Oc hand truede dem / oc bød / at de ſkulde ingen ſige det.

Kapitola IX.

15. Y včinili tak / a rozkázali ſe poſaditi wſſem.

Tedy oni ták vczynili / y ſiedli oni wßyſcy.

16. A wzaw pět chlebuow a dwě Rybě / wzhlédl k Nebi / a dobrořečil gim / y lámal / a rozdáwal Včedlnijkům ſwým / aby kladli před záſtupy.

A on wziawßy ono piecioro chlebá y dwie rybie / poyzráwßy w niebo / błogoſławił im / á łamał y dawał zwolennikom / áby kładli przed ono zgromádzenie.

17. Y gedli wſſyckni / a naſyceni gſau A ſebráno geſt což bylo oſtalo / drobtůw dwanácte koſſuow.

A thák iedli oni wßyſcy y náiedli ſie / y názbierano co im pozoſtáło okrußkow koßow dwánaſcie.

18. Y ſtalo ſe / když ſám byl modle ſe / byli s nim Včedlnijcy. Y otázal gich / řka: Kým mne prawij záſtupowé býti?

Y ſtáło ſie gdy on ſam był modlac ſie / á z nim byli zwolennicy / tedy ich pytał mowiać / Kimże mie powieda być ten lud?

19. A oni odpowěděli / a řekli: Janem Křtitelem / a ginij Eliáſſem / ginij pak že Prorok geden z ſtarých wſtal.

A oni mu odpowiedáiac rzekli / Janem Krzcićielem / drudzy záſie Heliaßem / á drudzy też iż Prorok niektory z onych ſtarych z martwych wſtał.

20. Y řekl gim: Wy pak kým mne býti prawijte? Odpowěděw Sſymon Petr / řekl: Kryſta Božijho.

Tedy im on rzekł / A wy kim mie być powiedacie? A odpowiedziawßy Symon Piotr / rzekł: Kryſtuſem onym Bożym.

21. A on pohrozyw gim přikázal / aby žádnému toho neprawili.

Ale on im zágroziwßy roſkazał / áby tego żadnemu nie powiedáli.

ט

22 וַאֲמַר לְהוֹן דַּעְתִיד הוּ בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְּסַגִּיאָתָא יֵחַשׁ וְנֶסְתְּלֵא מִן קַשִּׁישֵׁא וְרַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְיִקְטְלוּנֵיהִי וְלְיוֹמָא ד דַּתְלָתָא יְקוּם׃

Dicendo, Es biſogna ch'el Figliuol de l'huomo patiſca molte coſe, e che ſia riprouato da i Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da li Scribi, e che ſia occiſo, e riſuſciti il terzo giorno.

23 וַאֲמַר הֲוָא קְדָם כֻּל־נָשׁ מַן דְּצָבֵא דְּנֵאתֵא בָּתְרַי נְכַפּוּר בְּנַפְשֵׁהּ וְנִשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ כֻּל־יוֹם וְנֵאתֵא בָּתְרַי׃

Diceua poi à tutti, Se alcuno vuol venire doppo me, rinuntij ſe ſteſſo, e porti ogni dì la ſua croce, e ſeguitimi.

24 מַן גֵּיר דְּצָבֵא דְּנַפְשֵׁהּ יַחֵא מוֹבֵד לָהּ מַן דֵּין דְּיוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מֶטֻּלָתִי הָנָא מַחֵא לָהּ׃

Percioche chi vorrà ſaluare l'anima ſua, la perderà: e chi perdera l'anima ſua per me, la ſaluarà.

25 מָנָא גֵּיר מֶתְעַדַּר בַּר־נָשָׁא דְּנֵאתַר עָלְמָא כֻּלֵּהּ נַפְשֵׁהּ דֵּין נוֹבֵד אוֹ נֶחְסַר׃

Perche, che vtile ha l'huomo ſe ben guadagnaſſe tutto'l mondo, ruinando intanto ſe ſteſſo, ò perdendoſi?

26 מַן דְּנֶבְהַת בִּי דֵּין וּבְמֶלַי נֶבְהַת בֵּהּ בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא מָא דְּאָתֵא ב בְּשׁוּבְחָא דְּאָבוּהִי עַם מַלְאַכוּהִי קַדִּישֵׁא׃

Percioche chi ſi vergognarà di me e de le mie parole, il Figliuol de l'huomo ſi vergonarà di lui, quando verrà ne la maeſtà ſua, e del Padre, e de ſanti Angeli.

27 שְׁרָרָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא דְּקָיְמִין הָרְכָא דְּלָא נֶטְעֲמוּן מוֹתָא עַד־מָא דְּנֶחְזוּן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Vor io vi dico veramente, che ſono alcuni di quelli che ſtanno qui preſenti, che non guſtaranno la morte, inſin à tanto che haueranno veduto il regno di Dio.

ט

22 כִּי יִצְטָרֵךְ בֶּן־הָאָדָם לִסְבֹּל רַבּוֹת וּלְהִמָּאֵס מִן־הַזְּקֵנִים וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לְהֵרָג וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לָקוּם׃

Diziendo, Es meneſter que el Hijo del hombre padezca muchas coſas: y ſer condenado de los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes y de los Eſcribas; y ſer muerto, y reſuſcitar al tercero dia,

23 וַיֹּאמֶר אֶל־כֻּלָּם אִם אִישׁ רוֹצֶה לָבוֹא אַחֲרַי יְכַחֵשׁ לְנַפְשׁוֹ וְיִשָּׂא אֶת־צְלָבוֹ יוֹמָם וְיָבוֹא אַחֲרָי׃

Y dezia à todos, Si alguno quiere venir en pos de mi, nieguese à ſi miſmo, y tome ſu cruz (cadadia,) y ſigame.

24 כִּי אֲשֶׁר יִרְצֶה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי הוּא יוֹשִׁיעֶנָּה׃

Porque qualquiera que quiſiere ſaluar ſu alma, la perdera: y qual quiera que perdiere ſu alma por cauſa de mi, eſte la ſaluarà.

25 וּמַה יוֹעִיל הָאָדָם אַף כִּי־יִבְצַע אֶת כָּל הָעוֹלָם אִם יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ אוֹ אִם־יֵעָנֵשׁ׃

Porque que aprouecha àl hombre, ſi grangeare todo el mundo, y ſe pierda à ſi miſmo, o corra peligro de ſi?

26 כִּי־אֲשֶׁר יֵבוֹשׁ בִּי וּדְבָרַי גַּם בֶּן־הָאָדָם יֵבוֹשׁ בּוֹ אִם יָבוֹא בִּכְבוֹדוֹ וּבִכְבוֹד אָבִיו וּמַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Porque el que ſe auergonçare de mi y de mis palabras, de eſte tal el Hijo del hombre ſe auergonçarà, quando vendrà en ſu gloria, y del Padre, y de los ſanctos Angeles.

27 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בֶּאֱמֶת הוֹיִם פֹּה אֲנָשִׁים קָמִים אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־הַמָּוֶת עַד־כִּי־יִרְאוּ אֶת מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y digo hos de verdad, que ay algunos de los que eſtan aqui, que no guſtaran la muerte, haſta que vean el Reyno de Dios,

θ'.

22. Εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Diſant, Il faut que le Fils de l'homme ſouffre beaucoup, & ſoit reietté des Anciens, & principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu'il ſoit mis à mort: & qu'il reſuſcite au troiſieme iour.

23. Ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Puis diſoit à tous, Si quelcun veut venir apres moi, qu'il renonce à ſoi-meſme, & charge ſur ſoi de iour en iour ſa croix, & me ſuiue.

24. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſa vie, il la perdra: mais quiconque perdra ſa vie pour l'amour de moi, ceſtui-la la ſauuera.

25. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;

Car que profite-il à l'homme s'il gagne tout le monde, & qu'il ſe deſtruiſe ſoimeſme, & qu'il face perte de ſoimeſme.

26. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Car quiconque aura honte de moi & de mes paroles, le Fils de l'homme aura honte de lui, quand il viendra en ſa gloire, & du Pere, & des ſaincts Anges.

27. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Et ie vous di pour vrai qu'il y en a de ceux qui ſont ici preſens, qui ne gouſteront point la mort iuſques à tant qu'ils ayent veu le regne de Dieu.

CAP. IX.

22. Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus & principibus ſacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere.

Saying/ The Sonne of man muſt ſuffer many things / and be reproued of the Elders/ and of the hie Prieſts and Scribes / & be ſlaine / and the thirde day riſe againe.

23. Dicebat autem ad omnes, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.

And he ſaide to them all / If any man will come after me / let him denie him ſelfe/& take vp his croſſe dayly/and follow me.

24. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.

For whoſoeuer will ſaue his life/ ſhall loſe it: and whoſoeuer ſhall loſe his life for my ſake / the ſame ſhall ſaue it.

25. Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat.

For what auantageth it a man / if he winne the whole worlde/ and deſtroy himſelfe/or loſe him ſelfe?

26. Nam qui me erubuerit & meos ſermones; hunc filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua & Patris, & ſanctorum angelorum.

For whoſoeuer ſhall be aſhamed of me/ and of my wordes/of him ſhall the Sonne of man be aſhamed / when he ſhall come in his glory/and in the glorie of the Father/& of the holy Angels.

27. Dico autem vobis verè, ſunt aliqui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

And I tell you of a ſuretie/ there be ſome ſtanding here / which ſhall not taſte of death/ till they haue ſeene the kingdome of God.

Das IX. Capitel.

22. Vnd ſprach: Denn des Menſchen Sohn muß noch vil leiden/ vnd verworffen werden von den Elteſten vnd Hohenprieſtern/ vnd Schrifftgelehrten/ vnd getödtet werden/ vnd am dritten tage aufferſtehen.

Oc ſagde/ thi menniſkens Søn ſkal end nu lide meget/ oc forkaſtis aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Schrifftkloge/ oc ſlaſſ ihiel/ oc opſtaa tredie dag.

23. Da ſprach er zu jhnen allen: Wer mir folgen wil/ der verläugne ſich ſelbs/ vnd neme ſein Creutz auff ſich täglich/ vnd folge mir nach.

Da ſagde hand dil dem alle/ huo ſom vil følge mig/ hand ſkal forſage ſig ſelff/ oc tage ſit Kaarſſ paa ſig daglige/ oc følge mi effter.

24. Denn wer ſein leben erhalten will/ der wird es verlieren/ Wer aber ſein leben verleuret vmb meinet willen/ der wirds erhalten.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff/ hand ſkal miſſe det/ Oc huo ſom miſter ſit Liff for Min ſkyld/ hand ſkal beholde det.

25. Vnd was nutz hette der Menſch/ ob er die gantze Welt gewünne/ vnd verlöre ſich ſelbs/ oder beſchediget ſich ſelbs?

Och huad gaffn haffde Menniſket/ om hand vunde den gantſke Verden/ oc miſte ſig ſelff/ eller giord ſig ſelff ſkade?

26. Wer ſich aber mein vnd meiner Wort ſchemet/ des wird ſich des Menſchen Sohn auch ſchemen/ wenn er kommen wird in ſeiner Herrligkeit/ vnd ſeines Vaters vnd der heiligen Engel.

Men huo ſom bluiſſ ved mig oc mine ord/ hannem ſkal oc Minneſkens Søn bluiſſ ved/ naar ſom hand kommer i ſin Herlighed/ oc ſin Faders/ oc de hellige Englis.

27. Ich ſage euch aber warlich/ daß etliche ſind von denen/ die hie ſtehen/ die den todt nicht ſchmecken werden/ biß daß ſie das Reich Gottes ſehen.

Oc ſandelige ſiger ieg eder/ At nogle ere aff dem/ ſom her ſtaa/ der icke ſkulle ſmage Døden/ før de ſee Gudz Rige.

Kapitola IX.

22. Prawě/ že Syn člowěka muſý mnoho trpěti/ a potupen býti od Starſſých/ a od Knijžat Kněžſkých/ y od Zákonijkůw/ a zabit býti/ a třetijho dne z mrtwých wſtáti.

Mowiac/ Potrzebać áby Syn człowieczy wiele cirpiał/ á był wzgárdzon od ſtárßych y od Kſiążat Káplańſkych y od Doktorow/ y áby był zábit/ á trzeciego dniá wzbudzon.

23. Y prawil ke wſſem: Chceli kdo přigijti za mnau/ opři ſe ſám ſobě/ a wezmi ſwuog křijž na každý den/ a náſledug mne.

Y mowił do wßytkych/ Jeſliż kto chce zá mną idź/ niechżeć záprzy ſámego ſiebie/ á weźmie krzyż ſwoy ná káżdy dzień/ y niech idźie zá mną.

24. Zagiſté kdo bude chtijti žiwot ſwůg zachowati/ ztratijť gey. A kdož ztratij žiwot ſwůg pro mne/ zachowať gey.

Abowiemći kto będźie chciał záchowáć dußę ſwą/ ſtráći ią/ á ktokolwiek vtráći dußę ſwą dla mnie/ tenći ią záchowa.

25. Nebo co geſt platno člowěku/ by wſſeckeren Swět zayſkal/ a ſám ſebe kdyby zatratil/ a ſſkodu ſobě včinil.

Bo cóż tho podpomoże człowieká ieſliby zyſkał wßytek świát/ á ſámby ſiebie ſtrácił/ albo pozbył ſáme° ſobie?

26. Nebo kdo ſe bude za mne ſtyděti á za mé řeči/ za tohoť ſe Syn člowěka ſtyděti bude/ když přigde w welebnoſti ſwé/ a Otcowě y Swatých Angeluow.

Abowiemći ten ktory ſię záwſtydźi mnie y ſłow moich/ tego ſię Syn człowieczy wſtydáć będźie/ gdy przydźie z chwałą ſwoią y oycowſką/ y świętych Aniołow.

27. Ale prawijm wám giſtě/ gſauť tuto někteřij ſtogijce/ kteřijž neokuſý ſmrti/ až vzřij Králowſtwij Božij.

A powiedam wam prawdziwie/ ſą niektorzy z tych co tu ſtoią/ ktorzy żadnym ſpoſobem nie vkußą śmierci/ áż gdy vyzrą kroleſtwo Boże.

ט

28 הֲוָא דֵּין בָּתַר מֶלֵּא הָלֵין אַיְךְ תְּמָנְיָא יַוְמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן וְלַיְעַקוֹב וְלַיוּחַנָּן וּסְלֶק לְטוּרָא לַמְצַלָּיוּ׃

Doppo queſte parole, circa otto giorni, auuenne ch'egli preſe con ſeco Pietro, Giouanni, e Iacopo, e ſali nel monte à fare oratione.

29 וְכַד הוּ מְצַלֵּא אֶשְׁתַּחְלַף חֶזְוָא דְאַפּוֹהִי וְנַחְתּוֹהִי חֲוַרוּ וּמַבְרְקִין הֲווֹ׃

E mentre ch'egli oraua, la forma de la ſua faccia diuenne vnaltra, e il ſuo veſtimento ſi fece bianco e rilucente.

30 וְהָא תְּרֵין גַּבְרִין מְמַלְּלִין הֲווֹ עַמֵּהּ דְּאִיתַיְהוֹן מוּשֵׁא וְאֵלִיָּא׃

Et ecco, due huomini parlauano con eſſo lui: iquali erano Moiſe & Elia.

31 דְּאֶתְחְזִיו בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא אָמְרִין הֲווֹ דֵּין עַל מַפְּקָנֵהּ דַּעְתִּיד הֲוָא דְּיֶשְׁתַּלַם בְּאוּרִשְׁלֶם׃

Che eſſendo appariti in maeſtà, parlauano de l'eſito di lui ch'egli doueua adempiere in Ieruſalem.

32 וְיַקִּירוּ הֲווֹ לְהוֹן בְּשֶׁנְתָא שֶׁמְעוֹן וְהָנוֹן דְּעַמֵּהּ וְלַמְחַסֵן אֶתְתְּעִירוּ וַחֲזוֹ שׁוּבְחֵהּ וְלַהֲנוֹן תְּרֵין אֲנָשִׁין דְּקָיְמִין הֲווֹ לְוָתֵהּ׃

Hor Pietro e quei che erano ſeco, erano aggrauati di ſonno: e come ſi furono ſuegliati, viddero la ſua gloria, e i due huomini che ſtauano con eſſo lui,

33 וְכַד שָׁרִיו לְמֶפְרְעוּ מֶנֵּהּ אֲמַר שֶׁמְעוֹן לְיֵשׁוּעַ רַבִּי שַׁפִּיר הוּ לַן דְּהָרְכָא נֶהֱוֵא וְנֶעְבֵּד תְּלָת מְטַלְּלִין לָךְ חֲדָא וְלְמוּשֵׁא חֲדָא וְלְאֵלִיָּא חֲדָא וְלָא יָדַע הֲוָא מָנָא אָמַר׃

Et auuenne che nel partir di quelli da eſſo, Pietro diſſe à IESV, Maeſtro, egli è bene che noi ci ſtiamo quì, e facciamo tre tabernacoli, vno à te, & vno à Moiſe, & vno ad Elia: non ſapendo quel che ſi diceua.

34 וְכַד אֲמַר הָלֵין הֲוָת עֲנָנָא וְאַטְלְלַת עֲלַיְהוֹן וְדֶחְלוּ כַּד חֲזַו לְמוּשֵׁא וְלְאֵלִיָּא דְּעַלוּ בַּעֲנָנָא׃

E mentre ch'egli diceua queſte coſe, venne vna nuuola, e adombrogli: e ne l'entrar quelli ne la nuuola, hebbero paura.

ט

28 וַיְהִי־אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁמוֹנָה יָמִים וַיִּקַּח אֶת כֵּיפָה וְיוֹחָנָן וְיַעֲקֹב וַיַּעַל־עַל הָהָר לְהִתְפַּלֵּל׃

Y aconteció que deſpues de eſtas palabras, como ocho dias, tomo à Pedro, y à Ioan, y à Iacobo, y ſubió àl monte à orar.

29 וַיְהִי בְּהִתְפַּלְלוֹ קָרַן עוֹר פָּנָיו וּבְגָדָיו הִלְבִּינוּ כְּמוֹ בָרָק׃

Y entanto a que oraua, la aparencia de ſu roſtro ſe hizo otra · y ſu veſtido blanco y reſplandeciente,

30 וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים דִּבְּרוּ עִמּוֹ אֲשֶׁר הֵם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ׃

V heaqui dos varones que hablauan con el, lós quales eran Moyſen, y Elias :

31 וַיֵּרָאוּ בְּכָבוֹד וַיְדַבְּרוּ אֶת־מוֹצָאוֹ אֲשֶׁר עָתִיד הוּא לְמַלֹּאת בִּירוּשָׁלָ‍ִם׃

Que apparecieron en mageſtad, y hablauan de ſu ſalida la qual auia de cumplir en Ieruſalem.

32 וְכֵיפָה וַאֲשֶׁר עִמּוֹ הָיוּ כְּבֵדִים בְּשֵׁנָה וַיֵּעֹרוּ וַיִּרְאוּ אֶת־כְּבוֹדוֹ וְאֶת־שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָעֹמְדִים אֵלָיו׃

Y Pedro, y losque eſtauan con el, eſtauan cargados de ſuenno : y como deſpertaron, vieron ſu mageſtad, y à aquellos dos varones que eſtauan conel.

33 וַיְהִי־בְּהִפָּרְדָם מִמֶּנּוּ אָמַר כֵּיפָה אֶל־יֵשׁוּעַ הַמּוֹרֶה טוֹב יֵשׁ־לִהְיוֹת אוֹתָנוּ פֹּה נַעֲשֶׂה נָּא שְׁלֹשֶׁת אֹהָלִים לְךָ אֶחָד וּלְמֹשֶׁה אֶחָד וּלְאֵלִיָּהוּ אֶחָד וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מַה מְדַבֵּר הוּא׃

Y aconteció, que apartandoſe ellos deel, Pedro dize à Ieſus, Maeſtro bien es que nos quedemos aqui : y hagamos tres cabannas : vna parà ti y vna para Moyſen, y vna para Elias : no ſabiendo loque ſe dezia.

34 וְכַאֲשֶׁר הוּא מְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִהְיָה הֶעָנָן וַיְסַךְ אוֹתָם וַיִּירְאוּ בְּבוֹאָם בֶּעָנָן׃

Y eſtando el bablandó eſto, vino vna nuue que los cubrió: y vuieron temor entrando en la nuue.

θ'.

28. Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ ἰωάννην, καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Or aduint enuiron huit iours apres ces paroles, qu il print auec ſoi Pierre, & Iehan, & Iaques, & monta en vne montagne pour prier.

29. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

Et comme il prioit, la forme de la face deuint tout autre, & ſon veſtement deuint blanc, & reſplendiſſant comme vn eſclair.

30. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας.

Et voici, deux perſonnages parloyent auec lui, qui eſtoyent Moyſe & Elie.

31. Οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ.

Qui apparuerent en glorie, & parloyent de ſon iſſuë qu'il deuoit accomplir en Ieruſalem.

32. Ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

Or Pierre & ceux qui eſtoyent auec lui, eſtoyent appeſantis de ſomeil: & quand ils furent reſueillés, ils virent la gloire d'icelui, & les deux perſonnages qui eſtoyent auec lui.

33. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν, ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

Et aduint comme ces perſonnages-la ſe departoyent d'auec lui, que Pierre dit à Ieſus, Maiſtre, il eſt bon que nous ſoyons ici: faiſons-y donc trois tabernacles, vn pour, & vn pour Moyſe, & vn pour Elie: ne ſachant qu'il diſoit.

34. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

Et comme lui diſoit ces choſes, vne nuee vint qui les enombra, & ainſi qu'ils entroyent en la nuee, ils eurent peur.

CAP. IX.

28. Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum & Iacobum & Iohannem, & aſcendit in montem ut oraret.

And it came to paſſe about an eight dayes after thoſe words/ that he tooke Peter/ an John/ and James/ & went vp into a mountaine to pray.

29. Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus eius, altera: & veſtitus eius, albus & refulgens.

And as he prayed/ the facion of his countenance was chaunged/ and his garment was white and gliſtered.

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias.

And beholde/ two men talked with him/ which were Moſes and Elias.

31. Viſi in maieſtate: & dicebãt exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.

Which appeared in glorie/ and tolde of his departing/ which he ſhoulde accompliſh at Jeruſalem.

32. Petrus verò & qui cum illo erant, gravati erant ſomno, Et evigilantes, viderũt maieſtatem eius, & duos viros qui ſtabant cum illo.

But Peter & they ỳ were with him/ were heauy with ſleepe/ & when they awoke/ they ſaw his glory/ & the two men ſtanding w him.

33. Et factum eſt: cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum, Pręceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ; neſciens quid diceret.

And it came to paſſe/ as they departed from him/ Peter ſayd vnto Jeſus/ Maſter/ it is good for vs to be here: let vs therefore make three tabernacles/ one for thee/ and one for Moſes/ and one for Elias/ and wiſt not what he ſayd.

34. Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

While he thus ſpake/ there came a cloude/ and ouerſhadowed them/ and they feared when they were entring into the cloude.

Das IX. Capitel.

28. Vnd es begab ſich nach diſen reden bey acht tagen/ daß er zu ſich nam Petrum/ Johannem vnd Jacobum/ vnd gieng auff einen Berg zu beten.

Oc det begaff ſig otte dage effter denne Tale/ at hand tog til ſig/ Peder/ Johannem oc Jacobum/ oc gick op paa it Bierg at bede.

29. Vnd da er betet/ war die geſtalt ſeines angeſichts anders/ vnd ſein kleid ward weiß vnd glentzet.

Oc der hand bad/ bleff hans Anſictis ſkickelſe anderledis/ oc hans klædebon bleff huid oc ſkinnendis.

30. Vnd ſihe/ zwen Månner redeten mit jhm/ welche waren Moſes vnd Elias.

Oc ſee/ tho Mend talede met hannem/ ſom vaare Moſe oc Elias.

31. Die erſchinen inn klarheit/ vnnd redeten von dem Außgang/ welchen er ſolte erfüllen zu Jeruſalem.

De obenbaredis i klarhed/ oc talede om den Vdgong/ ſom hand ſkulde fuldkomme i Jeruſalem.

32. Petrus aber vnd die mit jhm waren/ waren vol ſchlaffs. Da ſie aber auff wachten/ ſahen ſie ſeine klarheit/ vnd die zwen Månner bey jhm ſtehen.

Men Peder oc de ſom vaare met hannem/ vaare fulde aff ſøffn. Oc der de vognede op/ da ſaae de hans klarhed/ oc de tho Mend ſtaa hoſſ hannem.

33. Vnd es begab ſich/ da die von jhm wichen/ ſprach Petrus zu Jeſu: Meiſter hie iſt gut ſein/ Laſſet vns drey Hůtten machen/ Dir eine/ Moſi eine/ vnd Elias eine/ vnd wuſte nicht waß er redet.

Oc det begaff ſig/ der de vigede fra hannem/ ſagde Peder til Jeſum/ Meſtere/ her er gaat at vere/ Lader oſſ gore tre Bolige/ Dig en/ Moſe en/ oc Elias en/ Oc hand viſte icke huad hand talede.

34. Da er aber ſolchs redet/ kam eine Wolcken/ vnd ůberſchattet ſie/ vnd ſie erſchracken/ da ſie die Wolcken ůberzog.

Men der hand talede ſaadant/ kom en Sky/ oc offuerſkuggede dem/ oc de forferdedis/ der ſkyen drog offuer dem.

Kapitola IX.

28. Y ſtalo ſe po těch řečech/ yako po woſmi dnech/ y poyal Petra/ a Jakuba/ a Jana/ ỹ wſtaupil na huoru aby ſe modlil.

Y ſtálo ſie po tych ſlowiech iákoby po oſmi dnioch/ wziąl z ſoba Piotrá/ Janá/ y Jákubá/ á wſzedl ná gorę áby ſie modlil.

29. A když ſe modlil/ včiněna geſt twář geho proměněná/ a Oděw geho bijlý a ſtkwaucý.

A cżáſu modlenia ſtálá ſie inſza oſobá oblicżá iego/ á vbior iego bialy y łſnacy ſie.

30. A ay dwa mužij mluwili s nim: A byli Moyžijſs/ a Eliáſs.

A oto dwá meżowie rozmawiáli z nim/ ktorzy byli Moiżeſz y Heliaſz.

31. Widijni s nim w welebnoſtj: a wyprawowali o ſmrti geho/ kteraužměl wyplniti w Geruzalemě.

Ktorzy bedac widźiáni z chwała opowiedáltiego zeście ktore bycmiálo/ iż miał być pogrzebion w Jeruzálem.

32. Petr pak a ti kteřijž s nim byli/ obtijženi byli ſnem. A procẏtiwſſe/ widěli welebnoſt geho/ a dwa muže kteřijž ſtáli s nim.

Ale Piotr y drudzy ktorzy byli z nim/ ſnem ociążeni byli/ a gdy ocucili/ vyzreli chwałe ie°/ y onych dwu meżow ktorzy z nim ſtali.

33. Y ſtalo ſe/ když gſau odeſſli od něho/ řekl Petr k Gežijſſowi: Přikazateli/ dobréť geſt nám zde býti/ vdělayme tuto tři Stánky/ Tobě geden/ Možijſſowi geden/ a Eliáſſowi geden/ newěda coby mluwil.

Potym gdy oni odeſzli od niego/ rzekł Piotr do Jezuſá: Miſtrzu dobrzecby nam thu być. A przetoż poſtáwmy trzy namioty/ ieden tobie/ á ieden Moiżeſzowi/ y ieden Heliáſzowi/ lecż niewiedział co mowił.

34. A když on to mluwil/ ſtal ſe Oblak/ y zaſtijnil ge/ y báli ſe když oni weſſli do Oblaku.

A gdy tego on ieſcże domawiał/ powſtał obłok ktory ie zácmił/ y bali ſie gdy wchodźili w obłok.

ט

35 וְקָלָא הֲוָא מֶן עֲנָנָא דָּאָמַר הָנוּ בְּרִי חַבִּיבָא לֵהּ שְׁמַעוּ׃

Allora venne da la nuuola vna voce, che diceua, Queſto è il mio Figliuol diletto, vdite lui.

36 וְכַד הֲוָא קָלָא אֶשְׁתְּכַח יֵשׁוּעַ בַּלְחוּדַוְהִי וְהֶנוּן שְׁתְקוּ וַלְאנָשׁ לָא אֶמַרוּ בְּהָנוּן יַוְמָתָא מֶדֶּם דַּחֲזוּ׃

E mentre che la voce ſi faceua, ſi trouò IESV *ſolo: & eſſi tacquero, e non diſſer nulla à perſona in quei giorni, de le coſe che haueuano vedute.*

37 וַהֲוָא לְיַוְמָא דְּבָתְרֵהּ כַּד נָחֲתִין מֶן טוּרָא פְּגַעוּ בְהוּן כְּנְשָׁא סַגִּיָאָא׃

Nel giorno ſeguente auuenne che ſcendendo eſſi del monte, gli ſi fece incontro vna gran turba.

38 וְגַבְרָא חַד מֶן כְּנְשָׁא הֲוָא בָעֵא וַאמַר מַלְפָנָא בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ אֶתְפַּנַּי עֲלַי בְּרִי דִּיחִידָיָא הוּ לִי׃

Et ecco vn huomo de la turba gridò, dicendo, Maeſtro, io ti prego, riguarda al mio figliuolo, percioch'egli mi è vnico,

39 וְרוּחָא עָדְיָא עֲלַוְהִי וּמֶן שֶׁלְיָא קָעֵא וַמְחַרֵק שֶׁנַּוְהִי וּמַרְעֵא וַלְמֶחְסַן פָּרְקָא מֶנֵּהּ מָא דְּשַׁחְקַתֵּהּ׃

Et ecco, lo ſpirito il piglia, e ſubbito grida, e laceralo ſpumando, & à pena ſi parte da eſſo, lacerandolo.

40 וּבְעֵית מֶן תַּלְמִידָךְ דְּנַפְּקוּנָיְהִי וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃

Hor io haueuo pregato i tuoi diſcepoli che lo ſcacciaſſeno, e non hanno pòtuto.

41 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וֶאמַר אוֹ שַׁרְבְתָא דְלָא מְהַימְנָא וַמְעַקַּמְתָּא עְדַמָּא לְאֶמַתַי אֶהְוֵא לְוָתְכוּן וֶאסַיְבַרְכוּן קַרְבַיְהִי לְכָא לַבְרָךְ׃

IESV riſpondendo, diſſe, O generatione infidele è peruerſa, infin à quando ſarò io con voi, è vi ſopportarò? Mena quà il tuo figliuolo.

ט

35 וַיְהִי קוֹל מֵעָנָן לֵאמֹר זֶה הוּא בְּנִי יְדִידִי אוֹתוֹ שְׁמָעוּ׃

Y vino vna boz de la nuue, que dezia, eſte es mi hijo amado, à el oyd.

36 וּבִהְיוֹת הַקּוֹל נִמְצָא יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ וַיֶּחֱשׁוּ וּלְאִישׁ לֹא הִגִּידוּ בַּיָּמִים הָהֵם דָּבָר מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ׃

Y paſſadá aquella boz, Ieſus fue hallado ſolo y ellos callaron: y por áquellos dias no dixeron nada à nadie de loque auian viſto.

37 וַיְהִי־בְּיוֹם אַחַר בְּרִדְתָּם מִן הָהָר וַיִּקַר אֵלָיו קָהָל רָב׃

Y aconteció el dia ſiguiente, que apartandoſe ellos del monte, grán companna le ſalió àl encuentro.

38 וְהִנֵּה אִישׁ מִן הָעָם זָעַק לֵאמֹר אָנָּא רַבִּי הַבִּיטָה נָא אֶל־בְּנִי כִּי־יְחִידִי יֶשׁ־הוּא׃

Y heaqui que vn hombre de la compánna clamò, diziendo, Maeſtro, ruegote que veas á mi hijo que tengo vnico.

39 וְהִנֵּה הָרוּחַ תִּקָּחֵנוּ וּבְפֶתַע יִצְעַק וַיְמָרִיצֵנוּ עִם חֶלְאָה וּבְקָשְׁיוֹת יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ מְדַכֵּא אוֹתוֹ׃

Y heaqui, vn eſpiritu lo toma, y de repente da bozes: y lo deſpedaça con eſpuma: y à penás ſe aparta deel, quebrantandolo.

40 וְשָׁאַלְתִּי מִתַּלְמִידֶיךָ לְהוֹצִיאוֹ וְלֹא יָכְלוּ׃

Y rogué à tus Diſcipulos que lo echaſſen fuera, y no pudierôn.

41 וַיַּעַן־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אוֹי דוֹר סוֹרֵר וְשׁוֹבָב עַד מָה אֶהְיֶה עִמָּכֶם לְהִתְאַפֵּק לָכֶם הָבִיאָה פֹּה אֶת־בִּנְךָ יְדִידֶךָ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dize, O generacion infiel y peruerſa, haſta quando tengo deeſtar con voſotros, y os ſuffriré? Trae tu hijo acà.

θ'.

35. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

Adonc vint vne voix de la nuee, diſant, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, eſcoutez-le.

36. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασι.

Et comme la voix ſe prononçoit, Ieſus ſe trouua ſeul: & ils ſe teurent tous, & ne rapporterent en ces iours-la rien à perſonne de ce qu'ils auoyent veu.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

Or aduint le iour en ſuiuant, qu'eux eſtans deſcendus de la montagne, vne grand' troupe le vint rencontrer.

38. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων, Διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου. ὅτι μονογενής ἐστί μοι.

Et voici, vn homme d'entre la troupe s'eſcria, diſant, Maiſtre, ie te prie, regarde à mon fils: car il m'eſt vnique.

39. Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης κράζει καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρῖβον αὐτόν.

Et voici vn eſprit le prend, & il s'eſcrie ſoudainement, & le deſrompt en le faiſant eſcumer, & à grand' peine ſe depart de lui, meſmes en le froiſſant.

40. Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

Or ai-ie prié tes diſciples qu'ils le iettaſſent hors, mais ils n'ont peu.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, Ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

Et Ieſus reſpondant dit, o generation infidele & deſeſ reuerſé, iuſqu' à quand finalement ſerai-ie auec vous, & vous ſupporterai-ie? Amene ici ton fils.

CAP. IX.

35. Et vox facta eſt de nube, dicens, Hic eſt filius meus dilectus: ipſum audite.

And there came voice out of the cloude/ ſaying/ This is my beloued Sonne/ heare him.

36. Et dum fieret vox, inventus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerũt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

And when the voice was paſt/ Jeſus was found alone: and they kept it cloſe/ and tolde no man in thoſe dayes any of thoſe things which they had ſeene

37. Factum eſt autem: in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

And it came to paſſe on the next day/ as they came downe from the mountaine/ much people met him.

38. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi.

And beholde/ a man of the a companie cryed out/ ſaying/ Maſter/ J beſeech thee/ beholde my ſonne: for he is all that J haue.

39. Et ecce, ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum.

And lo/ a ſpirite taketh him/ and ſodeinly he cryeth/ and he teareth him/ that hee fometh/ and with much paine departeth from him/ when he hath bruiſed him.

40. Et rogavi diſcipulos tuos ut eiicerent illum, & non potuerunt.

Nowe J haue beſought thy diſciples to caſt him out/ but they could not.

41. Reſpondens autem Ieſus, dixit, O generatio infidelis & perverſa, uſquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

Then Jeſus anſwered/ and ſayd/ O generation faithles/ and crooked/ howe long nowe ſhall J be with you/ and ſuffer you bring thy ſonne hither.

Das IX. Capitel.

35. Vnd es fiel eine ſtimme auß der Wolcken/ die ſprach: Diſer iſt mein lieber Son/ den ſolt jhr hören.

Oc der falt en røſt aff ſkyen/ ſom ſagde/ Denne er min elſkelige Søn/ Hannem ſkulle i høre.

36. Vnd in dem ſolche ſtimme geſchach/ funden ſie Jeſum alleine. Vnd ſie verſchwiegen/ vnd verkündigeten niemand nichts inn den ſelbigen tagen/ was ſie geſehen hatten.

Oc i det ſaadan røſt ſkede/ funde de Jheſum alene/ Oc de tagde ſtille/ oc forkyndede ingen inted i de ſamme dage/ aff det de haffde ſeet.

37. Es begab ſich aber den tag hernach/ da ſie von dem Berge kamen/ kam jhnen entgegen vil Volcks.

Oc det begaff ſig den dag der effter/ der de komme aff Bierget/ da kom meget Folck imod dem.

38. Vnd ſihe/ ein Man vnter dem Volck rieff vnd ſprach: Meiſter/ ich bitte dich/ beſihe doch meinen Sohn/ denn er iſt mein einiger Sohn.

Oc ſee/ en Mand iblant Folcket robte/ oc ſagde/ Meſtere/ Jeg beder dig/ beſee dog min Søn. Thi hand er min eniſte Søn.

39. Sihe/ der Geiſt ergreifft jhn/ ſo ſchreyet er als bald/ vnd reiſſet jhn das er ſchäumet/ vnnd mit noth weichet er von jm/ wenn er jhn geriſſen hat.

See/ Aanden griber fat paa hannem/ Saa rober hand ſtrax/ oc hand riffuer hannem/ at hand fraaer/ oc med nød viger hand fra hannem/ naar hand haffuer riffuit hannem.

40. Vnd ich habe deine Jünger gebeten/ daß ſie jhn außtrieben/ vnd ſie kondten nicht.

Oc ieg bad dine Diſciple/ at de ſkulde vddriffue hannem/ oc de kunde icke.

41. Da antworttet Jeſus/ vnnd ſprach: O du vnglaubige vnd verkerte art/ wie lang ſoll ich bey euch ſein/ vnd euch dulden? Bringe deinen Sohn her.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde/ O du vantro oc vnartige Slect/ huor lenge ſkal ieg vere hoſſ eder/ oc lide eder? Hent din Søn hid.

Kapitola IX.

35. Y ſtal ſe hlas z Oblaku/ řka: Tentoť geſt Syn můg milý/ toho poſlauchayte.

Sſtal ſie thedy głos z obłoku mowiąc: Tenci ieſt Syn on moy namilſzy tegoż ſłuchaycie.

36. A když ſe ten hlas ſtal/ nalezen geſt Gežijš ſám. A oni mlčeli/ a neprawili žádnému w těch dnech ničehéhož z těch wěcý kteréž gſau widěli.

A gdy ſie zſtał on głos/ nálezion ieſt ſam Jezus/ á oni też milczeli/ á przez on czás żadnemu nic nie powiedáli z tych rzeczy ktore widzieli.

37. Stalo ſe pak druhého dne/ když gſau sſtupowali s hůry/ potkal gey záſtup mnohý.

Y zſtáło ſie názáiutrz gdy oni zſtępowáli z gory/ zábieżało mu zgromádzenie wzelkie.

38 A hle muž z záſtupu zwolall/ řka: Miſtře/ proſým tebe/ wzhědni na ſyna mého/ nebť gediného toho mám.

A otho niektory záwołał z onego zgromádzenia mowiąc/ Miſtrzu proſzęcie weyzry ná ſyná mego/ boc tylkoż tego iedynego mam.

39. Kteréhož Duch popadá/ a y hned křičij/ a porážij gey/ a ſapá/ a ſlinij/ a s těžkoſtij odcházý od něho lomcugijc gim.

A oto go duch chwyta/ á z pretká woła/ y rozdziera go áż do ślin/ á záledwie odchodzi od nie° kruſząc go.

40. Y proſyl gſem Včedlnijkuow twých/ aby gey wywrhli/ a nemohli.

Y proſiłciem zwolennikow twoich áby go wyrzucili/ ále nie mogli.

41. Y odpowěděw Gežijš/ řekl: O pokolenij newěrné a přewrácené/ dokud budu v wás/ a dokud wás trpěti budu? Přiweď ſem ſyna twého.

Thedy Jezus odpowiedziawſzy rzekł/ O narodzie niewierny y przewrotny/ y dokądże wżdy będę miedzy wáwi/ á długo was ćierpiec będę?

ט

42 וְכַד מְקַרֵב לֵהּ אַרְמְיֵהּ
דַּיְוָא הָו וְמַעְסֵהּ וְכָאַת
יֵשׁוּעַ בְּרוּחָא הָי טַנְפְתָא
וְאַסְיֵהּ לְטַלְיָא וְיַהְבֵהּ
לַאבוּהִי ׃

E mentre ch'egli andaua oltre, il demonio lo ſbattè, e lo lacerò: e I ESV *minacciò lo ſpirito immondo, e riſanò il fanciullo, e rendello à ſuo padre.*

43 וְאֶתְדַּמַּרוּ כֻּלְּהוֹן
בְּרַבּוּתֵהּ דַּאלָהָא וְכַד כֻּל־
נָשׁ מֶתְדַּמַּר הֲוָא עַל כֻּל־
דְּעָבֵד יֵשׁוּעַ אֱמַר
לְתַלְמִידַוְהִי ׃

Onde tutti ſi ſtupiuano de la magnifica virtù di Dio. E mentre che tutti ſi marauigliauano di tutto quel ch'ei faceua, egli diſſe à i ſuoi diſcepoli.

44 סִימוּ אַנְתּוּן מֶלֵּא
הָלֵין בְּאֶדְנַיְכוּן בְּרֵהּ גֵּיר ד
דְּאֶנָשָׁא עֲתִיד דְּנֶשְׁתְּלֶם
בְּאִידַי בְּנַי־נָשָׁא ׃

Mettete voi queſte parole ne le voſtre orecchie, imperoche auuerrà che il Figliuol de l'huomo ſarà dato ne le mani de gli huomini.

45 הֶנּוּן דֵּין לָא
אֶשְׁתַּוְדַּעוּהּ לְמֶלְּתָא הָדָא
מֶטּוּל דַּמְכַסְּיָא הֲוָת מֶנְּהוֹן
דְּלָא נֶדְעוּנָהּ וְדָחְלִין הֲווֹ
דְּנֶשְׁאַלוּנָיְהִי עֲלֶיהָ עַל
מֶלְּתָא הָדָא ׃

Ma eſſi non intendeuano queſta parola, & era loro in modo velata, che non la comprendeuano: e temeuano domandarlo di tal parola.

46 וְעַלַת בְּהוֹן מַחְשַׁבְתָּא
דְּמַנוּ כַּי רַב בְּהוֹן ׃

Poi entrorono in diſputa in loro ſteſſi, chi di loro fuſſe il maggiore.

47 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע
מַחְשַׁבְתָּא דְּלֶבְּהוֹן וְנַסַב
טַלְיָא וַאקִימֵהּ לְוָתֵהּ ׃

E I ESV *conoſcendo il penſiero del lor cuore, preſe vn fanciullo, e poſelo appreſſo di ſe.*

ט

42 וּבְקָרוֹבוֹ אֵלָיו וַיִּרַטְּשֵׁהוּ
הַשֵּׁד וַיְמַעֲסֵהוּ וַיִּגְעַר יֵשׁוּעַ בְּרוּחַ
הַטֻּמְאָה וַיִּרְפָּא אֶת־הַנַּעַר וַיִּתְּנֵהוּ
לְאָבִיו ׃

Y como aun ſe acercaua, el demonio lo derribo, y deſpedaçó: mas Ieſus rinnió àl eſpiritu im mundo y ſanó àl mochacho, y boluiôlo à ſu padre.

43 וַיִּבָּהֲלוּ כֻּלָּם עַל־גְּדֻלַּת
יְהוָה וַיִּתַּמְּהוּ עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר
עָשָׂה וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו ׃

Y todos eſtauan fuera de ſi en la grandeza de Dios: y Marauillandoſe todos de todas las coſas que hazia dixo à ſus diſcipulos.

44 שִׂימוּ אַתֶּם אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל־אָזְנֵיכֶם כִּי בֶן־הָאָדָם
יֵשׁ־עָתִיד לְהִנָּתֵן בִּידֵי הָאֲנָשִׁים ׃

Poned voſotros en vueſtros coraçones eſtas palabras: porque ha de acontecer que el Hijo del hombre ſerá entregado en manos de hombres.

45 וְהֵמָּה לֹא בָנוּ אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה וְהָיָה מְכֻסֶּה מֵהֶם פֶּן
יֵדָעוּהוּ וַיִּירְאוּ לִשְׁאֹל לוֹ עַל־
הַדָּבָר הַזֶּה ׃

Mas ellos no entendian eſta palabra: y era les encubierta para que no la entendieſſen: y temian de preguntarle de eſta palabra.

46 וַתַּעַל־מַחֲשָׁבָה בָּהֶם מִי־
הוּא גָדוֹל בָּהֶם ׃

Entonces entrò enellos penſamiento, qual deellos ſeria el mayor.

47 וְכַאֲשֶׁר יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת־
מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹתָם וַיֹּאחֶז אֶת־
הַיֶּלֶד וַיְּקִימֵהוּ אֶצְלוֹ ׃

Mas Ieſus, viendo los penſamientos del coraçon de ellos, tomó vn ninno, y puſolo cabe ſi:

θ′.

42. Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Et comme il approchoit tant ſeulement, le diable le froiſſa, & le deſrompit: mais Ieſus tanſa l'eſprit immonde, & guerit l'enfant, & le rendit à ſon pere.

43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Et tous furent eſtonnés de la magnifique vertu de Dieu. Et comme tous s'eſmerueilloyent de tout ce qu'il faſoit, il dit à ſes diſciples.

44. Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Vous autres mettez ces paroles en vos oreilles: car il aduiendra que le Fils de l'homme ſera liuré ès mains des hommes.

45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Mais ils n'entendoyent point ceſte parole, & elle leur eſtoit tellement cachee, qu'ils ne la comprenoyent point: & craignoyent de l'interroguer touchant ceſte parole.

46. Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

Puis ils entrerent en diſpute entr'eux aſſauoir lequel d'entr'eux eſtoit le plus grand.

47. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.

Mais Ieſus voyant la penſee de leur cœur, print vn petit enfant, & le mit aupres de ſoi:

CAP. IX.	Das IX. Capitel.	Kapitola IX.
42. Et cum accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit. Et increpavit Ieſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum: & reddidit illum patri eius.	42. Vnd da er zu jhm kam/ reiß jhn der teufel vnd zerret jhn. Jeſus aber bedrohet den vnſaubern Geiſt/ vnd machet den Knaben geſund/ vnd gab jhn ſeinem Vater wider.	42. A když přiſtaupil/ porazyl gey Diábel/ a ſapal gim. Y primluwil duchu nečiſtému Gežijſs/ a vzdrawil dijtě/ a nawrátil ge Otcy geho.
And whiles he was yet comming/ the deuill rent him / and tare him: and Jeſus rebuked the vncleane ſpirit / and healed the childe / and deliuered him to his father.	Oc der hand kom til hannem/ da ſled Dieffuelen hannem/ oc reff hannem ſuarlige. Da truede Jheſus den wrene Aand/ oc giorde Drengen helbrede/ oc fick hans Fader hannem igen.	A gdy ſie ießcze przyſtepował/ roſtárgało go diabelſtwo y rozßárpało/ ále Jezus zfukał duchá nieczyſtego/ y vzdrowił dziecie á wrcoił ie oycu iego.
43. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibuſque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos.	43. Vnd ſie entſatzten ſich alle über der Herrligkeit Gottes. Da ſie ſich aber alle verwunderten über allem das er thet/ ſprach er zu ſeinen Jüngern:	43. Y s ſtrachem diwili ſe wſſyckni welikomocnoſti Božſké. A když ſe wſſyckni diwili wſſem wěcem kteréž činil/ řekl k Včedlnijkům ſwým:
And they were all amaſed / at the migthie power of God: and while they all wondred at all things/ which Jeſus did/ he ſayd vnto his diſciples.	Oc de bleffue alle forferdede offuer Gudz herlighed. Oc der de forundrede dem alle/ paa alt det ſom hand giorde/ da ſagde hand til ſine Diſciple.	Y zdumieli ſie wßyſcy nád ták zacna moca Boza/ á gdy ſie wßyſcy dziwowali vßytkim rzeczam ktore czynił/ rzekł do zwolenników ſwoich.
44. Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus hominum.	44. Faſſet jhr zu euren ohren diſe rede/ denn des Menſchen Son muß überantworttet werden in der Menſchen hände.	44. Složte w ſrdcých waſſých řeči tyto/ nebo zagiſté ſtáti ſe má/ aby Syn člowěka dán byl w ruce lidſké.
Marke theſe wordes diligently: for it ſhall come to paſſe/ that the Sonne of man ſhall be deliuered into the handes of men.	Tage i denne tale til eders øern/ Thi Menniſkens Søn ſkal antuordis i Menniſkens hender.	Pokłádayćieß wy w vßach wáßych ſłowá ty/ ábowiemci tho przyidzie iż Syn człowieczy będzie podan w rece ludzkie.
45. At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.	45. Aber das wort vernamen ſie nicht/ vnd es war für jhnen verborgen/ daß ſie es nicht begriffen/ vnd ſie forchten ſich jn zu fragen vmb daſſelbige wort.	45. A oni nepoznali ſlowa toho/ a bylo před nimi ſkryto/ aby neſrozuměli gemu: Y neſměli ſe ho tázati o tom ſlowu.
But they vnderſtood not yͤ worde: for it was hid from thē/ ſo yͭ they could not perceiue it / & they feared to aſke him of yͤ word.	Men det ord forſtode de icke/ oc det vaar ſkiult faar dem/ at de begrebe det icke. Oc de fryctede ſig at ſpørre hannem om det ſamme ord.	Ale oni nie rozumieli tey powieści/ y było tho od nich ſkryto że ſie o tym nie czuli/ y báli ſie pytáć go o tey powieści.
46. Intravit autem cogitatio in eos, qui eorum maior eſſet.	46. Es kam auch ein gedancken vnter ſie. Welcher vnter jnen der gröſſeſt were.	46. Y weſſlo w ně myſſlenij/ kdoby z nich byl wěſſý/
Then there aroſe a diſputation among them / which of them ſhould be the greateſt.	Der kom oc en tancke iblant dem/ Huilcken der ſkulde vere den Størſte iblant dem.	Y weßłá miedzy nie myſl/ ktoby z nich był nawietßym.
47. At Ieſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe.	47. Da aber Jeſus den gedancken jhres hertzens ſahe/ ergreiff er ein Kind/ vnd ſtellt es neben ſich.	47. A Gežijſs wida myſſlenij gegich/ ponaw dijtě/ poſtawil ge wědle ſebe.
When Jeſus ſaw the thoughtes of their heartes/ he tooke a litle childe / and ſet him by him.	Men der Jheſus ſaa deris hiertis tancker/ tog hand it Barn/ oc ſtickede det hoſſ ſig.	Tedy Jezus widzac myſl ſercá ich/ wziął dzieciatko y poſtáwił ie podle ſiebie.

ט

48 וַאמַר לְהוֹן כֻּל מַן דַּמְקַבֵּל טַלְיָא אַיְךְ הָנָא בַּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אֵינָא גֵּיר דַּזְעוּר בְּכֻלְּכוֹן הָנָא יֶהֱוֵא רַב׃

E diſſe loro, Chiunque riceuerà queſto fanciullo nel Nome mio, riceue me: e chiunque riceuerà me, riceue colui che m'ha mandato: perche chi è il minore tra tutti voi, coſtui ſarà il piu grande.

49 וַעֲנָא יוֹחַנָּן וֶאמַר רַבַּן חֲזַיְן אֱנָשׁ דַּמַפֵּק שֵׁאדֵא בַּשְׁמָךְ וּכְלַיְנָיְהי עַל דְּלָא אָתֵא עַמַּן בָּתְרָךְ׃

E Giouanni riſpondendo, diſſe, Maeſtro. noi habbiam veduto vn certo huomo che ſcaccia i demonij nel Nome tuo: e gliel' habbiam proibito: percioch' egli non ti ſegue inſieme con eſſo noi.

50 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תְּכַלּוֹן מַן גֵּיר דְּלָא הָוָא לוּקְבַלְכוֹן חֲלָפַיְכוֹן הוּ׃

E IESV li diſſe, Non lo proibite: perche chi non è contra noi, è per noi.

51 וַהֲוָא דְּכַד מֶתְמַלֵּין יַוְמָתָא דְּסוּלָּקֵהּ אַתְקֵן פַּרְצוּפֵהּ דְּנֵאזַל לְאוּרִשְׁלֶם׃

Quando i giorni de la ſua eleuatione ſi compiuano, egli drizzò la ſua faccia tutto riſoluto per andare in Ieruſalem.

52 וְשַׁדַּר מַלְאָכֵא קְדָם פַּרְצוּפֵהּ וֶאזַלוּ עַלוּ לַקְרִיתָא דְּשָׁמְרָיֵא אַיְךְ דְּנַתְקְנוּן לֵהּ׃

E mandò innanzi à ſe de meſſi, i quali andando, entrarono in vn borgo de Samaritani, per apparecchiargli allogiamento.

53 וְלָא קַבְּלוּהי מֶטּוּל דְּפַרְצוּפֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם סִים הֲוָא לְמֵאזַל׃

Ma eſſi non lo riceuerono, percioche la faccia ſua era come di colui che andaua in Ieruſalem.

ט

48 וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּל אֲשֶׁר יְקַבֵּל אֶת־הַיֶּלֶד הַזֶּה בִּשְׁמִי יְקַבְּלֵנִי וַאֲשֶׁר יְקַבְּלֵנִי יְקַבֵּל אֶת־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי כִּי אֲשֶׁר קָטוֹן הוּא בְּכֻלְּכֶם זֶה גָּדוֹל הוּא מִכֻּלָּם׃

Y dizeles, Qualquiera que recibiere eſte ninno en mi nombre, à mi recibe: y qualquiera que me recibiere à mi, recibe àl que me embió. porque el que fuere el menor entre todos voſotros eſte ſerá el grande.

49 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמַר רַבִּי יָדַעְנוּ אִישׁ אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ הוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים וַנְּכַלְאֵנוּ כִּי־לֹא בָא עִמָּנוּ׃

Entonces reſpondiendo Ioan, dixo, Maeſtro, Auemos viſto à vno que echaua fuera demonios en tu nõbre: y defendimoſſelo, porque no te ſigue con noſotros.

50 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אַל תִּכְלָאוּ כִּי אֲשֶׁר לֹא לְקָבְלֵנוּ חֵלֶת לָנוּ הוּא׃

Ieſus le dixo, No lo defendays: porque el que no es contra noſotros, por noſotros es.

51 וַיְהִי בְּהִמָּלֵאת יְמֵי־עֲלוֹתוֹ וַיְתַקֵּן אֶת־פָּנָיו לַהֲלֹךְ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם׃

Y aconteció que como ſe cumplio el tiempo en que auia de ſer recebido arriba, el affirmó ſu roſtro para yr à Ieruſalem.

52 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים לְפָנָיו וַיֵּלְכוּ וַיָּבוֹאוּ אֶל־טִירַת שׁוֹמְרוֹן לְהָכִין לוֹ׃

Y embió menſageros delante de ſi, los quales fueron, y entraron en vna ciudad de los Samaritanos, para aderecarle alli.

53 וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ כִּי־פָנָיו תִקֵּן לָלֶכֶת יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Mas no lo recibieron, porque ſu roſtro era de hombre que yua à Ierſalem.

θ'.

48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

Et leur dit, Quiconque receura ce petit enfant en mon Nom, me reçoit: & quiconque me receura, réçoit celui qui m'a enuoyé. Car celui qui eſt le plus petit d'entre vous tous, ceſtui-la ſera grand.

49. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

Et Iehan prenant la parole, dit, Maiſtre, nous auons veu quelcun qui iettoit hors les diables en ton Nom: & l'en auons engarde, d'autant qu'il ne te suit point auec nous.

50. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

Lors Ieſus lui dit, Ne l'en engardez point car qui n'eſt point contre nous, il eſt pour nous.

51. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ.

Or aduint quand les iour de ſon eſleuation s'accompliſſoyent, qu'il dreſſa ſa face, tout reſolu d'aller en Ieruſalem.

52. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ·

Et enuoya des meſſagers deuant ſoi, leſquels partis entrerent en vne bourgade des Samaritains, pour lui preparer logis.

53. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

Mais les Samaritains ne le receurent point, pourtant que ſa face eſtoit comme de celui qui alloit en Ieruſalem.

CAP. IX.

48. Et ait illis, Quicunque ſuſceperit puerum illum in nomine meo, me recipit, & quicunque me receperit, recipit eum qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic maior eſt.

And ſayde vnto them/ Whoſoeuer receyueth this litle childe in my Name/ receiueth me: and whoſoeuer ſhall receyue me / receyueth him that ſent me: for he that is leaſt among you all / he ſhalbe great.

49. Reſpondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dęmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.

And John anſwered/ and ſaid/ Maſter/ wee ſawe one caſting out deuils in thy Name/ and we forbade him/ becauſe he followeth thee not with vs.

50. Et ait ad illum Ieſus, Nolite prohibere, qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

Then Jeſus ſaid vnto him/ Forbid ye him not: for he that is not againſt vs/ is with vs.

51. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Ieruſalem.

And it came to paſſe/ when the dayes were accompliſhed/ that he ſhould be receyued vp/ he ſetled him ſelfe fully to go to Jeruſalem.

52. Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

And ſent meſſengers before him: and they went and entred into a towne of the Samaritanes / to prepare him lodging.

53. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in Ieruſalem.

But they would not receyue him/ becauſe his behauiour was / as though he woulde go to Jeruſalem.

Das IX. Capitel.

48. Vnd ſprach zu jhnen: Wer das Kind auffnimpt in meinem namen/ der nimpt mich auff/ vnd wer mich auffnimpt / der nimpt den auff / der mich geſandt hat. Welcher aber der kleineſt iſt vnter euch allen/ der wirdt groß ſein.

Oc ſagde til dem/ Huo ſom anammer det Barn i mit naffn / hand anammer Mig / oc huo ſom Mig anammer / hand anammer Den / ſom mig vdſende. Oc huo der er den Minſte iblant eder alle / hand ſkal vere Stor.

49. Da antworttet Johannes vnd ſprach Meiſter wir ſahen einen / der treib die teufel auß in deinem namen/ vnd wir wehreten jhm / denn er folget dir nicht mit vns.

Da ſuarede Johannes/ oc ſagde / Meſtere / Wi ſaae en / hand dreff Dieffle vd i dit Naffn / oc wi formente hannem det/ Thi hand følger dig icke met oſſ.

50. Vnd Jeſus ſprach zu jhm: Wehret jm nicht/ denn wer nicht wider vns iſt/ der iſt für vns.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Formener hannem det icke / Thi huo ſom icke er imod oſſ / hand er met oſſ.

51. Es begab ſich aber / da die zeit erfüllet war / das er ſolt von hinnen genommen werden / wendet er ſein angeſicht ſtracks gen Jeruſalem zu wandeln.

Oc det begaff ſig / der tiden vaar fuldkommen / at hand ſkulde tagis her fra / da vende hand ſit Anſict at vandre ſtrax til Jeruſalem.

52. Vnd er ſandte Boten für jhm hin/ die kamen in ein Marckt der Samariter/ daß ſie jhm herberge beſtelleten.

Oc hand ſende Bud bort faare ſig / De ginge bort/ oc komme i en Samariternis By/ at beſtille hannem herbere.

53. Vnd ſie namen jhn nicht an/ darumb daß er ſein angeſicht gewendet hatte zu wandeln gen Jeruſalem.

Oc de anammede hannem icke/ fordi at hand haffde vent ſit Anſict at vandre til Jeruſalem.

Kapitola IX.

48. Y řekl gim: Kdožkoli přigme djtě toto we gménu mém/ mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá / přigijmá toho kterýž mne poſlal. Nebo kdo geſt naymenſſý mezy wámi wſſemi/ tenť wětſſý geſt.

Zátym rzekł ku nim: Kto zkolwiek przyimie dzieciatko to imieniem moim / mnie przyimnie: A ktokolwiek mie przyimie / przyimnie onego ktory mie poſłał. Abowiem ktoć ieſt nammieyſzym miedzy wſzytkimi wámi/ tenci będzie wielkim.

49. Y odpowěděw Jan/ řekl: Přikazateli/ widěli gſme gednoho/ an we Gménu twém Diábly wymijtá / y bránili gſme mu/ neb nechodj s námi.

A odpowiedziawſzy Jan rzekł: Miſtrzu widzieliſmy niektorego co pod imieniem twym wyrzucał diábelſtwá/ y pohámowáliſmy go/ ábowiem nie chodzi zá tobą z námi.

50. Y řekl k němu Gežjš: Nebraňte/ neb kdož nenij proti wám/ s wámiť geſt.

Tedy do niego rzekł Jezus: Nie h zmuycieſz go/ bo ktoć nie ieſt przeciwko nam/ za námi ieſt.

51. Y ſtalo ſe/ když ſe doplnili dnowé wzetij geho / a on byl vmijnil aby ſſel do Geruzaléma.

Stáło ſie potym gdy czás przychodził że miał być wźięt ku gorze/ tedy ſie on ſam zmocnił áby ſzedł do Jeruzálem.

52. Y poſſlal poſly před ſebau: A oni gdauce weſſli do Měſta Samarytánſkého/ aby gemu zgednali hoſpodu.

Y wypráwił poſły przed ſobą/ ktorzy idąc / weſzli do miá ſteczká Samárytáńſkiego/ áby mu ná gotowáli goſpodę.

53. Y nepřijali ho/ neb byl vmijnil gjti do Geruzaléma.

Ale go oni nie przyięli/ iż poſtáwę okázował idącego do Jeruzálem.

ט

54 וְכַד חָזוּ יַעְקוֹב וְיוֹחַנָן תַּלְמִידַוְהִי אָמְרִין לֵהּ מָרַן צָבֵת אַנְתְּ דְנֵאמַר דְּתֶחוּת נוּרָא מֶן שְׁמַיָּא וְתֶסַיֶּף אֶנוּן אַיךְ דְאָף א אֵלִיָּא עֲבַד׃

Et hauendo i ſuoi diſcepoli, cioè Iacopo e Giouanni, veduto queſto, diſſero, Signore, vuoi tu che noi diciamo che il fuoco ſcenda dal cielo, e conſumigli, come ancor fece Elia?

55 וְאֶתְפְּנִי וְכַאָא בְּהוֹן וְאֶמַר לָבֵת יָדְעִין אַנְתּוּן דְּאֵידָא אַנְתּוּן רוּחָא׃

A i quali IESV riuoltatoſi, gli ripreſe, e diſſe, Voi non ſapete di quale ſpirito voi ſete.

56 בְּרֵהּ גֵּיר דְּאֶנָשָׁא לָא אֶתָא לְמוֹבָדוּ נַפְשָׁת אֶלָּא לְמַחָיוּ וְאֶזַלוּ לְהוֹן לְקְרִיתָא אַחְרִתָּא׃

Perche il Figliuol de l'huomo non e venuto à perdere l'anime de gli huomini, ma à ſaluarle. E coſi ſen'andarono in vn altro borgo.

57 וְכַד אָזְלִין בְּאוּרְחָא אֲמַר לֵהּ אֲנָשׁ אֶתֵית ב בָּתְרָךְ לְאַתַר דְּאָזֵל אַנְתְּ מָרִי׃

Et occorſe che caminando eſſi per la via, vno gli diſſe, io ti ſeguirò douunque tu andarai.

58 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּע ל לְתַעְלֵא נֶקְעָא אִית לְהוֹן וְלְפַרַחְתָּא דִּשְׁמַיָּת מ מַטְלְלָא לִבְרֵהּ דֵּין ד דְּאֶנָשָׁא לֵית לֵהּ אֵיכָת דְּנֶסְמוֹךְ רֵישֵׁהּ׃

E IESV diſſe à lui, Le volpi hanno de le tane, e gli vcelli del cielo hanno de nidi: ma il Figliuol de l'huomo non ha doue poſaro il ſuo capo.

59 וְאֱמַר לְאַחְרִנָּא תָּא בָּתְרַי הוּ דֵּין אֲמַר לֵהּ מ מָרִי אַפֵּס לִי לְוּקְדַם אֵזַל אֶקְבּוֹר אָבִי׃

E ad vn altro diſſe, Seguitami, Il qual diſſe, Signore, laſſami prima andare à ſepellir mio padre.

60 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּע שְׁבוֹק מִיתֵת קָבְרִין מִיתַיְהוֹן וְאַנְתְּ זֵל סַבַּר מַלְכוּתֵהּ דְּאַלָהָת׃

IESV li diſſe, Laſſa di i morti ſepellire i morti loro: e tu va, & annuntia il regno di Dio.

ט

54 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ תַּלְמִידָיו יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אָמְרוּ אֲדוֹנֵנוּ אִם תִּרְצֶה נֹאמַר לָרֶדֶת אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וּלְאַבְּדָם כַּאֲשֶׁר גַּם אֵלִיָּהוּ עָשָׂה׃

Y viendo eſto ſus Diſcipulos-Iacobo, y Ioan dixeron, Sennor quieres que digamos que decienda fuego del cielo, y los conſuma, como hizo Elias?

55 וַיִּפֶן וַיִּגְעַר בָּם לֵאמֹר לֹא יְדַעְתֶּם לְמִי־רוּחַ אַתֶּם׃

Entonces boluiendo el, rinnioles, diziendo Voſotros no ſabeys de que eſpiritu ſoys.

56 כִּי בֶן־הָאָדָם לֹא בָא לְאַבֵּד נַפְשׁוֹת הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם לְהוֹשִׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל־טִירָה אַחֶרֶת׃

Porque el Hijo del hombre no ha venido para perder las animas de los hombres, mas para ſaluarlas. Y fueronſe à otra aldea.

57 וַיְהִי בְּלֶכְתָּם בַּדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר אֶחָד אֵלָיו אֵלֵךְ אַחֲרֶיךָ בַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֲדֹנָי׃

Y aconteció que yendo ellos, vno le dixo enel camino, Sennor, yo te ſeguiré donde quiera que fueres.

58 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ לַשּׁוּעָלִים הָיוּ לָהֶם מַחֲבֹאִים וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם קִנֵּיהֶם וּלְבֶן־הָאָדָם אֵינֶנּוּ לוֹ אֲשֶׁר יָשִׂים שָׁמָּה אֶת רֹאשׁוֹ׃

Y dixole Ieſus Las zorras tienen cueuas, y las aues de los cielos nidos: mas el Hijo del hombre no tiene donde recline la cabeça.

59 וַיֹּאמֶר אֶל־אַחֵר בּוֹא אַחֲרַי וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַנִּיחֵנִי לַהֲלוֹךְ בָּרִאשׁוֹנָה וְלִקְבֹּר אֶת־אָבִי׃

Y dixo à otra, Sigueme. Y el dixo, Sennor dexame que primero vaya, y entierre à mi padre.

60 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ הַנַּח לַמֵּתִים לִקְבֹּר אֶת־מֵתֵיהֶם וְאַתָּ לֵךְ לְךָ וּבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y Ieſus le dixo, Dexa los muertos que entierren à ſus muertos: y tu ve annuncia el Reyno de dios.

θ'.

54. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης. εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε;

Et quand ſes diſciples, aſſauoir Iaques & Iehan virent cela, ils dirent, Seigneur, veux-tu que nous diſions que le feu deſcende du ciel & les conſume, comme auſſi fit Elie?

55. Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς.

Mais Ieſus ſe retournant les tanſa, & dit, Vous ne ſauez de quel eſprit vous eſtes quant à vous.

56. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

Car le Fils de l'homme n'eſt point venu pour faire perir les ames des hommes, mais pour les ſauuer. Ainſi ils s'en allerent en vne autre bourgade.

57. Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτόν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε.

Et aduint comme ils alloyent par le chemin, qu'vn certain lui dit, Ie te ſuiurai Seigneur, quelque part que tu ailles.

58. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Mais Ieſus lui reſpondit, Les renards ont des foſſes, & les oiſeaux du ciel ont des nids: mais le Fils de l'homme n'a point où repoſer la teſte.

59. Εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

Puis il dit à vn autre, Sui-moi: lequel dit, Permets-moi premierement d'aller enſeuelir mon pere.

60. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus lui dit, Laiſſe les morts enſeuelir leurs morts: mais toi, va & annonce le royaume de Dieu.

CAP. IX.

54. Cùm vidiſſent autem diſcipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ut ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos, (ſicut & Elias fecit.)

And when his diſciples / James & John ſaw it / they ſayd / Lorde / wilt thou that we commaunde / that fire come downe from heauen / and conſume thē / euen as Elias did?

55. Et converſus increpavit illos, dicens, Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.

But Jeſus turnet about / & rebuked them / and ſayde / Ye knowe not of what ſpirite ye are.

56. Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

For the Sonne of man is not come to deſtroy mens liues / but to ſaue them. Then they went to another towne.

57. Factum eſt autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum, Sequar te quocunque ieris.

And it came to paſſe that as they went in the way / a certaine man ſaid vnto him / I will follow thee / Lorde / whitherſoeuer thou goeſt.

58. Dixit illi Ieſus, Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

And Jeſus ſayde vnto him / The foxes haue holes / and the birdes of the heauen haue neſts / but the Sonne of man hath not whereon to lay his head.

59. Ait autem ad alterum, Sequere me. Ille autem dixit, Domine, permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.

But he ſayde vnto another / Followe me. And the ſame ſaide / Lorde / ſuffer me firſt to go and bury my father.

60. Dixitque ei Ieſus, Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, annuntia regnum Dei.

And Jeſus ſaid vnto him / Let the dead burie their dead: but go thou and preach the kingdome of God.

Das IX. Capitel.

54. Da aber das ſeine Jünger Jacobus vnd Johannes ſahen / ſprachen ſie: HERR / wilt du / ſo wöllen wir ſagen das Feuer vom Himmel falle / vnd verzehre ſie / wie Elias thet?

Oc der hans Diſciple Jacobus oc Johannes ſaae det / da ſagde de HERRE vilt du / Da ville wi ſige / at der ſkal falde ild aff Himmelen oc fortære dem / lige ſom Elias giorde?

55. Jeſus aber wandte ſich / vnd bedrohet ſie / vnd ſprach? Wiſſet jr nicht / welches Geiſtes Kinder jhr ſeyt?

Da vende Jheſus ſig / oc truede dem / oc ſagde / Vide i icke / hues Aands børn i ere?

56. Des Menſchen Sohn iſt nicht kommen / der Menſchen Seelen zuverderben / ſondern zu erhalten. Vnd ſie giengen in einen andern Marckt.

Menniſkens Søn er icke kommen at forderffue Menniſkens ſiele / men at beholde. Oc de ginge til en anden By.

57. Es begab ſich aber / da ſie auff dem wege waren / ſprach einer zu jm: Jch will dir folgen / wo du hin geheſt.

Oc det begaff ſig / der de vaare paa veyen / da ſagde en til hannem / Jeg vil følge dig / ehuort du gaar.

58. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Die Füchſe haben gruben / vnd die Vögel vnter dem Himmel haben Neſter / Aber des Menſchen Sohn hat nicht / da er ſein Haupt hinlege.

Oc Jheſus ſagde til hannem / Ræffue haffue graffuer / oc Fulene vnder Himmelen haffue rede / Men Menniſkens Søn haffuer icke / der ſom hand kand legge ſit Hoffuit.

59. Vnd er ſprach zu einem andern: Folge mir nach. Der ſprach aber: HERR erlaube mir / daß ich zuvor hingehe / vnd meinen Vater begrabe.

Oc hand ſagde til en anden / Følge mig effter. Oc hand ſagde / HERRE / Til ſted mig / at ieg gaar førſt bort / oc begraffuer min Fader.

60. Aber Jeſus ſprach zu jhm: Laß die Todten jre Todten begraben / Gehe du aber hin / vnd verkündige das Reich Gottes.

Men Jheſus ſagde til hannem / Lad de Døde begraffue deris døde / oc gack du bort / oc forkynde Guds Rige.

Kapitola. I X.

54. A když to vzřeli Včedlnijcy geho / Jakub a Jan / řekli: PANE / chceſſli ať dijme / aby oheň sſtaupil s Nebe a ſpálil ge / yakož včinil Eliáſs?

Co gdy vyźreli zwolennicy tego Jákub y Jan / rzekli: Pánie chceſzżeiż rzeczemy áby ogień ſtąpił z niebá y popalił ie / ták iáko theż był y Heliaſz vczynił.

55. A obrátiw ſe Gežijſs potreſtal gich / řka: Newijte čijho gſte duchu.

Ale Jezus obróciwſzy ſie ſfukał ie mówiąc: Niewiecie iákiego duchá wy ieſteście.

56. Syn zagiſté člowěka nepřiſſel duſſy zatratiti / ale ſpaſyti. Y odeſſli do giného Měſtečka?

Abowiemci Syn człowieczy nie przyſzedł áby tráćił duſze ludzkie / ále iżby záchowywał / á thákże ſzli do drugiego miáſteczká.

57. Stalo ſe pak když ſſli ceſtau / řekl gemu geden: Půgduť za tebau kam ſe koli obrátijſs.

Y przydało ſie gdy oni ſzli / że niektory człowiek w drodze rzekł do niego: Poyde zá tobą gdzie iedno poydzieſz Pánie.

58. Y řekl gemu Gežijſs: Liſſky daupata magij / á Ptácy nebeſſtij hnijzda / ale Syn Czlowěka nemá kdeby ſwau hlawu ſklonil.

Ale mu powiedział Jezus: Liſzkić máią iámy ſwe / y ptaſzkowie powietrzni gniazdká / á Syn człowieczy niema gdzie przykłonić głowy.

59. Y řekl k giněmu: Poď za mnau. A on řekl: PAne / dopuſt mi prwé gjti a pochowati Otce měho.

Zatym rzekł ku drugiemu / Podź zá mną / á on rzekł: Pánie dopuść mi abych pirwey ſzedł á pogrzebł oycá me°.

60. Y řekl gemu Gežijſs: Nech ať mrtwij pochawáwagij mrtwé ſwé / ale ty gdi zwěſtug Králowſtwij Božij.

Na to mu powiedział Jezus / Day pokoy: Niechay vmárli pogrzebuią vmarłe ſwoie / ale ty ſzedſzy opowiedáy kroleſtwo Boże.

ט

61 אֲמַר לֵהּ אָחרָנָא אָתֵא בָּתְרָךְ מָרִי לוּקְדָּם דֵּין אֲפֵּס לִי אֵזַל אֲשַׁלֶּם לַבְנַי בַּיְתִי וְאָתֵא׃

Vnaltro ancor diſſe, Io ti ſeguirò, Signore: ma laſſami prima licentiar da quelli che ſono in caſa mia.

62 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אְנָשׁ דַּרְמָא אִידֵהּ עַל חַרְבָּא דְּפַדָּנָא וְחָאֵר לְבֶסְתַרֵהּ וְחָשַׁח לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E Iesv li diſſe, Niuno che habbia meſſa la ſua mano à l'aratro, e riguarda in dietro. è atto al regno di Dio.

י

1 בָּתַר הָלֵין פְּרַשׁ יֵשׁוּעַ מֶן תַּלְמִידַוְהִי אַחְרָנֵא שַׁבְעִין וְשַׁדַּר אֶנּוּן תְּרֵין ת תְּרֵין קְדָם פַּרְצוּפֵהּ לְכֻל אַתַר וַמְדִינָא דַּעְתִיד הֲוָא לְמֵאזַל׃

Doppo queſte coſe il Signore ordinò ancora ſettanta altri, e mandolli à due à due innanzi à ſe, per ogni città e luogo, dou'egli doueua andare.

2 וֶאמַר לְהוֹן חֲצָדָא סַגִּי וּפָעְלֵא זְעוּרִין בְּעוֹ הָכִיל מֶן מָרֵא חֲצָדָא דְּנַפֵּק פָּעְלֵא לַחֲצָדֵהּ׃

E però diceua loro, La mietitura è molta, ma ci ſono pochi operarij. Pregate dunque il Signor de la mietitura che mãde gli operarij ne la mietitura ſua.

3 זֶלוּ הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֱנָא לְכוֹן אַיךְ אֶמְרֵא בַּיְנַי דֵּאבֵא׃

Andate: ecco, io vi mando come agnelli intra i lupi.

4 לָא תִּשְׁקְלוּן לְכוֹן כִּיסָא וְלָא תַרְמְלָא וְלָא מְסָנָא וּבִשְׁלָמָא דְּאְנָשׁ בְּאוּרְחָא לָא תִּשְׁאלוּן׃

Non portate ne borſa, ne taſca, ne carpe: ne ſalutate alcuno per la via.

5 וַלְאַיְנָא בַּיְתָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן לוּקְדַּם אֶמַרוּ שְׁלָמָא לְבַיְתָא׃

In qualunque caſa voi entrarete, dite primamente, Pace ſia à queſta caſa.

ט

61 וַיֹּאמֶר גַּם אַחֵר אֵלֵךְ אַחֲרֶיךָ אֲדֹנִי אַךְ הַנִּיחֵנִי נָא בָרִאשׁוֹנָה לְשַׁלֵּם לַאֲשֶׁר בְּבֵיתִי׃

Entonces tambien dixo otro, Seguirtehe Sennor: mas dexame que me deſpida primero de los que eſtan en mi caſa.

62 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁלַח יָדוֹ לָאֵת וּפוֹנֶה לְאָחוֹר לֹא יִכְשַׁר אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y Ieſus le dixo, Ninguno que poniendo ſu mano al arado mirare atras, es abil para el Reyno de Dios.

י

1 וְאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּבְחַר אֲדֹנָי שִׁבְעִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁלָחֵם שְׁנַיִם שְׁנַיִם לְפָנָיו בְּכָל עִיר וּמָקוֹם אֲשֶׁר עָתִיד הוּא לָבוֹא שָׁמָּה׃

Y deſpues deeſtas coſas, ſennaló el Sennor aun otros ſerentà los quales embió de dos en dos delante de ſi à todas làs ciudades y lugares donde el auia de venir.

2 וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם הַקָּצִיר רַב וְהַפֹּעֲלִים מְעַטִּים לָכֵן הִתְחַנְּנוּ לַאֲדוֹן הַקָּצִיר לִשְׁלוֹחַ אֶת הַפּוֹעֲלִים לִקְצִירוֹ׃

Y deziales, La mieſſe à la verdad es mucha; mas los obreros, pocos: portanto rogad al Sennor de la mieſſe, que embie obreros à ſu mieſſe.

3 לְכוּ הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם כִּשְׂלָאִים בְּתוֹךְ הַזְּאֵבִים׃

Andad, heaqui, yo os embió como à corderos en medio de lobos.

4 אַל־תִּשְׂאוּ כִּיס וְלֹא צִקְלוֹן וְלֹא נְעָלִים וּלְכָל אִישׁ בַּדֶּרֶךְ לֹא תִשְׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמוֹ׃

No lleueys bolſa, ni alforja, ni capatos: y â nádie ſaludeys enel camino.

5 בְּכָל בַּיִת אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בוֹ בַּתְּחִלָּה אִמְרוּ שָׁלוֹם לַבַּיִת הַזֶּה׃

En qual quier caſa donde entrardes, primeramente dezid, Paz ſea à eſta caſa.

θʹ.

61. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

Lors vn autre auſſi dit, Ie te ſuiurai, Seigneur: mais permets-moi de prendre premierement congé de ceux qui ſont en ma maiſon.

62. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Mais Ieſus lui reſpondit, Nul qui met la main à la charrue, & regarde en arriere, n'eſt bien diſposé pour le royaume de Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ιʹ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

Or apres ces choſes le Seigneur en ordonna auſſi ſeptante autres, & les enuoya deux à deux deuant ſa face, en toute ville & lieu où il deuoit venir.

2. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Et leur diſoit, La moiſſon eſt grande, mais il y a peu d'ouuriers: priez dõc le Seigneur de la moiſſon, qu'il pouſſe des ouuriers en ſa moiſſon.

3. Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

Allez, voici, ie vous enuoye comme agneaux au milieu des loups.

4. Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

Ne portez ne bourſe, ne malette, ne ſouliers: & ne ſaluez perſonne par chemin.

5. Εἰς ἣν δ᾽ ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ·

Et en quelque maiſon que vous entrerez, dites premierement, Paix ſoit à ceſte maiſon.

CAP. IX.

61. Et ait alter, Sequar te Domine, ſed permitte mihi primùm renuntiare his qui domi ſunt.

Then another ſaide/ I will followe thee/ Lord: but let me firſt go bid them farewel/ which are at mine houſe.

62. Ait ad illum Ieſus, Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

And Jeſus ſayde vnto him/ No man that putteth his hand to the plough / & looketh backe / is apt to the kingdome of God.

CAP. X.

POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem civitatem & locum quò erat ipſe venturus.

After theſe thinges / the Lorde appointed other ſeuentie alſo/ and ſent thē/ two and two before him into euerie citie and place/ whiter he him ſelfe ſhould come.

2. Et dicebat illis, Meſſis quidem multa: operarii autem pauci, Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

And he ſaid vnto them/ The harueſt is great / but the labourers are fewe: praye therefore the Lorde of the harueſt to ſende forth labourers into his harueſt.

3. Ite: ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.

Go yuor wayes: beholde / I ſende you fort as lambes among wolues.

4. Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam ſalutaveritis.

Beare no bagge / neither ſcrip / nor ſhoes/ and ſalute no man by the way.

5. In quamcunque domum intraveritis, primum dicite, pax huic domui.

And into whatſoeuer houſe yee enter/ firſt ſay / Peace be to his houſe.

Das IX. Capitel.

61. Vnd ein ander ſprach: HERR/ ich wil dir nachfolgen/ aber erlaube mir zuvor/ das ich einen Abſchied mache mit denen/ die in meinem hauſe ſind.

Oc en anden ſagde/ HERRE/ Jeg vil effterfølge dig/ Men tilſted mig førſt/ at gøre en Skilſmiſſe met dem/ ſom ere i mit Huſſ.

62. Jeſus aber ſprach zu jhm: Wer ſeine Hand an den pflug leget/ vnd ſihet zu rück/ der iſt nicht geſchickt zum Reich Gottes.

Jheſus ſagde til hannem/ Huo ſom legger ſin haand paa Plouen/ oc ſeer til bage/ hand er icke bequem til Gudz Rige.

Das X. Capitel.

DArnach ſondert der HERR ander ſibentzig auß/ vnd ſandte ſie/ ja zwen vnd zwen/ für jhm her/ in alle Stätte vnd Ort/ da er wolt hin kommen.

DEr effter vdualde HERREN andre halffierdeſinds tiue/ oc ſende dem vth/ io tho oc tho/ faare ſig/ i alle Stæder oc til huer Sted/ ſom hand vilde komme hen.

2. Vnd ſprach zu jnen: Die Erndte iſt groß/ der Arbeiter aber iſt wenig/ bittet den HERREN der Erndte/ daß er Arbeiter außſende inn ſeine Erndte.

Oc hand ſagde til dem/ Høſten er ſtor/ Men Arbeyderne ere faa/ Beder Høſtens HERRE/ at hand vtſender Arbeydere i ſin Høſt.

3. Gehet hin/ Sihe/ ich ſende euch als die Lämmer mitten vnter die Wölffe.

Gaar bort/ ſee/ Jeg ſender eder/ ſom Lam/ mi iblant Vlffue.

4. Traget keinen Beutel/ noch Taſchen/ noch Schuch/ vnd grüſſet niemand auff der Straſſen.

Bærer ingen Pung/ ey Taſke/ oc ey Sko oc hilſer ingen paa veyen.

5. Wo jhr inn ein Hauß kompt/ da ſprecht zu erſt: Friede ſey in diſem Hauſe.

Huor ſom i komme i it Huſſ/ da ſiger førſt/ Fred vere i dette Huſſ.

Kapitola IX.

61. Y řekl giný: Půgdu za tebau PAne/ ale prwě dopuſt mi ať ſe rozžehnám s těmi kteřijž doma gſau.

Tedy potym rzekł drugi: Poyde zá thoba Pánie/ ále mi dopuśc żebych pirwey ty pożegnał/ ktorzy ſa w domu moim.

62. Řekl k němu Gežiſs: Žádný kdož wztahuge ruku ſwau k pluhu a ohlédá ſe zaſe/ nenij přijhodný k Králowſtwij Božijmu.

Zatym rzekł do niego Jezus: Zadny kthory reke ſwa przyłożywſzy ku plugowi/ obezrzy ſie ná tho co zá nim ieſt pozad/ nieieſt godny kd kroleſtwu Bożemu.

Kapitola X.

POtom pak wywolil PAn y giných Sedmdeſát dwa/ a poſlal ge po dwau před twáři ſwau do každého Měſta y mijſta kamž geſt měl ſám přigiti.

POtym náz náchżył też Pan drug ich ſiedmdzieſiat/ y rozeſłał ie po dwu przed oblicznoſcia ſwoia do każdego miáſtá y mieyſcá/ kedy iedno ſam przydź miał.

2. A prawil gim: žeň zagiſté geſt mnohá/ ale dělnijkůw málo: Protož proſte PANA žni/ ať poſſle dělnijky na žeň ſwau.

Y mowił im i Aczći zniwo wielkie ieſt/ ále robotnikow máło/ prośćież tedy páná zniwá aby wyſłał robotniki ná zniwo ſwoie.

3. Gdětež/ ay yá poſýlám wás yako Berany mezy Wlky.

Idźćież/ Oto ia was poſyłam iáko báránki w pośrzodek wilkow.

4. Protož neneſte s ſebau pytlijka/ ani moſſny/ ani obuwij: a žadného na ceſtě nepozdrawugte.

Nie noścież mieszká ániſumek áni botow/ á żadnego w dcodzenie witaycie.

5. A do kterěhožkoli domu wegdete naypřwě řcete: Pokog tomuto domu:

Do ktoregokolwiek domu wnidziecie/ naprzodźe mowcie: Pokoy temu domowi.

י

6 וְאֶן אִית תַּמָּן בַּר שְׁלָמָא
נֶתְתְּנִיח עֲלַוְהִי שְׁלָמְכוֹן
וְאֶן דֵּין לָא שְׁלָמְכוֹן ——
עֲלַיְכוֹן נֶהְפּוֹךְ׃

E ſe iui ſarà alcun figliuolo di pace, la pace voſtra riposarà ſoprà di lui: e ſe nò, ella ritornara a voi.

7 בֵּהּ דֵּין בְּבַיְתָא הֲווֹ כַּד
לָעֲסִין אַנְתּוֹן וְשָׁתֵין מֶן ד
דִּילְהוֹן שָׁוֵא הוּ גֵּיר פָּעֳלָא
אַגְרֵהּ וְלָא תְּשַׁנּוֹן מֶן
בַּיְתָא לְבַיְתָא׃

E rimaneteui ne la medeſima caſa, mangiando e beuendo di quel che da eſſi vi ſarà dato: percioche l'operaro è degno de la ſua mercè, Non paſſate di caſa in caſa.

8 וּלְאַידָא מְדִינְתָּא
דְּעָאְלִין אַנְתּוֹן וַמְקַבְּלִין
לְכוֹן לְעַסוּ מֶדֶם ——
דְּמֶתְתְּסִים לְכוֹן׃

Et in qualunque città voi entrarete, e che eſſi vi riceuano, mangiate di quelle coſe che vi ſon poſte innanzi.

9 וֶאסַו לְאַילֵין דַּכְּרִיהִין
בָּהּ וֶאֱמַרוּ לְהוֹן קֶרְבַת
עֲלַיְכוֹן מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E riſanate gl'infermi che ſono in eſſa, e dite loro, Il regno del cielo s'e auuicinato à voi.

10 לְאַידָא דֵּין מְדִינְתָּא
דְּעָאְלִין אַנְתּוֹן וְלָא ——
יְקַבְּלוּנָכוֹן פּוּקוּ לְכוֹן ב
בְּשׁוּקָא וֶאֱמַרוּ׃

Ma in qualunque citta voi entrarete, & eſſi non vi riceueranno, vſcite ne le piazze di quella e dite.

11 וְאָף חֶלָא דַּדְּבֵק לַן
בְּרַגְלַיִן מֶן מְדִינַתְכוֹן ג
נָפְצִינַן לְכוֹן בְּרַם הָדָא
דְּעוּ דְּקֶרְבַת לָהּ עֲלַיְכוֹן
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Noi ſcotiamo contra di voi ancor la poluere de la voſtra città, che ci s'è attaccata addoſſo: nondimeno ſappiate queſto, che il regno di Dio vi ſi è auuicinato.

12 אָמַר אֶנָא לְכוֹן ד
דְּלַסְדוֹם נֶהֱוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא
הַו אוֹ לַמְדִינְתָּא הָי׃

Io vi dico che in quel giorno ſarà piu tolerabilmente trattata Sodoma, che quella citta.

י

6 וְאִם יִהְיֶה שָׁם בֶּן־הַשָּׁלוֹם
אָז־יָנוּחַ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְאִם אַיִן
עֲלֵיכֶם יָשׁוּב׃

Y ſi vuiere alli algun hijo de paz, vueſtra paz, repoſarà ſobre el: y ſino, boluerſeha à voſotros.

7 וְתַאֲרִיכוּ בַּבַּיִת הַהוּא וְתֹאכְלוּ
וְתִשְׁתּוּ אֲשֶׁר אִתָּם כִּי הַפּוֹעֵל
יִשְׁוֶה לִשְׂכָרוֹ אַל־תֵּלְכוּ מִבַּיְתָה
לְבָיְתָה׃

Y poſad en aquella miſma caſa comiendo y beuiendo loque os dieren: porque el obrero digno es de ſu ſalario. no os paſſeys de caſa en caſa.

8 וּבְכָל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָּהּ
וִיקַבְּלוּ אֶתְכֶם אִכְלוּ אֵת אֲשֶׁר
יָשִׂמוּ לִפְנֵיכֶם׃

Y en qualquier ciudad donde entrardes, y os recibieren, comed loque os puſieren delante:

9 וְרַפְּאוּ אֶת־מַחֲלִיִּים אֲשֶׁר
בָּהּ וְאִמְרוּ לָהֶם קָרְבָה אֲלֵיכֶם
מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y ſanad los enfermos que enella ouiere, y dezildes, Allegado ſehá à voſotros el Reyno de dios.

10 וּבְכָל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָּהּ
וְלֹא יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם צְאוּ אֶל־
חוּצוֹתָם וְאִמְרוּ׃

Mas en qualquier ciudad donde entrardes, y no os recibieren, ſaliendo prorſus calles, dezid.

11 גַּם אֶת עָפָר אֲשֶׁר דָּבַק
בָּנוּ מֵעִירְכֶם נְנַפֵּץ עֲלֵיכֶם אַךְ
זֹאת דְּעוּ כִּי קָרְבָה אֲלֵיכֶם
מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Aun el poluoque ſe nos ha pegado de vueſtra ciudad ſacudimos envoſotros: eſto empero ſabed, que el Reyno de los cielos ſehà allegado à voſotros.

12 כִּי־אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי
לִסְדוֹם בַּיּוֹם הַהוּא יֵקַל מֵעִיר
הַהִיא׃

Y digo hos, que los de Sodoma auran mas remiſſion aquel Diâ, que aquella ciudad.

ί.

6. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.

Que ſi quelque enfant de paix eſt là, voſtre paix repoſera ſur icelui: ſinon, elle retournera à vous.

7. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Et demeurez en ceſte maiſon-la mangeans & beuuans de ce qui ſera mis deuant vous: car l'ouurier eſt digne de ſon ſalaire. Ne paſſez point de maiſon en maiſon.

8. Καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν.

Meſmes auſſi en quelque ville que vous entrerez, & qu'ils vous receuront, mangez de ce qui ſera mis deuant vous.

9. Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Et gueriſſez les malades qui ſeront ën icelle, & leur dites, Le royaume de Dieu eſt approché de vous.

10. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε.

Mais en quelque ville que vous ſerez entrés, & ils ne vous auront receus, ſortez és rues d'icelle, & dites,

11. Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Nous ſecouons contre vous meſme la poudre de voſtre ville, qui s'eſt attachee à nous: toutesfois ſachez cela, que le royaume de Dieu eſt approché de vous.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Or ie vous di, qu'en ceſte iournee-la ceux de Sodome ſeront plus tolerablement traiettés que ceſte ville-la.

CAP. X.

6. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin autem, ad vos revertetur.

And if the ſonne of peace be there/ your peace ſhall reſt vpon him: if not/it ſhall turne to you againe.

7. In eâdem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt, dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum,

And in that houſe tary ſtill/eating & drinking ſuch things as by them ſhal beſet before you: for the labourer is worthy of his wages. Go not from houſe to houſe.

8. Et in quamcunque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.

But into whatſoeuer citie ye ſhall enter/ if they receyue you/eate ſuch thinges as are ſet before you.

9. Et curate infirmos qui in illa ſunt, & dicite illis, Appropinquavit in vos regnum Dei.

And heale the ſicke that are there/ and ſay vnto them / The kingdome of God is come nere vnto you.

10. In quamcunque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite.

But into whatſoeuer citie yee ſhall enter/ if they will not receyue you / goe your wayes out into the ſtreetes of the ſame/and ſay.

11. Etiam pulverem qui adhæſit nobis de civitate veſtra, extergimus in vos, tamen hoc ſcitote quia appropinquavit regnum Dei.

Euen the verie duſt/which cleaueth on vs of your citie / we wipe of againſt you: not withſtanding know this / that the kingdome of God was come nere vnto you.

12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſiùs erit, quàm illi civitati.

For I ſay to you/that it ſhall be eaſier in that day for them of Sodom/then for that citie.

Das X. Capitel.

6. Vnd ſo daſelbſt wirdt ein Kind des Friedes ſein / ſo wirdt euer Fride auff jhm beruhen/ wo aber nicht/ ſo wirdt ſich euer fride wider zu euch wenden.

Oc der ſom der er it Fredſens Barn / da ſkal eders fred huilis paa hannem / Er der oc icke / da ſkal eders Fred vende ſig til eder igen.

7. Jnn dem ſelbigen hauſe aber bleibet/ eſſet vnd trincket/ was ſie haben. Denn ein arbeiter iſt ſeines lohns werth. Jr ſolt nicht von einem hauſe zum andern gehen.

Bliffuer i det ſamme huſſ / æder oc dricker / huad de haffue. Thi en Arbeydere er ſin Løn verd. J ſkulle icke gaa fra it Huſſ til it andet.

8. Vnd wo jhr in ein Stat kompt/ vnd ſie euch auffnemen / da eſſet was euch wirdt für getragen.

Oc huor i komme i en Stad / oc de anamme eder/ da æder huad eder bliffer faare / baaret.

9. Vnd heilet die Krancken / die daſelbs ſind / vnd ſaget jhnen: Das Reich Gottes iſt nahe zu euch kommen.

Oc helbreder de Siuge / ſom der ere / Oc ſiger til dem / Gudz Rige er kommet nær til eder.

10. Wo jr aber inn eine Statt kommet / da ſie euch nicht auffnemen / da gehet herauß auff jhre Gaſſen / vnd ſprecht:

Oc huor i komme i en Stad / ſom de icke annamme eder / da gaar vd paa hans Gader / oc ſiger.

11. Auch den Staub / der ſich an vns gehenget hat von euer Statt/ ſchlagen wir ab auff euch/ doch ſolt jr wiſſen / das euch das Reich Gottes nahe geweſen iſt.

Wi ſla ocſaa den ſtøff aff paa eder / ſom hengde ved oſſ aff eders Stad / Dog ſkulle i vide / at Gudz Rige haffuer verit eder nær.

12. Jch ſage euch: Es wirdt Sodoma träglicher ergehen an jenem tage/ denn ſolcher Statt.

Jeg ſiger eder/ Det ſkal gaa lideligere til met Sodoma paa den dag/ en ſaadan en Stad.

Kapitola X.

6. A budelik tu ſyn pokoge/ odpočinek na něm pokog wáſs: a paklik nebude/ k wámk ſe nawrátij.

A ieſliżby tám był ktory ſyn pokoiu/ zoſtánie nad nim pokoy waß/ á ieſliż nie/ wroci ſie do was.

7. A w těmž domu oſtaňte/ gedauce a pigijce což v nich geſt/ nepok geſt hoden dělnijk mzdy ſwě. Nechoď též z domu do domu.

Tám że w tym domu mießkaycie iedzac y pijac/ cożkolwiek przed was położa. Abowiemći godzien ieſt naiem nik zapláty ſwey/ á nie przechadzaycie ſie z domu do domu.

8. A do kterěhožkoli Měſta wegdete/a přigmau wás gezte/ kterě ſe koli wěcy předkládagij wám:

Thákże do ktorego kolwiek byſcie miáſtá weßli / á przyietoby was/ iedzcie co wam położa.

9. A vzdrawugte nemocné kteřijž w něm gſau/ a řcete gim: Přiblijžiloť ſe mezy wás Králowſtwij Božij?

A vzdrawiaycie niemocne ktorzyby w nim byli / á powiedaycie im: Przybliżylo ſie ku wam kroleſtwo Boże.

10. A do kterěhož pak koli Měſta wegdete/ a nepřigmau wás/ wygdauce na ryňky geho/ řcetež:

Do ktoregokolwiek też miáſtá wnidziecie / á nie przyietoby was/ wyßedßy ná vlice iego mowcie:

11. Také prach kterýž ſe přichytil nás z Měſta waſſeho/ wyražijme na wás/ ale wſſak to wězte žeť ſe geſt přiblijžilo Králowſtwij Božij.

Otoż y proch ktory ſie nas iął z miáſtá wáßego / ocieramy ná was/ wßákoż to wiedzcie żeć ſie do was przybliżylo kroleſtwo Boże.

12. Prawijm zagiſtě wám/ že Sodomſkým w onen den lehčegij bude/ nežli tomu Měſtu.

A powiedamći wam / że Sodomie ná on czás lżey będzie / niżli miáſtu onemu.

י

13 וַי לְכִי כּוֹרַזִין וַי לְכִי בֵּית־צַיָּדָא דְּאֶלּוּ בְּצוֹר וּבְצַיְדָן הֲוַי חַיְלֵא דַּהֲווּ בְּכֵין כְּבַר דֵּין בְּסַקָּא וּבְקִטְמָא תָּבוּ׃

Guai à te Corazim, guai à te Betſaida: percioche ſe in Tiro e Sidone fuſſeno ſtate fatte le virtu, che ſono ſtate fatte in voi, gia buon tempo fa, ſedendo giu in ſacco & cenere, ſarebben venuti à penitentia.

14 בְּרַם לְצוֹר וּלְצַיְדָן יְהֱוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אֶו לְכֵין׃

Nondimeno Tiro e Sidone nel giuditio ſaranno trattati piu tolerabilmente che voi.

15 וְאַנְתְּי כְּפַר־נַחוּם הָי דְּעַד־מָא לַשְׁמַיָּא אֶתְתְּרִימְתִּי עַד־מָא לַשְׁיוֹל תֶּתַּחְתִין׃

E tu Capernaum, che ſei ſtata inalzata infin al cielo, ſarai abbaſſata infin à l'inferno.

16 מַן דַּלְכוֹן שָׁמַע לִי שָׁמַע וּמַן דַּלְכוֹן טָלֵם לִי הוּ טָלֵם וּמַן דְּלִי טָלֵם טָלֵם לְמַן דְּשַׁלְחַנִי׃

Chi ode voi, ode me. e chi diſprezza voi, diſprezza me: e chi diſprezza me, diſprezza colui che m'ha mandato.

17 וְהֶפַכוּ הָנוּן שַׁבְעִין ד דְּשַׁדַּר בְּחַדוּתָא רַבְּתָא וְאָמְרִין לֵהּ מָרַן אַף שֵׁאדֵא מֶשְׁתַּעְבְּדִין לַן בַּשְׁמָךְ׃

Hor li ſettanta ritornorono con allegrezza, dicendo, Signore, i demonij ancora ci ſon ſoggetti nel Nome tuo.

18 הָו דֵּין אֱמַר לְהוֹן חָזֵא הֲוִית לֵהּ לְסָטָנָא דְּנְפַל אַיְךְ בַּרְקָא מֶן שְׁמַיָּא׃

Et egli diſſe loro, Io vedeua Satana cader dal cielo come vn folgore.

19 הָא יָהֵב אֶנָא לְכוֹן שׁוּלְטָנָא דְּהֲוִיתוּן דָּיְשִׁין חֵוָוָתָא וְעַקְרְבֵא וְכֻלֵּהּ חַיְלֵהּ דְּבַעֵל דְּבָבָא וּמֶדֶם לָא יְהַרְכוּן׃

Ecco, io vi do poteſta di calcare i ſerpenti e li ſcorpioni, & ogni forza del nimico, e niente vi nocera.

י

13 אוֹי לָךְ כּוֹרָזִין אוֹי לָךְ בֵּית־צַיְדָה כִּי אִם בְּצוֹר וּבְצִידוֹן נַעֲשׂוּ הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר בָּכֶם נַעֲשׂוּ כְּבָר בַּשַּׂק וּבָעֵפֶר יוֹשְׁבִים שָׁבוּ׃

Ay de ti Chorazin: ày de ti Bethſaida: que ſi en Tyro y en Sidon fueran hechas las marauillas que han ſido hechas en voſotras, ya dias ha que ſentados en cilicio y ceniza ouieran hecho penitencia.

14 לָכֵן לְצוֹר וּלְצִידוֹן יֵקַל בְּיוֹם דִּין מִכֶּם׃

Por tanto Tyro y Sidon auran mas remiſſion que voſotras enel juyzio.

15 וְאַתְּ כְּפַר־נַחוּם אֲשֶׁר עַד־הַשָּׁמַיִם רוֹמַמְתְּ עַד־שְׁאוֹל תּוּרָדִי׃

Y tu Capernaum · que haſta los cielos eſtas leuantada, haſta los infiernos ſerás abaxada.

16 כָּל אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם יִשְׁמַע אֵלַי וַאֲשֶׁר יָנִיא אֶתְכֶם יְנִיאֵנִי וַאֲשֶׁר יְנִיאֵנִי יָנִיא אֶת־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

El que à voſotros oye, à mi oye: y el que à voſotros deſecha, à mi deſecha: y el que á mi deſecha, deſecha al que me embió.

17 וַיָּשׁוּבוּ הַשִּׁבְעִים עִם שִׂמְחָה לֵאמֹר אֲדֹנָי גַּם הַשֵּׁדִים נִדְמוּ לָנוּ בְּשִׁמְךָ׃

Y boluieron los ſetenta con gozo, diziendo Sennor, aun los demonios ſe nos ſujetan en tu nombre.

18 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רָאִיתִי אֶת־הַשָּׂטָן כְּמוֹ בָרָק נוֹפֵל מִן הַשָּׁמַיִם׃

Y dixoles, Yo via á Satanas, como vn rayo, que caya del cielo.

19 הִנֵּה נוֹתֵן אָנֹכִי לָכֶם אֶת־שִׁלְטוֹן לִדְרֹךְ עַל־הַנְּחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְעַל כָּל־גְּבוּרַת הָאוֹיֵב וּמְאוּמָה לֹא יַזִּיק אֶתְכֶם׃

Heaqui yo os doy poteſtad de hollar ſobre las ſerpientes y ſobre los eſcorpiones, y ſobre toda fuerça del enemigo: y nada os dannará:

ι'.

13. Οὐαί σοι χωραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

Mal-heur ſur toi Chorazin, mal-heur ſur toi Bethſaida: car ſi en Tyr & Sidon euſſent eſté faites les vertus qui on teſté faites en vous, iadis giſans auec ſac & cendre, ils ſe fuiſſent amendés.

14. Πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

Pourtant Tyr & Sidon ſeront plus tolerablement traietees au iugement que vous.

15. Καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

Et toi Capernaum, qui as eſté eſleuee iuſqu'au ciel, tu ſeras abaiſſee iuſqu'en enfer.

16. Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

Qui uous eſcoute, il m'eſcoute, & qui vous reiette, il me reiette: or qui me reiette, il reiette celui qui m'a enuoyé.

17. Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Or les ſeptante s'en reuindrent auec ioye, diſans, Seigneur, les diables meſmes nous ſont aſſuiettis en ton Nom.

18. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

Et il leur dit, Ie contemploye Satan tombant du ciel comme vn eſclair.

19. Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.

Voici, ie vous donne puiſſanse de marcher ſur ſerpens, & ſur ſcorpions, & ſur toute la force de l'ennemi: & rien ne vous bleſſera.

CAP. X.

13. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidône factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterent.

Wo be to thee / Chorazin/ wo be to thee / Beth-ſaida: for if the miracles had bene done in Tyrus & Sidõ/ which haue bene done in you/ they had a great while agone repented / ſitting in ſackecloth and aſhes.

14. Veruntamen Tyro & Sidôni remiſſiùs erit in iudicio, quàm vobis.

Therefore it ſhalbe eaſier for Tyrus/ and Sidon/ at the iudgement/ then for you.

15. Et tu Capharnaum uſque ad cælum exaltata: uſque ad infernum demergêris.

And thou/ Capernaum / which art exalted to heauen/ ſhalt bee thruſt downe to hell.

16. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.

He that heareth you/ heareth mee: and he that deſpiſeth you / deſpiſeth me: and he that deſpiſeth me / deſpiſeth him that ſent me.

17. Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo.

And the ſeuentie turned againe with ioy/ ſaying/ Lorde/ euen the deuils are ſubdued to vs through thy Name.

18. Et ait illis, Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem.

And he ſayde vnto them/ I ſaw Satan / like lightning / fall downe from heauen.

19. Ecce, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

Beholde / I giue vnto you power to tread on ſerpents / and ſcorpions / and ouer all the power of the enemie / and nothing ſhall hurt you.

Das X. Capitel.

13. Weh dir Chorazin / weh dir Bethſaida / Denn weren ſolche thaten zu Tyro vnd Sidon geſchehen/ die bey euch geſchehen ſind/ ſie hetten vorzeiten im Sack vnd in der Aſchen geſeſſen/ vnd Buſſe gethan.

We dig Corozain / we dig Bethſaida/ Thi vaare ſaadanne vnderlige Gerninger ſkede i Tyro oc Sidon/ ſom ere ſkede hoſſ eder / da haffde de i fordum tid ſidet i Sæcke oc i aſke/ oc giort Penitentze.

14. Doch es wirdt Tyro vnd Sidon träglicher ergehen am Gerichte / denn euch.

Dog ſkal det gaa Tyro oc Sidon lideligere paa Dommen/ end eder.

15. Vnd du Capernaum/ die du biß an den Himel erhaben biſt/ du wirſt in die Helle hinunder geſtoſſen werden.

Oc du Capernaum/ du ſom eſt ophøyet til Himmelen/ du ſkalt ſtødis hen vnder i Helffuede.

16. Wer euch höret/ der höret mich/ vnd wer euch verachtet / der veracht mich/ Wer aber mich verachtet / der verachtet den / der mich geſandt hat.

Huo ſom eder hører / hand hører mig/ Oc huo ſom eder foracter/ hand foracter Mig/ Men huo Mig foracter / hand foracter Den / ſom mig vdſende.

17. Die ſibentzig aber kamen wider mit freuden/ vnd ſprachen: HERR/ es ſind vns auch die Teuffel vnterthan in deinem Namen.

Oc de halffierdeſinds tiue komme igen met glæde/ oc ſagde/ HERRE/ Der ere oc Dieffle oſſ vnderdanige i dit Naffn.

18. Er ſprach aber zu jhnen: Jch ſahe wol den Sathanas vom Himmel fallen/ als einen blitz.

Da ſagde hand til dem / Jeg ſaa vel Satanas falde aff Himmelen / ſom it liunet.

19. Sehet/ ich hab euch Macht gegeben zu tretten auff Schlangen vnd Scorpion / vnd über alle gewalt des Feindes / vnd nichts wirdt euch beſchädigen.

Seer / Jeg haffuer giffuit eder mact / at træde paa Hugorme oc Scorpioner/ oc offuer all Fiendes mact/ oc inted ſkal ſkade eder.

Kapitola X.

13. Běda tobě Korozaym: Běda tobě Bethſaydo: Nebo kdyby w Týru a Sydonu činěni byli diwowě kteřijž w wás činěni gſau / dáwnoby w žijni a w popele ſedijce pokánij činili.

Biádáż tobie Chorázyn/ byádáż tobie Bethſáidá/ ábowiem gdyćby w Tyru y Sydonie tákie cudá czynione były/ iákie ſie w tobie dzialy/ vználiby ſie/ ſiedząc w worze y w popiele.

14. Ale wſſak Týru a Sydonu lehčegij bude na Saudě/ nežli wám.

A dla tegoż Tyrowi y Sydonowi lekcey bedzie czáſu ſadu/ nizli wam.

15. A ty Kaffarnaum až do Nebe pozdwiženo gſy/ ale až do Pekla pohřiženo budeſs.

A ty Kápernaum ktoreś ieſt áż do niebá wywyżßone/ áż do piekłá bedzieß znizone.

16. Kdož wás ſlýſſij / mne ſlyſſij: a kdo wámi pohrdá / mnau pohrdá. A kdož pohrdá mnau/ pohrdá tijm kdož mne poſlal.

Ktoć was ſlucha mnie ſlucha/ á kto was odrzuca/ mnie odrzuca/ á kto mnie ordzuca/ onego odrzuca ktory mnie poſłał.

17. Potom nawrátili ſe Sedmdeſáte dwa s radoſtij/ řkauce: PANE/ také y Diáblowě ſe nám poddáwagij we Gměnu twém.

A ták oni ſiedmdzieſiat wrocili ſie z weſelem mowiac: Pánie y dyabelſthwáć ſie nam poddáia przez imie twoie.

18. Y řekl gim: Widěl gſem Sſatanáſſe yáko bleſk/ an padá s Nebe.

Tedy im on rzekł: Pátrzałem gdy ßátan iáko błyſkáwicá z niebá ſpadał.

19. A dal gſem wám moc/ abyſſte ſſlapali na Hady a na Stijry / y na wſſelikau moc nepřijtele/ a nic wám ſſkoditi nebude.

Otoż wam moc da wam deptáć weże y niedzwiadki/ y wßytke moc nieprzyiacielſka / a nić was nie obráżi.

20 בְּרַם בְּהָדָא לָא תֶּחְדּוּן
דְּשֵׁאדֵא מֶשְׁתַּעְבְּדִין לְכוֹן
אֶלָּא חֲדַו דִּשְׁמָהַיְכוֹן
אֶתְכְּתֶבוּ בִּשְׁמַיָּא׃

Nondimeno non vi rallegrate di queſto, che li ſpiriti vi ſon ſottopoſti: ma ben vi rallegrate che i voſtri nomi ſono ſcritti ne cieli.

21 בָּהּ בְּשָׁעְתָא רְוַז יֵשׁוּעַ
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וֶאֱמַר
מַוְדֵא אֶנָא לָךְ אָבִי מָרָא
דִּשְׁמַיָּא וְדַאַרְעָא דְּכַסִּית
הָלֵין מֵן חַכִּימֵא וְסַכּוּלְתָנֵא
וְגַלִּיתָ אֶנֵין לְיַלּוּדֵא אִין
אָבִי דְּהָכַנָא הֲוָא צֶבְיָנָא
קְדָמָךְ׃

In quella medeſima hora IESV *eſultò in ſpirito, e diſſe, Io ti ringratio Padre, Signor del cielo e della terra, che tu hai naſcoſte queſte coſe à i ſauij e prudenti, e l'hai riuelate à i piccoli. Certo ſi, Padre: percioche coſi è ſtato il tuo beneplacito.*

22 (וְאֶתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידַוְהִי
וֶאֱמַר לְהוֹן) כֻּל מֶדֶּם
אֶשְׁתְּלֶם לִי מֵן אָבִי וְלָא
אֶנָשׁ יָדַע מַנוּ בְּרָא אֶלָּא אֵן
אַבָּא וּמַנוּ אַבָּא אֶלָּא אֵן
בְּרָא וּלְמַן דְּאֵן נֶצְבֵּא בְּרָא
דְּיגַלֵא׃

Tutte le coſe mi ſon date dal Padre mio: e niuno ſa chi ſia il Figliuolo, ſe non il Padre: ne chi ſia il Padre, ſe non il Figliuolo e colui à chi il Figliuolo vorrà riuelarlo.

23 וְאֶתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידַוְהִי
בַּלְחוּדַיְהוֹן וֶאֱמַר טוּבַיְהֵין
לְעַיְנֵא דְּחָזְיָן מֶדֶּם
דְּאַנְתּוּן חָזֵין׃

E riuoltatoſi à i ſuoi diſcepoli, diſſe loro da parte, Beati gli occhij che veggono le coſe che vedete voi.

24 אָמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר
דִּנְבִיֵא סַגִּיָאא וּמַלְכֵא צְבוֹ
דְּנֶחְזוֹן מֶדֶּם דְּחָזֵין אַנְתּוּן
וְלָא חֲזַו וַלְמֶשְׁמַע מֶדֶּם
דְּאַנְתּוּן שָׁמְעִין וְלָא ש
שְׁמַעוּ׃

Perche io vi dico che molti Profeti e Re hanno voluto veder le coſe che vedete voi, e non l'hanno vedute: e vdir le coſe che vdite voi, e non le hanno vdite.

20 אֲבָל בְּזֹאת אַל־תִּשְׂמְחוּ
כִּי־הָרוּחוֹת נִדְמוּ לָכֶם שִׂמְחוּ
כִּי־שְׁמוֹתֵיכֶם נִכְתְּבוּ בַּשָּׁמָיִם׃

Mas no os gozeys deeſto, à ſaber que los eſpiritus ſe os ſujeten: mas antes os gozad de que vueſtros nombres eſtán eſcriptos en los cielos.

21 וּבְשָׁעָה הַהִיא עָלַץ יֵשׁוּעַ
בָּרוּחַ וַיֹּאמַר אוֹדֶה לְּךָ אָבִי אֲדוֹן
שָׁמַיִם וָאָרֶץ כִּי הִסְתַּרְתָּ אֶת
הָאֵלֶּה מֵחֲכָמִים וּנְבוֹנִים וַתְּגַלֶּה
אוֹתָם לְעֹלָלִים אַף אָבִי כִּי
כֵן נִרְצָה לְפָנֶיךָ׃

En aquella miſma hora Ieſus ſe alegro en eſpiritu, y dixo, Confieſſote, ó Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que eſcondiſte eſtas coſas à los ſabios y entendidos, y las has reuelado à los pequennos· anſi Padre, porque anſi te agradó.

22 (וַיִּפֶן אֶל־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמַר
אֲלֵיהֶם) כֻּלָּם נִתְּנוּ לִי מֵאָבִי
וְאִישׁ לֹא יוֹדֵעַ מִי יֵשׁ־הַבֵּן כִּי־
אִם הָאָב וּמִי־יֵשׁ־הָאָב כִּי
אִם הַבֵּן וַאֲשֶׁר לוֹ תִּרְצֶה הַבֵּן
לְגַלּוֹת׃

Todas las coſas me ſon entregadas de mi Padre: y nadie ſabe quien ſea el Hijo ſino el padre: ni quien ſea el Padre, ſino el Hijo, y aquien el Hijo lo quiſiere reuelar.

23 וַיִּפֶן אֶל־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמַר
לְבַדָּם אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם אֲשֶׁר רָאוּ
אֶת־אֲשֶׁר אַתֶּם רוֹאִים׃

Y buelto particularmente à ſus diſcipulos, dixo, Bienauenturados los oyos que veen lo que voſotros veys.

24 כִּי־אוֹמֵר אֲנִי כִּי־נְבִיאִים
וּמְלָכִים רַבִּים חָפְצוּ לִרְאוֹת
אֶת אֲשֶׁר אַתֶּם רוֹאִים וְלֹא
רָאוּ וְלִשְׁמוֹעַ אֶת אֲשֶׁר אַתֶּם
שׁוֹמְעִים וְלֹא שָׁמֵעוּ׃

Porque os digo, que muchos Prophetas y reyes deſſearon ver loque voſotros veys, y nô lo vieron: y oyr loque oys, y no lo oyeron.

20. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Toutes fois ne vous eſiouiſſez point en ce que les eſprits vous ſont aſſuiettis, mais eſiouiſſez-vous pluſtoſt pource que vos noms ſont eſcrits és cieux.

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου·

En ce meſme inſtant Ieſus s'eſiouït en eſprit, & dit, Ie te ren graces, ô Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as chacé ces choſes aux ſages & entendus, & les as reuelees aux petis enfans: Il eſt ainſi Pere, pourtant que tel a eſté ton bon plaiſir.

22. (Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπε) πάντα παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ. καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Toutes choſes m'ont eſté donnees en main de mõ Pere: & nul ne cognoiſt qui eſt le Fils, ſinon le Pere: ne qui eſt le Pere, ſinon le Fils: & celui auquel le Fils le voudra reueler.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

Puis ſe retournant vers les diſciples, il dit à part, Bien-heureux ſont les yeux qui voyent ce que vous voyez.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car ie vous di, que pluſieurs Prophetes & Rois ont deſiré de uoir les choſes que vous voyez, & ne les ont point veues: & ouïr les choſes que vous oyez, & ne les ont point ouïes.

CAP. X.	Das X. Capitel.	Kapitola X.
20. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubiiciuntur: gaudete autem quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis. Neuertheles / in this reioyce not / that the ſpirites are ſubdued vnto you: but rather reioyce / becauſe your names are written in heauen.	20. Doch darinn freuet euch nicht/ daß euch die Geiſter vnterthan ſind. Freuet euch aber/ das eure Namen im Himmel geſchrieben ſind. Dog glæder eder icke der vdi/ at Aanderne ere eder vnderdanige/ Men glæder eder/ at eders Naffn ere ſcreffne i Himmelen.	20. Ale wſſak w tom ſe neradugte/ že ſe wám poddáwagij Duchowě/ ale radugte ſe/ že gſau gměna waſſe napſaná w Nebeſých. Ale ſie z teo nie ráduyćie iż ſie wam duchowie poddáia/ owßem ſie weſelcie z tego/ żećimioná wáße nápiſane ſą w niebie.
21. In ipſa hora exultavit ſpiritu, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quòd abſcondiſti hęc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis, Etiam pater, quoniam ſic placuit ante te. That ſame houre reioyced Jeſus in the ſpirit / and ſaid / J confeſſe vnto thee / Father / Lorde of heauē and earth / that thou haſt hid theſe thinges from the wiſe and learned / and haſt reueiled them to babes: euen ſo / Father / becauſe it ſo pleaſed thee.	21. Zu der ſtunde freuet ſich Jeſus jm Geiſt / vnd ſprach: Jch preiſe dich Vater vnd HERR Himmels vnd der Erden/ daß du ſolches verborgen haſt den Weiſen vnd Klugen / vnd haſt es offenbart den Vnmündigen. Ja Vater/ alſo war es wolgefellig für dir. Paa den tid glædde Jheſus ſig i Aanden / oc ſagde/ Jeg priſer dig Fader oc HERRE offuer Himmelen oc Jorden / at du haffuer ſkiult ſaadant for de Wiſe oc Kloge oc haffuer obenbaret de vmyndige det. Ja Fader / ſaa vaar det behageligt faar dig.	21. W tu hodinu rozweſelil ſe w duchu Gežijſs / a řekl Chwálijm tebe Otče/ PANe Nebe y Země/ že gſy ſkryl týto wěcy před maudrými a opatruými/ a zgewil gſyge maličkým. Owſſem Otče/ neb ſe tak lijbilo před tebau. Tegoż tám czáſu rozrádował ſie Jezus w duchu/ y mowił: Chwale ćie Oycze/ Pánie niebá y ziemie/ iżeś to zákrył od mądrych y rozumnych/ á obiáwileś to niemowniątkom/ á tho Oycze iż ſie ták vpodobáło tobie.
22. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater: & quis ſit pater, niſi filius, & cui voluerit filius revelare. Then he turned to his diſciples / and ſayd / All thinges are giuen me of my Father: and no man knoweth who the Sonne is / but the Father: neither who the Father is / ſaue the Sonne / & he to wohm the Sonne will reueile him.	22. Es iſt mir alles übergeben von meinem Vater. Vnd niemand weiß wer der Sohn ſey/ denn nur der Vater/ noch wer der Vater ſey/ denn nur der Sohn/ vnd welchem es der Sohn will offenbaren. Det er mig altſammen offuergiffuit aff min Fader. Oc ingen veed huo Sønnen er / vden alene Faderen / Oc ey heller huo Faderen er/ vden alene Sønnen / oc huilcken Sønnen vil obenbare det.	22. Wſſecky wěcy dány gſau mi od Otce mého. A žádný newij kdoby byl Syn/ gedině Otec: a kdoby byl Otec gedině Syn/ a ten komuby chtěl Syn zgewiti. Wßytkoć mnie ieſt podano od Oycá mego/ á żaden nie zna co zacz ieſt Syn/ iedno Oćiec/ á co zácz ieſt Oćiec/ iednoż Syn/ á komukolwiek bedźie chciał Syn obiáwić.
23. Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit, Beati oculi qui vident quę vos videtis. And he returned to his diſciples / & ſaide ſecretely / Bleſſed are the eyes / which ſee that ye ſee.	23. Vnd er wandte ſich zu ſeinen jüngern / vnd ſprach in ſonderheit: Selig ſind die augen/ die da ſehen daß jr ſehet. Oc hand vende ſig til ſine Diſciple/ beſagde i beſynderlighed / Salige ere de øyen / ſom ſee det i ſee.	25. A obrátiw ſe k Včedlnijkum ſwým/ řekl: Blahoſlawené oči kteréž widij to což wy widijte. Tedy ſie obroćiwßy ku zwolennikom/ rzekł oſobno: Szczeſliweż to oczy ktore widzą to co wy widźićie.
24. Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt. For J tell you that many Prophetes and Kinges haue deſired to ſee thoſe thinges which ye ſee / and haue not ſeene them: and to heare thoſe things which ye heare / and haue not heard them.	24. Denn ich ſage euch/ vil Propheten vnd Könige wolten ſehen/ das jhr ſehet / vnd habens nicht geſehen / vnd hören/ das jr höret/ vnd habens nicht gehöret. Thi ieg ſiger eder / Mange Propheter oc Konger vilde ſee/ det i ſee / oc haffue det icke ſeet / oc høre det i høre / oc haffue det icke hørt.	24. Neboť prawijm wám / že mnozý Prorocy y Králowé chtěli widěti což wy widijte/ a newiděli: a ſlyſſeti což wy ſlyſſýte/ a neſlyſſeli. Bo powiedam wam: Iż wiele Prorokow y Krolow żądali widźieć co wy widźićie/ á nie widźieli/ y ſłyßeć co wy ſłyßyćie/ á wżdy nie ſłyßeli.

י

25 וְהָא סָפְרָא חַד קָם דֵּינַסְיוּהִי וְאָמַר מַלְפָּנָא מָנָא אֶעְבֵּד דְּאֵרַת חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

In questo ecco vn Dottor de la Legge ſi leuoſsu, per tentarlo, dicendo, Maeſtro, che coſa farò io per poſſeder la vita eterna.

26 הָו דֵּין יֵשׁוּעַ אֱמַר לֵהּ בְּנָמוּסָא אַיְכַנָא כְּתִיב אַיְכַנָא קָרֵא אַנְתְּ׃

Et egli diſſe, Che coſa è ſcritto ne la Legge? Come leggi tu?

27 עְנָא וְאֶמַר לֵהּ דְּתִתְרַחֵם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מֶן כֻּלֵּהּ לֶבָּךְ וּמֶן כֻּלָּהּ נַפְשָׁךְ וּמֶן כֻּלֵּהּ חַיְלָךְ וּמֶן כֻּלֵּהּ רֶעְיָנָךְ וְלַקְרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃

Colui riſpondendo diſſe, Ama il tuo Signore Iddio con tutto il tuo cuore, e con tutta l'anima tua, e con tutta la tua forza, e con tutto il tuo intelletto: e il proſſimo tuo come te medeſimo.

28 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תְּרִיצָאִית אֶמַרְתְּ הָדָא עְבֶד וְתִחֵא׃

Allora egli li diſſe, Tu hai rettamente riſpoſto: fa queſto e viuerai.

29 הָו דֵּין כַּד צָבֵא דְּלַמְזַדָּקוּ נַפְשֵׁהּ אֱמַר לֵהּ וּמַנוּ קַרִיבִי׃

Ma colui volendo giuſtificar ſe ſteſſo, diſſe à IESV, E chi è il mio proſſimo?

30 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַד נָחֵת הֲוָא מֶן אוּרִשְׁלֶם לְאִירִיחוֹ וּנְפַלוּ עַלְוְהִי לֶסְטָיֵא וְשַׁלְחוּהִי וּמַחְאוּהִי וְשַׁבְקוּהִי כַּד קַלִּיל קַיָּמָא בֵּהּ נַפְשֵׁהּ וְאֶזַלוּ׃

IESV riſpondendo, diſſe, Vn certo huomo ſcendeua da Ieruſalem in Ierico, & incontroſſi ne gli aſſaſſini: i quali lo ſpogliorono, e dettergli de le ferite, & andoronſeno via laſſandolo mezo morto.

31 וְאִגְדַּשׁ כָּהְנָא חַד נָחֵת הֲוָא בְּאוּרְחָא הָי וַחֲזָיְהִי וְעַבַר׃

Poi occorſe che vn Sacerdote ſceſe per quella medeſima via: & hauendolo veduto, paſſo da l'altro lato.

י

25 וְהִנֵּה רַב בַּתּוֹרָה אֶחָד קָם מְנַסֶּה אוֹתוֹ לֵאמֹר הַמּוֹרֶה מָה אֶעֱשֶׂה וְאֶנְחוֹל אֶת־חַיֵּי־עוֹלָם׃

Y heaqui que vn Doctor de la Ley ſe leuantó tentandolo, y diziendo, Maeſtro, haziendo que coſa poſſeeré la vida eterna?

26 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה נִּכְתַּב בַּתּוֹרָה אֵיכָכָה קוֹרֵא׃

Y el le dixo, Que eſtà eſcripto en la Ley? Como lees.

27 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר תֶּאֱהַב אֶת יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאוֹדֶךָ וְאֶת־קְרוֹבְךָ כָּמוֹךָ׃

Y el reſpondiendo, dixo, Amaras àl Sennor tu Dios de todo tu coroçon, y de toda tu anima, y de todas tus fuerças, y de todo tu entendimiento: y a tu proximo, como a ti miſmo.

28 וַיֹּאמֶר לוֹ הֵיטֵב עָנִיתָ עֲשֵׂה זֹאת וְתִחְיֶה׃

Y dixole, Bien has reſpondido: haz eſto, y biuiras.

29 וְהוּא אָבָה לְהִצְטַדֵּק וַיֹּאמֶר אֶל־יֵשׁוּעַ וּמִי יֶשׁ־קְרוֹבִי׃

Mas el, queriendo ſe juſtificar à ſi mismo, dixo à Ieſus, Y quien es mi proximo?

30 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אָדָם פְּלוֹנִי יָרַד מִירוּשָׁלַיִם אֶל־יְרִיחוֹ וַיִּפֹּל בִּידֵי הַפָּרִיצִים וַיַּפְשִׁיטֻהוּ וַיַּכֻּהוּ וַיֵּלְכוּ וַיַּעַזְבֻהוּ כְּמוֹ מֵת הוּא׃

Y reſpondiendp Ieſus, dixo, Vn hombre decendia de Ieruſalem à Iericho, y cayo en ladrones los quales lo deſpojaron; y hiriendolo, fueronſe dexandolo medio muerro.

31 וַיִּקָּר כִּי־כֹהֵן פְּלוֹנִי יָרַד בַּדֶּרֶךְ הַהִיא וַיַּרְא אוֹתוֹ וַיַּעֲבֹר׃

Y aconteció, que decendió vn Sacerdote por el miſmo camino: y viendole, paſſóſe del vn lado.

ί.

25. Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Alors voici vn docteur de la loy, qui ſe leua le tentant, & diſant, Maiſtre, En quoi faiſant heiriterai ie-la vie eternelle?

26. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

Auquel il dit, Qu'eſt-il eſcrit en la Loy? comment lis-tu?

27. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Et icelui reſpondit, & dit, Tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta force, & de toute ta penſee: & ton prochain comme toi-meſme.

28. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

Alors il lui dit, Tu as droitement reſpondu: fai cela & tu viuras.

29. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

Maïs icelui ſe volant iuſtifier, dit à Ieſus, Et qui eſt mon prochain?

30. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἰερουσαλὴμ εἰς ἰεριχῶ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.

Ieſus reſpondant dit, Vn homme deſcendoit de Ieruſalem en Ierico, & tomba entre les mains des brigands, qui le deſpouillerent, & apres qu'ils l'eurent, nauré de pluſieurs coups, ils s'en allerent, le laiſſans a demi mort.

31. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν.

Or par rencontre vn Sacrificateur deſcendoit par le meſme chemin, & quand il le vid, il paſſa de l'autre coſté.

48. Et

CAP. X.

25. Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit, tentans illum, & dicens, Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?

Then beholde / a certaine expounder of the Lawe ſtoode vp / and tempted him, ſaying, Maſter, what ſhall I do, to inherite eternall life?

26. At ille dixit ad eum, In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?

And he ſayde vnto him / What is writtē in the Lawe? how readeſt thou?

27. Ille reſpondens dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum.

And he anſwered, and ſayd, Thou ſhalt loue thy Lord God with all thine heart, and with all thy ſoule / and with al thy ſtrēgth, and with all thy thought, and thy neighbour as thy ſelfe.

28. Dixitque illi, Rectè reſpondiſti, hoc fac, & vives.

Then he ſayde vnto him, Thou haſt anſwered right: this do, and thou ſhalt liue.

29. Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum, Et quis eſt meus proximus?

But he willing to iuſtifie himſelfe, ſayde vnto Jeſus / Who is then my neighbour?

30. Suſcipiens autem Ieſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierūt ſemivivo relicto.

And Jeſus anſwered, and ſayde, A certaine man went downe from Jeruſalem to Jericho, and fell amōg theeues / and they robbed him of his rayment, and wounded him, and departed, leauing him halfe dead.

31. Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eâdem via: & viſo illo præterivit.

And by chance there came down a certaine Prieſt that ſame way / and when he ſawe him / he paſſed by on the other ſide.

Das X. Capitel.

25. Vnd ſihe / da ſtund ein Schrifftgelehrter auff / vnd verſucht jhn / vnd ſprach: Meiſter / was muß ich thun / daß ich das ewige Leben ererbe?

Oc ſee / da ſtod en Scrifftklog op / friſtede hannem oc ſagde Meſtere / Huad ſkal ieg gøre / at ieg kand arffue det euige Liff?

26. Er aber ſprach zu jm: Wie ſtehet im Geſetz geſchrieben? Wie liſeſt du?

Da ſagde hand til hannem / Huorledis ſtaar ſcreffuit i Lowen? Huorledis læſſ du?

27. Er antworttet / vnd ſprach: Du ſolt Gott deinen HERREN lieben / von gantzem hertzen / von gantzer Seele / von allen kräfften / vnd von gantzem gemüte / vnd deinen Nechſten als dich ſelbs.

Hand ſuarede oc ſagde / Du ſkalt elſke Gud din HERRE / aff gantſke hierte / aff gantſke Siel / aff al mact / oc aff gantſke ſind / Oc dine Neſte lige ſom dig ſelff.

28. Er aber ſprach zu jhm: Du haſt recht geantworttet / thue das / ſo wirſt du leben.

Da ſagde hand til hannem / Du ſuarede ret / Gør det / ſaa ſkalt du leffue.

29. Er aber wolt ſich ſelbs rechtfertigen / vnd ſprach zu Jeſu: Wer iſt denn mein Nechſter?

Men hand vilde gøre ſig ſelff retferdigt / oc ſagde til Jheſum / Huo er da min Neſte?

30. Da antworttet Jeſus / vnnd ſprach: Es war ein menſch / der gieng von Jeruſalem hinab gen Jericho / vnd fiel vnter die Mörder / die zogen jhn auß / vnd ſchlugen jn vnd giengen davon / vnd lieſſen jhn halb todt ligen.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde / Der vaar it Menniſke / ſom gick fra Jeruſalem net til Jericho / oc falt iblant Røffuere / De førde hannem aff / oc ſloge hannem / oc ginge bort / oc lode hannem ligge halff døde.

31. Es begab ſich aber on gefehr / daß ein Prieſter dieſelbige ſtraß hinab zog / vnd da er jhn ſahe / gieng er fürüber.

Da begaff det ſig wforuarendis / at en Preſt drog den ſamme vey ned / oc der hand ſaa hannem / gick hand omkring.

Kapitola X.

25. Ahle / geden w Zákoně včený wſtal pokauſſege ho / a řka: Miſtře / co čině žiwot wěčný obdržijm?

Tám oto niektory wykłádácz zakonu wſthawßy kuśił go mowiac: Miſtrzu coż czyniac otrzymam żywot wieczny?

26. A on řekl k němu: W Zákoně co geſt pſáno / kterak čteſs?

A on mu odpowiedziawßy rzekł: A coż ieſt nápiſano w zakonie? iákoż czytaß?

27. A On odpowěděw / řekl: Milowati budeſs Pána Boha twého z celého ſrdce twého / a z celé duſſe twé / a ze wſſech mocý twých / y ze wſſij myſli twé / a Bližnijho twého yako tebe ſamého.

On tedy odpowiedziawßy rzekł: Miluy Páná Bogá twego ze wßytkie° ſercá twego / ze wßytkiey duße twey ze wßytkich śił twoich / ze wßytkiey myśli twey. A bliźniego twego iáko ſámego ſiebie.

28. Y řekl gemu Gežijſs: Práwě gſy odpowěděl / to čiň / a žiw budeſs.

Na tho mu rzekł: Dobrześ powiedział / toż czyń á będzieß żył.

29. A on chtěge ſe ſám ſprawedliwa včiniti / řekl k Gežijſſowi: A kdo geſt muog Bližnij?

Ale on chcac ſie ſam vſpráwiedliwic / rzekł do Jezuſá: A ktoż wżdy ieſt moy bliźni?

30. Y odpowěděw Gežijſs / řekl gemu: Czlowěk geden ſſel z Geruzaléma do Gerycho / y vpadl mezy Lotry / kteřijž také gey oblaupili / a zraniwſſe odeſſli / odpolu žiwa nechawſſe.

To przyiawßy Jezus rzekł: Człowiek niekthory ßedł z Jeruzalem do Jerycho / y wpadł miedzy zboyce / ktorzy go złupiwßy y zrániwßy / odeßli nápoły zábitego zoſtáwiwßy.

31. Y přihodilo ſe / že Kněz geden ſſel tauž ceſtau / a vzřew gey / pominul ho.

A przydáło ſie że táż drogą ßedł niektory kápłan / vyzrawßy go z przeciwká / minął go.

32 וְהָכְנָא אָף לֵוָיָא אֶתָא מְטָא לְהָי דוּכְתָּא וַחֲזָיֵהי וַעְבַר׃

Similmente ancora vn Leuita, eſſendo venuto preſſo al luogo, s'accoſtò, e viddelo, e paſſò via da l'altro lato.

33 אֶנָשׁ דֵּין שָׁמְרָיָא כַּד רָדֵא הֲוָא אֶתָא אַיְכָא דְּאִיתַוְהי הֲוָא וַחֲזָיֵהי וְאֶתְרַחַם עֲלַוְהי׃

Ma vn Samaritano, facendo il ſuo camino, arriuò a lui: & hauendolo veduto, ſene moſſe à compaſſione.

34 וְאֶתְקָרַב וַעֲצַב מַחוָתֵהּ וּנְצַל עֲלַיְהֵין חַמְרָא וּמֶשְׁחָא וְסָמֵהּ עַל חֲמָרֵהּ וְאַיְתְיֵהּ לְפוּתְקָא וְאֶתְבְּטֶל לֵהּ עֲלַוְהי׃

Et accoſtatoſili, faſciò le ſue ferite, mettendoui ſu de l'olio e del vino: poi lo poſe ſopra il ſuo giumento, e conduſſelo à l'hoſtaria & hebbene cura.

35 וּלְצַפְרֵהּ דְּיַוְמָא אַפֵּק תְּרֵין דִּינָרִין יְהַב לְפוּתְקָיָא וְאֶמַר לֵהּ יַצֵּף הִילֵהּ וְאֶן מֵדֶם יַתִּיר תַּפֵּק מָא דְּהָפֵךְ אֶנָא יָהֵב אֶנָא לָךְ׃

E l'altro giorno partendoſi, cauò fuor due denari, e dettegli à l'hoſte, e diſſeli, Habbine cura: e tutto ciò che tu ſpenderai di piu, io te lo renderò al mio ritorno.

36 מַנוּ הָכִיל מֶן הָלֵין תְּלָתָא מֶתְחֲזֵא לָךְ דַּהֲוָא קַרִיבָא לְהַו דִּנְפַל בְּאִידַי גַּיָּסֵא׃

Qual dunque di queſti tre ti pare che fuſſe proſſimo à colui che incorſe ne gli aſſaſſini?

37 הַו דֵּין אֶמַר הַו דְּאֶתְרַחַם עֲלַוְהי אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֶל אַף אַנְתְּ הָכַנָא הֲוֵית עָבֵד׃

Et egli diſſe, Quello che vſò miſericordia verſo di lui, IESV dunque gli diſſe, Va, e fa tu il ſimile.

38 וְהָוָא דְּכַד הֶנּוּן רָדִין בְּאוּרְחָא עַל לְקְרִיתָא חֲדָא וְאַנְתְּתָא דַּשְׁמָהּ מַרְתָא קַבְּלָתֵהּ בְּבַיְתָהּ׃

Auuenne poi mentre ch'eſſi andauano, ch'egli entrò in vn certo caſtello: e vna donna nominata Maria lo riceue in caſa ſua.

32 גַּם כֵּן הַלֵּוִי בְּבוֹאוֹ אֶל־מְקוֹם הַהוּא וַיַּרְא וַיַּעֲבֹר׃

Y anſi miſmo vn Leuita llegando cerca de aquel lugar, y viendolo, paſſóſe del vn lado.

33 וְשׁוֹמְרוֹנִי אֶחָד הוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ בָּא אֵלָיו וּבִרְאוֹתוֹ נִכְמְרוּ רַחֲמָיו׃

Y vn Samaritano que yua camino, viniendo cerca deel, y viẽdolo, fue mouido à miſericordia.

34 וַיִּקְרַב וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־פְּצָעָיו שׁוֹפֵךְ בָּם יַיִן וָשֶׁמֶן וַיַּרְכִּיבֵהוּ עַל־חֲמוֹרוֹ וַיּוֹלִיכֵהוּ בַּמָּלוֹן וַיִּסְכָּן לוֹ׃

Y llegandoſe, vendóle las heridas echandole olio y vino: y poniendolo ſobre ſu caualgadura, lleuolo àl meſon, y curolo.

35 וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי בְּצֵאתוֹ הִשְׁלִיךְ שְׁנֵי דִינָרִים וַיִּתֵּן לְבַעַל הַמָּלוֹן וַיֹּאמֶר אֵלָיו סְכוֹן לוֹ וְכָל אֲשֶׁר תּוֹתִיר לְהַרְבּוֹת בְּשׁוּבִי אָשִׁיב לָךְ׃

Y otro dia partiendoſe, ſacó dos dineros, y diolos àl hueſped, y dixòle, Curalo: y todo loque demàs gaſtares, yo quando buelua, te lo pagare.

36 וּמִי־מִשְּׁלֹשֶׁת הָאֵלֶּה נִרְאָה לְךָ כִּי־קָרוֹב הוּא לַאֲשֶׁר נָפַל בִּידֵי הַפָּרִיצִים׃

Quien pues de eſtos tres te parece que fue el proximo de aquel que cayó en ladrones?

37 וְהוּא אָמַר זֶה הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה חֶסֶד עִמּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ וַעֲשֵׂה גַּם־כֵּן׃

Y el dixo, El que vſò de miſericordia con el. Entonces Ieſus le dixo, Vé, y haz tu lo miſmo.

38 וַיְהִי־בְּלֶכְתָּם וַיָּבוֹא בְּטִירָה אַחַת וְאִשָּׁה וּשְׁמָהּ מַרְתָּא קִבְּלַתּוּ בְּבֵיתָהּ׃

Y acontecio, que yendo, entro el en vna aldea: y vna muger llamada Martha lo recibió en ſu caſa.

32. Ὁμοίως δὲ καὶ λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.

Semblablement auſſi vn Leuite eſtant arriué à l'endroit, & le voyant, paſſa de l'autre coſté.

33. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη.

Mais vn Samaritain paſſant ſon chemin, vint à l'endroit d'icelui, & le voyant fut eſmeu de compaſſion.

34. Καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

Et s'approchant lui reſſerra ſes playes, & y mit deſſus de l'huile & du vin: puis le mit ſur ſa beſte, & le mena en l'hoſtellerie, & le penſa.

35. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.

Le lendemain au departir il tira, deux deniers, & les bailla à l'hoſte, & dit, Penſe le: & tout ce que tu deſpendras d'auantage, ie le te rendrai à mon retour.

36. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

Lequel donc de ces trois te ſemble auoir eſté le prochain à celui qui tomba entre les mains des brigands?

37. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Et lui dit, Celui qui a vſé de miſericorde enuers lui. Ieſus donc lui dit, Va, & fai toi auſſi le ſemblable.

38. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Or aduint comme ils s'alloyent, qu'il entra en vne bourgade: & vne femme nommee Marthe le receut en ſa maiſon.

CAP. X.

32. Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

And likewiſe alſo a Leuite / when he was come nere to the place / went and looked on him / and paſſed by on the other ſide.

33. Samaritanus autē quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

Then a certaine Samaritane / as hee iourneyed / came nere vnto him / and when he ſawe him / he had compaſſion on him.

34. Et appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.

And went to him / and bounde vp his woundes / and powred in olye and wine / and put him on his owne beaſte / and brought him to an Inne / and made prouiſion for him.

35. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait, Curam illius *habe*: & quodcunque ſupererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.

And on the morowe when he departed / he tooke out two pence / and gaue them to the hoſte / and ſayde vnto him / Take care of him / and whatſoeuer thou ſpendeſt more / when I come againe / I will recompence thee.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones?

Which now of theſe three / thinkeſt thou / was neighbour vnto him that fell among the theeues?

37. At ille dixit, Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus, Vade, & tu fac ſimiliter.

And he ſayde / He that ſhewed mercie on him. Then ſayd Jeſus vnto him / Go / and do thou likewiſe.

38. Factum eſt autem dum irēt, & ipſe intravit in quoddam caſtellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.

Now it came to paſſe as they went / that he entred into a certaine towne / and a certaine woman named Martha / receiued him into her houſe.

Das X. Capitel.

32. Deſſelbigen gleichen auch ein Levit / da er kam bey die ſtet / vnd ſahe jhn / gieng er fürüber.

Diſſligeſt oc ſaa en Leuite / der hand kom til Steden / oc ſaa hannem / gick hand omkring /

33. Ein Samariter aber reiſet / vnd kam dahin / vnd da er jhn ſahe / jammerte jhn ſein.

Men en Samaritan reyſde / oc kom der hen / oc der hand ſaa hannem / ynckedis hand offuer hannem.

34. Gieng zu jm / verband jhm ſeine Wunden / vnd goß darein Oel vnd Wein / vnd hub jhn auff ſein Thier / vnd führet jhn inn die Herberge / vnd pfleget ſein.

Hand gick til hannem / forbant hannem hans Saar / oc loed Olie oc Vin der vdi / oc løffte hannem paa ſit Diur / oc førde hannem til Herbere / oc røctede hannem.

35. Des andern tages reiſet er / vnd zog herauß zwen groſchen / vnd gab ſie dem Wirte / vnnd ſprach zu ihm: Pflege ſein / vnd ſo du was mer wirſt darthun / will ich dirs bezalen wenn ich wider komme.

Den anden dag reyſede hand / oc tog tho Pendinge vd / oc gaff Hoſbonden dem / oc ſagde til hannem / Røcte hannem / Oc der ſom du legger noget mere der til / da vil ieg betale dig det / naar ieg kommer igen.

36. Welcher düncket dich vnter diſen dreyen der Nechſt ſey geweſen dem der vnter die Mörder gefallen war?

Huilcken tyckis dig / der vaar aff diſſe tre hans Neſte / der vaar falden iblant Røffuere?

37. Er ſprach: Der die Barmhertzigkeit an jm that. Da ſprach Jeſus zu jhm: So gehe hin / vnd thue deß gleichen.

Hand ſagde / Den ſom giorde barmhiertighed met hannem. Da ſagde Jheſus til hannem / Saa gack bort / oc gøre lige ſaa.

38. Es begab ſich aber / da ſie wandelten / gieng er in einen Marckt / da war ein Weib mit namen Martha / die nam jhn auff in jhr Hauß.

Oc det begaff ſig / der de vandrede / gick hand i en By / der vaar en Quinde / ſom hed Martha / hun anammede hannem i ſit huſſ.

Kapitola X.

32. Též y Jahen / když byl na té ceſtě a widěl gey / pominul.

Takže rownie y Lewitá gdy przychodził ku mieyſcu onemu / á vyzrał go z przeciwka / minał.

33. Samarytán pak geden ceſtau gda přiſſel až k němu / a vzřew gey / miloſrdenſtwijm hnut geſt.

A Samarytan niektory w tez droge idac nádſzedł go / y vyzrawſzy go ruſzon ieſt miloſierdziem.

34. A přiblijžiw ſe vwázal rány geho / naliw Olege a Wijna: a wložiw gey na howado ſwé / wedl do hoſpody / a péči o něm měl.

A przyſzedſzy záwiazał rány iego / á nálawſzy oliwy y winá / włożył go ná bydlatko ſwe / y wiodł do goſpody / á miał o nim praca.

35. Druhého pak dne wyňal dwa penijze / a dal Hoſpodáři / a řekl: Péči měg o něm / a cožkoli nad to wynaložijſs / já když ſe wrátijm / zaplatijm tobě.

Tedy názáiutrz odieżdżáiac / wyiawſzy dwá groſzá dal goſpodarzowi mowiac mu: Mieyże o nim praca / á cokolwiek nád to wydaż / ia wrociwſzy ſie oddam tobie.

36. Kdo z těch třij zdá ſe tobě Bližnijm býti tomu / kterýž vpadl mezy Lotry?

A ták z tych trzech ktoryżći ſie widzi blizſzym byc onemu co był wpadł miedzy zboyce?

37. A on řekl: Ten kterýž včinil miloſrdenſtwij nad nijm. Y řekl gemu Gežijſs: Gdiž / y ty včiň též.

A on rzekł: Ten ktory vżył miłoſierdzia przeciw iemu. Rzikł mu thedy Jezus: Idżże precz á vczyń także.

38. Y ſtalo ſe když ſſly / a on wſſel do gednoho Hrádku: A žena gedna gménem Martha přijala gey do domu ſwého.

A ſtálo ſie w drodze / iż on wſzedł do miáſteczká niektorego / á niewiaſtá niektora imieniem Martá przyie iago w dom ſwoy.

י

39 וְאִית הֲוָת לָהּ חָתָא
דַּשְׁמָהּ מַרְיַם וְאָתַת יָתְבַת
לָהּ לְוָרַת רַגְלַוְהִי דְּמָרַן
וְשָׁמְעָא הֲוָת מֶלַּוְהִי׃

E queſta haueua vna ſorella chiamata Maria laquale ancora ſedendoſi à i piedi di IESV, aſcoltaua la ſua parola.

י

39 וַאֲחוֹת הָיְתָה לָּהּ הַנִּקְרָאָה
מִרְיָם אֲשֶׁר הִיא יָשְׁבָה אֶל־רַגְלֵי
יֵשׁוּעַ וַתִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרוֹ׃

Y eſta tenia vna hermana, que ſe llamaua Maria: la qual ſentandoſe à los pies de Ieſus oya ſu palabra.

ι.

39. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

Or elle auoit vne ſœur nommee Marie, laquelle auſſi ſe tenant aſſiſe aux pieds de Ieſus, eſcoutoit ſe parole.

40 מָרְתָא דֵּין עַנְיָת
הֲוָת בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא
סַגִּיאָתָא וְאֶתַת אֶמְרָא לֵהּ
מָרִי לָא בְּטִיל לָךְ דְּחָתִי
שַׁבְקַתְנִי בַּלְחוּדַי לַמְשַׁמָּשׁוּ
אֱמַר לָהּ מְעַדְּרָא לִי׃

E Marta era grandemente occupata intorno à molti ſeruitij: laquale fermataſi, diſſe, Signore, non ti curi tu punto che la mia ſorella mi laſſa miniſtrar ſola? Dille dunque che m'aiuti.

40 וּמָרְתָא מִתְהַלְכָה הָיָה עַל־
כָּל הַשָּׁרֵת וַתָּקָם וַתֹּאמַר אֲדֹנָי
הֲלֹא יִסְכֹּן לָךְ כִּי־אֲחוֹתִי
תַּעַזְבֵנִי לְבַדִּי לְשָׁרֵת אֱמֹר נָא
אֵלֶיהָ לְעָזְרֵנִי׃

Martha empero ſe diſtrahia en muchos ſeruicios: y ſobreuiniendo, dize, Sennor no tienes cuydado que mi hermana me dexa ſeruir ſola? dile pues, que me ayude.

40. Ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

Et Marthe eſtoit diſtraite á faire beaucoup de ſeruice: laquelle eſtant ſuruenue vers lui, dit, Seigneur, ne te chaut-il point que ma ſœur me laiſſe ſeruir toute ſeule? di lui donc qu'elle m'aide auſſi de ſon coſté.

41 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֶמַר לָהּ
מַרְתָא מָרְתָא יָצְפַּתְּ
וְרָהִיבַתְּ עַל סַגִּיאָתָא׃

IESV riſpondendo, le diſſe, Marta, Marta tu ti pigli cura, e ti affanni intorno à molte coſe.

41 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ מָרְתָא
מָרְתָא מְרַדֶּת וּמְאַרֶת הַרְבֵּה מְאֹד׃

Reſpondiendo Ieſus entonces, dizole, Martha, Martha, cuydadoſa eſtàs, y con las muchas coſas eſtas turbada:

41. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μάρθα μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά.

Et Ieſus reſpondant, lui dit, Marthe, Marthe, tu as ſouci, & te trauailles apres beaucoup de choſes.

42 חֲדָא הִי דֵּין
דְּמִתְבַּעְיָא מַרְיַם דֵּין
מְנָתָא טַבְתָא גְּבָת לָהּ הָי
דְּלָא תֶתְנְסֵב מֶנָּהּ׃

Ma vna ſola coſa è neceſſaria: Maria ha eletta la buona parte, laquale non le ſarà gia tolta.

42 אַךְ אֶחָת הִיא צְרִיכָה מִרְיָם
בָּחֲרָה לָּהּ מָנָה טוֹבָה אֲשֶׁר לֹא
תִלָּקַח מִמֶּנָּה׃

Empero vna coſa es neceſſaria, Mas Maria eſcogió la buena parte, la qual no le ſerá quitada.

42. Ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο· ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Mais vne choſe eſt neceſſaire, or Marie a choiſi la bonne part, qui ne lui ſera point oſtee.

יא

1 וַהֲוָא דְּכַד מְצַלֵּא
בְּדוּכְתָא חֲדָא כַּד שַׁלֶם
אֱמַר לֵהּ חַד מֶן
תַּלְמִידַוְהִי מָרַן אַלְפַּין
לְמֶצַלָּיוּ אַיְכַנָּא דְּאָף
יוּחַנָּן אַלֶף לְתַלְמִידַוְהִי׃

Auuenne ancora che eſſendo egli in vn certo luogo à fare oratione, poi ch'egli hebbe ceſſato, vno de ſuoi diſcepoli gli diſſe, Signore, inſegnaci ad orare, come Giouanni ancora inſegnò a i ſuoi diſcepoli.

יא

1 וַיְהִי־בִּהְיוֹתוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי
לְהִתְפַּלֵּל וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה אָמַר
אֶחָד מִתַּלְמִידָיו אֵלָיו אֲדֹנָי
לַמְּדֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל כַּאֲשֶׁר גַּם
יוֹחָנָן לִמֵּד אֶת־תַּלְמִידָיו׃

Y aconteció que eſtando el orando en vn lugar, como àcabó, vno de ſus Diſcipulos le dixo Sennor, enſennanos à orar, como tambien Ioan enſenno á ſus Diſcipulos.

ΚΕΦΑΛ ια.

ΚΑὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο. εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Il aduint auſſi cõme il eſtoiet en priere en quelque lieu, apres qu'il eut ceſſé, que quelcun de ſes diſciples lui dit, Seigeur, éſeigne-nous à prier, ainſi que Iehan auſſi a enſeigné ſes diſciples.

CAP. X.

39. Et huic erat ſoror nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius.

And ſhe had a ſiſter called Marie/ which alſo ſate at Jeſus feete/ and heard his preaching.

40. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium, quæ ſtetit & ait, Domine, non eſt tibi curę, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adiuvet.

But Martha was combred about much ſeruing/ and came to him/ and ſaid/ Maſter/ doeſt thou not care that my ſiſter hath left me to ſerue alone? bid her therefore/ that ſhe helpe me.

41. Et reſpondens, dixit illi Dominus, Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto her/ Martha/ Martha/ thou careſt/ & art troubled about many things.

42. Porrò unum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

But one thing is needefull/ Maria hath choſen the good part/ which ſhall not bee taken away from her.

CAP- XI.

ET factum eſt, cùm eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Iohannes diſcipulos ſuos.

And ſo it was/ that as he was praying in a certaine place/ when hee ceaſed/ one of his diſciples ſaid vnto him/ Maſter/ teach vs to pray/ as John alſo taught his diſciples.

Das X. Capitel.

39. Vnd ſie hatte eine Schweſter/ die hieß Maria/ die ſatzte ſich zu Jeſus füſſen/ vnd höret ſeiner rede zu.

Oc hun haffde en ſøſter/ hed Maria/ hun ſette ſig hoſſ Jheſu fødder/ oc hørde hans tale.

40. Martha aber machet jhr vil zuſchaffen/ jm zu dienen/ vnd ſie tratt hinzu/ vnd ſprach: HERR frageſtu nicht darnach/ Daß mich meine Schweſter leſt allein dienen? Sage jhr doch/ daß ſie es auch angreiffe.

Men Martha giorde ſig ſtor vmage at tiene hannem/ oc hun traadde frem/ oc ſagde/ HERRE/ ſkøder du inted der om/ at min Søſter lader mig tiene alene? Sig hende dog/ at hun tager paa met.

41. Jeſus aber antworttet/ vnd ſprach zu jr: Martha/ Martha/ du haſt vil ſorge vnd mühe.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til hende/ Martha/ Martha/ du haffuer megen ſorge oc vmage.

42. Eines aber iſt not/ Maria hat das gute theil erwehlet/ das ſoll nicht von jhr genommen werden.

It er nødtørfftigt. Maria vdualde den gode part ſom icke ſkal tagis fra hende.

Das XI. Capitel.

VNd es begab ſich/ daß er war an einem ort vnd betet. Vnnd da er auff gehöret hatte/ ſprach ſeiner Jünger einer zu jm: HERR/ lehre vns beten/ wie auch Johannes ſeine Jünger lehrete.

OC det begaff ſig at hand vaar paa en ſted/ oc bad. Oc der hand loed aff/ ſagde en aff hans Diſciple til hannem/ HERRE/ lære oſſ at bede/ ſom Johannes oc lærde ſine Diſciple.

Kapitola X.

39. A ta měla Seſtru gménem Marygi: kterážto také ſeděcy podlé noh PANě/ poſlauchala ſlowa geho.

A thác miálá ſioſtre ktora zwano Márya/ ktora tez ſiedzac v nog Jezuſowych/ ſluchála ſlowá tego.

40. Ale Martha pečowala při čaſtém poſluhowánij: Kterážto ſtogecy y řekla/ PAne/ nemáſſli o to péče/ že Seſtra má opuſtila mne ſamau ſlaužiti? Protož řcy gij ať mi pomůž.

Ale Martá odrywálá ſie okolo czeſtey poſlugi/ á ták przyſzedſzy rzeklá/ Pánie niemaſz tego ná pieczi/ iż ſioſtra moiá opuściłá mie/ że wiec ſamá ſlużę? á przetoż iey powiedz áby mi wżdy co pomagálá.

41. A odpowěděw řekl gij PAn: Martha Martha pečliwá gſy/ armautijſs ſe při mnohých wěcech.

A odpowiedziawſzy Jezus/ rzekl iey: Marto Marto/ ſtáraſz ſie y fráſuieſz okolo wiela rzeczy.

42. Zagiſté/ gednohoť geſt potřebij: Marya wýbornau ſtránku wywolila/ kterážto nebude odyata od nij.

Lecz iedney rzeczy potrzebá/ Márya dobrą cząſtke obrálá ktora od niey odieta nie bedzie.

Kapitola XI.

Y Stalo ſe když byl na gednom mijſtě modle ſe: A když přeſtal/ řekl k němu geden z Včedlnijkůw geho: PANE/ nauč nás modliti ſe/ yakož y Jan včil Včedlnijky ſwé.

STálo ſie iż ſie modlił na niektorym mieyſcu/ á gdy przeſtał/ rzekli k niemu niekthorzy z zwolennikow ie°: Pánie náucz nas modlić ſie/ ták iáko y Jan náuczył zwolennikow ſwoich.

יא

2 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶמָתַי דַּמְצַלִּין אַנְתּוּן הָכַנָּא הֲוַיְתוּן אָמְרִין אֲבוּן דְּבַשְׁמַיָּא יִתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ יֶהֱוֵא צֶבְיָנָךְ אֵיךְ דְּבַשְׁמַיָּא אַף בַּאַרְעָא׃

Et egli diſſe loro, Quando voi orate, dite, Padre noſtro che ſei ne cieli, Sia ſantificato il tuo Nome. Venga il tuo regno. Sia fatta la tua volonta, ſi come in cielo, coſi ancora in terra.

3 הַב לַן לַחְמָא דְּסוּנְקָנַן כֻּל־יוֹם׃

Dacci ogni giorno il noſtro pane cotidiano.

4 וַשְׁבוּק לַן חֲטָהַין אַף חֲנַן גֵּיר שְׁבַקְן לְכֹל דְּחַיָּבִין לַן וְלָא תַעֲלַן לְנֶסְיוֹנָא אֶלָּא פַּרוּקַן מִן בִּישָׁא׃

E perdonaci i noſtri peccati: percioche ancor noi perdoniamo ad ogni noſtro debitore. E non c'indurre in tentatione, ma liberaci dal maligno.

5 וַאֲמַר לְהוֹן מַנּוּ מֶנְכוֹן דְּאִית לֵהּ רָחְמָא וְנֵאזַל לְוָתֵהּ בְּפֶלְגּוּת לֵלְיָא וְנֵאמַר לֵהּ רָחְמִי אַשְׁאֶלַיְנַי תְּלָת גְּרִיצָן׃

Poi diſſe loro, Chi di voi hauerà vn amico, il qual vada à lui à mezanotte, e dicagli, Amico, preſtami tre pani.

6 מֶטוּל דְּרָחְמָא אֶתָא לְוָתִי מֶן אוֹרְחָא וְלַית לִי מֶדֶם דְּאֶסִּים לֵהּ׃

Percioche vn'amico mio è venuto à me di viaggio, e non ho che porgli innanzi.

7 וְהוּ רָחְמֵהּ מֶן לְגוֹ נֶעְנֵא וְנֵאמַר לֵהּ לָא תַהֲרַיְגַנִי דְּהָא תַּרְעָא אֲחִיד וּבְנַי עַמִּי בְּעַרְסָא לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא דְּאָקוּם וְאֶתֶּל לָךְ׃

Et egli di dentro riſpondendo, dica, Non mi dar moleſtia, che gia la porta è ſerrata, e i miei fanciulli ſon con eſſo me nel letto: io non mi poſſo leuare a dartegli.

יא

2 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם תִּתְפַּלְלוּ אִמְרוּ אָבִינוּ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִקָּדֵשׁ שְׁמֶךָ תָּבוֹא מַלְכוּתֶךָ יְהִי־רְצוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וְכֵן בָּאָרֶץ׃

Y dixoles, Quando orardes, dezid, Padre nueſtro, que eſtas en los cielos, ſea tu Nombre ſanctificado Venga tu Reyno: ſea hecha tu voluntad como enel cielo anſi tambien en la tierra.

3 אֶת־לַחְמֵנוּ דְּבַר יוֹם תֵּן לָנוּ יוֹם יוֹם׃

El pan nueſtro de cada dia danos lo oy:

4 שָׂא לָנוּ אֶת־חַטֹּאתֵינוּ וְגַם אֲנַחְנוּ נִשָּׂא לְכָל־חוֹבֵנוּ וְאַל תְּבִיאֵנוּ בְּמַסָּה כִּי אִם הַצִּילֵנוּ מֵרָעָה׃

Y perdonanos nueſtros peccados, porque tambien noſotros perdanamos à todos losque nos deuen. Y no nos metas en tentacion, mas libranos de mal.

5 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִי יֵשׁ בָּכֶם אֲשֶׁר לוֹ רֵעַ וְיָבוֹא אֵלָיו בַּחֲצִית הַלַּיְלָה וַיֹּאמַר לוֹ רֵעִי הַלְוֵה לִי שְׁלֹשֶׁת כִּכְּרוֹת לֶחֶם׃

Dixoles tambien, Quien de voſotros tendra vn amigo, y yrà à el à media noche, y le dirá, Amigo preſtame tres panes:

6 כִּי־רֵעִי בָּא מִדֶּרֶךְ אֵלַי וּמְאוּמָה לֹא יֶשׁ־בְּיָדִי אֲשֶׁר אָשִׂים לְפָנָיו׃

Porque vn mi amigo ha venido à mi de camino, y no tengo que ponerle delante.

7 וְהוּא מִבַּיִת עָנָה וְאָמַר אַל תּוֹגִיעֵנִי עַתָּה הֻגְּפוּ הַדְּלָתוֹת וִילָדַי אִתִּי בַּמִּטָּה הֵמָּה לֹא אוּכַל לָקוּם וְלָתֵת לָךְ׃

Y el dentro reſpondiendo, diga, No me ſeas moleſto; la puerta eſtá ya cerrada, y mis ninnos eſtan conmigo en la cama: no puedo leuantarme, y darte.

ια'.

2. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et il leur dit, Quand vous prierez, dites, Noſtre Pere qui es és cieux, Ton nom ſoit ſanctifié. Ton regne viene. Ta volonté ſoit faite en la terre comme au ciel.

3. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

Donne-nous de iour à autre noſtre pain quotidien.

4. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Et nous pardonne nos pechés: car nous pardonnons auſſi à tous ceux qui nous doiuent. Et ne nous indui point en tentation, mais nous diliure du malin.

5. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους.

Puis il leur dit, Qui ſera celui d'entre vous qui aura vn ami, lequel ira à lui à la minuict, & lui dira, Ami, preſte-moi trois pains.

6. Ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.

Car vn mien ami m'eſt ſuruenu en paſſant, & ie n'ai rien pour lui preſenter:

7. Κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.

Et que celui qui eſt dedans reſponde, & die, Ne me faſche point: car deſia ma porte eſt fermee, & mes petis enfans ſont auec moi en la couche: ie ne me puis leuer pour t'en donner.

CAP. XI.

2. Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, ſanctificetur nomen tuum, adveniat regnũ tuum, (Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra.)

And he ſaide vnto them/ When ye pray/ ſay/ Our Father/ which art in heauen/ halowed by thy Name: Thy kingdome come: Let thy will be done euen in eart/ as it is in heauen.

3. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

Our dayly bread giue vs for the day.

4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. (Sed libera nos à malo.)

And forgiue vs our ſinnes: for euen wee forgiue euerie man that is indetted to vs: And leade vs not into temptation: but deliuer vs from euill.

5. Et ait ad illos, Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes.

Moreouer he ſayd vnto thē/ Which of you ſhall haue friend/and ſhall go to him at midnight / and ſay vnto him / Friend/lend me three loaues?

6. Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

For a Friende of mine is come out of the way to me / and I haue nothing to ſet before him.

7. Et ille deintus reſpondens dicat, Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili: non poſſum ſurgere & dare tibi.

And he within ſhould anſwere/ and ſay/ Trouble me not: the doore is now ſhut / and my children are with me in bed: I can not riſe and giue them to thee.

Das XI. Capitel.

2. Er aber ſprach zu jhnen: Wenn jhr betet/ ſo ſprecht: Vnſer Vater im Himmel. Dein Name werde geheiliget. Dein Reich komme. Dein will geſchehe/ auff Erden wie im Himmel.

Da ſagde hand til dem / Naar i bede / da ſiger/ Vor Fader i Himmelen. Helligt vorde dit Naffn. Tilkomme dit Rige. Vorde din villie / paa Jorden ſom i Himmelen.

3. Gib vns vnſer täglich Brodt jmmerdar.

Giff oſſ altid vort daglige Brød.

4. Vnd vergib vns vnſer Sünde/ denn auch wir vergeben allen die vns ſchuldig ſind. Vnnd füre vns nicht in verſuchung. Sonder erlöſe vns von dem übel.

Oc forlad oſſ vore Synder/ Thi wi oc forlade alle ſom oſſ ere ſkyldige. Oc leed oſſ icke i friſtelſe. Men frelſſ oſſ fra det onde.

5. Vnd er ſprach zu jhnen: Welcher iſt vnter euch / der einen Freund hat/ vnd gieng zu jm zu mitternacht / vnd ſpreche zu jhm: Lieber Freund / leihe mir drey Brodt.

Oc hand ſagde til dem / huilcken er iblant eder/ ſom haffuer en Ven / oc ginge til hannem om midnat/ oc ſagde til hannem / Kære Ven/ len mig try brød.

6. Denn es iſt mein Freund zu mir kommen von der ſtraſſen / vnd ich habe nicht / daß ich jhm fürlege.

Thi min Ven er kommen til mig aff veyen / oc ieg haffuer inted at legge faar hannem.

7. Vnd er drinnen würde antworten / vnd ſprechen: Mache mir keine vnruhe/ die Thür iſt ſchon zugeſchloſſen / vnd meine Kindlein ſind bey mir inn der Kammer / ich kan nicht auffſtehen/ vnd dir geben.

Oc hand der inde ſkulde ſuare / oc ſige / Gør mig icke vmage / Dørren er nu tilluct och mine Børn ere hoſſ mig i Herberet ieg kand icke ſtaa op / oc giffue dig.

Kapitola XI.

2. Y řekl gim: Když ſe modlijte/ řijkayte: Otče / Oſwěť ſe Gměno twě. Přiď Králowſtwij twě. Buď wuole twa/ (gako wnebi tak y nazemi.)

Tedy im rzekł: Gdy ſie modlicie/ mowcie: Oycze naſz ktoris ieſt w niebioſach/ swiec ſie imie twoie/ Przydz kroleſtwo twoie/ Badz wola twa iáko w niebie ták y ná ziemi.

3. Chlěb náſs wezdayſſý day nám dnes.

Chlebá náſzego powſzedniego dáy nam ná kázdy dzień.

4. Y odpuſt nám hřijchy naſſe/ nebo y my odpauſſtijme wſſelikému winnijku naſſemu. A newwoď nás w pokuſſenij.

Y odpuść nam grzechy náſze/ boć tez y mi odpuſzczamy wſzytkim ktorzy nam ſa winni / Nie wwodzże nas w pokuſzenie / ále nas wybaw od zle°.

5. Y řekl k nim: Kdo z wás bude mijti přijtele/ a půgdeli k němu o půl nocy/ a dij gemu;

Zátym tez rzekł do nich: Y ktoz z wás máiac przyiaciela / á ſzedſzy do niego o pn'nocy / rzekł by mu: Przyiacielu pozycz mi troyga chlebá?

6. Přijteli/ půgč mi třij chlebůw/ nebo přijtel můg přiſſel s ceſty ke mně/ a nemám cobych předložil před něho.

Abowiem przyiaciel moy przyſzedł do mnie z drogi / á niemam czego przedeń połozyc.

7 A on wnitř gſa/ odpowědělby/ a řka: Day mi pokog/ neb gſau giž dweře zawřijny/ a dijtky mé ſemnau gſau w pokogi: nemohuť wſtáti/ a dáti tobě.

A on bedac w domu odpowiedział by mowiac: Nie vprzykrzay mi ſie/ iuzci drzwi zámkniono/ á dziatki moie ſa ná łozu zemna/ y nie mogeć wſtác ábychci dał.

יא

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן מְטוּל רָחֲמוּתָא לָא יָתֵל לֵהּ מְטוּל יַצִּיפוּתָא יְקוּם וְיָתֵל כְּמָא דְּמִתְבְּעֵא לֵהּ׃

Io vi dico, che ancor che non ſi leui à dar glieli, per eſſer lui ſuo amico: nõ dimeno per la ſua importunita ſi leuarà ſu à dar gliene quanti gliene biſogna.

9 אַף אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן שַׁאֲלוּ וְיִתְיְהֵב לְכוֹן בְּעוֹ וְתֶשְׁכְּחוּן קוּשׁוּ וְיִתְפְּתַח לְכוֹן׃

Coſi dico io à voi, Domandate, e ſarauui dato, cercate, e trouarete, battete, e ſarauui aperto.

10 כֻּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וּדְבָעֵא מַשְׁכַּח וּדְנָקֵשׁ מֶתְפְּתַח לֵהּ׃

Imperoche ogniun che domanda, riceue: e chi cerca, troua: & à chi batte, ſara aperto.

11 אֵינָא גֵּיר מֶנְּהוֹן אַבָּא דְּיֶשְׁאֲלִיוּהִי בְּרֵהּ לַחְמָא לְמָא כְּאפָא מַוְשֵׁט לֵהּ וְאֵן נוּנָא יֶשְׁאֲלִיוּהִי לְמָא חֲלָף נוּנָא חֶוְיָא מַוְשֵׁט לֵהּ׃

Se vn figliuol domanda del pane à qualcuno che ſia padre tra voi, li darà vna pietra? e ſe gli domandarà vn peſce, li dia in cambio di peſce vn ſerpente?

12 וְאֵן בַּרְתָא יֶשְׁאֲלִיוּהִי לְמָא הָו עֶקַרְבָּא מַוְשֵׁט לֵהּ׃

O ſe gli domandarà vn ouo, li dia in ſcorpione?

13 וְאֵן אַנְתּוּן דְּבִישָׁא אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן מַוְהַבָתָא טָבְתָא לְמֶתַּל לַבְנַיְכוֹן כְּמָא יַתִּיר אֲבוּכוֹן מִן שְׁמַיָּא יָתֵל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לְאַילֵין דְּשָׁאֲלִין לֵהּ׃

Se voi dunque, che ſete maluagi, ſapete dar buoni doni à i voſtri figliuoli, quanto piu il Padre voſtro celeſte darà lo Spirito ſanto à quelli che gliel domandano.

14 וְכַד מַפֵּק שֵׁאדָא דְּאִיתַוְהִי חַרְשָׁא הֲוָא הָכַד נְפַק הָו שֵׁאדָא מַלֵּל הָו חַרְשָׁא וְאֶתְדַּמַּרוּ כֶּנְשָׁא׃

Appreſſo egli ſcacciò fuore vn demonio, ilquale era muto: & vſcito che fu il demonio, il muto parlò, e le turbe reſtoron marauigliate.

יא

8 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא יָקוּם וְיִתֵּן לוֹ עַל־כִּי־רֵעוֹ הוּא וְיָקוּם וְיִתֵּן לוֹ כָּל צָרְכּוֹ עַל־כִּי־אִישׁ עַז פָּנִים הוּא׃

Digo hos, que aunque no ſe leuante à darle por ſer ſu amigo cierto por ſu importunidad ſe leuantarà, y le darà todo loque aurà meneſter.

9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם בַּקְּשׁוּ וְתִמְצָאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח לָכֶם׃

Y yo os digo, Pedid, y darſeos hà buſcad, y hallareys; tocad, y ſeros hà abierto.

10 כִּי־כָל־אֲשֶׁר שׁוֹאֵל לוֹקֵחַ וַאֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ מוֹצֵא וְלַדּוֹפֵק יִפָּתֵחַ׃

Porque todo aquel que piede, recibe: y elque buſca, halla; y alque toca, es abierto.

11 כִּי־מִי־בָכֶם אֲשֶׁר יִשְׁאַל מֵאָבִיו לֶחֶם וְיִתֵּן לוֹ אֶבֶן אוֹ־יִשְׁאַל דָּגָה וְיִתֵּן לוֹ נָחָשׁ תַּחְתֶּנָּה׃

Y qual padre de voſotros, ſi ſu hijo le pidiere pan, le dara vna piedra? o ſi peſcado, en lugar de peſcado le dara vna ſerpiente?

12 אוֹ אִם יִשְׁאַל בֵּיצָה וְיִתֵּן לוֹ עַקְרָב׃

O, ſi le pidiere vn hueuo, le darà vn eſcorpion:

13 לָכֵן אִם אַתֶּם אֲשֶׁר רָעִים הוֹוִים תֵּדְעוּ לָתֵת מַתָּנוֹת טוֹבוֹת לִבְנֵיכֶם כַּמָּה יוֹתֵר אָבִי מִן הַשָּׁמַיִם יִתֵּן אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לַאֲשֶׁר יִשְׁאָלוּהוּ׃

Pues ſi voſotros, ſiendo malos, ſabeys dar buenas dadiuas á vueſtros hijos, quanto mas vueſtro padre celeſtial darà Eſpiritu Sancto à los que lo pidieren deel?

14 וְהָיָה מוֹצִיא אֶת־שֵׁד וְהוּא אִלֵּם וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָצָא וַיְדַבֵּר הָאִלֵּם וַיִּתְמְהוּ הֶהָמוֹן׃

Tambien echó fuera vn demonio, el qual era mudo: y aconteció que ſalido fuera el demonio, el mudo habló, y las compannas ſe marauillaron.

ια'.

8. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει.

Ie vous di, ia ſoit qu'il ne ſe leue point pour lui en donner, pourtant qu'il eſt ſon ami, toutesfois pour ſon importunite il ſe leuera, & lui en donnera autant qu'il en aura be ſoin.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Et moi, ie vous di, Demandez, & il vous ſera donné, cerchez, & vous trouuerez: heurtez à la porte, & il vous ſera ouuert.

10. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Car quiconque demande, reçoit: & qui cerche, trouue: & à celui qui heurte, il ſera ouuert.

11. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ.

Que ſi vn enfant demande du pain à quelcun d'entre-vous qui ſoit pere, lui baillera-il vne pierre? Ou s'il demande du poiſſon, lui baillera-il au lieu de poiſſon vn ſerpent.

12. Ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠὸν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

Ou s'il demande vn œuf, lui baillera-il vn ſcorpion?

13. Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Si uous donc qui eſtes mauuais, ſauez donner à vos enfans choſes bonnes, combien plus voſtre Pere celeſte donnera-il le ſainct Eſprit à ceux qui le lui demandent?

14. Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

Lors il ietta hors vn diable, qui eſtoit muet: & aduint quand le diable fut ſorti, que le muet parla: dont les troupes s'eſmerueilerent.

CAP. XI.

8. (Et ſi ille perſeveraverit pulſans,) dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens eo quòd amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.

I ſay vnto you / though he would not ariſe and giue him, becauſe he is his friende / yet doutles becauſe of his importunitie /. hee woulde riſe / and giue him as many as he needed.

9. Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

And I ſay vnto you / Aſke / and it ſhall be giuen you: ſeeke / and ye ſhall finde: knocke / and it ſhalbe opened vnto you.

10. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur.

For euery one that aſketh / receiueth: and hee that ſeeketh / findeth: and to him that knocketh / it ſhalbe opened.

11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: nunquid pro piſce ſerpentem dabit illi?

If a ſonne ſhall aſke bread of any of you that is a father: will he giue him a ſtone? or if he aſke a fiſhe / will he for a fiſhe giue him a ſerpent?

12. Aut ſi petierit ovum: nunquid porriget illi ſcorpionem?

Or if he aſke an egge / will he giue him a ſcorpion?

13. Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare, filiis veſtris: quando magis pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?

If ye then which are euill / can giue good gifts vnto your children / howe much more ſhall your heauenly Father the holy Ghoſt to them / that deſire him?

14. Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eieciſſet dęmonium, locutus eſt mutus: & admiratæ ſunt turbæ.

Then hee caſt out a deuill which was domme: and when the deuill was gone out / the domme ſpake / and the people wondred.

Das XI. Capitel.

8. Ich ſage euch / vnd ob er nicht auffſtehet / vnd gibt jhm / darumb daß er ſein Freund iſt / ſo wirdt er doch vmb ſeines vnverſchampten geilens willen auffſtehen / vnd jhm geben wie vil er bedarff.

Jeg ſiger eder / oc der ſom hand icke ſtaar op / oc giffuer hannem fordi / at hand er hans Ven / Saa ſtaar hand dog op for hans vbluelige roben ſkyld / oc giffuer hannem ſaa mange ſom hand haffuer behoff.

6. Vnd ich ſage euch auch: Bittet ſo wird euch gegeben / Suchet / ſo werdet jhr finden / Klopffet an / ſo wirdt euch auff gethan.

Oc ieg ſiger eder ocſaa / Beder / ſaa ſkal eder giffuis / Leder / ſaa ſkulle i finde / Bancker paa / ſaa ſkal eder opladis.

10. Denn wer da bittet / der nimpt / vnd wer da ſuchet / der findet / vnd wer da anklopffet / dem wird auffgethan.

Thi huo ſom beder / hand tager / oc huom leder / hand finder / oc huo ſom bancker paa / hannem ſkal opladis.

11. Wo bittet vnter euch ein Sohn den Vater vmbs brot / der jhm einen Stein dafůr biete? Vnnd ſo er vmb einen fiſch bittet / der jm eine Schlangen fur den Fiſch biete?

Huor beder en Søn Faderen iblant eder om brød / at hand biuder en Sten der faare? Oc der ſom hand beder hannem om en Fiſk / at biuder hannem en Hugorm for Fiſken?

12. Oder ſo er vmb ein Ey bittet / der jhm einen Scorpion dafůr biete?

Eller der ſom hand beder hannem om it æg / at hand biuder hannem]:n Scorpion der faare?

13. So denn jr / die jr arg ſeyt / kőnnet euren Kindern gute Gaben geben / vil mehr wird der Vater im Himmel den heiligen Geiſt geben / denen die jhn bitten.

Effterdi at i da / i ſom ere onde / kunde giffue eders Børn gode gaffuer / Meget mere ſkal Faderen i Himmelen giffue den hellig Aand / dem ſom hannem bede.

14. Vnd er treib einen teufel auß der war ſtumb / vnd es geſchahe da der teufel außfuhr / da redet der Stumme / vnd das Volck verwunderte ſich.

Oc hand dreff en Dieffuil vd / hand vaar dum / Oc det ſkede / der Dieffuelen foer vd / da talede den Dumme / och Folcket forundrede ſig.

Kapitola XI.

8. (A on budeli trwati tluka:) Prawijm pak wám / ačť nedá gemu wſtana proto ž: geſt přijtelem geho / ale wſſak pro nezbednoſt geho wſtane / a dá gemu kolikožkoli potřebuge.

Powiedamći wam: Choćiażby też wſtáć niechćiał áby dał iemu / przeto że ieſt przyiaciel iego / wßákoż dla pilney proßby iego wſtánie y da muile potrzebuie.

9. Y yak prawijm wám: Proſte / a bude wám dáno: hledayte / a naleznete: tlucte / a bude wám otewřijno.

Y iać też wam powiedam: Proście á bedzie wam dano / ßukaycie á naydziecie / kołáccie á bedzie wam otworzono

10. Nebo každý kdož proſý / běře: a kdož hledá / nalězá: a tomu kdož tluče / bude otewřijno.

Abowiem káżdy ktory prośi / bierze: á ktory ßuka / znáydzie: á kołácacemu bedzie otworzono.

11. Kdo pak z wás Otcem gſa / gehožto proſylliby Syn za chléb / zdali kamene podá gemu? Aneb za Ribu? zdali mijſto Ryby dá Hada gemu?

Záli z wás ktory oćiec gdy go prośi ſyn iego o chleb / poda mu kamien? ábo o rybe / izali miáſtho ryby poda mu wężá?

12. Aneb proſylliby za wayce / zdali podá gemu Sſtjra?

Abo prośilliby o iáie / izali mu poda niedzwiadka?

13. Protož poněwadž wy gſauce zlij / vmijte dobré dary dáwatj Synuom waſſým: čijm wijce Otec wáš Nebeſký dá ducha dobrého / těm kteřijž ho proſý.

A przetoż wy gdy żeſcie ſą źli / vmiecie dowac dpbre dáry dzieciám wáßym. Jákoż dáleko wiecey Oćiec wáß niebieſki da Duchá ſwiete° tym ktorzy od niego proßą?

14. Y wymijtal Gežijš Diábelſtwij / a to bylo němé A když wywrhl ďábelſtwij / mluwil němý: Y diwili ſe záſtupowé.

Tedy wyrzucił diabelſtwo ktore było nieme / á gdy ono diabelſtwo wyßło / przemowił niemy / y dziwowáło ſie zgromadzenie ludu.

יא

15 אֱנָשָׁא דֵּין מֶנְּהוֹן א
אָמְרוּ בְּבֶעֶלְזְבוּב רִישָׁא
דְּדַיְוֵא מַפֵּק הָנָא דַּיְוֵא׃

Ma alcuni di loro, diſſero, Egli ſcaccia i demonij per opera di Beelzebub principe de demonij.

16 אַחְרָנֵא דֵּין כַּד מְנַסִּין
לֵהּ אָתָא מֶן שְׁמַיָּא שָׁאְלִין
הֲווֹ לֵהּ׃

Et altri, per tentarlo, ricercauano da lui vn ſegno dal cielo.

17 יֵשׁוּעַ דֵּין דְּיָדַע הֲוָא
מַחְשְׁבָתְהוֹן אָמַר לְהוֹן כָּל
מַלְכוּ דְּתֶתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ
תֶּחְרַב וּבַיְתָא דְּעַל קְיוּמֵהּ
מֶתְפַּלַּג נָפֵל׃

Onde egli conoſcendo i lor penſieri, diſſe loro, Ogni regno diuiſo contra ſe ſteſſo, va in ruina: & ogni caſa diuiſa contra ſe ſteſſa, cade ſopra l'altra caſa.

18 וְאֶן סָטָנָא עַל נַפְשֵׁהּ
אֶתְפַּלַּג אֵיכַנָּא תְּקוּם
מַלְכוּתֵהּ דָּאָמְרִין אַנְתּוֹן
דְּבְבֶעֶלְזְבוּב מַפֵּק אֱנָא
דַּיְוֵא׃

Doue ſe ſatana ancora è diuiſo contra ſe ſteſſo, il ſuo regno come ſtarà in pie? percioche voi dite ch'io ſcaccio i demonij per opera di Beelzebub.

19 וְאֶן אֱנָא בְּבֶעֶלְזְבוּב
מַפֵּק אֱנָא דַּיְוֵא בְּנַיְכוֹן
בְּמָנָא מַפְּקִין מֶטוּל הָנָא
הֶנּוּן נֶהֱווֹן לְכוֹן דַּיָּנֵא׃

Hor ſe io per opera di Beelzebub ſcaccio i demonij. i voſtri figliuoli per opera di chi gli ſcacciano? Per queſto eſſi ſaranno voſtri giudici.

20 אֶן דֵּין בְּצֶבְעָא ד
דְּאַלָהָא מַפֵּק אֱנָא דַּיְוֵא
קֶרְבַת לָהּ עֲלַיְכוֹן מַלְכוּתֵהּ
דְּאַלָהָא׃

Ma ſe io ſcaccio i demonij col dito di Dio, certo il regno di Dio è peruenuto à voi.

21 אֶמָּתַי דְּחַסִּינָא כַּד
מְזַיַּן נָטַר דָּרְתֵהּ בַּשְׁיָנָא
הוּ קֶנְיָנֵהּ׃

Quando il forte, eſſendo armato, guarda la ſua corte, tutte le coſe ch'ei poſſede ſono in pace.

יא

15 וְקְצָתָם אָמְרוּ בְּבַעַל זְבוּב
רֹאשׁ הַשֵּׁדִים הוֹצִיא אֶת־
הַשֵּׁדִים׃

Y algunos deellos dezian, En Beelzebul principe deellos demonios echa fuera los demonios.

16 וַאֲחֵרִים מְנַסִּים אוֹת מִמֶּנּוּ
בִקְשׁוּ מִן הַשָּׁמָיִם׃

Y otros, tentando, pedian deel ſennal del cielo.

17 וּבְדַעְתּוֹ אֶת מַחְשְׁבוֹתָם אָמַר
אֲלֵיהֶם כָּל מַמְלָכָה אֲשֶׁר בְּנַפְשָׁהּ
נִפְרָסָה תִּשּׁוֹמֵם וּבַיִת עַל־
בַּיְתָהּ יִפּוֹל׃

Mas el conociendo los penſamientos de ellos, dixoles, todo reyno diuiſo contra ſi miſmo es aſſolado; y caſa cae ſobre caſa.

18 וְאִם גַּם הַשָּׂטָן נִפְרַס בְּנַפְשׁוֹ
אֵיךְ תָּקוּם מַלְכוּתוֹ כִּי אֲמַרְתֶּם
כִּי־בְּבַעַל זְבוּב אוֹצִיאָה אֶת־
הַשֵּׁדִים׃

Y ſi tambien Satanas eſtà diuiſo contra ſi, como ſtarà en pie ſu reyno? porque dezis, que en Beelzebul echo yo fuera los demonios.

19 וְאִם אָנֹכִי בְּבַעַל זְבוּב
מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים בַּמֶּה
מוֹצִיאִים אוֹתָם בְּנֵיכֶם עַל־
כֵּן שׁוֹפְטֵיכֶם יִהְיוּ הֵמָּה׃

Pues ſi yo echo fuera los demonios en Beelzebul, vueſtros hijos en quien los echan fuera? portando ellos ſeran vueſtros juezes.

20 וְאִם בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים
מוֹצִיא אָנֹכִי אֶת הַשֵּׁדִים אַךְ
בָּאָה אֲלֵיכֶם מַלְכוּת הַשָּׁמָיִם׃

Mas ſi enel dedo de Dios echo fuera los demonios, cierto el Reyno de Dios ha llegado à voſotros.

21 אִם גִּבּוֹר חַיִל נֹטֵר אֶת־
עֲזָרָתוֹ בְּשָׁלוֹם יִהְיוּ כָּל־קִנְיָנָיו׃

Quando el fuerte armado guarda ſu palcio, en paz eſtà lo que poſſee.

ιά.

15. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Et quelques vns d'entr' eux dirent, C'eſt par Beelzebub prince de diables, qu'il iette hors les diables.

16. Ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

Mais les autres pour le tenter, lui demandoyent ſigne du ciel.

17. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς, Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει.

Mais lui cognoiſſant leurs penſees, leur dit, Tout royaume diuiſé contre ſoi-meſme ſera reduit en deſert, & toute maiſon diuiſee contre ſoi-meſme s'en va bas.

18. Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

Que ſi Satan eſt auſſi diuiſé contre ſoi-meſme, comment ſubſiſtera ſon regne: pourtant que vous dites que par Beelzebub ie iette hors les diables?

19. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.

Que ſi ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? pour ceſte cauſe ſeront-ils vos iuges.

20. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais ſi ie iette hors les diables par le doigt de Dieu, certes le regne de Dieu eſt paruenu à vous.

21. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Quand vn fort homme bien armé garde ſon hoſtel, les choſes qu'il a ſont en ſeureté:

CAP. XI

15. Quidam autē ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dęmonia.

But ſome of them ſayde/ He caſteth out deuils through Beelzebub the chief of the deuils.

19. Et alii tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo.

And others tempted him/ ſeeking of him a ſigne from heauen.

17. Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in ſeipſum diviſum, deſolabitur; & domus ſupra domum, cadet.

But he knew their thoughtes/ and ſayde vnto thē/ euery kingdome deuided againſt it ſelfe/ ſhalbe deſolate/ and an houſe deuided againſt an houſe/ falleth.

18. Si autem & Satanas in ſeipſum diviſus eſt: quomodo ſtabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia.

So if Satan alſo be deuided againſt him ſelfe/ howe ſhall his kingdome ſtande/ becauſe ye ſay that I caſt out deuils through Beelzebub?

19. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii veſtri in quo eiiciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.

If I through Beelzebub caſt out deuils/ by whome do your children caſt them out? Therefore ſhall they be your iudges.

20. Porrò ſi in digito Dei eiicio dæmonia: profectò pervenit in vos regnum Dei.

But if I by the finger of God caſt out deuils/ doubtles the kingdome of God is come vnto you.

21. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum: in pace ſunt ea quæ poſſidet.

When a ſtrong man armed/ keepeth his palace/ the things that he poſſeſſeth/ are in peace.

Das XI. Capitel.

15. Etliche aber vnter jnen ſprachen: Er treibt die teufel auß/ durch Beelzebub/ den öberſten der Teuffel.

Men nogle iblant dem ſagde/ hand driffuer Dieffle vd/ ved Beelzebub den øffuerſte Dieffuel.

16. Die andern aber verſuchten jn/ vnd begerten ein Zeichen von jm vom Himmel.

Men de andre friſtede hannem/ oc begerede it Tegen aff hannem/ aff Himmelen.

17. Er aber vernam jre gedancken/ vnd ſprach zu jnen: Ein jeglich Reich/ ſo es mit jhm ſelbs vneins wird/ das wird wüſte/ vnd ein Hauß fellet über das ander.

Da fornam hand deris tancker/ oc ſagde til dem/ huert rige/ ſom vorder wens met ſig ſelff/ bliffuer øde/ oc it Huſſ falder offuer det andet.

18. Iſt denn der Sathanas auch mit jm ſelbs vneins/ wie will ſein reich beſtehen? Die weil jhr ſaget/ ich treibe die Teuffel auß durch Beelzebub.

Er da Satanas oc wens met ſig ſelff/ huorledis ſkal hans rige bliffue beſtandigt? Efterdi i ſige/ ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub.

19. So ich aber die Teuffel durch Beelzebub außtreibe/ durch wen treiben ſie eure Kinder auß? Darumb werden ſie eure Richter ſein.

Oc om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub/ ved huem vddriffue eders Børn dem? Der faare ſkulle de vere eders Dommere.

20. So ich aber durch Gottes finger die teufel außtreibe/ ſo kompt je das Reich Gottes zu euch.

Men derſom ieg vddriffuer Dieffle ved Guds finger/ da kommer io Guds rige til eder.

12. Wenn ein ſtarcker gewapneter ſein Palaſt bewaret/ ſo bleibt das ſeine mit frieden.

Naar ſom en Sterck beuebnet beuarer ſit Pallaſſ/ da bliffuer det hand haffuer med fred.

Kapitola XI.

15. Ale někteřij z nich prawili: W Belzebubu knijžeti ďábelſkěm wymijta ďábly.

A niektorzy z nich mowili: Przez Beelzebulá kſiaże dyabelſkie wyrzuca dyabelſtwá.

16. A ginij pokauſſegijce/ znamenij s Nebe hledali od něho.

Drudzy záśie kuſząc go/ prośili znáku od niego.

17. Ale on když poznal myſſlenij gegich/ řekl gim: Každě králowſtwij ſamo w ſobě rozdělené/ zpuſtne/ a dům na dům padne.

Ale on gdyż wiedźiał myſli ich/ rzekł im: Káżde kroleſtwo rozdwoione przećiwko ſobie/ bywa zborzone/ á dom miedzy ſobą rozny vpádnie.

18. Protož geſtliže y Sſathanáſs proti ſobě geſt rozdělen/ kterak ſtane králowſtwij geho? Nebo prawijte/ že yá w Belzebubu wymijtám ďábly.

A ieſliżeć y ßátan rozdwoion ieſt przećiw ſobie: iákoż ſie oſtoi kroleſtwo iego? Abowiem powiedaćie/ iż iá przez Beelzebulá wyrzucam dyabelſtwá.

19. A geſtliže Belzebubem wymijtám ďábly/ Synowé waſſy kým wymijtagij? Protož oni Saudcowé waſſy budau.

Gdźie wiec ieſli ia przez Beelzebulá wyrzucam dyabelſtwá/ ſynowie wáßy przez kogoż wyrzucáia? á dla tegoż oni beda ſedźmi wáßymi.

20. Pakli mocý Božij wymijtám ďábly/ giſtě přiſſlo geſt mezy wás Králowſtwij Božij.

Ale ieſliż ia pálcem Bożym wyrzucam dyabelſtwá/ záiſtec do wás przyßło Kroleſtwo Boże.

21. Když ſylný Oděnec oſtřijhá ſýně ſwé/ w pokogi gſau wſſecky wěcy kterýmiž wládne.

Gdy ktory mocarz zbroyny ſtrzeże domu ſwego /w pokoiu ſa maietnośći iego.

יא

22 אִן דֵּין יָאתֵא מַן
דְּחַסִּין מֶנֵּהּ וְזָכֵא לֵהּ כ
כֻּלֵּהּ זַיְנֵהּ שָׁקֵל הַו דַּתְכִיל
הֲוָא עֲלַוְהִי וּבַזְתֵהּ מ
מְפַלֵּג׃

Ma quando vn piu forte di lui ſoprauuiene, e vincelo, toglie via tutte le ſue armi, ne lequali ſi confidaua, e diſtribuiſce le ſue ſpoglie.

23 מַן דְּלָא הֲוָא עַמִּי
לוּקְבַלִי הוּ וּמַן דְּלָא כָּנֵשׁ
עַמִּי מְבַדָּרוּ מְבַדַּר׃

Chi non è con me, è contra di me, e chi non raccoglie con me, diſperge.

24 רוּחָא טַנְפְּתָא מָא
דִּנְפְּקַת מֶן בַּר־נָשָׁא
אָזְלָא מֶתְכַּרְכָּא ב
בַּאתְרַוָתָא דְּמַיָּא לַיְת
בְּהוֹן דְּתֶתְבְּעָא לָהּ נַיְחָא
וּמָא דְּלָא אַשְׁכְּחַת
אָמְרָא אֶהְפּוֹךְ לְבַיְתִי
אֵימְכָא דִּנְפְּקֵת׃

Quando lo ſpirito immondo è vſcito de l'huomo camina per luoghi ſecchi, cercando ripoſo: e non ne trouando, dice, Io ritornaro ne la mia caſa, d'onde ſono vſcito.

25 וְאִן אָתָת אַשְׁכְּחָתֵהּ
דְּחַמִּים וַמְצַבַּרְת׃

E venutoui, la troua ſcopata & ornata.

26 הָיְדֵין אָזְלָא דָּבְרָא
שְׁבַע רוּחִין אַחְרָנְיָן
דְּבִישָׁן מֶנָּהּ וְעָאלֵין ו
וְעָמְרֵין תַּמָּן וְהָוְיָא ח
חַרְתֵּהּ דְּבַר־נָשָׁא הַו
בִּישָׁא מֶן קַדְמַיְתֵהּ׃

Et allora ſene va, e piglia con ſeco ſette altri ſpiriti peggiori di ſe: i quali entrati, habitano iui: e coſi l'vltima condition di quell'huomo diuien peggior che la prima.

27 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא
אֲרִימַת אַנְתְּתָא חֲדָא
קָלָהּ מֶן כֶּנְשָׁא וַאמְרַת
לֵהּ טוּבַיְהּ לְכַרְסָא ד
דִּטְעֶנְתָּךְ וְלַתְדַיָּא ד
דַּאיְנִיקִיךְ׃

E mentre ch'egli diceua queſte coſe, auuenne che vna certa donna tra la turba alzando la voce, gli diſſe, Beato il ventre che t'ha portato, e le mammelle che tu hai ſucchiate.

יא

22 וְאִם יָבוֹא חָזָק מִמֶּנּוּ וְגָבַר
עָלָיו אָז יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־
נִשְׁקוֹ אֲשֶׁר בָּטַח עָלָיו וְאֶת־
חֲלִיצוֹתָיו חִלֵּק׃

Mas ſi otro mas fuerte queel ſobreuiniendo lo vẽçiere, toma le todas ſus armas enque confiaua, y reparte ſus deſpojos.

23 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עִמִּי לְקָבְלִי
הוּא וַאֲשֶׁר לֹא יֶאֱסֹף עִמִּי יְפַזֵּר׃

Elque no es conmigo, contra mi es: y elque conmigo no apanna, derrama.

24 וְאִם רוּחַ טְמֵאָה יֵצֵא מִן־
הָאָדָם וְיִתְהַלֵּךְ בַּצִּיּוֹת וּבֶחֳרָבוֹת
וִיבַקֵּשׁ מְנוּחָה וְלֹא יִמְצָא יֹאמַר
אָשׁוּב לְבֵיתִי אֲשֶׁר יָצָאתִי
מִשָּׁם׃

Quando el eſpiritu immundo ſaliere del hombre, anda por lugares ſecos buſcando repoſo: y no hallandolo, dize Boluermehé à mi caſa, dedonde ſali.

25 וּבְבוֹאוֹ יִמְצָא אוֹתוֹ מְטֻאטָא
בְּמַטְאֲטֵא וּמְטֹהָר׃

Y viniendo, halla la barrida y adornada.

26 אָז יָבוֹא וַיִּקַּח אֵלָיו שֶׁבַע
רוּחוֹת אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה
וּבְבוֹאָן שָׁכְנוּ שָׁם וַיִּהְיוּ
הָאַחֲרוֹנוֹת הָאָדָם הַהוּא רָעוֹת
מֵרִאשׁוֹנוֹת׃

Entonces và, y toma otros ſiete eſpiritus peores que el, y entrados habitan alli: y ſon las poſtrimerias del tal hombre peores que las primerias.

27 וַיְהִי בְּדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה
וַתָּרֶם אִשָּׁה אַחַת אֶת־קוֹלָהּ
בָּעָם וַתֹּאמֶר לוֹ אַשְׁרֵי הַבֶּטֶן
אֲשֶׁר עֲמָסַתְךָ וְרֶחֶם אֲשֶׁר
נְשָׂאַתְךָ וְדַדִּים אֲשֶׁר יָנַקְתָּ׃

Y aconteció que diziendo el eſtas coſas, vna muger de la companna leuantandola boz, le dixo, Bienauenturado el vientre que te truxo, y las tetas que mamaſte.

ια´.

22. Ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν; τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

Mais ſi vn plus fort que lui ſuruient qui le ſurmonte, il lui oſte toutes ſes armes, eſquelles il ſe confioit, & departit ſes deſpouilles,

23. Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει.

Qui n'eſt auec moi, il eſt contre moi: & qui ne recueile auec moi, il eſpard.

24. Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, Ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον.

Quand l'eſprit immonde eſt ſorti de quelque homme, il chemine par lieux ſecs, cerchant repos: & n'en trouuant point, dit, Ie retournerai en ma maiſon, d'ou ie ſuis ſorti.

25. Καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

Et quand il vient, il la trouue baliee & paree.

26. Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ. καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

Et adonc il s'en va, & prend auec ſoi ſept autres eſprits pires que lui: & y entrent & habitent là: tellement que la derniere condition de ceſt homme-la eſt pire que la premiere.

27. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

Or aduint comme il diſoit ces choſes, qu'vne femme d'entre les troupes eſleua ſa voix, & lui dit, Bien-heureux eſt le ventre qui t'a porté & les mammelles que tu as tettees,

CAP. XI.

22. Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum: univerſa arma eius auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.

But when a ſtronger then he/cōmeth vpon him/and ouercommeth him/he taketh from him all his armour wherein hee truſted/and deuideth his ſpoiles.

23. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.

Hee that is not with me/is agaynſt mee: and hee that gathereth not with me/ ſcattereth.

24. Cùm immundus ſpiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et non inveniens dicit, Revertar in domum meam unde exivi.

When the vncleane ſpirite is gone out of a mā/he walketh through drie places / ſeeking reſt: and when he findeth none/ he ſayeth/ I will returne vnto mine houſe whence I came out.

25. Et cum venerit, invenit ſcopis mundatam & ornatam.

And when he commeth / he findeth it ſwept and garniſhed.

26. Tunc vadit, & aſſumit ſeptē alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſſi habitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius peiora prioribus

Then goeth he/and taketh to him ſeuen other ſpirites worſe then him ſelfe: and they enter in/and dwell there/ſo the laſt ſtate of that man is worſe then the firſt.

27. Factum eſt autem, cùm hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portavit, & hubera quæ ſuxiſti.

And it came to paſſe as he ſayde theſe thinges/ a certaine woman of the companie lifted vp her voyce/ and ſaid vnto him / Bleſſed is the wombe that bare thee / and the pappes which thou haſt ſucked

Das XI. Capitel.

22. Wenn aber ein ſtercker über jhn kompt/ vnd überwindet jn/ ſo nimpt er jm ſeinen Harniſch darauff er ſich verließ/ vnd theilet den raub auß.

Men naar der kommer en ſterckere offuer hannem / oc offueruinder hannem / Da tager hand hans Harnſk/ſom hand forlod ſigpaa / oc bytter Roffuit.

23. Wer nicht mit mir iſt/ der iſt wider mich / vnd wer nicht mit mir ſammlet/ der zurſtreuet.

Huo ſom er icke met mig / hand er mod mig/ oc huo ſom icke ſancker met mig / hand atſpreder.

24. Wenn der vnſauber geiſt von dem Menſchen außfehret / ſo durchwandelt er dürre ſtette/ ſucht ruhe / vnd findet jr nicht. So ſpricht er: ich will wider vmbkehren in mein Hauß/ darauß ich gegangen bin.

Naar den vrene Aand vdfar aff Menniſken/ da vandrer hand igennem tørre ſteder / ſøger huile / och finder hende icke. Da ſiger hand / Jeg vil vende om igen til mit Huſſ/ ſom ieg gick vd aff.

25. Vnd wenn er kommt/ ſo findet ers mit Beſemen gekeret vnd geſchmůcket.

Och naar hand kommer/ da finder hand det feyet met koſte oc pryder.

26. Denn gehet er hin/ vnd nimmt ſieben geiſter zu ſich / die erger ſind denn er ſelbs/ vnd wenn ſie hinein kommen/ wonen ſie da/ vnd wird hernach mit demſelbigen menſchen erger denn vor hin.

Saa gaar hand bort / oc tager ſiu Aander til ſig/ ſom ere argere / end hand ſelff / oc naar de komme ind/ bode der/ oc det bliffue der effter verre met det ſamme Menniſke / end tilforn.

27. Vnd es begab ſich/ da er ſolches redet/ erhub ein Weib im Volck die ſtimme/ vnd ſprach zu jhm: Selig iſt der leib/ der dich getragen hat/ vnd die Brůſte die du geſogen haſt.

Oc det begaff ſig / der hand ſaa talede/ opløffte en Quinde iblant Folcket røſten / oc ſagde til hannem/ Saligt er det Liff ſom bar dig / och de Bryſt ſom du dide.

Kapitola XI.

22. Pakli ſylněgſſý než on přigda přemuže gey/ wſſecka oděnij geho odegme w než geſt vffal/ a laupeže geho rozdělij.

Ale gdy mocnieyßy kto náden tárgnawßy ſie nań zwyćięży go / odeymuie wßytke ie° broń w ktorey vfal/ á lupy iego rozdzieli.

23. Kdož nenij ſemnau/ proti mněť geſt: a kdož nezbijrá ſemnau/rozptyluge.

Ktoryć nie ieſt zemna / ieſtći przeciwko mnie / á ktory nie zbiera zemna/ roſpraßa.

24. Když nečiſtý duch wygde od člowěka / chodij po mijſtech ſuchých/ hledage odpočinuti. A nenalezna/ dij: Wrátijm ſe do domu měho odkud gſem wyſſel.

Gdyć duch nieczyſty wychodzi od ktorego człowieká/chodzić po mieyſcach oſchłych ßukáiac odpoczynku/á gdy nie znáyduie/mowi: Wroce ſie do domu mego ſkadem wyßedl.

25. A když přigde/ nalezneť gey chwoſſtiſſt i wyčiſſtěny a ozdobený.

A ták przyßedßy znáyduie gi vmiećiony y wychedożony.

26. A thedy gde/ a přigme k ſobě giných ſedm duchůw horſſých ſebe/ a wegdauce přebýwagij tam: Y gſau poſlednij wěcy člowěka toho/ horſſij prwnijch.

Tedy ßedßy/ bierze z ſoba ſiedm inych duchow gorßych niż ſam ieſt / ktorzy wßedßy mießkáia tham / y ſtawa ſie ſtan poſledni człowieká onego gorßy ; aniż pirwßy.

27. Y ſtalo ſe když to powěděl/ pozdwihſſy hlaſu gedna žena z záſtupu/ řekla gemu: Blahoſlawený žiwot kterýž tebe noſyl/a prſy kterýchž gſy požijwal.

A ták gdy to mowił/ krzyknelá wy nioſlym głoſem niektora niewiaſtá z zgromádzenia / mowiac mu: Błogoſławiony żywot ktory ćie noſil/ y pierſi ktoreś ſat.

יא

28 אֲמַר לֵהּ הָו טוּבַיְהוֹן
לְאַיְלֵין דְּשָׁמְעוּ מֶלְּתֵהּ ד
דַּאלָהָא וְנָטְרִין לָהּ׃

Et egli diſſe, Anzi beati ſon quelli che odeno la parola di Dio, e la conſeruano.

29 וְכַד מֶתְכַּנְּשִׁין כֶּנְשֵׁא
שָׁרִי לְמֵאמַר שַׁרְבְּתָא
הָדָא בִּישְׁתָא אָתָא בָּעְיָא
וְאָתָא לָא תֶתְיְהֵב לָהּ
אֶלָּא אָתֵהּ דְּיוֹנָן נְבִיָּא׃

Adunandoſi poi la moltitudine, incomincio à dire, Queſta generatione è maluagia: ella cerca ſegno, e ſegno alcun non le ſarà dato, ſenon il ſegno di Iona Profeta.

30 אַיְכַנָּא גֵּיר דַּהְוָא יוֹנָן
אָתָא לְנִינְוָיֵא הָכַנָּא נֶהְוֵא
אַף בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
לְשַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Che ſi come Iona fu ſegno à i Niniuiti, coſi ſarà etiandio il Figliuol de l'huomo à queſta generatione.

31 מַלְכְּתָא דְּתַימְנָא
תְקוּם בְּדִינָא עַם אֶנָשָׁא
דְּשַׁרְבְּתָא הָדָא וְתְחַיֵּב
אֶנּוּן דְּאֶתָת מֶן עֶבְרַיהּ
דְּאַרְעָא דְּתֶשְׁמַע
חֶכְמְתֵהּ דִּשְׁלֵימוּן וְהָא
דְּיַתִּיר מֶן שְׁלֵימוּן הָרְכָּא׃

La Regina d'Auſtro ſi leuarà ſu nel giuditio con gli huomini di queſta generatione, e condannaragli: percioch'ella venne da i confini de la terra per vdir la ſapientia di Salomone: e pur ecco piu che Salomone in queſto luogo.

32 גַּבְרֵא נִינְוָיֵא נְקוּמוּן
בְּדִינָא עַם שַׁרְבְּתָא הָדָא
וְנְחַיְבוּנָהּ דְּתָבוּ בְּכָרוֹזוּתֵהּ
דְּיוֹנָן וְהָא דְּיַתִּיר מֶן יוֹנָן
הָרְכָּא׃

Gli huomini di Niniue ſi leuaranno ſu nel giuditio con queſta generatione, e condannarannola: percioche eſſi à la predication di Iona ſi riduſſeno à penitentia: e pur ecco qui piu che Iona.

יא

28 וְהוּא אָמַר אַף כִּי־אַשְׁרֵי
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר
אֱלֹהִים וְשָׁמְרוּ׃

Y el dixo, Antes bienauenturados los que oyen la palabra de Dios, y la guardan.

29 וַיִּקָּהֲלוּ הָעָם וַיָּחֶל לְדַבֵּר
הַדּוֹר זֶה רַע הוּא מְבַקֵּשׁ אוֹת
וְאוֹת לֹא יִנָּתֶן לוֹ כִּי־אִם אוֹת
יוֹנָה הַנָּבִיא׃

Y juntandoſe las compannas à el, començo à dezir, Eſta generacion, generacion mala es: ſennal buſca, mas ſennal no le ſerà dáda, ſino la ſennal de Ionas Propheta.

30 כִּי־כַּאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה אוֹת
לְנִינְוֵה כֵּן יִהְיֶה בֶן־הָאָדָם לַדּוֹר
הַזֶּה׃

Porque como Ionas fué ſennal à los Niniuitas, anſi tambien ſerà el Hijo del hombre à eſta generacion.

31 מַלְכַּת נֶגֶב תָּקוּם בַּמִּשְׁפָּט
עִם אַנְשֵׁי דוֹר הַזֶּה וְתִשְׁפְּטֵנוּ
כִּי־בָאָה מֵאַפְסֵי הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ
אֶת־חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה יוֹתֵר
מִשְּׁלֹמֹה פֹּה׃

La Reyna del Auſtro ſe leuantarà en juyzio con los hombres de eſta generacion, y los condenarà: que vino de los fines de la tierra à oyr la ſabiduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon en eſte lugar.

32 אַנְשֵׁי נִינְוֵה יָקוּמוּ בְּיוֹם
דִּין עִם דּוֹר הַזֶּה וְיַשְׁפִּטוּהוּ כִּי־
שָׁבוּ מֵרָעָתָם בְּמִקְרָא יוֹנָה
וְהִנֵּה יוֹתֵר מִיּוֹנָה פֹּה׃

Los hombres de Niniue ſe leuantarán en juyzio con eſta generacion, y la condenarán: que à la predicacion de Ionas hizieron penitencia: y heaqui mas que Ionas en eſte lugar.

ιά.

28. Αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

Adonc il dit, Mais pluſtoſt bienheureux ſont ceux qui oyent la parole de Dieu, & la gardent.

29. Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι. σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Et comme les troupes s'amaſſoyent, il ſe print à dire, Ceſte generation eſt meſchante: elle demande ſigne, ſigne ne lui ſera point donné, ſinon le ſigne de Ionas le Prophete.

30. Καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

Car comme Ionas fut ſigne à ceux de Niniue, ainſi le ſera auſſi le Fils de l'homme à ceſte generation.

31. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε.

La roine de Midi ſe leuera au iugemẽt auec les hõmes de ceſte generation, & les condamnera: pourtant qu'elle vint du bout de la terre pour ouïr la Sapience de Salomon: & voici, il y a ici plus que Salomon.

32. Ἄνδρες νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε.

Les gens de Niniue ſe leueront au iugement auec ceſte generation, & la condamneront pourtant qu'ils ſe ſont amendés à la predication de Ionas: & voici, il y a ici plus que Ionas.

CAP. XI.

28. At ille dixit, Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

But he ſayde / Yea / rather bleſſed are they that heare the worde of God / and keepe it.

29. Turbis autem concurrẽtibus cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequã eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

And when the people were gathered thicke together / he begã to ſay / This is a wicked generation: they ſeeke a ſigne / and there ſhall no ſigne be giuen / them / but the ſigne of Jonas the Prophet.

30. Nam ſicut fuit Ionas ſignum Ninivitis: ita erit & filius hominis generationi iſti.

For as Jonas was a ſigne to the Nineuites / ſo ſhall alſo the Sonne of man bee to this generation.

31. Regina Auſtri ſurget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hîc.

The Queene of the South ſhall riſe in iudgement / with the men of this generation / and ſhall condemne them: for ſhee came from the vtmoſt partes of the earth to heare thee wiſedome of Solomon / and beholde / a greater then Solomon is here.

32. Viri Ninivitæ ſurgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illã, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hîc.

Then men of Nineue ſhall riſe in iudgement with this generation / and ſhall condemne it: for they repented at the preaching of Jonas: and behold / a greater then Jonas is here.

Das XI. Capitel.

28. Er aber ſprach: Ja ſelig ſind die Gottes wort hören / vnd bewaren.

Men hand ſagde / Ja ſalige ere de / ſom høre Guds ord / oc beuare det.

29. Das Volck aber drang hinzu / da fieng er an / vnd ſaget: Diß iſt ein arge Art / ſie begert ein Zeichen / vnd jhr wird kein zeichen gegeben / denn nur das zeichen des Propheten Jonas.

Oc Folcket trengde hen til / da begynte hand / oc ſagde / Denne er en ond Slect / hun begærer it Tegen / oc hende ſkal inted tegen giffuis / vden alene Jone Prophetis tegen.

30. Denn wie Jonas ein zeichen war den Niniviten / alſo wird des menſchen Son ſein diſem Geſchlecht.

Thi lige ſom Jonas vaar de Niniviter it Tegen / Saa ſkal Menniſkens Søn vere denne Slect.

31. Die Königin von Mittag wird aufftretten für dem Gerichte / mit den Leuten dieſes Geſchlechts / vnd wird verdammen / denn ſie kam von der Welt ende / zu hören die Weißheit Salomonis / vnd ſihe / hie iſt mehr denn Salomon.

Dronningen aff Synden ſkal optræde faar Dommen / met denne Slectis Folck / oc ſkal fordømme dem / Thi hun kom fra Verdens ende / at høre Salomonis viſdom / och ſee / her er mere end Salomon.

32. Die Leute von Ninive werden aufftretten für dem Gericht / mit dieſem geſchlecht / vnd werdens verdammen / denn ſie theten buſſe nach der Predig Jonas / vnd ſihe / hie iſt mehr denn Jonas.

De Folck aff Niniue ſkulle optræde faar Dommen / met denne Slect / ock ſkulle fordømme hende / Thi de giorde Penitentze effter Jone Predicken / Oc ſee / her er mere end Jonas.

Kapitola XI.

28. A on řekl: Zagiſtě tak geſt / Blahoſlawenij kteřijž ſlyſſij Slowo Božij / a oſtřijhagij ho.

Ale on rzekl: Rowſzem blogoſláwieni ći ktorzy ſlucháia ſlowá Bożego / y ſtrzegą go.

29. A když ſe záſtupowé zbijhali / počal prawiti: Pokolenij toto / pokolenij neprawé gě: znamenij hleda / a znamenij gemu nebude dáno / gedině znamenij Jonáſſe Proroka.

A gdy ſie niemáło ludu zeſzło okolo niego / począł mowić: Ten narod ieſt złośćiwy / żada znakow alec im znák nie bedzie dan / tylkoż znák on Jonaſzá Proroká.

30. Nebo yakož Jonáſs byl za znamenij Nynywitſkým / takež budě y Syn člowěka pokolenij tomuto.

Abowiem iáko Jonaſz był ná znák Niniwitom / thákżec bedźie y Syn człowieczy narodowi temu.

31. Králowna od Poledne wſtane na Saud s mužmi pokolenij tohoto / a odſaudij ge: nebo přigela od končin země / aby ſlyſſela maudroſt Sſalomunowu: a ay wijce než Sſalomaun tuto.

Krolowa od południa wſtánie ná ſad z meżmi narodu tego / y oſadźi ie dla tego / iż przyſzłá od kończyn żiemie áby ſluchałá mádrośći Salomonowey / á otoć ná mieyſcu tym wietſzy ieſt niż Sálomon.

32. Mužij Nynywitſſtij powſtanau na Saud s pokolenijm tijmto / a potupij ge: neb gſau pokánij činili k kázanij Jonáſſowu: a hle wijce než Jonáſs tuto /

Ludzie Niniwitſcy powſtána ná ſad z narodem tym / y oſadzą ie dla tego / iż ſie vználi ná Jonaſzowe opowiedánie / A oto wietſzy niż Jonaſz ieſt ná tym mieyſcu.

יא

33 לָא אֱנָשׁ מַנְהַר שְׁרָגָא וְסָאֵם לֵהּ בְּכֶסְיָתָא אָו תְּחֵית סָאתָא אֶלָּא לְעַל מֶן מְנָרְתָא הַאילֵין דְּעָאלִין יֶחֱזוּן בּוּהֲרֵהּ׃

Niuno accende la lucerna, e ponela in luogo aſcoſo, ne ſotto lo ſtaio, ma ſopra il candeliere, accioche quelli che entrano, veggano lume.

34 שְׁרָגֵהּ דְּפַגְרָךְ אִיתַיְהּ עַיְנָךְ אֵמָתַי הָכִיל דְּעַיְנָךְ פְּשִׁיטָא אַף כֻּלֵּהּ פַּגְרָךְ יֶהֱוֵא נַהִיר אֶן דֵּין תֶּהֱוֵא בִּישָׁא וְאַף פַּגְרָךְ יֶהֱוֵא חֲשׁוּךְ׃

La lucerna del corpo è l'occhio: la onde ſe l'occhio tuo ſarà ſemplice, tutto il tuo corpo ancora ſarà luminoſo: ma ſe ſarà maluagio, il tuo corpo ancora ſarà tenebroſo.

35 אֶזְדַּהַר הָכִיל דַּלְמָא בּוּהְרָא דְּבָךְ חֲשׁוּכָא הוּ׃

Guarda dunque che il lume, il quale è in te, non ſia tenebre.

36 אֶן דֵּין כֻּלֵּהּ פַּגְרָךְ ג נַהִיר הוּ וְלַית בֵּהּ מְנָתָא מֶדֶם חֲשׁוּכָא יֶהֱוֵא מַנְהַר כֻּלֵּהּ אַיךְ דִּשְׁרָגָא בְּדַלְקֵהּ מַנְהַר לָךְ׃

Se dunque tutto il tuo corpo ſarà luminoſo, ſenz'hauer parte alcuna tenebroſa, egli ſarà luminoſo tutto, come quãdo la lucerna t'illumina con lo ſplendore.

37 כַּד דֵּין מְמַלֵּל בְּעָא פְּרִישָׁא חַד דְּיֶשְׁתָּרֵא לְוָתֵהּ וְעַל אֶסְתְּמֵךְ׃

E mentre ch'egli parlaua, vn Fariſeo il pregò che deſinaſſe con ſeco. Et egli entrato in caſa ſi poſe à tauola.

38 הָו דֵּין פְּרִישָׁא כַּד חֲזָיְהִי אֶתְדַּמַּר דְּלָא לוּקְדַם עֲמַד מֶן קְדָם שָׁרוּתֵהּ׃

Il Fariſeo veduto queſto, ſi marauigliò ch'egli non s'era prima lauato innanzi al deſinare.

יא

33 אִישׁ לֹא יְבָעֵר נֵר וַיָּשִׂים בַּמִּסְתָּר אוֹ תַּחַת הַסְּאָה כִּי אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְמַעַן אֵלֶּה אֲשֶׁר יָבוֹאוּ יִרְאוּ אֶת־הַנֹּגַהּ׃

Nadie pone en oculto el candil encendido, ni debaxo del almud: ſino en el candelero, paraque losque entran, vean la lumbre.

34 נֵר הַגּוּפָה יֵשׁ הָעַיִן וְאִם עֵינְךָ תַּמָּה הִיא כָּל גּוּפָתְךָ נְאוֹרָה וְאִם רָעָה הִיא גַּם כָּל גּוּפָתְךָ נֶחֱשָׁכָה׃

El candil del cuerpo es el ojo: pues ſi tu ojo fuere ſimple, tambien todo tu cuerpo ſerá reſplandeciente; mas ſi fuere maló, tambien tu cuerpo ſerà tenebroſo.

35 לָכֵן רְאֵה פֶּן הָאוֹר אֲשֶׁר בְּךָ חֹשֶׁךְ יִהְיֶה׃

Mira pues, ſi la lumbre que en ti ay, és tinieblas.

36 וְאִם הַגּוּפָה נְאוֹרָה כֻּלָּהּ וְלֹא יֵשׁ בָּהּ חֵלֶק בַּחֹשֶׁךְ אָז כֻּלָּהּ נְאוֹרָה תִּהְיֶה וּכְמוֹ נֵר בְּנָגְהוֹ יָאִיר אוֹתָךְ׃

Anſique ſiendo todo tu cuerpo reſplandeciente, no teniendo alguna parte de tiniebla, ſerà todo luziente como quando vn candil de reſplandor te alumbra.

37 וּבְדַבְּרוֹ שָׁאַל מִמֶּנּוּ מְפָרֵשׁ אֶחָד לִסְעַד־לִבּוֹ עִמּוֹ וַיָּבוֹא וַיִּשְׁכָּב׃

Y desque vuo hablado, rogole vn Phariſeo que comieſſe conel: yentrado Ieſus, ſentoſe à la meſa.

38 וְהַמְפָרֵשׁ רָאָה וַיִּתְמַהּ כִּי לֹא בָרִאשׁוֹנָה נִטְבַּל בַּמַּיִם לִפְנֵי הַמִּרְוֵחַ׃

y el Phariſeocomo lo vido, marauilloſe deque no ſe lauò antes de comer.

ια´.

33. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

Or nul n'allume la chandelle, & la met en lieu caché, ne ſous vn boiſſeau: mais ſur le chandelier, afin que ceux qui entrent voyent la lumiere.

34. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

La chandelle du corps, c'eſt l'œil: ſi donc ton œil eſt ſimple, tout ton corps auſſi ſera eſclairé: mais s'il eſt malin tõ corps auſſi ſera tenebreux.

35. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστίν.

Regarde donc que la lumiere qui eſt en toi ne ſoyenr tenebres.

36. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινὸν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινὸν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φοτίζῃ σε.

Si donc tout ton corps eſt eſclairé, n'ayant aucune partie tenebreuſe, il ſera eſclaire par tout comme quand la chandelle t'eſclaire par ſa lumiere.

37. Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.

Et comme il parloit, quelque Phariſien le pria de diſner chez lui: & Ieſus y entra, & ſe mit à table.

38. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.

Mais le Phariſien s'eſmerueilla de ce qu'il vid qu'il ne s'eſtoit premierement laué deuant le diſner.

CAP. XI.

33. Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

No man lighteth a candle / and putteth it in a priuie place: neither vnder a buſhell: but on a candleſticke/that they which come in/ may ſee the light.

34. Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.

The light of the bodie is the eye: therfore when thine eye is ſingle/ then is thy whole bodie light: but if thine eye be euill/then thy bodie is darke.

35. Vide ergo ne lumē quod in te eſt, tenebræ ſint.

Take heede therefore/ that the light which is in thee /be not darkenes.

36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

If therefore thy whole bodie ſhalbe light / hauing no part darke / then ſhall all be light/euen as when a candle doth light thee with the brightnes.

37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.

And as he ſpake / a certaine Phariſe beſought him to doine with him: and he went in/ and ſate downe at table.

38. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere: quare non baptizatus eſſet ante prandium.

And when the Phariſe ſawe it / he marueiled that hee had not firſt waſhed before dinner.

Das XI. Capitel.

33. Niemand zündet ein Liecht an/ vnd ſetzt es an einen heimlichen ort/ auch nicht vnter einen Scheffel/ ſondern auff den Leuchter/ auff daß / wer hinein gehet / das liecht ſehe.

Ingen tender it Liuſſ/ oc ſetter det paa en lønlig ſted/icke heller vnder en Skeppe/men paa Liuſſeſtagen/ paa det / at huo ſom gar ind / ſkal ſee Liuſſet.

34. Das auge iſt des Leibs liecht/ wenn nun dein auge einfeltig ſein wird / ſo iſt dein gantzer Leib liechte/ So aber dein auge ein ſchalck ſein wird / ſo iſt dein Leib finſter.

Oyet er Legemens liuſſ/ Naar ſom dit Oye bliffuer nu enfoldigt / da er alt dit Legeme liuſt. Men bliffuer dit Oye en Skalck / da er oc dit Legeme mørckt.

35. So ſchaue drauff/ daß nicht das Liecht inn dir finſterniß ſey.

Saa ſee der til / at det Liuſſ i dig er i icke mørckt.

36. Wenn nun dein Leib gantz liecht iſt / das er kein ſtück vom finſterniß hat/ ſo wird er gantz Liecht ſein / vnd wird dich erleuchten/ wie ein heller blitz.

Naar ſom dit Legeme er nu gantſke liuſt / at det haffuer inted ſtycke aff mørcket / da bliffuer det gantſke liuſt/ oc ſkal opliuſe dig / ſom it klart Liuet.

37. Da er aber in der rede war/ bat jhn ein Phariſeer / daß er mit jm das Mittagsmahl eſſe. Vnd er gieng hinein/ vnd ſatzte ſich zu Tiſche.

Oc ſom hand ſaa talede/ bad en Phariſeer hannem/ at hand ſkulde æde middagis Maaltid met hannem. Oc hand gick ind / oc ſette ſig til Bordz.

38. Da das der Phariſeer ſahe/ verwunderte er ſich / daß er ſich nicht vor dem eſſen gewaſchen hette.

Der Phariſeeren ſaa det/ forundrede hand ſig/ at hand tode ſig icke før hand oed.

Kapitola XI.

33. Žádný nezažehá ſwijce/ a wſkrytě gij ſtawj/ ani pod nádobu: ale na ſwijcnu / aby ti kteřijž wcházegij ſwětlo widěli.

A żadenći świece zápaloney nie kładzie do mieyſcá ſkrytego / áni pod korzec / ále do lichtarzá / áby ci ktorzy wchodzą widzieli świátło.

34. Swijce těla twého/ geſtiť oko twé: Budeli oko twé ſproſtné/ wſſeckno tělo twé bude ſwětlé/ a pakli bude neprawé/ také tělo twé tmawé bude.

Swiátłość ciáłá ieſt oko / á przetoż gdyby oko twe było proſte/ y wßytkoć ciáło twe świetne bedzie. Ale gdy bedzie złe/ też y ciáło twe ciemne bedzie.

35. Protož wiz aby ſwětlo/ kteréž geſt w tobě/ tmy nebýly.

Obaczayże tedy ieſliż świátło ktore maß w ſobie ieſt ciemnoſcia.

36. Pákli tělo twé ſwětlé bude/ nemage žádné ſtránky temnoſtij: budeť ſwětlé wſſecko/ a yako Swijce ſwětlem oſwijtij tebe.

Ieſliż tedy ciáło twe wßytko świetne bedzie / niemáiac iákiey cząſtki záćmioney / thákci wßytko świetne bedzie / iáko gdy świecá bláſkiem ſwoim oświeca cię.

37. A když odmluwil/ proſyl ho geden Zákonijk aby owědwal v něho. A wſſed poſadil ſe za Stuol.

Tego gdy ießcze domawiał/ niektory Fárizeuß proſił go áby był ná obiedzie v niego/ wßedßy thedy/ ſiadł.

38. Zákonijk pak wida diwil ſe/ proč ſe nevmyl před obědem.

A widząc Fáryzeuß dziwował ſię/ że ſię pirwey nie vmył przed obiádem.

יא

39 אֲמַר לֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ ה
הָשָׁא אַנְתּוּן פְּרִישֵׁא בָּרֵהּ
דְּכָסָא וְדִפִּנְכָּﬡ מְדַכֵּין
אַנְתּוּן וְלַגַו מֶנְכוֹן דֵּין מְלֵא
חֲטוּפְיָא וּבִישָׁתָﬡ׃

Onde il Signor li diſſe, Voi Fariſei nettate hora la parte di fuore del calice e del piatto : ma la parte voſtra di dentro è piena di rapina e d'iniquità.

40 חַסִירַי רֶעְיָנָא לָﬡ
הֲוָא מַן דַּעֲבַד דַּלְבַר וְדַלְגַו
הֻו עֲבַד׃

O ſtolti, colui che ha fatto quel che è di fuore, non ha egli fatto ancora quel che è di dentro ?

41 בְּרַם מֶדֶם דְּאִיﬨ
הַבוּהִי בְּזֶדְקְתָא וְהָא כֻּל־
מֶדֶם דְּכֵא הוּ לְכוֹן׃

Date piu toſto la limoſina di quello che hauete, & ecco tutte le coſe vi ſaran monde.

42 אֶלָּא וַי לְכוֹן פְּרִישֵׁא
דַּמְעַסְּרִין אַנְתּוּן נַנְעֵﬡ
וּפֵגַּנָא וְכֻל יוּרַק וְעָבְרִין
אַנְתּוּן עַל דִּינָא וְעַל חוּבָּא
דְּאַלָהָא הָלֵין דֵּין וָלֵﬡ
הֲוָא דְּתֶעְבְּדוּן וְהָלֵין לָא
תֶשְׁבְּקוּן׃

Ma guai à voi Fariſei, percioche voi decimate la menta, e la ruta, & ogni herbaggio : ma laſciate indietro il giuditio e la charità di Dio. Biſognaua far queſte coſe, e non laſſar quelle.

43 וַי לְכוֹן פְּרִישֵׁﬡ ד
דְּרָחְמִין אַנְתּוּן רִישׁ ---
מוֹתְבֵא בִּכְנוּשָׁתָא וּשְׁלָמָא
בְּשׁוּקֵﬡ׃

Guai à voi Fariſei, percioche amate i primi ſeggij ne le ſinagoghe, e le ſalutationi ne le piazze.

44 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא
נָסְבַי בַּאפֵּא דְּאִיתַיְכוֹן
אַיךְ קַבְרֵא דְּלָﬡ יָדִיעִין
וּבְנַי־נָשָׁא מְהַלְּכִין עֲלַיְהוֹן
וְלָא יָדְעִין׃

Guai à voi Scribi e Fariſei hipocriti, percioche voi ſete come i ſepolcri, che non appariſcono, e gli huomini che vi caminano ſopra, non ne ſanno niente.

יא

39 וְאָדוֹן אָמַר אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים
אַתֶּם עַתָּה אֶת אֲשֶׁר מִחוּץ לַכּוֹס
וְלַקְּעָרָה תְּטַהֲרוּ וַאֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם
מָלֵא גְזֵלָה וְרָעָה׃

Y el Sennor le dixo, Aora voſotros los Phariſeos lo de fuera del vaſo y del plato limpiays : mas lo que eſtá dentro de voſotros, eſta lleno de rapina y de maldad.

40 הַכְּסִילִים הֲלֹא הָעֹשֶׂה אֶת
הַחוּץ גַּם עָשָׂה אֶת־הַקֶּרֶב׃

Locos. el que hizo lo de fuera, no hizo tambien lo de dentro ?

41 אַךְ תְּנוּ לִצְדָקָה אֶת אֲשֶׁר
יֵשׁ בִּידֵיכֶם וְהִנֵּה כָל־דְּבָרִים
טְהוֹרִים יִהְיוּ לָכֶם׃

Empero lo que reſta, dad lymoſna : y he aqui todo os ſerà limpio.

42 אֲבָל אוֹי לָכֶם הַמְּפָרְשִׁים
כִּי־תְעַשְּׂרוּ אֶת־מִנְתָּא מְחוֹל
וְכָל־יֶרֶק וְתַעַבְרוּ אֶת מִשְׁפַּט
וְאַהֲבַת אֱלֹהִים אֵלֶּה יִצְטָרֵךְ
לַעֲשׂוֹת וְאֵלֶּה לֹא לַעֲזוֹב׃

Mas ay de voſotros Phariſeos, que dezmyas le menta, y la ruda, y toda ortaliza : mas el juyzio y la Charidad de Dios paſſays de largo. Empero eſtas coſas era meneſter hazer, y no dexar las otras.

43 אוֹי לָכֶם הַמְּפָרְשִׁים כִּי־
אֲהַבְתֶּם אֶת־מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת
בָּעֵדוֹת וְאֶת בְּרָכוֹת בַּשְּׁוָקִים׃

Ay de voſottos Phariſeos, que amays las primeras ſillas en las ſynogas, y las ſalutaciones en las plaças.

44 אוֹי לָכֶם הַסּוֹפְרִים
וְהַמְּפָרְשִׁים הַחֲנֵפִים כִּי־אַתֶּם
כְּמוֹ קְבָרִים הַנִּסְתָּרִים וַאֲנָשִׁים
הוֹלְכִים עֲלֵיהֶם וְאֵינָם יוֹדְעִים׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos hypocritas, que ſoys como ſepulchros que no ſe parecen, y los hombres que andan encima no lo ſaben.

ια'.

39. Εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν, Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

Et le Seigneur lui dit, Vous autres Phariſiẽs nettoyez le dehors de la coupe & du plat : mais le dedans de vous eſt tout plein de rapine & de meſchanceté.

40. Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

Inſenſés, cëlui qui a fait le dehors, n'a-il pas fait auſſi le dedans ?

41. Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστι.

Mais pluſtoſt eſlargiſſes en aumoſne ce que vous auez, & voici, toutes choſes vous ſeront nettes.

42. Ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Mais mal-heur ſur vous Phariſiens : car vous diſmez bien la menthe, & la rue, & toute maniere d'herbage, & laiſſez en arriere le iugement & la charité de Dieu : il faloit faire ces choſes ici, & ne laiſſer point celles-la.

43. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mal-heur ſur vous Phariſiens, qui aimez les premieres ſeances és ſynagogues, & les ſalutations és marchés.

44. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

Mal-heur ſur vous Scribes & Phariſiens hypocrites : car vous eſtes comme les ſepulcres qui n'apparoiſſent point, & les hommes qui paſſent par deſſus n'en ſauent rien.

CAP. XI.

39. Et ait Dominus ad illum, Nunc vos Phariſæi quod deforis eſt calicis & catini mundatis: quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina & iniquitate.

And the Lorde ſayd to him/ In deede ye Phariſes make cleane the outſide of the cup/ and of the platter: but the inward part is full of rauening and wickednes.

40. Stulti, nónne qui fecit quod deforis eſt, etiam id quod deintus eſt fecit?

Ye fooles/ did not hee that made that which is without / make that which is within alſo?

41. Veruntamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.

Therefore/ giue almes of thoſe thinges which are within / and beholde/ all thinges ſhall be cleane to you.

42. Sed væ vobis Phariſęis, quia decimatis mentam & rutam, & omne olus: & præteritis iudicium, & charitatem Dei, hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

But wo be to you / Phariſes: for yee tithe the mynt and the rewe / & all maner herbes/ and paſſe ouer iudgemēt and the loue of God: theſe ought ye to haue done/ and not to haue left the other vndone.

43. Væ vobis Phariſæis, quia diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.

Wo be to you/ Phariſes: for ye loue the vppermoſt ſeates in the Synagogues/ and greatings in the markets.

44. Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſupra, neſciunt.

Wo be to you/ Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye are as graues which appeare not / and the men that walke ouer them/ perceiue not.

Das XI. Capitel.

39. Der HERR aber ſprach zu jm: Jhr Phariſeer haltet die Becher vnd Schüſſel außwendig reinlich / aber euer inwendigs iſt vol raubs Vnnd boßheit.

Da ſagde HERREN til hannem/ J Phariſeere holde Begere oc Fad vduortis renlige / Men det ſom er inden til i eder / er fult aff roff oc ondſkaff.

40. Jhr Narren / meinet jhr / daß inwendig rein ſey / wenns außwendig rein iſt.

J Daarer / mene i at det er rent inden til / naar ſom det er rent vden til?

41. Doch gebt Almoſen von dem das da iſt/ ſihe/ ſo iſts euch alles rein.

Giffuer dog Almiſſe aff det ſom der er/ ſee/ da er det eder altſammen rent.

42. Aber weh euch Phariſeern/ daß jr verzehendet die mintze vnd rauten/ vnd allerley kol/ vnd gehet für dem gerichte über / vnd für der liebe Gottes. Diß ſolt man thun / vnd jennes nicht laſſen.

Men we eder Phariſeere/ at i tinde aff Mynter oc Ruder/ oc alle honde Kaal / oc gaa om kring Dom/ oc Gudz kærlighed. Dette ſkulde mand gøre / oc icke forſømme det andet.

43. Weh euch Phariſeern / daß jr gerne oben anſitzet inn den Schulen/ vnd wolt gegrüſſet ſein auff dem Marckte.

We eder Phariſeere/ at i ſide gerne øffuerſt i Scholerne / oc ville hilſis paa Torffuit.

44. Weh euch Schrifftgelehrten vnd Phariſeer / jhr Heuchler / daß jr ſeyt wie verdeckte Todtengräber/ darüber die Leute lauffen/ vnd kennen ſie nicht.

We eder Scriffkloge oc Phariſeer/ i Øyenſkalcke/ at i ere ſom Dødis ſkiulte graffuer / huilcke Folckene løbe offuer/ oc kende dem icke.

Kapitola XI.

39. Y řekl PAN k němu: Nynij wy Zakonijcy což zewnitř geſt konwice a mijſy čiſtijte/ ale což wnitř gť waſſeho/ plno geſt laupeže a neprawoſti.

Rzekł thedy Pon k niemu: Aczći wy Fáryzeuſzowie zwirzchu kubek y miſe vmywacie/ lecz v was wewnatrz pełno ieſt drapieſtwá y złośći.

40. Blázni/ wſſak ten kterýž geſt včinil což zewnitř gť/ včinil také y což wnitř geſt.

Szaleni/ izaż ten ktory vczynił to co ieſt zwirzchu/ nie vczynił też tego co ieſt y wewnatrz?

41. Ale wſſak nad to nadewſſe/ dáwaytež Almužnu / a ay wſſecky wěcy wám čiſté gſau.

A przetoż tho co w nich ieſt daycie zá iálmużne / á otoc wam wſzytki rzeczy beda czyſtemi.

42. Ale běda wám Zákonijkům / kteřijž deſátky dáwáte z Máty a z Rauty/ a ze wſſeliké Zeliny/ a opauſſtijte Saud a Láſku Božij. Tyto wěcy zagiſté měli gſte činiti / a oněch neopauſſtěti.

Ale biádá wam Fáryzeuſzowie/ ktorzy dawacie dzieſiecine z mietki y z ruty/ y z każdey iárzyny/ á opuſzczacie ſady miłość Boża. A no wam to było trzebá czynić / á onych nie opuſzczáć.

43. Běda wám Zákonijkům/ nebo milugete prwnij mijſto w Sſkolách / a pozdrawowánij na trhu.

Biádáż wam Fáryzeuſzowie/ ktorzy miłniecie pirwſze zaſiádánia w zebrániu/ y witánia ná rynkách.

44. Běda wám/ nebo gſte yako Hrobowé kteřijž negſau patrnij/ a Lidé chodijce přes ně/ newědij.

Biádá wam Doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci/ Abowiem ieſteſcie iáko groby ktorych niewidáć/ co o nich niewiedza ci ktorzy nádnimi chodza.

יא

45 וַעֲנָא חַד מֶן סָפְרֵא וֶאמַר לֵהּ מַלְפָנָא כַּד הָלֵין אָמַר אַנְתְּ וָאף לַן מְצַעַר אַנְתְּ :

Allora vno de Dottori de la Legge riſpondendo, gli diſſe, Maeſtro, dicendo tu queſte coſe, fai ingiuria ancora à noi.

46 הוּ דֵין אֶמַר אָף לְכוֹן סָפְרֵא וַי דְּמַטְעְנִין אַנְתּוּן לִבְנַי־נָשָׁא מוֹבְלֵא יַקִּירָתָא וְאַנְתּוּן בַּחְדָא מֶן צֶבְעָתְכוֹן לָא קָרְבִין אַנְתּוּן לְהֵין לְמוֹבְלֵא :

Et egli diſſe, Guai ancora voi, Dottori de la Legge, percioche voi caricate gli huomini di peſi difficili à portare, e voi non toccate le ſome pur con vno de voſtri diti.

47 וַי לְכוֹן דְּבָנִין אַנְתּוּן קַבְרֵא דִּנְבִיֵּא דַּאֲבָהַיְכוֹן קַטְלוּ אֶנּוּן :

Guai à voi, percioche voi edificate i ſepolcri de Profeti, e i voſtri padri gli occiſero.

48 סָהֲדִין אַנְתּוּן הָכִיל וְצָבֵין אַנְתּוּן בַּעֲבָדֵא דַּאֲבָהַיְכוֹן דְּהֶנּוּן קְטַלוּ אֶנּוּן וְאַנְתּוּן בָּנִין אַנְתּוּן קַבְרַיְהוֹן :

Per certo voi date teſtimonio d'approuare l'opere de padri voſtri : percioche eſſi gli occiſero, è voi edificate i lor ſepolcri.

49 מֶטּוּל הָנָא אָף חֶכְמְתָא אֶמְרַת דְּהָא אֶנָא אֶשַׁדַּר לְהוֹן נְבִיֵּא וַשְׁלִיחֵא מֶנְּהוֹן נִרְדְּפוּן וְנִקְטְלוּן :

E però la ſapientia di Dio diſſe, Io mandarò loro de Profeti e de gli Apoſtoli, e di quelli n'occideranno, e perſeguitaranno.

50 דְּנִתְתְּבַע דְּמָא דְּכֻלְּהוֹן נְבִיֵּא דְּאֶתְאֱשַׁד מֶן דְּאֶתְבְּרִי עָלְמָא מֶן שַׁרְבְּתָא הָדָא :

Accioche il ſangue di tutti i Profeti, che è ſtato ſparſo fin da la fondatione del mondo, ſi ricerchi da queſta generatione.

יא

45 וַיַּעַן אֶחָד מִן הַסּוֹפְרִים וַיֹּאמֶר לוֹ מְלַמְּדֵנוּ בְּדַבֶּרְךָ אֶת הָאֵלֶּה מְגַדְּפֵנוּ :

Y reſpondiendo vno delos Doctores de la Ley, dizele Maeſtro, quando dizes eſto, tembien nos affrentas à noſotros.

46 וַיֹּאמֶר וְאַתֶּם הַסּוֹפְרִים אוֹי לָכֶם כִּי־תַטְעִנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּשׁוּכוֹת וּבְסִבָלוֹת וְאַתֶּם בְּאַחַת אֶצְבְּעוֹתֵיכֶם לֹא תִגְּעוּ אֶת־הַשּׁוּכוֹת :

Y el dixo, Ay de voſotros tambien Doctores de la Ley, que cargays los hombres con cargas que no pueden lleuar : mas voſotros ni aun con vn dedo tocays las cargas.

47 אוֹי לָכֶם כִּי בְנִיתֶם אֶת־קִבְרֵי הַנְּבִיאִים וַאֲבוֹתֵיכֶם הֲרָגוּם :

Ay de voſotros, que edificays los ſepulchros de los Prophetas, y mataronlos vueſtros padres.

48 אָמְנָם מְעִידִים אַתֶּם כִּי־רְצִיתֶם בְּמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵיכֶם כִּי הֵמָּה הֲרָגוּם וְאַתֶּם בּוֹנִים אֶת־קִבְרֵיהֶם :

Cierto days teſtimonio que conſentis en los hechos de vueſtros padres: porque à la verdad ellos los mataron, mas voſotros edificays ſus ſepulchros.

49 עַל־כֵּן חָכְמַת אֱלֹהִים אָמְרָה לָּהּ אֶשְׁלַח אֲלֵיהֶם נְבִיאִים וּמַלְאָכִים וְיִרְדְּפוּ וְיַהַרְגוּ מֵהֵמָּה :

Portanto la Sabiduria de Dios tambien dixo, Embiaré à ellos Prophetas, y Apoſtoles, y dellos à vnos mataràn, y à otros perſeguirán :

50 לְמַעַן יְבֻקַּשׁ דַּם כָּל־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר נִשְׁפַּךְ מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם מִדּוֹר הַזֶּה :

Paraque deeſta generacion ſea demandada la ſangre de todos los Prophetas, que ha ſido derramada deſde la fundacion del mundo.

ια'.

45. Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

Alors quelcun des docteurs de la Loy print le propos, & lui dit, Maiſtre, en diſant ces choſes tu nous dis auſſi outrage.

46. Ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα. καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

Et il dit, Mal-heur auſſi ſur vous docteurs de la loy : car vous chargez les hommes de charges importables, mais vous-meſmes ne touchez point les fardeaux de l'vn de vos doigts.

47. Οὐαὶ ὑμῖν· ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

Mal-heur ſur vous : car vous baſtiſſez les ſepulcres des Prophetes, leſquels vos peres ont tués.

48. Ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.

Pour vrai teſmoignez-vous que vous conſentez aux actes de vos peres: car ils les ont tués, & vous baſtiſſez leurs ſepulcres.

49. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

Pour ceſte cauſe auſſi la Sapience de Dieu a dit, Ie leur enuoyerai des Prophetes & des Apoſtres, & ils en tueront, & en dechaſſeront.

50. Ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Afin que le ſang de tous les Prophetes, qui a eſté reſpandu dés la fondation du monde, ſoit redemandé de ceſte nation.

CAP. XI.

45. Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi, Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

Then anſwerd one of the expounders of the Lawe/ and ſayd vnto him / Maſter/ Thus ſaying thou putteſt vs to rebuke alſo.

46. At ille ait, Et vobis Legiſperitis væ: quia oneratis homines oneribus quæ portare non poſſunt; & ipſi uno digito veſtro non tangitis ſarcinas.

And he ſayd/ Wo be to you alſo/ ye interpreters of the Lawe: for yee lade men with burdens grieuous to be borne / and ye your ſelues touche not the burdens with one of your fingers.

47. Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos.

Wo be to you: for yee builde the ſepulchres of the Prophets / and your fathers killed them.

48. Profectò teſtificamini, quòd conſentitis operibus patrum veſtrorũ: quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.

Truely ye beare witnes / and allowe the deedes of your fathers: for the killed them/ and ye build their ſepulchres.

49. Propterea & ſapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apoſtolos, & ex illis occident & perſequentur.

Therefore ſaid the wiſedome of God/ I will ſend them Prophets and Apoſtles / and of them they ſhall ſlay and perſecute.

50. Vt inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à generatione iſta.

That the blood of all the Prophets/ ſhed from the foundatiõ of the worlde / may be required of this generation.

Das XI. Capitel.

45. Da antworttet einer von den Schrifftgelehrten / vnd ſprach zu jm: Meiſter / mit den worten ſchmeheſt du vns auch.

Da ſuarede en aff de Scrifftkloge/ oc ſagde til hannem/ Meſtere / met de ord forhaaner du oc oſſ.

46. Er aber ſprach: Vnd weh auch euch Schrifftgelehrten / denn jr beladet die Menſchen mit vnträglichen laſten / vnd jr rühret ſie nicht mit einem finger an.

Da ſagde hand/ Oc we oc ſaa eder Scrifftkloge/ Thi i beſuare Menniſken met Byrder ſom de icke kunde bære / oc i røre dem icke met en finger.

47. Weh euch / denn jhr bauet der Propheten gräber / Eure Väter aber haben ſie getödtet.

We eder / Thi i bygge Propheternis graffuer/ Eders Fedre ſloge dem ihiel.

48. So bezeuget jhr zwar / vnd bewilliget in euer Väter werck / denn ſie tödten ſie / ſo bauet jhr jhre Gräber.

Saa beuiſe i ſandelige / oc ſamtycke i eders Fedris Gerninger / Thi de ſloge dem ihiel / ſaa bygge i deris graffuer.

49. Darumb ſpricht die Weißheit Gottes / Jch wil Propheten vnd Apoſtel ſenden / vnd derſelbigen werden ſie etliche tödten vnd verfolgen.

Der faare ſiger Gudz Viſdom / Jeg vil ſende Propheter oc Apoſtle til dem / Oc de ſkulle ſla nogle ihiel aff dem / oc forfølge.

50. Auff das erfodert werde von diſem Geſchlecht aller Propheten Blut / das vergoſſen iſt / ſint der Welt grund gelegt iſt.

Paa det alle Propheters Blod ſkal kreffuis aff denne Slect / ſom er vdſtyrt / ſiden Verdens Grundvol bleff lagd.

Kapitola. XI.

45 Y odpowěděw geden z doſpělých w Zákoně / řekl gemu: Miſtře / tyto wěcy mluwě / také nám hanbu činjſs.

Odpowiedziawſzy tedy niektory z zakonnych wykłádáczow / rzekł mu: Miſtrzu gdy to powiedaß / tedy nam też czyniß krzywde.

46. A on řekl: Y wam w Zákoně doſpělým běda / nebo obtěžugete lidi břemeny kterýchž něſti nemohau / a ſami gedniým prſtem ſwým břemen ſe nedotýkáte.

Ale oń rzekł: Biádáż też y wam zakonnym wykłádáczom / Abowiem ociażacie ludzi brzemiony trudnemi knoßeniu / á ſámi ſie y iednim ſwym pálcem nie tkniecie brzemieniá.

47. Běda wám kteřijž wzděláwáte hroby Prorocké / a Otcowé waſſy gſau ge zbili.

Biádáż wam: Bo budniecie groby Prorokom / á oycowie wáßy pomordowáli ie.

48. W giſtotě ſwědčijte že ſkůtkům Otcůw waſſich powolugete: Neb zagiſtě oni gſau ge zmordowali / ale wy wzděláwáte hroby gegich.

Záiſte świádectwem wáßym poświádczacie vczynki oycow wáßych ábowiemci ie oni pomordowáli / á wy záſie budniecie groby ich.

49. Protož y Maudroſt Boži řekla: Poſſlik k nim Proroky / a Apoſſtoly / a ty mordowati budau a honiti:

A dla tegoż theż Mądrość Boża rzekłá: Poſyłam do nich Proroki y Apoſtoly / á z nich iedny pomorduia / drugie wypedza.

50. Aby požádáno bylo krwe wſſech Prorokůw / kteráž wylita gk od vſtanowenij Swěta od pokolenij toho.

Aby od narodu tego vpominauo ſie krwie wßytkich Prorokow ktora ieſt wylaná od záłożenia fundámentow świátá.

יא

51 מֶן דְּמֵה דְּהָבִיל עַד־
מָא לַדְמֵה דְּזַכַרְיָא הַו
דְּאֶתְקְטֶל בַּיְנַי הַיְכְלָא
לְמַדְבְּחָא אִין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּמֶתְתְּבַע מֶן
שַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Dal ſangue d'Abel infin al ſangue di Zacaria, che fu occiſo tra l'altare e il tempio: io vi dico certo che ſarà ricerco da queſta generatione.

52 וַי לְכוֹן סָפְרֵא
דְּשַׁקַלְתּוּן קְלִידָא דִּידַעְתָּא
אַנְתּוּן לָא עַלְתּוּן וַלְאַילֵין
דְּעָאלִין כְּלַיְתּוּן׃

Guai à voi Dottori de la Legge, percioche hauete tolta la chiaue de la ſcientia: voi ſteſſi non ſete entrati, & hauete prohibiti quelli ch'entrauano.

53 וְכַד הָלֵין אָמַר הָוָא
לְהוֹן שַׁרִיו סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא
מֶתְבְּאַשׁ לְהוֹן וּמֶתְחַמְתִין
הֲוַו וַמְתַכְּסִין מֶלַּוְהִי׃

Dicendo egli loro queſte coſe, i Dottori de la Legge e i Fariſei cominciorono grauemente ad opporſigli, & aſtutamente domandarli di molte coſe.

54 וְנָכְלִין לֵה בַּסְגִיאָתָא
כַּד בָּעֵין לְמֵאחַד מֶדֶם
מֶן פּוּמֵה דְּנֶשְׁכְּחוּן
נֵאכְלוּן קַרְצַוְהִי׃

Spiandolo, e cercando di pigliar qualche coſa da la ſua bocca, per accuſarlo.

יב

1 וְכַד אֶתְכַּנַּשׁוּ רִבְוָתָא
דְּכֶנְשָׁא סַגִּיאָא אַיְכַנָּא
דְּנֶדְיְשׁוּן חַד לְחַד שַׁרִי
יֵשׁוּע לְמֵאמַר לְתַלְמִידַוְהִי
לוּקְדַם אֶזְדַּהַרוּ בְּנַפְשְׁכוֹן
מֶן חֲמִירָא דַּפְרִישֵׁא
דְּאִיתַוְהִי מַסַּב בְּאַפֵּא׃

Et eſſendoſi raunata inſieme vna moltitudine innumerabile di gente, in modo che ſi calcauano l'vn l'altro, egli comincio à dire à i ſuoi diſcepoli, Primamente, guardateui dal fermento de Fariſei, che è hipocriſia.

יא

51 מִדְּמֵי הֶבֶל עַד־דְּמֵי זְכַרְיָהוּ
אֲשֶׁר נֶהֱרַג בֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּבֵין
הַהֵיכָל אָמְנָם אוֹמֵר אֲנֹכִי לָכֶם
יְבֻקַּשׁ מִדּוֹר הַזֶּה׃

Deſde la ſangre de Abel, haſta la ſangre de Zacharias que murió entre el altar y la Caſa: anſi os digo, ſera demandada de eſta generacion.

52 אוֹי לָכֶם מְלַמְּדֵי הַתּוֹרָה
כִּי־נְשָׂאתֶם אֶת־מַפְתֵּחַ הַבִּינָה
אַתֶּם לֹא תָבוֹאוּ בָהּ וְאֶת אֲשֶׁר
חֲפֵצִם לָבוֹא תְּכַלְּאוּ׃

Ay de voſotros Doctores de la Ley, que os tomaſtes la llaue de la ſciencia: voſotros no entraſtes, y à los que entráuan impediſtes.

53 וְכַאֲשֶׁר מְדַבֵּר הוּא אֲלֵיהֶם
אֶת־הָאֵלֶּה וַיָּחֵלּוּ הַסּוֹפְרִים
וְהַמְּפָרְשִׁים לִזְעוֹם עַד־מְאֹד
וְלִשְׁאוֹל עַל־דְּבָרִים רַבִּים׃

Y diziendoles eſtas coſas, los Eſcribas y los Phariſeos començaron à appremiarlo en gran manera, y à prouocarlo à que hablaſſe de muchas coſas.

54 בַּשְּׁלִי מְאָרְבִים לוֹ וּמְבַקְשִׁים
לָצוּד מְאוּמָה מִפִּיו וּלְחַיְּבֵנוּ׃

Aſſechandolo, y procurando de caçar algo de ſu boca para accuſarlo.

יב

1 וְכַאֲשֶׁר נִקְהֲלוּ רִבְבוֹת הָעָם
כֵּן אֲשֶׁר יִרְמְסוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ
וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֶל־תַּלְמִידָיו
בָּרִאשׁוֹנָה הִשָּׁמְרוּ לְנַפְשְׁכֶם
מֵחָמֵץ הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר הִיא
חֲנֻפָּה׃

En eſto juntandoſe muchas compannas, tanto que vnos à otros ſe hollauan, començó à dezir à ſus Diſcipulos, Primeramente guardaos de la leuadura de los Phariſeos, que es hypocriſia.

ια´.

51. Ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Depuis le ſang d'Abel, iuſqu'au ſang de Zacharie qui fut tué entre l'autel & le temple: voire ie vous di qu'il ſera redemandé à ceſte nation,

52. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

Malheur ſur vous docteurs de la loy: car ayans retiré la clef de cognoiſſance, vous-meſmes n'y eſtes point entrés, & auez engardé ceux qui y entroyent,

53. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων.

Et comme il leur diſoit ces choſes, les Scribes & les Phariſiens ſe prindrent á le tenir de pres, & à lui tirer de la bouche pluſieurs choſes:

54. Ἐνεδρεύοντες αὐτόν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

En l'eſpiant, & taſchant de recueillir captieuſement quelque choſe, afin qu'ils l'accuſaſſent.

ΚΕΦΑΛ ιβ.

ἘΝ οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

Ce pendant les troupes s'eſtans aſſemblees à milliers, tellement qu'ils ſe fouléi les vns les autres, il ſe print à dire à ſes diſciples, En premier lieu dônez-vous garde du leuain des Phariſiens qui eſt hypocriſie.

CAP. XI.

51. A ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

From the blood of Abel vnto the blood of Zacharias: which was ſlaine betwene the altar and the Temple: verely I ſay vnto you/ it ſhall be required of this generation.

52. Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientię: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant prohibuiſtis.

Wo be to you/ interpreters of the Lawe: for ye haue taken away the keye of knowledge: ye entred not in your ſelues/ & them that came in/ ye forbade.

53. Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os eius opprimere de multis.

And as he ſayde theſe things vnto them/ the Scribes and Phariſes began to vrge him ſore / & to prouoke him to ſpeake of many things.

54. Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, ut accuſarent eum.

Laying wayte for him/ and ſeeking to catche ſome thing of his mouth/ whereby they might accuſe him.

CAP. XII.

MVltis autem turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos, Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.

In the meane time / there gathered together an innumerable multitude of people / ſo that they trode one another: and he began to ſay vnto his diſciples firſt / Take heede to your ſelues of the leauen of the Phariſes / which is hypocriſie.

Das XI. Capitel.

51. Von Abels Blut an/ biß auff das Blut Zacharie/ der vmkam zwiſchen dem Altar vnd Tempel. Ja ich ſage euch/ Es wird gefordert werden von diſem Geſchlechte.

Fra Abels Blod/ indtil Zacharie Blod/ ſom bleff ihielſlagen mellem Alteret oc templen. Ja ieg ſiger eder/ Det ſkal kreffuis aff denne Slect.

52. Weh euch Schrifftgelehrten/ Denn jr den Schlüſſel des Erkenntniß habt/ Jr kompt nicht hinein/ vnd wehret denen/ die hinein wöllen.

We eder Scriff-kloge/ Thi i haffue Viſdommens Nøgel/ I komme der icke ind/ oc formene dem/ ſom ville der ind.

53. Da er aber ſolches zu jhnen saget/ fiengen an die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer hart auff jhn zu dringen/ vnd jhm mit mancherley Fragen den Mund zu ſtopffen.

Der hand ſagde ſaadant til dem/ Begynte de ſcrifftkloge oc Phariſeer at giffue ſig hart til hannem/ oc at ſtoppe Munden paa hannem met atſkillige Spørſſmaal.

54. Vnd laureten auff jn/ vnd ſuchten/ ob ſie etwas eriagen köndten auß ſeinem Munde/ daß ſie eine ſache zu jhm hetten.

Oc de toge vare hannem/ oc ſøcte/ om de kunde opiage noget aff hans Mund/ At de kunde haffue Sag met hannem.

Das XII. Capitel.

ES lieff das Volck zu/ vnd kamen etliche vil tauſent zu ſammen/ alſo daß ſie ſich vntereinander tratten. Da fieng er an vnd ſaget zu ſeinen Jüngern/ zum erſten/ hütet euch für dem Sauerteig der Phariſeer/ welches iſt die Heucheley.

DA løb Folcket til/ oc der kome nogle mange tuſinde tilſammen/ ſaa/ at de traadde huer andre. Da begynte hand/ oc ſagde til ſine Diſcipſe/ Tager eder vare for Phariſeernis Surdey/ ſom er Oyenſkalckeri.

Kapitola XI.

51. Od krwe Abelowy/ až do krwe Zacharyaſſowy/ kterýž geſt zahynul mezy Oltářem a Chrámem/ Tak prawijm wám požádána bude od Pokolenij tohoto.

Od krwie Abelowey áž do krwie Zácháryaſzowey/ ktory zginal miedzy oltarzem y kośćiolem. Záprawdeć wam powiedam/ bedać ſie tey vpominác od narodu tego.

52. Běda wám w Zákoně včeným/ kteřijž gſte wzali klijč vměnij: ſami gſte neweſſli/ a těm kteřijž wcházeli/ bránili gſte.

Biádaž wam zakonnym wykládá czom/ Abowiemeśćie odieli klucž poznánia/ ſamiżeśćie nie weſzli/ á tych ktorzy wnidž chcieli/ hámowáliśćie.

53. A když to mluwil gim/ počali Zákonijcy a w Zákoně včenij přijſně gemu odpijrati/ a w řeči gemu překážeti o mnohých wěcech.

A ták gdy to k nim mowił/ poczeli Doktorowie y Fáryzeuſzowie bárzo iemu dokuczáć/ á przymuſzáć go ku rozmowam o wielu rzeczách.

54. Vkládagijce o něm/ a hledagijce popadnauti něco z vſt geho/ aby gey obžalowali.

Czyháiac nań/ á chćiwie niecżego łowiac z vſt iego/ áby go w czym oſkárżyli.

Kapitola XII.

A když mnozý záſtupowé ſcházeli ſe/ tak že ſe weſpolek tlačili/ počal mluwiti Včedlnijkům ſwým: Pilně ſe warugte od kwaſu Zákonijčijho/ kterýž geſt pokryſtwij.

POd tymże czáſem gdy ſie bárzo wiele ludźi zebrálo do nie°/ że iedni drugie podepthawáli/ począł mowić do zwolennikow ſwoich: Naprzodże ſie ſtrzeżćie od kwáſu Fáryzeyſkie°/ ktory ieſt pokrytctwo.

יב

2 לית דין מדם דכסא דלא יתגלא ולא דמטשי דלא יתידע׃

Perche niente è coperto, che non s'habbia à riuelare, e niente è occulto, che non s'habbia à ſapere.

3 כל גיר דבחשוכא אמרתון בנהירא ישתמע ומדם דבתונא באדנא לחשתון על אגרא יתכרז׃

Percioche le coſe che voi hauete dette ne le tenebre, s'udiranno ne la luce: e quel che voi hauete parlato ne l'orecchio per le camere, ſarà predicato ſopra i tetti.

4 אמר אנא לכון דין לרחמי לא תדחלון מן אילין דקטלין פגרא ומן בתר כן לית להון מדם יתיר למעבד׃

E à voi dico, amici miei, Non temete di quelli che ammazzano il corpo, e dipoi non hanno piu altro da poter fare.

5 אחויכון דין מן מן תדחלון מן הו דמן בתר דקטל שליט למרמיו בגהנא אין אמר אנא לכון דמן הנא דחלו׃

Io vi moſtrarò chi voi deuete temere: temete colui che doppo l'hauere occiſo altrui ha poteſtà di metter ne la geenna: io vi dico certo, temete lui.

6 לא חמש צפרין מזדבנן בתרין אסרין וחדא מנהון לא טעיא קדם אלהא׃

Non ſi vendeno cinque paſſeretti per due quattrini? e pur vn ſol di quelli non è in obliuione dinanzi à Dio?

7 דילכון דין אף מנתא דסערא דרישכון כלהין מנין אנין לא הכיל תדחלון דמן סגיאתא דצפרא מיתרין אנתון׃

Ma certo ancor i capilli del voſtro capo ſon tutti numerati Non temete dunque, voi ſete da piu che molti paſſaretti.

יב

2 כִּי־דָבָר לֹא נִכְסָה אֲשֶׁר לֹא יִגָּלֶה וְאֵינֶנּוּ נִסְתָּר אֲשֶׁר לֹא יִוָּדַע׃

Porque nada ay encubierto, que no aya de ſer deſcubierto: ni oculto, que no aya de ſer ſabido.

3 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר בַּחֹשֶׁךְ אֲמַרְתֶּם בָּאוֹר יִשָּׁמְעוּ וַאֲשֶׁר אֶל־הָאֹזֶן דִּבַּרְתֶּם בַּחֲדָרִים יִקָּרֵא עַל־הַגַּגּוֹת׃

Portanto las coſas que dixiſtes en tinieblas, en lumbre ſeràn oydas: y loque hablaſtes àl oydo en las camaras, ſerá pregonado en los tejados.

4 וְאָמַרְתִּי לָכֶם רֵעַי אַל תִּירְאוּ מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר הוֹרְגִים אֶת־הַגּוּף וְאַחֲרֵי־כֵן לֹא יֵשׁ לָהֶם יוֹתֵר מְאוּמָה לַעֲשׂוֹת׃

Mas digohos amigos mios, No ayays temor de losque matan el cuerpo, y deſpues no tienen mas que hagan:

5 וְאַרְאֶה אֶתְכֶם אֶת־מִי תִּירָאוּן יִרְאוּ אֶת־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ שִׁלְטוֹן אַחֲרֵי הָרֹג לְהַשְׁלִיךְ אֶל־גֵּי־הִנּוֹם אָמְנָם אוֹמֵר אֲנֹכִי לָכֶם אוֹתוֹ תִּירָאוּ׃

Mas enſennaroshe aquien temays: Temed á aquel que deſque ouiere muerto, tiene poteſtad de echar enel quemadero: anſi os digo, A eſte temed.

6 הֲלֹא חֲמֵשֶׁת צִפּוֹרִים נִמְכְּרוּ בִּשְׁנֵי אִסָּרִים וְאֶחָד מֵהֶם לֹא יִשָּׁכַח לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

No ſe venden cinco paxarillos por dos blancas? y vno de ellos no eſtà oluidado de Dios.

7 וְגַם הַשַּׂעֲרֵי רָאשֵׁיכֶם כֻּלָּם נִמְנוּ לָכֵן אַל תִּירְאוּ כִּי־יוֹתְרִים מֵרַבִּים צִפּוֹרִים אַתֶּם׃

Y aun los cabellos de vueſtra cabeça, todos, eſtán contados, no temays pues: demas eſtima ſoys voſotros que muchos paxarillos.

ιβ'.

2. Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Car rien n'eſt couuert qui ne doiue eſtre reuelé: & rien n'eſt caché qui ne doiue eſtre cognu.

3. Ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπετε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται. καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Pourtant les choſes que vous auez dites en tenebres, ſeront ouïes en lumiere: & ce dont vous auez parlé en l'oreille és chambres, ſera preſché ſur les maiſons.

4. Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

Or à vous mes amis ie di, N'ayez poïnt de peur de ceux qui tuët le corps, & qui apres cela ne ſauroyent rien faire d'auantage.

5. Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

Mais ie vous monſtrerai qui vous deuez craindre: craingnez celui qui a puiſſance, apres qu'il a tue d'enuoyer en la gehenne: voire ie vous di, craingnez ceſtui-la.

6. Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Ne vend on pas cinq petis paſſereaux deux pites, & vn ſeul d'iceux n'eſt point oublié deuant Dieu?

7. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Meſmes auſſi tous les cheueux de voſtre teſte ſont contés: ne craingnez donc point? vous valez mieux que beaucoup de paſſereaux.

CAP. XII.

2. Nihil autem opertum eſt, quod non reveletur: neque abſconditum, quod non ſciatur.

For there is nothing couered / that ſhall not be reueiled: neither hid / that ſhall not be knowne.

3. Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prędicabitur in tectis.

Wherefore whatſoeuer ye haue ſpoken in darknes/ it ſhalbe heard in the light: & that which ye haue ſpoken in the eare/ in ſecrete places / ſhalbe preached on the houſes.

4. Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant.

And I ſay vnto you / my friendes/ be not afraid of them that kill the bodie/ and after that are not able to do any more.

5. Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.

But I will fore warne you / whome ye ſhall feare: feare him which after he hath killed / hath power tho caſt into hell: Yea/ I ſay vnto you/ him feare.

6 Nónne quinque paſſeres væneunt dipondio: & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?

Are not fiue ſparowes bought for two farthings/ and yet not one of them is forgotten befcre God?

7. Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt, Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis vos.

Yea / and all the heares of your head are nombred: feare not therefore: ye are more of value then many ſparowes.

Das XII. Capitel.

2. Es iſt aber nichts verborgen/ das nicht offenbar werde/ noch heimlich/ daß man nicht wiſſen werde.

Oc der er inted ſkiult/ ſom ey ſkal obenbaris/ oc ey hemmeligt/ ſom mand icke ſkal faa at vide.

3. Darumb was jhr im Finſterniß saget/ das wirdt man jhm Liecht hören/ Was jhr redet ins Ohr/ in den Kammern/ das wirdt man auff den Dächern predigen.

Der faare huad i ſige i mørcket/ det ſkal mand høre i Liuſſet/ Huad i tale i ørne/ vdi Herberne/ det ſkal mand predicke paa Tagene.

4. Ich ſage euch aber meinen Freunden/ Förchtet euch nicht für denen die den leib tödten/ vnd darnach nichts mehr thun können.

Oc ieg ſiger eder mine Venner/ Frøcter eder icke for dem/ ſom ſla Legemet ihiel/ oc der effter icke kunde mere gøre.

5. Ich wil euch aber zeigen/ für welchem jhr euch förchten ſolt. Förchtet euch für dem/ der/ nach dem er getödtet hat/ auch macht hat zu werffen inn die Hölle. Ja ich ſage euch/ für dem förchtet euch.

Men ieg vil viſe eder/ for huem i ſkulle frøcte eder/ Frøcter eder for Den/ ſom oc haffuer mact/ effter hand haffuer ſlaget ihiel/ at kaſte i helffuede/ Ja/ Jeg ſiger eder/ Frøcter eder for Den.

6. Verkaufft man nicht fünff Sperling vmb zween Pfenning? Noch iſt für Gott der ſelbigen nicht eines vergeſſen.

Sæler mand icke fem Spurrer for tho Pendinge? Alligeuel er der icke en aff dem forglemt for Gud?

7. Auch ſind die Haar auff eurem Haupt alle gezehlet/ darumb förchtet euch nicht/ denn jhr ſeyt beſſer denn vil Sperlinge.

De Haar paa eders Hoffuit ere oc alle talde. Der faare frøcter eder icke/ Thi i ere bedre end mange Spurre.

Kapitola XII.

2. Nebo nic nenij ſkrytěho/ aby nebylo žgeweno: ani geſt co tayněho/ aby nebylo zwědijno:

Abowiemći niemáß nic ſkrytego coby ſie obiáwić nie miáło/ áni tháḱ tháiem nego coby ku wiádomośći przydź nie miáło.

3. Nebo to co gſte prawili we tmách/ prawenoť bude na ſwětle: a co gſte mluwili w vſſy w pokogijch/ hláſánoť bude na ſtřechách.

A przetoż to coſćie wćiemnośćiách mowili/ ná iáśni ſłyßec bedźie/ á coſćie w vchomówili w zámknieniu/ ná domoch bedźie opowiedźiano.

4. Ale prawijmť wám přáteluom mým: Abyſſte ſe neſtrachowali těch kteřijž zabigegij tělo/ a potom nemagij coby wjce včinili:

A ták wam mowie przyiaćiołom moim: Nie boyćieß ſie tych ktorzy zábijáia ćiáło/ á potym coby dáley mieli czynić/ nie máia.

5. Ale vkážiť wám koho ſe máte báti: Bogte ſe toho/ kterýžto když zabige/ má moc poſlati do pekelněho ohně. Protož prawjm wám toho ſe bogte.

Ale wam okaże kogo ſie bać maćie/ boyćie ſie oneᵒ ktory gdy zábije/ ma ießcze zwirzchność wrzućić do piekłá/ á toć wam powiedam/ teᵒ ſie boyćie.

6. Wſſak pět Wrabcuow prodáwagij za dwa halijře/ a geden z nich nenij w zapomenutij před Bohem.

Izali piaći wroblikow nie przedáiá zá dwá pieniadzá? á wßákoż y iednego z nich Bog nie zápomina.

7. Ale y wlaſowě hlawy waſſij wſſyckni zečteni gſau. Protož nebogtež ſe: lepſſij gſte wy než mnozý wrabcy.

A owßemći włoſy ná głowie wáßey wßytki ſą zliczone/ á przetoż ſie; nie boyćie/ zacnieyßzſćie wy ſą niż wiele wroblikow.

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל דְּיוֹדֵא בִּי קְדָם בְּנַי־נָשָׁא אַף בְּרֵהּ דְּאְנָשָׁא יוֹדֵא בֵּהּ קְדָם מַלְאַכוֹהִי דַּאלָהָא׃

Hor io vi dico, che chiunque mi confeſſarà dinanzi à gli huomini, il Figliuol de l'huomo ancora confeſſarà lui dinanzi à gli angeli di Dio.

9 אֶינָא דֵּין דְּנְכַפַּר בִּי קְדָם בְּנַי־נָשָׁא נֶתְכְּפַר בֵּהּ קְדָם מַלְאַכוֹהִי דַּאלָהָא׃

Ma chi mi negara dinanzi à gli huomini, ſarà negato dinanzi à gli Angeli di Dio.

10 וְכֹל דְּנֵאמַר מֶלְתָא עַל בְּרֵהּ דְּאְנָשָׁא נֶשְׁתְּבֵק לֵהּ מַן דְּעַל רוּחָא דֵּין דְּקוּדְשָׁא נְגַדֵּף לָא נֶשְׁתְּבֵק לֵהּ׃

E chiunque dirà parola alcuna contra il Figliuol de l'huomo, gli ſara perdonato: ma chi baſtemmiarà contra lo Spirito ſanto, non gli ſara perdonato.

11 מָא דְּמַקְרְבִין לְכוֹן דֵּין לְכְנוּשָׁתָא קְדָם רֵישָׁ—ת וְשַׁלִּיטָנֵא לָא תֶאצְפּוּן א אֵיכַנָּא תֶּפְּקוּן רוּחָ—ת אַו מָנָא תֵאמְרוּן׃

Inoltre, quando vi condurranno à le ſinagoghe, & à i Magiſtrati, & a le poteſta, non habbiate penſiero di come, ò che coſa riſponderete, ò di quello che vos direte.

12 רוּחָא גֵּיר דְּקוּדְשָׁא יַלְפְכוֹן בְּהִי שָׁעְתָא מֶדֶם דְּוָלֵא דְּתֵאמְרוּן׃

Perche lo Spirito ſanto v'inſegnarà in quell'hora cio che vi biſognarà dire.

13 אֲמַר לֵהּ דֵּין אְנָשׁ מֵן הָו כְּנְשָׁא מַלְפָּנָא אֱמַר לַאחִי נַפְלֵג עַמִּי יָרְתוּתָא׃

Vno poi de la turba li diſſe, Maeſtro, di al mio fratello che diuida con meco l'heredità.

8 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר יוֹדֶנִּי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים וּבֶן־הָאָדָם יוֹדֶנּוּ לִפְנֵי מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃

Pero digohos que todo aquel que me confeſſare delante de los hombres, tambien el Hijo del hombre lo confeſſarà delante de los Angeles de Dios.

9 וַאֲשֶׁר יְכַחֲשֵׁנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים יְכֻחַשׁ הוּא לִפְנֵי מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃

Mas el que me negare delante de los hombres, ſera negado delante de los Angeles de Dios.

10 וְכָל אֲשֶׁר יֹאמַר דָּבָר עַל־בֶּן־הָאָדָם יִנָּשֵׂא לוֹ וַאֲשֶׁר יְגַדֵּף אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא יִנָּשֵׂא לוֹ׃

Y todo aquel que dize palabra contra el Hijo del hombre, ſerleha perdonado; mas alque blaſphemare contra el Eſpiritu Sancto, no le ſerá perdonado.

11 וְכַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ אֶתְכֶם אֶל־בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת וּכְנֶשֶׁת הַגְּדוֹלָה לִפְנֵי רָאשֵׁי אָבוֹת וְשַׁלִּיטִים לֹא תִדְאֲגוּ אֵיךְ וּמַה תַּעֲנוּ אוֹ מַה תְּדַבֵּרוּן׃

Y quando os truxeren à las Synogas, y a los Magiſtrados y Poteſtades; no eſteys ſolicitos como, o que ayays de reſponder, o que ayays de dezir.

12 כִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תְּלַמֵּד אֶתְכֶם בְּשָׁעָה הַהִיא אֶת־כָּל צָרְכְּכֶם לְדַבֵּר׃

Porque el Eſpiriru Sancto os enſennará en la miſma hora lo que ſerá meneſter dezir.

13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶחָד מִן־הָעָם רַבִּי אֱמֹר לְאָחִי לְחַלֵּק אִתִּי אֶת־נַחֲלָתוֹ׃

Y dixole vno de la companna, Maeſtro, di à mi hermano que parta conmigo la herencia.

8. Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Or ie vous di que quiconque me cõfeſſera deuant les hommes, le Fils de l'homme le confeſſera auſi deuant les Anges de Dieu.

9. Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Mais qui me reniera deuant les hommes, il ſera renié deuant les Anges de Dieu.

10. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

Et quiconque dira parole contre le Fils de l'homme, il lui ſera pardonné: mais à celui qui aura blaſpheme contre le ſainct Eſprit, il ne lui ſera point pardonné.

11. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.

Et quand ils vous emmeneront aux ſynagogues, & aux Magiſtrats & puiſſances. ne ſoyez en ſouci comment ou quelle choſe vous reſpondrez, ou que vous aurez à dire.

12. Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Car le ſainct Eſprit vous enſeignera en ce meſme inſtant-la ce qu'il vous faudra dire.

13. Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, Διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

Et quelcun de la toupe lui dit, Maiſtre, di à mon frere qu'il partage auec moi l'heritage.

CAP. XII.

8. Dico autem vobis, Omnis quicunque cõfeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei.

Alſo I ſaye vnto you / Whoſoeuer ſhall confeſſe mee before men / him ſhall the Sonne of man confeſſe alſo before the Angels of God.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

But he that ſhall denie me before men / ſhalbe denied before the Angels of God.

10. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.

And whoſoeuer ſhall ſpeake a worde againſt the Sonne of man / it ſhalbe forgiuen him: but vnto him / that ſhall blaſpheme the holy Ghoſt / it ſhall not be forgiuen.

11. Cùm autem inducent vos in ſynagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.

And when they ſhall bring you vnto the Synagogues / and vnto the rulers and princes / take no thought howe / or what thing ye ſhall anſwere / or what yee ſhall ſpeake.

12. Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.

For the holy Ghoſt ſhall teache you in the ſame houre / what ye ought to ſay.

13. Ait autem ei quidam de turba, Magiſter, dic fratri meo & dividat mecum hæreditatem.

And one of the companie ſayde vnto him / Maſter / bid my brother deuide the inheritance with me.

Das XII. Capitel.

8. Ich ſage euch aber / wer mich bekennet für den Menſchen / den wirdt auch des Menſchen Sohn bekennen für den Engeln Gottes.

Oc ieg ſiger eder / Huo ſom bekender mig faar Menniſken / den ſkal oc Menniſkens Søn bekende faar Guds Engle.

9. Wer mich aber verleugnet für den Menſchen / des wirdt verleugnet werden für den Engeln Gottes.

Oc huo mig necter faar Menniſken / hand ſkal nectis faar Guds Engle.

10. Vnd wer da redet ein wort wider des Menſchen Sohn / dem ſol es vergeben werden. Wer aber leſtert den heiligen geiſt / dem ſoll es nicht vergeben werden.

Oc huo ſom taler it ord mod Menniſkens Søn / hannem ſkal det forladis. Men huo ſom beſpaatter den hellig Aand / hannem ſkal det icke forladis.

11. Wenn ſie euch aber führen werden in jhre Schulen / vnd für die Obrigkeit / vnd für die Gewaltigen / ſo ſorget nicht / wie oder was jr antworten / oder was jhr ſagen ſolt.

Oc naar ſom de føre eder i deris Scholer / oc faar Offrighed oc faar de Veldige / Da ſørger icke / huorledis eller huad i ſkulle ſuare / eller huad i ſkulle ſige.

12. Denn der heilige Geiſt wirdt euch zu derſelbigen ſtunde leren / was jhr ſagen ſolt.

Thi den hellige Aand ſkal lære eder ſamme ſtund / huad i ſkulle ſige.

13. Es ſprach aber einer auß dem Volck zu jhm: Meiſter / ſage meinem Bruder / daß er mit mir das Erbe theile.

Da ſagde der en aff Folcket til hannem / Meſtere / ſig min Broder / At hand ſtiffter Arff met mig.

Kapitola XII.

8. Prawijm wam: Každý kdožkolj wyzná mne před Lidmi / y Syn člowěka wyzná gey před Angely Božijmi.

A toć wam powiedam: Wſzelki ktory mnie wyzna przed ludźmi / tego y Syn człowieczy wyzna przed Anioly Bożemi.

9. A kdož mne zapřij před Lidmi / zapřijnt bude před Angely Božijmi.

Ale ktory ſie mnie záprzy przed ludźmi / będzie záprzan przed Anioly Bożemi.

10. A každý kdoždij ſlowo proti Synu člowěka / bude gemu odpuſſtěno: Ale tomu kdožby ſe Duchu Swatěmu rauhal / nebudeť odpuſſtěno.

A ktokolwiek co rzecze przeciw Synowi człowieczemu / będzie mu odpuſzczono. Ale temu ktoryby bluźnił przeciw Duchowi świętemu / nie będzie odpuſzczono.

11. Když pak wás woditi budau do Sſkol a k Wládařům / a k mocným / nepečugte kterak aneb cobyſſte odpowijdali / neb cobyſſte mluwili:

Gdy was tedy będą wodzić do bożnic / do vrzędow / y do zwierzchności / nie ſtaraycie ſie iáko y cobyście odpowiedzieć / ábo mowić mieli.

12. Duch zagiſtě Swatý naučij wás w tu hodinu cobyſſte měli mluwiti.

Abowiemći Duch ś. náuczy was ná ten czás co wam będzie potrzebá mowić.

13. Y řekl gemu geden z záſtupu: Miſtře / řcy bratru mému / ať rozdělij ſemnau dědictwij.

Zátym niektory z zebránia rzekł do niego: Miſtrzu rzecz brátu memu áby ſie ze mną podzielił dziedzictwem.

יב

14 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ גַּבְרָא מַנּוּ אֲקִימַנִי עֲלַיְכוֹן דַּיָּנָא וַמְפַלְגָנָא׃ ג

Et egli li diſſe, O huomo, chi m'ha conſtituito giudice ò diuiſore ſopra di voi?

15 וַאֲמַר לְתַלְמִידָוְהִי אֶזְדַּהֲרוּ מִן כֻּלָּהּ יַעֲנוּתָא מֶטּוּל דְּלָא בְּיַתִּירוּתָא דְּנֶכְסֵא אִית חַיֵּא׃ א

Ancor diſſe loro, Vedete di guardarui da l'auaritia: percioche, ancora che abondino i beni à qualcuno, non ha però la vita per i ſuoi beni.

16 וַאֲמַר מַתְלָא לְוָתְהוֹן גַּבְרָא חַד עַתִּירָא אַעֵלַת לֵהּ אַרְעֵהּ עֲלַלְתָּא סַגִּיאָתָא׃ מ

E diſſe loro vna ſimilitudine, La poſſeſſione d'vn certo huomo ricco gli produſſe de frutti abbondantemente.

17 וּמֶתְחַשַּׁב הֲוָא בְּנַפְשֵׁהּ וַאֲמַר מָנָא אֶעְבֵּד דְּלַית לִי אַיְכָא דְּאֶחְמוֹר עֲלַלְתַי׃ ע

Ond'egli penſaua intra ſe ſteſſo, dicendo, Che farò io, che non ho doue poſſi raunare i miei frutti?

18 וַאֲמַר הָדָא אֶעְבֵּד אֶסְתּוֹר בֵּית קְפַסַי וַאֶבְנֵא וַאֲורֵב אֶנּוּן וַאֶחְמוֹל תַּמָּן כֻּלֵּהּ עְבוּרַי וְטָבָתַי׃

Poi diſſe, io farò queſto: disfarò i miei granari, e ne farò de maggiori, & iui raccoglierò tutti i miei frutti e i mei beni?

19 וֶאֱמַר לְנַפְשִׁי נַפְשִׁי אִית לְכִי טָבָתָא סַגִּיאָתָא דְּסִימָן לַשְׁנַיָּא סַגִּיאָתָא אֶתְתְּנִיחִי אֲכוּלִי אֶשְׁתַּי אֶתְבַּסְמִי׃

E dirò à l'anima mia, Anima, tu hai molti beni riposti per molti anni: riposati, mangia, beui, e datti piacere.

20 אֲמַר לֵהּ דֵּין אֲלָהָא חַסִּיר רֶעְיָנָא בְּהָנָא לֵלְיָא נַפְשָׁךְ תָּבְעִין לָהּ מֶנָּךְ וְהָלֵין דְּטַיֶּבְתְּ לְמַן נֶהְוְיָן׃

Ma Iddio li diſſe, O ſtolto queſta notte ripigliaranno l'anima tua da te: e le coſe che tu hai apparecchiate di chi ſaranno?

יב

14 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם מִי־הֱקִימַנִי שֹׁפֵט אוֹ מְחַלֵּק עֲלֵיכֶם׃

Mas el le dixo, Hombre quien me puſo por juez o partidor ſobre voſotros?

15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ מִבֶּצַע כִּי אִישׁ לֹא חַי עַל־יִתְרוֹ וּמִקְנֵהוּ׃

Y dixoles, Mirad, y guardaoz de (toda) auaricia; porque no en el abundancia de cada vno de las coſas que poſſee, eſta ſu vida.

16 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל אֲלֵיהֶם אִישׁ עָשִׁיר הָיָה וְשָׂדֵהוּ עָשָׂה פְּרִי רָב׃

Y dixoles vna parabola, diziendo, La heredad de vn hombre rico auia lleuado muchos frutos:

17 וַיַּחֲשֹׁב בְּנַפְשׁוֹ לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה כִּי לֹא יֵשׁ לִי מָקוֹם אֲשֶׁר אֹסְפָה אֶת־פִּרְיִי שָׁמָּה׃

Y el penſaua dentro de ſi diziendo, Que hare que no tengo donde junte mis frutos?

18 וַיֹּאמֶר זֹאת אֶעֱשֶׂה אֶהֱרֹס אֶת־אֲסָמַי וּגְדֹלִים מֵהֵמָּה אֶבְנֶה וְאֶאֱסֹף שָׁמָּה אֶת כָּל־תְּנוּבוֹתַי וְטוּבוֹתַי׃

Y dixo, Eſto haré. derribaré mis alholies, y edificarloshé mayores: y alli juntaré todos mis frutos y mis bienes.

19 וְאֹמַר לְנַפְשִׁי הַנֶּפֶשׁ יֵשׁ לָךְ כָּל־טוּבוֹת אֲשֶׁר הוּשְׂמוּ לְשָׁנִים רַבִּים נוּחִי אִכְלִי שְׁתִי הִתְעַנְּגִי׃

Y diré à mi alma, Alma, muchos bienes tienes en depoſito para muchos annos: repoſate, come, beue, huelgate.

20 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו הַנָּבָל בַּלַּיְלָה הַזֶּה יִנְגְּשׁוּ נַפְשְׁךָ מִמְּךָ וְכָל אֵלֶּה אֲשֶׁר עָרַכְתָּ לְמִי הֵמָּה׃

Y dixole Dios: loco eſta noche bueluen á pedir tu alma de ti: y lo que has apareiado, cuyo ſerà?

ιβʹ.

14. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς;

Mais il lui reſpondit, O homme, qui m'a eſtabli iuge ou partageur ſur vous?

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

Puis il leur dit, Voyez, & vous gardez d'auarice: car encore que les biens obondent à quelcun, ſi n'a-il pas vie par ſes biens.

16. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα.

Et leur recita vne ſimilitude, diſant, Les champs de quelque riche homme auoyent rapporte à foiſon.

17. Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

Dont il penſoit en ſoi-meſme, diſant, Que ferai-ie, car ie n'ay point ou ie puiſſe aſſembler mes fruicts?

18. Καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου.

Puis il dit, Voici que ie ferai: i'abbatrai mes greniers, & en baſtirai de plus grands, & y aſſemblerai tous mes reuenus & mes biens.

19. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

Puis dirai a mon ame, Ame, tu as beaucoup de biens aſſemblés pour beaucoup d'annees: repoſe-toi, mange, & boi, & fai grand'chere.

20. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

Mais Dieu lui dit, Inſenſé, en ceſte meſme nuict on te redemandera ton ame: & les choſes que tu as appreſtes à qui ſeront-elles?

CAP. XII.

14. At ille dixit ei, Homo, quis me conſtituit iudicem aut diviſorem ſuper vos?

And he ſaid vnto him/ Man/ who made me a iudge or a deuider ouer you?

15. Dixitque ad illos, Videte & cavete ab omni avaritia; quia non in abundantia, cuiuſquam vita eius eſt, ex his quæ poſsidet

Wherefore he ſaid vnto them/ Take heed/ and beware of couetouſnes: for though a man haue abundance/ yet his life ſtandeth not in his riches.

16. Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens, Hominis cuiuſdam divitis huberes fructus ager attulit.

And he put forth a parable vnto them/ ſaying/ The ground of a certaine riche man brought forth fruites plenteouſly.

17. Et cogitabat intra ſe dicens, Quid faciam, quia nō habeo quo congregem fructus meos?

Therefore he thought with him ſelfe/ ſaying/ What ſhall I doe/ becauſe I haue no roume/ where I may lay vp my fruites?

18. Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea.

And he ſayde/ This will I do/ I will pull downe my barnes/ and builde greater/ and therein will I gather all my fruites/ and my goodes.

19. Et dicam animæ meæ, Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare.

And I will ſay to my ſoule/ Soule/ thou haſt much goodes layd vp for many yeeres: liue at eaſe/ eate/ drinke/ & take thy paſtime.

20. Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti cuius erunt?

But God ſayde vnto him/ O foole/ this night will they fetch away thy ſoule from thee: then whoſe ſhall thoſe things be which thou haſt prouided.

Das XII. Capitel.

14. Er aber ſprach zu jhm: Menſch/ wer hat mich zum Richter oder Erbſchichter über euch geſetzt?

Oc hand ſagde til hannem/ Menniſke/ huo haffuer ſæt mig til Dommere eller Arffdelere offuer eder?

15. Vnd ſprach zu jhnen: Sehet zu/ vnd hütet euch vor dem Geitz/ denn niemand lebet davon/ daß er vil güter hat.

Oc hand ſagde til dem/ Seer til/ oc vocter eder for Gerighed/ Thi ingen leffuer der aff/ at hand haffuer meget Godz.

16. Vnd er ſaget jhnen ein Gleichniß/ vnd ſprach: Es war ein reicher Menſch/ deß Feld hätte wol getragen.

Oc hand talede en Lignelſe til dem/ oc ſagde/ Der vaar it rigt Menniſke/ hues Marck ſom haffde baaret meget.

17. Vnd er gedacht bey jm ſelbs/ vnd ſprach: Was ſol ich thun: Ich habe nicht da ich meine Früchte hin ſam̃le.

Oc hand tenckte ved ſig ſelff/ oc ſagde/ huad ſkal ieg gøre? Jeg haffuer icke ſom ieg kand ſamle min Fruct vdi.

18. Vnd ſprach: Das wil ich thun/ ich wil meine Scheunen abbrechen/ vnd gröſſer bauen/ vnd wil darein ſammlen/ alles was mir gewachſen iſt/ vnd meine güter.

Oc hand ſagde/ Det vil ieg gøre/ Jeg vil nedbryde mine Lader/ oc bygge ſtørre/ oc ieg vil ſamle det vdi/ alt det ſom mig er voxit/ oc mit Godz.

19. Vnd will ſagen zu meiner Seelen: Liebe Seele/ du haſt einen groſſen vorrath auff vil Jar/ habe nun ruhe/ iß/ trinck/ vnd habe guten Muth.

Oc ieg vil ſige til min Siel/ Kære Siel/ du haffuer it ſtort Forraad i mange aar/ Hoff nu rolighed/ æd/ drick/ oc ver glad.

20. Aber Gott ſprach zu jhm: Du Narr/ diſe nacht wirdt man deine Seele von dir fordern/ vnd wes wirdts ſein/ daß du bereitet haſt?

Men Gud ſagde til hannem/ Du Daare/ J denne nat ſkal mand kreffue din Siel aff dig/ Oc huem ſkal det høre til/ ſom du haffuer bered?

Kapitola XII.

14. A on řekl gemu: Czlowěče/ kdo mne vſtanowil Saudcý aneb dělitelem nad wámi.

Ale on mu odpowiedział/ O czlowiecze/ y kthoż mie poſtanowił ſedzia ábo dzielczym nád wámi.

15. Y řekl k nim: Wyſtřijhaytež a warugte ſe od wſſelikého Lakomſtwij/ nebo ne w tom gednoho každého žiwot záležij/ což w hognoſti Statku má.

A thák rzekł do nich: Báczcież á ſtrzeżcie ſie łákomſtwá/ ábowiemci nie káżdego żywot w tym należy/ ktory ma doſyc máietności.

16. Promluwil k nim také y podobenſtwj/ řka: Czlowěka gednoho bohatého hogně vrody Pole přineſlo:

Y powiedział im podobieńſtwo ty my ſłowy: Niektremu bogátemu czlowiekowi: zrodziło ſie obfitie ná gruncie iego.

17. Y myſlil w ſobě/ řka: Co včinijm/ že nemám kam bych ſhromáždil obilij mé?

Tedy thák myſlił ſam w ſobie mowiac: Coż bede czynił/ gdyż niemam dokadbych zebráć miał vrodzáie moie?

18. Y řekl toto včinijm/ Zbořijm ſtodoly mé a wětſſých nadělám/ a tu ſhromáždijm wſſeckny wěcy kteréž mi ſe zrodily/ y Zbožij má.

Y mowił: Ták vczynie/ pokaże gumná moie á ine pobuduie/ á tám zbiore wſzythki vrodzáie moie y dobrá moie.

19. A dijm duſſy mé: Duſſe/ máſs mnoho dobrého ſloženo za mnohá léta: odpočijway/ gez/ pig/ hodug.

Y powiem duſzy ſwoiey: Duſzo maſz wiele dobrá záchowánego ná wiele lath/ odpoczyńże/ iedz/ piy/ á badź weſoła.

20. Y řekl gemu Bůh: Blázne/ této nocy požádagij duſſe twé od tebe: a co gſy připrawil čij to bude?

Ale mu Bog powiedział: O ſzálony/ teyci oto nocy duſze vpominác ſie beda od ciebie/ to thedy coś ná gotował/ czyież bedzie?

יב

21 הָכַנָא הוּ מַן דְסָאֵם לֵה סִימָתָא וּבַאלָהָא לָא עָתִיר׃

Coſi è colui che teſauriza à ſe ſteſſo, e non è ricco in Dio.

22 וֶאמַר לְתַלְמִידַוהִי מֶטוּל הָנָא לְכוּן אָמַר אֶנָא לָא תֶאצְפּוּן לְנַפְשְׁכוּן מָנָא תֵאכְלוּן וְלָא לְפַגְרְכוּן מָנָא תֶלְבְּשׁוּן׃

Onde diſſe à i ſuoi diſcepoli, Per queſto io vi dico, Non vi pigliate affano per l'anima voſtra, di cio che v'habbiate à veſtire.

23 נַפְשָׁא גֵּיר יַתִּירָא מֶן סַיבַרְתָּא וּפַגְרָא מֶן לְבוּשָׁא׃

L'anima è piu che'l cibo, e il corpo piu che'l veſtimento.

24 אֶתְבַּקוּ בְּנֶעְבֵא דְלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלַיְת לְהוּן תַּוְנָא וּבֵית קֶפְסָא וַאלָהָא מְתַרְסֵא לְהוּן כְּמָא הָכִיל אַנְתּוּן יַתִּירִין אַנְתּוּן מֶן פָּרַחְתָא׃

Conſiderate i corui, che non ſeminano, ne mieteno: i quali non hanno celliere, ne granaio, e Iddio gli nutriſce: di quanto maggior pregio ſete voi che gli vccelli?

25 אַינָא דֵין מֶנְכוּן כַּד יָצֵף מֶשְׁכַּח לְמַוסָפוּ עַל קוּמְתֵה אַמְּתָא חְדָא׃

E chi è di voi che con la ſua ſollecitudine poſſa aggiugnere vn cubito à la ſua ſtatura?

26 אֶן דֵין אָף לָא וְעוּרְתָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן מָנָא עַל שַׁרְכָא יָצְפִין אַנְתּוּן׃

Se voi dunque non potete pur vna coſa minima, perche vi pigliate voi penſiero de l'altre?

27 אֶתְבַּקוּ בְּשׁוּשַׁנֵּא אַיכַנָא רָבְיָן דְלָא לָאיָן וְלָא עָזְלָן אָמַר אֶנָא לְכוּן דֵין דְאָף לָא שְׁלֵימוּן בְּכֻלֵּה שׁוּבְחֵה אֶתְכַּסִּי אַיְך חְדָא מֶן הָלֵין׃

Conſiderate i gigli come creſcono: eſſi non s'affaticano, ne filano: & io vi dico, che ne ancor Salomone in tutta la ſua gloria era veſtito come vn di queſti.

יב

21 כֵּן כָּל אֲשֶׁר אוֹצֵר לְנַפְשׁוֹ וְלֹא בֵאלֹהִים עָשִׁיר הוּא׃

Anſi es el que haze para ſi theſoro, y no es rico en Dios. (El que tiene oydos para oyr, oyga.)

22 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו עַל־כֵּן אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם אַל־תִּדְאֲגוּ לְנַפְשְׁכֶם מַה תֹּאכֵלוּ וְלֹא לַגּוּפָה מַה תִּלְבּוּשׁוּ׃

Y dixo à ſus Diſcipulos, Portanto os digo. No eſteys ſolicitos de vueſtra vida, que comereys ni del cuerpo, que veſtireys.

23 הַנֶּפֶשׁ יוֹתֶרֶת מִן־הָאֹכֶל וְגוּפָה יוֹתֶרֶת מִן־הַבֶּגֶד׃

La vida mas es que la comida y el cuerpo, que el veſtido.

24 צַפּוּ אֶת־הָעֹרְבִים כִּי לֹא זָרְעוּ וְלֹא קָצְרוּ וְלֹא יֵשׁ לָהֶם אָסָם וּמַאֲבוּס וֵאלֹהִים רוֹעֶה אוֹתָם כַּמָּה יוֹתֵר אַתֶּם הַיְקָרִים מִן־הָעוֹף׃

Conſiderad los cueruos que ni ſiembran, ni ſiegan: que ni tienen cillero, ni alholi: y Dios los alimenta: quanto de mas eſtima ſoys voſotros que las aues?

25 וּמִי מִכֶּם אִם יִדְאַג וְיוּכַל לָשִׁית עַל קוֹמָתוֹ אַמָּה אֶחָת׃

Quien de voſotros podrá con ſu ſolicitud annedir a ſu eſtatura vn cobdo?

26 וְאִם אֶת־הַקָּטוֹן לֹא יוּכַל מַה עַל־אֲחֵרִים יִדְאָג׃

Pues ſi no podeys aun lo que es menos, para que eſtareys ſolicitos de lo demas?

27 הַשְׂכִּילוּ אֶת־שׁוֹשַׁנִּים אֵיכָכָה יִרְבּוּ אֵינָם לוֹאִים וְאֵינָם טוֹוִים וְאוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי גַּם שְׁלֹמֹה בְּכָל כְּבוֹדוֹ לֹא הָיָה מְסֻלָּא כַּאֲשֶׁר אֶחָד מֵהֵמָּה׃

Conſiderad los lirios, como crecen: no labran, ni hilan: y digo hos, que ni Salomon con toda ſu gloria ſe viſtió como vno de ellos.

ιβ'.

21. Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

Ainſi en prẽd-il de celui qui fait grand amas de biens pour ſoi, & n'eſt point riche en Dieu.

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

Adonc il dit à ſes diſciples, Pour ceſte cauſe ie vous di, ne ſoyez point en ſouci de voſtre vie, que vous mangerez, ne de voſtre corps, de quoi vous ſerez veſtus.

23. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

La vie eſt plus que la viande, & le corp, plus que le veſtement.

24. Κατανοήσατε τοὺς κόρακας ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;

Conſiderez que les corbeaux ne ſement point ni ne moiſſonnét, & ſi n'ont point de celier, ne de grenier, & toutesfois Dieu les nourrit: de combien valez vous mieux que les oiſeaux.

25. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν, μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

Et qui eſt celui de vous qui par ſon ſouci puiſſe adiouſter vne coudee à ſa ſtature?

26. Εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

Si donc vous ne pouuez meſme ce qui eſt treſ-petit, pourquoi eſtes-vous en ſouci du reſte?

27. Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

Conſiderez comment croiſſent les lis, ils ne trauaillent, ni ne filent, & ie vous di que Salomon meſme en toute ſa gloire n'eſtoit point veſtu comme l'vn d'eux.

CAP. XII.

21. Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.

So is he that gathereth riches to himſelfe/ and is not rich in God.

22. Dixitq; ad diſcipulos ſuos, Ideo dico vobis: Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis: neq; corpori quid induamini.

And he ſpake vnto his diſciples/Therefore I ſay vnto you/ Take no thought for your life/what ye ſhall eate:neither for your bodie/ what ye ſhall put on.

23. Anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quàm veſtimentum.

The life is more then meate : and the bodie more then the raiment.

24. Conſiderate corvos, quia non ſeminant neque metunt, quibus non eſt cellarium neque horreum, & Deus paſcit illos. Quanto magis vos pluris eſtis illis?

Conſider the rauens : for they neither ſow nor reape : which neither haue ſtorehouſe nor barne / and yet God feedeth them : howe much more are ye better then foules?

25. Quis autem veſtrum cogitando poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

And which of you with taking thought / can adde to his ſtature one cubite?

26. Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis?

If yee then bee not able to doe the leaſt thing/why take yee thought for the remnant?

27. Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent, dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.

Conſider the lilies how they grow : they labour not/neither ſpin they : yet I ſay vnto you / that Salomon himſelfe in all his royaltie was not clothed like one of theſe.

Das XII. Kapitel.

21. Alſo gehet es/ wer jhm ſchätze ſammlet/ vnd iſt nicht reich in Gott.

Saa gaar det/ huo ſig ſamler Liggendefæ/ oc er icke Rig i Gud.

22. Er aber ſprach zu ſeinen Jüngern: Darumb ſage ich euch/ ſorget nicht für euer leben/ was jr eſſen ſollet/ auch nicht für euren Leib/ was jr anthun ſollet.

Oc hand ſagde til ſine Diſciple/ Der faare ſiger ied eder/ Sørger icke for eders Liff/ huad i ſkulle æde/ Icke heller for eders Legeme/ huad i ſkulle i føre eder.

23. Das Leben iſt mehr deñ die Speiſe/ vnd der Leib mehr denn die Kleidung.

Thi Liffuit ere mere end Maden/ oc Legemet mere end Klæderne.

24. Nemet war der Raben/ die ſåen nicht/ ſie erndten auch nicht/ ſie haben auch keinen Keller noch Scheunen/ vnd Gott nehret ſie doch/ Wie vil aber ſeyt jhr beſſer denn die Vögel?

Giffuer act paa Raffne/ de ſaa icke/ de høſte oc icke/ de haffue oc ingen Keldere/ oc ey Lade/ oc Gud føder dem alligeuel. Men huor meget ere i bedre end Fule?

25. Welcher iſt vnter euch/ ob er ſchon darumb ſorget/ der da köndte eine Elen lang ſeiner gröſſe zuſetzen?

Huilcken er iblant eder/ ſom kand ſetee en Aln longt til ſin ſtorighed/ alligeuel at hand ſørger der faare?

26. So jhr denn das geringſte nicht vermöget/ warumb ſorget jr für das ander?

Kunde i da icke det minſte/ hui ſørge i da for det andet?

27. Nemet war der Lilien auff dem Felde/ wie ſie wachſen/ ſie arbeiten nicht/ ſo ſpinnen ſie nicht. Ich ſage euch aber/ das auch Salomon in ſeiner Herrligkeit nicht iſt bekleidet geweſen/ als der eines.

Giffuer act paa Lilier paa Marcken/ huorledis de voxe/ De arbeyde icke/ de ſpinde oc icke. Oc ieg ſiger eder/at oc Salomon i al ſin Herlighed vaar icke klæd/ ſom en aff dem.

Kapitola XII.

21. Takk geſt každý kdož ſobě shromažďuge/ a nenij w Bohu bohatý.

Tákći ieſt ten ktory ſobie ſkárby / ánie ieſt w Bogu bogátym.

22. Y řekl Včedlnijkuom ſwým: Protož prawijm wám: Nebudtež pečliwij o žiwot wáš cobyſſte gedli: ani o tělo waſſe/ wečbyſſte ſe odijwali.

Tedy rzekł do zwolenników ſwoich/ dla tegoć wam ták powiedam / nie ſtáraycieß ſie o żywot wáß cobyſcie ieść mieli/ áni o ciele w cobyſcie ſie oblec mieli.

23. Žiwot wětſſý geſt nežli pokřm/ a tělo wětſſij nežli oděw.

Wietßać ieſth dußá niż pożywienie/ á ciało niżli ßátá.

24. Patřte na Hawrany/ žeť neſegij ani žnau/ a nemagij piwnice ani ſtodoly/ a Buoh krmij ge. Wſſak mnohem w wětſſij wážnoſti gſte wy než oni.

Przypatrzcieß ſie żeć Krucy nie ſieza áni żną / y nie maia ſpiżarniney áni gumien / á wżdy ie Bog karmi/ Azażeſcie wy nie ſa zacnieyßy niż ptacy?

25. Kdo pak z wás pomyſle/ muž přidati k zroſtu ſwému loket geden?

A ktoż z was pylnym ſwym ſtárániem myſlac może ieden łokieć przyłożyć nad wzroſt ſwoy?

26. Poněwadž tehdy nemůžete ani což naymenſſýho geſt/ proč o giné wěcy pečugete?

Jeſliż tedy tego co nam nieyße ieſt nie możecie/ czemuż ſie o inych pilnie ſtáracie?

27. Patřte na kwijtij polnj/ kterak roſtau/ nedělagij ani předau. Giſtě prawjm wám/ že ani Sſalomun w wſſj ſláwě ſwé neodijwal ſe tak/ yako gedno z těchto.

Obac zaycieß iáko roſta lilie /nie ſprácuiac ſie áni przeda/ á powiedam wam/ że y Salomon we wßytkiey ſwey chwale nie był ták vbránym / iáko iedno z tych.

יב

23 אוּדֵין לַעֲמִירָ ד
דְּיַוְמָנָא אִיתוֹהִי בְּחַקְלָא
וּמְחַר נָפֵל בְּתַנּוּרָ א
אֱלָהָא הָכַנָּא מַלְבֵּשׁ כְּמָא
יַתִּיר לְכוֹן זְעוּרַי
הַיְמָנוּתָא׃

Hor ſe Iddio veſte coſi l'herba che hoggi è nel campo, e domane ſi mette nel forno, quanto piu veſtirà voi, ò huomini di poca fede.

29 וַאנְתּוּן לָ תְּבעוֹן
מָנָא תֵּאכְלוּן וּמָנָ ת
תֶּשְׁתּוּן וְלָא נְפְהֵ
רַעְיָנְכוֹן בְּהָלֵין׃

Voi ancora non cercate quel ch'habbiate à mangiare, ò quel ch'habbiate à beuere: e non vi leuate in alto.

30 הָלֵין גֵּיר כֻּלְהֵין עַמְמֵא
הוּ דְּעָלְמָא בָּעֵין אַף לְכוֹן
דֵּין אֲבוּכוֹן יָדַע דְּמֶתְבַּעְיָן
לְכוֹן הָלֵין׃

Percioche tutte queſte coſe le cercano le genti del mondo: il Padre voſtro ſa bene che voi hauete biſogno di queſte coſe.

31 בְּרַם בְּעוּ מַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָ וְהָלֵין כֻּלְהֵין
מֶתְתּוֹסְפָן לְכוֹן׃

Ma piu toſto cercate il regno di Dio, e tutte queſte coſe vi ſaranno aggiunte.

32 לָא תֶּדְחַל גּוֹרָ ז
זְעוּרָא דְּצָבָ אֲבוּכוֹן
דְּיֶתֶּל לְכוֹן מַלְכוּתָא׃

Non temete, o piccol gregge: percioche gli è piaciuto al Padre voſtro di darui il regno.

33 זַבֵּנוּ קֶנְיָנְכוֹן וְהַבוּ ז
זָדְקְתָא עֲבֵדוּ לְכוֹן כִּיסֵא
דְּלָא בָּלֵין וְסִימְתָא דְּלָא
גָּיְזָא בַּשְׁמַיָּא אֵיכָ
דְּגַנָּבָא לָא קָרֵב וְסָסָא לָא
מְחַבֵּל׃

Vendete le voſtre facultà, e date limoſina: Fateui de le borſe che non inuecchiano, vn theſoro che mai non manca ne cieli, doue ladro non s'accoſta, ne tignuola corrompe.

34 אֵיכָא גֵּיר דְּאִיתֵיהּ
סִימַתְכוֹן תַּמָּן יֶהְוֵא אַף
לֶבְּכוֹן׃

Perche doue è il voſtro teſoro, iui è ancora il cuor voſtro.

יב

28 וְאִם אֱלֹהִים אֶת־חֲצִיר הַשָּׂדֶה
אֲשֶׁר הַיּוֹם עֹמֵד וּלְמָחָר אֶל־
הַתַּנּוּר יֻשְׁלַךְ כָּכָה יַלְבִּישׁ כַּמָּה
יוֹתֵר אֶתְכֶם אוֹי קְטַנֵּי אֱמוּנָה׃

Y ſi anſi viſte dios à la yerua, que oy eſtà en el campo, y mannana es echada en el horno, quanto mas à voſotros hombres de poca fe?

29 וְאַתֶּם אַל־תְּבַקְשׁוּ מַה
תֹּאכְלוּ אוֹ־מַה תִּשְׁתּוּ וְאַל
תָּרֻמוּ׃

Voſotros pues no procureys que ayays de comer, o que ayays de beuer, y no andeys eleuados.

30 כִּי כָל־הָאֵלֶּה גּוֹיֵי הָעוֹלָם
בִּקְשׁוּ וַאֲבִיכֶם יוֹדֵעַ כִּי־
לְצָרְכְּכֶם הֵמָּה׃

Porque todas eſtas coſas las gentes del mundo las buſcan: que vueſtro Padre ſabe que aueys meneſter eſtas coſas.

31 לָכֵן בַּקְּשׁוּ אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים וְנוֹסְפוּ לָכֶם כָּל־הָאֵלֶּה׃

Mas procurad el Reyno de Dios, y todas eſtas coſas os ſeran annedidas.

32 אַל תִּירָא נָוֶה קָטוֹן כִּי־רָצָה
אֲבִיכֶם לָתֵת לָכֶם אֶת
הַמַּמְלָכָה׃

No temas, ó manada pequenna, porque àl Padre ha placido daros el Reyno:

33 מִכְרוּ אֶת־קִנְיָנֵיכֶם וּתְנוּ
צְדָקָה עֲשׂוּ לְנַפְשְׁכֶם כִּיסִים
אֲשֶׁר לֹא יִבָּלוּ וְאוֹצָר לֹא יַעֲבֹר
בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר שָׁמָּה גַּנָּב לֹא
יִקְרַב וְסָס לֹא יֹאבֵד׃

Vended loque poſſeeys, y dad limoſna: hazeos bolſas que no ſe enuejecen, theſoro en los cielos que nunca falta: donde ladron no llega, ni polilla corrompe.

34 כִּי אַיֵּה אוֹצַרְכֶם וְשָׁם
הוּא לְבַבְכֶם׃

Porque donde eſta vueſtro theſoro, alli tambien eſtara vueſtro coracon.

ιβʹ.

28. Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

Que ſi Dieu reueſt l'herbe qui auiourd'hui eſt au champ, & demain eſt miſe au four, combien plus vous reveſtira-il ô gens de petite foy?

29. Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.

Vous donc ne demandez point que vous mangerez, ou que vous boirez, & ne ſoyez point en ſuſpens:

30. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

(Car les gens de ce monde ſont apres à recercher toutes ces choſes: mais voſtre Pere ſait que vous auez beſoin de ces choſes.

31. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ains pluſtoſt cerchez le royaume de Dieu, & toutes ces choſes vous ſerót baillees par deſſus.

32. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

Ne crain point, petit troupeau: car le bon plaiſir de voſtre Pere a eſté de vous donner le royaume.

33. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια, μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

Vendez ce que vous auez, & donnez, en l'aumoſne faites-vous des bourſes qui ne s'enuieilliſſent point, vn threſor és cieux qui ne defaille iamais, d'où le larron n'approche point, & où la tigne ne gaſte rien.

34. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

Car là où eſt voſtre threſor, là auſſi ſera voſtre cœur.

28. Si autem fœnum quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quanto magis vos, puſillæ fidei?

If then God ſo clothe the graſſe which is to day in the field / and to morrow is caſt into the ouen / howe much more will he clothe you / O ye of litle fayth?

29. Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli.

Therefore aſke not what ye ſhall eate / or what yee ſhall drinke / neither ſtand in doute.

30. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

For all ſuch things the people of the world ſeeke for: and your Father knoweth that ye haue neede of theſe things.

31. Veruntamen quærite primùm regnum Dei: & hęc omnia adiicientur vobis.

But rather ſeeke ye after the kingdome of God / and all theſe things ſhal be miniſtred vnto you.

32. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.

Feare not / litle flocke: for it is your Fathers pleaſure / to giue you the kingdome.

33. Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cælis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

Sell that yee haue / and giue almes: make you bagges / which ware not olde / a treaſure that can neuer faile in heauen / where no thiefe commeth / neither moth corrupteth.

34. Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.

For where your treaſure is / there will your hearts be alſo.

28. So denn das Graß / das heute auff dem Felde ſtehet / vnd morgen in den ofen geworffen wirdt / Gott alſo kleidet / Wie vil mehr wirdt er euch kleiden / jhr Kleinglaubigen?

Klæder da Gud Greſſet ſaa / ſom i dag ſtaar paa Marcken / oc ſkal i morgen kaſtis i onen / Huor meget mere ſkal hand klæde eder / i lident troendis?

29. Darumb auch jhr / fraget nicht darnach / was jhr eſſen / oder was jhr trincken ſolt / vnd fahret nicht hoch her.

Der faare ocſaa i / ſkøder der icke om / huad i ſkulle æde / eller huad i ſkulle dricke / oc farer icke høyt.

30. Nach ſolchem allen trachten die Heiden inn der welt. Aber euer Vater weiß wol / daß jhr des bedůrffet.

Effter alt ſaadant ſtunde Hedninge i Verden. Men eders Fader ved vel? at i haffue det behoff.

31. Doch trachtet nach dem Reich Gottes / ſo wirdt euch das alles zufallen.

At ſpører dog Gudz Rige / Saa ſkal alt dette tilfalde eder.

32. Fǒrchte dich nicht du kleine herd / denn es iſt euers Vaters wolgefallen / euch des Reich zu geben.

Frøcte dig icke du lille Hiord / Thi det er eders Faders behaglighed / at giffue eder Riget.

33. Verkauffet was ihr habt / vnd gebt Almoſen. Machet euch Sǎckel / die nicht veralten / einen Schatz der nimmer abnimpt im Himmel / da kein Dieb zu kompt / vnd den keine Motten freſſen.

Sæler huad i haffue / oc giffuer Almiſſe. Gører eder Sæcke / ſom icke bliffue gamle / it Liggendefæ ſom aldri formindſkis i Himmelen / der ſom ingen Tyff kommer til / oc det ingen Møl æde.

34. Denn wo euer Schatz iſt / Da wirdt auch euer Hertz ſein.

Thi huor eders Liggendefæ er / der ſkal oc eders hierte vere.

28. A poněwadž trávu / kteráž dnes na poli geſt / a zaytra w kůpu ſložena bude / Buoh tak odijwá: čijm wijce wás / o malé wijry?

A ieſliżec ziołko kthore dźiś ieſt ná polu / á iutro bedźie w piec wrzucone / thák Bog przyobłoczy / tákoż dáley was máło vfáiacych?

29. Protož wy newyhledáwayte coby ſſte gedli / aneb coby ſſte pili: ani ſe přijj wywyſugte.

A przetoż wy nie pytayćie ſie cobyſcie ieść ábo pic mieli / áni o thym myſlćie.

30 Nebo těch wſſech wěcy Pohané hledagij. A Otec wáš wij / že těch wěcy potřebugete.

Abowiemći o thym wſzythkim ludźie te° świátá ſie pytáia / álec / ociec wáſz zna że wy te° potrzebuiecie.

31. Ale wſſak nayprwé hledayte Králowſtwij Božijho / a tyto wſſecky wěcy budau přidány wmá.

Rádſzey tedy ſzukayćie króleſtwá Bożego / á ty wſzytki ine rzeczy przy dáne wam bedą.

32. Nebog ſe maličké ſtádo / neboť ſe geſt zalijbilo Otcy waſſemu dáti wám králowſtwij.

Nie boyże ſie ty máluczkie ſtadko / ábowiemći ſie vpodobáło oycu wáſzemu dáć wam króleſtwo.

33. Protož prodáwayte čijmž wládnete / a dáwayte Almužnu. Dělayte ſobě pytlijky kteřijž newetſſegij / poklad kterýž nehyne w Nebeſých: kdežto zloděg dogijti nemuž / ani mol kazý.

Poprzedayćieſz máietnośći wáſze á dáyćie iálmużne / gothuyćie ſobie mieſzki ktore nie zwiotſzeią / y ſkarb w niebie ktory nigdy nie vſtánie / áni go złodźiey doydźie / áni mol zepſuie.

34. Nebo kdež geſt poklad wáš / tuť bude y ſrdce waſſe.

Abowiemći gdźie ieſt ſkarb wáſz / támći y ſerce waſze bedźie /

יב

35 יֶהְווֹן אֲסִירִין חַצַיְכוֹן וּמַנְהֲרִין שְׁרַגַיְכוֹן׃

Siano i vostri lombi cinti, e le vostre lucerne accese.

36 וְהַוו דָמֵין לַאנָשָׁא דְמְסַכִּין לְמָרְהוֹן דְאֶמַתַי נִפְנֵא מֶן בֵּית מֶשְׁתּוּתָא דְמָא דְאֶתָא וְנָקֶשׁ מֶחְדָא נֶפְתְּחוּן לֵהּ׃

E voi siate simili à gli huomini, che aspettano il lor signore, che ritorni da le nozze: accioche quando verra, e batterà la porta, subbito gli apprano.

37 טוּבַיְהוֹן לְעַבְדֵא הָנוּן אִילֵין דְאָתֵא מָרְהוֹן וְנֶשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד עָיְרִין אַמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְנֶאסוֹר חַצַוְהי וְנַסְמֵךְ אֶנּוּן וְנֶעְבַר נְשַׁמֶשׁ אֶנּוּן׃

Beati quei seruitori, i quali quando il padron verra, gli trouara vigilanti. Io vi dico in verità, che si cignera, e faragli porre à tuola, e passando inanzi seruirà loro.

38 וְאֶן בְּמַטַּרְתָּא דְתַרְתֵּין אַו דַתְלָת נֵאתֵא וְנֶשְׁכַּח הָכַנָא טוּבַיְהוֹן לְעַבְדֵא הָנוּן׃

E s'egli verrà ne la seconda veglia, ò se verra ne la terza veglia, e trouaragli cosi: beati sono quei seruitori.

39 הָדָא דֵין דַעוּ דְאֶלוּ יָדַע הֲוָא מָרֵא בַיְתָא בְּאַידָא מַטַּרְתָּא אָתֵא גַּנָבָא מֶתְתְּעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבֶק הֲוָא דְנֶתְפְּלֶשׁ בַּיְתֵהּ׃

Hor sappiate questo, che se il padre di famiglia hauesse saputo à che hora il ladro hauesse douuto venire, certo egli harebbe vegliato, e non harebbe lassato scassare la sua casa.

40 אַף אַנְתּוּן הָכִיל הֲווֹ מְטַיְבֵא דַבְהָי שָׁעְתָא דְלָא סָבְרִין אַנְתּוּן אָתֵא בְּרֵהּ דְאֶנָשָׁא׃

Siate dunque ancor voi apparecchiati, percioche à quell'hora che voi non pensate, il Figliuol de l'huomo verrà.

יב

35 יִהְיוּ מָתְנֵיכֶם חֲגוּרִים וְנֵרוֹתֵיכֶם נְאוֹרוֹת׃

Esten cennidos vuestros lomos, y vuestros candiles encendidos.

36 וְהֱיוּ דוֹמִים לַאֲנָשִׁים מְקַוִּים לַאֲדוֹנֵיהֶם אִם יִפְנֶה מִן הַחֲתֻנָּה וְיָבוֹאוּ וְיִדְפְּקוּ בְּרֶגַע יִפְתְּחוּ לוֹ׃

Y vosotros, semeiantes à hombres que esperan quando su sennor ha de boluer de las bodas: para que quando viniere, y tocare luego le abran.

37 אַשְׁרֵי הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִם יָבוֹא הָאָדוֹן יִמְצָא אוֹתָם שׁוֹקְדִים אָמֵן אוֹמֵר אֲנֹכִי לָכֶם כִּי־יַחְגּוֹר אֶת־מָתְנָיו וְהוֹשִׁיב אוֹתָם בִּמְסִבָּה וְיַעֲבֹר וִישָׁרְתֵמוֹ׃

Bienauenturados aquellos sieruos, los quales, quando el sennor viniere, hallare velando. dicierto os digo, que el se cennirá, y harà que se sienten à la mese, y passando les seruirà.

38 וְאִם יָבוֹא בְּאַשְׁמוּרָה הַשֵּׁנִית אוֹ־אִם יָבוֹא בְּאַשְׁמוּרָה הַשְּׁלִישִׁית וְיִמְצָא כֵּן אַשְׁרֵי הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה׃

Y aunque venga à la segunda vela, y aunque venga à la tercera vela, y los hallare ansi, bienauenturados son los tales sieruos.

39 וּדְעוּ זֹאת כִּי־אִם יָדַע בַּעַל הַבַּיִת אֶת־הַשָּׁעָה אֲשֶׁר בָּהּ יָבוֹא הַגַּנָּב אַךְ שָׁקֹד יִשְׁקֹד וְלֹא יִתֵּן לַחְתֹּר אֶת־בֵּיתוֹ׃

Esto empero sabed, que si supiesse el padre de la familia à que hora auia devenir el ladron, velaria ciertamente y no dexaria minar su casa.

40 וְאַתֶּם הֱיוּ עֲתִידִים כִּי בַּשָּׁעָה אֲשֶׁר לֹא תַחְשְׁבוּ בוֹא יָבוֹא בֶן־הָאָדָם׃

Vosotros pues tambien estad apercebidos: porque à la hora que non pensays, el Hijo del hombre vendrà.

ιβ'.

35. Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι.

Que vos reins soyent troussés, & vos chandelles allumees.

36. Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

Et que vous soyez semblables aux seruiteurs qui attendent leur maistre quand il retournera des nopces, afin que quand il sera venu, & heuttera á la porte incontinent iis lui ouurent.

37. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

Bien heureux sont ces seruiteurs-la que le maistre trouuera veillans, quand il arrïuera. Enverité ie vous di qu' il se troussera, & les fera metre á table, & s' auancant les seruira.

38. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι·

Que s' il arriue sur la seconde veille, & pareillement sur la troisieme, & qu'il les trouue ainsi, bien-heureux sont ces seruiteurs-la

39. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Or sachez ceci, que si le pere de famille eust seu à quelle heure le larrón eust de venir, il eust veillé, n'eust point laissé percer sa maison.

40. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Vous donc aussi soyez prest: car a l'heure que vous ne cuiderez point, le Fils de l'homme viendra.

CAP. XII.

35. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.

Let your loynes be gyrded about/ & your lightes burning.

36. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut cùm venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.

And yee your ſelues like vnto men that wait for their maſter/ when he will returne from the wedding/ that when he commeth and knocketh/ they may open vnto him immediately.

37. Beati ſervi illi, quos cùm venerit dominus, invenerit vigilantes, amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

Bleſſed are thoſe ſeruantes/ whome the Lorde when hee commeth ſhall finde waking: Verely I ſay vnto you/ he will gird him ſelfe about/ and make them to ſitte downe at table/ and will come forth/ and ſerue them.

38. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit: beati ſunt ſervi illi.

And if he come in the ſeconde watche/ or come in the thirde watche/ and ſhall finde them ſo/ bleſſed are thoſe ſeruants.

39 Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

Now vnderſtande this/ that if the good man of the houſe had knowne at what houre the thiefe woulde haue come/ hee would haue watched/ and would not haue ſuffered his houſe to be digged through.

40. Et vos eſtote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

Bee yee alſo prepared therefore: for the Sonne of man wil come at an houre when ye thinke not.

Das XII. Capitel.

35. Laſt euer Lenden vmbgürtet ſein/ vnd euer Liechter brennen.

Lader eders Lender vere omgiordede/ oc eders Liuſſ brende.

36. Vnd ſeyt gleich den Menſchen/ die auff jhren Herrn warten/ wenn er auff brechen wirdt von der Hochzeit/ auff daß/ wenn er kompt/ vnd anklopffet/ ſie jhm bald auffthun.

Oc verer lige ſom de Menniſke/ der tøffue effter deris Herre/ naar hand ſkal komme fra Brøllup/ Paa det/ naar hand kommer/ oc bancker paa/ de ſkulle ſtrax lade op.

37. Selig ſind die Knechte/ die der Herr/ ſo er kompt/ wachend findet/ Warlich ich ſage euch/ er wirdt ſich auffſchürtzen/ vnd wirdt ſie zu Tiſch ſetzen/ vnd für jhnen gehen/ vnd jhnen dienen.

Salige ere de Suenne/ ſom Herren finder vogne/ naar hand kommer/ Sandelige ieg ſiger eder/ hand ſkal opſkørte ſig/ oc ſkal ſette dem til bordz/ oc gaa faar dem/ oc tiene dem.

38. Vnd ſo er kompt inn der andern Wache/ vnd inn der dritten Wache/ vnd wirdts alſo finden/ Selig ſind diſe Knechte.

Oc der ſom hand kommer i den anden vect/ oc i den tredie vrect/ oc finder det ſaa/ Salige ere diſſe Suenne.

39. Das ſolt ihr aber wiſſen/ wenn ein Haußherr wüſſte/ zu welcher ſtunde der Dieb keme/ ſo wachet er vnd ließ nicht inn ſein Hauß brechen.

Oc det ſkulle i vide/ Der ſom en Hoſbonde viſde/ paa huad time Tyffuen ſkulde komme/ da vaagede hand/ oc lode icke bryde i ſit Huſſ.

40. Darumb ſeyt jhr auch bereit/ denn des menſchen Sohn wirdt kommen zu der ſtunde/ da jr nicht meinet.

Der faare vere i oc beredde/ Thi Menniſkens Søn ſkal komme paa den ſtund/ ſom i icke tencke.

Kapitola. XII.

35. Buďtež bedra waſſe přepáſaná/ a ſwijce hořijcý w rukau waſſých:

Niechżeć beda przepaſáne biodrá wáße/ y pochodnie zápalone.

36. A wy podobnij buďte lidem/ očekáwagijcým Pána ſwého/ kdyžby ſe wrátil s Swatby/ abyſſte kdyžby přiſſel a potlaukl/ hned otewřeli gemu.

A wy badźcie podobni ludziam ktorzy czekáia páná ſwego kiedyby ſie wrocił z weſela/ iż gdyby przyßedł á zákołátał we drzwi/ áby mu wneth otworzono.

37. Blaze ſlužebnijkům těm/ kteréž když přigde Pán nalezne ge ani bdij. Zagiſtéť prawijm wám: Že přepáſſe ſe/ a káže gim ſýſti/ a chodě bude gim ſlaužiti.

Szczeßliwiß to ſa oni ſludzy/ ktore gdy przyidzie pan znaydzie cżuiace. Zaprawde powiedam wam/ iż ſie przepaße á roſkaże im ſieść/ á wyßedßy bedzie im ſlużył.

38. A přigdeliť w druhé bděnij/ a pakliť w třetij bděnij přigde/ a tak ge nalezne: Blahoſlawenij gſau ſlužebnijcy ti.

Nieſliby też przyßedł o wtorey ábo o trzeciey ſtrazy/ á ták ie znalazł/ ßczeſliwiß to ſa ſludzy oni.

39. Toto pak wězte/ že byť wěděl Hoſpodář/ w kteraub hodinu měl zloděg přigijti/ bdělby zagiſtě/ a nedalby podkopati domu ſwého.

A ták tho wiedzćie/ gdyćby wiedział goſpodarz ktorey godziny miał by przydź złodziey/ cżułćiby/ á niedopuścilby podkopáć domu ſwego.

40. Y wy buďte hotowi/ nebo w kterau hodinu nenaděgete ſe/ Syn člowěka přigde.

A dla tegoż y wy badźcie gotowi/ bo ktorey ſie godźyni nie domnimaćie/ Syn cżłowieczy przyydzie.

יב

41 אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוּן כ
כֵּאפָא מָרַן לְוָתַן אָמַר
אַנְתְּ לֵהּ לְמַתְלָא הָנָא אֶו
אַף לְוָת כֻל־נָשׁ ׃

Allor Pietro gli diſſe, Signore, dici tu queſta ſimilitudine à noi, ò pur à tutti ancora?

42 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מַנּוּ־
כַי אִיתַוְהִי רַב בַּיְתָא
מְהַיְמְנָא וְחַכִּימָא ד
דַּנְקִימִיוּהִי מָרֵהּ עַל
תֶּשְׁמֶשְׁתֵּהּ דְּנִתֵּל פְּרָסָא
בְּזַבְנֵהּ ׃

Il Signor diſſe, Chi è quel fedele e prudente diſpenſatore, che il padrone coſtituira ſopi a la ſua famiglia per dar loro la portione del vitto al tempo opportuno?

43 טוּבַוְהִי לְהַו עַבְדָּא
דְּנֵאתֵא נֶשְׁכְּחִיוּהִי דְּעָבֵד
הָכַנָּא ׃

Beato quel ſeruo, che quando il ſuo Signor verrà, lo trouarà à far coſi.

44 שַׁרִּירָאִית אָמַר אֲנָא
לְכוּן דַּנְקִימִיוּהִי עַל כֻּלֵּהּ
קֶנְיָנֵהּ ׃

Veramente vi dico, che lo coſtituirà ſopra tutte le facultà ſue.

45 אֶן דֵּין נֵאמַר עַבְדָּא
הַו בְּלֶבֵּהּ דְּמָרִי מַוְחַר
לְמֵאתָא וְנִשְׁרֵא לְמֶמְחָא
לְעַבְדֵּא וְלַאמְהָתָא ד
דְּמָרֵהּ וְנִשְׁרֵא לְמֶלְעַס
וּלְמֶשְׁתֵּא וּלְמִרְוָא ׃

Doue ſe quel ſeruo dirà nel ſuo cuore, Il mio Signor tarda à venire, cominciarà à battere i ſerui e le ſerue, & à mangiare, e beuere, & imbriacarſi.

46 נֵאתֵא מָרֵהּ דְּעַבְדָּא
הַו בְּיוֹמָא דְּלָא סָבַר
וּבְשָׁעְתָא דְּלָא יָדַע
וְנֶפַלְגִּיוּהִי וְנִסִּים מְנָתֵהּ
עַם הָנוֹן דְּלָא מְהַיְמְנִין ׃

Il ſignor di quel ſeruo verrà vn giorno ch'ei non aſpetta, & in vn'hora ch'ei non ſa, e ſepararallo, e porra la ſua parte con gl'infedeli.

47 עַבְדָּא דֵּין אֵינָא דְּיָדַע
צֶבְיָנָא דְּמָרֵהּ וְלָא טַיֵּב
לֵהּ אַיְךְ צֶבְיָנֵהּ נֶבְלַע ס
סַגִּיאָתָא ׃

Hor quel ſeruo che ha conoſciuta la volontà del ſuo ſignore, e non s'è preparato, ne ha fatto ſecondo la volontà di eſſo, ſarà battuto di molte battiture.

יב

41 וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֵּיפָה אֲדֹנֵנוּ
הַאֵלֵינוּ אָמַרְתָּ אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה
אוֹ־גַם אֶל־כֻּלָּם ׃

Entonces Pedro le dixo, Sennor, dizes eſtà parabola à noſotros, o tambien à todos?

42 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָכֵן כָּל בַּעַל
בַּיִת נֶאֱמָן וְנָבוֹן אֲשֶׁר יַפְקִידֶנּוּ
הָאָדוֹן עַל־עֲבֹדָתוֹ לָתֵת דְּבַר
שָׁנָה בְּעִתּוֹ ׃

Y dixo el Sennor, Quien es el mayor domo fiel y prudente, àl qual el Sennor pondrà ſobre ſu familia, paraque en tiempo les de ſu racion?

43 אַשְׁרֵי הָעֶבֶד הַהוּא אֲשֶׁר
בְּבוֹא אֲדוֹנָיו יִמְצָאֶנּוּ לַעֲשׂוֹת
כֵּן ׃

Bienauenturado aquel ſieruo, àl qual, quando el ſennor viniere, hallare haziendo anſi.

44 בֶּאֱמֶת אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
כִּי־עַל כָּל־רְכוּשׁוֹ יַפְקִידֶנּוּ ׃

En verdad os digo, que el lo pondrà ſobre todos ſus bienes.

45 וְאִם יֹאמַר הָעֶבֶד הַהוּא
בְּלִבּוֹ מְאַחֵר אֲדוֹנִי לָבוֹא
וְיָחֵל לְהַכּוֹת אֶת עֲבָדִים וַאֲמָהוֹת
לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכּוֹר ׃

Mas ſi el tal ſieruo dixere en ſu coraçon, Mi ſennor ſe tarda de venir; y començare à herir los ſieruos y las criadas, y à comer, y à beuer, y a borrachear.

46 אָז יָבוֹא אֲדוֹן הָעֶבֶד הַהוּא
בְּיוֹם אֲשֶׁר לֹא יַחְשֹׁב וּבְשָׁעָה
אֲשֶׁר לֹא יֵדַע וִיחַלֵּק אוֹתוֹ
וְחֶלְקוֹ יָשִׂים עִם הַבּוֹגְדִים ׃

Vendrá el ſennor de aquel ſieruo el dia que el no eſpara, y á la horaque el no ſabe; y apartarloha, y pondra ſu ſuerte con los infieles.

47 כִּי־עֶבֶד הַיּוֹדֵעַ אֶת רְצוֹן
אֲדוֹנָיו וְלֹא יָכִין וְלֹא יַעֲשֶׂה
כִּרְצוֹנוֹ יִבָּלֵט הַרְבֵּה מְאֹד ׃

Porque el ſieruo que entendió la voluntad de ſu ſennor, y no ſe apercibió, ni hizo conforme à ſu voluntad ſerá açotado mucho.

ιβ'.

41. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας.

Lors Pierre lui dit, Seigneur, dis-tu ceſte ſimilitude pour nous, au auſſi pour tous?

42. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος, καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

Et le Seigneur dit, Mais qui eſt le deſpenſier fidele & prudent, que le maiſtre aura eſtabli ſur ſon meſnagne pour leur donner en temps l'ordinaire?

43. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

Bien heureux eſt ce ſeruiteur-la que ſon maiſtre trouuera ainſi faiſant, quand il arriuera.

44. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

Ie vous di pour vrai, qu'il l'eſtablira ſur tout ce qu'il a.

45. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι.

Que ſi ce ſeruiteur-la dit en ſon cœur, Mon maiſtre met long temps à venir, & qu'il ſe prene à batre les ſeruiteurs & les ſerauantes, & à manger, & à boire, & à s'enyurer.

46. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

Le maiſtre de ce ſeruiteur-la viendra au iour qu'il ne l'attend point, & l'heure qu'il ne ſait point, & le ſeparera & le traittera de meſme les deſloyaux.

47. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας, μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.

Or ce ſeruiteur qui a coguu la volonte da ſon maiſtre, & ne s'eſt point mis en deuoir, & n'a point fait ſelon la volouté d'celui, ſera batu de pluſieurs coups.

CAP. XII.

41. Ait autem ei Petrus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam: an & ad omnes?

Then Peter ſaid vnto him/ Maſter/ telleſt thou this parable vnto vs/ or euen to all?

42. Dixit autem Dominus, Quis putas, eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram?

And the Lord ſayd/ Who is a faithfull ſtewarde/ and wiſe/ whome the maſter ſhall make ruler ouer his houſholde/ to giue them their portion of meate in ſeaſon?

43. Beatus ille ſervus, quē, cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

Bleſſed is that ſeruant/ whom his Maſter when he commeth/ ſhall finde ſo doing.

44. Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet illum,

Of a trueth I ſay vnto you/ that he will make him ruler ouer all that he hath.

45. Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo, Moram facit dominus meus venire: & cœpit percutere ſervos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari.

But if that ſeruant ſaye in his heart/ My maſter doeth deferre his cōming/ and ſhall beginne to ſmite the ſeruantes/ and maydens/ and to eate/ and drinke/ and to be drunken.

46. Veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partemque eius cùm infidelibus ponet.

The maſter of that ſeruant wil come in a day when he thinketh not/ and at an houre when he is not ware of/ and will cut him of/ and giue him his portion with the vnbeleeuers.

47. Ille autem ſervus qui cognovit voluntatem domini ſui, & non ſe preparavit, & non fecit ſecundum voluntatē eius: vapulabit multis.

And that ſeruant that knewe his maſters will/ & prepared not him ſelfe/ neither did according to his will/ ſhall bee beaten with many ſtripes.

Das XII. Capitel.

41. Petrus aber ſprach zu jhm: HERR/ ſageſt du diſe Gleichnuß zu vns/ oder auch zu allen?

Da ſagde Peder til hannem/ HERRE/ ſiger du denne Lignelſe til oſſ/ eller oc til alle?

42. Der HERR aber ſprach: Wie ein groß ding iſts vmb ein treuen vnd klugen Haußhalter/ welchen ſein Herr ſetzet über ſein Geſinde/ daß er jhnen zu rechter zeit jhr gebür gebe?

Oc HERREN ſagde/ Huilcken for ting er det met en tro oc ſnild Huſſholdere/ den ſom hans Herre ſetter offuer ſit Tiunde/ at hand ſkal i ret tid giffue dem det ſom dem bør?

43. Selig iſt der Knecht/ welchen ſein Herr findet alſo thun/ wenn er kommet.

Salig er den Suend/ huilcken hans Herre finder ſaa gøre/ naar hand kommer.

44. Warlich ich ſage euch/ er wirdt jhn über alle ſeine güter ſetzen.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ hand ſkal ſette hannem offuer alt ſit Godz.

45. So aber derſelbige Knecht inn ſeinem Hertzen ſagen wirdt: Mein Herr verzeucht zu kommen/ vnd fehet an zu ſchlagen Knechte vnd Mägde/ auch zu eſſen vnd zu trincken/ vnd ſich voll zu ſauffen.

Men der ſom den ſamme Suend ſiger i ſit hierte/ Min Herre tøffuer at komme/ Oc hand begynder at ſla Suenne oc Piger/ oc at æde oc dricke/ oc bliffue drucken.

46. So wirdt deſſelbigen Knechts Herr kommen/ an dem tage/ da er ſichs nicht verſihet/ vnd zu der ſtunde/ die er nicht weiß/ vnd wirdt jn zuſcheittern/ vnd wird jhm ſeinen Lohn geben mit den Vnglaubigen.

Da ſkal den ſamme Suends Herre komme paa den dag/ ſom hand icke tencker/ oc paa den time ſom hand icke veed/ Oc hand ſkal ſønderhugge hannem/ oc ſkal giffue hannem hans Løn met de Vantro.

47. Der Knecht aber/ der ſeines Herren willen weiß/ vnd hat ſich nicht bereitet/ auch nicht nach ſeinem willen gethan/ Der wirdt vil ſtreiche leiden müſſen.

Oc den Suend ſom veed ſin Herris villie/ oc beredde ſig icke/ oc giorde icke effter hans villie/ Hand ſkal lide mange hug.

Kapitola XII.

41. Y řekl gemu Petr: PANE/ k námli prawiſſs toto podobenſtwij/ čili ke wſſem?

Zátym rzekł Piotr k niemu: Pánie á do nasze mowiß to podobieńſtwo/ czyli do wßytkich?

42. Y řekl PAN: Kdoť ſe zdá wěrný Wládař a opatrný/ kteréhož geſt vſtanowil Pán nad čeledij ſwau/ aby gim dáwal w čas wyměřený/ aukol a pokrm:

A Pan powiedział: Ktoryż ieſt wierny á roſtropny ßáfarz/ ktorego pán poſtánowi nád czeladzia ſwoia/ áby im wczás rozdał obrok?

43. Blahoſlawený geſt ſlužebnijk ten/ kteréhož když přigde Pán geho/ nalezne an tak činí.

Szczęſliwyć ieſt ten ſługá/ ktorego gdy przyidzie pan znaydzie thák czyniacego.

44. Zagiſtéť prawijm wám/ že nade wſſemi dobrými wěcmi kterýmiž wládne/ vſtanowij gey:

Záprawdęć wam powiedam/ żeć nád wßytka ſwoia máietnoſcia poſtánowi go.

45. Pakliby řekl ſlužebnijk ten w ſrdcy ſwém: Meſſká přigijti Pán muog/ y počalby bijti ſlužebnijky a děwky/ a gijſti a pijti/ a opijgeti ſe:

Lecz ieſliby rzekł on ſługá: Nie rychłoć przychodzi pan moy/ y począłby bić ſługi y ſłużebnice/ y ieść/ pić á opiiáć ſie.

46. Přigdeť Pán ſlužebnijka toho w den kterýž ſe nenaděge/ a w hodinu kterauž newij/ y rozdělijgey/ a dijl geho položij s newěrnými.

Przydzieć pan ſługi one w dzień w ktory ſie nie nádziewa/ á w godzinę ktorey niewie/ y wyłączy go/ á w poczet niewiernych położy.

47. Služebnijk pak ten kterýž geſt poznal wuoli Pána ſwého a nepřipraw owal ſe/ a nečinil wůle geho/ ranami bit bude mnohými:

On záſie ſługá ktory wiedział wola paná ſwego/ á nie ſpráwował ſie ták/ áni czynił wedle iego woley/ wielce będzie karan.

יב

48 הַו דֵּין דְּלָא יָדַע וְעָבֵד
מֶדֶּם דְּשָׁוֵא לְמַחְוָתָא
יִבְלַע מַחְוָתָא זְעוּרָיָתָא
כֹּל גֵּיר דְּאֶתְיְהֶב לֵהּ סַגִּי
סַגִּי יִתְתְּבַע מֶנֵּהּ וְלַהוּ ד
דְּאֶתְגְּעֵל לֵהּ סַגִּי יַתִּירָאִית
יִתְבְּעוּן בְּאִידֵהּ׃

Ma quello che non l'ha conoſciuta, & ha fatto de le coſe degne di battiture, ſarà poco battuto. Et achiunque ſarà ſtato dato molto, da eſſo ſi ricercarà molto, & à chi ſarà ſtato commeſſo molto, tanto piu gli ſarà domandato.

49 נוּרָא אֶתִית דְּאַרְמֵא
בְּאַרְעָא וְצָבֵא אֲנָא אֱלוּ
מֶן כַּדוּ יִיקְדַת׃

Io ſon venuto à metter fuoco in terra, e che voglio io, ſe gia è acceſo?

50 וּמַעְמוּדִיתָא אִית לִי
דְּאֶעְמַד וְסַגִּי אֲלִיץ אֲנָא
עַדְמָא דְּתֶשְׁתַּמְלֵא׃

Hor io ho ad eſſer battezato d'vn batteſimo, e come ſono io anguſtiato infin a tanto che ſia compiuto?

51 סָבְרִין אַנְתּוּן דְּשַׁיְנָא
אֶתִית דְּאַרְמֵא בְּאַרְעָא
אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּלָא אֶלָּא
פֻּלְגָּוָתָא׃

Penſate voi ch'io ſia venuto à metter pace in terra? Io vi dico di no, ma diuiſione.

52 מֶן הָשָׁא גֵּיר נֶהֱווּן
חַמְשָׁא בְּבַיְתָא חַד
דַּפְלִיגִין תְּלָתָא עַל תְּרֵין
וּתְרֵין עַל תְּלָתָא׃

Perche da hora inanzi ſaranno cinque in vna caſa diuiſi, tre contra due, e due contra tre.

53 נֶתְפְּלֵג גֵּיר אַבָּא עַל
בְּרֵהּ וּבְרָא עַל אֲבוּהִי
וְאֶמָּא עַל בְּרַתָּהּ וּבְרַתָּא
עַל אֶמַּהּ חֲמָתָא עַל
כַּלְּתָהּ וְכַלְּתָא עַל חֲמָתָהּ׃

Il padre ſi diuiderà contra il figliuolo, e il figliuolo contra il padre: la madre contra la figliuola, e la figliuola contra la madre: la ſuocera contra la ſua nuora, e la nuora contra la ſuocera ſua.

יב

48 וַאֲשֶׁר לֹא יָדַע וַיַּעֲשֶׂה דְּבַר
בְּר־הַכּוֹת יְבֻלֵּט מְעַט וְכָל אֲשֶׁר
נִתַּן לוֹ רַבָּה וְרַבָּה תְּבֻקַּשׁ מִמֶּנּוּ
וַאֲשֶׁר הִפְקִידוּ לוֹ רַבָּה וְיוֹתֵר
יִבְעָיוּן מִמֶּנּוּ׃

Mas el que no entẽdió, y hizo porque ſer acotado ſera açotado poco, porque à qualquierà que fue dado mucho mucho ſerà buelto à demãdar deel: al que encõendaron mucho, mas ſerà deel pedido.

49 אֵשׁ בָּאתִי לִרְמוֹת עַל־הָאָרֶץ וּמִי יִתֵּן כִּי מֵעַתָּה תּוּקַד׃

Fuego vine à meter en la tierra; y que quiero, ſinó que ſe encienda?

50 טְבִילָה יֵשׁ לִי לְהִטָּבֵל בָּהּ
וְאֵיךְ תְּאַלְצֵנִי נַפְשִׁי עַד־כִּי
תְּכֻלֶּה׃

Empero de baptiſmo me es neceſſario ſer baptizado: y como me anguſtio haſta que ſea cumplido?

51 חֲשַׁבְתֶּם כִּי בָאתִי לִשְׁלֹחַ
אֶת־הַשָּׁלוֹם בָּאָרֶץ לֹא כֵן אוֹמֵר
לָכֶם כִּי אִם אֶת־הַפְּלֻגּוֹת׃

Penſays que he venido à la tierra à dar paz? No, os digo: mas diſſenſion.

52 כִּי מֵעַתָּה יִהְיוּ חֲמִשָּׁה בְּבַיִת
אֶחָד נִפְלָגִים שְׁלוֹשָׁה עַל־שְׁנַיִם
וּשְׁנַיִם עַל־שְׁלוֹשָׁה׃

Porque eſtarân de aqui adelante cinco en vna caſa diuiſos tres contra dos, y dos contra tres.

53 כִּי יִפָּלֵג אָב עַל־בְּנוֹ וּבֵן
עַל־אָבִיו אֵם עַל־בִּתָּהּ וּבַת
עַל־אִמָּהּ חָמוֹת עַל־כַּלָּתָהּ
וְכַלָּה עַל־חֲמוֹתָהּ׃

El padre eſtará diuiſo contra el hijo, y el hijo contra el padre: la madre contra la hija y la hija contra la madre: la ſuegra contra ſu nuera, y la nuera contra ſu ſuegra.

ιβ'.

48. Ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

Mais celui qui ne l'a point cognuë, & a fait choſes dignes d'eſtre batu, ſera batu de moins de coups: & à vn chacun à qui il aura eſte beaucoup donné, beaucoup lui ſera redemandé: & à celui à qui il aura eſté beaucoup commis, tant plus lui ſera il redemandé.

49 Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν· καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;

Ie ſuis venu mettre le feu en terre: & que vueil-ie plus s'il eſt ia allumé.

50. Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

Or ai-ie à eſtre baptizé d'vn bapteſme, & comment ſuis-ie preſſé iuſqu'à ce qu'il ſoit parfait?

51. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

Cuidez-vous que ie ſoye venu mettre la paix en terre? Non, vous di-ie: mais pluſtoſt diuiſion.

52. Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

Car deſormais ils ſeront cinq en vne maiſon, diuiſés trois contre deux, & deux contre trois.

53. Διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

Le pere ſera diuiſé contre le fils, & le fils contre le pere: la mere contre la fille, & la fille contre la mere: la belle-mere contre ſa belle fille, & la belle-fille contre ſa belle-mere.

CAP. XII.

48. Qui autem nō cognovit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

But he that knew it not/ and yet did commit things worthie of ſtripes/ ſhalbe beaten with few ſtripes: for vnto whomſoeuer much is giuen/ of him ſhalbe much requyred/ and to whom men much commit/ the more of him will they aſke.

49. Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi ut accendatur.

I am come to put fire on the earth/ & what is my deſire/ if it be alreadie kindled?

50. Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſquedum perficiatur.

Notwithſtanding I muſt bee baptized with a baptiſme/ and howe am I grieued/ till it be ended.

51. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis: ſed ſeparationem.

Thinke ye that I am come to giue peace on earth? I tell you/ nay/ but rather debate.

52. Erunt enim ex hoc, quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres.

For from henceforth there ſhall be fiue in one houſe deuided/ three agaynſt two/ and two agaynſt three.

53. Dividentur pater in filium, & filius in patrem ſuū, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

The Father ſhalbe deuided agaynſt the ſonne/ and the ſonne againſt the father: the mother againſt the daughter/ & the daughter agaynſt the mother: the mother in lawe againſt her daughter in lawe/ & the daughter in lawe/ againſt her mother in lawe.

Das XII. Capitel.

48. Der es aber nicht weiß/ hat doch gethan/ daß der ſtreiche werth iſt/ wirdt wenig ſtreiche leiden. Denn welchem vil gegeben iſt/ bey dem wird man vil ſuchen/ vnd welchem vil befolhen iſt/ von dem wirdt man vil fodern.

Men den ſom det icke veed/ oc haffuer dog giort/ at hand er hug verd/ hand ſkal lidet faa hug. Thi huilcken meget er giffuit/ hoſſ hannem ſkal mand ſøge meget/ Oc huilcken meget er befalet/ aff hannem ſkal mand meget kreffue.

49. Ich bin kommen/ daß ich ein Feuer anzünde auff Erden/ Was wolt ich lieber denn es brennete ſchon?

Jeg er kommen/ at ieg ſkal optende en Ild paa Jorden/ Huad vilde ieg helder/ end at det allerede brende?

50. Aber ich muß mich zuvor tauffen laſſen/ mit einer Tauffe/ vnd wie iſt mir ſo bange/ biß ſie vollendet werde?

Oc ieg maa lade mig før døbe/ met en Daab/ Oc hui er mig ſaa bange/ før hand bliffuer fuldkommen?

51. Meinet jr/ daß ich her kommen bin/ Fride zu bringen auff Erden? Ich ſage nein/ ſondern zwitracht.

Menei/ at ieg er kommen hid/ at føre Fred paa Jorden: Jeg ſiger ney/ men tuedract.

52. Denn von nun an/ werden fünff in einem Hauſe vneins ſein/ drey wider zwey/ vnd zwey wider drey.

Thi her effter ſkulle fem vere vſamdrectige i it huſſ/ tre mod tho/ oc tho mod tre.

53. Es wirdt ſein der Vater wider den Sohn/ vnd der Son wider den Vater/ die Mutter wider die Tochter/ vnnd die Tochter wider die Mutter/ die Schwiger wider die Schnur/ vnd die Schnur wider die Schwiger.

Faderen ſkal vere mod Sønnen/ oc Sønnen mod Faderen/ Moderen mod Daatteren oc Daatteren mod Moderen/ Hoſbondens Moder mod hendis ſøns Huſtru/ oc Sønens Huſtru mod hans Moder.

Kapitola XII.

48. Ale kterýž geſt nepoznal/ a hodně wěcy bitij činil/ ranami bit bude nemnohými. Každěmu pak komuž geſt mnoho dáno/ bude od něho mnoho požádáno: a komu gſau mnoho poručili/ wijcek požádagij od něho.

Ale ktory z niewiádomośći záſłużył karánie/ mniey bedźie karan/ Komuć tedy wiecey dano/ wiecey ſie mu też vpominác beda/ á v kogo wiecey ſchowáła/ wiecey thez beda chciec od niego.

49. Oheň přiſſel gſem wpuſtiti na zemi: a co chcy/ gedině aby hořal?

Przyſzedłćiem ábych puścił ogień ziemie/ y czegoż chce ieſliż iuż ieſt zápalon?

50. A křtem mám ſe křtijti: a kterak gſem ſaužen dokudž ſe ſe newykoná?

Aleć mam być krztem okrzczon/ y tákom ieſt vciśnion áż ſie tho dokończy?

51. Domnijwáte ſe žebych přiſſel pokog dáti na zemi? Ne přiſſel/ prawijm wám/ ale rozdělenij.

Mniemaćież ábych przyſzedł dawáć pokoy ná ziemie? nie/ owſzemći wam powiedam żeć roznice.

52. Budeť zagiſtě od této chwijle pět w gednom domu rozděleno/ třij proti dwěma/ a dwa proti třem:

Abowiem od tego czáſu bedźie ich pieć w iednym domu roznych/ trzey przeciwko dwiemá/ á dwá przeciwko trzem.

53. Bude rozdělen Otec proti Synu/ a Syn proti Otcy ſwému: Máti proti Dceři/ a Dcera proti Mateři ſwé: Swekruſſe proti Newěſtě/ a Newěſta proti Swekruſſy ſwé.

Roznym bedźie oćiec od ſyná/ á ſyn od oycá/ Mátká przeciw dziewce/ dziewká przeciw mátce/ Swiekra przeciw niewieſtce/ niewiáſti á przeciw świekrze ſwey.

יב

54 וַאֲמַר לְכֶנְשֵׁא מָא דַחֲזַיְתּוּן עֲנָנָא דְּדָנְחָא מֶן מַעַרְבָא מֶחְדָא אָמְרִין אַנְתּוּן מִטְרָא אָתֵא וְהָוֵא הָכַנָא׃

Poi diceua a le turbe, Quando voi vedete la nuuola che ſi leua da l'Occidente, ſubbito dite, Es vien la pioggia: e coſi auuiene.

55 וּמָא דְנָשְׁבָא תַּיְמְנָא אָמְרִין אַנְתּוּן דְּחוּמָא הָוֵא וְהָוֵא׃

E quando voi vedete ſoffiare l'Oſtro, dite che ſara caldo: e coſi auuiene.

56 נָסְבַי בַאפֵּא פַּרְצוּפָא דַשְׁמַיָּא וְדַאַרְעָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְתֶתְפָּרְשׁוּן וַזְבְנָא דֵין הָנָא אַיְכַנָא לָא פָּרְשִׁין אַנְתּוּן׃

Hipocriti, voi ſapete diſcernere la faccia del cielo e de la terra: e come non diſcernete voi queſto tempo?

57 לְמָנָא דֵין מֶן נַפְשְׁכוּן לָא דָיְנִין אַנְתּוּן קוּשְׁתָּא׃

E perche non giudicate ancora per voi ſteſſi quel che è giuſto?

58 מָא גֵיר דָאזֵל אַנְתְּ עַם בַּעַל־־דִּינָךְ לְוָת אַרְכוֹנָא עַד בְאוּרְחָא אַנְתְּ הַב תַּאגּוּרְתָא ו וְתֶתְפַּרַק מֶנֵּה דַלְמָא יוּבְלָךְ לְוָת דַּיָּנָא וְדַיָּנָא יַשְׁלְמָךְ לְגָבְיָא וְגָבְיָא יַרְמְיָךְ בֵּית אֲסִירֵא׃

Quando tu vai col tuo auuerſario al magiſtrato, procura per la via di liberarti da eſſo: accioche talora egli non ti tiri al giudice, e il giudice ti dia ne le mani de l'eſcattore, e l'eſcattore ti metta in prigione.

59 וַאמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא תֶפּוּק מֶן תַּמָּן עַד מָא דְתֶתֵּל שָׁמוּנָא א אַחֲרָיָא׃

Io ti dico che tu non vſcirai di li infino à tanto che tu non rendi l'vltimo picciolo.

יג

1 בְּהַו דֵּין זַבְנָא אֶתַו אֱנָשִׁין אֲמַרו עַל גְּלִילָיֵא הָנוֹן דְּפִילָטוֹס חַלֵּט דְּמְהוֹן עַם דְּבְחַיְהוֹן׃

In quel medeſimo tempo erano li preſenti alcuni che gli raccontorono de Galilei, il ſangue de quali Pilato haueua meſcolato co i lor ſacrificij.

יב

54 וַיֹּאמֶר לַהֲמוֹנִים אִם תִּרְאוּ אֶת־הֶעָנָן לִזְרוֹחַ מִמַּעֲרָב אָז תֹּאמְרוּ יָבוֹא הַגֶּשֶׁם וַיְהִי כֵּן׃

Y dezia tambien à las compannas, Quando vierdes la nuue que ſale del poniente, luego dezis Ague viene: y es anſi.

55 וְאִם מִדָּרוֹם נָשְׁבָה תֹּאמְרוּ כִּי שָׁרָב יִהְיֶה וַיְהִי׃

Y quando ſopla el Auſtro, dezis, Que aurà calor. y ayla.

56 הַחֲנֵפִים אֶת־פְּנֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ תֵּדְעוּ לְהַכֵּר וְאֶת־הָעֵת הַזֹּאת אֵיךְ לֹא תַכִּירוּ׃

Hypocritas, Sabeys examinar la faz del cielo y de la tierra, y eſte tiempo como no lo examinays,

57 עַל־מָה גַּם מִנַּפְשְׁכֶם לֹא תָדִינוּ צֶדֶק׃

Mas porque aun de voſotros miſmos no juzgays lo que es juſto?

58 כִּי כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ עִם יְרִיבְךָ אֶל־הַנָּשִׂיא בַּדֶּרֶךְ תֶּן־־פְּעֻלָּה לְהִתְפָּרֵק מִמֶּנּוּ פֶּן־יַגִּירְךָ אֶל־יְדֵי הַשּׁוֹפֵט וְהַשֹּׁפֵט יַסְגִּיר בִּידֵי הַנּוֹגֵשׂ וְהַנּוֹגֵשׂ יְשַׁלֵּחֲךָ אֶל־־הַמַּטָּרָה׃

Pues quando vas àl Magiſtrado con tu aduerſario, procura enel camino de librarte deel; porque no te trayga àl juez, y el juez te entregue àl alguazil, y el alguazil te meta en la carcel.

59 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָךְ לֹא תֵצֵא מִשָּׁם עַד כִּי־תְשַׁלֵּם אֶת מְנָת אַחֲרוֹנָה׃

Digo te que no ſaldras de alla haſta que ayas pagado haſta el poſtrer cornado.

י ג

1 וַיִּהְיוּ עִמּוֹ אֲנָשִׁים בָּעֵת הַהִיא וַיַּגִּידוּ לוֹ עַל־הַגְּלִילִים אֲשֶׁר דָּמָם חִלֵּט פִּילָטוֹס עִם זִבְחֵיהֶם׃

Y en eſte miſmó tiempo eſtauan alli vnos que le contauan de los Galileos, cuya ſangre Pilato auia mezclado con ſus ſacrificios.

ιβʹ.

54. Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω.

Puis il diſoit aux troupes, Quand vous voyez vne nuee qui ſe leue d'Occident, incontinent vous dites, La pluye vient: & il en aduient ainſi.

55. Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται. καὶ γίνεται.

Et quand vous voyez le vent de Midi ſoufler, vous dites qu'il ſera chaud, & il aduient ainſi.

56. Ὑποκριταί. τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε.

Hypocrites, vous ſauez bien diſcerner l'apparence du ciel & de la terre: & comment ne diſcernez-vous ceſte ſaiſon?

57. Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

Et que ne iugez-vous auſſi de vous-meſmes ce qui y eſt iuſte?

58. Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλλῃ σε εἰς φυλακήν.

Or quand tu vas au Magiſtrat auec ton adverſe partie, mets peine en chemin d'eſtre deliuré de lui: afin qu'il ne te tire deuant le iuge, & que le iuge te liure à l'executeur, & que l'executeur ne te mette en priſon.

59. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

Ie te di, que tu ne ſortiras de là iuſqu'à ce que tu ayes rendu la derniere pite.

ΚΕΦΑΛ. ιγʹ.

ΠΑρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

En ce meſme inſtant-la quelques vns qui ſe trouuoyent là preſens, lui racontèrent touchant les Galileens, deſquels Pilate auoit meſlé le ſang auec leurs ſacrifices.

CAP. XII.

54. Dicebat autem & ad turbas, Cum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit, & ita fit.

Then ſayde he to the people / When yee ſee a cloude riſe out of the Weſt / ſtraight way ye ſaye / A ſhowre cōmeth: and ſo it is.

45. Et cùm auſtrum flantem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit.

And when ye ſee the South wind blow / ye ſay / that it will be hoate: and it commeth to paſſe.

56. Hypocritæ, faciem cęli & terrę noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

Hypocrites / ye can diſcerne the face of the earth / and of the ſkie: but why diſcerne ye not this time?

57. Quid autem & à vobiſipſis non iudicatis quod iuſtum eſt?

Yea / and why iudge ye not of your ſelues what is right?

58. Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad principē, in via da operam liberari ab illo: ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittet te in carcerem.

While thou goeſt with thine aduerſarie to the ruler / as thou art in the waye / giue diligence in the way / that thou mayeſt be deliuered from him / leaſt hee bring thee to the iudge / and the iudge deliuer thee to the iayler / and the iayler caſt thee into priſon.

59. Dico tibi, non exies inde, donec etiā noviſſimum minutum reddas.

I tell thee / thou ſhalt not depart thence / till thou haſt payed the vtmoſt mite.

CAP. XIII.

ADerāt autem quidam ipſo in tempore, nunciantes illi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

There were certaine men preſent at the ſame ſeaſon / that ſhewed him of the Galileans / whoſe blood Pilate had mingled with their owne ſacrifices.

Das XII. Capitel.

54. Er ſprach aber zu dem Volck: Wenn jhr eine Wolcken ſehet auff gehen vom Abend / ſo ſprecht jhr bald: Es kompt ein Regen / vnd es geſchicht alſo.

Oc hand ſagde til Folcket / Naar i ſee en ſky opgaa i Veſter da ſige i ſtrax / Der kommer Regn / oc det ſkeer ſaa.

55. Vnd wenn jhr ſehet den Sudwind wehen / ſo ſprecht jhr: es wird heiß werden / vnd es geſchicht alſo:

Oc naar i ſee Synden vær blæſe / da ſige i / Det bliffuer heet / oc det ſkeer ſaa.

56. Jr Heuchler / die geſtalt der Erden vnd des Himmels köndt jhr prüfen / wie prüfet jr aber diſe zeit nicht?

I Øyenſkalcke / Jordens oc Himmelens ſkickelſe kunde i prøffue / Men hui prøffue i icke denne tid?

57. Warumb richtet jhr aber nicht an euch ſelber / was recht iſt?

Oc huor faare dømme i icke paa eder ſelff / huad ret er.

58. So du aber mit deinem Widerſacher für den Fürſten geheſt / ſo thue fleiß auff dem wege / daß du ſein loß werdeſt / auff daß er nicht etwa dich für den Richter ziehe / vnd der Richter überantworte dich dem Stockmeiſter / vnd der Stockmeiſter werffe dich ins Gefengniß.

Oc der ſom du gaar met din Modſtandere faar Førſten / da gør din flid paa veyen / at du kant bliffue hannem quit / Paa det hand ſkal icke nogen tid / drage dig faar Dommeren / oc Dommeren ſkal antuorde Rettermanden dig / oc Rettermanden ſkal kaſte dig i Fengſel.

59. Jch ſage dir / du wirſt von dannen nicht herauß kommen / biß du den aller letzten Scherff bezaleſt.

Jeg ſiger dig / Du ſkalt icke komme der vdaff / før end du betaler det aller ſiſte Skerff.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu der ſelbigen zeit etliche dabey / die verkündigeten jhm von den Galileern / welcher Blut Pilatus ſampt jrem opffer vermiſcht hatte.

DEr vaare oc paa den ſamme tid nogle der hoſſ / ſom forkyndede hannem om de Galileer / huilckis blod Pilatus haffde blandet met deris Offer.

Kapitola XII.

54. Prawil také y k záſtupům: Když wijdáte oblak an wzchodij odzápadu / hned prawijte: Přijwal bude / a tak býwá.

Mowił też y do zgromádzenia / Gdy widzicie obłok wſchodzacy odzachodu / wnet powiedacie Przychodzić deßcz / y ták ſie ſtawa.

55. A když od Poledne wijtr wěge / řijkáte: Bude horko / a býwak.

A gdy powienie wiátr od południa / powiedacie iż beda goracá / y bywa ták.

56. Pokrytcy / způſob Nebe a Země vmijte ſauditi / ale tohoto čaſu kterak nepoznáwáte

Pokrýci ludzie / oblicżność niebá y ziemie rozezn ác vmiecie / coż ſie dzieie iż tego czaſu nie rozeznawacie.

57. Proč pak y ſami od ſebe neſaudjte což ſprawedliwěho geſt?

Przeczże y ſámi z ſiebie nie poſadzacie co ieſt ſpráwiedliwego?

58. Když pak gdeš s protiwnijkem twým k Knijžeti / na ceſtě přičiň pilnoſt / aby byl zproſſtěn od něho: aby ſnad netáhl tebe k Saudcy / a Saudce dalby tebe Služebnijku / a Služebnijk wſadilby tebe do Žaláře.

Gdy tedy idzieß z twým przećiwnikiem przed vrzad / ſtárayże ſie w drodze iákobyś wolen był od niego / áby cie nie pociagał przed ſedziego / á ſedzia żeby cie nie podal oprawcy / á oprawcá żeby cie nie wrzucił do wiezienia

59. Prawijm tobě / newyndeš odtud / dokudž také naymenſſij wěcy nenawrátijš.

Powiedamci / nie wynidzieß ſtámtad / áż też y oſtatni drobny pieniadz wrocież.

Kapitola XIII.

BYli pak tu někteřij toho čaſu / wyprawugijce gemu o Galilegſkých / kterýchžto krew Pilát ſmijſyl s oběťmi gegich.

PRzyßli theż thám niektorzy ná ten czas oznáymuiac mu o Galileyczykoch kthorych krew mießal Piláth z ofiárámich.

יג

2 וַעְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּהָנוּן גְּלִילָיֵא חַטָּיִין הֲווֹ יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוֹן גְּלִילָיֵא דְּהָכַנָּא הֲוָא אֶנּוּן׃

E Iesv rispondendo, disſe loro, Penſate voi che queſti Galilei fuſſeno maggior peccatori di tutti gli altri Galilei, percioch'eſſi hanno patite tali coſe?

3 לָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֵּין דְּאָף כֻּלְּכוֹן אֶן לָא תְתוּבוּן הָכַנָּא תֵאבְדוּן׃

Io vi dico che nò: ma ſe voi non vi rauuedete, tutti ſimilmente perirete.

4 אָו הָנוּן תְּמָנְתָא עֲסַר דַּנְפַל עֲלַיְהוֹן מַגְדְּלָא בְּשִׁילוֹחָא וְקַטֵל אֶנּוּן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּחַטָּיִין הֲווֹ יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוֹן בְּנַי־נָשָׁא דְּעָמְרִין בְּאוּרִשְׁלֶם׃

Ouero penſate voi che quei diciotto, ſopra iquali cadde la torre in Siloa, & ammazzogli, fuſſeno piu debitori i che tutti gli huomini che habitauano in Ieruſalem?

5 לָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֵּין דְּאֶן לָא תְתוּבוּן כֻּלְּכוֹן אַכְוָתְהוֹן תֵאבְדוּן׃

Io vi dico di no, ma ſe voi non tornate à penitentia, tutti ſimilimente perirete.

6 וֶאמַר מַתְלָא הָנָא תְּאֶתָא אִית הֲוָת לְאְנָשׁ דַּנְצִיבָא בְּכַרְמֵה וֶאתָא בְּעָא בָהּ פֵּארָא וְלָא אֶשְׁכַּח׃

Diceua ancora queſta ſimilitudine, Vn certo huomo haueua vn fico piantato ne la ſua vigna: e venne à cercare in eſſo del frutto, e non vene trouò.

7 וֶאמַר לְפַלָּחָא הָא תְּלָת שְׁנִין אָתֵא אֶנָא בָּעֵא אֶנָא פֵּארָא בְּתְאֶתָא הָדָא וְלָא מֶשְׁכַּח אֶנָא פְּסוּקִיהָ לְמָנָא מְבַטְּלָא אַרְעָא׃

E diſſe al vignaiuolo, Ecco tre anni ſono ch'io vengo à cercar del frutto in queſto fico, e non vene trouo: taglialo: à che propoſito occupa egli la terra?

8 אֶמַר לֵהּ פַּלָּחָא מָרִי שְׁבוּקִיהָ אָף הָדָא שַׁנְתָּא עַד אֶפְלְחִיהָ וֶאזְבְּלִיהָ׃

Ma egli riſpondendo, li diſſe, Padrone, laſſalo ſtare ancor per queſt'anno: infin che io gli caui dattorno, e mettiui del letame.

יג

2 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הֲתַחְשְׁבוּ כִּי־הַגְּלִילִים הָאֵלֶּה מִכָּל־הַגְּלִילִים חַטָּאִים הָיוּ כִּי־כָאֵלֶּה נֶחֱלוּ וְנִסּוּ מִבְּנֵי־אָדָם׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Penſays que eſtos Galileos, porque han padecido tales coſas, ayan ſido mas peccadores que todos los Galileos.

3 לֹא כֵן כִּי אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא תָשׁוּבוּ מֵרָעָה כֻּלְּכֶם כְּמוֹהֶם תֹּאבֵדוּ׃

No yo os digo: antes ſino os emmendardes, todos perecereys anſi.

4 אוֹ־שְׁמוֹנָה עָשָׂר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נָפַל הַמִּגְדָּל בְּשִׁלֹחַ וַיְמִיתֵם הַתַחְשְׁבוּ כִּי־הֵמָּה לְבַדָּם חוֹבִים הָיוּ עַל־כָּל־הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלַיִם׃

O, aquellos diez y ocho, ſobre los quales cayo la torre en Siloe y los mató, penſays que ellos fueron mas deudores que todos los hombres que habitan en Ieruſalem?

5 לֹא כֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא תָשׁוּבוּ כֻּלְּכֶם כְּמוֹהֶם תֹּאבֵדוּ׃

No yo os digo: antes ſino os emmendardes todos perecereys anſi.

6 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה הָיָה אִישׁ וּתְאֵנָה לוֹ בְּכַרְמוֹ שְׁתוּלָה וַיָּבוֹא לְבַקֵּשׁ פְּרִי בָהּ וְלֹא מָצָא׃

Y dezia eſta parabola, Tenia vno vn arbol de higuera plantado en ſu vinna: y vino à buſcar fruto en el, y no halló.

7 וַיֹּאמֶר אֶל־הַכֹּרֵם הִנֵּה שָׁלוֹשׁ שָׁנִים בָּאתִי לְבַקֵּשׁ פְּרִי בִּתְאֵנָה הַזֹּאת וְלֹא מָצָאתִי אֶכְרְתֶנָּה וְלָמָּה תְרַמֶּה אֶת הָאָרֶץ׃

Y dixo ál vinnero, Heaqui tres annos ha que vengo à buſcar fruto en eſta higuera, y no lo hallo. cortala: porque occuparà aun la tierra?

8 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַכֹּרֵם אֲדֹנִי הַנַּח אוֹתָהּ אַךְ הַשָּׁנָה הַזֹּאת עַד־כִּי אֶכְרֶה סְבִיבוֹתֶיהָ וְאֶזְבִּילֶנָּה׃

El entonces reſpondiendo. dixole, Sennor, dexala aun eſte anno, haſta que yo la eſcaue, y la eſtercóle:

ιγ'.

2. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι, ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Cuidez-vous que ces Galileens-la fuſſent plus pecheurs que touz les autres Galileens, pourtant qu'ils ont ſouffert telles choſes.

3. Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

Non, vous di-ie: mais ſi vous ne vous amendez, vous perirez tous ſemblablement.

4. Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτώ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωὰμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ;

Ou cuidez-vous que ces dixhuit ſur lequels tomba la tour en Siloé, & les tua, euſſent offenſé plus que tous les habitans de Ieruſalem?

5. Οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

Non, vous di-ie: mais ſi vous ne vous amendez, vous perirez tous ſemblabement.

6. Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν· συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

Il diſoit auſſi ceſte ſimilitude, Quelcun auoit vn figuier planté en ſa vigne, & y vint cercher du fruict, & n'en trouua point.

7. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

Dont il dit au vigneron, Voici il y a trois ans que ie vien cercher du fruict en ce figuier, & n'en trouue point: coupe-le: à quel propos auſſi empeſche-il la terre?

8. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κοπρίαν.

Et le vigneron reſpondant, lui dit, Seigneur, laiſſe-le encores pour ceſte annee iuſques à ce que ie l'aye deſchauſſé, & que i'y aye mis du fient.

CAP. XIII.

2. Et reſpondens dixit illis, Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?

And Jeſus anſwered/and ſaid vnto them/Suppoſe ye/ y theſe Galileans were greater ſinners then all the other Galileans / becauſe they haue ſuffred ſuch things?

3. Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ ye ſhall all likewiſe periſh.

4. Sicut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Silóe, & occîdit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ieruſalem?

Or thinke you that thoſe eightene / vpon whom the towre in Siloam fell / and ſlew them / were ſinners about all men that dwell in Jeruſalem?

5. Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ye all ſhall likewiſe periſh.

6. Dicebat autē hanc ſimilitudinem, Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

He ſpake alſo this parable/ A certaine man had a figge tree planted in his vineyard: and he came and ſought fruit thereon/and found none.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ, Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non invenio. Succîde ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

Then ſaid he to the dreſſer of his vineyard/ Beholde / this three yeeres haue I come and ſought fruite of this figge tree / and find none: cutit downe: why keepeth it alſo the ground baren?

8. At ille reſpondens dicit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora.

And he anſwered & ſaid vnto him/ Lorde / let it alone this yere alſo / till I digge round about it/and dung it.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Meinet jhr / daß diſe Galileer für allen Galileern Sünder geweſen ſind / dieweil ſie das erlitten haben?

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Mene i / at diſſe Galileer vaare Syndere faar alle Galileer / fordi at de lede det?

3. Ich ſage nein / ſondern wenn jhr euch nicht beſſert / werdet jr alle auch alſo vmbkommen.

Jeg ſiger / ney / Men der ſom i icke bedre eder / da ſkulle i oc alle ſaa omkomme.

4. Oder meinet jhr / daß die achzehen / auff welche der thurn zu Siloha fiel / vnd erſchlug ſie / ſeyen ſchuldig geweſen / für allen Menſchen / die zu Jeruſalem wohnen?

Eller mene i at de atten / paa huilcke det Taarn i Siloe falt / oc ſlo dem ihiel / vaare ſkyldige faar alle Menniſke / ſom bo i Jeruſalem?

5. Ich ſage nein. Sondern ſo jhr euch nicht beſſert / werdet jr alle auch alſo vmbkommen.

Jeg ſiger ney / Men der ſom i icke bedre eder / da ſkulle i oc alle ſaa omkomme.

6. Er ſaget jhnen ein Gleichnuß: Es hatte einer einen Feigenbaum / der war gepflantzet in ſeinem Weinberge / vnd kam vnd ſuchte frucht darauff / vnd fand ſie nicht.

Oc hand ſagde dem denne Lignelſe / Der haffde en it Figen træ / ſom vaar plantet i hans Vingaard / oc hand kom oc lete at Fruct der paa / oc fant hende icke.

7. Da ſprach er zu dem Weingärtner: Sihe ich bin nun drey Jar lang / alle Jar kommen / vnd habe frucht geſucht auff diſſem Feigenbaum / vnd finde ſie nicht / Haue jn ab / was hindert er das Land?

Da ſagde hand til Vingaardzmanden / See / Jeg er nu i try aar / huert aar kommen / oc lete effter Fruct paa dette Figen træ / oc finder hende icke / Hug det aff / hui forhindrer det Jorden?

8. Er aber antworttet / vnd ſprach zu jhm: Herr / laß jhn noch diß Jar / biß daß ich jhn vmbgrabe / vnd betünge jhn.

Da ſuarede hand / oc ſagde til hannem / Herre / Lad det end bliffue dette aar / indtil ieg faar graffuit der om / oc møget det.

Kapitola XIII.

2. Y odpowěděw řekl gim: Co mnijte/ žeby ti Galilegſſtij byli hřijſſnijcy nad wſſecky Galilegſké / že gſau takowé wěcy trpěli?

Ale Jezus odpowiedziawſzy rzekł im/ R mniemáćieſz że ci Galileyczycy nád wſzythki ine Gáliłeyczyki grzeſznieyſzymi byli / iż thákowe rzeczy ćirpieli?

3. Nebyli/ prawijm wám/ ale něbudeteli pokánij činiti/ wſſyckni též zahynete.

Koniecznie nie/ á powiedam wam ieſliż ſię nie vznacie/ wſzyſcy tákże zginiecie.

4. A což oněch oſmnácte/ na kteréžto vpadla Wěže w Syloe a zabila ge/ mnijte by y oni winni byli nad wſſecky lidi přebýwagijcý w Geruzalémě?

Albo tákże y oſmnaſćie onych/ ná ktore ſię obáliłá wieża Syloe/ y pobyła ie/ tákże mnimaćie żeby winnieyſzymi byli nád ine ludźi/ ktorzy mieſzkáią w Jeruzalem?

5. Ne/ prawijmť wám: ale nebudeteli pokánj činiti/ wſſyckni též zahynete.

Jśćie nie/ á powiedamći wam/ y owſzem ieſliż ſię nie vznacie/ wſzyſcy tákże zginiecie.

6. Powěděl pak toto podobenſtwj: Člowěk geden měl dřewo Fijkowé wſazené na Winicy ſwé: Y přicházel hle, dage Owotce na něm a nenalezl.

Powiedział potym tho podobieńſtwo/ Miał niektory człowiek figowe drzewo wſádzone w winnicy ſwoiey/ á przyſzedſzy ſzukał ná nim owocu/ y nie nalazł.

7. Y řekl k Winaři winice: Hle/ tři Léta gſau yakž přicházým hledage Owotce na tomto dřewě Fijkowém/ a nenalézám. Protož podetniž gey/ proč tak zemi zaměſtknáwá?

Tedy rzekł ku winarzowi/ O to od trzech lat iáko chodzę ſzukáiac owocu ná thym drzewie figowym/ á nic nie náyduie/ wytniſz ie/ bo coż potym iż prożno ziemie nieużytheczna czyni?

8. A odpowěděw on řekl gemu: Pane/ ponechayž ho y tohoto Léta až gey okopám a ohnogjm.

Ale on mu odpowiedziawſzy rzekł/ Pánie zoſtaw ze ie ieſzcze ná ten rok/ aż ie okopam y podſypę gnoiem.

יג

9 וְאֶן עֶבְדַת פֵּארֵא וְאֶן
לָא לְמָא חַי תִּפְסְקִיהָ ׃

E s'egli farà frutto, bene: e ſe nò, tu poi lo tagliarai.

10 כַּד דֵּין מַלֶּף יֵשׁוּעַ ב
בְּשַׁבְּתָא בַּחְדָא מֶן
כְּנוּשְׁתָא ׃

Era poi ad inſegnare in vna de le ſinagoghe ne i giorni del Sabbato.

11 אִית הֲוָת תַּמָן א
אַנְתְּתָא דְּאִית הֲוָת לָהּ
רוּחָא דְּכוּרְהָנָא שְׁנִין
תְּמָנֵא־עֶסְרֵא וְכְפִיפָא הֲוָת
וְלָא מֶשְׁכְּחָא הֲוָת
דְּתֶתְפַּשְׁטִי לַגְמַר ׃

Et ecco vna donna che haueua vno ſpirito d'infermita gia per iſpatio di diciotto anni: & era chinata, ne poteua in modo alcuno alzar ſu la teſta.

12 חָזָהּ דֵּין יֵשׁוּעַ וַקְרָהּ
וֶאמַר לָהּ אַנְתְּתָא שְׁרֵיתִי
מֶן כּוּרְהָנֵכִי ׃

IESV hauendola veduta, la chiamò à ſe, e diſſele, Donna, tu ſei liberata de la tua infermità.

13 וְסָם אִידֵהּ עֲלַיְהָא
וּמֶחְדָא אֶתְפַּשְּׁטַת
וְשַׁבְּחַת לַאלָהָא ׃

E poſo le mani ſupra eſſa: ond'ella ſubbito ſi drizzò, e glorificaua Iddio.

14 עֲנָא דֵּין רַב כְּנוּשְׁתָּא
כַּד מֶתְחַמַּת עַל דַּאסִי
בְּשַׁבְּתָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר ל
לְכֶנְשָׁא שִׁתָּא אֶנּוּן יַוְמִין
דְּבְהוֹן וָלֵא לְמֶפְלַח בְּהוֹן
הַיְתוֹן אָתִין מֶתַּאסִין ו
וְלָא בְּיַוְמָא דְּשַׁבְּתָא ׃

Ma il principal de la ſinagoga, hauendo à ſdegno che IESV haueſſe riſanato nel ſabbato, diſſe à la turba. Sei giorni ſono ne quali biſogna operare, venite dunque in queſti ad eſſer riſanati, e non nel giorno del ſabbato.

15 יֵשׁוּעַ דֵּין עֲנָא וֶאמַר
לֵהּ נָסֵב בְּאַפֵּא חַד חַד
מֶנְכּוֹן בְּשַׁבְּתָא לָא שָׁרֵא
תַּוְרֵהּ אַו חֲמָרֵהּ מֶן א
אוּרְיָא וָאזֵל מַשְׁקֵא ׃

Onde il Signor gli riſpoſe, e diſſe, O hipocrita, ciaſcun di voi non iſcioglie in ſabbato il ſuo bue, ò il ſuo aſino da la mãgiatoia, e menalo à bere?

יג

9 אִם תַּעֲשֶׂה פְּרִי וְאִם לֹא
אָז תִּכְרְתֶנּוּ ׃

Y ſi hiziere fruto bien; y ſino, cortarlahas deſpues.

10 וְהָיָה מְלַמֵּד בְּאַחַת הָעֲדוֹתָם
בְּשַׁבָּת ׃

Y enſennaua en vna Synoga en Sabbados.

11 וְהִנֵּה אִשָּׁה הָיְתָה אֲשֶׁר לָהּ
רוּחַ חֲלוּשָׁה שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה
וְהָיְתָה כְּפוּפָה וְלֹא יָכְלָה לְהַבִּיט
לְמַעְלָה בְּכָל־עֵת ׃

Y he aqui vna muger que tenia eſpiritu de enfermedad diez y ocho annos: y andaua agouiada que en ninguna manera podia mirar arriba.

12 וַיַּרְא אוֹתָהּ יֵשׁוּעַ וַיִּקְרָא לָהּ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִשָּׁה תֵּרָפְאִי
מֵחָלְיֵךְ ׃

Y como Ieſus la vido, llamóla, y dixole: muger, libre eres de tu enfermedad.

13 וַיָּשֶׂם עָלֶיהָ אֶת יָדַיִם וּמִיַּד־
הוּדַּקְּפָה וַתְּכַבֵּד אֶת־הָאֱלֹהִים ׃

Y puſole las manos encima, y luego ſe endereçó: y glorificaua à Dios.

14 וַיַּעַן רַב הָעֵדָה וַיִּכְעַס כִּי־
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת רִפָּא יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
לָעָם שֵׁשֶׁת יָמִים הָיוּ בַּאֲשֶׁר
יִצְטָרֵךְ לִפְעוֹל וּבָאֵלֶּה בּוֹאוּ
וְרַפְּאוּ וְלֹא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת ׃

Y reſpondiendo vn principe de la Synoga, enojado que Ieſus vuieſſe curado en Sabbado, dixo à la companna, Seys dias ay en que es meneſter obrar: en eſtos pues venid, y ſed curados: y no en dia de Sabbado.

15 וַיַּעַן לוֹ הָאָדוֹן וַיֹּאמַר
הַחֲנֵפִים אִישׁ לֹא יֵשׁ בָּכֶם אֲשֶׁר
בַּשַּׁבָּת לֹא יַתִּיר אֶת שׁוֹרוֹ
אוֹ חֲמוֹרוֹ מֵאֵבוּס וְיוֹלִיכֵהוּ
לְהַשְׁקוֹת ׃

Entonces el Sennor le reſpondió, y dixo, Hypocrita, cada vno de voſotros no deſata en Sabbado ſu buey o ſu aſno del beſebre, y lo lleua à beuer?

ιγ'.

9. Κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

Que s'il fait fruict, bien: ſinon tu le couperas ci-apres.

10. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι.

Or comme il enſeignoit en vne de leurs ſynagogues en vn iour de Sabbat.

11. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

Voici il ſuruint vne femme qui auoit vn eſprit de maladie ia par l'eſpace de dixhuit ans, laquelle eſtoit courbee, & ne pouuoit aucunement ſe redreſſer.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

Et quand Ieſus l'eut veuë, il l'appela à ſoi, & lui dit, Femme tu es deliuree de ta maladie.

13. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.

Et lui impoſa les mains: & à l'inſtant elle fut redreſſee, & glorifioit Dieu.

14. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.

Mais le maiſtre de la ſynagogue, indigné de ce que Ieſus auoit gueri au iour du Sabbat, prenant la parole dit à l'aſſemblee, Il y a ſix iours eſquels il faut ouurer: venez donc en ces iours-la, & ſoyez gueris, & non point au iour du Sabbat.

15. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. ὑποκριτά, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

Dont le Seigneur lui reſpondit, & dit, Hypocrite, chacnn de vous ne deſtache-il pas ſon bœuf, ou ſon aſne de la creche au iour du Sabbat, & les mene abbruuer?

CAP. XIII.

9. Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccîdes eam.

And if it beare fruite/ well: if not/ then after thou ſhall cut it downe.

10. Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbathis.

And he taught in one of yͤ Synagogues on the Sabbath day.

11 Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

And beholde/ there was a woman which had a ſpirit of infirmitie eightene yeeres/ and was bowed together/ and coulde not lift vp her ſelfe in any wiſe.

12. Quam cùm videret Ieſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi, Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

When Jeſus ſaw her/ he called her to him/ and ſayde to her/ Woman/ thou art looſed from thy diſeaſe.

13. Et impoſuit illi manus, & cōfeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum,

And he laid his handes on her/ and immediately ſhe was made ſtraight againe/ and glorified God.

14. Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbatho curaſſet Ieſus, dicebat turbæ, Sex dies ſunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini: & non in die ſabbathi.

And the ruler of the Synagogue anſwered with indignation becauſe that Jeſus had healed on the Sabbath day/ & ſaid vnto the people/ There are ſixe dayes in which men ought to worke: in them therefore come and be healed/ and not on the Sabbath day.

15. Reſpondens autem ad illum Dominus, dixit, Hypocrita unuſquiſque veſtrū ſabbatho non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?

Then anſwered him the Lorde/ and ſayd/ Hypocrite/ doeth not eche one of you on the Sabbath day looſe his oxe or his aſſe from the ſtall/ and leade him away to the water?

Das XIII. Capitel.

9. Ob er wolte frucht bringen/ wo nicht/ ſo haue jhn darnach abe.

Om det vilde bære Fruct/ Vil det icke/ Saa hug det ſiden aff.

10. Vnd er lehret in einer Schule am Sabbath.

Oc hand lærde i en aff Scholerne am Sabbathen.

11. Vnd ſihe/ ein Weib war da/ das hatte einen Geiſt der Kranckheit achtzehen Jar/ vnd ſie war krumb/ vnnd kondte nicht wol auffſehen.

Oc ſee/ der vaar en Quinde/ hun haffde ſiugdommens Aanden atten aar/ oc hun vaar krumpen oc kunde icke vel ſee op.

12. Da ſie aber Jeſus ſahe/ ruffet er ſie zu ſich vnd ſprach zu jhr: Weib ſey loß von deiner Kranckheit.

Men der Jheſus ſaa hende/ kallede hand hende til ſig/ oc ſagde til hende/ Quinde/ ver fri fra din ſiuge.

13. Vnd leget die hände auff ſie/ vnd alſo bald richtet ſie ſich auff/ vnd preiſete Gott.

Oc hand lagde henderne paa hende/ Oc hun rette ſig ſtrax op/ oc priſede Gud.

14. Da antworttet der Oberſte der Schule/ vnd war vnwillig/ daß Jeſus auff den Sabbath heilete/ vnd ſprach zu dem Volck: Es ſind ſechß tage/ darinnen man arbeiten ſoll/ in denſelbigen kompt vnd laſſt euch heilen/ vnd nicht am Sabbathtage.

Da ſuarede den Offuerſte faar Scholen/ oc tog til miſtycke/ at Jheſus helbredede om Sabbathen/ oc ſagde til Folcket/ Der ere ſex dage/ paa huilcke mand ſkal arbeyde/ Kommer paa de ſamme oc lader eder helbrede/ oc icke paa Sabbaths dagen.

15. Da antworttet jm der HERR/ vnd ſprach: Du Heuchler/ löſet nicht ein jeglicher vnter euch ſeinen Ochſen oder Eſel von der Krippen am Sabbath/ vnd führet jhn zur trencke?

Da ſuarede HERREN hannem/ oc ſagde/ Du Oyenſkalck/ Løſ icke huer iblant eder ſin Oxe eller Aſen fra Krubben om Sabbathen/ oc fører dem til vandz?

Kapitola XIII.

9. Zdaliby neſl Owotce: paklit neponeſe/ potom podetneſs gey.

A ieſliż poda ować/ zoſtánie: á nie podali/ thedy ie potym wytnieß.

10. Včijwal pak w Sſkole gegich w dni Swátečnij.

Potym vczył w niektorey bożnicy w Szábáth.

11. A ay Zena kteráž měla nemoc od Ducha oſmnácte Let: a byla ſklòněná/ aniž mohla wzhůru patřiti.

Tám otho byłá niewiáſtá/ ktora miáłá duchá niemocy od oſmináſcie lát/ á byłá ſkurczona/ thák iż ſie roſturczyć nie mogłá.

12. Kterauž to když vzřel Gežijš/ powolal gi k ſobě/ a řekl gij: Zeno/ zproſſtěna gſy od twé nemocy.

Te gdy vyzrał Jezus zawoławſzy ná nie rzekł iey/ Niewiáſto vzdrowionáś ieſt od niemocy ſwoiey.

13. Y wložil na ni ruce/ a yhned zdwihla ſe/ a welebila Boha.

Tedy ná nie rece włożył á náthychmiaſt ieſt roſproſtowáná/ y chwaliłá Bogá

14. Tehdy Knijže Sſkolnij odpowěděw hněwage ſe/ pro to žeby w den Swátečnij vzdrawowal Gežijš/ prawil záſtupu: Sſeſt dnij geſt w nichžto má dělano býti/ protož w těch přicházegte a vzdrawowáni bývayte/ ale ne w den Swátečnij.

Ale odpowiedziawſzy kſiąże Bożnice gniewáiac ſie że Jezus w Sábbát vzdrawiał/ rzekł do zgromádzenia/ Sać ſześć dni w ktore trzebá robić/ wy tedy dni przychodzcie y bedziecie vzdrowieni/ ále nie w dzień Sobotni.

15. A odpowěděw Gežijš/ řekl: Pokrytče/ zdali gedenkaždý z wás w den Swátečnij neodwazuge Oſla ſwého nebo Wola od gěſlij/ a newodj napáget?

Ná to iemu Pan odpowiedział mowiac/ Pokrythy człowiecze/ ázaż każdy z was w Sábbát nie odwiezuie wołu ſwego ábo oſlice ſwey od złobu á nie wiedzie nápawáć?

יג

16 הָדָא דֵּין דְּבַרְתֵהּ הִי דַּאבְרָהָם וַאסְרָהּ אָכֵל־־קַרְצָא הָא תְּמָנֵא־־עֶסְרֵא שְׁנִין לָא וָלֵא הֲוָא דְּתֶשְׁתְּרֵא מֶן הָנָא א אֶסוּרָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא׃

E coſtei che è figliuola d'Abraam, laqual ſatana haueua tenuta legata gia diciotto anni, non biſognaua egli ſcioglierla da queſta legame nel di de ſabbato?

17 וְכַד הָלֵין אָמַר הֲוָא בָּהְתִין הֲווֹ כֻּלְּהוֹן אִילֵין דְּקָיְמִין הֲווֹ לְקוּבְלֵהּ — וְכֻלֵּהּ עַמָּא חָדֵא הֲוָא בְּכֻלְּהֵין תֶּמִיהָתָא דְּהָוְיָן הֲוַי בְּאִידֵהּ׃

E dicendo egli queſte coſe, tutti gli auuerſarij ſuoi erano confuſi: e tutto'l popolo ſi rallegraua di tutte le coſe glorioſe che da lui faceuano.

18 אָמַר הֲוָא דֵּין יֵשׁוּע לְמָנָא דָּמְיָא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וַלְמָנָא אֲדַמְּיִה׃

Poi diceua, A che è ſimile il regno di Dio, & à che l'aſſimigliarò io?

19 דָּמְיָא לְפֶרְדְּתָא דְחַרְדְּלָא הָי דַּנְסַב גַּבְרָא אַרְמְיָהּ בְּגַנְּתֵהּ וַרְבָת וַהְוָת אִילָנָא רַבָּא — וּפָרַחְתָא דַּשְׁמַיָּא אַקְנַת בְּסוֹכַיְהָ׃

Egli è ſimile ad vn grano di ſenape, che vn huomo preſe, e meſſe nel ſuo horto: ilqual crebbe, e diuenne vn grande arboro, in tal modo che gli vccelli del cielo faceuano i nidi ne ſuoi rami.

20 תּוּב אָמַר יֵשׁוּע לְמָנָא אֲדַמְיִה לְמַלְכוּתָא ד דַּאלָהָא׃

E di nuouo diſſe: A che aſſimigliarò io il regno di Dio?

21 דָּמְיָא לַחְמִירָא הָו דַּנְסֶבַת אַנְתְּתָא טְמְרַת בְּקַמְחָא דִּתְלָת סָאִין עַד־מָא דְּכֻלֵּהּ חָמַע׃

Egli è ſimile al fermento che vna donna preſe & aſcoſelo in tre miſure di farina, infin che ſi lieuitaſſe tutto.

22 וְרָדֵא הֲוָא בְּקוּרְיָא וּבַמְדִינָתָא כַּד מַלֵּף וְאָזֵל לְאוּרִשְׁלֶם׃

Poi andaua per le città e ville inſegnando e facendo il ſuo camino verſo Ieruſalem.

יג

16 וְזֹאת בַּת אַבְרָהָם הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲסָרָהּ הַשָּׂטָן הִנֵּה שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֵינֶנָּה צְרִכָה לְנַתְּרֵנָה מֵאֵסוּר הַזֶּה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃

Y à eſta hija de Abraham, que he aqui que Satanas la auia ligado diez y ocho annos no conuino deſatarla de eſta ligadura en dia de Sabbado?

17 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־־־הַדְּבָרִים וַיֵּבוֹשׁוּ כָּל־מְקוֹמְמָיו וַיִּשְׂמַח כָּל־הָעָם עַל־כָּל־נִכְבָּדוֹת הַנַּעֲשׂוּ בְּיָדוֹ׃

Y diziendo eſtas coſas, auergonçauanſe todos ſus aduerſarios: mas todo el pueblo ſe gozaua de todas las coſas que glorioſamente eran por el hechas.

18 וַיֹּאמַר לְמִי־־דּוֹמָה הִיא מַלְכוּת הָאֱלֹהִים וּלְמִי־אֲדַמֶּה אוֹתָהּ׃

Y dezia, A que es ſemejante el Reyno de Dios y à que lo compararé?

19 נִדְמְתָה לְגַרְעִין חַרְדָּל אֲשֶׁר לְקָחוֹ אָדָם וַיַּשְׁלִךְ אֶל־גַּנָּתוֹ וַיִּרֶב וַיְהִי לְעֵץ גָּדוֹל וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכְּנוּ בַּעֲנָפָיו׃

Semejante es al grano de la moſtaza, que tomandolo el hombre lo metió en ſu huerto: y creció, y fue hecho arbol grande y las aues del cielo hizieron nidos en ſus ramas.

20 וְעוֹד אָמַר לְמִי אֲדַמֶּה אֶת־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y otra vez dixo, A que compararé àl Reyno de Dios?

21 נִדְמְתָה לְחָמֵץ אֲשֶׁר תִּקָּחֵנוּ אִשָּׁה וְטָמְנָה אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת עַד־כִּי־יֶחְמַץ כֻּלּוֹ׃

Semejante es à la leuadura, que tomandola la muger la eſconde en tres medidas de harina, haſta que todo ſea leudado.

22 וַיִּתְהַלֵּךְ בֶּעָרִים וְטִירוֹת וַיְלַמֵּד וַיֵּאָרַח יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y paſſaua por todas las ciudades y aldeas, enſennando, y caminando à Ieruſalem.

ιγ'.

16. Ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Et ne falloit-il point deſlier de ce lien au iour du Sabbath ceſte-ci, qui eſt fille d'Abraham, laquelle Satan auoit liee il y a ia dixhuit ans?

17. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Lui diſant ces choſes, tous ſes aduerſaires eſtoyent confus: mais toutes les troupes s'eſiouïſſoyent de toutes les choſes glorieuſes qui eſtoyent faites par lui.

18. Ἔλεγε δέ, Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

Lors il diſoit, A quoi eſt ſemblable le regne de Dieu, & à quoi l'accompararai-ie?

19. Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Il eſt ſemblable au grain de ſemence de mouſtarde, qu'vn homme print, & mit en ſon iardin: lequel creut, & deuint vn grand arbre, tellement que les oiſeaux du ciel faiſoyent leurs nids en ſes branches.

20. Καὶ πάλιν εἶπε, Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

Derechef il dit, A quoi accomparerai-ie le regne de Dieu.

21. Ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Il eſt ſemblable au leuain, qu'vne femme print & mit parmi trois meſures de farine, iuſq'à ce qu'elle fuſt toute leuee.

22. Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ.

Puis il s'en alloit par les villes & bourgades enſeignant, & tenant le chemin vers Ieruſalem.

CAP. XIII.

16 Hanc autem filiam Abrahæ quam alligavit ſatanas, ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbathi.

And ought not this daugther of Abraham/ whome Satan had bounde/ lo/ eigthene yeeres/ bee looſed from this bonde on the Sabbath day?

17 Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii eius: & omnis populus gaudebat in univerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.

And when he ſayd theſe things/ all his aduerſaries were aſhamed: but all the people reioyced at all the excellent things/ that were done by him.

18. Dicebat ergo, Cui ſimile eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?

Then ſaid he/ What is the kingdome of God like? or were to ſhall I compare it?

19. Simile eſt grano ſinâpis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & crevit: & factum eſt in arborem magnam, & volucres cæli requieverunt in ramis eius.

It is like a graine of muſtard ſeed/ which a man tooke and ſowed in his garden/ and it grewe/ and waxed a great tree/ and the foules of the heauen made neſtes in the branches thereof.

20. Et iterum dixit, Cui ſimile æſtimabo regnum Dei?

And againe he ſayd/ Whereunto ſhall I liken the kingdome of God?

21. Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria: donec fermētaretur totum.

Is is like leauen/ which a woman tooke/ & hid in three peckes of floure/ till all was leauened.

22. Et ibat per civitates & caſtella docens, & iter faciens in Ieruſalem.

And he went through all cities and townes/ teaching/ & iourneying towardes Jeruſalem.

Das XIII. Capitel.

16. Solt aber nicht gelöſet werden am Sabbath diſe/ die doch Abrahams Tochter iſt/ von diſem bande/ welche Sathanas gebunden hatte/ nun wol achtzehen Jar?

Skulde oc icke denne/ ſom dog er Abrahams Daatter løſis om Sabbathen/ aff dette Baand/ huilcket Satanas haffde bundet/ nu vel atten aar?

17. Vnd als er ſolches ſaget/ muſten ſie ſich ſchämen alle/ die jm wider geweſen waren/ vnd alles Volck freuet ſich über allen Herrlichen thaten/ die von jhm geſchahen.

Oc ſom hand dette ſagde/ Da ſkammede de ſig alle/ ſom vaare hannem imod/ Oc alt Folcket glædde ſig offuer alle herlige Gerninger ſom ſkede aff hannem.

18. Er ſprach aber: Wem iſt das Reich Gottes gleich/ vnd wem ſoll ichs vergleichen?

Oc hand ſagde/ Huem ere Gudz Rige ligt/ oc ved huem ſkal ieg det ligne?

19. Es iſt einem Senffkorn gleich/ welches ein menſch nam/ vnd warffs in ſeinen Garten/ vnd es wuchs/ vnd ward ein groſſer Baum/ vnd die Vögel des Himmels wohneten vnter ſeinen zweigen.

Det er lige ſom it Seneps korn/ Huilcket it Menniſke tog/ oc kaſte det i ſin Haffue/ oc det voxte/ oc bleff it ſtort Træ/ oc Himmelens Fule bode vnder grenene der paa.

20. Vnd abermal ſprach er: Wem ſol ich das Reich Gottes vergleichen?

Oc hand ſagde atter/ Huem ſkal ieg ligne Gudz Rige ved?

21. Es iſt einem Sauerteige gleich/ welchen ein Weib nam/ vnd verbarg jhn vnter drey Scheffel Meels/ biß das es gar ſauer ward.

Der er lige ſom en Surdey/ huilcken en Quinde tog/ oc ſkiulte hannem iblant tre Skepper Mel/ indtil det bleff aldelis ſurt.

22. Vnd er gieng durch die Stätte vnd Märckte/ vnd lehrete/ vnd nam ſeinen weg gen Jeruſalem.

Oc hand gick i genne Stæder oc Byer/ oc lærde/ oc tog ſin vey til Jeruſalem.

Kapitola XIII.

16. Tato pak Dcera Abrahamowa/ kterauž byl ſwázal Sſatanáſs giž oſmnácte Let/ což geſt neměla býti rozwázána od tohoto ſwazku w den Swátečnij?

A tey oto corki Abráhámowey ktora byl zwiazal Szátan przez oſmnaſcie lat/ zali nie potrzebá było od zwiaſki tey rozwiezáć w dzień Sábbátni?

17. A když to powěděl/ zaſtyděli ſe wſſyckni protiwnijcy geho: a weſſkeren Lid radowal ſe ze wſſech wěcý kterěžto ſlawně dály ſe od něho?

To gdy powiedział záwſtydáli ſie wßyſcy ci ktorzy ſie mu zaſtáwowáli/ ále wßytko zgromádzenie radowało ſie ze wßythkich chwalebnych ſpraw ktore ſie działy od niego.

18. Protož prawil: Komu podobno geſt Kralowſtwij Božij/ a k čemu ge přirownam?

Zátym że rzekł Jezus/ Ku Komuż podobne ieſt Kroleſtwo Boże/ á ku ktorey rzeczy przypodobnie?

19. Podobno geſt zrnu Horčičnému/ kteréžto wzaw člowěk/ vwrhl do zahrady ſwé/ y wzroſtlo: a včiněno geſt w Strom weliký/ že ptácy nebeſſtij hnijzdili ſe na ratoleſtech geho.

Podobneć ieſt ziárnu gorczycznemu/ ktore wziawßy człek wrzucił do ogrodá ſwego/ á vroßy bywa z niego drzewo wielkie y ptáßkowie powietrzni czynia ſobie gniázdká ná gáłazkách iego

20. A opět řekl: K čemu připodobnijm Králowſtwij Božij?

Y rzekł po wtore: Ku czemuż ießcze przypodobnie kroleſtwo Boże?

21. Podobno geſt kwaſu/ kterýžto wzawſſy žena ſkryla we třech měřicých mauky/ až ſe zkwaſylo wſſecko.

Podobneć ieſt kwáſowi ktory wziawßy niewiáſtá do trzech miar máki zámieſi ták iż wßytká zákwáśnieie.

22. Y chodil po Městech a po Městečkách vče/ gda do Geruzaléma.

Tedy chodził po wßytkich mieiſciech y po wśiách/ á vczył idac w droge do Jeruzálem.

יג

23 שַׁאלֵהּ דֵּין אֱנָשׁ דְּאֶן זְעוּרִין אֶנּוּן אֵילֵין דְּחָאִין יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהוֹן:

Et vno gli diſſe, Signore ſon eglino pochi quei che ſi ſaluano? Et egli diſſe loro.

24 אֶתְכַּתַּשׁוּ לְמֵעַל בְּתַרְעָא אַלִּיצָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר דְּסַגִּיאֵא יְבַעוּן לְמֵעַל וְלָא יֶשְׁכְּחוּן:

Sforzateui d'entrar per la porta ſtretta, perche io vi dico che molti cercaranno d'entrare, e non potranno.

25 מִן שָׁעְתָא דִּיקוּם מָרֵא בַּיְתָא וְנֵאחוֹד תַּרְעָא וְתֶהוֹון קָיְמִין לְבַר וְנָקְשִׁין בְּתַרְעָא וְתֶשְׁרוּן לְמֵאמַר מָרַן מָרַן פְּתַח לַן וְיַעְנֵא הוּ וְנֵאמַר אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא יָדַע אֶנָא אֵימְכָא אַנְתּוּן:

Poi che il padre di famiglia ſi ſarà leuato, & hauerà chiuſa la porta, e voi ſtando fuore, comminciarete a batter la porta, dicendo, Signore, Signore, aprici: & egli riſpondendo, vi dirà; Io non ſo donde voi vi ſiate.

26 וְתֶשְׁרוּן לְמֵאמַר קְדָמַיךְ אֲכַלְן וְאֶשְׁתִּין וּבְשׁוּקַין א אַלֶּפְתְּ:

Allora incominciarete à dire. Noi habbiam mangiato e beuuto dinanzi à te, e tu has inſegnato ne le noſtre piazze.

27 וְנֵאמַר לְכוֹן לָא יָדַע אֶנָא לְכוֹן אֵימְכָא אַנְתּוּן פְּרוּקוּ לְכוֹן מֶנִּי פָּלְחַי ש שׁוּקְרָא:

Et egli dirà, Io vi dico ch'io non ſo donde voi ſiate, partiteui da me tutti voi operarij d'iniquità.

28 תַּמָּן יֶהוֵא בְּכִיָא וְחוּרָק שֵׁנָא כַּד תֶּחְזוּן ל לְאַבְרָהָם וּלְאִיסְחָק וּלְיַעְקוֹב וּלְכֻלְּהוֹן נְבִיָא בְּמַלְכוּתָא דְּאַלָהָא אַנְתּוּן דֵּין תֶּהוֹון מַפְּקִין לְבַר:

Iui ſarà pianto e ſtridor di denti: quando voi vedrete Abraam, Iſaac, & Iacob, e tutti i Profeti nel regno di Dio, e voi eſſere ſcacciati fuore.

יג

23 וְאִישׁ אֶחָד אָמַר אֵלָיו אֲדֹנִי אִם מְעַטִּים הַנּוֹשָׁעִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם:

Y dixole vno, Sennor, ſon pocos los que ſe ſaluan? Y el les dixo.

24 כִּתְשׁוּ לָבוֹא בַּפֶּתַח אָטוּם כִּי רַבִּים אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם יְבַקְשׁוּ לָבוֹא וְלֹא יוּכָלוּ:

Porfiad à entrar por la puerta angoſta: porque yo os digo que muchos procuraran de entrar y no podrán.

25 כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם בַּעַל הַבַּיִת וְיִסְגּוֹר אֶת־הַשַּׁעַר וְהַחִלּוּ לָקוּם בַּחוּץ וְלִדְפּוֹק הַפְּתִחָה לֵאמֹר אֲדֹנֵינוּ אֲדֹנֵינוּ פְּתַח לָנוּ וְעָנָה וְאָמַר לָכֶם לֹא יָדַעְתִּי אֶתְכֶם אֵי מִזֶּה אַתֶּם:

D ue el Padre de la familia ſe leuantare, y cerrare la puerta: y començardes à eſtar fuera, y tocàr à la puerta, diziendo Sennor, Sennor, abrenos: y reſpondiendo el hos dirà, No os conozco de donde ſeays:

26 אָז יָחֵל לֵאמֹר אָכַלְנוּ לְפָנֶיךָ וְשָׁתִינוּ וּבִרְחוֹבוֹתֵינוּ לִמַּדְתָּה:

Entonces començareys à dezir, Delante de ti hemos comido y beuido, y en nueſtras plaças enſennaſte.

27 וַיֹּאמַר וְאוֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא יְדַעְתִּיכֶם אֵי מִזֶּה אַתֶּם סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פֹּעֲלֵי־עָוֶל:

Y deziros há, Digo os que no os conozco de donde ſeays: apartaos de mi todos los obreros de iniquidad.

28 שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וַחֲרוּק שִׁנַּיִם אִם תִּרְאוּ אֶת־אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכָל־הַנְּבִיאִים בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים וְאַתֶּם יֻשְׁלְכוּ חוּצָה:

Alli ſerà el lloro y el batimiento de dientes: quando vierdes à Abrahám, y à Iſaac, y à Iacob, y à todos los Prophetàs en el Reyno de Dios: y voſotros ſer echados fuera:

ιγ´.

23. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς.

Et quelcun lui dit, Seigneur, y a-il peu de gens qui ſoyent ſauué?

24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν, διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

Adonc il leur dit, Mettez peine d'entrer par la porte eſtroite: car ie vous di, que pluſieurs taſcheront d'entrer, & ne pourront.

25. Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

Et quand le pere de famille ſera leué, & aura fermé la porte, & que vous eſtans dehors vous mettrez à heurter à la porte, diſans, Seigneur, Seigneur ouure nous, & que lui reſpondant vous dira, Ie né ſai d'où vous eſtes:

26. Τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.

Adonc vous-vous prendrez à dire, Nous auons mangé & beu en ta preſence, & tu as enſeigne en nos rues.

27. Καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

Lors il dira, Ie vous di, ie ne ſai d'où vous eſtes: departez-vous de moi vous tous qui faites le meſtier d'iniquité.

28. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαάκ, καὶ ἰακώβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

Là y aura pleur & grincement de dents: quand vous verrez Abraham & Iſaac, & Iacob: & tous Prophetes au royaume de Dieu, & que vous ſeres iettés dehors.

CAP. XIII.

23. Ait autem illi quidam, Domine, ſi pauci ſunt qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos.

Then ſayd one vnto him / Lord are there fewe that ſhall be ſaued? And he ſayde vnto them.

24. Contendite intrare per anguſtam portã: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

Striue to enter in at the ſtraite gate: for mhny/ I ſay vnto you/ will ſeeke to enter in/ and ſhall not be able.

25. Cùm autem intraverit paterfamiliâs, & clauſerit oſtium, & incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes, Domine, aperi nobis: & reſpondens dicet vobis, Neſcio vos unde ſitis.

When the good man of the houſe is riſen vp/ and hath ſhut to the doore/ and ye begin to ſtand without / & to knocke at the doore/ ſaying/ Lord/ Lord/ open to vs/ and he ſhall anſwere and ſay vnto you/ I know you not whence ye are.

26. Tunc incipietis dicecere, Manducavimus coram te & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

Then ſhall ye beginne to ſay / We haue eaten and drunke in thy preſence / and thou haſt taught in our ſtreetes.

27. Et dicet vobis, Neſcio vos, unde ſitis: diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.

But he ſhall ſay/ I tell you/ I know you not whence ye are: depart from me/ all ye workers of iniquitie.

28. Ibi erit fletus & ſtridor dentium: cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

There ſhall be weeping and gnaſhing of teeth / when ye ſhall ſee Abraham/ and Iſaac / and Iacob/ & all the Prophets in the kingdome of God/, and your ſelues thruſt out at doores.

Das XIII. Capitel.

23. Es ſprach aber einer zu jhm: HERR / Meineſt du / daß wenig ſelig werden? Er aber ſprach zu jhnen:

Oc der ſagde en til hannem/ HERRE/ Ment du/ at der bliffue faa ſalige? Da ſagde hand til dem.

24. Ringet darnach / daß jhr durch die enge Pforten eingehet / Denn vil werden (das ſage ich euch) darnach trachten/ wie ſie hinein kommen/ vnd werdens nicht thun können.

Legger vind paa / at i kunde indgaa igennem den ſneffre Port / Thi mange ſkulle(det ſiger ieg eder)ſøge der effter / huoledis de kunde komme der ind / oc ſkulle det icke kunde gøre.

25. Von dem an / wenn der Haußwirt auff geſtanden iſt/ vnd die Thür verſchloſſen hat / da werdet jhr denn anfahen drauſſen zu ſtehen / vnd an die Thür klopffen / vnd ſagen? Herr/ Herr / thu vns auff. Vnd er wirdt antwortten vnd ſagen: Ich kenne euer nicht / wo jhr her ſeyt.

Der effter naar Hoſbonden er opſtanden/ oc haffuer tilluct Dørren / Saa ſkulle i da begynde at ſtaa vden faare/ oc bancke paa dørren/ oc ſige/ Herre/ Herre/ Lad op faar oſſ. Oc hand ſkal ſuare / Jeg kender eder icke/ hueden i ere.

26. So werdet jhr denn anfahen zu ſagen: Wir haben für dir geſſen vnnd getruncken / vnd auff den Gaſſen haſt du vns gelehret.

Saa ſkulle i da begynde at ſige / Wi ode oc drucke met tig/ oc du lærde oſſ paa Gaderne.

27. Vnd er wird ſagen: Ich ſage euch / ich kenne euer nicht / wo jhr her ſeyt / Weichet alle von mir jhr Vbelthäter.

Oc hand ſkall ſige/ Jeg ſiger eder. Jeg kender eder icke/ hueden i ere / Viger alle fra mig i Miſdedere.

28. Da wirdt ſein heulen vnd zähnklappen / wenn jhr ſehen werdet / Abraham vnd Iſaac vnd Jacob/ vnd alle Propheten im Reich Gottes / euch aber hinauß geſtoſſen.

Der ſkal vere graad oc Tende gnidzel / naar ſom i faa at ſee / Abraham oc Iſaac oc Jacob / oc alle Propheter i Gudz Rige / at i ere vdſtøtte.

Kapitola. XIII.

23. Y řekl gemu geden: PAne/ máloli geſt těch kteřijž ſpaſeni budau? A on řekl k nim:

Rzekł mu niektory/ Pánie/ Izali máło tych ſa ktorzy máia być zbáwieni? ále on rzekł ku nim.

24. Snažte ſe wcházeti ſkrze těſknau bránu: nebť prawijm wám/ že mnozý hledati budau wgijti/ a nebudau mocy.

Stáraycie ſie ábyście weſzli ćiáſna fortka / bo powiedam ći wam zeci[illegible] wiele beda wnidz chćieli ále nie beda mogli.

25. A když wegde Hoſpodář a zawře dwěře / počnete wně ſtáti a tlaucy na dwěře / řkauce: PAne PAne/ otewři nám: A odpowijdage dijť wám: Neznám wás odkud gſte.

Gdyć wſtanie goſpodarz y zámknie drzwi / á poczniecie ſthać ná dworze kołácac we drzwi á mowiac/ Pánie Pánie othworz nam/ A on wam odpowie mowiac / Niewiemći z kad wy ieſteſcie.

26. Tehdy počnete řijcy: Gijdali gſme a piigeli gſme před tebau / a na Rynčých naſſých gſy včil

Tedy poczniećie mowić/ Jadálichmy przed thoba y piiáli y vczyłeś na vlicach náſzych.

27. Y dijť wám: Neznámť wás odkud gſte/ Odegdětež odemne wſſyckni činitelé neprawoſti.

Alec on rzecze/ Powiádamći wám żeć nie wiem z kad wy ieſteſćie/ odſtapcież odemnie wſzytcy kthorzy broićie złoſći.

28. Tamť bude pláč a ſſtřipenij zubůw / když vzřijte Abrahama/ a Izáka/ a Jákoba / a wſſeckny Proroky w Králowſtwij Božjm / a ſami ſebe wyhnané wen.

Tham bedzie płáczy zgrzytánie zebow/ gdy vyzrycie Abrahámá/ Izáaká/ y Jákobá / y wſzytki proroki w Krolеſtwie Bożym z kad was precz wypedza.

יג

29 וְנֵאתוּן מֵן מַדִּינְחָא וּמֵן מַעַרְבָא וּמֵן תַּימְנָא וּמֵן גַּרְבְּיָא וְיֶסְתַּמְכוּן בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

E ne verranno da Oriente & Occidente, e da Settentrione e Mezodi, e ſederanno nel regno di Dio.

30 וְהָא אִית אַחְרָיֵא דְּיֶהֱווּן קַדְמָיֵא וְאִית קַדְמָיֵא דְּיֶהֱווּן אַחְרָיֵא׃

Et ecco, che gli vltimi ſaranno primi: & i primi ſaranno vltimi.

•

21 בֵּהּ בְּהוּ יַוְמָא קְרַבוּ אֱנָשָׁא מֵן פְּרִישֵׁא וְאָמְרִין לֵהּ פּוּק זֵל לָךְ מֶכָּא מֶטוּל דְּהֶרוֹדֶס צָבֵא לְמֶקְטְלָךְ׃

Nel medeſimo giorno vennero alcuni Fariſei, dicendoli, Partiti, e vattene via di qua, percioche Herode ti vuole ammazzare.

32 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ זֵלוּ אֱמַרוּ לְתַעְלָא הָנָא דְּהָא מַפֵּק אֶנָא שֵׁאדֵא וְאַסְוָתָא עָבֵד אֶנָא יַוְמָנָא וּמְחַר וּלְיַוְמָא דַּתְלָתָא מֶשְׁתַּמְלֵא אֶנָא׃

Et egli diſſe loro, Andate, e dite à quella volpe, come io ſcaccio i demonij, e dò le ſanità hoggi e domane, e il terzo giorno ſo fine.

33 בְּרַם וָלֵא לִי דְּיַוְמָנָא וּמְחַר (אֶסְעוּר) וּלְיַוְמָא אַחְרָנָא אֵזַל מֶטוּל דְּלָא מֶשְׁכְּחָא דִּנְבִיָּא יֵאבַד לְבַר מֵן אוּרִשְׁלֶם׃

Ma nondimeno mi biſogna hoggi e domane, e il di ſeguente caminare: percioche non puo eſſere che vn Profeta periſca fuor di Ieruſalem.

34 אוּרִשְׁלֶם אוּרִשְׁלֶם קָטְלַת נְבִיֵּא וְרָגְמַת לְאַילֵין דַּשְׁלִיחִין לְוָתָהּ כַּמָא זַבְנִין צְבִית לַמְכַנָּשׁוּ בְּנַיְכִי אַיךְ תַּרְנָגוּלְתָּא דְּכָנְשָׁא פַּרוּגֵיהּ תְּחֵית גַּפֵּיהָ וְלָא צְבַיְתוּן׃

Ieruſalem, Ieruſalem che ammazzi i Profeti, e lapidi quelli che ti ſon mandati: quante volte ho io voluto raccogliere i tuoi figliuoli, come fa l'vccello il nido ſuo ſotto l'ale, e non hauete voluto?

יג

29 וְיָבוֹאוּ מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב וּמִנֶּגֶב וּמִצָּפוֹן וְיֵשְׁבוּ בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y vendrán otros del Oriente, y del occidente y del Norte, y del Mediodia, y ſentarſehan à la meſa enel Reyno de Dios.

30 וְהִנֵּה הָאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים וְהָרִאשׁוֹנִים יִהְיוּ אַחֲרוֹנִים׃

Y heaqui, que ſon poſtreros, losque eran los primeros : y que ſon primeros, losque eran los poſtreros.

31 וּבַיּוֹם הַהוּא בָּאוּ אֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו צֵא וָלֵךְ מִפֹּה כִּי־הֵירוֹדֶס מְבַקֵּשׁ לְהָרְגֶךָ׃

Aquel miſmo dia llegaron vnos de los Phariſeos, diziendole, Sal, y vetede aqui : porque Herodes te quiere matar.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ וְאִמְרוּ לַשּׁוּעָל הַזֶּה הִנֵּה מוֹצִיא אָנֹכִי אֶת־הַשֵּׁדִים וּרְפוּאוֹת אֲנִי מְכַלֶּה הַיּוֹם וּמָחָר וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אֲכַלֶּה׃

Y dizeles, Id, y dezid à aquella zorra heaqui echo fuera demonios y acabo ſanidades oy y mannana, y traſmannana ſoy conſumado.

33 אַךְ יֵשׁ צָרְכִּי הַיּוֹם וּמָחָר וּמִמָּחֳרָת לַהֲלֹךְ כִּי לֹא יוּכַל לֶאֱבֹד הַנָּבִיא מִחוּץ יְרוּשָׁלָיִם׃

Empero es meneſter que oy, y mannana, y tras mannàna camine : porque no cabe que propheta muera fuera de Ieruſalem.

34 יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר הוֹרְגָה אֶת־הַנְּבִיאִים וְסוֹקְלָה אֶת־הַשְּׁלוּחִים אֵלַיִךְ כַּמָּה פְעָמִים רָצִיתִי לְקַהֵל אֶת־בָּנַיִךְ כַּאֲשֶׁר תַּרְנְגֹלֶת קְהִלָּה אֶת־אֶפְרוֹחֶיהָ תַּחַת כְּנָפֶיהָ וְלֹא רְצִיתֶם׃

Ieruſalem Ieruſalem, que matas los Prophetàs, y apedreas los que ſon embiados à ti : quantas vezes quiſe juntar tus hijos, como el aue ſus pollos debaxo de ſus alas, y no queſiſte.

ιγ'.

29. Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Auſſi y en viendra-il d'Orient, & d'Occident &, d'Aquilon, & de Midi leſquels ſeront à table au royaume de Dieu.

30. Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι· καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

Et voici, il y en a des derniers qui ſeront premiers & des premiers qui ſeron derniers.

31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε, καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.

En ce meſme iour-la quelques Phariſiens vindrent vers lui diſans, Depars-toi, & t'en va d'ici : car Herode te veut tuer.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.

Adonc il leur dit, Allez, dites à ce renard la, Voici, ie iette hors les diables, & acheue de donner gueriſon auiourd'hui & demain, & au troiſieme iour ie pren fin.

33. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.

Tant y a qu'il me faut marcher auiour-d'hui & de main, & le iour enſuiuant : car il n'eſchet point qu'aucun Prophete meure hors de Ieruſalem.

34. Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

Ieruſalem Ieruſalem, qui tues les Prophetes, & lapides ceux qui te ſont enuoyés : combien de fois ai-ie voulu raſſembler en vn tes enfans, ainſi que fait la poule ſa couuee ſous ſes ailes : & ne l'auez point voulu?

CAP. XIII.

29. Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Auſtro: & accumbent in regno Dei.

Then ſhall come many from the Eaſt/ & from the Weſt/ and from the Nord/and from the South / and ſhall ſit at table in the kingdome of God.

30. Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi, qui erunt noviſſimi.

And behold / there are laſt / which ſhall be firſt / and there are firſt / which ſhalbe laſt.

31. In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi, Exi & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

The ſame day there came certaine Phariſes/ and ſayd vnto him / Departe/ and goe hence: for Herode will kill thee.

32. Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor.

Then ſayde he vnto them / Go ye and tell that foxe / Beholde / I caſt out deuils / & will heale ſtil to day/ and to morowe / and the thirde day I ſhalbe perfected.

33. Veruntamen oportet me hodie & cras, & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetã perire extra Ieruſalem.

Neuertheles I muſt walke to day/ and to morowe/and the day following: for it can not be/that a Prophet ſhould periſh out of Jeruſalem.

34. Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occîdis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

O Jeruſalem / Jeruſalem / which killeſt the Prophetes / & ſtoneſt thẽ that are ſent to thee/ how often would I haue gathered thy children together / as the henne gathereth her broode vnder her winges/ and ye would not.

Das XIII. Capitel.

29. Vnd es werden kommen vom Morgen vnd vom Abend / von Mitternacht vnd vom Mittage / die zu Tiſche ſitzen werden im Reich Gottes.

Oc der ſkulle komme fra Øſter oc fra Veſter / fra Nør oc fra Synder / de ſom ſkulle ſide til Bordz i Gudz Rige.

30. Vnd ſihe / Es ſind letzten / die werden die erſten ſein / vnd ſind erſten / die werden die letzten ſein.

Oc ſee/De ere de ſiſte/ ſom ſkulle vere de førſte/ Oc de ere førſte/ſom ſkulle vere de ſiſte.

31. An demſelbigen tage kamen etliche Phariſeer/vnd ſprachen zu jhm: Heb dich hinauß / vnd gehe von hinnen/denn Herodes will dich tödten.

Paa den ſamme dag komme nogle Phariſeere/oc ſagde til hannem / Vige hen vd / oc gack bort her fra Thi Herodes vil ſla dig ihiel.

32. Vnd er ſprach zu jhnen: Gehet hin vnd ſaget demſelbigen Fuchß / ſihe / Ich treibe Teufel auß / vnd mache geſund heut vnd / morgen / vnd am dritten tage werde ich ein ende nemen.

Oc hand ſagde til dem / Gaar bort oc ſiger den Ræff / See / Jeg vddriffuer Dieffle / oc gør helbrede i dag oc i morgen / Oc den tredie dag ſkal ieg haffue ende.

33. Doch muß ich heute vnd morgen/ vnd am tage darnach wandeln/ denn es thuts nicht / daß ein Prophet vmbkomme auſſer Jeruſalem.

Dog ſkal ieg vandre i dag oc morgen / oc den dag der effter / Thi det kand icke ſke/at en Prophete ſkal omkomme vden Jeruſalem.

34. Jeruſalem / Jeruſalem / die du tödteſt Propheten / vud ſteinigeſt die zu dir geſandt werden / wie offt habe ich wöllen deine Kinder verſammlen/ wie ein Henne jr Neſt vnter jre flügel/ vnd jhr habt nicht gewolt?

Jeruſalem/Jeruſalem / du ſom ihielſlar Propheter / oc ſtener dem ſom ſendis til dig / Huor offte vilde ieg forſamlet dine børn / ſom en Høne ſin rede vnder ſine vinge/oc i vilde icke?

Kapitola XIII.

29. Y přigdauk od Wýchodů/ a od Západu / a od Půlnocy/ y od Póledne/ a budau ſeděti w Králowſtwij Božijm.

Tedy ſie ich wiele zeydzie od wſchodu y od zachodu ſłońca / od pułnocy y od południa / á będą ſiedzieć w Kroleſtwie Bożym.

30. A ay gſauk poſlednij kteřijž byli prwnij/ a gſau prwnij kteřijž byli poſlednij?

A otoż ſa oſtatecznemi ktorzy beda pierwſzemi / á ſa pierwſemi ktorzy beda oſtátecznemi.

31. W tu hodinu/ přiſtaupili něktěrij z Zákonijkůw řkauce gemu: Wýgdi a odegdi odſud/ neb Herodes chce tebe zabiti.

Tegoż dnia przyſzli niektorzy Fáryzeuſzowie mowiac mu / Wynidz á idz z tad precz/bo cie Herod chce zábić.

32. Y řekl gim: Gděte/powezte liſſce té/ Ay wymijtám Diábly/ a vzdrawugi dnes / a zaytra/ a třetijho dne ſkonám

Tedy im powiedział/ Idźcież á mowcie tey liſzcze/ Otoc bede wyrzucał diabelſtwo/ y bede vzdrawiał dziś y iutro á trzeciego dniá bede dokonan.

33. Ale wſſak mám dnes a zýtra y po zaytřij choditi / neb geſt nelze Proroku za hynauti kromě Geruzaléma.

A wſzákoż potrzebá mi dziś y iutro y trzeciego dniá idz w droge/ ábowiem ſie nie przydáwa áby prorok miał zginac oprocz w Jeruzálem.

34. Geruzaléme/ Geruzalémie/ kterýž mordugeſs Proroky / a kamenugeſs ty kteřijž k tobě býwagij poſláni/ kolikrát gſem chtěl ſhromážditi Syny twé / yako Pták ptáčata ſwá pod křjdla? a nechtěl gſy.

O Jeruzálem Jeruzálem kthore zábiiaſz proroki/ á kamienuieſz thy ktorzy ſa do ciebie poſłáni/ ile kroczem chciał zebrác dziatki twe ták táko kokoſz kurczatká pod ſkrzydla ſwoie/ á niechcieliſcie?

יג

35 הָא מְשְׁתְּבֵק לְכוֹן בַּיְתְכוֹן חַרְבָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּלָא תֶחְזוֹנָנִי עְדַ־מָּא דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הוּ דְּאָתֵא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

Ecco la voſtra caſa vi è laſſata diſerta. E dicovi che voi non mi vedrete, infin che venga il tempo quando voi direte, Benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore.

יד

1 וַהֲוָא דְּכַד עַל לְבַיְתָא דְּחַד מֶן רֵישָׁא דַּפְרִישָׁא דְּנֵאכוּל לַחְמָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְהֶנוּן נָטְרִין הָווּ לֵהּ׃

Auuenne ancora che eſſendo egli entrato in caſa d'vno de principali Fariſei vn giorno di ſabbato à pigliare il cibo, eſſi ſtauano ad oſſeruarlo.

2 וְהָא גַּבְרָא חַד דַּכְרִישׁ הֲוָא מַיָּא אִית הֲוָא ק קְדָמוֹהִי׃

Et ecco vn huomo hidropico era il dinanzi a lui.

3 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר — לְסָפְרֵא וְלַפְרִישֵׁא דְּאֶן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמַאסָיוּ׃

Et IESV pigliando la parola parlò a i Dottori de la Legge, & à i Fariſei, dicendo, E egli lecito ſanare nel dì del ſabbato?

4 הֶנוּן דֵּין שְׁתִקוּ וְאַחְדֵהּ הוּ וְאַסְיֵהּ וְשַׁרְיֵהּ׃

Et eſſi ſi tacquero. Allora egli preſe colui, e riſanollo, è mandollo via.

5 וֶאֱמַר לְהוֹן מַנוּ מֶנְכוֹן דְּנֵפֵּל (חֲמָרֵהּ) אוֹ תוֹרֵהּ בְּבֵרָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְלָא מֶחְדָא דָּלֵא מַסֵּק לֵהּ׃

Poi riſpondendo loro, diſſe, Chi ſarà quel di voi, il cui aſino o bue cadrà in vn pozzo, & egli non ne lo trarrà ſubbito fuore nel dì del ſabbato?

6 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֶתַּל לֵהּ פִּתְגָּמָא עַל הָדָא׃

Et eſſi non gli poteuan riſpondere à queſte coſe.

יג

35 הִנֵּה יֵעָזֵב לָכֶם בֵּיתְכֶם חֳרֵבָה כִּי אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא תִרְאוּ אוֹתִי עַד־כִּי יָבוֹא אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה׃

Heaqui hos es dexada vueſtra Caſa deſierta : y digo hos que no me vereys, haſtaque venga tiempo quando digays, Bendito elque viene en nombre del Sennor.

יד

1 וַיְהִי בְּבוֹאוֹ אֶל־בֵּית אַחַד רֹאשׁ הַמְּפָרְשִׁים בְּשַׁבָּת לֶאֱכֹל לֶחֶם וְהֵמָּה הָיוּ נוֹטְרִים עָלָיו׃

Y aconteció que entrando en caſa de vn principe de los Phariſeos vn Sabbado à comer pan, ellos lo aſſechauan.

2 וְהִנֵּה אֱנוֹשׁ אֶחָד חוֹלֶה חֳלִיוֹ בְּמֵימָיו הָיָה לְפָנָיו׃

Y heaqui vn hombre hydropico eſtaua delante deel.

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמּוֹרִים וְאֶל־הַמְּפָרְשִׁים לֵאמֹר אִם יֶשְׁנֶה לְרַפֵּא בַּשַּׁבָּת׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixo à los Doctores de la Ley, y à los Phariſeos, dizendo, Es licito ſanàr en Sabbado?

4 וְהֵמָּה הֶחֱשׁוּ וַיִּקָּחֵהוּ וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ וַיְנִיחֵהוּ׃

Y ellos callaron. Entonces el tomandolo, ſanólo, y embiólo.

5 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְמִי־חֲמוֹרוֹ אוֹ־שׁוֹרוֹ יִפּוֹל בַּבּוֹר׃

Y reſpondiendo à ellos, dixo, El aſno ò el buey de quál de voſotros caerá en algun pozo, y el no lo ſacarà luego en dia de Sabbado?

6 וְלֹא בְּרֶגַע יַמְשֶׁה אֹתוֹ בּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְלֹא יָכְלוּ לְהָשִׁיב לוֹ דָּבָר׃

Y no le podian reſponder (en contrario) à eſtas coſas.

ιγ'.

35. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Voici, voſtre maiſon s'en va vous eſtre laiſſee deſerte. Or en verité ie vous di, que vous ne me verrez point iuſqu'à ce qu'il aduiendra que vous direz, Benit ſoit celui qui vient au nom du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

Il aduint auſſi que lui eſtant entré en la maiſon d'vn de principaux des Phariſiens vn iour de Sabbat pour prendre ſa refection, ils prenoyent garde ſur lui.

2. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς, ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

Et voici, vn homme hydropique eſtoit là deuant lui.

3. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους. λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;

Et Ieſus prenant la parole, parla aux docteurs de la loy, & aux Phariſiens, diſant, Eſt-il loiſible de guerir au iour du Sabbat?

4. Οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσε.

Et ils ne dirent mot. Lors ayant prins le malade, il le guerit, & le renuoya.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Puis leur reſpondant, il dit, Qui ſera celui d'entre vous, qui aura vn aſne, ou vn bœuf, qui tombe en vn puits, qui ne le retire hors incontinent au iour du Sabbat?

6 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

Et ils ne lui pouuoyent repliquer à ces choſes.

CAP. XIII.

35. Ecce relinquetur vobis, domus veſtra deſerta, Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cũ dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Beholde/ your houſe is left vnto you deſolate: and verely I tell you / ye ſhall not ſee mee vntill the time come that ye ſhall ſay/ Bleſſed is he that commeth in the Name of the Lorde.

CAP. XIIII.

ET factum eſt, cùm intraret Ieſus in domum cuiuſdam principis Phariſæorum ſabbatho manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

And it came to paſſe/ that when he was entered into the houſe of one of the chiefe Phariſes on the Sabbath day/ to eate bread/ they watched him.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

And beholde/ there was a certaine man before him/ which had the dropſie.

3. Et reſpondens Ieſus dixit ad Legiſperitos, dicens, Si licet ſabbatho curare?

Then Jeſus anſwering/ ſpake vnto the expounders of the Lawe/ and Phariſes/ ſaying/ Is it lawefull to heale on the Sabbath day?

4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

And they helde their peace. Then he tooke him / and healed him / and let him go.

5. Et reſpondens ad illos dixit, Cuius veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet: & non continuò extrahet illum die ſabbathi?

And anſwered them/ ſaying/ Which of you ſhall haue an aſſe / or an oxe fallen into a pit/ and will not ſtraight way pull him out on the Sabbath day?

6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

And they could not anſwere him againe to thoſe things.

Das XIII. Capitel.

35. Sehet euer Hauß ſoll euch wüſte gelaſſen werden / deñ ich ſage euch: jhr werdet mich nicht ſehen / biß daß es komme / daß jhr ſagen werdet / Gelobet iſt / der da kompt inn dem Namen des HERRN.

See / eders Huſſ ſkal forladis eder øde / Thi ieg ſiger eder / J ſkulle icke ſee mig / før det kommer / At i ſkulle ſige / Loffuit vere den ſom kommer i HERRENS Naffn.

Das XIIII. Capitel.

Vnd es begab ſich / daß er kam in ein Hauß eines Oberſten der Phariſeer / auff einen Sabbath / das Brot zu eſſen / vnd ſie hielten auff jn.

OC det begaff ſig at hand kom i en aff de Offuerſte Phariſeers Huſſ / paa en Sabbath / at æde Brød / Oc de toge vare paa hannem.

2. Vnd ſihe / da war ein Menſch für jhm der war waſſerſüchtig.

Oc ſee / der vaar it Menniſke faar hannem / ſom vaar vaterſotigt.

3. Vnd Jeſus antworttet / vnd ſagt zu den Schrifftgelehrten vnd Phariſeern / vnd ſprach: Jſts auch recht auff den Sabbath heilen?

Oc Jheſus ſuarede / oc talede til de Scrifftkloge oc Phariſeer / oc ſagde / Er det oc ret at helbrede om Sabbathen?

4. Sie aber ſchwiegen ſtille. Vnd er greiff in an / vnd heilet jn / vnd ließ jhn gehen.

Oc de tagde ſtille. Oc hand tog paa hannem / oc helbredede hannem / oc loed hannem gaa.

5. Vnd antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Welcher iſt vnter euch / dem ſein Ochſe oder Eſel inn den Brunnen fället vnd er nicht als bald jn herauß zeucht am Sabbathtage?

Oc ſuarede / oc ſagde til dem / Huo er iblant eder / hues Oxe eller Aſen der falder i Brønden / oc hand icke ſtrax drager det op om Sabbaths dagen?

6. Vnd ſie kondten jm darauff nicht wider antwort geben.

Oc de kunde icke giffue hannem ſuar der paa igen.

Kapitola XIII.

35. Hle zuoſtanek wám dum wáſs puſtý. A prawijm wám / že neuzřijte mne až přijgde čas kdyžto dijte: Požehnaný kterýž přiſſel we Gménu Božijm.

Otož wam ieſt zoſtáwion dom wáß opuſthoßony / á záprawdęć wam powiedam że mie nie vyzryćie áż gdy przyidźie czas kiedy rzeczecie / Błogoſłáwiony ktory przyßedł w imie Páńſkie.

Kapitola XIIII.

Y Stalo ſe / když wſſel Gežijſs do domu gednoho Knijžete Zákoničijho w Sobothu aby gedl chléb / a oni ſſetrili ho.

Y Stáło ſie gdy on przyßedł do domu kśiążęciá niektorego Fáryzeyſkiego w Sábbáth / iż by tám iadł / thedy go oni podſtrzegáli:

2. A aj Cžlowěk geden wodnotedlný byl před nim.

A oto człowiek niektory ſpuchły był przed nim.

3. Y odpowěděw Gežijſs mluwil k vmělým w Zákoně a Zákonijkům řka: Sluſſýli w den Swátečnij vzdrawowati?

Thedy Jezus odpowiedziawſzy rzekł do zakonnych wykładaczow y do Fáryzeußow / Godźili ſie vzdrawiáć w Sábbát?

4. A oni mlčeli. Ale on dosáhw ho / vzdrawil a propuſtil.

Ale oni milczeli / Tedy go vzdrowił y puſzcił /

5. Y odpowěděw k nim řekl: Čijž wás Oſel aneb Wuol do yámy vpadne / zda li ne hned wytáhne ha w den Swátečnij?

A odpowiedziawßy rzekł im / Gdyby oſieł ábo woł kthorego z was wpadł w ſtudnią / záliż go nie nátychmiaſt wyćiagnie w dźień Sobotni?

6. A nemohlí k tomu odpowědijti gemu.

A nie mogli mu nic odpowiedźieć przećiwko temu.

יד

7 וְאָמַר הֲוָא מַתְלָא לְוָת הָנוּן דַּמְזַמְּנִין תַּמָּן עַל דְּחָזֵא הֲוָא לְהוֹן דַּמְגַבִּין דּוּכְיָתָא דְּרֵישׁ סְמָכָא׃

Diceua etiandio à gl'inuitati vna similitudine, conſiderando come eſſi s'eleggeuano i primi ſeggij à tauola, dicendo loro.

8 אֶמָּתַי דִּמְזַדְּמַן אַנְתְּ מִן אֱנָשׁ לְבֵית מֶשְׁתּוּתָא לָא תֵּאזַל תֶּסְתְּמֵךְ לָךְ בְּרֵישׁ סְמָכָא דַּלְמָא יֶהְוֵא מְזַמַּן תַּמָּן אֱנָשׁ דַּמְיַקַּר מֶנָּךְ׃

Quando tu ſarai inuitato da qualcuno à le nozze, non ti porre à tauola nel primo luogo: accioche talora non ſia ſtato inuitato da lui qualcuno piu honorato di te.

9 וְנֵאתֵא הַו מַן דִּלָךְ וְלֵהּ קְרָא וְנֵאמַר לָךְ דְּהַב דּוּכְתָּא לְהָנָא וְתֶתְבְּהֵת כַּד קָאֵם אַנְתְּ וְאָחֵד אַנְתְּ דּוּכְתָּא אַחֲרָיְתָא׃

E venendo chi ha inuitato te e lui, ti dica, Da luogo à coſtui: onde allor tu habbi con vergogna à tenere l'vltimo luogo.

10 אֶלָּא מָא דְּאֶזְדַּמַּנְתְּ זֵל אֶסְתַּמֵּךְ לָךְ בְּחַרְתָּא דְּמָא דְּאָתֵא הַו דִּקְרָךְ נֵאמַר לָךְ רָחְמִי אֶתְעַלָּא לְעֵל וְאֶסְתַּמַּךְ וְתֶהְוֵא לָךְ תֶּשְׁבּוּחְתָּא קְדָם כֻּלְּהוֹן דַּסְמִיכִין עַמָּךְ׃

Ma piu toſto quando tu ſarai inuitato, vattene à ſeder ne l'vltimo luogo: accioche quando verrà colui che t'ha inuitato, ti dica, Amico, vattene piu ſu: allora ti ſarà gloria in preſentia di quelli che ſedranno inſieme con teco à tauola.

11 מֶטּוּל דְּכֹל דַּמְרִים נַפְשֵׁהּ נֶתְמַכַּךְ וְכֹל דְּמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ נֶתְתְּרִים׃

Imperoche chiunque s'inalza, ſarà abbaſſato: e chi s'abbaſſa, ſarà inalzato.

יד

7 וַיְדַבֵּר אֶל־הַקְּרוּאִים אֶת־הַמָּשָׁל בִּרְאוֹתוֹ כִּי מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת בָּחָרוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃

Y dixo vna parabola à los combidados, attento como eſcogian los primeros aſsientos á la meſa, diziendoles.

8 כַּאֲשֶׁר תִּקָּרֵא מֵאִישׁ אֶל־הַחֲתֻנָּה אַל־תֵּשֵׁב אֶל־מוֹשַׁב הָרִאשׁוֹן פֶּן יְהִי נִכְבָּד מִמְּךָ קָרוּא מִמֶּנּוּ׃

Quando fueres combidado de alguno à bodas, no te aſſientes en el primer lugar: porque poruentura otro mas honrrado que tu no ſea combidado de el:

9 וְיָבוֹא אֲשֶׁר קָרָא אֹתְךָ וְאוֹתוֹ וְיֹאמַר אֵלֶיךָ תֶּן־לְהַלָּז מָקוֹם וְאָז תָּחֵל עִם כְּלִמָּה מָקוֹם הַתַּחְתִּי לְקַבֵּל׃

Y viniendo el que te llamò à ti y à el, te diga, Da lugar á eſte: y entonces comiences con verguença à tener el poſtrer lugar.

10 כִּי אִם קָרוּא אַתְּ לֵךְ וּשְׁכַב בְּמָקוֹם אַחֲרוֹן וְאִם יָבוֹא אֲשֶׁר קָרָא לָךְ יֹאמַר אֵלֶיךָ רֵעִי עֲלֵה לְמַעְלָה אָז יִהְיֶה לְךָ כָּבוֹד לִפְנֵי הַיּוֹשְׁבִים בִּמְסִבַּת׃

Mas quando fueres llamado, vé, aſſientate en el poſtrer lugar: porque quando viniere elque te llamó, te diga, Amigo, ſube arriba. entonces auras gloria delante de losque juntamente ſe aſſientan á la meſa.

11 כִּי־כָל־הַמִּתְעַלֶּה יֻשְׁפַּל וְהַמִּשְׁתַּפֵּל יַעֲלֶה׃

Porque qualquiera que ſe enſalça, ſerà humillado: y elque ſe humilla, ſera enſalçado.

ιδ.

7. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς.

Il propoſoit auſſi aux conuiés vne ſimilitude, prenant garde comme ils choiſiſſoyent les premieres places à table, en leur diſant.

8. Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ.

Quand tu ſeras conuié par quelcun aux nopces, ne te mets point à table au plus haut lieu, de peur qu'il n'aduiene qu'vn plus honorable que toi ſoit conuié par icelui.

9. Καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

Et que celui qui aura conuié & toi & lui, ne viene, & ne te die, Fai place à ceſtui ci: & que lors tu commences auec honte de tenir le plus bas lieu.

10. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

Mais quand tu ſeras conuié, va, & te mets au plus bas lieu: afin que quand celui qui t'a conuié viendra, il te die, Mon ami, monte plus haut. Lors cela te tournera à honneur deuant tous ceux qui ſeront à table auec toi.

11. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Car quiconque s'eſleue, ſera abbaiſſé: & quiconque s'abbaiſſe, ſera eſleue.

CAP. XIIII.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolā, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

He ſpake alſo a parable to the gheſtes / when he marked howe they choſe out the chiefe roomes / and ſaid vnto them.

8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo.

When thou ſhalt be bidden of any man to wedding / ſet not thy ſelfe downe in the chiefeſt place / leaſt a more honourable man then thou / be bidden of him.

9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

And he that bade both him and thee / come / and ſay to thee / Giue this man roome / and thou then beginne with ſhame to take the loweſt roome.

10. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco: ut cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi, Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.

But when thou art bidden / go and ſitte downe in the loweſt roome / that when hee that bade thee / commeth / he may ſay vnto thee / Friend / ſitte vp hier: then ſhalt thou haue worſhip in the preſence of them that ſit at table with thee.

11. Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

For whoſoeuer exalteth him ſelfe / ſhall be brought lowe / and he that humbleth him ſelfe / ſhalbe exalted.

Das XIIII. Capitel.

7. Er ſaget aber ein Gleichniß zu den Geſten / da er mercket / wie ſie erwehleten oben an zu ſitzen / vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand ſagde en Lignelſe til Geſterne / der hand merchte / huorledis de vdualde at ſide øffuerſt / oc ſagde til dem.

8. Wann du von jemand geladen wirſt zur Hochzeit / ſo ſetze dich nicht oben an / daß nicht etwa ein ehrlicher denn du / von jhm geladen ſey.

Naar nogen biuder dig til Brøllup / da ſæt dig icke øffuerſt / At der ſkal icke nogen tid / en hederligere end du / vere buden aff hannem.

9. Vnd ſo denn kompt / der dich vnd jn geladen hat / ſpreche zu dir: Weiche diſem / vnd du můſſeſt denn mit ſcham vnten an ſitzen.

Oc ſaa kommer da / den der indbød dig oc hannem / oc ſiger til dig / Giff denne rum / Oc du maat da met Bluſel ſide nederſt.

10. Sondern wenn du geladen wirſt / ſo gehe hin / vnd ſetze dich vnten an / auff daß / wenn da kommet der dich geladen hat / ſprech zu dir: Freund / rucke hinauff / denn wirſt du ehre haben für denen / die mit dir zu Tiſche ſitzen.

Men naar du biudis / da gack bord / oc ſæt dig nederſt / At naar hand da kommer ſom dig indbød / ſkal ſige til dig / Ven / ſæt dig hen op / Saa haffuer du ære faar dem ſom ſide met dig til Bordz.

11. Denn wer ſich ſelbs erhöhet / der ſoll ernidriget werden / vnnd wer ſich ſelbs ernidriget / der ſoll erhöhet werden.

Thi huo ſig ſelff ophøyer / hand ſkal nedtryckis / Oc huo ſig ſelff nedtrycker / hand ſkal ophøyis.

Kapitola XIIII.

7. Prawil také y k pozwaným podobenſtwij / mijně kterakby prwnij ſeděnij wolili / řka k nim:

Zátym przytotzil podobieńſtwo ná ty ktorzy byli wezwáni / baczac táko pierwſze záſzia dánia obieráli mowiac do nich.

8. Když budeſs pozwán na Swatbu / neſeday na přwnijm mijſtě / ačby ſnad poctiwěgſſý tebe nebyl pozwán od něho:

Gdy bedźieſz od kogo wezwan ná weſele / nie ſiádayże ná pierwſzym mieyſcu / by kiedy zacnieyſzy kto niż ty nie był wezwan od niego.

9. A přijgda ten kterýž tebe y onoho pozwal / řekl by tobě: Day tomuto mijſto / a tehdy počalby s hanbau na poſlednijm mijſtě ſeděti.

A tedy przyſzedſzy ten ktory ćiebie y onego wezwał / rzekłby tobie / Poſtep mu mieyſcá / á ták byś ze wſtydem muſiał otrzymáć poſlednieyſze mieyſce.

10. Ale když budeſs pozwán / gdi poſaď ſe na poſlednijm mijſtě: aby když přigde ten kterýž tebe pozwal řeklby tobě: Přijteli poſedni wýſſe. A tehdyť bude tobě chwála před ſpolu ſedijcými.

Ale gdy bedźieſz wezwan / idźże ſie dźiec ná poſlednim mieyſcu / á gdy przyidźie ten ktory ćie wezwał rzecze tobie / Przyiaćielu wſtap wyżſzey / á tedyć tobie bedźie cześć przed wſzyetkiemi ktorzy z tobą śiedzą.

11. Nebo každý kdo ſe powyſſuge / bude ponijžen / a kdo ſe ponižuge / bude powýſſen.

Abowiemći wſzelki co ſie wynośi znizon bedźie / á kto ſie vniża wywyżſzon bedźie.

יד

12 אָמַר דֵּין לְהָו דַּקְרְיָהִי
מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ שֵׁרוּתָא
אַו חַשְׁמִיתָא לָא תֶּהְוֵא
קָרֵא רָחְמַיְךְ אַף־לָא
אַחַיְךְ אַו אַחְיָנַיְךְ וְלָא
שְׁבָבַיְךְ עַתִּירֵא דַּלְמָא אַף
הָנוּן נְקַרוּנָךְ וְנֶהְוֵא לָךְ
פּוּרְעָנָא הָנָא׃

E diceua etiandio à colui che l'haueua inuitato, Quando tu fai vn deſinare, o vna cena, non chiamare i tuoi amici, ne i tuoi fratelli, ne i tuoi parenti, ne i ricchi vicini: accioche poi ancor eſſi dal canto loro non t'inuitino, e ſiati renduto il contracambio.

13 אֶלָּא מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ
קוּבָּלָא קְרִי לְמֶסְכֵּנֵא
סְגִיפֵא חַגִּירֵא סְמַיָּא׃

Ma piu toſto quando tu fai vn conuito, chiama de poueri, de li ſtroppiati, de zoppi de ciechi.

14 וְטוּבַיְךְ דְּלַית לְהוֹן
דְּנֶפְרְעוּנָךְ נֶהְוֵא גֵּיר
פּוּרְעָנָךְ בַּקְיָמְתָא דְּזַדִּיקֵא׃

E ſarai beato: percioche non hanno di che ricompenſarti, perche la ricompenſa ti ſarà data ne la reſurrettione de giuſti.

15 כַּד שְׁמַע דֵּין חַד מֶן
הָנוּן דַּסְמִיכִין הָלֵין אֲמַר
לֵהּ טוּבוֹהִי לְמַן דְּנֵאכוּל
לַחְמָא בְּמַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

Hor hauendo vn di quelli ch'erano inſieme à ſedere à tauola, vdite queſte coſe, gli diſſe, Beato colui che mangiarà il pane nel regno di Dio.

16 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא
חַד עֲבַד חַשְׁמִיתָא ר
רַבְּתָא וְקְרָא לְסַגִּיאֵא׃

Et egli diſſe à lui, Vn huomo fece vna gran cena, & inuitò molti.

17 וְשַׁדַּר עַבְדֵּהּ בְּעִדָּנָא
דַּחֲשָׁמִיתָא דְּנֵאמַר ל
לְאִילֵין דַּקְרִין הָא כֻּל
מֶדֶם מְטַיַּב לְכוֹן תַּו׃

E mandò il ſuo ſeruitore à l'hora de la cena à dire à gl'inuitati, Venite, che gia ogni coſa è in ordine.

יד

12 וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר קָרָא אוֹתוֹ
כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה מִשְׁתֶּה אוֹ מַרְוֵחַ
לֹא תִקְרָא אֶת־רֵעֶיךָ וְלֹא
אֶת־אַחֶיךָ וְלֹא אֶת דּוֹדֶיךָ
וְלֹא אֶת־קְרֹבֶיךָ עֲשִׁירִים פֶּן־
גַּם הֵמָּה יָשׁוּבוּ וְיִקְרְאוּ אוֹתְךָ
וִיהִי לְךָ שִׁלּוּם׃

Y dezia tambien al que lo auia cambidado, Quando hazes comida ó cena, no llames à tus àmigos, ni à tus hermanos, ni á tus parientes, ni à tus vezinos ricos: porque tambien ellos no te bueluan à combidar, y te ſea hecha paga.

13 כִּי אִם־תַּעֲשֶׂה מַרְוֵחַ קְרָא
אֶת הָאֶבְיוֹנִים וַעֲנִיִּים וּפִסְחִים
וְעִוְרִים׃

Mas quando hazes vanquete, llàma à los pobres, los mancos, los coxos, los ciegos.

14 וְאַשְׁרֶיךָ כִּי לֹא יֶשׁ־לָהֶם
לְשַׁלֶּם לָךְ וִישֻׁלַּם לְךָ בִּקְיָמַת
הַצַּדִּיקִים׃

Y ſeràs bienauenturado, porque no te pueden pagar mas ſertehà pagado en la reſurrecion de los juſtos.

15 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע אַחַד הַיֹּשְׁבִים
בַּמְּסִבָּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אָמַר אֵלָיו אַשְׁרֵי הָאֹכֵל לֶחֶם
בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y oyendo eſto vno de los que juntamente eſtauan ſentados à la meſa, dixole, Bienauenturado el que comera pan en el Reyno de los cielos.

16 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם אֶחָד עָשָׂה
מִשְׁתֶּה גָּדוֹל וַיִּקְרָא רַבִּים׃

El entonces le dixo, Vn hombre hizo vna grande cena, y llamó á muchos:

17 וַיִּשְׁלַח אֶת עַבְדּוֹ לְעֵת
הַמִּשְׁתֶּה לֵאמֹר לַקְּרוּאִים בּוֹאוּ
כִּי עַתָּה נְכוֹנִים כֻּלָּם׃

Y à la hora de là cena embió à ſu ſieruo à dezir à los combidados, Venid que ya todo eſta aparejado.

ιδ.

12. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

Il diſoit auſſi à celui qui l'auoit conuié, Quand tu fais vn diner ou ſouper, n'appele point tes amis, ne tes freres, ne tes parens, ne tes riches voiſins: que parauenture ils ne te cõuient de leur part, & que la pareille te ſoit tenduë.

13. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς.

Ains quand tu feras vn banquet, cõuie les poures, impotens, boiteux & aueugles:

14. Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Et tu ſeras bien-heureux: pourtant qu'ils n'ont dequoi te rendre la pareille: car la pareille te ſera renduë en la reſurrection des iuſtes.

15. Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Et vn de ceux qui eſtoyent enſemble à table, ayant ouï ces propos, lui dit, Biẽ-heureux ſera celui qui mangera du pain au royaume de Dieu.

16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς.

Mais il dit, Vn homme fit vn grand ſouper, & y conuia beaucoup de gens.

17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

Et enuoya ſon ſeruiteur à l'heure du ſouper dire à ceux qui eſtoyent conuiés Venez, car tout eſt deſia preſt.

CAP. XIIII.

12. Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat, Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neq; cognatos, neque vicinos, neq; divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

Then ſaid he alſo to him that had bidden him / When thou makeſt a dinner or a ſupper / cal not thy friends / nor thy brethren / neither thy kinſmen / nor the riche neighbours / leaſt they alſo bid thee againe / and a recompēce be made thee.

13. Sed cùm facis conviviū, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.

But when thou makeſt a feaſt / call the poore / the maimed / the lame / & the blinde.

14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.

And thou ſhalt be bleſſed / becauſe they can not recompenſe thee: for thou ſhalt be recompenſed at the reſurrection of the iuſt.

15. Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

Now when one of them that ſate at table / heard theſe things / he ſayde vnto him / Bleſſed is he that eateth bread in the kingdome of God.

16. At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

Then ſayde he to him / A certaine man made a great ſupper / and bade many.

17. Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia iam parata ſunt omnia.

And ſent his ſeruant at ſupper time to ſay to them that were bidden / Come: for all things are nowe readie.

Das XIIII. Capitel.

12. Er ſprach auch zu dem / der jn geladen hatte: Wenn du ein Mittags oder Abendmal macheſt / ſo lade nicht deine Freunde / noch deine Brůder / noch deine Gefreundten / noch deine Nachbarn / die da reich ſind / auff daß ſie dich nicht etwa wider laden / vnnd dir vergolten werde.

Oc hand ſagde til den / ſom hannem indbød / Naar du gør middagis ellen afftens Maaltid / Da biud icke dine Venner / ey heller dine Brødre / ey heller dine Frender / ey heller dine Nabo / ſom ere rige / Paa det de ſkulle icke nogen tid biude dig igen / oc betale dig.

13. Sondern / wenn du ein Mahl macheſt / ſo lade die Armen / die Krůppel / die Lahmen / die Blinden.

Men naar du gør it Geſtebud / da biud Fattige / Krøblinge / Halte / Blinde.

14. So biſt du ſelig / Denn ſie habens dir nicht zu vergelten / es wirdt dir aber vergolten werden in der aufferſtehung der Gerechten.

Saa eſt du ſalig / Thi de haffue inted at betale dig / Men det ſkal betalis dig i de Retferdigis opſtandelſe.

15. Da aber ſolches höret einer der mit zu Tiſch ſaß / ſprach er zu jhm: Selig iſt der das Brot iſſet im Reich Gottes.

Der en aff dem ſom ſade met til Bordz / hørde det / da ſagde hand til hannem / Salig er den / ſom æder Brød i Gudz rige.

16. Er aber ſprach zu jhm: Es war ein Menſch / der machte ein groß Abendmal / vnd lud vil dazu.

Da ſagde hand til hannem. Der vaar it Menniſke ſom giorde en ſtor Naduere / oc bad mange der til.

17. Vnd ſandte ſeinen Knecht auß / zur ſtund des Abendmals / zu ſagen den geladenen / kompt / denn es iſt alles bereit.

Oc hand vdſende ſin Suend / paa Naduerens time / at ſige til dem ſom budne vaar / Kommer / thi det er altſammen berid.

Kapitola XIIII.

12. Prawil také y tomu kterýž ho byl pozwal: Když činijſs oběd nebo wečeři / nezow přátel twých / ani Bratřij twých / ani Přijbuzných / ani Sauſeduow Bohatých / aťby ſnad y oni zaſe nezwali tebe / a bylaby tobě od plata:

Zátym rzekł ku on emu ktory go był wezwał / Gdy ſpráwuieß obiad ábo wieczerza / nie wzyway ze przyia ciol twoich áni braciey twey / áni krewnvch twych / á ni ſaſiad bogátych / żeby cie też zaſie wzaiem nie wezwáli y oddáli to tobie.

13. Ale když činijſs hody / powolay chudých / mdlých / kulhawých ſlepých:

Ale gdy ſpráwuieß vczte wzow ze vbogich vłomnych chromych y ſlepych.

14. A Blahoſlawený budeſs / neboť nemagij odkudby odplatili tobě: ale budeť od placeno tobě při wzkřijſſenij ſprawedliwých.

A bedzieß ßczeſliwym iż nie beda mogli oddáć tobie / ábowiem ći bedzie oddano przy zmarthwych wſtániu ſpráwiedliwych.

15. To když vſlyſſel geden z těch kteřijž tu ſeděli / řekl gemu: Blahoſlawený geſt ten / kdo bude gijſti chléb w Králowſtwij Božijm:

To ſłyßac niektory z tych kthorzy ſpolu ſiedzieli rzekł iemu / Szczeſliwyć ten ieſt ktory ie chleb w Kroleſtwie Bożym.

16. A on řekl: Czlowěk geden včinil Wečeři welikau / a pozwal mnohých.

Ale mu on powiedział / Człowiek niekthory ſprawił wieczerza wielka / y wezwał ich wiele.

17. Y poſlal ſlužebnijka ſwého w hodinu wečeře powěděti pozwaným aby přiſſli / že giž připraweny gſau wſſecky wěcy:

A gdy była godzina wieczerzey poſłał ſługe ſwego / áby powiedział wezwánym / Podźcież / boć iuż wßytko gotowo.

יד

18 וְשַׁרִיו מֶן חַד כֻּלְהוֹן לְמֶשְׁתַּאלוּ אֲמַר לֵהּ קַדְמָיָא קְרִיתָא זְבֶנֶת וַאלִיץ אֶנָא דְּאֶפּוּק אֶחְזְיִה בָּעֵא אֶנָא מֶנָךְ שְׁבוּקַיְנַי דְּמֶשְׁתְּאַל אֶנָא׃

Ma tutti d'vno accordo incominciorono à ſcuſarſi. Il primo gli diſſe, Io ho comprato vn campo, e mi biſogna vſcir fuore a vederlo: io ti prego habbimi per iſcuſato.

19 אַחְרִנָא אֲמַר חַמְשָׁא זַוְגִין תַּוְרָא זְבֶנֶת וַאזֶל אֶנָא דְּאֶבְקָא אֶנוּן בָּעֵא אֶנָא מֶנָךְ שְׁבוּקַיְנַי דְּמֶשְׁתְּאַל אֶנָא׃

E l'altro diſſe, Io ho comprato cinque para di buoi, e mene vò à prouarli: io ti prego habbimi per iſcuſato.

20 אַחְרִנָא אֲמַר אַנְתְּתָא נֶסְבֶת וּמֶטּוּל הָדָא לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא דְּאֶתֵא

E l'altro diſſe, Io ho preſo moglie, e però non poſſo venire.

21 וַאתָא הַו עַבְדָּא וַאֲמַר לְמָרֵהּ הָלֵין הָדֵין רְגֵז מ מָרֵא בַּיְתָא וַאֲמַר לְעַבְדֵּהּ פּוּק בַּעֲגַל לְשׁוָקֵא וַלְקֶרִיָתָא דַּמְדִינְתָּא וַאעֶל לְכָא לְמֶסְכִּנֵא וַלְמְכָאֵבֵא וְלַמְחַגְרֵא וְלַעֲוִירֵא׃

Onde il ſeruitore ritornatoſene, riferi al ſuo padrone queſte coſe. Allhora il padre di famiglia adiratoſi, diſſe al ſuo ſeruitore, Vattene preſtamente à le piazze & a le ſtrade de la città, e mena qua dentro i poueri, e gli ſtroppiati, e i zoppi, e i ciechi.

22 וַאֲמַר עַבְדָּא מָרִי הֲוָא אַיךְ דַּפְקַדְתְּ וְתוּב אִית אַתְרָא׃

Il ſeruitor poi diſſe, Signore, coſi s'è fatto come tu has comandato, & ancor ci è luogo.

23 וַאֲמַר מָרֵא לְעַבְדֵּהּ פּוּק לְאוּרְחָתָא וַלְבֵית סְיָגֵא וַאלוּץ דְּיֵעֲלוּן וְנֶתְמְלֵא בַּיְתִי׃

E il padrone diſſe al ſeruitore, Eſci fuor ne le vie, e ne le ſiepi, e sforza la gente ad entrare: accioche la mia caſa ſi riempia.

יד

18 וַיָּחֵלּוּ מֵאֶחָד עַד־כֻּלָּם לְהִתְחַנֵּן הָרִאשׁוֹן אָמַר לוֹ אֶת־שָׂדֶה קָנִיתִי וְיֵשׁ צָרְכִּי לָצֵאת וְלִרְאוֹת אוֹתוֹ שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ חַנֵּן עָלָי׃

Y començaron todos à vna á eſcuſarſe. El primero le dixo, He comprado vn cortijo, y he meneſter de ſalir, y verlo: ruegote que me ayas por eſcuſado.

19 וְאַחֵר אָמַר חֲמֵשֶׁת צִמְדֵּי בָקָר קָנִיתִי וְאֵלֵךְ לִבְחוֹן אוֹתָם שׁוֹאֵל אָנֹכִי מִמְּךָ חַנֵּן עָלָי׃

Y el otro dixo, He comprado cinco yuntas de bueyes, y voy á prouarlos: ruegote que me ayas por eſcuſado.

20 וְאַחֵר אָמַר אֶת אִשָּׁה לָקַחְתִּי וְלָכֵן לֹא אוּכַל לָבוֹא׃

Y el otro dixo, Heme caſado, y portanto no puedo venir.

21 וַיָּשָׁב הָעֶבֶד הַהוּא וַיַּגֵּד לַאֲדֹנָיו אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָז חָרָה בְּאַפּוֹ בַּעַל הַבַּיִת וַיֹּאמֶר לְעַבְדּוֹ צֵא מַיֵּד אֶל־הַשְּׁוָקִים וּפְרָזוֹת הָעִיר וְהָבֵיא פֹּה אֶת־הָאֶבְיוֹנִים וַעֲנִיִּים וְעִוְרִים וּפִסְחִים׃

Y buelto el ſieruo, hizo ſaber eſtas coſas á ſu ſennor. Entonces el padre de la familia, enojado, dixo à ſu ſietuo, Vé preſto por las plaças, y por las calles de la ciudad y mete acá los pobres, los mancos, y coxos, y ciegos.

22 וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד אֲדֹנִי נַעֲשָׂה כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ וְעוֹד נִשְׁאַר מָקוֹם׃

Y dixo el ſieruo, Sennor, hecho es como mandaſte: y aun ay lugar.

23 וַיֹּאמֶר אָדוֹן אֶל־הָעֶבֶד צֵא אֶל־הַדְּרָכִים וְאֶל־הַגְּדֵרוֹת וּפְצַר בָּם וְיָסוּרוּ אֵלַי אֲשֶׁר יִמָּלֵא בֵיתִי׃

Y dixo el ſennor àl ſieruo, Vé por las caminos, y por los cercados, y fuerçalos á entrar, paraque ſe hincha mi caſa,

ιδ.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες· ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Mais il ſe prindrent tous d'vn accord à s'excuſer. Le ptemier lui dit, I'ai acheté vn heritage, & il me faut neceſſarement partir pour l'aller voir ie te prie, tien moi pour excuſé.

19. Καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Et l'autre dit, I'ay acheté cinq couples de bœufs, & m'en vai pour les eſprouuer: ie te prie, tien moi pour excuſé.

20. Καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

Et l'autre dit l'ai prins femme en mariage, & pourtant n'y puis-ie aller.

21. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

Ainſi le ſeruiteur s'retourna, & rapporta ces choſes à ſon maiſtre. Adonc le pere de famille tout couroucé, dit à ſon ſeruiteur, Va-t'en viſtement par les places & par les rues de la ville, amene ceans les poures & impotens, & boiteux, & aueugles.

22. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

Et le ſeruiteur dit, Maiſtre, il a eſté fait ainſi que tu as commandé, & encore y a il de la place.

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

Et le Maiſtre dit au ſeruiteur, Va par les chemins & hayes, & contrain les d'entrer, afin que ma maiſon ſoit remplie.

CAP. XIIII.

18. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, Villam emi: & neceſſe habeo exire & videre illam, rogo te habe me excuſatum.

But they all with one mind began to make excuſe: The firſt ſayde vnto him / I haue bought a farme / and I muſt needes go out and ſee it: I pray thee haue me excuſed.

19. Et alter dixit, Iuga boum emi quinque & eo probare illa, rogo te habe me excuſatum.

And another ſayde / I haue bought fiue yoke of oxen / and goe to proue them / I pray thee / haue me excuſed.

20. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.

And another ſayd / I haue maried a wife / and therefore I can not come.

21. Et reverſus ſervus, nuntiavit hæc domino ſuo, Tũc iratus paterfamiliâs, dixit ſervo ſuo, Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

So that ſeruant returned / and ſhewed his maſter theſe thinges. Thẽ was the good man of the houſe angry / and ſayd to his ſeruant / Go out quickly into the places and ſtreetes of the citie / and bring in hither the poore / and the maimed / and the halt / and the blinde.

22. Et ait ſervus, Domine, factum eſt ut imperaſti: & adhuc locus eſt.

And the ſeruant ſaid / Lorde / it is done as thou haſt commaunded / and yet there is roome.

23. Et ait dominus ſervo, Exi in vias & ſepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

Then the maſter ſayde to the ſeruant / Go out into the hie wayes / and hedges / and compell them to come in / that mine houſe may be filled.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ſie fiengen an alle nacheinander ſich zuentſchuldigen. Der erſte ſprach zu jm: Ich habe einen Acker gekaufft / vnd muß hinauß gehen / vnd jn beſehen / ich bitte dich / entſchuldige mich.

Oc de begynte alle effter huer andre at aarſage ſig. Den førſte ſagde til hannem / Jeg købte en Ager / oc ſkal gaa vd / oc beſee hannem / Jeg beder dig / aarſage mig.

19. Vnd der ander ſprach: Ich habe fünff joch Ochſen gekaufft / vnd ich gehe ietzt hin / ſie zu beſehen / ich bitte dich / entſchuldige mich.

Oc den anden ſagde / Jeg købte fem par Øxen / oc ieg gaar nu hen / at beſee dem / Jeg beder dig aarſage mig.

20. Vnd der dritte ſprach: Ich habe ein Weib genommen / darumb kan ich nicht kommen.

Oc den tredie ſagde / Jeg tog en Huſtru / Der faare kand ieg icke komme.

21. Vnd der Knecht kam / vnd ſaget das ſeinem Herrn wider. Da ward der Haußherr zornig / vnd ſprach zu ſeinem Knechte: Gehe auß bald auff die ſtraſſen vnd gaſſen der Statt / vnd führe die Armen vnd Krüppel / vnd Lahmen / vnd Blinden herein.

Oc Suenden kom / oc ſagde ſin Herre det igen. Da bleff Hoſbonden vred / oc ſagde til ſin Suend / Gack ſtrax vd paa Stadſens ſtræde oc gader / oc før hid ind de Fattige oc Krøblinge oc Halte oc Blinde.

22. Vnd der Knecht ſprach: Herr / es iſt geſchehen / was du befolen haſt / Es iſt aber noch raum da.

Oc Suenden ſagde / Herre / det er giort / ſom du befalede / Oc der er end nu rum.

23. Vnnd der Herr ſprach zu dem Knechte: Gehe auß auff die Landſtraſſen / vnd an die Zäune / vnd nötige ſie herein zu kommen / auff daß mein Hauß vol werde.

Oc Herren ſagde til Suenden / Gack vd paa alfare veye / oc hoſſ Gerde / oc nød dem til at komme her ind / Paa det mit Huſſ kand bliffue fult.

Kapitola XIIII.

18. Y počali ſe wſſyckni ſpolu wy mlauwati. Prwnij řekl gemu: Wes gſem kaupil / a muſým wygijti a ohledati gi: proſým tebe wymluw mne.

Lecz ſie wßyſcy iednáko wymáwiac poczeli / pierwßy mu rzekl: Kupilem rolą y mam potrzebe idź á ogladác ią / proßecie miey mie zá wymowionego.

19. A druhý řekl: Spřeženij Woluow kaupil gſem patero / a gdu abych gich zkuſyl: proſým tebe wymluw mne.

A drugi rzekl / Kupilem piec par wolow / y idę ich doświádczác / proße cie miey mie zá wymowionego.

20. A giný řekl: Zenu gſem poyal / a protož nemohu přigijti.

Drugi záſie rzekl / Zonem poiąl / y dla tegoż przyść nie mogę.

21. Y nawrátiw ſe Služebnijk zwěſtowal tyto wěcy Pánu ſwému. Tehdy rozhněwaw ſe Hoſpodář / řekl ſlužebnijku ſwému: Wýgdi rychle na rynky a na vlice Měſta ; a Chudé / mdlé / Slepé / a kulhawé vweď ſem.

A gdy ſie ſlugá od nich wrócil oznaymil to Pánu ſwemu / Tedy ſie goſpodarz rozgniewawßy rzekl ſludze ſwemu / Idź rychlo ná vlice y ná przecznice mieſckie / á vbogie / vlomne / chrome / y ſlepe tu przywiedź.

22. Y řekl ſlužebnijk: Pane / ſtalo ſe yakož gſy rozkázal: a geſſtě mijſto geſt.

Y rzekl ſlugá / Pánie ſtálo ſie tákoś roſkazal / y ieſzcze mieyſce zoſtálo.

23. Y řekl Pan ſlužebnijku: Wýgdiž na ceſty a mezy Ploty / a přinutkay wgijti / ať ſe naplnij duom můg.

Rzekl tedy Pan ſludze / Idź ná drogi y miedzy oplothki / á padź / niech idą áby byl nápelnion dom moi.

י ד

24 אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר
דְּחַד מֶן הָנוֹן אֱנָשָׁא
דַּקְרִין הֲווֹ לָא נְטְעְמוּן מֶן
חַשָׁמִיתִי׃

Perche io vi dico, che niuno di quegli huomini ch'erano ſtati inuitati, guſtarà de la mia cena.

25 וְכַד אָזְלִין הֲווֹ עַמֵּהּ
כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אֶתְפְּנִי
וֶאמַר לְהוֹן׃

Hor molte genti andauano con eſſo IESV*: & egli riuoltatoſi, diſſe loro.*

26 מַן דְּאָתֵא לְוָתִי וְלָא
סָנֵא לַאבוּהִי וְלֶאמֵּהּ
וְלַאחַוְהִי וְלַאחְוָתֵהּ
וְלַאנְתְּתֵהּ וְלַבְנַוְהִי וְאָף
לְנַפְשֵׁהּ תַּלְמִידָא לָא
מֶשְׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃

se alcuno viene à me, e non ha in odio il padre ſuo, e la madre, e la moglie, e i figliuoli, e i fratelli, e le ſorelle, & oltre à cio ancora l'anima ſua, non puo eſſer mio diſcepolo.

27 וּמַן דְּלָא שָׁקֵל צְלִיבֵהּ
וָאתֵא בָּתְרִי תַּלְמִידָא לָא
מֶשְׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃

E chiunque non porta la ſua croce, e vien dietro à me, non puo eſſer mio diſcepole.

28 מַנוּ גֵּיר מֶנְכוֹן דְּצָבֵא
דְּנֶבְנֵא מַגְדְּלָא וְלָא ל
לוּקְדַם יָתֵב חָשֵׁב נֶפְקְתֵהּ
אֶן אִית לֵהּ לַמְשַׁלְמוּתֵהּ׃

Perche, chi è quel di voi, che volendo edificare vna torre, primamente ſedendo non faccia il conto de la ſpeſa, s'egli ha il modo di finirla-

29 דְּלָא כַּד נְסִים
שֶׁתָּאסְתָא וְלָא נֶשְׁכַּח
לַמְשַׁלָּמוּ כֻּל דְּחָזֵין י
נֶהֱווֹן מְבַזְחִין בֵּהּ׃

Accioche poi hauendo egli poſto il fondamento, e non la potendo finire: tutti quei che veggono, non comincino à farſi beffe di lui.

30 וְאָמְרִין דְּהָנָא גַּבְרָא
שָׁרִי לְמֶבְנָא וְלָא אֶשְׁכַּח
לַמְשַׁלָּמוּ׃

Dicendo, Queſt'huomo cominciò à edificare, & non ha potuto finire.

י ד

24 אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי אִישׁ
מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַקְּרוּאִים
לֹא יִטְעַם אֶת מִשְׁתִּי׃

Porque yo os digo, que ninguno de aquellos varones que fueron llamados, guſtarà mi Cena.

25 וַיֵּלְכוּ עַם רַב עִמּוֹ וַיִּפֶן
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃

Y muchas compannas yuan con el; y boluiendoſe dixoles.

26 אִם אִישׁ יָבוֹא אֵלַי וְלֹא
יִשְׂנָא אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְאֶת־
אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְאֶחָיו וְאַחְיוֹתָיו וְגַם
אֶת־נַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת
תַּלְמִידִי׃

Se alguno viene à mi, y no aborrece à ſu padre, y madre, y muger, y hijos, y hermanos, y hermanas, y aun tambien ſu vida, no puede ſer mi Diſcipulo.

27 וַאֲשֶׁר לֹא יִסְבּוֹל אֶת־צְלִיבוֹ
וְיָבוֹא אַחֲרַי לֹא יוּכַל לִהְיוֹת
תַּלְמִידִי׃

Y qualquiera que no trae ſu cruz, y viene en pos de mi, no puede ſer mi Diſcipulo.

28 כִּי מִי מִכֶּם הָרוֹצֶה
לִבְנוֹת אֶת הַמִּגְדָּל הֲלֹא בָּרִאשׁוֹנָה
יוֹשֵׁב וִיחַשֵּׁב אֶת־תּוֹצְאוֹתָיו אִם
יֶשׁ־לוֹ לְכַלּוֹת׃

Porque qual de voſotros, queriendo edificar vna torre, no cuenta primero ſentado los gaſtos (que ſon neceſſarios,) ara ver ſi tiene para acabar la?

29 פֶּן יָשִׂים יְסוֹדָתוֹ וְלֹא יוּכַל
לְכַלּוֹת וְכָל־הָרוֹאִים יָחֵלּוּ
לְהַלְעִיג בּוֹ׃

Porque deſpues que aya pueſto el fundamento, y no pueda acabar la, todos losque lo vieren, no comiencé á hazer burla deel:

30 לֵאמֹר כִּי זֶה הָאָדָם הֵחֵל
לִבְנוֹת וְלֹא יָכֹל לְכַלּוֹת׃

Diziendo, Eſte hombre començó à edificar, y no pudo acabar.

ιδ.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

Car ie vous di, que nul de ces hommes-la qui auoyent eſté conuiés ne gouſtera de mon ſouper.

25. Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς.

Or grandes troupes alloyent auec lui: & lui ſe tournant leur dit.

26. Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.

Si quelcun vient vers moi, & ne hait ſon pere & ſa mere, & femme & enfans, & freres & ſœurs, & encore meſme ſon ame il ne peut eſtre mon diſciple,

27. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Et quiconque ne charge ſur ſoi ſa croix, & ne vient apres moi, il ne peut eſtre mon diſciple.

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν.

Car qui eſt celui d'entre-vous qui voulant baſtir vne tour, premierement ne s'aſſee, & ne calcule les deſpens, s'il a pour la paracheuer?

29. Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

Depeur qu'apres qu'il aura poſé le fondement. & n'aura peu paracheuer, tous ceux qui le verront ne commencent á ſe mocquer de lui.

30. Λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

Diſans, Ceſt homme a commencé à baſtir &, n'a peu parachuer.

CAP. XIIII.

24. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

For I ſay vnto you/ that none of thoſe men which were bidden/ ſhall taſte of my ſupper.

25. Ibant autem turbę multæ cum eo, & cõverſus dixit ad illos.

Now there went great multitudes with him/ and he turned and ſayd vnto them.

26. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam: non poteſt meus eſſe diſcipulus.

If anie man come to mee/ and hate not his father/ and mother/ and wife/ and children/ and brethren/ and ſiſters: yea/ and his owne life alſo/ hee cannot bee my diſciple.

27. Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me: non poteſt meus eſſe diſcipulus.

And whoſoeuer bearet not his croſſe/ and commeth after mee/ can not be my diſciple.

28. Quis enim ex vobis volens turrim ędificare, non priùs ſedens computat ſumptus qui nęceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum.

For which of you minding to buylde a towre/ ſitteth not downe before/ and counteth the coſt/ whether he haue ſufficient to performe it.

29. Ne poſteà quam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,

Leaſt that after he hath layd the foundation/ and is not able to performe it/ all that beholde it/ beginne to mocke him.

30. Dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

Saying/ This man began to builde/ and was not able to make an ende?

Das XIIII. Capitel.

24. Ich ſage euch aber/ daß der Männer keiner/ die geladen ſind/ mein Abendmal ſchmecken wirdt.

Men ieg ſiger eder/ At ingen aff de Mend/ ſom vaare budne/ ſkal ſmaage min Naduere.

25. Es gieng aber vil Volcks mit jm/ vnd er wandte ſich/ vnd ſprach zu jhnen:

Oc der gick meget Folck met hannem/ Oc hand vende ſig/ oc ſagde til dem.

26. So iemand zu mir kompt/ vnd haſſet nicht ſeinen Vater/ Mutter/ Weib/ Kind/ Brůder/ Schweſter/ auch dazu ſein eigen Leben/ der kan nicht mein Jůnger ſein.

Der ſom nogen kommer til mig/ oc hader icke ſin Fader/ Moder/ Huſtru/ Børn/ Brødre/ Søſtre/ oc der til met ſit eget Liff/ hand kand icke vere min Diſcipel.

27. Vnd wer nicht ſein Creutz tregt/ vnd mir nachfolget/ der kan nicht mein Jůnger ſein.

Oc huo ſom icke bær ſit Kaarſſ/ oc effter følger mig/ hand kand icke vere min Diſciple.

28. Wer iſt aber vnter euch/ der einen Thurn bauen wil/ vnd ſitzet nicht zuvor vnd überſchlegt die koſt/ ob ers habe hinauß zu führen?

Oc huo er iblant eder/ ſom vil bygge it Taarn oc ſider icke før/ oc offuerlegger Bekoſtningen/ om hand haffuer at fuldkomme met det?

29. Auff daß nicht/ wo er den grund gelegt hat/ vnnd kans nicht hinauß führen/ alle die es ſehen/ fahen an ſein zu ſpotten.

Paa det/ at der ſom hand legger Grunduollen/ oc kand det icke fuldkomme/ de ſkulle icke alle/ ſom det ſee/ begynde at ſpaatte hannem.

30. Vnd ſagen: Diſer Menſch hub an zu bauen/ vnd kan es nicht hinauß füren.

Oc ſige/ Dette Menniſke begynte at bygge/ oc kand det icke fuldkomme.

Kapitola XIIII.

24. Giſtě prawijmť wám: že žádný z mužuow těch kteřijž gſau pozwáni neokuſý Wečeře mé.

Abowiemći wam powiedám żeć żaden z onych mężow ktorzy ſą wezwáni nie vkuśi wieczerzey moiey.

25. Sſli gſau pak mnozý záſtupowé s nim/ a on obrátiw ſe řekl gim:

Szło tedy przy nim wielkie zgromádzenie/ á obróciwſzy ſie rzekł do nich.

26. Gdeli kdo ke mně/ a nemáli w nenáwiſti Otce ſwého/ y Mateře/ y ženy/ y Synuow/ y Bratřij/ y Seſtr/ nad to y žiwota ſwého/ němuože byti mým Včedlnijkem.

Jeſliż kto idźie do mnie/ á nie ma w nienawiśći oycá ſwego y máthki ſwey/ żony y dźieći/ bráciey y śioſtr/ y co też więcey/ duſze ſwoiey/ then nie może być moim zwolennikiem.

27. A kdo neneſe Křijže ſwého a ne gde za mnau/ nemůž býtj mým Včedlnijkem.

Kto kolwiek thęż nie nośi krzyżá ſwego á idźie zá mną/ nie może być mym zwolennikiem.

28. Nebo kdo z wás geſt chtěge ſtawěti wěži/ aby prwé ſedna nepočijtal nakladůw kteřijž gſů potřebnj/ můželi ge mjti k dokonánj:

Bo ktoż z was ieſt/ ktory gdyby chćiał budowáć wieżę/ záß nie pierwey ſiedząc ráchuie nákład ieſliby mu doſtatczył ku dokonániu?

29. Aby ſnad polože grunt a nemoha dokonati/ wſſyckni kteřijžby widěli počaliby ſe gemu poſmijwati.

Aby gdyby záłożył fundámenty á dokonczyć nie mogł/ ći ktorzy widzanie poczęli ſzydźić z niego/

30. Řkauce: Tento člowěk počal ſtawěti/ a nemohl dokonati?

Mowiąc/ Człowiek ten poczal budowáć á nie mogł dokonáć.

יד

31 אָו מַנוּ מַלְכָּא דָּאֶזֵל לְקְרָבָא לְמֶתְכַּתָּשׁוּ עַם מַלְכָּא חַבְרֵה וְלָא לוּקְדַם מֶתְרַעֵא דְּאֵן מֶשְׁכַּח בְּעַסְרָא אַלְפִּין לְמָארַע לְהָו דְּאָתֵא עֲלַוְהי בְּעֶסְרִין אַלְפִּין׃

Ouero, qual è quel re, che douendo andare à ſar guerra contra vn'altro re, primamenne non ſegga: e penſi s'ei puo con dieci milia andar incontro à quello che con venti milia vien contra lui?

32 וְאֵן דֵּין לָא עַד הָו רַחִיק מֶנֵּה מְשַׁדַּר אַוְגַּדָא וּבָעֵא עַל שְׁלָמָא׃

Altrimenti eſſendo colui ancor lontano, mandandoli ambaſciatori, li domanda le conditioni de la pace.

33 הָכַנָּא כֻּל אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן דְּלָא שָׁבֶק כֻּלֵּה קֶנְיָנֵה לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי תַּלְמִידָא׃

Coſi dunque ciaſcun di voi, che non rinuntia à tutte le coſe che poſſede, non puo eſſer mio diſcepolo.

34 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אֵן דֵּין אָף מֶלְחָא תֶּתְפַּכַּה בְּמָנָא תֶּתְמְלַח׃

Il ſale è buono: ma ſe il ſale perde il ſuo ſapore, con che ſi ſalara egli.

35 לָא לַאַרְעָא וְלָא לְזֶבְלָא אָזְלָא לְבַר שָׁדֵין לָהּ מַן דְּאִית לֵה אֶדְנָא דְּנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃

E non è vtile ne per la terra, ne per il letame: ma ſi gitta via. Chi ha orecchie da vdire, oda.

טו

1 מֶתְקַרְבִין הֲווֹ דֵּין לְוָתֵה מָכְסֵא וְחַטָּיֵא דְּנֶשְׁמְעוּנָיְהִי׃

Hor tutti i publicani e peccatori s'accoſtauano à lui per vdirlo.

2 וְסָפְרָא וַפְּרִישָׁא רָטְנִין הֲווֹ וָאמְרִין הָנָא לְחַטָּיֵא מְקַבֵּל וָאָכֵל עַמְּהוֹן׃

E i Fariſei e gli ſcribi mormorauano, dicendo, Coſtui riceue à ſe i peccatori, e mangia con eſſi.

יד

31 אוֹ־מִי־הַמֶּלֶךְ הוֹלֵךְ לְהִלָּחֵם עִם מֶלֶךְ אַחֵר הֲלֹא יוֹשֵׁב בָּרִאשׁוֹנָה וּמִתְיַעֵץ. אִם יוּכַל בְּרְבָבָה לִקְרֹב לַאֲשֶׁר בְּרִבּוֹתַיִם יָבוֹא עָלָיו׃

O, qual rey, auiendo de yr à hazer guerra contra otro rey, ſentandoſe primero no conſulta, ſi puede ſalir àl encuentro con diez mil alque viene contra el con veynte mil:

32 וְאִם לֹא עוֹדֶנּוּ רָחוֹק מִמֶּנּוּ יְשַׁלַּח מְלִיצִים לִשְׁאוֹל לוֹ עַל־הַשָּׁלוֹם׃

Otramente, quando aun el otro eſtà lexos, le ruega por la paz, embiandole embaxada.

33 כֵּן כָּל מִכֶּם אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב כָּל קִנְיָנוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת תַּלְמִידִי׃

Anſi pues qualquiera de voſotros que no renuncia à todas las coſas que poſſee, no puede ſer mi Diſcipulo.

34 טוֹב הַמֶּלַח וְאִם יִתָּפֵל בַּמֶּה יְמָלֵחַ׃

Buena es la ſal: mas ſi la ſal fuere deſvanecida, conque ſe adobara?

35 לֹא אֶל־הָאָרֶץ וְלֹא אֶל־מַדְמֵן נָכוֹן כִּי אִם יַשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ חוּצָה אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Ni para la tierra, ni para el muladar es buena: en la calle la echan. Quien tiene oydos para oyr, oyga.

טו

1 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו כָּל־בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְהַחַטָּאִים לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Y llegauanſe à el todos los publicanos y peccadores à öyrlo.

2 וַיִּלּוֹנוּ הַמְּפְרְשִׁים וְהַסּוֹפְרִים לֵאמֹר כִּי זֶה מְקַבֵּל אֶת־הַחַטָּאִים וְאוֹכֵל עִמָּהֶם׃

Y murmurauan los Phariſeos y los eſcribas, diziendo, Eſte à los peccados recibe, y con ellos come.

ιδ.

31. Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ᾽ αὐτόν.

Ou, qui eſt le Roy qui parte pour donner bataille à vn autre Roy, qui premierement ne s'aſſee & ne conſulte s'il pourra auec dix mille aller rencontrer celui qui vient auec vingt mille contre lui?

32. Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

Autrement ce Roy-la eſtant encore de loin, il enuoye vn ambaſſade, & demande les moyens de paix.

33. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Ainſi donc chacun de vous qui ne renonce à tout ce qu'il a ne peut eſtre mon diſciple.

34. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

Le ſel eſt bon: mais ſi le ſel perd ſa ſaueur, dequoi le ſalera-on?

35. Οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Il n'eſt propre, ni pour mettre en la terre, ni au fumier: mais on le iette hors. Qui a oreilles pour ouir, oye.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ.

Or tous les peagers & gens de mauuaiſe vie s'approchoyent de lui, pour l'ouïr.

2. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες· ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

Dont les Phariſiens & les Scribes murmuroyent, diſans, Ceſtui-ci reçoit les gens de mauuaiſe vie, & mange auec eux.

CAP. XIIII.

31. Aut quis rex iturus cōmittere bellum adversus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

Or what King going to make warre against another king / ſitteth not downe firſt / & taketh counſell / whether he be able with ten thouſand / to meete him that commeth agaynſt him with twentie thouſand?

32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt?

Or els while he is yet a great way of / hee ſendeth an ambaſſage / and deſireth conditions of peace.

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

So likewiſe / whoſoeuer he be of you / that forſaketh not all that he hath / he can not be my diſciple.

34. Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit: in quo condietur?

Salt is good: but if ſalt haue loſt his ſauour / where with ſhall it be ſalted?

35. Neque in terram, neque in ſterquilinum utile eſt, ſed foràs mittetur. Qui habet aures audiendi audiat

It is neither meete for the lande / nor yet for the dounghil / but men caſt it out. He that hath eares to heare / let him heare.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audirēt eum.

Then reſorted vnto him all the Publicanes and ſinners / to heare him.

2. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

Therefore the Phariſes and Scribes murmured / ſaying / He receyueth ſinners / & eateth with them.

Das XIIII. Capitel.

31. Oder welcher König wil ſich begeben in einen Streitt / wider einen andern König / vnd ſitzet nicht zuvor vnd rathſchlaget / Ob er köndte mit zehen tauſend begegnen / dem / der über jn kompt mit zweintzig tauſend?

Eller huilcken Konge vil giffue ſig i Strid / mod en anden Konge / oc ſider icke før oc betencker / Om hand kand møde den met thi tuſinde / ſom kommer mod hannem met tiue tuſinde?

32. Wo nicht / ſo ſchicket er Bottſchafft / wenn jener noch ferne iſt / vnd bittet vmb Friede.

Kand hand icke / da ſkicker hand Sendebud / den ſtund den anden er end longt borte / oc bedet om Fred.

33. Alſo auch ein ieglicher vnter euch der nicht abſaget allem das er hat / kan nicht mein Jünger ſein.

Lige ſaa huer iblant eder / ſom icke forſigeralt det hand haffuer / kand icke vere min Diſcipel.

34. Das Saltz iſt ein gut ding / wo aber das Saltz thumb wirdt / womit wirdt man würtzen?

Salt er en god ting / Men der Saltet ſom miſter ſin krafft / huor met ſkal mand ſalte?

35. Es iſt weder auff das Land / noch in den miſt nütze / ſondern man wirds wegwerffen. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Det er huercken nytteligt paa Marcken eller i Møget / Men mand ſkal kaſte det bort. Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

Das XV. Capitel.

Es naheten aber zu jhm allerley Zölner vnd Sünder / daß ſie jhn höreten.

OC der komme allehonde Toldere oc Syndere til hannem / at de vilde høre hannem.

2. Vnd die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten murreten / vnd ſprachen: Diſer nimpt die Sünder an / vnnd iſſet mit jhnen.

Oc Phariſeer oc Scrifftkloge knurrede / oc ſagde / denne annammer Syndere / oc æder met dem.

Kapitola XIIII.

31. Aneb který Král chtěge gěti aby boyowal proti giněmu Králi / prwě neſedne aby pomýſlil mohlliby s deſýti Tiſýcy potkati ſe s tijm / kterýž ſe dwadcýti Tiſýcy táhne proti němu?

Abo ktory ieſt krol coby wyiechawſzy chciał zwieść bytwę z drugim krolem / nie pierwey ſiadł rádzac ſie ieſliż może z dzieſiacia tyſiecy záciagnac one mu ktory z dwiemádzieſty tyſiecy iedźie przeciw niemu?

32. Ginák an geſſtě podál od něho geſt / y poſſle poſelſtwij k němu / žádage za ty wěcy kteréž gſau k pokogi.

Rowſzem pok i on ieſzce ieſt dáleko / wyſyła z poſelſtwem / proſząc oto coby było ku pokoiowi.

33. Protož tak každý z wás kdož neodwolij wſſem wěcem kterýmiž wládne / nemuož býti mým Včedlnijkem.

Także tedy ktory kolwiek z was nie wyrzekł ſie wſzytkich ſwych máietnoſci / tenci nie może być moim zwolennikiem.

34. Dobráť geſt Sůl: Pakliť Sůl bude zmařená / čijm bude ſoleno?

Dobrać ieſt ſol / lecz ieſli ſol ſmák ſtráci / czymże ią náprawia?

35. Ani do země / ani do hnoge ſe nehodij / ale wywržena bude wen. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Gdyż ſie áni ná ziemie áni w gno y nie godzi / ále bywa precz wyrzucona: A ták kto ma vſzy ku ſłuchaniu niechay ſłucha.

Kapitola XV.

PRzibližowali ſe pak k němu zgewnij y taynij hřijſſnijcy / aby ho ſlyſſali.

POtym ſie do niego ſchodzili wſzyſcy celnicy y grzeſznicy áby go ſłucháli.

2. Tehdy reptali Včitelé a Zákonijcy / řkauce: Tento hřijſſnijky přigijmá / a gij s nimi.

Rzemráli Fárizeuſzowie / y Doktorowie / mowiac / Ten przyimuie grzeſzniki y iáda z nii.

טו

3 וֶאֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מַתְלָא הָנָא׃

Onde egli diſſe loro queſta ſimilitudine, dicendo.

4 מַנוּ מֶנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ מְאָא עֶרְבִּין וְאֶן יֵאבַד חַד מֶנְהוֹן לָא שָׁבֵק תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא בְּדַבְרָא וָאֱזַל בָּעֵא לְהוּ דְּאַבַד עַד־מָא דְּיֶשְׁכַּחִיוּהִי׃

Qual huomo è di voi, che hauendo cento pecore, e perdendone vna, non laſſi le nouantanoue nel diſerto, e vada dietro à quella che s'è perduta, infin che la ritroui?

5 וּמָא דְּאֶשְׁכְּחֵהּ חָדֵא וְשָׁקֵל לֵהּ עַל כַּתְפָתֵהּ׃

E come l'ha trouata, ſe la pone ſopra le ſue ſpalle tutto allegro,

6 וְאָתֵא לְבַיְתֵהּ וְקָרֵא לְרָחֲמוּהִי וּלְשָׁבָבוּהִי וְאָמַר לְהוֹן חַדוּ עַמִּי דְּאֶשְׁכְּחֵת עֶרְבִּי דְּאָבִיד הֲוָת׃

E venuto à caſa, chiama gli amici e i vicini, dicendo loro, Rallegrateui con eſſe me, percioche io ho ritrouata la mia peccora che era perduta.

6 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכַנָא תֶּהְוֵא חַדוּתָא בַּשְׁמַיָּא עַל חַד חַטָּיָא דְּתָאֵב אָו עַל תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא זַדִּיקִין דְּלָא מֶתְבַּעְיָא לְהוֹן תְּיָבוּתָא׃

Io vi dico, che coſi ſarà allegrezza nel cielo per vn peccatore che venga à penitentia piu che per nouantanoue giuſti, che non hanno di penitentia biſogno.

8 אָו אַיְדָא הִי אַנְתְּתָא דְּאִית לָהּ עֶסְרָא זוּזִין וְתוֹבֵד חַד מֶנְהוֹן וְלָא מַנְהְרָא שְׁרָגָא וְחָמְנָא בַּיְתָא וּבָעְיָא לָהּ בְּטִילָאִית עַד־מָא דְּתֶשְׁכְּחִיוּהִי׃

Ouero qual è quella donna che hauendo dieci dramme, ſ'ella perde vna dramma: non accenda la lucerna, e ſcopi la caſa, e cerchi diligentemente, infin à tanto che la ritroui?

ט ו

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה לֵאמֹר׃

Y el les dize eſta paràbola diziendo.

4 לְמִי אָדָם מִכֶּם הָיוּ לוֹ מֵאָה צֹאן וַיֹּאבֵד מֵהֶם שֶׂה אֶחָד הֲלֹא יַעֲזֹב אֶת־תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע בַּמִּדְבָּר וַיֵּלֵךְ אַחַר הָאֹבֵד עַד־כִּי יִמְצָאֶנּוּ׃

Que hombre de voſotros, teniendo cien oueias, ſi perdiere vna de ellás, no dexa las nouenta y neue en el deſierto, y vá à la que ſe perdió, haſta que la halle?

5 וְאִם יִמְצָא יָשִׂים עַל־כְּתֵפָיו וְשׂוֹמֵחַ׃

Y hallàda la pone ſobre ſus ombros gozoſo?

6 וּבְבוֹאוֹ אֶל־בֵּיתוֹ יִזְעַק אֶת מְרֵעָיו וְאֶת קְרֹבָיו לֵאמֹר אֲלֵיהֶם שִׂמְחוּ אִתִּי כִּי־מָצָאתִי אֶת שֵׂיִי הָאֹבֵד׃

Y viniendo á cáſa junta à los ámigos y à los vezinos, diziendoles, Dadme el para bien: porque he hallado mi aueja que ſe auia perdido?

7 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כֵּן שִׂמְחָה תִּהְיֶה בַּשָּׁמַיִם עַל־חַטָּא אֶחָד הַשָּׁב מֵרָעָתוֹ מִתִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה צַדִּיקִים אֲשֶׁר אֵינָם מִצְטָרְכִים לִתְשׁוּבָה׃

Digo hos, que anſi aurá gozo en el cielo de vn peccador que ſe emmienda, mas que de nouenta y nueue juſtos que no han meneſter emmendarſe.

8 אוֹ אִשָּׁה לְמִי יִהְיוּ לָהּ זוּזִים עֲשָׂרָה אִם תְּאַבֵּד זוּזָה אֶחָת וְהִיא לֹא תְבַעֵר נֵרָהּ וְטִאטְאָה בְּמַטְאֲטֵא אֶת־בֵּיתָהּ וּתְבַקֵּשׁ בְּלַהַג עַד־כִּי תִמְצָא׃

O, que muger que tiene diez drachmas, ſi perdiere la vna drachma, no enciende el candil, y barre la caſa, y buſca con diligencia, haſta hallar la.

ιε'.

3. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων.

Mais il leur propoſa ceſte ſimilitude, diſant,

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό.

Qui eſt l'homme d'entre vous qui ayant cent brebis, s'il en perd vne, ne laiſſe les quatre vingts & dixneuf au deſert, & ne s'en aille apres celle qui eſt perduë, tant qu'il l'ait trouuee.

5. Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων.

Et l'ayant trouuee, ne la mette ſur ſes eſpaules bien ioyeux:

6. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

Puis eſtant venu en la maiſon n'appele ſes amis & voiſins, & ne leur die, Eſiouiſſez-vous auec moi: car i'ai trouué ma brebis qui eſtoit perdue?

7. Λέγω ὑμῖν· ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

Ie vous di, qu'ainſi y aura-il ioye au ciel pour vn ſeul pecheur venāt a s'amender, plus que pour quatre vingts & dixneuf iuſtes, qui n'ont pas faute de repentance.

8. Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ.

Ou qui eſt la femme qui ayant dix drachmas, ſi elle perd vne drachme, n'allume la chandelle, & ne balie la maiſon, ne la cerche diligemment, iuſqu'a ce qu'elle l'ait trouuee

CAP. XV.

3. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens,

Then ſpake he this parable to them/ ſaying.

4. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nōne dimittit nonagintanovem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

What man of you hauing an hundreth ſheepe / if hee loſe one of them / doeth not ſcape ninetie and nine in the wilderneſſe / and goe after that which is loſt/ vntill hee finde it?

5. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens.

And when hee hath founde it/ he layeth it on his ſhoulders with ioy.

6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inveni ovē meam quæ perierat?

And when he commeth home / he calleth together his friendes and neighbours/ſaying vnto them/ Reioice with me: for I haue found my ſheepe/which was loſt.

7. Dico vobis quòd ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem iuſtis qui non indigent pœnitentia.

I ſay vnto you / that likewiſe ioy ſhalbe in heauen for one ſinner that conuerteth / more then for ninetie and nine iuſt men/which neede none amendment of life.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem: ſi perdiderit drachmam unam, nōne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

Either what woman hauing ten pieces of ſiluer / if ſhe loſe one piece/ doeth not light a candle/and ſweepe the houſe / and ſeeke diligently till ſhee finde it?

Das XV. Capitel.

3. Er ſaget aber zu jnen diß Gleichniß/ vnd ſprach:

Da talede hand denne Lignelſe til dem/ Oc ſagde.

4. Welcher Menſch iſt vnter euch/ der hundert Schafe hat/ vnd ſo er der eines verleuret/ der nicht laſſe die neun vnd neuntzig inn der Wüſten/ vnnd hingehe nach dem verlornen/ biß daß ers finde?

Huilcket Menniſke er iblant eder/ ſom haffuer hundrede Faar / oc der ſom hand miſter it aff dem / at hand ey lader de ni oc halffemteſinds tiue i Orcken / oc gaar bort effter det ſom bleff borte/ indtil hand det finder?

5. Vnd wenn ers funden hat / ſo leget ers auff ſeine achſeln mit freuden.

Oc naar hand haffuer det fundet / legger hand det paa ſine ſkuldrer met glæde.

6. Vnd wenn er heim kompt / ruffet er ſeinen Freunden vnd Nachbarn/ vnd ſpricht zu jhnen: Freuet euch mit mir/ denn ich habe mein Schaf funden/ das verlorn war.

Oc naar hand kommer hiem / kalder hand ſine Venner oc Naboer / oc ſiger til dem/ Glæder eder met mig/ Thi ieg haffuer fundet mit Faar / ſom vaar fortabt.

7. Jch ſage euch/ alſo wirdt auch freude im Himmel ſein / über einen Sünder der Buſſe thut/ für neun vnd neuntzig Gerechten / die der buſſe nicht bedörffen.

Jeg ſiger eder/ Saa ſkal oc vere glæde i Himmelen/ offuer en Syndere / ſom gør Penitentze / mere end offuer ni oc halffemteſinds tiue Retferdige/ ſom icke haffue penitentze behoff.

8. Oder / welch Weib iſt / die zehen Groſchen hat / ſo ſie der einen verleurt / die nicht ein Liecht anzünde/ vnd kehre das Hauß / vnd ſuche mit fleiß / biß ſie jhn finde.

Eller huilcken Quinde er / ſom haffuer thi Penninge/ oc Miſter en aff dem / ſom icke tender it Liuſ/ oc feyer Huſit/ oc ſøger met flid / indtil hun finder hannem?

Kapitola XV.

3. Y odpowěděl k nim podobenſtwij toto. Řka:

Ale on to podobienſtwo mowil do nich/ rzekąc.

4. Kterýž geſt z wás Cžlowěk/ kterýž má Sto Owec / a ſtratjli gednu z nich/ zdali nenechá dewadeſáti dewijti na pauſſti/ a gde k té kteráž zahynula/ dokudž by gij nenalezl?

Ktoryſz ieſt z was czlowiek coby máiac ſto owiec ſtrácil iedne z nich/ Izali nie opuſzcza onych dziewiacidzieſiat y dziewiaci ná puſzczy / á ſzedſzy nie ſzuka oney ktora zginelá/ áż ia znaydzie?

5. A když nalezne gi / wložij na ramena ſwá radugijc ſe:

A z nálazſzy ia / kładzie ná ramioná ſwe ráduiac ſie.

6. A přijgda domuow/ ſwolá Přátely a Sauſedy/ řka gim: Spolu radůgte ſe ſemnau/ neb gſem nalezl Owcy mau kteráž byla zahynula.

A przyſzedſzy do domu wzywa przyiaciol y ſaſiad / mowiac im / Ráduycie ſie ſpołu ze mna / ábowiemciem nálazł owieczke moie ktorá byłá zginelá.

7. Prawjm k wám / že tak bude radoſt w Nebi nad gednijm hřijſſnijkem pokánij činijcým/ wijce než nad dewade ſáti dewijti ſprawedliwými/ kteřijž nepotřebugij pokánij.

Powiedamći wam / żeć tež ták że bedzie rádoſć w niebie nád iednym grzeſznikiem pokuthuiacym / wiecey niż nád dziewiacia dzieſiat y dziewiacia ſpráwiedliwych ktorzy nie potrzebuia vznánia.

8. Aneb/ která žena magijcy Hřiwen deſet: a ſtratijli Hřiwnu gednu / zdaliž nezažže Swijce a přemijtá ty wěcy kteréž w domu gſau/ a hledá pilně dokudž nenalezne:

Abo niewiáſtá ktoraby miálá dzieſiec drágm / ieſliżby ſtrácilá drágme iedne/ zali nie zápala ſwiece y nie vmiáta domu? á nie ſzuka z pilnoſcia áżby ználázlá?

טו

9 וּמָא דְאֶשְׁכְּחַתָּהּ קָרְיָא לְרָחְמָתָהּ וְלַשְׁבָבָתָהּ וְאָמְרָא לְהֵין חַדַּיֵין עַמִּי דְאֶשְׁכְּחֵת זוּזִי דַאבִיד הֲוָת׃

E come l'ha trouata, chiama le ſue amiche e le vicine, dicendo, Rallegrateui con eſſome, percioche io ho trouata la mia dramma che haueuo perduta.

10 אָמַר אֶנָא לְכוּן ד דְהָכַנָא תֶהֱוֵא חַדוּתָא קְדָם מַלְאַכוֹהִי דַאלָהָא עַל חַד חַטָּיָא דְתָאֵב׃

Coſi vi dico io, che ſarà allegrezza dinanzi à li Angeli di Dio per vn peccatore che venga à penitentia.

11 וַאמַר הֲוָא לְהוֹן תּוּב יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַד אִית הֲוָא לֵהּ בְּנַיָּא תְרֵין׃

Poi diſſe, vn huomo haueua due figliuoli,

12 וַאמַר לֵהּ בְּרֵהּ זְעוּרָא אָבִי הַב לִי פַּלְגּוּתָא ד דְמָטְיָא לִי מֶן בַּיְתָךְ וּפַלֵג לְהוֹן קֶנְיָנֵהּ׃

E il piu giouene di loro diſſe al padre, Mio padre, dammi la parte de la ſuſtantia che mi tocca: e coſi egli diuiſe loro la facultà.

13 וּמֶן בָּתַר יַוְמָתָא קַלִיל כְּנַשׁ הָב בְּרֵהּ זְעוּרָא כֻּל מֶדֶם דְמָטְיָהִי וֶאזַל לְאַתְרָא רַחִיקָא וְתַמָּן בַּדַּר קֶנְיָנֵהּ כַּד חָיֵא פ פַּרְחָאִית׃

E doppo non molti giorni, hauendo il figliuol piu giouene raunata inſieme ogni coſa, ſen'andò via in paeſe lontano, e la diſſipò tutta la ſua ſuſtantia, viuendo diſſolutamente.

14 וְכַד גְּמַר כֻּל מֶדֶם דְאִית הֲוָא לֵהּ הֲוָא כַּפְנָא רַבָּא בְּאַתְרָא הָו וְשָׁרִי חָסַר לֵהּ׃

Poi ch'egli hebbe conſumato ogni coſa, venne in quella regione vna gran fame: ond'egli cominciò ad hauer neceſſità.

15 וֶאזַל נְקַף לֵהּ לְחַד מֶן בְּנַי מְדִינְתָּא דְאַתְרָא הָו וְהוּ שַׁדְּרֵהּ לְקְרִיתָא ל לְמֶרְעָא חֲזִירֵא׃

Et andò, & accoſtoſſi ad vn de cittadini di quella regione: ilquale lo mandò à la ſua villa à paſcere i porci.

טו

9 וְאִם תִּמְצָא אוֹ תַּזְעִק אֶת רֵעוֹתֶיהָ וּקְרוֹבוֹתֶיהָ לֵאמֹר שִׂמְחְנָה אִתִּי כִּי מָצָאתִי אֶת־הַזּוּזָה אֲשֶׁר אָבַדְתִּי׃

Y quando la ouiere hallado, juntà las amigas, y las vezinas, diziendo, Dadme el para bien: porque he hallado la drachma que auia perdido.

10 כֵּן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם שִׂמְחָה תִּהְיֶה לִפְנֵי מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עַל־הַחֹטֶא הַשָּׁב מֵרָעָה׃

Anſi os digo, que ay gozo en los Angeles de Dios de vn peccador que ſe emmienda.

11 וַיֹּאמַר לְאָדָם אֶחָד הָיוּ לוֹ שְׁנֵי־בָנִים׃

Item, dize, vn hombre tenia dos hijos:

12 וַיֹּאמֶר הַקָּטוֹן בָּהֶם לְאָבִיו אָבִי תֶּן לִי אֶת־חֶלְקָתִי אֲשֶׁר תָּבוֹא לִי מִבֵּיתְךָ וַיְחַלֵּק לָהֶם אֶת קִנְיָנוֹ׃

Y el mas moço de ellos dixo à ſu padre: Padre, da me la parte de la hazienda que me pertenece: Y el les repartió la hazienda.

13 וְאַחֲרֵי יָמִים לֹא רַבִּים וַיֶּאֱסֹף כֻּלָּם בֶּן־הַקָּטוֹן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ רְחוֹקָה וְשָׁם הִזִּיל אֶת־כָּל־קִנְיָנוֹ כִּי־סוֹבֵא וְזוֹלֵל הוּא׃

Y deſpues de no muchos dias, juntando lo todo el hijo mas moço, partióſe lexos, à vna prouincia apartada: y alli deſperdició ſu hazienda biuiendo perdidamente.

14 וְכַאֲשֶׁר בִּלַּע אֶת כָּל־אֲשֶׁר לוֹ וַיְהִי רָעָב חָזָק בָּאָרֶץ הַהִיא וְהוּא הֵחֵל לַחְסֹר׃

Y deſque lo vuo todo deſperdiciado, vino vna grande hambre en aquella prouincia: y comencole à faltar.

15 וַיֵּלֶךְ וַיִּדְבַּק לְאִישׁ עִירָנִי בָּאָרֶץ הַהִיא וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ אֶל־שְׂדוֹתָיו לִרְעוֹת אֶת הַחֲזִירִים׃

Y fué, y llegoſe à vno de los ciudadanos de aquella tierra, el qual lo embió à ſu cortio paraque apacentaſſe los puercos.

ιε'.

9. Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

Et quand elle l'a trouuée, n'appelé ſes amies & voiſines, diſant, Eſiouiſſez-vous auec moi: car i'ai trouué la drachme que i'auoy perdue?

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Ainſi vous di-ie, qu'il y aura ioye deuant les Anges de Dieu pour vn ſeul pecheur venant à s'amender.

11. Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς.

Il leur dit auſſi, Vn homme auoit deux fils.

12. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί. πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

Dont le plus ieune dit à ſon pere, Mon pere, donne-moi la part du bien qui m'appartient. Ainſi il leur partagea les biens.

13. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

Et peu de iours apres, quand le plus ieune fils eut tout aſſemblé, il s'en alla dehors en païs lointain: & là diſſipa ſon bien en viuant prodigalement.

14. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

Apres qu'il eut tout deſpendu, vne famine aduint en ce païs-la: dont il cõmença d'auoir diſette.

15. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

Alors il s'en alla, & ſe mit auec vn des citoyens du lieu, qui l'enuoya en ſes poſſeſſions pour paiſtre les pourceaux.

CAP. XV.

9. Et cùm invenerit, convocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

And when ſhe had founde it / ſhee calleth her friendes / and neighbours / ſaying / Reioyce with me: for I haue found the piece which I had loſt.

10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

Likewiſe I ſay vnto you / there is ioy in the preſence of the Angels of God for one ſinner that conuerteth.

11. Ait autem, Homo quidam habuit duos filios.

He ſaid moreouer / A certaine man had two ſonnes.

12. Et dixit adoleſcentior ex illis, patri, Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.

And the yonger of them ſayd to his father / Father / giue me the porcion of the goodes that falleth to me. So he deuided vnto them his ſubſtance.

13 Et non poſt multos dies, congregatis omnibus adoleſcẽtior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam: & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.

So not long after / when the yonger ſonne had gathered all together / he tooke his iourney into a farre countrey / and there he waſted his goods with riotous liuing.

14. Et poſtquam omnia cõſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.

Now when he had ſpent all / there aroſe a great dearth throughout that land / and he began to be in neceſſitie.

15. Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam ut paſceret porcos.

Then he went and claue to a citizen of that countrey / and he ſent him to his farme / to feede ſwine.

Das XV. Capitel.

9. Vnd wenn ſie jn funden hat / růffet ſie jhren Freundinnen vnd Nachbarinnen / vnd ſpricht: Freuet euch mit mir denn ich habe meinen Groſchen funden / den ich verloren hatte.

Oc naar hun haffuer fundet hannem / kalder hun ſiue Venner oc Naberſker / oc ſiger / Glæder eder met mig / Thi ieg haffuer fundet min Pending / ſom ieg tabte.

10. Alſo auch / ſage ich euch / wird freude ſein fůr den Engeln Gottes / ůber einen Sünder der buſſe thut.

Lige ſaa ſiger ieg eder oc / ſkal vere glæde faar Gudz Engle / offuer en Syndere / ſom gør Penitentze.

11. Vnd er ſprach: Ein Menſch hatte zween Söne.

Oc hand ſagde / It Menniſke haffde tho Sønner.

12. Vnd der Jüngſte vnter jhnen ſprach zu dem Vater: Gib mir Vater das theil der gůtter / das mir gehöret. Vnd er theilet jhnen das gut.

Oc den yngſte aff dem ſagde til Faderen / Giff mig Fader den part aff Godzet / ſom hører mig til. Oc hand ſtiffte godzet iblant dem.

13. Vnd nicht lang darnach ſammlet der jüngſte Sohn alles zuſammen / vnd zog ferne ůber Land / vnd daſelbs bracht er ſein gut vmb mit braſſen.

Oc icke longt der effter ſanckede den yngſte Søn det alt tilſammen / oc drog longt bort aff Landet / oc der fortærede hand ſit Godz i offuerflødighed.

14. Da er nun alle das ſeine verzehret hatte / ward eine groſſe Theurung durch daſſelbige gantze Land / vnd er fieng an zu darben.

Der haud haffde nu fortæret alt det hand haffde / da bleff der en ſuar Dyr tid i det ſamme gantſke Land / oc hannem begynte at fattis.

15. Vnd gieng hin / vnd henget ſich an einen Burger deſſelbigen Landes / der ſchicket jhn auff ſeinen acker der Säu zu hůten.

Oc hand gick bort / oc gaff ſig til en Borgere der i Landet / hand ſende hannem til ſin Ager at vocte Suin.

Kapitola XV.

9. A když nalezne / ſwolá Přijtelkyně a Sauſedy / řkaucy: Spolu raduogte / ſe ſemnau / neb ſem nalezla Hřiwnu kterauž gſem byla ſtratila.

A gdyć znaydźie / wzywa przyiaćiołeky ſąśiádek ſwych / mowiąc / Ráduycie ſie ſpołu zemną / ábowiemćiem nálázłá drágmę com ia byłá ſtráćiła.

10. Takť prawijm wám / že radoſt bude Angelům Božijm nad gednijm Hřijſſnijkem pokánij činijcým.

Powiedamći wám / Tákować rádość będźie przed Anioły Bożymi / nád iednym grzeſznikiem pokuthniącym.

11. Y řekl: Cžlowěk geden měl dwa Syny:

Nád to rzekł / Człowiek niektory miał dwu ſynu.

12. Y řekl mladſſý z nich Otcy: Otče / day mi dijl Statku kterýž mně náležij. Y rozdělil gim Statek.

Z ktorych młodſzy rzekł oycu Day mi cześć máiętnośći mnie należącą / á tákże on rozdźielił im máiętność.

13. A po nemnohých dnech / ſhromáždiw wſſeckni wěcy mladſſý Syn / odſſel do daleké Kraginy: a tam rozmrhal ſtatek ſwuog / žiw gſa ſmilně.

Po máluczkim thedy czáśie gdy wſzytko zebrał on młodſzy ſyn / odiechał bárzo w dálekie krainy / y roſproſzył máiętność ſwą żywąc roſpuſtnie.

14. A když wſſeckno vtratil / ſtal ſe hlad weliký w Kragině té / a on počal nuzný býti.

A gdy wſzytko potráwił / ſtałſie głod wielki w kráinie oney / ták iż onemu poczęło nieſtáwáć żywnośći.

15. Y ſſed přidržal ſe gednoho Měſſťěnjna Kraginy té. A on poſlal gey do wſy ſwé / aby páſl Wepře.

A ták ſzedſzy przyſtał do iednego z mieſzczan oney krainy / ktory go poſłał ná pole ſwe áby páſł wieprze.

טו	טו	ιε'.
16 וּמִתְרַגְרַג הֲוָא לְמֶמְלָא כַּרְסֵהּ מֶן חַרוּבֵא הָנוּן דָאכְלִין הֲווּ חֲזִירֵא וְלָא אְנָשׁ יָהֵב הֲוָא לֵהּ ׃ *E bramaua d'empierſi il ventre de le ſcorze, che i porci mangiauano: e perſona non gliene daua.*	16 וַיִּתְאַו לְמַלֹּאת אֶת—בִּטְנוֹ מִן חֲרֻבוֹת אֲשֶׁר אָכְלוּ הַחֲזִירִים וְאִישׁ לֹא נָתַן לוֹ ׃ Y deſſeaua henchir ſu vientre de las mondaduras que comian los puercos: mas nadie ſe las daua:	16. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Et il deſiroit de remplir ſon ventre des eſcoſſes que les pourceaux mágeoyent: mais perſonne ne lui en donnoit.
17 וְכַד אֶתָא לְוָת נַפְשֵׁהּ אֱמַר כְּמָא הָשָׁא אֲגִירֵא אִית בֵּית אָבִי דְיַתִּיר לְהוֹן לַחְמָא וְאֶנָא הָרְכָא לְכַפְנִי אָבֵד אֶנָא ׃ *Ond'egli ritornato in ſe ſteſſo, diſſe, Quanti mercennarij ne la caſa di mio padre hanno abbondantia di pane, & io mi muoio di fame?*	17 וַיָּבוֹא אֶל נַפְשׁוֹ וַיֹּאמֶר כַּמָּה שְׂכִירֵי אָבִי יוֹתְרִים לָחֶם וַאֲנִי אוֹבֵד בָּרָעָב ׃ Y boluiendo en ſi dixo, Quantos jornaleros en caſa de mi padre tienen abundancia de pan, y yo aqui perezco de hambre,	17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι. Dont eſtant reuenu à ſoi-meſme, il dit, Combien y a-il de mercenaires en la maiſon de mon pere, qui ont du pain tant & plus, & moi ie meur de faim?
18 אְקוּם אֵזַל לְוַת אָבִי וְאֵמַר לֵהּ אָבִי חֲטִית בִּשְׁמַיָא וְקֶדָמֵיךְ ׃ *Io mi leuarò ſu, & andarommene à mio padre, e dirogli, Padre, io ho peccato contra il cielo, e dinanzi à te,*	18 אָקוּם וְאֵלֵךְ אֶל אָבִי וְאוֹמַר אֵלָיו אָבִי חָטָאתִי בַּשָּׁמַיִם וּלְפָנֶיךָ ׃ Leuantarmehe, y yre à mi padre, y dezirlehé: Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti:	18. Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου. Ie me leuerai, & m'en irai vers mon pere, & lui dirai, Mon pere, i'ai peché contre le ciel, & deuant toi.
19 וְלָא מֵכִיל שָׁוֵא אֶנָא דַּבְרָךְ אֶתְקְרֵא עֲבֵדַיְנִי אַיךְ חַד מֶן אֲגִירָיךְ ׃ *E non ſon piu degno d'eſſer chiamato tuo figliuolo: fammi come vno de tuoi mercennarij.*	19 וְצָעִיר אָנֹכִי מֵהִקָּרֵא בִנְךָ עֲשֵׂה אוֹתִי כַּאֲשֶׁר אַחַד שְׂכִירֶיךָ ׃ Ya no ſoy digno de ſer llamado tu hijo, hazme como à vno de tus jornaleros.	19. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. Et ne ſuis plus digne d'eſtre appelé ton fils: fai moi comme l'vn de tes mercenaires.
20 וְקָם אֶתָא לְוָת אַבוּהִי וְעַד הוּ רַחִיק חֲזָיֵהִי אַבוּהִי וֶאתְרַחַם עֲלוֹהִי וַרְהֵט נְפַל עַל צַוְרֵהּ וְנַשְׁקֵהּ ׃ *E coſi leuatoſi, ſene venne à ſuo padre: & eſſendo egli ancor lontano, ſuo padre il vidde e moſſeſi à compaſſione: e correndo, ſi gli gittò al collo, e lo baciò.*	20 וַיָּקָם וַיָּבוֹא אֶל אָבִיו וְעוֹדֶנּוּ רָחוֹק מִמֶּנּוּ רָאָה אוֹתוֹ אָבִיו וַיִּכָּמְרוּ רַחֲמָיו וַיָּרָץ וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארוֹ וַיִּשַּׁק לוֹ ׃ Y leuantandoſe, vino à ſu padre, Y como aun eſtuuieſſe lexos, vidolo ſu padre y y fué mouido á miſericordia · y corriendo á el derriboſe ſobre ſu cuello, y beſolo.	20. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν, Ainſi donc il partit, & vint vers ſon pere, Or lui eſtant encore loin, ſon pere le vid, & fut eſmeu de compaſſion, & accourut, & ſe ietta à ſon col: & le baiſa.
21 וֶאמַר לֵהּ בְּרֵהּ אָבִי חֲטִית בִּשְׁמַיָא וְקֶדָמַיךְ וְלָא שָׁוֵא אֶנָא דַבְרָךְ אֶתְקְרֵא ׃ *Allora il figliuolo gli diſſe, O padre, io ho peccato contra il cielo, dinanzi à te, ne ſon piu degno d'eſſer chiamato tuo figliuolo.*	21 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַבֵּן אָבִי חָטָאתִי בַּשָּׁמַיִם וּלְפָנֶיךָ וְאֵינֶנִּי שָׁוֶה לְהִקָּרֵא בִנְךָ ׃ Y el hijo le dixo, Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti: ya no ſoy digno de ſer llamado tu hijo.	21. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Mais le fils lui dit, Mon pere i'ai peché contre le ciel, & deuant toi: & ne ſuis plus digne d'eſtre appelé ton fils.

CAP. XV.

16. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant :& nemo illi dabat.

And he would faine haue filled his belly with the huſkes / that the ſwine ate: but no man gaue them him.

17. In ſe autem reverſus, dixit, Quanti mercénarii patris mei abundant panibus: ego autem hîc fame pereo?

Then he came to him ſelfe / and ſaid/ How many hired ſeruants at my fathers haue bread ynough/ and I die for hunger?

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccavi in cælum & coram te.

I wil riſe / and go to my father/ and ſay vnto him / Father / I haue ſinned againſt heauen / and before thee.

19. Iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut vnũ de mercenariis tuis.

And am no more worthy to bee called thy ſonne : make me as one of thy hyred ſeruantes.

20. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum,& oſculatus eſt eum.

So he aroſe and came to his father/ and when he was yet a great way of / his father ſawe him / and had compaſſion/ & ranne and fell on his necke/and kiſſed him.

21. Dixitque ei filius, Pater, peccavi in cælum & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus.

And the ſonne ſaid vnto him / Father/ I haue ſinned againſt heauen/and before thee/ and am no more worthy to bee called thy ſonne.

Das XV. Capitel.

16. Vnd er begerte ſeinen bauch zu füllen mit trebern / die die Säu aſſen/ vnd niemand gab ſie jhm.

Oc hand begerede/ at fylde ſin Bug met maſk/ ſom Suinene ode/ oc ingen gaff hannem den.

17. Da ſchlug er in ſich / vnd ſprach: Wie vil Taglöhner hat mein Vater/ die Brot die fülle haben / vnd ich verderbe im hunger.

Da tenckte hand ved ſig / oc ſagde / Huor mange daglønere haffuer min Fader/ ſom haffue Brød nock/ oc ieg forderffuis i Hunger.

18. Jch wil mich auff machen /vnd zu meinem Vater gehen/ vnd zu jhm ſagen: Vater / ich habe geſündiget in den Himmel vnd für dir.

Jeg vil gøre mig rede / oc gaa til min Fader/ oc ſige til hannem / Fader/ Jeg ſyndede mod Himmelen oc faar dig.

19. Vnd bin fort nicht mehr werth/ daß ich dein Sohn heiſſe/ mache mich als einen deiner Taglöhner.

Oc ieg er icke lenger verd / at ieg ſkal kaldis din Søn/Gør mod mig ſom en aff dine Daglønere.

20. Vnd er machet ſich auff/ vnd kam zu ſeinem Vater. Da er aber noch ferne von dannen war / ſahe jn ſein Vater / vnd jammert jn / lieff vnd fiel jm vmb ſeinen halß/ vnd küſſet jhn.

Oc hand giorde ſig rede/ oc kom til ſin Fader. Som hand vaar der end longt fra/ ſaa hans Fader hannem/oc ynckedis offuer hannem / løb oc falt hannem om hans halſſ/ oc kyſte hannem.

21. Der Sohn aber ſprach zu jhm: Vater / ich habe geſündiget inn den Himel vnd für dir / Jch bin fort nicht mehr werth daß ich dein Son heiſſe.

Da ſagde Sønnen til hannem/ Fader/ Jeg haffuer ſyndet mod Himmelen oc faar dig Jeg er icke lenger mere verd / at ieg ſkal kaldis din Søn.

Kapitola XV.

16. Y žádal naplniti břicho ſwé mláťem kteréž Wepři gedli/ a žádný nedáwal gemu.

N żadał łákoby nátkał brzuch ſwoy łuſzczynámi ktorych nie doiadáły wieprze/ ále mu ich nikt nie dał.

17. Tehdy on nawrátiw ſe ſám k ſobě/ řekl: Jak mnozý nágemnijcy w domu Otce mého hognoſt magij chleba/ a yá tuto hladem mru?

Potym k ſobie przyſzedſzy/ rzekł/ Jáko wiele naiemnikow oycá mego máia doſyć chlebá/ á ia oto od głodu gine?

18. Wſtanu/ a puogdu k Otcy mému/ a dijm gemu: Otče/ zhřeſſyl gſem proti Nebi a před tebau.

Ale wſtáwſzy poyde do oycá mego / y rzekę iemu/ Oycze zgrzeſzyłem przećiw niebu y przed tobą.

19. A giž negſem hoden ſlauti Syn twuog/ ale včiň mne yako gednoho z nágemnijkůw twých.

N iużem dáley nie ieſt godźien ozywáć ſię ſynem twoym: Vczyń że mię iednym z naiemnikow twoich.

20. Y wſtaw ſſel k Otcy ſwému. A když geſſtě podál byl/ vzřel gey Otec geho/ y hnut geſt miloſrdenſtwijm/ a přiběhw padl na hrdlo geho/ á polijbil ho.

Tedy wſtawſzy ſzedł do oycá ſwego/ á gdy ieſzcze był opadal/ vyzrał go ociec ie° á ruſzony miłoſierdźiem/ wybieżawſzy padł ná ſzyi iego y cáłował go.

21. Y řekl gemu Syn: Otče/ zhřeſſyl gſem proti Nebi a před tebau/ a giž negſem hoden ſlauti Syn twůg.

Rzekł mu ſyn/ Oycze zgrzeſzyłem przećiw niebu y przed tobą/ á nie ieſthem dáley godźien ozywáć ſię ſynem twoim.

טו

22 אֲמַר דֵּין אֲבוּהִי לַעֲבָדוֹהִי אַפֶּקוּ אֶסְטְלָא רִישָׁיְתָא אַלְבְּשׁוּהִי וְסִימוּ עֶזְקְתָא בְּאִידֵהּ וַאסֵּנוּהִי מְסָנֵא׃

E il padre diſſe à i ſuoi ſeruitori, Portate quà la piu bella veſta, e veſtitelo, e dategli vn anello ne la ſua mano, e le ſcarpe ne i ſuoi piedi.

23 וַאיְתוֹ קְטוּלוּ תוֹרָא דְּפַטְמָא וְנֵאכוּל וְנֶתְבַּסַּם׃

Menate ancora quel vitello ingraſſato, & ammazzatelo, e mangiamo e facciamo allegrezza.

24 דְּהָנָא בְּרִי מִיתָא הֲוָא וַחְיָא וַאבִידָא הֲוָא וֶאשְׁתְּכַח וְשַׁרִיו לְמֶתְבַּסָּמוּ׃

Percioche questo mio figliuolo era morto, & è rittornato in vita: era perduto, & eſſi ritrouato. E coſi cominciarono à far feſta.

25 הוּ דֵּין בְּרֵהּ קַשִּׁישָׁא בַּקְרִיתָא הֲוָא וְכַד אֲתָא וַקְרֵב לְוָת בַּיְתָא שְׁמַע קָל זְמָרָא דְּסַגִּיאֵא׃

Hor il ſuo figliuolo piu attempato era in villa, ilquale venendoſe, come fu preſſo à la caſa, udi il ſuono e le danze.

26 וַקְרָא לְחַד מֶן טַלְיֵא וְשַׁאֲלֵהּ מָנוּ הָנָא׃

E chiamò vno de ſuoi ſeruitori, e domandolli che coſe erano quelle.

27 אֲמַר לֵהּ אַחוּךְ אֲתָא וַקְטַל אֲבוּךְ תוֹרָא דְּפַטְמָא דְּכַד חָלִים אַקְבְּלֵהּ׃

Egli li diſſe, Il tuo fratello è venuto, e tuo padre ha occiſo quel vitello ingraſſato, percioch' ei la rihauuto ſano e ſaluo.

28 וַרְגֵז וְלָא צָבֵא הֲוָא לְמֵעַל וַנְפַק אֲבוּהִי בְּעָא מֶנֵּהּ׃

Di che egli ſi ſdegnò, e non voleua entrare, la onde ſu padre vſcito fuore lo pregaua.

טו

22 וַיֹּאמֶר הָאָב אֶל־עֲבָדָיו הוֹצִיאוּ הַקְרִיבוּ אֶת־אַדַּרְתּוֹ הָרִאשֹׁנָה וְהַלְבִּישׁוּ אֹתוֹ וּתְנוּ אֶת־טַבַּעַת עַל־יָדוֹ וּנְשָׁלִים עַל־רַגְלָיו׃

Mas el padre dixo â ſus ſieruos, Sacad (luego) el principal veſtido, y veſtildo? y poned anillo en ſu mano, y çapatos en ſus pies.

23 קְחוּ לָכֶם אֶת בֶּן־בָּקָר רַךְ וָטוֹב וּמַהֲרוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ וְנֹאכַל לֶחֶם וְנִסְעַד לִבֵּנוּ וְנִשְׂמָח׃

. Y traed el bezerro grueſſo, y mataldo: y comamos, y hagomos vanquete.

24 כִּי־בְנִי־הַזֶּה מֵת הָיָה וַיְחִי וְאֹבֵד הָיָה וְנִמְצָא וַיָּחֵלּוּ לִשְׂמוֹחַ׃

Porque eſte mi hijo muerto era, y ha rebiuido: auiaſe perdido, y es hallado. Y començaron à hazer vanquete.

25 וַיְהִי־בְנוֹ הַגָּדוֹל בַּשָּׂדֶה וְכַאֲשֶׁר בָּא וַיִּקְרַב אֶל הַבַּיִת שָׁמַע אֶת קוֹל כִּנּוֹר וּמָחוֹל׃

•Y ſu hijo el mas viejo eſtaua en el campo, el qual como vino, y llegó cerca de caſa, oyó la cymphonia y las dанças.

26 וַיִּקְרָא לְאֶחָד מִן־הַנְּעָרִים וַיִּשְׁאַל מַה זֶּה הַדָּבָר׃

Y llamandó vno de los ſieruos, preguntôle que era aquello.

27 וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אָחִיךָ בָּא וַיִּשְׁחַט אָבִיךָ אֶת־בֶּן־בָּקָר רַךְ וָטוֹב כִּי שָׁלֵו אֹתוֹ קִבֵּל׃

Y el le dixo, Tu hermano es venido: y tu padre há muerto el bezerro grueſſo por auerlo recebido ſaluo.

28 וַיִּחַר אַפּוֹ וְלֹא אָבָה לַעֲלוֹת וְאָבִיו יָצָא אֵלָיו וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ׃

Entonces el ſe enojó, y no queria entrar. El padre entonces ſaliendo, rogauale que entraſſe.

ιε.

22. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

Or le pere dit a ſes ſeruiteurs, Tirez-moi hors la plus belle robbe, & le veſtez, & lui donnez vn aneau en ſa main, & des ſouliers en ſes pieds:

23. Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν.

Et m'amenez le veau gras, & le tuez, & faiſons bonne chere en le mangeant.

24. Ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

Car mon fils que voici eſtoit mort, & eſt retourne à vie: il eſtoit perdu, mais il retrourné Et commenceront à faire bonne chere.

25. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.

Or eſtoit ſon fils aiſné es champs, & comme en venant il approchoit de la maiſon & ouit la melodie & les danſes.

26. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.

Et appela vn des ſeruiteurs, & l'interrogua que c'eſtoit.

27. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

Lequel lui dit, ton frere eſt venu, & ton pere a tué le veau gras, pourtant qu'il l'a recouuré ſain & ſauf.

28. Ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

Mais icelui ſe mit en colere, & ne voulut point entrer. Son pere donc eſtant ſorti le prioit d'entrer:

CAP. XV.

22. Dixit autem pater ad ſervos ſuos, Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.

Thē the father ſayde to his ſeruants/ Bring forth the beſt robe/ and put it on him/ and put a ring on his hande/ and ſhoes on his feete.

23. Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur.

And bring the fat calfe/ and kill him/ and let vs eate/ and be mery.

24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.

For this my ſonne was dead/ and is aliue againe: and he was loſt/ but he is founde. And they beganne to be mery.

25. Erat autem filius eius ſenior in agro, & cùm veniret & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam & chorum.

Now the elder brother was in the field/ and when he came/ and drewe neere to the houſe/ he heard melodie/ and dauncing.

26. Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent.

And called one of his ſeruants/ and aſked what thoſe things meant.

27. Iſque dixit illi, Frater tuus venit, & occîdit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit.

And he ſayde vnto him/ Thy brother is come/ and thy father hath killed the fatte calfe/ becauſe hat receiued him ſafe and ſound.

28. Indignatus eſt autem, & nolebat introire, Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum.

Then he was angrie/ and would not goe in: therefore came his father out and intreated him.

Das XV. Capitel.

22. Aber der Vater ſprach zu ſeinen Knechten: Bringet das beſte Kleid herfůr/ vnd thut jn an/ vnd gebet jm einen Fingerreiff an ſeine Hand/ vnd Schuch an ſeine fůſſe.

Men Faderen ſagde til ſine Suenne/ Henter hid det beſte Klædebon/ oc faar hannem paa/ oc giffuer hannem en Fingerring paa hans haand/ oc Sko paa hans Føder.

23. Vnd bringet ein gemeſtet Kalb her/ vnd ſchlachtets/ Laſſet vns eſſen vnd frőlich ſein.

Oc henter en fed Kalff hid/ oc ſlacter hannem Lader oſſ æde oc vere glade.

24. Denn diſer mein Son war todt/ vnd iſt wider lebendig worden/ Er war verloren/ vnd iſt funden worden. Vnd fieng an frőlich zu ſein.

Thi denne min Søn vaar død/ oc er bleffuen leffuendis igen/ Hand vaar fortabt/ oc er funden. Oc de begynde at vere glade.

25. Aber der elteſte Sohn war auff dem Felde/ vnd als er nahe zum hauſe kam/ hőret er das Geſånge/ vnd den Reihen.

Men den Eldſte Søn vaar paa Marcken/ Oc ſom hand kom nær til Huſit/ hørde hand Sang oc Dantz.

26. Vnd rieff zu ſich der Knechte einen/ vnd fraget was das were?

Oc kallede en aff Suennene til ſig oc ſpurde/ Huad det vaar?

27. Der aber ſaget jm: Dein Bruder iſt kommen/ vnnd dein Vater hat ein gemeſtet Kalb geſchlachtet/ daß er jhn geſund wider hat.

Hand ſagde til hannem/ Din Broder er kommen/ oc din Fader ſlactede en fed Kalff/ at hand haffuer hannem karſk igen.

28. Da wardt er zornig/ vnd wolt nicht hinein gehen. Da gieng ſein Vater herauß/ vnd bat jhn.

Da bleff hand vred/ oc vilde icke gaa ind. Da gick hans Fader vd/ oc bad hannem.

Kapitola XV.

22. Y řekl Otec k ſluzebnijkuom ſwým: Rychle prineſte Raucho prwnij a oblecte gey/ a dayte Prſten na ruku geho/ a obuw na nohy geho:

Rzekł thedy oćiec do ſług ſwoich/ Przynieśćie one oſobliwa ßáthe y oblecżćie go/ podayćież pierśćień ná rekę iego/ y trzewiki ná nogi.

23. A přiwedte tele tučné a zabijte/ a hodugijce budme weſeli:

A przywiodßy tłuſte ćiele zárzeżcie/ ábychmy iedli y weſelili ſie.

24. Neb tento Syn můg byl vmřel/ a obžil geſt: zahymul/ a nalezen geſt. Y počali hodugijce weſeli býti.

Abowiemći ten moy ſyn vmárł był y ożył/ zginął y ználazł ſie/ á tákże poczęli być weſeli.

25. Byl pak Syn geho ſtarſſý na Poli: A když ſſel a přibližowal ſe k domu/ vſlyſſal hudbu a zpijwánij:

Na then czás ſtárßy ſyn tego był ná polu/ ktory gdy przyßedł á był bliſko domu/ vſłyßał ſpiewánie y gránie.

26. Y powolal gednoho z ſlužebnijkůw/ a otázal ho coby to bylo.

A wezwawßy iednego z ſłużebnikow/ pytał coby to było.

27. A on řekl gemu: Bratr twuog přiſſel/ y zabil Otec twůg Tele tučné/ že ho zdrawého přiyal.

Tedy on mu powiedźiał/ Brát twoy przyßedł/ y zárznął oćiec twoy ono ćielę tłuſte iż ſie mu zdrow wroćił.

28. Protož on rozhněwal ſe/ a nechtěl wgijti. Tehdy Otec geho wyſſed počal ho proſyti.

Rozgniewał ſie thedy/ á nie chćiał wnidź/ ále oćiec iego wyßedßy proſił go.

טֿו

9 הֻו דֵּין אֶמַר לַאבוּהי הָא
כְּמָא שְׁנִין פָּלַח אֶנָא לָךְ
עַבְדוּתָא וְלָא מֶתוּם
עֶבְרֵת פּוּקְדָּנָךְ וּמֶן
מֶתוּם גַּדְיָא לָא יַהְבְתְּ לִי
דְּאֶתְבַּסַּם עַם רָחְמַי׃

Ma egli rispondendo, disse al padre, Ecco io ti seruo gia tanti anni, ne giamai ho trasgredito alcun tuo comandamento, e mai non m'hai dato pur vn capretto, per godermi co i miei amici.

30 לְהָנָא דֵּין בְּרָךְ כַּד פ
פַּרַח קְנָיָנָךְ עַם זָנְיָתָא
וְאָתָא נְכַסְתְּ לֵהּ תּוֹרָא
דְּפַטְמָא׃

Ma quando questo tuo figliuolo, che ha diuorato la tua robba con le meretrici, è venuto, tu gli hai ammazzato il vitello ingrassato.

31 אֲמַר לֵהּ אֲבוּהי אַנְתְּ
בְּכֻל־זְבַן עַמִּי אַנְתְּ וְכֻל־
מֶדֶּם דִּילִי דִּילָךְ הוּ׃

Et egli li disse, Figliuolo, tu sei sempre con meco, e tutte le cose mie son tue.

32 לְמֶבְסַם דֵּין וָלֵא הֲוָא
לַן וַלְמֶחְדָא דְּהָנָא אָחוּךְ
מִיתָא הֲוָא וַחְיָא וַאבִידָא
הֲוָא וְאֶשְׁתְּכַח׃

Ma bisognaua far festa e rallegrarsi, percioche questo tuo fratello era morto, & e ritornato in vita: era perduto, & essi ritrouato.

טו

29 וַיַּעַן לְאָבִיו הִנֵּה כַּמָּה שָׁנִים
עֲבַדְתִּי אוֹתְךָ וּבְכָל עֵת מִצְוָתְךָ
לֹא עָבַרְתִּי וְלִי לֹא נָתַתָּ גְּדִי
לִשְׂמֹחַ עִם רֵעַי׃

Mas el reſpondiendo, dixo al padre, Heaqui tantos annos hà que te ſieruo, que nunca he traſpaſſado tu mandamiento, y nunca me has dado vn cabrito paraque haga vanquete con mis amigos.

30 וְכַאֲשֶׁר בָּא בִנְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר
בִּלַּע אֶת־־קִנְיָנוֹ עִם הַזּוֹנוֹת
וַתִּשְׁחַט לוֹ אֶת־הָעֵגֶל הַבָּרִיא׃

Mas deſque vino eſte tu hijo, que hà englutido tu hazienda con rameras, hasle matado el bezerro grueſſo.

31 וְהוּא אָמַר לוֹ בְּנִי אַתָּה בְּכָל
עֵת עִמִּי הוֹוֶה וְכָל אֲשֶׁר לִי לְךָ
הוּא׃

El entonces le dixo, Hijo, tu ſiempre eſtas commigo, y todas mis coſas ſon tuyas.

32 יֵשׁ צָרְכְּךָ לִשְׂמֹחַ וְלָגִיל
כִּי אָחִיךָ הַזֶּה מֵת הָיָה וַיְּחִי
וְאוֹבֵד הוּא וַיִּמָּצֵא׃

Mas hazer vanquete y holgar nos era meneſter: porque eſte tu hermano muerto era, y rebiuiò: auiaſe perdido, y es hallado.

ιε΄.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.

Mais il reſpondit, & dit à ſon pere, Voici, il y a tant d'annees, que ie te ſers, & iamais ie n'outrepaſſai ton commandemet, & tu ne me donnas iamais vn cheureau pour faire bonne chere auec mes amis.

30. Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

Mais quand ceſtui-ci ton fils, qui a gourmandé ſon bien auec les paillardes, eſt venu, tu lui as tué le veau gras.

31. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ᾽ ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν.

Et le pere lui dit, Mon enfant, tu es touſiours auec moi, & tous mes biens ſont tiens.

32. Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος, νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

Or faloit-il faire bonne chere & s'eſiouir, pourtant que ceſtui-ci ton frere eſtoit mort, & il eſt retourné à vie: il eſtoit perdu, & il eſt retrouué.

יו

1 וְאֶמַר מַתְלָא לְוָת
תַּלְמִידַוְהי גַּבְרָא חַד אִית
הֲוָא לֵהּ רַב־־בַּיְתָא
וְאֶתְאֲכֶל לֵהּ קַרְצַוְהי
דְּקֶנְיָנֵהּ מְפַרַּח׃

Diceua etiandio a i suoi discepoli, Egli era vn huomo ricco, che haueua vn dispensiere. il quale gli fu accusato come quello che dissipaua i suoi beni.

יו

1 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו אָדָם
אֶחָד הָיָה עָשִׁיר אֲשֶׁר לוֹ מֶשֶׁק
הַבַּיִת וְדִבָּתוֹ בָּאָה אֵלָיו כִּי
הַזִּיל אֶת־קִנְיָנוֹ׃

Y Dezia tambien à ſus Diſcipulos: Auia vn hombre rico, elqual tenia vn mayordomo: y eſte fué acuſado delante deel como diſſipador de ſus bienes.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ΄.

Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Il diſoit auſſi à ſes diſciples, Il y auoit vn riche homme qui auoit vn maiſtre d'hoſtel, lequel fut accuſé enuers lui comme diſſipateur des biens d'icelui,

CAP. XV.

29. At ille reſpondens, dixit patri ſuo, Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mãdatum tuum præterivi, & nunquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.

But he anſwered / and ſaid to his father/ Loe / theſe many yeeres haue I done thee ſeruice/neither brake I at any time thy commaundement / and yet thou neuer gaueſt mee a kidde that I might make mery with my friendes.

30. Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, vênit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.

But when this thy ſonne was come / which hath deuoured thy goods with harlottes / thou haſt for his ſake killed the fatte calfe.

31. At ipſe dixit illi, Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt.

And he ſaid vnto him/ Sonne/thou art euer with me / and all that I haue/ is thine.

32. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus eſt.

It was was meete that we ſhould make merye / and be glad: for this thy brother was dead/and is aliue againe: and he was loſt / but he is found.

CAP. XVI.

DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos, Homo quidam erat dives qui habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.

And he ſaide alſo vnto his diſciples/ There was a certain rich man / which had a ſteward/and he was accuſed vnto him/that he waſted his goods.

Das XV. Capitel.

29. Er antwortet aber/ vnd ſprach zum Vater: Sihe/ ſo vil jahr diene ich dir/ vnd habe dein Gebot noch nie übertretten/ vnd du haſt mir noch nie einen Bock gegeben/ daß ich mit meinen Freunden frölich were.

Men hand ſuarede/ oc ſagde til Faderen / See/ ſaa mange aar tien ieg dig / oc offuertraadde end aldri dit Bud/ oc du haffuer aldri giffuit mig en Buck / at ieg kunde vere glad met mine Venner.

30. Nun aber diſer dein Sohn kommen iſt/ der ſein gut mit Huren verſchlungen hat / haſt du jhm ein gemeſtet Kalb geſchlachtet.

Men nu denne din Søn er kommen / ſom fortæredc ſit Godz met Skøger/ da ſlactede du en fed Kalff til hannem.

31. Er aber ſprach zu jm: Mein Son du biſt allezeit bey mir / vnnd alles was mein iſt / das iſt dein.

Da ſagde hand til hannem / Min Søn / du eſt altid hoſſ mig / oc alt det ſom mit er / det er dit.

32. Du ſolteſt aber frölich vnd guts muts ſein / denn diſer dein Bruder war todt/ vnd iſt wider lebendig worden/Er war verloren vnd iſt wider gefunden worden.

Oc du ſkulde vere glad oc fryde dig / Thi denne din Broder vaar død / oc er bleffuen leffuendis igen/ Hand vaar fortabt/ oc er funden igen.

Das XVI. Capitel.

ER ſprach aber auch zu ſeinen Jüngern: Es war ein reicher Mann/ der hatte einen Haußhalter / der war für jhm berüchtiget / als hette er jhm ſeine güter vmbbracht.

OC hand ſagde til ſine Diſciple/ Der vaar en rig Mand / ſom haffde en Huſſfoget / hand bleff beſert for hannem / at hand ſkulde forkommet hannem hans Godz.

Kapitola XVI.

29. A on odpowěděw/ řekl Otcy ſwému: Hle toliko leth ſlaužijm tobě/ a nikdý gſem přikázanij twého nepřeſtaupil. a wſſak nikdý gſy mi nedal Kozelce abych s přátely mými hoduge weſel byl.

Wßákże on opowiedźiawßy rzekł oycu / Oto przez thák wiele lat ſłużę tobie/ á nigdym nie przeſtąpił roſkazánia twego / á wżdyś mi nigdy nie dał koźlęciá izbych ſie weſelił z przyiacioły moimi.

30. Ale když Syn tento twuog / kterýž prožral Statek ſwůg s Newěſtkami/ přiſſel/ zabil gſy gemu Tele tučné.

A teraz gdy ſyn twoy ktory pożárł wſiztke ſwą maiętność z wßetecznicámi / przyßedł / zárznąłeś przeń ono tłuſte ciele.

31. A on řekl gemu: Synu/ ty wždycky ſemnau gſy/ a wſſecky wěcy mé/ gſau twé.

Ná to mu on powiedźiał/ Synu tyś záwżdy ieſt ze mną/ á wßytki dobrá moie ſą twoie.

32. Ale hodowati a radowati gſem ſe muſyl / nebo Bratr twuog tento byl vmřel/ a zaſe obžil: zahynul byl/ a nalezen geſt.

Aleć było potrzebá radowáć ſie y weſelić/ iż ten brát twoy ktory był vmárł/ ożył/ á ktory był zginął/ náleźion ieſt.

Kapitola XVI.

VRawil pak y Včedlnijkům ſwým/ Člowěk geden byl Bohatý kterýž měl Wládaře/ a ten obžalowán geſt přednim/ yakoby mrhal Statek geho.

POthym rzekł do zwolenników ſwych/ Był niektory bogáty człowiek/ ktory miał ßáfárzá/ á ten był przed nim oſkarżon/ iákoby roſpráßáć miał dobrá iego.

יו

2 וַקְרָיְהִי מָרֵהּ וַאֲמַר לֵהּ מָנוּ הָנָא דִשְׁמַע אֲנָא עֲלַיךְ הַב לִי חוּשְׁבָּנָא דְרַבַּת בַּיְתוּתָךְ לָא גֵּיר מֶשְׁכַּח אַנְתְּ מֵכִיל רַב בַּיְתָא דְּתֶהֱוֵא לִי׃

Ond'egli lo chiamò, e diſſeli, Che è queſto che io odo di te? rendimi il conto de la tua diſpenſatione: perche da hora innanzi tu non hauerai piu la poteſtà di diſpenſare.

3 אֲמַר הָו רַב בַּיְתָא בְּנַפְשֵׁהּ מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָרִי שָׁקֵל מֶנִּי רַבַּת בַּיְתוּתָא דְּאֶחְפּוּר לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא וַלְמֶחְדַּר בָּהֵת אֲנָא׃

Hor il deſpenſiere diſſe intra ſe ſteſſo, Che farò io che il mio padrone mi leua la diſpenſatione? Io non poſſo Zappare e di mendicarmi Vergogno.

4 יָדַעַת מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָא דַנְפַקֶת מֶן רַבַּת בַּיְתוּתָא נְקַבְּלוּנָנִי ב בְּבָתַּיְהוֹן׃

So ben quel che io farò, accioche quando io farò leuato Via da la diſpenſatione, ſiano di quelli che mi riceuano ne le caſe loro.

5 וַקְרָא לְחַד חַד מֶן חַיָּבַי דְּמָרֵהּ וַאֲמַר ל לְקַדְמָיָא כְּמָא חַיָּב אַנְתְּ לְמָרִי׃

E chiamati à ſe tutti i debitori del ſuo padrone, diſſe al primo. Quanto debbi tu dare al mio padrone?

6 אֱמַר לֵהּ מְאָא מַתְרִין מְשְׁחָא אָמַר לֵהּ סַב כְּתָבָךְ וְתִב בַּעֲגַל כְּתוּב חַמְשִׁין מַתְרִין׃

E colui gli diſſe, cento bati d'olio. A cui egli diſſe, Piglia il tuo ſcritto, e ſiedi preſtamente, e ſcriuene cinquanta.

7 וֶאֱמַר לְאַחְרִנָא אַנְתְּ כְּמָא חַיָּב אַנְתְּ לְמָרִי אֲמַר מְאָא כּוּרִין חֶטָּא אֲמַר לֵהּ קַבֵּל כְּתָבָךְ וְתִב כְּתוּב תְּמָאנִין כּוּרִין׃

Poi diſſe ad Vn altro, E tu quanto debbi dare? il qual diſſe, Cento cori di grano, Et egli li diſſe, piglia il tuo ſcritto, e ſcriuene ottanta.

יו

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה זֹּאת שׁוֹמֵעַ אֲנִי עָלֶיךָ תֵּן חֶשְׁבּוֹן עַל־מֶשֶׁק בֵּיתִי כִּי לֹא תוּכַל עוֹד לִהְיוֹת־מֶשֶׁק בֵּיתִי׃

Y llamólo, y dizele, Que es eſto que oygo de ti? dà cuenta de tu mayordomia: porque ya no podràs mas ſer mayordomo.

3 וַיֹּאמֶר מֶשֶׁק הַבַּיִת מָה אֶעֱשֶׂה כִּי אֲדוֹנִי יִשָּׂא מֶשֶׁק בֵּיתוֹ מִמֶּנִּי לִכְרוֹת לֹא אוּכַל לְהִוָּרֵשׁ אֶתְבּוֹשֵׁשׁ׃

Entonces el màyordomo dixo dentro de ſi que haré? què mi ſennor me quita la mayordomia cauar, no puedo: mendigar, tengo verguença.

4 יָדַעְתִּי מָה אֶעֱשֶׂה כִּי אִם תִּנָּשֵׂא מֶשֶׁק הַבַּיִת מִמֶּנִּי יִקְחוּ אוֹתִי בְּבָתֵּיהֶם׃

Yo ſe lo que haré, paraque quando fuere quitado de la mayordomia. me reciban en ſus caſas.

5 וַיִּקְרָא לְאִישׁ כָּל־אֶחָד מִן־אַנְשֵׁי תַכְכֵי אֲדוֹנָיו לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר לָרִאשׁוֹן כַּמָּה נֶחְבַּלְתָּ לַאדֹנִי׃

Y llamando á cada vno de los deudores de ſu Sennor, dixo àl primero, Quanto deues à mi ſennor?

6 וְהוּא אָמַר מֵאָה בַּתִּים שֶׁמֶן וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח אֶת כְּתָבְךָ וְשֵׁב בִּמְהֵרָה וּכְתֹב חֲמִשִּׁים׃

Y el dixo, Cien batos de azeyte. Y dixole, Toma tu obligacion, y ſientate preſto, y eſcriue cincuenta.

7 וּמֵאָז אָמַר לְאַחֵר וְאַתָּה כַּמָּה נֶחְבַּלְתָּ וְהוּא אָמַר מֵאָה כֹּרִים חִטָּה וַיֹּאמֶר לוֹ קַח אֶת כְּתָבְךָ וּכְתֹב שְׁמֹנִים׃

Deſpues dixo à otro, Y tu quanto deues? Y el dixo, Cien coros de trigo. Y el le dixo, Toma tu obligacion, y eſcriue ochenta.

ιϛ´.

2. Καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.

Lequel il appela, & lui dit, Qu'eſt-ce que i' oy dire de toi? ren conte de ton adminiſtration: car tu n' auras plus la puiſſance de manier la deſpenſe.

3. Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.

Adonc le maiſtre d'hoſtel dit en ſoi-meſme, Que ferai ie, que mon maiſtre m' oſte l'adminiſtration? ie ne puis fouïr la terre, & ſi ai honte de mendier.

4. Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

Or ie ſai que ie ferai, afin que quand mon adminiſtration me ſera oſtee, quelques vns me reçoiuent en leurs maiſons.

5. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

Lors il appela vn chacun des detteurs de ſon maiſtre, & dit au premier, Combien dois tu à mon maiſtre?

6 Ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

Lequel dit, Cent meſures d'huile. Et il lui dit, Pren ta ſcedule, & t' aſſieds viſte, & eſcri cinquante.

7. Ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

Puis il dit à vn autre, Et toi combien dois-tu? Lequel dit, Cent meſures de froment. Et il lui dit, Pren ta ſcedule, & en eſcri quatre vingts.

CAP. XVI.

2. Et vocavit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

And he called him/ and ſayde vnto him / Howe is it that I heare this of thee? Giue an accountes of thy ſtewardſhip: for thou maiſt be no longer ſteward.

3. Ait autem villicus intra ſe, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationē? fodere non valeo, mendicare erubeſco.

Then the ſtewarde ſaid within him ſelfe/ What ſhall I doe: for my maſter will take away from me the ſtewardſhippe? I can not digge / and to begge I am aſhamed.

4. Scio quid faciam: ut cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.

I knowe what I will doe / that when I am put out of the ſtewardſhip they may receiue me into their houſes.

5. Convocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo, Quantum debes domino meo?

Then called he euery one of his maſters detters / and ſaid vnto the firſt / How much oweſt thou vnto my maſter?

6. At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam: & ſede, citò ſcribe quinquaginta.

And he ſaid / An hundreth meaſures of olye. And he ſaid to him / Take thy writing / and ſit downe quickely / and write fiftie.

7. Deinde alii dixit, Tu verò quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta.

Then ſaid he to an other/ How much oweſt thou? And he ſaide/ An hundreth meaſures of wheat. Then he ſaid to him/ Take thy writting / and write foure ſcore.

Das XVI. Capitel.

2. Vnd er fordert in/ vnd ſprach zu jhm: Wie höre ich das von dir? Thu rechnung von deinem Haußhalten/ denn du kanſt hinfort nicht Haußhalter ſein.

Oc hand kallede hannem / oc ſagde til hannem Hui hører ieg det om dig? Gør regenſkaff aff din Huſſholdning / Thi du kant icke lenger vere Huſſfoget.

3. Der Haußhalter ſprach bey ſich ſelbs: Was ſoll ich thun? mein Herr nimpt das Ampt von mir / graben mag ich nicht / ſo ſchäme ich mich zu betteln.

Huſſfogeden ſagde ved ſig ſelff / Huad ſkal ieg gøre? Min Herre tager Embedet fra mig/ Jeg gider icke graffuit / oc ieg ſkammer mig at trygle.

4. Jch weiß wol was ich thun will/ wenn ich nun von dem Ampt geſetzt werde/ daß ſie mich inn jhre Häuſer nemen.

Jeg ved vel huad ieg vil gøre / at de ſkulle tage mig i deris Huſſ/ naar ſom ieg bliffuer nu ſæt aff Embedet.

5. Vnd er rieff zu ſich alle Schuldener ſeines Herrn/ vnnd ſprach zu dem erſten: Wie vil biſt du meinem Herrn ſchuldig?

Oc hand kallede til ſig alle ſin Herris Skyldener/ oc ſagde til den førſte/ Huor meget eſt du min Herre ſkyldig?

6. Er ſprach: Hundert Thonnen öls. Vnd er ſprach zu jhm: Nimb deinen Brieff / ſetze dich / vnd ſchreib flugs fünfftzig.

Hand ſagde/ Hundrede tynder olie. Oc hand ſagde til hannem / Tag dit Breff / ſæt dig / oc ſkriff ſtrax halfftredieſinds tiue.

7. Darnach ſprach er zu dem andern: Du aber / wie vil biſt du ſchuldig? Er ſprach: Hundert Malter Weitzen. Vnd er ſprach zu jm: Nimb deinen Brieff / vnd ſchreib achtzig.

Der effter ſagde hand til den anden/ End du/ huor meget eſt du ſkyldig? Hand ſagde/ Hundrede maader huede. Oc hand ſagde til hannem/ Tag dit Breff/ oc ſcriff fireſinds tiue.

Kapitola XVI.

2. Y powolal ho/ a řekl gemu: Co to ſlyſſým o tobě? wyday počet z wládařſtwij tweho/ neb giž nebudeſs mocy děle wládnauti.

A ták on wezwawßy go / rzekł mu/ Coż to o tobie ſłyße? oddaj liczbe ßáfarſtwá twego / ábowiem iuż wiecey nie możeß być ßáfárzem.

3. Y řekl wládař ſám w ſobě: Co včinijm / nebo Pán muog ŏdgijmá odemne Wladařſtwij? kopatj nemohu/ žebrati ſe ſtydijm.

Tedy rzekł on ßafarz ſám v ſiebie / Coż czynić bede / gdyż Pan moy odeymuie mi ßafárſtwo? kopáć nie moge/ á żebráć ſie wſtydze.

4. Wijm co včinijm / aby/ když budu zbawen Wládařſtwij/ přiyali mne do ſwých Domůw.

Lecz wiem co vczynie / iż gdy bede złożon z ßafárſtwá/ przyima mie wżdy do domow ſwoich niektorzy.

5. Protož powolaw gednoho každeho dlužnijka Pána ſwého/ řekl prwnijmu: Kterak gſy mnoho dlužen Pánu memu?

A ták przyzwaßy wßytkich dłużnikow páná ſwego / rzekł pierwßemu/ Iák wieles winien pánu memu?

6. A on řekl: Sto Láhwic olege. Y řekl gemu: Wezmi Regiſtra twá / a ſeď rychle/ a napiſs Padeſát.

A on powiedział/ Sto batow oliwy. Tedy mu on rzekł/ Weźmi tablice twe/ y śiadßy nátychmiaſt napiß piecdzieſiat.

7. Potom druhému řekl: Ty pak yak mnoho gſy dlužen? Kterýž řekl: Sto ſtrychuow pſſenice. Řzekl gemu: Wezmi Regiſtra twá/ a napiſs oſmdeſát.

Zátym drugiemu rzekł/ A ty tákoś wiele winien? thedy on rzekł/ Sto korcy pßenice/ ále mu on powiedział/ Weźmiß tablice twe/ á nápiß oſmdzieſiat.

יו

8 וְשַׁבַּח מָרַן לְרַב בַּיְתָא דְעַוָלָא דְחַכִּימָאִית עֲבַד בְּנַוְהִי גֵּיר דְעָלְמָא הָנָא חַכִּימִין אֶנּוּן מִן בְּנַוְהִי דְנוּהָרָא בְּשַׁרְבַּתְהוֹן הָדָא׃

E il padrone lodò l'iniquo diſpenſiere, in quanto che egli haueua fatto prudentemente: percioche i figliuoli di queſto ſecolo ſon piu prudenti ne la loro generatione, che i figliuoli de la luce.

9 וְאַף אֶנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַעֲבֶדוּ לְכוֹן רָחֲמֵא מִן מָמוֹנָא הָנָא דְעַוָלָא דְמָא דַּגְמַר נְקַבְּלוּנָכוֹן בְּמַטְלָלַיְהוֹן דַלְעָלַם׃

Ancor io dico à voi, Fateui de gli amici con le richezze d'iniquita: accioche quando voi mancarete, vi riceuano ne i tabernacoli eterni.

10 מַן דַבְקַלִיל מְהַיְמַן אַף בְּסַגִּי מְהַיְמַן הוּ וּמַן דַבְקַלִיל עַוָל אַף בְּסַגִּי עַוָל הוּ׃

Chi è fedele in vna coſa minima, è fedele ancor in vna grande: e chi è ingiuſto, in vna minima coſa, è ingiuſto in vna grande ancora.

11 אֶן הָכִיל בְּמָמוֹנָא דְעַוָלָא מְהַיְמְנֵא לָא הֲוַיתוּן שְׁרָרָא לְכוֹן מַנוּ מְהַיְמֵן׃

Se adunque voi non ſete ſtati fedeli ne le richezze inique, chi vi fidarà le vere?

12 וְאֶן בַּדְלָא דִילְכוֹן לָא אֶשְׁתְּכַחְתּוּן מְהַיְמְנֵא דִילְכוֹן מַנוּ נִתֵּל לְכוֹן׃

E ſe voi non ſete ſtati fedeli in quel d'altri, quel che è voſtro chi vel darà?

13 לַיְת עַבְדָא דְמֶשְׁכַּח לַתְרֵין מָרְוָן לְמֶפְלַח אֶו גֵּיר לְחַד נֶסְנָא וְלַאחְרִנָא נְרַחֵם אֶו לְחַד נֶיקַר וְלַאחְרִנָא נְשׁוּט לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶפְלַח לַאלָהָא וְלְמָמוֹנָא׃

Niſſun famiglio puo ſeruire à due padroni: percioche ò egli odiarà l'uno, & amarà l'altro: ouero riterrà l'uno, e l'altro diſprezzarà. Voi non potete ſeruire à Dio & à le ricchezze.

יו

8 וַיְשַׁבַּח אָדוֹן אֶת־מֹשֶׁק הַבַּיִת בְּלִיַּעַל כִּי בְחָכְמָה עָשָׂה כִּי בְנֵי עוֹלָם הַזֶּה חֲכָמִים מִבְּנֵי אוֹר בְּדוֹרוֹתָם׃

Y alabó el ſennor ál mayordomo malo por auer hecho prudentemente: porque los hijos de eſte ſiglo mas prudentes ſon que los hijos de luz en ſu genero.

9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם עֲשׂוּ לָכֶם רֵעִים מֵהֲמוֹן עָוֶל לְמַעַן אִם־תֶּחְסְרוּ יִקְחוּ אֶתְכֶם בְּאָהֳלֵי עוֹלָם׃

Y yo os digo, Hazeos amigos de las riquezas de maldad: paraque quando os falte, ſeays recebidos en las moradas eternas.

10 הַנֶּאֱמָן בַּקָּטוֹן וְגַם בַּגָּדוֹל נֶאֱמָן הוּא וַאֲשֶׁר מְעַוֵּל בַּקָּטוֹן גַּם מְעַוֵּל בַּגָּדוֹל׃

El que es fiel en lo muy poco, tambien en lo mas es fiel: y el que en lo muy poco es injuſto tambien en lo mas es iniuſto.

11 וְאִם בַּהֲמוֹן עָוֶל לֹא תִהְיוּ אֱמוּנִים מִי־יַאֲמִין לָכֶם אֶת אֱמוּנָה׃

Pues ſi en las malas riquezas no fueſtes fieles, lo que es verdadero quien os lo confiara?

12 וְאִם בַּאֲחֶרֶת לֹא הֱיִיתֶם אֱמוּנִים מִי יִתֵּן לָכֶם אֶת־אֲשֶׁר לָכֶם הִיא׃

Y ſi en lo ageno no fueſtes fieles, lo que es vueſtro quien os lo dará?

13 עֶבֶד לֹא יוּכַל לַעֲבֹד לִשְׁנֵי אֲדוֹנִים כִּי־אִם־אֶת־אֶחָד יִשְׂנָא וְאֶת אַחֵר יֶאֱהַב אוֹ לְאֶחָד יִדְבַּק וְאֶת אַחֵר יִתְעַתַּע לֹא תוּכְלוּ לֵאלֹהִים לַעֲבֹד וְלֶהָמוֹן׃

Ningun ſieruo puede ſeruir à dos ſennores: porque ó aborrecerá ál vno y amarà ál otro: ò ſe allegarà ál vno, y meno ſpreciarà ál otro. No podeys ſeruir à Dios y à Mamona.

ιϛʹ.

8. Καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι.

Et le maiſtre loua le maiſtre d'hoſtel inique, pourtant qu'il auoit fait prudemment: par ainſi les enfans de ce ſiecle ſont plus prudens en leur generation, que ne ſont les enfans de lumiere.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

Et moi auſſi ie vous di, Faites-vous des amis des richeſſes iniques: afin que quand vous defaudrez, ils vous reçoiuent és tabernacles eternels.

10. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστι.

Qui eſt loial en bien petite choſe, il eſt auſſi loyal en grande choſe? & qui eſt iniuſte en bien peu de choſe, il eſt auſſi iniuſte en grande choſe.

11. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

Si donc vous n'auez eſté loyaux és richeſſes iniques, qui ſe fiera en vous des vrayes richeſſes?

12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

Et ſi en l'autrui vous n'auez eſté loyaux, qui vous baillera ce qui eſt voſtre?

13. Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Nul ſeruiteur ne peut ſeruir à deux maiſtres, car ou il haira l'vn, & aimera l'autre: ou il ſe tiendra à l'vn, & meſpriſera l'autre. Vous ne pouuez ſeruir à Dieu & aux richeſſes.

CAP. XVI.

8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filii huius ſeculi, prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.

And the Lorde commended the vniuſt ſtewarde / becauſe hee had done wiſely. Wherefore the children of this worlde are in their generation wiſer then the children of light.

9. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammôna iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

And I ſay vnto you / Make you friẽdes with the riches of iniquitie / that when yee ſhall want / they may receiue you into euerlaſting habitations.

10 Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in maiori iniquus eſt.

He that is faithfull in the leaſt / hee is alſo faithfull in much: and he that is vniuſt in the leaſt / is vniuſt alſo in much.

11. Si ergo in iniquo mammôna fideles non fuiſtis: quod verum eſt quis credat vobis?

If then ye haue not bene faithfull in the wicked riches / who will truſt you in the true treaſure.

12. Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vobis.

And if ye haue not bene faithfull in another mans goods / who ſhall giue you that which is yours.

13. Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire; aut enim unum odiet, & alterũ diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſervire & mammônæ.

No ſeruant can ſerue two maſters / for either he ſhall hate the one / and loue the other: or els he ſhall leane to the one / and deſpiſe the other. Ye can not ſerue God and riches.

Das XVI. Capitel.

8. Vnd der Herr lobet den vngerechten Haußhalter / daß er klůglich gethan hatt. Denn die Kinder diſer Welt ſind klůger / denn die Kinder des Liechtes / in jhrem Geſchlechte.

Oc Herren loffuede den wretferdige Huſſfoget / at hand giorde ſnildelige / Thi denne Verdens Børn ere klogere / end Liuſens Børn / i deris Slect

9. Vnd ich ſage euch auch: Machet euch Freunde mit dem vngerechten Mammon / auff das wenn jhr nun darbet / ſie euch auffnemen in die ewige Hůtten.

Oc jeg ſiger eder ocſaa / Gører eder Venner met den wretferdige Mammon / Paa det / naar i nu haffue behoff / de ſkulle anamme eder i de euige Bolige.

10. Wer im geringſten threu iſt / der iſt auch im groſſen treu / vnd wer im geringſten vnrecht iſt / der iſt auch im groſſen vnrecht.

Huo ſom er tro i det minſte / hand er oc tro i det ſtore / Oc huo ſom er wretferdig i det minſte / hand er oc wretferdig i det ſtore.

11. So jhr nuu in dem vngerechten Mammon nicht treu ſeyt / Wer will euch das warhafftige vertrauen?

Der ſom i nu icke ere tro i den wretferdige Mammon / huo vil betro eder til det ſande?

12. Vnd ſo jhr in dem frembden nicht treu ſeyt / wer will euch geben das jenige das euer iſt?

Oc der ſom i icke ere tro i det fremmede / huo vil giffue eder / det ſom eders er?

13. Kein Haußknecht kan zweyen Herrn dienen. Entweder er wirdt einen haſſen / vnd den andern lieben / oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Jhr kőnnet nicht Gott ſampt dem Mammon dienen.

Jngen Huſſuend kand tiene tho Herrer / vden hand ſkal enten hade den ene / oc elſke den anden / Eller hand ſkal holde ſig til den ene / oc foracte den anden. J kunde icke tiene Gud oc Mammon.

Kapitola. XVI.

8. Y pochwálil Pán Wládaře neprawěho / žeby opatrně včinil Neb Synowě tohoto Swěta opátrněgſý gſau / nežli Synowě Swětla w pokolenij ſwém.

Y pochwalił pan ſzáfárzá złoſciwego iż roſtropnie vczynił: A dla tegoż ſynowie tego świátá roſtropnieyſzy ſa nád ſyny świátłoſci w rodzáiu ſwoim.

9. Y ják prawijm wám / čiňte ſobě přátely z Mammony neprawoſti / aby když zhynete / přiyali wás do wěčných Stanuaw.

A ták wam powiedam / Czyńcie ſobie przyiacioły z pieniedzy złośćiwych / áby gdy vſtániecie przyieli was do wiecznych przybytkow.

10. Kdož geſt wěrný w malé wěcy / y w wětſſý wěcy wěrný geſt: a kdož w malé wěcy geſt neprawý / y w wětſſýt neprawý geſt.

Kto wierny ieſt w rzeczách na mnieyſzych / tenci y w wielkich wierny ieſt / á kto w nam nieyſzych ieſt złoſciwym / też y w wiecżſzych ieſt złośćiwym.

11. Protož geſtliže w neprawém Zbožij nebyli gſte wěrnij / prawého kdo wám ſwěřij?

Jeſliżeśćie tedy w złośćiwych pieniadzách wiernymi nie byli / prawdziwych ktoż wam wierzyć bedzie?

12. A geſtliže w cyzým wěrnij gſte nebyli / což waſſeho geſt kdo dá wám?

A ieſliżeśćie w cudzym wiernymi nie byli / co wáſzé ieſt ktoż wam da?

13. Nižadný Služebnijk nemuože dwěma Panuom ſlaužiti: neb zagiſté gednoho nenáwiděti bude / a druhého milowati: a neb gednoho přijdržeti ſe bude / a druhým pohrzeti. Nemužete Bohu ſlaužiti a Mammoně.

Żaden ſługá dwiemá pánom ſłużyć nie może / bo ábo iednego bedzie miał w nienawiśći / á drugiego miłowáć bedzie / ábo ku iednema przyſtánie á drugiego wzgardzi: Nie możecie Bogu ſłużyć y pieniadzam.

יו

14 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ
הָלֵין כֻּלְּהֵין מֶטּוּל
דְּרָחְמִין הֲווֹ כֶּסְפָּא
מְמַיְקִין הֲווֹ בֵּהּ׃

Tutte queſte coſe vdiuano ancora i Fariſei che erano auari: e faceuanſi beffe di lui.

15 יֵשׁוּעַ דֵּין אֱמַר לְהוֹן
אַנְתּוּן אֶנּוּן דִּמְזַדְּקִין ג
נַפְשְׁהוֹן קֳדָם בְּנַי נָשָׁא
אֱלָהָא דֵּין יָדַע לֶבְּוָתְכוֹן
דְּמִדֶּם דְּרָם בֵּית בְּנַי־נָשָׁא
קֳדָם אֱלָהָא נְדִיד הוּ׃

Et egli diſſe loro, Voi ſete quelli che giuſtificate voi ſteſſi dinanti à gli huomini: ma Iddio conoſce bene i voſtri cuori: perche quello che à gli huomini è eſcellente, è abominatione dinanzi à Dio.

16 נָמוּסָא וּנְבִיֵא עַד־
מָא לְיוֹחַנָּן מֶן הָידֵין מ
מַלְכוּתָא דַּאלָהָא
מֶסְתַּבְּרָא וְכֻל לָהּ חָבֵץ
דַּיְעוּל׃

La legge e i Profeti, hanno durato infin à Giouanni: da quel tempo in quà s'annuntia il regno di Dio, e ciaſcun fa forza in eſſo.

17 פְּשִׁיק הוּ דֵּין דִּשְׁמַיָּא
וְאַרְעָא נֶעְבְּרוּן אָו
אַתוּתָא חֲדָא מֶן נָמוּסָא
תֶּעְבַּר׃

Hor egli è piu facile che il cielo e la terra paſſino via, che vn ſol punto de la legge caſchi.

18 כֻּל מַן דְּשָׁרֵא אַנְתְּתֵהּ
וְנָסֵב אַחְרִתָא גָּאֵר וְכֻל
מַן דְּנָסֵב שְׁבִיקְתָא גָּאֵר׃

Chiunque laſcia la ſua moglie, e pigliane vnaltra, commette adulterio: e chiunque piglia quella che è laſſata dal marito commette adulterio.

19 גַּבְרָא דֵּין חַד עַתִּירָא
אִית הֲוָא וְלָבֵשׁ הֲוָא
בּוּצָא וַאַרְגְּוָנָא וְכֻל־יוֹם
מֶתְבַּסַּם הֲוָא גַּאיָאִית׃

Egli era vn huomo ricco, ilquali ſi veſtiua di porpora e di ſeta, & ogni giorno paſteggiaua ſplendamente.

20 וּמֶסְכֵּנָא חַד אִית הֲוָא
דַּשְׁמֵהּ לָעָזַר וּרְמֵא הֲוָא
לְוָת תַּרְעֵהּ דְּהָו עַתִּירָא
כַּד מְמַחֵי בְּשׁוּחְנֵא׃

Et era etiandio vn certo pouero nominato Lazaro, il qual giaceua à la porta di colui, piagato.

יו

14 וַיִּשְׁמְעוּ אֶת כָּל הָאֵלֶּה
הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר אֹהֲבֵי כֶסֶף הֵמָּה
וַיְנַאֲצוּהוּ׃

Y oyan tambien los Phariſeos todas eſtas coſas, los quales eran auaros: y burlauan deel.

15 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם הוּוִים
הַמִּצְטַדְּקִים לְנַפְשְׁכֶם לִפְנֵי
הָאֲנָשִׁים וֵאלֹהִים יוֹדֵעַ לְבוֹתֵיכֶם
כִּי כָּל־רוּם בָּאֲנָשִׁים שִׁקּוּץ
הוּא לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y dizeles, Voſotros ſoys los que os juſtificays à voſotros miſmos delante de los hombres: mas Dios conoce vueſtros coraçones: porque lo que los hombres tienen por ſublime, delante de Dios es abominacion.

16 הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים עַד־
יוֹחָנָן וּמֵאָז־מַלְכוּת אֱלֹהִים
מְבֻשָּׂר וְכָל אִישׁ יַחְטֹף בָּהּ׃

La ley y los Prophetas, haſta Ioan: deſde entonces el Reyno de Dios es annunciado, y quienquiera lo acomete.

17 כִּי קַל הוּא לַעֲבֹר שָׁמַיִם
וָאָרֶץ מִנְּפֹל חִירֶק אֶחָד מִתּוֹרָה׃

Empero mas facil coſa es perecer el cielo y la tierra, que perderſe vna tilde de la ley.

18 כָּל אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ
וְיִקַּח אַחֶרֶת נֹאֵף וְכָל אֲשֶׁר יִקַּח
אִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ מְנָאֵף הוּא׃

Qualquiera que embia à ſu muger: y ſe caſa con otra, adultera: y el que ſe caſa con la embiada del marido, adultera.

19 אָדָם אֶחָד הָיָה עָשִׁיר לָבוּשׁ
אַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וּמֵטִיב לֵב
בְּכָל־יוֹם עַד־מְאֹד׃

(Y dixo otra parabola,) Auia vn hombre rico que ſe veſtia de purpura y de lino fino, y hazia cadadia vanquete eſplendidamente.

20 וַיְהִי אִישׁ מִסְכֵּן וּשְׁמוֹ
לָאעָזָר אֲשֶׁר הֻשְׁלַךְ אֶל־שַׁעֲרוֹ
וַיְהִי בוֹ שְׁחִין אֲבַעְבֻּעוֹת פּוֹרֵחַ׃

Auia tambien vn mendigo llamado Lazaro, el qual eſtaua echado à la puerta de el, lleno de llagas:

ιϛʹ.

14. Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

Or les Phariſiens auſſi qui eſtoyent auaricieux, oyoyent toutes ces choſes, & ſe mocquoyent de lui.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.

Et il leur dit, C'eſt vous qui vous iuſtifiez vous meſmes deuant les hommes: mais Dieu cognoiſt vos cœurs: car ce qui eſt haut deuant les hommes, eſt abomination deuant Dieu.

16. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

La Loy & les Prophetes ont duré iuſqu'à Iehan: depuis ce temps-là le regne de Dieu eſt euangelizé, & chacun le force.

17. Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

Or il eſt plus aiſé que le ciel & la terre ſe paſſent, que qu'il tõbe vn ſeul poinct de la Loy.

18. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.

Quiconque delaiſſe ſa femme, & ſe marie à vne autre, commet adultere: & quiconque prend celle qui eſt delaiſſee de ſon mari, commet adultere.

19. Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.

Or y auoit-il vn riche homme, qui ſe veſtoit de pourpre & de fin lin, & qui par chacnn iour ſe traittoit bien & magnifiquement.

20. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος.

Il y auoit d'autre part vn poure, nommé Lazare, qui giſoit à la porte d'icelui, eſtant tout plein d'vlceres.

CAP. XVI.

14. Audiebant autem omnia hæc Phariſæi qui erant avari: & deridebant illum.

All theſe thinges heard the Phariſes alſo which were couetous / and they mocked him.

15. Et ait illis, Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.

Then he ſaid vnto them / Yee are they / which iuſtifie your ſelues before men: but God knoweth your heartes: for that which is highly eſteemed among men / is abomination in the ſight of God.

16. Lex & prophetæ, uſque ad Iohannem, ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

The Lawe and the Prophets endured vntill John: & ſince that time the kingdom of God is preached / and euery man preaſeth into it.

17. Facilius eſt autem cælum & terram præterire, quàm de lege unum apicem cadere.

Nowe it is more eaſie that heauen / and earth ſhoulde paſſe away / then that one title of the Law ſhould fall.

18. Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.

Whoſoeuer putteth away his wife / and marrieth another / cõmitteth adulterie: and whoſoeuer marrieth her that is put away from her huſband / committeth adulterie.

19. Homo quidam erat dives & induebatur purpura, & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendidè.

There was a certaine rich man / which was clothed in purple / and fine linnen / and fared well and delicately euery day.

20. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus.

Alſo there was a certaine begger named Lazarus / which was layed at his gate full of ſores.

Das XVI. Capitel.

14. Das alles höreten die Phariſeer auch / die waren geitzig / vnnd ſpotteten ſein.

Alt dette hørde ocſaa Phariſeerne / ſom vaare gerige / oc beſpaattede hannem.

15. Vnd er ſprach zu jnen: Jr ſeyts / die jhr euch ſelbs rechtfertiget für den Menſchen / aber Gott kennet eure hertzen / denn was hoch iſt vnter den Menſchen / das iſt ein greuel für Gott.

Oc hand ſagde til dem / J ere de / ſom gøre eder ſelff redferdige faar Menniſken / Men Gud kender eders hierte / Thi huad ſom er høyt iblant Menniſken / Det er en verſtyggelſe faar Gud.

16. Das Geſetz vnd die Propheten weiſſagen biß auff Johannes. Vnd von der zeit an / wirdt das Reich Gottes durchs Euangelium geprediget / vnd jederman dringet mit gewalt hinein.

Lowen oc Propheterne ſpaa indtil paa Johannes / oc fra den tid / ſkal Gudz Rige predickis ved Euangelium / oc huer mand trenger ind met mact.

17. Es iſt aber leichter das Himmel vnd Erden vergehen / denn das ein tüttel am Geſetze falle.

Oc det er lettere at Himmel oc Jord forgaa / end at en Tydel aff Lowen falder.

18. Wer ſich ſcheidet von ſeinem Weibe / vnd freiet ein andere / der bricht die Ehe / vnd wer die Abgeſcheidene von dem Manne freyet / der bricht auch die Ehe.

Huo ſom ſtil ſig fra ſin Huſtru / oc tager en anden / hand gør hoer / Oc huo ſom tager den der atſkilt er fra Manden / hand gør oc ſaa hoer.

19. Es war aber ein reicher Mann / der kleidet ſich mit Purpur vnd köſtlichem Linwad / vnd lebet alle tag Herrlich vnd inn freuden.

Der vaar en rig Mand / hand klædde ſig met Purpur oc kaaſtelige Linklæder / oc leffde huer dag herlige oc i glæde.

20. Es war aber ein armer / mit Namen Lazarus / der lag für ſeiner Tür voller Schweren.

Men der vaar en Fattig / ſom hed Lazarus / hand laa faar hans Dør fuld aff Saar.

Kapitola XVI.

14. Slyſſali pak tyto wſſecky wěcy Zákonijcy kteřijž byli lakomij / a poſmijwali ſe gemu.

Tego też y Fáryzeuſzowie ſłucháli ktorzy byli łákomi / á wſzákoż ſzydźili z niego.

15. A řekl gim: Wy gſte kteřijž ſprawedliwě ſe činjte před lidmi / Bůh pak zná ſrcde waſſe: neb což v lidij wyſokého geſt to ohawnoſt geſt před Bohem.

Tedy im on rzekł / Wy ieſteśćie ktorzy ſámi śiebie vſpráwiedliwiaćie przed ludźmi / ále Bog zna ſercá wáſze / ábowiem to co ieſt v ludźi wynioſłego / obrzydłe ieſt przed Bogiem.

16. Zákon a Prorocy až do Jana: a od te chwijle Králowſtwij Božij ſe zwěſtuge / a každý gemu náſylě činij.

Zákon y Prorocy áż do Janá / od tego czáſu kroleſtwo Boże opowiedáia / á káżdy śie do niego wrywa gwałtem.

17. Ale ſnažeg geſt Nebi a Zemi pominauti / nežli od Zákona gednomu Slowijčku zahynauti.

Alec łácwiey niebu y ziemi przeminąć / á niż iednez kreſce zakonu vpáść.

18. Každý kdož propuſtij Manželku ſwau / a ginau pogijmá / cyzoložij: A kdož propuſſtěnau od Muže pogijmá / cyzoložij.

A ktożkolwiek opuſzcza żonę ſwą á drugą poymuie / then cudzołoży / á ktokolwiek od mężá opuſzczoną poymie / też cudzołoży.

19. Cžlowěk geden byl Bohatý / kterýž oblákel ſe w Sſarlat a w Kment / a hodowal na každý den ſſkwoſtně.

Był niektory człowiek bogáty / á obłoczył śie w ſzárłat y w cienkie lniáne odźienie / y ná káżdy dźień hoynie vżywał.

20. A byl geden Žebrák gměnem Lazar / kterýžto ležel v wrát geho / pln gſa nežitůw.

A był też niektory żebrák imieniem Łázárz / ktory był wyrzucon przed śień iego owrzedźiáły.

יו

21 וּמִתְיַאַב הֲוָא דְּנִמְלֵא כַּרְסֵהּ מֶן פַּרְתּוּתָא דְּנָפְלִין מֶן פָּתוֹרֵהּ דְּהַו עַתִּירָא אֶלָּא אַף כַּלְבֵּא אָתֵין הֲווּ מְלַחְכִין שׁוּחְנַוְהִי׃

E deſideraua ſatiarſi de minuzzoli che cadeuano da la tauola del ricco, e i cani ancora veniuano, e leccauangli le ſue piaghe,

22 הֲוָא דֵּין וּמִית הַו מַסְכְּנָא וַאוּבְלוּהִי מַלְאַכֵא לְעוּבֵּהּ דַּאבְרָהָם אַף הַו דֵּין עַתִּירָא מִית וְאֶתְקְבַר׃

Hor auuenne che il pouero mori, e fu portato dagli Angeli nel ſeno d'Abraam. Poi mori ancor il ricco, e fu ſepolto.

23 וְכַד מֶשְׁתַּנַּק בַּשְׁיוֹל אֲרִים עַיְנַוְהִי מֶן רוּחְקָא וַחְזָא לַאבְרָהָם וְלַלְעָזַר בְּעוּבֵּהּ׃

Et alzando gli occhij ſuoi ne l'inferno, mentre ch'egli era in tormenti, vidde Abraam di lontano, e Lazaro nel ſuo ſeno.

24 וַקְרָא בְּקָלָא רָמָא וֶאֱמַר אָבִי אַבְרָהָם אֶתְרַחַם עֲלַי וְשַׁדַּר לְלָעָזַר דְּנֶצְבּוֹע רִישׁ צֶבְעֵהּ בְּמַיָּא וְנַרְטֵב לִי לֶשָּׁנִי דְּהָא מֶשְׁתַּנַּק אֶנָא בְּשַׁלְהֶבִיתָא הָדָא׃

E gridando, diſſe, Padre Abraam, habbi pietà di me, e manda Lazaro, che intinga l'eſtremità del ſuo dito ne l'acqua, e rinfreſchi la mia lingua: percioche io ſon cruciato in queſta fiamma.

25 אֱמַר לֵהּ אַבְרָהָם בְּרִי אֶתְדַּכַּר דְּקַבֶּלְתְּ טָבָתָךְ בְּחַיָּיךְ וְלָעָזַר בִּישָׁתֵהּ וְהָשָׁא הָא מֶתְתְּנִיחַ הָרְכָא וְאַנְתְּ מֶשְׁתַּנַּק׃

Et Abraam diſſe, Figliuolo, ricordati che tu riceueſti i tuoi beni ne la tua vita, e Lazaro ſimilmente i mali: doue ora egli è conſolato e tu ſei tormentato.

יו

21 וַיִּתְאַו לִשְׂבֹּעַ מִשְּׁבָבִים אֲשֶׁר נָפְלוּ מִשֻּׁלְחַן הֶעָשִׁיר וְגַם הַכְּלָבִים בָּאוּ וְלָקְקוּ אֶת־שְׁחִין אֲבַעְבֻּעוֹתָיו׃

Y deſſeando hartarſe de las migajas que cayan de la meſa del rico: y aun los perros venian, y le lamian las llagas.

22 וַיְהִי בְּמוֹת הַמִּסְכֵּן וַיִּנָּשֵׂא מִן־הַמַּלְאָכִים בְּחֵיק אַבְרָהָם וַיָּמָת גַּם הֶעָשִׁיר וַיִּקָּבֵר׃

Y aconteció que murió el mendigo, y fue lleuado por los Angeles àl regaço de Abraham: y murió tambien el rico, y fue ſepultado.

23 וּבִהְיוֹתוֹ בִּשְׁאוֹל בִּשְׁמָמוֹת וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־אַבְרָהָם מֵרָחוֹק וְלָאעוֹזֶר בְּחֵיקוֹ׃

Y en el Infierno, alcando ſus ojos, eſtando en los tormentos, vido á Abraham lexos, y à Lazaro en ſu regaço.

24 וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר אָבִי אַבְרָהָם חָנֵּנִי וּשְׁלַח אֶת־לָאעוֹזֶר לִטְבֹּל אֶת רֹאשׁ אֶצְבָּעוֹ בַּמַּיִם וִיבַלִּיג אֶת־לְשׁוֹנִי כִּי־מְעֻנֶּה אָנֹכִי בַּלֶּהָבָה הַזֹּאת׃

Entonces el dando bozes, dixo, Padre Abraham, ten miſericordia de mi, y embia á Lazaro que moje la punta de ſu dedo en agua, y refresque mi lenga: porque ſoy atormentado en eſta llama.

25 וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם בְּנִי זְכֹר כִּי לָקַחְתָּ אַתָּה אֶת־טוֹבוֹתֶיךָ בְּחַיֶּיךָ וְלָאעוֹזֶר לְהֵפֶךְ אֶת רָעוֹתָיו וְעַתָּה הוּא נִחָם וְאַתְּ כּוֹאֵב׃

Y dixole Abraham, Hijo, acuerdate que recebiſte tus bienes en tu vida, y Lazaro tambien males: mas aora eſte es conſolado, y tu: atormentado.

ιϛ'.

21. Καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.

Lequel deſiroit eſtre raſſaſié des miettes qui tomboyent de la table du riche, & meſmes les chiens venoyent, & lui lechoyent ſes vlceres.

22. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.

Or aduint que le poure mourut, & qu'il fut porté par les Anges au ſein d'Abraham: or le riche auſſi mourut, & fut enſeueli.

23. Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ.

Et lui eſtant en enfer, & eſleuant les yeux, comme il eſtoit és tormens, il vid de loin Abraham & Lazare au ſein d'icelui.

24. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

Et s'eſcriant, il dit, Pere Abraham, aye pitie de moi, & enuoye Lazare, afin qu'il mouille d'eau le bout de ſon doigt, & qu'il raffreſchiſſe ma langue. car ie ſuis griefuement tormenté en ceſte flamme.

25. Εἶπε δὲ ἀβραὰμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

Et Abraham reſpondit, Fils, ſouuiene toi que tu as receu tes biens & en ta vie, Lazare ſemblablemét les maux: & maintenant il eſt conſolé, & tu es griefuement tormente.

CAP. XVI.

21. Cupiens ſaturari de micis qui cadebant de menſa divitis, (& nemo illi dabat,) ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera eius.

And deſired to bee refreſhed with the crommes that fell from the riche mans table: yea / and the dogges came and licked his ſores.

22. Factum eſt autem ut moreretur mēdicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives: & ſepultus eſt.

And it was ſo that the begger dyed / and was caryed by the Angels into Abrahams boſome. The rich mañ alſo died and was buried.

23. In inferno, elevans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu eius.

And being in hell in torments / he lift vp his eyes / and ſawe Abraham afarre of / and Lazarus in his boſome.

24. Et ipſe clamans dixit, Pater Abrahã, miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

Then he cryed / and ſayde / Father Abraham / haue mercie on me / and ſend Lazarus that hee may dippe the tip of his finger in water / and coole my tongue: for I am tormented in this flame.

25. Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.

But Abraham ſaid / Sonne / remember that thou in thy life time receiuedſt thy pleaſures / and likewiſe Lazarus paines: nowe therefore is he comforted / and thou art tormented.

Das XVI. Capitel.

21. Vnd begeret ſich zu ſättigen von den Broſamen / die von des Reichen Tiſche fielen. Doch kamen die Hunde / vnd lecketen ſeine Schweren.

Oc begerede at mættis aff de Smuler / ſom fulde aff den Rigis Bord. Dog komme Hundene / oc ſlickede hans Saar.

22. Es begab ſich aber / das der Arme ſtarb / vnd ward getragen von den Engeln inn Abrahams ſchoß. Der Reiche aber ſtarb auch vnd ward begraben.

Oc det begaff ſig / at den Fattige døde / oc Englene bare hannem i Abrahams ſkød / Oc den Rige døde ocſaa / oc bleff begraffuen.

23. Als er nun inn der Helle vnd inn der Qual war / hub er ſeine augen auff / vnd ſahe Abraham von ferne / vnd Lazarum inn ſeiner Schoß.

Som hand vaar nu i Helffuede oc i pinen / da opløffte hand ſine Øyen / oc ſaa Abraham longt borte / oc Lazarum i hans Skød.

24. Rieff vnd ſprach: Vater Abraham / erbarme dich mein / vnd ſende Lazarum / daß er das euſſerſte ſeines fingers inns Waſſer tauche / vnd kůle meine zungen / denn ich leide pein inn diſer flammen.

Hand robte oc ſagde / Fader Abraham / Forbarme dig offuer mig / oc ſent Lazarum / at hand dypper det yderſte aff ſin Finger i Vand / oc leſker min Tunge / Thi ieg lider pine i denne Lue.

25. Abraham aber ſprach: Gedencke Son / daß du dein gutes empfangen haſt inn deinem leben / vnd Lazarus dargegen hat böſes empfangen / Nun aber wirdt er getröſtet / vnd du wirſt gepeiniget.

Da ſagde Abraham / Betenck Søn at du haffuer anammet dit gode i dit Liffs tid / oc Lazarus der imod haffuer anammet ont / Men nu ſkal hand trøſtis / oc du ſkalt pinis.

Kapitola XVI.

21. Zadage naſycen býti z drobtuow / kteřijž padali s Stolù Bohatce / (a žadný gemu nedáwal) Ale y Pſy přichazeli / a lijzali nežity geho.

Chcac być náſycon z odrobin ktore pádály z ſtolu bogaczowego / lecz pśi przychodzac lizali rány iego.

22. Y ſtalo ſe že vmřel Žebrák / a neſen geſt od Angeluow do Luona Abrahamowa. Vmřel také y Bohatec / a pohřben geſt.

Y przydálo ſie že vmárl žebrak / á nieśion byl od Aniolow ná lono Abráhámowe: Potym vmárl y bogacz / pogrzebion ieſt.

23. Tehdy w Pekle pozdwijhw očij ſwých když byl w mukách / vzřel Abrahama z daleka / a Lazara w Luonu geho:

A bedac w pieklе podnioſl oczu ſwoich gdy byl w meckach / yoyzral Abráhámá z dáleká á Lázárzá ná lonie ie°.

24. A wolage / řekl: Otče Abrahame / ſmilůg ſe nademnau / a poſſli Lazara ať omočij konec prſtu ſwého w wodě / a ſwažlj yazyk můg / neb ſe mučijm w tomto plameni.

Tedy záwolal / mowiac / Oycze Abráhámie zmiluy nádemna / á poßli Lázárzá áby omoczyl koniec palcá ſwego w wodzie á ochlodzil iezyk moy / bociem vtrapion w thym plomieniu.

25. Y řekl gemu Abraham: Synu / rozpomeň ſe / že gſy bral dobré wěcy w žiwotě twém / á Lazar též zlé: Protož nynij tento ſe těſſý / ale ty ſe mučijſs

Ale Abráhám powiedzial / Synu / roſpomni żeś bral dobra tweza żywothá twego / á Lázarz tež niewczáſy / á tak on teraz vżywa pociechy á tyś záśie ieſt meczon.

יו

26 וְעַם הָלֵין כֻּלְהֵין הוּתָא רַבְּתָא סִימָא בֵּינַין וַלְכוֹן דַּאילֵין דְּצָבֵין מְכָא ד דְיֶעְבְּרוּן לְוָתְכוֹן לָא י יֶשְׁכְּחוּן וְאַף־לָא דְּמֶן תַּמָּן יֶעְבְּרוּן לְוָתַן׃

Et oltre à tutto queſto, tra noi e voi è poſta vna gran profondità, in tal modo che quei che vogliono di qui paſſare à voi, non poſſono, ne di coſti trapaſſare à noi.

27 אֲמַר לֵהּ מָדֵין בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ אָבִי דְּתְשַׁדְּרִיוְהִי לְבֵית אָבִי׃

Et egli diſſe, Io ti prego dunque, padre, che tu lo mandi à caſa del padre mio.

28 חַמְשָׁא גֵּיר אַחִין אִית לִי יָאזֵל יַסְהֵד אֶנּוּן דְּלָא אָף הָנוּן יֵאתוּן לְדוּכְתָא הָדָא דְּתַשְׁנִיקָא׃

La doue io ho cinque fratelli, à renderne loro teſtimonianza, a fine che ancor eſſi non vengano in queſto luogo di tormento.

29 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם אִית לְהוֹן מוּשֶׁא וַנְבִיֵּא יִשְׁמְעוּן אֶנּוּן׃

Abraam gli diſſe, Eſſi hanno Moiſe e i Profeti, odano quelli.

30 הָו דֵּין אֲמַר לֵהּ לָא אָבִי אַבְרָהָם אֶלָּא אֶן אֱנָשׁ מֶן מִיתֵא יָאזֵל לְוָתְהוֹן תָּיְבִין׃

Ma egli diſſe, Non, padre Abraam: ma piu toſto ſe alcuno de morti andarà à loro ſi ridurranno à penitentia.

31 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם אֶן לְמוּשֶׁא וְלַנְבִיֵּא לָא שָׁמְעִין אַף לָא אֶן אֱנָשׁ מֶן מִיתֵא יְקוּם מְהַיְמְנִין לֵהּ׃

Et egli diſſe à lui, Se eſſi non odeno Moiſe e i Profeti, ne anco crederanno, ſe bene alcun de morti riſuſcitaſſe.

יז

1 וְאֶמַר הָוָא יֵשׁוּע ל לְתַלְמִידוֹהִי לָא מְשַׁכְּחָא דְּלָא יֵאתוּן מַכְשׁוֹלֵא וַי דֵּין לְהָו דִּבְאִידֵהּ יֵאתוּן׃

Diſſe ancora à i ſuoi diſcepoli, Egli è impoſſibile che non auuengano de gli ſcandali. ma guai à colui per colpa di cui auuengono.

יו

26 וְעַל־כָּל זֹאת בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם תְּהוֹם רַבָּה הוּשָׂמָה וַאֲשֶׁר חָפְצוּ לַעֲבֹר מִפֹּה אֲלֵיכֶם לֹא יוּכְלוּ וּמִשָּׁם אֵינָם אֵלֵינוּ יַעֲבֹרוּ׃

Y demas de todo eſto, vna grande ſima eſta confirmada entre noſotros y voſotros, que losque quiſieren paſſar de aqui à voſotros, no pueden, ni de allà paſſer acà.

27 וַיֹּאמֶר וְשׁוֹאֵל אָנֹכִי מִמְּךָ אָבִי אֲשֶׁר תִּשְׁלַח אוֹתוֹ אֶל־בֵּית אָבִי׃

Y dixo, Ruegote pues padre, que lo embies à la caſa de mi padre.

28 כִּי הָיוּ לִי חֲמֵשֶׁת אַחִים אֲשֶׁר יָעִיד לָהֶם פֶּן גַּם הֵמָּה יָבוֹאוּ בִּמְקוֹם שְׁמָמָה הַזֹּאת׃

Porque tengo cinco hermanos, paraque les proteſte: porque no vengan ellos tambien en eſte lugar de tormento.

29 וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְרָהָם יֵשׁ לָהֶם מֹשֶׁה וְהַנְּבִיאִים אוֹתָם יִשְׁמְעוּ׃

Y Abraham le dize A Moyſen y à los Prophetas tienen, oygan à ellos.

30 וְהוּא אָמַר לֹא כֵּן אָבִי אַבְרָהָם כִּי אִם אִישׁ מִמֵּתִים יָבוֹא אֲלֵיהֶם אָז תָּשׁוּבוּ מֵעְרָתָם׃

El entonces dixo, No, padre Ahraham: mas ſi alguno fuere à ellos de los muertos, ſe emmendaràn.

31 וַיֹּאמֶר לוֹ אִם לְמֹשֶׁה וְלַנְּבִיאִים לֹא יִשְׁמְעוּ וְלֹא אִם אִישׁ מִמֵּתִים יָקוּם יַאֲמִינוּ׃

Mas Abraham le dixo, Si no oyen à Moyſen y à los Prophetas, tampoco ſe perſuadiràn, ſi alguno ſe leuantare de los muertos.

יז

1 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו בִּלְתִּי יְכֹלֶת הִיא אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא מִכְשׁוֹל וְאוֹי לוֹ אֲשֶׁר בּוֹ יָבוֹא׃

Y A ſus Diſcipulos dize, Impoſſible es que no vengan eſcandalos: mas ay de aquel por quien vienen.

ιϛ′.

26. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.

Et outre tout cela il y a vne grande abiſme eſtablie entre vous & nous: tellement que ceux qui veulent paſſer d'ici vers vous, ne le peuuent: ne de la paſſer ici.

27. Εἶπε δὲ, ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

Et il dit, Ie te prie donc, pere, que tu l'enuoyes en la maiſon de mon pere.

28. Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

Car i'ai cinq freres, afin qu'il leur en atteſte: de peur qu'eux auſſi ne vienent en ce lieu de torment.

29. Λέγει αὐτῷ ἀβραάμ. ἔχουσι μωσέα, καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.

Abraham lui reſpondit, Ils ont Moyſe & les Prophetes, qu'ils les eſcoutent.

30. Ὁ δὲ εἶπεν, οὐχὶ πάτερ ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσουσι.

Mais il dit, Non, pere Abraham: mais ſi quelcun des morts va vers eux, ils s'amenderont.

31. Εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Et Abraham lui dit, S'ils n'eſcoutent Moyſe & les Prophetes, non plus ſeront-ils perſuadés quand bien quelcun dés, morts reſſuſcitera.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς, ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται.

Or il dit à ſes diſciples, Il ne ſe peut faire que ſcandales n'aduient: toutesfois mal-heur à celui par qui ils aduienent.

CAP. XVI.

26. Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnũ firmatum eſt: ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.

Beſides all this/ betweene you and vs there is a great gulfe ſet/ ſo that they which would goe from hence to you/ cannot/ neither can they come from thence to vs.

27. Et ait, Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.

Then he ſaide/ I pray thee therefore father/ that thou wouldeſt ſende him to my fathers houſe.

28. Habeo enim quinque fratres: ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

(For I haue fiue brethren) that he may teſtifie vnto them/ leaſt they alſo come into this place of torment.

29. Et ait illi Abraham, Habent Moyſen & prophetas: audiant illos.

Abraham ſaid vnto him/ They haue Moſes and the Prophets: let them heare them.

30. At ille dixit, Non, pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

And he ſaid/ Nay/ father Abraham: but if one came vnto them from the dead/ they will amend their liues.

31. Ait autem illi, Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

Then he ſaid vnto him/ If they heare not Moſes and the Prophets/ neither will they be perſwaded/ though one riſe from the dead againe.

CAP. XVII.

ET ait ad diſcipulos ſuos, impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala: væ autem illi per quem veniunt.

Then ſaide he to the diſciples/ It can not be auoyded/ but that offences will come/ but wo be to him by whome they come.

Das XVI. Capitel.

26. Vnd über das alles/ iſt zwiſchen vns vnd euch eine groſſe klufft befeſtiget/ daß die da wolten von hinnen hinab fahren zu euch/ können nicht/ vnd auch nit von dannen zu vns herüber fahren.

Oc offuer alt dette/ er mellem oſſ oc eder it ſtort ſuellinde dyb befeſt/ at de ſom ville fare her fra ned til eder/ kunde icke/ oc icke heller fare der fra hid offuer til oſſ.

27. Da ſprach er: So bitte ich dich Vater/ daß du jhn ſendeſt inn meines Vaters Hauß.

Da ſagde hand/ ſaa beder ieg dig Fader/ at du ſender hannem til min Faders Huſſ.

28. Denn ich habe noch fünff Brüder/ daß er inen bezeuge/ auff daß ſie nicht auch kommen an diſen ort der Qual.

Thi ieg haffner end nu fem Brødre/ at hand kand vidne faar dem/ Paa dette de ſkulle oc icke komme i denne Pinis ſted.

29. Abraham ſprach zu jhm: Sie haben Moſen vnd die Propheten/ laß ſie dieſſelbigen hören.

Abraham ſagde til hannem/ De haffue Moſe oc Propheterne/ Lad dem høre dem.

30. Er aber ſprach: Nein/ Vater Abraham/ ſondern wenn einer von den Todten zu jnen gienge/ ſo würden ſie buſſe thun.

Da ſagde hand/ Ney Fader Abraham/ Men der ſom en aff de Døde ginge til dem/ da giorde de Penitentze.

31. Er ſprach zu jm: hören ſie Moſen vnd die Propheten nicht/ ſo werden ſie auch nicht glauben/ ob jemand von den Todten aufferſtünde.

Hand ſagde til hannem/ Høre de icke Moſe oc Propheterne/ da tro de icke heller/ om nogen opſtode fra de Døde.

Das XVII. Capitel.

ER ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Es iſt vnmüglich daß nicht Ergerniſſe kommen. Wehe aber dem durch welchen ſie kommen.

OC hand ſagde til ſine Diſciple/ Det er vmuelige at der ſkal ey komme forargelſe. Men we den/ ved huilcken hun kommer.

Kapitola XVI.

26. A nad to nadewſſecko mezy námi a wámi Cýl weliký vtwrzen geſt/ aby ti kteřijž chtij odſud k wám gijti nemohli/ ani odonud ſem přigijti.

A nád tho wßytko miedzy námi y wami odchlan wielka poſtánowioná ieſt/ iż ći ktorzyby z tad chćieli przeydź do was/ nie moga/ áni z thámtad przeydź owdźie.

27. Y řekl: Tedy proſým tebe otče/ aby ho poſlal do domu Otce mého

Ale on rzekł/ Proßećie tedy Oycze aby ś go poſłał do domu oycá mego.

28. Nebť mám pět bratrůw/ ať gim ſwědčij/ aby y ony nepřiſſli do tohoto mijſta muk.

Abowiem mam pieć bráćiey/ áby im tego poświadczył/ iżby theż oni nie przyßli ná to mieyſce męki.

29. Y řekl gemu Abraham: Magijť Moyžijſſe a Proroky/ nechť gich poſlauchagij.

Lecz mu powiedział Abráhám/ Máiac Moiżeßá y Proroki/ niech że ich ſłucháia.

30. A on řekl: Nic Otče Abrahame/ ale kdyby kdo z mrtwých ſſel k nim/ Pokánij by činili.

Ale on rzekł/ Nie Oycze Abráhámie/ Ale gdyby ktho z vmárłych ßedł do nich/ wżdy ſie vznáia.

31. Y řekl gemu Geſtliže Moyžijſſe a Prorokuow neposlauchagij/ aniž byť kdo z Mrtwých wſtal vwěřij gemu.

Tedy mu powiedział Abráhám/ Jeſliżeć Moiżeßá y Prorokow nie poſłucháia/ tedyć y żadnemu choćby z martwych ocućił/ nie vwierzą.

Kapitola XVII.

K Včedlnijkuom pak ſwým/ řekl: Nenij možné/ aby nepřiſſla pohorſſenij: ale běda tomu ſkrze kohož přichazegij.

POthym mowił do ſwych zwolennikow/ Nie możeć być áby zgorßenia nie miáły przyidź/ ále biádá themu przez ktorego przychodzą.

יז

2 פַּקָח הֲוָא לֵהּ אִלּוּ רְחַיָּא דַּחְמָרָא תְּלִיָא בְּצַוְרֵהּ וּשְׁדָא בְּיַמָּא אוֹ דִּיכַשֵּׁל לְחַד מִן הָלֵין זְעוּרֵא׃

Piu vtile gli ſarebbe che vna macina da aſini gli fuſſe poſta intorno al collo, e fuſſe gittato nel mare, che ſcandalizare vn di queſti piccioli:

3 אֶזְדַּהֲרוּ בְּנַפְשְׁכוֹן אֶן נֶחְטָא אָחוּךְ כְּאִי בֵּהּ וְאֶן תָּאֵב שְׁבוּק לֵהּ׃

Habbiate ui cura: Se il tuo fratello peccarà verſo di te, riprendilo: e ſe ſi pentira, perdonagli,

4 וְאֶן שְׁבַע זַבְנִין בְּיַוְמָא נֶסְכֵּל בָּךְ וְשַׁבַע זַבְנִין בְּיוֹמָא נֶתְפְּנֵא לְוָתָךְ וְנֵאמַר דְּתָאֵב אֶנָא שְׁבוּק לֵהּ׃

E ſe ben ſette volte il giorno peccaſſe verſo di te, è ſette volte il giorno ritorni à te, dicendo: Io mi pento: perdonagli?

5 וְאֶמַרוּ שְׁלִיחֵא לְמָרַן אוֹסֵף לַן הַיְמָנוּתָא׃

Gli Apoſtoli poi diſſero al Signore, Accreſcici la fede.

6 אֶמַר לְהוֹן אֶן אִית הֲוָא לְכוֹן הַיְמָנוּתָא אַיְךְ פֶּרְדְּתָא דַּחַרְדְּלָא אָמְרִין הֲוֵיתוֹן לְתוּתָא הָנָא דְּאֶתְעַקַּר וְאֶתְנַצַּב בְּיַמָּא וּמֶשְׁתַּמַּע הֲוָא לְכוֹן׃

Il Signor diſſe, Se voi haueſte fede quanto vn grano di ſenape direſte à queſto moro, Diradicati, e trapiantati nel mare: & obbedirebbeui.

7 מַנוּ מֶנְּכוֹן דְּאִית לֵהּ עַבְדָּא דְּדָבַר פַּדָּנָא אוֹ דְּרָעֵא עָנָא וְאֶן נֵאתֵא מִן חַקְלָא נֵאמַר לֵהּ מֶחְדָּא עְבַר אֶסְתַּמַּךְ׃

Chi è di voi che hauendo vn ſeruitore che ari, ò che paſca le beſtie, li dica ſubbito ch egli è ritornato dal campo, Paſſa la, è ponti à tauola.

8 אֶלָּא אָמַר לֵהּ טַיֵּב לִי מֵדֶם דְּאַחְשֵׁם וְאֶסוּר חַצַיְךְ שַׁמְּשַׁיְנִי עְדַמָּא דְּאֶלְעַס וְאֶשְׁתֵּא וּבָתַרְכֵּן אַף אַנְתְּ תֶּלְעַס וְתֶשְׁתֵּא׃

E non piu toſto li dica, Apparecchiami da cenare, e cignti, e ſeruimi, infin che io habbi mangiato e beuuto: e poi mangiarai e beuarai tu?

יז

2 טוֹב לוֹ אֲשֶׁר רֶכֶב הַחֲמוֹר יְתֻלֶּה עַל־צַוָּארוֹ וְיֻשְׁלַךְ אֶל־הַיָּם מֵהַכְשִׁיל אַחַד הַצְּעִירִים הָאֵלֶּה׃

Mejor le fuera, ſi vna muela de vn molino de aſno le fuera pueſta àl cuello, y fuera echado en la mar, que eſcandalizar vno de eſtos pequennitos.

3 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם אִם יֶחֱטָא בְךָ אַחִיךָ וְתִגְעַר בּוֹ וְאִם יָשׁוּב מֵרָעָתוֹ הֶרֶת מִמֶּנּוּ׃

Mirad por voſotros. Si peccare contra ti tu hermano, reprehendelo: y ſi ſe arrepintiere, perdonale.

4 וְעִם שֶׁבַע פְּעָמִים בַּיּוֹם יֶחֱטָא בָךְ וְשֶׁבַע פְּעָמִים בַּיּוֹם יָשׁוּב אֵלֶיךָ לֵאמֹר נִחַמְתִּי וְתִשָּׂא לוֹ׃

Y ſi ſiete vezes al dia peccare contra ti, y ſiete vezes àl dia ſe boluiere à ti, diziendo, Peſame; perdonale.

5 וַיֹּאמְרוּ תַּלְמִידִים אֶל־הָאָדוֹן הוֹסִיף לָנוּ אֶת־אֱמוּנָה׃

Y dixeron los Apoſtoles àl Sennor, Augmenta nos la fe.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם יֵשׁ לָכֶם אֱמוּנָה כְּמוֹ גַּרְגַּר הַחַרְדָּל וַתֹּאמְרוּ לְשִׁקְמָה הַזֹּאת שָׁרְשִׁי וְהִשָּׁתְלִי בַּיָּם וְתִשְׁמַע לָכֶם׃

Entonces el Sennor dixo, Si tuuieſſedes fe como vn grano de moſtaza, diriades à eſte ſycomoro, Deſarraygate, y plantate en la mar, y obedeceros ya.

7 מִי מִכֶּם יֵשׁ לוֹ עֶבֶד חֹרֵשׁ אוֹ־רוֹעֶה אֲשֶׁר אִם יָבוֹא מִן הַשָּׂדֶה יֹאמַר לוֹ בְּבֵתְךָ לֵךְ וּסְעַד לִבְּךָ פַּת לֶחֶם׃

Y qual de voſotros tiene vn ſieruo que ara, o apacienta, que buelto del campo le diga luego, Paſſa ſientate à la meſa?

8 הֲלֹא יֹאמַר אֵלָיו הָכֵן אֲשֶׁר אֹכַל בָּעֶרֶב וַחֲגוֹר מָתְנֶיךָ וְשָׁרְתֵנִי עַד־כִּי אֹכַל וְאֶשְׁתֶּה וּמֵאַחֲרֵי כֵן תֹּאכַל וְתִשְׁתֶּה גַּם אָתָּה׃

No le dize antes, Adereça que cene, y arremangate, y ſirueme haſta que aya comido y beuido: y deſpues deeſto come tu y beue?

ιζ.

2. Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔῤῥιπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

Il lui vaudroit mieux qu'on lui miſt vne pierre de meule á l'entour de ſon col, & qu'il fuſt ietté en la mer, que de ſcandalizer vn ſeul de ces petis.

3. Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

Prenez garde à vous. Si donc ton frere a peché enuers toi, repren-le: & s'il s'amende, pardonne lui.

4. Καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

Et ſi ſept fois le iour il a peché enuers toi, & que ſept fois le iour il retourne à toi, diſant, Ie me repen: tu lui pardonneras.

5. Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.

Lors les Apoſtres dirent au Seigneur, Augmente nous la foy.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Et le Seigneur dit, Si vous auiez foy autant gros comme eſt vn grain de ſemence de mouſtarde, vous pourriez dire à ce meurier, Deſracine toi, & te plante en la mer: il vous obeiroit.

7. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως, παρελθὼν ἀνάπεσαι.

Mais qui eſt celui d'entre vous qui ait un ſeruiteur labourant, ou paiſſant le beſtial, qui le voyant retourner des champs, lui die, Auance-toi incontinent, & te mets à table:

8. Ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;

Et ne lui die pluſtoſt Appreſte moi à ſouper, & te trouſſe & me ſers iuſqu'à ce que i'aye mangé & beu: & apres cela tu mangeras & boiras?

CAP. XVII.

2. Vtilius eſt illi ſi lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiiciatur in mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.

It were better for him that a great milſtone were hanged about his necke/ and that he were caſt into the ſea/ then that he ſhould offend one of theſe litle ones.

3. Attendite vobis, Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi.

Take heede to your ſelues: if thy brother treſpaſſe againſt thee/ rebuke him: and if he repent/ forgiue him.

4. Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me, dimitte illi.

And though he ſinne againſt thee ſeuen times in a day/ and ſeuen times in a day turne againe to thee/ ſaying/ It repenteth me/ thou ſhalt forgiue him.

5. Et dixerunt Apoſtoli Domino, Adauge nobis fidem.

And the Apoſtles ſaid vnto the Lord/ Increaſe our faith.

6. Dixit autem Dominus, Si haberetis fidem ſicut granum ſinâpis, diceretis huic arbori moro, Eradicare & tranſplantare in mare: & obediret vobis.

And y Lord ſaid/ If ye had faith/ as much as is ragaine of muſtarde ſeede/ & ſhoulde ſay vnto this mulberie tree/ Plucke thy ſelfe vp by the rootes/ and plant thy ſelfe in the ſea/ it ſhould euen obey you.

7 Quis autem veſtrum habens ſervum arantem aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi, Statim tranſi, & recumbe.

Who is it alſo of you/ that hauing a ſeruant plowing or feeding cattell/ would ſay vnto him by and by/ when he were come from the field/ Go/ and ſit downe at table?

8. Et non dicet ei, Para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi donec manducem & bibam, & poſt hæc tu manducabis & bibes?

And would not rather ſay to him/ Dreſſe wherewith I may ſuppe/ & girde thy ſelfe/ and ſerue mee/ till I haue eaten and drunken/ and afterwarde eate thou/ and drinke thou?

Das XVII. Capitel.

2. Es were jm nůtzer/ daß man einen Můlſtein an ſeinen Halß henget/ vnd wůrffe jhn inns Meer/ denn daß er diſer kleinen einen ergert.

Det vaare hannem nytteligere/ at mand hengde en Mølle ſten paa hans halſſ/ oc kaſte hannem i Haffuit/ end hand forargede en aff diſſe Smaa.

3. Hůtet euch. So dein Bruder an dir ſůndiget/ ſo ſtraffe jhn/ vnd ſo er ſich beſſert/ vergib jhm.

Vocter eder. Der ſom din Broder ſynder mod dig/ da ſtraffe hannem/ Oc der ſom hand bedrer ſig/ da giff hannem til.

4. Vnd wenn er ſiebenmal des tages an dir ſůndigen wůrde/ vnnd ſiebenmal des tages widerkeme zu dir/ vnd ſpreche/ Es reuet mich/ ſo ſolt du jhm vergeben.

Oc der ſom hand ſyndede ſiu gonge mod dig om dagen/ oc komme ſiu gonge igen til dig om dagen/ oc ſagde/ Det fortryder mig/ Da ſkalt du giffue hannem til.

5. Vnd die Apoſtel ſprachen zu dem HErren: Stercke vns den Glauben.

Oc Apoſtlene ſagde til HERREN/ Styrcke oſſ troen.

6. Der HERR aber ſprach: Wenn jr Glauben habt/ als ein Senffkorn/ vnd ſaget zu diſem Maulbeerbaum/ reiß dich auß/ vnd verſetze dich inns Meer/ ſo wird er euch gehorſam ſein.

Oc HERREN ſagde/ Der ſom it haffue tro/ ſom it Senepskorn/ oc ſige til dette Morbær træ/ Røck dig op/ oc ſæt dig hen i Haffuit/ da ſkal det vere eder lydigt.

7. Welcher iſt vnter euch/ der einen Knecht hat/ der jm pflůget/ oder das Vihe weidet/ wenn er heim kompt vom Felde/ daß er jhm ſage: Gehe bald hin/ vnd ſetze dich zu Tiſche?

Huilcken er iblant eder/ ſom haffuer en Suend/ der pløyer aller vocter Fæ/ at hand ſiger til hannem/ naar hand kommer hiem aff marcken/ Gack ſtrax hen/ oc ſæt dig til bortz?

8. Iſts nicht alſo? daß er zu jhm ſaget: Richte zu/ daß ich zu Abend eſſe/ ſchůrtze dich/ vñ diene mir/ biß ich eſſe vnd trincke/ darnach ſolſt du auch eſſen vnd trincken.

Er det icke ſaa? at hand ſiger til hannem/ Red til/ det ieg ſkal æde at afften/ ſkørte dig/ oc tien mig/ ſaa lenge ieg æder oc dricker/ Der effter ſkalt oc du æde oc drycke.

Kapitola XVII.

2. Vžitečnĕgij geſt gemu/ kdyby kámen žernowý wložen byl na hrdlo geho/ a vwržen byl do moře/ nežliby pohorſſyl gednoho z malíčkých těchto.

Lepiey áby mu był záłożon kámień młyńſki około ſzyie á był wrzucon w morze/ niżliby miał zgorſzyć iednego tych máluczkich.

3. Oſtřte ſe/ zhřeſſyli proti tobě Bratr twůg/ potreſtcy ho: a budeli toho želeti/ odpuſt mu.

Strzeżcież ſie. á ieſliżby zgrzeſzył przeciw tobie brát twoy/ karz go ſłowy/ á ieſliżby ſie vznał/ odpuść mu.

4. A byť pak ſedmkrát za den zhřeſſyl proti tobě/ a ſedmkrát za den obrátil ſe k tobě/ ř.a: Žel mi toho/ odpuſt mu.

A choćiażby śiedmkroć zgrzeſzył przeciw tobie/ y śiedmkroć przez dzień náwroćił ſie k tobie/ mowiąc/ Vznałem ſie/ odpuść mu.

5. I řekli Apoſſtolé PAnu: Přiſpoř nám wijry.

Tedy rzekli Apoſtołowie Pánu/ Przymnoż nam wiáry.

6. I řekl PAN: Kdybyſſte měli wijru yako zrno horčičné/ a řekli tomuto Stromu Moruſſy/ wykořeň a přeſaď ſe do Moře/ vpoſſlechlby wás.

Ale im Pan powiedział/ Jeſlibyſcie mieli ták wiele wiáry iáko ziárno gorczyczne/ á rzeklibyśćie temu Sykáminowi/ Wyrwi ſie z korzeniá á wſadź ſie w morzu/ thedyćby wám było poſłuſzne.

7. Kdo pak z wás má Služebnijka geſſto woře a neb paſe/ a tomu když ſe s Pole wrátij/ zdali dij: Hned gdi a ſeď za ſtuol:

A ktoż z was ieſt coby miał ſługe orzącego y páſącego: ktory gdyby ſie z polá wroćił/ náthychmiaſtby mu rzekł/ Chodź á śiadź.

8. A ne dij gemu: Připraw cobych wečeřeti měl/ a opáſſyc ſe ſluž mi až ſe nagijm a napigi/ a potom y ty pogijs a napigeſs ſe?

A zaż mu rádſzey nie rzecze/ Nágothuy cobych wieczerzał/ á przepáſawſzy ſie ſłuż mi áż ſie náiem y nápię/ á potym też ty iedz y piy?

יז

9 למא טיבותה מקבל הו עבדא דעבד מדם דאתפקד לה לא סבר אנא :

Reſta egli obligato à quel ſeruitore, per hauer egli fatto cio che gli era ſtato comandato? Io non lo penſo.

10 הכנא אף אנתון מא דעבדתון כלהין אילין דפקידן לכון אמרו דעבדא חנן בטילא דמדם דחיבין הוין למעבד עבדן :

Coſi ancor voi quando hauerete fatte tutte le coſe che vi ſon comandate, dite, Noi ſiamo ſerui inutili: habbiam fatto quello che doueuamo fare.

11 והוא דכד אזל ישוע לאורשלם עבר הוא בית שמריא לגלילא :

Et auuenne mentre ch'egli andaua in Ieruſalem, ch'ei paſſaua per il mezo di Samaria e Galilea.

12 וכד קריב למעל לקריתא חדא ארעוהי עסרא אנשין גרבא וקמו מן רוחקא :

Et entrando in vn certo borgo, ſi gli fecero incontro dieci lebbroſi, i quali ſi fermorono di lontano.

13 וארימו קלהון ואמרין רבן ישוע אתרחם עלין :

Et alzorono la lor voce, dicendo, IESV precettore, habbi pietà di noi.

14 וכד חזא אנון אמר להון זלו חוו נפשכון לכהנא וכד אזלין אתדכיו :

I quali hauendo egli veduti, diſſe loro, Andate, moſtrateui à i Sacerdoti. Poi auuenne che eſſi ne l'andare, furono mondati.

15 חד דין מנהון כד חזא דאתדכי הפך לה ובקלא רמא משבח הוא לאלהא :

Et vn di loro come ſi vidde eſſer mondato ritornò glorificando Iddio ad alta voce.

16 ונפל על אפוהי קדם רגלוהי דישוע כד מודא לה והו הנא שמריא הוא :

E gittoſſi giu con la faccia à i piedi di eſſo IESV, ringratiandolo: & era coſtui Samaritano.

יז

9 אם יקדם פני עבד ההוא בתודה כי־עשה את־אשר צוה הוא לא מדמה אנכי :

Por ventura haze gracias àl ſieruo porque hizo loque le auia ſido mandado: Pienſo que no.

10 כן גם אתם אם עשיתם כל אשר צוו להם אמרו כי־עבדים נאלחים אנחנו כי־את־אשר חובים אנחנו לעשות עשינו :

Anſi tambien voſotros, quando ouierdes hecho todo lo que os es mandado, dezid, Sieruos inutiles ſomos: porque loque deuiamos de hazer, hezimos.

11 ויהי־בלכתו ירושלימה ויעבר בתוך שומרון וגלילה :

Y aconteció que yendo el à Ieruſalem, paſſaua por medio de Samaria, y de Galilea.

12 ובבואו אל־טירה אחת ויקראו לו עשרה אנשים מצורעים אשר עמדו מרחוק :

Y entrando en vna aldea, vinieron le al encuentro diez hombres leproſos: los quales ſe pararon de lexos.

13 והמה נשאו את קולם לאמר ישוע רבינו חננו :

Y alçaron la boz diziendo Ieſus Maeſtro, ten miſericordia de noſotros.

14 ובראותם אמר אליהם לכו והראו את נפשכם לכהנים ויהי־בלכתם ויטהרו :

Los quales como el vido, dixoles, Id, moſtraos á los Sacerdotes. y aconteció, que yendo ellos fueron limpios.

15 ואחד מהם כאשר ראה כי־נרפא הוא וישב בקול גדול ויכבד את־האלהים :

Entonces el vno deellos como ſe vido que era limpio, boluió, glorificando à Dios à gran boz.

16 ויפל על־פניו אל־רגליו להודות לו והוא היה שומרוני :

Y derriboſe ſobre ſu faz à ſus pies haziendole gracias: y eſte era Samaritano.

ιζ.

9. Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.

Sait-il gré à ce ſeruiteur-la pource qu'il a fait ce qui lui auoit eſté commandé? Ie ne le cuide pas.

10. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

Vous auſſi ſemblablement, quand vous aurez fait toutes les choſes qui vous ſont commandees, dites Nous ſommes ſeruiteurs inutiles: d'autant que nous eſtions tenus de faire, nous l'auons fait.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας.

Et aduint qu'en allant en Ieruſalem, il paſſoit par le milieu de Samarie & de Galilee.

12. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόῤῥωθεν.

Et comme il entroit en vne bourgade, dix hommes lepreux le rencontrerent, leſquels s'arreſterent de loin,

13. Καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν, λέγοντες· ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

Et eſleuerent leurs voix, diſans Ieſus, noſtre maiſtre aye pitie de nous.

14. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν.

Et quand il les eut veus, il leur dit, Allez, monſtrez-vous aux Sacrificateurs. Et aduint qu'en s'allant ils furent nettoyés.

15. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.

Et vn d'entr'eux voyant qu'il eſtoit gueri, s'en retourna, glorifiant Dieu à haute voix.

16. Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης,

Et ſe ietta en terre ſur ſa face aux pieds d'icelui rendant graces. Or icelui eſtoit Samaritain.

CAP. XVII.

9. Nunquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperaverat? Non puto.

Doeth he thanke that ſeruant / because he did that which was commanded vnto him? I trow not.

10. Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

So likewiſe ye/ when ye haue done all thoſe thinges / which are commanded you/ſay / We are vnprofitable ſeruants: we haue done that which was our duetie to doe.

11. Et factum eſt, dum iret in Ieruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam.

And ſo it was when he went to Jeruſalem/that he paſſed through the middes of Samaria and Galile.

12. Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè.

And as he entred into a certaine towne/ there met him ten men that were lepers/which ſtoode afarre of.

13. Et levaverunt vocem, dicentes, Ieſu præceptor, miſerere noſtri.

And they lift vp their voyces / and ſaid / Jeſus / Maſter / haue mercy on vs.

14. Quos ut vidit, dixit, Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factū eſt, dum irent, mundati ſunt.

And when he ſaw them/he ſaid vnto them / Go / ſhewe your ſelues vnto the Prieſts. And it came to paſſe / that as they went/ they were clenſed.

15. Vnus autē ex illis, ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum.

Then one of them / when he ſawe that he was healed / turned backe / and with a loud voyce praiſed God.

16. Et cécidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

And fell downe on his face at his feete / and gaue him thankes: and he was a Samaritane.

Das XVII. Capitel.

9. Dancket er auch dem ſelbigen Knechte / daß er gethan hat / was jm befohlen war? Ich meine es nicht.

Tacker hand oc den ſamme Suend at hand giorde det ſom hannem vaar befalet? Jeg men der icke.

10. Alſo auch jhr / wenn jhr alles gethan habt / was euch befolhen iſt / ſo ſprechet: Wir ſind vnnůtze Knechte/ wir haben gethan das wir zu thun ſchuldig waren.

Lige ſaa oc i / Naar i haffue giort alt det/ ſom eder er befalet/ da ſiger/ Wi ere wnyttelige Tienere / wi giorde det / ſom wi vaare plictig at gøre.

11. Vnd es begab ſich da er reiſete gen Jeruſalem / zog er mitten durch Samarien vnd Galileam.

Oc det begaff ſig / der hand reyſde til Jeruſalem/ drog hand mit igennem Samarien och Galileen.

12. Vnd als er in einen Marckt kam/ begegneten jm zehen außſetzige Månner/ die ſtunden von fernen.

Oc ſom hand kom i en By / møtte hannem thi ſpedalſke Mend / de ſtode longt borte.

13. Vnd erhuben jhre ſtimme / vnd ſprachen: Jeſu lieber Meiſter / erbarme dich vnſer.

Oc opløffte deris røſt/ oc ſagde / Jheſu kære Meſtere / Forbarme dig offuer oſſ.

14. Vnd da er ſie ſahe / ſprach er zu jnen: Gehet hin / vnd zeiget euch den Prieſtern. Vnd es geſchach/da ſie hin giengen / worden ſie rein.

Oc der hand ſaa dem / ſagde hand til dem / Gaar bort/ oc beter eder faar Preſterne. Och det ſkede / der de ginge bort / bleffue de rene.

15. Einer aber vnter jhnen / da er ſahe/ daß er geſund worden war/ kehret er vmb/ vnd preiſet Gott mit lauter ſtimme.

Oc en iblant dem/ der hand ſaa/ at hand vaar bleffuen karſk / vende hand til bage / oc priſede Gud met høy røſt.

16. Vnd fiel auff ſein angeſicht / zu ſeinen fůſſen / vnd dancket jhm / vnnd daß war ein Samariter.

Oc falt paa ſit anſict / til hans Føder / oc tacked hannem oc det vaar en Samaritan.

Kapitola. XVII.

9. Zdaliž děkuge ſlužebnijku tomu žegeſt včinil což gemu rozkázal? Nezdá mi ſe.

Zali dźiekuie ſludze onemu kthory czyni to co mu roſkazano? Nie widźimi ſie.

10. Tež y wy/ když včinijte wſſeckny wěcy kteréž gſau wám přikázány/ řcete: Služebnijcy nevžitečnij gſme: co gſme měli včiniti/včinili gſme.

Tákże y wy gdy vczynićie wßytko co wam ieſt roſkazano / mowćie Sludzy nieużyteczni ieſtechmy / bo to cochmy byli winni vczynilichmy.

11. Y ſtalo ſe když ſſel do Geruzaléma / bral ſe ſkrze Samařij a Galilei.

Y ſtáło ſie gdy ßedł do Jeruzálem/ iż on przechodźił przez poſrzodek Sámáryey y Galiley.

12. A když wcházel do něyakého Městečka/ potkalo ſe s nim deſet Mužůw malomocných/ kteřijžto ſtáli zdaleka.

A gdy wchodźił do niektorego miáſteczká/ tedy zábieżeli mu dźieśiec meżow tredowátych / kthorzy ſtánęli z dáleká.

13. A pozdwijhli hlaſu řkauce: Gežijſſy přikazateli / ſmilug ſe nad námi.

Y krzykneli głoſem mowiac/ Jezuſie Miſtrzu zmiłuy ſie nád námi.

14. Kteréžto on když vzřel řekl: Gděte/vkažte ſe Kněžijm. Y ſtalo ſe že když ſſli / očiſſtěni gſau.

A on ie vyzrawßy/ rzekł do nich/ Odßedßy okażcie ſie kápłanom/ y ſtáło ſie że gdy ßli w droge oczyſcieni ſa.

15. Geden pak z nich yakž vzřel že geſt očiſſtěn / nawrátil ſe s welikým hlaſem welebě Boha.

Ale ieden z nich gdy vyzrał że był vzdrowion/ wroćił ſie chwaląc Bogá głoſem wielkim.

16. A padl na twář před nohy geho dijky čině / a ten byl Samarytán.

Y padł ná oblicze ſwe v nog iego czyniąc iemu dźięki/ á ten że był Sámárytan.

יז

17 ענא דין ישוע ואמר
לא הוא עסרא הוין הלין
דאתדכיו איכא אנון
תשעא :

Allor IESV riſpondendo, diſſe, Non ne furono mondati dieci? e i noue ſon eglino.

18 למא פרשו דיאתון
יתלון תשבוחתא לאלהא
אלא הנא דמן עמא הו
נוכריא :

Non ſi ſon trouati che ſiano ritornati à dar gloria à Dio, ſe non queſto ſtraniere.

19 ואמר לה קום זל
הימנותך אחיתך :

E diſſe gli, Leuati ſu, vattene: la tua fede t'ha ſaluato.

20 וכד שאלוהי לישוע
מן פרישא אמתי אתיא
מלכותה דאלהא ענא
ואמר להון לא אתיא
מלכותה דאלהא
בנטורתא :

Eſſendo poi domandato da i Fariſei quando verrebbe il regno di Dio, egli riſpoſe loro e diſſe, Il Regno di Dio, non verrà con oſſeruatione.

21 ולא אמרין הא הרכא
הי והא הר־תמן הי הא
גיר מלכותה דאלהא לגו
מנכון הי :

Ne ſi dirà. Eccolo qui, o eccolo li: perche ecco il regno di Dio è dentro di voi.

22 ואמר לתלמידוהי י
יאתון יומתא דתתרגרגון
למחזא חד מן יומתא
דברה דאנשא ולא תחזון :

E diſſe à i ſuoi diſcepoli, Verrano i giorni che voi deſideraret: vedere vn de giorni del Figliuol de l'huomo, e non lo vederete.

23 ואן יאמרון לכון הא
הרכא הו והא הר־תמן
הו לא תאזלון :

Allor vi diranno, Eccolo qui, eccolo li, Non vi andate, ne gli ſeguitate.

24 איכנא גיר דברקא
ברק מן שמיא וכלה
תחית שמיא מנהר הכנא
יהוא ברה דאנשא ביומה :

Imperoche ſi come il baleno che riſplende da vna parte di ſotto'l cielo lampeggia infin à l'altra di ſotto'l cielo: coſi ſarà il Figliuol de l'huomo nel giorno ſuo.

יז

17 ויען ישוע ויאמר הלא
עשרה אנשים הטהרו והתשעה
אים :

Y reſpondiendo Ieſus, dixo, No ſon diez los que fueron limpios? y los nueue donde eſtan?

18 הלא נמצאו לשוב ולתת
כבוד לאלהים כי־אם זר
הלז :

No vuo quien boluieſſe y dieſſe gloria à Dios, ſino eſte eſtrangero?

19 ויאמר לו קום ולך אמונתך
הושיעתך :

Y dixole, Leuantate, vete: tu fe te ha ſaluado.

20 וישאל מן המפרשים מתי
תבוא מלכות אלהים ויען להם
ויאמר לא תבוא מלכות אלהים
בנצרה :

Y preguntado de los Phariſeos, quando auia de venir el Reyno de Dios, reſpondióles, y dixo, El Reyno de Dios no vendra manifieſto.

21 ולא יאמרו הנה פה או־
הנה שם כי־הנה מלכות אלהים
בקרבכם היא :

Ni diran Helo aqui, o helo alli: porque he aqui el Reyno de Dios entre voſotros eſtà.

22 ויאמר אל־תלמידיו יבואו
הימים ותתאוו לראות אחד
ימי־בן־האדם ולא תראו :

Y dixo à ſus Diſcipulos, Tiempo vendrà quando deſſeareys ver vno de los dias del Hijo del hombre, y no lo vereys.

23 ויאמרו לכם הנה פה או
הנה שם אל־תלכו ואל־תבואו
אחריהם :

Y deziros han, Helo aqui, o helo alli. No uays, ni ſigays.

24 כי־כאשר ברק יברק וכל
אשר תחת השמים מקצה
השמים ועד קצהו יזהיר כן־
יהיה בן־האדם ביומו :

Porque como el relampago que reſplandece de la region de debaxo del cielo, reſplandece en lo que eſta debaxo del cielo, anſi tambien ſerà el Hijo del hombre en ſu dia.

ιζ.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

Lors Ieſus prenant la parole, dit, Les dix ont-ils pas eſté nettoyés? & les neuf où ſont-ils?

18. Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

Nul ne s'eſt trouué qui ſoit retourné pour rendre gloire a Dieu, ſinon ceſt eſtranger.

19. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Adonc il lui dit, Leue-toi: va, ta foy t'a ſauue.

20. Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως.

Or eſtant interrogué par les Phariſiens quand le regne de Dieu viendroit, il leur reſpondit, & dit, Le regne de Dieu ne viendra point auec apparance.

21. Οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.

Et ne dira on point, Voici, il eſt ici, ou voila, il eſt là: car voici, le regne de Dieu eſt dedans vous.

22. Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

Il dit auſſi à ſes diſciples, Les iours viendront que vous deſirerez de voir l'vn des iours du Fils de l'homme, & ne le verrez point.

23. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

Lors on vous dira, Voici, il eſt ici: ou voila, il eſt là: mais n'y allez point, & ne les ſuiuez point.

24. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

Car comme l'eſclair eſclaire de l'vn des coſtés de deſſous le ciel, & reluit iuſqu'à l'autre qui eſt ſous le ciel, tel ſera auſſi le Fils de l'homme en ſon iour.

CAP. XVII.

17. Reſpondens autem Ieſus, dixit, Nónne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?

And Jeſus anſwered / and ſayde / Are there not ten clenſed? but where are the nine?

18. Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi alienigena.

There are none founde that returned to giue God praiſe / saue this ſtranger.

19. Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te ſalvum fecit.

And he ſaid vnto him / Ariſe / go thy way / thy faith hath made thee whole.

20. Interrogatus autem à Phariſæis, Quando venit regnum Dei? reſpondit eis, & dixit, Non venit regnum Dei cum obſervatione.

And when he was demaunded of the Phariſes / when y kingdom of God ſhould come / he anſwered them / and ſayde / The kingdome of God commeth not with obſeruation.

21. Neq; dicent, Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

Neither ſhall men ſay / Loe here / or loe there: for beholde / the kingdome of God is within you.

22. Et ait ad diſcipulos ſuos, Venient dies quando deſideretis videre unum diem filii hominis: & non videbitis.

And he ſaid vnto the diſciples / The daies will come / when ye ſhall deſire to ſee one of the dayes of the ſonne of man / and yee ſhall not ſee it.

23. Et dicent vobis, Ecce hîc & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.

Then they ſhall ſay to you / Beholde here / or beholde there: but go not thither / neither follow them.

24. Nam ſicut fulgur coruſcās de ſub cælo, in ea quę ſub cælo ſunt, fulget: ita erit filius hominis in die ſua.

For as the lightning that ligtheneth out of the one part vnder heauen / ſhineth vnto the other part vnder heauen / ſo ſhall the Sonne of man be in is his day.

Das XVII. Capitel.

17. Jeſus aber antworttet vnnd ſprach: Sind jr nicht zehen rein worden? Wo ſind aber die neune?

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde / Ere i icke thi ſom bleffue rene? Huor ere de ni?

18. Hat ſich ſonſt keiner funden / der wider vmbkehret / vnd gebe Gott die Ehre / denn diſer Fremdlinger?

Bleff der ellers ingen funden / ſom vende tilbage igen / oc gaff Gud ære / vden denne Fremmede?

19. Vnd er ſprach zu jm: Stehe auff / gehe hin / dein glaub hat dir geholffen.

Oc hand ſagde til hannem / Stat op / gack bort. din Tro haffuer hulpet dig.

20. Da er aber gefraget wardt von den Phariſeern / wenn kompt das Reich Gottes? Antworttet er jhnen / vnd ſprach: Das Reich Gottes kompt nicht mit euſſerlichen Geberden.

Oc der hand bleff atſpurt aff Phariſeerne / Naar kommer Guds rige? Da ſuarede hand dem / oc ſagde / Guds rige kommer icke met vduortis Stickelſe.

21. Mann wirdt auch nicht ſagen: Sihe / hie oder da iſt es. Denn ſehet / das Reich Gottes iſt inwendig inn euch.

Mand ſkal oc icke ſige / See her / eller der er det. Thi seer / Guds rige er induortis i eder.

22. Er ſprach aber zu den Jüngern: Es wird die zeit kommen / das jr werdet begeren zu ſehen einen Tag des Menſchen Sons / vnd werdet jn nicht ſehen.

Da ſagde hand til Diſciplene / Den tid ſkal komme / at ſkulle begære at ſee en aff menniſkens Søns Dage / Oc i ſkulle icke ſee hannem,

23. Vnd ſie werden zu euch ſagen: Sihe hie / ſihe da. Gehet nicht hin / vnd folget auch nicht.

Oc de ſkulle ſige til eder / See her / ſee der. Gaar icke bort / och følger icke heller.

24. Deñ wie der blitz oben vom Himel blitzet / vnd leuchtet über alles das vnter dem Himmel iſt: Alſo wird des Menſchen Son an ſeinem tage ſein.

Thi ſom Liunet liuner offuen aff Himmelen / oc liuſer offuer alt det ſom er vnter Himmelen / Saa ſkal menniſkens Søn vere paa ſin dag.

Kapitola X. II.

17. Y odpowěděl Gežijš řekl: Zdali gich deſet očiſſtěno nenij / a kdež geſt gich dewět?

A ták Jezus odpowiedziawßy rzekł / Zaz nie dzieſiec onych oczyſcieni ſa? A oni dziewiec gdźiez ſa?

18. Nenij nalezen kterýžby ſe nawrátil a wzdal chwálu Bohu / gedině tento cyzozemec.

Nie nalezieni ſa ktorzyby ſie wrocili áby dáli Bogu chwałe / iednoż ten cudzoziemiec.

19. Y řekl gemu: Wſtaň a gdi / nebo wijra twá tebe zdrawého včinijla.

Rzekł mu tedy / Wſtań á idź / wiárá twa wybáwiłá cie.

20. Otázán pak gſa od Zákonijkuow / kdy přigde Králowſtwij Božij? Odpowěděl gim / a řekl: Nepřijgdeť Králowſtwij Boží s ſſetřenijm:

Pytáli go potym Fáryzeußowie / gdyby miało przyiydź krolestwo Boże. A on im odpowiedziawßy / rzekł / Nie przyidzieć Krolestwo Boże ták iákoby ie obáczyc miano.

21. Aniž degij: Hle tuto / nebo / hle tamto. Hle zagiſté / Králowſtwij Božij geſtiť mezi wámi.

Ani rzeká / Oto tu / ábo tám oto ieſt / ábowiem oto Kroleſtwo Boże miedzy wámi ieſt.

22. Y řekl k Včedlnijkum ſwým: Přigdauť dnowé / kdyžto žádati budete widěti geden den Syna Człowěka / a neuzřijte.

Zátym rzekł do zwolennikow / Przyidzieć czás gdy bedziecie zadáli oglądáć ieden z onych dni Syná człowieczego / á nie oglądacie.

23. A degijť wám: Hle zde / hle tamto: Nechoďte / ani náſledůgte:

Y bedać wam mowić / Otoż tu / otoż tám / ále nie chodźcie áni idźcie zá nimi.

24. Nebo yako bleſk blýſkage w gedné Kragině pod Nebem / w druhé Kragině pod Nebem ſwijtij / tak bude Syn Człowěka we dni ſwém.

Abowiem iáko błyſkáwicá błyſkáiac ſie od iedney ſtrony ktora ieſt pod niebem / do drugiey ſtrony ktora ieſt pod niebem rozjáśnia ſie. Tákżeć bedźie y Syn człowieczy w dźień ſwoy.

יז

25 לוּקְדַם דֵּין עָתִיד הוּ דְּיֵחַשׁ סַגִּיאָתָא וְנֶסְתַּלֵא מֵן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Ma prima biſogna ch'ei patiſca molte coſe.e che ſia riprouato da queſta generatione.

26 וַאֵיכַנָא דַהֲוָא בְּיוֹמָתֵה דְּנוּחַ הָכַנָא יֶהֱוֵא ב בְּיוֹמָתֵה דַּבְרֵה דְּאֵנָשָׁא׃

E ſi come auuenne ne i giorni di Noe, coſi auuerrà etiandio ne giorni del Figliuol de l'huomo.

27 דָאכְלִין הֲווּ וְשָׁתִין וְנָסְבִין נֵשֵׁא וְיָהְבִין לְגַבְרֵא עַד־מָא דְעַל נוּחַ לְכֵוְלָא וֶאתָא טוֹפָנָא וְאוֹבֵד לְכֻל־נָשׁ׃

Mangiauano, beueuano, pigliauano moglie, e dauanſi à marito, inſin à quel giorno che Noè entrò ne l'arca: e venne il diluuio e diſtruſſeli tutti,

28 וַאיכַנָא תוּב דַהֲוָת בְּיוֹמָתֵה דְלוּט דָאכְלִין הֲווּ וְשָׁתִין וְזָבְנִין וּמְזַבְּנִין וְנָצְבִין הֲווּ וּבָנְיִן׃

Similmente ancora come auuenne ne i giorni di Lot: mangiauano, beueuano, comprauano, vendeuano, piantauano, edificauano.

29 בְּיוֹמָא דֵין דִּנְפַק לוּט מֵן סְדוֹם אַמְטַר מָרְיָא נוּרָא וְכֶבְרִיתָא מֵן שְׁמַיָא וְאוֹבֵד לְכֻלְהוֹן׃

E il giorno che Lot vſci di Sodoma, piouue fuoco e ſolfo dal cielo, che li diſtruſſe tutti.

30 הָכַנָא יֶהֱוֵא בְּיוֹמָא דְּמֶתְגְּלֵא בְּרֵה דְּאֵנָשָׁא׃

In queſto medeſimo modo ſarà il giorno, quando il figliuol de l'huomo ſi riuelara.

31 בְּהוּ יוֹמָא מֵן דְּבְאֵגָּרָא הוּ וּמָאנוֹהִי בְּבַיְתָא לָא יֶחוּת דְּנֶשְׁקוֹל אֶנוּן וּמַן דְּבַחְקְלָא הוּ לָא יֶתְהַפֵּךְ לְבֶסְתַּרֵה.

In quel dì, chi ſarà in ſul tetto, & hauerà le ſue maſſaritie in caſa, non diſcenda à toglierle: e chi ſarà nel campo, ſimilmente non ritorni à le coſe laſſate in dietro.

יז

25 וּבְטֶרֶם יִצְטָרֵךְ הוּא לִסְבֹּל רַבּוֹת וּלְהִמָּאֵס מִדּוֹר הַזֶּה׃

Mas primero es meneſter que padezca mucho, y ſer reprouado deeſta generacion.

26 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי נֹחַ כָּכָה יִהְיֶה בִּימֵי בֶן־הָאָדָם׃

Y como fue en los dias de Noe, anſi tambien ſerà en los dias del Hijo del hombre.

27 אָכְלוּ שָׁתוּ הִתְחַתְּנוּ נָתְנוּ וְלָקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בָּא נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה וַיָּבוֹא הַמַּבּוּל וַיְאַבֵּד כֻּלָּם׃

Comian, beuián, maridos tomauan mugeres y mugeres maridos, haſta el dia que entró Noe en el arca: y vino el diluuio, y deſtruyó a todos.

28 וּכְמוֹ כֵן כַּאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי לוֹט אָכְלוּ שָׁתוּ קָנוּ מָכְרוּ שָׁתְלוּ בָּנוּ׃

Anſimiſmo tambien como fue en los dias de Lot: comian, beuian; comprauan, vendian: plantauan, edificauan:

29 וּבַיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יָצָא לוֹט מִסְּדוֹם הִמְטִיר יְהוָה אֵשׁ וְגָפְרִית מִן־הַשָּׁמַיִם וַיְאַבְּדֵם כֻּלָּם׃

Mas el dia que Lot ſalió de Sodoma, llouió del cielo fuego, y a ſuffre, y deſtruyo à todos.

30 כְּמוֹ כֵן יִהְיֶה בְּיוֹם אֲשֶׁר יִגָּלֶה בֶן־הָאָדָם׃

Como eſto ſera el dia que el Hijo del hombre ſe manifeſtará.

31 בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִהְיֶה עַל־הַגַּג וְכֵלָיו בַּבַּיִת אַל־יֵרֵד לָשֵׂאת אוֹתָם וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה כְּמוֹ כֵן אַל יָשׁוּב לְאָחוֹר׃

En aquel dia, el que eſtuuiere enel tejado, y ſus alhajas en caſa, no decienda à tomarlas: y el que en el campo, anſimiſmo no buelua atràs.

ιζ.

25. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Mais premierement il faut qu'il ſouffre beaucoup, & qu'il ſoit reiette de ceſte nation.

26. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et comme il aduint és iours de Noé, ainſi meſmes ſera-il és iours du Fils de l'homme.

27. Ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

On mangeoit & beuuoit, on prenoit & bailloit à femme, iuſqu'au iour que Noé entra en l'arche, & le deluge vint qui les fit tous perir.

28. Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν.

Semblablement auſſi, comme il aduint és iours de Lot: on mangeoit, on beuuoit, on achetoit, on vendoit, on plantoit, & on baſtiſſoit.

29. Ἧι δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε λὼτ ἀπὸ σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ᾽ οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

Mais au iour que Lot ſortit de Sodome, il pleut feu & ſouffre du ciel, qui les fit tous perir.

30. Κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

Tout ainſi ſera-ce-au iour que le Fils de l'homme ſera reuelé.

31. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

En ce iour-la qui ſera ſur la maiſon, & aura ſon meſnage en la maiſon, qu'il ne deſcende point pour l'emporter: & qui ſera és champs, ſemblablement ne retourne point á ce qui eſt demeuré en arriere.

CAP. XVII.

25. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

But firſt muſt he ſuffer many things/ and be reproued of this generation.

26 Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit & in diebus filii hominis.

And as it was in the dayes of Noe/ ſo ſhall it be in the dayes of the Sonne of man.

27. Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſq; in diem qua intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

They ate/ they dranke/ they married wiues/ and gaue in marriage vnto the day that Noe went into the Arke: & the floode came/ and deſtroyed thē all.

18. Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant, & ædificabant.

Likewiſe alſo/ as it was in the dayes of Lot/ they ate/ they dranke/ they bought/ they ſolde/ they planted/ they built.

29. Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit.

But in the daye that Lot went out of Sodom/ it rained fire and brimſtone from heauen/ and deſtroyed them all.

30. Secundùm hæc erit qua die filius hominis revelabitur.

After theſe enſamples ſhall it be in the day when the Sonne of man ſhalbe reueiled.

31. In illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retro.

At that day he that is vpon the houſe/ and his ſtuffe in the houſe/ let him not come downe to take it out: and he that is in the fielde likewiſe/ let him not turne backe to that he left behinde.

Das XVII. Capitel.

25. Zuvor aber muß er vil leiden/ vnd verworffen werden von diſem Geſchlechte.

Men hand ſkal før lide meget/ oc forſkiudis aff denne Slect.

26. Vnd wie es geſchach zun zeiten Noe/ ſo wirds auch geſchehen inn den tagen des Menſchen Sohns.

Oc ſom det ſkede i Noe tid/ ſaa ſkal det oc ſke i Menniſkens Søns dage.

27. Sie aſſen/ ſie truncken/ ſie freyeten/ ſie lieſſen ſich freyen/ biß auff den tag/ da Noe in die Arche gieng/ vnnd kam die Sündflut/ vnd brachte ſie alle vmb.

De ode/ de drucke/ de toge til ecte/ oc lode ſig tage til ecte/ Indtil paa den dag/ der Noe gick i Arcken/ oc Syndfloden kom/ oc forderffuede dem alle.

28. Deſſelbigen gleichen/ wie es geſchach zun zeiten Lot/ ſie aßen/ ſie truncken/ ſie kaufften vnd verkaufften/ ſie pflantzeten/ vnd baueten.

Diſligeſt/ lige ſom det ſkede i Loths tid/ de ode/ de drucke/ de købte/ de ſolde/ de plantede/ de bygde.

29. An dem tage aber/ da Lot auß Sodoma gieng/ da regnet es feuer vnnd Schwefel vom Himmel/ vnnd brachte ſie alle vmb.

Oc paa den dag/ der Loth gick aff Sodoma/ da regnede det Ild oc Suoffuel aff Himmelen/ oc ødelagde dem alle.

30. Auff diſe weiſe wirdts auch ergehen an dem tage/ wenn des Menſchen Sohn ſoll offenbar werden.

Ved denne maade ſkal det och gaa paa den dag/ naar Menniſkens Søn ſkal obenbaris.

31. An demſelbigen tage/ wer auff dem Dache iſt/ vnd ſein Haußrath in dem Hauſe/ der ſteige nicht hernider daſſelbige zu holen. Deſſelbigen gleichen/ wer auff dem Felde iſt/ der wende nicht vmb nach dem/ das hinder jhm iſt.

Paa den ſamme dag/ huo ſom er paa Taget/ oc hans Boſkaff i Huſet/ hand ſtige icke ned at hente det. Diſligeſt/ huo ſom er paa Marcken/ hand vende icke tilbage/ effter det/ ſom er bag hannem.

Kapitola XVII.

25. Ále nayprwě muſý mnoho trpěti/ a potupen býti od Národu tohoto.

Lecz potrzebá pierwey áby wiele vcierpiał/ y był wzgardzon od národu tego.

26. A yakož ſe ſtalo za dnůw Noe/ takť bude y za dnůw Syna Cžlowěka.

Y ták iáko ſie ſtáło zá czáſow Noego/ tákżec bedźie y zá czáſow Syna człowieczego.

27. Gedli a pili/ Ženy pogijmali/ a wdáwali ge/ až do dne w kterémžto Noe wſſel do Korábu: Y přiſſla potopa a zahladila wſſecky.

Iedli/ pili/ żony poymowáli/ z zámąż wydawáli/ áż do onego dniá w ktory wßedł Noe do Archy/ y przyßedł potop á wytrácił wßytki.

28. Též yakož ſe ſtalo we dnech Lotowých: Gedli a pili/ kupowali a prodáwali/ ſſtěpowali a ſtawěli:

Tákżec rownie iáko ſie dźiáło zá czáſow Lotowych/ iedli/ pili/ kupowáli/ przedawáli/ ſadźili y budowáli.

29. Ale kteréhož dne wyſſel Lot z Sodomy/ přſſel Oheň a Syra s Nebe/ a zatratil wſſecky:

A tegoż dniá gdy wyßedł Loth z Sodomy/ ſpadł iák deżdż ogień z ſiárká z niebá/ á wytrácił wßytki.

30. Takť na podobně bude/ kterého dne ſyn Cžlowěka ſe zgewij.

Wedle tych żeć rzeczy bedźie y on dźień w ktory ſyn człowieczy ſie obiáwi.

31. W tu hodinu kdož bude na ſtřeſſe/ a nádobij geho w Domu/ neſſtupůg aby ge pobral: A kdo na Poli/ též newracug ſe ſpátkem.

Onego to dniá ieſliżby kto był ná domu/ á naczynie iego w domu/ niechayżec nie ſchodźi áby ie bráć miał/ á ktoby też był ná polu niechżec ſie ták że nie wráca do tego co názad pozoſtáwił.

יז

32 אֶתְדַּכַּרוּ לְאִנְתְּתֵהּ ד
דְּלוּט׃

Ricordateui de la moglie di Lot.

33 מַן דְּצָבֵא דְּיַחֵא ג
נַפְשֵׁהּ נוֹבְדִּיה וּמַן דְּנוֹבֵד
נַפְשֵׁהּ נַחֲיֵהּ׃

Chiunque cercarà di ſaluare l'anima ſua, la perdera: e chiunque la perderà le acquiſtarà vita.

34 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דַּבְהָו
לֵלְיָא נֶהֱוֹוֹן בַּחֲדָא עַרְסָא
חַד נֶתְדַּבַר וְאָחְרָנָא י
יֶשְׁתְּבֵק׃

Io vi dico che in quella notte ſaranno due in vn letto, l'vno ſarà preſo, e l'altro ſarà laſciato.

35 וְתַרְתֵּין נֶהֶוְיָן טָחְנָן
בַּחֲדָא חֲדָא תִּתְדַּבַר ו
וְאַחְרָתָא תִּשְׁתְּבֵק׃

Saranno due che macinaranno inſieme, l'vna ſarà preſa, e l'altra ſarà laſſata.

36 (תְּרֵין נֶהֱווֹן בְּחַקְלָא
חַד נֶתְדַּבַר וְאָחְרָנָא
יֶשְׁתְּבֵק׃)

(Due ſaranno nel campo, l'uno ſarà preſo, l'altro ſarà laſciato.)

37 עָנוּ וְאָמְרִין לֵהּ לְאַיְכָא
מָרַן אֲמַר לְהוֹן אֵיכָא
דְּפַגְרָא תַּמָן נֶתְכַּנְשׁוּן
נֶשְׁרֵא׃

Et eſſi riſpondendo, gli dicono, Doue, Signore? Il qual diſſe loro, Douunque ſarà il corpo, iui ancor ſi raunaranno le aquile.

יח

1 אֲמַר לְהוֹן אַף מַתְלָא
דַּבְכֻל עִדָּן נְצַלּוּן וְלָא
תִּמְאוֹן לְהוֹן׃

Diceua loro etiandio vna ſimilitudine, à monſtrare che biſogna ſempre orare, e non iſtancarſi.

2 דַּיָּנָא חַד אִית הֲוָא
בִּמְדִינְתָּא חֲדָא דְּמֵן
אֱלָהָא לָא דָּחֵל הֲוָא וּמֵן
בְּנַי נָשָׁא לָא מֶתְכַּחַד הֲוָא׃

Dicendo, Egli era vn certo giudice in vna citta, ilqual non temeua Iddio, ne teneua conto di perſona.

יז

32 זִכְרוּ לְאֵשֶׁת לוֹט׃

Acordaos de la muger de Lot.

33 כִּי אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד
אוֹתָהּ יְחַיֶּה אוֹתָהּ׃

Qualquiera que procuràre ſaluar ſu vida, la perdera: y qualquiera que la perdiere la ſaluarà.

34 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בַּלַּיְלָה הַהוּא
יִהְיוּ שְׁנַיִם עַל־הַמִּטָּה אֶחָת
אֶחָד יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃

Digo os que aquella noche eſtarán dos en vna cama: el vno ſerà tomado, y el otro ſerà dexado.

35 שְׁתַּיִם תִּהְיוּ טוֹחֲנוֹת יַחַד
אַחַת תִּלָּקַח וְאַחֶרֶת תֵּעָזֵב׃

Dos mugeres eſtarán moliendo juntas; la vna ſerá tomada, y la otra ſerá dexada.

36 (שְׁנַיִם יִהְיוּ בַּשָּׂדֶה אֶחָד
יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃)

(Dos eſtaràn enel campo; el vno ſerá tomado, y el otro ſerá dexadó.)

37 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה אֲדֹנֵינוּ
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַיֵּה הַפֶּגֶר וְשָׁמָּה
יֵאָסֵף הַנֶּשֶׁר׃

Y reſpondiendole, dizenle, Donde Sennor? Y el les dixo, Donde eſtuuiere el cuerpo, llá ſe juntaràn tambien las aguilas.

יח

1 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל אֲלֵיהֶם
כִּי יִצְטָרֵךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל־עֵת
וְלֹא לְמָאֵן׃

Ytem, dixoles tambien vna parabola, Que es meneſter orar ſiempre, y no ceſſar.

2 לֵאמֹר שׁוֹפֵט אֶחָד הָיָה בְּעִיר
אַחַת אֶת יְהוָה לֹא יָרֵא וְאֶת־
הָאָדָם לֹא חוֹפֵר׃

Diziendo, Auia vn juez en vna ciudad, el qual ni temia à Dios, ni reſpectaua hombre.

ιζ.

32. Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

Ayez ſouuenance de la femme de Lot.

33. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν.

Quiconque cerchera à ſauuer ſa vie, la perdra, & quiconque la perdra, la viuifiera.

34. Λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

Ie vous di, qu'en ceſte nuict-la deux ſeront en vn meſme lict: l'vn ſera prins, & l'autre laiſſé.

35. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

Il y en aura deux leſquelles moudront enſemblé: l'vne ſera prinſe, & l'autre laiſſee.

36. (Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.)

(Deux ſeront ès champs: l'vn ſera prins, & l'autre laiſſé.)

37. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, Ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

Et eux reſpondans lui diſent, Où Seigneur? Lequel leur dit, En quelque lieu que ſera le corps mort, là auſſi s'aſſembleront les aigles.

ΚΕΦΑΛ. ιη.

Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

Or il leur dit auſſi vne ſimilitude, tendant à ce qu'il faut touſiours prier, & ne s'anonchaloir point.

2. Λέγων, Κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος·

Diſant, Il y auoit vn iuge en vne ville, lequel ne craignoit Dieu, & ne reſpectoit perſonne.

CAP. XVII.

32. Memores eſtote uxoris Lot.

Remember Lots wife.

33. Quicunque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam, & quicunque perdiderit illam, vivificabit eam.

Whoſoeuer will ſeeke to ſaue his ſoule / ſhall loſe it: and whoſoeuer ſhall loſe it / ſhall get it life.

34. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus aſſumetur, & alter relinquetur.

I tel you / in that night there ſhalbe two in one bed: the one ſhalbe receiued / and the other ſhalbe left.

35. Duæ erunt molentes in unum: una aſſumetur, & altera relinquetur.

Two women ſhalbe grinding together: the one ſhalbe taken / and the other ſhall bee left.

36. (Duo in agro: unus aſſumetur, & alter relinquetur.)

(Two ſhalbe in the field: one ſhalbe receiued / and another ſhalbe left.)

37. Reſpondentes dicunt illi, Vbi Domine? Qui dixit illis, Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

And they anſwered / and ſaid to him / Where / Lorde? And hee ſaide vnto them / Whereſoeuer the bodie is / thither will alſo the Egles reſorte.

CAP. XVIII

DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniã oportet ſemper orare & non deficere.

And he ſpake alſo a parable vnto them / to this end / that they ought alwayes to pray / and no toware faint.

2. Dicens, Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

Saying / There was a iudge in a certaine citie / which feared not God / neither reuerenced man.

Das XVII. Capitel.

32. Gedencket an des Lots Weib.

Tencker paa Loths huſtru.

33. Wer da ſuchet ſeine Seele zu erhalten / der wirds verlieren / Vnd wer ſie verlieren wirdt / der wird jhr zum leben helffen.

Huo ſom ſøger effter at foruare ſin Siel / hand miſter hende / oc huo hende miſter / hand ſkal hielpe hende til Liffuit.

34. Jch ſage euch / inn derſelbigen nacht werden zween auff einem Bette ligen / Einer wirdt angenommen / der ander wirdt verlaſſen werden.

Jeg ſiger eder / i den ſamme nat ſkulle tho ligge paa en Seng / den ene ſkal anammis / den anden ſkal forladis.

35. Zwo werden malen miteinander / Eine wirdt angenommen / die ander wirdt verlaſſen werden.

Tho ſkulle male tilſammen / den ene ſkal anammis / den anden ſkal forladis.

36. (Denn werden zween auff dem Felde ſein / Einer wirdt angenommen vnd der ander wird verlaſſen werden.

Da ſkulle Tho vere paa marcken / Den ene ſkal anammis / den anden ſkal forladis.

37. Vnd ſie antwortten / vnd ſprachen zu jhm: HERR / wo da? Er aber ſprach zu jhnen: Wo das Aß iſt / da ſammlen ſich die Adeler.

Oc de ſuarede / oc ſagde til hannem / HERRE huor da? Oc hand ſagde til dem / Huor ſom Aadzelet er / der forſamle oc Orne ſig.

Das XVIII. Capitel.

ER ſaget jnen aber ein gleichniß davon / daß man allezeit beten vnd nicht laß werden ſolt.

OC hand ſagde en Lignelſe til dem / der om / at mand ſkal altid bede oc icke lade aff.

2. Vnd ſprach: Es war ein Richter inn einer Statt / der forchte ſie nicht für Gott / vnd ſcheuet ſich fur keinem Menſchen.

Der vaar en Dommere i en Stad hand frøctede icke Gud / och ſkøtte om inted Menniſke.

Kapitola XVII.

32. Pomnetě na Manželku Lothowu.

Przypomnicie z ſobie zone Lotowe.

33. Kdožkoli hleděti bude žiwot ſwůg zachowati / ſtratij gey: a kdožkoli gey ſtratj / obžiwj gey.

Ktozkolwiek bedzie ſie ſtárał iák oby záchowáć duſze ſwa / ſtráci ia / á ktokolwiek ia ſtráciz gotuie iey zywot.

34. Prawijm wám / w tu noc budau dwa na Loži gednom / geden bude wzat / a druhý zanechan:

Powiedamći wam Oney nocy beda dwá ná łozu iednym / iednego wezma á drugiego zoſtáwia.

35. Dwě budau mlěti ſpolu / gedna bude wzata a druhá zanechána:

Dwie beda mleć ſpołu / iedneć wezma á druga zoſtáwia.

36. (Dwa na poli / geden bude wzat / a druhý zanechán.)

Bedać dwa na polu / á ieden bedzie wziet / drugi zoſtáwion bedzie.

37. Odpowěděwſſe / řekli gemu: Kde PAne? Kterýž řekl gim: Kdežkoli bude Tělo / tam ſe ſhromážděgij y Orlice?

Tedy mu oni dawſzy odpowiedz / rzekli / Gdziez Pánie? Ale on im rzekł / Gdziec bedzie ciało / thám ſie zbiora y orłowie /

Kapitola XVIII.

PRawil k nim také y podobenſtwij / že ſe muſý wždycky Modliti a nevſtawati.

Powiedział im tez podobienſtwo ktemuz nálezace / iz ſie zawzdy modlić potrzeba á nie leniwieć.

2. Řka Saudce něyaký byl w něyakém Měſtě / kterýž ſe Boha nebál / a Cžlowěka ſe neſtyděl.

Mowiac / Był ſedziá w niektorym mieście / ktory ſie Bogá nie bał / áni ſie zadnego wſtydał.

יח

3 אַרְמַלְתָּא דֵּין חֲדָא אִיתַיהּ הֲוָת בִּמְדִינְתָּא הָי וְאָתְיָא הֲוָת לְוָתֵהּ וְאָמְרָא תְּבַעַיְנִי מֶן בְּעֵל דִּינִי׃

E in quella città era vna vedoua, la qual veniua à lui, dicendo, fammi giuſtitia del mio auerſario.

4 וְלָא צָבֵא הֲוָא זַבְנָא סַגִּיָּאא בָּתַר־כֵּן דֵּין אֲמַר בְּנַפְשֵׁהּ אֵן מֵן אֱלָהָא לָא דָּחֵל אֲנָא וּמֵן בְּנַי־נָשָׁא לָא מֶתְכַּחַד אֲנָא׃

Et egli per vn tempo non volſe. Ma poi diſſe intra ſe ſteſſo, Benche io non temi Iddio, ne mi curi di perſona.

5 אֶפֵן מֶטוּל דְּמַלְאָיָא לִי הָדָא אַרְמַלְתָּא אֶתְבְּעִיהּ דְּלָא בְּכֻל עְדָן תֶּהְוֵא אָתְיָא מַהְרָא לִי׃

Nondimeno perche queſta vedoua mi da moleſtia, io le farò giuſtitia: accioche al fine ella venendo, non mi rompi la teſta.

6 וֶאמַר מָרַן שְׁמַעוּ מָנָא אֲמַר דַּיָּנָא דְּעַוְלָא׃

Hor il Signor diſſe, Vdite cio che dice il giudice iniquo.

7 אֱלָהָא דֵּין לָא יַתִּירָאִית נֶעְבֵד תְּבַעְתָּא לַגְבוֹהִי דְּקָרֵין לֵהּ בְּאִימָמָא וּבְלַלְיָא וּמַגַּר רוּחֵהּ עֲלַיְהוֹן׃

Hora Iddio non farà la vendetta de ſuoi eletti, che gridano à lui giorno e notte. ancor che ſopporti in eſſi?

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּנֶעְבֵד תְּבַעְתְּהוֹן בַּעֲגַל (בְּרַם יָאתֵא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא וְיֶשְׁכַּח כַּי הַיְמָנוּתָא עַל אַרְעָא׃)

Io vi dico che farà la lor vendetta ben toſto. (Ma quando il Figliuol de l'huomo verrà, trouarà egli fede ſopra la terra?)

9 וֶאמַר הֲוָא מַתְלָא הָנָא לוּקְבַל אֲנָשָׁא אַיְלֵין דַּתְכִילִין עַל נַפְשְׁהוֹן דְּאִיתַיְהוֹן זַדִּיקֵא וּבָסִין עַל כֻּל נָשׁ׃

Diſſe ancora queſta ſimilitudine à certi che ſi confidauano in ſe ſteſſi d'eſſer giuſti, e ſprezzauano gli altri.

יח

3 וַתְּהִי־אַלְמָנָה בְּעִיר הַהוּא וַתָּבוֹא אֵלָיו לֵאמוֹר נְקוֹם נִקְמָתִי מִצּוֹרְרִי׃

Auia tambien en aquella ciudad vna biuda, la qual venia à el diziendo, Defiendeme de mi aduerſario.

4 וְלֹא אָבָה לָעֵת וְאַחֲרֵי כֵן אָמַר בְּלִבּוֹ אַף כִּי אֶת־אֱלֹהִים לֹא יָרֵא אָנֹכִי וְאֶת הָאָדָם לֹא חוֹבֵר׃

Mas el no quiſo por tiempo. mas deſpues deeſto dixo dentro de ſi, Aunque ni temo à Dios ni tengo reſpecto à hombre;

5 אַךְ כִּי תוֹגִיעֵנִי הָאַלְמָנָה הַזֹּאת אֲנַקְמֶנָּה פֶּן תָּבוֹא לָנֶצַח וּתְמַהֲרֵנִי׃

Toda via, porque eſta biuda me es moleſta, defenderlahé: porque àl finno venga y me muela.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי שִׁמְעוּ מָה הַשֹּׁפֵט הָעָוֶל אוֹמֵר׃

Y dixo el Sennor, Oyd loque dize el mal juez:

7 וֵאלֹהִים הֲלֹא יַעֲשֶׂה נִקְמַת הַבְּחִירָיו אֲשֶׁר צוֹעֲקִים אֵלָיו יוֹמָם וָלַיְלָה וְאֶרֶךְ אַפַּיִם הוּא עֲלֵיהֶם׃

Y Dios no defenderà à ſus eſcogidos que claman à el dia y noche, aunque ſea longanime acerca deellos?

8 אָמְנָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי יַעֲשֶׂה נִקְמָתָם בִּמְהֵרָה לָכֵן אִם יָבוֹא בֶן־הָאָדָם אַךְ יִמְצָא אֱמוּנָה עַל־הָאָרֶץ׃

Digo hos que los defenderà preſto. (Empero el Hijo del hombre, quando viniere, hallarà fe en la tierra?)

9 וַיֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יַבְטִיחוּ אֶת־נַפְשָׁם כִּי־צַדִּיקִים הֵמָּה וַיָּבוּזוּ לַאֲחֵרִים אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

Ytem, dixo tambien à vnos que confiauan de ſi como juſtos, y menoſpreciauan à los otros, eſta parabola:

ιη'.

3. Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

Or y auoit il en ceſte ville-la vne vefue, qui vint à lui, diſant, Fai-moi iuſtice de ma partie aduerſe.

4. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι.

Et pour vn long temps il n'voulut rien faire. Toutesfois apres cela il dit en ſoi-meſme, Combien que ie ne craigne Dieu, & ne reſpecte perſonne.

5. Διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

Neantmoins, pource que ceſte vefue me donne peine, ie lui ferai iuſtice, que finalement elle ne viene, & me rompe la teſte.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

Et le Seigneur dit, Eſcoutez que dit le iuge inique.

7. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς;

Et Dieu ne vengera-il point ſes eſleus qui crient à lui iour & nuict, combien qu'il differe de ſe courroucer pour l'amour d'eux?

8. Ναὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν (ἆρα) εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

Ie vous di, que bien toſt il les vengera. (Mais quand le Fils de l'homme viendra, cuidez-vous qu'il trouue foy en la terre?)

9. Εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην.

il dit auſſi ceſte ſimilitude à quelques vns qui ſe confioyent en eux-meſmes d'eſtre iuſtes, & qui ne tenoyent les autres pour rien:

CAP. XVIII.

3. Vidua autem quædam erat in civitate illa; & veniebat ad eum, dicens, Vindica me de adverſario meo.

And there was a widowe in that citie / which came vnto him / ſaying / Do me iuſtice againſt mine aduerſarie

4. Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe, Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor.

And he would not for a time: but afterward: he ſaid with him ſelfe / Though I feare not God / nor reuerence man.

5. Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſugillet me.

Yet becauſe this widow troubleth me / I will doe her right / leſt at the laſt ſhe come & make me weary.

6. Ait autem Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit.

And the Lorde ſaide / Heare what the vnrighteous iudge ſaith.

7. Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte: & patientiam habebit in illa?

Now ſhall not God auenge his elect / which cry day and night vnto him / yea / though he ſuffer long for them?

8. Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. (Veruntamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?)

I tell you he will auenge them quickely: (but when the Soñe of man commeth / ſhall he finde faith on the earth?)

9. Dixit autem & ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernebantur cæteros, parabolam iſtam

He ſpake alſo this parable vnto certeine which truſted in them ſelues that they were iuſt / and deſpiſed other.

Das XVIII. Capitel.

3. Es war aber eine Witwe inn derſelbigen Statt / die kam zu jhm / vnd ſprach: Rette mich von meinem Widerſacher.

Oc der vaar en Encke i den ſamme Stad / hun kom til hannem / oc ſagde / Redde mig fra min Modſtandere.

4. Vnd er wolte lange nicht. Darnach aber dachte er bey ſich ſelbs: Ob ich mich ſchon für Gott nit förchte / noch für keinem Menſchen ſcheue.

Oc hand vilde lenge icke. Men der effter tenckte hand ved ſig ſelff / Alligeuel at ieg icke frøcter Gud / oc ſkøder inted Menniſke.

5. Dieweil aber mir diſe Witwe ſo vil Mühe machet / will ich ſie retten / auff daß ſie nicht zu letzt komme / vnd überteube mich.

Oc effterdi denne Encke gør mig ſaa megen wmage / da vil ieg redde hende / at hun ſkal icke komme paa det ſiſte / oc offuer robe mig.

6. Da ſprach der HERR: Höret hie / was der vngerechte Richter ſaget.

Da ſagde HERREN / Hører her / huad den wretferdige Dommere ſagde.

7. Solt aber Gott nicht auch retten ſeine Außerwehleten / die zu jhm tag vnd nacht ruffen / vnd ſolt gedult darüber haben?

Skulde Gud icke oc redde ſine Vdualde / ſom robe til hannem dag oc nat / och ſkulde hand haffue Taalmodighed der offuer?

8. Ich ſage euch / er wirdt ſie retten in einer kürtz. (Doch wenn des Menſchen Sohn kommen wirdt / meineſt du daß er auch werde Glauben finden auff Erden?)

Jeg ſiger eder / hand ſkal ſuart redde dem. (Dog naar menniſkens Søn ſkal komme / Ment du at hand ſkal finde tro paa Jorden.)

9. Er ſaget aber zu etlichen die ſich ſelbs vermaſſen / daß ſie fromb weren / vnd verachteten die andern / ein ſolch Gleichnuß.

Och hand ſagde til nogle / ſom driſtede paa ſig ſelff / at de vaare fromme / oc foractede andre / ſaadan en Lignelſe.

Kapitola XVIII.

3. Byla pak Wdowa w tom Měſtě: Y přicházela k němu řkaucý? Pomſti mne nad protiwnijkem mým.

A w tymże też mieśćie była wdowa niekthora / co do niego przyſzła / mowiac / Vczyń mie wolna od przećiwniká mego.

4. A on nechtěl za mnohý čas. Ale potom řekl ſám w ſobě: Ačkoli ſe Boha nebogijm / a Cžlowěka ſe neſtydijm

Lecz on niechćiał przez niemály czás / Potym mowił ſam v ſiebie / A czei ſie Bogá nie boie / áni ſie żadnego wſtydze.

5. Wſſakže obtěžuge mne tato Wdowa / pomſtijm gi / aby napoſledy přigdaucy / nevhaněla mne.

Wſzákoż iż mi ſie vprzykrza tá wdowa / vczynię ia wolna / áby mi ná oſtátek przyſzedſzy więcey nie dokuczálá.

6. Rzekl pak PAn: Slyſſte co Saudce neprawý dij.

Rzekł thedy Pan / Słuchayćież co mowi ten złośćiwy ſedźia.

7. Zdali pak Bůh nepomſtij wolených ſwých / wolagijcých k ſobě wedne y w nocy / a odkládati gim bude?

A coż Bog / zali nie vwolni wybránych ſwoich wołáiacych do śiebie we dnie y w nocy? choćiażby też gniewu ſwego przewłaczał nád nimi.

8. Prawijm wám / že brzo pomſtij gich. (Ale wſſak když přijgde Syn Cžlowěka / zdali nalezne Wijru na Zemi?)

Powiedamći wam żeć ie wolnymi vczyni w rychle / (A wſzakoż Syn człowieczy gdy przyidźie / á zaż znaydźie wiárę ná źiemi?)

9. Rzekl pak y k některým kteřijž w ſebe dauffali yako ſprawedliwij / a giným pohrdali / Podobenſtwij toto;

Zátym rzekł do niektorych wiele o ſobie trzymaiacych iákoby byli ſpráwiedliwemi / á ktorzy ſobie ine zá nic mieli / to podobienſtwo.

יח

10 תְּרֵין גַּבְרִין סְלִקוּ לְהַיְכְלָא לְמַצָּלָיוּ חַד פְּרִישָׁא וְאַחֲרָנָא מָכְסָא׃

Due huomini ſalirono al tempio à fare oratione, l'vno Fariſeo, e l'altro publicano.

11 וְהַו פְּרִישָׁא קָאֵם הֲוָא בֵּינַוְהִי לְנַפְשֵׁהּ וְהָלֵין מְצַלֵּא הֲוָא אֱלָהָא מַוְדֵא אֲנָא לָךְ דְּלָא הֲוֵית אַיךְ שַׁרְכָּא דַּאנָשָׁא חָטוּפֵא וְעָלוּבֵא וְגַיָּרֵא וְלָא אַיךְ הָנָא מָכְסָא׃

Il fariſeo ſtando in pie, oraua in ſe ſteſſo dicendo queſte coſe, Iddio, io ti ringratio ch'io non ſono come gli altri huomini, rapaci, ingiuſti, adulteri, ò come è ancor queſto publicano,

12 אֶלָּא צָאֵם אֲנָא תְּרֵין בְּשַׁבְּתָא וּמְעַסַּר אֲנָא כֻּל מֵדֶם דְּקָנֵא אֲנָא׃

Io digiuno due volte la ſettimana: do le cime di tutte le coſe che io poſſedo.

13 הַו דֵּין מָכְסָא קָאֵם הֲוָא מֶן רוּחְקָא וְלָא צָבֵא הֲוָא אַף לָא עַיְנַוְהִי יְרִים לַשְׁמַיָּא אֶלָּא טָרֵף הֲוָא עַל חַדְיֵהּ וְאָמַר אֱלָהָא חוּסַיְנַי לְחַטָּיָא׃

Et il publicano ſtando da lungi, non voleua pur alzare gli occhi al cielo: ma ſi batteua il petto, dicendo, Iddio ſii propitio à me peccatore.

14 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּנֶחֶת הָנָא מְזַדְּקָא לְבַיְתֵהּ יַתִּיר מֶן הַו פְּרִישָׁא כֻּל נָשׁ גֵּיר דְּיָרִים נַפְשֵׁהּ נֶתְמַכַּךְ וְכֻל מַן דְּמַמֵּךְ נַפְשֵׁהּ נֶתְתְּרִים׃

Io vi dico, che coſtui ſceſe à caſa ſua giuſtificato piu preſto che quell'altro: perciò che chiunque s'inalza, ſarà humiliato, e chi s'humilia ſarà inalzato.

15 קָרְבוּ הֲווּ לֵהּ דֵּין יַלּוּדֵא דְּנֶקְרוּב לְהוֹן וַחֲזוֹ אֶנּוּן תַּלְמִידַוְהִי וְכָאוּ בְּהוֹן׃

Poi conduceuano à lui de fanciulletti, acciò ch'egli li toccaſſe: il che vedendo i diſcepoli, gli riprendeuano.

יח

10 שְׁנֵי אֲנָשִׁים עָלוּ אֶל־הַהֵיכָל לְהִתְפַּלֵּל הָאֶחָד הַמְפָרֵשׁ הוּא וְאַחֵר בַּעַל הַמֶּכֶס׃

Dos hombres ſubieron àl templo à orar, el vno Phariſeo, y el otro publicano.

11 הַמְפָרֵשׁ עָמַד וּלְנַפְשׁוֹ מִתְפַּלֵּל הָאֵלֶּה אֱלֹהַי אוֹדֶה לְךָ כִּי־לֹא הוֹוֶה אָנֹכִי כַּאֲשֶׁר הָאֲנָשִׁים אֲחֵרִים בֹּזְזִים עוֹשְׁקִים מְנָאֲפִים אוֹ־כְּמוֹ בַּעַל הַמֶּכֶס הַלָּן׃

El Phariſeo en pie oráua conſigo deeſta manera: Dios, hagote gracias, que no ſoy como los otros hombres, ladrones, injuſtos, adulterós, ni aun como eſte publicano.

12 צַמְתִּי פַּעֲמַיִם בְּשַׁבָּתוֹת וּמַעֲשֵׂר אֲנִי אֶת־כָּל אֲשֶׁר קֹנֶה אָנֹכִי׃

Ayuno dos vezes en la ſemana, doy diezmos de todo loque poſſeo.

13 וּבַעַל מֶכֶס קָם מֵרָחוֹק וְגַם לֹא אָבָה לָשֵׂאת אֶת עֵינָיו אֶל־הַשָּׁמַיִם כִּי אִם תּוֹפֵף עַל־חֶצְהוֹ לֵאמוֹר אֱלֹהַי חַטָּא אֲנִי חָנֵּנִי׃

Mas el publicano eſtando lexos, no queria ni aun alçar los ojos àl cielo: más heria ſu pecho diziendo, Dios, ſe propicio à mi peccador.

14 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי יָרַד זֶה נִצְדָּק אֶל־בֵּיתוֹ מִן הַהוּא כִּי כָל הַמִּתְרוֹמֵם יֻשְׁפַּל וְהַמִּשְׁתַּפֵּל יָרוּם׃

Digo os que eſte decendió á ſu caſa mas juſtificado que el otro: porque qualquiera que ſe enſalca, ſera humillado, y el que ſe humilla, ſera enſalçado.

15 וַיַּקְרִיבוּ אֵלָיו אֶת־הַיְלוֹדִים לִנְגֹּעַ בָּם וְכַאֲשֶׁר רָאוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּגְעֲרוּ בָּם׃

Y trayan a ellos ninnos paraque les tocaſſe: loqual viendolo los Diſcipulos, rennianles.

ιη´.

10. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

Deux hommes monterent au temple pour prier, l'vn Phariſien, & l'autre peager.

11. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

Le Phariſien ſe tenant à part, prioit en ſoi-meſme, diſant telles choſes, Dieu ie te ren graces, que ie ne ſuis point cõme le reſte des hommes, qui ſont rauiſſeurs, iniuſtes. adulteres: ni meſmes auſſi comme ce peager.

12. Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

Ie iuſne deux fois la ſemaine: ie donne la diſme de tout ce que ie poſſede.

13. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ᾽ ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Mais le peager ſe tenant loin, ne oſoit pas meſmes eſleuer les yeux vers le ciel: mais frapoit ſa poitrine, diſant, Dieu ſois appaiſé enuers moi qui ſuis pecheur.

14. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος· ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Ie vous di que ceſtui-ci deſcendit iuſtifie en ſa maiſon pluſtoſt que l'autre. Car quiconque s'eſleue ſera abaiſſé: & qui s'abbaiſſe, ſera eſleué

15. Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Or on lui preſenta auſsi des petis enfans, afin qu'il les touchaſt, ce que voyans les diſciples, les tanſerent.

CAP. XVIII.

10. Duo homines aſcendebant in templum ut orarent: unus Phariſæus, & alter publicanus.

Two men went vp into the Temple to pray: the one a Phariſe/and the other a Publicane.

11. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus.

The Phariſe ſtoode & prayed thus with him ſelfe / O God / I thanke thee that I am not as other men / extorſioners/vniuſt/adulterers/or euen as this Publicane.

12. Ieiuno bis in ſabbatho: decimas do omnium quæ poſſideo.

I faſt twiſe in the weeke: I giue tithe of all that euer I poſſeſſe.

13. Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.

But the Publicane ſtanding afar of/ would not lift vp ſo much as his eyes to heauen/ but ſmote his breſt/ſaying/ O God / be mercifull to me a ſinner.

14. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo, quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

I tell you/this man departed to his houſe iuſtified/ rather then the other: for euery man that exalteth him ſelfe / ſhall be brought lowe/ and he that humbleth him ſelfe/ ſhall be exalted.

15. Afferebant autē ad illum, & infantes, ut eos tangeret, Quod cùm viderent diſcipuli increpabant illos.

They brought vnto him alſo babes/ that he ſhould touch them. And when his diſciples ſaw it/ they rebuked them.

Das XVIII. Capitel.

10. Es giengen zween Menſchen hinauff inn den Tempel zu beten / Einer ein Phariſeer / der ander ein Zöllner.

Der ginge thu Menniſke op til Tempelen at bede/ den ene en Phariſeer/ den anden en Toldere.

11 Der Phariſeer ſtund vnd betet bey ſich ſelbſt alſo: Ich dancke dir Gott daß ich nicht bin wie die andern Leute / Räuber / Vngerechte / Ehebrecher oder auch wie diſer Zölner.

Phariſeeren ſtod oc bud ſaa ved ſig ſelff/ Jeg tacker dig Gud/at ieg icke ſom andre Folck/ Røffuere/ wretferdige/ Horkarle / eller oc ſom denne Toldere.

12. Ich faſte zwir in der wochen/ vnd gebe den zehenden von allem das ich habe.

Jeg faſter tho gonge om vgen / oc giffuer Tiende/ aff alt det ieg haffuer.

13. Vnd der Zölner ſtund von ferne/ wolte auch ſeine Augen nicht auffheben gen Himmel/ ſondern ſchlug an ſeine Bruſt/ vnd ſprach: Gott ſey mir Sünder gnedig.

Och Tolderen ſtod longt borte / vilde icke end opløffte ſine øyen til Himmelen / Men hand ſlo ſig paa ſit Bryſt/ oc ſagde/ Gud ver mig Syndere naadig.

14. Ich ſage euch / diſer gieng hinab gerechtfertiget inn ſein hauß für jenem / Denn wer ſich ſelbs erhöhet/ der wirdt ernidriget werden/ vnd wer ſich ſelbſt ernidriget der wird erhöhet werden.

Jeg ſiger eder / Denne gick retferdig ned i ſit huſſ/ faar den anden. Thi huo ſig ſelff ophhøyer / hand ſkal nedtryckis / Och huo ſig ſelff nedtrycker / hand ſkal ophøyis.

15. Sie brachten auch junge Kindlein zu jhm daß er ſie ſolt anrühren. Da es aber die Jünger ſahen/ bedroheten ſie die.

De bare oc vnge Børn til hannem / at hand ſkulde røre ved dem. Oc Diſciplene ſaae det / truede de dem.

Kapitola XVIII.

10. Dwa Cžlowěky wſtuppowali do Chrámu aby ſe modlili: geden Zákonijk/ a druhý zgewný hřijſſnijk.

Dwoie ludźi zſtąpiło do kośćiołá áby ſię modlili/ ieden Fáryzeuſz á drugi celnik.

11. Zákonijk ſtoge takto ſám v ſebe modlil ſe: Bože/ děkugi tobě/ že negſem yako ginij Lidé/ dráči/ neſprawedliwij/ Cyzoložnijcy / yako y tento zgewny Hřijſſnijk.

A ſtánąwſzy Fáryzeuſz ták ſię ſam v śiebie modlił/ Boże czynię thobie dźięki/ żem nie ieſt táko ini ludźie drapieżni/ nieſpráwiedliwi/ y cudzołożni/ ábo ták też y ten celnik.

12. Poſtijm ſe dwakrát do těhodne/ deſátky dáwám ze wſſech wěcý kterýmiž wládnu.

Poſzczę dwá kroć w tegodniu/ dá wam dźieśięćinę ze wſzytkieᵒ co mam.

13. Ale zgewný Hřijſſnijk ſtoge zdaleka/ nechtěl ani očij k Nebi pozdwihnauti/ ale bil prſy ſwé/ řka: Bože miloſtiw buď mně hřijſſněmu.

Celnik záſię ſtánąwſzy z dáleká/ niechćiał podnieść y oczu ſwych niebo/ ále tłukł pierśi ſwe / mowiąc/ Boże bądź miłośćiw mnie grzeſznemu.

14. Prawijm wám / od ſſel tento ſprawedliwý včiněn gſa do Domu ſwého / wijce než onen: neb každý kdož ſe powyſſuge / bude ponijžen: a kdož ſe ponijžuge/ bude powýſſen.

A powiedam to wam / Żeć ten odſzedł vſpráwiedliwionym/ do domu ſwego wiecey niżli on/ ábowiem Ktokolwiek ſię podwyżſza/ będźie vniżon / á kto ſię vniża / będźie podwyżſzon.

15. Přináſſeli také k němu y Nemluwňátka aby ſe gich dotýkal. Což když vzřeli Včedlnijcy/ přimlauwali gim.

Przynoſzono też k niemu dźiateczki áby ſię ich dotykał / co gdy widźieli zwolennicy/ fukáli ná nie.

יח

16 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְרָא אִנּוּן וֶאֱמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טַלְיָא אָתֵין לְוָתִי וְלָא תְכַלּוּן אִנּוּן דְּדַאילֵין גֵּיר דְּאַיְךְ הָלֵין אִנּוּן דִּילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Ma IESV *li chiama à ſe, e diſſe, Laſſate venire i fanciulli à me, e non li proibite: percioche di tali è il regno di Dio.*

17 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּלָא יְקַבֵּל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא אַיְךְ טַלְיָא לָא יֵעוּל לָהּ׃

Io vi dico in verità, Chiunque non riceuerà il regno di Dio come fanciullo, non entrarà in eſſo.

18 וְשַׁאֲלֵהּ חַד מַן רֵישָׁנֵא וֶאֱמַר לֵהּ מַלְפָּנָא טָבָא מָנָא אֶעְבֵּד דְּאֵרַת חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Et vn certo principe li domandò, dicendo, Maeſtro buono: che farò io, per hereditare la vita eterna?

19 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא וְלַית טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא׃

E IESV *li diſſe, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, ſe non Iddio ſolo.*

20 פּוּקְדָנֵא יָדַע אַנְתְּ לָא תְקְטוּל וְלָא תְגוּר וְלָא תֶגְנוּב וְלָא תְסַהֵד ס סַהֲדוּתָא דְשׁוּקְרָא יַקַּר לַאֲבוּךְ וְלֶאמָּךְ׃

Tu ſai i commandamenti, Non adulterare. Non occidere. Non robbare. Non dir falſo teſtimonio. Honora tuo padre e tua madre.

21 אֲמַר לֵהּ הָלֵין כֻּלְּהֵין נְטַרֵת אֶנֵּין מַן טַלְיוּתִי׃

☞ *E colui diſſe, Tutte queſte coſe ho oſſeruate fin da la mia giouentù.*

22 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲדָא חַסִּירָא לָךְ זַבֶּן כֻּל מֶדֶם דְּאִית לָךְ וְהַב לְמַסְכֵּנֵא וְתֶהֱוֵא לָךְ סִימְתָא בַּשְׁמַיָּא וְתָא בָּתַרִי׃

IESV *hauendo vdito queſto, li diſſe, Ti manca ancor vna coſa, Vendi tutto quel che tu hai, e dallo à i poueri; & hauerai vn teſoro in cielo, poi vieni, e ſeguitami.*

יח

16 וַיִּזְעַק אוֹתָם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר הַנִּיחוּ אֶת־הַיְלוֹדִים לָבוֹא אֵלַי וְאַל תְּכַלְאוּם כִּי לָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּמוֹהֶם יֶשׁ־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Mas Ieſus llamandolos, dixo, dexad los ninnos venir à mi, y no los impidays: porque de tales es el Reyno de Dios.

17 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר לֹא יְקַבֵּל אֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ יְלוֹד גַּם לֹא יָבוֹא בָהּ׃

De cierto os digo, que qualquiera que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no entrara enel.

18 וַיִּשְׁאַל לוֹ אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים לֵאמֹר הַמְלַמֵּד טוֹב מָה אֶעֱשֶׂה וְאִירַשׁ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Irem, preguntòle vn principe diziendo, Maeſtro bueno, Que haré para poſſeer la vida eterna?

19 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ מָה תִּקְרָא לִי טוֹב וְאֵינֶנּוּ טוֹב כִּי־אִם אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃

Y Ieſus le dixo- Porque me dizes bueno? ninguno ay bueno ſino ſolo Dios.

20 יָדַעְתָּ אֶת הַמִּצְוֹת לֹא תִנְאָף לֹא תִרְצַח לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שֶׁקֶר כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ׃

Los mandamientos ſabes, Nò mataras, No adulteraras, No huttaràs, No diras falſo teſtimonio, Honrra à tu padre, y à tu madre.

21 וְהוּא אָמַר כָּל־אֵלֶּה שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרַי׃

Y el dixo, Todas eſtas coſas he guárdado deſde mi juuentud.

22 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר אֵלָיו עוֹד אַחַת תֶּחְסַר לָךְ מְכוֹר אֶת־כָּל אֲשֶׁר לָךְ וְתֵן לַמִּשְׁכֵּנִים וִיהִי־לָךְ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וְלֵךְ לָךְ וּבוֹא אַחֲרַי׃

Y Ieſus oydo eſto dixole, Aun vna coſa te falta: todo loque tienes, vendelo, y da lo à los pobres, y tendrás theſoro enel cielo. y ven, ſigueme.

ιή.

16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais Ieſus les ayant fait venir à ſoi, dit, Laiſſez les petis enfans venir à moi, & ne les empeſchez point: car à tels eſt le royaume de Dieu.

17. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθη εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di, quiconque ne receura comme enfant le regne de Dieu, n'entrera point en icelui.

18. Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Lors quelque Seigneur l'interrogua, diſant, Maiſtre qui es bon, que ferai-ie pour heriter la vie eternelle?

19. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

Ieſus lui dit, Porquoi m'appeles-tu bon? Il n'y a nul bon qu'vn aſſauoir Dieu.

20. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσης, μὴ φονεύσης, μὴ κλέψης, μὴ ψευδομαρτυρήσης· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

Tu ſais les commandemens, Tu ne commettras point adultere. Tu ne tueras point. Tu ne deſrobberas point. Tu ne diras point faux teſmoignage. Hoñore ton pere & ta mere.

21. Ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

Et ceſtui-la dit, I'ai gardé toutes ces choſes dés ma ieuneſſe.

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἔτι ἕν σοι λείπει. πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

Quand Ieſus eut ouï cela, il lui dit, Vn poinct te defaut encores: ven tout ce que tu as, & le diſtribue aux poures, & tu auras vn threſor au ciel: puis vien, & me ſui.

CAP. XVIII.

16. Ieſus autem convocans illos, dixit, Sinite pueros venire ad me; & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.

But Jeſus called them vnto him/ and ſaide/ Suffer the babes to come vnto me/ & forbid them not: for of ſuch is ẏ kingdome of God.

17. Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei, ſicut puer, non intrabit in illud.

Verely I ſay vnto you / whoſoeuer receiueth not the kingdome of God as a babe/ he ſhall not enter therein.

18. Et interrogavit eum quidam princeps, dicens, Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo?

Then a certeine ruler aſked him/ ſaying/ Good maſter/ what ought I to doe/ to inherite eternall life?

19. Dixit autem ei Ieſus, Quid me dicis bonum? nemo bonus, niſi ſolus Deus.

And Jeſus ſayde vnto him / Why calleſt thou me good? None is good / ſaue one/ euen God.

20. Mandata noſti, Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falſum teſtimonium dices, Honora patrem tuum & matrem?

Thou knoweſt the cōmaundements/ Thou ſhalt not commit adulterie: Thou ſhalt not kill: Thou ſhalt not ſteale: Thou ſhalt not beare falſe witnes: Honour thy father and thy mother.

21. Qui ait, Hæc omnia cuſtodivi à iuventute mea.

And he ſayde/ All theſe haue I kept from my youth.

22. Quo audito, Ieſus ait ei, Adhuc unum tibi deeſt: omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

Now when Jeſus heard that/ he ſaid vnto him / Yet lackeſt thou one thing. Sell all that euer thou haſt / and diſtribute vnto the poore / and thou ſhalt haue treaſure in heauen / and come / follow me.

Das XVIII. Capitel.

16. Aber Jeſus rieff ſie zu ſich / vnd ſprach: Laſſet die kindlein zu mir kommen / vnd wehret jhnen nicht / denn ſolcher iſt das Reich Gottes.

Men Jeſus kallede dem til ſig / oc ſagde / Lader Børn komme til mig/ oc formener dem icke/ Thi Guds Rige hører ſaadanne til.

17. Warlich / ich ſage euch / wer nicht das Reich Gottes nimpt als ein Kind / der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige/ Jeg ſiger eder / Huo ſom icke tager Gudz Rige ſom it Barn / hand kommer der icke ind.

18. Vnd es fraget jhn ein Oberſter/ vnnd ſprach: Guter Meiſter / was muß ich thun / daß ich das ewige leben ererbe?

Oc en aff de Offuerſte ſpurde hannem at / oc ſagde/ Gode Meſtere / Huad ſkal ieg gøre / at ieg kand arffue det euige Liff?

19. Jeſus aber ſprach zu jm: Was heiſſeſt du mich gut? Niemand iſt gut/ denn der einige Gott.

Da ſagde Jheſus til hannem/ Hui kalder du mig god? ingen er god vden den eniſte Gud.

20. Du weiſſeſt die gebot wol / Du ſolt nicht Ehebrechen. Du ſolt nicht tödten. Du ſolt nicht ſtelen. Du ſolt nicht falſch gezeugkniß reden. Du ſolt deinen Vater vnnd deine Mutter ehren.

Du vedſt Budene vel / Du ſkalt icke bedriffue hoer. Du ſkalt icke ſla ihiel. Du ſkalt icke ſtiele. Du ſkalt icke tale falſkt vidniſbyrd. Du ſkalt ære din Fader oc din Moder.

21. Er aber ſprach: Das habe ich alles gehalten von meiner jugend auff.

Da ſagde hand/ Dette haffuer ieg huldet alt ſammen op aff min Vngdom.

22. Da Jeſus das höret / ſprach er zu jhm: Es fehlet dir noch eines/ verkauffe alles was du haſt / vnnd gibs den Armen/ ſo wirſt du einen ſchatz im Himmel haben/ vnd komb vnnd folge mir nach.

Der Jheſus det hørde/ ſagde hand til hannem/ Dig fattis end nu it / Sæl alt det du haffuer/ oc giff det Fattige / Saa ſkalt du haffue it Liggendefæ i Himmelen / Oc kom / oc efterfølge mig.

Kapitola XVIII.

16. Ale Gežijſs ſwolaw ge/ řekl: Nechte dijtek ať gdau ke mně ane braňte gim / neb takowých geſt Králowſtwj Božij.

Ale Jezus wezwawſzy dziateczek/ powiedział/ Dopuśćcie dziateczkam przyidź do mnie/ á nie hámuycie ich / ábowiemći tákowych ieſt Kroleſtwo Boże.

17. Zagiſtě prawijm wám/ Kdožkoli nepřigme Kralowſtwij Božijho yako dijtě/ newegde do něho.

Záprawdeć wam powiedam/ Ktożkolwiek nie przyimie Kroleſtwá Bożego iáko dzieciatko / żadnym ſpoſobem nie wnidźie do niego.

28. Y otázalo ho gedno Knijže/ řka: Miſtře dobrý / co čině Žiwot wěčný obdržijm?

Tedy go pytáło niektore Kśiaże/ mowiac/ Miſtrzu dobry coż czyniac otrzymam żywot wieczny?

19. Y řekl gemu Gežijſs: Proč mne nazýwáſs dobrým? Nižádný nenij dobrý gedině ſám Buoh.

Y powiedźiał mu Jezus/ przecz że mie powiedaſz być dobrym Zadenći nie ieſt dobrym / iednoż ieden/ to ieſt Bog.

20. V mijſs Přikázanij / Nezabige/s / Neſeſmilnijſs/ Newkradneſs/ Nepromluwijſs křiwěho ſwědectwij: Cti Otce twěho y Matku twau?

Znaſz że roſkazánia? Nie cudzołoż/ nie zábiiay/ nie krádń/ nie powiedáy świádectwá fálſzywego/ czći oycá twego y mátkę twą.

21. Kterýžto řekl: Toho wſſeho oſtřijhal gſem od mé mladoſti.

Tedy on rzekł/ Tegom wſzytkiego przeſtrzegał od młodośći moiey.

22. To vſlyſſaw Gežijſs/ řekl mu: Geſſtěť ſe gednoho nedoſtáwá: Wſſecky wěcy kteréž máſs proday a rozday chudým/ a budeſs mijti poklad w Nebi/ a poď náſleduog mne.

Co Jezus vſłyſzawſzy powiedźiał iemu/ Jedney żeć rzeczy ieſzcze nie doſtawa/ Wſzytko co maſz poprzeday/ á podźiel miedzy vbogie/ á bedźieſz miał ſkárb w niebie przydźie/ á chodź zá mną.

יח

23 הָו דֵּין כַּד שְׁמַע הָלֵין כְּרִית לֵהּ עַתִּיר הֲוָא גִיר טָב׃

Colui vdite queſte coſe, ſi contriſtò, percioch'egli era molto ricco.

24 וְכַד חֲזָא יֵשׁוּע דִּכְרִית לֵהּ אֲמַר אֵיכַנָּא עַטְלָא לְאִילֵין דְּאִית לְהוֹן נִכְסֵא דְּיֵעלוּן לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E Iesv vedendo ch'ei s'era contriſtato, diſſe, Quanto difficilmente entraranno nel regno di Dio quelli che hanno de le ricchezze?

25 דַּלִילָא הִי לְגַמְלָא דְּבַחְרוּרָא דְּמַחְטָא יֵעוּל אוֹ עַתִּירָא לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Certo egli è piu facile che vn camello paſſi per la cruna d'vn aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

26 אָמְרִין לֵהּ אִילֵין דְּשָׁמְעוּ וּמַנוּ מֶשְׁכַּח לְמֵחָא׃

Allor quelli che vdiuano, diſſero, Chi ſi puo adunque ſaluare?

27 יֵשׁוּע דֵּין אֲמַר אִילֵין דְּלָות בְּנַי נָשָׁא לָא מֶשְׁכְּחָן לְוָת אֱלָהָא מֶשְׁכְּחָן לְמֶהְוָא׃

Et egli diſſe, Le coſe che ſono impoſſibili à gli huomini, ſon poſſibili à Dio.

28 אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא הָא חְנַן שְׁבַקְן כֻּל מִדֵּם וַאתֵין בָּתְרָךְ׃

Diſſe allor Pietro, Ecco, noi habbiam laſſata ogni coſa, & habbianti ſeguito.

29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּע אַמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלַיְתָ אֱנָשׁ דְּשַׁבֵק בַּיְתָא אוֹ אֲבָהֵא אוֹ אַחֵא אוֹ אַנְתְּתָא אוֹ בְּנַיָּא מֶטוּל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Et egli diſſe loro, Io vi dico in verità, Non è alcuno che habbia laſſato caſa, ò padre o madre o fratelli, ò moglie, ò figliuoli, per il regno di Dio.

30 וְלָא יְקַבֵּל בְּאֶעֱפָא סַגִּיָאתָא בְּהָנָא זַבְנָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵא חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Che non riceua molto piu in queſto tempo, e nel ſecolo auuenire la vita eterna.

יח

23 וּבְשָׁמְעוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשְׁתּוֹחַח נַפְשׁוֹ כִּי עָשִׁיר הָיָה מְאֹד׃

Entonces el, oydas eſtas coſas, fue muy triſte: porque era rico mucho.

24 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁתּוֹחֲחָה נַפְשׁוֹ אָמַר אֵיךְ עָצְלוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם הוֹן רַב לָבוֹא בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y viendo Ieſus que ſe auia entriſtecido mucho, dixo, Quan difficultoſamente entraran enel Reyno de Dios, losque tienen dineros.

25 כִּי נָקַל לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד חוֹר הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Porque mas facil coſa es entrar vn cable por vn ojo de vnà aguja, que vn rico entrar al Reyno de Dios.

26 וַיֹּאמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים וּמִי יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ׃

Y los que lo oyan, dixeron, Y quien podrà ſer ſaluo?

27 וְהוּא אָמַר אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לִהְיוֹת עִם הָאֲנָשִׁים יוּכְלוּ לִהְיוֹת אֶת־אֱלֹהִים׃

Y el les dixo, Loque es impoſſible acerca de los hombres, poſſible es acerca de Dios.

28 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ כֻּלָּם וַנָּבוֹא אַחֲרֶיךָ׃

Entonces Pedro dixo, He aqui, noſotros auemos dexado todas las coſas, y te auemos ſeguido.

29 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אִישׁ לֹא הוֹיֶה אֲשֶׁר עָזַב בַּיִת אוֹ אָב וָאֵם אוֹ אַחִים אוֹ אִשָּׁה אוֹ בָנִים בַּעֲבוּר מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y el les dixo, Di cierto os digo, que nadie ay que aya dexado caſa, o padres, o hermanos o muger, o hijos, por el Reyno de Dios.

30 אֲשֶׁר לֹא יִקַּח הַרְבֵּה מְאֹד בָּעֵת הַזֹּאת וּבָעוֹלָם הַבָּא אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Que no aya de recebir mucho mas en eſte tiempo, y enel ſiglo venidero la vida eterna.

ιη'.

23. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο. ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

Icelui ayant entendu ces choſes deuint fort triſte, car il eſtoit fort riche.

24. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus voyant qu'il eſtoit deuenu fort triſte, dit, Qu'il eſt mal-aiſé que ceux qui ont des biens, entrent au royaume de Dieu?

25. Εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Il eſt certes plus aiſé qu'vn chameau entre par le pertuis d'vne aiguille, que vn riche entre au royaume de Dieu.

26. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

Et ceux qui ouïrent cela, dirent, Et qui peut donc eſtre ſauué?

27. Ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Et il leur dit, Les choſes qui ſont impoſſibles aux hommes, ſont poſſibles à Dieu.

28. Εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

Et Pierre dit, Voici, nous auons tout delaiſſé, & t'auons ſuiui.

29. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Et il leur dit, En verité ie vous di, qu'il n'y a pas vn qui ait delaiſſé ſa maiſon, ou parens, ou freres, ou femmes, ou enfans pour l'amour du royaume de Dieu.

30. Ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Qui ne reçoiue beaucoup plus en ce temps-ici, & au ſiecle à venir la vie eternelle.

CAP. XVIII.

23. His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valde.

But when he heard thoſe thinges / he was very heauie: for he was marueilous rich.

24. Videns autem Ieſus illum triſtem factum, dixit, Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt?

And when Jeſus ſaw him ſorowfull/he ſaide/with what difficultie ſhall they that haue riches / enter into the kingdome of God?

25. Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

Surely it is eaſier for a camell to goe through a needles eye / then for a rich man to enter into the kingdome of God.

26. Et dixerunt qui audiebant, Et quis poteſt ſalvus fieri?

Then ſaid they that heard it / And who then can be ſaued?

27. Ait illis, Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.

And he ſaide/ The things which are vnpoſſible with men / are poſſible with God.

28 Ait autem Petrus, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Then Peter ſaid/ Loe/we haue left al/ and haue followed thee.

29. Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei.

And he ſayde vnto them/Verely I ſay vnto you /there is no man that hath left houſe / or parentes / or brethren / or wife / or children for the kingdome of Gods ſake.

30. Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſeculo venturo vitam æternam.

Which ſhall not receiue much more in this world / and in the world to come life euerlaſting.

Das XVIII. Capitel.

23. Da er das hőret/ward er traurig/denn er war ſehr reich.

Der hand det hørde / bleff hand bedrøffuit/ thi hand vaar ſaare rig.

24. Da aber Jeſus ſahe/daß er traurig war worden/ſprach er: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

Oc der Jheſus ſaa / at hand vaar bedrøffuit/ ſagde hand / Huor ſuarlige ſkulle de Rige komme i Gudz Rige.

25. Es iſt leichter/ daß ein Kamel gehe durch ein Nadelőre/ denn daß ein Reicher inn das Reich Gottes komme.

Det er lettere / at it Kamel vaar igennem it Naale øye / end at en Rig kommer i Gudz Rige.

26. Da ſprachen die das hőreten: Wer kan denn ſelig werden?

Da ſagde de ſom det hørde / Huo kand da bliffue ſalig?

27. Er aber ſprach: Was bey den Menſchen vnmůglich iſt / das iſt bey Gott můglich.

Men hand ſagde/ Huad ſom er vmueligt hoſſ Menniſken / det er mueligt hoſſ Gud.

28. Da ſprach Petrus/ſihe/wir haben alles verlaſſen / vnd ſind dir nachgefolget.

Da ſagde Peder /See wi haffue forladit alting / oc haffue efterfuld dig.

29. Er aber ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch: Es iſt niemand/der ein Hauß verleſſt / oder Eltern / oder Brůder/oder Weib/oder Kind / vmb des Reichs Gottes willen.

Hand ſagde til dem / Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Der er ingen / ſom forlader it Huſſ/eller Foreldere/ eller Brødere / eller Huſtru / eller Børn/ for Gudz Rigeſkyld.

30. Der es nicht vilfeltig wider empfahe/ in dieſer zeit/ vnnd in der zukünfftigen Welt das ewige Leben.

Som ey ſkal anamme det mangfoldigtigen/ i denne tid / oc i den til kommendis Verden/ det euige Liff.

Kapitola XVIII.

23. To on vſlyſſaw zarmautil ſe/ neb bohatý byl welmi.

Lecz on to vſłyſzawſzy/ bárzo ſie zá troſkał/ bowiem był bárzo bogátym.

24. A vzřew Gežijs zarmauceného/ řekl: Kterak neſnadně kdož penijze magij/do Králowſtwij Božijho wegdau.

A gdy go Jezus vyzrał ták bárzo záſmuconego/ rzekł/ Jákoż trudno temu co ma pieniadze wnidź do Kroleſtwa Bożego.

25. Snáze geſt zagiſté Welblaudu ſkrze gehelnij vcho progijti/ nežli bohatému wgijti do Králowſtwij Božijho.

Abowiemći łácwiey ieſt wielbladowi prześć przez vcho igielne niż wnidź bogaczowi do kroleſtwá Bożego.

26. Y řekli ti kteřijž ſlyſſeli: Y kdo muože ſpaſen býti:

Ci tedy ktorzy to ſłyſzeli/ rzekli/ A ktoryż może być zbáwion?

27. Řekl gim: Což geſt nemožného v Lidij/ možné geſt v Boha.

A u temu on powiedział/ To co ieſt niepodobno v ludźi / podobne ieſt v Bogá.

28. Y řekl Petr: Hle my opuſtili gſme wſſecky wěcy/a ſſli gſme za tebau.

Zátym rzekł Piotr/ Oto my opuściłichmy wſzytko/ á ſzliſmy zá toba.

29. Kterýžto řekl gim: Zagiſté prawijm wám / že nenij žádneho ktérýžby opuſtil Dům/aneb Rodiče/aneb Bratřij / aneb Manželku / anebo Syny pro Králowſtwij Božij.

Tedy im on powiedział / Záprawde wam powiedam / Zaden nie ieſt ktoryby opuścić miał dom ábo rodźice ábo brácia/ábo żone/ ábo dźieci / dla Kroleſtwa Bożego.

30. Aby newzal w tom to čaſu mnohém wijce/ a w budaucým wěku/ Žiwota wěčného.

Ktoryby nie miał wźiać dáleko wiecey tego czáſu/ á w przyſzłym wieku żiwot wieczny.

יח

31 וְדַבַּר יֵשׁוּעַ לִתְרֶעסַרְתֵּה וֶאמַר לְהוֹן הָא סָלְקִינַן לְאוּרִשְׁלֶם וּמֶשְׁתַּלְמָן כֻּלְּהֵין דַּכְתִיבָן בַּנְבִיֵא עַל בְּרֵה דְּאֶנָשָׁא׃

Poi hauendo preſi con ſeco i dodici, diſſe loro, Ecco, noi ſaliamo in Ieruſalem, e adempierannoſi al Figliuol de l'huomo tutte le coſe che ſono ſcritte da i Profeti.

32 נֶשְׁתְּלֶם גֵּיר לְעַמְמֵא וְנֶבְזְחוּן בֵּה וְנֶרְקוּן בְּאַפּוֹהִי׃

Imperoche ſarà dato à le genti, e ſarà ſchernito, ingiuriato, e ſputacchiato.

33 וְנֶנְגְּדוּנָיְהִי וְנֶצַעְרוּנָיְהִי וְנֶקְטְלוּנָיְהִי וְלַיוֹמָא דַּתְלָתָא יְקוּם׃

E poi che l'haueranno flagellato, l'occideranno: e il terzo di riſuſcitarà.

34 וְהֶנוּן דֵּין חֲדָא מֶן הָלֵין לָא אֶסְתַּכַּלוּ אֶלָּא מְכַסְּיָא הֲוָת מֶנְּהוֹן מֶלְּתָא הָדָא וְלָא יָדְעִין הֲווֹ הָלֵין דְּמֶתְמַלְּלָן עַמְּהוֹן׃

Et eſſi non inteſero alcuna di queſte coſe: & era queſta parola naſcoſa loro ſi che non intendeuano le coſe che egli diceua.

35 וְכַד קְרֵב לְאִירִיחוֹ סַמְיָא חַד יָתֶב הֲוָא עַל יַד אוּרְחָא וְחָדַר׃

Auuenne poi ne l'auicinarſi lui à Ierico, che vn cieco ſedeua lungo la via à mendicare.

36 וְשְׁמַע קָל כֶּנְשָׁא דְּעָבַר וַמְשַׁאֵל הֲוָא דְּמַנוּ הָנָא׃

Ilquale hauendo vdita la turba che paſſaua domandò che coſa fuſſe queſta.

37 וֶאמְרִין לֵה יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא עָבַר׃

E diſſerli che IESV Nazareno paſſaua.

38 וְקְעָא וֶאמַר יֵשׁוּעַ בְּרֵה דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עָלַי׃

Allora egli gridò, dicendo, IESV figliuol di Dauid, habbi miſericordia di me.

39 וְאִילֵין דְּאָזְלִין הֲווֹ קְדָמוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ כָּאֵין הֲווֹ בֵּה דְּנֶשְׁתּוֹק הוּ דֵּין יַתִּירָאִית קָעֵא הֲוָא בְּרֵה דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עָלַי׃

E quelli che andauono innanzi, lo riprendeuano, accioche taceſſe: ma egli gridaua molto piu forte, Figliuol di Dauid, habbi miſericordia di me.

יח

31 וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵים עָשָׂר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִנֵּה אֲנַחְנוּ עוֹלִים יְרוּשָׁלַיְמָה וְתִכְלֶינָה כָּל הַנִּכְתָּבוֹת בַּנְּבִיאִים עַל־בֶּן־הָאָדָם׃

Y Ieſus tomando à parte los Doze, dixoles he aqui, ſubimos à Ieruſalem, y ſeran cumplidas todas las coſas que fueron eſcriptas per los Prophetas del hijo del hombre.

32 כִּי יִנָּתֵן בִּידֵי הַגּוֹיִם וִילִיצֻהוּ וִיגַדְּפוּהוּ וְיָרוֹק יָרֹקוּ בְּפָנָיו׃

Porque ſerá entregado á las Gentes, y ſerá eſcarnecido, y injuriado, y eſcupido:

33 וִיְיַסְּרוּהוּ בַּשּׁוֹטִים וְיַהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִמֵּתִים׃

Y deſque lo ouieren açotado, matarlohan; mas al tercero dia reſuſcitara.

34 וְהֵמָּה לֹא אַחַת מֵהֵן הֵבִינוּ וַיְהִי הַדָּבָר הַזֶּה נִכְסֶה מֵהֶמָּה וְלֹא יָדְעוּ אֶת הַמְדֻבָּרִים׃

Mas ellos nada de eſtas coſas entendian. y eſta palabra les era encubierta: y no entendian lo que ſe dezia.

35 וַיְהִי בְּקָרְבוֹ אֶל־יְרִיחוֹ וַיֵּשֶׁב עִוֵּר אֶחָד אֶל־הַדֶּרֶךְ וְשׁוֹאֵל׃

Y aconteció que acercandoſe el de Iericho, vn ciego eſtaua ſentado junto àl camino, mendigando.

36 וּבְשָׁמְעוֹ אֶת־קֹל הֲמוֹן עוֹבֵר וַיִּשְׁאַל מַה־תְּהִי זֹאת׃

El qual como oyó la companna que paſſaua, preguntaua que era aquello.

37 וַיַּגִּידוּ לוֹ כִּי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי עוֹבֵר׃

Y dixeronle, que IESVS Nazareno paſſaua.

38 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃

Entonces diô bozes diziendo, Ieſus Hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

39 וְהַהוֹלְכִים לְפָנָיו גָּעֲרוּ בוֹ לְהַשְׁתִּיקוֹ וְהוּא קָרָא יוֹתֵר מְאֹד בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃

Y los que yuan delante renianle que callaſſe: mas el clamaua mucho mas, Hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

ιη'.

31. Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου.

Puis Ieſus print à part les douze, & leur dit, Voici, nous montons en Ieruſalem, & ſeront accomplies toucent le Fils de l'homme, toutes les choſes qui ſont eſcrites par les Prophetes.

32. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται.

Car il ſera liuré aux Nations, & ſera mocqué, & iniurié, deſcraché.

33. Καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.

Et apres qu'ils l'auront fouëté, ils le mettront à mort: mais au troiſieme iour il reſſuſcitera.

34. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Et ils n'entendirent rien de ces choſes, ains ce propos leur eſtoit caché: & n'entendoyent point ce qu'il leur diſoit.

35. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱεριχὼ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

Aduint comme il approchoit de Ierico, qu'il y auoit vn aueugle aſſis pres du chemin, & mendiant.

36. Ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.

Lequel oyant la multitude qui paſſoit, demanda que c'eſtoit.

37. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος παρέρχεται.

Et ils lui reſpondirent, que Ieſus le Nazarien paſſoit.

38. Καὶ ἐβόησε λέγων, ἰησοῦ υἱὲ δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Lors il cria, diſant, Ieſus fils de Dauid, aye pitié de moi.

39. Καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Et ceux qui alloyent deuant, le tanſoyent, afin qu'il ſe teuſt: mais il crioit beaucoup plus fort, Fils de Dauid, aye pitié de moi.

CAP. XVIII.

31. Aſſumſit autem Ieſus duodecim, & ait illis, Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia quę ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis.

Then Jeſus tooke vnto him yͤ twelue, and ſaid vnto them, Beholde, We go vp to Jeruſalem, and all things ſhal be fulfilled to the Sonne of man, that are written by the Prophets.

32. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur.

For he ſhall be deliuered vnto the Gentiles, and ſhalbe mocked, and ſhalbe ſpitefully entreated, and ſhall be ſpitted on.

33. Et poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget.

And when they haue ſcourged him, they will put him to death: but the third day he ſhall riſe againe.

34. Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

But they vnderſtoode none of theſe thinges, and this ſaying was hid from them, neither perceiued they the things, which were ſpoken.

35. Factum eſt autem, cum appropinquaret Ierícho, cęcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans.

And it came to paſſe, that as he was come nere vnto Jericho, a certaine blinde man ſate by the way ſide begging.

36. Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet,

And when he heard the people paſſe by, he aſked what it meant.

37. Dixerunt autem ei, quod Ieſus Nazarenus tranſiret.

And they ſayd vnto him, that Jeſus of Nazaret paſſed by.

38. Et clamavit, dicens, Ieſu fili David, miſerere mei.

Then he cryed, ſaying, Jeſus the Sonne of Dauid, haue mercy on me.

39. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, Fili David miſerere mei.

And theh which wente before, rebuked him, that he ſhould hold his peace, but hee cryed much more, O Sonne of Dauid, haue mercie on me.

Das XVIII. Capitel.

31. Er nam aber zu ſich die Zwölffe/ vnd ſprach zu jhnen: Sehet/ wir gehen hinauff gen Jeruſalem/ vnnd es wird alles vollendet/ das geſchrieben iſt durch die Propheten/ von des Menſchen Son.

Oc hand tog til ſig de Tolff/ oc ſagde til dem / Seer/ wi gaa hen op til Jeruſalem / oc det ſkal altſammen fuldkommis / ſom er ſcreffuit ved Propheter om Menniſkens Søn.

32. Denn er wirdt überantworttet werden den Heiden/ vnd er wirdt verſpottet vnd geſchmehet vnd verſpeyet werden.

Thi hand ſkal antuordis Hedninge hen/ oc hand ſkal beſpaattis oc foractis oc beſpøttis.

33. Vnd ſie werden jhn geiſſeln vnd tödten / vnd am dritten tag wirdt er wider aufferſtehen.

Oc de ſkulle hudſtryge oc ihielſla hannem / Oc tredie dag ſkal hand opſtaa igen.

34. Sie aber vernamen der keines/ vnd die rede war jnen verborgen/ vnd wuſten nicht/ was das geſagt war.

Men de forſtode indet der aff / Oc den Tale vaar ſkiult faar dem / Oc de viſte icke huad det vaar ſagt.

35. Es geſchach aber/ da er nahe zu Jericho kam/ ſaß ein Blinder am wege vnd bettelt.

Oc det ſkede / der hand kom nær til Jericho / ſad en Blind hoſſ veyen / oc tigde.

36. Da er aber höret das Volck/ das durch hin gieng / forſchet er was das were?.

Oc der hand hørde Folcket / ſem der gick frem/ ſpurde hand huad det vaar?

37. Da verkündigeten ſie jhm: Jeſus von Nazareth gienge fürůber.

Da forkyndede de hannem / at Jheſus aff Nazareth gick der frem.

39. Vnd er rieff vnd ſprach: Jeſu du Sohn David / erbarm dich mein.

Oc hand robde oc ſagde/ Jheſu du Dauidz Søn/ forbarme dig offuer mig.

39. Die aber vorne an giengen / bedroheten jhn / er ſolt ſchweigen. Er aber ſchrey vil mehr: Du Sohn David / erbarm dich mein.

Men de ſom ginge fremmerſt / truede hannem / at hand ſkulde tie. Da robte hand meget mere / Du Dauidz Søn / forbarme dig offuer mig.

Kapitola XVIII.

31. Poyal pak Gežijſs Dwanácte/ a řekl gim: Hle wſtupugeme do Geruzalēma / a dokonagij ſe wſſecky wěcy kteréž gſau pſány ſkrze Proroky o Synu člowěka.

Wziawſzy potym zſeba Jezus onych dwunaście/ rzekł im / Oto wſte pniem do Jeruzálem / á wykonáia ſie Synowi człowieczen u piſma o ny ktore ſa przez Proroki napiſáne.

32. Nebo wydán bude Pohanuom/ a bude poſmijwán a bičowán / y vplwán:

•

Bo bedzie podan poganom y nágrawan / y ſpotwarzon y vplwan.

33. A když gey vbyčugij/ zabigij gey: a třetjho dne z mrtwých wſtane.

A vbyczowawſzy go/ zamorduia gi/ álec dnia trzeciego powſtánie.

34. A oni tomu nic neſrozuměli/ a bylo ſlowo to ſkryto před nimi/ aniž ſrozuměli co ſe prawilo.

Ale oni tego nic nie zrozumieli/ á były ty ſłowá zákrythe od nich/ áni wiedzieli co powiedziano.

35. Y ſtalo ſe když ſe přibližowal k Gerychu/ ſlepý něyaký ſeděl wedlē ceſty žebře.

Y ſtalo ſie gdy przychodził ku Jerychu / ſlepy niektory ſiedział wedlē drogi żebrzac.

36. A když vſlyſſel záſtup pomijgegijcý/ otázal ſe / coby to bylo.

A gdy vſłyſzał iż przechodziło zgromadzenie ludzi/ pytał coby to było.

37. Y řekli gemu/ že Gežijſs Nazaretſký tudy gde.

Y powiedziano mu że przeſzedł Jezus Názáráńſki.

38. A on zwolal/ řka: Gežijſſy Synu Dawiduow/ ſmiluog ſe nademnau.

Tedy on wołał/ mowiac/ Jezuſie ſynu Dawidow zmiluy ſie nádemne.

39. A ti kteřijž napřed ſſli/ přimlauwali mu aby mlčal/ Ale on mnohem wijce wolal/ Synu Dawiduow/ ſmiluog ſe nademnau.

Lecz ci co ſzli wprzod fukáli go áby milczał/ Ale on tym wiecey wołał/ Jezuſie Synu Dawidow zmiluy ſie nádemna.

יח

40 וְקָם יֵשׁוּעַ וּפַקֵּד
דְּנַקְרְבוּנָיְהִי לְוָתֵהּ וְכַד קְרֶב
לְוָתֵהּ שַׁאְלֵהּ׃

E Iesv fermandoſi, comando che fuſſe menato à ſe. E com'egli ſi li fu appreſſato li domandò.

41 וֶאמַר לֵהּ מָנָא צָבֵא
אַנְתְּ אֶעְבֵּד לָךְ הָו דֵּין א
אֶמַר מָרִי דְּאֶחְזֵא׃

Dicendo, Che vuoi tu ch'io ti facci? Et egli diſſe, Signore, che io rihabbi la viſta.

42 וְיֵשׁוּעַ אֶמַר לֵהּ חְזִי
הַימָנוּתָךְ אַחְיָתָךְ׃

E Iesv li diſſe, Rihabbi la viſta: la tua fede t'ha ſaluato.

43 וּבַהּ שָׁעְתֵהּ חְזָא
וְאָתֵא הָוָא בָּתְרֵהּ וַמְשַׁבַּח
הָוָא לַאלָהָא וְכֻלֵּהּ עַמָּא
דַּחְזָא יָהֵב הָוָא שׁוּבְחָא
לַאלָהָא׃

E ſubbito riceuè la viſta, e ſeguitaualo glorificando Iddio, e tutto'l popolo hauendo veduto queſto, dette laude à Dio.

יט

1 וְכַד עַל יֵשׁוּעַ וְעָבַר ב
בְּאִירִיחוֹ׃

Et eſſendo entrato dentro, caminaua per Ierico.

2 גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הָוָא
זַכַּי עַתִּירָא הָוָא וְרַב
מָכְסֵא׃

Et ecco vn huomo chiamato per nome Zacheo, ilquale era principal de publicani, & era ricco.

3 וְצָבֵא הָוָא דְּנֶחְזְיוּהִי
לְיֵשׁוּעַ דְּמַנּוּ וְלָא מֶשְׁכַּח
הָוָא מֶן כֶּנְשָׁא מֶטוּל
דַּבְקוּמְתֵהּ זְעוּר הָוָא זַכַּי׃

E cercaua di veder Iesv, chi egli foſſe, e non poteua per la turba: percioche egli era piccolo di ſtatura.

4 וַרְהֵט קַדְמֵהּ לְיֵשׁוּעַ
וַסְלֵק לֵהּ לְתָאתָא פ
פַּכִּיהָתָא דְּנֶחְזְיוּהִי מֶטוּל
דְּהָכְוָת עֲתִיד הָוָא דְּנֶעְבַּר׃

Onde correndo auanti, ſali ſopra vn ſicomoro per vederlo: percioche doueua paſſar di li.

5 וְכַד אֶתָא לְהָי דּוּכְתָּא
יֵשׁוּעַ חַזְיֵהִי וֶאמַר לֵהּ
אֶסְתַּרְהַב חוּת זַכַּי יַוְמָנָא
גֵּיר וָלֵא דְּבַבַיְתָךְ אֶהְוֵא׃

E come Iesv fu venuto à quel luogo, guardò in ſu, e viddelo, e diſſeli, Zacheo, ſcendi giu preſtamente: percioche mi biſogna hoggi dimorare in caſa tua.

יח

40 וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ וַיְצַו לְהוֹלִיךְ
אוֹתוֹ אֵלָיו וּבְקָרְבוֹ שָׁאַל לוֹ׃

Ieſus entonces parandoſe, mandolo traer á ſi: Y como el llegô, Preguntole.

41 לֵאמֹר מַה־תִּרְצֶה אֶעֱשֶׂה
לָּךְ וְהוּא אָמַר אֲדֹנָי אֲשֶׁר אֶרְאֶה׃

Diziendo que quieres que te haga? Y el dixo Sennor, que vea.

42 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ רְאֵה
אֱמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעָתֶךָ׃

Y Ieſus le dixo, Vee: tu fe te hà hecho ſaluo.

43 וּפִתְאֹם רָאָה וּבָא אַחֲרָיו
מְכַבֵּד אֱלֹהִים וְכָל הָעָם הָרוֹאֶה
נָתַן כָּבוֹד לֵאלֹהִים׃

Y luego vido, y ſeguialo glorificando à Dios? y todo el pueblo como vido eſto, dió alabànça à Dios.

יט

1 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ וְעָבַר אֶת־
יְרִיחוֹ׃

Y entrado paſſó adelante à Iericho.

2 וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ נִקְרָא זַכַּי
וְהוּא הָיָה רַב בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְזֶה
הוּא עָשִׁיר מְאֹד׃

Y heaqui vn varon llamado Zacheo elqual era principe de los publicanos: y era rico:

3 וַיְבַקֵּשׁ לִרְאוֹת אֶת־יֵשׁוּעַ מִי
הוּא וְלֹא יָכֹל מִפְּנֵי הֶהָמוֹן כִּי
קוֹמָתוֹ זְעִיר הוּא׃

Y procuraua ver à Ieſus quien fueſſe: y no podia á cauſa de la multitud, porque era pequenno de eſtatura.

4 וְהִקְדִּים לָרוּץ וַיַּעַל עַל־שִׁקְּם
לִרְאוֹת אוֹתוֹ כִּי שָׁם עָתִיד הָיָה
לַעֲבוֹר׃

Y corriendo delante, ſubióſe en vn árbol Cabrahigo para verlo: porque auia de paſſar por alli.

5 וּבְבוֹאוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂא
עֵינָיו יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר
אֵלָיו זַכַּי מַהֵר לָרֶדֶת כִּי הַיּוֹם
יֵשׁ לִי לְהַאֲרִיךְ בְּבֵיתֶךָ׃

Y como vino à aquel lugar Ieſus, mirando vidolo, y dixole, Zacheo da te prieſſa, deciende: porque oy es meneſter que poſe en tu caſa.

ιη'.

40. Σταθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν.

Et Ieſus s'eſtant arreſté commanda qu'on l'amenaſt vers lui: puis quand il fut approché, il l'interogua.

41. Λέγων, τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

Diſant, Que veux-tu que ie te face, Et il reſpõdit, Seigneur, que ie recouure la veuë.

42. Καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Et Ieſus lui dit, Recouure la veuë: ta foy t'a ſauué.

43. Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

Et à l'inſtant il recouura la veuë: & le ſuiuoit, glorifiant Dieu. Et tout le peuple voyant cela, donna louange à Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ιθ'.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν ἰεριχώ.

Et Ieſus eſtant entré en Ierico, alloit par la ville.

2. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.

Et voici vn homme appelé Zachee, qui eſtoit principal peager, & eſtoit riche.

3. Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

Et taſchoit à voir lequel eſtoit Ieſus: & ne pouuoit pour la foule, car il eſtoit de petite ſtature.

4. Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.

Parquoi il accourut deuant, & monta deſſus vn ſycomore pour le voir: car il deuoit paſſer par là.

5. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ ἰησοῦς εἶδεν αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.

Et quand Ieſus fut venu à l'endroit, regardant en haut, il le vid, & lui dit, Zachee deſcen haſtiuement: car il me faut auiourd'hui demeurer en ta maiſon.

CAP. XVIII.

40. Stans autem Ieſus, iuſſit illum adduci ad ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit illum.

And Jeſus ſtoode ſtill / and commanded him to be brought vnto him. And when he was come nere / he aſked him.

41. Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, ut videam.

Saying / What wilt thou that I to vnto thee? And he ſaid / Lord / that I may receiue my ſight.

42. Et Ieſus dixit illi, Reſpice, fides tua te ſalvum fecit.

And Jeſus ſayde vnto him / Receiue thy ſight: thy faith hath ſaued thee.

43. Et confeſtim vidit; & ſequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Then immediately he receiued his ſight / and followed him / praiſing God / and all the people / when they ſawe this / gaue praiſe to God.

CAP. XIX.

ET ingreſſus perambulabat Iericho.

Nowe when Jeſus entred and paſſed through Jericho.

2. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe dives.

Beholde / there was a man named Zacheus / which was the chiefe receiuer of the tribute / and he was rich.

3. Et quærebat videre Ieſum, quis eſſet, & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.

And he ſought to ſee Jeſus / who he ſhould be / and could not for the preaſe / becauſe hee was of a low ſtature.

4. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum, ut videret eum: quia inde erat tranſiturus.

Wherefore he ranne before / and climed vp into a wilde figge tree / that he might ſee him: for he ſhould come that way.

5. Et cùm veniſſet ad locũ, ſuſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.

And when Jeſus came to the place / he looked vp / and ſawe him / and ſaid vnto him / Zacheus / come downe at once: for to day I muſt abide at thine houſe.

Das XVIII. Capitel.

40. Jeſus aber ſtund ſtille / vnd hieß jhn zu ſich füren. Da ſie jn aber nahe bey jn brachten / fraget er jhn.

Da ſtod Jheſus ſtille / oc bad lede hannem til ſig. Oc der de finge hannem nær til hannem / ſpurde hand hannem at.

41. Vnd ſprach: Was wilt du daß ich dir thun ſoll: Er ſprach HERR / daß ich ſehen müge.

Oc ſagde / Huad vilt du / at ieg ſkal gøre dig? Hand ſagde / HERRE / at ieg maa ſee.

42. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Sey ſehend dein glaube hat dir geholffen.

Oc Jheſus ſagde til hannem / Ver ſeendis / Din tro haffuer hulpet dig.

43. Vnd alſo bald ward er ſehend / vnd folget jhm nach / vnnd preiſete Gott: Vnd alles Volck / das ſolchs ſahe / lobete Gott.

Oc ſtrax bleff hand ſeendis / oc efterfulde hannem / oc priſede Gud. Oc alt Folcket / ſom ſaadant ſaa / loffuede Gud.

Das XIX. Capitel.

Vnd er zog hinein / vnd gieng durch Jericho.

OC hand drog bort / oc gick igennem Jericho.

2. Vnd ſihe / da ward ein Mann / genannt Zacheus / der war ein öberſter der Zöllner / vnd war reich.

Oc ſee / der vaar en Mand / ſom hed Zacheus / hand vaar Toldernis øffuerſte / oc vaar rig.

3. Vnd begerete Jeſum zu ſehen / wer er were / vnnd kondte nicht für dem Volck / denn er war klein von perſon.

Oc hand begerede at ſee Jheſum / huo hand vaar / oc kunde icke faar Folcket / Thi hand vaar liden paa ſin perſone.

4. Vnd er lieff für hin / vnd ſteig auff einen Maulbeerbaum / auff daß er jn ſehe / denn alda ſolt er durch kommen.

Oc hand løb faare hen / oc ſtigede op i it Morbær træ / paa det hand kunde ſee hannem / Thi hand ſkulde komme der frem.

5. Vnd als Jeſus kam an dieſelbige ſtete / ſahe er auff / vnd ward ſein gewar / vnd ſprach zu jm: Zachee / ſteig eylend hernider / denn ich muß heute zu deinem Hauſe einkehren.

Oc ſom Jheſus kom til ſamme ſted / ſaa hand op / oc bleff hannem var / oc ſagde til hannem / Zachee / ſtig ſtrax hid ned / Thi ieg ſkal i dag komme ind i dit Huſſ.

Kapitola XVIII.

40. Tehdy zaſtawiw ſe Gežijſs / rozkázal ho k ſobě přiwěſti. A když ſe přibližowal / otázal

A thak Jezus ſthánawſzy roſkazał go przywieść do śiebie / á gdy był bliſko / pytał go.

41. Ho řka: Co chceſs at tobě včinijm? A on řekl: PAne / at widijm.

Mowiac Coż chceß abych ći vczynił? A on powiedział / Pánie ábych wziął wzrok.

42. A Gežijſs řekl gemu: Prohlědni / wijra twá tebe vzdrawila.

Rzekł Jezus / Weżmiß wzrok / wiará twa zachowáłá ćie.

43. A y hned widěl / a ſſel za nim welebě Boha. A weſſkeren Lid když to vzřel / wzdal chwálu Bohu:

A przetoż nátychmiaſt wziął wzrok / y ßedł zá nim chwaląc Bogá: Co gdy też lud wßytek widział / dawał chwałe Bogu.

Kapitola XIX.

A Wſſed Gežiſs procházel Gerycho.

WSzedßy potym Jezus do Jerycho / przechadzał ſię po nim.

2. A hle Muž gménem Zacheus / a ten byl wrchnij nad Celnými a bohatý:

A oto niektory imieniem Zácheuß / kthory był przednieyßym nad celniki / á był bogaty.

3. Y žádal widěti Gežijſſe kdoby byl: a nemohl pro záſtup / nebo poſtawy maličké byl.

Stárał ſię áby widział ktory wżdy ieſt Jezus / ále nie mogł przed zgromádzeniem / bo był máłego wzroſtu.

4. A předběhw wſtaupil na dřewo planého Fijku / aby gey widěl / neb tudy měl gijti.

A ták wprzod bieżawßy / wſtąpił ná Sykomor áby go vyzrał / bowiem támtedy idż miał.

5. A když přiſſel k tomu mijſtu / wzhlědw wzhůru Gežijſs / vzřel gey y řekl gemu: Zachee ſtup ſpěſſně dolůw / neb dnes w Domu twém muſým zuſtati.

Ale gdy przyßedł ku onemu mieyſcu / poyzrawßy ku gorze Jezus vyzrał go y rzekł ku niemu / Zácheußu zſtap rychło / ábowiem dźiś potrzebá mi zoſtáć w domu twym.

יט

6 וְאֶסְתַּרְהַב נְחֶת וְקַבְּלֵה
כַּד חָדֵא׃

Et egli ſceſe giu con preſtezza, e riceuello allegramente.

7 כַּד חֲזוֹ דֵין כֻּלְּהוֹן רָטְנִין
הֲווֹ וָאמְרִין דַּלְוָת גַּבְרָא
חַטָּיָא עַל שְׁרָא׃

E tutti, vedendo queſto, mormorauano, dicendo ch'egli era entrato ad alloggiar con vn huomo peccatore.

8 קָם דֵּין זַכַּי וֶאמַר לְיֵשׁוּעַ
הָא מָרִי בַּפְלַגּוּת נִכְסַי יָהֶב
אֶנָא לְמֶסְכֵּנֶא וּלְכָל־נָשׁ
מֵדֶם דַּעְלְבֶת בְּאַרְבְּעָא
פָּרַע אֶנָא׃

Hor Zacheo ſtando iui, diſſe al Signore, Ecco, Signore, io dò la metà de miei beni à i poueri, e ſe ho ingannato alcuno in qual che coſa, io lo rendo à quattro doppij.

9 אֲמַר לֵה יֵשׁוּעַ יוֹמָנָא
הֲוֵי חַיֵּא לְבַיְתָא הָנָא מֶטּוּל
דְּאָף הָנָא בְּרֵה הֽוּ ד
דְּאַבְרָהָם׃

E IESV li diſſe, Hoggi è venuta ſalute à queſta caſa: percioche ancor egli è figliuolo d'Abraam.

10 אֶתָא גֵּיר בְּרֵה דְּאֶנָשָׁא
דְּנִבְעֵא וְנַחֵא הָו מֵדֶם
דַּאבִיד הֲוָא׃

Imperoche il Figliuol de l'huomo è venuto à cercare, e ſaluar quello che era perduto.

11 וְכַד שָׁמְעִין הֲווֹ הָלֵין
אוֹסֵף לְמֵאמַר מַתְלָא
מֶטּוּל דְּקָרִיב הֲוָא
לְאוּרִשְׁלֶם וְסָבְרִין הֲווֹ
דְּבָהּ שָׁעְתָּא עָתִיד
דְּתֶתְגְּלֵא מַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

Mentre che eſſi vdiuano queſte coſe, IESV ſoggiugnendo, diſſe vna ſimilitudine, per eſſer lui vicino à Ieruſalem, e perche eſſi ſtimauano che il regno di Dio ſi doueſſe ſubbito manifeſtare.

12 וֶאמַר גַּבְרָא חַד בַּר
טוּהְמָא רַבָּא אֱזַל לְאַתְרָא
רַחִיקָא דְּנֵסַב לֵהּ מַלְכוּתָא
וְנֵהְפּוּךְ׃

Diſſe dunque, Vn huomo nobile ſen'andò in lontan paeſe, per pigliarſi vn regno, e ritornarſene.

יט

6 וַיְמַהֵר לָרֶדֶת וַיְקַבֵּל אוֹתוֹ
בְּשִׂמְחָה׃

Entonces el decendió à prieſſa, y recibiólo gozoſo.

7 וּבִרְאוֹתָם כֻּלָּם יִלּוֹנוּ לֵאמֹר
כִּי אֶל־אִישׁ חַטָּא בָּא לָלִין׃

Y Viendo eſto todos murmurauan diziendo que auia entrado à poſar con vn hombre peccador.

8 וַיַּעֲמֹד זַכַּי וַיֹּאמֶר אֶל־אָדוֹן
הִנֵּה אֶת־חֲצִי כָּל־קִנְיָנַי אֲדֹנִי
נֹתֵן אָנֹכִי לַמִּשְׂכֵּנִים וְאִם
בִּמְאוּמָה בִּצַּעְתִּי לְאִישׁ אָשִׁיב
בְּאַרְבַּעְתָּיִם׃

Entonces Zacheo, pueſto en pie, dixo âl Sennor, He aqui Sennor la mitad de mis bienes doy à los pobres: y ſi en algo he defraudado à alguno, lo bueluo con el quatro tanto.

9 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ כִּי הַיּוֹם
נַעֲשְׂתָה יְשׁוּעָה לַבַּיִת הַזֶּה בַּעֲבוּר
כִּי גַּם זֶה בֶּן־אַבְרָהָם הוּא׃

Y el Sennor le dixo, Oy há ſido ſalua eſta caſa: porquanto tambien èl es hijo de Abraham:

10 כִּי בָּא בֶן־הָאָדָם לְבַקֵּשׁ
וּלְהוֹשִׁיעַ אֶת־הָאֹבֵד׃

Porque el Hijo del hombre vino à buſcar y à ſaluar loque ſe auia perdido.

11 וּבְשָׁמְעָם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל בִּהְיוֹתוֹ
קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם וְחָשְׁבוּ הֵמָּה
כִּי־בְרֶגַע תְּהִי־לְהִגָּלוֹת מַלְכוּת
אֱלֹהִים׃

Y oyendo ellos eſtas coſas, proſsiguiendo el, dixo vna parabola, porquanto eſtaua cerca de Ieruſalem: y porque penſauan que luego auia de ſer manifeſtado el Reyno de Dios.

12 וַיֹּאמֶר אִישׁ אֶחָד וּבֶן־חוֹרִים
הוּא הָלַךְ בְּאֶרֶץ רְחוֹקָה לָקַחַת
לוֹ מַמְלָכָה וְלָשׁוּב׃

Y dixo, Vn hombre noble ſe partió à vna prouincia lexos para tomar para ſi el Reyno, y boluer.

ιθ'.

6. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

Adonc icelui deſcendit haſtiuement, & le receut auec ioye.

7. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες· ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.

Et tous voyans, murmuroyent diſans qu'il eſtoit entré chez vn homme de mauuaiſe vie pour y loger.

8. Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.

Et Zachee ſe preſentant là, dit au Seigneur, Voici, Seigneur ie donne la moitié de mes biens au poures: & ſi i'ai circõuenu quelcun de quelque choſe, i'en ren le quadruple.

9. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστι.

Adonc Ieſus lui dit, Aiourd'hui ſalut eſt aduenu à ceſte maiſon ici pourtant que ceſtui-ci auſſi eſt fils d'Abraham.

10. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Car le Fils de l'homme eſt venu cercher, & ſauuer ce qui eſtoit perdu.

11. Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.

Or eux oyans ces choſes, Ieſus pourſuiuit ſon propos, & propoſa vne ſimilitude, pource qu'il eſtoit pres de Ieruſalem, & qu'ils cuidoyent qu'a l'inſtant le regne de Dieu deuoit eſtre manifeſté.

12. Εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.

Il dit donc, vn noble homme s'en alla en vn païs lointain, conqueſter pour ſoi vn royaume, puis retourner:

CAP. XIX.

6. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.

Then he came downe haſtily/ and receiued him ioyfully.

7. Et cùm viderent, omnes murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem divertiſſet.

And when all they ſaw it/ they murmured/ ſaying/ that he was gone in to lodge with a ſinfull man.

8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſiquid aliquem defraudavi, reddo quadruplũ.

And Zacheus ſtoode forth/ and ſaid vnto the Lorde/ Behold/ Lord/ the halfe of my goods I giue to the poore: and if I haue taken from any man by forged cauillation/ I reſtore him foure fold.

9. Ait Ieſus ad eum, Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eo quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.

Then Jeſus ſayd to him/ This day is ſaluation come vnto this houſe/ foraſmuch as he is alſo become the ſonne of Abraham.

10. Venit enim filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat.

For the Sonne of man is come to ſeeke/ and to ſaue that which was loſt.

11. Hæc illis audientibus adiiciens, dixit parabolam, eo quòd eſſet prope Ieruſalem; & quia exiſtimarent quod cõfeſtim regnum Dei manifeſtaretur.

And whiles they heard theſe thinges/ he continued and ſpake a parable/ becauſe hee was neere to Jeruſalē/ and becauſe alſo they thougt that the kingdome of God ſhould ſhortly appeare.

12. Dixit ergo, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti.

He ſaid therefore/ A certaine noble man went into a farre countrey/ to receiue for him ſelfe a kingdome/ & ſo to come againe.

Das XIX. Capitel.

6. Vnd er ſteig eilend hernider/ vnd nam jhn auff mit freuden.

Oc hand ſtigede ſtrax ned/ oc anammede hannem met glæde.

7. Da ſie das ſahen/ murreten ſie alle/ daß er bey einem Sünder einkehret.

Der de det ſaae/ knurrede de alle/ at hand vende ind til en Syndere.

8. Zacheus aber tratt dar/ vnnd ſprach zu dem HERRN: Sihe HERR/ die helffte meiner güter gebe ich den Armen/ vnd ob ich jemand betrogen habe/ das gebe ich vierfeltig wider.

Oc Zacheus traade frem/ oc ſagde til HERREN/ See HERRE/ Halffdelen aff mit Godz giffuer ieg Fattige/ Oc der ſom ieg haffuer bedraget nogen/ det giffuer ieg firefolt igen.

9. Jeſus aber ſprach zu ihm: Heute iſt diſem hauſe Heil widerfahren/ ſintemal er auch Abrahams Sohn iſt.

Da ſagde Jeſus til hannem/ J dag ere dette Huſſ vederfaret Salighed/ Effterdi hand er oc Abrahams Søn.

10. Denn des Menſchen Sohn iſt kommen zu ſuchen vnd ſelig zu machen/ das verlohren iſt.

Thi Menniſkens Søn er kommen at ſøge oc at gøre ſaligt/ det ſom er fortabt.

11. Da ſie nun zuhöreten/ ſaget er weiter ein Gleichniß/ darumb/ daß er nahe bey Jeruſalem war/ vnd ſie meineten/ das Reich Gottes ſolt alſo bald offenbar werden.

Der de hørde nu til/ ſagde hand dem fremdelis en Lignelſe/ Fordi/ at hand vaar nær hoſſ Jeruſalem/ oc de mente/ At Gudz Rige ſkulde ſtrax obenbaris.

12. Vnd ſprach: Ein Edeler zog von ferne inn ein Land/ daß er ein Reich einneme/ vnd denn widerkeme.

Oc hand ſagde/ En Edel mand drog longt bort til it Land/ at indtage it Rige/ oc komme ſaa igen.

Kapitola XIX.

6. Y sſtaupil poſpěſſně/ a přiyal gey raduge ſe.

Tedy on wnet zſtapił/ á przyiał go ráduiac ſie.

7. A když vzřeli wſſyckni/ reptali řkauce: Že k člowěku hřijſſně mu ſe obrátil.

Co gdy widźieli wßyſcy/ ßemráli mowiąc/ Iż tám wßedł á vdał ſie do człowieká w grzechu żywiącego.

8. Stoge pak Zacheus/ řekl PAnu: Hle polowicy Statku měho PANE dáwám chudým/ a oklamalli gſem w čem koho/ nawracugi to čtwero.

A ſtánawßy Zácheuß/ rzekł ku Pánu/ Oto Pánie połowice dobr mych dawam vbogim/ á ieſliżem co komu y krzywdą wydarł/ wrácam w czwor naſob.

9. Řekl k němu Gežijš: Dnes Spaſenij ſtalo ſe Domu tomuto/ proto/ žeby y on byl Syn Abrahamůw.

A rzekł mu Jezus/ Dźiśći ſie zbáwienie ſtáło domowi twemu/ dla te° żeś y ſam ieſt ſynem Abráhámowym.

10. Neb přiſſel Syn člowěka aby hledal a Spaſyl/ což bylo zahynulo.

Bo przyßedł Syn człowieczy áby ßukał á záchował to co było zgineło.

11. To když oni ſlyſſeli přidaw/ powěděl Podobenſtwij proto že byl blijzko od Geruzaléma/ a že ſe domnijwali/ žeby ſe hned melo zgewiti Králowſtwij Božij.

To gdy oni ſłyßeli/ przydawßy dáley powiedźiał podobieńſtwo/ dla te° że był bliſko Jeruzálem/ á iż mniemáli że ſie wnet kroleſtwo Boże okázáć miáło.

12. Protož řekl: Człowěk geden znamenitý odſſel do dalekě kraginy/ aby přiyal Králowſtwij/ a za ſe nawrátil ſe.

A przetoż rzekł/ Człowiek niektory rodu zácnego/ iechał w dáleká kráine doſtháwáć ſobie kroleſtwá/ á potym ſie wrocił.

יט

13 וקרא עסרא עבדוהי ויהב להון עסרא מנין ואמר להון אתתגרו עד אתא אנא ׃

E chiamati dieci ſuoi ſeruitori, dette à quelli dieci mine, e diſſe loro, Trafficate inſin à tanto ch'io vengo.

14 בני מדינתה די סנין הוו לה ושדרו איזגדא בתרה ואמרין לא צבינן דימלוך עלין הנא ׃

Hor i ſuoi cittadini l'odiauano, e mandoronli dietro vn'ambaſciaria, dicendo, Noi non vogliamo che coſtui regni ſopra noi.

15 וכד נסב מלכותא והפך אמר דיקרון לה הנון עבדוהי דיהב להון כספא דידע כל חד מנהון מנא אתתגר ׃

Et auuenne ch'ei ſe ne ritornò, poi ch'egli hebbe preſo il regno, e comandò che fuſſen chiamati à ſe quei ſeruitori, à i quali haueua dati i denari, per ſapere quel che ciaſcuno trafficando haueua guadagnato.

16 ואתא קדמיא ואמר מרי מניך עסרא מנין אותר ׃

Venne dunque il primo, dicendo, Signore, la tua mina ha acquiſtate dieci altre mine.

17 אמר לה איו עבדא טבא דבקליל אשתכחת מהימן תהוא שליט על עסרא כרכין ׃

Et egli li diſſe, Bene, ſeruo mio buono: percioche tu ſei ſtato fedele in vna coſa minima, habbi poteſtà ſopra dieci città.

18 ואתא דתרין ואמר מרי מניך חמשא מנין עבד ׃

Poi venne il ſecondo, dicendo, Signore, la tua mina ha fatto cinque mine.

19 אמר אף להנא אף אנת תהוא שליט על חמשא כרכין ׃

Et egli diſſe ancor à queſto, E tu ſei ſopra cinque città.

20 ואתא אחרנא ואמר מרי הא מניך הו דאית הוא לותי כד סים ב בסדורא ׃

Poi ne venne vn altro, dicendo, Signore, ecco qui la tua mina, che io ho tenuta riposta in vn fazzoletto:

יט

13 ויקרא לעשרת עבדיו ויתן להם עשרת מנים ויאמר אליהם סחרו בהם עד כי־ אשוב ׃

Mas llamados diez ſieruos ſuyos, dioles diez minas, y dixoles Negociad entre tanto que vẽgo.

14 ובני עירו שנאוהו וישלחו צירים אחריו לאמר לא ימלך זה עלינו ׃

Empero ſus vaſſalos lo aborrecian: y embiaron tras deel vna embaxada, diziendo, No queremos que eſte reyne ſobre noſotros.

15 ויהי־בשובו מקחתו את־המלכות ויאמר להזעק אליו את־עבדיו לאשר נתן את הכסף לדעתו כל־איש מה סחר ׃

Y aconteció que buelto el auiendo tomado el reyno, mandò llamar à ſi à aquellos ſieruos, à los quales auia dado el dinero, para ſaber loque auia negociado cada vno.

16 ויבוא הראשון לאמר אדני מנך עשרת מנים הותיר ׃

Y vino el primero, diziendo, Sennor tu mina hà ganado diez minas.

17 ויאמר אליו האח עבד טוב כי בקטון נאמן היית יהי־לך שלטון על־עירים עשר ׃

Y el le dize, Eſtà bien, Buen ſieruo · puesque en lo poco has ſido fiel, tendras poteſtad ſobre diez ciudades.

18 ויבוא השני לאמר אדני מנך עשה חמשת מנים ׃

Y vino otro diziendo, Sennor tu mina hà hecho cinco minas.

19 ויאמר להלז־ואתה היה על־חמש ערים ׃

Y tambien á eſte dixo, Tu tambien ſé ſobre cinco ciudades.

20 ואחר בא לאמר אדני הנה המנה אשר היה לי מושם בסדין ׃

Y vino otro, diziendo, Sennor heaqui tu mina, laqual he tenido guardada en vn pannizuelo:

ιθʹ.

13. Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.

Et ayant appelé dix ſiens ſeruiteurs, il leur donna dix marcs, & leur dit Trafiquez iuſqu'à tant que ie viene.

14. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

Or ſes citoyens le haiſſoyent: parquoi ils enuoyerent vne ambaſſade apres lui, en diſant, Nous ne voulons point que ceſtui-ci regne ſur nous.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.

Il aduint donc apres qu'il fut retourné ayant conqueſte le royaume, qu'il commanda qu'on lui appelait ces ſeruiteurs-la, auſquels ils auoit baillé l'argent, a fin qu'il ſeuſt combien chacun auroit gagné par la trafique.

16. Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.

Adonc le premier vint, diſant, Seigneur, ton marc a fait dix autres marcs.

17. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

Et il lui dit C'eſt bien fait bon ſeruiteur: pourtant que tu as eſté fidele en peu de choſe, aye puiſſance ſur dix villes.

18. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

Et l'autre, vint diſant, Seigneur ton en a fait cinq autres.

19. Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

Et á ceſtui-ci il dit auſſi, Et toy ſois marc ſur cinq villes.

20. Καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ.

Et l'autre vint, diſant, Seigneur, voici ton marc que i'ai tenu enueloppé en vn linge.

CAP. XIX.

13. Vocatis autem decem ſervis ſuis dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio.

And he called his ten ſeruants/and deliuered them then pieces of money/ and ſaid vnto them / Occupie till I come.

14, Cives autem eius oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes, Nolumus hunc regnare ſuper nos.

Now his citizens hated him / and ſent an ambaſſage after him / ſaying / We will not haue this man to reigne ouer vs.

15. Et factum eſt, ut rediret accepto regno: & iuſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam: ut ſciret quantum quiſquam negotiatus eſſet.

And it came to paſſe/whē he wz come againe / and had receiued his kingdome/that he commanded the ſeruants to be called to him / to whome he gaue his money / that he might knowe what euery man had gained.

16. Vênit autem primus, dicens, Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

Then came the firſt/ſaying/Lorde/ thy piece hath increaſed ten pieces.

17. Et ait illi, Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

And he ſaide vnto him/Well/good ſeruant: becauſe thou haſt bene faithfull in a very litle thing / take thou authoritie ouer ten cities.

18. Et alter venit. dicens, Domine, mna tua fecit quinque mnas

And the ſeconde came / ſaying/ Lorde/thy piece hath increaſed fiue pieces.

19. Et huic ait, Et tu eſto ſuper quinque civitates.

And to the ſame he ſaid / Be thou alſo ruler ouer fiue cities.

20. Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua quā habui repoſitam in ſudario.

So the other came and ſaid/ Lorde/ beholde thy piece / which I haue layed vp in a napkin.

Das XIX. Capitel.

13. Diſer fordert zehen ſeiner Knechte/ vnd gab jhnen zehen Pfund / vnnd ſprach zu jnen: Handelt / biß daß ich wider komme.

Denne kallede thi aff ſine Suenne / oc fick dem thi Pund/ oc ſagde til dem / Købſlar / indtil ieg kommer igen.

14. Seine Bůrger aber waren jm feind/ vnd ſchicketen Bottſchafft nach jhm/ vnd lieſſen jhm ſagen: Wir wo̊llen nicht/daß diſer ůber vns herrſche.

Oc hans Borgere hadede hannem / oc ſkickede Bud effter hannem / oc lode hannem ſige / Wi ville icke/ at denne ſkal regere offuer oſſ.

15. Vnd es begab ſich / da er wider kam / nach dem er das Reich eingenommen hatte / hieß er die ſelbigen Knechte fordern/welchen er das Gelt gegeben hatte/daß er wißte/ was ein jeglicher gehandelt hette.

Oc det begaff ſig / der hand kom igen/ effter at hand haffde indtaget Riget / da loed hand kalde ſamme Suenne / huilcke hand fick Pendinge/ At hand kunde vide/ huad huer haffde købſlaget.

16. Da tratt herzu der erſte / vnnd ſprach: HERR / dein Pfund hat zehen Pfund erworben.

Da traadde den førſte frem / oc ſagde/ Herre/ dit Pund haffuer forhuerffuit thi Pund.

17. Vnd er ſprach zu jhm: Ey du frommer Knecht / die weil du biſt im geringſten treu geweſen / ſolt du macht haben ůber zehen Ståtte.

Oc hand ſagde til hannem / Ey du fromme Suend/ Effterdi du haffuer veret tro i det minſte / da ſkalt du haffue mact offuer thi Stæder.

18. Der ander kam auch / vnd ſprach: Herr dein Pfund hat fůnff Pfund getragen.

Den anden kom ocſaa / oc ſagde / Herre / dit Pund giorde fem Pund paa ſig.

19. Zu dem ſprach er auch: Vnd du ſolt ſein ůber Fůnff Ståtte.

Til den ſagde hand ocſaa / Oc du ſkalt vere offuer fem Stæder.

20. Vnd der dritte kam / vnd ſprach: Herr / ſihe da / hie iſt dein Pfund/ welches ich habe im Schweißtuch behalten.

Oc den tredie kom / oc ſagde / Herre / ſee der / her er dit Pund / huilcket ieg haffuer foruaret i en Suede Klud.

Kapitola XIX.

13. Y powolaw deſýti Služebnijkůw ſwých / dal gim deſet hřiwen / a řekl gim: Kupčtež/ dokud nepřijgdu.

Y przyzwawßy dzieſiaci ſluzebnikow ſwych / dál im dzieſiec grzywien/ á rzekl do nich/ Kupczciez pokad ia nie przyide.

14. Měſſtiané pak geho nenáwiděli ho / á poſlali poſelſtwij za nim/ řkauce: Nechceme aby tento kralowal nad námi.

A mießczánie iego mieli go w nienawiści / y wypráwili zá nim poſelſtwo / mowiac / Niechcemy áby then krolowal nád námi.

15. Y ſtalo ſe když ſe nawrátil přijaw králowſtwij/ rozkázal zawolati Služebnijkůw ſwých kterýmž dal Penijze/ aby zwěděl kterak geſt kdo mnoho wykupčil.

Potym gdy ſie wroćil doſtawßy kroleſtwá / thedy roſkazal do śiebie wezwáć onych ſlug ktorym byl dal pieniadze/ áby ſie dowiedzial coby ktory ná kupi zyſkal.

16. Y přiſſel prwnij řka: Pane/ Hřiwna twá deſet Hřiwen zyſkala.

A pierwßy przyßedßy rzekl/ Grzywná twa dzieſiec grzywien zyſkálá.

17. Y řekl gemu: Bopomozy Služebnjče dobrý / protože nad málem byl gſy wěrny / budeſs moc mjti nad deſýti Měſty.

Thedy mu on rzekl / Dobrze ſlugo dobry/ po gdyżeś byl ná ták mále wiernym/ mieyże zwierzchność nád dzieſiacia miaſt.

18. A druhý přiſſel/ řka: Pane/ Hřiwna twá zýſkala pět Hřiwen.

Przyßedl y drugi rzekac / Pánie grzywná twa piec grzywien przytzynilá.

19. Y tomu řekl: Y ty buď nad pěti Měſty.

A on tez rzekl iemu/ Y thy tez badz nád dzieſiacia miaſt.

20. A giný přiſſel/ řka: Pane/ hle Hřiwna twá / kterauž gſem měl ſloženau w opaſku:

Drugi potym przyßedl / mowiac / Pánie oto grzywná twa kthoram miál yáchowana w chuſtce.

יט

21 דְּחֶלֶת גֵּיר מֶנָּךְ דְּגַבְרָא
אַנְתְּ קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אַנְתְּ
מֶדֶּם דְּלָא סָמְתְּ וְחָצֵד א
אַנְתְּ מֶדֶּם דְּלָא זְרַעְתְּ׃

Percioche ho hauuto paura di te, conciosia che tu sei huomo rigido, togli quello che tu non hai posto, e mieti quello che tu non hai seminato.

22 אָמַר לֵהּ מֶן פּוּמָךְ
אָדוּנָךְ עַבְדָּא בִּישָׁא יָדַע
הֲוַיתְ לִי דְּגַבְרָא אֶנָא
קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אֶנָא מֶדֶּם
דְּלָא סָמֵת וְחָצֵד אֶנָא
מֶדֶּם דְּלָא זְרַעֵת׃

Egli li dice, io ti giudicarò per le parole de la tua bocca, seruo maluagio, Tu sapeui ch'io sono huomo rigido, che toglio quel ch'io non ho posto, è mieto quel ch'io non ho seminato.

23 לְמָנָא לָא יַהֲבְתְּ כֶּסְפִּי
עַל פָּתוֹרָא וְאֶנָא אָתֵא
הֲוֵית וְתָבַע לֵהּ עַם ר
רְבִיָּתֵהּ׃

E perche non hai tu dato i miei denari al banco, e come io fussi venuto, gli haueresti riscossi con vsura?

24 וַלְהָנוּן דְּקָיְמִין
קְדָמַוְהִי אָמַר סַבוּ מֶנֵּהּ
מַנְיָא וְהַבוּ לְהָו דְּאִית
לְוָתֵהּ עֶסְרָא מְנִין׃

E disse à quelli, che erano li presenti, Toglieteli la mina, e datela a quello che n'ha dieci.

25 אָמְרִין לֵהּ מָרַן אִית
לְוָתֵהּ עֶסְרָא מְנִין׃

Et essi li dissero, Signore, egli à dieci mine.

26 אָמַר לְהוֹן אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּלְכֻל מַן דְּאִית לֵהּ
יִתְיְהֵב לֵהּ וּמַן הָו דְּיִן ד
דְּלַית לֵהּ אַף הָו דְּאִית לֵהּ
יֶתְנְסֵב מֶנֵּהּ׃

Io vi dico danque, che à ciascuno che ha, sarà dato: & a chi non ha, gli sarà tolto etiandio quel ch'egli ha.

27 בְּרַם לְהָנוּן בְּעֶל־דְּבָבַי
אִילֵין דְּלָא צְבַו דְּאֶמְלֶךְ
עֲלַיְהוֹן אַיְתוֹ אֶנּוּן וְקַטֵּלוּ
אֶנּוּן קְדָמַי׃

Oltre à cio, menate quà quei mei nimici, che non volsero ch'io regnassi sopra loro, & ammazzateli dinanzi à me.

28 וְכַד אָמַר הָלֵין יֵשׁוּע
נְפַק לִקְדָמַוְהִי דְּנֵאזַל
לְאוּרִשְׁלֶם׃

Dette queste cose, IESV andaua innanzi, salendo in Ierusalem.

יט

21 כִּי יָרֵאתִי אוֹתְךָ כִּי־אִישׁ
עַז פָּנִים אַתָּה תִּשָּׂא אֲשֶׁר לֹא שַׂמְתָּ
וְתִקְצוֹר אֲשֶׁר לֹא זָרַעְתָּ׃

Porque vue miedo de ti, que eres hombre rezio: tomas loque no pusiste, y siegas loque no sembraste.

22 וַיֹּאמֶר לוֹ מִפִּיךָ אֶשְׁפּוֹט
אוֹתְךָ הָעֶבֶד בְּלִיַּעַל יָדַעְתָּ כִּי
אֲנִי אִישׁ עַז פָּנִים הוּא נוֹשֵׂא
אֲשֶׁר לֹא שַׂמְתִּי וְקוֹצֵר אֲשֶׁר לֹא
זָרַעְתִּי׃

Entonces el le dixo, Mal sieruo, de tu boca te juzgo: sabias que yo era hombre rezio, que quito loque no puse: y que siego loque no sembré.

23 וְלָמָּה לֹא נָתַתָּ כַּסְפְּךָ עַל־
הַשֻּׁלְחָן וּבָאתִי וְלָקַחְתִּי אוֹתוֹ עִם
תַּרְבִּית׃

Porque pues no diste mi dinero àl vanco: y yo viniendo lo demandara con el logro?

24 וְלָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָמְדוּ לְפָנָיו
אָמַר תִּשְׂאוּ מִמֶּנּוּ אֶת־הַמָּנֶה וּתְנוּ
לְהַלָּז אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ עֲשֶׂרֶת מָנִים׃

Y dixo à los que estauan presentes, Quitalde la mine, y dalda al que tiene las diez minas.

25 וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲדֹנֵינוּ הָיוּ לוֹ
עֲשֶׂרֶת מָנִים׃

Y ellos le dixeron, Sennor, tiene diez minas.

26 אוֹמֵר אֲנֹכִי לָכֶם כִּי־כֹל
אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וּמִמֶּנּוּ
אֲשֶׁר אֵין מְאוּמָה לוֹ וְגַם זֹאת
אֲשֶׁר לוֹ תִּלָּקַח מִמֶּנּוּ׃

Porque yo os digo que à qualquiera que tuuiere, le serà dado mas al que no tuuiere, aun lo que tiene le serà quitado,

27 אַךְ אֶת אוֹיְבַי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
לֹא אָבוּ לְמָלְכִי עֲלֵיהֶם הָבִיאוּ
פֹּה וְתַבַּתְּקוּם לְפָנָי׃

Y tambien à aquellos mis enemigos, que no querian que yo reynasse sobre ellos, traeldos acà y degollaldos delante de mi.

28 וְכַאֲשֶׁר אָמַר הָאֵלֶּה הִקְדִּים
לַהֲלֹךְ וַיַּעַל יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y dicho esto, yua delante subiendo à Ierusalem

ιθ'.

21. Ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

Car ie t'ai craint, pource que tu es homme rude: tu prens ce que tu n'as point mis & moissones ce que tu n'as point semé:

22. Λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.

Et il lui dit, Meschant seruiteur, ie te iugerai par ta parole: tu sauois que ie suis homme rude, prenant ce que ie n'ai point mis, & moissonnant ce que ie n'ai point semé.

23. Καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

Et pourquoi n'as-tu mis mon argent en banque, & à mon retour ie l'eusse redemandé auec vsure.

24. Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

Lors il dit à ceux qui estoyent presens, Ostez-lui le marc, & le donnez à celui qui a les dix.

25. Καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

Et ils lui dirent, Seigneur il a dix marcs.

26. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Ainsi vous di-ie, qu'à vn chacun qui aura, sera donné: & à celui qui n'a rien, encore ce qu'il a, lui sera osté.

27. Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

Au surplus amenez ici ces miens ennemis, qui n'ont point voulu que ie regnasse sur eux, & les tuez deuant moi. Ainsi vous di-ie qu'à vn chacun qui n'a rien, encore ce qu'il a lui sera osté.

28. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ches choses dites il alloit deuant eux, montant en Ierusalem.

CAP. XIX.

21. Timui enim te, quia homo auſterus es : tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.

For I feared thee / becauſe thou art a ſtrait man : thou takeſt vp / that thou laideſt not downe / & reapeſt that thou dideſt not ſowe.

22. Dicit ei, De ore tuo te iudico ſerve nequam, ſciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi.

Then he ſaid vnto him / Of thine owne mouth will I iudge thee / O euill ſeruant. Thou kneweſt that I am a ſtrait man / taking vp that I layed not downe / and reaping that I did not ſowe.

23. Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam? & ego veniens cum uſuris utiq; exegiſſem illam.

Wherefore then gaueſt not thou my money into the banke? that at my comming I might haue required it with vantage.

24. Et aſtantibus dixit, Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

And he ſaid to them that ſtoode by / Take from him that piece / and giue it him that hath ten pieces.

25. Et dixerunt ei, Domine, habet decem mnas.

(And they ſaid vnto him / Lord / he hath ten pieces.)

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui nō habet, & quod habet auferetur ab eo.

For I ſay vnto you / that vnto all them that haue / it ſhalbe giuen: and from him that hath not / euen that he hath / ſhall bee taken from him.

27. Veruntamen inimicos meos illos qui noluerũt me regnare ſuper ſe, adducite huc: & interficite ante me.

Moreouer / thoſe mine enemies / which would not that I ſhould reigne ouer them / bring hither / and ſlay them before me.

28. Et his dictis, præcedebat aſcẽdens Ieroſolymam.

And when he had thus ſpoken / hee went foorth before / aſcending vp to Ieruſalem.

Das XIX. Capitel.

21. Ich forchte mich für dir / denn du biſt ein harter Mann / du nim̃ſt / das du nicht gelegt haſt / vnd erndteſt / das du nicht geſäet haſt.

Jeg frøctede faar dig / Thi du eſt en ſtreng Mand / du tager / der ſom du icke lagde / oc Høſter det ſom du icke ſaade.

22. Er ſprach zu jhm: Auß deinem Munde richte ich dich / du Schalck / Wuſteſt du / daß ich ein harter Mann bin / nemme das ich nicht gelegt habe / vnd erndte / daß ich nicht geſäet habe.

Hand ſagde til hannem / Aff din mund dømmer ieg dig du Skalck / Viſte du / at ieg er en ſtreng Mand / tager det / ſom ieg icke lagde / oc høſter det / ſom ieg icke ſaade.

23. Warumb haſt du denn mein Gelt nicht / inn die wechſelbanck gegeben? Vnd wenn ich kommen were / hette ichs mit wucher erfodert.

Hui fickſt du mine Pendinge da icke til Vedzelbordet? Oc naar ieg haffde kommet / haffde ieg vdkraffd dem met aager.

24. Vnd er ſprach zu denen / die dabey ſtunden: Nemet das Pfund von jm / vnd gebts dem / der zehen Pfund hat.

Oc hand ſagde til dem / ſom der ſtode hoſſ / Tager det Pund fra hannem / och giffuer det den / ſom haffuer thi Pund.

25. Vnd ſie ſprachen zu jm: Herr / hat er doch zehen Pfund.

Och de ſagde til hannem / Herre / hand haffuer dog thi Pund.

26. Ich ſage euch aber / wer da hat / dem wirdt gegeben werden / Von dem aber der nicht hat / wirdt auch das genommen werden / das er hat.

Men ieg ſiger eder / Huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Oc fra den / ſom icke haffuer / ſkal oc det tagis ſom hand haffuer.

27. Doch jene meine Feinde / die nicht wolten / daß ich über ſie Herrſchen ſolte / bringet her / vnd erwürget ſie für mir.

Fører dog hid / hine mine Fiender / ſom icke vilde / at eeg ſkullde regere offuer dem / oc ſlar dem ihiel faar mig.

28. Vnd als er ſolches ſaget / zoch er fort / vnd reiſete hinauff gen Jeruſalem.

Oc ſom hand dettet ſagde / drog hand frem / och reyſde hen op til Jeruſalem.

Kapitola. XIX.

21. Zagiſtě bál gſem ſe tebe / proto že gſy člowěk vkrutný / běřeſs čehož gſy nepoložil / a žneſs čehož gſy nerozſýwal.

Bom ſie bał / wiedząc żeś ieſt człowiek ſrogi / y bierzeſz czegoś nie położył / á żnieſz czegoś nie ſiał.

22. Řekl gemu: Z auſt twých ſaudjm tebe ſlužebníjče neſſlechetný / wěděl gſy / že yá gſem Člowěk vkrutný / bera což gſem nepoložil / a žna čehož gſem nerozſýwal.

Tedy on rzekł / Z vſt twych cie ſądzę ſługo zły / wiedziałeś żem ia ieſt człowiek ſrogi / biorąc czegom nie położył / á żnąc czegom nie ſiał.

23. Y proč gſy nedal Peněz mých na Stůl? a yá přijgda bylbych ge wzal y s půžitky.

Przeczżeś tedy nie dał pieniędzy moich na bánk / á ia przyſzedſzy wziąłbych ie był z lichwą?

24. A přijſtogicým řekl: Wezmětež od něho hřiwnu / a dayte tomu kterýž má deſet Hřiwen.

A rzekł tym ktorzy tuż ſtali / Weźmicie od niego grzywnę / á daycie ią temu ktory ma ich dzieſięć.

25. Y řekli gemu: Pane / má deſet Hřiwen.

Ale mu oni rzekli / Pánie mać dzieſięć grzywien.

26. Prawijm zagiſtě wám / že každému kdož má bude dáno / a wijce mijti bude: ale od toho kterýž nemá / y to což má bude odňato od něho.

A on im záſię rzekł / Powiedamci wam / Iż wſzelkiemu ktory má / będzie dano / á od tego ktory nie ma / y to co ma / wezmą mu.

27. Ale wſſak nepřátely mé / ty kteřijž nechtěli abych nad nimi kralowal / přiweďte gſem / a zmordugte předemnau.

Ktemu teſzcże y nieprzyiacioły moie kthorzy nie chcieli ábych krolował nád nimi / przywiedźcie tu á pomorduycie przedemną.

28. A to powěděw / předſe ſſel w ſtupuge k Geruzalému.

A ták to rzekſzy / ſzedł wprzod idąc do Ieruzálem.

יט

29 וְכַד מַטִי לְבֵית־פָּאגֵא וּבֵית־עַנְיָא עַל גֵּיב טוּרָא דְּמֶתְקְרֵא דְּבֵית זַיְתֵא שַׁדַּר תְּרֵין מֶן תַּלְמִידַוְהִי׃

Et auuenne, che com'egli ſi fu auuicinato à Betſage & à Betania, preſſo al monte che ſi chiama de gli Oliui, mandò due de ſuoi diſcepoli.

30 וֶאמַר לְהוֹן זֵלוּ לַקְרִיתָא הָי דַּלְקוּבְלַן וְכַד עָאלִין אַנְתּוּן הָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן עִילָא דַּאסִיר דְּאֶנָשׁ מֶן מְתוּם לָא רְכֶב עֲלַוְהִי שְׁרַו אַיְתָאוּהִי׃

Dicendo loro, Andate al caſtello che è qui à l'incontro, nelquale entrati che voi ſarete, trouarete vn polledro legato, ſopra ilquale niuno huomo ha mai ſeduto ſcioglietelo, e menatelo.

31 וְאֶן אֶנָשׁ מְשַׁאֶל לְכוּן לְמָנָא שָׁרֵין אַנְתּוּן לֵהּ הָכַנָא אֶמַרוּ לֵהּ לְמָרַן מֶתְבְּעֵא׃

E ſe alcuno vi domandarà, perche lo ſciogliete voi? direteli coſi, percioche il Signor n'ha biſogno.

32 וֶאזַלוּ הָנוּן דֶּאשְׁתַּדַּרוּ וֶאשְׁכַּחוּ אֵיכַנָא דֶּאמַר לְהוֹן׃

Hor quelli che erano mandati, andorono, e trouorono com'egli haueua detto loro.

33 וְכַד שָׁרֵין לֵהּ לְעִילָא אֶמְרִין לְהוֹן מָרַוְהִי מָנָא שָׁרֵין אַנְתּוּן עִילָא הָו׃

E ſciogliendo eſſi il polledro, quelli che n'erano padroni, diſſer loro, Perche ſciogliete voi il polledro?

34 וֶאמַרוּ לְהוֹן דַּלְמָרַן מֶתְבְּעֵא׃

Eſſi diſſero, Percioche il Signor n'ha biſogno.

35 וְאַיְתִּיוּהִי לְוָת יֵשׁוּעַ וַארְמִיו עַל עִילָא מָאנַיְהוֹן וַארְכְּבוּהִי לְיֵשׁוּעַ עֲלַוְהִי׃

E coſi lo menorono à IESV: poi gittati i lor proprij veſtimenti ſopra il polledro, vi poſero ſopra IESV.

36 כַּד דֵּין אָזֶל פָּרְסִין הֲווֹ מָאנַיְהוֹן בְּאוּרְחָא׃

E mentre ch'egli andaua, diſtendeuano i lor veſtimenti ne la via.

יט

29 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרְבוּ אֶל־בֵּית פַּאגֵא וּבֵית עֲנִיָּה אֶל הָהָר הַנִּקְרָא הַר הַזֵּיתִים וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידָיו׃

Y aconteció que llegando cerca de Bethphage, y de Bethania, àl monte que ſe llama de las Oliuas, embió dos de ſus Diſcipulos.

30 לֵאמֹר לְכוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וְכַאֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ תִּמְצְאוּ עַיִר בֶּן־אֲתוֹנוֹת אָסוּר אֲשֶׁר עָלָיו בְּכָל־עֵת אִישׁ לֹא יָשַׁב הַתִּירוּהוּ וַהֲבִיאוּ פֹה׃

Diziendo, Id àl aldea que eſta delante: en la qual como entrardes, halareys vn pollino atado en el qual ningun hombre jamas ſehà ſentado: deſataldo, y traeldo.

31 וְאִם אִישׁ יִשְׁאַל לָכֶם לָמָּה מַתִּירִים אַתֶּם וְכָכָה תֹּאמְרוּ לוֹ כִּי־אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ לוֹ׃

Y ſi alguien os preguntare. Porque lo deſatays? Dezirleheys anſi porque el Sennor lo ha meneſter.

32 וַיֵּלְכוּ הַנִּשְׁלָחִים וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם׃

Y fueron los que auian ſido embiados, y hallaron, como el les dixo, (el pollino parado.)

33 וְכַאֲשֶׁר הִתִּירוּ אֶת הָעַיִר וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָיו אֲלֵיהֶם עַל־מָה הַתִּירוּ אֶת־הָעָיִר׃

Y deſatando ellos el pollino, ſús duennos les dixeron, Porque deſatays el pollino?

34 וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ לוֹ׃

Y ellos dixeron, Porque el Sennor lo hà meneſter.

35 וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּרְמוּ אֶת־בְּגָדָיו עַל־הָעַיִר וַיַּרְכִּיבוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Y truxeronlo à IESVS: y echando ellos ſus veſtidos ſobre el pollino, puſieron encima à Ieſus.

36 וּבְלֶכְתּוֹ הִצִּיעוּ אֶת־בִּגְדֵיהֶם בַּדָּרֶךְ׃

Y yendo el, tendian ſus capas por el camino.

ιθ'.

29. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Et aduint comme il approchoit de Beth-phagé & de Bethanie, vers la montagne qui eſt appelee des Oliuiers, qu'il enuoya deux de ſes diſciples.

30. Εἰπών, Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ᾽ ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

Diſant, Allez à la bourgade qui eſt vis à vis de vous, en laquelle eſtans entrés, vous trouuerez vn aſnon attaché, ſur lequel iamais homme ne monta: deſtachez-le, & l'amenez.

31. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διατί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

Que ſi quelcun vous demande pourquoi vous le deſtachez, vous lui direz ainſi, Pource que le Seigneur en a à faire.

32. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

Et ceux qui eſtoyent enuoyés s'en allerent, & trouuerent ainſi qu'il leur auoit dit.

33. Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον;

Et comme ils deſtachoyent l'aſnon, les maiſtres leur dirent, Pourquoi deſtachez-vous ceſt aſnon?

34. Οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

Ils reſpondirent, Le Seigneur en a à faire.

35. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐπιρρίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν ἰησοῦν.

Ils l'amenerent donc à Ieſus: & ietterent leurs veſtemens ſur l'aſnon: puis mirent Ieſus deſſus.

36. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

Et comme il alloit, ils eſtendoyent leurs veſtemens par le chemin.

CAP. XIX.

29. Et factum eſt, cùm appropinquaſſet ad Beth-phage & Bethaniam, ad montem qui vocatur oliueti, miſit duos diſcipulos ſuos.

And it came to paſſe/ when hee was come neere to Bethphage/ and Bethania/ beſides the mount which is called the mount of Oliues/ he ſent two of his diſciples.

30. Dicens, Ite in caſtellũ quod contra eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo unquam hominum ſedit: ſolvite illũ, & adducite.

Saying/ Goe yee to the towne which is before you/ wherein/ aſſoone as yee are come/ ye ſhall finde a colte tyed/ whereon neuer man ſate: looſe him/ and bring him hither.

31. Et ſi quis vos interrogaverit, Quare ſolvitis? ſic dicetis ei, Quia Dominus operam eius deſiderat.

And if any man aſke you/ why ye looſe him/ thus ſhall ye ſay vnto him/ Becauſe ye Lord hath neede of him.

32. Abierunt autem qui miſſi erant, & invenerũt ſicut dixit illis, ſtantem pullũ.

So they that were ſent/ went their way/ and found it as he had ſaid vnto them.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos, Quid ſolvitis pullum?

And as they were looſing the colte/ the owners thereof ſaid vnto them/ Why looſe ye the colte?

34. At illi dixerunt, Quia Dominus eum neceſſarium habet.

And they ſaid/ The Lord hath neede of him.

35. Et duxerunt illum ad Ieſum, & iactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Ieſum.

So they brought him to Jeſus/ and they caſt their garments on the colte/ and ſet Jeſus thereon.

36. Funte autem illo ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

And as he went/ they ſpred their clothes in the way.

Das XIX. Capitel.

29. Vnd es begab ſich/ als er nahet gen Bethphage vnd Bethanien/ vnd kam an den Oelberg/ ſandte er ſeiner Jünger zween.

Oc det begaff ſig/ der hand kom nær til Bethphage oc Berhanien/ oc kom til Oilebierget/ da ſende hand tho aff ſine Diſciple.

30. Vnd ſprach: Gehet hin inn den Marckt der gegen euch ligt/ vnd weñ jhr hinein kompt/ werdet jhr ein Füllen angebunden finden/ auff welchem noch nie kein Menſch geſeſſen iſt/ löſet es ab/ vnd bringets.

Oc ſagde/ Gaar bort til den By/ ſom ligger faar eder/ Oc naar i komme der ind/ ſkulle i ſtrax finde it føl bundet/ paa huilcket der ſad end nu aldri noget Menniſke/ løſer det/ oc fører det hid.

31. Vnd ſo euch jemand fraget/ Warumb jhrs ablöſet? So ſaget alſo zu jhm: Der HERR bedarff ſein.

Oc der ſom nogen ſpør eder at/ hui i løſe det? Da ſiger ſaa til hannem/ HERREN haffuer det behoff.

32. Vnd die Geſandten giengen hin/ vnd funden wie er jhnen geſagt hatte.

Oc de ſom vaare vdſende ginge bort och funde lige ſom hand haffde ſagd dem.

33. Da ſie aber das Füllen ablöſeten/ ſprachen ſeine Herrn zu jhnen: Warumb löſet jhr das Füllen ab?

Men der de løſde Føllet/ da ſagde Herren der offuer til dem/ hui løſe i Føllet?

34. Sie aber ſprachen: Der HERR bedarff ſein.

Oc de ſagde/ HERREN haffuer det behoff.

35. Vnd ſie brachtens zu Jeſu/ vnd worffen jre Kleider auff das Füllen/ vnd ſatzten Jeſum darauff.

Oc de førde det til Jheſum/ oc kaſte deris Klæder paa Føllet/ oc ſette Jheſum der paa.

36. Da er nun hinzog/ breitteten ſie jhre Kleider auff den weg.

Der hand drog nu bort/ bredde de deris Klæder paa veyen

Kapitola XIX.

29. Y ſtalo ſe když ſe přibliižil k Bethffagi/ a k Bethaný k Hoře kteráž ſlowe Oliwetſká/ poſlal dwa Včedlnijky ſwá.

Y ſtáło ſie gdy był bliſko Betfáge y Bethaniey v gory ktora zowa oliwna poſłał dwu z zwolennikow ſwych.

30. Řka: Gdětež do Městečka kterěž proti wám geſt: do kterěhožto wegdauce/ naleznete Oſlátko přiwázaně/ na kterěmžto žádný z Lidij nikdý neſeděl: odwěžte ge/ a přiweďte.

Mowiac/ Idźcie do wſi ktora ieſt przećiw wam/ do ktore wſzedſzy naydźiecie oſle vwiązáne/ ná ktorym żaden człek nigdy nie śiedźiał/ odwiązawſzy przywiedźcież ie.

31. A optáli ſe wás kdo/ Proč odwazugete? tak dijte gemu. Že PAN ho potřebuge.

A ieſliżby was ktho ſpytał/ Przecz odwiezuiecie? tákże mu powiedźcie/ Iż tego Pánu potrzebá.

32. Tehdy odeſſli ti kteřijž byli poſláni/ a nalezli yakož gim byl řekl/ Oſlátko ano ſtogij.

A ták ſzedſzy ci ktorzy byli poſłáni/ ználezli ták iáko im powiedźiał

33. A když oni odwazowali Oſlátko/ řekli Páni geho k nim: Proč odwazugete Oſlátko?

Gdy tedy rozwiezowáli oſle/ rzekli pánowie tego do nich/ Przecz odwiezuiećie oſle?

34. A oni řekli: Že PAN ho potřebuge.

Ale im oni powiedźieli. Iż tego Pánu potrzebá.

35. Y přiwedli ge k Gežijſſowi. A wložiwſſe raucha ſwá na Oſlátko/ wſſadili na ně Gežijſſe.

Y wiedli ie do Jezuſá/ á námiotawſzy ſzat ſwych ná ono oſle/ wſádźili ná nie Jezuſá.

36. A když on gel ſtlali Raucha ſwá na ceſtě.

A ták gdy iechał/ pośćielali ſzáty ſwe ná drodze.

י ט

37 וְכַד קָרֵב לְמַחְתַתָא דְטוּרָא דְבֵית זַיְתָא שַׁרִיו כֻּלֵּה כֶּנְשָׁא דְתַלְמִידַת חָדִין וַמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּקָלָא רָמָא עַל כֻּל חַיְלֵא דַחֲזוּ׃

Et eſſendoſi gia appreſſato à la ſceſa del monte de gli Oliui, tutta la moltitudine de diſcepoli facendo allegrezza, cominciorono à laudare Iddio ad alta voce, di tutte le virtu che haueuano vedute.

38 וְאָמְרִין הָווּ בְּרִיךְ הוּ מַלְכָּא דְאָתֵא בַּשְׁמֵה דְמָרְיָא • שְׁלָמָא בַשְׁמַיָּא וְשׁוּבְחָא בַמְרַוְמֵא׃

Dicendo, Benedetto ſia il Re che viene nel nome del Signore: pace in cielo, e gloria ne luoghi altiſſimi.

39 אֲנָשָׁא דֵין מֵן פְּרִישֵׁא מֵן בַּיְנַי כֶּנְשָׁא אָמְרִין לֵה רַבִּי כְאִי בְּתַלְמִידָיךְ׃

Allora certi Fariſei de la turba li diſſero, Maeſtro, riprendi i tuoi diſcepoli.

40 אֲמַר לְהוֹן אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְאֵן הָלֵין נֶשְׁתְּקוֹן כֵּאפֵא נֶקְעוֹן׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Io vi dico che ſe coſtor taceranno, le pietre gridaranno.

41 וְכַד קְרֵב וַחֲזָה לַמְדִינְתָא בְּכָא עֲלַיְהּ׃

E come ſi fu auuicinato, vedendo la città, pianſe ſopra eſſa, dicendo.

42 וֶאֱמַר אִלוּ־כַי וַדְעַתִּי אִילֵין דְאִיתֵיהֵין דַשְׁלָמֵכִי אָפֵן בְּהָנָא יַוְמֵכִי הָשָׁא דֵין אֶתְכַּסִי לְהֵין מֵן עַיְנַיְכִי׃

O ſe ancor tu haueſſi conoſciuto, pur in queſta tua giornata, le coſe che appartengono à la tua pace: ma hora elle ſono aſcoſe à gli occhij tuoi.

43 נֵאתוּן לְכִי דֵין יַוְמָתָא דְנֶחְדְרוּנְכִי בְּעֵלֵי דְבָבַיְכִי וְנֵאלְצוּנְכִי מֵן כֻּל דוּכָּא׃

Perche verranno i giorni ſopra di te, che i tuoi nimici ti circondaranno di baſtione: & attorniarannoti, e opprimerannoti d'ogni banda.

י ט

37 וּבְקָרוֹבוֹ אֶל־מוֹרַד הַר הַזֵּיתִים הֵחֵלּוּ כָּל־הֲמוֹן הַתַּלְמִידִים לִשְׂמֹחַ וּלְהַלֵּל אֶת־הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־כָּל־הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר רָאוּ בְּעֵינֵיהֶם׃

Y como llegaſſen yá cerca de la decendida del monte de las Oliuas, toda la multitud de los Diſcipulos gozandoſe començaron à alabar à Dios à gran boz de todas las marauillas que auian viſto.

38 לֵאמֹר בָּרוּךְ הַמֶּלֶךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה שָׁלוֹם בַּשָּׁמַיִם וְכָבוֹד בַּמְּרוֹמִים׃

Diziendo. Bendito el Rey que viene en nombre del Sennor: paz en el cielo, y gloria en lo altiſſimo.

39 וּקְצָת הַמְּפָרְשִׁים מֵהָמוֹן אָמְרוּ אֵלָיו הַמְלַמֵּד גְּעַר בְּתַלְמִידֶיךָ׃

Entonces algunos de los Phariſeos de las compannas le dixeron, Maeſtro, reprehende à tus Diſcipulos.

40 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־אִם הָאֵלֶּה יֶחֱשׁוּ וַאֲבָנִים תִּצְעַקְנָה׃

Y el reſpondiendo, dixoles, Digo os que ſi eſtos callàren, las piedras clàmaràn.

41 וְכַאֲשֶׁר קָרַב וְרוֹאֶה אֶת־הָעִיר בָּכָה עָלֶיהָ׃

Y como llegó cercá, viendo la ciudad, lloró ſobre ella.

42 לֵאמֹר אִם תֵּדְעִי אַתְּ גַּם בַּיּוֹם הַזֶּה אֶת־אֲשֶׁר לִשְׁלוֹמֵךְ וְעַתָּה נִסְתַּר מֵעֵינָיִךְ׃

Diziendo, Porque tambien tu, ſi conocieſſes alomenos en eſte tu dia loque toca à tu paz: mas aora eſtá encubierto de tus ojos.

43 כִּי־יָמִים בָּאִים עָלַיִךְ וּבָאוּ אֹיְבַיִךְ וְשָׁפְכוּ עָלַיִךְ סוֹלְלָה וּבָנוּ עָלַיִךְ דָּיֵק סָבִיב וְצָרוּ עָלַיִךְ מִכָּל מְקוֹמִים׃

Por loqual vendran dias ſobre ti que tus enemigos te cercaran con baluarte: y te pondràn cerco, y de todas partes te ponderan en eſtrecho:

ιθʹ.

37. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες, αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων.

Et comme deſia il approchoit à la deſcente de la montagne des Oliuiers, toute la multitude des diſciples s'eſiouïſſant, ſe print à louër Dieu à haute voix, pour toutes les vertus qu'ils auoyent veuës.

38. Λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

Diſans, Benit ſoit le Roy qui vient au nom du Seigneur: paix ſoit au ciel, & gloire és lieux tres-hauts.

39. Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

Adonc quelques vns d'entre les Phariſiens de la troupe lui dirent, Maiſtre repren tes diſciples.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται.

Lui reſpondant, leur dit, Ie vous di que ſi ceux-ci ſe taiſent, les pierres meſmes crieront.

41. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ᾽ αὐτῇ.

Et quand il fut approché, voyant la ville, il pleura ſur elle, diſant.

42. Λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

O ſi toi auſſi euſſes cognu, voire au moins en ceſte tiene iournee les choſes qui appartienent à ta paix: mais maintenant elles ſont cachees de deuant tes yeux.

43. Ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν.

Car les iours viendront ſur toi que tes ennemis t'aſſiegeront de tranchees, & t'enuironneront & enſerreront de tous coſtés.

CAP. XIX.

37. Et cùm appropinquaret iam ad deſcenſum montis oliveti, cœperunt omnes turbæ deſcendentium gaudentes laudare Deum voce magna, ſuper omnibus quas viderant virtutibus.

And when he was now come nere to the going downe of the mount of Oliues / the whole multitude of the diſciples beganne to reioyce / and to praiſe God with a loude voyce / for all the great workes that they had ſeene.

38. Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

Saying / Bleſſed be the King that commeth in the Name of the Lord: peace in heauen / and glorie in the hieſt places.

39. Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum, Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

Then ſome of the Phariſes of the company ſayde vnto him / Maſter / rebuke thy diſciples.

40. Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

But he anſwered / and ſaid vnto thē / I tell you / that if theſe ſhould hold their peace / the ſtones would cry.

41. Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam.

And when he was come nere / he beheld the Citie / and wept for it.

42. Dicens, Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

Saying / O if thou hadeſt euen knowen at the leaſt in this thy day thoſe thinges / which belong vnto thy peace: but nowe are they hid from thine eyes.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique.

For the dayes ſhall come vpon thee / that thine enemies ſhall caſt a trench about thee / and compaſſe thee rounde / and keepe thee in on euery ſide.

Das XIX. Capitel.

37. Vnd da er nahe hinzu kam / vnd zog den Oelberg herab / fieng an der gantze hauffe ſeiner Jůnger / mit freuden Gott zu loben mit lauter ſtimme / ůber alle Thaten / die ſie geſehen hatten.

Oc der hand kom nær hen til / oc drog ned at Olie bierget / da begynde hans Diſciplers gantſke Hob / at loffue Gud met Glæde oc høy røſt / offuer alle vnderlige Gerninger / ſom de haffde ſeet.

38. Vnd ſprachen: Gelobet ſey der da kombt ein Kǒnig inn dem Namen des HERREN / Fride ſey im Himmel / vnd Ehre inn der Hǒhe.

Oc ſagde / Loffuit vere den ſom kommer en Konge i HERRENS Naffn / Fred vere i Himmelen / och ære i det Høye.

39. Vnd etliche der Phariſeer im Volck ſprachen zu jm: Meiſter / ſtraffe doch deine Jůnger.

Och nogle Phariſeer ibland Folcket ſagde til hannem / Meſtre / ſtraffe dog dine Diſciple.

40. Er antworttet vnd ſprach zu jhnen: Jch ſage euch / wo dieſe werden ſchweigen / ſo werden die Steine ſchreyen.

Hand ſuarede / och ſagde til dem / Jeg ſiger eder / der ſom diſſe tie / da ſkulle Stend robe.

41. Vnd als er nahe hin zu kam / ſahe er die Statt an / vnd weinet ůber ſie.

Oc der hand kom nær hen til / ſaa hand paa Staden / oc græd offuer hannem.

42. Vnd ſprach: Wenn du es wiſteſt ſo wůrdeſt du auch bedencken / zu diſer deiner zeit / was zu deinem Friede dienet. Aber nun iſts fůr deinen augen verborgen.

Oc ſagde / der ſom du det viſte / da ſkulde du oc betencke / i denne din tid / huad ſom tien til din Fred. Men nu er det ſkiult faar dine Øyen.

43. Denn es wirdt die zeit ůber dich kommen / daß deine feinde werden vmb dich / vnd deine Kinder mit dir / eine Wagenburg ſchlagen / dich belågern / vnd an allen orten ångſten.

Thi den tid ſkal komme offuer dig / at dine Fiender ſkulle ſla en Vogenburg omkring dig / oc dine Børn met dig / belegge dig / oc trenge dig alle vegne.

Kapitola XIX.

37. A když ſe giž přibližowal k důlu hory Oliwetſké / počal wſſecken Záſtup Včedlnijkůw radugijce ſe chwáliti Boha hlaſem welikým / že wſſech diwuow kteréž byli widěli.

A gdy byl bliſko iuz ná końcu gory oliwney / poczela wßythká wielkość zwolennikow weſelac ſie chwálić Bogá gloſem wielkim / ze wßytkich cudow ktore widzieli.

38. Řkauce: Požehnaný kterýž ſe béře Král we Gménu PANIE / pokog ná Nebi / a Sláwa na wýſoſtech.

Mowiac / Blogoſlawiony on Krol ktory idzie w imie Páńſkie / pokoy ná niebie / á chwala ná wyſokości.

39. A někteřij Zákonijcy z Záſtupu / řekli k němu: Miſtře / potreſicy Včedlnijkůw twých.

Tedy niektorzy Fáryzeußowie z onego zgromádzenia rzekli do niego / Miſtrzu pofukay zwolenniki twoie.

40. Kterýmž on řekl. Prawijm wám / že budauli tito mlčeti / Kamenij bude wolati.

Ale on odpowiedź dawßy / rzekl im / Powiedam to wam Jeſliżeby ći milczeli / wnet kámienie wolác beda.

41. A když ſe přibližil / wida Měſto plakal nad nim.

A gdy byl bliſko vyzrawßy miáſto zaplákal nád nim.

42. Řka: Kdyby poznalo / y tyby / a zagiſté w tento den twůg / kteréž wěcy k pokogi tobě gſau: ale nynij ſkryté gſau od očij twých.

Mowiac / O gdyby żeś ty ználo / ábo tylko to dniá twego / co ieſt ku pokoiowi twemu / álec to zákryto ieſt od oczu twoich.

43. Nebť přijgdau na tebe dnowé a obklijčij tebe Nepřátelé twogi náſpem / a oblehnau tebe / a ſaužij tě ſe wſſech ſtrán,

Abowiem ten czás ná ćie przyydzie / kiedy ćie obtocza nieprzyiaciele twoi wálem / y ściſna ćie ze wßad.

יט

44 ויסחפונכי ולבניכי
בגוכי ולא ישבקון בכי
כאף על כאף חלף דלא
ידעתי זבנא דסוערנכי׃

E ſpiantaranno te e i tuoi figliuoli, che ſono in te, ne laſſaranno in te pietra ſopra pietra: percioche tu non has conoſciuto il tempo de la tua viſitatione.

45 וכד על להיכלא שרי
למפקו לאילין דזבנין בה
ומזבנין׃

Et entrato nel tempio, incominciò à ſcacciar quelli che vendeuano e comprauano in eſſo.

46 ואמר להון כתיב ד
דביתי בית צלותא א
איתוהי אנתון דין
עבדתוניהי מערתא
דלסטיא׃

Dicendo loro, Egli è ſcritto, La mia caſa e caſa d'oratione: e voi l'hauete fatta vna ſpelonca di ladroni.

47 והו מלף הוא כל
יום בהיכלא רבי כהנא
דין וספרא וקשישא
דעמא בעין הוו
למובדותה׃

Et inſegnaua ogni giorno nel tempio. E i principali Sacerdoti e li Scribi, e i primi del popolo cercauano di farlo morire.

48 ולא משכחין הוו
מנא יעבדון לה כלה גיר
עמא תלא הוא בה ל
למשמעה׃

E non trouauano che coſa ſi doueſſen fare: percioche tutto'l popolo ſtaua intento ad vdirlo.

כ

1 והוא בחד מן יומתא
כד מלף בהיכלא לעמא
ומסבר קמו עלוהי רבי
כהנא וספרא עם
קשישא׃

Auuenne poi vn di quei giorni, che inſegnando egli al popolo nel tempio, & euangelizando, vi ſopraggiunſero i principali Sacerdoti, e gli Scribi co i Vecchij.

יט

44 וינפצו אותך ואת־בניך בך
ולא ישאירו בך אבן על־אבן
על־כי לא ידעת את־העת
פקדתך׃

Y te derribarán à tierra: y à tus hijos, losque eſtan dētro de ti: y no dexaràn ſobre ti piedra ſobre piedra: porquanto no conociſte el tiempo de tu viſitacion.

45 ובבואו בהיכל החל להשליך
את־הקונים ואת־המכרים בו׃

Y entrando en el Templo, començó à echar fuera à todos los que vendian y comprauan en el.

46 ויאמר אליהם נכתב כי
ביתי בית תפלה ואתם עשוהו
למערת הפריצים׃

Diziendoles, Eſcripto eſtá, Mi Caſa, Caſa de oracion es mas voſotros la aueys hecho cueua de ladrones.

47 ויהי־מלמד יום יום בהיכל
ושרי הכהנים וסופרים
והראשונים בעם בקשו לאבדו׃

Y enſennaua cada dia en el Templo. mas los principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas, y los principes del pueblo procurauan matarlo:

48 ולא מצאו מאומה אשר
יעשו לו כי־כל העם תלואים
בו לשמוע אותו׃

Y no hallauan que hazerle, porque todo el Pueblo eſtaua ſuſpenſo oyendolo.

כ

1 ויהי־באחד הימים האלה
בלמדו את־העם בהיכל
ובבשרו ויקומו שרי הכהנים
והספרים עם הזקנים׃

Y aconteciò vn dia, que enſennando el àl Pueblo en el Templo, y annunciando el Euangelio, juntaronſe los principes de los Sàcerdotes, y los Eſcribas, con los Ancianos.

ιθ'.

44. Καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

Et te raſeront toi, & tes enfans qui ſont en toi, & ne laiſſeront en toi pierre ſur pierre, pourtant que tu n'as point cognu le temps de ta viſitation.

45. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας.

Puis eſtant entré au temple, il ſe print à ietter hors ceux qui vendoyent & achetoyent en icelui.

46. Λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστίν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Leur diſant, Il eſt eſcrit, Ma maiſon eſt la maiſon de priere: mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

47. Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ.

Et eſtoit tous les iours enſeignant au temple. Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes, & les principaux du peuple taſchoyent à le faire mourir.

48. Καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ, τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

Mais ils ne trouuoyent choſe qu'ils lui peuſſent faire: car tout le peuple eſtoit fort ententif à l'ouïr.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

ΚΑὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις.

Or aduint en l'vn de ces iours-là, comme il enſeignoit le peuple au temple, & evangelizoit, que les principaux Sacrificateurs, & les Scribes auec les Anciens, ſuruindrent,

CAP. XIX.

44. Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eo quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

And ſhall make thee euen with the ground / and thy children which are in thee / and they ſhall not leaue in thee a ſtone vpō a ſtone / becauſe thou knewest not the time of thy viſitation.

45. Et ingreſſus in templū, cœpit eiicere vendentes in illo & ementes.

He went alſo into the Temple / and began to caſt out them that ſolde therein / & them that bought.

46. Dicens illis, Scriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis eſt: Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

Saying vnto them / It is written / Mine houſe is the houſe of prayer: but ye haue made it a denne of thieues.

47. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem ſacerdotum & Scribę & principes plebis quærebant illum perdere.

And he thaught dayly in the Temple. And the high Prieſtes and the ſcribes / and the chiefe of the people ſought to deſtroy him.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

But they could not ſind what they might doe to him: for all the people hanged vpon him when they heard him.

CAP. XX.

ET factum eſt, in una dierum docente illo populum in templo & evangelizante, convenerunt principes ſacerdotum & Scribæ cum ſenioribus.

And it came to paſſe / that on one of thoſe dayes / as he taught the people in the Temple / and preached the Goſpel / the high Prieſtes & the Scribes came vpon him with the Elders.

Das XIX. Capitel.

44. Vnd werden dich ſchleiffen / vnd keinen Stein auff dem andern laſſen / darumb / daß du nicht erkennet haſt die zeit / darinnen du heimgeſucht biſt.

Och de ſkulle legge dig øde / oc icke lade en Sten bliffue paa den anden / Fordi / at du kende icke den tid ſom du eſt hiemſøct vdi.

45. Vnd er gieng inn den Tempel / vnd fieng an außzutreiben die darinnen verkaufften vnd kaufften.

Oc hand gick i Tempelen / oc begynte at vddriffue dem / ſom der vdi ſolde oc købte.

46. Vnd ſprach zu jhnen: Es ſtehet geſchrieben: Mein Hauß iſt ein Bethauß / Jr aber habts gemacht zur Mördergruben.

Oc ſagde til dem / der ſtaar ſcreffuit / Mit huſſ er it Bede huſſ / men i haffue giort en Roffuere kule der aff.

47. Vnd lehret täglich im Tempel. Aber die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten / vnnd die fürnemeſten im Volck / trachten im nach / das ſie jhn vmbbrechten.

Oc hand lærde daglige i Tempelen. Men de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge oc de Oſſuerſte iblant Folcket / ſtode effter at omkomme hannem.

48. Vnd funden nicht wie ſie jm thun ſolten / denn alles Volck hieng jm an / vnd höret jhn.

Och de funde icke / huad de ſkulde gøre hannem / Thi alt Folcket hengde ved hannem / oc hørde hannem.

Das XX. Capitel.

VNd es begab ſich der tage einen / da er das Volck lehret im Tempel / vnd prediget das Euangelium / da tratten zu jhm die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten mit den Elteſten.

OC det hende ſig paa en aff de dage / der hand lærde Folcket i Tempelen och predickede Euangelium / da traadde de ypperſte Preſter och Scrifftkloge met de Eldſte til hannem.

Kapitola XIX.

44. A na Zemi tebe rozmecý / y Syny twé kteřijž w tobě gſau / a neoſtawij w tobě kamene na kameni: proto že gſy nepoznalo čaſu nawſſtijwenij twěho.

A położą cię rowna z ziemią / y ſyny twe w tobie / áni zoſtáwią kamienia na kamieniu / dla tego iżeś nie poznáło onego czáſu náwiedzenia twego.

45. A wſſed do Chrámu / počal wymijtati prodawače w něm a kupce.

Zátym wſzedſzy do Kośćiołá począł wyrzucáć ty ktorzy przedawali w nim y kupowáli.

46. Řka gim: Pſáno geſt / že Dům můg / dům Modlitby geſt / Ale wy gſte gey včinili peleſſý Lotrowſkau.

Mowiąc im / Napiſano ć ieſt / Dom moy dom modlitwy ieſt / á wyśćie z niego vczynili iáſkinią zboycow.

47. Y včil na každý den w Chrámě: Knijžata pak Kněžſká a Včitelé / y Starſſý Lidu hledali ho zahubiti:

Y vczył vſtáwicznie w Kośćiele / lecz Kſiążętá Kapłáńſkie / Doktorowie / y przednieyſzy z ludu / ſzukáli tego iákoby go ſtráćić.

48. A nenalezli coby gemu včjnili. Neb weſſkeren Lid welmi pilně poſlauchal ho:

Ale nie mogli znaleść coby mieli czynić / ábowiem wſzytek lud poſpoli ty ná tym przeſtawał gdy co ſłyſzał od niego.

Kapitola XX.

Y Stalo ſe w geden den když on včil lid w Chrámě / a zwěſtowal Králowſtwj Božij / ſeſſla ſe Knijžata kněžſká a Zákonijcy o Starſſými:

Y Stáło ſię niektorego dniá z onych / gdy vczył lud w kośćiele y opowiedáł Ewánielią / nádeſzły Kſiążethá kápłáńſkie y Doktorowie z ſtárſzymi.

כ

2 ואמרין לה אמר לן ב
באינא שולטנא הלין עבד
אנת ומנו הו דיהב לך
שולטנא הנא:

E parloron con lui dicendo, Dicci vn poco, con quale autorita fai tu queſte coſe? ò chi è colui che t'ha data queſta autorita?

3 ענא ישוע ואמר להון
אשאלכון ואף אנא
מלתא ואמרו לי:

Egli riſpondendo, diſſe loro, Ancor io vi domandarò d'vna coſa e voi mi riſpondete.

4 מעמודיתה דיוחנן מן
שמיא הות או מן בני
אנשא:

Il batteſimo di Giouanni era egli dal cielo, o pur da gli huomini?

5 הנון דין מתחשבין
הוו בנפשהון ואמרין דאן
נאמר מן שמיא אמר לן
ומטול מנא לא
הימנתוניהי:

Et eſſi penſauano in ſe medeſimi, dicendo, Se noi diciamo, Dal cielo: egli dirà, Perche dunque non gli credeſte voi?

6 אן דין נאמר מן בני־
נשא רגם לן עמא כלה
מפסין גיר דיוחנן נביא
הו:

E ſe noi diciamo, Da gli huomini: tutto il popolo ci lapidarà, percioche tien per certo che Giouanni ſia Profeta.

7 ואמרו לה לא ידעינן
מן אימכא הי:

E coſi riſpoſero di non ſapere donde foſſe.

8 אמר להון ישוע ולא
אנא אמר אנא לכון
באינא שולטנא הלין עבד
אנא:

E IESV diſſe loro, Ne io dirò à voi con quale autorita fo queſte coſe.

9 ושרי דיאמר לעמא
מתלא הנא גברא חד ד
דנצב כרמא ואוחדה
לפלחא ואבעד זבנא
סגיאא:

Poi cominciò à dire al popolo queſta ſimilitudine, Vn huomo piantò vna vigna, & allogolla ad alcuni lauoratori: & andoſſene via per molto tempo.

כ

2 ויאמרו אליו לאמר אמר לנו
במה־שלטון עשה את את־
האלה או־מי־זה הוא אשר נתן
לך את שלטון הזאת:

Y hablanle, diziendo, Dinos conque poteſtad hazes eſtas coſas. o quien es elque te hà dado eſta poteſtad.

3 ויען־ויאמר אליהם אשאלה
נא לכם גם אני דבר אחד
ותאמרו לי:

Reſpondiendo entonces Ieſus, dixoles, Preguntaroshé yo tambien vna palabra, reſpondedme:

4 הטבילה יוחנן המשמים
היתה או־מאנשים:

El Baptiſmo de Ioan era del cielo, ó de los hombres?

5 והמה מתחשבים בנפשם
אמרו כי־אם נאמר משמים
או יאמר ולמה לא האמנתם בו:

Mas ellos penſauan dentro de ſi, diziendo, Si dixeremos, Del cielo: dirà, Porque pues no le creyſtes?

6 ואם נאמר מאנשים כל־
העם יסקלון אותנו כי־מאמינים
כלם כי יוחנן נביא הוא:

Y ſi dixeremos, De los hombres, todo el pueblo nos apedreará: porque eſtá ciertos que Ioan era Propheta.

7 ויענו לא ידענו:

Y reſpondieron, que no ſabian de donde auia ſido.

8 ויאמר להם ישוע וגם אני
לא אמר לכם במה שלטון
עשה אנכי את האלה:

Entonces Ieſus les dixo, Ni yo os digo conque poteſtad hago eſtas coſas.

9 ויחל אל־העם לדבר את
המשל הזה אדם נטע את־
הכרם וימסר אותו לאכרים
ויגר רבות עתים:

Y començó á dezir àl Pueblo eſta parabola: Vn hombre plantó vnà vinna, y arrẽdola à labradores. y auſentóſe por muchos tiempos.

κ'.

2. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

Et parlerent à lui, diſans, Di-nous, de quelle authorité tu fais ces choſes: ou qui eſt celui qui t'a donné ceſte authorité.

3. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι.

Et Ieſus reſpondant, leur dit, Ie vous interroguerai moi auſſi d'vn poinct &, & me reſpondez:

4. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Le Bapteſme de Iehan eſtoit-il du ciel, ou des hommes?

5. Οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

Or diſputoyent-ils entr'eux diſans, Si nous diſons. Du ciel : il dira, Pourquoi donc ne l'auez vous creu?

6. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι.

Et ſi nous diſons, Des hommes: tout le peuple nous lapidera: car ils ſont perſuadés que Iehan eſtoit Prophete.

7. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.

Parquoi ils reſpondirent qu'ils ne ſauoyent d'où il eſtoit.

8. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Lors Ieſus leur dit, ie ne vous dirai point auſſi de quelle authorité ie fai ces choſes.

9. Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς.

Alors il ſe print à dire au peuple ceſte ſimilitude, Quelque homme planta vne vigne, & la loa a des vignerons, & fut dehors vn long temps.

CAP. XX.

2. Et aiunt dicentes ad illum, Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut, Quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem?

And ſpake vnto him/ ſaying/ Tell vs by what authoritie thou doeſt theſe thinges/ or who is he that hath giuen thee this authoritie?

3. Reſpondens autem Ieſus, dixit ad illos, Interrogabo vos&ego unum verbum. Reſpondete mihi.

And he anſwered/& ſaid vnto them/ I alſo will aſke you one thing: tell me therefore.

4. Baptiſmus Iohannis de cælo erat,an ex hominibus?

The baptiſme of John was it from heauen/or of men?

5. At illi cogitabant intra ſe, dicentes, Quia ſi dixerimus, De cælo; dicet, Quare ergo non crediditis illi?

And then reaſoned within them ſelues/ſaying/ If we ſhall ſay/ From heauen/ he will ſay/ Why then beleeued ye him not?

6. Si autem dixerimus, Ex hominibus; plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Iohannem prophetam eſſe.

But if we ſhall ſay/ Of men / all the people will ſtone vs: for they be perſwaded that John was a Prophet.

7. Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

Therefore they anſwered/ that they could not tell whence it was.

8. Et Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

Then Jeſus ſaid vnto them / Neither tell I you/by what authoritie I doe theſe thinges.

9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc, Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus.

Then began he to ſpeake to the people this parable / A certaine man planted a vineyarde/and let it forth to houſbandmen: and went into a ſtraunge countrey/for a great ſeaſon.

Das XX. Capitel.

2. Vnd ſagten zu jm/ vnd ſprachen: Sage vns/ auß waſer macht thuſt du das? Oder wer hat dir die macht gegeben.

Oc talede til hannem / oc ſagde/ Sig oſſ/ aff huad mact gør du det? Eller huo haffuer giffuet dig den mact.

3. Er aber antworttet vnd ſprach zu jhnen: Ich will euch auch ein wort fragen/ ſaget mirs.

Da ſuarede hand / oc ſagde til dem / Jeg vil oc ſpørre eder at it ord / ſiger mig det.

4. Die Tauffe Johannis / war ſie vom Himmel oder von Menſchen?

Johannis daab / vaar hand aff Himmelen eller aff Menniſken?

5. Sie aber gedachten bey ſich ſelbs/ vnd ſprachen: Sagen wir vom Himmel/ſo wird er ſagen: Warumb habt jhr jhm denn nicht geglaubt?

Oc de tencte ved ſig ſelff/ oc ſagde/ Sige wi aff Himmelen da ſiger hand / huor faare trode i hannem icke?

6. Sagen wir aber von Menſchen/ ſo wirdt vns alles Volck ſteinigen/ denn ſie ſtehen darauff/ daß Johannes ein Prophet ſey.

Men ſige wi/ aff Menniſken / da ſtener alt folcket oſſ/ Thi de ſtaa der paa / at Johannes er en Prophete.

7. Vnd ſie antwortten/ ſie wiſſtens nicht/ wo ſie her were.

Oc de ſuarede / at de viſte icke hueden hand vaar.

8. Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: So ſage ich euch auch nicht / auß waſer macht ich das thu.

Oc Jheſus ſagde til dem / Saa ſiger ieg eder oc icke / aff huad mact ieg gør dette.

9. Er fieng aber an zu ſagen dem Volck diſe Gleichnuß: Ein Menſch pflantzet einen Weinberg/ vnd thet jn den Weingårtnern auß / vnd zog über Land ein gute zeit.

Oc hand begynte at ſige Folcket denne Lignelſe/ it Menniſke plantede en Vingaard / och leyde Vingaards mend hannem / oc drog vden Landz en long tid.

Kapitola XX.

2. Y řekli gemu: Powěz nám/ w kterě mocy tyto wěcy činijš? aneb/ kdo geſt kterýž dal tobě tuto moc?

A rzekli do niego tymi ſłowy/ Powiedz nám ktora moca to czyniſz/ abo ktho ieſt ten ktoryć dał zwierzchność o tote.

3. Tehdy odpowěděw / řekl k nim: Otáži wás y yá o gedné wěcy/ Odpowězte mi:

Thedy Jezus odpowiedáiac rzekł do nich/ Spytham was y ia o rzecz niektora / iedno mi powiedćie.

4. Křeſt Janůw / z Nebe li byl čili z Lidij?

Krzeſt Janow był li z niebá czyli z ludzi?

5. A oni myſlili w ſobě řkauce: Dijme li z Nebe/ dij nám/ Pročež gſte tehdy neuwěřili gemu?

A ták oni myſlili v śiebie/ mowiac/ Jeſliż powiemy z nieba / tedyć rzecze/ A przeczże ſcie mu nie wierzyli?

6. Pakli dijme z Lidij / Lid weſſkeren vkamenuge nás: neb zagiſto držij že geſt Jan byl Prorok.

Jeſliż záſie rzeczemy / Że ieſt z ludzi / thedy wſzytek lud vkámionuie nas/ Bo tho zá rzecz pewna maia/ iż Jan był Prorokiem.

7. Y odpowěděli: Že newijme odkud geſt byl.

Odpowiedzieli tedy / Że nie wiedzie li ſkad był.

8. Y řekl gim Gežijš: Aniž yá wám powijm/ w kteřé mocy toto činijm.

A Jezus im powiedział/ Anić też ia wam powiem ktora moca to czynie.

9. Potom počal k lidu prawiti Podobenſtwij toto: Člowěk geden ſſtijpil Winnicy / a nayal gi Winařům / a ſám byl přes pole za mnohé čaſy.

Y poczal do ludu powiedáć to podobieńſtwo/ Człowiek niektory ſádził winnice/ y náiał ia oraczom / á ſam odiechál precz ná niemáły czás.

כ

10 וּבְזַבְנָא שַׁדַּר עַבְדֵהּ לְוָת פַּלָּחֵא דְּנֶתְּלוּן לֵהּ מֶן פֵּארָא דְּכַרְמָא פַּלָּחֵא דֵּין מַחָאוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי כַּד ס סְרִיק׃

Poi à la ſtagione mandò vn ſuo ſeruitore à i lauoratori, accioche li deſſeno del frutto de la vigna: ma i lauoratori lo batterono, e rimandoronlo voto.

11 וְאוֹסֵף וְשַׁדַּר לְעַבְדֵּהּ אַחְרָנָא הָנוֹן דֵּין אָף לְהוּ מַחָאוּהִי וְצַעֲרוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי כַּד סְרִיק׃

E di nuouo mandò ancor vn'altro ſeruitore · & eſſi battendo ancor quello, e diſonorandelo, ne lo rimandoron voto.

12 וְאוֹסֵף וְשַׁדַּר דַּתְלָתָא הָנוֹן דֵּין אָף לְהוּ צַלְּפוּהִי וְאַפְּקוּהִי׃

Poi mandò ancor il terzo, queſto ancor fertrono, e ſcaccioron via.

13 אֲמַר מָרֵא כַּרְמָא מָנָא אֶעְבֵּד אֲשַׁדַּר בְּרִי חַבִּיבָא כְּבַר יֶחְזוּנָיְהִי וְנִתְכַּחְדוּן׃

Onde il ſignor de la vigna, diſſe, Che farò io? Mandarò il mio figliuolo diletto, forſe quando vedranno queſto, lo riueriranno.

14 כַּד חֲזָאוּהִי דֵּין פַּלָּחֵא מֶתְחַשְּׁבִין הֲווֹ בְּנַפְשְׁהוֹן וָאמְרִין הָנַו יָרְתָא תָּו נִקְטְלִיוּהִי וְתֶהְוֵא יָרְתוּתָא דִּילַן׃

Ma come i lauoratori l'hebber veduto, diſcorſero tra loro, dicendo, Queſto è l'herede, venite, ammazziamolo, accioche l'heredità ſia noſtra.

15 וְאַפְּקוּהִי לְבַר מֶן כ כַּרְמָא וְקַטְלוּהִי מָנָא הָכִיל נֶעְבֵּד לְהוֹן מָרֵא כַּרְמָא׃

E coſi ſcacciatolo fuor de la vigna, l'ammazzarono, Che farà dunque loro il Signor de la vigna?

16 נֵאתֵא וְנוֹבֵד לְפַלָּחֵא הָנוֹן וְנִתֵּל כַּרְמָא לַאֲחְרָנֵא כַּד שְׁמַעוּ דֵּין אֲמַרוּ לָא תֶהְוֵא הָדָא׃

Verrà, e diſtruggerà queſti lauoratori, e darà la vigna ad altri. Il che hauendo coloro vdito, diſſero, Nõ ſia gia coſi.

17 הוּ דֵּין חַר בְּהוֹן וֶאֱמַר וּמָנָא הִי הָי דִּכְתִיבָא דְּכֵאפָא דְּאַסְלִיו בַּנָּיֵא הִי הֲוָת לְרִישׁ קַרְנָא דְּזָוִיתָא׃

Allora egli li riguardò, e diſſe, Che dunque è queſto che è ſcritto? La pietra che riprouorono gli edificatori, è ſtata meſſa per capo d'angolo.

כ

10 וּבְעִתּוֹ שָׁלַח אֶל־הָאִכָּרִים אֶת עַבְדּוֹ לָתֵת לוֹ מִפְּרִי הַכֶּרֶם וְהָאִכָּרִים הִכֻּהוּ וְרֵיק שִׁלְּחֻהוּ׃

Y àl tiempo embiô vn ſieruo à los labradores paraque le dieſſen del fruto de la vinna-los quales hiriendolo lo embiaron vazio.

11 וַיּוֹסֶף לִשְׁלוֹחַ עֶבֶד אַחֵר וְהֵמָּה גַּם אוֹתוֹ הִכּוּ וְהֶבִישׁוּ וְשִׁלְּחוּהוּ רֵיק׃

Y boluiô à embiár otro ſieruo, mas ellos à eſte tambien herido y affrentado lo embiaron vazio.

12 וַיּוֹסֶף וַיִּשְׁלַח אֶת־הַשְּׁלִישִׁי וְהֵמָּה גַּם פְּצָעוּהוּ וַיַּשְׁלִיכוּהוּ לַחוּץ׃

Y boluió à embiar ál tercer ſieruo, mas ellos tambien à eſte echaron herido.

13 וַיֹּאמֶר בַּעַל הַכֶּרֶם מָה־אֶעֱשֶׂה אֶשְׁלַח אֶת־בְּנִי יְדִידִי אוּלַי אוֹתוֹ יִרְאוּ וְיִכָּלְמוּ׃

Entonces el ſennor de la vinna dixo, Que hare? embiaré mi Hijo amado: poruentura quando à eſte vieren, tendran reſpecto.

14 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הָאִכָּרִים וַיִּתְחַשְּׁבוּ בְּנַפְשָׁם לֵאמֹר זֶה הַיּוֹרֵשׁ הָבָה נַהֲרֹג אוֹתוֹ וְלָנוּ תִּהְיֶה יְרֻשָּׁתוֹ׃

Mas los labradores viendolo penſaron entre ſi, diziendo, Eſte es el heredero: venid, matemoslo, paraque la heredad ſea nueſtra.

15 וַיַּשְׁלִיכֻהוּ מִחוּץ לַכֶּרֶם וַיְמִיתֻהוּ וּמָה יַעֲשֶׂה לָהֶם בַּעַל הַכָּרֶם׃

Y echandolo fuera de la vinna, mataronlo Que pues les harà el ſennor de la vinna.

16 יָבוֹא וְיִאַבֵּד אֶת־הָאִכָּרִים הָאֵלֶּה וְיִתֵּן אֶת־הַכֶּרֶם לַאֲחֵרִים וּבְשָׁמְעָם אָמְרוּ חָלִילָה לָנוּ׃

Vendrà, y deſtruyrá à eſtos labradores: y dará ſu vinna à otros. Y como ellos lo oyeron, dixeron, Guarda.

17 וַיַּבִּיטֵם לֵאמֹר וּמָה יֵשׁ זֶה הַנִּכְתָּב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה׃

Mas el mirandolos, dize, Que pues es loque eſtà eſcripto, La piedra que condenaron los edificadores, eſta fuê por cabeça de eſquina?

κ'.

10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.

Et quand vint la ſaiſon, il enuoya vn ſien : ſeruiteur vers les vignerons, afin qu'ils lui bailleſſent du fruict de la vigne, leſquels l'ayans batu, le renuoyerent à vuide.

11. Καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.

Et derechef y envoya vn autre ſeruiteur : lequel ayans auſſi batu, apres l'auoir vilainement traitté, ils le renuoyerenr à vuide.

12. Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.

Et depuis y enuoya auſsi le troiſieme, lequel ayans auſsi nauré ils le ietterent dehots.

13. Εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.

Adonc le Seigneur de la vigne dit, Que ferai-ie : i'y enuoyerai mon fils, le bien aimé: peut eſtre quand ils le verront, qu'ils le reuerreront.

14. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.

Mais quand les vignerons le virent, ils tindrent propos entr' eux, diſans, Ceſtui-ci eſt l'heritier : venez tuons-le, afin que l'heritage deuiene noſtre.

15. Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

Et le ietterent hors de la vigne, & le tuerent. Que leur fera donc le Seigneur de la vigue:

16. Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον, μὴ γένοιτο.

Il viendra, & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres. Ce qu'ayans ouï, ils dirent ainſi n'aduiene.

17 Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε, τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Lors il les regarda, & dit, Que veut donc dire ce qui eſt eſcrit? La pierre que les edifians ont reiettee, eſt deuenue la maiſtreſſe pierre du coin.

CAP. XX.

10. Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi, Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

And at a tyme he ſent a ſeruaunt to the huſbandmen/that they ſhould giue him of the fruite of the vineyarde / but the huſbandmen did beat him/ and ſent him away emptie.

11. Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autē hunc quoq; cædentes & afficientes contumelia dimiſerunt inanem.

Againe he ſent yet another ſeruant: and they did beate him/& fowle intreated him/ and ſent him away emptie.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.

Moreouer/ he ſent the third / and him they wounded/and caſt out.

13. Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan cùm hunc viderint, verebuntur.

Then ſayde the Lorde of the vineyarde/What ſhall I doe? I will ſend my beloued Sonne: it may be that they will do reuerence/when they ſee him.

14. Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes, Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas.

But when the huſbandmen ſawe him / they reaſoned with them ſelues / ſaying / This is the heire: come / let vs kil him/that the inheritāce may be ours.

15. Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

So they caſt him out of the vineyarde/& killed him. What ſhall the Lord of the vineyarde therefore doe vnto them?

16. Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi, Abſit

He will come and deſtroy theſe huſbandmē/and will giue out his vineyarde to others. But when they heard it / they ſaide/ God forbid.

17. Ille autem aſpiciens eos, ait, Quid eſt ergo hoc quod ſcriptum eſt, Lapidem quē reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?

And he beheld them / and ſaide/ What meaneth this then that is written / the ſtone that ẏ builders refuſed / that is made the head of the corner?

Das XX. Capitel.

10. Vnd zu ſeiner zeit ſandte er einen Knecht zu den Weingärtnern/daß ſie jm geben von der frucht des Weinberges. Aber die Weingärtner ſteupten jn/ vnd lieſſen jhn leer von ſich.

Oc der tiden kom ſende hand en Suend til Vingaardzmendene/ at de ſkulde giffue hannem Fruct aff Vingaarden/ Men Vingaardz mendene ſloge hannem oc lode hannem tomhendet fra ſig.

11. Vnd über das ſandte er noch einen andern Knecht. Sie aber ſteupeten denſelbigen auch/ vnd höneten jn vnd lieſſen jhn leer von ſich.

Och der offuer/ ſende hand end en anden Suend. Men de ſloge oc den ſamme/ oc forhaanede hannem/ oc lode hannem tomhendet fra ſig.

12. Vnd ůber das ſandte er den dritten/ ſie aber verwundeten den auch/ vnd ſtieſſen jhn hinauß.

Oc der offuer ſende hand den tredie. Men de giörde ocſaa den ſaar/ oc ſtøtte hannem vd.

13. Da ſprach der Herꝛ des Weinberges: Was ſoll ich thun? Jch will meinen lieben Son ſenden/ villeicht/ weñ ſie den ſehen/ werden ſie ſich ſcheuen.

Da ſagde Vingaardens Herre/ Huad ſkal ieg gøre? Jeg vil ſende min elſkelige Søn/ maa vel ſke/ naar de ſee hannem/ ſkulle de frøcte ſig.

14. Da aber die Weingärtner den Sohn ſahen / dachten ſie bey ſich ſelbs / vnd ſprachen: Das iſt der Erbe/ kommet laſſet vns jn tödten/ daß das Erbe vnſer ſey.

Men der Vingaards mendene ſaae Sønnen/ tenckte de ved ſig ſelff / oc ſagde/ Det er Arffuingen / Kommer/ lader oſſ ſla hannem ihiel / at Arffuen ſkal høre oſſ til.

15. Vnd ſie ſtieſſen jhn hinauß für den Weinberg/ vnd tödten jn. Was wirdt nun der Herr des Weinbergs denſelbigen thun:

Oc de ſtøtte hannem vd aff Vingaarden/ oc ſloge hannem ihiel. Huad ſkal nu Vingaardens Herre gøre mod dem?

16. Er wirdt kom̃en/ vnd diſe Weingärtner vm̃bringen/ vñ ſeinen Weinberg andern außthun. Da ſie das höreten / ſprachen ſie: Das ſey ferne.

Hand ſkal komme/ oc forderffue diſſe Vingaards mend/ oc leye andre ſin Vingaard. Der de det hørde/ ſagde de/ Det vere longt fra.

17. Er aber ſahe ſie an/ vnd ſprach: Was iſt denn das/ das geſchrieben ſtehet: Der Stein/ den die Bauleute verworffen haben/ iſt zum Eckſtein worden?

Oc hand ſaa paa dem/ oc ſagde Huad er det/ ſom ſtaar ſcreffuit/ Den Sten/ ſom Bygnings mendene forſkøde/ er bleffuen til en Hiørne ſten?

Kapitola XX.

10. A w čas Wjna zbijránij/ poſlal k winařům ſlužebnijka/ aby z owotce winnice dali gemu. Kteřijžto zmrſkawſſe gey puſtili ho prázdného.

Gdy potym czás przyßedł/ poſłał do onych oraczow ſługe áby mu pożytki z winnice oddáli/ ktorzy vbiwßy go odeſłáli z nißczym.

11. A on opět druhého ſlužebnijka poſlal. Ale oni y toho také zmrſkawſſe a vhaněwſſe/ puſtili prázdného.

Tedy on przedſie poſłał ſługe drugiego/ lecz też ony y tego vbiwßy y ze ſromociwßy odeſłali z nißczym.

12. Potom opět poſlal třetijho/ kteřijžto y toho raniwſſe/ wyhnali wen.

Zátym on ießcze poſłał trzeciego/ ále oni y tego zraniwßy wyrzucili.

13. Tehdy řekl Pan Winnice: Co včinijm? poſſli Syna mého milého/ ſnad když toho vzřij/ budau ſe ſtyděti.

A ták Pan oney winnice rzekł/ Coż mám tzynić? Poſle ſyná mego miłego/ ſnadź gdy go vyzra/ wſthydáć ſie go beda.

14. Kterehožto když vzřeli Winaři/ myſlili ſami w ſobě/ řkauce: Tentoť geſt Dědic/ poďte zabime gey/ aby naſſe bylo dědictwij.

Ale gdy oneᵒ vyzreli oracze/ rozmowili miedzy ſoba w ten ſpoſob/ Tenci ieſt dziedzic/ podźcież á zábiymy go/ áby náße było dziedzictwo.

15. A wyſtrčiwſſe gey wen z Winnice zabili ho. Protož co včinij gim Pán Winnice?

Wyrzućiwßy go tedy z winnice zámordowáli: A przetoż coż im vczyni Pan oney winnice?

16. Přijde a zahubij Winaře ty/ a da Winnicy ginym. To vſliſſawſſe řekli/ Nechť toho nenii.

Przyydzie á potráći oracze ty á da winnice inym. Tho gdy oni słyßeli/ rzekli/ Boże tego nie day.

17. A on wzezřew na ně/ řekl: Co geſt pak to/ co pſáno geſt/ Kámen kterýž zawrhli dělnijcy/ ten včiněn geſt w Hlawu vhelnij:

Lecz on poyzrawßy ná nie/ rzekł/ A coż wżdy ono ieſt nápiſáno/ Kámien ktory odrzucili budniacy/ then ſie ſtał głowa węgielna.

18 וְכֹל מַן דְּנֵפֵּל עַל הָי
כֵּאפָּא יֶתְרַעַע וְכֹל מַן
דְּהָי תֵּפֵּל עֲלַוְהִי תְּדְרִיוְהִי׃

Chiunque cadrà ſopra quella pietra, ſi fracaſſarà: e ſopra cui ella cadrà, lo tritarà.

19 בְּעוֹ הֲווֹ הָיִן רַבַּי כָּהֲנֵא
וְסָפְרֵא דְּנַרְמוּן עֲלַוְהִי
אִידַיָא בְּהָי שָׁעְתָא וּדְחֵלוּ
מֵן עַמָּא יָדְעוּ גֵּיר
דַּעֲלַיְהוֹן אֲמַר מַתְלָא
הָנָא׃

Hor i principali Sacerdoti e li Scribi cercauano in quell'hora di mettergli le mani addoſſo: perche conobbero ch'egli haueua detta queſta ſimilitudine contra di loro: ma temerono il popolo.

20 וְשַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ גְּשׁוּשֵׁא
דְּמֶתְדַּמִין בְּזַדִּיקֵא ד
דְּנֵאחְדוּנָיְהִי בְּמֶלְּתָא
וְנַשְׁלְמוּנָיְהִי לְדַיָּנָא ו
נַלְשׁוּלְטָנֵה דְּהֶגְמוֹנָא׃

Et oſſeruandolo, mandoron de gli ſpioni, che fingeuano d'eſſer giuſti, per ſoprаprenderlo in parole, à fine di darlo al magiſtrato & à la poteſtà del Preſidente,

21 וְשַׁאֲלוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ
מַלְפָנָא יָדְעִינַן דַּתְּרִיצָאִית
מְמַלֵּל אַנְתְּ וּמַלֵּף וְלָא
נָסֵב אַנְתְּ בַּאפֵּא אֶלָּא
בְּקוּשְׁתָא אוּרְחָא דַּאלָהָא
מַלֵּף אַנְתְּ׃

Eſſi domandoronlo, dicendo, Maeſtro, noi ſappiamo che tu parli & inſegni rettamente, ne ſei punto accettator di perſone, ma inſegni la via di Dio in verità.

22 שַׁלִּיט לַן דְּנֶתֶּל כְּסַף
רֵישָׁא לְקֵסַר אָו לָא׃

Ecci egli lecito dare il tributo à Ceſare, ò no?

23 הוּ דֵּין אֶסְתַּכַּל ח
חָרְעוּתְהוֹן וְאָמַר מָנָא
מְנַסִּין אַנְתּוּן לִי׃

Egli hauendo inteſa la loro aſtutia, diſſe loro, Perche mi tentate voi?

24 חַוּאוּנִי דִּינָרָא דְּמַן
אִית בֵּהּ צַלְמָא וַכְּתִיבָתָא
הָנוּן דֵּין אָמְרִין דְּקֵסַר׃

Moſtratemi vn denaro: Di chi ha egli l'imagine e l'inſcrittione? Eſſi riſpondendo, diſſero, Di Ceſare:

18 כָּל־אֲשֶׁר יִפּוֹל עַל־הָאֶבֶן
הַזֹּאת יִשָּׁבֵר כִּי־כָל־אֲשֶׁר תִּפּוֹל
עָלָיו הָאֶבֶן תִּמְחֶה וְתָדֵק אוֹתוֹ׃

Qualquiera que cayere ſobre a quella piedra ſerá qnebranrado: mas ſobre el que la piedra cayere, deſmenuzarloha.

19 וַיְבַקְשׁוּ הַכֹּהֲנִים וְהַסֹּפְרִים
לִשְׁלֹחַ אֵלָיו אֶת־יָדַיִם בַּשָּׁעָה
הַהִיא וַיִּירְאוּ כִּי־יָדְעוּ כִּי עֲלֵיהֶם
אָמַר אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

Y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los eſcribas echárle mano en alquella hora, (mas vuieron miedo dêl Pueblo:) porque entendieron que contra ellos auia dicho eſta parabola

20 וּבְמִרְמָה שָׁלְחוּ מְאָרְבִים
אֲשֶׁר בַּשֶּׁלִי כְּמוֹ שְׁלוֹמִים
יִצְטַדְּקוּ לָצוּד אוֹתוֹ בַּדָּבָר
וּלְהַסְגִּיר אוֹתוֹ בִּידֵי הַמִּשְׂרָה
וְשִׁלְטוֹן הַפָּקִיד׃

Y aſſechandolo, embiaron eſpiones que ſe ſimulaſſen juſtos: para tomarlo en palabras, paraque lo entregaſſen àl principado y à la poteſtad del preſidente:

21 וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ לֵאמֹר הַמְלַמֵּד
יָדַעְנוּ כִּי־בְיֹשֶׁר תְּדַבֵּר וּמְלַמֵּד
וְלֹא תִשָּׂא אֶת־פְּנֵי הָאֲנָשִׁים
כִּי אִם בֶּאֱמֶת תְּלַמֵּד אֶת־דֶּרֶךְ
יְהוָה׃

Los quales le preguntaron, diziendo, Maeſtro, ſabemos que dizes y enſennas biẽ: y que no tienes reſpecto à perſona: antes enſennas el camino de Dios con verdad.

22 הֲיִכְשַׁר לָנוּ לָתֵת מַס לְקֵיסַר
אִם לֹא׃

Es nos licito dar tributo à Ceſar, o no:

23 וְכִי־יָדַע מִרְמָתָם אָמַר
אֲלֵיהֶם לָמָה תְנַסּוּנִי׃

Mas el, entendida el aſtucia de ellos, dixoles, Porque me tentays?

24 הַרְאוּנִי דִּינָר לְמִי־יֵשׁ הַצֶּלֶם
וְהַכְּתָב וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לְקֵיסַר׃

Moſtradme la moneda: de quien tiene la imagen y la inſcripcion? Y reſpondiendo dixeron, de Ceſar.

18. Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.

Quiconque cherra ſur ceſte pierre-la, ſera froiſſé: & elle briſera celui, ſur lequel elle cherra.

19. Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Scribes en ce meſme inſtant taſcherent à mettre les mains ſur lui (mais ils craignirent le peuple:) car ils cogneurent bien qu'il auoit dit ceſte ſimilitude contr'eux.

20. Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.

Parquoi regardans ſur lui, ils enuoyerent des gens attitrés, qui contrefaiſoyent les gens de bien, pour le ſurprédre en parole: afin de le liurer a la ſeigneurie & puiſſance du Gouuerneur:

21. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις.

Leſquels le interroguerent, diſans, Maiſtre, nous ſauons que tu dis & enſeignes droitement, & ne regardes point a l'apparence des perſonnes, mais enſeignes la voye de Dieu en verité.

22. Ἔξεστιν ἡμῖν Καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;

Nous eſt-il loiſible de payer le tribut à Ceſar, ou non?

23. Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί με πειράζετε;

Mais lui ayant apperceu leur ruſe, leur dit, Pourquoi me tentez-vous?

24. Ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, Καίσαρος.

Monſtrez-moi vn denier: de qui a il l'image & l'inſcription? Eux reſpõdans dirent, De Ceſar.

CAP. XX.

18. Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

Whoſoeuer ſhall fall vpon that ſtone/ ſhal be broken: and on whom ſoeuer it ſhall fall/ it will grinde him to powd.

19. Et quærebant principes ſacerdotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

Then the hie Prieſts and the Scribes the ſame houre went about to lay handes on him: (but they feared the people) for they perceiued that he had ſpoken this parable againſt them.

20. Et obſervantes miſerunt inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularent: ut caperent eum in ſermone, & traderent illum principatui: & poteſtati præſidis.

And they watched him/ and ſent forth ſpies/ which ſhould faine thew ſelues iuſt men/ to take him in his talke/ and to deliuer him vnto the power and authoritie of the gouernour.

21. Et interrogaverunt eũ, dicentes, Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces.

And they aſked him/ ſaying/ Maſter/ wee know that thou ſayeſt/ and teacheſt right/ neither doeſt thou accept mans perſon/ but teacheſt the way of God truely.

22. Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

Is it lawfull for vs to giue Ceſar tribute/ or no?

23. Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis?

But he perceiued their craftines/ and ſaid vnto them/ Why tempt ye me?

24. Oſtendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt, Cæſaris.

Shewe me a penie. Whoſe image and ſuperſcription hath it? They anſwered and ſaid/ Ceſars.

Das XX. Capitel.

18. Welcher auff diſen Stein fellet/ der wirdt zuſchellen/ Auff welchen er aber fellet/ den wirdt er zumalmen.

Huo ſom falder paa denne Sten/ hand bliffuer aldelis ſkeffret/ Men huilcken hand falder paa/ hand bliffuer ſønderknuſit/

19. Vnnd die Hohenprieſter vnnd Schrifftgelehrten trachten darnach/ wie ſie die hånde an jhn legten zu der ſelbigen ſtunde/ vnd forchten ſich für dem Volck/ denn ſie vernamen daß er auff ſie diſe Gleichniß geſaget hatte.

Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge haffde i ſinde/ huorledis de kunde legge Hender paa hannem i den ſamme ſtund/ oc de frøcrede ſig for Folcket/ Thi de forſtode/ at hand haffde ſagd denne Lignelſe mod dem.

20. Vnd ſie hielten auff jn/ vnd ſandten Laurer auß/ die ſich ſtellen ſolten/ als weren ſie fromb/ Auff daß ſie jhn inn der Rede fiengen/ damit ſie jhn ůberantwortten ko̊ndten der Oberkeit vnd gewalt des Landpflegers.

Oc de varede paa hannem/ oc vdſende Beklagere/ ſom ſkulde ſticke ſig/ lige ſom de haffde verit fromē Paa det de kunde gribe hannem i Talen/ met huilcket de kunde antuorde Øffrigheden oc Landz herrens mact hannem.

21. Vnd ſie fragten jhn/ vnnd ſprachen: Meiſter/ wir wiſſen daß du auffrichtig redeſt/ vnd lehreſt/ vnd achteſt keines Menſchen anſehen/ Sondern du lehreſt den weg Gottes recht.

Oc de ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Meſtere/ wi vide at du taler ret/ oc lærer/ oc acter inted Menniſkis anſeelſe/ Men du lærer Gudz vey rettelige.

22. Iſts recht/ daß wir dem Keiſer den Schoß geben oder nicht?

Er det ret/ at wi giffue Keyſeren Skat eller ey?

23. Er aber mercket jhre Liſte/ vnd ſprach zu jhnen: Was verſucht jhr mich?

Oc hand merckte deris ſuig/ oc ſagde til dem/ Hui friſte i mig?

24. Zeiget mir den Groſchen: Wes Bilde vnd ůberſchrifft hat er? Sie antwortten/ vnnd ſprachen: Des Keiſers.

Viſer mig Pendingen/ Hues billede oc offuerſcrifft haffuer hand? De ſuarede/ oc ſagde/ Keyſerens.

Kapitola XX.

18. Káždý kdož padne na ten kámen/ rozrazý ſe: a na kohož vpadne/ potřel gey.

Wßelki ktoryć vpádnie ná ten kámień/ ſtłucze ſie/ á ná kogo záſie vpádnie/ pokrußy go.

19. Protož hledala Knijžata Kněžſká a Včitelé/ áby naň wztáhli ruce w tu hodinu: ale báli ſe Lidu/ neb gſau porozuměli/ žeby na ně mluwil Podobenſtwij toto.

Tedy Kſiąžetá kápłáńſkie y Doktorowie chcieli ſie nań rzućić rękomá te goż tám czáſu/ iedno iż ſie ludu báli/ ábowiem poználi iż ná nie przytaczal to podobieńſtwo.

20. A auklad včiniwſſe/ poſlali ſſpehéře/ kteřijžby ſe ſprawedljwými dělali/ aby gey polapili w řeči/ a wydali Wrchnoſti a mocy Wládařawě.

A ták czyháiac nań poſłáli ßpiegi/ ktorzyby ſie zmyſláli być ſprawiedliwemi/ áby podchwytáli ſłowá iego/ chcac go podáć pod zwierzchnośćy moc ſtároście.

21. Y otázali ho řkauce: Miſtře/ wijme že práwě mluwijſs y včijſs/ a nepřigij maſs oſoby/ ale w prawdě ceſtě Božij včijſs:

Ktorzy go pytáli/ mowiac/ Miſtrzu wiemy że dobrze powiedaß y vczyß/ ani ſobie ważyß oſoby/ owßem drogi Bożey w prawdzie náuczáß.

22. Sluſſýli nám Dán dáwatj Cýſaři/ čili nic?

Słußyli nam dáć podátek Ceſárzowi/ czyli nie?

23. Ale poznaw leſt gegich/ řekl k nim: Co mne pokauſſýte?

Lecz on opaczywßy chytrość ich/ rzekł ku nim/ Czemuż mie kuśicie?

24. Vkažte mi groſs. Čij má obraza nápis? Odpowěděwſſe/ řekli gemu: Cyſařůw.

Vkażcie mi pieniadz: czyy ma iá ſobie obraz y napis? A odpowiedziawßy mu rzekli; Ceſárſki.

כ

25 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הָבוּ הָכִיל דְּקֵסַר לְקֵסַר וְדַאלָהָא לַאלָהָא׃

Et egli diſſe loro, Rendete dunque à Ceſare le coſe che ſon di Ceſare, & à Dio le coſe che ſon di Dio.

26 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֶאחַד מֶנֵּהּ מֶלְּתָא קְדָם עַמָּא וְאֶתְדַּמַּרוּ עַל פֶּתְגָּמֵהּ וַשְׁתֶקוּ׃

E coſi eſſi non poteron riprendere la ſua parola dinanzi al popòlo: ma marauigliandoſi de la ſua riſpoſta, ſi tacquero.

27 קְרֶבוּ דֵּין אֲנָשִׁין מֶן זַדּוּקָיֵא הָנוּן דְּאָמְרִין דַּקְיָמְתָא לַיְת וְשַׁאֲלוּהִי׃

Poi s'accoſtorono à lui alcuni de Sadducei, che niegano la reſurrettione, e domanderonli.

28 וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא מוּשֶׁא כְּתַב לַן דְּאֶן אֱנָשׁ יְמוּת אַחוּהִי דְּאִית לֵהּ אַנְתְּתָא דְּלָא בְּנַיָּא יִסַּב אָחוּהִי אַנְתְּתֵהּ וַנְקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃

Dicendo, Maeſtro, Moiſe ci ſcriſſe, Se il fratello di qualcuno verrà à morte, hauendo moglie, e morrà ſenza figliuoli: il ſuo fratello pigli la moglie di lui, e ſuſciti l ſeme al fratel ſuo.

29 שַׁבְעָא דֵּין אַחִין אִית הֲווֹ וְקַדְמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית דְּלָא בְּנַיָּא׃

Hor egli erano ſette fratelli, il primo de quali preſe moglie, e morà ſenza figliuoli.

38 וְנַסְבָהּ דַּתְרֵין לַאנְתְּתֵהּ וְהָנָא מִית דְּלָא בְּנַיָּא׃

Onde il ſecondo la preſe, e morì ancor egli ſenza figliuoli.

31 וְדַתְלָתָא תּוּב נַסְבָהּ וְהָכְנָא וָאף שַׁבְעַתְיְהוֹן וּמִיתוּ וְלָא שַׁבְקוּ בְּנַיָּא׃

Poi la preſe il terzo: ſimilmente ancora gli altri de i ſette, e ſenza laſſar figliuoli, ſi morirono.

32 וּמִיתַת בְּחַרְתָּא וָאף אַנְתְּתָא׃

Doppo tutti morì ancor la donna.

כ

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם לָכֵן תְּנוּ לְקֵיסָר אֲשֶׁר לְקֵיסָר וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֵאלֹהִים׃

Entonces dixoles, Pues dad á Ceſar loque es de Ceſar: y loque es de Dios, à Dios.

26 וְלֹא יָכְלוּ לְהַכְלִים אֶת־דְּבָרוֹ לִפְנֵי הָעָם וַיִּתְמְהוּ עַל־מַעֲנָתוֹ וַיַּחֲשׁוּ׃

Y no pudieron reprehender ſu dicho delante del Pueblo: antes marauillados de ſu reſpueſta, callaron.

27 וַיִּקְרְבוּ אַנְשֵׁי הַצַּדּוּקִים אֲשֶׁר אָמְרוּ כִּי־אֵינֶנָּה קִימַת הַמֵּתִים וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ׃

Y llegandoſe vnos de los Sadduceos, los quales niegan auer reſurrecion, preguntaronle.

28 לֵאמֹר רַבֵּינוּ מֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ אִם אִישׁ יָמוּת וְלֹא הָיָה לוֹ בֵּן וַיִּקַּח אָחִיו אֵשֶׁת הַמֵּת לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּקִים לְאָחִיו זָרַע׃

Diziendo Maeſtro, Moyſen nos eſcriuió, Si el hermano de alguno muriere teniendo muger, y muriere ſin hijos, que ſu hermano tome la muger: y leuante ſimiente á ſu hermano.

29 וַיִּהְיוּ שִׁבְעָה אַחִים וְהָרִאשׁוֹן לָקַח אִשָּׁה וּמֵת בְּלִי זָרַע׃

Fueron pues ſiete hermanos: y el primero tomó muger, y murio ſin hijos.

20 וַיִּקַּח הַשֵּׁנִי אֶת־הָאִשָּׁה וְגַם הוּא מֵת בְּלִי זָרַע׃

Y tomóla el ſegundo: el qual tambien murió ſin hijos.

31 וְהַשְּׁלִישִׁי לָקַח אוֹתָהּ וְגַם כֵּן הַשִּׁבְעָה לֹא עָזְבוּ בָּנִים וַיָּמוּתוּ׃

Y tomóla el tercero: anſimiſmo tambien todos ſiete: y no dexaron ſimiente, y murieron.

32 וְאַחֲרֵי כֻלָּם וַתָּמָת הָאִשָּׁה גַּם הִיא׃

Y à la poſtre de todos murió tambien la muger.

κ'.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

Et il leur dit, Rendez donc à Ceſar les choſes qui ſont à Ceſar, & à Dieu les choſes qui ſont à Dieu.

26. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

Ainſi ne peurent-ils trouuer à redire en ſa parole deuant le peuple: mais tout esbahis de la reſponſe, ils ſe teurent.

27. Προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν.

Lors quelques vns d'entre les Sadduciens (qui nient formellement la reſurrection) s'approcherent, & l'interroguerent.

28. Λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Diſans, Maiſtre, Moyſe nous a laiſſé par eſcrit, Si le frere de quelcũ eſt mort ayant femme, & qu'il ſoit mort ſans enfans: que ſon freré prene la femme d'icelui, & qu'il ſuſcite lignee à ſon frere.

29. Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος.

Or y eut il ſept freres, dont le premier print femme, & mourut ſans enfans.

30. Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.

Et le ſecond la print, & mourut auſſi ſans enfans,

31. Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον.

Puis le troiſieme la print, & ſemblablement tous les ſept, & moururent ſans auoir laiſſé enfans.

32. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Apres tous, la femme auſſi mourut.

25. Et ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

Then he ſaid vnto them/ Giue then vnto Ceſar the thinges/ which are Ceſars/ and to God thoſe/ which are Gods

26. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo eius, tacuerunt.

And they could not reproue his ſaying/ before the people: but they marueiled at his anſwere/ and held their peace.

27. Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum.

Then came to him certaine of the Sadduces (which denie that there is any reſurrection) and they aſked him.

28. Dicentes, Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Saying/ Maſter/ Moſes wrote vnto vs/ If any mans brother die hauing a wife/ and he die without childrē/ that his brother ſhould take his wife/ and raiſe vp ſeede vnto his brother.

29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis

Now there were ſeuen brethren/ and the firſt tooke a wife/ and hee dyed without children.

30. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

And the ſecond tooke the wife/ and he dyed childe leſſe.

31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem: & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.

Then the third tooke her: and ſo likewiſe the ſeuen dyed/ and left no children.

32. Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.

And laſt of all/ the woman dyed alſo

25. Er aber ſprach zu jnen: So gebet dem Keiſer was des Keiſers iſt/ vnd Gott/ was Gottes iſt.

Da ſagde hand til dem/ Saa giffuer Keyſeren/ det Keyſeren hører til/ oc Gud/ det Gud hører til.

26. Vnd ſie kondten ſein wort nicht tadeln für dem Volck/ vnd verwunderten ſich ſeiner antwort/ vnd ſchwigen ſtill.

Oc de kande icke ſtraffe hans Ord faar Folcket/ Oc de forundrede ſig paa hans ſuar/ oc tagde ſtille.

27. Da tratten zu ihm etliche der Saduceer (welche da halten es ſey kein aufferſtehen) vnd fragten jhn.

Da traadde nogle aff Saduceerne til hannem (huilcke ſom holde/ at der er ingen Opſtandelſe) oc ſpurde hannem at.

26. Vnd ſprachen: Meiſter/ Moſes hat vns geſchrieben/ ſo iemands Bruder ſtirbt/ der ein Weib hat/ vnd ſtirbet erbloß/ ſo ſol ſein Bruder das Weib nemen/ vnd ſeinem Bruder einen Samen erwecken.

Oc ſagde/ Meſtere/ Moſe haffuer ſaa ſcreffuit oſſ/ Der ſom nogens Broder døer/ ſom haffuer en Huſtru/ oc døer vden Arffuing/ da ſkal hans Broder tage Huſtruen/ oc opuecke ſin Broderen Sæd.

29. Nun waren ſieben Brůder/ Der erſte nam ein Weib/ vnd ſtarb erbloß.

Nu vaare ſiu Brødre/ Den førſte tog en Huſtru/ oc døde vden Arffuing.

30. Vnd der ander nam das Weib/ vnd ſtarb auch erbloß.

Oc den anden tog Huſtruen/ oc døde ocſaa vden Arffuing.

31. Vnd der dritte nam ſie. Deſſelbigen gleichen alle ſieben/ vnd lieſſen keine kinder/ vnd ſtorben.

Oc de tredie tog hende. Diſligeſt alle/ oc lode icke Børn effter ſig/ oc døde.

32. Zu letzt nach allen ſtarb auch das Weib.

Paa det ſiſte/ effter dem alle/ døde oc ſaa Quinden.

25. Y řekl gim: Nawraťtež tedy co geſt Cýſařowého Cýſaři/ a co geſt Božijho Bohu.

Zátym powiedział im/ Oddayćież tedy co ieſt Ceſarſkiego Ceſárzowi/ á co ieſt Bożego Bogu.

26. Y nemohli ſlowa geho ſtijhati před Lidem: a diwijce ſe odpowědi geho/ mlčeli.

A ták nie mogli podchwyćić ſlow iego przed ludem/ á zdziwiwſzy ſie od powiedzi iego/ milczeli.

27. Tehdy přiſtaupili někteřij z Saducegſkých/ kteřijž zapijragij býti z Mrtwých wſtánij. Y otazali ho.

Potym przyſzli niektorzy z Sáduzeuſzow/ (ktorzy powiedaią iż nie máſz zmártwych wſtánia) y pytáli go.

28. Řkauce: Miſtře/ Moyžijš napſal nám/ Kdyby Bratr nětčij vmřel mage Manželku/ a ten by ſeſſel bez Dětij/ aby gi poyal Bratr geho za Manželku/ a wzbudil Sýmě Bratru ſwému:

Mowiąc/ Miſtrzu Moizeſz nam nápiſał/ Jeſliżby czyy brát vmárł máiąc zone/ á zſzedłby przez dziatek/ áby brat iego wziął one zone/ á wzbudził potomſtwo brátu ſwemu.

29. Y bylo Sedm Bratřij/ a prwnij poyaw Zenu/ vmřel bez dětij.

Było tedy ſiedm bráciey/ z ktorych pierwſzy poiąwſzy zone/ vmárł bez dziatek.

30. A druhý poyal gi/ y ten vmřel bez Dětij.

Po nim ią wziął wtory/ owa táki o ni ſiedm/ á nie zoſtáwiwſzy dziatek pomárli.

31. A třetij poyal gi. Též y wſſech ſedm/ a nezuoſtawiwſſe Semene/ zemřeli.

Potym ią wziął trzeći/ lecz y ten vmárł nie máiąc dziatek.

32. Naypoſléze ze wſſech vmřela y Zena.

Po wſzytkich też vmárłá y niewiáſtá.

כ

33 בַּקְיָמְתָא הָכִיל דְּאַיְנָא
מֶנְּהוֹן תֶּהְוֵא אַנְתְּתָא
שַׁבְעָתְהוֹן גֵּיר נַסְבוּהָ ׃

Ne la resurrettione dunque di qual di loro sarà ella moglie? conciosia cosa che sette l'hebbero per moglie.

34 אֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ בְּנַוְהִי
דְּעָלְמָא הָנָא נָסְבִין נְשֵׁא
וְנָשֵׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא ׃

E Iesv rispondendo, disse loro, I figliuoli di questo secolo pigliano moglie, e danno à marito.

35 הָנוּן דֵּין דַּלְהָו עָלְמָא
שְׁוַו וְלַקְיָמְתָא דְּמֶן בֵּית
מִיתֵא לָא נָסְבִין נְשֵׁא וְאָף
לָא נָשֵׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא ׃

Ma quelli che saranno fatti degni di conseguir quel secolo, e la resurrettione da morte, non pigliano poi piu moglie, ne si maritano.

36 אַף לָא גֵּיר תּוּב לְמָמָת
מֶשְׁכְּחִין אַיְךְ מַלְאֲכֵא אֶנּוּן
גֵּיר וּבְנַיָּא אִיתַיְהוֹן דַּאלָהָא
מֶטּוּל דַּהְווּ בְּנַיָּא דַּקְיָמְתָא ׃

Percioche ne ancor possono piu morire: imperoche sono eguali a gli Angeli, e son figliuoli di Dio essendo essi figliuoli de la resurrettione.

37 דְּקָיְמִין דֵּין מִיתֵא אַף
מוּשֵׁא בַּדֶק אַדְכַּר גֵּיר ב
בְּסַנְיָא כַּד אֶמַר מָרְיָא
אֱלָהֵה דְּאַבְרָהָם וַאלָהֵה
דְּאִיסְחָק וַאלָהֵה דְּיַעְקוּב ׃

E che i morti resuscitino, Moise ancora il mostrò essendo egli presso al pruno, quando dice, che il Signore e l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Iacob.

38 אֱלָהָא דֵּין לָא הָוָא
דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא כ
כֻּלְּהוֹן גֵּיר חַיִּין אֶנּוּן לֵהּ ׃

Hor egli non è gia Iddio di morti, ma di viui? percioche tutti viueno à lui.

39 וַעְנַו אֱנָשִׁין מֶן סָפְרֵא
וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָּנָא שַׁפִּיר
אָמַר אַנְתְּ ׃

E rispondendo alcuni de li Scribi, dissero, Maestro, tu hai detto bene.

40 וְלָא תּוּב אַמְרַחו ל
לְמֶשְׁאֲלוּתֵהּ עַל מֶדֶּם ׃

E non ardiuano di domandarli piu di niente.

41 וֶאמַר הָוָא לְהוֹן א
אַיְכַּנָא אָמְרִין סָפְרֵא עַל
מְשִׁיחָא דַּבְרֵהּ הוּ דְּדָוִיד ׃

Egli poi disse loro, Come dicono, Christo esser figliuol di Dauid?

כ

33 וּבִקְּימַת הַמֵּתִים לְמִי מֵהֶם
תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי־לְשִׁבְעָה הָיְתָה
לְאִשָּׁה ׃

En la resurrecion pues, muger de qual dellos serà? porque los siete la tuuieron por muger.

34 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ בְּנֵי
עוֹלָם הַזֶּה לָקְחוּ וְנָתְנוּ לָהֶם
נָשִׁים ׃

Entonces respondiendo Iesus, dixoles, Los hijos deeste siglo toman mugeres, y las casan:

35 וַאֲשֶׁר יִשְׁווּ לְעוֹלָם הַבָּא
לַעֲמֹד בְּגוֹרָלָם בִּתְקוּמַת הַמֵּתִים
לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם נָשִׁים ׃

Mas losque fueren auidos por dignos de aquel siglo, y de la resurrecion de los muertos, ni toman mugeres, ni las casan.

36 כִּי עוֹד לֹא יוּכְלוּ לָמוּת
וְכַמַּלְאָכִים יִהְיוּ וּבְנֵי אֱלֹהִים
יִהְיוּ אֲשֶׁר בְּנֵי תְּקוּמָה הֵמָּה ׃

Porque no pueden ya mas morir: porque son iguales á los angeles: y son hijos de Dios quándo son hijos de la resurrecion.

37 וְכִי יָקוּמוּ הַמֵּתִים גַּם מוֹשֶׁה
בָּדַק כַּאֲשֶׁר מִתּוֹךְ הַסְּנֶה אָמַר
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי יִצְחָק
וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב ׃

Y que los muertos ayan de resuscitar, Moysen aun lo ensennó junto al çarçal, quando dize ál Sennor, Dios de Abrahan, y Dios de Isaac, y Dios de Iacob.

38 וַיהוָה אֵינֶנּוּ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים
כִּי־אִם הַחַיִּים כִּי־כֻלָּם חָיוּ
לוֹ ׃

Porque Dios, no es Dios de muertos, mas de biuos: porque todos biuen quanto à el.

39 וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי הַסְּפָרִים וַיֹּאמְרוּ
רַבֵּינוּ הֵטַבְתָּ לְהָשִׁיב ׃

Y respondiendole vnos de los Escribas, dixeron, Maestro, bien hás dicho.

40 וְעוֹד לֹא נִמְצָא אִישׁ אֲשֶׁר
מִלְאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאֹל לוֹ דָּבָר אֶחָד ׃

Y no osaron mas preguntarle algo.

41 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵיךְ יֹאמְרוּן
אֶת־הַמָּשִׁיחַ לִהְיוֹתוֹ בֶּן־דָּוִד ׃

Y el les dixo, Como dizen que el Christo es hijo de Dauid.

κʹ.

33. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

Duquel d'iceux donc sera elle femme en la resurrection? car les sept l'ont euë à femme.

34. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται.

Et Iesus respondant leur dit, Les enfans de ce siecle-ci prenent & sont prins en mariage.

35. Οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται.

Mais ceux qui seront faits dignes d'obtenir ce siecle-la & la resurrection des morts, ne prendront ni ne seront prins en mariage.

36. Οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

Car ils ne pourront plus mourir, d'autant qu'ils seront pareils aux Anges, & seront fils de Dieu, estans fils de la resurrection.

37. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ.

Or qu'ainsi soit que les morts ressuscitent. Moyse mesme l'a monstre aupres du buisson: quand il appele le Seigneur, le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu de Iacob.

38. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

Or n'est-il point le Dieu des morts, mais des viuans: car tous viuent à lui.

39. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον, διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.

Et quelques vns d'entre les Scribes respondans, dirent, Maistre tu as bien dit.

40. Οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾷν αὐτὸν οὐδέν.

Or ne l'osoyent-ils plus interroguer de rien.

41. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαυὶδ εἶναι.

Mais lui leur dit, Comment dit-on que le Christ est fils de Dauid.

CAP. XX.

33. In reſurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.

Therefore at the reſurrection/ whoſe wife of them ſhall ſhe be? for ſeuen had her to wife.

34. Et ait illis Ieſus, Filii huius ſeculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

Then Jeſus anſwered/ & ſaide vnto them / The children of this world marrie wiues/ & are married.

35. Illi verò qui digni habebuntur ſeculo illo & reſurctione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores.

But they which ſhalbe counted worthie to enioy that worlde / and the reſurrection from the dead/neither marrie wiues/neyther are married.

36. Neque ultrà mori poterunt, æquales enim angelis ſunt: & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.

For they can die no more/ foraſmuch as they are equall vnto the Angels/and are the Soñes of God/ſince they are the children of the reſurrection.

37. Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit, ſecus rubum, ſicut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deũ Iacob.

And that the dead ſhall riſe againe / euẽ Moſes ſhewed it beſides the buſh/ when he ſayde/The Lorde is the God of Abraham/ and the God of Jſaac / and the God of Jacob.

38. Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum, omnes enim vivunt ei.

For he is not the God of the dead / but of them which liue: for all liue vnto him.

39. Reſpondentes autẽ quidam Scribarum, dixerunt ei, Magiſter, bene dixiſti.

Then certaine of the Phariſes anſwered and ſaid / Maſter / thou haſt well ſaid.

40. Et ampliùs non audebant eum quicquam interrogare.

And after that / durſt they not aſke him any thing at all.

41. Dixit autem ad illos, Quomodo dicũt Chriſtum filium eſſe David?

Then ſaide he vnto them/ Howe ſay they that Chriſt is Dauids ſonne?

Das XX. Capitel.

33. Nun inn der aufferſtehung/ welches Weib wird ſie ſein vnter denen? Denn alle ſieben haben ſie zum Weib gehabt.

Hues Huſtru iblant dem ſkal hun nu vere i Opſtandelſen? Thi alle ſiu haffde hende til Huſtru.

34. Vnnd Jeſus antworttet / vnnd ſprach zu jnen: Die kinder diſer Welt freyen/ vnnd laſſen ſich freyen.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſage til dem/ Denne Verdens Børn tage til ecte/ oc lade ſig tage til ecte.

35. Welche aber wirdig ſein werden/ jene Welt zu erlangen/ vnd die aufferſtehung von den Todten / die werden weder freyen / noch ſich freyen laſſen.

Men huilcke ſom bliffue verdige til / at faa hin verden/ oc opſtandelſen fra de Døde/ de ſkulle huercken tage til ecte oc ey lade ſig tage til ecte.

36. Denn ſie können hinfort nicht ſterben / Denn ſie ſind den Engeln gleich vnnd Gottes Kinder/ dieweil ſie Kinder ſind der Aufferſtehung.

Thi de kunde der effter icke dø. Thi de ere Englene lige oc Gudz Børn/ effterdi de ere Opſtandelſens Børn.

37 Das aber die Todten aufferſtehen / hat auch Moſes gedeutet bey dem Buſch / da er den HERREN heiſſet / Gott Abraham vund Gott Jſaac vnd Gott Jacob.

Men at de Døde ſkulle opſtaa / haffuer oc Moſe giffuit til kende hoſſ Buſken / der ſom hand kalder HERREN / Abrahams Gud / oc Jſaacs Gud / oc Jacobs Gud.

38. Gott aber iſt nicht der Todten/ ſondern der Lebendigen Gott / denn ſie leben jhm alle.

Oc Gud er icke de Dødis / men de leffuendis Gud/ Thi de leffue hannem alle.

39. Da antwortten etliche der Schrifftgelehrten / vnnd ſprachen: Meiſter/du haſt recht geſagt.

Da ſuarede nogle aff de Scrifftkloge / oc ſagde/ Meſtere / du ſagde ret.

40. Vnnd ſie dorfften jhn forder nichts mehr fragen.

Oc de torde icke ſpørie hannem at mere der effter.

41. Er aber ſprach zu jhnen: Wie ſagen ſie / Chriſtus ſey Davids Son?

Oc hand ſagde til dem/ huor ledis ſige de/ Chriſtus ere Dauids Søn.

Kapitola XX.

33. Protož při wzkřiſſenij/ čij z nich bude Manželka? poněwadž gich Sedm mělo gi za Manželku.

A ták przy zmartwych wſtániu czyiá to z nich bedźie żoná? ábowiem śiedmi mieli ia zá żone.

34. Y řekl gim Gežijš: Synowé tohoto Swěta/ Ženij ſe a Wdáwagij:

Tedy odpowiedźiawſzy rzekł im Jezus/ Ludźie tego wieku poymuia żony / y zá máż wydawáia.

35. Ale ti kteřijž hodni gmijni budau onoho wěku a Wzkřijſſenij z mrtwých/ ani ſe ženiti budau/ ani wdáwati.

Aleć ci ktorzy tego godni beda áby wieku onego doſtapili/y powſtánia od vmárłych/ áni żon poymuia/ áni zá máż ida.

36. Ani také budau mocy wijce vmřijti: neb podobnij gſau Angelům: A gſau Synowé Božij / poněwadž gſau Synowé wzkřijſſenij.

Ani iuż wiecey vmieráć moga/ ábowiem rowni ſa Aniołom/ á ſa ſynmi Bożymi/ gdyż ſa ſynowie zmartwych wſtania.

37. A že Mrtwij wſtanau z mrtwých/ y Moyžijš to vkázal wedlé Kře/ yakož nazýwá PAna/ Boha Abrahamowa/ a Boha Jzákowa / a Boha Jákobowa.

A iż vmarli wſtáć máia: Teżci to y Moizeſz oznaymił v krzá/ gdy powieda być Páná Bogiem Abráhámowym/ y Bogiem Jzaákowym/ y Bogiem Jákobowym.

38. Bůh pak nenij Mrtwých/ ale žiwých: nebo wſſyckni žiwi gſau gemu.

Nie ieſtći tedy Bog vmárłych ale żywych bowiem iemu wſzyſcy żywa.

39. Tehdy odpowěděwſſe někteřij z Zákonijkuow/ řekli gemu. Miſtře/ dobře gſy powěděl.

Niektorzy tedy z Doktorow odpowiedaiac/ rzekli/ Miſtrzu dobrześ powiedźiał.

40. A wijc neſměli ho o ničemž tázati.

A tház że go dáley ni ocz nie śmieli pytáć.

41. Protož řekl k nim: Kterak prawij býti Kryſta Synem Dawidowým:

Nad to rzekł do nich/ Jákoż wżdy powiedaia żeby Kryſtus był ſyn Dawidow.

כ

42 וְהוּ דַּוִיד אָמַר בַּכְתָבָא דַמַזְמוֹרֵא דֶאמַר מָרְיָא לְמָרִי תִּב לָךְ מֶן יַמִּינַי׃

Quando che Dauid medeſimo dice nel libro de Salmi, Il Signor diſſe al mio Signore, Siedi à la mia deſtra.

43 עַד־מָא דַאסִים בְּעֶל־דְבָבָיךְ תְּחִית רַגְלַיךְ׃

Infin che io porrò i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi?

44 אֶן דַּוִיד הָכִיל קָרֵא לֵהּ מָרִי אֵיכַנָא בְּרֵהּ הָו׃

Dauid dunque il chiama Signore, e come è egli ſuo figliuolo?

45 וְכַד כֻּלֵּהּ עַמָּא שָׁמַע הֲוָא אָמַר לְתַלְמִידָוְהִי׃

E mentre che tutto il popolo vdiua, diſſe à i ſuoi diſcepoli.

46 אֶזְדַּהרוּ מֶן סָפְרֵא דְּצָבֵין לַמְהַלָּכוּ בְּאֶסְטָלָא וְרָחְמִין שְׁלָמָא בַּשְׁוָקֵא וְרִישׁ מַוְתְבֵא בַּכְנוּשָׁתָא וְרִישׁ סְמָכֵא בַּחְשָׁמְיָתָא׃

Guardateui da gli Scribi, che vogliono paſſeggiare in veſte lunghe, & amano le ſalutationi ne le piazze, e i primi ſeggij ne le ſinagoghe, e i primi luoghi ne i conuiti.

47 הָנוּן דָּאכְלִין בָּתֵּא דַּארְמְלָתָא בְּעֶלְּתָא דַּמוֹרְכִין צְלוֹתְהוֹן הָנוּן יְקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא׃

I quali diuorano le caſe de le vedoue: e ciò ſotto preteſto di far lunghe orationi. Queſti riceueranno maggior dannatione.

כא

1 חָר דֵּין יֵשׁוּעַ בְּעַתִּירֵא אִילֵין דְּרָמִין הָווֹ בֵּית גַּזָּא קוּרְבָּנַיְהוֹן׃

E riguardando, vidde de ricchi che metteuano i lor doni ne la teſoreria.

2 וַחְזָא אַף אַרְמַלְתָא חְדָא מְסַכַּנְתָּא דַּארְמִית שָׁמוּנֵא תְּרֵין׃

E vidde ancor vna vedoua poueretta che vi metteua due piccioli.

כ

42 וְהוּא דָּוִד אוֹמֵר בְּסֵפֶר תְּהִלִּים נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי׃

Y el miſmo Dauid dize en el libro de los Pſalmos, Dixo el Sennor à mi Sennor, aſſientate à mis dieſtras:

43 עַד־אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדוֹם רַגְלֶיךָ׃

Entretanto que pongo tus enemigos por eſtrado de tus pies?

44 וְכִי־קְרָאוֹ דָוִד לַאֲדוֹן וְאֵיכָכָה בְנוֹ הוּא׃

Anſique Dauid lo llama Sennor· como pues es ſu hijo?

45 וּבִשְׁמוֹעַ כָּל־הָעָם אָמַר לְתַלְמִידָיו׃

Y oyendolo todo el Pueblo, dixo à ſus Diſcipulos.

46 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִן הַסּוֹפְרִים אֲשֶׁר חֲפֵצִים לְהִתְהַלֵּךְ בְּאַדָּרוֹת וְאֹהֲבוּ אֶת־הַבְּרָכוֹת בַּשְּׁוָקִים וְאֶת־מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת בָּעֵדוֹת וְאֶת מְקוֹמוֹת רִאשׁוֹנוֹת בִּמְסִבָּה בְּמִשְׁתֵּי הָעֶרֶב׃

Guardaos de los Eſcribas, que quieren andar con ropas largas, y aman las ſalutaciones en les plaças: y las primeras ſillas en las Synogas: y los primeros aſſientos en las cenas.

47 אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת־בָּתֵּי הָאַלְמָנוֹת וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים יַאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹתָם וְהֵמָּה מִשְׁפָּט יוֹתֵר יִקָּחוּ׃

Que engluten las coſas de las biudas poniendo por pretexto la luenga oracion. eſtos recibiràn mayor condenacion.

כא

1 וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אֶת־הָעֲשִׁירִים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ מַתְּנוֹתָם לְבֵית גָּנָז׃

Y Mirando, vido los ricos que echauan ſus offrendas en el arca de la limoſna.

2 וַיַּרְא גַּם אֶת־אַלְמָנָה אַחַת מִשְׁכֵּנָה לְהַשְׁלִיךְ שָׁמָּה שְׁנֵי־מְנִין׃

Y vido tambien vna biuda probrezilla, que echaua alli dos minutos.

κ΄.

42. Καὶ αὐτὸς δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

Veu que Dauid meſme dit au liure des Pſeaumes, Le Seigneur a dit à mon Seigneur Sieds toi à ma dextre.

43. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Iuſqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

44. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;

Dauid donc l'appele Seigneur: & comment eſt-il ſon fils?

45. Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et comme tout le peuple eſcoutoit, il dit à ſes diſciples.

46. Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Donnez vous garde des Scribes, qui volontiers ſe pourmenent en robbes longues, & qui aiment les ſalutations és marchés, & les premieres ſeances és ſynagogues, & les premieres places és banquets.

47. Οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Leſquels mangent tout entierement les maiſons des vefues, voire en faiſant ſemblant de prier beaucoup, ils en receuront plus grande condamnation.

ΚΕΦΑΛ. κα΄.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους.

Et comme il regardoit, il vid les riches qui mettoyent leurs dons au tronc.

2. Εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.

Il vid auſſi vne poure vefue qui y mettoit deux pites.

CAP. XX.

42. Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.

And David him ſelfe ſaith in the booke of the Pſalmes / The Lorde ſaide vnto my Lord / ſit at my right hand.

43. Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?

Till I ſhall make thine enemies thy footſtoole.

44. David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius eſt?

Seeing David calleth him Lorde/ how is he then his ſonne?

45. Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis.

Then in the audience of all the peeple he ſaid vnto his diſciples.

46. Attendite à Scribis qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis.

Beware of the Scribes /which deſire to go in long robes/and loue ſalutations in the markets/ and the higheſt ſeates in the Synagogues / & y chiefe roomes at feaſts.

47. Qui devorant domos viduarum: ſimulantes longam orationē. Hi accipient damnationem maiorem.

Which deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long praying: theſe ſhall receiue greater damnation.

CAP. XXI.

REſpiciens autem, vidit eos qui mittebant munera ſua in gazophylacium divites.

And as he beheld / he ſawe the riche men/ which caſt their giftes into the treaſurie.

2 Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo.

And he ſaw alſo a certaine poore widow / which caſt in thither two mites.

Das XX. Capitel.

42. Vnd er ſelbs David ſpricht im Pſalmenbuch: Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN/ ſetze dich zu meiner Rechten.

Oc David ſelff ſiger i Pſalme bogen/ HERREN ſagde til min HErre/ Sæt dig hoſſ min høyre Haand.

43. Biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füſſe.

Indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine Føder.

44. David nennet jhn einen HERREN/ wie iſt er denn ſein Son?

David kalder hannem en HERRE/ huorledis er hand da hans Søn?

45. Da aber alles Volck zuhöret/ ſprach er zu ſeinen Jüngern:

Oc der alt Folcket hørde til/ ſagde hand til ſine Diſciple.

46. Hütet euch für den Schrifftgelehrten/ die da wöllen einher tretten inn langen Kleidern/ vnnd laſſen ſich gerne grüſſen auff dem Marckte/ vnd ſitzen gerne oben an in den Schulen/ vnd über Tiſch.

Vocter eder for de Scrifftkloge/ ſom ville traade her frem i longe Klæder / oc lade ſig gerne hilſe paa Torffuit/ oc ſide gerne øffuerſt i Scholerne/ oc til Bord.

47. Sie freſſen der Witwen häuſer/ vnd wenden lange Gebet für/ die werden deſte ſchwerer Verdammniß empfahen.

De æde Enckers Huſſ/ vnder det ſkin at de bede lenge/ De ſkulle faa diſſ ſuarere fordømmelſe.

Das XXI. Capitel.

ER ſahe aber auff/ vñ ſchauete die Reichen/ wie ſie jhre Opffer einlegten in den Gotteskaſten.

OC hand ſaa op/ oc ſkudde de Rige/ huorledis de lagde deris Offer ind i Gudz Kiſte.

2. Er ſahe aber auch ein arme Witwe/ die legte zwey Scherpfflein ein.

Da ſaa hand oc en arm Encke/ hun lagde thu Skerff vdi.

Kapitola XX.

42. A ſam Dawid prawij w Knihách Zalmowých/ Rzekl PAN PANU mēmu/ ſeď na Prawicy mē.

A ſam Dawid powieda w kſięgach Pſalmow / Rzekł Pan Pánu moiemu / Siądź ná práwicy moiey.

43. Dokawádž nepoložijm Neprátel twých podnože noh twých:

Aż położe nieprzyiacioły twe podnożkiem nog twoich:

44. Ponēwadž tedy Dawid PAnem ho nazýwá/ y kterak Syn geho gēſt?

A tak Dawid názywa go Pánem: Y iákoż ieſt tedy ſynem iego?

45. A když poſlauchal weſſkeren lid/ řekl Včedlnijkům ſwým.

A przetoż gdzie wſzytek lud ſłyſzał/ rzekł zwolennikom ſwoim.

46. Pilně ſe wyſtřijhay te od Včitelůw/ kteřijž chtj choditi w kraſném rauſſe/ a milugj pozdrawowánij ná Rynku / a prwnij ſtolice w Sſkolách/ a prwnij ſedánij na hodech.

Przeſtrzegaycie ſie Doktorow/ ktorzy chca chodzić w ſzatach ſzerokich / y miluia witánia ná rynkoch / á pierwſze ſtholice w zgromádzeniu/ y pierwſze zaſiadánia przy wieczerzách.

47. Kteřijž zžijragij domy wdowſké/ pod zámyſlem dlauhé Modlitby. Tik wezmau těžſſý odſauzenij?

Ktorzy do ſzczętka Pożyraia domy wdow/ a rzkomo ſie dlugiemi modlitwámi báwia. A cic odnoſzacieżſzy ſad.

Kapitola XXI.

W Pohledēw vzřel ty / kteřijž metali dary ſwē do Potladnice/ bohatē.

POtym weyzrawſzy widział bogacze oddawaiace daryſwe do ſkarbu.

2. Vzřel pak také gednu Wdowu chudičkau/ ana vwrhla dwa Penijze malá.

Widział też y niektora wdowe vboga kładaca támdwa drobne pieniadze.

כא

3 וֶאמַר שְׁרָרָא אָמַר אְנָא לְכוּן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מִסְכֵּנְתָא אַרְמִיַת יַתִּיר מֶן כֻּל־נָשׁ׃

E diſſe, Io vi dico veramente che queſta pouera vedoua ha meſſo piu di tutti.

4 כֻּלְהוּן גֵּיר הָלֵין מֶן מָא דְּיַתִּיר הֲוָא לְהוּן אַרְמִיו בֵּית קוּרְבָּנָא דַּאלָהָא הָדָא דֵּין מֶן חַסִּירוּתָהּ כֹּל דְּקִנְיָא הֲוָת אַרְמִיַתֵהּ׃

Imperoche che tutti queſti hanno meſſo ne i doni di Dio, di quello che auanza loro: ma coſtei ha meſſo de [illegible] pouerta ſua tutto il vitto ch'ella haueua.

5 וְכַד אָמְרִין הֲווּ אֲנָשִׁין עַל הַיְכְּלָא דַּבְכֵאפֵּא שַׁפִּירָתָא וּבְקוּרְבָּנָא מְצַבַּת אָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ׃

E mentre che alcuni diceuano del tempio ch'egli era ornato di belle pietre, e di doni, egli diſſe.

6 הָלֵין דְּחָזֵין אַנְתּוּן נֵאתוּן יַוְמָתָא דַּבְהוּן לָא תֶשְׁתְּבֵק כֵּאף עַל כֵּאף דְּלָא תֶסְתְּתַר׃

Son queſte le coſe che voi riguardate? verranno i giorni, ne i quali non ſarà laſſata pietra ſopra pietra, che non ſia ruinata.

7 וּמְשַׁאֲלִין הֲווּ לֵהּ וָאמְרִין מַלְפָנָא אֵמָתַי הָלֵין יֶהוְיָן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקָרְבִין הָלֵין דְּיֶהוְיָן׃

Allora eſſi li domandarono, dicendo, Maeſtro, quando ſaranno queſte coſe, e che ſegno ſarà quando queſte coſe debbeno auuenire?

8 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוּן חֲזַו לְמָא תֶטְעוּן סַגִּיאֵא גֵּיר נֵאתוּן בַּשְׁמִי וְנֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא מְשִׁיחָא וְזַבְנָא קְרֵב לָא דֵּין תֵּאזְלוּן בָּתְרְהוּן׃

Et egli diſſe, Guardate di non eſſere ingannati: perche molti verranno nel nome mio, dicendo, Io ſono e il tempo s'auuicina: non andate dunque dietro ad eſſi.

9 וּמָא דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן קְרָבָא וְשַׁגּוּשְׁיָא לָא תֶדְחֲלוּן עֲתִידָן אֶנֵין גֵּיר הָלֵין לְוּקְדָּם לְמֶהְוָא אֶלָּא לָא עַד כֵּיל מְטָא חַרְתָא׃

E quando voi vdirete de le guerre e de le ſeditioni, non vi ſpauentate: perche biſogna che queſte coſe primamente auuengono, ma non coſi toſto ſarà la fine.

כא

3 וַיֹּאמֶר אָמְנָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי הָאַלְמָנָה הַזֹּאת הַמִּשְׂכֵּנָה רַב מִכֻּלָּם הִשְׁלִיךְ׃

Y dixo, Deuerdad os digo, que eſtà biuda pobre echó mas que todos.

4 כִּי כָּל־הָאֵלֶּה מִיִּתְרָם הִשְׁלִיכוּ אֶל־קָרְבְּנֵי אֱלֹהִים וְזֹאת מִמַּחְסוֹרֶיהָ כָּל קִנְיָנֶיהָ אֲשֶׁר לָהּ הִשְׁלִיךְ׃

Porque todos eſtos, de loque les ſobra echaron para las offrẽdas di Dios mas eſta, de ſu pobreza echó todo ſu ſuſtento que tenia.

5 וְכַאֲשֶׁר אָמְרוּ אֲנָשִׁים עַל־הַהֵיכָל כִּי בַּאֲבָנִים יְקָרִים וּבְקָרְבָּנִים נֶעְדָּה אוֹ־אָמַר׃

Yá vnos que dezian del templo, que eſtaua adornado de hermoſas piedras, y dones, dixo.

6 אֶת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רוֹאִים אַתֶּם יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר בָּם לֹא תֵעָזֵב אֶבֶן עַל־אֶבֶן אֲשֶׁר לֹא תֵהָרֵס׃

Eſtas coſas que veys, dias vendrán, que no quedarà piedra ſobre piedra que no ſea deſtruyda.

7 וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ לֵאמֹר רַבֵּינוּ וּמָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמָה הָאוֹת אֲשֶׁר עֲתִידִים לִהְיוֹת הָאֵלֶּה׃

Y preguutaronle, diziendo, Maeſtro, quando ſerá eſto? Y que ſennal aura quando eſtas coſas ayan de commençar à ſer hechas?

8 וְהוּא אָמַר רְאוּ פֶּן־תִּנָּשְׂאוּ כִּי רַבִּים יָבוֹאוּ בִּשְׁמִי לֵאמֹר כִּי אֲנִי הוֶה וְהָעֵת קָרוֹב אַל־נָא תֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם׃

El entonces dixo, Mirad no ſeays engannados: porque vendràn muchos en mi nombre, diziendo, yo ſoy: y el tiempo eſtà cerca, portanto no vays enpos deellos.

9 וְכַאֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּמְדְחוֹת אַל־תֵּחָרְדוּ כִּי עֲתִידִים לִהְיוֹת הָאֵלֶּה בָּרִאשֹׁנָה אַךְ אֵינֶנּוּ הַקֵּץ בְּרֶגַע׃

Empero quando oyerdes guerras y ſediciones, no os eſpanteys: porque es meneſter que eſtas coſas acontezcan primero. mas no luego ſera la fin.

κβ'.

3. Καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν.

Dont il dit, Ie vous di pour vrai, que ceſte poure vefue a plus mis que tous les autres.

4. Ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

Car tous ceux ci ont mis aux offrandes de Dieu de ce qui leur abonde: mais ceſte ci y a mis de ſa diſette tout le viure qu'elle auoit.

5. Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε.

Et comme quelques vns diſoyent du temple, qu'il eſtoit orné de belles pierres & dons, il dit.

6. Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

Eſt ce cela que vous regardez? les iours viendrõt eſquels ne ſera laiſſee pierre ſur pierre qui ne ſoit demolie.

7. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

Adonc ils l'interroguerent, diſans, Maiſtre, quand ſera-ce donc que ces choſes aduiendront? & quel ſigne y aura il quand ces choſes deuront aduenir?

8. Ὁ δὲ εἶπε, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

Et il dit, Prenez garde que vous ne ſoyez ſeduits: car pluſieurs viendront en mon nom, diſans, C'eſt moi qui ſuis le Chriſt, & le temps approche: n'allez donc point apres eux.

9. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

Et quand vous orrez des guerres & ſeditions, ne vous eſpouuantez point: car il faut que ces choſes aduienent premierement, mais la fin ne ſera point incontiuent.

CAP. XXI.

3. Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit.

And he ſaide/Of a trueth I ſay vnto you/that this poore widowe hath caſt in more then they all.

4. Nam omnes hi, ex abundãti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.

For they all haue of their ſuperfluitie caſt into the offeringes of God / but ſhe of her penurie hath caſt in all the liuing that ſhe had.

5. Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:

Now as ſome ſpake of the Temple/ how it was garniſhed with goodly ſtones / and with conſecrate things / he ſaid:

6. Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidẽ qui non deſtruatur.

Are theſe the things that ye looke vpon? the dayes will come / wherein a ſtone ſhall not be left vpon a ſtone/ that ſhall not bee throwen downe.

7. Interrogaverunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod ſignum cùm fieri incipient?

Then they aſked him/ſaying/ Maſter/ but when ſhall theſe thinges be? & what ſigne ſhall there be when theſe things ſhall come to paſſe?

8. Qui dixit, Videte ne ſeducamini, Multi enim venient in nomine meo, dicẽtes quia ego ſum: & tempus appropinquavit, nolite ergo ire poſt eos?

And he ſaid/Take heede / that ye be not deceiued: for many wil come in my Name/ſaying/ I am Chriſt/ and the time draweth neere: followe ye not them therefore.

9. Cùm autem audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hęc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

And when ye heare of warres and ſeditions/be not afraid: for theſe things muſt firſt come / but the end followeth not by and by.

Das X XI. Capitel.

3. Vnnd er ſprach: Warlich ich ſage euch / diſe arme Witwe hat mehr denn ſie alle eingelegt.

Oc hand ſagde / Sandelige ieg ſiger eder / Denne Fattige Encke haffuer lagd mere vdi end de alle.

4. Denn diſe alle haben auß jhrem überfluß eingelegt / zu dem Opffer Gottes / Sie aber hat von jrem Armut alle jre nahrung / die ſie hat / eingelegt.

Thi alle diſſe haffue lag vdi aff deris offuerflødighed til Gudz Offer / Men hun haffuer aff ſin Fattigdom / lad al hendis Nering vdi / ſom hun haffde.

5. Vnnd da etliche ſagten von dem Tempel / daß er geſchmuckt were von feinen Steinen vnnd Kleinoten / ſprach er:

Oc der nogle ſagde om Templen / at det vaar prydet met deylige Stene oc Klenodie / da ſagde hand.

6. Es wirdt die Zeit kommen / inn welcher / des alles / das jr ſehet / nicht ein Stein auff den andern gelaſſen wirdt / der nicht zubrochen werde.

Den tid ſkal komme / i huilcken / der ſkal icke bliffue en Sten paa den anden / aff alt det i ſee / ſom ey ſkal ſønder brydis.

7. Sie fragten jhn aber / vnd ſprachen: Meiſter / wenn ſoll das werden? Vnd welches iſt das Zeichen / wenn das geſchehen wirdt?

Da ſpurde de hannem at / oc ſagde Meſtere / naar ſkal det vorde? oc huilcket er det Tegen / naar det ſkal ſke?

8. Er aber ſprach: Sehet zu / laſſet euch nicht verfůren / Denn vil werden kommen in meinem Namen / vnd ſagen: Ich ſey es / vnd die zeit iſt herbey kommen / folget jhnen nicht nach.

Oc hand ſagde / Seer til / lader eder icke forføre / Thi der ſkulle mange komme i mit Naffn / oc ſige / Det er ieg / Oc tiden er kommen hart hoſſ / Følger dem icke effter.

9. Wenn jr aber hören werdet von Kriegen vnd empörungen / ſo entſetzet euch nicht / denn ſolches muß zuuor geſchehen / aber das Ende iſt noch nicht ſo bald da.

Oc naar i høre om Krig oc Oprør / da forferdis icke / Thi ſaadant ſkal før ſke / Men enden er icke end ſtrax der.

Kapitola X X I.

3. Y řekl: zagiſtě prawijm wám/ že Wdowa tato chudá wijce geſt vwrhla/ nežli wſſyckni.

Rzekł/ Prawdziwieć wam powiedam/Wdowá tá vbogá wiecey niż ći wßyſcy włożyłá.

4. Nebo wſſyckni tito/ z toho cožgim zbýbálo/dali dary Bohu/ale tato z toho což gij nezbýwalo / wſſecknu žiwnoſt ſwau kterauž měla/ vwrhla.

Abowiem wßyſci ći z tego co im zbywáło kłádli/ by thym dárowáli/ Bogá/ Ale tá z niedoſtátku ſwego / wßytko pożywienie ktore miálá włożyłá.

5. A některým kteřijž prawili o Chrámu/ žeby kamenijm dobrým a dary ozdoben byl/ řekl:

R gdy niektorzy powiedáli o koſćiele iż był pieknym kámieniem y dáry ochedożony/ rzekł im.

6. Toto což widijte/ přigdauť dnowé/ w nichžto nebude zůſtawen kámen na kameni/ kterýžby nebyl zkažen.

A ná toż pátrzáćie / przyydać czáßy w ktore nie bedźie zoſthá wion kámień ná kámieniu/ ktoryby nie był rozwáłon.

7. Protož tázali ho řkauce: Přikazateli/ kdy tyto wěcy budau/ a které bude znamenij/ když ſe počnau dijti?

Tedy go pytáli/ mowiac / Miſtrzu á kiedyż to wżdy bedzie? y ktory znák przyydż ma kiedy ſie to ſtánie?

8. Kterýž řekl: Wižtež abyſſte nebyli, ſwedeni. Nebo mnozý přijgdau we Gměnu mem/ řkauce: Že yá gſem / a čas ſe přiblijžil: Protož nenáſledůgte gich.

Ale on powiedźiał/ Báczćież żebyśćie nie byli zwiedźieni / boć wiele ich przyydźie w imie moie / mowiac/ Jáćiem ieſt Kryſtus / á czáſći ſie on przybliża / nie chodźćież tedy zá nimi.

9. A když pak vſlyſſýte boge a různice/ neſtrachůgte ſe: Nebť muſý ty wěcy prwě býti/ale ne y hned konec.

A gdy też vſłyßyćie walki y nieſnaſki/ nie trwożćież ſie/ Abowiemći potrzebá áby tho wprzod było/ álećnie wnet koniec.

כא

10 יְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ׃

Allor diceua loro, Si leuarà gente contra gente, e regno contra regno.

11 וְזַוְעֵא רַוְרְבֵא יֶהְווֹן בְּדוּכָא דוּכָא וְכַפְנֵא וּמַוְתָּנָא וְיֶהְוְיָן דַּחְלָתָא וְסוּרְדָא וְאָתְוָתָא רַוְרְבָתָא מֶן שְׁמַיָּא יֶתְחַזְיָן וְסַתְוָא רַוְרְבָא יֶהְווֹן׃

E ſaranno gran terremoti in varij luoghi, e careſtie, e peſtilentie, e ſaranno de li ſpauenti, e de ſegni grandi dal cielo.

12 קְדָם דֵּין הָלֵין כֻּלְּהֵין יַרְמוּן עֲלַיְכוּן אִידַיְהוֹן וְיַרְדְּפוּנָכוּן וְיַשְׁלְמוּנָכוּן לַכְנוּשָׁתָא וַלְבֵית אֲסִירֵא וְיַקְרְבוּנָכוּן קֳדָם מַלְכֵּא וְהֶגְמוֹנֵא מֶטוּל שְׁמִי׃

Ma innanzi à tutte queſte coſe metteranno le lor mani addoſſo à voi, e perſeguitarannoui, dandoui à le ſinagoghe, & à le prigioni, e tirandoui dinanzi à i re & à i preſidenti, per il Nome mio.

13 תֶּהְוֵא לְכוּן דֵּין לְסָהֲדוּתָא׃

E queſto vi ſeruira per teſtimonianza.

14 סִימוּ דֵּין בְּלֶבְּכוּן דְּלָא תֶהְווֹן מֶתְיַלְפִין לְמַפַּק רוּחָא׃

Ponete dunque ne i voſtri cuori di non premeditare da riſpondere.

15 אֶנָא גֵּיר אֶתֵּל לְכוּן פוּמָא וְחֶכְמְתָא אַידָא דְּלָא יֶשְׁכְּחוּן לַמְקָם לְקוּבְלָהּ כֻּלְּהוֹן בְּעֶלְדְּבָבַיְכוּן׃

Perche io vi darò bocca e ſapientia, à laquale non potranno contradire ne reſiſtere tutti i voſtri auuerſarij

16 יַשְׁלְמוּנָכוּן דֵּין אֲבָהַיְכוּן וַאֲחַיְכוּן וְאַחְיָנַיְכוּן וְרָחֲמַיְכוּן וְיַמִּיתוּן מֶנְכוּן׃

Voi ſarete traditi ancor da padri e madri, e da fratelli, e da parenti, e da amici, e di voi ne ammazzaranno.

כא

10 אָז־אָמַר אֲלֵיהֶם יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה׃

Entonces les dixo, Leuantarſehá gente contrá gente, y reyno contra reyno.

11 גַּם רַעַשׁ גָּדוֹל בְּכָל־מְקוֹמִים וְדֶבֶר וְרָעָב יִהְיוּ וּמוֹפְתִים וְאוֹתוֹת וְנוֹרָאוֹת מִשָּׁמַיִם יִהְיוּ׃

Y aura grandes terremotos en cada lugar, y hambres, y peſtilencias: y aurá prodigios y grandes ſennales del cielo.

12 וְלִפְנֵי כֻלָּם הָאֵלֶּה יִשְׁלְחוּ אֲלֵיכֶם אֶת־יְדֵיהֶם וְיִרְדְּפוּ אֶתְכֶם וְיַסְגִּירוּ אֶתְכֶם בִּידֵי הָעֵדָה וּבַמַּטָּרוֹת וְיוֹלִיכוּ אֶתְכֶם אֶל־הַמְּלָכִים וּנְשִׂיאִים בַּעֲבוּר שְׁמִי׃

Mas antes de todas eſtas coſas os echaran mano, y perſeguirán entregandohos à las Synogas y à las carceles, trayendo hos à los reyes y à los preſidentes por cauſa de mi nombre.

13 וְזֹאת תִּהְיֶה לָכֶם לְעֵדוּת׃

Y ſeroshà eſto para teſtimonio.

14 לָכֵן שִׂימוּ עַל־לְבַבְכֶם אַל תַּקְדִּימוּ לַחְשֹׁב מַה תַּעֲנוּ׃

Poned pues en vueſtros coraçones de no penſar antes como ayays de reſponder.

15 כִּי אָנֹכִי אֶתֵּן לָכֶם אֶת־פֶּה וְחָכְמָה אֲשֶׁר לֹא תוּכְלוּ לְדַבֵּר וְלָקוּם בָּהּ כָּל־הַקָּמִים עֲלֵיכֶם׃

Porque yo os dáré boca y ſabiduria, à la qual no podran reſiſtir ni contra dezir todos los que ſehos oppondran.

16 כִּי תִמָּסְרוּ גַּם מֵאֲבוֹתֵיכֶם וְדוֹדִים וְרֵעִים וְאַחִים וּמִקְצָתְכֶם יָמִיתוּ׃

Mas ſereys entregados aun de vueſtros padres, y hermanos, y parientes, y amigos: y matataran de voſotros.

κα'.

10. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν·

Adonc leur dit-il, Nation s'eſleuera contre nation, & royaume contre royaume.

11. Σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.

Et grands tremblemens de terre ſeront de lieu en lieu, & famines & peſtilences, & y aura eſpouuantemens, & grands ſignes du ciel.

12. Πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου,

Mais deuant toutes ces choſes, ils meteront les mains ſur vous, & vous perſecuteront, vous liurans aux ſynagogues, & aux priſons: & vous tireront deuant les Rois & les gouuerneurs, pour l'amour de mon Nom.

13. Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

Et cela vous ſeruira pour teſmoignage.

14. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾷν ἀπολογηθῆναι.

Mettez donc en vos cœurs de ne premediter comment vous reſpondrez.

15. Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

Car ie vous donnerai bouche & ſapience, à laquelle ne pourront contredire ne reſiſter tous ceux qui vous ſeront contraires.

16. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν.

Auſsi ſerez-vous liurés de peres & meres, & freres, & parens, & amis: & en feront mourir d'entre-vous.

CAP. XXI.

10. Tunc dicebat illis, Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum.

Then ſaid he vnto them / Nation ſhall riſe againſt nation / and kingdome againſt kingdome.

11. Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ & fames, terroresque de cælo, & ſigna magna erunt.

And great earthquakes ſhalbe in diuers places / and hunger / and peſtilence / & fearefull thinges / and great ſignes ſhal there be from heauen.

12. Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus ſuas: & perſequentur tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges, & præſides propter nomen meum.

But before all theſe / they ſhall lay their hands on you / and perſecute you / deliuering you vp to the Synagogues / and into priſons / and bring you before kings and rulers for my Names ſake.

13. Continget autem vobis in teſtimonium.

And this ſhall turne to you / for a teſtimonial.

14. Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

Lay it vp therefore in your hearts / that ye premeditate not / what ye ſhall anſwere.

15. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam: cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri.

For I will giue you a muth / and wiſdom / where againſt all your aduerſaries ſhall not be able to ſpeake / nor reſiſt.

16 Trademini autem à parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte afficient ex vobis.

Yea / ye ſhall be betrayed alſo of your parents / and of your brethrē / and kinſemen / and friendes / and ſome of you ſhall then put to death.

Das XXI. Capitel.

10. Da ſprach er zu jhnen: Ein Volck wirdt ſich erheben über das ander / vnnd ein Reich über das ander.

Da ſagde hand til dem. It Folck ſkal opreyſe ſig offuer det andet / oc it Rige offuer det andet.

11. Vnnd werden geſchehen groſſe Erdbebunge hin vnnd wider / theure zeit vnnd Peſtilentz / auch werden Schreckniß vnd groſſe Zeichen vom Himmel geſchehen.

Oc der ſkulle ſke ſtore Jordſkel bort oc igen / Dyr tid oc Peſtilentze / oc forferdelſer oc ſtore Tegen ſkulle ſke aff Himmelen.

12. Aber vor diſem allen werden ſie die Hände an euch legen vnd verfolgen / vñ werden euch überantwortten inn jhre Schulen vnd Gefängniſſe / vnd für Könige vnd Fürſten ziehen / vmb meines Namens willen.

Men faare alt dette / ſkulle de legge Hender paa eder oc forfølge eder / oc de ſkulle antuorde eder hen i deris Scholer oc Fengſel / oc drage eder faar Konger oc Førſter / for mit Naffn ſkyld.

13. Das wird euch aber widerfahren zu einem Zeugniß.

Oc det ſkal vederfaris eder til it vidniſbyrd.

14. So nemet nun zu hertzen / daß jhr nicht ſorget / wie jhr euch verantwortten ſolt.

Saa legger nu paa hierte / at i icke ſørge huorledis i ſkulle forſuare eder.

15. Denn ich wil euch Mund vnnd Weißheit geben / welcher nicht ſollen widerſprechen mögen noch widerſtehen / alle eure Widerwertigen.

Thi ieg vil giffue eder Mund oc Viſdom / huilcken vlle eders Modſtandere icke ſkulle kunde imod ſige oc ey imod ſtaa.

16. Jr werdet aber überantworttet werden von den Eltern / Brüdern / Gefreundten vnd Freunden / vnnd ſie werden euer etliche tödten.

Oc i ſkulle antuordis hen aff Foreldre / Brødre / Frender oc Venner / oc de ſkulle ſla nogle aff eder ihiel.

Kapitola. XXI.

10. Tehdy prawil gim: Powſtane Lid proti Lidu / a Králowſtwij proti Králowſtwij.

Zátym rzekł ku nim / Powſtánieć narod przećiw narodowi / y kroleſtwo przećiw kroleſtwu.

11. A Země třeſenij weliká budau po mijſtech / a Morowé a Hladowé / a hrůzy s Nebe / a diwowé welicy.

A będą wielkie trzęśienia ziemie ná kążdych mieyscach / y głod / y powietrza á ſtráchy y znáki wielkie z niebá będą.

12. Ale před těmi wſſemi wěcmi zgijmagij wás / a protiwiti ſe wám budau / wydáwagijce wás do Sſkol a Žalářůw / wedauce k Králům a Wládařům pro Gméno mé:

Aleć przed wſzytkiem tym rzucą ſie ná was rękomá ſwemi / będą was prześládowáć / podawáiąc do bożnicy do więźienia / á wodząc przed Krole y przed ſtároſty / dla imienia me°.

13. A přihodij ſe wám to na ſwědectwij.

A tyć rzeczy wam będą ná świádectwo.

14. Protož ſložte to w ſrdcých waſſých / abyſſte nemyſlili / kterakbyſſte odpowijdati měli:

A przetoż mieyćie to w ſercách wáſzych / abyśćie nie myślili czymby ſie bronić.

15. Já zagiſté wám dám vſta a maudroſt / kteréžto nebudau mocy odolati ani odmlauwati / wſſyckni protiwnicy waſſy.

Abowiemći ia wam dám vſtá y mądrość ktorey nie będą mogli odeprzeć áni ſie ſprzećiwić wſzyſcy kthorzy ſie wam záſtáwowáć będą.

16. A budete zrazowáni od Rodičuow / a od Bratřij / a od Přijbuzných / y od přátel / a zmordugij někteřé z wás.

Będźiećie też wydáni od rodźicow / od bráciey / y od krewnych / y od przyiaciol / á niektore z wąs o śmierć przypráwią.

כא

17 וְתֶהְווּן סְנִיאִין מִן כֻּל אֱנָשׁ מְטוּל שְׁמִי׃

E sarete in odio à tutti per il Nome mio.

18 וּמְנָתָא מִן רֵישְׁכוּן לָא תֵאבְדֵי׃

Ma non perirà pur vn capello del vostro capo.

19 בַּמְסַיְבְּרָנוּתְכוּן דֵּין תִּקְנוּן נַפְשְׁכוּן׃

Possedete l'anime vostre per la vostra patientia.

20 מָא דֵין דַּחֲזֵיתוּן לְאוּרִישְׁלֶם דַּחְדִיר לַהּ חַיְלָא הָיְדֵין דְּעוּ דְּקֶרֶב לַהּ חוּרְבָּהּ׃

Hor quando voi vedrete Ierusalem circondata da soldati, sappiate allora che s'appressa la sua desolatione.

21 הָיְדֵין אִילֵין דְּבִיהוּד אִנּוּן נֶעְרְקוּן לְטוּרָא וְאִילֵין דְּבְגַוָּהּ אִנּוּן נֶעְרְקוּן וְדַבְקוּרְיָא לָא נֶעְלוּן לָהּ׃

Allora quei che sono in Giudea, fuggansene a i monti e quei che sono nel mezo di essa, partansene: e quei che sono ne le regioni, non entrino in essa.

22 דְּיוֹמָתָא אִנּוּן הָלֵין דְּתְבַעְתָּא דְּנֶשְׁלַם כֻּלְמָא דַּכְתִיב׃

Percioche questi son giorni di vendetta, accioche s'adempiano tutte le cose che sono scritte.

23 וָי דֵּין לְאִילֵין דְּבַטְנָן וְלְאִילֵין דְּמַיְנְקָן בְּהָנוּן יוֹמָתָא נֶהְוֵא גֵּיר אוּלְצָנָא רַבָּא בְּאַרְעָא וְרוּגְזָא עַל עַמָּא הָנָא׃

E guai à quelle che saranno grauide, & à quelle che lattaranno in quei giorni, percioche sarà grande afflittione sopra la terra, & ira in questo popolo.

כא

17 וְתִהְיוּ שְׂנוּאִים מִכֻּלָּם בַּעֲבוּר שְׁמִי׃

Y sereys zborrecidos de todos por causa de mi nombre.

18 וּמִשַּׂעֲרוֹת רֹאשְׁכֶם אַרְצָה לֹא תִפּוֹל אֶחָת׃

Mas vn pelo de vuestra cabeça no perecerâ,

19 בְּתִקְוַתְכֶם תִּקְנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם׃

En vuestra paciencia posseereys vuestras vidás.

20 וְכַאֲשֶׁר תִּרְאוּ כִּי־יְרוּשָׁלַיִם בְּמָצוֹר הִיא סָבִיב אָז תֵּדְעוּ כִּי־קָרְבָה שִׁמְמָתָהּ׃

Y quando vierdes à Ierusalem cercada de exercitos, sabed entonces que su destruycion ha llegado.

21 אָז אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יִהְיוּ יָנוּסוּ עַל־הֶהָרִים וַאֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ יִמָּלְטוּ וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדוֹת אַל יָשׁוּבוּ בָהּ׃

Entonces losque estuuieren en Iudea, huygan à los montes: y losque estuuieren en medio deella, vayanse: y losque en las otras regiones, no entren en ella.

22 כִּי יְמֵי נְקָמָה הֵמָּה לְמַלֹּאת כֻּלָּם הַנִּכְתָּבִים׃

Porque estos son dias de vengança: paraque se cumplan todas las cosas que estan escriptas.

23 אוֹי לְהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָאֵלֶּה כִּי־תִהְיֶה צָרָה וּמְצוּקָה גְדוֹלָה עַל־הָאָרֶץ וְחָרוֹן־אַף עַל־הָעָם הַזֶּה׃

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias: porque aura apretura grande sobre la tierra, y ira eneste pueblo.

κα.

17. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

Et serez haïs de tous pour l'amour de mon Nom.

18. Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

Mais vn cheueu de vostre teste ne sera point perdu.

19. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Possedez vos ames par vostre pacience.

20. Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

Et quand vous verrez Ierusalem estre enuironnee d'armees, saches adonc que sa desolation est prochaine.

21. Τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν.

Alors ceux qui sont en Iudee, qu'ils s'enfuient aux montagnes: & ceux qui sont au milieu d'icelle, qu'ils se retirent: & ceux qui sont és champs, qu'ils n'entrent point en icelle.

22. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

Car ce seront-la les iours de vengeance, afin que soyent accomplies toutes les choses qui sont escrites.

23. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ.

Or mal-heur sur celles qui seront enceintes, & sur celles qui allaiteront en ces iours-la: car il y aura grande extremité sur ceste contree, & ire en ce peuple.

CAP. XX.	Das XXI. Capitel.	Kapitola XXI.
17. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. And ye ſhall be hated of all men for my Names ſake.	17. Vnd jr werdet gehaſſet ſein von iederman/ vmb meines Namens willen. Oc i ſkulle hadis aff huermand/ for mit Naffn ſkyld.	17. A budete w nenáwiſti wſſechnkm pro Gméno mé. Y bedźiećie przemierzłymi v wßytkich dla imienia mego.
18. Et capillus de capite veſtro non peribit. Yet there ſhall not one heare of your heades periſh.	18. Vnd ein Haar von euerm haupt ſoll nicht vmbkommen. Oc it Haar aff eders Hoffuit ſkal icke forkommis.	18. A wlas s hlawy waſſý nezahyne. Aleć y włos z głowy wáßey nie zgínie.
19. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. By your patience poſſeſſe your ſoules.	19. Faſſet eure Seele mit gedult. Tager eder Siele met taalmodighed.	19. W trpěliwoſti waſſý wládněte duſſemi waſſými. Przeß wáße ćierpliwość odźierża waycie duße wáße.
20. Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Ieruſalem: tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio eius. And when ye ſee Jeruſalem beſieged with ſouldiers / then vnderſtand that the deſolation thereof is neere.	20. Wenn jhr aber ſehen werdet Jeruſalem belägert mit einem Heer / ſo mercket / das herbey kommen iſt jhre verwůſtunge. Oc naar i ſee Jeruſalem beleggis met en Hær/ Da mercker/ at hans ødeleggelſe er kommen nær til.	20. A když vzřijte že obležen bude od Wogſka Geruzalém/ tehdy wězte žeť ſe přibliižij zpuſſtěnij geho. A gdy vyźryćie Jeruzálem woyſkámi obtoczone / tedy poznaycie żeć bliſkię ieſt ſpuſtoßenie tego.
21. Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam. Then let them which are in Judea/ flee to the mountaines: and let them which are in the middes thereof/ depart out / and let not them yͤ are in the countrey/ enter therein.	21. Als denn/ wer in Judea iſt/ der fliehe auff das Gebirge/ vnd wer mitten darinnen iſt/ der weiche herauß/ vnd wer auff dem Lande iſt/ der komme nicht hinein. Huo ſom da er i Judea/ hand fly paa Byerge/ Oc huo ſom er mit der vdi/ hand vige der vd/ Oc huo ſom er i Landene/ hand komme der icke ind.	21. Tehdaž ti kdož gſau w Židowſtwu/ ať vtijkagij k horám: a kdo v proſtřed něho / ať wygdau: a kteřij w kraginách/ ať newcházegij do něho: Thedy ći co ſą w Judzk/ niech zućiekáią ná gory / á ktorzy ſą w pośrzod ie°/ niech wynidą/ á ći co ſą ná polách/ niechay nie wchodzą do nie°.
22. Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt. For theſe be the dayes of vengeance/ to fulfill all thinges that are written	22. Denn das ſind die Tage der Rache/ daß erfůllet werde alles was geſchrieben iſt. Thi det er Heffnſens dage/ at alt det ſom ſcreffuit er/ ſkal fuldkommis.	22. Nebo dnowé ti pomſty gſau/ aby ſe naplnily wſſecky wěcy kteréž pſány gſau. Abowiemći ſą ty dni pomſty/ aby ſie wypełniło wßytko co ieſt nápiſano.
23. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus, erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic. But wo be to them that be with childe/ & to them that giue ſucke in thoſe dayes: for there ſhall be great diſtreſſe in this land / & wrath ouer this people.	23. Weh aber den Schwangern vnd Säugerin in denſelbigen tagen. Deñ es wirdt groſſe noth auff Erden ſein/ vnd ein Zorn ůber diß Volck. We de Fructſomlige oc Diendis i de Dage. Thi der ſkal vere ſtor Nød paa Jorden/ oc en vrede offuer dette Folck.	23. Ale běda těhotným a těm kteréž kkmij w těch dnech/ nebo bude daw weliký na zemi/ a hněw nad lidem timto. Biádá tedy będźie brzemiennym/ y dźiatheczkam zſacym w onych czaſiech/ ábowiem będźie ściſt wielki w tey ziemi/ á gniew w ludu tym.

24 וְיִפְּלוּן בְּפוּמָא דְחַרְבָּא
וְיִשְׁתַּבּוּן לְכָל אֲתַר ——
וְאוּרִשְׁלֶם תְּהוֵא מ
מִתְתְּדִּרְשָׁא מֵן עַמְמֵא
עַדְמָא דְּיִשְׁלְמוּן זַבְנֵא
דְעַמְמֵא׃

E cadranno à fil di ſpada, e ſaranno menati prigioni in tutte le nationi: e Ieruſalem ſarà calcata da i Gentili, infin che ſiano compiuti i tempi di eſi Gentili.

25 וְיֶהוְיָן אַתְוָתָא ב
בְשִׁמְשָׁא וּבְסַהְרָא ו
וּבְכּוֹכְבֵא וּבְאַרְעָא
אוּלְצָנָא דְעַמְמֵא וּפוּשָׁךְ
אַיְדַיָא מֵן תּוּהָתָא דְקָלָא
דְיַמָא׃

Saranno etiandio ſegni nel ſole, e ne la luna, e ne le ſtelle: e ſopra la terra anſietà ne le genti per diſperatione, riſonando il mare e l'onde.

26 וְיִוָעָא דְמַפֵּק נַפְשָׁתָא
דִבְנַי נָשָׁא מֵן דְחַלְתָא
דְמֵדֵם דַעְתִיד לְמֵאתָא
עַל אַרְעָא וְנֶתְתְּזִיעוּן ח
חַיְלָא דִשְׁמַיָּא׃

E gli huomini languendo per la paura, e per l'aſpettation de le coſe che ſoprauuerranno al mondo: percioche le virtù de cieli ſi commoueranno.

27 וְהָידֵין נֶחזוּנָיְהִי לַבְרֵה
דְאֲנָשָׁא דָאתֵא בַעֲנָנָא
עַם חַיְלָא סַגִּיאָא וְשׁוּבְחָא
רַבָּא׃

Et allora ſi vedrà il Figliuol de l'huomo venire in vna nuuola con molta poteſtà e gloria.

28 מָא דֵין דְשַׁרִי הָלֵין
דְּנֶהוְיָן אֶתְלַבְּבוּ וַארִימוּ
רֵישַׁיְכוֹן מֶטוּל דַקְרֵב לֵה
פּוּרְקָנְכוֹן׃

Quando queſte coſe cominciaranno à venire, riguardate in ſu, & alzate i capi voſtri, percioche s'appreſſa la voſtra redentione:

29 וַאמַר הְוָא לְהוֹן
מַתְלָא חֲזַו לְתָאתָא ו
וְלְכֻלְּהוֹן אִילָנֵא׃

E diſſe loro vna ſimilitudine, Guardate il fico e tutti gli arbori.

24 וַיִּפְּלוּ בְפִי־חֶרֶב וְיִשָּׁבוּ בְּכָל
הַגּוֹיִם וִירוּשָׁלַיִם תִּהְיֶה מְבוּסָה
מִן־הַגּוֹיִם עַד כִּי תְּמַלֶּאנָה עִתּוֹת
הַגּוֹיִם׃

Y caeran à filo de eſpada, y ſeràn lleuados captiuos por todas las naciones: y Ieruſalem ſerà hollada de las gentes haſtaque los tiempos de las Gentes ſean cumplidos.

25 וְתִהְיֶינָה אוֹתוֹת בַּשֶּׁמֶשׁ
וּבַלְּבָנָה וּבַכּוֹכָבִים וּבָאָרֶץ
מְצוּקַת הַגּוֹיִם חֹשֶׁךְ צַר וְאוֹר
חָשַׁךְ בַּעֲרִיפֶיהָ וְיִנְהֹם עָלָיו
כְּנַהֲמַת הַיָּם וּכְזַעַת גַּלָּיו׃

Entonces aurá ſennales en el Sol, y en la Luna, y en las eſtrellas: y en la tierra apreſura de gentes por la confuſion del ſonido de la mar y de las ondas.

26 יִרְגְּעוּ הָאֲנָשִׁים מִיִּרְאָה
וּמֵרְעָדָה עַל־אֲשֶׁר יָבוֹאוּ בַתֵּבֵל
כִּי־חֵיל הַשָּׁמַיִם יָמוּט׃

Secandoſe los hombres a cauſa del temor y de la eſperança de las coſas que ſobre vendran à la redondez de la tierra: porque las virtudes de los cielos ſeran commouidas.

27 וְאָז יִרְאוּ אֶת בֶּן־הָאָדָם
בָּא בֶעָנָן עִם כֹּחַ וְכָבוֹד רָב׃

Y entonces verán al Hijo del hombre, que vendrà en la nuue con poteſtad y mageſtad grande.

28 וּבְהָחֵל לִהְיוֹת כָּל־הָאֵלֶּה
אָז הַבִּיטוּ וּשְׂאוּ רָאשֵׁיכֶם
בַּעֲבוּר כִּי קְרוֹבָה פְדוּתְכֶם׃

Y quando eſtas coſas començaren à hazerſe mirad.y leuantad vueſtrss cabeças, porque vueſtra redencion eſtá cerca.

29 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת הַמָּשָׁל
הַבִּיטוּ אֶת——הַתְּאֵנָה וְכָל
הָעֵצִים׃

Y dixoles támbien vna parabola, Mirad la higuera y todos los arboles:

24. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

Et ils tomberont au trenchant de l'eſpee, & ſeront menés captifs en toutes nations: & Ieruſalem ſera foulee par les nations, iuſqu'à ce que les temps des nations ſoyent accomplis:

25. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου.

D'auantage, il y aura ſignes au ſoleil & en la lune, & ès eſtoiles, & deſtreſſe aux nations, tellement qu'on ne ſaura que deuenir ſur la terre, la mer bruyant & les ondes.

26. Ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

De ſorte que les hommes ſeront comme rendans l'ame, de peur, & à cauſe de l'attente des choſes qui ſuruiendront au monde vniuerſel: car les vertus des cieux ſeront esbranlees.

27. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

Et alors on verra le Fils de l'homme venir en vne nuee auec puiſſance & grand' gloire.

28. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

Or quand ces choſes commenceront à aduenir, dreſſez-vous en haut, & leuez vos teſtes, d'autant que voſtre deliurance approche.

29. Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα.

Et il leur dit vne ſimilitude, Voyez le figuier & tous les arbres.

24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducentur in omnes gentes, & Ieruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

And they ſhall fall on the edge of the ſworde / and ſhalbe led captiue into all nations / and Jeruſalem ſhalbe troden vnder foote of the Gentiles / vntill the time of the Gentiles be fulfilled.

25. Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum.

Then there ſhalbe ſignes in the Sonne / and in the Moone / and in the ſtarres / and vpon the earth trouble among the nations with perplexitie: the ſea and the waters ſhall roare.

26. Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi, nam virtutes cælorum movebuntur.

And mens heartes ſhall fayle them for feare / and for looking after thoſe thinges / which ſhall come on the world / for the powers of heauen ſhalbe ſhakē.

27. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.

And then ſhall they ſee the Sonne of man come in a cloud / w power and great glorie.

28. His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra, quoniam appropinquàt redemptio veſtra.

And when theſe thinges beginne to come to paſſe / then looke vp / & lift vp your heads: for your redemption draweth neere.

29. Et dixit illis ſimilitudinem, Videte ficulneam, & omnes arbores.

And he ſpake to them a parable / Beholde / the figge tree / and all trees.

24. Vnd ſie werden fallen durch des Schwerdts ſcherpffe / vnd gefangen geführt vnter alle Völcker. Vnd Jeruſalem wirdt zutretten werden von den Heiden / biß daß der Heiden zeit erfüllet wirdt.

Oc de ſkulle falde ved ſkarpe Suerd / oc føris fangne iblant alle Folck. Oc Jeruſalem ſkal nedtrætis aff Hedningene / indtil Hedningenis tid bliffuer fuldkommen.

25. Vnd es werden Zeichen geſchehen an der Sonnen / vnd Mond / vnd Sternen / vnd auff Erden wirdt den Leuten bange ſein / vnnd werden zagen / vnd das Meer / vnd die Waſſerwogen werden brauſen.

Oc de ſkulle ſke Tegen i Soel oc Maane / oc Stierner / Oc paa Jorden ſkal Folcket bliffue bange / oc de ſkulle bliffue miſtrøſtige / Oc Haffuit oc Vandbølgerne ſkulle bruſe.

26. Vnd die Menſchen werden verſchmachten / für forcht vnnd für warten der dinge / die kommen ſollen auff Erden. Denn auch der Him̃el kräffte ſich bewegen werden.

Oc Menniſken ſkulle forſmecte for redzel oc for de tingis foruentelſe / ſø ſkulle komme paa Jorden. Thi at Himmelens kraffter ſkulle røre ſig.

27. Vnnd als denn werden ſie ſehen des Menſchen Son kommen inn der Wolcken / mit groſſer Krafft vnnd Herrligkeit.

Oc da ſkulle de ſee Menniſkens Søn komme i Skyerne / met ſtor krafft oc Herlighed.

28. Wenn aber diſes anfehet zugeſchehen / ſo ſehet auff / vnd hebt euer Häupter auff / darumb daß ſich euer Erlöſung nahet.

Oc naar ſom dette begynder at ſke / Da ſeer op / oc opløffter eders Hoffuit / Fordi / at eders Forløſning ſtund er til.

29. Vnd er ſaget jhnen ein Gleichniß: Sehet an den Feigenbaum vnd alle Bäume.

Oc hand ſagde dem en Lignelſe / Seer til Figentræet oc alle Træ.

24. Y padati budau od Meče / a zgijmanij wedeni budau mezy wſſecky Národy: a Geruzalém potlačen bude od cyzých Národůw / dokudž ſe nenaplnij čaſowé těch Národůw.

Y polegá od mieczá / á beda odwiedzieni do wiezienia miedzy wßythki narody / y bedzie Jeruzalem podeptáne od pogánow / aż ſie też wypelnia czáſy ich.

25. A budau znamenij na Sluncy / a na Měſýcy / a na Hwězdach: a na Zemi bude daw Národůw pro bauři zwuku Mořſkého a wlnobitij.

Tedyć beda znáki ná ſłońcu / mieſiacu / y gwiazdách / á ná ziemi vciśnie nie narodow / gdy nie ſtánie rády / á gdy záſumi morze y waly.

26. Takže ſchnauti budau Lidé ſtrachem / pro očekáwanij těch wěcý / kteréž přijgdau na weſſkeren Swět. Nebo mozy nebeſké hýbati ſe budau:

Thák iż ſie ludzie z duße wylekna / przed ſtrachem y oczekawániem nießcześcia przychodzacego ná okrag ziemie / Abowiem mocy niebieſkie chwiác ſie beda.

27. A tehdážť vzřij Syna člowěka / an gde w oblaces mocý welikau a s welebnoſtij welikau.

A tedyć vyzra Syná człowieczego przychodzacego w obloku z moca y chwala wielká.

28. A když ty wěcy počnau ſe dijti / pohleďtež a pozdwihnětež hlaw waſſých / neb ſe přibližuge wykaupenij waſſe.

To gdy ſie dziáć pocznie / pogladay cież á podnoście glowy wáße / iżci ſie iuż przybliża odkupienie waße.

29. Y pověděl gim podobenſtwij: Patřte na Fijkowé dřewo y na wſſecka dřijwij

Y powiedział im też to podobienſtwo / Poyzrycie zná figowe drzewo y ná wßytki drzewá.

כא

30 דְּמָא דְּמַפְרְעִין מֶחְדָּא מֶנְהוֹן מֶסְתַּכְּלִין אַנְתּוֹן דַּקְרֶב לֵהּ קַיְטָא׃

Quando gia cominciano à mettere per voi medeſimi riguardando, conoſcete che la ſtate è gia vicina.

31 הָכַנָּא אָף אַנְתּוֹן מָא דַּחֲזַיְתּוֹן הָלֵין דְּהָוְיָן דַּעוּ דְּקַרִיבָא הִי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Coſi ancor voi quando vedrette auuenir queſte coſe, ſappiate che il regno di Dio è preſſo.

32 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תֶּעְבַּר שַׁרְבְּתָא הָדָא עַדְמָא דְּכֻלְּהֵין הָלֵין יֶהְוְיָן׃

Io vi dico in verità che non paſſarà queſta generatione, innanzi che tutte queſte coſe ſian fatte.

33 שְׁמַיָּא וַאַרְעָא יֶעְבְּרוּן וּמֶלַּי לָא יֶעְבְּרוּן׃

Il cielo e la terra paſſaranno ben via, ma le mie parole non paſſaranno gia.

34 אֶזְדַּהַרוּ דֵּין בְּנַפְשְׁכוֹן דְּלָא מֶמְתּוֹם נֶאקְרוּן לְבַוָתְכוֹן בְּאסוֹטוּתָא וּבְרַוָיוּתָא וּבְצֶפְתָא דְּעָלְמָא וּמֶן שֶׁלְיָא נֵאתֵא עֲלַיְכוֹן יַוְמָא הַו׃

Hor guardateui che i voſtri cuori non s'aggrauino di crapula, & ebbriachezza, e de le cure di queſta vita: e che quel giorno vi ſoprauuenga in vn ſubbito.

35 אַיְךְ צַפַּחְתָּא גֵּיר יֶצְפַּח עַל כֻּלְּהוֹן אַילֵין דְּיָתְבִין עַל אַפַּיָה דְּכֻלָּה אַרְעָא׃

Percioche verra come vn laccio ſopra tutti quelli che habitano ſopra la faccia di tutta la terra.

36 הֱווּ הָכִיל שָׁהֲרִין בְּכֻל־זְבַן וַמְצַלִּין דְּתֶשְׁווּן לְמֶעְרַק מֶן הָלֵין דַּעֲתִידָן לְמֶהְוָא וַתְקוּמוּן קְדָם בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא׃

Vegliate dunque pregando d'ogni tempo, d'eſſer fatti degni di ſcampar tutte queſte coſe che debbeno auuenire, e di ſtar dinanzi, al Figliuolo de l'huomo.

כא

30 כַּאֲשֶׁר יוֹרִים אָז רָאֹה תֵּדְעוּ מֵהֶם כִּי עֵת קָרוֹב הַקָּצִיר׃

Quando ya meten, viendolos, de voſotros miſmos entendeys que el verano eſtá ya cerca:

31 כָּכָה גַּם אַתֶּם כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִהְיוֹת הָאֵלֶּה תֵּדְעוּ כִּי קְרוֹבָה הִיא מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Anſi tambien voſotros, quando vierdes hazerſe eſtas coſas, entended que eſtá cerca el reyno de Dios.

32 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא יַעֲבוֹר דּוֹר הַזֶּה עַד־כִּי כֻלָּם נִהְיוּ׃

Dezierto os digo, que no paſſarà eſta generacion, haſtaque todo ſea hecho.

33 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי לֹא יַעֲבוֹרוּ׃

El cielo y la tierra paſſaran, mas mis palabras no paſſarán.

34 לָכֵן הִשָּׁמְרוּ בְנַפְשְׁכֶם פֶּן־תִּכְבְּדוּ לְבַבְכֶם בְּזוֹלְלָה סֹבֶא שִׁכָּרוֹן וּבְדַאֲגַת הָעוֹלָם הַזֶּה וּפִתְאֹם יָבוֹא עֲלֵיכֶם הַיּוֹם הַהוּא׃

Y mirad por voſotros, que vueſtros coraçones no ſean cargados de glotonia y embriaguez, y de los cuidados deeſta vida: y venga de repente ſobre voſotros aquel dia.

35 כִּי־כְמוֹ מוֹקֵשׁ יָבוֹא עַל־כָּל־יוֹשְׁבֵי פְּנֵי־כָל־הָאָרֶץ׃

Porque como vn lazo vendrà ſobre todos losque habitan ſobre la haz de toda la tierra.

37 לָכֵן שִׁקְדוּ בְּכָל עֵת וְהִתְפַּלְלוּ לְמַעַן תֵּשְׁווּ לִבְרוֹחַ מִפְּנֵי כָּל הָעֲתִידִים לִהְיוֹת וְלַעֲמוֹד לִפְנֵי בֶּן־הָאָדָם׃

Velad pues orando â todo tiempo, que ſeays auidos dignos de euitar todas eſtas coſas que han de venir: y de eſtar en pie delante del Hijo del hombre.

κά.

30. Ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Quand deſia ils pouſſeut, vons cognoiſſez de vous-meſmes en regardãt, que l'eſté eſt deſia pres.

31. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Vous auſſi pareillement, quand vous verez ces choſes aduenir, ſachez que le regne de Dieu eſt pres.

32. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

En verité ie vous di, que ceſt aage ne paſſera point iuſqu'à ce que toutes ces choſes ſoyent faites,

33. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre paſſeront, mais mes paroles ne paſſeront point.

34. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ᾽ ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

Prenez donc garde à vous-meſmes, que d'auenture vos cœur ne ſoyent greués de gourmandiſe & d'yurognerie, & des ſoucis de ceſte vie: & que ce iour-la ſoudain ne vous ſurprene.

35. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.

Car il ſurprendra comme vn laqs tous ceux qui habitent ſur le deſſus de toute la terre.

36. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Veillez donc, prians en tout temps, afin que vous ſoyez faits dignes d'euiter toutes ces choſes qui doiuent aduenir, & que vous puiſſiez ſubſiſter deuant le Fils de l'homme.

CAP. XXI.

30. Cùm producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

When they nowe ſhoote foorth/ye ſeeing them/know of your owne ſelues/ that ſommer is then nere.

31. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.

So likewiſe ye when ye ſee theſe thinges come tho paſſe/ knowe ye that the kingdome of God is neere.

32. Amen dico vobis, quia non peribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I ſay vnto you/This age ſhall not paſſe/ till all theſe things be done.

33. Cælum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.

Heauen and earth ſhall paſſe away/ but my wordes ſhall not paſſe away.

34. Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & ſuperveniat in vos repentina dies illa.

Take heed to your ſelues/ leſt at any time your heartes be oppreſſed with ſurfeting & drunkenneſſe/ and cares of this life/ and leſt that day come on you at vnwares.

35. Tanquam laqueus enim ſuperveniet in omnes qui ſedét ſuper faciem omnis terræ.

For as a ſnare ſhall it come on all them that dwell on the face of the whole earth.

36. Vigilate itaque omni tēpore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.

Watch therefore/ and pray continually/ that ye may be counted worthy to eſcape all theſe things y ſhall come to paſſe/ & that ye may ſtand before the Sonne of man.

Das XXI. Capitel.

30. Wenn ſie jetzt außſchlagen/ ſo ſehet jhrs an jhnen/vnd mercket/daß jetzt der Sommer nahe iſt.

Naar ſom de faa nu knaapper/ da ſee i paa dem/ oc mercke at Sommeren er nu nær.

31. Alſo auch jr/wenn jhr diß alles ſehet angehen/ ſo wiſſet/ daß das Reich Gottes nahe iſt.

I lige ſaa/naar ſom i ſee alt dette begyndis/ da vider/at Guds Rige er nær.

32. Warlich ich ſage euch/ diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen/biß daß es alles geſchehe.

Sandelige ieg ſiger eder/ Denne Slect ſkal icke forgaa/før det ſker altſammen.

33. Himmel vnd Erden vergehen/ aber meine Wort vergehen nicht.

Himmel oc Jord forgaa/Men mine Ord forgaa icke.

34. Aber hůtet euch/daß euere Hertzen nicht beſchweret werden mit freſſen vnd ſauffen/vnnd mit ſorgen der Nahrung/ vnnd komme diſer Tag ſchnell ůber euch.

Men vocter eder/ At eders Hierter icke beſuaris met frodzeri oc druckenſkaff/ oc met ſorg for Nering/ oc denne dag ſkal komme haſtelige offuer eder.

35. Denn wie ein Fallſtrick wird er kommen/ ůber alle die auff Erden wohnen.

Thi hand ſkal komme ſom en Snare/ offuer alle dem ſom bo paa Jorden.

36. So ſeyt nun wacker allezeit/ vnd betet/daß jhr wirdig werden můget zu empfliehen diſem allen/das geſchehen ſoll/ vnd zu ſtehen fůr des Menſchen Son.

Saa verer nu altid vogne/ oc beder/ At i kunde vere verdige til at vndfly alt dette/ ſom ſke ſkal/ oc at ſtaa for Menniſkens Søn.

Kapitola XXI.

30. Když giž wydáwagij z ſebe Pupence/ wijte že blijzko geſt Léto.

Gdy iuž wypuſzczáią liſtki/ thedy wy ſámi z śiebie poznawáćie žeć iuž bliſko láto.

31. Takež y wy/když vzřijte ano ſe tyto wěcy děgij/ wěztež že blijzko geſt Králowſtwj Božij.

Tákže y wy gdy vyzryćie iž ſie to bedžie džiało/ poznawayćie žeć bliſko ieſt Kroleſtwo Bože.

32. Zagiſtě prawiim wám že nepomine pokolenij toto/ až ſe wſſecky wěcy ſtanau.

Záprawdeć wam powiedam/ Zadnymći ſpoſobem nie przeminie then wiek áž by ſie to wſzytko ſtáło.

33. Nebe a Země pominau/ ale ſlowa má nepominau.

Nieboć y ziemia przeminie/ ale ſlowá moie žádnym ſpoſobem nie przemina.

34. Warugte ſe/aby ſnad nebyla obtijžena Srdce waſſe obžerſtwijm a opilſtwijm/a pečowánijm o tento žiwot: a přiſſelby na wás náhlý ten den:

Badźćie ž tedy tego pilni ſámi v śiebie/ áby kiedy nie były ociążone ſerca wáſze obżarſtwem y opilſtwem/ y ſtáránim tego żywota/ żećby ná was z predká nie przyſzedł dźień on.

35. Nebo yakožto oſydlo přijgde na wſſeckny kteřij obýwagij na ſwrchu wſſý země.

Abowiemći iáko śidło przypadnie ná wſzytki kthorzy mieſzkáia po wſzytkiey ziemi.

36. Protož bděte na každý čas modlijce ſe/ abyſſte hodni gmijni byli vgijti těch wſſech wěcý/ kteréž budaucý gſau/ a ſtáti před Synem člowěka.

A przetož czuyćie modlac ſie ná káždy czas/ áby was miano godnemi/ ktorzy byśćie vſzli tego wſzytkiego co przyidz ma/ á iž byśćie ſthanel przed Synem człowieczym.

כא

37 בְּאִימָמָא דֵּין מַלֵּף
הֲוָא בְּהַיכְלָא וּבְלֵלְיָא נָפֵק
הֲוָא בָּאֵת בְּטוּרָא
דְּמֶתְקְרֵא דְּבֵית זַיְתֵא׃

E coſi ſtaua il giorno ad inſegnar nel tempio: e la notte vſcendo, dimoraua in ſul monte, che ſi chiama de gli Oliui.

38 וְכֻלֵּה עַמָּא מְקַדְּמִין
הֲווֹ לְוָתֵה לְהַיכְלָא
לְמֶשְׁמַע מֶלְּתֵה׃

E tutto il popolo la mattina per tempo veniua à lui, per vdirlo nel tempio.

כב

1 קְרִיב הֲוָא דֵּין עַדְעִדָא
דְּפַטִירֵא דְּמֶתְקְרֵא פֶּצְחָא׃

Auuicinauali poi il giorno de la feſta de gli azimi, che ſi chiama Paſcha.

2 וּבָעֵין הֲווֹ רַבַּי כָּהֲנֵא
וְסָפְרֵא דַּאֲיכַנָא נְקַטְלוּנָיְהִי
דְּחָלִין הֲווֹ גֵּיר מֶן עַמָּא׃

E i principali Sacerdoti e gli Scribi cercauano come lo poteſſen far morire: percioche temeuano il popolo.

3 עַל הֲוָא דֵּין סָטָנָא
בִּיהוּדָא דְּמֶתְקְרֵא
סְכַרְיוּטָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא
מֶן מֶנְיָנָא דְּתְרֵי־עְסַר׃

Et entrò ſatana in Giuda, che per cognome ſi chiamaua Iſcariote, ilquale era del numero de dodici.

4 וְאֶזַל מַלֵּל עַם רַבַּי
כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְרַבַּי חַילָא
דְּהַיכְלָא אַיךְ דְּיַלְשְׁמִיוּהִי
לְהוֹן׃

E coſi egli ſen'andò, e parlò co i principali Sacerdoti e co i Maeſtri del tempio, del modo come lo darebbe loro ne le mani.

5 וְחַדִיו וַאקִימוּ דְּנֶתְּלוּן
לֵה כֶּסְפָּא׃

Di che eſſi ſi rallegrarono, e pattuirono di darli denari.

כא

37 וַיְהִי בַּיּוֹם מְלַמֵּד בַּהֵיכָל
וּבַלַּיְלָה יוֹצֵא וַיָּלֶן בָּהָר הַנִּקְרָא
הַר הַזֵּיתִים׃

Y enſennaua entre dia enel Templo: y de noche, ſaliendo eſtauáſe enel monte que ſe llama de las Oliuas.

38 וְכָל־הָעָם הִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר
וַיָּבוֹא אֵלָיו בַּהֵיכָל לִשְׁמֹעַ אוֹתוֹ׃

Y todo el pueblo venia à el por la mannana para oyrlo en el Templo.

כב

1 וַיִּקְרַב חַג הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר נִקְרָא
הַפָּסַח׃

Y eſtaua cerca el dia de la fieſta de los Panes ſin leuadura, que ſe llama la Paſcua.

2 וַיְבַקְשׁוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים
אֵיכָכָה יַהַרְגוּהוּ וַיִּרְאוּ אֶת־
הָעָם׃

Y los principes de los Sacerdotes y los Eſcribas procurauan como lo matarian: mas auian miedo del pueblo.

3 וַיָּבוֹא הַשָּׂטָן בִּיהוּדָה אֲשֶׁר
נִקְרָא אִישׁ־כַּרְיוֹת וְהוּא מִמִּסְפַּר
שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y entró Satanas en Iudas que tenia por ſobre nombre Iſcariota, el qual era vno del numero de los Doze.

4 וַיֵּלֶךְ וַיְמַלֵּל לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְלַסְּגָנִים כַּאֲשֶׁר יַסְגִּירֶנּוּ
בִּידֵיהֶם׃

Y fue. y habló con los principes de los Sacerdotes, y con los mágiſtrados, de como ſe lo entregaria.

5 וַיִּשְׂמְחוּ וְנָקְבוּ לוֹ כֶּסֶף לָתֵת׃

Los quales ſe holgaron, y concertaron de darle dinero.

κα'.

37. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν.

Or eſtoit-il de iour enſeignant au temple: & ſortant demeuroit la nuict en la montagne qui eſt appelee des Oliuiers.

38. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Et dés le poinct du iour tout le peuple venoit vers lui au temple, pour l'ouïr.

ΚΕΦΑΛ. κβ'.

Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα.

Or la feſte des pains ſans leuain, qu'on appele Paſque, approchoit.

2. Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent mettre à mort: car ils craignoyent le peuple.

3. Εἰσῆλθε δὲ ὁ σατανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

Mais Satan entra en Iudas ſurnommé Iſcariot, qui eſtoit du nombre des douze.

4. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς.

Lequel s'en alla, & parla auec les principaux Sacrificateurs & les capitaines, comment il le leur liureroit.

5. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.

Dont ils furent ioyeux, & accorderent de lui bailler argent.

CAP. XXI.

37. Erat autem diebus docens in templo, noctibus verò exiens, morabatur in monte qui vocatur oliveti.

Nowe in the day time hee taught in the Temple / and at night the went out / and abode in the mount that is called the mount of Oliues.

38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

And all the people came in the morning to him / to heare him in the Temple.

CAP. XXII.

APpropinquabat autem dies feſtus Azymorũ, qui dicitur Paſcha.

Now the feaſt of vnleauened bread drew nere / which is called the Paſſeouer.

2. Et quærebant principes ſacerdotum & Scribæ, quomodo eum interficerent: timebant verò plebem.

And the hie Prieſtes and Scribes ſought howe they might kill him: for they feared the people.

3. Intravit autem ſatanas in Iudam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim.

Then entred Satan into Judas / who was called Iſcariot / and was of the nomber of the twelue.

4. Et abiit, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis

And he went his way / and communed with the hie Prieſtes and captaines / how he might betray him to them.

5. Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.

So they were glad / and agreed to giue him money.

Das XXI. Capitel.

37. Vnnd er lehret des Tages im Tempel / des Nachts aber gieng er hinauß / vnd bleib uͤber Nacht am Oelberg.

Oc hand lærde om dagen i Templen / oc om natten gick hand vd / oc bleff om natten paa Oliebirge.

38. Vnd alles Volck machet ſich fruͤe auff zu jhm / im Tempel jhn zuhoͤren.

Oc at Folcket giorde ſig aarle rede til hannem i Templen / at høre hannem.

Das XXII. Capitel.

Es war aber nahe das Feſt der Suͤſſenbrodt / daß da Oſtern heiſſet.

OC den Sødebrødz Høytid vaar nær / ſom kaldis Paaſke.

2. Vnd die Hohenprieſter vnnd Schrifftgelehrten trachteten / wie ſie jhn toͤdten / vnd forchten ſich fuͤr dem Volck.

Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge haffde i ſinde / huorledis de kunde ſla hannem ihiel / Oc de frøctede ſig for Folcket.

3. Es war aber der Sathanas gefahren in den Judas / genant Jſcharioth / der da war auß der zahl der Zwoͤlffen.

Men Satanas vaar faaren i Judas / ſom kalledis Jſcharioth / oc vaar aff de Tolff deris tal.

4. Vnd er gieng hin vnnd redet mit den Hohenprieſtern / vnnd mit den Hauptleuten / wie er jhn wolte jhnen uͤberantwortten.

Oc hand gick bort oc talede met de ypperſte Preſter / oc met Høffuitzmendene / huorledis hand vilde antuorde dem hannem.

5. Vnd ſie worden fro / vnd gelobten jhm Gelt zu geben.

Oc de bleffue glade / oc loffuede at giffue hannem Pendinge.

Kapitola XXI.

37. Y býwal wedne vče w Chrámě / ale w nocy wycházege přebýwal na hůře / kteráž ſlowe Oliwětſká.

A ták we dnie vczył w kośćiele / á w nocy wyßedßy przemießkawał ná gorze ktora zową oliwna.

38. A weſſkeren Lidná vſwitě. přicházel k němu do Chrámu aby ho poſlauchal.

Ale wßytek lud raniuczko ſię ſchodził do niego aby go w kośćiele ſłuchał.

Kapitola XXII.

PRzibližowal ſe pak den Swátečnj Přeſnic / kterýž ſlowe Welikánoc:

A Było blisko świeto Przaſników / kthore zową Wielkánoc.

2. Y hledali Knijžata Kněžſká a Včitelé kterakby ho zabili / ale báli ſe Lidu.

Y ßukáły tego Kśiążętá Kápłáńſkie y Doktorowie iákoby go zábyć / ále ſię ludu poſpolite° báli.

3. Tehdy wſſel Diábel do Gidáſſe / kterýž ſlaul Yſſkaryotſký / gednoho ze dwanácti:

Wßedł tedy ßátan w Judaßá / ktorego zwano Iſkáryotem / z liczby dwunaśćie.

4. Y odſſel a mluwil s Knijžati Kněžſkými a s přednijmi Lidu / kterakby ho gim zradil.

Ktory ßedßy zmowił ſię z Kśiążęty kápłáńſkimi / y z przełożonymi / iákoby go im wydáć miał.

5. Protož zradowali ſe / a ſlijbili gemu penijze dáti.

Ktorzy temu byli rádzi / y obiecali dáć iemu pieniądze.

כב

6 וֶאשְׁתַּוְּדִי לְהוּן וּבָעֵא
הֲוָא לֵהּ פְּלְעָא ד
דְּיַשְׁלְמִיוּהִי לְהוּן בְּלְעַד
מֶן כְּנְשָׁא ׃

Et egli promeſſe, e cercaua commodità di darlo loro ne le mani fuor del la turba.

7 וּמַטִי יַוְמָא דְּפַטִירֵא
דְּבֵה אִית הֲוָא עָיְדָא
דְּיִתְנְכֵס פֶּצְחָא ׃

Hor venne il giorno de la feſta de gli azimi, ne quale biſognaua ſacrificar la Paſcha.

8 וְשַׁדַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא
וַלְיוּחַנָּן וֶאמַר לְהוּן זֵלוּ
טַיְבוּ לַן פֶּצְחָא דְּנֶלַעַס ׃

Per il che IESV mandò Pietro e Giouanni dicendo, Andate, & apporecchiateci la Paſcha: accioche noi mangiamo.

9 הֶנוּן דֵּין אֶמַרוּ לֵהּ א
אֵיכָא צָבֵא אַנְתְּ דְּנַטַיֵב ׃

Et eſſi gli diſſero, Doue vuoi tu che noi l'apparecchiamo?

10 אֶמַר לְהוּן הָא מָא
דְּעָאלִין אַנְתּוּן לַמְדִינְתָּא
פָּגַע בְּכוּן גַּבְרָא דְּשָׁקִיל
גַּרְבָּא דְּמַיָּא זֵלוּ בָּתְרֵהּ ׃

Egli diſſe loro, Ecco, entrati che voi ſarete ne la città, vi ſi farà incontro vn huomo che porta vn vaſo di terra pieno d'acqua, ſeguitelo ne la caſa doue egli entrarà.

11 וְאַיְכָא דְּעָאֵל אֶמַרוּ
לְמָרֵהּ דְּבַיְתָא רַבַּן אָמַר
אַיְנַו בֵּית מַשְׁרְיָא אַיְכָא
דְּאֵכוּל פֶּצְחָא עַם ת
תַּלְמִידַי ׃

E direte al padre de la famiglia di quella caſa, Il Maeſtro ti domanda, Dou'è la ſtanza: oue io mangi la Paſcha co i miei diſcepoli?

12 וְהָא הַו מְחַוֵּא לְכוּן
עֶלִיתָא חֲדָא רַבְּתָא ד
דְּמַשַׁוְיָא תַּמָן טַיְבוּ ׃

Et egli vi moſtrarà vna gran ſala parata: apparecchiate iui.

כב

6 וַיִּתְוַדֶּה וַיְבַקֵּשׁ עִתּוֹ לִמְסֹר
אוֹתוֹ בִּידֵיהֶם בְּלִי מְהוּמָה ׃

Y prometiò: y buſcaua oportunidad para entregarlo à ellos ſin las compannas.

7 וַיָּבֹא יוֹם הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר בּוֹ
צָרִיךְ לִזְבּוֹחַ אֶת הַפָּסַח ׃

Y vino el dia de los Panes ſin leuadura en el qual era meneſter matar el çordero de la Paſcua.

8 וַיִּשְׁלַח אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן
לֵאמֹר לְכוּ הָכִינוּ לָנוּ אֶת־הַפֶּסַח
אֲשֶׁר נֹאכַל ׃

Y embiò à Pedro, y à Ioan, diciendo Id, aparejadnos el cordero de la paſcua, paraque comamos.

9 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה תִּרְצֶה
נָכִין ׃

Y ellos le dixeron, Donde quieres que aparejemos?

10 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הִנֵּה
כַּאֲשֶׁר תָּבוֹאוּ אַתֶּם אֶל־הָעִיר
יִקְרֶה לָכֶם אָדָם וְכַדּוֹ עַל־
שִׁכְמוֹ לְכוּ אַחֲרָיו אֶל־הַבַּיִת
אֲשֶׁר הוּא יָבוֹא שָׁמָּה ׃

Y el les dixo, He aqui como entrardes en la ciudad, os encontrarà vn hombre que lleua vn cantaro de agua: ſeguildo haſta la caſa donde entráre:

11 וְאִמְרוּ לְבַעַל הַבַּיִת הַמְלַמֵּד
אֹמֵר לְךָ אַיּוֹ הַמָּלוֹן אֲשֶׁר שָׁם
אֶת־הַפֶּסַח עִם תַּלְמִידַי
אוֹכְלָה ׃

Y dezid ál padre de la familia de la caſa, El Maeſtro te dize, Donde eſta el apoſento donde tengo de comer el cordero de la paſcua con mis Diſcipulos.

12 וְהוּא יַגִּיד לָכֶם עֲלִיָּה
גְּדוֹלָה יְצוּעָה שָׁם הָכִינוּ ׃

Entonces el os moſtrará vn gran cenadero ádereçado, apparejad alli.

κϐ'.

6. Καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.

Et il en conuint auec eux, & cerchoit temps propre pour le leur liurer ſans eſmeute.

7. Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.

Ou vint le iour des pains ſans leuain, auquel il faloit ſacrifier l'agneau de Paſque.

8. Καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάννην, εἰπών, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.

Et Ieſus enuoya Pierre & Iehan, diſant, Allez, & nous appreſtez l'agneau de Paſque, afin que nous le mangions.

9. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;

Et ils lui dirent, Où veux tu que nous l'appreſtions?

10. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται.

Et il leur dit, Voici, quand vous ſerez entrés en la ville, vous rencõtrerez vn homme portant vne cruche d'eau: ſuiuez-le en la maiſon où il entrera.

11 Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

Et dites au maiſtre de la maiſon, Le maiſtre t'enuoye dire, Où eſt le logis où ie mangerai l'agneau de Paſque auec mes diſciples?

12. Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.

Et il vous monſtrera vne grande chambre haute paree: appreſtez là l'agneau de Paſque.

CAP. XXII.

6. Et ſpopondit. Et quærebat oportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

And he conſented/ and ſought opportunitie to betray him vnto them/ when the people were away.

7. Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.

Then came the day of vnleauened bread when the Paſſeouer muſt bee ſacrificed.

8. Et miſit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.

And he ſent Peter and John/ ſaying/ Go/ and prepare vs the Paſſeouer/ that wee may eate it.

9. At illi dixerunt, Vbi vis paremus?

And they ſayde to him/ Where wilt thou/ that we prepare it?

10. Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum in quam intrat.

Then he ſaid vnto them/ Beholde/ when ye be entred into the citie/ there ſhall a man meete you/ bearing a pitcher of a water: followe him into the houſe yͤ he entreth in.

11. Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi Magiſter, Vbi eſt diverſorum ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?

And ſay vnto the good man of the houſe/ The Maſter ſaith vnto thee/ Where is the lodging where I ſhall eat my Paſſeouer with my diſciples?

12. Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum: & ibi parate.

Then he ſhall ſhewe you a great hie chamber trimmed: there make it ready.

Das XXII. Kapitel.

6. Vnd er verſprach ſich/ vnd ſuchte gelegenheit/ daß er jhn ůberantwortet ohn Rumor.

Oc hand tilſagde dem det/ oc ſøcte beleylighed/ at hand kunde forraade hannem vden oprør.

7. Es kam nun der Tag der Sůſſenbrodt/ auff welchen man muſte opffern das Oſterlamb.

Det Søde brødz dag kom nu/ paa huilcken mand ſkulde offre Paaſkelammet.

8. Vnd er ſandte Petrum vnnd Johannem/ vnd ſprach: Gehet hin/ bereitet vns das Oſterlamb/ auff daß wirs eſſen.

Oc hand ſende Petrum oc Johannem/ oc ſagde/ Gaar bort/ bereder oſſ Paaſkelammet/ at wi kunde æde det.

9. Sie aber ſprachen zu jhm: Wo wiltu/ daß wirs bereitten?

Oc de ſagde til hannem/ Huor vilt du/ at wi ſkulle berede det?

10. Er ſprach zu jnen: Sihe/ wenn jhr hinein kompt inn die Stadt/ wird euch ein Menſch begegnen/ der tregt einen Waſſerkrug/ folget jhm nach in das Hauß/ da er hinein gehet.

Hand ſagde til dem/ See/ naar i komme ind i Staden/ da ſkal it Menniſke møde eder/ ſom bær it Vandkruſſ/ Følger hannem effter i Huſit/ ſom hand gaar ind.

11. Vnd ſagt zu dem Haußherrn: Der Meiſter leſt dir ſagen/ wo iſt die Herberge/ darinnen ich das Oſterlamb eſſen můge mit meinen Jůngern?

Oc ſiger til Hoſbonden/ Meſteren lader dig ſige/ huor er det Herbere/ der icg maa æde Paaſkelammet vdi met mine Diſciple?

12. Vnd er wirdt euch einen groſſen gepflaſterten Saal eigen/ daz ſelbs bereitet es.

Oc hand ſkal viſe eder en ſtor ſtenlagd Sal/ bereder det der.

Kapitola XXII.

6. A on také gim ſlíjbil. Y hledal přijhodného čaſu/ aby gey zradil bez záſtupu.

Ták co im on przyrzekł/ y ſzukał czáſu iákoby go im wydał przez ludu poſpolitego.

7. Tehdy přiſſel den Přeſnic/ w kterémžto potřebij bylo zabiti Beránka.

Záthym przyſzedł dźień Przáſnikow/ w ktory było potrzebá obchodźić Wielkanoc.

8. Y poſlal Petra a Jana/ řka: Gdauce připrawte nám Beránka/ abychom gedli.

Poſłał thedy Piotrá y Janá/ mowiąc/ Szedſzy zgotuyćie nam Wielkanoc abychmy iey pożywáli.

9. A oni řekli: Kde chceſs ať připrawijme?

A oni iemu rzekli/ Gdźież chceſz ábychmyć ią nágotowáli?

10. Y řekl k nim: Hle když wegdete do Měſta/ potká wás člowěk džbán wody neſa/ gdětež za nim do domu/ do kteréhožto wegde:

Ale on rzekł do nich/ Otho gdy wy wnidźiećie do miáſtá/ zaydźie wam niektory niosąc dzban wody/ Idźcież zá nim do domu w ktory wnidźie.

11. Y dijte Hoſpodáři toho domu: Wzkazuge tobě Miſtr/ kde geſt Sýň/ kdežto budu gijſti Beránka s Včedlnijky mými?

A powiedźćie goſpodarzowi domu onego/ Kazałći Miſtrz powiedźieć/ Gdźież ieſt goſpoda kędyby miał pożywáć Wielkieynocy z zwolenniki ſwemi?

12. A on wám vkáže Wečeřadlo weliké podlážené/ a tu připrawte.

Tedyć on wam vkaże Sale wielka obita/ tamże nágotuyćie Wielkanoc.

כב

13 ואזלו אשכחו איך ד
דאמר להון וטיבו פצחא׃

E così essi andarono, e trouorono com'egli haueua detto loro: & apparecchioron la Pascha.

14 וכד הוא עדנא אתא
ישוע אסתמך ותרי־־עסר
שליחא עמה׃

Quando poi fu venuta l'hora, si pose à tauola, e i dodici Apostoli con lui.

15 ואמר להון רגתא
רגתני דהנא פצחא אכול
עמכון קדם דאחש׃

E disse loro, Io ho desiderato con gran desiderio di mangiar questa Pascha con essovoi, prima ch'io patisca.

16 אמר אנא לכון גיר
דמכיל לא אכליוהי עד־־
מא דישלם במלכותה
דאלהא׃

Perche io vi dico, ch'io non ne mangiarò piu da hora innanzi, insin ch'ella sia compiuta nel regno di Dio.

17 ונסב כסא ואודי ואמר
סבו הנא ופלגו בינתכון׃

E preso il calice, rendè gratia, e disse Pigliate questo, e diuidetelo fra voi.

18 אמר אנא גיר לכון
דלא אשתא מן ילדתה
דגפתא עד מא דתאתא
מלכותא דאלהא׃

Perche io vi dico ch'io non beuerà del frutto de la vite, insin à tanto che venga il regno di Dio.

19 ונסב לחמא ואודי
וקצא ויהב להון ואמר הנו
פגרי דעל אפיכון מתיהב
הדא הויתון עבדין ־־־
לדוכרני׃

Poi prese del panè, e rendute ch'egli hebbe gratie, lo spezzò, e dette loro, dicendo: Questo è il mio corpo ilquale si da per voi: fate questo in memoria di me.

20 והכות אף על כסא
מן בתר דאחשמו אמר ה
הנא כסא דיתקא חדתא
בדמי דחלפיכון מתאשד׃

Similmente dette loro ancora il calice poi che si fu cenato, dicendo, Questo calice è il Nuouo testamento nel mio sangue, che si sparge per voi.

כב

13 וַיֵּלְכוּ וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר
לָהֶם וַיָּכִינוּ אֶת־הַפָּסַח׃

Y yendo ellos hallaronlo todo como les auia dicho: y aparejaron el cordero de la Pascua.

14 וְכַאֲשֶׁר בָּאָה הַשָּׁעָה וַיֵּשֶׁב
וּשְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו אִתּוֹ׃

Y como fue hora, sentose à la mesa: y con el los doze Apostoles.

15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִתְאַוָּה
אִוִּיתִי אֶת־פֶּסַח הַזֶּה לֶאֱכֹל
עִמָּכֶם לִפְנֵי עֱנוֹתִי׃

Y dixoles, En gran manera he desseado comer con vosotros este cordero de la Pascua antes que padezca.

16 כִּי אוֹמֵר לָכֶם כִּי עוֹד לֹא
אוֹכַל מִמֶּנּוּ עַד כִּי־יִמָּלֵא
בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Porque os digo que no comeré deel, hasta que sea cumplido enel Reyno de Dios.

17 וַיִּקַּח אֶת־הַכּוֹס וַיְבָרֵךְ
לֵאמֹר קְחוּ זֹאת וּפַלְּגוּ בֵינֵיכֶם׃

Y tomando el vaso: auiendo hecho gracias dixo, Tomad esto, y partid entre vosotros.

18 כִּי אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־אֵינֶנִּי
שׁוֹתֶה מֵאֵנֶב הַכֶּרֶם עַד־כִּי
מַלְכוּת אֱלֹהִים תָּבוֹא׃

Porque os digo, que no beuere del fruto de vid, hasta que el Reyno de Dios venga.

19 וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּפְרֹס
וַיִּתֵּן לָהֶם לֵאמֹר זֹאת יֶשׁ גּוּפָתִי
אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם נִתָּן זֹאת עֲשׂוּ
לְזִכְרוֹנִי׃

Y tomando el pan, auiendo hecho gracias, partió, y dioles, diziendo, Esto es mi cuerpo, que por vosotros es dado: hazed esto en memoria de mi.

20 וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַכּוֹס אַחַר
אָכְלָם לֵאמֹר זֶה הַכּוֹס בְּרִית
חֲדָשָׁה בְּדָמִי אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם
נִשְׁפָּךְ׃

Ansimismo tambien tomo, y les dió el vaso, despues que vuo cenado, diziendo, Esto vaso es el Nueuo testamento en mi sangre, que por vosotros se derrama.

κβ'.

13. Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Lors ils s'en allerent, & trouuerét selon, qu'il leur auoit dit, & apprestement l'agneau de Pasque.

14. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.

Quand donc l'heure fut venue, il se mit à table, & les douze Apostres auec lui.

15. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν.

Adonc il leur dit, I'ai grandement desiré de manger cest agneau de Pasque auec vous deuant que ie souffre.

16. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Car ie vous di, que ie n'en mangerai plus, iusqu'à ce qu'il soit accompli au royaume de Dieu.

17. Καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς.

Et il print la coupe: & rendit graces, & dit, Prenez-la, & la destribuez entre vous.

18. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.

Car ie vous di, que ie ne boirai plus du fruict de la vigne, iusqu'à ce que le regne de Dieu soit venu.

19. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Puis prenant le pain, & ayant rendu graces, il rompit, & le leur bailla, disant, Ceci est mon corps, lequel est donné pour vous: faites ceci en commemoration de moi.

20. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

Semblablement aussi leur bailla-il la coupe apres le souper, disant, Ceste coupe est le nouueau Testament en mó sang, qui est respandu pour vous.

CAP. XXII.

13. Euntes autem invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha.

So they went / and found as he had ſayde vnto them, & made ready the Paſſeouer.

14. Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.

And when the houre was come / he ſate downe / & the twelue Apoſtles w̃ him.

15. Et ait illis, Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.

Then he ſayd vnto them / I haue earneſtly deſired to eat this Paſſeouer with you before I ſuffer.

16. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

For I ſay vnto you / Henceforth I will not eat of it any more / vntill it be fulfilled in the kingdome of God.

17. Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & dividite inter vos.

And he tooke the cup / and gaue thankes / and ſaide / Take this / and deuide it among you.

18. Dico enim vobis quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

For I ſay vnto you / I will not drinke of the fruite of the vine / vntill the kingdome of God be come.

19. Et accepto pane, gratias egit, & fregit: & dedit eis, dicens, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.

And he tooke bread / and when hee had giuen thankes / he brake it / and gaue to them / ſaying / This is my body / which is giuen for you: do this in the remembrance of me.

20. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens, Hic eſt calix novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

Likewiſe alſo after ſupper he tooke the cuppe / ſaying / This cuppe is the new Teſtament in my blood / which is ſhed for you.

Das XXII. Capitel.

13. Sie giengen hin / vnd funden / wie er jhnen geſagt hatte / vnd bereiteten das Oſterlamb.

De ginge bort / och funde / lige ſom hand ſagde dem / oc de beredde Paaſkelammet.

14. Vnd da die Stunde kam / ſatzte er ſich nider / vnnd die zwölff Apoſtel mit jhm.

Oc der ſtunden kom / ſette hand ſig ned / oc de Tolff met hannem.

15. Vnnd er ſprach zu jhnen: Mich hat hertzlich verlanget diß Oſterlam̃ mit euch zu eſſen / ehe denn ich leide.

Oc hand ſagde til dem / Mig haffuer hiertelige forlenget / at dette æde Paaſkelam met eder / før end ieg lider.

16. Denn ich ſage euch / daß ich hinfort nicht mehr darvon eſſen werde / biß das erfüllet werde im Reich Gottes.

Thi ieg ſiger eder / at ieg ſkal her effter icke mere æde der aff / indtil det bliffuer fuldkommet i Guds rige.

17. Vnd er nam den Kelch / dancket vnd ſprach: Nemet denſelbigen / vnd theilet jhn vnter euch.

Oc hand tog Kalcken / tackede oc ſagde / Tager denne / och deler hannem iblant eder.

18. Denn ich ſage euch / ich werde nicht trincken von dem Gewächſe des Weinſtocks / biß das Reich Gottes komme.

Thi ieg ſiger eder / Jeg ſkal dricke aff det ſom vorer paa Vintræ / før end Guds rige kommer.

19. Vnd er nam das Brodt / dancket vnd brachs / vnd gabs jhnen / vnnd ſprach: Das iſt mein Leib / der für euch gegeben wirdt / das thut zu meinem Gedechtniß.

Oc hand tog Brødet / tackede oc brød det / oc gaff dem det / oc ſagde / det er mit Legeme / ſom bliffuer giffuit for eder / det gører til min Hukommelſe.

20. Deſſelbigen gleichen auch den Kelch / nach dem Abendmal / vnnd ſprach: Das iſt der Kelch / das neue Teſtament in meinem Blut / das für euch vergoſſen wirdt.

Lige ſaa oc Kalcken / effter Nadueren / oc ſagde / Dette er det ny Teſtamentis Kalck i mit Blod / ſom bliffuer vdgydet for eder.

Kapitola XXII.

13. Tehdy ſſedſſe nalezli yakož gim oznámil / a připrawili Beránka.

A ták ſzedſzy wſzytko to nálezli táko im powiedział / y zgotowali Wielkanoc.

14. A když byla hodina / ſedl za Stuol / a dwanácte Apoſſtolůw s nim:

Potym gdy on czás poſtánowiony przyſzedł / tedy śiadł / y dwanaſcie Apoſtołow z nim.

15. Y řekl gim: Žádoſtij žádal gſem tohoto Beránka gijſti s wámi / prwé nežbych trpěl.

Rzekł do nich. Z chućiam żądał pożywáć tey Wielkieynocy z wámi / przed tym niż ia cierpieć będę.

16. Nebť prawijm wám / že ho giž wijce nebudu gijſti / dokudž ſe nenaplnij w Králowſtwij Božijm.

Powiedam wám / Ze iuż więcey nie będę tego używał / áżby ſię wypełniło w Krolestwie Bożym.

17. A wzaw Kalich dijky činil / a řekl: Wezměte / a rozdělte mezy ſebau:

Y wźiáwſzy kubek á vczyniwſzy dźięki / rzekł / Weźmićie tho á podźielćie miedzy ſię.

18. Nebo prawijm wám / žeť nebudu pijti z plodu winného kořene / až Králowſtwij Božij přijgde.

Abowiem wam tho powiedám / Zeć nie będę pił z owocu winnego aż przyydźie Krolestwo Boże.

19. A wzaw chlěb / dijky činil / a lámal / a dáwal gim / řka: Totoť geſt Tělo mé / kteréž ſe za wás dáwá / to čiňte na mé ſpolu pamatowánij

Y wźiáwſzy chleb gdy vczynił dźięki / łamał y dał im / mowiąc / To ieſt ćiało ktore ſię zá was dawa / to czynćie ná wſpominánie moie.

20. Též y Kalich když odwečeřal / řka: Tentoť geſt Kalich nowý Zákon w mé Krwi / kteráž ſe za wás wylěwá.

Tákże im też dał y kubek gdy odwieczerzał / mowiąc / Ten kubek ieſt ći on teſtáment nowy przez krew moię / ktora ſię zá was wylewa.

כב

21 בְּרַם הָא אִידֵהּ
דְּמַשְׁלְמָנִי עַל פָּתוּרָא׃

Nondimeno ecco la mano di colui che mi tradiſce è qui con meco in ſu la tauola.

22 וּבְרֵהּ דֵּאנָשָׁא אָזֵל
אַיכַנָּא דְּאֶתְפְּרֵשׁ בְּרַם וַי
לְהוּ גַּבְרָא דְּבְאִידֵהּ מ
מֶשְׁתְּלֵם׃

Et certo il Figliuol de l'huomo ſene va, ſecondo che è determinato: nondimeno guai à quell'huomo per cui egli è tradito.

23 וְשָׁרִיו דַּנְעַקְבוּן
בֵּינָתְהוֹן דְּמַנּוּ כֵּי מֶנְּהוֹן
הוּ דְּהָדָא עָתִיד לְמֶסְעַר׃

Et eſſi cominciarono à ricercar fra loro: chi fuſſe quel di loro che haueſſe à far queſto.

24 הֲוָא דֵּין אַף חֶרְיָנָא
בֵּינָתְהוֹן דְּמַן אִית בְּהוֹן
רַב׃

E nacque ancor fra eſſi vna contentione, chi di loro pareſſe eſſere il maggiore.

25 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֱמַר ל
לְהוֹן מַלְכַיְהוֹן דְּעַמְמֵא
מָרַיְהוֹן אֶנּוּן וְדַשְׁלִיטִין
עֲלַיְהוֹן עָבְדֵי טָבְתָא
מֶתְקְרִין׃

Doue egli diſſe loro, I Re de le genti le ſignoreggiano: e quelli che hanno poteſtà ſopra eſſe, ſon chiamati benefattori.

26 אַנְתּוּן דֵּין לָא הָכַנָּא
אֶלָּא אֵינָא דְּרַב בְּכוֹן נֶהְוֵא
אַיךְ זְעוּרָא וְאֵינָא דְּרִישָׁא
הוּ אַיךְ מְשַׁמְשָׁנָא׃

Ma non gia coſi voi: anzi chi è tra voi il maggiore, ſia come il minore: e chi comanda, come colui che ſerue.

27 מַנּוּ גֵּיר רַב הָו דַּסְמִיךְ
אַו הָו דִּמְשַׁמֵּשׁ לָא הֲוָא
הָו דַּסְמִיךְ אֶנָּא דֵּין אִיתַי
בֵּינָתְכוֹן אַיךְ הָו דִּמְשַׁמֵּשׁ׃

Perche, chi è maggiore, colui che ſiede à tauola, ò colui che ſerue? Non è colui che ſiede à tauola? Ma io ſon nel mezo di voi come colui che ſerue.

כב

21 אַךְ הִנֵּה יַד הַמּוֹסֵר אוֹתִי
אִתִּי עַל הַשֻּׁלְחָן׃

Con todo eſſo heaqui la mano delque me entrega, conmigo en la meſa.

22 וּבֶן הָאָדָם הוֹלֵךְ כְּמוֹ נִגְזַר
אֲבָל אוֹי לָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ
יִמָּסֵר׃

Y à la verdad el Hijo del hombre va ſegun loque eſtá determinado: empero ay de aquel hombre por el qual es entregado.

23 וְהֵמָּה הֵחֵלּוּ לִשְׁאֹל אִישׁ
לְרֵעֵהוּ וּמִי זֶה הוּא מֵהֵמָּה
הֶעָתִיד לַעֲשׂוֹת זֹאת׃

Ellos entonces començaron à preguntar entre ſi, qual deellos ſeria elque auia de hazer eſto.

24 וַיְהִי רִיב בֵּינֵיהֶם מִי בָּהֶם
יֵרָאֶה לִהְיוֹת גָּדוֹל׃

Y fue entreellos vna contienda, Quien deellos parecia que auia de ſer el mayor.

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם מַלְכֵי
הַגּוֹיִם מָשְׁלוּ לָהֶם וְשַׁלִּיטֵיהֶם
חַנּוּנִים יִקָּרֵאוּ׃

Entonees el les dixo, Los reyes de las gentes ſe enſennorean deellas: y losque ſobre ellas tienen poteſtad, ſon llamados Bienhechores.

26 וְאַתֶּם לֹא כֵן כִּי אִם
הַגָּדוֹל בָּכֶם יְהִי כְּמוֹ הַקָּטוֹן
וְהַנָּשִׂיא כְּמוֹ מְשָׁרֵת׃

Mas voſotros, no anſi: antes elque es mayor enrre voſotros, ſea como el mas moço: y elque es principe, como elque ſirue.

27 וּמִי גָדוֹל אִם הַיּוֹשֵׁב אוֹ
אִם הַמְשָׁרֵת הֲלֹא הַיּוֹשֵׁב וַאֲנִי
הוֹוֶה בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ הַמְשָׁרֵת׃

Porque qual es mayor, elque ſe aſſienta a la meſa, o elque ſirue? No es elque ſe aſſienta a la meſa? y yo ſoy entre voſotros como elque ſirue.

κϐ.

21. Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Toutesfois voici, la main de celui qui me trahit, eſt auec moi à table.

22. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.

Et certes le Fils de l'homme s'en va, ſelon qu'il eſt determiné· toutesfois malheur à ceſt homme-la, par qui il eſt trahi.

23. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τό, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

Lors ils ſe prindrent à s'entredemander l'vn à l'autre, aſſauoir-mon qui ſeroit celui d'entr'eux à qui il aduiendroit de commettre cela.

24. Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τό, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

Il aduint auſsi vne contention entr'eux, lequel d'entr'eux ſeroit eſtimé le plus grand.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.

Mais il leur dit, Les rois des nations les maiſtriſent: & ceux qui vient d'authorité ſur icelles, ſont nommés bienfaiteurs.

26. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

Mais il n'en ſera point ainſi de vous: ains le plus grand entre vous, ſoit comme le moindre: & celui qui gouuerne, comme celui qui ſert.

27. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

Car lequel eſt plus grand, celui qui eſt à table, ou celui qui ſert? n'eſt ce point celui qui eſt à table? or ſuis-ie au milieu de vous comme celui qui ſert.

CAP. XXII.

21. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.

Yet beholde/ the hand of him that betrayeth me/ is with me at the table.

22. Et quidem filius hominis ſecundùm quod definitum eſt, vadit: veruntamē væ homini illi per quem tradetur.

And truely the Sonne of man goeth as it is appointed: but wo be to that man/ by whome he is betrayed.

23. Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis qui hoc facturus eſſet.

Then they began to enquire among, them ſelues which of them it ſhoulde be that ſhould do that.

24. Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior.

And there aroſe alſo a ſtrife among them/ which of them ſhoued ſeeme to be the greateſt.

25. Dixit autem eis, Reges gentium dominātur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur.

But he ſaid vnto them/ The Kings of the Gentiles reigne ouer them/ and they that beare rule ouer them/ are called Gracious lordes.

26. Vos autem non ſic: ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut iunior: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.

But ye ſhall not be ſo: but let the greateſt among you be as the leaſt: and the chiefeſt as he that ſerueth.

27. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autē in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.

For who is greater/ he that ſitteth at table/ or he that ſerueth? Is not he that ſitteth at table? And I among you as he that ſerueth.

Das XXII. Capitel.

21. Doch ſihe die Hand meines Verräthers iſt mit mir über Tiſche.

Dog ſee/ min Forræderis haand/ er offuer Bordet met mig.

22. Vnd zwar des Menſchen Son gehet hin/ wie es beſchloſſen iſt/ doch weh demſelbigen Menſchen/ durch welchen er verrathen wirdt.

Oc ſandelige Menniſkens Søn gaar bort/ ſom det er beſluttet/ Dog ve det ſamme Menniſke/ ved huilcket hand bliffuer forrad.

23. Vnnd ſie fiengen an zu fragen vnter ſich ſelbſt/ Welcher es doch were vnter jhnen/ der das thun würde?

Oc de begynte at ſpørie iblant ſig ſelff/ huilcken det ſkulde dog vere iblant dem. Som det ſkulde gøre:

24. Es erhub ſich auch ein Zanck vnter jhnen: Welcher vnter jhnen ſolt für den gröſten gehalten werden.

Der begyntis oc en trette iblant dem/ huilcken aff dem der ſkulde holdis for den Størſte.

25. Er ſprach aber zu jhnen: Die Weltlichen Könige herrſchen/ vnnd die Gewaltigen heiſſt man gnädige Herren.

Oc hand ſagde til dem/ De verdzlige Konger regere/ oc de veldige kalder mand naadige Herrer.

26. Ihr aber nicht alſo/ ſondern der gröſſeſt vnter euch/ ſoll ſein wie der Jüngſte/ vnd der fürnembſte wie ein Diener.

Men icke ſaa/ men den Størſte iblant eder/ ſkal vere ſom de Yngſte/ och den Ypperſte ſom en Tiener.

27. Denn welcher iſt der gröſſeſt? der zu Tiſche ſitzet? oder der da dienet? iſts nicht alſo/ daß der zu Tiſche ſitzt? Ich aber bin vnter euch wie ein Diener.

Thi huilcken er den ſtørſte? Den ſom ſider til bordz? Eller den ſom tien? Er det icke ſaa/ at den ſom ſider til bordz? Men ieg er iblant eder/ ſom en Tiener.

Kapitola XXII.

21. Ale wſſak hle ruka toho kterýž mne zrazuge/ ſemnau geſt za ſtolem.

Wſſákoż oto ręká zdrádzáiącego mię zemną ieſt ná ſtole.

22. A zagyſté Syn člowěka podlé toho yakož geſt vloženo o něm gde: Ale wſſak beda člowěku tomu/ ſkrze kteréhožto trazen bude.

Acz ci Syn człowieczy iáko ieſt poſtánowiono/ idzie/ wſſákoż biádá człowiekowi onemu przez ktorego ma być zdrádzon.

23. A oni počali ſe tázati mezy ſebau/ kdoby z nich byl/ kterýžby to měl včiniti.

Thedy oni poczeli ſię miedzy ſoba ſpolu pytać ktoryby to z nich był coby to vczynić miał.

24. Stal ſe pak y ſwár mezy nimi/ kdoby z nich zdál ſe býti wětſſý.

Wſſczął ſię też miedzy nimi poſwarek ktoby miał być więtſſym z nich.

25. Y řekl gim: Králowſſtí wě Pohanſſtij panugij nad ſwými/ a kteřijž moc magij nad nimi Dobrodincy ſlowau.

Ale im on powiedział/ Krolowie narodow pán iac nád nimi/ A ktorzy nád nimi moc máią/ zowa ſię dobrodzicymi.

26. Wy pak ne tak/ ale kdož wětſſý geſt mezy wámi/ budiž yako menſſý: A kdož prwnij geſt/ budiž iako ſlužebnijk

Lecz ći wy nie ták/ owſſem ktory ieſt miedzy wámi náwiętſſym/ ten niech będzie namnieyſſim/ á ktory ieſt przednieyſſym/ niech będzie iáko ten co ſłuży.

27. Nebo kdo wětſſý geſt/ tenli kterýž ſedij, čili ten kterýž ſlaužij? wſſak ten kterýž ſedij: Ale yá mezy wámi gſem yako ten kterýž ſlaužij.

Abowiem ktoż ieſt więtſſy? tenli co śiedzi/ czy ten co ſłuży? Izali nie then ktory śiedzi? Aleć iem ia ieſt w pośrzodku was iáko ten co ſłuży/

כב

28 אַנְתּוּן אֶנּוּן דְּכַתַּרְתּוּן לְוָתִי בְּנֶסְיוֹנַי׃

Hor Voi ſete quelli che hauete perſeuerato con eſſome ne le mie tentationi.

29 וְאֶנָא מְשַׁתְוֵדֶא אֶנָא לְכוּן אַיְךְ דְּאֶשְׁתַּוְדִי לִי אָבִי מַלְכוּתָא׃

Et io diſpongo il regno à Voi, come mio Padre l'ha diſpoſto à me.

30 דְּתֵאכְלוּן וְתֶשְׁתּוּן עַל פָּתוּרָא • דְּמַלְכוּתָא דִּילִי וְתֵתְבוּן עַל כּוּרְסָוָתָא נְתַדּוּנוּן תְּרֵי־עֲסַר שַׁבְטָא דִּיסְרָיֵל׃

Accioche Voi mangiate e beuiate à la mia tauola nel regno mio: e ſediate ſopra i ſeggij, à giudicar le dodici tribu d'Iſrael:

31 וְאֶמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן שֶׁמְעוֹן הָא סָטָנָא שָׁאֵל דְּנֶעְרוּבְכוּן אַיְךְ דַּלְחַטָּא׃

Diſſe ancora il Signore, Simon, Simone, ecco, ſatana V'ha domandati per criuellarui come il grano.

32 וְאֶנָא בְּעִית עֲלָיךְ דְּלָא תֶחְסַר הַימָנוּתָךְ וְאַף אַנְתְּ בְּזַבְן אֶתְפְּנַי וְשַׁרַר לַאחַיךְ׃

Ma io ho pregato per te, accioche la tua fede non manchi. Tu ancora quando ſarai conuertito, conferma i tuoi fratelli.

33 שֶׁמְעוֹן דֵּין אֶמַר לֵהּ מָרִי עַמָּךְ מְטַיַּב אֶנָא וַלְבֵית אֲסִירֵא וַלְמוּתָא׃

Et egli li diſſe, Signore, io ſono apparecchiato à Venir con teco & in prigione, & à la morte.

34 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אָמַר אֶנָא לָךְ שֶׁמְעוֹן דְּלָא נְקַרֵא תַּרְנָגְלָא יַומָנָא עַד־מָא דִּתְלָת זַבְנִין תְּכַפּוּר דְּלָא יָדַע אַנְתְּ לִי׃

Ma IESV diſſe, Pietro, io ti dico, che il gallo non cantara hoggi, prima che tu non habbi tre Volte negato di conoſcermi.

כב

28 וְאַתֶּם הוּם הַמְעוֹדְדִים עִמִּי בְּמַסּוֹתַי׃

Empero voſotros ſoys losque aueys permanecido conmigo en mis tentaciones:

29 וַאֲנִי אָשִׂים לָכֶם כַּאֲשֶׁר שָׂם אָבִי אֶת־מַמְלָכָה׃

Yo pues os ordeno el Reyno como mi padre melo ordenó à mi,

30 אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל־שֻׁלְחָנִי בְּמַלְכוּתִי וְתֵשְׁבוּ עַל־כִּסְאוֹת וְתִשְׁפְּטוּ אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

Paraque comays, y beuays en mi meſa en mi Reyno: y hos aſſenteys ſobre thronos juzgando à los doze tribus de Iſrael.

31 וַיֹּאמֶר אָדוֹן שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן הִנֵּה הַשָּׂטָן בִּקֵּשׁ לְהָנִיף אֶתְכֶם כְּמוֹ אֶת הַחִטָּה׃

Dixo tambien el Sennor, Simon, Simon, heàqui que Satanas os ha pedido para çarandàros como à trigo:

32 וַאֲנִי הִתְחַנַּנְתִּי עָלֶיךָ אֲשֶׁר לֹא תֶאְפַּס אֱמוּנָתֶךָ וְאַתָּה אִם תָּשׁוּב קוֹמֵם אֶת אַחֶיךָ׃

Mas yo he rogado por ti que tu fe no fálte: y tu buelue alguna vez y confirma à tus hermanos.

33 וְהוּא אָמַר לוֹ אֲדֹנָי עָתִיד אֲנִי לָבוֹא עִמְּךָ גַּם בַּמַּטָּרָה גַּם בַּמָּוֶת׃

Y el le dixo, Sennor aparejado eſtoy a yr contigo y à carcel, y à muerte.

34 וְהוּא אָמַר אוֹמֵר אֲנִי לְךָ כֵּיפָה לֹא יִקְרָא הַיּוֹם תַּרְנְגֹל בְּטֶרֶם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֵשׁ כִּי לֹא תֵדָעֵנִי׃

Y el dixo, Pedro, digote que el gallo no darà oy boz antes que tu niegues tres vezes que me conoces.

κβ΄.

28. Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

Or eſtes-vous ceux qui auez perſeuere auec moi en mes tentations.

29. Κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν.

Parquoi ie vous diſpoſe le royaume comme mon Pere le m'a diſpoſé.

30. Ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Afin que vous mangiez & beuüiez à ma table en mon royaume, & que vous ſoyez aſſis ſur thrones, iugeans les douze lignees d'Iſrael.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.

Auſſi le Seigneur dit, Simon, Simõ, voi-ci, Satan a demandé inſtamment à vous cribler comme le blé,

32. Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

Mais i'ai prié pour toi, que ta foy ne defaille point toi donc, quand quelque fois tu ſeras conuerti, conferme tes freres.

33. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

Et il lui dit, Seigneur, ie ſuis tout preſt d'aller auec toi, & en priſon, & à la mort.

34. Ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

Mais Ieſus dit, Pierre, ie te di, que le coq ne chantera point auiord'hui, que premierement tu ne renies par trois fois de m'auoir cognu.

S. LVCAS.	S. Lucas.	S. Lukaſs.
CAP. XXII.	Das XXII. Capitel.	Kapitola XXII.
28. Vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis. And ye are they which haue continued with me in my tentations.	28. Ihr aber ſeyts/ die jhr beharret habt bey mir/ in meinen Anfechtungen. Och i ere de/ ſom ere bleffue varafftige hoſſ mig/ i mine friſtelſer/	28. A wy gſte kteřijž gſte zůſtali ſemnau w mých pokuſſenijch. A wy ieſtheśćie ktorzyśćie trwáli przy mnie w pokuſách moich.
29. Et ego diſpono vobis, ſicut dipoſuit mihi pater meus, regnum. Therefore I appoint vnto you a kingdom/ as my Father hath appointed to me.	29. Vnd ich wil euch das Reich beſcheiden/ wie mir mein Vater beſcheiden hát. Oc ieg vil beſkicke eder Riget/ ſom min Fader beſkickede mig.	29. A yák wám zpuoſobugi yakož mi zpuoſobil Otec můg Králowſtwij. A przeto iáko mi odkazał oćiec moy kroleſtwo/ ták ia też wam odkázuie.
30. Vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël. That ye may eat/ and drinke at my table in my kingdome/ and ſit on ſeates/ and iudge the twelue tribes of Iſrael.	30. Daß jhr eſſen vnnd trincken ſolt über meinem Tiſch in meinem Reich/ vnd ſitzen auff Stůlen/ vnnd richten die zwölff Geſchlecht Iſrael. At i ſkulle æde oc dricke offuer mit Bord i mit Rige/ oc ſide paa Stole/ oc Dømme de tolff Iſraels ſlecter.	30. Abyſſte gedli a pili za Stolem mým w Králowſtwij mém/ a ſeděli na Stolicých/ ſaudijce dwanáctero Pokolenij Izrahelſké. Abyśćie iedli y pili ná ſtole mym w kroleſtwie mym/ y śiedźieli ná ſtolicách ſadząc dwoienaśćie pokolenie Izráelſkie.
31. Ait autem Dominus, Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum. And the Lorde ſaid/ Simon/ Simon/ behold/ Satan hath deſired you/ to winow you/ as wheat.	31. Der HERR aber ſprach: Simon/ Simon/ Sihe/ der Sathanas hat euer begert/ daß er euch möchte ſichten/ wie den Weitzen. Oc HERREN ſagde/ Simón/ Simon/ Satanas begerede eder/ at hand maate ſicte eder/ lige ſom huede.	31. Y řekl PAN: Sſimone/ Sſimone/ hle ďábel wyproſyl wás/ aby třijbil wás yako Pſſenicy: Zátym też rzekł Pan/ Symon/ Symon/ oto ßátan pożadał pilnie áby was odwiewał iáko pßenicę.
32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos. But I haue prayed for thee/ that thy faith faile not: therefore when thou art conuerted/ ſtrengthen thy brethren.	32. Ich aber hab für dich gebeten/ daß dein Glaube nicht auffhöre/ vnd wenn du der mal eines dich bekehreſt/ ſo ſtercke deine Brůder. Men ieg bad for dig/ at din Tro ſkal icke afflade/ oc naar du omuender dig en gong/ da ſtyrcke dine Brødre.	32. Ale yák gſem proſyl za tebe/ aby nezahynula wijra twá/ A ty někdy obrátě ſe/ potwrzůg bratřij twých. Alem ia prośił zá tobą áby nie vſtáłá wiárá twa/ á przetoż y ty niekiedy náwroćiwßy ſię/ potwierdzay brácia twa.
33. Qui dixit ei, Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire. And he ſaid vnto him/ Lord/ I am ready to go with thee into priſon/ and to death.	33. Er ſprach aber zu jm: HERR/ ich bin bereit mit dir ins Gefengniß vnd in den Tod zu gehen. Da ſagde hand til hannem/ HERRE/ ieg er bered at gaa med dig i Fengſel oc i Døden.	33. Kterýžto řekl gemu: PANE/ hotow gſem s tebau do Zaláře y na Smrt gijti. Tedy on rzekł/ Pánie z tobą ieſtem gotow idź y do więzienia y ná śmierć.
34. Et ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. But he ſaide/ I tell thee/ Peter/ the cocke ſhall not crowe this day/ before thou haſt thriſe denied that thou kneweſt me.	34. Er aber ſprach: Petre/ ich ſage dir/ der Han wirdt heute nicht krehen/ ehe denn du dreymal verleugnet haſt/ daß du mich kenneſt. Da ſagde hand/ Peder/ Jeg ſiger dig/ Hanen ſkal icke gale i dag/ før end du haffuer nectet tre gonge/ at du kender mig.	34. A on řekl: Prawijm tobě Petře/ nezazpijwá dnes Kohaut až prwé třikrát zapřijſs/ že neznáſs mne. Lecz mu on powiedźiał/ Pietrze powiedam ći/ nie zápoię dźiś kur áż ſię trzy kroć zaprzyß że mie nie znaß.

כב

35 וַאֲמַר לְהוֹן כַּד שַׁדַּרְתְּכוֹן דְּלָא כִּיסָא וְלָא תַּרְמָלָא וּמְסָנֵא לְמָא חֲסַר לְכוֹן מֶדֶּם אָמְרִין לֵהּ וְלָא מֶדֶּם׃

Poi diſſe à tutti loro, Quando io v'ho mandati ſenza borſa, e ſenza taſca, e ſenza ſcarpe, euui egli mancata coſa alcuna? Et eſſi diſſero, Niente.

36 אֲמַר לְהוֹן מֶן הָשָׁא מַן דְּאִית לֵהּ כִּיסָא נִסַּב וְהָכַנָּא אַף תַּרְמָלָא וּמַן דְּלַית לֵהּ סַיְפָא יַזְבֶּן נַחְתֵּהּ וְיִזְבֶּן לֵהּ סַיְפָא׃

Diſſe dunque loro, Ma hora chi ha borſa, la toglia, e ſimilmente la taſca: e chi non n'ha venda la ſua veſta, e compri vn coltello.

37 אֲמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר דְּאַף הָדָא דַּכְתִיבָא וָלֵא דְּתֶתְמַלֵּא בִּי דְּעַם עָוָלֵא אֶתְמְנֵא כֻּלְהוֹן גֵּיר דְּעַלַי אֶשְׁתַּלַּם׃

Perche io vi dico, che ancor queſto che è ſcritto biſogna che s'adempia in me, cioè, Et è ſtato computato tra gl'iniqui: percioche tutte le coſe che ſono dette di me, hanno fine.

38 וְהֶנּוּן אָמְרִין לֵהּ מָרַן הָא הָרְכָא אִית תַּרְתֵּין סַיְפִין אֲמַר לְהוֹן סָפְקָן׃

Et eſſi diſſero, Signore, ecco qui due coltelli. Et egli diſſe loro, Baſta.

39 וּנְפַק וֶאזַל אַיְךְ דְּמַעְדֵּד הֲוָא לְטוּרָא דְּבֵית זַיְתֵא וֶאזַלוּ בָּתְרֵהּ וְאַף תַּלְמִידוֹהי׃

Poi vſci fuore, & andoſſene, ſecondo il ſuo coſtume, al monte de gli Oliui: e i ſuoi diſcepoli ancora il ſeguitarono.

40 וְכַד מְטִי לְהוּכְתָּא אֲמַר לְהוֹן צַלּוּ דְּלָא תֶעְלוּן לְנֶסְיוֹנָא׃

E come fu arriuato al luogo, diſſe loro, Pregate di non entrar in tentatione.

41 וְהוּ פְּרַק מֶנְּהוֹן אַיְךְ מַשְׁדָא כֵּאפָא וְסָם בּוּרְכָא וּמְצַלֵּא הֲוָא׃

E diſcoſtoſſi da loro quaſi vn tiro di pietra, e inginocchiatoſi pregaua.

כ ב

35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי אֶתְכֶם בְּלִי כִיס בְּלִי צִקְלוֹן וּבְלִי נְעָלִים הֶחָסֵר לָכֶם מְאוּמָה וַיֹּאמְרוּ אֵין מְאוּמָה׃

Y à ellos dixo, Quando os embié ſin bolſa y ſin alforia, y ſin çapatos, faltóhos algo? y ellos dixeron, Nada.

36 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲבָל עַתָּה אֲשֶׁר לוֹ כִיס יִקָּחֶנּוּ וּכְמוֹ כֵן צִקְלוֹן וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ יִמְכֹּר אֶת־בִּגְדוֹ וְיִקְנֶה חָרֶב׃

Y dixoles, Pues aora el que tiene bolſa, tomela: y tambien el alforia: y el que no tiene, venda ſu capa y compre eſpada.

37 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי עוֹדֶנּוּ זֶה הַנִּכְתָּב יִצְטָרֵךְ לְכַלּוֹת בִּי זֶה הוּא וְאֶת־פּוֹשְׁעִים נִמְנָה כִּי כֻלָּם אֲשֶׁר נִכְתְּבוּ עָלַי סוֹף לָמוֹ׃

Porque os digo, que aun es meneſter que ſe cumpla en mi aquello que eſtá eſcripto, Y con los malos fue contado. porque lo que eſta eſcripto de mi ſu cumplimento tiene.

38 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֲדֹנֵינוּ הִנֵּה שְׁתֵּי חֲרָבוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶם שַׁדָּי׃

Entonces ellos dixeron, Sennor, heaqui dos eſpadas ay aqui. Y el les dixo, Baſta.

39 וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ כְּדַרְכּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו גַּם תַּלְמִידָיו׃

Y ſaliendo fueſe, como ſolia, àl monte de las Oliuas: y ſus Diſcipulos tambien lo ſiguieron.

40 וּבִהְיוֹתוֹ עַל־הַמָּקוֹם אָמַר לָהֶם הִתְפַּלְּלוּ פֶּן־תָּבוֹאוּ בְּמַסָּה׃

Y como llegó à aquel lugar, dixoles, Orad que no entreys en tentacion.

41 וְהוּא סָר מֵהֶם כִּמְטַחֲוֵי־אֶבֶן וַיִּכְרַע עַל־בִּרְכָּיו וַיִּתְפַּלֵּל׃

Y el ſe apartô de ellos como vn tiro de piedrá: y pueſto de rodillas, orô:

κβ'.

35. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδενός.

Puis il leur dit, Quand ie vous ai enuoyés ſans bourſe, ſans malette, & ſans ſouliers, auez-vous eu faute de quelque choſe? Et ils reſpondirent, De rien.

36. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω. ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

Et il leur dit, Mais maintenant qui a vne bourſe, la prene: & qui a vne malette ſemblablement: & qui n'en a point, vende ſa robbe, & achete vne eſpee.

37. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

Car ie vous di, qu'il faut que ceci auſſi qui eſt eſcrit, ſoit accópli en moi, aſſauoir, Et il a eſté mis au rang des iniques. Car certainement les choſes qui ſont dites de moi, s'en vont eſtre accóplies.

38. Οἱ δὲ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι.

Et ils dirent, Seigneur, voici deux eſpees. Et il leur dit, C'eſt aſſez.

39. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Puis il ſe partit, & s'en alla ſelon ſa couſtume au mont des Oliuiers: & ſes diſciples auſſi le ſuiuirent.

40. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

Et quand il fut venu au lieu, il leur dit, Priez que vous n'entriez en tentation.

41. Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο.

Adonc il ſe retira loin d'eux enuiron vn ieċt de pierre, & s'agenouillant prioit.

CAP. XXII.

35. Et dixit eis, Quando miſi vos ſine ſacculo & pera, & calceamentis : nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil.

And he ſaid vnto them / When I ſent you without bagge / and ſcrip / and ſhoes / lacked ye any thing? And they ſaid / Nothing.

36. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.

Then he ſaid to them / But nowe he that hath a bagge / let him take it / and likewiſe a ſcrip: and he that hath none / let him ſell his coate / and buy a ſworde.

37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.

For I ſay vnto you / that yet yͤ ſame which is written / muſt be perfourmed in me / Euen with the wicked was he numbred : for douteles thoſe thinges which are written of mee / haue an ende.

38. At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladii hîc. At ille dixit eis, Satis eſt.

And they ſaide / Lorde / beholde / here are two ſwerdes. And he ſaid vnto them / It is ynough.

39. Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinē in montem olivarum. Secuti ſunt autem illum & diſcipuli.

And he came out / & went (as he was wont) to the mount of Oliues: and his diſciples alſo followed him.

40. Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

And when he came to the place / he ſaid to them / Pray / leſt ye enter into tentation.

41. Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: & poſitis genibus, orabat.

And he gate him ſelfe from them / about a ſtones caſt / & kneeled downe / and prayed.

Das XXII. Capitel.

35. Vnd er ſprach zu jhnen: So offt ich euch geſandt habe ohn Beutel / ohn Taſchen / vnd ohn Schuch / habt jhr auch mangel gehabt? Sie ſprachen: Nie keinen.

Oc hand ſagde til dem / Saa offte ieg vdſende eder vden Pung / vden Taſke / oc vden Sko / fattedis eder oc noget? De ſagde / Inted.

36. Da ſprach er zu jnen: Aber nun / wer einen Beutel hat / der neme jhn / deſſelbigen gleichen auch die Taſchen / Wer aber nicht hat / verkauffe ſein Kleid / vnd kauffe ein Schwerdt.

Da ſagde hand til dem / Men nu / huo ſom haffuer en Pung / hand tage hannem / lige ocſaa Taſken / Oc huo ſom icke haffuer / hand ſælle ſin Klæd / oc kæbe it Suerd.

37. Denn ich ſage euch / Es muß noch das auch vollendet werden an mir / das geſchrieben ſtehet / Er iſt vnter die übelthäter gerechnet. Denn was von mir geſchrieben iſt / das hat ein Ende.

Thi ieg ſiger eder / Der ſkal end oc det fuldkommis met mig / ſom ſtaar ſcreffuit / Hand er regnet iblant Miſdedere. Thi det ſom er ſcreffuit om mig / haffuer en ende.

38. Sie ſprachen aber: HERR / ſihe / hie ſind zwey Schwerdt. Er aber ſprach zu jhnen: Es iſt gnug.

Oc de ſagde / HERRE / See / her ere thu Suerd. Da ſagde hand til dem / det er nock.

39. Vnd er gieng hinauß nach ſeiner gewonheit an den Oelberg. Es folgeten jhm aber ſeine Jünger nach an denſelbigen ort.

Oc hand gick henvd effter ſin Seduane til Oliebierget. Oc hans Diſciple fulde hannem effter til den ſamme Sted.

40. Vnd als er dahin kam / ſprach er zu jhnen: Betet auff daß jhr nicht in Anfechtung fallet.

Oc der hand kom did / ſagde hand til dem / Beder / paa det i ſkulle icke falde i friſtelſe.

41. Vnd er reiß ſich von jhnen bey einem Steinwurff / vnd kniet nider / betet.

Oc hand ſled ſig fra dem ved it Stenſkaſt / och falt paa knæ / bad.

Kapitola XXII.

35. Tehdy řekl gim: Když gſem wás poſýlal bez pytlijka / a bez moſſny / a bez obuwij / zdali gſte w čem nedoſtatek měli? A oni řekli / W ničemž.

Zátym rzekl do nich / Ná ten czás gdym was poſylal bez mießká / bez ſumek / y bez trzewików / Zali wam cze go nie doſtawálo? Tedy rzekli / Nic.

36. Tehdy řekl gim: Ale nynij kdo má pytlijk / wezmi / také y moſſnu: a kdož nemá / proday Sukni ſwau / a kup ſobě Meč.

A ták im powiedzial / Teraz ći iuż ieſli kto ma mießek / niechże go weźmie / tákże y ſumki / á krome ma / niech przeda plaßcz ſwoy y kupi miecz.

37. Neb prawijm wám / že geſſtě to což geſt pſáno / muſý ſe naplniti na mně / A žes neſſlechetnými počten geſt. Neb zagiſtě ty wěcy kteréž gſau o mně / konec magij.

Abowiemći wam powiedam / Jeßcze potrzebá áby ſie we mnie wypelnilo ono piſmo: Y policzon ieſt miedzy zlośniki. boć ty rzeczy co o mnie ſa ná piſáne / koniec ſwoy maia.

28. Tehdy oni řekli: PANE / hle dwa Meče teď. A on řekl gim / doſtiť geſt.

Thedy oni rzekli / Pánie oto tu dwá miecze / A on im powiedzial Doſyć ieſt.

39. A wyſſed podlé obyčege / ſſel na horu Oliwetſkau / a ſſli za nim y včedlnijcy.

Y wyßedßy táko byl zwykl / ßedl ná gore oliwna / á zá nim też ßli zwolennicy iego.

40. A když přiſſel na mijſto / řekl gim: Modlte ſe / abyſſte neweſſli w pokuſſenij:

A gdy przyßedl ná ono mieyſce rzekl im / Modlcież ſie ábyſcie nie przyßli w pokußenie.

41. A ſám wzdálil ſe od nich / yakoby mohl kamenem dohoditi / a poklekw na kolena modlil ſe.

On thedy odßedl od nich táko by mogl rzucić kámieniem / á klęknawßy ná kolána modlil ſie.

כב

42 וַאמַר אַבָּא אִן צָבֵא
אַנְתְּ יַעְבְרַנִי כָּסָא הָנָא
בְּרַם לָא צֶבְיָנִי אֶלָּא דִילָךְ
יֶהְוֵא׃

Dicendo, Padre, ſe tu vuoi, transferiſci da me queſto calice: nondimeno non ſi faccia gia la mia volonta, ma la tua.

43 וְאִתְחְזִי לֵהּ מַלְאַכָא
מֶן שְׁמַיָּא דַּמְחַיֵּל לֵהּ׃

Et apparueli vn Angelo dal cielo, che lo confortaua.

44 וְכַד הָוָא בַּדְחַלְתָא
תְּכִיבָאִית מְצַלֵּא הָוָא
וַהְוָת דּוּעְתֵהּ אַיְךְ שֶׁלַּתָא
דַּדְמָא וְנָפֵל עַל אַרְעָא׃

Et egli eſſendo venuto in angoſcia, oraua piu lungamente, e il ſuo ſudore diuenne come gocciole di ſangue che ſcorreuano in terra.

45 וְקָם מֶן צְלוֹתֵהּ וְאֶתָא
לְוָת תַּלְמִידַוְהִי וְאַשְׁכַּח
אֶנּוּן כַּד דָּמְכִין מֶן
עָקְתָא׃

Leuatoſi poi da l'oratione, e venuto à i ſuoi diſcepoli, gli trouo addormentati per la triſtezza.

46 וֶאמַר לְהוֹן מָנָא
דָּמְכִין אַנְתּוּן קוּמוּ וְצַלַּו
דְּלָא תֶעֱלוּן לְנֶסְיוֹנָא׃

E diſſe loro, Perche dormite voi? leuatiui ſu, & orate, accioche voi non entriate in tentatione.

47 וְעַד הָו מְמַלֵּל הָא
כֶּנְשָׁא וְהָו דְּמֶתְקְרֵא
יְהוּדָא חַד מֶן תְּרֵעְסַר
אָתֵא קְדָמַיְהוּן וְקָרֵב לְוָת
יֵשׁוּעַ וְנַשְּׁקֵהּ (הָדָא גֵּיר
אָתָא יְהַב הָוָא לְהוֹן
דְּאַיְנָא דְּנָשֵׁק אֲנָא הָוְיוּ׃)

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco vna turba, e quello che ſi chiamaua Giuda, vno de dodici, andaua loro innanzi: & accoſtoſſi à IESV per baciarlo. (Percioche haueua dato loro il ſegno, dicendo, Quello che io bacciarò, eſſo es.)

48 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ יְהוּדָא
בְּנוּשְׁקָתָא מְשַׁלֵּם אַנְתְּ
לַבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

E IESV li diſſe, Giuda, col bacio tradiſci il Figliuol de l'huomo?

כב

42 לֵאמֹר אָבִי אִם תִּרְצֶה
לְהַעֲבִיר אֶת־הַכּוֹס הַזֶּה מֵעָלָי
אַךְ לֹא רְצוֹנִי כִּי־אִם רְצוֹנְךָ
תִּהְיֶה׃

Diziendo, Padre, ſi quieres, paſſa eſte vaſo de mi. empero no ſe haga mi voluntad, mas la tuya.

43 וַיֵּרָאֶה אֵלָיו מַלְאַךְ מִשָּׁמַיִם
מַבְלִיג אוֹתוֹ׃

Y apparecióle vn Angel del cielo esforcandolo.

44 וּבִהְיוֹתוֹ בִּדְאָגָה הִתְפַּלֵּל
לָנֶצַח וַתְּהִי זֵעָתוֹ כְּמוֹ רְסִיסֵי־
דָם הַיּוֹרְדִים עַל־הָאָרֶץ׃

Y pueſto en agonia, oraua mas intenſamente: y fue ſu ſudor como gotas de ſangre que decendian haſta tierra.

45 וַיָּקָם מִתְּפִלָּה וַיָּבוֹא אֶל־
הַתַּלְמִידִים וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים
מִתּוּגָה׃

Y comoſe leuantó de la oracion, y vino à ſus Diſcipulos, hallólos durmiendo de triſteza.

46 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה תִּישְׁנוּ קוּמוּ
וְהִתְפַּלְּלוּ פֶּן תָּבוֹאוּ בְּמַסָּה׃

Y dixoles, Que dormis? Leuantaos, y orad que no entreys en tentacion.

47 עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה הֶהָמוֹן
וְהַנִּקְרָא יְהוּדָה אֶחָד מִשְּׁנֵים
עָשָׂר הִקְדִּים אוֹתָם וַיִּקְרַב אֶל־
יֵשׁוּעַ וַיִּנַשְּׁקֵהוּ (כִּי אֶת־הָאוֹת
הַזֶּה נָתַן לָהֶם אֲשֶׁר אֶשָּׁקֶנּוּ זֶה
הוּא׃)

Eſtando aun hablando el, heaqui la companna, y elque ſe llamaua Iudas, vno de los Doze, yua delante deellos: y llegóſe à Ieſus para beſarlo.
(Les auia dado ſennal, diziendo, Al que yo beſare áquel es.)

48 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ יְהוּדָה בִּנְשִׁיקָה
תִמְסֹר אֶת־בֶּן־הָאָדָם׃

Entonces Ieſus le dixo, Iudas, con beſo entregcs al Hijo del hombre?

κβ′.

42. Λέγων πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ᾽ ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.

Diſant, Pere, ſi tu voulois tranſporter ceſte coupe arrieré de moi: toutefois que ma volonté ne ſoit point faite, mais la tiene.

43. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

Et vn Ange s'apparut du ciel à lui, le fortifiant.

44. Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.

Et lui eſtant en agonie, prioit plus inſtamment: & ſa ſueur deuint comme grumeaux de ſang decoulans en terre.

45. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης.

Puis s'eſtant leué de ſa priere, il vint vers ſes diſciples, leſquels il trouua dormans de triſteſſe.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

Et leur dit, Pourquoi dormez-vous? leuez-vous, & priez, que vous n'entriez en tentation.

47. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτῶν, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. (τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι.)

Et comme il parloit encore, voici, vne troupe, & celui qui ſe nommoit Iudas, l'vn des douze, vint deuant eux, & s'approcha de Ieſus pour le baiſer: (Leur auoit donné vn ſignal, diſant, Celui que ie baiſerai, c'eſt lui.)

48. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

Mais Ieſus lui dit, Iudas, trahis-tu le Fils de l'homme par vn baiſer?

CAP. XXII.

42. Dicẽs, Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

Saying/ Father/ if thou wilt/ take away this cup from me: neuertheleſſe/ not my will/ but thine be done.

43. Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum.

And there appeared an Angell vnto him from heauen/ comforting him.

44. Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã.

But being in an agonie/ he prayed more earneſtly: and his ſweat was like droppes of blood/ trickeling downe to the ground.

45. Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia.

And he roſe vp from prayer/ & came to his diſciples/ & found them ſleeping for heauines.

46. Et ait illis, Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

And he ſaid vnto them/ Why ſleepe yee? riſe and pray/ leſt ye enter into tentation.

47. Adhuc eo loquente, ecce turba, & qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquavit Ieſu, ut oſcularetur eum. (Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt.)

And while he yet ſpake/ beholde a company/ and he that was called Judas one of the twelue/ went before them/ and came neere vnto Jeſus to kiſſe him. (And had giuen them a token/ ſaying/ Whoſoeuer J ſhall kiſſe/ that is he.)

48. Ieſus autem dixit illi, Iuda, oſculo filium hominis tradis?

And Jeſus ſaid vnto him/ Judas/ betrayeſt thou the Sonne of man with a kiſſe?

Das XXII. Capitel.

42. Vnnd ſprach: Vatter/ wilt du/ ſo nimb dieſen Kelch von mir/ doch nicht mein/ ſondern dein Wille geſchehe.

Oc ſagde/ Fader vilt du/ da tag denne Kalck fra mig/ Dog ſke icke min/ men din vilie.

43. Es erſchein jhm aber ein Engel vom Himmel/ vnd ſterckt jhn.

Da obenbaredis en Engel aff Himmelen/ oc ſtyrckede hannem.

44. Vnnd es kam/ daß er mit dem Tode rang/ vnnd betet hefftiger. Es ward aber ſein Schweiß wie Blutstropffen/ die fielen auff die Erden.

Ock det kom/ at hand ſtridde met Døden/ oc bad inderlige. Da bleff hans ſued ſom Blodsdraaber/ de fulde paa Jorden.

45. Vnd er ſtund auff von dem Gebet/ vnd kam zu ſeinen Jůngern/ vnd fand ſie ſchlaffend fůr traurigkeit.

Oc hand ſtod op aff Bønen/ oc kom til ſine Diſciple/ oc fand den ſoffuendis aff bedrøffuelſe.

46. Vnnd ſprach zu jhnen: Was ſchlaffet jhr? Stehet auff vnnd betet/ auff daß jhr nicht inn Anfechtung fallet

Oc hand ſagde til dem/ Hui ſoffue i? Staar op oc beder/ at i ſkulle icke falde i friſtelſe.

47. Da er aber noch redet/ Sihe/ die ſchar/ vnd einer von den zwölffen/ genant Juda/ gieng fůr jhnen her/ vnd nahet ſich zu Jeſu/ jhn zu kůſſen. (Den er hatte jhnen ein Zeichen gegeben/ vnd geſagt: Welchen ich kůſſen werde der iſts)

Oc der hand end nu talede/ See/ Skaren/ oc en aff de Tolff/ ſom hed Judas/ gick faare dem/ oc holt ſig til Jheſum/ at kyſſe hannem. (Oc de hand giffuit dem it Tegen oc ſagd/ Huilcken ſom ieg kyſſer/ den er det.)

48. Jeſus aber ſprach zu jm: Juda/ verrătheſt du des Menſchen Sohn mit einem Kuß?

Da ſagde Jheſus til hanne/ Juda forraader du Menniſkens Søn met en Kyſſ.

Kapitola XXII.

42. Řka: Otče chceſſli přenes Kalich tento odemne. Ale wſſak nemá wůle/ ale twá bud.

Mowiac/ Oycze ieſliż chceß przenieś odemnie ten kubek/ á wßakoż nie wola moiá/ lecz ſie twa niechay ſtánie.

43. Y vkázal ſe gemu Angel s Nebe poſyluge ho.

Vkazał ſie mu thedy Anioł z niebá pośiłáiac go.

44. A včinkn gſa w odporu těla s duchem/ děle ſe modlil. Y včinkn geſt pot geho yako krůpě Krwe tekaucý na Zemi.

Ale bedac w vtrapieniu złożony/ tym pilniey ſie modlił/ á pot iego był iáko krople krwie pádáiace ná ziemię/

45. A když wſtal od Modlitby/ a přiſſel k Včedlnijkuom ſwým/ nalezl ge ani ſpij/ pro zámutek:

A gdy wſtał od modlitwy/ przyßedł do ſwych zwolennikow/ y nálazł ie ſpiace przed fráſunkiem.

46. Y řekl gim: Proč ſpijte? wſtaňte a modlte ſe/ abyſſte neweſſli w pokuſſenij.

Y rzekł do nich/ Przeczże ſpićie? Wſthańciež á modlćie ſie/ byśćie nie przyßli ná pokußenie.

47. A když on geſſtě mluwil/ ay Záſtup/ a ten kterýž ſlaul Gidáſs geden ze Dwanácti ſſel před nimi/ a přiblijžil ſe k Gežijſſowi aby gey polijbil. (A dal gim znamenij/ řka/ kohožkoli polijbijm/ ten geſt)

Tego gdy ießcze domawiał/ oto wielkość ludzi y ten ktorego zwano Judaß ieden ze dwunáſcie przed nimi ßedł/ á przyſtąpił ſie ku Jezuſowi áby go pocáłował. (A dał im był znák/ mowiac/ kogobych ia całował tenći ieſt)

48. Tehdy řekl gemu Gežijſs: Gidáſſy/ polijbenjm Syna Człowěka zrazugeſs?

Rzekł mu Jezus/ Judaßu pocáłowániem zdradzaß ſyná człowiecze?

כב

49 כַּד חֲזַו הָיו אִילֵין ד
דְּעַמֵּהּ מֶדֶם דַּהֲוָא אָמְרִין
לֵהּ מָרַן נְמַחֵא אֶנוּן
בְּסַיְפָּא׃

Allora quei che gli erano intorno, vedendo quel che doueua essere, li dissero, Signore, percoteremo noi col coltello?

50 וּמְחָא חַד מֶנְּהוֹן
לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְנַסְבָהּ
אֶדְנֵהּ דְּיַמִּינָא׃

Et vno di loro ferì il seruitore del principal Sacerdote, e taglioll'i l'orecchia destra.

51 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר כַּדוּ
עַד——מָא לְהָדָא וְקַרֶב
לְאֶדְנֵהּ דְּהָו דְּבַלַּע וְאַסְיֵהּ׃

Ma IESV rispondendo, disse, Lassate insin qui. E toccando l'orecchia di colui, lo risanò.

52 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְהָנוּן
דְּאֶתוֹ עֲלָוְהִי רַבַּי כָּהֲנָא
וְקַשִּׁישֵׁא וְרַבַּי חֵילָא
דְּהַיְכְּלָא אַיךְ דְּעַל לֶסְטָיָא
נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפָּא
וּבְחוּטְרֵא דְּתֶתְחֲדוּנָנִי׃

Poi disse IESV à quelli che erano venuti à lui, cioè à i principali Sacerdoti, & à i gouernatori del tempio, & à i Vecchij, Voi sete venuti come ad vn ladrone con spade e lancie.

53 כֻּל־יוֹם עַמְכוֹן הֲוִית
בְּהַיְכְּלָא וְלָא אוֹשֶׁטְתּוּן
עֲלַי אַיְדַיָּא אֶלָּא הָדָא הִי
שָׁעַתְכוֹן וְשׁוּלְטָנָא ——
דַּחֲשׁוּכָא׃

Quando io era ogni dì con voi nel tempio, non distendeste mai le mani sopra di me, ma questa è l'hora vostra, e la potestà de le tenebre.

54 וְאַחַדוּ אִתְיוּהִי ל
לְבַיְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא ו
וְשִׁמְעוֹן אָתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ
מֶן רוּחְקָא׃

Hor essi hauendolo preso, il menoron via, e condusserlo ne la casa del principal Sacerdote, i Pietro lo seguitaua di lontano.

כב

49 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר
עִמּוֹ אֵת אֲשֶׁר תֵּעָשֶׂנָּה אָמְרוּ
לוֹ אֲדֹנָי אִם נַכֶּה בֶּחָרֶב׃

Y viendo los que estauan con el lo que auia de ser, dixeronle, Sennor, heriremos à cuchillo.

50 וְאֶחָד מֵהֶם הִכָּה אֶת־עֶבֶד
כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיְקַץ אֶת אָזְנוֹ
הַיְמָנִית׃

Y vno de ellos hirió à vn sieruo del principe de los Sacerdotes, y quitóle la oreja derecha.

51 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַנִּיחוּ עַד
הֵנָּה וַיִּגַּע בְּאָזְנוֹ וַיִּרְפָּא אוֹתוֹ׃

Entonces respondiendo Iesus, dixo, Dexad hasta aqui. y tocando su oreja, sanólo.

52 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל־שָׂרֵי
הַכֹּהֲנִים וְאֶל שָׂרֵי מֵאָה פְּקוּדֵי
הַחַיִל סְגָנֵי הַהֵיכָל וּזְקֵנִים כְּמוֹ
אֶל־הַפָּרִיץ יְצָאתֶם אֵלַי
בַּחֲרָבוֹת וּבָעֵצִים׃

Y Iesus dixo à los que àuian venido à él de los principes de los Sacerdotes, y de los Magistrados del Templo, y de los Ancianos, Como à ladron aueys salido con espadas y con bastones.

53 כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיִיתִי
עִמָּכֶם בַּהֵיכָל וְלֹא שְׁלַחְתֶּם
אֶת־יְדֵיכֶם בִּי אֲבָל זֹאת הִיא
הָעֵת וְשִׁלְטוֹן הַחֹשֶׁךְ׃

Auiendo estado con vosotros cada dia enel Templo, no estendistes las manos en mi. mas esta es vestra hora, y la potestad de las tinieblas.

54 וַיֹּאחֲזוּהוּ וַיּוֹלִיכוּ וַיּוֹלִיכֻהוּ
בְּבֵית כֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֵיפָה בָּא
אַהֲרָיו אַחֲרֵיהֶם׃

Y prendiendolo, truxeronlo, Y metieronlo en cása del principe de los Sacerdotes. Y Pedro lo seguia de lexos.

κβʹ.

49. Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ.

Alors ceux qui estoyent autour de lui, voyans ce qui s'en alloit aduenir, lui dirent Seigneur, fraperons-nous de l'espee?

50. Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.

Et vn certain d'entr'eux frapa le seruïteur du souuerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille droite.

51. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.

Mais Iesus prenant la parole, dit, Laissez les faire iusques ïci. Et ayant touché l'oreille d'icelui, le guerit.

52. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

Puis Iesus dit aux principaux Sacrificateurs, & aux capitaines du temple, & aux Anciens qui estoyent venus contre lui, Estes-vous sortis comme apres vn brigand auec espees & bastõs?

53. Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

Comme ainsi soit que i'aie esté iournellement au temple auec vous, vous n'auez point estendu les mains sur moi: mais c'est ici vostre heure & la puissance des tenebres.

54. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.

Adonc ils l'empoignerent, & l'emmenerent, & le firent entrer en la maison du Souuerain Sacrificateur. Or Pierre suiuoit de loin.

CAP. XXII.

49. Videntes autem hi qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, ſi percutimus in gladio?

Now when they which were about him / ſawe what would followe / they ſaid vnto him / Lord / ſhall we ſmite with ſworde?

50. Et percuſſit unus ex illis ſervum principis ſacerdotum: & amputavit auriculam eius dextram.

And one of them ſmote a ſeruaunt of the hie Prieſt / and ſtrake of his right eare.

51. Reſpondens autem Ieſus, ait, Sinite uſque huc. Et cùm tetigiſſet auriculam eius, ſanavit eum.

Then Jeſus anſwered / and ſaid / Suffer them thus farre: and he touched his eare / and healed him.

52. Dixit autem Ieſus ad eos qui venerant ad ſe, principes ſacerdotum & magiſtratus templi, & ſeniores, Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus?

Then Jeſus ſaid vnto the hie Prieſts / and captaines of the Temple / and the Elders which where come to him / Be ye come out as vnto a thiefe with ſwordes and ſtaues?

53. Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me, ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

When I was daily with you in the Temple / ye ſtretched not forth the handes againſt me: but this is your very houre / and the power of darkenes.

54. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis ſacerdotum: Petrus verò ſequebatur à longè.

Then tooke they him / ad ledde him / and brought him to the hie Prieſtes houſe. And Peter folowed afarre of.

Das XXII. Capitel.

49. Da aber ſahen die vmb jhn waren / was da werden wolte / ſprachen ſie zu jhm: HERR / ſollen wir mit dem Schwerdt darein ſchlagen?

Oc der de ſaae / ſom vaare omkring hannem / huad der vilde ſke / ſagde de til hannem, HERRE / ſkulle wi ſla til met Suerd?

50. Vnd einer auß jhnen ſchlug des Hohenprieſters Knecht / vnd hieb jm ſein recht Ohr ab.

Oc en aff dem / ſlo den ypperſte Preſtis Suend / och hug hans høyre Øre aff hannem.

51. Jeſus aber antworttet / vnnd ſprach: Laſſet ſie doch ſo ferne machen. Vnd er rühret ſein Ohr an / vnd heilet jhn.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde / Lader dem dog gøre ſaa longt. Oc hand rørde ved hans Øre / oc lægte hannem.

52. Jeſus aber ſprach zu den Hohenprieſtern vnd Hauptleuten des Tempels / vnd den Elteſten / die über jhn kom̃en waren: Jhr ſeyt als zu einem Mörder mit Schwerdten vnnd mit Stangen außgegangen.

Da ſagde Jheſus til de Ypperſte Preſter oc Høffuitzmendene for Tempelen / oc de Eldſte ſom vaare komne til hannem / J ere vdgongne ſom til en Røffuere met Suerd oc Stenger.

53. Jch bin täglich bey euch im Tempel geweſen / vñ jr habt keine Hand an mich gelegt / Aber diß iſt euer Stunde / vnd die Macht der Finſterniß.

Jeg vaar daglige hoſſ eder i Tempelen / oc i lagde icke en haand paa mig. Men dette er eders time / oc mørckens mact.

54. Sie griffen jhn aber / vnd führeten jhn / vnnd brachten jhn in des Hohenprieſters Hauß / Petrus aber folgete von ferne.

Da grebe de hannem / och førde hannem / och ledde hannem i den ypperſte Preſtis huſſ. Och Peder fulde longt effter.

Kapitola XXII.

49. Tehdy widauce ti kteřijž při něm byli co bylo budaucýho / řekli: PAne / budemelibijti mečem?

A widzac ći ktorzy przy nim byli co ſie dziać miáło / rzekli do niego / Pánie mamyli byc mieczem?

50. Y vdeřil geden z nich ſlužebnijka Knijžete Kněžſkého / a vťal vcho geho prawé.

Tedy niektory z nich vderzyl ſluge Kſiaz[illegible]cia kápláńſkiego / y vcial mu vcho práwe.

51. Tehdy odpowěděw Gežijſs / řekl: Nechtež až potud. A když ſe dotekl vcha ge / vzdrawil gey.

Ale Jezus odpowiedziawſzy / rzekl / Zániechaycież ná ten czás / y tknawſzy vchá iego / vzdrowil go.

52. Y řekl Gežijſs k těm kteřijž byli přiſſli k němu Knijžatům Kněžſkým a Zprawcym Chrámu / a k Starſſým: Jako k Lotru wyſſli gſte s Meči a s Kygmi?

Záthym rzekl Jezus do onych Kſiazat Kápláńſkich y Przełożonych Kośćiołá / y do ſtárſzych ktorzy byli k niemu przyſzli / Wyſzliśćie iáko ná zboyce z mieczmi y z kiymi?

53. Geſſto na každý den býwal gſem s wámi w Chrámu / a newztáhli gſte rukau na mne: Ale tatoť geſt hodina waſſe / a moc temnoſtij.

Gdy żem vſtáwicznie bywal z wámi w kośćiele á nie śćiagneliśćie rak ná mie / Ale thá oto ieſt oná godziná wáſzá / y moc ćiemnośći.

54. Tehdy yawſſe gey wedli ho / a vwedli do Domu Knijžete Kněžſkého. Petř pak ſſel za nim zdaleka.

Wiedli go tedy poimawſzy / y przyprowádźili go w dom nawyżſzego kápláná / á Piotr zá nim ſzedl z daleká.

כב

55 אַוְחֶדוּ דֵּין נוּרָא מְצַעַת דַּרְתָּא וְיָתְבִין הֲווּ חֶדְרָיְהּ וְיָתֵב אַף הָו ש שְׁמְעוֹן בַּיְנָתְהוֹן׃

Et hauendo eſſi acceſo del fuoco nel mezo de la corte,& eſſendoſi poſti à ſedere inſieme. Pietro ſi poſe à ſeder nel mezo di loro.

56 וַחְזָתֵהּ עֲלַיְמְתָא חֲדָא דְּיָתֵב לְוָת נוּרָא וְחָרַת בֵּהּ וְאֶמְרַת אַף הָנָא עַמֵּהּ הֲוָא׃

E Vedendolo Vna ſeruente ſedere al fuoco, riguardato ch'ella l'hebbe fiſſamente, diſſe, Coſtui ancora era con eſſolui.

57 הָו דֵּין כְּפַר וְאֶמַר אַנְתְּתָא לָא יָדַע אֶנָא לֵהּ׃

Et egli lo rinegò, dicendo, Donna, io non lo conoſco.

58 וּבָתַר קְלִיל חֲזָיְהִי א אַחֲרִנָא וְאֶמַר לֵהּ אַף אַנְתְּ מֶנְהוֹן אַנְתְּ כֵּאפָא דֵּין אֱמַר לָא הֲוִית׃

E poco di poi Vn altro hauendolo Veduto, diſſe, Tu ancora ſei di quelli. Ma Pietro diſſe: Huomo, io non ſon gia.

59 וּבָתַר שָׁעָא חֲדָא אַחֲרִנָא מְתַחְרֵא הֲוָא וְאָמַר שַׁרִירָאִית אַף הָנָא עַמֵּהּ הֲוָא אַף גְּלִילָיָא הָו גֵּיר׃

Poi per iſpatio quaſi d'Vn'hora, Vn certo altro affermaua dicendo, In Verita coſtui ancora era con eſſo: imperoch'egli è Galileo.

60 אֱמַר כֵּאפָא גַּבְרָא לָא יָדַע אֶנָא מָנָא אָמַר אַנְתְּ וּמֶחְדָא כַּד הָו מְמַלֵּל קְרָא תַּרְנְגָלָא׃

E Pietro diſſe: Huomo, io non ſo quel che tu dici. E ſubbito, mentre ch'egli ancor parlaua, il gallo canto.

61 וְאֶתְפְּנִי יֵשׁוּע וְחָר בְּכֵאפָא וְאֶתְדְּכַר שֶׁמְעוֹן מֶלְּתֵהּ דְּמָרַן דְּאֶמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדָם דְּנִקְרֵא תַּרְנְגָלָא תְּכַפּוּר בִּי תְּלָת זַבְנִין׃

Et il Signore riuoltatoſi, riguardo Pietro. Allor Pietro ſi ricordo de la parola del Signore, com'egli li haueua detto, Prima che il gallo canti, tu mi negarai tre Volte.

כב

55 וּבְבַעֲרָם אֶת־הָאֵשׁ בְּתוֹךְ הֶחָצֵר וּבְשִׁבְתָּם מִסָּבִיב וַיֵּשֶׁב כֵּיפָה גַּם הוּא בְּתוֹכָם׃

Y áuiendo encendido fuego en medio de la ſala, y ſentandoſe todos alderredor-ſentoſe tambien Petro entre ellos.

56 וַתֵּרֶא אוֹתוֹ אָמָה אַחַת בְּשִׁבְתּוֹ אֶל־הָאוֹר וַתַּבִּיטֶנּוּ לֵאמֹר וְזֶה הוּא עִמּוֹ הָיָה׃

Y como vna criada lo vido que eſtaua ſentado àl fuego, pueſtos los ojos enel, dixo, Y eſte con el era.

57 וְהוּא כִחֲשׁוֹ לֵאמֹר הָאִשָּׁה לֹא יְדַעְתִּיו׃

Entonces el lo nego, diziendo, Muger no lo conozco.

58 וְאַחַר מְעַט רוֹאֶה אוֹתוֹ אַחֵר לֵאמֹר וְאַתָּה מֵהֶם הוֹוֶה וְכֵיפָה אָמַר הָאָדָם לֹא הוֹוֶה אָנֹכִי׃

Y vn poco deſpues viendolo otro, dixo, Y tu de ellos eras. y pedro dixo, Hombre, no ſoy.

59 וְאַחַר שָׁעָה אַחַת אַחֵר פְּלֹמוֹנִי הֵעִיד לֵאמֹר בֶּאֱמֶת זֶה עִמּוֹ הָיָה וְגַם הַגְּלִילִי הוּא׃

Y como vna hora paſſada, otro affirmaua diziendo, Verdaderamente tambien eſte era con el: porque es Galileo.

60 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה לֹא יָדַעְתִּי מָה תְּדַבֵּר וּפִתְאֹם בְּעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וַיִּקְרָא תַרְנְגֹל׃

Y Pedro dize, Hombre no ſe que te dizes. Y luego, eſtando aun el hablando, el gallo cantó.

61 וַיִּפֶן אֲדֹנָי וַיַּבִּיט אֶת־כֵּיפָה וַיִּזְכֹּר כֵּיפָה אֶת דְּבַר אֲדֹנָי אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלָיו כִּי בְּטֶרֶם יִקְרָא תַרְנְגֹל תְּכַחֲשֵׁנִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃

Entonces buelto el Sennor, miro à Pedro: y Pedro ſe acordó de la palabra del Sennor, como le auio dicho. Antes que el gallo dé boz me negaràs tres vezes.

κβ'.

55. Ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et ayans allumé du feu au milieu de la cour, & s'eſtans aſsis enſemble, Pierre auſsi s'aſsit au milieu d'eux.

56. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.

Et vne chambriere le voyant aſsis aupres du feu, & ayant l'œil fiché ſur lui, dit Ceſtui-ci auſsi eſtoit auec lui.

57. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.

Mais il le renia, diſant, Femme, ie ne le cognoi point.

58. Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

Et vn peu aprés vn autre le voyant, dit, Tu es auſsi de ceux la. Mais Pierre dit, O homme, non ſuis.

59. Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν. καὶ γὰρ γαλιλαῖός ἐστιν.

Et enuiron l'eſpace d'vne heure apres, quelque autre affermoit, pour vrai ceſtui ci auſsi eſtoit auec lui: car il eſt Galileen.

60. Εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ.

Et Pierre dit, O homme, ie ne ſai que tu dis. Et a l'inſtant, comme il parloit encore, le coq chanta.

61. Καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Et le Seigneur ſe retournant, regarda Pierre, & Pierre ſe ramenteut la parole du Seigneur, comme il auoit dit, deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois.

CAP. XXII.

55. Accenſo autem igne in medio atrii, & circunſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

And when they had kindled a fyre in ẏ middes of the hall, & were ſet downe together / Peter alſo ſate downe among them.

56. Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, & cum fuiſſet intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

And a certaine maide beheldehim as he ſate by the fyre / and hauing looked on him / ſaid / This man was alſo with him.

57. At ille negavit eum, dicens, Mulier, non novi illum.

But he denied him / ſaying / Woman / I know him not.

58. Et poſt puſillum alius videns eum, Et tu de illis es. Petrus verò ait, O homo, non ſum.

And after a litle while / another man ſaw him / and ſaide / Thou art alſo of them. But Peter ſaid / Man / I am not.

59. Et intervallo facto, quaſi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat, nam & Galilæus eſt.

And about the ſpace of an houre after / a certaine other affirmed / ſaying / Verely euen this man was with him: for he is alſo a Galilean.

60. Et ait Petrus, Homo, neſcio quid dicis. Et continuò, adhuc illo loquente, cantavit gallus.

And Peter ſaid / Man / I know not what thou ſayeſt. And immediately while he yet ſpake / the cocke crewe.

61. Et converſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, Quia priùs quam gallus cantet, ter me negabis.

Then the Lorde turned backe / and looked vpon Peter: and Peter remembred the worde of the Lorde / how he had ſaide vnto him / Before the cocke crowe / thou ſhalt denie me thriſe.

Das XXII. Capitel.

55. Da zündeten ſie ein fewer an mitten im Pallaſt / vnnd ſatzten ſich zuſammen / vnnd Petrus ſatzte ſich vnter ſie.

Da tende de en Ild op mit i Sallen / oc ſette ſig til ſammen / Oc Peder ſette ſig iblant dem.

56. Da ſahe jhn ein Magd ſitzen bey dem Liecht / vnd ſahe eben auff jn / vnd ſprach zu jm: Diſer war auch mit jhm.

Da ſaa en Pige hannem ſide ved Liuſet / oc ſtirrede paa hannem / oc ſagde til haunem / Denne vaar oc met hannem.

57. Er aber verleugnet jhn / vnnd ſprach: Weib / ich kenne ſein nicht.

Da nectede hand / oc ſagde / Quinde / ieg kender hannem icke.

58. Vnd vber eine kleine weile ſahe jhn ein ander / vnd ſprach: Du biſt auch der einer. Petrus aber ſprach: Menſch ich bins nicht.

Oc en liden ſtund der effter / ſaa en anden hannem / oc ſagde / Du eſt oc en aff dem. Peder ſagde / Menniſke / ieg er icke.

59. Vnd vber eine weile / bey einer ſtunde / bekrefftigets ein ander / vnnd ſprach: Waarlich / diſer war auch mit jm / denn er iſt ein Galileer.

Oc noget der effter / ved en ſtund / ſtadfeſte en anden det / oc ſagde / Sandelige / Denne vaar oc met hannem / thi hand er en Galileer.

60. Petrus aber ſprach: Menſch / ich weiß nicht was du ſageſt. Vnd als bald / da er noch redet / krehet der Han.

Men Peder ſagde / Menniſke / ieg ved icke huad du ſiger. Oc ſtrax / der hand end talede / gol Hanen.

61. Vnd der HERR wandte ſich / vnd ſahe Petrum an. Vnd Petrus gedacht an des HERREN wort / als er zu jm geſaget hatte: Ehe denn der Hane krehet / wirſt du mich dreymal verläugnen.

Oc HERREN vende ſig / oc ſaa paa Peter. Oc Peder tenckte paa HERRENS ord / ſom hand ſagde til hannem / Før end Hanen gal / ſkalt du forſuerie mig tre gonge.

Kapitola XXII.

55. A když zanijtili oheň v proſtřed Sýně / poſadili ſe woukol / ſedl Petr mezy nimi.

A roſpaliwſzy ogień w poſrzod dworu / śiedli ſpołu / gdźieteż y Piotr śiadł miedzy nimi.

56. Kteréhožto když vzřela gedna Děwečka an ſedij v ohně / a naň byla pohleděla / řekla: Y tento byl s nim.

Tám gdy go vyźrzáłá niektora ſłużebnicá v ogniá śiedzącego / pilnie ſię mu przypátruiąc / rzekłá / Y thenci z nim był.

57. A on zapřel ho / řka: Ženo / neznám ho.

Ale ſię go on záprzał / mowiąc / Niewiáſto nie zanmći go.

58. A po malé chwijli giný vzřew gey / řekl: Y ty z nich gſy. Ale Petr řekl: O člowěče / negſem.

Pothym małuczko vyźrzawſzy go drugi / rzekł / Y ty ieſteś z onych? Ale Piotr rzekł / Człowiecze nie ieſtem.

59. A po chwijli / yako po gedné hodině / giný zagiſté potwrzowal / řka: Giſtě y tento s nim byl / neb y Galileyſký geſt.

A gdy było iakoby w godźinie / tedy drugi z nich twierdźił thák / mowiąc / Záprawdę y ten z nim był / bo ieſt y Galileyczyk.

60. Y řekl Petr: Cžlowěče / newijm co práwijš. A hned když on geſſtě mluwil / Kohaut zazpijwal.

Ale Piotr powiedźiał / Człowiecze / áni wiem co mowiſz / y náthychmiaſt poki ieſzcze tego domawiał / zápiał kur.

61. A obrátiw ſe PAN / pohleděl na Petra. Y rozpomenul ſe Petr na ſlowo PANě / yakž byl gemu řekl / Že prwé než Kohaut zazpijwa / třikrát mne zapřijš.

Tedy Pan obrociwſzy ſię weyzrał ná Piotrá / á roſpomniał Piotr ná ſłowo Páńſkie iáko mu był powiedźiał / iż przed thym niż kur miał zápiáć / trzy kroć ſię mnie záprzyſz.

כא

62 וּנְפַק לְבַר שֶׁמְעוּן ב
בְּכָא מְרִירָאִית׃

Per il che Pietro Vscitosene fuore, pianse amaramente.

63 וְגַבְרֵא דַּאֲחִידִין הֲווֹ
לְיֵשׁוּעַ מְבַזְּחִין הֲווֹ בֵּהּ
וּמְחַפִּין הֲווֹ לֵהּ׃

Hor quelli huomini che teneuano IESV, lo scherniuano, e batteuanlo.

64 וּמְחַיִן הֲווֹ לֵהּ עַל
אַפּוֹהִי וְאָמְרִין אֶתְנַבָּא
מַנוּ מְחָךְ׃

Et hauendolo Velato, gli percoteuano la faccia, e domandauangli, dicendo, Indouina, chi è quello che t'ha battuto?

65 וְאַחְרָנְיָתָא סַגִּיאָתָא
מְגַדְּפִין הֲווֹ וְאָמְרִין
עֲלוֹהִי׃

E molte altre cose diceuano contra di lui, ingiuriandolo con male parole.

65 וְכַד נְגַהּ אֶתְכַּנַּשׁוּ
קַשִּׁישָׁא וְרַבַּי כָּהֲנָא וְסָפְרֵא
וְאַסְּקוּהִי לְבֵית כְּנוּשְׁתְּהוֹן׃

Come poi fu Venuto il giorno, i Vecchij del popolo, e i principali Sacerdoti, e li Scribi si raunorono insieme, e menoronlo ne la loro risidentia.

67 וְאָמְרִין לֵהּ אֶן אַנְתְּ הוּ
מְשִׁיחָא אֱמַר לַן אֱמַר
לְהוֹן אֶן אֶמַר לְכוֹן לָא
תְהַיְמְנוּנָנִי׃

Dicendo, Sei tu Christo? dicelo. Et egli disse loro, Se io Ve lo dirò, Voi non lo crederete.

68 וְאֶן אֶשְׁאַלְכוֹן לָא
מְפַנִּין אַנְתּוּן לִי פִּתְגָמָא
אוֹ שָׁרֵין אַנְתּוּן לִי׃

E se ancor io Vi domandarò, Voi non mi risponderete, ne mi lassarete andare.

69 מִן הָשָׁא נֶהְוֵא בְּרֵהּ
דְּאֲנָשָׁא יָתֵב מִן יַמִּינָא
דְּחַיְלָא דַּאלָהָא׃

Da hora innanzi il Figliuol de l'huomo sarà a sedere a la destra de la Virtù di Dio.

כב

62 וְכֵיפָה יָצָא לַחוּץ וַיֵּבְךְּ
בִּמְרִירוּת׃

Y ſaliendo fuera Pedro, llorò amargamente.

63 וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אָחֲזוּ אֶת־
יֵשׁוּעַ הֱלִיצוּהוּ מַכִּים בַּפָּנִים׃

Y todos los hombres que tenian à Ieſus burlauan del hiriendo lo.

64 וַיְחַפּוּהוּ וַיַּכּוּ אֶת־פָּנָיו
וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ לֵאמֹר הִנָּבֵא מִי הוּא
אֲשֶׁר מַכֶּה אוֹתָךְ׃

Y cubriendolo herian ſu roſtro, y preguntauanle diziendo, Propheriza quien es el que te hirió.

65 וְגִדּוּפוֹת אֲחֵרוֹת רַבּוֹת
אָמְרוּ אֵלָיו׃

Y dezian otras muchas coſas injuriandolo.

66 וַיְהִי־בֹקֶר וַיִּקָּהֲלוּ זִקְנֵי
הָעָם וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים
וַיּוֹלִיכוּהוּ בַּעֲדָתָם׃

Y como fue de dia, juntaronſe los Ancianos del Pueblo, y los Principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas, y truxeronlo à ſu concilio.

67 לֵאמֹר אִם אַתָּ הַמָּשִׁיחַ
אֱמֹר לָנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם
אֹמַר לָכֶם לֹא תַאֲמִינוּ׃

Diziendo, Eres tu el Chriſto? dinoslo. Y dixoles, Si os lo dixere, no creereys:

68 וְאִם אֶשְׁאַל לֹא תַעֲנוּ לִי
וְלֹא תִפְטְרוּ׃

Y tambien ſi os preguntare, nome reſpondereys, ni me ſoltareys.

69 מֵעַתָּה יְהִי בֶן־הָאָדָם יוֹשֵׁב
מִימִין גְּבוּרַת אֱלֹהִים׃

Mas deſde aora el Hijo del hombre ſe aſſentarà à la dieſtra de la potencia de Dios.

κβ'.

62. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ Πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς.

Adonc Pierre eſtant ſorti dehors, pleura amerement.

63. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.

Or ceux qui tenoyent Ieſus, ſe mocquoyent de lui, & le frapoyent.

64. Καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες. προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

Et l'ayant bandé lui donnoyent des coups ſur la face: & l'interroguoyent, diſans, Prophetize qui eſt celui qui t'a frapé.

65. Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Et diſoyent pluſieurs autres choſes contre lui, en l'outrageant de paroles.

66. Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον ἑαυτῶν.

Quand le iour fut venu, les Anciens du peuple, & les principaux Sacrificateurs, & les Scribes s'aſſemblerent, & l'emmenerent dedans le conſeil.

67. Λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε.

Et lui dirent, Si tu es le Chriſt, di le nous. Et il leur reſpondit, Si ie le vous di, vous ne le croirez point.

68. Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.

Que ſi auſsi ie vous interrogue, vous ne me reſpondrez point, ni ne me laiſſerez aller.

69. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

Deſormais le Fils de l'homme ſera aſsis à la dextre de la vertu de Dieu.

CAP. XXII.

62. Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.

And Peter went out/ and wept bitterly.

63. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

And the men that held Jeſus/ mocked him/and ſtrooke him.

64. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem eius: & interrogabant eum, dicentes, Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit?

And when they had blindfolded him/ they ſmote him on the face/& aſked him/ ſaying/ Propheſie who it is that ſmote thee.

65. Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

And many other thinges blaſphemiouſly ſpake they againſt him.

66. Et ut factus eſt dies, convenerunt ſeniores plebis & principes ſacerdotum & Scribæ, & adduxerunt illum in conſilium ſuum.

And aſſoone as it was day/ the Elders of the people/ and the hie Prieſtes and the Scribes came together/ and ledde him into their Counſell.

67. Dicentes, Si tu es Chriſtus dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non credetis mihi.

Saying/ Art thou the Chriſt? tell vs. And he ſaid vnto them/ If I tell you/ye will not beleeue it.

68. Si autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

And if alſo I aſke you/ ye wil not anſwere me/nor let me goe.

69. Ex hoc autem erit filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

Hereafter ſhall the Sonne of man ſit at the right hand of the power of God.

Das XXII. Capitel.

62 Vnd Petrus gieng hinauß/ vnd weinet bitterlich.

Oc Peder gick hen vd/oc græd bitterlige.

63. Die Männer aber/ die Jeſum hielten/ verſpotteten jn/vnd ſchlugen jhn.

Men de Mend/ſom hulde Jheſum/ beſpaattede hannem oc ſloge hannem.

64. Verdeckten jhn/vnd ſchlugen jn ins Angeſichte/ vnd fragten jhn/vnd ſprachen: Weiſſage/ wer iſts/ der dich ſchlug?

Skiulte hannem/ oc ſloge hannem i Anſictet/ oc ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Spaa/ huo er den/ ſom dig ſlo?

65. Vnd vil andere läſterungen ſagten ſie wider jn.

Oc megen anden Beſpaattelſe ſagde de mod hannem.

66. Vnd als es tag ward/ ſammleten ſich die Elteſten des Volcks/ die Hohenprieſter vnd Schrifftgelerten/ vnd führeten jhn hinauff für jhren Raht.

Oc der det bleff dag/ forſamlede Folckenis Eldſte ſig/ de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc førde hannem hen op faar deris Raad.

67. Vnd ſprachen: Biſtu Chriſtus? ſage es vns. Er ſprach aber zu jhnen: Sage ichs euch/ ſo glaubet jrs nicht.

Oc ſagde. Eſt du Chriſtus/ſig oſſ det. Oc hand ſagde til dem/Siger ieg eder det/ da tro i det icke.

68. Frage ich aber/ ſo antworttet jr nicht/vnd laſſet mich doch nicht loß.

Men atſpør ieg eder/ da ſuare i icke/ oc lade mig dog icke løſſ.

69. Darumb von nun an wirdt des Menſchen Son ſitzen zur rechten hand der krafft Gottes.

Der faare/ nu her effter ſkal Menniſkens Søn ſide hoſſ Gudz krafftis høyre Haand.

Kapitola XXII.

62 Y wyſſed Petr wen/ plakal hořce.

R wyſzedſzy Piotr precz/gorzko płákał.

63 Mužij pak ti kteřijž drželi ho/poſmijwali ſe gemu tepauce.

Ci tedy ktorzy ſpołu trzymáli Jezuſá/ná grawáli go biiąc go.

64 A zakrywáli ho/ a bili twář geho/a tázali ho řkauce: Háday kdo geſt kterýž tebe vdeřil?

A záſłoniwſzy go/bili oblicze iego/pytáiąc go á mowiąc/Gadayże kto ieſt ten ktory cię vderzył?

65 Y giné mnohé wěcy rauhagijce ſe mluwili proti němu.

R wiele inych rzeczy ſromocąc go mowili nań.

66. A když byl den/ ſeſſli ſe Starſſý Lidu á Knijžata Kněžſká/a Včitelé/ a wedli ho do Radyſwé.

Potym gdy dzień náſtał zeſzli ſie ſtárſzy z ludu/y Kſiążętá kápłáńſkie/y Doktorowie/á przywiedli go przed zgromádzenie ſwe.

67. Řkauce: Gſyli ty Kryſtus/ powěz nám? Y řekl gim: Powijmli/ neuwěřijte mi:

Mowiąc/ Powiedzże nam ieſliżeś ty ieſt Kryſtus. Ale on powiedział/ Chociażcibych ia wam y powiedział/ thedy wy żadnym ſpoſobem wierzyć nie będziecie.

68. A pakli wás otijži/ neodpowijte/ani propuſtijte.

A ieſlibych też was ocz pytał/ żadnym ſpoſobem mi nie odpowiecie/ani mie opuſćicie.

69. Ale potom bude to/že Syn Czlowěka ſedne na Prawicy mocy Božij?

A thák od tegoć czáſu będzie Syn człowieczy ſiedział na práwicy mocy Bożey.

כב

70 אָמְרִין דֵּין כֻּלְּהוֹן אַנְתְּ
הוּ הָכִיל בְּרֵהּ דַּאלָהָא
אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַנְתּוּן
אָמְרִין אַנְתּוּן דְּאֶנָא אֶנָא׃

Allor tutti diſſero, Tu ſei dunque il Figliuol di Dio? Et egli diſſe loro, Voi dite che io ſono.

71 אָמְרִין מָנָא תוּב
מִתְבְּעֵין לַן סָהֲדֵא הֲנַן גֵּיר
שְׁמַעַן מִן פּוּמֵהּ׃

Et eſſi diſſero, Che habbiam noi piu biſogno di teſtimonianza? quando che noi medeſimi l'habbiamo vdito da la ſua bocca.

כג

1 וְקָמוּ כֻּלְּהוֹן כְּנוּשְׁהוֹן ו
וַאַיְתִיוּהִי לְוָת פִּילַטוֹס׃

E coſi leuataſi ſu tutta la moltitudine dieſſi, lo menorono à Pilato.

2 וְשָׁרִיו אֲכָלִין קַרְצוֹהִי
וְאָמְרִין לְהָנָא אַשְׁכַּחְן
דַּמְטַעֵא עַמַּן וְכָלֵא דְּכֶסֶף
רִישָׁא לְקֵסַר לְנֵתַל
וְאָמַר עַל נַפְשֵׁהּ דַּמַלְכָּא
הוּ מְשִׁיחָא׃

Eincominciorono ad accuſarlo, dicendo, Noi habiam trouato che coſtui ſouuerte la gente, e proibiſce il dare i tributi à Ceſare, dicendo ſe eſſer Chriſto Re.

3 פִּילַטוֹס דֵּין שַׁאֲלֵהּ וְאָמַר
לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא ד
דִּיהוּדָיֵא אָמַר לֵהּ אַנְתְּ
אָמַרְתְּ׃

Allor Pilato lo domandò, dicendo, Sei tu il Re de Giudei? Egli riſpondendoli, diſſe, Tu lo dici.

4 וְאָמַר פִּילַטוֹס לְרַבַּי
כָּהֲנֵא וְלַכְנֵשָׁא אֶנָא מֶדֶם
עֶלְּתָא לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא עַל
גַּבְרָא הָנָא׃

E Pilato diſſe à i principali Sacerdoti, & à le turbe, Io non trouo colpa veruna in queſt'huomo.

כב

70 וַיֹּאמְרוּ כֻלָּם וְאַתְּ אַתְּ הוֹוֶה
בֶּן־הָאֱלֹהִים וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם
אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי אֲנִי הוֹוֶה׃

Y dixeron todos, Luego tu hijo eres de Dios? Y el les dixo, Voſotros lo dezis que yo ſoy.

71 וְהֵמָּה אָמְרוּ מַה עוֹד נִצְטָרֵךְ
עֵדוּת כִּי אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ מִפִּיו׃

Entonces ellos dixeron, Que mas teſtimonio deſſeamos? porque noſótros lo auemos oydo de ſu boca.

כג

1 וַיָּקָם כָּל־קְהָלָם וַיּוֹלִיכוּהוּ
אֶל־פִּילָטוּס׃

Leuantandoſe entonces toda lá multitud deellos, lleuaronlo á Pilato.

2 וַיָּחֵלּוּ לְהַלְשִׁין אוֹתוֹ לֵאמוֹר
אֶת־זֶה מָצָאנוּ כִּי מַתְעֶה אֶת־
הַגּוֹי וְכֹלֵא לָתֵת אֶת־מַס לְקֵיסָר
לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי מָשִׁיחַ
הַמֶּלֶךְ הוּא׃

Y cómençaron à acuſarlo, diziendo, A eſte auemos hallado que peruierte nueſtra nacion, y que veda dar tributo à Ceſar, diziendo, que el es Chriſto.el Rey.

3 וּפִילָטוּס שָׁאַל לוֹ לֵאמֹר
הַאַתְּ הוֹוֶה מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וְהוּא
עָנָה וְאָמַר לוֹ אַתְּ אוֹמֵר׃

Entonces Pilato le preguntó, diziendo, Eres tu el Rey de los Iudios? Y reſpondiendole el, dixo, Tu lo dizes.

4 פִּילָטוּס אָמַר אֶל־שָׂרֵי
הַכֹּהֲנִים וְאֶל הַקָּהָל אֵינֶנִּי מוֹצֵא
אוֹדוֹת בֶּאֱנוֹשׁ הַזֶּה׃

Y Pilato dixo à los Principes de los Sacerdotes, y á las compannas, Ninguna culpa hallo en eſte hombre.

κβ΄.

70. Εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

Lors il dirent tous, Es-tu donc le Fils de Dieu? Il leur dit, Vous le dites vous-meſmes, que ie le ſuis.

71. Οἱ δὲ εἶπον, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Lors ils dirent, Qu'auons-nous beſoin encores de teſmoignage? car nous meſmes l'auons ouï de ſa bouche.

ΚΕΦΑΛ. κγ΄.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον.

Puis apres toute la multitude d'iceux ſe leua, & le mena à Pilate.

2. Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

Et ſe prindrent à l'accuſer, diſans, Nous auons trouué ceſtui-ci ſubuertiſſant la nation, & defendant de bailler le tribut à Ceſar, & ſe diſant eſtre Chriſt le Roy.

3. Ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, σὺ λέγεις.

Lors Pilate l'interrogua, diſant, Es-tu le roy des Iuifs? Lui reſpondant dit, Tu le dis.

4. Ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.

Et Pilate dit aux principaux Sacrificateurs & aux troupes, Ie ne trouue aucun crime en ceſt homme ici.

CAP. XXII.

70. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego ſum.

Then ſaide they all/ Art thou then the Sonne of God? And he ſaide to them/ Ye ſay that I am.

71. At illi dixerunt, Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore eius.

Then ſaid thee/ What neede we any further witnes? for we our ſelues haue heard it of his owne mouth.

CAP. XXIII.

ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

Then the whole multitude of them aroſe/ and led him vnto Pilate.

2. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes, Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.

And then began to accuſe him/ ſaying/ We haue found this man peruerting the people/ and forbidding to paye tribute to Ceſar/ ſaying/ That he is Chriſt a King.

3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpondens ait, Tu dicis.

And Pilate aſked him/ ſaying/ Art thou the King of the Iewes? And he anſwered him/ and ſaid/ Thou ſaieſt it.

4. Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

Then ſaid Pilate to the hie Prieſtes/ and to the people/ I finde no fault in this man.

Das XXII. Capitel.

70. Da ſprachen ſie alle: Biſt du denn Gottes Son? Er ſprach zu jhnen: Jhr ſagets/ denn ich bins.

Da ſagde de alle/ Eſt du da Gudz Søn? Hand ſagde til dem/ J ſige det/ thi ieg er.

71. Sie aber ſprachen: Was dörffen wir weiter Zeugniß? Wir habens ſelbs gehöret auß ſeinem Munde.

Da ſagde de/ Huad haffue wi lenger vidnisbyrd behoff? wi haffue ſelff hørt det aff hans Mund.

Das XXIII. Capitel.

Vnd der gantze hauff ſtund auff/ vnd führeten jhn für Pilatum.

OC den gantſke Hob ſtod op/ oc førde hannem faar Pilatum.

2. Vnd fiengen an jhn zuverklagen/ vnd ſprachen (Diſen finden wir/ daß er das Volck abwendet/ vnd verbeut den Schoß dem Keiſer zugeben/ vnd ſpricht: Er ſey Chriſtus ein König.

Oc de begynte at klage paa hannem/ oc ſagde/ Denne finde wi/ at hand affuender Folcket/ oc forbinder at giffue Keyſeren Skat/ Oc ſiger/ Hand er Chriſtus en Konge.

3. Pilatus aber fraget jhn/ vnnd ſprach: Biſt du der Jüden König? Er antwortet jn vnd ſprach: Du ſageſts.

Da ſpurde Pilatus hannem at/ oc ſagde/ Eſt du Jøde Konge? Hand ſuarede hannem/ oc ſagde/ Du ſiger det.

4. Pilatus ſprach zu den Hohenprieſtern vnnd zum Volck? Jch finde keine vrſach an diſem Menſchen.

Pilatus ſagde til de Ypperſte Preſter oc til Folcket/ Jeg finder ingen Sag met dette Menniſke.

Kapitola XXII.

70. Y řekli wſſyckni: Tehdy ty gſy Syn Božij? Kterýžto řekl: Wy prawijte/ že yá gſem.

Zátymże oni rzekli/ A wżeceś ty ieſt Syn Boży? A on rzekl do nich/ Wy powiedacie żem ieſt.

71. A oni řekli: Což geſſtě potřebugeme ſwědectwij? Nebo ſami gſme ſlyſſeli z vſt geho?

Oni tedy rzekli/ Y cóż ießcze potrzebuiem świadectwa? otoſmy iuż ſámi ſlyßeli z vſt iego.

Kapitola XXIII.

TEhdy powſtawſſy wſſeckno množſtwij gich/ wedli gey k Pilátowi.

TEdy wſtawßy wßythká oná wielkość/ wiodlá go do Pilatá.

2. A počali naň žalowati/ řkauce: Tohoto gſme nalezli an přewracý Národ náſs/ a bránij Daně dáwati Cýſaři/ a prawij ſe býti Kryſtem Králem.

Y poczeli naň ſkárżyć mowiąc Otochmy ználezli iż then wzburzá lud/ á nie káże dáń dáwáć Ceſárzowi/ powiedáiąc że on ieſt Kryſthus Krol.

3. Tehdy o Pilát otázal ho/ řka: Ty li gſy Král židowſký? A on odpowěděw/ řekl: Ty prawijſs.

Y pytał go Pylat/ mowiąc/ A tyżeś ieſt on Krol Żydowſki? náco mu on odpowiedziáwßy/ rzekl/ Ty powiedáß.

4. Y řekl Pilát k Knijžatům Kněžſkým a k Záſtupům: Žádně nenalězám winy na tomto Cžlowěku.

A thák Pilat rzekl do Kſiażat y do ludu poſpolitego/ Zadnego ia przewi neenia nie nayduie w tym czlowieku.

כג

5 הֶנּוּן דֵּין מַעְצִין הֲווּ וְאָמְרִין דְּשַׁגְּשֵׁהּ לְעַמַּן כַּד מַלֵּף בְּכֻלָּהּ יְהוּד וְשַׁרִי מֶן גְּלִילָא וְעַדְמָא לְהָרְכָּא׃

Ma eſſi rinforzauano, dicendo, Egli ſollecita il popolo, inſegnando per tutta la Giudea, cominciando da la Galilea inſin qui.

6 פִּילָטוֹס דֵּין כַּד שְׁמַע שְׁמָא דַּגְלִילָא שַׁאֵל דְּאֶן גַּבְרָא הוּ גְּלִילָיָא׃

Pilato vdendo nominar la Galilea, domandò ſe l'huomo era Galileo.

7 וְכַד יִדַע דְּמֶן תְּחִית שׁוּלְטָנֵה הוּ דְּהֵרוֹדֵס שַׁדְּרֵהּ לְוָתֵהּ דְּהֵרוֹדֵס מְטוּל דְּבְאוּרִשְׁלֶם הֲוָא בְּהָנוּן יַוְמָתָא׃

Et hauendo conoſciuto ch'egli era de la giuriditione d'Herode, lo rimandò ad Herode, che in quei giorni era ancor egli in Ieruſalem.

8 הֵרוֹדֵס דֵּין כַּד חֲזָיֵהּ לְיֵשׁוּעַ חַדִּי טָב צָבֵא הֲוָא גֵּיר לְמֶחְזְיֵהּ מֶן זַבְנָא סַגִּיָּאא מְטוּל דְּשָׁמַע הֲוָא עֲלָוְהִי סַגִּיָּאתָא וּמְסַבַּר הֲוָא דְּמִדֶּם אָתָא נֶחְזֵא מֶנֵּהּ׃

Herode come vidde IESV, ſi rallegrò ſommamente: percioche gia gran tempo deſideraua di vederlo: perche vdiua dire molte coſe di lui, e ſperaua di vedergli far qualche ſegno.

9 וּמַלֵּא סַגִּיָּאתָא מְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ דֵּין מֶדֶּם פִּתְגָּמָא לָא אַתִיבֵהּ׃

Hor egli l'interrogò con molte parole: ma eſſo non gli riſpoſe niente.

10 קָיְמִין הֲווּ דֵּין רַבַּי כָהְנֵא וְסָפְרֵא וְעַזִּיזָאִית אָכְלִין הֲווּ קַרְצַוְהִי׃

E i principali Sacerdoti e li Scribi ſtàuano li preſenti grauemente accuſandolo.

11 הֵרוֹדֵס דֵּין שַׁטְּהִ הֲוָא וּפַלְחַוְהִי וְכַד מַבְזַח אַלְבְּשֵׁהּ נַחְתָּא דַּזְחוֹרִיתָא וְשַׁדְּרֵהּ לְוָת פִּילָטוֹס׃

Ma Herode inſieme co i ſuoi ſoldati ſprezzandolo e ſchernendolo, il veſtì d'vna veſte ſplendida, e rimandolo à Pilato.

כג

5 וְהֵמָּה הֵעִיזוּ לֵאמֹר כִּי הֵמֵט אֶת־הָעָם מְלַמֵּד בְּכָל־יְהוּדָה מֵחֵל מִגָּלִילָה עַד־הֵנָּה׃

Mas ellos porfiauan, diziendo, Alborotá àl pueblo enſennàndo por toda Iudea, començando deſde Gàlilea haſta aqui.

6 וּפִילָטוֹס שׁוֹמֵעַ אֶת הַגָּלִיל שָׁאַל אִם אִישׁ גְּלִילִי הוּא׃

Entonces Pilato, oyendo de Galilea, preguntó ſi era Galileo.

7 וַיֵּדַע כִּי מִשִּׁלְטוֹן הֵירוֹדֵס הוּא וַיִּשְׁלָחֵהוּ אֶל־הֵירוֹדֵס אֲשֶׁר בַּיָּמִים הָהֵם גַּם הוּא הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם׃

Y como ẽntendió que pertenecia àl ſennorio de Herodes, remittiólo à Herodes: el qual tambien eſtaua en Ieruſalem en aquellos dias.

8 וְהֵירוֹדֵס רוֹאֶה אֶת־יֵשׁוּעַ שָׂמַח מְאֹד כִּי רָצָה לִרְאוֹתוֹ מֵעֵת רַבָּה בַּעֲבוּר כִּי שָׁמַע רַבּוֹת מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר עוֹד לִרְאוֹת לְהֵעָשׂוֹת אוֹת מִמֶּנּוּ׃

Y Herodes, viendo à Ieſus, holgoſe mucho; porque auia mucbo que lo deſſeaua ver: porque auia oydo deel muchas coſes: y tenia eſperança de ver dees hazerſe alguna ſennal.

9 וַיִּשְׁאַל לוֹ בִּדְבָרִים רַבִּים וְהוּא לֹא אֶחָד עָנָה לוֹ׃

Y preguntauale con muchas palabras: mas el nada el reſpondió.

10 וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים לָנֶצַח וַיַּלְשִׁינוּ אוֹתוֹ׃

Y eſtauan los principes de los Sacerdotes y los Eſcribas accuſandolo con gran porfia.

11 וַיְלִיצֻנוּ הֵירוֹדֵס עִם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ וּבַאֲשֶׁר הֱלִיצוּהוּ וַיְכַסֵּהוּ בֶּגֶד לָבָן וַיְשַׁלְּחֵהוּ אֶל־פִּילָטוֹס׃

Mas Herodes con ſu corte lo menospreció, y eſcarneció, viſtiendolo de vna ropa rica: y boluiólo à embiar à Pilato.

κγ΄.

5. Οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε.

Mais ils s'efforçoyent tant plus, diſans, Il eſmeut le peuple, enſeignant par toute Iudee, ayant commencé depuis Gelilee iuſques ici.

6. Πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι.

Quand Pilate ouit parler de Galilee, Il demanda, ſi le perſonnage eſtoit Galileen.

7. Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

Et ayant entendu qu'il eſtoit de la iuriſdictiõ d'Herode, il le renuoya vers Herode: lequel auſſi en ces iours-la eſtoit en Ieruſalem.

8 Ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.

Et quand Herode vid Ieſus, il en fut fort ioyeux: car ia dés pieça deſiroit-il le voir, à cauſe qu'il oyoit dire pluſieurs choſes de lui, & eſperoit qu'il lui verroit faire quelque ſigne.

9. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.

Or l'interrogua-il par diuers propos: mais il ne lui reſpondoit rien.

10. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.

Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes comparurent la, l'accuſans auec grande vehemence.

11. Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ.

Mais Herode auec ſes gens l'ayant meſpriſé, s'eſtant mocqué de lui, apres qu'il l'eut reueſtu d'vn veſtement blanc, le renuoya à Pilate.

CAP. XXIII.

5. At illi invaleſcebant, dicentes, Commovet populum, docens per univerſam Iudæam, incipiens à Galilæa uſque huc.

But they were the more fierce/ ſaying/ He moueth the people/ teaching throughout all Judea/ beginning at Galile/euen to this place.

6. Pilatus autem audiens Galilęam, interrogavit ſi homo Galilæus eſſet.

Nowe when Pilate heard of Galile/ he aſked whether the man were a Galilean.

7. Et ut cognovit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Ieroſolymis erat illis diebus.

And when he knewe that he was of Herods iuriſdiction/ he ſent him to Herode/ which was alſo at Jeruſalem in thoſe dayes.

8. Herodes autem viſo Ieſu, gaviſus eſt valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quòd audiret multa de eo: & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.

And when Herode ſaw Jeſus/ he was exceedingly glad: for was deſirous to ſee him of a long ſeaſon/ becauſe he had heard many thinges of him/ and truſted to haue ſeene ſome ſigne done by him.

9. Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.

Then queſtioned he with him of manie thinges; but he anſwered him nothing.

10. Stabant autem principes ſacerdotum & Scribæ, conſtanter accuſantes eum.

Then hie Prieſtes alſo and Scribes ſtood forth/ and accuſed him vehemently.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit, indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.

And Herode with his men of warre deſpiſed him/ and mocked him/ and arayed him in white/ and ſent him againe to Pilate.

Das XXIII. Capitel.

5. Sie aber hielten an/ vnnd ſprachen: Er hat das Volck erreget/ damit/ daß er gelehret hat hin vnd her im gantzen Jůdiſchen Lande/ vnd hat in Galilea angefangen/ biß hieher.

Men de hulde ved/ oc ſagde/ hand haffuer oprørt Folcket/ der met/ at hand haffuer lært hid oc did i alt det Jødiſke Land/ oc begynte i Galilea/ hid indtil.

6. Da aber Pilatus Galileam höret/ fraget er/ Ob er auß Galilea were?

Der Pilatus hørde Galileam/ ſpurde hand/ Om hand vaar aff Galilea?

7. Vnd als er vernam/ daß er vnter Herodis Obrigkeit gehöret/ überſandte er jhn zu Herodes/ welcher in denſelbigen tagen auch zu Jeruſalem war.

Oc der hand fornam/ at hand vaar vnder Herodis Øffrighed/ da forſende hand hannem til Herodes/ ſom vaar oc i Jeruſalem/ vdi de ſamme dage.

8. Da aber Herodes Jeſum ſahe/ ward er ſehr fro/ denn er hette jn langeſt gerne geſehen/ denn er hatte vil von jhm gehöret/ vnd hoffet er würde ein Zeichen von jhm ſehen.

Der Herodes ſaa Jeſum/ bleff hand meget glad/ Thi hand haffde gerne lenge ſiden ſeet hannem/ Thi hand haffde hørt meget om hannem/ oc haabedis at ſkulde ſee it Tegen aff hannem.

9. Vnnd er fraget jhn mancherley. Er antworttet jhm aber nichts.

Oc hand ſpurde hannem i mange maade. Men hand ſuarede hannem inted.

10. Die Hohenprieſter aber vnnd Schrifftgelehrten ſtunden vnd verklagten jhn hart.

Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge ſtode oc klagede hart paa hannem.

11. Aber Herodes mit ſeinem Hofgeſinde verachtet jhn/ leget jhm ein weiß Kleid an/ vnd ſandte jhn wider zu Pilato.

Men Herodes met ſine Hoffſinder foractede oc beſpaattede hannem lagde it huit Klæde paa hannem/ oc ſende hannem til Pilatum igen.

Kapitola XXIII.

5. A oni wijce přemáhali hlaſy/ řkauce: Bauřj Lid/ po wſſem Zidowſtwu vče/ počaw od Galilee až ſem.

Lecz oni ſie tym wiecey dopieráli/ mowiąc/ Burzy lud vcząc po wſzytkim Judá/ poczawſzy od Galileiey áż do tąd.

6. Tehdy Pilát vſlyſſaw o Galilei/ otázal ſe/ byllіby člowěk Galileyſký.

Y vſłyſzawſzy Pilat że wſpomínáli Gálileą/ pytał go ieſliby Galileyczyk.

7. A když poznal žeby byl z mocy Herodeſowy/ poſlal gey k Herodeſowi/ kterýž y on byl w Geruzalémě w ty dni.

A gdy zrozumiáł iż należał pod zwierzchność Herodowę/ odeſłał go do Herodá/ ktory też y ſam w Jeruzálem był przez ony dni.

8. Herodes pak vzřew Gežijſſe/ zradowal ſe welmi/ nebo od mnohého čaſu žádal gey widěti/ proto/ že mnohé wěcy o něm ſlýchal/ a měl naděgi žeby některý diw vzřel od něho.

A vyzrawſzy Herod Jezuſá/ rádował ſie bárzo/ bo go prágnął widzieć od niemáłego czáſu/ dla tego iż wiele o nim ſłychał/ y nádziewał ſie że miał widzieć iáki znák przezeń vczyniony.

9. Y tázal ſe ho mnohými řečmi. Ale on gemu nic neodpowijdal.

Pytał go tedy wielem ſłow/ ále on iemu nic nie odpowiedał.

10. Knijžata pak Kněžſká a Zákonijcy ſtali vſtawičně žalugijce na něho.

A Kſiążętha kápláńſkie y Doktorowie ſtali/ bárzo mocnie ſkárżąc ſie nań.

11. Y pohrdal gim Herodes ſwým Záſtupem: poſmijwal ſe gemu/ oblékw gey w raucho bijlé/ a odeſlal zaſe k Pilátowi.

A tákże Herod z ſwym pocztem zá nic go ſobie nie miał/ y náſzydziwſzy ſie z niego/ dał go oblec w ſzáty świetne/ á odeſłał go do Pilatá.

כג

12 וּבְהָו יוֹמָא הֲווֹ רָחֲמֵא פִּילָטוֹס וְהֵרוֹדֵס עַם חֲדָדֵא בְּעֵל דְּבָבוּתָא הֲוָת גֵּיר מִן קְדִים בַּיְנָתְהוֹן׃

Et in quel medeſimo giorno ſi fecero inſieme amici Herode è Pilato : percioche per addietro era ſtata nimicitia tra loro.

13 קְרָא דֵּין פִּילָטוֹס לְרַבַּי כָּהֲנֵא וְלַאַרְכוֹנֵא דְּעַמָּא׃

Allor Pilato hauendo chiamati inſieme i principali Sacerdoti, e i Magiſtrati, e il popolo.

14 וְאֶמַר לְהוֹן קַרֶבְתּוֹן לִי גַּבְרָא הָנָא אֵיךְ מְהַפֵּךְ עַמְכוֹן וְהָא אֶנָא עַקֶבְתֵּהּ לְעֵינַיְכוֹן וְעֶלְּתָא מֵדֶם לָא אֶשְׁכַּחֵת בְּגַבְרָא הָנָא מֵן כֻּל דְּמַרְשִׁין אַנְתּוֹן בֵּהּ׃

Diſſe loro, Voi m'hauete preſentato queſto huomo, come quello che riuolti il popolo : & ecco che hauendolo io eſaminato in voſtra preſentia, non ho trouato in queſto huomo alcuna di quelle colpe, di che voi l'accuſate.

15 אֶלָּא אַף לָא הֵרוֹדֵס שַׁדַּרְתֵּהּ גֵּיר לְוָתֵהּ וְהָא לָא מֵדֶם דְּשָׁוֵא לְמוֹתָא סְעִיר לֵהּ׃

Ma ne anco Herode : conciosia che io vi rimeſſi à lui, & ecco che non gli è ſtato fatto niente che ſia degno di morte.

16 אֶרְדִּיוּהִי הָכִיל ו
וְאֶשְׁבְּקִיוּהִי׃

Caſtigato dunque ch'io l'habbi, lo laſſarò andare.

17 עִידָא גֵּיר אִית הֲוָא דְּיִשְׁרֵא לְהוֹן חַד בְּעַדְעָדָא׃

Et eragli neceſſario laſſarne loro vno ne la feſta.

18 קְעוּ דֵּין כֻּלֵּהּ כֶּנְשָׁא וְאָמְרִין שְׁקוּלָיְהִי לְהָנָא וַשְׁרִי לַן לְבַר־אַבָּא׃

Ma tutta la moltitudine inſieme gridò, dicendo, Togli via coſtui, è laſſaci Barraba.

19 הָו אִינָא דְּמָטוּל אֶסְטַסִיס וְקָטְלָא דַּהֲוָת בִּמְדִינְתָּא רְמֵא הֲוָא בֵּית אֲסִירֵא׃

Il quale era ſtato meſſo in prigione per vna certa ſeditione fatta ne la città, e per homicidio.

כג

12 וּבַיּוֹם הַהוּא פִּילָטוֹס וְהֵירוֹדֵס הִתְרוֹעֲעוּ וּלְפָנִים שִׂנְאַת חָמָס הָיְתָה בֵינֵיהֶם׃

Y fueron hechos amigos entreſi Pilato y Herodes enel miſmo dia : porque antes eran enemigos entreſi.

13 וּפִילָטוֹס מַזְעִק אֶת־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֶת הַנְּשִׂיאִים וְאֶת־הָעָם׃

Entonces Pilato, conuocando los principes de los Sacerdotes, y los Magiſtrados, y el pueblo.

14 אָמַר אֲלֵיהֶם הִקְרַבְתֶּם אֵלַי אֶת אֱנוֹשׁ הַזֶּה כְּמוֹ מַתְעֶה אֶת הָעָם וְהִנֵּה אֲנִי לִפְנֵיכֶם חֲקַרְתִּיו וְאוֹדוֹת לֹא מָצָאתִי בָּאָדָם הַזֶּה עַל־אֲשֶׁר תַּלְשִׁינוּהוּ אֵלָי׃

Dixoles, Aueys me preſentado à eſte, por hombre que aparta ál pueblo · y heaqui, yo preguntando delante de voſotros, no he hallado alguna culpa en eſte hombre de aquellas de que lo accuſays.

15 וְגַם לֹא הֵירוֹדֵס כִּי שְׁלַחְתִּי אֶתְכֶם אֵלָיו וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂהוּ גַּם אֶחָד כִּי־מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Y ni aun Herodes : porque os remitti à el; y heaqui que ninguna coſa digna de muerte ſe le ha hecho.

16 לָכֵן אֲיַסְּרֶנּוּ וְאֶפְטָר׃

Soltarlo hé pues caſtigado.

17 כִּי־הִצְטָרֵךְ לִפְטַר לָהֶם אֶחָד בֶּחָג׃

Y tenia neceſſidad de ſoltarles vno en la fieſta.

18 וַיִּצְעֲקוּ כֻּלָּם יַחַד לֵאמֹר שָׂא־נָשָׂא אֶת־הַלָּז וּפְטַר לָנוּ אֶת־בַּר־אַבָּא׃

Y toda la multitud dió bozes à vna diziendo Mata à eſte, y ſueltanos à Barabas :

19 אֲשֶׁר עַל־תְּלוּנָה הַנַּעֲשָׂה בָּעִיר וְעַל־רֶצַח הָשְׁלַךְ בַּמַּטָּרָה׃

El qual auia ſido echado en la carcel por vna ſedicion hecha en la ciudad, y vna muerte.

κγ'.

12. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε πιλάτος καὶ ὁ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ᾽ ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

Et en ce meſme iour deuindrent amis entr'eux Pilate & Herode : car auparauant ils eſtoyent en inimitié entr' euz.

13. Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν.

Adonc Pilate ayant appelé les principaux Sacrificateurs, & les Gouuerneurs, & le peuple, leur dit.

14. Εἶπε πρὸς αὐτούς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ᾽ αὐτοῦ.

Vous m'auez preſenté ceſt homme comme ſubuertiſſant le peuple : & voici, l'en ayant fait reſpondre deuāt vous, ie n'ai trouue en ceſt homme aucun crime de ceux deſquels vous l'accuſez.

15. Ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡρώδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

Ni meſme Herode : car ie vous ai renuoyés vers lui, & voici, rien ne lui a eſté fait qui emporte qu'il ſoit digne de mort.

16. Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

Quand ie l'aurai chaſtié, ie le relaſcherai.

17. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.

Or faloit-il qu'il leur relaſchaſt quelcun à la feſte.

18. Ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν.

Dont toutes les troupes s'eſcrierent enſemble, diſans, Oſte nous ceſtui-ci, & nous relaſche Barrabbas.

19. Ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.

Lequel auoit eſté mis en priſon pour quelque ſedition faite en la ville, auec meurtre.

CAP. XXIII.

12. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die, nam antea inimici erant adinvicem.

And the ſame day Pilate and Herode were made friendes together: for before they were enemies one to another

13. Pilatus autem convocatis principibus ſacerdotum & magiſtratibus, & plebe.

Then Pilate called together the hie Prieſtes/ and the rulers/ and the people.

14. Dixit ad illos, Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum; & ecce ego coram vobis interrogans nullam cauſam inveni in homine iſto ex his in quibus eum accuſatis.

And ſaid vnto them/ Ye haue brought this man vnto me/ as one that peruerted the people: & behold/ I haue examined him before you / & haue found no fault in this man / of thoſe things whereof ye accuſe him.

15. Sed neque Herodes, nam remiſi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum eſt ei.

No/ nor yet Herod: for I ſende you to him: & lo/ nothing worthy of death is done to him.

16. Emendatum ergo illum dimittam.

I will therefore chaſtiſe him / & let him looſe.

17. Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum unum.

(For of neceſſitie he muſt haue let one looſe vnto them at the feaſt.)

18. Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

Then al yͤ multitude cryed at once/ ſaying/ Away with him/ & deliuer to vs Barabbas.

19. Qui erat propter ſeditionem quandam factam in civitate & homicidium, miſſus in carcerem.

Which for a certaine inſurrection made in the citie/ and murder was caſt in priſon.

Das XXIII. Capitel.

12. Auff den tag wurden Pilatus vnd Herodes Freunde miteinander/ denn zuvor waren ſie einander feind.

Paa den dag bleffue Pilatus oc Herodes Venner met huer andre / Thi de vaare før huer andris Fiender.

13. Pilatus aber rieff die Hohenprieſter/ vnd die Oberſten/ vnnd das Volck zuſammen.

Oc Pilatus kallede de ypperſte Preſter/ oc de Offuerſte oc Folcket tilſammen.

14. Vnd ſprach zu jhnen: Jhr habt diſen Menſchen zu mir bracht/ als der das Volck abwende/ vnd ſihe/ ich hab jhn für euch verhöret/ vnnd finde an dem Menſchen der ſache keine/ der jhr jhn beſchuldiget.

Oc ſagde til dem/ I haffue ført dette Menniſke til mig/ ſom den der omuender Folcket/ Oc ſee/ Jeg haffuer forhørt hannem for eder / oc finder ingen aff de Sager hoſſ dette Menniſke / ſom i ſkylde hannem faare.

15. Herodes auch nicht / denn ich habe euch zu jhm geſand/ vnd ſihe / man hat nichts auff jhn bracht/ das des Todtes werth ſey.

Herodes icke heller/ Thi ieg ſende eder til hannem oc ſee / Mand haffuer indet fort hannem paa / ſom hand bør at dø faar.

16. Darum̃b wil ich jhn züchtigen vnd loß laſſen.

Der for vil ieg ſtraffe hannem oc lade hannem løſſ.

17. Denn er muſte jnen einen nach gewonheit des Feſtes loß geben.

Thi hand ſkulde giffue dem en løſſ effter Høytidens ſeduane.

18. Da ſchrey der gantze hauffe/ vnd ſprach: Hinweg mit diſem/ vnnd gib vns Barrabam loß.

Da robte den gantſke Hob / oc ſagde / Bort met denne / oc giff oſſ Barrabam løſſ.

19. Welcher war vmb einer Auffruhr / die in der Stadt geſchach / vnd vmb eines Mords willen / ins Gefengniß geworffen.

Huilcken ſom vaart kaſt i Fengzel for it Oprør/ ſom ſkede i Staden/ oc for it Mord ſkyld.

Kapitola. XXIII.

12. Y včiněni gſau Přátelé Herodes s Pilátem w ten den. Neb před tjm nepřátele byli wěſpolek.

Rzſtáli ſie ſobie przyiacioly Pilat z Herodem onego z tho dniá/ bo byli przed thym nieprzyiacielmi miedzy ſoba.

13. Potom Pilát ſwolaw Knijžata kněžſká Zpráwce Lidu.

Thedy Pilat wezwawßy k ſobie Kſiażat kápláńſkich/ przełożonych/ y ludu poſpolitego.

14. Řekl k nim: Podali gſte mi tohoto člowěka / yakoby Lid přewracel/ a hle yá před wámi tážijc ſe ho / nižádné winy nenalěžám na tointo člowěku/ z těch wěcý kterěž na něho žalugete.

Rzekl do nich / Podáliſćie mi czlowieká thego iákoby lud burzyć miál/ á oto ia pytáiąc ſie o nim przed wámi/ żadnego przewienia w tym ćzlowieku nie náyduie / w thym w czym wy go winuiećie.

15. Ano ani Herodes / neb gſem wás poſlal k němu / a hle nic hodněho ſmrti neſtalo ſe gemu.

Ktemu áni Herod/ bowiem go odeſłal do nas/ otho nie vczynil nic dla czegoby był śmierci godzien.

16. Protož potreſtýc ho / y propuſtijm.

A przetoż go ſkarawßy wypußcze.

17. Obyčeg pak měl gim na den Slawný propuſtiti gednoho.

Y potrzebá bywálo że im ná świeto wypußczał iednego.

18. Tehdy zwolal ſpolu wěſſkeren Záſtup / řka: Wezmiž tohoto / a propuſt nám Barrabáſſe:

Ale wßytek lud wołal ſpolu/ mowiac/ Day ſtrácić thego á puść nam Bárábaßá.

19. Kterýž byl pro ſwádu nějakau w Městě včiněnau a pro wraždu wſazen do žaláře.

Ktory byl dlá nieiákiego reſtyrku w mieśćie vczynionego / y dla morderſtwá wrzucon do wiezienia.

כג

20 תּוּב דֵּין מַלֵּל עַמְּהוֹן פִּילַטוֹס כַּד צָבֵא דְּנִשְׁרֵא לְיֵשׁוּעַ׃

Di nuouo Pilatò parlò loro, volendo laſſare andar IESV.

21 הֶנּוֹן דֵּין קָעֵין הֲוַו ו
וָאמְרִין זְקוּפַיְהִי זְקוּפַיְהִי׃

Ma eſſi gridauano, dicendo, Crocifiggilo, crocifiggilo.

22 הוּ דֵּין דַּתְלָת זַבְנִין אֱמַר לְהוֹן מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עֲבַד הָנָא מֶדֶם עֶלְּתָא דְשׁוּוְיָא לְמוֹתָא לָא אֶשְׁכַּחֵת בֵּהּ אֶרְדִּיוָהִי הָכִיל וְאֶשְׁבְּקִיוָהִי׃

Et egli la terza volta diſſe loro, Ma che male ha egli fatto? Io non trouo in lui veruna colpa degna di morte: adunque come io l'hauerò corretto, lo laſſarò andare.

23 הֶנּוֹן דֵּין תָּכְבִין הֲווֹ בְּקָלָא רָמָא וְשָׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ דְּנִזְדְּקֵפוּנְיָהִי וְעָשִׁן הֲוָא קָלְהוֹן דִּילְהוֹן וְדְרַבַּי ד
כָּהֲנֵא׃

Ma eſſi faceuano inſtantia con gran voci, domandando che foſſe crocifiſſo: e le voci loro, e de principali Sacerdoti tuttauia piu ſi rinforzauano.

24 פִּילַטוֹס דֵּין פַּקֵּד ד
דְּתֶהְוֵא שְׁאֶלְתְּהוֹן׃

Onde Pilato ſententiò che ſi faceſſe quello che domandauano.

25 וַשְׁרָא לְהוֹן לְהוּ ד
דְּמְטוּל אַסְטָסִיס וְקֶטְלָא רָמֵא הֲוָא בֵּית אֲסִירֵא הָו דְּשָׁאלוּ לְיֵשׁוּעַ דֵּין א
אַשְׁלֵם לְצֶבְיָנְהוֹן׃

E laſſo loro colui che per ſeditione & homicidio era ſtato meſſo in prigione, ilquale eſſi domandauano: e dette IESV à farſene la volontà loro.

26 וְכַד מַוְבְלִין לֵהּ אֲחַדוּ לְשֶׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְּאָתֵא מִן קְרִיתָא וְסָמוּ עֲלַוְהִי זְקִיפָא דְּנִטְעַן בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

E quando eſſi lo menauano, preſero vn certo Simone Cireneſe, che venia di villa: e poſergli addoſſo la croce, per portarla dietro a IESV.

כג

20 וַיָּשָׁב פִּילָטוֹס וַיְמַלֵּל אֲלֵיהֶם רוֹצֶה לִפְטֹר אֶת יֵשׁוּעַ׃

Y hablolos otra vez Pilato, queriendo ſoltar á Ieſus.

21 וְהֵמָּה צָעֲקוּ לֵאמֹר תָּלֹה תְּלֵהוּ׃

Mas ellos boluian à dar bozes diziendo, Crucificalo, Crucificalo.

22 וְהוּה שִׁלֵּשׁ לֵאמֹר אֲלֵיהֶם וּמָה רָעָה עָשָׂה הַלָּזֶה אֵינֶנִּי מִשְׁפַּט מָוֶת מָצָאתִי בוֹ לָכֵן אֲיַסְּרֶנּוּ בַּשּׁוֹטִים וַאֲפַטֵּר אוֹתוֹ׃

Y el les dixo la tercera vez, Porque? Que mal ha hecho eſte? ninguna cnlpa de muerte he hallado enel: caſtigarlohé pues, y ſoltarlohé.

23 וְהֵמָּה נִצְּחוּ בְקוֹלוֹת גְּדוֹלִים שׁוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ לְהִתָּלוֹתוֹ וַיִּתְחַזְּקוּ קוֹלוֹתָם וְקוֹלוֹת שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Mas ellos inſtauan à grandes bozes pidiendo que fueſe crucificado. y las bozes deellos crecian, y de los principes de los Sacerdotes.

24 וּפִילָטוֹס חָרֹה הֶחֱרָה לוֹ לָדִין אֶת־שְׁאֵלָתָם׃

Entonces Pilato juzgô que ſe hizieſſe loque ellos pedian.

25 וַיְפַטֵּר לָהֶם אֶת־אֲשֶׁר בַּתְּלוּנָה וָרֶצַח הָשְׁלַךְ בַּמַּטָּרָה אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ וְאֶת יֵשׁוּעַ נָתַן לְתַאֲוָתָם׃

Y ſoltoles á àquel que auia ſido echado en la carcel por ſedicion y vna muerte, àl qual auian pedido: y entregó à Ieſus à la voluntad deellos.

26 וְכַאֲשֶׁר הוֹלִיכוּהוּ וַיֹּאחֲזוּ בְשִׁמְעוֹן הַקִּירִי בְּבוֹאוֹ מִשָּׂדֶה וַיָּשִׂימוּ עָלָיו אֶת־צְלִיבָה לִסְבּוֹל אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ׃

Y lleuándolo, tomaron à vn Simon Cyreneo, que venia del campo, y puſieronle encima la cruz para que la lleuaſſe tras Ieſus.

κγʹ.

20 Πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν.

Derechef donc Pilate, parla à eux, voulant relaſcher Ieſus.

21. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

Mais ils s'eſcrioyent diſans, Crucifie, crucifie-le.

22. Ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ, παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

Et pour la troiſieme fois il leur dit, Mais quel mal a fait ceſtui ci ie ne trouue en lui aucun crime digne de mort. L'ayant donc fait fouëtter, ie le relaſcherai.

23. Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.

Mais ils rechargeoyent à grands cris, demandans qu'il fuſt crucifié: & leurs cris & ceux des principaux Sacrificateurs ſe renforçoyent.

24. Ὁ δὲ πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.

Adonc Pilate prononça là deſſus que ce qu'ils demandoyent, fuſt fait.

25. Ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ᾐτοῦντο. τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

Et leur relaſcha celui qui pour ſedition & meurtre auoit eſté mis en priſon, & lequel ils demandoyent: & abandonna Ieſus a leur volonté.

26. Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.

Et comme ils le menoyent, ils prindrent vn certain Simon Cyrenien qui venoit des champs, & lui chargerent la croix pour la porter apres Ieſus.

CAP. XXIII.

20. Iterum autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens dimittere Ieſum.

Then Pilate ſpake againe to them/ willing to let Jeſus looſe.

21. At illi ſucclamabant, dicentes, Crucifige, Crucifige eum.

But they cryed/ ſaying/ Crucifie/ Crucifie him.

22. Ille autem tertio dixit ad illos, Quid enim mali fecit iſte? nullam cauſam mortis invenio in eo, corripiam ergo illum, & dimittam.

And he ſaid vnto them the third time/ But what euill hath he done? I finde no cauſe of death in him: I will therefore chaſtiſe him/ and let him looſe.

23. At illi inſtabant vocibus magnis poſtulantes ut crucifigeretur, & invaleſcebant voces eorum.

But they were inſtant with loud voyces/ and required that he might be crucified: and he voyces of them & of the Prieſts preuailed.

24. Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.

So Pilate gaue ſentence/ that it ſhould be as they required.

25. Dimiſit autem illis eum, qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant, Ieſum verò tradidit voluntati eorum.

And he let looſe vnto them him that for inſurrection and murder was caſt into priſon: whom they deſired/ and deliuered Jeſus to do with him what they would.

26. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenenſem venientem de villa: & impoſuerunt illi crucem portare poſt Ieſum.

And as they ledde him away/ they caught one Simō of Cyrene/ comming out of the fielde/ and on him they laid the croſſe/ to beare it after Jeſus.

Das XXIII. Capitel.

20. Da rieff Pilatus abermal zu jhnen/ vnd wolte Jeſum loß laſſen.

Da robte Pilatus atter til dem/ oc vilde lade Jheſum løſſ.

21. Sie rieffen aber vnd ſprachen: Creutzige/ creutzige jhn.

Men de robte/ oc ſagde/ Kaarſfeſt/ Kaarſfeſt hannem.

22. Er aber ſprach zum dritten mal zu jhnen: Was hat denn diſer übels gethan? Jch finde keine vrſache des Todes an jhm/ darumb wil ich jhn züchtigen/ vnd loß laſſen.

Da ſagde hand tredie gong til dem/ Huad ont haffuer da denne giort? Jeg finder ingen dødelig ſag met hannem/ Der faare vil ieg ſtraffe hannem/ oc lade hannem løſſ.

23. Aber ſie lagen jm an mit groſſem Geſchrey/ vnnd foderten/ daß er gecreutziget würde/ vnd jr vnd der Hohenprieſter Geſchrey nam überhand.

Men de bleffue hart ved hannem met ſtort ſkrig oc begerede/ at hand ſkulde kaarſſeſtis/ Oc deris oc de ypperſte Preſters ſkrig fick offuerhand.

24. Pilatus aber vrtheilet/ daß jhr bitte geſchehe.

Oc Pilatus dømde/ at deris begering ſkulde ſke.

25. Vnd ließ den loß/ der vmbs Auffruhrs vnd Mords willen war in das Gefengnis geworffen/ vmb welchen ſie baten/ Aber Jeſum übergab er jhrem willen.

Oc hand loed den løſſ/ ſom vaar kaſt i Fengſel for Oprør oc Mord ſkyld/ om huilcken de bade/ Men Jheſum fick hand hen effter deris vilie.

26. Vnd als ſie jhn hinführeten/ ergriffen ſie einen/ Simon von Cyrenen/ der kam vom Felde/ vnd legten das Creutz auff jhn/ daß ers Jeſu nachtrüge.

Oc der de førde hannem bort/ da toge de fat paa en/ Simon aff Cirene/ ſom kom aff Marcken/ oc de lagde Kaarſſet paa hannem/ at hand bar det effter Jheſum.

Kapitola XXIII.

20. Tehdy opět Pilát mluwil k nim/ chtěge propuſtiti Gežijſſe.

Ale Piłat mowił do nich powtore/ żeby im był puścił Jezuſa.

21. A oni wždy wolali/ řkauce: Vkřižug/ vkřižug ho.

Lecz tym bárziey wołáli/ mowiąc/ Vkrzyżuy/ vkrzyżuy go.

22. A on potřetij řekl k nim: Y co geſt zlého včinil tento? yák žádné winy ſmrti nenalézám na něm/ protož potreſtcy ho a propuſtijm.

A on po trzecie rzekł do nich/ A coż wżdy on złego vczynił? Żádnegom przewinienia ná śmierć w nim nie nálazł/ á thák go ſkaráwſzy puſzczę wolno.

23. Oni pak hlaſy welikými křičeli/ žádagijce aby byl vkřižowán. Y rozmáhali ſe hlaſowé gegich.

Ale ſie oni dopieráli/ proſząc głoſem wielkim áby był vkrzyżowan/ y tym ſie wiecey głoſy ich y Kſiążąt kápłáńſkich wzmagáły.

24. Protož Pilat přiſaudil aby tak bylo yakož oni žádali.

Tedy Piłat przyſądził áby ták było iáko żądáli.

25. Tehdy přopuſtil gim toho kterýž pro wraždu a pro ſwádu wſazen byl do žalaře/ za něhož proſyli: ale Gežijſſe wydal k wůli gegich.

A wypuścił onego ktory był dla roſtyrku y mordu podan do więzienia o ktorego proſili/ á Jezuſá podał ná wolą ich.

26 A když gey wedli/ chytili Sſimona něyakého Cyrenenſkého gdaucý hoze wſy/ y wložili na něg Křijž aby neſl za Gežijſſem.

Gdy go thedy wiedli/ poimawſzy Symoná niiákiego Cyreneyczyká/ ktory ze wśi ſzedł/ włożyli nań krzyż áby go nioſł zá Jezuſem.

כג

27 וַאתֵא הֲוָא בָּתְרֵה
סוּגָּאָא דְעַמָּא וּנְשֵׁא
אִילֵין דִּמְרַקְּדָן הֲוַי וְאָלְיָן
עֲלָוְהִי ׃

E ſeguitanalo vna gran moltitudine di popolo e di donne, lequali lo piangeuano, e ne faceuan lamento.

28 וְאֶתְפְּנִי לְוָתְהֵין יֵשׁוּע
וֶאמַר בְּנָת אוּרִשְׁלֶם לָא
תֶּבְכְּיָן עֲלַי בְּרַם עַל ב
נַפְשְׁכֵין בְּכֶיָן וְעַל בְּנַיְכֵין ׃

Done IESV riuoltatoſi à loro, diſſe, Figliuole di Ieruſalem, non piangete gia ſopra me, ma piangete ſopra voi ſteſſe e ſopra i voſtri figliuoli.

29 דְּהָא אָתֵין יַוְמָתָא
דְּבְהוֹן נֵאמְרוּן טוּבַיְהֵין
לְעַקְרָתָא וְלַכְרֵסָתָא דְּלָא
יְלֶדוּ וְלַתְדֵיָא דְּלָא א
אַינְקוּ ׃

Percioche ecco, verranno i giorni, ne quali ſi dirà, Beate le ſterili, e i ventri che non hanno generato, e le mammelle che non hanno lattato.

30 הָיְדֵין תְּשַׁרוּן לְמֵאמַר
לְטוּרֵא דְּפֵלוּ עֲלַיְן ו
וְלְרָמָתָא דְּכַסַּיְן ׃

Allora ſi metteranno à dire à i monti, Cadeteci addoſſo. & à i colli, Copriteci.

31 דְּאֵן בְּקַיְסָא רַטִּיבָא
הָלֵין עָבְדִין בְּיַבִּישָׁא
מָנָא נֶהֱוֵא ׃

Percioche ſe ſi fanno queſte coſe nel legno verde, che ſi farà egli del ſecco?

32 וָאתֵין הֲווּ עַמֵּה תְּרֵין
אַחְרָנִין עָבְדַי בִּישָׁתָא
דְיִתְקְטְלוּן ׃

E furon menati con eſſolui ancor due altri che erano mal fattori per farli morire.

33 וְכַד אֶתוֹ לְדוּכְתָא
חָדָא דְמֶתְקְרְיָא
קַרְקַפְתָּא זַקְפוּהִי תַּמָּן
וְלְהָנוּן עָבְדַי בִּישָׁתָא חַד
מֶן יַמִּינֵה וְחַד מֶן סְמָלֵה ׃

E venuti che furono al luogo, che ſi chiama Caluario, lo crocifiſſero iui, e i due malfattori: vno da la deſtra, e l'altro da la ſiniſtra.

כג

27 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו הֲמוֹן עַם רָב
וְנָשִׁים אֲשֶׁר הִתְגּוֹדְדוּ וּבָכוּ
אוֹתוֹ ׃

Y ſeguialo grande multitud de pueblo, y de mugeres. las quales lo llorauan y lamentauan.

28 וַיִּפֶן אֲלֵיהֶן יֵשׁוּעַ לֵאמֹר
בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אַל־תִּבְכֶּינָה
עָלַי כִּי־אִם עֲלֵיכֶן בְּכֶינָה וְעַל־
בְּנֵיכֶן ׃

Mas Ieſus, buelto à ellas, les dize, Hijas de Ieruſalem, no me lloreys à mi, mas llorahos á voſotras miſmas, y à vueſtros hijos.

29 כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר
בָּהֶם יֹאמְרוּ אַשְׁרֵי הָעֲקָרוֹת
וּבְטָנִים אֲשֶׁר לֹא יָלְדוּ וְדַדִּים
אֲשֶׁר לֹא הֵינִיקוּ ׃

Porque heaqui que vendran dias en que diran, Bienauenturadas las eſteriles: y los vientres que no engendraron, y las tetas que no criaron.

30 וְאָמְרוּ לֶהָרִים כַּסּוּנוּ וְלַגְּבָעוֹת
נִפְלוּ עָלֵינוּ ׃

Entonces començarán á dezir à los montes Caed ſobre noſotros: y à los collados, Cubridnos.

31 לָכֵן אִם בָּעֵץ רָטֹב יַעֲשׂוּ
אֶת־הָאֵלֶּה וּבְיָבֵשׁ מַה יֵּעָשֶׂה ׃

Porque ſi enel arbol verde hazen eſtas coſas enel ſeco que ſe hará?

32 וַיּוֹלִיכוּ גַּם שְׁנֵי פֹּעֲלֵי עָוֶל
אֲחֵרִים אִתּוֹ לְהִתָּלוֹת ׃

Y lleuauan tambien conel otros dos malhechores a matar conel.

33 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר נִקְרָא גֻּלְגֹּלֶת וַיִּתְלוּהוּ
שָׁמָּה וְאֶת פֹּעֲלֵי עָוֶל אֶחָד
מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ ׃

Y como vinieron àl lugar que ſe llama De la Calauera, crucificaronlo alli, y à los malhechores: vno à la derecha: y otro à la yzquierda.

κγ΄.

27. Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν.

Et grande multitude de peuple & femmes le ſuiuoyent, leſquels le frapoyent la poictrine, & le lamentoyent.

28. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπε, θυγατέρες ἱερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν.

Mais Ieſus ſe retournant vers elles, dit, Filles de Ieruſalem. ne pleurez point ſur moi mais pleurez ſur vous meſmes & ſur vos enfans.

29. Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν.

Car voici, les iours viendront eſquels on dira, Bien-heureuſes les ſteriles, & les ventres qui n'ont point enfanté, & les mammelles qui n'ont point allaitté.

30. Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς.

Lors ils ſe prendront à dire aux montagnes, Tombez ſur nous; & aux coſtaux, Couurez nous.

31. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται.

Car s'ils font ces choſes au bois verd, que ſera il fait au bois ſec?

32. Ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

Deux autres auſſi qui eſtoyent malfaiteurs, furent menés pour les faire mourir auec lui.

33. Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν, καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

Eſtans donc venus au lieu qui eſt appelé le Teſt, ils le crucifierent là: & les mal-faiteurs, l'vn à la droite, & l'autre à la gauche.

CAP. XXIII.

27. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.

And there followed him a great multitude of people / and of women / which women bewayled and lamented him.

28. Converſus autem ad illas Ieſus, dixit, Filiæ Ieruſalem, nolite flere ſuper me: ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.

But Jeſus turned backe vnto them / and ſaid / Daughters of Jeruſalem / weepe not for me / but weepe for your ſelues / & for your children.

29. Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & hubera quæ non lactaverunt.

For beholde / the dayes will come / when men ſhall ſay / Bleſſed are the barren / & the wombs that neuer bare / & the paps which neuer gaue ſucke.

30. Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Operite nos.

Then ſhall they beginne to ſaye to the mountaines / Fal on vs: and to the hilles / Couer vs.

31. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet.

For if they doe theſe things to a grene tree / what ſhalbe done to the dry?

32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

And there were two others / which were euill doers / led with him to be ſlaine.

33. Et poſtquam venerunt in locum qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerũt eum: & latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.

And when they were come to the place / which is called Caluarie / there they crucified him / and the euill doers: one at the right hand / and the other at the left.

Das XXIII. Capitel.

27. Es folget jhm aber nach ein groſſer hauffe Volcks vnnd Weiber / die klageten vnd beweineten jhn.

Oc der fulde en ſtor hob Folck oc Quinder effter hannem / ſom ynckelige klagede oc begræde hannem.

28. Jeſus aber wandte ſich vmb zu jhnen / vnd ſprach: Jhr Tŏchter von Jeruſalem / weinet nicht ŭber mich / Sondern weinet ŭber euch ſelbſt / vnd ŭber eure Kinder.

Men Jheſus vende ſig om til dem / oc ſagde / J Døtter aff Jeruſalem / græder icke offuer mig / Men græder offuer eder ſelff / oc offuer eders Børn.

29. Denn ſihe / es wirdt die zeit kommen / inn welcher man ſagen wirdt: Selig ſind die vnfruchtbarn / vnd die Leibe die nicht geboren haben / vnd die Brŭſte die nicht geſeuget haben.

Thi ſee / Den tid ſkal komme / i huilcken mand ſkal ſige / Salige ere de wfructſommelige / oc de Liff ſom icke fødde / oc de Bryſt ſom icke daffue di.

30. Denn werden ſie anfahen zu ſagen zu den Bergen / fallet ŭber vns / vnd zu den Hŭgeln / decket vns.

Da ſkulle de begynde at ſige til Biergene / Falder offuer oſ / oc til Høyene / ſkiuler oſ.

31. Denn ſo man das thut am grŭnen Holtz / was wil am dŭrren werden.

Thi at gør mand det met it grønt Træ / huad vil bliffue met det tørre?

32. Es wurden aber auch hingefŭhrt zwen andere ŭbelthăter / daß ſie mit jhm abgethan wŭrden.

Der bleffue oc tho andre Miſdedere førde bort / at de ſkulde aff liffuis met hannem.

33. Vnd als ſie kamen an die ſtette / die da heiſſt Schedelſtet / creutzigeten ſie jhn daſelbs / vnd die ŭbelthăter mit jhm / einen zur Rechten / vnd einen zur Lincken.

Oc der de komme til den ſted / ſom kaldis Hoffuitpande ſted / da korſfeſte de hannem der / Oc Miſdederne met hannem / den ene ved den høyre / oc den anden ved den venſtre ſide.

Kapitola XXIII.

27. Y ſſel za nim mnohý Záſtup Lidij y Zen / kterěžto plakaly a kwijlily ho.

Y ſzło zá nim bárzo wiele ludu y niewiaſt / ktore go płákáły / y żáłowáły.

28. A obrátiw ſe k nim Gežijſſ / řekl: Dcery Geruzalěmſkě / neplačtež na mne / ale plačte ſamy na ſebě / a na Syny waſſe:

Tedy ſie Jezus obroćiwſzy do nich / rzekł / Corki Jerozolimſkie nie nádemna płáczcie / ále nád ſámy ſobá y nád dziatkámi wáſzemi.

29. Neb hle přijgdau dnowě / w nichžto řeknau: Blahoſlaweně neplodně / a břicha kteráž gſau nerodila / a Prſy kteréž gſau nekrmily.

Abowiemeć oto przyidą dni w ktorych będą mowić / Szczęſliweż ſą nie płodne / y ktorych żywoty nie rodziły / ani pierśi mleká dawáły.

30. Tehdy počnau řijcy horám Padněte na nás: a Pahrbkům / Přikrayte nas.

Tedyć poczną mowić gorám. Vpádnicie ná nas / á pagorkam / Okryicie nas.

31. Neb poněwadž na zeleněm dřijwij toto činij / y co pak bude na ſuchěm?

Abowiem ieſlić to ná ſurowym drzewie czynią / á coż ná ſuchem będzie.

32. Tehdy wedena gſau s nim yginá dwa Lotry / aby byli vkřižowáni.

Wiedziono też z nim y drugich dwu złoczyńcow áby ie z nim ſtrácono.

33. A když přiſſli na mijſto / kteréž ſlowe poprawně / tu gey vkřižowali / ý ty lotry / gednoho na prawicy / a druhého na Lewicy.

A ták gdy przyſzli ná mieyſcé ktore zową Trupich głow / thám go vkrzyżowáli z onymi złoczyńcámi / iednego po práwey á drugiego po lewey ſtronie.

כג

34 הָו דֵּין יֵשׁוּעַ אָמַר הֲוָא אַבָּא שְׁבוֹק לְהוֹן לָא גֵּיר יָדְעִין מָנָא עָבְדִין וּפַלֵּגוּ נַחְתַּוְהִי וַארְמִיו עֲלַיְהוֹן פֵּסָא׃

E Iesv diceua, Padre, perdona loro, percioche non ſanno quel che ſi fanno. Et hauendo diuiſi i ſuoi veſtimenti, gittorno la ſorte.

35 קָאֵם הֲוָא דֵּין עַמָּא וְחָזֵא וּמַמְיְקִין הֲווֹ בֵּהּ אַף אַרְכּוֹנֵא וָאמְרִין א אַחֲרָנֵא. אַחִי יַחֵא נַפְשֵׁהּ אֶן הָוְיוּ מְשִׁיחָא גַּבְיֵהּ דַּאלָהָא׃

E il popolo ſi ſtaua à riguardare : e i magiſtrati ancora lo ſchernıuano inſieme con eſſi, dicendo, Egli ha ſaluati gli altri, ſalui hora ſe ſteſſo, s'egli è Chriſto, l'eletto di Dio.

36 וּמְבַזְחִין הֲווֹ בֵּהּ אַף אַסְטְרַטְיוֹטֵא כַּד קָרְבִיו לְוָתֵהּ וּמְקַרְבִין לֵהּ חַלָּא׃

I ſoldati ancora lo beffeggiauano, accoſtandoſi, e porgendoli de l'aceto.

37 וָאמְרִין לֵהּ אֶן אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא אַחֵא נַפְשָׁךְ׃

E dicendo, Se tu ſei il Re de Giudei, ſalua te ſteſſo.

38 אִית הֲוָת דֵּין אַף כְּתָבָא דַּכְתִיב לְעֵל מֶנֵּהּ יוֹנָאִית וְרְהוֹמָאִית וְעֶבְרָאִית הָנַו מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

Era etiandio ſopra eſſo vna inſcrittione, ſcritta in lettere Greche, e Romane, & Hebraiche, cioè, QVESTO E IL RE DE GIVDEI.

39 חַד דֵּין מֵן הָנוֹן עָבְדַי בִּישָׁתָא דַּצְלִיבִין הֲווֹ עַמֵּהּ מְגַדֵּף הֲוָא עֲלַוְהִי וָאמַר אֶן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא פַּצָּא נַפְשָׁךְ וּפַצָּא אַף לַן׃

Et vn di quei malfattori, che erano appiccati, lo baſtemmiaua, dicendo, Se tu ſei Chriſto, ſalua te ſteſſo, e noi.

40 וּכְאָא בֵּהּ חַבְרֵהּ וֶאמַר לֵהּ אַף לָא מֵן אֱלָהָא דָּחֵל אַנְתְּ דָּאף אַנְתְּ בֵּהּ אַנְתְּ בְּדִינָא׃

Ma l'altro riſpondendo, lo riprendeua, dicendo, Non temi tu almeno Iddio, eſſendo tu ne la medeſima condannatione.

כג

34 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אָבִי אָנָּא סְלַח נָא לָהֶם כִּי־לֹא יוֹדְעִים מַה עוֹשִׂים וּבְחַלְּקָם אֶת־בְּגָדָיו הִפִּילוּ גוֹרָל׃

Mas Ieſus dezia, Padre, perdonalos, porque no ſaben lo que hazen. Y partiendo ſus veſtidos, echaron ſuertes.

35 וַיַּעֲמֹד הָעָם רֹאֶה וַיַּלְעֲגוּ הַנְּשִׂיאִים בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר הוֹשִׁיעַ לַאֲחֵרִים יוֹשִׁיעַ גַּם לְנַפְשׁוֹ אִם זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ בְּחִיר אֱלֹהִים׃

Y el pueblo eſtaua mirando : y burlauan deel los principes con ellos, diziendo, A otros hizo ſaluos, ſalueſe à ſi, ſi eſte es el Chriſto, el eſcogido de Dios.

36 וַיְּלִיצוּהוּ גַּם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה בְּבוֹאָם לְהַקְרִיב לוֹ חֹמֶץ׃

Eſcarnecian deel tambien los ſoldados, llegandoſe y preſentandole vinagre:

37 לֵאמֹר אִם מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים אַתָּה הוֹשַׁע לְנַפְשֶׁךָ׃

Y diziendo, Si tu eres el Rey de los Iudios, ſaluate à ti miſmo.

38 וַיְהִי־גַם הַכְּתָב נִכְתָּב עָלָיו בְּאוֹתִיּוֹת יְוָנִיּוֹת רְהוֹמִיּוֹת וְעִבְרִיּוֹת זֶה הוּא מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y auia tambien vn titulo eſcripto ſobre el con letras Griegas, y Romanas, y Hebraicas, eſte es el Rey de Los Iudios.

39 וְאֶחָד מִפֹּעֲלֵי עָוֶל הַתְּלוּיִים גִּדְּפֵהוּ לֵאמֹר אִם הַמָּשִׁיחַ אַתָּה הוֹשַׁע לְנַפְשְׁךָ וָלָנוּ׃

Y vno de los malhechores que eſtauan colgados, lo injuriaua, diziendo, Si tu eres el Chriſto, ſaluate à ti miſmo y à noſotros.

40 וַיַּעַן הָאַחֵר וַיִּגְעַר בּוֹ לֵאמֹר הֲלֹא תִירָא אֶת־הָאֱלֹהִים כִּי בְּאוֹתוֹ הַמִּשְׁפָּט אַתָּה׃

Y reſpondiendo el otro, rinniole diziendo, Ni aun tu temes à Dios, eſtando en la miſma condenacion:

κδ.

34. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. Διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.

Mais Ieſus diſoit, Pere, pardonne leur : car ils ne ſauent ce qu'ils font. Puis faiſans le partage de ſes habillemens, ils ietterent le ſort.

35. Καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν· ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.

Et le peuple ſe tenoit là regardãt: pareillement les Gouuerneurs ſe mocquoyent de lui auec eux, diſans, Il a ſauué les autres, qu'il ſe ſauue ſoi-meſme, s'il eſt Chriſt, l'eſleu de Dieu.

36. Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ.

Les gendarmes auſſi ſe mocquoyent de lui, s'approchans, & lui preſentans du vinaigre.

37. Καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

Et diſans, Si tu es le roy des Iuifs, ſauue toi-meſme.

38. Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Or y auoit-il vn eſcriteau ſur lui, eſcrit en letres Grecques, & Romaines, & Hebraïques, en ces mots, CESTVICI EST LE ROY DES IVIFS.

39. Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

Et vn des mal faiteurs qui eſtoyent pendus, l'outrageoit, diſant, Si tu es le Chriſt, ſauue toi toi-meſme & nous.

40. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ κρίματι εἶ;

Mais l'autre reſpondant le tanſoit, diſant, Au moins ne crains-tu point Dieu, veu que tu es en la meſme condamnation?

CAP. XXIII.

34. Ieſus autem dicebat, Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Dividentes verò veſtimenta eius, miſerunt ſortes.

Then ſaid Jeſus / Father / forgiue them: for they knowe not what they do. And they parted his raiment / and caſt lottes.

35. Et ſtabat populus expectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios ſalvos fecit, ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus, Dei electus.

And the people ſtoode/ and beheld: & the rulers mocked him with them/ſaying/ He ſaued others: let him ſaue him ſelfe/ if he be the Chriſt / the choſen of God.

36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei.

The ſouldiers alſo mocked him / & came & offred him vineger.

37. Dicentes, Si tu es rex Iudæorum, ſalvum te fac.

And ſaid/ If thou be the King of ẏ Jewes/ ſaue thy ſelfe.

38. Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iudæorum.

And a ſuperſcription was alſo written ouer him / in Greeke letters / and in Latin/ and in Hebrewe / This is the King of the Jewes.

39. Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens, Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.

And one of the euill doers / which were hanged/rayled on him/ſaying/ If thou be the Chriſt/ ſaue thy ſelfe and vs.

40. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens, Neq; tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?

But the other anſwered / & rebuked him/ſaying/ Feareſt thou not God / ſeeing thou art in the ſame condemnation?

Das XXIII. Capitel.

34. Jeſus aber ſprach: Vater/ vergib jhnen / denn ſie wiſſen nicht was ſie thun. Vnd ſie theileten ſeine Kleider / vnd wurffen das Loß darumb.

Oc Jheſus ſagde/ Fader/forlad dem/ Thi de vide icke huad de gøre. Oc de ſkiffte hans Klæder / oc kaſte laad der om.

35. Vnd das Volck ſtunde vñ ſahe zu. Vnd die Oberſten ſampt jhnen / ſpotteten ſein/ vnnd ſprachen: Er hat andern geholffen / er helffe jhm ſelber/ iſt er Chriſt/ der Außerwehlte Gottes.

Oc Folcket ſtod oc ſaa til / Oc de Offuerſte me dem/beſpaattede hannem/oc ſagde/ Hand haffuer hulpet andre/ hand hielpe ſig ſelff / er hand Chriſtus den Gudz vdualde.

36. Es verſpotteten jhn auch die Kriegßknechte/ tratten zu jhm vnd brachten jm Eſſig.

Der beſpaattede oc Stridzmendene hannem / traadde til hannem/oc bare hannem Edicke.

37. Vnd ſprachen: Biſt du der Jůden König / ſo hilff dir ſelber.

Oc ſagde/ Eſt du Jøde Konge/ da hielp dig ſelff

38. Es war auch oben über jhm geſchrieben die überſchrifft / mit Griechiſchen vnd Lateiniſchen/ vnd Ebreiſchen Buchſtaben: Diß iſt der Jůden König.

Der vaar oc Offuerſcrifften ſcreffuen offuen offuer hannem/met Gredſke/oc Latinſke oc Ebraiſke bogſtaue/Denne er Jøde Konge.

39. Aber der übelthäter einer/die da gehenckt waren/leſterte jn/ vñ ſprach: Biſt du Chriſtus / ſo hilff dir ſelbſt vnd vns.

Men aff Miſdederne / ſom vaare hengde / beſpaattede hannem / oc ſagde / Eſt du Chriſtus / da hielp dig ſelff / oc oſſ.

40. Da antwortet der ander/ ſtraffet jhn vnd ſprach: Vnd du förchteſt dich auch nicht für Gott / der du doch inn gleicher verdamniß biſt.

Da ſuarede den anden/ ſtraffede hannem/oc ſagde / Frøcter du dig ocſaa icke faar Gud? du ſom dog eſt i lige fordømmelſe.

Kapitola XXIII.

34. Tehdy Gežijš řekl: Otče/ odpuſť gim / neboť newědij co činij. A rozděliwſſe Raucho geho/ metali Loſy.

Y mowił Jezus/ Oycze odpuść im / boć nie wiedzą co czynią: A rozdźieliwſzy ſzáty iego/ puśćili o nie los.

35. Y ſtál tu Lid očekáwage/ a poſmijwali ſe gemu Knijžata s nimi/ řkauce: Ginýmť geſt pomáhal/ nech ať pomůž ſam ſobě/ geſtli tento Kryſtus Božij wolený.

Stał tedy lud dźiwuiąc ſię/ A kśiążętá kapłáńſkie śmieſzki ſobie z niego ſtroili y z nimi/ mowiąc/ Ine wybáwiał/ niech że ſię y ſam wybáwi/ ieſliżeć then ieſt on Kryſthus Boży wybrány.

36. Poſmijwali ſe gemu také žoldněři přiſtupugijce/ a wocta podáwali gemu.

Tákże y ſłużebni ſzydźili z niego przychodząc/ á podawáli mu pić oceth.

37. Řkauce: Gſyli ty Král Židowſký/ ſpomozyž ſám ſobě.

Mowiąc/ Ieſliżeś ty ieſt Krol Zidowſki/ wybawże ſię ſám.

38. A byl také nápis napſaný nad nim Literami Řeckými/ Latinſkými/ a Židowſkými: Tentoť geſt Král Židowſký.

Był też nád nim napis wypiſány/ Greckiemi/ Rzymſkiemi/ y Zydowſkimi literámi/ Tenci ieſt on Krol Zydowſki.

39. Geden pak z těch Lotrůw kteřijž s nim wiſeli/ rauhal ſe gemu/ řka: Gſyli ty Kryſtus/ ſpomozyž ſobě y nam.

Thám że ieden z onych złoczyńcow co byli obieſzeni/ ſromocił go/ mowiąc/ Ieſliżeś ty ieſt on Kryſtus/ wybawże y ſámego śiebie y nas.

40. A odpowěděw druhý treſtal ho/ řka: Což ty ſe Boha nebogijš/ gſa w těmž potupenij?

Ale odpowiedźiawſzy drugi/ fukał go mowiąc/ Y nie boiſzże ſię ty Bogá/ gdyżeś ieſt w tymże ſkázaniu?

כג

41 וַחְנַן כַּאנָאִית אַיךְ דְּשָׁוִין הָוֵין גֵּיר וְאַיךְ דַּעֲבַדְן אֶתְפְּרַעְן הָנָא דֵּין מֶדֶּם דַּסְנָא לָא עֲבִיד לֵהּ

E certo noi ci ſiamo giuſtamente: perche riceuiamo coſe degne di quello che noi habbiam fatto: ma coſtui non hagia fatto malo alcuno.

42 וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ אֶתְדַּכְּרַיְנִי מָרִי מָתָא דְּאָתֵא אַנְתְּ בְּמַלְכוּתָךְ׃

E diceua à IESV, *Signore, ricordati di me, quãdo tu ſarai venuto nel tuo regno.*

43 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַמִּין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּיוֹמָנָא עַמִּי תְּהְוֵא בְּפַרְדַּיְסָא׃

E IESV *li diſſe, Io ti dico in verità, Tu ſarai hoggi con meco nel paradiſo.*

44 אִית הֲוֵי דֵּין אַיךְ שָׁעָא שֵׁת וַהֲוָא חֲשׁוֹכָא עַל כֻּלָּהּ אַרְעָא עַדְמָא לַתְשַׁע שָׁעִין׃

Hor egli era quaſi l'hora ſeſta, e ſecerſi tenebre ſopra tutta la terra, inſin à l'hora nona.

45 וְשִׁמְשָׁא חֲשֵׁךְ וְאֶצְטְרִי אַפֵּי תַּרְעָא דְּהַיְכְּלָא מֶן מְצַעְתֵהּ׃

E il ſol ſ'oſcurò, e il velo del tempio ſi diuiſe pel mezo.

46 וְקָעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא רָמָא וְאָמַר אָבִי בְּאִידַיְךְ סָאֵם אֲנָא רוּחִי הָדָא אֲמַר וְשַׁלֵּם׃

E IESV *gridando ad alta voce, diſſe, Padre, io raccommando lo ſpirito mio ne le tue mani. E detto queſto, ſpirò.*

47 כַּד חֲזָא דֵּין קֶנְטְרוֹנָא מֶדֶּם דַּהֲוָא שַׁבַּח לַאלָהָא וְאָמַר שַׁרִּירָאִית הָנָא גַּבְרָא זַדִּיקָא הֲוָא׃

Il Centurione hauendo veduto quello che era auuenuto, glorificò Iddio, dicẽdo, Veramente queſt'huomo era giuſto.

48 וְכֻלְּהוֹן כֶּנְשָׁא אִילֵין דַּכְנִישִׁין הֲווּ לַחֲזָתָא הָדָא כַּד חֲזַו מֶדֶּם דַּהֲוָא הָפְכוּ כַּד טָרְפִין עַל חַדַּיְהוֹן׃

E tutte le turbe che erano inſieme venute à queſto ſpettacolo, vedendo le coſe che accadeuano, ſene ritornauano battendoſi i lor petti.

כג

41 וַאֲנַחְנוּ בִּצְדָקָה כִּי־צִדְקַת מַעֲשֵׂינוּ לָקַחְנוּ וְהוּא אַחַת לֹא עָשָׂה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂה׃

Y noſotros à la verdad, juſtamente: porque recebimos loque merecieron nueſtros hechos: mas eſte ningun mal hizo.

42 וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ זָכְרֵנִי אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר תָּבוֹא בְּמַלְכוּתֶךָ׃

Y dixo à Ieſus, Sennor acuerdate de mi quando vinieres en tu Reyno.

43 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אוֹמֵר לָךְ הַיּוֹם תִּהְיֶה אִתִּי בְּגַן־עֵדֶן׃

Entonces Ieſus le dixo, Dicierto te digo, que oy ſeras conmigo enel Parayſo.

44 וַיְהִי־כְשַׁעַת הַשִּׁשִּׁית וַתְּהִי־חֲשֵׁיכָה עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית׃

Quando era como la hora de las ſeys, fueron hechas tinieblas ſobre toda la tierra haſta la hora de las nueue.

45 וַיֶּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְנִקְרְעָה הַפָּרֹכֶת הַהֵיכָל בְּתָוֶךְ׃

Y el Sol ſe eſcureciò y el velo del Templo ſe rompió por medio.

46 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמֶר אָבִי בְּיָדֶיךָ אַפְקִיד רוּחִי וּבְאָמְרוֹ אֶת הָאֵלֶּה וַיִּגְוַע׃

Entonces Ieſus, clamando á gran boz, dixo, Padre en tus manos encomiendo mi eſpiritu. Y auiendo dicho eſto, eſpiró.

47 וְכַאֲשֶׁר רָאָה שַׂר מֵאָה אֶת אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיְכַבֵּד אֱלֹהִים לֵאמֹר בֶּאֱמֶת הָאָדָם הַזֶּה צַדִּיק הָיָה׃

Y como el Centurion vido loque auia acontecido, dió gloria à Dios diziendo, Verdaderamente eſte hombre era juſto.

48 וּמַקְהֵלִים כֻּלָּם אֲשֶׁר בָּאוּ וְעוֹדְדוּ יַחַד עַל־מַחֲזֶה הַזֶּה חוֹזִים אֶת־אֲשֶׁר נַעֲשׂוֹת מְתוֹפְפִים עַל־לִבְבֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ׃

Y toda la multitud de losque eſtauan preſentes à eſte eſpectaculo, uiendo loque auia acontecido, ſe boluian hiriendo ſus pechos.

κγʹ.

41. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

Et quand à nous, nous y ſommes iuſtement: car nous receuons choſes dignes de nos forfaits, mais ceſtui-ci n'a rien fait, qu'il ne deuſt auoir fait.

42. Καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Puis il diſoit à Ieſus, Seigneur, aye ſouuenance de moi, quand tu viendras en ton regne.

43. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

Lors Ieſus lui dit, En verité ie te di, qu'auiourd'hui tu ſeras auec moi en paradis.

44. Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Or eſtoit-il enuiron ſix heures, & tenebres furent faites par tout le païs iuſqu'à neuf heures.

45. Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

Et le ſoleil fut obſcurci, & le voile du temple fut fendu par le milieu.

46. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

Alors Ieſus criant à haute voix dit, Pere, ie remets mon eſprit entre tes mains. Et ayant dit cela, il rendit l'eſprit.

47. Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεόν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

Or le Centenier voyant ce qui eſtoit aduenu, glorifia Dieu, diſant, Pour vrai ceſt homme ici eſtoit iuſte.

48. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

Et toutes les troupes qui s'eſtoyent aſſemblees à ce ſpectacle, voyans les choſes qui eſtoyent aduenues, s'en retournoyent frapans leurs poitrines.

CAP. XXIII.

41. Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recepimus: hic verò nihil mali geſſit.

We are in deede righteouſly here: for we receiue things worthy of y we haue done: but this man hath done nothing amiſſe.

42. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuū.

And he ſaide vnto Jeſus / Lorde / remember me, when thou commeſt into thy kingdome.

43. Et dixit illi Ieſus, Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo.

Then Jeſus ſaid vnto him/ Verely I ſay vnto thee / to day ſhalt thou be with me in Paradiſe.

44. Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in univerſam terram uſque in horam nonam.

And it was about the ſixt houre: & there was a darkenes ouer all the land/ vntil the ninth houre.

45. Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſſum eſt medium.

And the ſunne was darkened / & the vaile of the Temple rent through the middes.

46. Et clamans voce magna Ieſus ait, Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens expiravit.

And Jeſus cryed with a loud voyce, and ſaide, Father, into thine handes I commend my ſpirit. And when he thus had ſaid, He gaue vp the ghoſt.

47. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens, Verè hic homo iuſtus erat.

Nowe when the Centurion ſawe what was done, he glorified God, ſaying, Of a ſuretie this man was iuſt.

48. Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur.

And all the people that came together to that ſight / beholding the thinges, which were done / ſmote their breaſts & returned

Das XXIII. Capitel.

41. Vnd zwar wir ſind billich darinnen / denn wir empfahen was vnſer Thaten werth ſind / Diſer aber hat nichts vngeſchicktes gehandelt.

Oc ſandelige/ wi ere tilbørlige der vdi / thi wi faa der vore Gerninger forſkyllede / men denne handlede inted vſkickeligt.

42. Vnd ſprach zu Jeſu / HERR gedencke an mich / wenn du inn dein Reich kommeſt.

Oc hand ſagde til Jheſum/ HERRE/ tenck paa mig, naar du kommer i dit Rige.

43. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Warlich ich ſage dir / Heut wirſt du mit mir im Paradeiß ſein.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Sandelige ſiger ieg dig / J dag ſkalt du vere met mig i Paradis.

44. Vnnd es war vmb die ſechſte Stunde / vnd es war ein Finſterniß ůber das gantze Land / biß an die neundte Stund.

Oc det vaar ved den ſiette time / Oc der bleff it Mørck offuer det gantſke Land/ indtil den niende time.

45. Vnnd die Sonne verlor jhren ſchein / vnd der Vorhang des Tempels zureiß mitten entzwey.

Oc Solen miſte ſit ſkin / Oc Forhenget i Templen reffnede mit i thu.

46. Vnd Jeſus riefflaut vnd ſprach: Vater / ich befehle meinen Geiſt inn deine Hånde. Vnnd als er das geſaget / verſchied er.

Oc Jheſus robte høyt/ oc ſagde/ Fader/ ieg befaler min Aand i dine Hender. Oc ſom hand det ſagde/ vd gaff hand ſin Aand.

47. Da aber der Hauptman ſahe / was da geſchach / preiſete er Gott / vñ ſprach: Fůrwar / diſer iſt ein frommer Menſch geweſen.

Oc der Høffuitzmanden ſaa/ det ſom der ſkede/ priſede hand Gud/ oc ſagde/ Sandelige / denne vaar it retferdigt Menniſke.

48. Vnd alles Volck das da bey war / vnd zuſahe / da ſie ſahen / was da geſchach / ſchlugen ſie an jre Bruſt / vnd wandten wider vmb.

Oc alt det Folck ſom der vaar hoſſ / oc ſaae til / der de ſaae / det ſom ſkede / ſloge de ſig for deris Bryſt oc / vende til bage igen.

Kapitola XXIII.

41. Mi zagiſtě ſprawedliwě: nec hodně wěci za ſkutky naſſe běřenne/ ale tento nic zlěho nevčinil.

A iście my ſpráwiedliwie/ bo godne bierzem za ſwe ſpráwy káránie/ Alec ten nic złego nie vczynil.

42. Y řekl k Gežijſſowi: PAne/ rozpomeň ſe na mne když přijgdeſs do Králowſtwij twěho.

Záthym że rzekł do Jezuſá/ Pánie pomni ná mie gdy przydzieß do kroleſtwá twego

43. Y odpowěděl gemu Gežijſs: Zagiſtě prawijm tobě dnes budeſs ſemnau w Ragi.

Thedy mu powiedział Jezus/ Záprawde powiedam thobie/ Dziś zemna bedzieß w Ráiu.

44. A bylo wokolo hodiny ſſeſtě y ſtaly ſe tmy po wſſý zemi/ až do hodiny dewátě.

A było iákoby oſſoſtey godzinie / że ſie ſtał ćiemnosći po wßytkiey ziemi/ áż do dziewiatey godziny.

45. Y zatmělo ſe Slunce a opona Chrámowá roztrhla ſe na poly.

Y záćmiło ſie słońce á záſłoná kościelná rozdárłá ſie w pośrzodku.

46. A zwolaw Gežijſs hlaſem welikým/ řekl Otče/ w ruce twě poraučijm Duſſy mau. A to powěděw/ puſtil Duſſy.

Záwołał tedy Jezus głoſem wielkim / á rzekł/ Oycze w rece twe podawám duchá moiego / A tho rzekßy ſkonał.

47. A wida Centuryo co ſe bylo ſtalo/ welebil Boha / řka: Giſtě člowěk tento ſprawedliwý byl.

To gdy vyzrał Setnik co ſie działo/ chwalił Bogá mowiac: Záprawdeć to był człowiek ſpráwiedliwy.

48. A weſſkeren záſtup těch kteřijž tu ſpolu byli v toho diwadla/ a widěli které ſe wěcy dály / tepauce ſe w prſy ſwé/ nawracowali ſe.

Także iud wßytek ktory ſie był ſpołuz ßedł dziwowáć temu/ widzac toco ſie działo/ bil ſie w pierśi/ y náwrácał ſie.

כג

49 וְקָיְמִים הֲווּ מֶן רוּחְקָא כֻּלְּהוֹן יָדוּעַוְהִי דְּיֵשׁוּעַ וְנֶשֵּׁא אִילֵין דְּאֶתַי הֲוַי עַמֵּהּ מֶן גְּלִילָא וְחָזְיָן הֲווּ הָלֵין׃

E tutti i ſuoi conoſcenti, e le donne che haueuan ſeguitato da la Galilea, ſtauano da lungi, riguardando queſte coſe.

50 גַּבְרָא דֵּין חַד דַּשְׁמֵהּ יוֹסֵף בּוּלֶוְטִי מֶן רָמְתָא מְדִינְתָּא דִּיהוּד גַּבְרָא הֲוָא טָבָא וְזַדִּיקָא׃

Et ecco vn huomo nominato Ioſef, che era conſigliere, huomo buono e giuſto.

51 הָנָא לָא שָׁלֶם הֲוָא לְצֶבְיָנְהוֹן וַלְסוּעָרָנְהוֹן וּמְסַכֵּא הֲוָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Coſtui non haueua punto conſentito al conſiglio, ne à l'attione loro, & era da Arimatea città de Giudei, il quale aſpettaua anch' egli il regno di Dio.

52 הָנָא קְרֶב לְוָת פִּילַטָּוס וַשְׁאֶל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Coſtui ſenandò à Pilato, e domandò il corpo di IESV.

53 וַאֲחְתֵהּ וְכַרְכֵּהּ בְּחַיְצָא דְּכֶתָּנָא וְסָמֵהּ בְּבֵית קְבוּרָא נְקִירָא הָו דְּלָא אֱנָשׁ עַדְכִּיל אֶתְתְּסִים הֲוָא בֵּהּ׃

E come l'hebbe depoſto, l'inuolſe in vn lenzuolo, e poſelo in vn ſepolcro tagliato in vn ſaſſo: doue non era ſtato ancor mai poſto alcuno.

54 וְיַוְמָא עֲרוּבְתָּא הֲוָת וְשַׁבְּתָא נָגְהַת הֲוָת׃

Et era il giorno de la preparatione, e il giorno del ſabbato riluceua.

55 קְרִיבָן הֲוַי דֵּין נֶשֵּׁא הָלֵין דְּאֶתַי עַמֵּהּ מֶן גְּלִילָא וְחַזְיָיָהי לְקַבְרָא וְאֵיכָנָא אֶתְתְּסִים פַּגְרֵהּ׃

E le donne che erano venute con eſſolui di Galilea, ſeguitando videro il ſepolcro: e come il ſuo corpo era poſto.

כד

49 וַיַּעַמְדוּ כָּל־מְיֻדָּעָיו מֵרָחוֹק וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו מִגָּלִיל לִרְאוֹת אֶת הָאֵלֶּה׃

Mas todos ſus conocidos eſtauan de lexos, y las mugeres que lo auian ſeguido deſde Galilea, mirando eſtas coſas.

50 וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ יוֹסֵף וְיוֹעֵץ הוּא אִישׁ טוֹב וְצַדִּיק׃

Y heaqui vn varon llamado Ioſeph, el qual era ſenador, varon bueno, y juſto:

51 וְזֶה לֹא יָשַׁב בַּעֲצָתָם וּבִמְזִמּוֹתָם (מִן הָרָמָתַיִם עִיר יְהוּדָה) אֲשֶׁר גַּם הוּא קִוָּה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

El qual no auia conſentido enel conſejo ni en los hechos deellos, de Arimathea ciudad de Iudea, el qual tambien el eſparaua el Reyno de Dios:

52 זֶה קָרַב אֶל־פִּילָטוֹס וַיִּשְׁאַל אֶת פֶּגֶר יֵשׁוּעַ׃

Eſte llegô à Pilato, y pidió el cuerpo de Ieſus.

53 וַיּוֹרִידוֹ וַיַּעַט אוֹתוֹ בְּסָדִין וַיִּתֵּן אוֹתוֹ בְּקֶבֶר חָצוּב אֲשֶׁר בּוֹ בְּכָל עֵת אִישׁ לֹא הוּשָׂם׃

Y quitado, lo emboluió en vna ſauana: y lo puſo en vn ſepulchro que era labrado de piedra, enel qual aun ninguno auia ſido pueſto,

54 וַיְהִי יוֹם בְּדִיקַת הֶחָמֵץ הַנּוֹגַעַת בַּשַּׁבָּת וְשַׁבָּת נָגְהָה בָּהּ׃

Y era dia de la viſpera de la Paſcua: y el Sabbado ſe ſeguiá.

55 וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו מִגָּלִיל בָּאוּ וְרָאוּ אֶת הַקֶּבֶר וְאֵיכָכָה הוּשָׂם פִּגְרוֹ׃

Y viniendo tambien las mugeres que lo auian ſeguido de Galilea, vieron el ſepulchro, y como fue pueſto ſu cuerpo.

κγ'.

49. Εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Or tous ceux de ſa cognoiſſance ſe tenoyent loin, & les femmes qui enſemble l'auoyent ſuiui de Galilee, regardans ces choſes.

50. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος,

Et voici vn perſonnage appelé Ioſeph, qui eſtoit conſeiller, homme de bien & iuſte.

51. Οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἀριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Lequel n'auoit point conſenti à leur conſeil, ni à leur acte, & eſtoit d'Arimathee ville des Iuifs, qui auſſi attendoit le regne de Dieu.

52. Οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Icelui eſtant venu vers Pilate, demanda le corps de Ieſus.

53. Καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.

Et l'ayant deſcendu de la croix, l'enueloppa en vn linceul, & le mit en vn ſepulcre taillé en vn rocher, auquel auſſi perſonne n'auoit encores eſtés mis.

54. Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευή, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.

Or eſtoit ce le iour de la preparation, & le iour du Sabbat commençoit à venir.

55. Κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες, αἵ τινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Et les femmes auſſi qui eſtoyent venues auec lui de Galilee, ayans ſuiui Ioſeph, regarderent le ſepulcre, & comme le corps d'icelui ſeroit mis.

CAP. XXIII.

49. Stabant autem omnes noti eius à longè & mulieres quæ ſecutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.

And al his acquaintance ſtood a farre of / and the women that followed him from Galile / beholding theſe things

50. Et ecce, vir nomine Ioſeph qui erat decurio, vir bonus & iuſtus.

And behold / there was a man named Joſeph / which was a counſeller / a good man and a iuſt.

51. Hic non cõſenſerat conſilio & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iudæę, qui expectabat & ipſe regnum Dei.

He did not conſent to the counſell and deede of them / which was of Arimathea / a citie of the Jewes : who alſo him ſelfe waited for the kingdome of God.

52. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu.

He went vnto Pilate / and aſked body of Jeſus.

53. Et depoſitum involvit ſindone, & poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.

And tooke it downe / and wrapped it in a linnen cloth / and laid it in a tombe hewen out of a rocke / wherein was neuer man yet layed.

54. Et dies erat paraſceves, & ſabbathum illuceſcebat.

And that day was the preparation / and the Sab bath drewe on.

55. Subſecutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum. & quemadmodum poſitum erat corpus eius.

And the women alſo that followed after / which came with him from Gal le beheld the ſepulchre / and how his bodie was laid.

Das XXIII. Capitel.

49. Es ſtunden aber alle ſeine Verwandten von fernen / vnd die Weiber die jhm auß Galilea waren nachgefolget / vnd ſahen das alles.

Oc alle hans Tilhengere / ſtode longt borte / oc de Quinder ſom efterfulde hannem aff Galilea / oc ſaae alt dette.

50. Vnd ſihe ein Mann mit Namen Joſeph / ein Rathsherr / der war ein guter frommer Mann.

Oc ſee / En Mand ſom hed Joſeph / en Raadzherre / ſom vaar en god from Mand.

51. Der hatte nicht bewilliget inn jhren Rath vnd handel / der war von Arimathia der Stadt der Jůden / der auch auff das Reich Gottes wartet.

Hand haffde icke ſamtøckt i deris Raad oc Handel / hand vaar aff Jødernis Stad / Arimathia / ſom ocſaa tøffuede effter Gudz Rige.

52. Der gieng zu Pilato vnnd bat vmb den Leib Jeſu.

Hand gick til Pilatum / oc bad om Jheſu Legeme.

53. Vnd nam jn ab / wickelt jn in ein Linwad / vnd leget jhn in ein gehauen Grab / darinnen niemand ie gelegen war.

Oc tog hannem ned / ſuøbte hannem i it Linklæde / oc lagde hannem i en vdhuggen Graff / i huilcken der laa aldri nogen.

54. Vnd es war der Růſttag / vnd der Sabbath brach an.

Oc det vaar Beredelſens dag / oc Sabbathen gick paa.

55. Es folgeten aber die Weiber nach / die mit jm kommen waren auß Galilea / vnd beſchaueten das Grab / vnd wie ſein Leib gelegt ward.

Oc Quinderne fulde effter / ſom vaare komne met hannem aff Galilea / oc ſaae Graffuen / oc huorledis hans Legeme bleff lagd.

Kapitola XXII.

49. Stáli pak wſſyckni známij geho zdaleka / y ženy kteréž byly přiſſly za nim od Galilee ty wěcy widauce.

A wßyſcy iego znáiomi z dáleká ſtali / niewiáſty ktore byly ſpołu zá nim przyßly od Galileiey / przypátruiac ſie temu.

50. A ay Muž gménem Jozeff / kterýž byl geden Rádnij / Muž dobrý a ſprawedliwý.

Tedy oto mąž niektory imieniem Jozef Senator / á dobry y ſpráwiedliwy człowiek.

51. Ten byl nepowolil Radě a ſkutku gegich / od Arymathye Měſta židowſkého / kterýž y on očekáwal Králowſtwij Božijho.

Ktory nie zezwalał ná rádę y ná vczynek ich / á był z Arymátyey miáſtá Iudſkiego / ktory też ſam oczekawał króleſtwá Bożego.

52. Ten přiſtaupil k Pilátowi / a wyžádal Tělo Gežiſſowo.

Ten przyßedßy do Pilátá / proſił go o ciáło Iezuſowe.

53. A ſložiw ge / obwinul w plátno čiſté / a položil ge do Hrobu wyteſaného / w kterémž geſſtě nebyl žádný položen.

Rzławßy ie vwinął w prześcierádło / á położył w grobie ktory był z kámieniá wyćioſány / w ktorym ießcze nigdy żaden nie był położon.

54. A ten den byl weliký Pátek / a Sobotha ſe začijnala.

A był dzień Przygothowánia ná święto / y dzień Szábáthu náſtawał.

55. Wyſſly ženy kteréž s nim byly přiſſly od Galilee / aby ſhlédly Hrob / a kterak položeno bylo Tělo geho.

Szły też zá nim niewiáſty ktore były z nim przyßly z Galileiey / aby widziáły grob / y iáko było położono ciáło iego.

כג

56 וַהְפַכִי טַיִבִי בְּסַמֵא
וְהֶרוֹמֵא וּבְשַׁבְּתָא שְׁלִי
אֵיךְ דַּפְּקִיד׃

E poi ch'elle ſene furon ritornate, apparecchiarono de gli odori & de gli vnguenti, e il ſabbato ſi riposarono ſecondo il comandamento.

כד

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא הֵין ב
בְּשַׁפְרָא עַד חֲשׁוֹךְ אֶתַי
לְבֵית קְבוּרָא וְאַיְתִי הָלֵין
הֶרוֹמֵא דְּטַיְבִי הֲוַי וְאִית
הֲוַי עַמְהֵין נְשֵׁא
אַחְרָנִיתָא׃

Poi il primo giorno del ſabbato, la mattina molto per tempo, vennero al ſepolcre, portando gli odori ch'elle haueuan apparecchiati : & alcune altre con eſſo loro.

2 וְאַשְׁכַּחַי כֵּאפָּא ד
דַּמְעַגְּלָא מֵן בֵּית
קְבוּרָא׃

E trouarono la pietra riuolta dal ſepolcro.

3 וְעַלְיַן וְלָא אֶשְׁכְּחָיְהִי
לְפַגְרָא דְּיֵשׁוּע׃

Doue eſſendo elle entrate, non trouerono il corpo del Signor IESV.

4 וַהֲוָא דְּכַד הָוֵין
תְּמִיהָן עַל הָדָא הָא תְּרֵין
גַּבְרִין קָמוּ לְעֵל מֶנְּהֵין
וּמַבְרֵק הֲוָא לְבוּשְׁהוֹן׃

Et auuenne che ſtando elle tutte ſmarrite di queſto, due huomini s'appreſentoron dinanzi à loro con veſte riſplendenti.

5 וַהֲוַי בְּדַחְלְתָא וּכְפַי
אַפֵּיהוֹן בַּאַרְעָא וְאָמְרִין
לְהֵין מָנָא בָּעְיָן אַנְתֵּין
חַיָּא עַם מִיתֵא׃

Diche elle ſpauentandoſi, & abbaſſando la faccia in terra, eſſi diſſer loro, Perche cercate voi il viuente tra i morti?

כג

56 וְהִתְהַפְּכוּ וְהֵכִינוּ אֶת־
הַבְּשָׂמִים וְאֶת הַמֹּר וּבַשַּׁבָּת
שָׁבְתוּ כַּמִּצְוָה׃

Y bueltas, aparejaron drogas aromaticas, y vnguentos : repoſaron el Sabbado, conforme àl mandaminto.

כד

1 וּבְאֶחָד לַשַּׁבָּת הִשְׁכִּימוּ בַּבֹּקֶר
וּבָאוּ אֶל־הַקֶּבֶר נוֹשְׂאוֹת אֶת־
הַבְּשָׂמִים אֲשֶׁר הֵכִינוּ וְנָשִׁים
אֲשֶׁר אִתָּנָה׃

Y el primer dia de los Sabbados muy demannana vinieron àl monumento, trayendo las drogas aromaticas que auiā aparejado; y algunas otras mugeres con ellas.

2 וּמָצְאוּ אֶת־הָאֶבֶן גְּלוּלָה
מִקָּבֶר׃

Y hallaron la piedra rebuelta de la puerta del ſepulchro.

3 וּבְבוֹאָנָה בַּקֶּבֶר לֹא מָצְאוּ
אֶת־גְּוִיַּת אָדוֹן יֵשׁוּעַ׃

Y entrando no hallaron el cuerpo del Sennor Ieſus.

4 וַיְהִי בְּהִבָּהֲלָן עַל זֹאת וְהִנֵּה
שְׁנֵי אֲנָשִׁים קָמוּ עֲלֵיהֶם
בִּבְגָדִים בְּרוּקִים׃

Y aconteció que eſtando ellas eſpantadas de eſto, heaqui dos varones que ſe pararon cabe ellas veſtidos de veſtiduras reſplandecientes;

5 וּבִהְיוֹתָן בְּיִרְאָה וְהִפְנוּ אֶת־
פְּנֵיהֶם לָאָרֶץ אָמַר אֲלֵיהֶן מַה
מְבַקְּשׁוֹת אַתֵּנָה אֶת־הַחַי
עִם הַמֵּתִים׃

Y auiendo ellas temor, y abaxando el roſtro à tierra, dixeronles, Porque buſcays entre los muertos àl que biue?

κγ'.

56. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν, κατὰ τὴν ἐντολήν.

Puis eſtans retournees, elles preparerent des ſenteurs & oignemens : & le iour du Sabbat elles ſe repoſerent ſelon le commandement.

ΚΕΦΑΛ κδ.

ΤΗ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, Φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.

Mais le premier iour de la ſemaine, eſtant ancores fort matin, elles vindrẽt au ſepulcre, apportans les ſenteurs qu'elles auoyent preparees : & quelques autres auec elles.

2. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου.

Or elles trouuerent la pierre roulee de deuant le ſepulcre.

3. Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Et eſtans entrees ne trouuerent point le corps du Seigneur Ieſus.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.

Et aduint que comme elles eſtoyent en grande perplexité touchãt cela, voici, deux perſonnages ſuruindrent vers icelles en veſtemens reluiſans comme eſclair.

5. Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

Et comme elles eſtoyent tout eſpouuantees, & baiſſoyent la face en terre, ils leur dirent, Pourquoi cerchez-vous entre les morts celui qui eſt viuant?

CAP. XXIII.

56. Et revertentes paraverunt aromata &unguenta:& ſabbatho quidem ſiluerunt ſecundum mandatum.

And they returned / and prepared odours /and ointments / and reſted the Sabbath day / according to the commandement.

CAP. XXIIII.

VNA autem ſabbathi valde diluculo venerũt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata.

Now the firſt day of the weeke early in the morning / they came vnto the ſepulchre/ & brought the odoures which they had prepared / and certaine women with them.

2. Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.

And they found the ſtone rolled away from the ſepulchre.

3 Et ingreſſæ ,invenerunt corpus Domini Ieſu.

And went in / but founde not the bodie of the Lorde Jeſus.

4. Et factum eſt, dum mente conſternatę eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti.

And it came to paſſe / that as they were amaſed thereat / behold / two men ſodenly ſtoode by them in ſhining veſtures.

5. Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas, Quid quæritis vivẽtem cum mortuis?

And as they were afraid / & bowed downe their faces to the earth/they ſaide to them / Why ſeeke ye him that liueth/among the dead?

Das XXIII. Capitel.

56. Sie kehreten aber vmb / vnd bereiteten die Specerey vnd Salben/ vnd den Sabbath über waren ſie ſtille nach dem Geſetze.

Oc de vende til bage / oc beredde dyrebare Vrter oc Salue / oc Sabbathen offuer vaare de ſtille effter Lowen.

Das XXIIII. Capitel.

ABer an der Sabbather einem ſehr frůe/ kamen ſie zum Grabe/ vnd trugen die Specerey/ die ſie bereitet hatten/ vnd etliche mit jhnen.

MEn en aff Sabbatherne meget aarle / kom̃e de til Graffuen/ oc bare dyrebar Salue ſom de haffde bered / oc nogle met dem.

2. Sie funden aber den Stein abgeweltzet von dem Grabe.

Oc de funde Stenen velt aff Graffuen.

3. Vnd giengen hinein/ vnd funden den Leib deß HERRN Jeſu nicht.

Oc de ginge ind / oc funde icke den HERRIS Jheſu Legeme.

4. Vnd da ſie darumb bekůmmert waren/ Sihe/ da tratten bey ſie zwen Månner mit glentzenden Kleidern.

Oc der de vaare bedrøffuede / der faare / See / da ſtode tho Mend hoſſ dem met ſkynnende Klæder.

5. Vnd ſie erſchracken/ vnd ſchlugen jhre Angeſicht nider zu der Erden. Da ſprachen die zu jhnen: Was ſuchet jhr den Lebendigen bey den Todten?

Oc de forferdedis oc ſloge deris Anſict ned til Jorden. Da ſagde de til dem/ Hui lede i effter den Leffuendis hoſſ de Døde?

Kapitola XXIII.

56. A nawrátiwſſe ſe/ připrawily wonné wěcy a Maſti w Sobotu zagiſté odpočinuly wedlé Přikázanij.

A tak wrociwſzy ſie nágotowáły wonnych rzeczy z oleykow / ale w Szábáth wedlug roſkazánia zániechály tego.

Kapitola XXIIII.

PRwnij pak den po Sobothě welmi ráno přiſſly k Hrobu/ neſauce wonné wěcy kteréž byly připrawily/ a někteřé giné ſpolu s nimi.

TEdy dniá pirwſzego tegodniá onego bárzo rániuczko przyſzly do grobu / nioſąc ony rzeczy wonne ktore byly nágotowáły/ y byly tez niektore z nimi.

2. Y nalezlý kámen odwalený od Hrobu.

Y ználázly kámień odwálony od grobu.

3. A wſſedſſe tam/ nenalezly Těla Pána Gežijſſe.

A wſzedſzy nie nálázly ciáłá Páná Jezuſowego.

4 Y ſtalo ſe / když na myſli zſtraſſeny byli pro to / ay Mužij dwa ſtáli podlé nich w rauſſe ſtkwaucým.

[illegible] ſtalo ſie gdy bedac zátrwożo[illegible] w tey rzeczy watpili/ oto dwá m[illegible]wie ſtáneli przy nich / bedac obleczeni w ſzáty blyſzczáce ſie.

5. A když ſe ony bály/ a ſchýlily twáři ſwé k zemi/ řekli k nim: Co hledáte žiwého s mrtwými?

A gdy ſie ony lekly á ſchylily twarz ku ziemi / rzekli do nich: Przeczże miedzy vmárly miſzukacie tego ktory ieſt zyw?

כד

6 לַיְתַוְהִי תְּנָן קָם לֵהּ
עֲהַדֵין דְּמַלֶּל עַמְכוֹן כַּד
הָו בַּגְלִילָא ׃

Egli non è qui, ma è riſuſcitato. Ricordateui com'ei vi diſſe, eſſendo egli ancora in Galilea.

7 וָאמַר הֲוָא דַּעְתִּיד הוּ
בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא דְּנֶשְׁתְּלֵם
בְּאִידַי אֱנָשָׁא חַטָּיָא ו
וְנֶצְטְלֵב וְלַתְלָתָא יוֹמִין
יְקוּם ׃

Dicendo che biſognaua ch'el Figliuol de l'huomo fuſſe dato ne le mani de gli huomini peccatori, e che fuſſe crocifiſſo e riſuſcitaſſe il terzo giorno.

8 וְהֵנֵין אֶתְדַּכְרֵין
לְמֶלַּוְהִי ׃

Allora elle ſi ricordarono de le ſue parole.

9 וְהַפְכִי מֶן קַבְרָא ו
וְאֶמְרֵין הָלֵין כֻּלְּהֵין לְחַד־
עֶסַר וַלְשַׁרְכָּא ׃

E como elle furon ritornate dal ſepolcro, riſertron tutte queſte coſe à gli Vndici, & à tutti gli altri.

10 אִיתַיְהֵין הֲוַי דֵּין מַרְיַם
מַגְדְּלָיְתָא וְיוֹחַן וּמַרְיַם
אֶמֵּה דְיַעֲקוֹב וְשַׁרְכָּא
דְּעַמְּהֵין הָלֵין דָּאמְרַי הֲוַי
לַשְׁלִיחֵא ׃

Et era Maria Maddalena, e Ioanna, e Maria madre di Iacopo, e l'altre che erano con eſſe, lequali diceuano queſte coſe à gli Apoſtoli.

11 וְאֶתְחָזִי בְּעַיְנַיְהוֹן מ
מֶלֵּא הָלֵין אַיךְ שֶׁנִּיתָא
וְלָא הַיְמְנוּ אֶנֵּין ׃

E le parole di eſſe paruero appreſſo di loro come vna fauola, e non credetter loro.

כד

6 אֵינֶנּוּ פֹּה כִּי אִם קָם וְכֹרְנָה
מַה דִּבֶּר אֲלֵיכֶן בְּעוֹדֶנּוּ
בַּגָּלִיל ׃

No eſtà aqui, mas ha reſuſcitado, acordaos de loque hos habló, quando aun eſtaua en Galilea.

7 לֵאמֹר כִּי יִצְטָרֵךְ בֶּן־הָאָדָם
לְהִסָּגֵר בִּידֵי הָאֲנָשִׁים חַטָּאִים
וּלְהִתָּלוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לָקוּם ׃

Diziendo, Que es meneſter que el Hijo del hombre ſea entregado en manos de hombres peccadores, y ſer crucificado, y reſuſcitar àl tercero dia.

8 וַתִּזָּכֹרְנָה אֶת־דְּבָרָיו ׃

Entonces ellas ſe acordaron de ſus palabras.

9 וְהִתְהַפְּכוּ מִן־הַקֶּבֶר וְהִגִּידוּ
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְעַשְׁתֵּי
עָשָׂר וְלַאֲחֵרִים כֻּלָּם ׃

Y boluiendo del ſepulchro, dieron nueuas de todas eſtas coſas á los Onze, y à todos los demas.

10 וְהָיוּ מַגְדְּלָנִית מִרְיָם וְיוֹחַנָּה
וּמִרְיָם לְיַעֲקֹב וַאֲחֵרוֹת עִמָּם
אֲשֶׁר אָמְרוּ אֶל־הַתַּלְמִידִים אֶת
הָאֵלֶּה ׃

Y eran Maria Magdalena, y Ioanna, y Maria de Iacobo, y las demas que eſtauan con ellas lasque dezian eſtas coſas á los Apoſtoles.

11 וְנִרְאוּ בְּעֵינֵיהֶם כְּמוֹ יֵצֶר
כְּסִילוּת דִּבְרֵיהֶן וְלֹא הֶאֱמִינוּ
לָהֶם ׃

Mas à ellos les parecian como locura las palabras de ellas: y no las creyeron.

κδ΄.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

Il n'eſt point ici, mais il eſt reſuſcité qu'il vous ſouuiene comment il parla à vous quand il eſtoit encore en Galilee.

7. Λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

Diſant, qu'il faloit que le Fils de l'homme fuſt liuré entre les mains des mal-viuans, & qu'il fuſt crucifié: & qu'il reſſuſcitaſt au troiſieme iour.

8. Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

Et elles eurent ſouuenance des paroles d'icelui.

9 Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

Et eſtans retournees de deuers le ſepulcre, elles annoncerent toutes ces choſes aux onze diſciples, & à tous les autres.

10. Ἦσαν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία καὶ ἰωάννα, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.

C'eſtoit Marie Magdaleine, & Iehanne, & Marie mere de Iaques, & les autres auec elles, leſquelles dirent ces choſes aux Apoſtres.

11. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

Mais les paroles d'icelles leur ſemblerent cõme reſueries, & ne leur creurent point.

CAP. XXIIII.

6. Non eſt hic, ſed ſurrexit, recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc in Galilæa eſſet.

He is not here / but is riſen: remember howe he ſpake vnto you/ whē he was yet in Galile.

7. Dicens, Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia reſurgere.

Saying / that the Sonne of man muſt be deliuered into the hands of ſinful men / & be crucified/ and the third day riſe againe.

8. Et recordatæ ſunt verborum eius.

And they remembred his wordes.

9. Et regreſſæ à monumento, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

And returned from the ſepulchre / and tolde theſe things vnto the eleuen / and to all the remnant.

10. Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.

Now it was Marie Magdalen e& Joanna/ and Marie the mother of James/ & other women with them/ which tolde theſe things vnto the Apoſtles.

11. Et viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum verba iſta, & non crediderunt illis.

But their wordes ſeemed vnto them/ as a fained thing/ neither beleeued they them.

Das XXIIII. Capitel.

6. Er iſt nicht hie/ er iſt aufferſtanden. Gedenckt daran/ wie er euch ſaget/ da er noch in Galilea war.

Hand er icke her/ Hand er opſtanden/ Tencker der paa/ huorledis hand talede til eder/ der hand vaar i Galilea.

7. Vnnd ſprach: Des Menſchen Son muß überantwort werden inn die hände der Sünder/ vnd gecreutziget werden/ vnd am dritten tage aufferſtehen.

Oc ſagde/ Menniſkens Søn ſkal antuordis hen i Synderis hender/ oc korſſeſtis/ Oc opſtaa tredie dag.

8. Vnd ſie gedachten an ſeine wort.

Oc de tenckte paa hans ord.

9. Vnd ſie giengen wider vom Grabe/ vnd verkündigeten das alles den eilffen/ vnd den andern allen.

Oc de ginge fra Graffuen igen/ oc kundgiorde alt dette ſaar de Elleffue oc alle de andre.

10. Es war aber Maria Magdalena vnd Johanna/ vnd Maria Jacobi/ vnd andere mit jhnen/ die ſolches den Apoſteln ſageten.

Oc der vaar Maria Magdalena oc Johanna/ oc Maria Jacobi/ oc andre met dem/ ſom ſagde Apoſtlene ſaadant.

11. Vnd es dauchten ſie jhre wort eben als werens Märlein/ vnnd glaubten jhnen nicht.

Oc deris ord ſyntis dem at vere lige ſom løſſ tale/ oc de trode dem icke.

Kapitola XXIIII.

6. Nenijť ho zde/ ale wſtalť geſt. Rozpomeňte ſe kterak mluwil k wám/ když geſſtě w Galilei byl

Niemáßci go thu/ alec wſtal/ wſpomnicież ſobie iáko wam powiedal/ gdy ießcze byl w Galiley.

7. Řka: Že Syn člowěka muſý wydán býtj/ w ruce hřijſſných Lidij/ a vkřižowán býti a třetij den z mrtwých wſtáti.

Mowiac: Potrzebác aby Syn człowieczy byl wydan w rece ludzi grzeßnych· á ze by byl vkrzyżowan / á trzecie° záſie dnia áby zmartwych wſtal.

8. Y rozpomenuly ſe na ſlowo geho.

Tedy ony ſobie wſpomniály ná ſlowa iego.

9. A wrátiwſſe ſe od Hrobu/ zwěſtowaly tyto wſſecky wěcy oněm Gedenácti/ y giným wſſechněm.

R wroćiwßy ſie od grobu/ oznaymily to wßytko onym iedennaściom/ y inym wßytkim.

10. A byla Marya Magdalénſká/ a Johanna/ a Marya Jakubowa/ a giné kteréž s nimi byly/ kteréž prawily Apoſſtoluom tyto wěcy.

A bylác Márya Mágdálená/ y Johanná/ y Márya Jakubowa mátká/ y ine z nimi/ ktore to powiedály Apoſtolom.

11. Y zdála ſe býti přednimi yako omylná tato ſlowa/ a newěřili gim.

Ale ſie im zdály iákoby blazeńſkie ſlowa ich / y niewierzyli im.

כד

12 שמעון דין קם ורהט לקברא ואדיק חזא כתנא דסימין בלחוד ואזל כד מתדמר בנפשה על מדם דהוא:

Ma Pietro ſi leuò ſu, e corſe al ſepolcro: e riguardando, vidde i lenzuoli ſoli poſti giu, & andoſſene, marauigliandoſi in ſe ſteſſo di cio che era auuenuto.

13 והא תרין מנהון בה ביומא אזלין הוו לקריתא דשמה עמאוס ופריקא מן אורשלם אסטדותא שתין:

Ecco poi, due di loro andauano quel medeſimo giorno ad vn caſtello, che era circa ſeſſanta ſtadÿ lontano da Ieruſalem, nominato Emaus.

14 והנון ממללין הוו חד עם חד על הלין כלהין דגדשי:

E ragionauano inſieme di tutte queſte coſe che eramo accadute.

15 וכד הנון ממללין הוו ובעין חד עם חד אתא הו ישוע ומטי אנון ומהלך הוא עמהון:

Et auuenne che mentre eſſi ragionauano e diſputauano, eſſo IESV *ancora accoſtatoſi, caminaua inſieme cō eſſo loro.*

16 ועיניהון אחידין הוי דלא יסתכלוניהי:

Ma gli occhÿ loro erano tenuti, che non lo conoſceſſeno.

17 ואמר להון מנא אנין מלא הלין דממללין אנתון חד עם חד כד מהלכין אנתון וכמירין אנתון:

E diſſe loro, Che ragionamenti ſon queſti che voi conferite inſieme caminando, e ſete attriſtati?

18 וענא חד מנהון דשמה קליופא ואמר לה אנת הי כי בלחודיך נוכריא מן אורשלם דלא ידע אנת מדם דהוא בה בהנון יומתא:

E riſpondendo vn di loro che haueua nome Cleopas, li diſſe, Tu ſolo ſei foreſtiero in Ieruſalem, che non hai ſaputo le coſe che vi ſi ſon fatte à queſti giorni?

כד

12 ויקם כיפה וירץ אל־הקבר וישגח וירא את־אטון מושם לבדו וילך ויתמה בנפשו את־העשוי:

Y leuantandoſe Pedro, corrió àl ſepulchro: y como miró dentro, vee ſolos lienços alli echados, y fueſe marauillado entre ſi de eſte caſo.

13 והנה שנים מהמה היו מהלכים ביום ההוא אל־טירה אחת והיא רחוקה מירושלים כברת ששים ושמה עמאוס:

Y heaqui, dos deellos yuan el miſmo dia à vn aldea que eſtaua de Ieruſalem ſeſenta eſtadios, llamada Emmaus:

14 והמה מללו איש אל־אחיו על־כל הקורות האלה:

Y yuan hablando entreſi de todas aquellas coſas que auian acaecido.

15 ויהי־במללם ובבעותם איש לאיש ויקרב ישוע גם הוא ויתהלך אתם:

Y aconteció, que yendo hablando entre ſi, y preguntandoſe el vno àl otro, el miſmo Ieſus ſe llegó, y yua conellos juntamente.

16 ועיניהם הכו בסנורים מדעתו:

Mas los ojos deellos eran detenidos que no lo conocieſſen.

17 ויאמר אליהם מה־הדברים האלה אשר ממללים אתם איש אל־רעהו הולכים ונוגים אתם:

Y dixoles, Que platicas ſon eſtas que tratays entre voſotros andando, y eſtays triſtes?

18 ויען־אחד ושמו קליופא ויאמר אליו האת לבדך נכרי בירושלים ולא ידעת את אשר נעשו בה בימים האלה:

Y reſpondiendo el vno, que ſe llamaua Cleophas, dixole, Tu ſolo peregrino eres en Ieruſalem, que no has ſabido las coſas que en ella han acontecido eſtos dias?

κδ'.

12. Ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

Toutesfois, Pierre s'eſtant leué, courut au ſepulcre: & s'eſtant courbé pour regarder, vid ſeulement les linceux mis à part: puis ſe partit, s'eſmerueillant en ſoimeſme de ce qui eſtoit aduenu.

13. Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς.

Or voici, deux d'entr'eux eſtoyent en chemin en ce meſme iour, pour aller en vne bourgade nommee Emmaus, laquelle eſtoit loin de Ieruſalem, enuiron ſoixante ſtades.

14. Καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.

Leſquels deuiſoyent entr'eux de toutes ces choſes qui eſtoyent aduenues.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς.

Or aduint comme ils deuiſoyent & en conferoyent entr'eux, que Ieſus auſſi lui meſme s'eſtant approché, ſe mit à cheminer auec eux.

16. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

Mais leurs yeux eſtoyent retenus, qu'ils ne peurent recognoiſtre.

17. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καί ἐστε σκυθρωποί;

Et il leur dit, Quels ſont ces propos que vous tenez entre vous en cheminant? & pourquoi eſtes-vous tout triſtes?

18. Ἀποκριθεὶς δὲ εἷς ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν, σὺ μόνος παροικεῖς ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

Lors l'vn d'iceux, qui auoit nom Cleopas, reſpondit, & lui dit, Es-tu ſeul eſtranger en Ieruſalem, qui ne ſaches point les choſes qui y ſont aduenues ces iours-ici?

CAP. XXIIII.

12. Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abiit ſecum mirans quod factum fuerat.

Then aroſe Peter / & ran vnto yͤ ſepulchre / and looked in / & ſaw the linnen clothes laid by them ſelues / and departed wondering in him ſelfe at that which was come to paſſe.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſalem, nomine Emmaus.

And beholde / two of them went that ſame day to a towne which was from Jeruſalem about three ſcore fourlongs / called Emmaus.

14. Et ipſi loquebantur ad invicem de his omnibus quę acciderant.

And they talked together of all theſe thinges that were done.

15. Et factum eſt, dum fabularentur & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis.

And it came to paſſe / as they communed together / and reaſoned / that Jeſus him ſelf drewe nere / and went with them.

16. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.

But their eyes were holden / that they could not knowe him.

17. Et ait ad illos, Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad invicem, ambulantes & eſtis triſtes.

And he ſaid vnto them / What maner of communications are theſe that ye haue one to another as ye walke / and are ſad?

18. Et reſpondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa, his diebus?

And the one (named Cleopas) anſwered / and ſaid vnto him / Art thou onely a ſtranger in Jeruſalem / and haſt not knowen the thinges which are come to paſſe therein in theſe dayes?

Das XXIIII. Capitel.

12. Petrus aber ſtund auff / vnnd lieff zum Grabe / vnd bücket ſich hinein / vnd ſahe die Leinentücher alleine ligen / vnd gieng dauon / vnd es nam jhn wunder / wie es zugienge.

Da ſtod Peder op / oc løb til Graffuen / oc buckede ſig ind vdi / oc ſaa Linklæderne ligge alene / oc hand gick bort / Oc hand vndrede paa / huorledis det gick til.

13. Vnd ſihe / zwen auß jhnen giengen an demſelbigen tage in einen Flecken / der war von Jeruſalem ſechtzig Feldwegs weit / des Namen heiſſt Emmahus.

Oc ſee / Tho aff dem ginge ſamme dag til en By / ſom vaar tryſinds tiue agre longt fra Jeruſalem / de kaldis Emaus.

14. Vnd ſie redeten mit einander von allen diſen geſchichten.

Oc de talede met huer andre om alt dette ſom vaar ſkeet.

15. Vnd es geſchach / da ſie ſo redeten vnd befragten ſich miteinander / nahet Jeſus zu jhnen / vnd wandelt mit jhnen.

Oc det begaff ſig / der de ſaa talede oc beſpurde ſig met huer andre / kom Jheſus til dem / oc vandrede met dem.

16. Aber jhre Augen wurden gehalten / daß ſie jhn nicht kannten.

Men deris øyen huldis til / at de kende hannem icke.

17. Er ſprach aber zu jhnen: Was ſind das für Rede / die jhr zwiſchen euch handelt vnter wegen / vnnd ſeyt traurig?

Oc hand ſagde til dem / Huad er det faar tale / ſom i handle mellē eder paa veyen / oc ere bedrøffuede?

18. Da antworttet einer / mit Namen Cleophas / vnnd ſprach zu jhm: Biſt du allein vnter den Frembdlingen zu Jeruſalem / der nicht wiſſe / was in diſen tagen darinnen geſchehen iſt?

Da ſuarede en aff dem ſom hed Cleophas / oc ſagde til hannem / Eſt du alene iblant de Fremmede i Jeruſalem / ſom icke veed / huad ſom i diſſe dage er ſkeet der vdi?

Kapitola XXIIII.

12. Tehdy Petr wſtaw běžal k Hrobu / a pohleděw do něho / vzřel proſtěradla ſama položená: y odſſel / ſám w ſobě diwě ſe / co ſe bylo ſtalo.

Wſzakoż Piotr wſtawſzy bieżał ku grobowi / á gdy w wnątrz weyzrał / obaczył thylko ſámy prześcierádłá leżące / y odſzedł dziwuiąc ſie ſam v ſiebie tey ſpráwie.

13. A ay dwa z nich ſſli toho dne do Měſtečka / kteréž bylo wzdalij od Geruzaléma Honůw ſſedeſáte / gménem Emaus.

A oto dwá z nich tegoż dniá ſzli do miáſteczká ktore było ná ſześćdzieſiąt ſtáian od Jeruzálem / á zwano ie Emmaus.

14. A rozmlauwali weſpolek o těch wſſech wěcech ktere ſe byly přihodily.

A rozmawiáli z ſoba o tym wſzytkim co ſie było przydáło.

15. Y ſtalo ſe když rozmlauwali / a ſebe otazowali / že y Gežijſs přiblijžiw ſe / ſſel s nimi.

A gdy ták rozmawiáli y ſpołu ſie pitáli / tedy Jezus przybliżywſzy ſie ſzedł poſpołu z nimi.

16. Ale oči gegich držány byly aby ho nepoznali.

Ale oczy ich były zátrzymáne áby go nie poználi.

17. Y řekl nim k nim: Které gſau to řeči kteréž rozmlauwáte weſpolek gdauce / a gſte ſmutnij

Tedy rzekł do nich: Coż to ſą zá rozmowy ktore idąc macie miedzy ſobą / á przeczżeſcie ſmętney twarzy?

18. A odpowěděw geden kterémuž gméno Kleoffáſs / řekl gemu: Ty ſám gſy Pautnjkem do Geruzaléma / a nepoznal gſy které ſe wěcy ſtaly w něm těchto dnůw?

A odpowiedáiąc mu ieden ktoremu było imie Kleophás / rzekł: A ty ſam przemieſzkawaſz w Jeruzálem / á nie wieſz co ſie w nim przez ty dni działo?

כד

19 אָמַר לְהוֹן מָנָא א
אָמְרִין לֵהּ עַל יֵשׁוּעַ הָו
דְּמֶן נָצְרַת גַּבְרָא דַּהֲוָא
נְבִיָּא וְחַיְלְתָן הֲוָא כ
בְּמֶלְתָא וּבְעַבְדָא קְדָם
אֲלָהָא וְקְדָם כֻּלֵּהּ עַמָּא׃

Et egli disse loro, Quali? Essi gli dissero, Quelle di IESV *Nazareno, ilquale è stato huomo Profeta, potente in opere & in parole dinanzi à Dio & à tutto'l popolo.*

20 וַאשְׁלְמוּהִי רַבַּי כָּהֲנָא
וְקַשִּׁישָׁא לְדִינָא דְּמַוְתָא
וּזְקַפוּהִי׃

E come i principali Sacerdoti, e i nostri Gouernatori l'hanno dato in cõdannatione di morte, & hannolo crocifisso.

21 חֲנַן דֵּין סָבְרִין הֲוַיִן ד
דְּהוּיוּ עֲתִיד הֲוָא
דְּנֶפְרְקִיוּהִי לְאִיסְרָיֵל וְהָא
תְּלָתָא יוֹמִין מִן דְּהָלֵין
כֻּלְהֵין הֲוַי׃

Hor noi sperauamo ch'ei fusse quello che douesse liberare Israel. Nondimeno con tutto questo, hoggi è il terzo giorno che queste cose sono auuenute.

22 אֶלָּא אַף נְשֵׁא מִנַּן
אַתְמְהָן קַדְמַי הֲוַי לְבֵית
קְבוּרָא׃

Ma pur certe donne de le nostre ci hanno spauentati, lequali stamattina per tempo sono state al sepolcro.

23 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ פ
פַּגְרֵהּ אֶתַי אָמְרָן לַן
דְּמַלְאַכֵא חֲזַיִן תַּמָּן
וְאָמְרִין עֲלוֹהִי דְּחַי הוּ׃

E non hauendo trouato il suo corpo, son venute, dicendo d'hauere ancor veduta vna visione d'Angeli, iquali dicono ch'ei viue.

24 וְאַף אֱנָשָׁא מִנַּן אֱזַלוּ
לְבֵית קְבוּרָא וְאַשְׁכַּחוּ
הָכַנָא אַיְךְ מָא דְּאֶמַרֵי
נְשֵׁא לֵהּ דֵּין לָא חֲזוֹ׃

Poi alcuni di quelli che erano con essonoi sono andati al sepolcro, & hanno trouato cosi come le donne haueuan detto, ma lui non l'hanno gia veduto.

כד

19 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה הֵמָּה
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֶת עַל־יֵשׁוּעַ
הַנָּצְרִי אֲשֶׁר הָיָה אִישׁ נָבִיא גִּבּוֹר
כֹּחַ בְּמַעֲשֶׂה וּבְדָבָר לִפְנֵי אֱלֹהִים
וְכָל־הָעָם׃

Entonces el les dixó, Que? Y ellos le dixeron, De Iesus Nazareno, el qual fue varon Propheta poderoſo en obra y en palabra, delante de Dios y de todo el pueblo.

20 אֵיכָכָה מְסָרוּהוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וּנְשִׂיאֵינוּ אֶל־מִשְׁפַּט מָוֶת
וַיִּתְלוּהוּ׃

Y como lo entregaron los principes de los Sacerdotes, y nueſtros principes à condenacion de muerte, y lo crucificaron.

21 וַאֲנַחְנוּ בָּטַחְנוּ כִּי הוּא הָיָה
עָתִיד לְהַפְרִיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְעַל
כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יוֹם הַזֶּה
יוֹם שְׁלִישִׁי הוּא מֵאֲשֶׁר נַעֲשׂוּ
הָאֵלֶּה׃

Mas noſotros eſperauamos que el era el que auia de redemir à Iſrael; y aora, ſobre todo eſto, oy es el tercero dia que eſto ha acontecido.

22 וְגַם מִקְצַת הַנָּשִׁים מִמֶּנּוּ
הֶחֱרִידוּ אוֹתָנוּ אֲשֶׁר הִשְׁכִּימוּ
בַּבֹּקֶר אֶל־הַקָּבֶר׃

Aunque tambien vnas mugeres de los nueſtros nos han eſpantado, las quales antes del dia fueron al ſepulchro:

23 וְלֹא מָצְאוּ אֶת־גְּוִיָּתוֹ וּבָאוּ
לֵאמֹר כִּי מַרְאֵה הַמַּלְאָכִים
רָאוּ אֲשֶׁר אָמְרוּ כִּי חַי הוּא׃

Y no hallando ſu cuerpo vinieron, diziendo que tambien auian viſto viſion de Angeles, los quales dizen que el biue.

24 וַיֵּלְכוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ אֶל־
הַקֶּבֶר וַיִּמְצְאוּ כֵּן כַּאֲשֶׁר הַנָּשִׁים
אָמְרוּ וְאוֹתוֹ לֹא רָאוּ׃

Y fueron vnos de los nueſtros àl ſepulchro, y hallaron ſer anſi como las mugeres auian dicho mas àel no lo vieron.

κδ.

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

Et il leur dit, Quelles? Ils reſpondirent, Touchant Ieſus le Nazarien, qui a eſté homme Prophete, puiſſant en œuures & en paroles deuant Dieu & tout le peuple.

20. Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Et comment les principaux Sacrificateurs, & nos Gouuerneurs, l'ont liuré en condamnation de mort, & l'ont crucifié.

21. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

Or eſperions-nous que ce fuſt celui qui deuoit deliurer Iſrael: & encore auec tout cela, c'eſt auiourd'hui le troiſieme iour que ces choſes ſont aduenues.

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

Mais auſſi quelques femmes des noſtres nous ont grandement eſtonnés, qui ont eſté de grand matin au ſepulcre:

23. Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

Et n'ayans trouué ſon corps, ſont venues, diſans, que meſmes elles auoyent veu vne viſion d'Anges, leſquels diſoyent qu'il eſt viuant.

24. Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

Dont aucuns des noſtres ſont allés au ſepulcre, & ont trouué ainſi que les femmes auoyent dit: mais ils ne l'ont point veu.

19. Quibus ille dixit, Quæ? & dixerunt: De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone coram Deo & omni populo.

And he ſaid vnto thē/ What things? And they ſaid vnto him / Of Jeſus of Nazaret/ which was a Prophet/ mightie in deed & in worde before God/ and all the people.

20. Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

And how the hie Prieſts / and our rulers deliuered him to be condemned to death/ & haue crucified him.

21. Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quod hæc facta ſunt.

But we truſted that it had bene he that ſhould haue deliuered Jſrael/ and as touching all theſe thinges/ to day is the thirde day/ that they were done.

22. Sed & mulieres quædam ex noſtris, terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.

Yea / & certaine women among vs made vs aſtonied / which came earely vnto the ſepulchre.

23. Et non invento corpore eius, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum vivere.

And when they found not his bodie/ they came/ ſaying/ that they had alſo ſeene a viſion of Angels / which ſaid that he was aliue.

24. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non invenerunt.

Therefore certaine of them which were with vs / went to the ſepulchre / and founde it euen ſo as the womē had ſaid/ but him they ſawe not.

19. Vnd er ſprach zu jnen: Welches? Sie aber ſprachen zu jm: Das von Jeſu von Nazareth / welcher war ein Prophet/ mechtig von Thaten vnnd Worten / für Gott vnd allem Volck.

Oc hand ſagde til dem / Huad er det? De ſagde til hannem / Det / om Jeſu aff Nazareth / huilcken ſom vaar en Prophete / mectig i Gerninger oc Ord/ faar Gud oc alle Folck.

20. Wie jn vnſere Hohenprieſter vnd Oberſten überantworttet haben/ zum verdamniß des Todtes / vnd gecreutziget.

Huorledis vore ypperſte Preſter oc Offuerſte antuordede hannem hen / til Dødzens fordømmelſe / oc korſſeſte hannem.

21. Wir aber hoffeten er ſolte Jſraël erlöſen. Vnd über das alles / iſt heut der dritte tag/ das ſolches geſchehen iſt.

Oc wi haabedis/ at hand ſkulde forløſt Jſrael. Oc offuer alt dette / er i dag den tredie dag / at dette ſkede.

22. Auch haben vns erſchrecket etliche Weiber der vnſern/ die ſind frůe bey dem Grabe geweſem.

Der haffue oc nogle forferdet oſſ aff voris Quinder/ de vaare aarle hoſſ Graffuen.

23. Haben ſeinen Leib nicht funden/ kommen vnd ſagen/ ſie haben ein Geſichte der Engel geſehen.

Oc funde icke hans Legeme / komme oc ſige / at de ſaae en Eugle ſyn / huilcke der ſige / hand leffuer.

24. Vnd etliche vnter vns giengen hin zum Grabe / vnnd fundens alſo/ wie die Weiber ſagten / aber jhn funden ſie nicht.

Oc nogle off oſſ ginge bort til Graffuen / oc funde det ſaa/ ſom Quinderne ſagde / Men hannem funde de icke.

19. Kterýmžto on řekl: Které? Y řekli: O Gežijſſowi Nazaretſkém / kterýž byl Muž Prorok / mocný w ſkutku y w řeči / před Bohem y předewſſym Lidem.

J rzekł im: A cożto? A oni rzekli iemu: O Jezuſie Názáreńſkim/ ktory był Prorok mocny w ſpráwách y w ſłowiech/ przed Bogiem y wßytkim ludem.

20. A kterák gſau wydali gey naywiſſſý Kněžij/ a Knijžata naſſe na odſauzenij k ſmrti/ a vkřižowali gey.

A iáko go kſiażetá Kápłáńſkie y vrzad náß wydáli pod ſkazánie ná śmierć/ y vkrzyżowáli go.

21. My pak gſme ſe nadáli/ žeby on měl wykaupiti Lid Jzrahelſký: A nynij tomuto wſſemu třetij den geſt dnes/ yakž gſu ſe tyto wěcy ſtaly.

A mychmy ſie nádziewáli iż to on był ktory miáł odkupić Jzráel/ á temu wßytkiemu iuż tho dziś trzeci dzień wychodzi / iáko ſie to ſtáło.

22. Ale y Ženy někteřé z naſſých zſtraſſyly nás/ kteřéž před Sluncem byly v Hrobu.

Lecz y niewiáſty niektore z náßych przeſtráßyły nás ktore rániuczko były v grobu.

23. A nenalezſſe Těla geho/ přiſſly prawijce/ že gſau také widenij Angelſké widěly/ kteřijžto prawij že geſt žiw.

J nie znalazßy ciáłá iego/ przyßły powiedáiac iż widzenie Anielſkie widziáły/ kthorzy powiedzieli iżby żyw był.

24. Y chodili někteřij z naſſých k Hrobu/ a nalezli tak yakož Ženy prawily/ ale geho newiděli.

A ták niektorzy co z námi byli chodzili do grobu / y ták znalezli iáko nie wiáſthy powiedáły / ále ſámego nie widzieli.

כד

25 הָידֵין אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַו חַסִירַי רֶעיָנָא וְיַקִירַי לֶבָּא לַמְהַימָנוּ בְּכֻלְהֵין אִילֵין דְּמַלֶּלוּ נְבִיֵא׃

Allora egli diſſe loro, O ſtolti e tardi di cuore à credere in tutte le coſe, di che i Profeti hanno parlato.

26 לָא הֲוָא הָלֵין עֲתִיד הֲוָא דְּנֶסַיבַּר מְשִׁיחָא וְדַנְעוּל לְתֶשְׁבּוּחְתֵהּ׃

Non biſognaua egli che Chriſto patiſſe queſte coſe, & entraſſe ne la ſua gloria?

27 וְשַׁרִי הֲוָא מֶן מוּשֶׁא וּמֶן כֻּלְהוֹן נְבִיֵא וַמְפַשֵּׁק הֲוָא לְהוֹן עַל נַפְשֵׁהּ מֶן כֻּלְהוֹן כְּתָבֵא׃

E cominciandoſi da Moiſe, & da tutti i Profeti, dichiaraua loro in tutte le Scritture, le coſe che erano dette di lui medeſimo.

28 וַקְרֶבוּ הֲווֹ לְקְרִיתָא הָי דְּאָזְלִין הֲווֹ לָהּ וְהוּ מַסְבַּר הֲוָא לְהוֹן דַּאיךְ דַּלְדוּכָא רַחִיקָא אָזֶל הֲוָא׃

Et intanto s'auuicinarono al caſtello doue andauano: & eſſo faceua ſembiante d'andar piu lungi.

29 וַאלְצוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ פּוּשׁ לְוָתַן מֶטוּל דְּיוֹמָא הָשָׁא רְכֵין לֵהּ לְמֶחְשַׁךְ וְעַל דַּיְקְוֵא לְוָתְהוֹן׃

Esforzoronlo, dicendo, Reſta con eſſonoi, percioch'egli è preſſo a ſera, e il giorno è gia calato. E coſi egli entrò per rimanerſi con loro.

30 וַהֲוָא דְּכַד אֶסְתְּמֵךְ עַמְהוֹן נְסַב לַחְמָא וּבַרֵךְ וּקְצָא וִיהַב לְהוֹן׃

Et auuenne che mentre egli era con eſſo loro à tauola, preſe il pane, e rendè gratie, poi lo ſpezzò, e porſene loro.

31 וּמֶחְדָא אֶתְפַּתַּחִי עַיְנַיְהוֹן וְאֶשְׁתַּוְדְּעוּהִי וְהוּ אֶשְׁתְּקֵל לֵהּ מֶנְהוֹן׃

Et i loro occhi furono aperti, onde lo conobbero: & egli ſparì via da eſſi.

כד

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הַכְּסִילִים וּכְבֵדֵי לֵבָב לְהַאֲמִין בְּכֻלָּם אֲשֶׁר דִּבְּרוּ הַנְּבִיאִים׃

Entonces el les dixo, O locos, y tardos de coraçon para creer à todo loque los Prophetas han dicho.

26 הֲלֹא הִצְטָרֵךְ הַמָּשִׁיחַ לְעַנּוֹת וְלָבוֹא לִכְבוֹדוֹ׃

No era meneſter que el Chriſto padeciera eſtas coſas y que entrara (anſi) en ſu gloria?

27 וַיָּחֶל מִמֹּשֶׁה וּמִכָּל הַנְּבִיאִים וַיְבָאֵר לָהֶם אֶת־כָּל־הַכְּתוּבִים עָלָיו׃

Y començando deſde Moyſen, y de todos los Prophetas, declarauales eſto en todas las eſcripturas que eran deel.

28 וַיִּקְרְבוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר הָלְכוּ שָׁמָּה וְהוּא הִבְטִיחָם לְלֶכְתּוֹ הָלְאָה׃

Y llegaron àl aldea à donde yuan; y el fingió que yua mas lexos.

29 וַיִּבְצְרוּ בוֹ לֵאמֹר עוֹדְדָה נָּא אִתָּנוּ כִּי הָיָה עֶרֶב וְנָטָה הַיּוֹם וַיָּבוֹא בַמָּלוֹן לָלִין אִתָּם׃

Mas ellos lo detuuieron pór fuerça, diziendo, Quedate con noſotros, porque ſe haze tarde, y el dia es ya baxo. Y entró con ellos.

30 וַיְהִי־בְשִׁבְתּוֹ אִתָּם וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לָהֶם׃

Y aconteció, que eſtando ſentado à la meſa con ellos, tomando el pan, bendixo, y partiò, y dióles.

31 וַיִּפָּקְחוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּדְעוּ אוֹתוֹ וְהוּא הָלַךְ מֵעֵינֵיהֶם׃

Entonces fueron abiertos los ojos deellos, y conocieronlo; mas el ſe deſpareció de los ojos deellos

κδ.

25. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται.

Lors il leur dit, O gens deſpourueus de ſés, & tardifs de cœur à croire à toutës les choſes que les Prophetes ont prononcees!

26. Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

Ne faloit-il pas que le Chriſt ſouffriſt ces choſes, & qu'ainſi il entraſt en ſa gloire?

27. Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

Puis commençant par Moyſe, & ſuiuant par tous les Prophetes, il leur declaroit en toutes les Eſcritures les choſes qui eſtoyent de lui.

28. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

Ainſi ils approcherent de la bourgade, ou ils alloyent: mais lui faiſoit ſemblant d'aller plus loin.

29. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

Parquoi ils le parforcerent, diſans, Demeure auec nous: car le ſoir commence à venir: & le iour eſt ia decliné. Il entra donc pour demeurer auec eux.

30. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

Et aduint que comme il eſtoit à table auec eux, il print le pain, & rendit graces, puis l'ayant rompu, le leur diſtribua.

31. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.

Adonc furent ouuerts leurs yeux, tellement qu'ils le recognurent: mais il ſe diſparut de deuant eux.

S. LVCAS.	S. Lucas.	S. Lukaſs.
CAP. XXIIII.	Das XXIIII. Capitel.	Kapitola XXIIII.
25. Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ? Then he ſaid vnto them / O fooles and ſlowe of heart to beleeue all that the Prophets haue ſpoken.	25. Vnnd er ſprach zu jnen: O jhr Thoren vnnd treges hertzen/ zu glauben allem dem / das die Propheten geredt haben. Oc hand ſagde til dem/ O i Daarer oc ſenhiertede/ til at tro alt det / ſom Propheterne haffue ſagt.	25. Tehdy on řekl k nim: O bláznij a zpozdilij ſrdcem k wěřenij wſſemu cožgſau mluwili Prorocy. Thedy on rzekł do nich: O głupi á nierychłego ſercá ku wierzeniu temu wßytkiemu co powiedzieli Prorocy.
26. Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam? Ought not Chriſt to haue ſuffred theſe things/ and to enter into his glorie?	26. Müſte nicht Chriſtus ſolches leiden / vnnd zu ſeiner Herrligkeit eingehen? Skulde Chriſtus icke lide ſaadant / oc indgaa til ſin Herlighed?	26. Zdaliž geſt nemuſyl těch wěcý trpěti Kryſtus/ a tak wgijti do Sláwy ſwé? Izali tego nie było potrzebá cirpieć Kryſtuſowi / y wnidź do chwały ſwoiey
27. Et incipiens à Moyſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant. And he beganne at Moſes/ and at all the Prophets/ and interpreted vnto them in all the Scriptures the thinges which were written of him.	27. Vnd fieng an von Moſe vnd allen Propheten/ vnd legete jnen alle Schrifft auß/ die von jhm geſagt waren. Oc hand begynte fra Moſe oc alle Propheter / oc lagde dem alle Scriffter vd / ſom vaare ſagde om hannem.	27. A počaw od Moyžijſſe a wſſech Prorokůw / y wykládal gim ze wſſech Pijſem / kteráž o něm byla. A począwßy od Moiżeßá y wßytkich Prorokow/ wykłádał im we wßytkich Piſmiech / co o nim nápiſáno było.
28. Et appropinquaverunt caſtello quo ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire. And they drewe neere vnto the towne/ which they went to/ but hee made as though he would haue gone further.	28. Vnd ſie kamen nahe zum Flecken/ da ſie hingiengen. Vnd er ſtellet ſich/ als wolt er fürder gehen. Oc de komme nær til Byen / der de ginge til. Oc hand loed ſom hand vilde gaa lenger.	28. Y přiblijžili ſe k Měſtečku/ do kterého ſſli/ a on potrhl ſe yakoby chtěl dále gijti. A gdy byli bliſko miáſteczká do ktorego ßli / tedy on ták zmyſlał iákoby miał dáley idź.
29. Et coëgerunt illum, dicentes, Mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intravit cum illis. But they conſtrained him/ ſaying/ Abide with vs: for it is towardes night/ and the day is farre ſpent. So he went in to tarie with them.	29. Vnd ſie nötigeten jn / vnd ſprachen: Bleib bey vns / denn es wil abend werden/ vnd der Tag hat ſich geneiget / Vnd er gieng hinein bey jhnen zubleiben. Oc de nødde hannem til / oc ſagde / Bliff hoſſ oſſ/ Thi det ſtunder til afften / oc dagen er forløben / Oc hand giek ind at bliffue hoſſ dem.	29. Y přinutili ho/ řkauce: Zůſtaň ſ námi/ neb ſe giž připozdijwá/ a den ſe nachýlil. Y wſſel ſ nimi. Ale go oni przynucili mowiąc: Zoſtań z námi / boć iuż ieſt mż k wieczoru y ſchodzi dzień. A także wßedł áby zoſtał z nimi.
30. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. And it came to paſſe/ as he ſate at table with them/ he tooke the bread/ and gaue thankes/ and brake it/ and gaue it to them.	30. Vnd es geſchach/ da er mit jnen zu Tiſche ſaß / nam er das Brodt/ dancket / brachs / vnd gabs jhnen. Oc det ſkede / ſom hand ſad met dem til Bords/ Tog hand Brødet tackede/ brød det/ oc gaff dem det.	30. Y ſtalo ſe když ſeděl ſ nimi za Stolem/ wzal chléb/ dobrořečil a lámal/ y podáwal gim: A ſtáło ſię gdy on ſiedział z nimi / wziąwßy chleb błogoſłáwił / á złamawßy dał im.
31. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum. Then their eyes were opened / & they knew him: but he was taken out of their ſight	31. Da worden jhre Augen geöffnet / vnd erkenneten jhn. Vnd er verſchwandt für jnen. Da bleffue deris øyen obnede/ oc de kende hannem. Oc hand forſuant faar dem.	31. Y otewřijny gſau oči gegich/ a poznali ho: A on zmizel od očij gegich. Otworzyły ſię thedy oczy ich / y poználi go / ále on zniknął od ich oblicznośći.

כד

32 וְאָמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד לָא הֲוָא לִבַּן יָקִיד הֲוָא בְּגַוַּן כַּד מְמַלֵּל עַמַּן בְּאוּרְחָא וּמְפַשֵּׁק לַן כְּתָבָא׃

Allor diſſero l'Vno à l'altro, Non era il noſtro cuore ardente in noi, quando egli ci parlaua per la Via, & apriuaci le Scritture?

33 וְקָמוּ בָּהּ בְּשָׁעְתָא וְהַפַּכוּ לְאוּרִשְׁלֶם וְאֶשְׁכַּחוּ לְחַדַעְסַר דִּכְנִישִׁין וְלְאַילֵין דְּעַמְּהוֹן׃

E leuandoſi ſu in quella medeſima hora, ritornarono in Ieruſalem, e trouarono gli Vndici raunati inſieme, e quelli che erano con eſſi.

34 כַּד אָמְרִין דַּשְׁרִירָאִית קָם מָרַן וְאֶתְחְזִי לְשֶׁמְעוֹן׃

Che diceuano, Il Signore è Veramente riſuſcitato, & è apparſo à Simone.

35 וְאָף הֶנּוּן אֶשְׁתַּעִיו אַילֵין דַּהֲוַי בְּאוּרְחָא וְאַיכַּנָא אֶתִידַע לְהוֹן כַּד קְצָא לַחְמָא׃

E coſi eſſi ancora raccontaron le coſe accadute nel camino, e com'egli era ſtato conoſciuto da loro ne lo ſpezzar del pane.

36 וְכַד הָלֵין מְמַלְּלִין הֲווֹ יֵשׁוּעַ קָם בֵּינָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עַמְּכוֹן (אֶנָא אֶנָא לָא תֶּדְחֲלוּן׃)

E mentre che parlauano di queſte coſe, eſſo IESV *s'appreſentò nel mezo di loro, e diceli, La pace ſia con Voi.*

37 וְהֶנּוּן אֶתְרְהֵבוּ וַהֲווֹ בִּדְחִלְתָּא סָבְרִין הֲווֹ גֵּיר דְּרוּחָא חָזֵין׃

Ma eſſi ſpauentati & conturbati ſtimauano di Veder Vno Spirito.

38 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מָנָא מֶתְתְּזִיעִין אַנְתּוּן וּמָנָא סָלְקָן מַחְשְׁבָתָא עַל לֶבַּבְתְּכוֹן׃

Et egli diſſe loro, Perche ſete Voi turbati, e perche entrano de le dubbitationi ne Voſtri cuori?

39 חָזוּ אַידַי וְרַגְלַי דְּאֶנָא אֶנָא גּוּשׁוּנָנִי וְדַעוּ דְּלְרוּחָא בֶּסְרָא וְגַרְמָא לַיִת לָהּ אַיךְ דְּחָזֵין אַנְתּוּן דְּאִית לִי׃

Vedete le mie mani e i miei piedi, perche io ſon deſſo, taſtatemi, e Vedete, percioche Vno ſpirito non ha ne carne ne oſſa, come Voi Vedete ch'io ho.

כד

32 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֲלֹא בֹּעֵר הָיָה לְבָבֵנוּ בְּקִרְבֵּנוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֵינוּ בַּדֶּרֶךְ וְכַאֲשֶׁר בֵּאֵר לָנוּ אֶת הַכְּתָבִים׃

Y dezian entre ſi, No ardia nueſtro coraçon en noſotros mientras nos hablaua en el camino, y quando nos abria las Eſcipturas?

33 וַיָּקוּמוּ בָּהּ בְּשָׁעָה וַיָּשׁוּבוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וַיִּמְצְאוּ אֶת־עַשְׁתֵּי עָשָׂר וַאֲשֶׁר אִתָּם נִקְהָלִים יָחַד׃

Y leuantandoſe en la miſma hora, tornaronſe à. Ieruſalem: y hallaron à los Onze ayuntados, y à losque eran con ellos.

34 הָאֹמְרִים כִּי בֶּאֱמֶת קָם הָאָדוֹן וְנִרְאָה לְשִׁמְעוֹן׃

Que dezian, Reſuſcitado ha el Sennor verdaderamente, y ha apparecido à Simon.

35 וְהֵמָּה סִפְּרוּ אֶת אֲשֶׁר קָרָה לָהֶם בַּדֶּרֶךְ וְאֵיךְ נוֹדַע לָהֶם בְּשִׁבְרַת הַלָּחֶם׃

Entõces ellos contâuan las coſas que auian acontecido enel camino: y como auia ſido conocido deellos enel partir del pan.

36 וּבְדַבְּרָם אֶת־הָאֵלֶּה וְהוּא יֵשׁוּעַ קָם בְּתוֹכָם לֵאמֹר אֲלֵיהֶם שָׁלוֹם לָכֶם׃

Y entretanto que ellos hablauan eſtas coſas Ieſus ſe puſo en medio deellos, y les dixo, Paz ſea à voſotros.

37 וַיֶּחֶרְדוּ וַיִּבָּהֲלוּ חוֹשְׁבִים לִרְאוֹתָם אֶת־רוּחַ׃

Entonces ellos eſpantados, y aſſombrados penſauan que vian algun eſpiritu.

38 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה תִּבָּהֲלוּ וְלָמָּה מַחֲשָׁבוֹת עוֹלוֹת בִּלְבֹבוֹתֵיכֶם׃

Mas el les dize, Porque eſtays turbados, y ſuben penſamientos à vueſtros coraçones?

39 רְאוּ אֶת יָדַי וְאֶת רַגְלַי כִּי בֶּאֱמֶת אֲנִי הוּא הַגִּישׁוּ הֲמִישׁוּ כִּי לְרוּחַ אֵין לָהּ בָּשָׂר וַעֲצָמִים כְּמוֹ רֹאִים אַתֶּם כִּי לִי הֵמָּה׃

Mirad mis manos y mis pies, que yo miſmo ſoy: Palpad, y ved: que el eſpiritu ni tiene carne ni hueſſos, como veys que yo tengo.

κδ.

32. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

Lors ils dirent entr'eux, Noſtre cœur ne bruſloit-ils pas dedans nous, quand il parloit à nous par le chemin, & nous declaroit les Eſcritures?

33. Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς.

Et ſe leuans au meſme inſtant, ils retournerent en Ieruſalem, où ils trouuerent les onze aſſemblés, & ceux qui eſtoyent auec eux:

34. Λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι.

Qui diſoyent, Le Seigneur eſt vrayement reſſuſcité, & s'eſt apparu à Simon.

35. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

Dont ceux-ci auſſi reciterét les choſes qui leur eſtoyent aduenues en chemin, & comment il auoit eſté recognu d'eux en rompant le pain.

36. Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

Et comme ils tenoyent ces propos, Ieſus lui meſme ſe preſenta au milieu d'eux, & leur dit, Paix ſoit auec vous.

37. Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

Mais eux tout troublés & eſpouuantés eſtimoyent voir vn eſprit.

38. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Dont il leur dit, Pourquoi eſtes-vous troublés, & pourquoi montent penſemens en vos cœurs?

39. Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

Voyez mes mains & mes pieds: car ce ſuis ie moi meſme: taſtez-moi, & voyez: car vn eſprit n'a ne chair ne os, comme vous voyez que i'ai.

CAP. XXIIII.

32. Et dixerunt ad invicem, Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas?

And they ſaid betweene them ſelues/ Did not our heartes burne within vs/ while he talked with vs by the way/ and when he opened to vs the Scriptures?

33. Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant.

And they roſe vp the ſame houre/ & returned to Jeruſalem/ & found the eleuen gathered together/ & them that were with them.

34. Dicentes, Quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

Which ſaid/ The Lorde is riſen in deede/ and hath appeared to Simon.

35. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

Then they tolde what things were done in the way/ and how he was knowen of them in breaking of bread.

36. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: (ego ſum, nolite timere.)

And as they ſpake theſe thinges/ Jeſus him ſelfe ſtood in the middes of them/ & ſaid vnto them/ Peace be to you.

37. Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

But they were abaſhed and afraid/ ſuppoſing that they had ſeene a ſpirit.

38. Et dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra.

Then he ſaid vnto them/ Why are ye troubled? and wherefore doe doubtes ariſe in your heartes?

39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum, palpate, & videte: quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.

Behold mine hands & my feete: for it is I my ſelfe: handle me/ & ſee: for a ſpirit hath not fleſh and bones/ as ye ſee me haue.

Das XXIIII. Capitel.

32. Vnd ſie ſprachen vnter einander: Brandte nicht vnſer Hertz in vns/ da er mit vns redet auff dem Wege/ als er vns die Schrifft öffnet.

Oc de ſagde til huer andre/ Brende icke vort hierte i oſſ/ der hand talede met oſſ paa veyen/ oc der hand oploed oſſ Scrifften.

33. Vnd ſie ſtunden auff zu derſelbigen Stunde/ kehreten wider gen Jeruſalem/ vnnd funden da die Eilffe verſammlet/ vnnd die bey jhnen waren.

Oc de ſtode op/ i den ſamme ſtund/ oc vende til Jeruſalem igen/ oc funde de Elleffue forſamlede/ oc dem ſom vaare hoſſ dem.

34. Welche ſprachen: Der HERR iſt warhafftig aufferſtanden/ vnnd Simoni erſchienen.

Huilcke derſ ſagde/ HERREN er viſſelige opſtanden/ oc obenbaret Simoni.

35. Vnd ſie erzehleten jhnen/ was auff dem Wege geſchehen war/ vnnd wie er von jnen erkant were/ an dem/ da er das Brodt brach.

Oc de opregnede faar dem/ huad ſom vaar ſkeet paa veyen/ oc huorledis hand bleff kent aff dem/ i det/ at hand brød Brødet.

36. Da ſie aber davon redeten/ tratt er ſelbſt Jeſus/ mitten vnter ſie/ vnd ſprach: Friede ſey mit euch.

Oc der de talede om hannem/ da traadde Jheſus ſelff/ mit iblant dem/ oc ſagde til dem/ Fred vere met eder.

37. Sie erſchracken aber vnd forchten ſich/ meineten ſie ſehen einen geiſt.

Da forferdedis de oc frøctede ſig/ oc mente/ at de ſaae en Aand.

38. Vnd er ſprach zu jhnen: Was ſeyt jr erſchrocken? vnd warumb kommen ſolche Gedancken in euer Hertz?

Oc hand ſagde til dem/ Hui ere i ſaa forferdede? Oc hui komme ſaadanne tancker i eders hierter?

39. Sehet meine Hånde vnd meine Fůße/ ich bins ſelber/ fůhlet mich vnd ſehet/ denn ein Geiſt hat nicht Fleiſch vnd Bein/ wie jhr ſehet/ das ich habe.

Seer mine Hender oc mine Føder/ Det er ieg ſelff/ Finder paa mig oc ſeer/ Thi en Aand haffuer icke Kød oc been/ ſom i ſee/ at ieg haffuer.

Kapitola XXIIII.

32. Y řekli ſami ſobě: Wſſak Srdce naſſe hořelo w nás když mluwil nu ceſtě/ a otwijral nám Pijſma?

Y mowili miedzy ſoba: Izali ſerce náße/ niepáláło w nas gdy mowil z námi w drodze/ y gdy nam otwiral piſmá?

33. A wſtawſſe w tauž hodinu/ wrátili ſe do Geruzalěma/ a nalezli ſhromážděných Gedenácte/ y ty kteřijž s nim byli.

A ták tegoż cżáſu wſtawßy wrocili ſie do Jeruzálem/ y znalezli zgromádzonych iedennáście/ y ony ktorzy z nimi byli.

34. Ani prawij: Že wſtal PAN w prawdě/ a vkázal ſe Sſymonowi?

Powiedáiac im: Wſtał ći Pan prawdźiwie/ y vkazał ſie Symonowi.

35. A tito wyprawowali kteréž wěcy ſtaly ſe na ceſtě/ a kterak gſau ho poznali w lámanij chleba.

Powiedźieli im też co ſie dźiáło w drodze/ y táko od nich był poznan w łamániu chlebá.

36. A když to mluwili/ poſtawil ſe Gežijš v proſtřed nich/ a řekl gim: Pokog wám. (Jak gſem/ Nebogte ſe.)

O tym gdy oni mowili/ tedy Jezus ſtánał w poſrod ich/ y rzekł im: Pokoy wam.

37. Ale oni zarmauceni a přeſtraſſeni gſauce/ domnijwali ſe žeby Ducha widěli.

Zlęknawßy ſie tedy y ſtrwożywßy/ mnimáli iż duchá widźieli.

38. Y řekl gim: Co gſte zarmauceni/ a myſſlenij wſtupugij na ſrdce waſſe?

Ale on rzekł do nich: Przecżże ſćie ſie zátrwożyli/ á co zá myſli nádchodzą ſercá wáße.

39. Wizte ruce mé a nohy/ že gá ten gſem. Dotýkayte ſe a wizte/ že Duch těla a koſtij nemá/ yako mne widijte mijti:

O glądayćie rece moie y nogi moie/ bom ći iá ſam ieſt dothknicie ſie mnie á obácżcie/ bo duch nie ma ciáłá áni kośći/ iáko widźicie że ia mam.

כד

40 וְכַד הָלֵין אֱמַר חַוִי
אֶנּוּן אַידָוְהִי וְרַגְלָוְהִי׃

E detto queſto, moſtrò loro le ſue mani e i ſuoi piedi.

41 וְכַד עַד־מָא לְהָשָׁא
לָא מְהַימְנִין הָווּ מֶן
חַדְוַתְהוֹן וּמֶתְתַּמְהִין הָווּ
אֱמַר לְהוֹן אִית לְכוֹן מֶדֶם
תַּנָּן לְמֵאכַל׃

Ma eſſi non credendo ancora per l'allegrezza, e marauigliandoſi, egli diſſe loro, Hauete voi qui qualche coſa da mangiare?

42 הֶנּוּן דֵּין יַהֲבוּ לֵהּ מ
מְנָתָא מֶן נוּנָא דַּטְוֵיָא
וּמֶן כַּוְרִיתָא דְּדֶבְשָׁא׃

Et eſſi gli meſſero innanzi vn pezzo di peſce arroſtito, e del fiadone di mele.

43 וּנְסַב אֲכַל לְעֵינַיְהוֹן׃

Et egli ne preſe, e mangiò in lor preſentia.

44 וֶאֱמַר לְהוֹן הָלֵין אֶנֵּין
מֶלֵּא דְּמַלְּלֶת עַמְכוֹן כַּד
לְוָתְכוֹן הֲוִית דְּוָלֵא הֲוָא
דְּנֶשְׁתַּלַּם כֻּל מֶדֶם דִּכְתִיב
בְּנָמוּסָא דְּמוּשֶׁא וּבַנְבִיֵא
וּבְמַזְמוּרֵא עֲלַי׃

Poi diſſe loro, Queſte ſon le parole ch'io vi diſſi quando ero ancora con eſſouoi, ch'egli era neceſſario che s'adempieſſeno tutte le coſe che ſono ſcritte di me ne la Legge di Moiſe, e ne i Profeti, e ne i Salmi.

45 הָידֵין פְּתַח רֶעְיָנְהוֹן
לְמֶסְתַּכָּלוּ כְּתָבֵא׃

Allora aperſe il loro intelletto per intender le Scritture.

46 וֶאֱמַר לְהוֹן דְּהָכַנָא
כְּתִיב וְהָכַנָא וָדֵק דְּנֶחָשׁ
מְשִׁיחָא וְדַנְקוּם מֶן בֵּית
מִיתֵא לִתְלָתָא יַוְמִין׃

E diſſe loro, Coſi è ſcritto, e coſi biſognaua che Chriſto patiſſe e riſuſcitaſſe il terzo giorno da morte.

47 וְדֶנֶתְכַּרְזוּ בַּשְׁמֵהּ ת
תְּיָבוּתָא לְשׁוּבְקָנָא ד
דְּחַטָהֵא בְּכֻלְהוֹן עַמְמֵא
וְשׁוּרָיָא נֶהֱוֵא מֶן
אוּרִישְׁלֶם׃

E che ſi predicaſſe nel nome ſuo la penitentia e la rimeſſion de peccati in tutte le genti, cominciando da Ieruſalem.

כד

40 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה וַיַּרְא
אוֹתָם אֶת־יָדַיִם וְאֶת־רַגְלַיִם׃

Y en diziendo eſto, moſtroles las manos y los pies.

41 וּבְעוֹדָם לֹא מַאֲמִינִים
מִשִּׂמְחָה גְדוֹלָה וּמִתַּמְּהִים וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם הֲיֵשׁ־לָכֶם מָה אֹכֶל
פֹּה׃

Y no lo creyendo aun ellos de gozo, y marauillados, dixoles, Teneys aqui algo de comer?

42 וַיִּתְּנוּ לוֹ פַּת־דָּג אֶשְׁדָּג
וּדְבַשׁ נֹפֶת צוּפִים׃

Entonces ellos le preſentaron parte de vn pece aſſado, y vn panal de miel.

43 וַיִּקַּח לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכַל׃

Loqual el tomó, y comiô delante deellos:

44 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּעוֹדֶנִּי
הָיִיתִי עִמָּכֶם כִּי צָרִיךְ לְהִמָּלֵא
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נִכְתָּבוֹת בְּתוֹרַת
מֹשֶׁה בַּנְּבִיאִים וּבִתְהִלִּים עָלָי׃

Y dixoles, Eſtas ſon las palabras que os hablê eſtando aun con voſotros: que era neceſſario que ſe cumplieſſen todas las coſas que eſtan eſcriptas en la Ley de Moyſen, y en los Prophetas, y en los Pſalmos, de mi.

45 אָז־פָּתַח לָהֶם אֶת תְּבוּנָה
לְהָבִין אֶת־הַכְּתָבִים׃

Entonces les abrió el ſentido, paraque entendieſſen las Eſcripturas.

46 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי כֹּה נִכְתָּב
וְכֵן צָרִיךְ לְעַנּוֹת הַמָּשִׁיחַ וְלָקוּם
מִמֵּתִים בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי׃

Y dixoles, Anſi eſta eſcripto, y anſi fue meneſter que el Chriſto padecieſſe, y reſuſcitaſſe de los muertos àl tercero dia:

47 וּלְהִקָּרֵא בִּשְׁמוֹ אֶת־תְּשׁוּבָה
וּסְלִיחַת חֲטָאִים בְּכָל־הַגּוֹיִם
וּלְהָחֵל מִירוּשָׁלַיִם׃

Y que ſé predicaſſe en ſu nombre Penitencia, y remiſſion de peccados en todas las naciones, començando de Ieruſalem.

κδ.

40. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

Quand il eut dit ces choſes, il leur monſtra ſes mains & ſes pieds,

41. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;

Mais comme encores de ioye ils ne croyoyent point, & s'eſmerueilloyent, il leur dit, Auez-vous ici quelque choſe à manger?

42. Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου.

Et ils lui preſenterent vne piece de poiſſon roſti, & d'vn rayon de miel.

43. Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

Et l'ayant prins, il en mangea deuant eux.

44 Εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.

Puis leur dit, Ce ſont ici les propos que ie vous tenoye, quandy eſtoye encores auec vous, qu'il faloit que toutes les choſes qui ſont eſcrites de moi en la Loy de Moyſe, & és Prophetes, & Pſeaumes, fuſſent accomplies.

45. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς.

Lors il leur ouurit l'entendement pour entendre les Eſcritures.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ.

Et leur dit, Il eſt ainſi eſcrit, & ainſi faloit que le Chriſt ſouffriſt, & reſſuſcitaſt des morts au troiſieme iour,

47. Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.

Et qu'on preſchaſt en ſon Nom repentance & remiſſion des pechés par toutes nations, en commençant depuis Ieruſalem.

CAP. XXIIII.

40. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.

And when he had thus ſpoken / he ſhewed them his handes and feete.

41. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hîc aliquid quod manducetur?

And while they yet beleeued not for ioy / and wondered / he ſaide vnto them / Haue ye here any meate?

42. At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis.

And they gaue him a piece of a broiled fiſh / and of an hony combe.

43. Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens (reliquias dedit eis.)

And he tooke it / and did eat before them.

44. Et dixit ad eos, Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis, de me.

And he ſayde vnto them / These are the wordes / which I ſpake vnto you while I was yet with you / that al muſt be fulfilled which are written of me in the Law of Moſes / and in the Prophets / & in the Pſalmes.

45. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas.

Then opened he their vnderſtanding / y they might vnderſtand the ſcriptures.

46. Et dixit eis, Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die.

And ſaid vnto thē / Thus is it written / and thus it behoued Chriſt / to ſuffer and to riſe againe from the dead the third day.

47. Et prædicari in nomine eius pœnitentiā & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ieroſolyma.

And that repentance / and remiſſion of ſinnes ſhould be preached in his Name among all nations / beginning at Jeruſalem.

Das XXIIII. Capitel.

40. Vnd da er das ſaget / zeiget er jhnen Hände vnd Füße.

Oc ſom hand det ſagde / viſde hand dem Hender oc Føder.

41. Da ſie aber noch nicht glaubeten für freuden / vnd ſich verwunderten / ſprach er zu jhnen: Habt jhr hie etwas zu eſſen?

Oc der de end nu icke trode faar glæde / oc forundrede ſig / da ſagde hand til dem / Haffue i her noget at æde?

42. Vnd ſie legten jhm für ein ſtück vom gebratenen Fiſch vnnd Honigſeims.

Oc de lagde it ſtycke aff en ſtegt Fiſk faar hannem oc Hunnig kage.

43. Vnd er nams vnd aß für jhnen.

Oc hand tog det / oc oed faar dem.

44. Er aber ſprach zu jhnen: Das ſind die Rede / die ich zu euch ſaget / da ich noch bey euch war / Denn es muß alles erfüllet werden / was von mir geſchrieben iſt im Geſetz Moſi / in den Propheten / vnd in Pſalmen.

Oc hand ſagde til dem / Det er den Tale / ſom ieg ſagde til eder / der ieg end nu vaar hoſſ eder / Thi det ſkal altſammen fuldkommis / ſom er ſcreffuit om mig i Moſe Low / i Propheter oc vdi Pſalmer.

45. Da öffnet er jhnen das Verſtändniß / daß ſie die Schrifft verſtunden.

Da oplod hand deris förſtand / at de förſtode Scrifften.

46. Vnd ſprach zu jhnen: Alſo iſts geſchrieben / vnd alſo muſt Chriſtus leiden / vnd aufferſtehen von den Todten am dritten tage.

Oc ſagde til dem / Saa er det Screffuit / ocſaa ſkulde Chriſtus lide / oc opſtaa fra de Døde tredie dag.

47. Vnnd predigen laſſen in ſeinem Namen / Buſſe vnnd vergebung der Sünden / vnter allen Völckern / vnd anheben zu Jeruſalem.

Oc lade predicke i ſit Naffn / Penitentze oc Synderns forladelſe iblant alle Folck / oc begynde i Jeruſalem.

Kapitola. XXIIII.

40. A když to powěděl / vkázal gim ruce a nohy.

Rzekßy to / vkázal im rece y nogi.

41. Když pak oni geſſtě newěřili / ale diwili ſe pro radoſt / řekl. Máteli tuto nětco geſſto by ſe pogedlo?

Lecz gdy ießcze oni nie wierzyli przed radoſcia á iż ſie dziwowáli / rzekł im: Macie wżdy tu co ieśc?

42. A oni podali gemu kuſu ryby pečeně / a pláſtu ſſtrdij.

Podáli mu pułryby pieczoney / y ßtu kę plaſtru miodu.

43. A když poged před nijmi / wzaw (oſtatky dal gim.)

Co on wziawßy iadł przed nimi.

44. A řekl: Tato gſau ſlowa kteráž gſem mluwil wám když gſem geſſtě s wámi byl / že muſý ſe naplniti wſſecky wěcy kteréž pſány gſau w Zákoně Moyžijſſowě a w Prorocých y w Zalmijch o mně.

Zátym rzekł do nich: Tyć ſa ſłowá ktorem mowił do was / pokim ießcze był z wámi / iż było potrzebá wypełnić ſie wßytkiemu co nápiſano ieſt w zakonie Moizeßowym / w Prorocech / y w Pſálmiech o mnie.

45. Tehdy otewřel gim ſmyſl aby rozuměli pijſmům.

Otworzył tedy ſmyſł ich iż zrozumieli piſmá / y rzekł do nich:

46. A řekl gim: Že tak pſáno geſt / a tak muſyl Kryſtus trpěti / a třetijho dne z mrtwých wſtáti:

Takći ieſt nápiſano / y thák było potrzebá Kryſtuſowi cirpieć / y wſtać od vmárłych dniá trzeciego.

47. A kázáno byti we gméně geho pokánij a odpuſſtěnij hřijchůw / mezy wſſemi Národy / pocnauce od Geruzaléma.

Aby w imię iego było opowiedano vznánie y odpuſzczenie grzechow v wßythkich narodow / począwßy od Jeruzálem.

כד

48 וְאַנְתּוּן אֶנּוּן סָהֲדֵא דְּהָלֵין׃

Hor voi ſete teſtimonij di tutte queſte coſe.

49 וְאֶנָא אֲשַׁדַּר עֲלַיְכוּן מוּלְבָּנָא דְּאָבִי אַנְתּוּן דֵּין קוּו בְּאוּרִשְׁלֶם מְדִינְתָּא עַדְמָא דְּתֶלְבְּשׁוּן חַיְלָא מֶן רַוְמָא׃

Et ecco io mandarò la promeſſa del Padre mio ſopra voi: e voi ſtateui ne la città di Ieruſalem, inſin à tanto che voi ſiate veſtiti de la virtù da alto.

50 וְאַפֶּק אֶנּוּן עַדְמָא לְבֵית־עַנְיָא וַארִים אִידוֹהִי וּבַרֶךְ אֶנּוּן׃

Poi gli menò fuore inſin à Betania: & alzò le ſue mani, e benediſſegli.

51 וַהְוָא דְּכַד מְבַרֶךְ לְהוֹן אֶתְפְּרֵשׁ מֶנְהוֹן וַסְלֶק לַשְׁמַיָּא׃

E mentre ch'egli li benediceua, ſi parti da loro, & era portato in cielo.

52 וְהֶנּוּן דֵּין סְגֶדוּ לֵהּ וַהְפַכוּ לְאוּרִשְׁלֶם בְּחַדוּתָא רַבְּתָא׃

Et eſſi poi che l'hebbero adorato, ſene ritornorono in Ieruſalem con grande allegrezza.

53 וּבְכֻל־זְבַן אִיתַיְהוֹן הֲווּ בְּהַיְכְּלָא כַּד מְשַׁבְּחִין וּמְבַרְכִין לַאלָהָא אָמִין׃

Eſtauanſene ſempre nel tempio, laudando e benedicendo Iddio, Amen.

שְׁלֶם אֶוַנְגֶּלִיוֹן קַדִּישָׁא
דְּלוּקוּס מְסַבְּרָנָא׃

כד

48 וְאַתֶּם הוֹיִם עֵדִים לָאֵלֶּה׃

Y voſotros ſoys teſtigos de eſtas coſas.

49 וְהִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אֶת־מַאֲמַר אָבִי עֲלֵיכֶם וְאַתֶּם שְׁבוּ בָּעִיר יְרוּשָׁלַיִם עַד־כִּי תִלָּבְשׁוּ עֹז כֹּחַ וּגְבוּרָה מִמְּרוֹמִים׃

Y heaqui, yo embiaré āl Prometido de mi Padre ſobre voſotros: mas voſotros aſſentad en la ciudad de Ieruſalem, haſta que ſeays enueſtidos de lo alto de potencia.

50 וַיּוֹצִיאֵם לַחוּץ עַד־בֵּית עֲנְיָה וַיִּשָּׂא אֶת־יָדָיו וַיְבָרֶךְ אוֹתָם׃

Y ſacólos fuera haſta Bethania, y alçando ſus manos los bendixo.

51 וַיְהִי־בְּבָרְכוֹ אוֹתָם וַיִּפָּרֵד מֵהֶם וַיַּעַל־אֶל־הַשָּׁמַיִם׃

Y aconteció que bendiziendolos ſe fue dellos, y era lleuado arriba àl cielo.

52 וְהֵמָּה הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם עִם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה׃

Y ellos deſpues de auerlo adorado, boluieronſe à Ieruſalem con gran gozo.

53 וַיִּהְיוּ תָמִיד בְּהֵיכָל מְשַׁבְּחִים וּמְבָרְכִים אֶת־אֱלֹהִים אָמֵן׃

Y eſtauan ſiempre en el Templo, à labando y bendiziendo á Dios, Amen.

נִשְׁלְמָה בְּשׂוֹרָה קְדוֹשָׁה
כְּפִי לוּקָס׃

κδ.

48. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.

Or eſtes vous teſmoins de ces choſes.

49. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ᾽ ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

Et voici, ie m'en vai enuoyer la promeſſe de mon Pere ſur vous. Vous donques, demeurez en la ville de Ieruſalem iuſqu'à tant que vous ſoyez reueſtus de la vertu d'enhaut.

50. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

Apres il les mena dehors iuſqu'en Bethanie puis eſleuant ſes mains en haut, il les benit.

51. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

Et aduint qu'en les beniſſant, il ſe retira d'auec eux & fut eſleué au ciel.

52. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

Et eux l'ayans adoré, s'en retournerent en Ieruſalem auec grande ioye.

53. Καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

Et eſtoyent touſiours au temple, louans & beniſſans Dieu. Amen.

Τέλος τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου
κατὰ Λουκᾶν.

CAP. XXIIII.

48. Vos autem teſtes eſtis horum.

Now ye are witneſſes of theſe thinges.

49. Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos: vos autẽ ſedete in civitate, quoad uſque induamini virtute ex alto.

And beholde / I will ſend the promes of my Father vpon you: but tary ye in the citie of Jeruſalẽ / vntill ye be endued with power from an hie.

50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & elevatis manibus ſuis benedixit eis.

Afterward he led them out into Bethania / & lift vp his hands / and bleſſed them.

51. Et factum eſt: dum benediceret illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum.

And it came to paſſe / that as he bleſſed them / he departed from them / and was caried vp into heauen.

52. Et ipſi adorantes regreſſi ſunt in Ieruſalem cum gaudio magno.

And they worſhipped him / and returned to Jeruſalem with great ioy.

53. Et erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Amen.

And were continually in the Temple / prayſing / and lauding God / Amen.

F I N I S.

Das X XIIII. Capitel.

48. Jhr aber ſeyt des alles Zeugen.

Oc i ere Vidne til alt dette.

49. Vnd ſihe / ich wil auff euch ſenden die verheiſſung meines Vaters. Jhr aber ſolt in der Statt Jeruſalem bleiben / biß daß jhr angethan werdet mit Krafft auß der höhe.

Oc ſee / Jeg vil ſende min Faders Foriettelſe offuer eder. Men i ſkulle bliffue i Jeruſalem ſtad / indtil i bliffue i førde met Krafft aff det høye.

50. Er führet ſie aber hinauß biß gen Bethania / vnnd hub die Hände auff / vnd ſegnet ſie.

Oc hand førde dem henvd til Bethania / oc oplæffte Henderne / oc velſignede dem.

51. • Vnd es geſchach / da er ſie ſegnet / ſchied er von jhnen / vnnd fuhr auff gen Himmel.

Oc det ſkede / der hand velſignede dem / ſkildis hand fra dem / oc foer op i Himmelen.

52. Sie aber beteten jn an / vnd kehreten wider gen Jeruſalem mit groſſer freude.

Men de tilbade hannem / oc vende tilbage igen til Jeruſalem met ſtor glæde.

53. Vnd waren allwege im Tempel / preiſeten vnd lobeten Gott.

Oc vaare altid i Templen / priſede oc loffuede Gud.

Ende des Euangelions
S. Lucas.

Kapitola XXIIII.

48. Wy pak ſwědkowé gſte těchto wěcý.

A wy teſteſcie świádkowie tego.

49. A ýák poſſli zaſljbeni Otce mého na wás: Wy pak zůſtaňte w Měſtě / dokudž nebudete obleče̍ni mocý s wýſoſti.

Kothoć ia poſle obietnice Oycá mego ná was. Mieſzkayćież wy tedy w mieście Jeruzálem / aż będziecie obleczeni mocą zwyſokości.

●

50. Tedy wywedl ge wen do Bethaný / a pozdwihw rukau ſwých / dal gim požehnánij.

Zátym ześ ie wiodł precz aż ku Betháńiey / á podniozſzy rece ſwe / ologoſłáwił im.

51. Y ſtalo ſe když gich požehnal odſſel od nich / a neſen geſt do Nebe.

Y zſtało ſie gdy im blogoſłáwił / rozſtał ſie z nimi / á był nieſion w zgore do niebá.

52. A oni pokloniwſſe ſe gemu / nawrátili ſe do Geruzaléma s radoſtij welikau:

Oni tedy dawſzy mu chwałe / wrocili ſie do Jeruzalem zweſelem wielkim.

53. A byli wždycky w Chrámě / chwálijce a welebijce Boha.

Y byli záwżdy w kościele chwaląc y błogoſłáwiąc Bogá. Amen.

Skonáwá ſe Ewangelium / popſané od Swatého Lukáſſe Ewangeliſty.

SANCTUS
IOHANNES,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

קֶפַלָאוֹן א

בְּרֵישִׁית אִיתַוְהִי הֲוָא מֶלְתָא וְהוּ מֶלְתָא אִיתַוְהִי הֲוָא לְוָת אֱלָהָא וַאלָהָא אִיתַוְהִי הֲוָת הַו מֶלְתָא׃

Nel principio era la Parola, e la Parola era appreſſo Iddio: e quella Parola era Iddio.

2 הָנָא אִיתַוְהִי הֲוָת בְּרֵישִׁית לְוָת אֱלָהָא׃

Queſta era nel principio appreſſo Iddio.

3 כֹּל בַּאיְדֵהּ הֲוָת וּבֶלְעָדַוְהִי אַף לָא חְדָא הֲוָת מֶדֶּם דַּהֲוָא׃

Tutte le coſe ſono ſtate fatte per eſſa: e niente è ſtato fatto ſenza eſſa, di cio che è fatto.

4 בֵּהּ חַיֵּא הֲוָא וְחַיֵּא אִיתַיְהוֹן נוּהְרָא דַּבְנַי נָשָׁא׃

In eſſa era la Vita, e la Vita era la luce de gli huomini.

5 וְהוּ נוּהְרָא בַּחְשׁוּכָא מְנַהַר וְחֶשׁוּכָא לָא אַדְרְכֵהּ׃

E la Luce riluce ne le tenebre, e le tenebre non l'hanno compreſa.

6 הֲוָא גַּבְרָא דְּאֶשְׁתַּדַּר מֶן אֱלָהָא שְׁמֵהּ יוּחַנָן׃

Fu vn huomo mandato da Dio, il cui nome era Giouanni.

7 הָנָא אֶתָא לְסָהֲדוּתָא דְּיַסְהֶד עַל נוּהְרָא דְּכֻל נָשׁ נְהַיְמֶן בַּאיְדֵהּ׃

Coſtui venne per portar teſtimonianza, per render teſtimonio de la Luce: acciochè tutti credeſſeno per lui.

8 לָא הוּ הֲוָא נוּהְרָא אֶלָּא דְּיַסְהֶד עַל נוּהְרָא׃

Non era gia egli la Luce, ma era per render teſtimonianza de la Luce.

9 אִיתַוְהִי הֲוָא גֵּיר נוּהְרָא שְׁרָרָא דְּמַנְהַר לְכֻל נָשׁ דְּאָתֵא לְעָלְמָא׃

La vera Luce, era quella ch'illumina ogni huomo che viene al mondo.

א

בְּרֵאשִׁית הָיָה הַדָּבָר וְהַדָּבָר הָיָה אֶת־הָאֱלֹהִים וֵאלֹהִים הָיָה הַדָּבָר׃

ENel principio ya era la Palabra: y la Palabra era acerca de Dios, y Dios era la Palabra.

2 זֶה הָיָה בְּרֵאשִׁית אֵצֶל הָאֱלֹהִים׃

Eſta era enel principio acerca de Dios.

3 כֹּל־נַעֲשׂוּ בּוֹ וּבִלְעָדָיו אַף אֶחָת לֹא נַעֲשְׂתָה אֲשֶׁר נַעֲשָׂתָה׃

Todas las coſas por eſta fueron hechas: y ſin ella nada de loque es hecho, fue hecho.

4 בּוֹ הָיוּ הַחַיִּים וְהַחַיִּים הָיוּ אוֹר הָאֲנָשִׁים׃

En ella eſtaua la uida. y la vida era la Luz de los hombres.

5 וְהָאוֹר בַּחֹשֶׁךְ הֵאִיר וְהַחֹשֶׁךְ לֹא קִבְּלֻהוּ׃

Y la Luz en las tinieblas reſplandece mas las tinieblas no la comprehendieron.

6 הָיָה אִישׁ שָׁלוּחַ מֵאֱלֹהִים וּשְׁמוֹ יוֹחָנָן׃

Fue vn hombre embiado de Dios, el qual ſe llamaua Ioan:

7 זֶה בָּא לְעֵדוּת לְהָעֵד עַל־הָאוֹר לְמַעַן כֻּלָּם יַאֲמִינוּ בְיָדוֹ׃

Eſte vino por teſtimonio para que dieſſe teſtimonio de la Luz, para que todos creyeſſen por el.

8 זֶה לֹא הָיָה הָאוֹר כִּי אִם אֲשֶׁר יָעִיד עַל־הָאוֹר׃

El no era la Luz: ſino para que dieſſe teſtimonio de la Luz.

9 כִּי הָיָה הָאוֹר נֶאֱמָן אֲשֶׁר מֵאִיר אֶת כָּל־הָאָדָם הַבָּא בָעוֹלָם׃

Aquella Palabra era la Luz verdadera, que alumbra à todo hõbre, que viene en eſte mundo.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ἘΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Au commencement eſtoit la Parole, & la Parole eſtoit auec Dieu: & ceſte Parole eſtoit Dieu.

2. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.

Elle eſtoit au commencement auec Dieu.

3. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.

Toutes choſes ont eſté faites par icelle: & ſans icelle rien qui ait eſté fait, n'a eſté fait.

4. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.

En elle eſtoit la vie & la vie eſtoit la lumiere des hommes.

5. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

Et la Lumiere luit ès tenebres, & les tenebres ne l'ont point comprinſe.

6. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.

IL Y EVT vn homme enuoyé de Dieu, qui auoit nom Iehan.

7. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.

Ceſtui-ci vint pour porter teſmoignage, à ce qu'il rendiſt teſmoignage de la Lumiere, afin que tous creuſſent par lui.

8. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

Lui n'eſtoit pas ceſte Lumiere-la, mais eſtoit enuoyé pour teſmoigner de la Lumiere.

9. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Ceſte lumiere-la eſtoit la veritable, qui illumine tout homme venant au monde.

S. IOHANNIS.

CAP. I.

IN principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

IN the beginning was the Word/ & the Word was with God/ and that Word was God.

2. Hoc erat in principio apud Deum.

The ſame was in the beginning with God.

3. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt.

All things were made by it / and without it was made nothing that was made.

4. In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.

In it was life/ and the life was the light of men.

5. Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.

And the light ſhineth in the darkenes/ and the darkenes comprehended it not.

6. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Iohannes.

There was a man ſent from God/ whoſe name was John.

7. Hic venit in teſtimonium: ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

The ſame came for a witnes / to beare witnes of the light / that all men through him might beleeue.

8. Non erat ille lux: ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine.

He was not that light/ but was ſent to beare witnes of the light.

9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ.

That was the true light/ which lighteth euery man that commeth into the world.

S. Johannis.

Das I. Capitel.

IM Anfang war das Wort / vnd das Wort war bey GOtt / vnd GOtt war das Wort.

I Begyndelſen vaar Ordet / oc ordet vaar hoſſ Gud / oc Gud vaar det Ord.

2. Daſſelbige war im Anfang bey Gott.

Det ſamme vaar i Begyndelſen hoſſ Gud.

3. Alle ding ſind durch daſſelbige gemacht / vnd ohn daſſelbige iſt nichts gemacht / was gemachet iſt.

Alle ting ere giorde ved det ſamme / oc vden det ſamme er inted giort / huad ſom giort er.

4. In jhm war das Leben / vnd das Leben war das Liecht der Menſchen.

I hannem vaar Liffuit / oc Liffuit vaar Menniſkens Liuſſ.

5. Vnnd das Liecht ſcheinet inn der Finſterniß / vnd die finſterniß habens nicht begriffen.

Oc Liuſet ſkinner i Mørcket / oc Mørckene begrebe det icke.

6. Es ward ein Menſch von GOtt geſandt / der hieß Johannes.

Der bleff it Menniſke vdſent aff Gud / ſom hed Johannes.

7. Derſelbige kam zum Zeugniß / daß er vom Liecht zeugete / auff daß ſie alle durch jhn glaubten.

Den ſamme kom til it Vidnisbyrd / at hand ſkulde vidne om Liuſet / paa det / at de ſkulde alle tro ved hannem.

8. Er war nicht das Liecht / ſondern das er zeugete von dem Liecht.

Hand vaar icke Liuſet / Men at hand ſkulde vidne om Liuſet.

9. Das war das warhafftige Liecht / welches alle Menſchen erleuchtet / die in diſe Welt kommen.

Det vaar det ſande Liuſſ / ſom opliuſer alle Menniſke der komme i Verden.

S. Jan.

Kapitola I.

NApočátku bylo Slowo / a Slowo bylo v Boha / a Buoh byl to Slowo.

NA początku było Słowo / á Słowo ono było v Bogá / y było ono Słowo Bog.

2. To bylo na počátku v Boha.

Tho Słowo było ná początku v Bogá.

3. Wſſecky wěcy ſkrze něj včiněny gſau / a bez něho nic neníj včiněno což včiněno geſt.

Wſzytkoć ſie przez to Słowo ſtáło / á oprocz niego nic ſie nie ſtáło / cozkolwiek było vczyniono.

4. W něm žiwot byl / a žiwot byl ſwětlo Lidij:

W nimći był żywot / á żywoth był świátłość oná ludzka.

5. A Swětlo w temnoſtech ſwijtij / a tmy ho neobſáhly.

A táć świátłość w ciemnościach świeci / ále icy ciemności nie ogárnely.

6. Byl Člowěk poſlaný od Boha / kterěmuž gměno bylo Jan.

Był człowiek posłány od Bogá / ktoremu było imie Jan.

7. Ten přiſſel na ſwědectwij / aby ſwědectwij wydal o Swětlu / aby wſſyckni wěřili ſkrze něho.

Ten przyſzedł ku świádectwu / áby świádczył o świátłości / áby prze zeń wſzyſcy wierzyli.

8. Nebyl on to ſwětlo / ale aby ſwědectwij wydal o Swětlu.

Nie byłci on świátłoſćiá oná / ále był posłán izby świádczył o oney świátłości.

9. Bylo ſwětlo prawé / kterěž oſwěcuge každého člowěka / přicházegjcyho na tento Swět.

Toć było oná świátłość prawdziwá / ktora oświeca wſzelkiego człowieká ná świát przychodzącego.

א

10 בְּעָלְמָא הֲוָא וְעָלְמָא בְּאִידֵהּ הֲוָא וְעָלְמָא לָא יִדְעֵהּ׃

Era nel mondo, e il mondo è ſtato fato per eſſa, e non l'ha il mondo conoſciuta.

11 לְדִילֵהּ אֶתָא וְדִילֵהּ לָא קַבְּלוּהִי׃

Ella è venuta ſul ſuo: e i ſuoi non l'hanno riceuuta.

12 אִילֵין דֵּין דְּקַבְּלוּהִי יְהַב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא דַּבְנַיָּא דַאלָהָא יֶהֱוֹון לְאִילֵין דַּמְהַימְנִין בַּשְׁמֵהּ׃

Ma quanti l'hanno riceuuta, ha dato loro queſta dignità, di eſſer fatti figliuoli di Dio, à quelli, cioè, che credeno nel Nome ſuo.

13 אִילֵין דְלַו מֶן דְּמָא וְלָא מֶן צֶבְיָנָא דְּבֶסְרָא וְלָא מֶן צֶבְיָנָא דְּגַבְרָא אֶלָּא מֶן אֱלָהָא אֶתִילֶדוּ׃

I quali non ſon nati da ſangue, ne da volontà di carne, ne da volontà d'huomo ma ſon nati da Dio.

14 וּמֶלְתָא בֶּסְרָא הֲוָא וַאגֶן בַּן וַחֲזַין שׁוּבְחֵהּ אֵיךְ דִּיחִידָיָא דְּמֶן אַבָא דַּמְלֵא טַיְבוּתָא וְקוּשְׁתָא׃

E queſta parola s'è fatta carne & habitato fra noi (& habbiam veduta la gloria ſua, gloria dico come dell'vnigenito vſcito dal Padre) pieno di gratia e di verità:

15 יוֹחַנָן סָהֶד עֲלוֹהִי וּקְעָא וֶאמַר הָנַו הָו דֶּאמְרֶת דְּבָתְרַי אָתֵא וְהָוָא לֵהּ קֳדָמַי מֶטוּל דְּקַדְמַי הוּ מֶנִי׃

Giouanni teſtificò di lui, e gridò, dicendo, Queſto era colui, delquale io diceuo, Colui, che vien doppo me, è preferito à me: conciosia ch'egli era prima di me.

16 וּמֶן מֶלְיוּתֵהּ חְנַן כֻּלַן נְסַבְן וְטַיְבוּתָא חֲלָף טַיְבוּתָא׃

E tutti noi habbiam riceuuto della ſua abbondantia e gratia per gratia.

17 מֶטוּל דְּנָמוּסָא בְּיַד מוּשֶׁא אֶתִיהֶב שְׁרָרָא דֵּין וְטַיְבוּתָא בְּיַד יֶשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲוָת׃

Percioche la Legge ſua fu data per Moiſe: ma la gratia e la verità è ſtata fatta per IESV Chriſto.

א

10 בָּעוֹלָם הָיָה וְהָעוֹלָם בְּיָדוֹ נַעֲשָׂה וְהָעוֹלָם לֹא יְדָעוֹ׃

Enel mundo eſtaua, y el mundo fue hecho por el, y el mundo no lo conoció.

11 אֶל־חֲנִיכָיו בָּא וַחֲנִיכָיו לֹא קִבְּלוּהוּ׃

Á lo que era ſuyo vino y los ſuyos no lo recibieron.

12 וְכַמָּה קִבְּלוּהוּ נָתַן לָהֶם אֶת שִׁלְטוֹן לִהְיוֹת בְּנֵי־אֱלֹהִים לַמַּאֲמִינִים בִּשְׁמוֹ׃

Mas á todos los que lo recibieron, dioles poteſtad de ſer hechos hijos de Dios, á los que creen en ſu Nombre:

13 אֲשֶׁר לֹא מִדָּמִים וְלֹא מֵאֲבִיּוֹנַת הַבָּשָׂר וְלֹא מֵרְצוֹן הָאִישׁ כִּי מֵאֱלֹהִים יֻלָּדוּ׃

Los quales no ſon engendrados de ſangres, ni de voluntad de carne, ni de voluntad de varon, mas de Dios.

14 וְהַדָּבָר הָיָה בָשָׂר וְשָׁכַן עִמָּנוּ וְרָאִינוּ אֶת כְּבוֹדוֹ כְּמוֹ כְּבוֹד הַיָּחִיד נוֹלָד מֵאָב מָלֵא חֶסֶד וֶאֱמֶת׃

Y aquella palabra fue hecha carne, y habitó entre noſotros: y vimos ſu gloria, gloria como del Vnigenito del Padre, lleno de gracia y de verdad.

15 יוֹחָנָן הֵעִיד עָלָיו וַיִּצְעַק לֵאמֹר זֶה הוּא אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲשֶׁר אַחֲרַי בָּא וּלְפָנַי הָיָה כִּי־רִאשׁוֹן מִמֶּנִּי הָיָה׃

Ioan dió teſtimonio de el: y clamó diziendo Eſte es del que yo dezia, El que viene tras mi, es antes de mi: porque es primero que yo:

16 וּמִמְּלוֹאָהּ כֻּלָּנוּ לָקַחְנוּ חִנָּם חֵן עַל־חֵן׃

Y di ſu plenitud tomamos todos, y gracia por gracia·

17 כִּי־הַתּוֹרָה בְּמֹשֶׁה נִתְּנָה הַחֵן וְהָאֱמֶת בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָיְתָה׃

Porque la ley por Moyſen fue dada: mas la gracia y la verdad por Ieſus el Chriſto fue hecha.

α'.

10. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

Ceſte Lumiere-la eſtoit au monde, & le monde a eſté fait par icelle: mais le monde ne l'a point cognue.

11. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

Il eſt venu chez ſoi: & les ſiens ne l'ont point receu.

12. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Mais tous ceux qui l'ont receu, il leur à donné ce droict d'eſtre faits enfans de Dieu, aſſauoir à ceux qui croyent en ſon Nom.

13. Οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Leſquels ne ſont point nés de ſang, ne de la volonté de la chair, ne de la volonté de l'homme: mais ſont nés de Dieu.

14. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

Et ceſte Parole a eſté faite chair, & a habité entre nous (& nous auons contemplé ſa gloire, voire vne gloire comme de l'vnique iſſu du Pere) pleine de grace & de verité.

15. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

Iehan a rendu teſmoignage de lui, & a crie, diſant, Ceſtui-ci eſt celui duquel ie diſoye, Celui qui vient apres moi, eſt preferé a moi, car il eſtoit premier que moi.

16. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος,

Et nous auons tous receu de la plenitude d'icelui, & grace pour grace.

17. Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Car la Loy a eſté donnee par Moyſe: la grace & la verite eſt aduenue par Ieſus Chriſt.

CAP. I.

10. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum nõ cognovit.

He was in the world / and the world was made by him: and the worlde knewe him not.

11. In propria venit, & ſui eum non receperunt.

He came vnto his owne / and his owne receiued him not.

12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius

But as many as receiued him / to thē he gaue power to be the Sonnes of God / euen to them that beleeue in his Name.

13. Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.

Which are borne not of blood / nor of the will of the fleſh / nor of the will of man / but of God.

14. Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à Patre) plenum gratiæ & veritatis.

And the worde was made fleſhe / and dwelt among vs / (and we ſawe the glory thereof / as the glory of the onely begotten Sonne of the Father) ful of grace & trueth.

15. Iohannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens, Hic erat quem dixi. Qui poſt me venturus eſt: ante me factus eſt, quia prior me erat.

John bare witnes of him / & cryed: ſaying / This was he of whom I ſaid / He that commet after me / is preferred before me: for he was before me.

16. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

And of his fulnes haue all we receiued / & grace for grace.

17. Quia lex per Moyſen data eſt gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt

For the Law was giuen by Moſes / but grace and trueth came by Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

10. Es war in der Welt / Vnnd die Welt iſt durch daſſelbige gemacht / vnd die Welt kannte es nicht.

Det vaare i Verden / oc Verden er giort ved det ſamme / oc Verden kende det icke.

11. Er kam in ſein Eigenthumb / vnd die ſeinen namen jhn nicht auff.

Hand kom i ſin Eyedom / oc hans egne anammede hannem icke.

12. Wie viel jn aber auffnamen / denen gab er Macht / Gottes Kinder zu werden / die an ſeinen Namen glauben.

Men ſaa mange ſom hannem anammede dem gaff hand mact / at bliffue Gudz Børn / de ſom tro paa hans Naffn.

13. Welche nicht von dem Geblůt / noch von dem willen des Fleiſches / noch von dem willen eines Mannes / Sondern von Gott geborn ſind.

Huilcke ſom icke ere fødde aff Blod / oc ey heller aff Køds vilie / oc ey heller aff Mands vilie / Men aff Gud.

14. Vnd das Wort ward Fleiſch / vnd wohnet vnter vns / vnd wir ſahen ſeine Herrligkeit / eine Herrligkeit als des eingebornen Sons vom Vater / voller Gnade vnd Warheit.

Oc Ordet bleff Kød / oc bode iblant oſſ / Oc wi ſaae hans Herlighed / en Herlighed / ſom en Enborne Søns aff Faderen / fuld aff Naade oc Sandhed.

15. Johannes zeuget von jhm / růffet vnd ſpricht: Diſer war es / von dem ich geſagt hab / Nach mir wirdt kommen / der vor mir geweſen iſt / denn er war ehe denn ich.

Johannes vidnede om hannem / robte oc ſagde / Det vaar denne ſom ieg ſagde om / Hand ſkal komme effter mig ſom vaar faare mig / thi hand vaar før end ieg.

16. Vnd von ſeiner Fůlle haben wir alle genommen Gnade vmb Gnade.

Oc aff hans Offuerflødighed haffue wi alle taget / Naade for Naade.

17. Denn das Geſetz iſt durch Moſen gegeben / die Gnad vnd Warheit iſt durch Jeſum Chriſt worden.

Thi Lowen er giffuen ved Moſe / Naade oc Sandhed er bleffuen ved Jeſum Chriſtum.

Kapitola I.

10. Na ſwětě byl / a Swět ſkrze něho včiněn gt / a Swět ho nepoznal.

Na świećie był y przezeń świáth ſpráwion ieſt / lecż ći go świáth niepoznał.

11. Mezy ſwé wlaſtnij přiſſel / a ſwogi ho nepřiyali:

Przyßedł do ſwoich / ále go ſwoi nie przieli.

12. Kolikož yakkoli přiyali ho / dal gim moc aby Synny Božijmi byli / těm kteřijž wěřij we Gměno geho:

A ilekolwiek ich go przyieli / dał im te godnosc áby ſie ſtáli ſynmi Boży mi / tym ktorzyby wierzyli w imie ie°.

13. Kteřijžto ne ze krwij / ani z wuole Těla / ani z wuole Muže / ale z Boha zrozeni gſau.

Kthorzy nie ze krwie / áni z chćiwośći ćiáłá / áni z chćiwośći meżá / lecż z Bogá ſa národzeni.

14. A ſlowo tělem včiněno geſt / a přebywalo mezy námi / a wiđěli gſme ſláwu geho / ſláwu yakožto gednorozeného od Otce / plněho miloſti a prawdy:

A Słowo ono Ciáłem ſie ſtáło / y brzemießkawáło miedzy námi / y widźielichmy chwałe ie° / chwałe iáko iedynorodnego od Oycá / nápełnione łáſki y prawdy.

15. Jan ſwědectwij wydáwá o něm / a wolá / řka: Tento byl o němž gſem prawil: Kterýž po mně gda / předſſel mne / neba prwě nežli yá byl.

Janći świádczył o nim / y obwoływał mowiac: Tenći ieſt o ktorymem powiedał / Ten ktory po mnie idźie / ieſt przednieyßym nád mie / bo ieſt zacnieyßym niż ia.

16. A z plnoſti geho wſſyckni my wzali gſme / a miloſt za miloſt:

A z pełnośći iego wßyſcychmy brali / y łáſke zá łáſke.

17. Nebo Zákon ſkrze Moyžijſſe dán geſt / miloſt a prawda ſkrze Gežijſſe Kryſta přiſſla.

Abowiem zakon przez Moizeſá ieſt dan / á łáſká y prawdá przez Jezuſá Kryſtuſá ſie ſtáłá.

א

18 אֱלָהָא לָא חָזָא אֱנָשׁ מֶן מְתוּם יִחִידָיָא אֱלָהָא הָו דְּאִיתַוְהִי בְּעוּבָּא ד דַּאבוּהִי הָו אֶשְׁתַּעִי ׃

Niuno ha mai veduto Iddio: il Figliuolo vnigenito, che è nel ſeno del Padre eſſo ce l'ha dichiarato.

19 וְהָדָא הִי סָהֲדוּתֵהּ דְּיוּחַנָּן כַּד שַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ י יְהוּדָיֵא מֶן אוּרִשְׁלֶם כָּהֲנֵא וַלְוָיֵא דְּנֶשְׁאֲלוּנָיְהִי אַנְתְּ מַן אַנְתְּ ׃

Queſto dunque è il teſtimonio di Giouanni, quando, i Giudei mandorono da Ieruſalem de Sacerdoti e Leuiti a domandarli, Chi ſei tu?

20 וַאוֹדִי וְלָא כְּפַר וַאוֹדִי דְּלַו אֶנָא אֶנָא מְשִׁיחָא ׃

Et egli confeſſo, e non lo negò: egli lo confeſſo, dicendo, Non ſon io Chriſto.

21 וְשַׁאֲלוּהִי תוּב מָנָא הָכִיל אֶלִיָּא אַנְתְּ וֶאמַר לָא אִיתַי נְבִיָּא אַנְתְּ וֶאמַר לָא ׃

Per tanto eſſi lo domandarono, Che dunque? Sei tu Elia? Et egli diſſe, Non ſono. Sei tu il Profeta? Et egli riſpoſe, Nò.

22 וֶאמַרוּ לֵהּ וּמַנוּ אַנְתְּ דְּנֶתֵּל פֶּתְגָּמָא לְאַילֵין ד דְּשַׁדַּרוּן מָנָא אָמַר אַנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ ׃

Eſſi dunque li diſſero, Chi ſei tu: accioche noi diamo riſpoſta à quelli che ci hanno mandati? Che dici tu di te ſteſſo?

23 אָמַר אֶנָא קָלָא ד דְּקָרֵא בְּמַדְבְּרָא דַּאשְׁווּ אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא אַיכַנָּא דֶּאמַר אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא ׃

Egli diſſe, Io ſon la voce di colui che grida nel diſerto, Spianate la via del Signore, come diſſe il Profeta Eſaia.

24 הָנוּן דֵּין דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ מֶן פְּרִישֵׁא הֲווּ ׃

E quelli che erano ſtati mandati, erano de Fariſei.

25 וְשַׁאֲלוּהִי וֶאמַרוּ לֵהּ מָנָא הָכִיל מַעֲמֶד אַנְתְּ אֶן אַנְתְּ לָא אִיתַיךְ מְשִׁיחָא וְלָא אֶלִיָּא וְלָא נְבִיָּא ׃

E domandoronli, diſſerli, Perche dunque battezi tu, ſe tu non ſei Chriſto, ne Elia, ne il Profeta?

א

18 אֶת־אֱלֹהִים אִישׁ לֹא רָאָה בְּכָל־עֵת בֶּן־הַיָּחִיד אֲשֶׁר הוֹוֶה בְּחֵיק אָבִיו הוּא סִפֵּר ׃

A Dios, nadie lo vido jamas: el Vnigenito hijo que eſtà enel regaço del padre el nos lo declarò.

19 וְזֹאת הִיא הָעֵדוּת יוֹחָנָן כַּאֲשֶׁר שָׁלְחוּ הַיְּהוּדִים מִירוּשָׁלַיִם אֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־הַלְוִיִּם לִשְׁאוֹל לוֹ אַתָּה מִי הוֹוֶה ׃

Y eſte es el teſtimonio de Ioan, quando los Iudios embiaron de Ieruſalem Sacerdotes y Leuitas, que le preguntaſſen, Tu quien eres?

20 וַיִּתְוַדֶּה וְלֹא כִחֵשׁ וַיִּתְוַדֶּה כִּי־אֵינֶנִּי הַמָּשִׁיחַ ׃

Y confeſſó, y no negó: confeſſó que el no era el Chriſto.

21 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ וּמַה אִם אֵלִיָּהוּ אַתָּה וַיֹּאמֶר לֹא הוֹוֶה אֲנִי הֲנָבִיא אַתָּה וַיַּעַן לֹא ׃

Y preguntaronle, Que pues? Eres tu Elias? Dixo, No ſoy. Eres tu Propheta? Y reſpondio, No.

22 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וּמִי אַתָּה אֲשֶׁר מַעֲנֶה נִתֵּן לָאֵלֶּה אֲשֶׁר שְׁלָחוּ אוֹתָנוּ מַה תֹּאמֶר עַל־נַפְשֶׁךָ ׃

Dixeronle pues, Quien eres para que demos reſpueſta à los que nos embiaron. Que dizes de ti miſmo?

23 וַיֹּאמֶר אֲנִי קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה כַּאֲשֶׁר אָמַר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא ׃

Dixo, Yo, Boz del que clama enel deſierto, Enderecad el camino del Sennor, como dixo Iſayas Ptopheta.

24 וְהַשְּׁלוּחִים הָיוּ מִפְּרוּשִׁים ׃

Y los que auian ſido embiados erañ de los Phariſeos.

25 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וְלָמָּה טוֹבֵל אַתָּה אִם לֹא הַמָּשִׁיחַ וְלֹא אֵלִיָּהוּ וְלֹא הַנָּבִיא אַתָּה ׃

Y preguntaronle, y dixeronle, Porque pues baptizas, ſi tu no eres el Chriſto, ni Elias, ni Propheta.

α′.

18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

Nul ne vid onc dieu: le Fils unique qui eſt au ſain du Pere, lui-meſme l'a declaré.

19. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευΐτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ;

C'eſt donc ici le teſmoignage de Iehan, lors que les Iuifs enuoyerent de Ieruſalem des Sacrificateurs & Leuites, pour l'interroguer, diſans, Toi, qui es-tu?

20. Καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.

Et il aduoua, & ne le nia point: voire il aduoua, diſant, Ce n'eſt pas moi qui ſuis le Chriſt.

21. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ.

Adonc ils l'interroguerent, Qu'es-tu donc? es tu Elie? Et il dit, Ie ne le ſuis point. Es-tu le Prophete? Et il reſpondit, Non.

22. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;

Ils lui dirent donc, Qui es-tu? afin que nous donnions reſponſe à ceux qui nous ont enuoyés? que dis-tu de toi-meſme?

23. Ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἠσαΐας ὁ προφήτης.

Il dit, Ie ſuis la voix de celui qui crie au deſert, Applaniſſez le chemin du Seigneur, ainſi qu'a dit Eſaie le Prophete.

24. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων.

Or, ceux qui auoyent eſté enuoyés vers lui eſtoyent d'entre les Phariſiens

25. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης.

Et ils l'interroguerent, & lui dirent, Pourquoi donc baptizes-tu, ſi tu n'es point le Chriſt, ni Elie, ni le Prophete?

18. Deum nemo vidit unquam, unigenitus Filius qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.

No man hath ſeene God at any time: the onely begotten Sonne/ which is in the boſome of ÿ the Father/ he hath declared him.

19. Et hoc eſt teſtimonium Iohannis, quando miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum, Tu quis es?

Then this is the record of John/ when the Jewes ſent Prieſts and Leuites from Jeruſalem/ to aſke him/ Who art thou?

20. Et confeſſus eſt, & non negavit: & confeſſus eſt, Quia nō ſum ego Chriſtus.

And he confeſſed and denied not/ and ſaid plainely/ I am not the Chriſt.

21. Et interrogaverunt eũ, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit, Non.

And they aſked him/ What then? Art thou Elias? And he ſaide/ I am not. Art thou the Prophet? And he anſwered/ No.

22. Dixerunt ergo ei, Quis es, ut reſponſum demus his qui miſerunt nos? quid dicis de teipſo?

Then ſaide they vnto him/ Who art thou that we may giue an anſwere to them that ſent vs? what ſayeſt thou of thy ſelfe?

23. Ait, Ego vox clamantis in deſerto, Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias Propheta.

He ſaid/ I am the voyce of him that cryeth in the wildernes/ Make ſtraight ÿ way of the Lord/ as ſaid the Prophet Eſaias.

24. Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.

Nowe they which were ſent/ were of the Phariſes.

25. Et interrogaverunt eũ, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, ſi tu non eſt Chriſtus, neque Elias, neq; Propheta?

And they aſked him/ and ſaide vnto him/ Why baptizeſt thou then/ if thou be not the Chriſt/ neither Elias/ nor the Prophet?

18. Niemand hat Gott je geſehen/ der eingeborne Son/ der in des Vaters ſchoß iſt/ der hat es vns verkündiget.

Ingen haffuer nogen tid ſeet Gud/ den Enborne Søn/ ſom er i Faderens Skød/ hand haffuer forkyndet oſſ det.

19. Vnd diß iſt das Zeugniß Johannis/ da die Jüden ſandten von Jeruſalem/ Prieſter vnd Leviten/ daß ſie jhn fragten: Wer biſt du?

Oc dette er Johannis vidnisbyrd/ Der Jøderne ſende aff Jeruſalem/ Preſter oc Leuiter/ at de ſkulde ſpørie hannem at/ Huo eſt du?

20. Vnd er bekannte vnnd leugnet nicht/ vnnd er bekante: Jch bin nicht Chriſtus.

Oc hand bekende oc nectede icke/ oc hand bekende/ Jeg er icke Chriſtus.

21. Vnd ſie fragten jhn: Was denn? Biſt du Elias? Er ſprach: Jch bins nicht. Biſt du ein Prophet? Vnnd er antworttet Nein.

Oc de ſpurde hannem at/ Huad da? Eſt du Elias? Hand ſagde/ Jeg er icke. Eſt du en Prophete? Oc hand ſuarede Ney.

22. Da ſprachen ſie zu jhm: Was biſt du denn? daß wir antwort geben denen/ die vns geſandt haben. Was ſageſt du von dir ſelbſt?

Da ſagde de til hannem/ Huad eſt du da? At wi kunde giffue dem ſuar/ ſom oſſ haffue vdſent. Huad ſiger du om dig ſelff?

23. Er ſprach: Jch bin eine rüffende Stimme/ eines Rüffers inn der Wüſten/ Richtet den Weg deß HErren/ wie der Prophet Eſaias geſagt hat.

Hand ſagde/ Jeg er en Predickeris røſt i Ørcken/ Bereder HERRENS vey/ ſom den Prophete Eſaias haffuer ſagd.

24. Vnd die geſandt waren/ die waren von den Phariſeern.

Oc de ſom vaare vdſende/ vaare aff Phariſeerne.

25. Vnd fragten jhn/ vnd ſprachen zu jm: Warumb tauffeſt du denn/ ſo du nicht Chriſtus biſt/ noch Elias/ noch ein Prophet?

Oc de ſpurde hannem at/ oc ſagde til hannem/ Hui døber du da/ om du eſt icke Chriſtus/ oc ey Elias/ oc ey en Prophete?

18. Boha žádný nikdý newiděl. Gednorozený Syn ktery geſt wlůnu Otce/ on geſt wyprawil.

Zadenći nigdy Bogá nie widział/ lecz on iedynorodny ſyn ktory ieſt w łonie Oycowym/ then nam opowiedział.

19. A totok geſt ſwědectwij Janowo. Když poſlali Židé od Geruzaléma Kněžij a Jahny k němu/ aby otázali ho/ Ty kdo gſy?

A thák toć ieſt świádectwo Janowe/ gdy poſyláli Zidowie z Jeruzálem Kápłany y Lewity pytaiac go: Ty coś ieſt zacz?

20. Y wyznal a nezapřel. A wyznal/ Že yá negſem Kryſtus.

A wyznałći á nie záprzał/ á wyznał że on nie był Kryſtuſem.

21. Y otázali ho/ což tehdy Eliáſs gſy ty? Y řekl Negſem. Prorokli gſy? Odpowěděl Ne.

Tedy go pytáli: Cożeś wżdy ieſt? A Heliaßżeś thy? á on rzekł/ Nie ieſtem. A oni rzekli: Izaś ieſt Prorokiem onym? á on opowiedział/ Nie ieſtem.

22. Tehdy řekli gemu: kdo gſy pak/ ať odpowěd dáme těm kteřijž nás poſlali? Co prawijſs ſám o ſobě?

Ale mu oni rzekli: Ktożeś wżdy ieſt? żebychmy dáli odpowiedź thym ktorzy nas poſłáli/ y coż wżdy powiedaß o ſobie?

23. Řekl: Já hlas wolagijcýho na pauſſti/ zprawte ceſtu PAně/ Jakož powěděl Yzayáſs Prorok.

Tedy on rzekł: Jám ieſt głos wołáiacego ná pußczy/ Przepráwuycieß droge Páńſka/ iáko powiedział Ezáiaß Prorok.

24. A ti kteřijž byli poſláni/ z Zákonijkůw byli.

A ćic ktorzy byli poſłáni/ byli z Fáryzeußow.

25. Y otázali ho/ a řekli gemu: Pročež tehdy křtijſs/ poněwadž ty negſy Kryſtus/ ani Eliáſs/ ani Prorok.

A pytáli go á mowili mu: Czemuż tedy krzćiß/ gdyżeś thy nie ieſt Kryſtus/ áni Heliaß/ áni Prorok on?

א

26 ענא יוחנן ואמר להון אנא מעמד אנא במיא בינתכון דין קאם הו דאנתון לא ידעין אנתון לה:

Giouanni riſpoſe loro, dicendo, Io battezo con acqua: ma nel mezo di voi ſta vno il qual voi non conoſcete.

27 הנו הו דבתרי אתא והוא לה קדמי הו דאנא לא שוא אנא דאשרא ערקא דמסנוהי:

Egli è quello che vien doppo me, il qual è preferito a me, del quale io non ſon degno di ſcioglière la correggia de la ſcarpa.

28 הלין בבית־עניא הוי בעברא דיורדנן איכא דמעמד הוא יוחנן:

Queſte coſe auuennero in Betabara di là dal Giordano, doue Giouanni battezaua.

29 וליומא דבתרה חזא יוחנן לישוע דאתא לותה ואמר הא אמרה דאלהא הו דשקל חטיתה דעלמא:

Il di ſeguente Giouanni vede IESV venire a ſe, e dice, Ecco l'Agnello di Dio che toglie il peccato del mondo.

30 הנו הו דאנא אמרת עלוהי דבתרי אתא גברא והוא לה קדמי מטול דקדמי הו מני:

Queſto è colui delquale io diceuo, Doppo me viene vn huomo, che è preferito à me: percioch'egli era prima di me.

31 ואנא לא ידע הוית לה אלא דתתידע ליסריל מטול הנא אתית אנא דבמיא אעמד:

Et io non lo conoſceuo: ma à fin che ſi manifeſti ad Iſrael, però ſon venuto io à battezar con l'acqua.

32 ואסהד יוחנן ואמר דחזית לרוחא דנחתא מן שמיא איך יונא וקוית עלוהי:

Allora dico teſeſtificò Giouanni, dicendo, Io ho veduto lo Spirito ſcender dal cielo come vna colomba, laquale ancora reſtò ſopra eſſo.

א

26 ויען להם יוחנן לאמר אני טובל במים ובתוככם קם אשר אתם לא יודעים אותו:

Y Ioan les reſpondiò, diziendo, Yo baptizo con agua. mas en medio de voſotros ha eſtado, quien voſotros no conoceys:

27 הוא יש הבא אחרי אשר לפני היה ואני לא שוה לו אשר אפתח את־שרוך נעליו:

Eſte es elque ha de venir tras mi, el qual es antes de mi: del qual yo no ſoy digno de deſatar la correa del çapato.

28 והדברים האלה נעשה בבית עניה לעבר הירדן אשר שם טובל יוחנן:

Eſtas coſas acontecieron en Beth-abara de la otra parte del Iordan, donde Ioan baptizaua.

29 וליום מחר ראה יוחנן את־ישוע כי בא אליו ויאמר הנה הכבש אלהים הנשה את־חטאת העולם:

El ſeguiente dia vee Ioan à Ieſus que venia à el, y dize-Heaqui el Cordero de Dios, que quita el peccado del mundo.

30 זה הוה אשר אני דברתי עליו אחרי יבוא איש אשר לפני היה כי ראשון ממני היה:

Eſte es delque dixe, Tras mi viene vn Varon, el qual es antes de mi: porque era primero que yo:

31 ואני לא ידעתיו אבל אשר יגלה לישראל על־כן באתי אני לטבל במים:

Y yo no lo conocia: mas para que fueſſe manifeſtado à Iſrael, por eſſo vine yo baptizando con agua.

32 והעיד יוחנן לאמר כי ראיתי את־רוח יורדת כמו יונה משמים ותרחת עליו:

Y Ioan dió teſtimonio, diziendo, Que vide al Eſpiritu que decendia deel cielo como paloma y repoſó ſobre el.

α'.

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Iehan leur reſpondit, diſant, Ie baptize d'eau, quant à moi: mais il y en a vn au milieu de vous, que vous ne cognoiſſez point.

27. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

C'eſt celui qui vient apres moi, qui eſt preferé à moi, du quel ie ne ſuis pas digne de deſlier la courroye du ſoulier.

28. Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων.

Ces choſes aduindrent en Bethabara, outre le Iordan, là où Iehan baptizoit.

29. Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

Le lendemain Iehan vid Ieſus venir à lui, & dit, Voici l'Agneau de Dieu, qui oſte le peché du monde.

30. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

C'eſt ceſtui-ci duquel ie diſoy, Apres moi vient vn perſonnage qui eſt preferé à moi: car il eſtoit premier que moi,

31. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.

Et de moi, ie ne le cognoiſſoy point: mais afin qu'il ſoit manifeſté à Iſrael, pourtant ſuis ie venu baptizer d'eau.

32. Καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ᾽ αὐτόν.

Voire Iehan en rendit teſmoignage, diſant, I'ai veu l'Eſprit deſcendant du ciel comme vne colombe, qui auſſi eſt demeuré ſur lui.

CAP. I

26. Reſpondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autē veſtrûm ſtetit, quem vos neſcitis.

John anſwered them/ſaying/I baptize with water: but there is one among you/whom ye know not.

27. Ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius ego non ſum dignus, ut ſolvam eius corrigiam calceamenti.

He it is that cōmeth after mee/which is preferred before me/ whoſe ſhoe latchet I am not worthy to vnlooſe.

28. Hæc in Bethania facta ſunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans.

Theſe thinges were done in Bethabara beyond Jordan/ where John did baptize.

29. Altera die vidit Iohannes Ieſum venientem ad ſe, & ait, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.

The next day John ſeeth Jeſus cōming vnto him/ & ſaith/ Beholde the lambe of God/ which taketh away the ſinne of the worlde.

30. Hic eſt de quo dixi, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat.

This is he of whome I ſaid/after me commeth a man/which is preferred before me: for he was before me.

31. Et ego neſciebam eum, ſed ut manifeſtetur in Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans.

And I knewe him not: but becauſe hee ſhould be declared to Iſrael/ therefore am I come/baptizing wit water.

32. Et teſtimonium perhibuit Iohannes, dicens, Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum.

So John bare record/ſaying/I ſaw the Spirit come downe from heauen/ like a doue/and it abode vpon him.

Das I. Capitel.

26. Johannes antworttet jnen/vnd ſprach: Ich tauffe mit Waſſer/ aber er iſt mitten vnter euch getretten/ den jhr nicht kennet.

Johannes ſuarede dem/ oc ſagde/ Jeg døber met Vand/ Men hand traadde mit iblant eder/ den i icke kende.

27. Der iſts/ der nach mir kommen wirdt/ welcher vor mir geweſen iſt/ deß ich nicht werth bin/ / daß ich ſeine Schuchriemen aufflöſe.

Det en den/ ſom ſkal komme effter mig/ huilcken der haffuer veret faare mig/ Hues Skotuenge ieg er icke verdig til at opløſe.

28. Diß geſchach zu Bethabara jenſeit des Jordans/ da Johannes tauffet.

Dette ſkede i Bethabara paa hinſide Jordan/ ſom Johannes døbte.

29. Des andern tages/ ſihet Johannes Jeſum zu jm kommen/ vnnd ſpricht: Sihe/ das iſt Gottes Lamb/ welches der Welt Sünde tregt.

Den anden dag/ ſeer Johannes Jheſum komme til ſig/ oc ſiger/ See/ Det er Gudz Lam/ ſom bær Verdens Synder.

30. Diſer iſts/ von dem ich euch geſagt habe: Nach mir komt ein Mann/ welcher vor mir geweſen iſt/ denn er war ehe denn ich.

Det er denne/ ſom ieg haffuer ſagd eder om/ Effter mig kommer en Mand/ huilcken ſom haffuer veret faaemig/ thi hand vaar før end ieg.

31. Vnd ich kannte jn nicht/ ſondern auff daß er offenbar würde in Jſrael/ darumb bin ich kommen zu tauffen mit Waſſer.

Oc ieg kende hannem icke/ Men paa det hand ſkulde obenbaris i Jſrael/ der faare er ieg kommen/ at døbe met Vand.

32. Vnde Johannes zeugete vnd ſprach: Ich ſahe/ daß der Geiſt herab fuhr wie eine Taube vom Himmel/ vnd bleib auff jhm.

Oc Johannes vidnede/ oc ſagde/ Jeg ſaa at Aanden foer ned/ ſom en Due aff Himmelen/ oc bleff paa hannem.

Kapitola I.

26. Odpowěděl gim Jan řka: Ja křtijm wás w wodě/ ale vproſtřed wás ſtogij/ kteréhož wy neznáte.

A odpowiedział im Ján mowiąc: Iać krzczę wodą/ áleć w pośrod was ſtoi o ktorym wy niewiecie.

27. Onť geſt kterýž po mně přiſſel/ a předemnau byl: kteréhožto negſem hoden rozwázati řemenka v obuwi geho.

Onći ieſt ktory po mnie idzie/ ktory ieſt przednieyſzy nád mię/ ktoremu ia nie ieſtem godzien rozwiązáć rzemienia v trzewikow.

28. Tyto wěcy w Bethabaře ſtaly ſe za Jordánem/ kdež Jan křtil.

A to ſię dziáło w Bethábárze zá Jordanem/ gdzie Jan krzcił.

29. Druhého pak dne/ vzřel Jan Gežijſſe an gde k němu/ y řekl: Ay toť Beránek Boží/ kterýž ſnijmá hřijchy Swěta.

Názáiutrz vyzrał Ján Jezuſa idącego do ſiebie/ y rzekł: Oto báránek Boży ktory gładzi grzech tego świátá.

30. Tentoť geſt o kterémž gſem powěděl: Že po mně přiſſel Muž kterýž předemnau byl/ nebo prwé nežli yá byl.

Tenći ieſt o ktorymem powiedał: Idzie po mnie mąż ktory ieſt przełożon nád mię/ bo zacnieyſzym ieſt niżli ia.

31. A yá neznal gſem ho/ ale aby oznámen byl w Lidu Jzrahelſkém/ proto yá přiſſel gſem křtě w wodě.

A iaciem go nie znał/ Ale iżby był obiawion Izráelowi/ dla tegom przyſzedł krzcząc wodą.

32. A ſwědectwij wydal Jan řka: Widěl gſem ducha an ſſtupuge yako holubice s Nebe/ a zůſtáwá na něm.

Tedy Jan świádczył mowiąc: Widziałem Duchá zſtępuiącego iáko gołębicę z niebá/ ktory też zoſtał nád nim.

א

33 וְאֶנָא לָא יָדַע הֲוֵית לֵהּ אֶלָּא מַן דְּשַׁדְּרַנִי דְּאֶעְמֵד בְּמַיָּא הוּ אֶמַר לִי דְּאַיְנָא דְּחָזֵא אַנְתְּ דְּנָחְתָא רוּחָא וּמְקַוְיָא עֲלוֹהִי הָנוּ מַעְמֵד בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא:

Et io non lo conoſceuo, ma colui che m'ha mandato à batteZar con acqua, m'haueua detto, Quello, ſopra cui tu Vedrai ſcender lo Spirito, e reſtar ſopra lui, eſſo è quel che batteza con lo Spirito ſanto.

34 וְאֶנָא חֲזִית וְאַסְהֲדֵת דְּהָנוּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא:

Et io l'ho Veduto, & ho teſtificato, che queſto è il Figliuol di Dio.

35 וַלְיוֹמָא אַחְרִנָא קָאֵם הֲוָא יוֹחַנָּן וְתַרֵין מַן תַּלְמִידוֹהִי:

Il giorno ſeguente di nuouo Giouanni ſi fermò, e due de ſuoi diſcepoli.

36 וְחָר בְּיֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ וֶאמַר הָא אֶמְרֵהּ דַּאלָהָא:

E riguardando IESV che caminaua, dice, Ecco l'Agnello di Dio.

37 וַשְׁמַעוּ תַּרְוַיְהוֹן תַּלְמִידוֹהִי כַּד אֶמַר וַאזַלוּ לְהוֹן בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ:

E i due diſcepoli l'Vdiron parlare, e ſeguitoron IESV.

38 וְאֶתְפְּנִי יֵשׁוּעַ וְחָזָא אֶנּוּן דְּאָתֵין בָּתְרֵהּ וֶאמַר לְהוֹן מָנָא בָּעֵין אַנְתּוּן אָמְרִין לֵהּ רַבַּן אַיְכָא הָוֵא אַנְתְּ:

Allor IESV riuoltandoſi, e Vedendoli ſeguitare, dice loro, Che cercate Voi? Eſſi li diſſero, Rabbi (che interpretato ſignifica, Maeſtro) doue ſtai tu?

39 אֶמַר לְהוֹן תַּו וְתֶחְזוֹן הֶנּוּן דֵּין אֶתוֹ וַחֲזַו אַיְכָא דְּהָוָא וַלְוָתֵהּ הֲווּ יוֹמָא הַו וְאִית הֲוַי אַיְך שָׁעָא עֶסַר:

Egli diſſe loro, Venite, e Vedetelo. Eſſi andarono, e Viddoro dou'egli ſtaua: e rimaſero quel giorno con eſſo lui, perche era quaſi l'hora decima,

א

33 וַאֲנִי לֹא יְדַעְתִּיו כִּי־אִם הַשֹּׁלֵחַ אוֹתִי לִטְבּוֹל בַּמַּיִם הוּא אָמַר אֵלַי וּבַאֲשֶׁר תִּרְאֶה אֶת־הָרוּחַ יוֹרֶדֶת וּמְרַחֶפֶת עָלָיו זֶה הוּא הַטּוֹבֵל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

Y yo no lo conocia: mas el que me embió à baptizar côn agua, aquel me dizo, Sobre aquel que vieres decendir el Eſpiritu, y que repoſa ſobre el, eſte es el que baptiza con Eſpiritu Sancto.

34 וַאֲנִי רָאִיתִי וְהַעִידוֹתִי כִּי־זֶה הוּא בֶּן־הָאֱלֹהִים:

Y yo vide, y he dado teſtimonio, Que eſte es el hijo de Dios.

35 וּמִמָּחֳרָת עוֹדֶנּוּ קָם יוֹחָנָן וּשְׁנֵי תַּלְמִידָיו עִמּוֹ:

El ſiguiente dia otra vez eſtaua Ioan, y dos de ſus Diſcipulos.

36 וּבִרְאוֹתוֹ אֶת יֵשׁוּעַ מִתְהַלֵּךְ אָמַר הִנֵּה זֶה הוּא כֶּבֶשׂ אֱלֹהִים:

Y mirando à Ieſus que andaua por alli, dixo, He aqui el Cordero de Dios.

37 וַיִּשְׁמְעוּ שְׁנֵי תַּלְמִידָיו בְּדַבְּרוֹ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו:

Y oyeronlo dos Diſcipulos hablar, y ſiguieron á Ieſus.

38 וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָם כִּי־הָלְכוּ אַחֲרָיו אָמַר אֲלֵיהֶם מַה תְּבַקְשׁוּן וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו רַבִּי (זֶה הוּא מְתֻרְגָּם מְלַמֵּד) אַיֵּה תָּאוֹר לָךְ:

Y boluiendoſe Ieſus, y viendolos ſeguirle, dizeles. Que buſcays? Y ellos le dixeron, Rabbi, que declarado quiere dezir Maeſtro, donde moras?

39 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בּוֹאוּ וּרְאוּ וַיָּבוֹאוּ וַיִּרְאוּ אֵיו שׁוֹכֵן וַיְעוֹדְדוּ עִמּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַיְהִי כְּשָׁעָה הָעֲשִׂירִית:

Dizeles. Venid, y ved, Vinieron, y vieron donde moraua: y quedaronſe con el aquel dia: porque era como la hora de las diez.

ά.

33. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Et de moi ie ne le cognoiſſoy point: mais celui qui m'a enuoye baptizer d'eau, m'auoit dit, Celui ſur qui tu verras l'Eſprit deſcendre & demeurer ſur lui, c'eſt celui qui baptize du ſainct Eſprit.

34. Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et pourtant ie l'ai veu, & en ai rendu teſmoignage, Que c'eſt lui qui eſt le Fils de Dieu.

35. Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Le lendemain derechef Iehan s'arreſta, & deux de ſes diſciples.

36. Καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.

Et regardant Ieſus, qui cheminoit, dit, Voila l'Agneau de Dieu.

37. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ.

Et les deux diſciples l'ouïrent tenãt ce propos, dont ils ſuiuirent Ieſus.

33. Στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ, (ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε,) ποῦ μένεις;

Lors Ieſus ſe retourna, & les voyant qu'ils le ſuiuoyent, leur dit, Que cerchez-vous? Ils lui reſpondirent, Rabbi (qui vaut autant à dire Maiſtre) où demeures-tu?

39. Λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει. καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη.

Il leur dit, Venez, & le voyez. Ils y allerent, & virent où il demeuroit: & demeurerent auec lui ce iour-la: car il eſtoit enuiron dix heures.

CAP. I.

33. Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.

And I knewe him not: but he that ſent me to baptize with water/he ſayde vnto mee/ Vpon whome thou ſhalt ſee ẏ Spirit come downe/ & tarie ſtill on him/that is he which baptizeth with the holy Ghoſt.

34. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui quia hic, eſt Filius Dei.

And I ſaw/& bare record that this is the Sonne of God.

35. Altera die iterum ſtabat Iohannes, & ex diſcipulis eius duo.

The next day/ John ſtood againe/ and two of his diſciples.

36. Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dicit, Ecce agnus Dei,

And he beheld Jeſus walking by/& ſaid/Behold the lambe of God.

37. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Ieſum.

And the two diſciples heard him ſpeake/and followed Jeſus.

38. Converſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis, Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi, (quod dicitur interpretatum, Magiſter) ubi habitas?

Then Jeſus turned about/ and ſawe them followe/ and ſaide vnto them/ What ſeeke ye? And they ſaid vnto him/ Rabbi (which is to ſay by interpretation/Maſter) where dwelleſt thou?

39. Dicit eis, Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo: hora autem erat quaſi decima.

He ſaide vnto them/Come/and ſee. They came and ſawe where he dwelt/ and abode with him that day: for it was about the tenth houre.

Das I. Capitel.

33. Vnd ich kandte jhn nicht. Aber der mich ſandte zu tauffen mit Waſſer/ derſelbige ſprach zu mir: Vber welchem du ſehen wirſt den Geiſt herab fahren/ vnnd auff jhm bleiben/ derſelbige iſts/ der mit dem heiligen Geiſt tauffet.

Oc ieg kende hannem icke. Men den ſom ſende mig at døbe met vand/ hand ſagde til mig/ Paa huilcken du ſeer Aanden faare ned/oc bliffue paa hannem/ den ſamme er den/ ſom døber met den hellige Aand.

34. Vnnd ich ſahe es/ vnd zeugete/ daß diſer iſt Gottes Son.

Oc ieg ſaa det/ oc vidnede/ At denne er Gudz Søn.

35. Des andern tages ſtund abermal Johannes/ vnd zwen ſeiner Jünger.

Den anden dag ſtod atter Johannes/ oc tho aff hans Diſciple.

36. Vnd als er ſahe Jeſum wandeln/ ſprach er: Sihe/ das iſt Gottes Lam̃.

Oc ſom hand ſaa Jheſum vandre/ ſagde hand/ See/ det er Gudz Lam.

37. Vnd zwen ſeiner Jünger höreten jhn reden/ vnd folgeten Jeſu nach.

Oc tho aff hans Diſciple hørde hannem tale/ oc efterfulde Jeſum.

38. Jeſus aber wandte ſich vmb/ vnd ſahe ſie nachfolgen/ vñ ſprach zu jhnen: Was ſuchet jhr? Sie aber ſprachen zu jhm: Rabbi (das iſt verdolmetſchet Meiſter) wo biſt du zur herberge?

Oc Jheſus vende ſig om/ oc ſaa dem efterfølge/ oc ſagde til dem/ Huor effer lede i? De ſagde til hannem/ Rabbi (det er vdlagt/ Meſtere) Huor eſt du til Herbere?

39. Er ſprach zu jhnen: Kompt vnd ſehets. Sie kamen vnd ſahens/ vnd blieben denſelbigen tag bey jhm. Es war aber vmb die zehende ſtunde.

Hand ſagde til dem/ Kommer oc ſeer det. De komme oc ſaae det/ oc bleffe ſamme dag hoſſ hannem. Oc det vaar ved den tiende time.

Kapitola I.

33. A yá gſem ho neznal: Ale který mne poſlal křtijti w wodě/ ten mi řekl: Nad kýmž vzřijſs ducha ſſtupugijcýho a zuoſtáwagijcýho na něm/ tenť geſt kterýž křtij Duchem Swatým.

A nie poznałciem go ia; ále ten ktory mie poſłał ábym krzcił wodą/ ten mi powiedział: Nád ktorym vyzryß Duchá zſtepuiacego/ y nád nim zoſtawaiacego/ tenci ieſt ktory krzci Duchem świetym.

34. A yá gſem widěl/ a ſwědectwij gſem wydal/ že tento geſt Syn Božij.

A przetożciem ia widział y świádczę/ że ten ieſt on Syn Boży.

35. Druhého pak dne opět ſtál Jan/ a z Včedlnijkuow geho dwa.

Potym záſie názáiutrz ſtał Jan y dwá z zwolennikow iego.

36. A wida Gežijſſe an gde/ řekl: Ay toť Beránek Božij.

A weyzrawßy ná Jezuſá idącego/ rzekł: Oto báránek on Boży.

37. Y ſlyſſali ho dwa Včedlnijcy mluwijcýho/ y ſſli za Gežijſſem.

To gdy vſłyßeli dwá iego zwolennicy co powiedział/ ßli zá Jezuſem.

38. Tehdy obrátiw ſe Gežijs/ a vzřew ge ani gdau za nim/ řekl gim: Co hledáte? Kteřijžto řekli: Raabi (genž ſe wykládá Miſtře) kde bydlijs?

Obrociwßy ſie tedy Jezus/ á vyzrawßy ie zá ſobą idące/ rzekł do nich: Czegoż ßukacie? A oni rzekli: Rabbi (co ieſliby ś wykłádáć ieſt Miſtrzu) gdźież mießkaß?

39. Řekl gim: poďte/ a ohledayte. Y ſſli a ohledali kde by bydlel/ a zuoſtali v něho ten den: A byla yakožto deſátá hodina.

Tedy im rzekł: Podźcież á ogladaycie. A ták ſzli y widźieli gdźie mießkał/ á zoſtáli przy nim onego dniá/ bo byłá iákoby dźieśiąta godźiná.

א

40 חַד דֵּין מֶן הָנוּן ד
דַּשְׁמַעוּ מֶן יוֹחַנָן וְאֶזַלוּ
בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ אִיתַוְהִי ה
הֲוָא אַנְדְּרֵאוֹס אָחוּהִי
דְּשֶׁמְעוֹן׃

Ora Andrea fratello di Simon Pietro era vno di quei due che haueuano vdite quelle coſe da Giouanni, & che lo ſeguitorono.

41 הָנָא חֲזָא לוּקְדַם
לְשֶׁמְעוֹן אָחוּהִי וְאֶמַר לֵהּ
אַשְׁכַּחְנָיְהִי לִמְשִׁיחָא׃

Coſtui troua prima il ſuo fratello Simone, e diceli, Noi habbiam trouato il Meſſia: che interpretato, ſignifica Chriſto.

42 וְאַיְתְיֵהּ לְוָת יֵשׁוּעַ
וַחֲר בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאֶמַר א
אַנְתְּ הוּ שֶׁמְעוֹן בְּרֵהּ ד
דְּיוֹנָא אַנְתְּ תֶּתְקְרֵא
כֵּאפָא׃

E coſi lo menò à IESV *: e* IESV *hauendolo riguardato, diſſe, Tu ſei Simone figliuol di Iona: tu ti chiamarai Ceſa: che ſignifica Pietro,*

43 וַלְיַוְמָא אַחֲרָנָא צְבָא
יֵשׁוּעַ לְמֶפַּק לַגְלִילָא
וְאֶשְׁכַּח לְפִילִיפּוֹס וְאֶמַר
לֵהּ תָּא בָּתַרי׃

Il giornò ſeguente IESV *volſe andare in Galilea, e troua Filippo, e diceli, Seguitami.*

44 הוּ דֵּין פִּילִיפּוֹס ד
אִיתַוְהִי הֲוָא מֶן בֵּית
צַיְדָא מֶן מְדִינְתֵּהּ
דְּאַנְדְּרֵאוֹס וְדַשְׁמְעוֹן׃

Et era Filippo da Betſaida, da la citta di Andrea, e di Pietro.

45 וּפִילִפּוֹס אֶשְׁכַּח ל
לִנְתַנְיאֵיל וְאֶמַר לֵהּ הָו
דַּכְתַב עֲלַוְהִי מוּשֶׁא
בְּנָמוֹסָא וּבַנְבִיָּא א
אַשְׁכַּחְנָיְהִי דְּיֵשׁוּעַ הוּ בַּר
יוֹסֵף דְּמֶן נָצְרַת׃

Filippo troua poi Natanael, e diceli, Noi habbiam trouato IESV *da Nazaret, figliuol di Ioſef, di cui ha ſcritto Moiſe ne la Legge, e i Profeti.*

46 אֶמַר לֵהּ נְתַנְיאֵיל
מֶן נָצְרַת מֶשְׁכַּח מְדֶם
דְּטָב יֶהְוֵא אֶמַר לֵהּ פ
פִּילִיפּוֹס תָּא וְתֶחְזֵא׃

E Natanael gli diſſe, Da Nazaret puo egli vſcir coſa alcuna di buono? Filippo gli dice: Vieni, e vedilo.

א

40 וְאַנְדְרֵאוּס הָיָה אֲחִי שִׁמְעוֹן כֵּיפָה הָיָה אֶחָד מִשְּׁנַיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ מִן־יוֹחָנָן וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Era Andres el hermano de Simon Pedro vno de los dos que auian oydo de Ioan: y lo auian ſeguido.

41 וַיִּמְצָא הַזֶּה בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־אָחִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָצָאנוּ אֶת מְשִׁיחָא (זֶה הוּא מְתֻרְגָּם אֶת הַמָּשִׁיחַ׃)

Eſte halló primero à ſu hermano Simon, y dixole, Auemos hallado àl Meſſiias, que declarado es el Chriſto.

42 וַיּוֹלִיךְ אוֹתוֹ אֶל־יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר הִבִּיט אוֹתוֹ יֵשׁוּעַ אָמַר אַתָּה הוּא שִׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָה אַתָּה תִּקָּרֵא כֵּיפָה (הַמְּתֻרְגָּם סֶלַע׃)

Y truxolo à Ieſus, Y mirandolo Ieſus, dixo Tu eres Simon hijo de Ionas; tu ſeras llamado Cephas, que quiere dezir, Piedra:

43 וּמִמָּחֳרָת אָבָה לָצֵאת גָּלִילָה וַיִּמְצָא אֶת־פִּילִפּוֹס וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ בּוֹא אַחֲרָי׃

(El ſiguiente dia quiſo la Ieſus ſalir à Galilea, y halló à Philippe, y dizele leſus, ſigueme.)

44 וַיְהִי פִּילִפּוֹס מִבֵּית צַיְדָה מֵעִיר אַנְדְרֵאוּס וְכֵיפָה׃

Y era Philippe de Bethſaida la ciudad de Andres, y de Pedro:

45 וַיִּמְצָא פִּילִפּוֹס אֶת־נְתַנְאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ אֲשֶׁר כָּתַב עָלָיו מֹשֶׁה בַּתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים מָצָאנוּ אֶת יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹסֵף מִנָּצְרֶת׃

Philippe halló á Nathanael, y dizele, Auemos hallado aquel de quien eſcriuiò Moyſen en la Ley, y los Prophetas: Ieſus el hijo de Ioſeph, de Nazareth.

46 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נְתַנְאֵל הֲמִן נָצְרֶת יוּכַל מַה־טּוֹב לִהְיוֹת וַיֹּאמֶר לוֹ פִּילִפּוֹס בּוֹא וּרְאֵה׃

Y dixole Nathanael, De Nazareth puede auer algo de bueno? Dizele Philippe, Ven, y vee.

α'.

40. Ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.

Or André frere de Simon Pierre, eſtoit l'vn des deux qui en auoit ouï parler a Iehan, & qui l'auoyent ſuiui.

41. Εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν· (ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ χριστός.)

Ceſtui-ci trouua le premier Simon ſon frere, & lui dit, Nous auons trouué le Meſſias (qui vaut autant à dire que le Chriſt.)

42. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ κηφᾶς (ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος.)

Et le mena vers Ieſus. Ieſus ayant ietté la veuë ſur lui, dit, Tu es Simon le fils de Iona, tu ſeras appelé Cephas (qui vaut autant à dire, que Pierre.)

43. Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν (ὁ ἰησοῦς) ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

Le lendemain Ieſus voulut aller en Galilee, & trouua Philippe, auquel il dit, Sui moi.

44. Ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου.

Or Philippe eſtoit de Bethſaida, la ville, d'André & de Pierre.

45. Εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ναζαρέτ.

Philippe trouue Nathaniel, & lui dit, Nous auons trouué Ieſus qui eſt de Nazareth, fils de Ioſeph, qui eſt celui duquel Moyſe a eſcrit la Loy, & les Prophetes.

46. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔρχου καὶ ἴδε.

Et Nathanael lui dit, Peut il venir quelque choſe de bon de Nazareth? Philippe lui dit, Vien, & voy.

CAP. I.

40. Erat autem Andreas frater Simônis Petri unus ex duobus qui audierant à Iohanne, & ſecuti fuerant eũ.

Andrewe/ Simon Peters brother/ was one of ẏ two which had heard it of John/and that followed him.

41. Invenit hic primum, fratrem ſuum Simeonem,& dicit ei,Invenimus Meſſiam, (quod eſt interpretatum, Chriſtus.)

The ſame found his brother Simon firſt/& ſaid vnto him/We haue found ẏ Meſſias/ (which is by interpretation/ the Chriſt.)

42. Et adduxit eum ad Ieſum, Intuitus autem eum Ieſus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, (quod interpreatur Petrus.)

And he brought him to Jeſus. And Jeſus beheld him/ and ſaid/ Thou art Simon the ſonne of Jona: thou ſhalt be called Cephas/(which is by interpretation/ a ſtone.)

43. In craſtinum voluit exire in Galilæam: & invenit Philippum. Et dicit ei Ieſus, Sequere me.

The day following/ Jeſus would goe into Galile/ and found Philippe/ and ſaid vnto him/ Follow me.

44. Erat autem Philippus à Bethſaida, civitate Andreę & Petri.

Now Philippe was of Bethſaida/ the citie of Andrewe and Peter.

45. Invenit Philippus Nathanaël, & dicit ei, Quem ſcripſit Moyſes in lege, & Prophetæ: invenimus Ieſum filium Ioſeph, à Nazareth.

Philippe found Nathanael/ & ſaide vnto him/ We haue found him/ of whom Moſes did write in the Law/ and the Prophets/ Jeſus of Nazaret the ſonne of Joſeph.

46. Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth poteſt aliquid eſſe? Dicit ei Philippus, Veni, & vide.

Then Nathanael ſaide vnto him/ Can there any good thing come out of Nazaret? Philippe ſaid to him/ Come/ and ſee.

Das I. Capitel.

40. Einer auß den zween/ die von Johanne höreten/ vnd Jeſu nachfolgeten/ war Andreas der Bruder Simonis Petri.

En aff de tho/ ſom hørde aff Johanne/ oc effterfulde Jeſum/ vaar Andreas Simonis Petri Broder

41. Derſelbige findet am erſten ſeinen Bruder Simon/ vnnd ſpricht zu jhm: Wir haben den Meſſiam funden (welches iſt verdolmetſchet/ der Geſalbte)

Denne ſamme finder førſt ſin Broder Simon/ oc ſiger til hannem/ Wi haffue fundet Meſſias(huilcket er vdlagt/ den Saluede.)

42. Vnd führet jhn zu Jeſu. Da jn Jheſus ſahe/ ſprach er: Du biſt Simon Jonas Son/ du ſolt Kephas heiſſen/ (das iſt verdolmetſcht ein Felß.)

Oc ledde hannem til Jheſum. Der Jheſus ſaa hannem/ ſagde hand/ Du eſt Simon Jonas ſøn/ du ſkalt hede Cephas/ (det bliffuer vdlagt/ en Sten.)

43. Des andern tages wolt Jeſus wider in Galileam ziehen/ vnd findet Philippum/ vnd ſpricht zu jhm: Folge mir nach.

Den anden dag/ vilde Jheſus drage til Galileam igen/ oc finder Philippum/ oc ſiger til hannem/ Følg mig effter.

44. Philippus aber war von Bethſaida auß der Stadt Andreas vnd Peters.

Oc Philippus vaar aff Bethſaida aff Andree oc Peders Stad.

45. Philippus findet Nathanael/ vnd ſpricht zu jhm: Wir haben den funden/ von welchem Moſes im Geſetz vnd die Propheten geſchrieben haben/ Jeſum Joſephs Son von Nazareth.

Philippus finder Nathanael/ oc ſiger til hannem/ Wi haffue fundet den/ om huilcken Moſe haffuer ſcreffuit it Lowen oc Propheterne Jheſum/ Joſephs Søn aff Nazareth.

46. Vnd Nathanael ſprach zu jhm: Was kan von Nazareth gutes kommen? Philippus ſpricht zu jm: Kom̃/ vnd ſihe es.

Oc Nathanael ſagde til hannem/ Huad gaat kand komme aff Nazareth? Philippus ſiger til hannem/ Kom/ oc ſee det.

Kapitola I

40. Y byl Ondřeg bratr Sſymonůw Petruow geden ze dwau kteřijž byli ſlyſſeli od Jana a ſſli za Gežijſſem.

A byl Andrzey brát Symoná Piotrá/ ieden z onych dwu/ ktorzy to ſlyſzeli od Jana/ á ſzli byli zá nim.

41. Y nalezl ten prwnij Bratra ſwého Sſymona/ a řekl gemu: Nalezli gſme Meſyáſſe/(genž ſe wyklada Kryſtus.)

Ten napirwey nálazſzy Symoná brátá ſwego/ powiedział mu: Nálezliciechmy Meſyaſzá one/ (co ieſt ieſlibyś wykłádał/ Kryſtus.)

42. Y přiwedl gey k Gežijſſowi. A pohlěděw naň Gežijš/ řekl: Ty gſy Sſymon ſyn Jonůw: ty ſlauti budeſſ Cefas/ (genž ſe wykládá Petr.)

A przywiodł go do Jezuſá/ á weyzrawſzy náń Jezus/ rzekł: Tyś ieſt Symon ſyn Jonáſow/ ty bedzieſz zwan Cephás/(co ſie znáczy Kámien.)

43. Nazaytřij pak Gežijš chtěl wygijti do Galilee: y nalezl Filipa/ a řekl gemu: Poď za mnau.

Názáiutrz chciał Jezus iść do Galileiey/ á znalazſzy Filipá/ rzekł mu: Podź zá mną.

44. A byl Filip z Bethſaydy Měſta Ondřegowa/ a Petrowa.

A Filip był z Bethſáidá/ z miáſtá Andrzeiowego y Piotrowego.

45. Nalezl také Filip Nathanaele/ y řekl gemu: O kterěmž pſal Moyžijš w Zákoně/ a Proroccy: Nalezli gſme Gežijſſe Syna Jozeffowa/ z Nazaretha.

Potym Filip znalazſzy Náthánáela/ powiedział mu: Znalezliciechmy onego o ktorym piſał Moizeſz w zákonie y Prorocy/ onego Jezuſá Názarenſkiego ſyná Jozefowego.

46. Y řekl gemu Nathanael: z Nazaretha množ něco dobrého býti? Řekl gemu Filip: Poď a ohleday.

Ná to mu powiedział Náthánáel: A możeſz być od Názáreth co dobrego? Tedy mu rzekł Filip: Podź á ogladay.

א

47 וַחֲזָיֵהּ יֵשׁוּעַ לְנַתַנְיאֵיל כַּד אָתֵא לְוָתֵהּ וְאֵמַר עֲלַוְהִי הָא שַׁרִירָאִית בַּר יִסְרָיֵל דְּנֶכְלָא לַית בֵּהּ׃

Hor IESV vide Natanael venire à ſe, e dice di lui. Ecco veramente vno Iſraelita, in cui non è fraude alcuna.

48 אָמַר לֵהּ נַתַנְיאֵיל מֶן אַיְמְכָא יָדַע אַנְתְּ לִי אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ עַד לָא נֶקְרְיָךְ פִּילִפּוֹס כַּד תְּחִית תְּתָא אַנְתְּ חֲזִיתָךְ׃

Natanael gli dice, Donde mi conoſci tu? IESV riſpoſe, e diſſeli, Prima che Filippo ti chiamaſſe quando tu eri ſotto'l fico, io ti vedeuo.

49 עָנָא נַתַנְיאֵיל וְאָמַר לֵהּ רַבִּי אַנְתְּ הוּ בְּרֵהּ ד דַּאלָהָא אַנְתְּ הוּ מַלְכֵּהּ דִּיסְרָיֵל׃

Natanael riſpoſe, e diſſeli, Maeſtro, tu ſei il Figliuol di Dio, tu ſei il Re d'Iſraël.

50 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ עַל דְּאֶמְרֵת לָךְ דַּחֲזִיתָךְ תְּחִית תְּתָא מְהַיְמֶן אַנְתְּ דְּרַוְרְבָן מֶן הָלֵין תֶּחְזֵא׃

Riſpoſe IESV, e diſſeli, Perciochè io t'ho detto ch'io ti vedeuo ſotto'l fico, tu credi: tu vedrai maggior coſe di queſte.

51 אָמַר לֵהּ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּמֶן הָשָׁא תֶּחְזוּן שְׁמַיָּא ד דַּפְתִיחִין וּמַלְאַכוֹהִי ד דַּאלָהָא כַּד סָלְקִין וְנָחְתִין לְוָת בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Poi li diſſe: In verità, in verità vi dico, da ora innanzi voi vederete il cielo aperto, e gli Angeli di Dio ſalire e ſcendere ſopra il Figliuol de l'huomo.

ב

1 וַלְיוֹמָא דִּתְלָתָא הֲוָת מֶשְׁתּוּתָא בְּקַטְנָא מְדִינְתָא דַּגְלִילָא וְאֶמֵּהּ דְּיֵשׁוּעַ תַּמָּן הֲוָת׃

Tre giorni appreſſo ſi fecero nozze in Cana di Galilea: & erauì la madre di IESV.

א

47 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ אֶת־נְתַנְאֵל לָבוֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר עָלָיו הִנֵּה בֶּאֱמֶת בֶּן־יִשְׂרָאֵל הוּא אֲשֶׁר לֹא מִרְמָה בּוֹ׃

Ieſus vido venir à ſi à Nathanael, y dixo de el Heaqui vn verdaderamente Iſraelita en el qual no ay enganno.

48 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נְתַנְאֵל אֵי מִזֶּה יְדַעְתָּנִי וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּטֶרֶם קָרָא לְךָ פִּילִפּוֹס בְּעוֹדְךָ תַּחַת הַתְּאֵנָה יְדַעְתִּיךָ׃

Dizele Nathanael, Dedonde me conoces? Reſpondele Ieſus, y dixole, Antes que Philippe te llamara. quando eſtauas de baxo de la higuera te vide.

49 וַיַּעַן נְתַנְאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי אַתְּ הֹוֶה בֶּן־הָאֱלֹהִים אַתְּ הֹוֶה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

Reſpondió Nathanael, y dixole, Rabbi, tu eres el Hijo de Dios: tu eres el Rey de Iſrael.

50 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו כִּי אָמַרְתִּי לְךָ רְאִיתִיךָ מִתַּחַת הַתְּאֵנָה וְהֶאֱמַנְתָּ גְּדוֹלִים מֵהֵמָּה תִּרְאֶה׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, Porque te dixe, Videte debaxo de la higuera, crees: coſas mayores que eſtas verás.

51 וַיֹּאמֶר לוֹ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם מֵעַתָּה תִּרְאוּ אֶת הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחִים וְאֶת־מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים עַל־בֶּן־הָאָדָם׃

Y dizele, Decierto decierto os digo, Deaqui àdelante vereys el cielo abierto: y angeles de Dios que ſuben y decienden ſobre el Hijo del hombre.

ב

1 וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיְתָה חֲתֻנָּה בְּקָנָה עִיר הַגָּלִיל וַתְּהִי־אֵם יֵשׁוּעַ שָׁם׃

Y al tercero dia hizieronſe vnas bodas en Cana de Galilea: Y eſtaua alli la madre de Ieſus.

α.

47. Εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

Ieſus apperceut Nathanael venir vers lui, & dit de lui, Voici vrayement vn Iſraelite auquel n'y a point de fraude.

48. Λέγει αὐτῷ ναθαναήλ, πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε.

Nathanael lui dit, De quoi me cognois-tu? Ieſus reſpondit, & lui dit, Auant que Philippe t'euſt appelé, quand tu eſtois ſous le figuier, ie te voyoye.

49. Ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ, ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

Nathanael reſpondit, & lui dit Maiſtre, tu es le Fils de Dieu: tu es le Roy d'Iſrael.

50. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις· μείζω τούτων ὄψει.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Pource que ie t'ai dit que ie te voyoy ſous le figuier, tu crois: tu verras plus grandes choſes que ceci.

51. Καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Il lui dit auſſi, En verité, en verité ie vous di, Deſormais vous verrez le ciel ouuert, & les Anges de Dieu montans & deſcendans ſur le Fils de l'homme.

ΚΕΦΑΛ. β.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ.

Or trois iours apres on faiſoit des nopces en Cana de Galilee: & la mere de Ieſus eſtoit là.

CAP. I.

47. Vidit Ieſus Nathanaël venientem ad ſe, & dicit de eo, Ecce, verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.

Jeſus ſaw Nathanael comming to him/ & ſaid of him/ Behold/ in deed an Jſraelite/ in whome is no guile.

48. Dicit ei Nathanaël, Vnde me noſti? Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Priùs quam te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.

Nathanael ſaid vnto him/ Whence kneweſt thou me? Jeſus anſwered/ & ſaid vnto him/ Before that Philip called thee/ when thou waſt vnder the figge tree/ J ſaw thee.

49. Reſpondit ei Nathanaël, & ait, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Iſraël.

Nathanael anſwered/ & ſaide vnto him/ Rabbi/ thou art the Sonne of God: thou art the King of Jſrael.

50. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te ſub ficu, credis: Maius his videbis.

Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ Becauſe J ſaid vnto thee/ J ſawe thee vnder the figge tree/ beleeueſt thou? thou ſhalt ſe greater things then theſe.

51. Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei aſcendentes & deſcendentes, ſupra filium hominis.

And he ſaid vnto him/ Verely/ verely J ſay vnto you/ hereafter ſhall ye ſee heauen open/ & the Angels of God aſcending & deſcending vpon the Sonne of man.

CAP. II.

ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ: & erat mater Ieſu ibi.

And the thirde day/ was there a mariage in Cana a towne of Galile/ and the mother of Jeſus was there.

Das I. Capitel.

47. Jeſus ſahe Nathanael zu ſich kommen/ vnd ſpricht von jm: Sihe/ ein rechter Jſraeliter/ inn welchem kein falſch iſt.

Jheſus ſaa Nathanael komme til ſig/ oc ſiger om hannem/ See en ret Jſraeliter/ i huilcken ingen ſuig er.

48. Nathanael ſpricht zu jm: Woher kenneſt du mich? Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Ehe denn dir Philippus rieff/ da du vnter dem Feigenbaum wareſt/ ſahe ich dich.

Nathanael ſiger til hannem/ Huor paa kender du mig? Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Før end Philippus kallede dig/ der du vaaſt vnder Figentræet/ da ſaa ieg dig.

49. Nathanael antworttet/ vnnd ſpricht zu jhm: Rabbi/ du biſt Gottes Sohn/ du biſt der König von Jſrael.

Nathanael ſuarer/ oc ſiger til hannem/ Rabbi/ Du eſt Gudz Søn/ du eſt den Konge aff Jſrael.

50. Jeſus antworttet/ vnnd ſprach zu jhm: Du glaubeſt/ weil ich dir geſagt habe/ daß ich dich geſehen habe vnter dem Feigenbaum/ du wirſt noch gröſſers denn das ſehen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Du tror fordi at ieg ſagde dig/ at ieg ſaa dig vnder Figentræet. Du ſkalt end nu ſee større end det.

51. Vnd ſpricht zu jhm: Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ von nun an werdet jhr den Himmel offen ſehen/ vnd die Engel Gottes hinauff vnnd herab fahren/ auff des Menſchen Son.

Oc hand ſiger til hannem/ Sandelige/ ſandelige/ ieg ſiger eder/ Nu her effter ſkulle i ſee Himmelen aaben/ oc Gudz Engle fare op oc ned paa Menniſkens Søn.

Das II. Capitel.

Vnd am dritten tag ward eine Hochzeit zu Cana in Galilea/ vnd die Mutter Jeſu war da.

OC paa den tredie dag bleff it Brøllup i Cana vdi Galilea/ oc Jheſu Moder vaar der.

Kapitola I.

47. Y vzřel Gežijſs Nathanaele an gde k němu: Y řekl o něm: Hle prawý Jzrahelitſký/ w kterěmžto lſti nenij.

Vyzrawſzy tedy Jezus Náthánáelá idącego do ſiebie/ powiedział o nim: Tenci ieſt záprawdę Jzráelitá/ w ktorym niemaſz zdrády.

48. Řekl gemu Nathanael: Kde ty mne znáſs? Odpowěděl Gežijſs/ a řekl gemu: Prwé nežž geſt tebe Filip zawolal když gſy byl pod Fiikem/ widěl gſem tebe.

Rzekł mu Náthánáel: Zkądże mie znaſz? A Jezus odpowiedziawſzy/ rzekł mu: Jeſzcze pirwey niżćie tu Filip wezwał/ gdyś pod figowym drzewem był/ widziałem cie.

49. Odpowěděl gemu Nathanael/ a řekl: Miſtře/ ty gſy Syn Božij/ ty gſy Král Jzrahelſký.

A odpowiedziawſzy Náthánáel rzekł: Miſtrzu tyś ieſt on Syn Boży/ Tyś ieſt on Krol Jzráelſki.

50. Odpowěděl Gežijſs/ a řekl gemu: Že gſem tobě řekl: Widěl gſem tebe pod Fijkem/ wěřijſs: wětſſý wěcy nad tyto vzřijſs.

Thedy mu odpowiedział Jezus y rzekł: Żem tobie mowił/ Widziałem cie pod figowym drzewem/ dla thego wierzyſz: ieſzcze nád ty wietſze rzeczy vyzryſz.

51. Y řekl gemu: Zagiſtě zagiſtě prawijm wám: Vzřijte Nebe otewřené/ a Angely Božij wſtupugijcý a ſſtupugijcý na Syna Člowěka.

Zátym że mu powiedział: Záprawdę záprawdę wam powiádám/ od tego czáſu będziećie niebo othworzone/ y Anyoły Boże wſtępuiące y zſtępuiące/ nád Syná człowieczeº.

Kapitola II.

TŘetijho pak dne/ ſtala ſe Swatba w Káně Galilejſké a byla Matka Gežijſſowa tu.

TEdy dniá trzećiego było ſpráwowano weſele w Kanie Galileyſkim miáſteczku/ gdźie też byłá y máthká Jezuſowá.

ב

2 וְאַף הָו יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידַוְהִי
אֶתְקְרִי לָהּ לְמִשְׁתּוּתָא :

E IESV *ancora fu chiamato à le nozze, e i ſuoi diſcepoli.*

3 וַחְסַר הֲוָא חַמְרָא
וְאָמְרָא לֵהּ אֶמֵּהּ לְיֵשׁוּעַ
חַמְרָא לַית לְהוּן :

Et eſſendo mancato il vino, la madre di IESV *li dice, Eſſi non hanno vino.*

4 אֱמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מָא לִי
וַלְכִי אַנְתְּתָא לָא עַד־כִּיל
אֶתָת שָׁעְתִּי :

IESV *dice à lei, Donna, che ho io à far con teco? L'hora mia non è ancor venuta.*

5 אֶמְרָא אֶמֵּהּ לַמְשַׁמְשָׁנֵא
מֶדֶם דְּאָמַר לְכוֹן עֲבֶדוּ :

Sua madre dice à i miniſtri, Fate tutto quello ch'ei vi dirà.

6 אִית הֲוַי דֵּין תַּמָּן אַגָּנֵא
דְּכֵאפָא שֶׁת סִימִין ל
לְתַדְכִּיתָא דִיהוּדָיֵא ד
דְּאָחֲדִין תְּרֵין תְּרֵין רֶבְעִין
אֶו תְּלָתָא :

Hor quiui erano ſei hidrie di pietra, poſte ſecondo la purificatione de Giudei, che teneuano ciaſcuna due ò tre miſure.

7 אֱמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ מְלַו
אֶגָּנִין מַיָּא לַאגָּנֵא וּמְלַו
אֶנֵּין עַד־מָא לְעֵל :

IESV *dice loro, Empiete l'hidrie d'acqua. Et eſſi l'empierono inſin al ſommo.*

8 אֱמַר לְהוּן דְּלַו מִכִּיל
וְאַיְתַו לְרִישׁ סְמָכָא ו
וְאַיְתִיו :

Poi dice loro, Cauatene hora, e portatene à lo ſcalco, Et eſſi gliene portorono.

9 וְכַד טְעֵם הָו רִישׁ סְמָכָא
מַיָּא הָנוּן דַּהֲוַו חַמְרָא וְלָא
יָדַע הֲוָא מֶן אֵימְכָא הֲוָא
מְשַׁמְשָׁנֵא דֵּין יָדְעִין הֲווּ
דְּהֶנוּן מְלַו אֶנּוּן לְמַיָּא
קְרָא רִישׁ סְמָכָא לְחַתְנָא :

Come lo ſcalco hebbe guſtata l'acqua mutata in vino, (ilqual non ſapeua donde foſſe, ma ben lo ſapeuano i miniſtri, che haueuano cauata l'acqua) chiama lo ſpoſo.

ב

2 וַיִּקָּרֵא גַּם יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו
אֶל־הַחֲתֻנָּה :

Y fue tambien llamado Ieſus y ſus Diſcipulos à las bodas.

3 וּבַחְסֹר יַיִן אָמְרָה אֵם יֵשׁוּעַ
אֵלָיו יַיִן אֵינֶנּוּ לָהֶם :

Y faltando el vino, la madre de Ieſus le dixo Vino no tienen.

4 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלֶיהָ מַה לִּי
וָלָךְ הָאִשָּׁה עַד־עַתָּה לֹא בָאָה
עִתִּי :

Y dizele Ieſus, Que tengo yo contigo muger? aun no ha venido mi hora.

5 וַתֹּאמֶר אִמּוֹ לַמְשָׁרְתִים אֶת־
אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם עֲשׂוּ :

Su madre dize à losque ſeruian, Hazed todo loque os dixere.

6 וַיִּהְיוּ שָׁם שֵׁשׁ אַגָּנוֹת אֶבֶן
מוּשָׂמוֹת כְּטָהֳרַת הַיְּהוּדִים
מְכִילוֹת אִשָּׁה אִשָּׁה שְׁתַּיִם אוֹ
שָׁלֹשׁ פּוּרוֹת :

Y eſtauan alli ſeys tinajuelas de água de piedra, conforme à la purificacion de los Iudios, que cabia en cada vna dos o tres cantaros,

7 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ מַלְאוּ
אֶת־הָאַגָּנוֹת בַּמַּיִם וַיְמַלְאוּ
אוֹתָן עַד־לְמָעְלָה :

Dizeles Ieſus, henchid eſtas tinajuelas de aqua. Y hinchieronlas haſta arriba.

8 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שַׁאֲבוּ עַתָּה
וְהָבִיאוּ לְבַעַל הַמִּשְׁתֶּה וַיָּבִיאוּ :

Y dizeles, Sacad aora, y preſentad àl Maeſtre ſala, Y preſentaronle.

9 וְכַאֲשֶׁר טָעַם בַּעַל הַמִּשְׁתֶּה
אֶת־הַמַּיִם הַנִּהְיוּ יַיִן וְלֹא יָדַע
מֵאַיִן הָיָה וְהַמְשָׁרְתִים יָדְעוּ
אֲשֶׁר שָׁאֲבוּ אֶת־הַמַּיִם וַיִּקְרָא
בַּעַל הַמִּשְׁתֶּה לֶחָתָן :

Y como el Maeſtre ſala guſtó el agua hecha vino, que no ſabia dedonde era: mas losque ſeruian, lo ſabian, que auian ſacado el agua, el Maſtreſala llama àl eſpoſo.

β′.

2. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

Et Ieſus fut auſsi conuié aux nopces, lui & ſes diſciples.

3. Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτὸν, οἶνον οὐκ ἔχουσι.

Or le vin eſtant failli, la mere de Ieſus lui dit, Ils n'ont point de vin.

4. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοι γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

Mais Ieſus lui reſpondit, Qu'y a-il entre moi & toi femme? mon heure n'eſt point encore venuë.

5. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

Sa mere dit aux ſeruiteurs, Faites tout ce qu'il vous dira.

6. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

Or y auoit-il ſix cruches de pierre, miſes ſelon l'vſage de la purification des Iuifs, leſquelles contenoyent vne chacune de deux à trois meſures.

7. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

Et Ieſus leur dit, Empliſsez ces cruches d'eau. Et ils les emplirent iuſques au haut.

8. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν.

Adonc il leur dit, Verſez-en maintenant, & en portez au maiſtre d'hoſtel. Et ils luï en porterent.

9. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστὶν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος.

Quand le maiſtre d'hoſtel eut gouſté l'eau qui auoit eſté conuertie en vin (or ne ſauoit-il d'où cela venoit, mais les ſeruiteurs qui auoyent puiſé l'eau, le ſauoyent bien) il appele le marié.

CAP. II.

2. Vocatus eſt autem Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.

And Jeſus was called alſo/and his diſciples vnto the mariage.

3. Et deficiente vino, dicit mater Ieſu ad eum, Vinum non habent.

Now when the wine failed / the mother of Jeſus ſaid vnto him/ They haue no wine.

4. Et dicit ei Ieſus, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea.

Jeſus ſaid vnto her/ Woman/what haue I to doe with thee? mine houre is not yet come.

5. Dicit mater eius miniſtris, Quodcunque dixerit vobis, facite.

His mother ſaid vnto the ſeruants/ Whatſoeuer he ſayeth vnto you / do it.

6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundùm purificationẽ Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.

And there were ſet there/ſixe water pots of ſtone/after the maner of purifying of the Jewes / conteyning two or three firkins a piece.

7. Dicit eis Ieſus, Implete hydrias aqua. Et impleverũt eas uſque ad ſummum.

And Jeſus ſaid vnto them / Fil the waterpots with water. Then they filled them vp to the brimme.

8. Et dicit eis Ieſus, Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

Then he ſaid vnto them/ Draw out now and beare vnto the gouernour of the feaſt. So they bare it.

9. Vt autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant qui hauſerant aquam: vocat ſponſum architriclinus.

Nowe whẽ the gouernour of the feaſt had taſted the water that was made wine/(for he knewe not whence it was: but the ſeruants / which drew the water/knew) the gouernour of the feaſt called the bridegrome.

Das II. Capitel.

2. Jeſus aber vnd ſeine Jünger wurden auch auff die Hochzeit geladen.

Jheſus oc hans Diſciple bleffue ocſaa indbødne til Brøllup.

3. Vnnd da es am Wein gebrach/ ſpricht die Mutter Jeſu zu jhm: Sie haben nicht Wein.

Oc der dem fattedis Vin / ſiger Jheſu Moder til hannem/ De haffue icke Vin.

4. Jeſus ſpricht zu jhr: Weib was hab ich mit dir zuſchaffen? Meine ſtunde iſt noch nicht kommen.

Jheſus ſiger til hende/ Quinde/ huad haffuer ieg met dig at gøre? Min time er icke end nu kommen.

5. Seine Mutter ſpricht zu den Dienern: Was er euch ſaget das thut.

Hans Moder ſiger til Tienerne/ Huad ſom hand ſiger eder/ det gører.

6. Es waren aber allda ſechs ſteinern Waſſerkrüge/ geſetzet nach der weiſe der Jüdiſchen reinigung/ vnnd gieng je inn einen zwey oder drey Maß.

Oc der Vaare ſex Vandkar aff ſten ſette effter Jødernis renſelſis ſtick / oc der gick vdi huert/ tho eller tre Maader.

7. Jeſus ſpricht zu jhnen: Füllet die Waſſerkrüge mit Waſſer. Vnnd ſie fülleten ſie biß oben an.

Jheſus ſiger til dem / Fylder Vandkarene met vand. Oc de fyllede dem til det øffuerſte.

8. Vnd er ſpricht zu jnen: Schöpffet nun/ vñ bringets dem Speißmeiſter. Vnd ſie brachtens.

Oc hand ſiger til dem / Øſer nu / oc bærer til Køgemeſteren. Oc de bare frem.

9. Als aber der Speißmeiſter koſtet den Wein/ der Waſſer geweſen war/ vnd wuſte nicht von wannen er kam/ die Diener aber wuſtens / die das Waſſer geſchöpfft hatten/ ruffet der Speißmeiſter dem Breutigam.

Men der Køgemeſteren ſmagede den Vin/ ſom vaar vand / oc viſte icke hueden hand kom / men Tienerne viſte det/ ſom øſde vandet. Da kalder Køgemeſteren Brugommen.

Kapitola II.

2. Tehdy pozwán geſt také Gežiſs y Včedlnjcy geho na Swatbu.

A był też wezwán Jezus y zwolennicy iego ná weſele.

3. A když ſe nedoſtalo Wijna/ řekla Matka Gežijſſowa k němu/ Wijna nemagij.

Thám gdy nie zſtáło winá/ rzekłá máthká Jezuſowá do niego: Winá nie máia.

4. Y řekl gij Gežijſs: Co mně a tobě Ženo? geſſtě nepřiſſla hodina má.

Ale iey rzekł Jezus: Což mi do ciebie niewiáſto? ießczeć nie przyßłá godzina moiá.

5. Řekla Matka geho k ſlužebnijkuom: Cožkoli wám dij/ včiňte.

Zátym rzekłá mátká iego ſługam: Cokolwiek wam rzecze/ czyńcie.

6. A bylo tu kamenných Sſtaudwij ſſeſt poſtaweno/ wedlé očiſſkowánij židowſkého/ beraucy w ſebe gednakaždá Měřice dwě nebo tři.

A były tám ßeść ſtągiew kámiennych według oczyściánia Żydowſkiego poſtáwionych/ biorac káżda w ſie dwá ábo trzy dzbany.

7. Řekl gim Gežijſs: Naplňte Sſtaudwe wodau/ y naplnili ge až do wrchu.

A rzekł im Jezus: Naleyćie pełne tý ſtągwie wody/ á ták nalali ie pełne áż y z wirzchem.

8. Y řekl gim Gežijſs: Naléwaytež giž/ a neſte wrchnijmu Zpráwcy Swatby: Y neſli gſau.

Tedy im rzekł: Czyrpayćie z teraz á podáyćie przednieyßemu ſprawcy/ á ták oni podali.

9. A když okuſyl wrchnij Zpráwce wody Wjnem včiněné/ a neweděl odkudby bylo/ ale Služebnijcy wěděli kteřijž wážili wodu/ powolal Ženicha prwnij Zpráwce hoduow.

Skoro tedy ſkoßtował przednieyßy ſprawcá wody oney ktorá ſie zſtáłá winem (á niewiedział ſkądby było/ lecż ſłudzy wiedzieli ktorzy wodę czyrpáli/) wezwał k ſobie oblubieńcá onto przednieyßy ſprawcá.

ב

10 וְאָמַר לֵהּ כָּל־נָשׁ לְוּקְדַם חַמְרָא טָבָא מַיְתֵא וּמָא דַאְרְוִיו הָיְדֵין אֵינָא דַבְצִיר אַנְתְּ דֵּין נְטַרְתָּיְהִי לְחַמְרָא טָבָא עַד מָא לְהָשָׁא׃

E diceli, Ogni huomo ponne prima il buon vino: e come le perſone hanno ſpenta la ſete allora pone il peggiore : ma tu hai ſeruato il buon vino inſin ad hora.

11 הָדָא הִי אָתָא קַדְמָיְתָא דַעֲבַד יֵשׁוּעַ בְּקָטְנַת דַגְלִילָא וְאַוְדַע שׁוּבְחֵהּ וְהֵימְנוּ בֵּהּ תַּלְמִידוֹהִי׃

Queſto principio di ſegni fece IESV *in Cana città di Galilea, e manifeſtò la ſua gloria : e i ſuoi diſcepoli credettero in lui.*

12 בָּתַר הָדָא נְחֵת לִכְפַר נַחוּם הוּ וְאֵמֵּהּ וְאַחוּהִי וְתַלְמִידוֹהִי וְתַמָּן הֲווֹ קַלִּיל יוֹמָתָא׃

Doppo queſto, ſceſe in Capernaum, egli e ſua madre, e i ſuoi fratelli, e i ſuoi diſcepoli : e non vi dimoraron molti giorni.

13 וְקָרִיב הֲוָא פֶּצְחָא דִּיהוּדָיֵא וּסְלֵק לְאוּרִשְׁלֶם יֵשׁוּעַ׃

Perche la ſolennità della Paſcha de Giudei era vicina, IESV *adunque ſali in Ieruſalem.*

14 וְאַשְׁכַּח לְהָנוּן דְּזָבְנִין תּוֹרֵא וְעֶרְבָא וְיוֹנָא וּלְמַעְרְפָנָא דְּיָתְבִין׃

E trouò nel tempio quei che vendeuano buoi e pecore, e colombe, e i cambiatori là à ſedere:

15 וַעֲבַד לֵהּ פְּרַגְלָא מֶן חַבְלָא וּלְכֻלְּהוֹן אַפֵּק מֶן הַיְכְלָא וּלְעֶרְבָא וּלְתוֹרֵא וּלְמַעְרְפָנָא אֵשַׁד עוּרְפָּנְהוֹן וּפָתוּרֵיהוֹן הֲפַךְ׃

E fatta vna ſferza di funicelle, ſcacciò tutti del tempio, e le pecore, e i buoi, e ſparſe i denari de cambiatori, e mandò ſotto ſopra i banchi.

ב

10 וַיֹּאמֶר אֵלָיו כָּל־אִישׁ בָּרִאשׁוֹנָה יַיִן טוֹב שָׂם וְכַאֲשֶׁר שָׁכְרוּ אָז אֶת־הַצָּעִיר וְאַתָּה נָצַרְתָּה אֶת־יַיִן הַטּוֹב עַד־עַתָּה׃

Y dizele, Todo hombre pone primero el buen vino : y quando ya eſtan hartos, entonces lo que es peor : mas tu has guardado el buen vino haſta aora.

11 וְזֹאת עָשָׂה יֵשׁוּעַ תְּחִלַּת אוֹתוֹתָיו בְּקָנֶה הַגָּלִיל וַיְגַל אֶת־כְּבוֹדוֹ וַיַּאֲמִינוּ בוֹ תַּלְמִידָיו׃

Eſte principio de ſennales hizo el Sennor en Caña de Galilea, y, manifeſtó ſu gloria : y ſus Diſcipulos creyeron enel.

12 וְאַחֲרֵי כֵן יָרַד לִכְפַר נַחוּם הוּא וְאִמּוֹ וְאֶחָיו וְתַלְמִידָיו וְשָׁם הָיוּ יָמִים לֹא רַבִּים׃

Deſpues deeſto decindió à Capernaum, el, y ſu madre, y hermanos, y Diſcipulos : y eſtuuieron alli no muchos dias :

13 וְקָרוֹב הָיָה פֶּסַח הַיְּהוּדִים וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַםִ׃

Y eſtaua cerca la Paſcua de los Iudios ; y ſubió Ieſus á Ieruſalem,

14 וַיִּמְצָא בַהֵיכָל אֶת־הַמּוֹכְרִים אֶת־צֹנֶה וַאֲלָפִים וְיוֹנִים וְאֶת־מִתְעָרְבִים יוֹשְׁבִים׃

Y halló enel Templo losque vendian bueyes y ouejas, y palomas, y los cambiadores ſentados.

15 וַיַּעַשׂ לוֹ שׁוֹט מֵחֲבָלִים וַיַּשְׁלֵךְ כֻּלָּם מֵהֵיכָל וְגַם אֶת־צֹנֶה וּשְׁוָרִים וַיִּשְׁפֹּךְ אֶת־אֲגוֹרוֹת הַמִּתְעָרְבִים וְשֻׁלְחָנוֹתָם הָפַךְ׃

Y hecho vn açote de cuerdas, echólos à todos del Templo : y las ouejas, y los bueyes : Y derramó los dineros de los cambjadores, y traſtornó las meſas.

β'.

10. Καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

Et lui dit, Tout homme ſert le bon vin le premier, & puis le moindre apres qu'on à beu plus largement: mais toi tu as gardé le bon vin iuſqu'à maintenant

11. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ieſus fit ce commencement de ſignes en Cana ville de Galilee, & manifeſta ſa gloire : & ſes diſciples creurent en lui.

12. Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Apres cela il deſcendit en Capernaum, lui & ſa mere, & ſes freres, & ſes diſciples: & demeurerent la vn bien peu de iours :

13. Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς.

Car la ſolennité de la Paſque des Iuifs eſtoit prochaine, Ieſus donc monta en Ieruſalem.

14. Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.

Et trouua au temple des gens qui vendoyent bœufs, & brebis pigeons : & les changeurs qui y eſtoyent aſsis.

15. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.

Et ayant fait vn fouët de cordelettes, il les ietta tous hors du temple, & les brebis, & les bœufs: & reſpandit la monoye des changeurs, & renuerſa les tables.

CAP. II.

10. Et dicit ei, Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu autem ſervaſti vinum bonum uſque adhuc.

And ſaid vnto him/ All men at yͤ beginning ſet forth good wine / & when men haue well drunke / then that which is worſe: but thou haſt kept backe the good wine vntill now.

11. Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuã, & crediderunt in eum diſcipuli eius.

This beginning of miracles did Jeſus in Cana a towne of Galile/ and ſhewed forth his glorie; and his diſciples beleeued on him.

12. Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe & mater eius, & fratres eius, & diſcipuli eius: & ibi manſerunt non multis diebus.

After that hee went downe into Capernaum/ hee and his mother / and his brethren / and his diſciples: but they continued not many dayes there.

13. Et prope erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam.

For the Jewes Paſſeouer was at hande. Therefore Jeſus went vp to Jeruſalem.

14. Et invênit in templo vendentes boves & oves & columbas, & numularios ſedentes.

And he founde in the Temple thoſe that ſold oxen/ and ſheepe / and doues/ and changers of money/ ſitting there.

15. Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque & boves, & numulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.

Then he made a ſcourge of ſmall cordes / & draue them al out of the Tẽple with the ſheepe and oxen / and powred out the changers money / and ouerthrewe the tables.

Das II. Capitel.

10. Vnd ſpricht zu jm: Jederman gibt zum erſten den guten Wein/ vnd weñ ſie truncken worden ſind/ als denn den geringern/ Du haſt den guten Wein bißher behalten.

Oc ſiger til hannem/ Huermand giffuer førſt den gode Vin/ oc naar de ere bleffne druckne/ den ſom ringer er/ Du haffuer foruaret den gode Vin indtil nu.

11. Das iſt das erſte Zeichen das Jeſus thet/ geſchehen zu Cana in Galilea/ vñ offenbaret ſeine Herrligkeit. Vnd ſeine Jůnger glaubten an jhn.

Det er det førſte Tegen ſom Jheſus giorde/ ſom ſkede i Cana vdi Galilea/ oc hand obenbarede ſin Herlighed. Oc hans Diſciple trode paa hannem.

12. Darnach zoch er hinab gen Capernaum/ Er/ ſeine Mutter/ ſeine Brůder/ vnd ſeine Jůnger/ vnd bleib nicht lange daſelbſt.

Der effter drog hand ned til Capernaum/ Hand hans Moder/ hans Brødre/ oc hans Diſciple/ oc bleff der icke lenge.

13. Vnnd der Jůden Oſtern waren nahe/ vnnd Jeſus zoch hinauff gen Jeruſalem.

Oc Jødernis Paaſke vaar nær/ oc Jheſus drog op til Jeruſalem.

14. Vnnd fand im Tempel ſitzen/ die da Ochſen Schaff vnnd Tauben feil hatten/ vnd die Wechßler.

Oc fand dem ſidendis i Templen/ ſom haffde Øxen/ Faar/ oc Duer fal/ oc Vedzlere.

15. Vnd er machete eine Geiſſel auß Stricken/ vnd trieb ſie alle zum Tempel hinauß/ ſampt den Schafen vnd Ochſen/ vnd verſchůttet den Wechßlern das Gelt/ vnnd ſtieß die Tiſche vmb.

Oc hand giorde en Suøbe aff ſnorer/ oc dreff dem alle vd aff Templen/ met Faar oc Øxen/ oc ſpilte Vedzlernis Pendinge/ oc omſtøtte Bordene.

Kapitola II.

10. A řekl gemu: Každy Cžlowěk/ nayprwě dobrě Wijno dáwá: a kdyžby ſe podnapili/ tehdy to kterě horſſy geſt. Ale ty zachowal gſy Wjno dobrě až doſawád.

Rzekł mu: Wſzyſcyć naprzod dawáia wino dobre/ á gdy ſie gośćie wedle potrzeby nápiją/ tedy to co ieſt podleyſze/ á tyś dobre wino chował áż do tad.

11. Ten včinil Gežijš počátek diwuow w Káně Galilegſké/ a zgewil Sláwu ſwau: Y vwěřili w něho Včedlnijcy geho.

Tenći początek cudow vczynił Jezus w Kanie miáſtheczku Galileyſkim/ áby oznaymił chwałe ſwą/ Y vwierzyli weń zwolennicy iego.

12. Potom ſſtaupil do Kafarnaum ony Matka geho/ y Bratřij/ y Včedlnijcy: a tu pobyli ne mnoho dnij.

Potym ſzedł do Kápernaum ſam/ y matká/ y bracia/ y zwolennicy iego/ á mieſzkáli tám przez máły czas.

13. Byla pak blijzko welika noc Židowſká. Y wſtaupil Gežijš do Geruzalěma.

Abowiem byłá bliſko Wielkánoc Żydowſka/ á dla thegoż ſzedł Jezus do Jeruzálem.

14. A nalezl w Chrámě ano prodáwagij Woly/ Owce/ Holuby/ a Pěnězoměnce ſedijcy.

Y ználazł w kośćiele ony ktorzy przedawáli woły/ owce/ y gołębie/ ktemu y bánkierze ſiedzące.

15. A když vdělal Bič z prowázkuow/ wſſeckny wyhnal z Chrámu/ Owce také y Woly/ a Pěnězoměncům rozſypal Penijze/ a ſtoly přewracel.

A vczyniwſzy bicz z powrozow/ wygnał wſzytki z kośćiołá/ owce y woły y pieniądze bánkierzow roſypał/ á ſtoły zprzewracał.

ב

16 וְלְהָנוּן דְּמְזַבְּנִין יַוְנֵא אֱמַר שְׁקוּלוּ הָלֵין מְכָּא וְלָא תֶּעְבְּדוּנָה לְבַיְתֵה דְּאָבִי בֵּית תֶּאגּוּרְתָּא׃

E diſſe à quelli che vendeuano le colombe, Leuate via queſte coſe di quà, è non fate la caſa di mio Padre, vn luogo di mercato.

17 וְאֶתְדְּכַרוּ תַּלְמִידַוְהִי דַּכְּתִיב דְּטַנְנֵה דְּבַיְתָךְ א אֲכָלַנִי׃

Allora i ſuoi diſcepoli ſi ricordarono: ch'egli è ſcritto. Il Zelo de la caſa tua m'ha diuorato.

18 עְנַו דֵּין יְהוּדָיֵא וְאֶמַרוּ לֵה מָנָא אָתָא מַחֵא אַנְתְּ לַן דְּהָלֵין עָבֵד אַנְתְּ׃

La onde i Giudei riſpoſero, e diſſerli, che ſegno ci moſtri tu, perche tu facci queſte coſe?

19 עְנָא יֵשׁוּע וְאֶמַר לְהוּן סְתוּרוּ הַיְכְלָא הָנָא ו וְלַתְלָתָא יַוְמִין אֲנָא מְקִים אֲנָא לֵה׃

IESV riſpoſe, e diſſe loro, Diſtruggere queſto tempio & io in tre giorni lo drizzarò ſu.

20 אֶמְרִין לֵה יְהוּדָיֵא לַאַרְבְּעִין וְשֵׁת שְׁנִין אֶתְבְּנִי הַיְכְלָא הָנָא וְאַנְתְּ ל לַתְלָתָא יַוְמִין מְקִים אַנְתְּ לֵה׃

Allora i Giudei diſſero, Queſto tempio fu edificato in quaranta ſei anni, e tu lo drizzarai ſu in tre giorni?

21 הוּ דֵּין אָמַר הֲוָא עַל הַיְכְלָא דְּפַגְרֵה׃

Ma egli diceua queſto del tempio del corpo ſuo.

22 כַּד קָם דֵּין מֶן בֵּית מִיתֵא אֶתְדְּכַרוּ תַּלְמִידַוְהִי דְּהָדָא אָמַר הֲוָא וְהַיְמֵנוּ לַכְּתָבָא וְלַמְּלְתָא דְּאֶמַר יֵשׁוּע׃

Quando dunque fu riſuſcitato da morte, i ſuoi diſcepoli ſi ricordorono, ch'egli haueua lor detto queſto: e credettero à la ſcrittura, & à la parola che IESV haueua detta.

23 כַּד אִיתַוְהִי הֲוָא יֵשׁוּע בְּאוּרְשְׁלֶם בְּפֶּצְחָא בְּעֵדְעַדָא סַגִּיֵאא הַיְמֵנוּ בֵּה דַּחְזַו אָתְוָתָא דְּעָבֵד׃

Et eſſendo egli in Ieruſalem di Paſcha nel giorno de la feſta, molti credettero nel ſuo nome, vedendo i ſuoi ſegni ch'ei faceua.

ב

16 וְלַמּוֹכְרִים אֶת־הַיּוֹנִים אָמַר שְׂאוּ אֶת־הָאֵלֶּה בְּפֹה וְאַל תַּעֲשׂוּ אֶת־בֵּית אָבִי לְבֵית סָחַר׃

Y à losque vendian las palomas dixo, Quitad de aqui eſto: y no hagays la caſa de mi Padre caſa de mercado.

17 וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי־נִכְתָּב הָיָה קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי׃

Entonces ſe acordaron ſus Diſcipulos, que eſtà eſcripto, El zelo de tu Caſa me comió.

18 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה אוֹת תַּרְאֶה אוֹתָנוּ כִּי־אֶת הָאֵלֶּה עֹשֶׂה אַתָּה׃

Y los Iudios reſpondieron-y dixeronle, Que ſennal nos mueſtras de que hazes eſto?

19 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ הַתִּירוּ אֶת־הַהֵיכָל הַזֶּה וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אֲקִימֶנּוּ׃

Reſpondió Ieſus y dixoles, Deſatad eſte templo, y en tres dias, yo lo leuantare.

20 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ שָׁנִים נִבְנָה הַהֵיכָל הַזֶּה וְאַתָּה בִּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תְּקִימֶנּוּ׃

Dixeron luego los Iudios, En quarenta y ſeys annos fué eſte templo edificado, y y tu en tres dias lo leuantarâs?

21 וְהוּא אָמַר עַל־הֵיכַל גְּוִיָּתוֹ׃

Mas el hablaua del templo de ſu cuerpo.

22 וְכַאֲשֶׁר קָם מִמֵּתִים וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי זֹאת אָמַר אֲלֵיהֶם וַיַּאֲמִינוּ לַכְּתָב וְלַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר יֵשׁוּעַ׃

Portanto quando reſuſcito de los muertos, ſus Diſcipulos ſe acordaron que (les) auia dicho eſto, y creyeron a la Eſcriptutà, y à la palabra que Ieſus auia dicho.

23 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם בַּפֶּסַח בֶּחָג רַבִּים הֶאֱמִינוּ בִשְׁמוֹ בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה׃

Y eſtando en Ieruſalem en la Paſcua, en el dia de la Fieſta, muchos creyeron en ſu nombre viendo ſus ſennales que hazia.

β′.

16. Καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου.

Et dit à ceux qui vendoyent les pigeons, Oſtez ces choſes d'ici, & ne faites point de la maiſon de mon Pere vn lieu de marché.

17. Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστὶν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με.

Lors ſes diſciples eurent ſouuenance qu'il eſtoit eſcrit, Le zele de ta maiſon m'a rongé.

18. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν. ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

Les Iuifs donc prenans la parole, lui dirent, Que ſigne nous monſtres-tu, que tu entreprens de faire telles choſes?

19. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

Ieſus reſpondit, & leur dit, Abbatez ce temple-ci, & en trois iours ie le releuerai.

20. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;

Les Iuifs donc dirent, On a eſté quarante ſix ans à baſtir ce temple, & tu le releueras en trois iours?

21. Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Mais il parloit du temple de ſon corps.

22. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς.

Parquoi quand il fut reſſuſcité des morts, ſes diſciples eurent ſouuenance qu'il leur auoit dit cela, & creurent à l'Eſcriture, & à la parole que Ieſus auoit dite.

23. Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

Et comme lui eſtoit en Ieruſalem à Paſque au iour de la feſte, pluſieurs creurent en ſon Nom, contemplans les ſignes qu'il faiſoit.

CAP. II.

16. Et his qui columbas vendebant, dixit, Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

And ſayde vnto them that ſolde doues / Take theſe things hence: make not my Fathers houſe / and houſe of marchandiſe.

17. Recordati ſunt verò diſcipuli eius quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me.

And his diſciples remembred / that it was written / The zeale of thine houſe hath eaten me vp.

18. Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?

Then anſwered the Jewes / and ſaid vnto him / What ſigne ſheweſt thou vnto vs / that thou doeſt theſe things?

19. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

Jeſus anſwered and ſaid vnto them / Deſtroy this Temple / & in three dayes J will rayſe it vp againe.

20. Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

Then ſaid the Jewes / Fourtie & ſix yeres was this Temple a building / and wilt thou reare it vp in three dayes?

21. Ille autem dicebat de templo corporis ſui.

But he ſpake of the Temple of his bodie.

22. Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia hoc dicebat, & crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Ieſus.

Aſſoone therefore as he was riſen from the dead / his diſciples remembred that he thus ſaid vnto them: and they beleeued the Scripture / and the word which Jeſus had ſaid.

23. Cum autem eſſet Ieroſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius, videntes ſigna eius quæ faciebat.

Nowe when he was at Jeruſalem at the Paſſeouer in the feaſt / many beleeued in his Name / when they ſawe his miracles which he did.

Das II. Capitel.

16. Vnd ſprach zu denen / die da Tauben feil hatten: Traget das von dannen / vnd machet nicht meines Vaters Hauß zum Kauffhauſe.

Oc hand ſagde til dem / ſom ſolde Duer / Bærer dette bort / Oc gærer icke min Faders Huſſ / til it Købehuſſ.

17. Seine Jünger aber gedachten daran / das geſchrieben ſtehet: Der Eifer vmb dein Hauß hat mich gefreſſen.

Men hans Diſciple tenckte paa det / ſom ſtaar ſcreffuit / Nidkærhed for dit Huſſ / haffuer ædet mig.

18. Da antwortten die Jüden / vnd ſprachen zu jhm: Was zeigeſt du vns für ein Zeichen / daß du ſolches thun mögeſt?

Da ſuarede Jøderne / oc ſagde til hannem / Huad viſer du oſſ for it Tegen / at du maat gøre ſaadant?

19. Jeſus antworttet vnd ſprach zu jhnen: Brechet diſen Tempel / vnnd am dritten tage wil ich jn auffrichten.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Bryder denne Tempel ned / oc paa tredie dag vil icg opreyſe den.

20. Da ſprachen die Jüden: Diſer Tempel iſt inn ſechs vnd viertzig Jaren erbauet / vnd du wilt jhn in dreyen tagen auffrichten?

Da ſagde Jøderne / denne Tempel er opbygd i ſex oc fyretiue aar / oc du vilt opreyſe den i tre dage?

21. Er aber redet von dem Tempel ſeines Leibs.

Men hand talede om ſit Legemis Tempel.

22. Da er nun aufferſtanden war / von den Todten gedachten ſeine Jünger dran / daß er diß geſagt hatte / vnd glaubten der Schrifft / vnnd der Rede / die Jeſus zu jnen geſagt hatte.

Der hand vaar nu opſtanden fra de Døde / tenckte hans Diſciple der paa / at hand dette haffde ſagd / oc de trode Scrifften / oc den Tale ſom Jheſus haffde ſagd.

23. Als er aber zu Jeruſalem war / in den Oſtern auff dem Feſt / glaubten vil an ſeinen Namen / da ſie die Zeichen ſahen die er thet.

Oc der hand vaar i Jeruſalem / om Paaſken paa Høytiden / da trode mange paa hans Naffn / der de ſaae de Tegen / ſom hand giorde.

Kapitola II.

16. A těm kteřijž Holuby prodáwali / řzekl: Odneſtež tyto wěcy odſud / a nečiňte Domu Otce mého Domem ku peckým.

Tákże y tym co gołębie przedawáli rzekł: Wynieśćie tho ztad / á nie czyńcie z domu Oycá mego domu ku pieckiego.

17. Y rozpomenuli ſe Včedlnijcy geho že pſáno geſt: Horliwoſt Domu twého ſnědla mne.

Y przypomnieli ſobie zwolennicy iego to co było napiſano: Zápal czywa miłość k domowi twemu žárłá mie.

18. Tehdy odpowěděli Zidé / a řekli gemu: Které znamenij vkazugeſs nám / že tyto wěcy činijſs?

A ták Zydowie odpowiedziawſzy rzekli mu: Coż zá znák okázuieſz nam iż to czyniſz?

19. Odpowěděl Gežijſs / a řekl gim: Zruſſte Chrám tento / a we třech dnech wyzwedu gey

A Jezus odpowiedziawſzy rzekł im: Rozwálćie ten kośćioł / á ia gi we trzech dnioch wyſtáwię.

20. Y řekli Zidé: Cztyřidceti a ſſeſt Leth dělán geſt Chrám tento / a ty we třech dnech wzdělati chceſs gey?

Tedy rzekli Zydowie: Przez czterdzieśći y ſześć lat budowan ieſt then kośćioł / á thy go chceſz we trzech dnioch wyſtáwić.

21. Ale on prawil o Chrámu těla ſwého.

Ale on mowił o kośćiele ćiáłá ſwo iego.

22. Protož když z mrtwých wſtál / rozpomenuli ſe Včedlnijcy geho / že geſt to powěděl. Y vwěřili pijſmu / a te řeči kterauž mluwil gim.

Y gdy pothym zmartwych wſtał / wſpomionęli zwolennicy iego iż im to powiedał / y vwierzyli piſmu y ſłowu ktore mowił Jezus.

23. A když byl w Geruzalémě na Welikau noc w den Swátečnij / mnozý vwěřili we Gméno geho / widauce diwy geho kteréž činil.

Thámże gdy był w Jeruzálem ná dźień świety Wielkonocny / wiele ich vwierzyli w imię iego / pátrząc ná iego cudá ktore okázował.

ב

24 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לָא מְהַימֵן הֲוָא לְהוֹן נַפְשֵׁהּ מֶטוּל דְּהוּ יָדַע הֲוָא לְכֻל־נָשׁ׃

Ma IESV *non ſi fidaua di loro, percioche li conoſceua tutti.*

25 וְלָא סְנִיק הֲוָא דְּאֶנָשׁ יַסְהֵד לֵהּ עַל כֻּל בַּר־נָשׁ הוּ גֵּיר יָדַע הֲוָא מָנָא אִית בְּבַר־נָשָׁא׃

E non haueua biſogno che alcuno gli rendeſſe teſtimonianza de l'huomo: conciosia coſa ch'egli ſapeua beniſſimo quel che era ne l'huomo.

ג

1 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן חַד מֶן פְּרִישֵׁא נִיקָדִימוֹס שְׁמֵהּ הֲוָא אַרְכוֹנָא דִּיהוּדָיֵא׃

Ora vi era vn huomo de l'ordine de Fariſei, nominato Nicodemo, vno de principali tra Giudei.

2 הָנָא אֶתָא לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלֶלְיָא וֶאמַר לֵהּ רַבִּי יָדְעִינַן דְּמֶן אֱלָהָא אֶשְׁתַּדַּרְתְּ מַלְפָנָא לָא גֵּיר אֶנָשׁ מֶשְׁכַּח הָלֵין אָתְוָתָא לְמֶעְבַּד דְּאַנְתְּ עָבֵד אַנְתְּ אֶלָּא מַן דַּאלָהָא עַמֵּהּ׃

Coſtui venne à IESV *di notte, e diſſeli, Maeſtro, noi ſappiamo che tuo ſei venuto, per maeſtro da Dio: percioche niuno puo far queſti ſegni, che fai tu, ſe Iddio non è con lui.*

3 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּאִין אֶנָשׁ לָא מֶתְיְלֶד מֶן דְּרֵישׁ לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶחְזֵא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

IESV *riſpoſe, e diſſeli, In verita, in verità io ti dico: che chi non naſce di nuouo, non puo vedere il regno di Dio.*

4 אָמַר לֵהּ נִיקָדִימוֹס אַיְכַנָא מֶשְׁכַּח דְּנֶתְיְלֶד גַּבְרָא סָבָא דַּלְמָא מֶשְׁכַּח תּוּב לְכַרְסָא דְּאֶמֵּהּ דְּתַרְתֵּין זַבְנִין לְמֶעַל וְנֶתְיְלֶד׃

Nicodemo diſſe à lui, Come puo vn huomo naſcere quando egli è vecchio? puo egli entrare vn'altra volta nel ventre di ſua madre, e naſcere?

ב

24 וְיֵשׁוּעַ לֹא הֶאֱמִין אֶת־נַפְשׁוֹ לָהֶם עַל־כִּי הוּא יָדַע אוֹתָם כֻּלָּם׃

Mas el miſmo Ieſus no ſe confiaua á ſi miſmo de ellos, porque el conocia à todos:

25 עַל־כֵּן לֹא הָיָה צָרְכּוֹ אֲשֶׁר יָעִיד אִישׁ עַל־הָאָדָם כִּי הוּא יָדַע מָה הָיָה בָּאָדָם׃

Y no tenia neceſſidad que alguien le dieſſe teſtimonio del hombre: Porque el ſabia lo que auia en el hombre.

ג

1 וַיְהִי־אִישׁ מִפְּרוּשִׁים וּשְׁמוֹ נְקִידָם וְהוּא רַב הַיְהוּדִים׃

Y auia vn hombre de los Phariſeos que ſe llamaua Nicodemo, principe de los Iudios.

2 וְהוּא בָּא אֶל־יֵשׁוּעַ בַּלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַבִּי יָדַעְנוּ כִּי מֵאֱלֹהִים בָּאתָ מְלַמֵּד כִּי אִישׁ לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר אַתָּ עֹשֶׂה לֹא אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמּוֹ׃

Eſte vino à Ieſus de noche, y dixole, Rabbi, ſabemos que has venido de dios por maeſtro: porque nadie puede hazer eſtas ſennales que tu hazes, ſi no fuere Dios con el.

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לְךָ אִם אִישׁ לֹא יוּלֵּד מִלְמַעְלָה לֹא יוּכַל לִרְאוֹת אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, De cierto de cierto te digo, que el que no naciere otra vez, no puede ver el Reyno de Dios.

4 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נְקִידָם אֵיךְ יוּכַל אָדָם לְהִוָּלֵד וְזָקֵן הוּא אִם שֵׁנִית יוּכַל לָבוֹא בְּבֶטֶן אִמּוֹ וּלְהִוָּלֵד׃

Dizele Nicodemo, Como puede el hombre nacer ſiendo viejo? puede entrar otra vez en el vientre de ſu madre, y nacer?

β'.

24. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας.

Mais Ieſus ne ſe fioit point à eux, par ce qu'il les cognoiſſoit tous.

25. Καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Et qu'il ne luï eſtoit point de beſoin qu'aucun lui rendiſt teſmoignage de l'homme: car lui meſme ſauoit ce qui eſtoit en l'homme.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

ἮΝ δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων.

Or y auoit-il vn homme d'entre les Phariſiens nommé Nicodeme, l'vn des principaux d'entre les Iuifs.

2. Οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

Ceſtui-ci vint de nuict à Ieſus, & lui dit, Maiſtre, nous ſauons que tu es vn Docteur venu de Dieu: car nul ne peut faire ces ſignes que tu fais, ſi Dieu n'eſt auec lui.

3. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus reſpondit, & lui dit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelcun ſoit né derechef, il ne peut voir le royaume de Dieu.

4. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;

Nicodeme lui dit, Comment peut l'homme naiſtre, quand il eſt ancien? peut il derechef entrer au ventre de ſa mere, & naiſtre?

CAP. II.

24. Ipſe autem Ieſus, non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes.

But Jeſus did not commit himſelfe vnto them/ becauſe he knew them all.

25. Et quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

And had no neede that any ſhoulde teſtifie of man: for he knew what was in man.

CAP. III.

ERat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

There was now a man of the Phariſes named Nicodemus/ a ruler of the Jewes.

2. Hic venit ad Ieſum nocte, & dixit ei, Rabbi, ſcimus quia a Deo veniſti magiſter, nemo enim poteſt hęc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

He came to Jeſus by night/ and ſaid vnto him/ Rabbi/ we knowe that thou art a teacher come from God: for no man could doe theſe miracles that thou doeſt/ except God were with him.

3. Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei.

Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ Verely/ verely I ſay vnto thee/ except a man be borne againe/ he can not ſee the kingdome of God.

4. Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterum introire, & naſci?

Nicodemus ſaid vnto him/ How can a man be borne which is olde? can he enter into his mothers wombe againe/ and be borne?

Das II. Capitel.

24. Aber Jeſus vertrauet ſich jnen nicht/ denn er kannte ſie alle.

Men Jheſus betrode ſig dem icke/ Thi hand kende dem alle.

25. Vnd bedorffte nicht/ daß jemand Zeugniß gebe von einem Menſchen/ denn er wuſte wol was im Menſchen war.

Oc haffde icke behoff/ at nogen ſkulde giffue vidnisbyrd om it Menniſke/ Thi hand viſte vel/ huad der vaari Menniſken.

Das III. Capitel.

Es war aber ein Menſch vnter den Phariſeern/ mit Namen Nicodemus/ ein Oberſter vnter den Jůden.

OC der vaar it Menniſke iblant Phariſeerne/ ſom hed Nicodemus/ en Offuerſte iblant Jøderne.

2. Der kam zu Jeſu bey der Nacht/ vnd ſprach zu jhm: Meiſter/ wir wiſſen/ daß du biſt ein Lehrer von Gott kommen/ denn niemand kan die Zeichen thun/ die du thuſt/ es ſey denn Gott mit jhm.

Hand kom til Jheſum om natten/ oc ſagde til hannem/ Meſtere/ Wi vide/ at du eſt en Lærere kommen aff Gud/ Thi ingen kand gøre de Tegen/ ſom du gør/ vden Gud er met hannem.

3. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Warlich/ warlich ich ſage dir/ Es ſey denn/ das jemand von neuen geborn werde/ kan er das Reich Gottes nicht ſehen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger dig/ Vden ſaa er/ at nogen bliffuer fød paa ny/ da kand hand icke ſee Gudz Rige.

4. Nicodemus ſpricht zu jhm: Wie kan ein Menſch geboren werden/ weñ er alt iſt? Kan er auch widerumb inn ſeiner Mutter Leib gehen/ vnd geboren werden?

Nicodemus ſiger til hannem/ Huorledis kand it Menniſke fødis/ naar hand er gammil? Kand hand oc gaa i ſin Moders Liff igen/ oc fødis?

Kapitola II.

24. Ale on Gežijſs neſwěřil ſebe ſamého gim/ proto/ že geſt on znal wſſecky.

Ale ſam Jezus nie zwierzał ſie im/ dla tego iż znał wßytki.

25. Aniž bylo potřebij gemu aby kdo ſwědectwj wydal o člowěku: neb on wěděl/ coby bylo w člowěku.

A nie było mu potrzebá/ áby był ktho miał dać iemu świádectwo o człowieku/ ábowiem on wiedział co było w człowieku.

Kapitola III.

Byl pak člowěk z Zákonijkůw Nykoděm gměnem/ Knijže Židowſké.

BYł też niektory z Fáryzeußow/ ktoremu było imie Nykodem/ Kſiaze Zydowſkie.

2. Ten přiſſel k Gežijſſowi w nocy/ a řekl gemu: Miſtře/ wijme že gſy od Boha přiſſel Miſtr. Nebo žádný nemuože těch diwůow činiti kteréž ty činijſs/ lečby byl s nim Buoh.

Ten przyßedł do Jezuſa w nocy/ y rzekł mu: Miſtrzu/ wiemy żeś przyßedł od Bogá Miſtrzem/ Bo żaden tych známion czynić nie może/ ktore ty okázujeß/ ieſliby z nim Bog nie był.

3. Odpowěděl Gežijſs/ a řekl gemu: Giſtě giſtě prawjm tobě: Nenarodjli ſe kdo znowu/ nemuože widěti Králowſtwij Božijho.

Thedy mu Jezus odpowiedáiac rzekł: Záprawdę záprawdę tobie powiedam/ ieſli ſie kto nie národzi znowu/ nie może widzieć króleſthwá Bożego.

4. Řekl k němu Nykoděm: Kterak ſe může Člowěk naroditi gſa ſtarý? Zdali může opět w žiwot Matky ſwé wgijti a naroditi ſe?

Rzekł do niego Nykodem: Jákoż ſie może człowiek rodzić gdy ieſt ſtáry? Izali może wnidź w żywot mátki ſwey powtore/ y národzić ſie?

ג

5 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּאֵן אֱנָשׁ לָא מֶתִילֵד מֵן מַיָּא וְרוּחָא לָא מֶשְׁכַּח דְּנֵעוּל לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Piſpoſe IESV, *In Verità, in Verità io ti dico, che chi non naſce d'acqua e di Spirito, non puo entrar nel regno di Dio.*

6 מֶדֶם דִּילִיד מֵן בֶּסְרָא בֶּסְרָא הוּ וּמֶדֶם דִּילִיד מֵן רוּחָא רוּחָא הוּ׃

Quel che e nato di carne, è carne, e quel che è nato di Spirtto, è ſpirito.

7 לָא תֶּתְדַּמַּר דְּאֶמְרֵת לָךְ דְּוָלֵא לְכוֹן לְמֶתִילָדוּ מֵן דְּרִישׁ׃

Non ti marauigliare, ch'io t'habi detto, che Vi biſogna naſcer di nuouo.

8 רוּחָא אֲתַר דְּצָבְיָא נָשְׁבָא וְקָלָהּ שָׁמַע אַנְתְּ אֶלָּא לָא יָדַע אַנְתְּ אֵימְכָא אָתְיָא וְלַאיכָא אָזְלָא הָכַנָא אִיתַוְהִי כֻּל־נָשׁ דְּיִלִיד מֵן רוּחָא׃

Il Vento ſpira doue Vuole, e tu odi il ſuo ſtrepito, ma non ſai donde Viene, ne doue Va: Coſi è ogniuno che è nato di Spirito.

9 עֲנָא נִיקָדִימוּס וֶאֱמַר לֵהּ אַיכַנָא מֶשְׁכְּחִין הָלֵין לְמֶהֱוָא׃

Nicodemo riſpoſe, e diſſeli, Come ſi poſſon far queſte coſe?

10 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְפָנָא דְּיִסְרָיֵל וְהָלֵין לָא יָדַע אַנְתְּ׃

IESV *riſpoſe, e diſſeli, Tu ſei maeſtro in Iſraël, e non ſai queſte coſe?*

11 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּמֶדֶם דְּיָדְעִינַן מְמַלְּלִינַן וּמֶדֶם דַּחֲזַין מַסְהֲדִינַן וְסָהֲדוּתַן לָא מְקַבְּלִין אַנְתּוּן׃

In Verità, in Verità io ti dico, che noi parliamo quel che ſappiamo, e teſtimoniamo quello che habbiam Veduto: e Voi non riceuete la noſtra teſtimonianza.

12 אֵן דְּבַאַרְעָא אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן אַיכַנָא אֵן אֵמַר לְכוֹן ד דְּבַשְׁמַיָּא תְּהַיְמְנוּנָנִי׃

Se io V'ho dette coſe terrene, e non le credete: come crederete Voi, ſe io Vi dirò le coſe celeſti.

ג

5 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָךְ אִם אִישׁ לֹא יִוָּלֵד מִמַּיִם וּמֵרוּחַ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y reſpondiô Ieſus, Decierto, decierto te digo, que el que no renaciere de agua y de Eſpiritu, no puede entrar en el Reyno de Dios.

6 אֲשֶׁר נוֹלַד מִבָּשָׂר בָּשָׂר הוּא וַאֲשֶׁר נוֹלַד מֵרוּחַ רוּחַ הוּא׃

Loque es nacido de carne, carne es: y loque es nacido de Eſpiritu, Eſpiritu es.

7 אַל־תִּתְמַהּ כִּי אָמַרְתִּי צָרִיךְ לְהִוָּלֵד אֶתְכֶם מִלְמַעְלָה׃

No te marauilles de: que te dixe, Neceſſario hos es nacer otra vez.

8 הָרוּחַ אַיֵּה תֹּאבֶה נוֹשְׁבָה וְאֶת־קוֹלוֹ תִּשְׁמַע אֲבָל לֹא יָדַעְתָּה מֵאַיִן תָּבוֹא וְאָנָה תֵּלֵךְ כֵּן יֵשׁ כָּל־הַנּוֹלָד מִן־הָרוּחַ׃

El viento de donde quiere ſopla: y oyes ſu ſonido, mas ni ſabes de donde viene, ni donde vaya: anſi es todo aquel que es nacido de eſpiritu:

9 וַיַּעַן נִקְ־־דֵם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָכָה הָאֵלֶּה יוּכְלוּ לִהְיוֹת׃

Reſpondió Nicodemo, y dixole, Como puede eſto hazerſe?

10 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאַתָּה הוּא הַמְּלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֵלֶּה לֹא יָדַעְתָּה׃

Reſpondió Ieſus y dixole, Tu eres el Maeſtro de Iſrael, y no ſabes eſto?

11 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי אֶת־אֲשֶׁר יָדַעְנוּ אוֹמְרִים אֲנַחְנוּ וְאֶת־אֲשֶׁר רָאִינוּ מְעִידִים אֲנַחְנוּ וְאֶת־עֵדוּתֵינוּ לֹא מְקַבְּלִים אַתֶּם׃

Decierto decierto te digo, que loque ſabemos hablamos; y de loque auemos viſto, teſtificamos: y no recibis nueſtro teſtimonio,

12 אִם אֶת־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה אָמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא מַאֲמִינִים אַתֶּם אֵיךְ אִם אוֹמֵר לָכֶם אֶת־אֲשֶׁר עַל־שְׁמֵי שָׁמַיִם הֵמָּה תַּאֲמִינוּ׃

Si os he dicho coſas terrenas, y no creeys, como creereys, ſi os dixere las celeſtiales?

γ'.

5. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus reſpondit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelcun ſoit né d'eau & d'Eſprit, ne peut entrer au royaume de Dieu.

6. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

Ce qui eſt né de la chair, eſt chair: & ce qui eſt né de l'eſprit, eſt eſprit.

7. Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

Ne t'eſmerueille point que ie t'ai dit, il vous faut eſtre nés derechef.

8. Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

Le vent ſouffle ou il veut, & tu ois le ſon d'icelui: mais tu ne ſais d'où il vient, ne où il va: ainſi en prend il de tout homme qui eſt né de l'Eſprit.

9. Ἀπεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

Nicodeme reſpondit, & lui dit, Cõment ſe peuuent faire ces choſes?

10. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

Ieſus reſpondit, & lui dit, Tu es docteur d'Iſrael, & ne cognois point ces choſes?

11. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε.

En verité, en verité ie te di, Que ce que nous ſauons, nous le diſons, & ce qne nous auons veu, nous le teſmoignons: mais vous ne receuez point noſtre teſmoignage.

12. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;

Si ie vous ai dit les choſes terrienes, & vous ne les croyez point: comment croirez-vous ſi ie vous di les choſes celeſtes.

CAP. III.

5. Reſpondit Ieſus, Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non poteſt introire in regnum Dei.

Jeſus anſwered/ Verely/ verely I ſay vnto thee/ except that a man be borne of water and of the Spirit/ he can not enter into the kingdome of God.

6. Quod natum eſt ex carne caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

That which is borne of the fleſh/ is fleſh: & that that is borne of the Spirit/ is Spirit.

7. Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos naſci denuo,

Marueile not that I ſaid to thee/ Ye muſt be borne againe.

8. Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis unde veniat & quo vadat: ſic eſt omnis qui natus eſt ex Spiritu.

The winde bloweth where it lyſteth/ and thou heareſt the ſounde thereof/ but canſt not tell whence it commeth/ and whither it goeth: ſo is euery man that is borne of the Spirit.

9. Reſpondit Nicodemus, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc fieri?

Nicodemus anſwered/ and ſaid vnto him/ How can theſe things be?

10. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?

Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ Art thou a teacher of Iſrael/ and knoweſt not theſe things?

11. Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

Verely/ verely I ſay vnto thee/ we ſpeake that we knowe/ and teſtifie/ that we haue ſeene: but ye receyue not our witnes.

12. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?

If when I tell you earthly things/ ye beleeue not/ how ſhoulde ye beleeue/ if I ſhall tell you of heauenly things?

Das III. Capitel.

5. Jeſus antworttet/ Warlich/ warlich/ ich ſage dir/ Es ſey denn/ daß jemand geborn werde/ auß dem Waſſer vnd Geiſt/ ſo kan er nicht inn das Reich Gottes kommen.

Jheſus ſuarede/ Sandelige/ ſandelige ſiger ieg dig/ Vden ſaa er/ at nogen bliffuer fød aff Vand oc Aanden/ da kand hand icke komme i Gudz Rige.

6. Was vom Fleiſch geboren wird/ das iſt Fleiſch/ Vnd was vom Geiſt geboren wirdt/ das iſt Geiſt.

Huad ſom fødis aff Kød/ det er Kød/ Oc huad ſom fødis aff Aanden/ det er Aand.

7. Laß dichs nicht wundern/ daß ich dir geſagt habe/ Jhr müſſet von neuen geboren werden.

Lad dig det icke forundre/ at ieg ſagde til dig/ J ſkulle fødis aff ny.

8. Der Wind blåſet wo er wil/ vnd du hőreſt ſein ſauſſen wol/ Aber du weiſt nicht von wannen er kompt/ vnd wo er hinfehret. Alſo iſt ein jeglicher/ der auß dem Geiſt geboren iſt.

Været blæſſ huort det vil/ oc du hører det vel bruſe/ Men du vedſt icke hueden det kommen/ oc huort det far hen. Saa er oc huer den/ ſom er fød aff Aanden.

9. Nicodemus antworttet/ vnnd ſprach: Wie mag ſolches zugehen?

Nicodemus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Huorledis kand ſaadant ſke?

10. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Biſt du ein Meiſter in Jſrael/ vnd weiſſeſt das nicht?

Jheſus ſuarede oc ſagde til hannem/ Eſt du en Meſtere i Jſrael oc vedſt icke det?

11. Warlich/ warlich ich ſage dir/ Wir reden das wir wiſſen/ vnd zeugen das wir geſehen haben/ Vnd jhr nemet vnſer Zeugniß nicht an.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger dig/ Wi tale det wi vide/ oc vidne det wi haffue ſeet/ Oc i anamme icke vort vidnisbyrd.

12. Glaubt jhr nicht/ wenn ich euch von jrrdiſchen dingen ſage/ wie würdet jhr glauben/ wenn ich euch von Himliſchen dingen ſagen würde?

Tro i icke/ naar ieg ſiger eder aff iorderige ting/ huorledis ſkulle i tro/ naar ieg ſiger eder om Himmelſke ting

Kapitola III.

5. Odpowěděl Gežijſs: Giſtě giſtě prawijm tobě/ nenarodijli ſe kdož wody a z Duchá Swatěho/ nemůže wgijti do Králowſtwij Božijho.

Nátho mu odpowiedział Jezus: Záprawde záprawde tobie powiedam/ ieſliż ſie kto nie narodzi z wody á z Duchá/ nie może wnidź do kroleſtwá Bożego.

6. Což narozeno geſt z těla/ tělo ieſt/ a co narozeno z Ducha/ Duch geſt.

Coć ſie národziło z ciáłá/ ciáło ieſt/ á co ſie národziło z Duchá/ Duch ieſt.

7. Nediwiž ſe že gſem řekl tobě: Muſýte ſe znowu zroditi.

Niedziwuyże ſie iżemći powiedział/ Potrzebáć ſie wam národzić znowu.

8. Wijtr kde chce wěge/ a hlas geho ſlyſſýſs/ ale newijſs odkawád wěge/ aneb kam gde. Takť geſt každý kdož ſe narodil z Ducha

Wiátrći kędy chce wieie/ y ſzum iego ſłyſzyſz/ ále niewieſz ſkad przychodzi y dokad idzie/ tákżeć ieſt káżdy ktory ſie rodzi z Duchá.

9. Odpowěděl Nykodem/ a řekl gemu: Kterak mohau tyto wěcy býti?

Rodpowiedziawſzy Nykodem rzekł iemu: Jákoż to być może?

10. Odpowěděl Gežijſs/ a řekl gemu: Ty gſy Miſtr w Izraheli/ a těch wěcy neznáſs?

A Jezus dawſzy odpowiedź rzekł mu: Tyś ieſt Miſtrz Izráelſki/ á tego nie vmieſz?

11. Giſtě giſtě prawijm tobě/ že to což wijme mluwijme/ a což gſme widěli ſwědčijme/ a ſwědectwij naſſeho nepřigijmáte.

Záprawde záprawde powiedam tobie: Co wiemy mowimy/ á cochmy widzieli świádczymy/ lecz świádectwa náſzego nie przyimuiecie.]

12. Poněwadž zemſké wěcy mluwil ſem wám a newěřjte/ y kterak buduli wám prawiti Nebeſké vwěřijte?

Jeſliż wam ſpráwy ziemſkie powiedam á nie wierzycie/ iákoż gdybych wam niebieſkie opowiedał/ wierzyć będziecie?

ג

13 וְלָא אֱנָשׁ סְלֶק לִשְׁמַיָּא
אֶלָּא הָו דַּנְחֶת מִן שְׁמַיָּא
בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא הָו דְּאִיתָוְהִי
בִּשְׁמַיָּא׃

Perche niuno è ſalito in cielo, ſe non colui che è ſceſo dal cielo, cioè il Figliuol de l'huomo ilquale è in cielo.

14 וַאֲיכַנָּא דַּארִים מוּשֶׁא
חֶוְיָא בְּמַדְבְּרָא הָכַנָּא
עֲתִיד לְמֶתְתְּרָמוּ בְּרֵהּ
דְּאֶנָשָׁא׃

Ora ſi come Moiſe inalzò il ſerpente nel diſerto, coſi biſogna che ſia inalzato il Figliuol de l'huomo.

15 דְּכָל־נָשׁ דַּמְהַיְמֶן בֵּהּ
לָא יֵאבַד אֶלָּא יֶהֱווֹן לֵהּ
חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

A fine che chiunque crede in lui, non periſca, ma habbia vita eterna.

16 הָכַנָּא גֵּיר אַחֵב אֱלָהָא
לְעָלְמָא אֵיכַנָּא דִּלְבְרֵהּ
יְחִידָיָא יְתֶל דְּכָל מַן
דַּמְהַיְמֶן בֵּהּ לָא יֵאבַד
אֶלָּא יֶהֱווֹן לֵהּ חַיֵּא ד
דַּלְעָלַם׃

Imperoche Iddio ha tanto amato il mondo, ch'egli ha dato il ſuo vnigenito Figliuolo: à fin che chiunque crede in lui, non periſca, ma habia vita eterna.

17 לָא גֵּיר שַׁדַּר אֱלָהָא
לַבְרֵהּ לְעָלְמָא דִּידוּנִיוְהִי
לְעָלְמָא אֶלָּא דִּיחֵא
עָלְמָא בְּאִידֵהּ׃

Percioche Iddio non ha mandato il ſuo Figliuolo, al mondo, per condannare il mondo: ma à fine che il mondo ſi ſalui per lui.

18 מַן דַּמְהַיְמֶן בֵּהּ לָא
מֶתְתְּדִין וּמַן דְּלָא מְהַיְמֶן
מֶן כַּדּוּ דִּין הוּ דְּלָא הַיְמֶן
בַּשְׁמֵהּ דִּיחִידָיָא בְּרֵהּ
דַּאלָהָא׃

Chi crede in lui, non ſarà condannato: ma chi non crede, gia e condannato, percioche non ha creduto nel nome de l'vnigenito Figliuol di Dio.

ג

13 וְאִישׁ לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
כִּי אִם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם יָרַד זֶה
הוּא בֶּן־הָאָדָם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
הוֹוֶה׃

Y nadie ſubio àl cielo, ſi no el que decendió del cielo es à ſaber el Hijo del hombre que está en el cielo.

14 וְכַאֲשֶׁר מֹשֶׁה שָׂם אֶת־
שָׂרָף עַל נֵס בַּמִּדְבָּר כֵּן צָרִיךְ
לְהִנָּשֵׂא אֶת־בֶּן־הָאָדָם׃

Y como Moyſen leuantó la ſerpiente en el deſierto, anſi es neceſſarió que el hijo del hombre ſea leuantado:

15 לְמַעַן כָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֹאבַד כִּי־אִם יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי
עוֹלָם׃

Pàraque todo aquel que en el creyere, no ſe pierda, más aya vida eterna.

16 כִּי־כֵן אָהַב אֱלֹהִים אֶת־
הָעוֹלָם אֲשֶׁר אֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ
נָתַן לְמַעַן־כָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֹאבַד כִּי אִם יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי
הָעוֹלָם׃

Porque de tal manera amó Dios àl mundo que aya dado á ſu Hijo Vnigenito: paraque todo aquel que en el cree, no ſe pierda, mas aya vida eterna.

17 כִּי לֹא שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־
בְּנוֹ בָּעוֹלָם לִשְׁפּוֹט אֶת־הָעוֹלָם
כִּי אִם לְהוֹשִׁיעַ בּוֹ אֶת הָעוֹלָם׃

Porque no embió Dios á ſu Hijo al mundo paraque condene àl mundo: mas paraque el mundo ſea ſaluo por el.

18 הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יִשָּׁפֵט וַאֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ מַאֲמִין גַּם עַתָּה נִשְׁפַּט כִּי
לֹא הֶאֱמִין בְּשֵׁם־הַיָּחִיד בֶּן־
אֱלֹהִים׃

Elque en el cree, no es condenado, mas elque no cree, ya es condenado, porque no creyó en el nombre del Vnigenito Hijo de Dios.

γ'.

13. Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

Car perſonne n'eſt monté au ciel, ſinon celui qui eſt deſcendu du ciel, aſſauoir le Fils de l'homme qui eſt au ciel.

14. Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Or comme Moyſe eſleua le ſerpent au deſert: ainſi faut-il que le Fils de l'homme ſoit eſleué:

15. Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Afin que quiconque croit en lui, ne periſse point, mais qu'il ait vie eternelle.

16. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Car Dieu a tellement aimé le monde qu'il a donné ſon Fils vnique, afin que quiconque croit en lui ne periſse point, mais ait vie eternelle.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

Car Dieu n'a point enuoyé ſon Fils au monde pour condamner le monde: mais afin que le monde ſoit ſauué par lui.

18. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Qui croit en lui, ne ſera point condamné: mais qui ne croit point, eſt deſia condamné: car il n'a point, creu au nom du Fils vnique de Dieu.

CAP. III.

13. Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.

For no man aſcendeth vp to heauen / but he that had deſcended from heauen / the Sonne of man which is in heauen.

14. Et ſicut **Moyſes** exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.

An das Moſes lift vp the ſerpent in the wildernes / ſo muſt the Sonne of man bee lift vp.

15. Vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

That whoſoeuer beleeueth in him / ſhould not periſh / but haue eternall life.

16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

For God ſo loued the world / that he hath giuen his onely begotten Sonne / that whoſoeuer beleeueth in him / ſhould not periſh / but haue euerlaſting life.

17. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut iudicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

For God ſent not his Sonne into the world / that he ſhould condemne the world / but that the world through him might be ſaued.

18. Qui credit in eum, non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus eſt: quia non credidit in nomine unigeniti filii Dei.

He that beleeueth in him / ſhall not be condemned: but he that beleeueth not / is condemned alreadie / becauſe he beleeueth not in the Name of the onely begotten Sonne of God.

Das III. Capitel.

13. Vnd niemand fehret gen Himmel / denn der vom Himmel hernider kommen iſt / nemlich des Menſchen Son / der im Himmel iſt.

Oc ingen faar til Himmelen / vden den ſom er kommen hid ned aff Himmelen / det er Menniſkens Søn / ſom er i Himmelen.

14. Vnd wie Moſes in der Wüſten eine Schlange erhöhet hat / alſo muß des Menſchen Son erhöhet werden.

Oc lige ſom Moſe ophøyede en Hugorm i Ørcken / Saa ſkal Menniſkens Søn ophøyis.

15. Auff daß alle die an jn glauben / nicht verloren werden / ſondern das ewige Leben haben.

Paa det / at Alle de ſom tro paa hannem / icke ſkulle fortabis / Men haffue der euige Liff.

16 Alſo hat Gott die Welt geliebet / daß er ſeinen eingebornen Son gab / auff daß alle die an jn glauben / nicht verloren werden / ſondern das ewige Leben haben.

Saa elſke Gud Verden / at hand gaff ſin Einbaarne Søn / Paa det at alle de ſom tro paa hannem / icke ſkulle fortabis / Men haffue det euige Liff.

17. Deñ Gott hat ſeinen Son nicht geſandt in die Welt / daß er die Welt richte / ſondern daß die Welt durch jn ſelig werde.

Thi Gud ſende icke ſin Søn til Verden / at hand ſkulde dømme Verden / men at Verden ſkulde bliffue ſalig ved hannem.

18. Wer an jhn glaubet / der wirdt nicht gerichtet. Wer aber nicht glaubet / der iſt ſchon gerichtet / denn er glaubt nicht an den namen deß eingebornen Sons Gottes.

Huo ſom tror paa hannem / hand ſkal icke dømmis / Men huo ſom icke tror / hand er allerede dømt / Thi hand trode icke paa Gudz Enbaarne Søns Naffn.

Kapitola III.

13. A nižádný newſtaupil na Nebe / gedině ten kterýž sſtaupil s Nebe / Syn Cžlowěka / kterýž geſt w Nebi.

Abowiemći żaden nie wſtąpił do niebá / iedno ten ktory zſtąpił z niebá / Syn człowieczy ktory ieſt w niebie.

14. A yakož geſt Moyžijs powýſſyl Hada na pauſſti / tak má powýſſen býti Syn člowěka.

Jáko tedy Moiżeß wyſtáwił był weżá ná pußczy / thák potrzebá áby wyſtáwion był Syn człowieczy.

15. Aby každý kdož wěřij w něho nezahynul / ale měl Žiwot wěčný.

Iżby káżdy ktory weń vwierzy nie zginął / lecz áby miał żywot wieczny.

16. Nebo takť geſt Bůh milowal Swět / že Syna ſwěho gednorozeněho dal / aby každy kdož wěřij w něho nezahynul / ale měl žiwot wěčný.

Abowiemći Bog ták vmiłował świát / iż Syná ſwego iednorodzonego dał / áby wßelki kto wierzy weń nie zginął / lecz áby miał żywot wieczny.

17. Neb geſt nepòſlal Bůh Syna ſwěho na Swět / aby ſaudil Swět / ale aby ſpaſen byl Swět ſkrze něho.

Gdyż nie posłał Bog Syná ſwoiego ná świat áby miał pothepiać świat / ále iżby świat wybawion był przezeń.

18. Kdo wěřij w něho / nebudeť ſauzen: Ale kdožť newěřij / giž geſt odſauzen / nebo newěřij we Gměno gednorozeněho Syna Božijho.

Ktoryć wierzy weń nie bedzie potepion / á kto záſie nie wierzy / iuż potepionym ieſt / ábowiem nie vwierzył w imie iednorodzonego Syná Bożego.

ג

19 הָנַו דֵּין דִּינָא דְּנוּהְרָא אֶתָא לְעָלְמָא וְאַחֵבּוּ בְּנַי־נָשָׁא לַחֲשׁוּכָא יַתִּיר מֶן דַּלְנוּהְרָא אִיתַיְהוֹן הֲוַו גֵּיר עֲבָדַיְהוֹן בִּישָׁא׃

E queſta è la condannatione, che la luce è venuta nel mondo: e gli huomini hanno piu amato le tenebre che la luce: perche l'opere loro eran maluagie.

20 כֻּל גֵּיר דְּסַנְיָתָא עָבֵד סָנֵא לְנוּהְרָא וְלָא אָתֵא לְוָת נוּהְרָא דְּלָא יֶתְכַּבְּסוּן עֲבָדַוְהִי׃

Imperoche chiunque fa male opere, ha in odio la luce, e non viene à la luce, accioche l'opere ſue non ſiano ſcoperte.

21 הַו דֵּין דְּעָבֵד שְׁרָרָא אָתֵא לְוָת נוּהְרָא דְּיֶתִידְעוּן עֲבָדַוְהִי דְּבַאלָהָא עֲבִידִין׃

Ma chi camina in verità, viene à la luce: accioche l'opere ſue ſi manifeſtino, perche elle ſon fatte ſecondo Dio.

22 בָּתַר הָלֵין אֶתָא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידַוְהִי לַאֲרְעָא דִּיהוּד וְתַמָּן מְתַהַפַּךְ הֲוָא עַמְּהוֹן וּמַעֲמֵד׃

Doppo queſto venne IESV e i ſuoi diſcepoli nel paeſe di Giudea: e dimoraua li con eſſoloro, e battezaua.

23 אַף יוֹחַנָּן דֵּין מַעֲמֵד הֲוָא בְּעֵין־יָוֹן דְּעַל גֵּיב שָׁלִים מֶטוּל דְּמַיָּא אִית הֲוַו תַּמָּן סַגִּיאֵא וְאָתֵין הֲוַו וְעָמְדִין׃

E Giouanni ancor battezaua in Enon preſſo à Salim: percioche iui erano molte acque, e veniuano la, & erano battezati.

24 לָא גֵּיר עַד־כְּיִל נְפַל הֲוָא יוֹחַנָּן בֵּית אֲסִירֵא׃

Conciosia che Giouanni non era ancora ſtato meſſo in prigione.

25 הֲוָת הֲוָת דֵּין בְּעָיְתָא לְחַד מֶן תַּלְמִידַוְהִי דְּיוֹחַנָּן עַם יְהוּדָיָא חַד עַל תַּדְכִּיתָא׃

Allor nacque vna queſtione da i diſcepoli di Giouanni co i Giudei, de la purificatione.

ג

19 וְזֶה הוּא הַמִּשְׁפָּט כִּי־הָאוֹר בָּא בָעוֹלָם וְאָהֲבוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַחֹשֶׁךְ יוֹתֵר מֵהָאוֹר כִּי רָעִים הָיוּ מַעֲשֵׂיהֶם׃

Y eſta es la condenacion, es à ſaber porque la luz vino al mũdo, y los hõbres amaron mas las tinieblas que la luz: porque ſus obras eran malas.

20 כִּי־כָל־אֲשֶׁר רָעוֹת עֹשֶׂה שֹׂנֵא אֶת־הָאוֹר וְלֹא בָא אֶל־הָאוֹר פֶּן־יוּכְחוּן מַעֲשֵׂיהֶם׃

Porque todo aquel que haze lo malo, aborrece à la luz: y no viene à la luz, porque ſus obras no ſean redarguydas.

21 וַאֲשֶׁר עֹשֶׂה אֶת־אֱמֶת בָּא אֶל־הָאוֹר לְהִגָּלוֹת אֶת־מַעֲשָׂיו כִּי־בֵאלֹהִים נַעֲשׂוּ׃

Mas el que obra verdad, viene à la luz para que ſus obras ſean manifieſtas que ſon hechas en Dios.

22 וְאַחֲרֵי־כֵן בָּא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וְשָׁם הִתְהַלֵּךְ אִתָּם וַיְטַבֵּל׃

Paſſado eſto vino Ieſus y ſus Diſcipulos à vna tierra de Iudea: y eſtaua alli con ellos, y baptizaua.

23 וְיוֹחָנָן הָיָה טֹבֵל בְּעֵינוֹן הַקָּרוֹב לְשַׁעֲלִים כִּי מַיִם רַבִּים הָיוּ שָׁם וַיָּבֹאוּ וַיִּטָּבֵלוּ׃

Y baptizaua tambien Ioan en Enon junto à Salim, porque auia alli muchas aguas: y venian y eran baptizados.

24 כִּי בָעֵת הַהִיא יוֹחָנָן עוֹד לֹא הָיָה מֻשְׁלָךְ בַּמַּטָּרָה׃

Porque aun Ioan no auia ſido pueſto en la carcel.

25 וַיְהִי־רִיב בֵּין תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן וּבֵין הַיְּהוּדִים עַל־הַטָּהֳרָה׃

Y vuo queſtion entre los Diſcipulos de Ioan y los Iudios acerca de la purificacion.

γ'.

19. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.

Or voici la condamnation, c'eſt que la Lumiere eſt venue au monde, & les hommes ont mieux aimé les tenebres que la Lumiere: pource que leurs œuures ſont meſchantes.

20. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Car quiconque s'adonne à choſes meſchantes, hait la lumiere, & ne vient point à la lumiere, de peur que ſes œuures ne ſoyent redarguees.

21. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.

Mais celui qui s'adonne à verité, vient à la Lumiere, afin que ſes œuures ſoyent manifeſtees, d'autant qu'elles ſont faites ſelon Dieu.

22. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν.

Apres ces choſes Ieſus auec ſes diſciples vint au territoire de Iudee: & là demeuroit auec eux, & baptizoit.

23. Ἦν δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ σαλήμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.

Or Iehan baptizoit auſsi en Enon, pres de Salim, pourtant qu'il y auoit là beaucoup d'eaux: & venoit-on là, & y eſtoit-on baptizé.

24. Οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης.

Car Iehan n'auoit point encore eſté mis en priſon.

25. Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ.

Or il y eut vne queſtion meuë des diſciples de Iehan auec les Iuifs touchant la purification

CAP. III.

19. Hoc eſt autem iudiciũ, quia lux venit in mundum, & dilexerũt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorũ mala opera.

And this is the condemnation/ that light is come into the world / and men loued darkenes rather then light / becauſe their deedes were euill.

20. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius.

For euery man that euill doeth/ hateth the light/ neyther commeth to light/ leaſt his deedes ſhould be reproued.

21. Qui autem facit veritatẽ, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.

But he that doet trueth/ commeth to the light / that his deedes might be made manifeſt/ that they are wrought according to God.

22. Poſt hæc venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.

After theſe things/ came Jeſus and his diſciples into the land of Judea / and there taried with them/ and baptized.

23. Erat autem & Iohannes baptizans in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

And John alſo baptized in Enon beſides Salim / becauſe there was much water there: and they came/ and were baptized.

24. Nondum enim miſſus fuerat Iohannes in carcerem.

For John was not yet caſt into priſon.

25. Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Iohannis cũ Iudæis de purificatione.

Then there aroſe a queſtion betweene Johns diſciples and the Jewes/ about purifying.

Das III. Capitel.

19. Das iſt aber das Gerichte/ daß das Liecht in die Welt kommen iſt/ vnnd die Menſchen liebten die finſterniß mehr denn das Liecht/ denn jhre werck waren böße.

Det er Dommen/ At Liuſet er kommet i Verden/ Oc Menniſken elſkte mere Mørcket end Liuſet/ Thi deris Gerninger vaare onde.

20. Wer arges thut/ der haſſet das Liecht/ vnd kom̃t nicht an das Liecht/ auff daß ſeine werck nicht geſtrafft werden.

Hvdr ſom gør ilde/ hand hader Liuſet/ oc kommer icke til Liuſet/ At hans Gerninger ſkulle icke ſtraffis.

21. Wer aber die Warheit thut/ der kompt an das Liecht/ daß ſeine werck offenbar werden/ denn ſie ſind in Gott gethan.

Men huo ſom gør Sandhed/ hand kommer til Liuſet/ at hans Gerninger ſkulle bliffue obenbare/ Thi de ere giorde i Gud.

22. Darnach kam Jeſus vnd ſeine Jünger in das Jüdiſche Land/ vnnd hatte daſelbſt ſein weſen mit jhnen/ vnd tauffet.

Der effter kom Jheſus oc hans Diſciple i det Jødiſke Land/ oc hand haffde ſin værelſe der met dem/ oc døbte.

23. Johannes aber tauffet auch noch zu Enon/ nahe bey Salim/ denn es war vil waſſers daſelbs/ vnnd ſie kamen dahin/ vnd lieſſen ſich tauffen.

Oc Johannes døbte end da i Enon/ hart hoſſ Salim/ thi der vaar meget vand/ oc de komme der hen/ oc lode ſig døbe.

24. Denn Johannes war noch nicht ins Gefengniß gelegt.

Thi Johannes vaar icke end da lagd i Fengſel.

25. Da erhub ſich eine frage vnter den Jüngern Johannis ſampt den Jüden/ über der Reinigung.

Da begyntis it Spørſſmaal iblant Johannis Diſciple met Jøderne om Renſelſen.

Kapitola III.

19. A tentok geſt ſaud/ že geſt Swětlo přiſſlo na Swět/ a milowali lidé wijce temnoſti nežli Swětlo/ neb byli ſkutkowé gegich zlj.

A thoć ieſt potępienie/ że świátłość przyſzłá ná świát/ ále ludźie rádſzey vmilowáli ciemności niż świátłość/ gdyż ſą złośćiwe ſpráwy ich.

20. Každy zagiſté kdož zle činij/ nenáwidij Swětla/ a newycházý na Swětlo/ aby nebyli treſtáni ſkutkowé geho.

Boć káżdy kthory ſię przewrotnie obchodźi/ nienawidźi świátłości/ áni idźie ku świátłości/ żeby nie były obażáne vczynki iego.

21. Ale kdož činij prawdu/ wycházý na ſwětlo/ aby byli zgeweni ſkutkowé geho/ nebo w Bohu včiněni gſau.

Lecż ktoć ſię ſzczyrze obchodźi/ idźieć do świátłości/ áby były znáczne ſpráwy iego/ iż ſą wedlé Bogá ſpráwowáne.

22. Potom přiſſel Gežijš a Včedlnijcy geho do Země Jůdſké/ a tu přebýwal s nimi a křtil.

Pothym Jezus y zwolennicy iego przyſzli do powiatu Judſkie°/ támże mieſzkał z nimi/ y krzcił.

23. Jan pak také křtil w Enon podlé Salim/ neb Wody mnohé tu byly: Y přicházeli/ a křtili ſe.

Krzcił też y Jan w Enon bliſko Salim/ bo tám było wiele wod/ a ludźie przychodźili/ y krzcili ſię.

24. Neb geſſtě Jan nebyl wſazen do žaláře.

Bo ieſzcze w ten czas Jan nie był podan do więźienia.

25. Tehdy wznikla hádka mezy Včedlnijky Janowými s Židy/ o očiſſťowánj.

Wſzczęłá ſię potym gadká miedzy zwolenniki Janowemi z Żydy o oczyśćieniu.

ג

26 וַאתוֹ לְוָת יוֹחַנָן וַאמַרוּ לֵהּ רַבַּן הָו דַּעמָּךְ הֲוָא בְּעֶבְרָא דְיוּרְדְּנָן דַּאנְתְּ מַסְהֵד עֲלַוְהִי הָא אַף הָו מַעְמֵד וְסַגִּיאֵא אָתֵין לְוָתֵהּ׃

E vennero à Giouanni, e diſſerli, Maeſtro colui che era con teco di là dal Giordano, di cui tu rendeſti teſtimonianza, ecco, egli batteza, e tutti vengono à lui.

27 עֲנָא יוֹחַנָן וַאמַר לְהוֹן לָא מֶשְׁכַּח בַּר נָשָׁא לְמֶסַּב מֶן צְבוּת נַפְשֵׁהּ מֶדֶם אֶלָּא אֶן אֶתְיְהֶב לֵהּ מֶן שְׁמַיָּא׃

Riſpoſe Giouanni, e diſſe, l'huomo non puo riceuer coſa alcuna, ſenon gli è dato dal cielo.

28 אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן לִי דַּאמְרֵת דְּאֶנָא לָא הֲוֵית מְשִׁיחָא אֶלָּא ש שְׁלִיחָא אֶנָא דַּקְדָמוֹהִי׃

Voi medeſimi ſete teſtimonij, che io ho detto, Non ſon gia io Chriſto, ma ſon mandato innanzi à lui.

29 מַן דְּאִית לֵהּ כַּלְּתָא חַתְנָא הוּ רַחְמֵהּ דֵּין ד דְּחַתְנָא הָו דְּקָאֵם וְצָאֵת לֵהּ חַדּוּתָא רַבְּתָא חָדֵא מֶטוּל קָלֵהּ דְּחַתְנָא הָדָא הָכִיל חַדּוּתָא דִּילִי הָא מְמַלְיָא׃

Colui che ha la ſpoſa, è ſpoſo: ma l'amico de lo ſpoſo che gli aſſiſte, che l'ode: ſi riempie d'allegrezza per la voce de lo ſpoſo. Queſta mia allegrezza dunque è adempiuta.

30 לְהָו הוּ וָלֵא הֲוָא לְמֶרְבָּא וְלִי לְמֶבְצַר׃

Eſſo biſogna che creſca, & io diminuiſchi.

31 הָו גֵּיר דְּמֶן לְעֶל אֶתָא לְעֶל מֶן כֻּל הוּ וְהַו דְּמֶן אַרְעָא מֶן אַרְעָא הוּ וּמֶן אַרְעָא מְמַלֵּל הָו דְּמֶן שְׁמַיָּא אֶתָא לְעֶל מֶן כֻּל הוּ׃

Colui che vien di ſopra, è ſopra tutti: colui che eſce da la terra, è da la terra, e parla come vſcito de la terra: Colui che vien dal cielo, è ſopra tutti.

32 וּמֶדֶם דַּחְזָא וַשְׁמַע מַסְהֵד וְסָהֲדוּתֵהּ לָא אֱנָשׁ מְקַבֵּל׃

E rende teſtimonianza di quello ch'egli ha veduto e vdito: ma niuno riceue ſua teſtimonianza.

ג

26 וַיָּבֹאוּ אֶל־יוֹחָנָן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רַבִּי אֲשֶׁר הָיָה אִתָּךְ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לַאֲשֶׁר אַתְּ הֵעִידוֹתָ הִנֵּה הוּא טוֹבֵל וְכֻלָּם בָּאוּ אֵלָיו׃

Y vinieron à Ioan, y dixeronle, Rabbi, el que eſtauá contigo de la otra parte del Iordan, del qual tu diſte teſtimonio, he aqui baptiza, y todos vienen â el.

27 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לֹא יוּכַל אָדָם לָקַחַת לוֹ אֶת־כָּל־דָּבָר אִם לֹא נִתַּן לוֹ מִשָּׁמָיִם׃

Reſpondió Ioan, y dixo. No puede el hombre recebir algo, ſi no le ſuere dado del cielo.

28 אַתֶּם תִּהְיוּ עֵדַי כִּי־אָמַרְתִּי לֹא הֹוֶה אֲנִי הַמָּשִׁיחַ כִּי אִם מַלְאָכוֹ לְפָנָיו׃

Voſotros miſmos me ſoys teſtigos que dixe Yo no ſoy el Chriſto: mas ſoy embiado delante deel.

29 לַאֲשֶׁר יֵשׁ הַכַּלָּה חָתָן הוּא וְרֵעַ הֶחָתָן הָעֹמֵד וְשׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ שָׂמוֹחַ יִשְׂמַח בַּעֲבוּר קוֹל הֶחָתָן וְזֹאת שִׂמְחָתִי נִמְלָאָה׃

El que tiene la eſpoſa, es el eſpoſo: mas el amigo del eſpoſo que eſta en pie y le oye, gozaſe grandemente de la boz del eſpoſo. Anſi pues eſte mi gozo es cumplido.

30 צָרְכוֹ יֵשׁ לִפְרוֹת לַהֲלוֹךְ וְלִגְדּוֹל וְצָרְכִּי לְהִמָּעֵט וּלְהִקָּטֵן׃

A el conuine crecer: à mi ſer diſminuydo.

31 אֲשֶׁר מִמַּעַל בָּא עַל־כֹּל הֹוֶה וַאֲשֶׁר מֵאֶרֶץ הוּא גַּם מֵאֶרֶץ מְדַבֵּר וַאֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם בָּא עַל־כֹּל הֹוֶה׃

El que de arriba viene, ſobre todos es: el que es de la tierra, terreno es, y coſas terrenas habla: el que viene del cielo, ſobre todos es.

32 וַאֲשֶׁר רָאָה וְשָׁמַע אוֹתוֹ עֵדוּתָיו הוּא מֵעִיד וְאֵת אִישׁ לֹא מְקַבֵּל׃

Y lo que vido y oyó, eſto teſtifica: y nadie recibe ſu teſtimonio.

γ'.

26. Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Dont ils vindrent à Iehan, & lui dirent Maiſtre celui qui eſtoit auec toi outre le Iordain, auquel tu as rendu teſmoignage, voila, il baptize & tous vienent à lui.

27. Ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Iehan reſpondit, & dit, L'homme ne peut receuoir choſe aucune, ſinon qu'il lui ſoit donné du ciel.

28. Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

Vous-meſmes m'eſtes teſmoins, que i'ai dit, Ce n'eſt pas moi qui ſuis le Chriſt, mais que ie ſuis enuoyé pour aller deuant lui.

29. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

Celui qui a la mariee, eſt le marié: mais l'ami du marié qui aſsiſte, & qui l'oit, eſt tout eſioui pour la voix du marié: dont ceſte miene ioye eſt accomplie.

30. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν· ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

Il faut qu'il croiſse, mais que ie ſoye amoindri.

31. Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστὶ.

Celui qui eſt venu d'enhaut, eſt par deſſus tous: celui qui eſt iſſu de la terre, eſt de la terre, & parle comme iſſu de la terre: celui qui eſt venu du ciel eſt par deſſus tous:

32. Καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

Et ce qu'il a veu & ouï, il le teſmoigne: mais nul ne reçoit ſon teſmoignage.

CAP. III.

26. Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimoniũ perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

And they came vnto John / and ſaid vnto him / Rabbi / he that was with thee beyond Jordan / to whom thou bareſt witnes / behold / he baptizeth / & all men come to him.

27. Reſpondit Iohannes, & dixit, Non poteſt homo accipere quicquam, niſi fuerit ei datum de cælo.

John anſwered / and ſayde / A man can receyue nothing / except it be giuen him fom heauen.

28. Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, quòd dixerim, Non ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum ante illum.

Ye yourſelues are my witneſſes / that J ſayd / J am not the Chriſt / but that J am ſent before him.

29. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.

He that hath the bride / is the bridegrome: but the friend of the bridegrome which ſtandeth and heareth him / reioyceth greatly / becauſe of the bridegromes voyce. This my ioy therefore is fulfillde.

30 Illum oportet creſcere, me autem minui.

He muſt increaſe / but J muſt decreaſe.

31. Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt, Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, ſuper omnes eſt.

He that is come from on hie / is aboue all: he that is of the earth / is of the earth / and ſpeaketh of the earth: he that is come from heauen / is aboue all.

32. Et quod vidit & audivit, hoc teſtatur: & teſtimonium eius nemo accipit.

And what he hath ſeene and heard / that he teſtifyeth: but no man receyueth his teſtimonie.

Das III. Capitel.

26. Vnd kamen zu Johanne / vnd ſprachen zu jhm: Meiſter / der bey dir war jenſeidt dem Jordan / von dem du zeugeteſt / ſihe der tauffet / vnd jederman kombt zu jm.

Oc de komme til Johannem / oc ſagde til hannem / Meſtere / Den ſom vaar hoſſ dig paa hin ſide Jordan / om huilcken du vidnede / See / hand døber / oc huer mand kommer til hannem.

27. Johannes antworttet / vnnd ſprach: Ein Menſch kan nichts nemen / es werde jm denn gegeben vom Himmel.

Johannes ſuarede / oc ſagde / It Menniſke kand inted tage / vden det giffuis hannem aff Himmelen

28. Jr ſelbſt ſeydt meine Zeugen / daß ich geſagt habe: Jch ſey nicht Chriſtus / ſondern vor jm her geſand.

I ere ſelff mine vidne / at ieg ſagde / Jeg er icke Chriſtus / men vdſent faare hannem.

29. Wer die Braut hat / der iſt der Breutigam / der Freund aber des Breutigams ſtehet vnd höret jm zu / vnd freuet ſich hoch ůber des Breutigams ſtimme / dieſelbige meine freude iſt nun erfullet.

Huo ſom haffuer Bruden / hand er Brudgom / oc Brudgommens Ven ſtaar oc hører hannem / oc glæder ſig meget offuer Brugommens røſt / Den ſamme min glæde er nu fuldkommen.

30. Er muß wachſen / ich aber muß abnemen.

Hand ſkal voxe / Men ieg ſkal formindſkis.

31. Der von oben her kombt / iſt ůber alle / Wer von der Erden iſt / der iſt von der Erden / vnnd redet von der Erden. Der vom Himel kompt / der iſt ůber alle.

Den ſom kommer offuen ned / er offuer alle / Huo ſom er aff Jorden / hand er aff Jorden / oc taler om Jorden. Den ſom kommer aff Himmelen / hand er offuer alle.

32. Vnd zeuget was er geſehen vnd gehöret hat / vnd ſein Zeugniß nimbt niemand an.

Oc vidner det ſom hand haffuer ſeet oc hørt / Oc ingen anammer hans vidnisbyrd.

Kapitola III.

26. Y přiſſli k Janowi / a řekli gemu: Miſtře / ten kterýž byl s tebau za Jordánem / gemuž gſy ty ſwědectwij wydal / hle on křtij / a wſſyčkni gdau k němu.

A przetoż przyſzli do Janá y rzekli mu: Miſtrzu / then ktory z toba był za Jordanem / o ktorymeś thy dal świadectwo / ten teſz oto krzci / á wſzyſcy ida do niego.

27. Odpowěděl Jan á řekl: Nemuož člowěk wzýti ničehož / nebudelik gemu dáno s Nebe.

A dawſzy odpowiedź Jan rzekł: Nie może nic wźiac człowiek / ieſli mu nie bedźie podano z niebá.

28. Wy ſami ſwědkowě gſte že gſem wá řekl: Jak negſem Kryſtus / ale poſlán gſem před nim.

Wy tedy bedźiećie mi świádkowie żem powiedźiał: Iżciem ia nie ieſton Kryſtus / alem ieſt poſłan przed nim.

29. Kdož má Newěſtu / Ženich geſt: přjtel pak Ženicha kterýž ſtogij a ſlyſſý ho / radoſtij ſe raduge pro hlas Ženicha. Protož tato radoſt má naplněna geſt.

Ktoć ma oblubienice / tenći ieſt oblubieniec / á przyiaciel oblubieńcow ktory ſtoy á ſlucha go / weſeli ſie z rádośćia dla głoſu oblubieńcowego / á toć weſele moie wypełnione ieſt.

30. Onť muſý ruoſti / ale yá ſe menſſyti.

Onemuć potrzebá rośc / á mnie vbywáć.

31. Kdožť geſt s hůry přiſſel / nadewſſeckyť geſt. Kdož geſt z země / země geſt / a o zemi mluwij: Kdo geſt z Nebe přiſſel / nadewſſeckyť geſt.

Ktoć z wyſoká przyſzedł / nád wſzytkimić ieſt: á ktoć z źiemie ieſt / źiemſki ieſt / y źiemſkie rzeczy powieda. Ktory z niebá przyſzedł / ieſtci nádewſzytki.

32. A cožť geſt widěl a ſlyſſal / tokť ſwědčij / a ſwědectwij geho žádný nepřigijmá.

A co widźiał y ſłyſzał toż świádczy / lecz świádectwá iego żaden nie przyymuie.

ג

33 הוּ דֵּין דְּקַבֵּל סָהֲדוּתֵהּ חָתַם דַּאלָהָא שָׁרִירָא הוּ׃

Chi ha riceuuto la ſua teſtimonianza, ha ſigillato che Iddio è Verace.

34 אַינָא גֵּיר דַּאלָהָא שַׁדְּרֵהּ מֶלֵּא הוּ דַּאלָהָא מְמַלֵּל לָא הֲוָא גֵּיר בְּכַיְלָא יַהֵב אֱלָהָא רוּחָא׃

Imperoche colui che Iddio ha mandato, parla le parole di Dio: perche Iddio non gli dà lo ſpirito à miſura.

35 אַבָּא מַחֵב לַבְרָא וְכֻל מֶדֶם יַהֵב בְּאִידַוְהִי׃

Il Padre ama il Figliuolo, & hagli date tutte le coſe in mano.

36 מַן דִּמְהַימֶן בִּבְרָא אִית לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם וּמַן דְּלָא מִתְטְפִּיס לַבְרָא לָא נֶחְזֵא חַיֵּא אֶלָּא רוּגְזֵהּ דַּאלָהָא נְקַוֵּא עֲלַוְהִי׃

Chi crede nel Figliuolo, ha Vita eterna: ma chi diſobediſce al Figliuolo, non Vedrà la Vita, anzi l'ira di Dio reſta ſopra lui.

ד

1 יִדַע דֵּין יֵשׁוּע דַּשְׁמַעוּ פְּרִישֵׁא דְּתַלְמִידֵא סַגִּיאֵא עָבֵד וּמַעְמֵד יַתִּיר מֶן יוֹחַנָן׃

Hor come il Signor hebbe conoſciuto che i Fariſei haueuano Vdito che IESV *faceua piu diſcepoli, e battezaua, piu che Giouanni.*

2 כַּד לָא הֲוָא הָו יֵשׁוּע מַעְמֵד הֲוָא אֶלָּא תַלְמִידַוְהִי׃

(Ancor che eſſo IESV *non battezaua, ma i ſuoi diſcepoli.)*

3 וְשַׁבְקָהּ לִיהוּד וֶאתָא לֵהּ תּוּב לַגְלִילָא׃

Laſſò la Giudea, & andoſene di nuouo in Galilea.

4 מַעְבַּרָא הֲוָת לֵהּ דֵּין דְּנֵאתֵא עַל בֵּית שָׁמְרָיֵא׃

E biſognaua ch'ei paſſaſſe per Samaria.

ג

33 כָּל־אֲשֶׁר מְקַבֵּל אֶת־עֵדוּתוֹ נַחְתּוֹם כִּי־יְהוָה נֶאֱמָן הוּא׃

Elque recibe ſu teſtimonio eſte ſigno, que Dios es Verdadero.

34 כִּי אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ הָאֱלֹהִים אֶת־דִּבְרֵי יְהוָה מְדַבֵּר כִּי אֵינֶנּוּ בְמִדָּה נוֹתֵן יְהוָה אֶת הָרוּחַ׃

Porque elque Dios embió, las palabras de Dios habla: porque no le da Dios el Eſpiritu por medida.

35 הָאָב אֹהֵב אֶת הַבֵּן וְכֹל נָתַן בְּיָדוֹ׃

El padre ama àl Hijo, y todas las coſas dió en ſu mano.

36 הַמַּאֲמִין בַּבֵּן יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַאֲמִין לֹא יִרְאֶה אֶת הַחַיִּים כִּי אִם חֲרוֹן אַף יְהוָה יָדוּם עָלָיו׃

El que cree en el Hijo, tiene vida eterna: mas el que àl Hijo es incredulo, no vera la vida: mas la yra de Dios eſtà ſobre el.

ד

1 וְכַאֲשֶׁר יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי שָׁמְעוּ הַמְּפָרְשִׁים כִּי־יֵשׁוּעַ עָשָׂה רַבִּים תַּלְמִידִים מִן יוֹחָנָן וְכִי טוֹבֵל׃

De manera que como Ieſus entendió que los Phariſeòs auian oydo que Ieſus hazia Diſcipulos, y baptizaua mas que Ioan.

2 אַף כִּי יֵשׁוּעַ בְּיָדוֹ אֵינֶנּוּ טוֹבֵל כִּי אִם תַּלְמִידָיו׃

(Aunque Ieſus no baptizaua, ſi no ſus Diſcipulos.)

3 וַיַּעֲזֹב אֶת־אֶרֶץ יְהוּדָה וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ גָּלִילָה׃

Dexó à Iudea y fueſe otra vez à Galilea.

4 וַיְהִי־צָרְכּוֹ לַעֲבוֹר בְּשׁוֹמְרוֹן׃

Y era meneſter que paſſaſſe por Samaria.

γʹ.

33. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν.

Celui qui a receu ſon teſmoignage, la ſeelle que Dieu eſt veritable.

34. Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα.

Car celui que Dieu a enuoyé, annonce les paroles de Dieu: car Dieu ne lui donne point l'eſprit par meſure.

35. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Le Pere aime le Fils, & lui a donné toutes choſes en main.

36. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ᾽ ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ᾽ αὐτόν.

Qui croit au Fils, a vie eternelle: mais qui deſobeit au fils, ne verra point la vie: ains l'ire de Dieu demeure ſur lui.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΩΣ οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης.

Quand donc le Seigneur eut cognu que les Phariſiens auoyent ouï dire qu'il faiſoit & baptizoit plus de diſciples que Iehan.

2. Καίτοιγε ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

(Toutesfois Ieſus ne baptizoit point lui meſme, mais c'eſtoyent les diſcipes)

3. Ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Il laiſſa la Iudee, & s'en alla derechef en Galilee.

4. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.

Or il faloit qu'il trauerſaſt par Samarie.

CAP. III.

33. Qui accepit eius teſtimonium, ſignavit Quia Deus verax eſt.

He that hath receyued his teſtimonie/hath ſealed that God is true.

34. Quē enim miſit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

For he whom God hath ſent / ſpeaketh the wordes of God: for God giueth him not the Spirit by meaſure.

35. Pater diligit filium ,& omnia dedit in manu eius.

The Father loueth the Sonne/and hath giuen all things into his hand.

36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

He that beleeueth in the Sonne / hath euerlaſting life / and he that obeyeth not the Sonne ſhall not ſee life / but the wrath of God abideth on him.

CAP. IIII.

VT ergo cognovit Ieſus, quia audierunt Phariſæi quòd Ieſus plures diſcipulos facit, & baptizat, quam Iohannes.

Now when the Lord knewe / how the Phariſes had heard/y Jeſus made and baptized mo diſciples then John.

2. (Quãquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius.)

(Though Jeſus him ſelfe baptized not/but his diſciples.(

3. Reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.

He left Judea/ and departed againe into Galile.

4. Oportebat autem eum tranſire per Samariam.

And hee muſt needes goe through Samaria.

Das III. Capitel.

33. Wer es aber annimbt / der verſigelts / daß Gott warhafftig ſey.

Men huo ſom det anammer/hand beſegler det/ at Gud er ſand.

34. Deñ welchen Gott geſandt hat/ der redet Gottes Wort / denn Gott gibt den Geiſt nicht nach dem maß.

Thi den ſom Gud vdſende / taler Guds ord / Thi Gud giffuer Aanden icke effter maade.

35. Der Vater hat den Son lieb/ vnd hat jhm alles in ſeine Hand gegeben.

Faderen elſker Sønnen / oc gaff hannem alting i hans Haand

36. Wer an den Son glaubet / der hat das ewige Leben/ Wer dem Son nicht glaubet / der wirdt das Leben nicht ſehen/ſondern der Zorn Gottes bleibet über jhm.

Huoſom tror paa Sønnen/ hand haffuer det euige Liff/ Huo ſom icke tror Sønnen / hand ſkal icke ſee Liffuit / Men Guds vrede bliffuer offuer hannem.

Das IIII. Capitel.

DA nun der HERR innen wurd / daß für die Phariſeer kommen war / wie Jeſus mehr Jünger machet/ vnd tauffet denn/ Johannes.

DEr HERREN nu fornam/ at det vaar kommet faar Phariſeerne huorledis Jheſus giorde flere Diſciple end Johannes / oc døbte.

2. (Wiewol Jeſus ſelber nicht tauffet / ſondern ſeine Jünger.)

(End dog at Jheſus døbte icke ſelff / men hans Diſciple.)

3. Verließ er das Land Judea/vnd zoch wider in Galilean.

Da forlod hand det Land Judea / oc drog til Galileam igen.

4. Er muſte aber durch Samarien reiſen.

Men hand ſkulde reyſe igennem Samariam.

Kapitola III.

33. Ale kdožby přijal geho ſwědectwij / ten zapečetil á toho podwrdil/ že Bůh prawdomluwný geſt.

Ktoć iego świádectwo przyimuie/ thenci zápieczętował iż Bog ieſt pawdziwym.

34. Nebo kohož geſt poſlal Bůh/ ſlowa Božij mluwij. New mjru zagiſté dáwá Buoh gemu ducha.

Abowiem then ktorego Bog poſłał/ ſłowá Boże powieda / bo temu Bog nie pod miárą dawa Duchá.

35. Otec miluge Syna/ a wſſecky wěcy dal wruce geho.

Oćiec miłuie Syná/ y wſzytko dał w ręce iego.

36. Kdož wěřij w Syna / mat žiwot wěčný : ale kdož geſt newěřijcý Synu/ newzřijt žiwota/ ale hněw Božij zuoſtáwá na něm:

Kto wierzy w Syná/ ma żywot wieczny : á kto nie ieſt poſłuſzny Synowi / nie oglada żywot/ ále gniew Boży zoſtawa nad nim

Kapitola IIII.

TEhdy yakž poznal Geziſs/ že gſau ſlyſſeli Zákonjcy žeby Geziſs wijce Včedlnijkůw činil a křtil nežli Jan.

POthym gdy Pan zrozumiał iż ſie oſłyſzeli Fáryzeuſzowie że on wiecey zwolennikow czynił y krzćił niżli Jan.

2. (Ačkoli Geziſs nekřtil/ale Včedlnijcy geho.)

(Chociaż ſam Jezus nie krzćił/ iedno zwolennicy iego.)

3. Opuſtil Juodſtwo/ a odſſel opět do Galilee.

Opuśćił Jude/ y ſzedł záſie do Gáliliey.

4. A muſyl gjti ſkrze Samarij.

Y przyſzło mu práwie przeydż przez Sámárya.

ד

5 וַאתָא לַמְדִינְתָּא דְשָׁמְרָיֵא דְּמֶתְקַרְיָא שָׁכַר עַל גֵּיב קְרִיתָא דְּיַהֵב הֲוָא יַעְקוֹב לְיוֹסֵף בְּרֵהּ׃

Venne dunque in vna citta di Samaria, detta Sicar, presso à la posseſsione che Iacob dette à Ioſef ſuo figliuolo.

6 וְאִית הֲוָא תַּמָּן מַעְיָנָא דְּמַיָּא דְּיַעְקוֹב הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לְאֵא הֲוָא מֶן עַמְלָא דְּאוּרְחָא וְיָתֵב הֲוָא לֵהּ עַל מַעְיָנָא וְאִית הֲוַי שֵׁת שָׁעִין׃

Et iui era la fonte di Iacob: IESV dunque eſſendo affaticato per il camino, ſi ſedeua coſi ſopra la fonte, eſſendo quaſi l'hora ſeſta.

7 וַאתָת אַנְתְּתָא מֶן שָׁמְרִין דְּתֶמְלֵא מַיָּא וַאמַר לָהּ יֵשׁוּעַ הַבִי לִי מַיָּא אֶשְׁתֵּא׃

Intanto viene vna donna di Samaria pertrarre de l'acqua: à laqual IESV diſſe, dammi à bere.

8 תַּלְמִידַוְהי דֵּין עַלוּ הֲווּ לַמְדִינְתָּא דְּנֶזְבְּנוּן לְהוֹן סַיְבַּרְתָּא׃

Percioche i ſuoi diſcepoli ſen' erano andati ne la città per comprar da mangiare.

9 אָמְרָא לֵהּ הָי אַנְתְּתָא שָׁמְרָיְתָא אַיכַנָּא אַנְתְּ יְהוּדָיָא אַנְתְּ וּמֶנִּי שָׁאֵל אַנְתְּ לְמֶשְׁתָּא דְּאִיתַי אַנְתְּתָא שָׁמְרָיְתָא לָא גֵּיר מֶתְחַשְׁחִין יְהוּדָיֵא עַם שָׁמְרָיֵא׃

La donna Samaritana gli diſſe, Tu che ſei Giudeo, come domandi da beuere à me che ſon donna Samaritana? Conciosia che i Giudei non hanno a far niente co i Samaritani.

10 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לָהּ אֶלּוּ יָדְעַתְּ הֲוַיְתִּי מוֹהַבְתָּא דַּאלָהָא וּמַנּוּ הָנָא דְּאָמַר לְכִי הַב לִי אֶשְׁתֵּא אַנְתְּי שָׁאֵלְתְּ הֲוַיְתִּי לֵהּ וְיָהֵב הֲוָא לְכִי מַיָּא חַיֵּא׃

IESV riſpoſe, e diſſele, Se tu conoſceſſi il dono di Dio, e chi è colui che ti dice, Dammi à bere: tu n'haureſti domandato à lui, & egli t'haurebbo dato de l'acqua viua.

ד

5 וַיָּבוֹא בְּעִיר שׁוֹמְרוֹן הַנִּקְרָאָה שִׁכוֹר הַקְּרוֹבָה לְמִגְרָשׁ לִשְׁכֶם אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּנוֹ׃

Vino pues à vna ciudad de Samaria que ſe llama Sichar, junto à la heredad que Iacob dió à Ioſeph ſu hijo.

6 וַיְהִי שָׁם בְּאֵר יַעֲקוֹב וְיֵשׁוּעַ יָעֵף מִמַּהֲלָךְ וַיֵּשֶׁב כֵּן אֶל־הַבְּאֵר וַתְּהִי־כְּשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית׃

Y eſtaua alli la Fuente de Iacob. Anſi que Ieſus, canſado del camino, anſi ſeſentó cabe la Fuente. Era como la hora de las ſeys.

7 וַתָּבוֹא אִשָּׁה מִשּׁוֹמְרוֹן לִשְׁאֹב מַיִם וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת׃

Vina vna muger de Samaria á ſacar agua: y Ieſus le dize, Da me de beuer.

8 וְתַלְמִידָיו הָלְכוּ הָעִירָה לִקְנוֹת אֹכֶל׃

(Porque ſus Diſcipulos eran ydos à la ciudad à comprar de comer.)

9 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית אֵיךְ אַתְּ יְהוּדִי הוֹוֶה מִמֶּנִּי שׁוֹאֵל לִשְׁתּוֹת אֲשֶׁר אֲנִי אִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית כִּי אֵינָם מִשְׁתַּגִּים מִתְעָרְבִים וּמִתְהַלְּכִים יְהוּדִים אֶת־שׁוֹמְרוֹנִים׃

Y la muger Samaritana le dice, Como tu ſiendo Iudio me demandas à mi de beuer, que ſoy muger Samaritana: Porque los Iudios no ſe tratan con los Samaritanos.

10 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם תֵּדְעִי אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים וּמִי־זֶה הוּא אֲשֶׁר אוֹמֵר לָךְ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת וְאַתְּ תִּשְׁאֲלִי מִמֶּנּוּ וְיִתֵּן לָךְ מַיִם חַיִּים׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, Si conocieſſes el don de Dios, y quien es elque te dize, Da me de beuer, tu pedirias deel, y el te daria agua biua.

δ'.

5. Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχὰρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Il vint donc en vne ville de Samarie, nommee Sichar, qui eſt pres de la poſſeſſion que Iacob donna à Ioſeph ſon fils.

6. Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

Or là eſtoit vne fontaine de Iacob: Ieſus donc laſſé du chemin, ſe tenoit là ainſi aſſis ſur la fontaine, c'eſtoit enuiron les ſix heures.

7. Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ, λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν.

Vne femme Samaritaine vient pour puiſer de l'eau, & Ieſus lui dit, Donne-moi à boire.

8. Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.

Car ſes diſciples s'en eſtoyent allés à la ville pour acheter des viures.

9. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις· πῶς σὺ ἰουδαῖος ὤν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.

Ceſte femme Samaritaine donc lui dit, Comment toi qui es Iuif, me demandes-tu à boire, à moi qui ſuis femme Samaritaine? car les Iuifs n'ont point de communicatiõ auec les Samaritains.

10. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Si tu ſauois le don de Dieu, & qui eſt celui qui te dit, Donne-moi à boire: tu lui en euſſes demandé toi-meſme, & il t'euſt donné de l'eau viue.

CAP. IIII.

5. Venit ergo in civitatem Samariæ quę dicitur Sichar: iuxta prædium quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.

Then came he to a citie of Samaria called Sychar/nere vnto the poſſeſſion that Jacob gaue to his ſonne Joſeph.

6. Erat autem ibi fons Iacob. Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta.

And there was Jacobs wel. Jeſus then wearyed in the iourney/ſate thus on the well:it was about the fixt houre

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus, Da mihi bibere.

There came a woman of Samarie to draw water. Jeſus ſaid vnto her:Giue mee drinke.

8. Diſcipuli enim eius abierant in civitatem, ut cibos emerent.

For his diſciples were gone away into the citie/to buy meat.

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu, Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana: non enim coütuntur Iudæi Samaritanis

Then ſayd the woman of Samaria vnto him/how is it/that thou being a Jewe/aſkeſt drinke of mee/which am a woman of Samaria? For the Jewes medle not with the Samaritanes.

10. Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.

Jeſus anſwered & ſaide vnto her/ If thou kneweſt the gyft of God / and who it is that ſayeth to thee / Giue me drinke / thou wouldeſt haue aſked of him / and he woulde haue giuen thee water of life.

Das IIII. Kapitel.

5. Da kam er inn eine Stadt Samarie / die heiſſet Sichar / nahe bey dem Dörfflein / das Jacob ſeinem Son Joſeph gab.

Da kom hand i en aff Samarie ſtæder/ſom heder Sichar//hart hoſſ den By/ ſom Jacob gaff ſin Søn Joſeph.

6. Es war aber daſelbſt Jacobs brunn. Da nun Jeſus müde war von der raiſe / ſatzte er ſich alſo auff den Brunn / vnnd es war vmb die ſechſte ſtunde.

Oc der vaar Jacobs brønd. Der Jheſus vaar nu træt aff Reiſen / da ſette hand ſig paa brønden / oc det de vaar ved den ſiette time.

7. Da kombt ein Weib von Samaria waſſer zu ſchöpffen. Jeſus ſpricht zu jr: Gib mir trincken.

Da kommer en Quinde aff Samaria at øſe vand. Jheſus ſiger til hende/ Giff mig dricke.

8. Denn ſeine Jünger waren inn die Statt gegangen / daß ſie ſpeiſe kaufften.

Thi hans Diſciple vaare gongne i ſtaden/ at købe Mad.

9. Spricht nun das Samaritiſch Weib zu jm: Wie bitteſt du von mir trincken/ ſo du ein Jüde biſt/ vnnd ich ein Samaritiſch Weib? Denn die Jüden haben keine gemeinſchafft mit den Samaritern.

Den Samaritanſke Quinde ſiger nu til hannem/ Hui beder du mig om dricke / effterdi du eſt en Jøde / oc ieg en Samaritanſke Quinde? Thi Jøder haffue ingen omgengelſe met Samaritaner.

10. Jeſus antworttet vnnd ſprach zu jhr: Wenn du erkenneteſt die Gabe Gottes / vnd wer der iſt/der zu dir ſaget: Gib mir zu trincken / du beteſt jhn / vnd er gebe dir lebendiges Waſſer.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hende / der ſom du kende Guds gaffue / oc huo den er / ſom ſiger til dig/ Giff mig dricke/ Da bade du hannem/ oc hand gaffue dig leuendis Vand.

Kapitola IIII.

5. Y přiſſel k Měſtu Samarſkému / kteréž ſlowe Sychar: wedlé Poplužij kteréž byl dal Jákob Jozefowi Synu ſwému.

A ták przyßedl do miáſtá Sámáryey/ ktore zowa Sychár / podle folwárku ktory dal Jakob Jozefowi ſynowi ſwemu.

6. A byla tu Studnice Jákobowa. Protož vſtaw na ceſtě Pán Gežijſs/ poſadil ſe tak na Studnicy. A byla hodina yakožto ſſeſtá.

A był tám ſtok Jakobow / A przetoż Jezus będac ſprácowány z drogi/ ſiadł thak v ſtoku/ á było iákoby oßoſtey godzinie.

7. Y přijſſla žena z Samáři wážit wody. Řekl gij Gežijſs: Day mi ať ſe napijgi.

Zátym przyßłá niewiáſtá Sámárytańſka áby czyrpałá wode/ ku ktorey rzekł Jezus: Day mi pić.

8. Včedlnijcy zagiſté geho byli odeſſli do Měſta/ áby nakaupili pokrmůw.

Bo zwolennicy iego ßli byli do miáſtá, áby kupili co ieść.

9. Y řekla gemu žena ta Samarytánka: Kterak ty gſá židem žádáſs odemne pijti genž gſem žena Samarytánka? Poněwadž neobcugij židé s Samarytány.

Tedy mu rzekłá oná Sámárytánſka niewiáſtá: Jákoż thy Żydem bedac/ żadaß odemmie picia/ kthoram ieſt niewiáſta Sámárytańſka? gdyż Zidowie nie thowarzyßa z Sámárytány.

10. Odpowěděl Gežijſs a řekl gij: By znala dar Božij/ a kdo geſt kterýž mluwij tobě: Day mi pijti: tyby ſnad proſyla od něho/ a dalby tobě wody žiwé.

Ale Jezus dawßy iey odpowiedź rzekł: O byżeś wiedziałá ten dar Boży/ y kto ten ieſt ktory mowi tobie/ Day mi pić/ tedy byś ty go prosiłá/ á onby tobie dał wode żywa.

ד

11 אָמְרָא לֵהּ אַנְתְּתָא
הָי מָרִי לָא דַּוְלָא אִית לָךְ
וּבֵּרָא עַמִּיקָא אֵימְכָא
לָךְ מַיָּא חַיֵּא :

La donna gli diſſe, Signore, tu non hai con che trarne, e il pozzo è profondo: donde hai tu dunque queſta acqua viua?

12 לְמָא אַנְתְּ רַב אַנְתְּ
מֵן אָבוּן יַעֲקוּב הָו דְּהָו
יַהֵב לַן בֵּרָא הָדָא וְהָו מֶנָּהּ
אֶשְׁתִּי וַבְנַוְהִי וְעָנֵהּ :

Sei tu maggiore del noſtro padre Iacob, il qual ci dette il pozzo, e beuuene eſſo, e i ſuoi figliuoli, e i ſuoi beſtiami?

13 עֲנָא יֵשׁוּע וַאֲמַר לָהּ
כֻּל דְּנֶשְׁתֵּא מֵן הָלֵין מַיָּא
תּוּב נִצְהֵא :

Riſpoſe IESV, *e diſſele, Chiunque beue di queſt' acqua hauerà di nuouo ſete.*

14 כֻּל דֵּין דְּנֶשְׁתֵּא מֵן
מַיָּא דְּאֶנָא אֶתֶּל לֵהּ לָא
נִצְהֵא לְעָלַם אֶלָּא מַיָּא
הָנוּן דְּיָהֵב אֶנָּא לֵהּ נֶהְוּוֹן
בֵּהּ מַעְיָנָא דְּמַיָּא ד
דְּנָבְעִין לְחַיֵּא דַּלְעָלַם :

Ma chiunque beuerà de l'acqua ch'io li darò, non hauerà ſete in eterno: anzi l'acqua ch'io li darò ſi farà in lui vna fonte d'acqua che ſorgerà in vita eterna.

15 אָמְרָא לֵהּ אַנְתְּתָא הָי
מָרִי הַב לִי מֵן הָלֵין מַיָּא
דְּלָא תּוּב אֶצְהֵא וְלָא
הָוִית אָתְיָא דְּלָיָא מֵן
הָרְכָא :

La donna gli diſſe, Signore, dammi queſta acqua, accioche io non habbi piu ſete, ne venghi piu quà attingerne.

16 אָמַר לָהּ יֵשׁוּע זֶלִי
קְרַי לְבַעְלֵכִי וְתַי לְהָרְכָא :

IESV *le dice, Va, chiama il tuo marito, e vienqua.*

17 אָמְרָא לֵהּ לַיְת לִי
בַּעְלָא אָמַר לָהּ יֵשׁוּע
שַׁפִּיר אֲמַרְתִּי דְּלַית לִי
בַּעְלָא :

Riſpoſe la donna, e diſſeli, Io non ho marito. IESV *le dice, Bene hai detto dicendo, Io non ho marito.*

ד

11 וַתֹּאמֶר לוֹ הָאִשָּׁה אֲדֹנִי לֹא
יֵשׁ לְךָ דְּלִי וְהַבְּאֵר עָמוֹק הוּא
וּמֵאַיִן יִהְיוּ לְךָ מֵימֵי הַחַיִּים :

La muger le dize, Sennor no tienes conque ſacarla, y el pozo es hondo: dedonde pues tienes el agua biua?

12 הַאַתָּה גָּדוֹל מֵאָבִינוּ יַעֲקֹב
אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ אֶת־הַבְּאֵר וְהוּא
מִמֶּנּוּ שָׁתָה וּבָנָיו וְחַיּוֹתָיו :

Eres tu mayor que nueſtro padre Iacob, que nos dió eſte pozo: del qual el beuió, y ſus hijos, y ſus ganados?

13 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ כָּל־אֲשֶׁר
שׁוֹתֶה מִמַּיִם הָאֵלֶּה יָשׁוּב יִצְמָא:

Reſpondio IESVS, y dixole, Qualquiera que beuiere de eſta agua, boluerà à tener ſed,

14 וַאֲשֶׁר תִּשְׁתֶּה מִמַּיִם אֲשֶׁר
אֲנִי אֶתֵּן לוֹ לֹא יִצְמָא לְעוֹלָם
כִּי אִם הַמַּיִם אֲשֶׁר אֶתֵּן לוֹ
יִהְיוּ בוֹ בְּאֵר מַיִם מַבּוּעִים
לְחַיֵּי־עוֹלָם :

Mas elque beuiere del agua que yo le dare, para ſiempre no tendra ſed: mas el agua que yo le daré ſerâ en el fuente de agua que ſalea para vida eterna.

15 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה אֲדֹנִי
תֶּן לִי אֶת הַמַּיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
לֹא אֶצְמָא וְלֹא אָבוֹא פֹּה
לִשְׁאֹב :

La muger le dize, Sennor dame eſta agua paraque yo no tenga ſed ni venga aca à ſacar la.

16 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ לְכִי קְרָא
לְאִישֵׁךְ וּבוֹאִי פֹה :

Ieſus le dize, Ve llama à tu marido: y ven acá.

17 וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אֵינֶנּוּ
יֵשׁ לִי אִישׁ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ
הֵיטֵב עָנִית כִּי אֵינֶנּוּ יֵשׁ לִי אִישׁ :

Reſpõdió la muger y dixole, No tengo marido. Dizele Ieſus bien has dicho, Que no tengo márido.

δ.

11. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

La femme lui dit, Seigneur, tu n'as pas en quoi puiſer, & le puits eſt profond, d'où as-tu donc ceſte eau viue?

12. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

Es-tu plus grand que Iacob noſtre pere, qui nous a donné le puits, & luimeſme en a beu, & les enfans, & ſon beſtail?

13. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Quiconque boit de ceſte eau-ci, aura encores ſoif:

14. Ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Mais qui boira de l'eau que ie lui donnerai, n'aura plus iamais ſoif: mais l'eau que ie lui donnerai ſera faite en lui vne fontaine d'eau ſaillante en vie eternelle.

15. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, κύριε δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.

La femme lui dit, Seigneur, donne moi de ceſte eau, afin que ie n'aye plus ſoif, & que ie ne viene plus ici pour en puiſer.

16. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε. φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

Ieſus lui dit, Va-t'en, & appele ton mari, & t'en vien ici.

17. Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

La femme reſpondit, & lui dit, Ie n'ai point de mari Ieſus lui dit, Tu as bien dit, Ie n'ai point de mari.

CAP. IIII.

11. Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt, unde ergo habes aquam vivam?

The woman ſaid vnto him / Sir / thou haſt nothing to drawe with / and the well is deepe: from whence then haſt thou that water of life?

12. Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filii eius, & pecora eius?

Art thou greater then our father Jacob / which gaue vs the well / and hee himſelfe dranke thereof / and his children / and his cattel?

13. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum.

Jeſus anſwered / and ſayd vnto her / Whoſoeuer drinketh of this water / ſhall thirſt againe.

14. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, nō ſitiet in æternum, ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

But whoſoeuer drinketh of the water that I ſhall giue him / ſhall neuer be more a thirſt: but the water that I ſhall giue him / ſhalbe in him a well of water / ſpringing vp into euerlaſting life.

15. Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam: neque veniam huc haurire.

The woman ſaid vnto him / Sir / giue me of that water / that I may not thirſt / neither come hither to drawe.

16. Dicit ei Ieſus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.

Jeſus ſayde vnto her / Go / call thine houſbande / and come hither.

17. Reſpondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Ieſus, Bene dixiſti, quia non habeo virum.

The woman anſwered / and ſaid / I haue no huſbande. Jeſus ſayd to her / Thou haſt well ſayd / I haue no huſband.

Das IIII. Capitel.

11. Spricht zu jm das Weib: HErr / haſt du doch nichts / damit du ſchöpffeſt / vnd der Brunn iſt tieff / Woher haſt du denn lebendig Waſſer?

Quinden ſiger til hannem / HERRE / du haffuer dog inted at øſe met / oc Brønden er dyb / Hueden haffuer du da leffuendis Vand?

12. Biſt du mehr denn vnſer Vater Jacob / der vns diſen Brunn gegeben hat? Vnd er hat darauß getruncken / vnd ſeine Kinder vnd ſein Vieh.

Eſt du mere end vor Fader Jacob / ſom haffuer giffuit oſ denne Brønd? oc hand haffuer drucket der aff / oc hans Børn oc hans Queg.

13. Jeſus antworttet / vnnd ſprach zu jhr: Wer diſes Waſſers trincket / den wird wider dürſten.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hende / Huo ſom dricker aff dette Vand / hannem tørſter igen.

14. Wer aber des Waſſers trincken wirdt / das ich jhm gebe / den wirdt ewiglich nicht dürſten / Sondern das Waſſer das ich jm geben werde / das wird mit jm ein Brunn des Waſſers werden / das inn das ewige Leben quillet.

Men huo ſom dricker aff det vand / ſom ieg giffuer hannē / hand ſkal icke tørſte euindelige. Men det vand / ſom ieg giffuer hannem / det ſkal bliffue en Vandkilde i hannem / ſom flyder i det euige Liff.

15. Spricht das Weib zu jm: HErr / gib mir daſſelbige Waſſer / auff daß mich nicht dürſte / daß ich nicht herkommen müſſe zu ſchöpffen.

Quinden ſiger til hannem / HERRE / Giff mig den ſamme vand / at mig ſkal icke tørſte / at ieg ſkal icke komme hid at øſe.

16. Jeſus ſpricht zu jhr: Gehe hin / vnd ruffe deinem Manne / vnnd komme her.

Jheſus ſiger til hende / Gack bort / kald din Mand / oc kom hid.

17. Das Weib antworttet / vnnd ſprach zu jm: Ich habe keinen Mann. Jeſus ſpricht zu jhr: Du haſt recht geſaget / ich habe keinen Mann.

Quinden ſuarede / oc ſagde til hannem / Jeg haffuer ingen Mand. Jheſus ſiger til hende / Du ſiger ret / Jeg haffuer ingen Mand.

Kapitola IIII.

11. Rżekla gemu żena: PAne / aniż máſs čimby nawážil / a Studnice hluboká geſt: odkudž tehdy máſs tu wodu żiwau?

Rzeklá mu niewiáſtá: Pánie nie maß czym czyrpáć / á ſtudnia ieſth gleboka / zkadże tedy maß te wode żywa?

12 Zdali gſy ty wětſſý nežli Otec náſs Jákob / kterýž nám dal tuto Studnicy / a ſám z nij pil / y ſynowé geho / y dobytek geho?

Izażeś thy wietßym ieſt nád oycá naßego Jakobá / ktory nam te ſtudnia dal / z ktorey y ſam pil / y ſynowie iego / y bydláiego?

13. Odpowěděl Gežijſs / á řekl gij: Každý kdož bude pijti wodu tuto / žižniti bude opět:

A odpowiedziawſzy Iezus rzekł iey: Każdy ktory pye the wode / za ſie bedźie pragnał.

14. Ale kdož ſe napige wody kterauž yá dam gemu / nebudeť žižniti na wěky / ale woda kterauž yá dám gemu / bude w něm Studnice wody wſkakugicý do žiwota wěčného.

Lecz ktoby pił one wode ktora ia dam iemu / nie vprágnie ná wieki. O wßem wodá oná ktora ia dam iemu / ſtánie ſie w nim zrzodlem wod wyſkákuiacych ku żywotowi wiecznemu.

15. Rżekla k němu Żena: PAne / day mi tě wody / abych nežijžnila ani chodila ſem wážit.

Zátym mu rzeklá niewiáſtá: Pánie day mi tey wody abych nie vprágnelá / á żebych tyu czyrpáć nie chodźiłá.

16. Rżekl gij Gežijſs: Gdi powolay Muže twého / a přiď gſem.

Thedy iey rzekł Iezus: Idź wzow meżá twego / á przydź tu.

17. Odpowěděla žena a řekla: Nemám Muže. Rżekl gij Gežijſs: Dobře gſy řekla: nemám Muže.

A odpowiedziawßy niewiáſtá rzekłá mu: Niemam meżá. A Iezus iey rzekł: Dobrześ powiedźiáłá / Niemám meżá.

ד

18 חַמְשָׁא גֵּיר בַּעְלִין הָווּ לְכִי וְהָנָא דְּאִית לְכִי הָשָׁא לָא הֻוָא בַּעְלֵכִי הָדָא שְׁרִירָתָא אֲמַרְתִּי׃

Percioche tu hai hauuti cinque mariti, e quel che tu hai adeſſo, non è tuo marito: queſto l'hai veramente detto.

19 אֲמַרָא לֵהּ הָי אַנְתְּתָא מָרִי חָזְיָא אֲנָא דִּנְבִיָּא אַנְתְּ׃

La donna gli dice, Signore, io vedo che tu ſei Profeta.

20 אֲבָהַין בְּהָנָא טוּרָא סְגֶדוּ וְאַנְתּוּן אָמְרִין א אַנְתּוּן דַּבְאוּרִשְׁלֶם הוּ אַתַר דְּוָלֵא הֻוָא לְמֶסְגַּד׃

I vostri padri hanno adorato in queſto monte, e voi dite, che in Ieruſalem è il luogo doue ſi debbe adorare.

21 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּתָא הַיְמְנִינִי דְּאָתְיָא שָׁעְתָא דְּלָא בְּהָנָא טוּרָא אַף לָא בְּאוּרִשְׁלֶם תֶּסְגְּדוּן לְאַבָּא׃

IESV le dice, Donna credi à me, che viene l'hora che voi non adorarete il Padre ne in queſto monte, ne in Ieruſalem.

22 אַנְתּוּן סָגְדִין אַנְתּוּן לְמֶדֶם דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן חְנַן דֵּין סָגְדִינַן לְמָא דְּיָדְעִינַן דְּחַיֵּא מֶן יְהוּדָיֵא אֶנּוּן׃

Voi adorate quel che voi non ſapete: noi adoriamo quel che noi ſappiamo: percioche la ſalute è da Giudei.

23 אֶלָּא אָתְיָא שָׁעְתָא וְהָשָׁא אִיתֵיהּ אֵמַתַי ד דְּסָגוּדֵא שְׁרִירֵא נֶסְגְּדוּן לְאַבָּא בְּרוּחָא וּבְשְׁרָרָא אַף אַבָּא גֵּיר דְּאַיְךְ הָלֵין הוּ סָגוּדֵא בָּעֵא׃

Ma viene l'hora, e adeſſo è, che i veri adoratori adoraranno il padre in ſpirito e verità: percioche da queſti tali il Padre domanda che l'adorino.

24 רוּחָא הוּ גֵּיר אֲלָהָא וְאַילֵין דְּסָגְדִין לֵהּ בְּרוּחָא וּבְשְׁרָרָא וָלֵא דְּנֶסְגְּדוּן׃

Iddio è Spirito, e biſogna che quei che l'adoranno, l'adorino in ſpirito e verita.

ד

18 חֲמֵשֶׁת אֲנָשִׁים הָיוּ לָךְ וְעַתָּה אֲשֶׁר לָךְ אֵינֶנּוּ יֶשׁ אִישֵׁךְ זֹאת בֶּאֱמֶת אָמַרְתְּ׃

Porque cinco maridos has tenido: y el que aora tienes no es tu marido: eſto has dicho con verdad.

19 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה אֲדֹנִי רֹאֶה אֲנִי כִּי נָבִיא אַתְּ׃

Dizele la muger, Sennor, pareceme que tu eres Propheta.

20 אֲבוֹתֵינוּ בָּהָר הַזֶּה הִשְׁתַּחֲווּ וְאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי בִּירוּשָׁלַיִם הוֶה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר צָרִיךְ לְהִשְׁתַּחֲווֹת׃

Nueſtros padres adoraron en eſte monte· y voſotros dezis, Que en Ieruſalem es el lugar donde es meneſter adorar.

21 וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ הָאִשָּׁה הַאֲמֶן לִי כִּי תָבוֹא הָעֵת כַּאֲשֶׁר לֹא בָהָר הַזֶּה וְלֹא בִירוּשָׁלַיִם יִשְׁתַּחֲווּ לָאָב׃

Dizele Ieſus, Muger, creeme, que la hora viene, quando ni en eſte monte, ni en Ieruſalem, adorareys ál Padre.

22 אַתֶּם מִשְׁתַּחֲוִים לַאֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם וַאֲנַחְנוּ מִשְׁתַּחֲוִים לַאֲשֶׁר יָדַעְנוּ כִּי־הַיְשׁוּעָה מִיְּהוּדִים הִיא׃

Voſotros adorays loque no ſabeys, noſotros adoràmos loque ſabemos: porque la Salud de los Iudios viene.

23 כִּי אִם תָּבוֹא הָעֵת וְעַתָּה הוֶה כַּאֲשֶׁר הַמִּשְׁתַּחֲוֵי אֱמוּנִים יִשְׁתַּחֲווּ לָאָב בְּרוּחַ וּבֶאֱמֶת וְגַם הָאָב אֶת־הַמִּשְׁתַּחֲוִים כָּאֵלֶּה מְבַקֵּשׁ׃

Mas la hora viene, y aora es, quando los verdaderos adoradores adoraran ál Padre en Eſpiritu y en verdad porque tambien el Padre tales adoradores buſca que lo adoren.

24 הָאֱלֹהִים רוּחַ הוּא וַאֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲווּ לוֹ יֵשׁ צָרְכָּם לְהִשְׁתַּחֲווֹת לוֹ בְּרוּחַ וֶאֱמֶת׃

Dios es Eſpiritu: y losque lo adoran, en eſpiritu y en verdad es meneſter que adoren.

δ.

18. Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

Car tu as eu cinq maris: & celui que tu as maintenant, n'eſt point ton mari; en cela as-tu dit la verité.

19. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

La femme lui dit, Seigneur, ie voy que tu es Prophete.

20. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

Nos peres ont adoré en ceſte montagne, & vous dites qu'en Ieruſalem eſt le lieu où il faut adorer.

21. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

Ieſus lui dit, Femme, croy-moi, que l'heure vient que vous n'adorerez le Pere, ni en ceſte montagne, ni en Ieruſalem.

22. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστί.

Vous adorez ce que vous ne cognoiſſez point: nous adorons ce que nous cognoiſſons: car le ſalut eſt des Iuifs.

23. Ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

Mais l'heure vient, & eſt maintenant, que les vrais adorateurs adoreront le Pere en eſprit & verité: car auſsi le Pere en demande de tels qui l'adorent.

24. Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

Dieu eſt eſprit: & faut que ceux qui l'adorent, l'adorent en eſprit & verité.

CAP. IIII.

18. Quinque enim viros habuiſti: & nunc quem habes, non eſt tuus vir, hoc verè dixiſti.

For thou haſt had fiue huſbandes/ and hee whome thou nowe haſt / is not thine huſband: that ſayedeſt thou truely

19 Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

The woman ſayde vnto him/ Sir/ I ſee that thou art a Prophete.

20. Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus ubi adorare oportet.

Or fathers worſhipped in this mountaine/ and ye ſay/ that in Jeruſalem is the where men ought to worſhip.

21. Dicit ei Ieſus, Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis Patrem.

Jeſus ſaid vnto her/ Woman/ beleeue me/ the houre commeth / when ye ſhall neither in this mountaine/ nor at Jeruſalem/ worſhip the Father.

22. Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt.

Ye worſhip that which ye knowe not: we worſhip that which we know: for ſaluation is of the Jewes.

23. Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

But the houre commeth/ and now is / when the true worſhippees ſhall worſhip the father in ſpirit/ and trueth: for the Father requireth euen ſuch to worſhip him.

24. Spiritus eſt Deus: & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.

God is a Spirite / and they that worſhip him/ muſt worſhip him in ſpirite and trueth.

Das IIII. Capitel.

18. Fünff Männer haſt du gehabt/ vnd den du nun haſt/ der iſt nicht dein Mann/ da haſt du recht geſagt.

Du haffuer hafft vnf Mend / och den ſom du nu haffuer / hand er icke din mand / det ſagde du ret.

19. Das Weib ſpricht zu jhm: HERR/ ich ſihe/ daß du ein Prophet biſt.

Quinden ſiger til hannem/ Herre/ ieg ſeer/ at du eſt en Prophete.

20. Vnſere Väter haben auff diſem Berge angebetet / vnd jhr ſaget / zu Jeruſalem ſey die ſtete/ da man anbeten ſolle.

Vorde Fedre haffue tilbedet paa dette Bierg / oc i ſige / I Jeruſalem er den Sted / ſom mand ſkal tilbede.

21. Jeſus ſpricht zu jhr: Weib/ glaube mir/ es kompt die zeit/ daß jr weder auff dem Berge / noch zu Jeruſalem werdet den Vater anbeten.

Jheſus ſiger til hendə/ Quinde/ tro mig/ Den tid kommer / at i huercken ſkulle tilbede Faderen paa dette Bierg / och ey i Jeruſalem.

22. Jr wiſſet nicht/ was jr anbetet/ Wir wiſſen aber / was wir anbeten/ Denn das Heil kompt von den Jüden.

I vide icke / huad i tilbede/ Men wi vide/ huad wi tilbede / Thi Salighed kommer aff Jøderne.

23. Aber es kompt die zeit / vnd iſt ſchon ietzt / daß die warhafftigen anbeter werden den Vater anbeten / im Geiſt vnd inn der warheit / denn der Vater will auch haben/ die jn alſo anbeten.

Men den tid kommer/ oc er allerede nu/ At de ſande Tilbedere ſkulle tilbede Faderen / i Aanden och i Sandhed / Thi Faderen vil oc haffue dem / ſom hannem ſaa tilbede.

24. Gott iſt ein Geiſt / vnd die jhn anbeten / die müſſen jhn im Geiſt vnd in der warheit anbeten.

Gud er en Aand / oc de hannem tilbede / de ſkulle tilbede hannem i Aanden oc i Sandhed.

Kapitola IIII.

18. Nebo gſy pět mužuow měla / a nynij kteréhož máſs nenij twúg muž. To gſy pověděla práwě.

Abowiemeś piaci mężow miáłá / á teraz then ktorego maſz nie ieſtci twoy mąż / toś prawdźiwie powiedźiáłá.

19. Rzekla gemu žena: PAne / widijm že gſy ty Prorok.

Rzekłá mu niewiáſtá: Pánie widzę iżeś ty ieſt Prorok.

20. Otcowé naſſy na této to Hoře klaněli ſe: a wy prawijte / že w Geruzalémě gſt mijſto kdežto náležij ſe klaněti.

Oycowie náſzy chwalili Bogá ná gorze tey / á wy powiedacie że w Jeruzálem ieſt mieyſce kędy potrzebá Bogá chwalić.

21. Rzekl gij Gežijſs: Ženo / wěř mi že gde hodina / kdyžto ani na této Hoře / ani w Geruzalémě budete ſe klaněti Otcy.

Ná tho iey powiedźiał Jezus: Niewiáſto wierzmi / przyidźiec czás gdy áni ná gorze they / áni w Jeruzálem będźiecie chwalić Oycá.

22. Wy klanijte ſe tomu čemuž newijte / a my ſe klanijme čemuž wijme / neb Spaſenij z Židuow geſt.

Wy chwalicie co niewiecie / á myć chwalimy co wiemy / ábowiem ieſt zbáwienie z Żidow.

23. Ale gdeť hodina a nynijť geſt / kdyžto prawij ctitelé / klaněti ſe budau Otcy w duchu a w prawdě. Nebo y Otec takowých hledá / kteřijby ſe klaněli gemu.

Aleć przyidźie czás z theraz ieſt / gdy prawdźiwi chwalcy będą chwalić Oycá duchem y prawdą / Bo y Ociec tháko wych ſzuka / ktorzyby go chwalili.

24. Bůh duch geſt / a ti kteřijž mu ſe klaněgij / w duchu a w prawdě magij ſe klaněti.

Bog ieſtći duch / á thák ći ktorzy go chwalą / pothrzebá áby go chwalili w duchu y w prawdźie.

ד

25 אָמְרָא לֵהּ אַנְתְּתָא הֵי יָדְעָא אֶנָא דַּמְשִׁיחָא אָתֵא וּמָא דְּאָתֵא הָו מַלֵּף לַן כֻּל מֶדֶם׃

La donna gli dice, Io ſo che'l Meſſia ilqual ſi chiama Chriſto, debbe venire: quando dunque ſarà venuto egli, ci annuntiarà tutte le coſe.

26 אָמַר לַהּ יֵשׁוּעַ אֶנָא אֶנָא דַּמְמַלֵּל אֶנָא עַמֵּכִי׃

IESV le dice, Io ſon quell'eſſo che ti parlo.

27 וְכַד מְמַלֵּל אֲתוֹ תַלְמִידוֹהִי וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ דְּעַם אַנְתְּתָא מְמַלֵּל לָא דֵין אֶנָשׁ אֲמַר מָנָא בָּעֵא אַנְתְּ אָו מָנָא מְמַלֵּל אַנְתְּ עַמָּהּ׃

Et in queſto vennero i ſuoi diſcepoli, e marauiglioronſi ch'egli parlaſſe con vna donna: nondimeno niuno diſſe, Che cerchi tu? ouero, perche parli tu con eſſa?

28 וְשַׁבְקַת קוּלְתָהּ אַנְתְּתָא וְאֶזַלַת לַמְדִינְתָּא וְאָמְרָא׃

La donna dunque laſſò la ſua hidria, & andò ne la città, e dice à gli huomini.

29 תוֹ חֲזוֹ גַּבְרָא דְּאֶמַר לִי כֻּל מֶדֶם דַּעְבֶדֶת לְמָא הוּיוּ מְשִׁיחָא׃

Venite à vedere vn huomo, ilqual m'ha dette le coſe ch'io ho fatte: non è coſtui Chriſto?

30 וּנְפַקוּ אֶנָשָׁא מֶן מְדִינְתָּא וְאָתִין הֲווֹ לְוָתֵהּ׃

Eſſi dunque vſciron de la città, e vennero à lui.

31 וּבֵינָת הָלֵין בָּעֵין הֲווֹ מֶנֵּהּ תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ רַבַּן לְעַס׃

In queſto mezo i diſcepoli lo pregauano, dicendo, Maeſtro, mangia.

32 הָו דֵּין אֱמַר לְהוֹן אִית לִי מֵאכוּלְתָּא דְּאֵכוּל אַידָא דְּאַנְתּוּן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן׃

Et egli diſſe loro, Io ho vn cibo da mangiare che voi non ſapete.

33 אָמְרִין תַּלְמִידֵי בֵּינָתְהוֹן לְמָא אֶנָשׁ אַיְתִי לֵהּ מֶדֶם לְמֵאכַל׃

Onde i diſcepoli diceuano fra loro, Harebbeli qualcuno portato da mangiare?

ד

25 וַתֹּאמֶר לוֹ הָאִשָּׁה יוֹדְעָה אֲנִי כִּי מְשִׁיחָא יָבוֹא הַנֶּאֱמָר מָשִׁיחַ כַּאֲשֶׁר יָבוֹא הוּא יַגִּיד לָנוּ כֻּלָּם׃

Dizele la muger, Yo ſe que el Meſſias ha de venir, el qual ſe dize el Chriſto: quando el viniere, nos declarara todas las coſas.

26 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא הַדֹּבֵר אֵלָיִךְ׃

Dizele Ieſus, Yo ſoy, que hablo contigo.

27 וְעַל־זֶה הַדָּבָר בָּאוּ תַלְמִידָיו וַיִּתְמְהוּ כִּי עִם־הָאִשָּׁה מְדַבֵּר וְאִישׁ לֹא אָמַר אֵלָיו מַה־מְּבַקֵּשׁ אוֹ מַה־מְּדַבֵּר עִמָּהּ׃

Y en eſto vinieron ſus Diſcipulos: y marauillaronſe de que hablaua con aquella muger: mas ninguno le dixo, Que preguntas,, ó que hablas con ella?

28 וַתַּעֲזֹב הָאִשָּׁה אֶת־כַּדָּהּ וַתֵּלֶךְ אֶל־הָעִיר וַתֹּאמֶר לָאֲנָשִׁים׃

Entonces la muger dexó ſu cantaro, y fué à la ciudad, y dixo à aquellos hombres.

29 לְכוּ וּרְאוּ אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר אָמַר לִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשִׂיתִי אִם לֹא זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Venid ved vn hombre que me hà dicho todo loque he hecho: ſi es porventura el Chriſto?

30 וַיֵּצְאוּ מִן־הָעִיר וַיָּבֹאוּ אֵלָיו׃

Entonces ſalieron de la ciudad, y vinieron à el.

31 וּבֵין עֵת הַהִיא שָׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ תַּלְמִידָיו לֵאמֹר רַבִּי אֱכֹל׃

Entretanto los Diſcipulos le rogauan, diziendo, Rabbi come.

32 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֶשׁ־לִי אֹכֶל לֶאֱכֹל אֲשֶׁר אַתֶּם לֹא יְדַעְתֶּם׃

Y el les dixo, Yo tengo vna comida que comer, que voſotros no ſabeys.

33 וַיְדַבְּרוּ הַתַּלְמִידִים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וּמִי־הֵבִיא לוֹ לֶאֱכֹל׃

Entonces los Diſcipulos dezian el vno al otro, Sileha traydo alguien de comer?

δ.

25. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

La femme lui reſpondit, Ie ſai que le Meſsias (qui eſt appele Chriſt) doit venir: quand donc icelui ſera venu, il nous annoncera toutes choſes.

26. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

Ieſus lui dit, Ce ſuis-ie, moi qui parle à toi.

27. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἤ, τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;

Et ſur ce ſes diſciples vindrent, & s'eſmerueillerent de ce qu'il parloit auec vne femme: toutesfois nul ne dit, Que demandes tu? ou, Pourquoi parles tu auec elle?

28. Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις.

La femme donc laiſſa ſa cruche, & s'en alla à la ville, & dit aux gens.

29. Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

Venez, voyez vn homme qui m'a dit tout ce que i'ai fait, Ceſtui-ci n'eſt il point le Chriſt?

30. Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

Ils ſortirent donc de la ville, & vindrent vers lui.

31. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, φάγε.

Or cependant les diſciples le prioyent, diſans, Maiſtre, mange.

32. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Mais il leur dit, I'ai à manger d'vne viande que vous ne ſauez point.

33. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, μήτις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

Les diſciples donc diſoyent entr'eux, Quelcun lui auroit-il apporté à manger?

CAP. IIII.

25. Dicit ei mulier, Scio quia Meſſias venit (qui dicitur Chriſtus): cùm ergo venerit, ille nobis annuntiabit omnia.

The woman ſayd vnto him/I know wel that Meſſias ſhall come / which is called Chriſt: when he is come/ he will tell vs all things.

26. Dicit ei Ieſus, Ego ſum qui loquor tecum.

Jeſus ſayd vnto her/I am he/that ſpeake vnto thee.

27. Et continuò venerunt diſcipuli eius: & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, Quid quæris aut quid loqueris cum ea?

And vppon that came his diſciples/ and marueyled that he talked with a woman: yet no man ſayde vnto him / What aſkeſt thou? or why talkeſt thou with her?

28. Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus.

The woman then left her water pot/ and went her way into the citie / and ſayd to the men.

29. Venite, & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci, nunquid ipſe eſt Chriſtus?

Come/ſee a man which hath tolde mee all thinges that euer I did: is not hee the Chriſt?

30. Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

Then they went out of the citie / and came vnto him.

31. Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes, Rabbi, manduca.

In the meane while / the diſciples praied him /ſaying /Maſter.eate.

32. Ille autẽ dixit eis, Ego cibum habeo manducare quem vos neſcitis

But he ſaide vnto thẽ /I haue meate to eat/that ye know not of.

33. Dicebant ergo diſcipuli ad invicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare?

Then ſayde the diſciples betweene them ſelues / Hath any man brought him meate?

Das IIII. Capitel.

25. Spricht das Weib zu jhm: Ich weiß/ daß Meſſias kompt/ der da Chriſtus heiſſet / Wenn derſelbige kommen wirdt / ſo wirdt ers vns alles verkůndigen.

Quinden ſiger til hannem/ Jeg veed/ at Meſſias kommer/ſom kaldis Chriſtus/Naar hand kommer/da ſkal hand forkynde oſſ det altſammen.

26. Jeſus ſpricht zu jr: ich bins / der mit dir redet.

Jheſus ſiger til hende / Jeg er den / ſom taler met dig.

27. Vnd ůber dem kamen ſeine Jůnger / vnd es nam ſie wunder / daß er mit dem Weibe redet . Doch ſprach niemand: Was frageſt du/oder was redeſt du mit jhr?

Oc i det ſamme komme hans Diſciple / oc de forundrede dem/at hand talede met Quinden. Dog ſagde ingen / huad ſpør du /eller huad taler du met hende.

28. Da ließ das Weib jhren Krug ſtehen/ vnd gieng hin in die Stadt/ vnd ſpricht zu den Leuten:

Da loed Quinden ſit Kruſſ ſtaa / oc gick bort i Staden/oc ſiger til Folcket.

29. Kommet/ ſehet einen Menſchen/ der mir geſagt hat / alles was ich gethan habe / Ob er nicht Chriſtus ſey?

Kommer / ſeer it Menniſke / ſom ſagde mig/ alt det ieg haffuer giort/ Om hand er icke Chriſtus?

30. Da giengen ſie auß der Statt/ vnd kamen zu jhm.

Da ginge de vd aff Staden / oc komme til hannem.

31. In des aber ermahneten jn die Jůnger / vnd ſprachen: Rabbi iß.

Diſſimellem paa minte hans Diſciple hannem oc ſagde / Rabbi/æd.

32. Er aber ſprach zu jnen: Ich habe eine Speiſe zu eſſen / da wiſſet jhr nicht von.

Da ſagde hand til dem/Jeg haffuer Mad at æde/ der vide i ick aff.

33. Da ſprachen die Jůnger vntereinander: hat jm iemand zu eſſen gebracht?

Da ſagde Diſciplene iblant huer andre / haffuer nogen baaret hannem at æde?

Kapitola IIII.

25. Řekla gemu Žena: Wijm že Meſyáš přijgde/ kterýž ſlowe Kryſtus. Protož když přijgde/ onť nám zwěſtuge wſſecknу wěcy.

Rzekłá mu niewiáſtá: Wiem żeć przyydźie Meſyaſz. ktory rzeczon ieſt Kryſtus / on ci gdy przyydźie oznaymi nam wſzytko.

26. Řekl gij Gežijš: Játť gſem kterýž mluwijm s tebau.

Rzekł iey Jezus: Jaciem ieſt ktory mowię tobie.

27. A w tom přiſſli Včedlnijcy geho/ y diwili ſe žeby s ženau mluwil A wſſak žádný gemu neřekl: Co ſe gij ptáš? aneb/proč mluwijš s nij?

A ná then czás przyſzli zwolennicy iego/ y dziwowáli ſię że z niewiáſtą rozmawiał wſzákoż mu żaden nie rzekł occż pytaſz / ábo co z nią rozmawiaſz?

28. Tehdy nechala tu Žena wědra ſwého/a odeſſla do Měſta a řekla těm Lidem.

Zoſtawiwſzy thedy dzban ſwoy niewiáſtá/ ſzłá ku miáſtu/y powiedźiáłá ludźiam mieyſcá onego.

29. Poďte / a pohleďte na Člowěka/ kterýž powěděl mi wſſecky wěcy kteréž gſem koli činila. Zdali on geſt Kryſtus.

Podźcie á oglądaycie człowieká ktory mi powiedźiał wſzytko cokolwiek czyniłá / zali nie ten ieſt Kryſtus?

30. Y wyſſli z Měſta/ a ſſli k němu.

A przetoż wyſzli z miáſtá / y przyſzli do niego.

31. Mezy tijm pak proſyli ho Včedlnijcy geho řkauce: Miſtře/ pogezyž.

W tym czás go prośili zwolennicy iego mowiąc: Miſtrzu iedz.

32. A on řekl gim: Játť mám pokrm gijſti/ kteréhož wy newijte.

Ale im on rzekł: Mam ia pokarm co go pożywáć będę / o ktorym wy nie wiecie.

33. Tehdy prawili Včedlnijcy weſpolek: Zdali geſt kdo přineſl gemu gijſti?

Y mowili zwolennicy iedni ku drugim: Izali mu ktho przyniosł coby iadł.

ד

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מ
מֵאכוּלְתִּי דִּילִי אִיתַיהּ ד
דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי
וְאַשַׁלְמִיוּהִי לְעַבְדֵּהּ׃

Iesv dice loro, Il mio cibo è ch'io facci la volontà di colui che mi ha mandato, e conduchi à perfettione l'opera ſua.

35 לָא אַנְתּוּן אָמְרִין דְּבָתַר
אַרְבְּעָא יַרְחִין אָתֵא חַצָּדָא
הָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דַּארִימוּ עַיְנַיְכוֹן וַחֲזַו א
אַרְעָתָא דְּחַוַּרוּ וּמַטְיָ
לַחֲצָדָא מִן כַּדוּ׃

Non dite voi che ci ſono ancora quattro meſi, e la mietitura verrà? Ecco, io vi dico, alzate i voſtri occhij, e guardate le campagne, perch'elle ſon gia bianche da mietere.

36 וְאַינָא דְּחָצֵד אַגְרָא
נָסֵב וְכָנֵשׁ פֵּארֵא לְחַיֵּא
דַּלְעָלַם וְזָרוֹעָא וְחָצוֹדָא
אַכְחֲדָא נֶחְדּוּן׃

Ora chi miete, ne riceue mercede, e raccoglie il frutto in vita eterna: à fine che inſieme goda, e chi ſemina, e chi miete.

37 בְּהָדָא גֵּיר אִיתַיהּ
מֶלְּתָא דְּשָׁרָרָא דְּאַחְרִין
הוּ זָרַע וְאַחְרִין חָצֵד׃

Percioche in queſto quel detto ſi verifica, che altri è quel che ſemina, & altri è quel che miete.

38 אֶנָא שַׁדַּרְתְּכוֹן לְמֶחְצַד
מֶדֶּם דְּלָא הְוָא אַנְתּוּן
לְאִיתוּן אַחְרָנֵא גֵּיר לְאִיו
וְאַנְתּוּן עַלְתּוּן עַל עֲמַלְהוֹן
דְּהָנוּן׃

Io v'ho mandati à mieter quello nel quale voi non hauete lauorato: altri hanno lauorato, e voi ſete entrati ne le lor fatiche.

39 מִן הָי מְדִינְתָּא דֵּין
סַגִּיאֵא הֵימִנוּ בֵּהּ שָׁמְרָיֵא
מִטּוּל מֶלְּתָא דְּאַנְתְּתָא
הָי דְּמַסְהֲדָא הֲוָת דְּאֶמַר
לִי כֹּל מֶדֶּם דַּעְבְדֵת׃

Ora di quella città molti de Samaritani credettero in lui, per la parola de la donna, che teſtificaua, dicendo, Egli m'ha dette tutte le coſe ch'io ho fatte.

ד

34 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ אָכְלִי
זֶה הוּא אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה אֶת־רְצוֹן
אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי וַאֲשֶׁר אֲכַלֶּה
אֶת־מַעֲשֵׂהוּ׃

Dizeles Ieſus, Mi comida es, que yo haga la voluntad del que me embió, y que acabe ſu obra.

35 הֲלֹא אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי עוֹד
שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים וְיָבוֹא הַקָּצִיר
הִנֵּה אֲנִי אֹמֵר לָכֶם שְׂאוּ עֵינֵיכֶם
וּרְאוּ אֶת־הָאֲרָצוֹת כִּי לְבָנוֹת
הֵנָּה אֶל־הַקָּצִיר עַתָּה׃

No dezis voſotros que aun ay quatro meſes haſta la ſiega? He aqui yo os digo: alçad vueſtros ojos, y mirad las regiones porque ya eſtan blancas para la ſiega.

36 וְהַקּוֹצֵר שְׂכָרוֹ יִקַּח וְיֶאֱסֹף
פְּרִי לְחַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר גַּם הַזּוֹרֵעַ
יִשְׂמַח יַחְדָּו וְגַם הַקּוֹצֵר׃

Y el que ſiega, recibe ſalario, y allega fruto para vida eterna: para que el que ſiembra tambien goze, y el que ſiega.

37 כִּי בְּזֹאת יֵשׁ דְּבַר אֱמֶת כִּי
אַחֵר יֵשׁ הַזּוֹרֵעַ וְאַחֵר הַקּוֹצֵר׃

Porque en eſto es el dicho verdadero, Que vno es el que ſiembra, y otro es el que ſiega.

38 אֲנִי שְׁלַחְתִּי אֶתְכֶם לִקְצֹר
אֲשֶׁר שָׁם אֵינְכֶם יְגַעְתֶּם אֲחֵרִים
יָגְעוּ וְאַתֶּם בִּיגִיעָתָם תָּבוֹאוּ׃

Yo os he embiado à ſegar lo que voſotros no labraſtes: otros labraron, y voſotros aueys entrado en ſus labores.

39 וּמֵעִיר הַהוּא שׁוֹמְרוֹנִים רַבִּים
הֶאֱמִינוּ בוֹ בַּעֲבוּר דְּבַר הָאִשָּׁה
הַמְּעִידָה כִּי אָמַר לִי אֶת כָּל
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי׃

Y muchos de los Samaritanos de aquella cidad creyeron en el por la palabra de la muger que daua teſtimonio diziendo, Que me dixo todo lo que he hecho.

δ.

34. Λέγει αὐτοῖς, ὁ ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

Ieſus leur dit, Ma viande eſt que ie face la volonte de celui qui m'a enuoyé, & parface ſon œuure.

35. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

Ne dites-vous pas qu'il y a encore quatre mois, & la moiſſon viendra? voici, ie vous di, leuez vos yeux, & regardez les contrees: car elles ſont ia blanches pour moiſſonner.

36. Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

Or celui qui moiſſonne reçoit ſalaire & aſſemble le fruict en vie eternelle: afin que celui qui ſeme ait enſemble ioye, & celui qui moiſſonne.

37. Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

Car en cela eſt ce dire veritable, Que vn ſeme, & l'autre moiſſonne.

38. Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν, ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ie vous ai enuoyés moiſſonner ce en quoi vous n'auez point trauaillé: autres ont trauaillé, & vous eſtes entrés en leur trauail.

39. Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

Or de ceſte ville-la pluſieurs des Samaritains creurent en lui, pour la parole de la femme, laquelle auoit rendu ce teſmoignage, Il m'a dit tout ce que i'ai fait.

CAP. IIII.

34. Dicit eis Ieſus, Meus cibus eſt ut faciam voluntatẽ eius qui miſit me, ut perficiam opus eius.

Jeſus ſaid vnto them/ My meate is that I may do the will of him that ſent me/and finiſh his worke.

35. Nónne vos dicitis, quòd adhuc quatuor mẽſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis, levate oculos veſtros, & videte regiones; quia albæ ſunt iam ad meſſem.

Say not ye/ There are yet foure moneths) and then commeth harueſt? Beholde/ I ſay vnto you/ Lift vp your eyes/ and looke on the regions: for the are white alreadie vnto harueſt.

36. Et qui metit, mercedem accipit, & cõgregat fructum in vitam æternã: ut & qui ſeminat, ſimul gaudeat & qui metit.

And he that reapeth/ receyueth wages/and gathered fruit vnto life eternall/ that both hee that ſoweth/ and he that reapeth/might reioyce together.

37 In hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.

For herein is the ſaying true/ that one ſoweth and another reapeth.

38. Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alii laboraverunt, & vos in labore eorum introiſtis.

I ſent you to reape that/ whereon yee beſtowed no labour: other men laboured/ and ye are entred into their labours.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia quæcunque feci.

Nowe many of the Samaritanes of that citie beleeued in him/for the ſaying of the woman which teſtified/ He hath tolde mee all things that euer I did.

Das IIII. Capitel.

34. Jeſus ſpricht zu jhnen: Meine ſpeiſe iſt die/ daß ich thu den willen deß der mich geſandt hat/ vnd volende ſeine Werck.

Jheſus ſiger til dem/ Min Mad er/ at ieg gør hans Vilie ſom mig vdſende/ oc fuldkommer hans Gerning.

35. Saget jr nicht ſelber/ Es ſindt noch vier Monden/ ſo kompt die Erndte? Sihe/ ich ſage euch/ hebet eure augen auff/ vnnd ſehet inn das Feld/ denn es iſt ſchon weiß zur Erndte.

Sige i icke ſelff/Der ere end nu fire maanede/ ſaa kommer Høſt? See/ Jeg ſiger eder/ opløffter eders øyen/ oc ſeer paa marcken/ Thi det er allerede huit til høſten.

36. Vnd wer da ſchneidet/ der empfehet Lon/ vnd ſammlet Frucht zum ewigen Leben/ auff daß ſich miteinander freuen/ der da ſaͤet/ vnd der da ſchneidet.

Oc huo ſom høſter hand faar Løen/ oc ſamler Fruct til det euige Liff/ Paa det de ſkulle glæde ſig met huer andre/ den ſom ſaar oc den ſom høſter.

37. Denn hie iſt der Spruch waar: Diſer ſaͤet/ der ander ſchneidet.

Thi her er det Ordſprock ſant/ Denne ſaar/ Den anden høſter.

38. Ich habe euch geſandt zu ſchneiden/ das jhr nicht habt gearbeitet/ Ander haben gearbeitet/ vnd jhr ſeyt in jhre arbeit kommen.

Jeg haffuer vdſent eder at høſte det ſom i icke arbeydede/andre haffue arbeydet/oc i ere komne i deris arbeyde.

39. Es glaubten aber an jhn vil der Samariter/ auß derſelbigen Stadt/ vmb des Weibes rede willen/ welches da zeugete/ Er hat mir geſagt/ alles was ich gethan habe.

Oc der trode mange Samaritaner paa hannem/ aff den ſamme Stad/ for Quindenis tale ſkyld/ ſom ſaa vidnede/ Hand haffuer ſagd mig/ alt det ieg haffuer giort.

Kapitola IIII.

34. Rzekl gim Gežijſs: Muogk pokrm geſt/ abych činil wuoli toho kterýž mne poſlal/ a konal dijlo geho.

Thedy rzekl Jezus: Moyći pokarm ieſt ábych czynil wola thego ktory mie poſlat/ á dokończyl ſpráwy iego.

35. Wſſak wy prawiſte/ že geſſtě gſau čtyři Měſýce/ a žeň přijgde? Ay prawijm wám/ zdwij hněte oči waſſe/ a patřte na kraginy žeť ſe giž bělegij ke žni.

Izaž wy nie mowićie: Jeßcze ſa cżterzy mieſiace á tedyć żniwo przyydźie? Otoż wam powiedam: Podnieśćie oczu wáßych/ á przypatrzcie ſie kráinam/ boć iuż biale ſa ku żniwu.

36. A kdož žne/ odplatuk běře/ a ſhromažďuge vžitek k žiwotu wěčněmu/ aby y ten kdož rozſýwá ſpolu ſe radowal y kdo žne.

A kthoryć żnie bierze zapláte/ y zbiera owoc do żywotá wiecznego/ áby y ten ktory ſieie/ weſelil ſie ſpolu z tym ktory żnie.

37. W tom zagiſtě ſlowo prawé geſt/ že giný geſt kterýž rozſýwá a/ giný kterýž žne.

Abowiem w tym powieść oná geſt prawdziwa: Inßyć ieſt ktory ſieie/ á inßy ktory żnie.

38 Jak gſem wás poſlal/ abyſſte žali o čem ž gſte ne pracowali. Ginij gſau pracowali/ a wy gſte w gegich prácy weſſli.

Jaćiem was poſlal żąć tho okolo czegoſcie wy nie robili/ inßyć robili/ á wyſcie weßli w robote ich.

39. Z Měſta pak toho mnozý vwěřili w něhož Samarytánuow pro řeč ženy kteráž ſwědectwij wydáwala/ že mi geſt powěděl wſſecky wěcy kteréž gſem koli činila.

Tedy z miáſtá onego wiele Sámárytanow vwierzyli weń ná powieść oney niewiáſty/ ktora świádczyl á że iey wßytko powiedzial co iedno kolwiek czynilá.

ד

40 וכד אתו לותה הנון שמריא בעו מנה דיהוא לותהון והוא לותהון תרין יומין ׃

I Samaritani dunque come furon venuti à lui, lo pregorono che restasse con loro: e così restò iui due giorni.

41 וסגיאא הימנו בה מטול מלתה ׃

E molti piu credettero per il suo parlare.

42 ואמרין הוו לאנתתא הי דמפיל לא הוא ב במלתכי מהימנינן בה חנן גיר שמען וידען דהנא איתוהי שריראית משיחא מחינה דעלמא ׃

E diceuano à la donna, Hora noi non crediamo piu per la tua parola: impercioche noi medesimi l'habbiamo vdito, e sappiamo che questo è veramente Christo il Saluator del mondo.

43 ובתר תרין יומין נפק ישוע מן תמן ואזל ל לגלילא ׃

Due giorni appresso si parti di lì, & andossene in Galilea.

44 הו גיר ישוע סהד ד דנביא במדינתה לא מתיקר ׃

Percioche esso IESV haueua reso testimonianza che vn Profeta non è honorato ne la sua patria.

45 כד דין אתא לגלילא קבלוהי גליליא דחזו אתותא כל דעבד באורשלם בעדעדא אתו הוו גיר ואף הנון לעדעדא ׃

Quando dunque fu venuto in Galilea, i Galilei lo riceuerono, hauendo vedute tutte le cose ch'egli haueua fatte in Ierusalem nel giorno de la festa: percioche ancor essi erano venuti à la festa.

46 אתא דין תוב ישוע לקטנא דגלילא איכא דעבד מיא חמרא ואית הוא בכפר נחום עבד מלכא חד דברה כריה הוא ׃

IESV dunque venne di nuouo in Cana città di Galilea, doue haueua fatto de l'acqua vino. Et erauí vno de la corte del re, il figliuolo di cui era ammalato in Capernaum.

ד

40 וכאשר באו אליו השומרים שאלו ממנו להיותו עמהם ויהי שם ליומים ׃

Mas viniendo los Samaritanos à el, roganle que quedasse alli: y quedo alli dos dias.

41 ורבים מראשונים האמינו בו בעבור דברו ׃

Y creyeron muchos mas por la palabra deel.

42 ולאשה אמרו לא מאמינים אנחנו בעבור מלתך כי אם אנחנו שמענו וידענו כי זה הוא באמת מושיע העולם המשיח ׃

Y dezian á la muger, Que ya no creemos por tu dicho, porque nosotros mismos auemos oydo y sabemos, que verdaderamente este es el Saluador del mundo, el Christo.

43 וביום השלישי יצא משם וילך גלילה ׃

Y dos dias despues salió de alli, y fuese à Galilea.

44 והוא ישוע העיד כי לנביא בארץ מולדתו ובעירו לא יש לו כבוד ׃

Porque el mismo Iesus dió testimonio, Que el Propheta en su tierra no tiene honrra.

45 וכאשר בא בגליל קבלו אותו הגלילים כי ראו את כל אשר עשה בירושלים בחג וגם המה באו אל־החג ׃

Y como vino à Galilea, los Galileos lo recibieron, vistas todas las cosas que auia hecho en Ierusalem en el dia de la Fiesta: porque tambien ellos auian venido àl dia de la Fiesta.

46 וישב ויבוא ישוע אל־קנה הגליל אשר שם עשה יין ממים ויהי איש עבד המלך ובנו חלה בכפר נחום ׃

Vino pues Iesus otra vez à Cana de Galilea, donde auia hecho el vino del agua: y auia en Capernaum vno del Rey cuyo hijo estaua enfermo.

δ.

40. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

Quand donc les Samaritains furent venus vers lui, ils le prierent qu'il demeurast auec luy, & il demeura la deux iours.

41. Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

Et beaucoup plus de gens creurent pour sa parole.

42. Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός.

Et disoyent à la femme, Ce n'est plus pour ta parole que nous croyons: car nous-mesmes l'auons oui: & sauons que cestui-ci est veritablement le Christ, le Sauueur du monde.

43. Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Or deux iours apres il se partit de là: & s'en alla en Galilee.

44. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

Car Iesus auoit rendu tesmoignage qu' vn Prophete n'est point honore en son païs.

45. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Quand donc il fut venu en Galilee, les Galileens le receurent, ayans veu toutes les choses qu'il auoit faites en Ierusalem au iour de la feste, car eux aussi estoyent venus à la feste.

46. Ἦλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ.

Iesus donc vint derechef en Cana ville de Galilee, où il auoit conuerti l'eau en vin. Or y auoit-il vn seigneur de cour, duquel le fils estoit malade en Capernaum.

CAP. IIII.

40. Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.

Then when the Samaritanes were come vnto him/then beſought him/that hee would tarie with them: and he abode there two dayes.

41. Et multo plures crediderunt propter ſermonem eius.

And many mo beleeued / becauſe of his owne worde.

42. Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus, & ſcimus quia hic eſt verè Salvator mundi.

And they ſaid vnto the woman / Now we beleeue/not becauſe of thy ſaying: for we haue heard him our ſelues/ and knowe that this is in deede Chriſt the Sauior of the world.

43. Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in Galileam.

So two dayes after he departed thence/and went into Galile.

44. Ipſe enim Ieſus teſtimoniũ perhibuit, quia propheta in ſua patria honorem non habet.

For Jeſus him ſelfe had teſtifyed that a Prophet hath none honour in his owne countrey.

45. Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidiſſent quæ fecerat Ieroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum.

Then when he was come into Galile/the Galileans receiued him/ which had ſeene all the thinges that he did at Jeruſalem at the feaſt: for they went alſo vnto the feaſt.

46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidã regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.

And Jeſus came againe into Cana towne of Galile / where he had made of water wine. And there was a certaine ruler / whoſe ſonne was ſicke at Capernaum.

Das IIII. Capitel.

40. Als nun die Samariter zu jhm kamen / baten ſie jhn / daß er bey jnen bliebe / vnd er bleib zween tage da.

Der Samaritanerne komme nu til hannem / bade de hannem / at hand vilde bliffue hoſſ dem / Oc hand bleff der tho dage.

41. Vnd vil mehr glaubten vmb ſeines Worts willen.

Oc mange flere trode for hans Ord ſkyld.

42. Vnd ſprachen zum Weibe: Wir glauben nun forth nicht vmb deiner rede willen. Wir haben ſelber gehöret vnd erkennet / daß diſer iſt warlich Chriſtus / der Welt Heiland.

Oc ſagde til Quinden / Wi tro icke nu lenger for din Tale ſkyld / Wi haffue ſelff hørt oc vide / At denne er ſandelige Chriſtus Verdens Frelſere.

43. Aber nach zweyen tagen / zog er auß von dannen / vnd zog in Galileam.

Men tho dage der effter / drog hand vd der fra / oc drog til Galileam.

44. Denn er ſelber Jeſus zeugete / daß ein Prophet daheim nichts gilt.

Thi Jheſus vidnede ſelff / At en Prophete gelder inted hiemme.

45. Da er nun in Galileam kam / namen in die Galileer auff / die geſehen hatten / alles was er zu Jeruſalem auffs Feſt / gethan hatte / denn ſie waren auch zum Feſt kommen.

Der hand kom nu i Galilea / da anammede de Galileer hannem / ſom haffde ſeet alt det ſom hand giorde i Jeruſalem paa Høytiden / Thi de vaare oc komme til Høytiden.

46. Vnd Jeſus kam abermal gen Cana inn Galilea / da er das Waſſer hatte zu Wein gemacht. Vnd es war ein Königiſcher / des Son lag kranck zu Capernaum.

Oc Jheſus kom atter til Cana i Galilea / der ſom hand haffde giort vand til Vin. Oc der vaar en Kongelig Mand / hans ſøn laa ſiug i Capernaum.

Kapitola IIII.

40. Tehdy když přiſſli Samarytáni k němu / proſyli ho aby tu poznoſtal. Y pobyl tu za dwa dni.

A ták gdy ſie do niego zeßli Sámarytani / proſili go áby v nich zoſtal / Y zoſtal tám przez dwa dni.

41. A mnohem gich wijce vwěřilo / pro řeč geho.

Y vwierzylo ich wiecey ná ſłowá iego.

42. A ženě mluwili: Že giž ne pro twau řeč wěřijme / neb gſme ſami ſlyſſeli / a wjme giſtě / že tento geſt Spaſytel Swěta.

A mowili niewieśćie: Iuż nie ná twą powieść wiecey wierzymy / ábowiem ſámi ſłyßeli / y wiemy że ten ieſt prawdziwie on zbáwiciel świátá Kryſtus.

43. Po dwau pak dnech / wyſſel odtud a ſſel do Galilee.

Pothym po dwu dnioch odßedł ztámtąd / y ßedł do Gálileiey.

44. Sám zagiſté Gežjš ſwědectwj wydal / že Prorok w ſwé Wlaſti w poctiwoſti nenij.

Abowiem oświadczał ſie ſam Iezus: Iż Prorok w oyczyźnie ſwey nie ieſt w wczciwości.

45. Protož když přiſſel do Galilee / přijali gey Galilegſſtj / že widěli wſſeckný wěcy kteréž včinil w Geruzalémě na den Swátecn. Neb y oni byli přiſſli ke dni ſlawněmu.

Gdy tedy przyßedł do Gáliley / przyieli go Gálileyczycy / bo widzieli wßythko co czynił w Ieruzálem ná dzień świety / bo też byli y sámi zeßli ſie ná dzień świety.

46. Tehdy opět přiſſel do Kány Galilegſké / kdežto včinil byl z wody Wijno. Y byl geden Králijk / gehož Syn nemocen byl w Kaffarnaum.

Zátym Iezus przyßedł záſie do Kány miáſteczká Gálileyſkie° / gdzie był vczynił z wody wino / A w Kápernaum był niektory dworzánin krolewſki / ktorego ſyn był niemocen.

ד

47 הָנָא שְׁמַע דְּאָתָא
הָוָא יֵשׁוּעַ מֶן יִהוּד
לַגְלִילָא וַאזַל לְוָתֵהּ וּבָעֵא
הָוָא מֶנֵּהּ דְּנֵחוֹת וְנַאסֵא
לַבְרֵהּ קָרִיב הָוָא גֵּיר
לַמְמוּת׃

Coſtui hauendo vdito che IESV *era venuto di Giudea in Galilea, ſen'andò à lui, e pregollo che ſcendeſſe à guarire il ſuo figliuolo : percioch'egli ſtaua per morire.*

48 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶן א
אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא לָא
תֶחְזוּן לָא תְהַיְמְנוּן׃

IESV *allora gli diſſe, Se voi non vedete de ſegni e de miracoli, vni non credete.*

49 אֲמַר לֵהּ הָו עֲבֵד מ
מַלְכָּא מָרִי חוֹת עַד לָא
מָאֵת לֵהּ טַלְיָא׃

E colui de la corte gli diſſe, Signore, ſcendi prima che'l mio figliuolo ſi muoia.

50 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֶל
בְּרָךְ חַי הוּ וְהַיְמֶן הָו
גַּבְרָא בְּמֶלְּתָא דְּאֲמַר לֵהּ
יֵשׁוּעַ וַאזַל׃

IESV *li diſſe, Va, il tuo figliuolo viue. E quell'huomo credette à la parola che* IESV *gli haueua detta : & andò via.*

51 כַּד דֵּין נָחֵת הָוָא
אַרְעוּהִי עַבְדַּוְהִי וְסַבְרוּהִי
וַאמְרִין לֵהּ בְּרָךְ חַיָּא׃

E mentre che gia ſene ſcendeua, i ſuoi ſeruitori li vennero incontro, e riferrirongli, dicendo, Il tuo figliuolo viue.

52 וְשַׁאֵל אֶנּוּן דְּבְאַיְנָא
עֶדָּנָא אֶתְחַלַּם אֲמְרִין לֵהּ
אֶתְמָלִי בְּשְׁבַע שָׁעִין ש
שְׁבַקְתֵּהּ אֶשָּׁתָא׃

Allora egli gli domandò de l'hora ne laquale era migliorato. Et eſſi gli diſſero, Hieri à l'hora ſettima la febbre il laſſò.

53 וִידַע אֲבוּהִי דְּבָהִי ש
שָׁעְתָא דְּבָהּ אֲמַר לֵהּ
יֵשׁוּעַ דְּבְרָךְ חַיָּא וְהַיְמֶן הוּ
וּבַיְתֵהּ כֻּלֵּהּ׃

Il padre dunque conobbe che cio era ſtato à quell'hora, ne laquale IESV *gli haueua detto, Il tuo figliuolo viuete coſi credette eſſo, e tutta la caſa ſua.*

54 הָדָא תוּב אָתָא ד
דְּתַרְתֵּין עֲבַד יֵשׁוּעַ כַּד א
אֶתָא מֶן יִהוּד לַגְלִילָא׃

Queſto ſecondo ſegno ancora fece IESV, *eſſendo venuto di Giudea in Galilea.*

ד

47 זֶה שׁוֹמֵעַ כִּי יֵשׁוּעַ בָּא
מִיהוּדָה בַּגָּלִיל וַיֵּלֶךְ אֵלָיו וַיִּשְׁאַל
מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר יֵרֵד וִירַפֵּא אֶת־בְּנוֹ
כִּי עָתִיד הָיָה לָמוּת׃

Eſte, como oyó que Ieſus venia de Iudea en Galilea, fue à el; y rogauale que decendieſſe, y ſanaſſe ſu hijo : porque ſe començaua à morir.

48 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָיו אִם
אֵינְכֶם אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים רוֹאִים
לֹא תַאֲמִינוּ׃

Entonces Ieſus le dixo, Si no vierdes ſennales y mi lagros, no creereys.

49 וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֶבֶד הַמֶּלֶךְ
אֲדֹנִי רְדָה נָּא בְּטֶרֶם יָמוּת בְּנִי׃

El del Rey le dixo, Sennor, deciende antes que mi hijo muera.

50 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ בִּנְךָ חָי
וַיַּאֲמִין הָאִישׁ בְּדָבָר אֲשֶׁר אָמַר
לוֹ יֵשׁוּעַ וַיֵּלַךְ׃

Dizele Ieſus, Vé tu hijo biue. Creyó el hombre á la palabra que Ieſus le dixo, y fueſe.

51 וּבְרִדְתּוֹ וַיִּקְרְאוּ לוֹ עֲבָדָיו
וַיַּגִּידוּ לֵאמֹר כִּי בִּנְךָ חָי

Y viniendo ya el, los ſieruos lo ſalieron á recebir, y le dieron nueuas diziendo, Tu hijo biue.

52 וַיַּחְקֹר מֵהֶם אֶת הַשָּׁעָה אֲשֶׁר
בָּהּ נִרְפָּא לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כִּי
תְמוֹל כְּשָׁעָה הַשְּׁבִיעִית עֲזָבָה
אוֹתוֹ הַקַּדַּחַת׃

Entonces el les preguntô à que hora començò à eſtar mejor : y dixeronle, Ayer à las ſiete lo dexó la fiebre.

53 וַיֵּדַע הָאָב כִּי הָיָה בְּשָׁעָה
הַהִיא אֲשֶׁר בָּהּ אָמַר אֵלָיו יֵשׁוּעַ
כִּי בִּנְךָ חַי וַיַּאֲמִין הוּא וְכָל
בֵּיתוֹ׃

El padre entonces entendió, que aquella hora era quando Ieſus le dixo, Tu hijo biue, y creyó el y toda ſu caſa.

54 וְזֶה אוֹת שֵׁנִי אֲשֶׁר עוֹדֶנּוּ
עָשָׂה יֵשׁוּעַ בְּבוֹאוֹ מִיהוּדָה בַּגָּלִיל׃

Eſta ſegunda ſennal boluió Ieſus à hazer quando vino de Iudea à Galilea.

δ.

47. Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.

Ceſtui la ayant entendu que Ieſus eſtoit venu de Iudee en Galilee, s'en alla vers lui, & le pria qu'il deſcẽdiſt, pour guerir ſon fils: car il s'en alloit mourir.

48. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε οὐ μὴ πιστεύσητε.

Adonc Ieſus lui dit, Si vous ne voyez ſignes & miracles, vous ne croyez point.

49. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικὸς, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.

Adonc ce ſeigneur de cour lui dit, Seigneur, deſcen deuant que mon fils meure.

50. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.

Ieſus lui dit, Va, ton fils vit. Ceſt homme creut à la parole que Ieſus lui auoit dite : & s'en alloit.

51. Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

Et comme deſia il deſcendoit, ſes ſeruiteurs lui vindrent au deuant, & lui apporterent des nouuelles, diſans, Ton fils vit.

52. Ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

Adonc il leur demanda à quelle heure il s'eſtoit trouué mieux. Et ils lui dirent, Hier ſur les ſept heutes la fieure le laiſſa.

53. Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

Le pere donc cognut que c'eſtoit à ceſte meſme heure-la que Ieſus lui auoit dit, Ton fils vit. Et il creut, & toute ſa maiſon.

54. Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Ce ſecond ſigne fit encore Ieſus, quand il fut venu de Iudee en Galilee.

CAP. IIII.

40. Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.

Then when the Samaritanes were come vnto him/they beſought him/that hee would tarie with them: and he abode there two dayes.

41. Et multo plures crediderunt propter ſermonem eius.

And many mo beleeued / becauſe of his owne worde.

42. Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus, & ſcimus quia hic eſt verè Salvator mundi.

And they ſaid vnto the woman / Now we beleeue/not becauſe of thy ſaying: for we haue heard him our ſelues/ and knowe that this is in deede Chriſt the Sauior of the world.

43. Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in Galileam.

So two dayes after he departed thence/and went into Galile.

44. Ipſe enim Ieſus teſtimoniũ perbibuit, quia propheta in ſua patria honorem non habet.

For Jeſus him ſelfe had teſtifyed that a Prophet hath none honour in his owne countrey.

45. Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidiſſent quæ fecerat Ieroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum.

Then when he was come into Galile/the Galileans receiued him/ which had ſeene all the thinges that he did at Jeruſalem at the feaſt: for they went alſo vnto the feaſt.

46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidã regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.

And Jeſus came againe into Cana towne of Galile / where he had made of water wine. And there was a certaine ruler / whoſe ſonne was ſicke at Capernaum.

Das IIII. Capitel.

40. Als nun die Samariter zu jhm kamen / baten ſie jhn / daß er bey jnen bliebe / vnd er bleib zween tage da.

Der Samaritanerne komme nu til hannem/ bade de hannem / at hand vilde bliffue hoſſ dem / Oc hand bleff der tho dage.

41. Vnd vil mehr glaubten vmb ſeines Worts willen.

Oc mange flere trode for hans Ord ſkyld.

42. Vnd ſprachen zum Weibe: Wir glauben nun forth nicht vmb deiner rede willen. Wir haben ſelber gehöret vnd erkennet / daß diſer iſt warlich Chriſtus / der Welt Heiland.

Oc ſagde til Quinden / Wi tro icke nu lenger for din Tale ſkyld / Wi haffue ſelff hørt oc vide/ At denne er ſandelige Chriſtus Verdens Frelſere.

43. Aber nach zweyen tagen / zog er auß von dannen / vnd zog in Galileam.

Men tho dage der effter / drog hand vd der fra / oc drog til Galileam.

44. Denn er ſelber Jeſus zeugete / daß ein Prophet daheim nichts gilt.

Thi Jheſus vidnede ſelff / At en Prophete gelder inted hiemme.

45. Da er nun in Galileam kam / namen in die Galileer auff / die geſehen hatten / alles was er zu Jeruſalem auffs Feſt / gethan hatte / denn ſie waren auch zum Feſt kommen.

Der hand kom nu i Galilea / da anammede de Galileer hannem / ſom haffde ſeet alt det ſom hand giorde i Jeruſalem paa Høytiden / Thi de vaare oc komme til Høytiden.

46. Vnd Jeſus kam abermal gen Cana inn Galilea / da er das Waſſer hatte zu Wein gemacht. Vnd es war ein Königiſcher / des Son lag kranck zu Capernaum.

Oc Jheſus kom atter til Cana i Galilea / der ſom hand haffde giort vand til Vin. Oc der vaar en Kongelig Mand / hans ſøn laa ſiug i Capernaum.

Kapitola IIII.

40. Tehdy když přiſſli Samarytáni k němu / proſyli ho aby tu poznoſtal. Y pobyl tu za dwa dni.

A ták gdy ſie do niego zeßli Sámarytani / prośili go áby v nich zoſtal / Y zoſtal tám przez dwa dni.

41. A mnohem gich wijce vwěřilo / pro řeč geho.

Y vwierzyło ich więcey ná ſłowá iego.

42. A ženě mluwili: Že giž ne pro twau řeč wěřijme / neb gſme ſami ſlyſſeli / a wjme giſtě / že tento geſt Spaſytel Swěta.

A mowili niewieśćie: Iuż nie ná twą powieść więcey wierzymy / ábowiem iużechmy ſámi ſłyßeli / y wiemy żeć ten ieſt prawdźiwie on zbáwiciel świátá Kryſtus.

43. Po dwau pak dnech / wyſſel odtud a ſſel do Galjlee.

Pothym po dwu dnioch odßedł ztámtąd / y ßedł do Gáliley.

44. Sám zagiſté Gežjš ſwědectwj wydal / že Prorok w ſwé Wlaſti w poctiwoſti nenij.

Abowiem oświadczał ſie ſam Jezus: Iż Prorok w oyczyźnie ſwey nie ieſt w wczćiwości.

45. Protož když přiſſel do Galilee / přijali geg Galilegſſtj / že widěli wſſecky wěcy kteréž včinil w Geruzalémě na den Swátecn. Neb y oni byli přiſſli ke dni ſlawnému.

Gdy tedy przyßedł do Galiley przyięli go Galileyczycy / bo widźieli wßytko co czynił w Ieruzálem ná dźień świety / bo też byli y ſámi zeßli ſie ná dźień świety.

46 Tehdy opět přiſſel do Káně Galilzgſké / kdežto včinil byl z wody Wijno. Y byl geden Králijk / gehož Syn nemocen byl w Kaffarnaum.

Zátym Jezus przyßedł záſie do Kany miáſteczká Gáliley ſkie° / gdźie był vczynił z wody wino / A w Kápernaum był niektory dworzánin krolewſki / ktorego ſyn był niemocen.

ה

1 בָּתַר הָלֵין הֲוָא עַדְעִדָא דִיהוּדָיֵא וּסְלֵק יֵשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֶם׃

Doppo queſte coſe fu vna feſta de Giudei, e I E S V *ſali in Ieruſalem.*

2 אִית הֲוָת דֵּין תַּמָּן בְּאוּרְשְׁלֶם דּוּכְתָּא חֲדָא דְּמַעֲמוֹדִיתָא דְּמֶתְקַרְיָא עֶבְרָאִית בֵּית־חֶסְדָּא וְאִית הֲוָא בָּהּ חַמְשָׁא אַסְטָוָן׃

Hor in Ieruſalem è vn lauatoio appreſſo la piazza de le pecore, che ſi chiama in Hebreo Beteſda, ilquale ha cinque portici.

3 וּבְהָלֵין רָמִין הֲווֹ עַמָּא סַגִּיָאָא דְּכְרִיהֵא וְסַמְיֵא וְחַגִּיסֵא וְיַבִּישֵׁא וּמְסַכֵּין הֲווֹ לְזוּעָא דְּמַיָּא׃

In queſti giaceua vna gran moltitudine d'infermi, di ciechi, di zoppi, e d'attratti, che aſpettauano il mouimento de l'acqua.

4 מַלְאָכָא גֵּיר בְּזְבַן זְבַן נָחֵת הֲוָא לָהּ לְמַעֲמוֹדִיתָא וּמְזִיעַ הֲוָא לְהוֹן לְמַיָּא וְאַיְנָא דְּקַדְמָיָא נָחֵת הֲוָא מֶן בָּתַר זוּעָא דְּמַיָּא מֶתְחַלֵם הֲוָא כֻּל כְּאֵבָא אַיְנָא דְּאִית הֲוָא לֵהּ׃

Percioche vn Angelo ad vn certo tempo ſcendeua nel lauatoio, e turbaua l'acqua. Allora il primo che vi ſcendeua doppo il turbamento de l'acqua, era riſanato da qualunq; malattia fuſſe oppreſſo.

5 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן גַּבְרָא חַד דְּתַלְתִין וְתַמְנֵא שְׁנִין אִיתַוְהִי הֲוָא בְּכוּרְהָנָא׃

Hor quiui era vn huomo che era ſtato infermo trent'otto anni.

6 לְהָנָא חֲזָא יֵשׁוּעַ דִּרְמֵא וִידַע דְּזַבְנָא סַגִּיָאָא אִית לֵהּ וְאָמַר לֵהּ צָבֵת אַנְתְּ דְּתֶתְחַלֵם׃

I E S V *hauendo veduto coſtui à giacere, e conoſciuto ch'egli era gia molto tempò ſtato ammalato, li dice, Vuoi tu eſſer fatto ſano?*

ה

1 וְאַחֲרֵי כֵן חַג יְהוּדִים וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלָיִם׃

Deſpues deeſtas coſas,era vn dia de fieſta de los Iudios,y ſubió Ieſus à Ieruſalem.

2 וְיֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם אֶל־שַׁעַר הַצֹּאן בְּרֵכָה אֲשֶׁר עִבְרִית נִקְרָאָה בֵּית חֶסְדָּא אֲשֶׁר לָהּ חֲמִשָּׁה אוּלָמִים׃

Y eſta en Ieruſalem à la Puerta del Ganado vn eſtanque que en Hebrayco es llamado Betheſda,el qual tiene cinco portales.

3 בְּאֵלֶּה שָׁכַב הֲמוֹן רַב הַחוֹלִים עִוְרִים פִּסְחִים יְבֵשִׁים וּמְקַוִּים אֶת־תְּנוּעַת הַמָּיִם׃

En eſtos eſtaua echada grande multitud de enfermos,ciegos,coxos,ſecos : que eſtauan eſperando el mouimiento del agua.

4 כִּי מַלְאָךְ בְּעִתּוֹ יָרַד בַּבְּרֵכָה וַיִּרְפֹּשׂ אֶת־הַמָּיִם וַאֲשֶׁר רִאשׁוֹן יָרַד אַחֲרֵי מִרְפַּשׂ הַמַּיִם נִגְהָה וְנִרְפָּא מִכָּל־מַחֲלָה אֲשֶׁר חָלָה׃

Porque el Angel (del Sennor) decendia à cierto tiempo àl eſtanque : y reboluia el agua : y elque primero decendia en el eſtanque deſpues del mouimiento del aqua,era ſano de qualquier enfermedad que tuuiſſe.

5 וַיְהִי שָׁם אֱנוֹשׁ אֶחָד וְהוּא שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנָה הָיָה בְּמַחֲלָתוֹ׃

Y eſtaua alli vn hombre,que auia treynta y ocho annos que eſtaua enfermo.

6 אוֹתוֹ רָאָה יֵשׁוּעַ כִּי יָשַׁב וַיֵּדַע כִּי עַד עַתָּה רַבּוֹת עִתִּים הָיוּ לוֹ אָמַר אֵלָיו הֲתֹאבֶה לְהֵרָפֵא מִמַּחֲלָתָךְ׃

Como Ieſus vido à eſte echado, y entendió que ya auia mucho tiempo , dizele , Quieres ſer ſano ?

ΚΕΦΑΛ. ε.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

Apres ces choſes il y auoit vne feſte des Iuifs : parquoi Ieſus monta en Ieruſalem.

2. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδά, πέντε στοὰς ἔχουσα.

Or y a-il en Ieruſalem, au marché aux moutons vn lauoir, qui eſt appelé en Hebrieu Betheſda, ayant cinq porches.

3. Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

Eſquels giſoi tgrande multitude de malades, aueugles, boiteux, & gens qui auoyent les membres ſecs, attendans le mouuement de l'eau.

4. Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.

Car vn Ange deſcendoit en certain temps au lauoir, & troubloit l'eau : & lors le premier qui deſcendoit au lauoir apres le troublement de l'eau, eſtoit gueri, de quelque maladie qu'il fuſt detenu.

5. Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

Or y auoit-il là vn certain homme qui eſtoit detenu de maladie depuis trente huit ans.

6. Τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;

Ieſus le voyant giſant par terre, & cognoiſſant qu'il auoit ia eſté là long temps, lui dit, Veux tu eſtre gueri?

CAP. V.

POſt hæc erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam.

After that / there was a feaſte of the Jewes / & Jeſus went vp to Jeruſalem.

2. Eſt autem Ieroſolymis ſuper Probatica, piſcina quæ cognominatur Hebraicè Beth-ſaida, quinque porticus habens.

And there is at Jeruſalem by the place of the ſheepe / a poole called in Ebrew Betheſda / hauing fiue porches:

3. In his iacebat multitudo magna languentium, cęcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

In the which lay a great multitude of ſick folke / of blinde / halt / and withered / waiting for the mouing of the water.

4. Angelus autem Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam: & movebatur aqua. Et qui prior deſcēdiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ. ſanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

For an Angell went downe at a certaine ſeaſon into the poole and troubled the water: whoſoeuer then firſt / after the ſtirring of the water / ſtepped in / was made whole of whatſoeuer diſeaſe he had.

5. Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.

And a certaine man was there / which had bene diſeaſed eight and thirthie yeeres.

6. Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem, & cognoviſſet quia iam multum tempus haberet, dicit ei, Vis ſanus fieri?

When Jeſus ſaw him lie / and knew that he now long time had bene diſeaſed / he ſaid vnto him / Wilt thou be made whole?

Das V. Capitel.

Darnach war ein Feſt der Jůden / vnd Jeſus zoch hinauff gen Jeruſalem.

DEr effter vaar en aff Jødernis Høytider / oc Jheſus drog op til Jeruſalem.

2. Es iſt aber zu Jeruſalem bey dem Schafhauſe ein Teich / der heiſſet auff Ebreiſch Bethhesda / vnnd hat fůnff Halle.

Oc der en Dam i Jeruſalem hoſſ Faarehuſene / hand kaldis paa Ebraiſke Bethheſda / oc haffuer fem Vdſkur.

3. In welchen lagen vil Krancken / Blinden / Lamen / Důrren / die warteten / wenn ſich das waſſer bewegete.

J huilcke der laae mange Siuge / Blinde / Halte / Viſne / de tøffuede effter / at Vandet ſkulde røris.

4. Denn ein Engel fuhr herab zu ſeiner zeit in den Teich / vnnd beweget das waſſer. Welcher nun der Erſte / nach dem das waſſer beweget war / hinein ſteig / der ward geſund / mit welcherley Seuche er behafftet war.

Thi Engelen foer ned i ſin tid vdi Dammen / oc rørde Vandet. Huo ſom ſtigede nu førſt ind vdi / effter at Vandet vaar rørt / hand bleff helbrede / aff huad ſom helſt Siuge hand vaar beſted met.

5. Es war aber ein Menſch daſelbs achtvnddreiſſig jar kranck gelegen.

Oc der vaar it Menniſke / ſom haffde ligget atten oc tiue aar ſiug.

6. Da Jeſus denſelbigen ſahe ligen / vnd vernam / daß er ſo lang gelegen war / ſpricht er zu jhm: Wilt du geſund werden?

Der Jheſus ſaa hannem ligge / oc fornam / at hand haffde ligget ſaa lenge / ſiger hand til hannem / vilt du vere helbrede?

Kapitola. V

POtom byl Swátek Zidowſký: Y ſſel Gezijſs do Geruzaléma.

BYł potim dzień świety Zidowſki / y ſzedł Jezus do Jeruzálem.

2. Y byl w Geruzalémě Rybnijk brawný kterýž ſlowě Zidowſky Bethſeyda / patero přijſtřeſſy mage.

A byłá w Jeruzálem w rynku gdzie owce przedawano ſadzawká / ktora po Zydowſku zwano Bethezdá / máiaca piećioro podſienie.

3. W nichžto ležela mnozſtwij weliké nedůžiwých / ſlepých / kulhawých / vſchlých / očekáwagijce hnutij wody.

W ktorych leżáło bárzo wiele niemocnych / ſlepych / chromych / wyſchłych / ktorzy czekáli poruſzenia wody.

4. Nebo Angel Božij giſtého čaſu sſtupowal do Rybnijka / a hýbal wodau. A kdož prwnij sſtaupil do Rybnijka po hnutij wody / vzdrawen býwal / od kteréž koli nemocy trápen byl.

Abowiem Anioł zſtepował pewnego czáſu w ſádzawkę / y poruſzał wode / A ták ten ktory napirwey wſtapił po wzruſzeniu wody / ſtawał ſie zdrowym od kázdey niemocy w ktorey by iedno był zádzierżan.

5. Y byl tu Člowěk geden kterýž ležel oſm a třidceti let w nemocy ſwé.

A był thám niektory od trzech dźieſiat y ośmy lat niemocą złożony.

6. Toho když vzřel Gežijſs an ležij / a poznal žeby giž čas mnohý byl nemocen / řekl gemu: Chceſſli zdráw býti?

Tego gdy Jezus vyzrał leżącego / á poznał że przez długi czás był niemocen / rzekł do niego: A chceſz że być zdrow?

ה

7 עֲנָא הָו כְּרִיהָא וֶאֱמַר
אִין מָרִי לַיְת לִי הָדֵין אְנָשׁ
דְּמָא דְּאֶתְתְּזִיעוּ מַיָּא
יַרְמִינִי בְּמַעֲמוֹדִיתָא
אֶלָּא עַד אָנָא אָתֵא אְנָא
אַחֲרִין מִן קְדָמַי נָחֵת׃

L'infermo gli riſpoſe, Signorr, io non ho huomo che mi metta nel lauatoio quãdo l'acqua è turbata: per il che mentre che io vi vengo, vnaltro vi ſcende innanzi à me.

8 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ קוּם
שְׁקוּל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃

IESV li dice, Leuati ſu, togli il tuo letto, e camina.

9 וּבַר שָׁעְתֵהּ אֶתְחַלַּם
גַּבְרָא הַו וְקָם שְׁקַל עַרְסֵהּ
וְהַלֵּךְ וְהָוֵא הַו יַוְמָא שַׁבְּתָא
הֲוָת׃

E ſubbito quell'huomo diuenne ſano, e tolſe il ſuo letto, e caminaua. E quel giorno era ſabbato.

10 וְאָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא
לְהַו דְּאֶתְאַסִּי שַׁבְּתָא הִי
לָא שַׁלִּיט לָךְ דְּתֶשְׁקוּל
עַרְסָךְ׃

Perilche i Giudei diceuano à colui che era ſtato riſanato, Egli è ſabbato, non t'è lecito portare il letto.

11 הַו דֵּין עְנָא וֶאֱמַר לְהוֹן
הַו דְּעַבְדָנִי חַלִּימָא הַו
אֲמַר לִי דַּשְׁקוּל עַרְסָךְ
וְהַלֵּךְ׃

Egli riſpoſe loro, Colui che m'ha fatto ſano, m'ha detto, Togli il tuo letto, e camina.

12 וְשַׁאֲלוּהִי מַנּוּ גַּבְרָא
הָנָא דֶּאֱמַר לָךְ דַּשְׁקוּל
עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃

Allora gli domandorono, chi è quell'huomo che t'ha detto, Togli il tuo letto, camina.

13 הַו דֵּין דְּאֶתְאַסִּי לָא
יָדַע הֲוָא מַנּוּ יֵשׁוּעַ גֵּיר
אֶתְגְּנִי הֲוָא לֵהּ בְּכֶנְשָׁא
סַגִּיָאָא דְּאִית הֲוָא
בְּדוּכְתָא הָי׃

Ma colui ch'era ſtato riſanato, non ſapeua chi ſi fuſſe percioche IESV s'era ritirato da la moltitudine, che era in quel luogo.

14 בָּתַר זְבַן אַשְׁכְּחֵהּ י
יֵשׁוּעַ בְּהַיְכְּלָא וֶאֱמַר לֵהּ
הָא חְלִים אַנְתְּ תּוּב לָא
תֶּחְטֵא דַּלְמָא נֶהְוֵא לָךְ
מֶדֶּם דְּבִישׁ מִן קַדְמָיָא׃

Di poi IESV lo ritrouò nel tempio, e diſſeli: Ecco, tu ſei riſanato, non peccar piu, accioche non t'auuenga qualche coſa peggiore.

ה

7 וַיַּעַן לוֹ הַחוֹלֶה אֲדֹנִי אִישׁ לֹא
הָיָה לִי אֲשֶׁר אִם נִרְפְּשׂוּ הַמַּיִם
יַשְׁלִיכֵנִי בַּבְּרֵכָה אֲשֶׁר בָּהּ אִם
אָבוֹא אָנֹכִי אַחֵר לְפָנַי יוֹרֵד׃

Y el enfermo le reſpondió, Sennor, no tengo hombre, que quando el agua fuere rebuelta, me meta enel eſtanque: porque entretanto que yo vengo otro antes demi ha decendido.

8 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ קוּם וְשָׂא
אֶת־מִטָּתְךָ וְהֵלֵךְ׃

Dizele Ieſus, Leuantate, toma tu lecho, y anda.

9 וּבְרֶגַע נִהְיָה שָׁלֵו הָאָדָם הַהוּא
וַיִּשָּׂא אֶת־מִטָּתוֹ וַיְּהַלֵּךְ וַתְּהִי
שַׁבָּת בַּיּוֹם הַהוּא׃

Y luego aquel hombre fue ſano, y tomó ſu lecho, y yvaſe: y era Sabbado aquel dia.

10 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים לַנִּרְפָּא
שַׁבָּת הִיא לֹא יִשְׁוֶה לְךָ לָשֵׂאת
אֶת־הַמִּטָּה׃

Entonces los Iudios dezian à aquel que auia ſido ſanado, Sabbado es, no te es licito lleuar tu llecho.

11 וַיַּעַן לָהֶם אֲשֶׁר רִפְּאַנִי הוּא
אָמַר לִי שָׂא אֶת־מִטָּתְךָ וְהֵלֵךְ׃

Reſpondioles, El que me ſanó, el miſmo me dixo, Toma tu lecho, y anda.

12 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ מִי זֶה הִיא הָאָדָם
הָאֹמֵר לְךָ שָׂא אֶת־מִטָּתְךָ וְהֵלֵךְ׃

Y preguntaronle entonces quien es el que te dixo, Tòma tu lecho, y anda?

13 וְהַנִּרְפָּא לֹא יָדַע מִי הוּא
כִּי יֵשׁוּעַ סָר מִן הָעָם אֲשֶׁר
הָיָה בַּמָּקוֹם הַהוּא׃

Y el que auia ſido ſanado, no ſabia quien fueſſe: porque Ieſus ſe auia apartado de la compana que eſtaua en aquel lugar.

14 וְאַחֲרֵי כֵן מְצָאוֹ יֵשׁוּעַ בַּהֵיכָל
וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה נִרְפֵּאתָ אַל־
תֶּחֱטָא עוֹד פֶּן תִּקְרְךָ מְאוּמָה
רָעָה מִמֶּנָּה׃

Deſpues hallolo Ieſus enel Templo, y dixo le, He aqui, eres yá ſano: no peques mas, porque no te auenga alguna coſa peor.

ε′.

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

Le malade lui reſpondit, Seigneur, ie n'ai perſonne qui me iette au lauoir quand l'eau eſt troublee: car cependant que i'y vien, vn autre y deſcend deuant moi.

8. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

Ieſus lui dit, Leue-toi, charge ton petit lict, & marche.

9. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Et incontinent l'homme fut rendu ſain, & chargea ſon petit lict, & marchoit. Or eſtoit-il Sabbat en ce iour-la.

10. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον.

Les Iuifs donc dirent à celui qui auoit eſté rendu ſain, Il eſt Sabbat, il ne t'eſt point loiſible de charger ton petit lict.

11. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

Il leur reſpondit, Celui qui m'a rẽdu ſain, m'a dit, Charge ton petit lict, & marche.

12. Ἠρώτησαν οὖν αὐτόν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει;

Adonc ils lui demanderent, Qui eſt ceſtui-la qui t'a dit, Charge ton petit lict, & marche?

13. Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστι. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

Et celui qui auoit eſté gueri ne ſauoit qui c'eſtoit: car Ieſus s'eſtoit eſcoulé du milieu des troupes qui eſtoyent en ce lieu-la.

14. Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοὶ γένηται.

Depuis Ieſus le trouua au temple, & lui dit: Voici tu as eſté rendu ſain: ne peche plus deſormais, que pis ne t'aduiene.

CAP. V.

7. Reſpondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.

The ſickman anſwered him/ Sir/ I haue no man/ whẽ the water is troubled/ to put mee into thee poole: but while I am comming/ another ſteppeth downe before me.

8. Dicit ei Ieſus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

Jeſus ſaid vnto him/ Riſe: take vp thy bed/ and walke.

9. Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbathum in die illo.

And immediatly yͤ man was made whole/ and tooke vp his bed/ and walked: and the ſame day was the Sabbath.

10. Dicebant ergo Iudæi, illi qui ſanatus fuerat, Sabbathum eſt, nō licet tibi tollere grabatum tuum.

The Jewes therefore ſayde to him that was made whole/ It is the Sabbath day: it is not lawfull for thee to carie thy bed.

11. Reſpondit eis, Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum & ambula.

He anſwered them/ He that made mee whole/ he ſayde vnto me/ Take vp thy bed/ and walke.

12. Interrogaverunt ergo eum, Quis eſt ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

Then aſked they him/ What man is that which ſayd vnto thee/ Take vp thy bed and walke?

13. Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet, Ieſus enim declinavit à turba conſtituta in loco.

And he that was healed/ knewe not who it was: for Jeſus had conueyed him ſelfe/ away from the multitude that was in that place.

14. Poſtea invenit eum Ieſus in templo, & dixit illi, Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

And after that Jeſus founde him in the Temple/ and ſaid vnto him/ Beholde/ thou art made whole/ ſinne no more/ leaſt a worſe thing come vnto thee.

Das V. Capitel.

7. Der Kranckе antworttet jhm: HERR/ ich habe keinen Menſchen/ wenn das Waſſer ſich beweget/ der mich inn den Teich laſſe/ vnd wenn ich komme/ ſo ſteiget ein ander für mir hinein.

Den Siuge ſuarede hannem/ Herre/ ieg haffuer inted Menniſke/ ſom ſticker mig i Dammen/ naar Vandet røris/ oc naar ieg kommer/ ſaa ſtiger en anden i faar mig.

8. Jeſus ſpricht zu jm: Stehe auff/ nimb dein Bette/ vnd gehe hin.

Jheſus ſiger til hannem/ Stat op/ tag din Seng/ oc gack bort.

9. Vnd alſo ward der Menſch geſund/ vnd nam ſein Bette/ vnd gieng hin. Es war aber deſſelbigen tages der Sabbath.

Oc ſaa bleff det Menniſke helbrede/ oc tog ſin Seng/ oc gick bort. Men det vaar den ſamme dag Sabbath.

10. Da ſprachen die Jüden zu dem der geſund war worden: Es iſt heute Sabbath/ es ziemet dir nicht das Bette zu tragen.

Da ſagde Jøderne til den ſom vaar bleffue helbrede/ Det er i dag Sabbath/ Dig bør icke at bære Sengen.

11. Er antworttet jnen: Der mich geſund machet/ der ſprach zu mir: Nimb dein Bette/ vnd gehe hin.

Hand ſuarede dem/ Dem ſom mig giorde helbrede/ hand ſagde til mig/ Tag din Seng/ oc gack bort.

12. Da fragten ſie jhn: Wer iſt der Menſch/ der zu dir geſagt hat/ Nimb dein Bette/ vnd gehe hin?

Da ſpurde de hannem at/ Huo er det Menniſke/ ſom ſagde til dig/ Tag din Seng/ oc gack bort?

13 Der aber geſund war worden/ wuſte nicht wer er war/ Denn Jeſus war gewichen/ da ſo vil Volcks an dem ort war.

Men den ſom vaar bleffuen helbrede/ viſte icke huo hand vaar/ Thi Jeſus vaar viget bort/ der ſaa meget Folck vaar paa den Sted.

14. Darnach fand jhn Jeſus im Tempel/ vnd ſprach zu jm: Sihe zu/ du biſt geſund worden/ ſündige fort nicht mehr/ daß dir nicht etwas ergers widerfahre.

Der effter fant Jheſus hannem i Templen/ oc ſagde til hannem/ See til/ du eſt bleffuen helbrede/ Synde icke ydermere/ at dig ſkal icke noger verre vederfaris.

Kapitola V.

7. Odpowěděl gemu nemocný: Pane/ nemám Cžlowěka/ když ſe zbauřij woda/ aby mne wpuſtil do Rybnijka: Neb když yá gdu/ giný předemnau wſtupuge.

Tedy mu on chory odpowiedział: Pánie niemam żadnego ktoryby mie wlożyl do ſadzawki gdy bywa poruſzona wodá/ owſzem niż ia przyde iuż drugi wnidzie przedemna.

8. Rzekl gemu Gežijš: Wſtaň/ wezmi lože twé a choď.

Rzekl mu Jezus: Wſtań á wezmi loże twe/ y chodź.

9. A hned zdraw geſt včiněn člowěk ten/ a wzaw Lože ſwé/ y chodil. A byla Sobotya w ten den.

Y nátychmiaſt ſie zdrowym ſtal on cżlowiek/ á wziawſzy loże ſwoie chodzil/ chocże byl Szábáth dniá oneº.

10. Tehdy řekli Židé tomu kterýž byl zdráw včiněn: Den Swátečnj geſt/ neſluſſýť tobě noſyti lože twého.

Tedy Zydowie mowili onemu ktory byl vzdrowion: Nie godzić ſie tobie lożá noſić.

11. Odpowěděl gim Ten kterýž mne vzdrawil/ onť mi rozkázal: Wezmi Lože twé a choď.

Ale im on odpowiedzial: Ten ktory mie zdrowym vczynil/ tenże mi rzekl: Wezmi loże twe á chodź.

12. Y otázali ho: Kterýž geſt ten Cžlowěk/ kterýž řekl tobě: Wezmi lože twé a choď?

Y pytali go: Ktoryż ieſt ten coć powiedzial/ Wezmi loże twe á chodź?

13. Ale ten kterýž bil vzdrawen/ newěděl kdoby byl. A Gežijš byl odſſel od záſtupu ſhromážděného na tom mijſtě.

Lecż ten co byl vzdrowion niewiedzial kto to byl/ ábowiem Jezus vſzedl byl z onego zgromádzenia/ ktore ná onym mieyſcu/ byl.

14. Potom pak Gežijš nalezl gey w Chrámě/ y řekl gemu: Hle zdráw včiněn gſy/ giž nehřeſs/ aťby ſe tobě něco horſſýho nepřihodilo.

Potym go Jezus znalazl w kościele/ y rzekl mu: Otożeś ſie zſtal zdrowym. Nie grzeſzże wiecey/ áby cie potym co gorſzego nie podkáło.

ה

15 וְאזַל הָו גַּבְרָא וְאֵמַר לִיהוּדָיֵא דְּיֵשׁוּעַ הוּ הָו דַּאחְלְמֵה׃

Quell'huomo ſen'andò e riferì à i Giudei che IESV *era quello che l'haueua fatto ſano.*

16 וּמֶטוּל הָדָא רָדְפִין הֲוַו יְהוּדָיֵא לְיֵשׁוּעַ וּבָעֵין הֲוַו לְמֶקְטְלֵה דְּהָלֵין עָבֵד הֲוָא בְּשַׁבְּתָא׃

E per queſto i Giudei perſeguitauano IESV, *e cercauano d'occiderlo, percioch'egli faceua queſte coſe in ſabbato,*

17 הָו דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר ל לְהוּן אָבִי עַד־מָא לְהָשָׁא עָבֵד אַף אֶנָא עָבֵד אֶנָא׃

Onde IESV *riſpoſe loro, Mio Padre opera inſin ad hora; & ancora io opero.*

18 וּמֶטוּל הָדָא יַתִּירָאִית בָּעֵין הֲוַו יְהוּדָיֵא לְמֶקְטְלֵה לָא בַּלְחוּד דְּשָׁרֵא הֲוָא שַׁבְּתָא אֶלָּא אַף דְּעַל אֱלָהָא אָבוּהִי אִיתַוְהִי אָמַר הֲוָא וּמַשְׁוֵא הֲוָא נַפְשֵׁה עַם אֱלָהָא׃

Per queſto dunque i Giudei cercauano tanto più di darli la morte, percioche non ſolo egli rompeua il ſabbato, ma ancor diceua che Iddio era ſuo Padre: facendoſi eguale à Dio.

19 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וְאֵמַר לְהוּן אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלָא מֶשְׁכַּח בְּרָא עָבֵד מִדֶּם מֶן צְבוּת נַפְשֵׁה אֶלָּא מִדֶּם דְּחָזֵא לְאַבָּא דְּעָבֵד אִילֵין גֵּיר דְּאַבָּא עָבֵד הָלֵין אַף בְּרָא א אַכְוָתֵהּ עָבֵד׃

La onde IESV *riſpoſe, e diſſe loro, In verità in verità io vi dico, che il Figliuolo non può far niente da ſe medeſimo, cioè ſenon ch'egli habbia veduto fare al Padre: percioche qualunq; coſe fa egli, quelle fa ſimilmente il Figliuolo ancora.*

20 אַבָּא גֵּיר רָחֵם לִבְרֵה וְכֻל מִדֶּם דְּעָבֵד מְחַוֵּא לֵה וְדְיַתִּירִין מֶן הָלֵין ע עֲבָדֵא מְחַוֵּא לֵה דְּאַנְתּוּן תֶּתְדַּמְּרוּן׃

Imperoche il Padre ama il Figliuolo, e moſtrali tutte le coſe che eſſo fa: e moſtragli maggiori opere che queſte, à fine che voi vi marauigliate.

ה

15 וַיֵּלֶךְ הָאָדָם וַיַּגֵּד לַיְּהוּדִים כִּי יֵשׁוּעַ הוּא אֲשֶׁר רְפָאוֹ׃

El ſe fue entonces, y dió auiſo à los Iudios, que Ieſus era el que lo auia ſanado.

16 וְעַל־כֵּן רָדְפוּ יְהוּדִים אֶת־יֵשׁוּעַ וַיְבַקְשׁוּ לַהֲרֹג אוֹתוֹ כִּי עָשָׂה אֶת־הָאֵלֶּה בַּשַּׁבָּת׃

Y por eſta cauſa los Iudios perſeguian à Ieſus, y procurauan matarle, porque hazia eſtas coſas en Sabbado.

17 וְיֵשׁוּעַ עָנָה לָהֶם אָבִי עַד עַתָּה פּוֹעֵל וְאָנֹכִי אֶפְעָל׃

Y Ieſus les reſpondió, Mi Padre haſta aora obra, y yo obro.

18 וּבַעֲבוּר זֹאת יוֹתֵר בִּקְשׁוּ יְהוּדִים לַהֲרוֹג אוֹתוֹ לֹא לְבַד כִּי חִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כִּי אִם כִּי אָמַר כִּי אֱלֹהִים אָבִיו וְכִי הִשְׁוָה לְנַפְשׁוֹ לֵאלֹהִים׃

Entonces por tanto mas procurauan los Iudios matarlo, porque no ſolo quebrantaua el Sabbado, mas aun tambien à ſu padre llamaua Dios. haziendoſe igual à Dios.

19 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא יוּכַל הַבֵּן לַעֲשׂוֹת מִנַּפְשׁוֹ דָּבָר אֶחָד אִם לֹא יִרְאֶה אֶת־הָאָב כִּי עֹשֶׂה אוֹתוֹ וַאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה אֵלֶּה גַּם הַבֵּן כָּמוֹהוּ עוֹשֶׂה׃

Reſpondio pues Ieſus, y dixoles, Decierto decierto os digo, Que no puede el Hijo hazer algo de ſi miſmo, ſino viere hazer al Padre: porque todo lo que el haze, eſto tambien haze el hijo juntamente.

20 הָאָב אוֹהֵב אֶת־הַבֵּן וְכֹל מַרְאֶה אוֹתוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה וּמַעֲשִׂים גְּדוֹלִים מֵהָאֵלֶּה יַרְאֶה אוֹתוֹ אֲשֶׁר אַתֶּם תִּתְמָהוּ׃

Porque el Padre ama àl Hijo, y le mueſtra todas las coſas que el haze: y mayores obras que eſtas le moſtrarà: que voſotros os marauilleys.

ε′.

15. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

Ceſt hommes'en alla, & rapporta aux Iuifs que ce eſtoit Ieſus qu'il auoit rendu ſain.

16. Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

Pour ceſte cauſe donc les Iuifs pourſuiuoyent Ieſus, & cerchoyent à le faire mourir, d'autant qu'il auoit fait ces choſes au Sabbat.

17. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

Mais Ieſus leur reſpondit, Mon Pere beſogne iuſqu'à maintenant, & ie beſongue auſſi.

18. Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεὸν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

Pour ceſte cauſe donc les Iuifs taſchoyent tant plus de le mettre à mort, pource que non ſeulement il auoit violé le Sabbat, mais auſſi qu'il diſoit que Dieu eſtoit ſon propre Pere, ſe faiſant eſgal à Dieu.

19. Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

Parquoi Ieſus reſpondit, & leur dit, En verité, en verité ie vous di, que le Fils ne peut rien faire de par ſoi-meſme, ſinon qu'il le voye faire au Pere, car quelque choſe qu'icelui face, le fils auſſi le fait ſemblablement.

20. Ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

Car le Pere aime le Fils, & lui demonſtre toutes choſes qu'il fait: voire lui demouſtrera plus grandes œuures que ceſte-ci, afin que vous vous eſmerueillez.

CAP. V.

15. Abiit ille homo, & nuntiavit Iudæis, quia Ieſus eſſet qui fecit ei ſanum.

The man departed/ and told the Jewes that it was Jeſus/ which had made him whole.

16. Propterea perſequebantur Iudæi Ieſum, quia hæc faciebat in ſabbatho.

And therefore the Jewes did perſecute Jeſus/ and ſought to ſlay him/ becauſe hee had done theſe things on the Sabbath day.

17. Ieſus autem reſpondit eis, Pater meus uſque modo operatur: & ego operor.

But Jeſus anſwered them/ My Father worketh hitherto/ and J worke.

18. Propterea ergo magis quærebant eũ Iudæi interficere, quia non ſolũ ſolvebat ſabbathum, ſed & patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo.

Therefore the Jewes ſought the more to kill him: not onely becauſe he had broken the Sabbath: but ſayd alſo that God was his Father/ and made him ſelfe equall with God.

19. Reſpondit itaque Ieſus, & dixit eis, Amen, amen dico vobis, non poteſt Filius à ſe facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientẽ, quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

Then anſwered Jeſus/ & ſayd vnto them/ Verely/ verely J ſay vnto you/ The Sonne can doe nothing of him ſelfe/ ſaue that he ſeeth the Father do: for whatſoeuer things he doeth/ the ſame things doth the Sonne alſo.

20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit, & maiora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini.

For the Father loueth the Sonne/ & ſheweth him all things/ whatſoeuer he himſelfe doeth/ and he will ſhew him greater works thẽ theſe/ that ye ſhould maruaile.

Das V. Capitel.

15. Der Menſch gieng hin/ vnnd verkůndigets den Jůden/ es ſey Jeſus/ der jhn geſund gemacht habe.

Menniſket gick bort/ oc kundgiorde Jøderne det/ At det er Jheſus/ ſom hannem giorde helbrede.

16. Darumb verfolgeten die Jůden Jeſum/ vnd ſuchten jn zu tödten/ daß er ſolches gethan hatte auff den Sabbath.

Der faare forfulde Jøderne Jheſum/ oc ſøcte effter at ſla hannem ihiel/ at hand haffde giort ſaadant om Sabbathen.

17. Jeſus aber antworttet jhnen: Mein Vater wircket bißher/ vnd ich wircke auch.

Da ſuarede Jheſus dem/ Min Fader arbeyder hid indtil/ oc ieg arbeyder ocſaa.

18. Darumb trachteten jm die Jůden nun vil mehr nach/ daß ſie jhn tödten/ daß er nicht allein den Sabbath brach/ ſondern ſaget auch/ Gott ſey ſein Vater/ vnd machet ſich ſelbs Gott gleich.

Der faare haffde nu Jøderne meget mere i ſinde/ at ſla hannem ihiel/ At hand icke alſomeniſte brød Sabbathen/ Men ſagde ocſaa/ Gud vaar hans Fader/ oc giorde ſig ſelff Gud lig.

19. Da antworttet Jeſus/ vnd ſprach zu jhnen: Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ Der Sohn kan nichts von jm ſelber thun/ denn was er ſihet den Vater thun/ Denn was der ſelbige thut/ das thut gleich auch der Sohn.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til dem/ Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ Sønnen kand inted gøre aff ſig ſelff/ vden huad hand ſeer Faderen gøre/ Thi huad ſom hand gør/ det gør oc Sønnen/ lige ſaa.

20. Der Vater aber hat den Sohn lieb/ vnd zeiget jm alles was er thut/ vnd wirdt jhm noch gröſſer werck zeigen/ daß jr euch verwundern werdet.

Oc Faderen elſker Sønnen/ oc viſer hannem alt det hand gør/ oc ſkal end viſe hannem ſtørre gerninger at i ſkulle forundre eder.

Kapitola V.

15. Odſſel ten člowěk/ a powěděl Ziduom/ žeby Gežijſs byl kterýž ho zdrawěho včinil.

A thák on odßedßy oznaymil Zydom iż to byl Jezus/ ktory go ku zdrowiu przywrocil.

16. Protož protiwili ſe Zidě Gežijſſowi/ že to včinil w den Swátečnij.

A dla tegoż Zidowie przeſládowáli Jezuſá/ y ßukali thego iákoby go zámordowali/ że tho vczynil w Szábáth.

17. Ale Gežijſs odpowěděl gim: Otec muog až doſawád dělá/ y ják dělám.

Ale im Jezus te dał odpowiedz: Óciec moy leßczec áż porad prácuie/ y iá prácuiei

18. Tehdy Zidě wijce pro to hledali ho zabiti: ne toliko žeby ruſſyl Sobothu/ ale že Otce ſwěho prawil býti Boha/ rowněho ſe čině Bohu.

A dla tegoż leßcże tym wiecey ßukáli Zidowie iákoby go zámordowali/ nie tylko iż gwałcił Szábáth/ ále też y Bogá powiedál być Oycem ſwoim/ czyniąc ſie rownym Bogu.

19 Tehdy odpowěděl gim Gežijſs/ a řekl: Giſtě prawijm wam/ Nemůžeť Syn ſám od ſebe ničehěhož včiniti/ gedině což vzřij an Otec činij. Neb cožkoli on činij/ toty Syn též činij.

Tedy Jezus odpowiedziáwßy im rzekł: Záprawdę záprawdę wam powiedam/ nie możec Syn ſam od ſiebie ſpráwowáć. áż vyżry Oycá ſpráwuiącego. Abowiem tho co on kolwiek czyni/ toż też tákżey Syn czyni.

20. Otec zagiſtě miluge Syna/ a vkazuge gemu wſſecky wěcy kterěž ſám činij/ a wětſſý nad to vkáže gemu ſkutky/ abyſſte wy ſe diwili.

Bo ociec miluie Syná/ y wßytko mu vkazał co ſam czyni/ y ießcże mu wietße ſpráwy okaże/ ábyſcie ſie wy dziwowáli.

ה

21 אֵיכַנָּא גֵּיר דַּאבָא מְקִים מִיתֵא וּמַחֵא לְהוֹן הָכַנָּא אַף בְּרָא לְאִילֵין דְּצָבֵא מַחֵא׃

Perche ſi come il Padre riſuſcita i morti, e viuificali: coſi ancora il Figliuol viuifica quelli ch'ei vuole.

22 לָא הְוָא גֵּיר אַבָא דָּאֵן לְאנָשׁ אֶלָּא כֻּלֵּהּ דִּינָא יַהְבֵהּ לִבְרָא׃

Perche ne il Padre giudica perſona, ma ha dato ogni giuditio al Figliuolo.

23 דְּכֻל־נָשׁ יְיַקַּר לִבְרָא אֵיךְ דַּמְיַקַּר לְאַבָא הָו דְּלָא מְיַקַּר לִבְרָא לָא מְיַקַּר לְאַבָא דְּשַׁדְּרֵהּ׃

Accioche tutti honorino il Figliuolo, come honorano il Padre. Chi non honora il Figliuolo, non honora il Padre che l'ha mandato.

24 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא דְּמַן דְּשָׁמַע מֶלְּתִי וּמְהַיְמֵן לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אִית לֵהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם וַלְדִינָא לָא אָתֵא אֶלָּא שַׁנִי לֵהּ מַן מַוְתָא לְחַיֵּא׃

In verità, in verità io vi dico, che chi ode la mia parola, e crede à colui che m'ha mandato, ha vita eterna: e non verrà in condannatione, ma è paſſato da la morte à la vita.

25 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאָתְיָא שָׁעְתָא אַף הָשָׁא אִיתֵיהּ אֶמָתַי דְּמִיתֵא נֶשְׁמְעוּן קָלֵהּ דִּבְרֵהּ דַּאלָהָא וְהָנוּן ד
דְּשָׁמְעִין נֵחוּן׃

In verità, in verità vi dico, che viene l'hora, & è al preſente, che i morti vdiranno la voce del Figliuol di Dio, e quelli che l'vdiranno, viueranno.

26 אֵיכַנָּא גֵּיר דְּלַאבָא חַיֵּא בִּקְיוּמֵהּ הָכַנָּא יַהֵב אַף לִבְרָא דְּנֶהְווּן חַיֵּא בִּקְיוּמֵהּ׃

Imperoche ſi come il Padre ha vita in ſe ſteſſo, coſi ha dato ancora al Figliuolo d'hauer vita in ſe ſteſſo.

27 וַאשְׁלְטֵהּ דְּנֶהְוֵא עָבֵד אַף דִּינָא דַּבְרֵהּ הָו דִּין דְּאנָשָׁא׃

Et hagli dato poteſtà di far ancora giuditio, in quanto ch'egli è Figliuol de l'huomo.

ה

21 וְכַאֲשֶׁר הָאָב יָקִים אֶת־הַמֵּתִים וִיחַיֶּה כֵּן גַּם הַבֵּן אֶת אֲשֶׁר תֹּאבֶה יְחַיֶּה׃

Porque como el Padre leuanta los muertos anſi tambien el Hijo à los que quiere da vida:

22 וְהָאָב אֶת־אִישׁ לֹא שׁוֹפֵט כִּי כָּל מִשְׁפָּט נָתַן לַבֵּן׃

Porque el Padre à nadie juzga, mas todo el juyzio dió ál Hijo:

23 אֲשֶׁר כֻּלָּם יְכַבְּדוּ אֶת־הַבֵּן כַּאֲשֶׁר מְכַבְּדִים אֶת־הָאָב וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מְכַבֵּד אֶת־הַבֵּן גַּם לֹא מְכַבֵּד אֶת־הָאָב אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ׃

Para que todos horren àl Hijo como honrran àl Padre: el que no honrra àl Hijo, no honrra àl Padre que lo embió.

24 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כָּל אֲשֶׁר אֶת־דְּבָרַי שׁוֹמֵעַ וּמַאֲמִין לַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם וּבְמִשְׁפָּט אֵינֶנּוּ בָּא כִּי אִם יַעֲלֶה מִמָּוֶת אֶל־הַחַיִּים׃

Decierto decierto os digo, que el que oye mi palabra, y cree al que me embió, tiene vida eterna y no vendra à juyzio, mas paſſo de muerte â vida.

25 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי תָבוֹא הָעֵת וְעַתָּה הִיא אֲשֶׁר בָּהּ הַמֵּתִים יִשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל בֶּן־אֱלֹהִים וְהַשּׁוֹמְעִים יִחְיוּ׃

Decierto decierto os digo, que vendrá hora, y aora es, quando los muertos oyrán la boz del Hijo de Dios: y los que oyeren, biuiràn.

26 כִּי כַּאֲשֶׁר לָאָב הָיוּ לוֹ חַיִּים בְּנַפְשׁוֹ כֵּן נָתַן לַבֵּן לִהְיוֹת לוֹ חַיִּים בְּנַפְשׁוֹ׃

Porque como el Padre tiene vida en ſimiſmo, anſi dió tambien al Hijo que tuuieſſe vida en ſimiſmo.

27 וַיִּתֵּן לוֹ שִׁלְטוֹן גַּם לַעֲשׂוֹתוֹ מִשְׁפָּט כִּי בֶן־הָאָדָם הוּא׃

Y tambien le dió poder de hazer juyzio en quanto es el Hijo del hombre.

έ.

21. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.

Car comme le Pere reſſuſcite les morts & les viuifie, ſemblalement auſſi le Fils viuifie ceux qu'il veut.

22. Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ.

Car le Pere ne iuge perſonne, mais a donné tout iugement au Fils.

23. Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

Afin que tous honorent le Fils, cōme ils honorent le Pere: qui n'honore point le Fils n'honore point le Pere qui l'a enuoyé.

24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.

En verité ie vous di, que celui qui oit ma parole, & croit à celui qui m'a enuoyé a vie eternelle, & ne viendra point en condamnation, mais eſt paſſe de la mort à la vie.

25. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

En verité, en verité ie vous di, que l'heure vient, & eſt deſia, que les morts orront la voix du Fils de Dieu, & ceux qui l'auront ouië, viuront.

26. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ,

Car comme le Pere a vie en ſoi-meſme, ainſi a-il donné auſſi au Fils d'auoir vie en ſoi-meſme.

27. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.

Et lui à donné puiſſance d'exercer auſſi iugement, entant qu'il eſt Fils de l'homme

CAP. V.

21. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos & vivificat: ſic & filius quos vult vivificat.

For likewiſe as the Fataer rayſeth vp the dead/ and quickeneth them/ ſo the Sonne quickeneth whom he will.

22. Neque enim Pater iudicat quenquam: ſed omne iudicium dedit Filio.

For the Father iudgeth no man/ but hath committed all iudgement vnto the Sonne.

23 Vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem, qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

Becauſe that all men ſhoulde honour the Sonne/ as they honour the Father: he that honoureth not the Sonne/ the ſame honoureth not the Father/ which hath ſent him.

24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, ſed tranſiet à morte in vitam.

Verely/ verely I ſay vnto you/ hee that heareth my word/ and beleeueth in him that ſent me/ hath euerlaſting life/ and ſhall not come into condemnation/ but hath paſſed from death vnto life.

25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.

Verely/ verely I ſay vnto you/ the houre ſhall come/ and now is/ when the dead ſhall heare the voyce of the Sonne of God: and they that heare it/ ſhall liue.

26. Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo.

For as the Father hath liue in him ſelfe/ ſo likewiſe hath he giuen to the Sonne to haue liue in him ſelfe.

27. Et poteſtatem dedit ei etiam iudicium facere, quia filius hominis eſt.

And hat giuen him power alſo to execute iudgement/ in that hee is the Sonne of man.

Das V. Capitel.

21. Denn wie der Vater die Todten aufferweckt/ vnd machet ſie lebendig/ Alſo auch der Sohn machet lebendig welche er will.

Thi lige ſom Faderen opuecker de Døde/ oc gør dem leffuendis/ Saa gør oc Sønnen leffuendis huilcke hand vil.

22. Denn der Vater richtet niemand/ Sondern alles Gerichte hat er dem Sohn gegeben.

Thi Faderen dømmer ingen/ men hand haffuer giffuit Sønnen al Dom.

23. Auff das ſie alle den Son ehren/ wie ſie den Vater ehren. Wer den Son nicht ehret/ der ehret den Vater nicht/ der jhn geſand hat.

Paa det de ſkulle alle ære Sønnen lige ſom de ære Faderen. Huo ſom icke ærer Sønnen/ Hand ærer icke Faderen/ ſom hannem vdſende.

24. Warlich/ warlich/ ſage ich euch: Wer mein wort höret/ vnd glaubet dem/ der mich geſand hat/ der hat das ewige Leben/ vnd kompt nicht ins gerichte/ ſondern er iſt vom tode zum leben hindurch gedrungen.

Sandelige/ ſandelige/ ſiger ieg eder/ Huo ſom hører mit Ord/ oc tror Den/ ſom mig vdſende/ hand haffuer det euige Lig/ Oc kommer icke til Dommen men hand er trengd igennem fra Deøden til Liffuit.

25. Warlich/ warlich/ ich ſage euch: Es kompt die ſtunde/ vnnd iſt ſchon ietzt/ daß die Todten werden die ſtimme des Sons Gottes hören/ vnd die ſie hören werden/ die werden leben.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ Den time ſkal komme/ oc er allerede nu/ at de Døde ſkulle høre Guds Søns røſt/ oc de ſom hende høre/ de ſkulle leffue.

26. Denn wie der Vater das leben hat in jm ſelber/ Alſo hat er dem Son gegeben das Leben zu haben inn jhm ſelber.

Thi lige ſom Faderen haffuer Liff i ſig ſelff/ Saa haffuer hand giffuit Sønnen/ at haffue Liff i ſig ſelff.

27. Vnd hat jhm macht gegeben/ auch das Gerichte zu halten/ daumb/ daß er des Menſchen Sohn iſt.

Oc haffuer giffuit hannem mact/ at oc ſaa holde Dom/ der faare/ at hand er Menniſkens ſøn.

Kapitola V.

21. Neb yakož Otec křijſý mrtwé a obžiwuge/ tak y Syn kteréž chce obžiwuge.

Abowiem iáko Oćiec wzbudza/ vmárłe y ożywia/ ták y Syn ktore chce ożywia.

22. Aniž zagiſté Otec ſaudij koho/ ale weſſkeren ſauddal ſynu.

Gdyż Oćiec nikogo nie ſadźi/ lecż wßytek ſad dał Synowi.

23. Aby wſſeckni ctili Syna/ tak yako ctij Otce. Kto nectij Syna/ nectij ani Otce který ho poſlal.

Aby wßyſcy cżeść dawáli Synowi/ iáko cżeść dawáia Oycu. Ktoć nie cżći Syná/ nie cżći y Oycá ktory go poſłał.

24. Giſté giſté prawijm wám/ že kdož Slowo mé ſlyſſý/ a wěřj tomu kterýž mne poſlal/ máť žiwot wěčný: a na Saud nepřijgde/ ale půgde z ſmrti do žiwota.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Kto ſłowá mego ſłucha/ á wierzy onemu ktory mie poſłał/ ma żywot wiecżny/ ani przyydźie w potępienie/ owßem przeßedł z śmierći do żywotá.

25. Giſté giſté prawijm wám/ že přigde hodina/ a nynijť geſt/ kdyžto mrtwij vſlyſſý hlaſs Syna Božijho: a ti kteřij vſlyſſý/ žiwi budau.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Zeć przyydźie cżás y teraz ieſt/ gdy vmárli vſłyßą głos Syná Bożego/ á ktorzy vſłyßą/ żyć będą.

26. Neb yakož Otec má žiwot ſám w ſobě/ tak geſt dal y Synu aby měl žiwot w ſaměm ſobě.

Abowiemći iáko Oćiec ma żywot ſam w ſobie/ ták dał y Synowi mieć żywot w ſamym ſobie.

27. A moc dal gemu y Saud činiti/ neb Syn člowěka geſt.

Y podał mu też zwierzchność cżynić ſad/ iže ieſt Syn cżłowiecży.

ה

28 לָא תֶתְדַּמְּרוּן בְּהָדָא דְּאָתְיָא שָׁעְתָא אֶמַתִי דְּכֻלְּהוֹן אַילֵין דְּבְקַבְרָא אֶנּוּן יֶשְׁמְעוּן קָלֵהּ׃

Non vi marauigliate di queſto percioche viene l'hora, ne laquale tutti quei che ſon ne monumenti vdiranno la voce di lui.

29 וְנִפְּקוּן אַילֵין דַּעֲבַדוּ טָבָתָא לַקְיָמְתָא דְּחַיֵּא וְאַילֵין דַּעֲבַדוּ בִּישָׁתָא לַקְיָמְתָא דְּדִינָא׃

Onde quelli che haranno fatto bene, vſciranno in reſurrettion di vita: e quelli che haranno fatto male, in reſurretion di condannatione.

30 לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא מֶן צְבוּת נַפְשִׁי מֶדֶּם לְמֶעְבַּד אֶלָּא אַיְכַנָא דְּשָׁמַע אֶנָא דָּאֶן אֶנָא וְדִינִי כָּאִין הוּ לָא גֵּיר בָּעֵא אֶנָא צֶבְיָנִי אֶלָּא צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

Non poſſo io da me ſteſſo far coſa alcuna: ſecondo ch'io odo, coſi giudico, e il mio giuditio è giuſto: percioche io non cerco la volontà mia, ma la volonta di mio Padre che m'ha mandato.

31 אֶן אֶנָא מַסְהֵד אֶנָא עַל נַפְשִׁי סָהֲדוּתִי לָא הֲוָת שַׁרִירָתָא׃

So io rendo teſtimonianza di me medeſimo la mia teſtimonianza non e degna di fede.

32 אַחֲרִין הוּ הָו דְּמַסְהֵד עֲלַי וְיָדַע אֶנָא דְּשַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתֵהּ דְּמַסְהֵד עֲלַי׃

Vnaltro è che rende teſtimonianza di me, e ſo che la teſtimonianza ch'ei rende di me è degna di fede.

33 אַנְתּוּן שַׁדַּרְתּוּן לְוָת יוּחַנָּן וְאַסְהֵד עַל שְׁרָרָא׃

Voi mandaſte à Giouanni, & egli rendè teſtimonianza à la verità.

34 אֶנָא דֵּין לָא הֲוָא מֶן בַּר נָשָׁא נָסֵב אֶנָא סָהֲדוּתָא אֶלָּא הָלֵין אָמַר אֶנָא דְּאַנְתּוּן תִּחוּן׃

Io non piglio gia teſtimonianza da huomo, ma dico queſte coſe, accioche voi vi ſaluiate.

ה

28 אַל תִּתְמְהוּ עַל־זֹאת כִּי תָבוֹא עֵת אֲשֶׁר בָּהּ יְשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יִשְׁמְעוּ אֶת־קוֹלוֹ׃

No os marauilleys deeſto Porque vendrà hora, quando todos los que eſtan en los ſepulchros, oyran ſu boz.

29 וְיָקִיצוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר אֶת־טוֹבוֹת עָשׂוּ לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶת־רָעוֹת עָשׂוּ לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם׃

Y los que hizieron bienes, ſaldran à reſurrecion de vida· mas los que hizieron males, à reſurrecion de juzio.

30 לֹא אוּכַל אָנֹכִי לַעֲשׂוֹת מִנַּפְשִׁי מְאוּמָה כַּאֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֲנִי שׁוֹפֵט אֲנִי וּמִשְׁפָּטִי צְדָקָה הוּא כִּי אֵינֶנִּי מְבַקֵּשׁ אֶת רְצוֹנִי כִּי אִם אֶת רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

No puedo yo de mi miſmo hazer algo como oygo, juzgo, y mi juyzio es juſto, porque no buſco mi voluntad, mas la voluntad del que me embió del Padre.

31 אִם אֲנִי מֵעִיד עַל־נַפְשִׁי עֵדוֹתַי אֵינָם אֱמֶת׃

Si yo doy teſtimonio de mimiſmo, mi teſtimonio no es verdadero.

32 כִּי אַחֵר הוּא הַמֵּעִיד עָלַי וְיָדַעְתִּי כִּי עֵדוֹתָיו אֲשֶׁר מֵעִיד עָלַי אֱמֶת הֵנָּה׃

Otro es el que da teſtimonio de mi; y ſe que el teſtimonio que da de mi, es verdadero.

33 אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֶל־יוֹחָנָן וְהוּא הֵעִיד לָאֱמֶת׃

Voſotros embiaſtes à Ioan, y el dió teſtimonio à la verdad.

34 וַאֲנִי אֵינֶנִּי מֵאֱנוֹשׁ מְקַבֵּל עֵדוּת אֲבָל מְדַבֵּר אֲנִי אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר תִּוָּשְׁעוּ אַתֶּם׃

Mas yo no tomo el teſtimonio de hombre mas digo eſto, para que voſotros ſeays ſaluos.

ι'.

28. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

Ne ſoyez point eſmerueillés de cela: car l'heure viendra, en laquelle tous ceux qui ſont es ſepulchres orrõt la voix d'icelui.

29. Καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

Et ſortiront, aſſauoir ceux qui auront bien fait, en reſurrection de vie: mais ceux qui auront mal fait, en reſurrection de condamnation.

30. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν, καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ie ne puis rien faire de par moi-meſme: ie iuge ainſi que i'oy, & mon iugement eſt iuſte: car ie ne cerche point ma volonte, mais la volonté du Pere qui m'a enuoyé.

31. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

Si ie ren teſmoignage touchant moi-meſme, mon teſmoignage n'eſt point digne de foy.

32. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

C'eſt vn autre qui rend teſmoignage de moi, & ie ſai que le teſmoignage qu'il rend de moi eſt digne de foy.

33. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ.

Vous auez enuoye vers Iehan, & icelui à rendu teſmoignage à la verité.

34. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

Or ie ne cerche point teſmoignage des hommes: mais ie di ces choſes afin que vous ſoyez ſauués.

CAP. V.

28. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui in monumētis ſunt, audient vocem eius.

Maruelle not at this: for the houre ſhall come in the which all that are in the graues/ ſhall heare his voyce.

29. Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii.

And they ſhah come foorth/ that haue done good/ vnto the reſurrection of life/ but they that haue done euill/ vnto the reſurrection of condemnation.

30. Non poſſum ego à meipſo facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iuſtum eſt, quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

I can do nothing of minn owne ſelfe: as I heare/ I iudge: and my iudgement is iuſt/ becauſe I ſeeke not mi ne owne will/ but the will of the Father who hath ſent me.

31. Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo: teſtimonium meum non eſt verum.

If I ſhould beare witnes of my ſelfe/ my witnes were not true.

32. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium quod perhibet de me.

There is another that beareth witnes of me/ and I know that the witnes/ which he beareth of me/ is true.

33. Vos miſiſtis ad Iohannem: & teſtimonium perhibuit veritati.

Ye ſent vnto John/ and he bare witnes vnto the trueth.

34. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hęc dico ut vos ſalvi ſitis.

But I receiue not the record of man/ neuertheles/ theſe things I ſay/ that ye might be ſaued.

Das V. Capitel.

28. Verwundert euch deß nicht/ denn es kompt die ſtunde/ inn welcher alle/ die inn den gräbern ſind/ werden ſeine ſtimme hören.

Forundrer eder icke der paa/ Thi den time ſkal komme/ i huilcken alle de ſom ere i Graffuerne/ ſkull høre hans Røſt.

29. Vnnd werden herfür gehen/ die da guts gethan haben zur Aufferſtehung des lebens/ die aber übels gethan haben/ zur Aufferſtehung des Gerichts.

Oc de ſkulle gaa frem/ de ſom haffue giort Gaat/ til Liffzens opſtandelſe/ Men de ſom haffue giort ont/ til Dommens opſtandelſe.

30. Ich kan nichts von mir ſelber thun. Wie ich höre/ ſo richte ich/ vnd mein Gerichte iſt recht/ denn ich ſuche nicht meinen willen/ ſondern des Vaters willen/ der mich geſandt hat.

Jeg kand inted gøre aff mig ſelff. Lige ſom ieg hører/ ſaa dømmer ieg/ oc min Dom er ræt/ Thi ieg ſøger icke min vilie/ men Faderens vilie/ ſom vdſende mig.

31. So ich von mir ſelbs zeuge/ ſo iſt mein zeugniß nicht waar.

Der ſom ieg vidner om mig ſelff/ da er mit vidniſbyrde icke ſant.

32. Ein ander iſts/ der von mir zeuget/ vnd ich weiß/ daß das zeugniß waar iſt das er von mir zeuget.

Det er en anden/ ſom vidner om mig/ oc ieg veed/ at det vidnisbyrd er ſant/ ſom hand vidner om mig.

33. Ihr ſchicktet zu Johanne/ vnd er zeugete von der warheit.

I ſende til Johannes/ oc hand vidnede om Sandhed.

34. Ich aber neme nicht zeugniß von den Menſchen/ ſondern ſolchs ſage ich/ auff daß jhr ſelig werdet.

Jeg tager icke vidnisbyrd aff Menniſken/ Men dette ſiger ieg/ paa det I ſkulle bliffue ſalige.

Kapitola V.

28. Nediwtež ſe tomu: Nebok přijde hodina/ w kteraužto wſſyckni kteřij w hrobijch gſau/ vſlyſſý hlas Syna Božijho:

Nie dziwuyćież ſie temu/ boć przyydzie godzina w ktorą wſzyſcy co ſą w grobiech vſłyſzą głos iego.

29. Y Puogdau kteřij dobrě wěcy činili na wzkřijſſenij žiwota/ Ale ti kteřijž zlě wěcy činili/ na wzkřijſſenij Saudu.

Y wynidą ći ktorzy dobrze czynili ná powſtánie żywotá/ á ktorzy źle czynili na powſtánie potępienia.

30. Nemohuk yá ſám od ſebe nic činiti. Ale yakž ſlyſſým/ takť ſaudijm/ a Saud muog ſprawedliwý geſt: neb nehledám wuole mé/ ale wuole toho kterýž mne poſlal Otcowy.

Nie mogęć ia ſam od ſiebie nic czynić/ y táko ſłyſzę ſądzę/ á ſąd moy ieſt ſpráwiedliwy/ gdyż nie ſzukam woley moiey/ iedno woley tego ktory mię poſłał Oyca.

31. Wydáwámli yá ſwědectwij ſám o ſobě/ ſwědectwj mé nenj prawé.

Jeſliżeć ia ſam o ſobie świádectwo dawam/ świádectwo moie nie ieſtći ſłuſzne.

32. Ginýk geſt který ſwědectwij wydáwá o mně/ a wijm že prawé geſt ſwědectwij geho/ kteréž wydáwá o mně.

Inſzyć ieſt co o mnie świádectwo dawa/ y wiem że prawdziwe ieſt świádectwo ktore świádczy o mnie.

33. Wy poſlali gſte k Janowi/ a on ſwědectwij wydal prawdě.

Wyſćie ſłáli do Jana/ á on dał świádectwo prawdźie.

34. Ale yáť nepřigijmám ſwědectwij od Člowěka: ale totoť prawjm/ abyſſte wy ſpaſeni byli.

Jać od człowieká świádectwá niebiore/ ále to mowię byśćie wy byli wybáwieni.

ה

35 הָו שְׁרָגָא הָוָא דָּדָלֵק
וּמַנְהַר וַאנְתּוּן צְבִיתּוּן ד
דְּתֶשְׁתַּבְהְרוּן דְּשָׁעְתָא
בְּנוּהְרֵהּ׃

Eſſo era vna lucerna ardente e lucente: e voi voleſte per vn poco di tempo eſultare ne la ſua luce.

36 לִי דֵּין אִית לִי סָהֲדוּתָא
דְּרַבָּא מֶן דְּיוֹחַנָּן עְבָדֵא
גֵּיר דִּיַהֵב לִי אָבִי דְּאַשְׁלֵם
אֶנּוּן הָנוּן עְבָדֵא דְּעָבֵד
אֶנָא סָהֲדִין עְלַי דְּאַבָּא
שַׁלְחַנִי׃

Ma io ho vna teſtimonianza maggior che quella di Giouanni: perche le opere che il Padre m'ha date che io le accompliſca, quelle iſteſſe opere dico, che io fo, teſtificano di me che il Padre m'ha mandato.

37 וַאַבָּא דְּשַׁלְחַנִי הָו סְהֵד
עְלַי לָא קָלֵהּ מֶן מְתוֹם
שְׁמַעְתּוּן וְלָא חֶזְוֵהּ ח
חֲזַיְתּוּן׃

E il padre ſteſſo che m'ha mandato, ha renduto teſtimonianza di me. Ne voi hauete mai vdita la ſua voce, ne veduta la ſua faccia.

38 וּמֶלְּתֵהּ לָא מְקַוְיָא
בְּכוּן מֶטוּל דְּבְהָו דְּהָו שַׁדַּר
אַנְתּוּן לָא מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן׃

E non hauete la ſua parola habitante in voi: percioche voi non credete à colui ch'egli ha mandato.

39 בְּצַו כְּתָבֵא דְּבְהֵין
מְסַבְּרִין אַנְתּוּן דְּחַיֵּא
דַּלְעָלַם אִית לְכוּן וְהֶנּוּן
סָהֲדִין עְלַי׃

Eſaminate diligentemente le Scritture, concioſia che voi ſtimate hauere per eſſe la vita eterna: quelle ſono ancora che rendeno teſtimonianza di me.

40 וְלָא צָבֵין אַנְתּוּן
דְּתֵאתוּן לְוָתִי דְּחַיֵּא
דַּלְעָלַם יֶהְוּוֹן לְכוּן׃

E pur voi non volete venire à me per hauer vita.

41 שׁוּבְחָא מֶן בְּנַי־נָשָׁא
לָא נָסֵב אֶנָא׃

Io non piglio gloria da huomini.

ה

35 הוּא הָיָה הַנֵּר בּוֹעֵר וּמֵאִיר
וְאַתֶּם אֲבִיתֶם לְעֵת לָגִיל בְּאוֹרוֹ׃

El era candil que ardia, y alumbraua: mas voſotros queſiſtes engreyros por vn poco à ſu luz.

36 וַאֲנִי יֵשׁ לִי עֵדוּת גְּדוֹלָה
מִיּוֹחָנָן כִּי הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נָתַן
לִי הָאָב לְכַלּוֹת אוֹתָם הֵמָּה
הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עוֹשֶׂה אָנֹכִי
הֵעִידוּ עָלַי כִּי הָאָב שְׁלָחָנִי׃

Mas yo tengo mayor teſtimonio que el de Ioan: porque las obras que el padre me dió que cumplieſſe, es á ſaber, las miſmas obras que yo hago, dan teſtimonio de mi que el Padre me aya embiado.

37 וְהָאָב אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי הוּא הֵעִיד
עָלַי וְקוֹלוֹ בְּכָל עִתּוֹת לֹא שְׁמַעְתֶּם
וּתְמוּנָתוֹ לֹא רְאִיתֶם׃

Y el que me embió, el padre, el dió teſtimonio de mi. Ni nunca aueys oydo ſu boz, ni aueys viſto ſu parecer.

38 וּדְבָרוֹ אֵינֶנּוּ יֵשׁ מִתְעוֹדֵד
בָּכֶם כִּי אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ הוּא אַתֶּם
לֹא מַאֲמִינִים בּוֹ׃

Y ni teneys ſu palabra permaneciente en voſotros: porque al que el embió, á eſte voſotros no creeys.

39 חִקְרוּ אֶת־־הַכְּתֻבִים כִּי
חוֹשְׁבִים אַתֶּם לִהְיוֹת לָכֶם
בָּהֶם אֶת־־חַיֵּי עוֹלָם וְהֵמָּה
הָיוּ הַמְּעִידִים עָלַי׃

Eſcudrinnad las eſcripturas: porque à voſotros os parece que ellas teneys la vida eterna, y ellas ſon las que dan teſtimonio de mi:

40 וְלֹא תֹאבוּ לָבוֹא אֵלַי
לִהְיוֹת לָכֶם חַיִּים׃

Y no quereys venir à mi para que ayays vida.

41 אֶת־כָּבוֹד מֵאֲנָשִׁים אֵינֶנִּי
מְקַבֵּל׃

Gloria de los hombres no recibo.

ἑ.

35. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων. ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

Icelui eſtoit vne chandelle ardente & luiſante: & pour vn peu de temps vous auez voulu vous eſgayer en ſa lumiere.

36. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.

Mais moi.i'ai vn teſmoignage plus grand que celui de Iehan: car les œuures que mō Pere m'a donnees pour les accomplir, ces œuures-la meſmes que ie fai, teſmoignent de moi que mon Pere m'a enuoyé.

37. Καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε.

Et le Pere qui m'a enuoyé, a lui meſme rendu teſmoignage de moi: iamais vous n'ouïſtes ſa voix, ni ne viſtes ſa ſamblance.

38. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν. ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

Et n'auez point ſa parole demeurante en vous: car vous ne croyez point a celui qu'il a enuoyé.

39. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ.

Enquerez-vous diligemment des Eſcritures: car vous eſtimez auoir par icelles vie eternelle: & ce ſont elles qui portent teſmoignage de moi.

40. Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε.

Mais vous ne voulez point venir à moi pour auoir vie.

41. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

Ie ne cerche point la gloire de par les hommes.

35. Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce eius.

He was a burning / and a ſhining candle: and ye would for a ſeaſon haue reioyced in his light.

36. Ego autem habeo teſtimonium maius Iohanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiã ea: ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me.

But I haue greater witnes then the witnes of John: for the workes which the Father hath giuen mee to finiſhe / the ſame workes that I do / beare witnes of me / that the Father ſent me.

37. Et qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me, neque vocem eius unquam audiſtis, neq; ſpeciem eius vidiſtis.

And the Father him ſelfe / which hath ſent me / beare witnes of me. Ye haue not heared his voyce at any time / neither haue ye ſeene his ſhape.

38. Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem miſit ille, huic vos non creditis.

And his word haue ye not abiding in you: for whom he hath ſent / him ye beleeue not.

39. Scrutamini ſcripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.

Search the Scriptures: for in thẽ ye thinke to haue eternall life / and they are they which teſtifie of me.

40. Et non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

But ye will not come to me / that ye might haue life.

41. Claritatem ab hominibus non accipio.

I receyue not prayſe of men.

35. Er war ein brennend vnnd ſcheinend Liecht / Ihr aber wolt ein kleine weile frölich ſein von ſeinem Liechte.

Hand vaar it brendende oc ſkinnende Liuſſ / Oc i vilde en liden ſtund vere glade aff hans Liuſſ.

36. Ich aber habe ein gröſſer zeugniß denn Johannis zeugniß. Denn die Werck / die mir der Vater gegeben hat / daß ich ſie volende / dieſelbigen werck / die ich thu / zeugen von mir / daß mich der Vater geſandt habe.

Men ieg haffuer it ſtørre Vidnisbyrd / end Johannis vidnisbyrde.. Thi de Gerninger ſom Faderen haffuer giffuit mig / at ieg dem ſkal fuldkomme / de ſamme Gerninger / ſom ieg gør / vidne om mig / At Faderen vdſende mig.

37. Vnd der Vater der mich geſandt hat / derſelbige hat von mir gezeuget. Ihr habt nie / weder ſeine ſtimme gehöret / noch ſeine geſtallt geſehen.

Oc Faderen ſom vdſende mig / hand vidnede om mig. I haffue aldri / huercken hørt hans Røſt / oc ey ſeet hans Skickelſe.

38. Vnd ſein Wort habt jr nicht in euch wohnend / denn jhr glaubet dem nicht / den er geſandt hat.

Oc i haffue icke hans Ord boendis i eder / Thi i tro icke den / ſom hand vdſende.

39. Suchet inn der Schrifft / denn jhr meinet jhr habt das ewige Leben drinnen / vnnd ſie iſts / die von mir zeuget.

Søger i Scrifften / Thi i mene / at i haffue det euige Liff der vdi / Oc det er den / ſom vidner om mig.

40. Vnd jhr wolt nicht zu mir kommen / daß jhr das Leben haben möchtet.

Oc i ville icke komme til mig / at i kunde haffue Liffuit.

41. Ich neme nicht Ehre von Menſchen.

Jeg tager icke ære aff Menniſken.

35. Onť geſt byl ſwijce kteráž hořij a ſwijtij: Wy pak chtěli gſte na čas radowati ſe w ſwětle geho.

Onći był świeca goráiąca y świecąca / á wyſćie ſię chćieli do czáſu porádowáć w świátłośći iego.

36. Ja pak mám wětſſý ſwědectwij nad Jana. Nebo ſkutky kteréž mi dal Otec abych gewykonal / ti ſkutkowé kteréž já činjm ſwědectwj o mně wydáwagij že mne geſt Otec poſlal.

A leć ia mam świádectwo więtſze niżli Jan / ábowiem ſpráwy ktore mi Oćiec dał ábych ie odpráwował / tyż ſámy ſpráwy ktore ia czynię / dawáią o mnie świadectwo iż mię Oćiec poſłał.

37. A kterýž mne poſlal Otec / onť ſwědectwij wydal o mně. Gehož gſte wy hlaſu nikdý neſlyſſeli / ani twáři geho wiDěli.

A ten Oćiec ktory mię poſłał onżeć świádczył o mnie / y nie ſłyſzeliſćie nigdy głoſu iego / aniſćie oſoby iego widzieli.

38. A ſlowa geho nemáte w ſobě zuoſtáwagijcýho: nebo kteréhož geſt on poſlal / tomu wy newěřijte.

A słowá iego nie maćie w ſobie mieſzkáiącego / ábowiem temu ktorego on poſłał / wy nie wierzyćie.

39. Ptayte ſe na Pijſma / w nichž ſe domnijwáte žiwot wěčný mijti. A tak gſau / geſſto ſwědectwij wydáwagij o mně:

Dowieduyćież ſię piſm / boć ſię wam zda że wy w nich żywot wieczny maćie / á onyć ſą ktore dawáią świádectwo o mnie.

40. A wſſak nechcete přigijti ke mně / abyſſte žiwot měli.

A wżdy do mnie przyść niechcećie / abyſćie mieli żywot.

41. Zwelebenj od lidij ýák nepřigijmám:

Chwały ć od ludzi nie biorę.

ה

42 אֶלָּא יִדַעְתְּכוּן דְּחוּבֵּהּ דַּאלָהָא לַית בְּכוּן׃

Ma vi ho ben conoſciuti, che voi non hauete l'amor di Dio in voi.

43 אֶנָא אֶתִית בַּשְׁמֵהּ דְּאָבִי וְלָא מְקַבְּלִין אַנְתּוּן לִי אֶן אַחֲרִין נֵאתֵא בְּשֵׁם נַפְשֵׁהּ לְהוּ תְּקַבְּלוּן׃

Io ſon venuto nel nome di mio Padre: e non mi riceuete: ſe vnaltro verrà nel ſuo proprio nome, quello voi lo riceuerete.

44 אַיכַנָּא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶהַימָנוּ דְּשׁוּבְחָא חַד מֶן חַד מְקַבְּלִין אַנְתּוּן וְשׁוּבְחָא דְּמֶן חַד אֱלָהָא לָא בָּעֵין אַנְתּוּן׃

Come potete voi credere, poi che riceuete gloria l'vn da l'altro: e non cercate la gloria che vien dal ſolo Iddio?

45 לְמָנָא סָבְרִין אַנְתּוּן דְּאֶנָא מְקַטְרֵג אֶנָא לְכוּן קְדָם אַבָּי אִיתַוְהִי מַן דִּמְקַטְרֵג לְכוּן מוּשֶׁא הַו דְּבֵהּ סַבַּרְתּוּן׃

Non penſate gia che io v'habbi ad accuſare appreſſo il Padre: Moiſe, nelqual voi ſperate, e quel che v'accuſa.

46 אֶלּוּ גֵּיר בְּמוּשֶׁא הַימֶנְתּוּן אָף בִּי מְהַימְנִין הֲוַיתּוּן מוּשֶׁא גֵּיר עֲלַי כְּתַב׃

Imperoche ſe voi haueſte creduto à Moiſe, haureſte certo creduto à me: percioch'egli ha ſcritto di me.

47 וְאֶן לַכְתָבַוְהִי דְּהַו לָא מְהַימְנִין אַנְתּוּן אַיכַנָּא לְמֶלַּי דִּילִי תְּהַימְנוּן׃

Ma ſe voi non credete à gli ſcritti di lui, come crederete voi à le mie parole?

ו

1 בָּתַר הָלֵין אֶזַל יֵשׁוּע לְעֶבְרָא דְּיַמָּא דְּגָלִילָא דְּטִבֵּרְיוּס׃

Doppo queſto, Iesv ſe n'andò di là dal mare de la Galilea che è di Tiberiade.

ה

42 כִּי אִם יָדַעְתִּי אֶתְכֶם כִּי אַהֲבַת אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ בָּכֶם׃

Mas yo os conozco, que no teneys amor de Dios en voſotros.

43 אֲנִי בָּאתִי בְּשֵׁם אָבִי אֵינְכֶם מְקַבְּלִים אוֹתִי אִם אַחֵר יָבוֹא בְּשֵׁם נַפְשׁוֹ אוֹתוֹ תִּקָּחוּהוּ׃

Yo he venido en nombre de mi Padre, y no me recebis: ſi otro viniere en ſu proprio nombre à aquel recebireys.

44 אֵיךְ תּוּכְלוּ אַתֶּם לְהַאֲמִין בְּשֵׂאתְכֶם כָּבוֹד אִישׁ אִישׁ מֵאָחִיו וְאֶת הַכָּבֹד אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים לְבַדּוֹ אֵינְכֶם מְבַקְשִׁים׃

Como podeys voſotros creer, pues tomays la gloria los vnos de los otros? y no buscays la gloria que de ſolo Dios viene.

45 אַל־תַּחְשְׁבוּ כִּי אֲנִי אֲחַיֵּב אֶתְכֶם לִפְנֵי אָבִי יֵשׁ אֶחָד הַמְחַיֵּב אֶתְכֶם מֹשֶׁה אֲשֶׁר עָלָיו בּוֹטְחִים אַתֶּם׃

No penſeys que yo os tengo de accuſar delante del padre: ay quien os accuſa, Moyſen, en quien voſotros eſperays.

46 וְאִם מַאֲמִינִים אַתֶּם לְמֹשֶׁה וְתַאֲמִינוּ גַּם בִּי כִּי עָלַי כָּתַב הוּא׃

Porque ſi voſotros creyeſſedes à Moyſen, creeriades à mi porque de mi eſcriuiò el.

47 וְאִם לִכְתָבִים הָאֵלֶּה אֵינְכֶם מַאֲמִינִים אֵיךְ לְדִבְרֵי תַּאֲמִינוּ׃

Y ſi à ſus letras no creeys, como creereys à mis palabras?

ו

1 וְאַחֲרֵי־כֵן הָלַךְ יֵשׁוּע לְעֵבֶר הַיָּם הַגָּלִיל וְהוּא יַם טִבֶרְיוּס׃

Paſſadas eſtas coſas, fueſe Ieſus de la otra parte de la mar de Galilea, que es de Tiberia.

ε΄.

42. Ἀλλ᾽ ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

Mais ie cognoi bien que vous n'auez point l'amour de Dieu en vous.

43. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.

Ie ſuis venu au nom de mon Pere, & vous ne me receuez point: ſi vn autre vient en ſon propre nom, vous receuez ceſtui-la.

44. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε;

Comment pouuez-vous croire, veu que vous cerchez gloire l'vn de l'autre, & ne cerchez point la gloire qui vient de Dieu ſeul?

45. Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

Ne cuidez point que ie vous doiue accuſer enuers mon Pere, Moyſe auquel vous auez eſperance, eſt celui qui vous accuſera.

46. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

Car ſi vous croyiez à Moyſe, vous croiriez auſsi à moi: car il a eſcrit de moi.

47 Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Mais ſi vous ne croyez point aux eſcrits d'icelui, comment croirez vous à mes paroles?

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

ΜΕτὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος.

Apres ces choſes Ieſus s'en alla outre la mer de Galilee, qui eſt de Tiberias.

CAP. V.

42. Sed cognovi vos quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

But I knowe you/ that ye haue not the loue of God in you.

43. Ego veni in nomine Patris mei, & non accepiſtis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis.

I am come in my Fathers Name/ and ye receyue mee not: if another ſhall come in his owne name/ him will ye receyue.

44. Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam abinuicem accipitis: & gloriã quæ à ſolo Deo eſt, non quęritis?

Howe can yee beleeue/ which receyue honour one of another/ and ſeeke not the honour that commeth of God alone?

45. Nolite putare, quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem, eſt qui accuſat vos, Moyſes, in quo vos ſperatis.

Doe not thinke that I will accuſe you to my Father: there is one that accuſeth you / euen Moſes in whom ye truſt.

46. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit.

For had ye beleeued Moſes/ ye woulde haue beleeued me: for he wrote of me.

47. Si autem illius literis non creditis: quomodo verbis meis credetis?

But if ye beleeue not his writings/ how ſhall ye beleue my wordes?

CAP. VI.

POſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis.

After theſe thinges / Jeſus went his way ouer the ſea of Galile/ or of Tiberias.

Das V. Capitel.

42. Aber ich kenne euch/ das jr nicht Gottes Liebe in euch habt.

Men ieg kender eder / at i haffue Gudz kærlighed i eder.

43. Ich bin kommen in meines Vaters Namen / vnd jr nemet mich nicht an. So ein ander wirdt inn ſeinem eigen namen kommen / den werdet jhr annemen.

Jeg er kommen i min Faders Naffn / oc i anamme mig icke / Der ſom en anden komer i ſit eget naffn/ hannem anamme i.

44. Wie könnet jhr glauben / die jr ehre von einander nemet? vnd die ehre/ die von Gott allein iſt / ſuchet jhr nicht.

Huorledis kunde i tro / i ſom tage ære aff en anden? Oc den ære / ſom er alene aff Gud / ſøge i icke.

45. Jr ſolt nicht meinen/ daß ich euch für dem Vater verklagen werde / Es iſt einer der euch verklaget / der Moſes / auff welchen jhr hoffet.

I ſkulle icke tencke/ at ieg vil beklage eder faar Faderen/ Der er en ſom eder beklager Moſe/ paa huilcken i haabe.

46. Wenn jhr Moſi glaubtet / ſo glaubtet jr auch mir/ denn er hat von mir geſchriben.

Der ſom i trode Moſe / da trode i oc mig. Thi hand haffuer ſcreffuit om mig.

47. So jhr aber ſeinen Schrifften nicht glaubet / wie werdet jhr meinen Worten glauben?

Men tro i icke hans Scrifft / huorledis ſkulle i tro mine ord?

Das VI. Capitel.

DArnach fuhr Jeſus weg über das Meer an der Stadt Tyberias in Galilea.

DEr effter foer Jheſus bort offuer Haffuit/ hoſſ den Stad Tiberias i Galilea.

Kapitola V.

42. Ale poznal gſem wás/ že wy milowánij Božijho nemáte w ſobě.

Ale znam że wy miłości Bożey nie macie w ſobie.

43. Ját gſem přiſſel we Gménu Otce mého/ a nepřigijmáte mne. Přijgdelit giný we gménu ſwém/ toho wy přigmete.

Jáciem przyßedł imieniem Oycá mego/ á nie przyimuiecie mię. A ieſliżby przyßedł iny ſwym imieniem/ tedy go przyimuiecie.

44. Kterak wy můžete wěřiti kteřijž chwálu geden od druhého přigijmáte: chwály pak kterážgeſt od ſamého Boha/ nehledáte?

Jákoż wy możecie wierzyć gdy iedni chwałe od drugich bierzecie/ á chwały ktora od ſamego Bogá pochodzi/ nie ßukacie?

45. Nedomnijwaytež ſe/ bychť yá na wás žalowati měl před Otcem. Geſtiť kdo na wás žaluge/ Moyžijš w kterémž wy naděgi máte.

Nie mnimayćież ábych ći ia was winowáć miał v Oycá/ ieſt ći ktory was obwinia/ Mojżeß/ w ktorym wy nádzieie maćie.

46. Nebo kdybyſſte wěřili Moyžijſſowi / wěřilibyſſte ſnad y mně: neb geſt on o mně pſal.

Bo ieſliby ſćie wierzyli Mojżeßowi/ wierzylibyſćie y mnie/ gdyż on o mnie piſał.

47. Ale poněwadž geho Pijſmuom newěřijte/ y kterak ſlowům mým vwěřijte?

Lecż gdy ie° piſmom nie wierzyćie/ iákoż ſłowu memu wierzyć będziecie.

Kapitola VI.

POtom odſſel Gežijš za Moře Galilegſké/ kteréž geſt Tyberyadſké:

POtym Jezus ßedł zá morze Gálileyſkie/ ktore ieſt Tyberyádſkie:

ו

2 וְאזַלוּ בָּתְרֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא מֶטוּל דְּחָזֵין הֲווּ אָתְוָתָא דְּעָבֵד בַּכְרִיהֵא׃

E ſeguitaualo vna gran turba : percioche vedeuano i ſuoi ſegni ch'ei faceua ſopre quelli ch'erano infermi.

3 וַסְלֵק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא וְתַמָּן יָתֵב הֲוָא עַם תַלְמִידַוְהִי׃

Allor IESV montò ſu vn monte, & ſi meſſe à ſedere co i ſuoi diſcepoli.

4 קְרִיב הֲוָא דֵּין עַדְעִדָא דְּפֶצְחָא דִּיהוּדָיֵא׃

Et era vicino la Paſcha, feſta de Giudei.

5 וַארִים יֵשׁוּעַ עַיְנַוְהִי וַחְזָא כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא דְּאָתֵא לְוָתֵהּ וַאמַר לְפִילִיפָּוֹס אֵימְכָא נֶזְבַּן לַחְמָא דְּנֵאכְלוּן הָלֵין׃

Hauendo dunque IESV alzati gli occhij, e veduto che vna gran turba veniua à lui dice à Filippo, Donde compraremo noi del pane, che coſtor mangino?

6 הָדָא דֵּין אָמַר כַּד מְנַסֵּא לֵהּ הוּ גֵּיר יָדַע הֲוָא מָנָא עָתִיד לְמֶעְבַּד׃

E queſto diceua per prouarlo : percioche egli ſapeua bene quel che c'haueua à fare.

7 אָמַר לֵהּ פִילִיפָּוֹס דְּמָאתַיִן דִּינָרִין לַחְמָא לָא סָפֵק לְהוֹן כַּד קַלִיל קַלִיל חַד חַד מֶנְּהוֹן נָסֵב׃

Filippo gli riſpoſe, Non baſtarebbono loro dugento denari di pane, per pigliarne ciaſcun di loro vn pochetto.

8 אָמַר לֵהּ חַד מֶן תַלְמִידַוְהִי אַנְדְרֵאוֹס אֲחוּהִי דְּשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא׃

Vno de ſuoi diſcepoli, cioè Andrea fratello di Simon Pietro, li dice,

9 אִית תַּנָּן טַלְיָא חַד דְּאִית עֲלַוְהִי חַמֵשׁ גְּרִיצָן דְּסַעְרָא וַתְרֵין נוּנִין אֶלָּא הָלֵין מָנָא אִנּוּן לְהָלֵין כֻּלְּהוֹן׃

Egli è quà vn fanciullo che ha cinque pani d'orzo e due peſci : ma che ſono queſti à tanta gente?

ו

2 וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו עַם רַב כִּי רָאוּ אֶת־אוֹתוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עַל־הַחוֹלִים׃

Y ſeguialo grande multitud. porque vian ſus ſennales que hazia en los enfermos.

3 וַיַּעַל יֵשׁוּעַ עַל־הָהָר וַיֵּשֶׁב שָׁם עִם תַּלְמִידָיו׃

Subió pues Ieſus à vn monte, y eſtuuo alli con ſus diſcipulos.

4 וַיִּקְרַב הַפֶּסַח הֶחַג־הַיְּהוּדִים׃

Y eſtaua cerca la paſcua, el dia de la Fieſta de los Iudios.

5 וַיִּשָּׂא עֵינָיו יֵשׁוּעַ וּבִרְאוֹתוֹ כִּי עַם רַב בָּא אֵלָיו אָמַר אֶל־פִּילִפּוֹס אֵימִזֶּה נִקְנֶה לֶחֶם אֲשֶׁר יֹאכְלוּ הֵמָּה׃

Y como alçó Ieſus los ojos, y vido que auia venido à el grande multitud, dize à Philippe: Dedonde compraremos pan para que cõan eſtos?

6 וְזֹאת אָמַר אֵלָיו כִּי מְנַסֶּה אוֹתוֹ וְהוּא יָדַע מַה הָיָה עָתִיד לַעֲשׂוֹת׃

Mas eſto dezia tentandolo, porque el ſabia lo que auia de hazer.

7 וַיַּעַן לוֹ פִּילִפּוֹס מָאתַיִם דִּינָרִים לֶחֶם אֵינֶנּוּ דַּיָּם אֲשֶׁר אִישׁ אִישׁ מֵהֶם מְעַט מְעַט יִקַּח׃

Reſpondióle Philippe, Dozientos dineros de pan no les baſtaràn para que cada vno deellos tome vn poco.

8 אָמַר לוֹ אַחַד הַתַּלְמִידָיו אַנְדְּרֵאוּס אֲחִי שִׁמְעוֹן כֵּיפָה׃

Dizele vno de ſus diſcipulos, Andrés hermano de Simon Pedro.

9 יֵשׁ פֹּה נַעַר אֶחָד אֲשֶׁר לוֹ חֲמִשָּׁה לֶחֶם שְׂעוֹרִים וּשְׁנֵי דָגִים אֲבָל מָה אֵלֶּה בְּהָמוֹן כָּזֶה׃

Vn mochacho eſtà aqui que tiene cinco panes de ceuada y dos peces ? mas que es eſto entre tantos ?

ϛʹ.

2. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς. ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.

Et grandes troupes le ſuiuoyẽt, à cauſe qu'ils voyoyẽt, les ſignes qu'il faiſoit ſur ceux qui eſtoyent malades.

3. Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Mais Ieſus monta en vne montagne, & là s'aſsit auec ſes diſciples.

4. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων.

Or le iour de Paſque (qui eſtoit la feſte des Iuifs) eſtoit prochain.

5. Ἐπάρας οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτὸν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον, πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

Ieſus donc ayant leuê ſes yeux, & voyant que grandes troupes venoyent à lui, dit à Philippe, D'où acheterons-nous des pains, afin que ceux-ci ayent à manger?

6 Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν.

(Or diſoit-il cela pour l'eſprouuer : car il ſauoit bien ce qu'il deuoit faire.)

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.

Philippe lui reſpondit, Pour deux cẽs deniers de pain ne leur ſuffiroit à ce que chacun d'eux en prinſt tant ſoit peu.

8. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου.

Et l'vn des ſes diſciples, aſſauoir André, frere de Simon Pierre, lui dit.

9. Ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;

Il y a ici vn petit garçon qui a cinq pains d'orge & deux poiſſons: mais que eſt-ce de cela pour tant de gens?

CAP. VI.

2. Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.

And a great multitude followed him/ becauſe they ſawe his miracles/ which he did on them that were diſeaſed.

3. Subiit ergo in montem Ieſus, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

Then Jeſus went vp into a mountaine/ and there he ſate with his diſciples.

4. Erat autem proximum Paſcha dies feſtus Iudæorũ.

Now the Paſſeouer/ a feaſt of ỳ Jewes/ was neere.

5. Cum ſublevaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes, ut manducent hi?

Then Jeſus lift vp his eyes/ and ſeeing that a great multitude came vnto him/ hee ſayd vnto Philip/ Whence ſhall wee buye bread/ that theſe might eat?

6. Hoc autem dicebat tentans eum, ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

(And this he ſayde to proue him: for he him ſelfe knew what he would do)

7. Reſpondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſq; modicum quid accipiat.

Philip anſwered him/ Two hundreth peny worth of bread is not ſufficient for them/ that euery one of them may take a litle.

8. Dicit ei unus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simônis Petri.

Then ſaide vnto him one of his diſciples/ Andrew/ Simon Peters brother.

9. Eſt puer unus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

There is a litle boy here/ which had fiue barly loaues/ and two fiſhes: but what are they among ſo many?

Das VI. Capitel.

2. Vnd es zog jhm vil Volcks nach/ darumb daß ſie die zeichen ſahen/ die er an den Krancken thet.

Oc der drog meget Folck effter hannem/ fordi at de ſaae de Tegen/ ſom hand giorde met de Siuge.

3. Jeſus aber gieng hinauff/ auff einen Berg/ vnnd ſatzte ſich daſelbſt mit ſeinen Jüngern.

Da gick Jheſus hen op/ paa it Bierg/ oc ſette ſig der met ſine Diſciple.

4. Es war aber nahe die Oſtern der Jüden Feſt.

Oc der vaar nær Paaſke Jødernis Hoytid.

5. Da hub Jeſus ſeine augen auff/ vnd ſihet daß vil Volcks zu jm kombt/ vnd ſpricht zu Philippo: Wo kauffen wir Brodt/ daß diſe eſſen?

Da opløffte Jheſus ſine øyen/ Oc ſeer at der kommer meget Folck til hannem/ oc ſiger til Philippum/ Huor købe wi brød/ at diſſe ſkulle æde?

6. Das ſaget er aber jhn zuverſuchen/ denn er wuſte wol/ was er thun wolte.

Men hand ſagde det at forſøge hannem/ Thi hand viſte vel/ huad hand vilde gøre.

7. Philippus antworttet jm? zwey hundert pfenning werth Brots iſt nicht genug vnter ſie/ daß ein jeglicher ein wenig neme.

Philippus ſuarede hannem/ Brød for thu hundrede Pendinge er icke nock iblant dem/ at huer tager noget lidet.

8. Spricht zu jhm einer ſeiner Jünger/ Andreas der Bruder Simonis Petri:

Da ſiger en aff hans Diſciple til hannem/ Andreas Simonis Petri broder.

9. Es iſt ein Knabe hie/ der hat fünff Gerſtenbrodt/ vnd zwen Fiſche/ Aber was iſt das vnter ſo vil?

Her er en Dreng/ hand haffuer fem Bygbrød/ oc tho Fiſke/ Men huad er det iblant ſaa mange?

Kapitola VI.

2. A ſſlo za nim množſtwij weliké/ nebo gſau widěli diwy kteréž činil nad těmi kteřijž nemocnij byli.

Rßło zá nim mnoſtwo wielkie ludu/ bo widźieli znáki ktore czynił w tych co chorzy byli.

3. Tehdy wſtaupil na Huoru Gežijš/ a tam ſeděl s Včedlnijky ſwými.

A wßedßy Jezus ná gorę/ ſiadł tám z zwolenniki ſwemi.

4. A byla blijzko Weliká noc/ den Swátečnij židowſký.

Byłá też bliſko Wielkánoc święto Zydowſkie.

5. Protož když pozdwjhl Očij Gežijš/ a widěl že množſtwij weliké gde k němu/ řekl Filipowi: Odkud nakaupijme chlebuow/ aby pogedli tito?

Tedy podnióßy oczu ſwych Jezus vyzrał iż wielkie mnoſtwo ludźi ſchodźiło ſie do niego/ y rzekł do Filipá: Skądże nákupiem chlebow/ áby ſie ci náiedli?

6. Ale to řekl zkauſſegeho/ neb geſt on wěděl coby měl včiniti.

(A mowił to kußácgo/ bo on iuż wiedźiał co miał czynić.

7. Odpowěděl gemu Filip: Za dwě Stě Peněz chlebuow neſtačij gim/ aby geden každý něco málo wzal.

Rodpowiedźiał mu Filip: Zá dwieśćie großy chlebá nie doſyć im będźie/ chociażby po kaſku káżdy y nich wźiał.

8. Řekl gemu geden z Včedlnijkůw geho Ondřeg Bratr Sſimona Petra:

Ale mu ieden rzekł z zwolenników ie°/ Andrzey brát Symoná Piotrá.

9. Geſtiť zde Mládenec geden kterýž má pět chlebuow gečných/ a dwě Rybě/ ale coť geſt to mezy tak mnohé?

Jeſt tu dźieśie iedno co ma pięćioro chlebá ięczmiennego y dwie rybce/ ále coż tho ieſt miedzy ták wielki lud?

ו

10 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עַבֶדוּ אֶנָשָׁא כֻּלְהוֹן דְּנֶסְתַּמְכוּן עֶסְבָּא דֵּין סַגִּי הָוָא בְּדוּכְתָּא הָי וְאֶסְתַּמְכוּ גַּבְרֶא בְּמֶנְיָנָא חַמְשָׁא אַלְפִּין׃

Allor IESV *diſſe, Fate metter la gente à ſedere, & era in quel luogo molta herba. La gente dunque ſi miſſe a ſedere, circa cinque milia di numero.*

11 וּשְׁקַל יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֶךְ וּפַלֶּג לְהָנוּן דַּסְמִיכִין וְהָכַנָא אָף מֶן נוּנֶא דַּצְבוֹ׃

E IESV *preſe i pani, e poi ch'egli hebbe rendute gratie, li diſtribui à i diſcepoli: e i diſcepoli à quelli che erano a ſedere. E ſimilmente de peſci quanto ne voleuano.*

12 וְכַד סְבַעוּ אָמַר לְתַלְמִידַוְהִי כַּנְּשׁוּ קְצָיָא דְּיַתַּרוּ וְלָא יֵאבַד מֶדֶּם׃

E come furon pieni, egli diſſe à i ſuoi diſcepoli, Raccogliete i pezzi che ſono auanzati, accioche niente ſe ne perda.

13 וְכַנְּשׁוּ וַמְלוֹ תְּרֶ־עֲסַר קֻפִּינִין דִּקְצָיָא אֵילֶין דְּיַתַּרוּ לְהָנוּן דְּאֶכַלוּ מֶן חַמְשָׁא לַחְמִין דַּסְעָרֶא׃

Eſſi dunque li raccolſero, & empierono dodici corbe di pezzi di quei cinque pani d'orzo, ch'erano auanzati à quelli che haueuan mangiato.

14 הָנוּן דֵּין אֶנָשָׁא דַּחְזַו אָתָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ אָמְרִין הֲוַו שַׁרִירָאִית הָנָו נְבִיָּא דְּאָתֵא לְעָלְמָא׃

Quando dunque la gente hebbe veduto il miracolo che IESV *haueua fatto, diceuano, Coſtui è quel Profeta che doueua venire al mundo.*

15 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע דַּעֲתִידִין דְּנֵאתוּן נֶחְטְפוּנָיְהִי וְנֶעְבְּדוּנָיְהִי מַלְכָּא וְשַׁנִּי לֵהּ לְטוּרָא הוּ בַּלְחוּדַוְהִי׃

Or IESV *hauendo conoſciuto che doueuano venire à pigliarlo, per farlo Re, ſi ritirò di nuouo al monte eſſo ſolo.*

ו

10 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ עֲשׂוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים לָשֶׁבֶת וַיְהִי עֵשֶׂב רַב בַּמָּקוֹם וַיִּפְּלוּ הָאֲנָשִׁים בְּמִסְפַּר כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ׃

Entonces Ieſus dixo, Hazed recoſtar la gente: y auia mucha yerua en aquel lugar. y recoſtaronſe como numero de cinco mil varones.

11 וַיִּקַּח יֵשׁוּעַ אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו וְהַתַּלְמִידִים לַיּוֹשְׁבִים בִּמְסִבָּה וּכְמוֹ כֵן מִן־הַדָּגִים כַּמָּה אָבוּ׃

Y tomò Ieſus aquellos panes, y auiendo hecho gracias, repartió à los Diſcipulos y los Diſcipulos à los que eſtauan recoſtados: anſi miſmo de los peces quanto querian.

12 וְכַאֲשֶׁר שָׂבֵעוּ אָמַר לְתַלְמִידָיו אִסְפוּ אֶת־הַפִּתִּים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ פֶּן תֹּאבַד מְאוּמָה׃

Y como fueron hartos, dixo à ſus Diſcipulos. Coged los pedacos que han quedado, porque noſe pierda nada.

13 וַיַּאַסְפוּ וַיְמַלְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר סַלֵּי הַפִּתִּים מֵחֲמִשָּׁה לֶחֶם שְׂעוֹרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ לָאוֹכְלִים׃

Cogeron pues, y hinchieron dozé eſportones de pedaços de los cinco panes de cedeua, que ſobraron à los que auian comido.

14 וְהָאֲנָשִׁים כַּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת־הָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ אָמְרוּ כִּי זֶה הוּא בֶּאֱמֶת הַנָּבִיא הַבָּא אֶל־הָעוֹלָם׃

Aquellos hombres entonces, como vieron la ſennal que Ieſus auia hecho, dezian. Que eſte verdaderamente es el Propheta, que auia de venir àl mundo.

15 וְיֵשׁוּעַ יוֹדֵעַ כִּי־עֲתִידִים לָבוֹא וְלַחְטוֹף אוֹתוֹ אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ וַיִּגָּר לוֹ מִפְּנֵיהֶם וַיָּשָׁב אֶל־הָהָר הוּא לְבַדּוֹ׃

Y entendiendo Ieſus que auian de venir para arrebatarlo, y hazerlo Rey, boluió à huyrſe àl monte el ſolo.

ς'.

10. Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.

Adonc Ieſus dit, Faites aſſeoir les gens. (Or y auoit il beaucoup d'herbe en ce lieu-la.) Les gens donc s'aſsirent, enuiron cinq mille à les conter,

11. Ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.

Et Ieſus print les pains: & apres qu'il eut rendu graces, les diſtribua aux diſciples, & les diſciples à ceux qui eſtoyent aſsis, & ſemblablement des poiſſons autant qu'ils en vouloyent.

12. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται.

Et apres qu'ils furent raſſaſiés, il dit à ſes diſciples, Amaſſez les pieces qui ſont de reſte, afin que rien ne ſoit perdu.

13. Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν.

Ils les amaſſerent donc, & emplirent douze penereés de pieces des cinq pains d'orge, qui eſtoyent demeurees à ceux qui en auoyent mangé.

14. Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.

Or les gẽs ayans veu le miracle que Ieſus auoit fait, diſoyent, Ceſtui-ci eſt veritablement le Prophete qui deuoit venir au monde.

15. Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

Dont Ieſus ayant cognu qu'ils deuoyent venir pour le rauir afin de le faire Roy derechef ſe retira tout ſeul en la montagne.

CAP. VI.

10. Dicit ergo Ieſus, Facite homines diſcumbere Erat autem fœnum multum in loco, Diſcubuerunt ergo viri, nnmero quaſi quinque millia.

And Jeſus ſayde/ Make the people ſitte downe. (Nowe there was much graſſe in that place) Then the men ſate downe in nomber / about fiue thouſand.

11. Accepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus, ſimiliter & ex piſcibus quãtum volebant.

And Jeſus tooke the bread / and gaue thankes/ & gaue to the diſciples / & the diſciples to them that were ſet downe: and likewiſe of the fiſhes as much as they would.

12. Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis, Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant.

And when they were ſatisfied/ he ſaid vnto his diſciples / Gather vp the broken meat which remaineth/ that nothing be loſt.

13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorũ ex quinque panibus hordeaceis quę ſuperfuerunt his qui manducaverant.

Then they gathered it together/ and filled twelue baſkets with the broken meat of the fiue barlie loaues / which remained vnto them that had eaten.

14. Illi ergo homines cùm vidiſſent quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant, Quia hic eſt verè Propheta qui venturus eſt in mundum.

Then the men when they had ſeene the miracle that Jeſus did /ſayde/ This is of a trueth the Prophet that ſhould come into the worlde.

15. Ieſus ergo cùm cognoviſſet quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipſe ſolus,

When Jeſus therefore perceyued that they would come / and take him to make him a King / he departed againe into a mountaine himſelfe alone.

Das VI. Capitel.

10 Jeſus aber ſprach: Schaffet daß ſich das Volck lagere. Es war aber vil graß an dem ort. Da lagerten ſich bey fůnff tauſent Mann.

Jheſus ſagde/ Skicker Folcket til ſæde. Oc der vaar meget græſſ paa den ſted. Da ſette ſig ned ved fem tuſind Mend.

11. Jeſus aber nam die Brodt/ dancket/ vnnd gab ſie den Jůngern/ die Jůnger aber denen/ die ſich gelagert hatten. Deſſelbigen gleichen auch von den Fiſchen/ wie vil er wolte

Oc Jheſus tog Brødene / tackede/ oc fick Diſciplene dem/ Men Diſciplene finge dem/ ſom haffde ſæt ſig ned. Diſligeſt ocſaa aff Fiſkene /ſaa meget ſom hand vilde.

12. Da ſie aber ſatt waren/ ſprach er zu ſeinen Jůngern: Sammlet die ůbrigen Brocken/ das nichs vmbkomme.

Oc der de vaare mætte / Da ſagde hand til ſine Diſciple/ Sancker tilſammen de offuerbleffne Leffninger / at der inted ſpildis.

13. Da ſamleten ſie / vnnd fůlleten zwőlff Kőrbe mit Brocken / von den fůnff Gerſtenbrodt / die ůberblieben denen/ die geſpeiſet worden.

Da ſamlede de/oc fyllede tolff Kurffue met Leffninger / aff de fem Bygbrød / ſom de leffnede / der finge mad.

14. Da nun die Menſchen das Zeichen ſahen/das Jeſus that/ ſprachen ſie: Das iſt der Prophet / der in die Welt kommen ſoll.

Der Menniſkene nu ſaae det Tegen/ ſom Jheſus giorde/ ſagde de/ Denne er viſſelige den Prophete/ ſom ſkal komme til Verden.

15. Da Jeſus nun mercket / daß ſie kommen wůrden / vnnd jhn haſchen/ daß ſie jhn zum Kőnige machten/ entweich er abermal/ auff den Berg er ſelbſt allein.

Der Jheſus nu merckte/ at de vilde komme at tage fat paa hannem/ at de kunde gøre hannem til Konge da vigede hand atter paa Bierget/ ſelff alene.

Kapitola VI.

10. Tehdy řekl gim Gežijſs: Rozkážtež lidu ſyſti. A bylo trávy mnoho na tom mijſtě. Y poſadilo ſe mužůw počtem yakožto pět Tiſycůw.

Tedy rzekł Jezus: Roſkażcież áby ći ſiadali / á było tám trawy doſyć ná onym mieyſcu. Siádło tedy mężow w liczbie około piaci tyſiecy.

11. Těhdy Gežijſs wzal chleby/ a když dijky včinil rozdáwal Včedlnijkům/ Včedlnijcy pak ſedijcým: Též z Ryb yakž gſau mnoho chtěli.

A ták Jezus wziąwſzy ony chleby y vczyniwſzy dzięki / podzielił zwolennikom / zwolennicy záſię tym co ſiedzieli / ták że też y ony ryby ile iedno chcieli.

12. A když byli naſyceni/ řekl Včedlnijkům ſwým: Zberte které zuoſtaly drobty / ať nezhynau.

A gdy iuż mieli doſyć / rzekł Jezus zwolennikom ſwym: Zbierzcie okruſzki ktore zoſtały / żeby nic nie ginęło.

13. Tehdy ſebrali a naplnili dwanácte Koſſuow drobtuow z pěti chlebuow gečných/ kteřijž pozuoſtali po těch kteřijž gedli.

Zebráli tedy y pełne nákłádli dwánaśćie koſzow okruſzkow z pięciorgá chlebá ięczmiennego / ktore pozoſtáły tym co iedli.

14. Ti pak Lidé když vzřeli ten diw kterýž byl včinil/ prawili: Tento geſt giſtě Prorok/ kterýž by měl přigijti na Swět.

A przetoż oni vyzrawſzy cud ktory Jezus okazał/ mowili: Tenći ieſt záprawdę on Prorok / ktory miał przydź ná świat.

15. Tehdy Gežijſs když poznal žeby měli přigijti aby gey chytili a včinili Králem/ vſſel na Huoru opět ſám.

A wiedząc Jezus iż go przyſzedſzy vchwycić mieli á vczynić krolem / vſzedł záſię ſam tylko ná gorę.

ו

16 וכד הוא רמשא נחתו תלמידוהי לימא׃

E venuta la ſera, i ſuoi diſcepoli ſceſero al mare.

17 ויתבו בספינתא ואתין הוו לעברא לכפרנחום וחשכת הות לה ולא אתי הוא לותהון ישוע׃

Et eſſendo montati ſu la barca andauano di la dal mare verſo Capernaum e gia s'era fatto oſcuro, ne IESV era venuto à loro.

18 ימא דין אזדקף הוא עליהון מטול דרוחא רבתא נשבת הות׃

Et il mare per vn gran vento che ſoffiaua, ſi gonfiò.

19 ודברו איך אסטדותא עסרין וחמשא או תלתין וחזו לישוע כד מהלך על ימתא וכד קרב לות ספינתהון דחלו׃

Poi dunque che hebbero remato circa venticinque o trenta ſtadij, veggono IESV caminare ſopra'l mare, & appreſſauaſi à la barca: & hebbero paura.

20 הו דין ישוע אמר להון אנא אנא לא תדחלון׃

Ma egli diſſe loro, Son io, non habbiate paura.

21 וצבו הוו דנקבלוניהי בספינתא ובה בשעתא ספינתא הי הות לות ארעא הי דאזלין הוו לה׃

Eſſi dunque il volſero riceuer ne la barca, e ſubbito la barca arriuò a la terra, a laquale andauano.

22 וליומא דבתרה הו כנשא דקאם הוא בעברא דימא חזו דספינתא אחרתא לית הוא תמן אלא אן הי דסלקו לה תלמידא ודלא על הוא עמהון ישוע עם תלמידוהי לספינתא׃

Il giorno ſeguente, la turba che era reſtata di la dal mare, vedendo che non era iui altra barca che quella ſola, ne laquale erano entrati i ſuoi diſcepoli: e che IESV non era entrato co i ſuoi diſcepoli ne la barca, ma che i ſuoi diſcepoli ſoli ſen'erano andati.

ו

16 ויהי ערב וירדו תלמידיו אל הים׃

Y como ſe hizo tarde, decendieron ſus Diſcipulos à la mar.

17 ובעלותם אל האניה באו לעבר הים אל כפר נחום ויהי חשך ועודנו לא בא אליהם ישוע׃

Y entrando en vn nauio, venian de la otra parte de la mar hazia Capernaum. Y era ya eſcuro, y Ieſus no auia venido à ellos.

18 ותשב רוח גדולה והים הולך וסוער׃

Y la mar ſe cōmençó à leuantar con vn gran viento.

19 ויחתרו כברת הארץ עשרים וחמש או שלושים ויראו את ישוע מהלך על הים וקרב לאניה וייראו׃

Y como ouieron nauegado como veynteycinco ó treynta eſtadios, veen à Ieſus que andaua ſobre la mar, y ſe acercaua àl nauio: y ouieron miedo.

20 והוא אמר אליהם אני הוה אל תיראו׃

Mas el les dixo, Yo ſoy, no ayays miedo.

21 ויאבו לקחת אותו באניה ופתאום נהיתה האניה אל הארץ אשר אליה הלכו׃

Y ellos lo recibieron de buena gana en el nauio: y luego el nauio llegó á la tierra donde yuan.

22 וממחרת ההמון אשר קם לעבר הים רואה כי אניה אחרת לא היתה שם כי אם אחת היא אשר בה עלו תלמידיו וכי ישוע לא בא עם תלמידיו באניה כי אם תלמידיו לבדם הלכו׃

El dia ſiguiente la companna que eſtaua de la otra parte de la mar, como vido que no auia alli otra nauezilla ſino vna, en la qual ſe auian entrado ſus Diſcipulos, y que Ieſus no auia entrado con ſus Diſcipulos en el nauio, mas que ſus Diſcipulos ſolos ſe auian ydo.

ϛ.

16. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

Et quand le ſoir fut venu, ſes diſciples deſcendirent à la mer.

17. Καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς.

Et eſtans montés en la naſſelle, tiroyent outre la mer vers Capernaum: & faiſoit deſia obſcur, & ſi n'eſtoit point Ieſus venu à eux.

18. Ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

Et la mer s'eſleua par vn grand vent qui ſouffloit.

19. Ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.

Apres donc qu'ils eurent ramé enuiron vingtcinq ou trente ſtades, ils voyent Ieſus cheminant ſur la mer, & s'approchant de la naſſelle: dont ils eurent peur.

20. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Mais il leur dit, C'eſt moi ne craignez point.

21. Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

Ils le receurent donc volentiers en la naſſelle, & incontinent la naſſelle print terre au lieu où ils alloyent,

22 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον.

Le lendemain les troupes qui eſtoyent demeurees de l'autre coſte de la mer, voyans qu'il n'y auoit point là de autre naſſelle, ſinon ceſte ſeule, en laquelle eſtoyent entrés les diſciples: & que Ieſus n'eſtoit point entré auec ſes diſciples en la naſſelle: mais que ſes diſciples s'en eſtoyent allés.

CAP. VI.

16. Vt autem ſero factum eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad mare.

When euen was nowe come / his diſciples went downe vnto the ſea.

17. Et cum aſcendiſſent navim, venerunt trans mare in Capharnaum, & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad eos Ieſus.

And entred into a ſhip / and went ouer the ſea towards Capernaum: & now it was darke/ and Jeſus was not come to them.

18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

And the ſea aroſe with a great winde that blewe.

19. Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia vigintiquinque aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſuper mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.

And when they had rowed about fiue and twentie / or thirtie furlongs/ they ſaw Jeſus walking on the ſea/ and drawing neere vnto the ſhip: ſo they were afrayed.

20. Ille autem dicit eis, Ego ſum, nolite timere.

But he ſayd vnto them/ It is I be not afrayed.

21. Voluerunt ergo accipere eum in navim: & ſtatim navis fuit ad terram quam ibant.

Then willingly they receyued him into the ſhip / and the ſhip was by and by at the land/ whither they went.

22. Altera die, turba quæ ſtabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Ieſus in navim, ſed ſoli diſcipuli eius abiiſſent.

The day following/ the people which ſtoode on the other ſide of the ſea / ſawe that there was none other ſhip there / ſaue y one / whereinto his diſciples were entred / & that Jeſus went not with his diſciples in y ſhip / but that his diſciples were gone alone.

Das VI. Capitel.

16. Am abend aber / giengen die Jůnger hinab an das Meer.

Om afftenen ginge Diſciplene ned til Haffuit.

17. Vnd tratten inn das Schiff/ vnd kamen ůber das Meer / gen Capernaum/ vnd es war ſchon finſter worden/ vnd Jeſus war nicht zu jnen kommen.

Oc traadde i Skibet / oc komme offuer Haffuit/ til Capernaum / oc det vaar allerede bleffuit mørckt/ Oc Jheſus vaar icke kommen til dem.

18. Vnd das Meer erhub ſich von einem groſſen Winde.

Oc Haffuit gaff ſig op / aff it ſtort Vær.

19. Da ſie nun gerudert hatten bey fünff vnd zweintzig oder dreiſſig Feldwegs / ſahen ſie Jeſum auff dem meer daher gehen / vnd nahe bey das ſchiff kommen / vnd ſie forchten ſich.

Der de haffde nu roet ved fem oc tiue eller tredive agre longt / da ſaae de Jheſum gaa paa Haffuit / oc komme nær til Skibet / Oc de frøctede.

20. Er aber ſprach zu jhnen: Ich bins / Förchtet euch nicht.

Da ſagde hand til dem / Det er ieg / Frøcter eder icke.

21. Da wolten ſie jhn in das Schiff nemen/ vnd alſo bald war das Schiff am Lande / da ſie hin fuhren.

Saa vilde de tager hannem i Skibet / oc Skibet vaar ſtrax hoſſ Landet / ſom de fore til.

22. Des andern tages ſahe das Volck / das dißſeit des Meers ſtund / daß kein ander Schiff daſelbs war / denn das einige / darein ſeine Jünger getretten waren / vnd daß Jeſus nicht mit ſeinen Jüngern inn das Schiff getretten war / ſondern alleine ſeine Jünger waren weggefahren.

Den anden dag / ſaa Folcket / ſom ſtod paa denne ſide Haffuit / at der vaar inted andet Skib / vden det ene / der hans Diſciple vaare traadde vdi / oc at Jheſus traadde icke met ſine Diſciple i ſkibet / men hans Diſciple alene vaare farne offuer.

Kapitola VI.

16. A když byl wečer / ſſtaupili Včedlnijcy geho k Moři.

A gdy był wieczor / puścili ſie zwolennicy iego do morzá.

17. A když wſtaupili na Lodij / plawili ſe přes Moře do Kaffarnaum: a tmy giž včiněny byly / a nepřiſſel byl Gežiſs k njm.

A wſiadſzy w łodź iecháli za morze ku Kápernaum / á no iuż były ciemności / á Jezus nie przyſzedł do nich.

18. A Moře dutijm welikého wětru / zdwijhalo ſe.

Tedy morze gdy wſtał wielki wiátr poczęło ſie burzyć.

19. Tehdy když ſe giž byli odplawili honuow yako pětmecýtma nebo třidceti / vzřeli Gežiſſe an chodij po Moři / a přibližuge ſe k Lodij / y báli ſe.

A gdy iuż odpłynęli iákoby ná dwu dzieſtu y piąci ábo ná trzech dzieſiąt ſtáian, vyzreli Jezuſá chodzące po morzu á przychodzącego ku łodzi / y vlękli ſie.

20. Ale on řekl gim: Jáť gſem / nebogtež ſe.

Lecz im on rzekł: Jáciem ieſt / nie boycie ſie.

21. Tehdy chtěli ho wzýti na Lodij a hned Lodj přiběhla k zemi kteréž ſe plawili.

A thák go z chućią wzięli w łodź / y nátychmiaſt łodź ſtánęłá v oney kráiny do ktorey iecháli.

22. Druhého pak dne / Záſtup kterýž byl za Mořem / widěl že giné Lodičky tu nebylo než ta gedna / na kterauž byli weſſli Včedlnjcy geho / a Gežiſs newſſel byl s Včedlnjký ſwými na Lodij / ale ſami Včedlnijcy geho byli ſe plawili.

Názájutrz lud ktory ſtał zá morzem / gdy obaczyli że thám nie máß drugiey łodzi / tylko oná iedná w ktorą byli wſiedli zwolennicy iego / á iż Jezus nie wſiadł w łodź z zwolenniki ſwemi / iedno ſámi zwolennicy iego iecháli.

ו

23 אֶתַי הֲוַי דֵּין אַלְפֵּא
אַחְרָנְיָתָא מֶן טְבֶרְיוּס עַל
גֵּב דּוּכְתָא הָי דְּאֶכַלוּ בָּהּ
לַחְמָא כַּד בָּרֶךְ יֵשׁוּעַ׃

E che erano venute de l'altre barche da Tiberiade, presso al luogo doue haueuano mangiato il pane, poi che il Signore hebbe rendute gratie.

24 וְכַד חֲזָא הֲו כֶּנְשָׁא
דְּלָא הֲוָא תַמָּן יֵשׁוּעַ אַף
לָא תַלְמִידַוְהִי סְלֶקוּ
לְהָלֵין אַלְפֵּא וְאֶתַו לַכְפַר־
נַחוּם וּבָעֵין הֲוַו לֵהּ ל
לְיֵשׁוּעַ׃

Quando dico la turba vide che I*ESV non era li, ne i suoi discepoli, saltrono ancor essi ne le barche, e vennero in Capernaum, cercando* I*ESV.*

25 וְכַד אַשְׁכְּחוּהִי בְּעֶבְרָא
דְּיַמָּא אָמְרִין לֵהּ רַבַּן
אֶמָתַי אֶתַית לְהָרְכָא׃

Et hauendolo rittrouato di la dal mare, li dissero, Maestro, quando venisti tu quà?

26 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן
אַמִין אַמִין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דְּבָעֵין אַנְתּוּן לִי לָא
מֶטוּל דַּחֲזַיתּוּן אָתְוָתָא
אֶלָּא דֶּאֱכַלְתּוּן לַחְמָא
וְסְבַעְתּוּן׃

IESV rispose loro, e disse, In verità, in verità vi dico, voi mi cercate, non perche hauete veduti i miracoli: ma perche hauete mangiato de pani, e sereui satiati.

27 לָא תֶפְלְחוּן מֶאכוּלְתָא
דְּאָבְדָא אֶלָּא מֵאכוּלְתָא
דַּמְקַוְיָא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם
אֵידָא דַּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא נֶתֶּל
לְכוֹן לְהָנָא גֵּיר אַבָּא חַתַם
אַלָהָא׃

Affaticateui non gia per hauer il cibo che perisce, ma quello que dura à vita eterna, ilquale il Figliuol de l'huomo vi dara, percioche il Padre Iddio l'ha col suo sigillo approuato.

28 אָמְרִין לֵהּ מָנָא נֶעְבֶּד
דְּנֶפְלוּחַ עְבָדֵא דַּאלָהָא׃

Essi dunque li dissero, Che faremo noi per operare l'opere di Dio?

ו

23 וַאֲנִיּוֹת אֲחֵרוֹת בָּאוּ
מִטִּיבֶרְיוּס קְרוֹבוֹת לַמָּקוֹם אֲשֶׁר
בּוֹ אָכְלוּ אֶת־הַלֶּחֶם בְּבָרְכוֹ
אֲדֹנָי׃

Y que otras nauezillas auian arribado de Tiberia, junta àl lugar donde auian comido el pan, deſpues de auer el Sennor hecho gracias.

24 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הֶהָמוֹן כִּי
יֵשׁוּעַ לֹא הָיָה שָׁם וְלֹא תַלְמִידָיו
וַיַּעֲלוּ עַל־הָאֳנִיּוֹת וַיָּבֹאוּ בִּכְפַר
נַחוּם מְבַקְשִׁים אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Como vido pues la companna que Ieſus no eſtaua alli, ni ſus Diſcipulos, entraron ellos tambien en las nauezillas, y vinieron à Capernaum buſcando à Ieſus.

25 וְכַאֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ בְּעֵבֶר
הַיָּם אָמְרוּ לוֹ רַבִּי מָתַי בָּאתָ
הֵנָּה׃

Y hallandolo de la otra parte de la mar, dixeronle, Rabbi, quando llegaſte acà?

26 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אָמֵן
אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אַתֶּם
מְבַקְשִׁים אוֹתִי לֹא כִּי רְאִיתֶם
אוֹתוֹת כִּי־אִם כִּי אֲכַלְתֶּם
מִן־הַלֶּחֶם וּשְׂבַעְתֶּם׃

Reſpondioles Ieſus, y dixo, Decierto decierto os digo, que me buſcays, no por las ſennales que aueys viſto, mas por el pan que comiſtes y os, hartaſtes.

27 פַּעֲלוּ לֹא אֶת אֹכֶל הָאֹבֵד
כִּי־אִם אֶת־אֹכֶל הַקָּם לְחַיֵּי
עוֹלָם אֶת אֲשֶׁר בֶּן־הָאָדָם יִתֵּן
לָכֶם כִּי אוֹתוֹ הָאָב חָתַם
הָאֱלֹהִים׃

Obrad no para la comida que perece, mas para la comida que á vida eterna permanece, la qual el Hijo del hombre os darâ: porque à eſte ſennaló el Padre, es à ſaber Dios.

28 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה
אֲשֶׁר נִפְעַל אֶת מַעֲשֵׂי אֱלֹהִים׃

Y dixeronle, Que haremos para que obremos las obras de Dios?

ϛ'.

23. Ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου.

(Or d'autres naſſelles eſtoyent venues de Tiberias pres le lieu où ils auoyent mangé le pain apres que le Seigneur eut rendu graces.)

24. Ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν.

Les troupes donc voyans que Ieſus n'eſtoit point là, ne ſes diſciples, eux auſſi monterent dedans les naſſelles, & vindrent en Capernaum, cerchãs Ieſus.

25. Καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;

Et l'ayans trouué outre la mer, ils lui dirent, Maiſtre, quand es tu arriué ici?

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.

Ieſus leur reſpondit, & dit, En verité, en verité ie vous di, vous me cerchez nõ point pource que vous auez veu des ſignes, mais pource que vous auez mangé de pains, & auez eſté raſſaſiés.

27. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.

Trauaillez, non point apres la viande qui perit, mais apres celle qui eſt permanente à vie eternelle: laquelle le fils de l'homme vous donnera. Car le Pere, aſſauoir Dieu, l'a approuué de ſon cachet.

28. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν, τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;

Ils lui dirent donc, Que ferons-nous pour œuurer les œuures de Dieu?

CAP. VI.

23. Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

And that there came other ſhippes from Tiberias neere vnto the place where they ate the bread/ after the Lorde had giuen thankes.

24. Cùm ergo vidiſſet turba quia Ieſus non eſſet ibi, neque diſcipuli eius, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Ieſum.

Nowe when the people ſawe that Jeſus was not there/ neither his diſciples/ then alſo tooke ſhipping/ and came to Capernaum/ ſeeking for Jeſus.

25. Et cùm inveniſſent eum trans mare, dixerũt ei, Rabbi, quando huc veniſti?

And when they had found him on the other ſide of the ſea / they ſayd vnto him/ Rabbi/ when cameſt thou hither?

26. Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.

Jeſus anſwered them/ and ſaid/ Verely/ verely I ſay vnto you / ye ſeeke mee not / becauſe ye ſaw the miracles / but becauſe ye ate of the loaues / and were filled.

27. Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater ſignavit Deus.

Labour not for the meat which periſheth/ but for the meate that endureth vnto euerlaſting life / which the Sonne of mã ſhall giue vnto you: for him hath God the Father ſealed.

28 Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus ut operemuroperaD ei.

Then ſaid they vnto him / What ſhall we do / that we might worke the workes of God?

Das VI. Capitel.

23. Es kamen aber andre Schiffe von Tiberias nahe zu der ſtette / da ſie das Brot geſſen hatten/ durch des HERRN danckſagunge.

Och der komme andre Skib fra Tiberias hart til den Sted / ſom de ode Brød / ved HERRENS tackſigilſe.

24. Da nun das Volck ſahe / daß Jeſus nicht da war / noch ſeine Jünger / tratten ſie auch in die Schiffe/ vnd kamen gen Capernaum / vnnd ſuchten Jeſum.

Der Folcket nu ſaa/ at Jheſus vaar der icke / oc ey hans Diſciple / da traadde de oc i Skibet / oc komme til Capernaum / oc lete effter Jheſum.

25. Vnd da ſie jn funden jenſeit des Meers / ſprachen ſie zu jhm: Rabbi/ wenn biſt du herkommen?

Oc der de funde hannem paa hin ſide Haffuit/ ſagde de til hannem/ Rabbi/naar eſt du kommen hid?

26. Jeſus antwortet jhnen / vnnd ſprach: Warlich / warlich / ich ſage euch: Jhr ſuchet mich/ nicht darumb/ daß jr Zeichen von mir geſehen habt/ Sondern daß jhr von dem Brot geſſen habt/ vnd ſeyt ſatt worden.

Jheſus ſuarede dem / oc ſagde/ Sandelige / ſandelige/ Jeg ſiger eder/ i lede effter mig/ icke fordi / at i haffue ſeet Tegen/ men faar i ode aff Brødet/ och bleffue mette.

27. Wircket ſpeiſe / nicht die vergänglich iſt / ſondern die da bleibet in das ewige Leben / welche euch des Menſchen Sohn geben wirdt / denn denſelbigen hat Gott der Vatter verſigelt.

Arbeyder paa mad / icke den ſom er forgengelig/ men den ſom bliffuer i det euige Liff / huilcken Menniſkens Søn ſkal giffue eder/ thi Gud Fader beſeglede hannem.

28. Da ſprachen ſie zu jhm: Was ſollen wir thun / das wir Gottes wercke wircken?

Da ſagde de til hannem/ Huad ſkulle wi gøre / at wi kunde arbeyde Gudsgerning

Kapitola VI.

23. Potom pak giné lodij byly připlauly od Tyberyady/ k tomu mijſtu kdežto byli gedli chleby / děkugijce Bohu.

Przyßły też były drugie łodzie od Tyberyády / nie daleko mieyſca onego gdzie iedli chleb / gdy był Pan vczynił dźięki.

24. Protož když vzřel Zástup/ že Gežijſſe tu nenij ani Včedlnijkůw geho / wſtaupili na Lodij/ a přigeli do Kaffarnaum hledagijce Gežijſſe.

To gdy obaczył lud że thám Krystus nie był áni zwolennicy iego wſiedli y ſámi w łodzie / á przyßli do Kápernaum ßukáiac Jezuſá.

25. A když ho nalezli za Mořem/ řekli gemu: Miſtře / kdy gſy ſem přiſſel?

A znalazßy go zá morzem / rzekli mu: Miſtrzu á kiedyś tu przyßedł?

26. Odpowěděl gim Gežijš a řekl: Giſtě giſtě prawijm wám: Hledáte mne/ ne proto že gſte diwy widěli / ale že gſte gedli chleby a naſyceni gſte.

Odpowiedział im Jezus y rzekł: Záprawdę záprawdę wam powiedam / ßukacie mie / nie iżeśćie widźieli cudá / ále iżeśćie ony chleby iedli / y byliśćie náſyceni.

27 Způſobugte ne ten pokrm geſſto hyne / ale kterýž zuoſtáwa k žiwotu wěčnému / kterýž Syn člowěka dá wám. Nebo ten geſt Bůh Otec wyznamenal.

Prácuyćieß nie o pokármie kthory ginie / ále o onym pokármie ktory trwa ku żywotowi wiecznemu / ktory wam da Syn człowieczy / Abowiem tego zápieczętował Oćiec / to ieſt Bog.

28. Tehdy řekli k němu Co budeme činiti / abychom dělali dijla Božij?

Tedy oni rzekli: Coż czynić będziemy / ábychmy ſpráwowáli vczynki Boże?

ו

29 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
הָנַו עְבָדָא דַאלָהָא ד
דַּתְהַיְמְנוּן בְּמַן דְּהַו שַׁדַּר׃

IESV riſpoſe, e diſſe loro, Queſta è l'opera di Dio, che voi crediate in colui ch'egli ha mandato.

30 אָמְרִין לֵהּ מָנָא אָתָא
עָבֵד אַנְתְּ דְּנֶחזֵא וְנְהַימֶן
בָּךְ מָנָא סָעַר אַנְתְּ׃

Eſſi adunque li diſſero, Che ſegno fai tu, acciohe noi lo vediamo, e crediamoti? Che operi tu?

31 אַבָהַין מַנָּא אֲכַלוּ
בְּמַדְבְּרָא אַיכַנָּא דַּכְתִיב
דְּלַחְמָא מֶן שְׁמַיָּא יַהֵב
לְהוֹן לְמֵאכַל׃

I noſtri padri mangiaron la manna nel diſerto, ſi com'è ſcritto, Et dette loro à mangiar il pane dal cielo.

32 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין
אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא
הֲוָא מוּשֶׁא יַהֵב לְכוֹן ל
לַחְמָא מֶן שְׁמַיָּא אֶלָּא
אָבִי יָהֵב לְכוֹן לַחְמָא
דְּקוּשְׁתָּא מֶן שְׁמַיָּא׃

Allor IESV diſſe loro, In verità, in verità vi dico, che Moiſe non vi dette il pane dal cielo, ma mio Padre vi ha dato il vero pane dal cielo.

33 לַחְמֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא
אִיתַיְהִי הָו דִּנְחֵת מֶן
שְׁמַיָּא וְיָהֵב חַיֵּא לְעָלְמָא׃

Imperoche il pane di Dio, è quello che è ſceſo dal cielo, e che da vita al mondo.

34 אָמְרִין לֵהּ מָרַן בְּכֻל־
זְבַן הַב לַן לַחְמָא הָנָא׃

Eſſi dunque li diſſero, Signore, dacci ſempre queſto pane.

35 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶנָא
אֱנָא לַחְמָא דְּחַיֵּא מַן ד
דְּאָתֵא לְוָתִי לָא נִכְפַּן וּמַן
דְּמְהַימֶן בִּי לָא נִצְהֵא
לְעָלַם׃

E IESV diſſe loro, Io ſono il pane de la vita: chi viene à me, non hauerà fame: e chi crede in me, non hauerà mai piu ſete.

36 אֶלָּא אֶמְרֵת לְכוֹן
דְּחֲזַיְתוּנִי וְלָא מְהַימְנִין
אַנְתּוּן׃

Ma io v'ho detto che voi m'hauete vedute, e non credete.

ו

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה
הוּא מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים אֲשֶׁר
תַּאֲמִינוּ בְּאוֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח הוּא׃

Reſpondió Ieſus, y dixoles, Eſta es la obra de Dios, es à ſaber, Que creays en el que el embió.

30 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וּמַה־תַּעֲשֶׂה
אוֹת אֲשֶׁר נִרְאֶה וְנַאֲמִין מַה־
פּוֹעֵל אַתָּ׃

Dixeronle entonces, Que ſennal pues hazes tu, paraque veamos, y te creamos? Que obras?

31 אֲבוֹתֵינוּ אָכְלוּ אֶת־הַמָּן
בַּמִּדְבָּר כַּאֲשֶׁר נִכְתָּב לֶחֶם
מִשָּׁמַיִם נָתַן לָהֶם לֶאֱכֹל׃

Nueſtros padres comieron el Manna en el deſierto: como eſta eſcripto, Pan del cielo les diô à comer.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן
אוֹמֵר לָכֶם מֹשֶׁה לֹא נָתַן לָכֶם
אֶת הַלֶּחֶם מִשָּׁמַיִם כִּי־אִם אָבִי
נוֹתֵן לָכֶם אֶת־לֶחֶם נֶאֱמָן מִן־
הַשָּׁמַיִם׃

Y Ieſus les dixo, Decierto decierto os digo que no os dió Moyſen pan del cielo: mas mi padre os dà el verdadero pan del cielo.

33 כִּי לֶחֶם אֱלֹהִים זֶה הוּא
אֲשֶׁר יוֹרֵד מִשָּׁמַיִם וְנוֹתֵן אֶת־
הַחַיִּים לָעוֹלָם׃

Porque el pan del cielo es aquel, que decendió del cielo, y da vida àl mundo.

34 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנִי תֵּן לָנוּ
בְּכָל עֵת אֶת־הַלֶּחֶם הַזֶּה׃

Y dixeronle, Sennor, da nos ſiempre eſte pan.

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא
הַלֶּחֶם הַחַיִּים כָּל־אֲשֶׁר בָּא אֵלַי
לֹא יִרְעַב וַאֲשֶׁר מַאֲמִין בִּי לֹא
יִצְמָא לְעוֹלָם׃

Y Ieſus les dixo, Yo ſoy el pan de vida: el que à mi viene, nunca aura hambre: Y el que en mi cree, no aurà ſed jamas.

36 אֲבָל אָמַרְתִּי לָכֶם גַּם־כִּי
רְאִיתוּנִי וְאֵינְכֶם מַאֲמִינִים׃

Mas ya os he dicho, que aunque me aueys viſto, no me creeys.

ς'.

29. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.

Ieſus reſpondit, & leur dit, C'eſt ici l'œuure de Dieu, que vous croyiez en celui qu'il a enuoyé.

30. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

Adonc ils lui dirent, Quel ſigne dõc fais-tu afin que nous le voyions, & que nous croyions à toi? quelle œuure fais-tu?

31. Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάνα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Nos peres ont mangé la manne au deſert, ainſi qu'il eſt eſcrit, Il leur a donné a manger le pain du ciel.

32. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

Ieſus donc leur dit, En verité, en verité ie vous di, Moyſe ne vous a point donné le pain du ciel: mais mon Pere vous donne le vrai pain du ciel.

33. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

Car le pain de Dieu c'eſt celui qui eſt deſcendu du ciel, & qui donne vie au monde.

34. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

Il lui dirent donc, Seigneur, donne nous touſiours ce pain-la.

35. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

Et Ieſus leur dit, Ie ſuis le pain de vie: qui vient à moi, n'aura point de faim: & qui croit en moi, n'aura iamais ſoif.

36. Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

Mais ie vous ai dit, que vous m'auez veu, & ſi ne croyez point.

CAP. VI.

29. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille.

Jeſus anſwered / and ſayde vnto them / This is the worke of God / that yee beleeue in him / whom he hath ſent.

30. Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

Then ſayde therefore vnto him / What ſigne ſheweſt thou then / that we may ſee it / and beleeue thee? what doeſt thou worke?

31. Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto: ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis manducare.

Our Fathers did eate Manna in the deſert / as it is written / He gaue them bread from heauen to eate.

32. Dixit ergo eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verũ.

Then Jeſus ſaid vnto them / Verely / verely I ſay vnto you / Moſes gaue you not bread from heauen / but my Father giueth you the true bread from heauen.

33. Panis enim Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.

For the bread of God is he which commeth downe from heauen / and giueth life vnto the worlde.

34. Dixerunt ergo ad eum, Domine, ſemper da nobis panem huc.

Then they ſayde vnto him / Lorde / euermore giue vs this bread.

35. Dixit autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet vnquam.

And Jeſus said vnto them / I am the bread of life: he that commeth to me / ſhall not hunger / and he that beleeueth in mee / ſhall neuer thirſt.

36. Sed dixi vobis quia & vidiſtis me, non creditis.

But I ſayde vnto you / that ye alſo haue ſeene me / and beleeue not.

Das VI. Capitel.

29. Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jnen: Das iſt Gottes werck / daß jr an den glaubet / den er geſandt hat.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Det er Guds gerning / at i tro paa den / ſom hand vdſende.

30. Da ſprachen ſie zu jhm: Was thuſt du für ein Zeichen / auff daß wir ſehen vnd glauben dir? Was wirckeſt du?

Da ſagde de til hannem / huad gør du for it Tegen / paa det wi kunde ſee oc tro dig? Huad arbeyder du?

31. Vnſere Våter haben Manna geſſen inn der Wůſten / wie geſchrieben ſtehet: Er gab jhnen Brot vom Himmel zu eſſen.

Vore Fedre ode Manna i Ørcken / lige ſom ſcriffuit ſtaar / hand gaff dem Brød aff Himmelen at æde.

32. Da ſprach Jeſus zu jnen: Warlich / warlich / ich ſage euch / Moſes hat euch nicht Brot vom Himmel gegeben / ſondern mein Vater gibt euch das rechte Brot vom Himmel.

Da ſagde Jheſus til dem / Sandelige / ſandelige / ieg ſiger eder / Moſe gaff eder icke Brød aff Himmelen / men min Fader giffuer eder det rette Brød aff Himmelen.

33. Denn diß iſt das Brot Gottes / das vom Himmel kompt / vnd gibt der Welt das leben.

Thi dette er Guds Brød / ſom kommer aff Himmelen / oc giffuer Verden Liff.

34. Da ſprachen ſie zu jm: HERR / gib vns allweg ſolch Brodt.

Da ſagde til hannem / HERRE / giff oſſ altid ſaadant brød.

35. Jeſus aber ſprach zu jnen: Ich bin das Brot des Lebens / wer zu mir kompt / den wirdt nicht hungern / vnd wer an mich glaubet / den wirdt nimmermehr důrſten.

Jheſus ſagde til dem / Jeg er liffſens Brød / huo ſom kommer til mig / hand ſkal icke hungre / oc huo ſom tror paa mig / hand ſkal aldri tørſte.

36. Aber ich habs euch geſagt / daß jhr mich geſehen habt / vnd glaubet doch nicht.

Men ieg haffuer ſagd eder det / at i haffue ſeet mig / oc tro dog icke.

Kapitola VI.

29. Odpowěděl Gežijš / a řekl gim: Totoť geſt djlo Božij / abyſſte wěřili w toho kterěhož geſt on poſlal.

A Jezus odpowiedziawßy rzekł im: Ták ieſt ſpráwá Boża / ábyſcie wierzyli w tego ktorego on poſłał.

30. Protož řekli k němu: Y které ty znamenij činijš / abychom widěli a wěřili tobě / co děláš?

Ale mu oni rzekli: Coż wżdy ty zá znák okázuieß / ábychmy vyzreli y wierzyli tobie? Coż wżdy czyniß?

31. Otcowé naſſy gedli Mannu na pauſſti / yakož pſáno geſt / Chleb s Nebe dal gim gijſti.

Oycowie náßy iedli Mánnę ná pußczy / iáko ieſt nápiſano: Chleb niebieſki dał im áby go vżywáli.

32. Tehdy řekl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám: Ne Moyžijš dal wám chléb s Nebe / ale Otec muog dawá wám chléb s Nebe prawý.

Ná to im powiedział Jezus: Záprawdę záprawdę wam powiedam / nie dałci wam Mojżeß tego chlebá niebieſkiego / álec wam Oćiec moy dawa prawdziwie on chleb niebieſki.

33. Neb chléb Božij prawý geſt kterýž s Nebe ſſtaupil / a dáwá žiwot Swětu.

Abowiemći on chleb Boży ten ieſt ktory z niebá zſtąpił / y dáwa żywot świátu.

34. Tehdy řekli k němu: Pane / dáwayž nám wždycky chléb ten.

Rzekli thedy k niemu: Pánie day nam záwżdy tego chlebá.

35. Y řekl gim Gežijš. Ját gſem chléb žiwota. Kdož přicházý ke mně / nebude lačněti: a kdož wěřij we mně / nebude žijzniti na wěky?

Ale im rzekł Jezus: Jamći ieſt on chleb żywotá / ten ktory do mnie przychodźi / żadnym ſpoſobem łáczen nie będźie / á kto wierzy w mię / nigdy nie vprágnie.

36. Ale řekl gſem wám / že gſte widěli mne / a newwěřili gſte.

Lecżćiem wam powiedział: Iżeśćie mię też widźieli / á wżdy nie wierzyćie.

ו

37 כֻּל דִּיהַב לִי אָבִי לְוָתִי נֵאתֵא וּמַן דִּלְוָתִי נֵאתֵא לָא אַפְּקֵיהּ לְבַר׃

Tutto ciò che il Padre mi da, verrà à me, e colui che vienne à me, io non lo ſcaccio fuore.

38 דְּנֶחְתֵת מֶן שְׁמַיָּא לָא הֲוָא דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנִי אֶלָּא צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

Imperoche io ſon diſceſo dal cielo, non per far la mia volontà, ma la volontà di colui che m'ha mandato.

39 הָנָא דֵּין צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי דְּכֻל דִּיהַב לִי לָא אוֹבֵד מֶנֵּהּ אֶלָּא אַקִימִיוּהִי בְּיוֹמָא אַחְרָיָא׃

E la volontà del Padre, che m'ha mandato, è queſta, che di tutto quel ch'ei m'ha dato : io non ne perda niente, ma che io lo riſuſciti ne l'ultimo giorno.

40 הָנַו גֵּיר צֶבְיָנֵהּ דְּאָבִי דְּכֻל דְּחָזֵא לִבְרָא וּמְהַימֶן בֵּהּ נֶהְוּוֹן לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם וְאֶנָא אַקִימִיוּהִי בְּיוֹמָא אַחְרָיָא׃

Queſta è ancor la volontà di colui che m'ha mandato, che chiunque vede il Figliuolo, e crede in lui, habbia vita eterna & per ciò io lo riſuſcitarò nell'vltimo giorno.

41 יְהוּדָיֵא דֵּין רָטְנִין הֲווּ עֲלַוְהִי דְּאָמַר דְּאֶנָא אֶנָא לַחְמָא דְּנֶחְתֵת מֶן שְׁמַיָּא׃

I Giudei dunque mormorauano di lui, percioch'egli haueua detto, Io ſono il pane che ſon diſceſo dal cielo.

42 וְאָמְרִין הֲווּ לָא הֲוָא הָנָא יֵשׁוּעַ בַּר יוֹסֵף הָו דַּחְנַן יָדְעִין לְאָבוּהִי וְלְאֶמֵּהּ וְאַיכַּנָא אָמַר הָנָא דְּמֶן שְׁמַיָּא נֶחְתֵת׃

E diceuano, Non è coſtui IESV figliuol di Ioſef, delquale noi conoſciamo il Padre e la madre? Come dunque dice egli, Io ſon diſceſo dal cielo?

43 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן לָא תֶּרְטְנוּן חַד עַם חַד׃

Allor IESV riſpoſe, e diſſe loro, Non mormorate tra voi.

ו

37 כָּל־אֲשֶׁר נְתָנוֹ לִי הָאָב יָבוֹא אֵלָי וַאֲשֶׁר יָבוֹא אֵלַי אֵינֶנִּי מַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ לַחוּץ׃

Todo loque el Padre me dà vendrá à mi : y àlque à mi vieme, no lo echo fuera.

38 כִּי יָרַדְתִּי מִשָּׁמַיִם לֹא אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה אֶת־רְצוֹנִי כִּי אִם אֶת־רְצוֹנוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Porque he decendido del cielo, no para hazer mi voluntad mas la voluntad del que me embió.

39 וְזֹאת הִיא רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי לְמַעַן כָּל אֲשֶׁר נְתָנוֹ לִי לֹא אֹבַד מִמֶּנּוּ כִּי אִם אֲקִימֶנּוּ אֲנִי בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃

Y eſta es la voluntad del que me embiò, es à ſaber, del Padre. Que todo loque me diere, no pierda deello, mas que lo reſuſcite, en el dia poſtrero.

40 וְזֹאת הִיא רְצוֹנוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי לְמַעַן כָּל־הָרוֹאֶה אֶת־הַבֵּן וּמַאֲמִין בּוֹ יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם וַאֲקִימֶנּוּ אָנֹכִי בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃

Item, eſta es la voluntad del que me embió, Que todo aquel que vee ál Hijo, y cree en el , aya vida eterna: y yo lo reſuſcitaré en el dia poſtrero.

41 וַיִּלּוֹנוּ עָלָיו הַיְּהוּדִים כִּי אָמַר אֲנִי הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר יָרַדְתִּי מִשָּׁמָיִם׃

Murmurauan entonces deel los Iudios, porque auia dicho. yo ſoy el pan que decendi del cielo.

42 וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹסֵף אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יָדַעְנוּ אֶת־אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֵיכָכָה תֹּאמַר זֶה כִּי מִשָּׁמַיִם יָרַדְתִּי׃

Y dezian, No es eſte Ieſus, el hijo de Ioſeph, cuydá madre y padre noſotros conocemos ? como pues dizeeſte, Que del cielo he decendido ?

43 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אַל־תִּלּוֹנוּ אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ׃

Y Ieſus reſpondió, y dixoles No murmureys entre voſotros.

ς'.

37. Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

Tout ce que mon Pere me donne viendra à moi, & ie ne ietterai point hors celui qui viendra à moi.

38. Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Car ie ſuis deſcendu du ciel non point pour faire ma volonté mais la volonté de celui qui m'a enuoyé.

39. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ, ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Et c'eſt ici la volonté du Pere qui m'a enuoyé, que ie ne perde riẽ de tout ce qu'il m'a donné : mais que ie le reſſuſcite au dernier iour.

40. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Et c'eſt ici auſſi la volonté de celui qui m'a enuoyé, que quiconque contẽple le Fils, & croit en icelui, ait vie eternelle : & pourtant ie le reſſuſciterai au dernier iour.

41. Ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Les Iuifs donc murmuroyent de lui pource qu'il auoit dit : Ie ſuis le pain deſcendu du ciel.

42. Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

Car ils diſoyent, N'eſt-ce pas ici Ieſus le fils de Ioſeph, duquel nous cognoiſſons le pere & la mere ? comment donc dit ceſtui-ci, Ie ſuis deſcendu du ciel ?

43. Ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ᾽ ἀλλήλων.

Ieſus donc reſpondit, & leur dit, Ne murmurez point entre vous.

CAP. VI.

37. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eiiciam foras.

All that the Father giueth me/ ſhall come to me: and him that commeth to mee/ I caſt not away.

38. Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatē meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

For I came downe from heauen/ not to do mine owne will: but his wil which hath ſent me.

39. Hæc eſt enim voluntas eius qui miſit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.

And this is the Fathers will which hath ſent me/ that of all which he hath giuen me/ I ſhould leſe nothing/ but ſhould raiſe it vp againe at the laſt day.

40. Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

And this is the will of him that ſent me/ that euery man which ſeeth the ſonne/ & beleeueth in him/ ſhould haue euerlaſting life: and I will raiſe him vp at the laſt day.

41. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis qui de cælo deſcendi.

The Jewes then murmured at him becauſe he ſaid/ I am the bread/ which is come downe from heauen.

42. Et dicebant, Nónne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic, Quia de cælo deſcendi?

And they ſayde/ Is not this Jeſus the ſonne of Joſeph/ whoſe Father and mother we know? How then ſaith he/ I came downe from heauen?

43. Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis, Nolite murmurare invicem.

Jeſus then anſwered/ and ſaid vnto them/ Murmure not among your ſelues.

Das VI. Capitel.

37. Alles was mir mein Vater gibt/ das kompt zu mir/ vnd wer zu mir kompt/ den werde ich nicht hinauß ſtoſſen.

Alt huad min Fader giffuer mig/ det kommer til mig/ oc huo ſom kommer til mig/ den ſkal ieg icke vdſtøde.

38. Denn ich bin vom Himmel kommen/ nicht daß ich meinen willen thue/ ſondern des der mich geſandt hat.

Thi ieg er kommen aff Himmelen/ icke at ieg ſkal gøre min vilie/ men hans ſom mig vdſende.

39. Daß iſt aber der wille des Vaters/ der mich geſandt hat/ daß ich nichts verliere von allem/ daß er mir gegeben hat/ ſondern daß ichs aufferwecke am Jůngſten tage.

Oc det er Faderens vilie/ ſom mig vdſende/ At ieg ſkal inted miſte aff alt det ſom hand gaff mig/ men at ieg ſkal opuecke det paa den yderſte dag.

40. Das iſt aber der wille deß/ der mich geſandt hat/ daß/ wer den Son ſihet vnd glaubet an jhn/ habe das ewige Leben/ vnd ich werde jn aufferwecken am Jůngſten tage.

Oc det er hans vilie ſom mig vdſende/ at/ huo ſom ſeer Sønnen/ oc tror paa hannem/ ſkal haffue det euige Liff/ Och ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

41. Da murreten die Jůden darůber/ daß er ſagte: Ich bin das Brot/ das vom Himmel kommen iſt.

Da knurrede Joderne der faare/ at hand ſagde/ ieg er det Brød/ ſom kom aff Himmelen.

42. Vnd ſprachen: Iſt diſer nicht Jeſus Joſephs Son/ des Vater vnnd Mutter wir kennen? Wie ſpricht er denn: Ich bin vom Himmel kommen?

Oc de ſagde/ Er icke denne Jheſus Joſephs Søn/ hues Fader oc Moder wi kende? Huorledis ſiger hand da/ ieg kom aff Himmelen?

43. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Murret nicht vntereinander.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ knurrer icke iblant huer andre.

Kapitola VI.

37. Wſſecko což mi dáwá Otec/ ke mně přijgde: a toho kdož ke mně přijgde/ newywrhu wen:

Cożkolwiek mnie dawa Oćiec/ do mnie przyidźie/ á tego co do mnie przyidźie/ nie wyrzucę precż.

38. Neb gſem sſtaupil s Nebe/ ne abych činil wůli mau/ ale wuoli toho kterýž mne poſlal.

Gdyżem zſtąpił z niebá/ nie iżbych czynił wolą moię/ lecz wolą onego ktory mie poſłał.

39. Tato geſt pak wuole toho kterýž mne poſlal Otcowa/ abych wſſecko což mi dal neſtratil toho/ ale abych wzkřijſyl to w nayposlednějſſý den.

A tać ieſt wola Oycá onego ktory mie poſłál/ iżbym c kolwiekby on mnie dał/ nieſtracił te°/ ale to wzbudził w on o ſtateczny dzień.

40. Nebo tato geſt wůle Otce mého kterýž mne poſlal/ aby každý kdož widij Syna a wěřij w něho/ měl žiwot wěčný/ a yak gey wzkřijſym w den nayposlednějſſý.

A ták ieſtći thá wola onego ktory mie poſłał/ iżby każdy kthory widzi Syná á wierzy weń/ miał żywot wie cżny/ á ia go wzbudzę w on oſtátni dzień.

41. Protož reptali Židé o to/ že řekl: Já gſem chléb kterýž gſem s Nebe sſtaupil.

A przetoż Zidowie ſzemráli o nim iż powiedał: Jamci ieſt on chleb ktorym z niebá zſtąpił.

42. Y prawili: Wſſak tento geſt Gežijš Syn Jozeffuow/ gehož my Otce y Matku známe? Kterak pak tento prawij: Že gſem s Nebe sſtaupil?

Y mowili: Izaż ten nie ieſt Jezus ſyn Jozefow/ ktoregoſmy znali oycá y márkę? Jakoż tedy ten powieda/ że z niebá zſtąpił?

43. Tehdy odpowěděl Gežijš/ a řekl gim: Nereptayte weſpolek.

Ale Jezus vczyniwſzy odpowiedź rzekł do nich: Nie ſzemrzyćie miedzy ſobą.

ו

44 לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח ד
דְּנֵאתָא לְוָתִי אֶלָּא אֶן
נַגְדֵהּ אַבָּא דְּשַׁדְּרַנִי וְאֶנָא
אַקִימִיוּהִי בְּיַוְמָא אַחְרָיָא׃

Niuno puo Venire a me, ſe il Padre che m'ha mandato non lo tira: & io lo riſuſcitarò ne l'Vltimo giorno.

45 כְּתִיב גֵּיר בַּנְבִיֵּא
דְּנֶהְווּן כֻּלְּהוֹן מַלְּפֵא
דַּאלָהָא כֻּל מַן דְּשָׁמַע
הָכִיל מֶן אַבָּא וְיָלֵף מֶנֵּהּ
אָתֵא לְוָתִי׃

Egli è ſcritto ne i Profeti. E ſaranno tutti anmaeſtrati da Dio. Ciaſcuno dunque che ha Vdito dal Padre, & ha imparato, Viene à me.

46 לָא הָוָא דְּחָזָא אֱנָשׁ
לְאַבָּא אֶלָּא מַן דְּמֶן אֱלָהָא
אִיתַוְהִי הָו הוּ חָזָא לְאַבָּא׃

Non gia che alcuno habbi Veduto il Padre, ſe non colui che e da Dio: eſſo ha Veduto il Padre.

47 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּמַן דַּמְהַיְמֶן בִּי אִית
לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

In Verità, in Verità Vi dico, Chi crede in me, ha Vita eterna.

48 אֶנָא אֶנָא לַחְמָא
דְּחַיֵּא׃

Io ſon il pane de la Vita.

49 אֲבָהַיְכוֹן אֶכַלוּ מַנְּנָא
בְּמַדְבְּרָא וּמִיתוּ׃

I Voſtri padri mangioron la manna nel diſerto, e ſon morti.

50 הָנַו דֵּין לַחְמָא דַּנְחֵת
מֶן שְׁמַיָּא דְּנֵאכוּל אֱנָשׁ
מֶנֵּהּ וְלָא יְמוּת׃

Queſto è il pane che è ſceſo dal cielo, à fine che l'huomo che ne mangiarà non muoia.

51 אֶנָא אֶנָא לַחְמָא חַיָּא
דְּמֶן שְׁמַיָּא נְחֵתֶת וְאֶן
אֱנָשׁ יֵאכוּל מֶן הָנָא לַחְמָא
יֵחֵא לְעָלַם וְלַחְמָא אֵינָא
דְּאֶנָא אֶתֵּל פַּגְרִי הוּ דְּעַל
אַפַּי חַיּוּהִי דְּעָלְמָא יָהֵב
אֶנָא׃

Io ſon il pan Viuo, che ſon diſceſo dal cielo: ſe alcuno mangiara di queſto pane, Viuerà in eterno: e il pane ch'io darò, è la mia carne, laquale io darò per la Vita del mondo.

ו

44 אִישׁ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֵלַי
אִם לֹא אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי
יִמְשְׁכֵהוּ וַאֲנִי אֲקִימֶנּוּ בַּיּוֹם
אַחֲרוֹן׃

Ninguno puede venir à mi, ſi el padre, que me embió, no lo truxere: y yo lo reſuſcitare en el dia poſtrero.

45 נִכְתָּב הָיָה בַּנְּבִיאִים וְכָל־
בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהוָֹה לָכֵן כָּל־שׁוֹמֵעַ
מִן הָאָב וְלוֹמֵד בָּא אֵלַי׃

Eſcripto eſta en los Prophetas, Y ſerán todoz enſennados de Dios. anſique todo aquel que oyó del Padre, y aprendió, viene à mi.

46 לֹא כִּי אֶת־הָאָב אִישׁ רָאָה
כִּי אִם הַהֹוֶה מֵאֱלֹהִים הוּא רָאָה
אֶת־הָאָב׃

No que alguno aya viſto àl Padre, ſi no aquel que vino de Dios eſte ha viſto al Padre.

47 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
הַמַּאֲמִין בִּי יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם׃

Decierto dacierto os digo que el que cree en mi, tiene vida eterna.

48 אֲנִי הוּא לֶחֶם הַחַיִּים׃

Yo ſoy el pan de vida.

49 אֲבוֹתֵיכֶם אָכְלוּ אֶת־הַמָּן
בַּמִּדְבָּר וַיָּמוּתוּ׃

Vueſtros padres comieron el Manna en el deſierto, y ſon muertos:

50 זֶה הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם
יָרַד לְמַעַן כָּל־אֲשֶׁר יֹאכַל מִמֶּנּוּ
לֹא יָמוּת׃

Eſte es el pan que deciende del cielo para que el que de el comiere, no muerá.

51 אֲנִי הֹוֶה הַלֶּחֶם חַי אֲשֶׁר
מִשָּׁמַיִם יָרַדְתִּי אִם אִישׁ יֹאכַל
מִן הַלֶּחֶם הַזֶּה יִחְיֶה לְעוֹלָם
וְהַלֶּחֶם אֲשֶׁר אֲנִי אֶתֵּן בְּשָׂרִי הוּא
אֲשֶׁר אֲנִי אֶתֵּן עַל־חַיֵּי הָעוֹלָם׃

Yo ſoy el pan biuo que he decendido del cielo: ſi alguno comiere deeſte pan, biuirá para ſiempre: y el pan que yo daré, es mi carne, laqual yo daré por la vida del mundo.

ϛ'.

44. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Nul ne peut venir à moi, ſi le Pere, qui m'a enuoyé ne le tire: & ie le reſſuſciterai au dernier iour?

45. Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ τοῦ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθών, ἔρχεται πρός με.

Il eſt eſcrit es Prophetes, Et ils ſerõt tous enſeignés de Dieu. Quiconque a ouï du Pere, & a apprins, vient à moi.

26. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τὶς ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.

Non point qu'aucun ait veu le Pere, ſinon celui qui eſt de Dieu: ceſtui la a veu le Pere.

47. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

En verité en verité ie vous di, Qui croit en moi a vie eternelle.

48. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

Ie ſuis la pain de vie.

49. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.

Vos Peres ont mangé la manne au deſert, & ſont morts.

50. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τὶς ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.

C'eſt ici le pain qui eſt deſcendu du ciel, afin que ſi quelcun en mange, il ne meure point.

51. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

Ie ſuis le pain viuifiant, qui ſuis deſcendu du ciel: ſi quelcun mange de ce pain-ici, il viura eternellement: & le pain que ie donnerai, c'eſt ma chair, laquelle ie donnerai pour la vie du monde.

CAP. VI.

44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

No man can come to me/ except the Father/ which hath ſent me/ draw him: and I will raiſe him vp at the laſt day.

45. Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

It is written in the Prophets/ And they ſhalbe all taught of Go. Euery man therefore that hath heard/ and hath learned of the Father/ commeth vnto me.

46. Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo: hic vidit Patrem.

No that any man hath ſeene the Father/ ſaue he which is of God/ he hath ſeene the Father.

47. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.

Verely/ verely I ſay vnto you/ He that beleeueth in me/ hath euerlaſting life.

48 Ego ſum panis vitæ.

I am the bread of life.

49. Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto: & mortui ſunt.

Your fathers did eat Manna in the wildernes/ and are dead.

50. Hic panis de cælo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducaverit non moriatur.

This is the bread/ which commeth downe from heauen/ that thee which eateth of it/ ſhould not die.

51. Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

I am the liuing bread/ which came down from heauen: if any man eate of this bread/ he ſhall liue for euer: and the bread that I will giue/ is my fleſh/ which I will giue for the life of the world.

Das VI. Capitel.

44. Es kan niemand zu mir kommen/ es ſey denn/ daß jhn ziehe der Vater/ der mich geſandt hat/ vnd ich werde jhn aufferwecken am Jüngſten tage.

Der kand ingen komme til mig/ vden ſaa er/ at Faderen/ ſom mig vdſende/ drager hannem/ oc ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

45. Es ſtehet geſchriben in den Propheten: Sie werden alle von Gott gelehret ſein. Wer es nun höret vom Vater/ vnd lernets/ der kommet zu mir.

Der ſtaar ſcreffuit i Propheterne/ De ſkulle alle bliffue lærde aff Gud. Huo ſom hører det nu aff Faderen/ och lærer det/ hand kommer til mig.

46. Nicht/ daß jemand den Vater habe geſehen/ ohn der vom Vater iſt/ der hat den Vater geſehen.

Icke/ at nogen haffuer ſeet Faderen/ vden den ſom er aff Faderen/ hand haffuer ſeet Faderen.

47. Warlich/ warlich/ Ich ſage euch: Wer an mich glaubet/ der hat das ewige Leben.

Sandelige/ ſandelige/ ieg ſiger eder/ Huo ſom tror paa mig/ hand haffuer der euige Liff.

48. Ich bin das Brodt des Lebens.

Jeg er Liffſens Brød.

49. Euere Väter haben Manna geſſen inn der Wüſten/ vnd ſind geſtorben.

Eders Fedre ode Manna i Orcken/ oc ere døde.

49. Diß iſt das Brodt das vom Himmel kompt/ auff daß/ wer davon iſſet/ nicht ſterbe.

Dette er det Brød ſom kommer aff Himmelen/ paa det huo ſom der aff æder/ icke ſkal dø.

51. Ich bin das Lebendige Brodt vom Himmel kommen/ Wer von diſem Brodt eſſen wirdt/ der wirdt Leben inn ewigkeit/ vnd das Brot/ daß ich geben werde/ iſt mein Fleiſch/ welches ich geben werde für das leben der Welt.

Jeg er det Leffuendis Brød/ ſom kom aff Himmelen/ huo ſom æder aff dette Brød/ hand ſkal leffue i euighed. Och det Brød/ ſom ieg vil giffue/ er mit Kød/ huilcket ieg vil giffue/ for Verdens Liff.

Kapitola VI.

44. Žádný nemůže přigijti ke mně/ gedině leč Otec muog kterýž mne poſlal/ přitahne ho/ a yák gey w poſlednj den wzkřijſým.

Zadenći do mnie przyydž niemoże/ ieſliż Ociec ktory mie poſłał nie pociagnie go/ á ia go wzbudzę w on oſtáteczny dzień.

45. Pſáno geſt w Prorocých: Budau wſſyckni včeni od Boha. Protož každý kdož geſt ſlyſſal od Otce/ a naučil ſe/ přijgdeť ke mně.

Jeſtći napiſano w Prorocech: Y będąć wſzyſcy vczonemi od Bogá/ á przetoż ktokolwiek od Oycá ſłyſzał y náuczył ſię/ ten do mnie przyidzie.

46. Ne žeby kdo widěl Otce/ gedině kterýž geſt od Boha/ tenť geſt widěl Otce.

Nie iżeby kto Oyca widzieć miał/ tylko then ktory ieſt od Bogá/ tenći widział Oycá.

47. Giſtě giſtě prawijm wám/ kdož wěřij we mne/ máť žiwot wěčný.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Then ktory wierzy w mię/ ma żywot wieczny.

48. Jáť gſem chléb žiwota.

Jamći ieſt chleb on żywotá.

49. Otcowé waſſy gedli Mannu na Pauſſti/ a zemřeli gſau.

Oycowieć wáſzy iedli Mánnę ná puſzczy/ y pomárli.

50. Tentoť geſt chléb s Nebe ſſtupugijcý/ budeli kdo z něho gijſti/ nevmřeť.

Thenći ieſt chleb on ktory z niebá zſtąpił/ iż kto go pożywa/ nie vmrze.

51. Ja gſem chléb žiwý/ kterýž gſem s Nebe ſſtaupil. Budeli kdo gijſti z Chlěba tohoto/ žiw bude na wěky: A chléb kterýž yá dám/ Tělo mé geſt/ gež dám za žiwot Swěta.

Jaciem ieſt chleb ożywiáiący/ ktorym z niebá zſtąpił/ ieſliby kto iadł z tego chleba/ żyć będzie ná wieki. A chleb ktory ia dam/ ieſtći moie ciało ktore ia dam zá żywot świátá.

52 נֶצְיָן הֲווֹ דֵּין יְהוּדָיֵא חַד עַם חַד וְאָמְרִין אַיְכַנָּא מֶשְׁכַּח הָנָא פַּגְרֵהּ דְּנִתֵּל לַן לְמֵאכַל׃

I Giudei dunque contendeuano fra loro, dicendo, Come puo coſtui darci la ſua carne à mangiare?

53 וְאֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאֶן לָא תֵּאכְלוּן פַּגְרֵהּ דַּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא וְתֶשְׁתּוּן דְּמֵהּ לַיְת לְכוֹן חַיֵּא בְּקְיוּמְכוֹן׃

Allora IESV *diſſe loro, In verità, in verità vi dico, Se voi nõ mangiate la carne del Figliuol de l'huomo, e non beuete il ſuo ſangue, non hauete vita in voi.*

54 דְּאָכֵל דֵּין מֶן פַּגְרִי וְשָׁתֵא מֶן דְּמִי אִית לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם וְאֶנָא אַקִימִיוּהִי בְּיוֹמָא אַחְרָיָא׃

Chi mangia la mia carne, e beue il mio ſangue, ha vita eterna: & io lo riſuſcitarò ne l'vltimo giorno.

55 פַּגְרִי גֵּיר שַׁרִירָאִית אִיתַוְהִי מֵאכוּלְתָא וַדְמִי שַׁרִירָאִית אִיתַוְהִי מַשְׁתְּיָנָא׃

Imperoche la mia carne è veramente cibo, e il mio ſangue è veramente beuanda.

56 מַן דְּאָכֵל פַּגְרִי וְשָׁתֵא דְּמִי בִּי מְקַוֵּא וְאֶנָא בֵּהּ׃

Chi mangia la mia carne, e beue il mio ſangue, ſta in me, & io in lui:

57 אַיְכַנָּא דְּשַׁדְּרַנִי אַבָּא חַיָּא וְאֶנָא חַי אֶנָא מֶטּוּל אַבָּא וּמַן דְּנֵאכְלַנִי אָף הָו נֵחֵא לְעָלַם׃

Si come il Padre che viue m'ha mandato, coſi io viuo per il Padre: e colui che mi mangerà viuerà ancora per cagion mia.

58 הָנַו לַחְמָא דַּנְחֵת מֶן שְׁמַיָּא לָא הָוָת אַיְךְ הָו דְּאֶכַלוּ אֲבָהַיְכוֹן מַנְנָא וּמִיתוּ מַן דְּאָכֵל מֶן הָנָא לַחְמָא נֵחֵא לְעָלַם׃

Queſto è il pane che è ſceſo dal cielo: non gia come i padri voſtri mangioron la manna, e morirono: chi mangia queſto pane viuerà in eterno.

52 וַיָּרִיבוּ הַיְּהוּדִים בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר אֵיךְ יוּכַל הַלָּז לָתֵת לָנוּ אֶת־בְּשָׂרוֹ לֶאֱכֹל׃

Entonces los Iudios contendian entreſi, diziendo, Como puede eſte darnos ſu carne à cõer:

53 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא יֹאכְלוּ אֶת־בְּשַׂר בֶּן־הָאָדָם וְאִם לֹא תִשְׁתּוּ אֶת־דָּמוֹ לֹא יִהְיוּ לָכֶם בְּעַצְמְכֶם הַחַיִּים׃

Y Ieſus les dixo, Decierto decierto os digo que ſi no comierdes la carne del Hijo del hombre y beuierdes ſu ſangre, no tendreys vida en voſotros.

54 הָאֹכֵל אֶת־בְּשָׂרִי וְהַשֹּׁתֶה אֶת־דָּמִי יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם וַאֲנִי אֲקִימֶנּוּ בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃

Elque come mi carne, y beue mi ſangre, tiene vida eterna: y yo lo reſuſcitaré en el dia poſtrero.

55 כִּי בְשָׂרִי בֶּאֱמֶת אֹכֶל הוּא וְדָמִי בֶּאֱמֶת שִׁתִּי הוּא׃

Porque mi carne, verdaderamente es comida: y mi ſangre verdaderamente es beuida.

56 הָאוֹכֵל אֶת־בְּשָׂרִי וְהַשֹּׁתֶה אֶת־דָּמִי יִהוּא בִּי וַאֲנִי אֶהְיֶה בּוֹ׃

Elque come mi carne, y beue mi ſangre, en mi permanece, y yo en el.

57 כַּאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אָבִי הַחַי כֵּן אֲנִי חַי בַּעֲבוּר הָאָב וַאֲשֶׁר אוֹכֵל אוֹתִי גַּם הוּא יִחְיֶה בַּעֲבוּרִי׃

Como me embió el Padre Biuiente, y yo biuo por el Padre, anſi tambien elque me come el tambien biuirà por mi.

58 זֶה הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם יָרַד לֹא כַּאֲשֶׁר אָכְלוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶת הַמָּן וַיָּמוּתוּ כָּל אֲשֶׁר יֹאכַל אֶת הַלֶּחֶם הַזֶּה יִחְיֶה לְעוֹלָם׃

Eſte es el pan que decendió del cielo: no como vueſtros padres comieron el Manna, y ſon muertos: elque come deeſte pan, biuirá eternalmente.

52. Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;

Les Iuifs donc ſe debatoyent entr'eux, diſans, Comment nous peut ceſtui ci donner ſa chair à manger?

53. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

Lors Ieſus leur dit, En verité, en verité ie vous di, Que ſi vous ne mangez la chair du Fils de l'homme, & ne beuuez le ſang d'icelui, vous n'aurez point vie en vous meſmes.

54. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon ſang, a vie eternelle: & ie le reſſuſciterai au dernier iour.

55. Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.

Car ma chair eſt vrayement viande, & mon ſang eſt vrayement bruuage.

56. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon ſang, demeure en moi, & moi en lui.

57. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ.

Comme le pere qui eſt viuant m'a enuoyé, ie ſuis viuant de par le Pere: a- ainſi celui qui me mangera, viura auſsi de par moi.

58. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

C'eſt ici le pain qui eſt deſcendu du ciel: non point comme vos Peres ont mangé la manne, & ſont morts: qui mãgera ce pain-ici, viura eternellement.

CAP. VI.

52. Litigabant ergo Iudæi adinvicem, dicentes, Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?

Then the Jewes ſtroue among them ſelues/ſaying/ How can this man giue vs his fleſh to eat?

53. Dixit ergo eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Then Jeſus ſaid vnto them/ Verely/verely I ſay vnto you / Except ye eat the fleſh of the Sonne of man/and drinke his blood/yee haue no life in you.

54. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

Whoſoeuer eateth my fleſh / and drinketh my blood/hath eternall life/and I will raiſe him vp at the laſt day.

55. Caro enim mea, verè eſt cibus: & ſanguis meus, verè eſt potus.

For my fleſh is meate in deede/and my blood is drinke in deede.

56. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

He that eateth my fleſh/and drinketh my blood/dwelleth in me/and I in him.

57. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe vivet propter me.

As the liuing Father hath ſent me/ ſo liue I by the Father / and he that eateth me/euen he ſhall liue by me.

58. Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. Nō ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

This is the bread which came downe from heauen: not as your fathers haue eaten Manna / and are dead. He that eateth of this bread / ſhall liue for euer.

Das VI. Capitel.

52. Da zancketen die Jůden vntereinander / vnd ſprachen: Wie kan diſer vns ſein Fleiſch zu eſſen geben?

Da kiffuedis Jøderne iblant huer andre / oc ſagde / huorledis kand denne giffue oſſ ſit Kød at æde?

53. Jeſus ſprach zu jhnen: Warlich warlich / ich ſage euch / Werdet jhr nicht eſſen das Fleiſch des Menſchen Sohns / vnd trincken ſein Blut / ſo habt jr kein Leben in euch.

Jheſus ſagde til dem / Sandelige / ſandelige / ieg ſiger eder / der ſom i icke æde Menniſkens Søns Kød / oc dricke hans Blod / da haffue i inted Liff i eder.

54. Wer mein Fleiſch iſſet / vnd trincket mein Blut / der hat das ewige leben / vnd ich werde jhn am Jůngſten tage aufferwecken.

Huo ſom æder mit Kød / oc dricker mit Blod / hand haffuer det euige Liff / oc ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

55. Denn mein Fleiſch iſt die rechte Speiſe / vnd mein Blut iſt der rechte Tranck.

Thi mit Kød er den rette Mad / oc mit Blod er det rette Dricke.

56. Wer mein Fleiſch iſſet / vnnd trincket mein Blut / der bleibet inn mir vnd ich inn jhm.

Huo ſom æder mit Kød oc dricker mit Blod / hand bliffuer i mig / oc ieg i hannem.

57. Wie mich geſandt hat der lebendige Vater / vnd ich lebe vmb des Vaters willen / Alſo / wer mich iſſet / derſelbige wirdt auch leben vmb meinet willen.

Lige ſom den Leffuendis Fader vdſende mig / oc ieg leffuer for Faderens ſkyld / lige ſaa / huo mig æder / den ſamme ſkal oc leffue for min ſkyld.

58. Diß iſt das Brodt / das vom Himmel kommen iſt. Nicht wie eure Våter haben Manna geſſen / vnd ſind geſtorben / Wer diß Brodt iſſet / der wirdt leben in ewigkeit.

Dette er det Brød / ſom er kommet aff Himmelen. Icke ſom eders Fedre ode Manna / oc ere døde / huo ſom æder dette Brød hand ſkal leffue euindelige.

Kapitola VI.

52. Tehdy hádali ſe Zidě weſpolek / řkauce: Kterak může tento nam dáti Tělo ſwě k gedenij?

Wádzili ſie tedy Zydowie iedni przećiw drugim mowiac: Jákoż ten może nam dáć ćiáło ſwe ábyſmy ie iedli?

53. Protož řekl gim Gežiſs: Giſtě giſtě prawijm wám: Nebudeteli gijſti Těla Syna Člowěka / a pijti geho Krwe / nebudete mijti žiwota w ſobě.

Ale im rzekł Jezus: Záprawdę záprawdę wam powiedam / ieśli nie będźiećie ieść ćiáłá Syná człowieczeᵒ / y pić iego krwie / nie maćie żywothá w ſobie.

54 Kdož gij mé Tělo a pige mau Krew / mať žiwot wěčný / a yáť gey wzkřijſſým w nayposlednějſſý den.

Kto vżywa ćiáłá mego / y pije moie krew / ma żywoth wieczny / á ia go wzbudzę w oſtátni dźień.

56. Nebo Tělo mé práwě geſt Pokrm / a Krew má práwě geſt nápog.

Abowiem ćiáło moie prawdźiwie ieſt pokarm / á krew moiá prawdźiwie ieſt pićie.

55. Kdož gij mé Tělo a pige mau Krew / we mně přebýwá a yá w něm.

Kto pożywa mego ćiáłá / á pije moie krew / we mnie mieſzka á iá w nim.

57. Jakož mne poſlal žiwý Otec / y yá žiw gſem pro Otce: a kdož gij mne / y on žiw bude pro mne.

Jáko mię poſłał on żywiący Oćiec / y ia żywę przez Oycá / tákże y ten co mię będźie pożywał / żyć będźie przez mię.

58. Tentoť geſt chlěb kterýž geſt s Nebe ſſtaupil. Ne yako Otcowě waſſi gedli Mannu na Pauſſti / a zemřeli. Kdož gij Chlěb tento / žiwť bude na wěky?

Thenći ieſt chleb on ktory z niebá zſtąpił / nie thák iáko oycowie wáſzy iedli Mánne y pomárli. Kto ieść będźie ten chleb / żyć będźie na wieki.

ו

59 הָלֵין אֱמַר בַּכְנוּשְׁתָּא כַּד מַלֶּף בְּכְפַר־נַחוּם ׃

Queſte coſe diſſe ne la ſinagoga, inſegnando in Capernaum.

60 וְסַגִּיאֵא דְּשְׁמַעוּ מֶן תַּלְמִידַוְהִי אָמְרִין קַשְׁיָא הִי מֶלְּתָא הָדָא מַנּוּ מֶשְׁכַּח לְמֶשְׁמְעָהּ ׃

Molti dunque de ſuoi diſcepoli hauendolo vdito, diſſero, Queſto parlare è duro, chi lo puo vdire?

61 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְּרָטְנִין עַל הָדָא תַּלְמִידַוְהִי וֶאֱמַר לְהוֹן הָדָא מַכְשְׁלָא לְכוֹן ׃

E IESV hauendo conoſciuto in ſe ſteſſo che i ſuoi diſcepoli mormorauano di queſto, diſſe loro, Queſto vi ſcandaliza?

62 אֶן תֶּחְזוּן הָכִיל לַבְרֵהּ דְּאנָשָׁא דְּסָלֶק לְאַתְרָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא מֶן קְדִים ׃

Che ſarà dunque ſe voi vedrete il Figliuol de l'huomo ſalire dou'egli era prima?

63 רוּחָא הִי דְּמַחְיָא פַּגְרָא לָא מֹהֵנֵא מֶדֶּם מֶלֵּא דְּאֶנָא מַלֵּל עַמְּכוֹן רוּחָא אֶנֵין וְחַיֵּא אֶנֵין ׃

Lo Spirito è quel che viuifica, la carne non gioua niente: le parole ch'io vi dico, ſono ſpirito e vita.

64 אֶלָּא אִית אנָשָׁא מֶנְּכוֹן דְּלָא מְהַיְמְנִין יָדַע הֲוָא גֵּיר יֵשׁוּעַ מֶן קְדִים מַנּוּ אֶנּוּן אִילֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין וּמַנּוּ הֻו דְּמַשְׁלֶם לֵהּ ׃

Ma cene ſono alcuni di voi che non credeno. Perche IESV ſapeua da principio chi fuſſen quelli che non crederebbeno, e chi fuſſe quello che l'haueua à tradire.

65 וֶאֱמַר הֲוָא לְהוֹן מֶטּוּל הָנָא אֶמְרֶת לְכוֹן דְּלָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח דְּנֵאתָא לְוָתִי אֶן לָא יְהִיב לֵהּ מֶן אָבִי ׃

E diceua, Per queſto vi diſſi che niuno puo venire à me, ſe non gli è dato dal Padre mio.

ו

59 וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר בָּעֵדָה מְלַמֵּד בִּכְפַר נַחוּם ׃

Eſtas coſas dixo en la Synoga enſennando en Capernaum.

60 וְרַבִּים מִתַּלְמִידָיו שׁוֹמְעִים אָמְרוּ קָשֶׁה הוּא הַדָּבָר הַזֶּה מִי יוּכַל לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ ׃

Y muchos de ſus Diſcipulos oyendo lo dixeron, Dura es eſta palabra, y quienla puede oyr?

61 וְיֵשׁוּעַ בְּדַעְתּוֹ בְּנַפְשׁוֹ כִּי מַלִּינִים עַל־זֹאת תַּלְמִידָיו אָמַר לָהֶם הֲזֹאת תַּכְשִׁילְכֶם ׃

Y ſabiendo Ieſus en ſi miſmo que ſus Diſcipulos murmurauan deeſto, dixoles, Eſto os eſcandaliza?

62 וְאִם־תִּרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם לַעֲלוֹת שָׁמָּה אַיּוֹ בָרִאשׁוֹנָה הָיָה ׃

Pues que ſerá, ſi vierdes àl Hijo del hombre que ſube donde eſtaua primero?

63 הָרוּחַ הִיא אֲשֶׁר תְּחַיֶּה וְהַבָּשָׂר אֵינֶנּוּ מוֹעִיל מְאוּמָה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם רוּחַ וְחַיִּים הֵמָּה ׃

El Eſpiritu es el que dà vida· la carne à nada à prouecha: las palabras que yo os hablo, Eſpiritu ſon, y vida ſon.

64 אֲבָל הוֹוִים מִכֶּם אֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים כִּי יָדַע יֵשׁוּעַ מִקֶּדֶם אֶת־אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים וּמִי זֶה הוּא אֲשֶׁר יִמְסֹר אוֹתוֹ ׃

Mas ay algunos de voſotros que no creen. Porque Ieſus deſde el principio ſabia quien eran losque no auian de creer, y quien lo auia de entregar.

65 וַיֹּאמֶר לָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי אִישׁ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֵלַי אִם לֹא נִתַּן לוֹ יִהְיֶה מֵאָבִי ׃

Y dezia, Por eſſo os he dicho, Que ninguno puede venir à mi, ſi no le fuere da dode mi padre.

ϛʹ.

59. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.

Il dit ces choſes en la ſynagogue, enſeignant en Capernaum.

60. Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;

Pluſieurs donc de ſes diſciples l'ayans ouï, dirent, Ceſte parole eſt rude, qui la peut ouïr?

61. Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;

Mais Ieſus ſachant en ſoimeſme que ſes diſciples murmuroyent de cela, leur dit, Ceci vous ſcandalize il?

62. Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;

Que ſera ce donc ſi vous voyez le Fils de l'homme monter là où il eſtoit premierement.

63. Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστι.

C'eſt l'Eſprit qui viuifie: la chair ne profite rien: les paroles que ie vous di ſont eſprit & vie.

64. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν.

Mais il y en a d'entre-vous qui ne croyent point. Car Ieſus ſauoit dés le commencement qui ſeroyent ceux qui ne croiroyent point, & qui ſeroit celui qui le trahiroit.

65. Καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

Dont il leur dit, Pourtant vous ai-ie dit, que nul ne peut venir a moi, s'il ne lui eſt donné de mon Pere.

CAP. VI.

59. Hæc dixit in ſynagoga docens in Capharnaum.

These things ſpake he in the Synagogue / as he taught in Capernaum.

60. Multi ergo audientes ex diſcipulis eius, dixerunt, Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?

Many therefore of his diſciples (when they heard this) ſayde / This is an hard ſaying: who can heare it?

61. Sciens autẽ Ieſus apud ſemetipſum, quia murmurarent de hoc diſcipuli eius, dixit eis, Hoc vos ſcandalizat?

But Jeſus knowing in him ſelfe / that his diſciples murmured at this / ſaid vnto them / Doeth this offend you?

62. Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius?

When then if ye ſhould ſee the Sonne of man aſcende vp where he was before?

63. Spiritus eſt qui vivificat: caro non prodeſt quicquam verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.

It is the Spirit that quickneth: the fleſh profiteth nothing: the words that I ſpeake vnto you / are ſpirit and life.

64. Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt, Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.

But there are ſome of you that beleeue not: for Jeſus knewe from the beginning / which they were that beleeued not / & who ſhould betray him.

65. Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.

And he ſayde / Therefore ſaid I vnto you / that no man can come vnto me / except it be giuen vnto him of my Father.

Das VI. Capitel.

59. Solches ſaget er in der Schule / da er lehrete zu Capernaum.

Saadant ſagde hand i Scholen / der hand lærde i Capernaum.

60. Vil nun ſeiner Jünger / die das hőeeten / ſprachen: Das iſt eine harte rede / wer kan ſie hören?

Mange aff hans Diſciple / der de nu det hørde / ſagde / Denne er en haard Tale / huo kand høre hende?

61. Da Jeſus aber bey ſich ſelbs mercket / daß ſeine Jünger darüber murreten / ſprach er zu jhnen: Ergert euch das?

Der Jheſus merckte ved ſig ſelff / at hans Diſciple knurrede der faare / da ſagde hand til dem / Forarger det eder?

62. Wie / wenn jhr denn ſehen werdet des Menſchen Sohn aufffahren dahin / da er vor war?

Huorledis / naar i da ſee Menniſkens Søn fare der op / ſom hand vaar før?

63. Der Geiſt iſts / der da lebendig machet / das Fleiſch iſt kein nütze. Die wort die ich rede / die ſind Geiſt vnd ſind Leben.

Det er Aanden ſom gør leffuendis / Kødet er inted nytteligt. De ord ſom ieg taler / de ere Aand oc de ere Liff.

64. Aber es ſind etliche vnter euch / die glauben nicht. Denn Jeſus wuſte von anfang wol / welche nicht glaubend waren / vnd welcher jn verrahten würde.

Men der ere nogle iblant eder / ſom icke tro. Thi Jheſus viſte vel aff begyndelſen / huilcke ſom icke trode / oc huilcken hannem ſkulde forraade.

65. Vnd er ſprach: Darumb hab ich euch geſaget / Niemand kan zu mir kommen / es ſey jm denn von meinem Vater gegeben.

Oc hand ſagde. Der facre ſagde ieg til eder / Ingen kand komme til mig / Vden det giffuis hannem aff min Fader.

Kapitola VI.

59. Toto mluwil w Sſkole vče w Kaffarnaum.

To mowil w bożnicy vcząc w Kápernaum.

60. Tehdy mnozý z Včedlnijkuow geho vſlyſſawſſe / řekli: Twrdá geſt tato řeč / y kdo gi může ſlyſſeti?

Wiele ich tedy z zwolennikow tego to ſłyſząc mowili: Przykrec to ſą ſłowá y ktoż tego ſłuchác może?

61. A wěda Gežijſs ſam w ſobě / žeby proto reptali Včedlnijcy geho / řekl gim: Toto wás pohorſſuge?

A ták wiedząc Jezus ſam v ſiebie / iż o tym ſzemrali zwolennicy iego / rzekł do nich: Ktoż was obraża?

62. Co / když pak vzřijte Syna Cžlowěka / an wſtupuge kdež prwé byl?

Coż gdybyśćie vyzrelt Syná człowieczego wſtepuiącego tám gdźie był pirwey?

63. Duch geſt kterýž obžiwuge / ale tělo neproſpijwá ničehož. Slowa kteráž yá mluwil gſem wám / Duch a žiwot gſau.

Duchći ieſt kthory ożywia / ćiáło nic nie ieſt pożyteczno. Słowá ktore ia wam powiedam / duch ſą y żywot.

64. Ale gſau někteřij z wás / kteřijž newěřij. Wěděl zagiſté Gežijſs od počátku / kdoby byli wěřijcý / a kdoby ho měl zraditi.

Lecżći ſą niektorzy z was co niewierzą / Abowiem wiedział od początku Jezus ktorzy byli ći co niewierzyli / y tego ktory go zdrádźić miał.

65. Y prawil: Protož gſem wám řekl / že žádný nemuože přigijti ke mně / lečby gemu dáno bylo od Otce mého.

Y mowił: Dla thegomći wam powiedział / iż żaden nie może przyydź ku mnie / ieſliż mu to nie będźie dáno od Oycá moiego.

ו

66 מֶטוּל הָדָא מֶלְתָא סַגִּיאֵא מֶן תַּלְמִידוֹהִי אֵזַלוּ לְבֶסְתַרְהוּן וְלָא מְהַלְכִין הֲווֹ עַמֵּה׃

Da quell'hora molti de ſuoi diſcepoli ſene tornorono in dietro, e non andauano piu con eſſolui.

67 וֶאֱמַר יֵשׁוּע לַתְרֵעֶסַרְתֵּה לְמָא אָף אַנְתּוּן צָבֵין אַנְתּוּן לְמֵאזַל׃

IESV dunque diſſe à i dodici, Volete ancor voi andaruene?

68 עֲנָא שֶׁמְעוּן כִּאפָא וֶאֱמַר מָרִי לְוָת מַן נֵאזֶל מֶלֶא דְחַיֵּא דַלְעָלַם אִית לָךְ׃

Allora Simon Pietro gli riſpoſe, Signore, à chi andaremo noi? tu hai le parole de la vita eterna.

69 וַחְנַן הַיְמֶנַן וִידַעַן ד דַּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵה דַּאלָהָא חַיָּא׃

E noi habbiamo creduto e conoſciuto che tu ſei Chriſto il Figliuol di Dio viuēte.

70 אֱמַר לְהוּן יֵשׁוּע לָא הֲוָא אֶנָא גְּבֵיתְכוּן לַתְרֵעֶסַר וּמֶנְכוּן חַד סָטָנָא הוּ׃

Riſpoſe loro IESV, Non v'ho io eletti voi dodici, e vno di voi è diauolo?

71 אֱמַר הֲוָא עַל יְהוּדָא בַּר שֶׁמְעוּן סְכַרְיוּטָא הָו גֵּיר עֲתִיד הֲוָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי חַד מֶן תְּרֵי־עֶסַר׃

E diceua di Giuda iſcariote figliuol di Simone: percioche coſtui l'haueua à tradire, eſſendo egli vno de dodici.

ז

1 בָּתַר הָלֵין מְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּע בַּגְלִילָא לָא גֵּיר צָבֵא הֲוָא לְמֶהֲלָכוּ בִּיהוּד מ מֶטוּל דִּיהוּדָיֵא בָּעֵין הֲווֹ לְמֶקְטְלֵה׃

Doppo queſto IESV conuerſaua in Galilea: percioche non voleua conuerſare in Giudea, imperoche i Giudei cercauano d'ammazzarlo.

2 וְקָרִיב הֲוָא עַדְעִדָא דְמַטַּלֶּא דִיהוּדָיֵא׃

Ora era vicino il giorno de la feſta de Giudei, che è de tabernacoli.

ו

66 וּבַעֲבוּר דָּבָר הַזֶּה רַבִּים מִתַּלְמִידָיו הָלְכוּ לְאָחוֹר וְעוֹד לֹא הָלְכוּ עִמּוֹ׃

Deſde eſto muchos de ſus Diſcipulos boluieron atrás, y ya no andauan con el.

67 וַיֹּאמֶר אֶל־שְׁנֵים עָשָׂר הֲלֹא גַּם אַתֶּם תֹּאבוּ לַהֲלֹךְ מִמֶּנִּי׃

Dixo entonces Ieſus à los Doze, Quereys hos voſotros yr tambien.

68 וַיַּעַן לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אֲדֹנָי אֶל־מִי נַהֲלֹךְ דִּבְרֵי חַיֵּי עוֹלָם הַיִּם לָךְ׃

Y reſpondióle Simon Pedro, Sennor, aquien yremos? tienes palabras de vida eterna:

69 וַאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים וְיָדַעְנוּ כִּי אַתָּ הוֶּה הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֵל־חָי׃

Y noſotros creemos, y conocemos, Que tu eres el Chriſto, el hijo del Dios biuiente.

70 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲלֹא אֲנִי בָחַרְתִּי אֶתְכֶם שְׁנֵים עָשָׂר וְאֶחָד מִמֶּכֶם מַכְלִים הוּא׃

Ieſus les reſpondió, No os he yo eſcogido Doze, y el vno de voſotros es diablo?

71 וַיְדַבֵּר עַל־יְהוּדָה בֶּן־שִׁמְעוֹן אִישׁ כְּרִיּוֹת כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לִמְסוֹר אוֹתוֹ וְהוּא הָיָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר׃

Y hablaua de Iudas de Simon Iſcariota: porque eſte era elque lo auia de entregar, elqual erà vno de los Doze.

ז

1 וַיְּהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בַּגָּלִיל כִּי לֹא אָבָה לְהַלֵּךְ בִּיהוּדָה כִּי בִקְשׁוּ הַיְּהוּדִים לְהָרְגוֹ׃

Y paſſadas eſtas coſas, andaua Ieſus en Galilea: que no queria andar en Iudea, porque los Iudios procurauan de matarlo.

2 וְקָרוֹב הָיָה חַג הַיְּהוּדִים חַג הַסֻּכּוֹת׃

Y era cercà el dia de la Fieſta de los Iudios, De las Cabannas.

ϛ'.

66. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ᾽ αὐτοῦ περιεπάτουν.

Dés ceſte heure-la pluſieurs de ſes diſciples s'en allerent en arriere, & ne cheminoyent plus auec lui.

67. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;

Dont Ieſus dit aux douze, Et vous ne vous en voulez-vous point auſſi aller?

68. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

Simon Pierre donc lui reſpondit, Seigneur, à qui nous en irons-nous? tu as les paroles de vie eternelle.

69. Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Et nous auons creu, & auons cognu que tu es le Chriſt le Fils du Dieu viuant.

70. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;

Ieſus leur reſpondit, Ne vous ai-ie pas choiſi vous douze, & l'vn de vous eſt diable?

71. Ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Or diſoit-il cela de Iudas Iſcariot, fils de Simon: car c'eſtoit celui à qui il deuoit aduenir de le trahir, combien qu'il fuſt l'vn de douze.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

Apres ces choſes Ieſus conuerſoit en Galilee: car il ne vouloit point conuerſer en Iudee, pource que les Iuifs cerchoyent de le mettre à mort.

2. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία.

Or la feſte des Iuifs, dite des tabernacles, eſtoit prochaine.

CAP. VI.

66. Ex hoc multi diſcipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

From that time, many of his diſciples went back / and walked no more with him.

67 Dixit ergo Ieſus ad duodecim, Nunquid & vos vultis abire?

Then ſaid Jeſus to the twelue / Wil ye alſo go away?

68. Reſpondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Then Simon Peter anſwered him / Maſter / to whom ſhall we go? Thou haſt the wordes of eternall life.

69. Et nos credimus & cognovimus quia tu es Chriſtus filius Dei vivi.

And we beleeue and knowe that thou art the Chriſt the Sonne of the liuing God.

70. Reſpondit ei Ieſus, Nónne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt?

Jeſus anſwered them / Haue not J choſen you twelue / and one of you is a deuill?

71. Dicebat autem Iudam Simônis Iſcariotem: hic enim erat traditurus eũ, cùm eſſet unus ex duodecim.

Now he ſpake it of Judas Iſcariot ÿ ſonne of Simon: for he it was that ſhould betray him / though he was one of the twelue.

CAP. VII.

POſt hæc ambulabat Ieſus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

After theſe thinges / Jeſus walked in Galile / & would not walke in Judea: for the Jewes ſought to kill him.

2. Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum.

Now the Jewes feaſt of the tabernacles was at hand.

Das VI. Capitel.

66. Von dem an giengen ſeiner Jünger vil hinderſich / vnd wandelten fort nicht mehr mit jhm.

Oc fra den tid ginge mange aff hans Diſciple bag ſig / och vandrede lenger icke mere met hannem.

67. Da ſprach Jeſus zu den zwölffen: wolt jhr auch weg gehen?

Da ſagde Jheſus til de Tolff / ville oc i gaa bort?

68. Da antworttet jhm Simon Petrus: HERR / wo hin ſollen wir gehen? Du haſt Wort des ewigen Lebens.

Da ſuarede Simon Petrus hannem HERRE / huort ſkulle wi gaa hen? Du haffuer det euige Liffs Ord.

69. Vnd wir haben geglaubet / vnd erkannt / daß du biſt Chriſtus der Son des lebendigen Gottes.

Oc wi trode och ſoeſtode / at du eſt Chriſtus / den leffuendis Guds Søn.

70. Jeſus antworttet jm: Habe ich nicht euch zwölffe erwehlet / vnd euer einer iſt ein Teufel?

Jheſus ſuarede hannem / Udualde ieg icke eder Tolff / oc en aff eder er en Dieffuel.

71. Er redet aber von dem Juda Simon Jſchurioth / derſelbige verrieth jn hernach / vnd war der zwölffen einer.

Men hand talede om Juda Simon Jſcharioth / den ſamme forraadde hannem der effter / oc vaar en aff de Tolff.

Das VII. Capitel.

Darnach zog Jeſus vmbher in Galilea / denn er wolte nicht in Judea vmbher ziehen / darumb / daß jhm die Jüden nach dem leben ſtelleten.

DEr effter drog Jeſus omkring i Galilea / Thi hand vilde icke drage omkring i Judea / Fordi / at Jøderne ſtode effter hans Liff.

2. Es war aber nahe der Jüden Feſt der Laubrüſt.

Oc Jødernis Høytid ſom vaar Løffſaleanis beredelſe vaar nær.

Kapitola VI.

66. Od toho pak čaſu mnozý z Včedlnijkuow geho odeſſli zpět / a giž s nim nechodili.

Od tegoż czáſu wiele z zwolenników odſtapili go / áni z nim więcey chodzili.

67. Protož řekl Gežijſs k Dwanácti: Zdaliž y wy chcete odgjti?

Zátym Jezus rzekł o nym dwiemánaſcie: Azali y wy chcecie idź precż?

68. Y odpowěděl gemu Sſimon Petr: Pane / k komu půgdeme? a ty ſlowa wěčneho žiwota maſs:

Ale mu ná tho odpowiedział Symon Piotr: Pánie do kogoż idź mamy? Ty maß ſłowá żywotá wiecznego.

69. A myť wěřijme a poznali gſme / že gſy ty Kryſtus Syn Boha žiwěho.

A my, my uwierzyli y pozná lych my / żes ty ieſt Kryſtus on Syn Bogá żywego.

70. Odpowěděl gim Gežijſs: Wſſak gſem yá wás dwanácte wywolil / a geden z wás Diabel geſt.

Na tho im odpowiedział Jezus: Izalim ia nie dwunaſcie was obrał / lecż ieden z was ieſt dyabel?

71. A to řekl o Gidáſſowi Sſimona Yſkaryothſkěho: Neb gey ten měl zraditi / a gſa geden ze Dwanácti.

A to ć mowił o Judaßu Symonowym ſynu Iſkáriocie / bo go ten zdradzić miał / gdyż był ieden z onych dwunaſcie

Kapitola VII.

POtom pak Gežijſs bydlil w Galilei / nebo nechtěl býtj w Jůdſkě Kragině že hledali ho zabiti.

TEdy Jezus przeműeſzkawał potym w Gáliley / bo niechciał w Zydowſtwie przebywáć / iż naň czyháli Zydowie iákoby go zábić.

2. A byl blijzko den Swátečnij židowſký Stánkuow.

Y było bliſko świetho Kuczek Zydowſkie.

ז

3 וַאמַרו לֵה אַחַוְהי ל
לְיֵשׁוּע שַׁנָא לָךְ מֶכָא וֶזֵל
לִיהוּד דְּנֶחְזוּן תַּלְמִידַיךְ
עֲבָדָא דְּעָבֵד אַנְתְּ ׃

I ſuoi fratelli dunque li diſſero, Partiti di qui, e vattene in Giudea, accioche i tuoi diſcepoli ancora veggano quel che tu fai.

4 לַית גֵּיר אְנָשׁ דְּעָבֵד
מֶדֶם בְּטוּשְׁיָא וְצָבֵא הוָ
דַּבְגֶלְיָא נֶהְוֵא אֶן הָלֵין
עָבֵד אַנְתְּ חַוָּא נַפְשָׁךְ
לְעָלְמָא ׃

Imperoche niuno fa coſa alcuna in occulto, che cerchi di portarſi ingenuamente, ſe tu fai queſte coſe, moſtrati te ſteſſo al mondo.

5 אַף לָא גֵּיר אַחַוְהי
הַיְמֶנוּ הָווּ בֵּה בְּיֵשׁוּע ׃

(Perche ne anco i ſuoi fratelli credeuano in lui,)

6 אָמַר לְהוּן יֵשׁוּע זַבְנִי
דִּילִי עַד מָא לְהָשָׁא לָא
מְטָא זַבְנְכוּן דֵּין דִּילְכוּן
בְּכֻל עֶדָּן מְטַיַּב ׃

Iesv dunque dice loro, Il mio tempo non è ancor venuto, ma il tempo voſtro è ſempre apparecchiato.

7 לָא מֶשְׁכַּח עָלְמָא
לְמֶסְנְכוּן לִי דֵּין סָנֵא מֶטוּל
דְּאֶנָא מַסְהֶד אֶנָא עֲלַוְהי
דַּעֲבָדַוְהי בִּישִׁין אֶנוּן ׃

Il mondo non vi puo hauer in odio: ma me ha ben in odio, percioche io rendo teſtimontanza di lui, che l'opere ſue ſon male.

8 אַנְתּוּן סַקוּ לְעַדְעִדָּא
הָנָא אֶנָא לָא סָלֶק אֶנָא
הָשָׁא לְעַדְעִדָּא הָנָא מֶטוּל
דְּזַבְנָא דִּילִי לָא עַד כִּיל
שְׁלֵם ׃

Salite pur voi à queſta feſta: io à queſta feſta non ſaglio ancora: percioche il mio tempo non è ancor compiuto.

9 הָלֵין אֱמַר וּפְשׁ לֵה ב
בַּגְלִילָא ׃

Et hauendo dette lor queſte coſe, rimaſe in Galilea.

10 כַּד דֵּין סְלֶקו אַחַוְהי
לְעַדְעִדָּא הָידֵין אַף הָו
סְלֶק לָא בְּגֶלְיָא אֶלָּא אַיךְ
דְּבְטוּשְׁיָא ׃

Come i ſuoi fratelli furono ſaliti, allara ſali anch'egli a la feſta, non gia manifeſtamente, ma come di naſcoſto.

ז

3 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֶחָיו שַׁנֵּה אֶת
דַּרְכְּךָ מִפֹּה וְלֵךְ לְךָ בִּיהוּדָה
לְמַעַן גַּם תַּלְמִידֶיךָ יִרְאוּ אֶת־
פְּעָלֶיךָ אֲשֶׁר פֹּעֵל אַתָּה ׃

Y dixoronle ſus hermanos, Paſſate de aqui, y vete à Iudea: paraque tus Diſcipulos vean tus obras que hazes.

4 כִּי אִישׁ לֹא עוֹשֶׂה מְאוּמָה
בַּסֵּתֶר אֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ הוּא לְהוֹפִיעַ
אִם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה תַּעֲשֶׂה
אוֹ תְּגַלֶּה אֶת־נַפְשְׁךָ לָעוֹלָם ׃

Que ninguno que procura ſer claro, haze algo en occulto: puesque eſtas coſas hazes, manifieſtate al mundo.

5 כִּי גַּם אֶחָיו לֹא הֶאֱמִינוּ בוֹ ׃

Porque ni aun ſus. hermanos creyan en el.

6 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ עִתִּי לֹא
בָאָה וְעִתְּכֶם בְּכָל עִתּוֹת עֲתִידָה
הִיא ׃

Dizeles entonces Ieſus, Mi tiempo aun no es venido: mas vueſtro tiempo ſiempre es preſto.

7 הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׂנֹא אֶתְכֶם
וְאוֹתִי שׂוֹנֵא הוּא כִּי אֲנִי מֵעִיד
עָלָיו כִּי מַעֲשָׂיו רָעִים הֵמָּה ׃

No puede el mundo aborreceros à voſotros mas à mi aborreceme: porque yo doy teſtimonio deel, que ſus obras ſon malas.

8 אַתֶּם תַּעֲלוּ אֶל־הֶחָג הַזֶּה וַאֲנִי
עַד פֹּה אֵינֶנִּי אֶעֱלֶה אֶל־הֶחָג
הַזֶּה כִּי עִתִּי עַד עַתָּה לֹא נִמְלָאָה׃

Voſotros ſubid à eſte dia de la Fieſta · yo no ſubo aun à eſte dia de la Fieſta: porque mi tiempo no es aun cumplido.

9 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲלֵיהֶם וַיְקַוֶּה לָעֵת בַּגָּלִיל ׃

Y auiendoles dicho eſto, quedóſe en Galilea.

10 וְכַאֲשֶׁר עָלוּ אֶחָיו אָז גַּם
הוּא עָלָה אֶל־הֶחָג לֹא בְגָלוּי
כִּי־אִם אֵיךְ בַּלָּט ׃

Mas como ſus hermanos vuieron ſubido. entonces el tambien ſubió âl dia de la Fieſta, no manifieſtamente, mas como en cubierto.

ζ.

3. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς.

Ses freres donc lui dirent, Pars d'ici, & t'en va en Iudee, afin que tes diſciples auſſi contemplent les œuures que tu fais.

4. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι, εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.

Car nul ne fait aucune choſe en ſecret, qui cerche de ſe porter franchement. Si tu fais ces choſes-ici, monſtre-toi toi-meſme au monde.

5. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

Car ſes freres meſme ne croyoyent point en lui.

6. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.

Ieſus donc leur dit, Mon temps n'eſt point enores venu: mais voſtre temps eſt touſiours preſt.

7. Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.

Le monde ne vous peut auoir en haine, mais il m'a en haine, pourtãt que ie ren teſmoignage de lui que ſes œuures ſont meſchantes.

8. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.

Vous autres montez à ceſte feſte, quant à moi, ie ne monte point encores à ceſte feſte, d'autant que mon temps n'eſt point encores accompli.

9. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

Et leur ayant dit ces choſes, il demeura en Galilee.

10. Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

Et comme ſes freres furent montés, lors il monta auſſi à la feſte, non point manifeſtement, mais comme en cachette.

CAP. VII.	Das VII. Capitel.	Kapitola VII.
3. Dixerunt autem ad eum fratres eius, Tranſi hinc, & vade in Iudæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua quæ facis. His brethren therefore ſayd vnto him/ Depart hence/ and go into Judea: that thy diſciples may ſee thy workes that thou doeſt.	3. Da ſprachen ſeine Brüder zu jm: Mache dich auff von dannen/ vnd gehe in Judeam / auff das auch deine Jünger ſehen die werck die du thuſt. Da ſagde hans Brødre til hannem. gør dig rede at fare bort/ oc gack til Judeam / at dine Diſciple kunde oc ſee / de gerninger ſom du gør.	3. Tehdy řekli k němu Bratři geho: Wýgdi odſud/ a gdy Zidowſtwa / ať Včedlnijcy twogi widij ſkutky twé/ kteréž činijſs. A przetoż rzekli k niemu bráćia iego: Wynidź ſtad á idź do Judy/ żeby y zwolennicy twoi ogladali ſpráwy twe ktore czyniſz.
4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe, ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo. For there is no man that doth any thing ſecretly/ and hee himſelfe ſeeketh to be famous. If thou doeſt theſe things / ſhew thy ſelfe to the worlde.	4. Niemand thut etwas im verborgen/ vnd will doch frey offenbar ſein/ Thuſt du ſolches/ ſo offenbare dich für der Welt. Jngen gør noget i løndom/ oc vil dog vere obenbare/ Gør du ſaadant/ da obenbare dig faar Verden.	4. Nižádnýť zagiſtě w ſkrytě nic nedělá/ ale hledij on aby zgewen byl. Protož poněwadž tyto wěcy činijſs/ zgewiž ſe Swětu. Abowiemći żaden nic w ſkrytośći nie czyni/ owſzem tego ſzuka iákoby ſławnym był/ Jeſliż tho czyniſz/ obiawżeſie ſam świátu.
5. Neque enim fratres eius credebant in eum. For as yet his brethren beleued not in him.	5. Denn auch ſeine Brüder glaubten nicht an jhn. Thi at hans Brødre trode icke heller paa hannem.	5. Nebo aniž Bratřij geho vwěřili w něho. Bo áni bráćia ie° weń nie wierzyli.
6. Dicit ergo eis Ieſus, Tēpus meum nondum advenit: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum. Then Jeſus ſayd vnto them / My time is not yet come: but your time is allway ready.	6. Da ſpricht Jeſus zu jnen: Meine zeit iſt noch nicht hie / Ewer zeit aber iſt allwege. Da ſiger Jheſus til dem / min tid er icke end nu her/ Men det er ſtedze eders tid.	6. Tehdy řekl gim Gežijſs: Čzaſs muog geſſtě nepřiſſel/ ale čas wáſs wždycky geſt hotowý. Ale im rzekł Jezus: Jeſzcżeć niemáſz mego czáſu/ lecż czás wáſz záwżdy ieſt pogotowiu.
7. Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo quod opera eius mala ſunt. The worlde can not hate you: but mee it hateth/ becauſe I teſtifie of it/ that the workes thereof are euill.	7. Die Welt kan euch nicht haſſen/ Mich aber haſſet ſie/ Denn ich zeuge von jhr / daß jhre werck böſe ſind. Verden kand icke hade eder / men hun hader Mig thi ieg vidner om hende / at hendis gerninger ere onde.	7. Nemůžeť wás Swět nenáwiděti: Ale mneť nenáwidij / neb yá ſwědectwij wydáwám o něm/ že ſkutkowé geho zlij gſau. Niemożeć was świát mieć w nienawiśći / áleć mnie ma w nienawiśći/ bo ia oświadczam o nim iż ſpráwy iego ſą złe.
8. Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego non aſcendo ad diem feſtum iſtum: quia meum tempus nondū impletum eſt. Go ye vp vnto this feaſt: I will not go vp yet vnto this feaſt: for my time is not yet fulfilled.	8. Gehet jhr hinauff/ auff diſes Feſt/ Jch will noch nicht hinauff gehen auff diſes Feſt / denn meine zeit iſt noch nicht erfüllet. Gaa i hen op / paa denne Høytid / Jeg vil icke end nu gaa op paa denne Høytid / thi min tid er icke end nu fuldkommen.	8. Wygděte k dni Swátečnijmu tomuto: Jáť nepuogdu k dni Swátečnijmu tomuto/ neb čas muog geſſtě ſe nenaplnil. Idźćieſz wy ná to świeto/ iać ieſzcże ná nie nie poyde / bo moy czás ieſzcże ſie nie wypełnił.
9. Hæc cum dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa. Theſe things he ſaid vnto them/ and abode ſtill in Galile.	9. Da er aber das zu jhnen geſagt/ bleib er in Galilea. Der hand haffde ſagd det til dem / da bleff hand i Galilea.	9 To když powěděl/ zuoſtal w Galilei. A thák im to powiedźiawſzy/ z ſtał w Gáliley.
10. Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum, non manifeſtè, ſed quaſi in occulto. But aſſoone as his brethren were gone vp/ then went he alſo vp vnto the feaſt/ not openly / but as it were priuily	10. Als aber ſeine Brüder hinauff gegangen/ da gieng er auch hinauff zu dem Feſt/ nicht offenbarlich/ ſondern gleich heimlich. Oc der hans Brødre vaare gongne op/ da gick hand oc op til Høytiden / icke obenbarlige / men lige hemmelige.	10. A když ſſli Bratřij geho/ tehdy y on ſſel ke dni Swátecnijmu / ne zgewně / ale yako tayně. Potym gdy ſzli bráćia iego/ thedy też y on ſzedł ná świeto / nie iáwnie ale iákoby potáiemnie.

ז

11 יהודיא דין בעין הוו לה בעדעדא ואמרין הוו איכו הו:

I Giudei dunque il cercauano ne la festà, e diceuano, Doue è colui?

12 ורטנא סגיאא מטולתה אית הוא בכנשא אית הוו גיר דאמרין דטב הו ואחרנא אמרין הוו לא אלא מטעא לעמא:

Et era gran mormorio di lui tra le turbe, perche alcuni diceuano, Egli è vn huomo da bene, & altri diceuano, Non, ma inganna la turba.

13 לא דין אנש גליאית ממלל הוא עלוהי מטול דחלתא דיהודיא:

Nondimeno niuno parlaua liberamente di lui, per il timor de Giudei.

14 כד דין פלגו יומתא דעדעדא סלק ישוע להיכלא ומלף הוא:

Et eſſendo gia paſſata mez a la feſta, Iesv ſali nel tempio, & inſegnaua.

15 ומתדמרין הוו יהודיא ואמרין איכנא ידע הנא ספרא כד לא ילף:

Onde i Giudei ſi marauigliauano, dicendo, Come ſa coſtui le Scritture non hauendole imparate?

16 ענא ישוע ואמר יולפני לא הוא דילי אלא דהו דשדרני:

Iesv riſpoſe loro e diſſe, La mia dottrina non è mia, ma di colui che m'ha mandato.

17 מן דצבא דנעבד צבינה מסתכל יולפני אן מן אלהא הו או אנא מן צבות נפשי ממלל אנא:

Se alcuno vorrà far la volontà di lui, conoſcerà de la dottrina, s'ella è da Dio, o ſe io parlo da me ſteſſo.

18 מן דמן צבות רעינה ממלל שובחא לנפשה בעא הו דין דשובחא דמן דשדרה בעא שריר הו ועולא בלבה לא אית:

Chi parla da ſe ſteſſo cerca la ſua propria gloria: ma chi cerca la gloria di colui che l'ha mandato, queſto è verace, e non è ingiuſtitia in lui.

ז

11 והיהודים בקשו אותו בחג ויאמרו איו:

Y buſcauanlo los Iudios en el dia de la Fieſta y dezian, Donde eſta aquel?

12 ותלונה גדולה היתה עליו בעם כי אחדים אמרו כי טוב הוא ואחרים אמרים לא כי אם מתעה העם הוא:

Y auia grande mormollo deel en la compan na, porque vnos dezian, Bueno es: Y otros dezian No, antes enganna las compannas.

13 ואיש לא הופיע לדבר עליו בעבור יראת היהודים:

Mas ninguno hablaua abiertamente deel, de miedo de los Iudios.

14 ובחצית החג עלה ישוע אל־ההיכל ולמד:

Y ál medio de la Fieſta, ſubio Ieſus ál Templo, y enſennaua.

15 ויתמהו היהודים לאמר איככה זה יודע ספרים ולא למוד הוא:

Y marauillauanſe los Iudios, diziendo, Como ſabe eſte letras, no auiendo aprendido?

16 ויען ישוע להם ויאמר לקחי איננה לי היא כי־אם לו אשר שלחני:

Reſpondioles Ieſus y dixo, Mi doctrina, no es mia-ſi no de el que me embió.

17 אם איש יאבה לעשות את־רצונו ידע על־הלקח אם מאלהים היא או אם אני מנפשי מדבר:

El que quiſiere hazer ſu voluntad, conocerá de la doctrina ſi viene de Dios, ó ſi yo hablo de mi miſmo.

18 כל־אשר מנפשו מדבר את־כבוד נפשו מבקש ואשר מבקש את־כבוד השולח אותו זה הוא ישר ואיננה עולתה בו:

El que habla de ſi miſmo, gloria propria buſca: mas el que buſca la gloria del que lo embió, eſte es verdadero, y no ay en el iniuſticia.

ζ.

11. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος.

Les Iuifs donc le cerchoyent à la feſte, & diſoyent, Ou eſt ceſtui-la:

12. Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.

Et y auoit grand murmure de lui entre les troupes. Les vns diſoyent, Il eſt homme de biens: & les autres diſoyent, Non eſt, mais il ſeduit le peuple

13. Οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων.

Toutesfois nul ne parloit franchement de lui pour la crainte de Iuifs.

14. Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε.

Et comme la feſte eſtoit ia demi paſſee, Ieſus monta au temple, & enſeignoit.

15. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;

Donc les Iuifs s'eſmerueilloyent, diſans, Comment ſait ceſtui-ci les Eſcritures, veu qu'il ne les a point appriſes:

16. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

Ieſus leur reſpondit, & dit, Ma doctrine n'eſt point miene, mais de celui qui m'a enuoyé.

17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ λαλῶ.

Si quelcun veut faire la volonté d'icelui, il cognoiſtra de la doctrine, aſſauoir ſi elle eſt de Dieu, ou ſi ie parle de par moi-meſme.

18. Ὁ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

Qui parle de par ſoi-meſme, il cerche ſa propre gloire: mais celui qui cerche la gloire de celui qui l'a enuoyé, ceſtui-la eſt veritable, & n'y a point d'iniuſtice en lui.

CAP. VII.

11. Iudæi ergo quærebant eum in die feſto, & dicebāt. Vbi eſt ille?

Then the Jewes ſought him at the feaſt: and ſaid/ Where is he?

12. Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus eſt. Alii autē dicebant, Non, ſed ſeducit turbas.

And much murmuring was there of him among the people. Some ſaid/ He is a good man: other ſaid/ Nay: but he deceyueth the people.

13. Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.

Howbeit no man ſpake openly of him for feare of the Jewes.

14. Iam autem die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat.

Now when halfe the feaſt was done/ Jeſus went vp into the Temple and taught.

15. Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas ſcit, cum nō didicerit?

And the Jewes marueyled/ ſaying/ Howe knoweth this man the Scriptures/ ſeeing that he neuer learned?

16. Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.

Jeſus anſwered them/ and ſayde/ My doctrine is not mine/ but his that ſent me.

17. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoſcet de doctrina, utrū ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar.

If any man will do his wil/ he ſhal know of the doctrine/ whether it be of God/ or whether I ſpeake of my ſelfe.

18. Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam eius qui miſit eum, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo non eſt.

He that ſpeaketh of him ſelfe/ ſeeketh his owne glorie: but hee that ſeeketh his glorie that ſent him/ the ſame is true/ and no vnrighteouſnes is in him.

Das VII. Capitel.

11. Da ſuchten jn die Jůden am Feſt/ vnd ſprachen: Wo iſt der?

Da lete Jøderne effter hannem/ oc ſagde/ Huo er hand?

12. Vnd es war ein groß gemůrmel von jm vnter dem Volck. Etliche ſprachen: Er iſt fromb. Die andern aber ſprachen: Nein/ ſondern er verfůhret das Volck.

Och der vaar it ſtort bulder om hannem iblant Folcket. Nogle ſagde/ Hand er from/ oc de andre ſagde/ Ney/ men hand forfører Folcket.

13. Niemand aber redete frey von jm/ vmb der forcht willen fůr den Jůden.

Oc ingen talede obenbarlige om hannem/ thi de frøctede faar Jøderne.

14. Aber mitten im Feſt/ gieng Jeſus hinauff inn den Tempel vnnd lehret.

Men mit i Høytiden/ gick Jheſus op i Tempelen/ oc lærde.

15. Vnd die Jůden verwunderten ſich/ vnd ſprachen: Wie kan diſer die Schrifft/ ſo er ſie doch nicht gelernet hat?

Oc Jøderne forundrede ſig/ oc ſagde/ huorledis kand denne Scrifften/ efſterdi hand lærde hende icke?

16. Jeſus antworttet jhnen/ vnd ſprach Meine Lehre iſt nicht mein/ ſondern des der mich geſandt hat.

Jheſus ſuarede dem oc ſagde/ Min lærdom er icke min/ men hans ſom mig vdſende.

17. So jemand wil des willen thun/ der wirdt jnnen werden/ ob diſe Lere von Gott ſey/ oder ob ich von mir ſelbs rede.

Der ſom nogen vil gøre hans vilie/ hand ſkal fornemme/ om denne Lærdom er aff Gud/ eller om ieg taler aff mig ſelff.

18. Wer von jhm ſelbs redet/ der ſuchet ſeine eigne ehre/ Wer aber ſuchet die ehre des der jn geſandt hat/ der iſt warhafftig/ vnd iſt keine vngerechtigkeit an jhm.

Huo ſom taler aff ſig ſelff/ hand ſøger ſin egen ære/ men huo ſom ſøger hans ære/ ſom hannem vdſende/ hand er ſandru/ oc der er ingen wretfertighed i hannem.

Kapitola VII.

11. Tehdy Zidě hledali ho na den Swatečnij/ a prawili: Kde geſt onen?

Szukáli go tedy Żydowie w świetoá mowili: A on gdźież ieſt?

12. A weliké rozmlauwánij bylo o něm w Záſtupu. Neb někteřj prawili: Ze dobrý geſt. A ginij prawili: Nenij/ ale ſwodij Záſtupy.

Y było o nim wielkie ßemránie miedzy ludem/ bo iedni powiedáli że ieſt dobry człowiek/ drudzy záſie mowili/ Nie ták ieſt/ ále zwodzi lud.

13. Ale wſſak žádný nemluwil o něm zgewně/ pro ſtrach židowſký.

Wßakoż o nim żaden iáwnie nie mowił/ dla boiáźni Żydowſkiey.

14. Když pak giž polowicy ſe Swátku wykonalo/ wſſel Gežijſs do Chrámu/ a včil.

A gdy iuż było w pul dniá świete°/ wßedł Jezus do kościołá y vczył.

15. Y diwili ſe Zidě/ řkauce: Kterak tento pijſmo vmij/ newčiw ſe?

Dźiwowáli ſie tedy Żydowie mowiac: Jákoż wżdy then vmie piſmo/ gdyż ſie nie vczył?

16. Odpowěděl gim Gežijſs/ a řekl: Mé včenij nenijť mé/ ale toho kterýž mne poſlal.

Lecz Jezus odpowiedziawßy im rzekł: Náuká moiá nie ieſtći moiá/ ále tego ktory mie poſłał.

17. Budeli kdo chtijti wuoli geho činiti/ rozeznáť Včenij mé/ geſtli z Boha/ čili yá ſám od ſebe mluwijm.

Jeſliż kto będźie chćiał czynić wolą iego/ rozeznać o nauce ieſliż ieſt z Bogá/ ábo ieſliż iá theż ſam z ſiebie mowię.

18. Kdoť ſám od ſebe mluwij/ chwáli wlaſtnij hledá: ale kdož hledá chwály toho kterýž ho poſlal/ tenť geſt prawdomluwný/ a neſprawedliwoſti w nem nenij:

Ktoc z ſámego ſiebie mowi/ chwały ć własney ßuka. Ale then ćo kuká chwały thego kthory go poſłał/ tenci ieſt prawdziwy/ a nie máß w nim nieſprawiedliwośći.

ז

19 לא הוא מושא יהב לכון נמוסא ולית אנש מנכון נטר נמוסא מנא בעין אנתון למקטלני :

Moiſe non v'ha egli data da Legge, e nondimeno niun di voi oſſerua la Legge? Perche cercate voi d'ammazzarmi?

20 ענא כנשא ואמרין דיוא אית לך מנו בעא למקטלך :

Riſpoſe la turba, e diſſe, Tu hai il demonio, chi cerca d'ammazzarti?

21 ענא ישוע ואמר להון חד עבדא עבדת וכלכון מתדמרין אנתון :

IESV riſpoſe, e diſſe loro, Io ho fatto vn'opera, e tutti ve ne marauigliate.

22 מטול הנא מושא יהב לכון גזורתא לא הוא דמנה הי מן מושא אלא מן אבהתא הי ובשבתא גזרין אנתון בר־נשא :

Nondimeno Moiſe vi dettè la circonciſione (non gia ch'ella ſia venuta da Moiſe: ma da i padri:) e coſi circoncidete l'huomo in ſabbato,

23 ואן בר נשא מתגזר ביומא דשבתא מטול דלא ישתרא נמוסא דמושא עלי רטנין אנתון דכלה בר־נשא אחלמת ביומא דשבתא :

Se l'huomo riceue la circonciſione in ſabbato, accioche la Legge di Moiſe non ſi violi: voi vi ſdegnate contra di me, perche io ho fatto ſano tutto vn huomo in ſabbato?

24 לא תהוון דינין במסב באפא אלא דינא כאנא דונו :

Non giudicate ſecondo l'aſpetto, ma giudicate con giuſto giuditio.

25 ואמרין הוו אנשא מן אורשלם לו הנו הו דבעין למקטל :

Diceuano dunque alcuni di quelli di Ieruſalem, Non è queſto colui che cercano d'ammazzare?

ז

19 הלא משה נתן לכם את־התורה ואיש מכם לא עשה את־התורה למה תבקשו להרגני :

No os dió Moyſen la ley, y ninguno de voſotros haze la ley? porque me procurays matar?

20 ויען ההמון ויאמר שד לך מי יבקש להרגך :

Reſpondio la companna, y dixo, Demonio tienes: quien te procura matar?

21 ויען ישוע ויאמר אליהם אחד מעשה עשיתי וכלכם מתמהים :

Ieſus reſpondió y dixoles, vna obra hize, y todos os marauillays.

22 על־כן משה נתן לכם את־המולה לא כי־ממשה היא כי־אם מאבות ובשבת מלתם את האדם :

Cierto Moyſen os dió la circunciſion, no porque ſea de Moyſen, mas de los padres, y en Sabbado circuncidays âl hombre.

23 אם תקח אדם את־המולה בשבת ולא מחללה תורת משה ולמה תחרו כי את־כל האדם רפאתי בשבת :

Si recibe el hombre la Circunciſion en Sabbado, ſinque la ley de Moyſen ſea quebrantada, enojayshos conmigo porque en Sabbado hize ſano todo vn hombre?

24 אל־תשפטו למראה עיניכם כי אם משפט צדק תשפטו :

No juzgueys ſegun loque parece, mas juzgad juſto juyzio.

25 ויאמרו אחדים מאנשי ירושלים הלא זה הוא אשר מבקשים אתם להרגו :

Dezia entonces vno de los de Ieruſalem, No es eſte alque buſcan para matarlo?

ζ.

19. Οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;

Moyſe ne vous a-il pas baillé la Loy: & toutesfois nul de vous ne met en effect la Loy: pourquoi taſchez vous à me faire mourir.

20. Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, καὶ εἶπε, δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

Les troupes reſpondirent, Tu as le diable, qui eſt-ce qui taſche à te faire mourir.

21. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.

Ieſus reſpondit, & leur dit, I'ai fait vne œuure, & vous tous en eſtes eſmerueillés.

22. Διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.

Tant y a que Moyſe vous a baillé, la circonciſion (non point qu'elle ſoit de Moiſe, mais des Peres) & vous circonciſez l'homme au Sabbat:

23. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

Si l'homme reçoit la circonciſion au Sabbat, afin que la Loy de Moyſe ne ſoit violee: eſtes-vous couroucés contre moi pource que i'ai gueri vn homme tout entier au Sabbat.

24. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ne iugez point ſelon l'apparence, mais iugez d'vn droit iugement.

25. Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

Adonc quelques vns de ceux de Ieruſalem diſoyent, N'eſt-ce pas: ceſtui-ci qu'ils cerchent à faire mourir.

CAP. VII.

19. Nónne dedit Moyſes dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere.

Did not Moſes giue you a Law/ and yet none of you keepeth the Lawe? Why goe ye about to kill me?

20. Reſpondit turba, & dixit, Dæmonium habes: quis te quærit interficere?

The people anſwered / and ſayde/ Thou haſt a deuill: who goeth about to kill thee?

21. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Vnum opus feci: & omnes miramini.

Jeſus anſwered/and ſaid to them/ I haue done one worke /and ye all marueyle.

22. Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus,) & in ſabbatho circumciditis hominem.

Moſes therefore gaue vnto you circumciſion/(not becauſe it is of Moſes / but of the fathers) and ye on the Sabbath day circumciſe a man.

23. Si circumciſionem accipit homo in ſabbatho, ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbatho?

If a man on the Sabbath receiue circumciſion/that the Lawe of Moſes ſhoulde not be broken/be ye angrie with me / becauſe I haue made a man euery whit whole on the Sabbath day?

24. Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.

Iudge not according to the appearance/ but iudge righteous iudgement.

25. Dicebant ergo quidam ex Ieroſolymis. Nónne hic eſt quem quærunt interficere?

Then ſayd ſome of them of Jeruſalem / Is not this he / whom they go about to kill?

Das VII. Capitel.

19. Hat euch nicht Moſes das Geſetz gegeben / vnd niemand vnter euch thut das Geſetze? Warumb ſuchet jr mich zu tödten?

Haffuer icke Moſe giffuit eder Lowen / oc ingen iblant eder gør Lowen? Hui ſøge i effter at ſla mig ihiel?

20. Das Volck antworttet / vnd ſprach: Du haſt den Teuffel / wer ſuchet dich zu tödten?

Folcket ſuarede / oc ſagde / Du haffuer Dieffuelen / huo ſøger effter at ſla dig ihiel?

21. Jeſus antworttet / vnd ſprach: Ein einiges werck hab ich gethan / vnd jhr wundert euch alle.

Jheſus ſuarede oc ſagde / Jeg haffuer giort en eniſte gerning / oc i vndre alle der paa.

22. Moſes hat euch darumb gegeben die Beſchneidung / nicht daß ſie von Moſe kommet / ſondern von den Vätern / noch beſchneidet jhr den Menſchen am Sabbath.

Moſe gaff eder der faare Omſkerelſen / icke at hun kommer aff Moſe / men aff Fedrene / Alligeuel omſkere i Menniſken om Sabbathen.

23. So ein Menſch die Beſchneidung annimpt am Sabbath / auff daß nicht das Geſetze Moſe gebrochen werde / Zürnet jhr denn über mich / daß ich den gantzen Menſchen habe am Sabbath geſund gemacht?

Der ſom it Menniſke anammer Omſkerelſen om Sabbathen / paa det Moſe Low ſkal icke brydis / Ere i da vrede paa mig / at ieg helbredede det gantſke Menniſke om Sabbathen?

24. Richtet nicht nach dem anſehen / ſondern richtet ein recht Gerichte.

Dømmer icke effter anſeelſe / men dømmer en ret dom.

25. Da ſprachen etliche von Jeruſalem: Jſt das nicht der / den ſie ſuchten zu tödten?

Da ſagde nogle aff Jeruſalem / Er det icke den / ſom de ſøgte effter at ſla ihiel?

Kapitola VII.

19. Wſſak Moyžijß dal wám Zákon / a žádný z wás nečinij Zákona. Proč mne hledáte zabiti?

Izali wam Moiżeß nie dał zakonu / á wżdy żaden z was nie czyni doſyć zakonowi? Przecżże tego ßukacie ábyſćie mie zámordowáli.

20. Odpowěděl Záſtup / a řekl: Diabelſtwij máß / kdož tebe hledá zabiti?

Odpowiedział lud y rzekł: Maß dyabelſtwo / y ktoż tego ßuka áby cie zamordował?

21. Odpowěděl Gežijß / a řekl gjm: Geden ſkutek včinil gſem / a wſſyckni ſe diwijte.

Ale Jezus dawßy odpowiedź rzekł: Jeden żem vczynek vczynił / á wßyſcy ſię dźiwuiećie.

22. Proto Moyžijß dal wám obřezowánij / ne aby z Moyžijſſe bylo / ale z Otcuow: a w Sobotu obřezugete člowěka.

A wßák wam Moiżeß podał obrzezanie (nie iżby było od Moiżeßá / ále iż było od oycow) y obrzezuiećie w Szábath człowieká.

23. Poněwadž Člowěk obřezowánij přigijmá w Sobotu / aby nebyl ruſſen Zákon Moyžijſſuow: Na mne ſe pak hněwáte / že gſem celého člowěka vzdrawil w Sobotu?

Jeſliż człowiek przyimuie obrzezánie w Szábath / á nie łamie ſię zakon Moiżeßow / ná mie będziećie ſię gniewáć żem wßytkiego człowieká vzdrowił w Szábath?

24. Neſuďte podlé zdánij / ale ſprawedliwý Saud ſuďte.

Nie ſądźcież według poſtáwy / ále ſądźcie ſądem ſpráwiedliwym.

25. Tehdy někteřij z Geruzalemſkých prawili: Wſſak tento geſt kteréhož hledagij zabiti?

A ták rzekł niektory z Jerozolimczykow: Izali nie then ieſt / ktorego Zydowie zámordowáć ßukáia?

ז

26 וְהָא גַּלְיָאִית מְמַלֵּל וּמֶדֶּם לָא אָמְרִין לֵהּ דַּלְמָא יַדַעוּ קַשִּׁישַׁין דְּהָנַו שַׁרִירָאִית מְשִׁיחָא׃

Et ecco qui ch'ei parla liberamente, e non gli dicono coſa alcuna. I principali hauerebben forſe conoſciuto di certo che coſtui ſia veramente Chriſto?

27 אֶלָּא לְהָנָא יָדְעִינַן מֶן אֶימְכָא הוּ מְשִׁיחָא דֵּין אֶמָתַי דָּאתֵא לָא אֱנָשׁ יָדַע מֶן אֶימְכָא הוּ׃

Ma noi ſappiamo bene donde coſtui è: ma quando Chriſto verrà, niuno ſaprà donde ſia.

28 וַאְרִים יֵשׁוּעַ קָלֵהּ כַּד מַלֵּף בְּהַיְכְלָא וֶאמַר וְלִי יָדְעִין אַנְתּוּן וּמֶן אֶימְכָא אֶנָא יָדְעִין אַנְתּוּן וּמֶן צֶבוּת נַפְשִׁי לָא אֶתִית אֶלָּא שַׁרִיר הוּ מַן דְּשַׁדְּרַנִי הָו דַּאנְתּוּן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן לֵהּ׃

IESV dunque gridaua nel tempio, inſegnando e dicendo, E voi mi conoſcete, e ſapete donde io ſono: e non ſon venuto da me ſteſſo ma colui che m'ha mandato è verace, ilqual voi non conoſcete.

29 אֶנָא דֵּין יָדַע אֶנָא לֵהּ (וְאֶן אָמַר אֶנָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ הָוֵא אֶנָא לִי כַּדָּבָא אַכְוָתְכוּן אֶלָּא יָדַע אֶנָא לֵהּ) דְּמֶן לְוָתֵהּ אֶנָא וְהָו שַׁדְּרַנִי׃

Ma io lo conoſco: (e ſe io dico di non l'hauer conoſciuto, ſarò vn mendace ſimile à voi, ma lo conoſco:) percioch'io ſono da lui, & egli m'ha mandato.

30 וּבְעַו לְמֶאחְדֵהּ וְלָא אֱנָשׁ אַרְמִי עֲלַוְהִי אַיְדַיָּא מֶטוּל דְּלָא עַדְכִּיל אֶתָת הֲוָת שָׁעְתֵהּ׃

Hor eſſi, cercauano di pigliarlo, ma niuno gli meſſe le mani addoſſo: percioche l'hora ſua non era ancor venuta.

31 סַגִּיאֵא דֵּין מֶן כֶּנְשָׁא הַימְנוּ בֵּהּ וְאָמְרִין מְשִׁיחָא מָא דְּאָתֵא לְמָא דְּיַתִּירָן מֶן הָלֵין אָתְוָתָא דַּעְבֵד הָנָא עָבֵד׃

E molti de la turba credettero in lui, e diceuano. Quando Chriſto ſarà venuto, farà egli piu ſegni che coſtui non ha fatti?

ז

26 וְהִנֵּה בְּבִטָּחוֹן מְדַבֵּר וְאִישׁ אֶחָד לֹא אוֹמֵר לוֹ דָּבָר אוּלַי בֶּאֱמֶת יָדְעוּ הַנְּשִׂיאִים כִּי זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Y heaqui, habla publicamente, y no le dizen nada: hán poruẽtura entendido verdaderamente los principes, que eſte es el Chriſto?

27 אַךְ אֶת־הַלָּז יָדַעְנוּ אֵימִזֶּה הוּא וְהַמָּשִׁיחַ אִם יָבוֹא אִישׁ לֹא יֵדַע אֵימִזֶּה יָבוֹא׃

Mas eſte ſabemos de donde es: y quando viniere el Chriſto, nadie ſabra de donde ſea.

28 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בַּהֵיכָל מְלַמֵּד וְלֵאמֹר וְגַם אוֹתִי יוֹדְעִים אַתֶּם מֵאַיִן אֲנִי הוֹוֶה וַאֲנִי מִמֶּנִּי לֹא בָאתִי כִּי אִם יֵשׁ נֶאֱמָן אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אֲשֶׁר אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים אוֹתוֹ׃

Entonces clamaua Ieſus en el templo enſennando, z diziendo, Y à mi me conoceys, y ſabeys de donde ſoy: empero no he venido de mi miſmo mas el que me embió es verdadero, al qual voſotros ignorays.

29 וְאָנֹכִי יְדַעְתִּיו (וְאִם אוֹמַר כִּי אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ אֶהְיֶה כְּמוֹכֶם כּוֹזֵב כִּי אִם יְדַעְתִּיו) כִּי מִמֶּנּוּ הֹוֶה אֲנִי וְהוּא שְׁלָחַנִי׃

Empero yo lo conozco: (y ſi dixere que no lo conozco, ſere como voſotros, mentiroſo, ma conozcolo,) porque de el ſoy, y el me embió.

30 וַיְבַקְשׁוּ לְתָפְשׂוֹ וְאִישׁ לֹא שָׁלַח אֶת־יָדוֹ בּוֹ כִּי־לֹא בָאָה עִתּוֹ׃

Entonces procurauan prenderlo: mas ninguno metiò en el mano, porque aun no auia venido ſu hora.

31 וְרַבִּים מֵהָעָם הֶאֱמִינוּ בוֹ וַיֹּאמְרוּ כִּי הַמָּשִׁיחַ אִם יָבוֹא הֲיַעֲשֶׂה אוֹתוֹת רַבִּים מֵאֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה׃

Y de la companna, muchos creyeron en el, y dezian, El Chriſto, quando viniere, harà mas ſennales que las que eſte haze?

ζ.

26. Καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

Et voici, il parle franchement, & ſi ne lui diſent rien. les Gouuerneurs auroyent-ils biẽ cognu de fait que ceſtui-ci eſt veriſablement le Chriſt?

27. Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

Or nous ſauons bien d'où eſt ceſtui-ci. mais quand le Chriſt viendra, nul ne ſaura d'où il eſt.

28. Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Ieſus donc crioit au temple, enſeignant, & diſant, Et vous me cognoiſſez, & ſauez d'où ie ſuis, & ie ne ſuis point venu de par moi meſme, mais celui qui m'a enuoyé, eſt veritable, lequel vous ne cognoiſſez point.

29. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτὸν, (καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτόν) ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.

Mais moi, ie le cognoi: (& ſi ie di que ie ne le cognoi point, ie ſerai menteur, ſẽblable à vous: mais ie le cognoi) car ie ſuis de par lui, & icelui m'a enuoyé.

30. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Adonc taſchoyent-ils de l'empoigner: mais nul ne mit la main ſur lui, d'autant que ſon heure n'eſtoit point encore venue.

31. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;

Et pluſieurs d'entre les tropes creurent en lui, & diſoyent, Quand le Chriſt ſera veux, fera-il plus de ſignes que ceſtui-ci n'a fait?

CAP. VII.

26. Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognoverunt principes quia hic eſt Chriſtus?

And behold/ he ſpeaketh openly/ and they ſay nothing to him: do the rulers knowe in deed that this is the very Chriſt?

27. Sed hunc ſcimus unde ſit: Chriſtus autem cum venerit, nemo ſcit unde ſit.

Howbeit we know this man whence he is: but when the Chriſt commeth/ no man ſhall knowe whence he is.

28. Clamabat ergo Ieſus in templo docens, & dicens, Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis, & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.

Then cried Jeſus in the Temple as he taught/ ſaying/ Ye both knowe me/ and knowe whence I am: yet I am not come of my ſelfe/ but he that ſent me/ is true/ whom ye know not.

29. Ego ſcio eum: (Etſi dixero quia non ſcio eum: ero ſimilis vobis, mendax) quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.

But I know him/ (and if I ſhould ſay I know him not/ I ſhould be a liar like unto you) for I am of him/ and he hath ſent me.

30. Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo miſit in illum manus, quia nōdum venerat hora eius.

Then they ſought to take him/ but no man laid handes on him/ becauſe his houre was not yet come.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?

Nowe many of the people beleeued in him/ and ſayde When the Chriſt cōmeth/ will he do mo miracles then this man hath done?

Das VII. Capitel.

26. Vnd ſihe zu/ er redet frey/ vnd ſie ſagen jhm nichts. Erkennen vnſer Oberſten nun gewiß/ daß er gewiß Chriſtus ſey?

Oc ſee til/ hand taler obenbare/ oc de ſige inted til hannem. Kende vore Offuerſte nu viſt/ at hand er til viſſe Chriſtus?

27. Doch wir wiſſen/ von wannen diſer iſt/ Wenn aber Chriſtus kommen wirdt/ ſo wirdt niemand wiſſen von wannen er iſt.

Dog vide wi hueden denne er/ Men naar Chriſtus kommer/ da ſkal ingen vide/ hueden hand er.

28. Da rieff Jeſus im Tempel/ lehret vnd ſprach: Ja jhr kennet mich/ vnd wiſſet von wannen ich bin/ Vnd von mir ſelbs bin ich nicht kommen/ ſondern es iſt ein Warhafftiger/ der mich geſandt hat/ welchen jhr nicht kennet.

Da røbte Jheſus i Tempelen/ lærde oc ſagde/ Ja i kende mig/ oc vide hueden ieg er/ Oc aff mig ſelff er ieg icke kommen/ men det er en Sandru/ ſom mig vdſende/ huilcken i icke kende.

29. Jch kenne jhn aber: (Vnd ſo ich würde ſagen/ ich kenne ſein nicht/ ſo würde ich ein Lügner/ gleich wie jhr ſeyt/) denn ich bin von jhm/ vnd er hat mich geſandt.

Men ieg kender hannem/ (Oc ſom ieg ſagde/ ieg kender hannem icke/ da bleff ieg en Løgnere/ lige ſom i ere/) thi ieg er aff hannem/ oc hand vdſende mig.

30. Da ſuchten ſie jhn zu greiffen/ Aber niemand leget die hand an jhn/ denn ſeine ſtunde war noch nicht kommen.

Da ſøgte de effter at gribe hannem/ men ingen lagde haand paa hannem/ thi hans time vaar icke end kommen.

31. Aber vil vom Volck glaubten an jhn/ vnd ſprachen: Wenn Chriſtus kom̃en wirdt/ wirdt er auch mehr zeichen thun denn diſer thut.

Men mange aff Folcket trode paa hannem/ oc ſagde/ Naar ſom Chriſtus kommer/ ſkal hand oc gøre flere Tegen/ end denne gør.

Kapitola VII.

26. Hle zgewně mluwj/ a nic gemu neřijkagij. Zdali gſau práwě poznali Knijžata/ že tento geſt prawý Kryſtus?

Koto iáwnie mowi á nic mu nie rzeka: zali prawdziwie poználi Kſiążętá iż ten ieſt prawdziwie on Kryſtus?

27. Ale toho známe odkud geſt: Kryſtus pak když přijgde/ žádný něwij odkudby byl.

Lecz my wiemy ſkąd then ieſt/ á gdyć przydzie Kryſthus żaden nie wzwie ſkądby był.

28. Tehdy Gežijš wolal vče w Chrámě/ řka: Y mne znáte/ y odkud gſem wijte: a ſám gſem od ſebe nepřiſſel/ ale geſtiť prawdomluwný kterýž mne poſlal/ gehož wy neznáte.

Wołał tedy Jezus w kośćiele vcząc á mowiąc: Y mnie znacie/ y ſkąd ieſtem wiecie. A nie przyſzedłciem ſam od ſiebie/ ále ieſt prawdziwy kthory mie poſłał/ ktorego wy nie znacie.

29. Ale yá znám gey/ (A dijmli že ho neznam/ budu podobný wám lhář.) neb gſem od něho/ a on mně poſlal.

Leczći go ia znam/ (y ieſlibych rzekł że go nie znam bede rownym wám kłamcą/) bom od niego ieſt/ á on mie poſłał.

30. Protož hledali ho gijti/ a žadný newztáhl ruky na něho/ nebo geſtě nebyla přiſſla hodina geho.

Y ſzukali tego iákoby go poimáć/ ále żaden nie tárgnął ſie nań reką/ bo byłá nie przyſzłá godźiná iego.

31. Z zástupu pak mnozý vwěřili w něho/ a prawili: Kryſtus když přijgde/ zdali diwůw wijce činiti bude nadty/ kterež tento činij?

A wiele ich z ludu vwierzyli weń y mowili/ Gdy Kryſtus przyidzie/ á zaż wiecey cudow vczyni nad ty ktore ten vczynił?

ז

32 וְשַׁמַעוּ פְּרִישֵׁא לְכֶנְשָׁא דִּמְמַלְלִין עֲלַוְהִי הָלֵין וְשַׁדַּרוּ הֶנוּן וְרַבַּי כָהֲנָא דַּחֲשָׁא דְּנֵאחְדוּנָיְהִי׃

I Fariſei vdiron la turba mormorar queſte coſe di lui: onde eſſi Fariſei con i principali Sacerdoti mandorono gli ſbirri per pigliarlo.

33 וֶאמַר יֵשׁוּעַ קַלִיל תּוּב זַבְנָא עַמְכוֹן אֶנָא וָאזֵל אֶנָא לְוָת מַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

IESV dunque diſſe loro, Io ſono ancor con eſſo voi per vn poco di tempo, poi me ne vo à colui che mi ha mandato.

34 וְתֶבְעוּנָנִי וְלָא תֶשְׁכְּחוּנָנִי וַאיְכָא דְּאֶנָא אִיתַי לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

Voi mi cercarete, e non mi trouarete. è la doue io ſarò, voi non potrete venire.

35 אָמְרִין יְהוּדָיֵא בְּנַפְשְׁהוֹן לְאַיְכָא עָתִיד הָנָא לְמֵאזַל דְּחְנַן לָא מַשְׁכְּחִינַן לֵה לְמָא כִּי לְאַתְרַוָתָא דְּעַמְמֵא עָתִיד דְּנֵאזַל וְנֵאלֵף לְחַנְפֵא׃

Perilche i Giudei diſſero fra loro, Doue debbe andar coſtui, che noi non lo trouaremo? Debbe egli andare verſo quelli, che ſono ſparſi tra Greci, & inſegnare a i Greci?

36 מָנָא הִי הָדָא מֶלְתָא דְּאֶמַר דְּתֶבְעוּנָנִי וְלָא תֶשְׁכְּחוּנָנִי וַלְאַיְכָא דְּאֶנָא אִיתַי אַנְתּוּן לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

Che parlare è queſto ch'egli ha detto, Voi mi cercarete, e non mi trouarete, e la doue io ſarò, voi non potete venire?

37 בְּיוֹמָא דֵּין רַבָּא דְּאִיתַוְהִי אַחֲרָיָא דְּעַדְעֵדָא קָאֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וְקָעֵא וָאמַר אֶן אֶנָשׁ צָהֵא נֵאתָא לְוָתִי וְנֶשְׁתֵּא׃

Ora nell'vltimo giorno e grande de la feſta, IESV ſi trouò la gridando, e dicēdo, Se alcuno ha ſete venga à me, e beua.

38 כֻּל מַן דִּמְהַיְמֵן בִּי אַיְכַנָא דְּאֶמַרוּ כְּתָבָא נַהֲרַוָתָא דְּמַיָּא חַיֵּא נֵרְדּוּן מַן כַּרְסֵה׃

Chi crede in me, come dice la Scrittura, vſciranno fiumi d'acqua viua dal ſuo ventre.

ז

32 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַמְּפָרְשִׁים כִּי הָגֹה הָגָה הָעָם עָלָיו אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלְחוּ הַמְּפָרְשִׁים וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים אֶת־הַמְּשָׁרְתִים לְתָפְשֵׂנוּ׃

Los Phariſeos oyeron la companna que murmuraua de el eſtas coſas: y los principes de los Sacerdotes y los Phariſeos embiaron ſeruidores que lo prendieſſen.

33 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ עוֹד עֵת מְעַט עִמָּכֶם אָנֹכִי וְאֵלֵךְ אֶל־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Y Ieſus les dixo, Aun vn pocò de tiempo eſtaré con voſotros, y yre al que me embiô.

34 תְּבַקְשׁוּנַנִי וְלֹא תִמְצָאוּ וּבַאֲשֶׁר אֲנִי הוֹוֶה אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה׃

Buſcármeheys, y no me hallareys: y donde yo eſtaré, voſotros no podreys venir.

35 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אָנָה זֶה עָתִיד לָלֶכֶת כִּי אֲנַחְנוּ לֹא נִמְצָאֶנּוּ הַלְגְּלִילַת הַגּוֹיִם עָתִיד לָלֶכֶת וּלְלַמֵּד אֶת־הַגּוֹיִם׃

Entonces los Iudios dixeron entreſi Donde ſe ha de yr eſte, que no lo hallaremos? Hà ſe de yr à los eſparzidos entre los Griegos, y à enſennar los Griegos?

36 מַה זֶּה הַדָּבָר אֲשֶׁר אָמַר תְּבַקְשׁוּנַנִי וְלֹא תִמְצָאוּ וּבַאֲשֶׁר אֲנִי הוֹוֶה אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה׃

Que dicho es eſte que dixo, Buſcàrmeheys, y no me hallareys: y donde yo eſtaré, voſotros no no podreys venir?

37 וּבְיוֹם אַחֲרוֹן הַגָּדוֹל בֶּחָג קָם יֵשׁוּעַ וַיִּצְעַק לֵאמֹר הוֹי כָּל־צָמֵא לְכוּ אֵלַי וּשְׁתוּ׃

Mas en el poſtrer dia grande de la Fieſta Ieſus ſe ponia en pie, y clamaua, diziendo, Si alguno hà ſed, venga à mi, y beua.

38 כָּל־אֲשֶׁר מַאֲמִין בִּי כַּאֲשֶׁר אָמַר הַכָּתָב נַהֲרֵי מַיִם חַיִּים מִבִּטְנוֹ יִזּוֹלוּ׃

El que cree en mi, como dize la Eſcriptura, rios de agua biua còrreràn de ſu vientre.

ζ.

32. Ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα; καὶ ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

Les Phariſiens entendirent la troupe murmurãt ces choſes de lui: dont iceux Phariſiens auec les principaux Sacrificateurs enuoyerent des ſergeans pour l'empoigner.

33. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.

Ieſus donc leur dit, Ie ſuis encores pour vn peu de temps auec vous, puis ie m'en vai vers celui qui m'a enuoyé.

34. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Vous me cercherez, & ne me trouuerez-point, & là où ie ſerai, vous n'y pouuez venir.

35. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας;

Dont les Iuifs dirent entr'eux, Où doit aller ceſtui-ci, que nous ne le trouuerons point? doit-il aller vers ceux qui ſont eſpars entre les Grecs, & enſeigner les Grecs?

36. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Quel eſt ce propos qu'il a dit, Vous me cercherez, & ne me trouuerez point: & là où ie ſeray, vous n'y pouuez venir:

37. Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.

Or en la derniere & grande iournee de la feſte, Ieſus ſe trouua là, criant. & diſant, Si quelcun a ſoif, qu'il viene à moi & boiue.

38. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

Qui croit en moi, ſuiuant ce que dit l'Eſcriture, il decoulera des fleuues d'eau viuante de ſon ventre.

CAP. VII.

32. Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt principes & Phariſæi miniſtros ut apprehenderent eum.

The Phariſes heard that the people murmured theſe things of him / & the Phariſes and hie Prieſts ſent officers to take him.

33. Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum qui me miſit.

Then ſayd Jeſus vnto them / Yet am I a litle while with you / and then goe I vnto him that ſent me.

34. Quæretis me, & non invenietis : & ubi ego ſum vos non poteſtis venire.

Ye ſhall ſecke me/and ſhall not finde me/and were I am/can ye not come.

35. Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quò hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?

Then ſaid the Jewes among themſelues/whither will he go/that we ſhall not finde him? Will he go vnto them that are diſperſed among the Grecians/ and teache the Grecians?

36 Quis eſt hic ſermo quē dixit, Quæretis me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos non poteſtis venire?

What ſaying is this that he ſayd/ Ye ſhall ſeeke me / and ſhall not finde me? and where I am / can ye not come?

37. In noviſſimo autem die magno feſtivitatis ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens, Si quis ſitis, veniat ad me, & bibat.

Now in the laſt & great day of the feaſt / Jeſus ſtood and cryed / ſaying / If any man thirſt / let him come vnto me: and drinke.

38. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.

He that beleeueth in me / as ſayeth the Scripture / out of his bellie ſhall flow riuers of water of life.

Das VII. Capitel.

32. Vnd es kam für die Phariſeer/ daß das Volck ſolches von jm mummelte. Da ſandten die Phariſeer vnd Hohenprieſter Knechte auß / daß ſie jhn griffen.

Och det kom faar Phariſeerne/ at Folcket mumlede ſaadant om hannem. Da ſende de Phariſeer oc de ypperſte Preſters Suenne vd / at de ſkulde gribe hannem.

33. Da ſprach Jeſus zu jhnen: Ich bin noch eine kleine zeit bey euch / vnd denn gehe ich hin zu dem der mich geſandt hat.

Da ſagde Jheſus til dem /ieg er end nu en liden tid hoſſ eder / oc da gaar ieg bort til den/ ſom mig vdſende.

34. Jhr werdet mich ſuchen / vnnd nicht finden/ vnd da ich bin / könnet jr nicht hinkommen.

I ſkulle lede effter mig/ oc icke finde mig/ oc der ſom ieg er / kunde i icke komme hen.

35. Da ſprachen die Jüden vntereinander: Wo will diſer hingehen/ daß wir jhn nicht finden ſollen? Wil er vnder die Griechen gehen/ die hin vnd her zerſtreuet ligen/vnd die Griechen lehren?

Da ſagde Joderne iblant huer andre/ huort vil denne gaa hen/ at wi ſkulle icke finde hanne? Vil hand gaa iblant Grekerne ſom ligge he roc der atſpridde/oc lære Grekerne?

36. Was iſt das für eine rede/ daß er ſaget: Jr werdet mich ſuchen / vnd nicht finden / vnd / Wo ich bin/ da könnet jhr nicht hinkommen?

Huad er det for en Tale /at Hand ſiger / I ſkulle lede effter mig / oc finde mig icke / och huor ſom ieg er/ der kunde i icke komme hen?

37. Aber am letzten tage des Feſtes/ der am herrlichſten war / tratt Jeſus auff / rieff vnd ſprach: Wen da dürſtet / der komme zu mir vnd trincke.

Men den ſiſte Høytidelige dag / ſom vaar hederligſt/ da traadde Jheſus op robte oc ſagde / Huo ſom tørſter / hand komme til mig / oc dricke.

38. Wer an mich glaubet / wie die Schrifft ſaget / von des Leibe werden ſtröme des lebendigen Waſſers flieſſen.

Huo ſom tror paa mig / ſom Scrifften ſiger / aff hans Liff ſkulle ſtrømme flyde met leffuendis Vand.

Kapitola VII.

32. Slyſſewſſe Zákonjcy Záſtup rozmlauwágijcý o něm tyto wěcy: Y poſlali Knijžata Kněžſká a Zákonjcy Služebnijky/ aby gey yali.

Tedy ſlyſzac Faryzeuſzowie iż tho o nim lud poſpolity ſzemrał/ poſláli cíż to Faryzeuſzowie y Xiążetá kapláńſkie ſłużebniki áby go poimáli.

33. Tehdy řekl gim Gežjſs: Geſtě maličký čas gſem s wámi: a gdu ktomu kterýž mne poſlal.

A przetoż rzekł im Jezus / Jeſzcze maluczko będę z wámi/ á potym odeydę do tego ktory mię poſłał.

34. Hledati mne budete/ a nenaleznete: a kdež gſem yá/ wy tam nemůžete přigijti.

Będziecie mię ſzukáć á nie znaydziecie / y gdzie ia będę tám wyprzyydź nie możecie.

35. Protož řekli Židé k ſobě weſpolek/ Kde tento gijti má/ že nenaleznem ho? Zdali w rozptýlenij Pohanůw půgde/ a bude včiti Pohany.

A przetoż Zydowie mowili miedzy ſobą / Dokądże then ma idź iż my go nie znaydziemy? Czyli poydzie do roſproſzonych miedzy Greki á będzie vczyć pogány?

36. Která geſt tato řeč kterauž promluwil: Hledati mne budete a nenagdete: a kde gſem yá/ wy nemuožete přigijti.

Coż to zá słowá ktore mowi/ Szukáć mię będziecie á nie znaydziecie / y gdzie ia ieſtem/ thám wy przyydź nie możecie?

37. W poſlednij pak den welikého Swátku/ ſtál Gežijſs a wolal řka: Žižnijli kdo / podiž ke mně/ a napij ſe.

A ták w on oſtáteczny dzień wielki świetá / ſtánął Jezus y wołał mowiąc / Jeſliż kto prágnie / niechżeć ku mnie przyydzie á pije.

38. Kdož wěřij we mne / yakož dí Pijſmo/ řeky z břicha geho poplynau wody žiwé.

Kto wierzy w mię / iáko powieda piſmo / rzeki wody żywey poplyną z żywotá iego.

ז

39 הָדָא דֵין אֱמַר עַל רוּחָא דַּעֲתִידִין הָווּ ל לְמִקַבָּלוּ אִילֵין דַּמְהַימְנִין בֵּהּ לָא גֵּיר עַד—כִּיל אֶתְיְהִבַת הֲוָת רוּחָא מֶטוּל דְּלָא עַד—כִּיל אֶשְׁתַּבַּח הֲוָא יֵשׁוּעַ׃

E queſto diſſe egli de lo ſpirito che doueuano riceuer quelli che credeuano in lui: imperoche lo Spirito ſanto non era ancora ſtato dato: concioſia che IESV non era ancor glorificato.

40 סַגִּיָאֵא דֵין מֶן כֶּנְשָׁא דַּשְׁמַעוּ מֶלְּוְהי אָמְרִין הֲווּ הָנַו שַׁרִירָאִית נְבִיָא׃

Molti dunque de la turba hauendo Vdite queſte parole, diceuano, Coſtui è Veramente il Profeta.

41 אַחֲרָנֵא אָמְרִין הֲווּ הָנַו מְשִׁיחָא אַחֲרָנֵא אָמְרִין דַּלְמָא מֶן גְּלִילָא אָתֵא מְשִׁיחָא׃

Altri diceuano, Queſto è Chriſto, Et altri diceuano, Ma Chriſto Verrà egli di Galilea?

42 לָא הֲוָא כְּתָבָא אֱמַר דְּמֶן זַרְעֵה דְּדַוִיד וּמֶן ב בֵּית—לְחֶם קְרִיתָא דִּילֵהּ דְּדַוִיד אָתֵא מְשִׁיחָא׃

La Scrittura non dice ella che Chriſto Verrà dal ſeme di Dauid, e dal caſtello di Betleem, doue habitaua Dauid?

43 וַהֲוָת הֲוָת פַּלְגוּתָא מֶטוּלָתֵהּ בְּכֶנְשָׁא׃

Nacque dunque diſſenſion ne la turba, per cagion di lui.

44 וְאִית הֲוַו אֱנָשִׁין מֶנְהוֹן דְּצָבֵין הֲוַו —— דְּנֵאחְדוּנָיְהי אֶלָּא לָא אֱנָשׁ אַרְמִי עֲלַוְהי אִידַיָא׃

Et alcuni di loro il Voleuan pigliare: ma niſſuno però gli meſſe le mani addoſſo.

45 וְאֶתוּ דַּחָשֵׁא הָנוֹן לְוָת רַבַּי כָּהֲנֵא וַפְרִישֵׁא וְאָמַרוּ לְהוֹן כָּהֲנֵא לְמָנָא לָא אַיְתִיתוּנָיְהי׃

Gli sbirri dunque ſe ne ritornarono a i principali Sacerdoti, & a i Fariſei: i quali diſſer loro, Perche non l'hauete Voi menato?

ז

39 וְזֹאת אָמַר עַל־הָרוּחַ אֲשֶׁר עֲתִידִים הָיוּ לָקַחַת אוֹתָהּ הַמַּאֲמִינִים בּוֹ כִּי עֲדֶן לֹא נִתְּנָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי יֵשׁוּעַ עֲדֶנָּה לֹא נֶאְדָּר׃

Y eſto dixo,del Eſpiritu que auian de recebir losque creyeſſen en el. Porque aun no era el Eſpiritu Sancto,porque Ieſus aun no era glorificado.

40 וְרַבִּים מִן־הָעָם שׁוֹמְעִים אֶת־הַדָּבָר אָמְרוּ זֶה הוּא בֶּאֱמֶת הַנָּבִיא׃

Entonces muchos de la companna oyendo eſte dicho,dezian,Verdaderamente eſte es el Propheta.

41 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ אֲחֵרִים אָמְרוּ הֲמִן־הַגָּלִיל יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ׃

Otros dezian,Eſte es el Chriſto algunos empero dezian,de Galilea ha de venir el Chriſto?

42 הֲלֹא הַכָּתָב אָמַר כִּי־מִזֶּרַע דָּוִד וּמִבֵּית לֶחֶם אֶפְרָתָה אֲשֶׁר שָׁם הָיָה דָוִד יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ׃

No dize la Eſcriptura, Que de la ſimiente de Dauid,y del aldea de Beth-lehem, de donde era Dauid,vendra el Chriſto?

43 וַתְּהִי מַצָּה וּמְרִיבָה בָּעָם עָלָיו׃

Anſique auia diſſenſion en la companna por el.

44 וּמִקְצָתָם אָבוּ לְתָפְשׂוֹ אֲבָל אִישׁ לֹא שָׁלַח בּוֹ אֶת־יָדָיִם׃

Y algunos de ellos lo querian prender, mas ninguno metió ſobre el manos.

45 וַיָּבוֹאוּ הַמְשָׁרְתִים אֶל־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֶל־הַפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הָאֵלֶּה לָמָּה לֹא הוֹלַכְתּוּהוּ׃

Y los ſeruidores vinieron à los Pontifices y à los Phariſeos,y ellos les dixeron, Porque no lo truxiſtes.

ζ.

39. Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.

(Or diſoit-il cela de l'Eſprit que deuoyent receuoir ceux qui croyoyent en lui: car le ſainct Eſprit n'eſtoit point encore donné,pource que Ieſus n'eſtoit point encore glorifié.)

40. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης.

Pluſieurs donc de la troupe ayans ouï ce propos, diſoyent, Ceſtui ci eſt veritablement le Prophete.

41. Ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ χριστός· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται;

Les autres diſoyent,Ceſtui-ci eſt le Chriſt. Et les autres diſoyent, Mais auſſi le Chriſt viendra-il de Galilee?

42. Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαυίδ, καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ, τῆς κώμης ὅπου ἦν δαυίδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;

L'Eſcriture ne dit-elle pas que le Chriſt viendra de la ſemence de Dauid, & de la bourgade de Beth-lehem, où a eſté Dauid?

43. Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι᾽ αὐτόν.

Il eut donc diſſenſion entre le peuple pour lui.

44. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ᾽ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας.

Et quelques vns d'entr'eux le vouloyent empoigner: mais nul ne mit les mains ſur lui.

45. Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;

Ainſi les ſergeans s'en reuindrent aux principaux Sacrificateurs & aux Phariſiens, leſquels leur dirent, Pourquoi ne l'auez-vous amené?

S. IOHANNES.	S. Johannes.	S. Jan.
CAP. VII.	Das VII. Capitel.	Kapitola VII.
39. (Hoc autem dixit de Spiritu quē accepturi erant credentes in eum, nondum enim erat Spiritus datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus.) (This ſpake he of the Spirit which they that beleeued in him/ ſhoulde receyue: for the holy Ghoſt was not yet giuen / becauſe that Jeſus was not yet glorified.)	39. Das ſaget er aber von dem Geiſt/ welchen empfahen ſolten/ die an jhn glaubten. Denn der heilige Geiſt war noch nicht da/ denn Jeſus war noch nicht verklåret. Men det ſagde hand om den Aand/ ſom de ſkulde anamme/ der trode paa hannem/ Thi den hellig Aand vaar der icke end/ thi Jheſus vaar icke end forklaret.	39. A to řekl o Duchu/ kterěhož měli přigijti wěřijcý w něho Neb geſſtě Duch Swatý nebyl dán/ proto/ že geſſtě Gežijſs nebyl oſlawen. (A toć mowił o duchu kthorego wziąc mieli wierzacy weń/ abowiem ießcze nie był Duch święty/ bo Jezus ießcze niebył vwielbion.)
40 Ex illa ergo turba cum audiſſent hos ſermones eius, dicebant, Hic eſt verè propheta. So many of the people/ when they heard this ſaying/ ſayde/ Of a trueth this is the Prophet.	40. Vil nun vom Volck/ die diſe rede höreten/ ſprachen: Diſer iſt ein rechter Prophet. Mange nu aff Folcket/ ſom hørde denne tale/ ſagde/ Denne er en ret Prophete.	40. Tehdy množý z Záſtupu když vſlyſſeli tyto geho řeči/ prawili: Tentoť geſt w prawdě Prorok. Wiele ich tedy z onego zgromádzenia gdy vſłyßeli ty słowá/ mowili/ Záprawdęć ten ieſt on Prorok.
41. Alii dicebant, Hic eſt Chriſtus. Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa venit Chriſtus. Other ſayd/ This is the Chriſt: and ſome ſaid/ But ſhall Chriſt come out of Galile?	41. Die andern ſprachen: Er iſt Chriſtus. Etliche aber ſprachen: Soll Chriſtus auß Galilea kom̄en? De andre ſagde/ hand er Chriſtus. Oc nogle ſagde/ ſkal Chriſtus komme aff Galilea.	41. A ginj prawili: Tentoť geſt Kryſtus. Ale někteřij prawili Zdali od Galilee přijgde Kryſtus? A drudzy záſie mowili/ Tenći ieſt Kryſtus on/ A drudzy powiedáli/ A zaż Kryſtus przyidźie od Gálileiey?
42. Nónne ſcriptura dicit, quia ex ſemine David, & de Beth-léhem caſtello ubi erat David, venit Chriſtus? Saith not the Scripture that the Chriſt ſhall come of the ſeede of Dauid/ and out of the towne of Beth-lehem/ where Dauid was?	42. Spricht nicht die Schrifft/ von dem Samen David/ vnd auß dem Flecken Bethlehem/ da David war/ ſolle Chriſtus kommen? Siger icke Scrifften/ aff Dauids Sæd/ oc aff den By Bethlehem/ der ſom Dauid vaar/ ſkal Chriſtus komme?	42. Wſſak piſmo dij/ že z Semene Dawidowa/ a z Bethlěma Měſtečka kdež geſt byl Dawid/ přigijti má Kryſtus. Izaż piſmo nie powieda/ Iż Kryſtus przyidźie z naśienia Dawidowego/ y z miáſtheczká Bethleem gdźie był Dáwid?
43. Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum. So was there diſſenſion among the people for him.	43. Alſo ward eine zwitracht vnter dem Volck ůber jhm. Saa bleff en tuedract iblant Folcket om hannem.	43. A tak ruoznice w Záſtupu ſtala ſe pro něho. Stáło ſie tedy rozerwánie o nim miedzy ludem.
44. Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus. And ſome of them would haue takē him/ but no man layd hands on him.	44. Es wolten aber etliche jn greiffen/ aber niemand leget die hand an jhn. Oc der vilde nogle grebet hannem/ Men der lagde ingen haand paa hannem.	44. Ale někteřij z nich chtěli ho gijti/ a wſſak žádný newztahl ruky na něho. Y chćieli niekthorzy z nich poimác go/ ále ſie nań żaden nie targnał reka.
45. Venerunt ergo miniſtri ad pontifices & Phariſæos. Et dixerunt eis illi, Quare non adduxiſtis illum? Then came the officers to the high Prieſts and Phariſes/ and they ſayde vnto them/ Why haue ye not brought him?	45. Die Knechte kamen zu den Hohenprieſtern vnd Phariſeern/ vnd ſie ſprachen zu jhnen: Warumb habt jr jhn nicht gebracht? Suennene komme til de ypperſte Preſter oc Phariſeerne/ oc de ſagde til dem/ Hui ledde i hannem icke hid?	45. Tehdy přiſſli ſlužebnijcy k Biſkupům/ a Zakonijkům. Y řekli gim oni: Proč gſtě ho nepřiwedli? Zátym przyßli ſłudzy do 'nawyżßych Káplanow y do Fáryzeußow/ ktorzy im rzekli/ Przeczżeście go nie przywiedli?

ז

46 אָמְרִין לְהוֹן דַּחֲשֵׁא לָא מָמְתוּם הָכַנָא מַלֵּל בַּר נָשָׁא אֵיךְ דַּמְמַלֵּל הָנָא גַּבְרָא׃

Riſpoſerò gli sbirri, Giamai huomo non parlò coſi, come queſt'huomo.

47 אָמְרִין לְהוֹן פְּרִישֵׁא לְמָא אַף אַנְתּוּן טְעֵיתוּן׃

La onde i Fariſei riſpoſero loro, ſete forſe voi ancora ingannati?

48 לְמָא אֱנָשׁ מֵן רֵישֵׁא וּמֵן פְּרִישֵׁא הַימֵנוּ בֵּהּ׃

Ha però alcun de principali, ò de Fariſei creduto in lui?

49 אֶלָּא אֵן עַמָּא הָנָא דְּלָא יָדַע נָמוּסָא לִיטִין אֶנוּן׃

Ma queſta turba che non sà ciò che ſia la Legge, è maladetta.

50 אָמַר לְהוֹן נִיקָדִימוֹס חַד מֶנְהוֹן הָו דְּאֶתָא הֲוָא לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלִלְיָא׃

Nicodemo (quello che era venuto à lui di notte, ilquale era vno de i loro) dice ad eſſi.

51 דַּלְמָא נָמוּסָא דִּילַן מְחַיֵּב לְבַר־נָשָׁא אֶלָּא אֵן יֶשְׁמַע מֶנֵּהּ לוּקְדַם וְיֵדַע מָנָא עֲבַד׃

La noſtra Legge giudica ella alcun huomo, ſenza hauerlo prima vdito e conoſciuto che coſa egli habbia fatto?

52 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ מֵן גְּלִילָא אַנְתְּ בְּצִי וַחֲזִי דִּנְבִיָּא מֵן גְּלִילָא לָא קָאֵם׃

Eſſi riſpoſero, e diſſerli, Sei tu forſe ancora Galileo? Eſamina, e ſappi che di Galilea non vſci mai alcun Profeta,

53 (וְהַפַּכוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ לְבֵיתֵהּ׃

Poi ciaſcuno ſen'andò à caſa ſua.

ח

1 וְיֵשׁוּעַ אֱזַל לְטוּרָא דְּזַיְתָא׃

Ma Iesv ſen'andò nel monte de gli Oliui.

ז

46 וַיַּעֲנוּ הַמְשָׁרְתִים בְּכָל עִתּוֹתֵינוּ אִישׁ לֹא דִבֶּר כָּזֶה הָאָדָם׃

Los ſeruidores reſpondieron, Nunca anſi ha hablado hombre, como eſte hombre habla.

47 וַיַּעֲנוּ לָהֶם הַמְפָרְשִׁים הֲגַם אַתֶּם נִתְעֵיתֶם׃

Entonces los Phariſeos les reſpondieron, Soys tambien voſotros engannados?

48 הֲגַם אִישׁ מִנְּשִׂיאִים אוֹ מִפְּרוּשִׁים הֶאֱמִין בּוֹ׃

Ha creydo en el alguno de los Principes, ó de los Phariſeos?

49 כִּי אִם הֶהָמוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ אֶת הַתּוֹרָה הָאֲרוּרִים הֵמָּה׃

Si no eſte vulgo que no ſabe la Ley: malditos ſon.

50 אוֹמֵר נִקְי־דֵם אֲלֵיהֶם הַבָּא בַּלַּיְלָה אֵלָיו אֶחָד הוּא מֵהֵמָּה׃

Dizeles Nicodemo, el que vino à el de noche elqual era vno de elles,

51 הֲתִשְׁפּוֹט תּוֹרָתֵנוּ אֶת־הָאָדָם אִם לֹא תִשְׁמַע בְּטֶרֶם מִמֶּנּוּ וְתֵדַע מַה־עָשָׂה׃

Nueſtra ley juzga porventura á hombre: ſi primero no oyere de el, y entendiere lo que ha hecho?

52 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲגַם אַתָּה מִגָּלִיל הוּא חֲקֹר וּרְאֵה כִּי נָבִיא מִגָּלִיל לֹא קָם׃

Reſpondieron, y dixeronle, No eres tu tambien Galileo: eſcudrinna y vee, que de Galilea nunca ſe leuantò Propheta.

53 וַיָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל־בֵּיתוֹ׃

Y boluieronſe cada vno à ſu caſa.

ח

1 וְיֵשׁוּעַ הָלַךְ אֶל־הַר הַזֵּיתִים׃

Y Ieſus ſe fué àl Monte de las Oliuas.

ζ'.

46. Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

Les ſergeans reſpondirent, Iamais homme ne parla comme fait ceſt homme.

47. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;

Parquoi les Phariſiens leur reſpondirent, N'auez-vous point eſté ſeduits vous auſſi?

48. Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;

Aucun des Gouuerneurs ou des Phariſiens a-il creu en lui?

49. Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι.

Mais ce populaire ici, qui ne ſait que c'eſt de la Loy, eſt plus qu'execrable.

50. Λέγει νικόδημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν.

Nicodeme (celui qui eſtoit venu vers Ieſus de nuict, & qui eſtoit vn d'entr'eux) leur dit.

51. Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῷ τί ποιεῖ;

Noſtre Loy iuge-elle vn homme deuant que l'auoir ouï, & cognu ce qu'il a fait?

52. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται.

Ils reſpondirent, & lui dirent, N'es-tu pas auſſi de Galilee? enquier-toi, & ſache que nul Prophete n'a eſté ſuſcité de Galilee.

53. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et chacun s'en alla en ſa maiſon.

ΚΕΦΑΛ. η.

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Mais Ieſus s'en alla en la montagne des Oliuiers.

CAP. VII.

46. Reſponderunt miniſtri, Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.

The officers anſwered / Neuer man ſpake like this man.

47. Reſponderunt ergo eis Phariſæi, Nunquid & vos ſeducti eſtis?

Then anſwered them the Phariſes / Are ye alſo deceyued?

48 Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis.

Doeth any of the rulers / or of the Phariſes beleeue in him?

49. Sed turba hæc quæ non novit legem, maledicti ſunt.

But this people / which knowe not the Lawe / are curſed.

50. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui vênit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis.

Nicodemus ſayde vnto them / (he that came to Jeſus by night / and was one of them.)

51. Nunquid lex noſtra iudicat hominem: niſi prius audierit ad ipſo, & cognoverit quid faciat?

Doeth our Lawe iudge a man before it heare him / and know what he hath done?

52. Reſponderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare, & vide quia à Galilæa propheta non ſurgit.

They anſwered and ſayde vnto him / Art thou alſo of Galile? Search and looke: for out of Galile ariſeth no Prophet.

53. Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam,

And euerie man went vnto his owne houſe.

CAP. VIII.

IEſus autem perrexit in montem Oliveti.

And Jeſus went vnto the mounte of Oliues.

Das VII. Capitel.

46. Die Knechte antwortten: Es hat nie kein Menſch alſo geredt / wie diſer Menſch.

Suennene ſuarede / Der talede aldri noget Menniſke / ſom dette Menniſke.

47. Da antwortten jnen die Phariſeer: Seyt jhr auch verführet?

Da ſuarede Phariſeerne dem / Ere i oc forførde?

48. Glaubt auch irgend ein Oberſter oder Phariſeer an jhn?

Tror och nogen ſted en aff de Ypperſte eller Phariſeere paa hannem?

49. Sondern das volck / das nichts vom Geſetz weiß / iſt verflucht.

Men det Folck / ſom inted veed aff Lowen / er forbandet.

50. Spricht zu jhnen Nicodemus / der bey der nacht zu jhm kam / welcher einer vnter jhnen war:

Nicodemus ſagde til dem / ſom kom til hannem om natten / huilcken der vaar en aff dem.

51. Richtet vnſer Geſetz auch einen Menſchen / ehe man jn verhöret / vnd erkenne was er thut?

Dømmer oc vor Low it Menniſke / før end mand forhører hannem / huad hand gør?

52. Sie antwortten vnd ſprachen zu jhm: Biſt du auch ein Galileer? Forſche vnd ſihe / Auß Galilea ſtehet kein Prophet auff.

De ſuarede oc ſagde til hannem / Eſt du oc en Galileer? Randſage oc ſee / aff Galilea ſtaar ingen Prophete op.

53. Vnnd ein jeglicher gieng alſo heim.

Oc huer gick ſaa hiem.

Das VIII. Capitel.

Jeſus aber gieng an den Oelberg.

OC Jheſus gick til Olie bierget.

Kapitola VII.

46. Odpowěděli ſlužebnjcy: Nikdý tak Cžlowěk nemluwil / yako tento Cžlowěk mluwij.

Odpowiedzieli ſludzy / Nigdy ták żaden nie mowil iako ten totzlowiek.

47. Tehdy odpowěděli gim Zákonijcy: Zdali y wy gſte ſwedeni.

Lecz im odpowiedzieli Fáryzeuſzowie / Zaliście iuż y wy zwiedzieni?

48. Zdali gt kdož Knijžat vwěřil w něho aneb z Zákonijkůw?

Rzaż ktory z Kśiążat ábo z Fáryzeuſzow vwierzyl weń?

49. Krom Záſtup tento kterýž nezná Zákona / zlořečenjž gſu.

Ale to poſpolſtwo ktore nie zna zakonu / ieſt przeklete.

50. Rzekl k nim Nykoděm / ten kterýž by[illegible] přiſſel k němu w nocy / genž byl geden z poctu gegich.

Tedy do nich rzekł Nykodem on ktory był w nocy przyſzedł do niego / á był ieden z nich.

51. Zdali Zakon náš ſaudij Cžlowěka / gedině leč prwě vſlyſſý od něho / a pozná coby včinil?

Izali zákon náſz ſkázuie kogo ieſliżby pierwey nie ſłyſzał od niego á nie wyrozumiał co czyni?

32. Odpowěděli / a řekli gemu? Zdali y ty Galilegſký gſy? Ptay ſe na Pijſma / a wiž / žeť Prorok od Galilee nepowſtane.

A oni mu odpowiedziawſzy / rzekli / Zali y ty ieſteś Gálileyczyk? Dowieduyże ſie á obacż / żeć od Galileiey Prorok nie powſtał.

53. Y nawrátili ſe gedenkaždý do domu ſwého.

A ták ſie rozeſzli káżdi domu ſwe°.

Kapitola VIII.

GEžijš pak odſſel na hůru Oliwetſkau.

Zá thym Jezus ſzedł ná gore.

ח

2 בצפרא דין הפך להיכלא וכלא כנשא אתין הוו לותה ויתב ומלף הוה להון:

E ſul ſar del giorno venne di nuouo nel tempio, e tutto il popolo ſene venne à lui; & egli ſedendo, inſegnaua loro.

3 וספרא ופרישא איתיו לה אנתתא דאשתכחת בזניותא ואקימו יתה ב בינתהון:

Hor li ſcribi e i Fariſei li menarono vna donna che era ſtata ſoprapreſa in adulterio. E mettendola la nel mezo.

4 ואמרין לותה רבי א אנתתא להדא אשתכחת דתגורי:

Gli dicono, Maeſtro, queſta donna è ſtata colta in ſul iſteſſo fatto che adulteraua.

5 באוריתא דין מושא פקד לן למרגמותה דאיך הלין ואנת מנא אמר אנת:

Or Moiſe ne la Legge ci comandolo, che queſte tali ſi lapidaſſeno: tu dunque che ne dici?

6 הדא דין אמרו מנסין לה דישכחון דיאכלון קרצוהי ואדיך ישוע לתחת וכתב בארעא ולא שקיל צבתא לאנש:

Queſto diceuano eſſi tentandolo, per hauer di che accuſarlo. Ma IESV chinandoſi giu ſcriueua col dito in terra.

7 כד דין תכבין הוו ל למשאלותה אקים ואמר להון דדלא חטהין הו בינתכון קדמיא ירמא כאפא עליה:

E perſeuerando eſſi di domandarlo, egli ſi drizzò, e diſſe loro, Chi di voi è ſenza peccato, gitti egli il primo la pietra contra eſſa.

8 ותוב אדיך לתחת וכתב בארעא:

E di nuouo chinandoſi giu ſcriueua in terra.

ח

2 ובבקר שב ובא אל־ההיכל וכל־העם בא אליו וישב למדם:

Y por la mannana boluió al Templo. y todo el Pueblo vino à el: y ſentado el enſennaualos.

3 והסופרים והפרושים הוליכו אליו את־אשה הנתפשה בנאופים ויקימוה בתוכם:

Entonces los Eſcribas y los Phariſeos traen à el vna muger tomada en adulterio: y poniendola en medio.

4 לאמר אליו המלמד את־אשה הזאת מצאנו כי־נאוף נאפת:

Dizenle, Maeſtro, eſta muger hà ſido tomada en el miſmo hecho adulterando.

5 ובתורה משה צוה אותנו להסקל כאלה ואת מה תאמר עליה:

Y en la Ley Moyſen nos mandó apedrear à las tales: tu pues que dizes?

6 וזאת אמרו מנסים אותו אשר יוכלון לחיבהו ויקד ישוע למטה ויכתב באצבעו אל־הארץ לאיש לא מסכין:

Mas eſto dezian tentandolo, para poderlo accuſar. empero Ieſus abaxado haziabaxo eſcreuia en tierra con el dedo.

7 ובנצחם לשאול לו ויקם ויאמר אליהם אשר בלי חטאות בכם ישליך בראשונה את־אבנו עליה:

Y como perſeuaraſſen preguntandole, endereçóſe, y dixoles, El que de voſotros es ſin peccado, arronje contra ella la piedra el primero.

8 וישב ויקד למטה ויכתב אל־הארץ:

Y boluiendoſe à abaxar hazia baxo, eſcreuia en tierra.

ή.

2. Ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

Et au poinct du iour derechef il vint au temple, & tout le peuple vint vers lui, & eſtant aſſis, il les enſeignoit.

3. Ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα (ἐπὶ) μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ.

Adonc les Scribes & Phariſiens lui amenerent vne femme ſur prinſe en adultere: & l'ayans miſe là au milieu.

4. Λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, (ταύτην εὕρομεν) ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένην.

Lui diſent, Maiſtre, ceſte femme-ici a eſté ſurprinſe ſur le fait meſme commettant adultere.

5. Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωϋσῆς (ἡμῖν) ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;

Or en la Loy Moyſe nous a commandé de lapider celles qui ſont telles: toi donc qu'en dis-tu?

6. Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι (κατηγορεῖν) αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.

Or diſoyent-ils cela le tentans, afin qu'ils euſſent dequoi l'accuſer. Mais Ieſus s'eſtant encliné en bas, eſcriuoit du doigt en terre.

7. Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.

Et comme ils continuoyent de l'interroguer, lui s'eſtant redreſſé, leur dit, Celui de vous qui eſt ſans peché, iette le premier la pierre contr'elle.

8. Καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.

Et derechef eſtant encliné, il eſcriuoit en terre.

CAP. VIII.

2. Et diluculo iterum vênit in templum, & omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos.

And early in yͤ morning came againe into the Temple / & all the people came vnto him / and he ſate downe / and taught them.

3. Adducunt autem Scribæ & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio.

Then the Scribes / & the Phariſes brought vnto him a woman / taken in adulterie / and ſet her in the middes.

4. Et dixerunt ei, Magiſter, hæc mulier modo deprehẽſa eſt in adulterio.

And ſaid vnto him / Maſter / this woman was taken in adulterie / in the verie act.

5 In lege autem Moyſes mandavit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?

Now Moſes in the Law cõmaunded vs / that ſuch ſhould be ſtoned: what ſayeſt thou therefore?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum: ut poſſent accuſare eum. Ieſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.

And this they ſayd to tempt him / that they might haue whereof to accuſe him. But Jeſus ſtouped downe / and with his finger wrote on the ground.

7. Cum ergo perſeverarent interrogantes eum: erexit ſe, & dixit eis, Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat.

And while they continued aſking him / he lift him ſelfe vp / and ſaid vnto them / Let him that is among you without ſinne / caſt the firſt ſtone at her.

8. Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra

And againe he ſtouped downe / and wrote on the ground.

Das VIII. Capitel.

2. Vnd frů morgens kam er wider inn den Tempel / vnd alles Volck kam zu jhm / vnd er ſatzte ſich / vnd lehret ſie.

Oc aarle om morgenen kom hand igen i Templen oc alt Folcket kom til hannem / oc hand ſette ſig / oc lærde dem.

3. Aber die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer brachten ein Weib zu jhm / im Ehebruch begriffen / vnd ſtelleten ſie ins mittel dar.

Men de Scrifftkloge oc Phariſeer / ledde en Quinde til hannem / ſom vaar greben i Hoer / oc ſtickede hende der mit ind.

4. Vnd ſprachen zu jhm: Meiſter / diß Weib iſt begriffen auff friſcher that im Ehebruch.

Oc ſagde til hannem / Meſtere / Denne Quinde er greben met ferſke gerninger i Hoer.

5. Moſes aber hat vns im Geſetz gebotten / ſolche zuſteinigen. Was ſagſt du?

Oc Moſe bød oſſ i Lowen / at ſtene ſaadanne. Huad ſiger du?

6. Das ſprachen ſie aber / jhn zuuer ſuchen / auff daß ſie eine ſache zu jm hetten. Aber Jeſus bůcket ſich nider / vnd ſchreib mit dem finger auff die Erden.

Men de ſagde det at forſøge hannem / paa det de kunde haffue ſag met hannem. Men Jheſus buckede ſig ned / oc ſcreff met fingeren paa Jorden.

7. Als ſie nun anhielten jhn zu fragen / richtet er ſich auff / vnd ſprach zu jhnen: Wer vnter euch ohn ſůnde iſt / der werffe den erſten ſtein auff ſie.

Der de bleffue nu varafftig at ſpørie hannem at / da reyſde hand ſig op oc ſagde til dem / huo ſom aff eder er vden ſynd / hand kaſte den førſte ſten paa hende.

8. Vnd bůcket ſich wider nider / vnd ſchreib auff die Erden.

Oc hand buckede ſig ned igen oc ſcreff paa iorden.

Kapitola VIII.

2. Potom na vſwijtě zaſe přiſſel do Chrámu / a weſſkeren Lid přiſſel k němu / a on ſedě včil go.

Ránuczko potym był w Kościele / á lud wßytek zßedł ſie do niego / y śiadßy vczył ie.

3. Tehdy přiwedli Včitelé a Zákonijcy Ženu w cyzoložſtwu popadenau / a když poſtawili gi w proſtředku.

Przywiedli tedy do niego Doktorowie y Fáryzeußowie niewiáſtę ktorą ná cudzołoſtwie záſtano / á poſtáwiwßy ią w pośrzodku.

4. Řekli gemu: Miſtře / tato žena nynij geſt popadena w cyzoložſtwu.

Rzekli mu / Te niewiáſtę záſtano ná ſámym vczynku cudzołożąc.

5. A w Zákoně Moyžijš přikázal nám takowé kamenowati: Protož ty co prawijš?

A w zakonie roſkazał nam Moizeß áby thakie kámionowano: Coż tedy ty mowiß kemu?

6 A to řekli pokauſſegijce ho / aby gey mohli obžalowati. A Gežijš ſkloniw ſe dolůw / prſtem pſal na zemi.

A tho mowili kußąc go áby gi oſkárżyć mogli / lecz Jezus ſchyliwßy ſie ku dołu / piſał pálcem ná ziemi.

7. A když ſe nepřeſtáwali otazowati ho / y zdwjhl ſe a řekl gim: Kdo geſt z wás bez hřijchu / prwnij na ni wrz kamenem.

Gdy go thedy nie przeſtawáli pytáć / podniozßy ſie rzekł im / Kto z was nie ieſt winie grzechu / niech żeć ná nie pierwßy rzući kámieniem.

8. A když opět ſchýlil ſe / pſal na zemi.

A záſie ſchyliwßy ſie ku dołu piſał ná ziemi.

ח

9 וְכַד שָׁמְעִין הָנוּ וְכַד מ
מְסַהֲדָא עֲלַיְהוֹן תִּארְתְהוֹן
נְפַקוּ חַד בָּתַר חַד שָׁרִיו מֶן
קַשִּׁישֵׁא עַד מָא לְאַחְרָיֵא
וּפַשׁ לֵהּ יֵשׁוּע בַּלְחוֹדַוְהִי
וְאַנְתְּתָא בִמְצַעְתָא אַף
הִי׃

Eſſi dunque hauendo vdito queſto, & eſſendo, ripreſi da la conſcientia, ſen'vſciuano l'vn dappo l'altro, incominciando da i piu vecchij infin à gli vltimi e, coſi IESV *fu laſciato ſole, e la donna che ſtaua la in mezo.*

10 וְאַקִים יֵשׁוּע וְכַד
לְאֶנָשׁ לָא חָזָא אֶלָּא אֶן
לְאַנְתְּתָא בַּלְחוֹדָהּ וְאֶמַר
לְוָתָהּ אַיְכָּא קַטְרְגָנַיְכִי
הָנוֹן לָא הָכָא אֶנָשׁ הַו
דַּמְחַיֵּב הֲוָא לֶכִי׃

E IESV *drizzandoſi, e non vedendo alcuno, fuor che la donna, le diſſe, Donna, doue ſono quei tuoi accuſatori? niuno t'ha condannata?*

11 וְאֶמְרָא לָא חַד רַבּוֹנִי
וְאֶמַר לְוָתָהּ וְאֶנָא לָא
אֲחַיֵּב לֶכִי זֶלִי וּמֶן הָשָׁא
תוּב לָא תֶחְטַין׃)

Ella diſſe, Niuno Signore. E IESV *le diſſe, Ne io ancor ti condanno. Va, e non peccar piu.*

12 תּוּב דֵּין מַלֵּל עַמְהוֹן
יֵשׁוּע וְאֶמַר אֶנָא אֶנָא
נוּהְרֵהּ דְעָלְמָא מַן דְבָתְרַי
אָתֵא לָא נְהַלֵךְ בַּחֲשׁוּכָא
אֶלָּא נֶשְׁכַּח לֵהּ נוּהְרָא
דְחַיֵּא׃

Hor IESV *parlò dinuouo ad eſſi, dicendo, Io ſon la luce del mondo: chi ſeguita me, non caminarà ne le tenebre, anzi hauerà la luce de la vita.*

13 אֶמְרִין לֵהּ פְּרִישֵׁא
אַנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ מַסְהֵד אַנְתְּ
סָהֲדוּתָךְ לָא הֲוָת שַׁרִירָא׃

Allor i Fariſei li diſſero, Tu rendi teſtimonianza di te ſteſſò, la tua teſtimonianza è degna di fede.

ח

9 וּבְשָׁמְעָם וּבְהוֹכִיחָם מַדָּעָם
יָצְאוּ חַד אַחַר אֶחָד מְחִלִּים
מִזְּקֵנִים עַד־הָאַחֲרוֹנִים וַיִּשָּׁאֵר
יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ וְהָאִשָּׁה בְתוֹךְ הִיא׃

Oyendo pues ellos eſto, (redarguidos de la conſciencia) ſalianſe vno à vno començando deſde los más viejos (haſta los poſtreros,) y quedó ſolo Ieſus y la muger que eſtaua en medio.

10 וַיָּקָם יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר אֱנוֹשׁ לֹא
רָאָה כִּי אִם אֶת הָאִשָּׁה לְבַדָּהּ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אַיֵּה הַמַּחַיְּבַיִךְ
הָאֵלֶּה הַאֵינֶנּוּ פֹּה אִישׁ הַגֹּזֵר
עָלַיִךְ׃

Yenderecandoſe IESVS y no viendo â nadie mas de à lamuger, dixole, Muger, donde eſtan loſque te acuſauan? ninguno te hà condenado?

11 וַתֹּאמֶר גַּם לֹא אֶחָד אֲדֹנִי
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ וַאֲנִי לֹא אֶגְזֹר
עָלַיִךְ לְכִי וּמֵעַתָּה שִׁמְרִי דְרָכַיִךְ
מֵחֲטוֹא עוֹד׃

Y ella dixo, Sennor, ninguno. Entonces IESVS le dixo, Ni yo te condeno: ve te, y no peques mas.

12 וַיּוֹסֶף יֵשׁוּעַ וַיְדַבֵּר לֵאמֹר
אֲנִי הֹוֶה אוֹר הָעוֹלָם כָּל־אֲשֶׁר
בָּא אַחֲרַי לֹא יְהַלֵּךְ בַּחֹשֶׁךְ כִּי
אִם יִהְיֶה לוֹ אוֹר הַחַיִּים׃

Y hablóles IESVS otra vez, diziendo, Yo ſoy luz del mundo. el que me ſigue, no andara en tinieblas: mas aurâ lumbre de vida.

13 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים אַתָּה
מֵעִיד עַל־נַפְשְׁךָ עֵדוּתְךָ לֹא
אֱמֶת הִנֵּה׃

Entonces los Phariſeos le dixeron, Tu de ti miſmo das teſtimonio tu teſtimonio no es verdadero.

η′.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα.

Or quand ils eurent oui cela, eſtans redargues par leur conſcience, ils ſortirent vn à vn, commençans depuis les plus anciens iuſques aux derniers: tellement que Ieſus demeura ſeul; & la femme qui eſtoit là au milieu.

10. Ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;

Adonc Ieſus s'eſtant redreſſé, & ne voyant perſonne ſinon la femme, lui dit Femme, où ſont ceux la qui t'accuſoyét? nul ne t'a-il condamnee?

11. Ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς, κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.

Elle dit, Nul, Seigneur, Et Ieſus dit, Ie ne te condamne point auſsi: va, & ne peche plus.

12. Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ᾽ ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Ieſus donc parla derechef à eux, diſant, Ie ſuis la lumiere du mõde: qui me ſuit, ne cheminera point en tenebres, ains il aura la lumiere de vie.

13. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

Alors les Phariſiens lui dirent, Tu rẽs teſmoignage de toi-meſme, ton teſmoignage n'eſt point digne de foi.

CAP. VIII.

9. Audientes autem, unus poſt unum exibant, incipientes à ſenioribus:& remanſit ſolus Ieſus, & mulier in medio ſtans.

And when they heard it/being accuſed by theyr owne conſcience/ they went out one by one / beginning at the eldeſt euen to the laſt: ſo Jeſus was left alone/and the woman ſtanding in the middes.

10. Erigens autem Ieſus, dixit ei, Mulier,ubi ſunt qui te accuſabant? nemo te condemnavit?

When Jeſus had lift vp himſelfe againe/ and ſawe no man / but the woman/he ſayd vnto her / Woman / were are thoſe thine accuſers? hath no man condemned thee?

11. Quæ dicit,Nemo, Domine. Dixit autem Ieſus, Nec ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare.

She ſaid/No man/Lord. And Jeſus ſaid/ Neither do I condemne thee: go & ſinne no more.

12. Iterum ergo locutus eſt eis Ieſus, dicens, Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris,ſed habebit lumen vitæ.

Then ſpake Jeſus againe vnto them/ ſaying/ I am the light of the worlde: he that followed me / ſhall not walke in darkenes/but ſhall haue the light of life.

13. Dixerunt ergo ei Phariſæi, Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum.

The Phariſes therefore ſayde vnto him/Thou beareſt record of thy ſelfe: thy record is not true.

Das VIII. Capitel.

9. Da ſie aber das höreten / giengen ſie hinauß / einer nach dem andern/ von den Elteſten an/ vnd Jeſus ward gelaſſen alleine / vnd das Weibe im mittel ſtehend.

Der de hørde det / ginge de vd / den ene effter den anden / førſt de Eldſte / oc Jheſus bleff alene igen / oc Quinden bleff der ſtaaendis.

10. Jeſus aber richtet ſich auff / vnd da er niemand ſahe / denn das Weib/ ſprach er zu jhr: Weib / wo ſind ſie/ deine verkläger? Hat dich niemand verdambt?

Da reyſde Jheſus ſig op / och der hand ſaa ingen/ vden Quinden / da ſagde hand til hende / Quinde/ huor ere din Beklagere? Fordømde ingen dig?

11. Sie aber ſprach: HERR / niemand. Jeſus aber ſprach: So verdamme ich dich auch nicht. Gehe hin/ vnd ſündige fort nicht mehr.

Oc hun ſagde/ HERRE/ingen. Da ſagde Jheſus / ſaa fordømmer ieg dig oc icke. Gack bort / oc ſynde lenger icke mere.

12. Da redet Jeſus abermal zu jhnen / vnd ſprach: Ich bin das Liecht der Welt / wer mir nachfolget / der wirdt nicht wandeln im finſterniß / ſondern wirdt das Liecht des Lebens haben.

Da talede Jheſus atter til dem / oc ſagde / Jeg er Verdens Liuſ/ huo ſom effterfølger mig/hand ſkal icke vandre i Mørcke / men hand ſkal haffue Liffſens Liuſ.

13. Da ſprachen die Phariſeer zu jhm: Du zeugeſt von dir ſelbs / dein zeugniß iſt nicht war.

Da ſagde Phariſeerne til hannem / Du vidner om dig ſelff/ dit vidnisbyrd er icke ſant.

Kapitola VIII.

9. A oni vſlyſſawſſe to/ geden po druhém wycházeli / počawſſe od Starſſých. Y zůſtal tu Gežijſs ſám/ a žena w proſtřed ſtogecý.

Co gdy vſłyſzeli/ tedy bedac od właſnego ſum nienia karáni/ z oſobná ieden zá drugim wychodzili/ poczawſzy od ſtárſzych áż do oſtátecznych/ iż tylko zoſtał ſám Jezus á niewiáſtká w pośrzodku ſtoiąca.

10. A pozdwijhw ſe Gežijſs řekl gij j Ženo/ kde gſau ti kteřij na tebe žalowali? Žádnýli tebe neodſaudil?

A gdy ſie podnioſł Jezus/ y nie widział żadnego oprocz niewiáſty/ rzekł iey/ Niewiáſto gdźież ſą oni co ná cię ſkárżyli? żaden że cię nie ſkazał.

11. Kterážto řekla: Žádný PAne. Y řekl Gežijſs: Aniž ýá tebe odſuzugi: Gdyž a giž wijce nehřeſs.

Tedy oná rzekłá/ Żaden Pánie/ A Jezus iey powiedział/ Ani ia ciebie ſkázuię/ Idzże á wiecey nie grzeſz.

12. Tehdy Gežijſs opět gim mluwil řka: Já gſem ſwětlo Swěta. Kdož mne naſledu ge/ nechodiě w temnoſtech/ ale budek mijti Swětlo žiweta.

A ták potym Jezus powiedział im/ mowiąc/ Jamći ieſt oná świátłość świátá/ ktoc zá mną idzie/ nie bedzie chodził w ciemnościách/ ále bedzie mieć świátłość żywotá.

13. Protož řekli gemu Zákonjcy: Ty ſám o ſobě ſwědectwij wydáwáſs/ ſwědectwij twé nenij prawé.

A przetoż mu rzekli Faryzeuſzowie Ty ſam o ſobie świadczyſz/ á świádectwo twe nie ieſt ſłuſzne.

ח

14 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן אֶפֶן אֶנָא מַסְהֵד אֶנָא עַל נַפְשִׁי שַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתִי מֶטוּל דְּיָדַע אֶנָא מֶן אַימְכָא אֶתִית וַלְאַיכָא אָזֵל אֶנָא אַנְתּוּן דֵּין לָא יָדְעִין אַנְתּוּן מֶן אַימְכָא אָתֵית וְלָא לְאַיכָא אָזֵל אֶנָא׃

IESV riſpoſe, e diſſe loro, Se bene io rendo teſtimonianza di me ſteſſo, la mia teſtimonianza è vera: percioche io sò donde ſon venuto, e doue io vo: ma voi non ſapete donde io vengo, ne doue io vo.

ח

14 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם אֲנִי מֵעִיד עַל־נַפְשִׁי אֱמֶת הִיא עֵדוּתִי כִּי יָדַעְתִּי מֵאַיִן בָּאתִי וּלְאַיִן אֵלֵךְ וְאַתֶּם לֹא יְדַעְתֶּם מֵאַיִן בָּא אֲנִי וּלְאַיִן הוֹלֵךְ אָנֹכִי׃

Reſpondió IESVS, y dixoles, Aunque yo doy teſtimonio de mi miſmo, mi teſtimonio es verdadero: porque ſé de donde he venido, y adonde voy: mas voſotros no ſabeys de donde vengo, y adonde voy.

η'.

14. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

Ieſus reſpondit, & leur dit, Encore que ie rende teſmoignage de moi-meſme, mon teſmoignage eſt digne de foy: car ie ſai d'où ie ſuis venu, & où ie vai, mais vous ne ſauez d'où ie vien, ni où ie vai.

15 אַנְתּוּן בִּגְרַנָאִית דָּיְנִין אַנְתּוּן אֶנָא לְאֶנָשׁ לָא דָּאֵן אֶנָא׃

Voi giudicate ſecondo la carne, io non giudico alcuno.

15 כִּי־אַתֶּם שׁוֹפְטִים כְּדֶרֶךְ הַבָּשָׂר וַאֲנִי אֵינֶנִּי שׁוֹפֵט אֶת־כָּל־אִישׁ׃

Voſotros ſegun la carne juzgays: mas yo no juzgo à nadie.

15. Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα.

Vous iugez ſelon la chair, moi ie ne iuge perſonne.

16 וְאֶן דָּאֵן דִּינִי שַׁרִיר הוּ מֶטוּל דְּלָא הֲוֵית בַּלְחוּדַי אֶלָּא אֶנָא וְאָבִי דְּשַׁדְּרַנִי׃

Che ſe io ancora giudico, il mio giuditio è degno di fede: percioche io non ſon ſolo, ma io e il Padre che m'ha mandato.

16 וְאִם אֶשְׁפּוֹט אָנֹכִי אָז מִשְׁפָּטִי צְדָקָה הוּא כִּי אֵינֶנִּי לְבַדִּי הוֶּה כִּי אִם אֲנִי וְאָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Y ſi yo juzgo mi juyzio es verdadero: porque no ſoy ſolo, mas Yo, y el que me embió, el Padre.

16. Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγώ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

Que ſi meſme ie iuge, mon iugement eſt digne de foy: car ie ne ſuis point ſeul, mais il y a moi e le pere qui m'a enuoyé.

17 וּבְנָמוּסְכוּן דֵּין כְּתִיב דְּסָהֲדוּתָא דִּתְרֵין גַּבְרִין שַׁרִירָא הִי׃

Et ancor ne la voſtra Legge è ſcritto, che la teſtimonianza di due huomini è vera.

17 וְאַכֵן בְּתוֹרַתְכֶם נִכְתָּב כִּי עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר׃

Y en veſtra Ley eſtà eſcripto, Que el teſtimonio de dos hombres es verdadero.

17. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι.

Meſmes il eſt eſcrit en voſtre Loy, que le teſmoignage de deux hommes eſt digne de foy.

18 אֶנָא אֶנָא דְּסָהֵד אֶנָא עַל נַפְשִׁי וְאָבִי דְּשַׁדְּרַנִי סָהֵד עֲלַי׃

Io ſon quello che rendo teſtimonianza di me medeſimo, e di me rende teſtimonianza il Padre che m'ha mandato.

18 אָנֹכִי הוּא אֲשֶׁר מֵעִיד עַל־נַפְשִׁי וְהָאָב אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי גַּם הוּא מֵעִיד עָלָי׃

Yo ſoy el que doy teſtimonio de mi miſmo y da teſtimonio de mi el que me embió, el Padre.

18. Ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

Ie ſuis celui qui ren teſmoignage de moi-meſme, & le Pere qui m'a enuoyé, rend teſmoignage de moi.

19 אָמְרִין לֵהּ אַיכַו אָבוּךְ עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן וְלָא לִי יָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא לְאָבִי אֶלּוּ לִי יָדְעִין הֲוַיתוּן אַף לְאָבִי יָדְעִין הֲוַיתוּן׃

Eſſi allora gli diſſero, Doue è tuo Padre? IESV riſpoſe, Voi non conoſcete ne me, ne mio Padre: ſe voi mi conoſceſte conoſcereſte ancor mio Padre.

19 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיּוֹ אָבִיךָ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ גַּם לֹא אוֹתִי יְדַעְתֶּם וְגַם לֹא אֶת־אָבִי וְאִם תֵּדְעוּ אוֹתִי וְאַף אֶת־אָבִי תֵּדָעוּן׃

Y dezianle, Donde eſtá tu Padre? Reſpondià Ieſus, Ni a mi me conoceys, ni a mi Padre Si à mi me conocieſſedes, à mi padre tambien conoceriades.

19. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν.

Ils lui dirent donc, Où eſt ton Pere? Ieſus reſpondit, Vous ne cognoiſſez ni moi, ni mon Pere. Si vous me cognoiſſiez, vous cognoiſtriez auſsi mon Pere.

14. Re-

CAP. VIII.

14. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Etſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimoniũ meum: quia ſcio unde veni, & quò vado: vos autem neſcitis unde venio, aut quò vado.

Jeſus anſwered / and ſayde vnto them/Though I beare recorde of I my ſelfe / yet my recorde is true: for I knowe whence I came and whither I go: but ye cannot tell whence I come / and whither I go.

15. Vos ſecundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam.

Ye iudge after the fleſh: I iudge no man.

16. Et ſi iudico ego, iudicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me, Pater.

And if I alſo iudge/ my iudgement is true: for I am not alone / but I and the Father/that ſent me.

17. Et in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.

And it is alſo written in your Law/ that the teſtimonie of two men is true.

18. Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo: & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater.

I am one that beare witnes of my ſelfe/and the Father that ſent me/beareth witnes of me.

19. Dicebant ergo ei, Vbi eſt Pater tuus? Reſpondit Ieſus, Neque me ſcitis, neque Patrem meum, ſi me ſciretis: forſitan & Patrem meum ſciretis.

Then ſaide they vnto him/Where is thy Father? Jeſus anſwered/Ye neither know me / nor my Father. If ye had knowne mee/ye ſhould haue knowne my Father alſo.

Das VIII. Capitel.

14. Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jhnen: So ich von mir ſelbſt zeugen würde / ſo iſt mein zeugnis war / denn ich weiß von wannen ich kommen bin / vnd wo ich hingehe. Jr aber wiſſet nicht von wannen ich komme / vnd wo ich hingehe.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ der ſom ieg vidner om mig ſelff / da er mit vidnisbyrde ſant. Thi ieg veed hueden ieg kom / oc huort ieg gaar hen / Men i vide icke/ hueden ieg kommer / oc huort ieg gaar hen.

15. Jhr richtet nach dem fleiſch / ich richte niemands.

I dømme effter Kødet / Jeg dømmer ingen.

16. So ich aber richte / ſo iſt mein Gerichte recht / Denn ich bin nicht alleine/ ſondern ich vnd der Vater der mich geſandt hat.

Oc der ſom ieg dømmer / da er min dom ret / Thi ieg er icke alene/ men Jeg oc Faderen ſom vdſende mig.

17. Auch ſtehet in eurem Geſetze geſchrieben / daß zweyer Menſchen zeugniß war ſey.

Der ſtaar oc ſcreffuit i eders Low/ At thu Menniſkis vidnisbyrd er ſant.

18. Ich bins der ich von mir ſelbs zeuge/vnd der Vater der mich geſandt hat / zeuget auch von mir.

Jeg er den ſom vidner om mig ſelff / oc Faderen ſom vdſende mig / vidner oc om mig.

19. Da ſprachen ſie zu jhm: Wo iſt dein Vater? Jeſus antworttet: Jhr keñet weder mich noch meinen Vater. Wenn jhr mich kennetet / ſo kennetet jhr auch meinen Vater.

Da ſagde de til hannem/huor er din Fader? Jheſus ſuarede / I kende huercken mig oc ey min Fader. Der ſom i kende mig / da kende i oc min Fader.

Kapitola VIII.

14. Odpowěděw Gežijš řekl gim: Ačkoli yá ſwědectwij wydáwám ſám o ſobě/ wſſak proto prawé geſt ſwědectwij mé: nebo wijm odkud gſem přiſſel aneb kde gdu: ale wy newijte odkud přicházým / aneb kde gdu.

Ale Jezus odpowiedźiał y rzekł im/ Choćiażbych ia też świádczył ſam o ſobie / wżdyć ieſt ſłußne świádectwo moie/ gdyż wiem ſkądem przyßedł y do kąd idę/ lecz wy nie wiećie ſkądem przyßedł y do kąd idę.

15. Wy podlé těla ſaudijte/ yá neſaudijm nižádného:

Wy wedle ćiáłá ſądźićie/ á ia nikogo nie ſądzę.

16 Abych pak y ſaudil yá / Saud muog geſtiť prawý: neb ſám negſem/ ale yá a ten kterýž mne poſlal/ Otec.

A choćżbych też ia ſądził / ſąd moy ieſtći prawdźiwy bo nie ieſtem ſam/ ále ia y ktory mię poſłał Oćiec.

17. A w Zákoně waſſem pſáno geſt: Že dwau Člowěkuow ſwědectwij prawé geſt.

Y nápiſanoć ieſt w zakonie wáßym / Iż dwoyga ludźi świádectwo ſłußne ieſt.

18. Jak gſem ten kterýž ſwědectwij wydáwám ſám o ſobě: a ſwědectwij wydáwá o mně/ ten kterýž mne poſlal/ Otec.

Jać ieſtem ten kthory ſam o ſobie świádczę/y świádczy o mnie ten ktory mię poſłał Oćiec.

19. Protož řekli gemu: Kde geſt Otec twuog? Odpowěděl Gežijš: Aniž mne znáte/ ani Otce mého. Kdybyſſte mne znali / y Otce mého znalibyſſte.

Tedy mu mowili/ Gdźież wżdy ieſt ten twoy Oćiec? A odpowiedźiáł Jezus/ Ani mnie znaćie/ ani Oycá mego / byśćie mię ználi / y Oycá byśćie mego ználi.

ח

20 הָלֵין מֶלֵא מַלֶל בֵּית גַּזָא כַּד מַלֵף בְּהַיְכְּלָא וְלָא אֶנָשׁ אַחדֵהּ לָא גֵיר עַד־כִּיל אֶתָת הוָת שָׁעְתֵהּ׃

Queſte parole diſſe Iesv *ne la Teſoreria, inſegnando nel tempio: e niuno il preſe, perciochè nò era ancor venuta l'hora ſua.*

21 אֱמַר לְהוֹן תוּב יֵשׁוּעַ אֶנָא אָזֵל אֶנָא וְתֶבְעוּנָנִי וַתְמוּתוּן בַּחְטָהַיְכוֹן וַאֵיכָא דְאֶנָא אָזֵל אֶנָא אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

E di nuouo Iesv *diſſe loro, Io me ne vo, e voi mi cercarete, e morrete nel voſtro peccato: doue io vo, voi non potete venire.*

22 אָמְרִין יְהוּדָיֵא לְמָא כַּי נַפְשֵׁהּ קָטֵל דְּאָמַר דְּאֵיכָא דְאֶנָא אָזֵל אֶנָא אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין א אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

I Giudei dunque diceuano, Occiderà egli ſe ſteſſo, percioch'ei dice, La doue vo io, voi non potete venire?

23 וֶאֱמַר לְהוֹן אַנְתּוּן מֶן דַּלְתַחְת אַנְתּוּן וְאֶנָא מֶן דַּלְעֵל אֶנָא אַנְתּוּן מֶן הָנָא עָלְמָא אַנְתּוּן אֶנָא לָא הֲוֵית מֶן הָנָא עָלְמָא׃

Et egli diſſe loro, Voi ſete da le parti di ſotto, & io ſon da quelle di ſopra: voi ſete di queſto mondo, io non ſon gia di queſto mondo.

24 אֶמְרֵת לְכוֹן דַּתְמוּתוּן בַּחְטָהַיְכוֹן אֶן לָא גֵיר תְּהַיְמְנוּן דְּאֶנָא אֶנָא תְמוּתוּן בַּחְטָהַיְכוֹן׃

Però v'ho detto che voi morrete ne voſtri peccati. Percioche ſe voi non crederete che io ſono, morrete ne voſtri peccati.

25 אָמְרִין יְהוּדָיֵא אַנְתְּ מַן אַנְתְּ אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַף דְּשָׁרִית דְּאֶמַלֶל עַמְכוֹן׃

Allora eſſi gli diſſero, Chi ſei tu? E Iesv *diſſe loro, Quello che da principio ancor v'ho detto.*

26 סַגִּי אִית לִי עֲלַיְכוֹן לְמֵאמַר וְלְמֶדָן אֶלָּא מַן דְּשַׁדְּרַנִי שָׁרִיר הוּ וְאֶנָא אֵילֵין דְּשֶׁמְעֵת מֶנֵּהּ הָלֵין הוּ מְמַלֶּל אֶנָא בְּעָלְמָא׃

Io ho da parlare e giudicar di voi molte coſe: ma colui che m'ha mandato è verace: & io, le coſe che ho vdite da lui, quelle parlo nel mondo.

ח

20 וְאֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ בְּבֵית גַּנְז מְלַמֵּד בַּהֵיכָל וְאִישׁ לֹא תְפָשׂוֹ כִּי עוֹד לֹא בָאָה עִתּוֹ׃

Eſtas palabras hablo Ieſus enel lugar de las lymoſnas enſennando enel templo: y nadie lo prendió, porque aun no auia venido ſu hora.

21 וַיָּשָׁב וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוֹלֵךְ וִיבַקְשֻׁנֻנִי וּבְחַטַּאתְכֶם תְּמוּתוּן וְאָנָה אֲנִי אֵלֵךְ אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה׃

Y dixoles otra vez Ieſus. Yo voy, y buſcarmeheys, mas en vueſtro peccado morireys: adonde yo voy, voſotros no podeys venir.

22 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים הֲיַהֲרֹג אֶת נַפְשׁוֹ כִּי־אוֹמֵר הוּא אָנָה אֲנִי אֵלֵךְ אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה׃

Dezian entonces los Iudios, Haſe de matar à ſimiſmo, que dize, Adonde yo voy, voſotros no podeys venir?

23 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם מִלְּמַטָּה וַאֲנִי מִלְמַעְלָה אַתֶּם מֵעוֹלָם הַזֶּה וַאֲנִי אֵינֶנִּי מֵעוֹלָם הַזֶּה׃

Y deziales, Voſotros ſoys de abaxo, yo ſoy de arriba: voſotros ſoys deeſte mundo, yo no ſoy de eſte mundo.

24 לָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי תְמוּתוּן בְּחַטֹּאתֵיכֶם כִּי אִם לֹא תַאֲמִינוּ כִּי אֲנִי הוּא תְמוּתוּן בְּחַטֹּאתֵיכֶם׃

Por eſſo hos dixe, que moririades en vueſtros peccados, porque ſi no creyerdes que yo ſoy, en vueſtros peccados morireys.

25 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַתָּה מִי הֹוֶה וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי רִאשׁוֹן הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם׃

Y dezianle, Tu quien eres? Entonces Ieſus les dixo, El que al principio tambien os he dicho.

26 רַבּוֹת הָיוּ לִי לְדַבֵּר וְלִשְׁפּוֹט עֲלֵיכֶם כִּי אִם אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי נֶאֱמָן הוּא וַאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ אֵלֶּה מְדַבֵּר אֲנִי אֶל־הָעוֹלָם׃

Muchas coſas tengo que dezir, y juzgar de voſotros: mas el que me embió, es verdadero: y yo, lo que he oydo deel, eſto hablo en el mundo.

η'.

20. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Ces paroles dit Ieſus en la threſorerie, enſeignant au temple: & nul ne l'empoigna, pourtant que ſon heure n'eſtoit point encore venue.

21. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Et Ieſus leur dit derechef, Ie m'en vai, & vous me cercherez, & mourrez en voſtre peché: là où ie vai, vous ne pouuez venir.

22. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Les Iuifs donc diſoyent, Se tuera il ſoi-meſme? d'autant qu'il dit, Là où ie vai, vous ne pouuez venir.

23. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Adonc il leur dit, Vous eſtes d'embas, ie ſuis d'enhaut: vous eſtes de ce monde, moi ie ne ſuis point de ce monde.

24. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

Pourtant vous ai-ie dit, que vous mourrez en vos pechés: car ſi vous ne croyez que ce ſuis-ie, vous mourrez en vos pechés.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

Adonc ils lui dirent, Toi qui es-tu? Et Ieſus leur dit, Ce que ie vous di des le commencement.

26. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον.

I'ai beaucoup de choſes a parler & iuger de vous: mais celui qui m'a enuoyé, eſt veritable: & les choſes que i'ai ouies de lui, ie les di au monde.

CAP. VIII.

20. Hæc verba locutus eſt Ieſus in gazophylacio, docēs in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

Theſe wordes ſpake Jeſus in the treaſurie/as he taught in the Temple/and no man layd handes on him: for his houre was not yet come.

21. Dixit ergo iterum eis Ieſus. Ego vado; & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quò ego vado, vos non poteſtis venire.

Then ſaid Jeſus againe vnto them/ I go my way/and ye ſhall ſeeke me/and ſhall die in your ſinnes. Whiter I go/ can ye not come.

22. Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, Quo ego vado, vos nõ poteſtis venire?

Then ſaid the Jewes/ Wil he kil himſelfe becauſe he ſayth/Whither I go/can ye not come

23. Et dicebat eis, Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis: ego non ſum de hoc mundo.

And he ſayd vnto them / Ye are from beneath: I am from aboue: ye are of this world: I am not of this world.

24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis veſtris, ſi enim non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.

I ſayd therefore vnto you / That ye ſhall die in your ſinnes: for except ye beleeue / that I am he / ye ſhall die in your ſinnes.

25. Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Ieſus, Principium qui & loquor vobis.

Then ſayd they vnto him/ Who art thou? And Jeſus ſaid vnto them/Euen the ſame thing that I ſayde vnto you from the beginning.

26. Multa habeo de vobis loqui & iudicare, ſed qui me miſit, verax eſt: & ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.

I haue many thinges to ſay/ and to iudge of you: but he that ſent me/is true/ and the thinges that I haue heard of him/thoſe ſpeake I to the worlde.

Das VIII. Capitel.

20. Diſe wort redet Jeſus an dem Gottes kaſten / da er lehret im Tempel. Vnd niemand greiff jn / denn ſeine ſtunde war noch nicht kommen.

Diſſe ord talede Jheſus hoſſ Guds kiſte / der hand lærde i Tempelen. Oc ingen greb hannem / Thi hans ſtund vaar icke end kommen.

21. Da ſprach abermal Jeſus zu jhnen: Ich gehe hinweg / vnd jr werdet mich ſuchen / vnd inn euer ſünde ſterben. Wo ich hingehe da könnet jhr nicht hin kommen.

Da ſagde Jheſus atter til dem / Jeg gaar bort oc i ſkulle lede effter mig/oc dø i eders ſynder. Der ſom ieg gaar hen / did kunde i icke komme.

22. Da ſprachen die Jüden / wil er ſich denn ſelbs tödten / daß er ſpricht: Wo hin ich gehe / da könnet jhr nicht hinkommen?

Da ſagde Joderne/Vil hand da ſla ſelffſige thiel/ at hand ſiger / Der ſom ieg gaar hen/ did kunde i icke komme?

23. Vnd er ſprach zu jhnen: Jhr ſeyt von vnten her / Ich bin von oben herab. Jhr ſeyt von diſer Welt / ich bin nicht von diſer Welt.

Oc hand ſagde til dem I ere neden aff / Jeg er offuen aff. I ere aff denne Verden/ Jeg er icke aff denne Verden.

24. So habe ich euch geſagt / daß jhr ſterben werdet in euren ſünden / denn ſo jr nicht glaubet/ daß ichs ſey/ ſo werdet jhr ſterben in euren ſünden.

Saa haffuer ieg ſagd til eder/ at i ſkulle/ dø i eders ſynder / Thi der ſom i icke tro / at det er Jeg / Da ſkulle i dø i eders ſynder.

25. Da ſprachen ſie zu jhm: Wer biſt du denn? Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: Erſtlich der/der ich mit euch rede.

Da ſagde de til hannem / huo eſt du da? Oc Jheſus ſagde til dem / Førſt den/ieg ſom taler met eder.

26. Ich habe vil von euch zu reden/ vnd zu richten / aber der mich geſandt hat / iſt warhafftig / vnnd was ich von jm gehört habe / das rede ich vor der Welt.

Jeg haffuer meget at tale oc at dømme om eder/ Men den ſom mig vdſende / er ſandru / oc huad ſom ieg haffuer hørt aff hannem / det taler ieg faar verden.

Kapitola VIII.

20. Tato ſlowa mluwil Gežijſs v pokladnice vče w Chrámě/ a žádný ho neyal / neb geště byla nepřiſſla hodina geho.

Tyć ſłowá mowił Jezus w ſkárbnicy/ vczac w Kośćiele / á żaden go nie poimał/ bo ieſzcze nie przyſzłá byłá godźiná iego.

21. Tehdy řekl gim opět Gežijſs: Já gdu/ a hledati budete mně / a w hřjchu waſſem zemřete. Kde yá gdu/wy nemuožete přigjti.

Powiedźiał im po wtore Jezus/ Ja ćide y będźiecie mie ſzukáć/ á w grzechu wáſzym pomrzećie/ A gdźie ia ide/ wy przyść nie możecie.

22. Protož prawili Židé: Zdali ſe ſám zabige? že prawij: Kde yá gdu/ wy nemůžete přigjti.

Mowili thedy Zydowie/ Aboć ſie ſam zabiie/ że mowi/ Gdźie ia ide wy przyydź nie możećie.

23. Y řekl gim: Wy z důlu gſte yá s hůry gſem. Wy gſte z tohoto Swěta / yá negſem z toho to Swěta.

Tedy rzekł do nich / Wy ieſteśćie z niſkośći/ á iam ieſt z wyſoka/ wy z tego świátá ieſtheśćie/á iamći nie ieſt z świátá tego.

24. Protož řekl gſem wám / že zemřete w hřijſſých waſſijch. Neb nebudeteli wěřjti že yá gſem / zemřete w hřijchu waſſem.

Powiedźiałćiem wam tedy iż pomrzećie w grzechoch waſzych: Bo ieſliż nie vwierzyćie żećiem ia on ieſt / pomrzećie w grzechoch wáſzych.

25. Protož řekli gemu: Ty kdo gſy? Rzekl gim Gežijſs: Počátek / kterýž y mluwijm wám.

Zátymże mu oni rzekli/Ty coś ieſt zacz: A Jezus im powiedźiał/ To co wam y zprzodku powiedám.

26. Mnohé wěcy mám o wás mluwiti a ſauditi / ale ten kterýž mne poſlal/prawdomluwný geſt: a yá které wěcy ſlyſſal ſem od něho/ tyť mluwijm na Swětě.

Mancio was wiele mowić y ſadźic/ lecz ten ktoryć mie poſłał ieſtći prawdźiwy/ á ia to com od niego ſłyſzał/ powiedam ná świećie.

ח

27 ולא ידעו דעל אבא אמר להון :

Eſſi non inteſero ch'egli diceua loro del Padre.

28 אמר להון תוב ישוע אמתי דתרימוניה לברה דאנשא הידין תדעון דאנא אנא ומדם מן צבות נפשי לא עבד אנא אלא איכנא דאלפני אבי הכנת הו ממלל אנא :

Peril che Iesv diſſe loro, Quando voi hauerete inalzato il Figliuol de l'huomo, allor conoſcerete che io ſono, & che io non ſo niente da me ſteſſo: anzi che io parlo queſte coſe, come mio Padre m'ha inſegnato.

29 ומן דשדרני עמי א
איתוהי ולא שבקני ב
בלחודי אבי מטול דאנא
מדם דשפר לה עבד אנא
בכל זבן :

Imperoche colui che m'ha mandato è con meco: Il Padre non m'ha laſciato ſolo, percioche io ſo ſempre le coſe che gli piacciono.

30 וכד הלין ממלל הוא סגיאא הימנו בה :

Mentre ch'egli parlaua queſte coſe molti credettero in lui.

31 ואמר ישוע להנון י
יהודיא דהימנו בה אן
אנתון תכתרון במלתי ש
שרירא אית תלמידי אנתון :

Diceua dunque Iesv ai Giudei che gli haueuan creduto, Se voi ſtarete ſaldi ne la mia parola voi ſarete veramente miei diſcepoli.

32 ותדעון שררא והו שררא יעדרכון :

E conoſcerete la Verità, e la Verità vi ſarà liberi.

33 אמרין לה זרעה חנן
דאברהם ומן מתום
עבדותא לאנש לא פ
פליחנא לן איכנא אמר
אנת דתהוון בני חארא :

Eſſi gli riſpoſero, Noi ſiamo ſeme d'Abraam, ne giamai ſeruimmo à perſona: come dunque dici tu: Voi ſarete fatti liberi:

ח

27 ולא ידעו כי על האב דבר אליהם :

Mas no entendieron que el les hablaua del Padre.

28 ויאמר להם ישוע אם תרימו את בן האדם או תדעו כי אני הוה וממני מאומה לא עושה אני כי אם כאשר למדני אבי אלה מדבר אנכי :

Dixoles pues Ieſus, Quando leuantareys àl hijo del hombre, entonces entendereys que yo ſoy, y que nada hago de mi miſmo: mas como el Padre me enſenno, eſto hablo.

29 ואשר שלחני עמי הוה לא עזבני לבדי אבי כי אני את רצונו עושה בכל עת :

Porque el que me embió, conmigo eſtá. no me ha dexado ſolo el padre: porque yo, lo que à el agrada, hago ſiempre.

30 ובדברו את האלה רבים האמינו בו :

Hablando el eſtas coſas, muchos creyeron enel.

31 ויאמר ישוע אל היהודים אשר האמינו בו אם תעמדו בדברי באמת תלמידי הוים אתם :

Y dezia Ieſus à los Iudios que le auian creydo, Si voſotros permanecierdes en mi palabra, ſereys verdaderamente mis Diſcipulos:

32 ותדעו את האמת והאמת תפריע אתכם :

Y conocereys la verdad, y la Verdad os libertarà.

33 ויענו לו זרע אברהם אנחנו ולאיש לא עבדנו בכל עת ואיככה תאמר כי תפרעו :

Y reſpondieronle, Simiente de Abraham ſomos, y jamas ſeruimos à nadie; como dizes tu, Sereys libres.

η´.

27. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

Ils ne cognurent point qu'il leur parloit du Pere.

28. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδὲν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ.

Parquoi Ieſus leur dit, Quand vous aures eſleué le Fils de l'homme, vous cognoiſtrez, lors que ce ſuis ie, & que ie ne fai rien de par moi-meſme mais, que ie di ces choſes ainſi que mon Pere m'a enſeigne?

29. Καὶ ὁ πέμψας με, μετ᾽ ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

Car celui qui m'a enuoyé, eſt auec moi: le Pere ne m'a point laiſſe ſeul, pourtant que ie fai touſiours les choſes qui lui plaiſent.

30. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Comme il diſoit ces choſes, pluſieurs creurent en lui.

31. Ἔλεγεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ.

Adonc diſoit Ieſus aux Iuifs qui auoyent creu en lui, Si vous perſiſtez en ma parole, vous ſerez vrayement mes diſciples,

32 Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Et cognoiſtrez la verité, & la verité vous affranchira.

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

Ils lui reſpondirent, Nous ſommes la poſterité d'Abraham, & ſi iamais ne ſeruiſmes à perſonne: cõment donc dis tu, vous ſerez affranchis?

27. Et non cognoverunt quia patrem eis dicebat Deũ.

Then vnderſtoode not that hee ſpake to them of the Father.

28. Dixit ergo eis Ieſus, Cùm exaltaveritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor.

Then ſayde Jeſus vnto them / When yee haue lift vp the Sonne of man / then ſhall ye know that I am he / and that I do nothing of my ſelfe / but as my Father hath taught me / ſo I ſpeake theſe thinges.

29. Et qui me miſit, mecũ eſt, & non reliquit me ſolum, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

For he that ſent me / is with me: the Father hath not left me alone / becauſe I do alwayes thoſe things / that pleaſe him.

30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

As he ſpake theſe thinges / many beleeued in him.

31. Dicebat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei Iudæos, Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis.

Then ſaid Jeſus to the Jewes which beleeued in him / If ye continue in my worde / ye are verely mi diſciples.

32. Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

And ſhall know the trueth / and the trueth ſhall make you free.

33. Reſponderunt ei, Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus unquam, quomodo tu dicis, Liberi eritis?

Then anſwered him / We be Abrahams ſeede / & were neuer bonde to any man: why ſayeſt thou then / Ye ſhalbe made free?

27. Sie vernamen aber nicht daß er jhnen von dem Vater ſagete.

Men de forſtode icke / at hand ſagde dem' aff Faderen.

28. Da ſprach Jeſus zu jnen: Wenn jr des Menſchen Sohn erhöhen werdet / denn werdet jr erkennen daß ichs ſey / vnd nichts von mir ſelber thu / ſondern wie mich mein Vater gelehret hat / ſo rede ich.

Da ſagde Jheſus til dem / naar ſom i ophøye Menniſkens Søn / da ſkulle i forſtaa at det er ieg / oc at ieg gør inted aff mig ſelff / Men lige ſom min Fader lærde mig / ſaa taler ieg.

29. Vnd der mich geſandt hat / iſt mit mir. Der Vater leſſet mich nicht alleine / denn ich thu allzeit was jhm gefellet.

Oc den ſom vdſende mig / er met mig. Faderen lader mig icke alene / thi ieg gør altid det ſom hannem behaget.

30. Da er ſolches redet glaubten vil an jhn.

Der hand talede dette / da trode mange paa hannem.

31. Da ſprach nun Jeſus zu den Jüden / die an jhn glaubten: So jr bleiben werdet an meiner rede / ſo ſeyt jhr meine rechte Jünger.

Da ſagde nu Jeſus til Jøderne / ſom trode paa hannem / Der ſom i bliffue hoſſ min Tale / da ere i mine rette Diſciple.

32. Vnd werdet die Warheit erkennen / vnd die warheit wirdt euch frey machen.

Oc ſkulle forſtaa ſandhed / oc ſandhed ſkal gøre eder fri.

33. Da antwortten ſie jhm: Wir ſind Abrahams Samen / ſind nie kein mal iemands Knecht geweſen / Wie ſprichſt du denn / jr ſolt frey werden?

Da ſuarede de hannem / wi ere Abraham Sæd / oc vaare aldri nogen mands Suend / huorledis ſiger du da / I ſkulle bliffue fri?

27. A oni neporozuměli že Otce ſwého prawil býti Boha.

A nie zrozumieli że im o Oycu powiedał.

28. Protož řekl gim Gežijš: Když powýſſýte Syna člowěka / tehdáž poznáte že yá ſem / genž ſam od ſebe nic nečinijm / ale yakož mne Otec naučil / tyk wěcy mluwijm:

A przethoż im rzekł Jezus / Gdy podnieśiecie Syna człowieczego / tedy poznacie żem ci ia ieſt / á iż ſam z ſiebie nic nie czynię / lecz iáko mię nauczył Ociec / to mowię.

29. A ten kterýž mne poſlal / ſe mnau geſt / a neopuſtil mne ſamého / Otec. Neb které wěcy gſau libé gemu / činijm wždycky.

Abowiem ten ktory mię poſłał / ze mną ieſt / á nie zoſtáwił mię ſámego Ociec / bo ia tho co ſię iemu podoba záwżdy czynię.

30. A když ty wěcy mluwil / mnozý vwěřili w něho.

To gdy powiedał / wiele ich weń vwierzyło.

31. Tehdy mluwil Gežijš těm kteřijž vwěřili gemu / Židům / Zůſtaneteli wy w řeči mé / w prawdě Včedlnijcy mogi budete:

Rzekł thedy Jezus do tych co weń vwierzyli Żydow / Jeſliż wy zoſthawáć bedźiecie w ſłowie moim / prawdźiwie moimi zwolenniki bedźiecie.

32. A poznáte Prawdu / a Prawda was wyſwobodij.

A poznacie prawdę / á prawdá was oſwobodźi.

33. Y odpowěděli gemu: Semeno Abrahamowo gſme / a žádnemu gſme neſlaužili nikdý: Y kterak ty dijš / Swobodnij budete?

Na to oni iemu odpowiedźieli / Jeſtechmy potomſtwo Abrahamowo / á nigdyſmy nie ſłużyli nikomu: A iákoż ty powiedaſz żeby nas oſwobodźić miano.

ח

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּעָבֵד חַטִּיתָא עַבְדָּא הוּ דְּחַטִּיתָא׃

Iesv riſpoſe loro, In Verità, in Verità Vi dico che chiunque fa peccato, è ſeruo del peccato.

35 וְעַבְדָּא לָא מְקַוֵּא לְעָלַם בְּבַיְתָא בְּרָא דֵּין לְעָלַם מְקַוֵּא׃

E il ſeruo non dimora per ſempre ne la caſa: il figliuolo Vi dimora per ſempre.

36 אֵן הוּ הָכִיל דִּבְרָא נְחַרְרְכוּן שַׁרִירָאִית תֶּהְווּן בְּנַי חֵארָא׃

Se dunque il Figliuolo Vi liberà, Voi ſarete Veramente liberi.

37 יָדַע אֲנָא דְּזַרְעֵהּ אַנְתּוּן דְּאַבְרָהָם אֶלָּא בָּעֵין אַנְתּוּן לְמֶקְטְלַנִי מ מְטוּל דִּלְמֶלְּתִי לָא סָפְקִין אַנְתּוּן׃

Io ſo che Voi ſete ſeme d'Abraam, ma Voi cercate d'ammazzarmi, perche la mia parola non ha luogo in Voi.

38 אֲנָא מֶדֶם דַּחֲזִית לְוָת אָבִי מְמַלֵּל אֲנָא וְאַנְתּוּן מֶדֶם דַּחֲזִיתוּן לְוָת אֲבוּכוּן עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Io Vi parlo quello che ho Veduto appreſſo di mio Padre: e Voi ancora fate quello che hauete Veduto appreſſo il padre voſtro.

39 עֲנַו וְאָמְרִין לֵהּ אָבוּן דִּילַן אַבְרָהָם הוּ אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶלּוּ בְּנַוְהִי הֲוַיתוּן דְּאַבְרָהָם עֲבָדַוְהִי ד דְּאַבְרָהָם עָבְדִין הֲוַיתוּן׃

Eſſi riſpoſero, e diſſerli, il padre noſtro è Abraam. Iesv dice loro, Se Voi fuſte figliuoli d'Abraam, fareſte l'opere d'Abraam.

40 הָשָׁא דֵּין הָא בָּעֵין אַנְתּוּן לְמֶקְטְלַנִי לְגַבְרָא דְּשָׁרִירָתָא מַלֶּלֶת עַמְכוֹן אֵידָא דִּשְׁמַעֵת מֵן אֱלָהָא הָדָא אַבְרָהָם לָא עֲבַד׃

Ma Voi hora cercate d'ammazzarmi, che ſon huomo, il qual V'ho detta la Verità, che ho Vdita da Dio: queſto non fece mai Abraam.

ח

34 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כָּל אֲשֶׁר עֹשֶׂה אֶת־הַחַטָּאָה עֶבֶד הַחַטָּאָה הוּא׃

Ieſus les reſpondió, Decierto decierto os digo, Que todo aquel que haze peccado, es ſieruo de peccado.

35 וְהָעֶבֶד לֹא יַעֲמֹד בַּבַּיִת לְעוֹלָם וְהַבֵּן יְהוּא לְעוֹלָם׃

Y el ſieruo no queda en caſa para ſiempre. mas el hijo queda para ſiempre.

36 וְאִם הַבֵּן יַפְרִיעַ אֶתְכֶם בֶּאֱמֶת בְּנֵי חוֹרִים אַתֶּם׃

Anſi que ſi el Hijo os libertare, ſereys verdaderamente libres.

37 יָדַעְתִּי כִּי זֶרַע אַבְרָהָם אַתֶּם אֲבָל אַתֶּם מְבַקְשִׁים לְהָרְגֵנִי כִּי לֹא תוּכְלוּ לְהָכִיל אֶת־דְּבָרִי׃

Yo ſé que ſoys hijos de Abraham: mas procurays matarme-porque mi palabra no cabe en voſotros.

38 אֲנִי אֶת אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶת־אָבִי מְדַבֵּר וְאַתֶּם אֶת־אֲשֶׁר רְאִיתֶם מֵאֲבִיכֶם עוֹשִׂים׃

Yo lo que he viſto acerca de mi Padre, hablo: y voſotros lo que aueys viſto acerca de vueſtro padre, hazeys.

39 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָבִינוּ אַבְרָהָם הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם־בְּנֵי־אַבְרָהָם אַתֶּם גַּם אֶת־מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם תַּעֲשׂוּן׃

Reſpondieron, y dixeronle, Nueſtro padre Abraham es Dizeles Ieſus, Si fuerades hijos de Abraham, las obras de Abraham hariades.

40 וְעַתָּה מְבַקְשִׁים אַתֶּם לְהָרְגֵנִי אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָכֶם אֶת־הָאֱמֶת אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאֱלֹהִים וְזֹאת לֹא עָשָׂה אַבְרָהָם׃

Empero aora procurays de matarme, hombre que os he hablado la verdad la qual he oydo de Dios: no hizo eſto Abrahám.

ή.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.

Ieſus leur reſpondit, En verité, en verité ie vous di, quiconque fait peché, eſt ſerf de peché.

35. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Or le ſerf ne demeure point à touſiours en la maiſon: les fils y demeure à touſiours.

36. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

Si donc le fils vous affranchit, vous ſerez vrayement francs.

37. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

Ie ſai que vous eſtes la poſterité d'Abraham: mais vous taſchez à me faire mourir, pource que ma parole n'a point de lieu en vous.

38 Ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ. καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε.

Ie vous di ce que i'ai veu chez mon Pere: & vous auſſi faites les choſes que vous auez veuës chez voſtre pere.

39. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε.

Ils reſpondirent, & lui dirent, Noſtre Pere, c'eſt Abraham. Ieſus leur dit, Si vous eſtiez enfans d'Abraham, vous feriez les œuures d'Abraham.

40. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν.

Or maintenant vous taſchez à me faire mourir, moi qui ſuis vn homme qui vous ai dit la verité, laquelle i'ai ouïe de Dieu: Abraham n'a point fait cela.

CAP. VIII.

34. Reſpondit eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.

Jeſus anſwered them/ Verely/verely I ſay vnto you/that whoſoeuer committeth ſinne/ is the ſeruant of ſinne.

35. Servus autem non manet in domo in æternum: filius autẽ manet in æternum.

And the ſeruant abideth not in the houſe for euer: but the Sonne abideth for euer.

36. Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

If the Sonne therefore ſhall make you free/ye ſhall be free in deede.

37. Scio quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.

I know that ye are Abrahams ſeed/ but ye ſeeke to kill me/becauſe my worde hath no place in you.

38. Ego quod vidi apud Patrem loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.

I ſpeake that which I haue ſeene with my Father: and ye do that which ye haue ſeene with your father.

39. Reſponderunt & dixerunt ei, Pater noſter, Abraham eſt. Dicit eis Ieſus, Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.

They anſwered/ and ſayde vnto him/ Abraham is our father. Jeſus ſaid vnto them/If ye were Abrahams children/ ye woulde do the workes of Abraham.

40. Nunc autem quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo, hoc Abraham non fecit.

But now ye go about to kil me/a man that haue tolde you the trueth/ which I haue heard of God: this did not Abraham.

Das VIII. Capitel.

34. Jeſus antworttet jhnen / vnd ſprach: Warlich / warlich / ich ſage euch: Wer ſünde thut / der iſt der ſündenKnecht.

Jheſus ſuarede dem / oc ſagde/ Sandelige ſandelige/ieg ſiger eder Huo ſom gør Synd/hand er Syndſens ſuend.

35. Der Knecht bleibet nicht ewiglich im Hauſe/ der Son bleibet ewiglich.

Oc Suenden bliffuer icke euindelige i Huſet/ Sønnen bliffuer euindelige.

36. So euch nun der Son frey machet / ſo ſeyt jr recht frey.

Der ſom nu Sønnen gør eder fri / da ere i ret fri

37. Ich weiß wol daß jhr Abrahams Samen ſeyt/ Aber jhr ſuchet mich zu tödten / denn mein rede fehet nicht vnter euch.

Jeg veed vel / at i ere Abrahams ſæd/men i ſøge effter at ſla mig ihiel / thi min Tale tager icke iblant eder.

38. Ich rede was ich von meinem Vater geſehen habe / ſo thut jr / was jhr von eurem Vater geſehen habt.

Jeg taler det ſom ieg haffuer ſeet aff min Fader/ Saa gøre i/ huad ſom i haffue ſeet aff eders Fader.

39. Sie antwortten vnd ſprachen zu jhm: Abraham iſt vnſer Vater. Spricht Jeſus zu jhnen: Wenn jhr Abrahams Kinder weret / ſo thet jhr Abrahams werck.

De ſuarede oc ſagde til hannem / Abraham er vor Fader. Jheſus ſiger til dem / der ſom i vaare Abrahams Børn / da giorde i Abrahams Gerninger.

40. Nun aber ſuchet jr mich zu tödten / einen ſolchen Menſchen / der ich euch die Warheit geſagt habe / die ich von Gott gehöret hab / Das hat Abraham nicht gethan.

Men nu ſøge i effter at ſla mig ihiel / ſaadant it Menniſke/ieg ſom ſagde eder Sandhed/ſom ieg hørde aff Gud/ det giorde Abraham icke.

Kapitola VIII.

34. Odpowěděl gim Gežijſs: Giſtě giſtě prawijm wám/ že každý kdož činij hřijch/ ſlužebnijk geſt hřijchu.

Ale im odpowiedział Jezus / Záprawde záprawde wam powiedam/ Wßelkic ktory ſie dopußczá grzechu/ ieſt ſługa grzechowi.

35. A ſlužebnijk nezuoſtáwá w domu na wěky/ale Syn zůſtáwá na wěky.

A ſługáć nie mießka w domu ná wieki/ odnoż ſyn mießka wiecznie.

36. Protož wyſwobodijliť wás Syn/ práwě ſwobodnij budete.

Y przetoż ieſli was ſyn oſwobodzi/prawdziwie wolni będziecie.

37. Wijm že gſte Synowé Abrahamowi. Ale hledáte mne zabiti/ nebo má řeč nechápá ſe wás.

Wiem że ieſteście potomſtwo Abráhámowe/ lecz ßukacie iáko byſcie mie zámordowáli/ gdyż ſłowo moie nie ma w was mieyſca.

38. Já což gſem widěl v Otce mého/ toť mluwijm: a wy co gſte widěli v Otce waſſeho/ to činijte.

Jać Powiedam to com widział v Oycá mego/ á wy też czynicie to coście widzieli v oycá ſwego.

39. Odpowěděli/ a řekli gemu: Otec náſs Abraham geſt. Řekl im Gežijſs: Gſteli Synowé Abrahamowi/ ſkutky Abrahamowy čiňte.

Tedy oni odpowiedáiac rzekli/ Oćiec náß ieſt Abráhám/ A Jezus im rzekł/ Byście byli ſyny Abráhámowymi/ czynilibyście vczynki Abráhámowe.

40. Ale nynij hledáte mne zabiti/ Člowěka toho/ kterýž gſem prawdu mluwil wám/ kterauž gſſem ſlyſſel od Boha. Tohoť geſt Abraham nečinil.

A teraz oto ßukácie iákobyście mie zábić mieli/ człowieká tego ktory wam mowie prawde/ ktoram ſłyßał od Bogá/ tegoć nie czynił Abráhám.

ח

41 אַנְתּוּן דֵּין עָבְדִין אַנְתּוּן
עֲבָדֵא דַּאבוּכוּן אָמְרִין לֵהּ
חֲנַן מֶן זָנְיוּתָא לָא הְוַין
חַד אַבָּא אִית לַן אֲלָהָא׃

Voi fate l'opere di vostro Padre. La onde eſſi li diſſero, Noi non ſiamo nati di fornicatione: noi habbiamo vn Padre che è Iddio.

42 אֶמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אֶלּוּ
אֲלָהָא הֲוָא אֲבוּכוּן
מַחְבִּין הֲוַיְתּוּן לִי אֶנָא
גֵּיר מֶן אֲלָהָא נֶפְקֵת
וֵאתִית וְלָא הֲוָא מֶן צְבוּת
נַפְשִׁי אָתִית אֶלָּא הָו
שַׁדְּרַנִי׃

Per il che IESV diſſe loro, Se Iddio foſſe vostro Padre, certamente voi amareeſte me: percioche io ſon partito, e venuto da Dio: ne ſon venuto da me ſteſſo, ma egli m'ha mandato.

43 מֶטּוּל מָנָא מַלְּתִי לָא
מֶשְׁתַּוְדְּעִין עַל דְּלָא
מֶשְׁכְּחִין שָׁמְעִין מַלְּתִי׃

Perche non intendete voi la mia fauella? Percioche voi non potete vdir le mie parole.

44 אַנְתּוּן מֶן אַבָּא אָכֶל־
קַרְצָא וְרַגְּתֵה דַּאבוּכוּן
צָבֵין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד הָו
דְּמֶן בְּרִישִׁית קָטֵל אֶנָשָׁא
הוּ וּבַשְׁרָרָא לָא קָאֵם
מֶטּוּל דַּשְׁרָרָא לַיְת בֵּהּ
וֵאמַתַי דַּמְמַלֵּל כַּדְבוּתָא
מֶן דִּילֵהּ הָו מְמַלֵּל מֶטּוּל
דְּדַגָּלָא הוּ אַף אֲבוּהָ׃

Voi ſete vſciti dal Padre diauolo, e volete ſatisfare à gli appetiti del padre vostro, Egli è ſtato homicida ſin da principio, e non ſtette ſaldo nella verità: percioche non è verità in lui. Ogni volta che egli parla il falſo, parla del ſuo proprio: percioch'egli è mendace, e padre de la menzogna.

45 אֶנָא דֵּין דַּשְׁרָרָא
מְמַלֵּל אֶנָא לָא מְהַיְמְנִין
אַנְתּוּן לִי׃

E perche io dico la verità, voi non mi credete.

ח

41 אַתֶּם עוֹשִׂים אֶת־מַעֲשֵׂה
אֲבִיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲנַחְנוּ
מִתְּזְנוּת לֹא נוֹלַדְנוּ אָב אֶחָד
לָנוּ אֱלֹהִים׃

Voſotros hazezs las obras de vueſtro padre Dixeronle pues, Noſotros no ſomos nacidos de fornicacion: vn padre tenemos es à ſaber, Dios.

42 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם
אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אַתְּ תְּאֶהֱבוּנַנִי
כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יָצָאתִי וּבָאתִי
וְלֹא מִמֶּנִּי בָאתִי כִּי־אִם הוּא
שְׁלָחַנִי׃

Ieſus entonces les dixo, Si vueſtro Padre fuera Dios, ciertamente amarmehyades à mi: porque yo de Dios he ſalido, y he venido; que no he venido de mi miſmo, mas el me embió.

43 עַל־כֵּן אֶת מִלָּתִי לֹא
יוֹדְעִים אַתֶּם כִּי לֹא תוּכְלוּ
לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרִי׃

Porque no reconoceys mi lenguaje, que no podeyz oyr mi palabra?

44 אַתֶּם מֵאֲבִיכֶם הַשָּׂטָן
הוֹיִם וְאֶת־מַאֲוַיֵּי אֲבִיכֶם תְּתַאֲווּ
לַעֲשׂוֹת הוּא מְרַצֵּחַ הָאָדָם
מֵרֵאשִׁית וּבֶאֱמֶת לֹא קָם כִּי
אֵינֶנָּה בוֹ הָאֱמֶת כַּאֲשֶׁר מְדַבֵּר
אֶת־הַכָּזָב מִנַּפְשׁוֹ מְדַבֵּר הוּא
כִּי כֹזֵב הוּא וַאֲבִי־הַכְּזָבִים׃

Voſotros de padre diablo ſoys, y los deſſeos de vueſtro padre quereys cumplir. el homicida ha ſido deſde el principio: y no permanecio en verdad porque no ay verdad en el. Quando habla: mentira de ſuyo hablo porque es mentiroſo, y padre de mentira.

45 וַאֲנִי כִּי אֶת אֱמֶת מְדַבֵּר
אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי׃

Y porque yo digo Verdàd, no me creeys.

ή.

41. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν.

Vous faites les œuures de voſtre pere. Dont ils lui dirent, Nous ne ſommes point nés de pailardiſe. Nous auons vn pere, qui eſt Dieu.

42. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.

Pource Ieſus leur dit, Si Dieu eſtoit voſtre pere, certes vous m'aimeriez, car ie ſuis iſſu de Dieu, & vien de deuers lui: car ie ne ſuis point venu de par moi-meſme, mais lui m'a enuoyé.

43. Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

Pourquoi n'entendez-vous point mon parler? d'autant que vous ne pouuez ouïr ma parole.

44. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Le pere dont vous eſtes iſſus, c'eſt le diable, & vous voulez faire ſes deſirs de voſtre pere. Il a eſté meurtrier dés le commencement, & n'a point perſeueré en la verité: car verité n'eſt point en lui. Toutes les fois qu'il profere menſonge, il parle de ce qui lui eſt propre: car il eſt menteur, & eſt le pere de menſonge.

45. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.

Et pourtant que ie di verité, vous ne me croyez point.

CAP. VIII.

41. Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non ſumus nati, unum patrem habemus Deum.

Ye doe the workes of your father. Then ſaid they to him/ We are not borne of fornication: we haue one Father/ which is God.

42. Dixit ergo eis Ieſus, Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me, ego enim ex Deo proceſſi, & veni, neque enim à meipſo veni, ſed ille me miſit.

Therefore Jeſus ſaid vnto them/ If God were your Father/ then would ye loue me: for J proceded forth/ and came from God/ neither came J of my ſelfe/ but he ſent me.

43. Quare loquelam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.

Why do ye not vnderſtand my talke? becauſe ye can not heare my worde.

44. Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo, cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater eius.

Ye are of your father the deuill/ and the luſts of your father ye will do: he hath bene a murtherer from the beginning/ and abode not in the trueth/ becauſe there is no trueth in him. When he ſpeaketh a lie/ then ſpeaketh hee of his owne/ for he is a liar/ and the father thereof.

45. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.

And becauſe J tell you the trueth/ ye beleeue me not.

Das VIII. Capitel.

41. Jhr thut euers Vaters werck. Da ſprachen ſie: Wir ſind nicht vnehelich geboren / Wir haben einen Vater/ Gott.

J gøre eders Faders gerninger. Da ſagde de/ wi ere icke wecte fødde / wi haffue en Fader / Gud.

42. Jeſus ſprach zu jhnen: Were Gott euer Vater / ſo liebetet jr mich. Denn ich bin außgegangen vnd kommen von Gott. Deñ ich bin nicht von mir ſelber kommen / ſondern er hat mich geſandt.

Jheſus ſagde til dem / vaare Gud eders Fader/ da elſkte i mig. Thi ieg er vdgangen och kommer fra Gud / Thi ieg er icke kommen aff mig ſelff / men hand vdſende mig.

43. Warumb kennet jhr denn meine ſprache nicht? Denn jr köndt ja meine Wort nicht hören.

Hui kende i da mit Maal icke? Thi i kunde io icke høre mine ord.

44. Jhr ſeyt von dem Vater dem Teufel / vnd nach euers Vaters luſt wolt jr thun. Derſelbige iſt ein Mörder von anfang / vnd iſt nicht beſtanden inn der Warheit / denn die Warheit iſt nicht in jm. Wenn er die Lügen redt / ſo redet er von ſeinem eigen / denn er iſt ein Lügner vnd ein Vater derſelbigen.

J ere aff den Fader / Dieffuelen / oc i ville gøre effter eders Faders begering. Den ſamme er en Mordere aff begyndelſen / oc er icke beſtandig i Sandhed/ thi ſandhed er icke i hannem. Naar hand taler Løgen/ da taler hand aff ſig eget / Thi hand er en Løgnere och en fader til hende.

45. Jch aber / weil ich die Warheit ſage / ſo glaubet jhr mir nicht.

Men Jeg / effterdi ieg ſiger Sandhed / da tro i mig icke.

Kapitola VIII.

41. Wy činijte ſkutky Otce waſſeho. Y řekli gemu: My z Smilſtwa negſme zrozeni gednohoť Otce máme/ Boha.

Wy czynićie vczynki Oycá wáßego/ Ale mu oni rzekli. Wzdyciechmymy nie z cudzołoſtwá ſą národzeni / iednegoż Oycá mamy Bogá.

42. Tehdy řekl gim Gežiſſ: Byť Buoh Otec wáſs byl/ milowalibyſſte mne zagiſté. Nebo yá z Boha poſſel gſem / a přiſſel gſem. Ani ſam od ſebe gſem přiſſel/ ale on mne poſlal:

Thedy im powiedział Jezus / Być był Bog Oycem wáßym/ tedybyśćie mie miłowáli/ gdyżem ia od Bogá wyßedł y przyßedł/ á nie ſamem od śiebie przyßedł/ ále mie on poſłał.

43. Proč řečij mých nepoznáwáte? Proto/ že nemuožete ſlyſſeti řeči mé.

Czemuż tey powieśći moiey nie poymuiećie? przeto iż nie możećie ſłucháć ſłowá mego.

44. Wy z Otce Diábla gſte/ a žádoſti Otce waſſeho chcete činiti. On byl wražedlnjkem od počátku/ a w prawdě nikdá neſtál: neb prawdy w něm nenij. Když mluwj lež/ z ſwého wlaſtnijho mluwij/ neb geſt lhář a Otec lži.

Wy z oycá dyábłá ieſteśćie/ á po żądliwośći oycá wáßego czynić chcećie/ onći był mężoboyca od początku/ y w prawdźie nie zoſtał/ bo w nim nie máß prawdy / ilekrockolwiek powieda/ kłamſtwo ſám z śiebie powieda/ ábowiem ieſt kłamcá y oćiec kłamſtwá.

45. Ale yá že prawdu prawijm/ newěřijte mi.

A iż prawdę mowię / wy mnie nie wierzyćie.

ח

46 מנו מנכון מכס לי על חטיתא ואן שררא ממלל אנא אנתון למנא לא מהימנין אנתון לי׃

Chi è di voi che mi riprenda di peccato? E ſe io vi dico la verità, perche non mi credete voi?

47 מן דמן אלהא איתוהי מלא דאלהא שמע מטול הנא אנתון לא שמעין אנתון מטול דלא הויתון מן אלהא׃

Chi è da Dio, ode le parole di Dio: per queſto voi non l'vdite, percioche voi non ſete da Dio,

48 ענו יהודיא ואמרין לה לא שפיר אמרינן דשמריא אנת ודיוא אית לך׃

Riſpoſero allora i Giudei, e diſſerli, Non diciamo noi bene, che tu ſei Samaritano, & hai il demonio?

49 אמר להון ישוע לי דיוא לא אית אלא לאבי מיקר אנא ואנתון מצערין לי׃

IESV riſpoſe, Io non ho il demonio, ma honoro il Padre mio, e voi mi diſonorate.

50 אנא דין לא בעא אנא שובחי אית הו דבעא ודאן׃

Or io non cerco la mia gloria: è ben chi la cerca, e ne giudica.

51 אמין אמין אמר אנא לכון דמן דמלתי נטר מותא לא יחזא לעלם׃

In verità, in verità vi dico, Se alcuno oſſeruarà la mia parola, non vedrà mai la morte.

52 אמרין לה יהודיא השא ידען דדיוא אית לך אברהם מית ונביא ואנת אמר אנת דמן דמלתי נטר מותא לא יטעם לעלם׃

Allor i Giudei diſſero, Hora noi habbiamo conoſciuto che tu hai il demonio: Abraam è morto, e i Profeti: e tu dici, Se alcuno oſſeruarà la mia parola, non guſtarà giamai la morte,

ח

46 מי ממכם יוכיחני על החטאה ואם אמת אני אומר למה לא תאמינו לי׃

Quien de voſotros me redarguye de peccado? Si digo verdad, porque voſotros no me creeys.

47 כל אשר מאלהים הוא את־דברי אלהים שומע על כן אתם אינכם שומעים כי מאלהים לא הוים אתם׃

Elque es de Dios, las palabras de Dios oye: las quales portanto no oys voſotros, porque no ſoys de de Dios.

48 ויענו היהודים ויאמרו לו הלא היטב אומרים אנחנו כי שומרוני את ויש לך השטן׃

Reſpondieron entonces los Iudios, y dixeronle, No dezimos bien noſotros, que tu eres Samaritano, y que tienes demonio?

49 ויען ישוע אינני יש לי השטן כי אם מכבד אנכי את־אבי ואתם תכלימוני׃

Reſpondió Ieſus, Yo no tengo demonio: antes honrro à mi Padre, y voſotros me aueys deshonrrado.

50 כי אני לא מבקש את־כבודי יש אחד המבקש ושופט׃

Y yo no buſco mi gloria: ay quien la buſque, y juzgue.

51 אמן אמן אומר אנכי לכם אם איש יצור את דברי לא יטעם מות לעולם׃

Decierto decierto os digo, que elque guardare mi palabra, no verà muerte para ſiempre.

52 ויאמרו אליו היהודים מעת ידענו כי יש לך השטן אברהם מת והנביאים ואת אומר אם איש יצור את־דברי לא יטעם מות לעולם׃

Entonces los Iudios le dixeron, Aora conocemos que tienes demonio. Abraham muriò, y los Prophetas: y tu dizes, Elque guardare mi palabra, no guſtarà muerte para ſiempre?

η′.

46. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;

Qui eſt celui d'entre vous qui me redarguera de peché? & ſi ie di verité, pour quoy ne me croyez-vous?

47. Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

Celui qui eſt de Dieu, oit les paroles de Dieu: pourtant ne les oyez-vous point, a cauſe que vous n'eſtes point de Dieu.

48. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

Adonc les Iuifs reſpondirent, & lui dirent, Ne diſons-nous pas bien que tu es vn Samaritain, & que tu as le diable?

49. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με.

Ieſus reſpondit, Ie n'ai point le diable, mais i'honore mon Pere, & vous me deſ-honorez.

50. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

Or ne cerche-ie point ma gloire: il y a qui la cerche, & qui en iuge.

51. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

En verité, en verité ie vous di, que ſi quelcun garde ma parole, il ne verra iamais la mort.

52. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα.

Dont les Iuifs lui dirent, Maintenant cognoiſſons-nous que tu as le diable. Abraham eſt mort & les prophetes, & tu dis, Si quelcun garde ma parole, il ne gouſtera iamais la mort.

CAP. VIII.

46. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

Which of you can rebuke me of ſinne? and if I ſay the truth/ why do ye not beleeue me?

47. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

He that is of God/ heareth Gods words: ye therefore heare them not/ becauſe ye are not of God.

48. Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

Then anſwered the Iewes and ſaid vnto him/ Say we not well that thou art a Samaritane/ and haſt a deuill?

49. Reſpondit Ieſus, Ego dæmonium non habeo: ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me.

Ieſus anſwered/ I haue not a deuill/ but I honour my Father/ and ye haue diſhonored me.

50. Ego autem non quæro gloriam meam, eſt qui quærat, & iudicet.

And I ſeeke not mine owne prayſe: but there is one that ſeeketh it/ and iudgeth.

51. Amen, amen dico vobis, ſi quis ſermonem meũ ſervaverit, mortem non videbit in æternum.

Verely/ verely I ſay vnto you/ If a man keepe my worde/ he ſhall neuer ſee death.

52. Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognovimus quia dęmonium habes, Abraham mortuus eſt & Prophetæ: & tu dicis, Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.

Then ſaid the Iewes to him/ Now know wee that thou haſt a deuill. Abraham is dead/ and the Prophets/ and thou ſayeſt/ If a man keepe my worde/ he ſhall neuer taſte of death.

Das VIII. Capitel.

46. Welcher vnter euch kan mich einer ſünde zeihen? So ich euch die Warheit ſage/ warumb glaubet jhr mir nicht?

Huo aff eder kand beuiſe mig en ſynd offuer? Men ſiger ieg eder ſandhed/ huor faare tro i mig icke?

47. Wer von Gott iſt/ der höret Gottes wort. Darumb höret jhr nicht/ denn jhr ſeyt nicht von Gott.

Huo ſom er aff Gud/ hand høre Guds ord. Der faare høre i icke/ thi i ere icke aff Gud.

48. Da antwortten die Jüden/ vnd ſprachen zu jhm: Sagen wir nicht recht/ daß du ein Samariter biſt/ vnd haſt den Teufel?

Da ſuarede Jøderne/ oc ſagde til hannem/ Sige wi icke ret/ at du eſt en Samaritaner/ oc haffuer Dieffuelen?

49. Jeſus antworttet: Jch habe keinen Teufel/ Sondern ich ehre meinen Vater/ vnd jhr vnehret mich.

Jheſus ſuarede/ Jeg haffuer ingen Dieffuel/ Men ieg ærer min Fader/ oc i vanære mig.

50. Jch ſuche nicht meine ehre/ es iſt aber einer/ der ſie ſuchet vnd richtet.

Jeg ſøger icke min ære/ men der er en/ ſom hende ſøger/ oc dømmer.

51. Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ So iemand mein wort wirdt halten/ der wirdt den Todt nicht ſehen ewiglich.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ der ſom nogen holder mit Ord/ hand ſkal icke ſee Døden euindelige.

52. Da ſprachen die Jüden zu jhm: Nun erkennen wir daß du den Teufel haſt. Abraham iſt geſtorben/ vnd die Propheten/ vnd du ſprichſt: So jemand mein wort helt/ der wirdt den Todt nicht ſchmecken ewiglich.

Da ſagde Jøderne til hannem/ Nu kende wi at du haffuer Dieffuelen. Abraham er død/ oc Propheterne/ oc du ſiger/ der ſom nogen holder mit Ord/ hand ſkal icke ſmage Døden euindelige.

Kapitola VIII.

46 Kdo z wás bude mne treſtati z hřijchu? Ale poněwadž prawdu prawjm/ proč mi něwěřijte?

A ktoryż z wáß ßtrofuie mie z grzechu? Jeſliż prawde mowie przetz że mi nie wierzyćie?

47. Kdo z Boha geſt/ ſlowa Božij ſlyſſy: protož wy neſlyſſjte/ neb z Boha negſte.

Kthoć z Bogá ieſt/ ſłow Bożych ſłucha/ A dla tego z wy nie ſłuchaćie że nie ieſteśćie z Bogá.

48. Tehdy odpowěděli Židé. a řekli gemu: Wſſak my dobře prawijme že gſy Samarytán/ a ďábelſtwij máſs.

A dla thegoż Zydowie odpowiedźieli mu y rzekli/ Izali my dobrze nie powiedamy żeś ty ieſt Sámárytan/ y dyábelſtwo máß?

49. Odpowěděl Gežijſs: Yak Diábelſtwij nemám/ ale ctijm Otce mého/ a wy gſte mne nectili:

Ná to im dał odpowiedź Jezus/ Jać dyabelſtwá nie mam/ ále czcze Oycá mego/ á wy mie ſromoćićie.

50. Yák zagiſté nehledam Sláwy mé/ geſtiť kdo hledá a ſaudij.

Jać nie ßukam chwały ſwey/ ieſtći ten ktory ßuka y ſadźi.

51. Giſtě giſtě prawijm wám/ budeli kdo zachowáwati řeč mau/ ſmrti nevzřij na wěky.

Záprawde záprawde wam powiedám/ Jeſliż kto ſłowá me záchowywáć bedźie/ śmierći nie oglada ná wieki.

52. Tehdy řekli Židé: Nynij gſme poznali/ že ďábelſtwij máſs. Abraham vmřel y Prorocy/ a ty prawijſs/ Budeli kdo zachowáwati řeč mau/ ſmrti neokuſý na wěky.

Rzekli mu tedy Zydowie/ Terazćiechmy poználi że dyabelſtwo maß/ Abrahám vmárł y Prorocy/ A thy powiedaß/ Jeſli kto ſłowo me záchowywáć bedźie/ nie ſkoßthuie śmierći ná wieki.

ח

53 לְמָא אַנְתְּ רַב אַנְתְּ מֶן אֲבוּן אַבְרָהָם דְּמִית וּמֶן נְבִיֵּא דְּמִיתוּ מַנּוּ עָבֵד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ ׃

Sei tu maggiore del noſtro padre Abraam ilquale e morto ? e i Profeti ancor ſon morti : chi fai tu te ſteſſo ?

54 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶן אֶנָא מְשַׁבַּח אֶנָא נַפְשִׁי שׁוּבְחִי לָא הֱוָא מֶדֶּם אִיתַוְהִי אָבִי דַּמְשַׁבַּח לִי הָו דְּאָמְרִין אַנְתּוּן דַּאלָהַן הוּ ׃

Riſpoſe IESV, Se io glorifico me ſteſſo, la mia gloria è niente : mio Padre è quello che mi glorifica, ilqual voi dite ch'egli è voſtro Iddio.

55 וְלָא יָדַעְתּוּנָיְהִי אֶנָא דֵּין יָדַע אֶנָא לֵהּ וְאֶן אֵמַר אֶנָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ הָוֵא אֶנָא לִי כַּדָּבָא אַכְוָתְכוֹן אֶלָּא יָדַע אֶנָא לֵהּ וּמֶלְתֵהּ נָטַר אֶנָא ׃

Tuttauolta voi non lo conoſcete, ma io lo conoſco, e ſe io dico di non l'hauer conoſciuto, ſarò vn mendace ſimile à voi, ma io l'ho conoſciuto, & oſſeruo la ſua parola.

56 אַבְרָהָם אֲבוּכוֹן מְסַרֵי הֲוָא דְּיֶחְזֵא יַוְמִי וַחְזָא וַחְדִי ׃

Abraam padre voſtro bramò grandemente di vedere queſto mio giorno, e viddelo, e rallegroſſene.

57 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא עַד־כִּיל בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין לָא הֲוַיְתְּ וְלַאבְרָהָם חֲזַיְתְּ ׃

I Giudei dunque li diſſero, Tu non hai ancor cinquanta anni, & hai veduto Abraam ?

58 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּעַד לָא נֶהְוֵא אַבְרָהָם אֶנָא אִיתַי ׃

IESV diſſe loro, In verità, in verità vi dico Prima che fuſſe Abraam, io ſono.

59 וּשְׁקַלוּ כֵּאפֵא ד
דְּנֶרְגְּמוּנָיְהִי וְיֵשׁוּעַ א
אֶתְטַשִּׁי וּנְפַק מֶן הַיְכְּלָא
וְעַבַר בַּינָתְהוֹן וַאזַל ׃

Allora eſſi preſero da ſaſſi per gittarli contra lui : ma IESV ſi naſcoſe, & vſci del tempio,

ח

53 הַאַתָּ גָּדוֹל מֵאָבִינוּ אַבְרָהָם אֲשֶׁר מֵת וְהַנְּבִיאִים מֵתוּ אֶת־מִי תַּעֲשֶׂה אֶת־נַפְשְׁךָ ׃

Eres tu mayor que nueſtro padre Abraham el qual murió, y los Prophetas murieron : quien te hàzes ?

54 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי אֲכַבֵּד אֶת־נַפְשִׁי אָז כְּבוֹדִי אֵינֶנּוּ מְאוּמָה יֵשׁ אָבִי הַמְכַבְּדֵנִי אֲשֶׁר אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי אֱלֹהֵיכֶם הוּא ׃

Reſpondió Ieſus, Si yó me glorifico à mi miſmo, mi gloria es nada : mi padre es el que me glorifica, el que voſotros dezis, que es vueſtro Dios.

55 וְלֹא יְדַעְתּוּהוּ וַאֲנִי יְדַעְתִּיו וְאִם אֹמַר כִּי לֹא יְדַעְתִּיו אֶהְיֶה כְּמוֹכֶם כֹּזֵב כִּי־אִם יְדַעְתִּיו וְאֶת־דְּבָרוֹ נָצַרְתִּי ׃

Y no lo conoceys, mas yo lo cònozco: y ſi dixere que no lo conozco, ſere como voſotros, mentiroſo, mas conozcolo y guardo ſu palabra.

56 אַבְרָהָם אֲבִיכֶם עָלַץ לִרְאוֹת אֶת־יוֹמִי וַיַּרְא וַיִּשְׂמַח ׃

Abraham vueſtro padre ſe gozo por ver mi dia : y vidòlo, y gozoſe :

57 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַיְּהוּדִים בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה עוֹדְךָ לֹא הָיִיתָ וְאֶת־אַבְרָהָם רָאִיתָ ׃

Dixeronle entonces los Iudios, Aun no tienes cincuenta annos, y viſte à Abraham ?

58 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּטֶרֶם יִהְיֶה אַבְרָהָם אֲנִי הוֹוֶה ׃

Dixoles Ieſus, Decierto decierto os digo, Antes que Abraham fueſe, yo ſoy.

59 וַיִּשְׂאוּ אֲבָנִים לְהַשְׁלִיךְ עָלָיו וְיֵשׁוּעַ הִתְחַבֵּא וַיֵּצֵא מִן־הַהֵיכָל וַיֵּצֵא בְּתוֹכָם וְכָכָה עָבַר ׃

Tomaron entonces piedras para arronjarle. mas Ieſus ſe encubrió, y ſalioſe del Templo.

η΄.

53. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραὰμ, ὅς τις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;

Es-tu plus grand que noſtre pere Abraham qui eſt mort? les Prophetes auſſi ſont morts: que te fais-tu toi-meſme?

54. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτὸν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἐστὶ ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι,

Ieſus reſpondit, Si ie me glorifie moi-meſme, ma gloire n'eſt rien: mon Pere eſt celui qui me glorifie, duquel vous dites qu'il eſt voſtre Dieu.

55. Καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτὸν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτὸν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ᾽ οἶδα αὐτὸν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.

Toutesfois vous ne l'auez point cognu : mais moi, ie le cognoi: & ſi ie di que ie ne le cognoi point, ie ſerai menteur ſemblable à vous : mais ie le cognoi, & garde ſa parole.

56. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη.

Abraham voſtre pere a treſſailli de ioye de voir ceſte miene iournee : & l'a veuë, & s'en eſt eſioui.

57. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας;

Les Iuifs donc lui dirent, Tu n'as point encore cinquante ans, & tu as veu Abraham ?

58. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.

Ieſus leur dit, En verité, en verité ie vous di, deuant qu'Abraham fuſt, ie ſuis.

59. Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ᾽ αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

Adonc ils leuerent des pierres pour ietter contre lui : mais Ieſus ſe cacha, & ſortit du temple, ayant paſſé au trauers d'eux : & ainſi s'en alla.

CAP. VIII.

53. Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem teipſum facis?

Art thou greater then our father Abraham/which is dead? and the Prophets are dead: whom makeſt thou thy ſelfe?

54. Reſpondit Ieſus, Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. Eſt Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt.

Jeſus anſwered / If I honour my ſelfe/mine honour is nothing worth: it is my Father that honoureth me/whom ye ſay / that he is your God.

55. Et non cognoviſtis eum, ego autem novi eum. Et ſi dixero quia non ſcio eum: ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſervo.

Yet ye haue not knowne him: but I know him/and if I ſhould ſay I know him not / I ſhould be a liar like vnto you: but I knowe him / and keepe his worde.

56. Abraham pater veſter exultavit ut videret diem meum: & vidit, & gaviſus eſt.

Your father Abraham reioyced to ſee my day / and he ſaw it / and was glad.

57. Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?

Then ſaid the Jewes vnto him/Thou art not yet fiftie yere olde/and haſt thou ſeene Abraham?

58. Dixit eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum.

Jeſus ſaide vnto them/Verely/verely I ſay vnto you / before Abraham was/I am.

59. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum, Ieſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

Then tooke they vp ſtones / to caſt at him / but Jeſus hid him ſelfe / and went out of the Temple.

Das VIII. Capitel.

53. Biſt du mehr denn vnſer Vater Abraham/welcher geſtorben iſt/ vnd die Propheten ſind geſtorben? Was machſt du auß dir ſelbs?

Eſt du da mere / end vor Fader Abraham? huilcken er ør Død/oc Propheterne ere døde. Huad gor du aff dig ſelff.

54. Jeſus antworttet: So ich mich ſelber ehre / ſo iſt meine ehre nichts. Es iſt aber mein Vater der mich ehret / welchen jhr ſprecht / er ſey euer Gott.

Jheſus ſuarede / der ſom ieg ærer mig ſelff / da er min ære inted. Men der er min Fader / ſom mig ærer/ huilcken i ſige / hand er eders Gud / oc kende hannem icke.

55. Vnd kennet jhn nicht / Ich aber kenne jhn. Vnd ſo ich würde ſagen/ ich kenne ſein nicht / ſo würde ich ein Lügner / gleich wie jhr ſeit. Aber ich kenne jhn/vnd halte ſein Wort.

Men ieg kender hannem. Oc ſom ieg ſagde/ ieg kender hannem icke / da bleff ieg en Løgnere / lige ſom i ere/ Men ieg kender hannem / oc holder hans Ord.

56. Abraham euer Vater ward fro/ daß er meinen tag ſehen ſolt vnd er ſahe jhn vnd freuet ſich.

Abraham eders Fader bleff glad / at hand ſkulde ſee min dag / oc hand ſaa hannem / oc gledde ſig.

57. Da ſprachen die Jüden zu jhm: Du biſt noch nicht fünffzig Jar alt/ vnd haſt Abraham geſehen?

Da ſagde Jøderne til hannem/ du eſt icke end nu halfftrediſinds tiue aar gammil/ oc haffuer du ſeet Abraham?

58. Jeſus ſprach zu jhnen: Warlich / warlich / ich ſage euch: Ehe denn Abraham ward / bin ich.

Jheſus ſagde til dem / Sandelige/ ſandelige/Jeg ſiger eder / Før end Abraham bleff/ er ieg.

59. Da huben ſie ſteine auff / daß ſie auff jhn würffen. Aber Jeſus verbarg ſich vnd gieng zum Tempel hinauß.

Da løffte de ſtene op / at de vilde kaſt paa hannem. Men Jheſus ſkiulte ſig/oc gick vd aff Tempelen.

Kapitola VIII.

53. Zdaliž ty wětſſý gſy nežli Otec náſs Abraham/ kterýž geſt vmřel? y Proroc y zemřeli. Kým ty ſe činijſs?

Izaś ty ieſt więczſzy nád onego Oycá náſzego Abráhámá / ktory vmárł y Prorocy pomárli: Czym że ſie thy wżdy czyniſz?

54. Odpowěděl Gežijſs: Chwáljmli yá ſebe ſam/ chwála má nic nenij / geſtiť Otec muog kterýž mne chwálij / gehož wy prawijte / že Buoh wáſs geſt:

Tedy odpowiedział Jezus/Jeſliż ſię ia ſam chwálę/ chwała moiá nic nie ieſt/ ónci Oćiec moy ieſt ten ktory mię chwali/ ktorego wy powiedaćie być Bogiem wáſzym.

55. A nepoznali gſte ho / ale yá gey znám. A dijmli že ho neznám/ budu podobný wám lhář. Ale znám gey/ a řeč geho zachowáwám.

Lecz go áni znaćie / á iać go znam / y ieſlibych rzekł że go nie znam/będę rownym wam kłamcą/ Ale go znam y ſłowo iego zachowywam.

56. Abraham Otec wáſs radowal ſe/ aby widěl den muog/ y widěl/ radowal ſe.

Abráhám oćiec wáſz ochotnie żądał oglądáć ten dźień moy / y oglądał á rádował ſię.

57. Tehdy řekli k němu Židě: Padeſáti Let geſſtě nemáſs/a Abrahama gſy widěl?

Rzekli mu tedy Żydowie / Piąćdźieſiąt lat ieſzcze niemaſz/ á Abráhámáś widźiał?

58. Řekl gim Gežijſs? Giſtě giſtě prawijm wám Prwé nežli Abraham narodil ſe/ yáť gſem.

Ale im rzekł Jezus/ Záprawdę záprawdę wam powiedam/ Pierwey niż Abráhám był/ ia ieſtem.

59. Y zchápali Židé kamenij/ aby házeli na něho. Ale Gežijſs ſkryl ſe/ a wyſſel z Chrámu.

Zátym porwáli kámienie áby nań ćiſkáli/ ále Jezus vchroniwſzy ſię/ wyſzedł z Kośćioła.

ט

2 וְכַד עָבַר חָזָא גַּבְרָא
סַמְיָא דְּמֶן כְּרֵס אֶמֵּהּ׃

E paſſando IESV, *vidde vn huomo cieco da natiuità.*

2 וְשַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידַוְהִי
וְאָמְרִין רַבָּן מַנּוּ חֲטָא הָנָא
אָו אַבָהַוְהִי דְּכַד סַמְיָא
יִתִילֵד׃

E i ſuoi diſcepoli gli domandorono, dicendo, Maeſtro, chi ha peccato, coſtui ò pur i ſuoi genitori, ch'egli è coſi nato cieco?

3 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הָו
חֲטָא וְלָא אַבָהַוְהִי אֶלָּא
דְּנִתְחְזוּן בֵּהּ עֲבָדַוְהִי ד
אַלָהָא׃

IESV *riſpoſe, Ne coſtui ha peccato, ne i ſuoi genitori: ma queſto è a fin che l'opere di Dio ſi manifeſtino in lui.*

4 לִי וָלֵא לְמֶעְבַּד עֲבָדָא
דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי עַד אִימָמָא
הוּ אָתֵא לִלְיָא דְּאֱנָשׁ לָא
מֶשְׁכַּח לְמֶפְלַח׃

A me biſogna operare l'opere di colui che m'ha mandato, fin ch'egli è giorno: la notte viene che niuno puo operare.

5 בְּמָא דִּבְעָלְמָא אֶנָא
נוּהְרֵהּ אֶנָא דְּעָלְמָא׃

Mentre ch'io ſon nel mondo, Io ſon la Luce del mondo.

6 וְכַד אֶמַר הָלֵין רַק עַל
אַרְעָא וְגַבֵּל טִינָא מֶן
רוּקֵהּ וְטָשׁ עַל עַיְנַוְהִי דְּהָו
סַמְיָא׃

Dette ch'egli hebbe queſte coſe, ſputò in terra, e fece del fango con lo ſputo, & impiaſtrò il fango ſopra gli occhij del cieco.

7 וְאֶמַר לֵהּ זֵל אַשִׁיג ב
בְּמַעְמוֹדִיתָא דְּשִׁילוּחָא
וְאָזַל אַשִׁיג וְאֶתָא כַּד
חָזֵא׃

E diſſeli, Va, lauati al lauatoio di Siloa, che s'interpreta, Mandato. Egli dunque andò, e lauoſſi, e venne, vedendo.

ט

1 וְכַאֲשֶׁר עָבַר רָאָה אֶת־אֱנוֹשׁ
עִוֵּר מִבֶּטֶן אִמּוֹ׃

Y paſſando Ieſus, vido vn hombre ciego deſde ſu nacimiento,

2 וַיִּשְׁאָלֻהוּ תַלְמִידָיו לֵאמֹר
רַבִּי מִי חָטָא אִם זֶה אוֹ יוֹלְדָיו
כִּי עִוֵּר נוֹלָד הוּא׃

Y preguntaronle ſus Diſcipulos, diziendo, Rabbi, quien peccó, éſte o ſus padres, porque nacieſſe ciego?

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵינֶנּוּ זֶה חָטָא
וְאֵינָם יוֹלְדָיו כִּי אִם אֲשֶׁר
יֵרָאוּ מַעֲשֵׂי־אֱלֹהִים בּוֹ׃

Reſpondiò Ieſus, Ni eſte peccó, ni ſus padres: mas paraque las obras de Dios ſe manifieſten en el.

4 יֵשׁ צָרְכִּי לִפְעֹל אֶת־פְּעָלָיו
אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי בְּעוֹדֶנּוּ יוֹם יָבוֹא
לַיְלָה אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוּכַל לִפְעֹל׃

A mi me conuiene obrar las obras delque me embió, entretánto que el dia dura: la noche viene, quando nadie puede obrar.

5 בִּהְיוֹתִי בָּעוֹלָם אוֹר הָעוֹלָם
אָנֹכִי׃

Entretanto que eſtuuiere enel mundo, Luz ſoy del mundo.

6 וְכַאֲשֶׁר דִּבֵּר אֶת־הָאֵלֶּה יָרַק
אַרְצָה וְעָשָׂה אֶת טִיט מִן־הָרֹק
וּמָשַׁח אֶת־הַטִּיט עַל־עֵינֵי הָעִוֵּר׃

Eſto dicho, eſcupió en tierra: y hizo lodo de la ſaliua, y vntó con el lodo ſobre los ojos del ciego:

7 וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְךָ וּרְחַץ בִּבְרֵכַת
שִׁילוֹחָא הַמְּתֻרְגָּם הַשֶּׁלַח וַיֵּלֶךְ
וַיִּרְחַץ וַיָּבוֹא וְרוֹאֶה הוּא׃

Y dixole, Vé, lauate en el eſtanque de Siloe que ſignifica, ſi lo declares, embiado, Y fué entonces, y lauo ſe y boluió viendo.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.

Et ainſi que Ieſus paſſoit, il vid vn homme aueugle dés ſa naiſſance.

2. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

Dont ſes diſciples l'interroguerent, diſans, Maiſtre, qui a peche, ceſtui ci, ou ſon pere, où ſa mere, pour eſtre ainſi né aueugle.

3. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Ieſus reſpondit, Ne ceſtui ci n'a peché, ne ſon pere, ne ſa mere: mais eſt afin que les œuures de Dieu ſoyent manifeſtees en lui.

4. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

Il me faut faire les œuures de celui qui m'a enuoye, tandis qu'il eſt iour, La nuict vint que nul ne peut beſongner.

5. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

Tandis que ie ſuis au monde, ie ſuis la Lumiere du monde.

6. Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ.

Quand il eut dit cela, il cracha en terre, & fit de la bouë de ſa ſaliue, & oignit de ceſte bouë les yeux de l'aueugle.

7. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.

Et lui dit, Va-t'en & te laue au lauoir de Siloé (qui vaut autant à dire qu'enuoyé.) Il y alla donc, & ſe laua, & reuint voyant.

CAP. IX.

ET præteriens Ieſus vidit hominem cæcum à nativitate.

And as Jeſus paſſed by/ he ſaw a man which was blinde from his birth.

2. Et interrogaverunt eum diſcipuli eius, Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus naſceretur?

And his diſciples aſked him ſaying/ Maſter/ who did ſinne/ this man/ or his parents/ that he was borne blinde?

3. Reſpondit Ieſus, Neque hic peccavit, neque parentes eius: ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.

Jeſus anſwered/ Neither hath this man ſinned/ nor his parents/ but that the workes of God ſhould be ſhewed on him.

4. Me oportet operari opera eius qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quádo nemo poteſt operari.

I muſt worke the workes of him that ſent me/ while it is day: the night commeth when no man can worke.

5. Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi

As long as I am in the worlde/ I am the light of the worlde.

6. Hæc cum dixiſſet, exputit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos eius.

Aſſoone as he had thus ſpoken/ he ſpat on the grounde/ and made clay of the ſpettle/ and anoynted the eyes of the blinde with the clay.

7. Et dixit ei, Vade, lava in natatoria Silóe, (quod interpretatur, Miſſus.) Abiit ergo, & lavit: & venit videns.

And ſayd vnto him/ Go waſh in the poole of Siloam (which is by interpretation/ Sent) He went his way therefore/ & waſhed/ and came againe ſeeing.

Das IX. Capitel.

VNd Jeſus gieng fürüber/ vnd ſahe einen der Blind geboren war.

OC Jheſus gick frem/ oc ſaa en ſom vaar Blind fød.

2. Vnd ſeine Jünger fragten jhn/ vnd ſprachen: Meiſter/ wer hat geſündiget? diſer oder ſeine Eltern/ daß er iſt Blind geboren.

Och hans Diſciple ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Meſtere/ huo haffuer ſyndet? Denne/eller hans Foreldre/ at hand er Blind fød?

3. Jeſus antworttet: Es hat weder diſer geſündiget/ noch ſeine Eltern/ ſondern daß die werck Gottes offenbar würden an jhm.

Jheſus ſuarede/ Der ſyndede huercken denne/och ey hans Foreldre/ men at Guds gerning ſkal bliffue obenbare paa hannem.

4. Ich muß wircken die werck/ deß der mich geſandt hat/ ſo lange es tag iſt/ Es kompt die nacht/ da niemand wircken kan.

Jeg ſkal gore hans gerning/ ſom mig vdſende/ ſaa lenge det er dag/ Natten kommer/ at ingen kand arbeyde.

5. Dieweil ich bin inn der Welt/ bin ich das Liecht der Welt.

Den ſtund ieg er i Verden/ da er ieg Verdens Liuſſ.

6. Da er ſolches geſaget/ ſpützet er auff die Erden/ vnd machet einen kot auß dem Speichel/ vnd ſchmiret den kot auff des Blinden augen.

Der hand det ſagde/ ſpøtte hand paa iorden/ oc giorde Dynd aff ſpøttet/ oc ſtrøg dyndet paa den blindis Oyen.

7. Vnd ſprach zu jhm Gehe hin zu dem Teich Siloha (das iſt verdolmetſcht/ geſandt) vnd waſche dich. Da gieng er hin/ vnd wuſch ſich/ vnd kam ſehend.

Oc ſagde til hannem/ gack bort til den dam Siloe (det mercker/ vdſent) oc to dig. Da gick hand bort/ oc tode ſig/ oc kom ſeendis.

Kapitola IX.

VPomijgege/ vzřel člowěka ſlepého/ od narozenij.

VPrzychodząc vyzrał człowieká ſlepe° od národzenia.

2. Tehdy otázali ſe Vředlníjcy geho Miſtře/ kdo geſt zhřeſſyl/ tentoli či Rodičowé geho/ že ſe ſlepý narodil?

A ſpytháli go zwolennicy ie°/ mowiąc: Miſtrzu kto zgrzeßył? tenli/czyli rodzicy iego iż ſie ſlepym narodził?

3. Odpowěděl Gežijš: Ani tento zhřeſſyl/ ani Rodičowé geho/ ale aby zgeweni byli ſkutkowé Božij na něm.

Odpowiedział Jezus/ Ani then zgrzeßył/ áni rodźicy iego/ ále żeby ſie ſpráwy Boże w nim okazáły.

4. Mák mußým dělati díla toho kterýž mne poſlal/ dokud den geſt. Přijgdeť noc/ kdyžto žádný nebude mocy dělati.

Mnieć potrzebá ſpráwowáć ſpráwy onego ktory mie poſłał/ pokad dźien ieſt przychodźić noc gdy żaden nie będźie mogł nic ſpráwowáć.

5. Dokawádž gſem na Swětě/ ſwětlo gſem Swěta.

Poki będę ná świecie/ ieſtem świátłośćią świátá.

6. To když powěděl plinul na zemi/ a včinil bláto z ſliny/ y pomazal Očij geho.

A rzekßy tho/ plunał ná ziemie/ á vczynił bloto z ſlin/ y maczał blotem ná oczách iego.

7. A řekl gemu: Gdi/ a vmeg ſe w Rybnijku Syloe/ kteréž ſe wykládá poſlaný. A on ſſel a vmyl ſe/ a přiſſel wida.

Przythym mu rzekł/ Idź vmiy ſie w Syloám/ co ieſt/ ieſliby's wykładał/ poſłány/ A przetoż ßedßy vmył ſie/ y wrocił ſie widząc.

8 שְׁבָבַוְהִי דֵּין וְאַילֵין ד
דַּחֲזָא הֲוָא לְהוּן מֶן קְדִים
דְּחָדַר הֲוָא אָמְרִין הֲווּ לָא
הָוָא הָנַו הָו דְּיָתֵב הֲוָא
(וְחָדַר׃)

Onde i vicini, e quelli che per auanti l'haueuano veduto ch'egli era cieco, diceuano, Non è coſtui quel che ſi ſtaua à ſedere, è mendicaua?

9 אִית דְּאָמְרִין הֲווּ
דְּהָוְיוּ וְאִית דְּאָמְרִין הֲווּ
לָא אֶלָּא מֶדְמָא דָּמֵא
לֵהּ הָו דֵּין אָמַר הֲוָא ד
דְּאֶנָא אֶנָא׃

Altri diceuano, Egli è deſſo. Et altri diceuano, Egli e ſimile à quello. Egli diceua, Io ſon quello.

10 אָמְרִין לֵהּ אֵיכַנָּא
אֶתְפַּתַּחִי עַיְנַיךְ׃

Eſſi dunque gli diſſero, In che modo ſono ſtati aperti li tuoi occhij?

11 עְנָא וְאָמַר לְהוּן גַּבְרָא
דַּשְׁמֵהּ יֵשׁוּע עְבַד טִינָא
וְטָשׁ עַל עַיְנַי וְאָמַר לִי זֶל
אַשִׁיג בְּמַיָּא דְּשִׁילוּחָא
וְאֶזְלֵת אַשִׁיגֵת וְאֶתְחְזִי לִי׃

Egli riſpoſe, e diſſe, Quell'huomo che ſi chiama IESV, fece del fango e mene vnſe gli occhij, e diſſemi, Va al lauatoio di Siloa, e lauati. E poi ch'io vi ſono andato, e lauatomi, ho riceuuto la viſta.

12 אָמְרִין לֵהּ אַיְכַו אָמַר
לְהוּן לָא יָדַע אֶנָא׃

Allora gli diſſero, Doue e colui? Egli diſſe, Io non ſo.

13 וְאַיְתִיוּהִי לְהָו דְּמֶן ק
קְדִים סַמְיָא הֲוָא לְוָת
פְּרִישֵׁא׃

Eſſi conducono à i Fariſei colui che era ſtato cieco.

14 אִיתַיְהּ הֲוָת דֵּין שַׁבְּתָא
כַּד עְבַד טִינָא יֵשׁוּע וּפַתַּח
לֵהּ עַיְנַוְהִי׃

Et era ſabbato, quando IESV fece il fango, e gli aperſe gli occhij,

15 וְתוּב שָׁאֲלוּהִי פְּרִישֵׁא
אֵיכַנָּא אֶתְחְזִי לְהָו דֵּין
אָמַר לְהוּן טִינָא סָם עַל
עַיְנַי וְאַשִׁיגֵת וְאֶתְחְזִי לִי׃

Di nuouo dunque i Fariſei ancora li domandorono com'egli haueua riceuuta la viſta, Et egli diſſe loro, Egli mi poſe del fango in ſu gli occhij, e ſommi lauato, e veggo.

8 וְהַקְּרֹבִים וְהָרֹאִים אוֹתוֹ
בָּרִאשׁוֹנָה כִּי עִוֵּר הָיָה אָמְרוּ
הֲלֹא זֶה הוּא הַיּוֹשֵׁב וְשׁוֹאֵל׃

Entonces los vezinos, y losque antes lo auian viſto que era ciego, dezian, No es eſte elque ſe ſentaua, y mendigaua.

9 אֲחָדִים אָמְרוּ כִּי זֶה הוּא
וַאֲחֵרִים כִּי דּוֹמֶה לוֹ וְהוּא אָמַר
כִּי אֲנִי הוּא׃

Otros dezian, Que eſte es: y otros. Pareceſe á el: y el dezia, Que yo ſoy.

10 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיכָכָה נִפְקְחוּ
עֵינֶיךָ׃

Y dezianle Como te fueron abiertos los ojos?

11 וְהוּא עָנָה וְאָמַר אָדָם הַנִּקְרָא
יֵשׁוּעַ עָשָׂה טִיט וַיִּמְשַׁח אֶת־עֵינַי
וַיֹּאמֶר לִי לֵךְ לְךָ אֶל־בְּרֵכַת
הַשֶּׁלַח וּרְחַץ וְהָלַכְתִּי וְרָחַצְתִּי
וָרְאִיתִי׃

Reſpondió el, y dixo, aquel hombre que ſe llama Ieſus, hizo lodo, y me vntó los ojo, y me dixo, Vé àl eſtanqe de Siloe, y laua te: y fué, y laueme, y recibi la viſta.

12 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיּוֹ וַיֹּאמֶר לֹא
יָדַעְתִּי׃

Y dixeronle, Donde eſtà aquel? Dize el, No ſe:

13 וַיּוֹלִיכֻהוּ אֶל־הַמְפָרְשִׁים אֶת
אֲשֶׁר מִלְּפָנִים עִוֵּר׃

Lleuanlo à los Phariſeos, alque antes auia ſido ciego.

14 וַתְּהִי־שַׁבָּת כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ
אֶת־הַטִּיט וּפָקַח אֶת־עֵינָיו׃

Y era Sabbado, quando Ieſus auia hecho el lodo, y le auia abierto los ojos.

15 וַיָּשׁוּבוּ וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ הַפְּרוּשִׁים
אֵיךְ שָׁב לִרְאוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת
הַטִּיט שָׂם לִי עַל־עֵינַי וָאֶרְחַץ
וְרוֹאֶה אָנֹכִי׃

Y boluieronle à preguntar tambien los Phaſeos, Deque manera auia recebido la viſta: y el lesdixo, Puſome lodo ſobre los ojos, y laue me, y veo.

8. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;

Or les voiſins, & ceux qui auparauant auoyent veu qu'il eſtoit aueugle, diſoyent, N'eſt-ce pas ceſtui-ci qui eſtoit aſſis, & qui mendioit:

9. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι.

Les vns diſoyent, C'eſt ceſtui-ci. Et les autres diſoyēt, Il lui reſſembe. Lui diſoit, C'eſt moi-meſme.

10. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς ἀνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;

Ils lui dirent donc, Comment ont eſté ouuerts tes yeux.

11. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωὰμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.

Il reſpondit, & dit, Ceſt hōme qu'on appele Ieſus, a fait de la bouë, & en a oint mes yeux, & m'à dit, Va au lauoir de Siloé, & te laue. Apres donc que i'y ſuis allé, & me ſuis laué, i'ai recouuré la veuë.

12. Εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, οὐκ οἶδα.

Adonc ils lui dirent, Où eſt ceſtui-la: Il dit, Ie ne ſai.

13. Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν.

Ils l'amenerent aux Phariſiens, voire celui qui auoit autresfois eſté aueugle.

14. Ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.

Or eſtoit-il Sabbat quand Ieſus auoit fait de la bouë, & lui auoit ouuert les yeux.

15. Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω.

Les Phariſiens donc l'interroguerent auſſi dereceſ, comment il auoit recouuré la veuë. Et il leur dit, Il a mis de la bouë ſur mes yeux, & ie me ſuis laué, & ie voi.

CAP. IX.

8. Itaque vicini & qui viderant eum priùs, quia mẽdicus erat, dicebant, Nónne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat?

Nowe the neigbours and they that had ſeene him before/ whẽ he was blind/ ſayd/ Is not this he that ſate and begged?

9. Alii dicebant, Quia hic eſt. Alii autem, Nequaquã, ſed ſimilis eſt ei. Ille verò dicebat, Quia ego ſum.

Some ſaid/ This is he: and others ſaid/ He is like him/ but he himſelfe ſaid/ I am he.

10. Dicebant ergo ei, Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

Therefore they ſaid vnto him/ How were thine eyes opened?

11. Reſpondit, Ille homo qui dicitur Ieſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatoriam Siloë, & lava. Et abii, & lavi, & vidi.

He anſwered/ and ſaid/ The man that is called Jeſus/ made clay/ and anointed mine eyes/ and ſayd vnto me/ Go to the poole of Siloam and waſh. So I went & waſhed/ and receyued ſight

12. Et dixerunt ei, Vbi eſt ille? Ait, Neſcio.

Then they ſayde vnto him/ Where is he? He ſayd/ I can not tell.

13. Adducunt eum ad Phariſæos qui cæcus fuerat.

Then brought to the Phariſes him that was once blinde.

14. Erat autem ſabbathum quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.

And it was the Sabbath day/ when Jeſus made the clay/ and opened his eyes.

15. Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis, Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

Then againe the Phariſes alſo aſked him/ howe he had receyued ſight. And he ſayde vnto them/ He layde clay vpon mine eyes/ and I waſhed/ and doſee.

Das IX. Capitel.

8. Die Nachbarn/ vnd die jn zuvor geſehen hatten/ daß er ein Betler war/ ſprachen: Iſt diſer nicht/ der da ſaß vnd bettelt?

Naboerne oc den ſom haffde før ſeet hannem/ at hand vaar en tiggere/ ſagde/ Er det icke denne ſom ſad oc tigede?

9. Etliche ſprachen: Er iſts. Etliche aber/ er iſt jhm ehnlich. Er ſelbs aber ſprach: Ich bins.

Nogle ſagde/ det er hand/ men nogle/ hand er hannem lig. Men hand ſagde ſelff/ det er ieg.

10. Da ſprachen ſie zu jhm: Wie ſind deine augen auffgethan?

Da ſagde de til hannem/ huorledis ere dine Øyen opladne?

11. Er antworttet/ vnd ſprach: Der Menſch/ der Jeſus heiſſet/ machet einen Kot/ vnd ſchmiret meine Augen/ vnnd ſprach: Gehe hin zu dem Teich Siloha vnd waſche dich. Ich gieng hin vnd wuſch mich/ vnd ward ſehend.

Hand ſuarede oc ſagde/ Det Menniſke/ ſom heder Iheſus giorde Dynd/ oc ſmurde mine Øyen/ oc ſagde/ gack bort til den dam Siloe/ oc to dig. Jeg gick bort/ oc tode mig/ oc bleff ſeendis.

12. Da ſprachen ſie zu jhm: Wo iſt derſelbige? Er ſprach: Ich weiß nicht.

Da ſagde de til hannem/ huor er den? Hand ſagde/ Jeg ved det ecke.

13. Da führeten ſie jn zu den Phariſeern/ der weiland Blind war.

Da førde de hannem til Phariſeerne/ ſom lenge vaar blind.

14. (Es war aber Sabbath/ da Jeſus den kot machet/ vnd ſeine augen öffnet.)

(Men det vaar om Sabbathen der Iheſus giorde dynd oc obnede hans Øyen)

15. Da fragten ſie jn abermal/ auch die Phariſeer/ wie er were ſehend worden: Er aber ſprach zu jhnen: Kot leget er mir auff die augen/ vnnd ich wuſch mich/ vnd bin nun ſehend.

Da ſpurde de hannem atter at/ ocſaa Phariſeerne huorledis hand vaar bleffuen ſeendis? oc hand ſagde til dem/ dynd lagde hand mig paa Øyene/ oc ieg tode mig/ oc er nu ſeendis.

Kapitola IX.

8. A protož Sauſedé a ti kteřijž gey prwé wijdali že geſt byl žebrak/ řekli: Wſſak tento geſt kterýž ſedáwal a žebral?

A ták ſąſiedźi ktorzy go y przed tym widáli że on był ślepy/ mowili/ Izáż to nie ten ieſt ktory ono śiadał żebrząc?

9. Někteřij prawili: Že ten geſt. A ginij/ Nikoli/ ale podoben geſt k němu. Ale on prawil: Že yá gſem.

Tedy drudzy mowili/ Thenći ieſt/ A drudzy záſię/ Iż ieſth iemu podobien/ Lecz on powiedał/ Iaćiem ieſt.

10. Tehdy řekli gemu: Kterak gſau otewřijny oči twé?

A przetoż mu mowili/ Iákoż ći ſię oczy otworzyły?

11. Odpowěděl: Ten člowěk kterýž ſlowě Gežijš/ bláto včinil/ a pomazal očij mých/ a řekl mi: Gdi k Rybnjku Syloe/ a vmyg ſe. Y ſſel gſem/ a vmyl ſem ſe/ a widjm.

On tedy odpowiedźiał y rzekł/ Nie ktory co go zowa Iezus vczynił błoto y pomázał oczy me/ á rzekł mi/ Iż do ſadzawki Syloam/ á vmyy ſię/ ſkorom tedy odſzedł y vmyłem ſię/ wziałem wzrok.

12. Y řekli gemu: Kde geſt ten? Řekl: Nebijm.

A ták mu oni rzekli/ Gdźież on ieſt? Tedy powiedźiał/ Nie wiem.

13. Tehdy přiwedli toho kterýž byl ſlepý k Zákonijkům.

Záthym przywiedli do Fáryzeuſzow/ onego to co przed tym był ſlepy.

14. A byla Sobota když Gežijš včinil bláto/ a otewřel oči geho.

A ná ten czás był ſzábát gdy Iezus vczynił błoto/ á otworzył oczy iego.

15. Tehdy opět Zákonijcy otázali ho/ kterakby prozřel. A on řekl gim: Bláto položil mi na oči/ a vmyl gſem ſe/ y widjm.

Potym go też pytáli y Fáryzeuſzowie iáko wźiął wzrok? A on im powiedźiał/ Włożył błotá ná oczy moie/ y vmyłem ſię/ y widzę.

ט

16 ואמרין הוו אנשא מן פרישא הנא גברא לא הוא מן אלהא הו דשבתא לא נטר אחרנא דין אמרין הוו איכנא משכח גברא חטיא הלין אתותא למעבד ופלגותא אית הות ביניתהון׃

Per il che alcuni de Fariſei diceuano, Queſt'huomo non è da Dio: percioche non oſſerua il ſabbato, Et altri diceuano, Come puo vn huomo peccatore far queſti ſegni? Et era diſſentione fra loro.

17 אמרין תוב להו סמיא אנת מנא אמר אנת עלוהי דפתח לך עיניך אמר להון אנא אמר אנא דנביא הו׃

Di nuouo dicono al cieco, Tu che dici di lui, di cio ch'ei t'ha aperti gli occhij? Colui diſſe, Ch'egli è Profeta.

18 לא דין הימנו הוו עלוהי יהודיא דסמיא הוא וחזא עדמא דקרו לאבהוהי דהו דחזא׃

Ma i Giudei non credettero di lui, ch'ei foſſe ſtato cieco, & haueſſe riceuuta la viſta, infin à tanto che chiamorono il Padre e la Madre di lui medeſimo che haueua riceuuta la viſta.

19 ושאלו אנון אן הנו ברכון הו דאנתון אמרין אנתון דכד סמא אתילד איכנא השא חזא׃

E domandorongli, dicendo, Queſto è il voſtro figliuolo, ilqual voi dite eſſer nato cieco? come dunque vede hora?

20 ענו דין אבהוהי ואמרו ידעינן דהנו ברן ודכד סמא אתילד׃

I padre e la madre di lui riſpoſer loro, e diſſero, Noi ſappiam bene che queſto è il noſtro figliuolo, e ch'egli è nato cieco.

21 איכנא דין השא חזא או מנו פתח לה עינוהי לא ידעינן אף הו על לה לשנוהי לה שאלו הו חלף נפשה ימלל׃

Ma come hora egli vegga, noi non ſappiamo: o chi gli habbia aperti gli occhij, non ſappiamo: egli è in età, domandatene lui, eſſo parlarà per ſe medeſimo.

ט

16 ויאמרו אנשים מפרושים זה האדם איננו מאלהים כי איננו נצר את־השבת ואחרים אמרו איך יוכל איש חטא את אותות כאלה לעשות ותהי־מפלגה בם׃

Entonces vnos de los Phariſeos le dezian, Eſte hombre no es de Dios que no guarda el Sabbado. Y otros dezian, Como puede vn hombre peccador hazer eſtas ſennales? y auia diſſenſion entre ellos.

17 וישובו ויאמרו לעור את מה תאמר עליו כי פקח את־עיניך והוא אמר כי נביא הוא׃

Bueluen à dezir àl ciego. Tu que dizes del que te abrió los ojos? Y el dixo. Que es Propheta.

18 ולא האמינו היהודים עליו כי עור היה ושב לראות עד־אשר קראו ליולדיו אשר שב וראה׃

Mas los Iudios no creyan deel, que auia ſido el ciego, y ouieſſe recebido la viſtà, haſta que llamaron á ſus padres delque auia recebido la viſta.

19 וישאלו להם לאמר הזה הוא בנכם לאשר אומרים אתם כי עור נולד ואיך עתה רואה הוא׃

Y preguntaronles, diziendo, Es eſte vueſtro hijo, elque voſotros dezis que nació ciego? Como pues vee aora?

20 ויענו להם יולדיו ויאמרו ידענו כי זה הוא בננו וכי עור נולד׃

Reſpondieronles ſus padres, y dixeron, Sabemos que eſte es nueſtro hijo, y que naciò ciego:

21 ואיככה עתה רואה לא ידענו או מי פקח את־עיניו אנחנו לא ידענו יש לו דורו שאלו לו והוא חלף נפשו ידבר׃

Mas como vea aora, no ſabemos: o quien le aya abierro los ojos, noſotros no lo ſabemos: el tiene edad, preguntalde á el, hablará de ſi.

θ.

16. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινὲς, οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ θεοῦ· ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.

Parquoi quelques vns d'entre les Phariſiens diſoyent, Ceſt homme-ci n'eſt point de Dieu: car il ne garde point le Sabbat. Les autres diſoyent, Comment peut vn meſchant homme faire ces ſignes: Et y auoit diſſenſion entr'eux.

17. Λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.

Ils dirent derechef à l'aueugle, Toi que dis-tu de lui, de ce qu'il t'a ouuert les yeux: Il reſpondit, Il eſt Prophete.

18. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος.

Mais les Iuifs ne creurent point de lui qu'il euſt eſté aueugle, & qu'il euſt recouuré la veuë, iuſques à ce qu'ils eurent appelé le pere & la mere de celui qui auoit recouuré la veuë.

19. Καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;

Ils les interroguerent donc, diſans, Eſt-ce ici voſtre fils que vous dites auoir eſté aueugle? comment donc voit-il maintenant.

20. Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.

Le pere & la mere d'icelui leur reſpondirent, & dirent, Nous ſauons que c'eſt ici noſtre fils, & qu'il a eſté né aueugle.

21. Πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν; ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.

Mais comment maintenant il voit, ou, qui lui a ouuert les yeux, nous ne le ſauons point: il parlera touchant ſoi-meſme.

16. Dicebant ergo ex Phariſæis quidam, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathũ non cuſtodit. Alii autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

Then ſaide ſome of the Phariſes / This man is not of God / becauſe he keepeth not the Sabbath day. Others ſayd / How can a man that is a ſinner / do ſuch miracles? and there was a diſſenſion among them.

17. Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? ille autem dixit, Quia propheta eſt.

Then ſpake they unto the blinde againe / What ſayeſt thou of him / becauſe hee hath opened thine eyes? And he ſayde / He is a Prophet.

18. Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet, donec vocaverunt parentes eius qui viderat.

Then the Jewes did not beleue him (that he had bene blinde / and receiued his ſight) untill they had called the parentes of him that had receiued ſight.

19. Et interrogaverunt eos, dicentes, Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?

And they aſked them / ſaying / Is this your ſonne / whom ye ſay was borne blind? How doeth he now ſee then?

20. Reſponderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt.

His parents anſwered them / and ſayde / We knowe that this is our ſonne / and that he was borne blinde.

21. Quomodo autẽ nunc videat, neſcimus; aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.

But by what meanes he nowe ſeeth / wee knowe not: or who hath opened his eyes / kan we not tell: hee is olde ynoug: aſke him: he ſhall anſwere for him ſelfe.

16. Da ſprachen etliche Phariſeer: Der Menſch iſt nicht von Gott / dieweil er den Sabbath nicht helt. Die andern aber ſprachen: Wie kan ein ſündiger Menſch ſolche Zeichen thun: Vnd es ward ein zwitracht vnter jhnen.

Da ſagde nogle aff Phariſeerne / Det Menniſke er icke aff Gud / efſterdi hand holder icke Sabbathen. Men de andre ſagde / Huorledis kand it ſyndigt Menniſke gøre ſaadanne Tegen? Oc der bleff en tuetract iblant dem.

17. Sie ſprachen wider zu dem blinden: Was ſagſt du von jhm / daß er hat deine augen auff gethan? Er aber ſprach: Er iſt ein Prophet.

De ſagde igen til den Blinde / Huad ſiger du om hannem / at hand oploed dine Øyen? Oc hand ſagde / Hand er en Prophete.

18. Die Jůden glaubten nicht von jm / daß er Blind geweſen / vnnd ſehend worden were / biß daß ſie rieffen den Eltern / deß / der ſehend war worden.

Jøderne trode icke om hannem / at hand haffde verit blind / oc vaar bleffuen ſeendis / Før end de kallede hans Foreldre / ſom vaar bleffuen ſeendis.

19. Fragten ſie / vnd ſprachen: Iſt das euer Son / welchen jhr ſaget / er ſey blind geboren? wie iſt er denn nun ſehend?

Spurde dem at / oc ſagde / Er dette eders Søn / huilcken i ſige hand er blind fød? Huorledis er hand da nu ſeendis?

20. Seine Eltern antwortten jnen / vnd ſprachen: Wir wiſſen / daß diſer vnſer Son iſt / vnd daß er blind geboren iſt.

Hans Foreldre ſuarede dem / oc ſagde / Wi vide / at denne er vor Søn / oc at hand er blind fød.

21. Wie er aber nun ſehend iſt / wiſſen wir nicht / Oder wer jm hat ſeine augen auffgethan / wiſſen wir auch nicht. Er iſt alt gnug / fraget jn / laſſet jn ſelbs für ſich reden.

Men huorledis hand er nu ſeendis / vide wi icke / Eller huo ſom haffuer opladet hans øyen / vide wi oc icke / Hand er gammil nock / ſpører hannem at / lader hannem ſelff tale for ſig.

16. Tehdy někteřj z Zákonijkuow prawili: Nenij ten Cžlowěk od Boha / kterýž Soboty neſſetřij. Ginij prawili: Kterak může Cžlowěk hřijſſný tyto diwy činiti: Y bylo rozdělenij mezy nijmi.

A przetoż niektorzy z Fáryzeußow mowili / Człowiek ten nie ieſt od Bogá / bo nie ſtrzeże ßábátu: Drudzy záſie mowili / A iákożby mogł człowiek grzeßny tákowe cudá czynić? y było rozerwánie miedzy nimi.

17. Tehdy opět řekli Slepěmu: Ty pak co prawijſs o tom / kterýž otewřel oči twé? A on řekl: Prorok geſt.

Powtore rzekli ſlepemu / Ty co też mowiß o nim że otworzył oczy twoie? A on powiedział / Prorokci ieſt.

18. Tedy Židé newěřili o něm by Slepý byl a prozřel / až gſau powolali Rodičůw toho kterýž byl prozřel.

A niewierzyli Żydowie o nim żeby miał być ſlepym / a żeby wziął wzrok / áż wezwáli rodzicow onego kthory wzrok otrzymał.

19. Y otázali gich / řkauce: Tentoli geſt Syn wáſs / o kteremž wy prawijte / žeby ſlepý narodil ſe? Kterakž tehdy nynij widij?

Pytáli ich tedy mowiąc / A thenże ieſt ſyn wáß on ktore goście powiedáli być ſlepo národzonym? Jákoż wżdy teraz widzi.

20. Odpowěděli gim Rodičowě geho / řekli: Wijmeť že tento geſt Syn náſs / a že geſt Slepý ſe narodil.

Odpowiedzieli im rodzicy tego / y rzekli / Wiemy żeć to ieſt on ſyn náß / á iż ſie ſlepo národził.

21. Ale kterak nynij widij / newijme / aneb kdo geſt otewřel oči geho / myť newijme: ptayte ſe ho / wſſak lětha má / onť ſám za ſebe bude mluwiti.

Lecz iáko teraz przeyzrał nie wiemy / ábo ktho otworzył oczy iego / my nie wiemy / mać láta / pytayćież ſáme go / a onci o ſobie powie.

ט

22 הָלֵין אֲמַרוּ אַבָהַוְהִי מֶטוּל דְּדָחְלִין הֲווֹ מֶן יְהוּדָיֵא פְּסַקוּ הֲווֹ גֵּיר יְהוּדָיֵא הֶאן אֶנָשׁ יַוְדֵא בֵּה דַּמְשִׁיחָא הוּ יַפְקוּנָיְהִי מֶן כְּנוּשְׁתָּא׃

Il padre e la madre ſua diſſer queſte coſe, percioche temeuano i Giudei: conciosia che i Giudei s'erano di gia conuenuti che ſe alcun il confeſſaua per Chriſto, fuſſe ſcacciato da la ſinagoga.

23 מֶטוּל הָנָא אֶמַרוּ אַבָהַוְהִי דְּעַל לֵה לְשָׁנַוְהִי לֵה שַׁאֶלוּ׃

Per queſta cagione ſuo Padre e ſua Madre diſſero, Egli è in eta, domandatene lui.

24 וַקְרַאוּ הִי לְגַבְרָא דַּתַרְתֵּין זַבְנִין לְהוֹ דְּאִיתַוְהִי הֲוָא סַמְיָא וֶאמַרִין לֵה שַׁבַּח לַאלָהָא חְנַן גֵּיר יָדְעִינַן דְּהָנָא גַּבְרָא חַטָּיָא הוּ׃

Per la ſeconda volta dunque chiamorono l'huomo che era ſtato cieco, e diſſerli, Da gloria à Dio: noi ſappiamo che queſt'huomo è peccatore.

25 עֲנָא הוּ וֶאמַר לְהוֹן אֶן חַטָּיָא הוּ לָא יָדַע אֶנָא חְדָא דֵּין יָדַע אֶנָא דְּסַמְיָא הֲוֵית וְהָשָׁא הָא חָזֵא אֶנָא׃

Egli riſpoſe, e diſſe, S'egli ſia peccatore io non lo ſo: vna coſa ſo bene, che eſſendo io gia cieco, hora veggo.

26 אֶמְרִין לֵה תּוּב מָנָא עֲבַד לָךְ אֵיכַנָא פַּתַּח לָךְ עַיְנָיךְ׃

Et eſſi di nuouo li diſſero, Che ti fece egli? come t'aperſe gli occhÿ?

27 אֶמַר לְהוֹן אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא שְׁמַעְתּוּן מָנָא צָבֵין אַנְתּוּן לְמֶשְׁמַע לְמָא אַף אַנְתּוּן תַּלְמִידֵא צָבֵין אַנְתּוּן לְמֶהְוָא לֵה׃

Egli riſpoſe loro, Io ve l'ho gia detto, e non l'hauete vdito, perche volete voi vdirlo di nuouo? volete ancor voi eſſer ſuoi diſcepoli?

ט

22 וְאֵלֶּה דִּבְּרוּ יוֹלְדָיו כִּי יָרְאוּ אֶת־הַיְּהוּדִים כִּי מֵאָז נִסְכּוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר אִם אִישׁ יִתְוַדֶּה כִּי הַמָּשִׁיחַ הוּא יֻשְׁלַךְ מֵעֲדָתָם׃

Eſto dixeron ſus padres, porque auian miedo de los Iudios: porque ya los Iudios auian conſpirado, que ſi alguno confeſſaſſe ſer el el Chriſto que fueſe fuera de la Synoga.

23 עַל־כֵּן אָמְרוּ יוֹלְדָיו כִּי דוֹרוֹ לוֹ אוֹתוֹ תִּשְׁאָלוּ׃

Por eſſo dixeron ſus padres, Que edad tiene preguntalde à el?

24 וַיִּקְרְאוּ שֵׁנִית לָאִישׁ אֲשֶׁר הָיָא עִוֵּר וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו שִׂים נָא כָבוֹד לַיהוָה וְתֵן לוֹ תוֹדָה יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־הָאָדָם הַזֶּה חַטָּא הוּא׃

Anſique boluieron à llamar ál hombre que auia ſido ciego, Y dixeronle, Da gloria à Dios, noſotros ſabemos que eſte hombre es peccador.

25 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אִם חַטָּא הוּא לֹא יָדַעְתִּי אֶחָד יָדַעְתִּי כִּי עִוֵּר הָיִיתִי וּמֵעַתָּה רוֹאֶה אָנֹכִי׃

Entonces el reſpondio, y dixo, Si es peccador, no lo ſe: vna coſa ſé, que auiendo y ſido ciego, aora veo.

26 וַיֹּאמְרוּ לוֹ עוֹדֶנּוּ מֶה־עָשָׂה לָךְ אֵיךְ פָּקַח אֶת־עֵינֶיךָ׃

Y boluieronle à dezir, Que te hizo? Como te abrió los ojos.

27 וַיַּעַן לָהֶם גַּם עַתָּה אָמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם מַה זֹּאת עוֹדְכֶם תֹּאבוּ לִשְׁמוֹעַ הֲגַם אַתֶּם תֹּאבוּ לִהְיוֹת תַּלְמִידָיו׃

Reſpondioles. Ya os lo he dicho, y lo aueys oydo: que mas quereys oyr? Quereys tambien voſotros hazeros ſus diſcipulos?

θ'.

22. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.

Son pere & ſa mere dirent ces choſes pour ce qu'ils craignoyent les Iuifs. Car les Iuifs auoyēt deſia arreſté que ſi quelcun l'aduouoit eſtre le Chriſt, il ſeroit ietté hors de la ſynagogue.

23. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.

Pour ceſte cauſe ſon pere & ſa mere reſpondirent, Il a de l'aage, interroguez-le.

24. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν.

Ils appelerent donc pour la ſeconde fois l'homme qui auoit eſté aueugle, & lui dirent, Dōne gloire à Dieu: nous ſauons que ceſt homme eſt meſchant.

25. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα, ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω.

Il reſpondit, & dit, S'il eſt meſchant, ie ne ſai: vne choſe ſai-ie bien, c'eſt que i'eſtoyé aueugle, & maintenant ie voi.

26. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;

Dont il lui dirent derechef, Qu'a-il fait? comment a-il ouuert tes yeux?

27. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;

leur reſpondit, Ie le vous ai deſia dit, & ne l'auez point eſcouté, pourquoi le voulez-vous encore ouïr, voulez-vous auſſi eſtre ſes diſciples?

CAP. IX.

22. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos, iam enim conſpiraverant Iudæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.

These wordes ſpake his parents / becauſe they feared the Jewes: for the Jewes had ordeyned alreadie/ that if any man did cõfeſſe that he was the Chriſt/ he ſhould be excommunicate out of the Synagogue.

23. Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipſúm interrogate.

Therefore ſayde his parentes / He is olde ynoug: aſke him.

24. Vocaverunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo, nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.

Then againe called they the man that had bene blind/& ſaid vnto him / Giue glory vnto God: we know that this man is a ſinner.

25. Dixit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio: unum ſcio, quia cæcus cum eſſem, modò video.

Then he anſwered/and ſayd/Whether he be a ſinner or no/ I can not tell: one thing I know / that I was blind / and now I ſee.

26. Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

Then ſaid they to him againe/What did he to thee? how opened he thine eyes?

27. Reſpondit eis, Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?

He anſwered them / I haue tolde you already/ and ye haue not heard it: wherefore would ye heare it againe? will ye alſo be his diſciples?

Das IX. Capitel.

22. Solches ſagten ſeine Eltern/ denn ſie forchten ſich für den Jüden/ Denn die Jüden hatten ſich ſchon vereinigt / So iemand jn für Chriſtum bekennete / daß derſelbige in Bann gethan würde.

Saadant ſagde hans Foreldre / thi de fryctede ſig for Jøderne / Thi Jøderne haffde allerede ſambundet ſig / Der ſom nogen bekende hannem for Chriſtum/ at der ſamme ſkulde ſettis i Bande.

23. Darumb ſprachen ſeine Eltern: Er iſt alt genug / fraget jhn.

Der faare ſagde hans Foreldre / Hand er gammil nock / ſpører hannem at.

24. Da rieffen ſie zum andern mal dem menſchen der blind geweſen war/ vnd ſprachen zu jhm: Gib Gott die ehre/ Wir wiſſen daß diſer Menſch ein Sünder iſt.

Da kallede de anden gong det Menniſke / ſom haffde verit blind / oc ſagde til hannem / Giff Gud ære/ Wi vide at dette Menniſke er en Syndere.

25. Er antworttet / vnd ſprach: Iſt er ein Sünder / daß weiß ich nicht/ Eines weiß ich wol / daß ich Blind war/ vnd bin nun ſehend.

Hand ſuarede oc ſagde / Er hand en Syndere / det veed ieg icke / En ting veed ieg vel / at ieg vaar blind / oc er nu ſeendis.

26. Da ſprachen ſie wider zu jhm: Was thet er dir? Wie thet er deine augen auff?

Da ſagde de til hannem igen / Huad giorde hand ved dig? Huorledis oplod hand dine øyen?

27. Er antworttet jhnen: Ich habs euch ietzt geſagt / habt jhrs nicht gehöret? Was wolt jrs abermal hören? wolt jhr auch ſeine Junger werden?

Hand ſuarede dem / Jeg ſagde eder det nu / hørde i det icke? Huad ville i atter høre det? Ville i oc bliffue hans Diſciple?

Kapitola IX.

22. To proto řekli Rodičowé geho/ že ſe báli Zidůw/ neb ſe byli ſpikli Židé/ wyznalliby ho kdo Kryſtem / aby byl wyobcowán.

Toć mowili rodźicy iego że ſie bali Zydow/ ábowiem iuż pochámowili byli Zydowie/ iż ieſliby go ktho wyznał Kryſthuſem/ aby był z bożnice wyrzucon.

23. Protož řekli Rodičowé geho/ Má léta ptayte ſe ho.

A dla tegoż powiedźieli rodźicy iego/ Ma lata pytayćież ſámego.

24. Tedy zawolali opět znowu člowěka kterýž byl ſlepý / a řekli gemu: Wzday chwálu Bohu/ my wijme že člowěk tento hřijſſnijk geſt.

Wezwáli tedy powtore człowieká ktory był ſlepym/ y rzekli/ Day chwałe Bogu/ bo my wiemy że to ieſt człowiek grzeſzny.

25. Tehdy on řekl gim: Geſtli hřijſſný newijm / než to wijm/ že když gſem byl ſlepý/ giž nynij widijm.

Ale on odpowiedźiał y rzekł/ Niewiemci ieſli ieſt grzeſzny/ tho iedno wiem/ iż będąc ſlepym/ teraz widzę.

26 Y řekli gemu oni opět: Co geſt včinil tobě? kterak geſt tobě otewřel oči:

Y pytáli go ieſzcze powtore/ Coż ći czynił? y iáko ci otworzył oczy twe?

27. Odpowěděl gim: Powěděl ſem wám giž/ a ſlyſſeli gſte: Proč opět ſlyſſeti chcete? zdaliž y wy chcete Včedlnjcy geho býti?

Odpowiedźiał im tedy/ Iużciem wam powiedźiał/ á nie ſłuchaliście/ Przeczże ieſzcze drugi ráz ſłyſzeć chcecie? Zali y wy chćielibyście być zwolenniki iego?

ט

28 הֱנוּן דֵּין צַחִיוּהִי וְאָמְרִין
לֵהּ אַנְתְּ הוּ תַלְמִידֵהּ דְּהַי
חֲנַן גֵּיר תַּלְמִידֵה חְנַן ד
דְּמוּשֶׁה׃

Allora eſſi gli diſſer villania, e diſſero, Tu ſii ſuo diſcepolo, noi ſiamo diſcepoli di Moiſe.

29 וְיָדְעִינַן דְּעַם מוּשֶׁה
אֱלָהָא מַלֵּל לְהָנָא דֵּין לָא
יָדְעִינַן מֶן אַיְמְכָּא הוּ׃

Noi ſappiamo che Iddio parlò à Moiſe: ma coſtui non ſappiam donde ſia.

30 עְנָא הָו גַּבְרָא וֶאֱמַר
לְהוֹן בְּהָדָא הוּ הָכִיל ל
לְמֶתְדַּמָּרוּ דַּאנְתּוּן לָא
יָדְעִין אַנְתּוּן מֶן אַיְמְכָּא
הוּ וְעַיְנַי דִּי לִי פְּתַח׃

Quell'huomo riſpoſe, e diſſe loro, Certamente in queſto è vna coſa mirabile, che voi non ſappiate ond'egli ſia, e pur ha aperti i miei occhij.

31 יָדְעִינַן דֵּין דַּאלָהָא
בְּקָלָא דְּחַטָּיֵא לָא שָׁמַע
אֶלָּא לְמַן דְּדָחֵל מֶנֵּהּ וְעָבֵד
צֶבְיָנֵהּ לְהָו הוּ שָׁמַע׃

Noi ſappiamo pure che Iddio non eſaudiſce i peccatori: ma ſe vno è ſeruo di Dio, e fa la ſua volontà egli l'eſaudiſce.

52 מֶן עָלַם לָא אֶשְׁתְּמַעַת
דְּפַתַח אְנָשׁ עַיְנֵא דְּסַמְיָא
דְּאֶתִילֵד׃

Non s'è vdito giamai che alcuno habbia aperti gli occhij d'vn cieco nato.

33 אֶלּוּ לָא מֶן אֱלָהָא
הְוָא הָנָא לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא
הָדָא לְמֶעְבַּד׃

Se coſtui non fuſſe da Dio, non potrebbe far coſa alcuna.

34 עְנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ אַנְתְּ
כֻּלָּךְ בְּחַטָּהֵא אֶתִילֶדְתְּ
וְאַנְתְּ מַלֵּף אַנְתְּ לַן
וְאַפְּקוּהִי לְבַר׃

Eſſi riſpoſero, e diſſerli, Tu ſei tutto nato ne i peccati, & inſegni à noi? E coſi lo ſcacciorono fuore.

ט

28 וַיְרִיבֻהוּ וַיֹּאמְרוּ אַתְּ תִּהְיֶה
תַלְמִידוֹ וַאֲנַחְנוּ תַלְמִידֵי מֹשֶׁה
נִהְיֶה׃

Y maldixeronlo, Y dixeron, Tu ſeas ſu diſcipulo? que noſotros diſcipulos de Moyſen ſomos.

29 אֲנַחְנוּ יָדַעְנוּ כִּי אֱלֹהִים
דִּבֶּר אֶל־מֹשֶׁה וְאֶת הַלָּז לֹא
יָדַעְנוּ מֵאַיִן הוּא׃

Noſotros ſabemos que à Moyſen hablo Dios: mas eſte no ſabemos dedonde es.

30 וַיַּעַן הָאֱנוֹשׁ וַיֹּאמֶר לָהֶם
וְזֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינַי כִּי אַתֶּם
לֹא יְדַעְתֶּם מֵאַיִן הוּא וּפָקַח
אֶת־עֵינָי׃

Reſpondioles aquel hombre, y dixoles, Cierto marauilloſa coſa es eſta, que voſotros no ſabeys dedonde ſea, y à mi me abrió los ojos.

31 יָדַעְנוּ כִּי אֱלֹהִים אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ
אֶת־הַחַטָּאִים כִּי אִם אֶת
יְרֵא אֱלֹהִים וְהָעוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ
אוֹתוֹ שׁוֹמֵעַ׃

Y ſabemos que Dios no oye à los peccadores: mas ſi alguno es temerſo de Dios, y haze ſu voluntad, à eſte oye.

33 מֵעוֹלָם לֹא נִשְׁמַע כִּי פָקַח
אִישׁ עֵינֵי עִוֵּר נוֹלָד׃

Deſde el ſiglo no fue oydo, que abrieſſe alguno los ojos de vno que nació ciego.

33 אִם זֶה אֵינֶנּוּ מֵאֱלֹהִים לֹא
יוּכַל לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה׃

Si eſte no fuera venido de Dios, no pudiera hazer nada.

34 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ בַּחֲטָאוֹת
אַתְּ נוֹלַדְתָּ כֻּלְּךָ וְאַתָּה תְלַמְּדֵנוּ
וַיַּשְׁלִיכֻהוּ הַחוּצָה׃

Reſpondieron, y dixeronle, En peccados eres nacioo todo: y tu nos enſennas? Y echaronlo fuera.

θ'.

28. Ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον. σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί.

Lors ils l'iniurierent, & dirent, Toi, ſois ſon diſciple: quant à nous, nous ſõmes diſciples de Moyſe.

29. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσῇ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

Nous ſauons que Dieu a parlé à Moyſe: mais quant à ceſtui ci, nous ne ſauõs d'où il eſt.

30. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς.

L'homme reſpondit, & leur dit, Certes en cela eſt vn cas eſtrange, que vous ne ſauez d'où il eſt: & toutesfois il a ouuert mes yeux.

31. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

Or nous ſauons que Dieu n'exauce point les meſchans: mais quelcun eſt ſeruiteur de Dieu, & fait la volonté d'icelui, il l'exauce.

32. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

Onc ne fut-il ouï dire, qu'aucun ouuriſt les yeux d'vn aueugle né.

33. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.

Si ceſtui ci n'eſtoit de Dieu, il ne pourroit rien faire.

34. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ils reſpondirent, & lui dirent, Tu es du tout né en pechés, & tu nous enſeignes? Et le ietterent hors de la ſynagogue.

CAP. IX

28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.

Then checked they him/& ſayde/Be thou his diſciple: We be Moſes diſciples.

29. Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus, hunc autem neſcimus unde ſit.

We know that God ſpake with Moſes: but this man we know not from whence he is.

30. Reſpondit ille homo, & dixit eis, in hoc enim mirabile eſt quia vos neſcitis unde ſit, & aperuit meos oculos.

The man anſwered/ and ſayd vnto them/ Doutles / this is a marueylous thing / that ye know not whence he is/ and yet he hath opened mine eyes.

31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Nowe we knowe that God heareth not ſinners / but if any man be a worſhipper of God/and doeth his will/him heareth he.

32. A ſeculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.

Since the world began was it not heard that any man opened the eyes of one that was borne blinde.

33. Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quicquam.

If this man were not of God/ hee coulde haue done nothing.

34. Reſponderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? & eiecerunt eum foràs.

Then anſwered/ and ſaid vnto him/ Thou art altogether borne in ſinnes / and doeſt thou teach vs? So they caſt him out.

Das IX. Capitel.

28. Da fluchten ſie jhm / vnd ſprachen: Du biſt ſein Jünger / Wir aber ſind Moſis Jünger.

Da bandede de hannem/ oc ſagde / Du eſt hans Diſcipel / Wi ere Moſe Diſciple.

29. Wir wiſſen daß Gott mit Moſe geredt hat / Diſen aber wiſſen wir nicht von wannen er iſt.

Wi vide/at Gud haffuer talet met Moſe/Men wi vide icke hueden denne hand er.

30. Der Menſch antworttet / vnnd ſprach zu jnen: Das iſt ein wunderlich ding / daß jhr nicht wiſſet / von wannen er ſey / vnd er hat meine augen auff gethan.

Det Menniſke ſuarede / oc ſagde til dem / Det er en vnderlig ting / at i icke vide / hueden hand er/oc hand haffuer opladet mine Øyen.

31. Wir wiſſen aber / daß Gott die Sünder nicht höret / Sondern ſo jemand Gottsförchtig iſt/vnd thut ſeinen Willen / den höret er.

Oc wi vide/ at Gud hører icke Syndere/Men der ſom nogen er Gudfryctig / oc gør hans vilie / den hører hand.

32. Von der Welt an iſts nicht erhöret / daß jemand einem gebornen Blinden die augen auffgethan habe.

Fra Verdens begyndelſe er det icke hørt/ at nogen oplod Øyene paa en / ſom vaar fød Blind.

33. Were diſer nicht von Gott / er köndte nichts thun.

Vaare denne icke aff Gud / hand kunde inted gøre.

34. Sie antwortten / vnd ſprachen zu jhm: Du biſt gantz inn ſünden geboren/ vnd lehreſt vns/ vnd ſtieſſen jn hinauß.

De ſuarede / oc ſagde til hannem / Du eſt aldelis fødi Synd / oc lærer oſſ / Oc de ſtøtte hannem hen vd.

Kapitola IX.

28. Protož zlořečili gemu a řekli: Ty ſám Včedlnijkem geho buď/ my gſme Včedlnijcy Moyžijſſowi.

Tedy go oni ſkomocili á mowili/ Badź ty ſam tego zwolennikiem/ my ciechmy ſą Moizeſzowi zwolennicy.

29. My wijme/ že Moyžijſſowi mluwil Buoh/ o tomto pak newijme/ odkud geſt.

Myć wiemy że Bog y Moizeſzem mowił/ á ten ſkądby był nie wiemy.

30. Odpowěděl ten Cžlowěk/ a řekl gim: W tom zagiſtě diwně geſt/ že wy newjte odkud geſt/ a wſſak otewřel oči mé.

A ták im on odpowiedźiał y rzekł/ Thoć w tym dźiwno że wy nie wiećie ſkąd ieſt/ á wżdy otworzył oczy moie.

31. Wijme pak že Bůh hřijſſnijkuow neſlyſſý: Ale geſtli kdo ctitel Božij a wuoli geho činij/ toho ſlyſſý

A wiemy też iż grzeſznych Bog nie wyſłuchawa/ iedno tego ktory ieſt chwalcą Bożym/ á wolą iego czyni/ tegoć wyſłuchawa.

32. Od wěku nenj ſlýcháno/ aby kdo otewřel oči ſlepěho narozeněho.

Od wiekow to nie ieſt rzecz ſłychána/ áby kto otworzył oczy śleponarodzonego.

33. Býť tento nebyl od Boha/ nemohlby ničehěhož včiniti.

A ieſliżeby then nie był od Bogá nie mogłciby nic vczynić.

34. Odpowěděli gemu: Ty w hřijſſých weſſkeren gſy ſe narodil a což ty nás včijs? Y wyhnali gey wen.

Odpowiedźieli mu thedy y rzekli/ Tyś ieſt w grzechoch národzon wſzytek/ y tyż naſz maſz vczyć? y także go precz wyrzucili.

ט

35 וּשְׁמַע יֵשׁוּעַ דְּאַפְּקוּהִי לְבַר וְאַשְׁכְּחֵהּ וְאֶמַר לֵהּ אַנְתְּ מְהַיְמֶן אַנְתְּ בִּבְרֵהּ דַּאלָהָא׃

Iesv inteſe che l'haueuano ſcacciato fuore, & hauendolo ritrouato, li diſſe, Credi tu nel Figliuol di Dio?

36 עְנָא הָו דְּאֶתְאַסִּי וְאֶמַר מַנוּ מָרִי דְּאֶהַיְמֶן בֵּהּ׃

Colui riſpoſe, e diſſe, E chi è egli, Signore, accioche io creda in lui?

37 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ חֲזַיְתָיְהִי וְהָו דִּמְמַלֵּל עַמָּךְ הוּיוּ׃

Iesv li diſſe, Tu l'hai veduto, & è colui che parlo teco.

38 הָו דֵּין אֶמַר מְהַיְמֶן אֶנָא מָרִי וְנֶפַל סְגֶד לֵהּ׃

Allora egli diſſe, Io credo, Signore: e adorolli.

39 וְאֶמַר יֵשׁוּעַ לְדִינֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא אֶתִית דְּאַיְלֵין דְּלָא חָזֵין נֶחְזוּן וְאַיְלֵין דְּחָזֵין נִסְמוּן׃

Poi Iesv diſſe, Io ſon venuto in queſto mondo per far giuditio: a fin che quei che non veggono, veggano: e quei che veggono, diuengano ciechi.

40 וּשְׁמַעוּ מֶן פְּרִישֵׁא אַיְלֵין דְּעַמֵּהּ הֲווֹ הָלֵין וְאֶמְרוּ לֵהּ לְמָא אַף חְנַן סַמְיֵא חְנַן׃

Et alcuni di Fariſei che erano ſeco vdiron queſto, e diſſerli, Siamo forſe ancor noi ciechi?

41 אֶמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אֶלּוּ סַמְיֵא הֲוַיְתוּן לַיְת הֲוָת לְכוּן חַטִּיתָא הָשָׁא דֵּין אָמְרִין אַנְתּוּן דְּחָזֵינַן מֶטּוּל הָנָא חַטִּיתְכוּן קָיְמָא הִי׃

Iesv diſſe loro, Se voi foſte ciechi, non haurreſte peccato: ma hora voi dite, Noi vediamo: però il voſtro peccato reſta.

ט

35 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁלִיכוּהוּ הַחוּצָה וְכַאֲשֶׁר מְצָאוֹ אָמַר לוֹ הַאַתָּה מַאֲמִין בְּבֶן־הָאֱלֹהִים׃

Oyó Ieſus que lo auian echado fuera: y hallandolo, dixole, Tu crees enel Hijo de Dios?

36 וַיַּעַן הַהוּא וַיֹּאמַר וּמִי זֶה הוּא אֲדֹנִי אֲשֶׁר אַאֲמִין בּוֹ׃

Reſpondió el, y dixo. Quien es Sennòr, para que crea enel?

37 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ וְרָאִיתָ אוֹתוֹ וְהַמְדַבֵּר אֵלֶיךָ זֶה הוּא׃

Y dixole Ieſus, Y haslo viſto, y el que habla contigo el es.

38 וְהוּא אָמַר מַאֲמִין אֲנִי אֲדֹנִי וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃

Y el dize, Creo Sennor- Y (proſtrandoſe,) adorólo.

39 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְמִשְׁפָּט אָנֹכִי אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה בָּאתִי אֲשֶׁר יִרְאוּ הָאֵינָם רֹאִים וְהָרוֹאִים עִוְרִים יֵעָשׂוּ׃

Y dixo Ieſus, Yo para juyzio he venido à eſte mundo, para que los que no veen, vean: y los que veen, ſean cegados.

40 וּמִקְצָת הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ שָׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲגַם אֲנַחְנוּ עִוְרִים הוֹיִם׃

Y oyeron eſto algunos de los Phariſeos que eſtauan con el, y dixeronle, Somos noſotros tambien ciegos?

41 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם עִוְרִים אַתֶּם לֹא תִהְיֶה לָכֶם חַטָּאָה וְעַתָּה אֲמַרְתֶּם כִּי רָאִינוּ לָכֵן חַטַּאתְכֶם עֲלֵיכֶם׃

Dixoles Ieſus, Si fueraſes ciegos, no tuuierades peccado: mas aora porque dezis, Vemos; portanto vueſtro peccado permanece.

θʹ.

35. Ἤκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

Ieſus entendit qu'ils l'auoyent ietté hors: & l'ayant trouué, lui dit, Crois-tu au Fils de Dieu?

36. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;

Et il reſpondit, & dit, Qui eſt-il, Seigneur, afin que ie croye en lui.

37. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν.

Ieſus lui dit, Tu l'as veu, & c'eſt celui qui parle auec toi.

38. Ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

Lors il dit, I'y croy, Seigneur: & l'adora.

39. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

Et Ieſus dit, Ie ſuis venu en ce monde pour exercer iugement, afin que ceux qui ne voyent point, voyent: & ceux qui voyent, deuienent aueugles.

40. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

Et quelques vns d'entre les Phariſiens qui eſtoyent auec lui, ouirent cela, & lui dirent, & nous ſommes-nous auſſi aueugles?

41. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ieſus leur dit, Si vous eſtiez aueugles, vous n'auriez point de peché: mais maintenant vous dites, Nous voyós: pourtant demeure voſtre peché.

CAP. IX.

35. Audivit Ieſus quia eiecerunt eum foràs: & cùm inveniſſet eum, dixit ei, Tu credis in filium Dei?

Jeſus heard that they had caſt him out: & when he had found him/ he ſayde vnto him/ Doeſt thou beleeue in the Sonne of God?

36. Reſpondit ille, & dixit, Quis eſt Domine, ut credam in eum?

He anſwered/ and ſayd/ Who is he/ Lord/ that J might beleeue in him?

37. Et dixit ei Ieſus, Et vidiſti eum: & qui loquitur tecum, ipſe eſt.

And Jeſus ſaid vnto him/ Both thou haſt ſeene him/ & he it is that talketh with thee.

38. At ille ait, Credo Domine. Et procidens adoravit eum.

Then he ſaid/ Lord/ J beleeue/ and worſhipped him.

39. Et dixit ei Ieſus, In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

And Jeſus ſayd/ J am come vnto iudgement into this worlde/ that they which ſee not/ might ſee: and that they which ſee/ might be made blinde.

40. Et audierunt quidam ex Phariſæis qui cum ipſo erant: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæci ſumus?

And ſome of the Phariſes which were with him/ heard theſe things/ and ſayd vnto him/ Are we blinde alſo?

41. Dixit eis Ieſus, Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum, nunc verò dicitis, Quia videmus, Peccatum veſtrum manet.

Jeſus ſaid vnto them/ If ye were blinde/ ye ſhould not haue ſinne: but now ye ſay/ We ſee: therefore your ſinne remayneth.

Das IX. Capitel.

35. Es kam für Jeſum/ daß ſie jhn außgeſtoſſen hatten/ vnnd da er jhn fand/ ſprach er zu jhm: Glaubeſt du an den Sohn Gottes?

Det kom faar Jheſum/ at de vdſtøtte hannem/ Oc der hand fant hannem/ ſagde hand til hannem/ Tror du paa Guds Søn?

36. Er antworttet/ vnnd ſprach: HERR/ welcher iſts? auff daß ich an jhn glaube.

Hand ſuarede/ oc ſagde/ HERRE/ huilcken er den? At ieg kand tro paa hannem.

37. Jeſus ſprach zu jhm: Du haſt jhn geſehen/ vnd der mit dir redet/ der iſts.

Jheſus ſagde til hannem/ Du haffuer ſeet hannem/ oc den ſom taler met dig/ den er det.

38. Er aber ſprach: HERR/ ich glaube/ vnd betet jhn an.

Da ſagde hand/ Jeg tror/ Oc hand tilbad hannem.

39. Vnd Jeſus ſprach: Jch bin zum Gerichte auff diſe Welt kommen/ auff daß/ die da nit ſehen/ ſehend werden/ Vnd die da ſehen/ Blind werden.

Oc Jheſus ſagde/ Jeg er kommen til Dom i denne Verden/ Paa det at de ſom icke ſee/ ſkulle vorde ſeendis/ Oc de ſom ſee/ ſkulle vorde blinde.

40. Vnd ſolches höreten etliche Phariſeer/ die bey jhm waren/ vnd ſprachen zu jhm: Sind wir denn auch Blind.

Oc ſaadant hørde nogle aff de Phariſeer/ ſom vaare hoſſ hannem/ oc ſagde til hannem/ Ere wi da oc Blinde?

41. Jeſus ſprach zu jhnen: Weret jr blind ſo hettet jr keine ſünde/ Nun jhr aber ſprechet/ Wir ſind ſehend/ bleibet eure ſünde.

Jheſus ſagde til dem/ Vaare i blinde/ da haffde i ingen ſynd/ Men nu i ſige/ Wi ere ſeendis/ da bliffuer eders ſynd.

Kapitola IX.

35. Y vſlyſſel Gežijſs že gſau gey wyhnali wen: a když gey nalezl/ řekl gemu: Wěřijſſliž ty w Syna Božiho?

Vſłyßał Jezus iż go precz wyrzucili/ á gdy go ználazł/ rzekł mu/ Thy wierzyßli w Syná Bożego.

36. Odpowěděl on a řekl: Kdo geſt PANE? abych vwěřil w něho.

A on odpowiedział y rzekł/ Ktoż ieſt Pánie? ábych weń wierzył.

37. Y řekl gemu Gežijſs: Y widěl gſy ho/ a kterýž mluwij s tebau/ onť geſt.

A odpowiedział mu Jezus/ Y widziałeś go? y ktory mowi z tobą ſam ci ieſt.

38. A on řekl: Wěřijm PAne. A padſſe klaněl ſe gemu.

Zátym on rzekł/ Wierzę Pánie/ y dał mu chwałę.

39. Y řekl gemu Gežijſs: Na Saud gſem. y á přiſſel na tento Swět: aby ti kteřijž newidij/ widěli: a kteřijž widij/ aby ſlepij byli.

Potym rzekł Jezus/ Jaciem przyßedł ná ten świát odpráwowác ſądu/ áby ci ktorzy nie widzą/ widzieli/ á ktorzy widzą/ áby ślepi byli.

40. Y vſlyſſali to někteřij Zákonnjcy kteřijž s nim byli á řekli gemu: Zdali y my ſlepij gſme?

Tho vſłyßeli niektorzy z Fáryzeußow ktorzy byli przy nim/ y rzekli mu/ Záli y my ieſteſmy ślepymi.

41. Rřekl gim Gežijſs: Byſſte ſlepij byli/ hřijchu byſſte neměli: Ale nynij prawijte: Že widijme/ protož Hřijch wáſs zuoſtáwá.

Ná to im powiedział Jezus/ Byście byli ſlepymi nie mielibyście grzechu/ lecz iż theraz mowicie/ Widziemy/ á ták grzech wáß zoſtawa.

י

1 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דְּמַו דְּלָא עָאֵל מֶן
תַּרְעָא לַטְיָרָא דְּעֶנָא אֶלָּא
סָלֶק מֶן דּוּכְּתָא אַחְרִתָּא הָו
גַּנָּבָא הוּ וְגַיָּסָא׃

In verità, in verità io vi dico, Chi non entra per la porta ne l'ouile de le peccore ma vi ſaglie d'altronde, colui è vn ladro & vn aſſaſino.

2 הָו דֵּין דְּעָאֵל מֶן תַּרְעָא
רָעְיָא הוּ דְּעֶנָא׃

Ma chi entra per la porta, è il paſtore de le pecore.

3 וְלְהָנָא נָטַר תַּרְעָא פָּתַח
לֵה תַּרְעָא וְעֶנָא שָׁמְעָן
קָלֵה וְעֶרְבַּוְהִי קָרֵא ב
בַּשְׁמָהַיְהוֹן וּמַפֵּק לְהוֹן׃

A queſto apre il portinaro, e le pecore odeno la ſua voce: & egli chiama le ſue proprie pecore per nome, e menale fuore.

4 וּמָא דְּאַפֵּק עֶנֵה
קֶדְמַיְהֵ אָזֵל וְעֶרְבַּוְהִי ד
דִּילֵה אָזְלִין בָּתְרֵה מֶטֻּל
דְּיָדְעִין קָלֵה׃

E quando egli ha meſſe fuor le ſue pecore, va loro innanzi, è le pecore il ſeguitano: perche elle conoſcono la ſua voce.

5 בָּתַר נוּכְרָיָא דֵּין לָא
אָזְלָא עֶנָא אֶלָּא עָרְקָן
מֶנֵּה דְּלָא יָדְעָא קָלֵה ד
דְּנוּכְרָיָא׃

E non ſeguitaranno vno ſtraniere, ma ſi fuggiaranno da lui: percioch'elle non conoſcono la voce de li ſtranieri.

6 הָדָא פֶּלְאֶתָא אָמַר
לְהוֹן יֵשׁוּע הֶנּוֹן דֵּין לָא
יַדַעוּ מָנָא מַלֶּל עַמְהוֹן׃

IESV, diſſe loro queſta ſimilitudine: ma eſſi non inteſero che coſe foſſen quelle ch'egli parlaua loro.

7 אָמַר לְהוֹן דֵּין תּוּב י
יֵשׁוּע אַמִּין אַמִּין אָמַר א
אֲנָא לְכוֹן דְּאֶנָא אֶנָא
תַּרְעֵה דְּעֶנָא׃

Per il che IESV diſſe loro di nuouo, In verità, in verità vi dico, che io ſon la porta de le pecore.

י

1 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אֲשֶׁר לֹא בָא בַשַּׁעַר מִכְלַת הַצֹּאן כִּי אִם עוֹלֶה בְּמָקוֹם אַחֵר זֶה גַנָּב וּפָרִיץ הוּא׃

Decierto decierto os digo, que el que no entra por la puerta enel corral de las ouejas, mas ſube por otra parte, el tal ladron es y robador,

2 וַאֲשֶׁר בָּא בַשַּׁעַר רוֹעֵה הַצֹּאן הוּא׃

Mas elque entra por la puerta, el paſtor de las ouejas es.

3 וְהַשּׁוֹעֵר פּוֹתֵחַ לוֹ וְהַצֹּאן שָׁמְעוּ אֶת־קוֹלוֹ וְהוּא קוֹרֵא אֶת־צֹאנוֹ בִּשְׁמוֹתָם וּמוֹצִיאָם׃

Aeſte abre el portero, y las ouejas oyen ſu boz: y à ſus ouejas llama por mombre, y las ſaca.

4 וּבְהוֹצִיאוֹ אֶת־צֹאנוֹ הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וְהַצֹּאן הָלְכוּ אַחֲרָיו כִּי יָדְעוּ אֶת־קוֹלוֹ׃

Y como ha ſacado fuera ſus ouejas, và delante deellas: y las ouejas lo ſiguen: porque conocen ſu boz.

5 וְאַחֲרֵי הַנָּכְרִי אֵינָם בָּאִים כִּי אִם יָנוּסוּ מִמֶּנּוּ כִּי לֹא יוֹדְעִים אֶת־קוֹל הַנָּכְרִים׃

Mas ál eſtranno no ſeguiran, antes huyran deel: porque no conocen la boz de los eſtrannos.

6 אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ וְהֵמָּה לֹא יָדְעוּ מָה הָיוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם׃

Eſta parabola les dixo Ieſus, mas ellos no entendieron que era loque les dezia.

7 וַיָּשָׁב וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי אֲנִי הוּא שַׁעַר הַצֹּאן׃

Boluióles pues Ieſus á dezir, Decierto decierto os digo, que yo ſoy la puerta de las ouejas.

ΚΕΦΑΛ. ί.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής.

En verite, en verité ie vous di, Que celui qui n'entre point par la porte à la bergerie des brebis, mais y monte par ailleurs, eſt larron & brigand.

2. Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων.

Mais celui qui entre par la porte, eſt le berger des brebis.

3. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.

Le portier ouure a ceſtui la, & les brebis oyēt ſa voix, & il appele ſes propres brebis par leur nom, & les mene hors.

4. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Et quand il a mis hors ſes brebis, il va deuant elles, & les brebis le ſuiuent, car elles cognoiſſent ſa voix.

5. Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

Mais elles ne ſuiuront point vn eſtrāger, ains s'enfuiront arriere de lui: car elles ne cognoiſſent point la voix des eſtrangers.

6. Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

Ieſus leur dit ceſte ſimilitude: mais ils n'entendirent point quelles eſtoyent les choſes qu'il leur diſoit.

7. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

Ieſus donc leur dit derechef, En verité, en verité, ie vous di, que ie ſuis la porte des brebis.

CAP. X.

AMen, amen dico vobis qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt & latro.

Verely/verely I ſay vnto you/ He that entreth not in by the doore into the ſheepefolde / but climeth vp an other way/ he is a thiefe and a robber.

2. Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.

But hee that goeth in by the doore/ is the ſhepeheard of the ſheepe.

3. Huic oſtiarius aperit: & oves vocem eius audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

To him the porter openeth / and the ſheepe heare his voyce / and he calleth his owne ſheepe by name / and leadeth them out.

4. Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius.

And when hee hath ſent forth his owne ſheepe/ he goeth before them / and the ſheepe follow him: for they know his voyce.

5. Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.

And they will not follow a ſtraunger/ but they flee from him: for they knowe not the voyce of ſtrangers.

6. Hoc proverbium dixit eis Ieſus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

This parable ſpake Jeſus vnto thẽ: but they vnderſtoode not what thinges they were which he ſpake vnto them.

7. Dixit ergo eis iterum Ieſus, Amen, amen dico vobis, ego ſum oſtium ovium.

Then ſayde Jeſus vnto them againe/ Verely: verely I ſay vnto you/ I am the doore of the ſheepe.

Das X. Capitel.

Warlich / warlich / ich ſage euch: wer nicht zur thůr hinein gehet in den Schafſtal / ſondern ſteiget anderswo hinein / der iſt ein Dieb vnnd ein Mörder.

SAndelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Huo ſom icke gaar ind at Dørren i Faareſtien / men ſtiger andenſtedz der ind / Hand er en Tyff oc en Mordere.

2. Der aber zu der Thůr hinein gehet / der iſt ein Hirte der Schafe.

Men den ſom gaar ind at Dørren / Hand er Faarenis Hyrde.

3. Demſelbigen thut der Thůrhůter auff / vnd die Schafe hören ſeine ſtimme. Vnd er ruffet ſeinen Schafen mit Namen / vnd fůhret ſie auß.

Den ſamme lader Døruocteren op faare / oc Faarene høre hans røſt. Oc hand kalder ſine Faar ved Naffn / oc fører dem vd.

4. Vnd wenn er ſeine Schafe hat außgelaſſen / gehet er fůr jnen hin / vnd die Schafe folgen jm nach / denn ſie kennen ſeine ſtimme.

Oc naar ſom hand haffuer vdladet ſine Faar / da gaar hand bort faare dem / oc Faarene følge effter hannem / Thi de kende hans røſt.

5. Einem frembden aber folgen ſie nicht nach / ſonder fliehen von ihm / denn ſie kennen der Frembden ſtimme nicht.

Oc en Fremmet følge de icke effter / men fly fra hannem / Thi de kende icke den Fremmedes røſt.

6. Diſen ſpruch ſaget Jeſus zu jhnen / Sie vernamens aber nicht was es war / daß er zu jhnen ſaget.

Dette Sprock ſagde Jheſus til dem / Men de forſtode icke / huad det vaar ſom hand ſagde til dem.

7. Da ſprach Jeſus wider zu jhnen: Warlich / warlich / ich ſage euch / Jch bin die Thůr zu den Schafen.

Da ſagde Jheſus til dem igen / Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Jeg er Dørren til Faarene.

Kapitola X.

GJſtě giſtě prawijm wám: Kdož newcházý dweřmi do Owčince Owcý / ale wcházý ginudy / tenť zloděg geſt a Lotr.

ZApráwde zápráwde wam powiedam / Kto nie wchodzi drzwiámi do obory owczey / ále wchodzi inedy / ten ieſt złodziey y zboycá.

2. Ale kdož wcházý ſkrze dwěře / Paſtýř geſt Owcý.

Ktory zá ſie wchodzi drzwiámi / tenci ieſt páſtyrz owiec.

3. Tomuť wrátný otwijrá a Owce hlas geho ſlyſſý / wlaſtnij Owce wolá ze gména / a wywodij ge.

Temu odźwierny otwiera / á owce ſłucháia głoſu iego / y názywa owieczki ſwe miánowicie / á prowádzi ie.

4. A když wlaſtnij Owce wen wypuſtij / před nimi gde / a Owce ho náſledugij / nebo znagij hlas geho.

Pothym gdy wypuści owce ſwe / idzie przed nimi / á owieczki idą zá nim / bowiem znáią głos iego.

5. Ale cyzýho nikoli nenaſledugij / ale vtijkagijť od něho / nebo neznagij hlaſuow cyzých.

Ale zá cudzym żadnym ſpoſobem nie idą / owſſem vciekáią od niego / bo nie znáią głoſu obcych.

6. To přijſlowij powěděl gim Gežijš: ale oni neſrozuměli coby gim mluwil.

To podobieńſtwo powiedał im Jezus / lecz oni nie rozumieli thego co im powiedał.

7. Tehdy opět řekl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám: žeť gá gſem dweře Owcý.

Rzekł im tedy powtore Jezus / Záprawde záprawde wam powiedam / Jaciem ieſt drzwiami owiec.

י

8 וְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּאֶתוֹ ג
גַּנָּבֵא אֶנּוּן וְגַיָּסֵא אֶלָּא לָא
שְׁמַעַת אֶנּוּן עָנָא ׃

Tutti quanti quelli che ſon venuti innanzi à me, ſon ladri & aſſaſſini: ma le pecore non gli hanno vditi.

9 אֶנָא אֶנָא תַרְעָא וּבִי
אֶן אֶנָשׁ יֵעוּל יְחֵא וְיֵעוּל
וְנִפּוּק וְרֶעְיָא נֶשְׁכַּח ׃

Io ſon la porta: ſe alcuno entra per me, ſi ſaluarà: & entrarà, & vſcirà, e trouarà paſtura.

10 גַּנָּבָא לָא אָתֵא אֶלָּא
דְּנֶגְנוּב וְדְנֶקְטוּל וְדְנוֹבֵד
אֶנָא אֶתִית דְחַיֵּא נֶהוֹון
לְהוֹן וּמֶדֶם דְיַתִּיר נֶהוֵא
לְהוֹן ׃

Il ladro non viene ſenon per rubbare, & ammazzare, e diſtruggere. Io ſon venuto à fine ch'elle habbiano vita, & habbiamne in abondanza.

11 אֶנָא אֶנָא רָעְיָא טָבָא
וְרָעְיָא טָבָא נַפְשֵׁה סָאֶם
חֲלָף עָנֵה ׃

Io ſono il buon paſtore: il buon paſtore mette l'anima ſua per le ſue pecore

12 אַגִירָא דֵין דְלָא הֲוָא
רָעְיָא וְלָו דִילֵה אֶנּוּן עָרְבֵא
מָא דְחָזֵא דְאֵבָא דָאתֵא
שָׁבֵק עָנָא וְעָרֵק וָאתֵא
דְאֵבָא חָטֵף וּמְבַדַּר לָה
לְעָנָא ׃

Ma il mercennario, e quel che non è paſtore (di cui le pecore non ſon proprie) vede venire il lupo, e laſſa le pecore, e fuggeſi: onde il lupo rapiſce, e diſperge le pecore.

13 אַגִירָא דֵין עָרֵק מֶטוּל
דַאגִירָא הוּ וְלָא בְּטִיל לֵה
עַל עָנָא ׃

Il mercennario dico fugge, perch'egli è mercennario, e non ſi cura de le pecore.

14 אֶנָא אֶנָא רָעְיָא טָבָא
וְיָדַע אֶנָא לְדִילִי וּמֶתִידַע
אֶנָא מֶן דִילִי ׃

Io ſono il buon paſtore, e conoſco le mie pecore, e ſon conoſciuto da le mie.

י

8 כֻּלָּם הַבָּאִים (לְפָנַי) גַּנָּבִים
וּפָרִיצִים הֵמָּה לָכֵן לֹא שְׁמָעוּם
הַצֹּאן ׃

Todos losque antes de mi vinieron, ladrones ſon y robàdores, mas no los oyerõ las ouejas.

9 אֲנִי הוּא הַשַּׁעַר אִם אִישׁ בִּי
יָבוֹא יִוָּשֵׁעַ וְיָבוֹא וְיֵצֵא וּמַרְעֶה
יִמְצָא ׃

Yo ſoy la puerta: elque por mi entrare, ſerá ſaluo: y entrará y ſaldrà, y hallarà paſtos.

10 הַגַּנָּב אֵינֶנּוּ בָּא כִּי־אִם
אֲשֶׁר יִגְנֹב וְיִטְבַּח וִיאַבֵּד אֲנִי
בָאתִי אֲשֶׁר יִהְיוּ לָהֶם הַחַיִּים
וְלִהְיוֹת לָהֶם יֶתֶר ׃

El ladron no viene ſino para hurtar, y matar y deſtruyr las ouejas, yo he venido para que ayan vida, y para que la ayan en abundancia.

11 אֲנִי הוּא רוֹעֶה הַטּוֹב רוֹעֶה
הַטּוֹב שָׂם אֶת נַפְשׁוֹ חֵלֶף הַצֹּאן ׃

Yo ſoy el buen Paſtor: el buen paſtor ſu alma da por (ſus) ouejàs.

12 וְהַשָּׂכִיר וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ רוֹעֶה
אֲשֶׁר לֹא הָיוּ לוֹ הַצֹּאן אִם יִרְאֶה
אֶת־הַזְּאֵב כִּי בָּא וְיַעֲזֹב אֶת־
הַצֹּאן וְיִבְרַח וְהַזְּאֵב יִטְרֹף אוֹתָם
וִיפַזֵּר אֶת הַצֹּאן ׃

Mas el ſalariado, y que no es el paſtor, cuyas proprias no ſon las ouejas, vee âl lobo que viene y dexa las ouejas, y huye: y el lobo arrebata, y diſſipa las ouejas.

13 וְהַשָּׂכִיר בּוֹרֵחַ כִּי שָׂכִיר הוּא
וְאֵינֶנּוּ סוֹכֵן לַצֹּאן ׃

Anſi que el ſalariado, huye, porque es ſalariado, y las ouejas no le pertenecen.

14 אֲנִי הוּא רוֹעֶה הַטּוֹב וְיָדַעְתִּי
אֶת צֹאנִי וְנוֹדַעְתִּי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר
לִי ׃

Yo ſoy el buen paſtor: y conozco mis ouejas, y las mias, me conocen.

ι'.

8. Πάντες ὅσοι (πρὸ ἐμοῦ) ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί. ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.

Tout autant qu'il en eſt venu deuant moi, ſont larrons & brigands: mais les brebis ne les ont point ouïs.

9. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.

Ie ſuis la porte: ſi quelcun entre par moi, il ſera ſauue: & entrera & ſortira, & trouuera paſture.

10. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

Le larron ne vient ſinon pour deſrobber, & tuer, & deſtruire: ie ſuis venu afin qu'elles ayent vie, voire qu'elles en ayent en abondance,

11. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Ie ſuis le bon berger: le bon berger met ſa vie pour ſes brebis.

12. Ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτά, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα.

Mais le mercenaire, & celui qui n'eſt point berger (à qui n'appartienẽt point les brebis) voit venir le loup, & delaiſſe les brebis, & s'enfuit: & le loup les rauit, & eſpard les brebis.

13. Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστι, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

Ainſi le mercenaire s'enfuit, pource qu'il eſt mercenaire, & n'a cure des brebis.

14. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

Ie ſuis le bon berger, & cognoi mes brebis, & ſuis cognu des miennes.

CAP. X.

8. Omnes quotquot venerunt (ante me,) fures ſunt & latrones: ſed non audierunt eos oves.

All that euer came before me / are theeues and robbers: but the ſheepe did not heare them.

9. Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur & egredietur, & paſcua inveniet.

I am the doore: by me if any man enter in/ he ſhalbe ſaued/and ſhall go in and go out/ and finde paſture.

10. Fur non venit, niſi ut furetur & mactet & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.

The thiefe commet noth / but for to ſteale, and to kill, and to deſtroy: I am come that they might haue life / and haue it in abundance.

11. Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.

I am the good ſheepeheard: the good ſhepeheard giueth his life for his ſheepe.

12. Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & diſpergit oves.

But an hireling / and he which is not the ſhepheard/ neither the ſheepe are his owne/ſeeth the wolfe comming / and hee leaueth the ſheepe / and fleeth/ and the wolfe catcheth them / and ſcattereth the ſheepe.

13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.

So the hireling fleeth/ becauſe hee is an hireling / and careth not for the ſheepe.

14. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco meas: & cognoſcunt me meæ.

I am the good ſheepeheard/and knowe mine / and am knowne of mine.

Das X. Capitel.

8. Alle die vor mir kommen ſind/ die ſind Diebe vñ Mörder geweſen/aber die Schafe haben jhnen nicht gehorchet.

Alle de ſom ere komme faar mig / de haffue veret Tyffue oc Mordere / Men Faarene lydde dem icke.

9. Jch bin die Thür / ſo iemand durch mich eingehet / der wirt ſelig werden/ vnd wirdt ein vnnd außgehen / vnd Waide finden.

Jeg er Dørren / Der ſom nogen gaar ind ved mig hand ſkal bliffue ſalig / oc ſkal gaa ind oc vd / oc finde ſøde.

10. Ein Dieb kompt nicht / denn daß er ſtele / würge vnd vmbbringe. Jch bin kommen/ daß ſie das Leben vnnd volle genůg haben ſollen.

En Tyff kommer icke / vden at ſtiele / myrde oc ødelegge. Jeg er kommen /at de ſkulle haffue Liffuit oc offuerflødige nock.

11. Jch bin ein guter Hirte. Ein guter Hirte leſſet ſein Leben für die Schafe.

Jeg er en god Hyrde. En god Hyrde lader ſit Liff for Faarene.

12. Ein Miedling / der nicht Hirte iſt / deß die Schafe nicht eygen ſind/ ſihet den Wolff kom̃en / vnd verleſſet die Schafe / vnnd fleucht / vnnd der Wolff erhaſchet vnnd zerſtreuet die Schafe.

En leye Suend / ſom icke er Hyrde / huilcke Faarene icke høre til / ſeer Vlffuen kommen / oc forlader Faarene / oc flyr/ oc Vlffuen griber oc atſpreder Faarene.

13. Der Miedling aber fleucht/ denn er iſt ein Miedling/ vnd achtet der Schafe nicht.

Men leye Suenden flyer / thi hand er en leye Suend / oc acter Faarene inted.

14. Jch bin ein guter Hirte/ vnd erkenne die meinen / vnnd bin bekandt den meinen.

Jeg er en god Hyrde / oc kender mine / oc ieg kendis aff mine.

Kapitola X.

8. Wſſyckni kolikožkoli gich předemnau přiſſlo / zloděgij gſau a Lotřj: ale neſlyſſely gich Owce.

Wßyſcy ile ich przedemna przyßło / złodzieiec ſą / y zboycowie / á też ich nie ſluchały owce.

9. Jáť gſem dwéře. Skrze mne wegdeli kdo/ Spaſen bude: a wegde y zas wýgde/ a paſtwu nalezne.

Jamći ieſt drzwiámi / przez mie ieſli kto wnidzie / bedzie zachowan / á wnidzie y wynidzie / y paſtwiſká znaydzie.

12. Zloděg nepřicházý gedině aby kradl / a mordowal / a zahubil. Jáť gſem přiſſel aby žywot měli / a hogněgi aby měli.

Złodziey nie idzie iedno żeby kradł / á mordował y tracił owce lecz ia przyßedłem áby żywot miály y obfitowáły.

11. Jáť gſem paſtýř dobrý. Dobry paſtýř žiwot ſwuog dáwá za Owce ſwé.

Jaciem ieſt on dobry páſtyrz / Dobryć páſtyrz zdrowie ſwe dawa zá owieczki ſwoie.

12. Ale Nágemnijk/ a kterýž nenij Paſtýř / gehož negſau Owce wlaſtnij / wida Wlka přicházegicýho / y opauſſtij Owce a vtijká: a Wlk lapá a rozhánij Owce.

Lecz naiemnik y kthory páſtyrzem nie ieſt / ktorego nie ſą owce własne / widząc wilká przychodzącego odbiega owiec y vcieka / á wilk też drapie y roſpraßa owce.

13. Nágemnijk pak vtijká / nebo Nágemnijk geſt / a nema pěče o Owce.

A naiemnikći vćieká / bo ieſt naiemnik / y nie ma nic pracey o owcách.

14. Já gſem Paſtýř dobrý: a znamť Owce mé / a znagijť mne mé.

Jamći ieſt on páſtyrz dobry / y znám owieczki moie / á moie też mnie znáią.

י

15 אֵיכַנָּא דְּיָדַע לִי אָבִי
וְאֶנָא יָדַע אֲנָא לְאָבִי
וְנַפְשִׁי סָאֶם אֲנָא חֲלָף
עֶנָא׃

Come il Padre conoſce me, coſi conoſco io il Padre, e pongo l'anima mia per le pecore.

16 אִיתלִי דֵּין אַף עֶרְבֵא
אַחֲרָנֵא אִילֵין דְּלָא הֲווֹ מֶן
טַיְרָא הָנָא וְאַף לְהוֹן וָלֵא
לִי לְמַיְתָיוּ אִנוּן וְיֶשְׁמְעוּן
קָלִי וְתֶהְוֵא עָנָא כֻּלָּהּ חֲדָא
וְחַד רָעְיָא׃

Et ho de l'altre pecore, che non ſon di queſto ouile: quelle ancora mi biſogna condurre, & eſſe vdiranno la mia voce: e faraſſi vn ouile. & vn paſtore.

17 מֶטוּל הָנָא אָבִי רָחֵם
לִי דְּאֶנָא סָאֶם אֶנָא נַפְשִׁי
דְּתוּב אֶסְבִיהָ׃

Per queſto mi ama il Padre, percioche io pongo l'anima mia, per pigliarla di nuouo.

18 לָא הֲוָא אֱנָשׁ שָׁקֵל לָהּ
מֶנִּי אֶלָּא אֶנָא סָאֶם אֶנָא
לָהּ מֶן צֶבְיָנִי שַׁלִּיט אֶנָא
גֵּיר דְּאַסִּימִיהָ וְשַׁלִּיט אֶנָא
דְּתוּב אֶסְבִיהָ דְּהָנָא פ
פוּקְדָּנָא קַבְּלֵת מֶן אָבִי׃

Niuno me la toglie, ma io la pongo da me ſteſſo. Io ho poteſta di porla, & ho poteſta di pigliarla di nuouo. Queſto comandamento ho i riceuuto da mio Padre.

19 וַהְוָת תּוּב פְּלָגוּתָא
בַּיְנַי יְהוּדָיֵא מֶטוּל מֶלֵּא
הָלֵין׃

Allora nacque di nuouo diſſenſion tra i Giudei per queſte parole.

20 וְאָמְרִין הֲווֹ סַגִּיאֵא
מֶנְּהוֹן דְּדַיְוָא אִית לֵהּ
וּמְשַׁנָּא שַׁנָּא מָנָא שָׁמְעִין
אַנְתּוּן לֵהּ׃

E molti di loro diceuano, Egli ha il demonio, & impazziſce: perche l'aſcoltate voi?

י

15 אֵיכָכָה יוֹדֵעַ אוֹתִי הָאָב
כָּכָה יוֹדֵעַ אָנֹכִי אֶת הָאָב וְאֶת־
נַפְשִׁי מֵשִׂים אָנֹכִי־חֵלֶף הַצֹּאן׃

Como el padre me conoce à mi , y yo conozco âl padre: y pongo mi alma por las ouejas.

16 וְצֹאן אֲחֵרִים הָיוּ לִי אֲשֶׁר
אֵינָם מִמִּכְלָה הַזֹּאת וְצָרְכִי
לְהוֹלִיךְ אוֹתָם וְאֶת־קוֹלִי יִשְׁמָעוּ
וִיהִיֶה צֹנֶה אֶחָד וְרוֹעֶה אֶחָד׃

Tambien tengo otras ouejas que no ſon de eſte corral: aquellas tambien me conuiene traer y oyran mi boz: y hazerſehá vn corral, y vn paſtor.

17 עַל־כֵּן הָאָב אֹהֵב אוֹתִי כִּי
אֲנִי מֵשִׂים אֶת נַפְשִׁי אֲשֶׁר אָשׁוּב
אֶקָּחֶנָּה׃

Por eſſo me ama el padre, porque yo pongo mi alma, para boluerla à tomar.

18 אִישׁ לֹא יִשָּׂאֶנָּה מִמֶּנִּי כִּי
אִם אֲנִי מֵשִׂים אוֹתָהּ מִמֶּנִּי
כִּי יֵשׁ לִי הַשִּׁלְטוֹן לָשִׂים אוֹתָהּ
מִמֶּנִּי וְיֵשׁ לִי שִׁלְטוֹן לָשׁוּב וְלָקַחַת
אוֹתָהּ וְאֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לָקַחְתִּי
מֵאָבִי׃

Nadie la quita de mi, mas yo la pongo de mi miſmo · Porque tengo poder para ponerla , y tengo poder para boluerla a tomàr. Eſte mandamiento recebi de mi padre.

19 וַתְּהִי עוֹד מְרִיבָה בַּיְּהוּדִים
עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y boluió á auer diſſenſion entre los Iudios por eſtas palabras.

20 וַיֹּאמְרוּ רַבִּים מֵהֶם יֵשׁ לוֹ
הַשָּׂטָן וּמְשֻׁגָּע הוּא מַה־תִּשְׁמְעוּ
אוֹתוֹ׃

Y muchos deellos dezian, Demonio tiene, y eſtà fuera deſi: para que los oys?

ί.

15. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Comme me cognoiſt le Pere, auſſi cognoi-ie le Pere, & mets ma vie pour mes brebis.

16. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

I'ai encores d'autres brebis qui ne ſont point de ceſte bergerie: il me les faut auſſi amener , & elles orront ma voix: & il y aura vn ſeul troupeau, & vn ſeul berger.

17. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

Pour ceſte cauſe m'aime le Pere, pourtant que ie laiſſe ma vie, afin que ie la prene derechef.

18. Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

Nul ne me l'oſte, mais ie la laiſſe de par moi-meſme: i'ai puiſſance de la laiſſer, & ſi ai puiſſance de la prendre derechef. I'ai receu ce mandement de mon Pere.

19. Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.]

Adonc diſſenſion aduint derechef entre les Iuifs pour ces propos.

20. Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;

Et pluſieurs d'entr'eux diſoyent, Il a le diable, & eſt hors du ſens: pourquoi l'eſcoutez-vous?

CAP. X.	Das X. Capitel.	Kapitola X.
15. Sicut novit me pater, & ego agnoſco patrem: & animam meam pono pro ovibus meis. As the Father knoweth me/ ſo knowe I the Father: and I lay downe my life for my ſheepe.	15. Wie mich mein Vater kennet/ vnd ich kenne den Vater/ vnd ich laſſe mein Leben für die Schafe. Lige ſom min Fader kender mig/ oc ieg kender Faderen/ oc ieg lader mit Liff for Faarene.	15. Jakož mne zná Otec/ y yá znám Otce/ a žiwot můg pokládám za Owce. Jáko mie zna Oćiec/ ták y ia znam Oycá/ á zdrowie moie pokłádam zá owieczki.
6. Et alias oves habeo quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audiunt, & fiet unum ovile & unus paſtor. Other ſheepe I haue alſo/ which are not of this folde: them alſo muſt I bring/ and they ſhall heare my voyce: and there ſhall be one ſheepefolde/ and one ſheepeheard.	16. Vnd ich hab noch andere Schafe/ die ſind nicht auß diſem Stalle/ vnd dieſelben muß ich herfůhren/ vnd ſie werden meine ſtimme hören/ vnnd wird eine Herd vnd ein Hirte werden. Oc ieg haffuer end andre Faar/ de ere icke aff denne Sti/ Oc de ſamme ſkal ieg føre hid/ oc de ſkulle høre min røſt/ Oc der ſkal bliffue en Hiord oc en Hyrde.	16. A geſſtě mám giné Owce/ kteréž negſau z tohoto Owčince/ y tyt také muſým přiweſti/ a hlas muog ſlyſſeti budau. A bude geden Owčinec/ a geden Paſtýř. Y drugie ćie z owce mam ktore nie ſą z they obory/ á potrzebá żebych thez y ony przywiodl/ bo głoſu mego ſłuchác będą/ y będźie iedna owczárnia y ieden paſtyrz.
17. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam. Therefore doeth my Father loue me/ becauſe I lay downe my life/ that I might take it againe.	17. Darumb liebet mich mein Vater/ daß ich mein leben laſſe/ auff daß ichs wider neme. Der faare elſker min Fader mig/ at ieg lader mit Liff/ paa det ieg ſkal tage det igen.	17. Proto mne Otec miluge/ že yá pokládam žiwot muog/ abych zaſe wzal gey: Dla tegożći mie miłuie Oćiec/ iż ia pokładam zdrowie moie ábych ie záſie wźiął.
18. Nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo. No man taketh it from me/ but I laye it downe of my ſelfe: I haue power to lay it downe/ and haue power to take it againe: this commaundement haue I receyued of my Father.	18. Niemand nimpt es von mir/ ſonder ich laſſe es von mir ſelber/ Ich habe es macht zu laſſen/ vnd habe es macht wider zu nemen. Solches Gebot habe ich empfangen von meinem Vater. Ingen tager det fra mig/ men ieg lader det aff mig ſelff/ Jeg haffuer mact at forlade det/ oc ieg haffuer mact at tage det igen. Saadant Bud anammede ieg aff min Fader.	18. Nižádný ho newezme odemne/ ale yá gey pokládám ſám od ſebe. Moc mám položiti gey/ a moc mám zaſe wzýti gey. To přikázanj wzal gſem od Otce mého. Zadenći go nie odeymie odemnie/ ále ia pokłádam ie ſam od śiebie/ y mam moc położyć ie/ á mam moc záſie wźiać ie: Tho roſkazánie wźiąłem od Oycá mego.
19. Diſſenſio iterum facta eſt inter Iudæos propter ſermones hos. Then there was a diſſenſion againe among the Jewes for theſe ſayings.	19. Da ward aber eine zwitracht vnter den Jůden/ über diſen Worten. Da bleff en tuedract iblant Jøderne/ for diſſe Ord.	19. Tehdy ſtala ſe opět růžnite mezy Zidy pro tyto řeči. A przetoż ſie ſtało rozerwánie miedzy Zydy dla ſłow tych.
20. Dicebant autem multi ex ipſis, Dæmonium habet & inſanit: quid eum auditis? And many of them ſayd/ He hath a deuill/ and is mad: why heare ye him?	20. Vil vnter jnen ſprachen: Er hat den Teufel/ vnd iſt vnſinnig/ was höret jhr jhm zu? Mange iblant dem ſagde/ Hand haffuer Dieffuelen/ oc er fra ſinde/ hui høre i hannem?	20. Y prawili mnozý z nich: Diábelſtwij má a blážnij/ proč ho poſlaucháte? Bo wiele ich mowili miedzy ſoba/ Dyabelſtwoć may ßáleie/ Czemuż go ſłuchacie?

י

21 אַחְרָנֵא דֵין אָמְרִין הָוַו
הָלֵין מֶלֵא לָא הָוַי דְדַיוָנָא
לְמָא דַיוָא מַשְׁכַּח עַיְנָתָא
דְסַמְיָא לַמְפַתָּחוּ׃

Altri diceuano, Queſte parole non ſono da indemoniato: il demonio puo egli aprire gli occhij de ciechi?

22 הָוָא הָוָא דֵין עֵאדָא
דְחוּדָתָא בְּאוּרִשְׁלֶם
וְסַתְוָא הָוָא׃

Feceſi poi la feſta de la Rinouatione in Ieruſalem, & era di verno.

23 וַמְהַלֵּךְ הָוָא יֵשׁוּעַ
בְהַיְכְלָא בְּאֶסְטְוָא
דְשְׁלֵימוּן׃

E Iesv paſſeggiaua nel tempio, nel portico di Salomone.

24 וְחַדְרוּהִי יְהוּדָיֵא
וָאמְרִין לֵהּ עַד מָנָא ל
לְאַמַּתַי נָסֵב אַנְתְּ נַפְשַׁן
אֶן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא אֱמַר
לַן גַּלְיָאִית׃

I Giudei allora l'intorniarono, e diſſerli, Infin à quanto tieni tu ſoſpeſo l'animo noſtro? ſe tu ſei Chriſto, dicello liberamente.

25 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן
אַמְרֵת לְכוֹן וְלָא מְהַיְמְנִין
אַנְתּוֹן וַעְבָדֵא דְאֶנָא עָבֵד
אֶנָא בַשְׁמֵה דְאָבִי הָנוֹן
סָהֲדִין עֲלַי׃

Iesv riſpoſe loro, Io vi l'ho detto, e voi non lo credete: l'opere ch'io fo nel nome di mio Padre, eſſe rendeno teſtimonianza di me.

26 אֶלָּא אַנְתּוֹן לָא מ
מְהַיְמְנִין אַנְתּוֹן מֶטוּל
דְלָא הֲוַיְתוֹן מֶן עֶרְבַּי א
אַיְכַנָא דְאֶמְרֵת לְכוֹן׃

Ma voi non credete, percioche voi non ſete de le mie pecore, come io v'ho detto.

27 עֶרְבֵא דִילִי קָלִי ש
שָׁמְעִין וֶאנָא יָדַע אֶנָא
לְהוֹן וְהָנוֹן אָתֵין בָּתַרִי׃

Le mie pecore odeno la mia voce, & io le conoſco, & elle mi ſeguitano.

28 וֶאנָא יָהֵב אֶנָא לְהוֹן
חַיֵא דַלְעָלַם וְלָא יֵאבְדוּן
לְעָלַם וְלָא אֶנָשׁ יַחְטוּף
אֶנוּן מֶן אִידַי׃

Et io do loro vita eterna: e non periranno giamai, ne alcuno le rapirà da la mia mano.

י

21 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֵינָם דִּבְרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר
יֵשׁ לוֹ הַשָּׂטָן הֲיוּכַל הַשָּׂטָן
לִפְקֹחַ אֶת עֵינֵי הַעִוְרִים׃

Dezian otros, Eſtas palabras no ſon de endemoniado: puede el demonio abrir los ojos de los ciegos?

22 וַתְּהִי־חֲנֻכָּה בִּירוּשָׁלַיִם
וּסְתָו הָיָה׃

Y hazianſe las Encenias en Ieruſalem, y era ynuierno.

23 וַיְּהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ בַּהֵיכָל בְּאוּלַם
שְׁלֹמֹה׃

Y Ieſus andaua en el templo por el Portal dé Salomon.

24 וַיְּסֹבּוּהוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו עַד־מָתַי תִּשָּׂא אֶת־נַפְשֵׁנוּ
אִם אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ דַּבֵּר לָנוּ
בְּבִטָּחוֹן׃

Y rodearonlo los Iudios, y dixeronle, Haſta quando nos quitaras la vida? Si tu eres el Chriſto, dinoslo abiertamente.

25 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמַרְתִּי
לָכֶם וְאֵינְכֶם מַאֲמִינִים
הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה בְּשֵׁם
אָבִי אֵלֶּה מְעִידִים עָלָי׃

Reſpondioles Ieſus, Dicho os lo hé, yo no lo creeys: las obras que yo hago en nombre de mi Padre, eſtas dan teſtimonio de mï.

26 אֲבָל אַתֶּם לֹא מַאֲמִינִים
כִּי אֵינְכֶם מִצֹּאנִי כַּאֲשֶׁר אָמַרְתִּי
לָכֶם׃

Mas voſotros no creeys, porque no ſoys de mis ouejas, como os hé dicho.

27 צֹאנִי שׁוֹמְעִים אֶת־קוֹלִי
וַאֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתָם וּבָאִים אַחֲרָי׃

Mis ouejas oyen mi boz, y yo las conozco, y ſiguen me:

28 וַאֲנִי נוֹתֵן לָהֶם אֶת־חַיֵּי
עוֹלָם וְלֹא יֹאבְדוּ לְעוֹלָם וְאִישׁ
לֹא יִטְרֹף אוֹתָם מִיָּדִי׃

Y yo les doy vida eterna, y para ſiempre no pereceràn: y nadie las arrebatará de mi mano.

ι'.

21. Ἄλλοι ἔλεγον, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Les autres diſoyent, Ces paroles ne ſont point d'vn demoniaque: le diable peut il ouurir les yeux des aueugles?

22. Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν.

Or la feſte de la dedicace ſe fit en Ieruſalem, & eſtoit hyuer.

23. Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος.

Et Ieſus ſe pourmenoit au temple, au porche de Salomon.

24. Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ.

Les Iuifs donc l'enuironnerent, & lui dirent, Iuſqu'à quand tiens-tu noſtre ame en ſuſpens? ſi tu es le Chriſt, di-le nous franchement.

25. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

Ieſus leur reſpondit, Ie le vous ai dit, & vous ne le croyez point, les œuures que ie fai au nom de mon Pere, rendent teſmoignage de moi.

26. Ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

Mais vous ne croyez point: car vous n'eſtes point de mes brebis: comme ie vous ai dit.

27. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι.

Mes brebis oyent ma voix, & ie les cognoi, & elles me ſuiuent.

28. Κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.

Et moi, ie leur donne vie eternelle, & ne periront iamais: nul auſſi ne les rauira de ma main.

CAP. X.

21. Alii dicebant, Hæc verba non ſunt Dæmonium habentis, nunquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?

Others ſaid/ Theſe are not the wordes of him that hath a deuill: can the deuill open the eyes of the blinde?

22. Facta ſunt autem Encænia in Ieroſolymis: & hyems erat.

And it was at Jeruſalem the feaſt of the Dedication/ and it was winter.

23. Et ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis.

And Jeſus walked in the Temple/ in Solomons porche.

24. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quouſq; animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm.

Then came the Jewes round about him/ and ſayde vnto him/ How long doeſt thou make vs doute? If thou be the Chriſt/ tell vs plainly.

25. Reſpondit eis Ieſus, Loquor vobis: & non creditis, opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me.

Jeſus anſwered them/ J tolde you/ and ye beleeue not: the works that J do in my Fathers Name/ they beare witnes of me.

26. Sed vos non creditis, quia nō eſtis ex ovibus meis.

But ye beleeue not: for ye are not of my ſheepe/ as J ſayde vnto you.

27. Oves meæ vocē meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me.

My ſheepe heare my voyce/ and J knowe them/ and they follow me.

28. Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.

And J giue vnto them eternall life/ and they ſhall neuer periſhe/ neyther ſhall anie plucke them out of mine hand

Das X. Kapitel.

21. Die andern ſprachen: Das ſind nicht wort eines beſeſſenen/ kan der Teufel auch der Blinden augen auffthun?

De andre ſagde/ Det ere icke ord aff en Beſæt/ Kand Dieffuelen oc oplade de Blindis Oyen?

22. Es ward aber Kirchweihe zu Jeruſalem/ vnd war Winter.

Oc der bleff Kirckeuielſe i Jeruſalem/ oc det vaar Vinter.

23. Vnd Jeſus wandelte im Tempel in der Halle Salomonis.

Oc Jheſus vandrede i Templen vdi Salomonis Vgaaben Huſſ.

24. Da vmbringeten jn die Jůden/ vnd ſprachen zu jhm: Wie lange helteſt du vnſer Seelen auff? Biſt du Chriſtus ſo ſage es vns frey herauß?

Da komme Joderne trint omkring hannem/ oc ſagde til hannem/ Huor lenge opholder du vaar ſiel? Eſt du Chriſtus/ da ſig oſſ det obenbare vd.

25. Jeſus antwortet jhnen: Jch habe es euch geſagt/ vnd jhr glaubet nicht. Die werck/ die ich thu inn meines Vaters Namen/ die zeugen von mir.

Jheſus ſuarede dem/ Jeg haffuer ſagd eder det/ oc i tro icke. De gerninger ſom ieg gør i min Faders Naffn/ De vidne om mig.

26. Aber jhr glaubet nicht/ denn jr ſeyt meiner Schafe nicht/ als ich euch geſagt habe.

Men i tro icke/ Thi i ere icke mine Faar ſom ieg ſagde eder.

27. Denn meine Schafe hören meine ſtimme/ vnd ich kenne ſie/ vnd ſie folgen mir.

Thi mine Faar høre min røſt/ oc ieg kender dem/ oc de følge mig.

28. Vnd ich gebe jnen das ewige Leben/ vnd ſie werden nimmermehr vmbkommen/ vnd niemand wirdt ſie auß meiner hand reiſſen.

Oc ieg giffuer dem det euige Liff/ oc de ſkulle aldri forfaris/ oc ingen ſkal ſlide mig dem aff min Haand.

Kapitola X.

21. Gjnij pak prawili: Tato ſlowa negſau ďábelſtwij magijcýho: Zdali ďábelſtwij může ſlepých oči otwijrati?

Drudzy záſie powiedáli/ Tyc ſłowá nie ſa tego coby miał dyabelſtwo/ Izali dyabel ſlepych oczy otwárzáć może?

22. Stalo ſe pak Poſwijcenij w Geruzalémě/ a zyma byla.

A był w Jeruzálem obchod Poświacánia/ y zimá byłá.

23. Y chodil Gežijs w Chrámě po Sýñcy Sſalomunowě.

Tedy ſię Jezus przechadzał po kościele w przyſionku Salomonowym.

24. Tehdy obklij čili gey Židé/ a řekli gemu: Dokud duſſy naſſy držijs? gſyli ty Kryſtus? powěz nám zgewně.

Y obſtąpili go żydowie/ á rzekli mu/ Y dokądże tak duſze náſze záwieſzáć będzieſz? Jeſliżeś ty jeſt on Kryſtus/ powiedzże nam jáwnie.

25. Odpowěděl gim Gežijs: Powěděl gſem wám/ a wſſak newěřijte. Skutkowé kteréž yá činijm gménem Otce měho/ tiť ſwědectwij wydáwagij o mně:

Ná tho im dał odpowiedz Jezus/ Powiedziałemci wam á nie wierzycie/ ſpráwi ktore ia czynie w imie Oycá mego/ tyc o mnie świádcza.

26. Ale wy newěřijte/ nebo negſte z Owcý mých/ yakož gſem powěděl wám.

Ale wy nie wierzycie/ bo nie ieſteście z owieczek moich/ iákom wam powiedział.

27. Owce mé hlas muog ſlyſſý/ a yá znám ge/ a náſledugijť mne.

Owieczki moie ſłucháiąc głoſu mego/ á iac ie znam/ y idą zá mną.

28. A yá žiwot wěčný dáwám gim/ a nezahynauť na wěky/ anižge kdo wytrhne ruky mé.

Jácim też wieczny żywot dawam/ y nie zginą ná wieki/ áni ich żaden wydrze z mey ręki.

י

29 אָבִי גֵּיר דִּיהַב לִי מֶן כֻּל רַב הוּ וְלָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח דְּמֶן אִידֵה דְּאָבִי יַחֲטוּף׃

Mio Padre che me l'ha date, è maggior di tutti, e niuno le puo rapire da la mano di mio Padre.

30 אֶנָא וְאָבִי חַד חְנַן׃

Io e il Padre ſiamo Vno.

31 וַשְׁקַלוּ תּוּב יְהוּדָיֵא כֵּאפֵּא לְמֶרְגְּמֵה׃

Allora i Giudei preſero di nuouo de ſaſſi per lapidarlo.

32 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ סַגִּיָּאֵא עֲבָדֵא שַׁפִּירֵא מֶן לְוָת אָבִי חַוִּיתְכוֹן מֶטוּל אֵינָא עֲבָדָא מֶנְּהוֹן רָגְמִין אַנְתּוּן לִי׃

IESV riſpoſe loro, Io v'ho moſtrate molte buone opere dal Padre mio per quale di quelle opere mi lapidate voi?

33 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא הֲוָא מֶטוּל עֲבָדָא שַׁפִּירָא רָגְמִינַן לָךְ אֶלָּא מֶטוּל דַּמְגַדֵּף אַנְתְּ וְכַד אִיתַיךְ בַּר נָשָׁא עָבֵד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ אֱלָהָא׃

I Giudei gli riſpoſero, dicendo, Noi non ti lapidiamo per alcuna buona opera, ma per la beſtemmia: e perche eſſendo tu huomo, fai te ſteſſo Iddio.

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הֲוָא הָכַנָּא כְּתִיב בְּנָמוּסְכוֹן דְּאֶנָא אֶמְרֵת דַּאלָהֵא אַנְתּוּן׃

Riſpoſe loro IESV, Non è egli ſcritto ne la voſtra Legge, Io ho detto, Voi ſete Iddij?

35 אֶן לְהָנוֹן אֲמַר אֱלָהֵא מֶטוּל דַּלְוָתְהוֹן הֲוָת מֶלְּתֵה דַּאלָהָא וְלָא מֶשְׁכַּח כְּתָבָא דְּנֶשְׁתְּרֵא׃

Se quelli ha chiamati Idij, a i quali la parola di Dio è fatta, e la Scrittura non ſi puo ſciogliere.

י

29 אָבִי אֲשֶׁר נָתַן לִי עַל־כֹּל גָּדוֹל הוּא וְאִישׁ לֹא יוּכַל לִטְרֹף מִיַּד־אָבִי׃

Mi padre que me las dió, mayor que todos es y nadie las puede arrebatar de la mano de mi padre.

30 אֲנִי וְאָבִי אַחַת אֲנָחְנוּ׃

Yo y mi Padre vna coſa ſomos.

31 וַיָּשׁוּבוּ יְהוּדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת־אֲבָנִים לִרְגֹּם אוֹתוֹ׃

Entonces boluieron á tomar piedras los Iudios para apedrearlo.

32 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ מַעֲשִׂים טוֹבִים רַבִּים הִגַּדְתִּי לָכֶם מֵאָבִי עַל־מָה מִמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה תִּרְגְּמוּנִי׃

Reſpondioles Ieſus, Muchas buenas obras os he moſtrado de mi padre, por qual obra deellas me apedreays?

33 וַיַּעֲנוּ לוֹ הַיְּהוּדִים לֵאמֹר עַל־מַעֲשֶׂה טוֹב לֹא נִרְגֹּם אוֹתְךָ כִּי אִם עַל־גִּדּוּפִים וְכִי אַתָּה אָדָם הוּא וְעוֹשֶׂה אֶת נַפְשְׁךָ לֵאלֹהִים׃

Reſpondieronle los Iudios, diziendo, Por la buena obra no te apedreamos, ſi no por la blaſphemia; y porque tu ſiendo hombre te hazes Dios.

34 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲלֹא נִכְתַּב בְּתוֹרַתְכֶם אֲנִי אָמַרְתִּי כִּי אֱלֹהִים אַתֶּם׃

Reſpondioles Ieſus, No eſta eſcripto en vueſtra Ley, que Yo dixe, dioſes ſoys.

35 אִם לָאֵלֶּה אָמַר אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם הָיָה דְּבַר אֱלֹהִים וְלֹא יוּכַל הַכְּתָב לְהֵהָבֵל׃

Si dixo dioſes â aquellos â los quales fué hecha palabra de Dios, y la Eſcriptura no puede ſer quebrantada:

ι'.

29. Ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

Mon pere, Qui me les a donnees, eſt plus grand que tous, & perſonne ne les peut rauir des mains de mon Pere.

30. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.

Moi & le pere ſommes vn.

31. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

Adonc les Iuifs prindrent derechef des pierres pour le lapider.

32. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;

Ieſus reſpondit, Ie vous ai fait voir pluſieurs bonnes œuures de par mon Pere: pour laquelle d'icelles me lapidez vous?

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες, περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.

Les Iuifs lui reſpondirent, diſans, Nous ne te lapidons point pour quelque bonne œuure mais pour blaſpheme, & pource que toi eſtant homme, tu te fais Dieu.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε;

Ieſus leur reſpondit, N'eſt il pas eſcrit en voſtre Loy, I'ai dit, Vous eſtes dieux.

35. Εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή.

Si elle a appelé ceux-la dieux auſquels la parole de Dieu eſt adreſſee, & l'Eſcriture ne peut eſtre enfrainte:

CAP. X.

29. Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu patris mei.

My Father which gaue then me/ is greater then all/ and none is able to take them out of my Fathers hand.

3.. Ego & pater unum ſumus.

I and my Father are one.

31. Suſtulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent eum.

Then the Jewes againe tooke vp ſtones/ to ſtone him.

32. Reſpondit eis Ieſus, Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

Jeſus anſwered them/ Many good works haue I ſhewed you from my Father: for which of theſe workes do ye ſtone me?

33. Reſponderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cum ſis, facis teipſum Deum.

The Jewes anſwered him/ ſaying/ For the good worke we ſtone thee not/ but for blaſphemie/ and that thou being a man/ makeſt thy ſelfe God.

34. Reſpondit eis Ieſus, Nónne ſcriptum eſt in lege veſtra, quia ego dixi, dii eſtis?

Jeſus anſwered them/ Is it not written in your Law/ I ſayd/ ye are gods?

35. Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi ſcriptura.

If he called them gods/ vnto whome the word of God was giuen/ & the Scripture can not be broken.

Das X. Capitel.

29. Der Vater/ der ſie mir gegeben hat/ iſt gröſſer denn alles/ vnnd niemand kan ſie auß meines Vaters hand reiſſen.

Faderen ſom gaff mig dem/ er ſtørre end alle ting/ oc ingen kand ſlide dem aff min Faders Haand.

30. Ich vnd der Vater ſind eins.

Jeg oc Faderen ere it.

31. Da huben die Jüden abermal ſteine auff/ daß ſie jhn ſteinigten.

Da toge Jøderne atter ſtene op/ at de vilde ſtene hannem.

32. Jeſus antworttet jnen: Vil guter werck hab ich euch erzeiget von meinem Vater/ vmb welches werck vnter denſelbigen ſteiniget jhr mich?

Jheſus ſuarede dem/ Mange gode Gerninger beuiſde ieg eder aff min Fader/ for huilcken Gerning iblant de ſamme ſtene i mig?

33. Die Jüden antwortten jm/ vnd ſprachen: Vmb des guten wercks willen ſteinigen wir dich nicht/ ſondern vmb der Gottsleſterung willen/ vnd daß du ein Menſch biſt/ vnnd macheſt dich ſelbs einen Gott.

Jøderne ſuarede hannem/ oc ſagde/ For den gode gernings ſkyld ſtene wi dig icke/ men for Gudz beſpaattelſe ſkyld/ Oc at du eſt it Menniſke/ oc gør dig ſelff til en Gud.

34. Jeſus antworttet jnen: Stehet nicht geſchriben in eurem Geſetz/ Ich habe geſagt jhr ſeyt Götter?

Jheſus ſuarede dem/ Staar der icke ſcreffuit i eders Low/ Jeg ſagde/ I ere Guder?

35. So jhr die Götter nennet/ zu welchen das wort Gottes geſchach/ vnd die Schrifft kan doch nicht gebrochen werden.

Der ſom i kalde dem Guder/ thi huilcke Gudz ord ſkede/ oc Scrifften kand dog icke brydis.

Kapitola X.

29. Otec muog což mi dal/ wětſſýť geſt nadewſſecko: a žádnýť nemůže wytrhnauti z ruky Otce mého.

Oćiec moy ktory ie mnie dał/ wiecſzy ieſt niż wſzyſcy/ á żaden nie może ich wydrzeć z rąk Oycá mego.

30. Já a Otec gedno gſme.

Ja y Oćiec/ iedno ieſtechmy.

31. Tehdy zchápali Židé kamenj/ aby gey kamenowali.

A ták porwáli záſie kámienie Zydowie áby go vkámionowáli.

32. Odpowěděl gim Gežijš: Mnohé dobré ſkutky vkázal gſem wám z Otce mého/ pro který ſkutek z těch kamenugete mne?

Odpowiedział im thedy Jezus/ Wiele dobrych ſpraw vkazałem wam z Oycá mego: Dla ktorego z tedy z vczynkow tych kámionuiecie mie.

33. Odpowěděli gemu Židé: Pro dobrý ſkutek tebe nekamenugem/ ale pro rauhánij/ a že ty gſa člowěkem/ činijš ſe Bohem.

Na to mu Zidowie odpowiedzáli/ mowiac/ Dla dobrego vczynku nie kámionuiemy cie/ ále dla bluźnierſtwá/ tho ieſt/ iż ty gdyżeś ieſt człowiekiem/ czyniſz ſie ſam Bogiem.

34. Odpowěděl gim Gežijš: Wſſak pſáno geſt w Zákoně waſſem: Já gſem řekl: Bohowé gſte.

Tedy im rzekł Jezus/ Zali nie ieſt nápiſano w zakonie wáſzym/ Jam rzekł/ Bogowie ieſteście?

35. Poněwadž ty nazwal Bohy/ k nimžto řeč Božij ſtala ſe/ a nemůže ruſſeno byti Pijſmo.

Jeſliżeć powiedział ony być Bogi do ktorych ſie ſtáło ſłowo Boże/ á nie może być piſmo pokázone.

י

36 לְאַיְנָא דְּאַבָּא קַדְּשֵׁהּ וְשַׁדְּרֵהּ לְעָלְמָא אַנְתּוּן אָמְרִין אַנְתּוּן דִּמְגַדֵּף אַנְתְּ עַל דְּאֶמְרֶת לְכוֹן דִּבְרֵהּ אֲנָא דַּאלָהָא׃

Voi dite à colui che il Padre ha ſantificato, e mandato nel mondo, Tu baſtemmij: percioch'io ho detto, Io ſono Figliuol di Dio?

37 וְאֶן לָא עָבֵד אֲנָא עֲבָדֵא דְּאָבִי לָא תְּהַימְנוּנָנִי׃

Se io non fo l'opere di mio Padre, non mi credete.

38 אֶן דֵּין עָבֵד אֲנָא אָפֶן לִי לָא מְהַימְנִין אַנְתּוּן לְהוֹן לַעֲבָדָא הַיְמֶנוּ דְּתֶדְעוּן וְתְהַימְנוּן דְּאָבִי בִּי וְאֶנָא בְּאָבִי׃

Ma ſe io le fo, ancor che voi non crediate à me, credete à l'opere: accioche voi conoſciate, e crediate, che il Padre è in me, & io in lui.

39 וּבְעוֹ הֲווֹ תוּב דְּנֶאחְדוּנָיְהִי וּנְפַק לֵהּ מֶן בֵּית אִידַיְהוֹן׃

Eſſi dunque cercauano di pigliarlo, ma egli ſcappò loro de le mani.

40 וַאזַל לֵהּ לְעֶבְרָא דְּיוֹרְדְנָן לְדוּכְתָּא אַיְכָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא יוֹחַנָן מֶן קְדִים כַּד מַעְמֶד הֲוָא וַהֲוָא תַּמָּן׃

E di nuouo ſen'andò di là dal Giordano, à quel luogo doue prima era ſtato Giouanni à battezare: & iui ſi fermò.

41 וַאתוֹ אֲנָשָׁא סַגִּיאָא לְוָתֵהּ וְאָמְרִין הֲווֹ דְּיוֹחַנָן אַף לָא חֲדָא אָתָא עֲבַד כֹּל מִדֵּם דֵּין דְּאֶמַר יוֹחַנָן עַל גַּבְרָא הָנָא שַׁרִיר הוּו׃

E molti vennero à lui, e diceuano, Giouanni non ha fatto ſegno alcuno: ma tutte le coſe che eſſo ha dette di coſtui, erano vere.

42 וְסַגִּיאָא הַימְנוּ (תַּמָּן) בֵּהּ׃

E molti in quel luogo credettero in lui.

י

36 וְאֵת אֲשֶׁר קִדֵּשׁ הָאָב וַיִּשְׁלַח אֶל־הָעוֹלָם אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי מְגַדֵּף אַתָּה כִּי אָמַרְתִּי בֶּן־אֱלֹהִים אָנֹכִי׃

Alque el Padre ſanctificó, y embió al mundo, voſotros dezis que blaſphemo, porque dixe, Hijo de Dios ſoy.

37 וְאִם אֵינֶנִּי עוֹשֶׂה אֶת־מַעֲשֵׂי אָבִי לֹא תַאֲמִינוּ לִי׃

Si no hago obras de mi Padre, no me creays.

38 וְאִם עוֹשֶׂה אֲנִי וְגַם אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי אַךְ הַאֲמִינוּ לַמַּעֲשִׂים לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ כִּי אָבִי בִּי הוֹיֶה וַאֲנִי בּוֹ׃

Mas ſi las hago, y ſi à mi no creeys, creed à las obras, para que conozcays y creays, que el padre es en mi, y yo en el Padre.

39 וַיְבַקְשׁוּ עוֹדֵיהֶם לִתְפּוֹשׂ אוֹתוֹ וַיֵּצֵא מִיְּדֵיהֶם׃

Y procurauan otra vez prenderlo, mas el ſe ſalió de ſus manos.

40 וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ הָיָה יוֹחָנָן בָּרִאשׁוֹנָה טוֹבֵל וַיֵּאָחֵר שָׁם׃

Y boluioſe tras el Iordan à aquel lugar donde primero auia eſtado baptizando Ioan. y eſtuuoſe alli.

41 וְרַבִּים בָּאוּ אֵלָיו וְאָמְרוּ כִּי יוֹחָנָן אוֹת לֹא אֶחָת עָשָׂה וְכָל־אֲשֶׁר אָמַר יוֹחָנָן עַל־הַלָּזֶה אֱמֶת הוּא׃

Y muchos venian à el, y dezian, que Ioan à la verdad ninguna ſennal hizo: mas todo lo que Ioan dixo deeſte, era verdad.

42 וַיַּאֲמִינוּ רַבִּים בּוֹ שָׁם׃

Y muchos creyeron alli en el.

ι'.

36. Ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι.

Dites vous que ie blaſpheme, moi que le Pere a ſanctifié & enuoyé au monde, pourtant que i'ai dit, ie ſuis Fils de Dieu?

37. Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι.

Si ie ne fai les œuures de mon Pere, ne me croyez point.

38. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

Mais ſi ie les fai, & vous ne me voulez croire, croyez aux œuures: afin que vous cognoiſsiez & croyiez que le Pere eſt en moi, & moi en lui.

39. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Ils cerchoyent donc derechef à l'empoigner: mais il eſchappa de leurs mains:

40. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

Et s'en alla derechef outre le Iordain, au quartier où Iehan baptizoit premierement, & demeura là.

41. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

Et pluſieurs vindrent à lui, diſoyent, Quant à Iehan, il n'a fait aucun ſignes: mais toutes les choſes que Iehan a dites de ceſtui-ci, eſtoyent veritables.

42. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Et pluſieurs creurent là en lui.

CAP. X.

36. Quem pater ſanctificavit & miſit in mundum, vos dicitis, Quia blaſphemas: quia dixi Filius Dei ſum?

Say ye of him / whome the Father hath ſanctified / and ſent into the worlde/Thou blaſphemeſt/ becauſe I ſayde/ I am the Sonne of God?

37. Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi.

If I do not the workes of my Father/beleeue me not.

38. Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite: ut cognoſcatis & credatis quia pater in me eſt, & ego in patre.

But if I do/then though ye beleeue not me / yet beleeue the workes/that yee may knowe and beleeue/that the Father is in me/ and I in him.

39. Quærebant ergo eum apprehendere, & exivit de manibus eorum.

Againe they went about to take him: but he eſcaped out of their handes.

40 Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans primùm: & manſit illic.

And went againe beyond Jordan/ into the place where John firſt baptized / and there abode.

41. Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohãnes quidem ſignum fecit nullum. Omnia autem quęcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

And manyre orted vnto him / and ſayde / John did no miracle : but all things that John ſpake of this man / were true.

42. Et multi crediderunt in eum.

And many beleeued in him there.

Das X. Capitel.

36. Sprecht jhr denn zu dem / den der Vater geheiliget / vnd in die welt geſandt hat/ Du leſterſt Gott? darumb daß ich ſage / Jch bin Gottes Sohn?

Sige i da til den / der Faderen helligede / oc ſende til Verden / Du beſpaader Gud? Der faare at ieg ſiger/ Jeg er Gudz Søn?

37. Thu ich nicht die werck meines Vaters / ſo glaubet mir nicht.

Gør ieg icke min Faders Gerninger/ da tror mig icke.

38. Thu ich ſie aber / glaubet doch den wercken / wolt jhr mir nicht glauben / Auff daß ihr erkennet vnd glaubet / daß der Vater in mir iſt / vnd ich in jhm.

Men gør ieg dem/ da tror dog de Gerninger/ ville i icke tro mig / Paa det i ſkulle kende oc tro/ at Faderen er i mig / oc ieg vdi hannem.

39. Sie ſuchten abermal jn zu greiffen/aber er entgieng jhnen auß jhren henden.

De ſøgte atter effter at gribe hannem/ Men hand vndgick dem / aff deris hender.

40. Vnd zoch hin wider jenſeit des Jordans / an den ort / da Johannes vorhin getaufft hatte/ vnnd bleib allda.

Oc drog bort igen paa hin ſide Jordan/ paa den Sted/ ſom Johannes før døbte / oc bleff der.

41. Vnd vil kamen zu jhm / vnnd ſprachen: Johannes thet kein zeichen. Aber alles was Johannes von diſem geſagt hat / das iſt war.

Oc der komme mange til hannem/ oc ſagde/ Johannes giorde ingen Tegen. Men alt det ſom Johannes ſagde om denne/ det er ſant.

42. Vnd glaubten allda vil an jhn.

Oc mange trode der paa hannem.

Kapitola X.

36. O tom kterěhož poſwětil Otec a poſlal na ſwět. Wy prawjte že ſe rauham / že gſem řekl/ Syn Boži gſem?

Mnie ktorego Oćiec poświećił y poſłał ná świat/wy powiedaćie żebych bluźnić miał/ żem rzekł/ Jeſtem Syn Boży?

37. Nečinjmli ſkutkůw Otce mého/ newěřte mi.

Jeſliż nie cżinie ſpraw Oycá mego/ nie wierzćież mi.

38. Pakli činijm/ nechcetelli mně wěřiti/ aſpoň ſkutkům wěřte/ abyſſte poznali a wěřili/ že we mně geſt Otec/ a yá w Otcy.

Ale ieſlić czynię/ choćiażbyśćie też mnie nie wierzyli / wierzćież ſpráwam/ ábyśćie poznali y wierzyli żeć Oćiec ieſt we mnie á ia w nim.

39. Protož hledali ho gijti/ a on wyſſel z rukau gegich.

A ták powtore czyháli nań iákoby go poimáć/ ále wyßedł z ręku ich.

40. Y odſſel opět za Jordán na to mijſto kdež naypřw Jan křtil/ a pobyl tu.

Y ßedł potym zá Jordan ná ono mieyſce gdźie był Jan krzcząc napierwey/ y tamże mießkał.

41 Y přiſſli k němu mnozý/ a prawili: Jan zagiſtě žádného diwu neučinil. Ale wſſecko což geſt mluwil Jan o tomto/ prawě bylo.

Lecz wiele ich do niego przychodźili/ á mowili/ Aczći Jan żadnego cudu nie vczynił/ wßákoż wßythko cokolwiek ſam powiedał o tym/ prawdźiwe było.

42. A mnozý vwěřili w něho.

Y wiele ich tám vwierzyli weń.

יא

1 אִית הֲוָא דֵּין חַד דְּכְרִיהָ לָעָזַר מֶן בֵּית עַנְיָא קְרִיתָא אַחוּהָ דְּמַרְיַם וְדְמַרְתָּא׃

Et era poi vn certo infermo chiamato Lazaro da Betania, del caſtello di Maria è di Marta ſua ſorella:

2 מַרְיַם דֵּין הָדָא אִיתֶיהָ הִי דְּמְשַׁחַת בְּבֶסְמָא רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְשַׁוְיַת בְּסַעְרָהּ אַחוּהָ הֲוָא דְּהָדָא לָעָזַר דַּכְרִיהּ הֲוָא׃

Et era Maria quella che vnſe il Signor con l'vnguento, & aſciugogli i piedi co i ſuoi capelli, il cui fratello Lazaro era infermo.

3 וְשַׁדַּרֵין תַּרְתֵּיהֵין א אַחְוָתֵהּ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרָן מָרַן הָא הוּ דְּרָחֵם אַנְתְּ כְּרִיהּ׃

Le ſue ſorelle dunque mandorono à lui, dicendo, Signore, ecco, colui che tu ami, è infermo.

4 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר הָנָא כּוּרְהָנָא לָא הֲוָא דְּמַוְתָּא אֶלָּא חֲלָף תֶּשְׁבּוּחְתָּא דַּאלָהָא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דַּאלָהָא מֶטֻּלָתֵהּ׃

IESV hauendo vdito queſto, diſſe, Queſta infermita non è à morte, ma per la gloria di Dio: accioche per eſſa ſia glorificato il Figliuol di Dio.

5 מַחֵב הֲוָא דֵּין הֲוָא יֵשׁוּעַ לְמַרְתָּא וְלִמַרְיַם וְלָעָזַר׃

E amaua IESV Marta, e la ſua ſorella, è Lazaro.

6 וְכַד שְׁמַע דַּכְרִיהּ בָּתַר בְּדוּכְתָּא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא תְּרֵין יַוְמִין׃

Et appreſſo hauer inteſo che Lazaro era infermo, ſi reſtò per allora ben due giorni nel medeſimo luogo, dou'egli era.

7 וּבָתַר־כֵּן אָמַר לְתַלְמִידַוְהִי תּוּ נֵאזַל תּוּב לִיהוּד׃

Poi doppo queſto dice à i diſcepoli, Andiamocene di nuouo in Giudea.

יא

1 וַיְהִי אִישׁ חוֹלֶה חָלְיוֹ לוֹעֶזֶר מִבֵּית עֲנִיָּה מִטִּירַת מִרְיָם וּמָרְתָה אֲחוֹתָהּ׃

Eſtaua entonces enfermo vno llamado Lazaro, de Bethania el aldea de Maria y de Martha ſus hermanas.

2 וְהָיְתָה מִרְיָם הַהִיא הַמְּסִיכָה אֶת־אָדוֹן בַּשֶּׁמֶן וּמְקַלְקְלָה אֶת־רַגְלָיו בְּשַׂעֲרֵי רֹאשָׁהּ אֲשֶׁר אָחִיהָ לוֹעֶזֶר חוֹלֶה׃

Y Maria era la que vngió àl Sennor con vnguento, y limpió ſus pies con ſus cabellos, cuyo hermano Lazaro eſtaua enfermo.

3 וַתְּשַׁלַּחְנָה הָאֲחָיוֹת אֵלָיו לֵאמֹר אֲדֹנֵינוּ רְאֵה זֶה אֲשֶׁר אָהַבְתּוֹ חוֹלֶה׃

Embiaron pues ſus hermanas à el, diziendo, Sennor he aqvi, el que amas eſtá enfermo.

4 וּבְשָׁמְעוֹ אָמַר יֵשׁוּעַ הַחֲלָשָׁה הַזֹּאת אֵינֶנָּה לָמָוֶת כִּי אִם אֶל־כְּבוֹד אֱלֹהִים וַאֲשֶׁר יְכֻבַּד בֶּן־אֱלֹהִים בָּהּ׃

Y oyendo lo Ieſus, dixo, Eſta enfermedad no es para muerte, mas por gloria de Dios, parà que el hijo de Dios ſea glorificado por ella.

5 כִּי אָהַב יֵשׁוּעַ אֶת־מָרְתָה וַאֲחוֹתָהּ וְאֶת־לוֹעֶזֶר׃

Y amaua Ieſus á Martha y à ſu hermana, y à Lazaro.

6 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע כִּי חוֹלֶה הוּא אָז אֵחַר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה בּוֹ בְּיוֹמַיִם׃

Como oyó pues, que eſtaua enfermo, entonces à la verdad quedoſe dos dias en aquel lugar donde eſtaua.

7 וְאַחֲרֵי־כֵן אָמַר לְתַלְמִידָיו נָשׁוּבָה וְנֵלְכָה אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה׃

Luego deſpues deeſto dixo à ſus Diſcipulos Vamos à Iudea otra vez.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ βηθανίας ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

Or y auoit-il vn certain homme malade appelé Lazare, de Bethanie, de la bourgade de Marie & de Marthe ſœur d'icelle.

2. Ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζαρος ἠσθένει.

(Et Marie fut celle qui oignit d'oignement le Seigneur, & eſſuya les pieds d'icelui de ſes cheueux: de laquelle le frere Lazare eſtoit malade.)

3. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

Ses ſœurs donc enuoyerent vers lui, diſans, Seigneur, voici celui que tu aimes, eſt malade.

4. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι᾽ αὐτῆς.

Ieſus ayant entendu cela, dit, Ceſte maladie n'eſt point à la mort mais pour la gloire de Dieu: afin que le Fils de Dieu ſoit glorifié par icelle.

5. Ἠγάπα δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον.

Or Ieſus aimoit Marthe, & ſa ſœur, & Lazare.

6. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.

Et apres auoir entendu qu'il eſtoit malade, il demeura deux iours au meſme lieu ou il eſtoit.

7. Ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν.

Et apres cela il dit à ſes diſciples, Allons derechef en Iudee.

CAP. XI.

ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororum eius.

And a certaine man was ſicke/ named Lazarus of Bethania/ the towne of Marie/ and her ſiſter Martha.

2. (Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes eius capillis ſuis: cuius frater Lazarus infirmabatur.)

(And it was that Mary which anointed the Lorde with ointment/ and wiped his feede with her heare/ whoſe brother Lazarns was ſicke.)

3 Miſerunt ergo ſorores eius ad eum, dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

Therefore his ſiſters ſent vnto him/ ſaying/ Lorde/ beholde/ hee whome thou loueſt/ is ſicke.

4. Audiens autem Ieſus, dixit eis, Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.

When Jeſus heard it/ he ſaid/ This ſicknes is not vnto death/ but for the glory of God/ that the Sonne of God might be glorified thereby.

5. Diligebat autem Ieſus Martham, & ſororem eius Mariam, & Lazarum.

Now Jeſus loued Martha/ and her ſiſter/ and Lazarus.

6. Vt ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

And after he had heard that he was ſicke/ yet abode hee two dayes ſtill in the ſame place where he was.

7. Deinde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis, Eamus in Iudæam iterum.

Then after that/ ſayde he to his diſciples/ Let vs go into Judea againe.

Das XI. Capitel.

Es lag aber einer kranck/ mit Namen Lazarus von Bethanien/ in dem flecken Maria/ vnd jrer Schweſtern Martha.

OC der laa en ſiug/ ſom hed Lazarus aff Bethania/ i Marie oc hendis ſøſters Marthe By.

2. Maria aber war die den HERREN geſalbet hat mit ſalben/ vnd ſeine füſſe getrucknet mit jhrem Haar/ derſelbigen Bruder Lazarus lag kranck.

Men Maria vaar den/ ſom ſaluede HERREN met ſalue/ oc tiurde hans Føder met ſit Haar/ Den ſammis Broder Lazarus vaar ſiug.

3. Da ſandten ſeine Schweſtern zu jhm/ vnd lieſſen jm ſagen: HERR/ ſihe/ den du lieb haſt/ der ligt kranck.

Da ſende hans Søſtere til hannem/ oc lode hannem ſige/ HERRE/ See den du elſker/ hand ligger ſiug.

4. Da Jeſus das höret/ ſprach er: Die Kranckheit iſt nicht zum todte/ ſondern zur ehre Gottes/ daß der Sohn GOttes dardurch geehret werde.

Der Jheſus det hørde/ ſagde hand/ Den Siugdom er icke til døden/ men til Gudz ære/ at Gudz Søn ſkal priſis der aff.

5. Jeſus aber hatte Martham lieb/ vnd jhre Schweſter vnd Lazarum.

Oc Jheſus elſkte Martham/ oc hendis ſæſter/ oc Lazarum.

6. Als er nun höret/ daß er kranck war/ bleib er zween tage an dem ort da er war.

Der hand nu hørde/ at hand vaar ſig/ bleff hand tho dage paa den ſted/ ſom hand vaar.

7. Darnach ſpricht er zu ſeinen Jüngern/ laſſet vns wider in Judeam ziehen.

Der effter ſiger hand til ſine Diſciple/ Lader oſſ drage til Judeam igen.

Kapitola XI.

BYl pak geden nemocný/ gménem Lazar z Bethaný z Měſtečka Marye a Marthy Seſtry geho.

NIektory też imieniem Łazarz był niemocen z Betániey zmiáſteczká Máriey y Marthy śioſtry iey.

2. A byla ta Marya/ kteráž to pomazala Pána Maſtij/ a wytřela Nohy geho wlaſy ſwými: gegižto Bratr Lazar byl nemocen.

A Márya tá byłá ktora pomázáłá Páná oleykiem/ y vcieráłá nogi iego włoſami ſwoimi/ ktorey brát Łázarz był niemocen.

3. Tehdy poſlaly k němu Seſtry geho/ řkauce: PAne/ hle kteréhož milugeſs/ nemocen geſt.

Poſłáli tedy śioſtry iego k niemu/ mowiąc/ Pánie oto ten ktorego miłuieſz niemocen ieſt.

4. To vſlyſſaw Gežijſs řekl gim: Nemoc tato/ nenij k mu k ſmrti/ ale pro ſláwu Božij/ aby oſlawen byl Syn Božij ſkrze ni.

To gdy vſłyſzał Jezus/ rzekł/ Niemoc tá nie ieſt ku śmierci ále ku chwale Bożey/ áby był vwielbion Syn Boży przez nię.

5. Milowal pak Gežijſs Marthu y Seſtru gegj Marygi/ y Lazara.

A miłował Jezus Marthę y śioſtrę iey/ y Łázarzá.

6. Protož jakž vſlyſſal žeby nemocen byl/ zůſtal tehdáž na těmž mijſtě za dwa dni.

A przetoż ſłyſząc że był niemocen/ przedſię iednak zoſtał przez dwá dni ná onym że mieyſcu gdzie był.

7. Potom pak řekl Včedlnijkuom ſwým: Podme opět do Židowſtwa.

Potym mowił do zwolenników ſwoich/ Idźmyż záſię do Judę.

יא

8 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
רַבַּן הָשָׁא יְהוּדָיֵא בָּעֵין הֲווֹ
לְמֶרְגְּמָךְ וְתוּב אָזֵל אַנְתְּ
לְתַמָּן׃

I diſcepoli gli dicono, Maeſtro, i Giudei cercauano poco fa di lapidarti, e tu vi vai di nuouo?

9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָאו
תַּרְתַּ עֶסְרֵא שָׁעִין אִית
בְּיוֹמָא וְאֶן אְנָשׁ מְהַלֵּךְ
בְּאִימָמָא לָא מֶתְתְּקֵל
מְטוּל דְּחָזֵא נוּהְרֵה ד
דְּעָלְמָא הָנָא׃

Iesv riſpoſe, Non ſono elle dodici l'hore del giorno? Se vno camina di giorno, non inciampa: percioche vede la luce di queſto mondo,

10 אֶן אְנָשׁ דֵּין בְּלַלְיָא
נְהַלֵּךְ מֶתְתְּקֵל מְטוּל
דִּנְהִירָא לַיְת בֵּהּ׃

Ma ſe vno camina di notte, inciampa: percioche la luce non è in lui.

11 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ וּבָתַר־
כֵּן אֲמַר לְהוֹן לָעָזַר רָחְמַן
שְׁכֵב אֶלָּא אָזֵל אֶנָא ד
דְּאַעִירוּהְי׃

Queſte coſe diſſe, e poi dice loro, Lazaro noſtro amico dorme: ma io vo per iſuegliarlo,

12 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
מָרַן אֶן דְּמֵךְ מֶתְחְלֵם׃

Perilche i ſuoi diſcepoli diſſero, Signore, s'egli dorme, ſarà guarito.

13 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר עַל
מוּתֵהּ וְהָנוֹן סְבַרוּ דְּעַל
מַדְמְכָא הוּ דְּשֶׁנְתָּא
אֲמַר׃

E Iesv haueua detto queſto de la morte di eſſo Lazaro: & eſſi penſeuano ch'egli diceſſe del dormire del ſonno.

14 הָיְדֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
בְּפַשִּׁיקָאִית לָעָזַר מִית לֵהּ׃

Onde allor Iesv diſſe loro apertamente, Lazaro è morto.

15 וְחָדֵא אֶנָא דְּלָא הֲוִית
תַּמָּן מְטוּלָתְכוֹן דִּתְהַיְמְנוּן
אֶלָּא הָלְכוּ לְתַמָּן׃

E rallegromi per conto voſtro, di non eſſer ſtato lì: accioche voi crediate, ma andiamo à lui.

יא

8 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רַבִּי גַּם
עַתָּה בִּקְשׁוּ הַיְּהוּדִים לִרְגּוֹם אוֹתָךְ
וְתָשׁוּב תֵּלֵךְ שָׁמָּה׃

Dizenle los Diſcipulos, Rabbi, aora procurauan los Iudios a pedrearte, y vas otra vez allà.

9 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ הֲלֹא שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
שְׁעוֹת הַיּוֹם הִנֵּה אִם אִישׁ מְהַלֵּךְ
בַּיּוֹם אֵינֶנּוּ כּוֹשֵׁל כִּי אֶת אוֹר
הָעֹלָם רוֹאֶה׃

Reſpondió Ieſus, No tiene el dia doze horas? El que ànduuiere de dia, no trompieça: porque vee la luz de eſte mundo.

10 וְאִם אִישׁ מְהַלֵּךְ בַּלַּיְלָה אָז
כּוֹשֵׁל כִּי הָאוֹר אֵינֶנּוּ בוֹ׃

Mas el que anduuiere de noche, trompieça: porque no ay luz en el.

11 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבֵּר וְאַחֲרֵי־
כֵן אָמַר אֲלֵיהֶם לוֹעֶזֶר מֵרֵעֵנוּ
שֹׁכֵב כִּי־אִם אֵלֵךְ לְהָקִים
אוֹתוֹ׃

Dicho eſto, dizeles deſpues, Lazaro nueſtro amigo duerme: mas voy à deſpertarlo del ſuenno.

12 וַיֹּאמְרוּ תַלְמִידָיו אֲדֹנָי אִם
שׁוֹכֵב יִוָּשֵׁעַ׃

Dixeronle entonces ſus Diſcipulos, Sennor ſi duerme, ſaluo eſtarà.

13 כִּי אָמַר יֵשׁוּעַ עַל מוֹתוֹ
וְהֵמָּה חָשְׁבוּ כִּי עַל־שִׁכְבַת
הַשֵּׁנָה אָמַר׃

Mas eſto dezia Ieſus de la muerte de el, y ellos penſaron que hablaua de ſuenno de dormir.

14 וְאָז הוֹפִיעַ יֵשׁוּעַ לְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם כִּי לוֹעֶזֶר מֵת׃

Entonces pues Ieſus les dixo claramente, Lazaro es muerto:

15 וְשׂוֹמֵחַ אָנֹכִי עֲלֵיכֶם כִּי־
תַאֲמִינוּ כִּי לֹא הָיִיתִי שָׁם אֲבָל
נֵלֵךְ אֵלָיו׃

Y huelgome por voſotros, que yo no aya eſtado ay, porque creays, mas vamos á el.

ια'.

8. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

Les diſciples lui diſent, Maiſtre, les Iuifs cerchoyent n'agueres à te lapider, & tu y vas derechef?

9. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσι τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει.

Ieſus reſpondit, N'y a-il point douze heures au iour? ſi quelcun chemine de iour, il ne choppe point: car il voit la lumiere de ce monde.

10. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

Mais ſi quelcun chemine de nuict, il choppe: car il n'y a point de lumiere auec lui.

11. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

Il dit ces choſes, & puis apres leur dit, Lazare noſtre ami dort: mais i'y vai pour l'eſueiller.

12. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.

Dont ſes diſciples lui dirent. Seigneur, s'il dort, il ſera gueri.

13. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.

Or Ieſus auoit dit cela de la mort d'icelui: mais ils penſoyent qu'il parlaſt du dormir du ſommeil.

14. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παῤῥησίᾳ, Λάζαρος ἀπέθανε.

Et pourtant lors Ieſus leur dit ouuertement, Lazare eſt mort.

15. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.

Et ſuis ioyeux, pour l'amour de vous, que ie n'y eſtoye point, afin que vous croyiez. mais allons vers lui:

CAP. XI.

8. Dicunt ei diſcipuli, Rabbi, nunc quærebant te Iudęi lapidare : & iterum vadis illuc?

The diſciples ſayd vnto him: Maſter / the Iewes lately ſought to ſtone thee / and doeſt thou go thither againe?

9. Reſpondit Ieſus, Nónne duodecim ſunt horę diei? Siquis ambulaverit in die, nō offendit: quia lucem huius mundi videt.

Jeſus anſwered: Are there not twelue houres in the day? if a man walke in the day / he ſtumbleth not / becauſe he ſeeth the light of this worlde.

10. Si autem ambulaverit in nocte, offendit: quia lux non eſt in eo.

But if a man walke in the night / he ſtumbleth / becauſe there is no light in him.

11. Hæc ait, & poſt hæc dicit eis, Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado ut à ſomno excitem eum.

Theſe things ſpake he / and after he ſayde vnto them / Our friend Lazarus ſleepet: but I go to wake him vp.

12. Dixerunt ergo diſcipuli eius, Domine, ſi dormit, ſalvus erit.

Then ſaid his diſciples / Lord / if he ſleepe / he ſhalbe ſafe.

13. Dixerat autem Ieſus de morte eius: illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret

Howbeit / Jeſus ſpake of his death: but they thought that he had ſpoken of the naturall ſleepe.

14. Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſtè, Lazarus mortuus eſt.

Then ſayde Jeſus vnto them plainly / Lazarus is dead.

15. Et gaudeo propter vos, ut credatis quoniam non eram ibi, ſed eamus ad eum.

And I am glad for your ſakes / tha I was not there / that ye may beleeue but let vs go vnto him.

Das XI. Capitel.

8. Seine Jünger ſprachen zu jhm / Meiſter / jenes mal wolten die Jüden dich ſteinigen / vnd du wilt wider dahin ziehen?

Hans Diſciple ſagde til hannem / Meſtere / Siſte gong vilde Jøderne ſtene dig / oc du vilt drage der hen igen?

9. Jeſus antworttet: Sind nicht des tages Zwölff ſtunden? Wer des tages wandelt / der ſtöſſet ſich nicht / denn er ſihet das Liecht diſer Welt.

Jheſus ſuarede / Ere der icke tolff timer om dagen? Huo ſom vandrer om dagen / hand ſtøder ſig icke / thi hand ſeer denne Verdens Liuſſ.

10. Wer aber des nachts wandelt / der ſtöſſet ſich / denn es iſt kein Liecht in jhm.

Men huo ſom vandrer om natten / hand ſtøder ſig / thi der er inted Liuſſ i hannem.

11. Solches ſaget er / vnd darnach ſpricht er zu jhnen: Lazarus vnſer Freund ſchlefft / aber ich gehe hin / daß ich jhn auffwecke.

Saadant ſagde hand / oc der effter ſiger hand til dem / Lazarus vor Ven ſoffuer / Men ieg gaar bort / at opuecke hannem.

12. Da ſprachen ſeine Jünger: HERR / ſchlefft er ſo wirdts beſſer mit jhm.

Da ſagde hans Diſciple / HERRE / ſoffuer hand / da bliffuer det bedre met hannem.

13. Jeſus aber ſaget von ſeinem tode / Sie meineten aber / er redet vom leiblichen ſchlaff.

Oc Jheſus talede om hans død / Men de mente / at hand talede om den Legemlige ſøffn.

14. Da ſagts jhnen Jeſus frey herauß: Lazarus iſt geſtorben.

Da ſagde Jheſus dem det obenbare / Lazarus er død.

15. Vnd ich bin fro vmb euren willen / daß ich nicht da geweſen bin / auff daß jhr glaubet / aber laſſet vns zu jhm ziehen.

Oc ieg er glad for eders ſkyld / at ieg vaar icke der / paa det i ſkulle tro / Men lader oſſ drage til hannem.

Kapitola XI.

8. Řekli gemu Včedlnij y: Miſtře / nynij hledali tě Židé vkamenowati / a což tam opět chceſs gijti?

Rzekli mu tedy zwolennicy / Miſtrzu theraz ßukáli Zidowie iákobyćie vkámionowáć á przedſie thám idzieß?

9. Odpowěděl Gežijſs / wſſak dwanácte hodin zaden geſt. Chodijli kdo wedne nevrazý ſe / nebo ſwětlo tohoto Swěta widij.

Na to Jezus odpowiedział / Zali niedwá naśćie ſa godzin dniá? ieſliz kto chodzi wednie / nie obráźić ſie / bo widzi świátło tego świátá.

10. Pakli choditi bude w nocy / vrazýť ſe / neboť Swětla nenij w něm.

Jeſliz tez kto chodzi w nocy / obráźi ſie / bo w nim świátłá nie máß.

11. To powěděw / řekl gim opět: Lazar přijtel náſs ſpij / ale gdu abych gey ze Sna probudil.

To rzekßy / potym do nich mowił / Lázarz przyiaciel náß vſnał / ále poyde ábych go ze ſnu obudził.

12. Tehdy řekli Včedlnijcy geho: PANE / ſpijliť / zdrawť bude.

Rzekli mu thedy zwolennicy iego / Pánie ieſliżeć ſpi / będźie zdrow.

13. Ale Gežijſs řekl o Smrti geho / oni pak domnijwali ſe žeby o ſpanij ſna mluwil.

Alec im Jezus powiedział o śmierci iego / wßákoż oni mnimáliż o záſnieniu ſnem powiedał.

14. Protož řekl gim Gežijſs zgewně / Lázar geſt vmřel:

Tedy Jezus powiedział im iáwnie / Lázarz vmárł.

15. Ale radugiť ſe pro wás / abyſſte wěřili / žegſem tam nebyl / protož podměž k němu.

Rádujęć ſię dla was (ábyśćie wierzyli) żem nie był thám / ále idźmy ku niemu.

יא

16 אֲמַר תָּאוֹמָא ד
דְּמִתְאֲמַר תָּאמָא ל
לְתַלְמִידֵא חַבְרוֹהִי נֵאזַל
אַף חְנַן נְמוּת עַמֵּהּ ׃

Allor Tomaſo, detto Didimo, diſſe à i ſuoi compagni diſcepoli, Andiamo ancor noi, à fin che noi moriamo con eſſolui.

17 וֶאתָא יֵשׁוּעַ לְבֵית־
עַנְיָא וֶאשְׁכְּחֵהּ דְּאַרְבְּעָא
לֵהּ יַוְמִין דְּאִיתַוְהִי בְּבֵית
קְבוּרָא ׃

Iesv dunque eſſendo venuto, trouò ch'egli era ſtato gia quattro dì ne la ſepoltura.

18 אִיתַיהּ הֲוָת דֵּין בֵּית־
עַנְיָא עַל גְּבּ אוּרִשְׁלֶם כַּד
פְּרִיקָא מֶנָּהּ אַיְךְ א
אַסְטְדַוְתָא חַמְשַׁת־עֲסַר ׃

Era Betania preſſo à Ieruſalem circa quindeci ſtadij.

19 וְסַגִּיָאא מֶן יְהוּדָיֵא
אֶתַיאִין הֲווֹ לְוָת מַרְתָא
מַרְיַם דְּנֶמְלוּן בְּלֶבְּהֵין
מֶטוּל אֲחוּהֵין ׃

E molti de Giudei erano venuti à Marta & à Maria, per conſolarle, del lor fratello.

20 מָרְתָא דֵּין כַּד שְׁמַעַת
דְּיֵשׁוּעַ אָתָא נְפַקַת ל
לְאוּרְעֵהּ מַרְיַם דֵּין ב
בְּבַיְתָא יָתְבָא הֲוָת ׃

Marta dunque come inteſe che Iesv venuta, gli andò incontro: e Maria ſene ſtaua à ſedere in caſa

21 וֶאמְרַת מָרְתָא לְיֵשׁוּעַ
מָרִי אֶלּוּ תַּנָּן הֲוַיְתְּ לָא
מָאֵת הֲוָא אָחִי ׃

Hor Marta diſſe à Iesv, Signore, ſe tu fuſſi ſtato quà, el mio fratello non ſarebbe morto.

22 אֶלָּא אַף הָשָׁא יָדְעָא
אֶנָא דְּכֻמָּא דְּתֶשְׁאַל
לַאלָהָא יָהֵב לָךְ ׃

Ma ancor adeſſo io ſo, che tutto quel che tu domãdarai à Iddio-Iddio tel darà.

23 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ קָאֵם
אָחוּכִי ׃

Iesv le dice, Il tuo fratello riſuſcitarà.

24 אָמְרָא לֵהּ מָרְתָא
יָדְעָא אֶנָא דְּקָאֵם ב
בְּנוּחָמָא בְּיַוְמָא אַחְרָיָא ׃

Marta gli dice, Io ſo ch'ei riſuſcitarà ne la reſurrettione ne l'vltimo giorno.

יא

16 וַיֹּאמֶר תְּאוֹמָא הַנֶּאֱמַר תּוֹאַם
לַחֲבֵרָיו לַתַּלְמִידִים נֵלְכָה גַּם
אֲנַחְנוּ לָמוּת אִתּוֹ ׃

Dixo entonces Thomas elque ſe dixo el Didymo à los Condiſcipulos, Vamos tambien noſotros, paraque muramos con el.

17 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ מְצָאוֹ
כִּי אַרְבַּעַת יָמִים הָיָה בַּקֶּבֶר ׃

Vino pues Ieſus, y hallólo, que auia quatro dias que eſtaua en el ſepulchro.

18 וּבֵית עֲנִיָּה קְרוֹבָה הִיא אֵצֶל
יְרוּשָׁלַיִם כַּחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה כִּבְרוֹת ׃

Y Bethania eſtaua cerca de Ieruſalem como quinze eſtadios.

19 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים בָּאוּ אֶל־
מַרְתָּה וְאֶל־מִרְיָם לְנַחֵם עַל־
לוֹעֶזֶר אֲחִיהֶן ׃

Y muchos de los Iudios ouian venido à Martha y à Maria. à conſolarlas de ſu hermano.

20 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה מָרְתָה כִּי בָא
יֵשׁוּעַ נִקְרָאתָהּ לוֹ וּמִרְיָם בַּבַּיִת
יָשְׁבָה ׃

Entonces Martha como oyó que Ieſus venia ſaliólo à recebir; mas Maria eſtuuoſe en caſa.

21 וַתֹּאמֶר מָרְתָה אֶל־יֵשׁוּעַ
אֲדֹנִי אִם הָיִיתָ פֹּה וְאָחִי לֹא
מֵת ׃

Y Martha dixo á Ieſus, Sennor ſi eſtuuieras aqui, mi hermano no fuera muerto.

22 אַךְ גַּם עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי כָּל־
אֲשֶׁר תִּשְׁאַל מֵאֱלֹהִים יִתֵּן לְךָ
יְהוָה ׃

Mas tambien ſé aora, que todo loque pidieres de Dios, te darà Dios,

23 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ יָקוּם
אָחִיךְ ׃

Dizele Ieſus, Reſuſcitará tu hermano.

24 וַתֹּאמֶר לוֹ מָרְתָה יָדַעְתִּי כִּי
יָקוּם בַּתְּקוּמָה בְּיוֹם אַחֲרוֹן ׃

Martha le dize, Yo ſe que reſuſcitará en la Reſurrecion en el dia poſtrero.

ια'.

16. Εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Adonc Thomas appelé Didyme, dit à ſes condiſciples, Allons-y auſſi, afin que nous mourions auec lui.

17. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.

Ieſus donc eſtãt venu, le trouua qu'il eſtoit deſia depuis quatre iours au ſepulcre.

18. Ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε.

(Or Bethanie eſtoit pres de Ieruſalem enuiron quinze ſtades.)

19. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.

Et pluſieurs des Iuifs eſtoyent venus vers Marthe & Marie, pour les conſoler touchant leur frere.

20. Ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.

Quand donc Marthe ouit dire que Ieſus venoit, elle alla au deuant de lui: mais Marie ſe tenoit aſſiſe à la maiſon.

21. Εἶπεν οὖν ἡ μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.

Marthe donc dit à Ieſus, Seigneur, ſi tu euſſes eſté ici, mon frere ne fuſt pas mort.

22. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι θεός.

Mais auſſi ſai-ie maintenant que tout ce que tu demanderas à Dieu, Dieu le te donnera.

23. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.

Ieſus lui dit, Ton frere reſſuſcitera.

24. Λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Marthe lui dit, Ie ſai qu'il reſſuſcitera en la reſurrection au dernier iour

CAP. XI.

16. Dicit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

Then ſaid Thomas (which is called Didymus) vnto his felow diſciples/ Let vs alſo go / that we may die with him.

17. Venit itaque Ieſus: & invênit eum quatuor dies iam in monumento habentem.

Then came Jeſus / & found that he had lien in the graue foure dayes alreadie.

18. (Erat autem Bethania iuxta Ieroſolymam quaſi ſtadiis quindecim.)

(Now Bethania was nere vnto Jeruſalem/ about fiftene ſurlongs of.)

19. Multi autem ex Iudæis venerãt ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.

And many of the Jewes were come to Martha and Marie to comfort thẽ for their brother.

20. Martha ergo ut audivit quia Ieſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.

Then Martha / when ſhe heard that Jeſus was cõming/ went to meete him: but Marie ſate ſtill in the houſe.

21. Dixit ergo Martha ad Ieſum, Domine, ſi fuiſſes hîc, frater meus non fuiſſet mortuus.

Then ſayd Martha vnto Jeſus / Lorde/ if thou haddeſt bene here / my brother had not bene dead.

22. Sed & nunc ſcio quia quæcunque propoſceris à Deo, dabit tibi Deus.

But now J know alſo/ that whatſoeuer thou aſkeſt of God/ God will giue it thee.

23. Dixit illi Ieſus, Reſurget frater tuus.

Jeſus ſaid vnto her / Thy brother ſhall riſe againe.

24. Dicit ei Martha, Scio quia reſurget in reſurrectione, in noviſſimo die.

Martha ſaid vnto him / J knowe that hee ſhall riſe againe in the reſurrection at the laſt day.

Das XI. Capitel.

16. Da ſprach Thomas / der genennet iſt Zwilling/ zu den Jüngern: Laſſet vns mit ziehen/ daß wir mit jhm ſterben.

Da ſagde Thomas / ſom kaldis Tuilling / Lader oſſ drage met / at wi kundedø met hannem.

17. Da kam Jeſus / vnd fand jhn/ daß er ſchon vier tag im Grab gelegen war.

Da kom Jheſus oc fant hannem at had haffde allerede ligget fire dage i Graffuen.

18. Bethania aber war nahe bey Jeruſalem / bey fünffzehen feldwegs.

Oc Bethania vaar nær Jeruſalem / ved femten agre langt.

19. Vnd vil Jüden waren zu Martha vnd Maria kommen/ ſie zu tröſten über jhrem Bruder.

Oc der vaare mange Jøder komne til Martha oc Maria / at trøſte dem for deris Broder.

20. Als Martha nun höret / daß Jeſus kommt / gehet ſie jm entgegen/ Maria aber bleib daheime ſitzen.

Som Martha nu hører at Jheſus kommer/ gaar hun imod hannem. Men Maria bleff ſidendis hiemme.

21. Da ſprach Martha zu Jeſu. HERR / wereſt du hie geweſen/ mein Bruder were nicht geſtorben.

Da ſagde Martha til Jheſum / HERRE/ haffde du veret her / da vaare min Broder icke død.

22. Aber ich weiß auch noch / das/ was du bitteſt von Gott / das wirdt dir Gott geben.

Men ieg veed end nu/ at huad du beder aff Gud/ det giffuer Gud dig.

23. Jeſus ſpricht zu jhr: Dein Bruder ſoll aufferſtehen.

Jheſus ſiger til hende / Din Broder ſkal opſtaa.

24. Martha ſpricht zu jhm: Jch weiß wol / daß er aufferſtehen wirdt in der Aufferſtehung am Jüngſten tage.

Martha ſiger til hannem / Jeg veed vel / at hand ſkal opſtaa i Opſtandelſen paa den yderſte dag.

Kapitola XI.

16. Tehdy řekl Thomáſs kterýž ſlowe Didymus k ſpolu Včedlnijkuom: Poďme y my/ a zemřeme s nim.

Rzekł zátym Tomaſz ktorego zwano Didymus do inych zwolenników / Podzmyż y my ábychmy z nim pomarli.

17. Protož přiſſel Gežijs/ y nalezl ho giž čtyři dni w Hrobě pochowaněho.

A ták przyſzedł Jezus/ y nálazł go iuż trzy dni w grobie leżącego.

18. Byla pak Bethaný blijzko od Geruzalěma / okolo honuow patnácte.

(A byłá Bethania bliſko Jeruzálem iákoby ná piącinaśćie ſtáian.)

19. Mnozý také z Židuow přiſſli byli k Marygi a Martě/ aby ge těſſyli pro gegich Bratra

Thám ſie zeſzło wiele Zidow do Marthy y Máryey/ áby ie cieſzyli po bracie ich.

20. Tehdy Martha yakž vſlyſſala že Gežijš gde/ wyſſla proti němu: ale Marya doma ſeděla.

Martá tedy vſłyſzawſzy że Jezus przyſzedł / bieżałá przeciwko iemu/ á Márya domá śiedziáłá.

21. Y řekla Martha k Gežijſſowi: PANE/ kdyby ty byl zde / Bratr můg bylby nevmřel:

A rzekłá Mártá do Jezuſá / Pánie byś ty thu był/ nie vmárłby był brát moy.

22. Ale y nynij wijm/ že cožkoli požádáš od Boha/ dá tobě Bůh.

Lecz ia y theraz wiem/ że czegokolwiek będzieſz prośił od Bogá da tobie Bog.

23. Řekl gij Gežijš: Wſtane zaſe Bratr twůg.

Powiedział iey Jezus/ Wſthániec brat twoy.

24. Řekla gemu Martha: Wijm že wſtane při wzkřijſſenij w den nayposlednějſſý.

A Mártá rzekłá / Wiem iż wſtánie czáſu z martwych wſthánia w onoſtátni dzień.

יא

25 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֶנָא אֶנָא נוּחָמָא וְחַיֵּא וּמַן דַּמְהַיְמֵן בִּי אָפֶן יָמוּת יֵחֵא׃

Iesv le dice, Io ſono la reſurrettione e la vita: chi crede in me, ancor che ſia morto, viuerà.

26 וְכֹל דְּחַי וּמְהַיְמֵן בִּי ל לְעָלַם לָא יָמוּת מְהַיְמְנָא אַנְתִּי הָדָא׃

E chiunque viue, e crede in me, non morrà in eterno, Credi tu queſto?

27 אָמְרָא לֵהּ אִין מָרִי אֶנָא מְהַיְמְנָא אֶנָא דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא דְּאָתָא לְעָלְמָא׃

Ella gli dice, Sì, Signore, io credo che tu ſia Chriſto, il Figliuol di Dio, che doueua venire al mondo.

28 וְכַד אֶמְרַת הָלֵין א אֶזַלַת לְמַרְיַם חָתָהּ כ כַּסְיָאִית וְאֶמְרָא לָהּ רַבַּן אָתָא וְקָרֵא לֵכִי׃

E detto queſto, andò, e chiamò Maria ſua ſorella di ſegreto, dicendo, Il Maeſtro è qui, e ti chiama.

29 וּמַרְיַם כַּד שֶׁמְעַת קָמַת עֲגַל וְאָתְיָא הֲוָת לְוָתֵהּ׃

Ella come vdì queſto, ſi leua ſu preſtamente, e vienſene à lui.

30 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לָא עַד כְּיל אָתָא הֲוָא לְקְרִיתָא אֶלָּא בָּהּ הֲוָא בְּהָי דּוּכְתָּא דְּאַרְעָתֵהּ מַרְתָא׃

Perche Iesv non era ancor venuto nel caſtello, ma era in quel luogo doue Marta l'haueua incontrato.

31 אַף הָנוּן דֵּין יְהוּדָיֵא דְּאִית הֲווֹ עַמֵּהּ בְּבַיְתָא דַּמְבַיְאִין הֲווֹ לָהּ דַּחֲזוֹ ל לְמַרְיַם דַּעֲגַל קָמַת נֶפְקַת אֶזַלוּ לְהוֹן בָּתְרָהּ סְבָרוּ ל לְהוֹן יָגִיר דַּלְקַבְרָא אָזְלָא לְמֶבְכָּא׃

Allora i Giudei che erano con eſſa in caſa, conſolauanla, hauendo veduto che Maria s'era leuata ſu con preſtezza, & era vſcita fuore, la ſeguitorono, dicendo, Ella va al ſepolcro, per piangere quiui.

יא

25 וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנִי הֹוֶה הַתְּקוּמָה וְהַחַיִּים הַמַּאֲמִין בִּי גַּם כִּי יָמוּת יִחְיֶה׃

Dizele Ieſus, Yo ſoy la reſurrecion, Y la vida el que cree en mi, aunque eſté muerto, biuirà.

26 וְכָל הַחַי וּמַאֲמִין בִּי לֹא יָמוּת לְעוֹלָם הֲתַאֲמִינִי זֹאת׃

Y todo aquel que biue, y cree en mi, no morira eternalmente. Crees eſto?

27 וַתֹּאמֶר אֵלָיו אָמְנָם אֲדֹנִי אֲנִי הֶאֱמַנְתִּי כִּי אַתְּ הֹוֶה הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הָאֱלֹהִים הַבָּא אֶל־הָעוֹלָם׃

Dizele, Si Sennor, yo he creydo que tu eres el Chriſto, el Hijo de Dios, que has venido ál mundo.

28 וְכַאֲשֶׁר אָמְרָה אֶת־הָאֵלֶּה וַתֵּלֵךְ וַתִּקְרָא לְמִרְיָם אֲחוֹתָהּ חֶרֶשׁ וּבַלָּאט לֵאמֹר הַמְּלַמֵּד הָיָה פֹּה וְקוֹרֵא לָךְ׃

Y eſto dicho, fueſe y llamó en ſecreto à Maria ſu hermana, diziendo, El Maeſtro eſta aqui, y te llama.

29 וְהִיא בְּשָׁמְעָהּ קָמָה מְהֵרָה וּבָאָה אֵלָיו׃

Ella como lo oyó, leuantaſe preſtamente, y viene à el.

30 וְעוֹד לֹא בָא יֵשׁוּעַ אֶל־הַטִּירָה כִּי אִם עוֹדֶנּוּ הָיָה בַּמָּקוֹם בַּאֲשֶׁר קָרְתָה לוֹ מַרְתָּה׃

(Que aun no auia llegado el Sennor àl aldea, mas eſtaua en aquel lugar donde Martha lo auia ſalido â recebir.)

31 וְהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר הָיוּ אִתָּהּ בַּבַּיִת וַיְנַחֲמוּ אוֹתָהּ בִּרְאוֹתָם אֶת מִרְיָם כִּי מְהֵרָה קָמָה וְיָצְאָה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֶיהָ לֵאמֹר כִּי תֵּלֵךְ אֶל־הַקֶּבֶר לִבְכּוֹת שָׁם׃

Entonces los Iudios que eſtauan en caſa conella, y la conſolauan, como vieron que Maria ſe auia leuàntado preſtamente, y auia ſalido, ſiguieronla, diziendo, Que vá àl ſepulchro á llorar alli.

ιά.

25. Εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται.

Ieſus lui dit, Ie ſuis la reſurrection & la vie, qui croit en moi, encore qu'il ſoit mort, viura.

26. Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;

Et quiconque vit & croit en moi, ne mourra iamais : crois-tu cela?

27. Λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

Elle lui dit, Oui, Seigneur, ie croy que tu es le Chriſt le Fils de Dieu, qui deuoit venir au monde.

28. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε. καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.

Puis ayant dit cela, elle s'en alla, & appela Marie ſa ſœur en ſecret, diſant, Le maiſtre eſt ici, & t'appele.

29. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

Et ſi toſt qu'elle l'euſt entendu, elle ſe leua haſtiuement, & s'en vint vers lui.

30. Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.

O Ieſus n'eſtoit point encore venu à la bourgade, mais eſtoit au lieu où Marthe l'auoit rencontré.

31. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

Adonc les Iuifs qui eſtoyent auec elle en la maiſon, & la conſoloyent, quand ils virent que Marie s'eſtoit leuée ſi toſt, & qu'elle eſtoit ſortie, la ſuiuirent, diſans, Elle s'en va ou ſepulcre, afin qu'elle pleure la.

CAP. XI.

25. Dicit ei Ieſus, Ego ſum reſurrectio & vita, qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet.

Jeſus ſaid vnto her / I am the reſurrection and the life: hee that beleeueth in mee / though he were dead / yet ſhall he liue.

26. Et omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

And whoſoeuer liueth / and beleeueth in me / ſhall neuer die. Beleeueſt thou this?

27. Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei qui in hunc mundum veniſti.

She ſaid vnto him / Yea / Lord / I beleeue that thou art the Chriſt the Sonne of God / which ſhould come into the worlde.

28. Et cum hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilẽtio, dicens, Magiſter adeſt, & vocat te.

And when ſhe had ſo ſaid / ſhe went her way / and called Marie her ſiſter ſecretely / ſaying / the Maſter is come / and calleth for thee.

29. Illa ut audivit, ſurgit cito, & venit ad eum.

And when ſhe heard it / ſhe aroſe quickly / and came vnto him.

30. Nondum enim venerat Ieſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha.

For Jeſus was not yet come into the towne / but was in the place where Martha met him.

31. Iudęi ergo qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eam, dicentes, Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

The Jewes then which were with her in the houſe / and comforted her / whẽ they ſawe Marie / that ſhe roſe vp haſtily / and went out / followed her / ſaying / She goeth vnto the graue / to weepe there.

Das XI. Capitel.

25. Jheſus ſpricht zu jr / ich bin die aufferſtehung vnd das leben / wer an mich glaubet / der wirdt leben / ob er gleich ſtürbe.

Jheſus ſiger til hende / Jeg er Opſtandelſen oc Liffuit / huo ſom tror paa Mig / hand ſkal leffue / alligeuel at hand døer.

26. Vnd wer da lebet vnnd glaubet an mich der wirdt nimmermehr ſterben. Glaubeſt du das?

Oc huo ſom leffuer oc tror paa mig / hand ſkal aldri dø. Tror du det?

27. Sie ſpricht zu jhm: HERR / ja ich glaube / daß du biſt Chriſtus der Sohn Gottes / der in die Welt kommen iſt.

Hun ſiger til hannem / HERRE / ja / Jeg tror / at du eſt Chriſtus Gudz Søn / ſom kom til Verden.

28. Vnd da ſie das geſagt hatte / gieng ſie hin / vnd rieff jhrer Schweſter Maria heimlich / vnd ſprach: Der Meiſter iſt da / vnd ruffet dir.

Oc der hun haffde det ſagd / gick hun bort / oc kallede ſin ſøſter Maria hemmelige / oc ſagde / Meſteren er der / oc kalder at dig.

29. Dieſelbige als ſie das höret / ſtund ſie eilend auff / vnd kam zu jm.

Der hun det hørde / ſtod hun ſtrax op / oc kom til hannem.

30. Denn Jeſus war noch nicht in den Flecken kommen / Sondern war noch an dem ort / da jm Martha war entgegen kommen.

Thi Jheſus vaar icke end kommen in Byen / men hand vaar end nu paa den ſted / ſom Martha møte hannem.

31. Die Jüden / die bey jhr im hauſe waren / vnd tröſteten ſie / da ſie ſahen Mariam / daß ſie eilend aufſtunde vnd hinauß ging / folgeten ſie jr nach / vnd ſprachen: Sie gehet hin zum Grabe / daß ſie daſelbs weine.

Jøderne / ſom vaare i Huſit hoſſ hende / oc trøſtede hende / der de ſaae Mariam at hun ſtod haſtelige op oc gick vd da fulde de effter hende / oc ſagde / Hun gaar bort til Graffuen / at græde der.

Kapitola XI.

25. Rzekl gij Gežijſs: Yá gſem Wzkřijſſenij y Ziwot / kdo wěřij we mne / byť pak také vmřel / žiw bude:

Rzekł iey Jezus / Jam ieſt Powſtánie y żywot / kto w mie wierzy / choćby y vmárł / żyw będzie.

26. A každý kdo geſt žiw a wěřij we mne / nevmřeť na wěky. Wěřijſſli tomu?

A wſzelki ktory żyw ieſt / á wierzy w mie / nie vmrze ná wieki: Wierzyſzże temu?

27. Rzekla gemu: Owſſem PAne / yá gſem vwěřila / že gſy ty Kryſtus Syn Boha žiwého / kterýž gſy na tento Swět přiſſel.

Powiedziáłá mu / Rowſzem Pánie / ia wierzę żeś ty ieſt Kryſtus ſyn Boży / ktory ná świát przyydź miał.

28. A když to powěděla / odeſſla a zawolala Marye Seſtry ſwé tagně / řkaucy: Miſtr zde geſt / a woláť tebe.

A to rzekſzy / ſzłá y po cichu wezwálá Máryey śioſtry ſwoiey / mowiąc / Miſtrz tu ieſt y wzywa cię.

29. A ona yakž vſlyſſala / wſtala rychle a ſſla k němu.

Oná tedy vſłyſzawſzy / wnet wſtálá y ſzłá do niego.

30. Neb byl geſſtě Gežijſs nepřiſſel do Měſtečka / ale byl geſſtě na tom mijſtě / kdež wyſſla byla proti němu Martha.

A Jezus ieſzcze był nie przyſzedł do miaſteczká / ale był ná tym mieyſcu gdzie wyſzłá byłá przeciw iemu Mártá.

31. Tehdy Židé kteřijž s nij byli w domu a těſſyli gi / když vzřeli Marygi / že geſt rychle wſtala a wyſſla / ſſli za nij / řkauce: Gde k hrobu / aby tam plakala.

A przetoż Żydowie ktorzy z nią byli w domu á cieſzyli ią / gdy vyzreli iż Márya prędko wſtháła y wyſzła / ſzli zá nią / mowiąc / Idzie do grobu áby tám płákáłá.

יא

32 הִי דֵּין מַרְיָם כַּד אֶתָת אַיְכָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ וַחְזָתֵהּ נֶפְלַת עַל רַגְלַוְהִי וְאָמְרָא לֵהּ אֶלּוּ תַּנָּן הֲוַיְתְּ מָרִי לָא מָאֶת הֲוָא אָחִי׃

Come Maria dunque fu arriuata là doue era IESV, *veduto che'ella l'hebbe, ſe li gittò, à i piedi, dicendoli, O Signore, ſe tu fuſſi ſtato quà, il mio fratello non ſarebbe morto.*

33 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד חֲזָהּ ד דְּבָכְיָא וְלִיהוּדָיֵא הָנוּן דְּאֶתַו עַמָּהּ דְּבָכֵין אֶתְעַזַּז בְּרוּחֵהּ וְאַזִיעַ נַפְשֵׁהּ׃

Quando IESV *la vide piangere, e i Giudei che erano venuti con eſſa, che piangeuano, fremè nel ſuo ſpirito, e turboſſi in ſe ſteſſo.*

34 וְאֶמַר אַיְכָא סָמְתּוּנָיְהִי וְאָמְרִין לֵהּ מ מָרַן תָּא חֲזִי׃

E diſſe, Doue l'hauete voi poſto? Eſſi li dicono, Signore, vieni, e vedilo.

25 וְאֶתְלְיַן הֲוַי דְּמַעַוְהִי דְּיֵשׁוּעַ׃

E IESV *pianſe.*

36 וְאָמְרִין הֲווּ יְהוּדָיֵא חֲזַו כְּמָא רָחֵם הֲוָא לֵהּ׃

Onde i Giudei diſſero, Ecco come egli l'amaua.

37 אֲנָשִׁין דֵּין מֶנְּהוֹן א אֶמַרוּ לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא הָנָא דְּפַתַּח עַיְנַוְהִי דְּהַו סַמְיָא דְּיֶעְבֵּד דְּאָף הָנָא לָא יְמוּת׃

Et alcuni di loro diceuano, Non poteua coſtui che ha aperti gli occhij del cieco, fare ancora che queſt'huomo non moriſſe?

38 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד מֶתְעַזַּז בְּיַנַוְהִי וְלֵהּ אֶתָא לְבֵית קְבוּרָא וְהָו בֵּית קְבוּרָא אִיתַוְהִי הֲוָא מְעַרְתָּא וְכֵאפָא סִימָא הֲוָת עַל תַּרְעַהּ׃

IESV *allora fremendo di nuouo in ſe ſteſſo, viene al monumento: e queſto era vna ſpelonca, e ſopra eſſa era poſta vna pietra.*

יא

32 וּמִרְיָם בְּבוֹאָהּ אֶל־אֲשֶׁר הָיָה שָׁם יֵשׁוּעַ וְרוֹאָהּ אוֹתוֹ נָפְלָה אֶל־רַגְלָיו וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנִי אִם הָיִיתָ פֹּה לֹא מֵת אָחִי׃

Màs Maria, como vino donde eſtaua Ieſus, vïendolo, derriboſe à ſus pies diziendole Sennor ſi vuieras eſtado aqui, no fuera muerto mi hermano.

33 וְיֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ כִּי בוֹכִיָּה וְאֶת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בָּאוּ אִתָּהּ כִּי בוֹכִים הֵמָּה וְעָם בְּרוּחוֹ וַיִּשְׁתּוֹחֵחַ בְּנַפְשׁוֹ׃

Ieſus entonces como la vido llorando, y à los Iudios que auian venido juntamente con ella llorando, embraueccioſe en Eſpiritu, y àlborotoſe à ſimiſmo.

34 וַיֹּאמֶר אֵי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שַׂמְתּוּהוּ שָׁמָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ בוֹא וּרְאֵה׃

Y dixo, Donde lo puſiſtes? Dizenle, Sennor, ven, y vee lo.

35 וַיֵּבְךְּ יֵשׁוּעַ׃

Y lloro Ieſus.

36 וַיֹּאמְרוּ יְהוּדִים רְאֵה אֵיךְ אֲהֵבוֹ׃

Dixeron entonces los Iudios, Mirad, como lo amaua.

37 וַאֲנָשִׁים מֵהֵמָּה אָמְרוּ הֲלֹא יָכוֹל זֶה הַפֹּקֵחַ אֶת־עֵינֵי הָעִוֵּר לַעֲשׂוֹת פֶּן־גַּם יָמוּת הַזֶּה׃

Y vnos deellos dixeron, No podia eſte, que abrió los ojos del ciego, hazer que eſte no muriera.

38 וְיֵשׁוּעַ עוֹדֶנּוּ זוֹעֵם בְּנַפְשׁוֹ וּבָא אֶל־הַקֶּבֶר וַתְּהִי מְעָרָה וְאֶבֶן הוּשְׂמָה עָלֶיהָ׃

Y Ieſus, embraueciendoſe otra vez en ſi miſmo, vino àl ſepulchro, donde auia vna cueua, la qual tenia vna piedra encima.

ια'.

32. Ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.

Quand donc Marie fut venue là où eſtoit Ieſus, l'ayant veu elle ſe ietta à ſes pieds, lui diſant, Seigneur, ſi tu euſſes eſte ici, mon frere ne fuſt pas mort:

33. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν.

Quand Ieſus la vid pleurant, & les Iuifs qui eſtoyent là venus auec elle, auſsi pleurans, il fremit en ſon eſprit, & s'eſmeut ſoi-meſme.

34. Καὶ εἶπε, ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.

Et dit, Où l'auez-vous mis? Ils lui reſpondirent, Seigneur, vien, & voi.

35. Ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς.

Et Ieſus pleura.

36. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

Les Iuifs donc dirent, Voyez comme il l'aimoit.

37. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

Et quelques vns d'entr'eux dirent, Ceſtui-ci qui a ouuers les yeux de l'aueugle, ne pouuoit-il pas faire auſſi que ceſt homme ne mouruſt point?

38. Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

Lors Ieſus fremiſſant derechef en ſoi-meſme, vient au ſepulcre (or c'eſtoit vne grotte: & y auoit vne pierre miſe deſſus.

CAP. XI.

32. Maria ergo cùm venisset ubi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.

Then when Marie was come where Jeſus was / and ſaw him / ſhe fell downe at his feete / ſaying unto him / Lord / if thou haddeſt bene here / my brother had not bene dead.

33. Ieſus ergo ut vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum.

When Jeſus therefore ſawe her weepe / & the Jewes alſo weepe which came with her / he groned in the ſpirit / and was troubled in himſelfe.

34. Et dixit, Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei, Domine, veni, & vide.

And ſaid / Where haue ye layd him They ſayd unto him / Lord / come / and ſee.

35. Et lacrymatus eſt Ieſus.

And Jeſus wept.

36. Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eũ.

Then ſayd the Jewes / Beholde / howe he loued him.

37. Quidam autem ex ipſis dixerunt, Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere, ut hic non moreretur?

And ſome of them ſayde / Could not hee which opened the eyes of the blinde / haue made alſo / that this man ſhould not haue died?

38. Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum, erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

Jeſus therefore againe groned in himſelf / and came to the graue. And it was a caue / and a ſtone was layd upon it.

Das XI. Capitel.

32. Als nun Maria kam da Jeſus war / vnd ſahe jhn / fiel ſie zu ſeinen füſſen / vnd ſprach zu jhm: HERR / wereſt du hie geweſen / mein Bruder were nicht geſtorben.

Der Maria kom nu did ſom Jheſus vaar / oc ſaa hannem / da fald hun ned faar hans føder / oc ſagde til hannem / HERRE / haffde du veret her / da haffde min Broder icke døet.

33. Als Jeſus ſie ſahe weinen / vnd die Jüden auch weinen / die mit jr kamen / ergrimmet er im Geiſt / vnd betrübet ſich ſelbſt.

Da Jheſus ſaa hende græde / oc Jøderne ocſaa græde / ſom komme met hende / da gremmedis hand i Aanden / oc gaff ſig ſuarlige.

34. Vnd ſprach: Wo habt jhr jhn hingelegt? Sie ſprachen zu jhm: HERR / komm vnd ſihe es.

Oc ſagde / huor lagde i hannem hen? De ſagde til hannem / HERRE / kom oc ſee.

35. Vnd Jeſu giengen die Augen über.

Oc Jheſu øyen løbe offuer.

36. Da ſprachen die Jüden: Sihe / wie hat er jhn ſo lieb gehabt.

Da ſagde Jøderne / See / huor kær haffde hand hannem.

37. Etliche aber vnter jhnen ſprachen: Kondte / der dem Blinden die Augen auff gethan hat / nicht verſchaffen / daß auch diſer nicht ſtürbe?

Men nogle aff dem ſagde / Kunde icke den / ſom oploed den Blindis øyen / beſkicke / at oc denne icke haffde døet?

38. Jeſus aber ergrimmet abermal in jhm ſelbs / vnd kam zum Grabe. Es war aber eine Klufft / vnd ein ſtein darauff gelegt.

Men Jheſus gremmedis atter i ſig ſelff / oc kom til Graffuen / Oc der vaar en Hule / oc en ſten lagd der paa.

Kapitola XI.

32. Ale Marya když tã přiſſla / když byl Gežijſs / vzřewſſy gey / padla k Nohám geho / a řekla gemu: PAne / by ty byl zde / Bratr mug bylby nevmřel.

A ták Márya przyſzedſzy tám kedy był Jezus / wyzrawſzy go przypádłá do nog iego / mowiąc mu / Pánie byś ty thu był / nie vmárłby był brát moy.

33. Tehdy Gežijſs když vzřel ana plácě / y židé kteřijž byli s nij přiſſli ani plačj / zaſtonal duchem / a zarmautiw ſam ſebe.

Jezus tedy gdy ją vyzrał płácząca / y żydy ktorzy z nią ſpołu przyſzli płácząc / wzruſzył ſię w duchu / y záfráſowál ſię ſam w ſobie.

34. Y řekl: Kde gſte gey položili? Rzekli gemu: PANE / poď a pohleď.

Zátym rzekł / Gdzieżeśćie go położyli? powiedzieli mu / Pánie podź á ogladay.

35. Y zaplakal Gežijſs.

Y płakał Jezus.

36. Tehdy řekli Židé: Hle kterak geſt ho milowal.

Rzekli thedy Żydowie / Oto iákoć go miłował.

37. Někteřij pak z nich řekli: Nemohli geſt tento kterýž otewřel oči ſlepého narozeného včiniti / aby tento neumřel?

A niekthorzy z nich mowili / Nie mogłże ten ktory otworzył oczy ſlepego vczynić te° żeby był ten nie vmárł?

38. Tehdy opět Gežijſs zaſtonaw ſám w ſobě / přiſſel k Hrobu. Byla pak tu Geſkyně / a kámen byl ſwrchu položen na nij.

Ale Jezus wzruſzywſzy ſię záś ſam w ſobie / przyſzedł do grobu / á byłá iáſkinia y kamień ná niey położony.

יא

39 וַאמַר יֵשׁוּעַ שְׁקוּלוּ כֵּאפָא הָדָא אָמְרָא לֵהּ מָרְתָא חָתֵה דְּהַו מִיתָא מָרִי מֶן כַּדוּ סְרִי לֵהּ אַרְבְּעָא לֵהּ גֵּיר יַוְמִין׃

Iesv diſſe, Leuate via la pietra. E Marta, la ſorella del morto, gli dice, Signore, ei pute hormai: perciochè egli vi è ſtato quattro giorni.

40 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לָא אֶמְרֶת לֶכִי דְּאֶן תְּהַיְמְנִין תֶּחְזִין שׁוּבְחֵה דַּאלָהָא׃

Iesv le dice, Non t'ho io detto che ſe tu crederai, vedrai la gloria di Dio?

41 וַשְׁקַלוּ כֵּאפָא הָי וְהַו יֵשׁוּעַ אֲרִים עַיְנַוְהִי לְעֶל וַאמַר אַבָּא מַודֵא אֲנָא לָךְ דַּשְׁמַעְתָּנִי׃

Leuorono dunque via la pietra di ſopra il luogo doue era poſto il morto. Iesv allora alzò gli occhij in ſu, e diſſe, Padre, io ti ringratio che tu m'hai eſaudito.

42 וְאֶנָא יָדַע אֶנָא דַּבְכֻל־זְבַן שָׁמַע אַנְתְּ לִי אֶלָּא מֶטֻּל כֶּנְשָׁא הָנָא דְּקָאֶם אָמַר אֶנָא הָלֵין דַּנְהַיְמְנוּן דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃

Io ſapeuo bene che tu m'eſaudiſci ſempre: ma io l'ho detto per cagion de la gente che ſta qui d'intorno: accioche credano che tu m'hai mandato.

43 וְכַד אֶמַר הָלֵין קְעָא בְּקָלָא רָמָא לָעָזַר תָּא לְבַר׃

E detto ch'egli hebbe queſte coſe, gridò ad alta voce, Lazaro, vien fuore.

44 וּנְפַק הַו מִיתָא כַּד אֲסִירִין אִידַוְהִי וְרֶגְלַוְהִי בְּפֶסְקִיָּתָא וְאַפַּוְהִי בְּסוּדָרָא אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ שְׁרַאוּהִי וְשַׁבְקוּהִי נֵאזַל׃

Dunque colui che era morto vſci fuore co i piedi e con le mani legate di faſce, e la ſua faccia era inuiluppata in vno aſciugatoio. Iesv dice loro, Sciogletelo e laſſatelo andare.

יא

39 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ שְׂאוּ אֶת־הָאֶבֶן אוֹמְרָה לוֹ אֲחוֹת הַמֵּת מָרְתָה אֲדֹנִי גַּם עַתָּה בּוֹאֵשׁ כִּי יוֹם רְבִיעִי הוּא׃

Dize Ieſus, Quitad la piedra. Marthá la hermana del que auia ſido muerto, le dize, Sennor hiede ya: que es de quatro dias.

40 אוֹמֵר לָהּ יֵשׁוּעַ הֲלֹא אָמַרְתִּי לָךְ אִם תַּאֲמִינִי כִּי תִרְאִי אֶת־כְּבוֹד אֱלֹהִים׃

Ieſus le dize, No te he dicho que ſi creyeres, veras la gloria de Dios.

41 וַיִּשְׂאוּ אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר הוּשַׂם שָׁם הַמֵּת וְיֵשׁוּעַ נָשָׂא עֵינָיו לְמַעְלָה לֵאמֹר אָבִי אוֹדֶה לְּךָ כִּי שְׁמַעְתָּנִי׃

Entonces quitaron la piedra de donde el muerto auia ſido pueſto: y Ieſus, alçando los ojos arriba, dixo, Padre gracias te hago que me has oydo.

42 וַאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי בְּכָל־עֵת תִּשְׁמָעֵנִי אֲבָל בַּעֲבוּר הָעָם הָעוֹמֵד סָבִיב אָמַרְתִּי לְמַעַן יַאֲמִינוּ כִּי אַתָּה שְׁלַחְתָּנִי׃

Que yo ſabia que ſiempre me oyes: mas por cauſa dà la companna que eſtà arredor, le dixe, paraque crean que tu me has embiado.

43 וְכַאֲשֶׁר אָמַר אֶת־הָאֵלֶּה צָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לוֹעֶזֶר בּוֹא הַחוּצָה׃

Y auiendo dicho eſtas coſas, clamó à gran boz, Lazaro, ven fuera.

44 וַיֵּצֵא הַמֵּת וְהוּא אָסוּר בְּרַגְלָיו וּבְיָדָיו בְּמַרְבַדִּים וְעַל־פָּנָיו צָנוּף בְּמַסְוֶה וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הַתִּירוּהוּ וְהַנִּיחוּ לָלֶכֶת׃

Entonces el que auia ſido muerto, ſalio, atadas las manos y los pies con vendas: y ſu roſtro eſtaua embuelto en vn ſudario. Dizeles Ieſus, Deſataldo, y dexaldo yr.

ιά.

39. Λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

Ieſus dit, Leuez la pierre. Mais Marthe la ſœur de celui qui eſtoit mort, lui dit, Seigneur il put deſia, car il eſt de quatre iours.

40. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus lui dit, Ne t'ai-ie pas dit que ſi tu crois, tu verras la gloire de Dieu?

41. Ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω. καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

Ils leuerent donc la pierre de deſſus le lieu où giſoit le mort. Adonc Ieſus eſleuant ſes yeux en haut, dit, Pere, ie te ren graces que tu m'as exaucé.

42. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Or ſauoy'-ie bien que tu m'exauces touſiours: mais ie l'ai dit à cauſe des troupes qui ſont à l'entour, afin qu'ils croyent que tu m'as enuoyé.

43. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

Et ayant dit ces choſes, il cria à haute voix, Lazare, vien-t'en dehors.

44 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

Adonc ſortit le mort, ayant les mains & les pieds liés de bandes: & ſa face eſtoit enueloppee d'vn couurechef. Ieſus leur dit, Deſliez-le, & le laiſſez aller.

CAP. XI.

39. Ait Ieſus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha ſoror eius qui mortuus fuerat, Domine iam fœtet, quatriduanus eſt enim.

Jeſus ſaid/Take ye away the ſtone. Martha the ſiſter of him that was dead/ ſayde vnto him /Lord /he ſtinketh alreadie: for he hath bene dead foure dayes.

40. Dicit ei Ieſus, Nónne dixi tibi quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei?

Jeſus ſaide vnto her/ Saide J not vnto thee/ if thou diddeſt beleeue/thou ſhouldeſt ſee the glorie of God?

41. Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audiſti me.

Then they tooke away the ſtone from the place where the dead wz layd. And Jeſus lift vp his eyes/and ſayde / Father/ J thanke thee / becauſe thou haſt heard me.

42. Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum qui circumſtat, dixi, ut credãt quia tu me miſiſti.

J knowe that thou heareſt me alwayes /but becauſe of the people that ſtande by/J ſaid it/that they may beleeue/that thou haſt ſent me.

43. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit, Lazare, veni foràs.

As he had ſpoken theſe thinges / he cryed with a loude voice / Lazarus / come forth.

44. Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit ei Ieſus, Solvite eum, & ſinite abire.

Then he that was dead/ came foorth/ bound hand and foote with bands/ and his face was bound with a napkin. Jeſus ſayd vnto them/Looſe him / and let him go.

Das XI. Capitel.

39. Jeſus ſprach: Hebt den Stein abe. Spricht zu jhm Martha/ die ſchweſter des verſtorbenen: HERR/ er ſtinckt ſchon/ denn er iſt vier tage gelegen.

Jheſus ſagde/ Tager ſtenen aff. Martha den Dødis ſøſter/ ſiger til hannem/ HERRE/ hand lucter nu ilde/ thi hand haffuer ligget fire dage.

40. Jeſus ſpricht zu jhr: Hab ich dir nicht geſagt/ ſo du glauben wůrdeſt/ du ſolteſt die Herrligkeit Gottes ſehen.

Jheſus ſiger til hende/ haffuer ieg icke ſagd dig/ Der ſom du tror/ da ſkulde du ſee Gudz Herlighed.

41. Da huben ſie den ſtein abe/ da der Verſtorbene lag. Jeſus aber hub ſeine augen empor/ vnd ſprach: Vater/ ich dancke dir/ daß du mich erhöret haſt.

Da løffte de ſtenen aff/ ſom den Døde laa. Men Jheſus opløffte ſine øyen/ oc ſagde/ Fader/ ieg tacker dig/ at du haffuer bønhørt mig.

42. Doch ich weiß/ daß du mich allezeit höreſt/ ſondern vmb des Volcks willen/ das vmbher ſtehet/ ſage ichs daß ſie glauben/ du habeſt mich geſandt.

Dog veed ieg/ ot du hører mig altid/ Men for Folckens ſkyld/ ſom her ſtaar omkring/ ſiger ieg det/ at de ſkulle tro/ at du vdſende mig.

43. Da er das geſaget hatte/ rieff er mit lauter ſtimme: Lazarus komm herauß.

Der hand der haffde ſagd/ robte hand met høy røſt/ Lazare/ kom hid vd.

44. Vnd der Verſtorbene kam herauß/ gebunden mit Grabtůchern an fůſſen vnd händen/ vnnd ſein Angeſicht verhůllet mit einem Schweißtuch. Jeſus ſpricht zu jhnen: Löſet jn auff/ vnd laſſet jhn gehen.

Oc den Døde kom vd/ bunden met Jordeklæder om føder oc hender/ oc hans Anſict vaar ſkiult met en Suede dug. Jheſus ſiger til dem/ Løſer hannem/ oc lader hannem gaa.

Kapitola XI.

39. Rzekl Gežijš: Odložte kámen. Rzekla gemu Martha/ Seſtra toho kterýž byl vmřel: PANE/ Giž ſmrdij/ nebo čtyři dni w hrobě geſt.

Potym rzekl Jezus/ Odeymćie kámień/ A Martá mu powiedziala śioſtrá onego kthory byl vmart/ Pánie iuż ći cuchnie/ bo mu tuż wyſzly cztery dni.

40. Rzekl gij Gežijš: Wſſak gſem řekl tobě/ že budeſſli wěřiti/ vzřijš ſláwu Božij.

Powiedzial iey Jezus/ Za zemći nie powiedzial/ ieſli vwierzyſz/ ogladaſz chwale Bozak

41. Tehdy odložili Kámen odtud/ kdež byl vmrlý pochowán. A Gežijš pozdwihl wzhuoru očij y řekl: Otče/ děkugij tobě/ že gſy mne ſlyſſal.

Odieli tedy kámień z támtad gdzie on vmárly byl polozon/ y podnioſzy Jezus oczu ſwych wzgore/ rzekl/ Oycze dziekuię tobie zes mie wyſluchal.

42. Já zagiſté wijm/ že ty mne wždyckny ſlyſſýš/ ale pro Lid kterýž okolo ſtogij/ řekl gſem/ aby vwěřili/ že gſy ty mne poſlal.

Aiaciem wiedzial ze ty mnie záwzdy wy ſluchawaſz/ leczciem tho rzekl dla ludu okolo ſtoiacego/ áby wierzyli iześ ty mnie poſlal.

43. To když powěděl zawolal hlaſem welikým: Lazaře pod wen.

To thedy rzekſzy záwolal gloſem wielkim/ Lázárzu wynidz ſam.

44. A hned wyſſel/ kterýž byl vmřel/ mage ſwázané Rucey Nohy ſátky obyčegnými/ a twář geho rauchau byla přikryta. Rzekl gim Gežijš: Rozwěžtež gey/ a nechte ať odegde.

A ták on ktory byl vmárl wyſzedl/ máiac rece y nogi zwiazane chuſtkami/ á twarz iego byla chuſtą záwinioná/ y rzekl im Jezus/ Rozwiazćie go niechay idzie.

יא

45 וְסַגִּיאֵא מֶן יְהוּדָיֵא דְּאֶתוֹ לְוָת מַרְיַם כַּד חָזוֹ מֶדֶם דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ הֵימֶנוּ בֵּהּ׃

Per il che molti de Giudei che erano venuti à Maria, & haueuan vedute le coſe che IESV haueua fatte, credettero in lui.

46 וְאֶנָשִׁין מֶנְּהוֹן אֶזַלוּ לְוָת פְּרִישֵׁא וְאֶמַרוּ לְהוֹן כֻּל מֶדֶם דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ׃

Ma alcuni di loro ſen'andorono à i Fariſei, e diſſer loro le coſe che IESV haueua fatte.

47 וְאֶתְכַּנַּשׁוּ רַבַּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וְאָמְרִין הֲווֹ מָנָא נֶעְבֵּד דְּהָנָא גַּבְרָא אָתְוָתָא סַגִּיאָתָא עָבֵד׃

Onde i principali Sacerdoti e i Fariſei raunorono il Conſiglio, e diceuano, che facciamo noi? perche queſt'huomo fa molti miracoli.

48 וְאֶן שָׁבְקִינַן לֵהּ הָכַנָּא כֻּלְּהוֹן אֶנָשָׁא מְהַיְמְנִין בֵּהּ וְאָתֵין רְהוֹמָיֵא שָׁקְלִין אַתְרַן וְעַמַּן׃

Se noi lo laſciamo coſi, tutti crederanno in lui: e verranno i Romani, e ruinaranno il noſtro luogo e la noſtra natione.

49 חַד דֵּין מֶנְּהוֹן דַּשְׁמֵהּ קָיָפָא רַב כָּהֲנֵא הֲוָא דְּהָי שַׁנְתָּא וְאֶמַר לְהוֹן לָא יָדְעִין אַנְתּוֹן מֶדֶם׃

Allora vno di eſſi chiamato Caifa. che era Pontefice di quell'anno, diſſe loro, Voi non ſapete niente.

50 וְלָא מֶתְחַשְּׁבִין אַנְתּוֹן דְּפַקָּח לַן דְּחַד גַּבְרָא יְמוּת חֲלָף עַמָּא וְלָא כֻּלֵּהּ עַמָּא יֵאבַד׃

Ne conſiderate che ci è eſpediente che vn huomo muoia per il popolo, e non che tutta la natione periſca.

51 הָדָא דֵּין מֶן צְבוּת נַפְשֵׁהּ לָא אֶמַר אֶלָּא מֶטֻּל דְּרַב כָּהֲנָא הֲוָא דְּהָי שַׁנְתָּא אֶתְנַבִּי דַּעֲתִיד הֲוָא יֵשׁוּעַ דְּנְמוּת חֲלָף עַמָּא׃

Queſto non diſſe gia da ſe ſteſſo: ma eſſendo egli ſommo Sacerdote di quell'anno, profetizò che IESV doueua morir per la natione.

יא

45 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים הַבָּאִים אֶל־מָרְתָא בִּרְאוֹתָם כַּמָּה עָשָׂה יֵשׁוּעַ הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Entonces muchos de los Iudios que auian venido à Maria, y auian viſto loque auia hecho Ieſus, creyeron enel.

46 וַאֲנָשִׁים מֵהֵמָּה הָלְכוּ אֶל־הַפְּרוּשִׁים וַיְסַפְּרוּ לָהֶם אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ׃

Mas vnos deellos fueron à los Phariſeos, y dixeronles loque Ieſus auia hecho.

47 וַיַּקְהִלוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְפָרְשִׁים אֶת־הָעֵדָה וַיֹּאמְרוּ מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי הָאָדָם הַזֶּה אוֹתוֹת רַבּוֹת עֹשֶׂה׃

Y los Póntifices y los Phariſeos juntaron concilio: y dezian, Que hazemos? que eſte hombre haze muchas ſennales.

48 וְאִם נַנִּיחֶנּוּ כָּכָה כֻּלָּם יַאֲמִינוּ בוֹ וְיָבוֹאוּ רְהוֹמִיִּים וְיִקְחוּ אֶת־מְקוֹמֵנוּ וְגַם אֶת־עַמֵּנוּ׃

Si lo dexamos anſi, todos creeran en el: y vendran los Romanos, y quitaran y nueſtro lugar y la nacion.

49 וְאֶחָד מֵהֶם וּשְׁמוֹ קַיָּפָא וְכֹהֵן הַגָּדוֹל הוּא בַּשָּׁנָה הַהִיא אָמַר לָהֶם אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים מְאוּמָה׃

Entonces Caiphas, vno deellos, ſummo Pontifice de aquel anno, les dixo, Voſotros no ſabeys nada:

50 וְאֵינְכֶם מִתְחַשְּׁבִים כִּי מוֹעִיל לָנוּ לָמוּת אָדָם אֶחָד עַל־הָעָם מֵאֲבֹד כָּל־הָעָם׃

Ni penſays que nos conuiene que vn hombre muera por el pueblo, y no que toda la nacion ſe pierda.

51 וְזֹאת לֹא אָמַר מִנַּפְשׁוֹ כִּי אִם בִּהְיוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה הַהִיא עַל־כֵּן נִבָּא כִּי יֵשׁוּעַ הָיָה עָתִיד לָמוּת עַל־הָעָם׃

Mas eſto no lo dixo deſimiſmo: ſi no que como era el ſummo Pontifice de aquel anno, prophetizó, que Ieſus auia de morir por la nacion:

ιά.

45. Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Parquoi pluſieurs des Iuifs qui eſtoyent venus vers Marie, & auoyent veu les choſes que Ieſus auoit faites, creurent en lui.

46. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς.

Mais quelques vns d'entr'eux s'en allerent aux Phariſiens, & leur dirent les choſes que Ieſus auoit faites.

47. Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Phariſiés aſſemblerent le conſeil, & diſoyent, Que faiſons-nous? car ceſt homme ici fait beaucoup de ſignes.

48. Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

Si nous le laiſſons ainſi, chacun croira en lui: & les Romains viendront, qui nous extermineront, & le lieu & la nation.

49. Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν.

Alors vn certain d'entr'eux appelé Caiphé, qui eſtoit le Souuerain Sacrificateur de ceſte annee-la, leur dit, Vous n'y entendez rien:

50. Οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

Et ne conſiderez point qu'il nous eſt expedient qu'vn hõme meure pour le peuple, & non point que toute la nation periſſe.

51. Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

Or cela ne dit il point de par ſoi-meſme, mais lui eſtant Souuerain Sacrificateur de ceſte annee-la, prophetiza que Ieſus deuoit mourir pour la nation:

CAP. XI.

45. Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ feciſſet Ieſus, crediderunt in eum.

Then many of the Jewes / which came to Marie / and had ſeene the things / which Jeſus did / beleeued in him.

46. Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.

But ſome of them went their way to the Phariſes / and tolde them what things Jeſus had done.

47. Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium & dicebant, Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit.

Then gathered the hie Prieſtes/and the Phariſes a counſell/and ſaid/What ſhall we do? For this man doeth many miracles.

48. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem.

If we let him thus alone / all men will beleeue in him/ and the Romanes will come and take away both our place/and the nation.

49. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet Pōtifex anni illius, dixit eis, Vos neſcitis quicquam.

Then one of them named Caiaphas/ which was the hie Prieſt that ſame yere/ ſaid vnto them/ Ye perceiue nothing at all.

50. Nec cogitatis quia expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

Nor yet do you conſider that it is expedient for vs / that one man die for the people / and that the whole nation periſh not.

51. Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet pontifex anni illius, prophetavit quod Ieſus moriturus erat pro gente.

This ſpake he not of him ſelfe / but being hie Prieſt that ſame yeere / he prophecied that Jeſus ſhould die for the nation:

Das XI. Capitel.

45. Vil nun der Juden / die zu Maria kommen waren / vnd ſahen was Jeſus thet / glaubten an jhn.

Mange aff Jøderne / ſom vaare komne til Maria / oc ſaae huad Jheſus giorde / trode paa hannem.

46. Etliche aber von jhnen giengen hin zu den Phariſeern / vnd ſagten jhnen / was Jeſus gethan hatte.

Men nogle aff dem / ginge bort til Phariſeerne / oc ſagde dem / huad Jheſus haffde giort.

47. Da verſammleten die Hohenprieſter vnd die Phariſeer einen Rath vnd ſprachen? was thun wir? diſer Menſche thut vil Zeichen.

Da forſamlede de ypperſte Preſter oc Phariſeerne it Raad / oc ſagde / Huad gøre wi? Dette Menniſke gør mange Tegen.

48. Laſſen wir jhn alſo / ſo werden ſie alle an jhn glauben. So kommen denn die Römer / vnd nemen vns Land vnd Leute.

Forlade wi hannem ſaa / da tro de alle paa hannem Saa komme da de Romere / oc tage fra oſſ Land oc Folck.

49. Einer aber vnter jhnen / Caiphas / der deſſelbigen jahrs Hoherprieſter war / ſprach zu jhnen: Jhr wiſſet nichts.

Men en iblant dem / Caiphas / ſom vaar det ſamme aar den ypperſte Preſt / ſagde til dem / J vide inted.

50. Bedencket auch nichts. Es iſt vns beſſer / ein Menſch ſterbe für das Volck / denn daß das gantze Volck verderbe.

Betencke oc inted. Det er oſſ bedre / at it Menniſke døer for Folcket / end at alt Folcket forderffuis.

51. Solches aber redet er nicht von ſich ſelbs / ſondern dieweil er deſſelbigen Jars Hoherprieſter war / weiſſaget er. Denn Jeſus ſolte ſterben für das Volck.

Saadant talede hand icke aff ſig ſelff / men effterdi hand vaar det ſamme aar ypperſte Preſt / da ſpaade hand / Thi Jheſus ſkulde dø for Folcket.

Kapitola XI.

45. Tehdy mnozý z Židuow kteřijž byli přiſſli k Marygi a Martě / a widěwſſe co geſt včinil / vwěřili wněho.

A przetoż wiele Zidow ktorzy byli przyſzli do Máryey / á pátrzyli náto co vczynił Jezus / vwierzili weń.

46. Někteřij pak z nich odeſſli k Zákonijkuom / a powěděli gim / co geſt včinil Gežijš.

Niektorzy też z nich ſzli do Fáryzeuſzow / y powiedzieli im co vczynił Jezus.

47. Tehdy ſeſſli ſe Biſkupowé / a Zákonijcy w Radu / a prawili / Co činijme? Že tento Člowěk diwy mnohé činij.

Tedy zebráli ſie Kápłani nawyżſzy y Fáryzeuſzowie w rádę / y mowili / Coż czynić będziemy? Abowiem ten człowiek wiele cudow czyni.

48. Nechámeli ho tak / wſſyckni vwěřij w něho: Y přigdau Řijmané / a odegmau mijſto naſſe y Lid.

Jeſliż go ták zániechamy / wſzyſcy weń vwierzą / y przyjdąc Rzymiánie á poborzą / thák mieyſce náſze iáko y narod.

49. Geden pak z nich gménem Kayffáš / když byl Biſkupem toho Létha / řekl gim: Wy newijte ničehéhož.

Ale ieden z nich Káiáfaſz co był ná on rok nawyżſzym Kápłanem / rzekł im / Wy nic nie wiecie.

50. Aniž na to myſlijte / že vžitečné gt nám / aby geden Člowěk vmřel za Lid / než by weſſkeren Lid zahynul.

Ani myślicie co nam ieſt pożyteczno / żeby ieden człowiek vmárł zá lud / á żeby wſzytek narod nie zginął.

51. Ale toho neřekl ſám od ſebe / ale že byl Biſkupem Létha toho prorokowal / že Gežijš měl vmřijti za lid.

Y nie mowiłći tego ſam z ſiebie / ále gdyż był Kápłanem nawyżſzym roku onego / prorokował że to miáło być / iż Jezus miał vmrzeć za on narod.

יא

52 וְלָא בַּלְחוּד חְלָף עַמָּא
אֶלָּא דָּאף בְּנַיָּא דַּאלָהָא
דַּמְבַדְּרִין נְכַנֵּשׁ לַחְדָא׃

E non ſol per queſta natione, ma etiandio accioche raccoglieſſe in vno i figliuoli di Dio, che erano diſperſi.

53 וּמֶן הָו יַוְמָא אֶתְחַשַּׁבוּ
הֲווַ דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי׃

Da quel giorno dunque ſi conſigliorono inſieme d'ammazzarlo.

54 הָיְדֵין יֵשׁוּעַ לָא מְהַלֵּךְ
הֲוָא גַלְיָאִית בֵּית יְהוּדָיֵא
אֶלָּא אֶזַל לֵהּ מֶן תַּמָּן
לַאתְרָא דְּקָרִיב לְחוּרְבָּא
לִכְרַכָּא דְּמֶתְקְרֵא אֶפְרַיִם
וְתַמָּן מִתְהַפַּךְ הֲוָא עַם
תַּלְמִידוֹהִי׃

Per il che IESV *non converſaua piu publicamente tra i Giudei: ma di li ſendo ne la contrada preſto al diſerto, in vna citta chiamata Efraim: e quiui converſaua co i ſuoi diſcepoli:*

55 קָרִיב הֲוָא דֵּין פֶּצְחָא
דִּיהוּדָיֵא וּסְלֶקוּ סַגִּיאֵא
מֶן קוּרְיָא לְאוּרִשְׁלֶם קְדָם
עַדְעִדָּא דְּנְדַכּוּן נַפְשְׁהוֹן׃

Hor la Paſqua de Giudei era vicina: e molti di quel paeſe ſalirono in Ieruſalem auanti la Paſqua, per purificarſi.

56 וּבָעֵין הֲווַ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ
וָאמְרִין הֲווַ חַד לְחַד ב
בְּהַיְכְּלָא מָנָא סָבְרִין א
אַנְתּוּן דְּלָא אָתֵא ל
לְעַדְעִדָּא׃

Eſſi dunque cercauano IESV*: e ſtando nel tempio, diceuano tra loro, Che vi pare paruich'egli non ſia per venire à la feſta?*

57 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וּפְרִישֵׁא
פַּקֶּדוּ הֲווַ דְּאֶן אֱנָשׁ יָדַע
אַיְכַו יְבַדֵּק לְהוֹן אַיךְ ד
דְּנֵאחְדוּנָיְהִי׃

E i principali Sacerdoti e i Fariſei haueuan data commeſſione, che ſe alcuno ſapeſſe doue egli ſi fuſſe, lo ſignificaſſe, accioche lo pigliaſſeno.

יא

52 וְלֹא עַל־הָעָם לְבַדּוֹ כִּי אִם
אֲשֶׁר אֶת־בְּנֵי אֱלֹהִים הַנְּפוּצִים
יֶאֱסֹף לְאֶחָת׃

Y no ſolamente por aquella nacion, mas tambien paraque juntaſſe en vno los hijos de Dios que eſtauan detramados.

53 וּמִיּוֹם הַהוּא הִתְיָעֲצוּ לְהָרְגוֹ׃

Anſique deſde alque dia conſultauan juntos de matarlo.

54 וְיֵשׁוּעַ עוֹד לֹא הוֹפִיעַ לְהִלֵּךְ
בַּיְּהוּדִים כִּי אִם הָלַךְ מִשָּׁם
אֶל־מָקוֹם הַקָּרוֹב לַמִּדְבָּר אֶל־
עִיר הַנִּקְרָאָה אֶפְרַיִם וְשָׁם הִתְהַלֵּךְ
אֶת תַּלְמִידָיו׃

Demanera que Ieſus ya no andaua manifieſtamente entre los Iudios; mas fueſe de alli à la tierra que eſta junto àl deſierto, à vna ciudad que ſe llama Ephraim: y eſtauaſe all con ſus Diſcipulos.

55 וַיִּקְרַב פֶּסַח הַיְּהוּדִים וַיַּעֲלוּ
רַבִּים מִמְּקוֹמָם יְרוּשָׁלַיְמָה לִפְנֵי
הַפֶּסַח לְקַדֵּשׁ אֶת־נַפְשָׁם׃

Y la Paſcua de los Iudios eſtaua cerca: y muchos de la tierra ſubieron à Ieruſalem antes de la paſcua para purificarſe.

56 וַיְבַקְשׁוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הַקָּמִים בַּהֵיכָל
מַה נִּרְאָה לָכֶם כִּי אֵינֶנּוּ בָּא
אֶל־הֶחָג׃

Y buſcauan á Ieſus, y hablauan los vnos con los otros eſtando en el Templo, Que os parece? que no vendrá àl dia de la fieſta?

57 כִּי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְּפֻרְשִׁים
נָתְנוּ מִצְוָה אֲשֶׁר אִם יֵדַע אִישׁ
אַיּוֹ הוּא יַגִּיד לִתְפּוֹשׂ אוֹתוֹ׃

Y los Pontifices y los Phariſeos auian dado mandamiento, Que ſi alguno ſupieſſe donde eſtuuieſſe, que lo manifeſtaſſe paraque lo prendieſſen.

ιά.

52. Καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.

Et non pour la nation ſeulement, mais afin auſſi qu'il aſſemblaſt en vn les enfans de Dieu qui eſtoyent diſperſes.

53. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Depuis ce iour-la donc ils conſulterent enſemble de le mettre à mort.

54. Ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Par ainſi Ieſus ne cheminoit plus ouuertement entre les Iuifs, mais s'en alla de la en la contree qui eſt pres du deſert, en vne ville appelee Ephraim, & la conuerſoit auec ſes diſciples.

55. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.

Or le iour de la Paſque de Iuifs eſtoit prochain, & pluſieurs de ce quartier la monterent en Ieruſalem auant Paſque, afin qu'ils ſe purifiaſſent.

56. Ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;

Ils cerchoyent donc Ieſus, & diſoyent entr'eux eſtans au téple, Que vous ſemble? vous ſemble-il qu'il ne viendra point à la feſte?

57. Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

Or les principaux Sacrificateurs & les Phariſiens auoyent donné commandement, que ſi quelcun cognoiſſoit où il eſtoit, il le declaraſt, afin qu'ils l'empoignaſſent.

CAP. XI.

52. Et non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in unum.

And not for the nation onely / but that hee ſhould gather together in one the children of God / which were ſcattered.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

Then from that day forth they conſulted together / to put him to death.

54. Ieſus ergo iam non in palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abiit in regionem iuxta deſertum in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

Jeſus therefore walked no more openly among the Jewes / but went thence vnto a countrey nere to the wildernes / into a citie called Ephraim / and there continued with his diſciples.

55. Proximum autem erat Paſcha Iudæorum: & aſcenderunt multi Ieroſolymam de regione ante Paſcha ut ſanctificarent ſeipſos.

And the Jewes Paſſeouer was at hand / and many went out of the countrey vp to Jeruſalem before the Paſſeouer / to purifie them ſelues.

56. Quærebant ergo Ieſum: & colloquebantur adinvicem, in templo ſtãtes, Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum?

Then ſought they for Jeſus / and ſpake among them ſelues / as they ſtoode in the Temple / what thinke ye / that he commeth not to the feaſt?

57. Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit indicet, ut apprehendant eum.

Now both the hie Prieſtes and the Phariſes had giuen a commandement / that if any man knewe where he were / he ſhoulde ſhew it / that they might take him.

Das XI. Capitel.

52. Vnd nicht für das Volck alleine / Sondern daß er die kinder Gottes / die zuſtreuet waren / zuſammen brechte.

Oc icke for Folcket alene / Men at hand ſkulde til hobe ſancke Gudz Børn / ſom vaare atſpridde.

53. Von dem tage an rathſchlugen ſie / wie ſie jhn tödten.

Fra den dag raadſloge de / huorledis de kunde dræbe hannem.

54. Jeſus aber wandelte nicht mehr frey vnter den Jüden / ſondern gieng von dannen / in eine gegend / nahe bey der Wüſten inn eine Stadt / genant Ephrem / vnd hatte ſein weſen daſelbs mit ſeinen Jüngern.

Da vandrede Iheſus icke mere obenbare iblant Jøderne / men gick der fra / til en Egn / hart hoſſ Ørcken / i en Stad / ſom kaldis Ephrem / oc haffde der ſit væſen met ſine Diſciple.

55. Es war aber nahe Oſtern der Jüden / vnd es giengen vil hinauff gen Jeruſalem / auß der gegend / vor den Oſtern / daß ſie ſich reinigeten.

Men det vaar nær Jødernis Paaſke / Oc der ginge mange op aff den Egn til Jeruſalem / faare Paaſke / at renſe ſig.

56. Da ſtunden ſie vnd fragten nach Jeſu / vnnd redten mit einander im Tempel: Was dűncket euch / daß er nicht kompt auff das Feſt?

Da ſtode de / oc ſpurde effter Iheſum / oc talede met huer andre i Templen / Huad tyckis eder / at hand kommer icke til høytiden?

57. Es hatten aber die Hohenprieſter laſſen ein gebot außgehen / So iemand wiſte / wo er were / daß ers anzeiget / das ſie jhn griffen.

Men de ypperſte Preſter oc Phariſeerne haffde ladet vdgaa it Bud / At der ſom nogen viſte / huor hand vaar / da ſkulde hand giffue det til kende / at de kunde gribe hannem.

Kapitola XI.

52. A ne toliko za lid / ale aby ſyny Božij kteřijž byli roz ptýleni / shromaždil w gedno.

A nie thylko za on narod / ale żeby też ſyny Boże roſproſzone zgromadził w iedno.

53. Protož od toho dne ſpolu ſe o to radili / aby gey zabili.

Y thákże od onego dniá rádzili ſie ſpolu áby go zámordowáli.

54. Gežjſs pak giž nechodil zgewně mezy Zidy / ale odſſel do Kraginy podlé pauſſtě / do Měſta kteréž ſlowe Effraym / a tu byl s Včedlnjky ſwými.

A dla tegoż Jezus iuż nie bywał iáwnie miedzy Zydy / Ale z thámtad odſzedł do krainy ktora ieſt bliſko puſzczey / do miáſta ktore zowa Efráim / y thámżec mieſzkał z zwolenniki ſwemi.

55. Byla také blijzko Weliká noc Zidowſká. Vſſli mnozý do Geruzaléma z kraginy té před Welikau nocý / aby ſe poſwětili.

Y byłá bliſko Wielkanoc Zydowſka / á wiele ich ſzło do Jeruzálem z oney kráiny przed Wielka noca aby ſie oczyścili.

56. Tehdy hledali Gežjſſe / a rozmluwali weſpolek w Chrámě ſtogjce: Co ſe wám zdá / že nepřiſſel ke dni ſlawnému tomuto?

Szukáli thedy Jezuſá / y mowili iedni do drugich ſtoiac w Kościele / Co ſie wam zda / Izali nie przyidzie ná świeto?

57. Biſkupowé zagiſté a Zákonijcy byli rozkázali / zwěděllíby kdo kdeby byl / aby powěděl / gey aby yali.

A Kápłáni nawyżſzy y Fáryzeuſzowie podáli byli roſkazánie / iż ieſliby ſie ktho dowiedział gdzieby był / żeby oznaymił iżby go poimano.

יב

1 יֵשׁוּעַ דֵּין קְדָם שְׁתָּא
יוֹמִין דְּפֶצְחָא אֲתָא לְבֵית־
עַנְיָא אַיְכָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא
לָעָזַר הָו דַּאקִים מֶן בֵּית
מִיתֵא הָו יֵשׁוּעַ׃

Hor I*ESV* *ſei giorni auanti la Paſqua venne in Betania, doue era Lazaro, ch'era ſtato morto, il quale egli haueua riſuſcitato da morte.*

2 וַעֲבַדוּ לֵהּ תַּמָּן
חַשָּׁמִיתָא וּמָרְתָא מ
מְשַׁמְּשָׁא הֲוָת וְלָעָזַר חַד
מֶן סָמִיכֵא הֲוָא דְעַמֵּהּ׃

E quiui li fecero vna cena, e Marta ſeruiua: e Lazaro era vn di quelli che ſedeuano à tauola con eſſolui.

3 מַרְיָם דֵּין שְׁקַלַת ש
שְׁטִיפְתָא דְּבֶסְמָא דְּנַרְדִּין
רִישָׁיָא סַגִּי דְּמַיָא וּמְשַׁחַת
רֶגְלַוְהִי דְּיֵשׁוּעַ וְשַׁוִּיַת ב
בְּסַעְרָהּ רֶגְלַוְהִי וְאֶתְמְלִי
בַּיְתָא מֶן רֵיחֵהּ דְּבֶסְמָא׃

Allor Maria preſe vna libra d'vnguento di nardo fino di gran prezzo, & vnſe i piedi di I*ESV*, *& aſciugogli co ſuoi capelli: e la caſa s'empiè de l'odor de l'vnguento.*

4 וְאֶמַר יְהוּדָא סְכַרְיוּטָא
חַד מֶן תַּלְמִידַוְהִי הָו ד
דַּעֲתִיד הֲוָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃

Allora vn de ſuoi diſcepoli, cioè, Giuda Iſcariote figliuol di Simone, che doueua tradirlo, dice,

5 לְמָנָא לָא אֶזְדַּבַּן מֶשְׁחָא
הָנָא בִּתְלָת מְאָא דִּינָרִין
וְאֶתְיְהֶב לְמַסְכֵּנֵא׃

Perche non s'è venduto queſto vnguento trecento denari, e datoſi à i poueri?

6 הָדָא דֵּין אֱמַר לָא הֲוָא
מֶטוּל דְּעַל מֶסְכֵּנֵא בְּטִיל
הֲוָא לֵהּ אֶלָּא מֶטוּל
דְּגַנָּבָא הֲוָא וְגְלוּסְקְמָא
לְוָתֵהּ הֲוָא וּמֶדֶם דְּנָפֵל
הֲוָא בֵּהּ הָו טָעֵין הֲוָא׃

Queſto diſſe egli, non gia perche ſi curaſſe de poueri; ma percioch'egli era ladro, & haueua la borſa, e portaua quel che vi ſi metteua.

יב

1 וְיֵשׁוּעַ שֵׁשֶׁת יָמִים לִפְנֵי
הַפֶּסַח בָּא אֶל־בֵּית־עֲנְיָה אֲשֶׁר
שָׁם הָיָה לוֹעֶזֶר הַמֵּת אֲשֶׁר הֱקִיצוֹ
מִמֵּתִים׃

Ieſus pues ſeys dias antes de la paſcua vino à Bethania, donde Lazaro auia ſido muerto, àl qual Ieſus auia reſuſcitado (de los muertos.)

2 וַיַּעֲשׂוּ לוֹ מִשְׁתֶּה הָעֶרֶב
וּמָרְתָה מְשָׁרְתָה וְלוֹעֶזֶר הָיָה אֶחָד
מִיּוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּה׃

Y hizieronle alli vna cena, y Martha ſeruia, y Lazaro era vno de losque eſtauan ſentados à la meſa juntamente conel.

3 וּמִרְיָם לָקְחָה מִשְׁקַל שֶׁמֶן
נֵרְדְּ רֹאשׁ יְקַר מְאֹד וַתִּמְשַׁח אֶת־
רַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַתְּקַלְקֵל בִּשְׂעָרֶיהָ
אֶת־רַגְלָיו וְכָל הַבַּיִת נִמְלָא
מֵרֵיחַ הַבֹּשֶׂם׃

Entonces Maria tomo vna libra de vnguento de nardo liquido de mucho precio, y vngió los pies de Ieſus, y limpiò ſus pies con ſus cabellos: y la caſa ſe hinchiò del olor del vnguento.

4 וַיֹּאמֶר אֶחָד מִתַּלְמִידָיו יְהוּדָה
בֶּן־שִׁמְעוֹן אִישׁ־קְרִיּוֹת הֶעָתִיד
לִמְסוֹר אוֹתוֹ׃

Y dixo vno de ſus Diſcipulos, Iudas de Simõ Iſchariota, elque lo auia de entregar.

5 לָמָּה הַשֶּׁמֶן הַזֶּה לֹא נִמְכַּר
בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁקָלִים כֶּסֶף וְנִתַּן
לָאֶבְיוֹנִים׃

Porque no ſe ha vendido eſte vnguento por trezientos dineros. y ſe dió à los pobres?

6 וְזֹאת אָמַר לֹא כִּי עַל־
הָאֶבְיוֹנִים יָשִׂיחַ לוֹ כִּי־אִם כִּי
גַנָּב הוּא וְהַכִּיס הָיָה לוֹ
וְהַמֻּשְׁלָכִים בּוֹ סָבְלָם׃

Mas dixo eſtó, no por el cuydado que el tenia de los pobres, mas porque era ladron: y tenia la bolſa, y traya loque ſe echaua en ella.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος, ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Ieſus donc ſix iours deuant Paſque vint en Bethanie, où eſtoit Lazare qui auoit eſté mort, lequel il auoit reſſuſcité des morts.

2. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει. ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν συνανακειμένων αὐτῷ.

Et lui firent là vn ſouper, & Marthe ſeruoit à table, & Lazare eſtoit vn de ceux qui eſtoyent à table auec lui.

3. Ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

Adonc Marie ayant prins vne liure d'oignement d'aſpic liquide de grand prix, en oignit les pieds de Ieſus, & les eſſuya de ſes cheueux: & la maiſon fut remplie de l'odeur de l'oignement.

4. Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι.

Lors Iudas Iſcariot fils de Simon, l'vn de ſes diſciples, celui à qui il deuoit aduenir de le trahir, dit.

5. Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;

Pourquoi ceſt oignement n'a-il eſté vendu trois cens deniers, & donne aux poures?

6. Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

Or dit-il cela, non point qu'il lui chaluſt des poures: mais pourtant qu'il eſtoit larron, & auoit la bourſe, & portoit ce qu'on y mertoit.

CAP. XII.

IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ vênit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quē ſuſcitavit Ieſus.

Then Jeſus ſix dayes before the Paſſeouer/ came to Bethania/ where Lazarus was/ which was dead/ whome he had raiſed from the dead.

2. Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum eo.

There they made him a ſupper/ and Martha ſerued; but Lazarus was one of them that ſate at the table with him.

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi, & unxit pedes Ieſu, & exterſit pedes eius capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore unguenti.

Then tooke Marie a pounde of ointment of ſpikenard very coſtly/ and anointed Jeſus feete/ and wiped his feete with her heare/ and the houſe was filled with the ſauour of the oyntment.

4. Dixit ergo unus ex diſcipulis eius Iudas Iſcariotes, qui erat eum traditurus.

Then ſayd one of his diſciples/ euen Judas Iſcariot Simons ſonne/ which ſhould betray him.

5. Quare hoc unguentum non vęniit trecentis denariis, & datum eſt egenis?

Why was not this oyntment ſolde for three hundreth pence/ and giuen to the poore?

6. Dixit autem hoc, non quai de egenis pertinebat ad eum: ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

Nowe he ſayde this/ not that he cared for the poore/ but becauſe he was a tiefe/ and had the bagge/ an bare that which was giuen.

Das XII. Capitel.

SEchs tage vor Oſtern kam Jeſus gen Bethania/ da Lazarus war der verſtorbene/ welchen Jeſus aufferwecket hatte von den todten.

SEx dage faare Paaſke/ kom Jheſus til Bethaniam/ der ſom Lazarus vaar død/ huilcken Jheſus opueckte fra de døde.

2. Daſelbs machten ſie jhm ein Abendmal/ vnd Martha dienete/ Lazarus aber war der einer/ die mit jm zu tiſche ſaſſen.

Der giorde de hannem en Naduere/ oc Martha tiente/ Oc Lazarus vaar en aff dem ſom ſade til bordz.

3. Da nam Maria ein pfund Salben/ von vngefelſchter köſtlicher Narden/ vnd ſalbete die füſſe Jeſu/ vnnd trucknet mit jhrem haare ſeine füſſe/ das Hauß aber ward vol vom geruch der Salben.

Da tog Maria it pund Salue/ aff wforfalſket koſtelig Nardus/ oc ſaluede Jheſu føder/ oc tiurde hans Føder met ſit haar/ oc Huſit bleff fult aff Saluens luct.

4. Da ſprach ſeiner Jünger einer/ Judas Simonis Son Jſchariothes/ der jhn hernach verrieth:

Da ſagde en aff hans Diſciple/ Judas Simonis ſøn Jſcharioths/ ſom hannem ſiden forraadde.

5. Warumb iſt diſe Salbe nicht verkaufft vmb dreyhundert groſchen/ vnd den armen gegeben?

Hui bleff denne Salue icke ſolt for try hundrede Pendinge/ oc giffne Fattige?

6. Das ſaget er aber nicht/ daß er nach den Armen fraget/ ſondern er war ein Dieb/ vnd hatte den Beutel/ vnd trug was gegeben ward.

Det ſagde hand icke/ at hand actede Fattige/ men hand vaar en Tyff/ oc haffde Pungen/ oc bar huad der bleff giffuit.

Kapitola XII.

PRzed ſſeſti pak dny Welikonočnijmi/ přiſſel Gežijš do Bethaný/ kdež byl Lazar vmřel/ gehož byl wzkřijſyl Gežijš.

POtym Jezus dniá ßoſtego przed Wielka noca przyßedl do Bethániey/ kedy byl Lázarz vmárl/ ktorego on wzbudzil od vmárlych.

2. Tehdy připrawili gemu tu wečeři/ a Martha poſluhowala. Ale Lazar byl geden z těch kteřijž s nim ſeděli za Stolem.

Támze thedy ſpráwili mu wieczerza/ á Marta ſluzilá/ y byl thez Lazarz iednym z onych ktorzy z nim ſpolu śiedzieli.

3. Marya pak wzala Libru Maſti drahé z Nardowého Kořene/ y pomazala noh Gežijſſowých/ a wytřela wlaſy ſwými nohy geho/ Y naplněn geſt duom wůnij té Maſti.

Tedy Márya wziawßy funt oleyku Spikánárdowego bárzo drogiego/ nátárlá nogi Jezuſowe/ y vcierálá nogi iego wloſámi ſwoimi/ ták iz dom pelen byl wonnośći máśći oney.

4. Tehdy řekl geden z Včedlnijkuow geho Gidáš Yſſkaryotſký/ kterýž gey měl zraditi:

Y rzekl niektory z zwolennikow iego/ Judaß Symonow ſyn Jſkáryoth ktory go mial zdrádzic.

5. Proč tato Maſt nenij prodána za tři Sta Groſſuow/ a nenij dáno chudým?

Przecz z tego oleyku nie przedano zá trzy ſtá großy/ á nie dano vbogim?

6. To pak řekl/ ne aby měl peči o chudé/ ale že Zloděg byl a měſſec měl/ a ty wěcy které gim dáwány byly noſyl.

A to mowil nie izby mial pieczá o vbogich/ ále iz byl zlodziey/ y mießek mial/ á cokolwiek tám wlozono/ to nośil.

יב

7 אֲמַר דֵּין יֵשׁוּעַ —
שְׁבוּקִיהָ לְיוֹמָא דְּקְבוּרַי
נְטַרְתָּהּ ׃

Iesv dunque diſſe, Laſſala: ella lha ſeruato per il giorno de la mia ſepoltura.

8 בְּכֻל זְבַן גֵּיר מֶסְכֵּנֵא
אִית לְכוּן עַמְּכוּן לִי דֵּין
לָא בְּכֻל זְבַן אִית לְכוּן ׃

Imperoche de poueri hauerete ſempre con eſſo uoi: ma me non hauerete gia ſempre.

9 וַשְׁמַעוּ כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאָא
מֶן יִהוּדָיֵא דְּתַמָּן הוּ יֵשׁוּעַ
וֶאתַו לָא מֶטּוּל יֵשׁוּעַ
בַּלְחוּד אֶלָּא אַף דְּנֶחְזוּן
לָעָזַר הַו דַּאקִים מֶן בֵּית
מִיתֵא ׃

Hor vna gran moltitudine de Giudei haueua inteſo ch'egli era là: e vennerut, non tanto per Iesv, ma per vedere ancor Lazaro, ilquale egli haueua riſuſcitato da morte.

10 וֶאתְרְעִיו רַבַּי כָּהְנֵא
דְּאַף לְלָעָזַר נֶקְטְלוּנָיְהִי ׃

Onde i principali Sacerdoti conſultauano di far morire ancor Lazaro.

11 מֶטּוּל דְּסַגִּיָּאֵא מֶן
יִהוּדָיֵא מְטוּלָתֵהּ אָזְלִין
הֲוַו וַמְהַיְמְנִין בְּיֵשׁוּעַ ׃

Percioche molti de Giudei per cagion di lui ſi partiuano, e credeuano in Iesv.

12 וַלְיוֹמָא אַחְרִנָא כֶּנְשָׁא
סַגִּיָּאָא אֵינָא דָּאתֵא הֲוָא
לְעַדְעִדָא כַּד שְׁמַעוּ ד
דְּיֵשׁוּעַ אָתֵא לְאוּרִשְׁלֶם ׃

Il giorno ſeguente vna gran turba, che era venuta à la feſta, hauendo vdito che Iesv veniua in Ieruſalem.

13 שְׁקַלוּ סֻוְכֵּא דְּדֶקְלֵא
וַנְפַקוּ לְאוּרְעֵה וְקָעֵין הֲוַו
וָאמְרִין אוֹשַׁעְנָא בְּרִיךְ הַו
דָּאתֵא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא
מַלְכָּא דְּיִסְרָיֵל ׃

Preſero de rami de le palme, e andorongli incontro, e gridauano, Hoſanna: Benedetto ſia il Re d'Iſraël, che viene nel nome del Signore.

יב

7 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הַנִּיחָה לָּהּ אֶל־
יוֹם קְבוּרָתִי נָצְרָה זֹאת ׃

Entonces Ieſus dixo, Dexala: para el dia de mi ſepultura ha guardado eſtó.

8 הָאֶבְיוֹנִים תָּמִיד הָיוּ לָכֶם עִמָּכֶם
וַאֲנִי לֹא אֶהְיֶה עִמָּכֶם תָּמִיד ׃

Porque á los pobres ſiempre los tendreys con voſotros, mas à mi no ſiempre me tendreys.

9 וַיֵּדַע עַם רָב מִן הַיְּהוּדִים
כִּי שָׁם הוּא וַיָּבוֹאוּ לֹא בַּעֲבוּר
יֵשׁוּעַ לְבַד כִּי־אִם אֲשֶׁר גַּם יִרְאוּ
אֶת־לוֹעֶזֶר אֲשֶׁר הֱקִיצוֹ מִמֵּתִים׃

Entonces mucha companna de los Iudios entendió, que el eſtaua alli: y vinieron no ſolamente por cauſa de Ieſus, mas tambien por ver á Lazaro àl qual auia reſuſcitado de los muertos.

10 וַיִּוָּעֲצוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לַהֲרֹג
גַּם אֶת־לוֹעֶזֶר ׃

Conſultaron anſimiſmo los principes de los Sacerdotes, de matar tambien á Lazaro.

11 כִּי־רַבִּים מִיְּהוּדִים בַּעֲבוּרוֹ
הָלְכוּ וְהֶאֱמִינוּ בְּיֵשׁוּעַ ׃

Porque muchos de los Iudios yuan y creyan en Ieſus por cauſa deel.

12 וּבְיוֹם מָחָר עַם רָב הַבָּא
אֶל־הֶחָג בְּשָׁמְעָם כִּי בָא יֵשׁוּעַ
יְרוּשָׁלַיְמָה ׃

El ſiguiente dia mucha companna que auia venido àl dia de la Fieſta, como oyeron que Ieſus venia á Ieruſalem.

13 וַיִּקְחוּ אֶת־עַנְפֵי־תְמָרִים
וַיֵּצְאוּ לִקְרָתוֹ וַיִּזְעֲקוּ הוֹשַׁע נָא
בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל ׃

Tomaron ramos de palmas, y ſalieronlo á recebir, y clamauan, Hoſanna, Bendito elque viene enel Nombre del Sennor, el Rey de Iſrael.

ιβʹ.

7. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.

Ieſus donc dit, Laiſſe-la: elle l'a gardé pour le iour de l'appareil de ma ſepulture.

8. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Car vous aurez touſiours les poures auec vous: mais vous ne m'aurez point touſiours.

9. Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι· καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Adonc grandes troupes des Iuifs cognurent qu'il eſtoit là: & y vindrent, non pour Ieſus ſeulement, mais auſſi afin qu'ils viſſent Lazare, lequel il auoit reſſuſcité des morts.

10. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν.

Dont les principaux Sacrificateurs conſulterent de mettre auſſi à mort Lazare.

11. Ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν.

Car pluſieurs de Iuifs ſe departoyent a cauſe d'icelui, & croyoyent en Ieſus.

12. Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

Le lendemain vne grande troupe qui eſtoit venue à la feſte, ayant oui dire que Ieſus venoit en Ieruſalem.

13. Ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

Prindrent des rameaux de palmes, & ſortirent au deuant de lui, & crioyēt, Hoſanna: Benit ſoit le roy d'Iſrael qui vient au nom du Seigneur.

CAP. XII.

7. Dixit ergo Ieſus, Sine illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud.

Then ſayd Jeſus / let her alone / agaynſt the day of my burying ſhe kept it.

8. Pauperes enim ſemper habetis vobiſcū: me autem non ſemper habebitis.

For the poore alwayes ye haue with you / but me ye ſhall not haue alwayes.

9 Cognovit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſt: & venerunt, non propter Ieſum tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit à mortuis.

Then much people of the Jewes knewe that he was there: and they came / not for Jeſus ſake onely / but that they might ſee Lazarus alſo / whome he had rayſed from the dead.

10. Cogitaverunt autem principes ſacerdotum ut & Lazarum interficerent.

The hie Prieſts therefore conſulted / that they might put Lazarus to death alſo.

11. Quia multi propter illum abibant ex Iudęis, & credebant in Ieſum.

Becauſe that for his ſake many of ye Jewes went away / and beleeued in Jeſus.

12. In craſtinum autem turba multa quæ venerat ad diem feſtum cùm audiſſent quia venit Ieſus Ieroſolymam.

On the morow a great multitude that were come to the feaſt / when they heard that Jeſus ſhould come to Jeruſalem.

13. Acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obviam ei, & clamabant, Hoſan-na, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Iſraël.

Tooke branches of palme trees / and went forth to meete him / and cried / Hoanna / Bleſſed is the King of Iſrael that commeth in the Name of the Lord.

Das XII. Capitel.

7. Da ſprach Jeſus: Laß ſie mit friden / ſolches hat ſie behalten / zum tage meiner Begrebniß.

Da ſagde Jheſus / Lader hende met fred / ſaadant haffuer hun foruaret / til min Begraffuelſis dag.

8. Denn Armen habt jhr allezeit bey euch / mich aber habt jr nicht allezeit.

Thi i haffue altid Fattige hoſſ eder / Men mig haffue i icke altid.

9. Da erfuhr vil Volcks der Jůden / daß er daſelbſt war / vnd kamen / nicht vmb Jeſus willen allein / ſondern daß ſie auch Lazarum ſehen / welchen er von den todten erwecket hatte.

Da for merckte meget aff det Jødiſke Folck / at hand vaar der / oc de komme / icke aleniſte for Jheſu ſkyld men at de vilde ocſaa ſee Lazarum / huilcken hand haffde opueckt fra de Døde.

10. Aber die Hohenprieſter trachten darnach / daß ſie auch Lazarum tödten.

Men de ypperſte Preſter haffde i ſinde / at ſla Lazarum ihiel.

11. Denn vmb ſeinet willen giengen vil Jůden hin / vnd glaubten an Jeſum.

Thi at for hans ſkyld ginge mange Jøder bort / oc trode paa Jheſum.

12. Des andern tages / vil Volcks / das auffs Feſt kommen war / da es höret / daß Jeſus kompt gen Jeruſalem.

Den anden dag / der det megle Folck ſom vaar kommet til Høytiden / hørde / at Jheſus kommer til Jeruſalem.

13. Namen ſie Palmenzweige / vnd giengen hinauß jhm entgegen / vnnd ſchryen: Hoſianna / Gelobet ſey / der da kombt in dem Namen des HERREN / ein König von Jſrael.

Toge de Palme grene / oc ginge vd mod hannem / oc robte / Hoſianna / Loffuit vere den / ſom kommer i HERRENS Naffn / en Konge aff Jſrael.

Kapitola XII.

7. Tehdy řekl Gežijš: Nech gij / ke dni pochowánij mého / zachowala to.

A przetoż rzekł Jezus / Zániechay iey / nád zicńci po grzebu mego záchowáłá to.

8. Chudé zagiſté wždyckny máte s ſebau / ale mne ne wždy mijti budete.

Abowiem vbogie záwżdy z ſobá mieć bedziecie / lecz mnie nie záwżdy bedźiecie mieli.

9. Mnohý pak Zaſtup z Židuow když o něm zwěděli / že by tu byl / y přiſſli tam ne pro Gežijſſe toliko / ale aby také Lazara widěli / kteréhož byl wzkřijſyl z mrtwých.

Dowiedziáło ſie tedy wielkie zgromádzenie Żydow iż tám był / przyſzli nie tylko dla Jezuſá / ále żeby też byli vyzreli Łázárzá ktorego wzbudził od vmárłych.

10. Radili ſe pak Knijžata / Kněžſká aby y Lazara zabili.

Y rádziły ſie Kśiążętá kápłáńſkie żeby y Łázárzá zábili.

11. Neb mnozý z Židuow odcházeli pro něho / a vwěřili w Gežijſſe.

Bo wiele ich z Żydow dla niego odſtáli / y wierzyli w Jezuſá.

12. Potóm nazaytřij mnohý zaſtup kterýž byl přiſſel ke dni Swátečnijmu / když vſlyſſeli že Gežijš gde do Geruzaléma.

Názáiutrz zgromádzenie wielkie ktore ſie było zeſzło ná świeto / gdy vſłyſzeli że Jezus ſzedł do Jeruzálem.

13. Nabrali ratoleſtij Palmowých / a wyſſli w ceſtu proti němu wolagijce: Spas nás / Požehnaný genž ſe béře we Gménu Páně / Král Izrahelſký.

Nábráli rozdżek Pálmowych / y wyſzli w droge przeciw iemu / á wołáli / Hoſánná / Błogoſłáwiony ktory przyſzedł w imie Páńſkie Krol on Izráelſki.

יב

14 אֶשְׁכַּח דֵּין יֵשׁוּעַ חֲמָרָא וִיתֶב עֲלַוְהִי אַיְכַנָּא דַּכְתִיב׃ ח א

Et hauendo IESV *tronato vn asinello, si messe à seder sopra esso, si come è scritto.*

15 לָא תֶּדְחֲלִין בְּרַת צֶהְיוּן הָא מַלְכֶּכִי אָתֵא לְכִי וַרְכִיב עַל עִילָא בַּר אֲתָנָא׃

Non temere figliuola di Sion, ecco il tuo Re che viene, sedendosi sopra il polledro d'vn asina.

16 הָלֵין דֵּין לָא יִדַעוּ תַּלְמִידַוְהִי בְּהוּ וַבְנָא אֶלָּא כַּד אֶשְׁתַּבַּח יֵשׁוּעַ ——
אֶתְדַּכַרוּ תַּלְמִידַוְהִי ד
דְּהָלֵין כְּתִיבָן עֲלַוְהִי וְהָלֵין עֲבַדוּ לֵהּ׃

Queste cose non inteſero i ſuoi diſcepoli da prima: ma quãdo IESVS *fu glorificato, allhora ſi ricordorono che queſte coſe erano ſcritte di lui, e che eſſi glie l'haueuano fatte.*

17 וְסָהֵד הֲוָא כֶּנְשָׁא הָו דְּעַמֵּהּ הֲוָא דַּקְרָא לְלָעָזַר מֵן קַבְרָא וַאקִימֵהּ מֵן בֵּית מִיתֵא׃

E la turba, che era con lui, rendeua teſtimonianza ch'egli haueua chiamato Lazaro dal monumento, e riſuſcitato da morte.

18 וּמֶטוּל הָדָא נְפַקוּ לְקוּבְלֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיאָא דַּשְׁמַעוּ דְּאָתָא הָדָא עֲבַד׃

E per queſto ancora gli andò incontro la moltitudine: percioche haueuano vdito ch'egli haueua fatto queſto miracolo,

19 פְּרִישֵׁא דֵּין אָמְרִין הֲווֹ חַד לְחַד חָזֵין אַנְתּוּן דְּלָא מֵוִתְּרִין אַנְתּוּן מֵדֵם דְּהָא עָלְמָא כֻּלֵּהּ אָזַל לֵהּ בָּתְרֵהּ׃

Et i Fariſei diſſero tra lor medeſimi, Non vedete voi che voi non fate profitto alcuno: Ecco, il mondo gli è andato dietro.

20 אִית הֲווֹ דֵּין אַף מֵן עַמְמֵא אֲנָשֵׁא דַּסְלֵקוּ ל
לְמֶסְגַד בְּעַדְעִדָא׃

Ora vi erano alcuni Greci di quelli che erano ſaliti per adorare à la feſta.

יב

14 וַיִּמְצָא יֵשׁוּעַ אֶת־הָעַיִר וַיֵּשֶׁב עָלָיו כְּמוֹ נִכְתָּב׃

Y hallo Ieſus vn aſnillo, y ſentoſe ſobre el, como eſta eſcripto.

15 גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַיִם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי וְרוֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל־עַיִר בֶּן־אֲתֹנוֹת׃

No temas, o Hija de Sion, heaqui tu Rey viene aſſentado ſobre vn pollino de vna aſna.

16 וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֹא יָדְעוּ תַלְמִידָיו בָּרִאשׁוֹנָה אֲבָל אַחַר כִּי־נֶאְדַּר יֵשׁוּעַ אָז זָכְרוּ כִּי עָלָיו נִכְתְּבוּ אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ הָאֵלֶּה׃

Mas eſtas coſas no las entendieron ſus Diſcipulos primero: empero quando Ieſus fue glorificado, entonces ſe acordaron que eſtas coſas eſtauan eſcriptas deel, y que le hizieron eſtas coſas.

17 וַיָּעַד הָעָם אֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ כַּאֲשֶׁר קָרָא אֶת־לוֹעָזֶר מִן הַקֶּבֶר וַיְּקִיצֵנוּ מִמֵּתִים׃

Y la companna que eſtaua con el, daua teſtimonio de quando llamó à Lazaro del ſepulchro, y lo reſuſcitò de los muertos.

18 וְעַל־כֵּן בָּא הָעָם לִקְרָאתוֹ כִּי שָׁמַע כִּי הוּא עָשָׂה אֶת־הָאוֹת הַזֶּה׃

Por loqual tambien auia venido la companna à recebirlo, porque auian oydo que el auia hecho eſta ſennal.

19 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ רְאוּ כִּי לֹא תוֹעִילוּ מְאוּמָה הִנֵּה הָעוֹלָם הָלַךְ אַחֲרָיו׃

Mas los Phariſeos dixeron entre ſi, Veys que nada aprouechays? heaqui que todo el mundo ſe vá tras deel.

20 וַיִּהְיוּ אַנְשֵׁי יְוָנִים מִן־הָעוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל בֶּחָג׃

Y auia vnos Griegos de losque auian ſubido à adorar en el dia de la Fieſta;

ιβ'.

14. Εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ᾽ αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον.

Et Ieſus ayant recouuré vn aſnon, s'aſsit deſsus, ſuiuant ce qui eſt eſcrit.

15. Μὴ φοβοῦ θύγατερ Σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

Ne crain point fille de Sion, voici, ton roy vient aſsis ſur le poulain d'vne aſneſſe.

16. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ᾽ ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ᾽ αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

Or ſes diſciples n'entendirent point ces choſes du premier coup: mais quand Ieſus fut glorifié, adonc ils eurent ſouuenance que ces choſes eſtoyent eſcrites de lui, & qu'ils auoyent fait ces choſes en ſon endroit.

17. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Et la troupe qui eſtoit auec lui, portoit teſmoignage qu'il auoit appelé Lazare du ſepulcre, & qu'il l'auoit reſſuſcité des morts.

18. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

Pourtant auſsi alla le peuple au deuant de lui: car ils auoyent oui qu'il auoit fait ce miracle.

19. Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Dont les Phariſiens diſoyent entr' eux meſmes, Ne voyez-vous pas que vous ne profitez rien? voici, le monde va apres lui.

20. Ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.

Or y auoit il quelques Grecs de ceux qui eſtoyent montes pour adorer à la feſte.

CAP. XII.

14. Et invenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt.

And Jeſus founde a yong aſſe/ and ſate thereon/ as it is written.

15. Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ.

Feare not/ daugther of Sion: behold/ thy King commeth ſitting on an aſſes colte.

16. Hæc non cognoverunt diſcipuli eius primùm, ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei.

But his diſciples vnderſtoode not theſe thinges at the firſt: but when Jeſus was glorified then remembred they/ that theſe things were written of him/ and that they had done theſe things vnto him.

17. Teſtimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis.

The people therefore that was with him/ bare witnes that he called Lazarus out of the graue/ and raiſed him frō the dead.

18. Propterea & obviam venit ei turba, quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum

Therefore mette him the people alſo/ becauſe they heard that hee had done this miracle.

19. Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abiit.

And the Phariſes ſaid among themſelues/ Perceiue ye how ye preuaile nothing? Beholde/ the world goeth after him.

20. Erant autem quidam Gentiles ex his qui aſcenderāt ut adorarent in die feſto.

Now there were certaine Greekes among them that came vp to worſhip at the feaſt.

Das XII. Capitel.

14. Jeſus aber überkam ein Eſelin/ vnd reit darauff/ wie denn geſchrieben ſtehet:

Oc Jheſus fick en Aſeninde/ oc reed der paa/ ſom der ſtaar ſcreffuit.

15. Förchte dich nicht du Tochter Zion/ ſihe/ dein König kom̄t/ reitend auff einem Eſelsfüllen.

Frøcte dig icke Ziens Daatter/ See/ din Konge kommer ridendis paa en Aſens Føl.

16. Solchs aber verſtunden ſeine Jünger zuvor nicht/ ſondern da Jeſus verkleret ward/ da dachten ſie daran/ daß ſolches war von jhm geſchrieben/ vnd ſolches jhm gethan hatten.

Saadant forſtode hans Diſciple icke førſt/ men der Jheſus bleff forklaret/ da tenckte de der paa/ at ſaadant vaar ſcriffuit om hannem/ oc at de giorde hannem ſaadant.

17. Das Volck aber/ das mit jhm war/ da er Lazarum auß dem Grabe rieff/ vnd von den toden aufferwecket/ rhümete die that.

Men det Folck ſom vaar met hannem/ der hand robte Lazarum aff Graffuen/ oc opuecte hannem fra de Døde/ roſede den gerning.

18. Darumb gieng jhm auch das Volck entgegen/ da ſie höreten/ er hette ſolches zeichen gethan.

Der faare gick oc Folck emod hannem/ at de hørde/ hand haffde giort ſaadant Tegen.

19. Die Phariſeer aber ſprachen vntereinander: Jr ſehet daß jr nichts außrichtet/ ſihe/ alle Welt laufft jm nach.

Men Phariſeerne ſagde til huer andre/ J ſee/ at i inted vdrette/ ſee/ al Verden løber effter hannem.

20. Es waren aber etliche Griechen vnter denen/ die hinauff kommen waren/ daß ſie anbeteten auff das Feſt.

Oc der vaare nogle Grecker iblant dem/ ſom vaare komne op/ at tilbede i Høytiden.

Kapitola XII.

14. Y nalezl Gežijſs Oſlátko/ a wſedl na nĕ/ Yakož pſáno geſt:

A nálazßak Jezus oślatko wſiadł ná nie/ iáko nápiſano ieſt.

15. Nebojž ſe Dcero Syonſká/ Ay Král twůg gede k tobĕ/ ſedĕ na Oſlátku Oſlice.

Nie boy ſie corko Syońſka/ otoć Krol on twoy idzie/ śiedząc ná oślećiu oſlice.

16. Tomu pak neſrozumĕli Včedlnijcy geho ſprwu: Ale když geſt oſlawen Gežijſs/ tehdy ſe rozpomenuli/ že ty wĕcy pſány byly o nĕm/ a že to včinili gemu.

A thémuć z przodku nie rozumieli zwolennicy iego/ ále gdy był vwielbion Jezus/ tedy wſpomnieli iż to było o nim nápiſano/ á iż mu to czynili.

17. Protož Záſtup ſwĕdectwij wydáwal kterýž byl s ním/ kdyžto Lazara powolal z hrobu/ a wzkřijſyl gey z mrtwých.

A poświádczał lud ktory był przy nim/ Iż Lázárzá wyzwał z grobu á wzbudził go od vmárłych.

18. A proto geſt y w ceſtu wyſſel gemu záſtup/ nebo gſau ſlyſſeli/ žeby on ten diw včinil.

A dla tegoż też wyſzło mnoſtwo ludzi przećiwko iemu w drogę/ bo o nim ſłyſzeli iż ten cud vczynił.

19. Tehdy Zakonijcy prawili mezy ſebau: Widijte/ že nic neproſpijwáme? Hle weſſkeren Swĕt poſtupil po nĕm.

Mowili tedy Fáryzeuſzowie miedzy ſobą/ Widźićie że nic vczynić nie możećie/ oto lud zá nim poſzedł.

20. Byli pak nĕkteřij Řekowé z tĕch kteřijž byli přiſſli/ aby ſe modlili na den Swátečnj.

Byli też niektorzy Grekowie z tych ktorzy zwykli chodźić áby ſię modlili w świeto.

יב

21 הָלֵין אֶתַו קְרֶבוּ לְוָת פִילִיפּוֹס הָו דְּמֶן בֵּית צַיָּדָא דַּגְלִילָא וְשַׁאֲלוּהִי וָאמְרִין לֵהּ מָרִי צָבֵינַן דְּנֶחְזֵא לְיֵשׁוּעַ׃

Liquali ſene vennero à Filippo, che era da Betſaida di Galilea, e pregoronlo, dicendo, Signore, noi deſideriamo veder IESV.

22 וְאֶתָא הָו פִילִיפּוֹס וֶאמַר לַאנְדְּרֵאוֹס וְאַנְדְּרֵאוֹס וּפִילִיפּוֹס אֶמַרוּ לְיֵשׁוּעַ׃

Filippo viene, e dicelo ad Andrea: e di nuouo Andrea e Filippo il dicono a IESV.

23 יֵשׁוּעַ דֵּין עְנָא וֶאמַר לְהוֹן אֶתָת שָׁעְתָא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

E IESV riſpoſe loro, dicendo, Egli è venuta l'hora che il Figliuol de l'huomo ſia glorificato.

24 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּפְּרֶדְתָּא דְּחֶטְּתָא אֶן לָא נָפְלָא וָמָיְתָא בְּאַרְעָא בַּלְחוֹדֵיהּ פָּיְשָׁא אֶן דֵּין מָיְתָא פֵּאָרֵא סַגִּיאֵא מַיְתְיָא׃

In verità, in verità io vi dico, ſe il grano del frumento caduto in terra, non muore: rimane eſſo ſolo: ma s'egli muore, apporta moltò frutto.

25 מַו דְּרָחֶם נַפְשֵׁהּ נוֹבְדִיהּ וּמַן דְּסָנֵא נַפְשֵׁהּ בְּעָלְמָא הָנָא נֶטְרִיהּ לְחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Chi ama la vita ſua, la perdera: e chi odia la vita ſua in queſto mondo, la conſeruarà in vita eterna.

26 אֶן לִי אֶנָשׁ מְשַׁמֵּשׁ נֵאתֵא בָּתַרי וְאַיְכָּא דְּאֶנָא אִיתַי תַּמָּן נֶהְוֵא אַף מְשַׁמְשָׁנִי מַן דְּלִי מְשַׁמֵּשׁ נְיַקְּרִיוּהי אָבָא׃

Se alcuno mi miniſtra, ſeguiti me: e doue ſono io, iui ſarà ancora il mio miniſtro, Et ſe alcuno mi miniſtra, mio Padre l'honorarà.

27 הָשָׁא נַפְשִׁי הָא שְׁגִישָׁא וּמָנָא אֵמַר אָבִי פַּצָּנִי מֶן הָדָא שָׁעְתָא אֶלָּא מֶטוּל הָנָא אֶתִית לְהָדָא שָׁעְתָא׃

L'anima mia hora è turbata: e che dirò io? Padre, ſaluami da queſta hora: ma per queſta cagione ſono io venuto in queſta hora.

יב

21 וְהֵמָּה קָרְבוּ אֶל־פִּילִפּוֹס אֲשֶׁר הוּא מִבֵּית צֵידָה הַגָּלִיל וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לֵאמֹר אֲדֹנִי מִתְאַוִּים אֲנַחְנוּ לִרְאוֹת אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Eſtos pues ſe llegaron à Philippe, que era de Bethſaida de Galilea, y rogaronle, diziendo Sennor querriamos ver à Ieſus.

22 בָּא פִּילִפּוֹס וַיֹּאמֶר לְאַנְדְּרֵאוּס וְעוֹד אַנְדְּרֵאוּס וּפִילִפּוֹס אָמְרוּ לְיֵשׁוּעַ׃

Vino Philippe. y dixolo á Andres Andres: entonces y Philippe, lo dizen à Ieſus.

23 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר בָּאָה הַשָּׁעָה אֲשֶׁר נֶאְדַּר בֶּן־הָאָדָם׃

Entonces Ieſus les reſpondió, diziendo, La hora viene enque el Hijo del hombre ha de ſer clarificado.

24 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם גַּרְגַּר הַדָּגָן לֹא יִפּוֹל אֶל־הָאָרֶץ וְיָמוּת לְבַדּוֹ יִהְיֶה וְאִם יָמוּת פְּרִי רָב יַעֲשֶׂה׃

Decierto decierto os digo que ſi el grano que cae en la tierra, no muriere, el ſolo queda: mas ſi muriere, mucho fruto lleua.

25 הָאוֹהֵב אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וְהַשֹּׂנֵא אֶת־נַפְשׁוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה אֶל־חַיֵּי־עוֹלָם יִצְּרֶנָּה׃

Elque ama ſu vida, perderla ha, y elque aborrece ſu vida en eſte mundo, para vida eterna la guardarà.

26 אִם אִישׁ יְשָׁרֵת אוֹתִי יָבוֹא אַחֲרַי וְאַיֵּה אֲנִי אֶהְיֶה וְשָׁם גַּם מְשָׁרְתִי יִהְיֶה וְאִם אִישׁ יְשָׁרֵת אוֹתִי יְכַבְּדֶנּוּ הָאָב׃

Elque me ſierue, ſigame: y donde yo eſtuuiere, alli tambien eſtará mi ſeruidor. Elque me ſiruiere, mi padre lo honrrarà.

27 עַתָּה נַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד וַאֲנִי מָה אוֹמַר אָבִי הוֹשִׁיעֵנִי מִשָּׁעָה הַזֹּאת אַךְ עַל־זֹאת בָּאתִי אֶל־הַשָּׁעָה הַזֹּאת׃

Aora es turbada mi anima: y que dire? Padre, ſaluame de eſta hora: mas por eſſo he venido en eſta hora.

ιβ'.

21. Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ βηθσαϊδὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες· κύριε, θέλομεν τὸν ἰησοῦν ἰδεῖν.

Leſquels vindrent vers Philippe, qui eſtoit de Bethſaida de Galilee: & le prioyent diſans, Seigneur, nous deſirons de voir Ieſus.

22. Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ ἰησοῦ.

Philippe vient, & le dit à André, & derechef André & Philippe le diſent à Ieſus.

23. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Et Ieſus leur reſpondit, diſant, L'heure eſt venue que le Fils de l'homme doit eſtre glorifie.

24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει,

En verité, en verité ie vous di, ſi le grain de froment tombant en la terre ne meurt, il demeure ſeul: mais s'il meurt apporte beaucoup de fruict.

25. Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

Qui aime ſa vie, la perdra, & qui hait ſa vie en ce monde, la gardera en vie eternelle.

26. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.

Si quelcun me ſert, qu'il me ſuiue: & là où ie ſerai, là auſsi ſera celui qui me ſert, & ſi quelcun me ſert, mon Pere l'honorera.

27. Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.

Maintenant eſt mon ame troublee: & que dirai-ie? Pere deliure moi de ceſte heure: mais pour cela ſuis-ie venu à ceſte heure.

CAP. XII.

21. Hi ergo acceſſerunt ad Philippum qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes, Domine, volumus Ieſum videre.

And they came tho Philip/ which was of Bethſaida in Galile/ and deſired him/ ſaying/ Sir/ we would ſee Jeſus.

22. Venit Philippus, & dicit Andreę, Andreas rurſum & Philippus dixerunt Ięſu.

Philippe came and tolde Andrew: and againe Andrew and Philippe tolde Jeſus.

23. Ieſus autem reſpondit eis, dicens, Venit hora, ut clarificetur filius hominis.

And Jeſus anſwered them/ ſaying/ The houre is come/ that the Sonne of man muſt be glorified.

24. Amen, amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

Verely/ verely I ſay vnto you/ except the wheate corne ſall into the ground and die/ it bydeth alone: but if it die/ it bringeth fort much fruite.

25 Qui amat animam ſuã, perdet eam: & qui odit animam ſuam, in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.

He that loueth his life/ ſhall loſe it/ & he that hateth his life in this worlde/ ſhall keepe it vnto life eternall.

26. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus.

If any man ſerue me/ leth him folow me: for were I am/ there ſhall alſo my ſeruant be: and if any man ſerue me/ him will my Father honour.

27. Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora. Sed propterea veni, in horam hanc.

Nowe is my ſoule troubled: and what ſhall I ſay? Father/ ſaue me from his houre: but thererfoe came I vnto this houre.

Das XII. Capitel.

21. Die tratten zu Philippo/ der von Bethſaida auß Galilea war/ baten jhn/ vnd ſprachen: Herr/ wir wolten Jeſum gerne ſehen.

De traadde til Philippum ſom vaar aff Bethſaida vdaff Galilea/ bade hannem/ oc ſagde/ Herre/ Wi vilde gerne ſee Jheſum.

22. Philippus kombt vnnd ſagets Andreas/ vnd Philippus vnd Andreas ſagtens weitter Jeſu.

Philippus kommer oc ſiger Andreas det/ Oc Philippus oc Andreas ſagde fremdelis Jheſu det.

23. Jeſus aber antworttet jhnen/ vnd ſprach: Die zeit iſt kommen/ daß des Menſchen Son verkleret werde.

Da ſuarede Jheſus dem/ oc ſagde/ Tiden er kommen/ at Menniſkens Søn ſkal forklaris.

24. Warlich/ warlich/ ich ſage euch: Es ſey deñ daß das weitzenkorn in die Erden falle/ vnd erſterbe/ ſo bleibts alleine. Wo es aber erſtirbet/ ſo bringets vil Frůchte.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ Vden ſaa er/ at Huede kornet falder i Jorden/ oc døer/ da bliffuer det alene. Men der ſom det døer/ da bær det megen Fruct.

25. Wer ſein leben lieb hat/ der wirdts verlieren. Vnd wer ſein leben auff diſer Welt haſſet/ der wirdts erhalten zum ewigen leben.

Huo ſom elſker ſit Liff/ hand ſkal miſte det. Oc huo ſom hader ſit Liff i denne Verden/ hand ſkal foruare det til det euige Liff.

26. Wer mir dienen will/ der folge mir nach/ vnnd wo ich bin/ da ſoll mein diener auch ſein. Vnd wer mir dienen wirdt/ den wirdt mein Vater ehren.

Huo ſom vil tiene mig/ hand følge mig effter/ Oc huor ſom ieg er/ der ſkal oc min Tienere vere. Oc huo ſom mig ſkal tiene/ den ſkal min Fader ære.

27. Jetzt iſt meine Seele betrůbet. Vnd was ſoll ich ſagen? Vater hilff mir auß diſer ſtund. Doch darumb bin ich in diſe ſtunde kommen.

Nu er min Siel bedrøffuit. Oc huad ſkal ieg ſige? Fader hielp mig aff denne time. Dog er ieg der faar kommen i denne time.

Kapitola XII.

21. Protož ti přiſtaupili k Filipowi/ kterýž byl od Betſaydy Galilegſké: Y proſyli ho řkauce: Pane/ chceme Gežiſſe widěti.

A ták oni przyſzli do Filipá ktory był z Bethſáidy Gálileyſkiey/ y prośili go mowiac/ Pánie chcemy Jezuſá widziec.

22. Přiſſel Filip a powěděl Ondřegowi/ Ondřeg pak a Filip powěděli Gežiſſowi.

A przyſzedſzy Filip powiedział Andrzeiowi/ Andrzey záśię y Filip powiedzieli Jezuſowi.

23. A Gežiſs odpowěděl gim řka: Přiſſlaťgeſt hodina/ aby oſlawen byl Syn Člowěka.

Tedy im Jezus odpowiedział/ mowiac/ Przyſzedłci czás áby był vwielbion Syn człowieczy.

24. Giſtě giſtě prawijm wám: Zrno Pſſeničné padna w zemi neumřeli/ onoť ſamo zůſtane: a pakliť vmře/ vžitek mnohý přineſe.

Záprawdę záprawdę wam powiedam/ ieſli ziárno pſzeniczne vpadſzy w ziemię nie obmártwieie/ ſámo ták zoſtánie/ lecz ieſli obmartwieie/ wielki owoc przynieśie.

25. Kdož miluge žiwot ſwuog/ ſtratijť gey. A kdož nenáwidij žiwota ſwého na tomto ſwětě/ k žiwotu wěčnému gey zachowá.

A kto miluie duſzę ſwą/ vtráćia/ á kto nienawidzi duſzę ſwoiey ná tym świecie/ ku wiecznemu żywotowi záchowa ią.

26. Slaužijli mi kdo/ náſleduogž mne: a kde gſem yá/ tuť y můg ſlužebnijk bude. A budeli mně kdo ſlaužiti/ poctijť ho Otec muog/ kterýž w Nebeſých geſt?

Jeſli mnie ktho ſłuży/ niechżeć zá mną idzie/ ábowiem gdzie ia będę/ tám y ſługá moy będzie/ A ieſli mnie kto ſłużyć będzie/ vczći go Ociec moj.

27. Nynij Duſſe má zarmaucena geſt. A což dijm? Otče/ wyſwoboď mne od této hodiny. Ale proto gſem přiſſel k této hodině.

Teraz ci duſzá moiá zátrwożona ieſth/ A coż rzekę? Oycze záchoway mię od tey godziny/ leczem dla tego przyſzedł ná tę godzinę.

28 אַבָא שַׁבַּח שְׁמָךְ וְקָלָא אֶשְׁתְּמַע מֶן שְׁמַיָּא שַׁבְּחֵת וְתוּב מְשַׁבַּח אֲנָא ׃

Padre, glorifica il tuo Nome. Allor venne vna voce dal cielo, che diſſe, Io l'ho glorificato, e di nuouo il glorificarò.

29 וְכֶנְשָׁא דְּקָאֵם הֲוָא שְׁמַעוּ וָאמְרִין רַעְמָא הֲוָא אַחֲרָנֵא הָוֵין אָמְרִין מַלְאַכָא מַלֵּל עַמֵּהּ ׃

E la turba che ſtaua li preſente, & haueua vdito, diceua eſſerſi fatto vn tuono. Altri diceuano, Vn Angelo gli ha parlato.

30 עְנָא יֵשׁוּע וֶאמַר לְהוֹן לָא בְּטוּלָתִי הֲוָא קָלָא אָנָא אֶלָּא מֶטֻּלָתְכוֹן ׃

Iesv riſpoſe, e diſſe, Queſta voce non è venuta per me, ma per voi.

31 הָשָׁא דִּינֵהּ הוּ דְּעָלְמָא הָנָא הָשָׁא אַרְכוֹנָא ד דְּעָלְמָא הָנָא מֶשְׁתְּדֵא לְבַר ׃

Hora è il giuditio di queſto mondo: hora il principe di queſto mondo ſarà ſcacciato fuore.

32 וְאֶנָא מָא דְּאֶתְתְּרִימֵת מֶן אַרְעָא אֶגַּד כֻּל־נָשׁ לְוָתִי ׃

Et io ſe ſarò inalzato da terra, tirarò tutti gl'huomini à me ſteſſo.

33 הָדָא דֵּין אָמַר דִּיחַוֵּא בְּאֵינָא מַוְתָּא מָאֵת ׃

Queſto diceua egli, ſignificando di qual morte doueua morire.

34 אָמְרִין לֵהּ כֶּנְשָׁא חְנַן שְׁמַעְן מֶן נָמוֹסָא ד דַּמְשִׁיחָא לְעָלַם מְקַוֵּא אֵיכַנָא אָמַר אַנְתְּ דַּעְתִיד הוּ דְּנֶתְתְּרִים בְּרֵהּ דְּאנָשָׁא מַנוּ הָנָא בְּרֵהּ דְּאנָשָׁא ׃

La turba gli riſpoſe, Noi habbiamo vdito da la Legge che Chriſto dura in eterno: e come dici tu, Biſogna che il Figliuol de l'huomo ſia inalzato e Chi è queſto Figliuol de l'huomo?

28 אָבִי הַאֲדִיר אֶת־שְׁמֶךָ וַיָּבוֹא קוֹל מִשָּׁמַיִם וְהֶאֱדַרְתִּי וְאָשׁוּב אַאְדִיר ׃

Padre clarifica tu nombre. Entonces vino vna boz del cielo, Y he lo clarificado, y clarificarlohe otra vez.

29 וְהָעָם הַקָּם וְשׁוֹמֵעַ אָמַר כִּי רַעַם הָיָה וַאֲחֵרִים אָמְרוּ כִּי מַלְאָךְ דִּבֶּר אֵלָיו ׃

Y la companna que eſtaua preſente y la auia oydo, dezia que auia ſido trueno. otros dezian, Angel le hà hablado.

30 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לֹא בַּעֲבוּרִי הָיָה הַקּוֹל הַזֶּה כִּי אִם בַּעֲבוּרְכֶם ׃

Reſpondió Ieſus, e dixo, No ha venido eſta boz pur mi cauſa-mas por cauſa de voſotros.

31 עַתָּה מִשְׁפַּט הָעוֹלָם הוּא עַתָּה נְשִׂיא הָעוֹלָם הַזֶּה מֻשְׁלַךְ הַחוּצָה ׃

Aora es el juyzio deeſte mundo: aora el Principe de eſte mundo ſerá echado fuera.

32 וַאֲנִי בְּהִנָּשְׂאִי מִן־הָאָרֶץ כֻּלָּם אֶמְשֹׁךְ אֵלַי ׃

Y yo ſi fuere leuantado de la tierra, à todos traere à mi miſmo.

33 וְזֹאת אָמַר מְחַוֶּה בְּמַה־מָּוֶת עָתִיד הָיָה לָמוּת ׃

Y eſto dezia dando á entender de que muerte auia de morir.

34 וַיַּעַן לוֹ הָעָם אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ מִן־הַתּוֹרָה כִּי הַמָּשִׁיחַ יָקוּם לְעוֹלָם וְאֵיךְ תֹּאמַר צָרִיךְ לְהִנָּשֵׂא אֶת־בֶּן־הָאָדָם מִי זֶה הוּא בֶּן־הָאָדָם ׃

Reſpondiòle la companna, Noſotros auemos oydo de la Ley, Que el Chriſto permanece para ſiempre: como pues dizes tu, Conuiene que el Hijo del hombre ſea leuantado? Quien es eſte Hijo del hombre?

28. Πάτερ, δόξασόν σȣ τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τȣ̃ οὐρανȣ̃, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.

Pere, glorifie ton Nom. Lors vne voix vint du ciel, diſant, Et ie l'ai glorifié: & derechef ie le glorifierai.

29. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

Et la troupe qui eſtoit là, & qui l'auoit ouie, diſoit, que c'eſtoit vn tonnerre qui auoit eſté fait. les autres diſoyẽt, Vn Ange a parlé à lui.

30. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.

Ieſus print la parole, & dit, Ceſte voix n'eſt point venue pour moi, mais pour vous.

31. Νῦν κρίσις ἐστὶ τȣ̃ κόσμȣ τούτȣ. νῦν ὁ ἄρχων τȣ̃ κόσμȣ τούτȣ ἐκβληθήσεται ἔξω.

Maintenant eſt le iugement de ce monde: maintenant le prince de ce mõde ſera ietté dehors.

32. Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.

Et moi, ſi ie ſuis enleué de la terre, ie tirerai tous hommes à moi.

33. Τȣ̃το δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Or cela diſoit-il ſignifiant de quelle mort il deuoit mourir.

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τȣ̃ νόμȣ ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τȣ̃ ἀνθρώπȣ; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τȣ̃ ἀνθρώπȣ;

Les troupes lui reſpondirent, Nous auons entendu par la Loy que le Chriſt demeure eternellement. Cõment donc dis tu qu'il faut que le Fils de l'homme ſoit enleué? qui eſt ce Fils de l'homme?

CAP. XII.

28. Pater, clarifica nomen tuum, Venit ergo vox de cęlo, Et clarificavi, & iterum clarificabo.

Father/ glorifie thy Name. Then came there a voyce from heauen / ſaying / I haue both glorified it / and will glorifie it againe.

29. Turba ergo quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruũ eſſe factum. Alii dicebant, Angelus ei locutus eſt.

Then ſaide the people that ſtood by and heard / that it was a thunder: others ſaid/ An Angell ſpake to him.

30. Reſpondit Ieſus, & dixit, Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.

Jeſus anſwered/ & ſaid/ This voyce came not becauſe of me / but for your ſakes.

31. Nunc iudicium eſt mũdi: nunc princeps huius mundi eiicietur foràs.

Now is the iudgement of this world: now ſhall the prince of this world be caſt out.

32. Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.

And I / if I were lift vp from the earth/ will drawe all men vnto me.

33. (Hoc autem dicebat, ſignificans qua morte eſſet moriturus.)

Now this ſaid he/ ſignifying what death he ſhould die.

34. Reſpondit ei turba, Nos audivimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum) & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filiũ hominis? Quis eſt iſte filius hominis?

The people anſwered him/ Wee haue heard out of the Lawe/ that the Chriſt bideth for euer: and howe ſaieſt thou / that the Sonne of man muſt be lift vp? who is that Sonne of man?

Das XII. Capitel.

28. Vater verklere deinen Namen. Da kam eine ſtimme vom Himmel: Ich hab jhn verkleret/ vnd will jhn abermal verkleren.

Fader/ forklare dit Naffn. Da kom en røſt aff Himmelen/ Jeg haffuer forklaret hannem/ oc ieg vil atter forklare hannem.

29. Da ſprach das Volck das dabey ſtunde/ vnnd zuhöret/ es donnerte. Die andern ſprachen: Es redte ein Engel mit jhm.

Da/ ſagde Folcket ſom der ſtod hoſſ/ oc hørde til Det tordnede. De andre ſagde/ Der talede en Engel met hannem.

30. Jeſus antworttet vnd ſprach: Diſe ſtimme iſt nicht vmb meinent willen geſchehen ſondern vmb euren willen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde/ Denne røſt ſkede icke for min ſkyld/ men for eders ſkyld.

31. Jetzt gehet das Gerichte über die Welt/ nun wirdt der Fürſt diſer welt außgeſtoſſen werden.

Nu begyndis Dom offuer denne Verden/ Nu ſkal denne Verdens Førſte vdſtødis.

32. Vnd ich/ wenn ich erhöhet werde von der Erden/ ſo will ich ſie alle zu mir ziehen.

Oc ieg naar ieg bliffuer ophøyet fra iorden/ da vil ieg drage dem alle til mig.

33. Das ſaget er aber/ zu deuten welches todes er ſterben würde.

Men hand ſagde det/ at giffue til kende/ met hnad død hand ſkulde dø.

34. Da antworttet jhm das Volck: Wir haben gehöret im Geſetz/ daß Chriſtus ewiglich bleibe/ vnnd wie ſageſt du denn/ Des Menſchen Son muß erhöhet werden? Wer iſt diſer Menſchen Sohn?

Da ſuarede Folcket hannem/ Wi haffue hørt i Louen/ at Chriſtus bliffuer euindelige/ oc huorledis ſiger du da/ Menniſkens Søn ſkal ophøyis? Huo er denne Menniſkens Søn?

Kapitola XII.

28. Otče oſlawiž Gméno twé. W tom přiſſel hlas s Nebe řkaucý: Y oſlawil gſem/ á geſſtě oſlawijm.

Oycze vwielbi imie twoie: A thák przyßedł glos z niebá/ mowiac/ Y vwielbilem y ießcze vwielbie.

29. Tehdy zaſtup kterýž tu ſtál a to ſlyſſel/ prawili žeby ſe hromobitij ſtalo. Ginij prawili: Angel gemu mluwil.

A ták lud ktory ſtał y/ ſłyßał/ powiedał iż zá grzmiáło/ á drudzy mowili/ Anioł mowił do niego.

30. Odpowěděl Gežíš/ a řekl: Ne pro mne přiſſel geſt hlas tento/ ale pro wás.

Y odpowiedziawßy Jezus/ rzekł/ Nie dla mniec ſię ten glos ſthał/ ale dla was.

31. Nyníž ſaud geſt Swěta tohoto: nynij Knijže tohoto Swěta, wywrženo bude wen.

Terazći ieſt ſad świátá tego/ terazći Kſiąże tego świátá precz wyrzucone będzie.

32. A yá budulik powýſſen od země/ wſſecky přitáhnu k ſobě:

A ia ieſli będę podwyżßon od ziemie/ pociągnę wßytki zá ſobą.

33. To pak powěděl/ znamenage kterau měl ſmrtij vmřijti.

(Y mowił to oznáymuiac iáką śmiercią miał vmrzeć.)

34. Odpowěděl gemu Záſtup: My gſme ſlyſſeli z Zákona/ že Kryſtus zuoſtáwá na wěky/ a kterak ty prawijs/ že muſý býti powýſſen Syn člowěka? který geſt to Syn člowěk?

Tedy mu odpowiedziáło zgromádzenie/ My ſłyßelichmy z zákonu/ że Krystus trwá wiecznie/ Jákoż ty tedy powiedaß/ iż potrzebá áby był powyżßon Syn człowieczy? Y ktoryż to ieſt Syn człowieczy?

יב

35 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ קַלִיל
אַחֲרִין זַבְנָא נוּהְרָא עַמְּכוֹן
הוּ הַלֶּכוּ עַד אִית לְכוֹן
נוּהְרָא דְּלָא חֲשׁוּכָא
נַדְרְכִכוּן וּמַן דְּמְהַלֵּךְ
בַּחֲשׁוּכָא לָא יָדַע לְאַיְכָא
אָזֵל׃

Iesv dunque diſſe loro, La luce è ancor con voi per vn poco di tempo, Caminate fin che hauete la luce, accioche le tenebre non vi occupino: perche chi camina ne le tenebre: non ſa doue ſi vada.

36 עַד אִית לְכוֹן נוּהְרָא
הַימֶנוּ בְּנוּהְרָא דִּבְנַוְהִי ד
דְּנוּהְרָא תֶּהְווֹן הָלֵין מַלֵּל
יֵשׁוּעַ וְאַזַל אֶתְטַשִּׁי מֶנְּהוֹן׃

Fin che voi hauete la Luce, credette ne la Luce, accioche voi ſiate figliuoli de la Luce. Queſte coſe diſſe Iesv, poi ſen'ando, e naſcoſeſi da loro.

37 וְכַד הָלֵין כֻּלְּהֵין א
אָתְוָתָא עֲבַד קֳדָמַיְהוֹן לָא
הַימֶנוּ בֵּהּ׃

E benche egli haueſſe fatti tanti ſegni in lor preſentia nō pero credeuano in lui.

38 דְּתֶתְמַלֵּא מֶלְּתָא
דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר מָרִי
מַנּוּ הַימֶן לְשֶׁמְעַן וְדְרָעֵהּ
דְּמָרְיָא לְמַן אֶתְגְּלִי׃

Accioche la parola del Profeta Eſaia s'adempieſſe, laquale egli diſſe, Signore, chi ha creduto al noſtro parlare: & à chi è ſtato riuelato il braccio del Signore?

39 מֶטוּל הָנָא לָא מ
מֶשְׁכְּחִין הֲווּ דְּנְהַימְנוּן מ
מֶטוּל דְּתוּב אֱמַר אֶשַׁעְיָא׃

Per queſto non poteuan credere, percioche di nuouo Eſaia diſſe.

40 דְּעַוַּר עַיְנַיְהוֹן וְאַחֲשֵׁךְ
לִבְּהוֹן דְּלָא יֶחְזוּן בְּעַיְנַיְהוֹן
וְיֶסְתַּכְּלוּן בְּלֶבְּהוֹן וְנֶתְפְּנוּן
וְאַסֵּא אֶנּוּן׃

Egli ha acceccati gli occhij loro, & ha indurato il lor cuore: accioche non veggano con gli occhij, ne intendano col cuore, ne ſi conuertano, & io li ſani:

41 הָלֵין אֱמַר אֶשַׁעְיָא כַּד
חֲזָא שׁוּבְחֵהּ וּמַלֵּל עֲלַוְהִי׃

Queſte coſe diſſe Eſaia, quando vidde la gloria di eſſo, e parlo di lui.

יב

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ עוֹד מְעַט
עֵת הָאוֹר עִמָּכֶם הוּא הַלְּכוּ
בִּהְיוֹת לָכֶם הָאוֹר פֶּן תֹּאחֵז
אֶתְכֶם הַחֲשׁוֹכָה וְהַהוֹלֵךְ בַּחֹשֶׁךְ
אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אֵיכֹה הוֹלֵךְ׃

Entonces Ieſus les dize, Aun por vn poco eſtará là luz entre voſotros: andad entre tanto que teneys luz, porque no os comprehendan las tinieblas, porque el que anda en tinieblas, no ſabe donde và.

36 בְּעוֹדֶנּוּ יֵשׁ לָכֶם הָאוֹר
הַאֲמִינוּ בָאוֹר וּבְנֵי הָאוֹר תִּהְיוּ
וְאֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ
וַיֵּלֶךְ וַיִּתְחַבֵּא מֵהֶם׃

Entretando que teneys la Luz, creed en la Luz, para que ſeays hijos de Luz? Eſtas coſas habló Ieſus, y fueſe, y eſcondioſe de ellos.

37 וְאַף כִּי אֶת־כָּל הָאוֹתוֹת
הָאֵלֶּה עָשָׂה לִפְנֵיהֶם וְלֹא
הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Empero auiendo hecho delante deellos tantas ſennales, no creyan en el:

38 אֲשֶׁר יִמָּלֵא דְּבַר יְשַׁעְיָהוּ
הַנָּבִיא הָאֹמֵר אֲדֹנָי מִי הֶאֱמִין
לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְהֹוָה עַל־מִי
נִגְלָתָה׃

Para que ſe complieſſe el dicho que dixo el Propheta Iſaias, Sennor, quien creera à nueſtro dicho? y el braço del Sennor à quien es reuelado?

39 עַל־כֵּן לֹא יָכְלוּ לְהַאֲמִין
כִּי עוֹדֶנּוּ אָמַר יְשַׁעְיָהוּ׃

Por eſto no podian creer porque otra vez dixo Iſaias.

40 הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו
הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה
בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין
וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Cego los ojos deellos, y endureció ſu coracon: por que no vean de los ojos, y entiendán de coracon y ſe conuiertan, y yo los ſane.

41 אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר
יְשַׁעְיָהוּ בִּרְאוֹתוֹ אֶת־כְּבוֹדוֹ וַיְדַבֵּר
עָלָיו׃

Eſtas coſas dixo Iſaias, quando vido ſu gloria, y habló deel.

ιβ´.

35. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

Adonc Ieſus leur dit, Encore pour vn petit de temps la Lumiere eſt auec vous, cheminez tandisque vous auez la Lumiere, que les tenebres ne vous ſurprenent. Car qui chemine en tenebres, ne ſait où il va.

36. Ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

Tandis que vous auez la Lumiere, croyez en la Lumiere, afin que vous ſoyez enfans de lumiere. Ces choſes dit Ieſus, puis s'en alla, & ſe cacha de deuant eux.

37. Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

Et combien qu'il euſt fait tant de ſignes deuant eux, ils ne creurent point en lui.

38. Ἵνα ὁ λόγος ἠσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε· κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;

Afin que la parole d'Eſaie le Prophete fuſt accomplie, laquelle il a dite, Seigneur, qui a creu à noſtre parole, & à qui a eſté reuelé le bras du Seigneur?

39. Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἠσαΐας.

Pourtant ne pouuent-ils croire à cauſe que derechef Eſaie dit.

40. Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Il a aueuglé leurs yeux, & a endurci leur cœur, afin qu'ils ne voyent des yeux, & n'entendent du cœur, & ne ſoyent conuertis, & que ie les gueriſſe

41. Ταῦτα εἶπεν ἠσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

Ces choſes dit Eſaie quand il vid la gloire d'icelui, & parla de lui.

CAP. XII.

35. Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant, & qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.

Then Jeſus ſaid vnto them / Yet a litle while is the light with you: walke while ye haue light/leſt the darkenes come vpon you: for he that walketh in the darke/knoweth not whither he goeth.

36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus: & abiit, & abſcondit ſe ab eis.

While ye haue light / beleeue in the light / that ye may be the children of the light. Theſe things ſpake Jeſus / and departed/ & hid him ſelfe from them.

37. Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum.

And though hee had done ſo many miracles before them/yet beleeued they not on him.

38. Vt ſermo Iſaię prophetæ impleretur, quem dixit, Domine, quis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt?

That the ſaying of Eſaias the Prophet / might be fulfilled / that he ſaid/ Lord / who beleeued our reporte? and to whome is the arme of the Lord reueiled?

39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias.

Therefore could they not beleeue/ becauſe that Eſaias ſaith againe.

40. Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorũ: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & ſanem eos.

He hath blinded their eyes/and hardened their heart / that they ſhould not ſee with their eyes/nor vnderſtand with their heart/ and ſhould conuerted / & I ſhoulde heale them.

41. Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam eius, & locutus eſt de eo

Theſe things ſaid Eſaias when he ſawe his glory/and ſpake of him.

Das XII. Capitel.

35. Da ſprach Jeſus zu jhnen Es iſt das Liecht noch eine kleine zeit bey euch. Wandelt dieweil jhr das Liecht habt / daß euch die Finſterniſſe nicht ůberfallen. Wer im Finſterniß wandelt / der weiß nicht wo er hin gehet.

Da ſagde Jheſus til dem / Liuſſet er end nu en liden tid hoſſ eder. Vandrer den ſtund i haffue Liuſſet / at Mørcket ſkal icke offuerfalde eder. Huo ſom vandrer i mørcket / hand veed icke huort hand gaar hen.

36. Glaubet an das Liecht / dieweil jhrs habt / auff daß jhr Liechtes Kinder ſeyt. Solches redet Jeſus / vnd gieng hinweg / vnd verbarg ſich fůr jnen.

Tror paa Liuſet / den ſtund i haffue det / Paa det i ſkulle vere Liuſens Børn. Saadant talede Jheſus/oc gick bort/oc ſkiulte ſig faar dem.

37. Vnd ob er wol ſolche Zeichen fůr jhnen that / glaubten ſie doch nicht an jhn.

Oc alligeuel at hand giorde ſaadanne Tegen faar dem / ſaa trode de dog icke paa hannem.

38. Auff daß erfůllet wůrde der Spruch des Propheten Eſaie / denn er ſaget: HERR / wer glaubt vnſerm predigen/ vnnd wem iſt der Arm des HERRN offenbaret:

Paa det Eſaie Prophetis ſprock ſkulde fuldkommis / ſom hand ſiger / HERRE / huo tror vor predicken / oc huem er HERRENS Arm obenbaret?

39. Darumb kondten ſie nicht glauben / denn Eſaias ſaget abermal:

Der faare kunde de icke tro / Thi Eſaias ſiger atter.

40. Er hat jhre augen verblendet/ vnd jr hertz verſtocket/ daß ſie mit den augen nicht ſehen / noch mit dem hertzen vernemen / vnd ſich bekeren / vnd ich jhnen hůlffe.

Hand haffuer forblindet deris øyen / oc forherdet deris Hierte / at de ſkulle icke ſee met øyene / oc ey forſtaa met Hiertet / oc omuende ſig / oc ieg kunde hielpe dem.

41. Solches ſaget Eſaias / da er ſeine Herrligkeit ſahe / vnd redete von jhm.

Saadant ſagde Eſaias / der hand ſaa hans Herlighed / oc talede om hannem.

Kapitola XII.

35. Tehdy řekl gim Gežijſs: Geſſtě na malau chwijli Swětlo s wámi geſt. Choďte dokud ſwětlo máte/ aby wás tmy nezachwátily. Kdo chodij we tmách/ newij kam gde.

A przetoż im rzekł Jezus / Jeſzcze do małego czáſu ieſt w was świátłość / Chodźcież tedy poki świátłość maćie żeby was ćiemnośći nie ogárnęły / Bo kto w poćiemku chodźi / nie wie gdźie idźie.

36. Dokud Swětlo máte / wěřte w Swětlo / abyſte Synowé Swětla byli. Toto mluwil Gežijſs: y odſſel / a ſkryl ſe před nimi.

Gdy świátłość maćie / wierzćież w świátłość / ábyśćie ſynmi świátłośći byli: A to powiedźiawſzy Jezus / wyſzedł y ſchronił ſie od nich.

37. A když tak mnohá znamenij činil před nimi / neuwěřili gſau w něho:

A gdy ták wiele cudow czynił przed nimi / przedśie weń nie wierzyli.

38. Aby ſe řeč Izayáſſe Proroka naplnila / kterauž powěděl: PANE/ kdo uwěřil řeči naſſý? a moc PANě komu geſt zgewena?

Aby ſie wypełniło ſłowo Ezáiaſzá Proroká ktore powiedźiał / Pánie y ktoż wierzył powieśći náſzey? A rámię Páńſkie komuż ieſt obiáwione?

39. Protož gſau nemohli wěřiti/ neb opět Izayáſs řekl:

A dla tegoć wierzyć nie mogli / Bo też ieſzcze powiedźiał Ezáiaſz.

40. Oſlepil oči gegich/ a zatwrdil ſrdce gegich/ aby očima newiděli/ a ſrdcem nerozuměli/ y neobrátili ſe/ abych gich neuzdrawil.

Záſlepił oczy ich / y zátwárdźił ſercá ich / áby nie widźieli oczymá / á nie zrozumieli ſercem żeby ſie nie náwrocili / á nie vleczyłbych ie.

41. To geſt řekl Izaiáſs/ když widěl ſláwu geho / a mluwil o něm.

Thoć powiedał Ezáiaſz gdy widźiał chwałę iego / á mowił o nim.

יב

42 אַף מֶן רֵישָׁנֵא דֵּין
סַגִּיאֵא הַימֶנוּ בֵּהּ אֶלָּא
מֶטוּל פְּרִישֵׁא לָא מַודֵין
הֲווּ דְּלָא נֶהווֹן לְבַר מֶן
כְּנוּשְׁתָּא ׃

Nondimeno molti de principali ancora credettero in lui : ma per riſpetto de Fariſei non lo confeſſauano, per non eſſer ſcacciati de la ſinagoga.

43 רְחֵמוּ גֵּיר שׁוּבְחָא
דִּבְנַי נָשָׁא יַתִּיר מֶן
שׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא ׃

Percioche amauano piu la gloria de gli huomini, che la gloria di Dio.

44 יֵשׁוּעַ דֵּין קְעָא וַאֲמַר
מַן דִּמְהַימֶן בִּי לָא הֲוָא בִּי
מְהַימֶן אֶלָּא בְּמַן
דְּשַׁדְּרַנִי ׃

Allor IESV gridò, e diſſe, Chi crede in me, non crede in me, ma in colui che m'ha mandato.

45 וּמַן דְּלִי חָזֵא חָזֵא
לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי ׃

E chi vede me, vede colui che m'ha mandato.

46 אֶנָא נוּהְרָא אֶתִית
לְעָלְמָא דְּכֻל מַן דִּמְהַימֶן
בִּי לָא נְקַוֵּא בַּחֶשׁוּכָא ׃

Io ſon venuto per eſſer luce al mondo, à fin che chiunque crede in me, non rimanga ne le tenebre.

47 וּמַן דְּשָׁמַע מֶלַּי וְלָא
נָטַר לְהֵין אֶנָא לָא דָּאֵן
אֶנָא לֵהּ לָא גֵּיר אֶתִית
דְּאֶדוּן לְעָלְמָא אֶלָּא
דְּאַחֵא לְעָלְמָא ׃

E ſe alcuno vdirà le mie parole, e non le crederà, io non lo condanno : percioche io non ſon venuto per condannare il mondo, ma per ſaluare il mondo.

48 מַן דְּטָלֵם לִי וְלָא
מְקַבֵּל מֶלַּי אִית מַן דְּדָאֵן
לֵהּ מֶלְּתָא דְּמַלְּלֵת הִי
דָּיְנָא לֵהּ בְּיַוְמָא אַחְרָיָא ׃

Chi mi rifiuta, e non accetta le mie parole, ha chi lo giudica : il parlare ch'io ho fatto ſarà quello che lo giudicarà ne l'vltimo giorno.

יב

42 וּכְמוֹ כֵן רַבִּים מִן הַנְּשִׂיאִים
הֶאֱמִינוּ בוֹ אֲבָל מִפְּנֵי הַמְּפָרְשִׁים
לֹא הִתְוַדּוּ פֶּן יֻשְׁלְכוּ מֵעֲדָתָם ׃

Con todo eſſo aun de los principes muchos creyeron en el : mas por cauſa de los Phariſeos no confeſſauan, por no ſer echados de la Synoga:

43 כִּי אָהֲבוּ אֶת־כְּבוֹד הָאֲנָשִׁים
יוֹתֵר מִכְּבוֹד אֱלֹהִים ׃

Porque amaua mas la gloria de los hombres que la gloria de Dios.

44 וַיִּזְעַק יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַמַּאֲמִין
בִּי אֵינֶנּוּ מַאֲמִין בִּי כִּי אִם
בְּאוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי ׃

Mas Ieſus clamó, y dixo, El que cree en mi no cree en mi, mas en el que me embió.

45 וַאֲשֶׁר רוֹאֶה אוֹתִי רוֹאֶה
אוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי ׃

Y el que me vee, vee àl que me embiò.

46 אָנֹכִי הוּא הָאוֹר אֲשֶׁר בָּאתִי
אֶל־הָעוֹלָם לְמַעַן כָּל הַמַּאֲמִין
בִּי לֹא יַעֲמֹד בַּחֹשֶׁךְ ׃

Yo la Luz he venido àl mundo, parque todo aquel que cree en mi, no permanezca en tinieblas.

47 וְאִם אִישׁ יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרַי
וְלֹא יַאֲמִין אֲנִי לֹא שׁוֹפֵט אוֹתוֹ
כִּי לֹא בָאתִי לִשְׁפּוֹט אֶת
הָעוֹלָם כִּי אִם לְהוֹשִׁיעַ אֶת־
הָעוֹלָם ׃

Y el que oyere mis palábras, y no creyere, y no lo juzgo, porque no he venido á juzgar âl mundo, mas â ſaluar àl mundo.

48 וַאֲשֶׁר יְנָאֲצֵנִי וְלֹא יִקַּח אֶת־
דְּבָרַי יֵשׁ לוֹ שׁוֹפֵט אֲשֶׁר שְׁפָטוֹ
הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי הוּא יִשְׁפְּטֶנּוּ
בְּיוֹם אַחֲרוֹן ׃

El que me deſecha, y no recibe mis Palabras, tiene quien lo juzgue: la palabra que he hablado, ella lo juzgara en el dià poſtrero.

ιϐ'.

42. Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

Toutes fois pluſieurs des principaux meſmes creurent en lui : mais ils ne le confeſſoyent point à cauſe des Phariſiens, depeur qu'ils ne fuſſent iettés hors de la ſynagogue.

43 Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Car ils ont plus-aimé la gloire des hommes que la gloire de Dieu.

44. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

Or Ieſus s'eſcria, & dit, Qui croit en moi, ne croit point en moi, mais en celui qui m'a enuoyé.

45. Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.

Et qui me contemple, contemple celui qui m'a enuoyé.

46. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ.

Ie ſuis venu au monde pour eſtre lumiere, afin que quiconque croit en moi, ne demeure point en tenebres.

47. Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

Et ſi quelcun oit mes paroles, & ne les croit point, ie ne le iuge point : car ie ne ſuis point venu pour iuger le monde, mais pour ſauuer le monde.

48. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qui me reiette, & ne reçoit point mes paroles, il a qui le iuge: la parole que i'ai portee, ce ſera celle qui le iugera au dernier iour.

CAP. XII.

42. Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: ſed propter Pharisæos non confitebantur, ut è ſynagoga non eiicerentur.

Neuertheleſſe euen among the chief rulers many beleeued in him: but becauſe of the Phariſes / they did not confeſſe him / leaſt they ſhould be caſt out of the Synagogue.

43. Dilexerunt enim gloriam hominũ magis, quàm gloriam Dei.

For they loued the praiſe of men / more then the praiſe of God.

44. Ieſus autem clamavit, & dixit, Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum qui miſit me.

And Jeſus cryed / and ſaid / He that beleeueth in me / beleeueth not in mee / but in him that ſent me.

45. Et qui videt me, videt eum qui miſit me.

And he that ſeeth mee / ſeeth him that ſent me.

46. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.

I am come a light into the worlde / that whoſoeuer beleeueth in me / ſhould not abide in darkeneſſe.

47. Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit: ego non iudico eum, non enim veni ut iudicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.

And if any man heare my words / & beleeue not / I iudge him not: for I came not to iudge the worlde / but to saue the world.

48. Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum, ſermo quem locutus ſum, ille iudicabit eum in n oviſſimo die.

He that refuſeth me / and receiueth not my wordes / hath one that iudgeth him: the word that I haue ſpoken / it ſhall iudge him in the laſt day.

Das XII. Capitel.

42. Doch der Oberſten glaubten vil an jn / aber vmb der Phariſeer willen bekannten ſie es nicht / daß ſie nicht in den Bann gethan würden.

Doch trode der mange aff de Offuerſte paa hannem / Men for Phariſeernis ſkyld bekende de det icke / at de ſkulde icke ſettis i Band.

43. Denn ſie hatten lieber die ehre bey den Menſchen denn die ehre bey Gott.

Thi de haffde heller ære hoſſ Menniſken / end ære hoſſ Gud.

44. Jeſus aber rieff / vnnd ſprach: Wer an mich glaubet / der glaubet nicht an mich / ſondern an den der mich geſandt hat.

Men Jheſus robte / oc ſagde / Huo ſom tror paa mig / hand tror icke paa mig / men paa den / ſom mig vdſende.

45. Vnd wer mich ſihet / der ſihet den der mich geſandt hat.

Oc huo ſom mig ſeer / hand ſeer den / ſom mig vdſende.

46. Jch bin kommen inn die Welt ein Liecht / auff daß / wer an mich glaubet / nicht im Finſterniß bleibe.

Jeg er kommen i Verden it Liuſſ / paa det / huo ſom tror paa Mig / ſkal icke bliffue i Mørcket.

47. Vnd wer meine wort höret / vnd glaubet nicht / den werde ich nicht richten / denn ich bin nicht kommen / daß ich die Welt richte / ſondern daß ich die Welt ſelig mache.

Oc huo ſom hører mine ord / oc tror icke / den ſkal ieg icke dømme / Thi ieg er icke kommen at dømme Verden / men at ieg ſkal gøre Verden ſalig.

48. Wer mich verachtet / vnd nimbt meine wort nicht auff / der hat ſchon der jn richtet / das wort / welches ich geredt habe / das wirdt jn richten am Jüngſten tage.

Huo mig foracter / oc anammer icke mine ord / Hand haffuer allerede den hannem dømmer / det Ord ſom ieg talede / det ſkal dømme hannem paa den Yderſte dag.

Kapitola XII.

42. Ale wſſak mnozý y z Knijžat vwěřili w něho / ále pro Zakonijky newyznáwáli ho / proto / aby z Sſkoly nebyli wyobcowáni;

Wiele też z Kśiążąt vwierzyli weń / lecz dla Fáryzeuſzow nie wyznawáli / áby z bożnice wyżeni nie byli.

43. Neb milowali ſláwu Lidſkau / wijce než ſlawu Božij.

Bo vmilowáli byli chwałe ludzką radſzey niżli chwałe Bożą.

44. Gežijš pak zawolal / řka: Kdo wěřij we mne / ne we mne wěřij / ale w toho kterýž mne poſlal.

Y wołał Jezus głosem wielkim / á mowił / Kto w mie wierzy / nie w mie wierzy / ále w one° ktory mie posłał.

45. A kdož widij mne / widij toho kterýž mne poſlal.

A ktho ná mie pátrza / pátrza ná onego ktory mie posłał.

46. Yá Swětlo na Swět gſem přiſſel / aby každý kdož wěřij we mne / we tmach nezůſtal.

Ja świáthlość przyſzedłem ná świát / áby żaden kthory wierzy w mie w ciemnościách nie został.

47. A ſlyſſyli kdo ſlowa má / a nebude gich oſtřijhatj / yáť neſaudijm ho: Neb nepřiſſel gſem abych ſaudil Swět / ale abych ſpaſen včinil Swět.

Abowiem ieſli kto ſłucháć będzie ſłow moich á nie vwierzy / iáć go nie pothępiam / bom nie przyſzedł żebych miał pothępiáć świát / ále żebych świát záchował.

48. Kdož mnau pohrdá / a nepřigijmá ſlow mych / máť kdoby gey ſaudil. Řeč kterauž gſem yá mluwil / tať gey ſauditi bude w nayposledněgſſý den.

Kto mie odmiáta á nie przyimuie ſłow moich / má tego ktory go potępy / ſłowo ktorećiem ia powiedał / onoż go oſądzi w on oſtáteczny dzień.

יב

49 דְּאֶנָא מֶן נַפְשִׁי לָא מַלְלֶת אֶלָּא אַבָּא דְשַׁדְּרַנִי הוּ יַהְב לִי פּוּקְדָנָא מָנָא אֵמַר וּמָנָא אֲמַלֵּל׃

Percioche io non ho parlato da me ſteſſo, ma il Padre che m'ha mandato m'ha dato comandamento di cio che io debbo dire e parlare.

50 וְיָדַע אֶנָא דְּפוּקְדָנֵהּ חַיֵּא אִנּוּן דַּלְעָלַם אִילֵין הָכִיל דַּמְמַלֵּל אֶנָא אַיכַנָּא דְּאֵמַר לִי אָבִי הָכַנָּא מְמַלֵּל אֶנָא׃

E ſo che il ſuo comandamento è vita eterna, Le coſe dunque ch'io parlo, come il Padre m'ha detto, coſi le parlo.

יג

1 קְדָם דֵּין עֵאדָא דְּפֶצְחָא יָדַע הֲוָא יֵשׁוּעַ דְּמַטָּת שָׁעְתָא דְּנֶשְׁנֵא מֶן הָנָא עָלְמָא לְוָת אָבוּהִי וְאַחֶב לְדִילֵהּ דַּבְהָנָא עָלְמָא וְעַדַמָּא לְחַרְתָא אַחֶב אֶנּוּן׃

Ora innanzi la feſta di Paſcha, ſapendo IESV che l'hora ſua era venuta di paſſar di queſto mondo al Padre, hauendo egli amati i ſuoi che erano nel mondo, gli amò infin al fine.

2 וְכַד הֲוָת חַשָּׁמִיתָא רְמָא הֲוָא לֵהּ לְסָטָנָא בְּלֶבֵּהּ דִּיהוּדָא בַּר שֶׁמְעוֹן סְכַרְיוּטָא דְּנֶשַׁלְמִיוּהִי׃

E fatta che fu la cena, (hauendo di gia il diauolo meſſo nel cuore à Giuda di Simone Iſcariote che lo tradiſſe.)

3 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ מֶטּוּל דְּיָדַע הֲוָא דְּכֹל מֶדֶם יַהַב אַבָּא בְּאִידַוְהִי וְדַמֶּן אֲלָהָא נְפַק וַלְוָת אֲלָהָא אָזֵל׃

Sapendo IESV che il Padre gli haueuà date tutte le coſe ne le mani, e ch'egli era vſcito da Dio, & à Dio ſen'andaua.

4 קָם מֶן חַשָּׁמִיתָא וְסָם נַחְתַוְהִי וַשְׁקַל סְדוּנָא מְחָא בְּחַצַוְהִי׃

Si leua ſu da la cena, e pon giu la ſua veſte, e preſo vn aſciugatoio, ſene cinſe:

יב

49 כִּי אֲנִי מִנַּפְשִׁי לֹא־דִבַּרְתִּי כִּי אִם אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אָבִי הוּא צִוָּה אוֹתִי מַה אֹמַר וּמַה אֲדַבֵּר׃

Porque yo no he hablado de mi miſmo: mas el Padre que me embió, el medió mandamiento de loque tengo de dezir, y de lo que tengo de hablar.

50 וְיָדַעְתִּי כִּי מִצְוָתוֹ חַיֵּי עוֹלָם הִיא לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר כַּאֲשֶׁר אָמַר לִי הָאָב כֹּה מְדַבֵּר אָנֹכִי׃

Y ſé que ſu mandamiento es vida eterna: anſique lo que yo hablo, como el padre me lo ha dicho, anſi hablo.

יג

1 וְלִפְנֵי חַג הַפֶּסַח יוֹדֵעַ יֵשׁוּעַ כִּי בָאָה עִתּוֹ לַעֲבֹר מֵעוֹלָם הַזֶּה אֶל־הָאָב כַּאֲשֶׁר אָהַב אֶת־אֲשֶׁר לוֹ בָּעוֹלָם כֵּן אֲהֵבָם עַד קֵץ׃

Antes del dia de la Fieſta de la Paſcua, ſabiendo Ieſus que ſu hora era venida para que paſſaſſe deeſte mundo àl Padre, como auia amado á los ſuyos, que eſtauan enel mundo, amólos haſta el fin.

2 וְהָיָה מִשְׁתֵּה הָעֶרֶב וְגַם הַשָּׂטָן הֶשְׁלַךְ בְּלֵב יְהוּדָה בֶּן־שִׁמְעוֹן אִישׁ־כַּרְיוֹת לִמְסוֹר אוֹתוֹ׃

Y la Cena acabada, como el diablo ya auia metido enel coraçon de Iudas de Simon Iſcariota paraque lo entregaſſe.

3 וְיָדַע יֵשׁוּעַ כִּי כָּל־דְּבָרִים נָתַן לוֹ אָבִיו בְּיָדָיו וְכִי מֵאֱלֹהִים יָצָא וְאֶל יְהוָה יֵלֵךְ׃

Sabiendo Ieſus que el padre lo auia dado todas las coſas en las manos, y que auia ſalido de Dios, y á Dios yua:

4 וַיָּקָם מִן הַמִּשְׁתֶּה וַיָּשֶׂם אֶת בְּגָדָיו מֵעָלָיו וַיִּקַּח בֶּגֶד הַפִּשְׁתִּים וַיַּחְגֹּר בְּמָתְנָיו׃

Leuantaſe de la Cena, y pone ſu ropa, y tomando vna touaja, cinnioſe.

ιβʹ.

49. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

Car ie n'ai point parlé de par moimeſme, mais le Pere qui m'a enuoyé, m'a donné commandement de ce que i'ai à dire & à parler.

50. Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ οὕτω λαλῶ.

Et ſai que ſon commandement eſt vie eternelle: les choſes donc que ie di, ie les di ainſi comme mon Pere m'a dit.

ΚΕΦΑΛ. ιγʹ.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

Or deuant la feſte de Paſque, Ieſus ſachant que ſon heure eſtoit venue pour paſſer de ce monde au Pere, comme ainſi ſuſt qu'il euſt aimé les ſiens, qui eſtoyent au monde, il les aima iuſqu'a la fin.

2. Καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Et apres auoir ſoupé (le diable ayãt deſia mis au ceur de Iudas Iſcariot fils de Simon, de le trahir.)

3. Εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει.

Ieſus ſahant que le Pere lui auoit donné toutes choſes entre mains, & qu'il eſtoit iſſu de Dieu, & s'en alloit à Dieu.

4. Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια· καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν·

Se leue du ſouper, & oſte ſa robbe; & ayant prins vn linge, il s'en ceignit.

CAP. XII.

49. Quia ego ex me ipſo non ſum locutus: ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.

For I haue not ſpoken of my ſelfe: but the Father / which ſent me / he gaue me a commandement what I ſhould ſay, & what I ſhould ſpeake.

50. Et ſcio quia mandatum eius vita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor: ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.

And I knowe that his commandement is life euerlaſting: the thinges therefore that I ſpeake/ I ſpeake them ſo as the Father ſaid vnto me.

CAP. XIII.

ANte diem autē feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia venit hora eius ut trāſeat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mūdo, in finem dilexit eos.

Nowe before the feaſt of the Paſſeouer / when Jeſus knew that his houre was come/ that he ſhould depart out of this worlde vnto the Father / for aſmuch as he loued his owne which were in the worlde/ vnto the end he loued thē.

2. Et cœna facta, (cùm diabolus iam miſiſſet in cor, ut traderet eum Iudas Simônis Iſcariotes.)

And when ſupper was done / (and that the deuill had nowe put in the heart of Judas Jſcariot / Simons ſonne/ to betray him.)

3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit.

Jeſus knowing that the Father had giuen all things into his hands / and that he was come from God/ and went to God.

4. Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua, & cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe.

He riſeth from ſupper / and layeth aſide his vpper garmentes / and tooke a towell/ & girded himſelfe.

Das XII. Capitel.

49. Denn ich habe nicht von mir ſelber geredt / ſondern der Vater / der mich geſandt hat / der hat mir ein gebot gegeben / was ich thun vnd reden ſoll.

Thi ieg haffuer icke talet aff mig ſelff/ men Faderen ſom mig vdſende/ hand gaff mig it Bud huad ieg ſkal gøre oc tale.

50. Vnd ich weiß / daß ſein Gebot iſt das ewige Leben. Darumb daß ich rede / das rede ich alſo / wie mir der Vater geſagt hat.

Oc ieg veed/ at hans Bud er det euige Liff / Der faare det ieg taler / det taler ieg ſaa / ſom Faderen ſagde mig.

Das XIII. Capitel.

VOr dem Feſt aber der Oſtern / da Jeſus erkennet / daß ſeine Zeit kommen war / daß er auß diſer Welt gienge zum Vater / wie er hatte geliebet die ſeinen / die inn der Welt waren / ſo liebet er ſie ans ende.

FAare Paaſke Høytiden / der Jheſus viſte / at hans tid vaar kommen / at hand ſkulde gaa aff denne Verden / til Faderen / lige ſom hand haffde elſkt ſine/ ſom vaare i Verden/ ſaa elſkte hand dem til enden.

2. Vnnd nach dem Abendeſſen / da ſchon der Teufel hatte dem Juda Simonis Jſcharioth ins Hertz gegeben/ daß er jhn verriethe.

Oc effter affrens Maaltid / Der Dieffuelen haffde allerede giffuit Juda Simonis Jſcharioth i hiert/ at hand ſkulle forraade hannem.

3. Wußte Jeſus / daß jhm der Vater hatte alles inn ſeine Hånde gegeben/ vnnd daß er von Gott kommen war / vnd zu Gott gieng.

Da viſte Jheſus / at Faderen haffde giffuit hannem alting i ſine Hender / oc / at hand kom aff Gud/ oc gick til Gud.

4. Stund er vom Abendmal auff/ leget ſeine Kleider ab/ vnd nam einen Schurtz vnd vmbgürttet ſich.

Da ſtod hand op aff Nadueren / lagde ſine Klæder aff/ oc tog it Skørt / oc omgiordede ſig.

Kapitola XII.

49. Nebo yá od ſebe ſamého gſem nemluwil: ale kterýž mne poſlal/ Otec/ on mi přikázanij dal/ cobych prawil/ a cobych mluwil.

Gdyżem ia nic z ſiebie ſámego nie mowił/ lecz ten ktory mie poſłał Oćiec ten mi roſkazał co mám mowić y powiedáć.

50. A wijm že Přikázanij geho/ geſt žiwot wěčný. Protož kteréž wěcy yá mluwijm/ yakož mi powěděl Otec/ tak mluwijm.

A wiem że roſkazánie tego ieſt żywot wieczny/ A przetoż to co ia powiedam/ iáko mi powiedźiał Oćiec/ tak powiedam.

Kapitola XIII.

PRzed dnem pak ſlawným Welikonočnijm / wěda Gežijš ſe přiſſla hodina geho/ aby ſſel z tohoto ſwěta k Otcy: když geſt milowal ſwé kteřijž byli na Swětě/ až do konce ge milowal.

TEdy przed ſwiętem Wielkonocnym wiedząc Jezus iże przyſzłá godźiná iego/ áby odſzedł z tego świátá do Oycá/ gdyż vmiłował ſwe ktorzy byli ná świećie/ y áż do końcá vmiłowáł ie.

2. A když wečeřeli/ když byl giž Diábel wnukl w Srdce Gidáſſe Yſſkariotſkého/ aby gey zradil:

A odpráwiwſzy wieczerzą/ (gdy dyabeł iuż był przypuśćił kſercu Iudaſzowi ſynowi Symonowemu Iſkáryotowi żeby go zdrádźił.)

3. Wěda Gežijš že wſſecky wěcy dal gemu Otec w ruce/ a že od Boha wyſſel/ a k Bohu gde:

Wiedząc Jezus że wſzytko oćiec podał do rąk iemu/ á iż od Bogá wyſzedł y do Bogá idź miał.

4. Wſtal od Wečeře/ a ſložil raucho ſwé: A wzaw rauchu/ přepáſal ſe.

Wſtał od wieczerzey/ á ziawſzy płaſzcz wziął ręcznik y przepáſał ſię.

יג

5 וַארְמִי מַיָּא בְּמְשַׁגְתָא וְשָׁרִי לַמְשַׁגוּ רַגְלֵא ד דְּתַלְמִידַוְהִי וּמְשַׁוֵא הֲוָא בַּסְדוּנָא דַּמְחֵיָא בְּחַצַוְהִי׃

Poi meſſe de l'acqua in vn baccino, e comincio a lauare i piedi de diſcepoli, & aſciugarli con l'aſciugatoio col quale s'era cinto.

6 כַּד הֵין אֶתָא לְוָת שְׁמְעוֹן כֵּאפָא אָמַר לֵהּ שְׁמְעוֹן אַנְתְּ מָרִי רַגְלַי מ מְשִׁיג אַנְתְּ לִי׃

Vienſene dunque à Simon Pietro: & egli li dice, Signore, à me laui tu i piedi?

7 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ מֵדֶם דְּעָבֵד אֶנָא אַנְתְּ לָא יָדַע אַנְתְּ הָשָׁא בָּתַר־כֵּן הֵין תֵּדַע׃

IESV riſpoſe, e diſſeli, Tu non ſai hora quello che io fò, ma lo ſaprai dapoi.

8 אָמַר לֵהּ שְׁמְעוֹן כֵּאפָא לְעָלַם לָא מְשִׁיג אַנְתְּ לִי רַגְלַי אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֵן לָא מְשִׁיג אֶנָא לָךְ לַית לָךְ עַמִּי מְנָתָא׃

Pietro li dice, Tu non mi lauarai giamai i piedi. IESV li riſpoſe, Se io non ti lauarò, tu non hauerai parte con meco.

9 אָמַר לֵהּ שְׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרַין מָרִי לָא בַּלְחוּד רַגְלַי תְּשִׁיג לִי אֶלָּא אַף אַידַי אַף רִישִׁי׃

Simon Pietro li dice, Signore, non ſolamente i miei piedi, ma etiandio le mani e il corpo.

10 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הָו ד דַּסְחֵא לָא סְנִיק אֶלָּא רַגְלַוְהִי בַּלְחוּד יְשִׁיג כֻּלֵּהּ גֵּיר דְּכֵא הוּ אַף אַנְתּוּן כֻּלְכוּן דְּכַיָא אַנְתּוּן אֶלָּא לָא כֻּלְכוּן׃

IESV li dice, Chi è lauato non habiſogno ſe non di lauarſi i piedi, ma è tutto mondo, e voi ſete mondi, ma non tutti.

יג

5 וְאַחֲרֵי כֵן שָׁלַח מַיִם בְּסִיר רַחְצוֹ וַיָּחֶל לִרְחֹץ אֶת־רַגְלֵי הַתַּלְמִידִים וּלְקַלְקֵל בַּבֶּגֶד הַפִּשְׁתִּים אֲשֶׁר תָּגוּר בּוֹ׃

Luego Puſo agua en vn bacin, y començo á lauar los pies de los Diſcipulos, y á limpiarlos con la touaja con que eſtaua cennido.

6 וּבְבוֹאוֹ אֶל־שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אָז אָמַר לוֹ כֵּיפָה אֲדֹנִי הַאַתָּה תִּרְחַץ אֶת־רַגְלָי׃

Vino pues à Simon Pedro; y Pedro le dize Sennor, tu me lauas los pies ¿

7 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵת אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה עַתָּה לֹא יָדַעְתָּ אֲבָל אַחֲרֵי כֵן תֵּדַע׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, Lo que yo hago, tu no lo ſabes aora: mas ſaberlohas deſpues.

8 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה לֹא תִרְחַץ אֶת־יָדַי לְעוֹלָם וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי לֹא אֶרְחַץ אוֹתְךָ לֹא יִהְיֶה לְךָ חֵלֶק עִמִּי׃

Dizele Pedro, No me lauarás los pies jamas. Reſpondióle Ieſus, Si no te lauare, no tendrâs parte conmigo.

9 אוֹמֵר לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אֲדֹנִי לֹא אֶת־רַגְלַיִם לְבַד כִּי אִם גַּם אֶת יָדַיִם וְאֶת רֹאשׁ׃

Dizele Simon Pedro, Sennor, no ſolo mis pies, mas aun las manos, y la cabeça.

10 אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ הַנִּרְחָץ לֹא יִצְטָרֵךְ כִּי אִם לִרְחֹץ אֶת־רַגְלַיִם וְכֻלּוֹ טָהוֹר וְאַתֶּם טְהוֹרִים הוֹיִם אַךְ לֹא כֻלְּכֶם׃

Dizele Ieſus, El que eſta lauado, no ha meneſter ſino que laue los pies, mas es todo limpió. Y voſotros limpios ſoys, aunque no todos.

ιγʹ.

5. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος.

Puis mit de l'eau en vn baſsin, & ſe print à lauer les pieds de ſes diſciples, & à les eſſuyer du linge, duquel il eſtoit ceint.

6. Ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

Il vind donc à Simon Pierre: & Pierre lui dit, ſeigneur me laues tu les pieds?

7. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Tu ne ſais point maintenant ce que ie fai, mais tu le ſauras ci apres.

8. Λέγει αὐτῷ πέτρος, οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

Pierre lui dit Tu ne me laueras iamais les pieds. Ieſus lui reſpondit, Si ie ne te laue, tu n'auras point de part auec moi,

9. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.

Simon Pierre lui dit, Seigneur, non ſeulement mes pieds, mais auſsi les mains & la teſte.

10. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

Ieſus lui dit, Celui qui eſt laué, n'a beſoin, ſinon de lauer les pieds, mais eſt tout net. Or eſtes-vous nets, mais non pas tous.

CAP. XIII.

5. Deinde miſit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus.

After that, he powred water into a baſin, and began to waſhe the diſciples feete, and to wipe then with the towell, where with he was girded.

6 Venit ergo ad Simônem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lavas pedes?

Then came he to Simon Peter, who ſaid to him, Lorde, doeſt thou waſh my feete?

7. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Quod ego facio, tu neſcis modò, ſciens autem poſtea.

Jeſus anſwered and ſaid vnto him, What I doe / thou knoweſt not nowe: but thou ſhalt knowe it here after.

8. Dicit ei Petrus, Non lavabis mihi pedes in æternū. Reſpondit ei Ieſus, Si non lavero te, non habebis partem mecum.

Peter ſaide vnto him / Thou ſhalt neuer waſh my feete. Jeſus anſwered him, If I waſh thee not, thou ſhalt haue no parte with me.

9. Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus & caput.

Simon Peter ſayde vnto him, Lorde, not my feete onely / but alſo the handes and the head.

10. Dicit ei Ieſus, Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.

Jeſus ſaid to him / He that is waſhed, needeth not, ſaue to waſhe his feete / but is cleane euery with: and ye are cleane / but not all.

Das XIII. Capitel.

5. Darnach goß er Waſſer inn ein Becken/ hub an den Jüngern die Füße zu waſchen/ vnd trucknet ſie mit dem Schurtze/ damit er vmbgürtet war.

Der effter øſde hand Vand i it Becken/ begynte at to Diſciplenis føder/ oc tiurde dem met det Skørt/ ſom hand vaar omgiordet met.

6. Da kam er zu Simon Petro. Vnd derſelbige ſprach zu jm: HERR ſolteſt du mir meine Füße waſchen?

Da kom hand til Simon Petrum. Oc hand ſagde til hannem/ HERRE/ ſkulde du to mig mine føder?

7. Jheſus antworttet/ vnd ſprach zu jm: Was ich thu/ das weiſſeſt du jetzt nicht/ du wirſts aber hernach erfahren.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Huad ieg gør/ det vedſt du icke nu/ Men du ſkalt forſtaa det her efter.

8. Da ſprach Petrus zu jhm: Nimmer mehr ſolt du mir die Füße waſchen. Jheſus antworttet jm: Werde ich dich nicht waſchen/ ſo haſt du kein theil mit mir.

Da ſagde Petrus til hannem/ Aldri ſkalt du to mine føder. Jheſus ſuarede hannem/ Tor ieg dig icke/ da haffuer du ingen Del mit mig.

9. Spricht zu jhm Simon Petrus: HERR/ nicht die Füße allein/ ſondern auch die Hände vnd das Haupt.

Simon Petrus ſiger til hannem/ HERRE/ icke føderne aleniſte/ men ocſaa henderne/ oc Hoffuedet.

10. Spricht Jeſus zu jm: Wer gewaſchen iſt/ der darff nicht denn die Füße waſchen/ ſondern er iſt gantz rein. Vnd jr ſeyt rein aber nicht alle.

Jheſus ſiger til hannem/ Huo ſom toen er/ hand haffuer icke behoff/ vden at to føderne/ men hand er aldelis reen. Oc i ere rene/ men icke alle.

Kapitola XIII.

5. Potom nalil wody do Medenice/ y počal vmýwati nohy Včedlnijkůw ſwých/ a wytijrati Rauchau kterau byl přepáſán.

Potym nálał wody do miednice/ y poczał nogi vmywáć zwolennikom/ á vcieráć recznikiem ktorym ſię był opáſał.

6. Tehdy přiſſel k Sſimonowi Petrowi. Y řekl gemu Petr: PANe/ co ty chceſs mi mayti nohy?

Zátym przyßedł do Symoná Piotrá/ Ale mu on rzekł/ Pánie á tyż to mnie nogi maß vmywáć?

7. Odpowěděl Gežijſs a řekl gemu: Co yá činijm/ ty newijſs nynij/ ale zwijſs potom.

Odpowiedział Jezus y rzekł mu/ Co ia cynie ty nie wießteraz/ ále ſię dowieß potym.

8. Řekl gemu Petr: Nebudeſs mi mayti noh mých na wěky. Odpowěděl gemu Gežijſs: Nevmygilik tebe/ nebudeſs mijti dijlu ſemnau.

Powiedział mu Piotr/ Nie będzieß vmywał moich nog ná wieki/ A Jezus mu rzekł Jeſlicie nie vmyie/ nie zemną ſpołu mieć nie będzieß.

9. Řekl gemu Sſimon Petr: PANE/ ne toliko nohy mé/ ale y ruce y hlawu.

Tedy mu rzekł Symon Piotr/ Pánie nie thylko nogi moie/ lecz y ręce y głowę.

10. Řekl gemu Gežijſs: Kdo geſt vmyt/ nepotřebuge gedině aby nohy vmyl/ neb geſt čiſt weſſkeren. Y wy čiſtij gſte/ ale ne wſſyckni.

Powiedział mu Jezus/ Kto vmyt ieſt/ nie potrzebá mu iedno áby nogi vmył/ ále ieſt czyſt wßytek/ y wy ieſteście czyſtemi iedno nie wßyſcy.

יג

11 ידע הוא גיר ישוע להו דמשלם לה מטול הנא אמר דלא הוא כלכון דכיא אנתון׃

Imperoche ſapeua chi era quello che lo tradirebbe: però diſſe, Voi non ſete mõdi tutti:

12 כד הין אשיג רגליהון שקל נחתוהי ואסתמך ואמר להון ידעין אנתון מנא עבדת לכון׃

Poi ch'egli hebbe lauati loro i piedi, e ripreſi i ſuoi veſtimenti, poſtoſi di nuouo à ſedere à tauola, diſſe loro, Sapete voi quel che io v'ho fatto?

13 אנתון קרין אנתון לי רבן ומרן ושפיר אמרין אנתון איתי גיר׃

Voi mi chiamate il Maeſtro e il Signore, e dite bene: percioche io ſono.

14 או אנא הכיל מרכון ורבכון אשיגת לכון רגליכון כמא אנתון חיבין אנתון דתשיגון רגלא חד דחד׃

Se adunque io che ſono il Signore e il Maeſtro, ho lauati i voſtri piedi, voi ancora douete lauarui piedi l'vno à l'altro.

15 הנא גיר טופסא יהבת לכון דאיכנא דאנא עבדת לכון אף אנתון תעבדון׃

Perche io v'ho dato eſempio, che ſi come io v'ho fatto, coſi facciate ancora voi.

16 אמין אמין אמר אנא לכון דלית עבדא דרב מן מרה ולא שליחא דרב מן מן דשדרה׃

In verità, in verità vi dico, che il ſeruitore non è maggiere del ſuo padrone, ne l'ambaſciatore maggiore di colui che l'ha mandato.

17 אן הלין תדעון טובינא אנתון אן תעבדון אנון׃

Se voi ſapete queſte coſe, voi ſete beati ſe le farete.

יג

11 כי ידע את רכילו על־כן אמר לא כלכם טהורים הוים׃

Porque ſabia quien era el que lo entregaua: por eſſo dixo, No ſoys limpios todos.

12 וכאשר רחץ את רגליהם ויקח את־בגדיו וישב וישב אל־המסבה ויאמר להם דעו מה עשיתי לכם׃

Anſique desque les vuo lauado los pies, y tomado ſu ropa, boluiendoſe à aſſentar à la meſa, dixoles, ſabeys loque os he hecho?

13 אתם קראתוני מלמד ואדני היטב תאמרו כי אני הוא׃

Voſotros me llameys Maeſtro y Sennor: y dezis bien, porque lo ſoy:

14 ואם אני רחצתי את־רגליכם האדון והמלמד ואתם חובים איש לרעהו לרחץ את־רגלים׃

Pues ſi yo el Sennor y el maeſtro he llauado vueſtros pies, voſotros tambien deueys lauar los pies los vnos de los otros.

15 כי דמיון נתתי לכם אשר גם אתם תעשו כאשר עשיתי לכם׃

Porque exemplo os he dado, para que como yo os he hecho, voſotros tambien hagays.

16 אמן אמן אומר אני לכם העבד איננו גדול מאדוניו והשלוח איננו גדול מאשר שלחו׃

Decierto decierto os digo, El ſieruo no es mayor que ſu Sennor: ni el apoſtol es mayor que elque lo embió.

17 אם את־האלה תדעו אשריכם אם תעשו אותם׃

Si ſabeys eſtas coſas, bienauenturados ſereys, ſi las hizierdes.

ιγ΄.

11. Ἤδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

Car il ſauoit lequel c'eſtoit qui le trahiroit: pourtant, dit-il, Vous n'eſtes pas nets tous.

12. Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;

Apres donc qu'il eut laué leurs pieds, & reprins ſes veſtemens, & qu'il ſe fut remis a table, il leur dit, ſauez-vous bien que ie vous ai fait?

13. Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.

Vous m'appelez Maiſtre & Seigneur, & vous dites bien: car ie le ſuis.

14. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

Si donc moi, qui ſuis le Seigneur & le Maiſtre, ai laué vos pieds, vous auſſi deuez lauer les pieds le vns des autres.

15. Ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

Car ie vous ai donné exemple, afin qu'ainſi que ie vous ai fait, vous faciez auſſi.

16. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

En verité, en verite ie vous di, Que le ſeruiteur n'eſt point plus grand que ſon maiſtre, ni le ambaſſadeur plus grãd que celui qui l'a enuoyé.

17. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

Si vous ſauez ces choſes, vous eſtes bienheureux, ſi vous les faites.

CAP. XIII.

11. Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum, propterea dixit Non eſtis mundi omnes.

For he knewe who ſhould betraye him: therefore ſaid he / Ye are not all cleane.

12. Poſtqvam ergo lavit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua, cum recubuiſſet, iterum dixit eis, Scitis quid fecerim vobis?

So after he had waſhed their feete/ & had taken his garments / & was ſet downe againe / he ſaid vnto them / knowe ye what I haue done to you?

13. Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & bene dicitis, ſum etenim.

Ye call me Maſter/ and Lord/ and ye ſay well: for ſo am I.

14. Si ergo ego lavi pedes veſtros, dominus & magiſter: & vos debetis alter alterius lavare pedes.

If I then your Lorde/ and Maſter/ haue waſhed your feet / ye alſo ought to waſh one anothers feete.

15. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

For I haue giuen you an example / that ye ſhould do/ euen as I haue done to you.

16. Amen, amen dico vobis, non eſt ſervus maior domino ſuo; neque apoſtolus maior eſt eo qui miſit illum.

Verely/ verely I ſay vnto you/ The ſeruaunt is not greater then his maſter / neyther the ambaſſadour greater then he that ſent him.

17. Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.

If ye knowe theſe thinges/ bleſſed are ye/ if ye do them.

Das XIII. Capitel.

11. Denn er wuſte ſeinen Verräther wol/ darumb ſprach er: Ihr ſeyt nicht alle rein.

Thi hand viſte ſin Forredere vel/ der faare ſagde hand/ I ere icke alle rene.

12. Da er nun jre Füſſe gewaſchen hatte/ nam er ſeine Kleider/ vnd ſatzte ſich wider nider/ vnnd ſprach abermal zu jnen: Wiſſet jr/ was ich euch gethan habe?

Der hand haffde nu toet deris føder/ tog hand ſine klæder/ oc ſette ſig ned igen/ oc ſagde atter til dem/ Vide i/ huad ieg haffuer giort eder?

13. Ihr heiſſet mich Meiſter vnnd HERR/ vnd ſaget recht daran/ denn ich bins auch.

I kalde mig Meſtere oc HERRE/ oc ſige ret der vdi/ Thi ieg er ocſaa.

14. So nun ich/ euer HERR vnd Meiſter/ euch die Füße gewaſchen habe/ ſo ſolt jhr auch euch vntereinander die Füße waſchen.

Der ſom ieg nu eders HERRE oc Meſtere/ tode eders føder/ Saa ſkulle i oc to eder føderne iblant huer andre.

15. Ein Beyſpiel habe ich euch gegeben/ daß jhr thut/ wie ich euch gethan habe.

Jeg gaff eder en Efterſyn/ at i ſkulle gøre/ ſom ieg giorde eder.

16. Warlich/ warlich ich ſage euch/ der Knecht iſt nicht gröſſer denn ſein Herr/ noch der Apoſtel gröſſer/ denn der jhn geſandt hat.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ Suenden er icke ſtøre end hans Herre/ oc ey Apoſtelen ſtørre/ end den hannem vdſende.

17. So jhr ſolches wiſſet/ ſelig ſeyt jhr/ ſo jhrs thut.

Der ſom i vide ſaadant/ da ere i ſalige/ der ſom i det gøre.

Kapitola XIII.

11. Nebo wěděl/ kdoby byl zrádce geho/ protož řekl: Negſte čiſtij wſſyckni.

Abowiem wiedział ktory był co go zdrádźić miał / y dla tegoż powiedział / Nie wßyſcyśćie czyſtymi.

12. Když pak vmyl nohy gegich/ wzal na ſebe raucho ſwé/ a poſadiw ſe za Stůl zaſe řekl gim Wijteli co gſem včinil wám?

Vmiwßy potym nogi ich / á wźiąwßy ßáty ſwe / śiadł záſie y rzekł do nich/ Rozumiećież to com wám vczynił.

13. Wy nazýwáte mne Miſtrem a PAnem / a dobře prawijte/ gſemť zagiſté.

Wy mnie názywaćie Miſtrzem y Pánem/ á dobrze mowićie / bom im ieſt.

14. Protož ponkwadž yá vmyl gſem nohy waſſe PAN a Miſtr/ y wy máte geden druhému nohy vmýwati.

A przetoż ieſlim ia vmył nogi wáße bedac Pánem á Miſtrzem/ thedy wy tákże ſpołu powinniśćie iedni drugiem vmywać nogi.

15. Přijklad zagiſté dal gſem wám / abyſſte yakož gſem yá včinil/ y wy též činili.

Abowiemem wam dał przykład/ iż tákom ia wam vczynił / abyśćie y wy ták czynili.

16. Giſtě giſtě prawijm wám/ nenij Služebnijk wětſſý nad Pána ſwého/ ani poſel wětſſý nežli ten kdož gey poſlal.

Záprawdę záprawdę wam powiedam/ Sługá nie ieſtći wiecßy nád páná ſwego/ áni poſel ieſt wiecßy nad onego ktory go poſyła.

17. Znáteli tyto wěcy/ blahoſlawenij gſte geſliže ge činiti budete.

Jeſliż temu rozumiećie/ błogoſławionemi bedźiećie ieſliż to vczynićie.

יג

18 לָא הֱוָא עַל כֻּלְּכוֹן
אָמַר אֶנָא יָדַע אֶנָא גֵּיר
לְאַילֵין דַּגְבֵית אֶלָּא ד
דַּכְתָבָא נֶשְׁלַם הָהוּ דָּאכֵל
עַמִּי לַחְמָא אֲרִים עֲלַי
עֶקְבֵה׃

Non dico gia di tutti voi, io so quali ho eletti: ma bisogna che s'adempia la Scrittura che dice, Colui che mangia con meco il pane, ha alzato contra me il suo calcagno.

19 מֶן הָשָׁא אָמַר אֶנָא
לְכוֹן מֶן קְדָם דְּנֶהְוֵא דְּמָא
דַּהְוָא תְּהַיְמְנוּן דְּאֶנָא
אֶנָא׃

Io ve lo dico da hora prima ch'egli auuenga: acciochè quando sarà auuenuto, voi crediate che io sono.

20 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּמַן דִּמְקַבֵּל לְמַן ד
דַּמְשַׁדַּר אֶנָא לִי מְקַבֵּל
וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל
לְשַׁדְּרַנִי׃

In verità, in verità io vi dico, che s'io mando qualcuno, colui lo riceue, riceue me: e chi riceue me, riceue colui che m'ha mandato.

21 הָלֵין אֶמַר יֵשׁוּעַ —
וֶאתְעַזַּז בְּרוּחֵה וְאַסְהֶד
וֶאמַר אַמִּין אַמִּין אָמַר
אֶנָא לְכוֹן דְּחַד מֶנְּכוֹן
נַשְׁלְמַנִי׃

Poi che IESV *hebbe dette queste cose, si commosse ne lo spirito: onde dichiarò, e disse, In verità, in verità vi dico, che vno di voi mi tradirà.*

22 חָרוּ דֵּין תַּלְמִידֵא חַד
בְּחַד מֶטּוּל דְּלָא יָדְעִין הֲווֹ
דְּעַל מַנוּ אָמַר׃

I discepoli allora si guardauano l'vn l'altro, dubbitando di chi egli si dicesse.

23 אִית הֲוָא דֵּין מֶן
תַּלְמִידַוְהִי חַד דַּסְמִיךְ ה
הֲוָא בְּעוּבֵּה הָו דְּרָחֵם
הֲוָא לֵה יֵשׁוּעַ׃

Et era vno de suoi discepoli che si riposaua nel seno di IESV, *ilqual* IESV *amaua.*

24 לְהָנָא רְמַז שֶׁמְעוֹן
כִּאפָא דְּנֶשְׁאַלִיוְהִי דְּמַנוּ
הָו דְּאָמַר עֲלַוְהִי׃

A costui dunque Simon Pietro fecè segno chè domandassè chi fusse quello di cui egli parlaua.

יג

18 אֵינֶנִּי עַל־כֻּלְּכֶם אוֹמֵר כִּי
יָדַעְתִּי אֶת־אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי כִּי אִם
אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַכְּתָב הָאוֹכֵל לַחְמִי
הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב׃

No hablo de todos vosotros: yo se los que he elegido: mas para que se cumpla la Escriptura El que come pan conmigo, leuantó contra mi su calcannar.

19 מֵעַתָּה אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּטֶרֶם
יִהְיֶה אֲשֶׁר אִם יִהְיֶה תַּאֲמִינוּ כִּי
אֲנִי הוֶה׃

Desde aora os lo digo antes que se haga: para que quando se hiziere, creays que yo soy.

20 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם
אֲשֶׁר יִקַּח אוֹתוֹ אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁלַח
יִקָּחֵנִי וַאֲשֶׁר יִקָּחֵנִי יִקַּח אוֹתוֹ
אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Decierto decierto os digo que el que recibe àl que yo embiare, à mi recibe y el que à mi recibe recibe al que me embió.

21 וְכַאֲשֶׁר אָמַר יֵשׁוּעַ אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִבְהַל בְּרוּחוֹ
וְהֵעִיד וְאָמַר אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי
לָכֶם כִּי אֶחָד מִמְּכֶם יִמְסְרֵנִי׃

Como vuo Iesus dicho esto, fue commouido en el espiritu, y protestó, y dixo, Decierto decierto os digo, que vno de vosotros ma ha de entregar.

22 וַיַּבִּיטוּ הַתַּלְמִידִים אִישׁ אֶל־
רֵעֵהוּ וְאֵינָם יוֹדְעִים עַל־מִי
אָמַר׃

Entonces los Discipulos mirauanse los vnos à los otros, dudando de quien decia.

23 וַיְהִי־אֶחָד מִתַּלְמִידָיו בִּמְסִבָּה
יוֹשֵׁב בְּחֵיק יֵשׁוּעַ וְאוֹתוֹ אָהַב
יֵשׁוּעַ׃

Y vno de sus Discipulos, al qual Iesus amaua estaua assentado à la mesa àl lado de Iesus.

24 וַיִּקְרֹץ לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה לִשְׁאוֹל
מִי זֶה הוּא אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו׃

Aeste pues hizo sennas Simon Pedro para que preguntasse quien era àquel de quien dezia.

ιγ'.

18. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην. ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.

Ie ne parle point de vous tous: ie sai ceux que i'ai esleus: mais il faut que l'Escriture soit accomplie, disant, Celui qui mange le pain auec moi, a leue son talon contre moi,

19. Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.

Dés maintenant ie le vous di, deuant qu'il aduiene: afin que quand il sera aduenu, vous croyiez que ce suis-ie.

20. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

En verité, en verité ie vous di, Si i'enuoye quelcun, quiconque le reçoit, me reçoit: & qui me reçoit, reçoit celui qui m'a enuoye.

21. Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

Quand Iesus eut dit ces choses, il fut esmeu en esprit: dont il declara, & dit, En verité, en verité ie vous di, que l'vn de vous me trahira.

22. Ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει.

Lors les disciples se regardoyent les vns les autres, estans en perplexité duquel il parloit.

23. Ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς.

Or y auoit il vn des disciples de Iesus, lequel Iesus aimoit, qui estoit a table au sein d'icelui.

24. Νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει.

Simon Pierre donc lui fit signe, qu'il demãdast qui estoit celui duquel il parloit.

CAP. XIII.

18. Non de omnibus vobis dico: egoſcio quos elegerim. Sed ut adimpleatur ſcriptura, Qui manducat mecum panem, levabit cõtra me calcaneum ſuum.

I ſpeake not of you all : I know whom I haue choſen, but it is that the Scripture might be fulfilled / He that eateth bread with me / hath lift vp his heele againſt me.

19. Amodo dico vobis, prius quam fiat : ut cum factum fuerit, credatis, quia ego ſum.

From henceforth tell I you before it come, that when it is come to paſſe / ye might beleeue that I am he.

20. Amen, amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit, qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit.

Verely/ verely I ſay vnto you / If I ſende any, he that receiueth him, receiueth me/ and he that receiueth me, receiueth him that ſent me.

21 Cùm hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit, Amen, amen dico vobis: quia unus ex vobis tradet me.

When Jeſus had ſaid theſe things/ hee was troubled in the Spirit / and teſtified / and ſaid / Verely / verely I ſay vnto you / that one of you ſhall betray me.

22. Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.

Then the diſciples looked one on another, douting of whome he ſpake.

23. Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.

Nowe there was one of his diſciples / which leaued on Jeſus boſome / whome Jeſus loued.

24. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei, Quis eſt de quo dicit?

To him beckened therefore Simon Peter / that he ſhould aſke who it was of whom he ſpake.

Das XIII. Capitel.

18. Nicht ſage ich von euch allen/ Ich weiß welche ich erwehlet habe. Sondern daß die Schrifft erfüllet werde: Der mein Brodt iſſet/ der tritt mich mit füßen.

Jeg ſiger icke om eder alle/ ieg veed huilcke ieg haffuer vdualt. Men at Scrifften ſkal fuldkommis / Den ſom æder mit Brød / hand traader mig met føder.

19. Jetzt ſage ichs euch / ehe denn es geſchicht / auff daß / wenn es geſchehen iſt / daß jhr glaubet / daß ichs bin.

Nu ſiger ieg eder det / før end det ſkeer / paa det/ at naar det er ſkeet / at i ſkulle tro / at det er ieg.

20. Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ Wer auffnimpt ſo ich jemand ſenden werde / der nim̃t mich auff. Wer aber mich auffnimpt / der nimpt den auff/ der mich geſandt hat.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Huo ſom anammer der ſom ieg ſender nogen / hand anammer mig. Oc huo ſom mig anammer/ hand anammer den ſom mig ſende.

21. Da ſolches Jeſus geſagt hatte/ ward er betrůbt im Geiſt / vnd zeugete / vnd ſprach: Warlich/ warlich/ ich ſage euch / einer vnter euch wird mich verrathen.

Der Jheſus haffde dette ſagd / bleff hand bedrøffuit i Aanden / oc vidnede/ oc ſagde/ Sandelige/ ſandelige / Jeg ſiger eder / En aff eder ſkal forraade mig.

22. Da ſahen ſich die Jůnger vntereinander an/ vnd ward jnen bange/ von welchem er redete.

Da ſaae Diſciplene paa huer andre / oc dem bleff bange / om huilcken hand talede.

23. Es war aber einer vnter ſeinen Jůngern/ der zu Tiſche ſaß an der Bruſt Jeſu/ welchen Jeſus lieb hatte.

Men der vaar en iblant hans Diſciple / ſom ſad til bordz hoſſ Jheſu bryſt / huilcken Jheſus elſkte.

24. Dem wincket Simon Petrus/ daß er forſchen ſolt / wer es were von dem er ſaget.

Den nickede Simon Petrus til/ at hand ſkulde vdſpørie / huem det vaar / der hand talede om .

Kapitola XIII.

18. Ne o wſſechk wás prawijm/ yá wijm kteřé gſem wywolil. Ale aby ſe naplnilo toto Pijſmo : Kdož gij chléb ſe mnau/ pozdwihne proti mně paty ſwé.

Nie o wßythkichći wás mowie/ iać wiem ktorem obrał/ ale żeby ſie wypełniło piſmo/ Ten ktory ze mna ie chleb/ podnioſł iuż teraz przećiwko mnie piete ſwa.

19. Nynij prawijm wám prwé než ſe to ſtane / abyſſte když ſe ſtane vwěřili/ že yá gſem.

Therazći wam powiedam przed tym niż bedźie/ Że gdy ſie to ſtánie/ abyśćie wierzyli iżciem ia on ieſt.

20. Giſtě giſtě prawijm wám/ Kdož přigijmá toho kohož yá poſſli/ mneť přigijmá : a kdo mne přigijmá/ přigijmá toho kterýž mne poſlal.

Záprawde záprawde wam powiedam / Ktożkolwiek przyimuie tego ktoregobym poſyłał / mnie przyimie/ á ktory mnie przyimuie/ onego przyimuie ktory mie poſłał.

21. A když to powěděl Gežijſs / zarmautil ſe duchem a ſwětle promluwil / řka: Giſtě giſtě prawijm wám/ že geden z wás mne zradij.

To gdy rzekł Jezus/ zátrwożył ſie w Duchu / a oświadczáiac ſie rzekł / Záprawde záprawde wam powiedam/ że ieden z was zdrádźi mie.

22. Tehdy Včedlnijcy wzhledali na ſebe weſpolek / pochybugijce o komby to prawil.

A przetoż poyzreli zwolennicy po ſobie/ wątpiąc o kimby powiedał.

23. Byl pak geden z Včedlnijků Gežijſſowých/ kterýž zpolehl na prſech Gežijſſowých/ gehož milowal Gežijſs.

A był niektory z zwolennikow Jezuſowych / ktory ſie położył ná łonie iego / on ktorego miłował Jezus.

24. Protož tomu nawěſſtij dal Sſymon Petr / a řekl gemu: Kdo geſt o kterémž prawij?

Chedy o nemu dał znáć Symon Piotr/ áby ſie wypytał ktoryby to był co o nim powiedział.

יג

25 וּנְפַל הַו תַּלְמִידָא עַל חַדְיֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ מָרִי מַנּוּ הָנָא׃

Perilche egli chinandoſi ſopra il petto di IESV*, li dice, Signore, chi è egli?*

26 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר הָו הוּ דְּצָבַע אֶנָא לַחְמָא יָהֵב אֶנָא לֵהּ וּצְבַע יֵשׁוּעַ לַחְמָא וִיהַב לִיהוּדָא בַּר שֶׁמְעוֹן סְכַרְיוּטָא׃

IESV *riſpoſe, Egli è quello à cui io porgerò il boccone intinto. E poi ch'egli hebbe intinto il boccone, il dette à Giuda Iſcariote figliuol di Simone.*

27 וּבָתַר לַחְמָא הָיְדֵין אֶתְעַלַּל בֵּהּ סָטָנָא וַאֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מֶדֶם דְּעָבֵד אַנְתְּ עֲבֵד בַּעֲגַל׃

E doppo il boccone ſatana entrò in lui. Donde IESV *li dice, Fa preſtamente quel che tu fai.*

28 הָדָא דֵּין לָא אֱנָשׁ יִדַע מֶן הָנוּן דַּסְמִיכֵא דְּעַל מָנָא אֲמַר לֵהּ׃

Ma niuno di quelli che erano à ſedere à tauola, inteſe à che fine gli haueſſe detto queſto.

29 אֱנָשִׁין גֵּיר מֶנְּהוֹן סְבַרוּ מְטוּל דַּגְלוּסְקְמָא צַאֲדַוְהִי הֲוָא דִּיהוּדָא דְּמֶתְפַּקַּד פָּקֵד לֵהּ דְּיִזַבַּן מֶדֶם דְּמֶתְבְּעֵא לְעַדְעִדָּא אָו דְּנֶתֶּל מֶדֶם לְמֶסְכֵּנֵא׃

Imperoche alcuni ſi penſauano (percioche Giuda haueua la borſa) che IESV *gli haueſſe detto, Compra le coſe che ci biſognano per la feſta : ouero ch'ei deſſe qualche coſa à i poueri.*

30 הָו דֵּין יְהוּדָא נְסַב לַחְמָא בַּר שָׁעְתֵהּ וּנְפַק לְבַר לֶלְיָא הֲוָא דֵּין׃

Preſo dunque il boccone, ſubbito ſen'vſci fuore : & era di notte.

31 כַּד נְפַק וַאֲמַר יֵשׁוּעַ הָשָׁא אֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא וַאלָהָא אֶשְׁתַּבַּח בֵּהּ׃

Vſcito ch'ei fu, IESV *diſſe, Hora è glorificato il Figliuol de l'huomo, e Iddio è glorificato in eſſo.*

יג

25 וַיִּפּוֹל הוּא אֶל־חֲזֵה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנָי מִי זֶה הוּא׃

El entonces acoſtandoſe àl pecho de Ieſus, dizele, Sennor, quien es?

26 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ זֶה הוּא לַאֲשֶׁר אֶתֵּן אֶת־פַּת טָבוּל וַיִּטְבֹּל אֶת־הַפַּת וַיִּתֵּן לִיהוּדָה בֶּן־שִׁמְעוֹן אִישׁ־כַּרְיוֹת׃

Reſpondió Ieſus, Aquel es, aquien yo diere el pan mojado. Y mojando el pan, dióló à Iudas de Simon Iſcariota.

27 וְאַחַר הַפַּת אָז בָּא בוֹ הַשָּׂטָן וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עֲשֵׂה מְהֵרָה׃

Y tras el bocado Satanas entró enel, Entonces Ieſus le dize, Loque hazes, hazlo mas preſto.

28 וְזֹאת אִישׁ מִיּוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּה לֹא הֵבִין אֶל־מָה אָמַר לוֹ׃

Mas eſto ninguno de losque eſtauan à la meſa entendió à que propoſito ſe lo dixo.

29 וַאֲנָשִׁים מֵהֵמָּה חָשְׁבוּ בִּהְיוֹת לִיהוּדָה הַכִּיס כִּי אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ קְנֵה אֶת־אֲשֶׁר צְרִכֵנוּ אֶל הֶחָג אוֹ לָתֵת מְאוּמָה לָאֶבְיוֹנִים׃

Porque los vnos penſauan, porque Iudas tenia la bolſa, que Ieſus le dezia, Compra las coſas que nos ſon neceſſarias para el diá de la fieſta: o que dieſe algo à los pobres.

30 וּבְלָקְחוֹ אֶת־הַפַּת בִּמְהֵרָה יָצָא וַיְהִי לָיְלָה׃

Como el pues vuo tomado el bocado, luego ſalió; y era ya noche.

31 וְכַאֲשֶׁר יָצָא אָמַר יֵשׁוּעַ עַתָּה נֶאְדַּר בֶּן־הָאָדָם וֵאלֹהִים נֶאְדַּר בּוֹ׃

Entonces como el ſalió, dixo Ieſus, Aora es clarificado el Hijo del hombre, y Dios es clarificado en el.

ιγ'.

25. Ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, κύριε τίς ἐστιν;

Parquoi ceſtui-la eſtant encliné ſur l'eſtomach de Ieſus, lui dit, Seigneur qui eſt-ce?

26. Ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος ἰσκαριώτῃ.

Ieſus reſpondit, C'eſt celui auquel ie baillerai le morceau trempé. Et ayant trempe le morceau, il le bailla à Iudas Iſcariot fils de Simon.

27. Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον.

Et apres le morceau, lors Satan entra en lui : parquoi Ieſus lui dit, Fai bien toſt ce que tu fais.

28. Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.

Mais nul de ceux qui eſtoit à table n'entendit pourquoi il lui auoit dit cela.

29. Τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.

Car quelques vns cuidoyent, pource que Iudas auoit la bourſe, que Ieſus lui euſt dit, Achete ce qui nous eſt neceſſaire pour la feſte, ou qu'il donnaſt quelque choſe aux poures.

30. Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ.

Apres dõc qu'icelui eut prins le morceau, il ſe partit incontinent. Or eſtoit-il nuict.

31. Ὅτε ἐξῆλθε λέγει ὁ ἰησοῦς, νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.

Comme donc il fut ſorti, Ieſus dit, Maintenant eſt glorifié le fils de l'homme, & Dieu eſt glorifié en lui.

CAP. XIII.

25. Itaque cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

He then / as he leaned on Jeſus breſt / ſaide vnto him / Lord / who is it?

26. Reſpondit Ieſus, Ille eſt cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simônis Iſcariotæ.

Jeſus anſwered / Heit is / to whome I ſhall giue a ſoppe / when I haue dipped it: & he wet a ſoppe / and gaue it to Judas Iſcariot / Simons ſonne.

27. Et poſt buccellam, tunc introivit in eum Satanas. Et dixit ei Ieſus, Quod facis, fac citiùs.

And after the ſoppe / Satan entred into him. Then ſaid Jeſus vnto him / That thou doeſt / do quickely.

28. Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad quid dixerit ei.

But none of them that were at table / knew / for what cauſe he ſpake it vnto him.

29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis ut aliquid daret.

For ſome of them thought becauſe Judas had the bagge / that Jeſus had ſaide vnto him / Buy thoſe things that we haue neede of against the feaſt: or that he ſhould giue ſome thing to the poore.

30. Cùm ergo accepiſſet ille buccellam exivit continuò. Erat autem nox.

Aſſoone then as hee had receiued the ſoppe / hee went immediately out / and it was night.

31. Cùm ergo exiiſſet, dixit Ieſus, Nunc clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.

When he was gone out / Jeſus ſaide / Nowe is the Sonne of man glorified / & God is glorified in him.

Das XIII. Capitel.

25. Denn derſelbige lag an der Bruſt Jeſu / vnd ſprach zu jm / HErr / wer iſts?

Thi den ſamme laa paa Jheſu bryſt / oc ſagde til hannem / HERRE / Huo er den?

26. Jeſus antworttet / der iſts / dem ich den Biſſen eintauche vnnd gebe. Vnd er tauchte den Biſſen ein / vnnd gab jhm Juda Simonis Jſcharioth.

Jheſus ſuarede / Det er den / ſom ieg dypper dette Stycke / oc giffuer. Oc hand dybte det Stycke / oc gaff Juda Simonis Jſcharioth det.

27. Vnd nach dem Biſſen fuhr der Sathan in jhn. Da ſprach Jeſus zu jhm: Was du thuſt / das thue balde.

Oc effter det Stycke / foer Sathan i hannem. Da ſagde Jheſus til hannem / Huad ſom du gør / det gør ſnart.

28. Daſſelbige aber wuſſte niemand über dem Tiſche / wozu ers jm ſagete.

Oc der viſte ingen aff dem offuer borde det / huor til hand ſagde hannem det.

29. Etliche meineten / dieweil Judas den Beutel hatte / Jeſus ſpreche zu jhm: Kauffe / was vns noth iſt auff das Feſt / oder / daß er den Armen etwas gebe.

Nogle mente / efftерdi at Judas haffde Pungen / at Jheſus ſagde til hannem / Køb huad wi haffue behoff / Paa Høytiden / eller at ſkulde giffue Fattige noget.

30. Da er nun den Biſſen genommen hatte / gieng er ſo bald hinauß. Vnd es war nacht.

Der hand haffde nu taget den mund fuld / da gick hand ſtrax vd. Oc det vaar nat.

31. Da er aber hinauß gegangen war / ſpricht Jeſus: Nun iſt des Menſchen Son verkleret / vnd Gott iſt verkleret in jhm.

Men der hand vaar vdgangen / ſiger Jheſus / Nu er Menniſkens Søn forklaret oc Gud er forklaret i hannem

Kapitola XIII.

25. A on když odpočijwal na prſech Gežijſſowých / řekl gemu: PANE / Kdo geſt?

A ták on położywßy ſie ná pierſiách Jezuſowych / rzekł mu / Pánie ktoryżto ieſt?

26. Odpowěděl Gežijſs: Tenť geſt / komuž yá omočeného chleba podám. A když omočil Chleb / podal Gidáſſowi Sſimona Yſſkaryotſkého.

Odpowiedźiał Jezus / Onci ieſth ktoremu ia omoczywßy ßtuczkę chlebá podam / á rozmoczywßy podał ßtuczkę ſynowi Symonowemu Iſkaryotowi.

27. A hned bo Chlébě weſſel do něho Diabel. Y řekl gemu Gežijſs: Co činijſs čiň ſpijſſe.

Po oney tedy ßtuce wſtąpił weń ßatan / A przetho żmu rzekł Jezus / Co czyniß czyń rychley.

28. Tomu pak žádný z těch kteřijž tu ſeděli nerozuměl / k čemu by gemu to řekl.

A tego żaden nie rozumiał z thych co śiedźieli nacz mu to rzekł.

29. Někteřij ſe pak domnijwali / poněwadž Gidáſs měſſce měl / žeby gemu řekl Gežijſs / Nakup těch wěcý kterýchž geſt potřebij nám ke dni Swátečnijmu / aneb / aby něco chudým dal.

Abowiem niektorzy mniemáli / gdyż Judaß miał mießek / iż mu rzekł Jezus / Nakup tych rzeczy ktorych nam potrzebá ná święto / abo iżby co dał vbogim.

30. A on když wžal ſkywu chleba / hned wyſſel. A byla giž noc.

A ták on wźiawßy one ßtuczkę / nátychmiaſt wyßedł / á noc też iuż byłá.

31. Protož když wyſſel / řekl Gežijſs Nynijť geſt oſlawen Syn člowěka / a Buoh oſlawen geſt w něm.

Gdy tedy wyßedł / rzekł Jezus Teraźci ieſt vwielbion Syn człowieczy / á Bog vwielbion ieſt w nim.

יג

32 וְאִן אֱלָהָא אֶשְׁתַּבַּח בֵּהּ וְאַף אֱלָהָא מְשַׁבַּח לֵהּ בֵּהּ וּמְחָדָא מְשַׁבַּח לֵהּ׃

Se Iddio è glorificato in eſſo, Iddio ancora glorificarà lui in ſe medeſimo, e ſubito il glorificarà.

33 בְּנַי קַלִּיל אַחְרִין ע
עַמְּכוֹן אֶנָא וְתִבְעוּנָנִי
וַאֵיכַנָא דַאְמְרֵת לִיהוּדָיֵא
דַּלְאַיכָא דְּאֶנָא אָזֵל אֶנָא
אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
לְמֵאתָא אַף לְכוֹן אָמַר
אֶנָא הָשָׁא׃

Figliuoletti, io ſono ancora vn poco con eſſo voi. Voi mi cercarete, ma come io diſſi à i Giudei, Doue io vo, voi non potete venire: coſi hora dico à voi.

34 פּוּקְדָנָא חַדְתָא יָהֵב
אֶנָא לְכוֹן דַּהֲוַיְתוּן מַחְבִּין
חַד לְחַד אֵיכַנָא דְּאֶנָא
אַחַבְתְּכוֹן אַף אַנְתּוּן ת
תְּחַבּוּן חַד לְחַד׃

Io vi do vn nuouo comandamento, che voi vi amiate l'vn l'altro, come dico io ho amati voi, accioche voi ancora v'amiate l'vn l'altro.

35 בְּהָדָא יָדַע כֻּל־נָשׁ
דְּתַלְמִידַי אַנְתּוּן אֶן חוּבָּא
יֶהֱוֵא בְּכוֹן חַד לְוָת חַד׃

Da queſto conoſceranno tutti che voi ſete miei diſcepoli, ſe voi hauerete amore l'vno à l'altro.

36 אָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כ
כֵּאפָא מָרַן לְאַיכָא אָזֵל
אַנְתְּ עָנָא יֵשׁוּע וְאָמַר לֵהּ
לְאַיכָא דָּאזֵל אֶנָא לָא
מֶשְׁכַּח אַנְתְּ הָשָׁא דְּתֵאתֵא
בָּתְרַי לְחָרְתָא דֵּין תֵּאתֵא׃

Simon Pietro li dice, Signore, doue vai tu? IESV li riſpoſe, Là doue io vo, tu nõ puoi ſeguirmi hora ma mi ſeguirai poi.

37 אָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא
מָרִי לְמָנָא לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא
דְּאֵתֵא בָּתְרָךְ הָשָׁא נַפְשִׁי
חָלָפַךְ סָאֵם אֶנָא׃

Pietro li dice, Signore, perche non poſſo io ſeguirti hora? Io mettero la mia vita per te.

38 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּע נַפְשָׁךְ
חָלָפַי סָאֵם אַנְתְּ אַמִּין
אַמִּין אָמַר אֶנָא לָךְ דְּלָא
יִקְרֵא תַּרְנְגָלָא עַדְמָא
דְּתֶכְפּוּר בִּי תְּלָת זַבְנִין׃

IESV li riſpoſe, Tu metterai la tua vita per me? In verità, in verità io ti dico, che il gallo non cantarà, infin che tu mi habbi rinegato tre volte.

יג

32 אִם הָאֱלֹהִים נֶאְדַּר בּוֹ גַּם הָאֱלֹהִים יַאְדִּיר אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ וּפִתְאֹם יַאְדִּיר אוֹתוֹ׃

Si dios es clarificado en el, Dios tambien lo clarificarà en ſi miſmo: y luego lo clarificarà.

33 בָּנַי עוֹדֶנִּי מְעַט עִמָּכֶם הוֶֹה יְבַקְשׁוּנֵנִי וְכַאֲשֶׁר אָמַרְתִּי לַיְּהוּדִים כִּי בַּאֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה וְאוֹמֵר אֲנִי לָכֶם עַתְּ׃

Hijitos, aun vn poco eſtoy con voſotros, Buſcarmeheys, mas, como dixe à los Iudios, donde yo voy, voſotros no podeys venir: y aora os lo digo.

34 אֶת־מִצְוָה חֲדָשָׁה נוֹתֵן אֲנִי לָכֶם אַהֲבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי אֶתְכֶם כֵּן אַהֲבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Vn mandamiento nueuo os doy, Que os ameys los vnos à los otros: como os amé que tambien os ameys los vnos à los otros.

35 בְּזֹאת יֵדְעוּ כֻּלָּם כִּי תַלְמִידַי אַתֶּם אִם אַהֲבָה תִּהְיֶה לָכֶם בֵּינֵיכֶם׃

En eſto conocerán todos que ſoys mis Diſcipulos, ſi tuuierdes amor los vnos con los otros.

36 וַיֹּאמֶר לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אֲדוֹנִי אָנָה תֵלֵךְ וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ עַתְּ לֹא תוּכַל לָבוֹא אַחֲרַי אַךְ מֵאַחֲרֵי־כֵן תָּבוֹא אַחֲרָי׃

Dizele Simon Pedro, Sennor, adonde vas? Reſpondióle Ieſus, Donde yo voy, no me puedes aora ſeguir: mas ſeguiras me deſpues.

37 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה אֲדֹנִי לָמָּה לֹא אוּכַל לָבוֹא אַחֲרֶיךָ גַּם עַתְּ אֶת־נַפְשִׁי אָשִׂים עָלֶיךָ׃

Dizele Pedro, Sennor, porque no te puedo ſeguir aora? mi alma pondré por ti.

38 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ הַאֶת־נַפְשְׁךָ תָּשִׂים עָלַי אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לְךָ לֹא יִקְרָא תַרְנְגֹל עַד כִּי תְּכַחֲשֵׁנִי שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים׃

Reſpondiole Ieſus-Tu alma pondras por mi? Decierto decierto te digo, que no cantará el gallo, que no me ayas negado tres vezes.

ιγ'.

32. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.

Si Dieu eſt glorifié en lui Dieu auſſi le glorifiera en ſoi-meſmes, & incontinant le glorifiera.

33. Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

Mes petis enfans, ie ſuis encore pour vn peu auec vous: vous me cercherez, mais comme i'ai dit aux Iuifs, que là où ie vai, ils ne pouuoyent venir? ainſi le vous di-ie auſſi maintenant.

34. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ie vous donne vn nouueau commandement, que vous aimiez l'vn l'autre: voire que comme ie vous ai aimés, vous vous aimiez auſſi l'vn l'autre.

35. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Par cela cognoiſtront tous que vous eſtes mes diſciples, ſi vous auez amour l'vn à l'autre.

36. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

Simon Pierre lui dit, Seigneur où vas-tu? Ieſus lui reſpondit, Là où ie m'en vai, tu ne me peux maintenant ſuiure, mais tu me ſuiuras ci-apres.

37. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

Pierre lui dit, Seigneur, pourquoi ne te puis ie maintenant ſuiure? ie mettrai ma vie pour toi.

38. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Ieſus lui reſpondit, Tu mettras ta vie pour moi? En verité, en verité ie te di, que le coq ne chantera point tant que tu m'ayes renié trois fois.

CAP. XIII.

32. Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eũ in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum.

If God be glorified in him / God ſhall alſo glorifie him in him ſelfe/ and ſhall ſtraight way glorifie him.

33. Filioli adhuc modicum vobiſcum ſum. Quæretis me: & ſicut dixi Iudæis, Quò ego vado, vos non poteſtis venire: & vobis dico modò.

Litle children / yet a litle while am I with you: ye ſhall ſeeke me/ but as I ſaid vnto the Iewes / Whither I goe/ can yee not come: alſo to you ſay I now.

34. Mandatum novum do vobis, Vt diligatis invicem: ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.

A newe commandement giue I vnto you / that ye loue one another: as I haue loued you/ that ye alſo loue one another.

35. In hoc cognoſcẽt omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

By this ſhall all men knowe that yee are my diſciples / if ye haue loue one to another.

36. Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Reſpõdit Ieſus, Quò ego vado, non potes me modò ſequi, ſequeris autem poſtea.

Simon Peter ſaid vnto him/ Lord/ whither goeſt tou? Jeſus anſwered him/ Whither I go / thou canſt not followe me now: but thou ſhalt followe me afterwards.

37. Dicit ei Petrus, Quare nõ poſſum te ſequi modò? animam meam pro te ponam.

Peter ſaid vnto him/ Lord/ why can I not follow the nowe? I will lay downe my life for the ſake.

38. Reſpondit ei Ieſus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

Jeſus anſwered him/ Wilt thou lay down thy life for my ſake? Verely/ verely I ſaye vnto thee / The cocke ſhall not crowe till thou haue denied me thriſe.

Das XIII. Capitel.

32. Iſt Gott verkleret inn jhm/ ſo wirdt jhn Gott auch verkleren in jhm ſelbſt/ vnd wirdt jhn bald verkleren.

Er Gud forklaret i hannem / da ſkal Gud oc forklare hannem i ſig ſelff/ oc hand ſkal ſnart forklare hannem.

33. Lieben Kindlein/ ich bin noch ein kleine weile bey euch. Jhr werdet mich ſuchen/ vnd wie ich zu den Jüden ſaget: Wo ich hingehe/ da köndt jhr nicht hinkommen. Vnnd ſage euch nun:

Kære Børn / Jeg er end nu en liden ſtund hoſſ eder. I ſkulle lede effter mig/ oc ſom ieg ſagde til Jøderne/ Huort ſom ieg gaar hen/ der kunde i icke komme hen. Oc ieg ſiger eder nu.

34 Ein neu Gebott gebe ich euch/ daß jr euch vntereinander liebet/ wie ich euch geliebet habe/ auff daß auch jhr einander lieb habet.

Jeg giffuer eder it nyt Bud/at i ſkulle elſke andre/lige ſom Jeg elſker eder/paa det oc i ſkulle elſke huer andre.

35. Dabey wirdt jederman erkennen/ daß jhr meine Jünger ſeyt/ ſo jr Lieb vntereinander habt.

Der paa ſkal huer mand kende / at i ere mine Diſciple / der ſom i haffue indbyrdis kærlighed.

36. Spricht Simon Petrus zu jm: HERR/ wo geheſt du hin? Jeſus antworttet jhm: Da ich hingehe/ kanſt du mir dißmal nicht folgen/ aber du wirſt mir hernachmals folgen.

Simon Petrus ſiger til hannem/ HERRE/ huort gaar du hen? Jeſus ſuarede hannem/ Der ſom ieg gaar hen/ kant du denne gong icke følge mig/ Men du ſkalt her effter følge mig.

37. Petrus ſpricht zu jm: HERR/ warumb kan ich dir dißmal nicht folgen? Jch wil mein Leben für dich laſſen.

Petrus ſiger til hannem / HERRE/ Hui kand ieg denne gong icke følge dig? Jeg vil lade mit Liff for dig.

38. Jeſus antworttet jhm: Solteſt du dein Leben für mich laſſen? Warlich/ warlich/ ich ſage dir: Der Han wirdt nicht krehen / biß du mich drey mal habeſt verläugnet.

Jheſus ſuarede hannem / Skulde du lade dit Liff for mig? Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger dig / Hanen ſkal icke gale/ før du haffuer forſoret mig tre gonge.

Kapitola XIII.

32. A poňewadž Buoh oſlawen geſt w něm/ y Bůh oſlawij gey ſam w ſobě: a y hned oſlawij gey.

Ieſliż Bog vwielbion ieſt w nim/ tedyć też Bog vwielby go w ſobie ſámym/ y nátychmiaſt go vwielbi.

33 Synáčkowé/ geſſtě maličko s wámi gſem. Hledati budete mne/ a yakož gſem řekl Židuom: Kde yá gdu/ wy nemuožete přigijti. Tak y wám prawijm nynij.

Synáczkowie/ teſzcześciem máluczko ieſt z wámi / bedźiecie mię ſzukáć / ále tákom powiedział Zydom/ Gdźie ia ide wy przyydź nie możećie / tákżeć też y wam teraz powiedam.

34. Přikázanij nowé dáwám wám/ abyſſte ſe milowali weſpolek: Yakož yá milowal gſem wás/ tak abyſſte y wy milowali geden druhého.

Roſkazánie nowe dawam wam/ ábyśćie iedni drugie miłowáli / y iákom iá was vmiłowal / ábyśćie ſie wy ſpolu miłowáli.

35. Po tom poznagij wſſyckni že gſte mogj Včedlnijcy/ budeteli ſe milowati weſpolek.

Z tad ći poznáia wſzyſcy że wy ieſteśćie zwolennicy moi/ ieſliż miłość mieć bedźiecie iedni przeciw drugim.

36. Řekl gemu Ssymon Petr: PANe/ kde gdeſs? Odpowěděl Gežijš: Kde yá gdu/ nemůžeſs gijti za mnau nynij/ ale půgdeſs potom.

Powiedział mu Symon Piotr / Pánie dokadże idźieſz? Odpowiedział mu Jezus/ Tám gdźie ia ide/ nie możeſz teraz zá mną idź / Lecz pothym poydźieſz.

37. Řekl gemu Petr: PAne/ Pročbych nemohl nynij gijti za tebau? a yá žiwot muog za tebe wydám.

Tedy mu rzekł Piotr / Pánie przecz zá toba nie moge idź teraz? zdrowie moie położe zá ćie.

38. Odpowěděl Gežijš: Žiwot twůg za mne wydáſs? Giſtě giſtě prawijm tobě / nezazpijwá kohaut/ až třikrát mne zapřijſs.

Y odpowiedział mu Jezus / Zdrowie twe zá mię położyſz? Záprawdę zaprawdę powiedam tobie/ Nie zápoie kur áż ſie mnie po trzy kroć záprzyſz.

יד

1 לָא יִתְדַּוַּר לֶבְּכוֹן הַיְמֵנוּ בַּאלָהָא וּבִי הַיְמֵנוּ׃

Poi diſſe à i ſuoi diſcepoli, Non ſi turbi il cuor voſtro. Voi credete in Dio, credete ancor in me.

2 סַגִּיאִין אִנּוּן אַוְנֵא בֵּית אָבִי וְאֶן לָא אָמַר הֲוֵית לְכוֹן דְּאָזֵל אֲנָא דְּאַטֵּיב לְכוֹן אַתְרָא׃

Ne la caſa del Padre mio vi ſon molte ſtanze: ſe fuſſe altramente ve l'haueres detto. Io vo ad apparecchiarui il luogo.

3 תּוּב אָתֵא אֲנָא וְאֶדְבַּרְכוֹן לְוָתִי דַּאֲיכָא דְּאֲנָא אִיתַי וְאָף אַנְתּוּן תֶּהְווּן׃

E quando me ne ſarò andato, e che v'harò apparecchiato il luogo, di nuouo ritornarò e riceuerouui appreſſo di me: acciochè là doue io ſono ſiate ancora voi:

4 וְלַאֲיכָא דְּאָזֵל אֲנָא יָדְעִין אַנְתּוּן וְאוּרְחָא יָדְעִין אַנְתּוּן׃

E doue io vo, voi lo ſapete, e ſapete la via.

5 אָמַר לֵהּ תָּאוֹמָא מָרַן לָא יָדְעִינַן לַאֲיכָא אָזֵל אַנְתְּ וְאַיְכַנָא מֶשְׁכְּחִינַן אוּרְחָא לְמֵדַע׃

Tomaſò li dice, Signore, noi non ſappiamo doue tu vai, e come poſſiamo noi ſaper la via.

6 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא אוּרְחָא וְשָׁרָרָא וְחַיֵּא לָא אֱנָשׁ אָתֵא לְוָת אָבִי אֶלָּא אֶן בִּי׃

IESV li dice, Io ſon la via, e la verità, e la vita: niuno viene al Padre, ſe non per me.

7 אֶלּוּ לִי יָדְעִין הֲוֵיתוּן אָף לְאָבִי יָדְעִין הֲוֵיתוּן וּמֶן הָשָׁא יָדְעִין אַנְתּוּן לֵהּ ו וַחֲזֵיתוּנָיְהי׃

Se voi mi conoſceſte, conoſcereſte ancor mio Padre: e da hora il conoſcete, e l'hauete veduto.

8 אָמַר לֵהּ פִּילִפּוֹס מָרַן חַוָּן אַבָּא וְכָפֵא לַן׃

Filippo li dice, Signore, moſtraci il Padre e baſtaci.

יד

1 אַל־יִשָּׁתוֹמֵם לְבַבְכֶם אִם תַּאֲמִינוּ בֵּאלֹהִים גַּם תַּאֲמִינוּ בִּי׃

No ſe turbe vueſtro coraçon: creeys en Dios, creed tambien en mi.

2 בְּבֵית אָבִי מְעוֹנוֹת רַבּוֹת הֵנָּה וְאִם לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם אֵלֵךְ לְהָכִין לָכֶם אֶת־הַמָּקוֹם׃

En la caſa de mi Padre muchas moradas ay :, otramente deziros lo hya: porque voy à aparejathos el lugar.

3 וְאִם הָלַכְתִּי וַהֲכִינוֹתִי לָכֶם אֶת־הַמָּקוֹם אָשׁוּב אָבוֹא וְאֶקַּח אֶתְכֶם אֵלַי אֲשֶׁר אַתֶּם תִּהְיוּן אֵיפֹה אֲנִי הֹוֶה שָׁם׃

Y ſi me fuere, y hos aparejare el lugar, vendré otra vez, y tomaroshé à mi miſmo: paraque donde yo eſtoy, voſotros tambien eſteys.

4 וְאָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ יוֹדְעִים אַתֶּם וְאֶת הַדֶּרֶךְ יוֹדְעִים אַתֶּם׃

Anſique ſabeys donde yo voy: y el camino ſabeys.

5 וַיֹּאמֶר לוֹ תְאוֹמָה אֲדֹנָי לֹא יָדַעְנוּ אָנָה תֵלֵךְ וְאֵיךְ נוּכַל לָדַעַת אֶת־הַדֶּרֶךְ׃

Dizele Tomas, Sennor, no ſabemos donde vas, como pues podemos ſaber el camino?

6 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָנֹכִי הוּא הַדֶּרֶךְ וְהָאֱמֶת וְהַחַיִּים אִישׁ לֹא יָבוֹא אֶל־הָאָב כִּי אִם בִּי׃

Ieſus le dizele, yo ſoy el camino, y la verdad, y la vida: nadie viene àl Padre, ſi no por mi.

7 אִם יְדַעְתּוּנִי וְגַם אֶת־אָבִי יְדַעְתֶּם וּמֵעַתָּה יוֹדְעִים אוֹתוֹ וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ׃

Si me conocieſſedes, tambien à mi Padre conoceriades: y deſde aora lo conoceys, y lo aueys viſto.

8 אוֹמֵר לוֹ פִּילִפּוֹס אֲדֹנָי הַגֶּד לָנוּ אֶת־הָאָב וְתַגִּיעַ נַפְשֵׁנוּ אֶת־דַּיֵּנוּ׃

Dizele Philippe, Sennor, mueſtranos el Padre, y baſtanos.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

ΜῊ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεὸν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

Voſtre cœur ne ſoit point troublé: vous croyez en Dieu: croyez auſſi en moi.

2. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ μὴ, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.

Il y a pluſieurs demeurances en la maiſon de mon Pere: s'il eſtoit autrement, ie vous l'euſſe dit, ie vai vous apreſter lieu.

3. Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτὸν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς ἦτε.

Et quand ie m'en ſerai allé, & vous aurai preparé le lieu, ie retournerai derechef, & vous receurai à moi: afin que là où ie ſuis, vous ſoyez auſſi.

4. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.

Et vous ſauez là où ie vai, & ſauez le chemin.

5. Λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

Thomas lui dit, Seigneur nous ne ſauons là où tu vas comment donc pouuons nous ſauoir le chemin?

6. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

Ieſus lui dit Ie ſuis le chemin, & la verité, & la vie: nul ne vient au Pere ſinon par moi.

7. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν.

Si vous me cognoiſſiez, vous cognoiſtriez auſſi mon Pere: & dés maintenant vous le cognoiſſes, & l'auez veu.

8. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

Philippe lui dit, Seigneur monſtre nous le Pere, & il nous ſuffit.

CAP. XIIII.

NON turbetur cor veſtrum. Creditis in Deũ, & in me credite.

And he ſaide to his diſciples/ Let not your heart be troubled: ye beleeue in God/ beleeue alſo in me.

2. In domo Patris mei manſiones multę ſunt, ſi quo minùs, dixiſſem vobis, Quia vado parare vobis locum.

In my Fathers houſe are many dwelling places: if it were not ſo / I woulde haue tolde you: I goe to prepare a place for you.

3. Et ſi abiero, & præparavero vobis locum: iterum venio & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.

And though I goe to prepare a place for you / I will come againe/ & receiue you vnto my ſelfe / that where I am/ there may ye be alſo.

4. Et quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis.

And whither I goe / ye knowe/ and the way ye know.

5. Dicit ei Thomas, Domine, neſcimus quò vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire?

Thomas ſaid vnto him / Lord / we know not whither thou goeſt: how can we then know the way?

6. Dicit ei Ieſus, Ego ſum via, & veritas, & vita, nemo venit ad Patrem niſi per me.

Jeſus ſaid vnto him/ I am the Way/ and the Trueth/ and the Life. No man commeth vnto the Father/ but by me.

7. Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis; & amdòo cognoſcetis eum, & vidiſtis eum.

If ye had knowen me/ ye ſhould haue knowen my Father alſo: and from henceforth ye know him / and haue ſeene him.

8. Dicit ei Philippus, Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.

Philippe ſaid vnto him/ Lorde/ ſhewe vs thy Father/ and it ſufficied vs.

Das XIIII. Capitel.

VNd er ſprach zu ſeinen Jüngern: Euer Hertz erſchrecke nicht/ Glaubet jhr an Gott/ ſo glaubet jhr auch an mich.

OC hand ſagde til ſine Diſciple/ Eders hierte forferdis icke. Tro i paa Gud / ſaa tro i oc paa mig.

2. Jnn meines Vaters Hauſe ſind viel Wohnungen. Wens nicht ſo were / ſo wolt ich zu euch ſagen: Jch gehe hin euch die ſtete zubereiten.

J min Faders Huſſ ere mange Bolige. Der ſom det icke ſaa vaare / da vilde ieg ſige til eder / Jeg gaar bort / at berede eder Steden.

3. Vnd ob ich hingienge euch die ſtete zubereiten/ wil ich doch widerkom̃en/ vnd euch zu mir nemen / auff daß jhr ſeyt wo ich bin

Oc der ſom ieg ginge bort at berede eder ſteden/ ſaa vil ieg dog komme igen / oc tage eder til mig / Paa det i ſkulle vere der ſom ieg er.

4. Vnd wo ich hingehe / das wiſſet jr/ vnd den Weg wiſſet jhr auch.

Oc huort ieg gaar hen / det vide i / oc veyen vide i ocſaa.

5. Spricht zu jm Thomas: HErr/ wir wiſſen nicht wo du hingeheſt/ vnd wie können wir den Weg wiſſen?

Thomas ſiger til hannem / HERRE/ wi vide icke huort du gaar hen / oc huorledis kunde wi vide veyen?

6. Jeſus ſpricht zu jhm: Jch bin der weg/ vnd die Warheit/ vñ das Leben. Niemand kompt zum Vater denn durch mich.

Jheſus ſiger til hannem / Jeg er veyen oc Sandhed / oc Liffuit. Der kommer ingen til Faderen / vden ved Mig.

7. Wenn jhr mich kennetet / ſo kennetet jr auch meinen Vater: Vnd von nun an kennet jhr jhn / vnd habt jhn geſehen.

Der ſom i kende mig / da kende i oc min Fader. Oc nu her effter kende i hannem / oc haffue ſeet hannem.

8. Spricht zu jm Philippus: HErr/ zeige vns den Vater/ ſo genüget vns.

Philippus ſiger til hannem / HERRE/ viiſ oſſ Faderen / det er oſſ nock.

Kapitola XIIII.

Y Rzekl Včedlnijkuō ſwým/ Nermutiž ſe ſrdce waſſe. Wěřijteli w Boha/ y we mne wěřte.

NIechay ſie nie fraſuie ſerce wáſze/ wierzycie w Boga/ też y w mie wierzcie.

2. W domu Otce mého mnozý gſau přijbytkowě. Byť bylo ginak powědělbych wám/ Neboť gdu abych wám připrawil mijſto.

W domu Oycá mojego wielec ieſt mieſzkánia/ ieſliżby ináczey było/ powiedziałcibych wam idęć ábych wam nágotował mieyſce.

3. A odegduliť abych wám připrawil mijſto/ zaſeť přigdu/ a wezmu wás k ſobě ſamému/ abyſſte kde gſem yá/ y wy bylj.

A gdy odeyde y zgotuie wam mieyſce/ przyydec záſie y wezme was do ſiebie/ iż gdźie ia ieſtem ábyſcie y wy byli.

4. A kde yá gdu wijte a ceſtu znáte.

A wiecie do kadći ia ide/ y droge widcie.

5. Rzekl gemu Thomáſs: PANE/ newijme kde gdeſs/ a kterak můžeme ceſtu wěděti?

Powiedział mu Thomaſz/ Pánie nie wiemy dokad idzieſz/ y yákoż możem droge wiedziec?

6. Rzekl gemu Gežijſs: Yá gſem Ceſta/ Prawda y Ziwot. Žádný nepřicházý k Otcy/ gedine ſkrze mne.

Rzekł mu tedy Jezus/ Jać ieſtem drogá/ prawdá/ y żywot/ żaden nie przychodzi do Oycá iedno przez mie.

7. Byſſte znali mne/ y Otce mého owſſem znalibyſſte: a giž nynij gey znáte/ a widěli gſte gey.

Gdybyście mie ználi/ y Oycá byście też mego ználi/ á iuż go teraz znacie y widzieliście go.

8. Rzekl gemu Filip: PAne/ vkaž nám Otce/ a doſtiť geſt nám.

Powiedział mu Filip/ Pánie vkaż nam Oycá/ á doſyć nam ná tym.

יד

9 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הָנָא
כֻּלֵּהּ זַבְנָא עַמְּכוֹן אֶנָא
וְלָא יָדַעְתָּנִי פִּילִיפָּא מַן
דְּלִי חָזָא חָזָא לְאַבָּא ו
וְאַיכַנָּא אַנְתְּ אָמַר אַנְתְּ
חַוָּן אַבָּא׃

Iesv li dice, Io ſono gia tanto tempo con eſſouoi, e non m'hauete conoſciuto? Filippo, chi ha veduto me, ha veduto mio Padre: e come dici tu, Moſtraci il Padre?

10 לָא מְהַיְמֵן אַנְתְּ דְּאֶנָא
בְּאָבִי וְאָבִי בִּי וּמֶלֵּא אִילֵין
דְּאֶנָא מְמַלֵּל אֶנָא מֶן
נַפְשִׁי לָא מְמַלֵּל אֶנָא אָבִי
דֵּין דְּבִי עָמַר הוּ עָבֵד ע
עֲבָדֵא הָלֵין׃

Non credi tu che io ſon nel Padre, e il Padre è in me? Le parole che io vi dico, non le dico da me ſteſſo: ma il Padre che ſta in me, è quello che fa le opere.

11 הַיְמְנוּ דְּאֶנָא בְּאָבִי
וְאָבִי בִּי וְאֶן לָא אָפֶן מֶטוּל
עֲבָדֵא הַימֵנוּ׃

Credetemi che io ſon nel Padre, e il Padre in me: e ſe no, credetemi per queſte opere.

12 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּמַן דִּמְהַיְמֵן בִּי ע
עֲבָדֵא אִילֵין דְּאֶנָא עָבֵד
אֶנָא אַף הוּ נֶעְבֵּד ——
וְדַיַּתִּירִין מֶן הָלֵין נֶעְבֵּד ד
דְּאֶנָא לְוָת אָבִי אָזֵל
אֶנָא׃

In verità, in verità vi dico, chi crede in me, le opere che io fo, le farà anch'egli, e farà de le maggiori di queſte, percioche io me ne vo al Padre.

13 וּמֶדֶם דְּתֶשְׁאֲלוּן בַּשְׁמִי
אֶעְבֵּד לְכוֹן דְּנֶשְׁתַּבַּח אַבָּא
בַּבְרֵהּ׃

E cio che voi domandarete nel nome mio, io lo farò: accioche il Padre ſia glorificato per il Figliuolo.

יד

9 אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ כָּל־הַיָּמִים
הָאֵלֶּה הוֶה אָנֹכִי עִמָּכֶם וְלֹא
יְדַעְתָּנִי פִּילִפָּא הָרוֹאֶה אוֹתִי
רָאָה אֶת־הָאָב וְאֵיךְ תֹּאמַר
הַגִּידָה לָּנוּ אֶת־הָאָב׃

Ieſus le dize, Tanto tiempo ha que eſtoy con voſotros, y no me aueys conocido? Philippe el que me hà viſto, ha viſto (tambien) àl Padre: como pues dizes tu, Mueſtranos el Padre?

10 הַאֵינְךָ מַאֲמִין כִּי אֲנִי בָּאָב
וְהָאָב בִּי הוּא הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם מִנַּפְשִׁי אֵינֶנִּי
מְדַבֵּר הָאָב אֲשֶׁר בִּי הוֶה הוּא
עֹשֶׂה אֶת־הַמַּעֲשִׂים׃

No crees que yo ſoy en el Padre, y el padre en mi? Las palabras que yo os hablo, no las hablo de mi miſmo: mas el Padre que eſtá en mi, el haze las obras.

11 הַאֲמִינוּ לִי כִּי אָנֹכִי בָּאָב
וְהָאָב בִּי הוּא וְאִם לֹא עַל־
הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה הַאֲמִינוּ לִי׃

No me creeys, que yo ſoy en el Padre, y el padre en mi: otramente creed me por las miſmas obras.

12 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
הַמַּאֲמִין בִּי אֶת־הַמַּעֲשִׂים
אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה גַּם הוּא יַעֲשֶׂה
וּגְדוֹלִים מֵהֵמָּה יַעֲשֶׂה כִּי אֲנִי
אֶל־אָבִי הֹלֵךְ׃

Decierto decierto os digo que el que en mi cree, las obras que yo hagó tambien el las hará, y mayores que eſtas harà; porque yo voy àl Padre:

13 וְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ בִּשְׁמִי
אוֹתוֹ אֶעֱשֶׂה אֲשֶׁר יֶאְדַּר הָאָב
בַּבֵּן׃

Y todo loque pidierdes àl Padre en mi nombre, eſto haré: paraque el Padre ſea glorificado en el Hijo.

ιδ.

9. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

Ieſus lui reſpondit, Ie ſuis de ſi long temps auec vous, & ſi ne m'as point cognu? Philippe, qui m'a veu, il a veu mon pere: & comment dis tu, Monſtre nous le pere?

10. Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

Ne crois-tu point que ie ſuis au pere, & le pere en moi? les paroles que ie vous di, ie ne les di point de par moi-meſme: mais le Pere qui demeure en moi, c'eſt celui qui fait les œuures.

11. Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.

Croyes moi que ie ſuis en mon Pere, & le Pere en moi ſinon croyez-moi pour ces œuures.

12. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει.

En verité en verité ie vous di, qui croit en moi, ceſtui-la auſsi fera les œuures que ie fai, & en fera de plus grandes que celles-ci: car ie m'en vai au Pere.

13. Ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι, καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

Et quoi que vous demandiez en mõ nom, ie le ferai: afin que le Pere ſoit glorifié par le Fils.

CAP. XIIII.

9. Dicit ei Iesus, Tanto tempore vobiſcum ſum: & non cognoviſtis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, Oſtende nobis Patrem?

Jeſus ſayd vnto him / J haue bene ſo long time with you / and haſt thou not knowen me/ Philippe? he that hath ſeene me / hath ſeene my Father: howe thē ſayeſt thou? Shewe vs thy Father?

10. Non credis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit opera.

Beleeueſt thou not/that J am in the Father / and the Father is in me? the wordes that J ſpeake vnto you / J ſpeake not of my ſelfe: but the Father that dwelleth in me / he doeth the workes.

11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Alioquin propter opera ipſa credite.

Beleeue me/that J am in the Father/ and the Father in me: at the leaſt/beleeue me for the very workes ſake.

12. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

Verely / verely J ſay vnto you / he that beleeueth in me / the workes that J doe/hee ſhall doe alſo / and greater then theſe ſhall he doe: for J go vnto my Father.

13. Et quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.

And whatſoeuer ye aſke in my Name/that will J doe/that the Father may be glorified in the Sonne.

Das XIIII. Capitel.

9. Jeſus ſpricht zu jhm: So lange bin ich bey euch / vnd du kenneſt mich nicht: Philippe / wer mich ſihet / der ſihet den Vater / Wie ſprichſt du deñ / Zeige vns den Vater?

Jheſus ſiger til hannem / Saa lenge er ieg hoſſ eder / oc du kender mig icke? Philippe / huo Mig ſeer / hand ſeer Faderen / Huorledis ſiger du da / Viiſſ oſſ Faderen?

10. Glaubeſt du nicht / daß ich im Vater / vnd der Vater in mir iſt? Die Wort die ich zu euch rede / die rede ich nicht von mir ſelbſt. Der Vater aber / der in mir wohnet / derſelbige thut die Werck.

Tror du icke / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig? De ord ſom ieg taler til eder / dem taler ieg icke aff mig ſelff. Faderen ſom boer i mig / hand gør de Gerninger.

11. Glaubet mir / daß ich im Vater / vnnd der Vater in mir iſt. Wo nicht / ſo glaubet mir doch vmb der Werck willen.

Tror mig / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig. Ville i icke / ſaa tror mig dog for de Gerningers ſkyld.

12. Warlich / warlich ich ſage euch: Wer an mich glaubet / der wirdt die Werck auch thun / die ich thu / vnnd wird gröſſere denn diſe thun / denn ich gehe zum Vater.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Huo ſom tror paa mig / hand ſkal oc gøre de Gerninger / ſom ieg gør / oc hand ſkal gøre ſtørre end diſſe / Thi ieg gaar til Faderen.

13. Vnd was jr bitten werdet in meinem Namen / das will ich thun / auff daß der Vater geehret werde in dem Sone.

Oc huad i bede i mit Naffn / det vil Jeg gøre / Paa det Faderen ſkal æris i Sønnen.

Kapitola XIIII.

9. Rzekl gemu Gežiſſs / Tak dlauhý čas s wámi gſem / a geſſtě nepoznali gſte mne? Filipe / kdo widij mne / widijť y Otce měho. Kterak ty prawjſs / vkaž nám Otce?

Ale mu rzekł Jezus / Przez ták długi czás ieſtem z wámi / y ieſzczeż mnie nie znacie? Filipie kto mnie widział / widział y Oycá: Jákoż thy tedy mowiſz / Vkaż nam Oycá?

10. Zdali newěřjſs / že yá w Otcy gſem / a Otec we mně geſt? Slowa kteraž yá mluwjm wám / ſam od ſebe gich nemluwjm / ale Otec we mně přebywage / on činj Skutky.

Nie wierzyſz że iż ia w Oycu ieſtem á Ociec ieſt we mnie? Słowa ktore ia wam powiedam / nie od ſamego śiebie ich powiedam / ále Ociec ktory we mnie mieſzka / tenći ſam czyni ſpráwy ty.

11. Newěřijteli / že yá w Otcy gſem a Otec we mne geſt? Aſpoň pro ſamé Skutky wěřte mně.

Wierzcież mi iżci ia w Oycu ieſtem / á Ociec we mnie / Jeſliż inaczei / dla onych ſámych ſpraw wierzcie mnie.

12. Giſtě giſtě prawjm wám kdož wěřj we mne / ſkutky kteréž yá činjm / y on činiti bude / a wětſſý nad tý činiti bude / neb yá gdu k Otcy mému.

Záprawdę záprawdę wam powiedam / Kto wierzy w mie / ſpráwy ty ktore ia czynię / y on czynić będzie / y wiecżſze á niż ty czynić będzie / bo ia do Oycá odchodzę.

13. A začkoli proſyti budete Otce we Gménu mém / toť včinjm: Aby oſlawen byl Otec ſkrze Syna:

Cżkolwiek tedy będziecie prośić w imię moie / to vczynię / áby był vwielbion Ociec w Synu.

יד

14 וְאֵן תְּשַׁאלוּנַנִי בַּשְׁמִי אֶנָא עָבֵד אֶנָא׃

Se voi domandarete coſa alcuna nel nome mio, io la farò.

15 אֵן רָחְמִין אַנְתּוּן לִי פּוּקְדָנַי טַרוּ׃

Se voi mi amate, oſſernate i miei comandamenti.

16 וְאֶנָא אֶבְעֵא מֶן אָבִי וְאַחֲרָנָא פַּרַקְלִיטָא יָתֶל לְכוּן דְּנֶהְוֵא עַמְכוּן לְעָלַם׃

Et io pregarò il Padre, & egli vi darà vn altro conſolatore, che ſtia con voi eternamente.

17 רוּחָא דַּשְׁרָרָא הָו דְּעָלְמָא לָא מֶשְׁכַּח ל לַמְקַבָּלוּתֵה מְטוּל דְּלָא חָזְיָהי וְלָא יָדְעֵה אַנְתּוּן דֵּין יָדְעִין אַנְתּוּן לֵה דַּלְוָתְכוּן עָמַר וּבְכוּן הוּ׃

Cioè lo Spirito de la verità, che il mondo non può riceuere, percioche non lo vede, ne lo conoſce. Ma voi lo conoſcete, perche egli ſta appreſſo di voi, e ſarà in voi.

18 לָא שָׁבֵק אֶנָא לְכוּן יַתְמֵא אָתֵא אֶנָא גֵּיר לְוָתְכוּן קַלִיל אַחְרֵין׃

Io non vi laſſarò orfani, io ritornarò à voi.

19 וְעָלְמָא לָא חָזֵא לִי א אַנְתּוּן. דֵּין תֶּחְזוּנַנִי דְּאֶנָא חַי אֶנָא אַף אַנְתּוּן תַּחְיוּן׃

Ancor vn poco di tempo, e il mondo non mi vedrà piu, ma voi mi vedrete: percioche io viuo, voi ancora viurete.

20 בְּהָו יוֹמָא תֶּדְעוּן דְּאֶנָא בְּאָבִי וְאַנְתּוּן בִּי אַנְתּוּן וְאֶנָא בְּכוּן אֶנָא׃

In quel giorno voi conoſcerete che io ſon nel Padre mio, e voi in me, & io in voi.

יד

14 אִם מְאוּמָה תִּשְׁאֲלוּ בִּשְׁמִי אֶעֱשֶׂה אָנֹכִי׃

Si algo (me) pidierdes en mi nombre, eſto haré.

15 אִם אַתֶּם אוֹהֲבִים אוֹתִי גַּם אֶת־מִצְוֹתַי נְצוֹרוּ׃

Si me amays, guardad mis mandamientos.

16 וַאֲנִי אֶשְׁאַל מִן־הָאָב וְיִתֵּן לָכֶם אֶת־מְנַחֵם אַחֵר אֲשֶׁר יִהְיֶה עִמָּכֶם לְעוֹלָם׃

Y yo rogare àl Padre, elqual os dará otro Conſolador paraque eſté con voſotros para ſiempre:

17 אֶת־רוּחַ אֱמֶת אֲשֶׁר הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לָקַחַת אוֹתוֹ כִּי אֵינֶנּוּ רוֹאֶה אוֹתוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ אוֹתוֹ וְאַתֶּם יוֹדְעִים אוֹתוֹ כִּי עִמָּכֶם מְעוֹדֵד וּבִי הֹוֶה׃

Al Eſpiritu de Verdad, àlqual el mundo no puede recebir, porque no lo vee, ni lo conòce: mas voſotros, lo conoceys porque eſtara con voſotros, y ſera en voſotros.

18 לֹא אֶעֱזֹב אֶתְכֶם יְתוֹמִים אָבוֹא אֲלֵיכֶם׃

No os dexaré huerfanos, vendré à voſotros.

19 עוֹד מְעַט הוּא וְהָעוֹלָם עוֹד לֹא יִרְאֵנִי אַךְ אַתֶּם תִּרְאוּנִי כִּי חַי אֲנִי וְאַתֶּם תִּחְיוּ׃

Aun vn poquito: y el mundo no me verá mas: empero voſotros me vereys, porque yo biuo y voſotros biuireys.

20 וּבַיּוֹם הַהוּא תֵּדְעוּן אַתֶּם כִּי אֲנִי בְּאָבִי וְאַתֶּם בִּי וַאֲנִי בָכֶם׃

Aquel dia voſotros conocereys que yo ſoy en mi padre: y voſotros en mi, y yo en voſotros.

ιδ.

14. Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

Si vous demandez en mon nom quelque choſe, ie la ferai.

15. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

Si vous m'aimez, gardez mes commandemens.

16. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,

Et ie prierai le Pere, & il vous donnera vn autre Conſolateur, pour demeurer auec vous eternellement.

17. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν· ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό· ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

Aſſauoir l'Eſprit de verité, que le monde ne peut receuoir, pource qu'il ne le void, & ne le cognoiſt: mais vous le cognoiſſez: car il demeure auec vous, & ſera en vous.

18. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

Ie ne vous laiſserai point orphelins: ie viendrai vers vous.

19. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.

Encores vn petit, & le monde ne me verra plus, mais vous me verrez. pourtant que ie vi vous auſsi viurez.

20. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

En ce iour-la cognoiſtrez-vous que ie ſuis en mon Pere, & vous en moi, & moi en vous.

CAP. XIIII.

14. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

If ye ſhall aſke any things in my Name/ I wil do it.

15. Si diligitis me: mandata mea ſervate.

If ye loue me/ keepe my commandements.

16. Et ego rogabo Patrem, & alium paraclêtum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.

And I will pray the Father/ and he ſhall giue you another Comforter/ that hee may abide with you for euer.

17. Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum, vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Euen the Spirit of trueth/ whome the worlde cannot receiue / becauſe it ſeeth him not/ neither knoweth him: but ye knowe him: for he dwelleth wͭ you/ & ſhalbe in you.

18. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.

I will not leaue you comfortleſſe: but I will come to you.

19. Adhuc modicum, & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, & vos vivetis.

Yet a litle while/ and the worlde ſhall ſee me no more/ but ye ſhall ſee me: becauſe I liue/ ye ſhall liue alſo.

20. In illo die vos cognoſcetis quia ego ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

At that day ſhall ye knowe that I am in my Father/ and you in me/ and I in you.

Das XIIII. Capitel.

14. Was jhr bitten werdet in meinem Namen/ das will ich thun.

Huad i bede i mit Naffn/ det vil ieg gøre.

15. Liebet jhr mich/ ſo haltet meine Gebot.

Elſke i mig/ da holder mine Bud.

16. Vnd ich will den Vater bitten/ vnd er ſoll euch einen andern Trôſter geben/ daß er bey euch bleibe ewiglich.

Oc ieg vil bede Faderen/ oc hand ſkal giffue eder en anden Trøſtere/ at hand ſkal bliffue hoſſ eder euindelige.

17. Den Geiſt der Warheit/ welchen die Welt nicht kan empfahen/ denn ſie ſihet jhn nicht/ vnd kennet jn nicht. Jr aber kennet jn/ denn er bleibet bey euch/ vnd wirdt bey euch ſein.

Sandheds Aand/ huilcken Verden icke kand annamme/ Thi hun ſeer hannem icke/ oc kender hannem icke. Men i kende hannem/ thi hand bliffuer hoſſ eder/ oc ſkal vere i eder.

18. Ich will euch nicht Wayſen laſſen/ ich komme zu euch.

Jeg vil icke forlade eder Faderløſe/ Jeg kommer til eder.

19. Es iſt noch vmb ein kleines/ ſo wird mich die Welt nicht mehr ſehen/ Jhr aber ſolt mich ſehen/ denn ich lebe/ vnd jhr ſolt auch leben.

Det er end nu en liden ſtund/ ſaa ſkal Verden icke ſee mig mere/ Men i ſkulle ſee mig/ Thi ieg leffuer/ oc i ſkulle ocſaa leffue.

20. An demſelbigen Tage werdet jr erkennen/ daß ich inn meinem Vater bin/ vnd jhr in mir/ vnd ich in euch.

Paa den ſamme dag/ ſkulle i förſtaa/ at ieg er i min Fader/ oc i vdi mig/ oc ieg i eder.

Kapitola XIIII.

14. Budeteli zač proſyti ſkrze Gměno mé/ yáť včinijm.

A tak oczkolwiek bedźiecie proſić w imie moie/ ta vczynie.

15. Milugeteli mne/ Přikázanij má zachowáwayte.

Jeſliż mie miłuiecie/ chowayćież roſkazánia moie.

16. A yáť proſyti budu Otce/ a giného Vtěſſytele dá wám/ aby s wámi zuoſtal na wěky.

A bedeć ia proſił Oycá/ á inego pocieſzyciela da wam/ áby z wámi mieſzkał ná wieki.

17. Ducha prawdy/ kteréhož Swět nemuož přigijti/ nebo newidij ho/ ani ho zná. Ale wy gey poznáte/ nebť v wás zuoſtane/ a w wás bude.

A to Duchá onego prawdy/ ktorego świát przyiąć nie może/ bo go nie widźi/ áni go zna/ lecz wy znaciego/ gdyż v wás mieſzka/ y w was będźie.

18. Neopuſtijm wás Syrotkůw/ přigdu k wám.

Nie zoſtáwięć was oſierociáłymi á wrocęć ſię do was.

19. Geſtě maličko/ a Swět mne giž nevzřij. Ale wy vzřijte mne/ neb yá žiw gſem/ y wy žiwi budete.

Jeſzczeć máłuczko á świát mie iuż więcey nie oglada/ lecz wy mnie ogladacie/ bo ia żywę y wy żyć bedźiecie.

20. W ten den wy poznáte/ že yá gſem w Otcy mém/ a wy we mně/ a yá w wás.

W on dźień wy poznacie/ żeciem ia ieſt w Oycu moim/ á wy we mnie y ia w was.

יד

21 מַן דְּאִית לְוָתֵהּ פ
פּוּקְדָנַי וְנָטַר לְהוֹן הָו הוּ
מַחֵב לִי הָו דֵּין דְּרָחֵם
לִי נֶתְרְחֵם מֶן אָבִי. וְאֶנָא
אֶרְחְמִיוְהִי וְאַחֲוֵיוְהִי ג
נַפְשִׁי ׃

Chi ha i miei comandamenti, & oſſeruali, eſſo è quel che mi ama: e chi ama me, ſarà amato da mio Padre: & io l'amarò, e dichiarerommi à lui.

22 אָמַר לֵהּ יְהוּדָא לָא
הָוָא סְכַרְיוּטָא מָרִי מָנַו
לַן אַנְתְּ עָתִיד לַמְחָוָיוּ ג
נַפְשָׁךְ וְלָא הָוָא לְעָלְמָא ׃

Iuda (non gia l'Iſcariote) gli dice, Signore, che coſa è queſta, che tu habbi à manifeſtar te ſteſſo à noi, e non al mondo?

23 עֲנָא יֶשׁוּע וְאָמַר לֵהּ
מַן דְּרָחֵם לִי מֶלְּתִי נָטַר
וְאָבִי יִרְחְמִיוְהִי וַלְוָתֵהּ א
אָתֵינַן וְאַוָנָא לְוָתֵהּ ע
עָבְדִינַן ׃

IESV riſpoſe, e diſſeli, Se alcuno mi ama, oſſeruarà la mia parola, e mio Padre l'amarà, e verremo à lui, e faremo dimora appreſſo di lui.

24 הָו דֵּין דְּלָא רָחֵם לִי
מֶלַּתִי לָא נָטַר וּמֶלְּתָא
הָדָא דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן לָא
הָוָת דִּילִי אֶלָּא דְּאַבָּא
דְּשַׁדְּרַנִי ׃

Chi non mi ama, non oſſerua le mie parole: e la parola che voi vdite, non è mia, ma del Padre che m'ha mandato.

25 הָלֵין מַלְּלֵת עַמְכוּן
כַּד לְוָתְכוּן אִיתַי ׃

Io v'ho dette queſte coſe ſtando appreſſo di voi.

26 הָו דֵּין פַּרַקְלִיטָא
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא הָו דַּמְשַׁדַּר
אָבִי בַּשְׁמִי הָו יַלְּפְכוּן כֻּל
מֶדֶם וְיַעְהַדְכוּן כֻּל מָא
דְּאָמַר אֶנָא לְכוּן ׃

Ma il Conſolatore, che è lo Spirito ſanto, che il Padre mandarà nel nome mio, v'inſegnarà egli tutte le coſe, e rammentarauui tutte le coſe ch'io v'ho dette.

יד

21 לַאֲשֶׁר הָיוּ לוֹ הַמִּצְוֹתַי וַאֲשֶׁר
נוֹצֵר אוֹתָנָה זֶה הוּא הָאוֹהֵב
אוֹתִי וְהָאוֹהֵב אוֹתִי יֵאָהֵב מֵאָבִי
וַאֲנִי אֹהַב אוֹתוֹ וַאֲגַלֶּה לוֹ אֶת־
נַפְשִׁי ׃

El que tiene mis mandamientos, y los guarda, aquel es el que me ama: y el que me ama, ſerà amado de mi Padre: y yo lo amaré à el y me manifeſtaré à el.

22 אוֹמֵר לוֹ יְהוּדָה אֵינֶנּוּ הָאִישׁ־
כְּרִיּוֹת אֲדֹנָי וּמָה נִהְיָה כִּי אַתָּה
עָתִיד לְגַלּוֹת לָנוּ אֶת נַפְשְׁךָ וְלֹא
לָעוֹלָם ׃

Dizele Iudas, no el Iſcariota, Sennor, que ay porque te has de manifeſtar à noſotros, y no al mundo?

23 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
אִישׁ אוֹהֵב אוֹתִי אֶת־דְּבָרַי יִצּוֹר
וְאָבִי יֶאֱהַב אוֹתוֹ וְנָבוֹא אֵלָיו
וְאִתּוֹ מָעוֹן נַעֲשֶׂה ׃

Reſpondio Ieſus, y dixole, El que me ama, mi palabra guardarà: y mi Padre lo amarà, y vendremos á el, y haremos con el morada.

24 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹהֵב אוֹתִי אֶת־
דְּבָרַי לֹא יִצּוֹר וְהַדָּבָר אֲשֶׁר
שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ אֵינֶנּוּ לִי כִּי אִם
לְאָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי

El que no me ama, no guarda mis palabras? y la palabra que aueys oydo, no es mia, ſi no del Padre que me embió.

25 אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי
אֲלֵיכֶם בְּעוֹדֶנִּי עִמָּכֶם ׃

Eſtas coſas hos hé hablado eſtando con voſotros:

26 וְהַמְנַחֵם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר
יִשְׁלַח אוֹתוֹ הָאָב בִּשְׁמִי הוּא
יְלַמֶּדְכֶם כֻּלָּם וְיַזְכִּיר לָכֶם אֶת־
כָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָכֶם ׃

Mas aquel Conſolador, el Eſpiritu Sancto, àl qual el Padre embiarà en mi nombre, áquel os enſennarà todas las coſas, y os acordarà todas las coſas que os he dicho.

ιδ.

21. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

Qui a mes commandemens, & les garde, c'eſt celui qui m'aime: & qui m'aime, il ſera aimé de mon pere, & ie l'aimerai, & me declarerai à lui.

22. Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, κύριε, τί γέγονεν ὅτι ὑμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

Iude (non pas l'Iſcariot) lui dit, Seigneur, d'où vient ce que tu te declareras à nous, & non point au monde?

23. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ᾽ αὐτῷ ποιήσομεν.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Si quelcun m'aimé, il gardera ma parole, & mon Pere l'aimera: & nous viendrons à lui, & ferons demeurance chez lui.

24. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Qui ne m'aime, il ne garde point mes paroles. Et la parole que vous oyez n'eſt point miene, mais du Pere qui m'a enuoyé.

25. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ᾽ ὑμῖν μένων.

Ie vous ai dit ces choſes demeurant auec vous.

26. Ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.

Mais le Conſolateur qui eſt le S. Eſprit, que le Pere enuoyera en mõ nom, vous enſeignera toutes choſes, & vous reduira en memoire toutes les choſes que ie vous ai dites.

CAP. XIIII.

21. Qui habet mandata mea, & ſervat ea: ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.

He that hath my commandements/ and keepeth them / is he that loued me: and hee that loueth me/ ſhall beloued of my Father: and I will loue him / and will ſhewe mine owne ſelfe to him.

22. Dicit ei Iudas, non ille Iſcariotes, Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?

Iudas ſayde vnto him (not Iſcariot) Lorde/ what is the cauſe that thou wilt ſhewe thy ſelfe vnto vs / and not vnto the worlde?

23. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.

Ieſus anſwered/ and ſaid vnto him/ If any man loue me / he will keepe my worde / and my Father will loue him / and we will come vnto him / and will dwell with him.

24. Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat. Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus: ſed eius qui miſit me Patris.

He that loueth me not / keepeth not my wordes / and the worde which vee heare / is not mine / but the Fathers which ſent me.

25. Hæc locutus ſum vobis apud vos manens.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you/being preſent with you.

26. Paracletus autem, Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.

But the Comforter / which is the holye Ghoſt/whome the father will ſend in my Name/ he ſhall teach you all thinges / and bring all thinges to your remembrance/ which I haue tolde you.

Das XIIII. Capitel.

21. Wer meine Gebot hat/ vnd helt ſie/ der iſts/ der mich liebet. Wer mich aber liebet/ der wirdt von meinem Vater geliebet werden/ vnd ich werde jhn lieben/ vnnd mich jn offenbaren.

Huo ſom haffuer mine Bud / oc holder dem/ hand er den / ſom mig elſker. Oc huo mig elſker/ hand ſkal elſkis aff min Fader / oc ieg ſkal elſke hannem / oc obenbare mig faar hannem.

22. Spricht zu jhm Judas/ nicht der Iſchārioth: HERR/ was iſts/ daß du vns dich wilt offenbaren/ vnd nicht der Welt?

Judas ſiger til hannem / icke den Iſchārioth/ HERRE/ huad er det / at du vilt obenbare oſſ dig / oc icke Verden?

23. Jeſus antwortet/ vnnd ſprach zu jhm: Wer mich liebet/ der wirdt meine Wort halten/ vnd mein Vater wirdt jhn lieben/ vnd wir werden zu jhm kommen/ vnd Wohnung bey jm machen.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Huo mig elſker / hand holder mine ord / Oc min Fader ſkal elſke hannem/ oc wi ſkulle komme til hannem / oc gøre Bolig hoſſ hannem.

24. Wer aber mich nicht liebet/ der helt meine Wort nicht. Vnnd das Wort das jhr höret/ iſt nicht mein/ ſondern des Vaters der mich geſandt hat.

Men huo mig icke elſker/ hand holder icke mine ord. Oc det Ord ſom i høre / er icke mit / Men Faderens/ ſom mig vdſende.

25. Solchs hab ich zu euch geredt/ weil ich bey euch geweſen bin.

Saadant haffuer ieg talet til eder / den ſtund ieg haffuer veret hoſſ eder.

26. Aber der Tröſter der heilige Geiſt/ welchen mein Vater ſenden wirdt in meinem Namen/ derſelbige wirdts euch alles lehren/ vnnd euch erinnern alles des/ das ich euch geſagt habe.

Men Trøſteren den hellig Aand / huilcken min Fader ſkal ſende i mit Naffn / den ſamme ſkal lære eder det altſammen / oc minde eder paa alt det / ſom ieg ſagde eder.

Kapitola XIIII.

21. Kdož má přikázanij má/ a záchowáwáge/ tenť geſt kterýž mne miluge: a kdo mne miluge/ milowán bude od Otce mého: Y yáť gey budu milowati/ a zgewijm ſe ſamého gemu.

Ktoryć ſie trzyma roſkazánia mego / y záchowywáie / tenći ieſt ktory mnie miłuie/ A kto mnie miłuie/ będźie go też miłował Oćiec moy/ y ia go miłowáć będę/ á obiáwię mu śiebie ſámego.

22. Řekl gemu Jůdas/ ne onen Yſſkaryotſký: PANE/ co ſe geſt ſtalo/ že zgewiti chceſs ſebe ſamého nám/ a ne Swětu?

Powiedźiał mu Judas/ nie on Iſkáryot / Pánie coż to ieſt? Przecz ſie ty ko nam obiáwić maſz á nie świátu?

23. Odpowěděl Gežijš/ a řekl: Miluge li kdo mne/ řeč mau zachowáwati bude/ a Otec můg bude gey milowati/ a k němu přijdeme/ a přijbytek v něho včinijme.

Odpowiedźiał Jezus y rzekł mu/ ieſli mie kto miłuie/ ſłowá moie záchowywáć będźie/ á Oćiec moy vmiłuie go/ y do niego przyidźiemy/ á mieſzkánie v niego vczyniemy.

24. Kdož nemiluge mne/ řečij mých nezachowáwá. A řeč kterauž ſlyſſyte/ nenijť má/ ale toho kterýž mne poſlal/ Otcowa.

Ktoć mnie nie miłuie/ ſłowći moich nie záchowywa/ á ſłowo ktore ſłyſzyćie/ nie ieſtći moie/ ále onego ktory mie poſłał Oycá

25. Tyto wěcy mluwil gſem wám/ v wás přebýwage.

Thowći wam powiedźiał v was mieſzkáiąc.

26. Vtěſſytel pak ten/ genž geſt Duch Swatý/ kteréhož poſſle Otec we Gménu mém/ tenť wás naučij wſſem wěcem/ a připomene wám wſſeckny wěcy/ kteréž koli mluwil gſem wám.

Lecz pociesżyćiel on Duch świety/ ktorego poſzle Oćiec w imie moie/ on ći was nauczy wſzythkiego/ y przywiedźie wam ku pámięci wſzythko com wam powiedźiał.

יד

27 שְׁלָמָא שָׁבֵק אֶנָא לְכוֹן
שְׁלָמָא דִילִי יָהֵב אֶנָא לְכוֹן
לָא הָוָא אַיכַנָא דְיָהֵב
עָלְמָא אֶנָא יָהֵב אֶנָא לְכוֹן
לָא יֶתְדַּוַּר לֶבְּכוֹן וְלָא
יֶדְחַל׃

Io vi lascio la pace, io vi do la mia pace: non come la da il mondo, ve la do io: non si turbi il cuor vostro, ne si sgomenti:

28 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶנָא אֶמְרֵת
לְכוֹן דְּאָזֵל אֶנָא וְאָתֵא
אֶנָא לְוָתְכוֹן אֶלּוּ רָחְמִין
הֲוַיתוּן לִי חָדֵין הֲוַיתוּן
דְּאָזֵל אֶנָא לְוָת אָבִי דְּאָבִי
רַב הוּ מֶנִּי׃

Voi hauete vdito ch'io v'ho detto, Io vo, e vengo à voi. Se voi mi amaste, certo vi rallegrareste che io vi habbi detto, Io vo al Padre: percioche il Padre è maggior di me.

29 וְהָשָׁא הָא אֶמְרֵת
לְכוֹן עַד לָא נֶהְוֵא דְּמָא
דַּהְוָא תְּהַיְמְנוּן׃

Et hora io ve l'ho detto prima che sia fatto: accioche quando sarà fatto, voi lo crediate.

30 מֶכִּיל לָא אֱמַלֵּל
עַמְּכוֹן סַגִּיאָתָא אָתֵא
גֵּיר אַרְכוֹנֵה דְּעָלְמָא וּבִי
לַיְת לֵה מֶדֶם׃

Io non parlarò piu molto con essovoi: percioche il principe di questo mondo viene, e non ha niente in me,

31 אֶלָּא דְּיִדַע עָלְמָא
דְּרָחֵם אֶנָא לְאָבִי וַאֲיכַנָא
דְּפַקְדַנִי אָבִי הָכְנָת עָבֵד
אֶנָא קוּמוּ נֵאזַל מָכָּא׃

Ma questo è à fine che il mondo conosca, ch'io amo il Padre, e come il Padre m'ha comandato, cosi fo. Leuateui su, andiamo via di qui.

טו

1 אֶנָא אֶנָא גְּפֶתָא ד
דִשְׁרָרָא וְאָבִי הוּ פַּלָּחָא׃

Io son la vera vite, e mio Padre è il lauoratore.

יד

27 אֶת שָׁלוֹם עֹזֵב אֲנִי עִמָּכֶם
אֶת שְׁלֹמִי נֹתֵן אָנֹכִי לָכֶם
לֹא אֵיכָכָה הָעוֹלָם נוֹתֵן אֲנִי
נוֹתֵן לָכֶם אַל־יִשְׁתּוֹחַח לְבַבְכֶם
וְלֹא יִירָא׃

La paz os dexo, mi paz os doy: no como el mundo la da, yo os la doy: no ſe turbe vùeſtro coraçon ni tenga miedo.

28 שְׁמַעְתֶּם כִּי אֲנִי אָמַרְתִּי
לָכֶם אֲנִי הוֹלֵךְ וְאָבוֹא אֲלֵיכֶם
אִם תֶּאֱהָבוּנִי אַת תִּשְׂמְחוּ כִּי
אָמַרְתִּי הוֹלֵךְ אָנֹכִי אֶל־הָאָב כִּי
אָבִי גָּדוֹל מִמֶּנִּי הוּא׃

Aueys oydo como yo hos he dicho, Voy y vengo à voſotros. Si me amaſſedes, ciertamente gozaros hyades (porque he dicho) que voy al Padre: porque el Padre mayor es que yo.

29 וְעַתָּה אָמַרְתִּי לָכֶם בְּטֶרֶם
יֵעָשֶׂה וְאִם יֵעָשֶׂה תַּאֲמִינוּ׃

Y aora os ló he dicho antes que ſe haga: paraque quando ſe hiziere, creays.

30 עוֹד לֹא אַרְבּוֹת אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם
כִּי בָא נְשִׂיא הָעוֹלָם וּבִי לֹא
הָיָה לוֹ מְאוּמָה׃

Ya no hablaré mucho con voſotros: Porque viene el Principe de eſte mundo, mas no tiene nada en mi.

31 אֲבָל לְמַעַן יֵדַע הָעוֹלָם
כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אֶת־הָאָב וְכִי
עוֹשֶׂה אָנֹכִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתִי
לָכֵן קוּמוּ נֵלְכָה מִפֹּה׃

Empero paraque conozca el mundo, que amo àl padre: y como el Padre me dió el mandamiento anſi hago, leuantaos, vàmos de aqui.

טו

1 אָנֹכִי הוּא הַגֶּפֶן אֱמֶת וְאָבִי
הוּא הַכּוֹרֵם׃

Yo ſoy la vid verdadera: y mi Padre es el labrador.

ιδ.

27. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.

Ie vous laiſſe la paix, ie vous donne ma paix: & ne la vous donne point cõme le monde la donne. Voſtre cœur ne ſoit troublé, & ne ſoit point craintif.

28. Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστί.

Vous auez ouï que ie vous ai dit, Ie m'en vai, & ſi m'en vien à vous: ſi vous m'aimiez, vous ſeriez certes ioyeux de ce que i'ai dit, Ie m'en vai au Pere: car le Pere eſt plus grand que moi.

29. Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.

Et maintenant ie vous l'ai dit deuant qu'il ſoit aduenu, afin que quand il ſera aduenu vous croyiez.

30. Οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.

Ie ne parlerai plus gueres auec vous: car le prince de ce monde vient, & n'a rien en moi.

31. Ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Mais c'eſt afin que le monde cognoiſſe que i'aime le Pere, & fai ainſi comme le Pere m'a commandé. Leuez-vous, partons nous d'ici.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι.

Ie ſuis le vrai ſep, & mon Pere eſt le vigneron.

CAP. XIIII.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.

Peace I leaue with you: my peace I giue vnto you: not as ẏ world giueth/ giue I vnto you. Let not your heart be/ troubled/ nor feare.

28. Audiſtis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrē: quia Pater maior me eſt.

Ye haue heard howe I ſaid vnto you I goe away / and will come vnto you. If ye loued me/ ye would verely reioyce/ becauſe I ſaide / I go vnto the Father: for my Father is greater then I.

29. Et nunc dixi vobis priùs quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis.

And now haue I ſpoken vnto you/ before it come / that when it is come to paſſe/ yee might beleeue.

30. Iam non multa loquar vobiſcum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Hereafter will I not ſpeake many things vnto you: for the prince of this world commeth/ and hath nought in me

31. Sed ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio: Surgite, eamus hinc.

But it is that the worlde may know that I loue my Father: and as the Father hath commaunded me/ ſo I doe. Ariſe/ let vs goe hence.

CAP. XV.

EGo ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.

I am the true vine / and my Father is an huſbandman.

Das XIIII. Capitel.

27. Den Friede laſſe ich euch/ meinen Frieden gebe ich euch: Nicht gebe ich euch wie die Welt gibt. Euer Hertz erſchrecke nicht/ vnd förchte ſich nicht.

Jeg lader eder Fred / min Fred giffuer ieg eder. Jeg giffuer eder icke ſom Verden giffuer. Eders Hierde forferdis icke / oc frøcte ſig icke.

28. Ihr habt gehöret/ daß ich euch geſagt habe/ Ich gehe hin/ vnd komme wider zu euch. Hettet jhr mich lieb/ ſo würdet jhr euch freuen/ daß ich geſagt habe/ Ich gehe zum Vater/ denn der Vater iſt gröſſer denn ich.

I hørde/ at ieg ſagde eder/ Jeg gaar bort / oc kommer til eder igen / Haffde i mig kær/ da glædde i eder/ at ieg ſagde/ Jeg gaar til Faderen / Thi Faderen er ſtørre end ieg.

29. Vnd nun hab ichs euch geſaget/ ehe denn es geſchicht/ auff daß/ wenn es nun geſchehen wirdt / daß jhr glaubet.

Oc ieg ſagde eder det nu / før end det ſkeer / paa det / naar ſom det nu ſkeer / at i ſkulle tro.

30. Ich werde fortmehr nicht vil mit euch reden. Denn es kombt der Fürſt diſer Welt vnd hat nichts an mir.

Jeg ſkal her effter icke tale meget mere met eder / Thi denne Verdens Førſte kommer / oc haffuer inted met mig.

31. Aber daß die Welt erkenne/ daß ich den Vater liebe/ vnd ich alſo thue/ wie mir der Vater gebotten hat. Stehet auff/ vnnd laſſet vns von hinnen gehen.

Men at Verden ſkal kende/ at ieg elſker Faderen/ oc ieg gør ſaa/ ſom Faderen bød mig. Staar op/ oc lader oſſ gaa bort.

Das XV. Capitel.

ICh bin ein rechter Weinſtock/ vnnd mein Vater ein Weingärtner.

JEg er it ret Vintræ/ oc min Fader er en Vingaardsmand.

Kapitola XIIII.

27. Pokog zůſtawugi wám/ pokog můg dáwám wám/ ne yako Swět dáwá/ yá dáwám wám. Nermutiž ſe Srdce waſſe/ ani ſe ſtrachuog.

Pokoy zoſthawnie wam / pokoy on moy dawam wam / nie tak iáko dawa świát/ ia wam dawam/ niechżec ſie nie trwoży ſerce wáſze/ ani ſie leka.

28. Slyſſeli gſte/ že yá řekl gſem wám/ Gdu / a zaſe přijdu k wám. Byſſte mne milowali/ radowali byſſte ſe owſſem/ že gdu k Otcy / neb Otec wětſſý mne geſt.

Slyſzeliśćie żem ia wam powiedział/ Odchodzey wroce ſie do was gdybyscie mie miłowáli / wżdybyśćie ſie weſelili żem wam powiedział / Ide do Oyca/ bo Ociec wieczſzy niżlim ia ieſt.

29. A nynij powěděl gſem wám/ prwé nežli by ſe ſtalo / když ſe ſtane/ abyſſte vwěřili.

A terázćiem wam powiedział przed tym niż ſie ſtánie / iż gdy ſie tho ſtánie żebyśćie wierzyli.

30. Giž ne mnoho mluwiti budu s wámi/ nebo geſt přiſſlo Knijže tohoto Swěta / a na mně nemá ničehěhož.

Już daley z wámi wiele mowić nie bede/ ábowiem idźie Kśiąże świátá tego / á we mnieć nic nie ma.

31. Ale aby poznal Swět/ že yá milugi Otce/ a yakož mi Přikázanij dal Otec/ tak činijm. Wſtaňte/ poďme odtudto.

Ale iżby poznał świát że ia miłuie Oycá/ á iáko mnie roſkazał Ociec/ ták czynię: Wſtańcież/ podźmy z tąd.

Kapitola XV.

YA gſem winný kmen prawý/ a Otec můg Winař geſt.

JAm ieſt oná winna máćicá prawdziwa / á Ociec moy ieſt winarzem.

טו

2 כֻּל שַׁבְשְׁתָּא דְּבִי פֵּארָא לָא יָהְבָא שָׁקֵל לָהּ וְאַידָא דְּיָהְבָא פֵּארָא מְדַכֵּא לָהּ דְּפֵארָא סַגִּיָאא תִּיתֵא׃

Egli taglia via ogni tralcio che in me no fa frutto, e qualcunque fa frutto il monda, accioche faccia piu frutto.

3 אַנְתּוּן מֶן כַּדוּ דְּכֵין אַנְתּוּן מֶטוּל מֶלְּתָא דְּמַלְּלֶת עַמְכוּן׃

Voi gia ſete mondi per la parola ch'io v'ho parlata.

4 הֲווֹ בִּי וְאֶנָא בְּכוּן אֵיכַנָּא דְּשַׁבְשְׁתָּא לָית מֶשְׁכְּחָא דְּתִתֶּל פֵּארֵא מֶן נַפְשָׁהּ אֶן לָא מְקַוְיָא בַּגְּפֶתָא הָכַנָּא אַף לָית אַנְתּוּן אֶן לָא תְּקַוּוּן בִּי׃

State in me, & io in voi. Si come il tralcio non puo da ſe ſteſſo far frutto, ſe non ſta ne la vite: coſi ne voi ancora, ſe voi non ſtate in me.

5 אֶנָא אֶנָא גֻּפְתָּא וְאַנְתּוּן שַׁבְשָׁתָא מַן דַּמְקַוֵּא בִּי וְאֶנָא בֵּהּ הָנָא מַיְתֵא פֵּארֵא סַגִּיָאא מֶטוּל דְּדְלָא אֶנָא לָית מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד מֶדֶּם׃

Io ſon la vite, e voi ſete i tralci. Chi ſta in me, & io in lui, fa molto frutto: imperoche ſenza me voi non potete far niente.

6 אֶן לָא דֵּין אֱנָשׁ מְקַוֵּא בִּי מֶשְׁתְּדֵא לְבַר אַיך שַׁבְשְׁתָּא וְיָבְשָׁא וְלָקְטִין רָמִין לָהּ בְּנוּרָא דְּתֵאקַד׃

Se alcuno non ſta in me, è gittato fuore come il tralcio, & ſi ſecca: poi li raccolgono, e gittanli nel fuoco, & abbrugianſi.

7 אֶן דֵּין תְּקַוּוּן בִּי וּמֶלַּי יְקַוּוּן בְּכוּן כֻּל מָא דְּתֶצְבּוּן לְמֶשְׁאַל יֶהְוֵא לְכוּן׃

Se voi ſtate in me, e le mie parole ſtanno in voi, domandate cioche voi vorrete, e ſarauui fatto.

טו

2 כָּל זְמוֹרָה בִּי אֲשֶׁר אֵינֶנָּה עֹשָׂה פְּרִי יִשָּׂאֶנָּה וְכָל אֲשֶׁר עֹשָׂה פְּרִי יְטַהֲרֶנָּה לַעֲשׂוֹת פְּרִי רָב׃

Todo pampano que en mi no lleua fruto, quitarlohá: y todo aquel que lleua fruto, limpiarlohá, paraque lleue mas fruto.

3 וּמֵעַתָּה טְהוֹרִים אַתֶּם בַּעֲבוּר הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם׃

Y voſotros ſeys limpios por la pálabra que os he hablado.

4 דִּבְקוּ עִמִּי וַאֲנִי עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר הַזְּמוֹרָה אֵינֶנָּה תוּכַל לַעֲשׂוֹת פִּרְיָהּ מִמֶּנָּה אִם לֹא תִדְבַּק בַּגֶּפֶן כֵּן גַּם לֹא אַתֶּם אִם לֹא עִמִּי תִּדְבָּקוּן׃

Eſtad en mi, y yo en voſotros. Como el pampano no puede lleuar fruto de ſi miſmo, ſi no eſtuuiere en la vid, anſi ni voſotros, ſi no eſtuuierdes en mi.

5 אֲנִי הוּא הַגֶּפֶן וְאַתֶּם הַזְּמוֹרוֹת הַדֹּבֵק בִּי וַאֲנִי בוֹ הוּא יַעֲשֶׂה פְּרִי רָב כִּי מִבַּלְעָדַי לֹא תוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה׃

Yo ſoy la vid, voſotros los pampanos: elque eſtá en mi, y yo en el, eſte lleua mucho fruto (porque ſin mi nada podeys hazer.)

6 אִם אִישׁ לֹא דָבֵק בִּי יֻשְׁלַךְ הַחוּצָה כַּזְּמוֹרָה וְתִיבַשׁ יַאַסְפוּהָ וּבָאֵשׁ יַשְׁלִיכוּהָ לְבָעֵר׃

Elque en mi no eſtuuiere, ſerà echado fuera como mal pampano, y ſecarſehà: y cogenlos, y echanlos en el fuego, y arden.

7 אִם תִּדְבְּקוּ בִי וּדְבָרַי יִהְיוּ בָכֶם וְכָל־אֲשֶׁר תֹּאבוּ תִּשְׁאָלוּ וְיִהְיֶה לָכֶם׃

Si eſtuuierdes, en mi, y mis palabras eſtuuieren en voſotros todo loque quiſierdes pedireys, y os ſerà hecho.

ιέ.

2. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.

Il taille tout le ſarment qui ne porte point de fruict en moi: & eſmonde tout celui qui porte fruict, afin qu'il porte plus de fruict.

3. Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.

Vous eſtes ia nets pour la parole que ie vous ai dite.

4. Μείνατε ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.

Demurez en moi, & moi en vous Cōme le ſarment ne peut de lui-meſme porter fruict, s'il ne demeure au ſep: ne vous auſſi ſemblablemēt, ſi vous ne demeurez en moi.

5. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ· οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

Ie ſuis le ſep, & vous en eſtes les ſarmens: qui demeure en moi, & moi en lui, porte beaucoup de fruict: car hors de moi vous ne pouuez rien faire.

6. Ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται.

Si quelcun ne demeure en moi, il eſt ietté hors comme le ſarment, & le ſeche puis on l'amaſſé, & le met on au feu, & bruſle.

7. Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

Si vous demeurez en moi. & mes paroles demeurent en vous, demandez tout ce que vous voudrez, & il vous ſera fait.

CAP. XV.

2. Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Euery branch that beareth not fruite in me/ he taketh away/ and euery one that beareth fruite/ he purgeth it/ that it may bring forth more fruit.

3. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis.

Nowe are ye cleane through the worde/ which I haue ſpoken vnto you.

4. Manete in me: & ego in vobis, ſicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

Abide in me/ and I in you: as the branch can not beare fruit of it ſelfe/ except it abide in the vine/ no more can ye/ except ye abide in me.

5. Ego ſum vitis: vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.

I am the vine: ye are the branches: hee that abideth in me / and I in him / the ſame bringet forth much fruite: for without me can ye do nothing.

6. Si quis in me non manſerit, mittetur foràs ſicut palmes: & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

If a man abide not in me/ he is caſt forth as a branche/ and withereth: and men gather them/ and caſt them into the fyre/ and they burne.

7. Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

If ye abide in me / and my wordes abide in you / aſke what ye will / and it ſhall be done to you.

Das XV. Capitel.

2. Einen jedlichen Reben an mir/ der nicht frucht bringet/ wirdt er wegnemen/ vnnd einem jedlichen der da frucht bringet/ wirdt er reinigen/ daß er mehr frucht bringe.

Huer Quiſt paa mig / ſom icke bær Fruct / ſkal hand bort tage/ Oc huer ſom bær fruct / ſkal hand renſe / at hand ſkal bære mere Fruct.

3. Ir ſeyt jetzt rein/ vmb des Worts willen/ das ich zu euch geredt habe.

I ere nu rene / for det Ord ſkyld / ſom ieg talede til eder

4. Bleibet in mir / vnd ich in euch. Gleich wie der Rebe kan keine Frucht bringen von jhm ſelber/ er bleibe denn am Weinſtock / Alſo auch jhr nicht / jhr bleibet denn an mir.

Bliffuer i mig/ oc ieg i eder. Lige ſom Quiſten icke kand bære Fruct aff ſig ſelff / vden hand bliffuer paa Vintræet / Lige ſaa oc icke i / vden i bliffue i mig

5. Ich bin der Weinſtock / jhr ſeyt die Reben. Wer in mir bleibet / vnd ich in jhm/ der bringet vil Frucht/ den ohn mich köndt jhr nichts thun.

Jeg er Vintræet / i ere Quiſtene. Huo ſom bliffuer i mig / oc ieg i hannem / hand bær megen fruct Thi vden Mig kunde i inted gøre.

6. Wer nicht in mir bleibet/ der wird weggeworffen/ wie ein Rebe / vnnd verdorret/ vnd man ſammlet ſie/ vnd wirfft ſie ins feuer/ vnnd muß brennen.

Huo ſom icke bliffuer i mig / Hand ſkal bortkaſtis/ ſom en Quiſt / oc viſne / oc mand ſancker dem / oc kaſter dem i ilden / at brende.

7. So jhr in mir bleibet / vnnd meine Wort inn euch bleiben / werdet jhr bitten was jhr wolt / vnnd es wirdt euch widerfaren.

Der ſom i bliffue i mig / oc mine ord bliffue i eder/ da ſkulle i bede huad i ville / oc det ſkal vederfaris eder.

Kapitola XV.

2. Každau ratoleſt kteráž we mně neneſe Owotce/ odřeže gi: a každau kteráž neſe Owotce/ wočiſtijť gi/ aby hogněgſſý Owotce neſla.

Wßelka láto roſl we mnie nie przynoßaca owocu odetnie/ á wßelka ktora przynoſi owoc oczyścia/ áby obfitßy owoc przynioſla.

3. Giž wy čiſtij gſte/ pro řeč kterauž gſem mluwil wám.

Juz wy ieſteście czyſtymi dla ſlowá ktorem wam powiedzial.

4. Zůſtaňtež we mně/ a yá w wás. Yakož ratoleſt nemůž něſti Owotce ſama od ſebe/ neoſtaneli při kmenu/ též y wy/ gedině leč zůſtanete we mně.

Mießkayćiez we mnie á ia w was/ bo iáko latoroſl nie może przynieść owocu ſámá z ſiebie ieſliż nie bedzie trwác w máćicy/ thákże áni wy ieſli we mnie trwáć nie bedziećie.

5. Yáť gſem winný kmen/ a wy ratoleſti: kdo zuoſtawá we mně a yá w něm/ ten neſe Owotce mnohé/ nebo beze mne nic nemůžete včiniti.

Jaćiem ieſt máćicá/ á wyśćie ſa latoroſli/ ten ktory mießka we mnie/ y w kim ia też mießkam/ ten przynoſi wielki owoc/ bo przeze mnie nic nie możećie vczynic.

6. Nezůſtaneli kdo we mně/ wywržen bude wen yako ratoleſt/ a vſchneť/ a zberauť gey a na oheň vwrhau/ a shořijť.

Jeſliż ktho we mnie trwáć nie bedzie/ tedy precz wyrzuconym bedac/ wne iáko latoroſl vſchnie/ y potym ty látoroſli zbieraia y do ogniá mieca á pogoráia.

7. Zůſtaneteli we mně/ a ſlowa má zůſtanauli w wás/ zackoli budete chtijti proſyti/ ſtaneť ſe wám.

Jeſliż w mnie trwáć bedziećie/ á ſlowá też moie w was trwáć beda/ czegokolwiek bedziećie chćieć/ proſćie y ſtánie ſie wam.

8 בְּהָדָא מֶשְׁתַּבַּח אַבָּא
דְּפֵארֵא סַגִּיאֵא תֵּיתוּן
וְתֶהווֹן תַּלְמִידַי׃

In queſto è glorificato il Padre mio, che voi apportiate molto frutto, e ſiate fatti miei diſcepoli.

9 אֵיכַנָּא דְּאַחֲבַנִי אָבִי
אַף אֶנָּא אֶחֶבְתְּכוֹן קוּו
בְּרָחֲמוּתִי דִּילִי׃

Si come il Padre ha amato me, coſi ho io amati voi: ſtate nel mio amore.

10 אֶן פּוּקְדָנַי תֶּטְרוּן ת
תְּקַוּוּן בְּחוּבָּא דִּילִי אֵיכַנָּא
דְּאֶנָא נֶטְרֵת פּוּקְדָנוֹהִי
דְּאָבִי וּמְקַוֵּא אֶנָּא —
בְּחוּבֵּהּ׃

Se voi oſſeruarete i miei comandamenti, ſtarete nel mio amore: ſi come io ho oſſeruati i comandamenti di mio Padre, e ſto nel ſuo amore.

11 הָלֵין מַלְּלֵת עַמְּכוֹן
דְּחַדוּתִי תֶּהוֵא בְּכוֹן ו
וְתֶשְׁתַּמְלֵא חַדוּתְכוֹן׃

Io v'ho parlate queſte coſe, accioche la mia allegrezza ſtia in voi, e l'allegrezza voſtra ſia compiuta.

12 הָנַו פּוּקְדָנִי דְּתֶתְחַבּוּן חַד
לְחַד אֵיכַנָּא דְּאֶנָּא א
אַחֶבְתְּכוֹן׃

Queſto è il mio comandamento, che voi vi amate l'vn l'altro come io ho amati voi.

13 חוּבָּא דְּרַב מֶן הָנָא
לַיְת דְּאֶנָשׁ נַפְשֵׁהּ נֶסִים
חֲלָף רָחֲמוֹהִי׃

Niuno ha maggiore amor di queſto, cioè, quando qualcuno mette la ſua vita per li ſuoi amici.

14 אַנְתּוּן רָחֲמַי אַנְתּוּן אֶן
תֶּעְבְּדוּן כֹּל דְּמַפֶּקֶד אֶנָּא
לְכוֹן׃

Voi ſarete miei amici, ſe voi fate tutto cio che io vi comando.

15 לָא מֶכִיל קָרֵא אֶנָּא
לְכוֹן עַבְדֵא מֶטוּל דְּעַבְדָּא
לָא יָדַע מָנָא עָבֵד מָרֵהּ
רָחֲמַי דֵּין קְרִיתְכוֹן מֶטוּל
דְּכֹל דְּשֶׁמְעֵת מֶן אָבִי
אוֹדַעְתְּכוֹן׃

Io non vi dico piu ſerui, percioche il ſeruo non ſa quello che fa il ſuo Signore: ma vi ho detti amici, per tanto che v'ho fatto noto tutto ciò ch'io ho vdito da mio Padre.

8 בְּזֹאת נֶאְדַּר אָבִי אִם פְּרִי
רָב תַּעֲשׂוּ וְתַלְמִידַי תִּהְיוּ׃

En eſto es clarificado mi Padre, en que lleueys mucho fruto : y ſeays mis Diſcipulos.

9 כַּאֲשֶׁר אֲהֵבַנִי הָאָב כֵּן אָנֹכִי
אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם דִּבְקוּ בְּאַהֲבָתִי׃

Como el Padre me amó, tambien yo os he amado; esſtad en mi amor.

10 אִם מִצְוֹתַי תִּצְּרוּ . דִּבְקוּ
בְּאַהֲבָתִי כַּאֲשֶׁר אֲנִי נָצַרְתִּי אֶת־
מִצְוֹת אָבִי וְדָבֵק בְּאַהֲבָתוֹ׃

Si guardades mis mandamientos, eſtareys an mi amor; como yo tambien he guardado los mandamientos de mi padre, y eſtoy en ſu amor.

11 וְאֵת הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם
אֲשֶׁר תִּדְבַּק בָּכֶם שִׂמְחָתִי
וְשִׂמְחַתְכֶם תִּמָּלֵא׃

Eſtas coſas os he hablado paraque mi gozo eſte en voſotros, y vueſtro gozo ſea cumplido.

12 וְזֹאת הִיא הַמִּצְוָתִי אֲשֶׁר
תֶּאֱהָבוּן אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר
אֲנִי אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם׃

Eſte es mi mandamiento Que os ameys los vnos à los otros-como yo os ame.

13 אַהֲבָה גְּדוֹלָה עַל־זֹאת לְאִישׁ
לֹא הָיָה לוֹ כִּי אִם אֲשֶׁר יָשִׂים
אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ עַל־רֵעָיו׃

Nadie tiene mayor amor que eſte, que ponga alguno ſu alma por ſus amigos.

14 אַתֶּם רֵעַי הוֹיִם אִם תַּעֲשׂוּן
כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם׃

Voſotros ſoys mis amigos, ſi hizierdes las coſas que yo os mando.

15 עוֹד אֵינֶנִּי קוֹרֵא לָכֶם עֲבָדִים
כִּי עֶבֶד אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מַה עֹשֶׂה
אֲדֹנָיו כִּי אִם אָמַרְתִּי כִּי רֵעַי
אַתֶּם כִּי כֹּל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי
מֵאָבִי הוֹדַעְתִּיכֶם׃

Ya no os diré ſieruos, porque el ſieruo no ſabe loque haze ſu ſennor : mas heos dicho amigos, porque todas las coſas que oyde mi Padre, os he hecho notorias.

8. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.

En cela eſt glorifié mon Pere que vous apportiez beaucoup de fruict, & lors deuiendrez vous mes diſciples.

9. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Comme le Pere m'a aimé, ainſi auſſi vous ai-ie aimés demeurez en mon amour.

10. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Si vous gardez mes commandemens, vous demeurerez en mon amour: comme i'ai gardé les commandemens de mon Pere, & ie demeure en ſon amour.

11. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

Ie vous ai dit ces choſes afin que ma ioye demeure en vous, & que voſtre ioye ſoit accomplie.

12. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

C'eſt ici mon commandement que vous vous aimiez l'vn l'autre, comme ie vous ai aimés.

13. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Nul n'a plus grande amour que ceſte-ci, aſſauoir quand quelcun met ſon ame pour ſes amis.

14. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστὲ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

Vous ſerez mes amis, ſi vous faites tout ce que ie vous commande.

15. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.

Ie ne vous appele plus ſeruiteurs: car le ſeruiteur ne ſait que ſon maiſtre fait: mais ie vous ai nommé mes amis, pourtant que ie vous ai fait cognoiſtre tout ce que i'ai oui de mon Pere.

CAP. XV.

8. In hoc glorificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

Herein is my Father glorified, ẏ ye beare much fruite / and be made my diſciples.

9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

As the Father hath loued me, ſo haue I loued you: continue in my loue.

10. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in eius dilectione.

If ye ſhall keepe my commandements, ye ſhall abide in my loue / as I haue kept my Fathers cōmandements / and abide in his loue.

11. Hæc locutus ſum vobis: ut gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you, that my ioy might remeaine in you / & that your ioy might be full.

12. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.

This is my commandement / that ye loue one another / as I haue loued you.

13. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

Greater loue then this hath no man / when any man beſtoweth his life for his friendes.

14. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.

Ye are my friendes / if ye do whatſoeuer I commaund you.

15. Iam non dico vos ſervos: quia ſervus neſcit quid faciat dominus eius, Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

Henceforth, call I you not ſeruants: for the ſeruant knoweth not what his maſter doeth / but I haue called you friendes: for al things that I haue heard of my Father, haue I made knowen to you.

Das XV. Capitel.

8. Darinnen wirdt mein Vater geehret / daß jr vil Frucht bringet / vnd werdet meine Jünger.

Der vdi ſkal min Fader æris / at i bære megen Fruct / oc bliffue mine Diſciple.

9. Gleich wie mich mein Vater liebet / alſo liebe ich euch auch. Bleibet in meiner Liebe.

Lige ſom min Fader elſker mig / ſaa elſker oc ieg eder. Bliffuer i min kærlighed.

10. So jhr mein Gebot haltet / ſo bleibet jhr in meiner Liebe / gleich wie ich meines Vaters Gebot halte / vnd bleibe in ſeiner Liebe.

Der ſom i holde mine Bud / da bliffue i vdi min kærligheg / Lige ſom ieg holder min Faders Bud / oc bliffuer i hans kærlighed.

11. Solches rede ich zu euch / auff daß meine Freude in euch bleibe / vnd euer Freude volkommen werde.

Saadant taler ieg til eder / at min Glæde ſkal bliffue i eder / oc eders glæde ſkal bliffue fuldkommen.

12. Das iſt mein Gebot / daß jhr euch vntereinander liebet / gleich wie ich euch liebe.

Det er mit Bud / at i ſkulle elſke huer andre. Lige ſom ieg elſker eder.

13. Niemand hat gröſſere Liebe / denn die / daß er ſein Leben leſſet für ſeine Freunde.

Ingen haffuer ſtørre kærlighed end denne / at hand lader ſit Liff for ſine Venner.

14. Jhr ſeyt meine Freunde / ſo jhr thut was ich euch gebiete.

I ere mine Venner / der ſom i gøre huad ieg biuder eder.

15. Ich ſage hinfort nicht / daß jhr Knecht ſeyt / denn ein Knecht weiß nicht was ſein Herr thut / Euch aber habe ich geſagt / daß jr Freunde ſeyt / denn alles was ich habe von meinem Vater gehört / hab ich euch kunth gethan.

Ieg ſiger icke lenger / at i ere Suenne / Thi en Suend veed icke / huad hans Herre gør. Men eder haffuer ieg ſagd / at i ere Venner / Thi alt det ſom ieg hørde aff min Fader / haffuer ieg kundgiort eder.

Kapitola XV.

8. W tomť oſlawen geſt Otec muog / abyſſte mnohý auzitek přineſli / a včiněni byli mogi Včedlnijcy.

W tymci ieſt vwielbion Oćiec moy / iżbyśćie wy wiele owocu przynieſli / á bedźiecie moimi zwolenniki.

9. Yakož milowal mne Otec / y yá milowal ſem wás. Zůſtañtež milowánij měm.

Iáko mie vmiłował Oćiec / ták y iá vmiłowałem was / trwayćież tedy w oney miłośći moiey.

10. Budeteli zachowáwati Přikázanij má / zůſtanete w měm milowánij: Yakož y yá přikázanij Otce měho gſem zachowal / y zuoſtáwám w geho milowánij.

Ieſliż roſkazánia moie záchowywáć bedźiećie / zoſtániećie w miłośći moiey / ták iákom ia zachowywał roſkazania Oycá mego / y zoſtáwam w miłośći iego.

11. Tyto wěcy mluwil gſem wám / aby radoſt má zuoſtala w wás / a radoſt waſſe aby byla naplněna.

Tom ci wam powiedźiał / áby ono weſele moie w was zoſtało / á wypełniło ſie weſele wáße.

12. Totoť geſt Přikázanij mě / abyſſte ſe milowali weſpolek / yakož yá milowal gſem wás.

Toć ieſt moie roſkazánie / ábyśćie iedni drugie miłowáli / iákom ia was vmiłował.

13. Wětſſyhoť milowánij nad to žadný nemá / než aby žiwot ſwůg kdo položil za přátely ſwě.

Wieczßey nád te miłośći żaden nie ma / iedno gdy kto zdrowie ſwe kłádźie za ſwe przyiacioły.

14. Wy přátelě mogi gſte / včinijteli to cožkoli yá přikazugi wám.

Wy ieſteśćie przyiaciele moi / ieſliż czynić bedźiećie to cokolwiek ia wam roſkázuie.

15. Giž wás nebudu nazýwati Služebnijky / neb Služebnijk newij coby činil Pán geho. Ale wás gſem nazwal přátely: neb wſſeckny wěcy kteréž koli gſem ſlyſſel od Otce měho / známy gſem wám včinil.

Iuż was dáley nie bede názywał ſługámi / gdyż ſługá nie wie co czyni Pan iego / lecz was názwałem przyiacioły / bo to wßytko com ſłyßał od Oycá mego / oznaymiłem wam.

טו

16 לָא הֲוָא אַנְתּוּן ג
גְּבַיְתּוּנָנִי אֶלָּא אֶנָא הוּ
גְּבֵיתְכוּן וְסָמְתְכוּן דְּאָף
אַנְתּוּן תֵאזְלוּן תֵּיתוּן פ
פֵּארֵא וּפֵארַיְכוּן יְקַוּוּן
דְּכֻל דְּתֶשְׁאֲלוּן לְאָבִי בַּשְׁמִי
יִתֵּל לְכוּן׃

Voi non hauete eletto me, ma io ho eletti voi: & houui ordinati accioche voi andiate, & apportiate del frutto, & il voſtro frutto ſia permanente: à fine che cio che voi domandarete al Padre nel nome mio, egli velo dia.

17 הָלֵין מְפַקֵּד אֶנָא לְכוּן
דְּתֶתְחַבּוּן חַד לְחַד׃

Queſte coſe vi comando, à fine che voi v'amiate l'vn l'altro.

18 וְאֶן עָלְמָא סָנֵא לְכוּן
דַּעוּ דַּקְדָמַיְכוּן לִי סְנָא׃

Se il mondo v'ha in odio, ſappiate ch'egli hà hauuto in odio me prima che voi.

19 וְאֶלּוּ מֶן עָלְמָא ה
הֲוַיְתּוּן עָלְמָא לְדִילֵהּ רָחֶם
הֲוָא אֶלָּא לָא הֲוַיְתּוּן מֶן
עָלְמָא אֶנָא גֵּיר גְּבֵיתְכוּן
מֶן עָלְמָא מֶטּוּל הָנָא סָנֵא
לְכוּן עָלְמָא׃

Se voi fuſte ſtati del mondo, il mondo amarebbe quel che fuſſe ſuo. Doue perche voi non ſete del mondo, ma io vi ho eletti del mondo, però il mondo v'ha in odio.

20 עַהַדוּ מֶלְּתָא דְּאֶנָא
אֶמְרֵת לְכוּן דְּלַית עַבְדָּא
דְּרַב מֶן מָרֵהּ אֶן לִי רְדַפוּ
אָף לְכוּן יֶרְדְּפוּן וְאֶן ——
מֶלְּתִי נְטַרוּ אַף דִּילְכוּן
יֶטְרוּן׃

Ricordateui de la parola che io v'ho detta, Che il ſeruitore non è maggior del ſuo patrone, Se eſſi hanno perſeguitato me perſeguitaranno ancor voi: ſe hanno oſſeruata la mia parola, oſſeruaranno ancor la voſtra,

טו

16 אַתֶּם לֹא בְחַרְתֶּם בִּי כִּי
אִם אֲנִי בָחַרְתִּי בָּכֶם וְשַׂמְתִּי
אֶתְכֶם לַהֲלוֹךְ וְלִגְדּוֹל וְלַעֲשׂוֹת
פְּרִי וּפִרְיְכֶם יָקוּם לְמַעַן כָּל
אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ מִן הָאָב בִּשְׁמִי
יִתֵּן לָכֶם׃

No me elegiſtes voſotros à mi más yo hos elegie a voſotros: y os he pueſto paraque vays y lleueys fruto: y vueſtro fruto permànezca, paraque todo loque pidierdes del Padre en mi nombr, el os lode.

17 אֶת הָאֵלֶּה מְצַוֶּה אֲנִי לָכֶם
אֲשֶׁר תֶּאֱהָבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Eſto os mando, Que os ameys los vnos a los otros.

18 אִם יִשְׂנָא אֶתְכֶם הָעוֹלָם
דְּעוּ כִּי־לִפְנֵיכֶם שְׂנֵאָנִי׃

Si el mundo os aborrece, ſabed que à mi me aborreció antes que à voſotros.

19 אִם מִן־הָעוֹלָם הֱיִיתֶם
וְגַם הָעוֹלָם אָהַב אֶת־אֲשֶׁר לוֹ
וְכִי מִן־הָעוֹלָם לֹא הֱיִיתֶם כִּי
אִם אֲנִי בָחַרְתִּי בָּכֶם מִן
הָעוֹלָם עַל כֵּן שֹׂנֵא אֶתְכֶם
הָעוֹלָם׃

Si fuerades del mundo, el mundo amaria loque es ſuyo: mas porque no ſoys del mundo, antes yo os elegi del mundo, por eſſo os aborrece el mundo.

20 זִכְרוּ לַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי אָמַרְתִּי
לָכֶם הָעֶבֶד אֵינֶנּוּ גָּדוֹל מֵאֲדֹנָיו
אִם אֹתִי רָדְפוּ וְגַם אֶתְכֶם
יִרְדְּפוּ אִם אֶת־דְּבָרִי נָצְרוּ וְגַם
אֶת־דִּבְרֵכֶם יִצֹּרוּ׃

Acordaos de la palabra que yo os he dicho, No os el ſieruo mayor que ſu Sennor. ſi á mi me han perſeguido, tambien á voſotros perſeguiran: ſi han guardado mi palabra, tambien guardaràn la vueſtra.

ιε'.

16. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.

Ce n'eſt point vous qui m'auez eſleu, mais c'eſt moi qui vous ai eſleus, & qui vous ai eſtablis: afin qne vous alliez, & apportiez fruict, & que voſtre fruict ſoit permanent: a celle fin que tout ce que vous demanderez au Pere en mon nom, il le vous donne.

17. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ie vous commande ces choſes, afin que vous vous aimiez l'vn l'autre.

18. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

Si le monde vous a en haine, ſachez qu'il m'a eu en haine premier que vous.

19. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ᾽ ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

Si vous euſsiez eſté du monde, le monde aimeroit ce qui ſeroit ſien: or pource que vous n'eſtes point du mõde, mais que ie vous ai eſleus du monde, pourtãt le monde vous a en haine.

20. Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ· εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.

Ayez ſouenance de la parole que ie vous ai dite, Que le ſeruiteur n'eſt point plus grand que ſon maiſtre. s'ils mont perſecuté, auſsi vous perſecuteront-ils: s'ils ont gardé ma parole, auſsi garderont-ils la voſtre.

CAP. XV.

16. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

Ye haue not choſen me/ but I haue choſen you/ and ordeined you/ that yee goe and bring forth fruite/ and that your fruite remaine/ that whaſoeuer ye ſhall aſke of the Father in my Name/ he may giue it you.

17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

Theſe things commande I you/ that yee loue one another.

18. Si mundus vos odit: ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.

If the worlde hate you/ ye know that it hated me before you.

19. Si de mundo fuiſſetis: mundus quod ſuum erat diligeret, quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

If ye were of the worlde/ the worlde would loue his owne: but becauſe ye are not of the worlde/ but I haue choſen you out of the worlde/ therefore the worlde hateth you.

20. Memento ſermonis mei quem ego dixi vobis, Non eſt ſervus maior domino ſuo. Si me perſecuti ſunt: & vos perſequentur, ſi ſermonem meum ſervaverunt: & veſtrum ſervabunt.

Remember the worde that I ſayde vnto you/ The ſeruant is not greater then his maſter. If they haue perſecuted me/ they will perſecute you alſo: if they haue kept my word/ they will alſo keepe yours.

Das XV. Capitel.

16. Ihr habt mich nicht erwehlet ſondern ich habe euch erwehlet/ vnnd geſetzt/ daß jhr hingehet vnd Frucht bringet/ vnnd euer Frucht bleibe/ auff daß/ ſo jhr den Vater bittet in meinem Namen/ daß ers euch gebe.

I haffue icke vdualt mig/ Men ieg vdualde eder/ oc ſette eder/ At i ſkulle gaabort oc bære Fruct/ (oc eders Fruct bliffue/) Paa det om i bede Faderen om noget i mit Naffn/ at hand ſkal giffue eder det.

17. Das gebiete ich euch/ daß jhr euch vntereinander liebet.

Dat biuder ieg eder/ at i ſkulle elſke huer andre.

18. So euch die Welt haſſet/ ſo wiſſet/ daß ſie mich vor euch gehaſſet hat.

Der ſom Verden hader eder/ Da ſkulle i vide/ at hun hadede mig før end eder.

19. Weret jhr von der Welt/ ſo hette die Welt das jre lieb. Dieweil jr aber nicht von der Welt ſeyt/ ſondern ich habe euch von der Welt erwehlet/ darumb haſſet euch die Welt.

Vaare i aff Verden/ da elſkte Verden det hende tilhørde Thi at effterdi i ere icke aff Verden/ men ieg vdualde eder aff Verden/ Der faare hader Verden eder.

20. Gedencket an mein Wort/ das ich euch geſaget habe/ Der Knecht iſt nicht gröſſer deñ ſein Herr. Haben ſie mich verfolget/ ſie werden euch auch verfolgen. Haben ſie mein Wort gehalten/ ſo werden ſie euers auch halten.

Tencker paa mit ord/ at ieg ſagde eder/ Suenden er icke ſtørre end hads Herre. Forfulde de mig/ de ſkulle oc forfølge eder. Hulde de mit ord/ da ſkulle de oc holde eders.

Kapitola XV.

16. Ne wy gſte mne wywolili/ ale yá gſem wás wywolil: a poſtawil ſem wás abyſſte ſſli/ a vžitek přineſli a vžitek wás aby zůſtal/ aby zač byſſte koli proſyli Otce we Gmēnu mēm/ dal wám.

Nie wyście mnie obráli/ álem ia obrał was/ poſthanowiłem was/ ábyście ſzli y przynieśli owoc/ á iżby owoc wáſz trwał/ iż ocżkolwiek byście prośili od Oycá w imie moie/ żeby wam dał.

17. To přikazugi wám/ abyſſte ſe milowali weſpolek.

Thoć wam powiedam ábyście ſpołecznie milowáli.

18. Pakli wás Swět nenáwidij/ wěztež/ žeť geſt mne prwě než wás w nenáwiſti měl.

Jeſliżeć was świát ma w nienawiśći/ wiećie żeć y mnie pierwyey miał w nienawiśći.

19. Byſſte byli z Swěta Swět což geſt geho milowal by: že pak negſte z Swěta/ ale yá z Swěta wywolil gſem wás/ protož wás Swět nenáwidij.

Byśćie byli z świátá/ tedyćby świát tho co ieſt iego miłował/ lecz iżeśćie nie ſą z świátha/ á iam was wybrał z świátá/ y dla tegoż was świát ma w nienawiśći.

20. Pamatugte na mau řeč/ kterauž gſem yá mluwil wám/ Neniyť Služebnijk wětſſý nežli Pán geho. Poněwadž gſau ſe mně protiwili/ y wám ſe protiwiti budau: Geſtliže gſau řeč mau zachowali/ y waſſý zachowáwati budau.

Wſpomnićie ná ſłowá którem iá wam powiedział/ Nie ieſtći ſługá więczſzy niż Pan iego/ ieſliżeć mnie prześládowáli/ y waśći prześládowáć będą/ á ieſlić ſłowá me zachowywáli/ y wáſzeć záchowywáć będą.

טו

21 אֶלָּא הָלֵין כֻּלְּהֵין נֶעְבְּדוּן בְּכוֹן מֶטוּל שְׁמִי דִּילִי דְּלָא יָדְעִין לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

Ma tutte queſte coſe vi faranno per cagion del mio nome: percioche non hanno conoſciuto colui che m'ha mandato.

22 אֶלּוּ אֶנָא לָא אֶתִית מַלֶּלֶת עַמְּהוֹן לַית הֲוָת לְהוֹן חַטִּיתָא הָשָׁא דֵּין לַית עֶלְּתָא עַל אַפַּי חַטָּהַיְהוֹן׃

Se io non fuſſi venuto, e non haueſſi parlato loro, non hauerebbeno peccato alcuno: ma hora non hanno ſcuſa veruna del lor peccato.

23 מַן דְּלִי סָנֵא אַף לְאָבִי סָנֵא׃

Chi odia me, odia mio Padre ancora.

24 וְאֶלּוּ עְבָדָא לָא עֶבְדֵת לְעֵינַיְהוֹן אַיְלֵין דְּאְנָשׁ אַחֲרִין לָא עֲבַד לַית הֲוָת לְהוֹן חַטִּיתָא הָשָׁא דֵּין וְחַזוּ וְסַנִּי אַף לִי וְאַף לְאָבִי׃

Se io non haueſſi fatto tra loro di quelle opere che niſſun altro ha fatte, non hauerebben peccato: ma hora l'hanno vdute, & hanne odiato e me e mio Padre.

25 דְּתֶתְמַלֵּא מֶלְּתָא דַּכְתִיבָא בְּנָמוּסְהוֹן דְּסַנְאוּנִי מַגָּן׃

Ma queſto è, accioche s'adempia la parola che è ſcritta ne la Legge loro, cioè: Eſſi m'hanno hauuto in odio ſenza cagione.

26 מָא דֵּין דְּאָתֵא פַּרַקְלִיטָא הָו דְּאֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לְכוֹן מֶן לְוָת אָבִי רוּחָא דְּשְׁרָרָא הָו דְּמֶן לְוָת אָבִי נָפֵק הָו נַסְהֵד עֲלַי׃

Ma quando ſarà venuto il Conſolatore, ilquale io vi mandarò dal Padre, lo Spirito dico de la verità che procede dal Padre, egli renderà teſtimonianza di me.

27 אַף אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן דְּמֶן שׁוּרָיָא עַמִּי אַנְתּוּן׃

E voi ancora ne renderete teſtimonianza, conciofia che fin da principio ſete con eſſo me.

טו

21 אֲבָל אֶת־כָּל הָאֵלֶּה יַעֲשׂוּ לָכֶם בַּעֲבוּר שְׁמִי כִּי אֵינָם יוֹדְעִים אוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי׃

Mas todo eſto os haran por cauſa de mi nombre porque no conocen alque me há embiado.

22 אִם לֹא בָאתִי וְדִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם חַטָּאָה לֹא הָיְתָה לָהֶם וְעַתָּה לֹא יֵשׁ לָהֶם עֲלִילָה לְהִתְעוֹלֵל עַל־רִשְׁעָתָם׃

Si no vuiera venido, ni les vuiera hablado no tuuieran peccado. mas aora no tienen eſcuſacion de ſu peccado.

23 כָּל־מְשַׂנְאִי מְשַׂנֵּא אָבִי הוּא׃

Elque me aborrece, tambien á mi Padre aborrece.

24 אִם אֶת־מִפְעָלוֹת לֹא עָשִׂיתִי בָכֶם אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ אַחֵר לֹא עָשָׂה חַטָּאָה אֵינֶנָּה לָהֶם וְעַתָּה רָאוּ וְשָׂנְאוּנִי וְאֶת אָבִי׃

Si no vuieſſe hecho entre ellos obras quales ninguno otra há hecho, no tendrian peccado: mas aora y han las viſto, y aborrecen á mi, y a mi Pádre.

25 אֲבָל אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַדָּבָר הַנִּכְתָּב בְּתוֹרָתָם וְשִׂנְאַת חִנָּם שְׂנֵאוּנִי׃

Mas paraque ſe cumpla la palabra, que eſta eſcripta en ſu Ley, que ſin càuſa me aborrecieron:

26 וְכַאֲשֶׁר יָבוֹא הַמְנַחֵם אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁלַח לָכֶם מֵאָבִי אֶת רוּחַ אֱמֶת אֲשֶׁר מִן הָאָב יוֹצֵא הוּא יָעִיד עָלָי׃

Empero quando viniere aquel Conſolador, el qual yo os embiare del Padre, el Eſpiritu de Verdad, elqual procede del Padre, el dará teſtimonio de mi,

27 וְגַם אַתֶּם תְּעִידוּן כִּי מֵרֵאשִׁית הֱיִיתֶם עִמִּי׃

Y voſotros dareys teſtimonio porque eſtays conmigo deſde el principio.

ιε'.

21. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.

Mais ils vous feront toutes ces choſes à cauſe de mon Nom: pource qu'ils ne cognoiſsent point celui qui m'a enuoyé.

22. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Si ie ne fuſſe venu & n'euſſe parlé à eux, ils n'auroyent point de peché: mais maintenant ils n'ont point d'excuſe de leur peché.

23. Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

Qui m'a en haine, a auſsi en haine mon pere.

24. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

Si ie n'euſſe fait entr'eux les œuures que nul autre n'a faites, ils n'auroyent point de peche: mais maintenant ils les ont veues, & ont eu en haine & moi & mon Pere.

25. Ἀλλ᾽ ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.

Mais c'eſt afin que ſoit accomplie la parole qui eſt eſcrite en leur Loy, diſant, Ils m'ont eu en haine ſans cauſe.

26. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

Mais quand le Conſolateur ſera venu, lequel ie vous enuoyerai de par mon pere, aſſauoir l'Eſprit de verité, qui procede de mon pere, ceſtui-la teſmoignera de moi.

27. Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς μετ᾽ ἐμοῦ ἐστε.

Et vous auſsi en teſmoignerez vous eſtes des le le commencement auec, moi.

CAP. XV.

21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meũ: quia neſciunt eum qui miſit me.

But al theſe things will they do vnto you for my names ſake/ becauſe they haue not knowen him that ſent me.

22. Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.

If I had not come and ſpoken vnto them/ they ſhould not haue had ſinne: but nowe haue they no cloke for their ſinne.

23. Qui me odit, & Patrem meum odit.

He that hateth me/ hateth my Father alſo.

24. Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autem & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum.

If I had not done workes among them which none other man did/ they had not had ſinne: but nowe haue they both ſeene/ and haue hated both me and my Father.

25. Sed ut adimpleatur ſermo qui in Lege eorum ſcriptus eſt, Quia odio habuerunt me gratis.

But it is that the word might be fulfilled/ that is written in their Lawe/ They hated me without a cauſe.

26. Cùm autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.

But when the Comforter ſhall come/ whome I will ſende vnto you from the Father/ euen the Spirit of trueth/ which proceedeth of the Father/ hee ſhall teſtifie of me.

27. Et vos teſtimonium perhibebitis: quia ab initio mecum eſtis.

And ye ſhall witnes alſo/ becauſe ye haue bene with me from the beginning.

Das XV. Capitel.

21. Aber das alles werden ſie euch thun/ vmb meines Namens willen/ Denn ſie kennen den nicht/ der mich geſandt hat.

Men alt det ſkulle de gøre eder/ for mit Naffn ſkyld/ Thi at de kende icke Den/ ſom ieg vdſende.

22. Wenn ich nicht kommen were/ vnnd hette es jhnen geſaget/ ſo hetten ſie keine Sünde. Nun aber können ſie nichts fürwenden/ jhre Sünde zuentſchuldigen.

Der ſom ieg vaare icke kommen/ oc haffde ſagd dem det/ da haffde de ingen ſynd. Men nu kunde de inted finde paa/ at aarſage deris ſynd met.

23. Wer mich haſſet/ der haſſet auch meinen Vater.

Huo mig hader/ hand hader oc min Fader.

24. Hette ich nicht die Werck gethan vnter jhnen/ die kein ander gethan hat/ ſo hetten ſie keine Sünde. Nun aber haben ſie es geſehen/ vnd haſſen doch beyde mich vnd meinen Vater.

Haffde ieg icke giort de Gerninger iblant dem/ ſom ingen anden haffuer giort/ da haffde de ingen ſynd. Men nu haffue de det ſeet/ Oc hade dog baade mig oc min Fader.

25. Doch daß erfüllet werde der Spruch in jrem Geſetze geſchrieben: Sie haſſen mich ohne vrſache.

Dog at det Ordſprock beſcreffuit i deris Low ſkal fuldkommis/ De hade mig vden aarſage.

26. Wenn aber der Tröſter kommen wirdt/ welchen ich euch ſenden werde vom Vater/ der Geiſt der Warheit/ der vom Vater außgehet/ der wird zeugen von mir.

Naar Trøſteren kommer/ huilcken ieg ſkal ſende eder fra Faderen/ ſandheds Aand/ ſom vdgaar fra Faderen/ hand ſkal vidne om mig.

27. Vnnd jhr werdet auch zeugen/ denn jhr ſeyt von anfang bey mir geweſen.

Oc i ſkulle ocſaa vidne/ Thi at i haffue veret hoſſ mig aff begyndelſen.

Kapitola XV.

21. Ale toto wſſecko včinij wám/ pro Gméno mé/ neb neznagij toho kterýž mne poſlal.

Aleć wam tho wßytko czynić beda dla imienia mego/ bo nie znali onego ktory mie poſlal.

22. Bych byl nepřiſſel a nemluwil gim hřijchu by neměli/ ale nynj wýmluwy nemagij z hřjchu ſwého.

Bychći byl nie przyßedl á nie powiedal im/ nie mieliby grzechu/ lecz teraz nie máia czymby ſie wywieść z grzechu ſwego.

23. Kdož mne nenáwidij/ y Otceť mého nenáwidij.

Ktoć mnie ma w nienawiśći/ ma y Oycá mego w nienawiśći.

24. Bych ſkutkůw nečinil mezy nimi/ kterýchž geſt žádný giný nečinil/ hřijchu by neměli. Ale nynij gſau widěli/ y nenáwiděli mne y Otce mého.

Bych byl miedzy nimi thych ſpraw nie czynil ktorych żaden nie czynil/ nie mieliby grzechu/ lecz teraz widźieli/ á mieli nie tylko mnie w nienawiśći/ ále też y Oycá mego.

25. Ale aby ſe naplnila řeč kteráž w Zákoně gegich napſána geſt/ Že w nenáwiſti měli mne darmo.

Alec ſie to dźieie áby ſie wypełnilo ſlowo ktore ieſt w zakonie ich napiſano/ Mieli mie ſlußnie w nienawiśći.

26. Když přijgde Utěſſytel kteréhož yá poſſli wám od Otce ducha prawdy/ kterýž od Otce pocházy/ tenť ſwědectwij wydáwati bude o mně.

A ták gdyć przyidźie pocießyćiel/ ktoreg° ia wam poſle od Oycá. Duch on prawdy ktory od Oycá pochodźi/ onći o mnie da świádectwo.

27. Y wy ſwědectwij wydáwati budete/ nebo od počátku ſemnau gſte.

A wy też daćie świádectwo/ bo ze mna ieſteśćie od poczatku.

יו

1 הָלֵין מַלְּלֵת עַמְּכוֹן דְּלָא תֶּתְכַּשְׁלוּן׃

Io vi ho dette queſte coſe, à fin che voi non vi ſcandalizíate.

2 יַפְּקוּנָכוֹן גֵּיר מֶן כְּנוּשָׁתְהוֹן וְתֵאתֵא שָׁעְתָא דְּכֹל דְּנֶקְטוּלְכוֹן יִסְבַּר דְּקוּרְבָּנָא מְקַרֵב לַאלָהָא׃

Eſſi vi sbandiranno da le ſinagoghe: anzi viene il tempo che chiunque v'ammazzarà, ſi penſarà far ſeruitio à Dio.

3 וְהָלֵין יֶעְבְּדוּן מֶטוּל דְּלָא יַדְעוּ וְלָא לְאָבִי וְלָא לִי׃

E queſte coſe vi faranno, perche non hanno conoſciuto ne il Padre ne me.

4 הָלֵין מַלְּלֵת עַמְּכוֹן דְּמָא דְּאֵתָא עֶדָּנְהֵין תֶּתְעַהְדוּן אֶנֵּין דְּאֶנָא אֶמְרֵת לְכוֹן הָלֵין דֵּין מֶן קְדִים לָא אֶמְרֵת לְכוֹן דְּעַמְּכוֹן הֲוִית׃

Ma io v'ho parlate queſte coſe, accioche quando l'hora ſarà venuta, voi ve ne ricordiate, che io ve l'ho dette: e non v'ho dette queſte coſe da principio: percioche io ero con eſſo voi.

5 הָשָׁא דֵּין אָזֵל אֶנָא לְוָת מַן דְּשַׁדְּרַנִי וְלָא אֶנָשׁ מֶנְכוֹן מְשַׁאֵל לִי לְאַיְכָא אָזֵל אַנְתְּ׃

Ma hora io me ne vo à colui che m'ha mandato: e niun di voi mi domanda, Doue vai tu?

6 אֶמְרֵת לְכוֹן גֵּיר הָלֵין וְאֵתָת כְּרִיוּתָא וַמְלָת לְבוֹתְכוֹן׃

Ma perche io v'ho dette queſte coſe, la triſtezza ha ripieno il cuor voſtro.

7 אֶלָּא אֶנָא שְׁרָרָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּפְקָח לְכוֹן דְּאֶנָא אֵזַל אֶן גֵּיר אֶנָא לָא אֵזַל אֶנָא פַּרַקְלִיטָא לָא אָתֵא לְוָתְכוֹן אֶן דֵּין אֵזַל אֲשַׁדְּרִיוּהי לְוָתְכוֹן׃

Ma io vi dico la verità, egli è bene per voi ch'io me ne vada: perche ſe io non vo, il Conſolator non verrà à voi: e ſe io vo, ve lo mandarò.

יו

1 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי לָכֶם פֶּן־תִּכָּשֵׁלוּ׃

Eſtas coſas os he hablado, paraque no os eſcandalizeys.

2 מֵעֲדָתָם יַשְׁלִיכוּ אֶתְכֶם וְגַם בָּאָה הָעֵת אֲשֶׁר כָּל־הַהֹרֵג אֶתְכֶם יַחְשֹׁב לְהַקְרִיב קָרְבָּן לֵאלֹהִים׃

Echaroshan de las Synogas: antes la hora viene, quando qualquiera que os matare, penſará que haze ſeruicio á Dios.

3 וְאֵת הָאֵלֶּה יַעֲשׂוּ לָכֶם כִּי לֹא יָדְעוּ אֶת־הָאָב וְלֹא אוֹתִי׃

Y eſtas coſas os haran, porque no conocen ál Padre ni à mi.

4 לָכֵן דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִם תָּבוֹא הָעֵת תִּזְכְּרוּ לָמוֹ כִּי אֲנִי אָמַרְתִּי לָכֶם וְאֵת הָאֵלֶּה מֵרֵאשִׁית לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי עִמָּכֶם הָיִיתִי׃

Mas heos dicho eſto, paraque quando aquella hora viniere, os acordeys deello; que yo os lo auia dicho: eſto empero no os lo dixe àl principio, porque yo eſtaua con voſotros?

5 וְעַתָּה הוֹלֵךְ אָנֹכִי אֶל־אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי וְאִישׁ מִמְּכֶם לֹא שׁוֹאֵל לִי אָנָה הוֹלֵךְ אַתָּה׃

Mas aora voy àl que me embió; y ninguno de voſotros me pregunta, Donde vas?

6 אֲבָל כִּי־אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם וַיִּמָּלֵא לְבַבְכֶם בְּאֵבֶל׃

Antes porque os he hablado eſtas coſas, triſteza há henchido vueſtro coraçon.

7 אַךְ אֲנִי אֶת־הָאֱמֶת מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם מוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְאִם אֵינֶנִּי הוֹלֵךְ גַּם הַמְנַחֵם לֹא יָבוֹא אֲלֵיכֶם וְאִם אֵלֵךְ אֲשַׁלְּחֶנּוּ אֲלֵיכֶם׃

Empero yo os digo la verdad, que os es neceſſario que yo vaya, porque ſi yo no fueſe, el Conſolador no vendria à voſotros: mas ſi yo fuere, embiaroslohé.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.

Ie vous ai dit ces choſes, afin que vous ne ſoyez point ſcandaliſes.

2. Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.

Ils vous chaſſeront hors des ſynagogues: meſme le temps vient que quiconque vous fera mourir, cuidera faire ſeruice à Dieu.

3. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα, οὐδὲ ἐμέ.

Et vous feront ces choſes, pourtant qu'ils n'ont cognu le Pere ne moi,

4. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ᾽ ὑμῶν ἤμην.

Mais ie vous ai dit ces choſes, afin que quand l'heure ſera venuë, il vous ſouuiene que ie les vous ai dites: toutesfois ie ne vous ai point dit ces choſes des le commencement, pource que i'eſtoye auec vous.

5. Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις;

Et maintenant ie m'en vai à celui qui m'a enuoyé, & perſonne de vous ne me dsmande, Où vas tu?

6. Ἀλλ᾽ ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

Mais pource que ie vous ai dit ces choſes, triſteſſe a rempli voſtre cœur.

7. Ἀλλ᾽ ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς.

Toutesfois ie vous di la verite, il vous eſt expedient que ie m'en allie: car ſi ie ne m'en vai, le Conſolateur ne viendra point a vous: & ſi ie m'en vai, ie le vous enuoyerai.

CAP. XVI.

HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.

These thinges haue I ſayde vnto you/ that ye ſhould not be offended.

2. Abſque ſynagogis facient vos, ſed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.

They ſhall excommunicate you: yea / the time ſhall come /, that whoſoeuer killeth you / will thinke that he doeth God ſeruice.

3. Et hæc facient vobis: quia non noverunt Patrem, neque me.

And theſe thinges will they doe vnto you / becauſe they haue not knowen the Father / nor me.

4. Sed hæc locutus ſum vobis: ut cum venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram.

But theſe thinges haue I tolde you / that when the houre ſhall come / ye might remember / that I tolde you thẽ. And theſe things ſaide I not vnto you from the beginning / becauſe I was with you.

5. Et nunc vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?

But now I goe my way to him that ſent me / and none of you aſketh me / Whither goeſt thou?

6. Sed quia hęc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.

But becauſe I haue ſaid theſe things vnto you/your heartes are full of ſorow.

7. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam, ſi enim non abiero, Paracletus nõ veniet ad vos: ſi autẽ abiero, mittam eum ad vos.

Yet I tell you the trueth / It is expedient for you that I goe away: for if I goe not away/the Comforter will not come vnto you: but if I departed/I will ſend him vnto you.

Das XVI. Capitel.

Solchs hab ich zu euch geredt daß jhr euch nicht ergert.

DEtte haffuer ieg talet til eder / at i ſkulle / icke forargis

2. Sie werden euch inn den Bann thun. Es kompt aber die Zeit / daß / wer euch tödtet / wirdt meinen / er thue Gott einen dienſt daran.

De ſkulle ſette eder i Band. Oc den tid ſkal komme/ at / huo ſom ihielſlar eder / ſkal mene / hand gør Gud en Tieniſte der met.

3. Vnd ſolches werden ſie euch darumb thun/ daß ſie weder meinen Vater noch mich erkennen.

Oc ſaadant ſkulle de der faare gøre eder / at de huercken kende min Fader oc ey mig.

4. Aber ſolches hab ich zu euch geredt/ auff daß/wenn die Zeit kommen wirdt / daß jhr daran gedencket / daß ichs euch geſagt habe. Solches hab ich euch von Anfang nicht geſagt denn ich war bey euch.

Men ieg haffuer talet dette til eder / paa det / at naar den tid kommer/ i ſkulle tencke der paa/ at ieg ſagde eder det. Oc ieg ſagde eder icke ſaadant aff begyndelſen / thi ieg vaar hoſſ eder.

5. Nun aber gehe ich hin zu dem/ der mich geſandt hat/vnd niemand vnter euch fraget mich / wo geheſt du hin?

Oc nu gaar ieg hen til den ſom mig vdſende / oc ingen aff eder ſpør mig at / huort gaar du hen?

6. Sondern dieweil ich ſolches zu euch geredt habe / iſt euer Hertz voll traurens worden.

Men fordi at ieg talede dette til eder / da er deris Hierte ſorgefult.

7. Aber ich ſage euch die Warheit/ Es iſt euch gut/daß ich hingehe. Deñ ſo ich nicht hingehe/ ſo kommet der Tröſter nicht zu euch. So ich aber gehe / wil ich jhn zu euch ſenden.

Men ieg ſiger eder ſandhed / Det er eder gaat / at ieg gaar bort. Thi at gaar ieg icke bort / da kommer Trøſteren icke til eder. Men gaar ieg bort / da vil ieg ſende hannem til eder.

Kapitola XVI.

TYto wěcy mluwil gſem wám/ aby ſſte ſe nehorſſyli.

TOmći wam powiedźiał ábyśćie ſię nie obrážali.

2. Wen z Obcý wyženau wás Ale přijgdeť hodina/ že každý kdož wás zabige/ domnjwati ſe bude/ žeby tjm Bohu ſlaužil.

Bedać was rußáć z bożnic/ owßem przydźie czás/ gdy wßelki kthory was zábiiáć bedźie/ mniemáć bedźie że czyni chwałe Bogu.

3 A tok včinij wám proto/ neb neznali Otce ani mne.

A toć wam czynić bedą/ iż nie ználi Oyca áni mnie.

4. Ale tyto wěcy mluwil gſem wám/ abyſſte když přijgde hodina těch wěcý/ rozpomenuli ſe/ že yá powěděl gſem wám? Těchto wěcý pak gſem nemluwil wám při počátku/ nebť gſem byl s wámi.

Alemći to wam powiedźiał/ ábyśćie gdy czás ten przyidźie/ wſpomnieli na tho żem ia powiedźiał wam/ A thych rzeczy powiedalem wam z przodku/ bom z wámi był.

5. Ale nynij gdu němu/ kterýž mne poſlal/ a žádný z wás neptá ſe mne/ kde gdeš?

Lecz teraz odchodzę do onego ktory mie poſłał/ y nie pyta mie żaden z was do kąd idę.

6. Ale že tyto wěcy mluwil gſem wám/ protož zármutek naplnil Srdce waſſe.

A tákiżem tho wam powiedźiał/ ſmutek nápełnił ſerce waße.

7. A wſſak yá prawdu prawjm wám/ že vžitečně gť wám abych yá odſſel. Nebo neodegdulik/ Vtěſſytel nepřijgde k wám: a paklik odegdu/ poſſliho k wám.

A powiedamći wam prawdę/ Wam ći to pożyteczno iż ia odeydę/ bo ieſlibych nie odßedł/ Pocießyćiel on nie przyidzie do was/ ale ieſliż poydę/ poſlę go do was.

י ו

8 וּמָא דְּאָתָא הָו יַכְסֵיוּהִי לְעָלְמָא עַל חֲטִיתָא וְעַל וַדִּיקוּתָא וְעַל דִּינָא׃

E quando eſſo ſarà venuto, conuincerà il mondo di peccato, e di giuſtitia, e di giudicio.

9 עַל חֲטִיתָא דְּלָ—ת מ מְהַיְמְנִין בִּי׃

Di peccato, percioche non credeno in me.

10 •עַל וַדִּיקוּתָ—ת דֵּין דַּלְוָת אָבִי אָזֵל אֶנָא וְלָא תוּב חָזֵין אַנְתּוּן לִי׃

Di giuſtitia, percioche io me ne vo al Padre, e non mi vedrete piu.

11 עַל דִּינָא דֵּין דְּאַרְכוּנָא דְּעָלְמָא הָנָא דִּין הוּ׃

E di giuditio, percioche il principe di queſto mondo è ſtato giudicato.

12 תוּב סַגִּי אִי—ת לִי לְמֵאמַר לְכוּן אֶלָּא לָ—ת מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶאחַד הָשָׁ—ת׃

Io ho ancora molte coſe da dirui, ma voi non potete portarle hora.

13 מָא דְּאָתָא דֵּין רוּחָא דְּשָׁרָרָא הָו יְדַבְּרְכוּן בְּכֻלֵּה שְׁרָרָא לָ—ת גֵּיר יְמַלֵּל מֵן רֶעְיַן נַפְשֵׁה אֶלָּ—ת כֹּל דְּיֶשְׁמַע הָו יְמַלֵּל —— וַעֲתִידָתָא יוֹדַעְכוּן׃

Ma quando colui ſarà venuto, cioè, lo Spirito de la verità, egli vi condurrà in ogni verità: percioche non parlarà da ſe ſteſſo, ma dirà tutto cio ch'egli hauerà udito: & annuntiaruui le coſe à venire.

14 הָו יְשַׁבְּחַנִי מֶטוּל דְּמֶן דִּילִי נָסֵב׃

Eſſo mi glorificarà, percioche pigliarà del mio, & annuntiarallo à voi.

15 כֹּל מֶדֶם דְּאִית לְאָבִי דִּילִי הוּ מֶטוּל הָנָא אֶמְרֵת לְכוּן דְּמֶן דִּילִי נָסֵב —— וִיחַוֵּיכוּן׃

Tutto cio che ha il Padre è mio: per queſto v'ho detto ch'ei pigliarà del mio, e ve l'annuntiarà:

י ו

8 וּבְבוֹאוֹ יוֹכִיחַ אֶת־הָעוֹלָם עַל־הַחַטָּאָה וְעַל־הַצְּדָקָה וְעַל־הַמִּשְׁפָּט׃

Y quando el viniere, redarguyra al mundo de peccado, y de juſticia, y de juyzio.

9 עַל־הַחַטָּאָה כִּי אִנָּם מַאֲמִינִים בִּי׃

De peccado ciertamente, porquanto nu creen en mi.

10 וְעַל־הַצְּדָקָה כִּי אֶל־אָבִי הוֹלֵךְ אָנֹכִי וְעוֹד לֹא יִרְאוּנִי׃

Y de juſticia, porquanto voy àl Padre, y no me vereys mas.

11 וְעַל־הַמִּשְׁפָּט כִּי נְשִׂיא הָעוֹלָם הַזֶּה נִשְׁפָּט׃

Mas de juyzio, porquanto el Principe deeſte muudo ya es juzgado.

12 עוֹד רַבּוֹת הָיוּ לִי לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כִּי־אִם עַתָּה לֹא תוּכְלוּ לָשֵׂאת׃

Aun tengo muchas coſas que deziros, mas aora no las podeys lleuar.

13 וּבְבוֹא רוּחַ הָאֱמֶת יוֹלִיךְ אֶתְכֶם בְּכָל־אֱמֶת כִּי לֹא יְדַבֵּר מִנַּפְשׁוֹ כִּי אִם כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁמַע יְדַבֵּר וְאֶת־הָאוֹתִיּוֹת לְאָחוֹר יַגִּיד לָכֶם׃

Mas quando viniere aquel Eſpiritu de Verdad, el os guiara à toda verdad, porque no hablarâ de ſi miſmo mas todo loque oyere hablarà: y las coſas que han de venir os hara ſaber.

14 הוּא יְאַדִּיר אוֹתִי כִּי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר לִי יִקַּח וְיוֹדִיעַ לָכֶם׃

El me clarificarà, porque tomarà de mio, y os lo harà ſaber.

15 כֹּל אֲשֶׁר לְאָבִי לִי הוּא עַל־כֵּן אָמַרְתִּי כִּי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר לִי יִקַּח וְיוֹדִיעַ לָכֶם׃

Todo loque tiene el Padre, mio es por eſſo dixe que tomarà de mio y os lo hare ſaber.

ις'.

8. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

Et quand ceſtui-la ſera venu, il cõuaincra le monde de peché, de iuſtice, & de iugement.

9. Περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ.

De peché, pource qu'ils ne croyent point en moi,

10 Περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με.

De iuſtice, pource que ie m'en vai à mon Pere, & ne me verrez plus.

11. Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.

De iugement, pource que le prince de ce monde eſt ia iugé.

12. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.

I'ai à vous dire encore pluſieurs choſes, mais vous ne les pouuez porter maintenant.

13. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Mais quand ceſtui-la ſera venu, aſſauoir l'Eſprit de verité, il vous conduira en toute verité: car il ne parlera point de par ſoi meſme: mais il dira tout ce qu'il aura oui: & vous annoncera les choſes à venir.

14. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Ceſtui-la me glorifiera: car il prendra du mien, & le vous annoncera.

15. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι. Διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Tout ce qu'a mon Pere, eſt mien: pourtant ai-ie dit, qu'il prendra du miẽ, & le vous annoncera.

CAP. XVI.

8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.

And when he is come / he will reproue the worlde of ſinne / and of righteouſneſſe / & of iudgemeot.

9. De peccato quidem: quia non crediderunt in me.

Of ſinne / becauſe they beleeue not in me.

10. De iuſtitia verò: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.

Of righteouſnes / becauſe I go to my Father / and ye ſhall ſee me no more.

11. De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt.

Of iudgement / becauſe the prince of this world is iudged.

12. Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò.

I haue yet many things to ſay vnto you / but ye can not beare them nowe.

13. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcunque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.

Howbeit / when he is come which is the Spirit of trueth / he will leade you into all trueth: for he ſhall not ſpeake of him ſelfe / but whatſoeuer he ſhall heare ſhall hee ſpeake and he wil ſhewe you the thinges to come.

14. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

He ſhall glorifie me: for he ſhall receiue of mine / and ſhall ſhew it vnto you.

15. Omnia quæcunque habet Pater, mea ſunt. propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

Al things that the Father hath / are mine: therefore ſaide I / that he ſhall take of mine / and ſhewe it vnto you.

Das XVI. Capitel.

8. Vnd wenn derſelbige kompt / der wird die Welt ſtraffen / vmb die Sünde / vmb die Gerechtigkeit / vnd vmb das Gerichte.

Oc naar hand kommer / da ſkal hand ſtraffe Verden / for Synd / for Redferdighed / oc for Dom.

9. Vmb die Sünde / daß ſie nicht glauben an mich.

For Synden / at de tro icke paa mig.

10. Vmb die Gerechtigkeit aber / daß ich zum Vater gehe / vnd jhr mich hinfort nicht ſehet.

Oc for Retferdighed / At ieg gaar til Faderen / oc i ſee mig icke lenger.

11. Vmb das Gerichte / daß der Fürſt diſer Welt gerichtet iſt.

For Dommen / at denne Verdens Førſte er dømt.

12. Jch habe euch noch vil zuſagen / aber jhr könnets jetzt nicht tragen.

Jeg haffuer end nu meget at ſige eder / Men i kunde icke bære det nu.

13. Wenn aber jener der Geiſt der Warheit kommen wirdt / der wirdt euch in alle Warheit leiten. Denn er wirdt nicht von jhm ſelber reden / ſondern was er hören wirdt / das wirdt er reden / vnd was zukünfftig iſt / wird er euch verkündigen.

Men naar den Sandheds Aanden kommer den ſkal lede eder i al Sandhed. Thi hand ſkal icke tale aff ſig ſelff / men huad hand hører / det ſkal hand tale / oc huad tilkommendis er / ſkal hand forkynde eder.

14. Derſelbige wird mich verkleren / Denn von dem meinen wird ers nemen / vnd euch verkündigen.

Den ſamme ſkal forklare mig / thi hand ſkal tage det aff mit / oc forkynde eder.

15. Alles was der Vater hat / das iſt mein / darumb habe ich geſaget / Er wirdts von dem meinen nemen / vnd euch verkündigen.

Alt huad Faderen haffuer / det er mit / Der faare ſagde ieg / Hand ſkal tage det aff mit / oc forkynde eder.

Kapitola XVI.

8. A když přijgde / onť treſtati bude Swět z hřijchu / z Sprawedlnoſti / a z ſaudu.

Gdyć on tedy przyydźie / będźieć karał świát z grzechu / z ſpráwiedliwośći / y z ſadu.

9. Z hřijchu zagiſtě / že newěřij we mne:

Z grzechu / iż nie vwierzyli w mie.

10. Z ſprawedlnoſti pak / že gdu k Otcy / a giž potom nevzřijte mne:

Z ſpráwiedliwośći záſie / iż do Oycá odchodzę / á iuż mie więcey nie vyzrycie.

11. Z ſaudu / že Knijže tohoto Swěta giž geſt odſauzeno.

Z ſadu też záſie / że kſiąże tego świátá iuż oſadzone ieſt.

12. Geſſtě mnohé wěcy mám mluwiti wám / ale nemůžete ſněſti nynij.

Jeßcze wiele mam cobych z wámi mowił / iedno iż theraz znieść nie możecie.

13. Ale když přijgde ten genž geſt duch prawdy / naučijť wás wſſeliké prawdě. Nebo nebude mluwiti ſám od ſebe / ale cožkoli vſlyſſý / toť mluwiti bude / A které wěcy přigijti magij / zwěſtugeť wám.

Ale gdyć przyydźie on Duch prawdy / tedyć was wprowádźi we wßelką prawdę / bo nie ſam od ſiebie mowić będźie / ále co vſłyßy to powie / á co będźie przyydź miáło oznaymi wam.

14. Onť mne oſlawij / nebo z mého wezme / a zwěſtugeť wám

Onći mie vwielby / bowiem z mego weźmie co wam opowiedáć będźie.

15. Wſſecky wěcy kteréž koli má Otec / mé gſau. Protož gſem řekl / že z mého wezme / a zwěſtugeť wám.

Wßytki rzeczy ktore ma Oćiec / moie ſą: y dlá thegożem powiedźiał że z mego weźmie / co wam opowiedáć będźie.

יו

16 קַלִּיל וְלָא תֶחֱזוּנָנִי וְתוּב קַלִּיל וְתֶחֱזוּנָנִי דְּאָזֵל אֶנָא לְוָת אַבָּא׃

Vn poco di tempo & voi non mi vedrete: e di nuouo vn poco di tempo e voi mi vedrete percioche io me ne vo al Padre.

17 וְאֶמַרוּ הֲווֹ תַּלְמִידַוְהִי חַד לְחַד מָנָא הִי הָדָא דְּאָמַר לַן דְּקַלִּיל וְלָא תֶחֱזוּנָנִי וְתוּב קַלִּיל וְתֶחֱזוּנָנִי וְדָאזֵל אֶנָא לְוָת אָבִי׃

Allora alcuni de ſuoi diſcepoli diſſer tra loro, Che è queſto ch'egli ci dice, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuouo vn poco di tempo, e voi mi vedrete? E queſt altro, Perche io me ne vo al Padre.

18 וְאָמְרִין הֲווֹ מָנָא הִי הָדָא קַלִּיל דְּאָמַר לָא יָדְעִינַן מָנָא מְמַלֵּל׃

Diceuano dunque, Che è queſto ch'ei dice, Vn poco di tempo? noi non ſappiamo quel ch'ei dica.

19 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע דְּבָעֵין הֲווֹ לְמִשְׁאֲלוּתֵהּ וְאָמַר לְהוֹן עַל הָדָא בָּעֵין אַנְתּוֹן עַם חֲדָדֵא דְּאֶמְרֵת לְכוֹן דְּקַלִּיל וְלָא תֶחֱזוּנָנִי וְתוּב קַלִּיל וְתֶחֱזוּנָנִי׃

E IESV conoſcendo ch'eſſi voleuano domandarlo, diſſe loro, Voi ricercate tra voi di quel che io ho detto, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuouo vn poco di tempo, e voi mi vedrete.

20 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּתִבְכּוּן אַנְתּוֹן וְתֵאלְּלוּן וְעָלְמָא נֶחְדֵּא וַלְכוֹן תֶּכְרֵא אֶלָּא כַּרְיוּתְכוֹן לְחַדְוְתָא תֶּהֱוֵא׃

In verità, in verità io vi dico che voi piangerete, e lamentareteui, e il mondo ſi rallegrara: voi dico v'attriſtarete, ma la voſtra triſtezza ſi conuertirà in gioia.

יו

16 בְּשֶׁצֶף אַסְתִּיר פָּנַי מִמֶּכֶם וְלֹא תִרְאוּנִי וְעוֹד בְּרֶגַע קָטוֹן תִּרְאוּנִי כִּי הוֹלֵךְ אֲנִי אֶל־הָאָב׃

Aun vn poquito, y no me vereys deſpues otra vez vn poquito, y vermeheys: porque yo voy àl Padre.

17 וַיֹּאמְרוּ תַּלְמִידָיו אִישׁ לְרֵעֵהוּ מַה זֹּאת הַמְדַבֵּר אֵלֵינוּ בְּשֶׁצֶף לֹא תִרְאוּנִי וְעוֹד בְּרֶגַע קָטוֹן תִּרְאוּנִי וְכִי אֲנִי הוֹלֵךְ אֶל־הָאָב׃

Entonces dixeron algunos de ſus Diſcipulos vnos à otros, Que es eſto que nos dize, Aun vn poquito y no me vereys deſpues? y otra vez vn poquito, y vermeheys porque yo voy àl Padre.

18 וַיֹּאמְרוּ זֹאת מַה הִיא אֲשֶׁר אוֹמֵר הוּא בְּשֶׁצֶף אוֹ בְּרֶגַע לֹא יָדַעְנוּ מַה מְּדַבֵּר הוּא׃

Anſique dezian, Que es eſto que dize, Vn poquito: no entendemos lo que habla.

19 וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ כִּי אָבוּ לִשְׁאוֹל לוֹ וַיֹּאמֶר לָהֶם עַל־זֹאת תְּבַקְשׁוּן אִישׁ מֵרֵעֵהוּ כִּי אָמַרְתִּי בְּשֶׁצֶף לֹא תִרְאוּנִי וְעוֹד בְּרֶגַע תִּרְאוּנִי׃

Y conoció IESVS que le querian preguntar, y dixoles, Preguntays entre voſotros de eſto que dixe, Aun vn poquito, y no me vereys deſpues: y otra vez vn poquito, y vermeheys.

20 אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי תִבְכּוּ וְתִתְּנוּ אַתֶּם וְהָעוֹלָם יִשְׂמַח וְאַתֶּם תִּתְאַבְּלוּ וְאֶבְלְכֶם לְשִׂמְחָה יֵהָפֵךְ׃

De cierto de cierto os digo que voſotros llorareys y lamentareys, y el mundo ſe alegrara voſotros empero ſereys triſtes, mas vueſtra triſteza ſera buelta en gozo.

ιϛʹ.

16. Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef vn petit de temps, & vous me verrez, car ie m'en vai à mon Pere.

17. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καί, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

Dont quelques vns de ſes diſciples dirent entr'eux, Qu'eſt-ce qu'il nous dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez? &, Car ie m'en vai à mon Pere.

18. Ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.

Ils diſoyent donc, Qu'eſt-ce qu'il dit, Vn petit de temps? nous ne ſauons qu'il dit.

19. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ᾽ ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

Et Ieſus cognoiſſant qu'ils le vouloyent interroguer, leur dit, Vous demandez entre vous touchant ce que i'ai dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez plus, & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez.

20. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ᾽ ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.

En verité, en verité ie vous di, que vous pleurerez, & lamenterez, & le monde s'eſiouira: voire que vous ſerez contriſtés, mais voſtre triſteſſe ſera conuertie en ioye.

CAP. XVI.

16. Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum & videbitis me: quia vado ad Patrem.

A litle while / and ye ſhall not ſee me: and againe a litle while / and ye ſhall ſee me: I go for to my Father.

17. Dixerunt ergo ex diſcipulis eius ad invicé, Quid eſt hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, &, quia vado ad Patrem?

Then ſaid ſome of his diſciples among them ſelues / What is this that he ſaith vnto vs / A litle while / and ye ſhall not ſee me / and againe / a litle while / and ye ſhall ſee me / and / For I go to my Father?

18. Dicebant ergo, Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus quid loquitur.

They ſaid therefore / What is this that he ſaith / A litle while? we knowe not what he ſaith.

19. Cognovit autem Ieſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis, De hoc quęritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.

Now Jeſus knewe that they would aſke him / and ſaide vnto thẽ / Doe ye enquire among your ſelues / of that I ſaid / A litle while / and ye ſhall not ſee me: and againe / a litle while / and ye ſhall ſee me?

20. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

Verely / verely I ſay vnto you / that ye ſhall weepe and lament / and the world ſhall reioyce: and ye ſhall ſorowe / but your ſorow ſhalbe turned to ioy.

Das XVI. Capitel.

16. Vber ein kleines / ſo werdet jhr mich nicht ſehen / vnnd aber über ein kleines / ſo werdet jhr mich ſehen / deñ ich gehe zum Vater.

Om en liden ſtund / da ſkulle i icke ſee mig / oc atter om en liden ſtund / ſaa ſkulle i ſee mig / thi ieg gaar til Faderen.

17. Da ſprachen etliche vnter ſeinen Jüngern vntereinander: Was iſt das / daß er ſaget zu vns / Vber ein kleines / ſo werdet jhr mich nicht ſehen / vnd aber über ein kleines / ſo werdet jhr mich ſehen / vnnd daß ich zum Vater gehe?

Da ſagde nogle aff hans Diſciple til huer andre / Huad er det / at hand ſiger til oſſ / Om en liden ſtund / da ſkulle i ſee mig / oc atter om en liden ſtund / da ſkulle i ſee mig / Oc at ieg gaar til Faderen?

18. Da ſprachen ſie / was iſt das / daß er ſaget / über ein kleines? Wir wiſſen nicht was er redet.

Da ſagede / At hand ſiger / Om en liden ſtund? Wi vide icke huad hand taler.

19. Da mercket Jeſus / daß ſie jhn fragen wolten / vnd ſprach zu jhnen: Davon fraget jhr vntereinander / daß ich geſagt habe: Vber ein kleines ſo werdet jr mich nicht ſehen / vnd aber über ein kleines ſo werdet jr mich ſehen.

Da merckte Jheſus / at de vilde ſpørie hannem at / oc hand ſagde til dem / Der om ſpørie iblant huer andre / at ieg ſagde / Om en liden ſtund / da ſkulle i icke ſee mig / oc atter om en liden ſtund / da ſkulle i ſee mig.

20. Warlich / warlich / ich ſage euch / Jr werdet weinen vnnd heulen / aber die Welt wirdt ſich freuen. Jr aber werdet traurig ſein / doch euer traurigkeit ſoll inn Freude verkehret werden.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / J ſkulle græde oc hyle / Men Verden ſkal glæde ſig / Oc i ſkulle vere bedrøffuede / Dog ſkal eders bedrøffuelſe omuendis til glæde.

Kapitola XVI.

16. Maličko a giž newzřijte mne / a opět maličko a wzřijte mne / neb gdu k Otcy.

Máluczko á nie vyzrycie mie / y záſie máluczko á vyzrycie mie / bo iá ide do Oycá.

17. Tehdy řekli Včedlnijcy geho weſpolek: Co geſt to / že nám prawj / Maličko a giž newzřijte mne / a opět maličko / a wzřijte mne / neb yá gdu k Otcy?

Tedy niektorzy z zwolennikow iego rzekli iedni ku drugim: Coż to ieſt co nam powieda: Máluczko á nie vyzrycie mie / y záſie máluczko á vyzrycie mie / áiż ia ide do Oycá?

18. Protož prawili / Co geſt to / že nám prawj / Maličko? newijme co prawij.

Y mowili: Coż wżdy to ieſt co mowi máluczko? niewiemy coć powieda.

19. Y poznal Gežiš / že chtěli otázati ho. Y řekl gim: O tom ſe tážete mezy ſebau / že ſem řekl / Maličko a newzřijte mne / a opět maličko a wzřijte mne.

Poznał tedy Jezus że go pytáć chćieli / y rzekł im: O tym ſie pytaćie miedzy ſoba com rzekł: Máluczko á nie vzzrycie mie / y záſic máluczko á vyzrycie mie?

20. Giſtě giſtě prawijm wám / že kwěliti a plakati budete wy / ale Swět ſe bude radowati: Wy ſe budete rmautiti / ale zármutek wáſs obrátij ſe wám w radoſt.

Záprawde záprawde wam powiedam: Wy bedźiecie plákáć y nárzekáć / á świát ſie bedzie weſelił. Wy ſmutni bedźiecie / ále ſmuthek waſz wynidźie wam ku rádośći.

יו

21 אַנְתְּתָא מָא דְּיָלְדָא כַּרְיָא לָהּ דְּמַטָּא יוֹמָא דְּמוֹלְדָהּ מָא דְּיָלְדַת דֵּין בְּרָא לָא עָהְדָא אוּלְצָנָהּ מְטוּל חַדּוּתָא דְּאִתִּילֵד בַּר־נָשָׁא בְּעָלְמָא ׃

Quando la donna partoriſce, ha dolore, percioche è venuta l'hora ſua: ma poi ch'el la ha partorito il piccol fanciullo, non ſi ricorda piu de l'angoſcia per l'allegrezza ch' ell'ha che ſia nato vn huomo al mondo.

22 אַף אַנְתּוּן הָשָׁא כַּרְיָא לְכוּן תּוּב דֵּין אֶחְזֵיכוּן ו וְיֶחְדֵּא לִבְּכוּן וְחַדּוּתְכוּן לָא אֱנָשׁ נָסֵב מֶנְּכוּן ׃

Ancor voi dunque hauete ben hora triſtezza, ma io vi vedrò di nuouo, e il cuor voſtro ſi rallegrarà, e niuno vi torrà la voſtra allegrezza.

23 וּבְהָו יוֹמָא לִי לָא תְּשַׁאלוּן מֶדֶּם אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּכֻל מֶדֶּם דְּתֶשַׁאלוּן לְאָבִי בַּשְׁמִי יִתֵּל לְכוּן ׃

Et in quel giorno voi non mi domandarete di coſa alcuna. In verità, in verità vi dico, che tutte le coſe che voi domandarete al Padre nel nome mio, egli ve le darà.

24 עַד מָא לְהָשָׁא לָא שְׁאֶלְתּוּן מֶדֶּם בַּשְׁמִי שְׁאַלוּ וְתֶסְבוּן דְּתֶהְוֵא חַדּוּתְכוּן מְשַׁמְלְיָא ׃

Infin ad hora voi non hauete domandato niente nel nome mio: domandate, e riceuerete, accioche la voſtra allegrezza ſia compiuta.

35 הָלֵין בְּפֶלְאָתָא מַלְּלֵת עַמְּכוּן אָתְיָא דֵּין שָׁעְתָא אֵמָתַי דְּלָא אֲמַלֵּל עַמְּכוּן בְּפֶלְאָתָא אֶלָּא עַיִן בַּגְלֵא אֲבַדֵּק לְכוּן עַל אַבָּא ׃

Io vi ho parlate queſte coſe in ſimilitudini: ma verrà tempo che io non vi parlarò piu in ſimilitudini, ma vi parlarò apertamente del Padre.

26 בְּהָו יוֹמָא דְּתֶשַׁאלוּן בַּשְׁמִי וְלָא אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּאֶנָא אֶבְעֵא מֶן אַבָּא עֲלַיכוּן ׃

In quel giorno voi domandarete nel nome mio, è non vi dico ch'io ſia per pregare il Padre per voi.

יו

21 הָאִשָּׁה אִם תֵּלֵד מִתְאַבֵּל כִּי בָאָה עִתָּהּ וְכַאֲשֶׁר יָלְדָה אֶת־הַיֶּלֶד עוֹד לֹא תִזְכֹּר לַחֵבֶל עַל שִׂמְחָתָהּ כִּי יֻלַּד אָדָם אֶל־הָעוֹלָם ׃

La muger quando pare, tiene dolor, porque es venida ſu hora: mas deſque há parido vn ninno, ya no ſe acuerda del apretura por el gozo de que aya nacido vn hombre en el mundo.

22 וְעַתָּה מִתְאַבְּלִים אַתֶּם וְאִם אָשׁוּב אֶרְאֶה אֶתְכֶם וְיִשְׂמַח לִבְּכֶם וְאֶת־שִׂמְחַתְכֶם אִישׁ לֹא יִשָּׂא מִמְּכֶם ׃

Tambien pues voſotros aora à la verdad teneys triſteza: mas otra vez os veré, y gozarſeha vueſtro coraçon, y nadie quitara de voſotros vueſtro gozo.

23 וּבַיּוֹם הַהוּא לֹא תִשְׁאֲלוּ לִי מְאוּמָה אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כָל־אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ מִן־הָאָב בִּשְׁמִי יִתֵּן לָכֶם ׃

Y aquel diá no me preguntareys nada. De cierto de cierto os digo, que ſi algo pidierdes á mi Padre en mi nombre, daros loha.

24 עַד עַתָּה לֹא שְׁאַלְתֶּם מְאוּמָה בִּשְׁמִי שַׁאֲלוּ וְתִקְחוּ אֲשֶׁר שִׂמְחַתְכֶם תְּהִי שְׁלֵמָה ׃

Haſta aora nada aueys pedido en mi nombre? pedid, y recebireys, paraque vueſtro gozo ſea cumplido.

25 אֶת־הָאֵלֶּה בִּמְשָׁלִים דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם אַךְ תָּבוֹא הָעֵת אֲשֶׁר בָּהּ עוֹד לֹא בִמְשָׁלִים אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם כִּי־אִם אוֹפִיעַ לְהַגִּיד לָכֶם עַל־אָבִי ׃

Eſtas coſas os he hablado en prouerbios: la hora viene quando ya no os háblaré por prouerbios: mas claramente os annunciare de mi Padre.

26 בַּיּוֹם הַהוּא בִּשְׁמִי תִּשְׁאֲלוּ וְאֵינֶנִּי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אָנֹכִי אֶשְׁאַל מֵאָבִי עֲלֵיכֶם ׃

Aquel dia pedireys en mi nombre: y no os digo que yo rogare ál Padre por voſotros:

ιϛ'.

21. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

Quand la femme enfante, elle ſent ſes douleurs, pource que ſon terme eſt venu: mais apres qu'elle a fait vn petit enfant, il ne lui ſouuient plus de l'angoiſſe, pour la ioye qu'elle a qu'vne creature humaine eſt nee au monde

22. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

Vous donc auſſi auez maintenant triſteſſe mais ie vous verrai derechef, & voſtre cœur s'eſiouira, & perſonne ne vous oſtera voſtre ioye.

23. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.

Et en ce iour-la vous ne m'interroguerez de rien. En verité, en verité ie vous di que toutes les choſes que vous demanderez au Pere en mon Nō, il les vous donnera.

24. Ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Iuſques à preſent vous n'auez rien demande en mon Nom: demandez, & vous receurez, afin que voſtre ioye ſoit accomplie.

25. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκ ἔτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν.

Ie vous ai dit ces choſes par ſimilitudes: mais l'heure viēt que ie ne parlerai plus à vous par ſimilitudes, mais ie vous parlerai ouuertement de mō Pere.

26. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν.

En ce iour-la vous demanderes en mon Nom, & ie ne vous di point que ie prierai le Pere pour vous.

CAP. XVI.

21. Mulier cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.

A woman when ſhe trauaileth / hath ſorowe/ becauſe her houre is come: but as ſoone as ſhe is deliuered of the childe/ ſhe remembreth no more the anguiſh / for ioy that a man is borne into the worlde.

22. Et vos igitur, nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

And ye now therefore are in ſorowe: but I will ſee you againe/ and your hertes ſhall reioyce/ and your ioye ſhall no man take from you.

23. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, ſiqũid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

And in that day ſhall ye aſke me nothing. Verely/ verely I ſay vnto you / whatſoeuer ye ſhal aſke the Father in my Name/ he will giue it you.

24. Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo, Petite, & accipietis: ut gaudium veſtrum ſit plenũ.

Hitherto haue ye aſked nothing in my Name: aſke/ and ye ſhall receiue / that your ioy may be full.

25. Hæc in proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora cum iam non proverbiis loquar vobis, ſed palàm de Patre annunciabo vobis.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you in parables: but the time will come/ when I ſhall no more ſpeake to you in parables: but I ſhall ſhew you plainely of the Father.

26. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis.

At that day ſhall yee aſke in my Name / & I ſay not vnto you / that I will pray vnto the Father for you.

Das XVI. Capitel.

21. Ein Weib wenn ſie gebieret / ſo hat ſie traurigkeit / denn jhre ſtunde iſt kommen. Wenn ſie aber das Kind geboren hat / dencket ſie nicht mehr an die angſt / vmb der Freude willen / daß der Menſch zu der Welt geboren iſt.

En Quinde / naar hun føder / da haffuer hun bedrøffuelſe / Thi hendis time er kommen. Men naar hun haffuer fød Barnet / da tencker hun icke mere paa den nød / for den glæde ſkyld / at Menniſket er fød til Verden.

22. Vnd jr habt auch nun traurigkeit / aber ich wil euch wider ſehen / vnd euer Hertz ſoll ſich freuen / vnd euer Freude ſoll niemand von euch nemen.

Oc i haffue nu ocſaa bedrøffuelſe / Men ieg vil ſee eder igen / oc eders hierte ſkal glæde ſig oc der ſkal ingen tage eder glæde fra eders.

23. Vnd an demſelbigen tage werdet jhr mich nichts fragen. Warlich / warlich / ich ſage euch: So jhr den Vater etwas bitten werdet inn meinem Namen / ſo wird ers euch geben.

Oc paa den ſamme dag ſkulle i icke ſpørte mig at noget. Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Der ſom i bede Faderen om noget i mit Naffn / da ſkal hand giffue eder det.

24. Bißher habt jr nichts gebeten / in meinem Namen. Bittet ſo werdet jhr nemen / daß euer Freude volkommen ſey.

Her til haffue i icke bedet i mit Naffn. Beder / ſaa ſkulle i faa / at eders glæde ſkal vere fuldkommen.

25. Solchs hab ich zu euch durch Sprichwort geredet. Es kompt aber die Zeit / daß ich nicht mehr durch Sprichwort mit euch reden werde / ſondern euch frey herauß verkůndigen von meinem Vater.

Saadant haffuer ieg talet til eder ved Ordſprock Men den tid ſkal komme / at ieg ſkal icke tale mere met eder ved Ordſprock / men obenbare forkynde eder om min Fader.

26. An demſelbigen tage werdet jhr bitten in meinem Namen. Vnd ich ſage euch nicht / daß ich den Vater fůr euch bitten wil.

Paa den ſamme dag ſkulle i bede i mit Naffn. Oc ieg ſiger eder icke / at ieg vil bede Faderen for eder.

Kapitola XVI.

21. Zena když rodij / zármutek má / neb přiſſla hodina gegij: ale když porodij Djtě / giž nepamatuge wijce na boleſt pro radoſt / neb ſe narodil člowěk na Swět.

Gdy niewiáſtá rodzi miewáć boleśći / bo przyſzłá godzina iey / lecz gdy porodzi dzieciatko / iuż nie pámieta vćiśnienia / że ſie weſeli z człowieká ná świát národzonego.

22. Protož y wy nynij zámutek máte / ale opět vzřijm wás / a radowati ſe bude Srdce waſſe / a radoſti waſſý žádný neodegme od wás.

Y wy też ácz teraz ſmutek maćie / ále záſie ogladam was / y będzie ſie weſelić ſerce wáſze / á weſela wáſzego żaden nie odeymie od was.

23. A w ten den nebudete mne tázati o ničemž. Giſtě giſtě prawijm wám / Začkoli budete proſyti Otce we Gměnu mém / dáť wám.

Ná on czás nie bedziećie mie ni ocz pytáć: Záprawde záprawde powiedamći wam / oczkolwiek prośić bedziećie Oycá w imie moie / da wam.

24. Až poſawad za nic gſte neproſyli we Gměnu mém / Proſte a wezmete / aby radoſt waſſe dokonalá byla.

Do tego czaſu teſzczeſcie mocz nie prośili w imie moie: Prośćieſz á weźmiećie / áby weſele wáſze było doſkonałe.

25. Toto w přijſlowij mluwil gſem wám. Přijdeť hodina / když giž ne w přijſlowj budu mluwiti wám / ale zgewně o mém Otcy zwěſtugi wám.

Toćiem wam powiedał przez podobieńſtwá / lecz ćiczás przyidźie gdy nie przez podobieńſtwá mowić wam bede / ále iáwnie o Oycu moim oznaymie wam.

26. W ten den / we Gměnu mém proſyti budete? A neprawijm wám / že yá budu proſyti Otce za wás.

Ná on czás w imie moie prośić będziećie / y nie powiedã wam iżbych ia miał Oycá prośić zá wámi.

י ו

27 הוּ גֵּיר אַבָּא רָחֵם
לְכוֹן דְּאַנְתּוֹן רְחֶמְתּוּנָנִי
וְהַיְמֶנְתּוֹן דְּאֶנָא מֶן לְוָת
אַבָּא נֶפְקֶת׃

Imperoche il Padre ſteſſo vi ama, percioche voi hauete amato me: & hauete creduto che io ſono vſcito da Dio.

28 נֶפְקֶת מֶן לְוָת אַבָּא
וֶאתִית לְעָלְמָא וְתוּב שָׁבֶק
אֶנָא לְעָלְמָא וָאזֶל אֶנָא
לִי לְוָת אַבָּא׃

Io ſono vſcito dal Padre, e ſon venuto nel mondo, di nuouo laſſo il mondo, e vommene al Padre.

29 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
הָא הָשָׁא גַּלְיָאִית מְמַלֶּל
אַנְתְּ וּפֶלְאתָא לָא חֲדָא
אָמַר אַנְתְּ׃

I ſuoi diſcepoli gli dicono, Ecco, tu parli hora apertamente, e non dici ſimilitudine alcuna.

30 הָשָׁא יָדְעִינַן דְּכֹל מֶדֶם
יָדַע אַנְתְּ וְלָא סְנִיק אַנְתְּ
דְּאֶנָשׁ יְשַׁאלָךְ בְּהָדָא מ
מְהַימְנִין חְנַן דְּמֶן אֱלָהָא
נְפַקְתְּ׃

Noi hora ſappiamo che tu ſai tutte le coſe, non hai biſogno che alcuno ti domandi: per queſto noi crediamo che tu ſei vſcito da Dio.

31 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּע ה
הַיְמֶנוּ׃

IESV riſpoſe loro, Credete voi hora?

32 דְּהָא אָתְיָא שָׁעְתָא
וְהָשָׁא אֶתָת דְּתֶתְבַּדְּרוּן
אֶנָשׁ לַאתְרֵהּ וְתֶשְׁבְּקוּנָנִי
בַּלְחוּדַי וְלָא הֲוֵית בַּלְחוּדַי
דְּאַבָּא עַמִּי הוּ׃

Ecco, viene l'hora. e gia è venuta, che ogn'vn di voi ſara diſperſo, ciaſcuno à caſa ſua, e laſſare emi ſolo: ma io non ſon ſolo, percioche il Padre è meco.

33 הָלֵין אֶמְרֶת לְכוֹן דְּבִי
יֶהֱוֵא לְכוֹן שְׁלָמָא בְּעָלְמָא
הָוָא לְכוֹן אוּלְצָנָא אֶלָּא
אֶתְלַבַּבוּ אֶנָא זְכִיתֵהּ
לְעָלְמָא׃

Io vi ho dette queſte coſe, à fin che voi habbiate pace in me: Voi hauerete angoſcia nel mondo, ma ſtate di buono animo, io ho vinto il mondo.

י ו

27 כִּי הוּא הָאָב אוֹהֵב אֶתְכֶם
כִּי אַתֶּם אֲהַבְתּוּנִי וְהֶאֱמַנְתֶּם
כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יָצָאתִי׃

Porque el miſmo Padre os ama, porquanto voſotros me amaſtes, y aueys creydo qne yo ſali de Dios,

28 יָצָאתִי מִן־הָאָב וּבָאתִי
אֶל־הָעוֹלָם וְאָשׁוּב וְאֶעֱזֹב אֶת־
הָעוֹלָם וְאֵלֵךְ אֶל־הָאָב׃

Sali del Padre, y he venido àl mundo: otra vez dexo el mundo, y voy àl Padre.

29 אוֹמְרִים לוֹ תַּלְמִידָיו הִנֵּה
עַתָּה תוֹפִיעַ לְדַבֵּר וּמָשָׁל אֶחָד
לֹא תֹאמַר׃

Dizenle ſus Diſcipulos, Heaqui aora hablas claramente y ningun prouerbio dizes.

30 עַתָּה יָדַעְנוּ כִּי כֹל יָדַעְתָּ וְלֹא
תִצְטָרֵךְ לְהִשָּׁאֵל מֵאִישׁ אֶחָד
בְּזֹאת מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ כִּי
מֵאֱלֹהִים יָצָאתָה׃

Aora entendemos que ſabes todas las coſas y no has meneſter que nadie te pregunte: en eſto creemos que has ſalido de Dios.

31 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ עַתָּה
מַאֲמִינִים אַתֶּם׃

Reſpondioles Ieſus, Aora creeys?

32 הִנֵּה בָאָה הָעֵת וְעַתָּה בָּאָה
וְתָפֻצוּן אִישׁ אֶל־אֲשֶׁר לוֹ וְאוֹתִי
לְבַדִּי תַּעַזְבוּנִי וַאֲנִי אֵינֶנִּי לְבַדִּי
כִּי הָאָב עִמִּי הוּא׃

Heaqui, la hora viene, y ya es venida que ſereys eſparcidos cada vno por ſu cabo, y me dexareys ſolo: mas no eſtoy ſolo: porque el padre eſtá conmigo.

33 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם
לִהְיוֹת לָכֶם שָׁלוֹם בִּי בָּעוֹלָם
יֵשׁ לָכֶם צָרָה כִּי אִם חִזְקוּ
וְיֶאֱמַץ לְבַבְכֶם כִּי אֲנִי שָׂרִיתִי עִם
הָעוֹלָם וָאוּכָל׃

Eſtas coſas os he hablado paraque en mi tengays paz: en el mundo tendreys appretura: mas confiad-yo he vencido àl mundo.

ιϛ΄.

27. Αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.

Car le pere lui meſme vous aime, pource que vous m'auez aimé, & auez creu que ie ſuis iſſu de Dieu.

28. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

Ie ſuis iſſu du pere & ſuis venu au monde: derechef ie delaiſſe le monde, & m'en vai au Pere.

29. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε νῦν παῤῥησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

Ses diſciples lui diſent, Voici, maintenant tu parles ouuertement, & ne dis nulle ſimilitude.

30. Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες.

Maintenant ſauons-nous que tu ſais toutes choſes, & n'as beſoin qu'aucun t'interrogue: par cela croyons nous que tu es iſſu de Dieu.

31. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἄρτι πιστεύετε;

Ieſus reſpondit, Croyez-vous maintenant?

32. Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι.

Voici l'heure vient, & eſt ia venue que vous ſerez eſpars chacun à part ſoy, & me delaiſſerez ſeul: mais ie ne ſuis point ſeul: car le pere eſt auec moy.

33. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Ie vous ai dit ces choſes, afin que vous ayez paix en moi: vous aurez angoiſſe au monde, mais ayez bon courage i'ay vaincu le monde.

CAP. XVI.

27. Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exivi.

For the Father him ſelfe loueth you/ becauſe ye haue loued me/ & haue beleeued that I came out from God.

28. Exivi à Patre & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

I am come out from the Father/ & came into the world: againe I leaue the worlde/ and go to the Father.

29. Dicunt ei diſcipuli eius, Ecce, nunc palàm loqueris, & proverbium nullum dicis.

His diſciples ſaide vnto him/ Loe/ nowe ſpeakeſt thou plainely/ and thou ſpeakeſt no parable.

30. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi ut quis te interroget, in hoc credimus quia à Deo exiſti.

Nowe knowe we that thou knoweſt all thinges/ and needeſt not that any man ſhould aſke thee. By this we beleeue/ that thou art come out from God.

31. Reſpondit eis Ieſus, Modò creditis?

Ieſus anſwered them/ Do you beleue now?

32. Ecce venit hora, & iam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

Beholde/ the houre commeth/ and is already come/ that ye ſhall be ſcattered euery man into his owne/ and ſhall leaue me alone: but I am not alone: for the Father is with me.

33. Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

These thinges haue I ſpoken vnto you/ that in me ye might haue peace: in the world ye ſhall haue affliction/ but be of good comfort: I haue overcome the world.

Das XVI. Capitel.

27. Denn er ſelbſt der Vater hat euch lieb / darumb daß jhr mich liebet / vnd glaubet / daß ich von Gott außgegangen bin.

Thi Faderen elſker eder ſelff / der faare / at i elſke mig / oc tro at ieg er vdgangen aff Gud.

28. Ich bin vom Vater außgegangen / vnd kommen in die Welt / Widerumb verlaſſe ich die Welt / vnnd gehe zum Vater.

Jeg vdgick fra Faderen/ oc kom til Verden/ Jeg forlader Verden igen / oc gaar til Faderen.

39. Sprechen zu jhm ſeine Jünger: Sihe nun redeſt du frey herauß / vnd ſageſt kein Sprichwort.

Hans Diſciple ſige til hannem/ See nu taler du obenbarlige / oc ſiger inted Ordſprock.

30. Nun wiſſen wir/ daß du alle ding weiſſeſt / vnd bedarffſt nicht/ daß dich jemand frage. Darumb glauben wir/ daß du von Gott außgegangen biſt.

Nu vide wi / at du vedſt alle ting / oc haffuer icke behoff / at nogen ſpør dig at / Der faare tro wi / at du vdgickſt aff Gud.

31. Jeſus antworttet jhnen: Jetzt glaubet jhr.

Jheſus ſuarede dem / Nu tro i.

32. Sihe es kompt die Stunde/ vnd iſt ſchon kommen / daß jhr zurſtreuet werdet / ein jeglicher inn das ſeine/ vnd mich alleine laſſet / Aber ich bin nicht alleine / denn der Vater iſt bey mir.

See / den time ſkal komme / oc er allerede kommen/ At i ſkulle atſpredis huer til ſit / oc forlade mig alene. Men ieg er icke alene/ Thi Faderen er hoſſ mig.

33. Solches hab ich mit euch geredt/ daß jr inn mir Fride habet. Inn der Welt habt jr angſt/ aber ſeyt getroſt/ Ich habe die Welt überwunden.

Dette haffuer ieg talet met eder/ At i ſkulle haffue Fred i Mig. I Verden haffue i Trengſel / men verer trøſtige/ Jeg haffuer offuerundet Verden.

Kapitola XVI.

27. Otec zagiſtě miluge wás/ neb gſte wy mne milowali / a vwěřile gſte/ že gſem od Boha wyſſel.

Abowiem ſam Oćiec miłuie was żeſcie y wy mnie miłowali / y vwierzyliſcie żem od Bogá wyßedł.

28. Wyſſel gſem od Otce/ a přiſſel gſem na Swět / a opiet opauſſtijm ſwět/ a gdu k Otcy.

Wyßedłciem od Oycá/ á przyßedłem ná świát / y powthore opußczam świát/ á ide do Oycá.

29. Rzekli gemu Včedlnijcy geho: Hle nynij patrně mluwijſs / a Přijſlowij žadněho neprawijſs.

Powiedzieli mu zwolennicy: Oto teraz iáwnie mowiß/ y żadnego podobieńſtwá nie powiedaß.

30. Nynij gſme poznali / že wijſs wſſecky wěcy/ a nenij tobě potřebj / aby ſe kdo tebe tázal. Skrze to wěřijme / že gſy od Boha přiſſel.

Teraz wiemy że wßytko wieß/ á nie potrzebá żeby cie kto pytał/ á przez to wierzymy żeś od Bogá wyßedł.

31. Odpowěděl gim Gežijſs: Nynij wěřjte.

Odpowiedział im Jezus: A terazże wierzycie?

32. A wſſak naſtáwá hodina/ a gižť gk přiſſla / že ſe rozprchnete geden každý ſem y tam / a mne ſaměho opuſtijte/ a wſſak negſemť ſám/ neb Otec ſemnau geſt.

Othoć przyidzie czás y iuż przyßedł/ gdy wßyſcy roſproßeni bedziecie káżdy do ſwych / á mnie ſámego zoſtáwićie/ áleć nie ieſtem ſam/ bo ieſt Oćiec zemná.

33. Tyto wěcy proto mluwil gſem wám / abyſſte we mně pokog měli. Na Swětě nátiſk mijti budete: ale dauffay též/ nebť gſem yá přemohl Swět.

Tomći wam powiedział/ abyśćie we mnie pokoy mieli/ ná świećie ćieśćiſk maćie/ ále vfayćie we mnie/ Jamći zwyćiężył świát.

י ז

1 הלין מלל ישוע וארים עינוהי לשמיא ואמר אבי אתת שעתא שבח ברך דברך ישבחך :

Queſte coſe diſſe IESV*, poi alzò gli occhij ſuoi al cielo, e diſſe, Padre, l'hora è venuta, glorifica il tuo Figliuolo, accioche il tuo Figliuolo glorifichi te.*

2 איכנא דיהבת לה שולטנא על כל בסר דכל מא דיהבת לה יתל לה חיא דלעלם :

Si come tu gli hai data poteſtà ſopra ogni carne, a fin ch'ei dia vita eterna a tutti quelli che tu gli hai dati.

3 הלין אנון דין חיא דלעלם דידעונך דאנת אנת אלהא דשררא בלחודיך ומנו דשדרת ישוע משיחא :

E queſta è la vita eterna, che conoſcano te ſolo vero Iddio, e colui che tu hai mandato, cioè, IESV *Chriſto.*

4 אנא שבחתך בארעא עבדא הו דיהבת לי דאעבד שלמתה :

Io t'ho glorificato ſopra la terra, ho finita l'opera che tu mi hai data à fare.

5 והשא שבחיני אנת אבי לותך בהו שובחא דאית הוא לי לותך מן קדם דנהוא עלמא :

Et hora tu Padre, glorificami appreſſo te medeſimo, con la gloria, laquale io haueuo appreſſo di te prima che il mondo fuſſe.

6 אודעת שמך לבני נשא הנון דיהבת לי מן עלמא דילך הוו ולי יהבת אנון ונטרו מלתך :

Io ho manifeſtato il tuo Nome à gli huomini che tu m'hai dati del mondo. Eſſi eranno tuoi, e tu me gli hai dati, & hanno oſſeruata la tua parola.

7 השא ידעת דכל מא דיהבת לי מן לותך הו :

Eſſi hanno hora conoſciuto che tutto cio che tu m'hai dato, è da te.

י ז

1 את־האלה דבר ישוע וישא את־עיניו אל־השמים ויאמר אבי באה השעה האדיר את־בנך וגם בנך יאדיר אותך :

Eſtas coſas hablo Ieſus, y leuantados los ojos àl cielo, dixo, Padre, la hora viene, clarifica tu Hijo, paraque tambien tu Hijo te clarifique à ti :

2 כאשר נתת לו שלטון על־כל־הבשר לתתו לכלם אשר נתת לו את־חיי עולם :

Como le has dado la poteſtad de toda carne paraque à todos loque le diſte, les de vida eterna.

3 ואלה הם חיי עולם אשר ידעו אותך כי את לבדך אלהי אמת ואשר שלחת ישוע המשיח:

Eſta empero es la vida eterna, que te conozcan ſolo Dios verdadero, y alque embiaſte, Ieſus el Chriſto.

4 אני האדרתי אותך על־הארץ את־הפעל אשר נתת לי לפעל כליתי :

Yo te he clarificado en la tierra, he acabado la obra que me diſte que hizieſſe :

5 ועתה האדירני את אבי אצלך בכבוד אשר היה לי אתך מאז מראש מקדם בטרם הטבע העולם :

Aora pues padre clarificame tu acerca de ti miſmo de aquella claridad que tuue acerca de ti antes que eſte mundo fueſſe.

6 הודעתי את־שמך לאנשים אשר נתת לי מן־העולם לך היו ונתת לי אותם ואת־דברך נצרו :

Manifeſtado he tu Nombre à los hombres que del mundo me diſte. tuyos eran y diſtemelos : y guardaron tu palabra.

7 עת ידעו כי כלם אשר נתתה לי ממך הוים :

Aora han ya conocido que todas las coſas que me diſte, ſon de ti:

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

ΤΑῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε· πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε.

Ieſus dit ces choſes : puis eſleuant ſes yeux au ciel, dit, Pere, l'heure eſt venue, glorifie ton Fils, afin que ton Fils te glorifie :

2. Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

Comme tu lui as donné puiſſance ſur toute chair, afin qu'il donne vie eternelle à tous ceux que tu lui as dônes.

3 Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

Et ceſte eſt la vie eternelle, Qu'ils te cognoiſſent ſeul vrai Dieu, & celui que tu as enuoyé, Ieſus Chriſt.

4. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω.

Ie t'ai glorifié ſur la terre. I'ai parachevé l'œuure que tu m'as bailee a faire.

5 Καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

Et maintenant glorifie-moi toi Pere, enuers toi-meſme, de la gloire laquelle i'ai eue par deuers toi deuant que le monde fuſt fait.

6. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

I'ai manifeſté ton Nom aux hommes leſquels tu m'as donnés du monde: ils eſtoyent tiens, & tu me les as dônés, & ils ont garde ta parole.

7. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν.

Maintenant ils ont cognu que tout ce tu m'as donné, eſt de toi.

CAP. XVII.

HÆc locutus eſt Ieſus, & ſublevatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.

These things ſpake Jeſus/ & lift vp his eyes to heauen/ and ſaid/ Father/ the houre is come: glorifie thy Sonne/ that thy Sonne alſo may glorifie thee.

2. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut, omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam.

As thou haſt giuen him power ouer all fleſh/ that he ſhould giue eternall life to all them that thou haſt giuen him.

3. Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.

And this is life eternall/ that they knowe thee to be the onely very God/ & whom thou haſt ſent/ Jeſus Chriſt.

4. Ego te clarificavi ſuper terram, opus conſummavi quod dediſti mihi ut faciã.

I haue glorified thee on the earth: I haue finiſhed the worke which thou gaueſt me to doe.

5. Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate quã habui prius quàm mundus eſſet, apud te.

And nowe glorifie me/ thou Father/ with thine owne ſelfe/ with the glorie which I had with thee before the world was.

6. Manifeſtavi nomen tuũ hominibus quos dediſti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem tuum ſervaverunt.

I haue declared thy name vnto the men which thou gaueſt me out of the worlde: thine they were/ and thou gaueſt them me/ and they haue kept thy worde.

7. Nunc cognoverunt quia omnia quę dediſti mihi, abs te ſunt.

Now they know that all things whatſoeuer thou haſt giuen me/ are of thee.

Das XVII. Capitel.

SOlches redet Jeſus/ vnd hub ſeine Augen auff gen Himmel/ vnd ſprach: Vater/ die ſtunde iſt hie/ daß du deinen Son verklåreſt/ auff daß dich dein Son auch verklåre.

DEtte talede Jheſus/ oc løffte ſine øyen op til Himmelen/ oc ſagde/ Fader/ den time er her/ at du ſkalt forklare din Søn/ Paa det at din Søn oc ſkal forklare dig.

2. Gleich wie du jhm Macht haſt gegeben ůber alles Fleiſch/ auff daß er das ewige Leben gebe/ allen die du jm gegeben haſt.

Lige ſom du haffuer giffuit hannem Mact offuer alt Kød/ Paa det hand ſkal giffue dem alle det euige Liff/ ſom du haffuer giffuit hannem.

3. Das iſt aber das ewige Leben/ daß ſie dich/ daß du allein warer Gott biſt/ vnnd den du geſandt haſt/ Jeſum Chriſt/ erkennen.

Oc det er det euige Liff/ At de kende dig/ alene en ſand Gud/ oc den du vdſende/ Jheſum Chriſtum.

4. Ich habe dich verklåret auff Erden/ vnd vollendet das Werck/ daß du mir gegeben haſt/ daß ich thun ſolt.

Jeg haffuer forklaret dig paa Jorden/ oc fuldkommet den Gerning/ ſom du haffuer giffuit mig/ at ieg ſkulde gøre.

5. Vnd nun verklåre mich/ du Vater/ bey dir ſelbſt/ mit der Klarheit/ die ich bey dir hatte/ ehe die Welt war.

Oc forklare mig nu du Fader/ hoſſ dig ſelff/ met den Klarhed/ ſom ieg haffde hoſſ dig/ før Verden vaar.

6. Ich habe deinen Namen offenbaret den Menſchen/ die du mir von der Welt gegeben haſt. Sie waren dein/ vnd du haſt ſie mir gegeben/ vnnd ſie haben dein Wort behalten.

Jeg obenbarede dit Naffn for Menniſkene/ ſom du haffuer giffuit mig aff Verden. De vaare dine/ oc du haffuer giffuit mig dem/ oc de beuarede dit Ord.

7. Nun wiſſen ſie/ daß alles/ was du mir gegeben haſt/ ſey von dir.

Nu vide de/ at alt det ſom du haffuer giffuit mig/ er aff dig.

Kapitola XVII.

TYto řeči odmluwiw Gežijš: pozdwihl očj k Nebi/ a řekl: Otče přijſſla geſt hodina/ oſlawiž Syna twého/ aby y Syn twůg též oſlawil tebe.

TO powiedźiawſzy Jezus/ podniosł oczu ſwych w niebo y rzekł: Oycze przyſzłać godźina/ vwielbi Syna twego/ áby też y Syn vwielbił ciebie.

2. Jakož gſy dal gemu moc nad každým člowěkem/ aby wſſechněm kteréž gſy dal gemu/ on dal gim wěčný žiwot.

Jakoś iemu dał moc nád wſzelkim ćiáłem/ iż ileś mu ich podał áby im dał żywot wieczny.

3. Tentoť geſt pak wěčný žiwot/ aby poznali tebe ſamého Boha prawého/ a kteréhož gſy poſlal/ Gežijſſe Kryſta.

A tenći ieſt żywot wieczny/ áby ciebie ſámego znali być Bogiem prawdźiwym/ y kthoregoś poſłał Jezuſá Kryſtuſá.

4. Ják gſem oſlawil tebe na Zemi: dijlo gſem wykonal/ kteréž gſy mi dal abych ge činil.

Jaćiem vwielbił ćiebie na źiemi/ y dokonczyłem ſpráwy kthoraś mi dał/ ábych ia czynił.

5. A nynij/ oſlawiž mne ty Otče v tebe ſamého/ ſláwau tau kterauž gſem měl v tebe/ prwé nežli Swět byl.

A przetoż teraz vwielb mię ty Oycze v ſiebie ſamego tą chwałą ktoram v ciebie miał/ pirwey niż then świát był.

6. Oznámil gſem Gméno twé Lidem/ kteréž gſy mi dal z Swěta. Twogi gſu byli/ a mně gſy ge dal/ a oni řeč twau zachowali.

Obiáwiłćiem imię twe ludźiam/ ktoreś mi podał z tego świátá/ twoić byli/ y dałeś mi ie/ á záchowywáli ſłowo twoie.

7. A nynij poznali/ že wſſecky wěcy kteréž gſy mi dal/ od tebe gſu.

Terazći poználi iż wſzythki rzeczy ktoreś mnie dał/ od ciebie ſą.

יז

8 דמלא דיהבת לי
יהבת להון והנון קבלון
וידעו שרירָאית דמן
לותך נפקת והימנו דאנת
שדרתני ׃

Percioche io ho date loro le parole che tu hai date à me, & eſſi l'hanno riceuute, & hanno veramente conoſciuto che io ſono vſcito da te, & hanno creduto che tu m'hai mandato.

9 ואנא עליהון בעא אנא
לא הוא על עלמא בעא
אנא אלא על הנון דיהבת
לי דדילך אנון ׃

Io prego per loro, Non prego gia per il mondo, ma per quelli che tu m'hai dati: percioche ſono tuoi.

10 וכל מדם דדילי הו
דילך הו ודילך דילי הו ו
ומשבח אנא בהון ׃

E tutto cio ch'è mio è tuo, & il tuo è mio: e ſono ſtato glorificato in eſſi.

11 מכיל לא הוית בעלמא
והלין בעלמא אנון ואנא
לותך אתא אנא אבא
קדישא טר אנון בשמך הו
דיהבת לי דנהוון חד
איכנא דחנן ׃

E gia io non ſon piu nel mondo, ma eſſi ſono nel mondo, & io vengo à te. Padre ſanto, conſeruali nel tuo Nome, quelli (dico) che tu m'hai dati: accioche ſiano vno come noi.

12 כד עמהון הוית ב
בעלמא אנא נטר הוית
להון בשמך לאילין
דיהבת לי נטרת ואנש
מנהון לא אבד אלא
ברה דאבדנא דנתמלא
כתבא ׃

Quando io ero con eſſi nel mondo, io li conſeruauo nel tuo Nome. Io ho conſeruati quelli che tu m'hai dati, e niuno di loro è perito, ſenon il Figliuol de la perditione, accioche s'adempieſſe la Scrittura.

13 השא דין לותך אתא
אנא והלין ממלל אנא
בעלמא דתהוא חדותי
משמליא בהון ׃

Ma hora io vengo à te, e parlo queſte coſe nel mondo: accioh'eſſi habbiano la mia allegrezza compiuta in lor medeſimi.

יז

8 כי את־הדברים אשר נתת
לי נתתי להם והמה קבלו וידעו
באמת כי ממך יצאתי והאמינו
כי את שלחתני ׃

Porque las palabras que me diſte, les he enſenado: y ellos las recibieron, y han conocido verdaderamente que ſali de ti, y han creydo que tu me embiaſte.

9 אני שואל עליהם אינני שואל
על־העולם כי אם על־האלה
אשר נתת לי כי לך המה ׃

Yo ruego por ellos: no ruego por el mundo, ſino por los que me diſte, porque tuyos ſon.

10 וכל אשר לי לך הוא ואשר
לך לי הוא ונאדרתי בהם ׃

Y todas mis coſas ſon tus coſas, y tus coſas ſon mis coſas: y he ſido clarificado en ellas.

11 ועוד אינני הוה בעולם והמה
הוים בעולם ואני בא אליך
אבי הקדוש נצרה אותם בשמך
אשר נתת לי להיותם אחת
כמונו ׃

Y ya no eſtoy en el mundo, mas eſtos eſtan en el mundo, que yo à ti vengo Padre Sancto, guardalos en tu Nombre á los quales me has dado, paraque ſean vna coſa, como tambien noſotros.

12 בהיותי עמם בעולם נצרתי
אותם בשמך את־אשר נתת לי
שמרתי ואיש מהם לא אבד כי
אם בן־האבדה אשר ימלא
הכתב ׃

Quando yo eſtaua con ellos en el mundo, yo los guardaua en tu Nombre, à los quales me diſte: yo los guarde, y ninguno deellos ſe perdió ſino el Hijo de perdicion: paraque la Eſcriptura ſe cumplieſſe.

13 ועת בא אני אליך ואת
האלה אני מדבר בעולם אשר
תהי להם שמחתי שלמה
בהם ׃

Mas aora vengo á ti, y hablo eſto en el mundo, paraque ayan gozo cumplido en ſi miſmos.

ιζ.

8. Ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Car ie leur ai donné les paroles que tu m'as donnees, & ils les ont receuës: & ont vrayement cognu que ie ſuis iſſu de toi, & ont creu que tu m'as enuoyé.

9. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι.

Ie prie pour eux: ie ne prie point pour le monde, mais pour ceux leſquels tu m'as donnés· d'autant qu'ils ſont tiens.

10. Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

Et tout ce qui eſt mien, eſt tien, & ce qui eſt tien, eſt mien, & ſuis glorifié en eux.

11. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

Et maintenant ie ne ſuis plus au mõde, mais ceux-ci ſont au monde, & ie vien à toi. Pere ſainct, garde-les en ton Nom, voire ceux que tu m'as donnes: afin qu'ils ſoyent vn ainſi que nous.

12. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

Quand i'eſtoye auec eux au monde, ie les gardoy' en ton Nom: i'ai gardé ceux que tu m'as donnés, & pas vn d'eux n'eſt peri, ſinon le Fils de perdition; afin que l'Eſcriture fuſt accomplie.

13. Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

Et maintenant ie vien à toi, & di ces choſes eſtant encores au monde: afin qu'ils ayent ma ioye accomplie en eux-meſmes.

CAP. XVII.

8. Quia verba quæ dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acceperunt, & cognoverũt verè quia à te exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti.

For I haue giuen vnto thẽ the wordes/ which thou gaueſt me/ and they haue receiued them/ and haue knowen ſurely that I came out from thee/ and haue beleeued that thou haſt ſent me.

9. Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt.

I pray for them: I pray not for the world/ but for them which thou haſt giuen me: for they are thine.

10. Et mea omnia, tua ſunt; & tua, mea ſunt, & clarificatus ſum in eis.

And all mine are thine/ & thine are mine/ and I am glorified in them.

11. Et iam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſanćte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos.

And nowe am I no more in the worlde/ but theſe are in the world/ and I come to thee. Holy Father/ keepe thẽ in thy Name euen them whome thou haſt giuen me/ that they may be one/ as we are.

12. Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo, Quos dediſti mihi, cuſtodivi: & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, ut ſcriptura impleatur.

While I was with them in the world/ I kept them in thy Name: thoſe that thou gaueſt me/ haue I kept/ and none of them is loſt/ but the childe of perdition/ that the Scripture might be fulfilled.

13. Nunc autem ad te venio; & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

And nowe come I to thee/ & theſe thinges ſpeake I in the worlde/ that they might haue my ioy fulfilled in them ſelues.

Das XVII. Capitel.

8. Denn die Wort/ die du mir gegeben haſt/ hab ich jhnen gegeben/ vnd ſie habens angenommen/ vnd erkant warhafftig/ daß ich von dir außgegangen bin/ vnnd glauben/ daß du mich geſandt haſt.

Thi de ord ſom du haffuer giffuit mig/ gaff ieg dem/ oc de anammede dem/ oc kende ſandelige/ At ieg vdgick fra dig/ oc tro/ at du vdſende mig.

9. Ich bitte für ſie/ vnd bitte nicht für die Welt/ ſondern für die du mir gegeben haſt/ denn ſie ſind dein.

Jeg beder for dem/ oc ieg beder icke for Verden/ men for den ſom du haffuer giffuit mig/ thi de ere dine.

10. Vnd alles was mein iſt/ das iſt dein/ vnd was dein iſt/ das iſt mein/ vnd ich bin in jhnen verkläret.

Oc alt det ſom mit er/ det er dit/ oc det ſom dit er/ det er mit/ oc ieg er forklaret i dem.

11. Vnd ich bin nicht mehr inn der Welt/ Sie aber ſind inn der Welt/ vnd ich kom̃e zu dir. Heiliger Vater/ erhalt ſie inn deinem Namen/ die du mir gegeben haſt/ daß ſie eins ſeyen/ gleich wie wir.

Oc ieg er icke mere i Verden/ Men de ere i Verden/ oc ieg kommer til dig. Hellige Fader/ beuare dem i dit Naffn/ ſom du haffuer giffuit mig/ at de bliffue itlige ſom wi.

12. Dieweil ich bey jhnen war in der Welt/ erhielt ich ſie inn deinem Namen. Die du mir gegeben haſt/ die habe ich bewahret/ vnd iſt keiner von jhnen verloren/ Ohn das verlorne Kind/ daß die Schrifft erfüllet würde.

Den ſtund ieg vaar hoſſ dem i Verden/ beuarede ieg dem i dit Naffn. De ſom du haffuer giffuit mig/ dem beuarede ieg/ oc der er ingen/ fortabt aff dem/ vden det fortabte Barn/ At Scrifften ſkulde fulkommis.

13. Nun aber komme ich zu dir/ vnd rede ſolches in der Welt/ auff daß ſie in jhnen haben meine freude vollkommen.

Men nu kommer ieg til dig/ oc taler ſaadant i Verden/ paa det de ſkulle haffue min Glæde fuldkommen i ſig.

Kapitola XVII.

8. Nebo ſlowa kterážgſy mi dál/ yá dal gſem gim: a oni ge přiyali/ a poznali w prawdě/ že gſem od tebe wyſſel/ a vwěřil že gſy ty mne poſlal:

Abowiem ſłowá ktoreś mi podał/ iam im podał/ á oni ie wźięli/ y poználi prawdźiwie żem od ciebie wyſzedł/ á vwierzyli żeś ty mnie poſłał.

9. Yá za ne proſým. Ne za Swět proſým ale za ty kteréž gſy mi dal/ nebo twogi gſu.

Jać za nimi proſzę/ á nie zá świátem proſzę/ lecz zá tymi ktoreś mi dał/ boć ſą twoi.

10. A wſſecky wěcy mé/ twé gſau/ a twé mé gſu. A yá oſlawen gſem w nich.

Y wſzytko moie ieſt twoie/ á twoie moie ieſt/ y vwielbionem ieſt w nich.

11. A giž negſem na ſwětě/ ale oni gſau na Swětě/ a yá k tobě gdu. Otče Swatý/ zachowey ge we Gměnu twém/ kteréž gſy mi dal/ aby gedno byli/ yako y mi gſme gedno.

A iużem nie ieſt ná świećie/ iedno oni ná świećie ſą/ Jać iuż do ciebie idę/ Oycze święty zachoway że ie przez imie twoie/ ty ktoreś mnie podał/ áby byli iedno ták iáko y my.

12. Dokud gſem s nimi byl na Swětě/ yá gſem ge zachowáwal we Gměnu twém. Kteréž gſy mi dal/ yá oſtřijhal gſem gich/ a žádný z nich nezahynul/ gedině Syn zatracenij/ aby ſe pijſmo naplnilo.

Gdyćiem z nimi był ná świećie/ iaćiem ie zachowywał w imie twoie/ á ktoreś mnie oddał iam ich ſtrzezegł/ y żaden z nich nie zginął/ iednoż on ſyn zátrácenia/ żeby ſie piſmo wypełniło.

13. Ale nynij k tobě gdu: a tytoť wěcy mluwijm na Swětě/ aby měli rádoſt mu naplněnau w ſobě.

A teraźći do ćiebie idę/ y mowię to ná świećie/ áby mieli weſele moie wypełnione w ſobie.

יז

14 אנא יהבת להון מ
מלתך ועלמא סנא אנון
דלא הוו מן עלמא א
איכנא דאנא לא הוית מן
עלמא:

Io ho dato loro la tua parola, e il mondo gli ha hauuti in odio: percioche eſſi non ſon del mondo, ſi come ancor io non ſon del mondo.

15 לא הוא דתשקול אנון
מן עלמא בעא אנא אלא
דתטר אנון מן בישא:

Io non prego che tu gli leui del mondo, ma che tu gli guardi dal male.

16 לא הוו גיר מן עלמא
איכנא דאנא לא הוית
מן עלמא:

Eſſi non ſon del mondo, ſi come ancor io non ſon del mondo.

17 אבא קדש אנון ב
בשררך דמלתך דילך ש
שררא הי:

Santificali per la tua Verità: la parola tua è Verità.

18 איכנא דלי שדרת
לעלמא אף אנא שדרת
אנון לעלמא:

Si come tu hai mandato me nel mondo, coſi ho io mandati eſſi nel mondo.

19 ועל אפיהון אנא
מקדש אנא נפשי דיהוון
אף הנון מקדשין בשררא:

E per loro io ſantifico me ſteſſo, accioche ancor eſſi ſiano ſantificati in Verità.

20 ולא הוא על אפי הלין
בעא אנא בלחוד אלא אף
על אפי אילין דמהימנין
בי במלתהון:

Hor io non prego già ſolamente per loro, ma per quelli ancora che crederanno in me per la lor parola.

21 דכלהון יהוון חד איכנא
דאנת אבי בי ואנא בך
דאף הנון בן חד יהוון ד
דיהימן עלמא דאנת
שדרתני:

Accioche tutti ſiano Vno, come tu Padre ſei in me, & io in te, afin dico che ancor eſſi ſiano Vno in noi: à fin che il mondo creda che tu m'hai mandato.

יז

14 אני נתתי להם את־דברך
והעולם שנא אותם כי אינם
מן העולם כאשר גם אני
אינני מן־העולם:

Yo les enſenne tu palabra, y el mundo los aborrecio: porque no ſon del mundo, como tampoco yo ſoy del mundo.

15 אינני שואל אני ממך
אשר תשאם מן־העולם כי
אם אשר תצור אותם מרעה:

No ruego que los quites del mundo, ſi no que los guardes de mal.

16 מן־העולם אינם כמוני
אינני מן־העולם:

No ſon del mundo, como tampoco yo ſoy del mundo.

17 קדשמו באמתך אמרתך
אמת היא:

Sanctificalos con tu Verdad? tu palabra es la Verdad.

28 כאשר שלחתני אל־העולם
כמוני שלחתי אותם אל־
העולם:

Como tu me embiaſte àl mundo, tambien yo los he embiado àl mundo.

16 ועליהם אני מקדש את־
נפשי אשר המה מקדשים הוים
באמת:

Y por ellos yo me ſanctifico à mi miſmo: para que tambien ellos ſean ſanctificados con verdad.

20 אינני שאל על־האלה
לבדם כי גם על־אשר יאמינו
בי בדברם:

Mas no ruego ſolamente por ellos, ſino tambien por los que han de creer en mi por la palabra deellos:

21 למען כלם אחת יהיו
כמוך אבי בי ואני בך וגם
המה בנו אחת יהיו והעולם
יאמין כי את שלחתני:

Paraque todos ſean vna coſa, como tu, o padre, en mi, y yo en ti: que tambien ellos en nos ſean vna coſa: para que el mundo crea que tu me embiaſte.

ιζ.

14. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ie leur ai donné ta parole, & le mõde les à eus en haine, pource qu'ils ne ſont point du monde: comme auſſi ne ſuis-ie point du monde.

15. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

Ie ne prie point que tu les oſtes du monde, mais que tu les gardes de mal.

16. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

Ils ne ſont point du monde, comme auſſi ne ſuis-ie point du monde.

17. Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

Sanctifie-les par ta verité: ta parole eſt verité.

18. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον.

Comme tu m'as enuoyé au monde, ainſi auſſi les ai-ie enuoyés au monde.

19. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

Et pour iceux me ſanctifie-ie moimeſme, afin qu'eux auſſi ſoyent ſanctifies en verité.

20. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ.

Or ne prie ie point ſeulement pour eux, mais auſſi pour ceux qui croiront en moi par leur parole,

21. Ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσι· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Afin que tous ſoyent vn, ainſi que toi Pere es en moi, & moi en toi, afin qu'eux auſſi ſoyent vn en nous: à ce que le monde croye que c'eſt toi qui m'as enuoyé.

CAP. XVII.

14. Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.

I haue giuen them thy word / and the worlde hath hated them / becauſe they are not of the world / as I am not of the world.

15. Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

I pray not that thou ſhouldeſt take them out of the worlde/ but that thou keepe them from euill.

16. De mundo non ſunt: ſicut & ego non ſum de mundo.

They are not of the worlde / as I am not of the world.

17. Sanctifica eos in veritate, Sermo tuus veritas eſt.

Sanctifie them with thy trueth: thy word is trueth.

18. Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

As thou diddeſt ſend me into the worlde / ſo haue I ſent them into the world.

19. Et pro eis ego ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

And for their ſakes ſanctifie I my ſelfe / that they alſo may be ſanctified through the trueth.

20. Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me.

I pray not for theſe alone / but for them alſo which ſhall beleeue in me / through their word.

21. Vt omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unũ ſint: ut credat mundus quia tu me miſiſti.

That they all may be one/ as thou/ O Father/ art in me/ & I in thee: euen that they may be alſo one in vs/ that the world may beleeue that thou haſt ſent me.

Das XVII. Capitel.

14. Ich habe jhnen gegeben dein Wort/ vnd die Welt haſſet ſie/ Denn ſie ſind nicht von der Welt/ wie denn auch ich nicht von der Welt bin.

Jeg gaff dem dit ord/ Oc Verden hader dem/ Thi de ere icke aff Verden/ lige ſom ieg er oc icke aff Verden.

15. Ich bitte nicht/ daß du ſie von der Welt nemeſt/ ſondern daß du ſie bewareſt für dem übel.

Jeg beder icke/ at du ſkalt tage dem aff Verden/ men at du ſkalt beuare dem fra ont.

16. Sie ſind nicht von der Welt/ gleich wie ich auch nicht von der Welt bin.

De ere icke aff Verden/ lige ſom ieg er oc icke aff Verden.

17. Heilige ſie inn deiner Warheit. Dein Wort iſt die Warheit.

Hellige dem i din Sandhed. Dit Ord er Sandhed.

18. Gleich wie du mich geſandt haſt in die Welt/ ſo ſende ich ſie auch in die Welt.

Lige ſom du ſende mig til Verden/ ſaa ſender ieg dem oc til Verden.

19. Ich heilige mich ſelbſt für ſie/ auff daß auch ſie geheiliget ſeyen inn der Warheit.

Jeg helliger mig ſelff for dem/ paa det de ſkulle ocſaa vere hellige i Sandhed.

20. Ich bitte aber nicht allein für ſie/ ſondern auch für die/ ſo durch jhr wort an mich glauben werden.

Jeg beder icke alene for dem/ men ocſaa for dem ſom formedelſt deris Ord ſkulle tro paa Mig.

21. Auff daß ſie alle eins ſeyen/ gleich wie du Vater in mir/ vnnd ich in dir/ daß auch ſie in vns eines ſeyen/ auff daß die Welt glaube/ du habeſt mich geſandt.

Paa det de ſkulle alle vere it/ lige ſom du Fader i mig/ oc ieg i dig/ at de ſkulle oc vere it i oſſ/ Paa det Verden kand tro/ at du vdſende mig.

Kapitola XVII.

14. Yá gſem gim dal Řeč twau/ a Swět ge w nenáwiſti měl/ neb negſau z Swěta/ yakož y yá negſem z Swěta.

Jáciem im podał ſłowo thwoie/ á świát miał ie w nienawiśći/ bo nie ſą z świáthá/ iáko y ia nie ieſtem z świátá.

15. Neproſým aby ge wzal z Swěta/ ale aby ge zachowal od zlého.

Nie proſzę ábyś ie zjał z świátá/ ále żebyś ie záchował ode złego.

16. Z Swěta negſau/ yakož y yá negſem z Swěta.

Nie ſą z świátá/ iáko y ia nie ieſtem z świátá.

17. Poſwěť gich w prawdě twé. Řeč twá/ prawdať geſt.

Poświećże ie ona twoia prawda/ ſłowoć twoie ieſt prawdá.

18. Yakož gſy ty mne poſlal na ſwět/ y yá gſem ge poſlal na ſwět.

Jákoś ty mnie poſłał ná świát/ ták y ia poſłałem ie ná świát.

19. A yá poſwěcugi ſebe ſamého za ně/ aby y oni poſwěceni byli w prawdě.

A zá nie ia poświącam ſámego ſiebie/ áby y oni byli poświęceni przez prawde.

21. Neproſým pak toliko za ně ſami/ ale y za ty kteříž ſkrze Slowo gegich magij vwěřiti we mne:

A nie tylkoć ſię zá nimi modlę/ lecz y zá onymi ktorzy przez ſłowo ich máią vwierzyć w mię.

21. Aby wſſyckni gedno byli/ yako ty Otče we mně a yá w tobě/ aby y oni w nás gedno byli/ aby vwěřil Swět/ že gſy ty mne poſlal.

Aby wſzyſcy byli iedno/ iáko ty Oycże we mnie á ia w tobie/ áby też y oni w nas iedno byli/ á iżby vwierzył świát żeś ty mnie poſłał.

יז

22 וְאֶנָא שׁוּבְחָא דִּיהַבְתְּ
לִי יְהַבֵת לְהוֹן דְּנֶהְווֹן חַד
אַיְכַנָא דַּחְנַן חַד חְנַן׃

Io ho ancor data loro la gloria, che tu hai data à me: accioche ſiano vno, come noi ſiamo vno:

23 אֶנָא בְּהוֹן וְאַנְתְּ בִּי
דְּנֶהְווֹן גְּמִירִין לְחַד וְנִידַע
עָלְמָא דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי
וְדַאחֵבְתְּ אֶנּוּן אַיְכַנָא דְּאַף
לִי אַחֵבְתְּ׃

Io ſono in loro, e tu in me: accioche ſiano perfetti in vno, e che il mondo conoſca che tu m'hai mandato, e che tu ami loro, ſi come hai amato me.

24 אַבָּא הָנוּן דִּיהַבְתְּ לִי
צָבֵא אֶנָא דַּאֲתַר דְּאֶנָא
אַף הָנוּן נֶהְווֹן עַמִּי וְנֶהְווֹן
חָזֵין שׁוּבְחָא דִּילִי הָו ד
דִּיהַבְתְּ לִי דְּאַחֶבְתָּנִי מֶן ק
קֳדָם תַּרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא׃

Padre, io deſidero che quelli che tu m'hai dati, la doue ſono io, ſiano ancor eſſi con meco, accioche contemplino la gloria mia, laqual tu m'hai data, percioche tu m'hai amato innanzi à la fondation del mondo.

25 אַבִי כֵּאנָא וְעָלְמָא
לָא יִדְעָךְ אֶנָא דֵין יִדַעְתָּךְ
וְהָנוּן יִדַעוּ דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃

Padre giuſto, il mondo non t'ha conoſciuto: ma io t'ho conoſciuto, e queſti hanno conoſciuto che tu m'hai mandato.

26 וְאוֹדַעֵת אֶנּוּן שְׁמָךְ
וּמוֹדַע אֶנָא דְּחוּבָּא הָו
דְּאַחֶבְתָּנִי נֶהְוֵא בְּהוֹן וְאֶנָא
אֶהְוֵא בְּהוֹן׃

Et io ho fatto conoſcer loro il tuo Nome. e farollo conoſcere: accioche l'amore, colquale tu m'hai amato, ſia in loro, & io in eſſi.

יח

1 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ וּנְפַק
עַם תַּלְמִידַוְהִי לְעֶבְרָא
דְּרַגְלְתָא דְּקֶדְרוֹן אַתַר דְּאִית
הֲוָת גַּנְתָא אַיְכָא דְּעַל הָו
וְתַלְמִידַוְהִי׃

Poi che IESV hebbe dette queſte coſe, ſen'vſci co i ſuoi diſcepoli di la dal fiume Cedron, doue era vn horto, nelquale entrò egli, e i ſuoi diſcepoli.

יז

22 וַאֲנִי אֶת־הַכָּבוֹד אֲשֶׁר נָתַתָּ
לִי נָתַתִּי לָהֶם וְיִהְיוּ אַחַת
כְּמוֹ אַחַת הוּיִם אֲנַחְנוּ׃

Y yo, la claridad que me diſte, les he dado ? para que ſean vna coſa, como tambien nos ſomos vna coſa.

23 אֲנִי בָם וְאַתָּ בִּי וְיִכָלוּ
בְּאַחַת וְיֵדַע הָעוֹלָם כִּי אַתָּ
שְׁלַחְתָּנִי וַאֲהַבְתָּם כַּאֲשֶׁר אֲהַבְתָּנִי׃

Yo en ellos, y tu en mi, para que ſean conſumadamente vna coſa: y que el mundo conozca que tu me embiaſte y que los has amado, como tambien à mi me has amado.

24 אָבִי אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי רָצִיתִי
לִהְיוֹתָם עִמִּי אֲשֶׁר אֲנִי הֹוֶה
שָׁמָּה לִרְאוֹת אֶת־כְּבוֹדִי אֲשֶׁר
נָתַתָּ לִי כִּי אֲהַבְתָּנִי בְּטֶרֶם
הִתָּבְעוּ מוֹסְדֵי אָרֶץ׃

Padre aquellos que me has dado, quieró que donde yo eſtoy, ellos eſten tambien conmigo: para que vean mi claridad que me has hado, porquanto me has amado deſde antes de la conſtitucion del mundo.

25 אָבִי צַדִּיק וְהָעוֹלָם לֹא
יְדָעֲךָ וַאֲנִי יְדַעְתִּיךָ וְהָאֵלֶּה יָדְעוּ
כִּי אַתָּ שְׁלַחְתָּנִי׃

Padre Iuſto, el mundo nò te ha conocido: mas yo te he conocido: y eſtos han conocido que tu me embiaſte.

26 וְהוֹדַעְתִּי לָהֶם אֶת־שִׁמְךָ
וְאוֹדִיעַ אֲשֶׁר תְּהִי בָם הָאַהֲבָה
אֲשֶׁר אֲהַבְתָּנִי וַאֲנִי בָם׃

Y yo les hize notorio tu Mombre, y lo haré notorio: para que el amor con que me has amado, eſte en ellos, y yo en ellos.

יח

1 אֶת־הָאֵלֶּה אָמַר יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא
עִם־תַּלְמִידָיו לְעֵבֶר הַנַּחַל קִדְרוֹן
אֲשֶׁר שָׁם הָיָה הַגַּן אֲשֶׁר בּוֹ בָּא
הוּא וְתַלְמִידָיו׃

Como Ieſus vuo dicho eſtas coſas, ſalioſe con ſus Diſcipulos tras el arroyo de Cedron, donde eſtaue vn huerto, en el qual entro Ieſus, y ſus Diſcipulos.

ιζ.

22. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.

Et moi auſſi ie leur ai donne la gloire, que tu m'as donnee: afin qu'ils ſoyent vn, comme nous ſommes vn.

23. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

Ie ſuis en eu, & toi en moi, afin qu'ils ſoyent conſommés en vn, & que le mõde cognoiſſe que c'eſt toi qui m'as enuoyé, & que tu les aimes, ainſi que tu m'as aimé,

24. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

Pere, mon deſir eſt touchant ceux leſquels tu m'as dõnes, que là où ie ſuis, ils ſoyent auſſi auec moi: afin qu'ils cõtemplent ma gloire laquelle tu m'as donnee: d'autant que tu m'as aimé deuant la fondation du monde.

25. Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Pere iuſte, le monde ne t'a point cognu, mais moi, ie t'ai cognu, & ceux-ci ont cognu que c'eſt toi qui m'as enuoyé.

26. Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Et ie leur ai fait cognoiſtre ton nom, & le leur ferai cognoiſtre, afin que l'amour duquel tu m'as aimé, ſoit en eux, & moy en eux,

ΚΕΦΑΛ. ιη΄.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάῤῥου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Apres que Ieſus eut dit ces choſes, il s'en alla outre le torrent de Cedron, où il y auoit vn iardin, auquel il entra lui & ſes diſciples.

CAP. XVII.

22. Et ego claritatem quam dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.

And the glorie yͤ thou gaueſt me/ J haue giuen them/ that they may be one/ as we are one.

23. Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſummati in unum, & cognoſcat mundus quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti

J in them/and thou in me/that they may be made perfite in one / and that the worlde may know / that thou haſt ſent me /and haſt loued them / as thou haſt loued me.

25. Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante cõſtitutionem mundi.

Father/J will that they which thou haſt giuen me / be w me euen where J am / that they may behold my glorie / which thou haſt giuen me: for thou loued'ſt me before the fundation of the world.

25 Pater iuſte, mũndus te non cognovit, ego autem te cognovi: & hi cognoverunt: quia tu me miſiſti.

Or rigtheous Father/ yͤ world alſo hath noth knowen thee/ but J haue knowen thee / & theſe haue knowen / that thou haſt ſent me.

26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciã: ut dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

And J haue declarnd vnto them thy Name / and will declare it / that the loue where with thou haſt loued me/ may be in them/and J in them.

CAP. XVIII.

HÆc cùm dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe & diſcipuli eius.

When Jeſus had ſpokē theſe things/ he went fort with his diſciples ouer the brooke Cedron / where was a garden / into the which he entred / & his diſciples.

Das XVII. Capitel.

22. Vnd ich habe jhnen gegeben die Herrligkeit / die du mir gegeben haſt/ daß ſie eines ſeyen / gleich wie wir eines ſind.

Oc ieg gaff dem den Herrligħed / ſom du haffuer giffuit mig / at de ſkulle vere it/ lige ſom wi ere it.

23. Jch in jhnen/ vnnd du in mir/ auff daß ſie vollkommen ſeyen / in eines/ vnnd die Welt erkenne/ daß du mich geſandt haſt/ vnnd liebeſt ſie/ gleich wie du mich liebeſt.

Jeg i dem / oc du i mig / at de ſkulle vere fuldkomme/ i it Oc at Verden kand kende / at du vdſende mig/ oc elſker dem/lige ſom du elſker mig.

24. Vater/ ich wil/daß/wo ich bin/ auch die bey mir ſeyen/ die du mir gegeben haſt/ daß ſie meine Herrligkeit ſehen / die du mir gegeben haſt. Deñ du haſt mich geliebet / ehe denn die Welt gegründet ward.

Fader / Jeg vil / at de / ſom du haffuer giffuit mig/ ſkulle oc vere hoſſ mig / huor ſom ieg er / At de ſkulle ſee min Herligħed / ſom du haffuer giffuit mig/ Thi du elſkte mig før end Verden bleff grundfeſt.

25. Gerechter Vater / die Welt kennet dich nicht / ich aber kenne dich/ vnnd diſe erkennen / daß du mich geſandt haſt.

Retferdige Fader / Verden kender dig icke/ Men ieg kender dig / oc diſſe kende / at du vdſende mig.

26. Vnd ich habe jhnen deinen Namen kunth gethan / vnnd wil jhnen kunth thun/ auff daß die Liebe / damit du liebeſt/ ſey in jhnen / vnd ich in jhnen.

Oc ieg kundgiorde dem dit Naffn / oc vil kundgøre dem / Paa det den Kærligħed / ſom du elſker mig met / ſkal vere i dem / oc ieg i dem.

Das XVIII. Capitel.

DA Jeſus ſolches geredt hatte / gieng er hinauß mit ſeinen Jüngern über den Bach Kidron / da war ein Garte / darein gieng Jeſus vnnd ſeine Jünger.

DEr Jheſus haffde dette ſagd / gick hand vd met ſine Diſciple offuer den beck Cedron / der vaar en Vrtegaard / der gick Jheſus ind oc hans Diſciple.

Kapitola XVII.

22. A yá Slávu kterauž gſy mi dal/ dal gſem gim / aby byli gedno/ yakož y my gedno gſme.

Jać te chwałe ktoraś ty mnie dał/dałem im/áby byli iedno/táko y my iedno ieſtechmy.

23. Yá w nich/a ty we mně/ aby dokonáni byli w gedno: a aby poznal ſwět/ že gſy ty mne poſlal/ a že milowal gſy ge tak/ yakž gſy y mne milowal.

Ja w nich á thy we mnie / áby byli doſkonáłymi w iedno / á iżby poznał świát żeś ty mnie poſłał/y vmiłowałeś ie tákoś y mnie vmiłował.

24. Otče/ které gſy mi dal/ chcy/ kdež gſem yá aby y oni byli ſemnau: aby widěli Slávu mau/ kterauž gſy mi dal/ neb gſy mne milowal před vſtanowenijm Swěta.

Oycże/ ty ktoreś mnie podał / żadam áby tám gdźie ia ieſtem y oni byli zemna / áby pátrzáły ná onę moię chwałę / ktoraś ty mnie dał/ Abowiemeś ty mnie vmiłował przed tym niż ießcze były záłożone fundámenthy świátá.

25. Otče ſprawedliwý/ Swět tebe nepoznal/ ale yá gſem tebe poznal: a tito též poznali / že gſy ty mne poſlal.

Oycże ſpráwiedliwy ćiebie świát nie poznał / álem ia ciebie poznał / y ći poznali żeś ty mnie poſłał.

26. A yá známé gſem gim včinil Gměno twé/ a geſſtě známo včinijm: aby to milowánij/ kterýmž gſy mne milowal/ bylo w nich/ yako y yá w nich.

A oznaymiłem im imię twoie / y oznaymię áby miłość ktoraś mnie vmiłował w nich byłá/y iá w nich.

Kapitola XVIII.

TO powěděw Gežijš/ wyſſel s Včedlnjky ſwými přes Potok Cedron/ kdežto byla Zahrada/ do kteréžto wſſel on y Včedlnjcy geho.

TO rzecży powiedziawßy Jezus/ wyßedł z zwolenniki ſwemi zá pothok Cedron tedy był ogrod / do ktorego on wßedł y zwolennicy iego.

יח

2 יָדַע הֲוָא דֵּין אַף יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא לְדוּכְתָּא הָו מֶטוּל דְּסַגִּי זַבְנָא כָּנֵשׁ הֲוָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ עַם תַּלְמִידַוְהִי׃

E Giuda ancora che lo tradiua, ſapeua il luogo: perche IESV s' era molte volte congregato la co i ſuoi diſcepoli.

3 הָו הָכִיל יְהוּדָא דְּבַר אַסְפִּיר וּמֶן לְוָת רַבַּי כָהֲנָא וּפְרִישֵׁא דְּבַר ד דַּחֲשָׁא וַאְתָא לְתַמָּן עַם גַּבְּטִירָא וְלַמְפִּידֵא וְזַיְנָא׃

Giuda dunque hauendo preſa la corte e gli sbirri dai Pontefici, e dai Fariſei, ſene vien la con lanterne, e fiaccole, & armi.

4 יֵשׁוּעַ דֵּין דְּיָדַע הֲוָא כֹּל מֶדֶּם דָּאתֵא עֲלַוְהִי נְפַק וֶאמַר לְהוֹן לְמַן בָּעֵין אַנְתּוּן׃

Or IESV ſapendo tutte le coſe che doueuano venir ſopra di lui, fattoſi auanti, diſſe loro, Chi cercate voi?

5 אָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶנָא אֶנָא קָאֵם הֲוָא דֵּין אַף יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא עַמְּהוֹן׃

Eſſi gli riſpoſero, IESV Nazareno. IESV dice loro, Io ſono eſſo. E Giuda che lo tradiua ſtaua ancor li preſente con eſſo loro.

6 וְכַד אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דְּאֶנָא אֶנָא אֶזַלוּ — לְבֶסְתַרְהוֹן וְנֶפַלוּ עַל — אַרְעָא׃

Como dunque IESV hebbe detto loro, Io ſon eſſo, ſi ritirorono indietro, e caddero in terra.

7 וְתוּב שַׁאֶל אֶנּוּן יֵשׁוּעַ לְמַן בָּעֵין אַנְתּוּן הֶנּוּן דֵּין אֲמַרוּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃

Di nuouo dunque gli domandò, Chi cercate voi? Eſſi diſſero, IESV Nazareno.

8 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶמְרֵת לְכוֹן דְּאֶנָא אֶנָא וֶאן לִי בָּעֵין אַנְתּוּן שְׁבוּקוּ לְהָלֵין אֶזַלוּן׃

Riſpoſe IESV, Io v'ho detto ch'io ſon eſſo. Se adunque voi cercate me, laſſate andar coſtoro.

יח

2 וִיהוּדָה מוֹסְרוֹ יָדַע אֶת־הַמָּקוֹם כִּי פְּעָמִים רַבּוֹת נוֹעַד יֵשׁוּעַ שָׁמָּה עִם תַּלְמִידָיו׃

Y tambien Iudas, el que lo entregaua, ſabia aquel lugar porque muchas vezes Ieſus ſe juntaua alli con ſus Diſcipulos.

3 וִיהוּדָה לָקַח אֶת־הַחֶבֶל וְאֶת מְשָׁרְתֵי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים וַיָּבוֹא שָׁמָּה עִם נֵרוֹת לַפִּידוֹת וְהֵצֶן׃

Iudas pues tomando vna compannia de ſoldados, y de los Pontifices y de los Phariſeos ſeruidores, vino alli con lanternas y antorchas, y con armas.

4 וְיֵשׁוּעַ יוֹדֵעַ אֶת־כָּל אֲשֶׁר יִקְרֵהוּ יָצָא וְאָמַר לָהֶם אֶת־מִי תְבַקֵּשׁוּן׃

Empero Ieſus, ſabiendo todas las coſas que auian de venir ſobre el, ſaliò delante, y dixoles Aquien buſcays?

5 וַיַּעֲנוּ לוֹ אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אוֹמֵר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא וְעֹמֵד גַּם יְהוּדָה מוֹסְרוֹ אִתָּם׃

Reſpondieronle, A Ieſus Nazereno. Dizeles Ieſus, Yo ſoy. (y eſtaua tambien con ellos Iudas el que lo entregaua.)

6 וּבְאָמְרוֹ לָהֶם כִּי אֲנִי הוּא וַיֵּלְכוּ לְאָחוֹר וַיִּפְּלוּ אַרְצָה׃

Y como les dixo, Yo ſoy, boluieron atras y cayeron â tierra.

7 וַיָּשָׁב וַיִּשְׁאַל לָהֶם אֶת־מִי תְבַקְשׁוּ וְהֵמָּה אָמְרוּ אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Boluioles pues à preguntar, A quien buſcays? Y ellos dixeron. A Ieſus Nazareno.

8 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי אֲנִי הוּא וְאִם אוֹתִי תְבַקְשׁוּנִי הַנִּיחוּ אֶת־הָאֵלֶּה לַהֲלֹךְ דַּרְכָּם׃

Reſpondió Ieſus, Ya os he dicho que yo ſoy pues ſi à mi buſcays, dexad yr á eſtos.

ιη'.

2. Ἤδει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Or Iudas qui le trahiſſoit, ſauoit auſſi le lieu : car Ieſus s'eſtoit là ſouuent aſſemble auec ſes diſciples.

3. Ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν, καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων.

Iudas donc ayant prins vne bande de ſoldats, & des ſergeans, de par les principaux Sacrificateurs & de par les Phariſiens, s'en vint la auec lanternes, & falotz & armes.

4. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

Or Ieſus ſachant toutes les choſes qui lui deuoyent aduenir, s'aduançant leur dit, Qui cerchez-vous?

5. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν.

Il lui reſpondirent, Ieſus le Nazarien, Ieſus leur dit, Ce ſuis-ie. Et Iudas qui le trahiſſoit eſtoit auſſi auec eux.

6. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.

Apres donc qu'il leur eut dit, Ce ſuis-ie, ils s'en allerent à la renuerſe, & cheurent par terre.

7. Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον.

Derechef donc il les interrogua, Qui cerchez-vous? Et ils reſpondirent, Ieſus le Nazarien,

8. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.

Ieſus reſpondit, Ie vous ai dit que ce ſuis-ie: ſi donc vous me cerchez, laiſſez aller ceux-ci.

CAP. XVIII.

2. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Ieſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis.

And Judas which betrayed him / knewe alſo the place: for Jeſus oft times reſorted thither with his diſciples.

3. Iudas ergo cum accepiſſet cohortem, & à Pontificibus & Phariſæis miniſtros: venit illuc cum laternis & facibus & armis.

Judas then after he had receiued a band of mē and officers of the hie Prieſtes / and of ỳ Phariſes / came thither with lanterns / and torches / and weapons.

4. Ieſus itaque ſciens omnia quę ventura erant ſuper ſe, proceſſit, & dixit eis, Quem quæritis?

Then Jeſus / knowing all thinges that ſhould come vnto him / went forth and ſaid vnto them / Whome ſeeke ye?

5. Reſpon derunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cum ipſis.

They anſwered him / Jeſus of Nazaret. Jeſus ſaid vnto them / J am he. Nowe Judas alſo which betrayed him ſtoode with them.

6. Vt ergo dixit eis, Ego ſum abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram.

Aſſoone then as he had ſaid vnto them / Jam he / they went backewardes / and fell to the ground.

7. Iterum ergo interrogavit eos. Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Ieſum Nazarenum.

Then he aſked them againe / Whome ſeeke ye? And they ſaid / Jeſus of Nazaret.

8. Reſpondit Ieſus, Dixi vobis, quia ego ſum, ſi ergo me quęritis, ſinite hos abire.

Jeſus anſwered / J ſaide vnto you / that J am he: therefore if ye ſeeke me / let theſe goe their way.

Das XVIII. Capitel.

2. Judas aber der jhn verrieth / wuſte den ort auch / denn Jeſus verſammlet ſich offte daſelbſt mit ſeinen Jüngern.

Men Judas ſom hannem forraadde / viſte oc den ſted / Thi Jheſus forſamlede ſig offte der met ſine Diſciple.

3. Da nun Judas zu ſich hatte genommen die Schare vnd der Hohenprieſter vnd Phariſeer Diener / kom̄t er dahin / mit Fackeln / Lampen / vnd mit Waffen.

Der Judas haffde nu taget Skaren til ſig / oc de ypperſte Preſters oc Phariſeernis tienere / da kommer hand der hen / met bluſſ / lamper / oc met Vaaben.

4. Als nun Jeſus wuſte / alles was jhm begegnen ſolte / gieng er hinauß vnd ſprach zu jhnen: Wen ſuchet jhr?

Der Jheſus nu viſte / alt det hannem ſkulde offuerkomme / gick hand vd / oc ſagde til dem / Huem lede i effter?

5. Sie antwortten jhm: Jeſum von Nazareth. Jeſus ſpricht zu jnen: Jch bins. Judas aber der jhn verrieth / ſtund auch bey jhnen.

De ſuarede hannem / Jheſum aff Nazareth. Jheſus ſiger til dem Det er ieg. Men Judas ſom hannem forraadde / ſtod oc hoſſ dem.

6. Als nun Jeſus zu jhnen ſprach Jch bins / wiechen ſie zu rücke / vnd fielen zu Boden.

Der Jheſus ſagde nu til dem / Det er ieg / vigede de til bage / oc fulde til iorden.

7. Da fraget er ſie abermal: Wen ſuchet jr? Sie aber ſprachen: Jeſum von Nazareth.

Da ſpurde hand dem atter at / Huem lede i effter? Da ſagde de / Jheſum aff Nazareth.

8. Jeſus antworttet: Jch habs euch geſagt / daß ichs ſeye / Suchet jr denn mich / ſo laſſet diſe gehn.

Jheſus ſuarede / Jeg ſagde eder / at det er ieg / Lede i effter mig / da lader diſſe gaa.

Kapitola XVIII.

2. Wěděl pak y Gidáſs zrádce to miſto / neb čaſto Gežijſs tam chodijwal s Včedlnijky ſwými.

Y wiedział też ono mieyſce Judaſz ktory go zdradzał / ábowiem tam cżeſtokroć ſie zchadzał Jezus z zwolenniki ſwoiemi.

3. Protož Gidáſs když byl poyal Záſtup / a od Biſkupůw a Zákonijkůw Služebnijky / přiſſel tam s Lucernami a s Pochodněmi / a s branij.

A ták Judáſz wziawſzy rotey od nawyzſzych Káplánow y Fáryzeuſzow ſłużebniki / przyſzedł tám z láternámi / z pochodniámi / y z zbroiámi.

4. Ale Gežijſs wěda wſſecky wěcy kteréž přigijti měly na něho / ſſel proti nim / a řekl gim: Koho hledáte?

Tedy Jezus wiedzac o wſzytkim co nan przydz miáło / wyſzedſzy rzekł im: Kogoż ſzukacie?

5. Odpowěděli gemu: Gežijſſe Nazaretſkého. Řekl gim Gežijſs: Yáť gſem. Stál pak tu y Gidáſs Zrádce geho s nimi.

Odpowiedzieli mu: Jezuſá Názáreńſkie° / Rzekł im Jezus: Jamci ieſt / á z nimi też ſtał Judaſz ktory go zdrádził.

6. Tehdy yakž řekl gim / Yá gſem / poſtaupili zpět / a padli na zemi.

Ják im thedy ſkoro rzekł: Jáciem ieſt / poſtapili ſie ná zad / y padli ná ziemie.

7. W tom opět gich otázal: Koho hledáte? A oni řekli: Gežijſſe Nazaretſkého.

Potym ich powtore pytał: Kogoż ſzukacie? A oni powiedzieli: Jezuſá Názáreńſkiego.

8. Odpověděl gim Gežijſs: Pověděl gſem wám / že yá gſem. Protož poněwadž mne hledáte / nechtež těch to ať odegdau.

Odpowiedział Jezus: Powiedziałem wam iżciem ia ieſt. Jeſliż thedy mnie ſzukacie / dopuśćcieſz tym wolno odeydź.

יח

9 דְּתֶשְׁתַּלַּם מֶלְּתָא דְּאֶמַר דְּהָאִילֵין דִּיהַבְתְּ לִי לָא אֵיבְּדֵת מֶנְּהוֹן אָפְלָא חַד׃

Accioche s'adempieſſe la parola ch'egli haueua detta, Io non ho perduto alcun di quelli che tu m'hai dati.

10 שֶׁמְעוּן דֵּין כֵּאפָא אִית הֲוָא עֲלוֹהִי סַפְסִירָא וְשַׁמְטָהּ וּמְחָהִי לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְלָהּ אֶדְנֵהּ דְּיַמִּינָא שְׁמֵהּ דֵּין דְּעַבְדָּא מַלֵךְ׃

Allor Simon Pietro hauendo vn coltello, il tirò fuore, e percoſſe il ſeruitor del Pontefice, e taglio i l'orecchia deſtra. E quel ſeruitore haueua nome Malco.

11 וֶאמַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא סִים סַפְסִירָךְ בְּחֶלְּתֵהּ כָּסָא דִּיהַב לִי אָבִי לָא אֶשְׁתִּיוְהִי׃

Perilche IESV diſſe à Pietro, Rimetti il tuo coltello ne la guaina. Non beuerò io il calice che'il Padre m'ha dato?

12 הָיְדֵין אַסְפִּירָא וְכִילִיאַרְכָא וְחַשָּׁא דִּיהוּדָיֵא אַחְדוּהִי לְיֵשׁוּעַ וַאסְרוּהִי׃

Allora la compagnia e il capitano, e gli ſbirri de Giudei preſero IESV, e legoronlo.

13 וַאיְתִיוּהִי לְוָת חָנָן לוּקְדַם מֶטוּל דַּחֲמוּתֵהּ הֲוָא דְּקַיָּפָא הַו דְּאִיתַוְהִי הֲוָא רַב כָּהֲנָא דְּשַׁנְתָּא הָי׃

E menoronlo primamente ad Anna (percioch'egli era ſuocero di Caifa, ilqual era Pontefice di quell'anno) & eſſo lo mandò legato à Caifa Pontefice.

14 אִיתַוְהִי הֲוָא דֵּין קַיָּפָא הַו דַּמְלֵךְ לִיהוּדָיֵא דְּפָקַח דְּחַד גַּבְרָא נְמוּת חֲלָף עַמָּא׃

Et era Caifa quello che haueua dato conſiglio à i Giudei, ch'egli era eſpediento che vn huomo moriſſe per il popolo.

15 שֶׁמְעוּן דֵּין כֵּאפָא וְחַד מֶן תַּלְמִידֵא אַחְרָנָא אָתֵין הֲווּ בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ לְהַו דֵּין תַּלְמִידָא יָדַע הֲוָא לֵהּ רַב כָּהֲנָא וְעַל עַם יֵשׁוּעַ לְדָרְתָּא׃

Simon Pietro con vnaltro diſcepolo ſeguitaua IESV. Et era quel diſcepolo conoſciuto dal Pontefice, perilche entrò con IESV nel palazzo d'eſſo Pontefice.

יח

9 אֲשֶׁר יְמַלֵּא הַדָּבָר אֲשֶׁר אָמַר כִּי אֵלֶּה אֲשֶׁר נָתַתָּ לִּי אִישׁ לֹא אֶחָד אִבַּדְתִּי מֵהֵמָּה׃

Para que ſe cumplieſſe la palabra que auia dichó, que los que me diſte, ningũo de ellos perdi.

10 וּלְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה הָיְתָה לוֹ חֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלְפָהּ מִתַּעְרָהּ וַיַּךְ אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיְכָרֶת בָּהּ אֶת־אָזְנוֹ הַיְמָנִית וְשֵׁם עֶבֶד הַהוּא מֶלֶךְ׃

Entonces Simon Pedro, que tenia eſpada, ſacóla, y hyrió á vn ſieruo del Pontifice, y cortóle la oreja derecha, y el ſieruo ſe llamaua Malcho.

11 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְכֵיפָה שְׁלַח אֶת־חַרְבְּךָ אֶל־תַּעְרָהּ הֲלֹא אֶשְׁתֶּה אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר נָתַן לִי הָאָב׃

Ieſus entonces dixo à Pedro, Mete tu eſpada en la vayna; el vaſo que el Padre me ha dado, no lo tengo de beuer?

12 וְהַחֵבֶל וְשַׂר־אֶלֶף וּמְשָׁרְתֵי הַיְּהוּדִים תָּפְשׂוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיַּאַסְרוּהוּ׃

Entonces la compannia de los ſoldados y el tribuno, y los ſeruidores de los Iudios prendieron à Ieſus, y ataronlo.

13 וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־חָנָן בָּרִאשׁוֹנָה כִּי הָיָה חָמִי קַיָּפָא אֲשֶׁר הוּא כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה הַהִיא׃

Y truxeron lo primeramente à Annas, porque era ſuegro de Caiphas, el qual era Pontifice de aquel anno.

14 וְקַיָּפָא הָיָה הוּא הַיֹּעֵץ לַיְּהוּדִים כִּי יוֹעִיל לְאַבֵּד אָדָם אֶחָד עַל־הָעָם׃

Y era Caiphas el que auia dado el conſejo à los Iudios, Que era neceſſario que vn hombre murieſſe por el pueblo.

15 וַיֵּלֶךְ שִׁמְעוֹן אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ וְגַם תַּלְמִיד אֶחָד וְהַתַּלְמִיד הַהוּא הָיָה מְיֻדָּע לְכֹהֵן גָּדוֹל וַיָּבוֹא עִם יֵשׁוּעַ אֶל־חֲצַר כֹּהֵן גָּדוֹל׃

Y ſeguia à Ieſus Simon Pedro, y otro diſcipulo: y aquel Diſcipulo era conocido del Pontifice, y entró con Ieſus àl patio del Pontifice.

ιη'.

9. Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

C'eſtoit afin que la parole qu'il auoit dite, fuſt accomplie, Ie n'ai perdu pas vn de ceux que tu m'as donnés,

10. Σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.

Or Simon Pierre ayant vne eſpee, la tira, & frapa le ſeruiteur du ſouuerain Sacrificateur, & lui coupa l'oreille droite, & ce ſeruiteur auoit nom Malchus.

11. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

Ieſus donc dit à Pierre, Remets ton eſpee au fourreau: ne boirai-ie pas la coupe que le Pere m'a donnee?

12. Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος, καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.

Lors la bande, & le capitaine, & les ſergeans des Iuifs empoignerent Ieſus, & le lierent.

13. Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

Et l'emmenerent premierement à Anne: car il eſtoit beau-pere de Caiphe, qui eſtoit le ſouuerain Sacrificateur de ceſte annee-la.

14. Ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Or Caiphe eſtoit celui qui auoit donné conſeil aux Iuifs, qu'il eſtoit expedient qu'vn homme mouruſt pour le peuple.

15. Ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Or Simon Pierre auec vn autre diſciple ſuiuoit Ieſus, & ce diſciple eſtoit cognu du ſouuerain Sacrificateur: parquoi il entra auec Ieſus en la ſalle du ſouuerain Sacrificateur.

CAP. XVIII.

9. Vt impleretur ſermo quem dixit, Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.

This was the word might be fulfilled which he ſpake / Of them which thou gaueſt me/haue I loſt none.

10. Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percuſſit pontificis ſervum, & abſcidit auriculam eius dexterā. Erat autem nomen ſervo Malchus.

Then Simon Peter hauing a ſworde/drew it / and ſmote the hie Prieſtes ſeruant/and cut of his right eare. Now the ſeruants name was Malchus.

11. Dixit ergo Ieſus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam, Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

Then ſaide Jeſus vnto Peter/Put vp thy ſworde into the ſheath: ſhall I not drinke of the cuppe which my Father hath giuen mee?

12. Cohors ergo & tribunus & miniſtri Iudæorum comprehenderunt Ieſum, & ligaverunt eum.

Then the baude and the captaine/ and the officers of the Jewes tooke Jeſus/ and bounde him.

13. Et adduxerunt eum ad Annam primùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

And let him away to Annas firſt / (for he was father in lawe to Caiaphas/which was the hie Prieſt that ſame yere.)

14. Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis, Quia expedit unum hominem mori pro populo.

And Caiaphas was he / that gaue Counſell to the Jewes / that it was expedient that one man ſhould die for he people.

15. Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Ieſu in atrium pontificis.

Now Simon Peter folowed Jeſus/and another diſciple / and that diſciple was knowen of the hie Prieſt: therefore he went in with Jeſus into the hall of the hie Prieſt.

Das XVIII. Capitel.

9. Auff daß das Wort erfüllet werde/ welches er ſaget: Ich habe der keinen verloren/die du mir gegeben haſt.

Paa det / at det ord ſkulde fuldkommis / huilcket der hand ſagde/ Jeg miſte ingen aff dem/ ſom du haffuer giffuit mig.

10. Da hatte Simon Petrus ein Schwerdt / vnd zoch es auß / vnnd ſchlug nach des Hohenprieſters Knechte/ vnd hieb jhm ſein recht Ohr ab/ Vnd der Knecht hieß Malchus.

Da haffde Simon Petrus it Suerd / oc drog det vd/oc ſlo effter den ypperſte Preſtis Suend/oc hug det høyre Øre aff hannem. Oc den Suend hed Malchus.

11. Da ſprach Jeſus zu Petro: Stecke dein Schwerdt inn die Scheide. Soll ich den Kelch nicht trincken/den mir mein Vater gegeben hat.

Da ſagde Jheſus til Peter / Stick dit Suerd i balgen. Skal ieg icke da dricke den Kalck/ſom min Fader gaff mig?

12. Die Schar aber/ vnd der Oberhauptmann /vnd die Diener der Jüden namen Jeſum / vnd bunden jn.

Men Skaren oc den øffuerſte Høffuitzmand / oc Jødernis Tienere toge Jheſum/ oc bunde hannem

13. Vnd führeten jhn auffs erſte zu Hannas / der war Caiphas Schweher / welcher des Jars Hoherprieſter war.

Oc førde hannem førſt til Annas/ hand vaar Caiphas Suoger / ſom vaar det aar ypperſte Preſt.

14. Es war aber Caiphas der den Jüden rieth / Es were gut / daß ein Menſch würde vmbracht für das Volck.

Men det vaar Caiphas / ſom raadde Jøderne / Det vaare gaat / at it Menniſke døde for Folcket.

15. Simon Petrus aber folgete Jeſu nach/ vnd ein ander Jünger. Derſelbige Jünger war dem Hohenprieſter bekannt/ vnnd gieng mit Jeſu hinein in des Hohenprieſters Pallaſt.

Oc Simon Petrus oc en anden Diſcipel fulde effter Jheſum. Den ſamme Diſcipel vaar bekent met den ypperſte Preſt/ oc gick ind met Jheſu i den ypperſte Preſtis Sal.

Kapitola XVIII.

9. Abý ſe naplnila řeč kterauž řekl: Že kterě gſy mi dal neztratil gſem z nich žádněho

A to ſie działo 'żeby ſie wypełniło piſmo ktore powiedziało: Iż z tych ktoreś mi podał/ żadnegom nie ſtrácił.

10. Tehdy Sſimon Petr máge meč/ wytrhl gey/ a vdeřil Služebnijka Biſkupowa/ a vťal vcho geho prawě/ a bylo gměno ſlužebnijka toho Malchus.

A ták Symon Piotr máiac miecz dobył go/ y vderzył ſługę Kápłáná nawyżſzego/ á vciął mu vcho práwe/ á temu ſłudze było imie Málchuſz.

11. Tehdy řekl Gežijš Petrowi: Schoway Meč twuog do poſſwy/ Kalich kterýž dal mi Otec/ nechceſs abych gey pil?

Tedy Jezus rzekł Piotrowi: Włoż miecz twoy w poſzwy/ izali niemam pić kubká ktory mnie podał ociec moy?

12. Tehdy Zǎſtup a Haytman/ a Služebnijcy Židowſſtij yali Gežijſſe/ a ſwázali gey.

Rotá tedy y Rotmiſtrz y ſłużebnicy Żydowſcy poimáli Jezuſá/ y związáli go.

13. A přiwedli ho nayprw k Annáſſowi/ neb byl Teſt Kayffáſſůw/ kterýž byl Biſkupem toho Létha.

A wiedli go naprzod do Annaſzá (bo był świekier Káiáfáſow/ ktory był nawyżſzym Kápłánem roku onego.)

14. Kayffaſs pak byl ten/ kterýž byl raddu dal Židům/ Že geſt vžitečně aby člowěk geden vmřel za Lid.

Tenći Káiáfás był ktory dał Żydom rádę: Iżby tho pożytecżno było áby ieden cżłowiek vmárł zá lud.

15. Yſſel za Gežijſſem Sſimon Petr/ a druhý Včedlnijk. A ten Včedlnijk znám byl Biſkupowi/ y wſſel s Gežijſſem do ſýně Biſkupowy.

Y ſzedł zá Jezuſem Symon Piotr y drugi zwolennik/ á ten to zwolennik był znáiomy Kápłanowi nawyżſzemu/ y wſzedł ſpołu z Jezuſem do dworu Kápłaná nawyżſzego.

יח

16 שמעון דין קאם הוא לבר לות תרעא ונפק הו תלמידא אחרנא דידע הוא לה רב כהנא ואמר לנטרת תרעא ואעלה לשמעון :

E Pietro ſtaua fuore à la porta. Onde quel l'altro diſcepolo che era conoſciuto dal Pontifice uſcì fuore, e parlò à la portinara e meſſe dentro Pietro.

17 אמרת דין עלימתא נטרת תרעא לשמעון למא אף אנת מין תלמידוהי אנת דהנא גברא אמר לה לא :

Allor la fante portinara diſſe à Pietro, Non ſei tu ancora de diſcepoli di queſt'huomo? Egli diſſe, Io non ſono.

18 וקימין הוו עבדא ודחשא וסימין הוו נורא דנשתחנון מטול דקרירא הוא קאם הוא דין אף שמעון עמהון ושחן :

E i ſeruitori e i miniſtri ſtauano lì, hauendo fatto del fuoco (percioch'egli era freddo) e ſcaldauanſi: Pietro ancora ſi ſtaua lì con eſſi, e ſcaldauaſi.

19 רב כהנא דין שאלה לישוע על תלמידוהי ועל יולפנה :

Hor il Pontefice domandò à IESV de ſuoi diſcepoli e de la ſua dottrina.

20 ואמר לה ישוע אנא עין בגלא מללת עם עמא ובכלזבן אלפת בכנושתא ובהיכלא איכא דכלהון יהודיא מתכנשין ומדם בטושיא לא מללת :

IESV gli riſpoſe, Io ho parlato liberamente al mondo, io ho ſempre inſegnato ne la ſinagoga e nel tempio, doue i Giudei ſempremai ſi raunano, e niente ho parlato in occulto.

21 מנא משאל אנת לי שאל להנון דשמעו מנא מללת עמהון הא הנון ידעין כל מדם דאמרת :

Perche ne domandi tu me? domandane quelli che hanno udito cio che io ho detto loro: ecco eſſi ſanno le coſe ch'io ho dette.

יח

16 וכיפה עמד אל־השער בחוץ ויצא התלמיד האחר אשר נודע לכהן גדול ויאמר לשוער ויליך את כיפה :

Mas Pedro eſtaua fuera à la puerta : y ſalió aquel Diſcipulo que era cóocido del Pontifice, y habló à la portera y metió dentro à Pedro.

17 ותאמר שפחה השוערת לכיפה הלא גם את מתלמידי האנוש הזה היה והוא אמר אינני הוא :

Entonces la criada portera dixo à Pedro, no eres tu tambien de los Diſcipulos de eſte hombre Dize el No ſoy:

18 ויעמדו העבדים והמשרתים ויבערו את־גחלים כי קרה היא ויתחממו ויהי־כיפה עמם עומד ומתחמם :

Y eſtauan en pie los ſieruos y los criados que auian allegado las aſcuas, porque hazia frio, y callentauanſe: y eſtaua tambien con ellos Pedro en pie y callentandoſe.

19 וכהן גדול שאל לישוע על־תלמידיו ועל־למודו :

Y el Pontifice preguntò à Ieſus de ſus Diſcipulos, y de ſu doctrina.

20 ויען לו ישוע אנכי הופעתי לדבר לעולם אנכי בכל־עת למדתי בעדה ובהיכל אשר שם בכל עת היהודים נועדו ובסתר לא דברתי מאומה :

Ieſus le reſpondió. Yo manifieſtamente he hablado al mundo: yo ſiempre he enſennado en la Synoga y en el Templo donde ſe juntan todos los Iudios: y nada he hablado en occulto.

21 ומה תשאל לי שאל לשומעים מה דברתי להם הנה המה ידעו את־אשר דברתי אנכי :

Que me preguntas à mi? pregunta à los que han oydo, que les aya yo hablado: heaqui, eſtos ſaben loque yo he dicho.

ιη'.

16. Ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον.

Mais Pierre eſtoit dehors à la porte. L'autre diſciple donc qui eſtoit cognu du ſouuerain Sacrificateur, ſortit dehors & parla à la portiere: laquelle fit entrer Pierre.

17. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί.

La chambriere donc, qui eſtoit la portiere, dit à Pierre N'es-tu point auſsi des diſciples de ceſt homme? Icelui dit, Ie ne le ſuis point.

18. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ᾽ αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

Et les ſeruiteurs & ſergeans ayans fait du braſier eſtoyent là, pource qu'il faiſoit froid, & ſe chauffoyent. Pierre auſsi eſtoit auec eux, & ſe chauffoit.

19. Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ.

Le ſouuerain Sacrificateur donc interrogua Ieſus touchant ſes diſciples, & touchant ſa doctrine.

20. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν.

Ieſus lui reſpondit, I'ai ouuertement parlé au monde, i'ai touſiours enſeigné en la Synagogue, & au temple, où les Iuifs ſe aſſelemblent touſiours, & n'ai rien dit en cachette.

21. Τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

Pour quoi m'interrogues tu? interrogue ceux qui ont oui que c'eſt que ie leur ai dit: Voila, ceux-là ſauent ce que i'ai dit.

CAP. XVIII.

16. Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exivit ergo diſcipulus alius qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum.

But Peter ſtoode at the doore without. Then went out the other diſciple / which was knowen vnto the hie Prieſt / & ſpake to her that kept the doore / & brought in Peter.

17. Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, Non ſum.

Then ſaid the maide that kept the doore / vnto Peter / Art not thou alſo one of this mans diſciples? He ſaid / I am not.

18. Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas, quia frigus erat: & calefaciebant ſe, erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.

And the ſeruaunts and officers ſtoode there / which had made a fire of coles: for it was cold / and they warmed themſelues. And Peter alſo ſtoode among them / and warmed him ſelfe.

19. Pontifex ergo interrogavit Ieſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina eius.

(The hie Prieſt then aſked Jeſus of his diſciples / and of his doctrine.

20. Reſpondit ei Ieſus, Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo quò omnes Iudæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.

Jeſus anſwered him / I ſpake openly to the worlde: I euer taught in the Synagogue and in the Temple / whither the Jewes reſort continually / & in ſecret haue I ſaid nothing.

21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus ſum ipſis: ecce, hi ſciunt quæ dixerim ego.

Why aſkeſt thou me? aſke them which heard me what I ſaid vnto thē: behold / they know what I ſayd.

Das XVIII. Capitel.

16. Petrus aber ſtund drauſſen für der Thüre. Da gieng der ander Jünger / der dem Hohenprieſter bekannt war / hinauß / vnd redet mit der Thürhůterin / vnd führet Petrum hinein.

Oc Peter ſtod vden faare dørren. Da gick den anden Diſcipel / ſom vaar bekent met den ypperſte Preſt / hen vd / oc talede met Døruocterſken / oc ſlide Peder ind.

17. Da ſprach die Magd die Thürhůterin zu Petro: Biſt du nicht auch diſes Menſchen Jůnger einer? Er ſprach: Jch bins nicht.

Da ſagde Pigen ſom tog vaare paa Dørren til Peter / Eſt du icke oc en aff dette Menniſkis Diſciple: Hand ſagde / Jeg er icke.

18. Es ſtunden aber die Knechte vnd Diener / vnd hatten ein Kolfeuer gemacht / denn es war kalt / vnnd wårmeten ſich. Petrus aber ſtund bey jhnen / vnd wårmet ſich.

Men Suennene oc Tienerne ſtode / oc haffde giort en Kulild / thi det vaar kalt / oc varmede ſig. Oc Peder ſtod hoſſ dem / oc varmede ſig/

19. Aber der Hoheprieſter fraget Jeſum vmb ſeine Jůnger / vnd vmb ſeine Lehre.

Men den ypperſte Preſt ſpurde Jheſum om hans Diſciple / oc om hans Lærdom.

20. Jeſus antworttet jm: Jch habe frey öffentlich geredt für der Welt. Jch habe allezeit gelehret inn der Schule / vnd in dem Tempel / da alle Jůden zuſammen kommen / vnd habe nichts im verborgen geredt.

Jheſus ſuarede hannem / Jeg haffuer talet obenbarlige faar Verden / Jeg lærde altid i Scholen oc vdi Templen / der ſom alle Jøderne komme til ſammen / oc teg haffuer inted talet i løndom.

21. Was frageſt du mich darumb? Frage die darumb / die gehört haben / was ich zu jhnen geredt habe / Sihe / dieſelbigen wiſſen was ich geſagt habe.

Hui ſpør du mig der at? Spør dem der at / ſom haffue hørt / huad ieg talede til dem / See / de vide huad ieg haffuer ſagd.

Kapitola XVIII.

16. Ale Petr ſtál v dweřij wně. W tom wyſſel Včedlnijk ten kterýž znám byl Biſkupowi / a powěděl Wrátné / y vwedl Petra.

A Piotr ſtał v drzwi na dworze / y wyſzedſzy on drugi zwolennik ktorego znał nawyżſzy Kapłan / mowił z odźwierną / y wwiodł Piotra.

17. Tehdy řekla Petrowj děwka wrátná: Zdali y ty gſy z Včedlnijkůw člowěka tohoto: Řekl on: Negſem.

Rzekła tedy Piotrowi ſłużebnica odźwierna: Zalis y ty nie ieſt z zwolennikow człowieka tego? A on powiedział: Nie ieſtem.

18. Y ſtáli Služebnijcy a Pacholcy v ohně / neb bylo ſtudeno / y zhřijwali ſe / a Symon Petr také ſtál s nimi hřege ſe.

A ſtali ſłudzy y oprawcy ktorzy byli nakładli ogień / bo zimno było y grzali ſie / a ſtał też z nimi y Piotr grzeiąc ſie.

19. Tehdy Biſkup tázal ſe Gežijſſe / o Včedlnijcých geho / a o geho včenij.

A tak nawyżſzy Kapłan pytał Jezuſa o iego zwolennikoch / y o nauce iego

20. Odpowěděl gemu Gežijš: Yá zgewně mluwil gſem Swětu / yá wždycky včijwal gſem w Sſkole a w Chrámě / kdežto ſe wſſyckni Židé ſcházegij / a tagně gſem nic nemluwil.

Odpowiedział mu Jezus: Jaćiem iawnie powiedał światu / iamći zawſze vczył w bożnicy y w kościele / gdźie ſie zewſząd Zydowie ſchadzaią / a ſkrycie nicem nie mowił.

21. Co ſe mne ptáš? ptay ſe těch / kteřijž mne ſlýchali / co gſem mluwil gim / Ay tiť wědij co gſem yá mluwil.

Przeczże mie pythaſz? Pytay tych ktorzy ſłuchali com im mowił / ćići oto wiedzą com ia powiedał.

יח

22 וְכַד הָלֵין אֱמַר חַד מֵן דַּחֲשָׁא דְּקָאֵם הֲוָא מְחָיֵהי עַל פַּכֵּה לְיֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ הָכַנָא יָהֵב אַנְתְּ פִּתְגָמָא לְרַב כָּהֲנֵא ׃

Et hauendo egli dette queſte parole, vno de miniſtri che ſtaua li preſente, battè con vna bacchetta IESV, *dicendo, Coſi riſpondi tu al Pontefice?*

23 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ אֵן בִּישָׁאִית מַלְּלֵת אַסְהֵד עַל בִּישְׁתָא וְאֵן דֵּין שַׁפִּיר לְמָנָא מְחַיְתָּנִי ׃

IESV *li riſpoſe, Se io ho parlato male rende teſtimonianza del male, ma ſe io ho parlato bene, perche mi batti tu?*

24 חַנָּן דֵּין שַׁדַּר לְיֵשׁוּעַ כַּד אֲסִיר לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהֲנֵא ׃

Anna adunque l'haueua mandato legato à Caiſa Pontefice.

25 וְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא קָאֵם הֲוָא וְשָׁחֵן וֶאֱמַרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ חַד מֵן תַּלְמִידַוְהִי אַנְתְּ וְהוּ כְּפַר וֶאֱמַר לָא הֲוִית ׃

E Simon Pietro ſe ne ſtaua li, e ſcaldauaſi: onde li diſſero, Non ſei ancor tu de ſuoi diſcepoli? Egli negò, e diſſe. Io non ſono.

26 אֱמַר לֵהּ חַד מֵן ע עַבְדַּא דְּרַב כָּהֲנֵא אַחְיָנֵהּ דְּהָו דַּפְסַק הֲוָא שֶׁמְעוֹן אֶדְנֵהּ לָא אֶנָא חֲזִיתָךְ עַמֵּהּ בְּגַנְּתָא ׃

Vno poi de ſeruitori del Pontefice, parente di quello, à cui Pietro haueua tagliata l'orecchia, gli dice, Non t'ho io veduto ne l'horto con eſſo lui?

27 וְתוּב כְּפַר שֶׁמְעוֹן וּבָהּ בְּשָׁעְתָא קְרָא ת תַּרְנָגְלָא ׃

E Pietro lo negò di nuouo; e ſubbito il gallo cantò.

יח

22 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה וַיִּקְרַב אֶחָד מִן הַמְשָׁרְתִים וַיַּךְ אֶת־יֵשׁוּעַ עַל־הַלְּחִי לֵאמֹר הֲכָכָה תַּעֲנֶה לַכֹּהֵן גָּדוֹל ׃

Y como el vuo dicho eſto, vno de los criados que eſtaua alli, dió vna bofetada à Ieſus, diziendo, Anſi reſpondes àl Pontifice?

23 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אִם הֲרֵעוֹתִי לַעֲנוֹת הָעֵיד עַל־הָרָעָה וְאִם הֵיטַבְתִּי לָמָּה הִכִּיתָנִי ׃

Reſpondióle Ieſus, Si he hablado mal, dá teſtimonio del mal: y ſi bien, porque me hieres.

24 וַיְשַׁלְּחֵהוּ חָנָן אָסוּר אֶל־קַיָּפָא כֹּהֵן הַגָּדוֹל ׃

Anſi lo embió Annas atado à Caiphas pontifice.

25 וְשִׁמְעוֹן הָיָה עוֹמֵד וּמִתְחַמֵּם וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲלֹא גַּם אַתָּה אֶחָד מִתַּלְמִידָיו וַיְכַחֵשׁ וַיֹּאמֶר אֵינֶנִּי הוּא ׃

Eſtaua pues Pedro en pie callentandoſe: y dixeronle, No eres tu de ſus Diſcipulos? El negó, y dixo, No ſoy.

26 וַיֹּאמֶר אֶחָד מֵעַבְדֵי כֹּהֵן גָּדוֹל דּוֹדוֹ לַאֲשֶׁר כָּרַת כֵּיפָה אֶת אָזְנוֹ הֲלֹא רְאִיתִיךָ בַּגַּן עִמּוֹ ׃

Vno de los ſieruos del Pontifice pariente de aquel aquien Pedro auia corrado la oreja, le dize No te vide yo en el huerto con el?

27 וַיְשַׁב וַיְכַחֵשׁ כֵּיפָה וּבְרֶגַע קָרָא תַּרְנְגֹל ׃

Y negó Pedro otra vez: y luego el gallo cantó.

ιη´.

22. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ, εἰπών· οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;

Quand il eut dit ces choſes, vn des ſergeans qui eſtoit preſent, bailla vn coup de ſa verge à Ieſus, diſant, Eſt-ce ainſi que tu reſpons au ſouuerain Sacrificateur?

23. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

Ieſus lui reſpondit, Si i'ai mal parlé, ren teſmoignage du mal: & ſi i'ai bien dit, pourquoi me frapes-tu?

24. Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

Or Anne l'auoit enuoyé lié à Caiphe ſouuerain Sacrificateur.

25. Ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος· εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί.

Et Simon Pierre eſtoit là, & ſe chauffoit: adonc ils lui dirent, N'es-tu pas auſsi de ſes diſciples? Lui le nia, & dit, Ie ne le ſuis point.

26. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ᾽ αὐτοῦ;

Et vn des ſeruiteurs du ſouuerain Sacrificateur, parent à celui à qui Pierre auoit coupé l'oreille, dit, Ne t'ai-ie pas veu au iardin auec lui?

27. Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Pierre donc le nia derechef, & incontinent le coq chanta.

CAP. XVIII.

22. Hæc autem cum dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu, dicens, Sic reſpondes pontifici?

When he had ſpoken theſe thinges/ one of the officers which ſtoode by/ ſmote Jeſus with his rod / ſaying/ Anſwereſt thou the hie Prieſt ſo?

23. Reſpondit ei Ieſus, Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis?

Jeſus anſwered him/ If I haue euil ſpoken / bear witnes of the euil : but if I haue well ſpoken/ Why ſmiteſt thou me?

24. Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

Now Annas had ſent him bound vnto Caiaphas the hie Prieſt.)

25. Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe. Dixerũt ergo ei: Nunquid & tu ex diſcipulis eius es? Negavit ille, & dixit, Non ſum.

And Simon Peter ſtood and warmed himſelfe/ and, they ſaid vnto him / Art not thou alſo of his diſciples? He denied it/and ſaid/ I am not.

26. Dixit ei unus ex ſervis pontificis, cognatus eius cuius abſcidit Petrus auriculã, Nónne ego te vidi in horto cum illo?

One of the ſeruants of the hie Prieſt/ his couſin whoſe eare Peter ſmote of/ ſaid / Did not I ſee thee in the garden with him?

27. Iterum ergo negavit Petrus: & ſtatim gallus cantavit.

Peter then denied againe/ and immediately the cocke crewe.

Das XVIII. Capitel.

22. Als er aber ſolches redet / gab der Diener einer die darbey ſtunden / Jeſu einen Backenſtreich / vnd ſprach: Solt du dem Hohenprieſter alſo antwortten?

Som hand det talede / gaff en aff Tienerne / ſom der ſtod hoſſ / Jheſu en Kindheſt / oc ſagde / Skalt du ſaa ſuare den ypperſte Preſt?

23. Jeſus antworttet: habe ich übel geredt / ſo beweiſe es / daß es böſe ſey / Habe ich aber recht geredt / was ſchlegſt du mich?

Jheſus ſuarede / haffuer ieg talet ilde / da beuiſe det / at det er ont / Men haffuer ieg talet ret / hui ſlar du mig?

24. Vnd Hannas ſandte jhn gebunden zu dem Hohenprieſter Caiphas.

Oc Annas ſende hannem bunden til den ypperſte Preſt Caiphas.

25. Simon Petrus aber ſtund vnd wärmet ſich. Da ſprachen ſie zu jm: Biſt du nicht ſeiner Jünger einer? Er verläugnet aber / vnnd ſprach: Ich bins nicht.

Men Simon Petrus ſtode oc varmde ſig / Da ſagde de til hannem / Eſt du icke en aff hans Diſciple? Da/nectede hand oc ſagde / Jeg er icke.

26. Spricht des Hohenprieſters Knecht einer / ein Gefreundter deß / dem Petrus das Ohr abgehauen hatte: Sahe ich dich nicht im Garten bey jhm?

En aff den ypperſte Preſtis Suenne/hues frende Peder haffde hugget Øret aff / ſiger / Saa ieg dig icke i Vrtegaarden hoſſ hannem?

27. Da verläugnet Petrus abermal / vnd alſo bald krehet der Han.

Da nectede Peder atter / Oc ſtrax gol Hanen.

Kapitola XVIII.

22. To když powěděl / ſtoge tu geden z Služebnijkuow/dal polîček Gežijſſowi / řka: Takliž odpowijdaſs Biſkupowi?

To gdy mowił / thedy ieden z ſług ktory tuż ſtał / vderzył pálcatem Jezuſá mowiac : Y tákże odpowiedaß nawyżßemu Káplánowi?

23. Odpowěděl gemu Gežijſs: Mluwili gſem zle / ſwědectwij wyday o zlém: pakli dobře / proč mne tepeſs?

Odpowiedział mu Jezus: Jeſliżem źle co rzekł / day świadectwo o złym/á ieſliż dobrze/ przecz że mie bijeß?

24. Y poſlal gey Annáſs ſwázaného k Kayffáſſowi Biſkupowi.

A thákći go był Annaß odeſłał związánego do Káiáfáſá nawyżßego Káplaná.

25. Stál pak Sſimon Petr a zhřijwal ſe. Tehdy řekli gemu: Zdali y ty z Včedlnijkůw geho gſy? Zapřel on / a řekl Negſem.

A Symon Piotr ſtał grzeiac ſie/ y rzekli do niego: Azaż y ty nie ieſteś z iego zwolennikow? A on záprzał ſie mowiąc: Nie ieſtem.

26. Řekl gemu geden z Služebnijkůw Biſkupowých / přjbuzný toho / kterémuž Petr vťal vcho: Wſſak gſem yá tebe s nim widěl w zahradě.

Tedy mu rzekł niektory z ſług Káplána nawyżßego/ powinowáty onego ktoremu był Piotr vciał vcho: Izażem ia ciebie nie widział w ogrodzie przy nim?

27. Tehdy Petr opět zapřel / A hned Kohaut zazpijwal.

Ale záſie Piotr záprzał / y natychmiaſt kur zápiał.

יח

28 אַיְתִיוּהִי הָיִן לְיֵשׁוּעַ מֶן לְוָת קַיָפָא לְפְרֵטָורִין וְאִיתַוְהִי הֲוָא צַפְרָא וְהֶנּוּן לָא עַלוּ לְפְרֵטָורִין דְּלָא נֶתְטַוְשׁוּן עַד אָכְלִין פֶּצְחָא׃

Da Caifa menano poi Iesv *al Pretorio, & era di mattina: & essi non entrorno nel Pretorio, per non contaminarsi: ma per poter mangiare l'Agnello de la Pascha:*

29 נְפַק הָיִן פִּילָטוֹס לְבַר לְוָתְהוֹן וֶאמַר לְהוֹן מָנָא מְאכַל קַרְצָא אִית לְכוֹן עַל גַּבְרָא הָנָא׃

Pilato dunque vsci fuore à loro, e disse, Che accusa portate voi contra quest'huomo.

30 עְנַו וְאמְרִין לֵהּ אֶלּוּ לָא עָבֵד בִּישְׁתָא הֲוָא אַף לָא לָךְ מַשְׁלְמִין הֲוֵין לֵהּ׃

Essi risposero, e disserli, Se costui non fusse mal fattore, noi non te l'haueremmo dato ne le mani.

31 אֶמַר לְהוֹן פִּילָטוֹס דַּבְרוּהִי אַנְתּוּן וְדוּנוּהִי אַיְךְ נָמוֹסְכוֹן אֶמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא שַׁלִּיט לַן לְמֶקְטַל לְאנָשׁ׃

Onde Pilato disse loro, pigliatelo voi, e giudicatelo secondo la vostra Legge. Allora i Giudei gli dissero, A noi non è lecito occidere alcuno.

32 דְּתֶתְמַלֵּא מֶלְּתָא דֶּאמַר יֵשׁוּעַ כַּד מַוְדַּע בְּאַינָא מַוְתָּא עָתִיד דְּנְמוּת׃

E questo fu accioche s'adempiesse la parola di Iesv, *laquale egli haueua detto significando di che morte doueua morire.*

33 עַל הָיִן פִּילָטוֹס לְפְרֵטָורִין וַקְרָא לְיֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכְּהוֹן דִּיהוּדָיֵא׃

Pilato dunque entrò di nuouo nel Pretorio: e chiamò Iesv, *e disseli, Sei tu il Re de Giudei?*

34 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מֶן נַפְשָׁךְ אֶמַרְתְּ הָדָא אוֹ אַחְרָנֵא אֶמַרוּ לָךְ עְלַי׃

Iesv *rispose, Dici tu questo da te medesimo, o altri te l'hanno detto di me?*

35 אֶמַר לֵהּ פִּילָטוֹס לְמָא אֶנָא יְהוּדָיָא אֶנָא בְּנַי עַמָּךְ וְרַבַּי כָּהְנֵא אַשְׁלְמוּךְ לִי מָנָא עֲבַדְתְּ׃

Pilato rispose, Son io Giudeo? La tua natione, e i principali Sacerdoti mi ti hãno dato ne le mani. Che hai tu fatto?

יח

28 וְאַחֲרֵי כֵן הוֹלִיכוּ אֶת־יֵשׁוּעַ מִקַּיָּפָא אֶל־בֵּית דִּין וַיְהִי בֹקֶר וְהֵמָּה לֹא עָלוּ אֶל־בֵּית דִּין פֶּן־יִטָּמְאוּן מֵאֱכוֹל אֶת־הַפָּסַח׃

Y lleuan à Iesus de Caiphas à la Audiencia: y era por la mannana: y ellos no entraron en el audiencia por no ser contaminados, mas que comiessen el cordero de la Pascua.

29 וַיֵּצֵא פִּילָטוּס אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר מָה פֶּשַׁע תִּשְׂאוּ עַל־אֱנוֹשׁ הַזֶּה׃

Entonces salió Pilato á ellos fuera, y dixo, Que accusacion traeys contra este hombre?

30 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִם זֶה אֵינֶנּוּ מֵרַע וְעוֹשֶׂה פֶּשַׁע לֹא הִסְגַּרְנוּ אוֹתוֹ בְּיָדֶיךָ׃

Respondieron, y dixeronle, Si este no fuera malhechor, no te lo ouieramos entregado.

31 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם פִּילָטוּס וְאַתֶּם קְחוּ אוֹתוֹ וּכְתוֹרַתְכֶם שָׁפְטוּהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַיְּהוּדִים אֶת אֱנוֹשׁ גַּם אֶחָד לֹא נוּכַל לְמוֹתֵת׃

Dizeles entonces Pilato, Tomaldo vosotros y juzgaldo segun vuestra Ley. Y los Iudios le dixeron, A nosotros no es licito matar á nadie.

32 לְהִמָּלֵא אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָמַר יֵשׁוּעַ בְּהוֹדִיעוֹ בְּמָה מָוֶת עָתִיד הָיָה לָמוּת׃

Para que se cumpliesse el dicho de Iesus que áuia dicho, dando â entender de que muerte auia de morir.

33 וַיָּבוֹא פִּילָטוּס אֶל־בֵּית דִּין וַיִּקְרָא לְיֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאַתָּה מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים הוּא׃

Ansique Pilato boluiose a entrar en el Audiencia, y llamo á Iesus, y dixole, Tu eres el Rey de los Iudios?

34 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ הֲמִנַּפְשְׁךָ אַתָּה זֹאת מְדַבֵּר אוֹ אָמְרוּ לְךָ אֲחֵרִים עָלַי׃

Respondiole Iesus, Dizes tu esto de ti mismo, o hantelo dicho otros de mi?

35 וַיַּעַן פִּילָטוּס אִם אֲנִי יְהוּדִי הוּא עַמְּךָ וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים הִסְגִּירוּ אוֹתְךָ בְּיָדַי מֶה עָשִׂיתָ׃

Pilato respondió, Soy yo Iudio? tu gente, y los Pontifices, te han entregado á mi, que has hecho?

ιη'.

28. Ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

Puis apres il menerent Iesus de Caiphe au Pretoire, or c'estoit au matin, & n'entrerent point au pretoire de peur qu'ils ne fussent souilles: mais, afin qu'ils peussent manger l'agneau de Pasque.

29. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπε, τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

Pilate donc sortit vers eux, & dit, Quelle accusation apportez-vous contre cest homme-ci?

30. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.

Ils respondirent, & lui dirent, Si cestui-ci n'estoit malfaiteur, nous ne le t'eussions pas liuré.

31. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ, οἱ ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

Adonc Pilate leur dit, Prenez-le vous, & le iugez selon vostre Loy. Adonc les Iuifs lui dirent, Il ne nous est point loisible de mettre aucun à mort.

32. Ἵνα ὁ λόγος τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Et ce fut afin que la parole de Iesus fust accomplie, laquelle il auoit dite, signifiant de quelle mort il deuoit mourir.

33. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων;

Pilate donc entra derechef au Pretoire, & appela Iesus, & lui dit, Es-tu le Roy des Iuifs?

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ;

Iesus lui respondit, Dis-tu ceci de par toi-mesme, où si les autres le t'ont dit de moi?

35. Ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἐποίησας;

Pilate respondit, Suis-je Iuif? ta nation & les principaux Sacrificateurs t'ont liuré à moi: qu'as-tu fait?

CAP. XVIII.

28. Adducunt ergo Ieſum à Caipha in prætorium. Erat autem mane: & ipſi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent paſcha.

Then led they Jeſus frõ Caiaphas into the common hall. Nowe it was morning / and they them ſelues went not into the cõmon hall / leſt they ſhould be defiled / but that they might eat the Paſſeouer.

29. Exivit ergo Pilatus ad eos forás, & dixit, Quam accuſationem affertis adverſus hominem hunc?

Pilate then went out vnto them / and ſayde, What accuſation bring yee againſt this man?

30. Reſponderunt, & dixerunt ei, Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.

They anſwered and ſaid vnto him / If he were not an euill doer / we would not haue deliuered him vnto thee.

31. Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos & ſecundùm legem veſtram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi Nobis non licet interficere quenquam.

Then ſaide Pilate vnto them, Take yee him / and iudge him after your owne Law. Then the Jewes ſaide vnto him / It is not lawfull for vs to put any man to death.

32. Vt ſermo Ieſu impleretur quem dixit ſignificans qua morte eſſet moriturus.

It was the worde of Jeſus might be fulfilled which he ſpake / ſignifying what death he ſhould die.

33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus: & vocavit Ieſum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

So Pilate entred into the common hall againe / and called Jeſus / and ſaide vnto him / Art thou the King of the Jewes?

34. Reſpondit Ieſus, A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

Jeſus anſwered him / Saiſt thou that of thy ſelfe / or did other tell it thee of mee?

35. Reſpondit Pilatus, Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi?

Pilate anſwered him / Am I a Jewe? Thine owne nation / and the hie Prieſtes haue deliuered thee vnto me. What haſt thou done?

Das XVIII. Capitel.

28. Da führeten ſie Jeſum von Caipha für das Richthauß. Vnd es war früe / vnd ſie giengen nicht inn das Richthauß / auff daß ſie nicht vnrein würden / ſondern Oſtern eſſen möchten.

Da førde de Jheſum fra Caipha til Domhuſet. Oc det vaar aarlé / Oc de ginge icke i Domhuſet / paa der de ſkulde icke bliffue wrene / men maatte æde Paaſke.

29. Da gieng Pilatus zu jhnen herauß / vnd ſprach: Was bringet jr für Klage wider diſen Menſchen?

Da gick Pilatus vd til dem / oc ſagde / Huad klagemaal føre i mod dette Menniſke?

30. Sie antwortten vnd ſprachen zu jm: Were diſer nicht ein übelthäter / wir hetten dir jhn nicht überantworttet?

De ſuarede oc ſagde til hannem / Vaare denne icke en Miſdedere / da haffde wi icke antuordet dig hannem.

31. Da ſprach Pilatus zu jhnen: So nemet jhr jhn hin / vnd richtet jn nach eurem Geſetz. Da ſprachen die Jüden zu jhm: Wir dörffen niemand tödten.

Da ſagde Pilatus til dem / Saa tage i hannem hen / oc dømmer hannem effter eders Low. Da ſagde Jøderne til hannem / Wi tørre ingen dræbe.

32. Auff daß erfüllet würde das Wort Jeſu / welchs er ſaget / da er deuttet / welches Todts er ſterben würde.

Paa det at Jheſu ord ſkulde fuldkommis / ſom hand ſagde / der hand gaff til kende / huilcken Død hand ſkulde dø.

33. Da gieng Pilatus wider hinein ins Richthauß / vnd rieff Jeſu / vnd ſprach zu jhm: Biſt du der Jüden König?

Da gick Pilatus ind igen i Domhuſet / oc kallede Jeſum / oc ſagde til hannem / Eſt du Jøde Konge?

34. Jeſus antworttet: Redeſtu das von dir ſelbs / oder habens dir andere von mir geſagt?

Jheſus ſuarede / Taler du det aff dig ſelff / Eller haffue andre ſagd dig det om mig?

35. Pilatus antworttet: Bin ich ein Jüde? Dein Volck vnd die Hohen Prieſter haben dich mir überantworttet. Was haſt du gethan?

Pilatus ſuarede / Er ieg en Jøde? Dit Folck oc de ypperſte Preſter / antuordede dig mig / Huad haffuer du giort?

Kapitola XVIII.

28. Tehdy wedli Gežijſſe od Kayffáſſe do Radneho domu. A bylo ráno: a oni neweſſli do radného domu / aby ſe nepoſſkwrnili / ale aby gedli Welikonočnijho Beránka.

Odwiedli tedy Jezuſá od Káiáfáſá ná Ratuſz / á było poranu / y nie weſzli ſami ná Rathuſz áby ſie nie ſplugáwili / ále iżby pożywáli Wielkiey nocy.

29. Protož wyſſel k nim Pilát wen / a řekl: Kteru žalobu wedete proti člowěku tomuto?

A thák Pilat wyſzedl do nich ná dwor / y rzekl: Jakaż ſkarge przynośicie przeciw cżlowiekowi temu?

30. Odpowěděli a řekli gemu Byť tento nebyl zločincem / nedalibychom ho tobě.

Odpowiedźieli mu y rzekli: Być ten nie był złocżyńcą / tedyćbychmy go nie podáli.

31. Tehdy řekl gim Pilát: Wezměte wy gey / a podlé Zákona waſſeho ſuďte ho. Y řekli Židé: Námť neſluſſý zabiti nižádného.

Rzekł im tedy Pilat Weżmićież go wy / á wedle zakonu wáſzego oſądźcie go. Ale mu powiedźieli: Żydowie: Námći ſie nie godźi zábijáć nikogo.

32. Aby ſe řeč Gežijſſowa naplnila / kterauž řekl / znamenage kterauby Smrtij měl vmřijti.

Aby ſie wypełniło ſłowo Jezuſowe ktore powiedźiał oznaymuiąc ktorą śmiercią miał vmrzeć.

33. Tehdy Pilát opět wſſel do Radného domu / y powolal Gežijſſe / a řekl gemu: Ty li gſy Král Židowſký?

A przetoż záſie wſzedł Piłat do ratuſzá y wezwawſzy Jezuſá rzekł mu: Tyżeś ieſt Krol Żydowſki.

34. Odpowěděl Gežjs: Sámli od ſebe to prawijs / čili gſau ginj tobě powěděli o mně?

Odpowiedźiał mu Jezus: A ſamże to od ſiebie mowiſz / cżyli ć drudzy o mnie powiedali?

35. Odpowěděl Pilát: Zdaliž gſem gá Židem: Národ twůg a Biſkupowé twogi / dali mi tebe / co gſy včinil?

Odpowiedźiał Pilat: A za żem ia ieſt Żyd? naród twoy y przednieyſzy thwoi Kápłani podáli mi ćie. Cożeś wżdy vczynił?

יח

36 אמר לה ישוע מלכותי דילי לא הות מן הנא עלמא אלו מן עלמא הות הנא מלכותי מתכתשין הוו משמשני דלא אשתלם ליהודיא השא דין מלכותי דילי לא הות מכא :

Riſpoſe IESV, *Il mio regno non è di queſto mondo. Se il mio regno foſſe di quemonds, certo i,miei miniſtri combatterebbeno, accioche io non foſſe dato nelle mani de Giudei : ma hora il mio regno non è di qui.*

37 אמר לה פילטוס מרין מלכא אנת אמר לה ישוע אנת אמרת דמלכא אנא להדא אנא יליד אנא ולהדא אתית לעלמא דאסהד על שררא כלמן דאיתיהי מן שררא שמע קלי :

Allor Pilato diſſe. Tu ſei dunque Re IESV *riſpoſe, Tu lo dici, che io ſon Re. Io ſon nato per queſto, e per queſto ſon venuto nel mondo, per render teſtimonianza à la verità. Chiunque è da la verità, ode la mia voce.*

38 אמר לה פילטוס מנו שררא וכד אמר הדא נפק לה תוב לות יהודיא ואמר להון אנא אף לא חדא עלתא משכח אנא בה :

Pilato gli dice, Che coſa è verità? E detto ch'egli hebbe queſto venne di nuouo da i Giudei, e diſſe loro, Io non trouo alcuna colpa in lui.

39 עידא דין אית לכון דחד אשרא לכון בפצחא צבין אנתון הכיל אשרא לכון להנא מלכא ד דיהודיא :

Voi hauete vn vſanza che io vi liberi vno ne la feſta di Paſcha, volete voi dunque che io vi liberi il Re de Giudei?

40 וקעו כלהון ואמרין לא להנא אלא לבר־אבא איתוהי הוא דין הנא בר־אבא גיסא :

Allor gridoron tutti di nuouo, dicendo, Non già coſtui, ma Barraba: Ora Barraba era vn aſſaſſino.

יח

36 ויען ישוע מלכותי איננה מן העולם הזה אם מלכותי מעולם הזה היא גם משרתי הצו אשר לא נתתי ליהודים ועת מלכותי איננה מפה :

Reſpondió Ieſus, Mi Reyno no es de eſte mundo : ſi deeſte mundo fuera mi Reyno, mis ſeruidores peleáran paraque yo no fuera entregado á los Iudios. aora pues mi Reyno no es de aqui.

37 ויאמר לו פילטוס ואכן מלך את הוה ויאמר ישוע את אומר כי מלך אני הוה אני לזאת נולדתי ואל־זאת באתי אל־העולם אשר אעיד לאמת כל אשר הוה מאמת שומע לקולי :

Dixole entonces Pilato, Luego Rey eres tu Reſpondio Ieſus, Tu dizes que yo ſoy Rey, y para eſto ſoy nacido, y para eſto he venido àl mundo, es á ſaber Para dar teſtimonio á la verdad. Todo aquel que es de la parte de la Verdad, oye mi boz.

38 ויאמר·לו פילטוס מה היא אמת וכאשר אמר זאת שב ויצא אל־היהודים ויאמר אליהם משפט מות גם אחד אינני מוצא באנוש הזה :

Dizele Pilato, Que coſa es Verdad? Y como vuo dicho eſto, boluió à los Iudios, z dizeles, yo no hallo enel algun crimen.

39 יש תעודה בכם אשר אפטר לכם את־אחד בפסח ואם תאבו אפטר לכם את־מלך היהודים :

Empero voſotros teneys coſtumbre, que yo os ſuelte vno en la Paſcua : quereys pues que os ſuelte ál Rey de los Iudios ?

40 ויזעקו שנית כלם לאמר אל נא אותו כי אם את בראבא ובראבא היה פריץ :

Entonces todos dieron bozes otra vez, diziendo, No à eſte : ſino à Barabbas. Y eſte Barabbas era ladron.

ιη'.

36. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.

Ieſus reſpondit, Mon regne n'eſt point de ce monde : ſi mon regne eſtoit de ce monde, mes gens combattoyent que ie ne fuſſe liuré aux Iuifs : mais meintenant mon regne n'eſt point d'ici bas.

37. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς.

Lors Pilate lui dit, Es-tu donc Roy? Ieſus reſpondit, Tu le dis que ie ſuis Roy : ie ſuis né pour cela, & pour cela ſuis-ie venu au monde, à ce que ie rende teſmoignage à la verité. Quiconque eſt de verité, oit ma voix.

38. Λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.

Pilate lui dit, Qu'eſt-ce que verité. Et quand il leur dit cela, il ſortit derechef vers les Iuifs, & leur dit, ie ne trouue aucun crime en lui.

39. Ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

Or auez-vous vne couſtume que ie vous en deliure vn à la feſte de Paſque : voulez-vous donc que ie vous deliure le Roy des Iuifs ?

40. Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες· μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

Alors tous derechef s'eſcrierent, diſans, Non pas ceſtui-ci, mais Barrabbas. Or Barrabbas eſtoit vn brigand.

CAP. XVIII.

36. Reſpondit Ieſus, Regnum meum non eſt de hoc mundo : ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut nō traderer Iudæis, nunc autem regnum meum non eſt hinc.

Jeſus anſwered / My Kingdome is not of this worlde : if my kingdome were of this worlde / my ſeruants would ſurely fight / that J ſhould not be deliuered to ẏ Jewes : But now is my Kingdome not from hence.

37. Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Reſpondit Ieſus, Tu dicis: quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam.

Pilate then ſayde vnto him / Art thou a King then? Jeſus anſwered / thou ſayeſt that J am a king: for this cauſe am J borne and for this cauſe came J into the worlde / ẏ J ſhould beare witnes vnto ẏ trueth : euery one that is of the trueth / hearet my voyce.

38. Dicit ei Pilatus, Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterum exivit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo cauſam.

Pilate ſaid vnto him / What is trueth? and when he had ſaid that / he went out againe vnto the Jewes / & ſaid vnto them / J finde in him no cauſe at all.

39. Eſt autem conſuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Paſcha : Vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum?

But you haue a cuſtome / that J ſhould deliuer you one looſe at the Paſſcouer : will yee then that J looſe vnto you the King of the Jewes?

40. Clamaverunt ergo rurſum omnes, dicentes, Non hunc, ſed Barrabbam. Erat autem Barrabbas latro.

Then cryed they all againe / ſaying / Not him / but Barabbas : now this Barabbas was a murtherer.

Das XVIII. Capitel.

36. Jeſus antworttet: Mein Reich iſt nicht von dieſer Welt / were mein Reich von diſer Welt / meine Diener würden darob kempffen / daß ich den Jüden nicht überantworttet würde. Aber nun iſt mein Reich von dannen.

Jheſus ſuarede / Mit Rige er icke aff denne Verden / Vaare mit Rige aff denne Verden / mine Tienere ſkulde ſtride der faare / at ieg ſkulde antuordis Jøderne. Men nu er mit Rige icke der aff.

37. Da ſprach Pilatus zu jm: So biſt du dennoch ein König? Jeſus antworttet: Du ſageſt / Jch bin ein König. Jch bin darzu geboren / vnd in die Welt kommen / daß ich die Warheit zeugen ſoll. Wer auß der Warheit iſt / der höret meine Stimme.

Da ſagde Pilatus til hannem / Saa eſt du alligeuel en Konge? Jheſus ſuarede / Du ſiger det / Jeg er en Konge. Jeg er der til fød / oc kommen i Verden / a ieg ſkal vidne Sandhed. Huo ſom er aff Sandhed / hand hører min røſt

38. Spricht Pilatus zu jm: Was iſt die Warheit? Vnd da er das geſagt / gieng er wider hinauß zu den Jüden / vnnd ſpricht zu jhnen: Jch finde keine ſchuld an jhm.

Pilatus ſiger til hannem / Huad er Sandhed. Oc der hand det ſagde / gick hand vd til Jøderne igen / oc ſiger til dem / Jeg finder ingen ſkyld met hannem.

39. Jhr aber habt eine gewohnheit / daß ich euch einen auff Oſtern loß gebe / wollet jhr nun / daß ich euch der Jüden König loß gebe?

J haffue en ſeduane / at ieg ſkal ffiffue eder en loſſ om Paaſken / Ville i nu / at ieg ſkal giffue eder den Jøde Konge loſſ?

40. Da ſchrien ſie wider alleſampt / vnd ſprachen: Nicht dieſen / ſondern Barrabam. Barrabas aber war ein Mörder.

Da robte de igen alle ſammen / oc ſagde / Icke denne / men Barrabam / oc Barrabas vaar en Mørdere.

Kapitola XVIII.

36 Odpowěděl Gežijſs: Králowſtwij mé nenij z tohoto Swěta / byť z tohoto Swěta bylo Králowſtwij mé / Služebnijcy zagiſté mogi brániliby mne / aťbych nebyl wydán Židům: Ale nynij mé Králowſtwij nenij odſud.

Odpowiedział Jezus: Kroleſtwo moie nie ieſtći z tego świátá. Jeſliżeby Kroleſtwo moie z tego świátá było / ſłudzy moi walczyliby żebych nie był wydan Żydom. Alec teraz kroleſtwo moie nie ieſt ztąd.

37. Y řekl gemu Pilát: Tehdy Král gſy ty? Odpowěděl Gežijſs: ty prawijſs / že Král gſem yá. Yá gſem ſe k tomu narodil / a proto gſem na Swět přiſſel / abych ſwědectwij wydal prawdě. Každý kdož geſt z Prawdy / ſlyſſýť hlas muog.

Rzekł mu tedy Piłat: A wieceś ty ieſt Krol? Odpowiedział Jezus: Ty mowiß żemci tá ieſt Krol. Jaciem ſie ná to národził / y ná tom przyßedł ná świát / ábych świádecthwo dał prawdzie. Wßelki ktory ieſt z prawdy / ſłucha głoſu mego.

38. Řekl gemu Pilát: Co geſt prawda. A když to řekl / opět wyſſel wen k Židům / a řekl gim: Yá žádné winy na něm ne nalézám.

Powiedział mu Piłat: A coż ieſt prawdá? y tho rzekßy wyßedł záśie do Żydow / y rzekł do nich: Ja żadney winy do niego nie náyduie.

39. Ale geſt obyčeg wáſs / abych wám gednoho propuſtil wězně na Welikau noc / protož chceteli ať wám propuſtijm Krále Židowſkého?

A też v was ieſt ten zwyczay / iż wam iednego wypußczam ná Wielkanoc / chcecieß thedy że wam wypußczę Krolá Żydowſkiego?

40. Y zwolali opět wſſickni / řkauce: Ne toho / ale Barrabáſſe. A byl Barrabáſs Lotr.

Tedy wßyſcy záwołáli mowiąc: nie thego / ale Bárábaßá / á tenci Bárábaß był zboycá.

יט

1 הָיְדֵין פִּילַטָוֹס נְגַדֵּהּ לְיֵשׁוּעַ׃

Allor dunque Pilato preſe IESV, e lo ſcopò.

2 וְאַסְטְרַטְיוּטֵא גְּדַלוּ כְּלִילָא מֶן כּוּבָא וְסָמוּ לֵהּ בְּרִישֵׁהּ, וְכַסְּיוּהִי נַחְתָּא דַּאַרְגְּוָנָא׃

Ei ſoldati hauendo teſſuta vna corona di ſpine, glie la poſero ſopra'i capo, e meſſergli intorno vna veſte di porpora.

3 וָאָמְרִין הָווּ שְׁלָם לָךְ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא וּמָחִין הָווּ לֵהּ עַל פַּכּוּהִי׃

E diceuano, Iddio ti ſalui Re de Giudei: e dauangli de le bacchettate.

4 וַנְפַק פִּיילַטָוֹס תּוּב לְבַר וַאֲמַר לְהוֹן הָא מַפֵּק אֲנָא לֵהּ לְכוֹן לְבַר דְּתֶדְעוּן דְּלָא מֶשְׁכַּח אֲנָא בְּתְרֵהּ אַף לָא חֲדָא עֶלְתָא׃

Fatto queſto Pilato di nuouo vſci fuore, e diſſe loro, Ecco, io ve lo conduco fuore: acioche voi conoſciate ch'io non trouo veruna colpa in lui.

5 וּנְפַק יֵשׁוּעַ לְבַר כַּד אִית עֲלַוְהִי כְּלִילָא דְּכוּבָא וְנַחְתָּא דַּאַרְגְּוָנָא וַאֲמַר לְהוֹן פִּילַטָוֹס הָא גַּבְרָא׃

IESV dunque vſci fuore, portando la corona di ſpine, e il veſtimento di porpora. E Pilato dice loro, Ecco l'huomo.

6 כַּד דֵּין חָזַאוּהִי רַבַּי כ
כָּהֲנֵא וְדַחֲשֵׁא קְעַו ו
וָאָמְרִין צְלוּבְיָהִי צְלוּבָיְהִי
אֲמַר לְהוֹן פִּילַטָוֹס דְּבַרוּ
אַנְתּוֹן וְזוּקְפוּהִי אֲנָא גֵּיר
לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא בֵּהּ
עֶלְתָא׃

Hor come i principali Sacerdoti e i miniſtri lo viddero, gridorono, dicendo, Crocifiggi, crocifiggi, Pilato diſſe loro, Pigliatelo voi, e crocifiggetelo, imperoche io non trouo male in lui.

7 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לַן
נָמוּסָא אִית לַן וְאַיְךְ ד
דִּבְנָמוּסַן חַיָּב הוּ מַוְתָא
דַּעֲבַד נַפְשֵׁהּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃

I Giudei gli riſpoſero, Noi habbiamo la legge, e ſecondo la noſtra legge debbe morire: percioch'ei s'è fatto figliuol di Dio.

יט

1 וְאָז לָקַח פִּילָטוֹס אֶת־יֵשׁוּעַ וַיְיַסֵּר אוֹתוֹ בַּשּׁוֹטִים׃

Anſi que entonces tomo Pilato á Ieſus, y acotolo.

2 וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה סָבְכוּ אֶת־עֲטֶרֶת מִסְּנִים וְשָׂמוּהָ עַל־רֹאשׁוֹ וּבֶגֶד הָאַרְגָּמָן הִלְבִּישׁוּהוּ׃

Y los ſoldados entretexieron de eſpinas vna çorona, y puſieronla ſobre ſu cabeça, y viſtieronlo de vna ropa de grana.

3 וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וַיַּכּוּהוּ עַל־הַלֶּחִי׃

Y (venian à el y) dezian, Ayas gozo, Rey de los Iudios, y dauanle de bofetadas.

4 וַיָּשָׁב פִּילָטוֹס וַיֵּצֵא לַחוּץ וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנְנִי מוֹלִיךְ לָכֶם אוֹתוֹ הַחוּצָה אֲשֶׁר תֵּדְעוּ כִּי בוֹ מִשְׁפַּט מָוֶת גַּם לֹא אֶחָד מֹצֵא אָנֹכִי׃

Entonces Pilato ſalió otra vez fuera, y dixoles, Heaqui os lo traygo fuera paraque entendays que ningun crimen hallo enel:

5 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ לַחוּץ נֹשֵׂא אֶת־עֲטֶרֶת הַסְּנֶה וּבֶגֶד הָאַרְגָּמָן וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה הָאָדָם׃

Anſi ſalió Ieſus fuera lleuando la corona de eſpinas, y la ropa de grana. V dizeles Pilato, Heaqui el hombre.

6 וְכַאֲשֶׁר רָאוּהוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְשָׁרְתִים צָעֲקוּ לֵאמֹר הוֹקִיעַ הוֹקִיעֵהוּ אָמַר לָהֶם פִּילָטוֹס קְחוּהוּ אַתֶּם וְהוֹקִיעוּ כִּי אֲנִי לֹא מֹצֵא בוֹ מִשְׁפַּט הַמָּוֶת׃

Y como lo vieron los Principes de los Sacerdotes, y los ſeruidores, dieron bozes diziendo, Crucificalo, crucificalo. Dizeles Pilato, Tomaldo voſotros, y crucificaldo: porque yo no hallo enel crimen.

7 וַיַּעֲנוּ לוֹ הַיְּהוּדִים יֵשׁ דָּת מִצְוָה וְתוֹרָה לָנוּ וּכְתוֹרָתֵנוּ צָרְכוֹ לָמוּת כִּי אֶת־נַפְשׁוֹ עָשָׂה לֵאלֹהִים׃

Reſpondieronle los Iudios, Noſotros tenemos Ley, y ſegun nueſtra Ley deue morir, porque ſe hizo hijo de Dios.

ΚΕΦΑΛ. ιθ.

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε.

Alors donc Pilate print Ieſus, & le fouetta.

2. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν.

Et les gendarmes plierent vne couronne d'eſpines qu'ils mirent ſur ſa teſte, & le veſtirent de vn veſtement de pourpre.

3. Καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.

Et diſoyent, Roy des Iuifs, bien te ſoit. Et lui donnoyét des coups de leurs verges.

4. Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω.

Ce fait Pilate ſortit derechef dehors, & leur dit, Voici, ie le vous amene dehors, afin que vous cognoiſſiez que ie ne trouue aucun crime en lui.

5. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπος.

Ieſus donc ſortit hors portant la couronne d'eſpines, & le veſtement de pourpre: & Pilate leur dit, Voici l'homme.

6. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες· σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν· λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les ſergeans le virent, ils s'eſcrierent, diſans, Crucifie, crucifie. Pilate leur dit, Prenez-le vous-meſmes, & le crucifiez: car ie ne trouue point de crime en lui.

7. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

Les Iuifs lui reſpondirent, Nous auons vne Loy, & ſelon noſtre Loy il doit mourir, car il s'eſt fait Fils de Dieu.

CAP. XIX.

TVnc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellavit.

Then Pilate tooke Jeſus and ſcourged him.

2. Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti eius, & veſte purpurea circundederunt eum.

And the ſouldiers platted a crowne of thornes / and put it on his head/ and they put on him a purple garment.

3. Et veniebant ad eum, & dicebant, Ave rex Iudæorum: & dabant ei alapas.

And ſaid / Haile / King of the Jewes. And they ſmote him with their roddes.

4. Exivit iterum Pilatus foràs, & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foràs, ut cognoſcatis quia nullam invenio in eo cauſam.

Then Pilate went forth againe / and ſaid vnto them / Beholde / J bring him forth to you / that ye may knowe / that J finde no faulte in him at all.

5. Exivit ergo Ieſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum Et dicit eis, Ecce homo.

Then came Jeſus forth wearing a crowne of thornes / and a purple garment. And Pilate ſaide vnto them / Behold the man.

6. Cùm ergo vidiſſent eũ pontifices & miniſtri, clamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit ei Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite, ego enim non invenio in eo cauſam.

Then when the hie Prieſtes and officers ſaw him / they cryed/ ſaying/ Crucifie/crucifie him. Pilate ſayde vnto them/ Take yee him and crucifie him: for J finde no faulte in him.

7. Reſponderunt ei Iudęi, Nos legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.

The Jewes anſwered him / We have a lawe/ and by our lawe he ought to dye/ becauſe hee made him ſelfe the Sonne of God.

Das XIX. Capitel.

DA nam Pilatus Jeſum/ vnd geiſſelt jhn.

DA tog Pilatus Jheſum oc hudſtrøg hannem.

2. Vnnd die Kriegsknechte flochten ein Krone von dörnen/ vnd ſetzten ſie auff ſein Haupt/ vnnd legten jhm ein Purpurkleid an.

Oc Stridzmendene flette en Krune aff torne/ oc ſette hende paa hans Hoffuit / oc lagde it Purpur klæde paa hannem.

3. Vnd ſprachen: Sey gegrüſſet lieber Jüden König. Vnnd gaben jhm Backenſtreiche.

Oc ſagde/ Hil vere du kære Jøde Konge. Oc de gaffue hannem kindheſte.

4. Da gieng Pilatus wider herauß/ vnd ſprach zu jnen: Sehet/ ich führe jhn herauß zu euch/ daß jhr erkennet/ daß ich keine ſchuld an jhm finde.

Da gick Pilatus vd igen / ac ſagde til dem/ Seer/ ieg leder hannem hid vd til eder / at i ſkulle vide / at ieg finder ingen ſkyld met hannem.

5. Alſo gieng Jeſus herauß/ vnnd truge eine dörnen Krone vnd Purpurkleid. Vnnd er ſpricht zu jnen: Sehet/ welch ein Menſch.

Saa gick Jheſus vd / oc bar en torne Krune oc Purpurklæde. Oc hand ſiger til dem / Seer/ huilcke i Menniſke.

6. Da jhn die Hohenprieſter vnnd die Diener ſahen / ſchryen ſie vnnd ſprachen: Creutzige/ creutzige. Pilatus ſpricht zu jhnen: Nempt jhr jhn hin vnd creutziget/ denn ich finde keine ſchuld an jm.

Der de ypperſte Preſter oc Tienerne ſaae hannem/ robte de/ oc ſagde / Kaarſfeſt / kaarſfeſt. Pilatus ſiger til dem / Tage i hannem hen/ oc kaarſfeſter / Thi ieg finder ingen ſkyld met hannem.

7. Die Jüden antworten jhm: Wir haben ein Geſetze/ vnd nach dem Geſetze ſoll er ſterben / denn er hat ſich ſelbs zu Gottes Son gemacht.

Jøderne ſuarede hannem / Wi haffue en Low / oc effter den Low ſkal hand dø/ Thi hand haffuer giort ſig ſelff til Guds Søn.

Kapitola XIX.

TEhdy wzaw Pilát Gežijſſe/ zmrſkal gey.

A Ták že Pilat wziawßy Jezuſá/ dal go vbiczowáć.

2. A Zoldnéři ſpletſſe Korunu z trnij/ wſtawili gi na hlawu geho / a w Raucho Sſarlatowě gey oblekli.

A žolnierze vplotßy korone z ćirnia/ wložyli ná glowe iego/ y w plaßcz ßárlatny oblekli go.

3. A přiſtupugijce k němu/ řijkali: Zdráw Králi Zidowſký/ a dáwali gemu políčky.

A mowili: Witayže Krolu Zydowſki/ y bili go pálcatmi.

4. Y wyſſel opět wen Pilát/ a řekl gim: Hle wywedu gey wám wen/ abyſſte poznali/ že žadně winy na něm nenalézám.

Wyßedl potym Pilat ná dwor/ y rzekl im: Otho wywiodlem go ná dwor/ ábyſcie wiedzieli že w nim žadney winy nie náyduie.

5. Tehdy wyſſel Gežijſs wen/ neſa trnowau Korunu/a Raucho ſſarlatowě. Y řekl gim Pilát: Ay člowěk.

Tedy Jezus wyßedl nioſac ná ſobie cirniowa korone y ßárlatny plaßcz/ á Pilat rzekl im: Otož cżowiek.

6. Protož yak gey vzřeli Biſkupowě a ſlužebnjcy zwolali/ řkauce: Vkřižůg/ vkřižůg ho. Rzekl gim Pilát: Wezmětež wy gey a vkřižůgte/ nebť yá nenalézám winy na něm.

A gdy go vyzreli Kſiažeta kápláńſkie y ſlužebni/ záwolali mówiac: Vkrzyžui/ vkrzyžuy. R Rzekl Pilat: Wežmicieß go wy/ á vkrzyžuycie/ boć ia w nim žadney winy nie nayduie.

7. Odpowěděli gemu Židé: My Zákon máme/ a podlé Zákona má vmřijti/ Neb Synem Božijm ſe činil.

Odpowiedzieli iemu Zydowie: Myć zakon mamy/ y wedle zakonu naßego ma vmrzeć/ bowiem ſie Synem Božym czynil.

יט

8 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטָוס
הָדָא מֶלְּתָא יַתִּירָאִית דְּחֶל׃

Quando Pilato vdi queſta parola, temè maggiormente.

9 וְעַל תּוּב לַפְּרֶטָוֹרִין ו
וֶאמַר לְיֵשׁוּעַ אֵימְכָּא
אַנְתְּ יֵשׁוּעַ דֵּין פֶּתְגָמָא לָא
יַהֵב לֵהּ׃

Et entrò di nuouo nel Pretorio, e diſſe à IESV, *Donde ſei tu? Ma* IESV *non gli dette riſpoſta.*

10 אֶמַר לֵהּ פִּילָטָוס עַמִּי
לָא מְמַלֵּל אַנְתְּ לָא יָדַע
אַנְתְּ דְּשַׁלִּיט אֶנָא דְּאֶשְׁרֵיךְ
וְשַׁלִּיט אֶנָא דְּאֶזְקְפָךְ׃

Allor Pilato li dice, Tu non mi parli? Non ſai tu che io ho poteſtà di crocifiggerti, e poteſtà di liberarti?

11 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לַיְת
הֲוָא לָךְ עֲלַי שׁוּלְטָנָא אַף
לָא חַד אֶלּוּ לָא יְהִיב הֲוָא
לָךְ מֶן לְעֶל מֶטוּל הָנָא
הַו מַן דַּאשְׁלְמַנִי לָךְ רַבָּא
הִי חַטִיתֵהּ מֶן דִּילָךְ׃

Riſpoſe IESV, *Tu non hareſti poteſtà alcuna contra di me, ſe non ti fuſſe data di ſopra, per queſto colui che mi ti ha dato ne le mani, ha maggior peccato.*

12 וּמֶטוּל הָדָא צָבֵא
הֲוָא פִּילַטָוס דְּנֶשְׁרְיוּהִי
יְהוּדָיֵא דֵּין קָעֵין הֲווֹ דְּאֶן
לְהָנָא שָׁרֵא אַנְתְּ לָא הֲוַיְתְ
רָחְמֵהּ דְּקֶסַר כֹּל מַן גֵּיר
דְּנַפְשֵׁהּ מַלְכָּא עָבֵד
סַקּוּבְלָא הוּ דְּקֶסַר׃

Da queſto Pilato cercaua di liberarlo: ma i Giudei gridauano, dicendo, Se tu liberi coſtui, tu non ſei amico di Ceſare: imperoche chiunque ſi fa Re, contradice à Ceſare.

13 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטָוס
הָדָא מֶלְּתָא אַפְּקֵהּ לְיֵשׁוּעַ
לְבַר וִיתֶב עַל בֵּים בְּדוּכְּתָא
דְּמֶתְקַרְיָא רְצִיפְתָא
דְּכֵאפֵא עֶבְרָאִית דֵּין
מֶתְאַמְרָא גַּבִּיפְתָא׃

Pilato vdita queſta parola, menò fuor IESV, *e poſeſi à ſeder pro tribunali: nel luogo che ſi chiama laſtricato, & in Hebreo Gabbata.*

יט

8 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע פִּילָטוּס אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה יוֹתֵר יָרֵא׃

Pues como Pilato oyó eſta palabra vuo mas miedo.

9 וַיָּשָׁב וַיַּעַל אֶל־בֵּית דִּין
וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ מֵאַיִן הוֹוֶה אַתָּה
וְיֵשׁוּעַ לֹא נָתַן לוֹ מַעֲנֶה׃

Yentro otra vez àl Audiencia, y dixo à Ieſus Dedonde eres tu? mas Ieſus no le diò reſpueſta.

10 וַיֹּאמֶר לוֹ פִּילָטוּס הֲלֹא
תְדַבֵּר לִי הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי־יֵשׁ לִי
שִׁלְטוֹן לְהוֹקִיעַ אוֹתְךָ וְכִי יֵשׁ
לִי שִׁלְטוֹן לְהַתִּיר אוֹתָךְ׃

Entonces dizele Pilato, Ami no me hablas? no ſabes que tengo poteſtad para crucificarte, y que tengo poteſtad para ſoltarte?

11 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ לֹא תְהִי לְךָ
שִׁלְטוֹן גַּם אַחַת עָלַי־אִם לֹא
נִתְּנָה הִיא לְךָ מִמַּעְלָה עַל־כֵּן
אֲשֶׁר הִסְגִּיר אוֹתִי בְּיָדֶיךָ חַטָּאָה
גְדוֹלָה לוֹ מִמְּךָ׃

Reſpondio Ieſus, Ninguna poteſtad tendrias contra mi ſi no te fueſſe dado da arriba: por tanto el que à ti me ha entregado, mayor peccado, hà.

12 וּמֵאָז בִּקֵּשׁ פִּילָטוּס לְהַתִּיר
אוֹתוֹ וִיהוּדִים צָעֲקוּ לֵאמֹר אִם
תַּתִּיר אֶת־הַלָּז אֵינְךָ אוֹהֵב
הַקֵּיסָר כִּי כָל־אֲשֶׁר עוֹשֶׂה נַפְשׁוֹ
לַמֶּלֶךְ מוֹרֶה וְנָסוֹג אָחוֹר מִן
הַקֵּיסָר׃

Deſde entonces procuraua Pilato de ſoltarlo: mas los Iudios dauan bozes, diziendo, Si à eſte ſueltas, no erés amigo de Ceſar. Qualquiera que ſe haze rey, á Ceſar contradize.

13 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע פִּילָטוּס אֶת־
הַדָּבָר הַזֶּה הוֹלִיךְ אֶת־יֵשׁוּעַ
לַחוּץ וַיֵּשֶׁב עַל־הַבָּמָה בְּמָקוֹם
הַנִּקְרָא לִיטוֹסְטְרוֹטוֹן וְעִבְרִית
גַּבְהָתָה׃

Entonces Pilato oyendo eſte dicho, lleuó fuera à Ieſus, y ſentóſe enel tribunal, en el lugar que ſe dize Lithoſtrotos, yen Hebrayco Gabbatha.

ιθ'.

8. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη.

Quand donc Pilate eut oui ceſte parole, il craignit plus fort.

9. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.

Et entra derechef au Pretoire, & dit à Ieſus, D'où es-tu? Et Ieſus ne lui donna point de reſponſe.

10. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ εἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;

Adonc Pilate lui dit, Ne parles tu point à moi? ne ſais-tu pas que i'ai puiſſance de te crucifier, & puiſance de te deliurer?

11. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ᾽ ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν, διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοὶ μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

Ieſus reſpondit, Tu n'aurois puiſſance quelconque ſur moi, s'il ne t'eſtoit donné d'enhuat: pour ceſte cauſe celui qui m'a liuré à toi, a plus grand peché.

12. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες· ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι.

Depuis cela Pilate taſchoit a le deliurer: mais les Iuifs crioyent, diſans, Si tu deliures ceſtui-ci, tu n'es point ami de Ceſar: car quiconque ſe fait Roy, contredit à Ceſar.

13. Ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον, λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ.

Et quand Pilate eut oui ceſte parole, il amena, Ieſus dehors, & s'aſſit au ſiege iudicial, au lieu appele Pauemét, & en Hebrieu Gabbatha.

CAP. XIX.

8. Cum ergo audiſſet Pilatus ſermonem, magis timuit.

When Pilate then heard that worde/ he was the more afraide.

9. Et ingreſſus eſt prætoriũ iterum: & dicit ad Ieſum, Vnde es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei.

And went againe into the common hall and ſayde vnto Jeſus/ Whence art thou? But Jeſus gaue him none anſwere.

10. Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo dimittere te?

Then ſaide Pilate vnto him/ Speakeſt thou not vnto me? knoweſt thou not ẏ I haue power to crucifie thee/ and haue power to looſe thee?

11. Reſpondit Ieſus, Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet déſuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

Jeſus anſwered/ Thou couldeſt haue no power at all againſt me/ except it were giuen thee from aboue: therefore he that deliuered me vnto thee/ hath the greater ſinne.

12. Exinde quærebat Pilatus dimittere eum, Iudęi autem clamabant, dicentes, Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. omnis qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.

From thenceforth Pilate ſought to looſe him/ but the Jewes cryed/ ſaying/ If thou deliuer him/ thou art not Ceſars friend: for whoſoeuer maketh him ſelfe a King/ ſpeaketh againſt Ceſar.

13. Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foràs Ieſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

When Pilate heard that worde/ hee brought Jeſus forth/ and ſate downe in the iudgement ſeat in a place called the Pauement/ and in Hebrewe/ Gabbatha.

Das XIX. Capitel.

8. Da Pilatus das wort höret/ forcht er ſich noch mehr.

Der Pilatus hørde det ord/ frøctede hand ſig end mere.

9. Vnnd gieng wider hinein inn das Richthauß/ vnnd ſpricht zu Jeſu: Von wannen biſt du? Aber Jeſus gab jhm kein antwort.

Oc hand gick ind igen i Domhuſet/ oc ſiger til Jheſum/ Hueden eſt du? Men Jheſus gaff hannem inted ſuar.

10. Da ſprach Pilatus zu jhm: Redeſt du nicht mit mir? Weiſt du nicht/ daß ich Macht habe dich zu creutzigen/ vnd Macht habe dich loß zu geben?

Da ſagde Pilatus til hannem/ Taler du icke met mig? Vedſt du icke/ at ieg haffuer mact at kaarſſeſte dig/ oc at ieg haffuer mact at giffue dig løſſ?

11. Jeſus antworttet: Du hetteſt keine Macht über mich/ wenn ſie dir nicht were von oben herab gegeben. Darumb/ der mich dir überantworttet hat/ der hats gröſſere Sünde.

Jheſus ſuarede/ Du haffde ingen matt offuer mig/ der ſom hun icke vaare giffuen dig her offuen ned. Der faare/ den ſom antuordede mig dig/ hand haffuer ſtørre ſynd.

12. Von dem an trachtete Pilatus/ wie er jhn loß lieſſe. Die Jüden aber ſchryen/ vnd ſprachen: Leſt du diſen loß/ ſo biſt du des Keiſers Freund nicht/ Denn wer ſich zum Könige machet/ der iſt wider den Keiſer.

Der effter tenckte Pilatus paa/ huorledis hand kunde lade hannem løſſ. Men Jøderne robte/ oc ſagde/ Lader du denne løſſ/ da eſt du icke Keyſerens Ven/ Thi huo ſig gør til Konge/ hand er mod Keyſeren.

13. Da Pilatus das wort hóret/ führet er Jeſum herauß/ vnnd ſatzte ſich auff den Richtſtul/ an der ſtete/ die da heiſſet Hochpflaſter auff Ebreiſch Gabbatha.

Der Pilatus hørde det ord/ ledde hand Jheſum dd/ oc ſette ſig paa Domſtolen/ paa den Sted/ ſom vkails Stenlagd/ Men paa Ebraiſke Gabbatha.

Kapitola XIX.

8. Tehdy když vſlyſſal Pilát tuto řeč/ wijce ſe obáwal.

A przetoż Piłatw ſłyſzawſzy ty ſłowá/ tym ſię wiecey lekł.

9. Y wyſſel do Radného domu opět/ a řekl k Gežijſſowi: Odkud gſy ty? Ale Gežijſs gemu nedal odpowědi.

R wſzedł záſię do ratuſzá/ á rzekł do Jezuſá: Skądeś ty ieſt? lecz mu Jezus nie dał odpowiedźi.

10. Tehdy řekl gemu Pilát: Nemluwijſs ſemnau? Newjſſli že mám moc vkřižowati tebe/ a moc mám propuſtiti tebe?

Tedy mu rzekł Piłat: Nie mowiſz ze mną: niewieſz iż mam moc vkrzyżowáć cię/ y mam moc wypráwić cię?

11. Odpowěděl Gežijſs: Neměl by proti mně mocy žádné/ by tobě nebylo dáno shuory: Protož kdož mne dal tobě/ wětſſij hřijch má.

R odpowiedźiał Jezus: Nie miałbyś żadney mocy przeciw mnie/ gdybyć iey nie podano z wirzchu. A przetoż ten ktory mię wydał tobie/ wietſzy grzech ma.

12. Od té chwijle/ hledal Pilát propuſtiti ho. Ale Židé wolali/ řkauce: Propuſtijſſli tohoto/ negſy přijtel Cýſařůw: neb každý kdož ſe Králem činij/ protiwij ſe Cýſaři.

Zátym że Piłát ſzukał tego iákoby go wybáwił/ ále Żydowie wołáli mowiąc: Jeſliż go wybáwiſz/ nie ieſteś przyiaćiel Ceſárſki/ bo, kthoć ſię kolwiek czyni Krolem/ ſprzećiwić ſię Ceſárzowi.

13. Tehdy Pilát když vſlyſſal tyto řeči/ wywedl wen Gežijſſe/ a poſadil ſe na Stolicy Saudné/ na mijſtě které ſlowe Lithoſtratos/ a Židowſký Gabbata.

A przetoż Piłat vſłyſzawſzy ty ſłowá/ wywiodł ná dwor Jezuſá/ y śiadł ná ſtolicy ná mieyſcu ktore zową Lithoſtrotos/ á po Hebrayſku Gábbáthá.

י ט

14 וַעֲרוּבְתָא הֲוָת דְּפֶצְחָא וְאִירַת הֲוַי אֵיךְ שָׁעֵא (שֵׁת) וַאמַר לִיהוּדָיֵא הָא מַלְכְּכוֹן׃

Et era il di de la preparation de la Paſqua, circa la ſeſta hora, e Pilato dice à i Giudei, Ecco il vostro Re.

15 הִנּוּן דֵּין קָעִין הֲווֹ שְׁקוּלַיְהִי שְׁקוּלַיְהִי צְלוּבַיְהִי צְלוּבַיְהִי אָמַר לְהוֹן פִּילַטָוֹס לְמַלְכְּכוֹן אֶזְקוֹף אָמְרִין לֵהּ רַבַּי כָהֲנֵא לַית לַן מַלְכָּא אֶלָּא אֶן קֵסַר׃

Et eſſi gridauano, Tolli, tolli, crocifiggilo. Pilato dice loro, Crocifiggerò io il vostro Re? Riſpoſero i principali Sacerdoti, Noi non habbiamo Re, ſenon Ceſare.

16 הָיְדֵין אַשְׁלְמֵהּ לְהוֹן דְּנֶזְקְפוּנַיְהִי וְדַבְרוּהִי לְיֵשׁוּעַ וַאפְּקוּהִי׃

Onde egli allora il dette loro, che ſi crocifiggeſſe. Et eſſi preſero IESV, e menoronlo via.

17 כַּד שְׁקִיל זְקִיפֵהּ לְדוּכְתָא דְּמֶתְקַרְיָא קַרְקַפְתָּא עֶבְרָאִית דֵּין מֶתְאַמְרָא גָּגוּלְתָא׃

Et eſſo portando la ſua croce, venne al luogo chiamato piazza di Teſchio, che in Hebreo ſi chiama Gorgota.

18 אַתַר דִּזְקַפוּהִי וְעַמֵּהּ תְּרֵין אַחֲרָנִין חַד מִכָּא וְחַד מִכָּא וְלְיֵשׁוּעַ בַּמְצַעְתָא׃

Doue eſſi lo crocifiſſero, e con lui due altri vn di quà, e l'altro di là, e IESV nel mezo.

19 וַכְתַב אַף לוּחָא פִּילַטָוֹס וְסָם עַל זְקִיפָא כְּתִיב הֲוָא דֵּין הָכַנָא הָנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

Eſcriſſe Pilato ancor il titolo, e poſelo ſopra la croce: nelquale era ſcritto: IESV NAZARENO RE DE GIVDEI.

20 וַלְהָנָא דַּפָּא סַגִּיָאֵא מֶן יְהוּדָיֵא קְרַאוּהִי מֶטוּל דְּקַרִיבָא הֲוָת לַמְדִינְתָּא דוּכְתָא דְּאֶזְדְּקֶף בָּהּ יֵשׁוּעַ וַכְתִיב הֲוָא עֶבְרָאִית וְיַוְנָאִית וְרְהוּמָאִית׃

Molti dunque de' Giudei leſſero queſto titolo: percioche il luogo doue IESV fu crocifiſſo, era preſſo à la città. Et era ſcritto in Hebreo, in Greco, & in Latino

י ט

14 וַתְּהִי בְּדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב לִפְנֵי הַשַּׁבָּת וּכְשָׁעָה (הַשְּׁלִישִׁית) וַיֹּאמֶר לַיְּהוּדִים הִנֵּה הַמַּלְכְּכֶם׃

Y era la viſpera de la Paſcua, y como à las ſeys horas: entonces dixo à los Iudios, Heaqui vueſtro Rey.

15 וַיִּזְעֲקוּ שָׂא נְשָׂא הוֹקִיעֵנוּ אָמַר לָהֶם פִּילָטוֹס הַאֶת־מַלְכְּכֶם אוֹקִיעַ וַיַּעֲנוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים אֵינֶנּוּ יֵשׁ לָנוּ הַמֶּלֶךְ כִּי אִם הַקֵּיסָר׃

Mas ellos dieron bozes, Quita quita, crucificalo. Dizeles Pilato, A vueſtro Rey tengo de crucificar? Reſpondieron los Pontifices, No tenemos Rey ſi no à Ceſar.

16 וְאָז נְתָנוֹ לָהֶם לְהוֹקַע וַיִּקְחוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיּוֹלִיכוּהוּ׃

Anſique entonces ſe lo entregó paraque fueſſe crucificado: y tomaron à Ieſus, y lleuaronlo.

17 וַיִּסְבֹּל אֶת־צְלִיבוֹ וַיֵּצֵא אֶל־מְקוֹם גֻּלְגֹּלֶת הַנֶּאֱמַר עִבְרִית גָּלְגָּלֶת׃

Y lleuando la cruz para ſi vino àl lugar que ſe dize el lugar de la Calauera, y en Hebrayco, Golgotha,

18 אֲשֶׁר שָׁם הוֹקִיעוּהוּ וְעִמּוֹ שְׁנֵי אֲחֵרִים אֶחָד פֹּה וְאֶחָד פֹּה וּבְתוֹכָם אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Donde lo crucificaron, y con el ortos dos, de vna parte y de otra, Ieſus en medio.

19 וַיִּכְתֹּב פִּילָטוֹס כְּתָב עַל־הַלּוּחַ וַיָּשֶׂם עַל־הַתָּו וַיְהִי־נִכְתָּב יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y eſcriuió tambien Pilato vn titulo el qual puſo encima de la cruz: y el Eſcripto era, Ieſus Nazareno Rey De Los Iudios.

20 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים קָרְאוּ אֶת־הַכְּתָב כִּי קָרוֹב הָיָה הַמָּקוֹם הַהוּא לָעִיר אֲשֶׁר שָׁם הוּקַע יֵשׁוּעַ וַיְהִי־נִכְתָּב עִבְרִית יְוָנִית וּרְהוֹמִית׃

Y muchos de los Iudios leyeron eſte titulo: porque el lugar donde eſtaua crucificado Ieſus, era cerca de la Ciudad: y era eſcripto en Hebrayco, y en Griego, y en Latin.

ιθ.

14. Ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ (ἕκτη.) καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

Or eſtoit il lors la preparation de Paſque enuirō ſix heures, & Pilate dit aux Iuifs, Voici voſtre Roy.

15. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ καίσαρα.

Mais ils crioyent, Oſte, oſte, crucifie-le. Pilate leur dit, Crucifierai-ie voſtre Roy: Les principaux Sacrificateurs reſpondirent, Nous n'auons point de Roy ſi non Ceſar.

16. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

Parquoi lors il le leur liura pour eſtre crucifié. Ils prindrent donc Ieſus, & l'emmenerent.

17. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ.

Et icelui portant ſa croix, vint en la place qu'on appelle la place du Teſt, & en Hebrieu Golgotha:

18. Ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν.

Où ils le crucifierent, & auec lui deux autres, l'vn deça, & l'autre de là, & Ieſus au milieu.

19. Ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Or Pilate eſcriuit vn eſcriteau, & le mit ſur la croix: où il y auoit en eſcrit, IESVS NAZARIEN LE ROY DES IVIFS.

20. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί.

Pluſieurs donc des Iuifs leurent ceſt eſcriteau: d'autant que le lieu où Ieſus eſtoit crucifié eſtoit pres de la ville: & eſtoit eſcrit en Hebrieu, en Grec, & en Latin.

CAP. XIX.

14. Erat autem paraſcéve Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Iudæis, Ecce rex veſter.

And it was the Preparation of the paſſeouer/ and about the ſixt houre: and hee ſaid vnto the Jewes/ Beholde your King.

15. Illi autem clamabant, Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt pontifices, Non habemus Regem, niſi Cæſarem.

But they cryed/ Away with him/ away with him/ crucifie him. Pilate ſayde vnto them/ Shall I crucifie your King? The hie Prieſtes anſwered/ We haue no king but Ceſar.

16. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur. Suſceperunt autem Ieſum: & eduxerunt.

Then deliuered hee him vnto them/ to be crucified. And they tooke Jeſus/ and led him away.

17. Et baiulans ſibi crucem exivit in eũ quĩ dicitur Calvariæ locum, Hebraicè Golgotha.

And he bare his croſſe/ and came into a place named of dead mens Skulles/ which is called in Hebrewe/ Golgotha.

18. Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Ieſum.

Where they crucified him/ and two other with him/ on either ſide one/ and Jeſus in the middes.

19. Scripſit autem & titulum Pilatus, & poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptũ, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum.

And Pilate wrote alſo a title/ and put it on the croſſe/ & it was written/ Jeſus of Nazaret the King of the Jewes.

20. Hunc ergo tituli multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus eſt Ieſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Græcè & Latinè

This title then read many of the Jewes: for the place where Jeſus was crucified/ was neere to the citie/ and it was written in Hebrewe/ Greke/ and Latin.

Das XIX. Capitel.

14. Es war aber der Rüſttag in Oſtern/ vmb die ſechſte Stunde/ vnd er ſpricht zu den Jüden: Sehet/ das iſt euer König.

Oc det vaar Beredelſens dag i Paaſke/ ved den ſiette time/ Oc hand ſiger til Jøderne/ Seer/ det er eders Konge.

15. Sie ſchryen aber: Weg/ weg mit dem/ Creutzige jn. Spricht Pilatus zu jhnen: Soll ich euern König creutzigen? Die Hohenprieſter antworten: Wir haben keinen König denn den Keiſer.

Men de robte/ Bort/ bort met hannem/ kaarſfeſt hannem. Pilatus ſiger til dem/ Skal ieg kaarſfeſte eders Konge? De ypperſte Preſter ſuarede Wi haffue ingen Konge? vden Keyſeren.

16. Da überantwortet er jhn/ daß er gecreutziget würde. Sie namen aber Jeſum/ vnnd führeten jhn hin.

Da antuordede hand dem hannem at kaarſfeſte. Oc de toge Jheſum/ oc førde hannem bort.

17. Vnd er trug ſein creutz/ vnnd gieng hinauß zur ſtete/ die da heiſſet Schedelſtet/ welche heiſſet auff Ebreiſch Golgatha.

Oc hand bar ſit Kaarſſ/ oc gick vd til den ſted ſom kaldis Hoffuitpande ſted/ huilcken kaldis paa Ebraiſke Golgatha.

18. Alda creutzigten ſie jhn/ vnd mit jhm zween ander/ zu beyden ſeiten/ Jeſum aber mitten inne.

Der karſfeſte de hannem/ oc tho andre met hannem/ paa baade ſider/ oc Jheſum mit imellem.

19. Pilatus aber ſchreib eine überſchrifft/ vnd ſetzte ſie auff das Creutz/ vnd war geſchrieben: Jeſus von Nazareth/ der Jüden König.

Da ſcreff Pilatus en Offuerſcrifft/ oc ſette hende paa kaarſet/ oc der vaar ſcreffuit/ Jheſus aff Nazareth Jøde Konge.

20. Diſe überſchrifft laſen vil Jüden/ deñ die ſtete war nahe bey der Statt/ da Jeſus gecreutziget iſt. Vnd es war geſchrieben auff Ebreiſche/ Griechiſche vnd Lateiniſche Sprache.

Denne Offuerſcrefft læſde mange Jøder/ Thi ſteden vaar nær hoſſ Staden/ ſom Jheſus er kaarſfeſt. Oc det vaar ſcriffuit paa Ebraiſke/ Gredſke/ oc Latinſke maal.

Kapitola XIX.

14. A bylo w Pátek před Welikau nocý/ w hodinu yako ſſeſtau. Y řekl Ziduom: Ay Král wáſs.

Ná ten czás był dźień przygotowánia ná święto Wielkonocne/ á było o ßoſtey godźinie gdy powiedźiał Zydom: Oto Krol waß.

15. Ale oni zwolali: Wezmi/ wezmi/ a vkřižůg gey. Řekl gim Pilát: Krále waſſeho vkřižůgi? Odpowěděli Biſkupowé: Nemáme Krále/ gedině Cýſaře.

A oni wołáli: Strąć/ ſtrąć/ y vkrzyżuy go. A Piłat im rzekł: Krolá z waſzego vkrzyżuię? Lecz odpowiedźieli Kśiążętá kápłáńſkie: Nie mamyć Krolá iedno Ceſárzá.

16. Tehdy wydal gim ho aby byl vkřižowán.

A thákże go im wydał żeby był vkrzyżowan. A wźiąwßy Jezuſá wywiedli go.

17. Y poyali Gežijſſe/ a wedli ho wen. A on neſa ſwůg Křijž/ wyſſel na mijſto kteréž ſlowe poprawné/ a Zidowſký Golgota.

On tedy nioſąc krzyż ſwoy/ przyßedł ná ono mieyſce kthore zwano Trupich głow/ á po Hebrayſku Golgothá.

18. Kdežto vkřižowali ho/ a s nim giná dwa s obau ſtrán/ a w proſtředku Gežijſſe.

Gdźie go tám vkrzyżowáli/ á z nim drugich dwu yſtąd y zowąd/ á w pośrodku Jezuſá.

19. Napſal pak y nápis Pilát/ a wſtawil na Křijž. A bylo napſáno/ Gežijs/ Nazaretſký/ Král Zidowſký.

Nápiſał też Piłat y tytuł/ y poſtáwił go nad krzyżem/ á był ták nápiſan: Jezus Názáreńſki Krol Zydowſki.

20. Ten pak Nápis mnozý z Zidůw čtli/ nebo blijzko od Měſta bylo mijſto to/ kdež vkřižowan byl Gežijs. A bylo napſáno Zidowſky/ Řecky/ a Latině.

Tenći tytuł czytáło wiele Zydow/ bo bliſko miáſtá było mieyſce ono gdźie był vkrzyżowan Jezus/ á był nápiſan po Hebráyſku/ po Grecku y po Láćinie.

יט

21 ואמרו רבי כהנת לפילטוס לא תכתוב דמלכא הו דיהודיא אלא דהו אמר דמלכא אנא דיהודית :

Perilche i principali Sacerdoti de Giudei diſſero à Pilato, Non iſcriuere, Il Re de Giudei: ma che coſtui hu detto Io ſono il Re de Giudei.

22 אמר פילטוס מדם דכתבת כתבת :

Pilato riſpoſe, Quel ch'io ho ſcritto: ho ſcritto.

23 אסטרטיוטא דין כד זקפוהי לישוע שקלו נחתוהי ועבדו לארבע מנין מנתא לחד מן אסטרטיוטא כותינה דין איתיה הות דלא חיטא מן לעל זקירתא כלה :

I ſoldati come hebber crocifiſſo IESV, *preſero i ſuoi veſtimenti, e fecerne quattro parti, a ciaſcun ſoldato vna parte: e preſero ancor il ſaio: & era il ſaio ſenza cuciture, teſſuto da capo fin'al fine.*

24 ואמרו חד לחד לא נסרקיה אלא נפס עליה מפס דמנו תהוא ושלם כתבא דאמר דפלגו נחתי ביניתהון ועל לבושי ארמיו פסא הלין עבדו אסטרטיוטת :

Onde eſſi diſſer tra loro, Non lo ſtratciamo, ma gittiamone la ſorte di chi debba eſſere. Il che fu, accioche s'adempieſſe la Scrittura che dice, Hanno ſpartiti tra loro i miei veſtimenti. e ſopra il mio veſtito hanno gittata la ſorte. I ſoldati dunque fecer queſte coſe.

25 קימן הוי דין לות זקיפה דישוע אמה וחתה דאמה ומרים הי דקליופא ומרים מגדליתא :

Or ſe ne ſtauano preſſo à la croce di IESV, *ſua Madre, e la ſorella di ſua Madre, Maria, moglie di Cleopa, e Maria Maddalena.*

26 ישוע דין חזה לאמה ולתלמידא הו דרחם הוא דקאם ואמר לאמה אנתתא הא ברכי :

Et IESV *vedendo ſua Madre, e il diſcepolo ilquale egli amaua, ch'era li preſente, diſſe à ſua Madre, Donna, ecco il tuo figliuolo.*

יט

21 ויאמרו כהני היהודים אל־פילטוס אל כתב מלך היהודים כי אם כי אמר הוא כי אני מלך היהודים :

Y dezian à Pilato los Pontifices de los Iudios, No eſcriuas, Rey de los Iudios: ſino Que el dixo Rey ſoy de los Iudios.

22 ויען פילטוס כתבתי אשר כתבתי :

Reſpondio Pilato, loque he eſcripto he eſcripto.

23 ואנשי מלחמה כאשר הוקיעו את־ישוע לקחו את־בגדיו ויעשו ארבעה חלקים לאיש איש מלחמה חלק אחד ואת הכתנת ותהי־הכתנת בלי חוט ממעלה עד־למטה כלה ארוגה :

Y como los ſoldados vuieron crucificado à Ieſus tomaron ſus veſtidos, y hizieron quatro partes, (à cada ſoldado vna parte,) y la tunica: era ſin coſtura, toda texida deſde arriba.

24 ויאמרו איש אל־רעהו אל־נא נקרענה כי אם נפיל עליה גורל למי היא למען ימלא הכתב לאמר יחלקו בגדי להם ועל־לבושי יפילו גורל וזאת עשו אנשי מלחמה :

Y dixeron entre ellos no la partamos, ſi no echemos ſuertes ſobre ella cuya ſerá: paraque ſe cumplieſſe la Eſcriptura que dize, Partieron para ſi mis veſtidos, y ſobre mi veſtidura echaron ſuertes. Y los ſoldados ciertamente hizieron eſto.

25 ועמדו אל־הצלב ישוע אמו ואחות אמו מרים לקליופא ומרים מגדלנית :

Y eſtauan junto á la Cruz de Ieſus, ſu madre y la hermana de ſu madre Maria de Cleophas, y Maria Magdalena.

26 וישוע בראותו את־אמו ואת התלמיד אשר אהבו העומד אליה אמר לאמו אשה הנה בנך :

Y como vido Ieſus à la madre, y àl Diſcipulo que el amaua, que eſtaua preſente, dize á ſu madre Muger, heay tu hijo.

ιθ'.

21. Ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων.

Parquoi les principaux Sacrificateurs des Iuifs dirent à Pilate, N'eſcri point, Le Roy des Iuifs: mais, Que ceſtui-ci a dit, Ie ſuis le Roy des Iuifs.

22. Ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.

Pilate reſpondit, Ce que i'ai eſcrit, ie l'ai eſcrit.

23. Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος) καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου.

Or quand les gendarmes eurent crucifié Ieſus ils prindrent ſes veſtemens, & en firent quatre parties, à chacun gendarme vne partie: ils prindrent auſsi le ſaye: mais le ſaye eſtoit ſans couſture, tiſſu depuis le haut tout au long.

24. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

Dont ils dirent entr'eux, Ne le mettons point en pieces, mais iettõs le ſort deſſus, à qui il ſera. Et ce, afin que l'Eſcriture fuſt accomplie, diſant, Ils ont parti mes veſtemẽs entr'eux, & ont ietté le ſort ſur mon habillemẽt. Les gendarmes donc firent ces choſes.

25. Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή.

Or eſtoyent là pres de la croix de Ieſus, ſa mere, & la ſœur de ſa mere. Marie femme de Cleopas, & Marie Magdeleine.

26. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

Et Ieſus voyant ſa mere, & le diſciple qu'il aimoit, eſtre là, dit à ſa mere, Femme, voila ton fils.

CAP. XIX.

21. Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum, Noli ſcribere Rex Iudęorum: ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Iudæorum.

Then ſaid the hie Prieſtes of the Jewes to Pilate/ Write not/ The King of y Jewes/ but that he ſaid/ I am king of the Jewes.

22. Reſpōdit Pilatus, Quod ſcripſi, ſcripſi.

Pilate anſwered / What I haue written/ I haue written.

23. Milites ergo cùm crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius (& fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconſutilis, déſuper contexta per totum.

Then the ſouldiers / when they had crucified Jeſus tooke his garments / and made foure partes / to euery ſouldier a part / and his coate: and the coate was without ſeame/ wouen from the toppe throught.

24. Dixerunt ergo ad invicem, Nō ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt ſcriptura impleretur, dicens, Partiti ſunt veſtimēta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Therefore they ſaid one to another/ Let vs not deuide it/ but caſt lots for it/ whoſe it ſhall be. This was that the Scripture might be fulfilled / which ſaith/ They parted my garmēts among them / and on my coate did caſt lottes. So the ſouldiers did theſe thinges in deede.

25. Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius, Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.

Then ſtoode by the croſſe of Jeſus his mother / and his mothers ſiſter / Marie the wife of Cleopas/ and Marie Magdalene.

26. Cùm vidiſſet ergo Ieſus matrem & diſcipulum ſtantem quem diligebat, dicit matri ſuæ, Mulier, ecce filius tuus.

And when Jeſus ſawe his mother/ and the diſciple ſtanding by/ whome he loued: he ſaide vnto his mother / Woman/ beholde thy ſonne.

Das XIX. Capitel.

21. Da ſprachen die Hohenprieſter der Jüden zu Pilato: Schreib nicht der Jüden König / ſondern daß er geſagt habe: Ich bin der Jüden König.

Da ſagde Jødernis ypperſte Preſter til Pilatum/ Scriff icke Jøde Konge / Men at hand ſagde / Jeg er Jøde Konge.

22. Pilatus antworttet/ was ich geſchrieben hab / das hab ich geſchrieben.

Pilatus ſuarede/ Det ſom ieg ſcreff / det ſcreff ieg.

23. Die Kriegsknechte aber / da ſie Jeſum gecreutziget hatten/ namen ſie ſeine Kleider/ vnd machten vier theil/ einem jeglichen Kriegsknecht ein theil / darzu auch den Rock. Der Rock aber war vngeneet/ von oben an gewircket / durch vnd durch.

Oc Stridzmendene/ der de haffde kaarſſeſt Jheſum / toge de hans Klæder / oc giorde fire parte / huer Stridzmand en part/ der til ocſaa Kiortelen. Men Kiortlen vaar knyt / tuindet fra øffuerſt / oc ſiet igennem.

24. Da ſprachen ſie vntereinander: Laſſet vns den nicht zutheilen/ ſondern darumb loſſen / weß er ſein ſoll. Auff daß erfüllet würde die Schrifft / die da ſaget: Sie haben meine Kleider vnter ſich getheilet/ vnd haben über meinen Rock das Loß geworffen. Solches theten die Kriegsknechte.

Da ſagde de til huer andre / Lader oſſ icke dele hannem/ men kaſte laad der om/ hues hand ſkal vere. Paa det Scrifften ſkulde fuldkommis ſom ſiger / De ſkiffte mine Klæder iblant ſig / oc kaſte laad om min kiortel. Dette giorde Stridzmendene.

25. Es ſtund aber bey dem Creutze Jeſu ſeine Mutter / vnd ſeiner Mutter Schweſter / Maria Cleophas Weib / vnd Maria Magdalene.

Oc der ſtod hoſſ Jheſu kaarſſ hans Moder/ oc hans Moder ſøſter / Maria Cleophas huſtru / oc Maria Magdalene.

26. Da nun Jeſus ſeine Mutter ſahe / vñ den Jünger dabey ſtehn/ den er lieb hatte / ſpricht er zu ſeiner Mutter: Weib / ſihe / das iſt dein Son.

Der nu Jheſus ſaa ſin Moder / oc den Diſcipel ſtaa der hoſſ / ſom hand haffde kær / da ſiger hand til ſin Moder / Quinde / ſee / det er din Søn.

Kapitola XIX.

21. Tehdy Biſkupowé Zidowſſtj řekli Pilátowi: Nepiſs Král Zydowſký / ale že on prawil/ Král ſem Zidowſký.

A dla tegoż mowili Pilatowi Kſiążętá kápłanow Zydowſkich: Nie piſz Krol Zydowſki / ale iż on powiedal: Jeſtem Krol Zydowſki.

22. Odpowěděl Pilát: Co gſem pſal/ to gſem pſal.

Odpowiedział Pilat: Com piſal tom piſal.

23. Zioldneři pak když gſau gey vkřižowali/ wzali Raucha geho (a včinili čtyři dijly každému Rytijři dijla) ſukni. A byla Sukně neſſſýwaná / ale od wrchu wſſěcka na ſkrze ſetkaná.

Zołnierze tedy gdy vkryżowali Jezuſa/ pobráli ſzáty iego (y podzielili ná czterzy cząśći / káżdemu żołnierzowi część) y ſukniá/ á byłá ſukniá nie ſzyta/ lecz od wirzchu wſzytká dziana.

24. Protož řekli mezy ſebau: Neroztrhůgme gij / ále loſugme o nij čij bude. Aby ſe naplnilo pijſmo/ kteréž dij: Rozdělili ſobě Raucho me/ a o můg oděw loſy metali. A žoldnéřj zagiſté to včinili.

Tedy mowili miedzy ſoba: Nie rzeczmy iey / ále o nie rzućmy loſy czyiá ma być / á tho ſię ſtało iżby ſię było piſmo nápiſmo wypełniło/ w ktorym powiedziano: Podzielili miedzy ſię odzienie moie/ á o ſzáty moie rzucili los. A toc vczynili żolnierze.

25. Y ſtali blijzko Křijže Gežijſſowa / Matka geho/ a Seſtra Matky geho/ Marya Kleoffáſſowa a Marya Magdaléna.

Y ſtały podle krzyżá Jezuſowego mátká iego/ y ſioſtrá mátki iego / y Márya Klopaſzwá żoná/ Márya Mágdálená.

26. Tehdy když vzřel Gežijs Matku a Včedlnijka tu blijzko ſtogijcýho kteréhož milowal / řekl k Matce ſwé: Ženo/ Ay Syn twůg.

A gdy vyzrał Jezus mátkę y zwolenniká tu ż ſtoiącego ktoregoż miłował / rzekł mátce ſwoiey: Niewiáſto oto ſyn twoy.

יט

27 וְאָמַר לְתַלְמִידָא הָו הָא אֶמָּךְ וּמֶן הָי שָׁעְתָא דַּבְרָהּ תַּלְמִידָא הָו לְוָתֵהּ׃

Dipoi dice al diſcepolo, Ecco tua madre, E da quell'hora il diſcepolo la preſe in caſa ſua.

28 בָּתַר הָלֵין יָדַע יֵשׁוּעַ דְּכֻל מֶדֶם אֶשְׁתַּלַם וַדְיֶתְמַלֵּא כְּתָבָא אָמַר צָהֵא אֲנָא׃

Doppo queſto, ſapendo IESV che tutte l'altre coſe erano gia compiute, accioche ſi accompiſſe la Scrittura, diſſe, Io ho ſete.

29 וּמָאנָא סִים הֲוָא דַּמְלֵא חַלָּא הָנוּן דֵּין מְלַיו אֶסְפּוֹגָא מֶן חַלָּא וְסָמוּהּ עַל זוּפָא וְקַרֵבוּ לְוָת פּוּמֵהּ׃

Et era iui poſto vn vaſo pieno d'aceto. Coloro dunque empierono vna ſpugna d'aceto, e poſtala intorno à vn baſtone d'hiſopo, gliela porſero à la bocca.

30 כַּד דֵּין שְׁקַל הוּ חַלָּא יֵשׁוּעַ אָמַר הָא מְשַׁלַּם וַאַרְכֵן רֵישֵׁהּ וַאַשְׁלֵם רוּחֵהּ׃

Come dunque IESV hebbe preſo l'aceto, diſſe, Tutto è accompito, e baſſata la teſta rende lo ſpirito.

31 יְהוּדָיֵא דֵּין מֶטוּל דַּעֲרוּבְתָא הֲוָת אָמְרִין לָא יְבוּתוּן פַּגְרֵא הָלֵין עַל זְקִיפָא מֶטוּל דְּשַׁבְּתָא נָגְהָא יַוְמָא הֲוָא גֵּיר רַבָּא יַוְמָא דְשַׁבְּתָא הָי וּבְעַו מֶן פִּילָטוֹס דְּנִתַּבְרוּן שָׁקַיְהוּן דְּהָנוּן זְקִיפֵא וְנַחְתוּן אֶנּוּן׃

Allora i Giudei, accioche i corpi non rimaneſſeno in croce il ſabbato, percioch'egli era il di de la preparatione (perche quello era il gran giorno del ſabbato) pregorono Pilato che ſi rompeſſen loro le gambe, e che ſi leuaſſeno via.

32 וַאֲתוֹ אֶסְטְרַטְיוּטֵא וְתַבְּרוּ שָׁקַוְהִי דְּקַדְמָיָא וַדְהָו אָחְרִנָא דְּאִזְדְּקֵף עַמֵּהּ׃

I ſoldati dunque vennero, e rupper le gambe del primo, e de l'altro che era crociſiſſo con lui.

33 וְכַד אֶתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ חֲזַו דְּמִית לֵהּ מֶן כַּדּוּ וְלָא תַּבְּרוּ שָׁקַוְהִי׃

Ma venuti à IESV, come viddero ch'egli era gia morto, non gli ruppero le gambe.

יט

27 וּמֵאָז אָמַר אֶל־הַתַּלְמִיד הִנֵּה אִמֶּךָ וּמִשָּׁעָה הַהִיא לְקָחָהּ הַתַּלְמִיד הַהוּא אֵלָיו׃

Y luego dize àl Diſcipulo, Heay tu madre. Y deſde aquella hora el Diſcipulo la recibió conſigo.

28 וְאַחֲרֵי־כֵן יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי מֵעַת כָּלוּ כָּל־הַדְּבָרִים לְהַמְלֵא אֶת־הַכְּתָב וַיֹּאמֶר צָמֵאתִי׃

Deſpues, ſabiendo Ieſus que todas las coſas eran ya cumplidas, paraque la Eſcriptura ſe cumplieſſe, dixo, ſed tengo.

29 וּכְלִי אֶחָד הוּשָׂם מָלֵא חוֹמֶץ וְהֵמָּה מִלְאוּ סְפוֹג בַּחֹמֶץ סָבוּב בְּאֵזוֹב וַיַּקְרִיבוּ לוֹ אֶל־הַפֶּה׃

Eſtaua pues alli vn vaſo lleno de vinagre Entonces ellos hinchieron vna eſpongia de vinagre y rebuelta con hyſopo llegaronſela à la boca.

30 וּבְלַקְחוֹ אֶת־הַחֹמֶץ אָמַר יֵשׁוּעַ כָּלָה וּמַטֶּה רֹאשׁ נָתַן אֶת־רוּחוֹ׃

Y como Ieſus tomo el vinagre, dixo, Conſumado es: y abaxada la cabeça, dió el Eſpititu.

31 וְהַיְּהוּדִים פֶּן יִדְבְּקוּ הַפְּגָרִים עַל־הַצְּלָב בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר הִיא בְּדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב לִפְנֵי הַשַּׁבָּת כִּי הַשַּׁבָּת הַהִיא יוֹם גָּדוֹל הוּא וַיִּשְׁאֲלוּ מִפִּילָטוֹס לְהִשָּׁבֵר אֶת־שׁוֹקֵיהֶם וְלָקַחַת׃

Entonces los Iudios, porque los cuerpos no quedaſſen en la Cruz en el Sabbado, porque entonces era la viſpera de la Paſcua porque era el gran dia del Sabbado, rogaron á Pilato que ſe les quebraſſen las piernas, y fueſſen quitados.

32 וַיָּבוֹאוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאֶת שׁוֹקֵי הָרִאשׁוֹן שָׁבְרוּ וְגַם לְאַחֵר אֲשֶׁר הוּקַע עִמּוֹ׃

Y vinieron los ſoldados, y à la verdad quebrarõ las piernas àl primero, y àl otro que auia ſido crucificado con el:

33 וּבְבוֹאָם אֶל־יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר רָאוּ כִּי עַת מֵת הוּא לֹא שָׁבְרוּ אֶת־שׁוֹקָיו׃

Mas como vinieron á Ieſus, como lo vieron ya muerto, no le quebraron las piernas:

ιθ'.

27. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος εἰς τὰ ἴδια.

Puis il dit au diſciple, Voila ta mere. Et dés ceſte heure-la le diſciple la receut chez ſoi.

28. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα πληρωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ.

Puis apres Ieſus ſachant que toutes choſes eſtoyent ia accomplies, afin que l'Eſcriture fuſt accomplie, dit, i'ai ſoif.

29. Σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

Et là eſtoit mis vn vaiſſeau plein de vinaigre Iceux donc emplirent de vinaigre vne eſponge, & la mirent à l'entour de l'hyſſope, & la lui preſenterent à la bouche.

30. Ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε· τετέλεσται· καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Et quand Ieſus eut prins le vinaigre, il dit, Tout eſt accompli. Et ayant baiſſé la teſte, il rendit l'eſprit.

31. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ· ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν.

Adonc les Iuifs, afin que les corps ne demeuraſſent point en croix au iour du Sabbat: pource que lors eſtoit le iour de la preparation: (car c'eſtoit le grand iour de ce Sabbat-la) prierent Pilate qu'on leur rompiſt les iambes, & qu'on les oſtaſt.

32. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ.

Les gendarmes donc vindrent, & rompirent les iambes du premier, & de l'autre qui eſtoit crucifie auec lui.

33. Ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη.

Mais quand ils vindrent à Ieſus, & virent qu'il eſtoit deſia mort, ils ne lui rompirent point les iambes.

CAP. XIX.

27. Deinde dicit diſcipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.

Then ſaid he to the diſciple/ Behold thy mother: and from that houre/ the diſciple tooke her home vnto him.

28. Poſtea ſciens Ieſus quia omnia iam conſummata ſunt, ut conſummaretur ſcriptura, dicit, Sitio.

After/ when Jeſus knewe that all things were performed/ that the Scripture might be fulfilled/ he ſaid/ I thirſt.

29. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

And there was ſet a veſſell full of vinegre: and they filled a ſponge with vinegre/ and put it about an Hyſſope ſtalke/ & put it to his mouth.

30. Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit, Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum.

Now when Jeſus had receiued of the vinegre/ he ſaid/ It is finiſhed/ and bowed his head/ and gaue vp the ghoſt.

31. Iudæi ergo: quoniam Paraſcéue erat,) ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

The Jewes then (becauſe it was the Preparation/ that the bodies ſhoulde not remaine vpon the croſſe on the Sabbath day: for that Sabbath was an hie day) beſought Pilate that their legges might be broken/ and that they might bee taken downe.

32. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

Then came the ſouldiers/ and brake the legges of the firſt/ and of the other which was crucified with Jeſus.

33 Ad Ieſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura

But when they came to Jeſus/ and ſawe that he was dead already/ they brake not his legges.

Das XIX. Capitel.

27. Darnach ſpricht er zu dem Jünger/ Sihe/ das iſt deine Mutter. Vnd von der ſtund an/ nam ſie der Jüngling zu ſich.

Der effter ſiger hand til Diſcipelen/ See/ det er din Moder. Oc fra den time/ tog Diſcipelen hende til ſig.

28. Darnach als Jeſus wuſte/ das ſchon alles vollbracht war/ daß die Schrifft erfüllet würde/ ſpricht er: Mich dürſtet.

Der effter ſom Jheſus viſte/ at alting vaar nu fuldkommen/ at Scrifften ſkulde fuldkommis/ ſiger hand/ Mig tørſter.

29. Da ſtund ein Gefeß voll Eſſigs. Sie aber fülleten einen Schwamm mit Eſſig/ vnd legten jn vmb ein Iſopen/ vnnd hielten es jhm dar zum Munde.

Der ſtod it Kar fult aff ædicke. Da fylte de en Suomp met ædicke/ oc lagde hannem om en Iſop/ oc hulde hannem det der til munden.

30. Da nun Jeſus den Eſſig genommen hatte/ ſprach er: Es iſt vollnbracht. Vnd neiget das Haupt/ vnd verſchied.

Der Jheſus haffde nu taget ædicken/ ſagde hand/ Det er fuldkommet. Oc hand bøyde Hoffuedet/ oc vdgaff ſin Aand.

31. Die Jüden aber/ dieweil es der Rüſttag war/ daß nicht die Leichnam am Creutz blieben den Sabbath über (denn deſſelbigen Sabbaths tag war groß) baten ſie Pilatum/ daß jre Gebeine gebrochen/ vnd ſie abgnommen würden.

Men Jøderne/ effterdi at det vaar beredelſens dag/ at deris Legeme ſkulde icke bliffue paa Kaarſſet Sabbathen offuer (Thi den ſamme Sabbaths dag vaar ſtor) da bade de Pilatum/ at deris Been maatte brydis oc tagis aff.

32. Da kamen die Kriegsknechte/ vnd brachen dem erſten die Beine/ vnd dem andern/ der mit jhm gecreutziget war.

Da komme Stridzmendene oc brøde Benene paa den Førſte/ oc den anden/ ſom vaar kaarſſeſt met hannem.

33. Als ſie aber zu Jeſu kamen/ da ſie ſahen/ daß er ſchon geſtorben war/ brachen ſie jhme die Beine nicht.

Men der de komme til Jheſum/ oc de ſaae/ at hand vaar allerede død/ brøde de icke hans Been

Kapitola XIX.

27. Pokom řekl k Včedlnijkowi: Ay Matka twá. A od té hodiny/ přiyal gi Včedlnijk k ſobě.

Potym rzekł zwolennikowi: Oto mátká thwoiá/ Y od onegoż cżáſu wźiął ia zwolennik do domu ſwego.

28. Potom wěda Gežijš/ že giž wſſeckny wěcy dokonány gſau / aby ſe naplnilo pijſmo/ řekl: Zijžnijm.

Wiedząc tedy Jezus iż wßytki ine rzeczy iuż były wykonane/ áby ſie ſkończyło piſmo / rzekł: Prágnę.

29. Byla pak tu nádoba poſtawená plná octa. Tehdy oni naplnili haubu octem / Izopem oblożiwſſe/ y podali vſtům geho.

A było tám naczynie poſtáwione octu pełne/ áták oni nápoiwßy gebkę octem / y obłożywßy hizopem / podali do vſt tego.

39. Protož když wokuſyl Gežijš octa/ řekl: Dokonánoť geſt. A nakloniw hlawy wypuſtil Duſſy.

Tedy Jezus gdy wźiął ocet/ rzekł: Wykończono ieſt/ Y ſkłoniwßy głowę podał duchá.

31. Protož Židé/ že byl Weliký Pátek/ aby nezůſtala Těla na Křijži w Sobothu (neb byl weliký ten den Sobotnij) proſyli Piláta / aby zlámáni byli hnátowé gegich / a aby byli ſloženi.

A ták Zydowie áby nie zoſtáły ná krzyżu ciáłá w Szábáth / to bowiem był dźień Przygotowánia (á był on wielki dźień Szábátu) proſili Piłátá áby im goleni połamano / y zieto ie.

32. Protož přiſſli žoldnéři/ a prwnijmu zagiſté zlámali hnáty/ y druhému kterýž vkřižowán byl s nim.

Przyßli tedy żołnierze/ á pierwßemu zboycy złamali goleni / y drugiemu ktory z nim był vkrzyżowan.

33. Ale k Gežijſſowi když přiſſli/ vzřewſſe gey giž mrtwého/ nezlámali hnátuow geho:

A gdy przyßli do Jezuſá/ vyźrawßy iż iuż vmárł / nie łamáli goleni iego.

יט

34 אֶלָּא חַד מֶן אַסְטְרַטִיוּטֵא מְיַחָהִי ב בְּדַפְנֵהּ בְּלוּנְכִיְתָא וּמֶחְדָא נְפַק דְּמָא וּמַיָּא ׃

Anzi vno de ſoldati gli forò il coſtato con vna lancia, e ſubito n'vſci ſangue & acqua.

35 וּמַן דַּחְזָא אַסְהֶד וְשַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתֵהּ וְהוּ יָדַע דַּשְׁרִרָתָא אָמַר דָּאף אַנְתּוּן תְּהַימְנוּן ׃

E colui che l'ha veduto, n'ha renduta teſtimonianza: e la ſua teſtimonianza è degna di fede, & egli ſa che dice il vero: accioche ancor voi crediate.

36 הָלֶין גֵּיר הֲוַי דְּיֶתְמַלֵּא כְּתָבָא דַּאֲמַר דְּגַרְמָא לָא יֶתְתְּבַר בֵּהּ ׃

Imperoche queſte coſe furon fatte, accioche s'adempieſſe la Scrittura che dice, Non ſara rotto pur vn oſſo di lui.

37 וְתוּב כְּתָבָא אַחְרִנָא דַּאֲמַר דַּנְחוּרוּן בְּמַן דַּדְקַרוּ ׃

Et ancora vnaltra Scrittura dice, Eſſi vedranno chi hanno trafitto.

38 בָּתַר הָלֶין יַוְסֵף הָו דְּמֶן רָמְתָא בְּעָא מֶן פּ פִּילַטָוֹס מֶטוּל דְּתַלְמִידָא הֲוָא דְּיֵשׁוּעַ וּמְטַשֵּׁא הֲוָא מֶן דֶּחֶלְתָּא דִיהוּדָיֵא דְּנֶשְׁקוֹל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וַאֲפֶס פִּילַטָוֹס וֶאתָא וְשַׁקַל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃

Doppo queſte coſe Ioſef d'Arimatea (ilqual era diſcepolo di IESV, ma occulto per paura de Giudei) pregò Pilato che li permetteſſe di leuar via il corpo di IESV: e Pilato gliel permeſſe.

39 וֶאתָא אַף נִיקָדִימוֹס הַו דְּאֶתָא הֲוָא מֶן קְדִים לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלִלְיָא וְאַיְתִי עַמֵּהּ חוּנְטָתָא דְּמוּרָא וְדַעְלַי אַיךְ מְאָא לִיטְרִין ׃

Nicodemo ancora (quello che era da prima venuto à IESV di notte) venne portando ſeco vna miſtura di mirra, & aloè, circa cento libre.

יט

34 אַךְ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי מִלְחָמָה בַּחֲנִיתוֹ דָּקַר אֶת צִדָּתוֹ וַיֵּצֵא דָם וָמַיִם ׃

Empero vno de los ſoldados le abrió el coſtado con vna lança: y luego ſalió ſangre y agua.

35 וַאֲשֶׁר רָאָה הֵעִיד וְעֵדָתוֹ אֱמֶת הִיא וְהוּא יוֹדֵעַ כִּי אֶת־אֱמֶת אוֹמֵר לְמַעַן אַתֶּם תַּאֲמִינוּ ׃

Y el que lo vido, da teſtimonio, y ſu teſtimonio es verdadero: y el ſabe que dize verdad para que voſotros tambien creays.

36 וַיְהִי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַכָּתָב וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ ׃

Porque eſtas coſas fueron hechas, para que ſe cumplieſſe la Eſcriptura, Hueſſo no quebrantareys deel.

37 וְעוֹד כָּתָב אַחֵר אוֹמֵר וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֵת־אֲשֶׁר דָּקָרוּ ׃

Y otra vez otra eſcriptura dize, Veran à aquel àlqual traſpaſſaron.

38 וְאַחֲרֵי כֵן שָׁאַל מִפִּילָטוֹס יוֹסֵף מֵהָרָמָתַיִם אֲשֶׁר הוּא תַלְמִיד יֵשׁוּעַ בַּסֵּתֶר בַּעֲבוּר יִרְאַת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ וַיַּנִּיחַ פִּלָטוֹס וַיָּבֹא וַיִּשָּׂא אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ ׃

Paſſadas eſtas coſas, rogó à Pilato Ioſeph de Arimathea, el qual era Diſcipulo de Ieſus, mas ſecreto, por miedo de los Iudios, que el quitaria el cuerpo de Ieſus lo qual permittio Pilato: Entonces el vino, y quitò el cuerpo de Ieſus.

39 וַיָּבוֹא גַּם נְקִידֵם הַבָּא אֶל־יֵשׁוּעַ בַּלַּיְלָה בָּרִאשֹׁנָה וַיָּבִיא חֲנֻטֵי מֹר וַאֲהָלִים כְּמוֹ מֵאָה מָנִים בַּמִּשְׁקָל ׃

Entonces vino tambien Nicodemo. el que auia venido á Ieſus de noche antes, trayendo vn compueſto de myrra y de aloes, como cien libras.

ιθ'.

34. Ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ains l'vn des gendarmes lui perça le coſté auec vne lance, & incontinent il en ſortit ſang & eau.

35. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστιν ἡ μαρτυρία, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

Et celui qui l'a veu, l'a teſmogné, & ſon teſmoignage eſt digne de foy: & ceſtui la ſait qu'il dit vrai, afin que vous le croiyez.

36. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ.

Car ces choſes ſont aduenues afin que l'Eſcriture fuſt accomplie, Pas vn os d'icelui ne ſera caſſé.

37. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Et encores vne autre Eſcriture dit, Ils verront celui qu'ils ont percé.

38. Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν πιλάτον ὁ ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Or apres ces choſes Ioſeph d'Arimathee (qui eſtoit diſciple de Ieſus, ſecret toutesfois, pour la crainte des Iuifs) pria Pilate qu'il lui permiſt d'oſter le corps de Ieſus: & Pilate le lui permit. Il vint donc, & print le corps de Ieſus.

39. Ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν.

Nicodeme auſſi, celui qui eſtoit premierement venu de nuict à Ieſus, y vint apportant vne mixtion de myrrhe & d'aloes, enuiron cent liures.

CAP. XIX.

34. Sed unus militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuò exivit ſanguis & aqua.

But one of the ſouldiers with a ſpeare pearced his ſide / & forthwith came there out blood and water.

35. Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera dicit: ut & vos credatis.

And he that ſawe it / bare recorde / and his recorde is true: and he knoweth that he ſaith true / that ye might beleeue it.

36. Facta ſunt enim hæc ut ſcriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.

For theſe thinges were done / that the Scripture ſhould be fulfilled / Not a bone of him ſhalbe broken.

37. Et iterum alia ſcriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.

And againe another Scripture ſayeth / They ſhall ſee him whom they haue thruſt through.

38. Poſt hæc autem rogavit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autẽ propter metum Iudæorum) ut tolleret corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus. (Venit ergo, & tulit corpus Ieſu.)

And after theſe thinges / Joſeph of Arimathea (who was a diſciple of Jeſus / but ſecretly for feare of the Jewes) beſought Pilate that he might take downe the bodie of Jeſus. And Pilate gaue him licence. (He came then and tooke Jeſus bodie.)

39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

And there came alſo Nicodemus (which firſt came to Jeſus by night) and brought of myrrhe and aloes mingled together about an hundreth pound

Das XIX. Capitel.

34. Sondern der Kriegsknecht einer / öffnet ſeine Seiten mit einem Spehr / vnd als bald gieng Blut vnd Waſſer herauß.

Men en aff Stridzmendene obnede hans Side met it ſpiud / Oc ſtrax gick der Blod oc Vand vd.

25. Vnd der das geſehen hat / der hat es bezeuget / vnd ſein Zeugniß iſt war. Vnd derſelbige weiß / daß er die Warheit ſaget / auff daß auch jr glaubet.

Oc den ſom det haffuer ſeet / hand vidnede det / oc hans Vidniſbyrd er ſant. Oc den ſamme veed / at hand ſiger ſandhed / Paa det i oc ſkulle tro.

36. Denn ſolches iſt geſchehen / daß die Schrifft erfüllet würde: Jhr ſolt jhm kein Bein zu brechen.

Thi dette ſkede at Scrifften ſkulde fuldkommis / J ſkulle icke ſønderbryde noget Been paa hannem.

37. Vnd abermal ſpricht ein andere Schrifft: Sie werden ſehen inn welchen ſie geſtochen haben.

Oc atter ſiger en anden Scrifft / De ſkulle ſee i huilcken de ſtunge.

38. Darnach bat Pilatum Joſeph von Arimathia / der ein Jünger Jeſu war / doch heimlich / auß forcht für den Jüden / daß er möchte abnemen den Leichnam Jeſu. Vnd Pilatus erlåubet es.

Der effter bad Joſeph aff Arimathia (ſom vaar en aff Jheſu Diſciple / dog lønlige / thi hand fræctede Jøderne) Pilatum / at hand maatte tage Jheſu Legeme aff. Oc Pilatus tilſtedde det.

39. Es kam aber auch Nicodemus / der vormals bey der Nacht zu Jeſu kommen war / vnd brachte Myrrhen vnd Aloen vntereinander bey hundert Pfunden.

Der kom ocſaa Nicodemus / ſom før vaar kommen til Jheſum om natten / oc bar Myrrhe oc Aloes ſammen blandede / ved hundrede pund.

Kapitola XIX.

34. Ale geden z Rytijřuow Bok geho kopijm otewřel / a hned wy tekla Krew a woda.

Ale niektory z żołnierzow oſzczepem przebodł bok iego y nátychmiaſt ſię rzućiłá krew y wodá.

35. A ten kterýž widěl / ſwědectwij wydal / a prawé geſt ſwědectwij geho. A on wij / že prawě wěcy prawij / abyſſte y wy wěřili.

A ten ktory tho widział świádczy / y prawdziwe ieſt świadectwo iego / á on ći wie iż prawdę powieda / ábyśćie y wy wierzyli.

36. Staly ſe zagiſté tyto wěcy / aby ſe pijſmo naplnilo: Koſtij w něm nezlámete.

Y zſtáło ſię to dla tego / áby ſię wypełniło piſmo: Zadna kość iego nie będzie złamána.

37. A opět giné Pijſmo dij Vzřijž w kohož gſau bodli.

A záſię drugie piſmo mowi: Vyzrą kogo przebodli.

38. Potom pak proſyl Piláta Jozeff od Arymathye (kterýž byl včedlník Gežiſſůw / ale tagný / pro ſtrach Zidowſký) aby ſňal tělo Gežiſſowo. Y dopuſtil Pilát. A on přiſſed y ſňal tělo Gežiſſowo.

Potym prośił Piłatá Jozef z Arymátyey (ktory był zwolennik Jezuſow / ále táiemny dla boiáźni Zydowſkiey) iżby zdiał ćiáło Jezuſowe / czego mu pozwolił Piłat / A ták przyſzedſzy wźiął ćiáło Jezuſowe.

39. Přiſſel pak y Nykoděm / kterýž byl prwé přiſſel k Gežiſſowi w nocy / neſa ſmijſſenij Mirry a Aloes / okolo liber Sto.

Przyſzedł też y Nykodem (on ktory był przed tym przyſzedł w nocy do niego) á przyniosł máśći z Mirrhy y z Aloes / iákoby ſto funtow.

י ט

40 וְשַׁקְלוּהִי לְפַגְרֵהּ ד דְּיֵשׁוּעַ וְכַרְכוּהִי בְּכִתָּנֵא וּבְבֶסְמֵא אַיְכַנָא דְּאִית עְיָדָא לִיהוּדָיֵא דְּנֶקְבְּרוּן׃

Coſtor dunque preſero il corpo di IESV*, e legoronlo in lenzuoli con gli odori aromatici, come è il coſtume de Giudei di ſepelire.*

41 אִית הֲוָת דֵּין בְּהָי דּוּכְתָּא דְּאֶזְדְּקֵף בָּהּ יֵשׁוּעַ גַּנְּתָא וּבָהּ בְּגַנְּתָא בֵּית קְבוּרָא חֲדַתָּא דְּאֶנָשׁ עַדְּכִיל לָא אֶתְתְּסִים הֲוָא בָּהּ׃

Et era nel luogo doue fu crocifiſſo, vn horto, e ne l'horto vn ſepolcro nuouo, nel qual non era ancor ſtato poſto alcuno.

42 וְסָמוּהִי תַּמָּן לְיֵשׁוּעַ מֶטוּל דְּשַׁבְּתָא עָאלָת הֲוָת וּמֶטוּל דְּקַרִיב הֲוָת קְבוּרָא׃

Iui dunque poſero IESV*, per cagione de la preparation de Giudei, percioche il ſepolcro era vicino.*

י ט

40 וַיִּקַּח אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ וַיַּאַסְרוּהָ בָּאֵטוּן וַיַּחַנְטוּהוּ עִם הַבְּשָׂמִים כְּתְעוּדַת הַיְּהוּדִים׃

Y tomaron el cuerpo de Ieſus, y emboluieronlo en liencos con eſpecias, como es coſtumbre de los Iudios ſepultar.

41 וַתְּהִי גַּן־בַּמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ הוּקַע יֵשׁוּעַ וּבַגַּן קֶבֶר חָדָשׁ אֲשֶׁר בּוֹ בְּכָל עֵת אִישׁ לֹא הוּשָׂם׃

Y en aquel lugar donde auia ſido crucificado, auia vn huerto y en el huerto vn ſepulchro nueuo, en el qual aun no auia ſido pueſto alguno.

42 וְשָׂמָה בַּעֲבוּר בְּדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב הַמַּקְדִּים אֶת שַׁבַּת הַיְּהוּדִים וְכִי קָרוֹב הָיָה הַקֶּבֶר שָׂמוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Alli pues por cauſa de la viſpera de la Paſcua de los Iudios, porque aquel ſepulchro eſtaua cerca, puſieron à Ieſus.

ιθ'.

40. Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

Lors ils prindrent le corps de Ieſus, & le banderent de linges auec ſenteurs aromatiques, comme eſt la couſtume des Iuifs d'enſepulturer.

41. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.

Or y auoit il au lieu, où il fut crucifié, vn iardin, & au iardin vn ſepulcre neuf, auquel perſonne n'auoit encore eſté mis.

42. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν ἰησοῦν.

Ils mirent donc là Ieſus, à cauſe du iour de la preparation des Iuifs, pource que le ſepulcre eſtoit pres.

כ

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין אֶתַת מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא בְּצַפְרָא עַד חֲשׁוּךְ לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָת לְכֵאפָא דַּשְׁקִיל מֶן קְבוּרָא׃

Hor il primo giorno de la ſettimana, Maria Maddalena la mattina, eſſendo ancor oſcuro, viene al ſepolcro, e vede che la pietra era leuata via dal ſepolcro.

2 וְרֶהְטַת וֶאתָת לְוָת שֶׁמְעוּן כֵּאפָא וּלְוָת הָו תַּלְמִידָא אַחֲרִנָא דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וֶאמְרָא לְהוֹן שַׁקְלוּהִי לְמָרַן מֶן הָו בֵּית קְבוּרָא וְלָא יָדְעָא אֲנָא אַיְכָא סָמוּהִי׃

La onde corre, e vienſene à Simon Pietro & à l'altro diſcepolo che IESV *amaua, e dice loro, Hanno portato via il Signore dal ſepolcro, e non ſappiamo doue l'habbiano poſto.*

3 וַנְפַק שֶׁמְעוּן וְהָו תַּלְמִידָא אַחֲרִנָא וָאתֵין הֲווּ לְבֵית קְבוּרָא׃

Allora vſci Pietro, e quell'altro diſcepolo, e vennero al ſepolcro.

כ

1 וּבְאֶחָד בַּשַּׁבָּת בַּבֹּקֶר בְּעוֹדֶנּוּ חֹשֶׁךְ בָּאָה מִרְיָם הַמִּגְדָּלִית אֶל־הַקֶּבֶר וְרָאֲתָה אֶת־הָאֶבֶן כִּי נִגְלָה מִן־הַקָּבֶר׃

Y el primero dia de los Sabbados Maria Magdalena vino, de mannana, ſiendo aun eſcuro, àl ſepulchro: y vido la piedra quitada del ſepulchro.

2 וַתָּרָץ וַתָּבוֹא אֶל־שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וְאֶל־הַתַּלְמִיד אַחֵר אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ וַתֹּאמֶר לָהֶם נָשְׂאוּ אֶת־הָאָדוֹן מִקֶּבֶר וְלֹא יָדַעְנוּ אֵיכֹה שָׂמוּהוּ׃

Entonces corrió, y vino à Simon Pedro, y ál otro Diſcipulo âlqual amaua Ieſus, y dizeles lleuado han àl Sennor del ſepulchro, y no ſabemos donde lo han pueſto.

3 וַיֵּצֵא כֵּיפָה וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר וַיָּבוֹאוּ אֶל־הַקָּבֶר׃

Y ſaliò Pedro, y el otro Diſcipulo, y vinieron àl ſepulchro.

ΚΕΦΑΛ κ.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

Or le premier iour de la ſemeine Marie Magdeleine vint le matin au ſepulcre, comme encore il faiſoit obſcur: & void que la pierre eſtoit oſtee du ſepulcre.

2. Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

Adonc elle court, & vient à Simon Pierre, & à l'autre diſciple que Ieſus aimoit, & leur dit, On a enleué le Seigneur du ſepulcre, & ne ſauons où on l'a mis.

3. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.

Lors Pierre ſe partit, & l'autre diſciple, & s'en vindrent au ſepulcre.

CAP. XIX.

40. Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.

Then tooke they the body of Jeſus, and wrapped it in linen clothes with ẏ odours / as the maner of the Jewes is to burie.

41. Erat autem in loco ubi crucifixus eſt, hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

And in that place where Jeſus was crucified / was a garden / and in the garden a newe ſepulchre / wherein was neuer man yet layed.

42. Ibi ergo propter Paraſcéven Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, poſuerunt Ieſum.

There then layed they Jeſus / becauſe of the Jewes Preparation day / for the ſepulchre was neere.

CAP- XX.

VNA autem ſabbathi, Maria Magdaléne venit manè, cum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento.

Now the firſt day of the weeke came Marie Magdalene / earely when it was yet darke / vnto the ſepulchre / & ſaw the ſtone taken away from the tombe.

2. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad aliũ diſcipulum quem amabat Ieſus & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.

Then ſhe ranne / and came to Simon Peter / and to the other diſciple whome Jeſus loued / and ſaid vnto them / They haue taken away the Lord out of the ſepulchre / and we know not where they haue layde him.

3. Exiit ergo Petrus & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.

Peter therefore went forth / and the other diſciple / and they came vnto the ſepulchre.

Das XIX. Capitel.

40. Da namen ſie den Leichnam Jeſu / vnd bunden jn in leinen Tűcher mit Specereyen / wie die Jűden pflegen zu begraben.

Da toge de Jheſu Legeme / oc bunde det i linede Klæder met dyrebar Salue / ſom Jøderne pleye at begraffue.

41. Es war aber an der ſtete / da er gecreutziget ward / ein Garte / vnd im Garten ein neu Grab / inn welches niemand je gelegt war.

Oc der vaar paa den Sted / ſom hand bleff kaarsfeſt / en Vrtegaard / oc i Vrtegaarden en ny Graff / i huilcken der vaar aldri nogen lagd.

42. Daſelbſt hin legten ſie Jeſum / vmb des Rűſttags willen der Jűden / dieweil das Grab nahe war.

Der lagde de Jheſum hen / for Jødernis Beredelſis dag ſkyld / efftterdi at Graffuen vaar nær.

Das XX. Capitel.

AN der Sabbather einem / kom̃t Maria Magdalena frűe / da es noch Finſter war / zum Grabe / vnnd ſihet daß der Stein vom Grabe hinweg war.

PAa en aff Sabbatherne / kommer Maria Magdalena aarle / der det vaar end nu mørckt / til Graffuen / oc ſeer / at ſtenen vaar borte aff Graffuen.

2. Da lauffet ſie / vnd kompt zu Simon Petro / vnd zu dem andern Jűnger / / welchen Jeſus lieb hatte / vnnd ſpricht zu jhnen: Sie haben den HERRN weggenommen auß dem Grabe / vnd wir wiſſen nicht / wo ſie jhn hingelegt haben.

Da løber hun oc kommer til Simon Petrum / oc til den anden Diſcipel / huilcken Jheſus elſkte / oc ſiger til dem / De haffue bort taget HERREN aff Graffuen / oc wi vide icke / huor de lagde hannem.

3. Da gieng Petrus vnd der ander Jűnger hinauß / vnnd kamen zum Grabe.

Da gick Peder oc den anden Diſcipel hen vd / oc komme til Graffuen.

Kapitola XIX.

40. Tehdy wzali tělo Gežiſſowo / a obwinuli ge Rauchau s wonnými wěcmi / yakož geſt obyčeg Ziduom ſe pochowáwati.

A ták wźiawſzy ćiało Jezuſowe / vwineli ie w prześćiradła z rzezámi wonnemi / iáko ieſt zwyczay Żydowſki przy pogrzebie.

41. A byla na tom mjſtě kdež geſt vkřižowán / Zahrada / a w Zahradě Hrob nowý / w kterémž geſſtě nižádný nebil pochowan.

Tamże ná tym mieyſcu gdźie był vkrzyżowan był ogrod / a wogrodźie grob nowy / w ktorym ieſzcze nigdy żaden położon nie był.

42. Protož tu pro weliký Pátek židowſký / že blijzko byl Hrob / položili Gežiſſe.

A przetoż tam dla przygotowánia Żydowſkiego / iż on grob był bliſko / położył Jezuſá.

Kapitola X X.

DNe prwnijho po Sobotě / Marya Magdaléna přiſſla Ráno k Hrobu když geſſtě tmy byly: Vzřela kámen odwalený od Hrobu.

W Ták w pirwſzy dźień tego dniowy Márya Magdalená pryſzła ráno / gdy ieſzcze było ciemno ku grobowi / y vyzrała kámień odwalony od grobu.

2. A protož běžela a přiſſla k Sſimonowi Petrowi / a k giněmu Včedlnijku / kteréhož milowal Gežijs / y řekla gim: Wzali PAna z Hrobu / a newij mek de gſau gey položili.

Tedy odbieżawſzy przyſzła do Symoná Piotra / y do onego drugiego zwolenniká ktorego miłował Jezus / á rzekła im: Wyeroć Páná z grobu / á niewiemy kędy go położono.

3. Tehdy wyſſel Petr y ten druhý Včedlnijk / y ſſli k Hrobu.

A przetoż wyſzedł Piotr / y on drugi zwolennik / á przyſzli do grobu.

כ

4 וּרְהָטִין הָווּ תְּרַיְהוֹן אַכַּחֲדָא הָו דֵּין תַּלְמִידָא רְהַט קַדְמֵיהּ לְשֶׁמְעוּן ו
וְאָתָא קַדְמָיָא לְבֵית ק
קְבוּרָא׃

E correuano amendue inſieme, ma l'altro diſcepolo corſe innanzi piu preſto di Pietro, & arriuò il primo al ſepolcro.

5 וְאַדִיק חֲזָא כְּתָנֵא כַּד סִימִין מְעַל דֵּין לָא עַל׃

Et abbaſſandoſi, vede poſti giu i lenzuoli: nondimeno non vi entrò dentro.

6 אָתָא דֵּין שֶׁמְעוּן בָּתְרֵהּ וְעַל לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא כְּתָנֵא כַּד סִימִין׃

Simon Pietro dunque venne ſeguitandolo, & entrò nel ſepolcro, e vidde poſti la i lenzuoli.

7 וְסוּדָרָא הָו דַּהֲוֵיק הֲוָא בְּרֵישֵׁהּ לָא עַם כְּתָנֵא אֶלָּא כַּד כְּרִיךְ וְסִים לַסְטַר בַּחֲדָא הוּכָא׃

E l'aſciugatoio che era ſtato ſopra il capo d'eſſo IESV, non gia poſto co i lenzuoli, ma inuolto ſeparatamente in vn luogo.

8 הָידֵין עַל אַף הָו —— תַּלְמִידָא דֵּאתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא וְהֵימֵן׃

Allora entrò etiandio l'altro diſcepolo, che era venuto il primo al ſepolcro, e coſi vidde, e credette.

9 לָא גֵּיר עַד־כִּיל יָדְעִין הָווּ מֵן כְּתָבֵא דַּעְתִיד הֲוָא דַּמְקָם מֵן מִיתֵא׃

Imperoche non haueuano ancor inteſa la Scrittura, che biſognaua ch'ei riſuſcitaſſe da morte.

10 וֵאזַלוּ הָנוּן תַּלְמִידֵא תּוּב לְדוּכַּתְהוֹן׃

I diſcepoli dunque ſen'andoron di nuouo à caſa loro.

11 מַרְיַם דֵּין קָיְמָא הֲוָת לְוָת קַבְרָא וּבָכְיָא וְכַד בָּכְיָא אֲדִיקַת בְּקַבְרָא׃

Ma Maria ſene ſtaua preſſe al ſepolcro, di fuore piangendo. E mentre ch'ella piangeua s'abbaſſo dentro al ſepolcro.

12 וַחֲזָת תְּרֵין מַלְאכִין בַּחֲוָרֵא דְּיָתְבִין חַד מֵן אֱסָדְוָהִי וְחַד מֵן רְגַלְוָהִי אֵיכָא דְּסִים הֲוָא פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

E vede due Angeli veſtiti di bianco, che ſedeuano l'vno al capo, e l'altro à i piedi, là doue haueuano poſto il corpo di IESV.

כ

4 וַיָּרוּצוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר הִקְדִּים לָרוּץ מִכֵּיפָה וּבָא בָרִאשׁוֹנָה אֶל־הַקָּבֶר׃

Y corrian los dos juntos: mas el otro Diſcipulo corrió mas preſto que Pedro, y vino primero àl ſepulchro.

5 וַיַּשְׁגִּיחַ וַיַּרְא אֶת־אֵטוּן כִּי הוּשָׂם אַךְ לֹא בָא אֶל־הַקָּבֶר׃

Y abaxandoſe, vido los lienços pueſtos: mas no entrò.

6 וַיָּבוֹא שִׁמְעוֹן כֵּיפָה הַבָּא אַחֲרָיו וּבָא אֶל־הַקֶּבֶר וַיַּרְא אֶת אֵטוּן מוּשָׂם׃

Vino pues Simon Pedro ſiguiendolo, y entró en el ſepulchro, y vido los lienços pueſtos:

7 וְהַמִּסְוֶה אֲשֶׁר הָיָה עַל־רֹאשׁוֹ אֵינֶנּוּ הוּשַׂם עִם הָאֵטוּן כִּי אִם לְבַדּוֹ מְגוֹלָל בְּמָקוֹם אֶחָד׃

Y el ſudario que auia ſido pueſto ſobre ſu cabeça, no pueſto con los lienços, ſi no à parte en lugar embuelto.

8 וְאָז בָּא אֶל־קֶבֶר גַּם הַתַּלְמִיד אַחֵר אֲשֶׁר רִאשׁוֹן בָּא אֶל־הַקֶּבֶר וַיַּרְא וְהֶאֱמִין׃

Entonces pues entro tambien el otro Diſcipulo, que auia venido primero àl monumento: y vido, y creyó.

9 כִּי עוֹד לֹא יָדְעוּ אֶת־הַכְּתָב כִּי צָרְכוֹ לָקוּם מִמֵּתִים׃

Porque aun no ſabian la Escriptura, Que era meneſter que el reſuſcitaſſe de los muertos.

10 וְהַתַּלְמִידִים שָׁבוּ וַיֵּלְכוּ אֶל־מְקוֹמָם׃

Y boluieron los Diſcipulos à los ſuyos.

11 וּמִרְיָם עֹמְדָה אֶל־הַקֶּבֶר בּוֹכִיָּה בַחוּץ וּבִבְכוֹתָהּ הִשְׁגִּיחָה אֶל־הַקֶּבֶר׃

Empero Maria eſtaua llorando al ſepulchro fuera, y eſtando llorando abaxóſe (y miró) àl ſepulchro.

12 וַתֵּרֶא שְׁנֵי מַלְאָכִים בַּחוּרִים יוֹשְׁבִים אֶחָד אֶל רֹאשׁ וְאֶחָד אֶל־רַגְלַיִם אֲשֶׁר שָׁם הוּשְׂמָה גְוִיַּת יֵשׁוּעַ׃

Y vido dos Angeles en ropas blancas que eſtauan ſentados, el vno à la cabecera, y el otro á los pies, donde el cuerpo de Ieſus auia ſido pueſto.

κ΄.

4. Ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.

Et couroyent eux deux enſemble, mais l'autre diſciple couroit plus viſte que Pierre, & vint le premier au ſepulcre.

5. Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν.

Et s'eſtant baiſſe, il vid bien les linges mis à coſté: toutesfois il n'y entra point.

6. Ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα.

Adonc Simon Pierre vient le ſuiuãt, & entra au ſepulcre, & vid les linges mis à coſté.

7. Καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.

Et le couurechef qui auoit eſté ſur ſa teſte, non point mis auec les linges, mais enueloppé en vn lieu à part.

8. Τότε οὖν εἰσῆλθε, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ἐπίστευσεν.

Adonc auſſi y entra l'autre diſciple qui eſtoit venu le premier au ſepulcre, & le vid, & creut.

9 Οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Car ils ne ſauoyent point encore l'Eſcritura, qu'il faloit qu'il reſſuſcitaſt des morts.

10. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

Les diſciples donc s'en allerent derechef chez eux.

11. Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον.

Mais Marie ſe tenoit pres le ſepulcre dehors en pleurant comme doncelle pleuroit, elle ſe baiſſa dedans le ſepulcre.

12. Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Et vid deux Anges veſtus de blanc, aſſis l'vn à la teſte, & l'autre aux pieds là où giſoit au parauant le corps de Ieſus.

CAP. XX.

4. Currebant autem duo ſimul: & ille alius diſcipulus præcurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

So they ran both together / but the other diſciple did outrunne Peter / and came firſt to the ſepulchre.

5. Et cum ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina: non tamen introivit.

And he ſtouped downe / and ſawe the linen clothes lying: yet went he not in.

6. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita.

Then came Simon Peter following him / and went into the ſepulchre / and ſawe the linen clothes lye.

7. Et ſudarium quod fuerat ſuper caput eius, nō cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

And the kerchiefe that was vpon his head / not lying with the linnen clothes / but wrapped together in a place by it ſelfe.

8. Tunc ergo introivit & ille diſcipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit & credidit.

Then went in alſo the other diſciple / which came firſt to the ſepulchre / & he ſawe it / and beleeued.

9. Nondum enim ſciebant ſcripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

For as yet they knew not the Scripture / That he muſt riſe againe from the dead.

10. Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos.

And the diſciples went away againe vnto their owne home.

11. Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum.

But Marie ſtood without at the ſepulchre weeping: & as ſhe wept / ſhe bowed her ſelfe into the ſepulchre.

12. Et vidit duos angelos in albis, ſedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Ieſu.

And ſawe two Angels in white / ſitting / the one at the head / and the other at the feete / where the bodie of Jeſus had laine.

Das XX. Capitel.

4. Es lieffen aber die zween miteinander / vnd der ander Jünger lieff zuvor / ſchneller denn Petrus / vnd kam am erſten zum Grabe.

Saa løbe de Tho met huer andre / oc den anden Diſcipel løb faare / faſtere end Peder / oc kom førſt til Graffuen.

5. Kucket hinein / vnd ſihet die Leinen geleget / Er gieng aber nicht hinein.

Koger der ind / oc ſeer Linklæderne lagde / Men hand gick der icke ind.

6. Da kam Simon Petrus jhm nach / vnd gieng hinein in das Grab / vnd ſihet die Leinen geleget.

Da kom Simon Petrus / effter hannem / oc gick ind i Graffuen / oc ſeer Linklæderne lagde.

7. Vnd das Schweißtuch / das Jeſus vmb das Haupt gebunden war / nicht bey die Leinen geleget / ſondern beſeits eingewickelt an einen ſondern ort.

Oc den Suededug / ſom vaar bunden om Jheſu Hoffuit / icke lagd hoſſ Linklæderne / men ſerdelis ſammen ſuøbt paa en beſønderlig ſted.

8. Da gieng auch der ander hinein / der am erſten zum Grabe kam / vnd ſahe / vnd glaubets.

Da gick oc den anden Diſcipel ind / ſom kom førſt til Graffen / oc ſaa / oc trode det.

9. Denn ſie wuſten die Schrifft noch nicht / daß er von den Todten aufferſtehen muſte.

Thi de viſte end da icke Scrifften / at hand ſkulde opſtaa fra de Døde.

10. Da giengen die Jünger wider zuſammen.

Da ginge Diſciplene til ſammen igen.

11. Maria aber ſtunde vor dem Grabe / vnd weinet drauſſen. Als ſie nun weinet / kucket ſie in das Grab.

Maria ſtod faar Graffuen / oc grædvden faare. Som hun nu græd / koger hun i Graffuen.

12. Vnd ſihet zween Engel in weiſſen Kleidern ſitzen / einen zun Häupten / vnd den andern zun Füſſen / da ſie den Leichnam Jeſu hingelegt hatten.

Oc ſeer tho Engle ſide i huide klæder / den ene hoſſ Hoffuedet / oc den anden hoſſ Foderne / der ſom de haffde lagd Jheſu Legeme.

Kapitola XX.

4. Y běžali dwa ſpolu: a ten druhý Včedlnijk předběhl ſpijſſe Petra / a přiſſel prwnij k Hrobu.

Y bieżeli oba ſpolu / Ale on drugi zwolennik wprzod przybigl predzey nizli Piotr / y pirwßy przyßol do grobu.

5. A když ſe nachýlil / vzřel Proſtěradla položená / ale wſſak tam neweſſel.

A náchyliwßy ſie vyzral ano leżą przeſcierádlá / wßákoż tam niewßedl.

6. Tehdy přiſſel y Sſimon Petr genž ſſel za nim / a wſſel do Hrobu / a vzřel Proſtěradla položená.

Przyßedl też y Symon Piotr idac zá nim / á wßedßy w grob. vyzral przeſcierádlá leżace.

7. A rauchu kteráž byla na hlawě geho / ne s proſtěradly položenau / ale obzwláſſtě ſwinutau na gednom mijſtě.

A fácelet ktory byl na glowie tego / nie z przeſcierádly położony / ale ná inym mieyſcu z oſobna zwiniony.

8. Potom wſſel y ten druhý Včedlnijk / kterýž byl prwnij přiſſel k Hrobu / y vzřel a vwěřil.

Tedy też wßedl y on drugi zwolennik / kthory byl pirwßy vwierzyl.

9. Geſſtě zagiſtě neznali Pijſma / že měl z Mrtwých wſtáti.

Abowiem ießcze nie rozumieli piſma / iż temu potrzeba byla wſtac z martwych.

10. Potom pak zaſe odeſſli Včedlnijcy / kdež prwě byli poſpolu.

Zatym ſie zwolennicy wrocili do ſwoich.

11. Ale Marya ſtála v Hrobu wně / plačjcy. A když plakala / naklonila ſe a nahledla do Hrobu.

Ale Márya ſtalá v grobu z dworu płácząc / á gdy plákalá / náchylilá ſie w grob.

12. Y vzřela dwa Angely / w bijlém rauſſe ſedijcý / gednoho v hlawy / a druhého v noh / tu kdež bylo položeno tělo Gežijſſowo.

A vyzrálá dwá Anioly w bieli ſiedzace / iednego v glowy á drugiego v nog / kedy leżálo ciálo Jezuſowe.

כא

1 בתר הלין חוי תוב נפשה ישוע לתלמידוהי על ימא דטבריוס חוי דין הכנא׃

Dopo queſto IESV *ſi moſtro dinuouo preſſo al mare di Tiberiade: e moſtroſſi in queſto modo.*

2 איתיהון הוו אכחדא שמעון כאפא ותאומא דמתאמר תאמא ונתנאיל הו דמן קתנא דגלילא ובני זבדי ותרין אחרנין מן תלמידא׃

Erano inſieme Simon Pietro, e Tomaſo che ſi chiama Didimo, e Natanael che era da Cana di Galilea, e i figliuoli di Zebedeo, e due altri de ſuoi diſcepoli:

3 אמר להון שמעון כאפא אזל אנא לצוד נונא אמרין לה ואף חנן אתינן עמך ונפקו וסלקו לספינתא ובהו לליא מדם לא צדו׃

Simon Pietro diſſe loro. Io vo à peſcare. Eſſi gli dicono, Noi v'andiamo ancor noi con teco. E coſi andorono, e montorono ſubbito ne la barca, e quella notte non preſero nulla.

4 כד דין הוא צפרא קם ישוע על יד ימא ולא ידעו תלמידא דישוע הו׃

Ma venuta gia la mattina. IESV *ſi trouò al lito: nondimeno i diſcepoli non conobbero che fuſſe* IESV.

5 ואמר להון ישוע טליא למא אית לכון מדם למלעס אמרין לה לא׃

IESV *dunque dice loro, Gioueni, hauete voi qualche piccolo peſce da mangiare? Eſſi li riſpoſero, Nò.*

6 אמר להון ארמו מצידתכון מן גבא דימינא דספינתא ומשכחין אנתון וארמיו ולא אשכחו למגדה למצידתא מן סוגאא דנונא דאחדת׃

Egli diſſe lorro, Gittate la rete da la parte deſtra de la barca, e trouaretene. Eſſi dunque la gittorono, e non la poteuano piu tirare, per la moltitudine de peſci.

כא

1 ואחרי־כן ישוע עוד הודיע נפשו לתלמידיו על־ים טיבריוס וככה הודיע׃

Deſpues ſe manifeſtó Ieſus otra vez à ſus Diſcipulos á la mar de Tiberias: y manifeſtòſe deeſta manera.

2 היו באחד שמעון כיפה ותומה הנאמר תאם ונתנאל מקנה הגליל ובני צבדי ושני תלמידים אחרים׃

Eſtauā juntos Simon Pedro y Thomas que ſe dize el Dydimo, y Nathanael el que era de Cana de Galilea, y los hijos de Zebedeo, y otros dos de ſus Diſcipulos.

3 אומר להם שמעון כיפה אלך לדיג אומרים לו נבוא גם אנחנו אתך ויצאו ויעלו אל־האניה ברגע ובלילה ההוא מאומה לא תפשו׃

Dizeles Simon, A peſcar voy. Dizenle, Vamos noſotros tambien contigo. Fueron, y ſubieron luego en vn nauio: y aquella noche no tomaron nada.

4 ויהי־בקר ויקם ישוע בשפת הים והתלמידים לא ידעו כי ישוע הוא׃

Y venida la mannana, Ieſus ſe puſo à la ribera: mas los Diſcipulos no entendieron que era Ieſus.

5 ויאמר להם ישוע בנים היש לכם מאומה לאכול ויענו לא׃

Anſi que dizeles, Moços, teneys algo de comer¿ Reſpondieronle, No.

6 ויאמר להם פרשו מכמרת אל־צדת ימינית האניה ותמצאון ויפרשו ועוד לא יכלו למשך אותה מרב הדגים׃

Y el les dize, Ecad la red à la manderecha del nauio, y hallareys. Entonces echaron, y no la podian en ninguna manera ſacar, por la multitud de los peces.

ΚΕΦΑΛ. κα´.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

Apres cela Ieſus ſe manifeſta derechef pres la mer de Tiberias, & ſe manifeſta ainſi.

2. Ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Simon Pierre, & Thomas, appelé Didyme, & Nathanael, qui eſtoit de Cana de Galilee, & les fils de Zebedee, & deux autres de ſes diſciples eſtoyent enſemble.

3. Λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

Simon Pierre leur dit, Ie m'en vai peſcher ils lui diſent, Nous y allons auſſi auec toi. Ils partirent, & monterent incontinent en la naſſelle & ne prindrent rien en ceſte nuict la.

4. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι.

Mais le matin venu, Ieſus ſe trouua à la riue: toutesfois les diſciples ne cognurent point que c'eſtoit Ieſus.

5. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

Ieſus donc leur dit, Enfans, auez-vous quelque petit poiſſon à manger? ils lui reſpondirent, Non.

6. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

Et il leur dit, Iettez le filé à coſté droit de la naſſelle, & vous en trouuerez. Ils le ietterent donc, & ne le pouuoyent plus tirer pour la multitude des poiſſons.

CAP. XX.

13. Dicunt ei *illi*, Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio ubi poſuerunt eũ.

And they ſayde vnto her/ Woman/ why weepeſt thou? She ſayd vnto them/ They haue taken away my Lorde/ and I knowe not where they haue layed him.

14. Hæc cùm dixiſſet, conversa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem: & non ſciebat quia Ieſus eſt.

When ſhe had thus ſayde/ ſhe turned her ſelfe backe/ and ſawe Jeſus ſtanding/ and knewe not that it was Jeſus.

15. Dicit ei Ieſus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum: & ego eum tollam.

Jeſus ſaith vnto her/ Woman/ why weepeſt thou? whome ſeekeſt thou? She ſuppoſing that he had bene the gardiner/ ſayde vnto him/ Syr/ if thou haſt borne him hence/ tell me were thou haſt layde him/ and I will take him away.

16. Dicit ei Ieſus, Maria. Cõverſa illa dicit ei, Rabboni, (quod dicitur Magiſter.)

Jeſus ſaith vnto her/ Marie. She turned her ſelf/ and ſaid vnto him/ Rab boni/ which is to ſay/ Maſter.

17. Dicit ei Ieſus, Noli me tangere, nondũ enim aſcendi ad Patrem meum, vade autem ad fratres meos, & dic eis, Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum.

Jeſus ſaith vnto her/ Touch me not: for I am not yet aſcended to my Father/ but go to my brethren/ and ſay vnto them/ I aſcend vnto my Father/ and to your Father/ and to my God/ and your God.

18. Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis, Quia vidi Dominum, & hęc dixit mihi.

Marie Magdalene came and tolde the diſciples that ſhee had ſeene the Lorde/ & that he had ſpoken theſe things vnto her.

Das XX. Capitel.

13. Vnd dieſelbigen ſprachen zu jr: Weib was weineſt du? Sie ſpricht zu jhnen: Sie haben meinen HErren weggenommen/ vnd ich weiß nicht/ wo ſie jhn hingelegt haben.

Oc de ſagde til hende/ Quinde/ hui græder du? Hun ſiger til dem/ De toge min Herre bort/ oc ieg veed icke/ huor de lagde hannem.

14. Vnd als ſie das ſaget/ wandte ſie ſich zu rucke/ vnd ſihet Jeſum ſtehen/ vnd weiß nicht daß es Jeſus iſt.

Oc ſom hun det ſagde/ vende hun ſig til bage/ oc ſeer Jeſum ſtaa/ oc veed icke at det er Jheſus.

15. Spricht Jeſus zu jr: Weib/ was weineſt du? wen ſucheſt du? Sie meinet es ſey der Gärtner/ vnd ſpricht zu jhm: Herr/ haſt du jhn weggetragen? ſo ſage mir/ wo haſt du jhn hin gelegt? ſo wil ich jhn holen.

Jheſus ſiger til hende/ Quinde/ hui græder du? huem leder du effter? Hun mente det haffde verit Vrtegaardz manden/ oc ſiger til hannem/ Herre/ haffuer du baaret hannem bort? da ſig mig/ huor lagde du hannem? ſaa vil ieg hente hannem?

16. Spricht Jeſus zu jr Maria. Da wandte ſie ſich vmb/ vnnd ſpricht zu jhm: Rabuni/ das heiſſet Meiſter.

Jheſus ſiger til hende/ Maria. Da vende hun ſig om/ oc ſiger til hannem/ Rabuni/ det kaldis Meſtere.

17. Spricht Jeſus zu jr: Růhre mich nicht an/ denn ich bin noch nicht auffgefahren zu meinem Vater. Gehe aber hin zu meinen Brůdern/ vnd ſage jhnen: Jch fahre auff zu meinem Vater/ vnd zu eurem Vater/ zu meinem Gott/ vnd zu eurem Gott.

Jheſus ſiger til hende/ Rør icke ved mig/ thi ieg er icke end nu opfaren til min Fader. Men gack bort til mine Brødre/ oc ſig dem/ Jeg far op til min Fader/ oc til eders Fader/ Til min Gud/ oc til eders Gud.

18. Maria Magdalena kompt/ vnd verkůndiget den Jůngern: Jch hab den HERRN geſehen/ vnnd ſolches hat er zu mir geſagt.

Maria Magdlena kommer oc forkynder Diſciplene/ Jeg ſeet HERREN/ oc ſaadant ſagde hand til mig.

Kapitola XX.

13. Rzekli gij oni: Zeno proč pláčeſs? Rzekla gim: Neb gſau wzali PANA mého/ a newijm kde ho položili.

Ktorzy iey rzekli: Niewiáſto przecż płácżeß? A oná im rzekłá/ Wyięto Paná mego/ á niewiem kędy go położono.

14. To když řekla/ obrátila ſe zpátkem/ y vzřela Gežijſſe an ſtogij/ a wſſak newěděla by Gežijſs byl.

A gdy tho mowiłá/ obrociłá ſie názad y vyzrała Jezuſá ſtoiácego/ ále niewiedziáła iż Jezus był.

15. Rzekl gij Gežijſs: Zeno/ proč pláčeſs? Koho hledáſs? A ona domnij wagijcy ſe žeby Zahradnijk byl/ řekla gemu: PANe/ odneſli gſy ty ho/ powěz mi kde gſy gey položil/ ať yá gey wezmu.

Rzekł iey Jezus: Niewiáſto przecż płácżeß? á kogo ßukaß? A oná mnimáiac żeby był ogrodnik/ rzekłá mu: Pánie ieſliżeś go thy wynioſł/ powiedz mi gdzieś go położył/ á ia go wezmę.

16. Rzekl Gežijſs: Marya. Obrátiwſſy ſe ona/ řekla gemu Rabboni/ genž ſe wykládá Miſtře.

Rzekł iey Jezus: Márya/ á oná obrociwßy ſie rzekłá mu: Rabboni/ to ieſt Miſtrzu.

17. Rzekl gij Gežijſs: Nedotykayž ſe mne/ neb gſem geſſtě newſtaupil k Otcy měmu. Ale gdiž k Brátrijm mým/ a powěz gim/ Wſtupugi k Otcy měmu/ a k Otcy waſſemu/ a k Bohu měmu/ a k Bohu waſſemu.

Powiedział iey Jezus: Nie tykay ſie mnie/ ábowiemem ießcże nie wſtąpił do Oycá mego/ ále idź do bráciey moiey/ y powiedz im: Wſtępuię do Oycá moiego y Oycá wáßego/ Bogá mego y Bogá wáßego.

18. Tehdy přiſſla Mariá Magdaléna zwěſtugijcí Včedlnijkům/ žeby widěla PANA/ a že toto gij powěděl.

Przyßłá tedy Marya Magdalená oznáymuiąc zwolennikom że widziáłá Paná/ y to co iey powiedział.

כ

19 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא דְּיוֹמָא הָו דְּחַד בְּשַׁבָּא וְתַרְעָא אֲחִידִין הֲוַו ד דַּאֵיכָּא דְּאִיתַיְהוֹן הֲוַו תַּלְמִידֵא מֶטּוּל דְּחֶלְתָּא דִּיהוּדָיֵא אֶתָא יֵשׁוּעַ קָם בַּיְנָתְהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עַמְּכוֹן׃

Et quando fu venuta la ſera di quel giorno, che era il primo de la ſettimana, & che erano ſerrate le porte del luogo, doue i diſcepoli erano adunati per paura de Giudei, venne IESV, e ſtette la nel mezzo, e diſſe loro, La pace ſia con voi.

20 הָדָא אֱמַר וְחַוִּי אֶנּוּן אִידַוְהִי וְסֶטְרֵהּ וַחֲדִיו ת תַּלְמִידֵא דַּחֲזַו לְמָרַן׃

E detto queſto, moſtrò loro le mani e il coſtato ſuo. Allora i diſcepoli veduto il Signore, ſi rallegrorono:

21 אֱמַר לְהוֹן דֵּין יֵשׁוּעַ שְׁלָמָא עַמְּכוֹן אַיְכַנָּא דְּשַׁדְּרַנִי אָבִי אַף אֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לְכוֹן׃

E di nuouo IESV diſſe loro, La pace ſia con voi. Come il Padre ha mandato me, coſi io mando voi.

22 וְכַד אֱמַר הָלֵין נְפַח בְּהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן קַבְּלוּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

E detto queſto, ſoffiò in eſſi, e diſſe loro, Pigliate lo ſpirito ſanto.

23 אֶן תְּשַׁבְּקוּן חֲטָהֵא לְאֶנָשׁ נֶשְׁתַּבְקוּן לֵהּ וְאֶן תְּאַחְדוּן דְּאֶנָשׁ אֲחִידִין׃

A chiunquo voi perdonarete i peccati ſon perdonati loro, & chiunque voi li ritorrete, ſon retenuti.

24 תָּאוֹמָא דֵּין חַד מֶן תְּרֵי עֲסַרְתָּא הָו דְּמֶתְאֲמַר תָּאמָא לָא הֲוָא תַּמָּן הֲוָא עַמְּהוֹן כַּד אֶתָא יֵשׁוּעַ׃

Tomaſo, vno de dodici, chiamato Didimo, non era con eſſi quando venne Ieſu.

25 וְאָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידֵא חֲזַיִן לְמָרַן הָו דֵּין אֱמַר לְהוֹן אֶן לָא חָזֵא אֶנָא בְּאִידַוְהִי דּוּכְיָתָא דְּצֶצֵא וְרָמֵא אֶנָא בְּהֵין צֶבְעָתִי וּמוֹשֵׁט אֶנָא אִידִי בְּדַפְנֵהּ לָא מְהַיְמֵן אֶנָא׃

Gli altri diſcepoli dunque gli diſſero, Noi habbiam veduto il Signore. Et egli diſſe loro, Se io non veggo il ſegno de chiodi ne le ſue mani, e non metto il mio dito ne la ſtampa de chiodi, e ſe io non metto la mia mano nel ſuo coſtato, non lo crederò.

כ

19 וַיְהִי עֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת וְהַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר שָׁם נִקְהֲלוּ הַתַּלְמִידִים עַל־יִרְאַת הַיְּהוּדִים סְגוּרִים הֵמָּה וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיָּקָם בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם׃

Y como fué tarde aquel dia, el primero de los Sabbados, y las puertas eſtauan cerradas, donde los Diſcipulos eſtauan juntos por miedo de los Iudios, vino Ieſus: y puſoſe en medio, y dixoles, Paz ayays.

20 וּבְאָמְרוֹ אֶת זֹאת הֶרְאָה אוֹתָם אֶת יָדַיִם וְאֶת־צִדָּתוֹ וַיִּשְׂמְחוּ הַתַּלְמִידִים בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאָדוֹן׃

Y como vuo dicho eſto, moſtroles las manos y el coſtado. entonces los Diſcipulos ſe gozaron, viendo àl Sennor.

21 וַיּוֹסֶף יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם כַּאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי הָאָב כָּכָה אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם׃

Entonces dizeles otra vez, Paz ayays· Como me embió el Padre, anſi tambien yo os embio.

22 וּבְאָמְרוֹ אֶת זֹאת וַיָּפַח בָּהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם קְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y como vuo dicho eſto, ſopló, y dixoles, Tomad el Eſpiritu Sancto.

23 כָּל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר תִּשְׂאוּ לָהֶם אֶת־הַטֹּאתָם תִּנָּשֶׂאנָה לָהֶם וַאֲשֶׁר תִּצְּרוּ תִּנָּצַרְנָה׃

A los que ſoltardes los peccados, les ſon ſueltos: à los que los retuuierdes, ſeran retenidos.

24 וְתוֹמָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר הַנֶּאֱמַר תּוֹאַם לֹא הָיָה אִתָּם כַּאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ׃

Empero Thomas vno de los Doze, que ſe dize el Dydimo, no eſtaua con ellos quando Ieſus vino.

25 וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַתַּלְמִידִים הָאֲחֵרִים רָאִינוּ אֶת הָאָדוֹן וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אִם לֹא אֶרְאֶה בְּיָדָיו אֶת קֶצֶב הַיְתֵדוֹת וְאֶשְׁלַח אֶת־אֶצְבָּעִי בְּקֶצֶב הַיְתֵדוֹת וְאֶשְׁלַח אֶת־יָדִי בְּצִדּוֹ לֹא אַאֲמִין׃

Dixeronle pues los otros Diſcipulos, Al Sennor hemos viſto, Y el les dixo, Si no viere en ſus manos la ſennal de los clauos, y metiere mi dedo en el lugar de los clauos, y metiere mi mano en ſu coſtado, no creeré.

κ'.

19. Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν.

Et quand fut venu le ſoir de ce iour la qui eſtoit le premier de la ſemaine, & que les portes du lieu où les diſciples eſtoyent aſsembles pour la crainte qu'ils auoyent des Iuifs, eſtoyent fermees, Ieſus vint, & fut là au milien d'eux, & leur dit, Paix vous ſoit.

20 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

Et quand il leur eut dit cela, il leur monſtra les mains & ſon coſté, adonc les diſciples s'eſiouirent, quand ils eurent veu le Seigneur.

21. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

Et il leur dit derechef, Paix vous ſoit: comme mon Pere m'a enuoyé, ainſi auſsi ie vous enuoye.

22. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

Et quand il eut dit cela, il ſouffla ſur eux, & leur dit, Receuez le ſainct Eſprit.

23. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

A quiconque vous pardonnerez les peches, ils ſeront pardonnes· & à quicõque vous les retiendrez, ils ſeront retenus.

24. Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.

Or Thomas l'vn des douze, appelé Didyme, n'eſtoit point auec eux quãd Ieſus vint.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ, ἑωράκαμεν τὸν κύριον· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Parquoi les autres diſciples lui dirent, Nous auons veu le Seigneur. Mais il leur dit, Si ie ne voi les enſeignes des cloux en ſes mains & ſi ie ne mets mon doigt là où eſtoyent les cloux, & ſi ie ne mets ma main en ſon coſté, ie ne le croirai point.

7. Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt: tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

Therefore ſaide the diſciple whome Jeſus loued/ vnto Peter/ It is the Lorde. When Simon Peter heard that it was the Lord/ he girded his coate to him (for he was naked) and caſt him ſelfe into the ſea.

8. Alii autem diſcipuli navigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

But the other diſciples came by ſhip (for they were not farre from land/ but about two hundreth cubites) and they drewe the net with fiſhes.

9. Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

Aſſoone then as they were come to land/ they ſawe hoate coles/ & fiſh laide thereon/ and bread.

10. Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc.

Jeſus ſaid vnto them/ Bring of the fiſhes/ which ye haue now caught.

11. Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

Simon Peter ſtepped forth & drewe the net to land/ full of great fiſhes/ and hundreth/ fiftie and three: & albeit there were ſo many/ yet was not the net broken.

12. Dicit eis Ieſus, Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum, Tu quis es? ſcientes quia Dominus eſt.

Jeſus ſayde vnto them/ Come/ and dyne. And none of the diſciples durſt aſke him/ who art thou/ ſeeing they knewe that he was the Lord.

7. Da ſpricht der Jünger/ welchen Jeſus lieb hatte zu Petro: Es iſt der HERR. Da Simon Petrus höret/ daß der HERR war/ gürtet er das Hembd vmb ſich/ denn er war nacket/ vnd warff ſich ins Meer.

Da ſiger den Diſcipel/ ſom Jheſus elſkte/ til Peder/ Det er HERren. Der Simon Petrus hørde/ at det vaar HERren/ da giordede hand Skiorten om ſig/ thi hand vaar nøgen/ oc kaſtet ſig i Haffuet.

8. Die andern Jünger aber kamen auff dem Schiffe/ deñ ſie waren nicht ferne vom Lande/ ſondern bey zwey hundert Ellen/ vnd zogen das Netze mit den Fiſchen.

Men de andre Diſciple komme paa Skibet/ thi de vaare icke longt fra Landet/ men ved thu hundrede alne/ oc de indroge Garnet met Fiſkene.

9. Als ſie nun außtratten auff daß Land/ ſahen ſie Kolen gelegt/ vnnd Fiſch darauff/ vnd Brodt.

Som de traadde nu paa Landet/ ſaad de Kul ligge der/ oc Fiſk der paa/ oc Brød.

10. Spricht Jeſus zu jhnen: Bringet her von den Fiſchen/ die jhr jetzt gefangen habt.

Jheſus ſiger til dem/ Tager hid aff Fiſkene/ der i nu finge.

11. Simon Petrus ſteig hinein/ vnd zoch das Netze auff das Land voll groſſer Fiſche/ hundert vnd drey vnd fünfftzig. Vnd wiewol jhr ſo viel waren/ zureiß doch das Netze nicht.

Simon Petrus ſtigede ind/ oc drog Garnet paa Landet/ fult aff ſtore Fiſke/ hundrede oc tre oc halfftredie ſindstiue. Oc alligeuel at de vaare ſaa mange/ ſønderreffs dog Garnet icke.

12. Spricht Jeſus zu jhnen: Kom̃t vnd haltet das Mal. Niemand aber vnter den Jüngern dörffte jhn fragen: Wer biſt du? Denn ſie wuſſten daß der HERR war.

Jheſus ſiger til dem/ Kommer/ oc gører maaltid. Men ingen aff diſciplene torde ſpørie hannem at/ Huo eſt du? Thi de viſte at det vaar HERREN.

7. Tehdy řekl Včedlnijk ten kteréhož milowal Gežijš Petrowi: PAN geſt. Sſimon pak Petr yakž vſlyſſal že PAN geſt/ obeſtřel ſe ſuknij (neb byl náh) a puſtil ſe na Moře.

Rzekł tedy zwolennik on ktorego miłował Jezus Piotrowi: Pan ci ieſt/ A vſłyſzawſzy Symon Piotr że to Pan był/ przepaſał ſię koſzulą (ábowiem był nági) y rzucił ſię w morze/

8. Ginij také Včedlnijcy plawili ſe (neb ne daleko byli od břehu/ ale yako dwě Stě Loket) táhnauce s Sýt Rybami.

A drudzy záſię zwolennicy przyſzli w łodzi (bo nie daleko byli od brzegu/ ále tákoby ná dwuſet łokiet) ciągnąc ſieć pełną ryb.

9. A když wyſtaupili na břeh/ vzřeli řeřawě vhlij a Rybu ſwrchu položenau/ a chléb

A thák wyſzedſzy ná brzeg/ vyzreli ogień nálożony y rybę ná nim/ y chleb.

10. Řekl gim Gežijš: Přineſte z Ryb kteréž gſte vlowili nynij

A rzekł im Jezus: Przynieście thy ryby/ ktoreście teraz poymáli.

11. Wſtaupil Sſimon Petr/ a wytáhl Sýť na zemi/ plnau ryb welikých/ Sto Padeſáte a tři. A ačkoli gich tak mnoho bylo/ wſſak neroztrhla ſe Sýť.

Wſtapiwſzy tedy Symon Piotr/ wyciągnął ſieć ná brzeg pełne wielkich ryb/ ktorych było ſto piećdzieſiąt y trzy/ a gdy ich thák wiele było/ nie ſtárgáłá ſię ſieć.

12. Řekl gim Gežijš: Poďte obědugte. Ale žádný z Včedlnijkůw neſměl ſe ho otázati/ Ty kdo gſy? wědauce že PAN geſt.

Tedy im rzekł Jezus: Podźcie z obiedwaycie/ Y nie śmiał żaden z zwolennikow pytáć go: Ty ktoś ieſt/ gdyż wiedzieli że był Pan.

כא

13 קְרֵב הָדֵין יֵשׁוּעַ וְשַׁקֵל לַחְמָא וְנוּנָא וְיַהֵב לְהוֹן׃

Viene dunque IESV, *e piglia del pane, e danne loro, e del peſce ſimilmente.*

14 הָדָא דַּתְלָת זַבְנִין אֶתְחְזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידַוְהִי כַּד קָם מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Queſta fu gia la terza volta che IESV *ſi moſtrò a i ſuoi diſcepoli, riſuſcitato che fu da morte.*

15 כַּד הָדֵין אֶשְׁתַּרִיו אֲמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא שֶׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מֶן הָלֵין אֲמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי אֶמְרַי׃

Poi dunque ch'eſſi hebbero deſinato, IESV *dice à Simon Pietro, Simone figliuolo di Iona, ami tu me piu di coſtoro ? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo.* IESV *li dice, Paſci i miei agnelli.*

16 אֲמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי אֲמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי עֶרְבַּי׃

Di nuouo li dice la ſeconda volta, Simone figliuol di Iona, ami tu me ? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo. IESV *li dice, Paſci le mie pecore,*

17 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב דַּתְלָת זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי וְכַרִית לֵהּ לְכֵאפָא דְּאֲמַר לֵהּ דַּתְלָת זַבְנִין דְּרָחֵם אַנְתְּ לִי וֶאֱמַר לֵהּ מָרִי כֹּל מֶדֶּם אַנְתְּ חָכֵם אַנְתְּ אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי נֶקְוָתַי׃

Dicegli la terza volta, Simone figliuolo di Iona, amimi tu? Pietro ſi contriſtò, che IESV *gli haueſſe detto la terza volta, Amimi tu ? Perilche li diſſe, Signore, tu conoſci tutte le coſe: tu ſai ch'io t'amo.* IESV *li dice, Paſci le mie pecore.*

כא

13 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַדָּגָה׃

Anſique viene Ieſus, y toma el pan, y y dales : y anſimiſmo del pece.

14 וְזֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים נִרְאָה יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי שֶׁקָּם מִמֵּתִים׃

Eſta era ya la tercera vez que Ieſus ſe manifeſtó à ſus Diſcipulos auiendo reſuſcitado de los muertos.

15 וְכַאֲשֶׁר סָעֲדוּ אֶת־לִבָּהֶם אָמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי יוֹתֵר מִן הָאֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ אַתְּ־כִּי אֲדֹנִי אַתְּ יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתְךָ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת צֹאנִי׃

Pues como vuieron ayantado, Ieſus dixo à Simon Pedro, Simon hijo de Ionas, amas me mas que eſtos ? Dizele, Si Sennor : tu ſabes que te amo Dizele, Apacienta mis corderos.

16 וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי אוֹמֵר לוֹ אַתְּ כִּי אֲדֹנִי אַתְּ יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתְךָ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Bueluele à dezir la ſegunda vez, Simon hijo de Ionas, amas me ? Reſpondele, Si Sennor : tu ſabes que te amo, Dizele, Apacienta mis ouejas.

17 אוֹמֵר לוֹ שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן יוֹנָה הַאֹהֵב אוֹתִי וַיֵּעָצֵב כֵּיפָה כִּי אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאוֹהֵב אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתְּ כֹּל־יָדַעְתָּ אַתְּ יוֹדֵעַ כִּי אֲנִי אֹהֵב אוֹתְךָ אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Ionas, amas me ? Enttiſtecióſe Pedro de que le dixeſſe la tercera vez, Amas me ? y dizele, Sennor tu ſabes todas las coſas, tu ſabes que te amo. Dizele Ieſus Apacienta mis auejas :

κα′.

13. Ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

Ieſus donc vient, & prend du pain, & leur en baille : & du poiſſon ſemblablement.

14. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ce fut deſia la troiſieme fois que Ieſus ſe manifeſta à ſes diſciples, apres eſtre reſuſcité des mors.

15. Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· βόσκε τὰ ἀρνία μου.

Or apres qu'ils eurent diſné, Ieſus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci ? Il lui reſpondit, Oui vrayement, Seigneur : tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes aigneaux.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit encores derechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu ? Il lui reſpondit. Oui vrayement, Seigneur : tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes brebis.

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· βόσκε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit pour la troiſieme fois, Simon fils de Iona, m'aimes tu ? Pierre fut contriſté de ce qu'il lui auoit dit pour la troiſieme fois, M'aimes-tu ? Parquoi il lui reſpondit, Seigneur, tu ſais toutes choſes, tu ſais que ie t'aime. Ieſus lui dit Pai mes brebis.

CAP. XXI.

13. Et venit Ieſus, & accepit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

Jeſus then came / and tooke bread/ and gaue them/ and fiſh likewiſe.

14. Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

This is nowe the thirde time that Jeſus ſhewed him ſelfe to his diſciples/ after that he was riſen againe from the dead.

15. Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

So when they had dined/ Jeſus ſaide to Simon Peter/ Simon ſonne of Jona/ loueſt thou me more then theſe? He ſaid vnto him/ Yea Lord/ thou knoweſt that I loue thee. He ſaid vnto him/ Feede my lambes.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

He ſaide to him againe the ſeconde time/ Simon the ſonne of Jona / loueſt yͧ me? He ſaid vnto him / Yea Lord / yͧ knoweſt that I loue thee. He ſaid vnto him/ Feede my ſheepe.

17. Dicit ei tertiò, Simon Iohannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia ſcis: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce oves meas.

He ſaid vnto him the thirde time/ Simon the ſonne of Jona/ loueſt yͧ me? Peter was ſory becauſe he ſaid to him yͤ third time / Loueſt thou me: & ſaid vnto him / Lorde / thou knoweſt all things: thou knoweſt yͭ I loue thee. Jeſus ſaid vnto him/ Feede my ſheepe.

Das XXI. Capitel.

13. Da kompt Jeſus nimpt das Brodt/ vnd gibts jhnen/ deſſelbigen gleichen auch Fiſch.

Da kommer Jheſus/ oc tager Brødet/ oc giffuer dem det/ Diſligeſt oc ſaa Fiſken.

14. Das iſt nun das drittemal/ daß Jeſus offenbaret iſt ſeinen Jůngern/ nach dem er von den todten aufferſtanden iſt.

Det er nu den tredie gong / at Jheſus er obenbaret faar ſine Diſciple/ effter hand er opſtanden fra de Døde.

15. Da ſie nun das Mahl gehalten hatten/ ſpricht Jeſus zu Simon Petro: Simon Johanna/ haſt du mich lieber deñ mich diſe haben? Er ſpricht zu jm: Ja HERR/ du weiſſeſt daß ich dich lieb hab. Spricht er zu jm: Weide meine Lämmer.

Der de haffde nu giort Maaltid / ſiger Jheſus til Simon Peder/ Simon Johanna/ haffuer du mig kærere/ end diſſe haffue mig? Hand ſiger til hannem/ Ja HERRE/ du vedſt/ at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem / Føde mine Lam.

16. Spricht er aber zum andern mal zu jhm: Simon Johanna/ haſt du mich lieb? Er ſpricht zu jm: Ja HErr/ du weiſſeſt/ daß ich dich lieb habe. Spricht er zu jhm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger atter anden gong til hannem/ Simon Johanna/elſker du mig? Hand ſiger til hannem/ Ja HERRE/ du vedſt at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem Fød mine Faar.

17. Spricht er zum dritten mal zu jhm: :Simon Johanna/ haſt du mich lieb? Petrus ward traurig/ daß er zum drittenmahl zu jm ſaget: Haſt du mich lieb/ Vnd ſprach zu jm: HErr/ du weiſſeſt alle ding/ du weiſſeſt daß ich dich lieb habe. Spricht Jeſus zu jm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger tredie gong til hannem/Simon Johanna / elſker du mig? Peder bleff bedrøffuit / at hand ſagde tredie gong til hannem / elſker du mig/ Oc hand ſagde til hannem / HERRE/ du vedſt alle ting / Du vedſt at ieg elſker dig. Jheſus ſiger til hannem / Fød mine Faar.

Kapitola XXI.

13 Y přiſſel Gežijſs / wzal chléb a dawal gim/ y Rybu též.

Zäthym przyßedł Jezus/ y wźiął chleb a dał im/ täkże y rybe.

14. To giž potřetij vkázal ſe Gežijſs Včedlnijkům ſwym/ když geſt zmrtwých wſtal.

A toć iuż trzećí raz dał ſie widźieć Jezus zwolennikom ſwoim/ gdy wſtał z martwych.

15. Tehdy když gſau poobědwalj/ řekl Gežijſs Sſimonowi: Sſimone Jonůw/ milugeſſli mne wijce nežli tito? Řekl gemu: Owſſem PAne/ ty wijſs/ žeť milugi tebe. Řekl gemu: Paſyž Berany mé.

Gdy potym obiedwáli/ rzekł Symonowi Piotrowi Jezus: Symonie ſynu Jonáſow/ miłuieß że mie więcey niżli ći? A on mu powiedźiał: Pánie ty znaß że ćie miłuie. Thedy mu rzekł: Pas baranki moie.

16. Řekl gemu podruhé: Sſimone Jonuow / milugeſſli mne? Řekl gemu: Owſſem PAne/ ty wijſs že milugi tebe. Řekl mu: Paſyž Berany mé.

Rzekł mu záśie znowu: Symonie ſynu Jonáſow miłuießże mie? A on powiedźiał: Jeſt thak Pánie/ ty znaß że ćie miłuie. Rzekł mu tedy: Pás owce moie.

17. Řekl gemu potřetij Sſimone Jonůw / milugeſſli mne? Y zarmautil ſe Petr proto/ že mu řekl potřetij/ Milugeſſli mne. Y odpowěděl gemu: PAne/ ty znáſs wſſecky wěcy/ ty wijſs že tebe milugi. Řekl gemu: Paſyž Owce mé.

Zäthym mu potrzećie rzekł: Symonie ſynu Jonáſow miłuieß że mie? Y zaſmucił ſie Piotr że mu thrzeći kroć rzekł: Miłuießże mie? Y powiedźiał mu: Pánie thy wßytko wieß/ ty znaß że ćie miłuie. Rzekł mu tedy Jezus: Páſże owce moie.

כא

1 בָּתַר הָלֵין חַוִּי תּוּב
נַפְשֵׁהּ יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי
עַל יַמָּא דְטִבֶרְיוּס חַוִּי דֵין
הָכַנָּא׃

Dopo queſte IESV ſi moſtro dinuouo preſſo al mare di Tiberiade: e moſtroſſi in queſto modo.

2 אִיתַיְהוֹן הֲווֹ אַכְחֲדָא
שְׁמְעוֹן כֵּאפָא וְתָאוּמָא
דְּמֶתְאַמַר תָּאמָא
וְנַתְנַאֵיל הָו דְּמֶן קַתְנֵא
דְּגָלִילָא וּבְנַי זַבְדַי וְתְרֵין
אַחֲרָנִן מֶן תַּלְמִידֵא׃

Erano inſieme Simon Pietro, e Tomaſo che ſi chiama Didimo, e Natanael che era da Cana di Galilea, e i figliuoli di Zebedeo, e due altri de ſuoi diſcepoli:

3 אָמַר לְהוֹן שְׁמְעוֹן כֵּאפָא
אָזַל אֶנָא לְצוּד נוּנֵא
אָמְרִין לֵהּ וָאף חַנַן אָתֵינַן
עַמָּךְ וּנְסַקוּ וְסַלֶקוּ
לִסְפִינְתָא וּבְהָו לִלְיָא מֶדֶם
לָא צָדוּ׃

Simon Pietro diſſe loro. Io vo à peſcare. Eſſi gli dicono, Noi v'andiamo ancor noi con teco. E coſi andorono, e montorono ſubbito ne la barca, e quella notte non preſero nulla.

4 כַּד דֵּין הֲוָא צַפְרָא קָם
יֵשׁוּעַ עַל יַד יַמָּא וְלָא יַדַעוּ
תַלְמִידֵא דְּיֵשׁוּעַ הוּ׃

Ma venuta gia la mattina. IESV ſi trouò al lito: nondimeno i diſcepoli non conobbero che fuſſe IESV.

5 וֶאמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ טְלָיֵא
לְמָא אִית לְכוֹן מֶדֶם
לְמֶלְעַס אָמְרִין לֵהּ לָא׃

IESV dunque dice loro, Gioueni, hauete voi qualche piccolo peſce da mangiare? Eſſi li riſpoſero, Nò.

6 אָמַר לְהוֹן אַרְמוּ מ
מְצִידַתְכוֹן מֶן גַּבָּא דְּיַמִּינָא
דִּסְפִינְתָא וּמֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
וַאַרְמִיו וְלָא אֶשְׁכַּחוּ
לְמֶגְדָּהּ לַמְצִידְתָא מֶן
סוּגָאָא דְּנוּנֵא דְּאֶחֲדַת׃

Egli diſſe lorro, Gittate la rete da la parte deſtra de la barca, e trouaretene. Eſſi dunque la gittorono, e non la poteuano piu tirare, per la moltitudine de peſci.

כא

1 וְאַחֲרֵי־כֵן יֵשׁוּעַ עוֹד הוֹדִיעַ
נַפְשׁוֹ לְתַלְמִידָיו עַל־יַם טִיבֵרְיוּס
וְכָכָה הוֹדִיעַ׃

Deſpues ſe manifeſtó Ieſus otra vez à ſus Diſcipulos á la mar de Tiberias: y manifeſtòſe deeſta manera.

2 הָיוּ כְּאַחַד שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וְתוֹמָה
הַנֶּאֱמַר תְּאֹם וּנְתַנְאֵל מִקָּנֵה הַגָּלִיל
וּבְנֵי צַבְדִּי וּשְׁנֵי תַלְמִידִים
אֲחֵרִים׃

Eſtauā juntos Simon Pedro y Thomas que ſe dize el Dydimo, y Nathanael el que era de Cana de Galilea, y los hijos de Zebedeo, y otros dos de ſus Diſcipulos.

3 אוֹמֵר לָהֶם שִׁמְעוֹן כֵּיפָה
אֵלֵךְ לָדַיִג אוֹמְרִים לוֹ נָבוֹא גַם
אֲנַחְנוּ אִתָּךְ וַיֵּצְאוּ וַיַּעֲלוּ אֶל־
הָאֳנִיָּה בְּרֶגַע וּבַלַּיְלָה הַהוּא
מְאוּמָה לֹא תָפָשׂוּ׃

Dizeles Simon, A peſcar voy. Dizenle, Vamos noſotros tambien contigo. Fueron, y ſubieron luego en vn nauio: y aquella noche no tomaron nada.

4 וַיְהִי־בֹקֶר וַיָּקָם יֵשׁוּעַ בִּשְׂפַת
הַיָּם וְהַתַּלְמִידִים לֹא יָדְעוּ כִּי
יֵשׁוּעַ הוּא׃

Y venida la mannana, Ieſus ſe puſo à la ribera: mas los Diseipulos no entendieron que era Ieſus.

5 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ בָּנִים
הֲיֵשׁ לָכֶם מְאוּמָה לֶאֱכוֹל וַיַּעֲנוּ
לֹא׃

Anſique dizeles, Moços, teneys algo de comer? Reſpondieronle, No.

6 וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּרְשׂוּ מִכְמֹרֶת
אֶל־צַדַּת יְמִינִית הָאֳנִיָּה וְתִמְצָאוּן
וַיִּפְרְשׂוּ וְעוֹד לֹא יָכְלוּ לִמְשֹׁךְ
אוֹתָהּ מֵרֹב הַדָּגִים׃

Y el les dize, Ecad la red à la manderecha del nauio, y hallareys. Entonces echaron, y no la podian en ninguna manera ſacar, por la multitud de los peces.

ΚΕΦΑΛ. κά.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

Apres cela Ieſus ſe manifeſta derechef pres la mer de Tiberias, & ſe manifeſta ainſi.

2. Ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Simon Pierre, & Thomas, appelé Didyme, & Nathanael, qui eſtoit de Cana de Galilee, & les fils de Zebedee, & deux autres de ſes diſciples eſtoyent enſemble.

3. Λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθὺς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

Simon Pierre leur dit, Ie m'en vai peſcher ils lui diſent, Nous y allons auſſi auec toi. Ils partirent, & monterent incontinent en la naſſelle & ne prindrent rien en ceſte nuict la.

4. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ᾔδεσαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι.

Mais le matin venu, Ieſus ſe trouua à la riue: toutesfois les diſciples ne cognurent point que c'eſtoit Ieſus.

5. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μήτι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

Ieſus donc leur dit, Enfans, auez-vous quelque petit poiſſon à manger? ils lui reſpondirent, Non.

6. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

Et il leur dit, Iettez le filé à coſté droit de la naſſelle, & vous en trouuerez. Ils le ietterent donc, & ne le pouuoyent plus tirer pour la multitude des poiſſons.

CAP. XXI.

18. Amen, amen dico tibi, cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo non vis.

Verely, verely I ſay vnto thee/ Whē thou waſt yong/ thou girdeſt thy ſelf/ & walkedſt whither thou wouldeſt: but whē thou ſhalt be old/ thou ſhalt ſtretch forth thine hands/ and another ſhall girde thee/ and leade thee whither thou wouldeſt not.

19. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei, Sequere me.

And tis ſpake he/ ſignifying by what death he ſhould glorifie God. And whē he had ſaid this/ he ſaide to him/ followe me.

20. Converſus Petrus, vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te?

Then Peter turned about/ & ſaw the diſciple whom Jeſus loued/ following/ which had alſo leaned on his breaſt at ſupper/ and hat ſaid/ Lord/ which is he that betraieth thee?

21. Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dicit Ieſu, Domine, hic aútem quid?

When Peter therefore ſaw him/ he ſaide to Jeſus/ Lord/ what ſhall this man do?

22. Dicit ei Ieſus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

Jeſus ſaid vnto him/ If I will yͤ he tarie till I come/ what is it to thee: follow yͤ me.

Das XXI. Capitel.

18. Warlich/ warlich/ ich ſage dir/ Da du jůnger wareſt/ gůrteſt du dich ſelbſt/ vnnd wandelſt wo du hin wolteſt. Wenn du aber alt wirſt/ wirſt du deine Hånde außſtrecken/ vnd ein ander wirdt dich gůrten/ vnnd fůhren/ wo du nicht hin wilt.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger dig/ Der du vaaſt vng/ giordede du dig ſelff/ oc vandrede huort du vilde/ Men naar du bliffuer gammel/ ſkalt du vdrecke dine Hender/ Oc en anden ſkal giorde dig/ oc føre dig did/ ſom du icke vilt.

19. Das ſaget er aber zu deuten/ mit welchem todt er Gott preiſen wůrde. Da er aber das geſaget/ ſpricht er zu jm/ Folge mir nach.

Men det ſagde hand at betegne/ met huad Død hand ſkulde priſe Gud. Oc der hand det ſagde/ ſiger hand til hannem/ Følge mig efter.

20. Petrus aber wandte ſich vmb/ vnd ſahe den Jůnger folgen/ welchen Jeſus lieb hatte/ der auch an ſeiner Bruſt am Abendeſſen gelegen war/ vnd geſaget hatte: HERR/ wer iſts der dich verråth?

Da vende Peder ſig om oc ſaa den Diſcipel følge/ ſom Jheſus elſkete/ huilcken ſom oc laa paa hans Bryſt i Nadueren/ oc haffde ſagd/ HERRE/ Huo er den/ ſom ſkal forraade dig?

21. Da Petrus diſen ſahe/ ſpricht er zu Jeſu: HERR/ was ſoll aber dieſer?

Der Peder ſaa denne/ ſiger hand til Jheſum/ HERRE/ huad ſkal da denne?

22. Jeſus ſpricht zu jm? So ich wil daß er bleibe/ biß ich komme/ was gehet es dich an? Folge du mir nach.

Jheſus ſiger til hannem/ Derſom ieg vil at hand ſkal bliffue/ indtil ieg kommer/ huad kommer det dig ved? Følge du mig efter.

Kapitola XXI.

18. Giſtě giſtě prawijm tobě/ dokud gſy byl mladſſý/ opaſowal gſy ſe/ a chodijwal gſy kam gſy chtěl: ale když ſe zſtaráſs/ wztáhneſs ruce ſwé/ a giný tebe opáſſe/ a powede tě kam ty nechčeſs.

Záprawde záprawde powiedam tobie: Gdyś młodſzym był/ przepáſowałeś ſie/ y chodziłeś kędyś chciał/ Lecz gdy ſie zſtárzeieſz/ rośćiągnieſz rece twe/ á inycie opáſze/ y przynieſie gdzie nie będzieſz chćiał.

19. A to powědl/ znamena, ge kterauby Smrtij měl oſlawiti Boha. A když to powěděl/ řekl gemu: Pod za mnau.

A toć mowił dawáiac znáć ktora śmierćia miał vwielbić Bogá/ A gdy to rzekł/ powiedział mu: Idź zá mną.

20. Owratiw ſe Petr/ vzřel toho Včedlnijka kteréhož milowal Gežijš/ an gde za nim kterýž odpočiwal za Wečeřij na prſech geho/ a byl řekl: PAne/ kdo geſt ten kterýž tebe zradij?

Tedy Piotr obroćiwſzy ſie vyzrał onego zwolennika/ ktorego miłował Jezus pozad idacego/ á ktory ſie był przy wieczerzy położył ná pierſiach iego/ y mowił: Pánie ktoryż ieſt ten co ćie zdradza?

21. Protož toho když vzřel Petr/ řekl k Gežijſſowi: PAne/ co pak tento?

Tego tedy gdy vyzrał Piotr/ rzekł Jezuſowi: Pánie á ten co?

22. Řekl gemu Gežijš: Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijdu/ co tobě potom? ty pod za mnau.

Powiedział mu Jezus: Jeſli ia chce żeby zoſtał aż przyidę/ coż tobie do tego? Ty idź zá mną.

ACTA
APOSTOLORVM,

Syriace,
Ebraice,
Græce,
Latine,
Germanice,
Bohemice,

Italice.
Hispanice.
Gallice.
Anglice.
Danice.
Polonice.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

כא

13 קְרֶב הָדֵין יֵשׁוּעַ וְשַׁקַל לַחְמָא וְנוּנָא וְיַהֵב לְהוֹן׃

Viene dunque IESV, *e piglia del pane, e danne loro, e del peſce ſimilmente.*

14 הָדָא דַתְלָת זַבְנִין אֶתְחְזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידַוְהִי כַּד קָם מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Queſta fu gia la terza volta che IESV *ſi moſtrò a i ſuoi diſcepoli, riſuſcitato che fu da morte.*

15 כַּד דֵּין אֶשְׁתַּרִיו אָמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוּן כֵּאפָא שֶׁמְעוּן בַּר־יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מֶן הָלֵין אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי אִמְּרַי׃

Poi dunque ch'eſſi hebbero deſinato, IESV *dice à Simon Pietro, Simone figliuolo di Iona, ami tu me piu di coſtoro? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo.* IESV *li dice, Paſci i miei agnelli.*

16 אָמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שֶׁמְעוּן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי עֶרְבַי׃

Di nuouo li dice la ſeconda volta, Simone figliuol di Iona, ami tu me? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo. IESV *li dice, Paſci le mie pecore.*

17 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב דַּתְלָת זַבְנִין שֶׁמְעוּן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי וְכְרִית לֵהּ לְכֵאפָא דְּאָמַר לֵהּ דַּתְלָת זַבְנִין דְּרָחֵם אַנְתְּ לִי וַאמַר לֵהּ מָרִי כֹּל מֶדֶם אַנְתְּ חָכֵם אַנְתְּ אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי נַקְוָתַי׃

Dicegli la terza volta, Simone figliuolo di Iona, amimi tu? Pietro ſi contriſtò, che IESV *gli haueſſe detto la terza volta, Amimi tu? Perſiche li diſſe, Signore, tu conoſci tutte le coſe: tu ſai ch'io t'amo.* IESV *li dice, Paſci le mie pecore.*

כא

13 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַדָּגָה׃

Anſique viene Ieſus, y toma el pan, y y dales: y anſimiſmo del pece.

14 וְזֶה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים נִרְאָה יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי שֶׁקָּם מִמֵּתִים׃

Eſta era yà la tercera vez que Ieſus ſe manifeſtó à ſus Diſcipulos auiendo reſuſcitado de los muertos.

15 וְכַאֲשֶׁר סָעֲדוּ אֶת־לִבָּהֶם אָמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי יוֹתֵר מִן הָאֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ אַתְּ־כִּי אֲדֹנִי אַתְּ יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתְךָ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת צֹאנִי׃

Pues como vuieron ayantado, Ieſus dixo à Simon Pedro, Simon hijo de Ionas, amas me mas que eſtos? Dizele, Si Sennor: tu ſabes que te amo Dizele, Apacienta mis corderos.

16 וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי אוֹמֵר לוֹ אַתְּ כִּי אֲדֹנִי אַתְּ יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתְךָ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Bueluele à dezir la ſegunda vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Reſpondele, Si Sennor: tu ſabes que te amo, Dizele, Apacienta mis ouejas.

17 אוֹמֵר לוֹ שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן יוֹנָה הַאֹהֵב אוֹתִי וַיֵּעָצֵב כֵּיפָה כִּי אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאוֹהֵב אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתְּ כֹּל־יָדַעְתָּ אַתְּ יוֹדֵעַ כִּי אֲנִי אֹהֵב אוֹתְךָ אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Enttiſteciόſe Pedro de que le dixeſſe la tercera vez, Amas me? y dizele, Sennor tu ſabes todas las coſas, tu ſabes que te amo. Dizele Ieſus Apacienta mis auejas:

κα΄.

13. Ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

Ieſus donc vient, & prend du pain, & leur en baille: & du poiſſon ſemblablement.

14. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ce fut deſia la troiſieme fois que Ieſus ſe manifeſta à ſes diſciples, apres eſtre reſuſcité des mors.

15. Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· βόσκε τὰ ἀρνία μου.

Or apres qu'ils eurent diſné, Ieſus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci? Il lui reſpondit, Ouï vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes aigneaux.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit encores derechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu? Il lui reſpondit. Oui vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes brebis.

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· βόσκε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit pour la troiſieme fois, Simon fils de Iona, m'aimes tu? Pierre fut contriſté de ce qu'il lui auoit dit pour la troiſieme fois, M'aimes-tu? Parquoi il lui reſpondit, Seigneur, tu ſais toutes choſes, tu ſais que ie t'aime. Ieſus lui dit Pai mes brebis.

CAP. XXI.

13. Et venit Ieſus, & accepit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

Jeſus then came / and tooke breat/ and gaue them/and fiſh likewiſe.

14. Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

This is nowe the thirde time that Jeſus ſhewed him ſelfe to his diſciples/ after that he was riſen againe from the dead.

15. Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

So when they had dined / Jeſus ſaide to Simon Peter/Simon ſonne of Jona/ loueſt thou me more then theſe? He ſaid vnto him/ Yea Lord/thou knoweſt that J loue thee. He ſaid vnto him/ Feede my lambes.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

He ſaide to him againe the ſeconde time/ Simon the ſonne of Jona / loueſt þͤ me? He ſaid vnto him / Yea Lord / þͧ knoweſt that J loue thee. He ſaid vnto him/ Feede my ſheepe.

17. Dicit ei tertiò, Simon Iohannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia ſcis: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce oues meas.

He ſaid vnto him the thirde time/ Simon the ſonne of Jona/loueſt þͧ me? Peter was ſory becauſe he ſaid to him þͤ third time / Loueſt thou me: & ſaid vnto him / Lorde / thou knoweſt all things: thou knoweſt þͭ J loue thee. Jeſus ſaid vnto him/ Feede my ſheepe.

Das XXI. Capitel.

13. Da kompt Jeſus nimpt das Brodt/ vnd gibts jhnen/ deſſelbigen gleichen auch Fiſch.

Da kommer Jheſus / oc tager Brødet / oc giffuer dem det / Diſligeſt oc ſaa Fiſken.

14. Das iſt nun das drittemal/ daß Jeſus offenbaret iſt ſeinen Jüngern/ nach dem er von den todten aufferſtanden iſt.

Det er nu den tredie gong / at Jheſus er obenbaret faar ſine Diſciple/ effter hand er opſtanden fra de Døde.

15. Da ſie nun das Mahl gehalten hatten/ ſpricht Jeſus zu Simon Petro: Simon Johanna / haſt du mich lieber deñ mich diſe haben? Er ſpricht zu jm: Ja HERR/ du weiſſeſt daß ich dich lieb hab. Spricht er zu jm: Weide meine Lämmer.

Der de haffde nu giort Maaltid / ſiger Jheſus til Simon Peder/ Simon Johanna/ haffuer du mig kærere/ end diſſe haffue mig? Hand ſiger til hannem/ Ja HERRE/ du vedſt / at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem / Føde mine Lam.

16. Spricht er aber zum andern mal zu jhm: Simon Johanna/ haſt du mich lieb? Er ſpricht zu jm: Ja HErr/ du weiſſeſt/ daß ich dich lieb habe. Spricht er zu jhm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger atter anden gong til hannem/ Simon Johanna/elſker du mig? Hand ſiger til hannem/ Ja HERRE/ du vedſt at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem Fød mine Faar.

17. Spricht er zum dritten mal zu jhm: :Simon Johanna/ haſt du mich lieb? Petrus ward traurig/ daß er zum drittenmahl zu jm ſaget: Haſt du mich lieb / Vnd ſprach zu jm: HErr/ du weiſſeſt alle ding / du weiſſeſt daß ich dich lieb habe. Spricht Jeſus zu jm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger tredie gong til hannem/Simon Johanna / elſker du mig? Peder bleff bedrøffuit / at hand ſagde tredie gong til hannem / elſker du mig/ Oc hand ſagde til hannem / HERRE/ du vedſt alle ting / Du vedſt at ieg elſker dig. Jheſus ſiger til hannem / Fød mine Faar.

Kapitola XXI.

13 Y přiſſel Gežijſs / wzal chléb a dawal gim / y Rybu též.

Zathym przyßedł Jezus/ y wziął chleb á dał im/ tákże y rybę.

14. To giž potřetij vkázal ſe Gežijſs Včedlnijkům ſwým/ když geſt zmrtwých wſtal.

A toć iuż trzeći raz dał ſie widźeć Jezus zwolennikom ſwoim/ gdy wſtał z martwych.

15. Tehdy když gſau poobědwalj/ řekl Gežijſs Sſimonowi: Sſimone Jonůw/ milugeſſli mne wijce nežli tito? Řekl gemu: Owſſem PAne/ ty wijſs/ žeť milugi tebe. Řekl gemu: Paſyž Berany mé.

Gdy potym obiedwáli/ rzekł Symonowi Piotrowi Jezus: Symonie ſynu Jonáſow/ miłuieß ie mie wiecey niżli ći? A on mu powiedźiał: Pánie ty znaß że ćie miłuie. Thedy mu rzekł: Paś baranki moie.

16. Řekl gemu podruhé: Sſimone Jonuow / milugeſſli mne? Řekl gemu: Owſſem PAne/ ty wijſs že milugi tebe. Řekl mu: Paſyž Berany mé.

Rzekł mu záſie znowu: Symonie ſynu Jonaſow miłuieß ze mie? A on powiedźiał: Jeſt thak Pánie / ty znaß że ćie miłuie. Rzekł mu tedy: Páś owce moie.

17. Řekl gemu potřetij Sſimone Jonůw / milugeſſli mne? Y zarmautil ſe Petr proto/ že mu řekl potřetij / Milugeſſli mne. Y odpowěděl gemu: PAne/ ty znáſs wſſecky wěcy/ ty wijſs že tebe milugi. Řekl gemu: Paſyž Owce mé.

Zathym mu potrzećie rzekł: Symonie ſynu Jonaſow miłuieß że mie? Y záſmucił ſie Piotr że mu thrzeći kroć rzekł: Miłuieß że mie? Y powiedźiał mu: Pánie thy wßytko wieß/ ty znaß że ćie miłuie. Rzekł mu tedy Jezus: Páś że owce moie.

כא

18 אמין אמין אמר אנא לך דכד טלא הוית אנת לנפשך אסר הוית חציך ומהלך הוית לאיכא דצבא אנת מא דין ד דסאבת תפשוט אידיך ואחרין נאסור לך חציך ויובלך לאיכא דלא צבא אנת:

In Verità, in Verità io ti dico, Quando tu eri piu giouene, ti cingeui, e andaui doue tu Voleui: ma quando tu ſarai Vecchio, ſtenderai le tue mani & Vnaltro ti cingera, e condurratti doue tu non Vorreſti.

19 הדא דין אמר דנחוא באינא מותא עתיד דישבח לאלהא וכד אמר הלין אמר לה תא בתרי:

E queſto diſſe, ſignificando di che morte egli doueua glorificare Iddio, E detto ch'egli hebbe queſto li dice, Seguitami.

20 ואתפני שמעון וחזא לתלמידא הו דרחם הוא ישוע דאתא בתרה הו דנפל הוא בחשמיתא על חדיה דישוע ואמר מרי מנו משלם לך:

E Pietro riVoltatoſi, Vede ſeguire il diſcepolo che IESV amaua, ilquale ancora ne la cena ſi poſo ſopra il petto di eſſo, e diſſe, Signore chi è colui che ti tradiſce?

21 להנא כד חזא כאפא אמר לישוע מרי והנא מנא:

Pietro dunque Veduto coſtui, dice à IESV, Signore e coſtui, che farà?

22 אמר לה ישוע אן צ צבא אנא דיקוא הנא עד מא דאתא אנא לך מא לך אנת תא בתרי:

IESV li dice, Se io Voglio ch'ei reſti inſin à tanto che io Venga: che n'hai tu à fare? Seguimi tu.

כא

18 אמן אמן אני אומר לך בהיותך בחור אזרת מתניך והתהלכת איכה אבית ואם תזקן תוקיע את־ידיך ואחר יאזור אותך ויוליך אל־אשר לא תאבה:

Decierto decierto tedigo que quando eras mas moco, cenniaſte, y yuas donde querias: mas quando ya fueres viejo, eſtenderas tus manos, y cennirthea otro, y paſſartehá donde no querrias.

19 וזאת אמר להגיד במה מות יכבד את אלהים וכאשר אמר את־הדברים האלה אמר לו בוא אחרי:

Y eſto dixo, dando à entender conque muerte auia de clarificar à Dios. Y dicho eſto, dizele, ſigueme.

20 ויתהפך כיפה וירא את־התלמיד אשר אהבו ישוע כי בא אחריו ואשר ישב במסבה על חזהו ויאמר אדני מי זה הוא המוסר אותך:

Buelto Pedro, vee à aquel Diſcipulo álqual amaua Ieſus, que ſeguia, el que tambien ſe auia recoſtado a ſu pecho en la Cena, y le auia dicho Sennor, quien es el que te hà de entregar?

21 אותו ראה כיפה ויאמר לישוע אדני וזה הוא מה:

Anſique, como Pedro vido à eſte, dize à Ieſus, Sennor, y eſte que?

22 אמר לו ישוע אם ארצה לקוותו עד כי אבוא מה אליך את בוא אחרי:

Dizele Ieſus, Si quiero que el quede haſta que yo venga, que ſe ceda à ti? ſigue me tu.

κα'.

18. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

En verité, en verite ie te di, quand tu eſtois plus ieune, tu te ceignois, & allois où tu voulois: mais quand tu ſeras ancien, tu eſtendras tes mains, & vn autre de ceindra, & te menera où tu ne voudras pas.

19. Τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

Et cela dit-il ſignifiant de quelle mort il deuoit glorifier Dieu. Quand il eut dit cela, il lui dit, Sui-moi.

20. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;

Et Pierre ſe retournant vid le diſciple que Ieſus aimoit, qui ſuiuoit: Lequel auſsi s'eſtoit encliné au ſouper ſur l'eſtomach d'icelui, & auoit dit, Seigneur qui eſt celui aqui il doit aduenir de te trahir?

21. Τοῦτον ἰδὼν ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ· κύριε, οὗτος δὲ τί;

Quand donc Pierre le vid, il dit à Ieſus, Seigneur. Et ceſtui ci, quoi?

22. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι.

Ieſus lui dit, Si ie vueil qu'il demeure iuſqu' à tant que ie viene, qu'en as tu à faire? toi, ſui moi.

CAP. XXI.

18. Amen, amen dico tibi, cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo non vis.

Verely/verely I ſay vnto thee/ Whē thou waſt yong/ thou girdeſt thy ſelf/& walkedſt whither thou wouldeſt: but whē thou ſhalt be old/thou ſhalt ſtretch forth thine hands / and another ſhall girde thee/ and leade thee whither thou wouldeſt not.

19. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei, Sequere me.

And tis ſpake he/ ſignifying by what death he ſhould glorifie God. And whē he had ſaid this/ he ſaide to him/ followe me.

20. Converſus Petrus, vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te?

Then Peter turned about / & ſaw the diſciple whom Jeſus loued/ following/ which had alſo leaned on his breaſt at ſupper/ and hat ſaid/ Lord/ which is he that betraieth thee?

21. Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dicit Ieſu, Domine, hic autem quid?

When Peter therefore ſaw him / he ſaide to Jeſus/ Lord/ what ſhall this man do?

22. Dicit ei Ieſus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

Jeſus ſaid vnto him/ If I will yͤ he tarie till I come/ what is it to thee: follow yͤ me.

Das XXI. Capitel.

18. Warlich/ warlich/ ich ſage dir/ Da du jünger wareſt/ gürteſt du dich ſelbſt/ vnnd wandelſt wo du hin wolteſt. Wenn du aber alt wirſt/ wirſt du deine Hände außſtrecken/ vnd ein ander wirdt dich gürten/ vnnd führen/ wo du nicht hin wilt.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger dig/ Der du vaaſt vng/ giordede du dig ſelff/ oc vandrede huort du vilde/ Men naar du bliffuer gammel/ ſkalt du vdrecke dine Hender/ Oc en anden ſkal giorde dig/ oc føre dig did/ ſom du icke vilt.

19. Das ſaget er aber zu deuten/ mit welchem todt er Gott preiſen würde. Da er aber das geſaget/ ſpricht er zu jm/ Folge mir nach.

Men det ſagde hand at betegne/ met huad Død hand ſkulde priſe Gud. Oc der hand det ſagde/ ſiger hand til hannem/ Følge mig effter.

20. Petrus aber wandte ſich vmb/ vnd ſahe den Jünger folgen/ welchen Jeſus lieb hatte/ der auch an ſeiner Bruſt am Abendeſſen gelegen war/ vnd geſaget hatte: HERR/ wer iſts der dich verräth?

Da vende Peder ſig om oc ſaa den Diſcipel følge/ ſom Jheſus elſkete/ huilcken ſom oc laa paa hans Bryſt i Nadueren/ oc haffde ſagd/ HERRE/ Huo er den/ ſom ſkal forraade dig?

21. Da Petrus diſen ſahe/ ſpricht er zu Jeſu: HERR/ was ſoll aber dieſer?

Der Peder ſaa denne/ ſiger hand til Jheſum/ HERRE/ huad ſkal da denne?

22. Jeſus ſpricht zu jm? So ich wil daß er bleibe/ biß ich komme/ was gehet es dich an? Folge du mir nach.

Jheſus ſiger til hannem/ Derſom ieg vil at hand ſkal bliffue/ indtil ieg kommer/ huad kommer det dig ved? Følge du mig effter.

Kapitola XXI.

18. Giſtě giſtě prawijm tobě/ dokud gſy byk mladſſý / opaſowal gſy ſe/ a chodijwal gſy kam gſy chtěl: ale když ſe zſtaráſs/ wztáhneſs ruce iwě/ a giný tebe opáſſe/ a powede tě kam ty nechčeſs.

Záprawde záprawde powiedam tobie: Gdyś młodßym był/ przepáſowałeś ſie/ y chodziłeś kędyś chćiał/ Lecz gdy ſie zſtárzeieß/ rośćiagnieß rece twe/ á inyćie opáße/ y przynieſie gdzie nie będzieß chćiał.

19. A to powědk/ znamenage kterauby Smrtij měl oſlawiti Boha. A když to powěděl/ řekl gemu: Pod' za mnau.

A toć mowił dawáiac znáć ktora śmiercia miał vwielbić Bogá/ A gdy to rzekł/ powiedźiał mu: Idź zá mna.

20. Owratiw ſe Petr / vžřel toho Vcedlnijka kteréhož milowal Gežijſs / an gde za nim kterýž odpociwal za Wečeřij na prſech geho/ a byl řekl: PAne/ kdo geſt ten kterýž tebe zradij?

Tedy Piotr obroćiwßy ſie vyzrał onego zwolennika/ ktorego miłował Jezus pozad idacego/ á ktory ſie był przy wieczerzy położył ná pierſiach iego/ y mowił: Pánie ktoryż ieſt ten co ćie zdradza?

21. Protož toho když vžřel Petr/ řekl k Gežijſſowi: PAne/ co pak tento?

Tego tedy gdy vyzrał Piotr/ rzekł Jezuſowi: Pánie á ten co?

22. Řzekl gemu Gežijſs: Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijgdu/ co tobě potom? ty pod' za mnau.

Powiedźiał mu Jezus: Jeſli ia chce żeby zoſtał aż przyyde/ coż thobie do tego? Ty idź zá mna.

כא

23 וּנְפַקַת הָדָא מֶלְּתָא בֵּית אַחֵא דְּהַו תַלְמִידָא לָא מָאֵת יֵשׁוּעַ דֵּין לָ
אֶמַר דְּלָא הָוָא מָאֵת אֶלָּא אֶן צָבֵא אֶנָא דְּנִקְוֵא הָנָא עַד־מָא דְּאָתֵא אֶנָא לָךְ מָא לָךְ׃

Hor queſta parola ſi ſparſe tra i fratelli, che quel diſcepolo non morrebbe, e nondimeno IESV *non gli diſſe, ch'ei non morrebbe: ma Se io voglio ch'ei reſti infin à tanto ch'io venga, che n'hai tu à fare?*

24 הָנַו תַּלְמִידָא דְּאַסְהֵד עַל הָלֵין כֻּלְהֵין וְאַף כְּתַב הָלֵין וְיָדְעִינַן חֲנַן דְּשַׁרִּירָא הִי סָהֲדוּתֵהּ׃

Queſto è quel diſcepolo che rende teſtimonianza di queſte coſe, e che l'ha ſcritte: e ſappiamo che la ſua teſtimonianza è vera.

25 אִית דֵּין אַף אַחְרָנְיָתָא סַגִּיָּאָתָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ אִילֵין דְּאִלּוּ חֲדָא חֲדָא מ
מֶתְכַּתְבָן הֲוַי אַף לָא הָו עָלְמָא אִיךְ דְּסָבַר אֶנָא סָפֵק הֲוָא לַכְתָבָא דְּמֶתְכַּתְבִין הֲווֹ׃

Ci ſono etiandio molte altre coſe che IESV *fece, lequali ſe ſi ſcriueſſeno ad vna per vna, io penſo che ne anco in tutto'l mondo capirebbeno i libri che ſe ne ſcriuerebbeno.*

שְׁלֵם אֶוַנְגֶּלִיוֹן קַדִּישָׁא
כָּרוֹזוּתָא דְּיוֹחַנָן
אֶוַנְגֶּלִיסְטָא דְּמַלֶּל
יַוְנָאִית בְּאֶפְסוֹס׃

כא

23 וַיֵּצֵא הַדָּבָר הַזֶּה בַּתַּלְמִידִים כִּי הַתַּלְמִיד הַהוּא אֵינֶנּוּ מֵת וְיֵשׁוּעַ לֹא אָמַר לוֹ כִּי אֵינֶנּוּ מֵת כִּי אִם אִם אֶרְצֶה לְקַוּוֹתוֹ עַד כִּי אָבוֹא מַה אֵלֶיךָ׃

Salió pues eſte dicho entre los hermanos, que aquel Diſcipulo no áuia de morir? y Ieſus no le dixo, No morira: ſi no, Si quiero que el quede haſta que yo venga, que ſe te dá á ti?

24 זֶה הוּא הַתַּלְמִיד הַמֵּעִיד עַל־הָאֵלֶּה וְכָתַב אֶת הָאֵלֶּה וְיָדַעְנוּ כִּי אֱמֶת הִיא עֵדוּתוֹ׃

Eſte es aquel Diſcipulo que dá teſtimonio de eſtas coſas, y eſcriuió eſtas coſas: y ſabemos que ſu teſtimonio es verdadero.

25 וְהָיוּ גַּם אוֹתוֹת אֲחֵרוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אִם יִכָּתֵב אֹתָן אַחַת אֶל־אַחַת אוֹמֵר אֲנִי כִּי כָּל־הָעוֹלָם לֹא יָכִיל אֶת־הַסְּפָרִים הַיּוּכְלוּ לְהִכָּתֵב אָמֵן׃

Item, ay tambien otras muchas coſas que hizo Ieſus, que ſi ſe eſcriuieſſen cada vna por ſi, ni aun en el mundo pienſo que cabrian los libros que ſe aurian de eſcriuir: Amen.

נִשְׁלְמָה בְּשׂוֹרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בֶּן־אֱלֹהִים הַנִּכְתָּבָה עַל־יְדֵי
יוֹחָנָן הַמְבַשֵּׂר יְוָנִית׃

κα.′

23. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει, καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;

Or ceſte parole courut entre les freres, que ce diſciple-la ne mouroit point. Toutesfois Ieſus ne lui auoit point dit, Il ne mourra point: mais, Si ie vueil qu'il demeure iuſqu'à ce ie que viene, qu'en as-tu à faire?

24. Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

C'eſt ce diſciple la qui rend teſmoinage de ces choſes, & qui eſcrit ces choſes, & nous ſauons que ſon teſmoignage eſt digne de foy.

25. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Il y a auſsi pluſieurs autres choſes que Ieſus a faites, leſquelles eſtans eſcrites de poinct en poinct, ie ne pẽſe point que le monde meſme peuſt tenir les liures qu'on eſcriroit, Amen.

Τέλος τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου
κατὰ Ἰωάννην.

CAP. XXI.

23. Exivit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit eis Ieſus, Non moritur, ſed, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te?

Then whent this word abroad among ẏ brethren / ẏ this diſciple ſhould not die: Yet Jeſus ſaid not to him / He ſhall not die: but if I will ẏ he tarie till I come / what is it to thee.

24. Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.

This is that diſciple / which teſtifieth of theſe things / and wrote theſe thinges / & we know that his teſtimonie is true.

25. Sunt autem & alia multa quæ fecit Ieſus: quæ ſi ſcribātur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eo qui ſcribendi ſunt libros.

Now there are alſo many other things which Jeſus did / ẏ which if they ſhould be written every one / I ſuppoſe the worlde coulde not conteine the bookes that ſhould be written / Amen.

FINIS.

Das XXI. Capitel.

23. Da gieng eine rede auß vnter den Brůdern: Dieſer Jůnger ſtirbet nicht / Vnd Jeſus ſprach nicht zu jm: Er ſtirbet nicht. Sondern ſo ich wil / daß er bleibe / biß ich komme / was gehet es dich an.

Da gick en Tale vd iblant Brøderne / Denne Diſciple døer icke / oc Jeſus ſagde icke til hannem / Hand døer icke / Men / om ieg vil / at hand ſkal bliffue / indtil ieg kommer / Huad kommer det dig ved?

24. Diß iſt der Jůnger / der von diſen dingen zeuget / vnnd hat diß geſchrieben / vnd wir wiſſen / daß ſein Zeugnis warhafftig iſt.

Denne er den Diſcipel / ſom vidner om diſſe ting / oc ſcreff dette / Oc wi vide / at hans Vidnisbyrd er ſant.

25. Es ſind auch vil andere ding / die Jeſus gethan hat / welche / ſo ſie ſolten eines nach dem andern geſchrieben werden / achte ich / die Welt wůrde die Bůcher nicht begreiffen / die zu beſchreiben weren.

Denne ere oc mange andre ting / ſom Jheſus giorde / huilcke / det ſom de ſkulde beſcriffuis / det ene effter det andet / da acter ieg / at Verden ſkulde icke begribe de Bøger / ſom ſkulde beſcriffuis.

Ende des Euangeliums
S. Johannis.

Kapitola XXI.

23. Y weſſla řeč ta mezy bratřij / žeby Včedlnijk ten neměl vmřijti. Ale neřekl byl Gežijs / žeby neměl vmřijti: než řekl / Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijgdu / co tobě potom?

A ták to ſłowo wyſzło miedzy bráćią iż on zwolennik nie miał vmrzeć / áleć mu nie rzekł Jezus / Nie vmrze / ále ieſli chce żeby zoſtał áż przyidę / coż tobie do tego?

24. Toť geſt Včedlnijk ten / kterýž ſwědectwj wydal o těchto wěcech / a napſal tyto wěcy: a wijme že prawé geſt ſwědectwij geho.

Thenći ieſt on zwolennik ktory świádczy o tych rzeczach / y to wypiſał / á wiemy że prawdziwe ieſt świádectwo iego.

25. Geſtiť pak zagiſté y giných mnoho wěcý / kteréž činil Gežijs / geſto negſau zde pſány: kteréž to konby měly wſſeckny obzwláſſtně pſány býti (mám zato) žeby tento Swět nemohl těch Kněh přigijti.

Sa też ieſzcze wiele inych rzeczy ktore czynił Jezus / ktore gdyby miáły być wſzytki z oſobná ſpiſáne / nie tuſzę áby y ſam świát ogárnąć miał ty kſięgi / ktoreby o tym piſano.

Skonawá ſe Ewangelium ſepſané od Sº Jana.

ACTA

APOSTOLORUM,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

פְּרַכְסִיס דַשְׁלִיחֵא:

קְפַלְאוֹן א

כְּתָבָא קַדְמָיָא
כְּתְבֵת אוֹ ת
תְאוֹפִילָא עַל
כֻּלְהֵין אִילֵין דְשַׁרִי מָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְמֶעְבַּד
וַלְמַלָּפוּ:

Noi habbiam fatto il primo ragionamento ò Teofilo, di tutte le coſe che IESV preſe à fare & inſegnare.

2 עַדְמָא לְיַוְמָא הָו
דְּבֵה אֶסְתַּלַּק מֵן בָּתַר ד
דְּפַקֵד הֲוָא אֶנּוּן לַשְׁלִיחֵא
אִילֵין דַּגְבָא בְּרוּחָא ד
דְּקוּדְשָׁא:

Infin à quel giorno che fu riceuuto in cielo, poi ch'egli hebbe dati per lo Spirito ſanto i comandamenti, à gli Apoſtoli ch'egli hauea eletti.

3 הָנוּן דָּאף חַוִּי לְהוֹן
נַפְשֵׁה כַּד חַי מָן בָּתַר
דְּחַשׁ בְּאַתְוָתָא סַגִּיאָתָא
בְּיַוְמִין אַרְבְּעִין כַּד
מִתְחְזֵא הֲוָא לְהוֹן וָאָמַר
עַל מַלְכוּתָא דַאלָהָא:

Ai quali, s'era preſentato ancor ſe ſteſſo viuente (doppo ch'egli hebbe patito) in molti ſegni, apparendo à loro, e parlando del regno di Dio per quaranta giorni.

4 וְכַד אָכֵל עַמְּהוֹן לַחְמָא
פַּקֵד אֶנּוּן דְמֵן אוּרִשְׁלֵם
לָא נֶפְרְקוּן אֶלָּא נְקַווּן
לְשׁוּדָיֵה דַאבָא הָו
דַשְׁמַעְתּוּן מֶנִּי:

Et hauendoli raunati inſieme, comandò loro che non ſi partiſſeno di Ieruſalem: ma aſpettaſſeno la promeſſa dal Padre, laqual voi hauete (diſſe) vdita da me.

5 דְּיוּחַנָּן אַעְמֵד בְּמַיָּא
וְאַנְתּוּן תֶעְמְדוּן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא לָא בָּתַר יַוְמָתָא
סַגִּיאָתָא:

Percioche Giouanni battezò con acqua, ma voi ſarete battezati con lo Spirito ſanto di qui a pochi giorni.

פְּעָלֵי הַשְּׁלִיחִים עַל־יְדֵי לוּקָס מְבַשֵּׂר הַקָּדוֹשׁ:

א

אֶת־סֵפֶר הָרִאשׁוֹן עַל־כֻּלָּם יְדִידְיָה יְדִידִי אֲשֶׁר הֵחֵל יֵשׁוּעַ לַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּד כִּלִּיתִי:

AVemos primero hablado, o Theophilo de todas las coſas que Ieſus començó à hazer y à enſennàr.

2 עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹ לֻקַּח וְצִוָּה לַתַּלְמִידִים אֲשֶׁר בָּחַר בָּם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:

Haſta el dia que auiendo dado mandamientos por Eſpiritu Sancto à los Apoſtoles que eſcogió, fue recibido arriba:

3 וַאֲשֶׁר לָהֶם הֵקִים אֶת נַפְשׁוֹ חַי אַחַר בְּעוֹתָיו וּמְמְרוּדָיו בְּאוֹתוֹת רַבּוֹת אַרְבָּעִים יוֹם נִרְאָה אֲלֵיהֶם וְאוֹמֵר עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים:

A los quales, deſpues de auer padecido, ſe preſentó biuo en muchas prueuas, appareciendoles por quarenta dias, y hablandoles del Reyno de Dios.

4 וּבְהִקָּהֲלָם צִוָּה אוֹתָם לֹא לָמוּשׁ מִירוּשָׁלַיִם כִּי אִם לְהִתְעוֹדֵד וּלְקַוּוֹת אֶת־מַלְאֲכוּת אָבִי אֲשֶׁר שְׁמַעְתּוּהָ מִמֶּנִּי:

Y juntandolos, les mandó, que no ſe fueſſen de Ieruſalem; mas que eſperaſſen la promeſſa del Padre que oyſtes, dize de mi.

5 כִּי יוֹחָנָן טָבַל בַּמַּיִם וְאַתֶּם תִּטָּבְלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אַחֲרֵי יָמִים לֹא רַבִּים:

Porque Ioan à la verdad baptizó en agua, mas voſotros ſereys baptizados en Eſpiritu Sancto deſpues deeſtos no muchos dias.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν.

Nous auons fait le premier traitte, ô Theophile, touchant toutes les choſes que Ieſus s'eſt mis à faire & à enſeigner:

2. Ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη.

Iuſques au iour qu'il fut receu en haut, apres auoir donné mandemens aux Apoſtres par le Sainct Eſprit, leſquels il auoit eſleus.

3. Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Auſquels auſſi apres auoir ſouffert, il ſe repreſenta ſoymeſme viuant, auec pluſieurs approbations, eſtant veu par eux par quarante iours, & parlant des choſes qui appartienent au royaume de Dieu.

4. Καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι· ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου.

Et les ayant aſſemblés, leur commanda qu'ils ne ſe departiſſent point de Ieruſalem, mais qu'ils attendiſſent la promeſſe du Pere: Laquelle, dit il, vous auez ouie de moy.

5. Ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας.

Car Iehan à baptizé d'eau, mais vous ſerez baptizés du Sainct Eſprit, dans peu de iours.

ACTA APOSTOLORVM.

CAP. I.

PRimùm quidem ſermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Ieſus facere & docere.

I Haue made the former treatiſe / O Theophilus / of all that Jeſus began to doe/and teach.

2. Vſque in diem qua præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos elegit, aſſumptus eſt,

Vntill the day / that he was taken vp/after that he through the holy Ghoſt/ had giuen commandements vnto the Apoſtles/whome he had choſen.

3. Quibus præbuit ſeipſum vivum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis,& loquens de regno Dei.

To whome alſo hee preſented himſelfe aliue after that he had ſuffred / by many infallible tokens / being ſeene of them by the ſpace of fourthy dayes/and ſpeaking of thoſe things which appertaine to the kingdome of God.

4. Et conveſcens, præcepit eis ab Ieroſolymis ne deſcenderent, ſed expectarent promiſſionem Patris, quam audiſtis (inquit) per os meũ

And when he had gathered them together/ hee commanded them / that they ſhould not departe from Jeruſalem/but to waite for the promes of the Father / which ſaid he/we haue heard of me.

5. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies.

For John in deed baptized with water/ but ye ſhalbe baptized with the holy Ghoſt within theſe fewe dayes.

Der ander Theil des Euangelij S. Lucas/

Von der Apoſtel Geſchicht.

Das I. Capitel.

DJe erſte Rede habe ich zwar gethan/lieber Theophile/ von alle dem / das Jeſus anfienge/ beyde zuthun vnd zulehren.

DEn første tale giorde ieg / kære Theophile / om alt det/ der Jheſus begynte/ baade at gøre oc lære.

2. Biß an den tag / da er auffgenommen ward/ nach dem er den Apoſteln (welche er hat erwehlt) durch den heiligen Geiſt / befehl gethan hatte.

Indtil den tag / der hand bleff optagen / Effter at hand haffde giffuit Apoſtlerne)huilcke hand vdualde) befalning/ formedelſt den hellig Aand.

3. Welchem er ſich nach ſeinem Leiden lebendig erzeiget hatte / durch mancherley erweiſung / vnd ließ ſich ſehen vnter jnen viertzig tage lang/vñ redet mit jnen vom Reich Gottes.

Huilcke hand haffde obenbaret ſig leffuendis faare effter ſin Pine/ met mangfoldige beuiſninger/ oc loed ſieq ſee iblant dem i fyretiue dage/oc dalede met dem am Gudz Rige.

4. Vnd als er ſie verſammlet hatte/ befahl er jhnen/ daß ſie nicht von Jeruſalem wichen / ſondern warteten auff die verheiſſung deß Vaters/ welche jhr habt gehöret (ſprach er) von mir.

Oc der hand haffde forſamlet dem / befalede hand dem / At de ſkulde icke vige fra Jeruſalem / menbie effter Faderens Løffte/ huilcket i haffue hørt (ſagde hand) aff mig.

5. Denn Johannes hat mit Waſſer getaufft / Jhr aber ſolt mit dem heiligen Geiſt getauffet werden / nicht lange nach diſen tagen.

Thi Johannes døbte met Vand / Men i ſkulle døbis met den hellig Aand/ icke lenge effter diſſe dage.

Skutkowe

Apoſſtolſkij.

Kapitola I.

PRwnij zagiſté Rzeč včinili gſme (ó Theophile) o wſſech wěcech/ kteréž začal Gežijš činiti a včiti.

WYpráwilem pirwße kſięgi Teofile/o wßytkim co poczynal Jezus czynić y vczyć.

2. Až do toho dne/ w kterémž (přikazuge Apoſſtolům ſkrze Ducha Swatého/ gež byl wywolil) wzhůru wzat geſt:

Aż do dniá tego/ w ktory dawßy roſkazánie Apoſtolom przez Duchá świętego/ ktore był obrał/ wźięt ieſt ku gorze.

3. Kterýmžto y okázal ſebe ſámého žiwého (po ſwém vmučenij) we mnohých duowodijch / kdyžto za čtyřidceti dnůw vkázowal ſe gim/ a mluwil o Králowſtwij Božijm.

Ktorym ſie też ſám po tym gdy był vmęczon źſtawił żywym w wielu niewatpliwych z nákoch/ przez cżterdźieśći dni ſie im vkázuiac/ y powiedáiac thy rzeczy ktore ku kroleſtwu Bożemu náleżą.

4. A pogedſſy s nimi/ přikázal gim/ aby z Geruzaléma neodcházeli/ ale aby očekáwali zaſlijbenij Otcowa/ o kterémž gſté (prawě) ſlyſſeli ſkrze vſta má

A zebráwßy ie/ roſkazał im áby nie odchazáli z Jeruzálem/ ále iżby czekali obietnice Oycowey/ ktoraſcie ſłyßeli odemnie.

5. Nebo Jan zagiſté křtil wodau/ ale wy pokřtěni budete Duchem Swatým/ ne po mnohých těchto dnech.

Abowiem Jan krzćił woda ále wy będźiecie pokrzżeni Duchem świętym po niewielu tych mi.

א

6 הָנוּן דֵּין כַּד כְּנִישִׁין ש שַׁאֲלִיהִי וְאָמְרִין לֵהּ מָרַן אֶן בְּהָנָא זַבְנָא מְפַנֵּת אַנְתְּ מַלְכוּתָא לִיסְרָיֵל ׃

Hor eſſendoſi eſſi raunati, il domandorono, dicendo, Signore, reſtituirai tu in queſto tempo il regno ad Iſraël?

7 אֲמַר לְהוֹן הוּ לָא הֲוָת דִּילְכוֹן הָדָא לְמֵדַע זַבְנָא אוֹ זַבְנֵא דְּאַבָּא סָם בְּשׁוּלְטָנָא דְּנַפְשֵׁהּ ׃

Et egli diſſe loro, Non s'appartiene à Voi conoſcere i tempi ne le ſtagioni, che il Padre ha poſto ne la ſua propria poteſtà.

8 אֶלָּא כַּד תֵּאתֵא עֲלַיְכוֹן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא תְּקַבְּלוּן חַיְלָא וְתֶהְווֹן לִי סָהְדֵא בְּאוּרִשְׁלֶם וּבְכֻלָּהּ יְהוּד וְאַף בֵּית שָׁמְרַיֵא וְעַד־מָא לְסוֹפֵיָּה דְּאַרְעָא ׃

Ma Voi riceuerete la Virtù de lo Spirito ſanto che ſopraueràrà in Voi: e ſarete-mi teſtimonij in Ieruſalem, e in tutta la Giudea e Samaria & inſin à l'eſtremità de la terra.

9 וְכַד הָלֵין אֲמַר כַּד חָזֵין לֵהּ אֶסְתַּלַּק וַעְנָנָא ק קַבְּלָתֵהּ וְאֶתְכַּסִּי מֶן עַיְנַיְהוֹן ׃

E dette ch'egli hebbe queſte coſe, fu alzato ſu, Vedendo eſſi: & Vna nuuola lo leuò da gli occhij loro.

10 וְכַד חָיְרִין הֲווֹ בַּשְׁמַיָּא כַּד הָו אָזֵל הֲוָא אֶשְׁתְּכַחוּ תְּרֵין גַּבְרִין קָיְמִין לְוָתְהוֹן בַּלְבוּשָׁא חִוָּרָא ׃

E mentre che, andandoſene egli, eſſi ſtauano à riguardar fiſamente in cielo, ecco, due huomini s'appreſentoron loro dauanti in Veſte bianche.

11 וְאָמְרִין לְהוֹן גַּבְרֵא גְלִילָיֵא מָנָא קָיְמִין אַנְתּוּן וְחָיְרִין בַּשְׁמַיָּא הָנָא יֵשׁוּע דְּאֶסְתַּלַּק מֶנְּכוֹן לַשְׁמַיָּא הָכַנָּא יֵאתֵא אַיְךְ מָא דַּחֲזַיְתּוּנָיְהִי דְּסָלֶק לַשְׁמַיָּא ׃

I quali ancor diſſero, Huomini Galilei, che ſtate Voi à riguardare in cielo? Queſto IESV, che da Voi partendoſi, è ſtato riceuuto in cielo, coſì Verrà come Voi l'hauete Veduto andarſene in cielo.

א

6 לָכֵן אֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְהֲלוּ יַחַד שָׁאֲלוּ לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנִי בְּאֵיזֹה עֵת תָּקִים אֶת־מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל ׃

Entonces los que ſe auian juntado le preguntaron, diziendo, Sennor, reſtituyras el Reyno à Iſrael en eſte tiempo?

7 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא נָאוֶה לָכֶם לָדַעַת זְמַנִּים וְעִתִּים אֲשֶׁר שָׂם הָאָב לְבַדּוֹ בְּשִׁלְטוֹנוֹ ׃

Y dixoles, No es vueſtro ſaber los tiempos o las ſazones que el padre puſo en ſu ſola poteſtad.

8 כִּי־אִם תִּקְחוּ אֶת גְּבוּרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַתָּבֹא אֲלֵיכֶם מִמָּרוֹם וִתְהְיוּ עֵדַי גַּם בִּירוּשָׁלַיִם וְגַם בְּכָל־יְהוּדָה וְשֹׁמְרוֹן וְעַד קַצְוֵי הָאָרֶץ ׃

Mas recibireys la virtud del Eſpiritu Sancto que vendra ſobre voſotros, y ſermeheys teſtigos en Ieruſalem, y en toda Iudea, y Samaria, y haſta lo poſtrero de la tierra.

9 וְכַאֲשֶׁר אָמַר אֶת הָאֵלֶּה בִּרְאוֹתָם נִשָּׂא וְנַעֲלָה וְעָנָן לְקָחוֹ מֵעֵינֵיהֶם ׃

Y auiendo dicho eſtas coſas, Viendo lo ellos fue alçado: y vna nuue lo recibió, y lo quitó de ſus ojos.

10 וּבְהַבִּיטָם אֶל־הַשָּׁמַיִם בַּעֲלוֹתוֹ וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים קָמוּ אֲלֵיהֶם בִּבְגָדִים לְבָנִים ׃

Y eſtando ellos con los ojos pueſtos en el cielo entretanto que el yua heaqui, dos varones ſe puſieron junto à ellos en veſtidos blancos.

11 וְהֵמָּה אָמְרוּ אַנְשֵׁי הַגָּלִיל מָה עוֹמְדִים אַתֶּם וּמַבִּיטִים אֶל־הַשָּׁמַיִם זֶה יֵשׁוּעַ הָהֹעֲלָה מִמְּכֶם אֶל־הַשָּׁמַיִם כֹּה יָבוֹא כַּאֲשֶׁר חֲזִיתוּהוּ לַעֲלוֹת אֶל־הַשָּׁמַיִם ׃

Los quales tambien les dixeron, Varones Galileos, que eſtays mirando àl cielo? eſte Ieſus que ha ſido tomado arriba de voſotros àl cielo, anſi vendra, como lo aueys viſto yr àl cielo.

α.

6. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες· κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ;

Eux donc eſtans aſſembles l'interroguerent, diſans, Seigneur, ſera ce en ce temps-ici que tu reſtabliras ſe royaume à Iſrael?

7. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.

Mais il leur dit, Ce n'eſt point à vous de cognoiſtre les temps ou les ſaiſons que le Pere a miſes en ſa propre puiſſance.

8. Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

Mais vous receurez la vertu du Sainct Eſprit venant ſur vous & me ſerez teſmoins tant en Ieruſalem qu'en toute Iudee, & Samarie, & iuſques au bout de la terre.

9. Καὶ ταῦτα εἰπών, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Et quand il eut dit ces choſes il fut eſleué, eux le regardans, & vne nuee le ſouſtenant l'emporta de deuant leurs yeux.

10. Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.

Et comme ils auoyent les yeux fiches vers le ciel, lui s'en allât, voici deux hommes ſe preſenterent deuant eux en veſtemens blancs.

11. Οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

Leſquels auſſi dirent, Hommes Galileens, pourquoy vous arreſtez vous regardans au ciel? Ce Ieſus-ici, qui a eſté eſleué en haut d'auec vous au ciel, viendra ainſi que vous l'auez contemplé allant au ciel.

CAP. I.

6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël.

When they therefore were come together/ they aſked of him/ ſaying/ Lord/ wilt ŷ at this time reſtore the kingdome of Iſrael?

7. Dixit autem eis, Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.

And he ſaid vnto them / It is not for you to know the times / or the ſeaſons / which the Father hath put in his owne power.

8. Sed accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus ſancti in vos, & eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.

But ye ſhall receiue power of the holye Ghoſt/ when he ſhall come on you: and ye ſhalbe witneſſes vnto me both in Jeruſalem / and in all Judea / and in Samaria/ and vnto the vttermoſt part of the earth.

9. Et cùm hæc dixiſſet videntibus illis elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.

And when he had ſpoken theſe thinges/ while they behelde / he was taken vp: for a cloude tooke him vp out of their ſight.

10. Cumq; intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis.

And while they looked ſtedfaſtly toward heauen/ as he went/ beholde / two men ſtood by them in white apparell.

11. Qui & dixerunt, Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.

Which alſo ſaid/ Ye men of Galile / why ſtande ye gaſing into heauen? This Jeſus which is taken vp from you into heauen / ſhall ſo come / as ye haue ſeene him goe into heauen.

Das I. Capitel.

6. Die aber/ ſo zuſammen kommen waren/ frageten jhn/ vnd ſprachen: HERR/ wirſt du auff diſe Zeit wider auffrichten das Reich Iſrael?

Men de ſom vore komne tilſammen/ ſpurde hannem at/ oc ſagde HERRE/ Vilt du paa denne tid oprette Iſraelſſ Rige igen.

7. Er aber ſprach zu jhnen: Es gebüret euch nicht zu wiſſen Zeit oder Stunde/ welche der Vatter ſeiner Macht fürbehalten hat.

Hand ſagde til dem/ Eder bør icke at vide tid eller ſtund / huilcke Faderen beuared til ſin mact.

8. Sondern jr werdet die Krafft des heiligen Geiſtes empfahen/ welcher auff euch kommen wirdt/ vnd werdet meine Zeugen ſein/ zu Jeruſalem/ vnd in gantz Judea vnd Samaria/ vnnd biß an daß ende der Erden.

Men i ſkulle anamme den hellig Aandz krafft/ ſom ſkal komme paa eder / Oc i ſkulle vere mine Vidne i Jeruſalem/ oc i gantſke Judea oc Samaria/ oc indtil Jordens ende.

9. Vnnd da er ſolches geſagt/ ward er auffgehaben zuſehens / vnnd eine Wolcke nam jhn auff für jhren augen weg.

Oc der hand dette ſagde / bleff hand opløfft/ at de ſaae der paa / oc en Sky tog hannem op faar deris øyen.

10. Vnd als ſie jhm nachſahen gen Himmel fahrend / ſihe / da ſtunden bey jhnen zween Männer inn weiſen Kleidern.

Oc der de ſaae effter hannem / at hand foer op i Himmelen / ſee/ da ſtode tho Mend hoſſ dem i huide Klæder.

11. Welche auch ſagten: Jhr Männer von Galilea/ was ſtehet jhr / vnd ſehet gen Himmel? Diſer Jeſus/ welcher vonn euch iſt auffgenommen gen Himmel wirdt kommen / wie jhr jhn geſehen habt gen Himmel fahren.

Huilcke der oc ſagde / J Mend aff Galilea hui ſtaa i / oc ſee til Himmelen? Denne Jheſus / ſom er optagen fra eder til Himmelen/ ſkal komme / lige ſom i haffue ſeet hannem fare til Himmelen.

Kapitola I.

6. Oni pak když ſe byli ſeſſli/ tázali ho řkauce: PAne/ tentoli čas zaſe nawrátijš králowſtwij Izrahelſké?

A ták oni zſzedſzy ſie/ pytáli go mowiąc: Pánie zali w tym czáſie náprawiſz króleſtwo Izráelſkie.

7. Y řekl gim: Nenij waſſé wěc / abyſſte znali čaſy neb chwijle / kteréž položil Otec w mocy ſwé:

Lecż on rzekł do nich: Nie wáſzá rzecż znać czáſy y chwile/ ktore Ociec w ſwey własney mocy położył.

8. Ale přigmete moc Duchá Swatého přicházegjcýho na wás/ a budete mi ſwědkowé ne toliko w Geruzalémě/ ale také we wſſem Jůdſtwu y w Samařij/ a až do poſledních končin země.

Ale weźmiecie moc Duchá świętego gdy przyidzie ná was/ y będziecie mi świádki w Jeruzalem/ y we wſzytkim Judá/ y w Sámáryey/ á ż y do oſtátecżnych ziem.

9. A když to powěděl/ ani na to hleděli/ wzhůru wzdwižen geſt: a oblak přijal gey od gegich očij.

A tho rzekſzy/ gdy oni pátrzáli podnieſion ieſt/ á obłok porwał go od oczu ich.

10. A když za nim hleděli do Nebe: Ay dwa Mužij poſtawili ſe wedlé nich w bijlém rauſſe.

A gdy ták pilnie oczy ſwe podnośili w niebo/ á on ſzedł/ oto dwa mężowie thuż ſtanęli przy nich w białych ſzatách.

11. Kteřijžto řekli: Mužij Galilegſſtij / co ſtogijce hledijce do Nebe? Tento Gežijš/ kterýž wzat geſt od wás do Nebe/ takéž přijgde/ yakž widěli gdaucýho do Nebe.

Ktorzy też rzekli: Mężowie Gáliley czyży przecżże ſtoicie pátrząiąc w niebo? Ten Jezus ktory wzgore wźięt ieſt od was w niebo/ tákżci przyidźie iákoście widźieli go idącego do niebá.

א

12 ומן בתר הן הפכו להון לאורשלם מן טורא דמתקרא דבית זיתא דאיתוהי על גיב אורשלם ופריק מנה איך שבעא אסטדון :

Allora eſſi ſene ritornorono, in Ieruſalem dal monte che ſi chiama d'Oliueto, ilqual è preſſo à Ieruſalem il camino d'vn ſabbato.

13 ומן בתר דעלו סלקו להון לעליתא הי דהוין הוו בה פטרוס ויוחנן ויעקוב ואנדראוס ופיליפוס ותאומא ומתי ובר תולמי ויעקוב בר חלפי ושמעון טננא ויהודא בר יעקוב :

E come furono entrati dentro, ſalirono in vn'alta ſala, doue ſtauano Pietro e Iacopo, e Giouanni & Andrea, Filippo e Tomaſo, Bartolomeo e Matteo, Iacopo d'Alfeo, e Simon Zeloto, e Iuda fratel di Iacopo.

14 הלין כלהון אכחדא אמינין הוו בצלותא בחדא נפש עם נשא ועם מרים אמה דישוע ועם אחוהי :

Tutti queſti d'vn medeſimo animo perſeuerauano ne l'oratione e ne i preghi con le donne, e con Maria madre di IESV, e co i fratelli di eſſo.

15 ובהון ביומתא הנון קם שמעון כאפא מצעת תלמידא אית הוא דין תמן כנשא דאנשא איך מאא ועסרין ואמר :

In queſti giorni Pietro leuandoſi ſu nel mezo de diſcepoli, (perche quiui era vna moltitudine inſieme di circa cento e venti perſone) diſſe.

16 גברא אחין זדק הוא דנתמלא כתבא אינא דקדם אמר רוחא דקודשא בפומה דדויד על יהודא הו דהוא מדברנא להנון דאחדו לישוע :

Huomini fratelli, ei biſognaua che s'adempieſſe queſta Scrittura, che lo Spirito ſanto haueua predetta per bocca di Dauid, parlando di Giuda, che fu guida a quelli che preſero IESV.

א

12 אז הפכו אל־ירושלים מהר הנקרא הר הזיתים אשר קרוב אל־ירושלים דרך השבת :

Entonces boluieronſe à Ieruſalem del Monte que ſe llama el Oliuar, el qual eſta cerca de Ieruſalem camino de vn Sabbado.

13 וכאשר באו אל העיר עלו אל־העליה אשר בה היו מקוים כיפה ויעקב ויוחנן ואנדראוס פילפוס ותומה בר־תלמי ומתי יעקב בר־אלפי ושמעון קנאי ויהודה בן־יעקב :

Y entrados, ſubieron àl cenadero, donde eſtauan, Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres, y Philippe, y thomas, Bartholome y Mattheo, Iacobo de Alpheo, y Simon el Zeloſo, y Iudas de Iacobo.

14 כלם האלה היו מעודדים יחד בתפלת ובתחנונים עם הנשים ועם מרים אם ישוע ועם אחיו :

Todos eſtos perſeuerauan vnanimes en oracion y ruego con las mugeres, y con Maria la madre de Ieſus, y con ſus hermanos.

15 ובימים האלה קם כיפה בתוך התלמידים ויאמר ויהי קהל שמות יחדו כמו מאה ועשרים :

Y en aquellos dias Pedro, leuantandoſe en medio de los hermanos, dixo, (y era la companna junta como de ciento y veynte por nombre.)

16 האנשים אחי צריך היה להמלא את הכתב הזה אשר מקדם אמרה רוח הקדש בפי דויד על־יהודה אשר היה מדריך אותם אשר תפשו את־ישוע :

Varones hermanos, conuino que ſe cumpleſſe eſta eſcriptura, laqual dixo antes el Eſpiritu Sancto por la boca de Dauid, de Iudas, que fue la guia de los que prendieron à Ieſus.

α'.

12. Τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν.

Adonc ils s'en retournerent en Ieruſalem de la montagne qu'on appele des Oliuiers, qui eſt pres de Ieruſalem, le chemin d'vn Sabbat.

13. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ, τε πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου καὶ σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ ἰούδας ἰακώβου.

Et quand ils furent entrés, ils monterent en vne chambre haute, où demeuroyent Pierre & Iaques, Iehan & André, Philippe & Thomas, Barthelemi & Matthieu, Iaques fils d'Alphee, & Simon Zelotes, & Iude frere de Iaques.

14. Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

Tous ceux ci perſeueroyent d'vn accord en priere & oraiſon auec les femmes, & Marie mere de Ieſus, & auec les freres d'iceluy.

15. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπεν· (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἑκατὸν εἴκοσι.)

Or en ces iours-la Pierre ſe leua au milieu des diſciples (& la eſtoit aſſemblee vne compagnie d'enuiron ſix vingts perſonnes) & dit.

16. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν.

Hommes freres, il faloit que ceſte Eſcriture fuſt accomplie, que le ſainct Eſprit auoit predite par la bouche de Dauid touchant Iudas, qui a eſté la guide de ceux qui ont prins Ieſus.

CAP. I.

12 Tunc reverſi ſunt Ieroſolymam à monte qui vocatur Oliveti, qui eſt iuxta Ieruſalem, ſabbathi habens iter.

Then returned they vnto Jeruſalem / from the mount that is called the mount of Oliues / which is nere to Jeruſalem / conteining a Sabbath dayes yourney.

13. Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcenderunt ubi manebant Petrus & Iohannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

And when they were come in / they went vp into an vpper chamber / where abode both Peter / and James / and John / and Andrewe / Philippe / and Thomas / Barthelmewe / and Matthew / James the ſonne of Alpheus / and Simon Zelotes / and Judas James brother.

14. Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Ieſu, & fratribus eius.

Theſe all continued with one accorde in prayer / and ſupplication with the women / and Marie the mother of Jeſus / and with his brethren.

15. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (erat autem turba hominum ſimul, ferè centum viginti.)

And in thoſe dayes Peter ſtood vp in the middes of the diſciples / & ſayd / (now the nomber of names that were in one place / where about an hundreth and twenty.)

16. Viri fratres, oportet impleri ſcripturam quam prædixit Spiritus ſanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Ieſum.

Ye men and brethren / this Scripture muſt needes haue bene fulfilled / which the holy Ghoſt by the mouth of Dauid ſpake before of Judas / which was guyde to them that tooke Jeſus.

Das I. Capittel.

12. Da wandten ſie vmb gen Jeruſalem / von dem Berge / der da heiſſet der Oelberg / welcher iſt nahe bey Jeruſalem / vnnd ligt ein Sabbather weg davon.

Da vende de ſig om til Jeruſalem fra det Bierge / ſom kaldis Olie bierge / huilcket der er nær hoſſ Jeruſalem / oc ligger en Sabbaths vey der fra.

13. Vnd als ſie hinein kamen / ſtiegen ſie auff den Söller / da denn ſich enthielten / Petrus vnnd Jacobus / Johannes vnnd Andreas / Philippus vnnd Thomas / Bartholomeus vnd Mattheus / Jacobus Alphei Sohn / vnd Simon Zelotes / vnd Judas Jacobi.

Oc der de komme ind / ſtigede de op paa Løfftet / oc bleffue der Petrus oc Jacobus / Johannes oc Andreas / Philippus oc Thomas / Bartholomeus oc Mattheus / Jacobus Alphei ſøn / oc Simon Zelotes / oc Judas Jacobi.

14. Diſe alle waren ſtets beyeinander einmütig mit beten vnd flehen ſampt den Weibern vnd Maria der Mutter Jeſu / vnd ſeinen Brüdern.

Diſſe vaare ſtedze enltrectelige til ſammen met Bøn oc formanelſe / met Quinderne / oc Maria Jheſu Moder / oc hans Brødre.

15. Vnd in den tagen trat auff Petrus vnter die Jünger / vnnd ſprach: (Es war aber die Schare der Namen zu hauffe bey hundert vnd zweintzig.)

Oc i de dage / traadde Petrus op iblant Diſciplene / oc ſagde (Men Skaren ved Naffn / vaar til ſammen ved hundrede oc tiue.)

16. Ihr Männer vnnd Brüder / es muſte die Schrifft erfüllet werden welche zuvor geſagt hat der heilige Geiſt / durch den Mund David / von Juda / der ein Fürgånger war / derer die Jeſum fiengen.

I Mend oc Brødre / Scrifften ſkulde fuldkommis / huilcken den hellig Aand før ſagde / ved Davidz Mund om Juda / ſom vaar deris Ledſagere / der grebe Jheſum.

Kapitola I.

12. Tehdy nawrátili ſe zaſe do Geruzaléma od hory kteráž ſlowe Oliwetſká / kteráž geſt wzdálij od Geruzaléma ceſti dne gednoho.

Tedy ſię wrocili do Jeruzálem od gory ktora zowa Oliwna / co ieſt bliſko Jeruzálem / thák dalekó iákoby Szábath chodu.

13. A když ſe nawrátili / weſſli do wrchnijho přijbytku domu / kdež přebywal Petr a Jan / Jakub a Ondřeg / Filip a Thomáš / Bartholoměg a Matthauš / Jakub Alffeůw / a Symon Zelotes / a Judas Jakubůw.

A gdy weſzli / wſtąpili ná ſálę kędy mieſzkali Piotr / y Jakub / y Jan / y Andrzey / y Filip / y Thomaſz / Bártlomiey / y Mártheuſz / Jákub ſyn Alfeuſzow / Symon Zelotes / y Judas Jákubow brát.

14. Ty wſſyckni byli trwagijce gednomyſlně na Modlitbě s Zenami / a s Maryij Matkau Gežijſſowau / y s Bratřijmi.

Ci wſzyſcy trwáli zgodnie ná modlitwie y proſbach z żonami / y z mátką Jezuſową / y z brácią iego

15. W těch dnech / powſtaw Petr v proſtřed Bratřij / řekl: (a byl počet Lidij yako Sto a dwadcěti.)

W tychże tám czáſiech powſtawſzy Piotr w poſrodek zwolenników / rzekł: (á było ich w kupie mianowicie tám ná onym mieyſcu iákoby ſto y dwádzieſcia.)

16. Mužij Bratřij / muſylo ſe naplniti Pijſmo / kteréž propowěděl Duch Swátý ſkrze vſta Dawida / o Gidaſſowi / kterýž byl wůdce těch kteřijž gijmali Gežijſſe.

Mężowie brácia / potrzebá ćię było wypełnić piſmu onemu / ktore opowiedział Duch święty przez vſtá Dawidowe / o Judaſzu ktory był przewodnikiem w drodze o nym co poimáli Jezuſá.

א

17 מֶטוּל דַּמְנֵא הֲוָא עַמַּן וְאִירַת הֲוָא לֵה פֶּסְתָּא בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא׃

Percioch'egli era ſtato meſſo in numero con eſſonoi, & haueua ottenuta la ſua parte di queſto miniſterio.

18 הָנָא הוּ דַּקְנָת לֵה קְרִיתָא מֶן אַגְרָא דַּחְטִיתָא וְנֶפַל עַל אַפּוֹהִי עַל אַרְעָא וְאֶתְפְּרֵת מֶן מֶצַעְתֵה וְאֶתְאַשַׁד כֻּלֵּה גַּוֵּה׃

Hor eſſo acquiſtò vn campo per la mercè de l'iniquità: & eſſendoſi appiccato, crepò pel mezo, e ſi ſparſero tutte le ſue interiora.

19 וֶהְוָת הָדָא אֶתִידַעַת לְכֻלְּהוֹן דְּעָמְרִין בְּאוּרְשְׁלֶם וְהָכַנָא אֶתְקְרִיַת קְרִיתָא הָי בְּלֶשָׁנֵה דְּאַתְרָא חֲקַל דְּמָא דְּאִיתֵיהּ תּוּרְגָּמֵה קוּרִיַת דֵּם׃

Ilche è ſtato noto à tutti quelli che habitano in Ieruſalem: in modo che quel campo è ſtato chiamato ne la lor propria lingua, Aceldama, cioè, campo di ſangue.

20 כְּתִיב גֵּיר בְּסֶפְרָא דְּמַזְמוֹרֵא דְּדַיְרֵה תֶּהְוֵא חַרְבָא וְעָמוּר לָא נֶהְוֵא בָּה וְתֶשְׁמֶשְׁתֵּה נֵסַב אַחְרִין׃

Imperoche egli è ſcritto nel libro de Salmi, Sia la ſua habitatione diſerta, e non ſia chi habbiti in eſſa. E l'epiſcopato ſuo piglilo vn altro.

21 וָלֵא הָי הָכִיל לְחַד מֶן הָלֵין גַּבְרֵא דַּהֲווֹ עַמַּן בְּהָנָא זַבְנָא כֻּלֵּה דְּבֵה עַל וְנֶפַק עֲלַין מָרַן יֵשׁוּעַ׃

Biſogna dunque di queſti huomini che hanno conuerſato con eſſonoi, tutto'l tempo che il Signor IESV hebbe tra noi continua conuerſatione.

22 דְּאֶקְף מֶן מַעֲמוֹדִיתֵה דְּיוֹחַנָן עַד מָא לְיַוְמָא דְּאֶסְתַּלַק מֶן לְוָתַן דְּהְוֵו יְהוּיַת עַמַּן סָהֲדוּת דַּקְיָמְתֵה׃

Cominciandoſi dal batteſimo di Giouanni inſin al giorno, che partendoſi da noi, fu riceuuto in cielo, che qualcun di loro ſia inſieme con noi teſtimonio de la ſua reſurretione.

א

17 כִּי נִשָּׂא רֹאשׁוֹ עִמָּנוּ וַתִּשָּׂא אֶת־גּוֹרַל הַכְּהֻנָּה הַזֹּאת׃

El qual era contado con noſotros, y tenia ſuerte en eſte miniſterio.

18 וְזֶה קָנָה אֶת שָׂדֶה מִמְּכִיר רִשְׁעָה וַיֵּחָנֵק וַנִּפְרַשׁ בְּתוֹךְ וַיִּשָּׁפְכוּ כָּל־מֵעָיו׃

Eſte pues adquirió el campo del ſalario de iniquidad, y colgando ſe rebentó por medio, y todos ſus inteſtinos ſe derremaron.

19 וַיִּוָּדַע לְכָל שׁוֹכְנֵי־יְרוּשָׁלַיִם כֵּן אֲשֶׁר נִקְרָא הַשָּׂדֶה הַהוּא בִּלְשׁוֹנָם חֲקַל־דְּמָא זֶה הוּא שְׂדֵה הַדָּם׃

Y fue notorio à todos los moradores de Ieruſalem, de tal manera que aquel campo ſeà llamado en ſu propria lenguà Aceldamah, que es Campo de ſangre:

20 כִּי נִכְתַּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים תְּהִי טִירָתָם נְשַׁמָּה בְּאָהֳלֵיהֶם אַל־יְהִי יוֹשֵׁב וּפְקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר׃

Porque eſtó eſcripto en el libro de los Pſalmos, Sea hecha deſie ta ſu habitacion, y no aya quien more en ella. Ytem, Tome otro ſu Obiſpado.

21 לָכֵן צָרִיךְ מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַנִּקְהָלִים אִתָּנוּ בְּכָל עֵת בַּאֲשֶׁר בָּא וְיָצָא בָּנוּ אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Conuiene pues que de eſtos varones que han eſtado juntos con noſotros todo el tiempo que el Sennor Ieſus entró y ſaliô entre noſotros.

22 מֵחֵל מִטְּבִילַת יוֹחָנָן עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר לֻקַּח מִמֶּנּוּ עַד תְּקוּמָתוֹ לִהְיוֹת עִמָּנוּ אֶחָד מִן־הָאֵלֶּה׃

Comencando deſde el Baptiſmo de Ioan, haſta el dia que fue tomado arriba de entre noſotros, vno ſea hecho teſtigo con noſotros de ſu reſurrecion.

α'.

17. Ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης.

Car il eſtoit du nombre auec nous, & auoit receu ſa part de ceſte adminiſtration.

18. Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ.

Icelui donc s'eſtant acquis vn champ de loyer de meſchanceté, & s'eſtant precipité, s'eſt creue par le milieu, & toutes ſes entrailles ont eſté eſpandues.

19. Καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ. ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, ἀκελδαμὰ, τουτέστι, χωρίον αἵματος.

Ce qui a eſté cognu de tous les habitans de Ieruſalem: tellement que ce champ la a eſté appele en leur propre langage, Haceldama, c'eſt a dire, Le champ du ſang.

20. Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.

Car il eſt eſcrit au liure des Pſeaumes, Que ſa demeure ſoit deſerte, & qu'il n'y ait nul qui y habite. Item. Qu'vn autre prene ſon adminiſtration.

21. Δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς.

Il faut donc que d'entre ces hommes qui ſe ſont aſſemblés auec nous tout le temps que le Seigneur Ieſus eſt alle & venu entre nous.

22. Ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων.

Commençant dés le Bapteſme de Iehan, iuſqu'au iour qu'il a eſté enleué d'auec nous, que quelcun d'entr'eux ſoit teſmoin auec nous de ſa reſurrection.

17. Qui connumeratus erat in nobis & ſortitus eſt ſortem miniſterii huius.

For he was nombred with vs / & had obteined felowſhip in this miniſtration.

18. Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis; & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius.

Hee therefore hath purchaſed a fielde with the reward of iniquitie: and when he had throwen downe him ſelfe headlong/ he braſt a ſunder in the middes/ and all his boweles guſhed out.

19. Et notum factum eſt omnibus habitantibus Ieruſalem: ita ut appellatetur ager ille, lingua eorum, Hacel dama, hoc eſt ager ſanguinis.

And it is knowen vnto all the inhabitants of Jeruſalem / in ſo much/ that that field is called in their owne language/ Aceldama/ that is/ The field of blood.

20. Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum, Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit qui habitet in ea. Et epiſcopatum eius accipiat alter.

For it is written in the booke of Pſalmes/ Let his habitation be voyde/ and let no man dwell therein: alſo/ Let another take his charge.

21. Oportet ergo ex his viris qui nobiſcum ſunt congregati, in omni tempore quo intravit & exivit inter nos Dominus Ieſus.

Wherefore/ of theſe men which haue companied with vs/ all the time that the Lorde Jeſus was conuerſant among vs.

22. Incipiens à baptiſmate Iohannis uſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri unum ex iſtis.

Beginning from the baptiſme of John/ vnto the day that he was taken vp from vs/ muſt one of them be made a witnes with vs of his reſurrection.

17. Denn er war mit vns gezehlet/ vnnd hatte diß Ampt mit vnns überkommen.

Thi hand vaar tald met oſſ/ oc haffde anammet dette Embede met oſſ.

18. Diſer hat erworben den Acker vmb den vngerechten Lohn / vnd ſich erhenckt / vnnd iſt mitten entzwey geborſten/ vnd all ſein Eingeweide außgeſchütt.

Denne forhuerffede Ageren for den wettfertige Løn/ oc hengde ſig/ oc braſt mit i thu/ oc alt hans Induol vdueldis.

19. Vnd es iſt kunth worden allen/ die zu Jeruſalem wohnen / alſo/ daß derſelbige Acker genennet wirdt auff jhre Sprache/ Hakeldama / das iſt Blutacker.

Oc det er kundgiort faar alle / ſom bo i Jeruſalem/ ſaa / at den ſamme ager kaldis paa deris Maal / Hakeldama/ det er/ en Blodager.

20. Dennes ſtehet geſchrieben im Pſalmenbuch : Jre behauſung müſſe wüſt werden / vnnd ſey niemand der darinnen wohne. Vnd ſein Biſtumb empfahe ein ander.

Thi det ſtaar ſcreffuit i Pſalme bogen / Deris Bolig ſkal bliffue øde / oc der ſkal ingen vere ſom der vdi ſkal bo / Oc en anden ſkal tage hans Biſcops døme.

21. So muß nun einer vnter dieſen Männern / die bey vns geweſen ſind/ die gantze zeit über / welche der HErr Jeſus vnter vnns iſt auß vnnd eingegangen.

Saa ſkal nu en aff diſſe Mend / ſom haffue veret hoſſ oſſ / den gantſke tid offuer / der vor HERRE Jheſus gick vd oc ind hoſſ oſſ.

22. Von der Tauffe Johannis an/ biß auff den Tag / da er von vns genommen iſt / ein Zeuge ſeiner Aufferſtehung mit vns werden.

Fra Johannis Daab / indtil den tag / der hand bleff tagen fra oſſ / vere it Vidne til hans opſtandelſe met oſſ.

17. Kterýž byl přičten k nám a byl doſſel Loſu poſluhowánij tohoto.

Abowiemći był policzon miedzy nas/ y doſtal był cząſtki tego vrzędu.

18. A on zagiſté obdržal pole ze mzdy neprawoſti / a oběšyw ſe/ rozpukl ſe na dwé/ y wykydla ſe wſſeka střewa geho.

A przetoż on doſtał był roley z nápłaty złoſciwego / á obieśiwſzy ſie roſpukł ſie ná poły/ y wypłynely trzewá iego.

19. A to známo včiněno geſt wſſem přebýwagijcým w Geruzalémě: tak že geſt nazwáno pole to Jazyké gegich Acheldemach, to geſt/ Pole krwe.

Y ſtáło ſie to ieſt wſzyſtkim mieſzkáiącym w Jeruzalem/ ták iż názwano pole ono właſnym ich ięzykiem Akeldáma to ieſt Pole krwie.

20. Pſáno geſt zagiſté w Knihach Zalmowých: Budiž přijbytek geho puſtý/ a nebud kdoby přebýwal w něm. A biſkupſtwij geho wezmi giný.

Abowiem nápiſano w Kſięgach Pſalmow: Niechay będzie mieſzkánie iego opuſtoſzone/ á niech nikt nie będzie ktoby w nim mieſzkał/ y przełożeńſtwo iego niechay weźmie drugi.

21. Protož z těch mužůw (kteříž gſau s námi obcowali po wſſeliký čas/ w němž přebýwal mezy námi Pán Gežiſs.

A tháć potrzebá z tych mężow ktorzy ſie z námi złączyli po wſzyſtek then czás/ táko Pan Jezus ſprawował vrząd ſwoy miedzy námi.

22. Počaw od křtu Janowa až do dne w kterémžto wzat geſt od nás) muſý geden ſwědkem býti s námi wzkřijſſenij geho.

Poczawſzy od krztu Jánowego/ á z do tego dnia w ktory ieſt wźięty gorze od nas/ áby ieden z nich był z námi świádcie zmartwych wſtánia iego.

א

23 וַאקִימוּ תְּרֵין לְיוֹסֵף דְּמֶתְקְרֵא בַּר־־־שַׁבָּﬡ דְּאֶשְׁתַּמִּי יוּסְטוּס וְלְמַתַּיָﬡ׃

Allora eſſi ne conſtituiron due, cioè Ioſef chiamato Barſaba, che per ſopranome ſi chiamaua Iuſto, e Mattia.

24 וְכַד צַלִּיו אֶמַרוּ אַנְתְּ מָרְיָא יָדַע דְּלֶבָּוָתָא דְּכֻל חַיָּא חַד אֵינָא דְּגְבֵית אַנְתְּ מֶן הָלֵין תְּרֵיהוֹן׃

E facendo oratione diſſero, Signore, tu che conoſci i cuori di tutti, moſtra qual di queſti due tu habbia eletto.

25 דְּהוּ נְקַבֵּל פֵּסֵﬡ דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא וּשְׁלִיחוּתָﬡ הָמֶנָּה פְּרַק יְהוּדָא דְּיֵאזַל לֵהּ לְאַתְרֵהּ׃

A pigliar la ſorte di queſto miniſterio, & apoſtolato, da qual Giuda è caduto per andarſene al luogo ſuo.

26 וַארְמִיו פֵּסָא וְסֶלְקַת לְמַתַּיָא וְאֶתְמְנִי עַם חַד־־עֲסַר שְׁלִיחָא׃

Poi gittorono le ſorti loro, e cadde la ſorte ſopra Mattia: e fu aggiunto al numero de gli vndici Apoſtoli.

ב

1 וְכַד אֶתְמְלִין יַוְמָתָﬡ דְּפֶנְטֵקוֹסְטֵﬡ כַּד כְּנִישִׁין הֲוַו כֻּלְּהוֹן אַכְחְדָא׃

Quando poi fu venuto el giorno de la Pentecoſte, erano tutti di vno accordo in medeſimo luogo.

2 הֲוָא מֶן שֶׁלְיָﬡ מֶן שְׁמַיָּא קָלָא אַיְךְ דְּרוּחָא עַזִיזָתָא וְאֶתְמְלִי הֲוָﬡ מֶנֵּהּ כֻּלֵּהּ בַּיְתָﬡ הַו דְּבֵהּ יָתְבִין הֲווּ׃

Et in vn ſubbito ſi fece vn ſuono dal cielo, come d'vn forte vento impetuoſamente meſſo: e riempiè tutta la caſa doue eſſi erano à ſedere.

3 וְאֶתְחְזִיו לְהוֹן לֶשָּׁנֵﬡ דַּמְתַפַּלְגִין הֲוַו אַיְךְ נוּרָא וִיתִבוּ עַל חַד חַד מֶנְּהוֹן׃

Et apparſero loro de le lingue ſpartite, come di fuoco, e poſoronſi ſopra ciaſcun di loro.

4 וְאֶתְמְלִין כֻּלְּהוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁﬡ וְאַקְפוּ הֲווּ לְמַמַלָּלוּ בְּלֶשָּׁן לֶשָּׁן אַיְךְ מָא דְּרוּחָא יָהֵב הֲוָה לְהוֹן לְמַמַלָּלוּ׃

E coſi furon tutti ripieni di Spirito ſanto, e comincierono à parlare in diuerſi linguaggij, ſecondo che lo Spirito daua loro à palare.

א

23 וַיַּעֲמִידוּ שְׁנֵי־־אֲנָשִׁים אֶת יוֹסֵף הַנִּקְרָא בַּר־שַׁבָּא וְגַם נִקְרָא צַדִּיק וְאֶת־מַתְּיָא׃

Y ſennalaron à dos: à Ioſeph, que ſe llama Barſabas, que tiene por ſobre nombre el Iuſto, y à Matthias.

24 וַיִּתְפַּלְלוּ לֵאמֹר יְהוָה אַתְּ הוּא הַבּוֹחֵן לִבּוֹת כֻּלָּם הָבָה תָּמִים וְהַגִּידָה נָא אֶת אֶחָד אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בּוֹ מִשְּׁנֵיהֶם׃

Y orando, dixeron, Tu ſennor, que conoces los coraçones de todos, mueſtra qual eſcoges de eſtos dos.

25 לָקַחַת אֶת־גּוֹרַל כְּהֻנָּה הַזֹּאת וְהַמִּשְׁלַח מֵאֲשֶׁר סָר יְהוּדָה לָלֶכֶת לִמְקוֹמוֹ׃

Paraque tome la ſuerte deeſte miniſterio, y del Apoſtolado, del qual rebelló Iudas por yrſe à ſu lugar.

26 וַיִּתְּנוּ גוֹרָלָם וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־מַתְּיָא וְנִמְנָה אֶת־־עַשְׁתֵּי עָשָׂר הַתַּלְמִידִים׃

Y puſieronles las ſuertes: y cayó la ſuerte ſobre Matthias, y fue contado con los onze Apoſtoles.

ב

1 וּבְהִמָּלֵא אֶת־יוֹם הַחֲמִשִּׁים יוֹם וַיִּהְיוּ כֻלָּם נִקְהָלִים יַחְדָּו׃

Y como ſe cumplieron los dias de las Siete ſemanas, eſtauan todos vnanimes juntos.

2 וַתְּהִי־פִתְאֹם מִשָּׁמַיִם שָׁאוֹן כְּמוֹ רוּחַ קָדִים עַזָּה וַתְּמַלֵּא אֶת כָּל־הַבַּיִת אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בָהּ׃

Y de repente vino vn eſtruendo del cielo como de vn viento vehemente que venia con impetu, el qual hinchió toda la caſa donde eſtauan ſentados.

3 וַיֵּרָאוּ לָהֶם לְשׁוֹנוֹת נִפְלָגוֹת כְּמוֹ אֵשׁ כִּי יָשַׁב עַל אִישׁ אִישׁ מֵהֶמָּה׃

Y aparecieronles vnas lenguas repartidas como de fuego, que ſe aſſẽtó ſobre cada vno deellos

4 וַיִּמָּלְאוּ כֻלָּם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיָּחֵלּוּ לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנוֹת אֲחֵרוֹת כַּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם הָרוּחַ לְהַבִּיעַ׃

Y fueron todos llenos de Eſpiritu Sancto, y començaron à hablar en otras lenguas, como el Eſpiritu Sancto les daua que hablaſſen.

α′.

23. Καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ ματθίαν.

Lors ils en preſenterent deux, aſſauoir Ioſeph appelé Barſabas, (qui eſtoit ſurnommé Iuſte) & Matthias.

24. Καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα, ὃν ἐξελέξω.

Et en priant dirent, Toy Seigneur, qui cognois les cœurs de tous, monſtre lequel de ces deux tu as eſleu.

25. Λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.

Afin qu'il prene la part de ce miniſtere & Apoſtolat, dont Iudas s'eſt deſtourné pour s'en aller en ſon lieu.

26. Καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

Adonc ils ietterent le ſort d'iceux: & le ſort cheut ſur Matthias, qui d'vn commun accord fut mis au nombre de onze Apoſtres.

ΚΕΦΑΛ. β′.

ΚΑὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Et comme le iour de la Pentecoſte s'accompliſſoit ils eſtoyent tous d'vn accord en vn meſme lieu.

2. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι.

Lors ſoudainement il ſe fit vn ſon du ciel comme d'vn vent qui ſouffle en vehemence, lequel remplit toute la maiſon où ils eſtoyent aſſis.

3. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν.

Et leur apparurent des langues departies comme de feu, & ſe poſa ſur vn chacun d'eux.

4. Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.

Dont ils furent tous remplis du Sainct eſprit, & commencerent à parler langages eſtranges, ainſi que l'Eſprit leur donnoit à parler.

CAP. I.

23. Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus: & Matthiam.

And they preſented two/ Joſeph called Barſabas/ whoſe ſurname was Juſtus/ & Matthias.

24. Et orantes dixerunt, Tu Domine qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus unum.

And they prayed / ſaying / Thou Lorde/ which knoweſt the heartes of al men / ſhew whether of theſe two thou haſt choſen.

25. Accipere locum miniſterii huius & Apoſtolatus, de quo prævaricatus eſt Iudas ut abiret in locum ſuum

That he may take the roome of this miniſtration and Apoſtleſhippe / from which Judas hath gone aſtray/ to go to his owne place.

26. Et dederunt ſortes eis: & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.

Then they gaue forth their lottes: and the lot fell on Matthias / and he was by a common conſent counted with the Eleuen Apoſtles.

CAP. II.

ET cum complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodē loco.

And when the day of Pentecoſt was come / they were all with one accord in one place.

2. Et factus eſt repente de cælo ſonus, tanquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes.

And ſodenly there came a ſound from heauē/ as of a ruſhing and mighty winde/ and it filled all the houſe where they ſate.

3. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum.

And there appeared vnto them cloven tongues / like fire / and it ſate vpon eche of them.

4. Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis.

And they were all filled with the holy Ghoſt/ & began to ſpeake wᵗ other tōgues/ as the Spirit gaue thē vtterance.

Das I. Capitel.

23. Vnd ſie ſtelleten zwen Joſeph genant Barſabas/ mit dem zunamen Juſt vnd Matthiam.

Oc de ſkickede Tho/ Joſeph ſom kaldis Barſabas/ met det tilnaffn Juſtus/ oc Matthiam.

24. Beteten/ vnd ſprachen: HErr/ aller Hertzenkündiger/ zeige an/ welchen du erwehlet haſt vnter dieſen zweyen.

Bade oc ſagde/ HERRE/ ſom kender alle Hierter/ giff til kende/ huilcken du haffuer vdualt aff diſſe tho.

25. Daß einer empfahe diſen Dienſt vnd Apoſtelampt/ davon Judas abgewichen iſt/ daß er hingienge an ſeinen ort.

At en kand anamme denne Tieniſte oc Apoſtels Embede/ ſom Judas vigede fra/ at hand gick bort til ſin ſted.

26. Vnnd ſie wurffen daß Loß über ſie/ vnd das Loß fiel auff Matthiam/ vnnd er ward zugeordnet zu den eilff Apoſteln.

Oc de kaſte Laad mellem dem/ oc Laaden falt paa Matthiam / Oc hand bleff ſkicket til de Elffue Apoſtle.

Das II. Capitel.

Vnd als der tag der Pfingſten erfüllet war/ waren ſie alle einmütig beyeinander.

OC der Pingzdag vaar fuldkommen / vare de alle endrectelige tilſammen.

2. Vnd es geſchach ſchnell ein brauſen vom Himmel/ als eines gewaltigen Windes/ vnd erfüllet das gantze Hauß/ da ſie ſaſſen.

Oc der ſkede haſtelige it Bulder aff Himmelen/ ſom it veldigt Vær/ oc opfyllede det gantſke Huſſ/ ſom de ſade.

3. Vnd man ſahe an jhnen die Zungen zertheilet / als weren ſie Feurig/ vnnd er ſatzte ſich auff einen jeglichen vnter jhnen.

Oc mand ſaa Tunger at ſkillige paa dem / ſom de haffde verit gloendis/ Oc hand ſette ſig paa huer beſynderlige aff dem.

4. Vnnd wurden alle voll des heiligen Geiſtes/ vnd fiengen an zu predigen mit andern Zungen/ nach dem der Geiſt jnen gab außzuſprechen.

Oc de bleffue alle fulde aff den hellige Aand / Oc begynte at predicke met andre Tunger/ effter ſom den hellige Aand gaff dem vd at ſige.

Kapitola I.

23. Tehdy poſtawili dwa/ Jozeffa kterýž ſlaul Barſabaſs/ kterýž měl přijgmij Sprawedliwý: a Matěge.

A przetoż poſtáwili dwu / Jozefá ktorego zwano Barſabás/ á ktory miał przezwiſko Spráwiedliwy/ y Mácieiá.

24. A modlijce ſe řekli: Ty PANE/ kterýž znáſs ſrdce wſſech/ okažiž kterěhož gſy wywolil gednoho z těchto dwau.

Mowili tedy modlac ſie: Ty Pánie ktory znaß ſercá wßytkich/ vkaz nam ktoregoś obrał z tych dwu.

25. Aby přiyal mijſto přiſluhowánij tohoto Apoſſtolſtwij/ z něhož geſt wypadl Gidáſs/ aby odſſel na mijſto ſwé.

Aby wział dział vrzedu tego y Apoſtolſtwá. od ktorego ſie obladził Judaß/ áby odßedł ná mieyſce ſwe.

26. Y dali gim Loſy: Y ſpadl Los ná Matěge/ y přičten geſt k počtu gedenácti Apoſſtolůw.

A thák położyli loſy ich/ y pádł los ná Mácieiá/ ktory zá ſpolnym wßech zwoleniem/ przyłączon ieſt ku iedennaſcie Apoſtołom.

Kapitola II.

A Když ſe náplnilo dnij Padeſáte/ byli wſſyckni ſpolu na gednom mijſtě.

A gdy przychodził dzień piecdzieſiathy/ byli wßyſcy zgodnie ná iednym mieyſcu.

2. Y ſtal ſe rychle z wuk s Nebe yako přichazegijcýho wětru prudkého/ a naplnil weſſkeren dům kdež byli ſedijce.

Tedy ſie zſtał z prętká z nieba ßum/ iákoby przypádáiącego wiátru gwałthownego/ ktory nápełnił wßytek dom kędy ſiedzieli.

3. Y okázali ſe gim rozdijlnij Jazykowé/ yako ohniwij. Y poſadil ſe na každém z nich.

Y vkazáły ſie im rozdzielone iezyki ná kſztałt ognia/ ktory ſtánał nád káżdym z nich.

4. A naplněni gſau wſſyckni Duchem Swatým/ a počali mluwiti rozličnými Jazyky/ Jakž Duch Swatý dáwal gim wymlauwati.

A thák nápełnieni ſa wßyſcy Duchem świętym/ á poczęli mowić obcemi iezyki/ iáko im Duch on dawał wymawiac.

ד

5 אִית הֲוָא דֵּין גַּבְרֵא דְּעָמְרִין בְּאוּרִשְׁלֶם דְּדָחֲלִין מֶן אֱלָהָא יְהוּדָיֵא מֶן כֻּל עַמְמֵא דִּתְחֵית שְׁמַיָּא׃

Et erano de Giudei che habitauano in Ieruſalem, huomini pij di tutte le nationi che ſon ſotto il cielo.

6 וְכַד הֲוָא קָלָא הָו כְּנַשׁ כֻּלֵּהּ עַמָּא וְאֶשְׁתַּגַּשׁ מָטוּל דְּשָׁמַע הֲוָו אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶנְּהוֹן דַּמְמַלְּלִין הֲוַו בַּלְשָׁנַיְהוֹן׃

Et eſſendo vſcita queſta voce, concorſe la moltitudine, e rimaſe confuſa: percioche ciaſcuno gli vdiua parlare nel ſuo proprio linguaggio.

7 תָּהִירִין הֲוַו כֻּלְּהוֹן וּמֶתְדַּמְּרִין כַּד אָמְרִין חַד לְחַד הָלֵין כֻּלְּהוֹן דַּמְמַלְּלִין לָא הָא גְּלִילָיֵא אֶנּוּן׃

E tutti ſtupiuano, e marauigliauanſi, dicendo fra loro, Ecco, tutti coſtor che parlano, non ſon eglino Galilei?

8 אֵיכַנָּא חְנַן שָׁמְעִין חֲנַן אֱנָשׁ אֱנָשׁ לֶשָּׁנֵהּ דְּבֵהּ יְלִדִין חְנַן׃

E come gli vdiamo ciaſcun di noi parlare nel proprio linguaggio, nelqual noi ſiamo nati?

9 פַּרְתָּיֵא וּמָדָיֵא וְאֶלַנָיֵא וְאַילֵין דְּעָמְרִין בֵּית נַהְרִין יְהוּדָיֵא וְקַפַּדּוּקָיֵא וּדְמֶן אַתְרָא דְּפָנְטוֹס וּדְאָסְיַא׃

Parti e Medi & Elamiti, e che habitiamo ne la Meſopotamia, e ne la Giudea e Cappadocia, Ponto, & Aſia.

10 וּדְמֶן אַתְרָא דְּפְרוּגְיָא וּדְפַמְפּוּלָיָא וּדְמֶצְרֵין וּדְאַתְרַוָתָא דְּלוּבָא דְּקְרִיבִין לְקוּרִינָא וְאַילֵין דְּאֶתוּ מֶן רְהוֹמָא׃

Frigia e Panfilia, Egitto, e ne le parti de la Libia, che è preſſo à Cirene, e foreſtieri Romani.

11 יְהוּדָיֵא וְגִיוֹרֵא וּדְמֶן קְרִיטָא וְעַרְבָיֵא הָא שָׁמְעִין חֲנַן דַּמְמַלְּלִין בְּלֶשָּׁנַין דִּילַן תֶּדְמְרָתֵהּ דַּאלָהָא׃

Giudei ancora, e Proſeliti, Creteſi & Arabi: noi gli vdiamo parlar ne le noſtre lingue le coſe magnifiche di Dio:

ב

5 וַיִּהְיוּ בִּירוּשָׁלַיִם שׁוֹכְנִים יְהוּדִים אֲנָשִׁים חֲסִידִים מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמָיִם׃

(Morauan entonces en Ieruſalem Iudios varones religioſos de todas las naciones que eſtan debaxo del cielo:)

6 וְכַאֲשֶׁר נִהְיָה קוֹל הַזֶּה וַיִּקָּהֵל רֹב הָעָם וַתִּתְבַּלַּע חָכְמָתָם כִּי שָׁמְעוּ אִישׁ אִישׁ כִּי בִּלְשׁוֹנוֹ מְדַבְּרִים הֵמָּה׃

Y hecho eſte eſtruendo, juntoſe la multitud y eſtauan confuſos, porque cada vno los oya hablar ſu propria lengua.

7 וַיִּבָּהֲלוּ וַיִּתַּמְּהוּ לֵאמֹר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִנֵּה הֲלֹא אֵלֶּה הַמְדַבְּרִים כֻּלָּם גְּלִילִים הֵמָּה׃

Y eſtauan todos attonitos, y marauillados, diziendo los vnos à los otros, Veys, no ſon Galileos todos eſtos que hablan?

8 וְאֵיכָכָה אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים אִישׁ אִישׁ בְּאוֹתָהּ הַלָּשׁוֹן אֲשֶׁר נוֹלַדְנוּ בָהּ׃

Como pues los oymos noſotros hablar cada vno en ſu lengua en que ſomos nacidos?

9 אַנְשֵׁי פָּרַת וּמָדַי וְעֵילָם וְהַשּׁוֹכְנִים בַּאֲרַם נַהֲרַיִם בִּיהוּדָה וְכַפְתּוֹר אֶלָּסָר וְאַסְיָא׃

Parthos, y Medos, y Perſas, y losque habitamos en Meſopotamia. en Iudea, y en Cappadocia en el Ponto, y en Aſia.

10 וּפְרוּגְיָא וּפַמְפִילְיָה מִצְרַיִם וּגְבוּלֵי פוּט אֲשֶׁר אֶל קִיר וְגֵרִים מֵרְהוֹמָה׃

En Phrygia, y en Pamphilja, En Egypto, y en las partes de Aphrica que eſta de la otra parte de Cyrene, y Romanos eſtrangeros.

11 יְהוּדִים וְתוֹשָׁבִים כְּרֵתִים וְעַרְבִים אֲנַחְנוּ שׁוֹמְעִים אוֹתָם לְמַלֵּל בִּלְשׁוֹנוֹתֵינוּ אֶת־גְּדוֹלוֹת אֱלֹהִים׃

Y Iudios, y conuertidos, Cretenſes, y Arabes, los oymos hablar en nueſtras lenguas las marauillas de Dios.

β'.

5. Ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν.

Or auoit-il des Iuifs ſeiournans en Ieruſalem, hommes deuots, de toute nation qui eſt ſoubs le ciel.

6. Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.

Apres donc que le bruit en fut fait, vne multitude vint enſemble, laquelle fut tout eſmeue, pourtant qu'vn chacun les oyoit parler en ſon propre langage.

7. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι;

Dont tous eſtoyent eſtonnés, & s'eſmerueilloyent diſans l'vn à l'autre: Voici tous ceux ci qui parlent, ne ſont ils par Galileens?

8. Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν;

Comment donc vn chacun de nous les oyons nous parler en noſtre propre langage, auquel nous ſommes nés?

9. Πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον, καὶ τὴν ἀσίαν.

Parthiens, & Mediens, & Elamites, & nous qui habitons en Meſopotamie, & en Iudee, & en Capadoce, Ponte & Aſie.

10. Φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύης τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι.

Et Phrygie, & Pamphilie, en Egypte, és parties de Libye, qui eſt à l'endroit de Cyrene, & nous qui nous tenons à Rome.

11. Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες, ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.

Tant Iuifs que Proſelytes, Creteins & Arabiens, nous les oyons parler chacun en nos propres langes les choſes magnifiques de Dieu.

CAP. II.

5. Erant autem in Ieruſalem habitantes Iudęi, viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt.

And there were dwelling at Jeruſalem Jewes/men that feared God / of euery nation vnder heauen.

6. Facta autem hac voce convenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.

Now when this was noiſed / the multitude came together / and were aſtonied / becauſe that euery man heard them ſpeake this owne language.

7. Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nónne, ecce, omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt.

And they wondered all /and marueiled/ ſaying among themſelues / Beholde/ are not all theſe which ſpeake / of Galile?

8. Et quomodo nos audivimus unuſquiſque linguam noſtram, in qua nati ſumus?

How then heare we euery man our owne language / wherein we were borne?

9. Parthi, & Medi, & Aelamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Aſiam.

Parthians/ & Medes/ & Elamites/ and the inhabitants of Meſopotamia/ & of Judea / & of Cappadocia / of Pontus/and Aſia.

10. Phrygiam, & Pamphyliam, Aegyptum & partes Lybiæ, quæ eſt circa Cyrenen, & advenæ Romani.

And of Phrygia/& Pamphylia/ of Egypt / and of the partes of Lybia / which is beſide Cyrene / and ſtrangers of Rome.

11. Iudæi quoque & Proſelyti, Cretes, & Arabes, audivimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.

And Jewes/and Proſelytes/ Cretes and Arabians: wee heard them ſpeake in our owne tongues the wonderfull workes of God.

Das II. Capitel.

5. Es waren aber Jüden zu Jeruſalem wohnend / die waren Gotsförchtige Männer / auß allerley Volck / das vnter dem Himmel iſt.

Oc der vaare Jøder boendis i Jeruſalem de vaare Gudfryctige Mend / aff allehonde Folck / ſom er vnder Himmelen.

6. Da nun die ſtimme geſchach / kam die menge zu ſammen vnnd wurden verſtörtzt / denn es höret ein jeglicher / daß ſie mit ſeiner Sprache redten.

Der denne røſt nu ſkede / kom Almuen tilſammen / oc de bleffue vnderlige / Thi huer hørde det / at de talede det hans Maal.

7. Sie entſatzten ſich aber alle / verwunderten ſich / vnnd ſprachen vntereinander: Sihe / ſind nicht diſe alle die da reden / auß Galilea?

De forferdedis alle / forundrede ſig / oc ſagde til huer andre / See / ere icke alle diſſe / ſom tale aff Galilea.

8. Wie hören wir denn ein jeglicher ſeine Sprache / darinnen wir geboren ſind?

Huorledis høre wi da / huer ſit Maal / ſom wi ere fødde vdi?

9. Parther vnd Meder / vnd Elamiter / vnd die wir wohnen in Meſopotamia / vnd in Judea / vnd Cappadocia / Ponto vnd Aſia.

Parther oc Meder / oc Elamyter / oc wi ſom bo i Meſopotamia / oc vdi Judea / oc Cappadocia / Ponto oc Aſia.

10. Phrygia vnd Pamphilia / Egypten / vnd an den enden der Lybien bey Cyrenen / vnd Außländer von Rom.

Phrygia oc Pamphylia / Egypten / oc mod Lybie ende hoſſ Cyrenen / oc Vdlendinge aff Rom.

11. Jüden vnd Jüdengenoſſen / Creter vnnd Araber / wir hören ſie mit vnſern Zungen die groſſen Thaten Gottes reden.

Jøder oc Jødernis Tilhengere / Kreter oc Araber / Wi høre dem tale Gudz ſtore vnderlige Gerninger / met vore Tunger.

Kapitola II.

5. Y byli w Geruzalémě přebýwagijce Zidé / mužij nábožnij ze wſſelikého národu kterýž pod Nebem geſt.

A byli w Jeruzálem mießkáiący Zydowie / ludzie bogoboyni / ze wßego narodu tych ktorzy ſą pod niebem.

6. A když ſe ſtal ten hlas / ſeſſlo ſe množſtwij / a na myſli zmámeno gt / neb ge ſlyſſal gedenkaždý / ani mluwij yazykem geho.

Gdy ſie tedy thá wieść wßczętá / zbieżáło ſie mnoſtwo ludzi / y zſtáło ſie w nich zámießánie / że káżdy ſłyßał właſnim ſwym ięzykiem ony mowiące.

7. Y báli ſe wſſyckni / a diwili ſe ſpolu / řkauce mezy ſebau: Wſſak ay tito wſſyckni kteřijž mluwij Galilegſſtij gſau?

Zdumiewáli ſie wßyſcy / á dziwowáli ſie mowiąc iedni do drugich: Izali otoci wßyſcy ktorzy mowią nie ſą Gálileyczycy?

8. A kterakž mi ſlyſſíme gedenkaždý yazyk ſwůg / w kterémž gſme zrodili?

Jakożmy tedy ſłyßymy v nich każdy ſwoy właſny ięzyk / w ktory mechmy ſie zrodzili?

9. Partſſtij a Medſſtij / a Elamitſſtij / a kteřijž přebýwagij w Mezopotamij w Zidowſtwu a w Kapadocij / w Pontu a w Azij.

My Párthowie / Medowie / y Elamitowie / v ktorzy mießkamy w Mezopotámiey / w Judzie / w Kápadocyiey / w Poncie / y w Azyiey.

10. W Frygij a w Pamphilij / w Egiptě a w kraginách Libie / kteraž geſt wedle Cyrenu / a hoſté Ržijmané:

w Frygiey / w Pámfiliey / w Egiptcie / y w ſtronach Libiey / ktora podległa Cyrenie / y my przychodniowie Rzymſcy.

11. Zide a wnowěna Wijru obrácenij / Kretſſtij a Arabſſtij / ſlyſſeli gſme ge ani mluwij yazyky naſſymi / weliké wěcy Božij.

Zydowie / y nowo do Zydoſtwá przyſtawaiący Kreteńczycy / y my Arabczycy / ſłyßymy te mowiące ięzyki naßemi zacne rzeczy o Bogu.

ב

12 מֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ דֵּין כֻּלְּהוֹן וְתָוִירִין כַּד אָמְרִין חַד לְחַד דְּמָנָא הִי הָדָא צְבוּתָא׃

Tutti dunque ſtupiuano, e marauigliauanſi dicendo l'Vn a l'altro, Che Vuol dir queſto.

13 אַחְרָנֵא דֵּין מְמַיְקִין הֲווֹ בְּהוֹן כַּד אָמְרִין הָלֵין מֵארִיתָא אֶשְׁתִּיו הֲווֹ׃

Altri facendoſene beffe, diceuano, Coſtor ſon pieni di moſto.

14 וּבָתַר כֵּן קָם שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא עַם חַדְעְסַר שְׁלִיחִין וַאֲרִים קָלֵהּ וֶאֱמַר לְהוֹן גַּבְרָא יְהוּדָיֵא וְכֻלְּהוֹן דְּעָמְרִין בְּאוֹרִשְׁלֶם הָדָא תִּתִידַע לְכוֹן וְצוּתוּ מֶלַּי׃

Ma Pietro che ſtaua li con li Vndici, alzò la ſua Voce, e parlo loro, dicendo, Huomini Giudei, e Voi tutti che habitate in Ieruſalem, ſiaui noto queſto, e date orecchie à le mie parole.

15 לָא גֵּיר אַיְכַנָא דְּאַנְתּוּן סָבְרִין הָלֵין רָוִין הָא עַד־מָא לְהָשָׁא תְּלָת אֲנֵין שָׁעִין׃

Perche coſtor non ſono ebbri, come Voi penſate: conciosia ch'egli è la terza hora del giorno.

16 אֶלָּא הָדָא הִי דְּאֶמִירָא בְּיוֹאֵיל נְבִיָא׃

Ma queſto è quel che è ſtato detto per il Profeta Ioel.

17 וְהָוְיָא בְּיַוְמָתָא חֲרָיֵא אֱמַר אֱלָהָא אֲשׁוֹד רוּחִי עַל כֻּל בְּסַר וְנֶתְנַבּוּן בְּנַיְכוּן וּבְנָתְכוּן וְעַדוּדַיְכוּן חֶזְוָנֵא נֶחְזוּן וְקַשִּׁישַׁיְכוּן חֶלְמָא נֶחְלְמוּן׃

Et auerra ne gli Vltimi giorni, dice Iddio, ch'io ſpargerò del mio Spirito ſopra ogni carne: e i figliuoli Voſtri, e le Voſtre figliuole profetizaranno, e i Voſtri giouені Vedranno de le Viſioni, e i Voſtri Vecchij ſognaranno de ſogni.

18 וְעַל עַבְדַי וְעַל אַמְהָתִי אֲשׁוֹד רוּחִי בְּיַוְמָתָא הָנוּן וְנֶתְנַבּוּן׃

E certo in quei giorni io ſpargerò del mio Spirito ſopra i ſerui miei, e ſopra le mie ſerue, e profetizaranno.

ב

12 וַיִּבָּהֲלוּ וַיִּשְׁאֲלוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר וּמַה זֹּאת לִהְיוֹת׃

Y eſtauan todos attonidos y marauillados diziendo los vnos à los otros, que quiere ſer eſto?

13 וַאֲחֵרִים מַלְעִגִים בָּם לֵאמֹר כִּי מֵעָסִיס שְׁכוּרִים הֵמָּה׃

Mas otros burlandoſe dezian, Que eſtan llenos de moſto eſtos.

14 וַיָּקָם כֵּיפָה עִם עַשְׁתֵּי עָשָׂר וַיָּרֶם אֶת־קוֹלוֹ וַיַּבִּיעַ אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים אַחִים וְשׁוֹכְנֵי יְרוּשָׁלַיִם כֻּלְּכֶם יִוָּדַע לָכֶם וְהַאֲזִינוּ אֶת־דְּבָרָי׃

Entonces Pedro poniendoſe en pie con los Onze, alço ſu boz y hablòles, diziendo, Varones Iudios, y todos losque habitays en Ieruſalem, eſto hos ſea notorio, y oyd mis palabras.

15 כִּי אֵינָם כְּמוֹ חוֹשְׁבִים אַתֶּם שִׁכּוֹרִים הֵמָּה כִּי יֵשׁ הַשָּׁעָה הַשְּׁלִישִׁית הִיא לַיּוֹם׃

Porque eſtos no eſtan borrachos, como voſotros penſays, ſiendo la hora de las tres del dia.

16 כִּי אִם זֶה הוּא הַנֶּאֱמַר בַּנָּבִיא יוֹאֵל׃

Mas eſto es loque fue dicho por el Propheta Ioel.

17 וְהָיָה אַחֲרֵי כֵן נְאֻם יְהוָה אֶשְׁפּוֹךְ אֶת־רוּחִי עַל־כָּל־בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם זִקְנֵיכֶם חֲלֹמוֹת יַחֲלֹמוּן בַּחוּרֵיכֶם חֶזְיֹנוֹת יִרְאוּ׃

Y ſerá en los poſtreros dias, dize el Sennor, derramare de mi Eſpiritu ſobre toda carne: y vueſtros hijos y vueſtras hijas prophetizaràn: y vueſtros mancebos veran viſiones, y vueſtros viejos ſonnaran ſuennos.

18 וְגַם עַל־הָעֲבָדִים וְעַל־הַשְּׁפָחוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה אֶשְׁפּוֹךְ אֶת־רוּחִי וְיִנָּבֵאוּ׃

Y cierto ſobre mis ſieruos y ſobre mis criadas en aquellos dias derramaré de mi Eſpiritu: y prophetizaràn.

β.

12. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι.

Ils eſtoyent donc tous eſtonnés, & ne ſauoyent que penſer, diſans l'vn à l'autre, Que veut dire ceci?

13. Ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.

Et les autres ſe mocquans diſoyent, C'eſt qu'ils ſont pleins de vin doux.

14. Σταθεὶς δὲ Πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, ἄνδρες ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου.

Mais Pierre ſe preſentant auéc les onze, eſleua ſa voix, & leur dit, Homme Iuifs, & vous tous qui habitez en Ieruſalem, ceci vous ſoit notoire, & mettez mes paroles en vos oreilles.

15. Οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν. ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας.

Car ceux-ci ne ſont point yures, comme vous cuidez, veu qu'il eſt la troiſieme heure du iour.

16. Ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου ἰωήλ.

Mais c'eſt ici ce qui a eſté dit par le Prophete Ioel.

17. Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν (ἐνύπνια) ἐνυπνιασθήσονται.

Et aduiendra és derniers iours (dit Dieu) que ie reſpandrai de mon Eſprit ſur toute chair: & vos fils prophetizeront, & vos filles auſſi, & vos ieunes gẽs verront des viſions, & vos anciens ſongeront des ſonges.

18. Καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

Et pour vrai en ces iours-la ie reſpandrai de mon Eſprit ſur mes ſeruiteurs & ſur mes ſeruantes, dont ils prophetizeront.

12. Stupebant autem omnes, & mirabantur adinvicem, dicentes, Quidnam vult hoc eſſe?

They were all then amaſed / and douted/ ſaying one to another / What may this be?

13. Alii autem irridentes dicebant, Quia muſto pleni ſunt iſti.

And others mocked/ and ſaid/ They are full now wine.

14. Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem ſuam, & locutus eſt eis, Viri Iudæi, & qui habitatis in Ieruſalem univerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea.

But Peter ſtanding with the Eleuen / lift vp his voyce / and ſayd vnto them/ Ye men of Judea / and ye all that inhabite Jeruſalem / be this knowen vnto you/ and hearken vnto my words.

15. Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, cùm ſit hora diei tertia.

For theſe are not drunken / as yee ſuppoſe/ ſince it is but the third houre of the day.

16. Sed hoc eſt quod dictum eſt per prophetam Ioël.

But this it that/ which was ſpoken by the Prophet Joel.

17. Et erit, in noviſſimis diebus (dicit Dominus) effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ, & iuvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.

And it ſhalbe in the laſt dayes / ſaith God / J will powre out of my Spirit vpon all fleſh/ and your ſonnes/ & your daughters / ſhall prophecie / & your young men ſhall ſee viſions/ & your olde men ſhall dreame dreames.

18. Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt.

And on my ſeruants / and on mine handmaides / J will power out of my Spirit in thoſe dayes / and they ſhall propheſie.

12. Sie entſatzten ſich alle / vnd würden jrre / vnnd ſprachen einer zu dem andern: Was wil das werden?

De forferdedis alle / oc forundrede ſig / oc ſagde den ene til den anden/ Huad vil dette vere?

13. Die andern aber hattens jhren ſpot / vnd ſprachen: Sie ſind vol ſüſſes Weins.

Men de andre haffde det for deris ſpaat / oc ſagde/ de ere fulde aff ſød Vin.

14. Da tratt Petrus auff mit den Eilffen / hub auff ſeine Stimme / vnd redte zu jnen: Jr Jüden lieben Männer/ vnd alle die jr zu Jeruſalem wohnet / Daß ſey euch kunth gethan / vnd laſſet meine Wort zu ewren Ohren eingehen.

Da traadde Peder op met de Elleffue/ opløffte ſin røſt / oc talede til dem / J Jøder / kære Mend / oc alle i ſom bo i Jeruſalem / det ſkal vere eder vitterligt oc lader mine ord gaa ind at eders øern.

15. Denn dieſe ſind nicht truncken / wie jr wehnet/ ſintemal es iſt die dritte Stund am tage.

Thi diſſe ere icke druckne/ ſom i mene / efterdi det er den tredie Stund paa dagen.

16. Sondern das iſts / das durch den Propheten Joel zuvor geſagt iſt:

Men dette er det/ ſom er førſagd ved Propheten Joel.

17. Vnd es ſoll geſchehen in den letzten tagen/ ſpricht Gott/ Jch wil außgieſſen von meinen Geiſt auff alles Fleiſch/ vñ eure Söne vnd eure Töchter ſollen weiſſagen/ vnd eure Jünglinge ſollen Geſicht ſehen / vnnd eure Elteſten ſollen Träume haben.

Oc det ſkal ſke i de ſiſte dage / ſiger Gud / Jeg vil vdgyde aff min Aand paa alt Kød / oc eders Sønner oc eders Døtter ſkulle ſpaa/ oc eders vnge Drenge ſkulle ſee Syner/ oc eders Eldſte ſkulle haffue Drømme.

18. Vnd auff meine Knechte vnd auff meine Mägde wil ich inn denſelbigen tagen von meinem Geiſt außgieſſen/ vnd ſie ſollen weiſſagen.

Oc ieg vil i de ſamme dage vdgyde aff min Aand paa mine Suenne oc paa mine Piger / oc de ſkulle ſpaa.

12. Y báli ſe wſſyckni/ a diwili ſe weſpolek/ geden druhému řkauce: Y co toto bude?

A ták ſie wßyſcy zdumieli/ y watpili mowiac iedni go drugich: Coż to wżdy zá rzecż?

13. Ginij pak poſmijwagjce ſe/ prawili: Wſtem ſe tito zpili.

Lecż drudzy chytrze ßydzac mowili; Ci opili ſie wina mlodego.

14. A ſtoge Petr s gedenácti/ pozdwihl hlaſu ſwého/ a mluwil gim: Mužij Židé/ a kteřij bydlijte w Geruzalémě wſſyckni/ To wám známo buď/ a vſſyma pozorugte ſlow mých.

Tedy Piotr ſtoiac z onymi iedennaſca/ podnioſl glos ſwoy y mowil do nich tymi ſlowy: Mezowie Zydowſcy / y wy wßyſcy ktorzy mießkacie w Jeruzálem/ niechayżec to wam iáwno bedzie/ á przyimicie w vßy ſwoie ſlowa moie.

15. Jakož wy ſe domnijwáte/ nezpili gſau ſe tito (poněwadž geſt teprw hodina na den třetij.)

Abowiem nie ſąc piiáni ci iáko wy mniemacie/ gdyż dopiro trzecia godziná ná dzien

16. Ale totoť geſt/ Což geſt předpowědijno ſkrze Proroka Johele:

Ale tho ieſt ono co powiedziano przez Proroká Joela.

17. A budeť w poſlednijch dnech/ prawj PAN/ wylegi z Ducha mého na každého člowěka. A budau prorokowati Synowé waſſi/ y Dcery waſſe/ a Mládenci waſſi widěnij wijdati budau/ a Starcowé waſſi Sny mijti budau.

Y bedzie to woſtatecżnych cżáſiech (mowi Bog) Wyleie z Duchá mego ná wßelkie cialo/ á beda prorokowác ſynowie waßy y corki waße/ á mlodzieńcy waßy widzenia widziec beda á ſtarcom waßym ſny ſie ſnic beda.

18. A zagiſté na Služebnijky mé/ a na mé Služebnice w těch dnech/ wylegi Ducha mého/ a budau prorokowati:

A pewnie w onych cżaſiech ná ſlugi mey ná ſlużebnice moie wyleie z Duchá mego/ y beda prorokowac.

ב

19 ואתל אתותא בשמיא
וגבורתא על ארעא דמא
ונורא ועטרא דתננא :

E farò de le coſe merauiglioſe di ſopra nel cielo, e de ſegni di ſotto ne la terra, ſangue e fuoco, e vapor di fumo.

20 שמשא יתחלף בעמטנא
וסהרא בדמא עד לא
יאתא יומה דמריא רבא
ודחילא :

Il ſole ſi conuertirà in tenebre, e la luna in ſangue, prima che venga quel giorno grande & notabile del Signore.

21 ויהוא כל דיקרא שמה
דמריא יחא :

E ſara che chiunque inuocarà il nome del Signore, ſarà ſaluo.

22 גברה בני יסריל שמעו
מלא הלין ישוע נצריא
גברא דמן אלהא אתחוי
לותכון בחילא ובגבורתא
אילין דאלהא עבד בינתכון
באידה איך דאנתון ידעין
אנתון :

Huomini Iſraëliti, vdite queſte parole, IESV Nazareno, huomo approuato da Dio intra voi, con virtù, e prodigij, e ſegni che Iddio ha fatti per lui nel mezo di voi, come ancor voi ſapete.

23 להנא דפריש הוא לה
להדא במקדמות ידעתה
ובצביניה דאלהא א
אשלמתוניהי באידי ר
רשיעא וזקפתיון וקטלתיון :

Coſtui, dico, eſſendo tradito per determinato conſiglio e prouidentia di Dio, voi lo pigliaſte, e crocifiggendolo, l'ammazzaſte per le mani de gl'iniqui.

24 אלהא דין אקימה
ושרא חבליה דשיול מטול
דלא משכחתא הות
דיתתחד בה בשיול :

Ilquale Iddio ha riſuſcitato, ſciolti i dolori de la morte, inquanto che non era poſſibile che da eſſa fuſſe ritenuto.

ב

19 ונתתי מופתים בשמים
למעלה ובארץ למטה דם ואש
ותמרות עשן :

Y dare prodigios arriba en el cielo, y ſennales abaxo en la tierra, ſangre, y fuego, y vapor de humo.

20 השמש יהפך לחשך והירח
לדם לפני בא יום יהוה הגדול
והנורא :

El Sol ſe bolueràen tinieblas, y la Luna en ſangre antes que venga el dia del Sennor grande y manifieſto.

21 והיה כל אשר יקרא בשם
יהוה ימלט :

Y ſera, que todo aquel que inuocáre el Nombre del Sennor, ſerà ſaluo.

22 האנשים בני ישראל שמעו
את־דברי את־ישוע הנצרי איש
אשר נראה מאלהים אליכם
בגבורות אותות ומופתים אשר
עשה בידו בתוככם כאשר
יודעים אתם :

Varones Iſraelitas, oyd eſtas palabras: El Ieſus Nazareno varon approuado de Dios entre voſotros en marauillas, y prodigios, y ſennales que Dios hizo por el en medio de voſotros, como tambien voſotros ſabeys.

23 אותו אשר בגזרת עצת
ודעת אלהים מקדם נתון לקחתם
ובידי רשעים הוקעתם והרגתם:

Eſte, por determinado conſejo y Prouidencia de Dios entregado, tomando lo voſotros lo mataſtes con manos iniquas, crucificandolo.

24 את־אשר יהוה הקיץ ויתר
את חבלי מות איככה בלי יכולת
היא להאחזו ממנו :

Alqual Dios leuantó, ſueltos los dolores de la muerte; porquanto era impoſſible ſer detenido deella.

β.

19. Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.

Et farai des choſes merueilleuſes au ciel en haut, & ſignes en terre en bas, ſang & feu & vapeur de fumee.

20. Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

Le ſoleil ſera changé en tenebres, & la lune en ſang, deuant que ce grand & notable iour du Seigneur viene.

21. Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.

Et aduiendra que quiconque inuoquera le nom du Seigneur ſera ſauué.

22. Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε.

Hommes Iſraelites, oyez ces paroles: Ieſus le Nazarien perſonnage approuué de Dieu entre vous par vertus, par merueilles, & par ſignes, leſquels Dieu a faits par lui au milieu de vous, comme auſſi vous le ſauez.

23. Τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες ἀνείλετε.

Icelui eſtant liuré par le conſeil defini & prouidence de Dieu, auez prins, & l'auez mis en croix, & occis par les mains des iniques.

24. Ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.

Lequel Dieu a reſſuſcité, ayant deſlie les douleurs de la mort, pourtant qu'il n'eſtoit poſſible qu'il fut retenu d'icelle.

CAP. II.

19. Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

And I will ſhewe wonders in heauen aboue / and tookens in the earth beneath/blood/and fire/and the vapour of ſmoke.

20. Sol convertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifeſtus.

The Sunne ſhalbe turned into darkenes/ and the Moone into blood/before that great / and notable day of the Lord come.

21. Et erit omnis quicunque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

And it ſhalbe/that whoſoeuer ſhall call on the Name of the Lord / ſhalbe ſaued.

22. Viri Iſraëlitæ, audite verba hæc, Ieſum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & ſignis quæ fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut vos ſcitis.

Ye men of Iſrael/heare theſe words/ Ieſus of Nazaret / a man approued of God among you with great workes / and wonders / & ſignes / which God did by him in the middes of you / as ye your ſelues alſo know.

23. Hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, interemiſtis.

Him/I ſay/haue ye taken by the handes of the wicked / being deliuered by the determinate counſell/and foreknowledge of God / and haue crucified and ſlaine.

24. Quem Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.

Whome God hath raiſed vp / and looſed the ſorowes of death / becauſe it was vnpoſſible that he ſhould be holden of it.

Das II. Capitel.

19. Vnd ich will wunder thun oben im Himmel / vnnd Zeichen vnten auff Erden/ Blut vnd Feuer/ vnd Rauchdampff.

Oc ieg vil gøre vnderlige Ting öffuen i Himmelen / oc Tegen neden paa Jorden / Blod oc Ild oc Røgdamp.

20. Die Sonne ſoll ſich verkehren inn Finſterniß / vnnd der Mond inn Blut/ ehe denn der groſſe vnd offenbarliche Tag deß HERRN kompt.

Solen ſkal omuende ſig til Mørckhed / oc Maanen til Blod/ før end HERRENS ſtore oc oc obenbarlige Dag kommer.

21. Vnnd ſoll geſchehen / Wer den Namen deß HERREN anruffen wird / ſoll ſelig werden.

Oc det ſkal ſke / Huo ſom paa kalder HERRENS Naffn/hand ſkal bliffue ſalig.

22. Ihr Männer von Iſråel/ höret diſe Wort : Jeſum von Nazareth / den Mann von Gott vnter euch mit Thaten/ vnnd wunder / vnnd Zeichen beweiſet / welche Gott durch jhn that vnter euch (wie denn auch jhr ſelbſt wiſſet.)

I Mend aff Iſrael / hører diſſe ord / Iheſum aff Nazareth / den Mand ſom Gud betede iblant eder / met krafftelige Gerninger oc vnderlige Ting oc Tegen huilcke Gud giorde ved hannem iblant eder (ſom i da oc ſelff vide.

23. Denſelbigen (nach dem er auß bedachtem Rath vnd verſehung Gottes ergeben war) habt jhr genommen durch die Hände der vngerechten/ vnd jhn angehefftet vnd erwürget.

Den ſamme (effter hand vaar giffuen hen aff Gudz betenckte raad oc forſyn) toge i ved de Wretferdigis hender oc kaarſſeſte oc ihielſloge hannem.

24. Den hat Gott aufferwecket/vnd auffgelöſet die ſchmertzen des Todes/ nach dem es vnmüglich war / daß er von jm ſolt gehalten werden.

Den opueckte Gud / oc opløſde Dødſens pine / effterdi det vaar wmueligt / at hand ſkulde holdis aff hannem.

Kapitola II.

19. A včinijm zázraky na Nebi nahoře / a znamenij na zemi dole/krew a oheň / a páru dymowau.

Vczynie cudá ná niebie wzgórę / y znamioná ná ziemi niſko / krew / ogień / ym gle dymna.

20. Slunce obrátij ſe w temnoſti / a Měſýc w krew / prwé nežli přijgde den PAnie weliký a zgewný.

Słońce ſię obroci w ciemnośći / á mieſiąc w krew / przed tym niż przyidźie on dźień Páńſki wielki á znaczny.

21. A budeť/že každý kdožkoli wzýwati bude Gméno Božij/ ſpaſen bude.

A przyidźie to że ktokolwiek będzie wzywał imienia Páńſkiego/ będzie wybáwion:

22. Mužij Izrahelſſtij/ſlyſſte ſlowa tato: Gežijſſe Nazaretſkého/ Muže zchwáleného od Boha mezy wámi/ mocmi a zázraky y diwy/ kteréž činil ſkrze něho Bůh mezy wámi / yakož wy ſami wijte:

Mężowie Izráelſcy/ ſłuchayćieſz ſłow tych/ Jezuſá onego Názáreńſkiego/męża od Bogá pochwalonego v was w zacnych ſpráwách cudách / y znamionách/ ktore czynił Bog przezeń w pośrodku was/ iáko y ſami wiećie.

23. Toho s vloženau raddau/ a předzwěděnijm Božijm wydané ho ſkrze ruce neſlechetných ztrápiwſſe/ zabili gſte:

Tego gdyśćie zá naznáczoną rádą y opátrznośćią Bożą podánego wzieli rękámi nieſpráwiedliwemi / zabiliśćie go wbiwſzy ná krzyż.

24. Kteréhožto Bůh wzkřijſyl/zproſtiw ho boleſtij Smrti/ yakož nelze bylo aby byl držán od nij.

Ktorego Bog wzbudził/odiąwſzy boleśći śmierći / dla tego iż to byłá rzecz niepodobna / áby od niey miał być zátrzyman.

ב

25 דויד גיר אמר עלוהי מקדם הוית חזא למרי בכל זבן דעל ימיני הו דלא אזוע :

Imperoche Dauid dice di lui, Io contemplaua ſempre il Signore dinanzi à me: percioch'egli è à la mia deſtra, à fin ch'io non ſia moſſo.

26 מטול הנא אתבסם לבי ודות תשבוחתי ואף פגרי יאגן על סברא :

Per queſto il mio cuore s'è rallegrato, e la mia lingua n'ha eſultato, & oltre à cio la mia carne ſi ripoſara in ſperãza.

27 דלא שבק אנת לנפשי בשיול ולא יהב אנת לחסיך דנחזא חבלא :

Percioche tu non laſſarai l'anima mia ne l'inferno, ne permetterai che il tuo Santo ſenta corruttione.

28 גלית לי אורחא דחיא תמלינני בסימותא עם פרצופך :

Tu m'hai fatte note le vie de la vita, tu mi riempierai di letitia con la tua faccia.

29 גברא אחין משפס למאמר עין בגלא לותכון על ריש אבהתא דויד דמית ואף אתקבר ובית קבורה איתוהי לותן עדמא ליומנא :

Huomini fratelli, à voi ſi puo dir liberamente del patriarca Dauid, ch'egli mori e fu ſepolto: e la ſua ſepoltura è tra noi inſin al di d'hoggi.

30 נביא הוא גיר וידע הוא דמומתא ימא לה אלהא דמן פארא דכרסך אותב על כורסך :

Eſſendo egli dunque Profeta, ſapendo che Iddio gli haueua promeſſo con giuramento, che del frutto de ſuoi lombi naſcerebbe Chriſto, quanto à la carne, e ſederebbe ſopra il ſuo ſeggio.

31 וקדם חזא ומלל על קימתה דמשיחא דלא אשתבק בשיול אף לא פגרה חזא חבלא :

Come quello che antiuedeua, parlò de la reſurrettion di Chriſto, che l'anima ſua non è ſtata laſciata nel'inferno, ne la ſua carne ha veduta corruttione.

ב

25 כי דויד אמר עליו שויתי יהוה לנגדי תמיד כי מימיני בל־אמוט :

Porque Dauid dize de el, Via àl Sennor ſiempre delante de mi porque lo tengo à la dieſtra, no ſeré remouido.

26 לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכון לבטח :

Por loqual mi coraçon ſe alegro, y mi lengue ſe gozo: y aun mi carne deſcánſara en eſperança.

27 כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת :

Que no dexaras mi alma enel infierno: ni daras à tu Sancto que vea corrupcion.

28 תודיעני ארח חיים שבע שמחות את־פניך :

Heziſteme notorios los caminos de la vida: henchirmehas de gozo con tu preſencia,

29 האנשים אחים יש צרכי בבטחון לדבר אליכם על־ראש אבות דויד כי גם מת וגם נקבר וקברו אתנו עד היום הזה :

Varones hermanos, puedeſehos libremente dezir del Patriarcha Dauid, que murió fue ſepultado, y ſu ſepulchro eſta con noſotros haſta el dia de oy.

30 ובהיותו נביא ובדעתו כי נשבע יהוה לו אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנו כבשר להקים את־המשיח ולשית לכסא לו :

Anſique ſiendo Propheta, y ſabiendo que con juramento le auia Dios jurado, que del fruto de ſu lomo (quanto à la carne, le leuantaria el Chriſto) que ſe aſſentaria ſobre ſu ſilla.

31 הוא רואה מקדם דבר על־תקומת המשיח כי לא תעזב נפשו לשאול ובשרו לא ראה שחת :

Viendolo antes, hablo de le reſurrecion del Chriſto; que ſu alma no aya ſido dexada en el infierno, ni ſu carne aya viſto corrupcion.

β'.

25. Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν· προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν, ἵνα μὴ σαλευθῶ.

Car Dauid dit de lui. Ie contemploye touſiours le Seigneur en ma preſence: car il eſt a ma dextre, afin que ie ne ſoy'esbranlé.

26. Διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου· ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι.

Pource s'eſt eſioui mon cœur, & ma langue en à eu lieſſe, & outre plus ma chair repoſera en eſperance.

27. Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

Car tu ne delaiſſeras point mon ame au ſépulcre, & ne permettras point que ton ſainct ſente corruption.

28. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.

Tu m'as fait cognoiſtre les voyes de vie, tu m'empliras de lieſſe auec ta face.

29. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαυίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.

Hommes freres, ie vous puis bien dire franchement touchant le patriarche Dauid, qu'il eſt treſpaſſé, & à eſté enſeueli: & ſon ſepulcre eſt entre nous iuſques à ce iour.

30. Προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστὸν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ.

Comme ainſi ſoit donc qu'il fuſt Prophete, & qu'il ſeuſt que Dieu lui auoit promis auec ſermẽt que du fruict de ſes reins, ſelon la chair, il ſuſciteroit le Chriſt, pour le faire ſeoir ſur ſon throne.

31. Προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

Lui preuoyant a parlé de la reſurrection de Chriſt, que ſon ame n'à point eſté delaiſſee au ſepulcre, & que ſa chair n'a point ſenti corruption.

CAP. II.

25. David enim dicit in eum, Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commovear.

For David ſaith concerning him / I beheld the Lord alwayes before me: for he is at my right hande / that I ſhoulde not bee ſhaken.

26. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

Therefore did mine heart reioyce/ and my tongue was glad / and moreouer alſo my fleſh ſhall reſt in hope.

27. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem

Becauſe thou wilt not leaue my ſoule in graue/ neyther wilt ſuffer thyne holy one to ſee corruption.

28. Notas mihi feciſti vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.

Thou haſt ſhewed me the wayes of life/and ſhalt make me full of ioy with thy contenaunce.

29. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus eſt, & ſepultus eſt, & ſepulchrum eius eſt apud nos, uſque in hodiernum diem.

Men and brethren/ I may boldly ſpeake vnto you of the Patriarke David / that he is both dead and buried / and his ſepulchre remaineth wit vs vnto this day.

30. Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia iureiurando iuraſſet illi Deus de fructu lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius.

Therefore/ſeeing he was a Prophet/ and knewe that God had ſworne with an oth to him/that of the fruit of his loynes he would raiſe vp Chriſt concerning yͤ fleſh to ſet him vpon his throne.

31. Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.

He knowing this before / ſpake of the reſurrection of Chriſt/ that his ſoule ſhould not be left in graue / neither his fleſh ſhould ſee corruption.

Das II. Capitel.

25. Denn David ſpricht von jhm: Ich hab den HERRN allezeit fürgeſetzt für mein Angeſichte/ Denn er iſt an meiner Rechten/ auff daß ich nit beweget werde.

Thi David ſiger om hannem / Jeg haffuer altid ſæt HERREN faar mit Anſict / Thi hand er hoſſ min høyre Haand/ at ieg ſkal icke røris.

26. Darumb iſt mein Hertz frölich/ vnnd meine Zunge frewet ſich / denn auch mein Fleiſch wird ruhen inn der Hoffnung.

Der faare fryder mit Hierte ſig / oc min tunge glæder ſig/thi at mit Kød ſkal oc hutlis Haab.

27. Denn du wirſt meine Seele nicht in der Hellen laſſen/ Auch nicht zugeben/ daß dein Heiliger die verweſung ſehe.

Thi du ſkalt icke forlade min Siel i Helffuede/ Icke helder tilſtede / at din Hellige ſkal ſee raadnelſe.

28. Du haſt mir kunth gethan die Wege deß Lebens / du wirſt mich erfüllen mit freuden für deinem Angeſichte.

Du kundgiorde mig Liffſens veye / Du ſkalt opfylde mig met Glæde faar din Anſict.

29. Jr Männer lieben Brüder/ laſſet mich frey reden zu euch von dem Ertzvatter David / Er iſt geſtorben vnnd begraben/ vnnd ſein Grab iſt bey vns biß auff diſen tag.

I Mend/ køre Brødre/ Lader mig tale driſtelige til eder om den Patriarcke David/ Hand er død oc iordet/oc hans Graff er hoſſ oſſ/ indtil denne dag.

30. Als er nun ein Prophet war/ vnnd wuſte daß jhm Gott verheiſſen hatte mit einem Eide/ daß die Frücht ſeiner Lenden ſolte auff ſeinem Stul ſitzen.

Der hand vaar nu en Prophete / oc viſte / at Gud haffde tilſagd hannem met en Eed/ at hans Lenders Fruct ſkulde ſide paa hans Stoel.

31. Hat ers zuvor geſehen / vnd geredt von der Aufferſtehung Chriſti/ daß ſeine Seele nicht in der Hellen gelaſſen iſt / vnnd ſein Fleiſch die verweſung nicht geſehen hat.

Da ſaa hand det før / oc talede om Chriſti opſtandelſe/ At hans Siel bleff icke i Helffuede/ oc hans Kød haffuer icke ſeet raadnelſe.

Kapitola II.

25. Neb Dawid prawj o něm: Spatřowal gſem PAna před ſebau wždycky nebo mi geſt na Prawicy/ aťbych ſe nepohnul.

Abowiem o nim powieda Dawid: Vpátrowalem záwżdy Páná przed ſoba/ bo mi ieſt po prawey mey ſtronie/ ábych nie byl wzruſzon.

26. A protož weſelilo ſe Srdce mě/ a radowal ſe yazyk můg/ nad to y tělo mě odpočijwati bude w naděgi.

Rdla tego ż ſie rozweſelilo ſerce moie/ á rozrádowal ſie iezyk moy gdyż theż y ciálo moie odpoczynie w nádziei.

27. Nebo nenecháš Duſſe mě w Pekle (totiž w Hrobě) ani dáš widěti Swatému twému poruſſenij.

Abowiem nie zoſtáwiſz ciálá mego w grobie á nie dopuściſz świetemu potżuć nákáżenia.

28. Známě gſy mi včinil ceſty žiwota/ naplnijš mně vtěſſenijm s twářij twau.

Oznaymiles mi drogi żywotá/ á napelniſz mie rádoscia z obliczem twoim.

29. Mužij Bratřij / poněwadž ſlušij ſměle mluwiti wám o Patryarchowi Dawidowi/ že geſt vmřel y pochowán / a hrob geho geſt v nás / až do dneſſnijho dne.

Mężowie brácia/ moge beſpiecznie mowić v was o Pátryárſze Dáwidzie / że vmárl y pogrzebion ieſt/ á grob iego ieſth v was áż y do dniá tego.

40. Protož poněwadž geſt byl Prorokem/a wěděl že Práwem přijſežným zapřijáhl gemu Buoh/ že z plodu ledwij geho / totiž wedlě těleſenſtwij / wzbudij Kryſta a poſadij na Stolicy geho:

A przetho gdyż byl Prorokiem/ y wiedzial że mu Bog przyrzekl pod przyſiega/ iż z owocu biodr ie°/ ile wedle ciálá/ Kryſtuſá miál wzbudzić/ á poſadzić ná ſtolicy iego.

31. To předzwěděw mluwil o Wzkřijſſenij Kryſtowu/nebo ani geſt opuſſtěn w Pekle / ani Tělo geho widělo poruſſenij.

Thedy przepatruiac powiedal o zmartwych wſtániu Kryſtuſowym / iż nie zoſtal w grobie trup iego/áni ciálo iego poczulo zepſowániá.

ב

32 לְהָנָא יֵשׁוּעַ אֲקִים
אֱלָהָא וַחְנַן כֻּלַּן סָהֲדוּהִי׃

Queſto IESV *Iddio l'ha riſuſcitato di che noi tutti ſiamo teſtimonij.*

33 וְהוּיוּ דַּבְיַמִּינֵהּ דַּאלָהָא
אֶתְתְּרִים וְנַסַב מֶן אַבָא
שׁוּוְדָיָא דְּעַל רוּחָא ד
דְקוּדְשָׁא וַאשַׁד מַוְהַבְתָּא
הָדָא דְּהָא חָזֵין אַנְתּוּן
וְשָׁמְעִין אַנְתּוּן׃

Eſſendo dunque ſtato inalzato da la deſtra di Dio, & hauendo riceuuta dal Padre la promeſſa de lo Spirito ſanto, ha ſparſo queſto che hora voi vedete e vdite.

34 לָא הֲוָא גֵּיר דַּוִיד סְלֵק
לַשְׁמַיָּא מֶטוּל דְּהוּ אֱמַר
דֶּאמַר מָרְיָא לְמָרִי דְּתֵב
לָךְ מֶן יַמִּינִי׃

Imperoche Dauid non e ſalito in cielo, ma egli ſteſſo dice, Il Signore ha detto al mio Signore, Siedi à la mia deſtra.

35 עַד מָא דַּאסִים בְּעֵל
דְּבָבָיךְ כּוּבְשָׁא לְרַגְלַיךְ׃

Infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi.

36 שַׁרִירָאִית הָכִיל נֵדַע
כֻּלֵּהּ בֵּית יִסְרָיֵל דְּמָרְיָא
וַמְשִׁיחָא עַבְדֵהּ אֱלָהָא
לְהָנָא יֵשׁוּעַ דְּאַנְתּוּן
זְקַפְתּוּן׃

Sappia dunque del certo tutta la caſa d'Iſraël, che Iddio ha fatto Signore e Chriſto, queſto IESV *che voi hauete crociſiſſo.*

37 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין —
אֶתְגְּנַח בְּלֶבְּהוּן וֶאמַרוּ
לְשֶׁמְעוּן וַלְשַׁרְכָּא דַּשְׁלִיחֵא
מָנָא נֶעְבֵּד אַחַין׃

Eſſi vdite queſte coſe, furon compunti di cuore, e diſſero à Pietro & à gli altri Apoſtoli, Huomini fratelli, che coſa faremo noi.

38 אֱמַר לְהוּן שֶׁמְעוּן ת
תּוּבוּ וַעְמַדוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ
מֶנְכּוּן לְשׁוּבְקָן חַטָהָא
וְתֶתְקַבְּלוּן מַוְהַבְתָּא דְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא׃

Pietro diſſe loro, Pentiteui, e battezíſi ciaſcun di voi nel nome di IESV *Chriſto, in remeſſion de peccati: e riceuerete il dono de lo Spirito ſanto.*

ב

32 אֶת־יֵשׁוּעַ הַזֶּה הֵקִיץ יְהוָה
וַאֲנַחְנוּ כֻלָּנוּ עֵדִים׃

A eſte Ieſus reſuſcito Dios, de loqual todos noſotros ſomos teſtigos.

33 וְלִימִין יְהוָה רוֹמָם וְאֶת־מַאֲמַר
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לוֹקֵחַ מִן הָאָב וְשָׁפַךְ
זֹאת אֲשֶׁר עַתָּה רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים
אַתֶּם׃

Anſique leuantado por la dieſtra de Dios, y recibiendo del Padre la promeſſa del Eſpiritu Sancto, ha derramado eſto que voſotros aora veys, y oys.

34 כִּי דָוִד לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
וְאוֹמֵר הוּא נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי
שֵׁב לִימִינִי׃

Porque Dauid no ſubiò à los cielos: empero el dize, Dixo el Sennor à mi Sennor aſsientate à mis dieſtras.

35 עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדוֹם
לְרַגְלֶיךָ׃

Entre tanto que pongo tus enemigos por eſtrado de tus pies.

36 לָכֵן בִּנְכוֹנָה יֵדַע כָּל־בֵּית
יִשְׂרָאֵל כִּי גַּם לְאָדוֹן וְגַם
לְמָשִׁיחַ עָשָׂה יְהוָה אֶת־יֵשׁוּעַ
הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם הוֹקַעְתֶּם אוֹתוֹ׃

Sepa pues certiſsimamente toda la caſa de Iſrael, Que à eſte ha hecho dios el Sennor, y el Chriſto, à eſte Ieſus que voſotros crucificaſtes.

37 וּבְשָׁמְעָם נִכְאוּ לֵבָב וַיֹּאמְרוּ
אֶל־כֵּיפָה וּלְתַלְמִידִים אֲחֵרִים
מַה־נַּעֲשֶׂה הָאֲנָשִׁים אַחִים׃

Entonces oydas eſtas coſas, fueron compungidos de coraçon, y dixeron à Pedro, y à los otros Apoſtoles, Varones hermanos, que haremos.

38 וְכֵיפָה אָמַר אֲלֵיהֶם שׁוּבוּ
מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְהִטָּבְלוּ אִישׁ
אִישׁ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְכַפֵּר
עֲוֹנוֹת וְתִקְחוּ אֶת־מַתַּת רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃

Y Pedro les dize, Hazed penitencia, y baptizeſe cada vno de voſotros en el nombre de Ieſus el Chriſto para perdon de lo peccados: y recibireys el don del Eſpiritu ſancto.

β΄.

32. Τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες.

Dieu a reſſuſcité icelui Ieſus: de laquelle choſe nous ſommes tous teſmoins.

33. Τῇ δεξιᾷ, οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.

Apres donc qu'il a eſté eſleué par la dextre de Dieu, & qu'il a receu de ſon Pere la promeſſe du Sainct Eſprit, il a reſpandu ce que maintenant vous voyez & oyez.

34. Οὐ γὰρ δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

Car Dauid n'eſt point monté aux cieux: mais lui-meſme dit, Le Seigneur a dit à mon Seigneur, Siede-toi à ma dextre.

35. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Iuſqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour le marchepied de tes pieds.

36. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

Que donc toute la maiſon d'Iſrael, ſache aſſeurément que Dieu l'a fait Seigneur & Chriſt, voire icelui Ieſus que vous auez crucifié.

37. Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τί ποιήσομεν, ἄνδρες ἀδελφοί;

Ces choſes ouies, ils eurent componction de cœur, & dirent à Pierre & aux autres Apoſtres, Hommes freres, que ferons-nous?

38. Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Et Pierre leur dit, Amendez vous, & qu'vn chacun de vous ſoit baptizé au Nom de Ieſus Chriſt, en remiſſion des pechés: & vous receurez le dō du ſainct Eſprit.

CAP. II.

32. Hunc Ieſum reſuſcitavit Deus, cuius omnes nos teſtes ſumus.

This Jeſus hath God raiſed vp/ whereof we all are witneſſes.

33. Dextera igitur Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis.

Since then that he by the right hande of God hath bene exalted / and hath receiued of his Father the promes of the holy Ghoſt / he hath ſhedde forth this which ye now ſee and heare.

34. Non enim David aſcendit in cælum: dicit autem ipſe, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.

For David is not aſcended into heauen/ but he ſaith / The Lord ſaid to my Lorde/ Sit at my right hand.

35. Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

Vntill I make thine enemies thy footeſtoole.

36. Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſraël, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Ieſum, quem crucifixiſtis.

Therefore/ let all the houſe of Iſrael know for a ſuretie/ that God hath made him both Lorde/ and Chriſt/ this Jeſus I ſay/ whom ye haue crucified.

37. His autem auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apoſtolos, Quid faciemus viri fratres?

Now when they heart it/ they were pricked in their heartes / and ſayde vnto Peter / and the other Apoſtles / Men and brethren/ What ſhall we doe?

38. Petrus verò ad illos. Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti.

Then Peter ſaid vnto them/ Amend your liues/ and be baptized euery one of you in the Name of Jeſus Chriſt for the remiſſion of ſinnes: and ye ſhall receiue the gift of the holy Ghoſt.

Das II. Capitel.

32. Dieſen Jeſum hat Gott aufferwecket/ deß ſind wir alle Zeugen.

Denne Jeſum opuecte Gud / Der ere wi alle Vidne til.

33. Nun er durch die Rechten Gottes erhöhet iſt/ vnnd empfangen hat die verheiſſung deß heiligen Geiſtes vom Vatter/ hat er außgegoſſen diß/ daß jr ſehet vnd höret.

Nu hand er ophøyit formedelſt Guds høyre haand / oc anammede den hellig Aands Forietteelſe aff Faderen/ da vdgydede hand / dette/ ſom i ſee oc høre.

34. Denn David iſt nicht gen Himmel gefahren. Er ſpricht aber: Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN/ ſetze dich zu meiner Rechten.

Thi David foer icke til Himmels/ Men hand ſiger/ HERREN ſagde til min HErre / Sæt dig hoſſ min høyre Haand.

35. Biß daß ich deine Feinde lege zum Schemel deiner Füſſe.

Ind til Jeg leger dine Fiender til en Skammel vnter dine Føder.

36. So wiſſe nun das gantze Hauß Iſrael gewiß/ daß Gott diſen Jeſum/ den jhr gecreutziget habt / zu einem HERRN vnd Chriſt gemacht hat.

Saa ſkal alt Iſraels Huſſ viſt vide / at Gud haffuer giort denne Jheſum / ſom i kaarſfeſte / til en HERRE oc Chriſtum.

37. Da ſie aber das höreten/ gieng es jnen durchs hertze/ vnd ſprachen zu Petro vnd zu den andern Apoſtelen: Jhr Männer / lieben Brüder / was ſollen wir thun?

Der de det hørde / da gick det igennem deris Hierte / oc de ſagde til Peder oc til de andere Apoſtler/ I Mend / kære Brødre/ Huad ſkulle wi gøre?

38. Petrus ſprach zu jhnen: Thut Buſſe / vnnd laſſe ſich ein jeglicher tauffen auff den Namen Jeſu Chriſti/ zur vergebung der Sünde/ ſo werdet jhr empfahen die Gabe des heiligen Geiſtes.

Peder ſagde til dem / Gører Penitentze / oc huer lade ſig døbe i Jheſu Chriſti Naffn / til ſyndernis forladelſe / Saa ſkulle i anamme den hellig Aands Gaffue.

Kapitola II.

32. Toho Gežjſſe wzkřjſyl Buoh/ gehožto my wſſyckni Swědkowé gſme.

Tegoć Jezuſá wzbudził Bog/ ktorey rzeczy my wßyſcy ieſteśmy świádkowie.

33. Protož prawicý Božij gſa powyſſen/ a wzaw zaſljbenij Ducha Swatého od Otce/ toho geſt poſlal/ kteréhož wy widijte a ſlyſſýte.

Potym gdy práwicą Bożą był podwyżßon/ y obiecánego Duchá świętego wziął od Oycá/ zoc teraz wylał/ ná co wy pátrzycie/ y co ſłyßycie.

34. Neb geſt Dawid newſtaupil do Nebe/ ale on powědel: Řekl Pan Pánu mému/ ſeď na prawicy mé.

Abowiemći Dawid nie wſtąpił do niebá/ lecz ſam powieda: Rzekł Pan Pánu memu/ śiadz po práwicy mey.

35. Dokawadž nepoložijm Nepřátel twých podnože Noh twých.

Aż położę nieprzyiacioły twe podnożkiem nog twoich.

36. Protož wězyž weſſkeren duom Izrahelſký/ že geſt Bůh y PANem ho včinil/ y Kryſtem/ toho Gežjſſe kteréhož gſte wy vkřižowalj.

Niechayżeć tedy wie zápewne wßytek dom Izráelſki/ iż y Pánem y Kryſtuſem vczynił Bog tego to Jezuſá/ ktoregeſćie wy vkrzyżowáli.

37. To ſlyſſýce/ ſkrauſſenij měli na ſrdcy/ a řekli k Petrowi/ a k giným Apoſſtoluom: Což máme činiti/ mužij Bratřij?

A ták to ſłyßąc rozżalili ſie ná ſercu/ y rzekli do Piotra y do inych Apoſtolow: Coż mamy czynić mężowie bráćia?

38. Tehda Petr řekl k nim: Pokánij z hřijchůw čiňte/ a pokřti ſe geden každý z wás we Gménu Gežijſſe Kryſta / na odpuſſtěnij hřijchůw waſſých a přijgměte dar Ducha Swatého.

Zátym Piotr rzekł do nich: Vznaycie ſie/ á okrzći ſie káżdy z was w imie Jezuſá Kryſthuſá ku odpußczeniu grzechow/ á weźmiećie dar Duchá świętego.

ב

39 לְכוּן גֵּיר הוּא שׁוּדָיָא
וְלִבְנַיְכוּן וְלְכֻלְהוֹן אַיְלֵין
דְּרַחִיקִין אַיְלֵין דְּהוּ אֱלָהָא
יִקְרָא אֶנּוּן׃

Imperoche la promeſſa è fatta à voi & à i voſtri figliuoli, & à tutti quei che ſon lontani, quanti il Signor noſtro Iddio ne chiamarà.

40 וּבְמֶלֵּא אַחְרָנְיָתָא
סַגִּיאָתָא מְסַהֵד הֲוָא לְהוֹן
וּבָעֵא הֲוָא מֶנְּהוֹן כַּד אָמַר
חַיוּ מֶן שַׁרְבְתָא הָדָא
מְעַקַּמְתָא׃

E con molte altre parole teſtificò, & eſortolli, dicendo, Saluateui da queſta peruerſa generatione.

41 וְאֶנָשִׁין מֶנְּהוֹן עַתִּירָאִית
קַבֶּלוּ מֶלְּתֵהּ וְהֵימֶנוּ
וְעַמַּדוּ וְאֶתְתּוֹסַפוּ בְּהוֹ
יוֹמָא אֵיךְ תְּלָתָא אַלְפִּין
נַפְשָׁן׃

Queſti dunque che riceuerono volentieri la ſua parola, ſi battezorono: e furono in quel di aggiunte circa tre milia perſone.

42 וַאמִינִין הֲווֹ בְּיוּלְפָּנָא
דְּשְׁלִיחֵא וּמֶשְׁתַּוְתְּפִין הֲווֹ
בִּצְלוֹתָא וּבַקְצָיָתָא ד
דְּאוּכַּרִסְטִיָּא׃

Et erano perſeueranti ne la dottrina de gli Apoſtoli, e ne la communicatione, e ne lo ſpezzar del pane: e ne l'orationi.

43 וְהֲוָיָא הֲוָת דְּחֶלְתָּא
בְּכֻל נְפֵשׁ וְאָתְוָתָא ס
סַגִּיאָתָא וּגְבוּרָוָתָא הָוְיָן הֲווֹ
בְּיַד שְׁלִיחֵא (בְּאוּרִשְׁלֶם׃)

E nacque timore ad ogni perſona, e molti prodigij e ſegni ſi faceuano per gli Apoſtoli.

44 וְכֻלְּהוֹן אַיְלֵין דְּהֵימֶנוּ
הֲווֹ אַכְחֲדָא הֲווֹ וְכֻל מֶדֶם
דְּאִית הֲוָא לְהוֹן דְּגַוָּתָא
הֲוָת׃

E tutti quei che credeuano erano vniti inſieme, & haueuano tutte le coſe communi.

45 וְאַיְלֵין דְּאִית הֲוָת
לְהוֹן קֶנְיָנָא מְזַבְּנִין הֲווֹ לֵהּ
וּמְפַלְּגִין הֲווֹ לְאֶנָשׁ אֶנָשׁ
אֵיךְ מֶדֶם דְּסְנִיק הֲוָא׃

E vendeuano le poſſeſſioni e le ſuſtantie, e ſpartiuanle à tutti ſecondo che ciaſcun n'haueua biſogno.

ב

39 כִּי לָכֶם הִיא הַשְּׁבוּעָה
וְלִבְנֵיכֶם וּלְכֻלָּם אֲשֶׁר רְחוֹקִים
הֵמָּה כַּמָּה יִקְרָא יְהֹוָא אֱלֹהֵינוּ׃

Porque à voſotros es la promeſſa, y a vueſtros hijos, y à todos losque eſtan lexos: (es à ſaber) à quales quiera que el Sennor nueſtro Dios llamare.

40 וּבִדְבָרִים אֲחֵרִים רַבִּים
הֵעִיד הֵעִיז הֵסִית לֵאמֹר הִוָּשְׁעוּ
מִדֹּר רַע הַזֶּה׃

Y con otras muchas palabras teſtificaua, y los exhortaua diziendo, Sed ſaluos de eſta peruerſa generacion.

41 וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ
וְכָל אֲשֶׁר נְדָבָה רוּחוֹ אוֹתוֹ קִבְּלוּ
אֶת־דְּבָרוֹ וְנִטְבְּלוּ וְנוֹסְפוּ בַּיּוֹם
הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים נָפֶשׁ׃

Anſique los que recibieron ſu palabra, fueron baptizados, y fueron annedidas à la Igleſia aquel dia como tres mil perſonas.

42 וַיִּתְעוֹדְדוּ בְּתוֹרַת הַשְּׁלִיחִים
בְּחֶבֶר וְשֶׁבֶר הַלֶּחֶם וּבִתְפִלּוֹת׃

Y perſeuerauan en la doctrina de les Apoſtoles, y en la communion y enel partimento del pan, y en las oraciones.

43 וְיִרְאָה בָּאָה עַל־כָּל־נֶפֶשׁ
וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים רַבִּים נַעֲשׂוּ
מִן־הַשְּׁלִיחִים׃

Y toda perſona tenia temor: y muchas marauillas y ſennales eran hechas por los Apoſtoles (en Ieruſalem, y todos tenian gran miedo.)

44 וְכֻלָּם אֲשֶׁר מַאֲמִינִים נוֹסְדוּ
יַחַד וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הָיָה לְחָבֵר׃

Y todos losque creyan eſtauan juntos: y tenian todas las coſas communes.

45 וְאֶת־מִקְנֵיהֶם קִנְיָנָם רְכוּשָׁם
וְהוֹנָם מָכְרוּ וַיְחַלְּקוּ וַיְמַנּוּ אוֹתָם
לְכָל־אִישׁ כְּצָרְכּוֹ׃

Y vendian las poſſeſsiones y las haziendas y repartianlas à todos como cada vno auia meneſter.

β'.

39. Ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

Car à vous & à vos enfans eſt faite la promeſſe, & à tous ceux qui ſont loin autant que le Seigneur noſtre Dieu en appelera à ſoi.

40. Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων, σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.

Et par pluſieurs autres paroles il teſmoignoit, & les exhortoit, diſant, Sauuez-vous de ceſte generation peruerſe.

41 Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.

Ceux donc qui receurent d'vn franc courage la parole, furent baptizés, & furent adiouſtees en ce iour-la enuiron trois mille ames.

42. Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.

Or perſeueroyent-ils tous en la doctrine des Apoſtres, & en la communiõ, & en la fraction du pain, & aux prieres.

43. Ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.

Or toute perſonne auoit crainte: & beaucoup de merueilles & ſignes ſe faiſoyent par les Apoſtres.

44. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά.

Et tous ceux qui croyoyent, eſtoyent enſemble en vn meſme lieu, & auoyent toutes choſes communes.

45. Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε.

Et vendoyent poſſeſſions & biens, & les diſtribuoyent à tous ſelon que chacun en auoit beſoin.

CAP. II.

39. Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus qui longè ſunt, quoſcunque advocaverit Dominus Deus noſter.

For the promes is made vnto you / and to your children/ and to all that are afarre of/euen as many as yͤ Lord our God ſhall call.

40. Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens, Salvamini à generatione iſta prava.

And with many other wordes hee beſought / and exhorted them / ſaying / Saue your ſelues from this forward generation.

41. Qui ergo receperunt ſermonem eius, baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia

Then they that gladly receiued his worde were baptized:and the ſame day/ there were added to the Church about three thouſand ſoules.

42. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus.

And they continued in the Apoſtles doctrine / and felowſhippe / and breaking of bread/and prayers.

43. Fiebant autem omni animę timor, multa quoque prodigia & ſigna per Apoſtolos (in Ieruſalem fiebant, & metus erat magnus in univerſis.)

And feare came vpon euery ſoule/ and many wonders and ſignes were done by the Apoſtles.

44. Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

And all that beleeued / were in one place/and had all things common.

45. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

And they ſolde their poſſeſſions & goods/and parted them to all men / as euery one had neede.

Das II. Capittel.

39. Denn euer vnnd euer Kinder iſt diſe verheiſſung / vnnd aller die ferne ſind / welche Gott vnſer HERR herzu ruffen wird.

Thi eder oc eders Børn er denne Forjettelſe tilſagt / oc alle dem ſom ere longt borte /huilcke Gud vor HERRE ſkal kalde hid til.

40. Auch mit vil andern worten bezeugt er / vnnd ermanet / vnd ſprach: Laſſet euch helffen von dieſen vnartigen Leuten.

Hand vidnede ocſaa oc formanede met mange andre ord/ oc ſagde/ Lader hielpe eder fra diſſe vnartige Folck.

41. Die nun ſein Wort gerne annamen / lieſſen ſich tauffen / vnd wurden hinzu gethan an dem tage / bey drey tauſend Seelen.

De ſom nu gerne anammede hans Ord / lode ſig døbe/ Oc der lagdis den dag til/ved trytuſinde Siele.

42. Sie blieben aber beſtendig inn der Apoſtelen Lehre / vnnd in der Gemeinſchafft/vnd im Brotbrechen/ vnd im Gebet.

Oc de bleffue beſtandige i Apoſtlernis Lærdom/ oc i Samfund oc i Brødz brydelſe/ oc i Bønen.

43. Es kam auch alle Seelen forcht an. Vnd geſchahen viel Wunder vnd Zeichen durch die Apoſtel.

Der kom fryct oc paa alle Siele/ Oc der ſkede mange vnderlige Gerninger oc Tegen formedelſt Apoſtlerne.

44. Alle aber die glaubig waren worden / waren beyeinander / vnd hielten alle ding gemein.

Oc alle de ſom trode / vaare tilſammen/ oc hulde alle ting almindelige.

45. Jre Güter vnd Haabe verkaufften ſie / vnd theileten ſie auß vnter alle / nach dem jderman not war.

De ſolde deris Godz oc Boſkaff / oc delede det vd iblond alle / effter ſom huer Mand haffde behoff.

Kapitola II.

39. Wámť geſt zagiſté záſlijbenij ſtalo ſe / a Synuom waſſým / y wſſem kteřijž daleko gſu / kterýchžkoli powolá Pán Bůh náſs.

Abowiem ci ſie wam tá obietnicá ztáłá / y dziatkom wáßym / y wßytkim ktorzy daleko ſa / y ile ich kolwiek wzowie Pan Bog náß.

40. Ginými take ſlowy mnohými ſwědčil / a napomijnal ge / řka: Oddělte ſe od Pokolenij tohoto zlého.

A wielem inych ſlow oświádczal ſie á nápominal ie mowiac: Wyzwolcie ſie od tego narodu złego.

41. Tehdy ti kteřijž gſau přijali Slowo geho / pokrtěni gſau: Y přiſtaupili k nim Lidij ten den / wokolo třij Tiſýcuow.

Ktorzy tedy wdziecznie przyieli ſlowá iego / okrzcili ſie: A przyſtálo dniá onego ku kościolowi okolo trzech tyſiecy oſob.

42. Trwali pak hned w Včenij Apoſſtolſkém a w zdiilnoſti / a lámanij chleba / a w Modlitbách.

A trwáli w náuce Apoſtolſkiey / v wſpoleczności / y w lamaniu chlebá / y w modlitwách /

43. A byla na každém člowěku bázeň: Mnozý také diwowé a zázrakowé dáli ſe ſkrze Apoſſtoly (w Geruzalémě / a ſtrach weliký byl mezy wſſemi.)

Przyſzedl tedy ná wßytki ſtrách / á wiele cudow y známion przez Apoſtoly bylo okazánych.

44. Wſſyckni také kteřijž vwěřili / byli poſpolu / a měli wſſeky wěcy obecné

A wßyſcy ktorzy wierzyli byli ná iednim mieyſcu / wßytkiego ſpolecznie vżywáiac.

45. Wládařſtwij a Statky prodáwali / a dělili mezy wſſeckny / yakž gednomu každému potřebij bylo

Oſiadloſci y máietności przedawali / dzielacie wßytkim ile komu bylo potrzebá.

ב

46 וכל יום אמינין הוו בהיכלא בחדא נפש ובביתא קצין הוו פרוסתא ומקבלין הוו סיברתא כד חדין ובברירותא דלבהון :

Et ogni giorno perſeuerauano d'un medeſimo animo nel tempio. E ronpendo per ciaſcuna caſa il pane, pigliauano il cibo inſieme, con allegrezza e ſemplicita di cuore.

47 משבחין הוו לאלהא כד יהיבין ברחמא קדם כלה עמא ומרן מוסף הוא כל יום לאילין ד דחאין הוו בעדתא :

Laudando Iddio, & hauendo gratia appreſſo tutto il popolo. Et il Signore aggiugneua ogni giorno à la Chieſa perſone per eſſer ſaluate.

ג

1 והוא דכד סלקין ש שמעון כאפא ויוחנן אכחדא להיכלא בעדנא דצלותא דתשע שעין :

Hor Pietro e Giouanni ſaliuano inſieme al tempio, a l'hora de l'oratione, che era à noue hore.

2 והא גברא חד חגירא דמן כרס אמה שקילין הוו אנשא אילין דמעדין הוו מיתין וסימין לה בתרעא דהיכלא דמתקרא שפירא דהוא שאל זדקתא מן הנון דעאלין להיכלא :

Et vn huomo ſtroppiato de piedi fin dal ventre di ſua madre, era portato li, ilquale ogni giorno era poſto à la porta del tempio, che ſi chiama la Bella, per domandar la limoſina à quelli che entrauano nel tempio.

3 הנא כד חזא לשמעון וליוחנן דעאלין להיכלא בעא הוא מנהון דיתלון לה זדקתא :

Coſtui hauendo veduto che Pietro e Giouanni erano per entrar nel tempio, gli pregaua, per riceuerne ne la limoſina.

4 וחרו בה שמעון ויוחנן ואמרו לה חור בן :

Onde Pietro con Giouanni riguardando in lui fiſſamente, diſſe, Guarda in noi.

ב

46 ויתעודדו יחדו יום יום בהיכל שוברים מביתה לביתה את־הלחם סעדים את־נפשם בשמחה ותם לבב :

Y perſeuerando vnanimes cada dia en el Templo, y partiendo el pan en las caſas, comian juntos con alegria y con ſenzillez de coraçon.

47 משבחים את־יהוה מודים מתודים ומוצאים חן בעיני כל־העם ויהוה הוסיף לעדה יום יום את־הנושעים :

Alabando à Dios y teniendo gracia acerca de todo el pueblo, y el Sennor annidia cadadia à la Igleſia losque auian de ſer ſaluos.

ג

1 ויעלו כיפה ויוחנן יחדיו אל־ההיכל בשעת התפלה התשיעית :

Pedro y Ioan ſubian juntos àl templo à la hora de la oracion de las nueue.

2 ואיש אחד פסח מבטן אמו מסבל היה אשר שמו אותו יום יום אל־שער ההיכל הנקרא שפירה לשאול צדקה מבאים בהיכל :

Y vn varon, que era coxo deſde el vientre de ſu madre, era traydo; ál qual ponian cadadia à la puerta del Templo que ſe dize la Hermoſa, para que pidieſſe lymoſna de los que entrauan en el Templo.

3 ובראותו את־כיפה ויוחנן כי עתידים היו ללכת בהיכל שאל צדקה :

Eſte como vido à Pedro y à Ioan que començauan à entrar en el Templo, rogaua les para auer lymoſna.

4 ויבט בו כיפה עם יוחנן ויאמר הבט אלינו :

Y Pedro con Ioan poniendo los ojos en el, dixo Mira à noſotros.

β'.

46. Καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας.

Et tous les iours perſeueroyent tous d'vn accord au temple: & rompans le pain de maiſon en maiſon, ils prenoyent leur repas auec ioye & ſimplicité de cœur.

47. Αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Louans Dieu, & ayans grace enuers tout le peuple: & le Seigneur adioignoit de iour en iour à l'Egliſe gens pour eſtre ſauués.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην.

Or Pierre & Iehan montoyent enſamble au temple à l'heure de la priere, qui eſtoit à neuf heures.

2. Καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν.

Et vn certain homme qui eſtoit boiteux dés le ventre de ſa mere y eſtoit porté lequel on mettoit iournellement a la porte du temple, nommee la Belle, pour demander l'aumoſne à ceux qui entroyent au temple.

3. Ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην.

Icelui voyant Pierre & Iehan & voulans entrer au temple, les pria, afin d'auoir vne aumoſne.

4. Ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε, Βλέψον εἰς ἡμᾶς.

Mais Pierre auec Iehan ayant l'œil fiché ſur lui, dit, Regarde-nous.

CAP. II.

46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis.

And they continued dayly with one accord in the Temple / and breaking bread at home / did eate their meate together with gladnes / ang ſinglenes of heart.

47. Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

Prayſing God / and had fauour with all the people: & y Lorde added to the Church from day to dey / ſuch as ſhould be ſaued.

CAP. III.

PEtrus autem & Iohannes aſcendebant in templum, ad horam orationis nonam.

Nowe Peter and John went vp together into the Temple / at the ninth houre of prayer.

2. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris ſuę, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Specioſa, ut peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum.

And a certaine man which was a creeple from his mothers wombe / was caryed / whome they layed dayly at the gate of the Temple called Beautifull / to aſke almes of them that entred into them Temple.

3. Is cùm vidiſſet Petrum & Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemoſynam acciperet.

Who ſeeing Peter and John / that they would entred into the Temple / deſired to receiue an almes.

4. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit, Reſpice in nos.

And Peter earneſtly beholding him with John / ſaid / Looke on vs.

Das II. Capitel.

46. Vnd ſie waren täglich vnd ſtets beyeinander einmütig im Tempel / vnd brachen das Brodt hin vnnd her in Häuſern / namen die Speiſe mit freuden vnd einfeltigem Hertzen.

Oc de vaare daglige oc ſtedze endrectelige tilſammen i Templen / oc brøde brød her oc der i Huſene / finge Mad / met glæde oc enfoldige hierter.

47. Vnnd lobeten Gott / vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck. Der HERR aber that hinzu täglich / die da ſelig wurden / zu der Gemeine.

Oc loffuede Gud / oc haffde naade hoſſ ale Folcket. Oc HERREN lagde dagelige til Mennigheden / dem ſom bleffue ſalige.

Das III. Capitel.

PEtrus aber vnd Johannes giengen miteinander hinauff inn den Tempel vmb die neunde ſtunde / da man pflegt zu beten.

Peder oc Johannes ginge tilſammen op i Tempelen ved den niende tieme / ſom mand pleyer at bede.

2. Vnnd es war ein Mann lahm von Mutterleibe / der ließ ſich tragen / vnnd ſie ſatzten jhn täglich für des Tempels Thür / die da heiſſt die Schöne / daß er bettelte das Allmoſen von denen / die jhn den Tempel giengen.

Oc der vaar en Mand / ſom vaar halt aff Moders liff / hand loed ſig bære. Oc de ſette hannem daglige vaar Templens dørren / ſom kaldis den Skøne / oc hand tigde Almiſſe aff dem / ſom ginge i Templen /

3. Da er nun ſahe Petrum vnnd Johannem / daß ſie wolten zum Tempel hineingehen / bat er vmb ein Allmoſen.

Der hand nu ſaa Petrum oc Johannem / at de vilde gaa ind i Templen / da bad hand om en Almiſſe.

4. Petrus aber ſahe jhn an mit Johanne / vnd ſprach: Sihe vns an.

Da ſaae Peder paa hannem met Johanne / oc ſagde / See paa oſſ.

Kapitola II.

46. A tak ne každý den trwali gednoſtayně w Chrámě / lámagjce po domijch chléb / přigijmali ſpolu pokrm / s poteſſenjm a s vpřijmným ſrdcem.

A vſtáwicznie trwáiac z godnie w kośćiele / y lamiac w domu chleb przijmowáli pokarm z weſelem / y w proſtocie ſrdeczney.

47. Chwálijce Boha / a miloſt magjce ke wſſem Lidem. PAN pak nad to rozmnožowal na každý den / ty kteřijž měli ſpaſeni býti.

Chwalac Bogá y máiac laſkę v wſzego ludu / á Pan zawzdy przydawal kośćiolowi ſwemu ty ktorzy mieſi byc zbawieni.

Kapitola III.

PEtr pak a Jan ſſli do Chrámu / k hodině Modlitebně dewáté.

TEdy Piotr y Jan ſzli ſpolu do kośćiolá / w godzinę modlitwy dziewiatha.

2. A Muž nějaký / kterýž byl chromý z žiwota Matky ſwé / noſen byl / kteréhož kládli na každý den v dweřij Chrámowých / kteréž ſlauly kráſné / aby proſyl Almužny od těch kteřijž wcházeli do Chrámu.

A niektory chromy ieſzcze z żiwotá mátki ſwoiey byl noſzon / ktorego vſtáwicznie kladziono v brany kośćiolney / ktora zwano Nadobna / áby prośil iálmużny od tych ktorzy ſzli do kośćiolá.

3. Ten když vzřel Petra a Jana / ana wcházeli do Chrámu / proſyl gich aby almužnu wzal.

Then gdy vyzral Piotrá y Janá wchodzace do kośćiolá / prośil áby od nich wzial iálmużne.

4. Y pohleděw naň Petr s Janem / řekli: Pohleď na nás.

A ták Piotr y Jan pilnie nań pátrzac oczymá ſwoiemi / rzekli: Pátrz ná nas.

ג

5 הוּ דֵּין חָר בְּהוֹן כַּד סָבַר הְוָא לְמֶסַּב מֶנְּהוֹן מֶדֶּם׃

Et egli ſtaua intento à loro, ſperando di riceuer qualche coſa da eſſi.

6 אֱמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן דַּהְבָא וְסֵאמָא לַית לִי אֶלָּא מֶדֶּם דְּאִית לִי יָהֵב אֶנָא לָךְ בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא נָצְרָיָא קוּם הַלֶּךְ׃

Allor Pietro diſſe, Io non ho n oro ne argento: ma ti do quello che io ho: Nel nome di I E S V *Chriſto Nazareno, leuati ſu, e camina:*

7 וְאַחְדֵהּ בְּאִידֵהּ דְּיַמִּינָא וַאקִימֵהּ וּבֵהּ בְּשָׁעְתָא שְׁרַר רַגְלַוְהִי וַעְקַבַוְהִי׃

E pigliandolo per la man deſtra, lo leuo ſu, e ſubbito ſi confermorono le ſue piante e i ſuoi talloni.

8 וַשְׁוַר קָם וְהַלֶּךְ וְעַל עַמְּהוֹן לְהַיְכְּלָא כַּד מְהַלֶּךְ וּמְשַׁוַּר וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

E ſaltando ſu, ſtette in piedi, e caminaua, & entro con eſſi nel tempio, caminando e ſaltando, e laudando Iddio.

9 וַחֲזַוְהִי כֻּלֵּהּ עַמָּא כַּד מְהַלֶּךְ וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

E tutto il popolo il vidde caminare e laudare Iddio.

10 וְאֶשְׁתַּוְדְּעוּהִי דְּהוּיוּ הוּ חֲדוּרָא דְּיָתֵב הְוָא כֻּל יוֹם וְשָׁאֵל הְוָא זֶדְקְתָא עַל תַּרְעָא דְּמֶתְקְרֵא שַׁפִּירָא וְאֶתְמְלִיו תֶּמְהָא וְדוּמָּרָא עַל מֶדֶּם דַּהְוָא׃

E riconobberlo ch'egli era quello che ſedeua per la limoſina à la porta Bella del tempio: e riempieronſi di marauiglia e ſtupore, per quello che gli era auuenuto.

11 וְכַד אָחִיד הְוָא לְשֶׁמְעוֹן וְלְיוֹחַנָּן רְהֶט כֻּלֵּהּ עַמָּא כַּד תָּהִיד לְוָתְהוֹן לְאֶסְטְוָא דְּמֶתְקְרֵא דְּשְׁלֵימוֹן׃

E mentre che lo ſtroppiato che era ſtato guarito, riteneua Pietro e Giouanni, tutto il popolo ſtupefatto corſe à loro nel portico, che ſi chiama di Salomone.

ג

5 וְהוּא יִחֵל אֲלֵיהֶם חֹשֵׁב לָקַחַת מְאוּמָה מֵאִתָּם׃

Entonces el eſtuuo attento ellos à eſperando recebir deellos algo.

6 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה כֶּסֶף וְזָהָב אֵין לִי וַאֲשֶׁר יֶשׁ לִי אוֹתוֹ אֶתֵּן לָךְ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ הַנָּצְרִי קוּם וְהִתְהַלֵּךְ׃

Y Pedro dixo. Ni tengo plata ni oro: mas lo que tengo, eſſo te doy: En el Nombre de Ieſus, el Chriſto, el Nazareno, leuantate, y anda.

7 וַיֹּאחֶז אוֹתוֹ בְּיַד יְמִינוֹ וַיְקִימֵהוּ וּבְרֶגַע הֵעִיזוּ רַגְלָיו וַעֲקֵבָיו׃

Y tomandolo por la mano derecha, leuandolo y luegò fueron affirmados ſus pies y piernas.

8 וַיְרַקֵּד וַיַּעֲמֹד וַיְהַלֵּךְ וַיָּבוֹא עִמָּהֶם בַּהֵיכָל מִתְהַלֵּךְ מְרַקֵּד וּמְשַׁבֵּחַ אֶת־יְהוָה׃

Y ſaltando puſoſe en pie, y anduuo, y entró con ellos en el Templo andando y ſaltando, y alabando à Dios.

9 וַיַּרְא אוֹתוֹ כָּל הָעָם כִּי מְהַלֵּךְ וּמְשַׁבֵּחַ אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Y todo el pueblo lo vido andar, y alahar à Dios.

10 וַיְדָעוּהוּ כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר יָשַׁב אֶל־צְדָקָה בְּשַׁעַר הַהֵיכָל שַׁפִּירָה וַיִּמָּלְאוּ תִמָּהוֹן וַחֲרָדָה עַל־אֲשֶׁר קָרָהוּ׃

Y conocianlo, que el era elque ſe ſentaua à la lymoſna à la puerta del Templo la Hermoſa. y fueron llenos de miedo y de eſpanto de loque le auia acontecido.

11 וְהַפִּסֵּחַ הַנִּרְפָּא בְּאָחֲזוֹ אוֹתוֹ בְּכֵיפָה וְיוֹחָנָן וַיָּרָץ אֲלֵיהֶם כָּל־הָעָם בְּאוּלָם הַנִּקְרָא שְׁלֹמֹה וַיִּתְמָהוּ׃

Y teniendo à Pedro y à Ioan el coxo que auia ſido ſanado, todo el pueblo concurrió à ellos àl portal que ſe llama de Salomon, attonitos.

γ'.

5. Ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν.

Et il les regardoit attentiuement, s'attendant de receuoir quelque choſe d'eux.

6. Εἶπε δὲ Πέτρος, ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει.

Adonc Pierre dit, Ie n'ai ni argent, ni or: mais ce que i'ai ie le te donne, Au Nom de Ieſus Chriſt le Nazarien leue-toi & chemine.

7. Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς, ἤγειρε· παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά.

Et l'ayant prins par la main droite, le leua: & incontinent les plantes & cheuilles de ſes pieds deuindrent fermes.

8. Καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιεπάτει καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.

Et il ſauta, & ſe tint debout, & cheminoit: & entra auec eux au temple, cheminant ſautant louant Dieu.

9. Καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν.

Et tout le peuple le vid cheminant & louant Dieu.

10. Ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.

Et le recognoiſſans que c'eſtoit ceſtui-la meſme qui eſtoit aſſis à la Belle porte du temple pour auoir l'aumoſne furent remplis d'eſbahiſſement & d'eſtonnement touchant ce qui lui eſtoit aduenu.

11. Κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶντος, ἔκθαμβοι.

Et comme le boiteux qui auoit eſté gueri tenoit par la main Pierre & Iehan, tout le peuple tout eſtonné courut à eux au porche qui s'appele de Salomon.

CAP. III.

5. At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

And he gaue heede vnto them / truſting to receiue ſome thing of them.

6. Petrus autem dixit, Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge, & ambula.

Then ſaid Peter/ Siluer and golde haue I none / but ſuch as I haue / that giue I thee: In the Name of Jeſus Chriſt/ of Nazaret riſe vp/ and walke.

7. Et apprehenſa manu eius dextera, allevavit eum, & protinus conſolidatæ ſunt baſes eius & plantæ

And he tooke him by the right hand/ and lift him vp / and immediately his feete / and ancle bones receyued ſtrenght.

8. Et exiliens ſtetit, & ambulabat, & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

And he leaped vp / ſtood / and walked/ and entred with them into the Temple/ walking and leaping / and prayſing God.

9. Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

And all the people ſawe him walke/ and prayſing God.

10. Cognoſcebant autem illum, quod ipſe erat qui ad eleemoſynam ſedebat ad Specioſam portam templi: & impleti ſunt ſtupore & ectaſi in eo quod contigerat illi.

And they knewe him / that it was hee which ſate for the almes at the Beautfull gate of the Temple: and they were amaſed / and ſore aſtonied at that which was come vnto him.

11. Cùm teneret autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Salomonis ſtupentes.

And as the creeple which was healed/ held Peter and John / all the people ran amaſed vnto thē in the porch which is called Solomons.

Das III. Capitel.

5. Vnd er ſahe ſie an / wartet / daß er etwas von jnen empfienge.

Oc hand ſaa paa dem / actede / at hand ſkulde faa noget aff dem.

6. Petrus aber ſprach: Silber vnd Gold habe ich nicht / was ich aber habe / das gebe ich dir. Jm Namen Jeſu Chriſti von Nazareth / ſtehe auff vnd wandele.

Da ſagde Peder/ Sølff oc Guld haffuer ieg icke men ieg giffuer dig/ det ſom ieg haffuer/ I Jeſu Chriſti Naffn aff Nazareth/ ſtat op/ oc vandre.

7. Vnnd greiff jhn bey der rechten hand / vnd richtet jn auff. Alſo balde ſtunden ſeine Schenckel vnnd Knöchel feſte.

Oc hand tog hannem ved den Høyre haand / oc reyſde hannem op. Strax ſaa ſtode hans Been oc hæle faſte.

8. Sprang auff / kondt gehen vnnd ſtehen / vnnd gieng mit jhnen inn den Tempel/ wandelte vnd ſprang / vnnd lobete Gott.

Hand ſpranck op / kunde gaa oc ſtaa/ oc gick met dem i Templen/ vandrede oc ſpranck / oc loffuede Gud.

9. Vnd es ſahe jn alles Volck wandeln vnd Gott loben.

Oc alt Folcket ſaa hannem vandre oc loffue Gud.

10. Sie kanten jn auch/ daß ers war/ der vmb das Allmoſen geſeſſen hatte für der ſchönen Thür deß Tempels. Vnd ſie wurden voll wunderns vnnd entſetzens / über dem / das jm widerfahren war.

De kende hannem / at de vaar hand / ſom haffde ſidet far Templens Skøne dør effter Almiſſe. Oc de bleffue fulde aff forundrelſe oc forferdelſe / i det / ſom hannem vaar vederfaret.

11. Als aber diſer Lahmer / der nun geſund war / ſich zu Petro vnnd Johanne hielt / lieff alles Volck zu jhnen in die Halle/ die da heiſſet Salomonis/ vnd wunderten ſich.

Oc ſom denne Halte/ der vaar nu helbrede / holt ſig til Petrum oc Johannem / da løb alt Folcket til dem i Vaabenhuſit / ſom kaldis Salomonis / oc forundrede ſig.

Kapitola III.

5. A on pilně hleděl na ně/ mage naděgi/ že něco wezme od nich.

Thedy on pátrzał nádźiewáiac ſie co wźiac od nich.

6. Tehdy Petr řekl: Zlata a ſtřjbra nemám/ ale což mám to tobě dám: We Gměnu Geżijſſe Kryſta Nazaretſkého/ wſtaň a choď.

Ale mu Piotr powiedźiał: Srebrác áni złotá niemám/ lecż co mam to tobie dawam: W imie Jezuſá Kryſtuſá Názareńſkiego wſtań á chodź.

7. Y vyaw gey za ruku geho prawau/ pozdwjhl ho/ a hned vtwrzenj gſau klaubowě geho/ y nohy.

A vyawſzy práwa iego ręke podnioſł go/ y wnet były vmocnione nogi iego/ y koſtki.

8. A wzchytiw ſe/ ſtál/ a chodil/ y wſſel s nimi do Chrámu/ chodě a poſkakuge a chwále Boha.

Wyſkoczywſzy tedy ſtánał y chodźił/ y wſzedł z nimi do Kośćioła/ á chodząc ſkakał/ y chwalił Bogá.

9. Y widěl gey weſſkeren Lid an chodij/ a an chwálij Boha.

Y vyzrał wſzythek lud iż chodźił á chwalił Bogá.

10. Y poznali ho že ten byl kterýž na Almužně ſedal/ v Dweřij Kráſných Chrámowých: Y naplněni gſau ſtrachem a diwem/ z toho co ſe bylo ſtalo gemu.

A poználi go iż to on był/ ktory dla iálmużny ſiadał v brany Nadobney Kośćielney/ a napełnieni ſą ſtráchu y zdumienia/ nád tym co ſie było przydáło iemu.

11. A když ſe ten vzdrawený přidržel Petra a Jana/ zběhl ſe k nim weſſkeren Lid do ſjňce kteráž ſlowe Salomaunowa/ diwijce ſe.

Gdy ſie tedy trzymał on chromy ktory był vzdrowion Piotrá y Janá/ zbieżał ſie wſzytek lud ku nim do przyſionká/ ktory był zwan Salomonow/ vlęknawſzy ſie.

ג

12 וְכַד חָזָא שְׁמְעוּן כֵּאפָא
נֵאמַר לְהוּן גַּבְרֵא בְּנַי
יִסְרָיֵל מָנָא מֶתְדַּמְרִין
אַנְתּוּן בְּהָנָא אָו בַּן מָנָא
חָיְרִין אַנְתּוּן אַיךְ הָו
דַּבְחַילָא דִילַן אָו בְּשׁוּלְטָנַן
עֲבַדְן הָדָא דַנְהַלֵּךְ הָנָא :

Ilche Pietro vedendo, riſpoſe al popolo, Huomini Iſraeliti, perche vi marauigliate voi di queſto? o, perche riguardate noi, come ſe per noſtra propria virtù, ò ſantità noi haueſſimo fatto caminar coſtui?

13 אֱלָהָא הָו דַּאבְרָהָם
וְדַאיסְחָק וְדַיַעְקוּב אֱלָהָא
דַּאבָהָתַן שַׁבַּח לִבְרֵה יֵשׁוּע
הָו דַּאנְתּוּן אַשְׁלֶמְתּוּן ו
נְכַפַּרְתּוּן בֵּה קְדָם אַפּוֹהִי
דְּפִילַטָּוֹס כַּד הָו נָהֵק הֲוָא
דְּנֶשְׁרְיוּהִי :

L'Iddio d'Abraam, e d'Iſaac, e di Iacob, L'Iddio de padri noſtri ha glorificato il ſuo Figliuol IESV, il qual voi tradiſte e negaſte in preſentia di Pilato, hauendo egli giudicato che ſi doueua liberare,

14 אַנְתּוּן דֵּין בְּקַדִּישָׁא
וּבְזַדִּיקָא כְּפַרְתּוּן וְשַׁאֶלְתּוּן
לְכוּן לְגַבְרָא קָטוֹלָא
דְּנֶתְיְהֵב לְכוּן :

Hor voi negaſte il Santo e Giuſto, e domandaſte che vi donaſſe vn huomo homicidiale.

15 וְלָהוּ רִישָׁא דְחַיֵּא
קְטַלְתּוּן דְּלֵה אָקִים אֱלָהָא
מֶן בֵּית מִיתֵא וְחְנַן כֻּלַּן
סָהֲדוּהִי :

Et ammazzaſte l'Autor de la vita, ilquale Iddio ha riſuſcitato da morte: di cui noi ſiamo teſtimonij.

16 וּבְהַימָנוּתָא דַשְׁמֵה
לְהָנָא דְחָזֵין אַנְתּוּן וְיָדְעִין
אַנְתּוּן הָו אַשֶׁר וַאסִי
וְהַימָנוּתָא דְּבֵה יְהַבַת
לֵה הָדָא חְלִימוּתָא קְדָם
כֻּלְּכוּן :

E per la fede del nome ſuo, il ſuo Nome ha ſtabilito coſtui, il qual voi vedete, e conoſcete: e la fede, che è per eſſo gli ha data queſta intera ſanita in preſentia di tutti voi.

ג

12 וּבִרְאוֹת כֵּיפָא עָנָה לָעָם
הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מַה
תִּתְמְהוּן עַל־הַזֹּה אוֹ מַה־תַּבִּיטוּ
אֵלֵינוּ כְּמוֹ אֲנַחְנוּ בְּכֹחֵנוּ אוֹ
בְּצִדְקָתֵנוּ עָשִׂינוּ לְהַלֵּךְ אוֹתוֹ :

Loqual viendo Pedro, reſpondió àl pueblo Varones Iſraelitas, porque os marauillays de eſto ó porque poneys los ojos en noſotros como ſi con nueſtra virtud o piedad vuieſſemos hecho andar à eſte?

13 אֱלֹהֵי־אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב
אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֶאְדִּיר אֶת־בְּנוֹ
יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אַתֶּם מְסַרְתֶּם
וְכִחַשְׁתֶּם אוֹתוֹ לִפְנֵי פִּילָטוֹס
אֲשֶׁר מִשְׁפַּט מָוֶת לֹא מָצָא בוֹ
וְדָנוֹ לְנַתְּרֵהוּ :

El Dios de Abraham, y de Iſaac, y de Iacob, el Dios de nueſtros padres ha glorificado à ſu hijo Ieſus, àl qual voſotros entregaſtes delante de Pilato, juzgando el que auia de ſer ſuelto,

14 וְאַתֶּם אֶת קָדוֹשׁ וְצַדִּיק
כִּחַשְׁתֶּם וּשְׁאֶלְתֶּם אֶת־אִישׁ
מְרַצֵּחַ לְחָנְנוֹ לָכֶם :

Mas voſotros àl Sancto y àl Iuſto negaſtes, y pediſtes que ſe hos dieſſe vn hombre homicida.

15 וְאֶת־נְשִׂיא חַיִּים הֲרַגְתֶּם
אֲשֶׁר יְהוָה הֱקִימֵנוּ מִמֵּתִים וְעַל־
וֹאת עֵדִים אֲנַחְנוּ :

Y mataſtes àl author de la vida: ál qual Dios leuantó de los muertos, de lo qual noſotros ſomos teſtigos.

16 וּבֶאֱמוּנַת שְׁמוֹ אֶת־הַזֶּה אֲשֶׁר
רוֹאִים אַתֶּם וְיוֹדְעִים הֶעִיז
הֵכִין קִיֵּם שְׁמוֹ וְהָאֱמוּנָה אֲשֶׁר
בּוֹ נָתְנָה לוֹ אֶת־מְתֹם הַזֶּה
לִפְנֵי־כֻלְּכֶם :

Y en la fe de ſu nombre à eſte que voſotros veys y cônoceys, ha cõfirmado ſu Nombre: y la fe que por el es, ha dado à eſte eſta ſanidad en preſencia de todos voſotros.

γ.

12. Ἰδὼν δὲ ὁ πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαὸν, ἄνδρες ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;

Mais Pierre voyant cela, dit au peuple, Hommes Iſraelites, pourquoi vous eſmerueillez vous de ceci? ou pour quoi auez-vous l'œil fiché ſur nous, comme ſi par noſtre puiſſance ou ſainctété nous auions fait cheminer ceſtui-ci?

13. Ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν, κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν.

Le Dieu d'Abraham, & d'Iſaac, & de Iacob, le Dieu de nos Peres a glorifié ſon Fils Ieſus, lequel vous auez liuré & renié deuant le face de Pilate, combien qu'icelui iugeaſt qu'il deuoit eſtre deliure.

14. Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν.

Mais vous auez renié le ſainct, & le iuſte, & auez requis qu'on vous donnaſt vn meutrier.

15. Τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν.

Et auez mis à mort le prince de vie, que Dieu a reſuſcité de morts: dequoi nous ſommes teſmoins,

16. Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν.

Et par la foy du Nom d'icelui, ſon Nom a raffermi ceſtui-ci le quel vous voyez & cognoiſſez: voire la foy qui eſt par icelui, a donné à ceſtui-ci ceſte entiere diſpoſition de tous ſes membres en la preſence de vous tous.

CAP. III.

12. Videns autem Petrus, reſpondit ad populum, Viri Iſraëlitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare?

So when Peter ſaw it/ he anſwered vnto the people/ Ye men of Iſrael/ why marueile ye at this? or why looke ye ſo ſteadfaſtly on vs/ as though by our owne power or godlines/ we had made this man go?

13. Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrum noſtrorum glorificavit filium ſuum Ieſum; quem vos quidem tradidiſtis & negaſtis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.

The God of Abraham/ and Iſaac/ & Iacob/ the God of our fathers hath glorified his Sonne Ieſus/ whome ye betrayed/ & denied in the preſence of Pilate/ when hee had iudged him to be deliuered.

14. Vos autem ſanctum & iuſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis.

But ye denied the holy one and the iuſt/ and deſired a murderer to be giuen you.

15. Authorem verò vitæ interfeciſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, cuius nos teſtes ſumus.

And killed the Lorde of life/ whome God hath raiſed from the dead/ whereof we are witneſſes.

16. Et in fide nominis eius, hunc quem vos videtis & noſtis, confirmavit nomen eius: & fides quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrum.

And his Name hath made this man ſound/ whome ye ſee/ and knowe/ through faith in his name: and the faith which is by him/ had giuen to him this diſpoſition of his whole bodie in the preſence of you all.

Das III. Capitel.

12. Als Petrus das ſahe/ antwortet er dem Volck: Ihr Männer von Iſrael/ was wundert jhr euch darüber/ oder was ſehet jhr auff vns/ als hetten wir dieſen wandeln gemacht/ durch vnſer eigen krafft oder verdienſt?

Der Peder det ſaa/ ſuarede hand Folcket/ I Mend aff Iſrael/ hui forundre i eder der paa? Eller hui ſee i paa oſſ/ ſom wi haffde det giort/ ved vor egen mact eller fortienſte at denne vandrer.

13. Der Gott Abraham vnd Iſaac vnnd Jacob/ der Gott vnſer Väter/ hat ſein Kind Jeſum verkläret/ welchen jhr überantwortet vnd verläugnet habt für Pilato/ da derſelbige vrtheilet jn loß zu laſſen.

Abrahams oc Iſaacs oc Jacobs Gud/ vore Fedris Gud/ haffuer forklaret ſit Barn Jheſum/ huilcken i antuortede hen oc nectede faar Pilato/ Der hand dømde at lade hannem løſſ.

14. Jhr aber verläugnetet den Heiligen vnd Gerechten/ vnnd batet daß man euch den Mörder ſchencket.

Men i nectede den Hellige oc Retferdige/ oc bade/ at mand ſkulde giffue eder Morderen.

15. Aber den Fürſten deß Lebens habt jr getödtet/ Den hat Gott aufferwecket von den Todten/ deß ſind wir Zeugen.

Men Liffſens Førſte ſloge i hiel: Den opuecte Gud fra de døde/ De ere wi Vidne til.

16. Vnnd durch den Glauben an ſeinen Namen/ hat er an diſem/ den jr ſehet vnnd kennet/ beſtettiget ſeinen Namen/ vnd der Glaube durch jhn/ hat diſem gegeben diſe geſundheit für euren augen.

Oc ved troen til hans Naffn haffuer hand met denne/ ſom i ſee oc kende/ ſtadfeſt ſit Naffn/ oc troen ved hannem/ gaff denne ſaadan ſundhed faar eders øyen.

Kapitola III.

12. Tehda wida Petr/ odpowěděl k Lidu: Mužij Izrahelſſtij/ co ſe diwijte tomuto/ anebo co na nás hledijte/ yakobychom ſwau ſylau a mocý včinili to/ áby tento chodil?

Co widząc Piotr/ ták mowił do ludu: Mężowie Izráelſcy/ coż ſie temu dziwuiecie? Abo przecżeſcie/ ná nas vdali oczy wáße/ iákobychmy to moca y świątobliwośćią náßą vczynili iż ten to chodzi?

13. Buoh Abrahamuow/ a Buoh Izákuow/ a Buoh Jákobuow/ Buoh Otcuow naſſých oſlawil Syna ſwého Gežijſſe kteréhož gſte wy wydali a zapřeli pred twářj Pilátowau/ když ho ſaudě chtěl propuſtiti.

Bog on Abráhámow/ Izáákow/ y Jakobow/ á Bog Oycow naßych/ vwielbil ci Jezuſá Syná ſwego/ ktoregoſćie wy wydáli/ y zá przekſcie ſie go przed Pilatem/ gdyż go on wolnym byco ſadzil.

14. Ale wy ſwatého a Sprawedliwého zapřeli gſte/ a proſyli gſte za muže wražedlnijka/ aby wám byl dán.

Aleſcie wy ſie onego świethegô y ſpráwiedliwego záprzeli/ á zádaliſcie áby wám dárowal mezoboyce.

15. Ale Dárce žiwota gſte zábili/ kteréhožto Buoh wzkřijſyl z Mrtwých/ gehožto my ſwědkowé gſmé.

Y zámordowaliſcie ſprawce żywotá/ ktorego Bog wzbudził od vmárlych/ á mychmy ſa świádkowie iego.

16. A ſkrze dauffánij Gména geho/ tohoto/ kteréhož wy widijte a znáte/ potwrdil geſt gméno geho: a wijra kteráž geſt ſkrze něho/ dala gemu celé zdrawj toto/ před twářij wſſech wás.

A przez wiáre w imie iego/ thego ktorego teraz widźicie y znacie/ vtwirdziło imie iego/ á wiárá ktora przezeń ieſt/ dalá temu to cale zdrowie przed wámi wßytkimi.

ג

17 בְּרַם הָשָׁא אַחַי יָדַע אֲנָא דַּבְטוּעַת עֲבַדְתּוּן הָדָא אַיְךְ דַּעֲבַדוּ רִישַׁיכוּן׃

Et hora, fratelli, io ſo che voi lo faceſte per ignorantia, ſi come ancora i voſtri principali.

18 וַאלָהָא אַיְךְ מֶדֶּם דְּקַדֶּם אַכְרֶז בְּפוּם כֻּלְּהוּן נְבִיֵא דְּנֶחַשׁ מְשִׁיחֵהּ מַלִּי הָכַנָּא׃

Ma Iddio ha in queſto modo adempiute tutte le coſe ch'egli haueua predette per bocca di tutti i Profeti, che Chriſto doueua patire.

19 תּוּבוּ הָכִיל וְאֶתְפַּנוּ אַיְכַנָּא דְּנֶתְעַטְּון חַטָהֵיכוּן׃

Pentiteui dunque, e conuertiteui, acciochè i voſtri peccati ſiano cancellati.

20 וְנֶאתוּן לְכוּן זַבְנָא דְּגִיחְתָּא מֶן קְדָם פַּרְצוּפֵהּ דְּמָרְיָא וְנֶשַׁדַּר לְכוּן לְאַיְנָא דַּמְטַיַּב הְוָא לְכוּן לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per quando verranno i tempi del refrigerio da la preſentia del Signore, e quando egli mandarà IESV Chriſto, che v'è ſtato innanzi predicato.

21 דְּלֵה וָלֵא לִשְׁמַיָּא דְּנֶקַבְּלוּן עַד מָא לְמוּלָיָא דְּזַבְנָא דְּכֻלְּהֵין אַיְלֵין דְּמַלֵּל אֱלָהָא בְּפוּמָא דַּנְבִיְּוֹהִי קַדִּישָׁא דְּמֶן עָלְמָא׃

Il qual biſogna ch'el cielo il contenga inſin al tempo de la reſtauration di tutte le coſe, de lequali Iddio ha parlato per bocca di tutti ſuoi ſanti Profeti fin da principio.

22 מוּשֶׁא גֵּיר אֲמַר דַּנְבִיָּא נְקִים לְכוּן מָרְיָא מֶן אַחַיכוּן אַכְוָתִי לֵהּ ס שְׁמַעוּ בְּכֹל מָא דְּנְמַלֵּל עַמְכוּן׃

Imperocche, Moiſe diſſe à i Padri, Il Signore Iddio voſtro vi ſuſcitarà de voſtri fratelli vn Profeta come me: vdirete lui ſecondo tutte quante quelle coſe ch'ei vi parlarà.

ג

17 וְעַתָּה אַחַי יָדַעְתִּי כִּי בִשְׁגָגָה עֲשִׂיתֶם כִּנְשִׂיאֵיכֶם׃

Mas aora hermanos, yo ſé que por ignorancia aueys hecho como tambien vueſtros principes.

18 וַיהוָה אֲשֶׁר הִגִּיד מִקֶּדֶם בְּפִי כָּל־נְבִיאָיו לְהִנָּגַע לְהֻכֹּת וְלַעֲנֹת כֵּן־מִלֵּא אוֹתָם׃

Empero Dios lo que auia antes annunciado por boca de todos los Prophetas, que ſu Chriſto auia de padecer, anſi lo ha cumplido.

19 לָכֵן הִנָּחֲמוּ וְשׁוּבוּ לְהִמָּחוֹת אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם׃

Anſique Arrepentios, y conuertios, para que ſean raydos vueſtros peccados:

20 אֲשֶׁר אִם תָּבוֹא עֵת רְוָחָה חֲלִיפָתֵנוּ וְחַיֵּי עוֹלָם בְּהָקִיץ תְּמוּנָתוֹ וְנִשְׂבְּעָה שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פְּנֵי־אֱלֹהִים וְיִשְׁלַח אוֹתוֹ אֲשֶׁר מִקֶּדֶם מוּכָן אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Pues que los tiempos del refrigerio de la preſencia del Sennor ſon venidos: El qual os hà embiado à Ieſus el Chriſto, que os ha ſido antes annunciado?

21 אֲשֶׁר צָרְכוּ אֶת־הַשָּׁמַיִם לְקַבֵּל עַד עֵת־תַּכְלִית וּתְשׁוּבַת כֻּלָּם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים בְּפִי כָּל־נְבִיאָיו הַקְּדוֹשִׁים מֵעוֹלָם׃

Al qual cierto es meneſter que el cielo tenga, haſta los tiempos de la reſtauracion de todas las coſas: del qual habló Dios por boca de todos ſus Prophetas que han ſido deſde el ſiglo.

22 וּמֹשֶׁה אָמַר לַאֲבוֹתֵינוּ כִּי נָבִיא לָכֶם מִקִּרְבְּכֶם יָקִים יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מֵאֲחֵיכֶם כָּמוֹנִי אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן בְּכֹל אֲשֶׁר יְדַבֵּר אֲלֵיכֶם׃

Porque Moyſen dixo à los Padres, El Sennor vueſtro Dios hos leuantarà vn Propheta de vueſtros hermanos, como yo: à el oyreys haziendo conforme à todas las coſas que hos hablare.

γʹ.

17. Καὶ νῦν ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.

Et maintenant freres, ie ſai que vous l'auez fait par ignorance, comme auſſi vos Gouuerneurs.

18 Ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστόν, ἐπλήρωσεν οὕτω.

Mais Dieu a ainſi accompli les choſes qu'il auoit predites par la bouche de tous ſes Prophetes, que le Chriſt deuoit ſouffrir.

19. Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας.

Amendez-vous donc, & vous conuertiſsez, afin que vos pechés ſoyent effaces:

20. Ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν χριστόν.

Quand les temps de rafraiſchiſſement ſeront venus de la preſence du Seigneur, & qu'il aura enuoyé Ieſus Chriſt, qui au parauant vous à eſté annoncé,

21. Ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος.

Lequel il faut que le ciel contiene, iuſques au temps du reſtabliſſement de toutes les choſes que Dieu à prononcees par la bouche de tous ſes ſaincts Prophetes dés le commencement du monde.

22. Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς.

Car Moyſe meſme a dit aux peres, Le ſeigneur voſtre Dieu vous ſuſcitera vn Prophete d'entre vous freres tel que moi: vous l'eſcouterez en tout ce qu'il vous dira.

CAP. III

17. Et nunc fratres ſcio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.

And now brethren / I know that through ignorance ye did it/ as did alſo your gouernours.

18. Deus autem qui prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Chriſtũ ſuum, ſicut implevit.

But thoſe thinges which God before had ſhewed by the mouth of all his Prophets/that Chriſt ſhoulde ſuffer/hee hath thus fulfilled.

19. Pœnitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata veſtra.

Amende your liues therefore / and turne / that your ſinnes may bee put away.

20. Vt cum venerint tempora refrigerii à conſpectu Domini, & miſerit eum qui prædicatum eſt vobis Ieſum Chriſtum.

When the time of refreſhing ſhall come from the preſence of the Lord/and he ſhall ſend Jeſus Chriſt/which before was preached vnto you.

21. Quem oportet quidem cælum ſuſcipere uſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt Deus per os ſanctorum ſuorum, à ſeculo, prophetarum.

Whome the heauen muſt conteine vntill the time that all thinges be reſtored / Which God had ſpoken by the mouth of all his holy Prophets ſince the worlde began.

22. Moyſes quidem dicit, Quoniam prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris tanquam me: ipſum audietis iuxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis.

For Moſes ſaid vnto the Fathers/ The Lorde your God ſhall raiſe vp vnto you a Prophet/euen of your brethren like vnto me / ye ſhall heare him in all thinges / whatſoeuer he ſhall ſay vnto you.

Das III. Capitel.

17. Nun lieben Brůder / Jch weiß/ daß jhrs durch vnwiſſenheit gethan habt / wie auch ewer Oberſten.

Nu kære Brødre/ieg veed/at i giorde det aff vanuittighet/ ſom oc eders Offuerſte.

18. Gott aber / was er durch den Mund aller ſeiner Propheten zuvor verkündiget hat/ wie Chriſtus leiden ſolt/ hats alſo erfüllet.

Mend Gud haffuer fuldkummet det / ſom hand tilforn forkyndede / ved alle ſine Propheters Mund/ huorledis Chriſtus ſkulde lide.

19. So thut nun buſſe vnd bekehret euch / daß ewre ſünde vertilget werden.

Saa gører nu Penitentze / oc omuender eder / at eder Synder ſkulle vdſlettis.

20. Auff daß da komme die zeit der erquickung / für dem angeſichte deß HERRN / wen er ſenden wird den/ der euch jetzt zuvor geprediget wirdt / Jeſum Chriſt.

Paa det verauegelſens tid ſkal komme / faar HERRENS Anſict/ naar hand ſkal ſende/ Den/ ſom er nu predicket faar eder / Jeſum Chriſtum.

21. Welcher muß den Himmel einnemen / biß auff die zeit / da herwider bracht werde / alles was Gott geredt hat / durch den Mund aller ſeiner heiligen Propheten/ von der Welt an.

Huilcken ſom ſkal indtage Himmelen / indtil den tid / at alting bliffuer igen ſticket ſom Gud talede/ ved alle ſine hellige Propheters Mund / fra Verdens begyndelſe.

22. Denn Moſes hat geſaget zu den Vätern: Einen Propheten wirdt euch der HERR euer Gott erwecken/ auß euren Brüdern/gleich wie mich/ den ſolt jhr hören in allem / daß er zu euch ſagen wird.

Thi Moſe ſagde til Federne / HERREN eders Gud ſkal opuecke eder en Prophete/ aff eders Brødre/ lige ſom mig/ Den ſkulle i høre/ i alt det/ ſom hand ſiger til eder.

Kapitola III.

17. A nynij Bratřij/ wijm že gſte to z newědomij včinili/ yako y Knijžata waſſe.

Alec teráz bráćia wiem żeśćie z niewiádomośći to vczynili/ ták iáko y Kśiążętá wáße.

18. Buoh pak/ kterýž geſt napřed zwěſtowal ſkrze vſta wſſech Prorokuow/ že měl trpěti Kryſtus / tak geſt naplnil.

Lecżći Bog to co przez vſtá wßech ſwoich Prorokow opowiedźiał / iż Kryſtus cirpiec miał / ták wápełnił.

19. Protož čiňte pokánij a obraťte ſe/ aby byli ſhlazeni hřijchowé waſſy.

A przetoż vznaycie ſie á náwroććie ſie/ áby były zgłádzone grzechy wáße.

20. Abyſſte když přigde čas obwlaženij od twáři PAně/ a poſſle toho kterýž wám ohlaſſowán geſt Gežijſſe Kryſta/ ſpaſeni byli.

Gdyż przyßły cżáſy ochłodzenia od oblicżnośći Páńſkiey. A poſłał wam onego/ ktory był przed tym opowiedźián/ Jezuſá Kryſtuſá.

21. Kteréhož zagiſte muſý přigijti Nebeſa/ až do čaſu nawrácenij wſſech wěcý/ což geſt koli mluwil Buoh ſkrze vſta ſwých Swatých Prorokuow. od wěku.

Ktoremuć potrzebá być w niebie aż do cżáſow náprawienia wßech rzecży/ ktore opowiedźiał Bog od wieku przez vſta wßech ſwych świętych Prorokow.

22. Mojžijš zagiſté Otcuom řekl: Proroka wám wzbudij Pán Bůh wáš z Bratřij waſſých / mně podobného. Kteréhož poſlauchati budete/ wedlé wſſeho což bude mluwiti wám.

Abowiem mowił Moiżeß do Oycow: Proroká wzbudźi wam Pán Bog wáß z brácicy wáßey iáko mnie/ á bedźiećie go ſłucháć we wßythkim cokolwiek on wam powie.

ג

23 וְתֶהְוֵא כָּל נַפְשָׁא דְּלָא
תִשְׁמַעִי לַנְבִיָּא הַו תֵאבַדִי
נַפְשָׁא הָי מִן עַמֵּהּ׃

Et auuerrà che ogni perſona, laqual non vdirà quel Profeta, ſarà eſterminata via del popolo.

24 וַנְבִיֵּא כֻּלְּהוֹן דְּמִן
שְׁמוּאִיל וְאִילֵין דְּמִן ב
בָּתְרֵהּ הֲווֹ מַלְּלוּ וַאכְרֶזוּ
עַל יַוְמָתָא הָנוֹן׃

Et etiandio tutti i Profeti da Samuel, e quanti dipoi hanno parlato hanno ſimilmente predetti queſti giorni.

25 אַנְתּוּן אִנּוּן בְּנַיְהוֹן ד
דַּנְבִיֵּא וְדִיַתְקָא אִידָא
דְּסָם אֱלָהָא לַאבָהַתַן כַּד
אֲמַר לְאַבְרָהָם דַּבְזַרְעָךְ
נֶתְבַּרְכָן כֻּלְּהֵין שַׁרְבָתָא
דַּאַרְעָא׃

Voi ſete figliuoli de Profeti, e del teſtamento che Iddio fece à i noſtri padri, dicendo ad Abraham, E nel tuo ſeme ſaranno benedette tutte le famiglie de la terra.

26 לְכוֹן מִן קְדִים אֲקִים
וְשַׁדַּר אֱלָהָא לִבְרֵהּ כַּד
מְבַרֵךְ לְכוֹן אִן תֶתְפְּנוּן
וְתֶתְתוּבוּן מִן בִּישָׁתְכוֹן׃

Iddio hauendo primamente à voi ſuſcitato il ſuo Figliuol IESV, l'ha mandato à benedirui, ritirando ciaſcuno da le ſue iniquità.

ד

1 וְכַד הָלֵין מֶלָּא מְמַלְּלִין
הֲווֹ לְעַמָּא קָמוּ עֲלַיְהוֹן
כָּהֲנָא וְזַדּוּקָיֵא וַארְכוֹנָא
דְּהַיְכְּלָא׃

Mentre che eſſi parlauano al popolo, ſopraunenner loro i Sacerdoti, e il Maeſtro del tempio, e i Sadducei.

2 כַּד מֶתְחַמְּתִין הֲווֹ ע
עֲלַיְהוֹן דְּמַלְפִין לְעַמָּא
וּמַכְרְזִין בִּמְשִׁיחָא עַל
קְיָמְתָא דְּמִן בֵּית מִיתֵא׃

Hauendo gran diſpiacere ch'eſſi inſegnaſſeno al popolo, & annuntiaſſeno nel nome di IESV la reſurrettione de morti.

ג

23 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע
אֶל־הַנָּבִיא הַהוּא אָנֹכִי אֶדְרוֹשׁ
מֵעִמּוֹ וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ׃

Y ſera que Qualquiera allma que no oyere à aquel Propheta, ſera deſarraygada del pueblo.

24 וְגַם כָּל־הַנְּבִיאִים מִשְּׁמוּאֵל
עַד־כֻּלָּם אֲשֶׁר אַחֲרָיו דִּבְּרוּ
וְהִגִּידוּ אֶת־הַיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Y todos los Prophetas deſde Samuel y en adelante, todos los que han hablado, han prenunciado eſtos dias.

25 וְאַתֶּם הוֹיִם בְּנֵי הַנְּבִיאִים
וּבְנֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אֱלֹהִים
אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר אֶל־אַבְרָהָם
בְּזַרְעֲךָ יִתְבָּרְכוּ כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃

Voſotros ſoys los hijos de los Proyhetas, y del Concierto que Dios concertó con nueſtros padres, diziendo à Abraham Y en tu Simiente ſeſeran benditas todas las familias de la tierra.

26 לָכֶם בָּרִאשׁוֹנָה הֵקִים אֶת
בְּנוֹ יֵשׁוּעַ וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ לְבָרֵךְ
אֶתְכֶם בְּשׁוּבְכֶם אִישׁ אִישׁ
מֵרָעוֹתֵיכֶם׃

A voſotros primeramente, Dios, leuantando à ſu Hijo Ieſus, lo embió que hos bendixeſſe. paraque cada vno ſe conuierta de ſu maldad.

ד

1 וּבְדַבְּרָם אֶל־הָעָם קָמוּ
עֲלֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַפָּקִיד עַל־
הַהֵיכָל וְהַצְּדוּקִים׃

Y hablando ellos àl pueblo, ſobreuieron los Sacerdotes y el Magiſtrado del Templo, y los Sadduceos.

2 וְנוּגִים הֵמָּה עַל־כִּי לִמְּדוּ
אֶת־הָעָם וּבִשְּׂרוּ בְּיֵשׁוּעַ אֶת־
תְּקוּמַת הַמֵּתִים׃

Peſandoles de que enſennaſſen el pueblo, y annunciaſſen en el Nombre de Ieſus la reſurrecion de los muertos.

γʹ.

23. Ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

Et aduindra que toute perſonne qui n'aura eſcouté ce Prophete-la, ſera exterminé d'entre le peuple

24. Καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ προκατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.

Et meſmes tous les Prophetes depuis Samuel, & ceux qui l'ont ſuiui, tous tant qu'il y en a qui ont parlé, ont auſsi predit ces iours.

25. Ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς ἀβραάμ, Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

Vous eſtes les enfans des Prophetes, & de l'alliance que Dieu a traitee auec nos Peres, diſant à Abraham, Et en ta ſemence ſeront benites toutes les familles de la terre.

26. Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

C'eſt pour vous premierement que Dieu ayant ſuſcité ſon Fils Ieſus, l'a enuoyé pour vous benir, en retirant vn chacun de vous de vos mauuaiſties.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι.

Mais comme ils parloyent au peuple les Sacrificateurs & le Capitaine du temple, & les Sadduciens ſuruindrent.

2. Διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν.

Eſtans en grand'peine de ce qu'ils enſeignoyent le peuple, & qu'ils annonçoyent la reſurrection des morts au nom de Ieſus.

CAP. III.

23. Erit autem, omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

For it ſhalbe that euery perſon which ſhall not heare that Prophet / ſhall be deſtroyed out of the people.

24. Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.

Alſo all the Prophets from Samuel / & thenceforth as many as haue ſpoken / haue likewiſe foretold of theſe dayes.

25. Vos eſtis filii prophetarum, & teſtamenti quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham, Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

Ye are the children of the Prophets / and of the couenant / which God hath made vnto our fathers / ſaying to Abraham / Euen in thy ſeede ſhall all the kinreds of the earth be bleſſed.

26. Vobis primum Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe unuſquiſque á nequitia ſua.

Firſt vnto you hath God rayſed vp his Sonne Jeſus / and him he hath ſent to pleſſe you / in turning euery one of you from your iniquities.

CAP. IIII.

LOquentibus autem illis ad populum, ſupervenerunt ſacerdotes & magiſtratus templi & Sadducæi.

And as they ſpake vnto the people / the Prieſts and the Captaine of the Temple / and the Sadduces came vpon them.

2. Dolentes quod docerent populum, & annuntiarent in Ieſum reſurrectionem ex mortuis.

Taking it grieuouſly that they taught the people / and preached in Jeſus name the reſurrection from the dead.

Das III. Capitel.

23. Vnnd es wird geſchehen / welche Seele denſelbigen Propheten nit hören wird / die ſoll vertilget werden auß dem Volck.

Oc det ſkal ſke / at huilcken Siel ſom icke hører den Prophete / hun ſkal vdſlettis fra Folcket.

24. Vnnd alle Propheten von Samuel an vnd hernach / wie vil jhr geredt haben / die haben von dieſen tagen verkündiget.

Oc alle Propheter fra Samuel oc der effter / ſaa mange ſom talede aff dem / de forkyndede om diſſe Dage.

25. Jhr ſeyt der Propheten vnd des Bundes Kinder / welchen Gott gemacht hat mit euren Vätern / da er ſprach zu Abraham: Durch deinen Samen ſollen geſegnet werden alle Völcker auff Erden.

Jere Propheternis oc Pactens Børn / huilcken Gud giorde met eders Fedre / der hand ſagde til Abraham / J din Sæd ſkulle velſignis alle Folck paa Jorden.

26. Euch zu förderſt hat Gott aufferwecket ſein Kind Jeſum / vnd hat jn zu euch geſandt / euch zuſegenen / daß ein jeglicher ſich bekehre von ſeiner Boßheit.

Gud haffuer førſt opuect eder ſit Barn Jheſum / oc hand ſende hannem til eder / at velſigne eder / At huer ſkal omuende ſig fra ſin ondſkaff.

Das IIII. Capitel.

Als ſie aber zum Volck redeten / tratten zu jnen die Prieſter / vnd der Hauptmann des Tempels / vnnd die Saduceer.

MEn der de talede til Folcket / Traadde Preſterne / oc Templens Høffuitzmand frem / oc Saduceerne.

2. (Die verdroß / daß ſie das Volck lehreten / vnnd verkündigten an Jeſu die Aufferſtehung von den Toden.)

(De fortrøde / at de lærde Folcket / oc kundgiordei Jheſu Opſtandelſen fra de døde.)

Kapitola III.

23. A budeť / že každý Člowěk kterýž nebude poſlauchati toho Proroka / wyhlazen bude z Lidij;

Rzſtánie ſie to že kto nie bedzie ſluchał Proroká onego / bedzie wykorzenion z ludu.

24. A wſſyckni Prorocy / od Samuele / a potomnij wſſyckni kterijž gſau koli mluwili / též zwěſtowali o těchto dnech.

Ale y wſzyſcy Prorocy / od Sámuelá y ini / ktorzy po nich byli ileich kolwiek prorokowáło / też wſzyſcy o o tych dniach powiedáli.

35. Wy gſte Synowé Prorokuow a Aumluwy kterauž včinil Buoh s Otcy naſſými / řka k Abrahamowi: W ſemeni twém / požehnány budau wſſecky čeledi země.

Wyſcie ſą ſyny prorokimi y przymierza / ktore poſtánowił Bog z oycy náſzemi / mowiąc do Abráamá: Iż w potomſtwie twoim błogoſłáwieńſtwá doſtąpią wſzythki narody ná ziemi.

26. Wám nayprwé Bůh / wzbudiw Syna ſwého Gežijſſe / poſſlal ho dobré wěcy oznamugijcýho wám / aby ſe od wrátil gedenkaždý od nepráwoſti ſwé.

Wamći naprzod Bog wzbudziwſzy Syná ſwoiego Jezuſá poſłał ktoryby wam błogoſłáwił / odwrácaiąc káżdego od iego złośći.

Kapitola IIII.

A Když one mluwili k Lidu / přiſſli Kněžij a Vřednijcy Chrámu / a Saduceowé.

A Gdy oni ták mowili do ludu / tedy przyſzli Kápłani / y przełożeni kośćiołá / y Sáduceuſzowie.

2. Težce neſauce to / žeby včili Lid / a že zwěſtowali o Gežiſſowi / žeby z mrtwých wſtal:

Fraſuiąc ſie bárzo iż vczyli lud / á opowiedáli w imie Jezuſowe powſtánie od vmarłych.

ד

3 וַארְמִיו עֲלַיְהוֹן אִידַיָא וְנַטַרוּ אֶנּוּן לְיַוְמָא אַחרִנָא מֶטוּל דַּקְרֶב הֲוָת לֵה רַמְשָׁא׃

E meſſer loro le mani addoſſo, e poſergli in prigione per il giorno ſeguente: percioche gia era ſera.

4 וְסַגִּיָּאא דַּשְׁמַעוּ הֲוַו מֶלְתָא הַיְמֶנוּ הֲוַו וַאיתַיְהוֹן הֲוַו בְּמֶנְיָנָא אַיְךְ חַמְשָׁא אַלְפִּין גַּבְרִין׃

E molti di quelli che haueuano vdita la parola, credettero: e fu il numero de gli huomini circa cinque milia.

5 וַלְיַוְמָא אַחרִנָא אֶתְכַּנַּשׁוּ אַרְכוֹנֵא וְקַשִּׁישֵׁא וְסָפְרֵא׃

Hor il di ſeguente vennero à congregarſi inſieme i lor Principali, e i Vecchij, e gli Scribi in Ieruſalem.

6 וָאף חַנָּן רַב כָּהֲנֵא וְקַיָּפָא וְיוֹחַנָּן וַאלֶכְסַנְדְּרוֹס וְאַילֵין דְּאִיתַיְהוֹן הֲווּ מֶן שַׁרבְּתָא דְּרַבַּי כָּהֲנֵא׃

Et Anna ſommo Sacerdote, e Caifa, e Giouanni, & Aleſſandro, e tutti quelli che erano de la generation ſacerdotale.

7 וְכַד אֲקִימוּ אֶנּוּן בַּמְצַעְתָא מְשַׁאלִין הֲווּ לְהוֹן דְּבַאינָא חַיְלָא אַו בַּאינָא שֵׁם עֲבַדְתּוּן הָדָא׃

E fattigli ſtar la nel mezo, gli domandorono, dicendo, Con qual virtù, o in qual nome hauete voi fatto queſto?

8 הָידֵין שֶׁמְעוֹן כַּאפָא אֶתְמְלִי רוּחָא דְּקוּדְשָׁא וֶאמַר לְהוֹן אַרְכוֹנַוְהִי דְעַמָּא וְקַשִּׁישֵׁא דְּבֵית יִסְרָיֵל שְׁמַעוּ׃

Allor Pietro ripieno di Spirito ſanto, diſſe loro, Principi del popolo, e voi Vecchij d'Iſraël.

9 אֶן חַנַן יַוְמָנָא מֶתְתְּדִינִינַן מֶנְּכוֹן עַל שַׁפִּירְתָא דַּהֲוָת לְבַר נָשָׁא כְּרִיהָא דַּבְמָנָא הָנָא אֶתַאסִי׃

Poi che noi ſiamo hoggi eſaminati del benefitio fatto ad vn huomo infermo, cioè in che modo coſtui ſia ſtato ſanato.

ד

3 וַיִּשְׁלְחוּ בָהֶם אֶת־יְדֵיהֶם וַיָּשִׂימוּ אוֹתָם בַּמַּטָּרָה עַד־לְמָחָר כִּי הָעֶרֶב קָרוֹב הוּא׃

Y echaron les manos y puſieronlos en la carcel haſta el dia ſiguiente? porque era ya tarde.

4 וְרַבִּים מִן־הַשּׁוֹמְעִים אֶת־הַדָּבָר הֶאֱמִינוּ וַיְהִי מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ׃

Mas muchos de losque auian oydo el ſermon, creyeron, y fue hecho el numero de los varones, como cincomil.

5 וַיְהִי־מִמָּחֳרָת וַיִּקָּהֲלוּ הַנְּשִׂיאִים הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים בִּירוּשָׁלַםִ׃

Y aconteciò el dia ſiguiente, que los Principes deelloz ſe juntaron, y los Ancianos, y los Eſcribas, en Ieruſalem:

6 וְחָנָן כֹּהֵן הַגָּדוֹל וְקַיָּפָא וְיוֹחָנָן וְאֲלֶכְסַנְדְּרוֹס וְכֻלָּם אֲשֶׁר הָיוּ מִדּוֹר שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Y Annas Principe de los Sacerdotes, y Caiphas, y Ioan, y Alexandro, y todos losque eran del linage ſacerdotal,

7 וַיָּקִימוּ אוֹתָם בְּתוֹכָם וַיִּשְׁאֲלוּ בְּמָה כֹּחַ אוֹ בְּמָה שֵׁם עֲשִׂיתֶם אֶת־הַזֹּאת׃

Y haziendolos preſentar en medio, preguntaronles, Conque poteſtad, o en que nombre aueys hecho voſotros eſto?

8 אָז כֵּיפָה מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂיאֵי הָעָם וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Entonces Pedro, lleno de Eſpiritu Sancto les dixo, Principes del pueblo, Y Ancianos de Iſrael.

9 אִם אֲנַחְנוּ נִשְׁפְּטוּ עַל־מַעֲשֵׂה טוֹב אֱנוֹשׁ חָלָשׁ בַּאֲשֶׁר נוֹשַׁע הַזֶּה׃

Pues que ſomos oy demandados acerca del beneficio hecho à vn hombre enfermo, es à ſaber de que manera eſte aya ſido ſanado.

δʹ.

3. Καὶ ἐπέβαλλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.

Et ayans ietté les mains ſur eux, ils les mirent en priſon iuſques au lendemain, car il eſtoit deſia veſpre.

4. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.

Et pluſieurs de ceux qui auoyent ouï la parole creurent, & fut le nombre des perſonnes enuiron cinq mille.

5. Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἱερουσαλήμ.

Or aduint qne le lendemain leurs Gouuerneurs s'aſſemblerent, & les Anciens, & les Scribes en Ieruſalem.

6. Καὶ Ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ Καϊάφαν καὶ Ἰωάννην καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.

Et Anne ſouuerain Sacrificateur, & Caiphe, & Iehan, & Alexandre, & tous ceux qui eſtoyent de la lignee Sacerdotale.

7. Καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ, ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;

Et les ayans mis en place, les interroguerent, diſans, par quelle puiſſance, ou au nom de qni auez vous fait ceci?

8. Τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραήλ,

Adonc Pierre rempli du ſainct Eſprit leur di,, Gouuerneurs du peuple, & vous Anciens d'Iſrael.

9. Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται.

Puis que nous ſommes auiourd'hui recerchés pour vn bien qui a eſté fait à l'endroit d'vn homme impotent, pour ſauoir comment il a eſté gueri.

CAP. IIII

3. Et iniecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in craſtinum, erat enim iam veſpera.

And they layed handes on them/and put them in hold/vntill the next day: for it was now euentide.

4. Multi autem eorum qui audiebant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum, quinque millia.

Howbeit/many of them which heard the word/beleeued/ and the nomber of the men was about fiue thouſand.

5. Factum eſt autem in craſtinum, ut congregarentur principes eorum, & ſeniores & ſcribæ in Ieruſalem.

And it came to paſſe on the morowe/ that their rulers / and Elders / and Scribes were gathered together at Jeruſalem.

6. Et Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, & Iohannes, & Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali.

And Annas the chiefe Prieſt / and Caiphas / and John / and Alexander / and as many as were of the kinred of the high Prieſtes.

7. Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute aut in quo nomine feciſtis hoc vos.

And when they had ſet them before them/they aſked / By what power / or in what Name haue ye done this.

8. Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad eos, Principes populi & ſeniores.

Then Peter full of the holy Ghoſt / ſaide vnto them/ye rulers of the people / and Elders of Iſrael.

9. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt,

Foraſmuch as we this day are examined of the good deede done to the impotent man / to with / by what meanes hee is made whole.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd legeten die hände an ſie/vnd ſetzten ſie ein biß auff morgen/ denn es war jetzt abend.

Oc lagde Hender paa dem/oc ſette dem ind til om morgenen/ thi det vaar nu afften.

4. Aber viel vnter denen/ die dem wort zuhöreten/wurden glaubig/vnd ward die zahl der Männer bey fünff tauſent.

Men mange aff dem / ſom hørde ordet/ trode/ oc tallet paa Mendene bleff ved fem tuſinde.

5. Als nun kam auff den morgen/ verſammleten ſich jhre Oberſten vnd Elteſten vnnd Schrifftgelehrten gen Jeruſalem.

Som morgenen kom nu / da forſamlede de Øffuerſte oc Eldſte oc Scrifftkloge dem i Jeruſalem.

6. Hannas der Hoheprieſter/ vnnd Caiphas vnnd Johannes vnd Alexander / vnnd wie vil jhr waren vom Hohenprieſter Geſchlechte.

Annas den ypperſte Preſt oc Caiphas oc Johannes oc Alexander / ocſaa mange ſom de vaare aff de ypperſte Preſters ſlect.

7. Vnnd ſtelleten ſie für ſich/vnnd fragten ſie/Auß welcher gewalt oder inn welchem Namen habt jhr das gethan?

Oc ſkickede dem faar ſig/ oc ſpurde dem at / Aff huad mact/ eller i hues naffn giorde i dette?

8. Petrus voll deß heiligen Geiſts/ ſprach zu jhnen: Jhr Oberſten des Volcks/ vnd jr Elteſten von Jſrael.

Petrus fuld aff den hellig Aand / ſagde til dem/ I Øffuerſte faar Folcket/ oc i Eldſte aff Jſrael.

9. So wir heute werden gerichtet über diſer wolthat/ an dem krancken Menſchen/ durch welche er iſt geſund worden.

Der ſom wi dømmis i dag for denne velgerning/ mod det ſiuge Menniſke/ ved huilcken hand bleff helbrede.

Kapitola IIII.

3. Y wztáhli na ně ruce / a wſadili ge do žaláře až do gitra / ne byl giž wečer.

Y tárgneli ſie ná nie rekomá / á podáli ie do więzienia á ž do iuthrá / bo iuž byl wieczor.

4. Mnozij pak z těch kteřijž ſlyſſeli ſlowo / uwěřili: Y včiněn geſt počet mužuw okolo pěti Tiſýcuow.

A wiele tych ktorzy ſlowá ony ſlyſzeli v wierzyli / y bylo w liczbie mężow okolo piąci tyſiecy.

5. Tehdy ſtalo ſe nazaytřij / ſeſſli ſe Knijžata gegich a Starſſý / a včitelé w Geruzalémě.

A gdy bylo nazáiutrz / zebráli ſie Kſiążetá ich y ſtárſzy / y Doktorowie w Jeruzálem.

6. A Annáſs Knijže Kněžſké / a Kayffáſs / a Jan / a Alexander / a koliko koli gich bylo z pokolénij Kněžſkého.

Y Annaſz nawyżſzy Kápłan / z Káiphaſz / y Jan / y Alexander / y ile ich iedno bylo z rodu Kápláńſkiego.

7. Y poſtawiwſſe ge mezy ſebau tázali gich: Kterau mocý / aneb w kterém gménu včinili gſte toto wy?

Gdy ie tedy poſtáwili w poſrodku / pytáli ich: Ktorą mocą / á ktorymeſcie wy to imieniem vczynili?

8. Tehdy Petr naplněn gſa Duchem Swatým řekl k nim: Knijžata Lidu / a Starſſý Lidu Izrahelſkého ſlyſſte.

Tedy Piotr będąc napelnion Duchá ś. świętego / rzekł do nich: Kſiążetá ludu y ſtárſzy Izraelſcy.

9. Poněwadž my dnes k ſaudu gſme přiwedeni / pro dobrodinij Člowěka chromého / w kterémby gménu zdráw včiněn byl.

Gdyż o nas dźieś ten ſąd ieſt zeſádzon / dla dobrodzieyſtwá nád człowiekiem niedolężnym vczynionego / iáko on ieſt vzdrowion.

ד

10 הָדָא תְּתִידַע לְכוּן
וַלְכֻלֵּה עַמָּא דְּאִיסְרָיֵל ד
דְּבַשְׁמֵה דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא
נָצְרָיָא הָו דַּאנְתּוּן ו
זְקַפְתּוּנָיְהִי הָו דַּאקִים
אֱלָהָא מֶן בֵּית מִיְתֵא בֵּה
בְּהָו הָא קָאֵם הָנָא ק
קְדָמַיְכוּן כַּד חְלִים :

Sia noto à tutti voi, & à tutto'l popolo d'Iſrael, che cio s'è fatto per il nome di IESV Chriſto Nazareno, che voi crocifiggeſte, ilquale Iddio ha riſuſcitato da morte: per lui ſta qui coſtui ſano dinanzi d'voi.

11 הָנַו כִּאפָא דַּאסְלִיתוּן
אַנְתּוּן בַּנָּיָא וְהָו הֲוָא לְרִישׁ
קַרְנָתָא :

Queſta è quella pietra che è ſtata rifiutata da voi, edificatori, laquale è ſtata poſta ne la teſta de l'angolo.

12 וְלַיְת בְּאנָשׁ אַחֲרִין
פּוּרְקָנָא לָא גֵּיר אִית שְׁמָא
אַחֲרָנָא תְּחֵית שְׁמַיָּא
דְּאֶתְיְהֵב לַבְנַי נָשָׁא דְּבֵה
וָלֵא לְמֵחָא :

E non è ſalute in alcun altro: percioche ne altre nome è ſotto'l cielo dato tra gli huomini, perilqual noi debbiamo eſſer ſaluati.

13 וְכַד שְׁמַעוּ מֶלְתֵה ה
דְּשֶׁמְעוּן וַדְיוּחַנָּן דְּעִין ב
בַּגְלֵא אֶמַרוּהָ אֶסְתַּכַּלוּ
דְּלָא יָדְעִין סֶפְרָא
וְהֶדְיוּטֵא אֶנּוּן וַתְהַרוּ
בְּהוּן וְאֶשְׁתַּוְדַּעוּ דְּעַם
יֵשׁוּע מֶתְהַפְּכִין הֲווֹ :

Eſſi vedendo la libertà del parlar di Pietro e di Giouanni, e ſapendo che eſſi erano huomini ſenza lettere e idioti, ſi marauigliauano, e conoſceuano che eſſi erano ſtati con IESV.

14 וְחָזֵין הֲווֹ דְּקָאֵם הֲוָא
עַמְהוֹן חַגִּירָא הָו דְּאֶתְאַסִּי
וְלָא מַשְׁכְּחִין הֲווֹ מֶדֶם
לְמֵאמַר לוּקְבַלְהוֹן :

Vedendo ancora l'huomo, che era ſtato ſanato, che ſtaua li con loro, non haueuan nulla che contradire.

15 הָידֵין פַּקֵדוּ דְּנִפְּקוּן
אֶנּוּן מֶן כְּנֻשְׁהוֹן וְאָמְרִין
הֲווֹ חַד לְחַד :

Ma comandando loro che vſciſſen fuor del conſiglio, conferiuano tra lor medeſimi.

ד

10 יִוָּדַע לְכֻלְּכֶם וּלְכָל־עַם־יִשְׂרָאֵל כִּי־בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ הַנָּצְרִי אֲשֶׁר אַתֶּם הוֹקַעְתֶּם אוֹתוֹ וַאֲשֶׁר הֱקִימוֹ אֱלֹהִים מִמֵּתִים בּוֹ בְּכֹחוֹ זֶה הוּא עֹמֵד לִפְנֵיכֶם וְנִרְפָּא הוּא :

Sea notorio à todos voſotros, y à todo el pueblo de Iſrael, Que en el Nombre de Ieſus el Chriſto, el Nazareno, el que voſotros crucificaſtes, y Dios lo reſuſcitó de los muertos, en eſto eſte eſta en veſtra preſencia ſano.

11 זֶה הוּא הָאֶבֶן הַנִּמְאָסָה מִמְּכֶם הַבּוֹנִים וְהָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה :

Eſte es la piedra reprouada de voſotros los edificadores, laqual es pueſta por cabeça de eſquina.

12 וְלֹא יֵשׁ בְּאִישׁ אַחֵר יְשׁוּעָה כִּי שֵׁם אַחֵר אֵינֶנּוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם נִתַּן לָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ צְרִיכֵנוּ לְהִוָּשֵׁעַ אוֹתָנוּ :

Y en ningun otro ay ſalud, porque no ay otro nombre debaxo del cielo dado à los hombres en que podamos, ſer ſaluos.

13 וּבִרְאוֹתָם אֶת בִּטְחוֹן כֵּיפָה וְיוֹחָנָן וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנָשִׁים בְּעֵרִים בְּעַם הֵמָּה וְכִי לֹא לָמְדוּ חָכְמָה וְדַעַת קְדֹשִׁים לֹא יָדָעוּ וַיִּתְמָהוּ וַיֵּדְעוּם כִּי הָיוּ עִם יֵשׁוּעַ :

Entonces viendo la conſtancia de Pedro y de Ioan, ſabido que eran hombres ſin letras y idiotas, marauillanſe: y conocianlos, que auian ſido con Ieſus.

14 וְרוֹאִים אֶת הָאֱנוֹשׁ אִתָּם עוֹמֵד הַנִּרְפָּא מְאוּמָה לֹא הָיָה לָהֶם לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם :

Y viendo àl hombre que auia ſido ſanado que eſtaua con ellos, no podian dezir nada en contra.

15 וַיְצַוּוּ אוֹתָם לָצֵאת אֶל־מִחוּץ הָעֵדָה וַיִּתְיָעֲצוּ בֵינֵיהֶם :

Mas mandaronles que ſe ſalieſſen fuera del concilio: y conferian entreſi.

δ.

10. Γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής.

Soit notoire à vous tous & à tout le peuple d'Iſrael, que c'a eſté au nom de Ieſus Chriſt le Nazarien, que vous auez crucifié, lequel Dieu a reſſuſcité des morts: voire en vertu du Nom de ceſtui-la ceſt hōme aſſiſte ſain ici deuant vous.

11. Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας.

C'eſt ceſte Pierre qui a eſté reiettee par vous les edifians, qui a eſté faite le principal du coin.

12. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

Et n'y a point de ſalut en aucun autre: car auſſi n'y a il point d'autre nom ſous le ciel qui ſoit donné aux hommes, par lequel il nous faille eſtre ſauués.

13. Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παρρησίαν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦσαν.

Eux alors voyans la hardieſſe de Pierre & de Iehan, & cognoiſſans auſſi qu'ils eſtoyent hommes ſans lettres & idiots, s'eſmerueilloyent, & recognoiſſoyent bien qu'ils auoyent eſté auec Ieſus.

14. Τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.

Et voyans que l'homme qui auoit eſté gueri, eſtoit preſent auec eux, ne pouuoyent en rien contredire.

15. Κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους.

Adonc leur ayans commandé de ſortir hors du conſeil, ils conferoyent entr'eux.

CAP. IIII.

10. Notum ſit omnibus vobis & omni plebi Iſraël, quia in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus.

Be it knowen vnto you all/and to all the people of Iſrael/that by the Name of Jeſus Chriſt of Nazaret/whome ye haue crucified / whome God rayſed againe from the dead / euen by him doth this man ſtand here before you/whole.

11. Hic eſt lapis qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus: qui factus eſt in caput anguli.

This is the ſtone caſt aſide of you builders / which is become the head of ẏ corner.

12. Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomē eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.

Neither is there ſaluation in any other for among men there is giuen none other name vnder heauen / whereby we muſt be ſaued.

13. Videntes autem Petri conſtantiam & Iohannis, comperto quòd homines eſſent ſine literis & idiotæ admirabantur, & cognoſcebant eos quoniam cum Ieſu fuerant.

Now when they ſawe the boldenes of Peter and John / & vnderſtood that they were vnlearned men & without knowledge / they marueiled /and knewe them that they had bene with Jeſus.

14. Hominem quoque videntes ſtantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

And beholding alſo the man which was healed ſtanding with them / they had nothing to ſay againſt it.

15. Iuſſerunt autem eos foras extra concilium ſecedere: & conferebant ad invicem.

Then they commaunded them to go aſide out of the Counſell/ and conferred among them ſelues.

Das IIII. Capitel.

10. So ſey euch vnd allem Volck von Iſrael kunth gethan/ daß in dem Namen Jeſu Chriſti von Nazareth/ welchen jhr gecreutziget habt/ den Gott von den Todten aufferwecket hat/ ſtehet diſer allhie für euch geſund.

Da ſkal eder oc alle Folck aff Iſrael veri kundgiort / At denne ſtaar her helbrede faar eder / i Jheſu Chriſti Naffn aff Nazareth / huilcken i kaarsfeſte / oc Gud opuecte fra de Døde.

11. Das iſt der Stein/ von euch Bauleuten verworffen/ der zum Eckſtein worden iſt.

Hand er den Sten/ſom er bortkaſt aff eder Bygningsmend/ huilcken der er bleffuen til en Hiørneſten.

12. Vnd iſt in keinem andern Heil/ iſt auch kein ander Name den Menſchen gegeben/ darinnen wir ſollen ſelig werden.

Oc der er icke Salighed i nogen anden/ der er oc inted andet Naffn giffuit Menniſken/ der wi ſkulle bliffue ſalige vdi.

13. Sie ſahen aber an die Freudigkeit Petri vnnd Johannis/ vnd verwunderten ſich/ Denn ſie waren gewiß/ daß es vngelehrte Leute vnnd Leyen waren/ vnd kannten ſie auch wol/daß ſie mit Jeſu geweſen waren.

Men de ſaae paa Petri oc Johannis frimodighed / oc forundrede ſig / Thi de vaare viſſe paa / at de vaare/ vlærde Mend oc Ligfolck / oc de kende dem ocſaa / at de haffde veret met Jheſu.

14. Sie ſahen aber den Menſchen/ der geſund war worden/ bey jhnen ſtehen / vnd hatten nichts dawider zu reden.

Oc de ſaae det Menniſke/ ſom vaar bleffuen helbrede/ſtaa hoſſ dem/oc de haffde inted at tale der imod.

15. Da hieſſen ſie ſie hinauß gehen auß dem Rath/ vnnd handelten mit einander.

Da bade de dem gaa hen vd aff Raadet/ oc de handle de tilſammen.

Kapitola IIII.

10. Známo buď wſſem wám y wſſemu Lidu Izrahelſkému/ že we Gménu Pana naſſého Gežijſſe Kryſta Nazaretſkého/ kteréhož gſté wy vkřižowali/ kteréhož Buoh wzkřijſyl z Mrtwých/ſkrze kteréhož tento ſtogij před wámi/ gſa zdráw.

Niechżeć wam wſzem będźie iáwno/ y wſzyſtkiemu ludowi Izraelſkiemu/ żeć przez imię Jezuſá Kryſtuſá Názáreńſkie°/ ktoregoſcie y vkrzyżowáli/ ktorego Bog wzbudźił od vmárłych/ przez tegoć ten ſtoi zdrowym przed wámi.

11. Onť geſt Kámen/ kterýž geſt zawržen od wás Dělnijkuow/ kterýž včiněn geſt w hlawu vhelnij.

Tenci ieſt kamień on/ ktorego ſobie nie mieliſcie niżacz wy budniący/ ktory ſię zſtał głową węgłu.

12. A neniſť w žádném giném Spaſenij. Aniž geſt zagiſté giné gméno pod Nebem dáno lidem/ſkrze kteréž bychom mohli ſpaſeni býti.

A niemáſzce w żadnym inym zbáwienia/ áni ieſt żadne imie pod niebem/ ktoreby było podáne miedzy ludźi/ w ktorym potrzebá ábychmy byli zbáwieni.

13. Vwidauce ſtáloſt Petrowu a Janowu/ shledawſſe že gſau lidé nevčenij a ſproſtnij/ diwili ſe/a poznali ge že gſau s Gežijſſem býwali:

A ták oni widząc śmiáłość w mowie Piotrowe y Janowe/y wiedząc pewnie że nie byli ludźmi vczonemi ále proſtáki/ dźiwowáli ſię/y poznawáli że oni byli z Jezuſem.

14. Člowěka také toho widauce an ſtogij s nimi/ kterýž byl vzdrawen/ nic nemohli odmlauwati gim.

Ale widząc onego z nimi ſtoiącego ktory był vzdrowion/ nie mogli nic mowić przeciw nim.

15. Tehdy rozkázali gim wen wygijti z Raddy: Y rozmlauwali weſpolek.

A kazawſzy im precz z rády wynidź/ námawiáli miedzy ſobą.

ד

16 מָנָא נֶעְבֵּד לְהוֹן לְגַבְרֵא
הָלֵין הָא גֵּיר אָתָא גַּלִּיתָא
דַּהְוָת בְּאִידַיְהוֹן לְכֻלְּהוֹן
עָמוֹרַיָּה דְּאוּרִשְׁלֶם א
אֶתְיַדְעַת וְלָא מֶשְׁכְּחִינַן
דְּנֶכְפּוּר׃

Dicendo, Che faremo noi à queſti huomini? percioch'egli è manifeſto à tutti quelli che habitano in Ieruſalem, come per loro è ſtato fatto vn chiaro ſegno, e noi non poſſiam negarlo.

17 אֶלָּא דְּלָא יַתִּירָאִית
יִפּוּק טֶבָא הָנָא נֶתְלַחֵם
לְהוֹן דְּתוּב לָא יְמַלְּלוּן
בְּשְׁמָא הָנָא לְאֱנָשׁ מֶן בְּנַי
נָשָׁא׃

Ma accioche non ſi diuolghi maggiormente fra'l popolo, proibiam loro con minaccie, che non parlino piu ad huomo veruno in queſto nome.

18 וּקְרַו אֶנּוּן וּפַקֶּדוּ אֶנּוּן
דַּלְגַמְרַ לָא יְמַלְּלוּן וְלָא
יַלְפוּן בְּשֵׁם יֶשׁוּעַ׃

E coſi chiamandoli, commandoron loro che non parlaſſeno ne inſegnaſſeno in modo alcuno nel nome di IESV.

19 עֲנוֹ שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא
וְיוּחַנָּן וְאֶמַרוּ לְהוֹן אֶן כ
כֵּאנָא קֳדָם אֱלָהָא דִּלְכוֹן
נֶשְׁמַע יַתִּיר מֶן אֱלָהָא
דּוּנוּ׃

Ma Pietro e Giouanni riſpondendo, diſſer loro, Giudicate s'egli è giuſto dinanzi à Dio, obbedire piu toſto à voi che à Iddio.

20 לָא גֵּיר מַשְׁכְּחִינַן דְּמָא
דַּחֲזַיְן וְשְׁמַעַן דְּלָא ג
נְמַלְּלִיוּהִי׃

Certamente noi non poſſiamo non parlar le coſe che habbiam vedute & vdite.

21 וְאֶתְלַחַמוּ לְהוֹן וְשַׁרַו
אֶנּוּן לָא גֵּיר אַשְׁכַּחוּ לְהוֹן
עֶלְּתָא דְּנֶסִימוּן בְּרֵישְׁהוֹן
מֶטוּל עַמָּא כֻּל־נָשׁ גֵּיר
מְשַׁבַּח הֲוָא לְאֱלָהָא עַל
מֶדֶּם דַּהֲוָא׃

Et eſſi minacciandoli, gli mandaron via, non trouando coſa alcuna, perche li doueſſen punire, cagion del popolo: percioche tutti glorificauano Iddio di quello che era auuenuto.

ד

16 לֵאמֹר מַה־נַּעֲשֶׂה לָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה כִּי גַּם אוֹת נוֹדָע נַעֲשָׂה
בִּידֵיהֶם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם כֻּלָּם
מְגֻלֶּה וּלְכַחֵשׁ לֹא נוּכָל׃

Diziendo, Que hemos de hazer à eſtos hombres? Porque cierto ſẽnal manifieſta ha ſido hecha por ellos, notoria à todos losque moran en Ieruſalem, y no lo podemos negar.

17 אַךְ אֲשֶׁר לֹא עַל־יֶתֶר יִוָּדַע
לָעָם נָחֵם נְתַנֵּחַם לָהֶם מִדַּבֵּר
בְּשֵׁם הַזֶּה אֶל־כָּל־אָדָם׃

Toda via porque no ſe diuulgue mas por el pueblo, amenazemos los que no hablen deaqui adelante à hombre ninguno en eſte nombre.

18 וַיִּקְרְאוּ לָהֶם וַיְצַוּוּ אוֹתָם
פֶּן־יַבִּיעוּן גַּם לֹא דָבָר וְלֹא
לְלַמְּדָם בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ׃

Y llamandolos denunciaronles que en ninguna manera hablaſſen ni enſennaſſen enel nombre de Ieſus.

19 וְכֵיפָה וְיוֹחָנָן עָנוּ וַאמְרוּ
אֲלֵיהֶם אִם צְדָקָה הִיא לִפְנֵי
אֱלֹהִים לִשְׁמוֹעַ לָכֶם יוֹתֵר
מֵאֱלֹהִים אַתֶּם שְׁפֹטוּ׃

Entonces Pedro y Ioan reſpondiendo, dixeronles, Iuzgad, ſi es juſto delante de Dios obedecer antes à voſotros que à Dios.

20 לֹא נוּכַל אֲנַחְנוּ אֶת אֲשֶׁר
רָאִינוּ וְשָׁמַעְנוּ לֹא לְדַבֵּר׃

Porque no podemos dexar de dezir loque auemos viſto, y oydo.

21 וְהֵמָּה מִתְנַחֲמִים לָהֶם
הִתִּירוּם אֵינָם מוֹצְאִים אֵיכָכָה
יַגְּעוּ בָם מִפְּנֵי הָעָם כִּי כֻלָּם
כִּבְּדוּ אֶת־יְהוָֹה עַל־אֲשֶׁר
נַעֲשָׂתָה׃

Ellos entonces no hallando enque punirlos embiaronlos amenazandolos, por cauſa del pueblo: porque todos glorificauan à Dios de loque auia ſido hecho:

δ.

16. Λέγοντες, τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι᾽ αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι.

Diſans, Que ferons-nous à ce gens ici? car il eſt manifeſte à tous les habitans de Ieruſalem qu'vn ſigne notoire a eſté fait par eux, & ne le pouuons nier.

17. Ἀλλ᾽ ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησόμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων.

Mais afin qu'il ne ſoit plus diuulgué parmi le peuple, defendons-leur auec menaces expreſſes qu'ils n'ayant plus à parler à homme viuant en ce nom.

18. Καὶ καλέσαντες αὐτούς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ.

Parquoi les appelans, ils leur commanderent que totalement ils ne parlaſſent ni enſeignaſſent au nom de Ieſus.

19. Ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον, εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε.

Mais Pierre & Iehan reſpondans leur dirent, Iugez, s'il eſt iuſte deuant Dieu de vous obeir pluſtoſt qu'à Dieu.

20. Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν.

Car nous ne pouuons que ne diſions les choſes que nous auons veues & ouies.

21. Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ, πῶς κολάσωνται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι.

Adonc auec menaces ils les relaſcherent, ne trouuans comment ils les peuſſent punir, à cauſe du peuple, pource que tous glorifioyent Dieu de ce qui auoit eſte fait.

CAP. IIII

16. Dicentes, Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam quidē notum ſignum factum eſt per eos, omnibus habitantibus Ieruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.

Saying/ What ſhall we do to theſe men? for ſurely a manifeſt ſigne is done by thē/ and it is openly knowne to all them y dwell in Jeruſalem/ and we can not denie it.

17. Sed ne ampliùs divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

But that it be noiſed no farther among the people/ let vs threaten and charche thē/ that they ſpeake henceforth to no man in this Name.

18. Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Ieſu.

So they called them/ and commaunded thē/ that in no wiſe they ſhould ſpeake or teach in the Name of Jeſu.

16. Petrus verò & Iohannes reſpondentes, dixerunt ad eos, Si iuſtum eſt in conſpectu Dei vos potiùs audire quam Deum, iudicate.

But Peter and John anſwered vnto them/ and ſayde/ Whether it be right in the ſight of God/ to obey you rather then God/ iudge ye.

20. Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus, non loqui.

For we cannot but ſpeake the things which we haue ſeene and heard.

21. At illi comminantes. dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant id quod factum fuerat, in ea quòd acciderat.

So they threatened them/ and let them go/ & found nothing howe to puniſh them/ becauſe of the people: for all men prayſed God for that which was done.

Das IIII. Capitel.

16. Vnd ſprachen: Was wollen wir mit diſen Menſchen thun? Denn das Zeichen/ durch ſie geſchehen/ iſt kunth/ offenbar allen/ die zu Jeruſalem wohnen vnd wir können es nicht läugnen.

Oc ſagde/ Huad ville wi gøre diſſe Menniſke? Thi det Tegen ſom er ſkeet ved dem er kundgiort obenbarlige faar alle/ ſom bo i Jeruſalem/ oc wi kunde det icke neete.

17. Aber/ auff daß es nicht weiter einreiſſe vnter das Volck/ laſſet vns ſie ernſtlich bedrohen/ daß ſie hinfort keinem Menſchen von diſem Namen ſagen.

Men paa det at det ſkal icke komme videre ind iblant Folcket Lader oſſ aluorlige true dem/ At de icke her effter ſkulle ſige noget Menniſke aff dette Naffn.

18. Vnd rieffen jhnen/ vnd gebotten jhnen/ daß ſie ſich aller dinge nicht hören lieſſen/ noch lehreten inn dem Namen Jeſu.

Oc de kallede dem/ oc bøde dem/ at de ſkulde icke i nogen maade lade ſig høre/ oc ey lære i Jheſu Naffn.

19. Petrus aber vnd Johannes antwortten/ vnd ſprachen zu jnen: Richtet jr ſelbſt/ obs für Gott recht ſey/ daß wir euch mehr gehorchen/ denn Gott.

Men Peter oc Johannes ſuarede/ oc ſagde/ Dømme i ſelff/ om det er ret faar Gud/ at wi lyde eder mere end Gud.

20. Wir könnens ja nicht laſſen/ daß wir nicht reden ſolten/ was wir geſehen vnd gehört haben.

Wi kunde det io icke lade/ at wi ey ſkulde tale/ det ſom wi haffue ſeet oc hørt.

21. Aber ſie droheten jnen/ vnnd lieſſen ſie gehen/ vnd funden nicht/ wie ſie ſie peinigeten/ vmb des Volcks willen/ Denn ſie lobeten alle Gott/ über dem/ das geſchehen war.

Men de truede dem/ oc lode dem gaa/ oc funde icke huorledis de ſkulde pine dem/ for Folckens ſkyld/ Thi de loffuede alle Gud/ for det/ ſom vaar ſkeet.

Kapitola IIII.

16. Řkauce: Co včinijme Lidem těmto? neb zagiſtě patrný diw geſt tento ſkrze ně/ wſſem přebýwagijcým w Geruzalémě. Zgewněť geſt/ a nemuožem toho zapřijti.

Mowiąc: Coż z tymi ludźmi czynić mamy? gdyż znamienithy cud przez nie ieſt vczynion/ iáwnoć to ieſt wßytkim mießkaiącym w Jeruzálem/ ani możem tego záprzec.

17. Ale aby wijce to nebylo rozhlaſſawáno mezy Lidmi/ pohrozýc přikažme gim/ ať wijce nemluwij o tom Gménu nižádnému z Lidij.

Ależby ſie to wiecey nie roznaßáło miedzy ludźmi/ zágroźmy im ſrodze/ áby potym w imie tho z żádnym człowiekiem nie mowili.

18. Y powolawſſe gich/ přikázali gim/ aby nikoli nemluwili ani včili wě Gménu Gežijſſowu.

A przetoż wezwawßy ich/ zákázáli im áby wiecey nie vczyli wimie Jezuſowe.

19. Tehdy Petr a Jan odpowěděwſſe/ řekli k nim: ſprawedliwěliž geſt to před obličegem Božijm/ aťbychom wás wijce poſlauchali než Boha/ ſami ſuďte to.

Tedy Piotr y Jan odpowiedziawßy/ rzekli do nich: Jeſliż to ieſt rzecz ſprawiedliwa przed Bogiem/ was rádßey ſłucháć niż Bogá/ rozſądźcież to?

20. Nebť nemůžeme nemluwiti toho co gſme widěli a ſlyſſeli.

Abowiem o tym cochmy widźieli y ſłyßeli/ mowić muśimy.

21. A oni pohrozywſſe gim/ propuſtili ge: nenalezſſe na nich hodnoſti kterakby pomſtili nad nimi pro Lid. Neb wſſyckni welebili Boha z toho co ſe bylo ſtalo při něm/ kterémuž ſe to přihodilo.

Oni tedy nie mogąc znaleść tákoby ie mieli karáć/ zágroźiwßy im/ puśćili ie dla ludu/ Abowiem wßyſcy chwalili Bogá zá to co ſie było zſtáło.

ד

22 יַתִּיר גֵּיר מֶן בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין אִיתַוְהִי הֲוָא גַבְרָא הַו דַּהֲוָת בֵּה הָדָא אָתָא דְּאַסְיוּתָא ׃

Perche quell'huomo, ſopra ilquale era ſtato fatto queſto ſegno di ſanità, haueua de gli anni piu di quaranta.

23 וְכַד אֶשְׁתְּרִיו אֶתַו לְוָת אַחַיְהוֹן וְאֶשְׁתַּעִיו לְהוֹן כֻּל־מָא דְּאֶמַרוּ כָּהְנָא וְקַשִּׁישֵׁא ׃

Hor eſſi eſſendo ſtati liberati, ſene vennero a i loro, e raccontoron tutto cio che i principali Sacerdoti e i Vecchij haueuan lor detto.

24 וְהֶנּוּן כַּד שְׁמַעוּ אַכְּחַדָא אָרִימוּ קָלְהוֹן לְוָת אַלָהָא וְאֶמַרוּ מָרְיָא אַנְתְּ הוּ אַלָהָא דַּעֲבַדְתְּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְיַמְמָא וְכֻל דְּאִית בְּהוֹן ׃

E quelli hauendoli vditi, alzorono d'vn medeſimo animo la voce à Dio, e diſſero, Signore, tu ſei l'Iddio che hai fatto il cielo e la terra, e il mare, e tutte le coſe che ſono in eſſi.

25 וְאַנְתְּ הוּ דְּמַלֶּלְתְּ בְּיַד רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּם דַּוִיד עַבְדָּךְ לְמָנָא רְגַשׁוּ עַמְמֵא וְאֶמְוָתָא רְנַי סְרִיקוּתָא ׃

Ilqual diceſti per bocca del tuo ſeruo Dauid, Perche hanno tumultuato le genti, e i popoli hanno penſate coſe vane?

26 קָמוּ מַלְכֵא דְּאַרְעָא וְשַׁלִּיטָנֵא וְאֶתְמַלַּכוּ אַכְּחַדָא עַל מָרְיָא וְעַל מְשִׁיחֵהּ ׃

I Re de la terra ſi ſon leuati ſu, e i principi ſi ſono adunati inſieme contra il Signore, e contra il ſuo Chriſto.

27 אֶתְכַּנַּשׁוּ גֵּיר שַׁרִירָאִית בַּמְדִינְתָּא הָדָא עַל קַדִּישָׁא בְּרָךְ יֵשׁוּע אַיְנָא דְּאַנְתְּ מְשַׁחְתְּ הֶרוֹדֶס וּפִילַטוֹס עַם עַמְמֵא וּכְנוּשָׁתָא דְּיִסְרָיֵל ׃

Percioche veramente ſi ſono adunati (en queſta citta) contra il tuo ſanto Figliuol IESV ilqual tu hai vnto, Herode e Pontio Pilato co i Gentili e i popoli d'Iſrael.

ד

22 וְהָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ נַעֲשָׂה הָאוֹת הַזֶּה הָרְפוּאָה הָיָה בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה וְיוֹתֵר ׃

Porque el hombre en quien auia ſido hecho eſte milagro de ſanidad, era demas de quarenta annos.

23 וְהֵמָּה מֻתָּרִים בָּאוּ אֶל־אֲחֵיהֶם וַיַּגִּידוּ לָהֶם כַּמָּה דִּבְּרוּ אֲלֵיהֶם שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַזְּקֵנִים ׃

Sueltos ellos, vinieron à los ſuyos: y contaron loque los principes de los Sacerdotes y los Ancianos les auian dicho.

24 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נָשְׂאוּ קוֹלָם יַחַד אֶל־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר יְהוָה אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְכָל־אֲשֶׁר בָּם ׃

Los quales auiendo lo oydo, alçaron vnanimes la boz à Dios, y dixeron. Sennor, tu eres el Dios que heziſte el cielo y la tierra: la mar, y todas las coſas que en ellas eſtan.

25 אֲשֶׁר בְּפִי דָוִד עַבְדְּךָ אָמַרְתָּ לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ רִיק ׃

Que (en Eſpiritu Sancto) por la boca de Dauid (nueſtro padre) tu ſieruo dixiſte, porque han bramado las Gentes, y los pueblos han penſado coſas vanas?

26 יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד עַל־יְהוָה וְעַל מְשִׁיחוֹ ׃

Aſſiſtieron los reyes de la tierra, y los Principes ſe juntaron en vno contra el Sennor, y contra ſu Chriſto.

27 נוֹסְדוּ אָמְנָם עַל־בֶּן־קָדְשְׁךָ (בָּעִיר הַזֹּאת) עַל־יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר מְשַׁחְתּוֹ גַּם הֵירוֹדֵס וְגַם פּוֹנְטִיאוֹס פִּילָטוֹס עִם הַגּוֹיִם וְעִם עַמֵּי יִשְׂרָאֵל ׃

Porque verdaderamente ſe juntaron (en eſta Ciudad) contra tu Sancto Hijo Ieſus, àl qual vngiſte, Herodes y Poncio Pilato con las Gentes y los pueblos de Iſrael.

δ.

22. Ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν, ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

Car l'homme ſur lequel auoit eſté fait vn tel miracle de gueriſon, auoit plus de quarante ans.

23. Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον.

Or apres qu'on les eut laiſſés aller, ils vindrent vers leurs gens, & leur raconterent tout ce que le principaux Sacrificateurs & les Anciens leur auoyent dit.

24 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον, Δέσποτα, σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Ce qu'ayans entendu, ils eſleuerent tous d'vn accord la voix à Dieu, & dirent, Seigneur tu es le Dieu, qui as fait le ciel & la terre, la mer, & toutes les choſes qui y ſont:

25. Ὁ διὰ στόματος Δαυὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών, ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

Qui as dit pat la bouche de Dauid ton ſeruiteur, Pourquoi ont fremi les nations, & ont les peuples proietté, choſes vaienes?

26. Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ.

Les Rois de la terre ſe ſont aſſemblés, & les princes ſont cóuenus enſemble contre le Seigneur, & contre ſon Chriſt.

27. Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε καὶ πόντιος πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰσραήλ.

Car de vrai, (en ceſte ville) contre ton ſainct Fils Ieſus, que tu as oinct, ſe ſont aſſemblés Herode & Ponce Pilate auec les Nations & les peuples d'Iſrael.

CAP. IIII.

22. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat ſignum iſtud ſanitatis.

For the man was about fourtie yere olde/ on whome this miracle of healing was ſhewed.

23. Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes ſacerdotum & ſeniores dixiſſent,

Then aſſoone as they were let goe/ they came to their fellowes and ſhewed all that the hie Prieſtes and Elders had ſayde vnto them.

24. Qui cum audiſſent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt, Domine tu es Deus qui feciſti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt.

And when they heard it/ they lift vp their voyces to God with one accord/ and ſayde/ O Lord/ thou art the God which haſt made the heauen/ and the earth/ Sea/ and all things that are in them.

25. Qui Spiritu ſancto per os patris noſtri David pueri tui dixiſti, Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania?

Which by the mouth of the ſeruant Dauid haſt ſaid/ Why did the Gentiles rage and the people imagine vaine things?

26. Aſtiterunt reges terræ, & principes cōvenerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum eius?

The Kings of the earth aſſembled/ and the rulers came together againſt the Lord/ and againſt his Chriſt?

27. Convenerunt enim verè in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Ieſum, quem unxiſti Herodes, & Pontius Pilatus, cùm Gentibus & populis Iſraël.

For douteles/ againſt thine holy Sonne Jeſus/ whom thou haddeſt anointed/ both Herod and Pontius Pilate/ with the Gentiles and the people of Jſrael gathered themſelues together.

Das IIII. Capitel.

22. Denn der Menſch war über viertzig jar alt/ an welchem diß Zeichen der geſundheit geſchehen war.

Thi det Menniſke vaar offuer fyretiue aar gammil/ met huilcken dette helbredis Tegen vaar ſkeet.

23. Vnnd als man ſie hatte laſſen gehen/ kamen ſie zu den jhren/ vnnd verkündigeten jhnen/ was die Hohenprieſter vnnd Elteſten zu jhnen geſagt hatten.

Oc der mand haffde ladet dem gaa/ da komme de til deris/ oc forkyndede dem/ huad de ypperſte Preſter oc Eldeſte haffde ſagd til dem.

24. Da ſie das höreten/ huben ſie jhre Stimme auff einmütiglich zu Gott/ vnd ſprachen/ HERR/ der du biſt der Gott/ der Himmel vnd Erden/ vnd das Meer/ vnd alles was darinnen iſt/ gemacht hat.

Der de det hørde/ opløffde de endrectelige deris røſt til Gud/ oc ſagde/ HERRE/ ſom du eſt Gud/ offuer Himmel oc Jord/ oc haffuer giort Haffuet/ oc alt det/ ſom der er ydi.

25. Der du durch den Mund Davids/ deines Knechts/ geſagt haſt: Warumb empören ſich die Heiden/ vnd die Völcker nemen für/ das vmb ſonſt iſt?

Du ſom haffuer ſagd ved Dauids/ din Tieneris mund/ Huor faare opſette Hedningene ſig/ oc Folckene tage dem faare/ det ſom er forgeffuis?

26. Die Könige der Erden tretten zuſam̃men/ Vnd die Fürſten verſamlen ſich zu hauffe/ wider den HERREN vnd wider ſeinen Chriſt.

Jordens Konger traadde tilſammen/ oc Førſterne forſamblede ſig til hobe/ Mod HERREN oc mod hans Chriſtum.

27. Warlich ja/ ſie haben ſich verſam̃let über dein heiliges Kind Jeſu/ welchen du geſalbet haſt/ Herodes vnd Pontius Pilatus/ mit den Heiden/ vnd dem Volck Jſrael.

Sandelige ja/ de haffue forſamlet ſig mod dit hellige Barn Jheſum/ huilcken du ſaluede/ Herodes oc Pontius Pilatus/ met Hedningene oc Jſraels Folck.

Kapitola IIII.

22. Byl zagiſtě w Letěch wijce než we Cžtyřidcýti Cžlowěk ten/ na kterémž ſe byl ſtal tento diw vzdrawenij.

Bo o nemu człowiekowi było nákey niż czterdzieśći lat/ na ktorym ſie był okazał/ on cud vzdrowienia.

23. A gſauce propuſſtěni přiſſli k ſwým/ a powěděli gim/ cožkoli Knijžata Kněžſká a Starſſý mluwili k nim.

A ták gdy ie pußczono/ przyßli do ſwych/ y oznaymili im to co kſiążętá Kápłáńſkie y ſtárßy mowili.

24. Kteřijžto když vſlyſſeli gednomyſlně pozdwihli hlaſu ku Pánu Bohu/ a řekli: PAne/ ty kterýž gſy včinil Nebe y Zemi/ Moře y wſſecko což w nich ieſt:

Ci záſie ktorzy to ſłyßeli/ zgodnie podniozßy głos ſwoy ku Bogu mowili: Izá nie ty ieſteś Bog on ktoryś ſpráwił niebo y ziemię morze/ y wßytki rzeczy co w nich ſą?

25. Kterýž gſy Duchem ſwatým ſkrze vſta Otce naſſeho Dawida Služebnijka twého řekl: Proč gſau zbauřili ſe Národowé/ a lidé myſlili marné wěcy?

Ktoryś przez vſtá Dawidá ſługi ſweᵒ powiedział: Przecz ſie wzburzyli pogánie/ á narodowie zmyßláli rzeczy prożne?

26. Poſtawili ſe Králowé zemſſtij/ á Knijžata ſeſſla ſe weſpolek proti PAnu/ á proti pomazanému geho.

Stáneli Krolowie ziemie/ y Kſiążętá zebráły ſie ná iedno mieyſce/ przeciwko Pánu/ y przeciw Kryſtuſowi iego.

27. Giſtě w prawdě ſeſſli ſe w tomto Měſtě/ proti ſwatému ſlužebnijku twému Gežíſſi/ kteréhož gſy pomazal/ Herodes/ a Pontſký (Pilat/ o Pohany a s Lidem Izrahelſkým.

Abowiem ci ſie zebráli prawdziwie przeciw świętemu Synowi twemu Jezuſowi/ ktoregoś ty był pomázał/ Herod y Poncyus Piłat pogány/ y z ludem Izráelſkim.

ה

28 לְמֶעְבַּד כֹּל־מָא דְּאִידָךְ וְצֶבְיָנָךְ קַדֶּם רְשַׁם דְּיֶהֱוֵה׃

A far tutte quelle coſe che la tua mano e il tuo conſiglio haueua prima determinato che ſi faceſſeno.

29 וְאַף הָשָׁא מָרְיָא חוּר וְחַזִי לְלוּחְמַיְהוֹן וְהַב לְעַבְדָּיךְ דְּעִין בְּגַלְיָא נֶהְווֹן מַכְרְזִין מֶלְּתָךְ׃

Et hora Signore, riguarda à le lor minaccie, e concedi à tuoi ſerui che con ogni ardimento annuntijno la tua parola.

30 כַּד אִידָךְ מוֹשֵׁט אַנְתְּ לְאָסְיוּתָא וְלַגְבוּרָתָא דְּנֶהְווֹן בְּשְׁמֵה דְּבְרָךְ קַדִּישָׁא יֵשׁוּעַ׃

Porgendo la tua mano, accioche ſi facciano ſanità, e ſegni, e prodigij nel nome del tuo ſanto Figliuol IESV.

31 וְכַד בְּעוֹ וְאֶתְכַּשַּׁפוּ אֶתְתְּזִיעַ אַתְרָא דְּבֵה כְּנִישִׁין הֲווֹ וְאֶתְמְלִיו כֻּלְּהוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּמְמַלְּלִין הֲווֹ עִין בְּגֶלְיָא מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

E pregato ch'eſſi hebbero, ſi moſſe il luogo nelquale erano congregati: e furon tutti ripieni di Spirito ſanto, & annuntiauano la parola di Dio con ardimento.

32 אִית הֲוָא דֵּין לְכֶנְשָׁא דְּאֶנָשָׁא אִילֵין דְּהֵימִנוּ הֲווֹ חַדָּא נַפְשׁ וְחַד רֶעְיָן וְלָא אֶנָשׁ מֶנְּהוֹן אָמַר הֲוָא עַל נֶכְסֵא דְּקָנֵא הֲוָא דְּדִילֵה אִנּוּן אֶלָּא כֹּל מֶדֶּם דְּאִית הֲוָא לְהוֹן דְּגַוָּא הֲוָא׃

E la moltitudine di quei che credeuano era d'vn cuore e d'vn'animo: ne alcuno diceua eſſer ſua veruna coſa di quelle che poſſedeua, ma tutte le coſe eran à loro communi.

33 וּבְחַיְלָא רַבָּא מְסַהֲדִין הֲווֹ הָנוֹן שְׁלִיחֵא עַל קְיָמְתֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְטַיְבוּתָא רַבְּתָא אִית הֲוָת עַם כֻּלְּהוֹן׃

E gli Apoſtoli con gran virtu rendeuano teſtimonianza de la reſurrettione del Signor IESV, e gratia grande era ſopra tutti loro.

ד׳

28 לַעֲשׂוֹת כָּל־אֲשֶׁר יָדְךָ וַעֲצָתְךָ שִׁוְּתָה לְהֵעָשׂוֹת׃

Para hazer loque tu mano y tu conſejo antes auia determinado que auia de ſer hecho.

29 וְעַתָּה יְהוָה הַבֵּט אֶל־מִגְעֲרוֹתָם וְתֵן לַעֲבָדֶיךָ בְּכָל־בִּטָּחוֹן לְדַבֵּר אֶת־דְּבָרֶךָ׃

Y aora, Sennor, pon los ojos en ſus amenazas, y da à tus ſieruos que con toda confiança hablen tu palabra:

30 בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר לְהַטּוֹת אֶת יָדְךָ לִרְפוּאָה וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לִהְיוֹת בְּשֵׁם בֶּן־קָדְשְׁךָ יֵשׁוּעַ׃

Que eſtiendas tu mano à que ſanidades, y milagros, y prodigios, ſean hechos por el Nombre de ſu Sancto Hijo Ieſus.

31 וּבְהִתְפַּלְּלָם נָמוֹט הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ הָיוּ נִקְהָלִים וַיִּמָּלְאוּ כֻּלָּם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיְדַבְּרוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים בְּבִטָּחוֹן׃

Y como vuieron orado. el lugar enque eſtauan ayuntados tembló: y todos fueron llenos de Eſpiritu Sancto, y hablaron la palabra de Dios confiança.

32 וְלַהֲמוֹן הַמַּאֲמִינִים הָיָה לֵבָב אֶחָד וְנֶפֶשׁ אַחַת וְאִישׁ לֹא אֶחָד אָמַר עַל־הוֹנוֹ כִּי לוֹ לְבַדּוֹ הוּא כִּי כָל־הוֹנָם הָיָה לְחָבֵר׃

Y de la multitud de losque auian creydo era vn coraçon y vna anima: y ninguno dezia ſer ſuyo algo de loque poſſeyan, mas todas las coſas les eran communes.

33 וְהַשְּׁלִיחִים נָתְנוּ עֵדוּת עַל־תְּקוּמַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכֹחַ גָּדוֹל וּתְחִנָּה גְדוֹלָה הָיְתָה עַל־כֻּלָּם׃

Y los Apoſtoles dauan teſtimonio de la reſurrecion del Sennor Ieſus con gran es fuerco y gran gracia era en todos ellos.

δ.

28. Ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι.

Pour faire toutes les choſes que ta main & ton conſeil auoyent au parauāt determinees d'eſtre faites.

29. Καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου.

Maintenant donc, Seigneur, regarde à leur menaces, & donne à tes ſeruiteurs d'annoncer ta parole auec toute hardieſſe.

30. Ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ.

Et eſtendant ta main, à ce que gueriſon, & ſignes, & merueilles ſe facent par le nom de ton ſainct Fils Ieſus.

31. Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παῤῥησίας.

Quand donc ils eurent prié, le lieu auquel ils eſtoyent aſſembles, trēbla, & ils furent tous remplis du ſainct Eſprit, & annoncoyent la parole de Dieu auec hardieſſe.

32. Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.

Or la multitude de ceux qui croyoyent, n'eſtoit qu'vn cœur, & qu'vn ame: & nul diſoit aucune choſe eſtre ſiene de ce qu'il poſſedoit, ains toutes choſes eſtoyent communes entr'eux.

33. Καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς.

Auſſi les Apoſtres rendoyent à grand puiſſance teſmoignage de la reſurrectiō du Seigneur Ieſus: & grande grace eſtoit ſur eux tous.

CAP. IIII.

28. Facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri.

To do whatſoeuer thine hand/ and thy counſel had determined before to be done.

29. Et nunc Domine reſpice in minas eorum, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum.

And now / O Lord / behold their threatnings / and graunt vnto thy ſeruants with all boldnes to ſpeake thy worde.

30. In eo quòd manum tuam extendas ad ſanitates & ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti filii tui Ieſu.

So that thou ſtretch forth thine hand that healing and ſignes / and wonders may be done by the Name of thine holy Sonne Ieſus.

31. Et cùm oraſſent, motus eſt locus in quo erant congregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

And when as they had prayed/the place was ſhaken where they were aſſembled together / and they were all filled with the holy Ghoſt / and they ſpake the worde of God boldely.

32. Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.

And the multitude of them that beleeued/were of one heart/and of one ſoule: neyther any of them ſayde / that any thing of that which he poſſeſſed / was his owne / but they had all things common.

33. Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti Domini noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.

And with great power gaue the Apoſtles witnes of the reſurrection of the Lord Ieſus: and great grace was vpon them all.

Das IIII. Capitel.

28 Zu thun / was deine Hand vnd dein Rath zuvor bedacht hat/das geſchehen ſolt.

At gøre / det ſom din Haand oc dit Raad haffde for betenckt/ at ſkulle ſke.

29. Vnnd nun HERR ſihe an jhr drohen / vnd gib deinen Knechten mit allerley freudigkeit zu redē dein wort.

Oc nu HERRE ſee til deris truſel / oc giff dine Tienere at tale dit Ord met allehonde frimodighed.

30. Vnd ſtrecke deine Hand auß/daß Geſundheit vnd Zeichen vnd Wunder geſchehen / durch den Namen deines heiligen Kindes Jeſu.

Oc vdreck din Haand / at Sundhed oc Tegen oc vderlige Gerninger kunde ſke/ved dit hellige Barns Iheſu Naffn.

31. Vnd da ſie gebetet hatten/beweget ſich die ſtete / da ſie verſamblet waren/ vnd wurden alle des heiligen Geiſtes voll / vnd redeten das Wort Gottes mit freudigkeit.

Oc der de haffde bedet / da rørde Steden ſig/ſom de vare forſamlede/oc de bleffue alle fuld aff den hellig Aand / oc talede Gudz ord mod frimodighed.

32. Der Menge aber der Glaubigen war ein Hertz vnnd eine Seele. Auch keiner ſagete von ſeinen Gütern / daß ſie ſein weren / ſondern es war jhnen alles gemein.

Men Menigheden ſom trode / vaar it Hierte oc en Siel. Der ſagde oc ingen om ſit Godz/ at det hørde hannem til / men der vaar dem altſammen almindeligt.

33. Vnd mit groſſer krafft gaben die Apoſtel Zeugniß von der Aufferſtehung des HErrn Jeſu/vnd war groſſe gnade bey jhnen allen.

Oc Apoſtlerne gaffue vidnisbyrd met ſtor krafft om vor HERRENs Iheſu opſtandelſe / oc der vaar ſtor naade hoſſ dem alle.

Kapitola IIII.

28. Aby včinil to/ Což geſt ruka twá a radda twá vložila/ aby ſe ſtalo.

Aby to vczinili cokolwiek ręka twa y rádá twa przed tym vczynić poſtánowilá.

29. A nynij PAne Bože/ pohleď na pohruožki gegich/ a dayž ſlužebnijkuom twým mluwiti Slowo twé ſe wſſým dauffánijm.

A przetož teraz Pánie weyzry ná pogrožki ich / á day ſłużebnikom twoim/ áby ze wßythką śmiałośćią opowiedali ſłowo twoie.

30. Tak aby ruku twau wztáhl k vzdrawowánijm/ a k diwům/ a zázrakuom / ať ſe děgij ſkrze Gméno Swatého Syna twého Gežijſſe.

Sciągnawßy rękę twą ku vzdrowieniu/ áby też cudá y znamiona były czynione przez imię świętego Syná twego Jezuſá.

31. A když ſe oni modliſi/ zatřáſlo ſe mijſto na kterémž byli ſhromážděnij: A naplněni gſau wſſyckni Duchem Swatým. A mluwili ſlowo Božij/ s dauffánijm.

A ták oni gdy ſię modlili/ zátrząſnelo ſię ono mieyſce w ktorym byli zgromádzeni/ y napełnieni ſą wßyſcy Duchá świętego / á opowiedali śmiele ſłowo Boże.

32. Množſtwij pak wěřijcých/ bylo ſrdce gedno a Duſſe gedna/ aniž kdo z nich prawil by to geho bylo/ čijmž wládl/ ále byly gim wſſecky wěcy obecné.

Tedy oney wßytkiey wielkości ktorzy byli vwierzyli było ſerce iedno y duſzá iedna/ á żaden z nich cokolwiek mieli/ nic ſwego być nie powiedał/ ále wßytkiego ná ſpoł vżywali.

33. A mocý welikau wydáwali Apoſſtolé ſwědectwij o wzkřijſſenij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a miloſt weliká přijtomná byla wſſechněm.

A wielka moca Apoſtołowie dawali świádectwo o zmartwych wſtániu Páná Jezuſowym/ y byłá wielka láſka nád nimi wßytkimi.

ד

34 וְאֱנָשׁ לַיִת הֲוָא בְּהוֹן דַּצְרִיךְ אַילֵין גֵּיר דַּקְנַין הֲווּ קוּרְיָא וּבָתֵּא מְזַבְּנִין הֲווּ וּמַיְתֵין דְּמַיָּא דְּמֶדֶּם דְּמִזְדַּבַּן׃

Ne alcuno era biſognoſo tra eſſi: percioche tutti quelli che poſſedeuano de campi e de le caſe, vendendone, portuauano i prezzi de le coſe vendute.

35 וְסָיְמִין הֲווּ לְוָת ר רֶגְלַיְהוֹן דַּשְׁלִיחֵא וּמֶתְיְהֵב הֲוָא לְאֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיךְ מֶדֶּם דְּסָנִיק הֲוָת׃

E poneuangli à i piedi degli Apoſtoli. Et à ciaſcuno n'era diſtribuito, ſecondo ch'ei n'haueua biſogno.

36 יוֹסֵף דֵּין הַו דְּאֶתְכַּנִּי בַּר־נַבָּא מִן שְׁלִיחֵת דְּמֶתְתַּרְגַּם בְּרָא דְּבוּיָאא לֵוָיָא מִן אַתְרָא דְּקוּפְרוֹס׃

E Ioſe, che da gli Apoſtoli era per ſopranome chiamate Barnaba, (cioè, figliuol di conſolatione) Leuita, di natione Cipriotto.

37 אִית הֲוָא לֵהּ קְרִיתָא וְזַבְּנָהּ וְאַיְתִי דְּמַיֵּהּ וְסָם קְדָם רֶגְלַיְהוֹן דַּשְׁלִיחֵא׃

Hauendo egli vna poſſeſſione, la vende, e porto il prezzo, e poſelo a i piedi de gli Apoſtoli.

ה

1 וְגַבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא חֲנַנְיָא עַם אַנְתְּתֵהּ דַּשְׁמָהּ הֲוָא שַׁפִּירָא זַבֶּן הֲוָת קְרִיתֵהּ׃

Vn certo huomo poi chiamato per nome Anania, con Saffira ſua moglie, vende vna poſſeſſione.

2 וַשְׁקַל מִן טִימֵיהּ וְטַשִּׁי כַּד רְגִישָׁא הֲוָת אַנְתְּתֵהּ וְאַיְתִי מְנֵהּ מִן כֶּסְפָּת וְסָם קְדָם רֶגְלַיְהוֹן דַּשְׁלִיחֵת׃

E ſottraſſe vna parte del prezzo, eſſendone conſapeuole ancor la moglie: e portandone vna certa parte, la poſe à i piedi de gli Apoſtoli.

ד

34 וְאִישׁ רָעֵב אֵינֶנּוּ בָּהֶם כִּי־כֻלָּם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שְׂדוֹתָם וּבָתֵּיהֶם מְכָרוּם וַיִּשְׂאוּ אֶת־מְחִירָם׃

Que ningun neceſſitado auia entre ellos porque todos losque poſſeyan heredades o caſas vendiendolo, trayan el precio de lo vendido.

35 וַיָּשִׂימוּ אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים וַיִּנָּתֵן לְאִישׁ אִישׁ כְּצָרְכּוֹ וּלְפִי הַשָּׂף׃

Y depoſitauanlo à los pies de los Apoſtoles: y era repartido à cada vno como tenia la neceſſidad.

36 וְיוֹסֵה הַנִּקְרָא בַּר־נַבָּא זֶה הוּא מְתֻרְגָּם בֶּן־נֶחָמָה אֶחָד מִן הַשְּׁלִיחִים הַלֵּוִי מֵאִי־כַפֵּר׃

Entonces Ioſeph, que fue llamado de los Apoſtoles por ſobre nombre Barnabas, que es, ſi lo declares, hijo de conſolacion, Leuita, natural de Cypro.

37 וּבִהְיוֹת לוֹ שָׂדֶה מְכָרוֹ וַיַּקְרִיב אֶת־מְחִירוֹ וַיָּשֶׂם אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים׃

Como tuuieſſe vna heredad, vendiola: y truxo el precio, y depoſitólo à los pies de los Apoſtoles.

ה

1 וְאִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ חֲנַנְיָה עִם שַׁפִּירָה אִשְׁתּוֹ מָכַר אֶת־קִנְיָנוֹ׃

Y vn yaron llamado Ananias con Saphira ſu muger vendió vna poſſeſſion.

2 וַיִּגְנֹב מִמְּחִיר וַיִּטְמֹן וְאִשְׁתּוֹ יוֹדַעַת וַיַּקְרֵב חֶלְקַת הַמְּחִיר וַיָּשֶׂם אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים׃

Y defraudó del precio, ſabiendolo tambien ſu muger: y trayendo vna parte, depoſitola á los Pies de los Apoſtoles.

δ.

34. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων.

Car il n'y auoit diſetteux aucun entr'eux, pource que tous ceux qui poſſedoyent champs ou maiſons, les vendoyent, & apportoyent le prix des choſes qui eſtoyent vendues.

35. Καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν.

Et le mettoyent aux pieds des Apoſtres: & cela eſtoit diſtribueé à chacun ſelon qu'il en auoit beſoin,

36. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως, λευΐτης, κύπριος τῷ γένει.

Ioſes donc, qui par les Apoſtres fut ſur-nommé Barnabas (c'eſt à dire, fils de conſolation) Leuite & Cyprien de de nation.

37. Ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Comme ainſi fuſt qu'il euſt vne poſſeſsion, la vendit: & en apporta le prix, & le mit aux pieds des Apoſtres.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα.

Mais vn certain homme nommé Ananias auec ſaphira ſa femme, vendit vne poſſeſſion.

2. Καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν.

Et ſouſtraya vne partie du prix, à ce conſentant auſſi ſa femme, & en apporta quelque partie, & la mit aux pieds des Apoſtres.

CAP, IIII.

34. Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant.

Neither was there any among them/ that lacked: for as many as were poſſeſſours of landes or houſes/ ſolde them / and brought the the price of the things that were ſolde.

35. Et ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.

And layde it downe at the Apoſtles feete/ and it was diſtributed vnto euery man/according as he had neede.

36. Ioſeph autem qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis; (quod eſt interpretatum, filius conſolationis) Levites, Cyprius genere.

Alſo Joſes / which was called of the Apoſtles / Barnabas (that is by interpretation the ſonne of conſolatiō) being a Leuite / & of they countrey of Cyprus.

37. Cùm haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

Where as he had land/ ſold it/ and brought the money/ and layed it downe at the Apoſtles feete.

CAP. V.

VIR autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore ſua vendidit agrum.

But a certaine man named Ananias/ with Saphira his wife/ ſolde a poſſeſſion.

2. Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxore ſua: & afferens partem quandam, ad pedes Apoſtolorum poſuit.

And kept away part of the price/ his wiſe alſo being of counſell/ and brought a certaine part / and layde it downe at the Apoſtles feete.

Das IIII. Capitel.

34. Es war auch keiner vnter jhnen/ der mangel hatte/ Denn wie vil jhr waren/ die da äcker oder Häuſer hatten/ verkaufften ſie daſſelb/ vnd brachten das Geldt des verkaufften Guts.

Der vaar oc ingen iblant dem / ſom haffde nød/ Thi ſaa mange aff dem / ſom haffde Agre eller Huſſ/ dem ſolde de / oc bare Pendingene for det ſolde Godz.

35. Vnd legetens zu der Apoſtel füſſe. Vnd man gab einem jedlichen / was jhm noth war.

Oc lagde dem faar Apoſtlernis føder/ Oc mand gaff huer / huad ſom hand haffde behoff.

36. Joſes aber / mit dem zunamen von den Apoſteln genant Barnabas (das heiſſet ein Son des Troſts) vom Geſchlecht ein Levit auß Cypern.

Men Joſes ſom kalledis met det tilnaffn aff Apoſtlerne Barnabas (det kaldis Trøſtens Søn) aff en Leuitis ſlect aff Cypern.

37. Der hatte einen Acker/ vnd verkauffte jhn / vnd brachte das Gelt/ vnd legets zu der Apoſtel füſſe.

Hand haffde en Ager / oc ſolde hannen / oc bar Pendingene frem / oc lagde dem faar Apoſtlernis føder.

Das V. Capitel.

EIn Mann aber mit Namen Ananias / ſampt ſeinem Weib Saphira / verkauffte ſeine Güter.

OC en Mand hed Ananias / met ſin Huſtru Saphira/ ſolde ſit Godz.

2. Vnd entwandte etwas vom Gelde/ mit wiſſen ſeines Weibs / vnnd brachte eins theils / vnd legts zu der Apoſtel füſſe.

Oc forſtack nogle aff Pendingene / met ſin Huſtruis vidſkaff / oc bar en part frem / oc lagde faar Apoſtlernis ſøder.

Kapitola IIII.

34. Aniž zagiſtě kdo mezy nimi byl chudý. Neb kolikokoli bylo těch kteřijž měli pole neb domy / prodáwagijce noſyli ty Summy penězͤ / za kteréž prodáwali.

Bo žadnego miedzy nimi nie bylo potrzebuiacego / gdyž ile ich kolwiek wieli polá ábo domy przegawáli á przynosili pieniadze zá ono co przedáli.

35. A kladli před nohy Apoſtolſké. Y rozdělowáno bylo gednomu každému / yakž komu potřebij bylo.

A kladli przed nogi Apoſtolſkie/ á potym to podzielano każdemu ile komu byłá potrzebá.

36. Jozeff pak / kterýž přijgmij měl od Apoſſtoluow Barnabáſs (kterýž ſe wykládá Syn vtěſſenij) z Pokolenij Lewitſkého / z Cýpru rodem.

Tey Jozes ktory názwan ieſt Bárnábás od Apoſtholow (co ieſliby ś wykládał/ ieſt ſyn pocieſzenia) z pokolenia Lewi/ rodem z Cypru.

37. Mage pole prodal ge / a přineſl penijze / a položil k nohám Apoſſtolſkým.

Máiac pole przedał ie/ á przyniozſzy pieniadze/ położył ie v nog Apoſtolom.

Kapitola V.

MUž pak geden gménem Ananyáſs / s Zafiran Manželkau ſwau / prodal Pole.

TEdy thež maž niekthory imieniem / Anániaſz z Sáfyrá żona ſwą przedał ośiadłość.

2. A ſſiwě něco vyal peněz toho Pole / s wědonijm ſwé Manželky: Y přineſl dijl nějaký / a k noham Apoſſtolſkým položil.

A vwyiał nieco z pieniedzy / o czym wiedziáłá y żona iego / á przyniozſzy część niektora / położył przed nogi Apoſtolſkie.

ה

3 וְאָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן חַנַנְיָא מָנוּ דְּהָכַנָּא מְלָא סָטָנָא בְּלִבָּךְ דְּתִתְדַּגַּל בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וְתַטְשֵׁא מֶן כַּסְפָּא דַּדְמַיָּהּ דַּקְרִיתָא׃

Onde Pietro diſſe, Anania, per che ha ſatana ripieno il tuo cuore, che tu mentiſſi à lo Spirito ſanto, e riteneſſi del prezzo del campo?

4 לָא הְוָא דִּילָךְ הְוָת עַד לָא תִּזְדַּבַּן וּמֶן דְּאִזְדַּבְּנַת תּוּב אַנְתְּ שַׁלִּיט הְוַיְתְ עַל דְּמַיָּהּ לְמָנָא סָמְתְּ בְּלִבָּךְ דְּתֶעְבֵּד צְבוּתָא הָדָא לָא דַּגֶּלְתְּ בִּבְנַי אֲנָשָׁא אֶלָּא בַּאלָהָא׃

Se tu l'haueſſi ſerbato, non rimaneua egli à te? e venduto, non era egli in tua poteſtà? Perche hai tu poſta queſta coſa nel tuo cuore? tu non hai gia mentito à gli huomini, ma à Dio.

5 וְכַד שְׁמַע חַנַנְיָא הָלֵין מֶלֵּא נְפַל וּמִית וַהְוָת דַּחַלְתָּא רַבְּתָא בְּכֻלְּהוֹן הָלֵין דַּשְׁמַעוּ׃

Allora vdendo Anania queſte parole, cadde, e ſpirò, onde nacque vn gran timore à tutti quelli che vdiron queſto coſe.

6 וְקָמוּ אִילֵין דַּעְלַימִין בְּהוֹן וְכַנְשׁוּהִי וְאַפְּקוּהִי קַבְּרוּהִי׃

E leuandoſi ſu alcuni giouenì, lo preſero, e portoronlo à ſepellire.

7 וּמֶן בָּתַר דַּהְוַי תְּלָת שָׁעִין אָף אַנְתְּתֵהּ עֶלַּת כַּד לָא יָדְעָא מָנָא הְוָא׃

Paſſo poi lo ſpatio di circa tre hore, e la ſua moglie non ſapendo quel'che era auuenuto, entro.

8 אֲמַר לָהּ שֶׁמְעוֹן אֶמַרִי לִי אֶן בְּהָלֵין דְּמַיָּא זַבֶּנְתּוּן קְרִיתָא הָי הֵין אֶמְרַת אִין בְּהָלֵין דְּמַיָּא׃

E Pietro le diſſe, Dimmi, hauete voi venduto tanto quel campo? Et ella diſſe, Si, tanto l'habbiam venduto.

ה

3 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה חֲנַנְיָה לָמָּה מִלֵּא הַשָּׂטָן אֶת־לִבְּךָ לְכַזֵּב לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְלִגְנֹב מִמְּחִיר הַשָּׂדֶה׃

Y dixo Pedro, Ananias porque hinchiô Satanas tu coraçon aque mintieſſes àl Eſpiritu ſancto, y defraudaſſes del precio de la heredad.

4 הֲלֹא לְךָ הוּא הַשָּׂדֶה בְּטֶרֶם מִכְרָתוֹ וְכַאֲשֶׁר מְכַרְתּוֹ בְּשִׁלְטוֹנְךָ הִיא עַל־מָה שַׂמְתָּ עַל־לִבְּךָ אֶת־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לֹא כִזַּבְתָּ לַאֲנָשִׁים כִּי־אִם לֵאלֹהִים׃

Por ventura quedandoſe no ſe te quedaua à ti? y vendida no eſtaua en tu poteſtad? porque puſiſte eſto en tu coraçon? No has mentido à los hombres, ſino à Dios.

5 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע חֲנַנְיָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּפֹּל וַיִּגְוַע וַתְּהִי יִרְאָה גְדוֹלָה עַל־כֻּלָּם הַשּׁוֹמְעִים אֶת־הָאֵלֶּה׃

Entonces Ananias, oyendo eſtas palabras, cayo y eſpiró. Y fue hecho vn gran temor ſobre todos losque lo oyeron.

6 וַיָּקוּמוּ הַבַּחוּרִים וַיִּגְלְמוּהוּ וַיּוֹצִיאוּהוּ וַיִּקְבְּרוּהוּ׃

Y leuantandoſe los mancebos, tomaronlo: y ſacandolo ſepultaronlo.

7 וַיְהִי־כְּעֵת שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְאִשְׁתּוֹ אֵינֶנָּה יוֹדַעַת מַה נַּעֲשָׂה בָּאָה הַבָּיְתָה׃

Y paſſado eſpatio como de tres horas tambien ſu muger entró, no ſabiendo loque auia acontecido.

8 וַיַּעַן לָהּ כֵּיפָה אִמְרִי לִי אִם בִּמְחִיר כָּמוֹהוּ נִמְכַּר הַשָּׂדֶה וְהִיא אָמְרָה כֵּן כָּמוֹהוּ׃

Entonces Pedro le dixo, Dime, Vendiſtes en tanto la heredad? y ella dixo, Si entanto.

ε'.

3. Εἶπε δὲ πέτρος, ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου;

Dont Pierre dit, Ananias, pourquoi à Satan rempli ton cœur pour mentir au ſainct Eſprit, & ſouſtraire du prix de la poſſeſſion?

4. Οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.

Si tu l'euſſes gardee ne te demeuroit-elle pas: & eſtant vendue n'eſtoit-elle pas en ta puiſſance? qu'y auoit il pourquoi tu deuſſes mettre cela en tõ cœur? tu n'as point menti aux hommes mais à Dieu.

5. Ἀκούων δὲ ὁ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

Et Ananias oyant ces paroles, tomba, & rendit l'eſprit: donc aduint grande crainte à tous ceux qui entendirent ces choſes.

6. Ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν.

Et quelques ieunes compagnons ſe leuans le prindrent, & l'emporterent hors, & l'enterrerent.

7. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν.

Aduint enuiron l'eſpace de trois heures apres, que ſa femme auſſi ne ſachant point ce qui eſtoit aduenu, entra.

8. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος, εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε, ναὶ τοσούτου.

Et Pierre prenant la parole lui dit, Di moi, auez vous autant vendu le champ? Et elle dit, Oui, autant,

CAP. VI.

3. Dixit autem Petrus, Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri?

Then ſaid Peter / Ananias / why hath Satane filled thine heart / that thou ſhouldeſt lie vnto the holy Ghoſt / and keepe away part of the price of the poſſeſſion?

4. Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, ſed Deo.

Whiles it remayned / apperteined it not vnto thee? & after it was ſold / was it not in thine owne power? how is it that thou haſt conceyued this thing in thine heart? thou haſt not lied vnto men / but vnto God.

5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt.

Now when Ananias heard theſe words / he fell downe / and gaue vp the Ghoſt. Then great feare came on all them that heard theſe things.

6. Surgentes autem iuvenes, amoverunt eum, & efferentes ſepelierunt.

And the yong men roſe vp / and tooke him vp / and caried him out / and buried him.

7. Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introivit.

And it came to paſſe about the ſpace of three houres after / that his wife came in / ignorant of that which was done.

7. Reſpondit autem ei Petrus, Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit, Etiam, tanti.

And Peter ſayde vnto her, Tell me / ſolde ye the lande for much? And ſhe ſayd / Yea / for ſo much.

Das V. Capitel.

3. Petrus aber ſprach: Anania / Warumb hat der Sathan dein Hertz erfüllet / daß du dem heiligen Geiſt lügeſt / vnd entwendeſt etwas vom Gelde des Ackers?

Da ſagde Peder / Anania / Huor faare haffuer Sathan opfyllet dit hierte / at du vilde liue at den hellig Aand / oc forſtinge rogle aff Agerens pendinge?

4. Hetteſt du jhn doch wol mögen behalten / da du jhn hatteſt / vnd da er verkauffet war / war es auch in deiner gewalt. Warum̃ haſt du denn ſolchs in deinem hertzen fürgenommen? Du haſt nicht Menſchen / ſondern Gott gelogen.

Du haffde dog vel maat beholdet hannem / der du haffde hannem / oc der hand vaar ſold / do vaar det oc i din mact. Hui haffuer du da taget ſaadant faare i dit hierte? Du haffue icke liuet ſaa Menniſkene / men faar Gud.

5. Da Ananias aber diſe wort höret / fiel er nieder / vnd gab den Geiſt auff / vnd es kam eine groſſe Forcht über alle / die diß höreten.

Der Ananias hørde diſſe ord / falt hand ned / oc opgaff Aanden / Oc der kom en ſtor frøct offuer alle ſom det hørde.

6. Es ſtunden aber die Jünglinge auff / vnd theten jn beſeyt / vnd trugen jhn hinauß / vnd begruben jhn.

Oc de vnge Drenge ſtode op / oc lagde hannem bort / oc bare hannem vd / oc begroffue hannem.

7. Vnnd es begab ſich über eine weile / bey dreyen ſtunden / kam ſein Weib hinein / vnnd wuſte nicht was geſchehen war.

Oc det begaff ſig nogen ſtund der effter / vet tre timer / kom hans huſtru ind / oc viſte icke huad ſkeet vaar.

8. Aber Petrus antworttet jhr: Sage mir / Habt jhr den Acker ſo theuer verkaufft? Sie ſprach: Ja / ſo theuer.

Men Peter ſuarede hende / Sig mig / Solde i Ageren ſaa dyre? Hun ſagde / Ja / ſaa dyre.

Kapitola V.

3. Y řekl Petr k Ananyáſſowi: Ananyáſſy / proč geſt pokuſyl Diábel ſrdce twého / áby ty lhal Duchu Swátému / a lſtiwě vyal peněz za Pole?

Rzekł mu tedy Piotr / Ananiaßu przeczże ßátan nápełnił ſerce twe / iżeś ſkłámał przeciw Duchowi świetemu / á vyaleś pieniedzy zá then folwárk?

4. Wſſak gſy mohl ſobě ho nechati / á když bylo prodáno / w mocy twé bylo? Y proč gſy tuto wěc položil w Srdcy twém? Neſelhal gſy lidem / ale Bohu.

Azażby gdybyś był chował tobie to było nie zoſtało / á przedawßy zażeś tego nie miał w mocy ſwey? Przeczżeś ſobie te rzecz ná myſl przywodził? Nie ludźmiś ſkłámał ále Bogiem.

5. Tehdy vſlyſſaw Ananiáš tato ſlowa / hned padla vmřel. Y připadla bázeň weliká na wſſecky kteřijž to ſlyſſeli

Ty ſłowá ſłyßąc Ananiaß v padßy vmárł / y przyßedł ſtrách wielki ná wßytki ktorzy to ſłyßeli.

6. A wſtawſſe Mládency wzali gey / a wyneſſe wen pochowali ho.

A ták wſtawßy młodzieńcy porwáli go / á wyniozßy pogrzebli.

7. Y ſtalo ſe po chwijli / yako po třech hodinách / že y Manželka geho (newědaucy co ſe bylo ſtalo) též weſſla.

A gdy iuż było iákoby po trzech godzinách / gdy żoná iego nie wiedząc co ſię ſtáło / tam weßlá.

8. Y řekl gi Petr: Powěž mi Zeno / za tolikoli gſte gedně prodali Pole? A ona řekla: a my za tolik.

Rzekł do niey Piotr / Powiedz mi zá tylkoliśćie przedáli then folwark? A oná rzekłá / Zá tylko.

ה

9 אֲמַר לָהּ שִׁמְעוֹן מְטוּל
דְּאֶשְׁתַּוִּיתוּן לַמְנַסָּיוּ רוּחֵהּ
דְּמָרְיָא הָא רַגְלַיְהוֹן
דְּקָבוּרַיְהִי דְּבַעְלֵכִי בְּתַרְעָא
וְהָנוּן נַפְּקוּנָכִי׃

Allor Pietro le diſſe, Perche v'accordaſte voi inſieme à tentar lo Spirito del Signore? ecco qui à la porta i piedi di coloro che hanno ſepellito il tuo marito, e portarannotene via.

10 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא נֶפְלַת
קֳדָם רַגְלַיְהוֹן וּמִיתַת וְעַלוּ
עְלַיְמֵא הָנוּן וְאַשְׁכְּחוּהָ
כַּד מִיתָא וְנַקְפַּסוּ אַוְבְּלוּ
קַבְרוּהָ עַל גֵּיב בַּעְלָהּ׃

E ſubbito ella gli cadde à i piedi, e ſpirò. Et eſſendo i giouani entrati, la trouoron morta, e portoronla via, e ſepellironla preſſo al ſuo marito.

11 וַהֲוָת דְּחֶלְתָּא רַבְּתָא
בְּכֻלָּהּ עִדְּתָא וּבְכֻלְּהוֹן
הָנוּן דְּשָׁמְעוּ׃

Di che venne vn gran timore in tutta la chieſa, & in tutti quelli che vdiuano queſte coſe.

12 וַהֲוַין הָוַי בְּיַד שְׁלִיחֵא
אָתְוָתָא וּגְבוּרָתָא סַגִּיאָתָא
בְּעַמָּא וְכֻלְּהוֹן כְּנִישִׁין הֲווֹ
אַכְחֲדָא בְּאֶסְטְוָא ד
דִּשְׁלִימוּן׃

E per le mani de gli Apoſtoli ſi faceuano molti ſegni & opere miracoloſe nel popolo, (Et erano tutti vnitamente nel portico di Salomone.

13 וּמִן אַחְרָנֵא אֱנָשׁ לָא
מַמְרַח הֲוָא דְּנֶתְקַרַב
לְוָתְהוֹן אֶלָּא מְרַבֵּא הֲוָא
לְהוֹן עַמָּא׃

E niuno de gli altri ardiua di congiungerſi à loro : nondimeno il popolo gli magnificaua.

14 וְיַתִּיר מִתְתּוֹסְפִין הֲווֹ
אִילֵין דִּמְהַיְמְנִין הֲווֹ
בְּמָרְיָא כֶּנְשָׁא דְּגַבְרֵא
וּדְנָשֵׁא׃

E tuttauia piu creſceua la moltitudine di quelli che credeuano al Signore, e d'huomini e di donne.)

ה

9 וְכֵיפָה אָמַר אֵלֶיהָ מַה־זֹּאת
יַאתֶּם בֵּינֵיכֶם לְנַסּוֹת אֶת־רוּחַ
יְהוָה הִנֵּה רַגְלֵי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר קָבְרוּ
אֶת־אִישֵׁךְ הָיוּ אֶל־הַשַּׁעַר
וְנָשְׂאוּ אוֹתָךְ הַחוּצָה׃

Y Pedro le dixo, Porque hos concertaſtes para tentar àl Eſpiritu del Sennor? Heaqui à la puerta los pies de los que han ſepultado à tu marido y ſacartehan à ſepultar.

10 וַתִּפֹּל בְּרֶגַע אֶל־רַגְלָיו וַיִּגְוַע
וַיָּבֹאוּ הַבַּחוּרִים וַיִּמְצָאוּהָ מֵתָה
וַיּוֹצִיאוּהָ וַיִּקְבְּרוּהָ אֶל־אִישָׁהּ׃

Y luego cayó à los pies de el, y eſpiró : y entrados los mancebos, hallaronla muerta : y ſacaronla y ſepultaronla junto à ſu marido.

11 וַתְּהִי־יִרְאָה גְּדוֹלָה עַל־כָּל־
הַקָּהָל וְעַל־כָּל־הַשּׁוֹמְעִים אֶת־
הָאֵלֶּה׃

Y fue hecho vn gran temor en toda la Igleſia, y en todos los que ôyeron eſtas coſas.

12 וּבִידֵי הַשְּׁלִיחִים נַעֲשׂוּ אוֹתוֹת
וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים בָּעָם וַיִּהְיוּ
כְּאֶחָד כֻּלָּם בְּאוּלָם שְׁלֹמֹה׃

Y por las manos de los Apoſtoles eran hechos muchos milagros y prodigios en el pueblo (y eſtauan todos vnanimes en el portal de Salomon.-

13 וּמִן הָאֲחֵרִים אִישׁ לֹא מִלְאוֹ
לִבּוֹ לְדָבֵק בָּהֶם כִּי־אִם הָעָם
הִגְדִּיל אוֹתָם׃

Y de los otros, ninguno ſe oſaua juntar conellos : con todo eſſo el pueblo los alabaua grandemente.

14 וְיוֹתֵר הוֹסַף הֲמוֹן אֲנָשִׁים
וְנָשִׁים מַאֲמִינִים בַּיהוָה׃

Y los que creyan en el Sennor ſe augmentauan mas anſi de varones como de mugeres.)

ε΄.

9. Ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτὴν, τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ· καὶ καὶ ἐξοίσουσί σε.

Adonc Pierre lui dit, Qu'y à il que vous ayez feit complot entre vous de tenter l'Eſprit du Seigneur? voici à la porte les pieds de ceux qui ont enteré ton mari, & ils t'emporteront.

10. Ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν, εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκρὰν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

Et au meſme inſtant elle tomba aux pieds d'icelui, & rendit l'eſprit. Et quãd les ieunes compagnons furent entres, ils la trouuerent morte, & l'emporterent hors, & l'enterrerent aupres de ſon mari.

11. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

Dont aduint grande crainte à toute l'Egliſe, & à tous ceux qui oyoyent ces choſes.

12. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος.

Et par les mains des Apoſtres eſtoyent faits beaucoup de ſignes: & de merueilles entre le peuple (& ils eſtoyent tous d'vn accord au porche de Salomon

13. Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.

Et nul des autres ne s'oſoit adioindre à eux, mais le peuple les magnifioit.

14. Μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Et de plus en plus s'augmentoit la multitude de ceux qui croyoyent au Seigneur, tant d'hommes que de femmes.)

CAP. V.

9. Petrus autem ad eam, Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium, & efferent te.

Then Peter ſayde vnto her / Why haue ye agreed together / to tempt the Spirit of the Lord? Behold / the feete of them which haue buried thine huſband / are at the doore, / and ſhall carie thee out.

10. Confeſtim cecidit ante pedes eius, & expiravit. Intrantes autem iuvenes, invenerunt illam mortuam: & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.

Then ſhe fell downe ſtreight way at his feete / & yeelded vp the Ghoſt: and the yong men came in / and found her dead / and caryed her out / and buryed her by her huſbande.

11. Et factus eſt timor magnus in univerſa eccleſia, & in omnes qui audierunt hęc.

And great feare came on all the Church / and on as many as heard theſe things.

12. Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

Thus by the handes of the Apoſtles were many ſignes & wonders ſhewed among the people and they were all with one accorde in Solomons porche.

13. Cæterorum autem nemo audebat ſe coniungere illis: ſed magnificabat eos populus.

And of the other durſt no man ioyne him ſelfe to them: neuertheles the people magnified them.

14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum.

Alſo the number of them that beleeued in the Lorde / both of men and women / grewe more and more.

Das V. Capitel.

9. Petrus aber ſprach zu jhr: Warumb ſeyt jr den eins worden / zu verſuchen den Geiſt des HERREN? Sihe / die füſſe derer / die deinen Mañ begraben haben / ſind für der Thür / vnd werden dich hinauß tragen.

Da ſagde Peder til hende / Hui ere i da bleffne ſamdrectige / at friſte HERRENS Aand? See deris føder / ſom begroffne din Hoſbonde / ere faar dørren / oc ſkulle bære dig hen vd.

10. Vnnd als bald fiel ſie zu ſeinen füſſen / vnd gab den geiſt auff. Da kamen die Jünglinge / vnd funden ſie tod / trugen ſie hinauß / vnd begruben ſie bey jren Mann.

Oc hun falt ſtrax ned faar hans føder / oc opgaff Aanden. Da komme de vnge Drenge ind / oc funde hende død / bare hende vd / oc begroffue hende hoſſ hendis Hoſbonde.

11. Vnd es kam eine groſſe Forcht über die gantze Gemeine / vnd über alle die ſolches höreten.

Oc der kam en ſtor frygt offuer den gantſke Menighed / oc offuer alle ſom dette hørde.

12. Es geſchahen aber vil Zeichen vnnd Wunder im Volck / durch der Apoſtel hände. Vnd waren alle inn der Halle Salomonis einmütiglich.

Oc der ſkede mange Tegen oc vnderlige Gerninger iblant Folcket formedelſt Apoſtlernis hender. Oc de vaare alle endrectelige Salomonis vaabenhuſſ.

13. Der andern aber dorffte ſich keiner zu jhnen thun / ſonder das Volck hielt groß von jnen.

Oc der torde ingen aff de andre holde ſig til dem / Men Folcket holde meget aff dem.

14. Es wurden aber je mehr zugethan / die da glaubten an den HERREN / eine menge der Männer vnd der Weiber.

Der komme ſtedze flere til / ſom trode paa HERREN / en ſtor hob Mend oc Quinder.

Kapitola V.

9. Y řekl Petr k nij: Yzdali zagiſtě ſluſſý wám pokauſſeti Ducha PAně? A hle toť nohy těch kteřijž pochowali Muže twého před dweřmi / y tebeť také wy neſau.

Tedy Piotr rzekł do niey / Coż tho ieſt żeśćie ſie ná tho zmowili ábyśćie kuśili Duchá Páńſkiego? męża twego tuż v drzwi ſą / y ciebiec wynioſą.

jo. A hned padla před nohy geho / a vmřela. A wſſedſſe Mládency nalezli gi mrtwau / y wyneſli gi / a pochowali podlé Muže gegijho.

Pádla thedy wnet v nog iego bez duße / á wßedßy młodźiency ználeźli ią vmárłą / á wynioßßy pogrzebli ią podle mężá iey.

jj. Y ſtala ſe bázeň weliká we wſſý Cýrkwi / y mezy wſſemi kteřijž ſlyſſeli toto.

Y przyßedł wielki ſtrách ná wßytek Kośćiół / y ná wßytki ktorzy tho ſłyßeli.

j2. Skrze pak ruce Apoſſtolůw / dáli ſe diwowé zázracy welicý w Lidu. A býwali wſſyckni gednomyſlně w ſýňcy Sſalomaunowě.

A ták przez rece Apoſtolſkie dźiało ſie wiele znákow y cudow miedzy ludźmi / á byli wßyſcy zgodnie w przyśionku Salomonowym.

j3. Giný pak žádný neſměl ſe přimijſyti k nim / ale welebil ge lid.

A z inych żaden nie śmiał ſie do nich przyłączyć / ále ie ſobie miał lud w wielkiey powadze.

j4. A wždy wijce rozmáhal ſe w PAnu počet wěřijcých / množſtwij Mužůw y Žen.

Y tym wiecey przyraſtáło wielkośći wierzących Pánu / mężow ſpołny niewiaſt.

ה

15 אֵיכַנָא דְּבְשׁוּקָא מַפְקִין הֲווּ לְכַרִיהֵא כַּד דְמִים הֲווּ בְּעַרְסָתָא דְּאֶמַתַי דְּיָהְוֵא אָתֵא שֶׁמְעוּן אָפֶן טֻלָנִיתֵהּ תַּגִּין עֲלַיְהוּן׃

In tal modo che portauano gl'infermi per le piazze, e poneuangli ne i letti e ne le lettiche: à fine che venendo Pietro, almeno l'ombra ſua inombraſſe qualcuno di loro.

16 אָתְיָן הֲווּ דֵּין סַגִּיָאא לְוָתְהוֹן מֵן מְדִינָתָא א אַחְרָנִיָתָא דַּחְדָרַי אוּרִשְׁלֶם כַּד מַיְתִין הֲווּ כְּרִיהֵא וְאַיְלֵין דְּחַשִּׁין הֲווּ לְהוֹן ר רוּחָא טַנְפְּתָא וּמֶתְחַלְמִין הֲווּ כֻּלְּהוֹן׃

Correua etiandio à Ieruſalem la moltitudine de le città circonuicine, portando de gli ammalati, e di quelli ch'erano tormentati da ſpiriti immondi, iquali erano tutti guariti.

17 וְאֶתְמְלִי הֲוָא חֶסְמָא רַב כָּהֲנֵא וְכֻלְּהוֹן דְּעַמֵּהּ דְּאִיתֵיהוֹן הֲווּ מֵן יוּלְפָנָא דְּזָדוּקָיֵא׃

Allor ſi leuò ſu il ſommo Sacerdote, e tutti quelli che erano con lui, che è la ſetta de Saducei, & empieronſi d'inuidia.

18 וַארְמִיו אִידַיָא עַל שְׁלִיחֵא וַאחְדוּ אֲסַרוּ אֶנּוּן בֵּית אֲסִירֵא׃

E meſſer le mani addoſſo à gli Apoſtoli, e poſergli ne la prigion publica.

19 הָיְדֵין בְּלִלְיָא מַלְאַכָא דְּמָרְיָא פְּתַח תַּרְעָא דְּבֵית אֲסִירֵא וְאַפֵּק אֶנּוּן וֶאֱמַר לְהוֹן׃

Ma l'Angelo del Signore aperſe di notte le porte de la prigione, e cauandone gli fuore, diſſe.

20 זֶלוּ קוּמוּ בְּהַיְכְּלָא וּמַלְּלוּ לְעַמָּא כֻּלְהֵין מֶלֵּא הָלֵין דְּחַיֵּא׃

Andate, e ſtandouene là nel tempio, annuntiate al popolo tutte le parole di queſta vita.

ה

15 כֵּן אֲשֶׁר יִשְׂאוּ אֶת־הַחוֹלִים עַל־חוּצוֹת וַיָּשִׂימוּ עַל־מִטּוֹת וַעֲרָשִׂים עַל־כִּי יָבוֹא כֵּיפָה וְגַם צִלּוֹ יְכַסֶּה לַאֲחָדִים מֵהֶמָּה׃

Tanto, que echauan los enfermos por las calles, y los ponian en camas y en lechos, paraque viniendo Pedro à lomenos ſu ſombra tocaſſe à alguno deellos.

16 וַיָּבוֹא רַב עָרִים הַקְּרוֹבוֹת אֶל־יְרוּשָׁלַיִם נוֹשְׂאִים אֶת הַחוֹלִים וְהַמְּעוּקִים מֵרוּחוֹת הַטֻּמְאוֹת אֲשֶׁר נִרְפְּאוּ כֻּלָּם׃

Y aun de las ciudades vezinas concurria multitud à Ieruſalem, trayendo enfermos, y atormentados de eſpiritus immundos los quales todos eran curados.

17 וַיָּקָם כֹּהֵן גָּדוֹל וְכֻלָּם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהִיא חֶבְרַת הַצְּדוּקִים וַיִּמָּלְאוּ בְּקִנְאָה׃

Entonces leuantandoſe el Principe de los Sacerdotes, y todos losque eran con el, que es la heregia de los Sadduceos, fueron llenos de zelo.

18 וַיִּשְׁלְחוּ יְדֵיהֶם אֶל־הַשְּׁלִיחִים וַיִּתְּנוּ אוֹתָם בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה׃

Y echaron mano à los Apoſtoles, y puſieron los en la carcel publica.

19 וּמַלְאַךְ יְהֹוָה בַּלַּיְלָה פָּתַח אֶת־שַׁעֲרֵי־הַמַּטָּרָה וַיּוֹצִיאֵם לֵאמֹר׃

Mas el Angel del Sennor, abriendo de noche las puertas de la carcel, y ſacandolos, dixo.

20 לְכוּ וְעִמְדוּ וְדַבְּרוּ בַּהֵיכָל לָעָם אֶת כָּל־דִּבְרֵי־הַחַיִּים הָאֵלֶּה׃

Id, y eſtando hablad àl pueblo en el Templo todas las coſas de eſta vida.

ε'.

15. Ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου, κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν.

Tellement qu'ils apportoyent les malades ès rues, & les mettoyent en petis licts & couchettes, afin que quand Pierre viendroit au moins ſon ombre paſſaſt ſur quelcun d'entre eux.

16. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

Le populaire pareillement des villes qui eſtoyent voiſines, s'aſſembloit en Ieruſalem, apportans les malades & ceux qui eſtoyent tormentés des eſprits immondes: leſquels tous eſtoyent gueris.

17. Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου.

Lors le ſouuerain Sacrificateur ſe leua, lui & tous ceux qui eſtoyent auec lui, (qui eſtoit la ſecte des Sadduciens) & furent remplis d'enuie.

18. Καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.

Et ietterent les mains ſur les Apoſtres, & les mirent en la priſon publique.

19. Ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε.

Mais l'Ange du Seigneur ouurit de nuict les portes de la priſon, & les ayant mis dehors, leur dit.

20. Πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.

Allez, & vous preſantans au temple, annocez au peuple toutes les paroles de ceſte vie.

CAP. V.

15. Ita ut in platéas eiicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabátis, ut veniente Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quēquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus ſuis.

In ſomuch that they brought the ſicke into the ſtreetes/and layde them on beddes and couches / that at the leaſt way the ſhadow of Peter / when he came by/might ſhadow ſome of them.

16. Concurrebat autem & multiudo vicinarum civitatum Ieruſalem, afferentes ægros & vexatos à ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.

There came alſo a multitude out of the cities round about vnto Jeruſalem/ bringing ſicke folkes / and them which were vexed with vncleane ſpirits / who were all healed.

17. Exurgens autem princeps ſacerdotum, & omnes qui cum illo erant, quæ eſt hæreſis Sadducæorum repleti ſunt zelo.

Then the chiefe Prieſt roſe vp / and all they that were with him (which was the ſect of Sadduces) and were full of indignation.

18. Et iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica.

And laid handes on the Apoſtles/ and put them in the common priſon.

19. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit.

But the Angel of the Lord/ by night opened the priſon doores / and brought them forth/and ſayd.

20. Ite: & ſtantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.

Go your way/ and ſtande in the Temple/and ſpeake to the people all the wordes of this life.

Das V. Capitel.

15. Alſo/ daß ſie die Krancken auff die Gaſſen herauß trugen/ vnd legeten ſie auff Betten vnd Baren/ auff daß wenn Petrus kåme/ daß ſein Schatte jhrer etliche überſchattet.

Saa/ at de bare de ſiuge vd paa gaderne/ oc lagde dem paa ſenge oc baarer/ Paa det naar Peder komme/ at hans Skugge ſkulde offuerſkugge nogle aff dem.

16. Es kamen auch herzu vil von den vmbligenden Ståtten gen Jeruſalem/ vnnd brachten die Krancken/ vnd die von vnſauberen Geiſtern gepeiniget waren/ vnd wurden alle geſund.

Der komme oc mange aff de omliggende Stæder til Jeruſalem/ oc førde de Siuge/ oc dem ſom pintis aff vrene Aander/ oc de bleffue alle helbrede.

17. Es ſtund aber auff der Hoheprieſter/ vnd alle die mit jhm waren (welches iſt die Secte der Saduceer) vnd wurden voll Eifers.

Da ſtod den ypperſte Preſt op oc alle de ſom vaare met hannem (huilcket der er Saduceernis Parti) oc bleffue fulde aff nidkærhed.

18. Vnnd legten die Hånde an die Apoſtel/ Vnd worffen ſie in das Gemeine Gefengniß.

Oc de lagde Hender paa Apoſtlerne/ oc kaſte dem i det almindelige Fengzel.

19. Aber der Engel deß HERRN that inn der Nacht die Thůr des Gefengniß auff/ vnd fůhret ſie herauß/ vnd ſprach:

Men HERRENS Engel oplod Fengſels dørren om natten/ oc førde dem vdi/ oc ſagde.

20. Gehet hin vnd trettet auff/ vnd redet im Tempel zum Volck alle wort diſes Lebens.

Gaar bort oc traader op/ oc taler i Templen til Folcket alle dette Liffs ord.

Kapitola V.

15. Tak že na vlice wynáſſeli nemocné/ á kladli ge na ložkých ana noſydlách/ aby když by ſſel Petr/ aſpoň ſtiju geho zaſtijnil na každého z nich/ a aby bili wyſwobozeni od nemocý ſwých.

Ták iż tezná vlice wynaßáli niemocne/ y kládli ie ná łożkách y ná pościeli/ áby choć tylkocien Piotrá idącego záćmił ktorego z nich.

16. Y ſcházelo ſe množſtwj z okolnijch Měſt do Geruzaléma/ noſýce nemocné/ a trápené od duchůw neciſtých/ a vzdrawowáni byli wſſyckni.

Zchodził ſie tież lud z okolicznych miaſt do Jeruzálem wiozac niemocne/ y, ktorzy byli przenágábáni od duchow nieczyſthych/ á ci wßyſcy byli vzdrowieni.

17. Tehdy powſtaw Knijže Kněžſké a wſſyckni kteřijž s nim byli/ kteřijž byli Saducenſké Sekty/ naplněni gſau zloſtij:

Thedy powſtawßy Kápłan nawyżßy y wßyſcy ktorzy z nim byli z ſekty Sáduceußow/ bedac pełni nienawiśći.

18. Y zgijmali Apoſſtoly/ a wſázeli ge do žaláře obecného.

Targneli ſie rekomá ná Apoſtoly/ y podáli ie do wiezienia poſpolitego.

19. Angel pak PAné wnocy otewřel dweře v žaláře/ a wywedw ge wen/ řekl:

Ale Anioł Páńſki w nocy otworzył drzwi vciemnice/ á wywiodßy ie/ rzekł.

20. Gděte/ a ſtogijce mluwte w Chrámě Lidu/ wſſeckna ſlowa žiwota tohoto.

Jdźcież/ á ſtánawßy powiedáycie ludowi w Kościele wßythki ſłowá żywotá tego.

ה

21 וּנְפַקוּ עִדָּן שַׁפְרָא וְעַלוּ לְהַיכְלָא וּמַלְפִין הֲווּ רַב כָּהֲנָא דֵּין וְאַילֵין דְּעַמֵּהּ קְרוּ לְחַבְרַיְהוּן וּלְקַשִּׁישָׁא דְּיִסְרָיֵל וְשַׁדַּרוּ לְבֵית אֲסִירֵא דְּנַיְתוּן אֶנּוּן לִשְׁלִיחֵא׃

Eſſi vdito queſto, entrorono al far del giorno nel tempio, & inſegnauano. Venuto poi il ſommo Sacerdote, e quelli che erano con lui conuocorono il conſiglio, e tutto'l ſenato de gl'Iſraeliti, e mandorono à la prigione, a farli menare.

22 וְכַד אֶזַלוּ אַילֵין דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ מֶנְּהוֹן לָא אֶשְׁכַּחוּ אֶנּוּן בֵּית אֲסִירֵא וְהַפַּכוּ אֶתוּ׃

Ma i miniſtri eſſendo andati la non gli trouorono ne la prigione: e ritornatiſene, lo riferirono.

23 וְאֶמַרוּ אֶשְׁכַּחַן בֵּית אֲסִירֵא דְּאַחִיד בְּהַיְרָאִית וְאַף לְנָטוּרֵא דְּקָיְמִין עַל תַּרְעָא וּפְתַחְן וְאֶנַשׁ לָא אֶשְׁכַּחַן תַּמָּן׃

Dicendo, Noi habbiamo ben trouata la prigione chiuſa con ogni diligentia, e le guardie che ſtauano di fuore dinanzi à le porte: ma quando poi l'habbiamo aperta, non vi habbiamo trouato dentro perſona.

24 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין מֶלֵּא רַבַּי כָּהֲנֵא וְאַרְכוֹנָא דְּהַיכְלָא תָּוְהִין הֲווּ עֲלַיְהוּן וּמֶתְחַשְּׁבִין הֲווּ דְּמָנָא הִי הָדֵא׃

Come il ſommo Sacerdote, e il Gouernator del tempio, e i Sacerdoti principali vdiron queſte parole, ſtauano in dubbio di eſſi, come queſto fuſſe auuenuto.

25 וְאֶתָא אֶנָשׁ אַוְדַּע אֶנּוּן דְּהָנוֹן גַּבְרֵא דְּחַבַּשְׁתּוּן בֵּית אֲסִירֵא הָא קָיְמִין בְּהַיכְלָא וּמַלְפִין לְעַמָּא׃

In queſto venendo là vno, riferì loro, dicendo, Ecco, gli huomini che voi haueuate meſſi in prigione, ſono nel tempio, e inſegnano al popolo.

26 הָידֵין אֶזַל אַרְכוֹנָא עַם דַּחֲשָׁא דְּנַיְתוּן אֶנּוּן לָא בְּקַטִירָא דְּחָלִין הֲווּ גֵּיר דַּלְמָא נֶרְגְּמוּן אֶנּוּן עַמָּא׃

Allora il Gouernatore andò co i miniſtri, e conduſſeli ſenza violentia: percioche temeuano il popolo, di non eſſer lapidati.

ה

21 וּבְשָׁמְעָם בָּאוּ בַבֹּקֶר אֶל־הַהֵיכָל וַיְלַמְּדוּ וְכַאֲשֶׁר בָּא כֹּהֵן גָּדוֹל וַאֲשֶׁר עִמּוֹ הִקְהִילוּ אֶת־הָעֵדָה וְכָל־זִקְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַמַּטָּרָה לְהוֹלִיכָם׃

Ellos entonces, como oyeron, entraron por la mannana enel templo, y enſennauan. (Viniendo pues el principe de los Sacerdotes, y los que eran con el, conuocaron el concilio, y à todos los Ancianos de los hijos de Iſrael: y embiaron à la carcel, paraque fueſſen traydos.

22 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ הַמְשָׁרְתִים לֹא מְצָאוּם בַּמַּטָּרָה וַיָּשׁוּבוּ וַיַּגִּידוּ׃

Y como vinierón los ſeruidores no los hallaron en la carcel: y bueltos, dieron auiſo.

23 לֵאמֹר כִּי גַם אֶת־הַמַּטָּרָה מָצָאנוּ כִּי סְגוּרָה בְּכָל נְכוֹנָה וְאֶת הַשּׁוֹמְרִים כִּי עוֹמְדִים לִפְנֵי הַשְּׁעָרִים וְכַאֲשֶׁר פָּתַחְנוּ פְּנִימָה אִישׁ לֹא מָצָאנוּ׃

Diziendo, Cierto la carcel hallamos cerrada con toda diligencia, y las guardas que eſtauan delante de las puertas: mas como abrimos, à nadie hallamos dentro.

24 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גַּם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל גַּם הַפְּקִיד הַהֵיכָל וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לֹא יָדְעוּ עֲלֵיהֶם מֶה־יִּהְיֶה הַדָּבָר הַזֶּה׃

Entonces como oyeron eſtas palabras el Pontifice y el Magiſtrado del templo, y los principes de los Sacerdotes, dudauan que ſeria hecho dellos.

25 וַיָּבֹא פַּלְמוֹנִי וַיַּגֵּד לָהֶם לֵאמֹר כִּי הִנֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נְתַתֶּם אֶל־הַמַּטָּרָה הֵן בַּהֵיכָל עוֹמְדִים וּמְלַמְּדִים אֶת־הָעָם׃

Y viniendo vno, auiſóles, Heaqui, los varones que echaſtes en la carcel, eſtan enel Templo y enſennan àl Pueblo.

26 אָז הָלַךְ הַפָּקִיד עִם מְשָׁרְתָיו וַיּוֹלִיכוּם בְּלִי כְבֵדוּת כִּי יָרְאוּ אֶת־הָעָם פֶּן־יִסְקְלוּן׃

Entonces el Magiſtrado fue con los ſeruidores, y truxolos ſin violencia, porque tenian miedo del pueblo, de ſer apedreados.

ε'.

21. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.

Eux donc ayans oui cela, entrerent enuiron le poinct du iour au temple, & enſeignoyent. Mais le ſouuerain Sacrificateur eſtant venu, & ceux qui eſtoyét auec lui, aſſemblerent le conſeil, & tous les Anciés des enfans d'Iſrael & enuoyerent à la priſon pour les faire amener.

22. Οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ· ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν.

Mais quand les ſergeans y furent venus, ils ne les trouuerent point en la priſon: ainſi s'en retournerent, & le rapporterent:

23. Λέγοντες ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν.

Diſans, Nous auons bien trouué la priſon fermee auec toute ſeureté, & les gardes qui eſtoyent dehors deuant les portes: mais quand nous l'auons ouuerte, nous n'auons trouué perſonne dedans.

24 Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο.

Incontinent que le ſouuerain Sacrificateur, & le capitaine du temple, & les principaux Sacrificateurs eurent oui ces paroles, ils eſtoyent en perplexité d'eux que deuiendroit cela.

25. Παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

Mais quelcun ſuruint qui leur en fit vn rapport, diſant, Voila ſes hommes que vous auiez mis en priſon ſont au temple, & ſe tenans là enſeignent le peuple.

26. Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.

Adonc le capitaine du temple auec ces ſergeans s'en alla & les amena, mais ſans violence car ils craignoyent le peuple, qu'ils ne fuſſent lapidés.

CAP. V.

21. Qui cum audiſſent, intraverunt diluculo in templum, & docebant. Adveniens autem princeps ſacerdotum & qui cum eo erant, convocaverunt concilium & omnes ſeniores filiorum Iſraël, & miſerunt ad carcerem ut adducerentur.

So when they heard it/ they entred into the Temple early in the morning / and taught. And the chiefe Prieſt came/ & they that were with him/ and called the counſell together / and all the Elders of the childern of Jſrael / & ſent to the priſon /to cauſe them to be brought.

22. Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto carcere non inveniſſent illos: reverſi nuntiaverunt.

But when the officers came / & found them not in the priſon/ they returned and tolde it.

23. Dicentes, Carcerem quidem invenimus clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante ianuas: aperientes autem, neminem intus invenimus.

Saying / Certainely we found the priſon / ſhut as ſure as was poſſible / and the keepers ſtanding without / before the doores: but when we had opened/ we founde no man within.

24. Vt autem audierunt eos ſermones magiſtratus templi & principes ſacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

Then when the chiefe Prieſt / & the captaine of the Temple / and the hie Prieſtes heard theſe things/ they doubted of them / whereunto this would grow.

25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis, Quia ecce viri quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes, & docentes populum.

Then came one and ſhewed them / ſaying/ Beholde/ the men that ye put in priſyn / are ſtanding in the Temple / & teach the people.

26. Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

Then went the captaine with the officers/ and brought them without violence (for they feared the people / leaſt they ſhould haue bene ſtoned.)

Das V. Capitel.

21. Da ſie das gehöret hatten/ giengen ſie frů inn den Tempel vnd lehreten. Der Hoheprieſter aber kam/ vnd die mit jhm waren/ vnd rieffen zuſammen den Rath vnd alle Elteſten der Kinder von Jſrael/ vnnd ſandten hin zum gefengniß/ ſie zuholen.

Der de haffde det hørt/ ginge de aarle in Templen/ oc lærde. Da kom den ypperſte Preſt oc de ſom vaare met hannem/ oc kallede Raadet ac alle Børnenis Eldſte aff Jſrael / oc ſende bort til Fengzelet / at hente dem.

22. Die Diener aber kamen dar/ vnd funden ſie nicht im Gefengniß/ kamen wider vnd verkůndigeten.

Men Tienerne komme did / oc funde dem icke i Fengzelet/ Da komme de igen oc forkyndede.

23. Vnd ſprachen: Das Gefengniß funden wir verſchloſſen mit allem fleiß / vnd die Hůter hauſſen ſtehen/ fůr den Thůren/ Aber da wir auffthäten / funden wir niemand darinnen.

Oc ſagde/ Fengzeler funde wi tilluct met al flyd/ oc Vocterne ſtaa vden faar Dørrene/ Men der wi lode op / funde wi ingen der vdi.

24. Da diſe Rede hörcten der Hoheprieſter vnnd der Hauptmann deß Tempels/ vnd andere Hoheprieſter/ wurden ſie ůber jhnen betretten/ was doch das werden wolte.

Der den ypperſte Preſt oc Templens Hoffuitzmand oc andre ypperſte Preſter hørde denne tale/ da bleffue de ſaare tuilraadige offuer dem/ huad det vilde dog vere.

25. Da kam einer dar/ der verkůndiget jhnen: Sehet/ die Männer/ die jhr ins Gefengnis geworffen habt/ ſind im Tempel/ ſtehen vnnd lehren das Volck.

Da kom der en / hand forkindede dem / ſee / de Mend / ſom i kaſte i Fengzel/ ere i Tempel/ ſtaa oc lore Folcket.

26. Da gieng hin der Hauptmann mit den Dienern/ vnnd holeten ſie/ nicht mit gewalt/ denn ſie forchten ſich fůr dem Volck/ daß ſie nicht geſteiniget wůrden.

Da gick Hoffuitzmanden met Tienerne/ oc hente dem / icke met mact/ Thi de fryctede for Folcket/ at de ſkulde icke bliffue ſtenede.

Kapitola V.

21. To když oni vſlyſſeli/ weſſli/ na vſwitě do Chrámu / a včili Lid. Tehdy přiſſed Knijže Kněžſké / a ti kteřijž s nim byli/ ſwolali Raddu / a wſſeckny Starſſý Synuow Jzrahelſkých: y poſlali do žaláře/ aby byli přiwedeni.

Tho oni gdy vſlyſzeli / weſzli ránіuczko do kośćioła y vczyli/ A przyſzedſzy Kaplan náwyżſzy y ći co z nim byli/ zebráli ráde y wſzytki ſtárſze ſynow Jzráelſkich/ á poſláli do ćiemnice oprawce áby byli ony przywiedli.

22. A když přiſſli ſlužebnijcy/ a otewřeli/ žalář / nenalezſſe gich/ nawrátili ſe a wyprawowali gim.

Ale gdy opráwce przyſzli/ nie nálezli ich w ciemnicy/ co wroćiwſzy ſie oznaymili.

23. Řkauce: Žalar zagiſtě nalezli gſme zawřený ſe wſſý pilnoſtij / a Strážné ani ſtogij v dweřij / ale otewřewſſe dwěře/ žádného gſme wnitř nenalezli.

Powiedáiac / Aczćiechmy ćiemnice ználezli zámkniona ze wſzytka pilnośćia/ y ſtraż z dworu ſtoiáca przede drzwiami/ lecz gdy ſmy otworzyli/ żadnego ſmy wewnatrz nie nálezli.

24. A když vſlyſſeli řeči tyto Vřednijcy Chrámowi a Knijžata Kněžſká / pochybowali o nich / coby to bylo.

A gdy ty ſłowá vſłyſzeli y náwyżſzy Kápłan / y przełożony Kośćiołá / tákże y Kſiążetá Kápłanſkie/ wątpili o nich coby to było.

25. A přiſſed geden powěděl gim/ řka: Hle Mužij kteréž gſte wſázeli do žaláře / gſau w Chrámě ſtogijce a včijce lid.

A przyſzedſzy niektory powiedziałim / Oto meżowie ktore ſćie byli dali do więzienia / ſthoią w kośćiele/ á vczą lud.

26. Tehdy ſſli tam Auřednijcy s ſlužebnijky / a poyali ge bez ná ſylé / neb ſe báli Lidu / aby nebyli vkamenowáni.

Tedy rotmiſtrz z ſługámi przywiedli ie / wſzákoż nie gwałtem / (bo ſie ludźi báli by ich nie vkámionowáli.(

ח

27 וְכַד אַיְתִיו אֶנּוּן אַקִימוּ אֶנּוּן קְדָם כֶּלֵּה כְּנֻשְׁתָּא וַאֲקִף הוּא רַב כָּהֲנָא לְמֵאמַר לְהוּן׃

Condotti che gli hebbero, li preſentoron nel conſiglio. Et il ſommo Sacerdote li domando.

28 לָא הֲוָא מְפַקַּד פַּקֶּדְן לְכוּן דְּלַאנָשׁ לָא תַלְפוּן בַּשְׁמָא הָנָא אַנְתּוּן דֵּין הָא מַלִיתוּנָהּ לְאוּרִשְׁלֶם מֶן יוּלְפָּנְכוּן וְצָבֵין אַנְתּוּן ד דְּתַיְתוּן עֲלַין דְּמֵהּ דְּגַבְרָא הָנָא׃

Dicendo, Non v'habbiamo noi eſpreſſamente comandato, che voi nō inſegniate in queſto Nome? Et ecco, voi hauete riempiuta Ieruſalem de la voſtra dottrina, e volete indurre ſopra noi il ſangue di queſt'huomo.

29 עֲנָא שֶׁמְעוּן עַם שְׁלִיחֵא וְאֵמַר לְהוּן לַאלָהָא וְלָא לְמֶתְטְפָּסוּ יַתִּיר מֶן דַּלְבְנַי נָשָׁא׃

Riſpondendo Pietro e gli Apoſtoli, diſſero, Ei biſogna obbedir piu toſto à Dio, che à gli huomini.

30 אֱלָהָא דַּאֲבָהָתַן אֲקִים לְיֵשׁוּעַ אִינָא דְּאַנְתּוּן קְטַלְתּוּן כַּד תְּלִיתוּנָיְהִי עַל קַיְסָא׃

L'Iddio de noſtri Padri ha riſuſcitato IESV, *ilqual voi ammazzaſte, appiccandolo al legno.*

31 לֵהּ לְהָנָא אֲקִים אֱלָהָא רִישָׁא וּמְחַיָּנָא וְאַרִימֵהּ בְּיַמִּינֵהּ אַיךְ דְּנִתֵּל תְּיָבוּתָא וְשׁוּבְקָן חֲטָהֵא לְיִסְרָיֵל׃

Queſto dico l'ha Iddio con la ſua deſtra eſaltato Principe e Saluatore, per dare ad Iſraël penitentia, e rimeſſion de peccati.

32 וְחְנַן סָהֲדֵא חְנַן דְּמֶלֵּא הָלֵין וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא הוּ דְּיֵהַב אֱלָהָא לְאִילֵין ד דְּמְהַיְמְנִין בֵּהּ׃

E noi gli ſiamo teſtimonij di quel che noi diciamo: & ancor lo Spirito ſanto, ilquale Iddio ha dato à quelli che gli obbediſcono.

ה

27 וּבַהֲבִיאָם הִצִּיגוּם לִפְנֵיהֶם בָּעֵדָה וַיִּשְׁאַל לָהֶם כֹּהֵן הַגָּדוֹל׃

Y como lo, truxeron, preſentaronlos enel concilio. Entonces el principe de los Sacerdotes les preguntó.

28 לֵאמֹר הַגֵּד הִגַּדְנוּ לָכֶם מִלַּמֵּד בְּשֵׁם הַזֶּה וְהִנֵּה מִלֵּאתֶם אֶת־יְרוּשָׁלַיִם בְּתַלְמוּדֵיכֶם וְתֹאבוּ לְהָבִיא עָלֵינוּ אֶת־דְּמֵי הָאָדָם הַזֶּה׃

Diziendo, No os dennunciamos denunciando que no enſennaſſedes en eſte nombre? y heaqui aueys henchido à Ieruſalem de vueſtra doctrina, y quereys echar ſobre noſotros la ſangre deeſte hombre.

29 וַיַּעַן כֵּיפָה וְהַשְּׁלִיחִים וַיֹּאמְרוּ שָׁוֶה לָנוּ לִשְׁמֹעַ לֵאלֹהִים יוֹתֵר מֵאֲנָשִׁים׃

Y reſpondiendo Pedro y los Apoſtoles, dixeron, Obedecer es meneſter à Dios mas que à los hombres.

30 יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵינוּ הֵקִים אֶת־יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אַתֶּם הֲרַגְתֶּם בְּהוֹקִיעֲנוּ עַל־הָעֵץ׃

El Dios de nueſtros padres leuantó à Ieſus àl qual voſotros mataſtes colgandolo en el madero.

31 אוֹתוֹ הֵרִים אֱלֹהִים לְנָשִׂיא וּלְמוֹשִׁיעַ לִימִינוֹ לָתֵת תְּשׁוּבָה לְיִשְׂרָאֵל וּסְלִיחַת חֲטָאִים׃

A eſte enalteció Dios con ſu dieſtra por Principe y Saluadór, para dar à Iſrael penitencia y remiſſion de peccados.

32 וַאֲנַחְנוּ עֵדִים לִדְבָרִים הָאֵלֶּה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר נְתָנוֹ אֱלֹהִים לַמַּאֲמִינִים בּוֹ׃

Y noſotros le ſomos teſtigos de eſtas coſas: y tambien el Eſpiritu Sancto, el qual ha dado Dios à los que le han obedecido.

ε'.

27. Ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς.

Et les ayans amenés, ils les preſenterent au conſeil. Et le ſouuerain Sacrificateur les interrogua.

28. Λέγων· οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

Diſant, Ne vous auons-nous pas defendu par expres commandement de n'enſeigner point en ce nom ici? voici, vous auez rempli Ieruſalem de voſtre doctrine, & voulez faire venir ſur nous le ſang de ceſt homme.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον, πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.

Lors Pierre & les autres Apoſtres reſpondans dirent, Il faut pluſtoſt obeir à Dieu qu'aux hommes.

30. Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.

Le Dieu de nos peres à reſſuſcité Ieſus, lequel vous auez mis à mort, le pendant au bois.

31. Τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

C'eſt celui que Dieu a eſleué par ſa dextre pour prince & ſauueur, pour dōner repentance à Iſrael, & remiſſion des pechés.

32. Καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.

Et nous lui ſommes teſmoins de ce que nous diſons: & le ſainct Eſprit auſſi que Dieu a donné à ceux qui lui obeiſſent.

CAP. V.

27. Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps ſacerdotum

And when they had brought them / they ſet them before the Counſel/ and the chiefe Prieſt aſked them.

28. Dicens, Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine iſto: & ecce replêſtis Ieruſalem doctrina veſtra, & vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.

Saying/ Did not we ſtraitely command you / that ye ſhould not teach in this Name? and behold / ye haue filled Jeruſalem with your doctrine / and ye would bring this mans blood vpon vs.

29. Reſpondens autem Petrus & Apoſtoli, dixerunt, Obedire oportet Deo magis quam hominibus.

Then Peter and the Apoſtles anſwered/ and ſaide / We ought rather to obey God then men.

30. Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Ieſum, quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.

The God of our fathers had rayſed vp Jeſus/ whome ye ſlew/ and hanged on a tree.

31. Hunc principem & ſalvatorem Deus exaltavit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraëli, & remiſſionem peccatorum.

Him hath God lift vp with his right hand / to be a Prince and a Sauiour / to giue repentance to Jſrael / and forgiueneſſe of ſinnes.

32. Et nos ſumus teſtes horum verborum, & Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus ſibi.

And wee are his witneſſes concerning the things which we ſay: Yea/ and the holy Ghoſt/ whom God hath giuen / to them that obey him.

Das V. Capitel.

27. Vnd als ſie ſie brachten / ſtelleten ſie ſie für den Rath. Vnd der Hoheprieſter fraget ſie.

Oc der de hente dem / ſkickede de dem faar Raadet. Oc den ypperſte Preſt ſpurde dem at.

28. Vnnd ſprach: Haben wir euch nicht mit ernſt gebotten / daß jr nicht ſoltet lehren in diſem Namen? Vnnd ſehet/ jr habt Jeruſalem erfüllet mit euer Lehre / vnd wolt diſes Menſchen Blut über vns führen.

Oc ſagde/ Bode wi eder icke aluorligt / At i ſkulde icke lære i dette Naffn? Oc ſeer / i haffue opſyldet Jeruſalem met eders lærdom/ oc i ville føre dette Menniſkis Blod offuer oſſ.

29. Petrus aber antworttet vnd die Apoſtel / vnd ſprachen: Man muß Gott mehr gehorchen denn den Menſchen.

Da ſuarede Peder oc Apoſtlerne / oc ſagde/ Mand ſkal mere lyde Gud / end Menniſken.

30. Der GOTT vnſer Väter hat Jeſum aufferweckt/ welchen jr erwürget habt/ vnd an das Holtz gehangen.

Vore Fedris Gud opuecte Jheſum / huilcken i ſloge ihiel / oc hengde paa Træ.

31. Den hat Gott durch ſeine rechte Hand erhöhet zu einem Fürſten vnnd Heiland / zu geben Jſrael Buß vnnd vergebung der Sünde.

Den ophøyede Gud ved ſin høyre Haand til en Førſte oc Frelſere / at giffue Jſrael Penitentze oc ſyndernis forladelſe.

32. Vnd wir ſind ſeine Zeugen über diſe Wort/ vnd der heilige Geiſt/ welchen Gott gegeben hat / denen die jm gehorchen.

Oc wi ere hans Vidne til diſſe ord / oc den hellig Aand huilcken Gud haffuer giffuit dem/ ſom hannem lyde.

Kapitola V.

27. A když ge přiwedli / poſtawili w Raddě. Y otázal gich Knijže Kněžſké.

Przywiodſzy ie tedy poſtháwili przed rádą / A ták ich pytáło Kśiąże Kápłańſkie.

28. Řka: Přikazugjce přikázali gſme wám / abyſſte neučili w tom Gménu: A hle naplnili gſte Geruzalém včenjm waſſým / a chcete na nás vweſti krew Cžlowěka toho.

Mowiąc / Zákázaliſmy wam ſrodze nie zákazáli abyśćie w imie to nie vczyli? A otó iuż pełno w Jeruzalem náuki wáſzey / y chcećie ná nas w nieſc rozlanie krwie człowieká tego.

29. A odpowěděw Petr a Apoſſtolé řekli: Poſlauchati ſluſſý Boha wijce nežli Lidij.

A odpowiedáiąc im Apoſtołowie rzekli / Więcey nam potrzebá być poſłuſznymi Bogu niżli ludziom.

30. Buoh Otcuow naſſých wzkřijſyl Gežijſſe / kteréhož gſte wy zabili / powěſywſſe na dřewě.

Bog Oycow náſzych wzbudźił Jezuſa / ktoregośćie wy zábili záwieśiwſzy nádrzewie.

31. Toho geſt Knijžete a Spaſytele Buoh powýſſyl prawicý ſwau / aby bylo dáno Lidu Jzrahelſkému pokánij a odpuſſtěnij hřijchůw:

Tenći ieſt ktorego Bog wywyżſzył práwicą ſwą aby był Kśiążęćiem y zbáwićielem / á dał vznánie Jzráelowi y odpuſzczenie grzechow.

32. A my gſme ſwědkowé toho wſſeho což mluwijme: k tomu y Duch ſwatý kteréhož dal Buoh těm kteřijž gſau poſluſſni ho.

A my chmy ſą świádki iemu tych rzeczy ktore powiedamy / tákżey Duch świety ktorego dał Bog tym ktorzy ſą poſłuſzni iemu.

ה

33 וְכַד שְׁמַעוּ הֲווּ הָלֵין
מְלֶא מֶתְגַּזְזִין הֲווּ בְּרוּגְזָא
וּמֶתְחַשְׁבִין הֲווּ לְמֶקְטַל
אֶנּוּן ׃

Eſſi vdito queſto, ſi rodeuano, e conſultauano di farli morire.

34 וְקָם הֲוָא חַד מֶן
פְּרִישָׁא דַּשְׁמֵהּ הֲוָא ג
גַּמְלִיאֵיל מַלֵּף נָמוּסָא
וּמְיַקַּר מֶן כֻּלֵּהּ עַמָּא
וּפַקֵּד דְּנַפְּקוּן אֶנּוּן
לַשְׁלִיחֵא לְבַר עֶדְנָא ז
זְעוּרָא ׃

Ma leuandoſi ſu nel conſiglio vn Fariſeo nominato Gamaliel, dottor de la Legge, huomo honorato appreſſo tutto il popolo, comando che gli Apoſtoli ſi ritiraſſeno vn poco di fuore.

35 וְאֶמַר לְהוּן גַּבְרֵא בְּנַי
יִסְרָיֵל אֶזְדַּהֲרוּ בְּנַפְשְׁכוּן
וַחְזוּ מָנָא וָלֵא לְכוּן
לְמֶעְבַּד עַל הָלֵין אֱנָשָׁא ׃

Poi diſſe loro, Huomini Iſraëliti, auertire bene quanto à queſti huomini, quel che voi n'habbiate à fare.

36 מֶן קְדָם גֵּיר הָנָא זַבְנָא
קָם הֲוָא תֵּידָא וְאֶמַר עַל
נַפְשֵׁהּ דְּמֶדֶם הוּ רַב וְאֶזַלוּ
בָּתְרֵהּ אַיְךְ אַרְבַּע מְאָא
גַּבְרִין וְהוּ אֶתְקְטֶל וְאַילֵין
דְּאָזְלִין הֲווּ בָּתְרֵהּ אֶתְבַּדַּרוּ
וַהֲווּ אַיְךְ לָא מֶדֶם ׃

Imperoche queſti giorni auanti ſi leuò ſu Teuda, ilqual diceua d'eſſer qualche coſa. à cui s'accoſtò vn numero d'huomini: di circa quattro cento: ilqual fu occiſo, e tutti quanti quei che li credeuano, furon disfatti, e ridotti à niente.

37 וְקָם מֶן בָּתְרֵהּ יְהוּדָא
גְּלִילָיָא בְּיַוְמָתָא ד
דְּמֶתְכַּתְבִין הֲווּ אֱנָשָׁא
בְּכֶסֶף רֵישָׁא וְאַסְטִי עַמָּא
סַגִּיאָא בָּתְרֵהּ וְהוּ מִית
וְכֻלְהוּן אַילֵין דְּאָזְלִין הֲווּ
בָּתְרֵהּ אֶתְבַּדַּרוּ ׃

Doppo coſtui fu Iuda Galileo ne i giorni de la deſcrittione, e voltoſſi dietro di molto popolo: & egli ancora perì, e tutti quanti quei che gli haueuan creduto furon diſperſi.

ה

33 וּבְשָׁמְעָם חָרָה לָהֶם מְאֹד
וְחָפְצוּ לַהֲרֹג אוֹתָם ׃

Ellos oyendo eſto regannauan, y conſultauan de matarlos.

34 וַיָּקָם מְפָרֵשׁ אֶחָד בָּעֵדָה
וּשְׁמוֹ גַּמְלִיאֵל מְלַמֵּד הַתּוֹרָה
אִישׁ נִכְבָּד לְכָל־הָעָם וַיְצַו
לְהָבִיא אֶת־הַשְּׁלִיחִים מְעַט
מְעַט הַחוּצָה ׃

Entonces leuantandoſe enel concilio vn Phariſeo llamado Gamaliel, doctor de la Ley venerable à todo el pueblo, mando que ſacaſſen fuera vn poco à los Apoſtoles.

35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הָאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
הִזָּהֲרוּ לְנַפְשֵׁיכֶם עַל־הָאֲנָשִׁים
הָאֵלֶּה מַה יֵּשׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹת ׃

Y dixoles, Varones Iſraelitas, Mirad por voſotros acerca de eſtos hombres en loque aueys de hazer.

36 לִפְנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה קָם
תּוֹדָה לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי אִישׁ
גָּדוֹל הוּא אֲשֶׁר בּוֹ דָּבַק מִסְפַּר
הָאֲנָשִׁים כְּמוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת
וְהוּא נִשָּׂא וְכֻלָּם אֲשֶׁר בָּטְחוּ
בוֹ נְפוֹצוּ הֵנַע וְעִוָּה ׃

Porque antes de eſtos dias fue vn Theudas, diziendo que era alguien, àl qual ſe allegaron vn numero de Varones. como quatrocientos. el qual fue matado: y todos losque le creyeron, fueron diſſipados, y bueltos en nada.

37 וְאַחֲרָיו קָם יְהוּדָה הַגְּלִילִי
בִּימֵי־הַמִּפְקָד וְהֵסִיר עַם רָב
אַחֲרָיו וְהוּא אָבַד וְכֻלָּם אֲשֶׁר
בָּטְחוּ עָלָיו נִפְזָרוּ ׃

Deſpues de eſte fue Iudas el Galileo en los dias del empadronamiento: y lleuo mucho pueblo tras ſi. Pereció tambien aquel, y todos losque conſintieron con el fueron derramados.

ε΄.

33. Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς.

Eux donc ayans oui cela, grincoyent les dents, & conſultoyent pour les mettre à mort.

34. Ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος, ὀνόματι Γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.

Adonc vn Phariſien nommé Gamaliel, docteur de la Loy, honorable à tout le peuple, ſe leuant au conſeil commanda que les Apoſtres ſe retiraſſent vn peu dehors.

35. Εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν.

Puis leur dit, Hommes Iſraelites prenez garde à vous touchant ces gens, ce que vous deurez faire.

36. Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη Θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν.

Car deuans ce temps-ici s'eſt leué Theudas, ſe diſant eſtre quelque choſe, auquel s'adioignit vn nõbre d'hommes enuiron de quatre cens: lequel a eſté desfait, & tous ceux qui auoyent conſenti à lui ont eſté rompus & reduits à rien.

37. Μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.

Apres lui ſe leua Iudas le Galileen és iours de la deſcription, & deſtourna gros peuple apres ſoi, & ceſtui ci auſſi eſt peri & tous ceux qui auoyent conſenti à lui ont eſté eſpars ça & là.

CAP. V.

33. Hæc cùm audiſſent diſſecabantur,& cogitabant interficere illos.

Nowe when they heard it/ they braſt for anger/ and conſulted to ſlay them.

34. Surgens autem quidam in concillio Phariſæus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis univerſæ plebi, iuſſit forás ad breve homines fieri.

Then ſtood there vp in ẏ counſel a certein Phariſe named Gamaliel / a doctour of the Law/ honoured of al the people / & commaunded to put the Apoſtles fort a litle ſpeace.

35. Dixitque ad illos, Viri Iſraëlitæ, attendite vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.

And ſaid vnto them / Men of Iſrael/ take heede to your ſelues / what ye intende to do touching theſe men.

36. Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occiſus eſt : & omnes qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.

For before theſe times/ roſe vp Theudas boaſting himſelfe/ to whom reſorted a nomber of men about a foure hundreth / who was ſlaine: and they all which obeyed him /were ſcattered and brought to nought.

37. Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in diebus profeſſionis, & avertit populum poſt ſe, & ipſe periit: & omnes quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt.

After this man/ aroſe vp Iudas of Galile/ in the dayes of the tribute / and drew away much people after him : he alſo periſhed / and all that obeyed him / were ſcattered abroad.

Das V. Capitel.

33. Da ſie das höreten/ giengs jhnen durch Hertz/ vnnd gedachten ſie zu tödten.

Der de hørde det/ da gick det dem igennem hiertet/ oc de tenckte at ſla dem ihiel.

34. Da ſtund aber auff im Rath ein Phariſeer / mit Namen Gamaliel/ ein Schrifftgelehrter / wol gehalten für allem Volck / vnd hieß die Apoſtel ein wenig hinauß thun.

Da ſtod en Phariſeer op i Raadet ſom hed Gamaliel/ en Scriffſtklog / ſom vaar meget acter aff alt Folcket/ oc bød Apoſtlerne vige lidet vd.

35. Vnd ſprach zu jhnen: Jr Männer von Jſrael/ nemet euer ſelbſt war an diſen Menſchen / was jhr thun ſollet.

Oc ſagde til dem/ J Mend aff Jſrael / tager eder ſelff vare met diſſe Menniſke / huad i ſkulle gøre.

36. Vor diſen tagen ſtund auff Theudas/ vnd gab für / er were etwas / vnd hiengen an jhm eine zahl Männer bey vierhundert / der iſt erſchlagen / vnd alle die jhm zufielen/ ſind zerſtreuet vnd zu nicht worden.

Faar diſſe dage ſtod Theudas op/ oc ſagde ſig/ at vere noget / oc der hengde til hannem it tal Mend ved firehundrede / Hand er ihielſlagen / oc alle de hannem fulde til / ere atſpridde oc bleffue til inted.

37. Darnach ſtund auff Judas auß Galilea / inn den Tagen der Schätzung / vnnd machet vil Volcks abfellig / jhm nach / Vnd er iſt auch vmbkommen / vnd alle die jhm zufielen / ſind zurſtreuet.

Der affter ſtod Judas op aff Galilea / i Skattens dage/ oc giorde meget Folck affeldigt effter ſig/ oc hand omkom ocſaa / oc alle de ſom fulde til hannem/ ere atſpridde.

Kapitola V.

33. To když vſlyſſeli/ byli roztrženi/ a radili ſe aby ge zmordowali.

Ale oni to ſłyßac práwie ſie pukáli/ y rádźili ſie iákoby ie pomordowáć.

34. Tehdy powſtaw w Radě geden Zákonijk gménem Gamaliel / genž byl Zákona Včitel/ wzáctny Muž v wſſeho Lidu / rozkázal aby na malau chwijli wen wyſſli Apoſſtolé:

Tedy wſtawßy wrádźie niektory Fáryzeuß imieniem Gámáliel/ zákonny Doktor zácny v wßego ludu/ roſkazal áby máluczko wywiedźiono precz Apoſtoly.

35. Y řekl gim: Mužij Izrahelſſtij / pilně ſe rozmyſlite při těchto lidech / co máte činiti.

Rzekł do nich/ Mężowie Izráelſcy / obáczcie pilnie co macie z tymi/ ludźmi czynić.

36. Nebo před timto čaſem byl Theudas/ prawě ſe býti něyakým welikým / kteréhož ſe přidržel počet mužůw bež mála čtyři: Stá/ kterýžto zabit geſt: a wſſickni kteřij koli vwěřili gemu / rozptýleni gſau / a w nic obráceni.

Abowiem przed tymi czáſy náſtał Theudas/ powiedáiac ſie być kim zacnym/ do ktorego pryſtáło mężow w liczbie około czterzech ſet/ ktory zabit ieſt/ a wßyſcy ktorzy mu poſłußni byli/ rozbiegli ſie/ y w niwecz ſą obroceni.

37. Po němž pak byl Jůdas Galilegſký / za dnůw přiznáwanij/ a obrátil byl Lid po ſobě/ y ten též zahynul: a wſſyckni kteřij koli poſlauchali ho/ rozptýleni gſau.

Po nim náſtał Iudás on Gálileyczyk/ czáſu popiſu/ y wiele ludu vwiodł zá ſobą/ lecz y ten zginął/ y wßyſcy ktorzy mu poſłußni byli roſproßeni ſą.

ה

38 וְהָשָׁא אָמַר אֶנָא לְכוֹן פְּרוּקוּ לְכוֹן מֶן הָלֵין אֱנָשָׁא וַשְׁבוּקוּ לְהוֹן דְּאֶן הוּ דְּמֶן בְּנַי־נָשָׁא אִיתַיְהּ הָדָא מַחְשַׁבְתָּא וְהָנָא עְבָדְתָּא מֶשְׁתַּרְיָן וּבָטְלָן׃

Et hora io vi dico, Aſteneteui da queſti huomini, e laſciateli ſtare: imperoche ſe queſto conſiglio, è queſta opera è dagli huomini, ſi diſſoluera.

39 וְאֶן דֵּין מֶן אֱלָהָא הוּ לָא מָטְיָא בְּאִידַיְכוֹן דְּתֶבַטְלוּנָיְהִי דַּלְמָא תֶּשְׁתַּכְּחוּן לְכוֹן דַּלְוָקְבַל אֱלָהָא קָיְמִין אַנְתּוּן וְאֶתְטְפִּיסוּ לֵהּ׃

Ma s'egli è da Dio, voi non lo potrete diſſoluere: accioche talhora voi non vi trouiate ripugnanti ancor à Dio. Et eſſi conſentirono al ſuo parere.

40 וְקַרְיוּ אֶנּוּן לַשְׁלִיחֵא וְנַגְּדוּ אֶנּוּן וּפַקְּדוּ אֶנּוּן דְּלָא נֶהְווֹן מְמַלְּלִין בַּשְׁמָא דְּיֵשׁוּע וַשְׁרַו אֶנּוּן׃

E chiamati gli Apoſtoli, poi che gli hebber battuti, comandoron loro che non parlaſſeno nel nome di IESV*, e laſſorongli andare.*

41 וְנַפְקוּ מֶן קְדָמַיְהוֹן כַּד חָדֵין דַּשְׁוַו הֲוַו מְטוּל שְׁמָא דְּנֶצְטַעֲרוּן׃

Et eſſi ſen'andauano allegri da la preſentia del conſiglio, per eſſere ſtati fatti degni di riceuer vituperio per il Nome di IESV.

42 וְלָא שָׁלְיָן הֲוַו כֻּל יוֹם לְמַלָּפוּ בְּהַיְכְּלָא וּבְבַיְתָּא וְלַמְסַבָּרוּ עַל מָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

E non ceſſauano ogni giorno nel tempio e per le caſe priuate d'inſegnare & annuntiar IESV *Chriſto.*

ו

1 וּבְהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוֹן כַּד סְגִיו תַּלְמִידֵא רָטְנוּ הֲוַו יַוְנָיֵא תַּלְמִידֵא עַל עֶבְרָיֵא דְּמֶתְבַּסְיָן הֲוַי אַרְמְלָתְהוֹן בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּכֻל־יוֹם׃

Hor in quei giorni creſcendo il numero de diſcepoli, nacque vn mormoramento de Greci contra gli Hebrei, percioche le lor vedoue eran diſprezzate nel miniſterio cotidiano.

ה

38 וְעַתְּ אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם סוּרוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וְהַרְפּוּ לָהֶם כִּי אִם הָעֵצָה הַזֹּאת וְאִם הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה מֵאֲנָשִׁים הוּא יוּפָר׃

Y aora digo hos, dexaos deeſtos hombres, y dexaldos; porque ſi eſte conſejo, o eſta obra, es de loz hombres, deſuanecerſeha:

39 וְאִם מֵאֱלֹהִים הוּא לֹא תוּכְלוּ לְהָפִיר אוֹתוֹ פֶּן־תִּמָּצְאוּ כְּמַלִּינִים עַל יְהוָה וַיְקַבְּלוּ מִמֶּנּוּ׃

Mas ſi es de Dios, no la podreys deshazer, porque no parezca que quereys repugnar à Dios. Y conſintieron con el:

40 וַיִּקְרְאוּ לַשְּׁלִיחִים וַיְיַסְּרוּם בַּשּׁוֹטִים וַיְצַוּוּ לָהֶם מִדַּבֵּר בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ וַיְנַתְּרוּם׃

Y llamando à los Apoſtoles, auiendo los açotado, denunciaronles, que no hablaſſen enel nombre de Ieſus: y ſoltaronlos.

41 וְהֵמָּה הָלְכוּ מֵאֵת־פְּנֵי הָעֵדָה שְׂמֵחִים יַעַן בַּיַּעַן שַׂמּוֹת וְשָׂאת אוֹתָם עַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ׃

Mas ellos yuan gozoſos de delante del concilio, deque fueſſen auidos por dignos de padecer affrenta por el Nombre de Ieſus.

42 וְלֹא בָטְלוּ בְּכָל יוֹם בַּהֵיכָל וּבַבַּיִת לְלַמֵּד וּלְבַשֵּׂר אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y todos los dias no ceſſauan, en el Templo y por las caſas, enſennando, y predicando el Euangelio de Ieſus el Chriſto.

ו

1 וּבַיָּמִים הָהֵם בְּהַרְבּוֹת מִסְפַּר הַתַּלְמִידִים הָיְתָה תְּלוּנַּת הַיְּוָנִים עַל־הָעִבְרִים כִּי אַלְמְנוֹתָם נֶעֱלָמוֹת הֵנָּה בְּשָׁרֵת הַתָּמִיד׃

En aquellos dias creciendo el numero de los diſcipulos vuo murmuracion de los Griegos contra los Hebreos, de que ſus biudas eran menoſpreciadas en el miniſterio quotidiano.

ε'.

38. Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται,

Et maintenant ie le vous di, deportez-vous de ces hommes, & les laiſſez: car ſi ce conſeil ou ceſt œuure eſt des hommes, il ſera defait.

39. Εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ.

Mais s'il eſt de Dieu, vous ne le pourrez deſfaire: & regardez que meſmes vous ne ſoyez trouués faire la guerre à Dieu. Et ils furent de ſon opinion.

40. Καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

Adonc ils appelerent les Apoſtres, & apres les auoir fouëttés, leur commanderent de ne parler point au Nom de Ieſus: & le laiſſerent aller.

41. Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος (αὐτοῦ) κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι.

Eux donc s'en allerent de deuant le conſeil, s'eſiouiſſans d'auoir eſté rendus dignes de ſouffrir opprobre pour le Nom d'icelui.

42. Πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι ἰησοῦν τὸν χριστόν.

Et tous les iours ne ceſſoyent, au temple & de maiſon en maiſon d'enſeiguer & annoncer Ieſus Chriſt.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

ΕΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.

Et en ces iours-la, comme les diſciples ſe multiplioyent, il aduint vn murmure des Grecs contre les Hebrieux, pource que leurs vefues eſtoyent meſpriſees au ſeruice ordinaire.

CAP. V.

38. Et nunc itaque dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſolvetur.

And now I ſay vnto you / refraine your ſelues from theſe men: and let them alone: for if this counſell / or this worke be of men/ it will come to nought.

39. Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſolvere eos, ne fortè & Deo repugnare inveniamini. Conſenſernut autem illi.

But if it be of God/ ye can not deſtroye it/ leaſt ye be founde euen figthers againſt God. And to him they agreed.

40. Et convocantes Apoſtolos, cæſis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Ieſu, & dimiſernut eos.

And called the Apoſtles: and when they had beaten them / they commaunded that they ſhoulde not ſpeake in the Name of Jeſus / & let them go.

41. Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.

So they departed from the Counſell / reioycing / that they were counted worthie to ſuffer rebuke for his Name.

42. Omni autem die non ceſſabant in templo & circa domos docentes & evangelizantes Chriſtum Ieſum.

And dayly in the Temple and from houſe to houſe they ceaſed not to teach / & preach Jeſus Chriſt.

CAP. VI.

IN diebus autem illis creſcente numero diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum adverſus Hebræos: eò quòd deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ eorum.

And in thoſe dayes: as the nomber of the diſciples grew/ there aroſe a murmuring of the Grecians towardes the Hebrewes / becauſe their widowes were neglected in the dayly miniſtring.

Das V. Capitel.

38. Vnd nun ſage ich euch: Laſſet ab von diſen Menſchen/ vnnd laſſet ſie fahren. Iſt der Rath oder das Werck auß den Menſchen/ ſo wirdts vntergehen.

Oc nu ſiger ieg eder/ Lader vere diſſe Menniſke/ oc lader dem betemme. Er dette Raad eller Gerning aff Menniſken/ Da bliffuer det til inted.

39. Iſts aber auß Gott/ ſo könnet jrs nicht dempffen/ Auff daß jhr nicht erfunden werdet/ als die wider Gott ſtreitten wöllen. Da fielen ſie jm zu.

Men er det aff Gud/ da kunde i icke nedtrycke det/ Paa det i ſkulle icke befindis/ ſom de der ville ſtride mod Gud. Da ſamtyckte de met hannem.

40. Vnd rieffen den Apoſteln/ ſteupten ſie/ vnd geboten jhnen/ ſie ſolten nicht reden in dem Namen Jeſu/ vnd lieſſen ſie gehen.

Oc kallede at Apoſtlerne / hudſtruge dem / oc bøde dem / At de ſkulde icke tale i Jheſu Naffn / Oc de lode dem gaa.

41. Sie giengen aber frölich von deß Raths angeſichte/ daß ſie wirdig geweſen waren/ vmb ſeines Namens willen ſchmach leiden.

Saa ginge de glade fra Raadens anſict/ At de haffde veret verdige til/ at lide førſmedelſe for hans Naffn ſkyld.

42. Vnd höreten nicht auff alle tage im Tempel/ vnd hin vnd her in Häuſern zu lehren/ vnd zu predigen das Euangelium von Jeſu Chriſto.

Oc de lode icke aff at lære huer dag i Templen/ oc i alle Huſene/ oc at predicke Euangelium om Jheſu Chriſto.

Das VI. Capitel.

IN den tagen aber/ da der Jünger vil worden/ erhub ſich ein Murmel vnter den Griechen/ wider die Ebreer/ darumb daß jre Witwen überſehen wurden inn der täglichen Handreichung.

OC vdi de dage/ der Diſciplene bleffue mange/ da begyntis it knur iblant Grekerne/ mod Ebreerne/ fordi/ at deris Encker bleffue foractede i den daglige Tieniſte.

Kapitola V.

38. A protož wynij prawijm wám/ zdržte ſe od těchto Lidij/ a nechte gich: neb geſtliť z lidij radda tato aneb ſkutek/ zruſſeno bude.

A teraz ći wam powiedam/ Daycie pokoy thym ludziam/ y zániechaycie ich/ ábowiem ieſliże ieſt z ludźi tá rádá ábo tá ſpráwá/ obroći ſie w niwecz.

39. Pakliť geſt z Boha/ nebudete mocy toho zruſſyti/ abyſte ſnad nalezeni nebyli ſe y Bohu protiwiti. Y powolili gemu.

Ale ieſlić ieſt z Bogá nie możećie iey przekazić/ áby was ſnadź nie doznano że ſie Bogu ſprzećiwiaćie. A thák przeſtáli ná iego ſłowie.

40. A powolawſſe Apoſſtolůw/ zmrſkawſſe ge přikázali aby wijce nemluwili o Gménu Gežijſſowu/ y propuſtili ge.

A wezwawſzy Apoſtołow/ y dawſzy iebić/ zákázáli im áby nie mowili nic w imie Jezuſowe/ y puśćili ie.

41. A oni zagiſté ſſli od Rady radugijce ſe/ že gſau hodnij nalezeni/ aby trpěli protiwenſtwij pro Gméno PANA Gežijſſe.

A przetoż oni z radośćią ſzli od oblicznośći oney rády/ iż ſie ſtáli godni dla imienia Jezuſowego podeymowáć zel żywość.

42. Ná každý pak den/ nepřeſtáwali w Chrámě a po domijch včijce/ a zwěſtugijce Kryſta Gežijſſe.

Y nie przeſtáwáli vſtáwiżnie/ ták w kośćiele iáko y w domu naucżac y opowiedac Jezuſá Kryſtuſá.

Kapitola VI.

ZA těch pak dnij když ſe rozmnožil počet Včedlnijkůw/ ſtal ſe ſwár Řekůw proti Židům/ proto že gſau zanedbáwali wdow gegich při poſluhowanij wezdayſſým.

ZA onych czáſow gdy ſie przymnażało pocztu Apoſtołow/ wſzczeło ſie ſzemránie Grekow przećiw Żydom/ iż w poſługowániu powſzednim były gárdzone wdowy ich.

ו

2 וַקְרַו תְּרֵין־עֲסַר שְׁלִיחֵא לְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא דְּתַלְמִידֵא וְאֶמַרוּ לְהוֹן לָא שַׁפִּיר דְּנִשְׁבּוֹק מֶלְּתָא דַּאלָהָא וְנֶשַׁמֵּשׁ פָּתוֹרֵא ׃

La onde i dodici, fatta chiamar la moltitudine de diſcepoli, diſſero, Ei non è ragioneuole, che noi laſſata la parola di Dio, miniſtriamo à le tauole.

3 בְּצַו הָכִיל אַחַי וַגְבוֹ שַׁבְעָא גַּבְרִין מֶנְּכוֹן דְּאִית עֲלַיְהוֹן סָהֲדוּתָא וּמְלֵין רוּחֵהּ דְּמָרְיָא וְחֶכְמְתָא וַנְקִים אֶנּוֹן עַל הָדָא צְבוּתָא ׃

Scegliete dunque, fratelli, ſette huomini di voi, de quali s'habbia buona teſtimonianza, pieni di Spirito ſanto e di ſapientia, à i quali noi commetteremo queſta cura.

4 וַחְנַן נֶהְוֵא אֲמִינִין בִּצְלוֹתָא וּבְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּמֶלְּתָא ׃

E noi attenderemo à l'oratione, & à l'amminiſtration de la parola.

5 וְשֶׁפְרַת הָדָא מֶלְּתָא קְדָם כֻּלֵּהּ עַמָּא וַגְבוֹ לְאֶסְטֶפָנוֹס גַּבְרָא דַּמְלֵא הֲוָא הַיְמָנוּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וְלְפִילִיפּוֹס ו וְלִפְרוֹכוֹרוֹס וְלְנִיקָנוֹר וְלְנִיקוֹלָאוֹס גִּיוֹרָא א אַנְטִיוֹכָיָא ׃

Queſto parlare piacque à tutta la moltitudine: & eleſſero Stefano, huomo pien di fede, e di Spirito ſanto, e Filippo, e Procoro e Nicanore, e Timone, e Parmena, e Nicolao proſelito Antiocheno.

6 הָלֵין קָמוּ קְדָמַיְהוֹן דִּשְׁלִיחֵא וְכַד צַלִּיו סָמוּ עֲלַיְהוֹן אִידָא ׃

I quali preſentorono dinanzi à gli Apoſtoli, & eſſi poi ch'hebber fatta oratione, poſero le mani ſopra quelli.

7 וּמֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא רָבְיָא הֲוָת וְסַגְיָא הֲוָא מֶנְיָנָא דְּתַלְמִידֵא בְּאוּרִשְׁלֶם טָב וְעַמָּא סַגִּיאָא מֶן יְהוּדָיֵא מֶשְׁתַּמַּע הֲוָא לְהַימָנוּתָא ׃

E la parola di Dio creſceua, e il numero de diſcepoli ſi moltiplicaua grandemẽte in Ieruſalem: e gran moltitudine di Sacerdoti obbediua à la fede.

ו

2 וַיַּזְעִיקוּ שְׁנֵים עָשָׂר אֶת־רֹב הַתַּלְמִידִים לֵאמֹר לֹא שָׁוֶה לָנוּ לַעֲזֹב אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וּלְשָׁרֵת לַשֻּׁלְחָנוֹת ׃

Anſique los Doze, conuocada la multitud de los Diſcipulos, dixeron, no es iuſto que noſotros dexemos la palabra de Dios, y ſiruamos à las meſas.

3 וְאַתֶּם אַחַי תֶּחֱזוּ מִמֶּכֶם אַנְשֵׁי חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שֹׂנְאֵי בָצַע הַמְלֵאִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבְחָכְמָה אֲשֶׁר נָשִׂים וּנְקִיֵּם עַל־כָּל־צָרְכֵנוּ ׃

Conſiderad pues, Hermanos, ſiete varones de voſotros de buen teſtimonio, llenos de Eſpiritu Sancto, y de Sabiduria, los quales pongamos en eſta obra.

4 וַאֲנַחְנוּ נְעוֹדֵד נִמְעֶה בִּתְפִלָּה וּבִכְהֻנַּת הַדָּבָר ׃

Y noſotros inſtaremos en la oracion y en el Miniſterio de la palabra.

5 וַיִּיטְבוּ דְבָרָיו בְּעֵינֵי כָּל־הַקָּהָל וַיִּבְחֲרוּ אֶת־סְטֶפָנוֹס אִישׁ מָלֵא אֱמוּנָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־פִילִפּוֹס וְאֶת־פְּרוֹכוֹרוֹס וְאֶת־נִיקָנוֹר וְאֶת־תִּימוֹן וְאֶת־פַּרְמֵנָא וְאֶת־נִיקוֹלָאוֹס גֵּר הוּא מֵאַנְתִיוֹכְיָא ׃

Y plugo eſte parecer, à toda la multitud, y eligieron à Eſteuan, varon lleno de fe y de Eſpiritu Sancto, y à Philippe, y à Prochoro, y à Nicanor, Y à Timon, y à Parmenas, y á Nicolas eſtrangero de Antiochia.

6 אֶת־הָאֵלֶּה הֵקִימוּ לִפְנֵי הַשְּׁלִיחִים וּמִתְפַּלְּלִים הֵשִׂימוּ עֲלֵיהֶם אֶת־יָדַיִם ׃

A eſtos preſentaron en preſencia de los Apoſtoles, los quales orando les puſieron las manos encima.

7 וּדְבַר אֱלֹהִים פָּרָה וְרָבָה וּמִסְפַּר הַתַּלְמִידִים בִּירוּשָׁלַיִם מְאֹד וְקָהָל רָב שׁוֹמְעִים הָיוּ לֶאֱמוּנָה ׃

Demanera que la palabra del Sennor crecia y el numero de los Diſcipulos ſe multiplicaua mucho en Ieruſalem: mucha companna de los Sacerdotes tambien obedecia à la fe.

ϛʹ.

2. **Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον· οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.**

Parquoi les douze, ayans appelé la multitude des diſciples, dirent, Il n'eſt pas raiſonnable que nous delaiſſions la parole de Dieu pour ſeruit aux tables.

3. **Ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.**

Regardez donc, freres, de choiſir ſept hommes d'entre vous de qui on ait bon teſmoignage, pleins du S. Eſprit & de ſapience, auſquels nous commetions ceſt affaire.

4. **Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.**

Et quand à nous, nous pourſuiurons à vacquer à la priere, & à l'adminiſtration de la parole.

5. **Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους· καὶ ἐξελέξαντο στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα.**

Et ce propos pleut à toute la compagnie qui eſtoit la preſente, dont ils eſleuerent, Eſtiene, perſonnage plein de foi & du ſainct Eſprit, & Philippe, & Procore, & nicanor, & Timon, & Parmenas, & Nicolas proſelyte Antiochien.

6. **Οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.**

Leſquels ils preſenterent deuant les Apoſtres: & iceux apres auoir prie leur impoſerent les mains.

7. **Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.**

Et la parole de Dieu croiſſoit, & le nombre des diſciples ſe multiplioit fort en Ieruſalem? grand nombre auſſi des Sacrificateurs obeiſſoit à la foy.

CAP. VI.

2. Convocantes autem duodecim multitudinem diſcipulorum, dixerunt, Non eſt æquum, nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.

Then the twelue called the multitude of the diſciples together/ and ſayde/ It is not meete that we ſhoulde leaue the worde of God to ſerue the thables.

3. Conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.

Wherefore brethren/ looke ye out among you ſeuen men of honeſt report/ and full of the holy Ghoſt/ and of wiſedome/ which we may appoint to this buſines.

4. Nos verò orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus.

And we will giue our ſelues continually to prayer/ and to the miniſtration of the word.

5. Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu ſancto, & Philippum, & Próchorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

And the ſaying pleaſed the whole multitude: and they choſe Steuē a man full of faith/ and of the holy Ghoſt/ & Philippe/ and Prochorus/ and Nicanor/ and Timon/ and Parmenas/ and Nicolas a proſelyte of the Antiochia.

6. Hos ſtatuerunt ante cōſpectum Apoſtolorum: & orantes impoſuerunt eis manus.

Which they ſet before the Apoſtles: and they prayed/ and layed their handes on them.

7. Et verbum Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Ieruſalem valdè: multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei.

And the worde of God increaſed/ and the number of the diſciples was multiplied in Jeruſalem greatly/ and a great companie of the Prieſts were obedient to the fayth.

Das VI. Capitel.

2. Da rieffen die Zwölffe der menge der Jünger zuſammen/ vnd ſprachen: Es taug nicht/ daß wir das Wort GOttes vnterlaſſen/ vnnd zu Tiſch dienen.

Da kallede de Tolff Diſciplenis menighed tilſammen/ oc ſagde/ Det duer icke/ at wi forlade Guds ord/ oc tiene til Bordz.

3 Darumb/ ihr lieben Brüder/ ſehet vnter euch nach ſieben Mäñern/ die ein gut gerücht haben/ vnnd vol heiliges Geiſtes vnd Weißheit ſind/ welche wir beſtellen mögen zu dieſer notdurfft.

Der faare i Kære Brødre/ ſeer iblant eder effter ſiu Mend/ ſom haffue it gaat røcte/ oc ere fulde aff den hellig Aand oc Viſdom/ huilcke wi kunde beſtille til denne Nødtørfftighed.

4. Wir aber wöllen anhalten am Gebet/ vnd am Ampt des Worts.

Men wi ville holden met Bønen oc met Ordens Embede.

5. Vnd die rede gefiel der gantzen menge wol/ vnd erwehleten Stephanum/ einen Mann voll Glaubens vnd heiliges Geiſtes/ vnnd Philippum/ vnd Prochorum/ vnd Nicanor vnnd Timon/ vnd Parmenam/ vnnd Nicolaum den Jüdengenoſſen von Antiochia.

Oc den Tale befalt den gantſke Menighed vel/ Oc de vdvald Stephanum/ en Mand fuld aff Troen oc aff den hellig Aand/ oc Philippum/ oc Prochorum/ oc Nicanor/ oc Timon/ oc Parmenam/ oc Nicolaum aff Antiochia Jødernis tilhengere.

6. Diſe ſtelleten ſie für die Apoſtel/ vnnd beteten/ vnud legten die hände auff ſie.

Diſſe ſkickede de faar Apoſtlerne/ oc bade oc lagde deris Hender paa dem.

7. Vnd das wort Gottes nam zu/ vnnd die zahl der Jünger ward ſehr groß zu Jeruſalem. Es wurden auch vil Prieſter dem Glauben gehorſam.

Oc Guds ord forfremmedis/ at Diſciplenis tal bleff meget ſtort i Jeruſalem/ Der bleffue oc mange Preſter troen lydige.

Kapitola VI.

2. Tehdy dwanácte Apoſſtoluow/ ſwolawſſe množſtwij Včedlnijkuw/ řekli: Nenij ſluſſné/ abychom my opuſtili Slowo Božij/ a poſluhowali Stoluom.

A ták oni dwánáście wezwawſzy wielkości zwolenników/ rzekli/ Nie ieſtci rzecz ſłuſzna że bychmy my opuściwſzy ſłowo Boże mieli ſthołom ſłużyć.

3. Protož Bratřij wybeřte/ mužuow z wás dobré powěſti ſedm/ plných Ducha Swatého a maudroſti/ gimž poručijme tu prácy.

Vpátrzćież tedy miedzy ſobą bráćia ſiedm mężow/ dobre świádectwo o ſobie máiacych/ coby byli pełni Duchá świetego y madrości/ ktorebychmy przełożyli ku tey ſpráwie.

4. My pak Modlitby a Kázanij Slowa Božijho pilni budeme.

A my ná modlitwie y ná poſłudze ſłowá trwáć bedźiemy.

5. Y lijbila ſe ta řeč wſſemu množſtwij. Y wolili Sſtěpána plného wijry a Ducha Swatého/ a Filipa/ a Prochora/ a Nykanora/ a Tymona/ a Parmena/ a Mikuláſſe přijchožé Antyochenſkého.

Y podobáłá ſie tá rzecz oney wſzytkiey wielkośći/ A ták obyáli Stefaná mężá pełne° wiáry y Duchá świetego/ Filipá/ Prochorá/ y Nykanorá/ Tymoná/ y Pármená/ y Mikołáiá nowo náwroconego Anthiocheńczyká.

6. Ty poſtawili před oblijčegem Apoſſtoluow/ a pomodliwſſe ſe/ wzkládali na ne ruce.

Ktore poſtáwili przed Apoſtoły/ á oni ſie modliwſzy/ kładli ná nie rece.

7. A Slowo Božij roſtlo/ a rozmáhal ſe počet Křeſtianůw w Geruzalémě welmi: Mnohý také záſtup Kněžij/ poſlauchali Wijry.

A ták ſłowo Boże rozraſtáło ſie/ á bárzo ſie przymnażáło poczthu zwolenników w Jeruzálem/ y wielkie mnoſtwo kápłanow były poſłuſzni wierze.

ו

8 אֶסְטֶפָנוֹס דֵּין מְלֵת
הֲוָא טַיְבוּתָא וְחַיְלָא וְעָבֵד
הֲוָא אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא
בְּעַמָּת׃

E Stefano pieno di fede e di fortezza, faceua miracoli e ſegni grandi nel popolo.

9 וְקָמוּ הֲווֹ אֲנָשָׁת מֶן
כְּנוּשְׁתָּת דְּמֶתְקַרְיָת
דִּיבֶרְטִינוֹ קוּרִינָיֵת ו
וְאַלֶכְסַנְדְּרָיֵא וְדַמֶן ——
קִילִיקִיַת וּמֶן אָסִיַת
וְדָרְשִׁין הֲווֹ עַם אֶסְטֶפָנוֹס׃

Onde alcuni de la ſinagoga che ſi chiama de Libertini, e de Cirenei, e de gli Aleſſandrini, e di quei che erano di Cilicia, e d'Aſia, ſi leuoron ſu à diſputar con Stefano.

10 וְלָת מֶשְׁכְּחִין הֲווֹ
לְמֵקַם לוּקְבַל חֶכְמְתָת
דְּרוּחָא דַּמְמַלְּלָא הֲוָת
בַּהּ׃

E non poteuan reſiſtere à la ſapientia, & à lo Spirito, con che egli parlaua.

11 הָיְדֵין שַׁדַּרוּ לְגַבְרֵת
וַאלֶפוּ אֶנּוּן דְּנֵאמְרוּן דַּחְנַן
שְׁמַעְנָיְהי דְּאָמַר מֶלֵּת
דְּגוּדָפָא עַל מוּשֵׁת וְעַל
אֱלָהָת׃

Allora eſſi meſſero al punto de gli huomini, che diceſſeno, Noi gli habbiamo vdito dir parole di baſtemmia contra Moiſe e contra Dio.

12 וְשַׂגְשׁוּ לְעַמָּא וַלְקַשִּׁישֵׁא
וַלְסָפְרֵת וְאֵתוֹ וְקָמוּ
עַלַוְהי וַחֲטַפוּ אֶיתְיוּהי ל
לְמֶצְעַת כְּנְשָׁא׃

E commoſſero il popolo, e i Vecchij e gli Scribi: & andandoli addoſſo, lo preſero, e menoronlo al conſiglio.

13 וַאקִימוּ סָהֲדֵא דַּגָּלֵא
דְּאָמְרִין הָנָא גַבְרָא לָת
שָׁלֵת לַמְמַלָּלוּ מֶלֵּת
לוּקְבַל נָמוּסָא וְעַל אַתְרָא
הָנָא קַדִּישָׁא׃

E preſentorono de falſi teſtimonij, che diceſſeno, Queſt'huomo non ceſſa di parlar parole di baſtemmia contra queſto ſanto luogo, e contra la Legge.

ו׳

8 וּסְטֵפָנוֹס מָלֵא אֱמוּנָה וּגְבוּרָה
עָשָׂה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים
בָּעָם׃

Empero Eſteuan lleno de fe y de potencia, hazia prodigios y milagros grandes enel pueblo.

9 וַיָּקוּמוּ אֲנָשִׁים מִן־הָעֵדָה
הַנֶּאֱמֶרֶת לִיבֶּרְטִינִים וְקִירֵנִים
וַאֲלֶכְסַנְדְּרִים וּמִן קִילִיקִים וּמִן
אַסְיָא הַמִּתְוַכְּחִים עִם סְטֵפָנוֹס׃

Leuantaronſe entonces vnos de la Synoga que ſe llamaua de los libertinos, y Cyreneos, y Alexandrinos: y de los que eran de Cilicia y de Aſia diſputando con eſteuan.

10 וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַחָכְמָה
וְרוּחַ אֲשֶׁר הָיָה מְדַבֵּר הוּא׃

Mas no podian reſiſtir à la Sabiduria, y al Eſpiritu que hablaua.

11 אָז הִזְהִירוּ לַאֲנָשִׁים לֵאמֹר
כִּי שָׁמַעְנוּ בְּדַבְּרוֹ דִּבְרֵי גִדּוּפִים
בְּמשֶׁה וּבֵאלֹהִים׃

Entonces ſubornaron à vnos que dixeſſen, que le auian oydo hablar palabras blaſphemas contra Moyſen y Dioz.

12 וַיַּכְעִיסוּ אֶת־הָעָם וְאֶת־
הַזְּקֵנִים וְאֶת־הַסּוֹפְרִים וַיָּקוּמוּ
וַיַּחְטְפוּהוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־הָעֵדָה׃

Y commouieron al pueblo y à los Ancianos, y à los Eſcribas; y arremetiendo arrebataronlo, y truxeronlo àl concilio.

13 וַיָּקִימוּ עֵדֵי שְׁקָרִים לֵאמֹר
הָאָדָם הַזֶּה לֹא יִשְׁבֹּת לְדַבֵּר
דִּבְרֵי־גִדּוּפִים עַל־הַמָּקוֹם
הַקָּדוֹשׁ וְעַל־הַתּוֹרָה׃

Y puſieron teſtigos falſos que dixeſſen Eſte hombre no ceſſa de hablar palabras blaſphemas contra el lugar Sancto y la Ley.

ζ.

8. Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

Or Eſtiene pleins de foy & de vertu, faiſoit grands miracles & ſignes entre le peuple.

9. Ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ.

Et quelques vns de la ſynagogue qui eſt appelee des Libertins, & des Cyreniens, & des Alexandrins, & de ceux qui eſtoyent de Cilice, & d'Aſie, ſe leuerent diſputans contre. Eſtiene.

10. Καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

Et ne pouuoyent reſiſter à la ſapience & à l'Eſprit par lequel il parloit.

11. Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν.

Adonc ils ſubornerent des hommes, leſques diſoyent, Nous lui auons oui proferer paroles blaſphematoires cõtre Moyſe & contre Dieu.

12. Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον.

Et eſmeurent le peuple, & les Anciens, & les Scribes: & lui courans ſus le rauirent & l'amenerent au conſeil:

13. Ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου.

Et preſenterent des faux-teſmoins, qui diſoyent, Ceſt homme ici ne ceſſe de proferer paroles blaſphematoires contre ce ſainct lieu & la Loy.

CAP. VI.

8. Stephanus autem plenus gratia & fortitudinè faciebat prodigia & ſigna magna in populo.

Now Steuen full of fayth and power / did great wonders and miracles among the people.

9. Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Aſia, diſputantes cum Stephano.

Then there aroſe certaine of the Synagogue / which are called Libertines / & Cyrenians / and of Alexandria / and of them of Cilicia / and Aſia / and diſputed with Steuen.

10. Et non poterant reſiſtere ſapientiæ & Spiritui qui loquebatur.

But they were not able to reſiſt the wiſedome / & the Spirit by the which he ſpake.

11. Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen & Deum.

Then they ſuborned men / which ſayde / We haue heard him ſpeake blaſphemous wordes againſt Moſes / and God.

12. Commoverunt itaque plebem, & ſeniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

Thus they moued the people and the Elders / and the Scribes: and running vpon him / caught him / and brought him to the Counſell.

13. Et ſtatuerunt falſos teſtes qui dicerent, Homo iſte non ceſſat loqui verba adverſus locum ſanctum, & legem.

And ſet forth falſe witneſſes / which ſayde / This man ceaſeth not to ſpeake blaſphemous wordes againſt this holy place / and the Lawe.

Das VI. Capitel.

8. Stephanus aber voll Glaubens vnd Kräfften / that Wunder vnnd groſſe Zeichen vnter dem Volck.

Men Stephanus fuld aff Tro oc Krafft / giorde vnterlige Gerninger oc ſtore Tegen iblant Folcket.

9. Da ſtunden etliche auff von der Schule / die da heiſſet der Libertiner / vnd der Cyrener / vnd der Alexanderer / vnnd derer die auß Cilicia vnnd Aſia waren / vnnd befragten ſich mit Stephano.

Da ſtode der nogle op aff den Schole / ſom kaldis de Libertiners / oc de Cyreners / oc de Alexandriners / oc deris / ſom vaare aff Cilicia oc Aſia / oc beſpurde ſig met Stephano.

10. Vnd ſie vermochten nicht wider zu ſtehen der Weißheit vnd dem Geiſte / der da redete.

Oc de kunde icke ſtaa den Viſdom oc den Aand emod ſom talede.

11. Da richten ſie zu etliche Männer / die ſprachen: Wir haben jhn gehöret Läſterwort reden wider Moſen vnd wider Gott.

Da beſkickede nogle Mend / ſom ſagde / Wi hørde hannem tale beſpaattelige ord mod Moſe oc mod Gud.

12. Vnd bewegeten das Volck / vnd die Elteſten vnnd die Schrifftgelehrten / vnd tratten herzu / vnnd riſſen jn hin / vnd führeten jn für den Rath.

Oc de oprørde Folcket / oc de Eldſte oc Scrifftkloge oc traadde frem / oc ructe hannem bort / oc førde hannem faar Raadet.

13. Vnnd ſtelleten falſche Zeugen dar / die ſprachen: Diſer Menſch höret nicht auff zu reden Läſterwort wider diſe heilige Stätte vnd Geſetze.

Oc de beſtillede der falſke vidner / ſom ſagde / Dette Meniſke lader icke aff at tale beſpaattelige Ord mod denne hellige Sted oc Low.

Kapitola VI.

8. Sſtěpán pak pln gſa miloſti a ſýly / činil diwy a znamenj weliké w lidu.

A Stefan bedac pełen wiáry y mocy / czynił cuda y známioná wielkie miedzy ludem.

9. Y powſtali někteřij z Sſkoly kteráž ſlaula Libertynſkých / a Cyrenenſkých / a Alexandrynſkých / a těch kteřijž byli od Cylicie a Azye / hadagijce ſe s Sſtěpánem.

Tedy powſtáli niektorzy z bożnice ktora zowa Libertinow / Cyreneyczykow / y Alexandryanow / y tych ktorzy ſa z Cylicyey y Aſyey / ſwarząc ſie z Stefanem.

10. Anižgſau mohli odolati maudroſti a Duchu kterýž mluwil.

Y nie mogli dáć odporu madroſci y duchowi ktorym mowił.

11. Tehdy úſtiwě způſobili Muže / kteřijž řekli: My gſme od něho ſlyſſeli / an mluwij ſlowá rauhawá proti Moyžijſſowi a proti Bohu.

A przetoż nápráwili niektore coby powiedzieli / iż go ſłyſzeli mowiacego ſłowá bluźnierſkie przeciw Moizeſzowi y Bogu.

12. A tak gſu zbauřili Lid a Starſſý / y Včitele: a včiniwſſe / naň autok / yaly gey / a přiwedli do Raddy:

Y wzruſzyli poſpolſtwo y ſtárſzey Doktory / á zbieżawſzy ſie poimáli go / y przywiedli do rády.

13. Y wyſtawili ffaleſſné ſwědky / kteřijž řekli / Cžlowěk tento nepřeſtáwá mluwiti ſlow rauhawých / proti mijſtu tomuto Swatému / y proti Zakonu:

Poſtáwili też fálſzywe świadki ktorzyby mowili / Że ten człowiek nie przeſthawa mowić ſłow bluźnierſkich przeciw temu świetemu mieyſcu y zakonowi.

ו

14 חֲנַן גֵּיר שְׁמַעְנָיְהִי דְּאָמַר דְּיֵשׁוּעַ הָנָא נָצְרָיָא הוּ יְשַׁרְיוּהִי לְאַתְרָא הָנָא וַיְחַלֵּף עְיָדֵא דְּאַשְׁלֶם לְכוֹן מוּשֵׁא׃

Percioche noi gli habbiamo vdito dire, che queſto IESV *Nazareno diſtruggerà queſto luogo, e mutarà gli ordini che Moiſe ci ha dati.*

15 וְחָרוּ בֵּה כֻּלְּהוֹן הָנוֹן דְּיָתְבִין הֲווֹ בַּכְנוּשְׁתָּא וְחָזַו פַּרְצוּפֵה אַיְךְ פַּרְצוּפָא דְּמַלְאַכָא׃

E riguardando in lui tutti quelli che ſedeuano nel conſiglio, viddero la ſua faccia come la faccia d'vn Angelo.

ז

1 וְשַׁאֲלֵה רַב כָּהְנֵא דְּאֶן הוּ דְּהָלֵין הָכַנָּא אִנֵּין׃

Allora il principal Sacerdote diſſe, Queſte coſe ſtanno elle coſi?

2 הוּ דֵּין אֲמַר גַּבְרֵא אַחַין וַאֲבָהָתָן שְׁמַעוּ אֱלָהָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא אֶתְחְזִי לְאָבוּן אַבְרָהָם כַּד אִיתַוְהִי הֲוָא בֵּית נַהְרִין עַד לָא נֵאתֵא נֶעְמַר בְּחָרָן׃

Et egli diſſe, Huomini fratelli e padri, aſcoltate, L'Iddio de la gloria apparue al noſtro padre Abraam, quando egli era in Meſopotamia, prima che dimoraſſe in Carram.

3 וַאֲמַר הֲוָא לֵה דְּפוּק מֶן אַרְעָךְ וּמֶן לְוָת בְּנַי טוּהְמָךְ וְתָא לְאַרְעָא אַיְדָא דְּאַחְוֵיךְ׃

E diſſeli, Eſci de la tua terra, e del tuo parentado, e vieni ne la terra che io ti moſtrarò.

4 וְהָידֵין נְפַק אַבְרָהָם מֶן אַרְעָא דְּכַלְדָיֵא וֶאתָא עְמַר בְּחָרָן וּמֶן תַּמָּן כַּד מִית אֲבוּהִי שַׁנְיֵה אַלָהָא לְאַרְעָא הָדָא דְּבָה עָמְרִין אַנְתּוֹן יַוְמָנָא׃

Allora egli vſcì de la terra de Caldei, & habitò in Carram, e di lì, morto che fu ſuo padre, Iddio lo traſferì in queſta terra, ne laquale hora voi habitate.

ו

14 כִּי שָׁמַעְנוּ בְּדַבְּרוֹ כִּי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי הַהוּא יַהֲרֹס אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה וִישַׁנֶּה אֶת־הָעֵידוּת אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ מֹשֶׁה׃

Porque le auemos oydo dezir, Que eſte Ieſus Nazareno deſtruyra eſte lugar, y mudara las tradiciones que nos dió Moyſen.

15 וַיַּבִּיטוּהוּ כֻּלָּם הַיּוֹשְׁבִים בָּעֵדָה וַיִּרְאוּ אֶת פָּנָיו כִּפְנֵי מַלְאַךְ אֱלֹהִים׃

Entonces todos los que eſtauan ſentados en el concilio, pueſtos los ojos enel, vieron ſu roſtro como el roſtro de vn Angel.

ז

1 וַיֹּאמֶר כֹּהֵן גָּדוֹל אִם אָמְנָם כֵּן הָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

El Principe de los Sacerdotes dixo entonces, Es eſto anſi?

2 וְהוּא אָמַר הָאֲנָשִׁים אַחֵינוּ וַאֲבוֹתֵינוּ שִׁמְעוּ אֱלֹהֵי הַכָּבוֹד נִרְאָה לְאָבִינוּ אַבְרָהָם בִּהְיוֹתוֹ בַּאֲרַם נַהֲרַיִם בְּטֶרֶם שִׁבְתּוֹ בְּחָרָן׃

Y el dixo, Varones hermanos, y padres oyd El Dios de Gloria appareció à nueſtro padre Abraham eſtando en Meſopotamia, antes que moraſſe en Charran;

3 וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֶךְ־לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ׃

Y dixole, Sal de tu tierra, y de tu parentela; y ven à la tierra que te moſtraré.

4 אָז יָצָא מֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים וַיֵּשֶׁב בְּחָרָן וּמִשָּׁם כַּאֲשֶׁר מֵת אָבִיו הֶעֱבִירֵנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזּוֹאת אֲשֶׁר אַתֶּם עַתָּה יוֹשְׁבִים בָּהּ׃

Entonces ſalió de la tierra de los Chaldeos, y habitó en Charran. Y de alli, muerto ſu padre, lo traſpaſſo à eſta tierra en la qual voſotros habitays aora.

ϛ'.

14. Ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωϋσῆς.

Car nous lui auons ouï dire, que ce Ieſus le Nazarien deſtruira ce lieu ici, & changera les ordonnances que Moyſe nous a baillees.

15. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

Et comme tous ceux qui eſtoyent aſſis au conſeil auoyent les yeux fiches ſur lui, ils virent ſa face comme la face d'vn Ange.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;

Adonc le ſouuerain Sacrificateur dit, Ces choſes ſont elles ainſi?

2. Ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε· ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραάμ, ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαρράν.

Et il dit, Hommes freres & peres, oyez, Le Dieu de gloire s'apparut a noſtre pere Abraham, du temps qu'il eſtoit en Meſopotamie, deuant qu'il demeuraſt en Carran.

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω.

Et lui dit, Sors de ton pais & d'auec ton parentage, & vien au pais que ie te monſtrerai.

4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαρράν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε.

Adonc eſtant ſorti du païs des Caldeens, il habita en Carran. Et de là, apres que ſon pere fut mort, Dieu le trãſporta en ce pais auquel vous habitez maintenant.

CAP. VI.

14. Audivimus enim eum dicentem, quoniam Ieſus Nazarenus hic, deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.

For wee haue heard him ſay / that this Jeſus of Nazareth ſhall deſtroy this place / and ſhall chaunge the ordinances / which Moſes gaue vs.

15. Et intuentes eum omnes qui ſedebant in concilio, & viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

And as all that ſate in the Counſell / looked ſtedſaſtly on him / they ſawe his face as it had bene the face of an Angell.

CAP. VII.

DIxit autem princeps ſacerdotum, Si hæc ita ſe habent?

Then ſayde the chiefe Prieſt / Are theſe things ſo?

2. Qui ait, Viri fratres & patres audite. Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cum eſſet in Meſopotamia, prius quàm moraretur in Charam.

And he ſaide / Ye men / brethren & fathers hearken. The God of glory appeared vnto our father Abraham while hee was in Meſopotamia / before he dwelt in Charran.

3. Et dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monſtravero tibi.

And ſayde vnto him / Come out of thy countrey / and from thy kinred / and come into the Land which I ſhall ſhew thee.

4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pater eius, tranſtulit illum in terram iſtam, & in qua nunc vos habitatis.

Then came he out of the land of the Chaldeans / & dwelt in Charan. And after that his father was dead / God brought him from thence into this lande / wherein ye nowe dwell.

Das VI. Capitel.

14. Denn wir haben jhn hören ſagen: Jeſus von Nazareth wirdt dieſe Stätte zerſtören / vnd endern die Sitten / die vns Moſes gegeben hat.

Thi wi hørde hannem ſige / Jheſus aff Nazareth ſkal forſtyre denne Sted / oc foruende de Skickelſer ſom Moſe gaff oſſ.

15. Vnd ſie ſahen auff jhn alle die im Rath ſaſſen / vnd ſahen ſein Angeſichte / wie eines Engels angeſichte.

Oc de ſaae alle paa hannem ſom ſaade i Raadet / oc de ſaa hans anſict / ſom en Engels anſict.

Das VII. Capitel.

DA ſprach der Hohepriſter / Iſt dem alſo?

DA ſagde den ypperſte Preſt / haffuer det ſig ſaa?

2. Er aber ſprach: Lieben Brüder vnd Väter höret zu. Gott der Herrligkeit erſchien vnſerm Vater Abraham / da er noch inn Meſopotamia war ehe er wohnet in Haram.

Oc hand ſagde / Kære Mend oc Fedre hører til. Herlighedſens Gud obenbaredis vor Fader Abraham / der hand end nu vaar i Meſopotamia / før hand bode i Haram.

3. Vnnd ſprach zu jhm: Gehe auß deinem Lande vnd von deiner Freundſchafft / vnd zeuch in ein Land das ich dir zeigen wil.

Oc ſagde til hannem / Gack aff dit Land oc fra dit Frendſkaff / oc drag til it Land / ſom ieg vil viſe dig.

4. Da gieng er auß der Chaldeer Lande / vnd wohnete in Haram. Vnd von dannen / da ſein Vater geſtorben war / brachte er jhn herüber inn das Land / da jhr nu inne wohnet.

Da gick hand aff de Chaldeers Land / oc bode i Haram. Oc hand førde hannem der fra / der hans Fader vaar død / hen offuer i dette Land / ſom i nu bo vdi.

Kapitola VI.

14. Neb gſme ſlyſſeli gey an prawij / Gežijš Nazaretſký tento zkazý mijſto toto / a změnij vſtanowenij kteráž Moyžijš nám wydal.

Abowiemechmy go ſłyßeli mowiace iż ten Jezus Nazareńſki zborzy mieyſce to / y odmieni obchody ktore nam podał Moiżeß.

15. A patřijce na něho wſſyckni kteřijž ſeděli w Raddě / widěli twář geho / yako twář Angela.

Thedy pátrząc nań pilnie oczymá ſwemi oni wßyſcy co śiedzieli w rádzie / widzieli oblicze iego iáko oblicze Anielſkie.

Kapitola VII.

TEhdy řekl Knijže Kněžſké: Geſtli to tak?

A Ták rzekł Kśiąże kápláńſkie / Tákli ſie ma ta rzecz?

2. Kterýž řekl: Mužij Bratřij a Otcowé / ſlyſſte. Bůh ſláwy okozal ſe Otcy naſſemu Abrahamowi / když byl w Mezopotami / prwé než bydlil w Káran.

Thedy on powiedział Mężowie bráćia y oycowie ſłuchaycie / Bog onchwáli vkazał ſie oycu náßemu Abráhamowi gdy był w Mezopotámiey / przed tym niż mießkał w Charrán.

3. A řekl k němu. Wyjdi z Země twé / a z přijbuznoſti / twé / a poď do Země / kterauž koli okáži tobě.

Y powiedział mu / Wynidź z ziemie twey y od narodu twego / a idź do ziemie ktora ia vkaże tobie.

4. Tehda wyſſel z Země Kaldeyſké / a bydlil w Káran. A odtud když vmřel Otec geho / přewedl gey do Země této / w kteréžto nynij wy bydlijte.

A ták wyßedł z ziemie Kaldeyczykow / y mießkał w Charrán / á z tamtąd gdy vmárł ociec iego / przenioſł go do ziemie tey w ktore y wy theraz mießkacie.

ז

5 וְלָא יַהְב לֵהּ יָרְתּוּתָא
בָּהּ אַף לָא דּוּרְכְּתָא
דְּרַגְלָא וַאשְׁתַּודִּי הֲוָא
דְּנִתְּלִיהּ לֵהּ אַיךְ
דִּלְמָארְתָהּ לֵהּ וְלַזַּרְעֵהּ כַּד
לַית הֲוָא לֵהּ בְּרָא׃

E non gli dette alcuna heredità in eſſa ne pur quanto è vna orma di piede: etiãdio che gli haueſſe promeſſo di dargliela à poſſedere, & al ſeme ſuo doppo lui, ancora che non haueſſe alcun figliuolo.

6 וּמַלֵּל הֲוָא עַמֵּהּ אֱלָהָא
כַּד אָמַר לֵהּ דְּנֶהֱוֵא זַרְעָךְ
תּוֹתָּבָא בְּאַרְעָא נוּכְרָיְתָא
וְנֶשַׁעְבְּדוּנָיְהִי וְנֶבְאשׁוּן לֵהּ
אַרְבַּע־מְאָא שְׁנִין׃

E parlò Iddio in queſto modo, che il ſuo ſeme ſarebbe foreſtiere in terra aliena, e che le genti del paeſe lo ridurrebbene in ſeruitu, & affliggrebbenlo quattro cento anni.

7 וְלַעַמָּא דְּנֶפְלְחוּן ע
עַבְדּוּתָא אֲדוּנֵיוּהִי אֲנָא
אָמַר אֱלָהָא וּמֶן בָּתַר
הָלֵין נֶפְקוּן וְנֶפְלְחוּן לִי
בְּאַתְרָא הָנָא׃

Et io giudicarò la gente, à cui haueranno ſeruito, diſſe Iddio. E doppo queſte coſe vſciranno, e ſeruirannomi in queſto luogo.

8 וִיהַב לֵהּ דְּיַתְקָא ד
דְּגוּזוּרְתָּא וְהָיְדֵין אַוְלֶד
לְאִיסְחָק וְגַזְרֵהּ בְּיוֹמָא
תְּמִינָיָא וְאִיסְחָק אַוְלֶד
לְיַעְקוֹב וְיַעְקוֹב אַוְלֶד ל
לְתְרֵי־עֲסַר אֲבָהָתָן׃

E coſi gli dette il patto de la circonciſione, Poi eſſe Abraam generò Iſaac, e lo circonciſe l'ottauo giorno: & Iſaac generò Iacob, e Iacob i dodici Patriarchi.

9 וְהָנוּן אֲבָהָתַן טְנוֹ בְּיוֹסֵף
וְזַבְּנוּהִי לְמֶצְרֵין וַאלָהָא
עַמֵּהּ הֲוָא׃

E i Patriarchi moſſi da inuidia, venderono Ioſef à gente che lo menò in Egitto. E Iddio era con lui.

ז

5 וְלֹא נָתַן לוֹ יְרֻשָּׁה בָהּ עַד
מִדְרַךְ כַּף רָגֶל וַיַּגֵּד לָתֵת לוֹ
אוֹתָהּ לַאֲחֻזָּה וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו
וְלֹא הָיָה לוֹ בֵּן׃

Y no le dió poſſeſſion en ella, ni aun vna piſada de vn pie: mas prometióle que ſe la daria en poſſeſſion, y à ſu ſimiente deſpues no, deel teniendo aun hijo.

6 וְכֵן אָמַר לוֹ אֱלֹהִים כִּי גֵר
יִהְיֶה זַרְעוֹ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם
וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה׃

Y hablóle Dios anſi, Que ſu ſimiente ſeria eſtrangera en tierra agena, y que los ſujetarian en ſeruidumbre: y que los maltractarian por quatrocientos annos.

7 וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ
דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ
וְיַעַבְדוּנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃

Mas à la Gente aquien ſeran ſieruos, yo la jnzgaré, dixo Dios: y Deſpues deeſto ſaldran, y ſeruirmehan à mi en eſte lugar.

8 וַיִּתֵּן לוֹ אֶת־בְּרִית הַמּוּלָה
וְכֵן הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וַיָּמָל אוֹתוֹ
בֶּן־שְׁמֹנַת יָמִים וְיִצְחָק הוֹלִיד
אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקוֹב אֶת־שְׁנֵים
עָשָׂר רָאשֵׁי אָבוֹת׃

Y dióle el Concierto de la Circunciſion: y anſi engendró à Iſaac, y lo circuncidó àl octauo dia: y Iſaac à Iacob. y Iacob à los doze Patriarchas.

9 וְרָאשֵׁי אָבוֹת מְקַנְּאִים בְּיוֹסֵף
מָכְרוּ אוֹתוֹ בְּמִצְרַיִם וַיְהִי
אֱלֹהִים עִמּוֹ׃

Y los Patriarchas, mouidos de embidia, vendieron à Ioſeph para Egypto: mas Dios era cõ el.

ζ.

5. Καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου.

Et ne lui donna aucun heritage en icelui, non pas ſeulement pour aiseoir le pied combien qu'il lui euſt promis de le lui donner en poſſeſſion, & à ſa poſterité apres lui, iaçoit qu'il n'euſt point d'enfant.

6. Ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεὸς, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια·

Mais Dieu en parla ainſi, Ta poſterité ſeiournera en terre eſtrange, & là ils l'aſſeruiront, & malmeneront quatre cens ans.

7. Καὶ τὸ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ θεός· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

Mais ie iugerai la nation à laquelle ils auront ſerui dit Dieu: & apres cela ils ſortiront en ce lieu.

8. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν ἰσαὰκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.

Puis lui donna l'alliance de Circonciſion, & ainſi Abraham engendra Iſaac, lequel il circoncit au huitieme Iour: & Iſaac engendra Iacob, & Iacob les douze Patriarches.

9. Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

Et les Patriarches meus d'enuie vendirent Ioſeph pour eſtre mené en Egypte mais Dieu eſtoit auec lui.

CAP. VII.

5. Et non dedit illi hæreditatem in ea nec paſſum pedis: & repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini eius poſt ipſum, cùm non haberet filium.

And he gaue him none inheritance in it/ no / not the breadth of a foote: yet he promiſed that he would giue it to him for a poſſeſſion / and to his ſeede after him/ when as yet he had no childe.

6. Locutus eſt autem ei Deus, Quia erit ſemen eius accola in terra aliena, & ſervituti eos ſubiicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis.

But God ſpake thus/ that his ſeed ſhould be a ſoiourner in a ſtraunge lande/ and that they ſhould keepe it in bondage/ and entreat it euill foure hundreth yeeres.

7. Et gentem cui ſervierint, iudicabo ego, dixit Deus, & poſt hæc exibunt, & ſervient mihi in loco iſto.

But the nation to whome they ſhall be in bondage/ will I iudge/ ſayth God: and after that/ they ſhall come forth and ſerue me in this place.

8. Et dedit illi teſtamentum circumciſionis, & ſic genuit Iſaac, & circumcidit eum die octavo: & Iſaac Iacob: & Iacob duodecim Patriarchas.

Hee gaue him alſo the couenant of circumciſion: and ſo Abraham begate Iſaac / and circumciſed him the eight day: & Iſaac begate Iacob / and Iacob the twelue Patriarkes.

9. Et Patriarchæ æmulantes, Ioſeph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo.

And the Patriarkes moued wid enuie ſolde Ioſeph into Egypt: but God was with him.

Das VII. Kapitel.

5. Vnd gab jhm kein Erbtheil darinnen auch nicht eines Fußes breit/ vnd verhieß jhm / er wolte es geben jhm zubeſitzen/ vnnd ſeinen Samen nach jm / da er noch kein Kind hatte.

Oc hand gaff hannem ingen Arffdel der vdi/ oc icke en fodz bret / Oc hand loffuede hannem / At hand vilde giffue hannem det at beſide oc hans Sæd effter hannem / der hand end nu haffde inted Barn.

6. Aber Gott ſprach alſo: Dein Same wirdt ein Frembdling ſein in einem Frembden Lande / vnd ſie werden jhn dienſtbar machen / vnnd übel handeln vierhundert Jar.

Men Gud ſagde ſaa / Din Sæd ſkal vere fremmet vdi is fremme Land / oc de ſkulle gøre dem til Træle / oc fare ilde med fire hundrede aar.

7. Vnd das Volck / dem ſie dienen werden / wil ich richten / ſprach Gott. Vnd darnach werden ſie außziehen/ vnd mir dienen an diſer ſtete.

Oc det Folck ſom de ſkulle tiene / vil ieg dømme / ſagde Gud. Oc der effter ſkulle de drage vd / oc tiene mig paa denne Sted.

8. Vnd gab jhm den Bund der Beſchneidung/ vnd er zeugete Iſaac/ vnd beſchneid jhn am achten tage vnnd Iſaac den Jacob / vnnd Jacob die zwölff Ertzväter.

Oc hand gaff hannem Omſkerelſens Pact / Oc hand afflede Iſaac/ omſkar hannem den ottende dag/ Oc Iſaac Iacob / oc Iacob de tolff Patriarcher.

9. Vnd die Ertzväter neideten Joſeph / vnnd verkaufften jhn in Egypten.

Oc Patriarcherne hadede Joſeph / oc ſolde hannem til Egypten. Men Gud vaar met hannem.

Kapitola VII.

5. A nedal gemu dědictwij wnij / ani na kročeg nohy: ale zaſlijbil gemu dáti gi k wládakſtwij/ y Semeni geho po něm/ když geſſtě neměl Syna.

Y nie dał mu w niey ośiádłości y ná ſtope nogi / chociaż mu obiecał iadác ku dzierżeniu / y po nim potomſtwu iego / chociaż nie miał dzieci.

6. Y mluwil gemu Bůh takto: Sýmě geho bude pohoſtinu w Zemi cyzý a ſlužbe ge poddadij / a zle s nim budau nakládati / za čtyři Sta leth:

Mowił tedy ták Bog: Bedzie pothomſtwo twe mieſzkáć w ziemi obcey / gdzie bedzie podane w niewolą á bedzie ściśnione doległościami przez cztery ſtá lat.

7. Ale lid ten kterémuž ſlaužiti budau / yá ſauditi budu / prawijſ Pán Bůh. A potom zaſe wýgdau/ a ſlaužiti mi budau na tomto mijſtě.

Ale narod ktoremu ſłużyć bedą / iá bede karał / mowi Bog / y potym wynidą y bedą mi ſłużyć ná mieyſcu tym.

8. Y dal gemu Zákon obřezowánij. A tak on zplodil Izaka/ a obřezal gey den oſmý / a Izák (zplodil) Jakoba: a Jákob (zplodil) dwanácte Patryarchůw.

Y dał mu przymierze obrzezania / y tákże Abráhámowi vrodził ſie Izák / á obrzezał go dniá oſmego / Izákowi záſie vrodził ſie Jakob / á Jakowi dwanáſcie Pátryarchow.

9. A Patryarchowé w nenáwiſti magijce Jozeffa / prodali gey do Egipta / a Buoh byl s nim:

Tedy Pátriárchowie ruſzeni nienawiśćia / przedáli Jozefá do Egyptu / ále by Bog z nim.

ז

10 וּפַרְקֵה הֲוָא מֶן כֻּלְּהוֹן אֻלּוֹצָנוֹהי וִיהַב לֵה טַיְבוּתָא וְחֶכְמְתָא קְדָם פֶּרְעוֹן מַלְכָּא דְּמֶצְרֵין וַאֲקִימֵה רִישָׁא עַל מֶצְרֵין וְעַל כֻּלֵּה בַּיְתֵה׃

E liberollo da tutte le ſue tribulationi: e detteli gratia e ſapientia dinanzi à Faraone Re d'Egitto che lo conſtitui gouernatore ſopra l'Egitto, e ſopra tutta la caſa ſua.

11 וַהֲוָא כַּפְנָא וְאוּלְצָנָא רַבָּא בְּכֻלָּה מֶצְרֵין וּבְאַרְעָא דִּכְנַעַן וְלַיְת הֲוָא לְהוֹן לְמֶסְבַּע לַאֲבָהַתַן׃

Venne poi vna careſtia in tutta la terra d'Egitto, e di Conaan, e vna gran tribulatione: in modo che i noſtri padri non trouauano da nutrirſi.

12 וְכַד שְׁמַע יַעֲקוֹב דְּאִית עֲבוּרָא בְּמֶצְרֵין שַׁדַּר הֲוָא לַאֲבָהַתַן לוּקְדַם׃

Onde Iacob hauendo vdito che in Egitto v'era del grano, vi mandò prima i noſtri padri.

13 וְכַד אֲזַלוּ דְּתַרְתֵּין זַבְנִין אַוְדַע יַוְסֵף נַפְשֵׁה לַאֲחַוְהִי וְאֶתִידַע לְפֶרְעוֹן טוּהְמֵה דְּיַוְסֵף׃

E la ſeconda volta Ioſef fu riconeſciuto da i ſuoi fratelli, e manifeſtoſſi à Faraone il parentado di Ioſef.

14 וְשַׁדַּר הֲוָא יַוְסֵף וְאַיְתִיֵה לַאֲבוּהִי יַעֲקוֹב וּלְכֻלֵּה טוּהְמֵה וַהֲוַיִן הֲווֹ בְּמֶנְיָנָא שַׁבְעִין וְחַמֵשׁ נַפְשָׁן׃

Allor Ioſef mandò à chiamar Iacob ſuo padre, e tutto'l ſuo parentado, che erano ſettanta cinque perſone.

15 וּנְחֵת יַעֲקוֹב לְמֶצְרֵין וּמִית תַּמָּן הוּ וַאֲבָהַתַן׃

E coſi Iacob ſceſe in Egitto, e mori egli, e i padri noſtri.

16 וְאֶשְׁתַּנִּי לַשְׁכֶם וְאֶתְתְּסִים הֲוָא בְּקַבְרָא דִּזְבַן הֲוָא אַבְרָהָם בְּכֶסְפָּא מֶן בְּנַי חֲמוֹר׃

E furon traſportati in Sichem, e poſti nel ſepolcro che Abraam haueua comprato con prezzo d'argento da i figliuoli d'Emor figliuol di Sichem.

ז

10 וַיַּצִּילֵהוּ מִכָּל־צָרוֹתָיו וַיִּתֵּן לוֹ חֵן וְחָכְמָה לִפְנֵי פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיְשִׂימֵהוּ לְאָדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃

Y lo libró de todas ſus tribulaciones: y le dio gracia y ſabiduria en la preſencia de Pharaon rey de Egypto, el qual lo puſo por Gouernador ſobre Egypto, y ſobre toda ſu caſa.

11 וַיָּבוֹא רָעָב עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וּכְנַעַן וּמְצוּקָה גְּדוֹלָה וַאֲבוֹתֵינוּ לֹא מָצְאוּ לָחֶם׃

Vino entonces hambre en toda la tierra de Egypto y de Chanaan, y grande tribulacion y nueſtros padres no hallauan alimentos.

12 וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב כִּי הָיָה שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיְשַׁלַּח אֶת אֲבוֹתֵינוּ בָּרִאשׁוֹנָה׃

Y como oyeſſe Iacob que auia trigo en Egypto, embió à nueſtros padres la primera vez.

13 וּבַשֵּׁנִית נִכַּר יוֹסֵף לְאֶחָיו וַיִּוָּדַע לְפַרְעֹה דּוֹר יוֹסֵף׃

Y en la ſegunda, Ioſeph fue conocido de ſus hermanos, y fue ſabido de Pharaon el linage de Ioſeph.

14 וַיִּשְׁלַח וַיָּבִיא אֶת־אָבִיו יַעֲקֹב וְכָל־מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּשִׁבְעִים (וְחָמֵשׁ) נָפֶשׁ׃

Y embiando Ioſeph, hizo venir à ſu padre Iacob, y à toda ſu parentela, en ſetenta y cinco perſonas.

15 וַיֵּרֶד יַעֲקֹב מִצְרַיְמָה וַיָּמָת הוּא וַאֲבוֹתֵינוּ׃

Anſi decendió Iacob en Egypto, donde murió el, y nueſtros padres.

16 וַיִּנָּשְׂאוּ אֶל־שְׁכֶם וַיּוּשְׂמוּ בַּאֲחֻזַּת קֶבֶר אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם בִּמְחִיר כֶּסֶף מֵעֶפְרוֹן בֶּן־צֹחַר הַחִתִּי׃

Los quales fueron traſpaſſados à Sichem: y fueron pueſtos enel ſepulchro que compró Abraham à preció de dinero de los hijos de Hemor hijo de Sichem.

ζ.

10. Καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Qui le deliura de toutes ſes tribulations, & lui donna grace & ſapience deuant Pharao roy d'Egypte qui l'eſtablit gouuerneur ſur Egypte, & ſur toute ſa maiſon.

11. Ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν.

Or il aduint vne famine par tout le païs d'Egypte, & en Canaan, & grande angoiſſe: tellement que nos peres ne pouuoyent trouuer viures.

12. Ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον.

Mais quand Iacob eut entendu qu'il y auoit du ble en Egypte, il y enuoya premierement nos peres.

13. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ Φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ.

Et à la ſeconde fois Ioſeph fut recognu par ſes freres, & la lignee de Ioſeph fut declaree à Pharao.

14. Ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε.

Adonc Ioſeph enuoya querir Iacob ſon pere, & tout ſon parentage qui eſtoyent ſeptanta cinq ames.

15. Κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.

Iacob donc deſcendit en Egypte, & y mourut: lui & nos peres.

16. Καὶ μετετέθησαν εἰς συχὲμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ.

Leſquels furent tranſportés en Sichem, & mis au ſepulcre qu'Abraham auoit achete à prix d'argent des fils d'Emmor fils de Sichem.

CAP. VII.

10. Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, & dedit ei gratiam & ſapientiam in conſpectu Pharaonis regis Aegypti, & conſtituit eum præpoſitum ſuper Aegyptum, & ſuper omnem domum ſuam.

And deliuered him out of all his afflictions / and gaue him fauour / and wiſdome in the ſight of Pharao King of Egypt / who made him gouernour ouer Egypt/ and ouer his whole houſe.

11. Venit autem fames in univerſam Aegyptum & Chanáan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres noſtri.

Then came there a famine ouer all the land of Egypt & Canaan / & great affliction / that our fathers found no ſuſtenance.

12. Cum audiſſet autem Iacob, eſſe frumentum in Aegypto, miſit patres noſtros primùm.

But when Jacob heard that there was corne in Egypt/ he ſent our fathers firſt.

13. Et in ſecundo cognitus eſt Ioſeph à fratribus ſuis, & manifeſtatum eſt Pharaoni genus eius.

And at the ſeconde time/ Joſeph was knowen of his brethren/ & Joſephs kinred was made knowne vnto Pharao.

14. Mittens autem Ioſeph, accerſivit Iacob patrem ſuum, & omnem cognationem in animabus ſeptuaginta quinque.

Then ſent Joſeph and cauſed his father to be brought/ & all his kinred/ euen three ſcore and fiftene ſoules.

15. Et deſcendit Iacob in Aegyptum: & defunctus eſt ipſe & patres noſtri.

So Jacob went downe into Egypt/ and he died/ and our fathers.

16. Et translati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem.

And were remoued into Sychem / and were put in the ſepulchre / that Abraham had bought for money of the ſonne of Emor/ ſonne of Sychem.

Das VII. Capitel.

10. Aber Gott war mit jhm / vnnd errettet jhn auß alle ſeinem Trůbſal/ vnd gab jhm Gnade vnd Weißheit fůr dem Könige Pharao in Egypten/ der ſatzte jn zum Fůrſten ůber Egypten vnd ůber ſein gantzes Hauß.

Oc frelſte hannem aff al ſin bedrøffuelſe/ Oc hand gaff hannem naade oc viſdom faar Konig Pharao i Egypten/ hand ſette hannem til en Førſte offuer Egypten/ oc offuer ſit gantſke Huſſ.

11. Es kam aber eine theure Zeit ůber das gantze Land Egypten vnnd Canaan/ vnd ein groſſer trůbſal/ vnd vnſere Våter funden nicht Fůtterung.

Oc der kom en dyr tid offuer det gantſke land Egypten oc Canaan/ oc en ſtor bedrøffuelſe/ oc vore Fedre funde icke mad.

12. Jacob aber hőret/ daß in Egypten Getreide were/ vnd ſandte vnſere Våter auß auffs erſte mal.

Da hørde Jacob/ at der vaar Korn i Egypten/ Oc hand ſende vore Fedre vd førſte gon.

13. Vnd zum andernmal ward Joſeph erkennet von ſeinen Brůdern/ vnd ward Pharao Joſeph Geſchlecht offenbar.

Oc anden gong bleff Joſeph kent aff ſine Brødre/ oc Joſephs ſlect bleff obenbaret Pharao.

14. Joſeph aber ſandte auß/ vnd ließ holen ſeinen Vater Jacob/ vnd ſeine gantze Freundſchafft/ fůnff vnd ſiebentzig Seelen.

Men Joſeph ſende vd oc loed hende ſin Fader Jacob/ oc alt ſin ſlect fem oc haffierdeſindstiue ſiele.

15. Vnd Jacob zoch hinab in Egypten vnd ſtarb/ er vnd vnſere Våter.

Oc Jacob drog ned i Egypten oc døde/ hand oc vore Fedre.

16. Vnd ſind herůber bracht inn Sichem/ vnd gelegt inn das Grab/ daß Abraham gekauffet hatte vmbs Geldt von den Kindern Hemor zu Sichem.

Oc de ere offuerførde til Sichem/ oc lagde i den Graff/ ſom Abraham købte for pendinge aff Hemors børn i Sichem.

Kapitola VII.

10. Y wyſwobodil ho ze wſſech auzkoſtij a zarmutkůw geho/ a dal gemu miloſt a maudroſt/ před twářij Faraona Krále Egiptſkěho. Y vdělal ho Aukednijkem nad Egiptem/ a nadewſſý čeledij ſwau.

Rwytał go ze wſzythkich iego vciſków/ á dał mu wdzięcznośc y madrość przed Fáráonem Krolem Egiptſkim/ ktory go vczynił przełożonym nád Egyptem y nád wſzytkym domem ſwoim.

11. Potom přiſſel hlad na weſſkeren Egipty na Zemi Kananegſkau/ a trápenij weliké: Y neměli pokrmůw Otcowé naſſy.

Potym przyſzedł głod ná wſzytke ziemie Egipthſká y Chananeyſká/ á wielki ściſk/ ták iż nie náydowáli żywności oycowie náſzy.

12. A když vſlyſſal Jákob že by bylo obilé w Egiptě/ poſlal Otce naſſe tam naypřwé:

A gdy vſłyſzał Jakob o zbożu w Egiptcie/ poſłał oyce náſze náprzod.

13. A když ge poſlal podruhé/ poznán geſt Jozeff od Bratřij ſwých: a zgewen geſt Rod geho Faraonowi.

Y zá wtorym iechániem poznan ieſt Jozef od bráciey ſwey/ y oznaymion ieſt Fáraonowi naród Jozefow.

14. Tehdy poſlaw Jozeff poſly/ přiſtěhowal Otce ſwého Jákoba/ y wſſycknu Rodinu ſwau/ w oſobách Sedmdeſáti a pěti.

A ták Jozef wypráwiwſzy poſły/ przyzwał oycá ſwego Jakobá/ y wſzytkiego ſwego narodu/ śiedm̃zieſiat y pięć oſob.

15. Y ſſel Jákob do Egipta/ a tam vmřel on y Otcowé naſſy:

Sſzedł tedy Jakob do Egiptu/ á támże vmárł y oycowie náſzy.

16. A přeneſſeni gſau do Sychem/ a pochowáni gſau w hrobě kterýž byl kaupil Abraham za ſtřijbro v Synuow Emorowých Syna Sychemowa.

Y przenieśieni ſą do Sychem/ á położeni w grobie ktory kupił Abráhám zá pieniądze v ſynow Emorá syná Sychemowego.

ז

17 וְכַד מַטִי הֲוָא זַבְנָא דַמֻודָם דְאֶשְׁתַּוְּדִי הֲוָא בְמַוֹמָתָא אֱלָהָא לַאבְרָהָם סַגִי הֲוָא עַמָא וְאִתְקַף בְמֶצְרֵין ׃

Quando poi s'auuicinò il tempo de la promeſſa, laquale Iddio haueua giurato ad Abraam, il popolo crebbe e moltiplicò in Egitto.

18 עַד מָא דְקָם מַלְכָּא אַחְרָנָא עַל מֶצְרֵין אֵינָא דְלָא יָדַע הֲוָא לֵה לְיוֹסֵף ׃

Infin che venne ſu vnaltro Re in Egitto, che non haueua conoſciuto Ioſef.

19 וְאֶצְטַנַּע עַל טוּהְמַן וְאַבְאֵשׁ לַאבָהָתַן וּפַקֵּד ד דְיֶהְווּן מֶשְׁתְּדִין יַלוּדַיְהוּן דְלָא יִחוּן ׃

Queſto ingannando la noſtra gente, affliſſe i noſtri padri, infin à farli abbandonare lor fanciulletti: accioche i parti non viueſſeno,

20 בֵּה בְּזַבְנָא הָו אֶתִילַד מוּשֶׁא וַרְחִים הֲוָא לַאלָהָא וֶאתְרַבִּי יַרְחֵא תְלָתָא בֵית אָבוּהִי ׃

In queſto tempo nacque Moiſe, e fu grato à Dio: ilqual fu nutrito tre meſi ne la caſa del padre.

21 וְכַד אֶשְׁתְּדִי מֶן עַמֵּה אֶשְׁכְּחַתֵּה בְּרַת פַּרְעוֹן וְרַבְיַתֵּה לָהּ לַבְרָא ׃

Poi eſſendo egli abbandonato, la figliuola di Faraone ſe lo portò, e nutriſſelo per figliuolo.

22 וְאֶתְרְדִי מוּשֶׁא בְּכֻלָּה חֶכְמְתָא דְמֶצְרָיֵא וְעַתִּיר הֲוָא בְּמֶלַּוְהִי אַף ---- בַעֲבָדַוְהִי ׃

E fu Moiſe ammaeſtrato in ogni ſapientia de gli Egitti, & era potente in fatti e in detti.

23 וְכַד הֲוָא בַר אַרְבְּעִין שְׁנִין סְלֵק הֲוָא עַל לֵבֵּה דְנֶסְעוֹר לַאחַוְהִי בְּנַי ---- יִסְרָיֵל ׃

Come poi fu arriuato à l'età di quaranta anni, gli venne in animo d'andare à viſitare i ſuoi fratelli figliuoli d'Iſraël.

ז

17 וּבִקְרֹב עֵת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם פָּרָה הָעָם וְרָבָה בְּמִצְרַיִם ׃

Mas como ſe acercó el tiempo de la promeſſa, laqual Dios auia jurado à Abraham, creció el pueblo, y multiplicóſe en Egypto.

18 עַד אֲשֶׁר קָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת־יוֹסֵף ׃

Haſta que ſe leuantó otro rey (en Egypto,) que no conocia à Ioſeph.

19 הוּא הִתְחַכֵּם לְדוֹרֵנוּ וַיָּרַע אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהַשְׁלִיךְ הַיְאֹרָה כָּל־בֵּן הַיִּלּוֹד וְלֹא לְחַיּוֹתָם ׃

Eſte vſando de aſtucia con nueſtro linage, maltrató à nueſtros padres que puſieſſen à peligro de muerte ſus ninnos, para que ceſſaſſe la generation.

20 וּבָעֵת הַהִיא נוֹלַד מֹשֶׁה וְהָיָה יְדִידְיָה וְיָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַכַּלְכַּל שְׁלֹשָׁה יְרָחִים בְּבֵית אָבִיו ׃

En aquel miſmo tiempo nació Moyſen; y fue agradable â Dios: y fue criado tres. meſes en caſa de ſu padre.

21 וּבְהוּשְׁמוֹ בַּסּוּף עַל־שְׂפַת הַיְאֹר וַתִּקָּחֵהוּ בַּת פַּרְעֹה וַתְּכַלְכְּלֵהוּ לָהּ לְבֵן ׃

Mas ſiendo pueſto al peligro, la hija de Pharaon lo tomó. y lo crió por ſu hijo.

22 וַיְלֻמַּד מֹשֶׁה בְּכָל־חָכְמַת הַמִּצְרִים וַיְהִי יָכֹל בִּדְבָרָיו וּבְמַעֲשָׂיו ׃

Y fue enſennado Moyſen en toda la ſabiduria de los Egypcios: y era poderoſo en ſus dichos y hechos.

23 וּבְהִמָּלְאוֹ עֵת אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיַּעַל־עַל־לִבּוֹ לִפְקֹד אֶת־אֶחָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׃

Y como ſele cumplio el tiempo de quarenta annos, vinole en voluntad de viſitar à ſus hermanos los hijos de Iſrael.

ζ.

17. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ.

Mais comme le temps de la promeſſe s'approchoit, pour laquelle Dieu auoit iuré a Abraham, le peuple creut & ſe multiplia en Egypte.

18. Ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος (ἐν αἰγύπτῳ) ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ.

Iuſqu'à tant qu'vn autre Roy ſe leua en Egypte, lequel n'auoit point cogneu Ioſeph.

19. Οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.

Icelui vſant de ruſe à l'encontre de noſtre nation, mal mena nos peres, iuſques à leur faire expoſer à l'abandon leurs enfans, afin d'en faire faillir la race.

20. Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Auquel temps naſquit Moyſe, qui fut diuinement beau, & fut nourri trois mois en la maiſon de ſon pere.

21. Ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραώ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.

Puis quand il fut expoſé à l'abandon, la fille de Pharao l'emporta, & le nourrit pour ſoi comme ſon fils.

22. Καὶ ἐπαιδεύθη μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις αὐτοῦ.

Et fut Moyſe inſtruit en toute la ſapience des Egyptiens: or eſtoit-il puiſſant en dits & en faits.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.

Mais quand il vint à l'aage de quarante ans, il lui monta au cœur d'aller viſiter ſes freres les enfans d'Iſraël.

CAP. VII

17. Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ, crevit populus & multiplicatus eſt in Aegypto.

But when thee time of the promes drewe nere / which God had ſworne to Abraham / the people grew and multiplied in Egypt.

18. Quoadusque ſurrexit alius rex in Aegypto, qui non ſciebat Ioſeph.

Till another King aroſe/which knew not Joſeph.

19. Hic circumveniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros: ut exponerent infantes ſuos, ne vivificarentur.

The ſame dealt ſubtilly with our kinred / and euill entreated our fathers / and made them to caſt out their yong children/ that they ſhould not remaine aliue.

20 Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui.

The ſame time was Moſes borne/ and was acceptable vnto God / which was nouriſhed vp in his fathers houſe three moneths.

21. Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium

And when hee was caſt out/ Pharaos daugther tooke him vp / and nouriſhed him for her owne ſoane.

22. Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Aegyptiorum: & erat potens in verbis & in operibus ſuis.

And Moſes was learned in all the wiſedome of the Egyptians/ and was mightie in wordes and in deedes.

23. Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor eius, ut viſitaret fratres ſuos, filios Iſraël.

Now when he was full fourtie yere olde / it came into his heart to viſite his brethren/ the children of Iſrael.

Das VII. Capitel.

17. Da nun ſich die zeit der Verheiſſung nahet/ die Gott Abraham geſchworen hatte / wuchß das Volck vnd mehret ſich inn Egypten.

Der Forjettelſens tid kom nu/ſom Gud haffde ſoret Abraham / da voxte Folcket oc formerede ſig i Egypten.

18. Biß daß ein ander König auffkam/der nichts wuſte von Joſeph.

Indtil der kom en anden Konge op/ ſom viſte inted aff Joſeph.

19. Diſer treib hinderliſt mit vnſerm Geſchlechte / vnd handelt vnſere Väter übel / vnnd ſchaffet / daß man die jungen kindlein hinwerffen muſte/ daß ſie nicht lebendig blieben.

Hand brugede ſnig met vor Slect/ oc foer ilde met vore Fedre/ Oc ſtickede/ At mand ſkulde kaſte de vnge Børn bort/ at de icke bleffue leffuendis.

20. Zu der zeit ward Moſes geborn/ vnd war ein fein Kind für Gott / vnd ward drey Monden ernehret in ſeines Vaters Hauſe.

Paa den tid bleff Moſe fød / oc vaar it denlig Barn faar Gud / oc bleff opfoſtret tre maanede i ſin Faders Huſſ.

21. Als er aber hingeworffen ward/ nam jn die Tochter Pharaonis auff vnd zog jhn auff zu einem Sohn.

Men der hand bleff bortkaſt / Da tog Pharaonis Daatter hannem op / oc foſtrede hannem til en Søn.

22. Vnd Moſes ward gelehret inn aller Weißheit der Egypter / vnd war mechtig in wercken vnd worten.

Oc Moſe bleff oplært i al Egypternis viſdom/oc hand vaar meetig i Gerninger oc ord.

23. Da er aber viertzig jar alt war/ gedacht er zubeſehen ſeine Brüder/die Kinder von Iſrael.

Men der hand bleff fyretiue aar gammil / tenckte hand/ at ville ſee ſine Brødre/de Børn aff Iſrael.

Kapitola VII.

17. Když pak ſe přibližowal čas zaſljbenj/kterěž byl včinil Buoh Abrahamowi/roſtl lid/ a rozmnožowal ſe w Egiptě.

Gdy tedy bliſko przychodził czás obietnice/ ktora był záprzyſiągł Bog Abrahamowi/rozrodził ſie lud y rozmnożył ſie w Egiptcie.

18. Až w tom powſtal giný Král/kterýž neznal Jozeffa.

Aż potym náſtał iny Krol ktory nie znał Jozefá.

19. Ten lſtiwě nakládage s Pokolenjm naſſým/trápil Otce naſſe/aby wydáwali nemluwňátka ſwá//aby nebyla žiwena.

Ten ſchitrzał ná náſz narod/ á wielem złego vciſkał oyce náſze/ thák iż muśieli dźiatki ſwe wymiátáć/ żeby żywo nie zoſtały.

20. W tom čaſu narodil ſe Moyžjſs/ a byl wzáctný Bohu/ kterýžto chowán geſt za tři Měſýce w domu Otce geho.

W ktory czás národził ſie Moyżeſz/ktory był wziętym v Bogá/y chowan ieſt przez trzy mieſiące w domu oycá ſwego.

21. A když potom wyložen byl na Řeku/wzala gey Dcera Faraonowa/a wychowala gey ſobě za ſyna.

Gdy go potym wyrzucono/ wźiełá go corká Fáráonowá/y wychowalá go ſobie zá ſyná.

22. Y naučil ſe Moyžjſs wſſý maudroſti Egiptſké / a byl mocný w řečech y w ſkutcých.

Y wyćwiczon ieſt Moyżeſz w wſzelkiej madrości Egiptſkiey / á był mężnym w powieściách y w ſpráwach.

23. A když ſe wyplnil gemu čas čtyřidceti Let / wſtaupilo na ſrdce geho/ aby nawſſtjwil Bratřij ſwé/ſyny Izrahelſké.

A gdy mu iuż było czterdźieśći lat / przyſzło mu ná myſl áby náwiedził brácia ſwa ſyny Izraelſkie.

ז

24 וַחֲזָא לְחַד מֶן בְּנַי
שַׁרְבְּתֵהּ דְּמֶתְדְּבַר בַּקְטִירָא
וְתַבְעֵהּ וַעֲבַד לֵהּ דִּינָא
וְקַטְלֵהּ לְמִצְרָיָא הָו ד
דְּמַסְכֵּל הֲוָא בֵּהּ׃

E hauendone veduto vno che riceueua ingiuria, il difeſe, e fece la vendetta di quello che era ingiuriato, percotendo l'Egittio.

25 וַסְבַר דְּמֶסְתַּכְּלִין א
אַחוְּהִי בְּנַי יִסְרָיֵל דַּאלָהָא
בְּאִידֵהּ יָהֵב לְהוֹן פּוּרְקָנָא
וְלָא אֶסְתַּכַּלוּ׃

E penſaua che i ſuoi fratelli intendeſſeno, che Iddio per mano di lui darebbe loro ſalute: ma eſſi non l'inteſero.

26 וַלְיַוְמָא אַחֲרִנָא אֶתְחְזִי
לְהוֹן כַּד נָצִין הָנוֹן חַד עַם
חַד וַמְפַיֵּס הֲוָא לְהוֹן
דְּיִשְׁתַּיְנוּן כַּד אָמַר גַּבְרֵא
אַחֵא אַנְתּוּן מְטוּל מָנָא
מַסְכְּלִין אַנְתּוּן חַד בְּחַד׃

Il di ſeguente comparſe innanzi a certi di loro che queſtionauano inſieme, e riduceuali à concordia dicendo, Huomini, voi ſete fratelli, per che v'ingiuritate voi l'vn l'altro?

27 הָו דֵּין דְּמַסְכֵּל הֲוָא
בְּחַבְרֵהּ דַּחְקֵהּ מֶן לְוָתֵהּ
וֶאמַר לֵהּ מַנוּ אֲקִימָךְ ע
עֲלַין רִישָׁא וְדַיָּנָא׃

Ma quello che ingiuriaua il ſuo proſſimo, lo ributtò, dicendo, Chi t'ha conſtituito principe e giudice ſopra di noi?

28 דַּלְמָא לְמֶקְטְלַן בָּעֵא
אַנְתְּ אַיךְ דַּקְטַלְתְּ אֶתְמָלֵי
לְמִצְרָיָא׃

Vuoi tu ammazzar me, come ammazzaſti hieri quell'Egittio?

29 וַעֲרַק מוּשֶׁא בְּמֶלְּתָא
הָדָא וַהֲוָא תַּוְתָּבָא בַּאַרְעָא
דְּמָדְיַן וַהֲווֹ לֵהּ תְּרֵין בְּנִין׃

Allora Moiſe ſi fuggi per queſta parola, e fu peregrino ne la terra di Madian, doue generò due figliuoli.

30 וְכַד מְלַי לֵהּ תַּמָּן א
אַרְבְּעִין שְׁנִין אֶתְחְזִי לֵהּ
בְּמַדְבְּרָא דְּטוּר סִינַי מ
מַלְאַכֵהּ דְּמָרְיָא בְּנוּרָא
דְּיָקְדָא בְּסַנְיָא׃

Compiuti poi quaranta anni, gli apparue l'Angelo del Signore, nel diſerto del monte Sina, in vna fiamma di fuoco che era vn pruno.

ז

24 וַיַּרְא בְּסִבְלֹתָם וַיַּרְא אִישׁ
מִצְרִי מַכֶּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו
וַיַּךְ אֶת־הַמִּצְרִי׃

Y como vido à vno que era injuriado, defendiólo: y hiriendo àl Egyptio vengó àl injuriado.

25 כִּי חָשַׁב כִּי יָבִינוּ אַחֵיכֶם
כִּי אֱלֹהִים בְּיָדוֹ יִתֵּן לָהֶם אֶת־
הַיְשׁוּעָה וְהֵמָּה לֹא הֵבִינוּ׃

Pero el penſaua que ſus hermanos entendian que Dios les auia de dar ſalud por ſu mano, mas ellos no lo auian entendido.

26 וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי
אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים וַיֹּאמֶר
לָרָשָׁע לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ׃

Y el dia ſiguiente rinniendo ellos, moſtroſeles y metialos en paz, diziendo, Varones, hermanos ſoys, porque hos injuriays los vnos à los otros?

27 וַאֲשֶׁר הִרְשִׁיעַ בְּרֵעֵהוּ אָמַר
אֵלָיו בְּפֶרֶךְ מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר
וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ׃

Entonces el que injuriaua à ſu proximo, lo rempuxó, diziendo, Quien te ha pueſto à ti por principe y juez ſobre noſotros?

28 הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר כַּאֲשֶׁר
הָרַגְתָּ אֶת־הַמִּצְרִי׃

Quieres tu matarme como mataſte ayer àl Egypcio?

29 וַיִּבְרַח מֹשֶׁה בַּדָּבָר הַזֶּה וַיְהִי־
גֵר בְּאֶרֶץ מִדְיָן אֲשֶׁר שָׁם הוֹלִיד
אֶת־שְׁנֵי בָנָיו׃

A eſta palabra Moyſen huyò: y hizoſe eſtrangero en tierra de Madian, donde engendró dos hijos.

30 וּבְהִמָּלֵא עוֹד אַרְבָּעִים שָׁנָה
נִרְאָה אֵלָיו בַּמִּדְבַּר הַר סִינַי
מַלְאַךְ יְהֹוָה בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ
הַסְּנֶה׃

Y cumplidos quarenta annos, el Angel del Sennor le appareció en el deſierto del monte de Sina en fuego de llama de vn carcal.

ζ.

24. Καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον.

Et voyant l'vn d'iceux à qui on faiſoit tort, il le defendit, & vengea celui qui eſtoit outragé, tuant l'Egyptien

25. Ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν. οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.

Or penſoit-il que ſes freres entendiſſent que Dieu leur deuoit donner deliurance par ſa main: mais ils ne l'entendirent point.

26. Τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ· ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;

Et le iour ſuiuant il ſe trouua entr' eux comme ils ſe combatoyent: & taſcha de les mettre d'accord, diſant, Hommes, vous eſtes freres, pourquoi faites-vous tort à l'vn à l'autre?

27. Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτόν, εἰπών, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;

Mais celui qui faiſoit tort à ſon prochain, le rebouta, diſant, Qui t'a ordonné prince & iuge ſur nous?

28. Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον;

Me veux-tu tuer, ainſi que tu tuas hier l'Egyptien.

29. Ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.

Adonc Moyſe s'en fuit ſur vn tel propos, & fut eſtranger au pais de Madian, où il gendra deux fils.

30. Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου.

Et quarante ans accomplis l'Ange du Seigneur s'apparut à lui au deſert de la montagne de Sina, en vne flamme de feu qui eſtoit en vn buiſſon.

CAP. VII.

24. Et cùm vidiſſet quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei qui iniuriam ſuſtinebat, percuſſo Aegyptio.

And when hee ſawe one of them ſuffer wrong / he defended him / and auenged his quarel that had the harme done to him / and ſmote the Egyptian.

25. Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis, & illi non intellexerunt.

For he ſuppoſed his brethren would haue vnderſtande / that God by his hand ſhould giue them deliuerance: but they vnderſtood it not.

26. Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens, Viri fratres eſtis; ut quid nocetis alterutrum?

And the next day / he ſhewed himſelfe vnto them as they ſtroue / and would haue ſet them at one againe / ſaying / Syrs / ye are brethren: who do ye wrong one the another?

27. Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eũ, dicens, Quis te conſtituit principem & iudicem ſuper nos?

But hee that did his neighbour wrong / thruſt him away / ſaying / Who made thee a prince / and a iudge ouer vs?

28. Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Aegyptium.

Wilt thou kill me / as thou diddeſt the Egyptian yeſterday.

29. Fugit autem Moyſes in verbo iſto, & factus eſt advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

Then fled Moſes at that ſaying / and was a ſtraunger in the lande of Madian / where he begate two ſonnes.

30. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deſerto montis Sina angelus, in igne flammæ rubi.

And when fourtie yeeres were expired / there appeared to him in the wilderneſ of mount Syna / an Angell of the Lorde in a flamme of fire / in a buſh.

Das VII. Capitel.

24. Vnd ſahe einen vnrecht leiden / da überhalff er / vnd rechete den / dem leide geſchach / vnnd erſchlug den Egypter.

Oc hand ſaa en lide wret / da beſkermede hand / oc heffnede hans wret ſom vaar offuerfalden / oc ihielſlo Egyptern.

25. Er meinet aber ſeine Brüder ſoltens vernemen / daß Gott durch ſeine Hand jnen Heil gebe / aber ſie vernamens nicht.

Men hand mente / at hans Brødre ſkulde bemercke det / at Gud gaff dem Salighed ved hans Haand / Men de bemerckte det icke.

26. Vnd am andern tage kam er zu jhnen / da ſie ſich miteinander haderten / vnnd handelt mit jhnen / daß ſie fride hetten / vñ ſprach: Lieben Männer / jhr ſeyt Brüder / warumb thut einer dem andern vnrecht?

Oc den anden tag kom hand til dem / der de trette met huer andre / oc handle met dem / at de ſkulde haffue Fred / oc ſagde / Kære Mend / i ere Brødre / hui gør den ene den anden wret?

27. Der aber ſeinem Nechſten vnrecht that / ſtieß jhn von ſich / vnnd ſprach: Wer hat dich über vns geſetzt zum Oberſten vnd Richter?

Men de ſom giorde ſin Neſte wret / ſtøtte hannem fra ſig / oc ſagde / Huo haffuer ſæt dig til den Offuerſte oc Dommere offuer oſſ?

28. Wilt du mich auch tödten / wie du geſtern den Egypter tödteſt?

Vilt du oc ſla mig ihiel / ſom du i gaar dræbte den Egypter?

29. Moſes aber flohe über diſer rede / vnnd ward ein frembdling im Lande Madian / daſelbs zeugete er zween Söne.

Da flyde Moſe for denne tale / oc bleff en Vdlending i det Land Madian Der affleде hand tho Sønner.

30. Vnd über viertzig jar / erſchien jhm inn der Wüſten auff dem Berge Sina der Engel deß HERREN / in einer Fewerflammen im Buſch.

Oc fyretiue aar der obenbaredis HERRens Engel hannem i Ørcken paa Sina Bierg / i en gloendis lue vdi Busken.

Kapitola VII.

4. A když vzřel gednoho an bezprawij trpij / zaſtal ho: a včinil pomſtu za toho / kterýž bezprawij trpěl zabiw Egiptſkého.

Tám widząc niektorego krzywdę cierpiącego / obronił y pomśćił ſie zá onego co miał krzywdę zábiwſzy Egyptcyániná.

25. Nebo ſe domnijwal že Bratřij geho rozuměgij tomu / že Buoh ſkrze ruku geho chce dáti wyſwobozenj gim. A oni nerozuměli.

Ták ſobie tuſząc / iákoby mieli rozumieć bráćia iego / że Bog miał im dáć wybáwienie przez rękę iego / lecz oni tego nie rozumieli.

26. Druhého pak dne ukázal ſe gim / když ſe wadili / y mijřil ge w pokogi / řka Mužij / wy bratřij gſte / y proč ſſkodij geden druhému?

Ale názáiutrz vyzrał ie wádzące ſie ſpołu / y wiodł ie ku pokoiowi / mowiąc / Mężowie / bráćia ieſteſćie / przecz że iedni drugim krzywdę czynićie?

27 Ten pak kterýž činil bezprawj Bližnjmu ſwému / odehnal ho / řka: Kdo tebe vſtanowil Knjžetem a Saudcý nad námi.

Tedy ten co krzywdę czynił bliźniemu / odegnał go / mowiąc / Kto ćie poſtháwił Kśiążęćiem y Sędźią nád námi?

28. Zdaliž mne chceš zabiti ty / gako gſy wčera zabil Egiptſkého?

Azaż ty chceſz zábić y mnie iákoś zábił wczorá Egiptcyániná?

29. Y vtekl Moyžijš pro tu řeč / a bydil pohoſtinu w Zemi Madyánſké / a tam zplodil dwa Syny.

Zá thymi ſłowy Moiżeſz vćiekł / y mieſzkał iáko gość w ziemi Mádyáńſkiey / gdźie ſie mu vrodźili dwa ſynowie.

30. A když ſe wyplnilo Leth čtyřidceti / vkázal ſe gemu na pauſſti Hory Synay Angel w ohni plamenném we křj.

A gdy wyſzło czterdźieśći lat / vkazał ſie mu ná puſzczy przy gorze Syná Anioł Páńſki we krzu ogniem pałáiącym.

ו

31 וְכַד חֲזָא מוּשֶׁא א
אֶתְדַּמַּר בְּחֶזְוָא וְכַד אֶתְקָרַב
לֵהּ דְּנֶחְזֵא אֶמַר לֵהּ מָרְיָא
בְּקָלָא׃

E come Moiſe lo vidde, ſi marauigliò de la viſione: & accoſtandoſi per conſiderarla, gli ſopraueune vna voce del Signore.

32 אֶנָא אֶנָא אֱלָהָא
דַּאֲבָהַיךְ אֱלָהָא דַּאבְרָהָם
וְדַאִיסְחָק וְדַיַעְקוֹב וְכַד ר
רְתִית הֲוָא מוּשֶׁא לָא
מַמְרַח הֲוָא דְּנֶחוּר בְּחֶזְוָא׃

Che diſſe, Io ſono l'Iddio de tuoi padri, l'Iddio d'Abraam, l'Iddio d'Iſaac l'Iddio di Iacob: Et eſſendoſi Moiſe ſpauentato, non ardiua di riguardare quel che foſſe.

33 וֶאֱמַר לֵהּ מָרְיָא שְׁרִי
מְסָנַיךְ מֶן רַגְלַיךְ אַרְעָא
גֵּיר דְּקָאֵם אַנְתְּ בָּהּ קַדִּישָׁא
הִי׃

Allora il Signor li diſſe, Sciogli le ſcarpe da tuoi piedi, percioche il luogo, doue tu ſtai, è terra ſanta.

34 מֶחְזָא חֲזִית אוּלְצָנֵהּ
דְּעַמִּי דְּבְמֶצְרֵין וְתֶנְחָתֵהּ
שֶׁמְעֵת וְנֶחְתֵת דְּאֶפְרוֹק
אֶנּוּן וְהָשָׁא תָּא אֶשַׁדְּרָךְ
לְמֶצְרֵין׃

Io ho veduta l'afflittion del mio popolo, che è in Egitto, & ho viſto il lor gemito, e ſono ſceſo per liberarli. Vieni ora dunque, & io ti mandarò in Egitto.

35 לְהָנָא מוּשֶׁא דְּכַפַּרוּ
בֵּהּ כַּד אָמְרִין דְּמַנוּ
אַקִימָךְ עֲלַין רִישָׁא וְדַיָּנָא
לֵהּ לְהָנָא אֱלָהָא רִישָׁא
וּפָרוֹקָא שַׁדַּר לְהוֹן בְּאִידֵי
מַלְאֲכָא הוּ דְּאֶתְחְזִי לֵהּ
בְּסַנְיָא׃

Queſto Moiſe, ilquale eſſi negorono, dicendo, Chi t'ha conſtituito principe e giudice? Queſto (dico) Iddio lo mandò principe e liberatore per mano dell'Angelo, che gli era apparſo nel pruno.

36 הָנוּ דְּאַפֵּק אֶנּוּן כַּד ע
עֲבַד אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא
וְגַבְּרְוָתָא בְּאַרְעָא דְּמֶצְרֵין
וּבְיַמָּא דְּסוּף וּבְמַדְבְּרָא
שְׁנִין אַרְבְּעִין׃

Queſto gli cauò fuore, facendo miracoli e ſegni in Egitto, e nel mare roſſo, e nel deſerto per quaranta anni

ז

31 וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ
וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אָסֻרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה
הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר
הַסְּנֶה וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים וַיֹּאמַר׃

Entonces Moyſen mirando fue marauillado de la viſion: y llegandoſe para conſiderar, fue hecha á el boz del Sennor.

32 אָנֹכִי אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא
מֵהַבִּיט אֶל־הָאֱלֹהִים׃

Yo ſoy el dios de tus padres, el Dios de Abraham, y Dios de Iſaac, y Dios de Iacob, mas Moyſen temeroſo, no oſaua mirar.

33 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו שַׁל
נְעָלֶיךָ מֵעַל־רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אַתָּ עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת
קֹדֶשׁ הוּא׃

Y dixole el Sennor, Quita los çapatos de tus pies, porque el lugar en que eſtas, tierra ſancta es.

34 רָאֹה רָאִיתִי אֶת־עֳנִי עַמִּי
אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם וְאֶת צַעֲקָתָם
וָאֵרֵד לְהַצִּילָם וְעַתָּה לְכָה אֶשְׁלָחֲךָ
בְּמִצְרָיִם׃

Viſtohé, viſtohé la afflicion de mi pueblo que eſta en Egypto, y el gemido deellos he oydo: yhe decendido para librarlos: aora pues ven, embiartehé à Egypto.

35 אֶת מֹשֶׁה הַזֶּה אֲשֶׁר כִּחֲשׁוּהוּ
לֵאמֹר מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט
עָלֵינוּ אוֹתוֹ שָׁלַח אֱלֹהִים בְּיַד
הַמַּלְאָךְ הַנִּרְאָה לוֹ בַּסְּנֶה לְשַׂר
וּלְשֹׁפֵט׃

A eſte Moyſen, ál qual auian refuſado, diziendo, Quien te ha pueſto por principe y juez? a eſte embió Dios por principe y Redemptor con la mano del Angel que le apparecció en el çarçal.

36 זֶה הוֹצִיא אוֹתָם עֹשֶׂה
אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּבְיַם סוּף וּבַמִּדְבָּר אַרְבָּעִים
שָׁנָה׃

Eſte los ſacó haziendo prodigios y milagros en la tierra de Egypto, y enel mar Bermejo, y enel deſierto por quarenta annos.

ζ.

31. Ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν.

Et quand Moyſe le vid, il s'eſmerueilla de la viſion, comme il approchoit pour conſiderer que c'eſtoit la voix du Seigneur lui fut adreſſee.

32. Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.

Diſant. Ie ſuis le Dieu de tes peres, le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Iſaac, & le Dieu de Iacob. Et Moyſe tout trẽblant n'oſoit conſiderer que c'eſtoit.

33. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν.

Adonc le Seigneur lui dit, Deſchauſſe les ſouliers de tes pieds: car le lieu où tu es, eſt terre ſaincte.

34. Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς, καὶ νῦν δεῦρο ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον.

I'ai veu, i'ai veu l'affliction de mon peuple qui eſt en Egypte, & i'ai ouï leur gemiſſement, & ſuis deſcendu pour les deliurer: maintenant donc vien-ça, ie t'enuoyerai en Egypte.

35. Τοῦτον τὸν μωϋσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες· τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ.

Ce Moyſe, lequel ils auoyent renié diſans, Qui t'a ordonné prince & iuge? c'eſt celui que Dieu enuoya pour prince & liberateur par la main de l'Ange qui lui eſtoit apparu au buiſſon.

36. Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα.

C'eſt celui qui les tira hors, faiſant miracles & ſignes en Egypte, & en la mer rouge, & au deſert, par quarante ans.

CAP. VII.

31. Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum. Et accedente illo ut conſideraret, facta eſt ad eum vox Domini.

And when Moſes ſaw it/ he wondred at the ſight: and as he drew nere to conſider it/ the voyce of the Lord came vnto him/ ſaying.

32. Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Tremefactus eſt autē Moyſes, non audebat conſiderare.

I am the God of thy Fathers/ the God of Abraham/ & the God of Iſaac/ and the God of Jacob. Then Moſes trembled and durſt not behold it.

33. Dixit autem illi Dominus, Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.

Then the Lord ſayde to him/ Put of thy ſhooes from thy feete: for the place where thou ſtandeſt/ is holy ground.

34. Videns vidi afflictionem populi mei qui eſt in Aegypto, & gemitum eorum audivi, & deſcendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptum.

I haue ſeene/ I haue ſeene the affliction of my people/ which is in Egypt/ and I haue heard their growing/ and am come downe to deliuer them: and now come/ and I will ſend thee into Egypt.

35. Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicentes, Quis te conſtituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem miſit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo.

This Moſes whom they forſooke/ ſaying/ Who made thee a prince/ and a iudge? the ſame God ſent for a prince/ and a deliuerer by the hands of the Angell/ which appeared to him in the buſh.

36. Hic eduxit illos faciens prodigia & ſigna in terra Aegypti, & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta.

He brought them out/ doing wonders/ & miracles in the land of Egypt/ & in the red ſea/ and in the wildernes fortie yeres.

Das VIII. Capitel.

31. Da es aber Moſe ſahe/ wunderte er ſich des Geſichtes. Als er aber hinzu gieng zu ſchauen/ geſchach die Stimme des HERRN.

Oc der Moſe det ſaa forundrede hand ſig paa den Syn. Men der hand gick hen til at ſkue/ ſkede HERRENS røſt til hannem.

32. Ich bin der Gott deiner Väter/ der Gott Abraham/ vnd der Gott Iſaac/ vnd der Gott Jacob. Moſes aber ward zittern/ vnd dorffte nicht anſchauen.

Jeg er dine Fedris Gud. Abrahams Gud/ oc Iſaacs Gud/ oc Jacobs Gud. Da beffűede Moſe oc torde icke ſee der paa.

33. Aber der HERR ſprach zu jhm: Zeuch die Schuch auß von deinen füſſen/ denn die Stete/ da du ſteheſt/ iſt heilig Land.

Men HERREN ſagde til hannem/ Drag dine Sko aff dine føder/ Thi den Sted/ der ſom du ſtaar er hellig Jord.

34. Ich habe wol geſehen das Leiden meines Volcks/ das in Egypten iſt/ vnd hab jhr ſeufftzen gehöret/ vnd bin herab kommen/ ſie zu erretten. Vnd nun kom̃ her/ ich wil dich in Egypten ſenden.

Jeg haffuer vel ſeet huad mit Folck lider/ ſom er i Egypten/ oc jeg hørde deris ſuck/ oc kom ned/ at frelſe dem. Oc kom nu hid/ Jeg vil ſende dig til Egypten.

35. Diſen Moſen/ welchen ſie verleugneten/ vnd ſprachen: Wer hat dich zum Oberſten vnd Richter geſetzt: Den ſandte Gott zu einem Oberſten vnd Erlöſer/ durch die Hand des Engels/ der jhm erſchein im Buſch.

Den Moſe/ huilcken de nectede/ oc ſagde/ Huo haffuer ſæt dig til den Offuerſte oc Dommere? den ſende Gud til en Offuerſte oc Frelſere/ ved Engelens haand/ ſom obenbaredis hannem in Buſken.

36. Diſer führet ſie auß/ vnnd thet Wunder vnd Zeichen in Egypten/ im roten Meer/ vnd in der Wüſten viertzig Jar.

Denne førde dem vd/ oc giorde vnderlige Gerninger oc Tegen i Egypten/ i det Røde Haff/ oc i Ørcken fyretiue aar.

Kapitola VII.

31. A Moyžijš wida diwil ſe widěnij tomu. A když blijže přiſtaupil/ aby ſpatřil/ ſtal ſe k němu hlas PAně/ řka:

To gdy vyzrał Moizeß/ dziwował ſie onemu widzeniu/ á chcąc bliżey przyydź áby to ogladał/ ſtał ſie do niego glos Pánſki.

32. Ják gſem Buoh Otcůw twých/ Bůh Abrahamůw/ Bůh Izákůw/ a Bůh Jakobuow. Y zhrozyw ſe Moyžijš/ neſměl patřiti.

Jam ieſt on Bog oycow twoich/ Bog Abrahamow/ Bog Izáákow/ y Bog Jakobow: Thedy Moizeß ſtał drżąc áni tám śmiał poyzrec.

33. Y řekl gemu Buoh: Zzug obuw s noh twých/ neb mijſto to na kteremž ſtonijš/ Země ſwatá geſt.

Potym mu Pan rzekł/ Zzuy trzewiki z nog twoich/ bo mieyſce ná ktorym ſtoiß/ ieſt ziemiá świetá.

34. Wida widěl gſem trápeni Lidu mého/ kterýž geſt w Egiptě/ a pláč gegich vſlyſſal gſem y ſſtaupil gſem/ abych ge wyſwobodil. Protož nynij poď/ a poſſli tebe do Egipta.

Widziałciem wiedział vtrapienie ludu mego ktory ieſt w Egipthcie/ y ſłyßałem wzdychánie ich/ á zſtąpiłem żebych ie wyiął/ A przetoż teraz chodź á poślecie do Egiptu.

35. Toho Moyžijſſe kteréhož gſau zapřeli/ řkauce: Kdo tebe vſtanowil Knijžetem a Saudcý nad námi? tohoť geſt Buoh/ Knijže a wyſwoboditele poſlal/ s mocý Angela kterýž ſe gemu okázal we kři.

Tegoć Moizeßá ktorego ſie byli záprzeli/ mowiąc/ Ktożcie poſtánowił Kſiążęciem y ſędzią? Tegoć Bog Kſiążęciem y odkupicielem poſłał/ zá prowádzeniem Anioła onego kthorego widział we krzu.

36. A ten wywedl ge/ čině diwy a Zázraky w Zemi Egiptſké/ a w Moři Cžerweném/ y na Pauſſti/ za čtyřidceti Let.

Tenći ie wywiodł vczyniwßy cudá y znáki w Egipthcie/ y w morzu czerwonym/ y nápuſzczy przez czterdzieści lat.

ז

37 הנו מושא הו דאמר לבני ישראל דנביא נקים לכון מריא אלהכון מן אחיכון איכותי (לה תשמעון):

Queſto è quel Moiſe che diſſe ài figliuoli d'Iſraël, Il Signore Iddio voſtro vi ſuſcitarà vn Profeta de voſtri fratelli, come me, (vdirete lui.)

38 הנו דהוא בכנושתא במדברא עם מלאכא הו דממלל הוא עמה ועם אבהתן בטורא דסיני והויו דקבל מלא חיא דלן נתל:

Queſto è quel che fu ne la congregatione nel diſerto con l'Angelo, che gli parlaua nel monte Sina, e co i noſtri Padri: ilqual riceue le diuine parole viue, per darle à noi.

39 ולא צבו למתרכנו לה אבהתן אלא שבקוהי ובלבותהון הפכו להון למצרין:

Alquale i noſtri padri non volſero obbedire, ma lo ributterono, e riuoltoronſi co i lor cuori in Egitto.

40 כד אמרין לאהרון עבד לן אלהא דיאזלון קדמין מטול דהנא מושא דאפקן מן ארעא דמצרין לא ידעינן מנא הוא לה:

Dicendo ad Aaron, Faeci de gl'Iddij che ci vadano auanti: perciòche noi non ſappiamo quel che ſia accaduto a queſto Moiſe che ci ha condotti fuor de la terra d'Egitto,

41 ועבדו להון עגלא ביומתא הנון ודבחו דבחא לפתכרא ומתבסמין הוו בעבד אידיהון:

E fecero in quei giorni vn vitello, & offerſero il ſacrifitio à l'idolo, e dilettauanſi ne l'opere de lor mani,

42 והפך אלהא ואשלם אנון דיהוון פלחין לחילותא דשמיא איך דכתיב בכתבא דנביא למא ארבעין שנין במדברא נכסתא או דבחתא קרבתון לי בני ישראל:

Onde Iddio ſi riuoltò, e dettegli à ſeruire à la militia del cielo: ſi come è ſcritto nel libro de Profeti, Caſa d'Iſraël, offeriſtemi voi per quaranta anni nel diſerto vittime e ſacrifitij?

ז

37 זה הוא משה האמר לבני ישראל נביא מקרבך מאחיך כמני יקים לך יהוה אלהיך (אתו שמעו):

Eſte es el Moyſen, el qual dixo à los hijos de Iſrael, vn propheta hos leuantara el Sennor Dios vueſtro de vueſtros hermaos cõo yo; (à el oyreys.)

38 זה הוא אשר היה בעדה במדבר עם המלאך הדבר אליו בהר סיני את־אבותינו ואשר קבל דברי חיים לתת לנו:

Eſte es el que eſtuuo en la congregacion enel deſierto con el Angel que le hablaua enel monte de Sina: y con nueſtros padres: y recibió las palabras de vida para dar nos.

39 לאשר מאנו לשמע אבותינו כי־אם עזבו ופנו בלבבם מעם יהוה ללכת מצרימה:

Alqual nueſtros padres no quiſieron obedecer: antes lo deſecharon: y apartaronſe de coraçon à Egypto:

40 ויאמרו אל אהרון קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה־היה לו:

Diziendo à Aaron, Haznos dioſes que vayan delante de noſotros; porque à eſte Moyſen, que nos ſacó de la tierra de Egypto, no ſabemos que le ha acontecido.

41 ויעשו עגל מסכה בימים ההמה ויעלו עלות ויגישו שלמים לאלהים אחרים וישמחו במעשי ידיהם:

Y entonces hizieron el bezerro, y offrecieron ſacrificio àl idolo, y en las obras de ſus manos ſe holgaron.

42 ויהפך יהוה ויתנם לעבד לכל צבא השמים כמו נכתב בספר הנביאים הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה בני ישראל:

Mas Dios ſe apartô y los entregó que ſiruieſſen àl exercito del cielo, como eſta eſcripto enel libro de los Prophetas, Por ventura offreciſtes me victimas y ſacrificios enel deſierto por quarenta annos. Caſa de Iſrael?

ζ.

37. Οὗτός ἐστιν ὁ μωϋσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμὲ, (αὐτοῦ ἀκούσεσθε.)

C'eſt ce Moyſe qui à dit aux enfans d'Iſrael, Le Seigneur voſtre Dieu vous ſuſcitera vn Prophete tel que moi d'entre vos freres: (eſcoutez-le.)

38. Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν.

C'eſt celui qui fut en l'aſſemblee au deſert auec l'Ange qui parloit à lui en la montagne de Sina, & qui fut auec nos Peres: lequel a receu les diuines paroles viues pour les nous donner:

39. Ὧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον.

Auquel nos Peres ne voulurent point obeir, mais le rebouterent, & ſe deſtournerent en leur cœur pour retourner en Egypte.

40. Εἰπόντες τῷ ἀαρών, ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ μωσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ.

Diſans à Aaron, Fai-nous des dieux qui aillent deuant nous: car nous ne ſauons qu'il eſt aduenu à ce Moyſe ici qui nous a amenés hors du pais d'Egypte.

41. Καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Et en ces iours-la ils firent vn veau, & offrirent ſacrifices à l'idole, & s'eſgayoyent és œuures de leurs mains.

42. Ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ; καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν, μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ;

Dont auſſi Dieu ſe deſtourna, & les abandonna à ſeruir à la gendarmerie du ciel, ainſi qu'il eſt eſcrit au liure des Prophetes, Maiſon d'Iſrael, m'auez vous offert ſacrifices & oblations par quarante ans au deſert?

CAP. VII.

37. Hic eſt Moyſes qui dixit filiis Iſraël, Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris tanquam me: ipſum audietis.

This is that Moſes / which ſaide vnto the children of Iſrael / A Prophet ſhall the Lorde your God rayſe vp vnto you / euen of your brethren / like vnto me / him ſhall yee heare.

38. Hic eſt qui fuit in eccleſia in ſolitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus noſtris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

This is he that was the Congregation / in the wildernes with the Angell / which ſpake to him in Mount Sina / & with our Fathers / who receiued the liuely oracles to giue vnto vs.

39. Cui noluerunt obedire patres noſtri: ſed repulerunt, & averſi ſunt cordibus ſuis in Aegyptum.

To whome our fathers would not obey / but refuſed / and in their hearts turned back againe into Egypt.

40. Dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præcedant nos: Moyſes enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, neſcimus quid factum ſit ei.

Saying vnto Aaron / Make vs gods that may go before vs : for we knowe not what is become of this Moſes ÿ brought vs out of the land of Egypt.

41. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in operibus manum ſuarum.

And they made a calfe in thoſe dayes / and offered ſacrifice vnto the idole / and reioyced in the workes of their owne handes.

42. Convertit autẽ Deus, & tradidit eos ſervire militiæ cæli, ſicut ſcriptum eſt in Libro Prophetarum: Nunquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſraël.

Then God turned himſelfe away / and gaue them vp to ſerue the hoſt of heauen / as it is written in the booke of the Prophets / O houſe of Iſrael / haue ye offred to me ſlaine beaſtes and ſacrifices by the ſpace of fourtie yeres in the wildernes.

Das VII. Kapitel.

37. Diß iſt Moſes/ der zu den Kindern von Iſrael geſagt hat: Einen Propheten wirdt euch der HERR euer Gott erwecken auß euren Brüdern/ gleich wie mich / den ſolt jhr hören.

Denne er Moſe / ſom ſagde til de Børn aff Iſrael/ HERREN eders Gud ſkal opuecke eder en Prophete aff eders Brødre/ lige ſom mig / den ſkulle i høre.

38. Diſer iſts / der in der Gemeine inn der Wüſten mit dem Engel war/ der mit jm redet auff dem Berg Sina vnd mit vnſern Vätern. Diſer empfieng das lebendige Wort/ vns zu geben.

Der er denne/ ſom vaar i Mennigheden/ vdi Ørcken met Engelen ſom talede met hannem paa Sina Bierge oc met vore Fedre. Denne anammede det leffuendis ort at giffue oſſ.

39. Welchem nicht wolten gehorſam werden eure Väter / ſondern ſtieſſen jhn von ſich/ vnd wandten ſich vmb mit jhren Hertzen gen Egypten.

Huilcken eders Fedre vilde icke vere lydige / men ſtøtte hannem fra ſig / men vende ſig om met deris hiertter til Egypten.

40. Vnd ſprachen zu Aaron: Mache vns Götter / die für vns hingehen/ denn wir wiſſen nicht / was diſem Moſi/ der vns auß dem Lande Egypten gefüret hat / widerfahren iſt.

De ſagde til Aaron / Gør oſſ Guder / ſom kunde gaa faar oſſ / Thi wi vide icke/ huad denn Moſe / ſom førde oſſ aff det Land Egypten/ er vederfaret.

41. Vnnd machten ein Kalb zu der Zeit/ vnd opfferten dem Götzen opffer/ vnnd freueten ſich der Werck jhrer Hände.

Oc de giorde en Kalff paa den tid/ oc offrede den Affgud offer / oc glædde ſig i deris henders gerninger.

42. Aber Gott wandte ſich / vnnd gab ſie dahin/ daß ſie dieneten des Himmels Heer/ wie denn geſchrieben ſtehet inn dem Buch der Propheten: Habt jhr vom Hauſe Iſrael/ die viertzig Jar inn der Wüſten mir auch je Opffer vnd Vieh geopffert?

Men Gud vende ſig / oc gaff dem der hen / ſom de tiente Himmelens hær / Som det oc ſtaar ſcreffuit i Propheternis bog. Haffue i aff Iſraels Huſſ oc nogen tid offret mig Offer oc Queg / de fyrtiue aar i ørcken?

Kapitola VII.

37. Tento geſt ten Moyžijſs/ kterýž řekl ſynuom Izrahelſkým/ Proroka wám wzbudij Bůh z Bratřij waſſých podobného mně/ gehož wy poſlauchati budete.

Tenci ieſt Moiżeß on ktory powiedział ſynom Izraelſkim / Proroká wam wzbudzi Pán Bog wáß z bráciey wáßey / iáko mnie / iegoż ſłuchaycie.

38. Totoť geſt ten/ kterýž byl mezy Lidem na pauſſti/ s Angelem/ kterýž mluwijwal k němu na huoře Synay/ y s Otcy naſſými/ kterýž wzal Slowa žiwota/ aby ge nám dal.

Tenci ieſt ktory był w zgromádzeniu ná pußczy z Aniołem/ kthory z nim rozmawiał ná gorze Syná/ y z oycy náßymi/ kthory przyiał wyroki żywe áby ie nam podał.

39. Kterěhož nechtěli poſlauchati Otcowě naſſy: ale zawrhli gey / a odwrátili ſe Srdcy ſwými do Egipta.

Ktoremu nie chcieli być poſłußny oycowie náßy / ále odrzucáli y odwrácáli ſercá ſwe do Egiptu.

40. Řkauce k Aronowi: Učiň nam Bohy/ kteřijž by ſſli před námi: Neb Moyžijſſowi tomu/ kterýž nás wywedl z Egipta/ newijme co ſe přihodilo gemu.

Mowiąc do Aarona / Vczyń nám Bogi ktorzyby zli przed námi ábowiem Moiżeßowi onemu ktory nas wywiodł z ziemie Egiptſkiey / nie wiemy co ſie przydało.

41. Y udělali w těch dnech Tele/ a obětowali Oběti Modle/ a weſelili ſe w dijle rukau ſwých.

Y vczynili w onych czás ciełcá / á ſpráwowáli ofiáre bałwanowi / y kocháli ſie w ſpráwách rąk ſwoich.

42. Y odwrátil ſe od nich Buoh/ a wydal ge aby ſlaužili Hwězdám Nebeſkým/ yakož napſáno geſt w knihách Prorockých: Yzdali gſte dary neb Oběti Obětowali mně za čtyřidceti Let na pauſſti/ lide Izrahelſký?

Tedy ſie Bog odwrocił / á podał ie ná to áby ſłużyli zaſthepom niebieſkim / iáko nápiſano ieſt w kſięgách Prorokich / Zażeście mi pałone y ine ofiár y ofiárowáli ná pußczy przez czterdzieśći lat narodzie Izraelſki?

ז

43 אֶלָּא שְׁקַלְתּוּן מַשְׁכְּנֵהּ
דְּמַלְכּוּם וְכַוְכְבֵהּ דַּאלָהָא
דְּרֵפָן דְּמוּתָא דַּעֲבַדְתּוּן
דְּתֶהְווֹן סָגְדִין לְהֵין
אַשְׁנִיכוּן לְהַל מֶן בָּבֶל׃

E riceueſte il tabernacolo di Moloc, e la ſtella del voſtro Iddio Renfam, Anzi voi hauete portate figure che voi faceſte por adorarle: pero io vi traſportarò di la da Babilonia.

44 הָא מַשְׁכְּנָא דְּסָהֲדוּתָא
דַּאֲבָהַתַן בְּמַדְבְּרָא אִיתוֹהִי
הֲוָא אַיךְ מָא דְּפַקֵּד הָו
דְּמַלֵּל עַם מוּשֶׁא לְמֶעְבְּדֵהּ
בַּדְמוּתָא דַּחְזָיְהּ׃

Il tabernacolo del teſtimonio fu co i noſtri padri nel diſerto, come Iddio haueua ordinato, parlando à Moiſe che lo faceſſe ſecondo la forma ch'egli haueua veduta.

45 וְלֵהּ לְהָנָא מַשְׁכְּנָא
אַף מַעְלוּ אַעֲלוּהִי אֲבָהָתַן
עַם יֵשׁוּעַ לְאַרְעָא דִּיהַב
דְּהוֹן אַלָהָא יוּרְתָנָא מֶן
עַמְמֵא הָנוּן דְּשַׁדָּא מֶן
קֳדָמַיְהוֹן וְאֶתְקַבַּל עַד מָא
לְיַוְמָתֵהּ דְּדָוִיד׃

Ilquale ancora i noſtri padri hauendolo riceuuto, l'introduſſero con Ioſue ne la poſſeſſion de le Genti, lequali Iddio ſcacciò da la faccia de noſtri padri inſin à i giorni di Dauid.

46 הָו דְּאֶשְׁכַּח רַחְמֵא
קֳדָמוֹהִי דַּאלָהָא וּשְׁאֶל
דְּנֶשְׁכַּח מַשְׁכְּנָא לַאלָהֵהּ
דְּיַעְקוּב׃

Ilqual trouò gratia dinanzi à Dio, e domandò di trouare vn tabernaccolo à l'Iddio di Iacob.

47 שְׁלֵימוּן דֵּין בְּנָא
בַּיְתָא׃

Poi Salomone gli edificò vna caſa.

48 וּמְרַיְמָא לָא שָׁרֵא
בַּעֲבַד אִידַיָא אַיךְ דְּאָמַר
נְבִיָא׃

Ma l'Altiſſimo non habita ne i tempij fatti à mano, come dice il Profeta.

49 דַּשְׁמַיָּא כּוּרְסַי וְאַרְעָא
כּוּבְשָׁא תְּחֵית רַגְלַי אַיְנָו
בַּיְתָא דְּתֶבְנוּן לִי אָמַר
מָרְיָא אַו אַיְנָו אַתְרָא
דְּנַיְחָתִי׃

Il cielo è la mia ſedia, e la terra è lo ſcabello de miei piedi. Qual caſa m'edificarete voi, dice il Signore? o quale è il luogo del mio riposo?

ז

43 וּנְשָׂאתֶם אֶת־סֻכּוּת מַלְכְּכֶם
וְאֵת־כִּיּוּן צַלְמֵיכֶם כּוֹכַב
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם
לְהִשְׁתַּחֲווֹת לָהֶם וְהִגְלֵיתִי אֶתְכֶם
מֵהָלְאָה לְדַמֶּשֶׂק׃

Antes truxiſtes el tabernaculo de Moloch, y la eſtrella de vueſtro dios Remphan, figuras que hos heziſtes para adorarlas; traſportarhoshé pues deeſſecabo de Babylonia.

44 אֹהֶל מוֹעֵד הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ
בַּמִּדְבָּר כַּאֲשֶׁר חָקַק הַמְדַבֵּר אֶל־
מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹתוֹ בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר
הוּא מָרְאֶה בָּהָר׃

Tuuieron nueſtros padres el Tabernaculo del teſtimonio en el deſierto, como les ordenó Dios, hablando à Moyſen, que lo hizieſſe ſegun la forma que auia viſto.

45 אֲשֶׁר קִבְּלוּהוּ אֲבוֹתֵינוּ
וַיְבִיאוּהוּ אֶת־יֵשׁוּעַ בַּאֲחֻזַּת
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישָׁם מִלִּפְנֵי
אֲבוֹתֵינוּ עַד־יְמֵי דָוִד׃

El qual recebido, metieron tambien nueſtros padres con Ieſus en la poſſeſſion de las Gentes que Dios echó de la preſencia de nueſtros padres, haſta los dias de Dauid.

46 אֲשֶׁר מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהֹוָה
וַיִּשְׁאַל לִמְצֹא מִשְׁכָּן לֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב׃

El qual halló gracia delante de Dios, y pidió de hallar Tabernaculo àl Dios de Iacob.

47 וּשְׁלֹמֹה בָּנָה בֵּית זְבֻל לוֹ׃

Y Salomon le edificó Caſa.

48 אֲבָל הָעֶלְיוֹן אֵינֶנּוּ שׁוֹכֵן
בְּהֵיכָלִים הַמַּעֲשֵׂי יְדֵי־אֲנָשִׁים
הֵמָּה כְּמוֹ אוֹמֵר הַנָּבִיא׃

Mas el altiſſimo no habita en templos hechos de mano, como el Propheta dize.

49 הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם
רַגְלָי אֵי זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי
וְאֵי־זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי׃

El cielo es mi throno: y la tierra el eſtrado de mis pies. Que caſa me edificareys, dize el Senor? loqual es el lugar de mi repoſo?

ζʹ.

43. Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεμφὰν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα βαβυλῶνος.

Ains vous auez porté le tabernacle de Moloch, & l'eſtoile de voſtre Dieu Romphan: leſquelles figures vous auez faites pour les adorer: pource vous tranſporterai-ie outre Babylone,

44. Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃς ἑωράκει.

Le tabernacle du teſmoignage a eſté auec nos Peres au deſert, comme auoit ordonné celui qui auoit dit à Moyſe, qu'il le fiſt ſelon le patron qu'il auoit veu.

45. Ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν δαυίδ.

Lequel tabernacle auſſi nos Peres receurent, & l'amenerent auec Ioſué au païs qui eſtoit paſſedé par les Nations: que Dieu a deiettees de deuant nos Peres, iuſqués aux iours de Dauid.

46. Ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ.

Lequel trouua grace deuant Dieu, & demanda qu'il trouuaſt vn tabernacle au dieu de Iacob.

47. Σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον.

Et Salomon lui edifia vne maiſon.

48. Ἀλλ᾽ οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει.

Mais le Souuerain n'habite point és temples faits de main, comme le Prophete dit.

49. Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;

Le ciel eſt mon throne, & la terre eſt le marche-pied de mes pieds: quelle maiſon me baſtirez-vous? dit le Seigneur: ou quel eſt le lieu de mon repos?

CAP. VII.

43. Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, & ſydus Dei veſtri Rempham, figuras quas feciſtis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

And ye tooke vp the tabernacle of Moloch / and the ſtarre of your God Remphan / figures / which ye made to worſhip them : therefore I will carie you away beyonde Babylon.

44. Tabernaculum teſtimonii fuit cum patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit Deus, loquens ad Moyſen, ut faceret illud ſecundum formam quam viderat.

Our fathers had ẏ tabernacle of witnes in the wildernes / as he had appointed / ſpeaking vnto Moſes / that he ſhould make it according to the facion that he had ſeene.

45. Quod & induxerunt ſuſcipientes patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſionem gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum, uſque in diebus David.

Which tabernacle alſo our fathers receyued / & brought in whith Jeſus into the poſſeſſion of the Gentiles / which God draue out before our fathers / vnto the dayes of Dauid.

46. Qui invenit gratiam ante Deum, & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob.

Who found fauour before God / and deſired that the might finde a tabernacle for the God of Jacob.

47. Salomon autem ædificavit illj domum.

But Solomon built him an houſe.

48. Sed non excelſus in manufactis habitat, ſicut propheta dicit.

Howbeit the moſt High dwelleth / not in temples made with handes / as ſayeth the Prophet.

49. Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum, Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ eſt?

Heauen is my throne / & earth is my footeſtoole: what houſe will ye build for mee / ſayeth the Lorde? or what place is it that I ſhould reſt in?

Das VII. Capitel.

43. Vnd jhr namet die Hütten Moloch an / vnd das Geſtirn euers Gottes Remphan / die Bilde die jhr gemacht hattet / ſie anzubeten. Vnd ich wil euch wegwerffen jenſeit Babilonien.

Oc i anammede Molochs bolig oc Remphans eders Guds ſtierne / de Billede ſom i haffue giort / at tilbede dem. Oc ieg vil kaſte eder bort paa hinſide Babylonien.

44. Es hatten vnſere Väter die Hütten des Zeugniß in der Wüſten / wie er jhnen daß verordnet hatte / da er zu Moſe redte / daß er ſie machen ſolt nach dem Fürbilde / das er geſehen hatte.

Vore Fedre haffde Vidnisbyrdens Tabernackel i Orcken / ſom hand haffde beſticket dem det / der hand talede til Moſe / At hand ſkulde gøre det effter den Lignilſe / ſom hand haffde ſeet.

45. Welche vnſer Väter auch annamen / vnd brachten ſie mit Joſua inn das Land / daß die Heiden innen hatten / welche Gott außſtieß für dem Angeſichte vnſerer Väter. Biß zur zeit Dvvid.

Huilcket vore Fedre oc anammede / oc førde det met Joſua i Landet / ſom Hedningene haffde inde / huilcke Gud vdſtøtte / faar vore Fedris Anſict. Indtil Dauids tid.

46. Der fand Gnade bey Gott / vnd bat / daß er eine Hütten finden möcht dem Gott Jacob.

Hand fand naade hoſſ Gud / oc bad / at hand maatte finde it Tabernackel til Jacobs Gud.

47. Salomon aber bauet jhm ein Hauß.

Oc Salomon bygde hannem it Huſſ.

48. Aber der Allerhöchſte wohnet nicht im Tempeln / die mit Händen gemacht ſind / wie der Prophet ſpricht:

Men den Allerhøyſte boer icke i Temple / ſom ere giorde met hender / Som Propheten ſiger.

40. Der Himmel iſt mein Stul / vnd die Erde meiner Füße Schemel. Was wolt jhr mir denn für ein Hauß bauen? Spricht der HERR. Oder welches iſt die Stette meiner ruhe?

Himmelen er min Stoel / oc Jorden min Fodeſkammel. Huad ville i da bygge mig faar i Huſſ? ſiger HERREN. Eller huilcken er min hullis Sted?

Kapitola VII.

43. Y přiyali gſte Stánek Modly Moloch / a hwězdu Boha waſſeho Remfam / a podobenſtwij která gſte zdělali ſobě / abyſte ſe gim klaněli: Y přeſtěhugi wás do Babilona.

Owßemeśćie noßili namiot Molochow / gwiazdę Bogá wáßego Remfan / ktoreśćie kßtałty czynili ábyśćie ie chwalili / A przetoż was przenioſe do Bábilonu.

44. Stánek ſwědectwij byl s Otcy naſſými na Pauſſti / yakož byl gim zpuoſobil Buoh mluwě k Moyžijſſowj / aby gey vdělal wedlé ſpuoſobu / kterýž byl widěl.

Námiot świádectwá mieli przodkowie náßy ná pußczy / iáko był rozrządził ten ktory powiedział Moyżeßowi / áby gi vczynił wedle kßtałtu ktory widział.

45. Kterýžto y přineſli / přijawſſe gey Otcowé naſſy s Jozue kopanowánij Pohanuow / kteréžto wyhnal Buoh před twářij Otcuow naſſých / až do dnuow Dawida.

Ktory wziąwßy wnieſli przodkowie náßy z Jozuem / wchodząc w oſiadłość pogánow / ktore Bog wygnał przed oycy náßymi / aż do czáßie w Dawidowych.

46. Kterýž nalezl milo v Boha / a proſyl aby nalezl Stánek Bohu Jákobowu.

Ktory był w łáſce v Bogá / y prośił áby znalazł przybytek Bogu Jákobowemu.

47. Salomaun pak vdělal gemu dům.

A Sálomon zbudował iemu dom.

48. Ale naywyſſſý nebydlij w domijch rukau vdělaných / yakož Prorok dij:

Ale on Nawyzßy nie mießka w kośćielech ręka vczynionych / iáko prorok powieda.

49. Nebe geſt Stolice má / a Země podnož nohý mých. Y který mi tehdy Duom vděláte? prawij PAn. Nebo které geſt mijſto odpočijwánij mého?

Niebo ieſtći ſtholicá moiá / á ziemia podnożek nog moich: Coż mi żadom zbudniecie / mowi Pan / ábo ktore ieſt mieyſce / odpoczynienia mego?

50 לָא הָא אִידָא דִּילִי
עֶבְדַת הָלֵין כֻּלְּהֵין׃

La mia mano non ha ella fatte tutte queſte coſe?

51 אוֹ קַשַׁיְ קְדָלָא וַדְלָא
גְּזִירִין בְּלֶבְּהוֹן
וּבְמַשְׁמַעְתְּהוֹן אַנְתּוּן בְּכֻל־
זְבַן לוּקְבַל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא
קָיְמִין אַנְתּוּן אַיְךְ אֲבָהַיְכוֹן
אַף אַנְתּוּן׃

Gente di dura ceruice, e incirconciſi di cuore e d'orecchie, voi reſiſtete ſempre a lo Spirito ſanto: come hanno fatto i padri voſtri, coſi fate voi.

52 • לְאַיְנָא גֵּיר מֶן נְבִיֵּא
דְּלָא רְדַפוּ וְקַטְלוּ א
אֲבָהַיְכוֹן לְאַיְלֵין דְּקַדְמוּ
בְּדַקוּ עַל מֵאתִיתֵהּ ד
דְּזַדִּיקָא הָו דְּאַנְתּוּן א
אַשְׁלֶמְתּוּן וְקַטַלְתּוּנָיְהִי׃

Qual de Profeti non hanno perſeguitato i voſtri padri? & hanno ancor occiſi quelli che prediceuano la venuta del Giuſto, di cui hora voi ſete ſtati traditori & occiditori.

53 וְקַבֶּלְתּוּן נָמוּסָא בְּיַד
פּוּקְדָנָא דְּמַלְאָכָא וְלָא
נְטַרְתּוּנָיְהִי׃

I quali hauete riceuuta la Legge per diſpoſition de gli Angeli, e non l'hauete oſſeruata.

54 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין
אֶתְמְלִיו חֶמְתָא דְּנַפְשְׁהוֹן
וּמְחַרְקִין הֲווּ שְׁנַיְהוֹן ע
עֲלַוְהִי׃

Eſſi vdendo queſte coſe, ſi rodeuano ne i lor cuori, e ſtringeuano i denti contra lui.

55 וְהָו כַּד מְלֵא הֲוָא
הַיְמָנוּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא
חַד בַּשְׁמַיָּא וַחֲזָא
תֶּשְׁבּוּחְתֵּהּ דַּאלָהָא ו
וַלְיֵשׁוּעַ כַּד קָאֵם מֶן
יַמִּינָא דַּאלָהָא׃

Ma egli eſſendo pieno di Spirito ſanto, riguardo fiſamente al cielo, e vidde la gloria di Dio, e IESV che ſtaua à la deſtra di Dio.

56 וֶאֱמַר הָא חָזֵא אֶנָא
שְׁמַיָּא כַּד פְּתִיחִין וְלַבְרֵהּ
דְּאֶנָשָׁא כַּד קָאֵם מֶן
יַמִּינָא דַּאלָהָא׃

E diſſe, Ecco, io veggo i cieli aperti, e il Figliuol de l'huomo ſtare à la deſtra di Dio.

50 אֶת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה׃

No hizo mi mano todas eſtas coſas.

51 עַם קְשֵׁה עֹרֶב עַרְלֵי לֵב
וְעַרְלֵי אָזְנַיִם אַתֶּם תָּמִיד מְרִיתֶם
אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כָּכֶם כַּאֲבוֹתֵיכֶם׃

Duros de ceruiz, y incircunciſos de coraçon y de oydos: voſotros reſiſtis ſiempre àl Eſpiritu Sancto; como vueſtros padres, anſi tambien voſotros.

52 אֶת־מִי מִנְּבִיאִים לֹא רָדְפוּ
אֲבוֹתֵיכֶם וַיַּהַרְגוּ אוֹתָם אֲשֶׁר
נִבְּאוּ עַל־בּוֹא הַצַּדִּיק הַזֶּה אֲשֶׁר
אַתֶּם מְסַרְתֶּם וַהֲרַגְתֶּם׃

Aqual de los Prophetas no perſiguieron vueſtros padres? y mataron à los que denunciaron antes la venida del juſto, del qual voſotros aora aueys ſido entregadores, y matadores.

53 אֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם אֶת־הַתּוֹרָה
בְּמַאֲמַר הַמַּלְאָכִים וְלֹא נְצַרְתֶּם׃

Que recebiſtes la ley por diſpoſicion de Angeles: y no la guardaſtes.

54 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה נָשׁוֹרוּ
בִּלְבּוֹתָם וְחָרְקוּ עָלָיו שִׁנֵּימוֹ׃

Y oyendo eſtas coſas regannauan de ſus coraçones. y cruxian los dientes contra el.

55 וּבִהְיוֹתוֹ מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וַיַּבִּיט אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיַּרְא אֶת־
כְּבוֹד אֱלֹהִים וְאֶת־יֵשׁוּעַ עוֹמֵד
אֶל־יְמִין יְהֹוָה׃

Mas el eſtando lleno de Eſpiritu Sancto, pueſtos los ojos en el cielo, vido la gloria de Dios: y à Ieſus que eſtaua à las dieſtras de Dios.

56 וַיֹּאמֶר הִנֵּה רוֹאֶה אֲנִי אֶת־
הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחִים וְאֶת־בֶּן־
הָאָדָם עוֹמֵד לִימִין יְהֹוָה׃

Y dize, Heaqui, veo los cielos abiertos: y àl Hijo del hombre que eſta à las dieſtras de Dios.

50. Οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;

Ma main n'a-elle pas fait toutes ces choſes?

51. Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς.

Gens de col roide, & incirconcis de cœur & de oreilles, vous-vous aheurtez touſiours contre le Sainct Eſprit: comme vos peres ont fait, auſſi faites vous.

52. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε.

Lequel des Prophetes n'ont perſecuté vos peres? ils ont meſme tué ceux-la qui ont predit l'aduenement du Iuſte, duquel maintenant vous auez eſté traiſtres & meurtriers.

53. Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

Vous qui auez receu la Loy par la diſpoſition des Anges, & ne l'auez gardee.

54. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.

Eux oyans ces choſes, creuoyent en leurs cœurs, & grinçoyent les dents cõtre lui.

55. Ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

Mais lui eſtant plein du Sainct Eſprit, ayant les yeux fiches vers le ciel vid la gloire de Dieu, & Ieſus eſtant à la dextre de Dieu.

56. Καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ.

Et dit, Voici ie voy les cieux ouuerts, & le Fils de l'homme eſtant à la dextre de Dieu.

CAP. VII.

50. Nónne manus mea fecit hæc omnia.

Hat not mine hand made all theſe things?

51. Dura cervice & incircuncisis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis· ſicut patres veſtri & vos.

Ye ſtifnecked & of vncircumciſed hearts and eares, ye haue allwayes reſiſted the holy Ghoſt; as your fathers did/ ſo do you.

52. Quem prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos qui prænuntiabant de adventu Iuſti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis.

Which of the Prophets haue not your fathers perſecuted? & they haue ſlaine them/ which ſhewed before of the comming of that Juſt/ of whom ye are nowe the betrayers and murtherers.

53. Qui accepiſtis legem in diſpoſitione angelorum, & non cuſtodiſtis.

Which haue receyued the Lawe by the ordinance of Angels, & haue not kept it.

54. Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.

But when they heard theſe things/ their hearts braſt for anger/ & they gnaſhed at him with their teeth.

55. Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei.

But he being full of the holy Ghoſt/ looked ſtedfaſtly into heauen/ and ſaw the glorie of God/ and Jeſus ſtanding at the right hand of God.

56. Et ait, Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei.

And ſayd/ Behold/ I ſee the heauenes open/ & the Sonne of man ſtanding at right hande of God.

Das VII. Capitel.

50. Hat nicht meine Hand das alles gemacht?

Haffuer icke min Haand giort det altſammen?

51. Jr halßſtarrigen vnd vnbeſchnittenen an hertzen vnd ohren/ jhr widerſtrebet allezeit dem heiligen Geiſt/ wie eure Våter/ alſo auch jhr.

J Haarnackede oc vomſkaarne i hierte oc Øern/ i modſtaa altid den hellig Aand/ ſom eders Fedre/ ſaa ocſaa i.

52. Welchen Propheten haben eure Våter nicht verfolget/ Vnd ſie getödtet/ die da zuvor verkündigten die zukunfft diſes Gerechten/ welches jhr nun Verråther vnd Mörder worden ſeyt.

Huilcken Prophete forfulde icke eders Fedre? Oc de ihielſloge dem/ ſom før forkyndede denne Retferdigis tilkommelſe/ hues Forrædere oc Mordere i ere nu bleffne.

53. Jhr habt das Geſetz empfangen durch der Engel geſchefft/ vnd habts nicht gehalten.

J anammede Lowen/ ved Englenis beſkickelſe/ Oc hulde hende icke.

54. Da ſie ſolches höreten/ giengs jhnen durchs Hertz/ vnnd biſſen die Zähne zuſammen über jhn.

Der de det hørde/ da gick det dem igennem hiertet/ oc de bede tænderne tilſammen offuer hannem.

55. Als er aber voll heiliges Geiſtes war/ ſahe er auff gen Him̃el/ vnd ſahe die Herrligkeit Gottes/ vnd Jeſum ſtehen zur Rechten Gottes.

Men ſom hand vaar fuld aff den hellig Aand/ ſaa hand op i Himmelen/ oc ſaa Guds herlighed/ oc Jheſum ſtaa hoſſ Guds høyre Haand.

56. Vnd ſprach: Sihe/ ich ſehe den Himmel offen/ vnd des Menſchen Son zur Rechten Gottes ſtehen.

Oc ſagde/ See/ ieg ſeer Himlene obne/ oc Menniſkens Søn ſtaa hoſſ Guds høyre haand.

Kapitola VII.

50. Wſſak geſt ruka má toto wſſeckno včinila.

Záli reká moiá tego wſzytkiego nie vczyniła.

51. Twrdé ſſyge/ a neobřezaných ſrdcý a vſſý/ wy gſte ſe wždycky Duchu Swatému protiwili/ yakž Otcowé waſſy/ též y wy

Ludźie twárdego kárku/ y nie obrzezánego ſercá y vſzu/ wy ſie záwżdy zaſtáwuiecie Duchowi świetemu: iáko oycowie wáſzy ták że theż y wy.

52. Kterémuž gſau ſe z Prorokůw Otcowé waſſy neprotiwili? A zmordowali ty/ kteříž gſau před zwěſtowali přijchod Sprawedliwého tohoto/ gehožto wy nynij zrádzy a wražedlnijcy gſte byli.

Ktorego z Prorokánie prześládowáli oycowie wáſzy? Pomordowálić oni kthorzy opowiedáli przyśćie onego Spráwiedliwego/ ktoregośćie wy theraz byli zdraycámi y morderzmi.

53. Kteřijž gſte wzali Zákon zřijzenijm Angelſkým/ a neoſtřijhali geſte ho.

Ktorzyśćie wźięli zakon przez rozrzadzenie Anielſkie/ á nie záchowaliśćie go.

54. Tehdy ſlyſſýce toto/ diw ſe neztrhali w ſrdcých ſwých/ aſſkřijpěli zuby na něho.

To oni ſłyſząc/ práwie ſie pukáli w ſercách ſwych/ y zgrzytáli náń zebámi.

55. A on Sſtěpán pln gſa Duch Swatého/ wzhlédw do Nebe/ vzřel Sláwu Božij/ a Gežijſſe an ſtogij na Prawicy Božij.

A ták on bedac pełen Duchá świetego/ pátrzac pilnie w niebo oczymá ſwemi/ vyzrał chwałe Bożą/ y Jezuſa ſtoiácego ná práwicy Bożey.

56. Y řekl: Hle widijm Nebeſa otewřená/ a Syna člowěka an ſtogij po Prawicy Božij.

Otho widze niebá otworzone/ á Syná cżłowieczego ſtoiácego ná práwicy Bożey.

ז

57 וַקְעוֹ בְּקָלָא רָמָא
וְסַכַּרוּ אֶדְנַיְהוּן וַגְנַמוּ
עְלַוְהִי כֻּלְהוּן :

Allora eſſi gridando ad alta voce, ſi chiuſero l'orecchie, e tutti d'vn animo gli andorono impetuoſamente addoſſo.

58 וַאַחְדוּ אַפְּקוּהִי לְבַר
מֶן מְדִינְתָּא וְרַגְמִין הָווּ לֵהּ
וְאִילֵין דַּסְהֶדוּ עֲלַוְהִי סָמוּ
נַחְתַּיְהוּן לְוָת רַגְלַוְהִי ד
דְעַלִימָא חַד דְּמֶתְקְרֵא
שָׁאוּל :

E ſcacciatolo fuor de la città, lo lapidauano, e i teſtimonij poſero le lor veſte à i piedi d'vn giouene chiamato Saulo.

59 וְרָגְמִין הָווּ לֵהּ
לְאֶסְטֶפָנוֹס כַּד מְצַלֵּא
וְאָמַר מָרַן יֵשׁוּעַ קַבֶּל
רוּחִי :

E lapidorono Stefano che inuocaua, e diceua, Signor IESV, riceui lo ſpirito mio.

60 וְכַד סָם בּוּרְכָּא קְעָא
בְּקָלָא רָמָא וֶאֱמַר מָרַן לָא
תְּקִים לְהוֹן הָדָא חְטִיתָא
וְכַד הָדָא אֱמַר שְׁכֶב :

Et inginocchiatoſi, gridò ad alta voce, Signore, non imputar loro queſto peccato: e detto queſto, s'addormi.

ח

1 שָׁאוּל דֵּין צָבֵא הָוָא
וַמְשַׁוְתַּף הָוָא בְּקֶטְלֵהּ
וַהְוָא הָוָא בְּהוּ יַוְמָא ר
רְדוּפְיָא רַבָּא לְעִדְתָּא
דַּבְאוּרְשְׁלֶם וְאֶתְבַּדַּרוּ
כֻּלְהוּן בְּקוּרַיָּא דִיהוּד וָאַף
בֵּית שָׁמְרַיֵּא לְבַר מֶן
שְׁלִיחֵא בַּלְחוּד :

Hor Saulo era conſentiente à la ſua morte: & in quel giorno fu fatta vna gran perſecutione contra la Chieſa che era in Ieruſalem: onde furon tutti diſperſi per le regioni de la Giudea e de la Samaria, fuor che gli Apoſtoli.

2 וַקְפַּסוּ קַבְּרוּהִי
לְאֶסְטֶפָנוֹס גַּבְרֵא מְהַיְמְנֵא
וַאֶתְאַבַּלוּ עֲלַוְהִי רַוְרְבָאִית :

Et alcuni huomini pij portorono Stefano per ſepelirlo, e fecer gran pianto ſopra eſſo.

ז

57 וַיִּצְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיַּאַטְמוּ
אֶת־אָזְנֵיהֶם וַיִּשְׁאֲגוּ עָלָיו יַחְדָּיו:

Entonces ellos dando grandes bozes, taparon ſus orejas: y arremetieron vnanimes cõtra el.

58 וַיַּשְׁלִיכֻהוּ אֶל־מִחוּץ לָעִיר
וַיִּרְגְּמוּהוּ וְהָעֵדִים שָׂמוּ אֶת־
בִּגְדֵיהֶם אֶל־רַגְלֵי־הַבָּחוּר הַנִּקְרָא
שָׁאוּל :

Y echandolo fuera de la Ciudad apedreavanlo: y los teſtigos puſieron ſus veſtidos à los pies de vn mancebo que ſa llamaua Saulo.

59 וַיִּרְגְּמוּ אֶת סְטֶפָנוּס הַמִּתְפַּלֵּל
לֵאמֹר אֲדֹנָי יֵשׁוּעַ קַבֵּל אֶת־רוּחִי:

Y apedrearon à eſteuan, inuocando el, y diziendo, Sennor Ieſus recibe mi Eſpiritu.

60 וַיִּכְרַע אֶת־בִּרְכָּיו וַיִּקְרָא
בְאָזְנֵיהֶם קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֲדֹנָי
אַל־תָּקֵם לָהֶם אֶת־הַחַטָּאָה
הַזֹּאת וְכַאֲשֶׁר אָמַר זֹאת וַיִּישַׁן :

Y pueſto de rodillas, clamó à gran boz, Sennor, no les pongas eſte peccado, y auiendo dicho eſto, durmiò en el Sennor.

ח

1 וְשָׁאוּל הָיָה מְאַלֶּה אֲשֶׁר יֵאָתוּ
בְמוֹתוֹ וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא רֶסֶן
מַתְעֵה וּרְדוּפָה גְדוֹלָה עַל הַקְּהִלָּה
אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם כִּי כֻלָּם נָפוֹצוּ
אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה וְשׁוֹמְרוֹן בִּלְבַד
הַתַּלְמִידִים :

Y Saulo conſencia en ſu muerte, Y en aquel dia fué hecha vna grande perſecucion en la Igleſia que eſtaua en Ieruſalem y todos fueron eſparzidos por las tierras de Iudea y de Samariá ſaluo los Apoſtoles.

2 וַיִּסְבְּלֻהוּ אַנְשֵׁי־יִרְאֵי אֱלֹהִים
וַיַּעֲשׂוּ לוֹ אֵבֶל וַיִּסְפְּדוּ מִסְפֵּד
גָּדוֹל וְכָבֵד מְאֹד :

Y curaron de Eſteuan algunos varones pios, y hizieron gran llanto ſobre el.

ζ.

57. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν.

Adonc s'eſcrierent-ils à haute voix, & eſtouperent leurs oreilles, & tous d'vn accord ſe ruerent contre lui.

58. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου σαύλου.

Et l'ayans iette hors de la ville, ils le lapidoyent: & les teimoins mirent leurs veſtemens aux pieds d'vn ieune homme nommé Saul.

59. Καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.

Et lapidoyent Eſtienne inuoquant & diſant, Seigneur Ieſus reçoi mon eſprit.

60. Θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

Puis s'eſtant mis à genoux, il s'eſcria à haute voix, diſant, Seigneur ne leur impute point ce peché. Et quand il eut dit cela, il s'endormit.

ΚΕΦΑΛ. η΄.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱεροσολύμοις. πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.

Or eſtoit Saul conſentant à la mort d'icelui: & en ce temps-la fut faite grãde perſecution à l'encontre de l'Egliſe qui eſtoit en Ieruſalem: dont tous furent eſpars par les quartiers de Iudee & de Samarie, hormis les Apoſtres.

2. Συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ᾽ αὐτῷ.

Et quelques hommes craignans Dieu, emporterent. Eſtienne pour l'enſeuelir, & menerent grand dueil ſur lui.

CAP. VII.

57. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum.

Then they gaue a ſhoute with a loude voyce/ and ſtopped their eares/ and ran vpon him all at once.

58. Et eiicientes eum extra civitatem, lapidabant. & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcentis qui vocabatur Saulus.

And caſt him out of the citie / and ſtoned him: and the witneſſes layd downe their clothes at a yong mans feete / named Saul.

59. Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Ieſu, ſuſcipe Spiritum meum.

And they ſtoned Steuen / who called on God/ and ſaid/ Lord Jeſus / receiue my ſpirit.

60. Poſitis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit.

And he kneeled downe / and cryed with a loude voyce/ Lorde/ laye not this ſinne to their charge. And when hee had thus ſpoken/ he ſlept.

CAP. VIII.

SAulus autem erat conſentiens neci eius. Facta eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia quæ erat Ieroſolymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apoſtolos.

And Saul conſented to his death/ & at that thime / there was a great perſecution againſt the Church which was at Jeruſalem/ and they were all ſcattered abroad through the regions of Judea and of Samaria / except the Apoſtles

2. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.

Then certaine men fearing God / caryed Steuen among them / to be buried / & made great lamentation for him.

Das VII. Capitel.

57. Sie ſchryen aber laut / vnd hielten jhre ohren zu / vnd ſtürmeten einmütigklich zu jhm ein.

Da robte de høyt/ oc hulde deris øern til/ oc ſtormede endrectelige ind paa hannem.

58. Stieſſen jhn zur Stadt hinauß/ vnd ſteinigten jn. Vnd die zeugen legten ab jre Kleider / zu den füſſen eines Jünglings / der hieß Saulus.

Støtte hannem vd aff Staden/ oc ſtenede hannem. Oc de ſom vidnede / lagde deris Klæder ned/ hoſſen vng Mands Føder / ſom hed Saulus.

59. Vnd ſteinigten Stephanum/ der anrieff / vnd ſprach: HERR Jeſu/ nimb meinen Geiſt auff.

Oc de ſtnede Stephanum / hand paa kallede/ oc ſagde HERRE Jheſu / anamme min Aand.

60. Er kniet aber nider / vnd ſchrey laut: HERR behalt jhnen diſe ſünde nicht. Vnnd als er das geſagt / entſchlieff er.

Men hand falt ned paa knæ oc robte høyt/ HERRE / tilregne dem icke denne Synd. Oc ſom hand det ſagde / ſoff hand hen.

Das VIII. Capitel.

SAulus aber hatte wolgefallen an ſeinem tode. Es erhub ſich aber zu der zeit eine groſſe verfolgung über die Gemeine zu Jeruſalem / vnd ſie zerſtreueten ſich alle in die Länder Judea vnd Samaria / ohn die Apoſtel.

MEn Saulus haffde behaglighed i hans Død. Oc der begyntis paa den tid en forfølgelſe offuer Menigheden i Jeruſalem / oc de atſpriddis allei Judee oc Samarie Land / vden Apoſtlerne.

2. Es beſchicketen aber Stephanum Gottsförchtige Männer/ vnd hielten eine groſſe klage über jhn.

Oc Gudfryctige Mend beſørgede Stephanum/ oc hulde it ſtort Klagemaal offuer hannem.

Kapitola VII.

57. A oni zwolawſſe hlaſem welikým/ zacpali vſſy ſwé a obořili ſe gednomyſlně na něho.

Tedy oni krzykneli gloſem wielkim/ á zatulili ſobie vßy / y rzucili ſie nań iedno ſtáynie.

58. A wywedſſe gey wen z Měſta / kamenowali ho: A ſwědkowé ſložili raucha ſwá wedle noh Mládence/ kterýž ſlaul Sſawel.

Y wyrzuciwßy go z miáſtá kámionowáli/ á świádkowie ſkladli pláßcze ſwe v nog mlodziencá ktorego zwano Saul.

59. Tehdy kámenowali Sſtěpána wzýwagijcý ho Boga / a řkaucýho: Pane Gežjſſy/ přjgmi duſſy mau.

Y kámionowáli tedy Stefaná/ gdy ſie modlil y mowil/ Pánie Jezu przizmi duchá moiego.

60. A poklekſſy na kolena/ zwolal hlaſem welikým/ řka: PAne / nepoſtáwůg gim toho za hřjch. A když to powěděl/ vſnul w Pánu.

Y kleknawßy ná koláná / wolal gloſem wielkim/ Pánie nie przycy tayim tego grzechu/ A gdy to wymowil / záſnal.

Kapitola VIII.

SSawel pak také byl ſwolil k ſmrtj geho. Y ſtálo ſe w ten den weliké protiwenſtwij w Cýrkwi / kteráž byla w Geruzalémě / a wſſyckni ſe rozprchli po Kraginách Judſkých a Samařſkých / kromě Apoſſtoluow.

TEdy Saul zezwalal ná iego śmierc. A onego z czáſu wßczeto ſie wielkie przeſladowanie przeciw kośćiolowi ktory byl w Jeruzalem / y wßyſcy roſproßyli ſie po kraiach Judſkich y Samaryey / oprocz Apoſtolow.

2. Y pochowali Sſtěpána mužij Bohabognij / a včinili plác weliký nad ním.

Wynieśli tedy ſpolu Stefaná ludzie bogoboyni / á vczynili nád nim wielkie narzekánie.

ח

3 שָׁאוּל דֵּין רָדֵף הֲוָא לְעִדְּתֵהּ דַּאלָהָא כַּד עָאֵל הֲוָא לְבָתֵּא וּמְגַרְגַּר ל לְגַבְרֵא וַלְנֶשֵׁא וּמַשְׁלֵם הֲוָא לְבֵית אֲסִירֵא׃

E Saulo ſcompigliaua la Chieſa, entrando per tutte le caſe: e traendone gli huomini e le donne, gli metteua in prigione.

4 וְהָנוּן דְּאֶתְבַּדַּרוּ מְתַכַּרְכִין הֲווּ וּמַכְרְזִין מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Quelli dunque che erano diſperſi ſen' andauano attorno, annuntiando la parola di Dio.

5 פִילִיפּוֹס דֵּין נְחֵת לֵהּ לַמְדִינְתָּא דְּשָׁמְרָיֵא וּמַכְרֵז הֲוָא עַל מְשִׁיחָא׃

E Filippo eſſendo arriuato in vna citta di Samaria, predicaua loro Chriſto.

6 וְכַד שָׁמְעִין הֲווּ מֶלְּתֵהּ בְּנַי־נָשָׁא דְּתַמָּן צָיְתִין הֲווּ לֵהּ וּמִתְטַפְּיסִין הֲווּ לְכֻל דְּאָמַר הֲוָא דְּחָזֵין הֲווּ אָתְוָתָא דְּעָבֵד הֲוָא׃

E le turbe ſtauano d'vn medeſimo animo attente à le coſe che ſi diceuano da Filippo, vdendo e vedendo i ſegni ch'egli faceua.

7 סַגִּיאֵא גֵּיר דְּאַחִידִין הֲווּ לְהוֹן רוּחֵא טַנְפָּתָא קָעְיָן הֲווּ בְּקָלָא רָמָא וְנָפְקִין הֲווּ מֶנְּהוֹן וַאחְרָנֵא מ מְשַׁרְיֵא וּמְחַגְּרֵא אֶתְאַסִּיו׃

Imperoche li ſpiriti immondi vſciuano da molti che n'haueuano, gridando ad alta voce: e molti paralitici e ſtropiati furon guariti.

8 וְחַדּוּתָא רַבְּתָא הֲוָיָא הֲוָת בְּהָי מְדִינְתָּא׃

Onde in quella città ſi fece grande allegrezza.

9 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ סִימוֹן דְּעָמַר הֲוָא לֵהּ בָּהּ בַּמְדִינְתָּא זַבְנָא סַגִּיאָא וּבְחָרָשׁוּתֵהּ מַתְעֵא הֲוָא לְעַמָּא ד דְּשָׁמְרָיֵא כַּד מְרַבֵּא הֲוָא נַפְשֵׁהּ וְאָמַר דְּאֶנָא אֶנָא רַבָּא׃

Et eraui vn certo huomo nominato, Simone, che per auanti eſercitaua in quella città l'arte magica, e rendeua attonita la gente di Samaria, dicendo ſe eſſere vn certo grande huomo.

ח

3 וְשָׁאוּל בּוֹקֵק אֶת־הַקְּהִלָּה הוֹלֵךְ מִבַּיְתָה לְבַיְתָה חֹטֵף וּמֹשֵׁךְ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לְהַסְגִּיר בַּמַּטָּרָה׃

Entonces Saulo aſſolaua la Igleſia entrando por las caſas: y trayendo varones y mugeres, entregaualos en la carcel.

4 וְהַנְּפוֹצִים בְּעָבְרָם בִּשְּׂרוּ אֶת־הַדָּבָר׃

Mas los que eran eſparzidos, paſſauan por la tierra annunciando la palabra del Euangelio.

5 וּפִילִפּוֹס בְּרִדְתּוֹ אֶל־עִיר שׁוֹמְרוֹן קָרָא לָהֶם אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Entonces Philippe decendiendo à la ciudad de Samaria, predicauales el Chriſto.

6 וַיַּקְשִׁיבוּ הֲמוֹנִים יַחְדָּו לַאֲשֶׁר מְדֻבָּרִים מִן פִּילִפּוֹס בְּשָׁמְעָם וּבִרְאוֹתָם אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה׃

Y las compannas eſcuchauan attentamente vnanimes las coſas que dezia Philippe, oyendo y viendo las ſennales que hazia.

7 וְרַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם רוּחוֹת טְמֵאוֹת צָעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֵּצְאוּ וּנְשׁוּלֵי אֵבָרִים וְחוֹלִים רַבִּים נִרְפָּאוּ׃

Porque muchos eſpiritus immundos ſalian de los que los tenian, dando grandes bozes: y muchos paralyticos, y coxos eran ſanados:

8 וַתְּהִי שִׂמְחָה גְדוֹלָה בָּעִיר הַהִיא׃

Anſique auia gran gozo en aquella ciudad.

9 וְאִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן הַשָּׁכַן בָּעִיר הַהִיא עֵת רַבָּה וּמַהֲגֶה הוּא וַיַּתְעֶה אֶת עַם שׁוֹמְרוֹן לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי גָדוֹל הוּא׃

Entonces auia vn varon llamado Simon, el qual auia ſido antes Magico en aquella ciudad, y auia engannado la gente de Samaria diziendoſe ſer algun grande.

η'.

3. Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν.

Mais Saul rauageoit l'Egliſe, entrant par toutes les maiſons: & trainant par force hommes & femmes les mettoit en priſon.

4. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον.

Ceux donc qui furent eſpars alloyent ça & là annonçans la parole de Dieu.

5. Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν.

Et Philippe eſtant deſcendu en vne ville de Samarie, leur preſcha Chriſt.

6 Προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

Et les troupes eſtoyent attentiues d'vn accord à ce que Philippe diſoit, oyans & voyans les ſignes qu'il faiſoit.

7. Πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.

Car les eſprits immondes en criant a haute voix ſortoyẽt hors de pluſieurs qui en eſtoyent detenus, & beaucoup de perclus & de boiteux furent gueris.

8. Καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Dont grand'ioye aduint en ceſte ville-la.

9. Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν.

Or y auoit-il eu au parauant en la ville vn homme qui s'appeloit Simon, qui exerçoit l'art d'enchanterie, & enſorceloit le peuple de Samarie, ſe diſant eſtre quelque grand perſonnage.

CAP. VIII.

3. Saulus autem devaſtabat Eccleſiam: per domos intrans: & trahens viros ac mulieres, tradebat in cuſtodiam.

But Saul made hauocke of the Church / and entred into euery houſe / and drewe out both men & women / & put them into priſon.

4. Igitur qui diſperſi erant, pertranſibant, evangelizantes verbum.

Therefore they that were ſcattered abroad / went to and fro preaching the word.

5. Philippus autem deſcendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.

Then came Philippe into the citie of Samaria / and preached Chriſt vnto them.

6. Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, unanimitet audientes, & videntes ſigna quæ faciebat.

And the people gaue hede vnto thoſe things / which Philippe ſpake / with one accorde/hearing/ and ſeeing the miracles which he did.

7. Multi enim eorum qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & claudi curati ſunt.

For vncleane ſpirites crying with a loude voyce / came out of many that were poſſeſſed of them/and many taken with palſies/and that halted/were healed.

8. Factum eſt ergo gaudium magnum in illa civitate.

And there was great ioy in that citie.

9. Vir autem quidam, nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum.

And there was before in the citie a certaine man called Simon / which vſed witch craft/ and bewitched the people of Samaria / ſaying / that hee him ſelfe was ſome great man.

Das VIII. Capitel.

3. Saulus aber zerſtöret die Gemeine/ gieng hin vnd her in die Häuſer/ vnd zog herfür Mann vnd Weiber/ vnd überantworttet ſie ins Gefengniß.

Men Saulus ødelagde Menigheden/ gick alleuegne i Huſene/oc drog dem frem Mend oc Quinder/ oc antuordede dem hen i Fengzel.

4. Die nun zerſtreuet waren/gingen vmb vnd predigten das Wort.

De ſom vaare nu atſpridde/ ginge omkring/ oc predickede Ordet.

5. Philippus aber kam hinab inn eine Statt in Samaria/ vnd prediget jhnen von Chriſto.

Men Philippus kom ned til en Stad i Samaria/ oc predickede faar dem om Chriſto.

6. Das Volck aber höret einmütiglich vnd fleiſſig zu/ was Philippus ſagt/vnd ſahen die Zeichen die er thet.

Men Folcket hørde endrectelige oc flitelige til/ huad Philippus ſagde/ oc ſaae de Tegen ſom hand giorde.

7. Denn die vnſaubern Geiſter fuhren auß vilen Beſeſſenen mit groſſem geſchrey/ auch vil Gichtbrüchige vnd Lahmen wurden geſund gemacht.

Thi wrene Aander fore aff mange Beſette met ſkrig/ Der bleffue oc mange Verckbrudne oc Halte giorde helbrede.

8. Vnd ward eine groſſe freude in derſelbigen Statt.

Oc der bleff en ſtor glæde i ſamme Stad.

9. Es war aber ein Mann mit Namen Simon/ der zuvor in der ſelbigen Statt Zauberey treib/vnd bezauberte das Samaritiſche Volck/ vnd gab für er wer etwas groſſes.

Oc der vaar en Mand hed Simon/ſom før brugede Traaldom i den ſamme Stad/ oc tryllede det Samaritaniſke Folck oc holt ſig faare/ at vere noget ſtort.

Kapitola VIII.

3. Sſawel pak hubil Cyrkew po domjch chodě/ a gjmage Muže y Zeny/dawal ge do žaláře.

A Saul burzył Kośćioł/chodząc po wſzytkich domiech/ y wywlocząc męże y niewiaſt y podawał ie do więzienia.

4. Ti pak kteřjž ſe byli rozprchli/ chodili kážjce Slowo Božij

Oni tedy bedac roſproſzeni/ chodźili opowiedaiac ſłowa Boże.

5. A Filip wſſed do Měſta Samakij kázal gim Kryſta.

A Filip też gdy przyſzedł do niektorego miáſta w Samáryiey/ opowiedał im Kryſtuſá.

6. Tehdy pilně poſlauchali záſtupowé toho/ což ſe prawilo od Filipa/ gednomyſlně ſlyſſýce/ a widauce diwy kteréž činil:

A ſłuchał z pilnośćią lud zgodnie tego co Filip powiedał/ ſłyſząc y widząc znamioná ktore czynił.

7. Nebo zagiſté Duchowé nečiſtij z těch mnohých kteřijž ge měli/ křijčíce hlaſem welikým wy cházeli od nich. A množý dnau zlámanij a kulhawij vzdrawenj gſau.

Abowiem duchowie nieczyśći od wiela tych ktorzy ie mieli/ wychadzáli wołáiąc głoſem wielkim/ á wiele powietrzem ruſzonych y chromych vzdrowieni ſą.

8. Protož ſtala ſe radoſt weliká w tom Měſtě:

A było wielkie weſele w onym mieśćie.

9. Muž pak něyaký gménem Sſymon kterýž byl prwé w Měſtě čarodégnijk/ ſwodě lid Samařſký/ prawě o ſobě/ že by byl něyakým welikým:

Tedy niektory mąż imieniem Symon/ był przed tym w onym mieśćie báwiąc ſię náuką czarnokſięſką/ á pomamił był lud w Samáryiey/ opowiedáiąc ſię być nietákim wielkim człowiekiem.

ח

10 וַצְלִין הֲווֹ לְוָתֵהּ כֻּלְּהוֹן
דַזְעוֹרָא וְדַקְדְקָא וְאָמְרִין
הֲווֹ הָנַו חַיְלֵהּ רַבָּא ד
דַאלָהָא׃

A cui tutti dauano audientia, dal piccolo infin al grande, dicendo, Coſtui e la Virtù grande di Dio.

11 וּמִתְטַפְּסִין הֲווֹ לֵהּ
מֶטוּל דְזַבְנָא סַגִּיאָא
בְחַרָשׁוּתֵהּ אַתְמְהּ הֲוָא
אֶנּוּן׃

E dauangli audientia, perciòche eſſo gli haueua molto tempo tenuti fuor di ſenſo con le ſue arti magicce.

12 כַּד דֵין הַיְמְנוּ לְפִילִפּוֹס
דַמְסַבַר הֲוָא מַלְכוּתָא
דַאלָהָא בַּשְׁמֵהּ דְמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עָמְדִין הֲווֹ
גַּבְרָא וְנֶשֵׁא׃

Ma come eſſi hebber creduto à Filippo che annuntiaua le coſe del regno di Dio, e il Nome di Ieſu Chriſto, tutti ſi battezauano, e gli huomini e le donne.

13 וְאַף הוּ סִימוֹן הַיְמֶן
הֲוָא וַעֲמַד וְנָקֵיף הֲוָא לֵהּ
לְפִילִפּוֹס וְכַד חָזֵא הֲוָא
אָתְוָתָא וְחַיְלָא רַוְרְבָא
דְהָוְיָן הֲוַי בְּאִידֵהּ תָּמֵהּ
הֲוָא וּמִתְדַּמַּר׃

Allor Simone credetto anch'egli: & eſſendoſi battezato, ſtaua di continuo con Filippo: e vedendo le virtù e i ſegni che ſi faceuana, rimaneua ſtupefatto.

14 וְכַד שְׁמַעוּ שְׁלִיחָא
דְבְאוּרִשְׁלֶם דְקַבֶּל עַמָּא
דְשָׁמְרַיֵא מֶלְתָא דַאלָהָא
שַׁדַּרוּ לְוָתְהוֹן לְשֶׁמְעוֹן כ
כִּאפָא וְלְיוּחַנָּן׃

Hor hauendo gli Apoſtoli, che erano in Ieruſalèm, inteſò come Samaria haueua riceuuta la parola di Dio, mandorono ad eſſi Pietro e Giouanni.

15 וְנֶחְתוּ וְצַלִּיו עֲלַיְהוֹן
אַיְךְ דְנְקַבְּלוּן רוּחָא ד
דְקוּדְשָׁא׃

I quali come vi forono ſceſi, pregoron per loro, accioche riceueſſen lo Spirito ſanto.

16 לַיְת הֲוָא גֵיר עַל חַד
מֶנְּהוֹן עַרְכִין בַּלְחוֹד דֵין
עָמְדִין חָווּ בַּשְׁמֵהּ דְמָרַן
יֵשׁוּעַ׃

Imperoche non era ancor diſceſo ſopra alcun di loro, ma eran ſolamente battezati nel Nome del Signor IESV.

ח

10 לַאֲשֶׁר הִקְשִׁיבוּ כֻּלָּם מִנַּעַר
וְעַד זָקֵן מִקָּטוֹן וְעַד גָּדוֹל לֵאמֹר
זֶה הוּא גְּבוּרַת אֱלֹהִים גְּדוֹלָה׃

Alqual oyan todos attentamente deſde el mas pequenno haſta el mas grande, diziendo, Eſte es la Virtud de Dios (que el llamada) Grande.

11 וַיַּקְשִׁיבוּ לוֹ כִּי בְּעֵת רַבָּה
הִתְעָה אוֹתָם בַּחֲבָרָיו וּבְלָטָיו׃

Y eſtauanle attentos porque con ſus artes mágicas los auia entontecido mucho tiempo.

12 וְכַאֲשֶׁר הֶאֱמִינוּ לְפִילִפּוֹס
הַמְבַשֵּׂר עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים
וְעַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וַיִּטָּבְלוּ
הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים׃

Mas como creyeron à Philippe que les annunciaua el Euangelio del Reyno de Dios, y del Nombre de Ieſus el Chriſto, baptizauanſe varones y mugeres.

13 וְשִׁמְעוֹן גַּם הוּא הֶאֱמִין
וַיִּטָּבֵל וְדָבַק בְּפִילִפּוֹס כִּי
בִּרְאוֹתוֹ אֶת־הַכֹּחוֹת אוֹתוֹת
וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים לְהֵעָשׂוֹת תָּמַהּ׃

Simon entonces creyó el tambien: y baptizandoſe, llegoſe à Philippe: y viendo los milagros y grandes marauillas que ſe hazian, eſtaua attonito.

14 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַשְּׁלִיחִים אֲשֶׁר
בִּירוּשָׁלַיִם הֵמָּה כִּי שׁוֹמְרוֹן
קִבֵּל אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וַיִּשְׁלְחוּ
אֲלֵיהֶם אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן׃

Oyendo pues los Apoſtoles, que eſtauan en Ieruſalem, que Samaria auia recebido la palabra de Dios, embiaronles à Pedro y à Ioan.

15 וְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ הֵמָּה הִתְפַּלְּלוּ
עֲלֵיהֶם לְקַחְתָּם אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Los quales venidos, oraron por ellos paraque recibieſſen el Eſpiritu Sancto:

16 כִּי עוֹד לֹא עַל אִישׁ אֶחָד
מֵהֶם נָפַל כִּי אִם לְבַדָּם נִטְבְּלוּ
בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque aun no auia decendido en alguno dellos, mas ſolamente eran baptizados en el Nombre de Ieſus.

ή.

10. Ὧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες· οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη.

Auquel tous eſtoyent attentifs depuis le plus petit iuſques au plus grand, diſans, Ceſtui ci eſt la vertu de Dieu, la grande.

11. Προσεῖχον δὲ αὐτῷ διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς.

Et eſtoyent attentifs à lui, pource que dés long temps il les auoit enforcelés d'entendement par ſes enchantemens.

12. Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.

Mais quand ils eurent creu à Philippe, annonçant ce qui appartient au royaume de Dieu, & au Nom de Ieſus Chriſt, tant hommes que femmes furēt baptizés.

13. Ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν τε σημεῖα, καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας, ἐξίστατο.

Et Simon creut auſſi lui-meſme: lequel apres auoir eſte baptizé, ne bougeoit d'aupres de Philippe: & voyant les ſignes & vertus qui ſe faiſoyent, eſtoit raui comme hors de ſoi meſme.

14. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην.

Or quand les Apoſtres qui eſtoyent en Ieruſalem, eurent entendu que Samarie auoit receu la parole de Dieu, ils leur enuoyerent Pierre & Iehan:

15. Οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον.

Leſquels eſtans là deſcendus prierent pour eux, afin qu'ils receuſſent le ſainct Eſprit.

16. (Οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.)

(Car il n'eſtoit point encore deſcendu ſur aucun d'eux, mais ſeulement ils eſtoyent baptizés au nom du Seigneur Ieſus.)

CAP. VIII.

10. Cui auſcultabant omnes à minimo uſque ad maximum, dicens, Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna

To whom they gáue heede from the leſt to the greateſt / ſaying / This man is the great power of God.

11. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis ſuis dementaſſet eos.

And they gaue heede vnto him / becauſe that of long time hee had bewitched them with ſorceries.

12. Cùm verò credidiſſent Philippo evangelizanti de regno Dei, & nomine Ieſu Chriſti, baptizabantur viri ac mulieres.

But aſſoone as they beleeued Philippe / which preached the things that concerned the kingdome of God / and the Name of Jeſus Chriſt / they were baptized both men and women.

13. Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiam ſigna & virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur.

Then Simon himſelfe beleeued alſo / and was baptized / & continued with Philippe / and wondred / when the ſawe the ſignes / and great miracles which were done.

14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli qui erant in Ieroſolymis, quòd recepiſſet Samaria verbum Dei: miſerunt ad eos Petrum & Iohannem.

Now when the Apoſtles / which were at Jeruſalem / heard ſay / that Samaria had receiued the worde of God / then ſent vnto them Peter and John.

15. Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum ſanctum.

Which when they were come downe / prayed for them / that they might receyue the holy Ghoſt.

16. Nondũ enim in quenquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Ieſu.

(For as yet / he was come downe on none of them / but they were baptized onely in the Name of the Lord Jeſus.)

Das VIII. Capitel.

10. Vnd ſie ſahen alle auff jhn / beyde klein vnd groß / vnd ſprachen: Der iſt die Krafft Gottes / die da groß iſt.

Oc de ſaae alle paa hannem / baade liden oc ſtor / oc ſagde / Denne er Guds krafft ſom ſtor er.

11. Sie ſahen aber darumb auff jn / daß er ſie lange zeit mit ſeiner Zauberey bezaubert hatte.

Men de ſaae der faare paa hannem / at hand haffde long tid tryllit dem / met ſin Traaldom.

12. Da ſie aber Philippi Predigten glaubten / von dem Reich Gottes / vnd von dem Namen Jheſu Chriſti / lieſſen ſich tauffen beyde Männer vnd Weiber.

Oc der de trode Philippi predicken / om Guds Rige / oc om Jheſu Chriſti Naffn / da lode baade Mend oc Quinder døbe ſig.

13. Da ward auch der Simon glaubig / vnd ließ ſich tauffen / vnnd hielt ſich zu Philippo. Vnd als er ſahe die Zeichen vnd Thaten / die da geſchahen / verwundert er ſich.

Da trode oc Simon / oc loed ſig døbe / oc hold ſig til Philippum. Oc der hand ſaa de Tegen oc mectige Gerninger / ſom ſkede / da forundrede hand ſig.

14. Da aber die Apoſtel höreten zu Jeruſalem / daß Samaria das Wort Gottes angenommen hatte / ſandten ſie zu jhnen Petrum vnd Johannem.

Men der Apoſtlerne hørde i Jeruſalem / at Samaria haffde anammet Guds ord / da ſende de Petrum oc Johannem til dem.

15. Welche / da ſie hinab kamen / beteten ſie über ſie / daß ſie den heiligen Geiſt empfiengen.

Huilcke ſom bade for dem / der de komme / at de finge den hellig Aand.

16. Denn er war noch auff keinen gefallen / ſondern waren allein getaufft in dem Namen Chriſti Jeſu.

Thi hand vaar icke end nu falden paa nogen / Men de vaare aleniſte døbte i Jheſu Chriſti Naffn.

Kapitola VIII.

10. Kterěhož poſlauchali wſſyckni / od naymenſſjho až do naywětſſjho / řjkagjce: Tentoť geſt moc Božij kteráž ſlowe weliká.

Naktorego ſie pilnie oglądáli wßyſcy / od námnieyßego aż do nawiecßego / mowiąc / Thenci ieſt oná moc Boża wielka.

11. Y poſlauchali ho proto / neb geza mnohý čas mámil čáry ſwými.

A dla tego ſie nań ták pilnie oglądali / iż od niemáłego czáſu zbłąznił ie był náukámi czárnokſieſkiemi.

12. A když vwěřili Filipowi / kážjcýmu Ewangelium a Králowſtwij Božijm / a o Gměnu Pána Gežu Kryſta / y křtili ſe wſſyckni / Mužij y Ženy.

Ale gdy vwierzyli Filipowi opowiádáiącemu ty rzeczy / ktore ku Kroleſtwu Bożemu y imieniowi Páná Jezuſá Kryſtuſá należáły / thedy ſie krzcili ſpolu mężowie y niewiaſty.

13. Tehdy y ten Symon vwěřil: A když ſe byl pokřtil / přidržal ſe Filipa: Wida také znamenij a mocy weliké ano ſe děgij / zſtraſſen gſa / diwil ſe:

Ták iż y ſam Symon vwierzył / á okrzciwßy ſie mießkał z Filipem / y widząc iáko czynił známioná y cudá wielkie / lękał ſie.

14. A když pak vſlyſſeli Apoſſtolé / kteřijž / byli w Geruzalémě / žeby Samařij přijala Slowo Božij / poſlali k nim Petra a Jana.

A gdy vſłyßeli Apoſthołowie ktorzy byli w Jeruzálem / iż Sámárya przyięłá ſłowo Boże / poſłáli do nich Piotrá y Janá.

15. Kteřijž když přiſſli / modlili ſe za ně / aby přijali Ducha Swatého:

Ktorzy gdy tám przyßli / modlili ſie zá nimi áby przyięli Duchá świętego.

16. Nebo geſſtě na žádného z nich nebyl přiſſel / ale pokřtěni byli toliko we Gménu Pána Gežiſſe Kryſta.

(Abowiem ießcze nie przypadł był na żadnego z nich / iedno iż thylko pokrzczeni byli w imie Páná Jezuſowe.)

ח

17 הָידֵין סָיְמִין הֲווֹ ע
עֲלַיְהוֹן אִידָא וּמְקַבְּלִין
הֲווֹ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Allor poneuano le mani ſopra eſſi, e riceueuano lo Spirito ſanto.

18 וְכַד חָזָא סִימוֹן דַּבְסִים
אִידָא דַּשְׁלִיחָא מֶתְיַהְבָא
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא קָרֶב לְהוֹן
כַּסְפָּא׃

Simone vedendo che per l'impoſition de le mani de gli Apoſtoli ſi daua lo Spirito ſanto, offerſe loro de denari.

19 כַּד אָמַר הַבוּ וָאף לִי
שׁוּלְטָנָא הָנָא דְּאִינָא
דְּאסִים עֲלַוְהִי אִידָא יְהֵוֵא
מְקַבֵּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Dicendo, Date ancor à me queſta poteſtà, che ſopra cui io porrò le mani, riceua lo Spirito ſanto.

20 אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כ
כֵּאפָא כֶּסְפָּךְ עַמָּךְ נֵאזַל
לַאבְדָנָא מְטוּל דַּסְבַרְתְּ
דְּמוֹהַבְתֵהּ דַּאלָהָא בְּקִנְיָן
עַלְמָא מֶתְקַנְיָא׃

Ma Pietro li diſſe, I tuoi denari ſiano teco in perditione poi che tu hai ſtimato che il dono di Dio ſ'acquiſti con denari.

21 לַית לָךְ מְנָתָא אָף לָא
פֶּסָא בְּהָימָנוּתָא הָדָא
מְטוּל דְּלִבָּךְ לָא הֲוָא תְּרִיץ
קְדָם אֲלָהָא׃

Tu non hai parte ne ſorte alcuna in queſto affare: percioche il cuor tuo non è retto dinanzi à Dio.

22 בְּרַם תּוּב מֶן בִּישׁוּתָךְ
הָדָא וּבְעִי מֶן אֲלָהָא
דַּלְמָא יֶשְׁתְּבֵק לָךְ נֶכְלָא
דְּלִבָּךְ׃

Penititi dunque di coteſta tua malitia, e prega Iddio, ſe à ſorte ti ſia perdonato il penſier del tuo cuore.

23 בְּבִכְרָא גֵּיר מְרִירָתָא
וּבְקֶטְרָא דְּעַוְלָא חָזֵא אֲנָא
דְּאִיתָךְ׃

Perche io ti veggo eſſere in fiele d'amaritudine, & in legame d'iniquità.

ח

17 אָז יָשִׂימוּ אֶת־יָדַיִם עֲלֵיהֶם
וַיִּקְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Entonces puſieronles las manos encima, y recibieron el Eſpiritu Sancto.

18 וְכַאֲשֶׁר רָאָה שִׁמְעוֹן כִּי
בְּשִׂים יְדֵי הַשְּׁלִיחִים נִתַּן רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ וַיַּקְרֵב לָהֶם כָּסֶף׃

Y como vido Simon que por la impoſicion de las manos de los Apoſtoles ſe daua el Eſpiritu Sancto, preſentóles dineros.

19 לֵאמֹר תְּנוּ גַּם לִי אֶת שִׁלְטוֹן
הַזֹּאת לְמַעַן כָּל־אֲשֶׁר אָשִׂים
עָלָיו אֶת־יָדַיִם יִקַּח אֶת־רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃

Diziendo, Dadme tambien à mi eſta poteſtad: que à qualquiera que puſiere las manos encima, reciba el Eſpiritu Sancto.

20 וְכֵיפָה אָמַר אֵלָיו כַּסְפְּךָ
יְהִי־לְךָ לַאֲבַדּוֹן כִּי מַתַּת אֱלֹהִים
חָשַׁבְתָּ לִקְנוֹת בְּכָסֶף׃

Entonces Pedro le dixo, Tu dinero perezca contigo, que pienſas que el don de Dios ſe gane por dinero.

21 לֹא יֵשׁ לְךָ גּוֹרָל בַּדָּבָר הַזֶּה
כִּי לְבָבְךָ אֵינֶנּוּ נָכוֹן לִפְנֵי
אֱלֹהִים׃

No tienes tu parte ni ſuerte en eſte negocio: porque tu coraçon no es recto delante de Dios.

22 לָכֵן שׁוּבָה מֵרָעָתְךָ הַזֹּאת
וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים אוּלַי
תִּנָּשֵׂא לְךָ מַחֲשֶׁבֶת לִבֶּךָ׃

Arrepientete pues deeſta tu maldad y ruega à Dios, ſi por ventura te ſera perdonado eſte penſamiento de tu coraçon.

23 כִּי רֹאֶה אֲנִי כִּי יֵשׁ בְּךָ
שֹׁרֶשׁ פֹּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה וְחֶלְקְךָ
אֶת־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃

Porque en hiel de amargura y en priſion de maldad veo que eſtas.

η'.

17. Τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.

Puis ils leur impoſerent les mains, & iceux receurent le ſainct Eſprit.

18. Θεασάμενος δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα.

Adonc Simon ayant apperceu que par l'impoſition des mains des Apoſtres le ſainct Eſprit eſtoit donné, il leur preſenta de l'argent.

19. Λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.

Diſant, Donnez-moi auſſi ceſte puiſſance, qui tous ceux à qui i'impoſerai les mains, reçoiuent le ſainct Eſprit.

20. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι.

Mais Pierre lui dit, ton argent periſſe auec toi, de ce que tu as eſtimé le don de Dieu s'acquerir par argent.

21. Οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Tu n'as point de part ne heritage en ceſt affaire: car ton cœur n'eſt point droit deuant Dieu.

22. Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου.

Repen-toi donc de ceſte tiene malice, & prie Dieu, ſi poſſible la penſee de ton cœur te ſeroit pardonnee.

23. Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.

Car ie voy que tu es en fiel treſ-amer & en lien d'iniquité.

CAP. VIII.

17. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.

Then laid they their handes on them/ and they receyued the holy Ghoſt.

18. Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionẽ manus Apoſtolorum, daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam.

And when Simon ſaw / that through laying on of the Apoſtles hãds the holy Ghoſt was giuen / he offred them money.

19. Dicens, Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum.

Saying/ Giue me alſo this power/ that on whom oeuer I lay the handes/ he may receyue the holy Ghoſt.

20. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.

Then ſayde Peter vnto him / Thy money periſh with thee / becauſe thou thinkeſt that the gift of God may bee obteyned with money.

21. Non eſt enim tibi pars, neque ſors in ſermone iſto, cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.

Thou haſt neither part nor fellowſhip in this buſines: for thine heart is not right in the ſight of God.

22. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

Repent therefore of this thy wickednes/ and pray God/ that if it bee poſſible/ the thought of thine heart may be forgiuen thee.

23. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te eſſe.

For I ſee that thou art in the gal of bitternes/ and in the bond of iniquitie.

Das VIII. Capitel.

17. Da legten ſie die Hände auff ſie / vnd ſie empfiengen den heiligen Geiſt.

Da lagde de Hender paa dem / oc de finge den hellig Aand.

18. Da aber Simon ſahe / daß der heilige Geiſt gegeben ward / wenn die Apoſtel die Hände aufflegeten / bot er jhnen Gelt an.

Men der Simon ſaa / at den hellig Aand bleff giffuen / naar ſom Apoſtlerne lagde Henderne paa / Da bød hand dem Pendinge.

19. Vnd ſprach: Gebet mir auch die Macht / daß / ſo ich jemand die Hände aufflege / derſelbige den heiligen Geiſt empfahe.

Oc ſagde / Giffuer mig oc den mact / at der ſom ieg legger Henderne paa nogen / at den ſamme maa faa den hellig Aand.

20. Petrus aber ſprach zu jm: Daß du verdampt werdeſt mit deinem Gelde / daß du meineſt Gottes Gabe werde durch Geld erlanget.

Da ſagde Peder til hannem / Bliff fordømt met dine Pendinge / at du acter mand kand faa Guds gaffue formedelſt pendinge.

21. Du wirſt weder theil noch anfall haben an diſem Wort / denn dein Hertz iſt nicht rechtſchaffen für Gott.

Du ſkalt huercken haffue en del eller part i diſſe ord / Thi dit hierte / er icke retſindeligt faar Gud.

22. Darumb thu Buſſe für diſe deine Boßheit / vnd bitte GOTT / ob dir vergeben werden möchte der Tuck deines Hertzen.

Gør der faare penitentze for denne din ondſkaff / oc bed Gud / om dit Hiertis onde mening maatte forladis dig.

23. Denn ich ſehe / daß du biſt voll bitter Galle / vnd verknüpfft mit vngerechtigkeit.

Thi ieg ſeer at du eſt fuld aff bitter galde / oc beknyt met wretferdighet.

Kapitola VIII.

17. Tehdy wzkládali na ně ruce/ a přigijmali ducha Swatého.

Potym ná nie wkłádáli rece/ y bráli Duchá świetego.

18. Když pak vzřel Ssimon/ že ſkrze wzkládanij rukau Apoſtolſkých / dáwá ſe Duch Swatý/ podal gim peněz.

To gdy widźiał Symeon że przez wkłádánie rák Apoſtolſkich był rozdawan Duch święty/ przyniosł im pieniadze.

19. Řka: Dayte mi také tu moc/ ať na kohož oli wložijm Ruce / přigme Ducha Swatého.

Mowiac/ Dayćie mi też te moc/ iż ná kogobych rece włożył/ áby brał Duchá świetego.

20. Tehdy Petr řekl gemu: Penijze twé buďtež s tebau na zatracenij/ proto/ že gſy ſe domnjwal/ žeby dar Božij mohl býti kaupen za penijze.

Tedy rzekł Piotr do niego/ Srebro twe niech z tobá zginie/ ktoryś mnimał áby dáry Boże miał y być zá pieniadze nábywáne.

21. Nemáš dijlu ani aučaſtenſtwij w této wěcy: Srdce zagiſté twé / nenij vpřijmé před Bohem.

Abowiem w tey ſpráwie nie máß áni cząſthki áni działu/ gdyż ſerce twe nie ieſt ßczyre przed Bogiem.

22. Protož čiň pokánij z této twé neprawoſti/ a pros Boha ať ſnad opuſſtěno bude tobě toto myſſlenij Srdce twého.

Vznayże ſie tedy od tey twey złośći/ á proś Bogá áczći ſnadź będzie odpußczona myſl ſercá twego

23. Neb yá widijm/ že gſy ty wežluči hořkoſti/ a w ſwazku neprawoſti.

Abowiem ćie widzę być w gorzkośći żołći/ y związániu złośći.

ז

24 ענא סימון ואמר בעו
אנתון חלפי מן אלהא
דלא יאתא עלי מדם מן
הלין דאמרתון :

Simone allora riſpondendo, diſſe, Pregate voi altri per me appreſſo il Signore, che non venga ſopra di me alcuna di quelle coſe che voi hauete dette.

25 שמעון דין ויוחנן כד
סהדו אנון ואלפו מלתא
דאלהא הפכו להון
לאורשלם ובקוריתא ס
סגיאתא דשמריא סברו :

Eſſi dunque, poi che hebber teſtificata: e annuntiata la parola del Signore, ſene ritornorono in Ieruſalem, e predicauano l'Euangelio in molti caſtelli de Samaritani.

26 ומלל מלאכא דמריא
עם פיליפוס ואמר לה
קום זל לתימנא באורחא
מדבריתא דנחתא מן
אורשלם לגזא :

L'Angelo del Signore parlò poi à Filippo, dicendo, Leuati ſu, e va verſo il Mezodì, per la via che ſcende da Ieruſalem in Gaza, quella che è diſerta.

27 וקם אזל וארעה מ
מהימנא חד דאתא הוא
מן כוש שליטא דקנדק
מלכתא דכושיא והו
שליט הוא על כלה גזה
ואתא הוא דנסגוד
באורשלם :

Et egli leuatoſi, andò, & ecco vn huomo Etiopo, eunucco, gouernatore di Candace regina de gli Etiopi, ilquale haueua il gouerno di tutte le ſue richezze, & era venuto per adorare in Ieruſalem.

28 וכד הפך דיאזל יתב
הוא על מרכבתא וקרא
הוא באשעיא נביא :

E ritornauaſene, ſedendoſi ſopra la ſua carretta, e leggeua il Profeta Eſaia.

29 ואמרת רוחא ד
דקודשא לפיליפוס א
אתקרב וקף למרכבתא :

Allora lo Spirito diſſe à Filippo, Accoſtati, & aggiugniti à queſta carretta.

ח

24 ויען שמעון ויאמר התחננו
נא אתם עלי אל־יהוה פן
יבוא עלי אחד הדברים אשר
אמרתם :

Reſpondiendo entonces Simon, dixo, Rogad voſotros por mi àl Sennor, que ninguna coſa de eſtas, que aueys dicho, venga ſobre mi.

25 והמה כאשר העידו ודברו
את־דבר יהוה שבו ירושלימה
ובטירות שומרון רבות בשרו :

Y ellos auiendo teſtificado y hablado la palabra de Dios, boluieronſe à Ieruſalem: y en muchas tierras de los Samaritanos annunciauan el Euangelio.

26 ומלאך יהוה דבר אל־
פילפוס לאמר קום ולך אל־
הנגב אל־דרך העולה מירושלים
עזתה והיא חרבה :

Empero el Angel del Sennor habló à Philippe, diziendo, Leuantate y vé hazea el Mediodia àl camino que deciende de Ieruſalem à Gaza: el qual es deſierto.

27 ויקם וילך והנה איש כושי
סריס שליט קנדקה מלכת כוש
אשר היה על־כל־גנזיה ובא
להשתחוות בירושלים :

El entonces leuantóſe, y fué: y heaqui vn Ethiope Eunucho Gouernador de Candàces Reyna de los Ethiopes, es qual era pueſto ſobre todos ſus theſoros, y àuia venido à adorar à Ieruſalem:

28 וישב וישב על־מרכבתו
ויקרא בספר ישעיהו הנביא :

Y ſe boluia ſentado en ſu carro, y leyendo àl Propheta Iſayas.

29 ותאמר רוח אל־פילפוס
קרב ודבק במרכבה הזאת :

Y el Eſpiritu dixo à Philippe. Llegate y juntate à eſte carro.

η'.

24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.

Lors Simon reſpondit, & dit, Vous autres priez pour moi enuers le Seigneur, afin que rien ne viene ſur moi des choſes que vous auez dites.

25. Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο.

Eux donc apres auoir teſtifié & annoncé la parole du Seigneur, retournerent en Ieruſalem, & annoncerent l'Euangile en pluſieurs bourgades des Samaritains.

26. Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον, λέγων· ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος.

Puis apres l'Ange du Seigneur parla à Philippe, diſant, Leue-toi, & t'en va vers le Midi, au chemin qui deſcend de Ieruſalem à Gaza, celle qui eſt deſerte.

27. Καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλὴμ.

Lui donc ſe leuant, s'en alla, & voici vn homme Eethiopien, Eunuque, qui auoit tout maniement ſous Candace roine de Ethiopiens, commis ſur toutes les richeſſes d'icelle, & qui eſtoit renu pour adorer en Ieruſalem.

28. Ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἠσαΐαν.

Or s'en retournoit-il eſtant aſſis en ſon chariot, & liſoit le Prophete Eſaie.

29. Εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ, πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.

Adonc l'Eſprit dit à Philippe, Approche, & t'adioin à ce chariot.

CAP. VIII.

24. Reſpondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat ſuper me horum quæ dixiſtis.

Then anſwered Simon/ and ſayd/ Pray ye to the Lord for me / ỹ none of theſe things which ye haue ſpoken/come vpon me.

25. Et illi quidem teſtificati & locuti verbum Domini, redibant Ieroſolymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

So they / when they had teſtified and preached the word of the Lord / returned to Jeruſalem / and preached the Goſpel in many townes of the Samaritanes.

26. Angelus autem Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ deſcendit ab Ieruſalem in Gazam: hæc eſt deſerta.

Then the Angel of the Lorde ſpake vnto Philippe/ ſaying/ Ariſe/and go towarde the South vnto the way that goeth downe from Jeruſalem vnto Gaza/ which is waſte.

27. Et ſurgens abiit. Et ecce, vir Aethiops, eunuchus, potens Gandaces Reginæ Aethiopum, qui erat ſuper omnes gazas ejus, venerat adorare in Ieruſalem.

And he aroſe and went on: and beholde/ a certaine Eunuche of Ethiopia/ Candaces the Queene of the Ethiopians chiefe Gouernour/ who had the rule of all her treaſure/ and came to Jeruſalem to worſhip.

28. Et revertebatur ſedens ſuper currum ſuum, legenſque Iſaiam prophetam.

And as he returned ſitting in his charet/he read Eſaias the Prophet.

29. Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum iſtum.

Then the Spirit ſaid vnto Philippe/Goe nere and ioyne thy ſelfe to yonder charet.

Das VIII. Capitel.

24. Da antworttet Simon vnnd ſprach: Bittet jhr den HERRN für mich/ daß der keines über mich komme/ davon jhr geſagt habt.

Da ſuarede Simon / oc ſagde / Bede i HERREN for mig / at inted aff det ſkal komme öffuer mig / ſom i ſagde om.

25. Sie aber / da ſie bezeuget vnnd geredt hatten das Wort des HErren/ wandten ſie widerumb gen Jeruſalem / vnd predigten das Euangelium vilen Samariſchen Flecken.

Men der de haffde vidnet oc talet HErrens ord/ da vende de om igen til Jeruſalem / oc predickede Euangelium i mange Samaritanſke Byer.

26. Aber der Engel des HErren redet zu Philippo / vnd ſprach: Stehe auff/ vnd gehe gegen Mittag/ auff die Straſſen die von Jeruſalem gehet hinab gen Gaza die da wůſte iſt.

Men HERRENS Engel talede til Philippum / oc ſagde / Stat op oc gack mod Synder / paa den vey ſom gaar fra Jeruſalem ned til Gaza/ der ſom Ørcken er.

27. Vnd er ſtund auff/ vnd gieng hin. Vnd ſihe / ein Mann auß Morenland/ ein Kåmmerer vnd Gewaltiger der Kônigin Candaces in Morenland / welcher war ůber alle jhre Schatzkammern/ der war kommen gen Jeruſalem anzubeten.

Oc hand ſtod op oc gick bort. Oc ſee en Mand aff Morland en Kammerſuend oc Dronning Candaces veldige Mand i Morland / huilcken der vaar offuer alt hendis Liggendefæ / hand vaar kommen til Jeruſalem at tilbede.

28. Vnd zog wider heim / vnnd ſaß auff ſeinem Wagen/vnd laſe den Propheten Eſaiam.

Oc hand drog hiem igen/oc ſad paa ſin vaagen/ oc læſde Eſaiam Prophete.

29. Der Geiſt aber ſprach zu Philippo: Gehe hinzu / vnnd mache dich bey diſen Wagen.

Da ſagde Aanden til Philippum/ Gack frem/oc holt dig til denne vaagen.

Kapitola VIII.

24. Tehdy odpowěděw Ssimon/ řekl: Proſte wy za mne Boha / ať na mne nepřijgde nic z těch wěcý/ kteréž gſte mluwili.

Opowiedźiawſzy tedy Symon/ rzekł / Modlcież ſie wy zá mna v Páná / áby mi ſie co nieprzydáło z thych rzeczy ktoreśćie powiedźieli.

25. A oni zagiſté ſwědčiwſſe a mluwiwſſe Slowo Božij / nawrátili ſe do Geruzaléma / a mnohým Kraginám Samarytánſkým / kázali Swaté Ewangelium.

A ták oni oświádczáli y opowiedáli ſłowo Boże / y zátym ſie wrocili do Jeruzálem / y w wielu miáſteczkách Samárytáńſkich Ewánielią opowiedáli.

26. Angel pak Páně mluwil k Filipowi / řka: Wſtaň/a gdi proti polednij ſtraně/ na ceſtu kteráž wede od Geruzaléma do Gázy Měſta/a toť geſt puſté.

Pothym Anioł Páńſki mowił do Filipá powiedáiąc / Wſtań á idź ku Południowi / droga ktora od Jeruzálem bieży ku Gazie/ktore ieſt ſpuſtoſzáłe.

27. A on wſtaw y ſſel. A ay Muž Mauřenijn / Komornijk / Auředníjk Králowny Mauřenijnſké Kandaces/ kterýžto wládl wſſemi Polady gegijmi/ ten byl přigel do Geruzaléma/aby ſe modlil:

Tedy on wſtawſzy/ ſzedł / á oto niektory Etyopczyk ochmiſtrz y zacny ſprawcá Kándácy Krolowey Etyopſkiey / ktory był przełożonym nad wſzythkimi ſkárby iey/ á przyiechał był ku chwale Bożey do Jeruzálem.

28. Y nawracowal ſe zaſe/ ſedě na woze ſwém/a četl Yzaýáſſe Proroka.

A gdy ſie wrocił śiedząc ná woźie ſwym/czythał ſobie Ezaiaſzá Proroká.

29. Y řekl Duch k Filipowi: Přiſtup/ a přiwiň ſe k wozu tomuto.

A ták rzekł Duch Filipowi / Przyſtąp á przyłącz ſie do wozu tego.

ח

30 וְכַד אֶתְקַרַב שְׁמַע דְּקָרֵא בְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא וֶאמַר לֵהּ הֲאֵן מֶסְתַּכַּל אַנְתְּ מָנָא דְּקָרֵא אַנְתְּ׃

E Filippo correndo là, l'vdì che leggeua il Profeta Eſaia, e diſſeli, Intendi tu quel che tu leggi?

31 וְהוּ אֶמַר אַיְכַנָּא מֶשְׁכַּח אֲנָא דְּאֶסְתַּכַּל אֶלָּא אֶן אֱנָשׁ יַרְתְּיַנִי וּבְעָא מֶנֵּהּ מֶן פִילִיפָּוֹס דְּיִסַק וְנִיתֵב עַמֵּהּ׃

Et egli diſſe, Come poſſo io intendere, ſe alcun non mi guida? E pregò Filippo che ſaliſſe ſu, e ſedeſſe ſeco.

32 פְּסוּקָא דֵּין דִּכְתָבָא דְּקָרֵא הֲוָא בֵּהּ אִיתַוְהִי הָנָא אַיְךְ אֶמְרָא לְנֶכְסְתָא אֶתְדְּבַר וַאיְךְ נְקְיָא קֳדָם גָּזוֹזָא שְׁתִיק הֲוָא וְהָכַנָּא לָא פְּתַח פּוּמֵהּ בְּמוּכָּכֵהּ׃

Hor la ſententia de la Scrittura ch'ei leggeua, era queſta, Come pecora è ſtato menato à l'occiſione, e come agnello muto dinanzi à colui che lo toſa, coſi non ha egli aperta la ſua bocca.

33 מֶן חֲבוּשְׁיָא וּמֶן דִּינָא אֶתְדְּבַר וְדָרֵהּ מַנּוּ נֶשְׁתַּעֵא דְּמֶשְׁתַּקְלִין חַיַּוְהִי מֶן אַרְעָא׃

Ne la ſua humiltà è ſtato inalzato il ſuo giuditio: E chi raccontarà la ſua generatione? percioche la ſua vita è tolta da la terra.

34 וֶאמַר הוּ מְהַיְמְנָא לְפִילִיפָּוֹס בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ עַל מַנּוּ אֶמַרָהּ הָדָא נְבִיָּא עַל נַפְשֵׁהּ אָו עַל אֱנָשׁ אַחֲרֵן׃

E riſpondendo l'Eunucco à Filippo diſſe, Dimmi ti prego, di chi diſſe queſto il Profeta, di ſe ſteſſo, ò pur di qualcũ altro?

35 הָידֵין פִילִיפָּוֹס פְּתַח פּוּמֵהּ וְשַׁרִי מֶנֵּהּ מֶן הָנָא כְּתָבָא מְסַבַּר לֵהּ עַל מָרַן יֵשׁוּע׃

Allor Filippo aprendo la ſua bocca, e cominciando da queſta Scrittura, gli predicò IESV.

36 וְכַד הָנוֹן אָזְלִין בְּאוּרְחָא מַטִיו הֲווֹ לְדוּכְתָא חֲדָא דְּאִית בָּהּ מַיָּא וֶאמַר מְהַיְמְנָא הוּ הָא מַיָּא מָנָא הִי כָּלִיתָא דְּאֶעְמַד׃

E mentre che eſſi andauano per la via, vennero ad vna certa acqua: e l'Eunucco diſſe, Ecco qui de l'acqua, chi mi vieta l'eſſer battezato?

ח

30 וְכַאֲשֶׁר רָץ פִּילִפּוֹס אֵצְלוֹ וַיִּשְׁמַע כִּי קָרָא בְּסֵפֶר יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר הֲתָבִין אֶת־אֲשֶׁר קוֹרֵא אַתָּה׃

Y acudiendo Philippe, oyólo que leya âl Propheta Iſayas: y dixo, Mas entiendes lo que lees?

31 וְהוּא אָמַר וְאֵיכָכָה אוּכַל אִם אִישׁ לֹא יְוֹהִילֵנִי וַיִּשְׁאַל מִן־פִּילִפּוֹס לַעֲלוֹתוֹ וְלָשֶׁבֶת עִמּוֹ׃

Y el dixo, Y como podré, ſi alguien no me enſennáre? y rogó à Philippe que ſubieſſe, y ſe ſentaſſe con el.

32 וּפְסוּק הַכְּתָב אֲשֶׁר קְרָאוֹ זֶה הוּא כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבָל וּכְרָחֵל לִפְנֵי גוֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח פִּיו׃

Y el lugar de la Eſcriptura que leya, era eſte. Como oueja à la muerte, fué lleuado: y como cordero mudo delante del que lo treſquila, anſi no abrio ſu boca.

33 מֵעֹצֶר וּמִמִּשְׁפָּט לֻקָּח וְאֶת־דּוֹרוֹ מִי יְשׂוֹחֵחַ כִּי נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים מִפֶּשַׁע עַמִּי נֶגַע לָמוֹ׃

En ſu humilliacion ſu juyzio fué quitado: mas ſu generacion, quien la contarà? porque es quitada de la tierra ſu vida.

34 וַיַּעַן הַסָּרִיס לְפִילִפּוֹס לֵאמֹר שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ אֱמָרָה נָּא לִי עַל־מִי מְדַבֵּר הַנָּבִיא אֶת זֹאת אִם עַל נַפְשׁוֹ אוֹ עַל־אִישׁ אַחֵר׃

Y reſpondiendo el Eunucho à Philippo, dixo, Ruegote, de que Propheta dize eſto? de ſi ô de otro alguno?

35 וַיִּפְתַּח פִּילִפּוֹס אֶת־פִּיו וַיָּחֶל מִכְּתָב הַזֶּה וַיְבַשֵּׂר לוֹ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Entonces Philippe abriendo ſu boca, y començando de eſta eſcriptura, annuncióle el Euangelio de Ieſus.

36 וְכַאֲשֶׁר אָרְכוּ אֶת־דַּרְכָּם בָּאוּ אֶל־הַמַּיִם וַיֹּאמֶר הַסָּרִיס הִנֵּה הַמַּיִם מַה יְכַלֵּה מֵהִטָּבֵל אוֹתִי׃

Y yendo por el camino, vinieron à vna agua y dixole el Eunucho, He aqui agua; que impide que yo no ſea baptizado?

η'.

30. Προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν, ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;

Et Philippe accourut & l'ouit qu'il liſoit le Prophete Eſaie, & lui dit, Mais entens-tu ce que tu lis.

31. Ὁ δὲ εἶπε· πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον, ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ.

Lequel dit, Et comment le pourroy' ie entendre, ſi quelcun ne me guide? Et pria Philippe de monter, & s'aſſeoir auec lui.

32. Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

Or le paſſage de l'Eſcriture qu'il liſoit, eſtoit ceſtui-ci, Il a eſté mené comme vne brebis à la tuerie, & comme vn agneau muet deuant celui qui le tond, ainſi n'a-il point ouuert ſa bouche.

33 Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

En ſon abbaiſſement ſon iugement a eſté hauſſé: mais qui racontera ſa duree? car ſa vie eſt enleuee de la terre.

34. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπε· δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός;

Lors l'Eunuque print la parole, & dit à Philippe, Ie te prie, de qui dit cela le Prophete? de ſoi, ou de quelque autre?

35. Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν.

Adonc Philippe ouurant ſa bouche, & commençant par ceſte Eſcriture, lui annonça Ieſus.

36. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καί φησιν ὁ εὐνοῦχος, ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι;

Et comme ils alloyent par le chemin, ils vindrent à quelque eau: adonc l'Eunuque dit, Voici de l'eau: qui m'empeſche d'eſtre baptizé?

CAP. VIII.

30. Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Iſaiam Prophetam, & dixit: Putáſne intelligis quę legis?

And Philippe ranne thither/ and heard him read the Prophet Eſaias/ and ſaid/ But vnderſtandeſt thou what thou readeſt?

31. Qui ait, Et quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Rogavitq́; Philippum ut aſcenderet, & ſederet ſecum.

And he ſaide/ How can I/ except I had a guide? and he deſired Philippe/ that hee would come vp and ſit with him.

32. Locus autem ſcripturæ quam legebat erat hic: Tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuit os ſuum.

Now the place of the Scripture which he read/ was this/ He was led as a ſheepe to the ſlaugther: & like a lambe domme before his ſhearer/ ſo opened he not his mouth.

33. In humilitate iudicium eius ſublatum eſt. Generationem eius quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita eius?

In his humilitie his iudgement hath bene exalted: but who ſhall declare his generation? for his life is taken from the earth.

34. Reſpondens autem eunûchus Philippo, dixit, Obſecro te, de quo propheta dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo?

Then the Eunuch anſwered Philippe/ & ſayd/ I praye thee of whome ſpeaketh the Prophet this? of him ſelfe: or of ſome other man?

35. Aperiens autem Philippus os ſuum, & incipiens à ſcriptura iſta, evangelizavit illi Ieſum.

Then Philippe opened his mouth/ and began at the ſame Scripture/ and preached vnto him Jeſus.

36. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait eunûchus, Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?

And as they went on theyr way/ they came vnto a certaine water/ and the Eunuche ſaid/ ſee/ here is water: what doth let me to be baptized?

Das VIII. Capitel.

30. Da lieff Philippus hinzu/ vnd höret/ daß er den Propheten Eſaiam laß/ vnd ſprach: Verſteheſt du auch was du lieſeſt?

Da løb Philippus hen til oc hørde/ at hand læſde den Propheten Eſaiam/ oc ſage/ Forſtaar du oc det ſom du læſſ?

31. Er aber ſprach: Wie kan ich/ ſo mich nicht jemand anleitet? Vnd ermanet Philippum/ daß er aufftrette/ vnd ſetzte ſich bey jhn.

Hand ſagde/ Huorledis kand ieg/ der ſom nogen icke vnteruiſer mig? Oc hand bad Philippum/ at hand ſkulde trine op/ oc ſette ſig hoſſ hannem.

32. Der innhalt aber der Schrifft/ die er laſe/ war diſer: Er iſt wie ein Schaf zur ſchlachtung geführet/ vnd ſtill wie ein Lamb für ſeinem Scherer/ Alſo hat er nicht auffgethan ſeinen Mund.

Men dette ſtod i Scrifften/ ſom hand læſte. Hand er ført ſom it Faar til at ſlacte ſom it Lam for den ſom det klipper/ Saa haffuer hand icke opladet ſin Mund.

33. Inn ſeiner nidrigkeit iſt ſein Gerichte erhaben. Wer wird aber ſeines Lebens lenge außreden? Deñ ſein Leben iſt von der Erden weggenommen.

I hans fornedring er hans Dom ophøyet. Men huo ſkal vdtale hand Liffs langhed? Thi hans Liff er taget bort aff Jorden.

34. Da antworttet der Kämmerer Philippo/ vnd ſprach: Ich bitte dich/ von wem redet der Prophet ſolches? von jhm ſelber/ oder von jemand anders?

Da ſuarede Kammerherren Philippo/ oc ſagde/ Jeg beder dig/ om huem taler Propheten ſaadant? Om ſig ſelff/ eller om nogen anden?

35. Philippus aber that ſeinen Mund auff/ vnnd fieng von dieſer Schrifft an/ vnnd prediget jhm das Euangelium von Jeſu.

Da oplod Philippus ſind mund/ oc begynte paa denne Scrifft/ oc predickede hannem Euangelium om Jheſu.

36. Vnd als ſie zogen der Straſſen nach/ kamen ſie an ein Waſſer. Vnd der Kämmerer ſprach: Sihe/ da iſt Waſſer/ was hinderts/ daß ich mich tauffen laſſe?

Oc ſom de de droge at veyen/ komme de til it Vand. Oc Kammerherren ſagde/ See/ der er vand/ Huad hindrer/ at ieg loder mig døbe?

Kapitola VIII.

30. A přiſkočiw Filip/ vſlyſſal gey an čte Ezayáſſe Proroka/ y řekl: Rozumijſſli tomu co čteš?

Przybiegſzy thedy Filip/ vſlyſzał go á on czyta Ezaiaſzá Proroká/ Y rzekł mu/ Rozumieſzli co czytaſz?

31. Kterýž řekl: A kterak mohu/ leč někdo wyložij mi? Y proſyl Filipa/ aby wſtaupil na wůz/ a ſeděl s nim.

A on rzekł/ Jakoż mam rozumieć/ ieſli mi kto nie pokaże? Y proſił Filipá áby wſtąpił y wśiadł do niego.

32. Mijſto pak pijſma kteréž četl/ toto bylo: Jako Owce k zabitij weden geſt: á yako Beránek před tijm kdož gey ſtřiže býwá němý/ tak neotewřel vſt ſwých.

A mieyſce piſmá było tho/ Jáko owcá ku zábiciu wiedźion ieſt/ á iáko báránek milczący przed tym ktory go golił/ ták nie otworzył vſt ſwoich?

33. W ponijženij geho/ ſaud geho zdwižen geſt. Rozenij geho kdo wyprawij? Neb wyňat bude z země žiwot geho.

W wniżeniu tego ſąd iego wywyżſzon ieſt/ á wiek iego y ktoż wypowie? ábowiem odięt ieſt żywot iego z ziemie.

34. Tehda odpowijdage Komornijk Filipowi/ řekl: Proſým tebe/ o kom toto mluwij Prorok? o ſoběli/ čili o kom giném?

Tedy odpowiedźiawſzy Ochmiſtrzon Filipowi/ mowił/ Proſzę cię o kimże tu Prorok mowi? ſámli o ſobie czyli o kim inim?

35. Tehdy otewřew Filip vſta ſwá/ počaw od Pijſma tohoto/ oznamowal (neb kázal) gemu Gežijſſe.

A ták Filip otworzywſzy vſtá ſwe/ á począwſzy od onego piſmá/ opowiedał mu Jezuſá.

36. A když geli ceſtau/ přigeli k gedné wodě. Y řekl Komornijk: Hle tok woda kdo mi ſe zabránij pokřtiti?

Y gdy dáley iechali w drogę/ przyſzli do niektorey wody/ tedy rzekł Ochmiſtrz/ Otoż woda/ coż przeka za żebych nie miał być okrczon?

ח

37 (וַאֲמַר פִּילִפָּוֹס אֶן מְשַׁכַּח אַנְתְּ דְּתְהַיְמֵן מ מְשַׁכַּח דִּיְהָוֵא וַעְנָא וַאֲמַר מְהַיְמֵן אֲנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאֲלָהָא הוּ)

Diſſe Filippo, Se tu credi con tutto'l cuore, egli e lecito. Et egli riſpondendo, diſſe, Io credo che IESV Chriſto ſia il Figliuol di Dio.

38 וּפַקֵּד הֲוָא דְּתְקוּם מַרְכַּבְתָּא וּנְחַתוּ תְּרַיְהוֹן לְמַיָּא וַאֲעְמְדֵהּ פִּילִיפָּוֹס לְמְהַיְמְנָא הָו׃

E comandò che ſi fermaſſe la carretta, e ſceſero amendue ne l'acqua, Filippo e l'Eunucco, e battezollo.

39 וְכַד סְלֶקוּ מֶן מַיָּא רוּחֵהּ דְּמָרְיָא חַטְפַּת לְפִילִיפָּוֹס וְתוּב לָא חַזְיֵהִי מְהַיְמְנָא הָו אֶלָּא אָזֵל הֲוָא בְּאוּרְחֵהּ כַּד חָדֵא׃

Vſciti che furon de l'acqua, lo Spirito del Signore rapi Filippo, e l'Eunucco non lo vidde piu: & andauaſene allegro per il ſuo camino.

40 פִּילִיפָּוֹס דֵּין אֶשְׁתְּכַּח בְּאֲזָוֹטוֹס וּמֶן תַּמָּן מֶתְכְּרֵךְ הֲוָא וּמְסַבַּר בְּמְדִינָתָא כֻּלְהֵין עַד־מָא דְּאָתָא לְקֶסַרִיַא׃

E Filippo ſi ritrouò in Azoto: e paſſando predicaua l'Euangelio à tutte le città, inſin che venne à Ceſarea.

ט

1 שָׁאוּל דֵּין עַדְכִּיל מְלֵא הֲוָא לוּחָמָא וְחֵמְתָא דְּקֶטְלָא עַל תַּלְמִידַוְהִי דְּמָרַן׃

Saulo ſpirando ancor minaccie & occiſione contra diſcepoli del Signore, ſen'andò al ſommo Sacerdote.

2 וּשְׁאֶל לֵהּ אִגַּרְתָּא מֶן רַב כָּהֲנֵא דְּנֶתֶּל לֵהּ לְדַרְמַסּוּק לַכְנוּשָׁתָא דְּאֶן הָו דְּנֶשְׁכַּח דְּרָדְיֵן בְּהָדָא אוּרְחָא גַּבְרֵא אָו נְשֵׁא יְאַסּוּר יַיְתֵא אִנּוּן לְאוּרְשְׁלֶם׃

E domandogli lettere per Damaſco da portare à le ſinagoghe: accioche ſe trouaſſe alcuni che fuſſen di queſta via, o huomini, ò donne, gli menaſſe legati in Ieruſalem.

ח

37 וַיֹּאמֶר פִּילִפּוֹס אִם מַאֲמִין אַתְּ בְּכָל־לֵבָב יוּכַל לִהְיוֹת וַיַּעַן וַיֹּאמֶר מַאֲמִין אֲנִי כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Y Philippe dixo, Si crees de todo coraçon, bien puedes. Y reſpondiendo el dixo, Creo que Ieſus el Chriſto es hijo de Dios.

38 וַיְצַו לַעֲמֹד אֶת־הַמֶּרְכָּבָה וַיֵּרְדוּ שְׁנֵיהֶם אֶל־הַמַּיִם גַּם פִּילִפּוֹס וְהַסָּרִיס וַיִּטְבְּלֵהוּ׃

Y mandó parar el carro: y decendieron ambos àl agua Philippe y el Eunucho: y baptizólo.

39 וּבַעֲלוֹתָם מִן־הַמַּיִם וְרוּחַ אֱלֹהִים נָשְׂאָה אֶת־פִּילִפּוֹס וְלֹא רָאָהוּ עוֹד הַסָּרִיס וַיֵּלֶךְ אֶת־דַּרְכּוֹ שׂוֹמֵחַ׃

Y como ſubieron del agua, el Eſpiritu del Sennor arrebató à Philippe: y no lo vido mas el Eunucho: y fueſe ſu camino gozoſo.

40 וּפִילִפּוֹס נִמְצָא בְּאַשְׁדּוֹד וְעָבַר וּבִשֵּׂר אֶת־עָרִים כֻּלָּן עַד־בּוֹאוֹ אֶל־קֵסַרְיָא׃

Philippe empero ſe halló en Azoto: y paſſando annunciaua el Euangelio en todas las ciudades haſta que vino à Ceſarea.

ט

1 וְשָׁאוּל עוֹדֶנּוּ יָפִיחַ זַעַם וָרֶצַח בְּתַלְמִידֵי יְהוָה וַיִּקְרַב לְכֹהֵן גָּדוֹל׃

Y Saulo aun reſoplando amenazas y muerte contra los Diſcipulos del Sennor, vino àl Principe de los Sacerdotes.

2 וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ אִגְּרוֹת לְדַמֶּשֶׁק אֶל־הָעֵדוֹת אֲשֶׁר אִם יִמְצָא בְּדֶרֶךְ הַהִיא אֲנָשִׁים אוֹ נָשִׁים וְיוֹלִיכֵם אֲסוּרִים יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y demandó deel letras para Damaſco à las Synògas, paraque ſi hallaſſe algunos varones ô mugeres deeſta ſecta, los truxeſſe preſos à Ieruſalem.

ή.

37. Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος, εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε· πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν ἰησοῦν χριστόν,

Et Philippe dit, Si tu crois de tout ton cœur, il eſt loiſible. L'Eunuque donc reſpondant, dit, Ie croy que Ieſus Chriſt eſt le Fils de Dieu.

38. Καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα, καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος. καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.

Et commanda que le chariot fuſt arreſté: & tous deux deſcendirẽt en l'eau Philippe & l'Eunuque: & il le baptiza.

39. Ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.

Et quand ils furent remontés hors de l'eau, l'Eſprit du Seigneur rauit Philippe, & l'Eunuque ne le vid plus: & s'en alla ioyeux par ſon chemin.

40. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον. καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

Mais Philippe ſe retrouua en Azote: & en paſſant annonça l'Euangile par toutes les villes, iuſqu'à ce qu'il vint en Ceſaree.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ.

Or Saul tout enflambé encore de menaces & tuerie, contre les diſciples du Seigneur, s'eſtant adreſſé au ſouuerain Sacrificateur.

2. Ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ.

Lui demanda lettres de ſa part pour porter en Damas aux ſynagogues: afin que s'il en trouuoit quelques vns de ceſte ſecte, hommes & femmes, il les amenaſt liés en Ieruſalem.

CAP. VIII.

37. Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet, Et reſpondens ait, Credo filium Dei eſſe Ieſum Chriſtum.

And Philippe ſayd vnto him / If thou beleeueſt wit all thine heart / thou mayeſt. Then he anſwered / and ſayd / I beleeue that Jeſus Chriſt is the Sonne of God.

38. Et iuſſit ſtare currum, & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & eunûchus, & baptizavit eum.

Then he commanded the charet to ſtande ſtill: and then went downe both in the water / both Philippe / and the Eunuche / & he baptized him.

39. Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum eunûchus. Ibat autem per viam gaudens.

And aſſoone as they were come vp out of the water / the ſpirit of the Lorde caught away Philippe / & the Eunuche ſawe him no more: ſo he went on his way reioycing.

40. Philippus autem inventus eſt in Azóto: & pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſarêam.

But Philippe was found at Azotus / & he walked to and fro preaching in all the cities / till he came to Ceſarea.

CAP. IX.

SAulus autem adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad principem Sacerdotum.

And Saul yet breathing out threatnings and ſlaughter againſt the diſciples of the Lord / went vnto y hie prieſt.

2. Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas, ut ſi quos inveniſſet huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalem.

And deſired of him letters to Damaſcus to the Synagogues / that if he founde any that were of that way (either men or women) he might bring them bound vnto Jeruſalem.

Das VIII. Capitel.

37. Philippus aber ſprach: Glaubeſt du von gantzem Hertzen / ſo mags wol ſein. Er antwortet / vnd ſprach: Ich glaube daß Jeſus Chriſtus Gottes Son iſt.

Da ſagde Philippus / Tror du aff gantſke hierte / da maa det vel vere. Hand ſuarede / oc ſagde / Jeg tror / at Jheſus Chriſtus er Guds Søn.

38 Vnd er ließ den Wagen halten / vnd ſtiegen hinab in das Waſſer / beyde Philippus vnnd der Kämmerer / Vnd er tauffet jhn.

Oc hand bad vognen holde / oc de ſtigede ned i vandet / baade Philippus oc Kammerherren / oc hand døbte hannem.

39. Da ſie aber herauß ſtiegen auß dem Waſſer / rucket der Geiſt des HERRN Philippum hinweg / vnd der Kämmerer ſahe jhn nicht mehr. Er zoch aber ſeine Straſſe frölich.

Men der de ſtigede de op aff vandet / da ructe HErrens Aand Philippum bort / oc Kammerherren ſaa hannem icke mere. Oc hand drog ſin vey glad.

40. Philippus aber ward funden zu Asdod / vnd wandelt vmbher / vnd prediget allen Stätten das Euangelium / biß daß er kam gen Ceſarien.

Men Philippus bleff funden i Asdod / oc hand vandrede omkring / oc predickede Euangelium i alle Stæder / indtil hand kom til Ceſaream.

Das IX. Capitel.

Saulus aber ſchnaubete noch mit drohen vnd morden / wider die Jünger des HERRN / vnd gieng zum Hohenprieſter.

MEn Saulus fnyſede end nu met truſel oc mord mod HERRENS Diſciple / Oc hand gick til den ypperſte Preſt.

2. Vnd bat jn vmb Brieffe gen Damaſcon an die Schulen / auff daß ſo er etliche diſes weges fünde / Männer vnd Weiber / er ſie gebunden führete gen Jeruſalem.

Oc begerede Breff aff hannem til Scholerne i Damaſco / Paa det / at der ſom hand funde nogle paa denne vey / Mend oc Quinder / at hand ſkulde føre dem bundne til Jeruſalem.

Kapitola VIII.

37. Y řekl gemu Filip: Wěřijſli celým ſrdcem ſluſſýť. A odpowěděw Komornijk / řekl: Wěřijm / že Gežijš Kryſtus geſt Syn Božij.

Ale mu powiedźiał Filip / Jeſliż ze wſzytkiego ſercá wierzyſz / thedyć ſię godźi / A on mu odpowiedźiawſzy / rzekł / Wierzę iż Jezus Kryſtus ieſt Syn Boży.

38. Y rozkázal ſtáti wozu; Y ſſtapili oba do wody / Filip y Komornijk / y pokřtil gey.

Kazał tedy ſtánąć wozowi / y wſtąpili obádwá w wodę Filip z Ochmiſtrzem / á okrćił go.

39. A když wyſtaupili z wody / Duch Páně pochopil Filipa / y newiděl ho wijce Komornijk. Y gel Komornijk ceſtau ſwau / raduge ſe.

A gdy wyſzli z wody / Duch Páńſki porwał Filipá ták iż go on Ochmiſtrz więcey nie widźiał / y iechał drogą ſwą rádując ſię.

40. Filip pak nalezen geſt w Azotu / a chodě kázal Ewangelium wſſem Měſtuom / až přiſſel do Cezaree.

A Filip aż w Azoćie ieſt ználeźion / y chodząc po wſzytkich mieśćiech opowiedał Ewánielią / áż przyſzedł do Ceſarey.

Kapitola IX.

SSawel pak geſſtě dychtě po pohrůžkách a po mordu proti Učedlnijkům Božijm / přiſtaupil k Knijžeti Kněžſkému.

TEdy Saul będąc ieſzcze zápálony pogróżkami y morderſthwy przeciw zwolennikom Páńſkim / ſzedł do Kśiążęćiá kápłáńſkiego.

2. Y wyžádal od něho liſty (kteréžby neſl) Damaſſku do Sſkol / nalezlijby které tam té ceſty Muže neb ženy / aby ſwázané přiwedl do Geruzaléma.

Y proſił go o liſthy do Dámáſzku do bożnic / iż gdźieby niektore ználazł tey ſekty / ták męże iáko y niewiáſty / áby ie powiązawſzy przywiodł do Jeruzálem.

ט

3 וְכַד אָזֶל הֲוָא וְשַׁרִי מְמַטֵּא לְדַרְמְסוּק מֶן תְּחֵית שְׁלְיָא אַזְלֶג הֲוָא עֲלַוְהִי נוּהְרָא מֶן שְׁמַיָּא׃

E nel caminare auuenne che s'auuicinaua à Damaſco, & in vn ſubbito gli riſplendè intorno come folgore vna luce dal cielo.

4 וַנְפַל עַל אַרְעָא וַשְׁמַע קָלָא דְּאָמַר הֲוָא לֵהּ שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי׃

E caduto in terra, vdì vna voce che gli diceua, Saulo, Saulo, perche mi perſeguiti tu?

5 עֲנָא הָו וֶאמַר מַן אַנְתְּ מָרִי וּמָרַן אֲמַר אֶנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא הָו דַּאנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ קָשֵׁת הוּ לָךְ לְמֶבְעַט לְעֻוקְסָא׃

Et egli diſſe, Chi ſei tu Signore? E il Signor diſſe, Io ſon IESV, ilqual tu perſeguiti. Dura coſa t'è ricalcitrar contra gli ſtimoli.

6 (הָו דֵּין כַּד דָּחִיל וְרָתִית אֲמַר מָנָא אֶעְבֵּד מָרִי וּמָרַן אֲמַר לֵהּ) אֶלָּא קוּם עוּל לַמְדִינְתָּא וְתַמָּן יֶתְמַלַּל עַמָּךְ עַל מָא דְּוָלֵא הֲוָא לָךְ לְמֶעְבַּד׃

Egli tremando e ſtupefatto, diſſe, Signore, che vuoi tu che io facci? E il Signor li diſſe, Leuati ſu, & entra ne la città, e iui ti ſara detto quel che tù debbi fare,

7 וְגַבְרֵא דְּאָזְלִין הֲווֹ עַמֵּהּ בְּאוּרְחָא קָיְמִין הֲווֹ כַּד תַּמִּיהִין מֶטוּל דְּקָלָא בַּלְחוּד שָׁמְעִין הֲווֹ אֶנָשׁ דֵּין לָא מֶתְחְזֵא הֲוָא לְהוֹן׃

E gli huomini che l'accompagnauano per camino, ſtauano attoniti, come quelli che vdiuano ben la voce, ma non vedeuano alcuno.

8 וְקָם שָׁאוּל מֶן אַרְעָא וְלָא מֶתְחְזֵא הֲוָא לֵהּ מֶדֶּם כַּד עַיְנַוְהִי פְּתִיחָן הֲוַי וְכַד אַחִידִין בְּאִידַוְהִי אַעְלוּהִי לְדַרְמְסוּק׃

Allor Saulo ſi leuò ſu da terra, & aprendo gli occhij, non vedeua perſona: onde eſſi menandolo per la mano, lo conduſſero in Damaſco.

9 וְלָא מֶתְחְזֵא הֲוָא לֵהּ תְּלָתָא יַוְמִין וְלָא אֲכַל וְלָא אֶשְׁתִּי׃

E ſtette tre giorni ſenza vedere, e non mangiò, ne beuè.

ט

3 וּבְלֶכְתּוֹ וַיְהִי־בְּקָרְבוֹ לְדַמֶּשֶׂק וּפִתְאֹם נָתַן יְהֹוָה בָּרָד וַתִּתְהַלַּךְ אֵשׁ אַרְצָה מִשָּׁמָיִם׃

Y yendo por el camino, aconteciò que llegando cerca de Damaſco, ſubitamente lo cercò vn reſplandor de luz del cielo.

4 וְכַאֲשֶׁר נָפַל אֶל־הָאָרֶץ שָׁמַע אֶת־קוֹל אוֹמֵר שָׁאוּל שָׁאוּל מַה תִּרְדְּפֵנִי׃

Y caendo en tierra, oyó vna boz que le dezia, Saulo, Saulo, porque me perſigues?

5 וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה אֲדֹנָי וַיהֹוָה אָמַר אֲנִי יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר תִּרְדְּפֶנּוּ יִקְשֶׁה לְּךָ לִבְעֹט עַל־הַדָּרְבָן׃

Y el dixo, Quien eres Sennor? Y el Sennor dixo, Yo ſoy Ieſus el Nazareno à quien tu perſigues: dura coſa te es dar coces contra el alguijon.

6 וְהוּא נִבְהַל חָרֵד וּפָחַד לֵאמֹר אֲדֹנָי מָה תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹתִי וַיֹּאמֶר יְהֹוָה אֵלָיו לָכֵן קוּם וְלֵךְ אֶל־הָעִיר וִידֻבַּר אֵלֶיךָ מַה צָּרְכְּךָ לַעֲשׂוֹת׃

El temblando y temeroſo dixo, Sennor que quieres que haga? Y el Sennor le dize, Leuantate y entra en la ciudad: y dezirſetehá loque te conuiene hazer.

7 וְהָאֲנָשִׁים הָאֹרְחִים לְחֶבְרָה עִמּוֹ עָמְדוּ נִבְהָלִים הֵמָּה שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹל וְאִישׁ אֶחָד לֹא רָאוּ׃

Y los varones que yuan con Saulo, ſe pararon attonitos: oyendo à la verdad la boz, mas no viendo à nadie.

8 וַיָּקָם שָׁאוּל מִן־הָאָרֶץ וּבִפְקוֹחוֹ אֶת־עֵינָיו אֶת־אִישׁ אֶחָד לֹא רָאָה וַיֹּאחֲזוּהוּ בְּיָדוֹ וַיּוֹלִיכוּהוּ לְדַמֶּשֶׂק׃

Entonces Saulo leuantóſe de tierra, y abriendo los ojos no via à nadie: anſique lleuandolo por la mano, metieronlo en Damaſco:

9 וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים לֹא רָאָה וְלֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה׃

Donde eſtuuo tres dias ſin ver: y no comió, ni beuió.

θʹ.

3. Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

Or aduint qu'en cheminant il approcha de Damas, & ſoudainement vne lumiere reſplendit du ciel comme vn eſclair à l'en tour de lui.

4. Καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;

Dont eſtant tombé par terre, il ouit vne voix qui lui diſoit, Saul, Saul, pourquoi me perſecutes-tu?

5. Εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις, σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

Et lui reſpondit, Qui es-tu Seigneur? Et le Seigneur dit, Ie ſuis Ieſus, lequel tu perſecutes: il t'eſt dur de regimber contre les aiguillons.

6. Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε κύριε τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτὸν, (ἀλλα) ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Lequel tout tremblant & effrayé dit, Seigneur, que veux-tu que ie face? Et le Seigneur lui dit, Leue-toi, & entre en la ville, & là il te ſera dit ce que tu dois faire,

7. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοὶ, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες.

Or les hommes qui cheminoyent auec lui, s'arreſterent tout eſpouuantés, oyans bien la voix d'icelui, mais ne voyans perſonne,

8. Ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν.

Et Saul ſe leua de terre, & ouurant ſes yeux ne voyoit perſonne: parquoi ils le conduiſirent par la main, & le menerent en Damas.

9. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.

Où il fut trois iours ſans voir, & ſans manger ne boire.

CAP. IX.

3. Et cùm iter faceret contigit ut appropinquaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux de cælo.

Nowe as he iourneyed/it came to paſſe that as he was come neere to Damaſcus/ ſodainly there ſhined rounde about him a light from heauen.

4. Et cadens in terram, audivit vocem dicentem ſibi, Saule, Saule, quid me perſequeris?

And he fell to the earth/ and heard a voyce/ ſaying to him/ Saul/ Saul/ which perſecuteſt thou me?

5. Qui dixit, Quis es Domine? Et ille, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

And he ſayde/ Who art thou Lorde? And the Lord ſaid/ I am Jeſus whom thou perſecuteſt: it is hard for thee to kicke againſt prickes.

6. Et tremens ac ſtupens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.

Hee then both trembling/and aſtonied/ſayd/Lord/what wilt thou that I do? and the Lord ſayde vnto him/Ariſe and go into the citie/ and it ſhalbe tolde thee what thou ſhalt doe.

7. Viri autem illi qui comitabantur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

The men alſo which iourneyed with him/ ſtood amazed/ hearing his voyce/ but ſeeing no man.

8. Surrexit autem Saulus de terra, apertiſque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.

And Saul aroſe from the ground/ and opened his eyes/ but ſawe no man. Then led they him by the hande/ and brought him into Damaſcus.

9. Et erat tribus diebus non videns, & non manducavit, neque bibit.

Where he wan three dayes without ſight/and neither ate nor dranke.

Das IX. Capitel.

3. Vnd da er auff dem Wege war/ vnd nahe bey Damaſcon kam/ vmbleuchtet jhn plötzlich ein Liecht vom Himmel.

Oc der hand vaar paa veyen/ oc kom nær til Damaſcon/ omſkinde hannem haſtelige it Liuſſ aff Himmelen.

4. Vnd fiel auff die Erden/ vnd höret eine Stimme die ſprach zu jhm: Saul/ Saul/ was verfolgeſt du mich?

Oc hand falt paa Jorden/ oc hørde en Røſt/hun ſagde til hannem/Saul/Saul/hui forfølger du mig?

5. Er aber ſprach: HERR/ wer biſt du? Der HERR ſprach: Jch bin Jeſus den du verfolgeſt? Es wird dir ſchwer werden wider den Stachel lecken.

Da ſagde hand HERRE/ Huo eſt du? HErren ſagde/ Jeg er Jheſus/ ſom du forfølger. Det ſkal bliffue dig ſuart at træde mod Braadden.

6. Vnd er ſprach mit zittern vnnd zagen: HERR/ was wilt du daß ich thun ſoll? Der HERR ſprach zu jhm: Stehe auff/ vnnd gehe inn die Statt/ da wird man dir ſagen/ was du thun ſolt.

Oc hand ſagde met redzel oc beffuelſe/ HErre/ huad vilt du/ at ieg ſkal gøre? HERREN ſagde til hannem/ Stat op/oc gack i Staden/der ſkal mand ſige dig/ huad du ſkalt gøre.

7. Die Männer aber die ſeine Gefehrten waren/ ſtunden vnnd waren erſtarret/ denn ſie höreten ſeine ſtimme vnd ſahen niemands.

Men de Mend/ ſom vaare i ſelſkaff met hannem/ ſtode oc vaare forferdede/ Thi de hørde hans røſt oc ſaae ingen.

8. Saulus aber richtet ſich auff von der Erden/ vnnd als er ſeine Augen aufſthat/ſahe er niemands. Sie nahmen jhn aber bey der Hand/ vnd führeten jhn gen Damaſcum.

Men Saulus reyſde ſig op aff iorden/ oc der hand loet ſine Oyen op/ ſaa hand ingen. Da toge de hannem ved haanden/ oc førde hannem i Damaſcon.

9. Vnd war drey tage nicht ſehend/ vnd aß nicht vnd tranck nicht.

Oc hand ſaa icke/oc oed icke oc drack icke i tre dage.

Kapitola IX.

3. A když byl na ceſtě/ přihodilo ſe/ že ſe přibližowal k Dámaſſku: A hned rychle obklijčilo gey ſwětlo z Nebe:

A thák gdy był w drodze/ y gdy iuż był bliſko Dámáſzku/ tedy z prędká oświeciłá ſie około niego świátłość z niebá.

4. A padw na zemi/ ſlyſſal hlas řkaucý k ſobě: Sſawle/ Sſawle proč mi ſe protiwjſſ?

Nygdy padł ná ziemie vſłyſzał głos mowiący do śiebie/ Saulu/ Saulu/ przecz mie przeſladuieſz?

5. Kteryž řekl: Y kdo gſy PAne? A PAn řekl: Já gſem Gežjš/gemuž ty ſe protiwjſſ. Twrdoť geſt tobě proti oſtnu ſe zpěčowati.

Tedy on rzekł/Ktożeś ieſt Pánie? A Pan rzekł/ Jaciem ieſt Jezus ktorego thy przeſladuieſz/ trudnać ieſt rzecz thobie przeciwko oſnom wirzgác.

6. A on třeſa ſe a boge ſe/řekl: PAne/ co mi kážeſs činiti? A PAn k němu: Wſtaň/ a wegdi do měſta a tamť bude powědijno tobě/ co máſs činiti.

A on drżąc y lękáiąc ſie powiedźiał Panie coż chceſz ábych czynił? Tedy Pan rzekł k niemu/ Wſthań á idź do miáſtá/ y powiedząć tobie coć będźie potrzeba czynić.

7. Ti pak mužij kteřijž ſſli s nim ſtáli gſauc ohromeni/ hlas zagiſté ſlyſſýce/ale žádného newidauce.

Thedy mężowie oni ktorzy byli w drodze z Saulem/ ſtáneli zlęknawſzy ſie/ acz głos ſłyſząc/ ále żadnego nie widząc.

8. Y wſtal Sſawel z země/ a otewřew oči ſwé/ nic newiděl: Ale poyawſſe gey za ruce/ vwedli ho do Damaſſku.

Zátym Saul wſtał z ziemie/ á otworzywſzy oczy ſwoie/ żadnego nie widźiał/ y tákże go viawſzy zá rece/ wwiedli do Dámaſzku.

9. Y byl tu za tři dni newida/ a negedl nic/ ani pil.

Tedy był przez trzy dni nie widząc/ áni iadł áni pił.

ט

10 אִית הֲוָא דֵּין בָּה
בְּדַרְמַסוּק תַּלְמִידָא חַד
דַּשְׁמֵהּ הֲוָא חַנַנְיָא וּמָרְיָא
אָמַר לֵהּ בְּחֶזְוָא חַנַנְיָא
וְאָמַר הָא אֶנָא מָרִי׃

Hor in Damaſco era vn diſcepolo, nominato Anania, à cui il Signor diſſe in viſione, Anania. Et egli riſpoſe, Eccomi, Signore.

11 וּמָרַן אָמַר לֵהּ קוּם זֶל
לְשׁוּקָא דְּמֶתְקְרֵא תְּרִיצָא
וּבְעִי בְּבַיְתָא דִּיהוּדָא
לְשָׁאוּל דְּאִיתַוְהִי מֶן ט
טַרְסוֹס מְדִינְתָּא׃

E il Signor li diſſe, Leuati ſu, e va nel borgo che ſi chiama, Dritto, e cerca in caſa di Iuda, vno che ha nome Saulo da Tarſo: perche eccolo quiui che fa oratione.

12 הָא גֵּיר כַּד הָו מְצַלֵּא
חֲזָא בְּחֶזְוָא לְגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ
חַנַנְיָא דְּעַל וְסָם עֲלַוְהי
אִידָא אַיךְ דְּנֶתְפַּתְּחָן
עַיְנַוְהי׃

(Egli ancora vidde in viſione vn huomo per nome Anania, entrare e mettergli la mano ſopra, perche riceueſſe la viſta.)

13 וְאָמַר חַנַנְיָא מָרִי
שֶׁמְעֵת מֶן סַגִּיאֵא עַל
גַּבְרָא הָנָא דַּכְמָא בִּישָׁתָא
אַסְבֵּל לְקַדִּישַׁיךְ
בְּאוּרִשְׁלֶם׃

Et Anania riſpoſe, Signore, io ho vdito da molti di queſt huomo, quanti mali egli ha fatti à i tuoi ſanti in Ieruſalem.

14 וְהָא אַף הָרְכָא אִית
לֵהּ שׁוּלְטָנָא מֶן רַבַּי כָּהֲנֵא
דְּנֵאסוּר לְכֻלְּהוּן אַיְלֵין ד
דְּקָרֵין שְׁמָךְ׃

Inoltre ha quì autorita da i gran Sacerdoti, di legar tutti quelli che inuocano il tuo Nome.

15 אָמַר לֵהּ מָרְיָא קוּם
זֶל מֶטּוּל דְּמָאנָא הוּ לִי
גְּבִיָא דְּנֶשְׁקוּל שְׁמִי
בְּעַמְמֵא וּבְמַלְכֵּא וּבֵית
בְּנַי יִסְרָיֵל׃

Et il Signor li diſſe, Va, percioche coſtui mi è vn vaſo eletto, per portare il mio Nome dinanzi à i Gentili, & à i Re, & à i figliuoli d'Iſrael.

ט

10 וַיְהִי־תַלְמִיד אֶחָד בְּדַמֶּשֶׂק
וּשְׁמוֹ חֲנַנְיָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו
בַּמַּרְאֶה חֲנַנְיָה וְהוּא אָמַר הִנְנִי
אֲדֹנָי׃

Auia entonces vn Diſcipulo en Damaſco llamado Ananias: ál qual el Sennor dixo en viſion, Ananias. Y el reſpondió, Heaqui eſtoy Sennor.

11 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם וְלֵךְ
אֶל־הַשּׁוּק הַנִּקְרָא יָשָׁר וּבַקֵּשׁ
בְּבֵית יְהוּדָה אֶת־שָׁאוּל מֵעִיר
תַּרְשִׁישׁ וְהִנֵּה מִתְפַּלֵּל הוּא׃

Y el Sennor le dixo, Leuantate, y ve à la calle que ſe llama la Derecha, y buſca en caſa de Iudas à Saulo llamado el de Tarſo: porque heaqui el ora:

12 וַיַּרְא בַּמַּרְאֶה אֶת־הָאִישׁ
וּשְׁמוֹ חֲנַנְיָה לָבוֹא וְלָשִׂים עָלָיו
אֶת יָדוֹ לְמַעַן יָשׁוּב יִרְאֶה׃

Y ha viſto en viſion vn varon llamado Ananias, que entra, y le pone la mano encima paraque reciba la viſta.

13 וַיַּעַן חֲנַנְיָה אֲדֹנָי שָׁמַעְתִּי
מֵרַבִּים עַל־הָאִישׁ הַזֶּה כַּמָּה
רָעוֹת עָשָׂה לִקְדוֹשֶׁיךָ בִּירוּשָׁלַיִם׃

Entonces Ananias reſpondió. Sennor, he oydo à muchos de eſte varon, quantos males ha hecho à tus Sanctos en Ieruſalem.

14 וְכִי יֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן מִשָּׂרֵי
הַכֹּהֲנִים לֶאֱסוֹר אֶת־כֻּלָּם
אֲשֶׁר יִקְרְאוּ בִשְׁמֶךָ׃

Y aun aqui tiene facultad de los principes de los Sacerdotes de prender á todos losque inuocan tu Nombre.

15 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ כִּי כְלִי
מִבְחוֹר זֶה הוּא לִי לִסְבֹּל אֶת־
שְׁמִי לִפְנֵי הַגּוֹיִם וּמְלָכִים וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃

Y dixole el Sennor, Vé: porque inſtrumento eſcogido me es eſte, paraque lleue mi Nombre en preſencia de Gentes y de reyes, y de los hijos de Iſrael.

θ'.

10. Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε.

Or y auoit il vn certain diſciple en Damas nommé Ananias, auquel le Seigneur dit en viſion, Ananias: Et il dit, Me voici, Seigneur.

11. Ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα σαῦλον ὀνόματι ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται

Et le Seigneur lui dit, Leue toi, & t'en va en la rue qui eſt nommee la Droite & cerche en la maiſon de Iudas vn nommé Saul, qui eſt de Tarſe: car voila il prie.

12. (Καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν, εἰσελθόντα, καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ)

(Or auoit Saul veu en viſion vn perſonnage nommé Ananias, entrant, & lui impoſant la main, afin qu'il recouuraſt la veue.)

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ ἀνανίας, κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ.

Et Ananias reſpondit, Seigneur, i'ai oui parler à pluſieurs touchant ce perſonnage, combien de maux il a fait à tes ſaincts en Ieruſalem.

14. Καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα σου.

Meſmes auſſi il a ici authorité de par les principaux Sacrificateurs, de lier tous ceux qui inuoquent ton Nom.

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε ἰσραήλ.

Mais le Seigneur lui dit Va: car il m'eſt vn inſtrument d'eſlite, pour porter mon Nom deuant les Gentils, & les Rois, & les enfans d'Iſrael.

CAP. IX.

10. Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias; & dixit ad illum in viſu Dominus, Anania. At ille ait, Ecce ego Domine.

And there was a certaine diſciple at Damaſcus named Ananias/ and to him ſayde the Lorde in a viſion/ Ananias. And he ſayd/ Behold/ I am here Lord.

11. Et Dominus ad eum, Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarſenſem, ecce enim orat.

Then the Lord ſayde vnto him/ Ariſe/ and go into the ſtreet which is called Straight/ and ſeeke in the houſe of Judas after one called Saul of Tarſus: for beholde/ hee prayeth.

12. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem ſibi manus ut viſum recipiat.)

(And he ſawe in a viſion a man named Ananias comming into him/ and putting his handes on him/ that he might receyue his ſight.)

13. Reſpondit autem Ananias, Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ieruſalem.

Then Ananias anſwered/ Lorde/ I haue heard by many of this man/ how much euill he hath done to thy Saintes at Jeruſalem.

14. Et hic habet poteſtatem à principibus ſacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum.

Moreouer here hee hath authoritie of the hie Prieſtes/ to binde all that call on thy Name.

15. Dixit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram gentibus & regqius, & filiis Iſraël.

Then the Lord ſayd vnto him/ Go thy way: for he is a choſen veſſell vnto me/ to beare my Name before the Gentiles/ and Kings/ and the children of Iſrael.

Das IX. Capitel.

10 Es war aber ein Jünger zu Damaſco/ mit Namen Ananias/ zu dem ſprach der HERR im Geſichte: Anania. Vnd er ſprach: Hie bin ich HERR.

Oc der vaar en Diſcipel i Damaſco/ hed Ananias/ Til hannem ſagde HERREN i en Syn/ Anania. Oc hand ſagde/ Her er ieg HERRE.

11. Der HERR ſprach zu jhm: Stehe auff/ vnd gehe hin in die Gaſſen/ die da heiſſet die Richtige/ vnd frage in dem Hauſe Juda nach Saulo mit Namen von Tarſen/ denn ſihe er betet.

HERREN ſagde til hannem/ Stat op/ oc gack bort paa den gade/ ſom kaldis den Rette/ Oc ſpør i Juda huſſ/ efter den ſom kaldis Saul aff Tarſen/ thi ſee hand beder.

12. Vnd hat geſehen im Geſichte einen Mann mit Namen Ananias/ zu jhm hinein kommen/ vnd die hand auff jhn legen/ daß er wider ſehend werde.

Oc hand ſaa i Synen en Mand/ ſom kaldis Ananias/ komme ind til ſig/ oc legge haanden paa ſig/ at hand ſkulde ſee igen.

13. Ananias aber antworttet: HERR/ ich hab von vilen gehöret von diſem Manne/ wie vil übels er deinen Heiligen gethan hat zu Jeruſalem.

Da ſvarede Ananias/ HERRE/ Jeg haffuer hørt aff monge om denne Mand/ huor meget ont hand haffuer giort dine Helligen i Jeruſalem.

14. Vnnd er hat allhie macht von dem Hohenprieſtern/ zu binden alle die deinen Namen anruffen.

Oc hand haffuer ocſaa her mact aff de ypperſte Preſter/ at binde alle dem ſom paa kalde dit Naffn.

15. Der HErr ſprach zu jhm: Gehe hin/ denn diſer iſt mir ein außerwehlter Rüſtzeug/ daß er meinen Namen trage für den Heiden/ vnnd für den Königen vnd für den Kindern von Iſrael.

HERREN ſagde til hannem/ Gack bort/ Thi denne er mig it vdualde Redſkaff/ at hand ſkal bære mit Naffn faar Hedningene/ oc faar Konger/ oc for de Børn aff Iſrael.

Kapitola IX.

10. Byl pak něyaký Včedlnijk w Damaſſku/ gměnem Ananyáſs. Y řekl k němu Pán ſkrze widěnij/ Ananyáſſy? A on řekl: Hle yá PAne.

Byl tez niektory zwolennik w Damáßku imieniem Ananiaß/ do ktorego Pán rzekl w widzeniu/ Ananiaßu/ A on rzekl/ Othom ia ieſt Pánie.

11. A PAn k němu: Wſtaň a gdi do vlice kteráž ſlowe vpřijmá/ a hleday w domě Judowě Ssawla gměnem Tharſenſkého: Nebo ay modlijť ſe.

Tedy Pán rzekl k niemu/ Wſtań á idz ná vlice ktora zowa proſta/ y ßukay w domu Judowym niekthorego ná imie Saula z Tárſu/ ábowiem ci ſie oto modli.

12. A widěl ſkrze wiěnij Muže/ Ananyáſſe gměnem/ an gde k němu/ a an wzkládá naň ruce/ aby zrak přiyal.

Y vyzral w widzeniu męża Ananiaßa imieniem/ wchodzącego y ręce naň wkladaiącego/ áby wziął wzrok.

13. Y odpowěděl Ananyáſs: PAne/ ſlyſſalť gſem od mnohých o tom Muži/ kterak mnoho zlého činil Swatým twým w Geruzalémě.

Odpowiedział thedy Ananiaß/ Pánie ſłyßalem od wiela ich o mężu tym/ iáko wiele złego/ czynil świętym twym Jeruzalem.

14. A ten má zde moc ſobě danau od Knijžat Kněžſkých/ aby gijmal wſſecky/ kteřijž wzýwagij Gměno twé.

Kremu też ná tym mieyſcu ma moc od Xiążąt Kaplanſkich wiązać wßytki ktorzy wzywáią imienia twego.

15. Y řekl k němu Pán: Gdi/ nebť nádobau wywolenau geſt mi on/ aby noſyl Gměno mé před Pohany/ y před Králi/ y před Syny Izrahelſkými.

Ale Pan rzekl do niego/ Idzże/ Abowiem ten ieſt mnie naczyniem wybránem/ áby noſił imie moie przed narody/ Krolmi/ y ſyny Izráelſkimi.

ט

16 אֶנָא גֵיר אַחְוֵיוְהִי כְּמָא
עֲתִיד לְמֶחַשׁ מֶטוּל שְׁמִי׃

Et gli moſtrarò quanto gli conuien patire per il mio Nome.

17 הֵידֵין חַנַנְיָא אֶזַל
לְבַיְתָא לְוָתֵהּ וְסָם עְלַוְהִי
אִידָ— וֶאמַר לֵהּ שָׁאוּל
אָחִי מָרַן יֵשׁוּעַ שַׁדְּרַנִי הַו
דְּאֶתְחְזִי לָךְ בְּאוּרְחָא כַּד
אָתֵא אַנְתְּ אַיְךְ דְּנֶתְפַּתְּחָן
עַיְנַיךְ וְתֶתְמְלֵא רוּחָ—
דְּקוּדְשָׁא׃

Anania dunque andò, & entrò ne la caſa, e ponendo le mani ſopra eſſo, diſſe, Saulo fratello, il Signore che t'è apparſo nel camino per ilqual tu venius, m'ha mandato, accioche tu riceui la viſta, e ſii riempiuto di Spirito ſanto.

18 וּבַר שָׁעְתֵהּ נְפַל מֶן
עַיְנַוְהִי מֶדֶּם דְּדָמֵ— ל
לַקְלָפָא וֶאתְפַּתַּחִי עַיְנַוְהִי
וְקָם עְמַד׃

E ſubbito caddero de ſuoi occhij certe coſe come ſcaglie, e ricupero la viſta: e leuatoſi ſu, fu batteZato.

19 וְקַבֵּל סַיְבַּרְתָא וֶאתְחַיַּל
וַהְוָא יַוְמָתָא לְוָת תַּלְמִידֵא
הָנוּן דְּאִית הֲווֹ בְּדַרְמְסוּק׃

Poi preſe il cibo, e riconfortoſſi. E ſtetteſi Saulo per alquanti giorni co i diſcepoli che erano in Damaſco.

20 וּבַר שָׁעְתֵהּ מַכְרֵז הֲוָא
בְּכְנוּשָׁתָא דִּיהוּדָיֵ— עַל
יֵשׁוּעַ דְּהָוְיוּ בְּרָא דַּאלָהָא׃

E ſubbito ne le ſinagoghe predico Chriſto, dicendo, ch egli era il Figliuol di Dio.

21 וְתַמִּיהִין הֲווֹ כֻּלְּהוֹן
אִילֵין דְּשָׁמְעִין הֲווֹ לֵהּ ו
וָאמְרִין הֲווֹ לָא הָנָא הָוָא
הַו דְּרָדֵף הֲוָ— לְכֻלְּהוֹן
אִילֵין דְּקָרֵין הֲווֹ לַשְׁמָא
הָנָא בְּאוּרִשְׁלֶם וְהָא אָף
לְהָרְכָּא עְלֵיהּ עַל הָדָ—
מְשַׁדַּר הֲוָא אַיְךְ דְּנֶאסוּר
יֻבֵל אֶנוּן לְרַבַּי כָּהֲנֵא׃

Onde tutti quei che l'vdiuano, rimaneuano ſtupefatti, e diceuano, Non el coſtui quel che perſeguitaua in Ieruſalem quelli che inuocauano queſto Nome? & è venuto qua à queſto fine, di menargli legati à i principali Sacerdoti?

ט

16 וַאֲנִי אַרְאֶה אוֹתוֹ כַּמָּה צָרְכוֹ
לִסְבּוֹל עַל־שְׁמִי׃

Porque yo le moſtraré quanto le ſea meneſter que padezca por mi Nombre.

17 וַיֵּלֶךְ חֲנַנְיָה וַיָּבוֹא אֶל־הַבַּיִת
וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת יָדָיִם לֵאמֹר
שָׁאוּל אָחִי אֲדֹנָי יֵשׁוּעַ שְׁלָחַנִי
אֲשֶׁר נִרְאָה לְךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר בָּאתָ
בָּהּ לְמַעַן תָּשׁוּב תִּרְאֶה וְתִמָּלֵא
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Ananias entonces fué: y entró en la caſa: y poniendole las manos encima, dixo, Saulo, hermano, el ſennor Ieſus, que te appareció en el camino por donde venias, me hà embiado, paraque recibas la viſta, y ſeas lleno de Eſpiritu Sancto.

18 וּפִתְאֹם נָפְלוּ מֵעֵינָיו כְּמוֹ
קַשְׂקַשּׂוֹת וַיָּשָׁב וַיַּרְא בְּרֶגַע וַיָּקָם
וַיִּטָּבֵל׃

Y luego le cayeron de los ojos como eſcamas, y recibió luego la viſta: y leuantandoſe fué baptizado.

19 וְכַאֲשֶׁר לָקַח אֹכֶל וְסָעַד אֶת־
לִבּוֹ וַיְהִי שָׁאוּל אֶת־הַתַּלְמִידִים
אֲשֶׁר בְּדַמֶּשֶׂק יָמִים אֲחָדִים׃

Y como comió, fué confortado, Y eſtuuo Saulo con los Diſcipulos que eſtauan en Damaſco, por algunos dias.

20 וּמֵאָז קָרָא אֶת־הַמָּשִׁיחַ
בְּעֵדוֹת כִּי זֶה בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Y luego (entrando) en las Synogas predicaua àl Chriſto, Que eſte era el hijo de Dios.

21 וַיִּבָּהֲלוּ כָּל־הַשֹּׁמְעִים
וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא הָרֹדֵף
בִּירוּשָׁלַיִם אֹתָם־אֲשֶׁר קוֹרְאִים
בְּשֵׁם הַזֶּה וַיָּבוֹא הֵפָּה עַל־אֲשֶׁר
יוֹלִיךְ אוֹתָם אֲסוּרִים אֶל־שָׂרֵי
הַכֹּהֲנִים׃

Y todos losque lo oyan eſtauan attonitos y dezian, No es eſte elque aſſolaua en Ieruſalem à los que inuocauan eſte Nombre: y à eſſo vino acà para lleuarlos preſos à los principes de los Sacerdotes.

θ.

16. Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.

Car ie lui monſtrerai combien il lui faut ſouffrir pour mon Nom.

17. Ἀπῆλθε δὲ ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με, ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.

Ananias donc s'en alla, & entra en la maiſon. Et lui impoſant les mains, dit, Saul frere, le Seigneur, aſſauoir Ieſus, qui t'eſt apparu par le chemin par lequel tu venois, m'a enuoye, afin que tu recouures la veuë, & ſois rempli du ſainct Eſprit.

18. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη.

Et ſoudain cheurent de ſes yeux comme des eſcailles, & a l'inſtant il recouura la veuë: puis il ſe leua. & fut baptizé.

19. Καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ σαῦλος μετὰ τῶν ἐν δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς.

Et ayant mangé il reprint force. Ainſi Saul fut par quelques iours auec les diſciples qui eſtoyent en Damas.

20. Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστὸν, ὅτι οὗτος ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et preſcha incontinent és ſynagogues, que Chriſt eſtoit le fils le Dieu.

21. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐλήλυθε ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;

Dont tous ceux qui l'oyoyent eſtoyent comme rauis hors d'eux-meſmes, & diſoyent, N'eſt ce pas ceſtui-ci qui a deſtruit en Ieruſalem ceux qui inuoquoyent ce Nom, & eſt venu ici expres afin qu'il les emmenaſt liés aux principaux Sacrificateurs?

CAP. IX.

16. Ego enim oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

For I will ſhew him/ howe many things he muſt ſuffer for my Names ſake.

17. Et abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit, Saule frater, Dominus miſit me Ieſus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: ut videas, & implearis Spiritu ſancto.

Then Ananias went his way/ and entred into the houſe / and put his handes/ on him/ and ſayde/ Brother Saul/ the Lorde hath ſent me / (euen Jeſus that appeared vnto thee in the way as thou cameſt) that thou mighteſt receyue thy ſight / & be filled with the holy Ghoſt.

18. Et cõfeſtim ceciderunt ab oculis eius tanquam ſquamæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus eſt.

And immediately there fell from his eyes as it had bene ſcales/ and ſodeinly he receyued ſight / and aroſe / and was baptized.

19. Et cùm accepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis qui erant Damaſci per dies aliquot.

And receyued meate / and was ſtrenghtened. So was Saul certaine dayes with the diſciples which were at Damaſcus.

20. Et continuò ingreſſus in ſynagogas, prædicabat Ieſum, quoniam hic eſt filius Dei.

And ſtraight way he preached Chriſt in the Synagogues/ that he was the Sonne of God.

21. Stupebant autem omnes qui eũ audiebant, & dicebant, Nõne hic eſt qui expugnabat in Ieruſalem eos qui invocabant nomẽ iſtud: & huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes ſacerdotum?

So that all that heard him/ were amaſed/ & ſaide/ Is not this he/ that deſtroyed them which called on this Name in Jeruſalem / and came hither for that intent/ that hee ſhoulde bring them bounde vnto the hie Prieſtes?

Das IX. Capitel.

16. Ich wil jm zeigen/ wie vil er leiden muß vmb meines Namens willen.

Jeg vil viſe hannem / huor meget hand ſkal lide faar mit Naffn ſkyld.

17. Vnd Ananias gieng hin / vnd kam in das Hauß/ vnd leget die Hände auff jhn / vnd ſprach: Lieber Bruder Saul / der HERR hat mich geſandt / der dir erſchinen iſt auff dem Wege / da du herkameſt / daß du wider ſehend/ vnd mit dem heiligen Geiſt erfüllet werdeſt.

Oc Ananias gick bort oc kom i Huſit / oc lagde hender paa hannem / oc ſagde / Saul / kære Broder/ HERREN ſende mig hid / ſom obenbaredis dig paa veyen / der du komſt hid / At du ſkalt ſee igen / oc opfyldis med den hellig Aand.

18. Vnd alſo bald fiel es von ſeinen augen wie Schuppen / vnd ward wider ſehend. Vnd ſtund auff / ließ ſich tauffen.

Oc det falt ſtrax fra hans øyen/ ſom ſkel/ oc hand ſaa igen. Oc hand ſtod op / loed ſig døbe.

19. Vnnd nam ſpeiſe zu ſich / vnd ſtercket ſich. Saulus aber war etliche tage bey den Jüngern zu Damaſco.

Oc tog Mad til ſig / oc ſtyrckede ſig. Oc Saulus vaar nogle dage hoſſ Diſciplene i Damaſco.

20. Vnd als bald prediget er Chriſtum in den Schulen / daß derſelbige Gottes Sohn ſey.

Oc hand predickede ſtrax Chriſtum i Scholerne / at hand er Guds Søn.

21. Sie entſatzten ſich aber alle die es höreten / vnnd ſprachen: Jſt das nicht der zu Jeruſalem verſtöret alle/ die diſen Namen anruffen / vnd darumb herkommen/ daß er ſie gebunden führet zu den Hohenprieſtern?

Oc de forferdedis alle ſom det hørde / oc ſagde/ Er det icke denne ſom forderffuede alle i Jeruſalem/ der paa kalde dette Naffn/ oc er der faare kommen hid/ at hand ſkal føre dem bundne til de ypperſte Preſter?

Kapitola IX.

16. Jáť zagiſté okáži gemu/ kterak mnoho on muſý trpěti pro Gměno mé.

Abowiem ia vkaże iemu iáko wiele potrzebá mu cierpieć dla imienia mego.

17. Y ſſel Ananyáſs/ a wſſel do domu/ y položiw ruce naň/ řekl: Sſawle Bratře / Pán Gežjſs poſlal mne/ kterýž ſe okázal tobě na ceſtě kterau gſy ſſel/ aby zrak přiyal/ a naplněn vyl Duchem Swatým.

Szedł tedy Ananiaſz/ y wſzedł do domu onego/ á włożywſzy nań rece/ rzekł/ Saulu bracie/ Pan mie poſłał (Jezus on ktory ſie vkazał w drodze kthoraś ſzedł/) ábyś wział wzrok á był napełnion Duchem świetym.

18. A hned ſpadly s očij geho yako lupiny/ y přiyal zrak: a wſtaw pokřtil ſe.

Y tákże nátychmiaſt ſpádly od oczu iego iáko luſki/ y wnet wźiął wzrok/ á wſtawſzy okrzczon ieſt.

19. A když pogedl/ poſylnil ſe. Y zuſtal s Včedlnijky/ kteřijž byli w Damaſſku/ za několiko dnij.

A gdy wźiął pokarm/ pośilił ſie/ támże Saul z zwolenniki ktorzy byli w Dámáſzku był przez kilka dni.

20. A hned wſſed do Sſkoly/ kázal Kryſta/ že on geſt Syn Božij.

Y nátychmiaſt opowiedał w bożnicách Kryſtuſá/ że on był Syn Boży.

21. Y diwili ſe wſſyckni kteřij gey ſlyſſeli/ a prawili: Wſſak toto geſt ten/ kterýž wyboyowal w Geruzalémě ty/ kteřijž wzýwali gméno toto? á ſem proto přiſſel/ aby takowé ſwázané wedl k Knijžatům Kněžſkým:

Zdumiewali ſie tedy wſzyſcy ktorzy go ſłuchali/ á mowili/ Izali nie ten ieſt kthory burzył w Jeruzálem ty ktorzy wzywáli imienia thego/ y tuć był dla tego przyſzedł/ áby ie powiązawſzy wiodł do Kſiążąt Kaplánſkich.

ט

22 שָׁאוּל דֵּין יַתִּיר מֶתְחַיַּל הֲוָא וּמְזִיעַ הֲוָא לְהוֹן לִיהוּדָיֵא הָנוּן דְּעָמְרִין הֲווּ בְּדַרְמְסוּק כַּד מַחְוֵא הֲוָא דְּהָנָא הוּ מְשִׁיחָא׃

E Saulo molto piu ſi rinforzaua, e confondeua i Giudei che habitauano in Damaſco, affermando che queſto era Chriſto.

23 וְכַד סְגִיו לֵהּ תַּמָּן יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלוֹהִי נֶכְלָא יְהוּדָיֵא דְּנִקְטְלוּנָיְהִי׃

Paſſati che furon molti giorni, i Giudei ſi conſigliorono inſieme d'ammazzarlo.

24 אֶתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל אַפְרְסֵנְבָּא דְּבָעֵין הֲווּ לְמֶעְבַּד לֵהּ וְנָטְרִין הֲווּ תַּרְעָא דִּמְדִינְתָּא יָוְמָמָא וְלֵלְיָא דְּנִקְטְלוּנָיְהִי׃

Ma le loro inſidie Vennero à notitia à Saulo Eſſi riguardauano le porte giorno e notte, per ammazzarlo.

25 הֵידֵין סָמוּהִי תַּלְמִידֵא בְּאַסְפְּרִידָא וְשַׁבּוּהִי מֶן שׁוּרָא בְּלֵלְיָא׃

Ma i diſcepoli lo preſero di notte, e mandoronlo giu per il muro, calandolo in Vna ſporta,

26 וְאֶזַל לֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם וְצָבֵא הֲוָא לְמֶתְנַקְּפוּ לְתַלְמִידֵא וְכֻלְּהוֹן דָּחְלִין הֲווּ מֶנֵּהּ וְלָא מְהַיְמְנִין הֲווּ דְּתַלְמִידָא הוּ׃

Eſſendo poi Venuto Saulo in Ieruſalem, tentaua di congiugnerſi à i diſcepoli: ma tutti lo temeuano, non credendo che egli foſſe diſcepolo.

27 בַּרְנַבָּא דֵּין אַחְדֵהּ וְאַיְתְיֵהּ לְוָת שְׁלִיחֵא וְאֶשְׁתַּעִי לְהוֹן אֵיכַנָּא בְּאוּרְחָא חֲזָא לְמָרְיָא וְדַאיכַנָּא מַלֶּל עַמֵּהּ וְאֵיכַנָּא בְּדַרְמְסוּק עִין בְּגַלְיָא מַלֶּל בַּשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Allora Barnaba il preſe, e condusſelo à gli Apoſtoli, e racconto loro come egli haueua Veduto il Signor ne la Via, e ch'ei gli haueua parlato: e come in Damaſco haueua liberamente parlato nel nome di IESV.

ט

22 וְשָׁאוּל עַל־יֶתֶר הִתְגַּבֵּר וּבָלַל אֶת־הַיְּהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּדַמֶּשֶׂק וּמוֹרֶה כִּי זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Empero Saulo mucho mas ſe es forçaua, y confundia à los Iudios que morauan en Damaſco affirmando, Que eſte es el Chriſto:

23 וְאַחֲרֵי־מְלֹאת יָמִים רַבִּים וַיִּוָּעֲצוּ הַיְּהוּדִים לְהָרְגוֹ׃

Y como paſſaron muchos dias hizieron conſejo en vno los Iudios de matarlo.

24 וַיִּוָּדַע לְשָׁאוּל אֶת־מְזִמָּתָם כִּי נָצְרוּ אֶת שַׁעֲרֵי הָעִיר יוֹמָם וָלַיְלָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ׃

Mas las aſſechanças deellos fueron entendidas de Saulo: empero ellos guardauan las puertas de dia y de noche para matarlo.

25 וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ הַתַּלְמִידִים בַּלַּיְלָה וַיּוֹרִידֻהוּ בַּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן בַּחוֹמָה׃

Entonces los Diſcipulos, tomandolo de noche, abaxaronlo por el muro metido en vna eſpuerta.

26 וּבְבוֹא שָׁאוּל יְרוּשָׁלַיְמָה חָפֵץ לְדָבְקָה בַּתַּלְמִידִים וַיִּירְאוּ כֻלָּם מִמֶּנּוּ וְאֵינָם מַאֲמִינִים כִּי הַתַּלְמִיד הוּא׃

Y como Saulo vino à Ieruſalem, tentaua de juntarſe con los Diſcipulos: mas todos tenian miedo de el, no creyendo que era Diſcipulo.

27 וּבַרְנָבָא אָחַז בּוֹ וַיּוֹלִיכֵהוּ אֶל־הַשְּׁלִיחִים וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵיכָכָה בַּדֶּרֶךְ רָאָה אֶת־יְהֹוָה וְכִי יְדַבֵּר אֵלָיו וְאֵיךְ בְּדַמֶּשֶׂק בְּבִטָּחוֹן הוֹפִיעַ לְדַבֵּר בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ׃

Entonces Barnabas, tomandolo, truxolo à los Apoſtoles, y contó, Como auia viſto àl Sennor en el camino. y que le auia hablado: y como en Damaſco auia hablado confiadamente en el Nombre de Ieſus..

θ.

22. Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχεε τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός.

Mais Saul s'efforçoit de plus en plus, & confondoit les Iuifs qui habitoyent en Damas, confermant que ceſtui-ci eſtoit le Chriſt.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.

Or long temps apres les Iuifs complotèrent enſemble pour le mettre à mort.

24. Ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν· παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι.

Mais leurs embuſches vindrent à notice à Saul. Or gardoyent-ils les portes iour & nuict, afin de le mettre à mort.

25. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτός, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.

Mais les diſciples le prenans de nuict, le deſcendirẽt par la muraille, en l'aualant en vne corbeille.

26. Παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής.

Et quand Saul fut venu en Ieruſalem. il taſchoit de ſe ioindre aux diſciples: mais tous le craignoyent, ne croyans point qu'il fuſt diſciple.

27. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ ἐπαῤῥησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ.

Mais Barnabas le print, & le mena aux Apoſtres, & leur raconta comment par le chemin il auoit veu le Seigneur qui auoit parlé à lui: & commẽt il auoit parlé franchement en Damas au Nom de Ieſus.

CAP. IX.

22. Saulus autem multo magis convaleſcebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.

But Saul increaſed the more in ſtrenght / and confounded the Jewes which dwelt at Damaſcus/ confirming that this was the Chriſt.

23. Cùm autem implerentur dies multi, conſilium fecerunt in unum Iudæi ut eum interficerent.

And after that many dayes were fulfilled/ the Jewes tooke counſell together/ to kill him.

24. Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum. Cuſtodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

But their laying awayte was knowen of Saul: Now they watched the gates / day and night / that they might kill him.

25. Accipientes autem eum diſcipuli nocte per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes in ſporta.

Then the diſciples tooke him by night and put him through the wall/ & let him downe in a baſket.

26. Cùm autem veniſſet in Ieruſalem, tentabat ſe iungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credentes quód eſſet diſcipulus.

And when the Saul was come to Jeruſalem/ he aſſayed to ioyne himſelfe with the diſciples: but they were all afrayed of him / and beleeued not that he was a diſciple.

27. Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos: & narravit illis quomodo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Ieſu.

But Barnabas tooke him / and brought him to the Apoſtles/ and declared to them / how he had ſeene the Lord in they way / and that he had ſpoken vnto him / and howe hee had ſpoken boldly at Damaſcus in ẏ Name of Jeſus.

Das IX. Capitel.

22. Saulus aber ward je mehr kräfftiger/ vnd treib die Jüden ein/ die zu Damaſco woneten/ vnd bewerhts/ daß diſer iſt der Chriſt.

Men Saulus bleff io mere krafftig/ oc igen dreff Jøderne ſom bode i Damaſco / oc beuiſde/ at denne er Chriſtus.

23. Vnd nach vilen tagen hielten die Jüden einen Rath zuſammen/ daß ſie jhn tödten.

Oc mange dage der effter/ hulde Jøderne it Raad tilſammen/ at de vilde ſla hannem ihiel.

24. Aber es ward Saulo kunth gethan/ daß ſie jm nachſtelleten. Sie hüteten aber Tag vnd Nacht an den Thoren/ daß ſie jhn tödten.

Oc det bleff Paulo tilkende giffuit/ at de vilde gøre hannem ſuig. Men de voctede dag oc nat i Portene/ at de vilde ihielſla hannem.

25. Da namen jhn die Jünger bey der Nacht/ vnd theten jhn durch die Mauren/ vnnd lieſſen jhn in einem Korbe hinab.

Da toge Diſciplene hannem om natten/ oc finge hannem igennem muren/ oc vunde hannem ned i en Kurff.

26. Da aber Saulus gen Jeruſalem kam/ verſuchte er ſich bey die Jünger zu machen/ vnnd ſie forchten ſich alle für jhm/ glaubten nicht/ daß er ein Jünger were.

Men der Saulus kom til Jeruſalem/ forſøcte hand at holde ſig til Diſciplene/ Oc de fryctede alle for hannem/ trode icke at hand vaar en Diſcipel.

27. Barnabas aber nam jn zu ſich/ vnd führet jhn zu den Apoſteln/ vnd erzehlet jnen/ wie er auff der Straſſen den HErrn geſehen/ vnd er mit jhm geredt/ vnd wie er zu Damaſco den Namen Jeſu frey geprediget hette.

Men Barnabas tog hannem til ſig/ oc førde hannem til Apoſtlerne/ oc hand fortalde den/ huorledis hand haffde ſeet HERREN paa veyen/ oc haffde taiet met hannem/ oc huorledis hand haffde driſtelige predicket om Jheſu Naffn i Damaſco.

Kapitola IX.

22. Sſawel pak mnohem wijce poſylňowal ſe/ a zahanbowal Zidy kteřijž bydleli w Damaſſku/ potwrzuge / že ten geſt Kryſtus.

Tedy ſie Saul tym więcey wzmagał/ y porabiał Zydy ktorzy mieſzkali w Dámáſzku/ twierdząc iż tho był on Kryſtus.

23. A když pominuli dnowé mnozý raddu mezy ſebau včinili Zidé/ aby gey zabili.

A gdy wyſzedł czás niemáły / weſzli Zidowie miedzy ſobą w rádę áby go ſtrácili.

24. Y zgewnij včiněni gſau Sſawlowi vkladowé gegich. Oſtříhali také y bran we dne y w nocy/ aby gey zabili.

Ale Saul zrozumiał zdrády ich/ ácz ſtrzeżono bran we dnie y w nocy iákoby go zátrácili.

25. Tehdy ponawſſe gey Včedlnijcy w nocy/ wypuſtili přes Zed/ ſpuſtiwſſe gey w koſſy.

A przethoż zwolennicy wziąwſzy go w nocy przez mur wypuścili/ powrozem ſpuściwſzy w koſzu.

26. A když přiſſel Sſawel do Geruzaléma pokauſſel ſe přitowaryſſyti Včedlnijkům/ y báli ſe ho wſſyckni/ newěřijce by byl Včedlnijkem.

Gdy potym przyſzedł Saul do Jeruzálem / kuſił ſie przyłączyć do zwolennikow / ále ſie go wſzyſcy bali/ nie wierząc żeby był zwolennikiem.

27. Barnabáſs pak poyaw gey/ y wedl ho k Apoſtolům/ a wyprawowal gim / kterak na ceſtě widěl PANa/ a že y mluwil s nim: a kterak w Damaſſku ſwobodně mluwil we gměnu Pána Gežiſſe.

Tedy go Bárnábaſz wziąwſzy/ przywiódł do Apoſtołow / y opowiedział im iáko w drodze widział Páná/ ktory mowił do niego/ y iáko w Dámáſzku beſpiecznie mowił w imie Jezuſowe.

ט

28 וְעָאֵל הֲוָא עַמְהוֹן וְנָפֵק בְּאוּרִשְׁלֶם וַמְמַלֵּל הֲוָא בַּשְׁמֵה דְּיֵשׁוּע עַין בַּגְלֵא ׃

Eſtauaſi con eſſi conuerſando in Ieruſalem, e parlando arditamente nel nome del Signor IESV.

29 וְדָרֵשׁ הֲוָא עַם יְהוּדָיֵא אִילֵין דְּיָדְעִין הֲווַ יַוְנָאִית הֶנוּן דֵּין צָבֵין הֲווַ לְמַקְטְלֵה׃

E parlaua, e diſputaua contra i Greci: onde eſſi cercauano d'ammazzarlo.

30 וְכַד יַדַעוּ אַחֵא א אַיְתִיוּהִי בְּלֵלְיָא לְקֶסַרִיַא וּמֶן תַּמָּן שַׁדְּרוּהִי לְתַרְסוֹס׃

Il che hauendo i fratelli ſaputo, il condußero à Ceſarea, e mandoronlo à Tarſo.

31 בְּרַם דֵּין עִדָּתָא דַּבְכֻלָּה יְהוּד וּבַגְלִילָא וְשָׁמְרִין אִית הֲוָא בָּהּ שְׁלָמָא כַּד מִתְבַּנְיָא הֲוָת וְרָדְיָא בַּדְחֶלְתָא דַּאלָהָא וּבְבוּיָאָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא סָגְיָא הֲוָת ׃

Le Chieſe dunque per tutta la Giudea, e Galilea, e Samaria, haueuan pace, & erano edificate caminando nel timor del Signore: & erano moltiplicate ne le conſolationi de lo Spirito ſanto.

32 וַהֲוָא דְּכַד מִתְכַּרֵךְ הֲוָא שִׁמְעוּן בַּמְדִינָתָא נְחֵת אַף לְוָת קַדִּישֵׁא דְּעָמְרִין בְּלוּד מְדִינְתָא ׃

Auuenne poi che mentre Pietro andaua viſitando tutti, venne etiandio a i Santi che erano in Lidda.

33 וְאֶשְׁכַּח גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵה אַנְיָס דַּרְמֵא הֲוָא בְּעַרְסָא וּמְשַׁרֵי שְׁנַיִן תְּמָנֵא ׃

E trouò iui vn huomo nominato Enea, che gia otto anni giaceua in letto, il quale era paralitico.

34 וְאֶמַר לֵה שִׁמְעוּן אַנְיָא מַאסֵא לָךְ יֵשׁוּע מְשִׁיחָא קוּם וְשַׁוָּא עַרְסָךְ וּבַר שָׁעְתֵה קָם ׃

A cui Pietro diſſe, Enea, il Signor IESV *Chriſto ti riſana: leuati ſu, e fatti il letto tu ſteſſo. E ſubbito ſi leuò.*

ט

28 וַיְהִי אִתָּם בָּא וְיֹצֵא בִּירוּשָׁלַיִם וּבְבִטָּחוֹן מְדַבֵּר בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ ׃

Y entraua y ſalia con ellos en Ieruſalem. Y hablaua confiadamente en el nombre del Sennor Ieſus.

29 וַיְדַבֵּר וַיִּתְוַכַּח אֶל־הַיְּוָנִים וְהֵמָּה יְבַקְשׁוּ לְהָרְגוֹ ׃

Y diſputaua con los Griegos: mas ellos procurauan da matarlo.

30 וְכַאֲשֶׁר יָדְעוּ הָאַחִים וַיּוֹלִיכֻהוּ אֶל־קֵסַרְיָא וּמִשָּׁם שְׁלָחוּהוּ טַרְסוֹסָה ׃

Loqual como los hermanos entendieron, acõpannaronlo haſta Ceſarea, y embiaronlo à Tarſo.

31 וְלַקְּהִלּוֹת בְּכָל יְהוּדָה וְגָלִיל וְשׁוֹמְרוֹן הָיָה לָהֶן שָׁלוֹם וְנִבְנוֹת וְהוֹלְכוֹת בְּיִרְאַת יְהוָה וְנִמְלְאוּ בְּתַנְחוּמוֹת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

Las Igleſias entonces por toda Iudea, y Galilea, y Samaria tenien paz, y eran edificadas andando en el temor del Sennor: y con conſuelo del Eſpiritu Sancto eran multiplicadas.

32 וַיְהִי כִּי כֵיפָה עָבַר בְּכֻלָּם וּבָא אֶל־הַקְּדוֹשִׁים הַיּוֹשְׁבֵי־לוּד הֵמָּה ׃

Y acontecio, que Pedro andandolos à todos vino tambien à los Sanctos que habitauan en Lydda:

33 וַיִּמְצָא שָׁם אֶת־אֱנוֹשׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ אֱנְיָא וּמִשְּׁמוֹנֶה שָׁנִים שֹׁכֵב עַל־עַרְשׂוֹ כִּי נְשׁוּל אֵבָרִים הוּא ׃

Y halló alli à vno que ſe llamaua Eneas, que auia ya ocho annos que eſtaua encama, que era paralytico.

34 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵיפָה אֱנְיָא יְרַפֵּא אוֹתְךָ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ קוּם הַצִּיעָה וְרַבֵּד עַרְשֶׂךָ וַיָּקָם בְּרֶגַע ׃

Y dixole Pedro, Eneas. El Sennor Ieſus el Chriſto, te ſana: leuantate y hazte tu cama. Y luego ſe leuantó.

θʹ.

28. Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ,

Ainſi donc il eſtoit allant & venant auec eux en Ieruſalem. Et ſe portant franchement au Nom du Seigneur Ieſus.

29. Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς· οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνελεῖν.

Il parloit & diſputoit contre les Grecs: mais ils taſchoierent de le mettre à mort.

30. Ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς ταρσόν.

Ce que les freres cognoiſſans, le menerent en Ceſaree, & l'enuoyerent en Tarſe.

31. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο.

Ainſi donc les Egliſes par toute Iudee, & Galilee, & Samarie auoyent paix, eſtãt edifiees & cheminans en la crainte du Seigneur, & eſtoyent multipliees par la conſolation du ſainct Eſprit.

32. Ἐγένετο δὲ πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν.

Aduint que comme Pierre paſſoit par deuers tous, il vint auſſi vers les ſaincts qui habitoyent en Lydde.

33. Εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος.

Et trouua là vn homme nommé Enee, qui depuis huit ans giſoit en vn petit lict, & eſtoit paralytique.

34. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος, αἰνέα, ἰᾶταί σε ἰησοῦς ὁ χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ, καὶ εὐθέως ἀνέστη.

Et Pierre lui dit, Enee Ieſus Chriſt te gueriſſe: leue-toi, & te fai ton lict: & incontinent il ſe leua.

CAP. IX.

28. Et erat cum illis intrans & exiens in Ieruſalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

And he was conuerſant with them at Jeruſalem / And ſpake boldely in the Name of Lord Jeſus.

29. Loquebatur quoque Gentibus & diſputabat cum Græcis: illi autem quærebant occîdere eum.

And ſpake and diſputed with the Grecians: but they went about to ſlay him.

30. Quòd cum cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.

But when the brethren knewe it/ they brought him to Ceſarea / and ſent him forth to Tarſus.

31. Eccleſia quidem per totam Iudæam & Galilæam, & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione Spiritus ſancti replebatur.

Then had the Churches reſt through all Judea / and Galile/ and Samaria/ & were edified / & walked in the feare of the Lorde / and were multiplied by the comfort of the holy Ghoſt.

32. Factum eſt autem, ut Petrus dum tranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos qui habitabant Lyddæ.

And it came to paſſe / as Peter walked throughout all quarters/ he came alſo to the Saints which dwelt at Lydda.

33. Invenit autem ibi hominem quendam, nomine Aeneam, ab annis octo iacentem in grabáto, qui erat paralyticus.

And there he found a certaine man named Aeneas/ which had kept his bed eight yeeres/ and was ſicke of the palſie.

34. Et ait illi Petrus, Aenea, ſanet te Dominus Ieſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi Et continuò ſurrexit.

Then ſayde Peter vnto him/ Aeneas/ Jeſus Chriſt maket thee whole ariſe and make vp thy bed. And he aroſe immediately.

Das IX. Capitel.

28. Vnd er war bey jhnen/ vnd gieng auß vnd ein zu Jeruſalem/ vnd prediget den Namen des HERRN Jeſu frey.

Oc hand vaar hoſſ dem / oc gick vd oc ind i Jeruſalem/ oc predickede vor HERRIS Jheſu Naffn driſtelige.

29. Er redet auch vnd befraget ſich mit den Griechen / Aber ſie ſtelleten jhm nach / daß ſie jhn tödten.

Hand talede ocſaa oc beſpurde ſig met Grekerne/ Men de lagde ſig effter / at ſla hannem ihiel.

30. Da das die Brüder erfuhren/ geleitten ſie jhn gen Ceſarien/ vnnd ſchickten jhn gen Tarſen.

Der Brødrene merckte det / ledſagede de hannem til Ceſaream / oc ſkickede hannem til Tarſen.

31. So hatte nun die Gemeine friede durch gantz Judea vnd Galilea vnd Samaria/ vnd bauete ſich/ vnd wandelt inn der Forcht des HERRN/ vnd ward erfüllet mit Troſt des heiligen Geiſtes.

Saa haffde nu Menigheden fred igennem gantſke Juda oc Galilea oc Samaria / oc opbyade ſig oc vandrede i HERRENS fryct/ oc bleff opfyldet met den hellig Aands trøſt.

32. Es geſchach aber / da Petrus durchzog allenthalben / daß er auch zu den Heiligen kam / die zu Lidda wohneten.

Oc det ſkede/ der Peder drog alleuegne igennem/ at hand kom ocſaa til de Helligen/ ſom bode i Lydda.

33. Daſelbſt fand er einen Mann/ mit Namen Eneas / acht Jar lang auff dem Bette gelegen / der ward Gichtbrüchig.

Der fant hand en Mand/ hed Eneas/ ſom haffde ligget otte aar paa Sengen / oc vaar Verckbruden.

34. Vnd Petrus ſprach zu jm: Enea/ Jeſus Chriſtus mache dich geſund/ Stehe auff vnd bette dir ſelber. Vnd alſo bald ſtund er auff.

Oc Peder ſagde til hannem / Enea / Jheſus Chriſtus gere dig helbrede / Stat op / oc red ſelff din Seng. Oc hand ſtod ſtrax op.

Kapitola IX.

28. Y byl s nimi přebýwage w Geruzalémě/ á ſměle wyznáwage gméno Pána Gežijſſe.

Y był w Jeruzálem thowárzyſząc z nimi. A beſpiecznie mowił w imie Páná Jezuſowe.

29. A mluwil také Pohanům / hádal ſe s Řeky / oni pak hledali ho zabiti.

Y gadał ſie z Greki / tákiż ſie oni ſtáráli tákoby go ſtrácic mogli.

30. To když zwěděli Bratřij/ dowedli ho do Cezaree/ a poſlali gey do Tharſu.

To gdy obaczyli bráćia / odprowádzili go do Ceſarcey/ y odeſłáli do Thárſu.

31. Cýrkwe pak Božij / po wſſý Jůdſké Zemi a Galilei a Samařij měly pokog/ a wzděláwaly ſe / choděcy w bázni Božij / a naplňowaly ſe Ducha Swatého potěſſenijm.

A ták kośćioły po wſzytkim Zydoſtwie y Galileiey y Samáryey/ miáły pokoy y budowáły ſie/ á chodząc/ w boiaźni Bożey y w pocieße Ducha świętego rozmnażały ſie.

32. Stalo ſe pak/ že Petr když proſſel wſſeckny Kraginy / přiſſel také k Swatým kteřijž bydleli w Liddye

Stáło ſie potym iż Piotr gdy obchadzał po wßytkich/ przyßedł też do świętych ktorzy mießkali w Lidyi.

33. Y nalezl tu Člowěka gednoho/ gménem Eneáſſe/ od oſmi Leth ležijcýho na Loži / kterýž byl ſklijcený.

Thámże nalazł niektorego imieniem Eneaß od ośmi lat na łożu leżącego/ kthory był rußony powietrzem.

34. Y řekl mu Petr: Eneáſſy/ vzdraw tebe Pán Gežijš Kryſtus/ Wſtaň/ a vſtel ſám ſobě. A hned wſtal.

Y rzekł mu Piotr/ Eneaßu/ vzdrawiacie Jezus Krystus / wſthańże y poſcieł ſobie/ thedy on nátychmiaſt wſtał.

ט

35 וַחֲזַאוּהִי כֻּלְּהוֹן דְּעָמְרִין
בְּלוּד וּבְסַארוֹנָא וְאֶתְפְּנִיו
לְוָת אַלָהָת׃

E tutti quelli che habbitauano in Lidda e in Aſſaron, lo viddero, iquali ſi conuertirono al Signore.

36 אִית הֲוָת דֵּין ת
תַּלְמִידְתָּא חֲדָא בְּיוּפָת
מְדִינְתָּא דַּשְׁמָהּ טְבִיתָת
חֲדָא עַתִּירָא הֲוָת בְּעֶבְדָא
טָבָא וּבְזֶדְקָתָא דְּעָבְדָת
הֲוָת׃

In Ioppe ancora era vna diſcepola per nome Tabitha) che interpretata, ſi dice Dorca.) Coſtei era piena di buone opere, e di limoſine ch'ella faceua.

37 אֶתְכַּרְהַת דֵּין בְּהוֹן
בְּהָנוֹן יַוְמָתָא וּמִיתַת ו
וַאסְחוּהָ וְסָמוּהָ
בְּעֶלִּיתָת׃

Auuenne in quei giorni che eſſendoſi ella ammalata, morì: e come l'hebber lauata, la poſero in vna ſala,

38 וַשְׁמַעוּ הֲווּ תַלְמִידֵא
דְּשֶׁמְעוֹן בְּלוּד הוּ מְדִינְתָּא
הָי דְּאִיתַיְהָא עַל גֵּיב יוּפָא
וְשַׁדַּרוּ הֲווּ לְוָתֵהּ גַּבְרָת
תְּרֵין דְּנֶבְעוֹן מֶנֵּהּ דְּלָת
תֵּאמַן לֵהּ דְּנֵאתָת
צְאידַיְהוֹן׃

Et eſſendo Lidda vicina à Ioppe, i diſcepoli hauendo inteſo che Pietro era iui, mandorono à lui, pregandolo che non tardaſſe di venire infin a loro.

39 וְקָם שֶׁמְעוֹן וַאזַל
עַמְּהוֹן וְכַד אֶתָא אַסְקוּהִי
לְעֶלִּיתָא וּכְנִשֵׁי הֲוַי לְהֵין
חֲדָרוּהִי כֻּלְּהֵין אַרְמְלָתָא
כַּד בָּכְיָן וּמַחְוְיָן הֲוַי לֵהּ כ
כּוּתִּינָיָתָא וּמַרְטוּטֵא הָלֵין
דְּיָהְבָא הֲוָת לְהֵין טְבִיתָא
כַּד חַיַּת׃

La onde Pietro leuatoſi ſu, venne con quelli che furon mandati à chiamarlo. Arriuato ch'ei fu, il menorono ne la ſala: e tutte le vedoue gli furono intorno, piangendo, e moſtrandogli le veſte e i manti che Dorca faceua loro, quando era con eſſe.

ט

35 וַיִּרְאוּהוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי לוּד וְשָׁרוֹן
אֲשֶׁר שָׁבוּ אֶל־יְהוָה׃

Y vieronlo todos losque habitauan en Lydda y en Sarona, los quales ſe conuirtieron al Sennor.

36 וּבְיָפוֹ הָיְתָה תַּלְמִידָה אַחַת
וּשְׁמָהּ טְבִיתָא הַמִּתְרְגְּמָה נֶאֱמֶרֶת
צְבִיָּה זֹאת הִיא מְלֵאָה מַעֲשֵׂי
טוֹבִים וּצְדָקוֹת אֲשֶׁר עָשְׂתָה׃

Entonces en Ioppe auia vna Diſcipula llamada Tabitha, que ſi lo declares, quiere dezir Dorcas. Eſta era llena de buenas obras, y de lymoſnas que hazia.

37 וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵמָּה וְחָלְתָה
בְחָלְיָהּ וַתָּמָת וְרָחֲצוּהָ וְשָׂמוּהָ
בַּעֲלִיָּה׃

Y aconteció en aquellos dias que enfermando, murió: La qual deſpues de llauada, puſieronla en vn cenadero.

38 וּקְרוֹבָה הִיא לוּד אֶל־יָפוֹ
וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַתַּלְמִידִים כִּי
כֵיפָה הָיָה בָהּ וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו שְׁנֵי
אֲנָשִׁים וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ פֶּן יְמָאֵן
לָבוֹא אֲלֵיהֶם׃

Y como Lydda eſtaua cerca de Ioppe los Diſcipulos, oyendo que Pedro eſtaua alli, embiaronle dos varones rogandole, No te detengas de venir haſta noſotros.

39 וַיָּקָם כֵּיפָה וַיָּבוֹא אֲלֵיהֶם
וּבְבוֹאוֹ הֶעֱלוּהוּ אֶל־עֲלִיָּה וְעָמְדוּ
אֵלָיו כָּל־אַלְמָנוֹת בּוֹכִיּוֹת מַרְאוֹת
אֶת כֻּתֳּנוֹת וּבְגָדִים כַּמָּה עָשְׂתָה
צְבִיָּה בְּעוֹדֶנָּה אִתָּנָה׃

Pedro entonces leuantandoſe, vino con ellos: y como llegó, lleuaronlo àl cenadero donde lo rodearon todas las biudas llorando y moſtrandole les tunicas y los veſtidos que Dorcas les hazia: quando eſtaua conellas.

θ'.

35. Καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες λύδδαν καὶ τὸν σαρωνᾶν, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et tous ceux qui habitoyent en Lydde & en Saron, le virent: leſquels furent conuertis au Seigneur.

36. Ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι ταβιθά, ἣ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει.

Or y auoit-il auſſi en Ioppe vne certaine diſciple nommee Tabitha, qui ſignifie Dorcas: laquelle eſtoit pleine de bonnes œuures & d'aumoſnes qu'elle faiſoit.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ.

Aduint en ces iours-la qu'elle deuint malade, & mourut. Et quand ils l'eurent lauee, ils la mirent en vne chambre haute:

38. Ἐγγὺς δὲ οὔσης λύδδης τῇ ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτόν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν.

Et d'autant que Lydde eſtoit pres d'Ioppe, les diſciples entẽdans que Pierre eſtoit en Lydde, enuoyerent vers lui deux hommes, le prians qu'il ne tardaſt point de venir iuſqu'à eux.

39. Ἀναστὰς δὲ πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς. ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς.

Pierre donc ſe leua, & s'en vint auec eux. Et quand il fut arriué, ils le menerent en la haute chambre: & toutes les vefues ſe preſenterent a lui en pleurant, & monſtrant les, veſtemens que faiſoit Dorcas quand elle eſtoit auec elles.

35. Et viderunt eum omnes qui habitabant Lydda, & Saronæ, qui converſi ſunt ad Dominum.

And all that dwelt at Lydda & Saron/ ſawe him/ and turned to the Lord.

36. In Ioppe autem fuit quædam diſcipula nomine Tabitha: quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemoſynis quas faciebat.

There was alſo at Ioppa a certaine woman a diſciple named Tabitha/ (which by interpretation is called Dorcas) ſhe was full of good workes/ and almes which ſhe did.

37. Factum eſt autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum laviſſent, poſuerunt eam in cœnaculo.

And it came to paſſe in thoſe dayes/ that ſhe was ſicke and died: and when they had waſhed her/ they layde her in an vpper chamber.

38. Cùm autem propè eſſet Lydda ab Ioppe, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum rogantes. Ne pigriteris venire uſque ad nos.

Nowe for as much as Lydda was neere to Ioppa/ and the diſciples had heard that Peter was there/ they ſent vnto him two men/ deſiring that he woulde not delay to come vnto them.

39. Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circunſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.

Then Peter aroſe and came with them: and when he was come/ they brought him into the vpper chamber/ where all the widowes ſtoode by him weeping/ & ſhewing the coates/ and garments/ which Dorcas made/ while ſhe was with them.

35. Vnd es ſahen jhn alle/ die zu Lidda vnd zu Sarona wohneten/ die bekehreten ſich zu dem HERREN.

Oc de ſaage det alle/ ſom bode i Lydda oc Sarona/ oc de omuende ſig til HERREN.

36. Zu Joppe aber war eine Jüngerin/ mit Namen Tabea/ welches verdolmetſchet heiſſt ein Rehe. Die war voll guter Werck vnd Allmoſen/ die ſie thet.

Oc der vaar en Diſciplinde i Joppe/ ſom hed Tabita/ ſom er vdlagd en Raa/ Hun vaar fuld aff gode Gerninger oc Allmiſſe ſom hun giorde.

37. Es begab ſich aber zu derſelbigen zeit/ daß ſie kranck ward vnnd ſtarb. Da wuſchen ſie dieſelbige/ vnd legten ſie auff den Söller.

Oc det begaff ſig paa den ſamme tid/ at hun bleff ſiug/ oc døde. Da tode de hend/ oc lagde hende paa Lofftet.

38. Nun aber Lidda nahe bey Joppen iſt/ da die Jünger höreten/ daß Petrus daſelbſt war/ ſandten ſie zu jhm/ vnd ermahneten jn/ daß er ſichs nicht lieſſe verdrieſſen zu jhnen zu kommen.

Men nu er Lydda nær hoſſ Joppen/ Der Diſciplene hørde/ at Peder vaar der/ da ſende de til hannem/ oc formanede hannem/ at hand vilde icke beſuæris/ at komme til dem.

39. Petrus aber ſtund auff vnd kam mit jhnen. Vnd als er darkommen war/ führeten ſie jhn hinauff auff den Söller/ vnd tratten vmb jn alle Witwen/ weineten vnd zeigeten jhm die Röcke vnd die Kleider/ welche die Rehe machte/ weil ſie bey jhnen war.

Da ſtode Peder op oc kom met dem. Oc der hand kom did/ ledde de hannem op paa Lofftet/ oc alle Vidver ſtod omkring hannem/ græde oc viſde hannem de Kiortle oc Klæder/ ſom ſamme Raa giorde/ den ſtund hun vaar hoſſ dem.

35. A widěli gey wſſyckni kteřijž bydleli w Liddie/ a w Aſaroně/ kteřijžto obrátili ſe k PANV.

A widzieli go wſzyſcy ći kthorzy mieſzkali w Lidyi/ y Saronie/ ktorzy ſie też náwrocili do Páná.

36. W Joppen pák byla gedna Včedlnice gměnem Tabitha/ kteráž ſe wykláda Dorkas. Ta byla plná ſkutkůw dobrých/ a Almužen kteréž činila.

Byłá thez w Joppe niektora zwolennicżka imieniem Tábithá/ kthora ktoby chćiał wyłożyć/ zowie ſie Dorkas/ tá byłá bogáta w dobne vczynki y w iáłmużny ktore czyniłá.

37. Y ſtalo ſe w těch dnech/ že ſe roznemohla/ a vmřela. Kteraužto když vmyli/ položili gi w wrchnij Syni.

Y ſtało ſie że w onych czáśiech bedac niemocą złożoná/ vmárłá/ ktorą omywſzy położono na Sali.

38. A že byla blijzko Lidda od Joppen vſlyſſawſſe Včedlnijcy žeby tam byl Petr/ poſlali k němu Muže dwa/ proſſyce ho/ aby ſobě ne obtěžowal přigijti až k nim.

A iż Lidda byłá bliſko Joppen/ zwolennicy oſłyſzawſzy ſie że był Piotr wniey/ poſłáli do niego dwu mężow proſzacy/ áby do nich przez omieſzkánia przyſzedł:

39. Tehdy wſtaw Petr/ ſſel s nimi. A když přiſſel wedli gey do ſwrchnij ſyně y obſtaupily ho wſſeckny Wdowy plačijcý/ a okazugijcý raucha a ſukně kteréž dělala/ dokud s nimi byla Dorkas.

Tedy wſtawſzy Piotr/ przyſzedł z nimi/ ktorego gdy przyſzedł wwiedli ná Sale/ gdźie te z przy nim ſtháneły wſzytki wdowy płacząc/ y wkázuiac ſukniey pláſzcze kthore robiłá Dorkas gdy byłá z nimi.

ט

40 שֶׁמְעוֹן דֵּין אַפֵּק לְכֻלְּהוֹן אֱנָשָׁא לְבַר וְקַעַד עַל בּוּרְכַּוְהִי וְצַלִּי וְאֶתְפְּנִי לְוָת שְׁלַדָּא וֶאֱמַר טְבִיתָא קוּמִי הָי דֵּין פֶּתְחַת עַיְנַיְהָ וְכַד חֲזָתֵהּ לְשֶׁמְעוֹן יֶתְבַת׃

Pietro allora mandati fuor tutti, e poſtoſi inginocchioni, orò: poi voltatoſi verſo il corpo, diſſe, Tabita, leuati ſu. Et ella aperſe i ſuoi occhij, e veduto Pietro, ſi meſſe à ſedere.

41 וְאוֹשֵׁט לָהּ אִידֵהּ וְאַקִּימָהּ וּקְרָא לְקַדִּישֵׁא וְלַאַרְמְלָתָא וִיהַבָהּ לְהוֹן כַּד חַיָּא׃

Et egli dandole la mano, la drizzò ſu: poi chiamati i ſanti e le vedoue, la preſentò viua.

42 וְאֶתִידְעַת הָדָא בְּכֻלָּהּ מְדִינְתָּא וְסַגִּיאֵא הַימֵנוּ בְּמָרַן׃

E queſto ſi ſeppe per tutta Ioppe, e molti credettero nel Signore.

43 הֲוָא דֵּין בָּהּ בְּיוֹפָא יוֹמָתָא לָא זְעוּרִין כַּד שָׁרֵי הֲוָא בְּבֵית שֶׁמְעוֹן בּוּרְסָיָא׃

Et auuenne ch'egli ſi reſtò in Ioppe, molti giorni, appreſſo vn certo Simone coiaro.

י

1 בְּקֵסַרְיָא דֵּין אִית הֲוָא גַּבְרָא חַד קֶנְטְרוּנָא דִּשְׁמֵהּ הֲוָא קוּרְנִילִיוּס מֶן סְפִירָא הָי דְּמֶתְקַרְיָא אִיטַלִיקָא׃

In Ceſarea era vn huomo nominato Cornelio, Centurione de la ſquadra chiamata Italiana.

2 וְזַדִּיק הֲוָא וְדָחֵל הֲוָא מֶן אֱלָהָא הוּ וּבַיְתֵהּ כֻּלֵּהּ עָבֵד הֲוָא זַדְקָתָא סַגִּיאָתָא בְּעַמָּא וּבְכֻל־זְבַן בָּעֵא הֲוָא מֶן אֱלָהָא׃

Huomo pio, e che temeua Iddio, con tutta la ſua famiglia, e faceua molte limoſine al popolo, e pregaua Iddio continuamente.

ט

40 וְהוֹצִיא כֵיפָה אֶת כֻּלָּם הַחוּצָה וַיִּכְרַע אֶת־בִּרְכָּיו וַיִּתְפַּלֵּל וַיִּפֶן אֶל־הַגּוּפָה וַיֹּאמֶר טְבִיתָא קוּמִי וְהִיא פָקְחָה עֵינֶיהָ וּבִרְאוֹתָהּ אֶת־כֵיפָה שָׁבָה וַיֵּשְׁבָה׃

Entonces echados fuera todos Pedro pueſto de rodillas, oró: y buelto àl cuerpo, dixo, Tabitha, leuantate. Y ella abrió los ojos: y viendo à Pedro, boluioſe à aſſentar.

41 וַיִּתֶּן לָהּ אֶת יָדוֹ וַיְקִימֶנָּה וַיִּקְרָא לַקְּדוֹשִׁים וְלָאַלְמָנוֹת וַיְקִימֶנָּה חַיָּה׃

Y dandole el la mano leuantola: entonces llamando los Sanctos y las biudas, preſentóla biua.

42 וַיִּוָּדַע הַדָּבָר בְּכָל יָפוֹ וְרַבִּים הֶאֱמִינוּ בַיהוָה׃

Eſto fué notorio por toda Ioppe· y creyeron muchos en el Sennor.

43 וַיְהִי כִּי יָמִים רַבִּים מַאֲרִיךְ הוּא בְיָפוֹ אֶת־שִׁמְעוֹן הַגּוֹלֵד׃

Y aconteció que ſe quedó muchos dias en Ioppe en caſa de vn cierto Simon Curtidor.

י

1 וַיְהִי־אִישׁ בְּקֵסַרְיָא וּשְׁמוֹ קַרְנִיאֵל וְשַׂר מֵאָה הוּא מֵחֶבֶל הַנִּקְרָא אִתַּלְקִי׃

Y Auia vn varon en Ceſarea llamado Cornelio, Centurion de la compannia que ſe llamaua la Italiana.

2 וְצַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים הוּא אֶת־כָּל־בֵּיתוֹ עֹשֶׂה צְדָקוֹת רַבּוֹת לָעָם וּמִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים תָּמִיד׃

Pio, y temeroſo de Dios con toda ſu caſa y que hazia muchas lymoſnas àl pueblo: y que oraua a Dios ſiempre,

θ.

40. Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, ταβιθὰ, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον ἀνεκάθισε.

Mais Pierre apres les auoir tous enuoyés hors, ſe mit à genoux, & pria, puis ſe retournant vers le corps, dit, Tabitha, leuetoi. Et elle ouurit ſes yeux, & voyant Pierre, ſe raſſit.

41. Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν. Φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.

Adonc il lui donna la main, & la leua: puis ayant appelé les ſaincts & les vefues, il la leur preſenta viuante.

42. Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et cela fut cognu par toute Ioppe: & pluſieurs creurent au Seigneur.

43. Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν ἰόππῃ παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ.

Et aduint qu'il demeura pluſieurs iours en Ioppe, chez vn certain Simon conroyeur.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν καισαρείᾳ ὀνόματι κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης ἰταλικῆς.

Or y auoit-il vn certain perſonnage en Ceſaree, nomme Corneille, centenier de la bande appelee Italique.

2. Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός.

Homme deuotieux & craignant Dieu, auec toute ſa famille, faiſant auſſi beaucoup d'aumoſnes au peuple, & priant Dieu aſſiduellement.

CAP. IX.

40. Eiectis autem omnibus foràs, Petrus ponens genua oravit, & converſus ad corpus, dixit: Tabitha ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit.

But Peter put them all forth/ and kneeled downe/ and prayed/ and turned him to the bodie/ and ſaid: Tabitha / ariſe. And ſhee opened her eyes / and when ſhe ſawe Peter/ ſate vp.

41 Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm vocaſſet ſanctos & viduas aſſignavit eam vivam.

Then he gaue her the hande and lift her vp/ ande called the ſaintes and widowes/ and reſtoret her aliue.

42. Notum autem factum eſt per univerſam Ioppen: & crediderunt multi in Domino.

And it was knowne throughout all Joppa/ and many beleeued in the Lord.

43 Factum eſt autem, ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quédam coriarium.

And it came to paſſe that he taried many dayes in Joppa with one Simon a tanner.

CAP. X.

VIR autem quidam erat in Cæſarêa, nomine Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica.

Further more there was a certaine man in Ceſarea called Cornelius/ a captaine of the band called the Jtalian band.

2. Religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi.

A deuoute man / and one that feared God with all hiſ hous holde/ which gaue much almes tho the people / and prayed God continually.

Das IX. Capitel.

40. Vnd da Petrus ſie alle hinauß getrieben hatte / kniet er nieder / betet vnd wandte ſich zu dem Leichnam/ vnd ſprach: Tabea/ ſtehe auff. Vnd ſie that jhre augen auff/ vnd da ſie Petrum ſahe/ ſatzte ſie ſich wider.

Oc der Peder haffde dreffuit dem alle vd / falt hand paa knæ / bad/ oc vende ſig til Legemet oc ſagde/ Tabita/ ſtat op. Oc hun oplod ſine Oyen / oc der hun ſaa Peder/ ſette hun ſig igen.

41. Er aber gab jhr die Hand / vnd richtet ſie auff / vnd rieff den heiligen vnd den Witwen/ vnd ſtellet ſie lebendig dar.

Da fick hand hende Haand/ oc reyſde hende op/ Oc hand kallede Helligen oc Viduer/ oc ſtickede hende der leffuende.

42. Vnd es ward kunth durch gantz Joppen / vnd vil wurden glaubig an den HERREN.

Oc det bleff obenbare offuer al Joppen/ oc mange trode HERREN.

43. Vnd es geſchach daß er lange zeit zu Joppe bleib / bey einem Simon der ein Gerber war.

Oc det ſkeede / at hand bleff long tid i Joppe/ hoſſ Simon ſom giorde Leer til.

Das X. Capittel.

ES war aber ein Mann zu Ceſarien/ mit Namen Cornelius/ ein Hauptmann von der Schar / die da heiſſet die Welſche.

OC der vaar en Mand i Ceſarea / ſom hed Cornelius / en Høffuitzmand aff den Skare / ſom kaldis den Valſke.

2. Gottſelig vnnd Gottförchtig / ſampt ſeinem gantzen Hauſe/ vnd gab dem Volck vil Allmoſen.

Gudelig oc Gudfryctig / met ſit gantſke Huſſ/ oc hand gaff Folcket megen Almiſſe.

Kapitola IX.

40. A kázaw wſſem wygijti wen Petr / klekl na kolena / y modlil ſe: a obrátiw ſe k Telu/ řekl: Tabitho / wſtaň. A ona otewřela oči / a vzřewſſy Petra/ poſadila ſe.

A ták wyrzućiwſſy precz wſzytki/ Piotr poklęknawſzy ná kolana/ modlił ſie/ owrocíwſzy ſie do ciáłá rzekł / Tábitho wſtań / tedy ona otworzyłá oczy ſwoie/ á vyzrawſzy Piotrá ſiadła.

41. A podaw gij ruky / pozdwihl gij. A když powolal Swatých a wdow / okázal gim žiwau.

Y podawſzy iey ręke/ podnioſłá / á wezwawſzy świethych y wdow/ poſtáwił ią żywą.

42. Y rozhláſſen geſt ſkutek tento po wſſem měſtě Joppen/ a vwěřili mnocy PANA.

Tedy tho wſzytko było iáwno po wſzytkim Joppen / y wiele ich vwierzyło w Paná.

43. Y ſtalo ſe / že za mnohé dni bydlil Petr w Joppen/ v něyákého Sſymona Koželuha.

Mieſzkał tedy przez niemáły czás w Joppe v niektorego Symoná garbárzá.

Kapitola X.

MUž pak něyaký byl w Cezarce/ gménem Kornelius / Setnijk záſtupu kterýž ſlaul Wláſký.

BYł też w Ceſarey niekthory imieniem Korneliuſz ſetnik/ z roty ktorą zwáno Włoſká.

2. Nábožný a bohabogný/ ſewſſý čeledij ſwau / čině Almužny mnohé Lidu.

Człowiek pobożny / y bojący ſie Bogá ze wſzytkim domem ſwym/ dawaiąc iałmużny wielkie ludziam.

י

3 חֲזָא חֶזְוָא מַלְאַכָא דַּאלָהָא בְּחֶזְוָא גַּלְיָאִית לְאַפַּי תְּשַׁע שָׁעִין בְּאִימָמָא דְּעַל לְוָתֵהּ וַאמַר לֵהּ קוּרְנִילְיָא׃

Coſtui vidde in viſione manifeſtamente, circa la nona hora del giorno, vn Angelo del Signore entrare à ſe, e dirli, Cornelio.

4 וְהוּ חַר בֵּהּ וַדְחֶל וֶאמַר מָנָא מָרִי וֶאמַר לֵהּ מַלְאַכָא צְלַוָתָךְ וְזַדְקָתָךְ סְלֶקְי לְדוּכְרָנָא קֳדָם אֲלָהָא׃

Et egli guardandolo fiſamente, e preſo da timore, diſſe, Che ci è, Signore? E l'Angelo gli diſſe, Le tue orationi e le tue limoſine ſon ſalite in memoria dinanzi à Dio.

5 וְהָשָׁא שַׁדַּר גַּבְרֵא לְיוּפָּא מְדִינְתָּא וְאַיְתָא לְשֶׁמְעוּן דְּמֶתְקְרֵא כִּאפָא׃

Però manda hora de gli huomini à Ioppe, e chiama Simone, che ſi domanda per ſopranome Pietro.

6 הָא שְׁרֵא בְּבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוּן בּוּרְסָיָא הָו דְּאִיתַוְהי עַל יַד יַמָּא (וְהוּ נֵאמַר לָךְ מָנָא וָלֵא לָךְ לְמֶעְבַּד)׃

Queſto alloggia con vn certo Simone coiaro, che ha la ſua caſa preſſo al mare: egli ti dirà quel che ti biſogna fare.

7 וְכַד אֱזַל לֵהּ מַלְאַכָא דְּמַלֵּל עַמֵּהּ קְרָא תְּרֵין מֶן בְּנַי בַּיְתֵהּ וּפָלְחָא חַד דְּמֶתְדְּנֵא הֲוָא לֵהּ׃

Come l'Angelo che parlaua à Cornelio ſi fu partito, egli chiamò due de ſuoi famigli & vn ſoldato pio di quelli che gli ſtauano di continuo appreſſo.

8 וֶאשְׁתַּעִי לְהוּן כֻּל מֶדֶם דַּחֲזָא וְשַׁדַּר אֶנּוּן לְיוּפָּא׃

E poi ch'egli hebbe raccontato loro il tutto, li mandò à Ioppe.

י

3 וַיַּרְא בַּמַּרְאֶה בְּיִפְעָה כְּשָׁעַת הַתְּשִׁיעִית הַיּוֹם אֶת־מַלְאַךְ אֱלֹהִים כִּי בָא אֵלָיו וְאָמַר לוֹ קָרְנִיאֵל׃

Eſte vido en viſion manifieſtamente, como à la hora de las nueue del dia, que vn Angel de Dios entraua à el, y le dezia, Cornelio.

4 וְהוּא הִבִּיט אֵלָיו וַיֶּחֱרַד וַיֹּאמֶר מַה זֹּאת אֲדֹנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו תְּפִלּוֹתֶיךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ עָלוּ לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי יְהוָה׃

Y el pueſtos en el los ojos eſpantado, dixo Que es Sennor? y dixole, Tus oraciones y tus lymoſnas han ſubido en memoria en la preſencia de Dios.

5 וְעַתָּה שְׁלַח אֶל־יָפוֹ אֲנָשִׁים וְהָבִיאָה אֵלֶיךָ אֶת־שִׁמְעוֹן אֶחָד הַנִּקְרָא כֵּיפָה׃

Embia pues aora varones à Ioppe: y haz venir à vn Simon que tiene por ſobre nombre Pedro.

6 וְהִנֵּה זֶה הוּא מִתְלוֹנֵן בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַגּוֹלֵד וּבֵיתוֹ אֶל־שְׂפַת הַיָּם וְהוּא יְדַבֵּר אֵלֶיךָ מַה צָּרִיךְ לַעֲשׂוֹתֶךָ׃

Eſte poſa en caſa de vn Simon Curtidor, que tiene ſu caſo junto à la mar: eſte te dirà loque te conuiené hazer.

7 וְכַאֲשֶׁר יָצָא הַמַּלְאָךְ הַמְדַבֵּר אֶל־קָרְנִיאֵל וַיִּקְרָא לִשְׁנֵי־חֲנִיכָיו וּלְאִישׁ מִלְחָמָה יְרֵא אֱלֹהִים הַמְחַכֶּה לוֹ׃

Y ydo el Angel que hablaua con Cornelio, llamo dos de ſus criados, y vn ſoldado temeroſo del Sennor de los que ſe llegauan à el:

8 וַיְסַפֵּר לָהֶם אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיְשַׁלְּחֵם אֶל־יָפוֹ׃

A los quales, deſpues de auerſelo contado todo, embiolos à Ioppe.

ι.

3. Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Κορνήλιε.

Icelui vid en viſion manifeſtement enuiron neuf heures du iour, vn Ange de Dieu qui vint à lui, & lui dit, Corneille.

4. Ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε, τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et icelui ayant les yeux fiches vers lui, & eſtrayé, dit, Qu'y a-il Seigneur? & il lui dit. Tes oraiſons & tes aumoſnes ſont montees en memoire deuant Dieu.

5. Καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος.

Maintenant donc enuoye gens en Ioppe, & enuoye querir Simon qui eſt ſur nommé Pierre.

6. Οὗτος ξενίζεταί παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Il eſt logé chez vn certain Simon contoyeur, qui a ſa maiſon pres de la mer: ceſtui-la te dira ce qu'il te faut faire.

7. Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ.

Quand l'Ange qui parloit à Corneilles s'en fut allé, il appela deux de ſes ſeruiteurs, & vn gendarme, craignant Dieu, d'entre ceux qui ſe tenoyent au tour de lui.

8. Καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰόππην.

Auſquels ayans le tout raconté, il les enuoya en Ioppe.

CAP. X.

3. Et deprecans Deum ſemper, is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

He ſawe in a viſion euidently (about the ninth houre of the daye) an Angell of God comming in to him/ and ſaying vnto him/ Cornelius.

4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit, Quis es Domine? Dixit autem illi, Orationes tuæ & eleemoſynæ tuę aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

But when he looked on him/ he was afraid/ and ſaid/ What is it / Lord? And he ſaid vnto him/ Thy prayers and thine almes are come vp into remembrance before God.

5. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accerſi Simonem quendam qui cognominatur Petrus.

Now therefore ſend men to Joppa/ & call for Simon / whoſe ſurname is Peter.

6. Hic hoſpitatur apud Simonem quendam coriariũ, cuius eſt domus iuxta mare, hic dicet tibi quid te oporteat facere.

He lodgeth with one Simon a tanner / whoſe houſe is by the ſea ſyde: he ſhall tell thee what thou oughteſt to do.

7. Et cùm diſceſſiſſet angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant.

And when the Angell which ſpake vnto Cornelius/ was departed / he called two of his ſeruant/ & a ſouldier that feared God/ one of them that wayted on him.

8. Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Ioppen.

And tolde them all things/ and ſent them to Joppa.

Das X. Capitel.

3. Vnd betet jmmer zu Gott. Der ſahe in einem Geſichte offenbarlich/ vmb die neundte ſtunde am tage einen Engel Gottes zu jhm eingehen / der ſprach zu jhm: Corneli.

Oc bad altid til Gut/ Hand ſaa en Syn obenbarlige / ved den niende time paa dagen / en Guds Engel gaa ind til ſig / hand ſagde til hannem / Corneli.

4. Er aber ſahe jhn an / erſchrack/ vnd ſprach: Herr / was iſts? Er aber ſprach zu jhm: Dein Gebet vnd dein Allmoſen ſind hinauff kommen ins Gedächtniß für Gott.

Da ſaa hand paa hannem / forferdedis / oc ſagde / HERRE huad er det? Hand ſagde til hannem/ Din bøn oc din Almiſſe ere komne op ihukommelſe faar Gud.

5. Vnd nun ſende Männer gen Joppen/ vnd laß fodern Simon/ mit dem zunamen Petrus.

Oc ſent nu Mend til Joppen/ oc lad hente Simon ſom kaldis Peder.

6. Welcher iſt zur Herberge bey einem Gerber Simon / des Hauß am Meer ligt / der wirdt dir ſagen / was du thun ſolt.

Huilcken der er til herbere hoſſ Simon / ſom gør leer til / hueſſ huſſ liger hoſſ Haffuit / hand ſkal ſige dig / huad du ſkalt gøre.

7. Vnd da der Engel / der mit Cornelio redet / hinweg gegangen war/ rieff er zween ſeiner Haußknecht / vnd einem gottsförchtigen Kriegsknecht/ von denen die auff jhn warteten.

Oc der Engelen / ſom talede met Cornelio vaar bortgangen / da kallede hand tho aff ſine Huſſuenne/ oc en Gudfryctig Stridzmand/ aff dem ſom toge vare paa hannem.

8. Vnd erzehlet es jhnen alles/ vnd ſandte ſie gen Joppen.

Oc fortalde dem det altſammen / oc ſende dem til Joppen.

Kapitola X.

3. A modle ſe Bohu wždycky. Ten widěl ſkrze widenij zgewně / yako w hodinu dewátau na den / Angela Božijho an wſſel k němu / a řekl gemu: Korneli.

Ktory gdy ſie modlił Bagu po wßytek czás/ widźiał iawnie w widzeniu o iákoby dźiewiątey godźinie ná dźień/ Aniolá Bożego wchodzącego do śiebie/ y mowiącego iemu/ Korneli.

4. A on popatřiw naň / báznij gſa obražen / řekl: Kdo gſy Pane? Y řekl gemu: Modlitby twé a Almužny twé wſtupily na pamět před twář Božij.

A on nań pilnie pátrząc oczymá ſwoimi/ lęknawßy ſie rzekł/ Ktoż ieſt moy Pánie? Thedy mu on rzekł/ Modlithwy twe y iálmużny twoie wſtąpiły ku pámiątce przed Bogiema.

5. Protož nynij poſſli Muže do Joppen/ a powalay Sſymona kterýž má přijgmij Petr.

A przetoż teraz poſli kogo do Joppen/ á wzow Symoná/ ktorego názywáią Piotrem.

6. Ten bydlij v Sſymona gednoho Koželuha / kterýž ma dům v Moře / tenť powij tobě co ty máſs činiti.

Tenći mießka v niektorego Symoná Gárbarzá co mu dom nád morzem / á tenći tobie powie coć będzie czynić potrzebá.

7. A když odſſel od něho Angel kterýž mluwil k němu/ powolal dwau Služebnijkůw ſwých / a Rytijře kterýž ſe bál Boha / z těch kteřijž ſtogijce před nim ſlaužili.

Niáko ſkoro odßedł Aniol ktory mowił z Korneliußem / wezwał dwu z ſłużebnikow ſwoich / y żołnierza bogoboynego z tych ktorzy przy nim vſtáwicznie byli.

8. Gimžto když wypravil wſſecky wěcy/ poſlal ge do Joppen.

A opowiedziawßy im wßytki rzeczy/ poſłał ie do Joppen.

י

9 ולְיומא אחרנא כד הנון רדין באורחא וקריבין למדינתא סלק שמעון לאגרא דנצלא בשת שעין:

Il di ſeguente, mentre che eſſi caminauano, & auuicinauanſi à la citta, Pietro ſali ne la ſommita de la caſa per far oratione, circa l'hora ſeſta.

10 וכפן וצבא הוא דנלעס וכד הנון מתקנין לה נפל עלוהי תמהא:

Et eſſendoli venuta fame, voleua mangiare, e mentre che gli apparecchiauano, gli venne vn ecceſſo di mente.

11 וחזא שמיא כד פ פתיחין ומאנא חד כד אסיר בארבע קרנן ודמא הוא לכתנא רבא ושאב הוא מן שמיא על ארעא:

E vidde il cielo aperto, & vn certo vaſe ſcendere à ſe, come vn gran lenzuolo, legato per li quattro capi, e mandato giu di cielo in terra.

12 ואית הוא בה כלהון חיותא דארבעת רגליה ורחשא דארעא ופרחתא דשמיא:

Nelquale erano di tutti gli animali de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e do reptibili, e de gli vccelli del cielo.

13 וקלא אתא לה דאמר שמעון קום כוס ואכול:

E fugli fatta vna voce che diſſe, Pietro, ſta ſu, ammazza, e mangia.

14 ושמעון אמר חס מרי דממתום לא אכלת כל דמסיב וטמא:

E Pietro diſſe, Non gia Signore: percioche io non ho giamai mangiato alcuna coſa commune o immonda.

15 ותוב דתרתין זבנין ק קלא הוא לותה אילין דאלהא דכי אנת לא תסיב:

E la voce gli diſſe, ancor la ſeconda volta, Le coſe che Iddio ha purificate, non le far tu communi.

י

9 וממחרת כאשר ארחו וקרבו אל־העיר ויעל כיפה על־הגג להתפלל כשעה הששית:

Y vndia deſpues yendo ellos camino, y llegando cerca de la ciudad, Pedro ſubió àl açutea à orar, cerca de la hota de las ſeys.

10 ויהי־כי רעב הוא ואוה לטעם ויכינו לו אכל ותפול עליו תרדמה:

Y aconteció que le vino vna grande hambre y quiſo comer. y aparejandole ellos, cayó ſobre el vn exceſſo de entendimiento.

11 וירא את־השמים כי נפתחים ויורד עליו כלי אחד כמו אטון גדול אסור בארבע כנפותיו ומורד על־הארץ:

Y vido el cielo abierto, y que decendia à el vn vaſo, como vn gran lienço que atado de los quatro cantos era abaxado del cielo à la tierra:

12 אשר בו היתה כל־החיה ההלכת על־ארבע והבהמה והרמש וכל שרץ עוף־השמים:

Enel qual auia de todos los animales de quatro pies de la tierra, y fieras, y reptiles, y aues del cielo.

13 ויהי־קול אליו קום כיפה טבח ואכל:

Y vinole vna boz, Leuantate Pedro, mata y come,

14 ויאמר כיפה חלילה לי יהוה כי בכל־עתותי כל־חל וטמא לא אכלתי:

Entonces Pedro dixo, Sennor no: porque ninguna coſa comun, y immunda, he comido jamás.

15 וקול עודנו שנית בא אליו כל־אשר טהר אלהים את לא תחלל:

Y boluió la boz à dezirle la ſegunda vez, Lo que Dios limpió, tu no lo enſuzies.

ι'.

9. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην

Or le lendemain comme iceux cheminoyent, & approchoyent de la ville, Pierre monta ſur la maiſon pour prier, enuiron les ſix heures.

10. Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις.

Aduint que lui ayant faim voulut prendre la refection: & comme ceux de la maiſon lui appreſtoyent à manger, il lui ſuruint vn rauiſſement d'eſprit.

11. Καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς.

Et il vid le ciel ouuert, & vn vaiſſeau deſcendant ſur ſoi comme vn grãd linceul lié par les quatre bouts, & deuallant en terre.

12. Ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Auquel il y auoit de toutes ſortes d'animaux terreſtres, à quatre pieds, & des beſtes ſauuages, & des reptiles, & des oiſeaux du ciel.

13. Καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς Πέτρε θῦσον καὶ φάγε.

Et vne voix lui fut adreſſee, diſant, Pierre, leue toi, tue, & mange.

14. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε, μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.

Mais Pierre reſpondit, Ainſi n'aduiene Seigneur: car iamais ie ne mangeai aucune choſe pollue ou ſouillee.

15. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὸν, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

Et la voix dit encore pour la ſeconde fois, Les choſes que Dieu a purifiees, ne les tien point pour pollues.

CAP. X.

9. Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret, circa horam ſextam.

On the morowe as they went on theyr yourney / and drew neere vnto the citie / Peter went vp vpon the houſe to pray about the ſixt houre.

10. Et cùm eſuriret, voluit guſtare, Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus.

Then waxed he hungred / and woulde haue eaten: but while they made ſomething readie / he fell into a trance.

11. Et vidit cælum apertum, & deſcédens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initiis ſubmitti de cælo in terram,

And he ſawe heauen opened / and a certaine veſſel come downe vnto him / as it had bene a great ſheete / knit at the foure corners / and was let downe to the earth.

12. In quo erant omnia quadrupedia & ſerpentia terræ, & volatilia cæli.

Wherein were all maner of foure footed beaſtes of the earth / and wilde beaſtes / and creeping things / and foules of the heauen.

13. Et facta eſt vox ad eum, Surge Petre: occîde & manduca.

And there came a voyce to him / Ariſe / Peter: kill / and eate.

14. Ait autem Petrus, Abſit Domine, quia nunquam manducavi omne commune & immundum.

But Peter ſaid / Not ſo / Lord: for I haue neuer eaten any thing that is polluted / or vncleane.

15. Et vox iterum ſecundó ad eum, Quæ Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

And the voyce ſpake vnto him againe the ſeconde time / The thinges that God hath purified / pollute thou not.

Das X. Capittel.

9. Des andern tages / da diſe auff dem wege waren / vnd nahe zur Statt kamen / ſtieg Petrus hinauff auff den Soller zu beten / vmb die ſechſte ſtund.

Den anden tag / der diſſe vaare paa veyen oc komme nær til Staden / da ſtigede Peder op paa Lofftet at bede / ved den ſiette time.

10. Vnd als er hungerig ward / wolt er anbeiſſen. Da ſie jhm aber zubereiteten / ward er entzuckt.

Oc der hand bleff hungru / vilte hand bide paa noget. Men der de redde til / da bleff hand vdrycte.

11. Vnd ſahe den Himmel auffgethan / vnd hernider fahren zu jhm ein Gefeſſe / wie ein groß leinen Tuch / an vier zipffel gebunden / vnd ward nider gelaſſen auff die Erden.

Oc hand ſaa Himmelen opladen oc it Kar fare ned til ſig / ſom it ſtort Linklæde bundet met fire ſnippe / oc det bleff ladet ned paa Jorden.

12. Darinnen waren allerley vierfüſſige Thier der Erden / vnnd wilde Thier / vnd Gewürme / vnd Vögel des Himmels.

Der vdi vaar allehonde firefætte Diur aff Jorden / oc vilde Diur / oc Orme / oc Himmelens Fule.

13. Vnd geſchach eine ſtimme zu jm: Stehe auff Petre / ſchlachte vnd iß.

Oc der ſkede en røſt til hannem / Stat op Peder / ſlacte oc æd.

14. Petrus aber ſprach: O nein Herr / denn ich habe noch nie etwas gemeines oder vnreines geſſen.

Da ſagde Peder / O ney HERRE / thi ieg haffuer icke end nu ædet noget Almindeligt eller Vrent.

15. Vnd die ſtimme ſprach zum andernmal zu jhm: Was Gott gereiniget hat / das mache du nicht gemein.

Oc røſten ſagde anden gong til hannem / Huad ſom Gud haffuer renſet / det gør du icke almindeligt.

Kapitola X.

9. Nazaytřij pak když gſauſſij / a přibližowali ſe k Městu / wſtaupil Petr na ſwrchnij ponebij domu / aby ſe modlil w hodinu ſſeſtau.

A ták názáiutrz gdy byli w drodze y iuż nie dáleko miáſtá / wſzedł Piotr wzgore ná dom / áby ſie modlił okolo ſzoſtey godźiny.

10. A když zlačněl / chtěl pogeſti. Když pak oni ſtrogili / ſpadlo naň myſli wytrženij:

Y przydało ſie że ná ten czás był łácznym / á chciał ieść / y gdy mu dni gothowáli / przyſzło naň odeśćie od pámieci.

11. Y vzřel Nebe otewřené / a ſſtupugjcý ſobě ná dobu nějakau / jako Proſtěradlo weliké / za čtyry rohy přiwázané / an ſe ſpauſſtij s Nebe na zemi.

Thedy vyzrał niebo otworzone / á zſtepuiace kniemu naczynie niejakie jákoby prześćierádło wielkie / zá cztery końce vwiązáne / ktore ſpuſczono áż ku ziemi.

12. Na kterémž byla wſſecka zwijřata čtwernohá / a zeměplazowé zemſſtij / a ptactwo Nebeſké.

Ná ktorym były wſzytki oczterech nog zwierzętá y beſtye / y gádziny / y ptáſtwá powietrzne.

13. Y ſtal ſe hlas k němu: Wſtaň Petře / bij / a gez.

Stał ſie tedy głos do niego / Wſtań Pietrze / rzeż á iedz.

14. Y řekl Petr: Odſtup to odemne PANE / neb gſem nikdý negedl nic obecného a nečiſtého.

Ale Piotr rzekł / Nie bede Pánie / ábowiemem nigdy nie iadł nic poſpolitego ábo nieczyſtego.

15. A hlas opět podruhé přiſſel k němu: Což geſt Bůh očiſtil / neřijkay tomu nečiſté.

Tedy powthore ſtał ſie głos kniemu / To Bog oczyścił / thedy ty nie miey ſobie zá nieczyſte.

י

16 הָדָא דֵּין הֲוָת תְּלָת
זַבְנִין וְאֶתְעַלִּי לֵהּ מָאנָא
לִשְׁמַיָּא :

Queſto fu fatto ben tre volte: e di nuouo il vaſo fu ritirato in cielo.

17 וְכַד מֶתְדַּמַּר שֶׁמְעוֹן
בְּנַפְשֵׁהּ דְּמָנוּ חֶזְוָא דַּחֲזָא
מַטִּיו גַּבְרֵא הָנוּן
דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ הֲווּ מֶן קוּרְנִילְיוֹס
וְשַׁאֲלוּ עַל בַּיְתָא דַּשְׁרֵא
בֵּהּ שֶׁמְעוֹן וַאֲתוּ וְקָמוּ עַל
תַּרְעָא דְּדַרְתָּא :

E mentre che Pietro dubitaua in ſe ſteſſo che viſion fuſſe quella ch'egli haueua veduta, ecco gli huomini che erano mandati da Cornelio, domandando de la caſa di Simone, ſopraunenero à la porta.

18 וְקָרֵין הֲווּ תַּמָּן
וּמְשַׁאֲלִין הָאן שֶׁמְעוֹן ד
דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָא הָרְכָא
שָׁרֵא :

Et hauendo chiamato, domandauano ſe Simone, che ſi chiama per ſopranome Pietro, alloggiaua quiui,

19 וְכַד שֶׁמְעוֹן רָנֵא הֲוָא
בְּחֶזְוָא אֲמַר לֵהּ רוּחָא הָא
גַּבְרֵא תְּלָתָא בָּעֵין לָךְ :

Hor mentre che Pietro penſaua de la viſione, lo Spirito li diſſe, Ecco tre huomini che ti cercano.

20 קוּם חוּת וְזֵל עַמְּהוֹן
כַּד לָא מֶתְפַּלַג רֶעְיָנָךְ
מֶטּוּל דְּאֶנָא הוּ שַׁדְּרֵת
אֶנּוּן :

Hor ſu dunque, e ſcendi, e va con loro ſenza dubbitar di niente: percioche io gli ho mandati.

21 הָיְדֵין נְחֵת שֶׁמְעוֹן
לְוָת גַּבְרֵא הָנוּן וֶאֱמַר
לְהוֹן אֶנָא הוּ דְּבָעֵין אַנְתּוּן
אֵידָא הִי עֶלְּתָא דַּמְטֻלָּתָהּ
אֲתֵיתוּן :

Allor Pietro ſceſe giu à gli huomini che gli erano mandati da Cornelio, e diſſe: Ecco, io ſon quello che voi cercate: quale è la cauſa per laqual voi ſete venuti?

י

16 וְזֹאת נִהְיָתָת שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים
וַיָּשָׁב הַכְּלִי לְמַעְלָה וַיִּקַּח
הַשָּׁמָיְמָה :

Y eſto fué hecho por tres vezes: y el vaſo boluió à ſer recogido enel cielo.

17 וְכַאֲשֶׁר הִתְמַהּ כֵּיפָה בְנַפְשׁוֹ
מַה יְהִי־הַמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאָה וְהִנֵּה
אֲנָשִׁים הַשְּׁלוּחִים מִקָּרְנִיאֵל
מְבַקְשִׁים וְשׁוֹאֲלִים עַל־בֵּית
שִׁמְעוֹן וַיַּעַמְדוּ אֶל־הַפָּתַח :

Y eſtando Pedro dudando dentro de ſi, que ſeria la viſion que auia viſto, heaqui los varones que auian ſido embiados de Cornelio, que preguntando por la caſa de Simon, llegaron a la puerta.

18 וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁאֲלוּ אִם שִׁמְעוֹן
הַנִּקְרָא כֵּיפָה שָׁם יָלִין :

Y llamando, preguntaron, Si vn Simon que tenia por ſobre nombre Pedro, poſaua alli.

19 וְכַאֲשֶׁר חָשַׁב כֵּיפָה עַל־
הַמַּרְאֶה אָמְרָה לוֹ רוּחַ הִנֵּה
שְׁלוֹשָׁה אֲנָשִׁים מְבַקְשִׁים אוֹתָךְ :

Y eſtando Pedro penſando en la viſion, dixole el Eſpiritu Sancto, Heaqui, tres varões te buſcan.

20 לָכֵן קוּם וּרְדָה וְלֵךְ אִתָּם
וְלֹא תְּנַכֵּרֵם כִּי אֲנִי שְׁלַחְתִּי
אוֹתָם :

Leuantate pues, y deciende, y no dudes de yr con ellos, porque yo los he embiado.

21 וַיֵּרֶד כֵּיפָה אֶל־הָאֲנָשִׁים
הַנִּשְׁלָחִים מִקָּרְנִיאֵל וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם הִנֵּה אָנֹכִי הוּא אֲשֶׁר
תְּבַקְשׁוּהוּ מַה הַדָּבָר עַל־אֲשֶׁר
בָּאתֶם :

Entonces Pedro decendiendo à los varones que le eran embiados de Cornelio, dixo, Heaqui yo ſoy elque buſcays: que es la cauſa porque aueas venido?

ι.

16. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

Or aduint cela par trois fois: & puis apres le vaiſſeau ſe retira au ciel.

17. Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες καὶ μαθόντες τὴν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα,

Et comme Pierre eſtoit en perplexité en ſoi-meſme, quelle viſion c'eſtoit qu'il auoit veuë: lors voici, les hommez qui eſtoyent enuoyes de la part de Corneille, s'enquerans de la maiſon de Simon, ſuruindrent à la porte.

18. Καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.

Et ayans appelé quelcun, demanderent ſi Simon, qui eſtoit ſurnommé Pierre, eſtoit logé leans.

19. Τοῦ δὲ πέτρου ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε.

Et comme Pierre penſoit touchant la viſion, l'Eſprit lui dit. Voici trois perſonnage qui te demandent.

20. Ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.

Parquoi leue-toi, & deſcen, & t'en va auec eux, ſans en faire difficulté: car c'eſt moi qui les ai enuoyés.

21. Καταβὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου πρὸς αὐτὸν, εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι᾽ ἣν πάρεστε.

Pierre donc eſtant deſcendu vers les gens qui lui auoyent eſte enuoyés de la part de Corneille, leur dit, Voici, ie ſuis celui que vous cerchés: quelle eſt la cauſe pour laquelle vous eſtes venus.

CAP. X

16. Hoc autem factum eſt per ter, & ſtatim receptum eſt vas in cælum.

This was ſo done thriſe: and the veſſell was drawne vp againe into heauen.

17. Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio quam vidiſſet, ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad ianuam.

Now while Peter douted in himſelfe what this viſion which he had ſeene/ meant/ beholde/ the men which were ſent from Cornelius / had inquired for Simons houſe/ and ſtoode at the gate.

18. Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.

And called / and aſked/ whether Simon/ which was ſurnamed Peter / were lodged there.

19. Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres quærunt te.

And while Peter thought on the viſion/ the Spirit ſaid vnto him/ Behold/ three men ſeeke them.

20. Surge itaq;, & deſcende, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego miſi illos.

Ariſe therefore / and get thee downe/ & go with them/ and doute nothing: for I haue ſent them.

21. Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce, ego ſum quem quæritis: quæ cauſa eſt, propter quam veniſtis?

Then Peter went downe to the men/ which were ſent vnto him from Cornelius/ and ſaid/ behold/ I haue he whom yee ſeeke: what is the cauſe wherefore ye are come?

Das X. Capitel.

16. Vnd das geſchach zu dreymalen Vnd das Gefeſſe ward wider auffgenommen gen Himmel.

Oc det ſkede tre gønge. Oc Karet bleff optaget igen til Himmelen.

17. Als aber Petrus ſich in jm ſelbſt bekümmerte / was das Geſichte were / daß er geſehen hatte / Sihe / da fragten die Männer / von Cornelio geſandt / nach dem Hauſe Simonis / vnd ſtunden an der Thür.

Men der Peder bekumrede ſig i ſig ſelff/ huad den Syn ſkulde vere ſom hand haffde ſeet/ See/ da ſpurde de Mend ſom vaare vdſende aff Cornelio / effter Simonis huſſ/ oc de ſtode faar dørren.

18. Rieffen vnd forſcheten: Ob Simon mit dem zunamen Petrus allda zur Herberge were?

Robte oc lete/ om Simon ſom kaldis Peder/ vaar der til herbere?

19. In dem aber Petrus ſich beſinnet über dem Geſichte / ſprach der Geiſt zu jhm: Sihe die Männer ſuchen dich.

Oc i det Peder beſindede ſig offuer den Syn/ ſagde Aanden til hannem/ ſee/ de Mend lede effter dig.

20. Aber ſtehe auff/ ſteig hinab/ vnd zeuch mit jhnen / vnd zweiffel nichts/ denn ich habe ſie geſandt.

Men ſtat op ſtig ned oc drag med dem/ oc tuil inted/ hi ieg vdſende dem.

21. Da ſteig Petrus hinab zu den Männern/ die von Cornelio zu jhm geſand waren vnd ſprach: Sihe/ ich bins / den jhr ſuchet. Was iſt die ſache/ darumb jhr hie ſeyd?

Da ſtigede Peder ned til Mendene / ſom vaare ſende til hannem fra Cornelio / oc ſagde / See / ieg er den/ der i lede effter. For huad ſag / ere i her?

Kapitola X.

16. A to ſtálo ſe po třikrát. A hned wzato geſt zaſe Proſtěradlo do Nebe.

A toć ſie po trzy kroć ſtáło / y zaſie naczynie ono wźięto ieſt w niebo.

17. A když Petr ſám w ſobě rozgjmal/ coby znamenalo widěnij to kteréž widěl: Hle mužij ti kteřijž poſláni byli od Kornelia / ptagijce ſe na dům Sſymonů/ ſtáli před dweřmi.

A gdy Piotr ſam w ſobie wątpił/ coby tho záwidzenie było ktore widźiał/ oto mężowie ktorzy od Korneliuſzá poſłáni byli / pytáli ſie o domu Symonowym y przyſzli do przyſionká.

18. A když wywolali něyakého/ tázali ſe/ máli zde hoſpodu Sſymon kterýž má přijgmij Petr.

A wyzwawſzy niektorego/ pytali ieſli by tám Symon ktorego nazywáią Piotr goſpoda mieſzkał.

19. A když Petr myſlil o widěnij/ řekl gemu Duch: Hle/ mužij třij hledagij tebe.

A gdy ták myſlił Piotr o widzeniu onym/ rzekł mu Duch/ Oto cie ſzukáią trzey mężowie.

20. Wſtaň/ a ſegdi dolůw/ a gdi s nimi/ nic nepochybuge/ neb gſem yá poſlal ge.

A przetoż wſtawſzy idź z nimi nic nie mieſzkáiac/ bom ia poſłał ciebie.

21. Tehdy ſeſſed Petr k mužuom/ řekl: Ay/ yáť gſem ten kteréhož hledáte yaká geſt přijčina/ pro niž gſte přiſſli?

Thedy Piotr ſzedſzy do onych mężow ktorzy od Korneliuſzá poſłáni byli do niego / rzekł im/ Otomci ia ieſt ktorego ſzukacie; Coż tego zá przyczyná iżeście tu przyſzli?

י

22 אָמְרִין לֵהּ גַּבְרָא חַד
דַּשְׁמֵהּ קוּרְנֵלְיוֹס קֶנְטְרוּנָא
דְּדָחֵל מֶן אֱלָהָא וּמַסְהֵד
עֲלַוְהִי כֻּלֵּהּ עַמָּא דִּיהוּדָיֵא
אֶתְאֲמַר לֵהּ בְּחֶזְוָא מֶן
מַלְאַכָא קַדִּישָׁא דְּנִשַׁדַּר
נֵאזַל לְבַיְתֵהּ וְנִשְׁמַע מ
מֶלְּתָא מֶנָּךְ׃

Eſſi diſſero, Cornelio Centurione, huomo giuſto, e che teme Iddio, & ha teſtimonianza da tutta la gente de Giudei, ha hauuta riuelatione da vn ſanto Angelo di farti chiamare in caſa ſua, e d'vdirti parlare.

23 וְאַעֵל אֶנּוּן שֶׁמְעוֹן ו
וְקַבֵּל אֶנּוּן כַּד דַּשְׁרֵא הֲוָא
וְקָם לְבָתְרֵה דְּיוֹמָא וּנְפַק
וֵאזַל עַמְּהוֹן וַאזַל עַמְּהוֹן
אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶן אַחֵא ה
דְּיוֹפֵא׃

Et egli allor chiamatigli dentro, gli riceuue ad alloggiare. Il dì ſeguente, Pietro n'andò con eſſo loro, & alcuni de fratelli da Ioppe l'accompagnorono.

24 וַלְיוֹמָא אַחֲרָנָא עַלוּ
לְקֵסָרִיָא קוּרְנֵלְיוֹס דֵּין
מְקַוֵּא הֲוָא לְהוֹן כַּד
מְכַנְּשִׁין לֵהּ כֻּלְּהוֹן בְּנַי ט
טוּהְמֵהּ וְאַף רָחֲמֵא ו
וְחַבִּיבֵא דְּאִית הֲוַו לֵהּ׃

E l'altro giorno entrorono in Ceſarea. E Cornelio gli aſpetaua, hauendo inſieme chiamati i ſuoi parenti e familiari amici.

25 וְכַד עָאֵל שֶׁמְעוֹן א
אַרְעֵהּ קוּרְנֵלְיוֹס וּנְפַל סְגֵד
לְרַגְלַוְהִי׃

Hor come Pietro fu per entrare, Cornelio eſſendogli andato incontro, ſi gli gittò ai piedi, e adorollo.

26 וְשֶׁמְעוֹן אֲקִימֵהּ ו
וֵאמַר לֵהּ קוּם לָךְ וָאף
אֶנָא בַּר־נָשָׁא אֶנָא׃

Ma Pietro lo leuò ſu, dicendo, Sta ſu, che ancor io ſon huomo.

27 וְכַד מְמַלֵּל עַמֵּהּ עַל
וְאַשְׁכַּח סַגִּיאֵא דַּאתוֹ הֲוַו
לְתַמָּן׃

E parlando con lui, entrò, e trouò molti che erano concorſi là.

י

22 וַיֹּאמְרוּ קַרְנִיאֵל שַׂר מֵאָה
אִישׁ צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר
הָיְתָה לּוֹ עֵדוּת מִכָּל־עַם גּוֹי
הַיְּהוּדִים נִרְאָה לוֹ מַלְאַךְ הַקָּדוֹשׁ
וַיֹּאמֶר לַהֲבִיאֲךָ אֶל־בֵּיתוֹ
וְלִשְׁמוֹעַ דְּבָרִים מִמֶּךָּ׃

Y ellos dixeron, Cornelio el Centurion, varon juſto y temeroſo de Dios, y que tiene teſtimonio de toda la nacion de los Iudios, ha recebido reſpueſta por vn ſancto Angel, de hazerte venir à ſu caſa: y oyr de ti algunas coſas.

23 וַיִּקְרָא לָהֶם וַיּוֹלִיכֵם בַּמָּלוֹן
וּמִמָּחֳרָת קָם וַיִּסַּע אִתָּם וּמִקְצָת
הָאַחִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּיָפוֹ הָלְכוּ
עִמּוֹ׃

Entonces metiendolos dentro, hoſpedólos: y el dia ſiguiente lauantandoſe fueſe con ellos: y acõpannaronlo algunos de los hermaos de Ioppe.

24 וּבְיוֹם מָחָר בָּא בְּקֵיסַרְיָא
וְקַרְנִיאֵל מְקַוֶּה לָהֶם וַיִּקְרָא אֶת־
דּוֹדָיו וְאַחֲוַת מֵרֵעֵהוּ׃

Y otro dia deſpues entraron en Ceſarea. Y Cornelio los eſtàua eſparando, auiendo llamado ſus parientes y los amigos mas familiares.

25 וַיְהִי בְּבוֹא כֵיפָה וַיִּקַּר לוֹ
קַרְנִיאֵל וַיִּפּוֹל אֶל־רַגְלָיו
וַיִּשְׁתַּחוּ׃

Y como Pedro entró, Cornelio lo ſalió à recebir: y derribandoſe à ſus pies, adoró.

26 וְכֵיפָה הֱקִימָנוּ לֵאמֹר קוּם
כִּי גַּם אָנֹכִי אֱנוֹשׁ הוּא׃

Y Pedro lo leuantó, diziendo. Leuantate, que yo miſmo ſoy hombre:

27 וּבְדַבְּרוֹ אֵלָיו בָּא אֶל־בֵּיתוֹ
וַיִּמְצָא לְרַבִּים הַנִּקְהָלוּ יַחְדָּו
שָׁמָּה׃

Y hablando con el entró: y halló à muchos que ſe auian ayuntado.

ι.

22. Οἱ δὲ εἶπον, κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ.

Leſquels dirent, Corneille centenier, homme iuſte & craignant Dieu, & ayant teſmoignage de toute la nation des Iuifs, a eſté aduerti de Dieu par vn ſainct Ange, de t'enuoyer querir pour venir en ſa maiſon, & t'ouir parler.

23. Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς. καί τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ τῆς ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.

Adonc Pierre les ayans fait entrer, les logea, & le lendemain s'en alla auec eux, & quelques vns des freres d'Ioppe lui tindrent compagnie.

24. Καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους.

Et le lendemain ils entrerent en Ceſaree. Or Corneille les attendoit, ayant appelé les parens & ſes familiers amis.

25. Ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν.

Et comme il aduint que Pierre entroit, Corneille venant au deuant de lui & ſe iettant à ſes pieds, l'adora.

26. Ὁ δὲ πέτρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων, ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι.

Mais Pierre le releua, diſant, Leue toi: ie ſuis auſſi homme.

27. Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς.

Puis parlant auec lui, il entra, & troua pluſieurs qui s'eſtoyent là aſſemblés.

CAP. X.

22. Qui dixerunt, Cornelius Centurio, vir iuſtus & timens Deum, & teſtimoniũ habens ab univerſa gente Iudæorum, reſponſum accepit ab angelo ſancto accerſire te in domum ſuam, & audire verba abs te.

And then ſayde/ Cornelius the Captaine/ a iuſt man/ and one that feareth God/ and of good report among all the nation of the Jewes / was warned from heauen by an holy Angel/ to ſende for thee into his houſe/ and to heare thy wordes.

23. Introducens ergo eos, recepit hoſpitio. Sequenti autem die ſurgens, profectus eſt cum illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati ſunt eum.

Then called he them in/ and lodged them: and the next day / Peter went forth with them / and certaine brethren from Joppa accompanied him.

24. Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

And the day after / they entred into Ceſarea. Now Cornelius wayted for them / & had called together his kinſmen/ and ſpecial friends.

25. Et factum eſt cum introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius: & procidens ad pedes eius adoravit.

And it came to paſſe as Peter came in/ that Cornelius met him / and fell downe at his feete / and worſhipped him.

26. Petrus verò elevavit eum, dicens, Surge, & ego ipſe homo ſum.

But Peter tooke him vp / ſaying / Stande vp for euen I my ſelfe am a man.

27. Et loquens cum illo intravit, & invenit multos qui convenerant.

And as he called with him / he came in / & found many that were come together.

Das X. Capitel.

22. Sie aber ſprachen: Cornelius der Hauptmann / ein frommer vnnd Gottsförchtiger Mann / vnd gutes gerichts bey dem gantzen Volck der Jüden/ hat einen befehl empfangen vom heiligen Engel/ daß er dich ſolte fodern laſſen in ſein Hauß/ vnd wort von dir hören.

De ſagde / den Høffuitzmand Cornelius / en from och Gudfryctig Mand/ ſom haffuer it gaat rycte hoſſ alle Jødernis Folck/ fick en befalning aff en hellig Engel/ At hand ſkulde lade hente dig til ſit huſſ/ och høre ord aff dig.

23. Da rieff er jnen hinein/ vnd beherberget ſie. Des andern tages zoch Petrus auß mit jhnen / vnnd etliche Brüder von Joppen giengen mit jhm.

Da kallede hand dem ind och lente dem herbere. Den anden dag drog Peder vd met dem oc nogle Brødre aff Joppen ginge met hannem.

24. Vnd des andern tages kamen ſie ein gen Ceſarien. Cornelius aber wartet auff ſie/ vnnd rieff zuſammen ſeine Verwandten vnd Freunde.

Oc den anden dag komme de til Ceſarien. Men Cornelius biede effter dem / oc kallede ſine tilhengere oc Venner tilſammen.

25. Vnd als Petrus hinein kam / gieng jhm Cornelius entgegen/ vnnd fiel zu ſeinen füßen / vnd betet jn an.

Oc ſom Petrus kom ind/ gick Cornelius imod hannem / oc falt faar hans føder/ oc tilbad hannem.

26. Petrus aber richtet jn auff/ vnd ſprach: Stehe auff / ich bin auch ein Menſche.

Da reyſde Peder hannem op/ oc ſagde/ Stat op/ ieg er oc it Menniſke.

27. Vnd als er ſich mit jhm beſprochen hatte/ gieng er hinein / vnd fand jrer vil/ die zuſammen komen waren.

Oc der hand haffde talet met hannem / gick hand ind / oc fant mange/ ſom vaare komme til ſammen.

Kapitola X.

22. Kteřijžto řekli: Kornelius Setnijk/ muž ſprawedliwý a bohabogný/ a ſwědectwij dobré mage od wſſelikého Lidu Zidowſkého / wzal odpowěd od Angela Swatého/ aby powolal tebe do domu ſwého / a aby ſlyſſal řeč od tebe.

A oni mu powiedzieli Kornelius ſetnik człowiek ſprawiedliwy y bo iacy ſie bogá/ y máiac dobre świádectwo o ſobie od ludu Zidowſkiego/ wziął Boſkie nápominanie od Anioła świetego / aby cie wezwał w dom ſwoy/ á vſłyſzał niektore ſłowa od ciebie.

23. Tehdy vwedl gek ſobě / a přijal do hoſpody. Druhého pak dne/ Petr ſſel s nimi / a někteřij bratřij z Joppen ſſli s nim.

A ták wezwawſzy ich/ w dom / przyiał ie do goſpody/ á názaiutrz Piotr ſzedł z nimi y niektorzy brácia z Joppeńczykow ſzli przy nim.

24. A nazaytřij přiſſli do Cezaree. Kornelius pak čekal gich/ ſwolaw přijbuzné ſwé a přátely blijzké.

Tedy názáiutrz weſzli do Ceſárey / á Korneliuſz czekał ich wezwáwſzy krewnych ſwych / y powinnych przyiaciol.

25. Y ſtalo ſe když wcházel Petr/ wyſſel proti nim Kornelius / a padl k nohám geho / y klaněl ſe mu.

A gdy iuż wchadzał Piotr / zábieżawſzy / Korneliuſz przipadł do nog iego/ kłániáiac ſie iemu.

26. Ale Petr pozdwihl ho/ řka: Wſtaň/ Wſſak gſem yá člowěk yako y ty.

Ale go Piotr podnioſł/ mowiac/ Wſtań/ bomci y ia ieſt człowiek.

27. A mluwě s nim / wſſel wnitř/ a nalezl mnoho těch kteř ijž ſe byli ſeſſli.

Y rozmawiaiac z nim wſzedł / á nálazł wiele tych co ſie byli zeſzli.

י

28 וַאֲמַר לְהוּן אַנְתּוּן י
יָדְעִין אַנְתּוּן דְּלָא מַפַּס
לְגַבְרָא יְהוּדָיָא דְּנֵקַף
לְאַנָשָׁא נוּכְרָיָא דְּלָא הָוָא
בַּר שַׁרְבְתֵהּ וְלִי אֱלָהָא
חַוְיַנִי דְּלָא אֵמַר עַל אֱנָשׁ
דַּטְמֵא אָו מְסַיַּב׃

E diſſe loro, Voi ſapete che non è lecito ad vn huomo Giudeo congiugnerſi ò accoſtarſi ad vno che ſia d'altra gente: ma Iddio m'ha moſtrato ch'io non dica huomo alcuno eſſer commune ò immondo.

29 מְטוּל הָנָא עֲתִידָאִית
עֲתִית כַּד שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרַי
בְּרַם מְשַׁאֵל אֲנָא לְכוּן
מְטוּל מָנָא שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרַי׃

Per laqual coſa eſſendo io ſtato mandato à chiamare, ſon venuto ſenza contradittione alcuna. Io vi domando dunque per qual cagione voi m'hauete fatto chiamare.

30 וַאֲמַר לֵהּ קוּרְנֵלְיוֹס
אַרְבְּעָא יַוְמִין אִית עַד
מָא לְהָשָׁא הָא מֶן דְּצָאֵם
אֲנָא וּבַתְשַׁע שָׁעִין כַּד
מְצַלֵּא אֲנָא בְּבַיְתִי קָם
גַּבְרָא חַד קְדָמַי כַּד לְבִישׁ
חִוָּרֵא׃

Allor Cornelio diſſe, Quattrò dì ſono inſin à queſt'hora, che io ero degiuno & à l'hora nona faceuo oratione in caſa mia: & ecco vn huomo mi ſi preſentò dauanti in vna veſta riſplendente.

31 וַאֲמַר לִי קוּרְנֵלְיָא
אֶשְׁתַּמְעַת צְלוֹתָךְ ו
וַלְזֶדְקָתָךְ הוּכְרָנָא הֲוָא
קְדָם אֱלָהָא׃

E diſſe, Cornelio, la tua oratione è ſtata eſaudita, e le tue limoſine ſono in memoria dinanzi Dio.

32 בְּרַם שַׁדַּר לְיוּפָא
מְדִינְתָּא וַאַיְתָא לְשֶׁמְעוֹן
דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָא הָא
שָׁרֵא בְּבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן
בּוּרְסָיָא דְּעַל יַד יַמָּא
וְהָו יָאתֵא יְמַלֵּל עַמָּךְ׃

Manda dunque à Ioppe, e fa chiamar Simone, che ſi domanda per ſopranome Pietro: coſtui alloggia in caſa di Simon coiaro preſſo al mare: ilquale come ſia venuto ti parlarà.

י

28 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַתֶּם יְדַעְתֶּם
כִּי תוֹעֵבָה הוּא לְאִישׁ יְהוּדִי
לְדָבְקָה בְּאִישׁ זָר אוֹ לִקְרֹב אֵלָיו
וְהֶרְאָה אוֹתִי אֱלֹהִים לֶאֱנוֹשׁ לֹא
אֶחָד לֵאמֹר כִּי חֹל אוֹ טָמֵא הוּא׃

Y dixoles, Voſotros ſabeys, que es abominable à vn varon Iudio juntarſe ó llegarſe à eſtrangero: mas hame moſtrado Dios, que à ningun hombre llame comun o immundo.

29 עַל־כֵּן בְּלִתִּי יִרְאָה וּבְבִטָּחוֹן
בָּאתִי קָרוּא וְשׁוֹאֵל אָנֹכִי לָכֶם
עַל־מָה דָּבָר קְרָאתֶם לִי׃

Por loqual llamado, he venido ſin dudar. Anſique pregunto porque cauſa me aueys hecho venir?

30 וַיֹּאמֶר קָרְנֵיאֵל מִיּוֹם רְבִיעִי
עַד הַשָּׁעָה הַזֹּאת הָיִיתִי צָם
וּבְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתִי
וְהִנֵּה אִישׁ עָמַד לְפָנַי בְּבֶגֶד חוּר׃

Entonces Cornelio dixo, Quatro dias ha que à eſta hora yo eſtaua ayuno: y à la hora de las nueue eſtando orando en mi caſa, heaqui vn varon ſe puſo delante de mi en veſtido reſplandeciente.

31 וַיֹּאמֶר קָרְנֵיאֵל נִשְׁמְעָה
תְּפִלָּתְךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ נִזְכְּרוּ לִפְנֵי
אֱלֹהִים׃

Y dixo, Cornelio tu oracion es oyda: y tus lymoſnas han venido en memoria en la preſencia de Dios.

32 לָכֵן שְׁלַח אֶל־יָפוֹ וּקְרָא
לְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָה זֶה הוּא
יָלִין בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַגֹּלֵד אֶל־
שְׂפַת הַיָּם אֲשֶׁר אִם יָבוֹא יְדַבֵּר
אֵלֶיךָ׃

Embia pues à Ioppe, y haz venir á vn Simon que tiene por ſobre nombre Pedro, eſte poſa en caſa de Simon vn Curtidor junto à la mar (el qual venido, te hablará.)

ι.

28. Ἔφη τε πρὸς αὐτοὺς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτον ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ, καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον.

Et leur dit, Vous ſauez comment il n'eſt pas loiſible à vn homme Iuif de ſe ioindre, ou d'aller vers vn eſtranger: mais Dieu m'a monſtré que ie ne die aucun homme eſtre pollu ou ſouillé.

29. Διὸ καὶ ἀναντιρρήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με.

Parquoi auſſi eſtant enuoyê querir, ie ſuis venu ſans contredit: ie vous demande donc, Pour quelle cauſe m'auez-vous enuoyé querir?

30. Καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ,

Alors Corneille lui dit, Il y a quatre iours à ceſte heure que i'eſtoye en iuſne & faiſoye priere à neuf heures en ma maiſon: adonc voici, vn hommé ſe preſenta deuant moi en vn veſtement reluiſant.

31. Καί φησι, κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et dit, Corneille: ta priere eſt exaucee, & tes aumoſnes ont eſté ramenteuës deuant Dieu.

32. Πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι.

Enuoye donc en Ioppe, & enuoye querir de là Simon qui eſt ſurnommé Pierre, qui eſt logé en la maiſon de Simon conroyeur pres de la mer, lequel eſtant venu parlera à toi.

CAP. X.	Das X. Capitel.	Kapitola X.
28. Dixitq; ad illos', Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Iudæo cõiungi, aut accedere ad alienigenam, ſed mihi oſtẽdit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.	28. Vnd er ſprach zu jnen: Jr wiſſet/ wie es ein vngewohnet ding iſt/ einem Jüdiſchen Mann / ſich zu thun oder kommen zu einem Frembdlingen. Aber Gott hat mir gezeiget / keinen Menſchen gemein oder vnrein zu heiſſen.	28. Y řekl k nim: Wi wijte že neſluſſné geſt Židu přiwinauti ſe aneb přiſtaupiti k cyzýmu: Ale mně vkázal Bůh/ abych žadného člowěka neprawil nečiſtého neb obecného.
And h ſayde vnto them/ Ye know that it ;is an vnlawefull thing for a man that is a Iewe / to companie or come vnto one of another nation: but God hath ſhewed me/ that I ſhould not call any man polluted/ or vncleane·	Oc hand ſagde til dem/ J vide/ huorledis det er en Jødiſke Mand wſeduanlig ting / at holde ſig til eller komme til en Fremmet. Men Gud viſde mig/ at kalde inted Menniſke almindeligt eller wrent.	Zátym rzekł do nich/ Wy wiećie że ſie nie godźi żadnemu Żydowi przyłączáć ſie/ á przychodźić do cudzoziemcá. Ale mnie Bog vkázał żebych żadnego człowieká nie názywał plugáwym y nieczyſtym.
29. Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam accerſiſtis me?	29. Darumb habe ich mich nicht gewegert zu kommen / als ich bin hergefodert. So frage ich euch nun: Warumb jr mich habt laſſen fodern?	29. Protož bez odpijránij přiſſel gſem gſa powolan. Y ptám ſe wás/ pro kterau přijčinu powolali gſte mne?
Therefore came I vnto you without ſaying nay/ when I was ſent for. I aſke I therefore/ for what intent haue ye ſent for me?	Der faare ſagde ieg icke ney at komme/ der ieg kalledis hid. Saa ſpør ieg eder nu at/ huor faare i kallede mig hid?	A przetożem tez oprocz wymowki przyſzedł wezwány y pytham ſie dla czegośćie mie wezwáli?
30. Et Cornelius ait, A nudiuſquarta die, vſq; ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida.	30. Cornelius ſprach: Jch habe vier tage gefaſtet biß an dieſe ſtunde/ vnnd vmb die neunde ſtunde betet ich in meinem Hauſe/ Vnd ſihe/ da tratt ein Mann für mir inn einem hellen Kleid.	30. A Kornelius řekl: Giž geſt tomu dnes čtwrtý den/ až do té to hodiny ſeděl gſem nic negeda/ a modlil gſem ſe w hodinu dwátau w domu mém/ a ay muž poſtawil ſe předemnau w rauſſe bijlem.
Then Cornelius ſaid / Foure dayes ago/ about this houre / I faſted/ and at the ninth houre I prayed in mine houſe/ and behold/ a man ſtoode before me in bright clothing.	Cornelius ſagde / ieg faſtede fire dage indtil denne time / oc ved den niende time bad ieg i mit huſſ/ oc ſee/ da traadde en Mand faar mig i it ſkinnende Klæde.	Rzekł tedy Korneliuſz / Ták czwarty dźień áż do tey godźiny pośćiłem/ á o dźiewiątey godźinie modliłem ſie w domu moim/ á oto mąż niekthory ſthánał przedemną w odźieniu iaſnym.
31. Et ait, Corneli exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei.	31. Vnd ſprach: Corneli / dein Gebet iſt erhöret / vnnd deiner Allmoſen iſt gedacht worden für Gott.	31. Y řekl: Korneli/ vſlyſſána geſt Modlitba twá / a Almužny twé gſau w paměti před twářij Božij.
And ſaide Cornelius/ thy prayer is heard / and thine almes are had in remembrance in the ſight of God.	Oc ſagde / Corneli / din bøn er hørt / oc dine Almiſſer ere betenckte faar Gud.	Y powiedział mi/ Korneli wyſłuchána ieſt modlitwa twoiá / y iálmużny twoie były ná dobrey pámięci przed Bogiem.
32. Mitte ergo in Ioppen, & accerſi Simônem qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simônis coriarii iuxta mare, (qui ſimul atque venerit loquetur tibi.)	32. So ſende nun gen Joppen / vnd laß her ruffen einen Simon / mit dem zunamen Petrus (welcher iſt zur herberge in dem Hauſe des Gerbers Simon / an dem Meer) der wird dir/ wenn er kompt / ſagen.	32. Protož poſſli do Joppen/ a powolay Sſymona kterýž ſlowe Petr / ten bydlij w domu Sſymona Koželuha podlé Moře/ on když přigde/ bude tobě mluwiti.
Send therefore to Ioppa / and cal for Simon / whoſe ſurname is Peter (he is lodged in the houſe of Simon a tanner by the ſea ſide) who when he commeth/ ſhall ſpeake vnto thee.	Saa ſent nu til Joppen / och lad kalde hid den Simon / ſom kaldis Peder (huilcken er til herbere i Simons huſſ ſom gør lær til/ hoſſ ſtranden) hand ſkal tale met dig / naar hand kommer.	A przetoż poſli do Joppen/ á wzwow Symoná kthorego názywáią Piotr / thenći mieſzka w domu Symoná gárbárzá nád morzem/ ktory gdy przyidźie/ rozmowi ſie z tobą.

י

33 וּבַר שָׁעְתֵּה שֶׁדְרֶת לְוָתָךְ וְאַנְתְּ שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ דְּאֶתִית וְהָשָׁא חְנַן כֻּלַּן קְדָמַיךְ וְצָבֵינַן דְּנֶשְׁמַע כ כֻּל־מָא דְּאֶתְפְּקֶד לָךְ מֶן לְוָת אֱלָהָא׃

Io dunque mandai ſubbito à te: e tu hai fatto bene à venire. Però tutti noi ſiamo qui hora dinanzi à Dio, per vdir tutte le coſe che da Dio ti ſono ſtate comandate.

34 פְּתַח דֵּין שֶׁמְעוֹן פ פּוּמֵהּ וֶאמַר בַּשְׁרָרָא אַרְגֶּשֶׁת דְּאַלָהָא לָא הֲוָא נָסֵב בְּאַפֵּא׃

Allor Pietro aperſe la bocca, e diſſe, In verità io comprendo che Iddio non è accettator de l'apparentia de le perſone.

35 אֶלָּא בְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא אַינָא דְּדָחֵל מֶנֵּהּ וּפָלַח כִּאנוּתָא מְקַבַּל הוּ לְוָתֵהּ׃

Ma in ogni gente colui ch'el temo, & opera giuſtitia, gli è accetto.

36 מֶלְּתָא גֵּיר דְּשַׁדַּר לַבְנַי יִסְרָיֵל וְסַבַּר אֶנּוּן שְׁלָמָא וּשְׁיָנָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנַו מָרְיָא דְּכֻל׃

Voi ſapete la parola che Iddio ha mandata à i figliuoli d'Iſraël, annuntiando la pace per IESV *Chriſto, (ilquale è il Signor di tutti.)*

37 וְאָף אַנְתּוּן יָדְעִין א אַנְתּוּן בְּמֶלְּתָא דַּהֲוָת בְּכֻלָּהּ יְהוּד דְּאֶקְפַּת מֶן גְּלִילָא בָּתַר מַעְמוּדִיתָא דַּאכְרֶז יוּחַנָּן׃

Voi ſapete (dico) quel ch'è ſtato fatto, per tutta la Giudea, comminciando da la Galilea, doppo'l batteſimo che predicò Giouanni.

38 עַל יֵשׁוּעַ דְּמֶן נָצְרַת דַּאלָהָא מַשְׁחֵהּ בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּבְחַילָא וְהוּיוּ דְּמֶתְכַּרֵךְ הֲוָא וּמַאסֵא לְהָנוּן דְּאֶתְנַכְּבִין מֶן בִּישָׁא מֶטוּל דַּאלָהָא הֲוָא עַמֵּהּ׃

Come Iddio vnſe IESV *Nazareno, di Spirito ſanto, e di virtù, ilquale andò attorno facendo bene altrui, e riſanando tutti quelli ch'erano oppreſſi dal diauolo: percioche Iddio era con lui.*

י

33 וּבְרֶגַע שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ וְאַתָּה הֵיטַבְתָּ כִּי בָאתָ וְעַתָּה כֻּלָּנוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים הַפֹּה הוֹוִים אֲנַחְנוּ לִשְׁמוֹעַ אֶת־כֹּל אֲשֶׁר צֻוֵּיתָ מֵאֱלֹהִים׃

Anſique luego embié à ti: y tu has hecho bien viniendo. Aora pues, todos voſotros eſtamos aqui en la preſencia de Dios para oyr todo loque Dios te ha mandado.

34 וַיִּפְתַּח כֵּיפָה אֶת־פִּיו וַיֹּאמַר בֶּאֱמֶת יָדַעְתִּי כִּי יְהוָה לֹא נֹשֵׂא פָנִים הוּא׃

Entonces Pedro, abriendo ſu boca, dixo. por verdad hallo, que Dios no haze accepcion de perſonas.

35 כִּי־אִם בְּכָל הַגּוֹי אֲשֶׁר יְרֵא אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה צְדָקָה מְקֻבָּל לוֹ הוּא׃

Sino que de qualquiera nacion, que ie teme, y obra juſticia, ſe agrada.

36 הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר שָׁלַח לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַמְבַשֵּׂר אֶת־שָׁלוֹם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ זֶה־הוּא אֲדֹנֵי כֹּל׃

Embió palabra Dios à los hijos de Iſrael, annunciando la paz por Ieſus el Chriſto, eſte es el Sennor de todos.

37 אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר נִהְיָה בְּכָל יְהוּדָה הֵחֵל מִגָּלִיל אַחֲרֵי טְבִילָה הַקָּרָא יוֹחָנָן׃

Voſotros ſabeys que la coſa ha ſido hecha por toda Iudea: que començando deſde Galilea, deſpues del Baptiſmo que Ioan Predicò:

38 וְאֶת יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי כַּאֲשֶׁר מְשָׁחוֹ אֱלֹהִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבְכֹחַ אֲשֶׁר עָבַר הֵיטִיב וּמְרַפֵּא כָל־בַּעֲלֵי שֵׁדִים כִּי אֱלֹהִים הָיָה עִמּוֹ׃

A Ieſus de Nazareth, como io vngió Dios de Eſpiritu Sancto y de potencia, que anduuo haziendo bienes, y ſanando todos los opprimidos del diablo: porque Dios era con el.

ι.

33. Ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Parquoi i'ai incontinent enuoyé vers toi, & tu as bien fait de venir. Or meintenant nous tous ſommes preſens deuant Dieu pour ouïr tout ce qui t'eſt commande de Dieu.

34. Ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα εἶπεν, ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός.

Adonc Pierre ayant ouuert ſa bouche, dit, En verité i'apperçai que Dieu n'a point d'eſgard à l'apparence des perſonnes.

35. Ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.

Mais qu'en toute nation celui qui le craint, & s'adonne a iuſtice, lui eſt agreable.

36. Τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος.

C'eſt ce qu'il a enuoye ſignifier aux enfans d'Iſrael, annonçant paix per Ieſus Chriſt, lequel eſt le Seigneur de tous.

37. Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάννης.

Vous ſauez la parole aduenue par toute Iudee en commençant pur Galilee, apres le Bapteſme que Iehan a preſché.

38. Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ, καὶ δυνάμει. ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.

C'eſt aſſauoir, comme Dieu a oinct du S. Eſprit & de vertu Ieſus le Nazarien, lequel a paſſé de lieu en lieu, en biẽ faiſant & gueriſſãt tous ceux qui eſtoyent oppreſſés du diable: car Dieu eſtoit auec lui.

CAP. X.

33. Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia quæcunque tibi præcepta ſunt á Domino.

Then ſent I for thee immediately & thou haſt well done to come. Now therefore are we all here preſent before God/ to heare all things that are commanded thee of God.

34. Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit, In veritate comperi: quia non eſt perſonarum acceptor Deus.

Then Peter opened his mouth/ and ſayd/ Of a trueth I perceiue/ that God is no accepter of perſons.

35. Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur Iuſtitiam, acceptus eſt illi.

But in euery nation he that feareth him/ and worketh rigtheouſnes/ is accepted with him.

36. Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annuntians pacem per Ieſum Chriſtum: (hic eſt omnium Dominus.)

Ye know the word which God hath ſent tho the children of Iſrael/ preaching peace by Jeſus Chriſt/ which is Lord of all.

37. Vos ſcitis quod factum eſt verbum per univerſam Iudæam, incipiens enim à Galilæa, poſt baptiſmum quod prædicavit Iohannes.

Euen te worde which came trough all Iudea beginning in Galile/ after the baptiſme which Iohu preached.

38. Ieſum à Nazareth quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto & virtute, qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

To witte/ howe God anointed Jeſus of Nazaret with the holy Ghoſt/ and with power: who went about doing good/ and healing all that were oppreſſed of the deuil: for God was with him.

Das X. Capitel.

33. Da ſandte ich von ſtund an zu dir/ vnd du haſt wolgethan/ daß du kommen biſt. Nun ſind wir alle hie gegenwertig für Gott/ zu hören alles was dir von Gott befohlen iſt.

Da ſende ieg ſtrax til dig/ oc du giorde vel/ at du eſt kommen. Nu ere wi her alle neruerendis faar Gud/ at høre alt det/ ſom dig er befalet aff Gud.

34. Petrus aber that ſeinen Mund auff/ vnd ſprach: Nun erfahre ich mit der Warheit/ daß Gott die Perſon nicht anſihet.

Da oplod Peder ſin Mund/ oc ſagde/ Nu befinder ieg i ſandhet/ at Gud anſeer icke perſoner.

35. Sondern in allerley Volck/ wer jhn förchtet/ vnd recht thut/ der iſt jm angeneme.

Men huo ſom hannem frycter oc gør ret/ hand er hannem tacknemmelig/ iblant allehonde folck.

36. Ihr wiſſet wol von der Predigt/ die Gott zu den Kindern Iſrael geſandt hat vnd verkündigen laſſen den Friede/ durch Jeſum Chriſtum (welcher iſt ein HERR über alles.)

I vide vel aff den predicken/ ſom Gud ſende til Iſraels børn oc loed forkynde Fred/ ved Jeſum Chriſtum (huilcken ſom er en HERRE offuer alting.

37. Die durchs gantze Jüdiſche Land geſchehen iſt/ vnd angegangen in Galilea nach der Tauffe/ die Johannes predigete.

Det ſom ſkede igennem det gantſke Jødiſke land/ oc begyntis i Galilea effter den Daab/ ſom Johannes predickede.

38. Wie Gott denſelbigen Jeſum von Nazareth geſalbet hat mit dem heiligen Geiſte vnd krafft/ Der vmbhergezogen iſt/ vnd hat wolgethan vnd geſund gemacht alle/ die vom Teuffel überwältiget waren/ denn Gott war mit jhm.

Huorledis Gud ſaluede den ſamme Jeſum aff Nazareth met den hellig Aand oc krafft/ den ſom drog omkring/ oc giorde vel oc helbredede alle/ ſom vaare offuerfaldne aff Dieffuelen/ thi Gud vaar met hannem.

Kapitola X.

33. Tehdy já hned gſem poſlal k tobě/ a ty gſy dobřě včinil/ že gſy přiſſel k nám. Protož my nynij wſſyckni před twářij twau ſtogjme/ hotowi gſauce ſlyſſeti wſſecko/ což geſt koli přikázáno tobě od PANA.

A tákem tegoż czáſu poſlał do ciebie/ á thyś dobrze vczynił żeś przyſzedł/ á teraz iuż ieſthechmy wſzyſcy przed Bogiem/ abyſmy ſłucháli wſzytkiego tego co tobie ieſt roſkazano od Boga.

34. Tehdy Petr otewřew vſta ſwá/ řekl: W prawdě gſem ſhledal/ že nenj Bůh přigimač oſob.

Tedy Piotr otworzywſzy vſthá/ rzekł/ Prawdźiwie vznawam żec Bog nie bráknie oſobámi/

35. Ale w každém lidu/ kdož ſe ho bogij/ a činj ſprawedlwoſt/ ten přijgemný gť gemu.

Ale wkáżdym narodźie ktokolwiek ſie go boi á czyni ſprawiedliwość/ ieſt v niego wźiętym.

36. Slowo kteréž poſlal Buoh Synům Izrahelſkým/ zwěſtuge gim pokog/ ſkrze Gežiſſe Kryſta/ onť geſt Pánem wſſech.

To co oznáymił ſynom Izráelſkim opowiedáiąc pokoy przez Jezuſá Kryſtuſá/ ktory ieſt Pánem wſzytkich.

37. Wy wijte/ které ſe ſtalo ſlowo po wſſem Zidowſtwu/ počaw zagiſtě od Galilee po křtu a kterémž kázal Jan.

Wy wiecie co ſie ſtáło po wſzytkim żydoſtwie/ poczawſzy od Galileiey/ pokrzcie ktory Jan opowiedał.

38. Ktera Gežiſſe od Nazaretu pomazál Bůh Duchem Swatým á mocý/ kterýžto chodil dobrě čině/ a vzdrawuge wſſecky poſedlé od Diábla/ nebo Bůh s nim byl.

Iż Jezuſá Názáreńſkieo pomázał Bog Duchem świętym y mocą ktory chodził czyniąc wiele dobrego/ y vzdrawiáiąc wſzytki vciśnione od diabłá/ ábowiem z nim był Bog.

י

39 וַחְנַן סָהֲדוּהִי עַל כֻּל מָא דַעֲבַד בְּכֻלָּהּ אַרְעָא דִיהוּד וְדְאוּרִשְׁלֶם לֵהּ לְהָנָא תְּלָאוּהִי יְהוּדָיֵא עַל קַיְסָא וְקַטְלוּהִי׃

E noi ſiamo teſtimonij de tutte le coſe ch'ei fece, e ne la contrada de Giudei, & in Ieruſalem, il quale eſſi occiſero, appiccandolo al legno.

40 וְלֵהּ אֲקִים אֱלָהָא לַתְלָתָא יַוְמִין וִיַהְבֵהּ דְּיֶתְחְזֵא עַיִן בְּגֶלְיָא׃

E Iddio'lo riſuſcitò il terzo giorno, e dettelo à farſi manifeſto.

41 לָא דֵין לְכֻלֵּהּ עַמָּא אֶלָּא לַן אִילֵין דְּמֶן אֱלָהָא אֶתְגַּבִּין דְּנֶהְוֵא לֵהּ סָהֲדֵא דְּאֶכַלַן עַמֵּהּ וְאֶשְׁתִּין מֶן בָּתַר קְיָמְתֵהּ דְּמֶן בֵּית מִיתֵא׃

Non gia à tutto'l popolo, ma à i teſtimonij da Dio prima ordinati, cioè a noi, i quali mangiammo e beuemmo con eſſo lui, poi che fu riſuſcitato da morte.

42 וּפַקְדַן דְּנַכְרֶז וְנַסְהֶד לְעַמָּא דְּהָנָא הוּ דְּאֶתְפְּרֶשׁ מֶן אֱלָהָא דַּיָּנָא דְּחַיֵּא וְדְמִיתֵא׃

E comandoci che noi predicaſſimo al popolo, e teſtificaſſimo ch'egli è quello che è ſtato ordinato da Dio giudice de viui e de morti.

43 וְעַלַוְהִי אַסְהֶדוּ כֻּלְּהוֹן נְבִיֵא דְּכֻל מַן דְּמְהַיְמֶן בַּשְׁמֵהּ יְקַבֵּל שׁוּבְקָן חַטָּהֵא׃

A queſto tutti i profeti rendeno teſtimonianza, che chiunque crederà in lui, riceuerà la rimeſſion de peccati per il ſuo Nome.

44 וְכַד הוּ שֶׁמְעוֹן מְמַלֶּל הֲוָא הָלֵין מֶלֵּא אַגְנַת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא עַל כֻּלְּהוֹן דְּשָׁמְעִין הֲווּ מֶלְּתָא׃

Mentre che Pietro ancor parlaua queſte parole, lo Spirito ſanto venne ſopra tutti quelli che vdiuano il ſuo parlare.

י

39 וַאֲנַחְנוּ עֵדֵי כֻּלָּם אֲשֶׁר עָשָׂה גַּם בְּאֶרֶץ יְהוּדָה גַּם בִּירוּשָׁלַיִם וַאֲשֶׁר הֲרָגוּהוּ בִּתְלוֹתָם אוֹתוֹ עַל־הָעֵץ׃

Y noſotros ſomos teſtigos de todas las coſas que hizo en la tierra de Iudea, y en Ieruſalem: al qual mataron colgandolo en vn madero.

40 אוֹתוֹ הֵקִים יְהוָה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּנְתָנוֹ לְהוֹפִיעַ׃

A eſte Dios lo leuantó àl tercero dia: y hizo que appareciеſſe manifieſto.

41 לֹא לְכָל־הָעָם כִּי אִם לָנוּ לְעֵדָיו הַבְּחִירֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר אָכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ עִמּוֹ אַחֲרֵי קוּמוֹ מִמֵּתִים׃

No à todo el pueblo, ſino à los teſtigos que Dios antes auia ordenado, es à ſaber à noſotros, que comimos y beuimos juntamente con el, deſpues que reſuſcito de los muertos.

42 וַיְצַו לָנוּ לִקְרֹא לָעָם וּלְהָעִיד כִּי הוּא נִבְחַר מֵאֱלֹהִים שֹׁפֵט הַחַיִּים וְהַמֵּתִים׃

Y nos mandó que predicaſſemos àl pueblo y teſtificaſſemos. Que el es el que Dios ha pueſto por Iuez de biuos y muertos:

43 וּלְהַלָּו מְעִידִים כָּל־הַנְּבִיאִים לָקַחַת בִּשְׁמוֹ סְלִיחַת חֲטָאִים כֻּלָּם אֲשֶׁר מַאֲמִינִים בּוֹ׃

A eſte dan teſtimonio todos los Prophetas, de que todos los que en el creyeren recibiran perdon de peccados por ſu nombre.

44 וְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר כֵּיפָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּפֹּל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל־כֻּלָּם הַשּׁוֹמְעִים אֶת־הַדָּבָר׃

Eſtando aun hablando Pedro eſtas palabras el Eſpiritu Sancto cayó ſobre todos los que oyan el ſermon.

ι.

39. Καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν ιουδαίων καὶ ἐν ιερουσαλὴμ, ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.

Et nous ſommes teſmoins de toutes les choſes qu'il a faites: tant en la contree des Iuifs qu'en Ieruſalem lequel ils ont fait mourir, le pendant au bois.

40. Τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι.

C'eſt ceſtui-la que Dieu a reſſuſcité au troiſieme iour, & qu'il a donné pour eſtre manifeſte:

41. Οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Non point à tout le peuple, mais aux teſmoins auparauant ordonnés de Dieu: à nous qui auons mangé & beu auec lui, apres qu'il a eſte reſſuſcité des morts.

42. Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν.

Et nous a commandé de preſcher au peuple, & de teſmoigner que c'eſt lui qui eſt ordonné de Dieu pour eſtre iuge des vivans & des morts.

43. Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

A icelui rendent teſmoignage tous les Prophetes, que quiconque croira en lui, receura remiſſion de ſes pechés par ſon Nom.

44 Ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον.

Comme Pierre tenoit encore ces propos, le ſainct Eſprit deſcendit ſur tous ceux qui eſcoutoyent ce qu'il diſoit.

CAP. X.	Das X. Capitel.	Kapitola X.
39. Et nos teſtes ſumus omnium quæ fecit in regione Iudeorum & Ieruſalem, quem occiderunt ſuſpendentes in ligno. And we are witneſſes of all things which he did both in the lande of the Jewes and Jeruſalem: whom they ſlewe / hanging him on a tree.	39. Vnd wir ſind zeugen / alles / das er gethan hat im Jüdiſchen Lande vnd zu Jeruſalem. Den haben ſie getödtet / vnd an ein holtz gehangen. Oc wi ere vidne til alt det / ſom hand giorde i Jøde lond oc vdi Jeruſalem. Den ſloge de ihiel / oc hengede hannem paa it Træ.	39. A mi ſwědkowé gſme toho wſſeho / co geſt činil w Kragině Zidowſké a w Geruzalémě / kterěož gſau zabili powěſywſſe na dřewě. A thego wſzytkiego y co w králnach Zydowſkich y w Jeruzalem czynil / mychmy też ſą świadkowie / ktorego podnieśiono záwieśiwſzy ná drzewie.
40. Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri. Him God raiſed vp the thirde day / & cauſed that he was ſhewed openly.	40. Denſelbigen hatt Gott aufferweckt am dritten tage / vnd jhn laſſen offenbar werden. Den ſamme opuecte Gud paa tredie dag / och loed hannem obenbaris.	40. Toho Bůh wzkřijſyl třetijho dne / a oznámil ho. Thegoć Bog wzbudził dniá trzeciego / y ſpráwił to żeby był obiáwionym.
41. Non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit à mortuis. Not to all the people / but vnto the witneſſes choſen before of God / euen to vs which did eate and drinke with him / after he aroſe from the dead.	41. Nicht allem Volck / ſondern vns / den vorerwehlten Zeugen von Gott / die wir mit jhm geſſen vnd getruncken haben / nach dem er aufferſtanden iſt von den Todten. Icke alt Folcket / men oſſ / ſom ere før vdualde Vidne aff Gud / wi ſom ode oc drucke met hannem / efter at hand er opſtanden fra de Døde.	41. Ne wſſem Lidem / ale ſwědkuom prwé k tomu zřijzeným od Boha nám / kteřijž gſme gedli a pili s nim / po geho z mrtwých wſtánij. Nie wſzythkiemu ludowi / ále nam świádkom / ktore ſobie pierwey naznáczył / ktorzychmy z nim ſpolu iedli y pili gdy powſthał od vmárłych.
42. Et præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari quia ipſe eſt qui conſtitutus eſt à Deo iudex vivorum & mortuorum. And he commaunded vs to preache vnto the people / and to teſtifie / that it is he that is ordeyned of God a iudge of quicke and dead.	42. Vnd er hat vns befohlen zu predigen dem Volck / vnd zeugen / daß er iſt verordnet von Gott ein Richter der Lebendigen vnd der Todten. Oc hand bød oſſ / at predicke faar Folcket / oc vidnede / at hand er beſkicket aff Gud de Leffuendis oc de Dødis Dommere.	42. A přikázal nám / abychom ohlaſſowali Lidem a ſwědčili / že on geſt ten kterýž vſtanowen geſt od Boha / Saudce žiwých y mrtwých. Roſkazał nam ábychmy opowiedali ludowi / á oświadczáli iżci tho on ieſt ktorego Bog náznaczył ſedzia żywych y vmárłych.
43. Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. To him alſo giue all the Prophetes witnes / that through his name all that beleeue in him / ſhall receiue remiſſion of ſinnes.	43. Von diſem zeugen alle Propheten / daß durch ſeinen Namen / alle die an jhn glauben / vergebung der ſünden empfahen ſollen. Om denne vidne alle Propheter / at alle de ſom tro paa haunem / ſkulle ved hans naffn haffue ſyndernis forladelſe.	43. Gemuž wſſyčkni Prorocy ſwědectwij wydáwagij / že opuſſtěnij hřijchuow magij wzýti / ſkrze gméno geho / wſſyčkni kteřijž wěřij w něho. Záthymci też y wſzyſcy Prorocy świadectwo przynaſzáia / iż káżdy weźmie grzechow odpuſzczenie przez imie iego / ktożkolwiekwen świerzy.
44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum. Which Peter yet ſpake theſe wordes / the holy Ghoſt fell on all thē which heard the worde.	44. Da Petrus noch diſe wort redet / fiel der heilige Geiſt auff alle die dem wort zuhöreten. Der Petrus end nu talede diſſe ord / fald den hellige Aand paa alle dem ſom hørde Ordet.	44. A když geſſtě Petr mluwil ſlowa tato / ſſtaupil Duch ſwatý na wſſecky kteřijž poſlauchali ſlowa. Thy ſłowá gdy ieſzcze Piotr mowił / przypadł Duch świety na wſzycki ktorzy tych ſłow ſłuchali.

י

45 וַתְמַהוּ וַתְהַרוּ אַחֵא
מְהַימְנֵא הָנוּן דְּאֶתוֹ עַמֵּהּ
דְּאַף עַל עַמְמֵא מַוְהַבְתָּא
דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא
אֶשְׁתַּפְעַת׃

Onde tutti i fedeli de la circonciſione, che erano venuti con Pietro, ſi ſtupirono che il dono de lo Spirito ſanto foſſe ſparſo ancora ſopra i Gentili.

46 שָׁמְעִין הָווּ לְהוֹן גֵּיר
כַּד מְמַלְּלִין בַּלְשָׁן לְשָׁן
וּמְרַוְרְבִין הָווּ לַאלָהָא
אָמַר הוּא שֶׁמְעוֹן׃

Imperoche gli udiuano parlar ne le lingue, e magnificare Iddio. Allor Pietro riſpoſe.

47 דַּלְמָא מַיָּא מֶשְׁכַּח
אֱנָשׁ כָּלֵא הָלֵין נֶעְמְדוּן
הָנוּן דְּהָא קַבְּלוּ רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא אַכְמָא דְּחְנַן׃

Puo alcuno proibire l'acqua, che non ſi battezino coſtoro, iquali hanno riceuuto lo Spirito ſanto come noi?

48 הֵידֵין פַּקֵּד לְהוֹן
דְּנֶעְמְדוּן בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבְעוֹ מֶנֵּהּ
אַיְךְ דְּנִקְוֵא לְוָתְהוֹן
יוֹמָתָא׃

E comandò che fuſſen battezati nel nome del Signore. Allora il pregorono ch'ei ſi reſtaſſe iui alquanti giorni.

יא

1 וְאֶשְׁתַּמְעַת הָוָת
לַשְׁלִיחֵא וְלַאחֵא דְּבִיהוּד
דְּאַף עַמְמֵא קַבְּלוּ מֶלְּתָא
דַּאלָהָא׃

Hor gli Apoſtoli e i fratelli che erano in Giudea, inteſero che i Gentili ancora haueuano riceuuta la porola di Dio.

2 וְכַד סְלֶק שֶׁמְעוֹן
לְאוּרְשְׁלֶם דַּיְנִין הָווּ עַמֵּהּ
הָנוּן דְּמֶן גְּזוּרְתָּא׃

E come Pietro fu ſalito in Ieruſalem, quelli che erano de la circonciſione conteneuano con lui.

י

45 וַיִּתְמְהוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִמּוּלָה
מַאֲמִינִים כַּמָּה בָּאוּ עִם כֵּיפָה
כִּי גַּם עַל־הַגּוֹיִם מַתַּת רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ נִשְׁפָּכָה׃

Y eſpàntaronſe los fieles que eran de la Circunciſion, que auian venido con Pedro, de que tambien ſobre las Gentes ſe derramaſſe el don del Eſpiritu Sancto.

46 כִּי שָׁמְעוּ אוֹתָם מְדַבְּרִים
בִּלְשׁוֹנוֹתָם וּלְגַדֵּל אֶת־הָאֱלֹהִים
אָו עָנָה כֵיפָה׃

Porque los oyan que hablauan en lenguas, y que magnificauan à Dios, Entonces Pedro reſpondio.

47 הֲיוּכַל אִישׁ לִכְלֹא אֶת־
הַמַּיִם מֵהִטָּבֵל אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
לָקְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כָּמוֹ אֲנַחְנוּ׃

Puede alguien impedir el agua, que no ſean baptizados eſtos que han recebido el Eſpiritu Sancto tambien como noſotros?

48 וַיְצַו אוֹתָם לְהִטָּבֵל בְּשֵׁם
יֵשׁוּעַ אֲדוֹנֵינוּ אוֹ שָׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ
לְהַאֲרִיכוֹ אִתָּם יָמִים אוֹ אֲחָדִים׃

Y mandolos baptizar en el Nombre del Sennor Ieſus. Y rogaronle que ſe quedaſſe con ellos por algunos dias.

יא

1 וַיִּשְׁמְעוּ הַשְּׁלוּחִים וְהָאַחִים
אֲשֶׁר בִּיהוּדָה כִּי גַּם הַגּוֹיִם
קִבְּלוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y oyeron los Apoſtoles y los hermanos que eſtauan en Iudea, Que tambien las Gentes auian recebido la palabra de Dios.

2 וְכַאֲשֶׁר עָלָה כֵיפָה יְרוּשָׁלַיְמָה
הִתְוַכְּחוּ עִמּוֹ אֵלֶּה אֲשֶׁר מִמּוּלָה
הֵמָּה׃

Y como Pedro ſubiò à Ieruſalem, contendian contra ellos que eran de la Circunciſion.

ι.

45. Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται.

Dont les fideles de la circonciſion qui eſtoyent venus auec Pierre s'eſtonnerent que le don du ſainct Eſprit eſtoit auſſi bien reſpandu ſur les Gentils.

46. Ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέτρος.

Car ils les oyoyent parler langages, & magnifier Dieu.

47. Μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον καὶ ἡμεῖς;

Adonc Pierre print la parole, diſant. Quelcun pourroit-il empeſcher qu'on ne baptizaſt d'eau ceux qui ont receu le ſainct Eſprit comme nous?

48. Προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

Et commanda qu'ils fuſſent baptizés au nom du ſeigneur, Adonc ils le prierẽt de demeurer la quelques iours.

ΚΕΦΑΛ. ιά.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Or les Apoſtres & les freres qui eſtoyent en Iudee, entendirent que les Gentils auſſi auoyent receu la parole de Dieu.

2. Καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς.

Quand donc pierre fut remonte en Ieruſalem, ceux de la Circonciſion diſputoyent auec lui:

CAP. X.

45. Et obſtupuerunt ex circumciſione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

So they of the circumciſion which beleeued/ were aſtonied/ as many as came with Peter/ becauſe that on the Gentiles alſo was powred out the gift of the holy Ghoſt.

46. Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc reſpondit Petrus.

For they heard them ſpeake with tongues/ and magnifie God. Then anſwered Peter.

47 Nunquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

Can any man forbid water/ that theſe ſhould not be baptized/ which haue receyued the holy Ghoſt/ as well as we?

48. Et iuſſit eos baptizari in nomine Domini Ieſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

So he commanded them to be baptized in the Name of the Lorde. Then prayed they him to tarie certaine dayes.

CAP. XI.

AVdierunt autem Apoſtoli & fratres qui erãt in Iudæa, quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

Now the Apoſtles & the brethren that were in Judea/ heard/ y the Gentiles had alſo receiued the worde of God.

2. Cùm autem aſcendiſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabant adverſus illum qui erant ex circumciſione.

And when Peter was come vp to Jeruſalem/ they of the circumciſion cõtended againſt him.

Das X. Capitel.

45. Vnd die Glaubigen auß der Beſchneidung/ die mit Petro kommen waren/ entſatzten ſich/ daß auch auff die Heiden die Gabe des heiligen Geiſtes außgegoſſen ward.

Oc de ſom trode aff Omſkerelſen/ ſom vaare komme met Petro/ bleffue forferdede/ at den hellig Aand gaffue bleff oc vdgyden paa Hedninge.

46 Denn ſie höreten daß ſie mit zungen redeten/ vnd Gott hoch preiſeten. Da antworttet Petrus:

Thi de hørde/ at de talede met Tunger oc priſede Gud. Da ſuarede Peder.

47. Mag auch jemand das Waſſer weren/ daß diſe nicht getaufft werden die den heiligen Geiſt empfangen haben gleich wie auch wir?

Kand oc nogen forbiude Vand/ at diſſe ſkulle icke bliffue døbte/ ſom haffue annammet den hellig Aand/ lige ſom ocſaa wi?

48. Vnd befalh ſie zu tauffen in dem Namen des HERREN. Da baten ſie jhn/ daß er etliche tage da blieb.

Oc hand befalede at døbe dem i HERRENS Naffn. Da bade de hannem/ at hand ſkulde bliffue der nogle dage.

Das XI. Capitel.

Es kam aber für die Apoſtel vnnd Brüder/ die inn dem Jüdiſchen lande waren/ daß auch die Heiden hetten Gottes Wort angenommen.

DE Apoſtlene oc Brødrene/ ſom vaare i Jødeland ſpurde/ at Hedningene haffde ocſaa anammet Guds Ord.

2. Vnd da Petrus hinauff kam gen Jeruſalem/ zanckten mit jhm/ die auß der Beſchneidung waren.

Oc Peder kom op til Jeruſalem/ da kiffuede de met hannem/ ſom vaare aff Omſkerelſen.

Kapitola X.

45. Y vžáſli ſe ti kteřijž z obřezaných vwěřili/ kteřijž byl přiſſli s Petrem/ že y na Pohany miloſt Ducha Swatého geſt wylita.

A ták wierni co byli z obrzezánia/ á przyſzli z Piotrem/ polękáli ſie/ widząc że y ná pogány dar Duchá świętego był wylan.

46. Neb ge ſlyſſeli/ ani mluwij yazyky/ a welebí Boha. Tehdy odpowěděl Petr:

Abowiem ſłyſzeli ie gdy mowili i nemi iezyki y wielbili Bogá/ Zátym że Piotr odpowiedział.

47. Zdali muož kdo zabrániti wody/ aby nebyli pokřtěni tito kteřijž Ducha Swatého přiyali/ yako y my?

Izali kto może bronić wody/ żeby ci nie byli pokrzczeni ktorzy wzieli Duchá świętego iáko y my?

48. Y přikázal/ aby byli pokřtěni we Gměnu Gežiſſe Kryſta. Tehdy proſyli ho/ aby pobyl v nich za několik dnij?

Kazał ie thedy krzcić w imie Pańſkie/ y prośili go áby v nich zoſtał ná kilka dni.

Kapitola XI.

VSlyſſeli pak Apoſſtolé a Bratřij/ kteřijž byli w Židowſtwu/ žeby y Pohané přiyali ſlowo Božij.

VSłyſzeli tedy Apoſtolowie y brácia ktorzy w Żydoſtwie byli/ że y pogáni przyimowáli ſłowo Boże.

2. A když přiſſel Petr do Geruzaléma/ reptali naň ti kteřijž z Židuow vwěřili.

A przetoż gdy Piotr przyſzedł do Jeruzálem/ wádzili ſie z nim ci ktorzy byli z obrzezánia

יא

3 כַּד אָמְרִין דַּלְוָת אֱנָשָׁא עוּרְלָא עַל וְלָעֵס עַמְּהוֹן׃

Dicendo, Tu ſei entrato ad huomini inirconciſi, & hai mangiato con eſſoloro.

4 וַאַקֵף הֲוָא שְׁמְעוֹן ב בָּתַר בָּתַר לְמֵאמַר לְהוֹן׃

E Pietro incominciando dal principio, eſpoſe loro la coſa per ordine, dicendo.

5 דְּכַד מְצַלֵּא הֲוֵית בְּיוֹפָא חֲוֵית בְּחֶזְוָנָא דְּנָחֵת הֲוָא מָאנָא חַד אֵינָא דְּדָמֵא הֲוָא לְכֶתָּנָא וַאסִיר הֲוָא בְּאַרְבַּע קַרְנָתֵהּ וְשָׁאֵב הֲוָא מֶן שְׁמַיָּא וַאתָא עַדְמָא לְוָתִי׃

Io mi trouaua ne la città di Ioppe in oratione, e rapito in eſtaſi, Viddi in Viſione ſcendere Vn Vaſo come Vn gran lenzuolo, mandato giu dal cielo legato per li quattro capi, e Venne inſin à me.

6 וְחָרֵת בֵּהּ וְחָזֵא הֲוֵית דְּאִית בֵּהּ חַיּוָתָא דְּאַרְבְּעַת רַגְלֵיהֵין וְרַחְשָׁא דְּאַרְעָא וְאָף פָּרַחְתָּא דִּשְׁמַיָּא׃

Nel quale io intentamente riguardando, conſiderai, e Viddiui de gli animali de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e de reptibili, e de gli Vcelli del cielo.

7 וְשִׁמְעֵת הֲוֵית קָלָא דְּאָמַר הֲוָא לִי שֶׁמְעוֹן קוּם כּוּס וַאכוּל׃

Et Vdij Vna Voce, che mi diſſe, Sta ſu Pietro, ammazza, e mangia.

8 וֶאמְרֵת חַס מָרִי ד דְּמֶמְתּוּם לָא עַל לְפוּמִי דְּטָמֵא וְדַמְסַיַּב׃

Et io diſſi, Non gia, Signore: percioche niuna coſa commune ò immonda entro giamai ne la mia bocca.

9 וְתוּב קָלָא אֱמַר לִי מֶן שְׁמַיָּא דְּמֶדֶם דַּאלָהָא דַּכִּי אַנְתְּ לָא תְּסַיֵּב׃

Ma di nuouo la Voce mi riſpoſe dal cielo, Le coſe che Iddio ha purificate, non le contaminare.

יא

3 לֵאמֹר כִּי אֶל־אֲנָשִׁים לַעֲרֵלִים בָּאתָ וְאָכַלְתָּ אִתָּם׃

Diziendo, porque has entrado à varones que tienen capulo y has comido con ellos?

4 וַיָּחֶל כֵּיפָה וַיְסַפֵּר לָהֶם כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר׃

Entonces comencando Pedro, declaróles por orden lo paſſado diziendo.

5 אָנֹכִי הָיִיתִי בְּעִיר יָפוֹ מִתְפַּלֵּל וָאֶרְאֶה מַרְאֶה בְּתַרְדֵּמָה כְּלִי אֶחָד כְּמוֹ אֵטוּן גָּדוֹל אָסוּר בְּאַרְבַּע כַּנְפוֹתָיו יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וַיָּבוֹא עָדָי׃

Eſtando yo en la ciudad de Ioppe orando, vide en exceſſo de entendiemento vna viſion, es à ſaber, vn vaſo, como vn gran lienço, que decendia, que por los quatro cantos era abaxado del cielo, y venia haſta mi.

6 וָאַבִּיטֶנּוּ לְהַשְׂכִּיל וָרָאִיתִי אֶת־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע וְאֶת־הַבְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְכָל שֶׁרֶץ עוֹף הַשָּׁמָיִם׃

En el qual como puſe lòs ojos conſideré y vide animales terreſtres de quatropies, y fieras, y reptiles, y aues del cielo.

7 וָאֶשְׁמַע קוֹל הָאוֹמֵר אֵלַי קוּם כֵּיפָה טְבַח וֶאֱכֹל׃

Y oy tambien vna boz que me dezia, Leuantate Pedro, mata y come.

8 וָאֹמַר חָלִילָה לִּי אֲדֹנָי כִּי כָל חֹל וְטָמֵא בְּכָל עִתּוֹתַי לֹא בָא בְּפִי׃

Y dixe, Sennor no: porque ninguna coſa comun ni immunda entró jamas en mi boca.

9 וַיַּעַן לִי קוֹל שֵׁנִית מִן־הַשָּׁמַיִם אֶת־אֲשֶׁר יְהוָה טִהַר אַתָּה לֹא תְחַלֵּל׃

Entonces la boz me reſpondió del cielo la ſegunda vez, Lo que Dios limpio, ne lo enſuzies tu.

ια.

3. Λέγοντες ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.

Diſans, Tu es entré chez des hommes incirconci., & as mangé auec eux.

4. Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων.

Adonc Pierre commençant leur expoſa le tout par ordre, diſant.

5. Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ.

I'eſtoye en priere en la ville d'Ioppe, & eſtant raui en eſprit, ie vi vne viſion, aſſauoir vn vaiſſeau deſcendant comme vn grand linceul qui s'aualloit du ciel, lié par les quatre bouts, & qui vint iuſqu'à moi.

6. Εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετά, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Dedans lequel ayant iette mes yeux, i'apperceu, & vi des animaux terreſtres, à quatre pieds, & des beſtes ſauuages, & des reptiles, & des oiſeaux du ciel.

7. Ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.

I'oui auſſi vné voix qui me dit, Pierre, leue, toi, tue, & mange.

8. Εἶπον δέ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.

Et ie reſpondi, Ainſi n'aduiene, Seigneur: car iamais choſe pollue ou ſouuilleе n'entra en ma bouche.

9. Ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

Et derechef la voix me reſpondit du ciel, Ce que Dieu à purifié, ne le tien point pour pollu.

CAP. XI.

3. Dicentes, Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis.

Saying / Thou wenteſt into men vncircumciſed / and haſt eaten with thē.

4. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens.

Then Peter began / & expounded the thing in order to them / ſaying.

5. Ego eram in civitate Ioppe orans, & vidi in exceſſu mentis meæ viſionem, deſcendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initiis ſummitti dē cælo, & venit uſque ad me.

I was in the citie of Joppa / praying / & in a trance I ſawe this viſion / a certaine veſſell comming downe as it had bene a great ſheete / let downe from heauen by the foure corners / and it came to me.

6. In quod intuens, conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cæli.

Toward to which when I had faſtened mine eies / I conſidered / & ſaw foure footed beaſtes of the earth / and wilde beaſtes / and creeping things / and foules of the heauen.

7. Audivi autem & vocem dicentem mihi, Surge Petre, occîde & manduca.

Alſo I heard a voyce / ſaying vnto me / Ariſe Peter: ſlay and eate.

8. Dixi autem, Nequaquā Domine: quia commune aut immundum nunquam introivit in os meum.

And I ſayd / God forbid / Lord: for nothing polluted or vncleane hath at any time entred into my mouth.

9. Reſpondit autem vox ſecundò de cælo? Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

But the voyce anſwered me the ſeconde time from heauen / The thinges that God hath purified / pollute thou not.

Das XI. Capitel.

3. Vnnd ſprachen: Du biſt eingegangen zu den Männern / die Vorhaut haben / vnd haſt mit jnen geſſen.

Oc ſagde / du gickſt ind til de Mend / ſom haffue Forhud / oc odſt met dem.

4. Petrus aber hub an / vnd erzehlets jhnen nach einander her / vnnd ſprach:

Da begynte Peder / oc fortalde dem det ene effter det andet / oc ſagde.

5. Jch war inn der Statt Joppe im Gebet / vnd war entzůckt / vnnd ſahe ein Geſichte / nemblich / ein Gefeſſe hernider fahren / wie ein groß leinen Tuch mit vier Zipffeln / vnd nidergelaſſen vom Himmel / vnd kam biß zu mir.

Jeg vaar i Stad Joppe vdi min bøn oc vaar vndruct. Oc ieg ſaa en Syn / ſom vaar / it Kar fare ned / ſom it ſtort Linklede met fire ſnippe / oc nedladis aff Himmelen / oc det kom indtil mig.

6. Darein ſahe ich / vnnd ward gewar / vnd ſahe vierfůſſige Thier der Erden / vnd wilde Thier vnd Gewürme / vnd Vögel des Himmels.

Der vde ſaa ieg / oc bleff vaar / oc ieg ſaa fire føtte Diur aff iorden / oc vilde Diur / oc Orme / oc Himmelens Fule.

7. Jch höret aber eine Stimme / die ſprach zu mir: Stehe auff Petre / ſchlachte vnd jß.

Oc ieg hørde en røſt / ſom ſagde til mig / Stat op Peder / ſlacte oc æde.

8. Jch aber ſprach: O nein HERR / denn es iſt nie kein gemeines noch vnreines in meinen Mund gegangen.

Da ſagde ieg / O ney HERRE / thi der gick end nu aldri noget almindeligt oc ey wrent i min mund.

9. Aber die ſtimme antwortet mir zum andern mal vom Himel: Was Gott gereiniget hat / das mache du nicht gemein.

Men røſten ſuarede mig anden gong aff Himmelen / huad Gud giorde rent / det gør du icke almindeligt.

Kapitola XI.

3. Řkauce: Proč gſy wſſel k mužům neobřezánym / a gedl gſy s nimi.

Mowiac / Ześ wſzedł do mężow nieobrzezanych / a iadłeś ſpolu z nimi.

4. Tehdy počaw Petr / wyprawowal gim pořád / řka:

A poczawſzy Piotr / wſzytko im oznaymił mowiac.

5. Byl gſem w Měſtě Joppen modle ſe / y widěl gſem w wytrženij myſli wiðenij / ana ſſtupuge Nádoba něyatá / yako Proſtěradlo weliké / za čtyřij rohy přiwázané / ano ſe ſpauſſtij s Nebe / a přiſſlo až ke mně.

Ja gdym był w mieście Joppe modląc ſie / widziałem w zachwyceniu widzenie / A ono niektore naczynie zſtępowało / iakoby prześcieradło wielkie zá cztery końce vwiazáne / ktore było ſpuſzczáne z niebá / á przyſzło á ż do mnie.

6. W kterěž popatřiw nahlédl gſem / y widěl gſem zwiřata zemſká čtweronohá / Howada / y Hady / y Ptactwo powětrné.

Ná ktore gdym pilnie pátrzył / obáczyłem y vyźrałem wſzytky o czterech nog źwierzętá ziemie y beſthye / y gadziny / y ptaſtwa powietrzne.

7. Slyſſal gſem také y hlas an mi prawij: Wſtaň Petře / bij a gez

Przytymem thez vſłyſzał głos mowiący do mnie / Wſtań Pietrze / rzeż á iedz.

8. Y řekl gſem: Nikoli PAne / neb obecné a nečiſté nikdý newcházelo w vſta má.

Alem ia powiedział / Nie bede Pánie / ábowiem nigdy nie poſpolitego ábo nieczyſtego nie wchadzało w vſtá me.

9. A odpowijdage mi hlas podruhé z nebe / řekl: Toč geſt Bůh očiſtil / tomu ty neřijkay nečiſté.

Thedy mi powtore odpowiedział głos z niebá / To co Bog oczyścił / ty nie miey zá nieczyſte.

יא

10 הָדָא הֲוָת תְּלָת זַבְנִין וְאֶסְתַּלַּק לֵהּ כֹּל מֶדֶם לִשְׁמַיָּא׃

E queſto auuenne ben tre volte: e di nuouo fu ritirata ſu ogni coſa in cielo.

11 וּבָהּ בְּשַׁעְתָּא תְּלָתָא גַּבְרִין דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ לְוָתִי מֶן קוֹרְנֵלְיוֹס מֶן קֶסַרְיָא אֶתוֹ וְקָמוּ עַל תַּרְעָא דְּדָרְתָּא דְּשָׁרֵא הֲוִית בָּהּ׃

Poi ecco, incontinente ſopraunennero tre huomini à la caſa doue io era, mandatimi da Ceſarea.

12 וֶאֱמַר לִי רוּחָא דְּאֵזֵל עַמְּהוֹן דְּלָא פּוּלָגָא וֶאֱתַו עַמִּי וָאף הָלֵין שְׁתָּא אַחִין וְעַלְן לְבַיְתֵהּ דְּגַבְרָא׃

E lo Spirito mi, diſſe, che io andaſſi con eſſoloro, ſenza dubitar di niente: e con meco vennero ancor queſti ſei fratelli, & entrammo ne la caſa di vn perſonaggio.

13 וְאִשְׁתַּעִי לַן אַיְכַנָּא חֲזָא בְּבַיְתֵהּ מַלְאַכָא דְּקָם וְאָמַר לֵהּ דְּשַׁדַּר לְיוֹפֵא מְדִינְתָּא וְאַיְתָא לְשֶׁמְעוֹן דְּמֶתְקְרֵא כָּאפָא׃

Ilqual ci raccontò com'egli haueua veduto vn Angelo in caſa ſua, che ſi gli appreſentò innanzi, e diſſeli, Manda de gli huomini à Ioppe, e chiama Simone, che ſi domanda per ſopra nome Pietro.

14 וְהוּ יְמַלֵּל עַמָּךְ מֶלֵּא דְּבְהֵין תֶּחֵא אַנְתְּ וְכֻלֵּהּ בַּיְתָךְ׃

Ilqual ti dira parole, per lequali ſarai ſaluo tu, e tutta la caſa tua.

15 וְכַד אַקְפֵּת הֲוִית תַּמָּן לְמַמְלָלוּ אַגְנַת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא עֲלַיְהוֹן אַיְךְ מָא דַּעֲלַן מֶן קְדִים׃

La doue hauendo io cominciato à parlare, lo Spirito ſanto diſceſe in loro, come da principio era diſceſo ancor in noi.

יא

10 וְזֹאת נִהְיְתָה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים וַיָּשׁוּבוּ וַיִּלָּקְחוּ כֻּלָּם הַשָּׁמָיְמָה׃

Y eſto fue hecho por tres vezes: y boluió todo à ſer tomado arriba en el cielo.

11 וְהִנֵּה בְּרֶגַע שְׁלוֹשָׁה אֲנָשִׁים עָמְדוּ אֶל־הַבַּיִת אֲשֶׁר בּוֹ הָיִיתִי הַשְּׁלוּחִים אֵלַי מִקֵּסַרְיָא׃

Y heaqui que luego tres varones ſobre vinieron en la caſa donde yo eſtaua, embiados à mi de Ceſarea.

12 וַתֹּאמֶר אֵלַי הָרוּחַ לַהֲלֹךְ אִתָּם וְלֹא לְנַכֵּר וַיָּבוֹאוּ אִתִּי גַּם שִׁשָּׁה אַחִים הָאֵלֶּה וַנָּבוֹא בְּבֵית הָאִישׁ׃

Y el Eſpiritu me dixo que me fueſe con ellos ſin dudar. Y vinieron tambien conmigo eſtos ſeys hermanos, y entramos en caſa de vn varon.

13 וַיַּגֵּד לָנוּ אֵיכָכָה רָאָה אֶת־הַמַּלְאָךְ בְּבֵיתוֹ עוֹמֵד הָאוֹמֵר לוֹ שְׁלַח בְּיָפוֹ אֶת־הָאֲנָשִׁים וְהָבִיא אֵלֶיךָ אֶת שִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָה׃

El qual nos contô como àuia viſto vn Angel én ſu caſa, que ſe paró, y le dixo: Embia à Ioppe, y haz venir à vn Simon que tiene por ſobre nombre Pedro.

14 אֲשֶׁר יְדַבֵּר דְּבָרִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר תִּוָּשַׁע בָּהֶם אַתָּה וְכָל־בֵּיתֶךָ׃

El qual te hablara palabras por las quales ſeràs ſaluo, tu, y toda tu caſa.

15 וּבְהָחֵל אוֹתִי לְדַבֵּר וַיִּפֹּל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם כְּמוֹ גַּם עָלֵינוּ בְּרֵאשִׁית׃

Y como camencé à hablar, cayó el Eſpiritu Sancto ſobre elios, tambien como ſobre noſotros àl principio.

ιά.

10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.

Et cela ſe fit iuſques à trois fois, & derechef toutes ces choſes furent retirees au ciel.

11. Καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρός με.

Puis voici, trois hommes en ce meſme inſtant ſe preſenterent en la maiſon où i'eſtoye, ayans eſté enuoyes de Ceſaree vers moi.

12. Εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός.

Et l'Eſprit me dit que i'allaſſe auec eux, ſans en faire difficulté auſſi ces ſix freres ici vindrent auec moi, & nous entraſmes en la maiſon du perſonnage.

13. Ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ· ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον.

Lequel nous raconta comme il auoit veu vn Ange en ſa maiſon, qui s'eſtoit preſenté à lui, & lui auoit dit, Enuoye gens en Ioppe, & enuoye querir Simon qui eſt ſurnommé Pierre.

14. Ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

Lequel te dira des paroles par leſquelles tu ſeras ſauué, toi, & toute ta maiſon.

15. Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ᾽ αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.

Et quand i'eu commencé à parler, le Sainct Eſprit deſcendit ſur eux, comme auſſi il eſtoit deſcendu ſur nous au commencement.

CAP. XI.

10. Hoc autem factum eſt per ter. & recepta ſunt omnia rurſum in cælum.

And this was done three times / and all were taken vp againe into heauen.

11. Et ecce, viri tres confeſtim aſtiterunt in domo in qua erat, miſſi à Cæſaréa ad me.

Then beholde / immediately there were three men alreadie come vnto the houſe where I was / ſent from Ceſarea vnto me.

12. Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſumus in domum viri.

And the Spirit ſaid vnto me / that I ſhould go with them / without douting: moreouer theſe ſixe brethren came with me / and we entred into the mans houſe.

13. Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mitte in Ioppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus.

And he ſhewed vs / howe he had ſeene and Angel in his houſe / which ſtoode and ſayde to him / Send men to Joppa / & call for Simon whoſe ſurname is Peter.

14. Qui loquetur tibi verba in quibus ſalvus eris tu, & univerſa domus tua.

He ſhall ſpeake wordes vnto thee / where by both thou / & all thine houſe ſhalbe ſaued.

15. Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.

And as I began to ſpeake / the holy Ghoſt fell on them / euen as vpon vs at the beginning.

Das XI. Capitel.

10. Das geſchach aber dreymal/ vnnd ward alles wider hinauff gen Himmel gezogen.

Men det ſkede tre gonge / oc det bleff altſammen draget op til himmelen igen.

11. Vnd ſihe / von ſtundan ſtunden drey Männer für dem Hauſe/ darinnen ich war / geſandt von Ceſarien zu mir.

Oc see / der ſtode strax tre Mend faar Huſet ſom ieg vaar vdi / de vaare vdſende aff Ceſarien til mig.

12. Der Geiſt aber ſprach zu mir/ ich ſolte mit jhnen gehen / vnd nicht zweiffeln. Es kamen aber mit mir diſe ſechß Brůder / vnd wir giengen inn des Mannes Hauß.

Da ſagde Aanden til mig / at ieg ſkulde gaa met dem / oc icke tuile. Der komme oc diſſe ſex Brødre met mig / oc wi ginge ind i Mandens Huſſ.

13. Vnd er verkündiget vns / wie er geſehen hette einen Engel inn ſeinem Hauſe ſtehen / der zu jhm geſprochen hette: Sende Männer gen Joppen/ vnnd laß fodern den Simon mit dem zunamen Petrum.

Oc hand kundgiorde oſſ / huorledis hand haffde ſeet en Engel ſtaa i ſit huſſ / ſom ſagde til hannem / Sent Mend til Joppen / oc lad hente Simon / ſom kaldis Peter.

14. Der wirdt dir wort ſagen / dadurch du ſelig werdeſt/ vnd dein gantzes Hauß.

Hand ſkal ſige dig Ord / formedelſt huilcke du oc alt dit Huſſ ſkulle bliffue ſalige.

15. Inn dem aber ich anfieng zu reden/ fiel der heilig Geiſt auff ſie/ gleich wie auff vns im erſten anfang.

Oc i det ſamme ſom ieg begynte at tale / falt den hellig Aand paa dem / lige ſom paa oſſ i førſte begyndelſe.

Kapitola XI.

10. A to ſtalo ſe potřikrát. Y wzato geſt wſſeko zaſe do Nebe.

A toć ſie ſtáło po trzy kroć / záthym záſie ono wćiagniono do nieba.

11. A ay hned tři mužij ſtáli v domu w kterémž gſem byl / poſláni gſauce z Cezaree ke mně.

Nothym oto w tenże czás przyßli trzey meżowie w dom ten w kthorymem ia byli / z Ceſáryey ku mnie poſłány.

12. Y řekl mi Duch / abych ſſel s nimi / nic nepochybuge. A ſſlo ſemnau y ſſeſt Bratřij těchto / a weſſli gſme do domu Muže:

Y powiedział mi Duch ábych z nimi ßedł nic ſie nie oćiagáiac / y ßli tez zemna ći to ßeść bráciey / á weßliſmy w dom człowieká niektorego.

13. Y wyprawowal nám kterak widěl Angela w domu ſwém an ſtogij a prawij gemu: Poſſli muže do Joppen / a powolay Sſimona / kterýž ſlowe Petr.

Ktory nam powiedział iáko widział Anioła w domu ſwym / kthory ſtanawßy rzekł mu / poſli niekthore do Joppen / á wzow Symoná co go nazywáia Piotr.

14. Onť bude tobě mluwiti ſlowa / ſkrze něž ſpaſen budeſs ty / y wſſeka twá čeled.

Ktoryć tobie powie przez ći y ty y dom twoy zachowan bedzie.

15. A když gſem počal mluwiti / sſtaupil Duch Swatý na ně / yakožto w na nás na počátku.

A ták gdym ia począł mowić / tedy Duch świety przypadł ná nie / ták iáko y ná nas z początku.

י א

16 וְאֶתְדַּכְּרֵת מֶלְּתָא
דְּמָרַן דְּאָמַר הֲוָא דְּיוּחַנָּן
אַעְמֵד בְּמַיָּא אַנְתּוּן דֵּין
תֶּעְמְדוּן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

Allora io mi ricordai de la parola del Signore, com'egli haueua detto, Giouanni battezò con acqua, ma voi ſarete battezati con lo Spirito ſanto.

17 אֶן הָכִיל אֱלָהָא
שַׁוְיָאִית יַהְבָהּ מַוְהַבְתָּא
לְעַמְמֵא אִילֵין דְּהַיְמֶנוּ
בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֵיךְ
לַן אֶנָא מַן הֲוִית דְּאֶסְפֵּק
דְּאֶכְלֵא לַאלָהָא׃

Se adunque Iddio ha dato loro egual dono, come anco à noi che habbiam creduto nel Signor IESV Chriſto, chi ero io, che poteſſi reſiſtere à Dio?

18 וְכַד הָלֵין מְלֵא שְׁמַעוּ
שְׁלִיו לְהוֹן וְשַׁבַּחוּ לַאלָהָא
נָאמְרִין הֲווּ דְּכְבַר אַף ל
לְעַמְמֵא אֱלָהָא יְהַב ת
תְּיָבוּתָא לְחַיֵּא׃

Eſſi allora vdite queſte coſe, ſi tacquero, e glorificorono Iddio, dicendo, Iddio dunque ha data ancora i Gentili la penitentia, per hauer vita.

19 הָנוּן דֵּין דְּאֶתְבַּדַּרוּ הֲוַו
מֶן אוּלְצָנָא דַּהֲוָת עַל
אֶסְטְפָנוֹס מַטְּיו הֲוַו עַד—
מָא לְפוּנִיקִי אַף לַאתְרָא
דְּקוּפְרוֹס וְלַאנְטְיוּכִיַא כַּד
עַם אֱנָשׁ לָא מְמַלְּלִין הֲווּ
מֶלְּתָא אֶלָּא בַּלְחוּד עַם
יְהוּדָיֵא׃

Quelli ancora che erano ſtati diſperſi da la tribulatione che nacque per conto di Stefano, andorono in Fenica, e Cipri, & Antiochia, ſenza annuntiar la parola ad alcuno, ſenon à i Giudei ſolamente.

20 אִית הֲווּ דֵּין אֲנָשָׁא
מְנְּהוֹן מֶן קוּפְרוֹס וּמֶן ק
קוּרִינָא הָלֵין עַלוּ הֲווּ
לַאנְטְיוּכִי וַמְמַלְּלִין הֲווּ
עַם יַוְנָיֵא וַמְסַבְּרִין הֲווּ
עַל מָרַן יֵשׁוּעַ׃

Et alcuni di loro erano huomini Cipriotti, e Cireneſi, iquali entrati che furono in Antiochia, parlauano à i Greci, annuntiando il Signor IESV.

י א

16 וָאֶזְכֹּר אֶת־דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר
דִּבֶּר אַךְ יוֹחָנָן טָבַל בַּמַּיִם וְאַתֶּם
תִּטָּבְלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Entonces me acordé del dicho del Sennor, como dixo, Ioan ciertamente baptizó en agua: mas voſotros ſereys baptizados en Eſpiritu Sancto.

17 וְאִם הִשְׁוָה אֱלֹהִים לָתֵת
לָהֶם אֶת־מַתַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
כַּאֲשֶׁר גַּם לָנוּ הַמַּאֲמִינִים
בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמָה אֲנִי
כִּי אוּכַל לִכְלֹא אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Anſique, ſi Dios les diò el miſmo don tambien como à noſotros que auemos creydo enel Sennor Ieſus el Chriſto, quien era yo que pudieſſe eſtoruar à Dios?

18 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה הֶחֱשׁוּ
וַיְכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה לֵאמֹר אַךְ גַּם
לַגּוֹיִם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־הַתְּשׁוּבָה
אֶל־הַחַיִּים׃

Entonces oydas eſtas coſas callaron, y glorificaron à Dios, diziendo, Demanera que tambien à las gentes ha dado Dios penitencia para vida.

19 וְהַנְּפוֹצִים מִצָּרָה וּמְצוּקָה
הַנִּהְיָתָה עַל־סְטֵפָנוֹס הָלְכוּ עַד
חוּבָה וְכַפֵּר וְאַנְטְיוֹכְיָא וּלְאִישׁ
לֹא דִבְּרוּ אֶת־הַדָּבָר כִּי אִם
לַיְּהוּדִים לְבַדָּם׃

Y los que auian ſido eſparzidos por cauſa de la tribulacion que fué hecha en tiempo de Eſtauan, anduuieron haſta Phenicia, y Cypro, y Antiochia, no hablando à nadie la palabra, ſino à ſolos los Iudios.

20 וַיִּהְיוּ אֲנָשִׁים מֵהֶם אַנְשֵׁי־
כַּפֵּר וְקִיר אֲשֶׁר בְּבוֹאָם אֶל־
אַנְטְיוֹכְיָא דִּבְּרוּ אֶל־הַיְּוָנִים
מְבַשְּׂרִים אֶת־יֵשׁוּעַ אֲדֹנֵינוּ׃

Y deellos auia vnos varones Cyprios y Cyrenenſes, los quales como entraró en Antiochia, hablaron à los Griegos, annunciando el Euangelio del Sennor Ieſus.

ια'.

16. Ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου, ὡς ἔλεγεν, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lors i'eu ſouuenance de la parole du Seigneur, comme il diſoit, Iehan a baptizé d'eau, mais vous ſerez baptizés du Sainct Eſprit.

17. Εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς. ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν;

Puis donc que Dieu leurs a donné vn pareil don comme à nous, qui auons creu au Seigneur Ieſus Chriſt: qui eſtoy-ie moi, qui peuſſe empeſcher Dieu?

18. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.

Adonc ces choſes ouies, ils s'appaiſerent, & glorifierẽt Dieu, diſans, Dieu donc auſſi a donné aux Gentils repentance pour auoir vie.

19. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ κύπρου καὶ ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις.

Or quant à ceux auſſi qui auoient eſté eſpars par l'oppreſſion aduenuë à cauſe d'Eſtiene: ils paſſerent iuſqu'en Phenice, & en Cypre & en Antioche, ſans annoncer à perſonne la parole, ſinon aux Iuifs ſeulement.

20. Ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἑλληνιστὰς εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ἰησοῦν.

Toutesfois il y en eut quelques vns de entr'eux Cypriens, & Cyreniens, leſquels entrés en Antioche, parloyẽt aux Grecs, annonçans le Seigneur Ieſus.

CAP. XI.

16. Recordatus ſum autem verbi Domini, ſicut dicebat, Iohannes quidē baptizavit aqua; vos autem baptizabimini Spiritu ſancto.

Then I remembred the worde of the Lord / howe he ſayde / John baptized with water / but ye ſhalbe baptized with the holy Ghoſt.

17. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis qui credidimus in Dominum Ieſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum.

For as much then as God gaue thē a like gift / as he did vnto vs / when we beleueed in the Lord Jeſus Chriſt / who was I / that I could let God.

18. His auditis tacuerunt. & glorificaverunt Deum, dicentes, Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

When they heard theſe things / they held their peace / and glorified God / ſaying / Then hath God alſo to the Gentiles granted repentance vnto life.

19. Et illi quidem qui diſperſi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat ſub Stephano, perambulaverunt uſque Phœnicē & Cyprum & Antiochiam, nemini loquētes verbum, niſi ſolis Iudæis.

And they which were ſcattered abroad becauſe of the affliction that aroſe about Steuen / walked throughout till they came vnto Phenice and Cyprus / and Antiochia / preaching the worde to no man / but vnto the Jewes onely.

20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii & Cyrenęi; qui cum introiſſent Antiochiā, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Ieſum.

Now ſome of them were men of Cyprus & of Cyrene / which when they were come into Antiochia / ſpake vnto the Grecians / and preached the Lord Jeſus.

Das XI. Capitel.

16. Da dachte ich an das Wort des HERREN als er ſaget: Johannes hat mit Waſſer getaufft / Ihr aber ſollet mit dem heiligen Geiſt getaufft werden.

Da tenckte ieg paa HERRENS ord / ſom HERREN ſagde / Johannes døbte met Vaand. Men i ſkulle døbis met den hellige Aand.

17. So nun Gott jnen gleiche Gaben gegeben hat / wie auch vns / die da glauben an den HERRN Jeſum Chriſt / Wer war ich / daß ich kondt Gott wehren?

Efferdi Gud haffuer nu giffuit dem lige ſaadane gaffuer / ſom oſſ / der tro paa den HERRE Jeſum Chriſtum / Huo vaar ieg / at ieg kund formene Gud?

18. Da ſie das höreten / ſchwigen ſie ſtille / vnd lobeten Gott vnd ſprachen: So hat Gott auch den Heiden Buſſe gegeben zum Leben?

Der de hørde det / tagde dè ſtille / oc loffuede Gud / oc ſagde / Saa haffuer oc Gud giffuit Hedninge penitentze til Liffuit?

19. Die aber zerſtreuet waren inn dem Trůbſal / ſo ſich ůber Stephano erhub / giengen vmbher / biß gen Phenicen vnd Cypern vnnd Antiochia / vnd redeten das Wort zu niemand / denn allein zu den Jůden.

Men de ſom vaare adſpridde i den bedrøffuelſe / ſom begyntis faar Stephano / ginge omkring / indtil Phenicen oc Cypern oc Antiochia / oc talede Ordet til ingen / vnden alene til Jøderne.

20. Es waren aber etliche vnter jhnen / Månner von Cypern vnd Cyrenen / die kamen gen Antiochia / vnnd redten auch zu den Griechen / vnnd predigten das Euangelium vom HERRN Jeſu.

Der vaare oc nogle Mend iblant dem / aff Cypern oc Cyrenen / de komme til Antiochiam / oc talede oc ſaa til Grekerne / oc predickede Euangelium om vor HERRE Jheſu.

Kapitola XI.

16. Y rozpomenul ſem ſe na ſlowo PAne / yakož řekl: Jan zagiſtě křtil wodau / ale wy pokřtěni budete Duchem Swatým.

Przypomniałem tedy ſobie ony ſłowa Pánſkie iáko mowił / Acz y Jan krzcił wodá / ále wy będziecie okrzczeni Duchem świętym.

17. Poněwadž tehdy tauž milost dal gim Bůh yako y nám / kteřijž gſme vwěřili w Pána Gežiſſe Kryſta / Y kdož gſem yá byl / abych mohl zabrániti Bohu?

Gdyż im tedy rowny dar dał Bog iáko y nam / gdyśmy vwierzyli / w Pána Jezuſa Kryſtuſa / Cożem ia tedy zacz był ktherybych mogł pohámowáć Bogá?

18. To vſlyſſawſſe mlčeli / a welebilj Boha / řkauce: Tehdy y Pohanům Bůh Pokánij přál k žiwotu.

Tho oni vſłyßawßy vćißyli ſie / y chwalili Bogá / mowiąc / że thež y pogánom dał Bog vpámietanie ku żywotowi.

19. Ti pak kteřiž ſe byli rozprchli pro protiwenſtwj kteřé ſe bylo ſtalo pro Sſtěpána / přiſſli do Phenicen / a do Cypru / a do Antyochij / žádnému nemluwijce ſlowa Božijho / než ſámým toliko Židům.

Oni záſie ktorzy byli roſproßeni w onym okrucieńſtwie ktore ſie záczeło dla Sczefaná / záchodźili áż do Fenicyey / do Cypru / y do Anthyochiiey / żadnemu nie opowiedáiąc ſłowá Bożego iedno ſámym Zydom.

20. A byli někteřij z nich mužij Cyprſſtij a Cyrenenſſtij / kteřijž když přiſſli do Antyochye / mluwili y k Řekům / zwěſtugijce gim weſelé poſelſtwij Pána Gežiſſe.

Lecz niektorzy z tych byli Cypryczycy y Cyreneyczycy / ktorzy wßedßy do Anthyochiey / mowili Grekom oznáymuiąc Páná Jezuſa.

יא

21 וְאִית הֲוָת עַמְּהוֹן אִידֵהּ דְּמָרְיָא וְסַגִּיאֵא הַימְנוּ וְאֶתְפְּנִיו לְוָת מָרְיָא ׃

E la mano del Signore era con loro, ſi che vn gran numero di credenti ſi conuertirono al Signore.

22 וְאֶשְׁתַּמְעַת הָי הָדָא לְאֶדְנַיְהוֹן דִּבְנַי עִדְתָּא דְּבְאוּרִשְׁלֶם וְשַׁדַּרוּ לְבַרְנַבָּא לְאַנְטִיּוֹכִי ׃

E la fama ne venne à gli orecchij de la Chieſa che era in Ieruſalem e mandoron Barnaba che andaſſe infin ad Antiochia.

23 וְכַד אֶתָא לְתַמָּן וַחֲזָא טַיְבוּתָא דַּאלָהָא חֲדִי וּבָעֵא הֲוָא מֶנְּהוֹן דְּבְכֻלֵּהּ לֶבְּהוֹן נֶהֱווֹן נַקִיפִין לְמָרַן ׃

Ilquale arriuato la, e veduta la gratia di Dio, ſene rallegrò, & eſortaua tutti à perſeuerar nel Signore con fermo propoſito di cuore.

24 מֶטֻּל דְּגַבְרָא הֲוָא טָבָא וּמְשַׁמְלֵי הֲוָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ו וּבְהַימָנוּתָא וְאֶתּוֹסַף הֲוָא עַמָּא סַגִּיאָא לְמָרַן ׃

Percioche egli era huomo da bene, e pieno di Spirito ſanto, e di fede, e coſi molta turba s'aggiunſe al Signore.

25 וְהוּ נְפַק הֲוָא לְטַרְסוֹס לְמֶבְעָא לְשָׁאוּל ׃

Barnaba poi ſen'andò à Tarſo, a cercar Saulo.

26 וְכַד אַשְׁכְּחֵהּ אַיְתְיֵהּ עַמֵּהּ לְאַנְטִיּוֹכִיָא וְשַׁנְתָּא כֻּלָּהּ אַכְחֲדָא כְּנִישִׁין הֲווֹ בְּעִדְתָּא וְאַלֶּפוּ עַמָּא סַגִּיאָא מִן הָיְדֵין קַדְמָיִת אֶתְקְרִיו בְּאַנְטִיּוֹכִי תַּלְמִידֵא כְּרֶסְטְיָנֵא ׃

E trouato che l'hebbe il menò ad Antiochia. Et auuenne che tutto vn anno eſſi conuerſorono iui con la Chieſa, & inſegnorono a molta gente, onde in Antiochia i diſcepoli furon per la prima volta nominati i Chriſtiani.

י א

21 וַתְּהִי־עֲלֵיהֶם יַד־יְהוָה לִרְפֹּא אוֹתָם וּמִסְפָּר רַב הַמַּאֲמִינִים שָׁבוּ אֶל־יְהוָה ׃

Y la mano del Sennor era con ellos: y mucho numero de creyentes ſe conuertio al Seonor.

23 וַיָּבוֹא הַדָּבָר אֶל־אָזְנֵי הַקְּהִלָּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם עֲלֵיהֶם וַיִּשְׁלְחוּ לְבַרְנַבָּא לַעֲבֹר בְּאַנְטְיוֹכְיָא ׃

Y llego la fama (de eſtas coſas) à oydos de la Igleſia que eſtaua en Ieruſalem: y embiaron à Barnabas que fueſe haſta Antiochia:

23 וּבְבוֹאוֹ שָׁמָּה רָאָה אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים וַיִּשְׂמַח וַיִּעַץ אוֹתָם כֻּלָּם לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ לִבּוֹתָם בַּיהוָה ׃

El qual como llegó, vido la gracia de Dios, gozoſe; y exhortó, à todos que permanecieſſen en el propoſito del coraçon en el Sennor:

24 אֲשֶׁר הוּא אִישׁ טוֹב וּמָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וֶאֱמוּנָה וְנוֹסַף קָהָל גָּדוֹל לַיהוָה ׃

Porque era varon bueno, y lleno de eſpiritu ſancto y de fe: y mucha companna fue allegada al Sennor·

25 וַיֵּצֵא בַרְנַבָּא טַרְסוֹסָה לְבַקֵּשׁ אֶת שָׁאוּל ׃

Y partioſe Barnabas à Tarſo à buſcar à Saulo.

26 וְכַאֲשֶׁר מְצָאוֹ הֱבִיאוֹ בְּאַנְטְיוֹכְיָא וַיְהִי־כִּי כָּל־הַשָּׁנָה נוֹסְדוּ יַחַד בַּקְּהִלָּה וַיְלַמְּדוּ עַם רָב וַיִּקָּרְאוּ לַתַּלְמִידִים בְּאַנְטְיוֹכְיָא בָּרִאשׁוֹנָה נָצְרִים ׃

Y hallado, truxolo à Antiochia. Y conuerſaron todo vn anno alli con la Igleſia: y enſennaron mucha companna, de tal manera que los Diſcipulos fueron llamados Chriſtianos primeramente en Antiochia.

ιά.

21. Καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν· ἐν τῷ ἰᾶσθαι αὐτοὺς πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et la main du Seigneur eſtoit auec eux: tellement qu'vn grand nombre ayant creu fut conuerti au Seigneur.

22. Ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν (ἕως) Ἀντιοχείας.

Dont le bruit en vint iuſqu'aux oreilles de l'Egliſe qui eſtoit en Ieruſalem, à raiſon dequoi ils enuoyerent Barnabas, pour paſſer iuſqu'en Antioche.

23. Ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ.

Lequel eſtant arriué, & ayant veu la grace de Dieu, ſe reſiouït, les exhortoit tous de perſeuerer d'vne fermeté de cœur au Seigneur.

24. Ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ.

Car il eſtoit homme de bien, & plein du ſainct Eſprit & de foy, & grande multitude fut adiointe au Seigneur.

25. Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σαῦλον.

Puis Barnabas s'en alla en Tarſe, pour recercher Saul.

26. Καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς.

Et l'ayant trouué, il le mena en Antioche: & aduint que tout l'an entier, ils s'aſſemblerent auec l'Egliſe, & enſeguerent grand peuple, tellement qu'en Antioche les diſciples premierement furent nommes Chriſtiens.

CAP. XI.

21. Et erat manus Domini cum eis: multuſq; numerus credentium converſus eſt ad Dominum.

And the Hand of the Lord was with them/ſo that a great nomber beleeued and turned vnto the Lord.

22. Pervênit autem ſermo ad aures eccleſiæ quæ erat Ieroſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam uſque ad Antiochiam.

Then thidings of thoſe things came vnto the eares of the Church/ which was in Jeruſalem / & they ent forth Barnabas/that he ſhould go vnto Antiochia.

23. Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes propoſito cordis permanere in Domino.

Who when hee was come/and had ſeene the grace of God/ was glad/ and exhorted all/ that with purpoſe of heart they woulde cleaue vnto the Lord.

24. Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto & fide. Et appoſita eſt multa turba Domino.

For he was a good man/and full of the holy Ghoſt/ and faith/ and much people ioyned them ſelues vnto the Lord.

25. Profectus eſt autem Tarſum, ut quæreret Saulum.

Then departed Barnabas to Tarus to ſeeke Saul.

26. Quem cum inveniſſet, perduxit Antiochiam. Et annum totum converſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani.

And when he had found him / he brought him vnto Antiochia /and it came to paſſe that a whole yeere they were conuerſant with the Church / and taught much people: in ſo much / that the diſciples were firſt called Chriſtians in Antiochia.

Das X I. Capitel.

21. Vnd die Hand deß HERRN war mit jhnen/ vnd eine groſſe Zal ward glaubig vnnd bekehret ſich zu dem HERRN.

Oc HERRENS Haand vaar met dem/ oc it ſtort tal tog ved troen / oc omuende ſig til HErren.

22. Es kam aber dieſe rede von jhnen/ für die Ohren der Gemeine zu Jeruſalem/ vnd ſie ſandten Barnabam/ daß er hin gienge biß gen Antiochia.

Da kom denne tale om dem / faar Menighedſens ørn i Jeruſalem/ Oc de vdſende Barnabam / at hand gick bort / indtil Antiochiam.

23. Welcher da er hin kommen war/ vnd ſahe die gnade Gottes/ ward er fro/ vnd ermane ſie alle/ daß ſie mit feſtem hertzen an dem HERREN bleiben wolten.

Hvi'cken der hand vor kommen did/ oc ſaa Guds naade/ da bleff hand glad / oc formanede dem alle/ at de vi de bliffue met faſte hierte hoſſ HERREN.

24. Denn er war ein frommer Mann / voll heiliges Geiſtes vnnd Glauben. Vnd es war ein groß volck dem HERREN zu gethan.

Thi hand vaar en from Mand / fuld aff den hellig Aand oc Tro. Oc der gaff ſig meget Folck til HERREN.

25. Barnabas aber zog auß gehn Tarſen Saulum zu ſuchen.

Men Barnabas drog vd til Tarſen / at oplede Saulum igen.

26. Vnd da er jhn fand/ führet er jn gen Antiochia. Vnd ſie blieben bey der Gemeine ein gantz jahr / vnd lehreten vil Volcks/ Daher die Jünger am erſten zu Antiochia Chriſten genennet wurden.

Oc der hand fant hannem / ledde hand hannem til Antiochiam. Oc de bleffue it helt aar hoſſ Menigheden / oc lærde meget Folck / Der aff bleffue Diſciplene før kallede Chriſtne i Antiochia.

Kapitola X I.

21. A byla ruka Páně s nimi/ a mnohý počet wěřijcých obratil ſe ku Panu.

A byłá z nimi ręká Páńſka / á wielki poczet wierzacych náwrocił ſie ku Pánu.

22. Tehdy přiſſla powěſt o těch wěcech k Cýrkwi kteráž byla w Geruzalémě: Y poſlali Barnabáſſe / aby ſſel do Antyochye.

Zátym o nich przyſzłá wieść do vſzu kośćiołowi ktory był w Jeruzálem/ A przetho poſłáli Bárnábaſzá áż do Antyochiiey.

23. Kterýž když přiſſel tam/ a vzřel miloſt Božij / zradowal ſe: a napomjnal wſſech/ aby w vmyſlu Srdce ſwého trwali w PAnu.

Kthory gdy tám przyſzed á vyzrał łáſke Boza / vrádował ſie/ y proſił wſzytkich áby w przedſiewzięciu ſerdecznym trwáli w Pánu.

24. Neb byl muž dobrý/ a plný Ducha Swatého a Wijry. Y přibyl tu mnohý záſtup Pánu.

Abowiem był mąż dobry / y pelen Duchá świetego y wiáry / á przyſtało wielkie mnoſtwo ludźi ku Pánu.

25. Tehdy ſſel odtud Barnáſs do Tharſu / aby tam pohledal Sſawla:

Potym Bárnábaſz ſzedł do Társu áby ſzukał Sáula.

26. Kteréhož když nalezl/ přiwedl gey do Antyochye. A přes celý Rok trwalj tam w Cýrkwi / a včili Záſtup weliký/ tak že naprw w Antyochij/ Včedlnijcy gmenowáni gſau Křeſtiané.

A ználazſzy go / przywiodł do Antyochiey / Tam tedy przez wſzytek rok ſchadzáli ſie do Kośćiołá y vczyli lud wielki: A ták zwolennicy ná przed w Antyochiey nazywano Krześciány.

יא

27 וּבְיַוְמָתָא הָנוּן אֶתוֹ מֶן אוּרִשְׁלֶם לְתַמָּן נְבִיֵא׃

Et in quei giorni sopraunennero alcuni profeti da Ierusalem in Antiochia.

28 וְקָם הְוָא חַד מֶנְּהוֹן דַּשְׁמֵהּ הְוָא אֲגָבוֹס וַאוֹדַע אֶנוּן בְּרוּחָא דְּכַפְנָא רַבָּת הָוֵא בְּכֻלָּהּ אַרְעָא וַהְוָת כַּפְנָא הָנָא בְּיַוְמַי קְלוֹדִיוֹס קֵסַר׃

Et vn di loro nominato Agabo si leuò su, e significò per i Spirito come doueua essere vna gran fame per tuttol mondo: laqual con effetto auuenne sotto Claudio Cesare.

29 בְּרַם הָיוֹן תַּלְמִידֵא אַכְּמָא דְּאִית הְוָא לְאְנָשׁ אֱנָשׁ מֶנְּהוֹן פְּרַשׁוּ דְּנְשַׁדְּרוּן לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא לַאַחֵא אִילֶין דְּעָמְרִין בִּיהוּד׃

E i discepoli, ciascuno secondo il suo potere, proposero di mandare qualche cosa in sussidio à i fratelli che habitauano in Giudea.

30 וְשַׁדַּרוּ בְּיַד בַּר־נַבָּא וְשָׁאוּל לְקַשִּׁישֵׁא דְּתַמָּן׃

E cosi fecero mandando à i Vecchij per mano di Barnaba, e di Saulo.

יב

1 בְּהוּ דֵּין זַבְנָא אַרְמִי הְוָא אִידַיָא עַל אֲנָשִׁין דְּבְעִדְתָּא אַיְךְ דְּנֶבְאֵשׁ לְהוֹן חֶרוֹדֶס מַלְכָּא (הָו דְּמֶתְחַכְּנֵא אַגְרִיפּוֹס׃)

Nel medesimo tempo il re Herode messe le mani ad affliggere alcuni de la Chiesa.

2 וְקַטַל בְּסַיְפָא לְיַעֲקוֹב אַחוּהִי דְּיוֹחַנָן׃

Et occise di coltello Iacopo fratel di Giouanni.

י א

27 וּבַיָּמִים הָהֵם בָּאוּ מִירוּשָׁלַיִם נְבִיאִים לְאַנְטִיוֹכְיָא׃

Y en aquellos dias decendieron de Ierusalem Prophetas à Antiochia.

28 וַיָּקָם אֶחָד מֵהֵמָּה וּשְׁמוֹ אֲחָאַב וַיִּנָּבֵא בְּרוּחַ רָעָב גָּדוֹל לִהְיוֹת עַל־הַתֵּבֵל וְהוּא נִהְיָה בִּימֵי קְלַוְדִיוֹס הַקֵּיסַר׃

Y leuantandose vno deellos llamado do Agabo, daua à entender Por Espiritu, que auia de auer vna grande hambre en toda la redondez de las tierras, laqual tambien fué en tiempo de Claudio Cesar.

28 וְהַתַּלְמִידִים כְּדַיָּם נָדְבוּ אִישׁ אִישׁ אֶל־הַשָּׁרֵת לִשְׁלֹחַ לַאֲחֵיהֶם הַיּוֹשְׁבִים בִּיהוּדָה׃

Entonces los Discipulos, cada vno conforme à loque tenia, determinaron de embiar subsidio à los hermanos que habitauan en Iudea.

30 וַיַּעֲשׂוּ וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַזְּקֵנִים בְּיַד בַּרְנַבָּא וְשָׁאוּל׃

Loqual ansimismo hizieron embiando à los Ancianos por mano de Barnabas y da Saulo.

י ב

1 וּבָעֵת הַהִיא שָׁלַח הֵירוֹדֵס הַמֶּלֶךְ אֶת יָדָיו לְהָרַע אֲחָדִים מִקְּהִלָּה׃

Y en el mismo tiempo el rey Herodes embiò compannias de soldados para maltratar algunos de la Iglesia.

2 וַיַּהֲרֹג אֶת־יַעֲקֹב אֲחִי יוֹחָנָן בֶּחָרֶב׃

Y mató à Iacobo el hermano de Ioan, à cuchillo?

ιαʹ.

27. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιόχειαν.

En ces iours-la descendirent quelques Prophetes de Ierusalem en Antioche.

28. Ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ᾽ ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος.

Et l'vn d'eux nommé Agabus se leua, & signifia par l'Esprit que grande famine deuoit aduenir par tout le monde: laquelle aussi aduint sous Claude Cesar.

29. Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς.

Et les disciples, chacun selon son pouuoir, determinerent d'enuoyer quelque chose pour subuenir aux freres demeurans en Iudee.

30. Ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

Ce qu'ils firent aussi, l'enuoyans aux Anciens par les mains de Barnabas & de Saul.

ΚΕΦΑΛ. ιβʹ.

ΚΑτ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας.

Et en ce mesme temps la le roy Herode se mit à mal-mener quelques vns de ceux de l'Eglise.

2. Ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ.

Et mit à mort par l'espee Iaques frere de Iehan.

CAP. XI.

27. In his autem diebus ſupervenerunt ab Ieroſolymis prophetæ Antiochiam.

In thoſe dayes alſo came Prophets from Jeruſalem vnto Antiochia.

28. Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus, ſignificabat per Spiritum famem magnam futuram in univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio.

And there ſtoode vp one of them named Agabus / and ſignifyed by the Spirit / that there ſhould be great famine throughout all the worlde / which alſo came to paſſe vnder Claudius Ceſar.

29. Diſcipuli autem prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitantibus in Iudæa fratribus.

Then the diſciples / euery man according to his ablitie / purpoſed to ſend ſuccour vnto the brethren which dwelt in Judea.

30. Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ & Sauli.

Which thing they alſo did / and ſent it to the Elders / by the handes of Barnabas and Saul.

CAP. XII.

EOdem autem tempore miſit Herodes rex manus, ut affligeret quoſdam de eccleſia.

Nowe about that time / Herode the King ſtretched forth his hands to vexe certaine of the Church.

2. Occîdit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.

And he killed James the brother of John with the ſworde.

Das XI. Capitel.

27. Inn denſelbigen Tagen kamen Propheten von Jeruſalem gehn Antiochia.

I den ſamme dage komme Propheter aff Jeruſalem til Antiochiam.

28. Vnd einer vnter jhnen / mit Namen Agabus / ſtund auff / vnd deutet durch den Geiſt ein groſſe Theurung / die da kommen ſolt über den gantzen Kreiß der Erden / welche geſchach vnter dem Keiſer Claudio.

Oc en aff dem / ſom hed Agabus / ſtod op / oc forkyndede ved Aanden en ſtor dyr tid offuer Jordens gantſke kreidz / huilcken der ſkede vnder den Keyſere Claudio.

29. Aber vnter den Jüngern beſchloß ein jeglicher / nach dem er vermochte / zu ſenden eine Handreichung den Brüdern / die inn Judea wohneten.

Men huer iblant Diſciplene beſluttede / at ſend Brøderne nogen hielp / ſom bode i Judea / effter ſom hand formatte.

30. Wie ſie denn auch theten / vnnd ſchicktens zu den Elteſten / durch die Hand Barnabe vnd Sauli.

Som de da oc giorde oc ſkickede det til de Eldſte / ved Barnaba oc Sauli haand.

Das XII. Capitel.

Vmb dieſelbige zeit leget der König Herodes die Hände an etliche von der Gemeine zu peinigen.

PAa den ſamme tid lagde Kong Herodes hender paa nogle aff Menigheden / at pine dem.

2. Er tödtet aber Jacobum / Johannis Bruder / mit dem Schwert.

Men hand thielſlo Jacobum Johannis broder met ſuerdet.

Kapitola XI.

27. Za těch pak dnij / priſſli z Geruzaléma prorocy do Antyochye:

Pod onymże czáſem przyſzli Prorocy z Jeruzálem do Anthyochiey.

28. Y powſtaw geden z nich gménem Agabus / oznamowal ſkrze Ducha / że bude hlad weliký po wſſem okrſſiku zemſkem / kterýž ſtal ſe za Klaudia Cýſaře.

A powſthawſzy ieden z nich imieniem Agabus / oznaymowat przez duchá iż miál przyydź glod wielki po wſzytkim świecie / kthory ſie ſtal za Klaudiuſza Ceſárzá.

29. Thedy Včedlnjcy geden každý wedlé možnoſti ſwé / vmijnili / aby poſlali k pohodlij Bratřijm / kterijž přebýwali w Židowſtwu:

A thák wſzyſcy zwolennicy iáko ktory mogl wyſtarczyć / poſtánowili poſlac nieco ná ratunk brácie y ktorzy mieſzkáli w Zydoſtwie.

30. Jakož y včinili / poſlawſſe k Starſſým ſkrze ruce Barnabáſſe a Sſawla.

Co y vczynili poſlawſzy do ſtárſzych przez Barnabaſza y Saulá.

Kapitola XII.

W Ten pak čas / poſlal Herodes Král moc / aby hubil některé z Cýrkwe.

PRzy wtym tegoż czáſu poczal Herod Krol trapic niektore z Kościol.

2. Y zabil thedáž Jakuba bratra Janowa / mečem.

Y zámordowal Jákubá bráta Janowego.

יב

3 וְכַד חֲזָא דְּשַׁפְּרַת הָדָא
לִיהוּדָיֵא אוֹסֵף הֲוָא
לְמֵאחַד אַף לְשֶׁמְעוֹן
כֵּאפָא וְאִיתַיְהוֹן הֲווֹ י
יַוְמָתָא דְּפַטִּירָא׃

E vedendo che questo era grato a i Giudei, ſegui di pilsare ancor Pietro,) & erano i giorni de gli aZimi.)

4 וַאחַדֵה וַארְמְיֵה בֵּית
אֲסִירֵא וַאשְׁלְמֵה לֵה
שְׁתְתַעְסַר אַסְטְרָטִיוֹטִין ד
דְּיִשְׁרוּנֵה דְּמֶן בָּתַר פֶּצְחָא
יַשְׁלְמִיוּהִי לְעַמָּא ד
דִיהוּדָיֵא׃

Ilqual preſo ch'hebbe, lo meſſe in prigione dandolo à guardare à quattro quaterne di ſoldati, volendo doppo la Paſcha produrlo al popolo.

5 וְכַד הָוֵי שֶׁמְעוֹן מֶתְנְטַר
הֲוָא בֵּית אֲסִירָא צַלוֹתָא
אַמִינָתָא מֶתְקַרְבָא הֲוָת
מֶן עִדְתָא חָלָפוֹהִי ל
לַאלָהָא׃

Pietro dunque era guardato ne la prigione: e da la Chieſa ſi faceua continua oratione à Dio per lui.

6 וּבֵה בְּהָו לִלְיָא ד
דַּלְצַפְרָא עֲתִיד הֲוָא
דְּיַשְׁלְמִיוּהִי כַּד דָּמִיךְ הֲוָא
שֶׁמְעוֹן בֵּית תְּרֵין
אַסְטְרַטִיוֹטִין וַאסִיר הֲוָא
בְּתַרְתֵּין שֶׁשְׁלָן וַאחְרָנֵא
נָטְרִין הֲווֹ תַּרְעָא דְּבֵית
אֲסִירֵא׃

E quando Herode douera preſentarlo, in quella medeſima notte, Pietro dormiua fra due ſoldati, legato con due catene, e le guardie dauanti a la porta guardauano la prigione.

7 מַלְאַכָא דְּמָרְיָא קָם
לְעַל מֶנֵּה וְנוּהְרָא אַוְלֵג
בְּכֻלֵּה בַּיְתָא וְדַקְרֵה בְּגַבֵּה
וַאקִימֵה וֶאמַר לֵה קוּם
עַגַּל וַנְפַלֵי שֶׁשְׁלָתָא מֶן
אִידַוְהִי׃

Et ecco, vn Angelo del Signore ſopravenne, & vna luce riſplende ne la ſtanza: e percoſſo il fianco di Pietto, lo ſuegliò, dicendo, Leuati ſu preſtamente: e le catene gli caddero de le mani.

יב

3 וּבִרְאוֹתוֹ כִּי הֵיטִיב לַעֲשׂוֹת
בְּעֵינֵי הַיְּהוּדִים וַיּוֹסֶף וַיִּתְפֹּשׂ
אֶת־כֵּיפָה וַיִּהְיוּ יְמֵי־הַמַּצּוֹת׃

Y viendo que auia agradado à los Iudios, paſſó adelante para prender tambien à Pedro, y eran los dias de los panes ſin leuatura.

4 וּבְתָפְשׂוֹ נְתָנוֹ בַּמַּטָּרָה וּמְסָרוֹ
לְאַרְבַּעַת רִבְעֵי אַנְשֵׁי מִלְחָמָה
לִנְצֹרוֹ חָפֵץ אַחֲרֵי הַפֶּסַח לְהַסְגִּירוֹ
בִּידֵי הָעָם׃

Elqual prendido, echolo en la carcel entregandolo à quatro eſcuadrones de ſoldados que lo guardaſſen: queriendo ſacarlo ál pueblo deſpues de la Paſcua.

5 וְכֵיפָה הָיָה כָלוּא בַּמַּטָּרָה
וַתְּהִי תְפִלָּה בְחָזְקָה לָנֶצַח מִן־
הַקְּהִלָּה עָלָיו אֶל־יְהוָֹה׃

Anſique Pedro era guardado en la carcel: y la Igleſia hazia oracion à Dios ſin ceſar por el.

6 וְכַאֲשֶׁר הֵרוֹדֵס עָתִיד הָיָה
לְהוֹלִיכוֹ וּבַלַּיְלָה הַהוּא יָשֵׁן
כֵּיפָה עִם שְׁנֵי אַנְשֵׁי מִלְחָמָה
אָסוּר בִּשְׁנֵי אֲזִקִּים וְהַשּׁוֹמְרִים
לִפְנֵי הַפֶּתַח נָצְרוּ אֶת־הַמַּטָּרָה׃

Y quando Herodes lo auia de ſacar, aquella miſma noche, eſtaua Pedro durmiendo entre dos Soldados preſo con dos cadenas. y las guardas delante de la puerta que guardauan la carcel.

7 וְהִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָֹה קָם וְאוֹר
נָגַהּ וְהוֹפִיעַ אֶת הַבַּיִת וַיַּךְ אֶת־
צַדַּת כֵּיפָה וַיְעִירֵהוּ לֵאמֹר קוּם
בִּמְהֵרָה וַיִּפְּלוּ אֲזִקָּיו מִיָּדָיו׃

Y heaqui, el Angel del Sennor ſobreuino, y la luz raſplandeció en la carcel: y hiriendo, à Pedro en el lado deſpertolo deziendo Leuantate preſtamente. Y las cadenas ſele cayeron de las manos.

ιβʹ.

3. Καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων.

Et voyant que cela eſtoit agreable aux Iuiſs, il fit encore d'auantage & s'auança d'empoigner auſſi Pierre.

4. Ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν, τῷ λαῷ.

Or c'eſtoit és iours des pains ſans leuain. Et quand il l'eut empoigné, il le mit en priſon, & le baille à garder à quatre quatraines de gēdarmes, le voulant porduire au ſupplice deuant le peuple apres la feſte de Paſque.

5. Ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ainſi Pierre eſtoit gardé en la priſon: mais l'Egliſe faiſoit prieres ſans ceſſe à Dieu pour lui.

6. Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσὶ, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.

Et comme Herode le deuoit produire au ſupplice Pierre dormoit ceſte nuict la entre deux gerdarmes, lié de deux chaines, les gardes deuant la porte gardoyent la priſon.

7. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει· καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.

Et voici, vn Ange du ſeigneur ſuruint, & vne lumiere reſplendit en la priſon, & frapant le coſté de Pierre il l'eſueilla, diſant, Leue toi legerement. Et les chaines tomberent de ſes mains.

CAP. XII

3. Videns autem quia placeret Iudæis, appoſuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

And when hée ſawe that it pleaſed the Jewes/he proceeded further/to take Peter alſo (then were the dayes of vnleauened bread.)

4. Quem cum apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiẽdum, volens poſt Paſcha producere eum populo.

And wen he had caught him / he put him in priſon/ and deliuered him to foure quaternions of ſouldiours to be kept/ intending after the Paſſeouer to bring him forth to the people.

5. Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.

So Peter was kept in priſon / but earneſt prayer was made of the Church vnto God for him.

6. Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.

And wehen Herode woulde haue brought him out vnto the people/ the ſame night ſlept Peter betwene two ſouldiers / bounde with two chaines / and the keepers before the doore / kept the priſon.

7. Et ecce angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoque latere Petri, excitavit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

And behold/ the Angel of the Lord came vpon them / and a light ſhined in the houſe / and he ſmote Peter on the ſite/and rayſed him vp/ ſaying/Ariſe quickely. And his chaines fell of from his handes.

Das XII. Capitel.

3. Vnd da er ſahe/daß es den Jůden gefiel/fuhr er fort/ vnd fieng Petrum auch. Es waren aber eben die tage der Sůſſenbrot.

Oc der hand ſaa / at det behagede Jøderne / foer hand frem / oc greb ocſaa Petrum. Oc det vaare de ſøde Brødz dage.

4. Da er jhn nu greiff / leget er jhn ins Gefengnis /vnd ůberantworttet jn vier vierteilen Kriegsknechten / jn zu bewahren/vnd gedacht jn nach den Oſtern dem Volck fůr zu ſtellen.

Der hand nu greb hannem/lagde hand hannem i Fengzel/oc antuordede ſexten Stridzmend hannem/ at beuare hannem / oc tenckte at ſkicke hannem faar Folcket effter Paaſken.

5. Vnd Petrus ward zwar im Gefengniß gehalten / aber die Gemeine betet ohn auffhören fůr jn zu Gott.

Oc Petrus bleff nu ſaa hulden i Fengzelet/Men Menigheden bat vden affladelſe for hannem til Gud.

6. Vnd da jn Herodes wolt fůrſtellen / inn derſelbigen nacht ſchlieff Petrus zwiſchen zween Kriegsknechten/ gebunden mit zwo Ketten / vnnd die Hůter fůr der Thůr/hůteten deß Gefengniß.

Oc der Herodes vilde ſkicke hannem frem/ i den ſamme nat / ſoff Peder mellem tho Stridzmend/ bunden met tho Lencker/oc Vecterne faar dørren toge vare paa Fengzelet.

7. Vnd ſihe der Engel des HERREN kam daher/vñ ein Liecht ſchein in dem Gemach / vnd ſchlug Petrum an die ſeiten/vnd wecket jhn auff/vnd ſprach: Stehe behends auff. Vnd die Ketten fielen jm von ſeinen hånden.

Oc ſee/ HERRENS Engel kom did / oc it Liuſſ ſkinde i Kammeret oc hand ſlo Peder paa ſiden/ oc vecte hannem op/oc ſagde/ Stat ſtrax op. Oc Lenckerne fulde aff hans hender.

Kapitola XII.

3. A wida / že ſe to lijbilo Židům / vmjnil gijti y Petra (A byli dnowé Přeſnićnij.)

A gdy tho vyzrał być wdzieczna rzecz Zydom / ſtarał ſie iakoby był poimáły piotra / (á były dni Przaſnikow.)

4. Kteréhož když gal/ wſadil gey do žaláře/ a poručil gey čtyřem čtwernijkuom k oſtřijhánij / chtěgijce po Welice noci wywéſti gey Lidu.

Ktorego tez poimawſzy podal do wiezienia/proruczywſzy go pod czwore ſtráz / gdźie było w kázdey po czterech drabiech aby go ſtrzegli/ chcac po Wielkiey nocy wywieśc go ludowi.

5. A Petr zagiſté oſtřjhán byl w žaláři. Ale Modlitba dála ſe bez přeſtánij / od Cýrkwe k Pánu Bohu za něho.

A przethož Piotr był chowan pod ſtrażą/ ále modlitwá vſtawiczna od Kośćiola ku Bogu bywálá za nim.

6. A když gey měl Herodes wywéſti / w tu noc ſpal Petr mezy dwěma žoldnéři / ſwázan gſa dwěma řetězy / a ſtřážnij před dweřmi / oſtřijhali žaláře.

Gdy kthemu przyſzło miáło áby go był Herod wywiodł / tedy oney nocy ſpal Piotr miedzy dwiema draby/zwiazány dwiemá láncuchy / a ſtroże przed drzwiami ſtrzegli ćiemnice.

7. A ay Angel PAné poſtáwil ſe/ a ſwětlo ſe zaſtkwělo w přijbytku žaláře : a vdeřiw Petra w bok / zbudil ho / řka : Wſtaň rychle. Y ſpadli řetězowé z rukau geho.

A oto Anioł Páńſki przyſzedł/ á iáſność ſie oświećiła w ćiemnicy / y trąćiwſzy w bok Piotrow/ obudźił go / mowiac / Wſthań rychło / Y opádli łancuchy z rąk iedo.

יא

8 ואמר לה מלאכא אסור חציך וסאן טלריך ועבד הכנא ותוב אמר לה אתעטף תכסיתך ותא בתרי׃

Poi l'Angelo gli diſſe, Cigniti e calzati le tue ſcarpe: & egli coſi fece. Poi gli diſſe, Mettiti attorno la tua veſta, e ſeguitami.

9 ונפק ואזל הוא בתרה כד לא ידע הוא דשרירא הות הי דהויא הות ביד מלאכא סבר הוא גיר דחזוא חזא הוא׃

E coſi vſcendo il ſeguitaua, ne ſapeua che foſſe vero quello che per l'Angel ſi faceua: ma ſi penſaua veder qualche viſione.

10 וכד עברת מטרתא קדמיתא ודתרתין אתו עדמא לתרעא דפרזלא ואתפתח להון מן צבות נפשה וכד נפקו ועברו שוקא חד פרק מן לותה מלאכא׃

Paſſata che hebbero la prima e la ſeconda guardia, vennero à la porta di ferro, che conduce ne la città, laqual s'aperſe loro da ſe medeſima. Et vſciti che furono paſſorono vn borgo: poi ſubbito l'Angelo ſi partì da lui.

11 הידין אשתודע שמעון ואמר השא ידעת בקושתא דמריא שדר מלאכה ופלטני מן אידה דהרודס מלכא ומן מדם דמתחשבין הוו עלי יהודיא׃

Allor Pietro ritornato in ſe, diſſe, Hora conoſco veramente che il Signore ha mandato il ſuo Angelo, & hammi liberato da la mano di Herode: e da ogni aſpettatione del popolo de Giudei.

12 וכד אסתכל אתא לה לביתא דמרים אמה דיוחנן הו דאתכני מרקוס מטול דאחא סגיאא תמן כנישין הוו ומצלין׃

E conſiderando queſto, venne à la caſa di Maria, madre di Giouanni, chiamato per ſopranome Marco, doue erano adunati molti, e faceuano oratione.

יב

8 ויאמר אליו המלאך חגור במתניך והנעל בנעליך ויעש כן ויאמר לו התעטף במעילך ולך אחרי׃

Y dixole el Angel, Cinnete, y atate tus çapatos Y hizolo anſi. Y dixole, Rodea te tu ropa, y ſigueme.

9 ויצא וילך אחריו ולא ידע כי אמת היא אשר נהיתה במלאך כי־אמר לראותו את־המראה׃

Y ſaliendo ſeguialo: y no ſabia que era verdad lo que hazia el Angel: mas penſaua que via viſion.

10 וכאשר עברו את־משמרת הראשנה ושנית באו אל־שער הברזל אשר מוליך אל־העיר אשר בנדבה נפתח להם ובצאתם באו אל־שוק אחד וברגע התפרק המלאך מאתו׃

Y como paſſaron la primera y la ſegunda, guarda vinieron à la puerta de hierro que va à la ciudad, laqual ſe les abrió de ſuyo: y ſalidos paſſaron vna càlle: y luego el Angel ſe apartó deel.

11 וכיפה בבואו אל־נפשו אמר עתה ידעתי באמת כי שלח יהוה את־מלאכו ויפלטני מיד הירודס ומכל יקהת עם יהודה׃

Entonces Pedro boluiendo en ſi, dixo Aora entiendo verdaderamente, que el Sennor hà embiado ſu Angel: y me hà librado de la mano de Herodes, y de todo el pueblo de los Iudios que me eſperaua.

12 ובשיחו בא אל־בית מרים אם־יוחנן הנקרא מרקוס אשר שם אחים רבים היו נקהלים ומתפללים׃

Y conſiderando eſto, llego à caſa de Maria la madre de Ioan el que tenia por ſobre nombre Marcos, donde muchos eſtauan ayuntados, y orando.

ιγ'.

8. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν, περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου ἐποίησε δὲ οὕτω. καὶ λέγει αὐτῷ, περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι.

Adonc l'Ange lui dit, Cein toi, & chauſſe tes ſouliers, Ce qu'il fit Puis lui dit, Iette ta robbe ſur toi, & me ſui.

9 Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν.

Lui donc ſortant le ſuiuit, & ne ſauoit point que ce qui ſe faiſoit par l'Ange fuſt vrai, mais cuidoit voir quelque viſion.

10. Διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ᾽ αὐτοῦ.

Et quand ils eurent paſſé la premiere & la ſeconde garde, ils vindrent à la porte de fer, qui ſe rend en la ville, laquelle s'ouurit à eux d'elle-meſme, & eſtans ſortis ils paſſerent vne rue, & incontinent l'Ange ſe departit de lui.

11. Καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε, νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων.

Lors Pierre eſtant reuenu à ſoi-meſme, dit, Ie cognoi maintenant pour vrai que le Seigneur a enuoyé ſon Ange, & m'a deliuré de la main d'Herode, & de toute l'attente du peuple des Iuifs.

12. Συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι ἀδελφοὶ καὶ προσευχόμενοι.

Et ayant conſideré le tout, vint en la maiſon de Marie, mere de Iehan, ſurnommé Marc: où eſtoyent pluſieurs aſſemblés, & faiſans prieres.

CAP. XII.

8. Dixit autem angelus ad eum, Præcingere, & calceate caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi, Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.

And the Angell ſaid vnto him/ Girde thy ſelfe/ and bind on thy ſandales. And ſo he did. Then he ſaid vnto him/ Caſt thy garment about thee/ and follow me.

9. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt quod fiebat per angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre.

So Peter came out and folowed him/ and knewe not that it was true/ which was downe by the Angell/ but thought hee had ſeene a viſion.

10. Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiã venerunt ad portam ferreã quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt ut vicum unum: & continuò diſceſſit angelus ab eo.

Now when they were paſt the firſt and the ſecond watch/ they came vnto te iron gate/ that leadeth vnto the citie/ which opened to them by it owne accord/ & they went out/ and paſſed through one ſtreete/ and by and by the Angel departed from him.

11. Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Iudæorum.

And when Peter was come to him ſelfe he ſaid/ Now I know a trueth/ that the Lord hath ſent his Angell/ and hath deliuered me out of the hand of Herode/ and from all the wayting for of the people of the Iewes.

12. Conſideranſq; venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati & orantes.

And as he conſidered the thing/ he came to the houſe of Marie/ the mother of John/ whoſe ſurname wꝫ Marke/ where many were gathered together/ and prayed.

Das XII. Capitel.

8. Vnd der Engel ſprach zu jm: gürte dich / vnd thue deine Schuch an. Vnd er that alſo. Vnd er ſprach zu jhm: Wirff deinen Mantel vmb dich/ vnd folge mir nach.

Oc Engelen ſagde til hannem giorde dig oc drag dine Sko paa. Oc hand giorde ſaa. Oc hand ſagde til hannem / Kaſt din Kaabe om dig / oc følge mig effter.

9. Vnd er gieng hinauß / vnd folget jhm / vnd wuſte nicht / daß jhm warhafftig ſolches geſchehe durch den Engel / ſondern es dauchte jn / er ſehe ein Geſichte.

Oc hand gick vd/oc fulde hannem/ Oc hand viſte icke/at ſaadant ſkede hannem viſſelige formedelſt Engelen/ men hannem ſyntis at hand ſaa en Syn.

10. Sie giengen aber durch die erſte vnd ander Hut / vnd kamen zu der eiſern Thůr / welche zur Statt fůhret/ die that ſich jhnen von jhr ſelber auff. Vnd tratten hinauß/ vnd giengen hin eine gaſſen lang / vnd alſo bald ſchied der Engel von jhm.

Oc de ginge igennem den førſte oc anden Varetect/ oc komme til Jern dørren/ ſom fører til Staden/ hun lod ſig ſelff op for dem. Oc de traadde vd / oc ginge bort / en Gade langt / oc ſtrax i det ſamme ſkildis Engelen fra hannem.

11. Vnd da Petrus zu jm ſelber kam/ ſprach er: Nun weiß ich warhafftig/ daß der HERR ſeinen Engel geſandt hat/ vnd mich errettet auß der Hand Herodis / vnd von allem warten deß Jůdiſchen Volcks.

Oc der Petrus kom til ſig ſelff / ſagde hand / Nu veet ieg viſſelige / at HERREN vdſende ſin Engel / oc Frelſte mig aff Herodis Haand/aff alt det Jodiſke Folckis foruentelſe.

12. Vnd als er ſich beſinnet/ kam er fůr das hauß Maria der Mutter Johannis / der mit dem zunamen Marcus hieß / da vil beyeinander waren/ vnd beteten.

Oc ſom hand befinde ſig / kom hend faar Marie Johannis moders huſſ/ſom kaldis met tilnaffn Marcus / der ſom mange vaare tilſammen oc bade.

Kapitola XII.

8. Y řekl Angel k němu: Opaſs ſe/ a podwaž Lentky twé. To když včinil/ řekl gemu: Oblec ſe w raucho twé a poď zamnau.

Zátim Aniol rzekł k niemu/ Opáß ſie/ á podwiąż trzewiki twoie/ A vczynił ták/ Tedy mu on rzekł Oblecz ná ſie płáßcz twoy/ á idź zá mną.

9. Y wyſſed/ ſſel za nim/ a newěděl by to prawě bylo co ſe dálo ſkrze Angela/ ale domnjwal ſe žeby widěnij widěl.

A thák wyßedßy Piotr/ ßedł zá nim/ áni wiedział żeby to było. prawdziwie co ſie działo przez Anioła/ lec mniemał żeby widzenie widział.

10. A když pominuli prwnij y druhau ſtráž/ přiſſli k bráně železné/ kteráž wede do Měſta/ a ta hned ſe gim ſama otewřela. A wyſſedſſe, ſkrzeni / přeſſli vlicy gednu/ a hned odſſel Angel od něho.

Potym gdy przeminęli pierwßa y wtora ſtraż/ przyßli do brany żeláżney ktora wiedzie ku miáſtu/ á ta ſie im dobrowolnie otworzyla/ y wyßedßy przeßli iedne vlice/ á ták nátychmiaſt odßedł Anioł od niego.

11. Tehdy Petr přiſſed ſám k ſobě/ řekl: Nynij wijm zagiſté / že poſlal PAN Angela ſwého / a wyſwobodil mne z mocy Herodeſowy/ a ze wſſeho očekáwani lidu židowſkého.

Thedy Piotr przyßedßy k ſobie/ rzekł/ Theraz znam prawie iż poſłał Pán Anioła ſwoiego/ y wyiął mię z rąk Herodowych/ y ze wßytkiego oczekawánia ludu Zydowſkiego.

12. Y vpamatowaw ſe / přiſſel k domu Marye Matky Janowy/ kterýž přigmij měl Marek/ kdež ſe gich bylo mnoho ſeſſlo a modlili ſe.

A zrozumiawßy rzecz/ przyßedł do domu Maryey mátki Janowey/ ktorego nazywano Marek/ gdzie było wiele zgromadzonych y modlących ſie.

יב

13 וְנָקֵשׁ בְּתַרְעָא דְּדַרְתָּא וּנְפַקַת הֶתְעַנְיוּהִי טַלְיְתָא דְּשְׁמָהּ רוֹדָא׃

Et hauendo Pietro battuto la porta de l'antiporto, vna fanciulla nominata Rode, venne oltre ad aſcoltare.

14 וְאֶשְׁתַּוְדְּעַת קָלֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן וּבְחֶדְוְתָהּ לָא פְתַחַת לֵהּ תַּרְעָא אֶלָּא הֶפְכַּת בְּרֶהְטָא וְאֶמְרַת לְהוֹן שֶׁמְעוֹן הָא קָאֵם עַל תַּרְעָא דְּדַרְתָּא׃

Laqual conoſciuta la voce di Pietro, per l'allegrezza non aperſe l'antiporto ma correndo dentro, riferì che Pietro era dauanti à l'antiporto.

15 אָמְרִין לָהּ מְזָע זָעְתִּי לְכִי וְהִי מֶתְחַרְיָא הֲוָת דְּהָדָא הָכַנָא הִי אָמְרִין לָהּ כְּבַר מַלְאָכֵהּ הוּ׃

Eſſi le diſſero, Tu ſei fuor di te. Ma ella affermaua eſſer coſi: & eſſi diceuano: Egli è il ſuo Angelo.

16 וְשֶׁמְעוֹן נָקֵשׁ הֲוָא בְּתַרְעָא וּנְפַקוּ חֲזַאוּהִי וְתַמְּהוּ לְהוֹן׃

Intanto Pietro continuaua di battere, e come hebbero aperto, il viddero, e ſe ne ſtupirono.

17 וּמְנִיף הֲוָא לְהוֹן אִידֵהּ אֵיךְ דִּישְׁתְּקוּן לְהוֹן וְעַל וְאֶשְׁתַּעִּי לְהוֹן אֵיכַנָא מָרְיָא אַפְּקֵהּ מִן בֵּית אֲסִירָא וְאָמַר לְהוֹן אֶשְׁתַּעַו הָלֵין לְיַעְקוֹב וְלַאֲחִין וּנְפַק אָזַל לֵהּ לְאַתַר אַחֲרִין׃

Et egli accennandoli con la mano che taceſſeno, narrò loro come il Signore l'haueua cauato fuor de la prigione, Poi diſſe, Fate intender queſte coſe à Iacopo & à i fratelli, & vſcito di lì, ſen'andò in vn altro luogo.

18 וְכַד הֲוָא צַפְרָא הֲוָא הֲוָא רוּבָא סַגִּיאָא בֵּית אֶסְטְרַטְיוֹטֵא עַל שֶׁמְעוֹן דְּמָנָא הִיא לֵהּ׃

Venuto che fu il giorno, era non piccol tumulto fra i ſoldati, di quello che ſi foſſe fatto di Pietro.

יב

13 וְכַאֲשֶׁר דָּפַק כֵּיפָה אֶל־דֶּלֶת הֶחָצֵר וַתֵּצֵא נַעֲרָה לִשְׁמוֹעַ וּשְׁמָהּ רוֹדָא׃

Y tocando Pedro à la puerta del patio, ſalió vna mochacha, para eſcuchar: llamauaſe Rhode.

14 וּבְדַעְתָּהּ אֶת קוֹל כֵּיפָה מִשִּׂמְחָה לֹא פָתְחָה אֶת־הַשַּׁעַר כִּי אִם רָצָה הַבַּיְתָה וַתַּגֵּד כִּי עוֹמֵד כֵּיפָה לִפְנֵי הַשַּׁעַר׃

Laqual como conoció la boz de Pedro, de gozo no abrió el patio: ſino corriendo dentro dió nueua, que Pedro eſtaua delante de la puerta.

15 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלֶיהָ מְשֻׁגָּעָה אַתְּ וְהִיא נְאוּמָה כִּי כֵן הוּא וְהֵמָּה אָמְרוּ מַלְאָכוֹ הוּא׃

Y ellos le dixeron, Eſtas loca. mas ella affirmaua que era anſi. Entonces ellos dezian, Su Angel es.

16 וְכֵיפָה הִתְעוֹדֵד לִדְפֹּק וּבְפִתְחָם רָאוּ אוֹתוֹ וַיִּתַּמְּהוּ׃

Mas Pedro perſeueraua en llamar: y como le abrieron, vieronlo, y eſpantaronſe.

17 וַיְנוֹפֵף לָהֶם בְּיָדוֹ לַחֲשׁוֹת וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵיךְ יְהוָה הוֹצִיאוֹ מִמַּטָּרָה וַיֹּאמֶר הַגִּידוּ לְיַעֲקֹב וּלְאֶחָיו אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ אֶל־מָקוֹם אַחֵר׃

Y el haziendoles ſennal con la mano que callaſſen, contóles como el Sennor lo auia ſacado de la carcel: y dixo, Hazed ſaber eſto à Iacobo y à los Hermanos. Y ſalido. partioſe à otro lugar.

18 וַיְהִי־בֹקֶר וַחֲרָדָה לֹא קְטַנָּה הָיְתָה בְּאַנְשֵׁי מִלְחָמָה מַה נִּהְיָה לְכֵיפָה׃

Siendo pues de dia, auia no poco alboroto entre los ſoldados que ſe auia hecho de Pedro.

ιβ.

13. Κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη.

Et quand il eut heurte à la porte du porche, vne fille nommee Rode vint pour eſcouter:

14. Καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰς δραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος.

Laquel le ayant cognu la voix de Pierre, de ioye n'ouurit point le porche mais s'en courut en la maiſon, & annonça que pierre eſtoit deuant le porche.

15. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ; ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δ' ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.

Mais ils lui dirent, Tu es folle. Mais elle au contraire affermoit qu'il eſtoit ainſi: & eux diſoyent, C'eſt ſon Ange.

16. Ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν, καὶ ἐξέστησαν.

Mais Pierre continuoit à heurter, & quand ils eurent ouuert, ils le virent, & furent comme rauis hors d'eux-meſmes.

17. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾷν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δὲ, ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

Et lui leur ayant fait ſigne de la main qu'ils fiſſent ſilence, leur raconta comment le Seigneur l'auoit mis hors de la priſon, & leur dit, Annoncez ces choſes à Iaques & aux freres. Puis ſortant de là, il s'en alla en vn autre lieu.

18. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο.

Mais le iour eſtant venu il y eut vn grand trouble entre les gẽdarmes, pour ſauoir que Pierre ſeroit deuenu.

CAP. XII.

13. Pulſante autem eo oſtium ianuæ, proceſſit puella ad videndum, nomine Rhode.

And when Peter knocked at the entrie doore/ a maide came forth to hearken/ name Rhode.

14. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare Petrum ante ianuam.

But when ſhe knewe Peters voyce/ ſhee opened not the entrie doore for gladneſſe/ but ran in/ and tolde how Peter ſtoode before the entrie.

15. At illi dixerunt ad eam, Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant, Angelus eius eſt.

But they ſade vnto her / Thou art mad. Yet ſhe affirmed it conſtantly/ that it was ſo. Then ſayd they/ It is his Angell.

16. Petrus autem perſeverabat pulſans, Cùm autem apperuiſſent, viderunt eum, & obſtupuerunt.

But Peter continued knocking / & when they had opened it/ and ſaw him / they were aſtonied.

17. Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere: dixitq́;, Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum.

And hee beckened vnto them with the hand/ to holde their peace/ and tolde them how the Lord had brought him out of yͤ priſon. And he ſayd/ Go ſhew theſe things vnto James / and to the brethren: and he departed / and went into another the place.

18. Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.

Now aſſoone as it was day/ there was noſmal trouble among the ſouldiers/ what was become of Peter.

Das XII. Capitel.

13. Als aber Petrus an die Thür klopffet des Thors/ tratt herfür ein Magd zu horchen/ mit Namen Rode.

Oc ſom Peder banckede paa portens dør da gick en Pige frem at høre til /ſom hed Rode.

14. Vnd als ſie Petrus ſtimme erkannte/ that ſie das Thor nicht auff für Freuden/ lieff aber hinein/ vnnd verkündigets jhnen / Petrus ſtunde für dem Thor.

Oc ſom hun kender Peders røſt/ da lod hun dørren icke op for gløde / men hun løb bort / oc forkyndede dem/ at Peder ſtod faar Porten.

15. Sie aber ſprachen zu jr: du biſt vnſinnig. Sie aber beſtunde darauff/ es were alſo. Sie ſprachen: Es iſt ſein Engel.

Da ſagde de til hende / Du eſt icke ved ſindene. Men hun ſtod faſt der paa/ at det vaar ſaa. De ſagde/ det er hans Engel.

16. Petrus aber klopffet weiter an. Da ſie aber auffthatten/ ſahen ſie jn/ vnd entſatzten ſich.

Men Petrus banckede fremdelis paa. Oc der de lode op/ ſaae de hannem/ oc bleffue forferdede.

17. Er aber wincket jhnen mit der Hand zu ſchweigen / vnd erzelet jnen/ wie jn der HERR hatte auß dem gefengniß geführet / vnd ſprach: Verkündiget diß Jacobo vnnd den Brüdern. Vnd gieng hinauß / vnd zog an einen andern ort.

Da vinckte hand dem met haanden / at de ſkulde tie / Oc hand fortalde dem/ huorledis HERREN førde hannem aff Fengſelet / oc ſagde / Forkinder Jacob dette oc Brødrene Oc hand gick vd / oc drog til en anden Sted.

18. Da es aber tag ward / ward nicht eine kleine bekümmerniß vnter den Kriegs knechten / wie es doch mit Petro gangen were.

Men der det bleff dag / da bleff der icke en liden bekumrelſe iblant Stridzmendene/ huorledis det ſkul dog vere ganget til met Petro.

Kapitola XII.

13. A když Petr potlaukl na dwěře wrát/ wyběhla Děwečka gměnem Rhode / aby pohleděla.

Gdy thedy Piotr zákołátał we drzwi v przyſionká/ dzieweczká imieniem Rhode wyßlá ſluchác.

14. A yakž poznala hlas Petrůw / pro radoſt neotewřela dweřij/ ale w běhſſy powěděla/ že Petr ſtogij v dweřij.

Ktora poznáwßy Piotrow glos przed rádośćia nie otworzyla przyśionká/ ále w dom wbieżawßy oznaymilá iż Piotr ſthał przed przyśionkiem.

15. A oni řekli gij: Y co bláznijſs. A ona potwrzowala/ že tak geſt.

Ale oni rzekli do niey / Száleieß / wßákoż oná twierdziła iż ſie thák rzecz ma/ a oni mowili / Jeſt Aniol iego.

16. Ale Petr předce tlaukl: A když otewřeli dwěře/ vzřeli gey/ y vlekli ſe.

Y trwal Piotr kołácac/ á gdy otworzyli vyzreli go/ y leki ſie.

17. A pokinuw na ně rukau aby mlčeli/ wyprawowal gim wſſecko kterak PAN wywedl ho z žaláře. Y řekl: Powězte to Jakubowi y giným Bratřijm. A wyſſed ſſel na giné mijſto.

A gdy ná nie reka kinał áby vmilknieli / powiedział im iáko Pan wywiodł go z ſtrażey/ y rzekł/ Oznaymi cie tho Jakubowi y bráciey/ á wyßedßy ßedł ná ine mieyſce.

18. A když bylo we dne / byl weliký rozbrog mezy žoldněři co ſe bylo ſtalo při Petrowi.

Y gdy dzień náſtał / thedy był rozruch nie mały miedzy draby coby ſie z Piotrem ſtało.

יב

19 הֵרוֹדֵס דֵּין כַּד בְּעָיְהִי
וְלָא אֶשְׁכְּחֵהּ דָּן אִנּוּן
לַנְטוּרֵא וּפַקֵּד דַּנְמוּתוּן
וּנְפַק לֵהּ מֶן יְהוּד וְאִיתַוְהִי
הֲוָא בְּקֵסָרִיָא׃

Et Herode hauendolo ricercato, e non hauendolo trouato, poi ch'egli hebbe eſaminate le guardie, comando che fuſſen menati al ſupplitio. Poi di Giudea ſceſe à Ceſarea, e dimorò iui.

20 וּמֶטּוּל דְּרַגִּיז הֲוָא עַל
צוּרָיֵא וְעַל צַידָנָיֵא
אֶתְכַּנַּשׁוּ וְאֶתַו לְוָתֵהּ א
אַכְּחְדָא וְאַפִּיסוּ לַבְלַסְטוֹס
קִיטוּנְקָנֵהּ דְּמַלְכָּא וְשֵׁאלוּהְ
מֶנֵּהּ דְּנֶהְוֵא לְהוּן שַׁיְנָא
מֶטּוּל דְּפוּרְנָסָא דְּאַתְרְהוּן
מֶן מַלְכוּתֵהּ הֲוָא ד
דְּהֵירוֹדֵס׃

Hor Herode haueua in animo di far guerra contra quei di Tiro e quei di Sidone, & eſſi di commune accordo vennero à lui: & hauendo perſuaſo Blaſto, che era cameriere del Re, domandauano pace: percioche il lor paeſe era nutrito da quello del Re.

21 בְּיַוְמָא דֵּין יְדִיעָא לְבֵשׁ
הֲוָא הֵרוֹדֵס לְבוּשָׁא
דְּמַלְכוּתָא וְיָתֵב עַל בֵּים
וּמְמַלֵּל הֲוָא עַם כֶּנְשָׁא׃

Et vn giorno determinato Herode veſtito di veſta regale, e ſedendo nel ſeggio giudiciale, faceua lor parlamento.

22 עַמָּא דֵּין כֻּלֵּהּ קָעֵא
הֲוָא וְאָמַר הָלֵין בְּנַת קָלָא
דְּאַלָהָא אִנֵּין וְלָא הָוַי דִּבְנַי
נָשָׁא׃

E il popolo gridaua, Voce di Dio, e non d'huomo.

23 וַחֲלָף דְּלָא יַהֵב ת
תֶּשְׁבּוּחְתָּא לַאלָהָא בָּהּ
בְּשָׁעְתָּא מְחָיְהִי מַלְאַכֵהּ
דְּמָרְיָא וַרְפַת בְּתַוְלָעָא
וּמִית׃

Ma incontinente vn Angelo del Signore il percoſſe, percioch'ei non haueua dato gloria à Dio: onde mangiato da i vermini, ſpirò.

24 וַסְבַרְתָּא דַּאלָהָא
מֶתְכַּרְזָא הֲוָת וְרָבְיָא׃

E la, parola di Dio creſceua, e moltiplicauaſi.

יב

19 וְהֵירוֹדֵס כַּאֲשֶׁר יְבַקְשֵׁנוּ וְלֹא
מְצָאוֹ דָּן אֶת־הַשּׁוֹמְרִים וַיְצַו
לִצְפּוֹר וּבְרִדְתּוֹ מִיהוּדָה לְקֵיסַרְיָא
אָרַךְ לוֹ יָמִים׃

Màs Herodes, como lo buſcó, y no lo halló hecha inquiſicion de las guardas, mandólos lleuar. Y decendiendo de Iudea à Ceſarea. qnedóſe allí.

20 וַיִּרְגַּז הֵירוֹדֵס עַל־צוֹר וְצִידוֹן
וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו יַחְדָּיו וַיְפַתּוּ
לְבַלְסְטוּס סָרִיס פְּטוּר הַמֶּלֶךְ
עַל־צַלְעוֹת וְתָאוֹת וַיִּשְׁאֲלוּ עַל־
הַשָּׁלוֹם עַל־כִּי מִחְיַת מְדִינָתָם
מִמְּדִינַת הַמֶּלֶךְ הִיא׃

Y Herodes eſtaua enojado contra los de Tyro, y los de Sidon mas ellos vinieron concordes à el: y ſubornado Blaſto, que era el Camarero del rey, pedian paz porque las tierras deellos eran mantenidas del rey.

21 וּבְיוֹם מוֹעֵד הֵירוֹדֵס לָבוּשׁ
בִּגְדֵי הַמֶּלֶךְ וְיוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא
עַל־קוּם מְדַבֵּר אֶל־הָעָם׃

Y vn dia ſennalado Herodes veſtido de ropa real, ſentóſe en el tribunal, y hablóles.

22 וַיִּצְעַק הָעָם כִּי קוֹל אֱלֹהִים
הוּא וְלֹא אֲנָשִׁים׃

Y el pueblò acclamaua, Boz de Dios, y no dé hombre.

23 וּפִתְאֹם הִכָּהוּ מַלְאַךְ יְהוָֹה
עַל־כִּי לֹא נָתַן כָּבוֹד לֵאלֹהִים
וְתַחְתָּיו הֻצַּע רִמָּה וּמְכַסָּיו תּוֹלֵעָה
וַיִּגְוַע

Y luego el Angel del Sennor lo hirió: porquanto no dió la gloria à Dios. y comido de guſanos eſpiró.

24 וּדְבַר יְהוָֹה פָּרָה וְרָבָה׃

Mas la Palabra del Sennor crecia, y era multiplicada.

ιβ'.

19. Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν.

Et Herode l'ayant recerché, & ne le trouuant point, apres en auoit fait procés aux gardes, commanda qu'ils fuſſent menes au ſupplice Puis deſcendu de Iudee en Ceſaree: où il ſeiourna.

20. Ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πείσαντες βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

Or eſtoit il en courage de guerroyer contre les Tyriens & Sidoniens, Mais ils vindrent à lui tous d'vn accord: & ayans gagne Blaſte qui eſtoit chambellan du Roy demanderent appointemẽt, pource que leur contree eſtoit nourrie de celle du Roy.

21. Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικήν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.

Et en vn certain iour ordonné, Herode reueſtu de robbe royale, s'aſſit au ſiege iudicial, & leur harengoit.

22. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.

Dont le peuple s'eſcria, Voix de Dieu, & non point d'homme.

23 Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.

Et à l'inſtant vn Ange du Seigneur le frapa, pource qu'il n'auoit point donné gloire a Dieu: & fut rongé de vermine, & rendit l'eſprit.

24. Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο.

Mais la parole du Seigneur croiſſoit, & ſe multiplioit.

CAP. XII.

19. Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, iuſſit eos duci: deſcendenſque à Iudæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt.

And when Herode had ſought for him / and found him not / he examined the keepers / and commanded them to be led be puniſhed. And he went downe from Jude to Ceſarea / and there abode.

20. Erat autem iratus Tyriis & Sydôniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo.

Then Herode intended to make warre againſt them of Tyrus and Sidon/ but they came all with one accorde vnto him/ & perſwaded Blaſtus the kings Chamberlaine/ & they deſired peace/ becauſe their countrey was noriſhed by the Kingsland.

21. Statuto autem die Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

And vpon a day appointed Herode araied him ſelfe in royall apparell / and ſate on the iudgement ſeat/ an made an oration vnto them.

22. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

And the people gaue a ſhoute/ ſaying/ The voyce of God/ and not of man.

23. Confeſtim autem percuſſit eum angelus Domini, eo quod non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus expiravit.

But immediately the Angell of the Lorde ſmote him/ becauſe hee gaue not glorie vnto God / ſo that he was eaten of wormes/ and gaue vp the ghoſt.

24. Verbum autem Domini creſcebat & multiplicabatur.

And the worde of God grew / and multiplied.

Das XII. Capitel.

19. Herodes aber/ da er jhn fodert/ vnd nicht fand/ ließ er die Hüter rechtfertigen/ vnd hieß ſie wegführen. Vnd zog von Judea hinab gen Ceſarien/ vnd hielt allda ſein Weſen.

Men der Herodes lete effter hannem oc fand hannem icke/ da loet hand Vecterne komme i rette/ oc befalede at føre dem bort. Oc hand drog aff Judea ned til Ceſarien / oc holt der ſit væſen.

20. Denn er gedachte wider die von Tyro vnd Sydon zu kriegen. Sie aber kamen einmütiglich zu jhm/ vnd überredten des Königs Kämmerer Blaſtum / vnnd baten vmb frieden/ darumb / daß jhre Lande ſich nehren muſten von des Königs Land.

Thi hand tenckte at ſtride mod dem aff Tyro oc Sidon. Da komme de endrecteligetil hannem / oc toge Kongens kammerſuend Blaſtum met ord / oc bade om fred / fordi / at deris Land haffde ſin næring aff Kongens Land.

21. Aber auff einem beſtimpten Tag/ thet Herodes das Königliche kleid an/ ſatzte ſich auff den Richtſtul/ vnd that eine Rede zu jhnen.

Men paa en beſtemmet dag / tog Herodes der Kongelige klæde paa / ſette ſig paa Domſtolen / och giorde de tale til dem.

22. Das Volck aber riefſ zu: Das iſt Gottes ſtimme / vnd nicht eines Menſchen.

Da robte Folcket / det er Guds røſt / oc icke i Menniſkis.

23. Als bald ſchlug jhn der Engel des HERRN/ darumb/ daß er die Ehre nicht Gott gab / vnnd ward gefreſſen von den Würmen / vnd gab den Geiſt auff.

Oc ſtrax ſlo HERRENS Engel hannem/ fordi/ at hand gaff icke Gud ære / oc hand bleff opæden aff Orme / oc gaff Aanden op.

24. Das Wort Gottes aber wuchß vnd mehret ſich.

Men Guds ord voxte oc formerede ſig.

Kapitola XII.

19. Herodes pak když ſe zeptal na něho/ nenalezl / wytázaw ſe na Strážných/ kázal ge preč wěſti : y odebral ſe z Židowſtwa do Cezaree/ a přebýwal tam.

A ták gdy ſie o nim Herod wywiádowol á nie nákazl go oſádziwßy práwo o ſtrożoch / ſkazal ie ná ſtracenie/ y wyiechawßy z Zydoſtwa do Ceſáreiey/ támże mießkal.

20. A tehdáž ſe Herodes hněwal na Tyrſké a na Sydonſké. Kteřijž gednomyſlně přiſſli k němu/ a radu wzawſſe s Blaſtem / kterýž byl Komornijk Králůw/ žádali za pokog/ proto / že gegich Kraginy braly pokrm od něho.

Záthym Herod vmyſlil podnieść woyne ná Tyriyzyki y Sydonzyki/ ále oni z dodnie przyßli do niego / á nápráwiwßy Blástá ktory byl przed nieyßym w komorze Krolewſkiey/ proſili o pokoy/ dla thego iż kráiná ich miałá żywność z dzierżaw Krolewſkich.

21. W vložený pak den / Herodes oblekl ſe w Králowſké raucho/ a poſadil ſe na ſaudné Stolicy / y včinil k nim řeč :

Potym czáſu niektorego Herod oblokßy ſie wßáte krolewſká/ y ſiádßy ná ſtolicy / vczynil rzecz do nich.

22. Tak že Lid wolal / řka: Božij hlas tento geſt / a ne člowěkij.

Tedy lud wolal/ Glos Bozy/ á nie czlowieczy.

23. A y hned ranil gey Angel PAně / proto / že geſt tě cti newzložil na Boha / a rozlezwſe čerwy y vmřel.

Y nátychmiaſt go vderzyl Aniol Páńſki / dla thego że nie dal chwaly Bogu á bedac ſtoczony od robactwa/ zdechl.

24. Slowo pack PAně roſtlo a rozmáhalo ſe.

Ale ſlowo Páńſkie rozraſtálo ſie y rozmnażálo.

י ב

25 בַּר־נַבָּא דֵּין וְשָׁאוּל
פְּנַו מֶן אוּרִשְׁלֶם לַאנְטִיוּכִי
מֶן בָּתַר דְּשַׁלֶמוּ
תֶּשְׁמֶשְׁתְּהוּן וְדַבַּרוּ
עַמְּהוּן לְיוּחַנָן הָו דְּאֶתְכַּנִי
מַרְקוֹס ׃

E Barnaba e Paulo hauendo finita la loro amminiſtratione, ritornorono di Ieruſalem, preſo in compagnia ancor Giouanni, chiamato per ſopranome Marco.

י ג

1 אִית הֲוָא דֵּין בְּעִדְתָּא
דַּאנְטִיוּכִיָא נְבִיֵא וּמַלְפָנֵא
בַּר־נַבָּא וְשֶׁמְעוּן
דְּמֶתְקְרֵא נִיגֵר וְלוּקִיוֹס
דְּמֶן קוּרִינָא מְדִינְתָּא
וּמַנָאֵיל בַּר מְרַבְיָנֵוהִי
דְּהֵרוֹדֵס טֶטְרַרְכָא וְשָׁאוּל ׃

Hor ne la Chieſa, che era in Antiochia, erano alcuni Profette dottori, cioè Barnaba, e Simone chiamato Niger, e Lucio Cireneſe, e Manaen, che era ſtato nutrito con Herode Tetrarca, e Saulo.

2 וְכַד הָנוּן צָיְמִין הֲוַו ו
וּמֶתְכַּשְּׁפִין לַאלָהָא אֶמְרַת
לְהוּן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא
פְּרוּשׁוּ לִי לְשָׁאוּל וְלַבַר־
נַבָּא לַעֲבָדָא אַיְנָא דְּאֶנָא
קְרִית אֶנּוּן ׃

E miniſtrando eſſi al Signore, e digiunando, lo Spirito ſanto diſſe, Separatemi Barnaba e Saulo per l'opera, à laquale io gli ho chiamati.

3 וּבָתַר דְּצָמוּ וְצַלִיו סָמוּ
עֲלַיְהוּן אִידָא וְשַׁדַּרוּ
אֶנּוּן ׃

Allora eſſi poi che hebber digiunato & orato, poſer loro le mani ſopra, e mandoronli via.

4 וְהָנוּן כַּד אֶשְׁתַּלַּחוּ מֶן
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא נְחֶתוּ לְהוּן
לְסֶלוּקִיָא וּמֶן תַּמָּן רְדוֹ
בְּיַמָּא עַד מָא לְקוּפְרוֹס ׃

Eſſi dunque mandati da lo Spirito ſanto, ſen'andorono à Seleucia, e di li nauigorono in Cipri.

י ב

25 וּבַרְנַבָּא וְשָׁאוּל שָׁבוּ
מִירוּשָׁלַיִם לְאַנְטִיוֹכְיָא וּבְשַׁלְּמָם
אֶת־הַשָּׁרֵת לָקְחוּ אִתָּם אֶת־
יוֹחָנָן הַנִּקְרָא מַרְקוֹס ׃

Y Barnabas y Saulo boluieron de Ieruſalem cumplido ſu ſeruicio, tomando tambien conſigo à Ioan el que tenia por ſobre nombre Marcos.

י ג

1 וַיִּהְיוּ בַּקְּהִלָּה אֲשֶׁר הָיְתָה
בְּאַנְטִיוֹכְיָא אֲנָשִׁים נְבִיאִים
וּמְלַמְּדִים בַּרְנַבָּא וְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא
נִיגֵר וְלוּקִיוֹס מִקִּיר וּמְנַחֵם אֲשֶׁר
מִנְּעוּרָיו גִּדְּלוֹ הֵירוֹדֵס שַׂר
רְבִיעִי כְּאָב וְשָׁאוּל ׃

Auia entonces en la Igleſia que eſtaua en Antiochia, Prophetas y Doctores, Barnabas, y Simon el que ſe llamaua Niger, y Lucio Cyreneo, y Manahen que auia ſido criado con Herodes el Tetrarcha, y Saulo.

2 וּבְשָׁרְתָם לַיהוָה וּבְצוּמָם אָמַר
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַבְדִּילוּ לִי אֶת־
בַּרְנַבָּא וְשָׁאוּל אֶל־הַמַּעֲשֶׂה
אֲשֶׁר קְרָאתִים ׃

Miniſtrando pues eſtos àl Sennor, y ayunando, dixo el Eſpiritu Sancto, Apartadme à Barnabas y à Saulo para la obra para laqual los he llamado.

3 אָז צָמוּ וְהִתְפַּלְּלוּ וַיָּשִׂימוּ
עֲלֵיהֶם אֶת־יְדֵיהֶם וַיְשַׁלְּחוּם ׃

Entonces ayunando y orando, y poniendoles las manos encima, embiaronlos.

4 וְהֵמָּה שְׁלוּחִים מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
יָרְדוּ בִּסְלֵוקְיָא וּמִשָּׁם הָלְכוּ בַּיָּם
עַד־כַּפֵּר ׃

Y ellos entonces, embiados por el Eſpiritu Sancto, decendieron à Seleucia: y de alli nauegaron à Cypro.

ιϐ'.

25. Βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

Barnabas auſſi & Saul apres auoir accompli leur charge, retournerent de Ieruſalem, ayans auſſi prins auec eux Iehan, qui eſtoit ſurnommé Marc.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος.

Or y auoit-il en Antioche, en l'Egliſe qui y eſtoit, certains Prophetes & Docteurs, aſſauoir Barnabas, & Simeon, qui eſtoit appelé Niger, & Lucius le Cyrenien, & Manahem (qui auoit eſté nourri auec Herode le Tetrarque) & Saul.

2. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀφορίσατε δή μοι τόν τε βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς.

Eux donc ſeruans en leur miniſtere au Seigneur, & eſtans en iuſne, le ſainct Eſprit dit, Separez moi Barnabas & Saul, pour l'œuure auquel ie les ai apelés

3. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν.

Parquoi apres auoir iuſné & prié, ils leur impoſerent les mains, & leur baillerent congé.

4. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον.

Eux donc enuoyés du ſainct Eſprit deſcendirent en Seuleucie: & de là nauigerent en Cypre.

CAP. XII.

25. Barnabas autem & Saulus reverſi ſunt ab Ieroſolymis expleto miniſterio, aſſumpto Iohanne qui cognominatus eſt Marcus.

So Barnabas and Saul returned from Jeruſalem/when they had fulfilled their office / and tooke with them John/whoſe ſurname was Marke.

CAP. XIII.

ERant autem in eccleſia quæ erat Antiochiæ, prophetæ & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahē qui erat Herodis Tetrarcha collactaneus, & Saulus.

There were alſo in ẏ Church that was at Antiochia/certaine Prophets/ and teachers/ as Barnabas/and Simeon called Niger/and Lucius of Cyrene/ and Manahen (which had bene brought vp with Herode the Tetrarch) and Saul.

2. Miniſtrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos.

Now as they miniſtred to the Lord/ and faſted/the holy Ghoſt ſaide/ Separete me Barnabas & Saul for the worke where vnto I haue called them.

3. Tunc ieiunantes & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.

Then faſted they & prayed/and layd theyr handes on them/ and let them go.

4. Et ipſi quidem miſſi à Spiritu ſancto, abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprum.

And they/after they were ſent forth of the holy Ghoſt / came downe vnto Seleucia/ & from thence they ſayled to Cyprus.

Das XII. Capitel.

25. Barnabas aber vnnd Saulus kamen wider gen Jeruſalem / vnnd überantwortten die Handreichung/ vnd namen mit ſich Johannem / mit dem zunamen Marcus.

Oc Barnabas oc Saulus komme til Jeruſalem igen/oc antuordede Hielpen fra ſig/oc de toge Johannem met ſig / ſom kalledis Marcus.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu Antiochia in der Gemeine Propheten vnnd Lehrer/nemlich/Barnabas/vñ Simon/ genannt Niger / vnd Lucius von Cyrenen / vnnd Manahen mit Herodes dem Vierfürſten erzogen / vnd Saulus.

OC der vaare Propheter oc Lærere i Antiochia vdi Menigheden / ſom vaar/ Barnabas / oc Simon ſom kalledis Niger / oc Lucius aff Cyrenen oc Manahen ſom vaar opfødt met Herodes den Hoffding och Saulus.

2. Da ſie aber dem HERRN dieneten vnd faſteten / ſprach der heilige Geiſt: Sondert mir auß Barnabam vnd Saulum/zu dem werck/darzu ich ſie beruffen habe.

Oc der de tiente HERREN oc faſtede/ da ſagde den hellig Aand/Fraſkiller mig Barnabam och Saulum/til den gerning/ ſom ieg haffuer kaldet dem.

3. Da faſteten ſie vnd beteten/ vnd legeten die Hände auff ſie / vnd lieſſen ſie gehen.

Da faſtede de oc bade / oc lagde hender paa dem/ oc lode dem gaa.

4. Vnd wie ſie außgeſand waren vom heiligen Geiſt / kamen ſie gen Seleucia / vnd von dannen ſchiffeten ſie gen Cypern.

Oc ſom de vaare vd ſende aff den hellig Aand / komme de til Seleucia / oc de ſeylede der fra til Cypern.

Kapitola XII.

25. Ale Barnabáſs a Pawel nawrátili ſe z Geruzaléma / wẏplniwſſe tam poſluhowánij / poyawſſe s ſebau Jana/ kterẏž přijgmij měl Marek.

A ták Bárnabaſz y Saul wrócili ſię z Jeruzálem vczyniwſzy doſyć poſłudze wziąwſzy z ſobą ſpołu y Janá ktory był názwan Márkiem.

Kapitola XIII.

Byli pak w Cẏrkwi/ kteráž byla w Antyochij/ Proroci a včitelé/ mezy kterẏmiž byl Barnabáſs / a Sſimon kterẏž měl přijgmj černẏ/ a Lucyus Cyrenenſkẏ / a Manahen/ kterẏž byl ſpolu Zchowanec Herodeſa čtwrté ſtrany Pána/ a Sſawel.

TEdy byli w Anthyochiey w Kóściele kthory tham był/ niektorzy Prorocy y nauczyciele/ iako Bárnábaſz y Symeon ktorego zwano Czarny/ y Luciuſz Cyreneyczyk/ y Manahen / kthory był ſpolu wychowan z Herodem Króℓem/ y Saul.

2. Akdyž oni ſlaužili Pánu Bohu / a poſtili ſe/ řekl gim Duch Swatẏ: Oddělte mi Barnabáſſe a Sſawla k vřadu k kterémuž gſem ge wywolil.

Gdy tedy ci ſłużyli Pánu y pośćili/ rzekł Duch święthy / Wyłączcie mi Bárnábaſzá y Saulá ku tey ſpráwie do ktoreycinich wezwał.

3. Tehdy poſtijce ſe/a modljce ſe a wzkládagijce ruce na ně/ y propuſtili ge.

A ták gdy poſt odpráwili y modlili ſię/ włożywſzy ná nie ręce odeſłali ie.

4. A oni poſláni gſauce od Ducha Swaté / ſſli do Seleucye/ a odtud plawili ſe do Cẏpru.

Oni tedy odeſłáni od Duchá świethego / ſzli do Seleucyey / á z támtąd ſię wiezli do Cypru.

יג

5 וְכַד עֲלוֹ לְסַלָמִינָא מְדִינְתָּא מְסַבְּרִין הֲווֹ מֶלְתֵה דְמָרַן בִּכְנוּשָׁתָא דִיהוּדָיֵא וְיוֹחָנָן מְשַׁמֵּשׁ הֲוָא לְהוֹן׃

E come furono in Salamina, predicoron la parola di Dio ne le ſinagoghe de Giudei : & haueuano ancor Giouanni per miniſtro.

6 וְכַד אֶתְכַּרְכוּה לְכֻלָּה גָּזַרְתָּא עַדְמָא לְפַפּוֹס מְדִינְתָּא אַשְׁכַּחוּ גַבְרָא חַד חָרָשָׁא יְהוּדָיָא דְאִיתוֹהִי הֲוָא נְבִיָּא דַגָּלָא דַשְׁמֵה הֲוָא בַּר־שׁוּמָא׃

E traſcorſa l'iſola infin à Paſo, trouorono vn certo mago, falſo profeta, Giudeo, che haueua nome Barieſu.

7 הָנָא דַבִּיק הֲוָא לְגַבְרָא חַכִּימָא דְאִיתוֹהִי הֲוָא אַנְתּוּפַטוֹס וּמֶתְקְרֵא הֲוָא סַרְגִּיאוֹס פַּוְלוֹס וּקְרָא הֲוָא אַנְתּוּפַטוֹס לְשָׁאוּל וּלְבַר־נַבָּא וּבְעָא הֲוָא דְנִשְׁמַע מֶנְהוֹן מֶלְתָא דַאלָהָא׃

Ilquale era col Proconſule Sergio Paulo, huomo prudente. Coſtui hauendo chiamati à ſe Barnaba e Saulo, deſideraua vdir la parola di Dio.

8 קָאֵם הֲוָא דֵין לוּקְבַלְהוֹן הָו הָנָא חָרָשָׁא בַּר־שׁוּמָא דְמֶתְתַּרְגַּם שְׁמֵה אֶלוּמָס מְטוּל דְצָבֵא הֲוָא דְנַעְקְמִיוֹהִי לַאנְתּוּפַטוֹס מֶן הַימָנוּתָא׃

Ma Elima mago (che coſi s'interpreta il ſuo nome) reſiſteua loro, cercando di rimuouere il Proconſule da la fede.

9 שָׁאוּל דֵין הָו דְאֶתְקְרִי פַּוְלוֹס אֶתְמְלִי הֲוָא בְרוּחָא דְקוּדְשָׁא וְחָר בֵּה׃

Onde Saulo, che ancor Paulo ſi chiama, ripieno di Spirito ſanto, riguardando fiſſamente in lui.

10 וֶאמַר אוֹ דַמְלֵא כֻל נֶכְלִין וְכֻלְהֵין בִּישָׁתָא בְּרֵה דַאכֶל קַרְצָא וּבְעֶל־דְבָבָא דְכֻלָּה כֵּאנוּתָא לָא שָׁלֵא אַנְתְּ לְמַעְקָמוּ אוּרְחָתֵה תְּרִיצָתָא דְמָרְיָא׃

Diſſe, O pieno d'ogni fraude e d'ogni malitia, figliuol del diauolo, nimico d'ogni giuſtitia, non ceſſarai tu di ſtorcere le dritte vie del Signore?

יג

5 וּבְבוֹאָם לְשָׁלָמִין בִּשְּׂרוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים בַּעֲדוֹת הַיְּהוּדִים וַיְהִי יוֹחָנָן מְשָׁרְתָם׃

Y llegados à Salamina annunciauan la palabra de Dios en las Synogas de los Iudios : y tenian tambien à Ioan en el miniſterio.

6 וְכַאֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ בְּכָל־הָאִי עַד פַּפּוֹס וַיִּמְצְאוּ אֶת מְהַגֶּה אֶחָד נְבִיא שֶׁקֶר יְהוּדִי וּשְׁמוֹ בַּר־יֵשׁוּעַ׃

Y como vuieron andado toda la Isla haſta Papho, hallaron à vn varon Mago falſo propheta Iudio llamado Bar-ieſus.

7 אֲשֶׁר הָיָה אֶת סֶרְגִיוֹס פּוּלוֹס וְהוּא יוֹעֵץ גָּדוֹל וְאִישׁ נָבוֹן וְזֶה קָרָא לְבַרְנַבָּא וּלְשָׁאוּל וַיְבַקֵּשׁ לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים׃

Elqual eſtaua con el Proconſul Sergio Paulo varon prudente. Eſte llamando à Barnabas y à Saulo deſſeaua oyr la palabra de Dios.

8 וַיָּקָם עֲלֵיהֶם אֱלִימַשׁ הַמְּהַגֶּה כִּי כֵּן מְתֻרְגָּם שְׁמוֹ מְבַקֵּשׁ לְשׁוֹבֵב אֶת־יוֹעֵץ הַגָּדוֹל מֵאֱמוּנָתוֹ׃

Mas reſiſtiales el Elymas es à ſaber el Mago que anſi ſe interpreta ſu nombre, procurando de apartar de la fe àl proconſul.

9 וְשָׁאוּל אֲשֶׁר גַּם הוּא נִקְרָא פּוֹלוֹס מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִבִּיטוֹ׃

Entonces Saulo, que tambien es Paulo, lleno de Eſpiritu Sancto, poniendo en el los ojos.

10 וַיֹּאמַר אוֹי מָלֵא כָּל־מִרְמָה וָתֹךְ בֶּן־הַמַּכְלִים אוֹיֵב כָּל־צֶדֶק לֹא תָנוּחַ לְשׁוֹבֵב אֶת־דַּרְכֵי יְהוָה הַיְשָׁרִים׃

Dixo, O lleno de todo enganno y de toda maldad, hijo del diablo, enemigo de toda juſticia, no ceſſaras de traſtornar los caminos rectos del Sennor?

ιγ'.

5. Καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην.

Et quand ils furent en Salamis, ils annoncerent le parole de Dieu és ſynagogues des Iuifs : & auoyent auſſi Iehan pour aide.

6. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς.

Puis ayans trauerſé l'iſle iuſqu'en Paphos, ils trouuerent là vn certain enchanteur, faux prophete Iuif, qui auoit nom, Barieſu.

7. Ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Lequel eſtoit auec le Proconſul Serge Paul, homme prudent. Iceluy ayant fait appeler Barnabas & Saul, deſiroit d'ouir la parole de Dieu.

8. Ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.

Mais Elymas, c'eſt à dire, enchanteur (car ſon nom eſtoit ainſi expoſé) leur reſiſtoit, cerchant de deſtourner le Proconſul de la foy.

9. Σαῦλος δὲ, ὁ καὶ παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν εἶπεν.

Mais Saul (qui eſt auſſi appellé Paul) eſtant rempli du ſainct Eſprit, ayant les yeux fichés ſur lui, dit.

10. Ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας.

O plein de toute fraude & de toute ruſe fils du diable, ennemi de toute iuſtice, ne ceſſaras tu point de renuerſer les voyes du Seigneur qui ſont droites

CAP. XIII.

5. Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant verbum Dei in ſynagogis Iudęorum. Habebant autem & Iohannem in miniſterio.

And when they were at Salamis/ they preached the worde of God in the Synagogues of the Jewes: and they had alſo John to their miniſter.

6. Er cum perambulaſſent univerſam inſulam uſque ad Paphum, invenerunt quendam virum magum pſeudoprophetam ,Iudæum,cui nomen erat Bar-Ieſu.

So when they gone throughout the yle vnto Paphus/they founde a certaine ſorcere/ a falſe prophet / beeing a Jewe/named Barieſus.

7. Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo viro prudente. Hic accerſitis Barnaba & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei.

Which was with the Deputie Sergius Paulus / a prudent man. He called vnto him Barnabas and Saul/ and deſired to heare the worde of God.

8. Reſiſtebat autem illis Elymas,magus (ſic enim interpretatur nomen eius) quærens avertere Proconſulem à fide.

But Elymas /the ſorcerer (for ſo is his name by interpretation) withſtoode thim: and ſought to turne away the Deputie from the fayth.

9. Saulus autem,qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuens in eum.

Then Saul (which alſo is called Paul) being full of the holy Ghoſt / ſet eies on him.

10. Dixit, O plene omni dolo &omni fallacia,fili diaboli, inimice omnis iuſtitię, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.

And ſay/O full of all ſubtiltie/and all miſchiefe / the childe of the deuill / and enemie of all rightheouſnes / wilt thou nout ceaſe to peruerte the ſtrayte wayes of the Lord?

Das XIII. Capitel.

5. Vnnd da ſie in die Statt Salamin kamen / verkůndigeten ſie das Wort Gottes inn der Jůdenſchulen. Sie hatten aber auch Johannem zum Diener.

Och der de komme i den ſtad Salamin/forkyndede de Guds ord i Jødernis Scholer. Men de haffde oc ſaa Johannem til Tienere.

6. Vnd da ſie die Inſeln durchzogen biß zu der Statt Paphos / funden ſie einen Zauberer vnd falſchen Propheten/einen Jůden/der hieß Bar Jehu.

Oc der de droge igennem Øen indtil den ſtad Paphos / funde de en Traaldkarl oc falſk Prophete / ſom vaar en Jøde / hand hed Bar Jeſu.

7. Der war bey Sergio Paulo dem Landvogt/einem verſtändigen Man. Derſelbige rieff zu ſich Barnabam vnd Saulum/ vnd begerte das Wort Gottes zu hören.

Oc vaar hoſſ Sergium Paulum Landzfogeden/ en forſtandig Mand / den ſamme kallede Barnabam oc Saulum til ſig / oc begerede at høre Guds ord.

8. Da ſtund jhnen wider der zauberer Elimas(denn alſo wirt ſein Name gedeutet) vnnd trachtet / daß er den Landvogt vom glauben wendet.

Da ſtod den Traaldkarl Elimas dem emod (Thi hans naffn vdtydis ſaa) oc haffde i ſinde / at vende Landzfogeden fra troen.

9. Saulus aber/ der auch Paulus heiſſet / voll heiliges Geiſts / ſahe jn an.

Men Saulus/ſom oc ſaa kaldis Paulus/fuld aff den hellig Aand/ ſaa paa hannem.

10. Vnd ſprach: O du Kind deß teufels / voll aller liſt vnnd aller ſchalckheit / vnnd feind aller Gerechtigkeit / du höreſt nicht auff abzuwenden die rechten weg deß HERREN.

Oc ſagde/O du Dieffels barn/ſom eſt fuld aff alliſtighed oc al ſkalckhed / och al retferdigheds fiende/ du lader icke aff at affuende HERRens rette veye.

Kapitola XIII.

5. A když přiſſli do Salaminy / kázali ſlowo Božij w ſſkolách židowſkých. A měli s ſebau y Jana w poſluhowánij.

A gdy przyßli do Sálaminy/ oznáymowáli ſlowo Boże w bożnicách Zydowſkich/ máiąc z ſobą y Janá ſlużebniká.

6. A když chodili weſſkeren Oſtrow až do Páffu / tu nalezli gednoko Může čaroděgnjka / Faleſſného Proroka/Žida/ kterémužto gměno bylo Barjehu.

A przeßedßy wyſep áż do Páfu / nálezli tam niektorego czárnok ſie zniká fáleßnego proroká Zidá/ kthoremu bylo imie Barieſus.

7. A ten byl v znamenitého Konſſela Sergia Pawla / muže opatrného. Ten powolaw k ſobě Barnabáſſe a Pawla/ žádal od nich ſlyſſeti Slowo Božj.

Ktory byl przy ſtároście Sergiußu Páwle czlowieku madrym/ Ten záwoláwßy Bárnabáßá y Saulá/ żadál od nich ſlucháć ſlowá Bożego.

8. Ale odmlauwal gim Elimas čaroděgnjk / (nebť ſe tak wykládá gměno geho) chtě odwrátiti Konſſela od Wijry.

Ale im przekażal Elimás tho ieſt czárnokſieżnik/ (abowiem ſie ták wykláda imie iego) ſtháráiac ſie iákoby odwrocić ſtároſte od wiáry.

9. Tehdy Sſawel kterýž ſlowe y Pawel/ naplněn gſa Duchem Swatým / pohleděw na něho.

Tedy Saul (ktorego zwáno y Páwel) napelniony Duchem świetym poyzrawßy náńpilnie oczyma.

10. Řekl: O plný wſſý lſti a wſſý chytroſti/ ſynu ďáblůw/a nepřijteli wſſý ſprawedlnoſti/ což nepřeſtaneſs přewracowati ceſt Božijch prawých?

Powiedział/ O pelny wßelkiey zdrády y wßelákiey niecnothy ſynu dyabelſki/nie przyiacielu wßelkiey ſpráwiedliwości: A nie przeſtháneßże podwrácáć proſthych drog Pánſkich.

יג

11 וְהָשָׁא אִידֵהּ דְּמָרְיָא
עֲלַיךְ וְתֶהְוֵא סַמְיָא וְלָא
תֶחְזֵא שֶׁמְשָׁא עַד מָא
לְזַבְנָא וּבָהּ בְּשָׁעְתָא נְפַל
עֲלוֹהִי עַמְטָנָא וְחֶשּׁוֹכָא
וּמֶתְכַּרֵךְ הֲוָא וּבָעֵא דְּמַנוּ
יֶאחוֹד בְּאִידֵהּ׃

Ecco hora la mano del Signore ſopra te, e ſarai cieco ſenza vedere il ſole per qualche tempo. E ſubbito cadde ſopra eſſo caligine e tenebre: onde volgendoſi à torno, cercaua chi lo guidaſſe per mano.

12 וְכַד חֲזָא אַנְתּוּפַטוֹס
מֶדֵם דַּהֲוָא אֶתְדַּמַּר
וְהַיְמֶן בְּיוּלְפָּנֵהּ דְּמָרְיָא׃

Allora il Proconſule, vedendo quel che era accadùto, credette, ſtupefatto de la dottrina del Signore.

13 פּוֹלוֹס דֵּין וּבַר—נַבָּא
דַּהְווֹ בְּיַמָּא מֶן פַּפּוֹס
מְדִינְתָּא וְאֶתוֹ לְהוֹן ל
לְפֶרְגָּא מְדִינְתָּא ד
דְּפַמְפּוּלְיָא וּפְרַשׁ מֶנְּהוֹן
יוֹחַנָּן וְאֶזַל לֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם׃

Eſſendoſi poi partiti da Paſo, Paulo e quei che erano con eſſo lui, vennero à Perga città di Panſilia: e Giouanni partitoſi da loro, ritorno in Ieruſalem.

14 הֶנּוּן דֵּין נְפַקוּ מֶן פּ`
פֶּרְגָּא וְאֶתוֹ לְאַנְטִיוּכִיָּא
מְדִינְתָּא דְּפִיסִידְיָא וְעַלוּ
לַכְנוּשְׁתָּא וִיתֶבוּ בְּיוֹמָא
דְּשַׁבְּתָא׃

Et eſſi paſſando oltre da Perga, vennero ad Antiochia di Piſidia: & entrati ne la ſinagoga il giorno del ſabbato, ſi poſero à ſedere.

15 וּבָתַר דְּאֶתְקְרִי נָמוּסָא
וּנְבִיֵּא שְׁלַחוּ לְהוֹן קַשִּׁישֵׁא
דִּכְנוּשְׁתָּא וְאֶמַרוּ גַּבְרֵא
אַחִין אֶן הוּ דְּאִית לְכוֹן
מֶלְּתָא דְּבוּיָאָא מַלֶּלוּ עַם
עַמָּא׃

E doppo la lettion de la Legge e de Profeti, i principali de la ſinagoga mandoron loro à dire, Huomini fratelli, ſe in voi è qualche parola, d'eſortatione al popolo, ditela.

יג

11 וְעַתָּה הִנֵּה יַד יְהוָה עָלֶיךָ וְתִהְיֶה
עִוֵּר לֹא רוֹאֶה אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ לָעֵת
וּפִתְאֹם נָפְלָה עָלָיו אֲפֵלָה וָחֹשֶׁךְ
וַיִּתְהַלֵּךְ סָבִיב וַיְבַקֵּשׁ אֶת־
אֲשֶׁר יֹאחֲזֶנּוּ בְּיָדוֹ׃

Aora pues, heaqui. la mano del Sennor es contra ti: y ſeras ciego, que no veas el ſol por tiempo. Y luegó cayó en el eſcuridad y tinieblas: y andando alderredor buſcaua quien le dieſſe la mano.

12 אָז רוֹאֶה יוֹעֵץ הַגָּדוֹל אֶת־
אֲשֶׁר נַעֲשָׂה הֶאֱמִין מִתַּמֵּהַּ עַל־
מוֹרַת יְהוָה׃

Entonces el Proconſul, viendo loque auia ſido hecho creyó marauillado de la doctrina del Sennor:

13 וְכַאֲשֶׁר פּוֹלוֹס וַאֲשֶׁר עִמּוֹ
מִפַּפּוֹס הָלְכוּ עַד—פֶּרְגָּא עִיר
פַּמְפוּלְיָא אָז נִפְרַד יוֹחָנָן מֵאִתָּם
וַיָּשָׁב יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y Partidos de Papho Paulo y losque eſtauan con el, vinieron à Perges de Pamphylia, entonces Ioan, apartandoſe de ellos, boluioſe à Ieruſalem.

14 וְהֵמָּה עָבְרוּ מִפֶּרְגָּא וַיָּבוֹאוּ
בְּאַנְתִּיוֹכְיָא עִיר פִּסִדְיָא וַיָּבוֹאוּ
אֶל——הָעֵדָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
וַיֵּשְׁבוּ׃

Y ellos paſſando de Perges, vinieron à Antiochia de Piſidia: y entrando en la Synoga vn dia de Sabbado, aſſentaronſe.

15 וְאַחֲרֵי מִקְרָא הַתּוֹרָה
וְהַנְּבִיאִים וַיִּשְׁלְחוּ שָׂרֵי הָעֵדָה
אֲלֵיהֶם לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים אַחִים
אִם יֵשׁ בָּכֶם דְּבַר תַּנְחוּמִים
אֶל־הָעָם דַּבֵּרוּ׃

Y deſpues de la lecion de la ley y de los Prophetas, los Principes de la Synoga embiaron à ellos, diziendo, Varones Hermanos, ſi ay en voſotros alguna palabra de exhortacion para el pueblo, hablad.

ιγʹ.

11. Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπὶ σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.

Pour ce maintenant voici la main du Seigneur ſur toi, & tu ſeras aueugle ſans voir le ſoleil iuſqu'à vn certain temps. Et à l'inſtant obſcurité & tenebres tomberent ſur lui, & tournoyant il cerchoit qui le conduiroit par la main.

12. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

Adonc le Proconſul voyant ce qui eſtoit aduenu, creut: eſtans tout eſpouuanté de la doctrine du Seigneur.

13. Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας· ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱεροσόλυμα.

Et quand Paul, & ceux qui eſtoyent auec lui furent departis de Paphos, ils vindrent à Perge, ville de Pamphylie. Adonc Iehan s'eſtant retiré d'aueceux, s'en en retourna en Ieruſalem,

14. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς πέργης παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν.

Et iceux departans de Perge vindrent en Antioche ville de Piſidie: là où eſtás entrés en la ſynagogue au iour du Sabbat, ils s'aſsirent.

15. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε.

Or apres la lecture de la Loy & des Prophetes les principaux de la ſynagogue enuoyerent vers eux, diſans, Hommes freres, s'il y a de voſtre part quelque parole d'exhortation pour le peuple, dites la.

CAP. XIII.

11. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns Solem uſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui ei manum daret.

Nowe therefore beholde / the hande of the Lord is vpon thee / and thou ſhalt be blinde / and not ſee the ſunne for a ſeaſon. And immediately there fell on him a miſt & a darknes / & he went about / ſeeking ſome to leade him by the hand.

12. Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit, admirans ſuper doctrina Domini.

Then the Deputie when he ſawe what was done / beleeued / and was aſtonied at the doctrine of the Lord.

13. Et cùm à Papho navigaſſent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Iohannes autem diſcedens ab eis reverſus eſt Ieroſolymam.

Now when Paul and they that were with him were departed by ſhip from Paphus / they came to Pergá a citie of Pamphylia: then John departed from them / and returned to Jeruſalem.

14. Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ, & ingreſſi ſynagogam die ſabbathorum, ſederunt.

But when they departed from Perga / they came to Antiochia citie of Piſidia / and went into the Synagogue on the Sabbath day / and ſate down.

15. Poſt lectionem autem Legis & Prophetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos, dicentes, Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite.

And efter the lecture of the Law / and Prophets / the rulers of the Synagogue ſent vnto them / ſaying / Ye men and brethren / if ye haue any worde of exhortation for the people / ſay on.

Das XIII. Capitel.

11. Vnnd nun ſihe / die Hand deß HERRN kompt über dich / vnd ſolt blind ſein / Vnnd die Sonne ein zeitlang nicht ſehn. Vnd von ſtund an fiel auff jhn tunckelheit vnnd finſterniß vnd gieng vmbher / vnd ſuchte Handleiter.

Oc ſee nu / HERRens haand kommer offuer dig / oc du ſkalt vere blind / oc icke ſee Solen i nogen tid. Oc der falt ſtrax dumactighed oc mørckhed paa hannem / oc hand gick omkring oc lete effter nogen ſom kunde lede hannem ved haanden.

12. Als der Landvogt das Geſchichte ſahe / glaubet er / vnd verwunderte ſich der Lehre deß HERRN.

Der Landzfogeden ſaa denne Gerning / trode hand / oc forundrede ſig paa HERRens lærdom.

13. Da aber Paulus vnd die vmb jhn waren / von Papho ſchifften / kamen ſie gen Pergen im Lande Pamphilia. Johannes aber weich von jhnen / vnd zog wider gen Jeruſalem.

Men der Paulus oc de ſom vaare met hannem ſeylede fra Papho / komme de til Pergen i det land Pamphilia. Da vigede Johannes fra dem oc drog til Jeruſalem igen.

14. Sie aber zogen durch von Pergen / vnd kamen gen Antiochiam / im Land Piſidia / vnnd giengen inn die Schule am Sabbather tage / vnnd ſatzten ſich.

Men de droge igennem fra Pergen / oc komme til Antiochiam i det land Piſidia / oc ginge i Scholen om Sabbaths dagen / oc ſette ſig.

15. Nach der Lection aber deß Geſetzes vnd der Propheten / ſandten die Oberſten der Schulen / zu jhnen / vnd lieſſen jhnen ſagen: Lieben Brůder / wolt jr etwas reden / vnd das Volck ermahnen / ſo ſaget an.

Men effter Louens oc Propheternis Leydze / ſende de Offuerſte aff Scholen til dem / oc lode dem ſige / Kere Brødre / ville i tale noget oc vnderuiſe Folcket / da ſiger til.

Kapitola XIII.

11. A hle nynij Ruka Božij nad tebau / a budeſs ſlepý / a nebudeſs widěti Slunce až do čaſu. A hned ſpadla naň mrákota a temnoſti / a toče ſe / hledal kdoby gemu podal ruky.

A przetoż oto teraz reká Páńſká ieſt przeciw tobie / á bedzieß ſlepym / ani oglądaß ſłońcá áż do ſłuſznego czáſu: A ták wnet przypadło nań zá ćmienie y ćiemnośći / y chodząc wokoło ßukał tych ktorzyby go zá ręke wywiedli.

12. ● Tehdy Konſſel když vzřel ſkutek en / vwěřil / diwě ſe včenij Božijmu.

To gdy ſtároſtá vyzrał co ſie ſtáło / vwierzył / będąc przeſtráßon nauką Páńſką.

13. A když ſe plawili od Páffu Pawel a ti kteřijž s nim byli / připlauli do Pergen w Pamphilij. Jan pak odſed od nich / wrátil ſe do Geruzalēma.

Potym wyiechawſzy z Páfu Páwel y ći ktorzy z nim byli / przyßli do Pergi w Pámfiliy / á Jan odßedßy od nich wroćił ſie do Jeruzálem.

14. Ale oni proſſedſſe Pergen / ſſli do Antyochye Pizydycké / a wſſedſſe do Sſkoly w den Sobotnij / poſadili ſe.

Ale oni gdy wyßli z Pergi / przyßli do Anthyochiiey miáſtá w Piſydyi / á wßedßy do bożnice dniá ßábátnego / śiedźieli.

15. A když bylo po čtenij Zákona a Prorokůw / poſlali k nim Knijžata židowſké Sſkoly / řkauce: Mužij bratřij / máteli w aumyſlu yaké napomenutij k Lidu / mluwte.

A thák po przeczytániu zakonu y Prorokow / poſłáły Kśiążetá bożnice do nich z tymi ſłowy / Mężowie brácia / ieſli ż ieſt miedzy wámi iákie ſłowo nápominánia do ludu / powiedayćież.

י ג

16 וְקָם פַּוְלוֹס וְאָנִיף אִידֵהּ וֶאמַר גַּבְרֵא בְּנַי יִסְרָיֵל וְאִילֵין דְּדָחְלִין מֶן אֱלָהָא שְׁמַעוּ׃

Allor Paulo ſi leuò ſu, & impoſto ſilentio con la mano diſſe, Huomini Iſraeliti, e che temete Iddio, aſcoltate.

17 אֱלָהֵהּ דְּעַמָּא הָנָא גְּבָא לַאֲבָהָתַן וַארִים וְאַוְרֵב אֶנּוּן כַּד הֲווּ תַּתּוֹבֵא בְּאַרְעָא דְּמֶצְרֵין וּבַדְרָעָא רָמָא אַפֵּק אֶנּוּן מֶנָּהּ׃

L'Iddio di queſto popoli eleſſe i noſtri padri, & inalzo il popolo quando habitauano in terra d'Egitto, e con braccio eccelſo ne gli cauè fuore.

18 וְתַרְסִי אֶנּוּן בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין׃

E circa quaranta anni di tempo ſofferſe i lor coſtumi nel diſerto.

19 וְהַגַּם שַׁבְעָא עַמְמִין בְּאַרְעָא דִּכְנַעַן וִיהַב לְהוֹן אַרְעֵהוֹן יוֹרְתָּנָא׃

Poi diſtrutte ſette nationi ne la terra di Canaan, dette loro in heredità la terra di quelle.

20 (וְאַרְבַּע) מְאָא וְחַמְשִׁין שְׁנִין יַהֵב לְהוֹן דַּיָּנֵא עַדְמָא לַשְׁמוּאִיל נְבִיָא׃

Doppo queſto circa quattrocento cinquanta anni dete loro de Giudes inſin à Samuel Profeta.

21 וְהָיְדֵין שְׁאֵלוּ לְהוֹן מ מַלְכָּא וִיהַב לְהוֹן אֱלָהָא לְשָׁאוּל בַּר קִישׁ גַּבְרָא מֶן שַׁרְבְּתָא דְּבֶנְיָמִין שְׁנִין אַרְבְּעִין׃

E dipoi eſſi domandorono vn Re, e Iddio dette loro Saul figliuolo di Cis, huomo de la tribu di Beniamin, per quaranta anni.

י ג

16 וַיָּקָם פּוֹלוֹס וַיָּנֶף בְּיָדוֹ וַיֹּאמַר אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְיִרְאֵי יְהוָה שְׁמָעוּ׃

Entonces Paulo, leuantandoſe, hecho ſilencio con la mano, dize Varones, Iſraelitas, y los que temeys à Dios, oyd.

17 יְהוָה אֱלֹהֵי עַם הַזֶּה יִשְׂרָאֵל בָּחַר בַּאֲבוֹתֵינוּ וְאֶת הָעָם רוֹמֵם בְּגוּרָם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה הוֹצִיאָם מִמֶּנּוּ׃

El Dios del pueblo de Iſrael eſcogió à nueſtros padres, y enſalçó el pueblo, ſiendo ellos eſtrangeros en la tierra de Egypto: y con braco leuantado los ſacô deella.

18 וּכְעֵת אַרְבָּעִים שָׁנָה קִלְקֵל אוֹתָם בַּמִּדְבָּר׃

Y por tiempo como de quarenta annos ſupportó ſus coſtumbres en el deſierto.

19 וּמָחָה שִׁבְעַת עַמִּים בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיְחַלֵּק לָהֶם אֶת־אַרְצָם בְּגוֹרָל׃

Y deſtruyendo las ſiete Gentes en la tierra de Chanaan, repartióles por ſuerte la tierra,

20 וְאַחֲרֵי כֵן (כְּאַרְבַּע) מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה עַד־שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא נָתַן לָהֶם אֶת־הַשּׁוֹפְטִים׃

Deellas deſpues como por quatrocientos y cincuenta annos. Deſpues dió los Iuezes haſta el Propheta Samuel:

21 וּמֵאָז אָמְרוּ לָתֵת לָהֶם מֶלֶךְ וַיִּתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־שָׁאוּל בֶּן־קִישׁ אִישׁ מִמַּטֵּה בִנְיָמִן אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

Y entonces demandaron rey y dióles Dios à Saul hijo de Cis varon del tribu de Benjamin por quarenta annos.

ιγ'.

16. Ἀναστὰς δὲ Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε.

Lors Paul s'eſtant leué, & ayant fait ſigne de la main qu'on fiſt ſilence, dit, Homes Iſraelites, & vous qui craignez Dieu, oyez.

17. Ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς.

Le Dieu de ce peuple d'Iſrael a eſleu nos peres, & a hauſſe ce peuple du temps qu'ils demeuroyent au païs d'Egypte, & les fit ſortit hors d'iceluy auec bras eſleué.

18. Καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Et à ſupporté leur train au deſert enuiron le temps de quarante ans.

19. Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν.

Puis ayant deſtruit ſept nations au païs de Canaan, il leur diſtribué leur païs par ſort.

20. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.

Et apres cela enuiron quatre cens cinquante ans, il leur donna des Iuges iuſqu'à Samuel le Prophete.

21. Κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα.

Puis apres ils demanderent vn Roy, & Dieu leur donna Saul fis de Kis, homme de la lignee de Beniamin: ainſi paſſerent quarante ans.

CAP. XIII.

16. Surgens autem Paulus & manu ſilentium indicens, ait, Viri Iſraëlitæ, & qui timetis Deum, audite.

Then Paul ſtoode vp / and beckened with the hand / and ſayde / Men of Jſrael / and ye that feare God / hearken.

17. Deus plebis Iſraël elegit patres noſtros, & plebem exaltavit cùm eſſent incolæ in terra Aegypti, & in brachio excelſo eduxit eos ex ea.

The God of this people of Jſrael choſe our fathers / and exalted the people when they dwelt in the land of Egypt / and with an high arme brought them out thereof.

18. Et quadraginta annorum tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto.

And about the time of fourtie yeres / ſuffred he their maners in the wildernes.

19. Et deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaan, ſortè diſtribuit eis terram eorum.

And hee deſtroyed ſeuen nations in the land of Chanaan / and deuided their lande to them by lot.

20. Quaſi poſt quadringentos & quinquaginta annos: & poſt hæc dedit iudices, uſque ad Samuel Prophetam.

Then afterward he gaue vnto them Judges about foure hundreth and fiftie yeeres / vnto the time of Samuel the Prophet.

21. Et exinde poſtulaverunt regem: & dedit illis Saul filium Cis, virum de tribu Ben-iamin, annis quadraginta.

So after that they deſired a King / and God gaue vnto them Saul / the ſonne of Cis / a man of the tribe of Beniamin / by the ſpace of fourtie yeeres.

Das XIII. Capitel.

16. Da ſtund Paulus auff / vnnd wincket mit der Hand vnd ſprach: Jr Månner von Jſrael / vnd die jr Gott fo̊rchtet / ho̊ret zu.

Da ſtod Paulus op / och ſlo met haanden / oc ſagde / J Mend aff Jſrael / oc i ſom frycte Gud / hører til.

17. Der GOtt diſes Volcks hat erwehlet vnſere Våter / vnd erho̊het das Volck / da ſie Frembdlinge waren im Lande Egypti / vnd mit einem hohen Arm fůhret er ſie auß dem ſelbigen.

Dette Folckis Gud vdualde vore Fedre / oc ophøyede Folcket / der vaare fremmede i Egypti land / oc hand førde dem der vd men en høy Arm.

18. Vnd bey viertzig jaren lang duldet er jre weiſe in der Wůſten.

Oc ved firetiue aar omdrog hand deris ſkick i ørcken.

19. Vnd vertilget ſiben Vo̊lcker in dem Lande Canaan / vnd theilet vnter ſie nach dem Loß jener Lande.

Oc hand vdſlette ſiu Folck i det land Canaan / och delde deris Land iblant dem effter Laad.

20. Darnach gab er jhnen Richter bey (vier) hundert vnd fůnfftzig Jahr lang / biß auff den Propheten Samuel.

Der effter gaff hand dem Dommere ved (fyr) hundrede oc halfftrediesinds tiue aar / indtil den Prophete Samuel.

21. Vnnd von da an baten ſie vmb einen Ko̊nig / vnd GOTT gab jhnen Saul / den Son Kis / einen Mann auß dem Geſchlechte BenJamin / viertzig jar lang.

Oc der effter bade de om en Konge / Och Gud gaff dem Saul / Kis ſøn / en Mand aff BenJamins ſlect / firetiue aar.

Kapitola XIII.

16. Tehdy Pawel powſtaw / a rukau pokynuw aby mlčali / řekl: Mužij Jzrahelſſtij / a kteřij ſe bogijte Boha / ſlyſſte.

A przetoż powſthawſzy Páwel / á reká milczenie vczyniwſzy / rzekl / Meżowie Jzraelſcy / y ktorzy ſie boicie Bogá / ſluchaycie.

17. Buoh Lidu Jzrahelſkého wywolil Otce naſſe / a lidu welmi powyſſyl / když obýwali w Zemi Egiptſké / a rukau ſylnau / a mocý powyſſenau wywedl gez nij.

Bog ludu tego Jzráelſkiego obral oyce náſze / á wywyżſzyl lud gdy przie mieſzkawáli w ziemi Egiptſkiey / y wywiodl ie z niey wynioſlem rámieniem.

18. A za čas Cžtyřidceti leth trpěl gegich obyčege na páuſſti.

Nokoło czthyerdzieści lat czáſu / cierpiał zwyczáie ich ná puſzczy.

19. A zahladiw ſedm Národuow w Zemi Kananenſké / rozdělil Loſem mezy ně zemi gegich:

A gdy wygládzil ſiedm narodow w ziemi Chanáneyſkey / loſem im podzielil ziemie ich.

20. A potom yakož to čtyřech Stech a po Padeſáti Letech / dal gim Saudce až do Samuele Proroka.

Potym około cżterzech ſet y piacidzieſiat lat / dal im ſedzie áż do Sámuelá Proroká.

21. A potom žádali za Krále: y dal gim Buoh Saula Syna Cys / muže z pokolenj Benyaminowa za čtyřidceti Let.

Potym proſilio Krolá / y dal im Boug Sáulá ſyná Cys meżá z pokolenia Beniámin / przez cżterdzieści lat.

יג

יג

ιγʹ.

22 וְנַסְבֵהּ וְאַקִים לְהוֹן לְדָוִיד מַלְכָּא וְאַסְהֶד עֲלוֹהִי וֶאֱמַר דְּאֶשְׁכְּחֵת לְדָוִיד בְּרֵהּ דְּאִישַׁי גַּבְרָא אַיְךְ לֵבִּי הָו יַעֲבֵד כֻּלְּהוֹן צֶבְיָנַי׃

Poi tolto via quello; ſuſcitò loro Dauid per Re, delquale ancora rendendo teſtimonianza, diſſe, Io ho trouato Dauid, figliuol di Ieſſe, huomo ſecondo il cuor mio ilqual farà tutte le mie volontà.

22 וַיְמָאֵס בּוֹ וַיָּקֶם לָהֶם אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ וַיָּעַד עָלָיו לֵאמֹר מָצָאתִי דָוִד בֶּן־יִשַׁי אִישׁ כִּלְבָבִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־כָּל־חֲפָצִי׃

Y quitado aquel, leuantoles àl Rey Dauid, âlqual diô teſtimonio diziendo; He hallado à Dauid hijo de Ieſſe, varon conforme à mi coraçon, elqual hara todo loque yo quiero.

22. Καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαυὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὗρον δαυὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.

Et Dieu l'ayant oſté, leur ſuſcita Dauid pour Roy, duquel auſſi il donna teſmoignage, & dit, I'ai trouué Dauid fils de Ieſſe, perſonnage ſelon mon cœur, lequel fera tout mon vouloir.

23 מֵן זַרְעֵהּ דְּהָנָא אֲקִים אֱלָהָא לְיִסְרָיֵל אַיְךְ מָא דְּאֶשְׁתַּוְדִּי לְיֵשׁוּעַ פָּרוֹקָא׃

Del ſeme di coſtui Iddio ſecondo la ſua promeſſa, ha ſuſcitato ad Iſraël il Saluator IESV.

23 וּמִזַּרְעוֹ כִּדְבַר נְבוּאָה הֵקִים יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת יֵשׁוּעַ מוֹשִׁיעַ׃

De la ſimiente deeſte Dios, conforme à la promeſſa, leuantó à IESVS por Saluador à Iſrael:

23. Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν.

Dieu de la ſemence d'icelui ſelon ſa promeſſe, a ſuſcité le Sauueur à Iſrael, aſſauoir Ieſus.

24 וְשַׁדַּר לְיוֹחַנָן דְּיַכְרֵז ק קְדָם מֵאתִיתֵהּ מַעְמוֹדִיתָא דְּתְיָבוּתָא לְכֻלֵּהּ עַמָּא דְּיִסְרָיֵל׃

Hauendo Giouanni prima predicato ad Iſraël il batteſimo de la penitentia, innanzi al ſuo auuenimento.

24 וַיַּקְדִּים לִקְרֹא יוֹחָנָן לִפְנֵי בוֹאוֹ אֶת־טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה לְכָל־עַם יִשְׂרָאֵל׃

Predicando Ioan delante de la faz de ſu venida el Baptiſmo de penitencia à (todo el pueblo de) Iſrael.

24. Προκηρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ τοῦ ἰσραήλ.

Iehan ayant auparauant preſché le bapteſme de repentance à tout le peuple d'Iſrael, deuant l'aduenement d'icelui.

25 וְכַד מְשַׁלֵּם הֲוָא יוֹחַנָן תֶּשְׁמֶשְׁתֵּהּ אָמַר הֲוָא מַנּוּ סָבְרִין אַנְתּוּן דְּאִיתַי לָא הֲוֵית אֶנָא אֶלָּא הָא אָתֵא בָּתְרַי הַו דְּלָא שָׁוֵא אֶנָא דְּאֶשְׁרֵא עַרְקָא דְּמְסָנוֹהִי׃

E quando Giouanni fornì il ſuo corſe, diceua, Chi penſate voi ch'io ſia? non ſon giaio quello: ma ecco che ne vien doppo me, colui delquale io non ſon degno di ſciolier la ſcarpa de piedi.

25 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה יוֹחָנָן אֶת־מְרוּצוֹ אָמַר אֲשֶׁר תַּחְשְׁבוּ לִהְיוֹתִי אֵינֶנִּי הוּא כִּי אִם הִנֵּה בָא אַחֲרַי לַאֲשֶׁר אֵינֶנִּי שָׁוֶה לְפַתֵּחַ אֶת־נַעַל רַגְלֵיהֶם׃

Mas como Ioan cumplieſſe ſu carrera, dixo, Quien penſays que ſoy noſo yo: mas heaqui viene tras mi aquel cuyos çapatos de los pies no ſoy digno de deſatar.

25. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε, τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.

Et comme Iehan paracheuoit ſa courſe, il diſoit, Qui me preſumez-vous eſtre? ie ne ſuis point ceſtui-la: mais voici, il en vient vn apres moi, duquel ie ne ſuis point digne de deſlier le ſoulier de ſes pieds.

26 גַּבְרָא אַחַין בְּנַי ש שַׁרְבְּתֵהּ דְּאַבְרָהָם וְאַילֵין דְּדָחְלִין עַמְּכוֹן לַאלָהָא לְכוֹן הו אֶשְׁתַּדְּרַת מֶלְּתָא דְּחַיָּא׃

Huomini fratelli, figliuoli de la ſtirpe d'Abraam, e quelli che tra voi temeno Iddio, à voi è mandata la parola di queſta ſalute.

26 הָאֲנָשִׁים אַחִים בְּנֵי דוֹרַת אַבְרָהָם וַאֲשֶׁר בָּכֶם יִרְאֵי יְהוָה לָכֶם דְּבַר יְשׁוּעָה הַזֹּאת נִשְׁלָח׃

Varones hermanos, hijos del linage de Abraham, y losque entre voſotros temen à Dios, à voſotros es ambiada eſta Palabra de ſalud.

26. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους ἀβραὰμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεὸν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη.

Hommes freres, enfans de la race d'Abraham, & ceux qui d'entre vous craignez Dieu, c'eſt à vous que la parole de ce ſalut a eſté enuoyee.

CAP. XIII.

22. Et amoto illo, ſuſcitavit illis David regem: cui teſtimonium perhibens, dixit, Inveni David filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

And after he had taken him away/ he rayſed vp Dauid to be their King/ of whome he witneſſed / ſaying / J haue found Dauid the ſonne of Jeſſe/ a man after mine owne heart / which will do all things that J will.

23. Huius Deus ex ſemine ſecundum promiſſionem eduxit Iſraël ſalvatorem Ieſum.

Of this mans ſeede hath God according to his promes rayſed vp to Jeruſalem/ the Sauiour Jeſus.

24. Prædicante Iohanne ante faciem adventus eius baptiſmum pœnitentię omni populo Iſraël.

When John had firſt preached before his comming the baptiſme of repentance to all the people of Jſrael.

25. Cùm impleret autem Iohannes curſum ſuum, dicebat, Quem me arbitramini eſſe? non ſum ego, ſed ecce, venit poſt me, cuius non ſum dignus calceamenta pedum ſolvere.

And when John had fulfilled his courſe/ he ſaid/ Whome ye thinke that J am / J am not he: but beholde / there commeth one after me / whoſe ſhoe of his feete J am not worthie to looſe.

26. Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum ſalutis huius miſſum eſt.

Ye men and brethren / children of the generation of Abraham / and whoſoeuer among you feareth God/ to you is the word of this ſaluation ſent.

Das XIII. Capitel.

22. Vnd da er denſelbigen weg thet/ richtet er auf ůber ſie David zum Könige/ von welchem er zeugete: Jch habe funden David den Son Jeſſe/ einen Mann nach meinem hertzen/ der ſol thun allen meinen willen.

Oc der hand tog hannem bort/ da opreyſde hand Dauid til Konge offuer dem/ om huilcken hand vidnede/ icg haffuer fundet Dauid Jeſſe ſøn/ en Mand effter mit hierte/ hand ſkal gøre al min vilie.

23. Auß dieſes Samen hat Gott/ wie er verheiſſen hat/ gezeuget Jeſum dem Volck Jſrael zum Heyland.

Aff denne ſammis Sæd/ fødde Gud Jheſum Jſrael til en Frelſere ſom hand loffuede.

24. Als denn Johannes zuvor dem Volck Jſrael prediget die Tauffe der Buſſe/ ehe denn er anfieng.

Lige ſom Johannes da tilforn predickede Jſraels Folck penitentzis Daab/ før end hand begynte.

25. Als aber Johannes ſeinen lauff erfůllet / ſprach er: Jch bin nicht der/ dafůr jhr mich haltet/ Aber ſihe / er kommet nach mir/ deß ich nicht werth bin / daß ich jhm die Schuch ſeiner fůſſe aufflöſe.

Men der Johannes haffde fuld kommet ſit laab/ ſagde hand/ Jeg er icke den/ ſom i holde mig faare/ Men ſee/ hand kommer effter mig/ hues ieg er icke verdig/ at opløſe hannen Skoene paa hans Føder.

26. Jr Männer lieben Brůder/ jhr Kinder deß Geſchlechts Abraham/ vnd die vnter euch GOTT förchten/ Euch iſt das Wort diſes Heils geſandt.

J Mend/ kære Brødre/ i børn aff Abrahams ſlect/ oc de ſom frycte Gud iblant eder/ til eder er denne Saligheds ord ſent.

Kapitola XIII.

22. A když toho zawrhl/ zbudil gim Dawida Kráie/ kterémuž to ſwědectwij wydáwage/ řekl/ nalezl gſem Dawida Syna Jeſſe/ muže podlé ſrdce mého/ kterýž bude činiti wſſecku wuoli mau.

Rodiawſzy onego / wzbudził im Dawidá Krolá / o ktorym dawſzy świádectwo powiedział: Znalazłem Dawida ſyná Jeſſe/ męzá wedle ſercá mego / ktory czynic będzie wſzytke wolą moię.

23. Z gehožto Semene/ Bůh podlé zaſljbenijwy wedl Lidu Jzrahelſkému Spaſytele Gežijſſe.

I tegożci náſienia Bog według obietnice ſwoiey wzbudził Jzráelowi zbáwiciela Jeſuſá.

24. Před gehožto přijſſtijm kázal Jan Křeſt pokánij / wſſemu lidu Jzrahelſkému.

Gdyż przed tym Jan opowiedał przed nim iuż przychodzącym krzeſt vznánia Jzráelowi.

25. A když pak Jan wyplnil běh ſwůg / prawil: Kteréhož ſe mne domnijwáte býti negſemť yá: ale hle přijgdeť po mně / kteréhož yá negſem hoden rozwázati obuwi noh geho.

A gdy Jan wypełnił bieg ſwoy/ piedział: Kimże mię być mnimacie? Nie ieſtem ia ten/ ále otho idzie zá mną/ z ktorego nog nie ieſtem godzien ábych rozwiązał trzewik.

26. Mužij Bratřij/ Synowé rodu Abrahamowa / a kteřijž mezy wámi bogij ſe Boha/ wámť ſlowo Spaſenij to hoto poſláno geſt.

Mężowie bráćia/ ſynowie narodu Abraamowego / y ktorzy miedzy wámi boią ſię Bogá/ wamci ſą poſláne ſłowá zbáwienia tego.

פרכסיס	פעלי השליחים	ΠΡΑΞΕΙΣ.
יג	יג	ιγ'.
27 הָלֵין גֵּיר עָמוּרֵת דְּאוּרִשְׁלֶם וְרִישָׁנַיְהוּן לָא אַרְגִּשׁוּ בֵּהּ אַף לָא בַּכְתָבֵא דִּנְבִיֵת דְּמֶתְקַרֵין בְּכֻל שַׁבָּא אֶלָּא דָּנוּהִי וְשַׁלְמוּ כֻּלְהֵין דַּכְתִיבָן׃ *Imperoche quelli che habitauano in Ieruſalem, e il lor principali, nõ conoſcendo lui, ne le parole de Profeti, che ogni ſabato ſi leggono; condanandolo, l'hanno adempiute.*	27 וַאֲשֶׁר יוֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלַיִם וּנְשִׂיאֵיהֶם שָׁגְגוּ בוֹ וְאֶת־קוֹלוֹת הַנְּבִיאִם אֲשֶׁר בְּכָל־שַׁבָּתוֹת נִקְרָאוּ בְּדִינָם מִלְּאוּ׃ Porque los habitauan en Ieruſalem, y ſus Principes, no conociendo à eſte, y las bozes de los Prophetas que ſe leen todos los Sabbados, condennando lo las cumplieron.	27. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν. Car les habitans de Ieruſalem & leurs gouuerneurs, ne l'ayans point cognu, ont meſmes en le condamnant accompli les paroles des Prophetes, qui ſe liſent par chacun Sabbat.
28 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ עֶלְתָא דְמַוְתָא מֶדֶם שֶׁאלוּ מֶן פִּילָטוֹס דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי׃ *E ſenz hauer trouato in lui cagione alcuna di morte, domandorono à Pilato che l'occidiſſe.*	28 וְאַת כִּי מִשְׁפַּט מָוֶת אֵינָם מוֹצְאִים בּוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ מִפִּילָטוֹס לְהוֹקִיעֵנוּ׃ Y ſin hallar enel cauſa de muerte pidieron à Pilato que lo mataſſen.	28. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. Et combien qu'ils ne trouuaſſent en lui aucun crime digne de mort, ils requirent Pilate qu'il le miſt à mort.
29 וְכַד שַׁלֶמוּ כֻּל מֶדֶם דַּכְתִיב עֲלַוְהִי אַחְתוּהִי מֶן צְלִיבָת וְסָמוּהִי בֵּית קְבוּרָת׃ *E come hebber compiute tutte le coſe che erano ſcritte di lui, leuatolo del legno, il poſero nel ſepolcro.*	29 וְכַאֲשֶׁר כִּלּוּ כָּל־הַדְּבָרִים הַנִּכְתָּבִים עָלָיו וַיּוֹרִידוּהוּ מִן־הָעֵץ וַיָּשִׂימוּ אֶל־הַקֶּבֶר׃ Y auiendo cumplido todas las coſas que de él eran eſcriptas, quitandolo del madero lo puſieron en el ſepulchro.	29. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. Eapres qu'ils eurent accompli toutes les choſes qui eſtoyent eſcrites de lui, on l'oſta du bois, & le mit-on en vn ſepulcre.
30 אֱלָהָא דֵּין אַקִימֵה מֶן בֵּית מַיְתֵת׃ *Ma Iddio lo riſucitò da morte.*	30 וֵאלֹהִים הֱקִימֵנוּ מִמֵּתִים׃ Mas Dios lo leuantó de los muertos (àl tercera dia.)	30. Ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Mais Dieu l'a reſſuſcité des morts.
31 וְאֶתְחְזִי יַוְמָתָת ס סַגִּיאָת לְאִילֵין דַּסְלֶקוּ עַמֵּה מֶן גְּלִילָא לְאוּרִשְׁלֶם וְהָנוּן אֶנּוּן הָשָׁת סָהֲדַוְהִי לְוָת עַמָּא׃ *Ilqual fu veduto per molti giorni da quelli che erano ſaliti inſieme con lui di Galilea in Ieruſalem: iquali ſon ſuoi teſtimonij appreſſo il popolo.*	31 הַנִּרְאָה בְּיָמִים רַבִּים לַאֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ מִגָּלִיל יְרוּשָׁלַיְמָה אֲשֶׁר עֵדִים הֵמָּה אֶל־הָעָם׃ El qual fué viſto por muchos dias de losque auian ſubido juntamente con el de Galilea à Ieruſalem, los quales haſta aora ſon ſus teſtigos àl pueblo.	31. Ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἱερουσαλήμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. Et il a eſté veu par pluſieurs iours, de ceux qui eſtoyent montes enſemble auec lui de Galilee en Ieruſalem: leſquels ſont ſes teſmoins enuers le peuple.
32 וְאַף חְנַן הָא מְסַבְּרִינַן לְכוֹן דְּשׁוּדָיָא הָו דַּהֲוָת לְוָת אֲבָהָתַן׃ *E noi vi annuntiamo hora la promeſſa che fu fatta à i noſtri Padri.*	32 וַאֲנַחְנוּ מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם אֶת הַמַּאֲמָר הַנֶּאֱמַר לַאֲבוֹתֵינוּ׃ Y noſotros tambien hos annunciamos el Euangelio de aquella promeſſa que fué hecha à los Padres.	32. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην. Et nous auſſi vous annonçons touchant la promeſſe qui a eſté faite à nos peres.

27. Qui enim habitabant Ieruſalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces prophetarum quæ per omne ſabbathum leguntur, iudicantes impleverunt.

For the inhabitants of Jeruſalem / & their rulers / becauſe they knew him not / nor yet the words of the Prophets: which are read euery Sabbath day / they haue fulfilled them in condemning him.

28. Et nullam cauſam mortis invenientes in eo, petierunt à Pilato, ut interficerent eum.

And thoug they founde no cauſe of death in him / yet deſired they Pilate to kill him.

29. Cumque conſummaſſent omnia quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno, poſuerunt in monumento.

And when they had fulfilled all things that were written of him / they tooke him downe from the tree / and put him in a ſepulchre.

30. Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis tertia die.

But God rayſed him vp from the dead.

31. Qui viſus eſt per dies multos his qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilæa in Ieruſalem, qui uſque nunc ſunt teſtes eius ad plebem.

And he was ſeene many dayes of them / which came vp with him from Galile to Jeruſalem / which are witneſſes vnto the people.

32. Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt.

And we declare vnto you / that touching the promes made vnto the fathers.

27. Denn die zu Jeruſalem wohnen vñ jre Oberſten / dieweil ſie diſen nicht kenneten / noch die ſtimme der Propheten (welche auff alle Sabbather geleſen werden) haben ſie dieſelben mit jrem vrtheilen erfüllet.

Thi de ſom bo i Jeruſalem oc deris Offuerſte / efftherdi de icke kende denne / ey heller Propheternis roſt (ſom bliffue læſde alle Sabbather) da fuldkommede de dem met deris Dom.

28. Vnd wiewol ſie keine vrſache deß Todtes an jm funden / baten ſie doch Pilatum jn zu tödten.

Oc alligeuel at de funde ingen døds Sag met hannem / ſaa bade de dog at Pilatus vilde ihielſla hannem.

29. Vnd als ſie alles vollendet hatten / was von jm geſchrieben iſt / namen ſie jn von dem Holtz / vnd legten jn in ein Grab.

Oc der de haffde fuldkommet alting / ſom er ſcreffuit om hannem / da toge de hannem aff Træet / oc lagde hannem i en Graff.

30. Aber Gott hat jhn aufferweckt von den Todten.

Men Gud opuecte hannem fra de Døde.

31. Vnnd er iſt erſchienen viel tage / denen / die mit jm hinauff von Galilea gen Jeruſalem gegangen waren / welche ſind ſeine Zeugen an das Volck.

Oc hand obenbaredis mange dage / faar dem / ſom ginge met hannem op aff Galilea til Jeruſalem / huilcke ſom ere Vidne til Folcket.

32. Vnd wir auch verkünidgen euch die Verheiſſung / die zu vnſern Vätern geſchehen iſt.

Oc wi forkynde eder ocſaa det løffte / ſom ſkede til vore Fedre.

27. Nebo ti kteřijž přebýwagi w Geruzalémě / a Knijžata gegich / toho Gežijſſe neznagijce / ani hlaſuow Prorockých / kteřijž ſe na každau Sobothu čtau / odſaudiwſſe gey naplnili.

Abowiemći co mieſzkáiá w Jeruzálem y Kśiążetá ich / gdy do nie ználi á ſkazáli go ſłowá Prorokie ktore przez kāżdy Szábáth bywáia czytáne / wypełnili.

28. A žádné winy hodné ſmrti na něm nenalezſſe / proſyli Piláta / aby gey zahubil.

A nie znalazſzy żadney przyczyny śmierci proſili v Piłatá aby był zabit.

29. A když dokonali wſſeckno cožo něm pſáno bylo / ſložiwſſe gey s dřewa / položili do Hrobu.

A gdy wſzytkiemu doſyć vczynili co o nim nápiſano było / ziáwſzy go z drzewá / położyli w grobie.

30. Buoh pak wzkřijſyl gey z mrtwých třetijho dne:

Ale go Bog wzbudźił od vmárłych.

31. Kterýž widijn geſt za mnohé dni / od těch kteřijž ſpolu s nim byli přiſſli z Galilee do Geruzaléma / kteřijž až doſawád ſwědkowé gſau geho k Lidu.

Który widźian ieſt przez wiele dni / od tych ktorzy z nim ſpołu przyſzli z Gáliley do Jeruzálem / á ſą świádki iego v ludu.

32. A my wám ſkrze Ewangelium zwěſtugeme / to zaſlijbeni / kteréž ſe ſtalo Otcům naſſim.

A tákże y my oznaymuiemy wam te obietnice / ktora ſie oycom ſtáłá.

י ג

33 הא שמליה אלהא לן לבניהון דאקים לישוע איך דכתיב במזמורא דתרין דברי אנת אנא יומנא ילדתך׃

Iddio l'ha adempiuta à noi lor figliuoli, risuscitando IESV, *come ancor è scritto nel secondo Salmo, Tu sei il mio figliuolo, io hoggi t'ho generato.*

34 והכנא אקימה אלהא מן בית מיתא דתוב לא יהפוך יחזא חבלא איך דאמר דאתל לכון טיבותה דדויד מהימנתא׃

E ch'ei l'habbia risuscitato da morte per non douer piu tornare à la sepoltura, disse cosi, Io vi darò le cose sante di Dauid stabili.

35 ותוב אמר בדוכתא אחרתא דלא יהבת לחסיך דיחזא חבלא׃

Però dice ancora altroue, Tu non permetterai che'l tuo santo veda corruttione.

36 דויד גיר בשרבתה שמש צבינה דאלהא ושכב ואתתוסף על אבהוהי וחזא חבלא׃

Imperoche Dauid poi ch'egli hebbe seruito ne l'età sua al consiglio di Dio s'addormì, e fu posto co i suoi padri, e vidde la corruttione.

37 הנא דין דאקים אלהא לא חזא חבלא׃

Ma questo che Iddio ha risuscitato, non ha gia sentita la corruttione.

38 דעו הכיל אחין דבה בהנא מתכרז לכון שובקן חטהא ומן כל הלין דאשתכחתון בנמוסא דמושא׃

Per laqual cosa, siaui noto, huomini fratelli, che per costui vi s'annuntia la remission de peccati: e da tutte quelle cose, de lequali voi non hauete potuto esser giustificati per la Legge di Moise.

39 דתזדדקון בהנא כל דמהימן מזדדק׃

Per costui ognium che crede, è giustificato.

י ג

33 כי אלהים מלא אותו לנו לבניהם בהקימו את־ישוע כמו בתהלה השנית נכתב בני אתה אני היום ילדתיך׃

Laqual Dios ha cumplido à los hijos dellos à nosotros, resuscitando à Iesus· Como tambien en el Psalmo segundo esta Escripto, Mi hijo eres tu, yo te engendré oy.

34 וכי הקימנו ממתים ועודנו לא יראה שחת כן אמר כי אכרתה לכם ברית עולם חסדי־דויד הנאמנים׃

Y que lo leuantò de los muertos para nuncamas boluer à corrupcion, ansi dixo, Que hos daré las misericordias fieles prometidas à Dauid.

35 לכן גם במקום אחר אמר כי לא תעזב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת׃

Portanto en otra parte dize, No daràs tu Sancto que vea corrupcion.

36 כי דויד כאשר בדורו שרת את־שרתו כרצון אלהים הלך בדרך כל־הארץ ויגוע ויאסף אל־אבותיו וירא את־השחת׃

Porque la verdad Dauid, auiendo seruido en suedad à la voluntad de Dios, Durmió, y fue juntado con sus padres, y vido corrupcion.

37 ואשר הקימנו אלהים לא ראה שחת׃

Mas aquel que Dios leuantó, no vido corrupcion.

38 ידוע תדעו אנשים אחים כי בו הגד לכם סליחת עונים וחטאים כלם אשר לא יכלתם בתורת מושה להצדק מהמה׃

Seahos pues notorio, varones hermanos, Que por este hos es annunciada remission di peccados: Y de todo loque por la ley de Moysen no podistes ser justificados.

39 כל־אשר מאמין בו יצטדק׃

En este es justificado todo aquel que creyere.

ιγ'.

33. Ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Que Dieu l'a accomplie enuers nous qui sommes leurs enfans, ayant suscité Iesus, comme aussi il est escrit au second Pseaume, Tu es mon Fils, ie t'ai auiourd'hui engendré.

34. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν αὐτὸν εἰς διαφθορὰν, οὕτως εἴρηκεν' ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια δαβὶδ τὰ πιστά.

Et pour monstrer qu'il l'a ressuscité des morts, pour ne deuoir plus retourner au sepulcre, il à dit ainsi. Ie vous donerai les sainctetés de Dauid asseurees.

35. Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

Et pource dit-il aussi en vn autre endroit, Tu ne permettras point que ton Sainct sente corruption.

36 Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ, ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν.

Car certes Dauid, apres auoir en son temps serui au conseil de Dieu, s'est endormi, & a esté mis auec ses peres, & a senti corruption,

37. Ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.

Mais celui que Dieu a ressuscité n'a point senti corruption.

33. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιωθῆναι.

Parquoi hommes freres, qu'il vous soit notoire que par icelui vous est annoncee la remission des pechés. Et que de tout ce dequoi vous n'auez peu estre iustifiés par la Loy de Moyse.

39. Ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται.

Quiconque croit, est iustifié par icelui.

CAP. XIII.

33. Quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Ieſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

God hath fulfilled it vnto vs their children/ in that he raiſed vp Jeſus / euen as it is written in the ſecond Pſalme/ Thou art my Sonne: this day haue I begotten thee.

34. Quod autem ſuſcitavit eum à mortuis, ampliùs iam non reverſurum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis ſancta David fidelia.

Now as concerning that he raiſed him vp from the dead/ no more to returne to ỹ graue/ he hath ſaid thus / I will giue you the holy things of Dauid / which are faythfull.

35. Ideoque & aliâs dicit, Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Wherefore he ſayth alſo in another place. Thou wilt not ſuffer thine Holy one to ſee corruption.

36. David enim in ſua generatione cum adminiſtraſſet, voluntati Dei dormivit: & appoſitus eſt ad patres ſuos,& vidit corruptionem.

Howbeit / Dauid after hee had ſerued his time by the counſell of God / he ſlept/ & was laid with his fathers/ and ſawe corruption.

37. Quem verò Deus ſuſcitavit, non vidit corruptionem.

But he whom God rayſed vp/ ſaw no corruption.

38. Notum igitur ſit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur, ab omnibus quibus non potuiſtis in lege Moyſi iuſtificari.

Be it knowne vnto you therefore / men & brethren/ that through this man is preached vnto you the forgiuenes of ſinners. And from all things / from which ye could not be iuſtified by the Lawe of Moſes.

39. In hoc omnis qui credit, iuſtificatur.

By him euery one that beleeueth/ is iuſtified.

Das XIII. Capitel.

33. Daß dieſelbige Gott vns/ jhren Kindern/ erfüllet hat / in dem / daß er Jeſum aufferwecket hat. Wie denn im (andern) Pſalm geſchrieben ſtehet: Du biſt mein Sohn / heute hab ich dich gezeuget.

At Gud haffuer / oſſ / deris børn / det fuldkommet / I det hand opuecte Jheſum. Lige ſom oc ſtaar ſcreffuit / i den (anden) Pſalme / Du es min Søn / Jeg fødde dig i dag.

34. Daß er jn aber hat von den Toden aufferwecket / daß er fort nicht mehr ſoll verweſen / ſpricht er alſo: Ich wil euch die gnade / David verheiſſen / trewlich halten.

Men at hand opuecte hannem fra de Døde / at hand her effter icke mere ſkal raadne / ſiger hand ſaa / Jeg vil trolige holde eder den naade / ſom vaar Dauid tilſagd

35. Darumb ſpricht er auch am andern ort: Du wirſt es nicht zugeben / daß dein Heiliger die verweſung ſehe.

Der faare ſiger hand oc paa en anden ſted. Du ſkalt icke tilſtede / at din Hellige ſkal ſee forraadnelſe.

36. Denn David / da er zu ſeiner zeit gedienet hatte dem willen Gottes / iſt er entſchlaffen / vnd zu ſeinen Vätern gethan / vnnd hat die verweſung geſehen.

Thi Dauid / der hand haffde i ſin tid tiente Guds vilie / da ſoff hand hen / oc lagdis til ſine Fedre / Oc ſaa forraadnelſe.

37. Denn aber Gott aufferwecket hat / der hat die verweſung nicht geſehen.

Men den ſom Guds opuecte / hand ſaa icke forraadnelſe.

38. So ſey es euch nun kunth / lieben Brüder / daß euch verkündiget wirdt vergebung der ſünden durch diſen / vnnd von dem allem / durch welches jhr nicht kondtet im Geſetz Moſi gerecht werden.

Saa ſkal det nu vere eder vitterligt / kære Brødre / At Syndernis forladelſe bliffuer eder kund giort ved Denne / oc aff alt det / ved huilcket i kunde icke vorde retfertiget i Moſe Low.

39. Wer aber an diſen glaubet / der iſt gerecht.

Men huo ſom tror paa denne / hand er Retferdig.

Kapitola XIII.

33. Že geſt ge giž Bůh naplnil ſynům gegich / nám / wzkřjſſw Gežjſſe. Jakož y w druhém Žalmu napſáno geſt: Syn muog ty gſy / yá gſem dnes zplodil tebe.

Zećia Bog wypełnił nam ſynom ich / wzbudziwſzy Jezuſá / iáko thež ieſt nápiſano w Pſalmie wtorym: Syn moy ieſteś ty / iś dziś porodziłem ciebie.

34. A že geſt gey z mrtwých wzkřjſyl / aby ſe zaſe newracowal w poruſſenij / tak tok řekl: Dám wám ſwaté wěcy Dawidowy wěrné.

A iž go wzbudził od vmárłych / iuž ſie wiecey nie wroci do grobu / y ták powiedział: Dam wam ony mocne Dáwidowe dobrodzieyſtwá.

35. Protož y w ginem Žalmu prawj: Nedáſs Swatému twému widěti poruſſenij.

A dla tegož indziey powiedział: Nie dopuściſz áby świety twoy miał czuć náruſzenie.

36. Dawid zagiſté za ſwého čaſu / když poſlaužil wůli Božij / vmřel / a položen geſt k Otcuom ſwým / a widěl poruſſenij.

Abowiem Dawid gdy zá wieku ſwego ſłužył radzie Božey / zaſnał / y przyłaczon ieſt do oycow ſwoich / á vczuł náruſzenie.

37. Kteréhož pak Buoh wzkřijſſyl z Mrtwých / tenť geſt newiděl poruſſenij.

Ale then ktorego Bog wzbudził / nie vczuł náruſzenia.

38. Protož známo wám buď mužij Bratřij / že ſkrze toho zwěſtuge ſe wám hřjchůw odpuſſtěnij: a to ode wſſech od kterýchžto nemohli gſte ſprawedliwij včiněni býti ſkrze Zákon Moyžiſſůw.

Niechžeć wam tedy będzie iáwno bracia / iž przez thego oznaymione wam ieſt odpuſzczenie grzechow / y to wſzytko od czegoſcie przez zakon Moizeſzow nie mogli być rozwiazáni.

39. Skrze tohoto každý kdož wěřij býwá ſprawedliw včiněm.

Przez thegoć każdy ktory wierzy / bywa rozwiazan.

יג

40 אזדהרו הכיל דלמא
יאתא עליכון מדם דכתיב
בנביא :

Guardate dunque che non vi auuenga quel che è detto ne Profeti.

41 דחזו מבסרנא —
ותתמהון ותתחבלון —
דעבדא עבד אנא ביומיכון
אינא דלא תהימנון אן
אנש משתעא לכון :

Vedete i diſprezzatori, e marauigliateui, e ſiate eſtinti: perciochè io opero ne voſtri giorni vn'opera, laqual voi non crederete ſe alcuno ve la racconta.

42 וכד נפקין הוו מן
צאדיהון בעו מנהון ד
דלשבתא אחרתא ימללון
עמהון מלא הלין :

Vſciti che furon de la ſinagoga de Giudei i Gentili gli pregauano che nel ſabbato ſeguente parlaſſen loro queſte parole.

43 ומן דאשתרית כנושתא
סגיאא יהודיא אזלו
בתרהון ואף גיורא ד
דדחלין הוו מן אלהא
והנון ממללין הוו ומפיסין
להון דיהוון נקיפין —
לטיבותה דאלהא :

E licentiata che fu la ſinagoga, molti de Giudei e de Proſeliti, che erano pij, ſeguiron Paulo e Barnaba: iquali parlando loro, gli eſortauano à perſeuerar ne la gratia di Dio.

44 ולשבתא אחרתא
כנשת כלה מדינתא ל
למשמע מלתה דאלהא :

Il ſabbato ſeguente, quaſi tutta la città ſi raunò inſieme per vdir la parola di Dio.

45 וכד חזו יהודיא
כנשא סגיאא אתמליו
חסמא וקימין הוו לוקבל
מלא דאמר הוא פולוס
ומגדפין הוו :

Ma i Giudei vedendo la moltitudine, ſi riempieron d'inuidia, e contradiceuano à le coſe che erano detto da Paulo, contradicendo e baſtemmiando.

יג

40 וראו פן יבוא עליכם
הנאמר בנביאים :

Mirad pues que no venga ſobre voſotros lo que eſta dicho en los Prophetas.

41 ראו בגוים והביטו והתמהו
תמהו כי פעל פעל בימיכם
לא תאמינו כי־יספר :

Mirad, o menoſpreciadores, y entonteceos y deſuaneceos porque yo obro obra en vueſtros dias, obra que no creereys ſi alguien os lo cõtare.

42 ובצאתם מעדת היהודים
וישאלו מהם הגוים לדבר
אליהם את הדברים האלה לשבת
אחרת :

Y ſalidos de la Synoga (de los Iudios, las Gentes) les rogaron, que el Sabbado ſiguiente les hablaſſen eſtas palabras.

43 ותתר העדה ורבים מיהודים
ומגרים יראי אלהים הלכו אחרי
פולוס וברנבא אשר מדברים
היו אליהם ויפתום לעמדם
בתחנת אלהים :

Y embiada la congregacion, muchos de los Iudios y de los religioſos eſtrangeros ſiguieron à Paulo y à Barnabas: los quales hablandoles, perſuadianles que permanecieſſen en la gracia de Dios.

44 ובשבת הבאה נקהל את
כל העיר לשמוע את־דבר
אלהים :

Y el Sabbado ſiguiente juntoſe caſi toda la ciudad à oyr la palabra de Dios.

45 ויהודים בראותם את־
ההמונים וימלאו בקנאה וימחו
ויסוגו למרוד על־פי פולוס
ולגדף :

Entonces los Iudios, viſta la companna, fueron llenos de zelo y contradezian à lo que Paulo dezia, (contradiciendo y) blaſphemando.

ιγ'.

40 Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις.

Regardez donc qu'il ne vous aduiene ce qui eſt dit ès Prophetes.

41. Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

Voyez contempteurs, & vous eſmerueillez, & ſoyez eſuanouis: car ie m'en vai faire vn œuure en voſtre tẽps: voire vn œuure que vous ne croirez point ſi quelcun le vous raconte.

42. Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον, λαληθῆναι αὐτοῖς ταῦτα τὰ ῥήματα.

Puis eſtans partis de la ſynagogue des Iuifs, les Gentils, les prierent qu'au Sabbat enſuiuant ils leur annonçaſſent ces paroles.

43. Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ.

Et quand l'aſſemblee fut departie, pluſieurs des Iuifs & proſelites ſeruans à Dieu, ſuiuirent Paul & Barnabas, leſquels en parlant à eux les enhorterent de perſeuerer en la grace de Dieu.

44. Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Mais au iour du Sabbat enſuiuant preſque toute la ville s'aſſembla pour ouir la parole de Dieu.

45. Ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες.

Adonc les Iuifs voyans les troupes, furent remplis d'enuie, & contre diſoyent à ce que Paul diſoit, voire contrediſans & blaſphemans.

40. Videte ergo ne ſuperveniat vobis quod dictum eſt in Prophetis.

Beware therefore /leaſt that come vpon you/which is ſpoken of in the Prophetis.

41. Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis enarraverit vobis.

Behold/ye deſpiſers/and wonder/ and vaniſh away: for I worke a worke in your dayes/a worke which ye ſhal not beleeue / if a man would declare it you.

42. Exeuntibus autem illis rogabant ut ſequenti ſabbatho loquerentur ſibi verba hæc.

And when they were come out of the Synagogue of the Iewes / ẏ Gentiles beſought / that they would preach theſe words to them the next Sabbath day.

43. Cumque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Iudæorum, & colentium advenarum Paulum & Barnabam: qui loquentes ſuadebant eis ut permanerent in gratia Dei.

Now when the Congregation was diſſolued/many of the Iewes/ & proſelytes that feared God / folowed Paul and Barnabas / which ſpake to them/ and exhorted them to continue in the grace of God.

44. Sequenti verò ſabbatho penè univerſa civitas convenit audire verbũ Dei.

And the next Sabbath day came allmoſt the whole citie together /to heare the worde of God.

45. Videntes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blaſphemantes.

But when ẏ Iewes ſawe the people / they were full of enuie / and ſpake againſt thoſe things/which were ſpoken of Paul / contraryng them/ and raylyng on them.

40. Sehet nun zu/ daß nicht über euch kombt/ daß inn den Propheten geſagt iſt.

Seer nu til/ at der kommer icke offuer eder/ det ſom er ſagd i Propheterne.

41. Sehet jhr Verächter/ Vnd verwundert euch / vnd werdet zu nichte/ denn ich thue ein Werck zu euren zeiten/ welches jr nicht glauben werdet/ ſo es euch jemand erzehlen wird.

Seer i Foractere oc forundrer eder/ oc bliffuer til inted/ Thi ieg gør en gerning i eders tid/ huilcket i ſkulle icke tro / der ſom nogen forteler eder det.

42. Da aber die Jüden auß der Schulen giengen / baten die Heiden/ daß ſie zwiſchen Sabbaths jhnen die wort ſageten.

Oc der Joderne ginge aff Scholen/ bade Hedningene at de ſkulde ſige dem ordene/ mellem Sabbatherne.

43. Vnd als die Gemeine der Schule von einander gingen folgeten Paulo vnd Barnaba nach vil Jüden/ vnd Gottsfürchtige Jüdengenoſſen/ Sie aber ſagten jhnen / vnd vermahneten ſie/ daß ſie bleiben ſolten in der gnade Gottes.

Oc der Scholens Menighed ginge fra huer andre / da fulde mange Jøder oc Gudfryctige Jødernis tilhengere effter Paulum oc Barnabam/ Oc de ſagde dem / oc formanede dem / At de ſkulde i bliffue Guds naade.

44. Am folgenden Sabbath aber kam zuſammen faſt die gantze Statt/ das Wort Gottes zuhören.

Oc den neſte Sabbath kom paa det neſte dem gantſke Stad tilſammen/ at høre Guds ord.

45. Da aber die Jüden das Volck ſahen / wurden ſie voll neides/ vnnd widerſprachen dem / das von Paulo geſagt ward / widerſprachen vnd läſterten.

Oc der Jøderne ſaae Folcket bleffue de fulde aff had / oc ſagde emod det/ ſom bleff ſagd aff Paulo / de de emod ſagde oc laſted.

40. Protož wizte/ať na wás nepřijgde to / což geſt w Prorocých powědijno:

A przetoż bacżćie áby ná was nie przyſzło to co powiedźiáno w Prorocech.

41. Wizte potupnijcy a diwte ſe / a buďte rozptýleni : neb já ſkutek / vdělám za dnůw waſſých/ ſkutek o kterémž wy neuwěřjte/ budeli kdo wám gey wyprawowati.

Obáczćie wy ktorzy gárdźićie/ dźiwuycie ſie á zniſzczeyćie/ bo ia ſpráwuie ſpráwe zá waſzych czáſow/ ſpráwe ktorey nie vwierzyćie ieſliby wam kto powiedał.

42. A když ſe rozeſſli Židé/ proſyli gich Pohané / aby w druhau Sobotu gich mluwili ſlowo Božij.

Zátym gdy wyſzli z bożnice Zydowſkiey/ proſili ich pogáni áby w drugi Szábáth mowili do nich ty ſłowá.

43. A když byl rozpuſſtěn Lid/ ſſlo mnoho Židůw/ y giných Narodůw kteřijž ſe Bohu klaněli za Pawlem a za Barnabáſſem/ kteřjžto mluwjce radili gim/ aby trwáli w miloſti Božij.

A gdy ſie rozeſzło zgromádzenie/ ſzło wiele Zydow y bogoboynych ludźi/ nowo do Zydoſthwa przyſtáiacych/ zá Páwłem y Bárnabaſzem/ ktorzy mowiac do nich rádźili im áby trwáli w łáſce Bożey.

44. W druhau pak Sobotu téměř wſſecko Měſto ſeſſlo ſe/ aby ſlyſſali Slowo Božij.

A ták w drugi Szábáth práwie wſzytko miáſto zebráło ſie ku ſłuchániu ſłowá Bożego.

45. Tehdy Židé widauce Záſtupy/ naplněni gſau záwiſtij/ a odporowali tomu co bylo praweno od Pawla / rauhagijce ſe.

Tedy Zydowie vyzrawſzy wielki lud/ napełnieni ſą zazdrośći/ y ſprzećiwili ſie temu co Páwel powiedał/ mowiąc przećiw temu y bluźniąc.

יג

46 אמר דין פולוס ובר־נבא עין בגלא לכון ולא הוא קדמית דתתאמר מלתה דאלהא אלא מטול דדחין אנתון לה מנכון ופסקתון על נפשכון דלא שוא אנתון לחיא דלעלם הא מתפנינן לן לות עממא׃

Allora Paulo e Barnaba, preſo ardimento, diſſero, Egli era neceſſario annuntiar primamente à voi la parola di Dio: ma perche voi la rifiutate, e vi giudicate indegni de la vita eterna, ecco noi ci riuoltiamo à i Gentili.

47 הכנא גיר פקדן מרן איך דכתיב דסמתך נוהרא לעממא דתהוא לחיא עד סופיה דארעא׃

Percioche coſi ci ha comandato il Signore, dicendo, Io t'ho poſto per luce de Gentili, accioche tu ſia in ſalute inſino à l'eſtremità de la terra.

48 וכד שמעין הוו עממא חדין הוו ומשבחין לאלהא והימנו אילין דסמין הוו לחיא דלעלם׃

I Gentili vdendo queſto, ſi rallegrorono, e glorificauano la parola del Signore: e credettero tutti quanti quelli ch'erano ordinati à la vita eterna.

40 ומלתה דמריא מתמללא הות בכלה הו אתרא׃

E coſi la parola del Signore ſi ſpandeua per tutta la contrada.

50 יהודיא דין גרגו לרישא דמדינתא ולנשא עתירתא אילין דדחלן הוי עמהון לאלהא ואקימו רדופיא על פולוס ועל בר־נבא ואפקו אנון מן תחומיהון׃

Onde i Giudei commoſſero alcune donne pie & honeſte, e i primi de la città, e ſuſcitoron perſecution contra Paulo e Barnaba, e ſcacciorongli de lor confini.

51 וכד נפקו נפצו עליהון חלא דרגליהון ואתו להון לאיקנון מדינתא׃

Et eſſi ſcoſſa la poluere de lor piedi contra quelli, ſene vennero ad Iconio.

יג

46 אז פולוס וברנבא אמרו בבטחון צריך הוא לדבר אליכם בראשונה את־דבר אלהים כי מאסתוהו ולא תתחשבו לנפשותיכם שוות לחיי עולם הנה נהפך אל־הגוים׃

Entonces Paulo y Barnabas dixeron conſtátemente, à voſotros à la verdadera meneſter que ſe hos hablaſſe la palabra de Dios: mas puesque la deſechays, y os juzgays indignos de la vida eterna, heaqui noſotros nos boluemos à las Gentes.

47 כי כה צוה אותנו יהוה נתתיך לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ׃

Porque anſi nos lo mandó el Sennor, He te pueſto para luz de las Gentes, paraque ſeas por ſalud haſta lo poſtrero de la tierra.

48 וכאשר שמעו הגוים שמחו וישבחו את־דבר יהוה ויאמינו כמה היו נמנים אל־חיי עולם׃

Y las Gentes oyendo eſto fueron gozoſas, y glorificauan la palabra del Sennor: y creyeron todos losque eſtauan antes ordenados para vida eterna.

49 ודבר יהוה מתבשר בכל המדינה׃

Y la palabra del Sennor era ſembrada por toda aquella prouincia.

50 והיהודים הסיתו את־נשי יראות יהוה שוות נכבדות וראשי העיר ותחוללנה רסן מתעה ורדופה על־פולוס וברנבא וישליכום מגבולותם׃

Mas los Iudios concitaron mugeres pias y honeſtas, y à los principales de la ciudad, y lauantaron perſecucion contra Paulo y Barnabas à los quales echaron de ſus terminos.

51 והמה התנערו מעפר וינפצו עפר רגליהם עליהם ויבואו לאיקון׃

Ellos entonces ſacudiendo en ellos el poluo de ſus pies, vinieron ſe à Iconio.

ιγ'.

46. Παῤῥησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας εἶπον, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.

Adonc Paul & Barnabas ayans prins hardieſſe, dirent, C'eſtoit bien à vous qu'il faloit premierement annoncer la parole de Dieu: mais puis que vous la deboutez & que vous-vous iugez vous meſmes indignes de la vie eternelle, voici, nous-nous tournons vers les Gentils.

47. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος. τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

Car le Seigneur le nous a ainſi commandé, diſant, Ie t'ai ordonné pour eſtre la lumiere des Gentils, afin que tu ſois ſalut iuſqu'au bout de la terre.

48 Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Et les Gentils oyans cela, s'eſiouiſſoyent & glorifioyent la parole du Seigneur: & tous ceux qui eſtoyent ordonnés à vie eternelle creurent.

49. Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας.

Ainſi la parole du Seigneur s'eſpandoit par toute la contree.

50 Οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Mais les Iuifs inciterent quelques femmes deuotes & honorables, & les principaux de la ville, & eſmeurent perſecution contre Paul & Barnabas, & le ietterent hors de leurs quartiers.

51. Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον.

Mais iceux ayans ſecoué la poudre de leurs pieds contr'eux, s'en vindrent en Iconie

CAP. XIII.

46. Tunc conſtanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei, ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce convertimur ad Gentes.

Then Paul & Barnabas ſpake boldly/ and ſaid/ It was neceſſarie that the worde of God ſhould firſt haue bene ſpoken vnto you: but ſeeing ye put it from you/ and iudge your ſelues vnworthie of euerlaſting life/ lo/ we turne to the Gentiles.

47. Sic enim præcepit nobis Dominus: Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalutem uſque ad extremum terræ.

For ſo hath the Lord commanded vs: ſaying/ I haue made thee a light of the Gentiles/ that thou ſhouldeſt be the ſaluation vnto the ende of the worlde.

48. Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

And when the Gentiles heard it/ they were glad/ and glorified the worde of the Lord: and as many as were ordeyned vnto eternall life/ beleeued.

49. Diſſeminabatur autem verbum Domini per univerſam regionem.

Thus the worde of the Lorde was publiſhed throughout the whole countrey.

50. Iudæi autem concitaverunt mulieres religioſas & honeſtas, & primos civitatis, & excitaverunt perſecutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus ſuis.

But the Jewes ſtirred certaine deuoute and honourable women/ and the chief men of the citie/ and rayſed perſecution againſt Paul and Barnabas/ & expelled them out of their coaſtes.

51. At illi excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

But they ſhooke of the duſt of their feete againſt them/ and came vnto Iconium.

Das XIII. Capitel.

46. Paulus aber vnnd Barnabas ſprachen frey öffentlich: Euch muſte zu erſt das Wort Gottes geſagt werden/ Nun jhr es aber von euch ſtoſſet/ vnd achtet euch ſelbſt nicht werth des ewigen Lebens/ Sihe/ ſo wenden wir vns zu den Heiden.

Men Paulus oc Barnabas ſagde frit obenbarlige/ Guds ord ſkulde førſt ſigis eder/ Men nu i ſtøde det fra eder/ oc acte eder ſelff icke verdige til det euige Liff/ See/ ſaa vende wi oſſ til Hedninge.

47. Denn alſo hat vns der HERR geboten: Ich habe dich den Heiden zum Liecht geſetzet/ daß du das Heil ſeyeſt biß an das Ende der Erden.

Thi ſaa haffuer HERREN budet oſſ/ Jeg ſette dig til it Liuſſ ſſaar Hedningene/ at du ſkalt vere Salighed indtil Jordens ende.

48. Da es aber die Heiden höreten/ wurden ſie fro/ vnnd preiſeten das Wort des HERREN/ vnd wurden glaubig/ wie vil jrer zum ewigen Leben verordnet waren.

Der Hedninge det hørde bleffue de glade/ oc priſede HERRENS ord/ oc trode/ ſaa mange aff dem ſom vaare forſkickede til det euige Liff.

49. Vnd das Wort des HERRN ward außgebreittet durch die gantze Gegend.

Oc HERRENS ord ryctedis offuer den gantſke Egn.

50. Aber die Jüden bewegeten die andächtigen vnd Ehrbarn Weiber/ vnd der Statt Oberſten/ vnd erweckten eine Verfolgung wider Paulum vnd Barnabam/ vnd ſtieſſen ſie zu jhren Grentzen hinaß.

Men Jøderne opuecte merckelige oc erlige Quinder/ oc de Offuerſte i Staden/ oc de opuecte en forfølgelſe offuer Paulum oc Barnabam/ oc vdſtøtte dem aff deris Landemercke.

51. Sie aber ſchüttelten den Staub von jhren füſſen über ſie/ vnd kamen gen Iconien.

Men de ryſte ſtøffuen aff deris Føder mod dem/ oc komme til Iconion.

Kapitola XIII.

46. Tehdy ſmĕle Pawel á Barnabáſs mluwili: Wámť gĕſt mĕlo nayprw mluweno býti Slowo Božj: ale poněwadž ge zamijtáte/ a za nehodné ſebe ſaudjte wĕčného žiwota: Hle obracugeme ſe k Pohanům:

Ale Páwel y Bárnábás ſwiebodnie mowili: Wamci było naprzod potrzebá opowiedáć ſłowo Boże ále gdy je odrzucáćie/ á ſtázuiećie ſie ſámi być nie godni wiecznego żywotá/ otoż my obrácami ſie do pogánow.

47. Nebť geſt nám tak přikázal Pán: Položil gſem (pry) tebe za ſwĕtlo Pohanuom/ aby byl gim k Spaſenij až do konce zemĕ.

Abowiem nam ták roſkazał Pan/ mowiąc: Poſtanowiłem ćie świátłośćią pogánom/ ábyś był zbáwieniem áż do oſtátecznych ziem.

43. To vſlyſſawſſe Pohanĕ/ zradowali ſe/ a welebili ſlowo Božij: a vwĕřili wſſyckni což gich koli bylo předzwĕdijno k žiwotu wĕčnému.

To tedy ſłyſząc pogáni vrádowáli ſie/ y chwalili ſłowo Páńſkie/ á vwierzyli ile ich iedno było zrządzonych ku żywotowi wiecznemu.

49. Y rozſſýwalo ſe Slowo Božij/ po wſſij Kraginĕ tĕ.

Roznaſzáło ſie tedy ſłowo Páńſkie po wſzytkiey oney kráinie.

50. Thedy Zidé zbaukřili ženy nábožné a poctiwé/ a přednij Mĕſſtiany/ a zbudili protiwenſtwij proti Barnabáſſowi a Pawlowi/ y wyhnali ge z Kragin ſwých.

Ale Zydowie poduſzczáli nieywiáſty bogoboyne/ y vczćiwe/ przednieyſze w mieśćie/ á wzruſzyli prześládowánie ná Páwłá y Bárnábaſá/ y wyrzućili ie z gránic ſwych.

51. Tehdy oni wyrazywſſe prach z noh ſwých na nĕ/ přiſſli do Mĕſta Ikonij.

A thák oni otrząſnawſzy proch nog ſwoich ná nie/ przyli do Ikonium.

י ג

52 וְתַלְמִידֵא מֶתְמַלְיִן הֲווֹ חַדוּתָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

E i diſcepoli ſi riempieuan d'allegrezza, e di Spirito ſanto.

י ד

1 וַאתַו וְעַלוּ לְהוֹן לַכְנוּשְׁתָּא דִיהוּדָיֵא וְהָכַנָא מַלֶּלוּ עַמְהוֹן אַיְךְ דְנְהַיְמְנוּן סַגִּיאֵא מֶן יְהוּדָיֵא וּמֶן יַוְנָיֵא׃

In Iconio poi auuenne che eſſi entrorono inſieme ne la ſinagoga de Giudei, e parlorono in tal modo, che vna gran moltitudine de Giudei e di Greci, credette.

2 יְהוּדָיֵא מֵן אַיְלֵין דְלָא מֶתְטַפִּיסִין הֲווֹ גַרְגוּ לְעַמְמֵא דְנַבְאשׁוּן לְהוֹן לַאחֵא׃

Ma i Giudei che erano i ribelli, ſelemorono e induſſero al male gli animi de Gentili contra i fratelli.

3 וְהֵנוּן זַבְנָא סַגִּיאָא הֲווֹ תַּמָּן וְעַיִן בְּגֶלְיָא מְמַלְלִין הֲווֹ עַל מָרְיָא וְהוּ מַסְהֵד הֲוָא עַל מֶלְּתָא דְטַיְבוּתֵהּ בְּאָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא דְעָבֵד הֲוָא בְּאִידַיְהוֹן׃

Coſi dunque dimororono iui molto tempo, portandoſi animoſamente nel Signore, che rendeua teſtimonianza à la parola de la ſua gratia, concedendo, che per le lor mani ſi faceſſeno de ſegni e de miracoli.

4 וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא דִמְדִינְתָּא פְּלִיג הֲוָא מֶנְהוֹן אִית הֲווֹ עַם יְהוּדָיֵא וּמֶנְהוֹן נְקִיפִין הֲווֹ לַשְׁלִיחֵא׃

E la moltitudine de la città ſi diuiſe: onde altri erano da la parte de Giudei, & altri da la parte de gli Apoſtoli.

5 הֲוָא דֵין עֲלַיְהוֹן גּוּמָא מֶן עַמְמֵא וּמֶן יְהוּדָיֵא וּדְרִישָׁנַיְהוֹן דְנֶצְעֲרוּן אֶנוּן וְנֶרְגְּמוּן אֶנוּן בְּכֵאפֵא׃

Ma eſſendoſi fatto vn impetuoſo mouimento di Gentili e Giudei parimente, inſieme co i lor magiſtrati, per far loro violentia, e lapidarli.

י ג

52 וְהַתַּלְמִידִים נִמְלְאוּ שִׂמְחָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y los Diſcipulos eran llenos de gozo, y de Eſpiritu Sancto.

י ד

1 וַיְהִי־בְּאִיקוֹן בְּבוֹאָם אֶל־עֲדַת הַיְּהוּדִים וַיְדַבְּרוּ כֵּן אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ מִיְּהוּדִים וּמִיְּוָנִים הָמוֹן רָב׃

Y acontecio en Iconio que entrados juntamente en la Synoga de los Iudios hablaron de tal manera que creyo vna grande multitud de Iudios (y anſimiſmo de Griegos.)

2 וְהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים הֵסִיתוּ וְהֵרֵעוּ אֶת־נַפְשׁוֹת הַגּוֹיִם עַל־הָאַחִים׃

Mas los Iudios que fueron incredulos, incitaron y corrompieron los animos de las Gentes contra los hermanos.

3 וְעֵת רַבָּה הֶאֱרִיכוּ מַבְטִיחִים עַל־יְהוָה הַמֵּעִיד לִדְבַר תְּחִנָּתוֹ הַנּוֹתֵן אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לִהְיוֹת בִּידֵיהֶם׃

Con todo eſſo ſe detuuieron alli mucho tiempo confiados en el Sennor, el qual daua teſtimonio à la palabra de ſu gracia, dando que ſennales y milagros fueſſen hechos por las manos dellos.

4 וְנִפְלַג עַם הָעִיר כִּי אֲחָדִים הָיוּ אֶת־הַיְּהוּדִים וַאֲחֵרִים עִם הַשְּׁלִיחִים׃

Y el vulgo de la ciudad fué diuiſo: y vnos eran con los Iudios, y otros con los Apoſtoles.

5 וְכַאֲשֶׁר הָיָה שׁוֹאַת הַגּוֹיִם וִיהוּדִים עִם נְשִׂיאֵיהֶם לְגַדְּפָם וּלְסַקְּלָם בָּאֲבָנִים׃

Y haziendo impetu los Iudios y las Gentes juntamente con ſus principes para affrentarlos y apedrearlos.

ιγ'.

52. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

Et les diſciples eſtoyent remplis de ioye, & du ſainct Eſprit.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.

Or aduint en Iconie qu'ils entrerẽt enſemble en la ſynagogue des Iuifs, & parlerent en ceſte maniere, qu'vne grãde multitude de Iuifs & de Grecs creut.

2. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν.

Mais les Iuifs qui eſtoyent rebelles eſmeurent & induiſirent à mal les courages des Gentils contre les freres.

3. Ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Ainſi donc ils demeurent la aſſez long temps ſe portans hardiment au Seigneur, lequel rendoit teſmoignage à la parole de ſa grace, donnant que ſignes & merueilles ſe fiſſent par leurs mains.

4. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

Mais la multitude de la ville fut partie en deux, & les vns eſtoyent du coſté des Iuifs & les autres du coſté des Apoſtres.

5. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς.

Et comme il ſe preparoit vne eſmeute des Gentils, & des Iuifs auec leurs Gouuerneurs, pour leur faire outrage, & pour les lapider.

CAP. XIII.

52. Diſcipuli quoque replebantur gaudio, & Spiritu ſancto.

And the diſciples were filled with ioy / and with the holy Ghoſt.

CAP. XIIII.

FActum eſt autem Iconii ut ſimul introirent ſynagogam Iudæorum & loquerentur, ita ut crederet Iudæorum & Græcorum copioſa multitudo.

And it came to paſſe in Iconium / that they went both together into the Synagogue of the Jewes / and ſo ſpake / that a great multitude both of the Jewes & of the Grecians beleeued.

2. Qui verò increduli fuerunt Iudæi, ſuſcitaverunt, & ad iracundiam concitaverunt animas Gentium adverſus fratres.

But the vnbeleeuing Jewes ſtirred vp / and corrupted the mindes of the Gentiles againſt the brethren.

3. Multò igitur tempore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum.

So therefore they abode there a long time / and ſpake boldly in the Lorde / which gaue teſtimonie vnto the worde of his grace / and cauſed ſignes / and wonders to be done by their handes.

4. Diviſa eſt autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, quidam verò cum Apoſtolis

But the people of the citie were deuided: and ſome were with the Jewes / and ſome with the Apoſtles.

5. Cum autem factus eſſet impetus Gentilium & Iudęorum cum principibus ſuis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos.

And when there was an aſſault made both of the Gentiles / & of the Jewes with their rulers / to do them violence / & to ſtone them.

Das XIII. Capitel.

52. Die Jünger aber wurden voll freuden vnd des heiligen Geiſts.

Oc Diſciplene bleffue fulde aff glæde / ac aff den hellig Aand-

Das XIIII. Capitel.

Es geſchach aber zu Iconien / daß ſie zuſammen kamen / vnd predigten inn der Judenſchulen / alſo daß ein groſſe Menge der Jüden vnd der Griechen glaubig ward.

DEt ſkede i Iconio at de komme tilſammen / oc predickede i Jødernis Schole / ſaa / at en ſtor mangfoldiged aff Jøder oc Greker trode.

2. Die vnglaubigen Jüden aber erweckten vnd entrüſten die Seelen der Heiden wider die Brüder.

Men de vantro Jøder opuecte oc miſtrø ſtede Hedningenis ſiele mod Brøderne.

3. So hatten ſie nun jr Weſen daſelbſt ein lange Zeit / vnd lehreten frey im HERREN / welcher bezeugete das Wort ſeiner Gnade / vnnd ließ Zeichen vnd Wunder geſchehen durch jhre Hände.

Saa haffde de nu deris væſen der en long tid / oc lærde frimodelige i HERREN / huilcken der vidnede ſin naadis ord / oc loet Tegen oc vnderlige Gerninger ſke formedelſt deris Hender.

4. Die Menge aber der Statt ſpaltet ſich / Etliche hieltens mit den Jüden / vnnd etliche mit den Apoſteln.

Men Menigheden i Staden bleff atſkillig / Nogle hulde met Jøderne / oc nogle met Apoſtlerne.

5. Da ſich aber ein Sturm erhub der Heiden vnd der Jüden vnd jhrer Oberſten / ſie zu ſchmähen vnd zu ſteinigen.

Oc ſom der bleff it opløb aff Hedninge oc Jøder oc deris Offuerſte / at forhaane oc ſtene dem.

Kapitola XIII.

52. Včedlnijcy pak naplňowali ſe radoſti a Duchem ſwatým:

A zwolennicy byli nápelnieni weſela y Duchá świetego.

Kapitola XIIII.

Y Stalo ſe w Ikonij / že weſſli ſpolu do Sſkoly Židowſké / á tak Slowo Boží mluwili / že uwěřilo Židůw y Rzekuow weliké množſtwij.

STáło ſie pothym w Ikonium / iż ſpolu weſzli do Bożnice Żydowſkiey / y mowili ták / że wielkie mnoſtwo Żydow y Grekow uwierzyli poſpolu.

2. Ale kteřij z Židůw newěrnij byli / ti zbauřili a k hněwu popudili myſli Pohanůw proti Bratřijm.

Ale Żydowie ktorzy niewierni byli / pobudzali lud / á uczynili złe ſerce pogánom przeciw bráciey.

3. Y byli tu za mnohý čas / statečně ſobě činijce s pomocý PAně / kterýž ſwědectwij wydáwal Slowu miloſti ſwé / čině aby ſe dála znamenij a diwowé ſkrze ruce gegich.

A przethoż niemáły czás ſtráwili / beſpiecznie powiedáiac zá pomocą Páńſką / ktory dawał świádectwo ſłowu láſki ſwoiey / y dawał to że ſie známiona y cuda okázowáły przez rece ich.

4 Y rozdělilo ſe množſtwij Měſta / neb někteřij byli s Zidy / a někteřij s Apoſſtoly.

Rozdzielił ſie thedy lud w mieście / á iedni przeſtawáli z Żydy / drudzy z Apoſtoly.

5. A když ſe obořili na ně Pohané y Židé s Knijžaty ſwými / aby haněním zármautili a kamenowali ge.

A gdy ſie zſtáło gwałthowne naście pogánow y Żydow ſpolu z Kſiażety ich / á czynili im krzywde / y miotáli ná nie kámieńmi.

יד

6 וְכַד יִדַעוּ שַׁנִּיו וְאֶתְגַּוַּסוּ בַּמְדִינָתָא דְּלוּקָנִיַּא וְלוּסְטְרַא וְדַרְבָא וְקוּרְיָא דַּחְדָרַיְהֵין וְתַמָּן מְסַבְּרִין הֲווּ (וְאֶתְתְּזִיעַת כֻּלֵּהּ כְּנַשָּׁא עַל־יוּלְפָּנְהוֹן וּפָוְלוּס וּבַרְנַבָּא שָׁרֵין הֲווּ לְהוֹן בְּלוּסְטְרַא׃)

Eſſi inteſa la coſa, ſene fuggirono à Liſtra e Derbe, città di Licaonia, e nel paeſe circonuicino: e la ſi ſtauano à predicare l'Euangelio. (Tutta la multitudine era cõmoſa per la loro dottrina, ma Paulo & Barnaba habitauan Liſtris.)

7 וְגַבְרָא חַד יָתֵב הֲוָא בְּלוּסְטְרַא מְדִינְתָּא דַּסְגִיף הֲוָא בְּרַגְלוֹהִי חֲגִירָא דְּמֶן כְּרֵס אֶמֵּהּ דְּמֶמְתּוֹם לָא הַלֶּךְ הֲוָא׃

E in Liſtra ſedeua vn huomo impotente de piedi, zoppo inſin dal ventre di ſua madre, ilqual non haueua mai caminato.

8 הָנָא שְׁמַע לְפָוְלוּס דִּמְמַלֵּל וְכַד חַזְיֵהּ פָּוְלוּס וְאֶשְׁתַּוְדַע דְּאִית בֵּהּ ה הַיְמָנוּתָא דְּיִחֵא׃

Coſtui vdì Paulo parlare, ilquale hauendo lo fiſſamente riguardato, e veduto ch'egli haueua fede douere eſſer guarito.

9 אֲמַר לֵהּ בְּקָלָא רָמָא לָךְ אָמַר אֲנָא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא קוּם עַל רַגְלַיךְ וַשְׁוַר קָם וְהַלֵּךְ׃

Diſſe ad alta voce, (Io dico in nome del noſtro Signor IESV Chriſto,) Leuati ſu dritto in ſu tuoi piedi, Et egli ſaltò ſu, e caminaua.

10 וְכֶנְשָׁא דְּעַמָּא כַּד חֲזוֹ מֶדֶם דַּעֲבַד פָּוְלוּס אֲרִימוּ קָלְהוֹן בְּלֶשָּׁנָא דְּאַתְרָא וְאָמְרִין אֱלָהֵא אֶתְדַּמִּיו בִּבְנַי אֲנָשָׁא וְנַחְתוּ לְוָתַן׃

Allora le turbe, hauendo veduto quel che Paulo haueua fatto, alzoron la lor voce, dicendo in lingua Licaonica, Gl'iddei in forma d'huomini ſon diſceſi à noi.

11 וְשַׁמִּיו הֲווּ לְבַר־נַבָּא מָרֵא אֱלָהָא לְפָוְלוּס הֶרְמִיס מֶטּוּל דְּהוּ מְשַׁרֵא הֲוָא בְּמֶלְּתָא׃

E chiamauano Barnaba, Gioue, e Paulo Mercurio, percioche egli era duce de la parola.

יד

6 וּבְדַעְתָּם נָסוּ אֶל־עָרֵי לִיקָאוֹנְיָא וְלִיסְטְרָא וְדֶרְבֵּא וּבְכָל־הַכִּכָּר וְשָׁם הָיוּ מְבַשְּׂרִים (וַיִּמֹּט כָּל־הֶהָמוֹן עַל־לִמּוּדָם וּפַּוְלוּס וּבַרְנַבָּא אָרְכוּ לָהֶם בְּלִיסְטְרָא׃

Entendiendolo, huyeronſe à las ciudades de Lycaonia, y de Lyſtra, y de Derben, y por toda la tierra alderredor: Y alli predicauan el Euangelio (Toda la companna eſpantaroſe de ſu doctrina mas Paulus & Barnabas morauan in Liſtris.

7 וְאִישׁ אֶחָד בְּלִיסְטְרָא חוֹלֶה בְרַגְלָיו יָשַׁב וּפִסֵּחַ הוּא מִבֶּטֶן אִמּוֹ אֲשֶׁר בְּכָל־עִתּוֹ לֹא הִתְהַלֵּךְ׃

Y vn varon dy Lyſtra impotente de los pies eſtaua ſentado: coxo deſde el vientre de ſu madre que jamas auia andado.

8 וְזֶה שָׁמַע אֶת־פַּוְלוּס בְּדַבְּרוֹ וְהוּא הִבִּיט בּוֹ וּבִרְאוֹתוֹ כִּי הָיְתָה לוֹ אֱמוּנָה לְהִוָּשֵׁעַ׃

Eſte oyó hablar à Paulo: elqual, como puſo los oyos en el, y vido que tenia ſe para ſer ſano.

9 וַיֹּאמֶר בְּקוֹל גָּדוֹל אוֹמֵר אָנֹכִי לָךְ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ קוּם עַל־רַגְלֶיךָ בְּקוֹמְמִיּוּת וַיְדַלֵּג וַיִּתְהַלֵּךְ׃

Dixo à gran boz: (dixo le in nombre del Sennor noſtro Ieſu Chriſto:) leuantate derecho ſobre tus pies. Y el ſaltò, y anduuo.

10 וַהֲמוֹנִים בִּרְאוֹתָם אֶת־אֲשֶׁר עָשָׂה פַּוְלוּס וַיִּשְׂאוּ אֶת־קוֹלָם לִיקָאוֹנִית לֵאמֹר הָאֱלֹהִים בִּדְמוּת הָאֲנָשִׁים יָרְדוּ אֵלֵינוּ׃

Entonces las compannas, viſto loque Paulo auia hecho, alçaron la boz diziendo en lengua Lycaonica, Dioſes ſemejantes à hombres han decendido à noſotros.

11 וַיִּקְרְאוּ לְבַרְנַבָּא אֵל־עֶלְיוֹן וּלְפַּוְלוּס קָרְאוּ הֶרְמִיס עַל־כִּי הוּא בַּעַל הַדָּבָר׃

Y á Barnabas llamauan Iupiter: y à Paulo Mercurio: porque eſte era elque hablaua.

ιδ.

6. Συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι. (καὶ ἐκινήθη ὅλον τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτῶν, ὁ δὲ παῦλος καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Λύστροις.)

La choſe entendue, ils s'enfuirent aux villes de Lycaonie, aſſauoir Lyſtre & Derbe, & aux quartiers d'à l'entour. Et là eſtoyent annonçans l'Euangile. (Toutte la congregation eſtoit emeu pour la leur dotrine, & Paul & Barnabas demeuront en Lyſtre.)

7. Καί τις ἀνὴρ ἐν Λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει.

Or vn certain homme de Lyſtre impotent de ſes pieds eſtoit là aſſis, boiteux dés le ventre de ſa mere, lequel iamais n'auoit chemine.

8. Οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος, ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι.

Icelui ouït parler Paul, lequel ayant fiché ſes yeux ſur lui, & voyant qu'il auoit foy d'eſtre gueri.

9. Εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, σοὶ λέγω, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἥλλετο καὶ περιεπάτει.

Dit à haute voix, Ie te di au nom de noſtre Signeur Ieſu Chriſt,) Leue-toi droit ſur tes pieds. Et icelui ſaillit & chemina.

10. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς.

Et les troupes ayans veu ce que Paul auoit fait, eſleuerent leurs voix, diſans en langue Lycaonique, Les dieux s'eſtans fait ſemblables aux hommes, ſont deſcendus vers nous.

11. Ἐκάλουν τε τὸν μὲν Βαρνάβαν, δία· τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου.

Et appeloyent Barnabas Iuppiter, & Paul Mercure, pource que c'eſtoit lui qui portoit la parole.

CAP. XIIII.

6. Intelligentes confugerunt ad civitates Lycaoniæ Lyſtram & Derben, & univerſam circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant. (Et commota eſt omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lyſtris.)

They were ware of it / and fled unto Lyſtra / and Derbe / cities of Lycaonia / & unto the region round about / And there were preaching the Goſpell (In ſo much that all the people were moued at the doctrine / So doth Paul & Barnabas remained at Lyſtra.)

7. Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat claudus ex utero matris ſuæ: qui nunquam ambulaverat.

Now there ſate a certaine man at Lyſtra / impotent in his feete / which was a creeple from his mothers wombe / who had neither walked.

8 Hic audivit Paulum loquẽtem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut ſalvus fieret.

He heard Paul ſpeake: who beholding him / and perceiuing that he had fayth to be healed.

9. Dixit magna voce, (Tibi dico, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,) Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilivit: & ambulabat.

Said with a loud voyce / (I ſay to thee in the Name of the Lorde Jeſus Chriſt /) Stand upright on thy feete. And he leaped up / and walked.

10. Turbæ autem cum vidiſſent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam Lycaonicè dicentes, Dii ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.

Then when the people ſawe what Paul had done / then lift up their voyces / ſaying in the ſpeach of Lycaonia / Gods are come downe to us in the likenes of men.

11. Et vocabant Barnabam, Iovem: Paulum verò Mercurium, quoniam ipſe erat dux verbi.

And they called Barnabas / Jupiter / and Paul / Mercurius / becauſe he was the chiefe ſpeaker.

Das XIIII. Capitel.

6. Vnd ſie wurdens innen vnd entflohen in die Stätte des Landes Lycaonia / gen Lyſtran vnd Derben / vnd in die gegend vmbher vnnd predigten daſelbſt das Euangelium. (Vnd alles Volck ward bewegt über jrer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten jhr Weſen zu Lyſtris.)

Da fornomme de det / oc vndflyde til Stæderne i det Land Lycaonia / til Lyſtran oc Derben / oc til den Egn der trint omkring / oc predickede der Euangelium. (Oc alt Folcket oprørdis paa deris Lærdom. Paulus men oc Barnabas bode i Lyſtra.)

7. Vnd es war ein Mann zu Lyſtra / der muſte ſitzen / Denn er hatte böſe Füße / vnd war lahm von Mutterleibe der noch nie gewandelt hatte.

Oc der vaar en Mand i Lyſtra / hand maatte ſide / Thi hand haffde onde føder / oc vaar hant aff moders Liff / ſom end nu aldri vandrede.

8. Der höret Paulum reden. Vnd als er jhn anſahe / vnd mercket / daß er glaubete / jhm möcht geholffen werden.

Hand hørde Paulum tale / Oc ſom hand ſaa paa hannem / oc merckte / hand trode / at hand kunde bliffue hulpen.

9. Sprach er mit lauter Stimme / (Jch ſage dir in dem Namen vnſers Herrn Jeſu Chriſti) Stehe auffrichtig auff deine Füße. Vnd er ſprang auff vnd wandelte.

Da ſagde hand met høy røſt / (Jeg ſiger dig i vor HERRJS Jeſu Chriſti Naffn /) Stat ret op paa dine føder. Oc hand ſpranck op oc vandrede.

10. Da aber das Volck ſahe / was Paulus gethan hatte / huben ſie jhre ſtimme auff / vnd ſprachen auff Lycaoniſch: Die Götter ſind den Menſchen gleich worden / vnd zu vns hernider kommen.

Men der Folcket ſaa / det ſom Paulus giorde Da opløffte de deris røſt / oc ſagde paa Lycaoniſke Guderne ere bleffne Menniſken lige / oc komme hid til oſſ.

11. Vnd nenneten Barnabam Jupiter / vnd Paulum Mercurius / dieweil er das wort führet.

Oc de kallede Barnabam / Jupiter / oc Paulum / Mercurius / fordi at hand førde ordet.

Kapitola XIIII.

6. Srozuměwſſe tomu / ſſli do Měſt Likaonytſkých do Liſtry a do Derben / a do wſſj okolnij Kraginy / a tu kázali Ewangelium. (Y pohnulo ſe wſſeckno množſtwij včenjm gegich. Pawel pak a Barnabáſs / bydleli w Liſtře.)

Tedy te rzeczy obaczywßy / vciekli do miaſt Likáońſkich do Liſthry y do Derben / y do okolicżney kráiny. A tám że opowiedáli Ewánielia. (y wßytkiemu ludu wzrußylo dla nuáki ie° Páwel y Bárnábáß mießkał w Liſtrze.)

7. A muž nějaký w Liſtře nemocný na nohy / ſedáwal / Chromý gſa z žiwota Matky ſwé / kterýžto nikdý nechodil.

Tedy niektory człowiek w Liſtrze niemocny ná nogi ſiedział / bedac chrom ießcze z żywotá mátki ſwoiey / ktory nigdy nie chodził.

8. Ten poſluchal Pawla když mluwil. Kterýžto Pawel pohleděw naň / a widažeby wijru měl / aby vzdrawen byl.

Ten ſłuchał gdy Páwel mowił / á gdy on náń pilnie pátrzał / y vyźráwßy że miał wiáre áby był vzdrowion.

9. Řekl welikým hlaſem: (prawijm tobě we Gměnu naſs Pana Gežijſſe Kryſta) Wſtaň a poſtaw ſe na nohy twé. Y wzchopil ſe / a chodil

Rzekł głoſem wielkim: (ia tobie powiedam wimie nás Páná Jezuſa Kryſtuſa /) Wſtań proſto ná twoie nogi / tedy on wyſkoczywßy chodził.

10. Záſtupowé pak když vzřeli coby včinil Pawel / pozdwjhli hlaſu ſwého Likaonytſky / řkauce: Bohowé podobnj včiněnj Lidem / sſtaupili k nám.

A gdy lud vyźrał to co vczynił Páwel / podnieſli głos ſwoy mowiac po Likáonſku: Bogowie podobni ludziam przyßli do nas.

11. Y nazwali Barnabáſſe Jupiterem / a Pawla Merkuryáſſem / neb on byl přednj wůdce w kázanij Slowa Božijho.

A názywáli Bárnábáſa Jowißem / á Páwłá Merkuryußem / iż on ſam mowiał.

יד

12 וְכוּמָרָא דְּמָהֵא אֱלָהָא הוּ דְּאִית הֲוָא לְבַר מֶן מְדִינְתָּא אַיְתִי תּוֹרֵא וַכְלִילָא לְתַרְעָא דְּדַרְתָּא אֲתַר דַּשְׁרִין הֲווּ וְצָבֵא הֲוָא דְּיִדְבַּח לְהוֹן׃

Et il ſacerdote di Gioue, che era dinanzi à la lor città, conducendo de tori con le ghirlande à le porte, voleua inſieme con le turbe ſacrificare.

13 בַּר־נַבָּא הָין וּפַוְלָוס כַּד שְׁמַעוּ סַרְקוּ נַחְתַּיְהוֹן ו וַשְׁוַרוּ וַנְפַקוּ לְהוֹן לְוָת אֻכְלָוס וְקָעִין הֲווּ׃

Ilche hauendo gli Apoſtoli Barnaba e Paulo, inteſo, ſtracciorono i lor veſtimenti, e ſaltorono in mezo à la turba, gridando.

14 וָאמְרִין גַּבְרֵא מָנָא עָבְדִין אַנְתּוּן אַף חְנַן בְּנַי־נָשָׁא חְנַן חַשּׁוֹשֵׁא אַכְוָתְכוּן דַּמְסַבְּרִינַן דְּמֶן הָלֵין בַּטָּלָתָא תֶּתְפַּנּוּן לְוָת אֱלָהָא חַיָּא הוּ דַּעֲבַד שְׁמַיָּא וַאַרְעָא וְיַמָּא וְכֻל דְּאִית בְּהוֹן׃

E dicendo, Huomini, perche fate voi queſte coſe? noi ancora ſiamo huomini, ſottopoſiti à le medeſime paſſioni che voi, quali vi annuntiamo, che da queſte coſe vane vi conuertiate à l'Iddio viuente, che ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e tutte le coſe che ſono in eſſi.

15 הָו דַּבְדָרֵא קַדְמָיֵא שְׁבַק הֲוָא אֲנוּן לְכֻלְּהוֹן עַמְּמֵא דְּיֵאזְלוּן בְּאוּרְחָתָא דְּנַפְשְׁהוֹן׃

Ilquale ne l'età paſſate ha laſciati andar tutti i Gentili ne la vie loro.

16 כַּד לָא שְׁבַק נַפְשֵׁה דְּלָא סָהֲדוּ כַּד עָבֵד הֲוָא לְהוֹן טָבָתָא מֶן שְׁמַיָּא וּמַחֵת הֲוָא מֶטְרָא וּמַרְבֵּא הֲוָא בְּאַרְעָא בְּזַבְנַיְהוֹן וּמָלֵא הֲוָא תּוּרְסָיָא וּבַסִּימוּתָא לְבֶוָתְהוֹן׃

Ancor che non ſi ſia laſciato ſenza teſtimonio, facendoci del bene, dandoci le pioggie dal cielo, e i tempi fruttiferi e riempiendo i noſtri cuori di cibo e d'allegrezza:

יד

12 וּכְמַר הַבַּעַל אֲשֶׁר הוּא מִחוּץ לְעִירָם הִקְרִיב שׁוֹרִים וְכְתָרוֹת אֶל־הַשְּׁעָרִים אֶת־הָעָם וְאָבָה לִזְבּוֹחַ׃

Y el Sacerdote del Iupiter que eſtaua delande la ciudad deellos, trayendo toros y coronas delante de las puertas, queria con el pueblo ſacrificar les.

13 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַשְּׁלִיחִים בַּרְנַבָּא וּפַוְלוֹס וַיִּקְרְעוּ אֶת־בִּגְדוֹתָם וַיִּזָּנְקוּ בָּעָם וַיִּצְעָקוּ׃

Loqual como oyeron los Apoſtoles Barnabas y Paulo, ſaltaron à las compannas rotas ſus ropas dando bozes.

14 לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים מַה תַּעֲשׂוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַאֲנַחְנוּ כְּמוֹכֶם אֲנָשִׁים אֲנוּשִׁים וּמֵתִים הָיִינוּ מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם לְהָשִׁיב מֵאֱלִילִים הָאֵלֶּה אֶל־אֱלֹהֵי חַי אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְכָל־אֲשֶׁר בָּם׃

Y diziendo, Varones, porque hazeys eſto? Noſotros tambien ſomos mortales hombres ſemejantes à voſotros, que hos annunciamos que de eſtas vanidades hos conuirtays àl Dios Biuo: que hizo el cielo, y la tierra, y la mar, y todo loque eſtá en ello.

15 אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת הִנִּיחַ כָּל־הַגּוֹיִם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵיהֶם׃

El qual en las edades paſſadas ha dexado à todas las gentes andar en ſus caminos.

16 אַף כִּי גַּם עַל־נַפְשׁוֹ עָזַב לָהֶם עֵדוּת מֵיטִיב מִשָּׁמַיִם נוֹתֵן לָנוּ בְּעִתּוֹ גִּשְׁמֵי־בְרָכָה וְנָתַן עֵץ הַשָּׂדֶה אֶת פִּרְיוֹ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ וּמַשְׂבִּיעַ אֹכֶל וְשִׂמְחָה אֶת־לְבוֹתֵינוּ׃

Aunque no ſe dexó à ſimiſmo ſin teſtimonio bien haziendo, dandonos lluuias del cielo y tiempos furtiferos, hinchiendo de mantenimiento, y de comida nueſtros coraçones.

ιδ.

12. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.

Et meſme le Sacrificateur de Iupiter, qui eſtoit deuant leur ville, ayant amené des taureaux couronnes, iuſqu'à l'entree de la porte, vouloit ſacrifier auec la tuole.

13. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες.

Mais quand les Apoſtres Barnabas & Paul eurent entendu cela, ils deſchirerent leur veſtemens, & ſailirent au milieu de la troupe, s'eſcrians.

14. Καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμεν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Et diſans, Hommes, pourquoi faites-vous ces choſes? Nous ſommes auſſi hommes ſuiets à meſmes affections que vous, vous annonçans que de telles choſes vaines vous-vous conuertiſſiez au Dieu viuant, qui à fait le ciel, & la terre, & la mer, & toutes les choſes qui ſont en iceux.

15. Ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

Lequel és temps paſſés a laiſſé toutes les Nations cheminer en leurs voyes.

16. Καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.

Nonobſtant qu'il ne s'eſt point laiſſé ſans teſmoignage, en bien faiſant, & nous donnant pluyes du ciel, & ſaiſons fertiles, & rempliſſant nos cœurs de viande & de ioye.

CAP. XIIII	Das XIIII. Capitel.	Kapitola XIIII.
12. Sacerdos quoque Iovis qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat ſacrificare.	12. Der Prieſter aber Jupiter / der für jrer Statt war / brachte Ochſen vnd Kräntze fur das Thor / vnd wolte opffern ſampt dem Volck:	12. Tehdy Kněz tě Modly Jupitera / kterýž byl před Měſtem gegich / přiwedl Býky / a přineſl Wěnee před Bránu / s Lidem chtěl oběti obětowati.
Then Jupiters prieſt / which was before their citie / brought bulles with garlandes vnto the gates / and would haue ſacrificed with the people.	Men Jupiters Preſt / ſom vaar faar deris Stad / hente Øxen oc Krantze faar Porten / oc vilde offre met Folcket.	Tedy Kápłan Jowiſzow ktory był przed miaſtem ich / cielce koronowáne do przyſionká przywiodł / gdy lud chciał ofiáry ſpráwowac.
13. Quod ubi audierunt Apoſtoli Barnabas & Paulus conciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas clamantes.	13. Da das die Apoſtel Barnabas vnd Paulus höreten / zuriſſen ſie jhre Kleider / vnd ſprungen vnter das Volck / ſchryen:	13. To když vſlyſſeli Apoſtolé / Barnabáſs a Pawel / roztrhſſe ſuknĕ ſwé / wyběhli k Záſtupům křitzce.
But when the Apoſtles / Barnabas and Paul heard it / they rent their clothes / and ranne in among the people / crying.	Der Apoſtlerne / Barnabas oc Paulus hørde det / ſønderreffue de deris Klæder oc ſprunge iblant Folcket / robte.	To gdy vſlyſzeli Apoſtołowie Bárnabás y Páwel / rozdárſzy płaſzcze ſwoie / wſkoczyli miedzy lud wołáiac.
14. Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt.	14. Vnd ſprachen: Jhr Männer / was machet jhr da? Wir ſind auch ſterbliche Menſchen / gleich wie jhr / vnd predigen euch das Euangelium / daß jhr euch bekehren ſolt / von diſen falſchen / zu dem lebendigen Gott / welcher gemacht hat Himmel vnnd Erden / vnd das Meer / vnd alles was drinnen iſt.	14. Řkauce: Mužij / y co čjnjte? Wſſak my ſmrtedlnij gſme podobnij wám Lidé / kteřijž wyprawugeme wám abyſſte ſe od těchto marných Bohůw obrátili / k Bohu žiwému kterýž geſt včinil Nebe y Zemi / Moře / y wſſecko což w nich geſt.
And ſaying / O men / why doe yee theſe things? We are euen men ſubiect to the like paſſions that ye be / and preache vnto you / that ye ſhould turne from theſe vaine idoles vnto the liuing God / which made heauen and earth / and the ſea / & all things that in them are.	Oc ſagde / I Mend / Huad gøre i der? Wi ere oc ſaa dødelige Menniſke / lige ſom i / oc predicker de Euangelium / At i ſkulle omuende eder / fra diſſe falſke / til den leffuendis Gud / ſom haffuer giort Himmel oc Jord / oc Haffuet / oc alt det ſom der er vdi.	A mowiac: Meżowie przecz to czynicie? y myć też tymże coy wy niedoſtátkom ieſteſmy poddáni ludźie / oznáymuiac wam ábyſćie ſię od tych prożnych bogow obrocili do onego Bogá żywego / ktory ſtworzył niebo y ziemie / morze / y wſzytko co w nich ieſt.
15. Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.	15. Der inn vergangen zeiten hat laſſen alle Heiden wandeln jre eigen Wege.	15. Kterýžto prwnijch wěkuow nechal byl wſſech Pohanuow aby chodili po ceſtách ſwých.
Who in thimes paſt ſuffred all the gentiles to walke in their owne wayes.	Den ſom i den fremfarne tid loed alle Hedninge vandre i deris egne veye.	Ktory zá lát przeſzłych dopuſzczał wſzytkim pogánom / iż ſámi ſwoiemi drogámi chodźili.
16. Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda noſtra.	16. Vnd zwar hat er ſich ſelbſt nicht vnbezeugt gelaſſen / hat vns viel guts gethan / vnd vom Himmel regen vnd fruchtbare Zeitung gegeben / vnſer Hertzen erfüllet mit Speiſe vnnd Freude.	16. Ačkoli proto nenechal ſebe bez ſwědectwij / dobře čině Lidem / z Nebe dáwage déſſť / a čaſy plodné / naplňuge pokrmem a vtěſſenjm Srdce gegich.
Neuertheleſſe / he left not himſelfe without witnes / in that he did good and gaue vs raine from heauen / & fruitfull ſeaſons / filling our hearts with foode / and gadnes.	Oc der til met loet hand ſig icke ſelff bliffue vden vidnisbyrde / hand giorde oſſ meget Gaat / oc gaff oſſ regn oc fructſommelig tid aff Himmelen / opfyllede vore hierte met Mad oc Glæde.	Aczkolwiek nie zániechał áby onim świádectwá wiedźiec nie miano / gdy nam dobrze czynił / dawáiac nam z niebá dżdże / y czáſy vrodzáyne / napełniaiac pokármem y rádośćia ſerca náſze.

17 וְכַד הָלֵין אָמְרִין הֲווֹ מֶן מְחַסְּן כְּלוֹ לְעַמָּא דְּאֶנָשׁ לָא נְדַבַּח לְהוֹן׃

E dicendo queſte coſe, à pena acquetoron le turbe che non ſacrificaſſen loro.

18 (וְכַד שָׁרִין הֲווֹ לְהוֹן וּמַלְפִין תַּמָּן) אֶתוֹ יְהוּדָיֵא מֶן אִיקָנוֹן וּמֶן אַנְטִיָכִיָא וַשְׁגַשׁוּ עֲלַיְהוֹן לְעַמָּא וּרְגַמוּהִי לְפַוְלוֹס וּגְרוּהִי לְבַר מֶן מְדִינְתָּא מֶטוּל דְּסָבְרִין הֲווֹ דְּמִית לֵהּ׃

(Ma prolongando & inſegnando à loro) Intanto ſopraueennero alcuni Giudei da Antiochia, e da Iconio. iquali perſuaſero le turbe: & hauendo lapidato Paulo, la ſtraſcinorono fuor de la citta, ſtimandoſi che fuſſe morto.

19 וְכַד כְּנַשׁוּ עֲלַוְהִי תַּלְמִידֵא קָם עַל לַמְדִינְתָּא וַלְיוֹמָא אַחְרִנָא נְפַק לֵהּ מֶן תַּמָּן עַם בַּר־נַבָּא וֶאתוֹ לְדַרְבָּא מְדִינְתָּא׃

Ma hauendolo i diſcepoli circondato, ſi leuò ſu, & entrò ne la città: & il diſeguente ſen'andò con Barnaba in Derbe.

20 וְכַד מְסַבְּרִין הֲווֹ לִבְנַי מְדִינְתָּא הָי תַּלְמִידוּ הֲווֹ לְסַגִּיָאֵא וְהַפְּכוּ אֶתוֹ לְהוֹן לְלוּסְטְרָא מְדִינְתָּא וַלְאִיקָנוֹן וְלַאַנְטִיָכִיָא׃

E poi che eſſi hebbero annuntiato l'Euangelio in quella città, & inſegnato à molti, ritornorono in Liſtra, in Iconia, & in Antiochia.

21 כַּד מְשַׁרְרִין הֲווֹ נַפְשָׁתְהוֹן דְּתַלְמִידֵא וּבָעֵין הֲווֹ מֶנְּהוֹן דְּיִקְווֹן בְּהַיְמָנוּתָא וְאָמְרִין הֲווֹ לְהוֹן דַּבְאוּלְצָנָא סַגִּיָאֵא וָלֵא לְמֵעַל לְמַלְכוּתֵהּ דְּאַלָהָא׃

Confermando gli animi de diſcepoli, & eſortando à perſeuerar ne la fede, e dicendo che per molte tribulationi ci biſogna entrar nel regno di Dio.

22 וַאקִימוּ לְהוֹן בְּכָל עִדְתָּא קַשִּׁישֵׁא כַּד צָיְמִין הֲווֹ עַמְּהוֹן וּמְצַלֵּין וּמְגַעְלִין הֲווֹ לְהוֹן לְמָרַן הָו דְּהַיְמִנוּ בֵּהּ׃

E poi che per l'auiſo de la congregatione hebbero coſtituiti lor de Seniori per ciaſcuna Chieſa, hauendo fatta oratione condiguini, gli raccommandoreno al Signore, nelquale haueuano creduto.

17 וּבְדַבְּרָם אֶת־הָאֵלֶּה וַיִּפְצְרוּ בָּעָם וַיַּרְפּוּם מִזְּבוֹחַ לָהֶם׃

Y diziendo eſtas coſas-à penas apaziguaron las compannas a que no les ſacrificaſſen.

18 וּבְהַאֲרִיכָם וּבְלַמְּדָם שָׁם בָּאוּ יְהוּדִים מֵאַנְטִיּוֹכְיָא וּמֵאִיקָנוֹן וַיְפַתּוּ אֶת־הָעָם וַיִּרְגְּמוּ אֶת־פּוֹלוֹס וַיִּמְשְׁכוּהוּ אֶל־מִחוּץ לָעִיר וּמִתְחַשְּׁבִים כִּי מֵת הוּא׃

(Mas morando y enſennando los) Entonces ſobre vinieron vnos Iudios de Antiochia y de Iconio; que perſuadieron à la multitud: y auiendo apedreado à Paulo truxeronlo arraſtrando fuera de la ciudàd pẽſando que ya eſtaua muerto.

19 וְסָבְבוּהוּ הַתַּלְמִידִים וַיָּקָם וַיָּבוֹא בָעִיר וּמִמָּחֳרָת יָצָא אֶת בַּרְנַבָּא אֶל־דֶּרְבֵּא׃

Mas rodeandolo los Diſcipulos, leuantóſe, y entroſe en la ciudad · y vn dia deſpues ſe partió con Barnabas á Derben.

20 וּבְבַשְּׂרָם אֶת־הָעִיר הַזֹּאת וּבְלַמְּדָם רַבִּים וַיָּשׁוּבוּ אֶל־לִיסְטְרָא וְאִיקוֹנוֹן וְאַנְטִיּוֹכְיָא׃

Y como vuieron annunciado el Euangelio á aquella ciudad, y enſennando à muchos, boluieronſe à Lyſtra, y á Iconio, y à Antiochia.

21 מַחֲזִיקִים וּמְאַמְּצִים אֶת־נַפְשׁוֹת הַתַּלְמִידִים מְעִיצִים אוֹתָם לַעֲמֹד בֶּאֱמוּנָה וְכִי בְּצָרוֹת רַבּוֹת צָרִיךְ לָבוֹא אוֹתָנוּ אֶל־מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃

Confirmandò los animos de los Diſcipulos exhortandolos que permanecieſſen en la fe: y enſennandoles, Que es meneſter que por muchas tribulaciones entremos en el Reyno de Dios.

22 וּמַפְקִידִים לָהֶם אֶת־הַכֹּהֲנִים בְּקָהָל לְקָהָל הִתְפַּלְלוּ וְצָמוּ וְהִפְקִידוּם לַיהוָה אֲשֶׁר בּוֹ הֶאֱמִינוּ׃

Y auiendoles conſtituydo Ancianos en cada vna de las Igleſias, y auiendo orado con ayunos, encomendaronlos àl Sennor en el qual auian creydo.

17. Καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Et en diſant ces choſes à peine appaiſerent-ils les troupes, qu'elles ne leur ſacrifiaſſent.

18. Διατριβόντων δὲ αὐτῶν καὶ διδασκόντων· ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.

(Mais ſeiournant & les enſeignant) Adonc quelques Iuifs ſuruindrẽt d'Antioche, & d'Iconie: leſquels gagnerent le peuple, ſi qu'ayans lapidé Paul, le trainerent hors la ville, cuidans qu'il fuſt mort.

19. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην.

Mais les diſciples s'eſtans eſſemblés à l'entour de lui, il ſe leua, & entra en la ville, & le lendemain s'en alla auec Barnabas en Derbe.

20. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν.

Et apres qu'ils eurent annoncé l'Euangile en ceſte ville-la: & endoctriné pluſieurs, ils retournerent à Lyſtre, en Iconie, & en Antioche.

21. Ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Confermans les courages des diſciples, & les enhortans de perſiſter en la foy, & leur remonſtrans comme c'eſt par pluſieurs oppreſſiõs qu'il nous faut entrer au royaume de Dieu.

22. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.

Et apres que par l'aduis des aſſemblees, ils eurent eſtabli des Anciens par chacune Egliſe, ayans prié auec iuſnes, ils les recommanderent au Seigneur, auquel ils auoyent creu.

CAP. XIIII.

17. Et hæc dicentes, Vix ſedaverunt turbas, ne ſibi immolarent.

And ſpeaking theſe things / ſcarce reſtrayned they the people/that they had not ſacrificed vnto them.

18. (Cunctantibus verò ipſis & docentibus.) Supervenerunt quidā ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis lapidanteſq; Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

(And whiles they trayed / and taught.) There came certaine Jewes from Antiochia & Iconium / which when they had perſwaded the people / ſtoned Paul/ and drew him out of the citie / ſuppoſing he had bene dead.

19. Circumdantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

Howbeit / as the diſciples ſtoode rounde about him/he aroſe vp / and came into the citie / and the next day hee departed with Barnabas to Derbe.

20. Cumq; evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam.

And after they had preached to that citie/ and had taught many/they returned to Lyſtra/ and to Iconium/ and to Antiochia.

21. Confirmantes animas diſcipulorum, exhortanteſq; ut permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Confirming the diſciples hearts / and exhorting them to continue in the fayth/affirming that we muſt through many afflictions enter into the kingdome of God.

22. Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum ieiunationibus, commendaverunt eos Domino in quem crediderunt.

And when they had ordeyned them Elders by election in euery Church / & prayed / and faſted / they commendet them to the Lord in whom they beleeued.

Das XIIII. Kapitel.

17. Vnd da ſie das ſagten ſtilleten ſie kaum das Volck / daß ſie jhnen nicht opfferten.

Oc der de det ſagde / kunde de neppelige ſtille Folcket / at de giorde dem icke Offer.

17. (Als ſie aber verzogen vnd lehreten) kamen aber dahin Jůden von Antiochia vnd Iconien / vnd überredeten das Volck / vnd ſteinigten Paulum / vnd ſchleifften jhn zur Statt hinauß / meineten / er were geſtorben.

(Men der de bleffue oc lærde) Da komme de Jøder hen aff Antiochia oc Iconion / oc toge Folcket met ord / oc ſtenede Paulum / oc ſleffuede hannem vd aff Staden / oc mene / hand haffde veret død.

18. Da jhn aber die Jůnger vmbringten / ſtund er auff / vnd gieng in die Statt. Vnd auff den andern tag gieng er auß mit Barnaba gen Derben.

Men der Diſciplene gaffue ſig omkring hannem / ſtod hand op oc gick i Staden. Oc den anden dag gick hand vd mit Barnaba til Derben.

20. Vnd predigten derſelben Statt das Euangelium / vnd vnterweiſeten jhrer viel. Vnd zogen wider gen Lyſtran vnd Iconion vnd Antiochiam.

Oc de predickede Euangelium / i den ſamme Stad / oc vnderuiſde mange aff dem. Oc de droge til Lyſtran oc Iconion oc Antiochian igen.

21. Stercketen die Seele der Jůnger / vnd ermahneten ſie / daß ſie im Glauben blieben / vnnd daß wir durch vil Trůbſal můſſen inn das Reich Gottes gehen.

Beſtyrckede Diſciplenis ſiele / oc formande dem / At de ſkulde bliffue i troen / oc / At wi ſkulle gaa i Guds Rige met megen bedrøffuelſe.

22. Vnd ſie ordneten jhnen hin vnd her Elteſten in den Gemeinen / beteten vnd faſteten / vnd befolhen ſie dem HERRN / an dem ſie glaubig worden waren.

Oc de ſkickede dem alleuegne Eldſte i Menigheden / bade oc faſtede / oc befalede dem HERREN / ſom de trode paa.

Kapitola XIIII.

17. Ato powěděwſſe / ledwa vkrotili Záſtupy aby gim neobětowali.

Ato mowiac / záledwie lud záwśćiagneli że im nie ofiárowali.

18. (A když oni prodlewali a včili) tom pak přiſſli od Antiochye a z Ikonij někyací Židé / kteřijžto nawedli záſtupy / Že gſau kamenowali Pawla / a wytáhli gey před Měſto / magjce za to že geſt giž vmřel.

(A gdy ták mießkali y vczyli) Zátym przyßli niektorzy z Antyochiey y z Ikonium Zydowie / ktorzy odwiodßy lud / Páwłá vkámionowanego wywlekli precz z miásthá mnimáiac żeby iuż vmárł.

19. A když gſau obſtaupili ho Včedlnijcy / wſtal a wſſel do Měſta: A nazaytřij ſſel s Barnabáſſem do Derben.

Ale gdy go zwolennicy obstąpili wstał y wßedł do miásthá / á názáiutrz odßedł do Derben z Bárnábásem.

20. A když kázali Ewangelium Měſtu tomu / a včijce zyſkali včedlnijky mnohé / nawrátili ſe do Liſtry a do Ikonij / a do Antyochij.

A gdy powiedáli Ewánielia miástu onemu / á vczyli ich wiele / wrocili ſie do Liſthry / y do Ikonium / y do Antyochiey.

21. Potwrzugice Včedlnijkůw / a napomijnagijce gich aby trwali w wijře / a že ſkrze mnohé zámutky mu ſyme wgijti do Králowſtwij Božijho.

A ták vtwierdzáiac vmyſły zwolennikow / y nápominaiac ie áby trwáli w wierze / mowili: Zec nam potrzebá przez wielkie vciſki wnidz do kroleſtwá Bożego.

22. A když zřídijli Kněžij po wſſech Cyrkwijch / a po modlili ſe poſtijce ſe / poručili ge PAnu / w Kteréhož gſau vwěřili.

A gdy im zá ſpołecżnym zezwoleniem obráli w káżdym kośćiele ſtárße / w modlili ſie z poſty / zalećili ie Pánu w ktorego vwierzyli.

יד

23 וכד אתכרכו באתרא דפיסדיא אתו להון לפמפוליא׃

Poi paſſando per Piſidia, vennero in Panfilia.

24 וכד מללו בפרגא מדינתא מלתא דמריא נחתו להון לאטליא׃

Et annuntiata che hebbero la parola in Perga, ſceſero in Attalia.

25 ומן תמן רדו בימא ואתו להון לאנטיכיא מטול דמן תמן מזלין הוו לטיבותה דמריא לעבדא הו דשלמו׃

E di lì nauigorono in Antiochia, donde erano ſtati raccomandati à la gratia di Dio, per l'opera che eſſi haueuano compiuta.

26 וכד כנשו כלה עדתא משתעין הוו כל מדם דעבד אלהא עמהון ודפתח תרעא דהימנותא לעממא׃

E come furono arriuati, & hebber congregata la Chieſa: riferiron tutte le coſe che Iddio haueua fatte con eſſi, e com'egli haueua aperta à i Gentili la porta de la fede.

27 ווזבנא סגיאא הוו תמן לות תלמידא׃

Et iui dimororono non poco tempo co i diſcepoli.

יד

23 וכאשר עברו בארץ פיסדיא באו בפמפוליא׃

Y paſſando por Piſidia vinieron à Pamphylia.

24 ובדברם את־הדבר בפרגא ירדו לאתליא׃

Y auiendo hablado la palabra (del Sennor) en Perges, decindieron à Attalia.

25 ומשם ירדו בים לאנטיוכיא אשר־משם היו נתונים לתחנת אלהים אל־המעשה אשר שלמו׃

Y de alli nauegaron à Antiochia donde auian ſido encomendados à la gracia de Dios para la obra que ya auian acabado.

26 ובבואם ובהקהיל העדה ויגד כמה עשה אלהים אתם וכי פתח לגוים את־שער האמונה׃

Y como vinieron, juntaron la Igleſia, relataron quan grandes coſas auia Dios hecho por medio deellos: y como auia abierto à las Gentes la puerta de la fe.

27 וארכו להם שם הימים את־התלמידים׃

Et morauan per muchos tempos con ſus Diſcipulos:

ιδ.

23. Καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν ἦλθον εἰς παμφυλίαν.

Puis ayans trauerſé la Piſidie, ils s'en vindrent en Pamphylie.

24. Καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀττάλειαν.

Et ayans annoncé la parole en Perge, ils deſcendirent en Attalie.

25. Κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.

Et de là nauigerent en Antioche, d'où ils auoyent eſté recommandés à la grace de Dieu, pour l'œuure qu'ils auoyent accomplie.

26. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως.

Et quand ils furent venus, & eurent aſſemblé l'Egliſe, ils raconterent toutes les choſes que Dieu auoit faites par eux & qu'il auoit ouuert aux Gentils la porte de la foy.

27. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Et demeurerent là long temps auec les diſciples.

טו

1 נחתו הוו דין אנשא מן יהוד ומלפין הוו להון לאחא דאן להו דלא גזרין אנתון בעידא דנמוסא לא משכחין אנתון למחא׃

Alcuni poi, che erano venuti di Giudea, inſegnauano a i fratelli, dicendo loro, Se voi non vi circoncidete ſecondo il coſtume di Moiſe, non potete eſſer ſalui.

טו

1 ומקצת האנשים היורדים מיהודה למדו את־האחים אם לא ימולו כתורת משה כי לא יוכלו להושע׃

Entonces algunos que venian de Iudea enſennauan à los Hermanos. Que ſino hos circuncidardes, conforme àl rito de Moyſen, no podeys ſer ſaluos.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.

Or quelques vns qui eſtoyent deſcendus de Iudee, enſeignoyent les freres, diſans, Si vous n'eſtes circoncis ſelon l'vſage de Moyſe, vous ne pouuez eſtre ſauues.

CAP. XIIII.

23. Tranſeunteſque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam.

Thus they went throughout Piſidia/and came to Pamphylia.

24. Et loquentes verbum Domini in Pergen, deſcenderunt in Attaliam.

And when they had preached the worde in Perga / they came downe to Attalia.

25. Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleverunt.

And thence ſayled to Antiochia / from whence they had bene commended vnto the grace of God / to the worke which they had fulfilled.

26. Cùm autem veniſſent, & congregaſſent eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

And when they were come / and had gathered the Church together / they rehearſed all the things that God had done by them / and how he had opened the doore of fayth vnto the Gentiles.

27. Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis.

So there they abode a long time with the diſciples.

CAP. XV.

ET quidem deſcendentes de Iudæa ,docebant fratres : Quia niſi circuncidamini ſecundum morem Moyſi non poteſtis ſalvari,

Then came downe certaine from Judea/and taught the brethren/ſaying/ Except ye bee circumciſed after the maner of Moſes/ ye can not be ſaued.

Das XIIII. Capitel.

23. Vnd zogen durch Piſidian/ vnd kamen in Pamphylian.

Oc de droge igennem Piſidian / oc komme til Pamphilian.

24. Vnd redeten das Wort zu Pergen/vnd zogen hinab gen Attalian.

Oc talede ordet i Pergen / oc droge ned til Attalian.

25. Vnd von dannen ſchifften ſie gen Antiochian/ von dannen ſie verordnet waren/durch die gnade Gottes/ zu dem Werck/ das ſie hatten außgericht.

Oc de ſeylede der fra til Antiochian / ſom de beſkickede fra / formedelſt Guds naade / til den Gerning / ſom de haffde fuldkommet.

26. Da ſie aber darkamen/ verſam̃leten ſie die Gemeine / vnd verkündigeten wie vil Gott mit jhnen gethan hatte/vnd wie er den Heiden hette die Thür deß Glaubens auffgethan.

Men der de komme did/forſamlede de Menigheden / oc forkyndede / huor meget Gud haffde giort met dem / oc huorledis hand haffde opladet Hedningene Troens dør.

27. Sie hatten aber jhr Weſen allda nicht eine kleine zeit bey den Jüngern.

Men de haffde deris væſen der icke en liden tid hoſſ Diſciplene.

Das XV. Capitel.

VNnd etliche kamen herab von Judea / vnd lehreten die Brůder: Wo jhr euch nicht beſchneiden laſſet nach der weiſe Moſi / ſo kőndt jhr nicht ſelig werden.

OC nogle komme ned aff Judea / oc lærde Broderne/ Der ſom i lade eder icke omſkere effter Moſe ſtick / Da kunde i icke bliffue ſalige.

Kapitola XIIII.

23. A proſſedſſe Piſydij / přiſſli do Pamphilij :

A przeßedßy Piſydya/przyßli do Pamfiliey.

34. A když mluwili ſlowô Božij w Pergen / ſſli do Měſta Athalij.

Opowiedźiawßy tež ſlowo Boże w Pergen/ ßli do Attáliey.

25. A odtud plawili ſe do Antyochij / odkudž poručeni byli miloſti Božij / k prácy kterauž gſau naplnili.

I támtad wjeżli ſie do Antyochiey/ ſkad byli zálecent láſce Bożey ku tey ſpráwie/ ktorey doſyc czynili.

26. A když tam přiſſli a ſhromáždili Cýrkew / wyprawowali gim yak weliké wěcy Pán Bůh s nimi včinil: a že otewřel dwěře Pohanům k wěřenij.

A ták przyßedßy zebráli kośćiol / y oznaymili to cokolwiek Bog vczynił przeznie / á iż pogánom otworzył drzwy wiáry.

27. Y byli tu za dlauhý čas s Včedlnijky.

Y ſtráwili tám czás niemáły z zwolenniki.

Kapitola XV.

WTom pak někteřj přiſſedſſe z židowſtcha včili Bratřij/Že nebudeteli ſe obřezowati podlé obyčege Moyžijſſowa / nebudete mocy ſpaſenij býti.

POtym niektorzy co byli z Żydoſtwá przyßli / vczyli brácia mowiac : Ieſliż ſie nie obrzeżecie wedle zwyczáiu Moiżeſowego / nie możecie byc zbáwieni.

טו

2 וַהֲוָא שֻׁגּוּשְׁיָא סַגִּיָאא
וּבְעָתָא לְפָולוֹס וַלְבַר־נַבָּא
עַמְּהוֹן וְהָוַת דְּנֶסְקוּן
פָּולוֹס וּבַר־נַבָּא וְאַחְרָנֵא
עַמְּהוֹן לְוָת שְׁלִיחֵא
וְקַשִּׁישֵׁא דְּבְאוּרִשְׁלֶם
מֶטוּל הָדָא בְּעָתָא ׃

Onde eſſendo nata non piccola ſeditione e contentione à Paulo e Barnaba, contra eſſi, ordinorono che Paulo e Barnaba, & alcuni altri di loro, ſaliſſeno in Ieruſalem à gli Apoſtoli & à Vecchij, per queſta queſtione.

3 וְלַוְיַת שַׁדְרַת אֶנּוּן עִדָּתָא
וְרָדִין הֲווֹ בְּכֻלָּהּ פּוּנִיקָא
וְאָף בֵּית שָׁמְרָיֵא כַּד
מֶשְׁתַּעְיָן הֲווֹ עַל פּוּנָיָא
דְּעַמְמֵא וְעָבְדִין הֲווֹ
חַדוּתָא רַבְּתָא לְכֻלְּהוֹן
אַחֵא ׃

Eſſi dunque mandati da la Chieſa, paſſorono per Fenice e Samaria, narrando la conuerſion de Gentili: e dauano grande allegrezza à tutti i fratelli.

4 וְכַד אֲתוֹ לְאוּרִשְׁלֶם
אֶתְקַבַּלוּ מֶן עִדָּתָא וּמֶן
שְׁלִיחֵא וּמֶן קַשִּׁישֵׁא
וְאִשְׁתַּעִיו לְהוֹן כֻּל־מָא
דַּעֲבַד עַמְּהוֹן אֱלָהָא ׃

Arriuati che furon in Ieruſalem, furon riceuuti da la Chieſa, e da gli Apoſtoli, e da i Vecchij: e raccontorono tutte quante le coſe che Iddio haueua fatte per eſſi.

5 קָמוּ דֵּין אֲנָשָׁא אִילֵין
דְּהַיְמֶנוּ הֲווֹ מֶן יוּלְפָנָא
דַּפְרִישֵׁא וְאָמְרִין דְּוָלָא
הֲוָא לְכוֹן לְמִגְזַר אֶנּוּן
וְתַפְקְדוּן אֶנּוּן דְּיִשְׁרוּן ג
נָמוֹסָא דְּמוּשֵׁא ׃

Et alcuni de la ſetta de Fariſei, che haueuano creduto, ſi leuoron ſu, dicendo che biſognaua circonciderli, e comandar loro che oſſeruaſſeno la Legge di Moiſe.

6 אֶתְכַּנַּשׁוּ דֵּין שְׁלִיחֵא
וְקַשִּׁישֵׁא דְּנֶחְזוּן עַל מֶלְּתָא
הָדָא ׃

Allhora gli Apoſtoli e i Vecchij ſi raunorno inſieme per vedere di queſta coſa.

טו

2 וַתְּהִי תְלוּנָה וְתוֹכֵחָה לֹא
קְטַנָּה לְפּוֹלוֹס וּלְבַרְנַבָּא אֲלֵיהֶם
וַיָּקִימוּ לַעֲלוֹת פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא
וַאֲנָשִׁים אֲחֵרִים מֵהֶם אֶל־
הַשְּׁלִיחִים וְהַזְּקֵנִים יְרוּשָׁלַיְמָה
עַל־הַבַּקָּשָׁה הַזֹּאת ׃

Anſique hecha vna ſedicion y contienda no pequenna à Paulo y à Barnabas contra ellos, determinaron que ſubieſſen Paulo y Barnabas y algunos otros deellos à los Apoſtoles y à los Ancianos à Ieruſalem ſobre eſta queſtion.

3 וְהֵמָּה מְשֻׁלָּחִים מֵעֵדָה עָבְרוּ
בְּחוּבָה וְשׁוֹמְרוֹן מְסַפְּרִים אֶת־
תְּשׁוּבַת הַגּוֹיִם וַיַּעֲשׂוּ שִׂמְחָה
גְדוֹלָה לָאַחִים כֻּלָּם ׃

Ellos pues, acompannados de algunos de la Igleſia-paſſaron per Phenice y Samaria, contando la conuerſion de las Gentes: y hazian gran gozo à todos los Hermanos.

4 וּבְבוֹאָם יְרוּשָׁלַיְמָה וַיְקֻבְּלוּ
מֵעֵדָה וּמִן הַשְּׁלִיחִים וּמִן
הַזְּקֵנִים וַיְסַפְּרוּ כַּמָּה עָשָׂה
אֱלֹהִים עִמָּם ׃

Y venidos à Ieruſalem, fueron, recebidos de la Igleſia y de los Apoſtoles, y de los Ancianos: y hizieronles ſaber todas las coſas que Dios auia hecho por medio deellos.

5 וַיָּקוּמוּ אֲנָשִׁים מִכִּתַּת
הַפְּרוּשִׁים הַמַּאֲמִינִים לֵאמֹר כִּי
צָרִיךְ לְהִמּוֹלָם וּלְצַוּוֹת לִשְׁמוֹר
אֶת־תּוֹרַת מוֹשֶׁה ׃

Mas algunos de la ſecta de los Phariſeos, que auian creydo, ſe leuantaron diziendo, Que es meneſter circuncidar los y mandar les que guarden la Ley de Moyſe.

6 וַיִּקָּהֲלוּ הַשְּׁלִיחִים וְהַזְּקֵנִים
לִרְאוֹת עַל־הַדָּבָר הַזֶּה ׃

Y juntaronſe los Apoſtoles y los Ancianos para conocer de eſte nogocio.

ιε'.

2. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλὴμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Dont grand debat & diſpute eſtant ſuruenue à Paul & Barnabas à l'encontre d'eux, il fut ordonné que Paul & Barnabas, & quelques autres d'entr'eux monteroyent en Ieruſalem vers les Apoſtres & Anciens pour ceſte queſtion.

3. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν Φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

Iceux donc enuoyes de par l'Egliſe, trauerſerent Phenice & Samarie, racontans la conuerſion des Gentils: & donnerent grande ioye à tous les freres.

4. Παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν.

Puis eſtans arriués en Ieruſalem, ils furent receus de l'Egliſe & des Apoſtres & anciens, & annoncerent toutes les choſes que Dieu auoit faites par eux.

5. Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων, πεπιστευκότες, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.

Mais quelques vns diſoyent ils, de la ſecte des Phariſiens qui ont creu, ſe ſont leués, diſans qu'il les faut circoncir, & leur commander de garder la Loy de Moyſe.

6. Συνήχθησάν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου.

Adonc les Apoſtres & les Anciens s'aſſemblerent pour aduiſer à ceſt affaire.

CAP. XV.

2. Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ adverſus illos, ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus & Barnabas, & quiadm alii ex aliis ad Apoſtolos & presbyteros in Hieruſalem, ſuper hac quæſtione.

And when there was a great diſſenſion/ & diſputation by Paul & Barnabas againſt them / they ordened that Paul and Barnabas / and certeine other of them ſhould go vp to Jeruſalem vnto the Apoſtles and Elders about this queſtion.

3. Illi ergo educti ab eccleſia pertranſibunt Phœnicem & Samariam, narrantes cõverſionem Gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

Thus being ſent foorth by the Church the paſſed through Phenice/ & Samaria / declaring the conuerſion of the Gentiles: and they brought great ioy vnto all the brethren.

4. Cùm autem veniſſent Ieroſolymam, ſuſcepti ſunt ab eccleſia & ab Apoſtolis & ſenioribus, annuntiantes quanta Deus feciſſet cum illis.

And when they were come to Jeruſalem/ they were receyued of the Church/ and of the Apoſtles and the Elders / and they declared what things God had done by them.

5. Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſęorum qui crediderunt, dicentes, Quia oportet circuncidi eos, præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

But ſaid they/ certaine of the ſecte of the Phariſes/ which did beleeue /roſe vp/ ſaying / that it was needfull to circumciſe them / and to command them to keepe the Lawe of Moſes.

6. Conveneruntq́ue Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo hoc.

Then the Apoſtles and Elders came together to looke to this matter.

Das XV. Capitel.

2. Da ſich nun ein Auffrhur erhub/ vnd Paulus vnnd Barnabas nicht ein geringen Zanck mit jhnen hatten/ ordneten ſie/ daß Paulus vnd Barnabas/ vnd etliche ander auß jhnen hinauff zögen gen Jeruſalem zu den Apoſteln vnnd Elteſten/ vmb diſer Frage willen.

Som der nu begyntis it Oprør/ oc Paulus oc Barnabas haffde icke en ringe trette met dem/ da ſtickede de det ſaa/ at Paulus oc Barnabas/ oc nogle andre aff dem droge op til Jeruſalem/ til Apoſtlerne oc de Eldeſte for dettte Spørſmaal ſkyld.

3. Vnd ſie wurden von der Gemeine geleitet/ vnd zogen durch Phenicen vnd Samariam/ vnd erzehleten den Wandel der Heiden/ vnd machten groſſe Freude allen Brůdern.

Oc de bleffue ledſagede aff Menigheden/ oc drøge igennem Phenicen oc Samariam/ oc fortalde Hedningenis omgengelſe/ oc giorde alle Brøderne ſtor glæde.

4. Da ſie aber darkamen gen Jeruſalem/ wurden ſie empfangen von der Gemeine vnd von den Apoſteln/ vnd von den Elteſten/ vnd ſie verkündigten/ wie vil Gott mit jhnen gethan hatte.

Men der de komme did til Jeruſalem/ bleffue de vel vndfangne aff Menigheden/ oc aff Apoſtlerne/ oc aff de Eldſte/ oc kundgiorde/ huor meget Gud haffde giort met dem.

5. Da tratten auff etliche von der Phariſeer Secten/ die glaubig waren worden/ vnnd ſprachen: Man muß ſie beſchneiden/ vnd gebieten zu halten das Geſetz Moſi.

Da ſtode nogle op aff Phariſeernis Parti/ ſom trode/ oc ſagde/ Mand ſkal omſkere dem/ oc biude dem at holde Moſe Low.

6. Aber die Apoſtel vnd die Elteſten kamen zuſammen/ dieſe Rede zubeſehen.

Men Apoſtlerne oc de Eldſte komme tilſammen/ at beſee denne tale.

Kapitola XV.

2. Akdyž ſe ſtala mezy nimi ruoznice weliká/ neb Pawel a Barnabáſs gim welmi odmlauwali/ zůſtali na tom/ aby Pawel a Barnabáſs ſſli a někteřij ginj s nimi k Apoſſtolům a k Starſſým do Geruzaléma/ o tu otázku aneb rozepři.

A przethoż ſie wßczelá nieſnáſká y poſwarek niemáły Páwłowi z Bárnabáſem przeciwko nim/ y poſtánowili áby ßedł Páwel y Bárnábás y niektorzy z nich do Apoſtołow/ y do ſtárßych w Jeruzálem/ pytáiąc ſie o tey gadce.

3. Tehdy oni gſauce wyprowożeni od Cýrkwe/ ſſli ſkrze Fenicen a Samaři/ wyprawugijce o obrácenij k wijře Pohanuow: Y přineſli radoſt welikau wſſem Bratřijm.

Tedy oni bedąc poſłáni od kośćiołá/ przeßli przez Fenicen y Sámáryą/ oznáymuiąc náwrocenie pogánow/ y przynośili wielką rádość wßytkiey bráciey.

4. Akdyž přiſſli do Geruzaléma/ přiyati gſau od Cýrkwe a od Apoſſtolůw y od Starſſých/ zwěſtugijce gim/ kterak mnoho dobrého činil Pán Bůh s nimi.

A gdy przyßli do Jeruzálem/ przyięći ſą od kośćiołá/ y od Apoſtholow/ y od ſtárßych/ á oznáymili cokolwiek Bog przez nie czynił.

5. Tehdy powſtali někteřij z Sekty Pharyzegſké/ kteřij byli vwěřili/ prawice že muſegij obřezowáni býti nayprw/ a přikázati gim aby zachowáwali Zákon Moyžijſſuow:

Ale niektorzy powſtawßy z Sekty Fáryzeußow/ ktorzy byli vwierzyli/ powiedáli: Iż ſie im potrzebá obrzezowáć/ á roſkázáć áby był záchowywan zákon Moyżeßow.

6. Tehdy ſeſſli ſe Apoſſtolé a Starſſý/ aby to rozwážili.

Zebráli ſie tedy Apoſtołowie y ſtárßy/ áby wybaczyli te ſprawe.

טו

7 וְכַד הֲוָת בְּעָתָת סַגִּיאָתָא קָם שֶׁמְעוֹן וַאֲמַר לְהוֹן גַּבְרֵת אַחַין אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמֶן יַוְמָתָא קַדְמָיֵת מֶן פּוּמִי דִּילִי גְּבָת אֱלָהָא דְּנֶשְׁמְעוּן עַמְמֵא מֶלְתָא דְּסַבְרְתָא וְנְהַימְנוּן׃

Et eſſendoſſene fatta vna gran diſputa, Pietro ſi leuò ſu, e diſſe loro, Huomini fratelli, voi ſapete che da i primi giorni Iddio eleſſe fra noi, che per la mia bocca i Gentili vdiſſeno la parola de l'Euangelio, e credeſſeno.

8 וַאֲלָהָא דְּיָדַע דְּבֶלְבָּוָתָא אַסְהֶד עֲלַיהוֹן וִיהַב לְהוֹן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא אַיְךְ דְּלַן׃

E Iddio che conoſce i cuori, n'ha renduta teſtimonianza, dando loro lo Spirito ſanto come ancora à noi.

9 וּמֶדֶּם לָא פְּרַשׁ בַּיְנַין וַלְהוֹן מֶטוּל דְּדַכִּי בְּהַיְמָנוּתָא לֶבְּוָתְהוֹן׃

E non ha fatta alcuna differentia tra noi e loro, hauendo con la fede purificato i lor cuori.

10 וְהָשָׁא אַנְתּוּן מָנָת מְנַסֵּין אַנְתּוּן לַאֲלָהָא אַיךְ דְּתְסִימוּן נִירָא עַל צַוְרַיְהוֹן דְּתַלְמִידֵא אַיְנָא דְּאָף לָא אֲבָהָתַן אָף לָא חְנַן אֶשְׁכַּחְן לְמֶטְעַן׃

Perche dunque tentate voi hora Iddio, col porre vn giogo ſopra il collo de diſcepoli, ilquale ne i noſtri padri ne noi habbiam potuto portare?

11 אֶלָּא בְּטַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְהַיְמְנִינַן דְּנֵחֵא אַכְוָתְהוֹן׃

Ma crediamo eſſer ſaluati per la gratia del Signor IESV *Chriſto, come ancor eſſi.*

12 וַשְׁתִּקוּ כֻּלָּה כְּנֻשְׁתָּת וְשָׁמְעִין הֲווּ לְפַוְלוֹס וַלְבַר נַבָּא דְּמֶשְׁתַּעִין הֲווּ עַל מָנָת דַּעֲבַד אֱלָהָת ב בְּאִידַיְהוֹן וַאתְוָתָת ו יְגַבְרְוָתָא בְּעַמְמֵא׃

Allora tutta la moltitudine ſi tacque, & aſcoltauan Barnaba e Paulo che raccontauano quali ſegni & miracoli Iddio haueua fatti per loro tra i Gentili.

ט ו

7 וְכַאֲשֶׁר הִתְוַכְּחוּ הַרְבֵּה מְאֹד וַיָּקָם כֵּיפָה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים אַחִים אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי מִיָּמִים קַדְמֹנִים אֱלֹהִים בָּחַר בָּנוּ בְּפִי לִשְׁמוֹעַ הַגּוֹיִם אֶת־דְּבַר הַבְּשׂוֹרָה וּלְהַאֲמִין׃

Y auiendo auido grande contienda, leuantandoſe Pedro, dixoles, Varones Hermanos, voſotros ſabeys cómo ya ha algun tiempo que Dios eſcogió, que las Gentes oyeſſen por mi boca la palabra del Euangelio, y creyeſſen.

8 וֵאלֹהִים הַבֹּחֵן לְבָבוֹת הֵעִיד בָּם בְּתִתּוֹ לָהֶם אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ גַּם לָכֶם׃

Y dios que conoce los coracones, les dió teſtimonio, dando les el Eſpiritu Sancto tambien como à noſotros:

9 וּמְאוּמָה לֹא הִבְדִּיל בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיהֶם בְּטַהֵר בֶּאֱמוּנָה אֶת־לְבּוֹתָם׃

Y ninguna differencia hizo entre noſotros y ellos purificando con la fe ſus coraçones.

10 וְעַתָּה מַה תְּנַסּוּ אֶת־הָאֱלֹהִים לָשׂוּם עֹל־עַל־צַוַּאר הַתַּלְמִידִים אֲשֶׁר גַּם אֲבוֹתֵינוּ גַּם אֲנַחְנוּ לֹא יָכֹלְנוּ לִסְבּוֹל׃

Aora pues porque tentays à Dios poniendo yugo ſobre la ceruiz de los Diſcipulos, que ni nueſtros padres ni voſotros auemos podido lleuar?

11 כִּי אִם בִּתְחִנַּת אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ לְהִוָּשֵׁעַ כְּמוֹ גַּם הָאֵלֶּה׃

Antes por la gracia del Sennor Ieſus el Chriſto creemos que ſeremos ſaluos como tambien ellos.

12 וַיִּשְׁתֹּק כָּל־הָמוֹן וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־בַּרְנַבָּא וּפוֹלוֹס הַמְסַבְּרִים כַּמָּה עָשָׂה אֱלֹהִים אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בַּגּוֹיִם בִּידֵיהֶם׃

Entonces toda la multitud calló, y oyeron à Barnabas, y à Paulo que contaua quan grandes marauillas y ſennales Dios auia hecho por medio de ellos entre las Gentes.

ιε'.

7. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι.

Et apres grande diſpute, Pierre ſe leua, & leur dit, Hommes fieres, vous ſauez que des long temps Dieu a eſleu d'entre nous que les Gẽtils ouïſſent par ma bouche le parole de l'Euangile, & creuſſent.

8. Καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν.

Et Dieu qui cognoiſt les cœurs, leur en a rendu teſmoignage, leur donnant le Sainct Eſprit comme auſſi nous.

9. Καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.

Et n'a point fait difference entre nous & eux, ayant purifié leurs cœurs par foy.

10. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεόν, ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι.

Maintenant douc pourquoi tentez-vous Dieu pour mettre vn ioug ſur le col des diſciples, loquel ne nos peres ne nous n'anons peu porter?

11. Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.

Ains nous croyons que nous ſerons ſauués par la grace du Seigneur Ieſus Chriſt, comme enx auſſi.

12. Ἐσίγησε δὲ πᾶν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν.

Lors toute la multitude ſe teut: & eſcoutoyent Barnabas & Paul, racontans quels ſignes & merueilles Dieu auoit faites par eux entre les Gentils.

CAP. XV.	Das XV. Capittel.	Kapitola XV.
7. Cum autem magna cōquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere.	7. Da man ſich aber lange gezancket hatte / ſtund Petrus auff / vnnd ſprach zu jhnen: Jhr Männer lieben Brůder / jhr wiſſet / daß Gott lange vor diſer zeit vnter vns erwehlet hat / daß durch meinen Mund die Heiden das Wort des Euangelij höreten vnd glaubeten.	7. A když weliká neſnáz o to byla / powſtaw Petr řekl k nim: Mužij Bratřij / wy wijte / že od dawnijch dnůw mezy wámi Bůh wywolil mne / aby ſkrze vſta má ſlyſſeli Pohané Slowo ſwatého Ewangelium / a aby wěřili.
And when there had bene great diſputation / Peter roſe vp / and ſayde vnto them / Ye men & brethren / ye knowe that a good while ago / among vs God choſe out me / that the Gentiles by my mouth ſhould heare the worde of the Goſpell / and beleeue.	Oc der de haffde hafft lenge trette / da ſtod Petrus op / oc ſagde til dem / I Mend / kære Brødre / I vide / at Gud vdualde iblant oſſ / lenge faar denne tid / at Hedningene ſkulde høre oc tro Euangelii ord / formedelſt min Mund.	A gdy był wielki poſwarek / wſtawſzy Piothr rzekł do nich: Meżowie bráciá wy wiecie że iuż Bog dawno mie obrał miedzy wámi / áby przez vſtá moie pogáni ſłucháli ſłowá Ewánieliey / y wierzyli.
8. Et qui novit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum ſicut & nobis.	8. Vnd Gott der Hertzenkündiger zeugete über ſie / vnd gab jhnen den heiligen Geiſt / gleich auch wie vns.	8. A ten kterýž zná Srdce Bůh / ſwědectwij wydal / dawgim Ducha Swatého yako y nám.
And God which knoweth the hearts / bare them witnes / in giuing vnto them the holy Ghoſt / euen as he did vnto vs.	Oc Gud ſom kender hiertet vidnede offuer dem / oc gaff dem den hellig Aand / lige ſom ocſaa oſſ.	Bog thedy ktory zna ſercá / dał im świádectwo / dawſzy im y Duchá świetego iáko y nam.
9. Et nihil diſcrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.	9. Vnnd machet kein vnterſcheid zwiſchen vns vnd jhnen / vnd reiniget jhre Hertzen durch den Glauben.	9. A nečinij rozdijlu mezy námi a mezi nimi / neb wěrau očiſſtuge ſrdce gegich.
And he put no difference betwene vs and them / after that by fayth he had puriſhed their hearts.	Oc giorde inted forſkel mellem oſſ oc dem / Oc hand renſede deris hierte ved Troen.	A nie vczynił żadney rożnice miedzy námi / y miedzy nimi / wiárą oczyściwſzy ſercá ich.
10. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?	10. Was verſuchet jhr denn nun Gott / mit aufflegen deß Jochs auff der Jünger Hälſe / welches weder vnſer Väter / noch wir haben mögen tragen?	10. Protož nynij proč pokauſſýte Boha / chtice wložiti na hrdlo Včedlnijkům Gho / kteréhož ani Otcowé naſſý ani my nemohli gſme ſněſti?
Now therefore / why tempt ye God / to lay a yoke on the diſciples neckes / which neyther our father / nor we were able to beare?	Hui friſte i da nu Gud / at legge Aaget paa Diſciplenis halſe / huilcket huerchen vore Fedre / oc ey heller wi kunde bære?	A ták teraz przecżże kuśićie Bogá kładąc iárzmo ná ſzyie zwolennikow / kthorego áni oycowie naſzy áni my znośićiechmy nie mogli?
11. Sed per gratiam Domini Ieſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.	11. Sondern wir glauben / durch die gnade des HERRN Jeſu Chriſti ſelig zu werden / gleicher weiſe / wie auch ſie.	11. Ale wěřijme / že ſkrze miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta ſpaſeni budeme / yako y oni.
But we beleeue / throug the grace of the Lord Jeſus Chriſt to bee ſaued / euen as they do.	Men wi tro / at bliffue ſalige ved vor HERRIS Jheſu Chriſti naade / vdi lige maade ſom ocſaa de.	Ale prze łáſkę Páná Jezuſá Kryſtuſá wierzymy / iż będziem zbawieni / ták iáko y oni.
12. Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia gentibus per eos.	12. Da ſchweig die gantze Menge ſtille / vnd höreten zu Paulo vnd Barnaba / die da erzehleten / wie groſſe Zeichen vnd Wunder GOTT durch ſie gethan hatte vnter den Heiden.	12. Tedy vmlklo wſſeckno množſtwj / a poſlauchali Pawla a Barnabáſſe wyprawugijcých / kterak mnoho diwuow a Zázrakuow činil Bůh ſkrze ně mezy Pohany.
Then all the multitude kept ſilence / and heard Barnabas & Paul / which told what ſignes and wonders God had done among the Gentiles by them.	Da tagde al Menigheden ſtille oc hørde Paulum oc Barnabam / ſom fortalde / huor ſtore Tegen oc vnderlige Gerninger Gud haffde giort / ved dem / iblant Hedninge.	Tedy vmilknełá wſzytká wielkość / á ſłucháli Bárnábáſzá y Páwłá / ktorzy opowiedáli co zznámiona y cudá czynił Bog miedzy pogány przez nie.

טו

13 וּבָתַר דַּשְׁתִּקוּ קָם יַעֲקוֹב וֶאֱמַר גַּבְרֵא אַחַי שׁוּמְעוּנִי׃

E poi che eſſi ſi furon taciuti, Iacopo riſpoſe dicendo, Huomini fratelli, vditeme.

14 שֶׁמְעוֹן אֶשְׁתַּעִי לְכוּן אַיכַּנָא שַׁרִי אֱלָהָא לְמֶגְבָּא מִן עַמְמֵא עַמָּא לַשְׁמֵה׃

Simeone ha narrato come Iddio primamente viſito per pigliare vn popolo de Gentili nel nome ſuo.

15 וְלְהָדָא שָׁלְמָן מֶלַּיְהוּן דַּנְבִיֵא אַיךְ מָא דַּכְתִיב׃

E con queſto s'accordano le parole di Profeti, ſi come è ſcritto.

16 דְּמִן בָּתַר הָלֵין אֶהְפּוֹךְ וְאַקִים מַשְׁכְּנֵה דְּדַוִיד אַיְנָא דַּנְפַל וְאַבְנֵא מֶדֶם דַּנְפַל מֶנֵּה וְאַקִימִיוּהִי׃

Doppo queſte coſe io ritornarò, e riedificarò il tabernacolo di Dauid, che è caduto, e riedificarò le ſue ruine, e ridrizzarolo ſu.

17 אַיךְ דְּנִבְעוּן שַׁרְכֵּהוֹן דַּבְנַי־נָשָׁא לְמָרְיָא וְכֻלְּהוֹן עַמְמֵא אַילֵין דְּאֶתְקְרִי שְׁמִי עֲלַיְהוּן אֲמַר מָרְיָא דַּעְבַד הָלֵין כֻּלְּהֵין׃

Acciocche il reſto de gli huomini ricerchino il Signore, e tutte le Genti, ſopra lequali è inuocato il nome mio, dice il Signor che fa tutte queſte coſe.

18 יְדִיעִין אֶנּוּן מִן עָלַם עֲבָדוֹהִי דַּאלָהָא׃

A Dio ſon note ab eterno tutte l'opere ſue.

19 מֶטוּל הָדָא אֶנָא אָמַר אֶנָא דְּלָא נֶהְווֹן שָׁחְקִין לְאַילֵין דְּמִן עַמְמֵא מֶתְפַּנִין לְוָת אֱלָהָא׃

Per laqual coſa io ſon di parere che non ſia da turbar quelli che da i Gentili ſi conuerteno à Dio.

20 אֶלָּא נֶשְׁתְּלַח לְהוּן דְּנֶהְווֹן פָּרִיקִין מִן טַמְאוּתָא דַּדְבִיחָתָא וּמִן זְנַיוּתָא וּמִן דַּחֲנִיקָא וּמִן דְּמָא׃

Ma che ſi debbia ſcriuer loro che s'aſtengano da l'immonditie de gl'idoli, e da la fornicatione, e dal ſoffocato, e dal ſangue.

טו

13 וּבְהַחֲשׁוֹתָם וַיַּעַן יַעֲקֹב לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים אַחִים שִׁמְעוּ אֵלָי׃

Y deſque ouieron callado, Iacobo reſpondió diziendo, varones hermanos, oydme.

14 שִׁמְעוֹן בֵּאֵר כַּאֲשֶׁר בָּרִאשֹׁנָה הָאֱלֹהִים פָּקַד לָקַחַת מִגּוֹיִם עַם בִּשְׁמוֹ׃

Simon ha contado como primero Dios viſito las Gentes para tomar deellas pueblo para ſu Nombre.

15 וּבְזֹאת יֵאָתוּ דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים כְּמוֹ נִכְתָּב׃

Y con eſto concuerdan las palabras de los Prophetas, como eſtá eſcripto,

16 וּבַיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת־סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת וְגָדַרְתִּי אֶת־פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם׃

Deſpues de eſto bolueré, y reſtauraré la cabanna de Dauid que eſtaua cayda: y inſtauraré ſus ruynas: y bolueriaha à leuantar.

17 לְמַעַן יִירְשׁוּ אֶת־שְׁאֵרִית אֱדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם יְהוָה עֹשֶׂה זֹּאת׃

Paraque la reſta de los hombres buſquen ál Sennor: y todas las Gentes, ſobre las quales es llamado mi nombre: dize el Sennor, que haze todas eſtas coſas.

18 נוֹדְעוּ לֵאלֹהִים מֵעוֹלָם כָּל מִפְעָלָיו׃

Notorias ſon à Dios deſde es ſiglo todas ſus obras,

19 עַל־כֵּן שׁוֹפֵט אָנֹכִי פֶּן־תּוֹגְיוּן אוֹ תַמְרִיצוּן אוֹתָם אֲשֶׁר מִן־הַגּוֹיִם שָׁבוּ אֶל־יְהוָה׃

Por loqual yo juzgo, que losque de las Gentes ſe conuierten à Dios, no han de ſer inquietados.

20 כִּי אִם לִנְצֹר אֶת־נַפְשָׁם מִטֻּמְאַת הָאֱלִילִים וּמִתְּזְנוּת מֵחָנֻק וּמִדָּם׃

Sino eſcreuirles que ſe aparten de las contaminaciones de los idolos, y de fornicacion, y de ahogado, y de ſangre.

ιε'.

13. Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων, Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἀκούσατέ μου.

Et apres qu'ils ſe furent teus, Iaques print la parole, diſant, Hommes freres, eſcoutez moi.

14. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Simeon a raconté comme Dieu à premieremẽt regardé les Gentils pour en prendre vn peuple à ſon Nom.

15. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται.

Et à cela s'accordent les paroles des Prophetes, ſelon qu'il eſt eſcrit.

16. Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν.

Apres ceci ie retournerai, & rebaſtirai le tabernacle de Dauid, qui eſt cheut, & rebaſtirai les ruines, & le redreſſerai.

17. Ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα.

Afin que le reſidu des hommes recerche le Seigneur, & toutes les Nations ſur leſquelles eſt inuoqué mon Nom, dit le Seigneur qui fait toutes ces choſes.

18. Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

De tout temps ſont à Dieu cognues toutes ſes œuures.

19. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν.

Parquoi ie ſuis d'aduis de ne faſcher ceux des Gentils qui ſe conuertiſſent à Dieu.

20. Ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος.

Mais bien de leur eſcrire qu'ils ayent à s'abſtenir des ſouillures des idoles & pe paillardiſe, & des choſes eſtouffees & du ſang.

CAP. XV.

13. Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Iacôbus, dicens, Viri fratres, audite me.

And when they helde their peace / James anſwered / ſaying / Men & brethren / hearken vnto them.

14. Simon narravit quemadmodum primum Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populum nomini ſuo.

Simeon hath declared / howe God firſt did viſit the Gentiles / to take of them a people vnto his Name.

15. Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt.

And to this agree the wordes of the Prophets / as it is written.

16. Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit, & diruta eius reædificabo, & erigam illud,

After this I will returne / and will build againe the tabernacle of Dauid / which is fallen downe / and the ruines thereof will I build againe / and I will ſet it vp.

17. Vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

That the reſidue of men might ſeeke after the Lord / and all the Gentiles vpon whom my name is called / ſayeth the Lord which doeth all theſe things.

18. Notum à ſeculo eſt Domino opus ſum.

From the beginning of the worlde God knoweth all his workes.

19. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum.

Wherefore my ſentence is / that we trouble not them of the Gentiles that are turned to God.

20. Sed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

But that we write vnto them / that they abſteyne themſelues from filthines of idoles / and fornication / and that that is ſtrangled / and from blood.

Das XV. Capitel.

13. Darnach als ſie geſchwiegen waren / antwortet Jacobus / vnnd ſprach: Ihr Männer lieben Brůder / höret mir zu.

Der effter i det de tagde / ſuarede Jacobus / oc ſagde / I Mend / kære Brædre / hører mig.

14. Simon hat erzehlet / wie auffs erſt Gott heimgeſucht hat vnd angenommen ein Volck auß den Heiden zu ſeinem Namen.

Simon fortalde huorledis Gud førſt hiem ſøcte oc anammede it Folck aff Hedningene / til ſit Naffn.

15. Vnd da ſtimmen mit der Propheten rede / als geſchrieben ſtehet:

Oc der met komme Propheternis tale offuer it / ſom ſcreffuit ſtaar.

16. Darnach wil ich widerkommen / vnd wil wider bauen die Hütte Davids / die zerfallen iſt / vnd jhre Lůcken wil ich wider bauen / vnd wil ſie auffrichten.

Der effter vil ieg komme igen / oc ieg vil bygge Dauids paulun igen / ſom er nedſallet / oc Hullene der paa vil ieg bygge igen / oc ieg vil oprette det igen.

17. Auff daß / was übrig iſt von Menſchen / nach dem HERREN frage / Darzu alle Heiden / über welche mein Name genennet iſt / ſpricht der HERR / der das alles thut.

Paa det / at det ſom er igen aff Menniſken / ſkal ſpørre effter HERREN / Der vil alle Hedninge offued huilcke mit Naffn er neffnd / ſiger HERREN / ſom det gør altſammen.

18. Gott ſind alle ſeine Werck bewuſt von der Welt her.

Gud viſte alle ſine Gerninger aff Verdens begyndelſe.

19. Darum̃ beſchlieſſe ich / daß man denen / ſo auß den Heiden zu Gott ſich bekehren / nicht vnruhe mache.

Der faare beſluter ieg / at mand ſkal icke gøre dem wrolighed / ſom omuende ſig til Gud aff Hedningene.

20. Sondern ſchreibe jhnen / daß ſie ſich enthalten von vnſauberkeit der Abgötter / vnd von Hurerey / vnnd vom Erſtickten / vnd vom Blut.

Men at mand ſcriffuer til dem / At de holde ſig fra Affguders wrenlighed / oc fra Horeri / oc fra det ſom qualt er / oc fra Blod.

Kapitola XV.

13. A když vmlkli / odpowěděl Jakub řka: Mužij Bratřij / ſlyſſte mne.

Zátym gdy vmilknelt / odpowiedziawſzy Jákub rzekł: Mężowie bráćia ſłuchayćie mie.

14. Sſimon teď wypravowal kterak Bůh naypřwé nawſſtijwil / aby z Pohanůw přiyal Lid Gměnu ſwěmu.

Symeon naprzod opowiedział / iáko Bog weyzrał ná pogány / áby z nich wziął lud imieniowi ſwemu.

15. A s tijm ſe ſrownáwagij y řeci Prorokě / yakož napſáno geſt:

A z tymać ſie rzecza zgadzáia ſłowá Prorokie / iáko ieſt nápiſáno.

16. Potom ſe nawrátijm a wzdělám zaſe Stánek Dawidůw / kterýž ſe byl zbořil / a zbořenij geho zaſe wzdělám / a wyzdwihnu gey.

Potym ſie wrocę á pobuduię przybytek Dawidow obłeciáły / y pobuduię vpadkiego / y záſię gi wyſtáwię.

17. Aby y ginij lidé hledali PAna Boha / y wſſyckni Pohané nad kterýmiž geſt wzýwáno Gměno mé / prawij PAn / čině tyto wſſecky wěcy.

Aby ći ludźie ktorzy pozoſtáli ſzukáli Páná / y wſzyſcy narodowie / nád ktoremi wzywano imienia moiego / mowi Pán / ktory czyni to wſzytko.

18. Zná nok geſt odwěčnoſti Pánu Bohu wſſecko djlo geho.

Jáwne ſa od wſzytkiego wieku v Bogá wſzytki ſpráwy iego.

19. Protož mne ſe toto zdá / aby nebyli rmauceni ti kteřijž ſe z Pohanůw wracugj k Bohu.

A dla tegoż ia ták rádzę nie przenágábáć tych / ktorzy ſie z pogánow náwrácaia ku Bogu.

20. Ale aby gim pſáno bylo / ať ſe warugij Modlám obětowaného / a ſmilſtwa / a toho což geſt vdáweného / a od krwe.

Ale piſáć do nich áby ſie wſtrzymawáli / od ſplugáwienia bałwánow / od grzechu nieczyſtego / od rzeczy dawionych / y od krwie.

טו

21 מוּשֶׁא גֵּיר מֶן דָּרֵא
קַדְמָיֵא בְּכֻל מְדִינָא אִית
הֲוָא לֵהּ כָּרוֹזֵא בַּכְנוּשָׁתָא
דִּבְכֻל שַׁבִּין קָרֵין לֵהּ׃

Imperoche Moiſe inſin da tempi, antichi ha per ogni città quelli che'l predicano ne le ſinagoghe, doue ſi legge ogni ſabbato.

22 הָדֵין שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא
עַם כֻּלָּהּ עִדְתָּא גְּבוֹ גַּבְרֵא
מֶנְהוֹן וְשַׁדַּרוּ לְאַנְטִיוּכִי
עַם פּוֹלוֹס וּבַר־נַבָּא
לִיהוּדָא דְּמֶתְקְרֵא בַּר־
שַׁבָּא וְלַשִׁילָא גַּבְרֵא
דְּרֵישָׁא הֲווּ בְּהוֹן בְּאַחֵא׃

Allora parue à gli Apoſtoli & à i Seniori con tutta la Chieſa di mandare alcuni huomini eletti di loro in Antiochia con Paulo e Barnaba: cioè Iuda chiamato per ſopranome Barſaba, e Sila, huomini principali tra i fratelli.

23 וּכְתַבוּ אַגַּרְתָּא ב
בְּאִידַיְהוֹן הָכַנָּא שְׁלִיחֵא
וְקַשִּׁישֵׁא וְאַחֵא לְאַילֵין
דְּאִית בְּאַנְטִיוּכִי וּבְסוּרִיָא
וּבְקִילִיקִיָא אַחֵא דְּמֶן
עַמְמֵא שְׁלָם׃

Scriuendo per lor mani in queſto tenore, Gli Apoſtoli, e i Seniori, e i fratelli, à i fratelli che ſono de Gentili in Antiochia, e in Siria, e in Cilicia, ſalute.

24 שְׁמִיעַ לַן דַּאנָשִׁין מֶנַּן
נְפַקוּ וְדַלְחֻכוֹן בְּמֶלֵּא
וְאַהְפֵּכוּ נַפְשָׁתְכוֹן כַּד א
אָמְרִין דְּתֶתְהוֹון גְּזִירִין ו
וְנָטְרִין נָמוֹסָא אַילֵין דַּחְנַן
לָא פַּקֶּדַן אֶנּוּן׃

Percioche noi habbiam inteſo che alcuni partitiſi da noi, v'hanno turbati con parole, ſouuertendo gli animi voſtri, col comandarui che vi circoncidiate, & oſſeruiate la Legge, à iquali noi non n'haueuamo data commeſſione alcuna.

25 מֶטוּל הָנָא אֶתְחַשַּׁבַן
כֻּלַּן כַּד כְּנִישִׁינַן וַגְבַין גַּבְרֵא
וְשַׁדַּרַן לְוָתְכוֹן עַם פּוֹלוֹס
וּבַר־נַבָּא חַבִּיבַין׃

Ci è parſo, eſſendo d'vn medeſimo animo congregati, mandarui de gli huomini da noi eletti inſieme, con gli noſtri diletti Barnaba e Paulo.

טו

21 כִּי לְמשֶׁה הָיוּ לוֹ מִדּוֹרוֹת
קַדְמוֹנִיּוֹת מֵעִיר לָעִיר הַקֹּרְאִים
אוֹתוֹ בַּעֲדוֹתָם בְּכָל־שַׁבָּת׃

Porque Moyſen deſde los tiempos antiguos tiene en cada ciudad quien lo prediqué en las Synogas donde es leydo cada Sabbado.

22 וַיִּיטַב בְּעֵינֵי הַשְּׁלִיחִים
וְהַזְּקֵנִים אֶת־כָּל הָעֵדָה לִשְׁלוֹחַ
מֵאִתָּם אֲנָשִׁים בְּחִירִים
לְאַנְטְיוֹכְיָא עִם פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא
אֶת־יְהוּדָה הַנִּקְרָא בַּרְשַׁבָּא וְאֶת־
שִׁילָא אַנְשֵׁי רָאשֵׁי הָאַחִים׃

Entonces pareció bien à los Apoſtoles, y à los Ancianos con toda la Igleſia, eligir varones deellos, y embiarlos à Antiochia con Paulo y Barnabas, à Iudas que tenia por ſobre nombre Barſabas y à Silas, varones principales entre los Hermanos.

23 כּוֹתְבִים בְּיָדָם אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הַשְּׁלִיחִים וְהַזְּקֵנִים וְהָאַחִים
לָאַחִים אֲשֶׁר מִן הַגּוֹיִם
בְּאַנְטְיוֹכְיָא וּבַאֲרָם וּבְקִילִיקְיָא
שָׁלוֹם׃

Y eſcreuir por mano deellos anſi, Los Apoſtoles, y los Ancianos, y los hermanos à los Hermanos de las Gentes, que eſtan en Antiochia, y en Syria, y en Cilicia, ſalud.

24 כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כִּי אֲנָשִׁים
יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ הִבְהִילוּ אֶתְכֶם
בְּדִבְרֵי־בְלִיַּעַל עָשָׂה סֵטִים
וְלַהֲפֹךְ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם לֵאמֹר
לְהִמּוֹל וְלִשְׁמוֹר אֶת־הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר לֹא צִוִּינוּ לָהֶם׃

Porquanto auemos oydo que algunos que han ſalido de noſotros hos han inquietado con palabras, traſtornando vueſtras animas mandando circuncidaros y guardar la Ley, à los quales no mandamos.

25 וַיִּיטַב בְּעֵינֵי כֻּלָּנוּ הַנִּקְהָלִים
יַחַד לִשְׁלוֹחַ אֲלֵיכֶם אֲנָשִׁים
בְּחִירִים עִם אֲהוּבֵינוּ בַּרְנַבָּא
וּפּוֹלוֹס׃

Ha nos parecido, ayuntados en vno de elegir varones, y embiarlos à voſotros con nueſtros amados Barnabas y Paulo.

ιε'.

21. Μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

Car quand à Moyſe il a d'ancieneté gens par chaque ville qui le preſchẽt, veu qu'es ſynagogues il eſt leu par chaque Sabbat.

22. Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν τῷ παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαβᾶν, καὶ σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς.

Lors ils ſembla bon aux Apoſtres, & aux Anciens auec toute l'Egliſe, d'enuoyer en Antioche, gens eſleus d'entr' eux, auec Paul & Barnabas, aſſauoir Iudas ſurnomme Barſabas, & Silas, hommes principaux entre les freres.

23. Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ, τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.

En eſcriuant par eux ce qui s'en ſuit Les Apoſtres & les Anciens, & les freres aux freres qui ſont des Gentils en Antioche, & en Syrie, & en Cilice, ſalut.

24. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα.

Pource que nous auons entendu que quelques vns partis d'entre nous, vous ont troublés par quelques propos, renuerſans vos ames en vous commandant d'eſtre circoncis, & de garder la Loy, auſquels nous n'en auions point donné de charge.

25. Ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύλῳ.

Nous auons eſté d'aduis eſtans aſſemblés d'vn accord, d'enuoyer vers vous perſonnages qu'auons eſleus, auec nos treſchers Barnabas & Paul.

CAP. XV.

21. Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbathum legitur.

For Moſes of old time hath in every citi: them that preach him / ſeeing he is read in the Synagogues every Sabbath day.

22. Tunc placuit Apoſtolis & ſenioribus cum omni eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam, viros primos in fratribus.

Then it ſeemed good to the Apoſtles and Elders with the whole Church / to ſende choſen men of theyr owne companie to Antiochia with Paul & Barnaba: to with Judas whoſe ſyrname was Barſabas and Silas / which were chiefe men among the brethren.

23. Scribentes per manus eorum, Apoſtoli & ſeniores: fratres, his qui ſunt Antiochiæ & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus, ſalutem.

And wrote letters by them after this maner / The Apoſtles / and the Elders / & the brethren / vnto the brethren / which are of the Gentiles in Antiochia / and in Syria / and in Cilicia / ſend greeting.

24. Quoniam audivimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, (iubentes vos circuncidi & ſervare legem,) quibus non mandavimus.

Foraſmuch as we haue heard / yͤ certeine which departed from vs / haue troubled you with words / & combred your mindes / ſaying / Ye muſt be circumciſed and keepe the Law: to whom we gaue no ſuch commaundement.

25. Placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos cum chariſſimis noſtris Barnaba & Paulo.

It ſeemed therefore good to vs / when we were come together with one accorde / to ſend choſen men vnto you / with our beloued Barnabas and Paul.

Das XV. Capitel.

21. Denn Moſes hat von langen zeiten her in allen Stätten / die jhn predigen / vnd wird alle Sabbathertag in den Schulen geleſen.

Thi Moſe haffuer long tid hafft dem i alle Stæder / ſom hannem predicke oc hand løſis huer Sabbaths dag i Scholerne.

22. Vnd es dauchte gut die Apoſtel vnd Elteſten / ſampt der gantzen Gemeine / auß jhnen Männer erwehlen / vnd ſenden gen Antiochian / mit Paulo vnd Barnaba / nemblich / Judam / mit dem zunamen Barſabas / vnnd Silan / welche Männer Lehrer waren vnter den Brüdern.

Da ſyntis det Apoſtlerne oc de Eldſte met al Menigheden gaat / at vduele Mend aff dem oc ſende til Antiochian / met Paulo oc Barnabá / ſom er / Judas der kaldis Barſabas / oc Silan / huilcke Mend ſom vaare Lærer iblant Brøderne.

23. Vnd ſie gaben Schrifft in jhre Hand / alſo: Wir die Apoſtel vnd Elteſten vnd Brüder / wünſchen heil den Brüdern auß den Heiden / die zu Antiochia vnd Siria / vnd Cilicia ſind.

Oc de finge dem denne Scrifft i deris haand. Wi Apoſtle oc Eldſte oc Brødre / ynſke Brøderne aff Hedninge ſom ere i Antiochia oc Syria / oc Cilicia / ſalighed.

24. Dieweil wir gehört haben / daß etliche von den vnſern ſind außgegangen / vnd haben euch mit lehren jrre gemacht / vnd eure Seele zerrüttet / vnd ſagen / Jhr ſolt euch beſchneiden laſſen / vnnd das Geſetze halten / welchen wir nichts befohlen haben.

Effterdi wi haffue hørt / at nogle aff vore ere vdgangne / oc haffue ført eder i vildfarelſe met Lærdom / oc miſtrøſtet eders Siele oc ſige / J ſkulle lade omſkere eder / oc holde Løwen / huilcke wi det icke befalede.

25. Hat es vns gut gedaucht einmütiglich verſammlet / Männer erwehlen / vnd zu euch ſenden / mit vnſern liebſten Barnaba vnd Paulo.

Saa ſyntis oſſ gaat at vere endrectelige forſamlede at vduele mend / oc ſende til eder / met vaare allerkæriſte Barnaba oc Paulo.

Kapitola XV.

21. Neb pijſmo Moyžijſſowo / od dawnijch wěkůw má / we wſſech Městech / kdoby ge kázal w ſſkolách / kdežto na každau Sobothu ge čtau.

Abowiemći Moiżeſz od ſtárodawnych czáſow ma w káżdym mieście ty ktorzy go opowiádáią / gdyż go w bożnicach ná káżdy Szábbáth czytáią.

22. Tehdy lijbilo ſe to Apoſſtolnom y Starſſým / y wſſý Cýrkwi / aby wywolili z ſebe Muže / a poſlali ge do Antyochye / s Pawlem a s Barnabáſſem / Jůdu / kterýž přijgmj měl Barſabas / a Sýlu / Muže přednij mezy Bratřijmi.

Tedy ſię zdáło Apoſtołom y ſtárym / ze wſzytkim Kościołem / przebráne męże z pośrod ſiebie poſłáć do Antyochiey z Páwłem y Bárnábaſzem / Jude ktorego zwano Bárſábás / y Syle / męże przednieyſze miedzy brácią.

23. Pijſſýce gim toto po nich: Apoſſtolé / Starſſý a Bratřij / těm kteřijž gſau w Antyochij / w Syrij / a w Cylicij / Bratřjm kteřijž gſau z Pohanůw / wzkazugj pozdrawenij.

A to piſánie poſłáć przez rece ich Apoſtołowie / ſtárſzy / y brácia / tym ktorzy ſą w Antyochiey / w Syryey / y w Cylicyey / bráciey ktorzy ſą z pogánow / zdrowia życzymy.

24. Slyſſeli gſme / že někteřij wyſſedſſe od nás / zarmautili wás řečij / přewracugjce duſſe waſſe / weljce wám abyſſte ſe obřezowali / a Zákon Moyžijſſuow zachowáwali / gimž gſme toho neporučili.

Gdy żechmy ſłyſzeli / iż niektorzy z was wyſzedſzy zátrwożyli was ſłowy / poſiabiáiac duſze wáſze / á kázac was obrzezowáć / y záchowywáć zakon Moiżeſow / ktorymechmy my tego nie roſkazowali.

25. Yſſedſſe ſe w hromadu / lijbilo ſe nám / abychom wywolili Muže a poſlali k wám / s naymilegſſjmi naſſými Pawlem a Barnabaſſem.

Zdało ſie nam tedy wſzytkim: ſedno ſtáynie zebránym / poſłáć do was nie ze przebránie z námileyſzymy náſzymi / Bárnábaſzem y z Páwłem.

ט ו

26 אֱנָשָׁא דַּאשְׁלֶמוּ ב
נַפְשָׁתְהוֹן חֲלָף שְׁמֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Huomini che hanno meſſe le vite loro per il nome del noſtro Signor IESV Chriſto.

27 וְשַׁדַּרַן עַמְּהוֹן לִיהוּדָא
וַלְשִׁילָא דְּהָנוּן בְּמֶלְּתָא
נֵאמְרוּן לְכוֹן הָנוּן הָלֵין ׃

Noi habbiam dunque mandato Iuda e Sila, che ancor eſſi vi riferiranno à bocca le medeſime coſe.

28 הֲוָא גֵּיר צְבִיָנָא לְרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא וָאַף לַן דְּלָא
נֶתְתְּסִים עֲלַיְכוֹן יוּקְרָא
יַתִּירָא לְבַר מֶן הָלֵין ד
דַּאלִיצָן ׃

Conciosia ch'egli è parſo à lo Spirito ſanto & à noi, di non porre ſopra voi vn peſo, che queſte coſe neceſſarie.

29 דְּתֶתְרַחְקוּן מֶן דַּדְבִיחָא
וּמֶן דְּמָא וּמֶן חֲנִיקָא וּמֶן
זַנְיוּתָא וְכַד תֶּטְּרוּן נַפְשְׁכוֹן
מֶן הָלֵין שַׁפִּיר תֶּהְווּן הֲווּ
שַׁרִירִין בְּמָרַן ׃

Cioè, che voi vi aſteniate da le coſe ſacrificate à gl'idoli, e dal ſangue, e dal ſoffocato, e da la fornicatione: da le quali coſe ſe voi vi guardarete, farete bene, State ſani.

30 הָנוּן דֵּין דְּאֶשְׁתַּלַּחוּ אֶתוּ
לְהוֹן לַאנְטִיכִיָא וְכַנַּשׁוּ
כֻּלֵּהּ עַמָּא וִיהַבוּ אֶגַּרְתָּא ׃

Quelli dunque eſſendo mandati via, vennero in Antiochia: e congregata la moltitudine, preſentoron la lettera.

31 וְכַד קְרַוּהָ חַדִיו
וְאֶתְבַּיַּאוּ ׃

Laqual come eſſi hebber letta, ſi rallegrorono di quella conſolatione.

32 וּבְמֶלְּתָא עַתִּירְתָּא
חַיְּלוּ לַאחֵא וְקַיְּמוּ אֶנּוּן
דְּבַית יְהוּדָא וְשִׁילָא מֶטּוּל
דְּאַף הָנוּן נְבִיֵּא הֲווּ ׃

Iuda poi e Sila, eſſendo ancor eſſi Profeti, conſolorono i fratelli con molte parole, e confermorongli.

ט ו

26 אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָתְנוּ אֶת־נַפְשָׁם
עַל־שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Hombres que han entregado ſus vidas por el Nombre de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto·

27 וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־יְהוּדָה וְשִׁילָא
אֲשֶׁר גַּם הֵמָּה יַגִּידוּ לָהֶם אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ׃

Anſique embiamos à Iudas.y à Silas, los quales tambien por palabra hos haran ſaber lo miſmo.

27 כִּי טוֹב עַל־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וְכָשֵׁר הַדָּבָר לְפָנֵינוּ מְאוּמָה לֹא
יוֹתֵר לָשִׂים עֲלֵיכֶם סֵבֶל כִּי־
אִם אֶת־הַצְּרִיכִים הָאֵלֶּה ׃

Que ha parecido bien àl Eſpiritu Sancto, y à noſotros, de ninguna carga hos poner mas, que eſtas coſas neceſſarias:

29 לִנְצֹר מִזִּבְחֵי הָאֱלִילִים וּמִדָּם
וּמִנֶּחֱנָק וּמִתַּזְנוּת וְכָל אֲשֶׁר לֹא
תֹאבוּ לְהֵעָשׂוֹת לְנַפְשְׁכֶם לַאֲחֵרִים
לֹא תַעֲשׂוּ וּמֵאֵלֶּה אִם תִּצְרוּ
נַפְשְׁכֶם תֵּיטִיבוּן חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ
לִבְּכֶם וְקַוּוּ אֶל־יְהוָה ׃

Que os aparteys de las coſas ſacrificadas à idolos, y de ſangre, y de ahogado, y de fornicacion: de las quales coſas ſi hos guardades, hareys bien. Bien ayays.

30 וְכַאֲשֶׁר נִשְׁלְחוּ בָּאוּ לָהֶם
לְאַנְטִיּוֹכְיָא וַיַּקְהִילוּ אֶת־הֶהָמוֹן
וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־אִגֶּרֶת ׃

Ellos entonces embiados decendieron à Antiochia, y juntando le multitud, dieron la carta.

31 וּבִקְרָאָם שָׂמְחוּ בְּשִׂמְחָה
גְּדוֹלָה עַל־הַנֶּחָמָה ׃

La qual como leyeron, fueron gozoſos de la conſolation.

30 וִיהוּדָה וְשִׁילָא הָיוּ נְבִיאִים
גַּם־הֵמָּה לָכֵן בְּדָבָר רָב נִחֲמוּ
חִזְּקוּ וְאִמְּצוּ אֶת הָאַחִים ׃

Iudas tambien y Silas, como ellos tambien eran Prophetas, conſolaron y confirmaron los Hermanos con abundancia de palabra.

ιε´.

26. Ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Perſonnages qui ont abandõné leurs vies pour le nom du Seigneur Ieſus Chriſt.

27. Ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά.

Par ainſi nous auons enuoyé Iudas & Silas, leſquels auſſi vous feront entendre le meſme de bouche.

28. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν, μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων.

Car il a ſemblé bon au ſainct Eſprit & à nous, de ne mettre plus grande charge ſur vous que ces choſes neceſſaires.

29. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι ἑτέροις μὴ ποιῆτε ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε ἔρρωσθε.

C'eſt que vous-vous abſteniez des choſes ſacrifiees aux idoles, & du ſang, & des choſes eſtouffees, & de paillardiſe: deſquelles choſes ſi vous-vous contregardez, vous ferez bien. Bien vous ſoit.

30. Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.

Iceux donc ayans prins congé, vindrent en Antioche: & ayans aſſemblé la multitude, rendirent les lettres.

31. Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

Et quand ils les eurent leuës, ils furent reſiouis de la conſolation.

32. Ἰούδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν.

Pareillement auſſi Iudas & Silas, comme ainſi ſoit qu'eux auſſi fuſſent Prophetes, exhorterent les freres par pluſieurs paroles, & les confermerent.

CAP. XV.

26. Hominibus qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Men that haue giuen vp their liues for the Name of our Lord Jeſus Chriſt.

27. Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

We haue therefore ſent Judas/and Silas/ which ſhall alſo tell you the ſame things by mouth.

28. Viſum eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nil ultrà imponere vobis oneris quã hæc neceſſaria.

For it ſeemed good to the holie Ghoſt/ and to vs/ to lay no more burden vpon you/then theſe neceſſary things.

29. Vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete.

That is/that ye abſteine from things offred to idoles/and blood/and that that is ſtrangled/and from fornication:from which if ye keepe your ſelues/ye ſhall doe well. Fare ye well.

30. Illi ergo dimiſſi deſcenderunt Antiochiam:& congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

Nowe when they were departed/ they came to Antiochia/ and after that they had aſſembled the multitude/ they deliuered the epiſtle.

31. Quam cum legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

And when they had read it/ they reioyced for the conſolation.

32. Iudas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent prophetæ, verbo plurimo cõſolati ſunt fratres, & confirmaverunt.

And Judas and Silas being Prophets/ exhorted the brethren with many words/and ſtrengthened them.

Das XV. Capitel.

26. Welche Menſchen jhre Seele dargegeben haben/ für den Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Huilcke Menniſke der vdſette deris ſiele for vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn.

27. So haben wir geſandt Judam vnd Silan/ welche auch mit worten daſſelbige verkündigen werden.

So ſende wi Judam oc Silam/ huilcke ſom ſkulle oc kundgøre des ſamme met ord.

28. Denn es gefellt dem heiligen Geiſte vnd vns/ euch keine beſchwerung mehr auffzulegen/denn nur diſe nötige Stück.

Thi det behager den hellig Aand oc oſſ/ at legge eder ingen mere Beſuarelſe paa.

29. Daß jr euch enthaltet vom Götzenopffer vnnd vom Blut/ vnd vom Erſticktem/ vnd von Hurerey/ Von welchen ſo jhr euch enthaltet/ thut jr recht/ Gehabt euch wol.

Vden alene diſſe nodtørfftige ſtycker/ At i ſkulle holde eder fra Affguders offer oc fra Blod/ oc fra det Qualde/ oc fra Horeri/ Fra huilcket/ der ſom i holde eder fra/ gøre i ret/ Farer vel.

30. Da dieſe abgefertiget waren/ kamen ſie gen Antiochian/ vnnd verſamleten die Menge/ vnnd überantwortten den Brieff.

Der diſſe vaare ſende bort/ komme de til Antiochiam/ oc forſamlede Mennigheden/ oc finge dem Breffuit.

31. Da ſie den laſen/ wurden ſie des Troſtes fro.

Der de det læſde/ bleffue de glade aff dem trøſt.

32. Judas aber vnnd Silas/ die auch Propheten waren/ ermahneten die Brüder mit vilen reden/ vnd ſtercketen ſie.

Men Judas oc Silas/ ſom oc vaare Propheter/ formanede Btøderne met megen tale/ oc ſtyrckede dem.

Kapitola XV.

26. S těmi lidmi kteřijž wydali žiwoty ſwé pro gměno Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Z ludźmi tymi ktorzy wydáli zdrowia ſwe dla imienia Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá.

27. Protož gſme poſlali Jůdu a Sylu/ kteřijž y oni auſtně wyprawij wám o těmž.

A przetożechmy poſlali Judáſá y Syle/ ktorzy wámy ſámi ſlowy tho oznaymią.

28. Widělo ſe zagiſtě Duchu ſwatěmu/ y nám/ abychom žádněho/ wijce na wás newzkladali Břemene/ krom těchto wěcý potřebnich.

Abowiem thák ſie zdáło Duchowi świetemu y nam ábyſmy wiecey nie kládli ná wás brzemion/ iedno ty potrzebne.

29. Totižto/ abyſſte ſe zdržowali od modlám obětowaněho/ a od krwe/ a od vdáweněho/ a od ſmilſtwa: Od kterýchžto wěcý budeteli ſe oſtřijhati/ dobře budete činiti. Megte ſe dobře.

Abyſćie ſie wſtrzymawáli od tych rzeczy ktore ſą ofiárowáne bałwánom/od krwie od rzeczy dáwionych/ y od grzechu nieczyſtego/ od ktorych rzeczy ieſli ſie ſámi záchowywáć bedźiecie/dobrze vczynićie. Zátym ſie dobrze mieyćie.

30. Tedy oni gſauce poſláni ſſli do Antyochye. A ſſedſſe ſe množſtwij/ dali gim liſt.

A ták oni odpráwieni/ przyſzli do Antyochyey/ á zebráwszy lud oddáli liſt.

31. Kterýžto když přečtli/ radowali ſe z potěſſenij.

Ktory gdy przeczćiono/ vrádowáli ſie z pocieszenia.

32. Judas pak a Sylas/ poněwadž y oni byli Prorocy/ mnohau řečij těſſyli Bratřij/ a potwrzowali gich.

Tedy Judas y Sylás gdyż y ſámi byli Proroki/ długiemi ſłowi nápominali brácia/vtwirdzali ie.

טו

33 וְכַד הֲווֹ תַּמָּן זַבְנָא שְׁרַו אֶנּוּן אַחֵא בִּשְׁלָמָא לְוָת שְׁלִיחֵא׃

E dimorati che furono iui alquanto tempo, furon da i fratelli rimandati con pace à gli Apostoli,

34 בְּרַם הֲוָא צְבִינֵה דְּשִׁילָא דְּנִקּוּת תַּמָּן (וִיהוּדָא בַּלְחוּד אֶזַל לְאוּרִשְׁלֶם׃)

Non dimeno à Sila parue bene di rimanersi li. (Ma Iuda andosene solo à Ierusalem.)

35 פּוֹלוֹס דֵּין וּבַר־נַבָּא קַוִּיו הֲווֹ בְּאַנְטִיוֹכִי וּמַלְפִין הֲווֹ וּמְסַבְּרִין עִם אַחְרָנֵא סַגִּיאֵא מֶלְּתֵה דַּאלָהָא׃

E Paulo e Barnaba dimororono in Antiochia, insegnando & annuntiando con molti altri la parola del Signore.

36 וּבָתַר יַוְמָתָא אֲמַר פּוֹלוֹס לְבַר־נַבָּא נֶתְפְּנֵא וְנֶסְעוּר לַאחַיִן דִּבְכָל מְדִינָא דַּכְרֶזְן בָּהּ מֶלְּתָא דַּאלָהָא וְנֶחְזֵא מָנָא עָבְדִין׃

Doppo alquanti giorni Paulo disse à Barnaba, Ritorniamo hora à visitare i nostri fratelli per tutte le città, ne lequali noi habbiamo annuntiata la parola del Signore, per veder come stiano.

37 בַּר־נַבָּא דֵּין צָבֵא הֲוָא דְּנִדְבַּר לְיוּחַנָן הַו דְּאֶתְכְּנִי מַרְקוֹס׃

E Barnaba consigliaua che si pigliasse in lor compagnia Giouanni, che si chiamaua Marco.

38 פּוֹלוֹס דֵּין לָא צָבֵא הֲוָא דְּנִדְבְּרֵה עַמְּהוֹן מֶטוּל דְּשַׁבַק הֲוָא אֶנּוּן כַּד הֲווֹ בְּפַמְפּוּלִיָא וְלָא אֶזַל עַמְּהוֹן׃

Ma Paulo giudicaua, che colui che da Panfilia s'era ritirato da loro, e non era andato con essi à l'opere, non si douesse pigliare in compagnia.

39 מֶטוּל הָנָא חֶרְיָנָא פְּרַשׁוּ חַד מֶן חַד וּבַר־נַבָּא דְּבַר לְמַרְקוֹס וּרְדוּ בְּיַמָּא וֶאזַלוּ לְהוֹן לְקוּפְרוֹס׃

Onde nacque fra loro si graue contesa, che si separanono l'vn da l'altro: e Barnaba preso con seco Marco, nauigò in Cipri.

טו

33 וְאָרְכוּ לָהֶם שָׁם הַיָּמִים וַיְשֻׁלְּחוּ בְשָׁלוֹם מֵאַחִים אֶל־הַשְּׁלִיחִים׃

Y passando alli algun tiempo fueron embiados de los Hermanos à los Apostoles en paz.

34 וַיִּיטַב בְּעֵינֵי שִׁילָא לַאֲרֹךְ לוֹ עִמָּם (וִיהוּדָה לְבַדּוֹ הָלַךְ יְרוּשָׁלַיְמָה׃)

Mas à Sylas parecio bien de quedarse alli. (Mas Iudas solo boluiose à Ierusalem.)

35 וּפּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא אָרְכוּ לָהֶם בְּאַנְטְיוֹכְיָא מְלַמְּדִים וּמְבַשְּׂרִים אֶת אֲחֵרִים רַבִּים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y Paulo y Barnabas se estauan en Antiochia ensennando la palabra del Sennor, y annunciando el Euangelio con otros muchos.

36 וּמִיָּמִים אָמַר פּוֹלוֹס אֶל־בַּרְנַבָּא נָשׁוּב נָא וְנִפְקוֹד אֶת־אַחֵינוּ מִכָּל־עִיר לָעִיר אֲשֶׁר בְּהֵנָּה בִּשַּׂרְנוּ אֶת־דְּבַר יְהוָֹה מַה יַּעֲשׂוּן׃

Y despues de algunos dias Paulo dixo à Barnabas, Boluamos à visitar los hermanos por todas las ciudades en las quales auemos annunciado la palabra del Sennor, como estan.

37 וּבַרְנַבָּא אָבָה לָקַחַת עִמּוֹ אֶת־יוֹחָנָן הַנִּקְרָא מַרְקוֹס׃

Y Barnabas queria que tomassen consigo à Ioan el que tenia por sobre nombre Marcos.

38 וּלְפּוֹלוֹס נִרְאָה לוֹ אֲשֶׁר אוֹתוֹ אֲשֶׁר עֲזָבָם בְּפַמְפִילְיָא וְלֹא בָא אִתָּם אֶל־הַמַּעֲשֶׂה לֹא יִקָּחוּהוּ עִמָּם׃

Mas Paulo, pareciale que no auia de ser tomado el que se auia apartado de ellos desde Pamphylia y no auia ydo con ellos à la obra.

39 וַיְהִי־רִיב בֵּינֵיהֶם כֵּן אֲשֶׁר נִפְרַד אִישׁ מֵרֵעֵהוּ וּבַרְנַבָּא לָקַח אֵלָיו אֶת־מַרְקוֹס וַיֵּלֶךְ כַּפְּרָה׃

Y vuo tal contencion entre ellos, que se apartaron el vno del otro: y Barnabas tomando à Marcos nauegó à Cypro.

ιε'.

33 Ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

Et quand ils eurent demeuré là quelque espace de temps, ils furent renuoyés en paix par les freres vers les Apostres.

34. Ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. (καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.)

Toutesfois il sembla bon à Silas de demeurer la. (Mais Iuda se en alloit seul à Ierusalem.)

35. Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχίᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

Et Paul & Barnabas demeurerent en Antioche, enseignans & annonçans auec aussi plusieurs autres la parole du Seigneur.

36. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς Βαρνάβαν, ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι.

Et quelques iours apres, Paul dit à Barnabas, Or sus retournons, & visitons nos freres, par toutes les villes esquelles nous auons annoncé la parole du Seigneur, pour voir comment ils se portét.

37. Βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν καλούμενον μάρκον.

Et Barnabas conseilloit de prendre auec eux Iehan surnommé Marc.

38. Παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον.

Mais il ne sembloit pas raisonnable à Paul que celui qui s'estoit departi d'auec eux des Pamphylie, & n'estoit point alle auec eux en ceste œuure-la, leur fust adioint.

39. Ἐγένετο οὖν παροξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε Βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον, ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον.

Dont il y eut telle aigreur qu'ils se separerent l'vn de l'autre, & que Barnabas prenant Marc, nauigea en Cipre.

CAP. XV.

33. Facto autem ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus ad eos qui miſerant illos.

And after they had taryed there a ſpace / they were let goe in peace of the brethren vnto the Apoſtles.

34. Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: (Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem)

Notwithſtanding Silas thought good to abide there ſtill (and onely Iudas went to Ieruſalem.)

35. Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

Paul alſo and Barnabas continued in Antiochia / teaching and preaching with many other the worde of the Lorde.

36. Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus, Revertentes viſitemus fratres per univerſas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini quomodo ſe habeant.

But after certaine dayes/Paul ſaide to Barnabas / Let vs returne / and viſite our brethren in euery city / where we haue preached the word of the Lord/ and ſee how they doe.

37. Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Iohannem, qui coguominabatur Marcus.

And Barnabas counſelled to take with them John/called Marke.

38. Paulus autem rogabat eum, (ut qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum eis in opus) non debere recipi.

But Paul thought it not meete to take him vnto their company / which departed from them from Pamphylia/and went not with them to the worke.

39. Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent ab invicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco navigaret Cyprum.

Then were they ſo ſtirred/that they departed aſunder one from the other/ſo hat Barnabas tooke Marke/ and ſayed vnto Cypus.

Das XV. Capitel.

33. Vnnd da ſie verzogen eine zeit lange/ wurden ſie von den Brůdern mit frieden abgefertiget zu den Apoſteln.

Oc der de haffde tøffuit nogen tid/ bleffue de bortſende aff Brøderne met fred til Apoſtlerne.

34. Es gefiel aber Sila/ daß er da bliebe. (Judas aber zog allein gen Jeruſalem.)

Men det behagede Sila/ at bliffue der (Oc Judas drog alene op til Jeruſalem.)

35. Paulus aber vnnd Barnabas hatten jhr Weſen zu Antiochia/ lehreten vnd predigeten des HERREN Wort/ ſampt vilen andern.

Oc Paulus oc Barnabas haffde deris væſen i Antiochia lærde oc Predickede met mange andre HERRENS ord.

36. Nach etlichen tagen aber ſprach Paulus zu Barnaba: Laß vns widerumb ziehen/ vnd vnſere Brůder beſehen durch alle Stätte/ in welchen wir des HERREN Wort verkündiget haben/ wie ſie ſich halten.

Nogle dage der effter/ ſagde Paulus til Barnabam/ Lad oſſ drage til bage igen/ oc ſee vore Brødre/ huorledis de holde ſig i alle Stæder/ ſom wi haffue forkyndet HERRENS ord vdi.

37. Barnabas aber gab rath/ daß ſie mit ſich nehmen Johannem/ mit dem zunamen Marcus.

Da gaff Barnabas raad/ At de ſkulde tage Johannem met ſig ſom kalledis Marcus.

38. Paulus aber achtet es billich/ daß ſie nicht mit ſich nehmen einen ſolchen/ der von jhnen gewichen war in Pamphilia/ vnd war nicht mit jhnen gezogen zu dem Werck.

Men Paulus actede det tilbørligt/ at de ſkulde icke tage ſaadan en met dem/ ſom vaar viget fra dem i Pamphilia/ oc reyſde icke met dem til Gerningen.

39. Vnd ſie kamen ſcharpff an einander/ alſo daß ſie voneinander zogen/ vnnd Barnabas zu ſich nam Marcum/ vnd ſchiffte in Cypern.

Oc de fortørnede huer andre ſaa ſtorlige / at de droge fra huer andre/ oc Barnabas tog Marcum til ſig/ oc ſeylede til Cypern.

Kapitola XV.

33. A tu pobywſſe za některÿ čas/propuſſtěni/ gſau od Bratřij w pokogi zaſe k těm kteřijž ge byli poſlali.

A gdy tám kilka czáſow z mieſzkáli odeſłani ſą z pokiem od bráciey do Apoſtołow.

34. Ale widělo ſe Sÿlowi/ aby tu zuoſtal: (Jůdas pak ſám ſſel do Geruzaléma.)

Ale Sylí zdáło ſie tám zoſtáć. (Judás wrocił do Jeruzálem ſámeho.)

35. Pawel pak a Barnabáſs/ bydlili w Antyochij/ včijce a kážijce/ s mnohými ginými/ Slowo Božij.

Páwel tež y Bárnábás mieſzkáli w Antyochiey/ nauczáiac y kázac z wielem inych ſłowá Páńſkie.

36. Po několika pak dnech/ řekl Pawel k Barnabáſſowi: Wrátjce ſe/ nawſſtěwme bratřij naſſe po wſſech Měſtech/ w kterýchž gſme kázali ſlowo Božij/ kterak ſe magj.

Potym po kilku dni rzekł do Bárnábáſzá Páwel: Wrociwſzy ſie á náwiedźmy brácia náſze po wſzytkich mieśćiech/ w ktorych ſmy opowiedáli ſłowo Páńſkie/ y dowiemy ſie iáko ſie tež máią.

37. Tehdy Barnabáſs rádil aby poyali s ſebau y Jana/ kterýž přijgmi měl Marek.

A radził Bárnábás áby z ſobą wźięli Janá ktorego zwano Márek.

38. Ale Pawel nechtěl toho/ kterýž byl odſſel od nich z Pamphilij/ aniž ſſel s nimi k prácy/ aby s ſebau pogjmal.

Ale ſie Páwłowi nie zdáło zá rzecz ſłuſzna brac onego ktory odſtał od nich z Pamfiliey/ á nie był w oney ſprawie towarzyſzem ich.

39. Y ſtala ſe mezy nimi ſwáda/ tak že ſe rozeſſli růžno: Barnabaſs poyaw s ſebau Marka/ plawil ſe do Cypru:

Takže przetho ſą obruſzeni/ iž odſzedł ieden od drugiego/ á wźiąwſzy z ſobą Bárnábás Márká wiozł ſie do Cypru.

ט ו

40 פַּוְלוֹס דֵּין גְּבָא לֵהּ לְשִׁילָא וּנְפַק כַּד מַגְעַל מֶן אַחֵא לְטַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E Paulo hauendo eletto Sila: ſen'andò via i raccomandato da i fratelli à la gratia di Dio.

41 וְרָדֵא הֲוָא בְּסוּרְיָא וּבְקִילִיקְיָא וּמְקַיֵּם עִדָּתָא׃

E camina per la Siria e Cilicia, confermando le Chieſe.

י ו

1 וּמַטִי הֲוָא לְדַרְבֵּא מְדִינְתָּא וַלְלוּסְטְרָא אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן תַּלְמִידָא חַד דִּשְׁמֵהּ טִימוֹתָאוֹס בְּרָהּ ד דִיהוּדָיְתָא חְדָא מְהַיְמַנְתָּא וְאַבוּהִי אַרְמָיָא׃

Poi arriuò à Derbe e Liſtra, & iui era vn diſcepolo per nome Timotheo figliuolo d'vna donna Giudea fedele, ma di padre Greco.

2 וְכֻלְּהוֹן תַּלְמִידֵא דְּמֶן לוּסְטְרָא וּמֶן אִיקַנְיוֹן מַסְהֲדִין הֲווֹ עֲלַוְהִי׃

Delqual diſcepolo, i fratelli che erano in Liſtra & Iconio, rendeuano buona teſtimonianza.

3 לְהָנָא צְבָא הֲוָא פַּוְלוֹס דְּיִדְבְּרִיוּהִי עַמֵּהּ וּגְזַרֵהּ מֶטוּל יְהוּדָיֵא דְּאִית הֲווֹ בְּאַתְרָא יָדְעִין הֲווֹ גֵּיר כֻּלְּהוֹן לַאבוּהִי דְּאַרְמָיָא הֲוָא׃

Coſtui volſe Paulo ch'egli andaſſe con ſeco i & hauendolo preſo, il circonciſe per cagion de Giudei che erano in ques luoghi: percioche tutti ſapeuano che ſuo padre era Greco.

4 וְכַד אָזְלִין הֲווֹ בַּמְדִינָתָא מַכְרְזִין הֲווֹ וּמַלְפִין לְהוֹן דְּיֶהֱווֹן נָטְרִין פּוּקְדָנֵא אִילֵין דִּכְתַבוּ שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּבְאוּרִשְׁלֶם׃

Hor quando paſſauan per le città, dauano loro ad oſſeruare i decreti ſtatuiti dagli Apoſtoli e da i Vecchij, che erano in Ieruſalem.

ט ו

40 וּפוֹלוֹס בָּחַר לוֹ בְּשִׁילָא וַיֵּצֵא נִפְקָד לִתְחִנַּת אֱלֹהִים מִן־הָאַחִים׃

Y Paulo eſcogiendo à Silas, partioſe encomendado de los Hermanos à la gracia de Dios.

41 וְעָבַר בַּאֲרָם וְקִילִיקְיָא מְאַמֵּץ אֶת־הָעֵדוֹת׃

Y anduuo la Syria y la Cilicia confirmando las Igleſias.

י ו

1 וַיַּגַּע בְּדֶרְבֵּא וְלוּסְטְרָא וְהִנֵּה תַלְמִיד אֶחָד הָיָה שָׁם וּשְׁמוֹ טִימוֹתְאוֹס בֶּן־אִשָּׁה יְהוּדִית מַאֲמֶנֶת וְאָבִיו יְוָנִי׃

Y vino haſta Derben, y Lyſtra: y heaqui, eſtaua alli vn Diſcipulo llamado Timotheo, hijo de vna muger Iudia fiel, mas de padre Gentil.

2 וְלוֹ הוּעַד מִכָּל־אַחִים אֲשֶׁר בְּלִיסְטְרָא וְאִיקוֹן כִּי יָשָׁר הוּא׃

Deeſté dauan buen teſtimonio los Hermanos que eſtauan en Lyſtro y en Iconio.

3 אוֹתוֹ אָבָה פּוֹלוֹס לָצֵאת עִמּוֹ וַיִּקָּחֵהוּ וַיָּמָל אוֹתוֹ בַּעֲבוּר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר הָיוּ בַּמְּקוֹמִים הָאֵלֶּה כִּי יָדְעוּ כֻּלָּם כִּי אָבִיו הָיָה יְוָנִי׃

Eſte quiſo Paulo que fueſe con el: y tomandolo, circuncidólo, per cauſa de los Iudios que eſtauan en aquellos lugares: porque todos ſabian que ſu padre era Griego.

4 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת הֶעָרִים וַיִּתְּנוּ לָהֶם לִנְצֹר אֶת־הַלְּמוּדִים אֲשֶׁר נִשְׁפְּטוּ מִשְּׁלִיחִים וּזְקֵנִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָיִם׃

Y como paſſauan por las ciudades, dauanles que guardaſſen los decretos que auian ſido determinados por los Apoſtoles y los Ancianos que eſtauan en Ieruſalem.

ιε'.

40. Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.

Mais Paul ayant choiſi Silas pour l'accompagner ſe departit, eſtant recommande à la grace de dieu par les freres.

41. Διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

Et trauerſa Syrie & Cilice, confermant les Egliſes.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος.

Or arriua-il à Derbe & Lyſtre: & voici, vn certain diſciple eſtoit là nommé Timothee, fils d'vne femme Iuifue, fidele, mais d'vn pere Grec.

2. Ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν.

Léquel auoit bon teſmoignage des freres qui eſtoyent a Lyſtre & Iconie.

3. Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν.

Parquoi Paul voulut qu'il allaſt auec lui: & l'ayant prins auec ſoi le circoncit, à cauſe des Iuifs qui eſtoyent en ces lieux la? car tous ſauoyent que ſon pere eſtoit Grec.

4. Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

Eux donques paſſans par les villes, les inſtruiſoyent de garder les ordonnances decretees par les Apoſtres, & par les Anciens de Ieruſalem.

CAP. XV.

40. Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.

And Paul choſe Silas and departed / being commended of the brethren vnto the grace of God.

41. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans eccleſias : (*præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & ſeniorum.)*

And he went through Syria and Cilicia / ſtabliſhing the Churches.

CAP. XVI.

PErvênit autem in Derben & Lyſtram. Et ecce, diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis, patre Gentili.

Then came he to Derbe and to Lyſtra : and behold a certaine diſciple was there named Timotheus / a womans ſonne / which was a Jeweſſe and beleeued / but his father was a Greciā.

2. Huic teſtimonium bonum reddebant qui in Lyſtris erant & Iconio fratres.

Of whome the brethren which were at Lyſtra and Iconium / reported well.

3. Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci : & aſſumens circumcîdit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Gentilis.

Therefore Paul would that he ſhould go forth whith him / and tooke and circumciſed him / becauſe of the Jewes / which were in thoſe quarters : for they knewe all / that his fathers was a Grecian.

4. Cum autem pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus qui erant Ieroſolymis.

And as they went through the cities / they deliuered them the decrees to keepe / ordeined of the Apoſtles & Elders / which were at Jeruſalem.

Das XV. Capitel.

49. Paulus aber wehlet Silan / vnd zog hin / der Gnade Gottes befohlen / von den Brůdern.

Men Paulus vdualde Silan / oc drog bort / befaleteu Guds naade / aff Brøderne.

41. Er zog aber durch Syrien vnd Cilicien / vnd ſterckte die Gemeine.

Saa drog hand igennem Syrien oc Cilician / oc ſtyrckede Menigheden.

Das XVI. Capitel.

ER kam aber gen Derben vnd Lyſtran / vnd ſihe / ein Jůnger war daſelbſt / mit Namen Timotheus / eines Jůdiſchen Weibs Son / die war glaubig / aber eines Griechiſchen Vaters.

DA kom hand til Derben oc Lyſtran. Oc ſee / der vaar en Diſcipel / ſom hed Timotheus / en Jødiſke Quindis Søn / ſom trode / Men Faderen vaar en Greker.

2. Der hatte ein gut Gerůchte bey den Brůdern / vnter den Lyſtranern vnd zu Iconion.

Hand haffde it gaat røckte hoſſ Brøderne / iblant Lyſtran erne oc vdi Iconion.

3. Diſen wolt Paulus laſſen mit ſich ziehen / vnd nam vnd beſchneid jn vmb der Jůden willen / die an demſelbigen ort waren / denn ſie wuſten alle / daß ſein Vater war ein Grieche geweſen

Denne vilde Paulus lade reyſe met ſig / oc hand tog oc omſkar hannem for Jødernis ſkyld / ſom vaare der ſamme ſted / Thi de viſte alle / at hans Fader vaar en Greker.

4. Als ſie aber durch die Stǎtt zogen / ůberantwortten ſie jnen zu halten den Spruch / welcher von den Apoſteln vnd Elteſten zu Jeruſalem beſchloſſen war.

Oc ſom de droge igennem Stæderne / befalede de dem at holde den Ordſprock / ſom vaar beſluttet aff Apoſtlerne oc de Eldſte i Jeruſalem.

Kapitola XV.

40. A Pawel wywoliw ſobě Sýlu / ſſel pryč / poručen gſa miloſti Boži od Bratřij.

Páwel záſie przyiawſzy do ſiebie Syle ſzedl precz / bedac poruczon łáſce Bozey od bráciey.

41. Y chodil po Syrij a Cilicij / po twrzuge Cýrkwij / (a přikazuge gim / aby oſtřijhali přikázanij Apoſſtolůw a ſtarſſých.)

Y chodzil po Syryey y Cylicyey / vtwirdzáiac kośćioly.

• Kapitola XVI.

PRzjſſel pak do Derben a do Liſtry / A hle / Včedlnijk geden tu byl gměnem Tymotheus / Syn gedně ženy Wdowy wěrně / ale Otce měl Pohana.

PRzyſzedl potym do Derben y do Liſtry ktho byl tam zwolennik niekthory imieniem Tymoteus / ſyn niektorey niewiáſty Zydowki wierney wſzakoż z oyca Greká.

2. Tomu ſwědectwij dobré wydáwali / kteřijž bydleli w Liſtře a w Ikonij / Bratřij.

Ten záſoba miał świádectwo bráciey / kthorzy byli w Liſtrzey w Ikonium.

3. Toho chtel Pawel pogijti s ſebau. Y poyaw ho obřezal gey pro Zidy kteřijž byli w těch mijſtech / nebo wěděli wſſyckni / že Otec geho byl Pohan.

Thegoż Páwel chćiał mieć przy ſobie / áby z nim ſzedl / y wziawſzy go obrzezał dla Zydow / kthorzy thám ná onych mieyſcách byli / bo wſzyſcy wiedzieli że ociec iego byl Grek.

4. A když chodili po měſtech / přikazowali gim aby oſtřijhali Včenij kteráž byla gim wydána od Apoſtolůw a od Starſſých kteřijž byli w Geruzalémě.

A ták chodząc po mieśćiech / podawáli im ku chowaniu vſtáwy / ktore byli poſtanowione od Apoſtołow y ſtárſzych / ktorzy byli w Jeruzalem.

יו

5 בְּרַם עִדָּתָא מֶתְקַיְמָן הֲוַי בְּהַיְמָנוּתָא וְסָגְיָן הֲוַי בְּמֶנְיָנָא כֻּל יוֹם׃

E coſi le Chieſe ſi confermauano ne la fede, e creſceuano di numero ogni giorno.

6 הַלְּכוּ דֵּין בִּפְרוּגִיַא וּבְגַלַטִיַא אַתְרְוָתָא וְכַלְּיַת אֶנּוּן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּלָא נְמַלְּלוּן מֶלְּתָא דַּאלָהָא בַּאסִיַא׃

Paſſando poi per la Frigia, e per il paeſe di Galatia, & eſſendo lor proibito da lo Spirito ſanto l'annuntiar la parola in Aſia.

●

7 וְכַד אֶתוֹ לְמוּסִיַא אַתְרָא צָבְיִן הֲווֹ דְּנֵאזְלוּן מִן תַּמָּן לְבִיתוּנִיַא וְלָא אַפְּסַת לְהוֹן רוּחֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Venuti che furono in Miſia, tentauano d'andare in Bitinia, e lo Spirito no'l permeſſe loro.

8 וְכַד נְפַקוּ מִן מוּסִיַא אֶתוֹ לְהוֹן לַטְרוֹאַס אַתְרָא׃

Onde trapaſſata Miſia, ſceſero in Troade.

9 וּבְחֶזְוָא דְּלֵלְיָא אֶתְחְזִי לְפַוְלוֹס אַיְךְ גַּבְרָא חַד מַקְדּוּנָיָא דְּקָאֵם וּבָעֵא מֶנֵּהּ כַּד אָמַר דְּתָא לְמַקְדּוּנִיַא וְעַדְרַיְנַי׃

Et vna viſione apparue di notte à Paulo, cioè, che vn huomo Macedonico gli ſtaua dauanti, pregandolo, e dicendo, Paſſa in Macedonia, & aiutaci.

10 כַּד דֵּין חֲזָא פַּוְלוֹס הָנָא חֶזְוָא מֶחְדָא צְבַיְן לְמֵפַּק לְמַקְדּוּנִיַא מְטוּל דְּאֶסְתַּכַּלְן דְּמָרַן קְרָן דַּנְסַבַּר אֶנּוּן׃

Com'egli hebbe veduta la viſione, ſubbito procurammo d'andare in Macedonia, eſſendo certificati, che il Signore ci chiamaua à predicar loro l'Euangelio.

11 וְרְדִין מִן טְרוֹאוֹס וְתְרַצַן לְסָמוֹתְרָאקִי וּמִן תַּמָּן לְיוֹמָא אַחְרִנָא אֶתִין לְנֵיאַפּוֹלִיס מְדִינְתָּא׃

Partiti dunque da Troade, venimmo per diritto corſo à Samotracia, e l'altro giorno à Napoli.

יו

5 וְהַקְּהִלּוֹת הִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה נוֹתְרוּ בְּמִסְפָּר יוֹם יוֹם׃

Anſique las Igleſias eran confirmadas en fe y eran augmentadas en numero cada dia.

6 וְעָבְרוּ בְּאֶרֶץ פְּרוּגְיָא וְגַלַטְיָא נִכְלָאִים מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִדַּבֵּר אֶת־הַדָּבָר בְּאַסְיָא׃

Y paſſando à Phrygia y la prouincia de Galacia, fueles defendido por el Eſpiritu Sancto de hablar la palabra en Aſia.

7 וּבְבוֹאָם אֶל־מוּסְיָא בִּקְשׁוּ לָלֶכֶת מִשָּׁם לְבִיתוּנְיָא וְלֹא הִנִּיחָתַם רוּחַ (יֵשׁוּעַ׃)

Y como vinieron en Myſia. tentaron de yr en Bithinia mas no los dexo al Eſpiritu (de Ieſus)

8 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־מוּסְיָא יָרְדוּ לִטְרוֹאָס׃

Y paſſando à Myſia, decendieron à Troas.

9 וּמַרְאֶה נִרְאָה לְפוּלוֹס בַּלָּיְלָה אִישׁ אֶחָד כִּתִּי הָיָה עוֹמֵד מְסִית אוֹתוֹ לֵאמֹר בּוֹא נָא אֶל־כִּתִּים וְעָזְרָה לָנוּ׃

Y fue moſtrada à Paulo de noche vna viſion: Vn varon Macedonio ſe puſo delante, rogandole y diziendo, Paſſa en Macedonia, y ayudanos.

10 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־הַמַּרְאֶה בְּרֶגַע בִּקַּשְׁנוּ לָצֵאת אֶל־כִּתִּים מוֹרִים כִּי קָרָא לָנוּ יְהֹוָה לְבַשֵּׂר אוֹתָם׃

Y como vido la viſion, luego procuramos partir en Macedonia certificados que Dios nos llamaua para que les annunciaſſemos el Euangelio.

11 וְכַאֲשֶׁר הָלַכְנוּ מִן טְרוֹאוֹס בְּמָרוֹץ יָשָׁר בָּאנוּ בְּסֵמוֹתְרַאקִי וּבְיוֹם מָחָר לְעִיר נֵאַפּוֹלִים׃

Y nauegando de Troas, venimos camino derecho à Smothracia: y el dia ſiguiente à Napoles.

ιϛʹ.

5. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

Ainſi les Egliſes eſtoyent confermees en la foy, & croiſſoyent en nombre par chacun iour.

6. Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ.

Puis ayans trauerſé la Phrygie & la contree de Galatie, il leur fut defendu par le ſainct Eſprit d'annocer la Parole en Aſie.

7. Ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.

Eſtans donc venus en Myſie, ils eſſayoyent d'aller en Bithynie: mais l'Eſprit de Ieſus ne le leur permit point.

8. Παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν κατέβησαν εἰς τρῳάδα.

Parquoi ayans paſſé Myſie, ils deſcendirent en Troas.

9. Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων, Διαβὰς εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.

Or vne viſion apparut de nuict à Paul, c'eſt qu'vn homme Macedonien ſe preſentant deuant lui, le pria, diſant, Paſſe en Macedone, & nous aide.

10. Ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

Quand donc il eut veu la viſion, incontinent nous taſchaſmes d'aller en Macedone, concluans par cela que le Seigneur nous auoit appeles pour leur euangelizer.

11. Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρῳάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην· τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν.

Ainſi eſtans departis de Troas, nous tiraſmes droit en Samothrace, & le lendemain à Neapolis.

CAP. XVI.

5. Et eccleſiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

And ſo were the Churches ſtabliſhed in the faith / and increaſed in number dayly.

6. Tranſeuntes autem Phrygiam & Galatiæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum in Aſia.

Now when they had gone throughout Phrygia / and the region of Galatia / they were forbidden of ẏ holy Ghoſt to preach the word in Aſia.

7. Cum veniſſet autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permiſit eos Spiritus Ieſu.

Then came they to Myſia / and ſought to goe into Bithynia: but the Spirit ſuffred them not.

8. Cum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem.

Therefore they paſſed through Myſia/ & came downe to Troas.

9. Et viſio per noctē Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans & deprecans eum & dicens, Tranſiens in Macedoniam, adiuva nos.

Where a viſion appeared to Paul in the night. There ſtoode a man of Macedonia and prayed him/ ſaying/ Come into Macedonia and helpe vs.

10. Vt autem viſum vidit, ſtatim quęſivimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quod vocaſſet nos Deus evangelizare eis.

And after he had ſeene the viſion / immediately we propared to goe into Macedonia / being aſſured that the Lord had called vs to preach the Goſpell vnto them.

11. Navigantes autem à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim.

Then went we forth from Troas / & with a ſtraight courſe came to Samothracia/ & the next day to Neapolis.

Das XVI. Capitel.

5. Da wurden die Gemeinen im Glauben beveſtiget/ vnd namen zu an der zahl täglich.

Da bleff Menigheden ſtadfeſt i troen / oc de förmeredis daglige i tallet.

6. Da ſie aber durch Phrygiam vnd das Land Galatian zogen/ ward jhnen gewehret von dem heiligen Geiſte/ zu reden das Wort in Aſia.

Men der de droge igennem Phrigiam oc det land Galacien / bleff dem forbudet aff den hellig Aand/ at tale ordet i Aſia.

7. Als ſie aber kamen an Myſian/ verſuchten ſie durch Bithynian zu räiſen / vnnd der Geiſt ließ jhnen nicht zu.

Oc der de komme til Myſian / forſøcte de at reyſe igennem Bithynian/ oc Aanden tilſtedde dem icke.

8. Da ſie aber für Myſian über zogen/ kamen ſie hinab gen Troada.

Men der de droge frem faar Myſian/ komme de ned til Troada.

9. Vnd Paulo erſchein ein Geſichte bey der Nacht / das war ein Mann auß Macedonia / der ſtund vnd bat jhn / vnd ſprach: Kom hernider inn Macedonian / vnd hilff vns.

Oc en Syn obenbaredis Paulo om natten/ Det vaar en Mand aff Macedonia / hand ſtod oc bad hannem / oc ſagde/ Kom ned til Macedonien / oc hielp oſſ.

10. Als er aber das Geſichte geſehen hatte / da trachten wir alſo bald zu räiſen in Macedonian / gewiß / das vns der HErr dahin beruffen hette/ jnen das Evangelium zu predigen.

Men der hand haffde ſeet den Syn/ da tenckte wi ſtrax at reyſe til Macedonien / thi wi vaare viſſe paa/ at HERREN haffde kaldet oſſ did/ at predicke dem Euangelium.

11. Da fuhren wir auß von Troada/ vnd ſtracks lauffs kamen wir gen Samothracian / des andern tages gen Neapolim.

Da fore wi vd fra Troade / oc wi komme vort rette laab til Samothraciam / Den anden dag til Neapolin.

Kapitola XVI.

5. A tak Cyrkwe potwrzowali ſe w Wijře/ a rozmáhaly ſe w opětu na každý den.

Vtwirdzaly ſie thedy kośćioly w wierze/ á vſtawiznie pocztu ich obficie przybywało.

6. A když ſſli do Frygie a do Galatſké Krajiny/ zabráněno gim od Ducha Swatého/ aby nemluwili Slowa Božiho w Azij.

Tedy przyſzedſzy Frygia/ y kráine Galátcka/ pohamowáni ſa od Duchá świethego/ áby nie opowiedáli ſlowá Bożego w Azyey.

7. A když pak přiſſli do Miſij/ chtěli gijti do Bithynij/ y nedal gim Duch Gežijſſuow.

Zátym gdy przyſzli do Miſyey/ kuſili ſie wnidz do Bithyniey/ ále im Duch nie dopuścil.

8. Ale když proſſli Miſij ſſli do Troady:

Tedy przeſzedſzy Miſya/ wſtapili do Troady.

9. Y vkázáno geſt Pawlowi w nocy wyděnij: Jakoby nějaký Muž Macedonſký ſtál/ a proſyl ho/ řka: Přijgda do Macedonye pomoz nám.

Y widział Páwel w nocy widzenie/ ano mąż niektory Mácedonſki przyſzedſzy ſthanal/ y proſił go mowiąc przepraw ſie do Mácedoniey/ á rátuy nas.

10. A yakž to widěnij widěl/ y hned gſme hledali toho/ abychom ſſli do Macedonye/ vgiſtěni gſauce tijm/ že geſt nás powolal Buoh/ abychom gim kázali Ewangelium.

Z vyzrawſzy to widzenie/ nátychmiaſt ſtáralichmy ſie iákoby idz do Mácedoniey/ máiac zá tho iż nas Pan powoływal ku opowiedániu im Ewánieliey.

11. Protož když gſme ſe plawili do Troady/ vpřijmo přiſſli gſme do Samotracij/ a druhého dne do Neapolim:

A ták wyſzedſzy z Troády/ trzymálichmy ſie proſtey drogi do Sámotrácyey/ á názáiutrz do Neápolim.

יו

12 וּמִן תַּמָּן לְפִילִיפּוּס דְּהָיְ הִי רֵישָׁא דְּמַקְדּוּנִיַא וְאִיתֶיהָ קוֹלוֹנִיַא הֲוַין דֵּין בָּהּ בְּהָדֵא מְדִינְתָּא יוֹמָתָא יְדִיעָתָא׃

E di lì poi à Filippi, che è la prima città, colonia d'vna de le parti di Macedonia, e dimorammo in quella città alquāti giorni.

13 וּנְפַקְן בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לְבַר מִן תַּרְעָא דִּמְדִינְתָּא עַל יַד נַהְרָא מֶטוּל דְּתַמָּן מִתְחְזֵא הֲוָא בֵּית צְלוֹתָא וְכַד יִתֶבְן מְמַלְּלִין הֲוַין עַם נְשֵׁא דְּכְנִישָׁן הֲוַי תַּמָּן׃

Et il giorno del ſabbato vſcimmo fuor de la citta preſſo al fiume, doue ſi ſoleua fare oratione: e poſtici à ſedere, parlauamo à le donne che s'erano iui adunate.

14 וְאַנְתְּתָא חֲדָא מְזַבְּנַת אַרְגְּוָנָא דְּדָחְלָא הֲוָת מֵן אֱלָהָא שְׁמָהּ הֲוָא לוּדִיַא מֵן תֵּאוּטִירַא מְדִינְתָּא דְּהָדָא פְּתַח לִבָּהּ מָרַן וְשָׁמְעָא הֲוָת מֶדֶם דְּאָמַר הֲוָא פַּוְלוֹס

Et vna donna nominata Lidia, venditrice di porpora, de la città di Tiatiri, ſeruente à Dio, ci vdì, à laquale il Signore aperſe il cuore, per attendere à le coſe che da Paulo ſi diceuano.

15 וְעֶמְדַת הִי וּבְנַי בַּיְתָהּ וּבָעְיָא הֲוָת מֶנַּן וְאָמְרָא דְּאֶן הוּ דְּשַׁרִירָאִית תְּכִילִין אַנְתּוּן דַּהְיַמְנֵת בְּמָרַן תּוֹ שְׁרוֹ לְכוֹן בְּבַיְתִי וְסַגִּי אַלְצַתַן׃

Come ella fu battezata, e parimente la ſua famiglia, ci pregò, dicendo, Se voi m'hauete giudicata eſſer fedele al Signore, entrate à ſtare in caſa mia. E coſi ci coſtrinſe.

16 וַהֲוָא דְּכַד אָזְלִינַן לְבֵית צְלוֹתָא פְּגַעַת בַּן עֲלַיְמְתָא חֲדָא דְּאִית הֲוָת לָהּ רוּחָא דְּקֶצְמָא וְעָבְדָא הֲוָת לְמָרַיְהָ תַּאגוּרְתָּא סַגִּיאָתָא בְּקֶצְמָא דְּקָצְמָא הֲוָת׃

Auuenne poi che andando noi à l'oratione, vna fanteſca, che haueua lo ſpirito di Pitone, ſi ſcontrò in noi: laquale daua gran guadagno à i ſuoi padroni con l'indouinare.

יו

12 וּמִשָּׁם לְפִילִפּוּס אֲשֶׁר הִיא רִאשׁוֹנָה בְּחֵלֶק הַכִּתִּים עִיר מְכוּדוֹת וְהָיִנוּ בָּהּ בָּעִיר אוֹרְכִים לָנוּ יָמִים אֲחָדִים׃

Y de alli à Philippos, que es la primera ciudad de la parte de Macedonia, y es Colonia, y eſtuuimos en aquella ciudad algunos dias.

13 וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יָצָאנוּ מִחוּץ לָעִיר אֶל־הַנָּהָר אֲשֶׁר נִרְאָה כִּי בֵּית תְּפִלָּה הָיְתָה שָׁם וְיוֹשְׁבִים דִּבַּרְנוּ לַנָּשִׁים הַנִּקְהָלוּ׃

Y vn dia de los Sabbados ſalimos de la ciudad al rio donde ſolia ſer la oracion: y ſentando nos, hablamos à las mugeres que ſe auiā juntado.

14 וְאִשָּׁה אַחַת וּשְׁמָהּ לוּדְיָא מוֹכֶרֶת אַרְגָּמָן מֵעִיר טִיאַתִירָא יִרְאַת אֱלֹהִים שָׁמְעָה אֲשֶׁר פָּתַח יְהוָה לִבָּהּ לְהַקְשִׁיב לַמְּדֻבָּרִים מִפַּוְלוֹס׃

Entonces vna muger llamada Lydia que vendia purpura en la ciudad de los Thyatireos, temeroſa de Dios, oyó: el coraçon de la qual abriô el Sennor paraque eſtuuieſſe attenta á loque Paulo dezia.

15 וְכַאֲשֶׁר נִטְבְּלָה וְכָל־בֵּיתָהּ שָׁאֲלָה לֵאמֹר אִם תְּשַׁפְּטוּנִי כִּי אֵשֶׁת אֱמוּנִים אָנֹכִי בַּיהוָה בּוֹאוּ לְבֵיתִי וַעֲמֹדוּ וַיִּבְצַר בָּנוּ׃

Y como fue baptizada, con ſu caſa, rogô nos diziendo, Si aueys juzgado que yo ſea fiel àl Sennor, entrad en mi caſa, y poſad. y cōſtrinnió nos.

16 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר הָלַכְנוּ אֶל־הַתְּפִלָּה וַתִּקָּר לָנוּ נַעֲרָה אֲשֶׁר לָהּ רוּחַ אוֹב אֲשֶׁר פְּעֻלָּה רַבָּה עָשְׂתָה לַאֲדֹנָיו בַּקֶּסֶם׃

Y aconteciô que yendo noſotros à oracion, vna mochacha que tenia eſpiritu Pythonico nos ſaliô delante: la qual daua grande ganancia à ſus amos adiuinando.

ιϛ'.

12. Ἐκεῖθέν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις, κολώνια· ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς.

Et de là à Philippes, qui eſt la premiere ville du quartier de Macedone, & eſt colonie: & ſeiournaſmes quelque temps en la ville.

13. Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμὸν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί.

Et au iour du Sabbat nous ſortiſmes hors la ville aupres du fleuue où l'on ſouloit faire la priere, & eſtans là aſſis, nous parlions aux femmes qui eſtoyent là aſſemblees.

14. Καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία πορφυρόπωλις, πόλεως θυατίρων, σεβομένη τὸν θεὸν, ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου.

Adonc vne certaine femme nommee Lydie, de la ville de Thyatire, marchande de pourpre, ſeruāt à Dieu, nous ouït, de laquelle le Seigneur ouurit le cœur pour entendre aux choſes quel Paul diſoit.

15. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

Et quand elle eut eſté baptizee, elle & ſa famille, elle nous pria, diſant, Si vous m'auez eſtimee eſtre fidele au Seigneur, entrez. Et nous contraignit.

16. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη.

Or aduint comme nous allions à la prierre, qu'vne certaine chambriere ayant l'eſprit de Python, nous rencontra, quelle faiſoit vn grand profit à les maiſtres par deuiner.

CAP. XVI.

12. Et inde Philippos: quę eſt prima partis Macedoniæ civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot conſiſtentes.

And from thence to Philippi/which is the chiefe citie in the partes of Macedonia / and whoſe inhabitants came from Rome to dwell there/and we were in that citie abiding certaine dayes.

13. Die autem ſabbathorum egreſſi ſumus foràs portam iuxta flumen ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus quæ convenerant.

And on the Sabbath day/we went out of the citie / beſides a riuer / where they were wõt to pray:and we ſatte downe / & ſpake vnto ẏ women / which were come together.

14. Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

And a certaine woman named Lydia / a ſeller of purple / of the citie of the Thyatirians / which worſhipped God / heard vs / whoſe heart the Lorde opened / that ſhe attended vnto the things which Paul ſpake.

15. Cum autem baptizata eſſet, & domus eius, deprecata eſt, dicens, Si iudicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.

And when ſhee was baptized / and her houſholde / ſhe beſought vs / ſaying / If ye haue iudged me to be faithfull to the Lorde / came into mine houſe / and abide there: and ſhe conſtrainde vs.

16. Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.

And it came to paſſe that as we went to prayer / a certaine maide hauing a ſpirit of diuination / met vs / which gate her maſters / much vantage with diuining.

Das XVI. Capitel.

12. Vnd von dannen gen Philippis / welche iſt die Hauptſtatt deß Lands Macedonia / vnd eine Freyſtatt. Wir hatten aber in diſer Statt vnſer weſen etliche tage.

Oc der fra til Philippis / huilcken ſom er Hoffuitſtaden i det Land Macedonia / oc en fri Stad. Oc wi haffde vort væſen nogle dage i denne Stad.

13. Deß tages der Sabbather giengen wir hinauß vor die Statt / an das Waſſer / da man pfleget zu beten / vnd ſatzten vns / vnnd redeten zu den Weibern / die da zuſam̃en kamen.

Om Sabbathers dagen ginge wi hen vd faar Staden / til det Vand / ſom mand pleyer at bede / oc ſette oſſ / oc talede til de Quinder / ſom der komme tilſammen.

14. Vnd ein Gottsförchtig Weib / mit namen Lydia / eine Purpurkrämerin / auß der Statt der Thyatirer / hörete zu / welcher that der HERR das Hertz auff / daß ſie darauff acht hatte / was von Paulo gered ward.

Oc en Gudfryctige Quinde ſom hed Lydia en Purpurkremerſke / aff de Thyatirers ſtad / hørde til / huilcken HERREN loed hiertet op paa / at hun paa gaff act det / ſom bleff talet aff Paulo.

15. Als ſie aber vnnd jhr Hauß getaufft ward / ermahnet ſie vns / vnnd ſprach: So jhr mich achtet / daß ich glaubig bin an dem HERRN / ſo kommet in mein Hauß / vnnd bleibet allda. Vnd ſie zwang vns.

Oc der hun oc hendis huſſ bleff døbt / formanede hun oſſ / oc ſagde / Der ſom i acte mig / at ieg tror paa HERREN / da kommer i mit Huſſ oc bliffuer der / Oc hun nødde oſſ til.

16. Es geſchach aber / da wir zu dem Gebet giengen / daß eine Magd vns begegnet / die hatte einen Warſager Geiſt / vnd trug jren Herrn vil genieß zu mit warſagen.

Oc det ſkede / der wi ginge til Bønen / At ne Pige møte oſſ / hun haffde en Spaadoms Aand / oc gaffnede ſin Herre meget met ſin ſpaadom.

Kapitola XVI.

12. A odtud do Philippis / kterěž geſt přednij Měſto Kráginy Macedonſkě / obywateli cyzými oſazeně. Y zuoſtali gſme w tom Měſtě za několik dnij.

Z támtad do Filippos / kthore ieſt przednieyße miáſto w ſtronie Mácedońſkiey / cudzoziemcy oſadzone / tám żeßmy w nim kilká dni zmießkáli.

13. W den pak Sobotnij / wyſſli gſme wen za bránu k Ržece / kdež ſe nám zdálo mijſto způſobeně k Modlenij: Y ſedijce tam / mluwili gſme Slowo Božij ženám kterěž ſe tu byly ſeſſly.

A w dźień Szábáthu wyßlichmy z miáſtá podle rzeki / gdźie zwykły bywáć modlitwy / á tám gdyſmy ſiedli / rozmawiálichmy z niewiáſtámi ktore ſie były zeßły.

14. A žena gedna gměnem Lidya / Krumpěřka / z Měſta Thyatyrſkěho / modlěcy ſe Bohu / poſlauchala: gegijžto ſrdcě otewřel PAN / aby pilna byla toho / co ſe od Pawla prawilo.

Tedy niektora niewiáſtá imieniem Lidya / ktory Szkárlat przedawáłá w mieście Thyátyrczykow / chwalac Bogá / ſłuchálá nas / ktorey Pan otworzył ſerce iż pilnie thego ſłucháła co powedal Páwel.

15. A když ſe pokřtila ona y čeled gegij / proſyla nás řkaucy: Poněwadž mne máte za wěrnau Pánu Bohu / wegdětež do měho domu / a tu v mne pobuďte / y přinutila nás.

A gdy ſie okrzciłá y dom iey / prośiłá mowiąc: Jeſliż mie rozumiecie być wierną Pánu wnidźcieß do domu mego á mieſzkayćie / y tákże nas przynuciłá.

16. Y ſtalo ſe / když gſme ſſli ná Modlitbu / děwčka něyaká magijcý ducha wěſſtčijho / potkala ſe s námi / kteráž weliký vžitek přináſſela Panům ſwým budaucý wěcy předpowijdagijcý.

A przydáło ſie gdychmyßli ná modlitwe / iż dźieweczká niekthora cemiálá ducha wießczego / zábieżáłá nam / á tá wielki zyſk pánom ſwoim czyniłá wrożąc.

יו

17 ואתיא הות בתר פולוס ובתרן וקעיא הות ואמרא הלין אנשא עבדוהי אנון דאלהא מרימא ומסברין לכון אורחא דחיא׃

Coſtei ſeguitando Paulo e noi, gridaua, dicendo : Quelli huomini ſon ſerui de l'altiſſimo Iddio, iquali ci annuntiano la via de la ſalute.

18 והכנא עבדא הות יומתא סגיאא ואתתפיר פולוס ואמר לה לרוחא הי פקד אנא לכי בשמה דישוע משיחא דתפקין מנה ובה בשעתא נפקת׃

E queſto fece per molti giorni : ma Paulo hauendolo per male, ſi riuoltò, e diſſe à lo ſpirito, Io ti comando nel nome di I E S V *Chriſto, che tu eſca di eſſa. Et in quella hora medeſima ſe n'vſcì.*

19 וכד חזו מריהא דנפק לה מנה סברא דתאגורתהון אחדוהי ל לפולוס ולשילא ונגדו איתיו אנון לשוקא׃

Allora i ſuoi padroni vedendo che la ſperanza del lor guadagno ſen'era andata, preſero Paulo e Sila, e tirorongli à la corte di i Gouernatori.

20 וקרבו אנון לאסטרטיגא ולרישא דמדינתא ואמרין הוו דהלין אנשא מדלחין לה למדינתן מטול ד דיהודיא אנון׃

E preſentandoli à i magiſtrati, diſſero. Queſti huomini turbano la noſtra citta, eſſendo eſſi Giudei,

21 ומכרזין לן עידא אילין דלא מפס לן ל למקבלו ולמעבד מטול דרהומיא חנן׃

Et annuntiano de modi di viuere, iquali non è lecito riceuere ne oſſeruare à noi che ſiamo Romani.

22 וכנשא סגיאא אתכנש עליהון הידין א אסטרטיגא סדקו נחתיהון ופקדו דנגדון אנון׃

La moltitudine ancora ſi leuò inſieme contra eſſi te i magiſtrati ſtracciorono i lor veſtiments, e comandorono che fuſſen battuti con le verghe.

י ו

17 וְהִיא הָלְכָה אַחֲרֵי פּוֹלוֹס וְאַחֲרֵינוּ וְזָעֲקָה לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עַבְדֵי אֵל עֶלְיוֹן הֵמָּה אֲשֶׁר מַגִּידִים לָנוּ אֶת־דֶּרֶךְ הַיְשׁוּעָה׃

Eſta ſiguiendo à Paulo, y à noſotros, daua bozes diziendo, Eſtos hombres ſon ſieruos del Dios Alto, los quales ós annuncian el camino de Salud.

18 וְזֹאת עָשְׂתָה יָמִים רַבִּים וַיִּכְעַס פּוֹלוֹס וַיִּתְהַפֵּךְ וַיֹּאמֶר אֶל־הָרוּחַ מְצַוֶּה אָנֹכִי לָךְ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לָצֵאת מִמֶּנָּה וַתֵּצֵא בַּשָּׁעָה הַהִיא׃

Y eſto hazia por muchos dias. mas deſagradando eſto à Paulo, boluióſe y dixo al Eſpiritu, Mandote enel Nombre de Ieſus el Chriſto que ſalgas deella. Y ſalió en la miſma hora.

19 וּבִרְאוֹת אֲדֹנֶיהָ כִּי עָלְתָה תִקְוַת פְּעֻלָּתָם וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־פּוֹלוֹס וְשִׁילָא וַיִּמְשְׁכוּם אֶל־הַשּׁוּק לִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים׃

Y viendo ſus amos que auia ſaliendo la eſperanca de ſu ganancia, prendieron à Paulo y à Silas : y truxeronlos àl Audiencia àl Magiſtrado.

20 וַיַּצִּיבוּם לִפְנֵי־הַסְּגָנִים לֵאמוֹר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מְצַמְּתִים אֶת־עִירֵנוּ וִיהוּדִים הֵמָּה׃

Y preſentandolos à los Magiſtrados, dixeron-Eſtos hombres alborotan nueſtra ciudad ſiendo Iudios.

21 וּמַגִּידִים לָנוּ עֵדָה אֲשֶׁר לֹא נוּכַל לְקַבֵּל וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָנָה כִּי רוֹמִיִּם אֲנָחְנוּ׃

Y predican ritos los quales no nos es licito recebir, ni hazer, pues ſomos Romanos.

22 וַיָּרָץ הָעָם יַחַד עֲלֵיהֶם וְהַסְּגָנִים קָרְעוּ אֶת־לְבוּשֵׁיהֶם וַיְצַוּוּ לְיַסְּרָם בַּשְּׁבָטִים׃

Y concurrio el pueblo contra ellos : y los Magiſtrados. rompiendo les ſus ropas mandaronlos, açotar con vergas.

ιϛʹ.

17. Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα, ὅτι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.

Icelle ſuiuant apres Paul & nous, crioit, diſant, Ces gens ſont ſeruiteurs du Dieu ſouuerain, leſquels nous annoncent la voye de ſalut.

18. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.

Et cela fit-elle par pluſieurs iours, mais Paul en eſtant ennuyé, ſe retournant dit à l'eſprit, Ie te commande au nom de Ieſus Chriſt que tu ſortes hors d'elle. Et il ſortit au meſme inſtant.

19. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας.

Adonc les maiſtres d'icelle voyans que l'eſperance de leur profit eſtoit perdue, empoignerent Paul & Silas, & les tirerent en la place du marche aux Magiſtrats.

20. Καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες.

Et les preſenterent aux Gouuerneurs, diſans, Ces gens-ici eſtans Iuifs troublent noſtre ville.

21. Καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι.

Et annoncent des ordonnances leſquelles il ne nous eſt point loiſible de receuoir, ne de garder, veu que nous ſommes Romains.

22. Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν καὶ οἱ στρατηγοὶ περιῤῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν.

Auſſi le populaire s'eſleua enſemble contr'eux, & les Gouuerneurs leur deſchirans leurs robbes, commanderent qu'ils fuiſſent fouëttés.

CAP. XVI.

17. Hæc ſubſecuta Paulum & nos, clamabat dicens, Iſti homines, ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.

She followed Paulus and vs/and cryed / ſaying / Theſe men are the ſeruaunts of the moſt high God / which ſhewe vnto vs the way of ſaluation.

18. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eâdem hora.

And this did ſhe many dayes: but Paul being grieued/ turned about / and ſaid to the ſpirit/ I command thee in the Name of Jeſus Chriſt / that thou come out of hee. And he came out the ſame houre:

19. Videntes autem domini eius quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes,

Nowe when her maſters ſawe that the hope of their gaine was gone / they caught Paul and Silas / and drewe them into the market place vnto the Magiſtrates.

20. Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt, Hi homines conturbant civitatem noſtram, cum ſint Iudęi.

And brought them to the Gouernours/ſaying/ Theſe men which are Jewes/trouble our citie.

21. Et annuntiant morem quem non licet nobis ſuſcipere, neque facere, cum ſumus Romani.

And preach ordinances / which are not lawfull for vs to receiue / neither to obſerue/ ſeeing we are Romanes.

22. Et cucurrit plebs adverſus eos: & magiſtratus ſciſſis tunicis eorum, iuſſerunt eos virgis cædi.

The people alſo roſe vp together againſt them / and the Gouernours rent their clothes / and commanded them to breaten with roddes.

Das XVII. Capitel.

17. Dieſelbige folgete allenthalben Paulo vnd vns nach/ ſchrey vnnd ſprach: Diſe Menſchen ſind Knechte Gottes des Allerhöchſten / die euch den weg der Seligkeit verkündigen.

Den ſamme fulde Paulum oc oſſ effter alleuegne/ robte oc ſagde / Diſſe Menniſke ere den Allerhøyſte Gudtienere / ſom forkynde eder Salighedſens vey.

18. Solches that ſie manchen tag. Paulo aber thet das wehe/ vñ wandte ſich vmb/ vnd ſprach zu dem Geiſte: Jch gebiete dir in dem Namen Jeſu Chriſti/ daß du von jhr außfahreſt. Vnnd er fuhr auß zu derſelbigen ſtunde.

Dette giorde hun mange dage. Men det giorde Paulo ont/ oc hand vende ſig om/ oc ſagde til Aanden/ Jeg biuder dig i Jheſu Chriſti Naffn / at du far vd aff hende. Oc hand foer vd i den ſamme ſtund.

19. Da aber jre Herrn ſahen/ das die hoffnung jhres genieß war außgefahren / namen ſie Paulum vnnd Silan/ zogen ſie auff den Marckt für die Oberſten.

Men der hendis Herrer ſaae / at deris nyttis haab vaar vdfaret / da toge de Paulum oc Silam/ droge dem paa Taarret faar de Øffuerſte.

20. Vnd führeten ſie zu den Hauptleuten/ vnd ſprachen: Diſe Menſchen machen vnſer Statt jrre / vnnd ſind Jůden.

Oc førde dem til Høffuitzmendene/ oc ſagde/ Diſſe Menniſke føre vor Stad i vildfarelſe/ oc ere Jøder.

21. Vnd verkündigen eine Weiſe/ welche vns nicht ziemet anzunemen/ noch zu thun/ weil wir Römer ſind.

Oc forkynde en Skick / huilcken oſſ bør icke at anamme/ ey heller at gøre/ effterdi wi ere Romere.

22. Vnd das Volck ward erregt wider ſie / vnd die Hauptleut lieſſen jnen die Kleider abreiſſen/ vnnd hieſſen ſie ſtäupen.

Oc Folcket bleff oprørt mod dem / oc Høffuitzmendene lode drage Klæderne aff dem / oc befalede at hudſtruge dem.

Kapitola XVI.

17. Ta ſſla za Pawlem a za námi wolagijcy / a řkaucy: Tito lidě / gſau ſlužebnijcy Boha Naywyſſýho/ kteřijžto zwěſtugij nám ceſtu Spaſenij.

Ta chodzac zá Páwlem y zá námi/ wolala mowiac: Ci ludzie ſac ſludzy onego nawyzßego Bogá/ ktorzy nam oznaymuia droge zbawienia.

18. A to činijwala za mnoho dij. Y neſa to těžce Pawel/ obrátiw ſe/ řekl duchu zlěmu: Přikazugi tobě / wě gměnu Pána Gežijſſe Kryſta/ aby wyſſel od nij. Y wyſſel w tu hodinu.

A thoć czynilá przez wiele dni/ ále Páwel maiac zá zle/ obrocil ſie y rzekl duchowi: Roſkázuięc przez imie Jezuſá Kryſtuſá / ábyś od niey wyßedl. A przetoż wnet tegoż czáſu wyßedl.

19. To vzřewſſe Páni gegij/ že geſt odeſſla Naděge zyſku gegich/ chytiwſſe Pawla/ a Sylu/ wedli ge na mijſto ſaudně před Knijžata.

To widząc pánowie iey iż minelá nádzieiá zyſku ich/ poimawßy Páwlá y Syle/ wlekli ie ná rynek do vrzedu.

20. A poſtawiwſſe ge před Vřednijky / řekli: Tito lide/ bauřij Měſto naſſe/ nab gſau Židě.

Apoſtáwiwßy ie przed przelożonymi/ mowili: Ludzie ci zábnrzyli miáſto náße/ gdyż ſa Żydowie.

21. A zwěſtůgij obyčeg/ kterěhož nám neſluſſý přigijti ani zachowatij poněwadž gſme my Řijmaně.

Ropowiedáia nam nowe zwyczáie/ ktorych ſie nam przyimowác nie godzi áni przywlaßczác/ gdyżechmy ſa Rzymiánie.

22. Y zběhla ſe obec prótj nim/ y Auřednjcy/ a roztrhſſe Sukně gegich / kázali ge metlami mrſkati.

Tedy ſpołu poſpolſtwo powſtálo przeciw im/ á przelożem rozdárßy ßáty ich/ kázali ie chluſtác rozgami.

יו

23 וְכַד נְגַדוּ אֶנּוּן סַגִּי אַרְמִיו אֶנּוּן בֵּית אֲסִירֵא וּפַקֶדוּ לְנָטַר בֵּית אֲסִירֵא דְּנַטַר אֶנּוּן זְהִירָאִית ׃

E poi che hebber fatte loro molte piaghe, gli meſſero in prigione, comandando al guardiano che gli guardaſſe diligentemente.

24 הָו דֵּין כַּד קַבֶּל הָנָא פוּקְדָנָא עַאֵל חָבַשׁ אֶנּוּן בְּבַיְתָא גַּוָּיָא דְּבֵית אֲסִירֵא וַאסַר רֶגְלַיְהוּן בְּסַדָּא ׃

Ilquale hauendo riceuuto tal comandamento, gli meſſe ne la piu profonda prigione, e ſerrò loro i piedi ne ceppi.

25 וַבְּפַלְגֵּה דְּלֶלְיָא פַּוְלָוס וְשִׁילָא מְצַלִּין הָוַו ו וַמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא וְשָׁמְעִין הָוַו לְהוּן אֲסִירֵא ׃

E ne la mezza notte Paulo e Sila facendo oratione, laudauano Iddio: e quello che erano legati gli vdiuano.

26 וּמֶן שֶׁלְיָא זַוְעָא רַבָּא הָוָא וְאֶתְתְּזִיעוּ שֶׁתְאַסֵא דְּבֵית אֲסִירֵא וְאֶתְפַּתַּחוּ מֶחְדָא תַּרְעָא כֻּלְּהוּן וַאסוּרַיְהוּן דְּכֻלְּהוּן אֶשְׁתְּרִיו ׃

E ſubbitamente ſi fece vn gran terremoto, in tal ſorte che i fondamenti de la prigione ſi ſcoſſero: e di ſubbito s'aperſero tutte le porte, e ſciolſerſi legami di tutti.

27 וְכַד אֶתְתְּעִיר נָטַר בֵּית אֲסִירֵא וַחֲזָא דְּפַתִּיחִין תַּרְעֵא דְּבֵית אֲסִירֵא נְסַב סַפְסִירָא וַבְעָא דְּנֶקְטוֹל נַפְשֵׁהּ מֶטּוּל דְּסָבַר הָוָא דַּעֲרַקוּ לְהוּן אֲסִירֵא ׃

Onde il guardiano de la prigione eſſendoſi ſuegliato, e vedendo le porte de la prigione aperte, ſguainò il coltello, e voleuaſi ammazzare. penſando che i prigioni ſene fuſſeno fuggiti.

28 וַקְרָיְהִי פַּוְלָוס בְּקָלָא רָמָא וֶאֱמַר לֵהּ לָא תֶעְבֵּד לְנַפְשָׁךְ מֶדֶּם דְּבִישׁ מֶטּוּל דְּכֻלַּן הָרְכָא חְנַן ׃

Aller Paulo gridò ad alta voce, dicendo, Non ti far male alcuno: che noi ſiamo tutti qui.

יז

23 וְכַאֲשֶׁר יִסְּרוּם בִּנְגָעִים רַבִּים וַיִּשְׁלָחוּם בַּמַּטָּרָה וַיְצַוּוּ לַשּׁוֹמֵר לְשָׁמְרָם בְּעֹז ׃

Y deſque los vieron herido de muchos acotes, echaronlos en la carcel mandando à la guarda que los guardaſſe con diligencia.

24 וְהוּא כַּאֲשֶׁר לָקַח אֶת הַמִּצְוָה כָּזֹאת וַיַּשְׁלִיכֵם בַּמַּטָּרָה הַפְּנִימִית וְאֶת־רַגְלֵיהֶם הֵעִיז בָּעֵץ ׃

El qual recebido eſte mandamiento, metiólos en la carcel de mas adentro. y apretoles los pies en el cepo.

25 וּבַחֲצִי הַלַּיְלָה הִתְפַּלְּלוּ פּוּלוּס וְשִׁילָא וַיְשַׁבְּחוּ אֱלֹהִים וַיַּקְשִׁיבוּ לָהֶם הָאֲסוּרִים ׃

Mas á media noche orando Paulo y Silas cantauan hymnos : y losque eſtauan preſos los oyan.

26 וּפִתְאֹם הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל כֵּן אֲשֶׁר נָמוֹטוּ יְסוֹדוֹת הַמַּטָּרָה וַתִּפָּתַחְנָה בְּרֶגַע הַדְּלָתוֹת כֻּלָּנָה וַאֲזִקֵּי־כֻלָּם לֹא יֻתְּקוּ עוֹד ׃

Entonces fue hecho de repente vn gran terremoto de tal manera que los cimientos de la carcel ſe mouian : y luego todas las puertas ſe abrieron, y las priſiones de todos ſe ſoltaron.

27 וְכַאֲשֶׁר הֵקִיץ שׁוֹמֵר הַמַּטָּרָה מִשְּׁנָתוֹ וְרָאָה כִּי נִפְתְּחוּ דַּלְתֵי הַמַּטָּרָה וַיָּרֶק חַרְבּוֹ וַיֹּאמֶר לַהֲרֹג אֶת־נַפְשׁוֹ חוֹשֵׁב כִּי בָרְחוּ הָאֲסוּרִים ׃

Y deſpertada la guarda de la carcel, como vido abiertas las puertas de la carcel, ſacando el eſpada queriaſſe matar, penſando que los preſos ſe auian huydo.

28 וַיִּזְעַק פּוּלוּס בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אַל־תַּעֲשֶׂה לְנַפְשְׁךָ רָעָה כִּי כֻּלָּנוּ פֹּה ׃

Entonces Paulo clamó à gran boz diziendo, No te hagas ningun mal : que todos eſtamos aqui.

ιϛ'.

23. Πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.

Et apres leur auoir donnê pluſieurs coups de fouët, les mirent en priſon, commandans au geolier qu'il les gardaſt ſeurement.

24. Ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

Lequel ayant reçeu vn tel commandement, les mit au fin fond de la priſon, & leur enſerra les pieds aux ceps.

25. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι.

Or ſur la minuict Paul & Silas prioyent, chantans louanges à Dieu : tellement que les priſonniers les entendoyent.

26. Ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.

Et ſoudainement fut fait vn grand tremblement de terre, de ſorte que les fondemens de la priſon croſſoyent: & incontinent toutes les portes furent ouuertes, & les liens de tous furent laſchés.

27 Ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.

A donc le geolier eſtant eſueillé, & voyant les portes de la priſon ouuertes, deſgaina ſon eſpee, & ſe vouloit tuer, cuidant que les priſonniers s'en fuiſſent fuis.

28. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος, λέγων, μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.

Mais Paul cria à haute voix, diſant, Ne te forfai point, car nous ſommes tous ici.

CAP. XVI.

23. Et cum multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi ut diligenter cuſtodiret eos.

And when they had beaten them ſore/they caſt them into priſon/ commanding the iayler to keepe them ſurely.

24. Qui cum tale præceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno.

Who hauing receiued ſuch commandement/ caſt them into the inner priſon/ and made their feete faſt in the ſtockes.

25. Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in cuſtodia erant.

Now at midnight Paul and Silas prayed/ and ſung a Pſalme vnto God: and the priſoners heard them.

26. Subitò verò terræ motus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula ſoluta ſunt.

And ſodeinely there was a great earthquacke/ ſo that the foundation of the priſon was ſhaken: and by all the doores opened/ & euery mans bands were looſed.

27. Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

Then the keeper of the priſon waked out of his ſleepe/ and when he ſawe the priſon doores open/ he drewe out his ſworde/and would haue killed himſelfe/ ſuppoſing the priſoners had bene fled.

28. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi mali feceris univerſi enim hic ſumus.

But Paul cryed with a loud voyce/ ſaying/ Doe thy ſelfe no harme: for we are all here.

Das XVI. Capitel.

23. Vnd da ſie ſie wol geſteupt hatten/ worffen ſie ſie ins Gefengniß/ vnnd gebotten dem Kerckermeiſter/ daß er ſie wol bewahrete.

Oc der de haffde vel hudſtryget dem/ kaſte de dem i Fengſel/ oc befalede Taarngemmeren/ at hand ſkulde foruare dem vel.

24. Der nam ſolch Gebot an/vnnd warff ſie in das innerſte Gefengniß/ vnd leget jhre Füße in den Stock.

Hand anammede dette Bud/oc kaſte dem i det inderſte Fengſel oc lagde deris føder i Stocken.

25. Vmb die Mitternacht aber beteten Paulus vnd Silas/ vnnd lobeten Gott. Vnnd es höreten ſie die Gefangenen.

Oc ved midnat bade Paulus oc Silas/oc loffuede Gud. Oc Fangerne hørde dem.

26. Schnell aber ward ein groſſes Erdbeben/ alſo/ daß ſich bewegeten die Grundveſte des Gefengnis. Vnd von ſtundan wurden alle Thüren auffgethan/vnd aller Bande loß.

Oc der bleff haſtelige i ſtort iordſkel/ ſaa/ at Fengſelens grundual rørde ſig. Oc ſtrax bleffue alle dørrene opladne/ oc allis Baand løſde.

27. Als aber der Kerckermeiſter auß dem ſchlaffe fuhr/ vnnd ſahe die Thüren des Gefengnis auffgethan/ zog er das Schwerdt auß/vnd wolte ſich ſelbſt erwürgen/ denn er meinet die Gefangenen weren entflohen.

Men i det Taarngemmeren foer op aff ſøffne/ oc ſaa Fengſelens dør opladen/ da drog hand Suerdet vd/oc vilde myrde ſig ſelff/ Thi hand mente/ at Fangerne haffde veret vndflyde.

28. Paulus aber rieff laut/ vnnd ſprach: Thu dir nichts übels/denn wir ſind alle hie.

Da robte Paulus høyt oc ſagde/ Gør dig inted ont/ thi wi ere her alle.

Kapitola XVI.

23. A když ge welmi vmrſkáli/ w ſadili ge do žaláře/ a přikázali ſtrážnému/ aby gich pilně oſtrijhal.

A gdy im wiele ran zádáli/ wrzucili ie do więzienia/ roſkázuiac ſtrożowi ciemnice áby ich pilnie ſtrzegl.

24. Tehdy on takowé magé přikázanij/ wſadil ge do naywbluběyšſſýho žaláře/ a nohy gegich ſewřel kladau.

Ktory wziawſzy tákowe roſkazánie/ wſádził ie do wnętrznego taráſu/ á nogi ich zámknal w perá.

25. O puolnocy pak Pawel a Sýlas modlijce ſe chwálili Boha. Y ſlyſſeli ge ginij wězňowé.

Ale o pułnocy modlili ſie Páwel y Sylás/ á ſpiewáli ploſuki/ y ſluchali ich ci ktorzy tez w wiezieniu byli.

26. A hned Země třeſenij rychle ſtalo ſe weliké/ tak že ſe pohnuli Gruntowé žalářowi. A hned wſſecky ſe dwéře otewřely/ a wſſech okowo wěſpadli.

Zátym nátychmiaſt zſtalo ſie wielkie trzeſienie ziemie/ ták iż ſie porłuſzły fundámenty tárásu/ y wnet ſie otworzyły wſzytki drzwi/ á rozwiazáły ſie pera ná wſzytkich.

27. Tehdy procýtiw ſtrážný žaláře/ a vzřew dwéře žaláře otewřené/ wytrhl meč/ chtěl ſe zabiti/ mage za to/ že gſau vtekli wězňowé.

Ocucił ſie potym ſtroż ciemnice/ á gdy vyzrał drzwi otworzone v tarásu/ do bywſzy miecza chćiał ſie ſam zábić/ mniwáiac iż wieźniowie pouciekali.

28. Y zkřijkl nán Pawel hláſem welikým/ řka: Nečiň ſobě ſam nic zlého wſſak gſme tě wſſyckni.

Tedy Pawel záwołał głoſem wielkim mowiac: Nie czyn ſobie nic złego/ boćiechmy haym wſzyſcy.

יו

29 וַאנְהַר לֵהּ שְׁרַגָא וְשָׁוַר וְעַל כַּד רָאֵת וּנְפַל עַל רַגְלַיְהוֹן דְּפַוְלוֹס וְדְשִׁילָא׃

Et egli domandato vn lume, ſaltò dentro ? e pien di terrore, ſi gittò a i piedi di Paulo e di Sila.

30 וַאפֵּק אֶנּוּן לְבַר וֶאמַר הֲוָא לְהוֹן מָרַי מָנָא וָלֵא לִי לְמֶעְבַד אַיְךְ דְּאֶחֵא׃

Poi gli menò fuore, e diſſe, Signori, che mi biſogna fare, per eſſer ſaluo ?

31 וְהָנּוּן אָמְרִין הֲוַו לֵהּ הַיְמֵן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְתֵחֵא אַנְתְּ וּבַיְתָךְ׃

Eſſi gli diſſero, Credi nel Signor IESV Chriſto, tu e la tua famiglia.

32 וּמַלֶּלוּ עַמֵּהּ מֶלְּתָא דְּמָרְיָא וְעַם כֻּלְּהוֹן בְּנַי בַּיְתֵהּ׃

Et annuntioron la parola del Signore à lui, & à tutti quelli che erano in caſa ſua.

33 וּדְבַר בְּשָׁעְתָא בָּהּ בְּלֵלְיָא דְּבַר אַסְחִי אֶנּוּן מֵן נֶגְדְּהוֹן וּבַר שָׁעְתֵהּ עֲמַד הָו וּבְנַי בַּיְתֵהּ כֻּלְּהוֹן׃

Et egli li preſe in quell' hora medeſima de la notte, e lauò loro le piaghe, e ſi battezò eſſo e tutti i ſuoi incontinente.

34 וּדְבַר אַסֵּק אֶנּוּן לְבַיְתֵהּ וְסָם לְהוֹן פָּתוֹרָא וְרָוֵז הֲוָא הָו וּבְנַי בַּיְתֵהּ כֻּלְּהוֹן בְּהַיְמָנוּתָא דַּאלָהָא׃

Et hauendoli menati in caſa ſua, apparechiò loro la tauola, e fece allegrezza d'hauer con tutta la ſua caſa creduto in Dio.

35 וְכַד הֲוָא צַפְרָא שַׁדַּרוּ אִסְטְרַטִיגֵא לְשָׁקְלַי שַׁבְטֵא דְּנֵאמְרוּן לְרַב בֵּית אֲסִירֵא שְׁרִי לְהָלֵין אֲנָשָׁא׃

Venuto che fu il giorno, i Magiſtrati mandorono i comandatori, dicẽdo, Laſſa andar quegli huomini.

יו

29 וַיִּבְעַר לַפִּידִים וַיְדַלֵּג וּבִרְעָדָה גְּדוֹלָה נָפַל אֶל־רַגְלֵי פּוֹלוֹס וְשִׁילָא׃

El entonces pidiendo lumbre, entró dentro y temblando derriboſe à los pies de Paulo y de Silas.

30 וַיּוֹצִיאֵם הַחוּצָה וַיֹּאמַר אֲדוֹנַי מַה צָּרְכִי לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר אִוָּשֵׁעַ׃

Y ſacandolos fuera dizeles; Sennores, que es meneſter que yo haga para ſer ſaluo ?

31 וְהֵמָּה אָמְרוּ הַאֲמֵן בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְתִוָּשֵׁעַ אַתָּה וְכָל בֵּיתֶךָ׃

Y ellos le dixeron, Cree en el Sennor Ieſus el Chriſto, y ſeras ſaluo tu, y tu caſa.

32 וַיְדַבְּרוּ לוֹ אֶת־דְּבַר יְהוָה וּלְכֻלָּם אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ׃

Y hablaronle la Palabra del Sennor, y à todos los que eſtauan en ſu caſa.

33 וַיִּקָּחֵם בְּאוֹתָהּ שְׁעַת הַלַּיְלָה וַיִּרְחַץ אֶת־נִגְעֵיהֶם וַיִּטָּבֵל הוּא וְכָל בֵּיתוֹ בְּרֶגַע׃

Y tomandolos el en aquella miſma hora de la noche, lauóles los açotes, y baprizoſe luego el y todos los ſuyos.

34 וַיְבִיאֵם לְבֵיתוֹ וַיָּשֶׂם אֶת־הַשֻּׁלְחָן וַיָּגֶל עִם כָּל־בֵּיתוֹ מַאֲמִין בַּיהוָה׃

Y lleuandolos à ſu caſa, puſoles la meſa : y gozoſe de que con toda ſu caſa auia creydo à Dios.

35 וַיְהִי בֹקֶר וַיִּשְׁלְחוּ הַסְּגָנִים אֶת־מְשָׁרְתָיו לֵאמֹר הַתֵּר אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה׃

Y como fue de dia, los Magiſtrados embiaron los alguazilles, diziendo, Embiá à aquellos hombres.

ιϛ′.

29. Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ.

Lors icelui ayant demandé de la lumiere, ſaillit dedans, & tremblant ſe ietta aux pieds de Paul & de Silas.

30. Καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;

Et les ayans menés hors, leur dit, Seigneurs, que me faut-il faire pour eſtre ſauué.

31. Οἱ δὲ εἶπον, πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.

Ils lui diſent, Croy au Seigneur Ieſus Chriſt, & tu ſeras ſauué, toi & ta maiſon.

32. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Et lui annoncerent la parole du Seigneur, & à tous ceux qui eſtoyent en ſa maiſon.

33. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα.

A pres cela, les prenant en ceſte meſme heure de la nuict, il laua leurs playes: puis incontinent il fut baptizé, lui & tous ſes domeſtiques.

34. Ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ.

Et les ayant amenés en ſa maiſon, il leur mit la table: & s'eſiouit, pource qu'auec toute ſa maiſon il auoit creu en Dieu.

35. Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους.

Et le iour venu, les Gouuerneurs y enuoyerent des ſergeans, diſans, Baille congé à ces gens la.

CAP. XVI.

29. Petitoq; lumine introgreſſus eſt, & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes.

Then he called for a light/ and leaped in/ and came trembling/ and fell downe before Paul and Silas.

30. Et producens eos foràs, ait, Domini, quid me oportet facere ut ſalvus fiam?

And brought them out / and ſayd/ Syrs/ what muſt I do to be ſaued?

31. At illi dixerunt, Crede in Dominum Ieſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.

And they ſaid/ Beleeue in the Lord Ieſus Chriſt / and thou ſhalt be ſaued / and thine houſholde.

35. Et locuti ſunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius.

And they preached vnto him the worde of the Lorde / and to all that were in his houſe.

33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus eius continuò.

Afterward he tooke them the ſame houre of the night / and waſhed theyr ſtripes/ and was baptized with all that belonged vnto him / ſtraight way.

34. Cumque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua, credens Deo.

And when had brought them into his houſe/ he ſet meat before them/ and reioyced that he with all his houſhold beleeued in God.

35. Et cum dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos.

And when it was day/ the gouernours ſent the ſergeants/ ſaying/ Let thoſe men goe.

Das XVI. Capittel.

29. Er fodert aber ein Liecht / vnd ſprang hinein/ vnd ward zittern/ vnd fiel Paulo vnd Sila zun Füſſen.

Da begerede hand it Liuſſ oc ſpranck hen ind/ oc begynte at beffue / oc falt ned faar Pauli oc Sile føder.

30. Vnd führet ſie herauß vnnd ſprach: Lieben Herren / was ſoll ich thun / daß ich ſelig werde?

Oc ledde dem vd/ oc ſagde/ Kære Herrer/ huad ſkal ieg gøre / at ieg kand vere ſalig?

31. Sie ſprachen: Glaube an den HERRN Jeſum / ſo wirſt du vnnd dein Hauß ſelig.

De ſagde/ Tro paa den HERRE Jheſum/ ſaa bliffuer du ſalig oc dit Huſſ.

32. Vnd ſagten jhm das Wort deß HERRN / vnnd allen die in ſeinem Hauſe waren.

Oc de ſagde hannem HERRENS ord/ oc alle dem / ſom/ vaar i hans huſſ.

33. Vnd er nam ſie zu ſich in derſelbigen Stunde der nacht/ vnd wuſch jhnen die ſtriemen abe/ vnd er ließ ſich tauffen/ vnd alle die ſeinen/ alſo balde.

Oc hand tog dem til ſig / i den ſamme ſtund om natten /; oc tode deris Ribler / Oc hand loed ſtrax døbe ſig / oc alle ſine.

34. Vnd führet ſie in ſein Hauß/ vnd ſetzet jhnen einen Tiſch / vnnd freuet ſich mit ſeinem gantzen Hauſe/ daß er an Gott glaubig worden war.

Oc hand ledde dem i ſit Huſſ/ oc ſette it Bord faar dem / oc glædde ſig met alt ſit Huſſ/ at hand trode paa Gud.

35. Vnd da es tag ward / ſandten die Hauptleute Stattdiener / vnnd ſprachen: Laß die Menſchen gehen:

Oc der det bleff dag ſende Hoffuitzmendene Stadztienerne / oc ſagde / Lad de Menniſke gaa.

Kapitola XVI.

29. A požádaw ſwětla/ wſſel k nim/ a třeſa ſe padl k nohám Pawlowým/ a Sylowým.

Wźiawßy on tedy świátło/ werwał ſie y przypádł drżąc do nog Pawłowi Syli.

30. Y wywedl ge wen/ a řekl: Páni/ co yá mám činiti/ abych ſpaſen byl?

Y wywiodßy ie precz rzekł: Pánowie coż mam czynić ábych był zbáwion?

31. A oni řekli: Wěř w Pána Gežijſſe/ a budeſs ſpaſen ty y Czeled twá.

A oni mu rzekli: Wierz w Páná Jezuſá Kryſtuſá/ á bedźieß zbáwion z domem twoim.

32. Y mluwili gemu Slowo Božij/ y těm wſſem kteřijž byli w domu geho.

Y opowiedáli mu ſłowo Páńſkie/ y wßytkim kthorzy byli w domu iego.

33. A on poyaw ge w tu hodinu w nocy/ vmyl rány gegich/ a pokřtil ſe ſám/ y wſſecka čeled geho hned.

Tedy ie on wźiawßy w nocy oney że godźiny/ omył rany ich/ á okrzcił ſie nátychmiaſt y wßyſcy domownicy iego.

34. A když ge vwedl do domu ſwého/ připrawil gim Stůl/ a radowal ſe ſe wſſý čeledij ſwau/ wěře Pánu Bohu.

A gdy ie przywiodł do domu ſwego/ nagotował im ſtoł/ y rádował ſie że ze wßytkim domem ſwym vwierzył Bogu.

35. A když bylo we dne/ poſlali Vřednijcy ſlužebnijky řkauce: Wypuſť ty Lidi.

Potym gdy dźień náſtawał/ poſłáli przełożeni opráwce ktorzyby powiedźidi áby wzpuścił ludźiony.

יו

36 וְכַד שְׁמַע רַב בֵּית אֲסִירֵא עַל אֱמַר לֵהּ הָי הָדֵא מֶלְּתָא לְפַוְלוֹס דְּשַׁדַּרוּ אַסְטְרָטִיגֵא אֵיךְ דְּתֶשְׁתַּרוּן וְהָשָׁא פּוּקוּ זֵלוּ בַּשְׁלָמָא׃

Allora il guardiano de la prigione riferì queste parole à Paulo, i Magistrati hanno mandato à dire che Voi siate lasciati. Hora dunque Vscite, & andateuene in pace.

37 אֱמַר לֵהּ פַּוְלוֹס דְּלָא סַכְלוּ נְגַדוּן עֵין עָלְמָא כֻּלֵּהּ לַאנָשָׁא רְהוֹמָיֵא אַרְמִיוּן בֵּית אֲסִירֵא וְהָשָׁא מְטַשְׁיָאִית מַפְּקִין לַן לָא גֵּיר אֶלָּא הֶנוּן נֵאתוּן נַפְּקוּנַן׃

Ma Paulo disse loro, Doppo l'hauerci pubblicamente battuti, senza Vdir le nostre ragioni, noi che siamo huomini Romani, ci hanno messi in prigione: & hora ci mandano Via occultamente? Non sarà gia così: ma Vengano pur essi à cauarci fuore.

38 וְאֶזַלוּ שָׁקְלַי שַׁבְטֵא וְאֶמַרוּ לַאסְטְרָטִיגֵא מֶלֵּא הָלֵין דְּאֶתְאֶמַרי לְהוּן וְכַד שְׁמַעוּ דִּרְהוֹמָיֵא אֶנוּן דְּחֶלוּ׃

I comandatori riferiron queste parole à i magistrati, liquali temerono quando Vdirono ch'essi erano Romani.

39 וְאֶתַו לְוָתְהוּן וּבְעַו מֶנְּהוּן דְּנִפְּקוּן וְנִשְׁנוּן לְהוּן מֶן מְדִינְתָּא׃

E Venuti, gli supplicorono di perdono: & hauendoli cauati fuore, li pregauano che Vscissero de la città.

40 וְכַד נְפַקוּ מֶן בֵּית אֲסִירֵא עַלוּ לְוָת לוּדִיָא וְחָזַו תַּמָּן לַאחֵא וּבַיְאוּ אֶנוּן וּנְפַקוּ׃

Et essi Vsciti di prigione, sen'entrorono in casa di Lidia: e Veduti che hebbero i fratelli, gli consolorono, & andoronsene Via,

יז

1 וְעַבַרוּ עַל אַמְפִּיפּוֹלִיס וְאַפּוֹלוֹנִיָא מְדִינְתָּא וְאֶתַו לְתֶסָּלוֹנִיקָא אַיְכָא דְּאִית הֲוָא כְּנוּשְׁתָּא דִּיהוּדָיֵא׃

Et essendo passati por Anfipoli & Apollonia, Vennerò à Tessalonica, doue era la sinagoga de Giudei.

יו

36 וַיַּגֵּד שׁוֹמֵר הַמַּטָּרָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְפּוֹלוֹס כִּי שָׁלְחוּ הַסְּגָנִים לְהַתִּירָם וְעַתָּה צְאוּ וּלְכוּ בְּשָׁלוֹם׃

Y la guarda de la carcel hizo ſaber eſtas Palabras à Paulo, Que los Magiſtrados han embiado que ſeays ſueltos: anſique aora ſalid y ydhos en paz.

37 וּפּוֹלוֹס אָמַר אֲלֵיהֶם הִכּוּ אוֹתָנוּ לִפְנֵי כָּל־הָעָם וּנְקִיִּים אֲנַחְנוּ וְגַם אֲנָשִׁים רְהוֹמִים הָיִינוּ שָׁלְחוּ בַּמַּטָּרָה וְעַתָּה בַּלָּט יַשְׁלִיכוּ אוֹתָנוּ לֹא כֵן כִּי אִם יָבוֹאוּ אִתָּנוּ וְיוֹלִיכוּ אוֹתָנוּ הַחוּצָה׃

Entonces Paulo les dixo, Acotados publicamente ſin auernos oydo, ſiendo hombres Romanòs nos echaron en la carcel; y aora nos echan encubiertamente? no cierto. ſino vengan ellos y ſaquennos.

38 וְהַמְשָׁרְתִים הִגִּידוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לַסְּגָנִים וַיִּירְאוּ בְּשָׁמְעָם כִּי רְהוֹמִים הֵמָּה׃

Y los alguaziles boluieron à dezir à los Magiſtrados eſtas palabras: y vuieron miedo, oydo que eran Romanos.

39 וַיָּבֹאוּ וַיִּתְחַנְּנוּ לָהֶם וּבְהוֹצִיאָם שָׁאֲלוּ מֵהֶם לָצֵאת מִן הָעִיר׃

Y viniendo rogaronles, y ſacandolos rogarónles que ſi ſalieſſen de la ciudad:

40 וּבְצֵאתָם מִן הַמַּטָּרָה בָּאוּ אֶל־לוּדִיָא וּבִרְאוֹתָם אֶת־הָאַחִים נִחֲמוּם וַיֵּצֵאוּ׃

Entonces ſalidos de la carcel, entraron à Lydia, y viſitados los Hermanos, conſolaronlos, y ſalieronſe.

יז

1 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ בְּאַמְפִּיפּוֹלִיס וְאַפּוֹלוֹנְיָא בָּאוּ לְתֶסָּלוֹנִיקָא אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁם עֲדַת הַיְהוּדִים׃

Y Paſſando por Amphipolis, y por Apollonia, vinieron à Theſſalonica, donde auia ſynoga de Iudios.

ιϛ'.

36. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.

Adonc le geolier rapporta ces paroles à Paul, diſant, Les Gouuerneurs ont enuoyé dire qu'on vous baillaſt cõgé: maintenant donc ſortez, & vous en allez en paix.

37. Ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτοὺς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβαλον εἰς φυλακὴν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.

Mais Paul leur dit, Apres nous auoir fouëttés publiquement, ſans forme de iugement, nous qui ſommes Romains ils nous ont mis en priſon & maintenãt nous mettent-ils hors en cachette? Il n'en ſera point ainſi: mais qu'ils vienẽt eux meſmes, & nous mettent hors.

38. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι.

Et les ſergeans rapporterent ces paroles aux Gouuerneurs, leſquel craignirent, ayans entendu qu'ils eſtoyent Romains.

39. Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως.

Parquoi ils vindrent vers eux, & les prierent & les ayans mis hors les requirent qu'ils ſe partiſſent hors de la ville:

40. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτοὺς, καὶ ἐξῆλθον.

Adonc eſtans ſortis de la priſon, ils entrerent chez Lydie: & ayans veu les freres, ils les conſolerent, puis ſe partirent.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων.

Puis ayans traverſe par Amphipolis & Apollonie, ils vindrent en Theſſalonique, où il y auoit vne ſynagogue de Iuifs.

CAP. XVI.

36. Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace.

Then the keeper of the priſon tolde theſe words vnto Paul / ſaying / The gouernours haue ſent to looſe you: now therefore get you hence/and go in peace

37. Paulus autem dixit eis, Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos, miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt? Non ita: ſed veniant, & ipſi nos eiiciant.

Then ſayde Paul vnto them/After that they haue beaten vs openly vncondemned/which are Romanes/ they haue caſt vs into priſon/and nowe would they put vs out priuily? nay verely: but let them cōme and bring vs out.

38. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc. Timueruntq; audito quòd Romani eſſent.

And the ſergeants thold theſe words vnto the Gouernours/ who feared whē they heard that they were Romanes.

39. Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de urbe.

Then came they and prayed them / and brought them out / and deſired thē to depart out of the citie.

40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus, conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

And they went out of the priſon/and intred into the houſe of Lydia: and whē they had ſeene the brethren/ they comforted them/and departed.

CAP. XVII.

CVm autem perambulaſſent Amphipolim & Apolloniã venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Iudæorum.

Now as they paſſed through Amphipolis / and Apollonia / they came to Theſſalonica / where was a Synagogue of the Jewes.

Das XVI. Capitel.

36. Vnd der Kerckermeiſter verkündiget diſe rede Paulo: Die Hauptleute haben her geſandt / daß jhr loß ſein ſolt. Nun ziehet auß / vnd gehet hin mit frieden.

Oc Taarngemmeren forkyndede Paulo denne tale / Høffuitzmendene ſende hid / at i ſkulle vere løſe/ Drager nu vd / oc gaar bort met fred.

37. Paulus aber ſprach zu jhnen: Sie haben vns ohn recht vnd vrtheil öffentlich geſtäupt / die wir doch Römer ſind / vnd in das Gefengnis geworffen/ vnd ſolten vns nun heimlich außſtoſſen. Nicht alſo / ſondern laſſet ſie ſelbſt kommen/vnd vns hinauß führen.

Da ſagde Paulus til dem / De haffue hudſtruget oſſ obenbarlige / vden ræt oc Dom / wi ſom dog ere Romere/ oc kaſt oſſ i Fengſel / oc ſkulde de nu vdſtøde oſſ hemmelige. Icke ſaa/ men lader dem komme ſelff / oc føre oſſ vd.

38. Die Stattdiener verkündigten diſe wort den Hauptleuten. Vnnd ſie forchten ſich/ da ſie höreten daß ſie Römer weren.

Stadztienere kundgiorde diſſe ord faar Hoffuitzmendene. Oc de befryctede ſig/ der de hørde/ at de vaare Romere.

39. Vnd kamen vnd ermahneten ſie/ vnd führeten ſie herauß / vnnd baten ſie/daß ſie außzögen auß der Statt.

Oc de komme oc formanede dem / oc førde dem vd/ oc bade dem at de vilde drage vd aff Staden.

40. Da giengen ſie auß dem Gefengniß/ vnd giengen zu der Lydia/ Vnd da ſie die Brüder geſehen hatten / vnd getröſtet / zogen ſie auß.

Da ginge de aff Fengſelet / oc ginge til Lydiam/ Oc der de haffde ſeet Brøderne oc trøſtet dem/ da droge de vd.

Das XVII. Capitel.

DA ſie aber durch Amphipolin vnnd Apollonian räiſeten / kamen ſie gen Theſſalonich/ da war eine Jüdenſchule.

OC der de reyſede igennem Amphipolim oc Apolloniam/ komme til Theſſalonicam/ der vaar en JødeSchole.

Kapitola XVI.

36. Y oznámil ſtrážny žaláře tato ſlowa Pawlowi / že gſau poſlali Vřednijcy / abyſſte byli propuſſtěni. Protož nynij wygdauce/ gdětež w pokogi.

Ty ſłowa opowiedział ſtróż ćiemnice Páwłowi / iż przełożeni poſłali áby ie puſzczono/ á przetoż teraz wyſzedſzy idźcie w pokoiu.

37. Ale Pawel řekl gim: Zmrſkawſſe nás zgewně / lidi newinné / genž gſme Ržijmané / wſázeli do žaláře / a giž nynij nás chtěgij taynê wyhnati? Neſtanetě ſe ták giſtě: ale ať přijgdau oni / a ſami nás wyženau.

Ale im rzekł Paweł: Vbiwſzy nas iáwnie bez winnośći/ gdy żeſmy Rzymiánie / á podáwſzy nas do więzienia / teráz nas potáiemnie wyrzucáią / iśćieć nic z thego/ ale niech ſámi przyidą á wywiodą nas.

38. Y powěděli Vřednijkům ſlužebnijcy ſlowa ta. Y báli ſe / vſlyſſawſſe žeby Ržijmané byli:

Oznáymili tedy przełożonym oprawce ty ſłowá/ y zlękli ſię vſłyſzawſzy że Rzymiánie byli.

39. A přiſſedſſe / napomenuli gich / a wywedſſe žádali / aby ſſli z Měſta.

A przyſzedſzy przepraſzáli ie/ y wywiodſzy proſili ich áby wyſzli z miaſtá.

40. Y wyſſedſſe z žaláře / weſſli k Liddij / a vzřewſſe Bratřij potěſſyli gich / y ſſli dále.

A ták wyſzedſzy z więzienia / weſzli do Lidyey/ y vyzrawſzy bráćia ćieſzyli ie/ y ſzli precż.

Kapitola XVII.

KDyž pak zchodili Amfipolij a Apollonij / přiſſli do Theſſalonyky/ kdež byla Židowſká Sſkola.

POrthym gdy ſzli w drodze przez Amfipolim y Apollonia. przyſzli do Teſſaloniki / gdźie byla bożnicá Żydowſká.

יז

2 וְעַל פַּוְלוֹס אַיכַנָּא דְּמַעַד הֲוָא לְוָתְהוֹן וְשַׁבָּא תְּלָת מַלֵּל עַמְּהוֹן מֵן כְּתָבָא :

E Paulo ſecondo la ſua vſauza, entrò à loro, e per tre ſabbati diſputaua con eſſi per le Scritture.

3 כַּד מְפַשֵּׁק הֲוָא וּמַחְוֵא דַּעֲתִיד הוּ מְשִׁיחָא דְּנֶחַשׁ וְדַיְקוּם מֵן בֵּית מַיְתֵא וְהָוִיו יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנָא דַּמְסַבַּר אֱנָא לְכוֹן :

Dichiarando e proponendo, che biſognaua che Chriſto patiſſe, e riſuſcitaſſe da morte, e che queſto è Chriſto IESV, ilqual (diceua egli) io v'annuntio.

4 וַאנָשִׁין מֵנְּהוֹן הַיְמֶנוּ וְנֵקְפוּ לְפַוְלוֹס וַלְשִׁילָא וְסַגִּיאָא מֵן יַוְנָיֵא אַילֵין דְּדָחְלִין הֲווּ מֵן אֱלָהָא וְאַף נֶשֵּׁא יַדִיעָתָא לָא זְעוּרָן :

Et alcuni di loro credettero, & accoſtoronſi à Paulo & à Sila, & vna gran moltitudine di Greci pij, e donne principali non poche.

5 וְחַסְמוּ הֲווּ יְהוּדָיֵא וְאַקְפוּ לְהוֹן אֲנָשָׁא בִּישֵׁא מֵן שׁוּקָא דַּמְדִינְתָּא וַעֲבַדוּ אַכְלוֹס סַגִּיאָא וְדַלַּחוּ הֲווּ לַמְדִינְתָּא וַאתוּ וְקָמוּ לְהוֹן עַל בַּיְתֵה דְּאִיסוֹן וּבָעֵין הֲווּ דְּנַפְּקוּן אֶנּוּן מֵן תַּמָּן וְנַשְׁלְמוּן אֶנּוּן לַאכְלוֹס :

Ma i Giudei ribelli moſſi da inuidia, preſero con ſeco alcuni vagabondi: huomini di mala vita, & hauendo raccolta la turba, meſſero in tumulto la città, & aſſalendo la caſa di Iaſone, cercauano di condurgli al popolo.

6 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ אֶנּוּן תַּמָּן גַּרּוּהי הֲווּ לְאִיסוֹן וְלַאחֵא דְּאִית הֲווּ תַּמָּן וַאיְתִיו אֶנּוּן לְוָת רֵישֵׁא דַּמְדִינְתָּא כַּד קָעֵין הֲווּ דְּהָלֵין אֶנּוּן דַּלְכֻלָּה אַרְעָא דַּלַּחוּ וְהָא תּוּב לְהָרְכָא אֶתוּ :

E non gli hauendo ritrouati, tirorono Iaſone & alcuni fratelli à i Gouernatori de la città, gridando, Quelli che hanno conturbato il mondo, ſon venuti ancor quà.

יז

2 וּפַוְלוֹס בָּא אֲלֵיהֶם כְּתַעוּדָתוֹ וּבִשְׁלוֹשֶׁת שַׁבָּתוֹת יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם מִכְּתָבִים :

Y Paulo, como acoſtumbraua, entró á ellos, y por tres Sabbados diſputó con ellos de las Eſcripturas.

3 פּוֹתֵחַ וּמוֹכִיחַ כִּי צֹרֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְעַנּוֹת וְלָקוּם מִמֵּתִים וְכִי זֶה הַמָּשִׁיחַ יֵשׁוּעַ הוּא אֲשֶׁר אֲנִי מַגִּיד לָכֶם :

Declarando abiertamente y proponiendo, Que conuenia que el Chriſto padecieſſe, y reſuſcitaſſe de los muertos; y que eſte era Ieſus, el Chriſto, el qual (dize) yo os annoncio.

4 וּמִקְצָתָם הֶאֱמִינוּ וְדָבְקוּ בְּפַוְלוֹס וְשִׁילָא וּמִיוָנִים יִרְאֵי אֱלֹהִים הָמוֹן רָב וּמִנָּשִׁים רִאשׁוֹנוֹת לֹא מְעַטוֹת :

Y algunos deellos creyeron, y ſe juntaron con Paulo y con Silas: y de los Griegos religioſos grande multitud: y mugeres nobiles no pocas.

5 וִיהוּדִים אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים בְּקִנְאָתָם לָקְחוּ אֲלֵיהֶם חֶבֶל אַנְשֵׁי־בְלִיַּעַל וַיַּקְהִילוּ וַיְהַמּוּ אֶת־כָּל הָעִיר וַיָּקוּמוּ עַל־בֵּית יָסוֹן וַיְבַקְשׁוּם לְהוֹצִיאָם אֶל־הָעָם :

Entonces los Iudios (que eran incredulos,) zeloſos, tomando à algunos ocioſos, malos hombres, y juntando companna, alborotaron la ciudad? y acometiendo la caſa de Iaſon, procurauan ſacarlos àl pueblo.

6 וְכַאֲשֶׁר לֹא מְצָאוּם וַיִּמְשְׁכוּ אֶת־יָסוֹן וּקְצָת הָאַחִים אֶל־נְשִׂיאֵי הָעִיר וְצֹעֲקִים כִּי הַנּוֹסְחֵי כָל־הַתֵּבֵל הֵמָּה בָּאוּ גַּם הַפֹּה :

Y no hallandolos, truxerón à Iaſon y à algunos Hermanos à los gouernadores de la ciudad, dando bozes, Que eſtos ſon los que alborotan el mundo, y han venido acá.

ιζ.

2. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν.

Et Paul ſelon ſa couſtume entra vers eux, & par trois Sabbats diſputoit auec eux, par les Eſcritures.

3. Διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Leur declarant & propoſant qu'il auoit falu que le Chriſt ſouffriſt, & reſſuſcitaſt des morts: & que ce Ieſus eſtoit le Chriſt, lequel diſoit-il, ie vous annonce.

4. Καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι.

Et quelques vns d'entr' eux creurent, & furent adioints à Paul & Silas, & grande multitude de Grecs ſeruans à Dieu, & de femmes de qualité non petit nombre.

5. Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.

Mais les Iuifs rebelles, eſmeus d'enuie, prindrent certains vautneans bateurs de paué, leſquels ayans fait amas de peuple, eſmeurent toute la ville: & faiſans effort à la maiſon de Iaſon, cerchoyent de les amener vers le peuple.

6. Μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν ἰάσονα, καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν.

Et ne les ayans trouués, tirerent Iaſon, & quelques freres aux Gouuerneurs de la ville, en criant, Ceux ci qui ont remué tout le monde, ſont auſſi venus ici.

CAP. XVII.

2. Secundum conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbatha tria diſſerebat eis de ſcripturis.

And Paul/as his maner was/went into them/ and tree Sabbath dayes diſputed with them by the Scriptures.

3. Adapariens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

Opening/and alleding that Chriſt muſt haue ſuffred/ and riſen againe frō the dead : and this is Jeſus Chriſt/ whome/ſaid he/I preach to you.

4. Et quidam ex eis crediderunt,& adiuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibus multitudo magna,& mulieres nobiles non paucæ.

And ſome of them beleeued / and ioyned in company with Paul and Silas : alſo of the Grecians that feared God a great multitude/and of the chiefe women not a fewe.

5. Zelantes autem Iudæi, aſſumenteſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta,concitaverunt civitatem : & aſſiſtentes domui Iaſonis, quærebant eos producere in populum.

But the Jewes which beleeued not/ moued with enuie/tooke vnto them certaine vagabondes/ and wicked fellowes / and when they had aſſembled the multitude / they made a tumult in the citie/and made aſſault againſt the houſe of Jaſon/ & ſought to bring them out to the people.

6. Et cum non inveniſſent eos, trahebant Iaſonem & quoſdam fratres ad principes civitatis , clamantes, Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt.

But when they found them not / they drew Jaſon/ and certein brethren vnto the heads of the citie/crying/ Theſe are they which haue ſubuerted the ſtate of the worlde/and here they are.

Das XVII. Capitel.

2. Nach dem nun Paulus gewohnet war/gieng er zu jhnen hinein/vnd redet mit jnen auff drey Sabbathen auß der Schrifft.

Da gick Paulus nu ind til dem / effter ſom hand pleyede / oc talede tre Sabbather met dem aff Scrifften.

3. Thet ſie jhnen auff / vnnd legets jhnen für / daß Chriſtus muſte leiden vnd aufferſtehen von den Todten/vnd/ daß diſer Jeſus / den ich (ſprach er) euch verkündige / iſt der Chriſt.

Oplod dem hende / oc lagde dem det faare / At Chriſtus ſkulde lide oc opſtaa fra de Døde/ oc/at denne Jheſus / ſom ieg (ſagde hand) forkynder eder / er Chriſtus.

4. Vnnd etliche vnter jhnen fielen jhm zu / vnd geſelleten ſich zu Paulo vnd Sila / auch der Gotsförchtigen Griechen eine groſſe menge/darzu der fůrnembſten Weiber nicht wenig.

Oc nogle iblant dem fulde hannem til / oc hulde ſig til Pouil oc Sila/ oc en ſtor hob Gudfryctige Greker/ der til de ypperſte Quinder icke ſaa.

5. Aber die halßſtarrigen Jüden neideten / vnnd namen zu ſich etliche boßhafftige Mânner Pôbelvolcks/ machten eine Rotte / vnnd richten einen Auffruhr in der Statt an / vnnd tratten fůr das Hauß Jaſonis / vnd ſuchten ſie zu fůhren vnter das gemeine Volck.

Men de hardnackede Jøder vaare nidkære / oc toge nogle onde Mend til ſig aff det menige Folck/ giorde en Forſamlinge / oc begynte it Oprør i Staden/ oc de ginge faar Jaſonis huſſ / oc ſøgte at føre dem iblant det menige Folck.

6. Da ſie aber ſie nicht funden/ ſchleifften ſie den Jaſon vnnd etliche Brůder fůr die Oberſten der Statt / vnd ſchryen : Diſe / die den gantzen Weltkreiß erregen / ſind auch herkommen.

Men der de funde dem icke / da droge de Jaſon oc nogle Brødre faar de Øffuerſte i Staden/ oc robte/ Diſſe ſom oprøre den gantſke Verden trint omkring/ der ere oc komne hid.

Kapitola XVII.

2. Tehdy Pawel wedlé obyčege wſſel k nim/ a po tři Sobothy wykládal gim pijſma.

Tedy Páwel wedle zwyczáin ſwego wſzedl do nich/ á przez trzy Szabáthy rozmawial ſie z nim z piſm.

3. Odwijrage a oznamuge/ že měl Kryſtus trpěti a zmrtwých wſtáti? a že ten geſt Gežus Kryſtus / kteréhož yá zwěſtugi wám.

Okazuiac y przekládáiac/ ż byla potrzebá Kryſtuſowi cirpiec y wſtác z martwych á iżci ten ieſtć Jezus Kryſtus / ktorego ia wam opowiedam.

4. Tehdy někteřij z nich vwěřili / a přiwinuli ſe k Pawlowi a k Sylowi / weliké množſtwij y z Pohanůw pobožných/ y mnohé z přednijch Zen.

Y vwierzyli niektorzy z nich/ á ſtowárzyſzyli ſie z Páwlem y Syla/ ktemu wiele bogoboynych Grekow / y niewiaſt przednieyſzych nie malo.

5. Tehdy záwiſtij hnuti gſauce newěřijcý Zidé / aſhromáždiwſſe z lidu obecného muže zlé/ ſhlaukiwſſe ſe / zbauřili Měſto : A autok včiniwſſe na dům Jázonůw / hledal gich/aby ge wywedli před Lid.

Ale Zydowie ktorzy ſluchác niechcieli / ruſzeni zazdroſcia/ nábrawſzy niektorych lotráſzow ludzi zlych/ a zebrawſzy lud wzburzyli miáſto/ á náſzedſzy ná dom Jázonow / ſzukáli ich áby ie wywiedli do ludu.

6. A když gich nenalezli/táhli Jázona / a některé Bratřij k Knižatuom měſtſkým/ wolagijce: Tito / kteřijž Swět bauřij/ ſem také přiſſli.

A gdy ich nie ználezli/ wywlekli Jazoná y niektora brácia do przelożonych miáſtá/ wolájac: Cie ſa ktorzy ſtan wſzytkiego ſwiátá podwracali/ y tuc oto przyſzli.

יז

7 וַמְקַבֵּלְנֻהוֹן הָנוּ אִיָסוֹן
וְכֻלְּהוֹן הָלֵין לוּקְבַל פ
פּוּקְדָנַוְהִי דְקֵסַר קָיְמִין כַּד
אָמְרִין דְאִית מַלְכָּא
אַחֲרָנָא יֵשׁוּעַ׃

Iquali Iaſone ha riceuuti naſcoſamente, e tutti queſti fanno contra i decreti di Ceſare, dicendo eſſerci vn'altro Re, cioè IESV.

8 אֶתְהַלַּחוּ דֵּין רִישָׁנֵא
דַמְדִינְתָּא וְכֻלֵּה עַמָּא כַּד
שְׁמַעוּ הָלֵין׃

E coſi commoſſero la turba, e i Gouernatori de la città, che vdiuano queſte coſe.

9 וַנְסַבוּ עַרְבָּא מֶן אִיָסוֹן
וְאַף מֶן אַחֵא וְהָיְדֵין שְׁרַו
אֶנּוּן׃

Ma riceuuta la ſatisfattione da Iaſone e da gli altri, gli laſſorono andare.

10 אַחֵא דֵּין בַּר שָׁעְתֵהּ
בֵּהּ בְּלִלְיָא שְׁרַו לְפַוְלוֹס
וַלְשִׁילָא לְבֶרוֹאָא מְדִינְתָּא
וְכַד אֶתוֹ לְתַמָּן עָאלִין הָווּ
לְבֵית כְּנוּשְׁתָּא דִיהוּדָיֵא׃

E ſubbito i fratelli mandorono via di notte Paulo e Sila à Berrea: iquali arriuati che furon la, ſen'andorono à la ſinagoga de Giudei.

11 חֵארָאיִין הָווּ יַתִּיר הָנוּן
יְהוּדָיֵא דְתַמָּן מֶן יְהוּדָיֵא
הָנוּן דְאִית הָווּ בְתֶסַלוֹ־
נִיקָא וְשָׁמְעִין הָווּ מֶנְהוֹן
מֶלְתָא כֻל־יוֹם חָדָיָאִית
כַּד מְפַרְשִׁין הָווּ מֶן כְּתָבֵא
דְאֵן הָלֵין הָכַנָא אִיתֵיהֵין׃

E queſti erano piu generoſi di quelli che erano in Teſſalonica, iquali riceuerono la Parola con ogni prontezza d'animo, eſaminando ogni giorno le Scritture, per veder ſe queſte coſe ſtauano coſi.

12 וְסַגִּיאֵא מֶנְהוֹן הַימֶנוּ
וְהָכְנָא אַף מֶן יַוְנָיֵא גַּבְרֵא
סַגִּיאֵא וּנְשֵׁא יָדִיעָתָא׃

Pertanto molti di loro credettero, e de le donne Greche honeſte, e de gli huomini non pochi.

13 וְכַד יִדַעוּ הָנוּן יְהוּדָיֵא
דְמֶן תֶסַלוֹנִיקָא דְמֶלְתֵהּ
דַאלָהָא אֶתְכַּרְזַת מֶן
פַּוְלוֹס בְּבֶרוֹאָא מְדִינְתָּא
אֶתוֹ אַף לְתַמָּן וְלָא שְׁלִיו
לְמֶזָעוּ וַלְמַדְלָחוּ
לַאנָשׁוּתָא׃

Hor come i Giudei di Teſſalonica ſeppero che la parola di Dio era ſtata annũtiata da Paulo ancora in Berrea, vennero à commouere ancor iui le turbe.

יז

7 וְיָסוֹן קִבֵּל אוֹתָם וְכָל הָאֵלֶּה
עַל־מִצְוַת הַקֵּיסַר יַעֲשׂוּ לֵאמֹר
כִּי יֵשׁוּעַ מֶלֶךְ אַחֵר הוּא׃

A los quales Iaſon ha recebido, y todos eſtos hazen contra los decretos de Ceſar, diziendo que Ieſus es otro rey.

8 וַיְהָמוּ אֶת הָעָם וְאֶת־נְשִׂיאֵי
הָעִיר בְּשָׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה׃

Y alborotaron el pueblo y à los gouernadores de la ciudad oyendo eſtas coſas.

9 וּבַעֲרֹב יָסוֹן אֶת לִבּוֹ וְהָאֲחֵרִים
וַיַּתִּירוּם׃

Mas recebida ſatisfacion de Iaſon y de los demas, ſoltaronlos.

10 וְהָאַחִים בִּמְהֵרָה בַּלַּיְלָה שִׁלְּחוּ
אֶת־פּוֹלוֹס וְשִׁילָא לִבְרוֹאָה
וּבְבוֹאָם שָׁמָּה הָלְכוּ בַּעֲדַת
הַיְּהוּדִים׃

Entonces los Hermanos luego de noche embiaron à Paulo y à Silas à Berea los quales como llegaron, entraron en la Synoga de los Iudios.

11 וְהָאֵלֶּה הָיוּ חוֹרִים מֵאֲשֶׁר
בְּתֶסָלוֹנִיקָא כִּי קִבְּלוּ אֶת הַדָּבָר
עִם כָּל־חוּשׁ וְיוֹמָם וָלַיְלָה
הֶהְגּוּ בַּכְּתָבִים אִם יִהְיוּ כֵן
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y fueron los mas nobles de los Iudios que eſtauan en Theſſalonica, eſtos que recibieron la palabra con toda cudicia, eſcudrinnando cada dia las Eſcripturas, ſi eſtas coſas eran anſi.

12 וְרַבִּים מֵהֶם הֶאֱמִינוּ וְנָשִׁים
יְוָנִיּוֹת נִכְבָּדוֹת וַאֲנָשִׁים לֹא
מְעַטִּים׃

Anſique creyeron muchos dellos; y mugeres Griegas honeſtas, y varones no pocos.

13 וְכַאֲשֶׁר יָדְעוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בְּתֶסָלוֹנִיקָא הֵמָּה כִּי בִּבְרוֹאָה
נִקְרָא מִפּוֹלוֹס דְּבַר יְהוָה וַיָּבוֹאוּ
שָׁמָּה וַיְהָמוּ אֶת הֲמוֹנִים׃

Mas como entendieron los Iudios de Theſſalonica, que tambien en Berea era annunciada la palabra de Dios por Paulo, vinieron tambien allà alborotando el pueblo.

ιζ.

7. Οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, ἰησοῦν.

Leſquels Iaſon a retirés chez ſoi: & eux tous font contre les decrets de Ceſar, diſans, Qu'il y a vn autre Roy, qu'ils nomment Ieſus,

8. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.

Ils eſmeurent donc le peuple & les Gouuerneurs de la ville qui oyoyẽt ces choſes.

9. Καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν ἀπέλυσαν αὐτούς.

Mais apres auoir receu caution de Iaſon, & des autres, ils les laiſſerent aller.

10. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέῤῥοιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων ἀπῄεσαν.

Et incontinent les freres mirent hors de nuict Paul & Silas pour aller en Beree: leſquels eſtans là venus, entrerent en la ſynagogue des Iuifs.

11. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι (τῶν ἄλλων) τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφὰς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτω.

Or ceux ci furent plus courageux que les iuifs qui eſtoyent en Theſſalonique, entant qu'ils receurent la parole auec toute promptitude, conferãt iournellement les Eſcritures, pour ſauoir s'il eſtoit ainſi.

12. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.

Pluſieurs donques d'entr'eux creurent, & des femmes Grecques honorables, & d'hommes non petit nombre.

13. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν τῇ βεῤῥοίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους.

Mais quand les Iuifs de Theſſalonique ſeurent que la parole de Dieu eſtoit auſſi annoncee par Paul en Beree, ils y vindrent, & eſmeurent le peuple.

CAP. XVII.

7. Quos ſuſcepit Iaſon, & hi homines contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Ieſum.

Whome Jaſon hath receiued / and theſe all doe againſt the decrees of Ceſar / ſaying that there is another King / one Jeſus.

8. Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc,

Then they troubled the people / and the heades of the citie / when they heard theſe thinges.

9. Et accepta ſatisfactione á Iaſone & à cæteris, dimiſerunt eos.

Not withſtanding when they had receiued ſufficient aſſurance of Jaſon: and of the other / they let them go.

10. Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum & Silam in Berœam. Qui cum veniſſent, in ſynagogam Iudæorum introierunt.

And the brethren immediatly ſent away Paul & Silas by night vnto Berea / which when they were come thither / entred into the Synagogue of the Jewes.

11. (Hi autem erant nobiliores eorum qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbũ cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

Theſe were alſo more noble men thẽ they which were at Theſſalonica / which receiued the worde with all readines / and ſearched the Scriptures dayly / whether thoſe things were ſo.

12. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.)

Therefore many of them beleeued / and of honeſt women / which were Grecians / and men not a few.

13. Cum autem cognoviſſent in Theſſalonica Iudæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc, commoventes, & turbantes multitudinem.

But when the Jewes of Theſſalonica knew / that the word of God was alſo preached of Paul at Berea / they came thither alſo / and moued the people.

Das XVII. Capitel.

7. Die herberget Jaſon. Vnd diſe alle handeln wider des Keiſers Gebot / ſagen: Ein ander ſey der König / nemblich / Jeſus.

Dem lener Jaſon herbere. Oc alle diſſe handle mod Keyſerens Bud / ſige en anden ere Konge / ſom er Jheſus.

8. Sie bewegeten aber das Volck / vnd die Oberſten der Statt / die ſolches höreten.

Saa oprørde de Folcket oc de Øffuerſte i Staden / ſom det hørde.

9. Vnd da ſie verantwortung von Jaſon vnnd den andern empfangen hatten / lieſſen ſie ſie loß.

Oc der de haffde taget fylliſte aff Jaſon oc de andre / da lode de dem løſſ.

10. Die Brůder aber fertigten ſie alſo balde ab bey der nacht / Paulum vnd Silan / gen Berrhoen. Da ſie darkamen / giengen ſie in die Jůdenſchule.

Men Broderne forſkickede ſtrax om natten Paulum oc Silan / til Berrohen. Der de komme did / ginge de i Jødernis Schole.

11. Denn ſie waren die edelſten vnter denen die zu Theſſalonich / die nahmen das Wort auff gantz williglich / vnd forſcheten tåglich in der Schrifft ob ſichs alſo hielte.

Thi de vaare de edelſte iblant dem i Theſſalonica / De anammede ordet meget veluillige / oc randſagede daglige i Scrifften / om det haffde ſig ſaa.

12. So glaubten nun vil auß jhnen / auch der Griechiſchen ehrbarn Weiber vnd Månner nicht wenig.

Saa trode nu mange aff dem / ocſaa de Grekers erlige Qinder oc Mend icke faa.

13. Als aber die Jůden von Theſſalonich erfuhren / daß auch zu Berrhoen das Wort Gottes von Paulo verkůndiget wůrde / kamen ſie / vnd bewegeten auch allda das Volck.

Men der Jøderne aff Theſſalonica fornumme / at Guds ord bleff oc forkyndet aff Paulo i Berrhoen / da komme de / oc oprørde ocſaa der Folcket.

Kapitola XVII.

7. Kteréž tayně přijal Jázon / a ti wſſyckni proti vſtanowenij Cýſařowu činij prawijce býti Králem gineho / gménem Gežijſſe.

Ktore przyiął Jazon / á wßyſcy ci czynią przeciw dekretom Ceſárſkim / opowiedáiąc Jezuſá Krolá inego.

8. A tak zbauřili Obec / y Knijžata Měſta když to od nich ſlyſſeli.

Y podburzyli lud y przełożone miáſtá / ktorzy tego ſłuchali.

9. A oni přijawſſe doſtatečnau wýmluwu od Jázona / a od giných / propuſtili ge.

Wßákoż oni przyiąwßy od Jázoná rękoiemſtwo y od inych / puścili ie ná poſtáwienie.

10. Bratřij pák hned w nocy wypuſtili Pawla a Sylu do Berrhoe: Kteřížto když tam přiſſli / weſſli do Židowſké Sſkoly.

Ale bráćia wnet w nocy wypuścili Páwłá ſpołu z Syla do Berea / ktorzy gdy tám przyßli weßli do bożnice Zidowſkiey.

11. A ti byli znamenitěgſſý / kteřijž gſau w Theſſalonice / genž přijali Slowo ſe wſſý chtiwoſtij / na každý den rozwažugice Pijſma / takliby podle nich to wſkutku ſe ſtalo.

Lecz oni byli ſtatecznieyßy niż ći co byli w Teſſalonice / á to iż przyięli ſłowo Boże ze wßytką ochotą / vſtáwicznie ſię wywiáduiąc piſm / ieſliby ſię to ták miáło.

12. A mnozý zagiſté vwěřili z Židůw / y z Pohanſkých Žen poctiwých / a mužůw nemálo.

A przetoż wiele ich vwierzyło / y Grekie niewiáſty vczćiwe / y mężow niemáło.

13. A když poznali Židé w Theſalonyce / žeby y w Berrhoe kázáno bylo ſlowo Božij od Pawla / přiſſli tam / y zbauřili množſtwj Obce.

O tym gdy ſię dowiedźieli Teſſalonicenſcy Zydowie / że y w Berei opowiedáne ieſt od Páwłá ſłowo Boże / przyßli też y tam podburzáiąc lud.

יז

14 וַלְפּוֹלוֹס שַׁרְאוּהִי אַחֵא דְּנֵיחוּת לֵהּ לְיַמָּא וְקַוִּי הֲוָא בָּהּ בַּמְדִינְתָּא הָי שִׁילָא וְטִמוֹתָאוֹס׃

Et allora ſubbitamente i fratelli mandoron via Paulo, che ſen' andaſſe come verſo il mare, e Sila e Timoteo rimaſero iui.

15 וְהָנוֹן דְּאַתְלַוִּיו לֵהּ לְפּוֹלוֹס וְאַתוֹ עַמֵּהּ עַדְמָא לַאתִינָוס מְדִינְתָּא וְכַד נָפְקִין מֶן צֶאידַוְהִי קַבֵּלוּ מֶנֵּהּ אֶגַּרְתָּא לְוָת שִׁילָא וְטִימָתָאוֹס דְּבַעְגַל נֵאתוֹן לְוָתֵהּ׃

E quelli che haueuano preſo il carico di mettere in ſaluo Paulo, il conduſſero infin ad Atene: e riceuuta da eſſo commeſſione à Sila è Timoteo, che preſtiſſimamente ſene veniſſeno à lui, ſi partiono.

16 הָו דֵּין פּוֹלוֹס כַּד מְקַוֵּא הֲוָא בַּאתִינָוס מֶתְתַּמְרַמַּר הֲוָא בְּרוּחֵהּ חָזֵא הֲוָא דַּמְדִינְתָּא כֻּלָּהּ מַלְיָא פְּתַכְּרֵא׃

Hor mentre che Paulo gli aſpettaua in Atene, lo ſpirito ſuo s'infiammaua in lui, vedendo che la città era dedità a l'idolatria.

17 וּמְמַלֵּל הֲוָא בִּכְנוּשְׁתָּא עַם יְהוּדָיֵא וְעַם אַילֵין דְּדָחְלִין מֶן אַלָהָא וּבְשׁוּקָא עַם אַילֵין דְּמֶסְתַּקְבְּלִין הֲווּ כֻּל־יוֹם׃

Pertanto egli diſputaua nela ſinagoga co i Giudei, e con le perſone pie, & ogni giorno in piazza con quelli che ſi rincontrauano con lui.

18 וְאַף פִּילָסוֹפֵא הֲמֵי יוּלְפָנֵהּ דְּאֶפִּיקוּרוֹס וְאַחְרָנֵא דְּמֶתְקְרֵין אַסְטְוָאִיקוּ דָּרְשִׁין הֲווּ עַמֵּהּ וְאנָשׁ אֶנָשׁ מֶנְהוֹן אָמְרִין הֲווּ מָנָא צָבֵא הָנָא מְלַקֵּט מֶלֵּא וְאַחְרָנֵא אָמְרִין הֲווּ לַאלָהֵא נוּכְרָיֵא מַכְרֵז מֶטוּל דַּלְיֵשׁוּע וְלַקְיָמְתֵּהּ מַכְרֵז הֲוָא לְהוֹן׃

Et alcuni de gli Epicurei e de filoſofi Stoici contendeuano con eſſo lui: & alcuni diceuano, Che vuol dire queſto ſeminator di parole: Et altri diceuano. Ei par che ſia annuntiatore di nuoui dei: per cioche egli annuntiaua loro IESV, e la reſurrettione.

יז

14 וּמְהֵרָה אָז שִׁלְּחוּ הָאַחִים אֶת־פּוֹלוֹס לַהֲלֹךְ אֶל־הַיָּם וְשִׁילָא וְטִימוֹתְאוֹס עָזְבוּ עִמָּם׃

Empero luego los Hermanos embiaron à Paulo que fueſe como à la mar: y Sylas y Thimotheo ſe quedaron alli.

15 וַאֲשֶׁר הוֹבִילוּ אֶת־פּוֹלוֹס הוֹלִיכוּהוּ עַד־אַתִינוּס וַיְקַבְּלוּ מִצְוָה אֶל־שִׁילָא וְטִימוֹתְאוֹס אֲשֶׁר בִּמְהֵרָה יָבוֹאוּ אֵלָיו וַיֵּלֵכוּ׃

Y losque auia tomado à cargo à Paulo, lo lleuaron haſta Athenas· y tomando mandado deel para Silas y Timotheo, que vinieſſen à el lo mas preſto que pudieſſen, ſe partiaron.

16 וּפוֹלוֹס בְּקַוּוֹתוֹ אֲלֵיהֶם בְּאַתִינוּס וַתִּתְמַרְמַר רוּחוֹ בִּרְאוֹתוֹ כִּי עִיר מְלֵאָה אֱלִילִים הִיא׃

Y eſperandolos Paulo en Athenas, ſu Eſpiritu ſe deshazia enel, viendola ciudad dada à idolatria.

17 וַיִּתְוַכַּח בָּעֵדָה אֶת־הַיְּהוּדִים וְיִרְאֵי אֱלֹהִים וּבַשּׁוּק יוֹם יוֹם אֶל־אֲשֶׁר קְרָוהוּ׃

Anſique diſputaua en la Synoga con los Iudios y religioſos: y en la plaça cadadia con losque le occurrian.

18 וּקְצָת בַּעֲלֵי בִינָה מֵאֶפִּיקוּרוּס וְאִסְטוֹאִיקוֹ הִתְוַכְּחוּ עִמּוֹ וּקְצָתָם אָמְרוּ מַה יֹּאבֶה אִישׁ דְּבָרִים הַזֶּה לֵאמֹר וַאֲחֵרִים אָמְרוּ נִרְאָה לָנוּ כִּי מַגִּיד שֵׁדִים חֲדָשִׁים הוּא כִּי אֶת־תְּקוּמַת יֵשׁוּעַ הִגִּיד לָהֶם׃

Y algunos Philoſophos de los Epicureos y de los Eſtoicos diſputauan con el: y vnos dezian Que quiere dezir eſte palabrero? Y otros parece que es predicador de nueuos dioſes? porque les predicaua à Ieſus, y la Reſurrecion.

ιζ.

14. Εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δ' ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ.

Mais alors les freres enuoyerent incontinent Paul dehors pour aller côme vers la mer: mais Silas & Timothee demeurerent encores là.

15. Οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξῄεσαν.

Et ceux qui auoyent prins la charge de mettre Paul à ſauueté, le menerẽt iuſqu'en Athenes: & apres auoir receu mandement de lui à Silas & Timothee, à ce qu'ils reuinſſent bien toſt vers lui, ils partirent.

16. Ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.

Or comme Paul les attendoit en Athenes, ſon eſprit s'aigriſſoit en lui-meſme, conſiderent la ville du tout adonnee à idolatrie.

17. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.

Parquoi il diſputoit en la ſynagogue auec les Iuifs, & auec les religieux, & tous les iours en la place du marche auec ceux qui ſe rencontroyent.

18. Τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ. καί τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο.

Lors quelques vns d'entre les philoſophes Epicuriens & Stoiciens, s'adreſſerent à lui en propos: & les vns diſoyent, Mais que veut dire ce babillard? Et les autres diſoyent, Il ſemble eſtre anonciateur de dieux eſtranges: pource qu'il leur anoncoit Ieſus & la reſurrection.

CAP. XVII.

14. Statimq́; tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare. Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

But by and by the brethren ſent away Paul to go as it were to the ſea: but Silas and Timotheus abode there ſtill.

15. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque ad Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum: profecti ſunt.

And they that did conduct Paul/ brought him vnto Athens: and when they had receiued a commandement vnto Silas and Timotheus that they ſhould come to him at once/ they departed.

16. Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, videns idolatriæ deditam civitatem.

Nowe while Paul waited for them at Athens/ his ſpirit was ſtirred in him/ when he ſaw the citie ſubiect to idolatrie.

17. Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iudæis, & colentibus,& in foro, per omnes dies ad eos qui aderant.

Therefore he diſputed in the Synagogue with the Jewes/ and with them that were religious/ and in the market dayly with whomſoeuer he met.

18. Quidam autem Epicurei & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant, Quid vult ſeminator verborum hic, dicere? Alii verò, Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe, quia Ieſum & reſurrectionem annuntiabat eis.

Then certaine Philoſophers of the Epicures/ and of the Stoikes/ diſputed with him/ and ſome ſaid/ What wil this babbler ſay? Others ſaid/ He ſeemeth to be a ſetter forth of ſtrange goods (becauſe he preacheth vnto them Jeſus/ and the reſurrection.)

Das XVII. Capitel.

14. Aber da fertigten die Brůder Paulum alſo bald ab/ daß er gieng biß an das Meer/ Silas aber vnnd Timotheus blieben da.

Men da forſkickede Brøderne Paulum ſtrax/at hand gick indtil Haffuit/ Men Silas/ oc Timotheus bliffue der.

15. Die aber Paulum geleiteten/ fůhreten jhn biß gen Athene/ vnd als ſie befelch empfiengen an den Silan vnd Timotheum/ daß ſie auffs ſchierſte zu jhm kemen/ zogen ſie hin.

Oc de ſom ledſagede Paulum/ førde hannem indtil Athene/ oc ſom de finge befalninge til Silan oc Timotheum at de ſkulde met det ſuareſte komme til hannem/ droge de bort.

16. Da aber Paulus jrer zu Athen wartet/ ergrimmet ſein Geiſt in jhm/ da er ſahe die Statt ſo gar Abgöttiſch.

Oc der Paulus tøffuede effter dem i Athene/ Da gremdis hans Aand i hannem/ der hand ſaa Staden aldelis wgudelig.

17. Vnd er redet zwar zu den Jůden vnd Gottsförchtigen in der Schule/ auch auff dem Marckt alle Tage/ zu denen/ die ſich herzu funden.

Oc hand talede da huer dag til Jøderne oc de Gudfryctige i Scholen/ oc paa Taarret/ til dem/ ſom der hulde ſig til.

18. Etliche aber der Epicurer vnnd Stoiker Philoſophi zanckten mit jm/ vnd etliche ſprachen: Was wil diſer Lotterbub ſagen? Etliche aber: Es ſihet als wolte er neue Götter verkůndigen. Das machet/ er hatte das Euangelium von Jeſu vnnd von der Aufferſtehung jhnen verkůndiget.

Men nogle Philoſophi/ Epicurer oc Stoiker kiffuedis met hannem/ Oc nogle ſagde/ Huad vil denne Ordgydere ſige? Oc nogle/ Det ſynis ſom hand vilde forkynde ny Guder. Det kom der aff/ at hand haffde forkyndet dem Euangelium om Jheſu oc om Opſtandelſen.

Kapitola XVII.

14. A tehdy hned Bratřij wypuſtili Pawla/ aby ſſel až k Moři: Sýlas pak a Tymoheus/ oſtali tu.

Ale wnet Páwłá wypuśćili bráćia/ áby ſzedł iákoby do morza/ wſzákoż Sylá y Tymotheuſz zoſtali tám.

15. Ale ti kteřijž prowodili Pawla/ do wedli ho až do Athēn/ a wzawſſe poručenij od něho k Sýlowi a k Tymotheowi/ aby přiſſli k němu což nayſpijſſe mohau/ ſſli zaſe.

A ći ktorzy ſie podieli poſtawić Páwłá ná mieyſcu beſpiecznym/ przeprowádźili go aż do Athen/ á wźiąwſzy roſkazanie do Syle y Tymotheuſzá żeby tym rychley bywali v niego/ ſzli w droge.

16. A když Pawel čekal gich w Athēnach/ zpauzel ſe w něm duch geho/ wida an to Měſto oddáno modlo ſlauženij.

Zátym gdy ich Páwel w Atheniech czekał/ tedy ſie w nim wzruſzał duch iego/ gdy widźiał miáſto poddáne báłwochwalſtwu.

17. Y hádal ſe s Zidy a s pobožnými w Sſkole/ y na ryñku po wſſecky dnis těmi kteřijž tu přicházeli.

A przetoż rozmawiał w bożnicy z Zydy y z ludźmi bogoboynemi/ ták że y w rynku ná káżdy dźień/ z kim ſie iedno podkał

18. Tehdy někteřij Mudrcy Epikureyſſtij a Stoytſſtij hádali ſe s nim/ a někteřij prawilj: Y co tento pliſkač chce powěděti? Ginij pak prawili: Zdá ſe že geſt nowých Bohůw Kazatel/ neb gim o Gežijſſowi a o zmrtwých wſtánij wyprawowal.

Tedy niektorzy Epikureyczycy y Stoycy Filozoſowie gadali ſie z nim/ á mowili niektorzy: Coż wżdy ten płotká chce powiedáć? A drudzy mowili: Zda ſie być opowiedáczem obcych bogow/ bo im Jezuſá y zmártwychſtánie opowiedał.

יז

19 ואחדוהי ואיתיוהי לבית דינא דמתקריא אריוס פגוס כד אמרין לה משכחינן למדע מנו הנא יולפנא חדתא דמכרז אנת:

E preſolo, il conduſſero nel borgo Martio, dicendo, Poſſiamo noi ſapere qual ſia queſta nuoua dottrina, diche tu parli?

20 מלא גיר נוכריתא מרמא אנת במשמעין ו
וצבינן למדע מנא אנין הלין:

Imperoche tu apporti à le noſtre orecchie di ſtrane coſe, Noi vogliam dunque ſapere quel che queſte coſe vogliano dire.

21 אתניא דין כלהון ואילין דאתין לתמן ג
נוכריא על מדם אחרין לא בטיל להון אלא למאמר ולמשמע מדם חדת:

E tutti gli Atenieſi, e i foreſtieri che conuerſauano li, non attendeuano ad altro che à dire, ò à vdire qualche coſa di nuouo.

22 וכד קם פולוס באריוס פגוס אמר גברא אתניא חזא אנא לכון דבכלהין יתירין אנתון בדחלת שאדא:

Allor Paulo ſtando nel mezo del borgo Martio, diſſe, Huomini Atenieſi, io vi vedo quaſi in tutte le coſe troppo ſuperſtitioſi.

23 כד מתכרך הוית וחזא הוית בית דחלתכון אשכחת עלתא חדא דכתיב הוא עליה דאלהא גניא הו הכיל דכד לא ידעין אנתון דחלין א
אנתון לה להנא אנא מסבר אנא לכון:

Percioche paſſando io, e conſiderando le coſe de la voſtra religione, ho trouato ancora vn altare, nelquale era ſcritto, A LO DIO INCOGNITO, Queſto dunque, ilqual voi ſenza conoſcerlo, adorate, v'annuntio io.

24 אלהא גיר דעבד עלמא וכל מא דאית בה והויו מרא דשמיא ודארעא בהיכלא דעבד אידיא לא שרא:

L'Iddio che ha fatto il mondo, e tutte le coſe che ſono in eſſo, eſſendo egli Signor del cielo e de la terra, non habita in tempij fatti à mano.

יז

19 ויאחזוהו ויוליכוהו אל־בית דין הנקרא אריוס פגוס לאמר הנוכל לדעת מה היא תורתך חדשה הזאת המדבר ממך:

Y tomandolo truxeronlo àl Areopago, diziendo, podremos ſaber que ſea eſta nueua doctrina que dizes?

20 כי דברים חדשים מביא את לאזנינו לכן נדע מה הדברים האלה:

Porque metes en nueſtras orejas vnas nueuas coſas: queremos pues ſaber que quiere ſer eſto.

21 ואנשי אתינא וגם הגרים הגרים בה כלם מאומה לא קוו כי־אם לדבר ולשמוע את דברים חדשים:

Entonces todos los Athenienſes, y los hueſpedes eſtrangeros, en ninguna otra coſa entendian ſino, o en dezir, o en oyr alguna coſa nueua.

22 ויעמד פולוס בתוך אראוס פגוס ויאמר אנשי אתינא בכל־דברים רואה אני כי־כמו עבדי־אלילים אתם:

Pues eſtando Paulo en medio del Areopago dixo Varones Athenienſes en todo hos veo como mas ſuperſticioſos.

23 כי בהתהלכי ובהביטי את־בית יראתכם מצאתי את הבמה אשר בה נכתב לאל לא נודע לכן את־האל אשר בשגגה יראתם אותו אני מגיד לכם:

Porque paſſando y mirando vueſtros Sanctuarios, hallé tambien vn altar enel qual eſtaua eſta inſcripcion, Al Dios no conocido, Aquel pues que voſotros honrrays ſin conocerlo, à eſte hos annuncio yo.

24 יהוה אשר עשה את־העולם וכל אשר בו זה הוא אדון שמים וארץ ובהיכלים אשר מעשי ידים המה איננו שוכן:

El Dios que hizo el mundo y todas las coſas que enel ſon. Eſte como ſea Sennor del cielo y de la tierra, no habita en templos hechos de mano.

ιζ.

19. Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή;

Et l'ayans apprehendé le meneerent en l'Areopage, diſans, Pourrons-nous point ſauoir quelle eſt ceſte nouelle doctrine dont tu parles.

20. Ξενίζοντα γάρ τινα εἰς φέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ὑμῶν, βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι.

Car tu nous mets certains choſes eſtranges en nos oreilles: nous voulons donc ſauoir que veulent dire ces choſes.

21. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον.

Or tous les Atheniens & les eſtrangers qui ſe tenoyent la, ne vacquoyent à autre choſe qu'à dire ou à ouir quelque nouuelle.

22. Σταθεὶς δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου, ἔφη. ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ.

Adonc Paul ſe tenant au milieu de l'Areopage, dit, Hommes Atheniens, ie vous apperçoi en toutes choſes comme par trop deuotieux.

23 Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ· ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Car en paſſant & contemplant vos deuotions, i'ai trouué meſmes vn autel auquel eſtoit eſcrit, Au Dieu incognu, Ie vous annonce donc celui lequel vous honnorez ſans le cognoiſtre.

24. Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ.

Le Dieu qui a fait le monde & toutes les choſes qui y ſont, comme ainſi ſoit qu'il ſoit ſeigneur du ciel & de la terre, n'habite point és temples faits de mains:

CAP. XXVII

19. Et apprehenſum eum, ad Areópagum duxerunt, dicentes, Poſſumus ſcire quæ eſt hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

And they tooke him / and brought him into Mars ſtreete / ſaying / May wee not know / what this newe doctrine / whereof thou ſpeakeſt / is?

20. Nova enim quædam infers auribus noſtris. Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.

For thou bringeſt certaine ſtrange things vnto our eares: we would know therefore / what theſe things meane.

21. (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

For all the Athenians and ſtraungers which dwelt there / gaue them ſelues to nothing els / but either to tell / or to heare ſome newes.

22. Stans autem Paulus in medio Areópagi, ait, Viri Athenienſes, per omnia quaſi ſuperſtitioſos vos video.

Then Paul ſtood in the middes of Mars ſtreette / and ſayd / Ye men of Athens / I perceiue y in all thinges ye are to ſuperſtitious.

23. Præteriens enim & videns ſimulachra veſtra, inveni & aram in qua inſcriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

For as I paſſed by / and behelde your deuocions / I founde an altar wherein was written / VNTO THE VNKNOVVEN GOD. Whome ye then ignorantly worſhip / him ſhew I vnto you.

24. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cum ſit Dominus, non in manufactis templis habitat.

God that made the world / and all things that are therein / ſeeing that he is Lorde of heauen / and earth / dwellet not in temples made with handes.

Das XVII. Capitel.

19. Sie nahmen jhn aber vnd führeten jhn auff den Richtplatz / vnnd ſprachen: Können wir auch erfahren / was das für eine neue Lehre ſey / die du lehreſt?

Da toge de hannem / oc førde hannem op til Domſteden / oc ſagde / Kunde wi oc faa at vide / huad det er for en Lærdom / ſom du Lærer.

20. Denn du bringeſt etwas neues für vnſere ohren / ſo wolten wir gerne wiſſen / was das ſey.

Thi du fører noget nyt faar vore øern / Saa vilde wi gerne vide / huad det er.

21. Die Athener aber alle / auch die Außländer vnd Gäſte / waren gericht auff nichts anders / denn etwas neues zuſagen oder zuhören.

Men alle de Athener / oc Vdlendinge oc Fremmede / ſtode icke effter andet / end at ſige eller at høre noget nyt.

22. Paulus aber ſtund mitten auff dem Richtplatz / vnnd ſprach: Jhr Männer von Athene ich ſehe euch / daß jhr in allen ſtücken all zu abergläubig ſeyt.

Da ſtod Paulus mit paa Domſteden / oc ſagde / I Mend aff Athene / Jeg ſeer eder / at i ere for meget vantro i alle ſtycke.

23. Jch bin herdurch gegangen / vnd habe geſehen eure Gottesdienſte / vnd fand einen Altar / darauff war geſchrieben: Dem vnbekanten Gott. Nun verkündige ich euch denſelbigen / dem jhr vnwiſſent Gottesdienſt thut.

Jeg gick her omkring / oc ſaa eders Gudstieniſte / Oc ieg fant it Altere / ſom vaar ſcreffuit paa / Den wbekende Gud. Nu forkynder ieg eder den ſamme / ſom i gøre Gudstieniſte wuitterlige.

24. Gott der die Welt gemacht hat / vnnd alles was darinnen iſt / Sintemal er ein HERR iſt Himmels vnd der Erden / wohnet er nicht in Tempeln mit Händen gemacht.

Gud ſom Giorde Verden / oc alt det er vdi / Efferdi hand er en HERRE offuer Himmel oc Jord / da boer hand icke i Tempel ſom er giord met hender.

Kapitola XVII.

19. Y poyawſſe gey wedli ho do domu Včenij ſwého / a řekli gemu: Můžemelj wěděti / yaké ieſt toto včenij nowé / kteréž ty wyprawugeſs?

A ták go pochwyćiwßy wiedli ku Areopagu / mowiac: Możemyli wiedziec co tho ieſt zá nowa nauká / ktora opowiedaß?

20. Neb zagiſté nowé yakéſy wěcy wkládáſs w vſſy naſſe. Protož chceme wěděti / coby to bylo.

Bo iákieś obcerzeczy przynośiß do vßu naßych / á przetoż chcemy wiedziec co wżdy z tego ma być.

21. Neb Athénſſtij wſſyčkni / y přichozé gegich y hoſté / ničéhož giného tak pilni nebyli / než aby prawili neb ſlyſſeli něco nowého.

Abowiem Athenieńczycy / y ći ktorzy tám mießkáli goście / żadna ſie ina rzecza nie báwili / iedno w powiedaniu á w ſlucháaniu iakich nowin.

22. Tehdy ſtoge Pawel v proſtřed Arnopagu / řekl: Mužij Athénſſtij / widijm wás wſſeliyak býti téměř powěrečněgſſý.

Tedy Páwel ſtoiac w pośrod Areopagu / rzekł: Mężowie Athenieńſcy / we wßytkim widzę iż barzo nabożnemi ieſteście.

23. Nebo procházege ſe a widá Modly waſſe / nalezl gſem Oltář ná kterémž napſáno geſt: Neznámému Bohu. Protož kterého wy ctijte neznagijce / tohoť yá zwěſtugi wám.

Gdyż chodzacy przypátruiac ſie wáßym nábożeńſtwam / nalazłem też ołtarz ná ktorym ieſt nápiſano: NIEZNAIOMEMV BOGV. A przetoż tego ktorego wy nieznáiac chwalicie / thegożci ia wam oznáymuie.

24. Buoh kterýž geſt ſtwořil Swět / y wſſecko což geſt na něm / ten gſa Pánem Nebe y Země / nebydlij w Chrámijch rukau vdělaných.

Bog ktoryć ſtworzył świát / y wßytko co ná nim ieſt / ten gdyż ieſt Pánem niebá y ziemie / nie mießkać w kościelech ręka zbudowánych.

יז

25 וְלָא מֶשְׁתַּמַּשׁ מֶן אַיְדַי
בְּנַי נָשָׁא וְעַל מֶדֶם לָא
סְנִיק מֶטוּל דְּהָו יָהֶב לְכֻל־
נַשׁ חַיֵּא וְנַפְשָׁא׃

Ne ſi ſerue per mani di huomini, come biſognoſo di coſa alcuna: concioſia che egli da à tutti Vniuerſalmente la Vita e'l fiato.

26 וּמֶן חַד דַּם עֲבַד עָלְמָא
כֻּלֵּהּ דִּבְנַי נָשָׁא דְּנֶהֱוּוֹן
עָמְרִין עַל אַפַּי אַרְעָא
כֻּלָּהּ וַפְרַשׁ זַבְנָא בְּפוּקְדָנֵהּ
וְסָם תְּחוּמָא דְעוּמְרָא
דִּבְנַי־נָשָׁא׃

Et ha fatta d'Vn ſol ſangue tutta la generation de gli huomini, accioch'ella habitaſſe ſopra tutta la facia de la terra: determinando i tempi preordinati, e i termini de la loro habitatione.

27 דְּנֶהֱוּוֹן בָּעֵין לַאלָהָא
וַמְעַקְּבִין וּמֶן בְּרִיתֵהּ מ
מֶשְׁכְּחוּן לֵהּ מֶטוּל דָּאף
לָא הֲוָא רַחִיק מֶן כֻּל חַד
מֶנַּן׃

Accioche cercaſſeno il Signore, ſe per auuentura il toccaſſeno e trouaſſeno: ancor che non ſia lontano da ciaſcun di noi.

28 בֵּהּ הָו גֵּיר חַיִּינַן —
וּמֶתְתְּזִיעִינַן וְאִיתַיְן אַיְךְ
דְּאָף אֲנָשָׁא מֶן חַכִּימָא
דִּלְכוֹן אֶמַר דְּמֶנֵּהּ הָו ט
טוּהְמַן׃

Conciosia che per eſſo noi Viuiamo, e mouiamoci, e ſiamo: ſi come ancor alcuni de Voſtri poeti hanno detto: Percioche noi ſiamo ancor ſua generatione.

29 אֱנָשָׁא הָכִיל דְּטוּהְמַן
מֶן אֱלָהָא הוּ לָא חַיָּבִינַן
לְמֶסְבַּר דַּלְדַהְבָא אָו ל
לְסֵאמָא אָו לְכֵאפָא ד
דַּגְלִיפָא בַּאוּמָנוּתָא
וּבְיָדַעְתָא דְּבַר־נָשָׁא דָּמְיָא
לַאלָהוּתָא׃

Eſſendo adunque noi generatione di Dio, non debbiamo ſtimare che la Deità ſia ſimile à l'oro, ò à l'argento, ò a la pietra ſcolpita per arte, e per inuention d'huomo.

30 זַבְנָא גֵּיר דְּטָעְיוּתָא
אַעְבַּר אֱלָהָא וּבְזַבְנָא הָנָא
מְפַקֵּד לְכֻלְּהוּן בְּנַי נָשָׁא
דְּכֻל אֱנָשׁ בְּכֻל דּוּכָא יְתוּב׃

Hor hauendo Iddio diſſimulati i tempi de l'ignorantia, fa hora intendere à gli huomini, che tutti in ogni luoge ſi rauueggano.

יז

25 וּבִידֵי אֲנָשִׁים יֵעָבֵד וְלֹא
יֶחְסַר כֹּל טוֹב הוּא נוֹתֵן לְכֻלָּם
אֶת חַיִּים וּנְשָׁמָה בַּכֹּל׃

Ni es honrrado con manos de hombres, neceſſitado de algo: pues el da à todos vida, y reſpiracion, y todas las coſas:

26 וַיַּעַשׂ מִדְּמֵי אָדָם אֶחָד
אֶת־כָּל בְּנֵי אָדָם לִשְׁכּוֹן עַל־
פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ קוֹרֵץ וּמַבְדִּיל
עִתּוֹת וּמוֹעֲדִים וּגְבוּלֵי מוֹשְׁבוֹתָם׃

El qual hizo de vno à todo el linage de los hombres para que habitaſſen ſobre toda la haz de la tierra, determinando las ſazones (las quales limitó:) y pueſtos los terminos de la habitacion de ellos.

27 לְבַקֵּשׁ אֶת־יְהוָה אוּלַי יְמַשְׁשׁוּהוּ
וְיִמְצָאוּ אֹתוֹ כִּי אֵינֶנּוּ רָחוֹק הֹוֶה
מִכֻּלְּכֶם׃

Paraque buſcaſſen à Dios, ſi porventura palpendo lo hallen: aunque cierto no eſta lexos de cada vno de noſotros.

28 כִּי בוֹ חַיֵּינוּ צְעָדֵינוּ וְהָיֵינוּ
כְּמוֹ גַּם אֲנָשִׁים חֲכָמִים מִכֶּם
אָמְרוּ כִּי מִדּוֹרוֹ אֲנַחְנוּ׃

Porque en el biuimos, y nos mouemos, y ſomos: como tambien algunos de vueſtros poetas dixeron, porque linage de eſte ſomos tambien.

29 וְאִם מִדּוֹר אֱלֹהִים אֲנַחְנוּ
לֹא יִשְׁוֶה לָנוּ לַחְשֹׁב כִּי לַזָּהָב
אוֹ לַכֶּסֶף אוֹ לָאֶבֶן אוֹ לְמַחְצַב
חֹשֵׁב אוֹ לְמַחֲשֶׁבֶת אָדָם דּוֹמֶה
אֱלֹהִים הוּא׃

Siendo pues linage de Dios, no auemos de eſtimar la Diuinidad ſer ſemejante ô à oro, ô à plata, ô à piedra, ô à eſculptura de artificio ô de imaginacion de hombres.

30 וַיַּעְלֵם אֱלֹהִים אֶת־עֵינָיו
מֵעִתּוֹת הַשְּׁגָגָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה
וְעַתָּה מַגִּיד הוּא לָאֲנָשִׁים כֻּלָּם
בְּכָל הַתֵּבֵל לָשׁוּב מֵרָעָתָם׃

Anſique diſſimulando Dios los tiempos de eſta ignorancia, aora denuncia à todos los hombres que ſe arrepientan:

ιζ.

25. Οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα.

Et n'eſt point ſerui par mains d'hommes comme ayant neceſſite de quelque choſe, veu que c'eſt lui qui donne à tous vie, & reſpiration, & toutes choſes.

26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένους καιροὺς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν.

Et a fait d'vn ſeul ſang tout le genre humain, pour habiter ſur toute l'eſtendue de la terre: ayant determine les ſaiſons qu'il a auparauant ordonnees, & les bornes de leur habitation.

27. Ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄραγε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίτοιγε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.

Afin qu'ils cerchent le Seigneur, ſi en quelque ſorte ils pourroyent ſa toucher comme en taitonnant, & trouuer: iacoit qu'il ne ſoit point loin d'vn chacun de nous.

28. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καί ἐσμεν, ὡς καί τινες τῶν καθ᾽ ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι, τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Car par lui nous auons vie & mouuement, & eſtre comme auſsi quelques vns de vos poetes ont dit. Car auſsi nous ſommes lignage d'icelui.

29. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.

Comme ainſi ſoit donc que nous ſoyons le lignage de Dieu, nous ne deuons nullemēt eſtimer la diuinite eſtre ſemblable à or, ou argent, ou à pierre taille par art & par inuention d'homme.

30. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν.

Dieu donc ayant diſſimulé les temps de l'ignorance, maintenant denonce à tous hommes en tous lieux, qu'ils ſe repentent.

CAP. XVII.

25. Nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipſe det omnibus vitam & inſpirationem, & omnia.

Neither is worſhipped with mens hādes / vs though hee needed any thing / ſeeing he giueth to all life / and breath / and all thinges.

26. Fecitq; ex uno omne genus hominum, inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora & terminos habitationis eorum.

And hath made of one blood all mankinde / to dwell on all the face of the earth / and hath aſſigned the times which were ordeined before / and the boundes of their habitation.

27. Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longè ſit ab unoquoque noſtrum.

That they ſhould ſeeke the Lorde / if ſo bee they might haue groped after him / and found him / though doutles he be not farre from euery one of vs.

28. In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus, ſicut & quidam veſtrorum poëtarum dixerunt, Ipſius enim & genus ſumus.

For in him we liue / and moue / and haue our being / as alſo certeine of your owne Poets haue ſaide / For we are alſo his generation.

29. Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare auro aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

Foraſmuch then / as we are the generation of God / we ought not to thinke that ỹ Godhead is like vnto golde / or ſiluer / or ſtone grauen by arte & the inuention of man.

30. Et tempora quidem huius ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant.

And the thime of this ignorance God regarded not / but nowe he admoniſheth all men euery where to repent.

Das XVII. Capitel.

25. Sein wird auch nicht von Menſchen Händen gepfleget / als der jemands bedörffe / ſo er ſelber jederman Leben vnd Odem allenthalben gibt.

Hand tienis oc icke aff Menniſkens hender / ſom den der haffuer nogen mand behoff / Effterdi at han giffuer alleuegne huer mand Liff oc Aande.

26. Vnd hat gemachet / daß von einem Blut aller Menſchen Geſchlecht auff dem gantzen Erdboden wohnen / vnd hat ziel geſetzt / zuvor verſehen / wie lang vnd weit ſie wohnen ſollen.

Oc hand haffuer giort / at alle Menniſkens ſlect boer Jorderige aff it Blod / Oc hand ſette Maal ſom vaar før forſeet / huor longt oc viet de ſkulle bo.

27. Daß ſie den HERRN ſuchen ſolten / ob ſie doch jhn fühlen vnd finden möchten. Vnd zwar er iſt nicht ferne von einem jeglichen vnter vns.

At de ſkulde søge HERREN / om de dog kunde føle oc finde hannem. Oc ſandelige / Hand er longt fra huer iblant oſſ.

28. Denn in jhm leben / weben / vnd ſind wir. Als auch etliche Poeten bey euch geſagt haben. Wir ſind ſeines Geſchlechts.

Thi wi leffue / røris / oc ere i hannem. Som oc nogle Poeter haffue ſagd hoſſ eder / Wi ere aff hans ſlect.

29. So wir denn Göttliches Geſchlechts ſind / ſollen wir nicht meinen / die Gottheit ſey gleich den gülden / ſilbern / ſteinern Bildern / durch Menſchliche Gedancken gemacht.

Ere wi da Guds ſlect / Skulle wi icke mene / at Guddom er de Billede liig aff Guld / ſølff oc ſtene / ſom ere giorde veed Menniſkelige tancker.

30. Vnd zwar hat Gott die zeit der vnwiſſenheit überſehen / Nun aber gebeut er allen Menſchen / an allen enden / buſſe zuthun.

Oc ſandelige haffuer Gud offuerſeet vanuitighedſens tid / i Men nu biuder hand alle Menniſke / i alle ende / at gøre penitentze.

Kapitola XVII.

25. Ani býwá cten Lidſkýma rukama / neb ničehěhož nepotřebuge / poněwadž on dáwá wſſem žiwot / y dychánij / y wſſecky wěcy:

Ani bywá chwalon rekomá ludzkiemi / iákoby czego pothrzebowác miał / gdyżon dáie wßykim żywot / y oddech / y wßytko.

26. A včinil z gednoho Człowěka wſſecko lidſké pokolenij / aby přebýwali na wſſij zemi / způſobuge vſtanowené čaſy a končiny přewýwánij gegich.

Y ſpráwił ziedney krwie wßytek narod ludzki / áby mießkali po wßytkiey ziemi / zámierzywßy pewnośc czáſow ktore przed tym poſtánowił / y záłożywßy gránice mießkániá ich.

27. Aby hledali Boha / zdaliby ſnad ho mohli dogjti neb nalezti gey / ačkoli nenij daleko od gednoho každého z nás.

Aby ßukali Bogá / owaby ſnadź mácaiac znaleźli go / chociażci koniecznie od każdego z nas nie ieſt daleko.

28. Neb gim gſme žiwi / a hýbáme ſe / y trwáme: Jakož y někteřij z waſſych Poetuow prawili: Že pokolenij geho gſme.

Abowiem przezeń żywiemy / y ruchamy ſoba / y ieſtechmy / iáko y niektorzy z waßych Poetow to powiedali / gdyżechmy też ſa narodem iego.

29. Poněwadž tehdy gſme národ Božij / nemáme ſe domniwat / aby Bůh Zlatu / aneb ſtřjbru / neb kamenij řemeſlem neb duomyſlem lidſkým wyrytému / byl podoben.

A przetoż gdychmy ſa narodem Bożym / niemamy ták rozumieć / áby złotu / ábo ſrebru / ábo kámieniowi miſternie rytemu / ábo zmyśleniu człowieczemu boſtwo miáło być podobne.

30. Neb zagiſté Bůh přehlijdage prwé čaſy teto hlaupoſti / giž nynij zwěſtuge Lidem / aby wſſudy wſſyckni pokánij činili.

Lecż przebaczáiac czáſow tey nieumieietnośći / teraz Bog wßedy oznáymuie wßem ludziám / áby ſie vználi.

יז

31 מטול דאקים יומא דבה עתיד דנדון ארעא כלה בכאנותא ביד גברא אינא דפרש ואפני לכל אנש להימנותה כד אקימה מן בית מיתא׃

Percioch'egli ha ſtatuito il giorno, nel qual debbe giudicare il mondo con giuſtitia, per vn huomo ch'egli ha determinato facendone fede à tutti, con hauerlo riſuſcitato da morte.

32 וכד שמעו קימתא דמן בית מיתא מנהון ממיקין הוו ומנהון א
אמרין הוו זבן אחרין ש
שמעינן לך על הדא׃

Come eſſi vdirono far mentione de la reſurrettion de morti, altri ſene faceuano beffe, & altri diſſero, Noi ti vdiremo di queſto vnaltra volta,

33 והכנא נפק פולוס מן בינתהון׃

E coſi Paulo vſcì del mezo di loro.

34 ואנשין מנהון נקפוהי והימנו חד דין מנהון א
איתוהי דינוסיוס מן דינא דאריוס־פאגוס ואנתתא חדא דשמה דמריס ו
ואחרנא עמהון׃

Et alcuni huomini s'accoſtorono à lui, e credettero: intra i quali fu Dioniſio Areopagita, e vna donna nominata Damari, e de gli altri con eſſi.

יח

1 וכד נפק פולוס מן א
אתינוס אתא לה ל
לקורנתוס׃

Doppo queſte coſe Paulo ſi partì d'Atene, e venne à Corinto.

2 ואשכח תמן גברא חד יהודיא דשמה הוא אקולאס דאיתוהי הוא מן פונטוס אתרא ובה בהו זבנא אתא הוא מן אתרא דאיטליא הו ופרסקילא אנתתה מטול דפקד הוא קלודיוס קסר דנפקון כ
כלהון יהודיא מן רהומא ואתקרב לותהון׃

Et hauendo trouato vn certo Giudeo nominato Aquila, di natione Pontico, che poco innanzi era venuto d'Italia, con Priſcilla ſua moglie: (per hauer Claudio comandato che tutti i Giudei partiſſeno di Roma) ſen'andò à loro.

יז

31 כי קים את יום אחד אשר בו עתיד לשפוט את־כל התבל בצדק באיש אשר נסכו את־אמונה לבשר את־כלם כי הקימנו ממתים׃

Porquanto ha eſtablecido vn dia en el qual ha de juzgar con juſticia à todo el mundo por aquel varon al qual determinó, dando ſe à todos leuantandolo de los muertos.

32 ובשמעם את־תקומת המתים מקצתם הלעיגו בו ואחרים אמרו נשמעך עוד על־הדבר הזה׃

Y como oyaron la Reſurrecion de los muertos, vnos entonces ſe burlauan: y otros dezian, Oyrtehemos acerca deeſto otra vez.

33 וכן פולוס יצא מביניהם׃

Y anſi Paulo ſe ſalió de en medio deellos.

34 וקצת האנשים דבקו בו והאמינו אשר בם היה דיוניסיוס אחד השופטים ואשה ושמה דמריס ואחרים אתם׃

Mas algunos creyeron juntandoſe con el entre los quales tambien fué Dionyſio el del Areopago, y vna muger llamada Damaris, y otros con ellos.

יח

1 ואחרי כן יצא פולוס מאתינא ובא לקורנטוס׃

Paſſadas eſtas coſas Paulo ſe partió de Athenas, y vino à Corintho:

2 וימצא את־איש יהודי ושמו אקולס ודורו מפונטוס אשר אך בעת ההיא בא מאיטליא ופריסקלא אשתו על־כי צוה קלודיוס את כל־היהודים לצאתם מרהומה ויקרב אליהם׃

Y hallando à vn Iudio llamado Aquila natural del Ponto, que auea poco que auia venido de Italia, y à Priſcilla ſu muger, (porque Claudio auia mandado que todos los Iudios ſalieſſen de Roma) vinoſe à ellos:

ιζ.

31. Διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Pource qu'il a ordonné vn iour auquel il doit iuger le monde vniuerſel en iuſtice, per l'homme qu'il a determiné, dont il a donné certitude à tous, l'ayant reſſuſcité des mors.

32. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου.

Et quand ils ouirent ce mot de la reſurrection des morts, les vns s'en mocquoyent, & les autres diſoyent, Nous t'orrons derechef ſur cela.

33. Καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν.

Ainſi ſortit Paul du milieu d eux.

34. Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Certains perſonnages toutesfois ſe ioignirent a lui, & creurent: entre leſquels eſtoit auſsi Denis l'Areopagite, & vne femme nomme Damaris, & autres auec eux.

ΚΕΦΑΛ. ιή.

Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς κόρινθον.

Or apres ces choſes Paul ſe partant d'Athenes vint à Corinthe.

2. Καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς.

Et ayant là trouué vn certain Iuif nommé Aquile, de la nation de Ponte, qui vn peu au parauant eſtoit venu d'Italie, auec Priſcille ſa femme (pource que Claude auoit commandé que tous les Iuifs vuidaſſent de Rome) il s'addreſſa à eux.

CAP. XVII.

31. Eo quòd ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt orbem in æquitate, in viro in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

Becauſe he hath appointed a day in the which he will iudge yͤ worlde in righteouſnes / by that man whom he hath appointed/whereof he hath giuen an aſſurance to all men/in that he hath raiſed him from yͤ dead.

32. Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorũ, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum.

Now when they heard of the reſurrection from the dead/ſome mocked / & other ſayde / We will heare thee againe of this thing.

33. Sic Paulus exivit de medio eorum.

And ſo Paul departed from among them.

34. Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areópagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

Howbeit certaine men claue vnto Paul / and beleeued: among whome was alſo Denis Areopagita / and a woman named Damaris / and other with them.

CAP. XVIII.

Poſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthũ.

After theſe thinges/Paul departed from Athenes/and came to Corinthus.

2. Et inveniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem eius (eo quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Iudæos à Roma) acceſſit ad eos.

And found a certaine Jewe/named Aquila/ borne in Pontus / lately come from Italie / & his wife Priſcilla (becauſe that Claudius had commanded all Jewes to departe from Rome) and he came vnto them.

Das XVII. Capitel.

31. Darumb/daß er einen Tag geſetzet hat / auff welchen er richten wil den Kreiß deß Erdboden mit Gerechtigkeit/durch einen Mañ/ in welchem ers beſchloſſen hat/ vnd jederman fürhelt den Glauben / nach dem er jhn hat von den Todten aufferweckt.

Fordi / at hand haffuer ſæt en dag/ paa huilcken hand vil dømme Jorderigis Kreidz met redferdighed/ Ved en Mand / i huilcken hand haffuer beſluttet det/ oc hand holder huer mand troen faare/effter at hand haffuer opueckt hannem fra de Døde.

32. Da ſie höreten die Aufferſtehung der Todten / da hattens etliche jhren ſpott. Etliche aber ſprachen: Wir wöllen dich davon weiter hören.

Der de hørde de Dødis opſtandelſe / Da haffde nogle det faar deris ſpaat / Men nogle ſagde/ Wi ville ydermere høre dig der om.

33. Alſo gieng Paulus von jnen.

Saa gick Paulus fra dem.

34. Etliche Männer aber hiengen jhm an / vnd wurden glaubig / vnter welchen war Dionyſius / einer auß dem Rath/vnd ein Weib mit Namen Damaris: vnd andere mit jhnen.

Oc nogle Mend henge ved hannem / oc trode / Iblant huilcke Dionyſius / en aff Raadet vaar / oc en Quinde hed Damaris / oc andre met dem.

Das XVIII. Capitel.

Darnach ſchied Paulus von Athene/vnd kam gen Corinthen.

Der effter ſkildis Paulus fra Athene / Oc kom til Corinthen.

2. Vnd fand einen Jüden / mit Namen Aquila / der Geburt auß Ponto / welcher war neulich auß Welſchland kommen / ſampt ſeinem Weibe Priſcilla / darumb daß der Keiſer Claudius gebotten hatte allen Jüden / zu weichen auß Rom. Zu denſelbigen gieng er ein.

Oc fand en Jøde hed Aquila / oc faar fød i Ponto/huilcken ſom vaar nylige kommen aff Valland met ſin Huſtru Priſcilla / fordi at Keyſer Claudius haffde biudet alle Jøder / at vige aff Rom. Til de ſamme gick hand ind.

Kapitola XVII.

31. Proto že wſtanowil den/ w kterémžto Sauditi bude Swět w Sprawedlnoſti/ ſkrze muže kteréhož geſt k tomu wyſtawil/ dáwage Wijru wſſem/ wzkřijſyw ho z mrtwých.

Dla tego iż poſtánowił dźień w ktory ſpráwiedliwie ſądźić będźie ziemię/ przez tego męża ktorego náznáczył/ iáwnie tho okázawſzy wſzytkim/ iż on go z martwych wzbudźił.

32. A když vſlyſſeli y wzkřiſſenj mrtwých / někteřij ſe poſmijwali / a někteřij řekli: Budeme tebe ſlyſſeti o tomto podruhé.

Tedy oni vſłyſzawſzy o zmartwych wſtaniu / niektorzy z nich z pośmiechem to przyimowali / á drudzy záſię powiedźieli: Będźiem cię o tym drugi raz ſłucháć.

33. A tak Pawel wyſſel z proſtředku gegich.

Zátymże Páwel wyſzedł z pośrodku ich.

34. Někteřij pak mužij / Athenſſtij / přidržijce ſe ho vwěřili / mezy kterýmiž byl y Dyonyſius Areopagitſký / y žena gménem Damarys / a ginij s nim.

Ale niektorzy przyſtáli do niego y vwierzyli / miedzy ktoremi był Dyonyzius Areopagitá / y niewiáſtá imieniem Dámárys / y ini z nimi.

Kapitola XVIII.

Potom pak Pawel wyſſed z Athen / ſſel do Korinthu.

Potym Páwel odſzedſzy z Athen / przyſzedł do Koryntu.

2. A nalezl tu gednoho Žida gménem Akwilu z Pontu rodem / kterýž nedáwno byl přiſſel z Wlach / y s Pryſcillau Manželkau ſwau / proto / že byl rozkázal Klaudins / aby wſſyckni Židé z Řijma odeſſli: y přidržal ſe gich.

Y nalazſzy niektorego Żydá imieniem Akille rodem z Ponthu / ktory był niedawno z Włoch przyſzedł z Pryſcyllą żoną ſwą (dla tego iż było roſkazánie Klaudiuſzowe / áby Żydowie wſzyſcy ſzli precż z Rzymá) przyſzedł do nich.

יח

3 מֶטוּל דְּבַר אוּמָנוּתְהוֹן הֲוָא שְׁרָא לֵהּ לְוָתְהוֹן וּפָלַח הֲוָא עַמְּהוֹן בְּאוּמָנוּתְהוֹן דֵּין לְוָלָרֵא הֲווֹ׃

E perciochè era del medeſimo meſtiero, ſi ſtaua con eſſi, e lauoraua: e loro arte era di far pauiglioni.

4 וַמְמַלֵּל הֲוָא בַּכְנוּשְׁתָא בְּכֻל שַׁבָּא וַמְפִיס הֲוָא לִיהוּדָיֵא וְלַחַנְפֵא׃

E diſputaua ogni ſabbato nella ſinagoga, e perſuadeua ai Giudei & ai Greci.

5 וְכַד אֲתַו הֲווֹ מֶן מַקְדּוּנִיָא שִׁילָא וְטִימָתְאָוּס אֲלִיץ הֲוָא בְּמֶלְתָא הָו פַּוְלוּס כַּד מְסַהֵד הֲוָא לְהוֹן דְּיֵשׁוּעַ הָוְיוּ מְשִׁיחָא׃

Quando poi Sila e Timoteo furon venuti di Macedonia, Paulo era ſtimolato da lo Spirito à teſtificare à i Giudei che IESV era Chriſto.

6 (מֶטוּל דְּקָיְמִין הֲווֹ לְקוּבְלֵהּ יְהוּדָיֵא וַמְגַדְּפִין הֲווֹ) וְנַפֵּץ מָאנַוְהי וְאָמַר לְהוֹן (דְּמְכוֹן עַל־רוּשְׁכוֹן) מִן הָשָׁא אֶנָא דְּכֵא אֶנָא אָזֵל אֶנָא לִי לְוָת עַמְמֵא׃

Ma contradicendo eſſi baſtemmiando egli ſi ſcoſſe i veſtimenti, e diſſe loro, Il ſangue voſtre ſia ſopra la voſtra teſta, io ne ſon mondo: da hora innanzi men'andarò ai Gentili.

7 וְנַפַק מִן תַּמָּן וְעַל לְבַיְתֵהּ דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ טִטוּס אֵינָא דְּדָחֵל הֲוָא מֶן אֱלָהָא וּבַיְתֵהּ נְקִיף הֲוָא לַכְנוּשְׁתָא׃

E partitoſi di lì, entrò in caſa d'vn certo nominato Giuſto, che temeua Iddio. la caſa delquale era congiunta à la Sinagoga.

8 וַקְרִיסְפּוּס רַב כְּנוּשְׁתָא הַיְמֶן הֲוָא בְּמָרַן הוּ וַבְנַי בַּיְתֵהּ כֻּלְּהוֹן וְסַגִּיאֵא קוּרִנְתָיֵא שָׁמְעִין הֲווֹ וַמְהַיְמְנִין בַּאלָהָא וְעָמְדִין׃

Criſpo ancora principal de la ſinagoga credette al Signore con tutta la caſa ſua: e molti de Corinti, vdendo credeuano, e battezauanſi.

יח

3 וְכִי בֶּן־אֻמְנוּתָם הוּא וַיַּעֲזֹב אִתָּם וַיִּפְעַל כִּי בְּאֻמְנוּתָם אוֹרְגֵי־יְרִיעוֹת הֵמָּה׃

Y porque era de ſu officio, poſo con ellos, y trabajaua: porque el officio deellos era hazer tiendas.

4 וַיִּתְוַכַּח בָּעֵדָה בְּכָל שַׁבָּת וַיּוֹכַח גַּם לַיְּהוּדִים גַּם לַיְּוָנִים׃

Y diſputaua en la Synoga todos los Sabbados (entre poniendo el nombre del Sennor Ieſus:) y perſuadia à Iudios y à Griegos.

5 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ מִכִּתִּים גַּם שִׁילָא וְגַם טִימוֹתְאוֹס וְצָלְחָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיָּעַד לַיְּהוּדִים כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא׃

Y como Silas y Timotheo vinieron de Macedonia, Paulo era conſtrennido del Eſpiritu teſtificando à los Iudios que Ieſus era el Chriſto:

6 וַיַּכְלִימֻהוּ וַיְהַכְּרוּ לוֹ וַיְגַדְּפֻהוּ וַיִּתְנַעֵר אֶת־בְּגָדָיו מֵעָפָר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהִי דִּמְכֶם בְּרָאשְׁכֶם טָהוֹר וְנָקִי אָנֹכִי מֵעַתָּה הוֹלֵךְ אֲנִי אֶל־הַגּוֹיִם׃

Y contra diziendo y blaſphemando ellos, dixoles ſacudiendo ſus veſtidos, Vueſtra ſangre ſea ſobre vueſtra cabeça· y limpio; deſde aora me yré á las Gentes.

7 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיָּבוֹא אֶל־הָאִישׁ וּשְׁמוֹ (טִטוּס) יוּסְטוּס אִישׁ צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים וּבֵיתוֹ מְאֻחָז לְבֵית הָעֵדָה׃

Y partiendo de elli, entro en caſa de vno llamado Tito el juſto, temeroſo de Dios, la caſa del qual eſtaua junta á la Synoga.

8 וְקְרִיסְפּוּס רַב־הָעֵדָה הֶאֱמִין בַּיהוָה עִם כָּל־בֵּיתוֹ וְקוֹרִנְתִּים רַבִּים שׁוֹמְעִים הֶאֱמִינוּ וְנִטְבָּלוּ׃

Y Criſpo el prepoſito de la Synoga creyó àl Sennor con toda ſu caſa: y muchos de los Corinthios oyendo, creyan, y eran Baptizados,

ιη'.

3. Καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην.

Et pource qu'il eſtoit de meſme meſtier, il demeura auec eux, & beſongnoit. Et leur meſtier eſtoit de faire des tentes.

4. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας.

Et diſputoit en la ſynagogue par chaque Sabbat, & induiſoit à croire tant les Iuifs, que les Grecs.

5. Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μακεδονίας ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Et quand Silas & Timothee furent venus de Macedone, Paul eſtant enſerré en ſon Eſprit, teſtifioit aux Iuifs que Ieſus eſtoit le Chriſt.

6. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγώ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι.

Et comme iceux s'oppoſoyent, & blaſphemoyent, ayant ſecoué ſes veſtemens, il leur dit, Voſtre ſang ſoit ſur voſtre teſte, i'en ſuis net: dés maintenant ie m'en irai vers les Gentils.

7 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ.

Adonc eſtant parti de là, il entra en la maiſon d'vn nommé Iuſte, ſeruant à Dieu: duquel la maiſon tenoit à la ſynagogue.

8. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.

Et Criſpe principal de la ſynagogue creut au Seigneur auec toute la maiſon: & pluſieurs autres auſſi des Corinthiens l'ayans ouï, creurent, & furent baptizés.

CAP. XVIII.

3. Et quia eiuſdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autem ſcenofactoriæ artis.)

And becauſe he was of yͤ ſame craft/ he abode with them and wrought (for their craft was to make tents.)

4. Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbathum, interponens nomen Domini Ieſu, ſuadebatque Iudæis & Græcis.

And the diſputed in the Synagogue euery Sabbath day / and exhorted the Jewes/and the Grecians.

5. Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas & Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum.

Now when Silas and Timotheus were come from Macedonia/ Paul burned in ſpirit teſtifying to the Jewes that Jeſus was the Chriſt.

6. Contradicentibus autem eis & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos, Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego ex hoc ad Gentes vadam.

And when they reſiſted and blaſphemed/ hee ſhooke his raiment / and ſayde vnto them / Your blood be vpon your owne head: I am cleane: from henceforth will I goe vnto the Gentiles.

7 Et migrans inde, intravit in domum cuiuſdam, nomine Titi Iuſti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta ſynagogæ.

So he departed thence / and entred into a certain mans houſe / named Juſtus/a worſhipper of God/whoſe houſe ioyned harde to the Synagogue.

8. Criſpus autem archiſynagogus credidit Domino, cum omni domo ſua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

And Criſpus the chiefe ruler of the Synagogue/ beleeued in the Lord with all his houſholde: and many of the Corinthians hearing it / beleeued and were baptized.

Das XVIII. Capitel.

3. Vnnd dieweil er gleiches Handwercks war / blieb er bey jhnen vnnd arbeitet (Sie waren aber des Handwercks Teppichmacher.)

Oc effterdi hand haffde det ſamme Embede / da bleff hand hoſſ dem / oc arbeydede. (Men de vaare Tappete magere i deris Embede.

4. Vnd er lehret in der Schule auff alle Sabbather / vnnd beredet beyde Jüden vnd Griechen.

Oc hand lærde i Scholen paa alle Sabbather/ oc til raade baade Jøder oc Greker.

5. Da aber Silas vnd Timotheus auß Macedonia kamen/ drang Paulum der Geiſt zu bezeugen den Jüden Jeſum / daß er der Chriſt ſey.

Men der Silas oc Timotheus komme aff Macedonia / da trengde Aanden Paulum til at vidne faar Jøderne / at Jheſus er Chriſtus.

6. Da ſie aber widerſtrebten vnnd läſterten/ſchüttelt er die Kleider auß/ vnd ſprach zu jhnen: Euer Blut ſey über euer Haupt / Ich gehe von nun an rein zu den Heiden.

Men der de ſtode emod oc beſpaatede / da røſte hand ſine Klæder / oc ſagde til dem / Eders blod ſkal vere offuer eders hoffuit / Jeg gaar nu her effter ren til Hedningene.

7. Vnd macht ſich von dannen/vnd kam in ein Hauß eines mit Namen Juſt / den Gottförchtig war/vnd deſſelbigen Hauß war zu nechſt an der Schule.

Oc hand foer der fra / oc kom i Huſet til en hed Juſtus / hand vaar Gudfryctig / oc hans Huſſ vaar neſt op til Scholen.

8. Criſpus aber der Oberſte der Schulen glaubte an den HERRN/ mit ſeinem gantzen hauſe / Vnnd vil Corinther / die zuhöreten / wurden glaubig / vnd lieſſen ſich tauffen.

Men Criſpus den Offuerſte for Scholen trode paa HERREN / met alt ſit Huſſ. Oc mange Corinther/ ſom hørde til/ trode/ oc lode ſig døbe.

Kapitola XVIII.

3. A že byl téhož řemeſla yáko oni/ bydlil v nich a dělal (a byli řemeſla toho kteřijž Stany dělali.)

A iż był tego ż rzemieſłá/ mieſzkał v nich y robył/ ábowiem to było rzemieſło ich robić namioty:

4. Y hadal ſe w Sſkole židowſké na každau Sobotu / wkládage mezy to gměno Pána Gežijſſe/ a radil Židům/ y Řekům.

Tedy ſie gadał w Bożnicy ná káżdy Szábath námawiáiąc Żydy ſpolu y Greki.

5. A když přiſſli z Macedonye Sylas a Tymotheus/ byl pilen Pawel včenj Slowa Božijho / ſwědectwij wydáwage židuom/ že Kryſtus geſt Gežijſs.

A gdy przyſzli z Mácedoniey Sylás y Tymotheuſz / ściśnion był Páweł od duchá/ oświádcząiąc Żydom iż Jezus był Kryſtuſem.

6. A když gemu oni odmlauwali a rauhali ſe / wyrazyw prach z raucha ſwého / řekl k nim: Krew waſſe/ budiž na hlawu waſſý. Negſa wámi winen/ giž půgdu k Pohanům.

Lecż oni gdy ſie záſtáwiáli y bluźnili / wytrząſzſzy ſzáty ſwe/ rzekł do nich: Krew wáſza na głowy wáſze/ iaciem czyſt/ á od tegoż czáſu idę do pogánow.

7. A gda odtud/ wſſel do domu člowěka něyakého gménem Týta ſprawedliwého/ ctitele Božijho / kteréhož duom by v ſame Sſkoly židowſké.

Y odſzedſzy ztámtąd/ wſzedł w dom niektorego człowieka imieniem Juſt/ kthory ſłużył Bogu/ á iego dom był podle bożnice.

8. Tehdy Kryſpus Knijže Sſkoly židowſké/ vwěřil Panu Bohu/ ſe wſſy čeledij ſwau: A mnozý z Koryntſkých ſlyſſijce/ vwěřili/ a křtili ſe.

Tedy Kryſpus przedniejſzy v bożnicy vwierzył Pánu ze wſzythkim ſwym domem/ y wiele Korintczykow ſłucháiąc wierzyli y krzcili ſie.

יח

9 וְאֶמַר מָרְיָא בְּחֶזְוָא לְפַוְלוֹס לָא תֶדְחַל אֶלָּא מַלֵּל וְלָא תֶשְׁתּוֹק׃

Hor il Signor diſſe vna notte à Paulo per viſione, Non temere, ma parla, e non tacer punto.

10 מֶטּוּל דְּאֶנָא עַמָּךְ אֶנָא וְאְנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח לְמַהֲרוּתָךְ וְעַמָּא סַגִּיָּאָא אִית לִי בִּמְדִינְתָּא הָדָא׃

Perche io ſono con teco, e niuno ti verra contra per nuocerti: percioche io ho di molto popolo in queſta città.

11 יְתֶב הֲוָא דֵּין שַׁנְתָּא וְיַרְחֵא שִׁתָּא (בְּקוֹרִנְתּוֹס) וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Onde egli ſene ſtette iui vn anno e ſei meſi, inſegnando loro la parola di Dio.

12 וְכַד אִתַיְהִי הֲוָא גַּאלִיוֹן אַנְתוּפַטוֹס דְּאַכָאיָא אֶתְכַּנַּשׁוּ אַכְחְדָא עַל פַּוְלוֹס וְאַיְתִיוּהִי קְדָם בִּים׃

Et eſſendo proconſule d'Acaia Gallione, i Giudei d'vn animo ſi leuorono ſu contra Paulo, e conduſſerlo al tribunale.

13 וְאָמְרִין דְּהָנָא לְבַר מֶן נָמוּסָא מַפִּיס לִבְנַי נָשָׁא דְּנֶהְווֹן דָּחְלִין לַאלָהָא׃

Dicendo, coſtui perſuade à gli huomini il ſeruir e à Dio contra la Legge.

14 וְכַד בָּעֵא הֲוָא פַּוְלוֹס דְּנֶפְתַּח פּוּמֵהּ וְנֶמַּלֵּל אֶמַר גַּאלִיוֹן לִיהוּדָיֵא אֶלּוּ עַל מֶדֶּם דְּבִישׁ אַו דַּנְכִיל אַו דְּסַנֵּא מְקַטְרְגִין הֲוַיְתוֹן אַו יְהוּדָיֵא בְּוָלִיתָא מְקַבֵּל הֲוִית לְכוֹן׃

Et in quel che Paulo era per aprir la bocca, Gallione diſſe à i Giudei, Se ci foſſe, ò Giudei, qualche ingiuria, o iniqua opera, io ragione volmente vi ſofterrei.

יח

9 וַיֹּאמֶר יְהוָה בְּמַרְאֵה הַלַּיְלָה לְפַוְלוֹס אַל־תִּירָא כִּי אִם דַּבֵּר בְּבִטָּחוֹן וְאַל תֶּחֱשֶׁה׃

Entonces el Sennor dixo de noche en viſion á Paulo, No temas, ſino habla, y no calles:

10 לָכֵן אֲנִי עִמְּךָ וְאִישׁ לֹא יוּכַל לְהָרַע אוֹתָךְ כִּי עַם רַב הָיָה לִי בְּעִיר הַזֹּאת׃

Porque yo eſtoy contigo, Y ninguno te podrá hazer mal: porque yo tengo mucho pueblo en eſta ciudad.

11 וַיֵּשֶׁב שָׁנָה אַחַת וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים מְלַמֵּד בָּם אֶת דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y aſſentó alli vn anno y ſeys meſes enſennandoles la palabra de Dios.

12 וַיְהִי־גַּלְיוֹן יוֹעֵץ גָּדוֹל בְּאַכָאיָא וַיָּקוּמוּ הַיְּהוּדִים בְּנֶפֶשׁ אַחַת עַל־פַּוְלוֹס וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־הַבָּמָה׃

Y ſiendo Gallion Proconſul de Achaya los Iudios ſe leuantaron de vn animo contra Paulo, y truxeronlo ál tribunal.

13 לֵאמֹר כִּי עַל־הַתּוֹרָה זֶה מְפַתֶּה אֶת־הָאֲנָשִׁים לִירוֹא אֱלֹהִים׃

Diziendo, Que eſte perſuade à los hombres honrrar á Dios contra la Ley.

14 וְכַאֲשֶׁר עָתִיד הָיָה פַּוְלוֹס לִפְתּוֹחַ אֶת־פִּיו וַיֹּאמֶר גַּלְיוֹן אֶל־הַיְּהוּדִים אִם דְּבַר רִשְׁעָה אוֹ פֹּעַל עָוֶל הוּא הַיְּהוּדִים כְּדִבְרָתִי אֲקַבֵּל אֶתְכֶם׃

Y comencando Paulo à abrir la boca, Gallion dixo à los Iudios, Si fuera alguna grauio, o algun mal hecho, ó varones Iudios, bien hos tolerara.

ιή.

9. Εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς.

Or le Seigneur dit de nuict par viſion à Paul, ne crain point, mais parle, & ne te tai point.

10. Διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστὶ μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

Car ie ſuis auec toi, & nul ne mettra les mains ſur toi pour te mal-faire: car i'ai vn grand peuple en ceſte ville.

11. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Parquoi il demeura là vn an & ſix mois: enſeignant entr'eux la parole de Dieu.

12. Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα.

Mais du temps que Gallion eſtoit Proconſul d'Achaie, les Iuifs tous d'vn accord s'eſleurrent contre Paul, & l'amenerent au ſiege iudicial.

13. Λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν.

Diſans, Ceſtui-ci induit les gens de ſeruir à Dieu contre la Loy.

14. Μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν.

Et comme Paul vouloit ouurir ſa bouche, Gallion dit aux Iuifs, O Iuifs, ſi c'eſtoit mariere de quelque outrage, ou malefice, ie vous ſupporteroye autant qu'il ſeroit raiſonnable.

CAP. XVIII.

9. Dixit autem Dominus nocte per viſionem Paulo, Noli timere, ſed loquere, & ne taceas.

Then ſayd the Lord to Paul in the night by a viſion /Feare not/ but ſpeake/ and hold not thy peace.

10. Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitare,

For I am with thee / and no man ſhall lay handes on thee to hurt thee: for I haue much people in this citie.

11. Sedit autem annum & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

So he continued there a yere and ſix moneths / and taught the word of God among them.

12. Gallione autem proconſule Achaiæ, inſurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal.

Nowe when Gallio was Deputie of Achaia / the Jewes aroſe with one accorde againſt Paul / & brought him to the iudgement ſea.

13. Dicentes, Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

Saying/ This fellow perſwadeth men to worſhip God contrary to the Law.

14. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, Si quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum ô viri Iudæi, rectè vos ſuſtinerem.

And as Paul was about to open his mouth / Gallio ſaide vnto the Jewes / If it were a matter of wrong / or an euill deede / O ye Jewes / I would according to reaſon mainteine you.

Das XVIII. Capitel.

9. Es ſprach aber der HERR durch ein Geſichte inn der Nacht zu Paulo: Förchte dich nicht / ſondern rede / vnd ſchweige nicht.

Da ſagde HERREN til Paulum i en Syn om natten / Frycte dig icke / men tale / oc tie icke.

10. Denn ich bin mit dir / vnd niemand ſol ſich vnterſtehen dir zu ſchaden / denn ich hab ein groß Volck inn diſer Statt.

Thi ieg er met dig / oc ingen ſkal driſte ſig til at gøre dig ſkade/ Thi ieg haffuer meget Folck i denne Stad.

11. Er ſaß aber daſelbſt ein Jar vnd ſechs Monden / vnnd lehret ſie das Wort Gottes.

Saa ſad hand der it aar oc ſex maanede / oc lærde dem Guds ord.

12. Da aber Gallion Landvogt war in Achaia / empöreten ſich die Jůden einmůtiglich wider Paulum/ vnd fůhreten jhn fůr den Richtſtul.

Men der Gallion vaar Landzfoget i Achaia / da ſette Jøderne ſig endrectelige op mod Paulum/ oc førde hannem faar Domſtolen.

13. Vnd ſprachen: Diſer ůberredet die Leute Gott zu dienen/ dem Geſetze zu wider.

Oc ſagde/ Denne ſkynder Folcket til at tiene Gud/ mod Lowen.

14. Da aber Paulus wolte den Mund aufſthun/ ſprach Gallion zu den Jůden: Wenn es ein Frefel oder Schalckheit were/ lieben Jůden / ſo höret ich euch billich.

Oc der Paulus vilde oplade Munden / ſagde Gallion til Jøderne/ Der ſom det vaare noget wſkel eller ſkalckhed/ kære Jøder/ da burde mig at høre eder.

Kapitola XVIII.

9. Y řekl PAN v widěnij Pawlowi: Nebog ſe/ ale mluw a nemlč/ nebť yá gſem s tebau:

Zátym Pán rzekł Páwłowi w nocy przez widzenie: Nie boy ſie/ ále mowy/ nie milcz.

10. A žádnýť ſe proti tobě nezaſadij / aťby vſſkodil tobě/ něbo mnohý lid mám w tomto Měſtě.

Abowiemćiem ia ieſt z tobą/ á žaden/ ſie ná cie nie targnie/ ábyć miał co złego vczynic/ ábowiem tu wielki lud mam w mieśćie tym.

11. Y bylld tu puoldruhého Létha/ káže gim Slowo Božij.

A ták tam mieſzkał rok y ſześć/ mieſiecy/ nauczáiąc v nich ſłowá Boże°.

12. Za Galliona pak prwnijho Konſſela Achayſkého/ powſtali gednomyſlně Židé proti Pawlowi: Y přiwedli ho k Saudné Stolicy.

A gdy Gállio był Stárostą w Achaiey/ thedy Zydowie iednoſtáynie powſtáli przećiw Páwłowi/ y przywiedli go przed ſąd.

13. Řkauce: Tento proti Zákonu radij lidem/ aby ctili Boha.

Mowiąc: Iż ten przećiw zákonowi námawia ludźi chwalić Bogá.

14. A když Pawel počal odwijrati vſta/ řekl Gallio k Židům: O mužij Židé/ byť co bylo neprawého/ nebo hřijch něyaký mrzký/ ſluſſněbych wás wyſlyſſal.

A gdy iuż Páwel miał vſtá otworzyć/ rzekł Gállio do Zydow: Być wam byłá krzywdá iáka/ ábo co zá złoczinſtwo o Zydowie/ iżeby ſprawiedliwośći należało/ bronikbych was.

יח

15 אֶן דֵּין זֵאטֵמָא אִנּוּן עַל מֶלְּתָא וְעַל שְׁמָהֵא וְעַל נָמוּסָא דִּילְכוּן אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן בֵּינָתְכוּן אֶנָא גֵּיר לָא צָבֵא אֶנָא דְּאֶהְוֵא דַּיָּנָא דְּהָלֵין צֶבְוָתָא׃

Ma s'ella è queſtione di parole e di nomi, e de la voſtra Legge, vedeatela voi medeſimi: percioche io non voglio eſſer giudice di queſto coſe.

16 וַטְרַד אֶנּוּן מֶן בֵּים דִּילֵה׃

Eſcaccioli via dal tribunale.

17 וְאַחְדוּ הֲווּ כֻּלְּהוּן חַנְפֵּא לְסוֹסְתֶאנִיס קַשִּׁישָׁא דִּכְנוּשְׁתָּא וּמָחִין הֲווּ לֵה קְדָם בֵּים וְגַאלִיוּן מַהֵמֵּא הֲוָא בְּהָלֵין׃ ח

Allora tutti i Greci pigliando Soſtene principal de la ſinagoga, lo batteuano dauanti al tribunale: e Gallione non ſene curaua punto.

18 וְכַד הֲוָא פַּוְלוֹס תַּמָּן יַוְמָתָא סַגִּיָּאֵא יַהֵב שְׁלָמָא לְאַחֵא וְרְדָא בְּיַמָּא דְּיֵאזַל לְסוּרְיָא וְאֶתוֹ עַמֵּה פְּרִיסְקִלָּא וְאַקְלָוּס כַּד סַפַּר רֵישֵׁה בְּקַנְכְרֵאוּס מֶטּוּל דְּנִדְרָא נְדִיר הֲוָא לֵה׃

Paulo poi eſſendo dimorato iui ancor molti giorni, preſa licentia da i fratelli, nauigo in Siria, (e con lui Priſcilla & Aquila) fatta che s'hebbe rader la teſta in Cencrea: percioche ne haueua voto.

19 וּמַטִיו לְאֶפְסוֹס וְעַל פַּוְלוֹס לִכְנוּשְׁתָּא וּמְמַלֵּל הֲוָא עַם יְהוּדָיֵא׃

Poi arriuò in Efeſo, e laſſo gli lì: & egli entrato ne la ſinagoga, diſputaua co i Giudei.

20 וּבָעֵין הֲווּ מֶנֵּה דְּנֵגַר לְוָתְהוּן וְלָא אֶתְטְפִיס׃

E richiedendolo eſſi che dimoraſſe con loro piu lungo tempo, egli non vi conſenti.

יח

15 אֲבָל אִם שְׁאֵלַתְכֶם הִיא עַל־הַדָּבָר אוֹ עַל־שֵׁמוֹת אוֹ עַל־תּוֹרַתְכֶם אַתֶּם תִּרְאוּ כִּי אֲנִי לֹא אֹבֶה לִהְיוֹת שׁוֹפֵט עֲלֵיהֶם׃

Mas ſi ſon queſtiones de palabras, y de nombres, y de vueſtra Ley, veldo voſotros. porque yo no quiero ſer juez de eſſas coſas.

16 וַיְהַגֵּה אוֹתָם מִן־הַבָּמָה׃

Y echólos del tribunal.

17 וַיֹּאחֲזוּ כָּל־הַיְּוָנִים אֶת־סוֹסְתְנִיס רַב־הָעֵדָה וַיַּכּוּהוּ לִפְנֵי הַבָּמָה וְגַלְיוֹן מֵאוּמָה לֹא הִסְכִּין לְדַרְכֵיהֶם׃

Entonces todos los Griegos tomando à Soſthenes Prepoſito de la Synoga, herianlo delante del tribunal; y à Gallion nada ſe le daua de ello.

18 וּפַוְלוֹס עוֹדֶנּוּ אֵרַךְ לוֹ יָמִים רַבִּים וְנָתַן אֶת־שָׁלוֹם לָאַחִים וַיֵּלֶךְ בַּיָּם לַאֲרָם וְעִמּוֹ פְּרִיסְקִלָּא וַאֲקִילָס גּוֹזֵז אֶת־רֹאשׁוֹ בְּקֶנְכְרֵאוֹס בַּאֲבוּר כִּי נָדַר נֶדֶר׃

Mas Paulo auiendo eſperado aun alli muchos dias deſpidiendoſa de los Hermanos, nauego en Syria: y con el Priſcilla y Aquila, auiendo treſquiladoſe la cabeça en Cenchras: porque tenia voto.

19 וַיַּקְר לְאֶפְסוֹס וַיַּעֲזֹב אוֹתָם שָׁם וְהוּא בָא אֶל־הָעֵדָה וַיִּתְוַכַּח עִם הַיְּהוּדִים׃

Y llegó à Epheſo, y dexoles alli: y el entrando en la Synoga diſputó con los Iudios.

20 וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לַאֲרֹךְ לוֹ עִמָּם לָעֵת וְלֹא אָבָה׃

Los quales rogandole que ſe quedaſſe con ellos por mas tiempo, no ſelo concedió.

ιη'.

15. Εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου, καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.

Mais s'il eſt queſtion de paroles, & de mots, & de voſtre Loi, vous y regarderez vous meſmes: car ie ne vueil point eſtre iuge de ces choſes.

16. Καὶ ἀπέλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος.

Et les chaſſa du ſiege iudicial.

17. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν.

Lors tous les Grecs ayans empoigné Soſthenes le principal de la ſynagogue, le batoyent deuant le ſiege iudicial, & n'en chaloit rien à Gallion.

18 Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν.

Mais quand Paul eut encore eſté là aſſez long temps, il print congé des freres, & nauiga en Syrie, & auec lui Priſcille & Aquile) apres qu'il ſe fut fait raire la teſte en Cenchree: car il auoit vœu.

19. Κατήντησε δὲ εἰς Ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις.

Puis il arriua en Epheſe, & les laiſſa la, mais lui eſtant entré en la ſynagogue, diſputa auec les Iuifs.

20. Ἐρωτώντων δὲ αὐτὸν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν.

Leſquels le prians qu'il demeuraſt encore plus longuement auec eux, il ne s'y voulut point accorder.

CAP. XVIII.

15. Si verò quæſtiones ſunt de verbo & nominibus, & legis veſtræ, voſipſi videritis: Iudex ego horum nolo eſſe.

But if it bee a queſtion of wordes/ and names/and of your Lawe/ looke ye to it your ſelues: for I will be no iudge of thoſe thinges.

16. Et minavit eos à tribunali.

And he draue them from the iudgement ſeate.

17. Apprehendentes autem omnes Soſthenem principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

Then tooke all the Grecians Soſthenes the chiefe ruler of the Synagogue, & beat him before the iudgement ſeat: but Gallio cared nothing for thoſe thinges.

18. Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus valefaciens navigavit Syriam, (& cum eo Priſcilla & Aquila,) qui ſibi totonderat in Cenchris caput, habebat enim votum.

But when Paul had taried there yet a good while, he tooke leaue of the brethren/and ſayled into Syria/ (and with him Priſcilla and Aquila/) after that he had ſhorne his head in Cenchrea: for he had a vowe.

19. Devenitque Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputabat cum Iudæis.

Then he came to Epheſus/and left them there: but he entred into the Synagogue/and diſputed with the Iewes.

20. Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non conſenſit.

Who deſired him to tarie a longer time with them: but he would not conſent.

Das XVIII. Capitel.

15. Weil es aber ein Frage iſt von der Lehre vnd von den worten/ vnd von dem Geſetze vnter euch/ ſo ſehet jhr ſelber zu/ ich gedencke darüber nicht Richter zu ſein.

Men efterdi det er it Spørſſmaal om den Lærdom oc om de ord/ oc om den Low iblant eder/ Da ſee i ſelff til/ ieg tencker icke at vere Dommere der offuer.

16. Vnd trieb ſie von dem Richtſtul.

Oc hand dreff dem fra Domſtolen.

17. Da ergriffen alle Griechen Soſthenen den Oberſten der Schulen/ vnd ſchlugen jhn für den Richtſtul/ vnd Gallion nam ſichs nichts an.

Da grebe alle Grekerne fat paa Soſthenen den Offuerſte for Scholen/ oc ſloge hannem faar Domſtolen/ oc Gallion tog ſig det inted til.

18. Paulus aber bleib noch lang daſelbſt/ darnach machet er ſeinen abſchied mit den Brüdern/ vnd wolt inn Syrien ſchiffen/ vnd mit jhm Priſcilla vnd Aquila. Vnd beſchor ſein Haupt zu Kenchrea/ denn er hatte ein Gelübde.

Men Paulus bleff der end nu lenge/ Der effter giorde hand ſin atſkillelſe met Brødrene/ oc vilde ſeyle til Syrien/ oc Priſcilla/ oc Aquila met hannem. Oc hand ragede ſit hoffuit i Kenchrea/ Thi hand haffde it Løffte.

19. Vnd kam hinab gen Epheſum/ vnd ließ ſie daſelbſt. Er aber gieng in die Schule/ vnd redet mit den Jüden.

Oc hand kom hen ned til Epheſum/ oc forlod dem der/ Men hand gick ind i Scholen/ oc talede met Jøderne.

20. Sie baten jn aber/ daß er länger zeit bey jhnen bliebe. Vnd er verwilliget nicht.

Da bade de hannem/ at hand vilde bliffue lengre tid hoſſ dem. Oc hand vilde icke ſamtycke.

Kapitola XVIII.

15. Ale že tuto gſau hádky o ſlowu a o gménijch a Zákonu waſſem/ wy ſami wizte/ Ják nechcy toho ſaudcy býti.

Ale ieſli tylko gadka ieſt o ſlowiech y o imionach/ á o zakonie wáſzym/ wy to ſámi rozeznaycie/ ábowiem ia niechce tey rzeczy ſędzia.

16. Y odehnal ge od Saudu.

Y wygnal ie od ſadu.

17. Tehdy Pohaně wſſyckni vchopiwſſe Soſthena/ Knijže Sſkoly židowſké/ pokali gey bijti tu před ſaudným mijſtem/ a Gallio na to nic nedbal.

Tedy wſzyſcy Grecy Soſtená przednieyſzego z bożnice pochwyciwſzy/ bili przed ſadem/ ále tego Gallio nic ná pieczy nie mial.

18. Pawel pak když geſſtě potrwal tu za mnohé dni/ s Bratřjmi ſe rozžehnaw/ y plawil ſe do Syrie/ a s nim Pryſcylla/ a Akwila/ když oholil hlawu w Cenchris/ neb byl včinil ſlib.

Potym Páwel gdy tám ieſzcze przez niemály czas mieſzkal/ pożegnawſzy ſie z brácia/ wiozl ſie do Syryey (máiac z ſoba w towárzyſtwie Pryſcylle y Akille) gdy ogolil glowe w Cenchreách/ bo mial ſlub.

19. Y přiſſel do Effezu/ a nechal gich tu. Sám pak wſſel do Sſkoly/ a hádal ſe s Zidy.

Zátym przyſzedl do Efezu/ y támie zoſtáwil/ á ſam wſzedſzy do bożnice rozmáwial z Zydy.

20. A když ho proſyli aby tu děle pobyl/ y odepřel:

A gdy go proſili żeby v nich dluzey mieſzkal/ nie zezwolil.

יח

21 וְכַד (יְהַב לְהוֹן שְׁלָמָא) אָמַר דְּוָלֵא לִי אַמִּינָאִירָת דְּעֵאדָא דָאָתֵא בְּאוּרִשְׁלֵם אֶעְבְּדִיוּהִי וְאֶן אַלָהָא נֶצְבֵּא אֶתֵא תוּב לְוָתְכוֹן ׃

Ma preſe licentia, da eſſi dicendo, Et mi biſogna per ogni modo far la feſta che viene in Ieruſalem : ma io ritornaro di nuouo à voi piacendo à Dio, E coſi ſi partì da Efeſo.

22 (וְלַאקִלָוס וְלַאפְרִיסְקִלָא שְׁבַק אֶנּוּן בְּאֶפְסוֹס) וְהוּ (רְדָא בְּיַמָּא) וְאֶתָא לְקֵסַרִיַא וְסֶלֶק וְשֵׁאֶל בִּשְׁלָמָא דִּבְנַי עִדְּתָא וְאֶזַל לֵהּ לַאנְטִיוּכִי ׃

Et eſſendo ſceſo à Ceſarea, ſali, in Ieruſalem, e ſalutata che hebbe la Chieſa, diſceſe in Antiochia.

23 וְכַד הֲוָא תַּמָּן יַוְמָתָא יְדִיעֵא נְפַק וְאֶתְכְּרֵךְ בָּתַר בָּתַר בְּאַתְרָא דַּפְרוּגִיַא וְדַגַלַטִיַא כַּד מְקַיֵּם הֲוָא לְכֻלְּהוֹן תַּלְמִידֵא ׃

E poi che vi fu dimorato alquanto tempo ſen'andò caminando di luogo in luogo per il paeſe di Galatia e di Frigia, confermando tutti diſcepoli.

24 וְגַבְרָא חַד דְּשָׁמֵהּ הֲוָא אַפָּלוּ יְהוּדִיָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא טוּהָמֵהּ מֶן אֲלֶכְּסַנְדְּרִיַא וְרְהֵא הֲוָא בְּמֶלְּתָא וּמְדַק הֲוָא בְּכַתְבֵא אֶתָא לְאֶפְסוֹס ׃

In Efeſo venne poi vn Giudeo nominato Apollo di natione Aleſſandrino huomo eloquente, che era potente ne le Scritture.

25 הָנָא מְתַלְמַד הֲוָא לְאוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא יִרְתַח הוּא בְּרוּחַ וּמְמַלֵּל וּמַלֵּף מְלַיְאִירָת עַל יֵשׁוּעַ כַּד מֶדֶם לָא יָדַע הֲוָא אֶלָּא אֶן מַעְמוּדִיתָא דְּיוּחַנָּן ׃

Coſtui era alquanto introdotto ne la via del Signore : e con feruor di Spirito parlaua, & inſegnaua diligentemente le coſe del Signore : hauendo ſolamente cognitione del batteſimo di Giouanni.

26 וְשַׁרִי עִין בְּגַלְיָא מְמַלֵּל בְּכְנוּשְׁתָּא וְכַד שְׁמַעוּהִי אַקִלָוס וּפְרִיסְקִילָא אַיְתִיוּהִי לְבַיְתְהוֹן וּמַלְיַאִית חַוִּיוּהִי אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא ׃

E cominciò coſtui à parlar liberamente ne la ſinagoga, Et hauendolo Priſcilla & Aquila vdito, il preſero appreſſo di loro, e gli eſpoſero piu perfettamente la via del Signore.

יח

21 כִּי אִם נָתַן לָהֶם אֶת שָׁלוֹם לֵאמֹר יֵשׁ צָרְכִּי מִכָּל־דָּבָר לַעֲשׂוֹת אֶת־הֶחָג בִּירוּשָׁלַיִם וְאַחֲרֵי־כֵן אָשׁוּב אֲלֵיכֶם אִם יִרְצֶה אֱלֹהִים וַיִּסַּע מֵאֶפִּיסוּס ׃

Antes ſe deſpidió deellos diziendo. Es meneſter que en todo caſo tenga la Fieſta que viene en Ieruſalem : mas otra vez boluerè à voſotros queriendo Dios : y partioſe de Epheſo.

22 וַיָּבוֹא בַּיָּם לְקֵיסַרְיָא וַיַּעַל וַיִּשְׁאַל בְּשָׁלוֹם לִבְנֵי־הָעֵדָה וַיֵּרֶד לְאַנְטְיוֹכְיָא ׃

Y decendido à Ceſarea, ſubió à Ieruſalem, y ſaludó à la Igleſia, y decendió à Antiochia.

23 וּבַאֲרוֹךְ לוֹ יָמִם וַיֵּהָלֵךְ מֵחַד לְאַחַד אֶת־גָּלַטְיָא וּפְרוּגְיָא מְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת־הַתַּלְמִידִים כֻּלָּם ׃

Y auiendo eſtado alli algun tiempo, partioſe, andando por orden la prouincia de Galacia, y la Phrygia, confirmando à todos los Diſcipulos.

24 וְאִישׁ יְהוּדִי וַאֲפָלָא שְׁמוֹ וְדוֹרוֹ מֵאֲלֶכְּסַנְדְּרְיָא אִישׁ דְּבָרִים וְיָכוֹל בַּכְּתָבִים בָּא לְאֶפְסוּס ׃

Llegó entonces à Epheſo vn Iudio llamado Apollos, natural de Alexandria, varó eloquente, poderoſo en las Eſcripturas.

25 וְזֶה הָיָה מְלֻמָּד בְּדֶרֶךְ יְהֹוָה וְחַמַּרְמַר בְּרוּחַ וְדִבֵּר וַיְלַמֵּד בְּיֹשֶׁר עַל־אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ וְהוּא יוֹדֵעַ לְבַדּוֹ אֶת־טְבִילַת יוֹחָנָן ׃

Eſte era inſtruydo en el camino del Sennor y feruiente de Eſpiritu hablaua y enſennaua diligentemente las coſas que ſon del Sennor Ieſus, enſennado ſolamente enel Baptiſmo de Ioan.

26 וְזֶה הֵחֵל בְּבִטָּחוֹן לְדַבֵּר בָּעֵדָה וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אוֹתוֹ אֲקוּלַס וּפְרִיסְקִלָּא לְקָחוּהוּ וּבֵהֵר הֵיטֵב פֵּרְשׁוּ לוֹ אֶת־דֶּרֶךְ יְהֹוָה ׃

Y començó tratar confiadamente en la Synoga, ál qual como oyeron Priſcilla y Aquila, tomaronlo, y declaronle mas particularmente el camino de Dios.

ιη'.

21. Ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών, δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος. καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου.

Ains print congé d'eux, diſant, Il me faut totalement faire la feſte prochaine en Ieruſalem : mais ie retournerai encores vers vous, s'il plaiſt à Dieu Ainſi il deſancra d'Epheſe.

22. Καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν.

Et quand il fut deſcendu en Ceſaree, il monta en Ieruſalem : & apres auoir ſalue l'Egliſe, deſcendit en Antioche.

23. Καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.

Puis ayant ſeiourné là quelque tẽps il s'en alla trauerſant tout d'vn train la contree de Galatie & de Phrygie, confermant tous les diſciples.

24. Ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνόματι, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς.

Mais vn certain Iuif nommé Apollos, Alexandrin de nation homme eloquent & puiſſant és Eſcritures, vint en Epheſe.

25. Οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

Lequel eſtoit aucunement inſtruit en la voye du Seigneur :& eſtant en ferueur d'eſprit, parloit, & enſeignoit diligement les choſes qui ſont du Seigneur, cognoiſſant ſeulement le Bapteſme de Iehan.

26. Οὗτός τε ἤρξατο παῤῥησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν.

Il commença donc à parler franchement en la ſynagogue. Et quand Priſcille & Aquile l'eurent ouï, ils le prindrent auec eux, & lui declarerent plus auant la voye de Dieu.

CAP. XVIII.

21. Sed valefaciens, & dicens iterum revertar ad vos, Deo volente: profectus eſt ab Epheſo.

But bade them fárewell/ſaying/ J muſt needes keepe this feaſt that commeth/ in Jeruſalem: but J will returne againe vnto you / if God will. So he ſayled from Epheſus.

22. Et deſcendens Cæſaream, aſcendit, & ſalutavit eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.

And when he came downe to Ceſarea/he went vp to Jeruſalem:and when he had ſaluted the Church/he went down vnto Antiochia.

23. Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt, perambulans ex ordine Galatiam regionem & Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.

Nowe when he had taryed there a while/ he departed / and went through the countrey of Galatia and Phrygia by order/ſtrenghtening all diſciples.

24. Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere: vir eloquens, devenit Epheſum, potens in ſcripturis.

And a certaine Jewe named Apollos/borne at Alexandria / came to Epheſus / an eloquent man/and migthie in the Scriptures.

25. Hic erat edoctus viam Domini: & fervens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ ſunt Ieſu, ſciens tantùm baptiſma Iohannis.

The ſame was inſtructed in the way of the Lorde/and he ſpake feruently in the ſpirit/ and taught diligently the thinges of the Lorde/and knewe but the baptiſme of John onely.

26. Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga, Quem cûm audiſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt ei viam Domini.

And he beganne to ſpeake boldely in the Synagogue. Whome whe Aquila and Priſcilla had heard / they tooke him vnto them / and expounded vnto him the way of God more perfectly.

Das XVIII. Capitel.

21. Sondern machet ſeinen abſchied mit jhnen/ vnd ſprach: Jch muß aller ding das künfftige Feſt zu Jeruſalem halten / wils Gott ſo wil ich wider zu euch kommen. Vnd fuhr weg von Epheſo.

Men giorde ſin atſkillelſe met dem / oc ſagde/ Jeg maa aldelis holde denne tilkommendis Høytid i Jeruſalem/ vil Gud/ ſaa vil ieg komme til eder. Oc hand foer bort fra Epheſo.

22. Vnd kam gen Ceſarien / vnnd gieng hinauff vnd grůſſet die Gemeine. Vnd zoch hinab gen Antiochian.

Oc kom til Ceſarien / oc gick op oc hilſede Menigheden. Oc hand drog ned til Antiochian.

23. Vnd verzog etliche zeit. Vnd räiſet auß / vnd durchwandelt nach einander das Galatiſch land vnd Phrygian/ vnd ſtercket alle Jünger.

Oc tøffuede nogen tid. Oc hand reyſde vd / oc vandrede igennem det Galatiſke land oc Phrigiam effter huer andre/ oc ſtyrckede aff Diſciplene.

24. Es kam aber gen Epheſum ein Jüde / mit Namen Apollo / der Geburt von Alexandria / ein beredter Mann/ vnd mechtig in der Schrifft.

Da kom der en Jød til Epheſum/ ſom hed Apollo/ fød i Alexandria/ en talende Mand/ oc mectige i Scrifften.

25. Diſer war vnterweiſet den weg des HERRN / vnd redet mit brünſtigem Geiſt/ vnd lehret mit fleiß von dem HERRN/ vnd wuſte allein von der Tauffe Johannis.

Denne vaar vnderuiſt i HERRENS vey/ oc talede met en brendendis Aand / oc lærde fliteligе om HERREN / oc hand viſte alſomeniſte aff Johannis Daab.

26. Dieſer fieng an frey zu predigen in der Schule. Da jhn aber Aquila vnd Priſcilla höreten / nahmen ſie jn zu ſich / vnd legten jhm den weg Gottes noch fleiſſiger auß.

Denne begynte at predicke frimodelige i Scholen. Men der Aquila oc Priſcilla hørde hannem/ toge de hannem til ſig/ oc lagde hannem Guds vey end fliteligere vd.

Kapitola XVIII.

21. Ale požehnaw gich / a powěděw: Muſým ná Swátek ſlawiti kterýž naſtáwá w Geruzalémě / potom nawrátijm ſek wám / budeli wuole Božij / y ſſel z Effezu.

Ale ſe pożegnał mowiąc: Koniecżnie potrzebá mi obchodźić świeto ktore bliſko ieſt w Jeruzálem / lecż ſie zá ſie do was wrocę zá wolą Bożą / y odſzedł z Efezu.

22. A přiſſed do Cezaree / pozdrawil Cýrkwe / a odtud ſſel do Antyochij.

A zſtąpiwſzy do Cezáryey / (y przyſzedſzy do Jeruzálem) tám przywitawſzy ſie z kościołem / ſzedł do Antyochiey.

23. A tu pobyw za některý čas / ſſel procházege pořád Gallatſkau Kraginu / a Frigij / potwrzuge wſſech Včedlnijkuow.

Y gdy thám przemieſzkał niektory czas / odſzedł / zdąc porządnie przez krainę Galátſką / y przez Frygią / á vtwierdzał wſzytki zwolenniki.

24. Žid pak nějaký gménem Apollo / rodem z Alexandrye / Muž wýmluwný / přiſſel do Effezu / včený w Pijſmě.

Thedy Żyd niektory imieniem Apollos rodem z Alexandriey / człowiek wymowny / przyſzedł do Efezu / będąc mocnym w piſmiech.

25. A ten byl poznal ceſtu Božij / a wraucým duchem mluwil a včil pilně lidi / těm wěcem kteréž gſau Pána Gežijſſe / znage toliko Křeſt Januow

Ten był wyprawiony w drodze Páńſkiey / á pałáiąc w duchu mowił y nauczał pilnie tych rzeczy ktore były Páńſkie / tylko wiedząc o krzcie Janowym.

26. Ten počal ſtatečně mluwiti w Židowſké Sſkole. Kteréhož když vſlyſſeli Pryſcylla a Akwila / přijali ho k ſobě / a pilně wykládali mu o Ceſtě Božij.

Y począł beſpiecznie mowić w bożnicy / ktore° vſłyſzawſzy Pryſcylla y Akilla / wzieli go / y doſtátecżniey mu oznaymili drogę Bożą.

יח

27 וְכַד צְבָא דְּנֵאזַל
לַאכַאיָא חַשְׁפוּהי אַחֵא
וּכְתַבוּ לְתַלְמִידֵא ד
דִּיקַבְּלוּנָיהי וְכַד אֱזַל עֲדַר
סַגִּי בְּיַד טַיְבוּתָא לְכֻלְהוֹן
מְהַימְנֵא׃

E volendo egli andarſene in Achaia, i fratelli eſortandolo, ſcriſſero a i diſcepoli che lo riceueſſeno. Ilquale arriuato che fu, giouò molto à quelli che per gratia haueuano creduto.

28 תְּקִיפָאִית גֵּיר דָּרֵשׁ
הֲוָא לוּקְבַל יְהוּדָיֵא קְדָם
כְּנֻשָׁא כַּד מַחֵוֵא הֲוָא מֶן
כְּתָבֵא עַל יֵשׁוּעַ דַּמְשִׁיחָא
הוּ׃

Imperoche con gran vehementia conuinceua i Giudei, dimoſtrando publicamente per le Scritture, come IESV era Chriſto.

יח

27 וְכִי אָבָה לַהֲלֹךְ לְאַחַאיָא
הִקְדִּימוּ הָאַחִים לִכְתּוֹב לַתַּלְמִידִים
לְקַבֵּל אוֹתוֹ וְהוּא בְּבוֹאוֹ שָׂמָה
עֵזֶר רַבָּה לַמַּאֲמִינִים בַּתְּחִנָּה׃

Y queriendo el paſſar en Achaya, los Hermanos exhortados eſcriuieron à los Diſcipulos que lo recibieſſen: y venido el, aprouechó mucho por la gracia à losque auian creydo.

28 כִּי בְּתֹקֶף הוֹכִיחַ אֶת־הַיְּהוּדִים
בְּעֵינֵי כָּל־הָעֵדָה מֵפִיחַ בַּכְּתָבִים
כִּי יֵשׁוּעַ הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Porque con gran vehemencia conuencia publicamente à los Iudios, moſtrando por las Eſcripturas que Ieſus era el Chriſto.

ιη΄.

27. Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν· ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος.

Et comme icelui vouloit paſſer en Achaie, les freres l'ayans exhorté de ce faire, eſcriuirent aux diſciples qu'ils le receuſſent, lequel eſtant arriué la profita beaucoup à ceux qui par grace auoyent creu.

28. Εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

Car il conuainquoit publiquement les Iuifs en grande vehemence, demonſtrant par les Eſcritures que Ieſus eſtoit le Chriſt.

יט

1 וְכַד אִיתַוְהי הֲוָא
אַפֻּלוֹ בְּקוֹרִנְתּוֹס אֶתְכַּרֵךְ
פַּוְלוֹס בְּאַתְרָוָתָא עֶלָּיָא
לְאֶפְסוֹס וּמְשַׁאֵל הֲוָא
לְתַלְמִידֵא אִילֵין דְּאַשְׁכַּח
תַּמָּן׃

Auuenne poi, mentre Apollo era in Corinto, che Paulo hauendo traſcorſe le parti di ſopra, venne in Eſeſo, e trouati alcuni diſcepoli, diſſe loro.

2 דְּאֶן קַבֶּלְתּוּן רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא מֶן דְּהַיְמֶנְתּוּן
עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ וְאָף לָא
אֶן אִית רוּחָא שְׁמִיעַ לַן׃

Hauete voi riceuuto lo Spirito ſanto, quando hauete creduto? Et eſſi li diſſero, Anzi noi non habbiam pur udito ſe lo Spirito ſanto ſia.

3 אֲמַר לְהוֹן וּבְמָנָא
עֲמַדְתּוּן אָמְרִין
בְּמַעְמוּדִיתֵהּ דְּיוֹחַנָּן׃

Et egli diſſe loro, In che ſete voi dunque battezati? Diſſero eſſi: Nel batteſimo di Giouanni.

4 אֲמַר לְהוֹ פַּוְלוֹס יוֹחַנָּן
אַעְמֵד מַעְמוּדִיתָא ד
דְּתְיָבוּתָא לְעַמָּא כַּד
אָמַר דְּנְהַיְמְנוּן בְּאַיְנָא
דְּאָתֵא בָּתְרֵהּ דְּאִיתַוְהי
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Allor Paulo diſſe, Giouanni battezò col batteſimo de la penitentia: dicendo al popolo, che credeſſeno in colui che verrebbe doppo eſſo: cioè, in Chriſto IESV.

יט

1 וַיְהִי בִּהְיוֹת אַפֹּלוֹ בְּקוֹרִנְתּוֹס
כִּי פּוֹלוֹס הִתְהַלֵּךְ אֶת־מְדִינוֹת
עֶלְיוֹנוֹת וּבָא לְאֶפְסוּס וַיִּמְצָא
קְצָת הַתַּלְמִידִים׃

Y aconteció que entretanto que Apollos eſtaua en Corintho, Paulo, andadas las regiones ſuperiores, vino à Epheſo, donde hallando Diſcipulos.

2 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם לְקַחוּ
הַמַּאֲמִינִים אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו אַף אִם תִּהְיֶה
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא שָׁמָעְנוּ׃

Dixoles, Aueys recebido el Eſpiritu Sancto deſpues que creyſtes? y ellos le dixeron, Antes ni aun auemos oydo ſi ay Eſpiritu Sancto.

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וּבַמֶּה נִטְבַּלְתֶּם
וַיֹּאמְרוּ בִּטְבִילַת יוֹחָנָן׃

Entonces les dixo: En que pues ſoys baptizados? y ellos dixeron, En el Baptiſmo de Ioan.

4 וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס כִּי יוֹחָנָן טָבַל
טְבִילַת תְּשׁוּבָה לֵאמֹר אֶל־הָעָם
לְהַאֲמִין בְּאוֹתוֹ הַבָּא אַחֲרָיו וְזֶה
הוּא יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y dixo Paulo, Ioan baptizo con baptiſmo de penitencia diziendo al pueblo, que creyeſſen en elque auia de venir deſpues deel, es à ſaber, en Ieſus el Chriſto.

ΚΕΦΑΛ. ιθ.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον· καὶ εὑρών τινας μαθητὰς.

Aduint comme Appollos eſtoit en Corinthe, que Paul apres auoir trauerſe tous les quartiers d'enhaut vint en Epheſe: où ayant trouué certains diſciples, il leur dit.

2. Εἶπε πρὸς αὐτοὺς, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν.

Auez vous receu le ſainct Eſprit, quand vous auez creu? Mais ils lui reſpondirent. Nous n'auons pas meſmes oui dire ſ'il y a vn ſainct eſprit.

3 Εἶπέ τε πρὸς αὐτοὺς, εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.

Adonc il leur dit, En quoi donc auez-vous eſté baptizés? Leſquels reſpondirent, Au Bapteſme de Iehan.

4. Εἶπε δὲ παῦλος, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστι, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Alors Paul dit, Iehan a bien baptizé du Bapteſme de repentance, diſant au peuple qu'ils creuſſent en celui qui venoit apres lui: aſſauoir en Ieſus qui eſt le Chriſt.

CAP. XVIII.

27. Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his qui crediderant.

And when he was minded to goe into Achaia/the brethrē exhorting him / wroteth to the diſciples to receiue him: and after he was come thither/hee holpe them much which had beleeued through grace.

28. Vehementer enim Iudæos revincebat publicè, oſtendens per ſcripturas eſſe Chriſtum Ieſum.

For migthily confuted publikely the Jewes with great vehemencie/ſhewing by the Scriptures/ that Jeſus was the Chriſt.

CAP. XIX.

FActum eſt autem cùm Apollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & in veniret quoſdam diſcipulos.

And it came to paſſe / while Apollos was at Corinthus / that Paul when he paſſed trough the vpper coaſtes / came to Epheſus / and founde certaine diſciples.

2. Dixitq; ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

And ſaid vnto them/Haue ye receiued the holy Ghoſt ſince ye beleeued? And they ſaid vnto him/ Wee haue not ſo much as heard whether there be an holy Ghoſt.

3. Ille verò ait, In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt, In Iohãnis baptiſmate.

And he ſaid vnto them/Vnto what were ye then baptized? And they ſayde/ Vnto Johns baptiſme.

4. Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens, in eum qui venturus eſſet poſt ipſum ut crederent, hoc eſt, in Ieſum.

Then ſayd Paul/John verely baptized with the baptiſme of repentance/ſaying vnto the people/ that they ſhould beleeue in him / which ſhould come after him/that is/in Chriſt Jeſus.

Das XVIII. Capitel.

27. Da er aber wolt in Achaiam räiſen/ſchrieben die Brůder/vnd vermahneten die Jünger/daß ſie jn auffnehmen. Vnd als er darkom̃en war/ halff er vil/ denen/ die glaubig waren worden / durch die Gnade.

Oc der hand vilde reyſe til Achaiam / da ſcreffue Brøderne / oc formanede Diſciplene / at de ſkulde anamme hannem. Oc der hand vaar kommen did da halp hand mange aff dem/ ſom trode veed naaden.

28. Denn er überwandt die Jüden beſtändiglich / vnd erweiſete öffentlich durch die Schrifft / daß Jeſus der Chriſt ſey.

Thi hand offueruant Jøderne mectelige / oc beuiſde obenbarlige ved ſcrifften/At Jheſus er Chriſtus.

Das XIX. Capitel.

Es geſchach aber/da Apollo zu Corinthen war/ daß Paulus durchwandelt die öbern Länder / vnd kam gen Epheſum / vnd fand etliche Jünger.

OC det ſkede / der Apollo vaar i Cotinthen / at Paulus vandrede der i gennem de Offuerſte Land / oc kom til Epheſum oc fant nogle Diſciple.

2. Zu denen ſprach er: Habt jhr den heiligen Geiſt empfangen / da jhr glaubig worden ſeyt? Sie ſprachen zu jhm / wir haben auch nie gehört/ ob ein heiliger Geiſt ſey.

Thi huilcke hand ſagde/Finge i den hellig Aand/ der i anammede Troen? De ſagde til hannem / Wi haffue oc aldri hørt / om der ere en hellig Aand til.

3. Vnd er ſprach zu jnen: Worauff ſeyt jhr denn getaufft? Sie ſprachen: Auff Johannis Tauffe.

Oc hand ſagde til dem / Huor vdi ere i da døbte? De ſagde/ Vdi Johannis Daab.

4. Paulus aber ſprach: Johannes hat getaufft mit der Tauffe der Buſſe/ vnnd ſaget dem Volck / daß ſie ſolten glauben an den/der nach jm kommen ſolte / daß iſt an Jeſum / daß er Chriſtus ſey.

Da ſagde Paulus / Johannes døbte met penitentzis Daab / oc ſagde til Folcket / at de ſkulde tro paa den / ſom ſkulde komme effter hannem/det er/ paa Jheſum / at hand er Chriſtus.

Kapitola XVIII.

27. A když chtěl gijti do Achaij / Bratřij gſauce napomenuti / pſali Včedlnijkům aby gey přiyali. Kterýžto když tám přiſſel/ včinil mnoho dobrého ſkrze miloſt/ těm kteřijž vwěřili.

A gdy chćiał idź do Achaiey / napominali go bráćia / y piſali do zwolennikow áby go przyieli/ktory gdy przyſzedł / wiele pomagał tym ktorzy vwierzyli z łáſki.

28. Neb náramně přemáhal Židy/ zgewně gim vkazuge ſkrze Pijſma/ že Gežijš geſt Kryſtus.

Abowiem doſtátecznemi wywody tym wiecey á wiecey ſit roſował iáwnie Zydy/ okázuiąc przez piſma iż Jezus był onym Kryſtuſem.

Kapitola XIX.

TEhdy ſtalo ſe/ když Apollo byl w Korinthu/a Pawel proſſed wrchnij Kraginy/ y přiſſel do Effezu / a nalezl tu některé Včedlnijky.

ZStálo ſie potym gdy Apollos był w Koryntcie / iż Páwel obſzedſzy gorne kráiny przyſzedł do Efezu / gdźie tám ználazł kilká zwolennikow.

2. Y řekl k nim: Přiyalili gſte Ducha Swatého/ když gſte vwěřili? A oni řekli k němu: Ba aniž gſme ſlyſchali/ geſtli Duch Swatý.

Rzekł do nich: Zaliſcie wźieli Duchá świetego / gdyſcie vwierzyli? Ale mu oni powiedźieli: Nowſzemechmy o thym ani ſłychali/ ieſliż ieſt Duch świety.

3. On pak řekl: W čemž tehda pokřtěni gſte? A oni řekli: We křtu Janowu.

Tedy rzekł: W cożeſcie tedy ſą pokrzczeni: A oni powiedźieli: W Janow krzeſt.

4. Y řekl Pawel: Jan geſt křtil křtem pokánij lid / řka: aby w toho kterýž měl po něm přigiti wěřili/ to geſt w Kryſta Gežijſſe.

Zátym rzekł Páwel: Janći tylko krzcił krztem vznánia/mowiąc ludowi áby w onego ktory miał przyidź po nim vwierzyli/ to ieſt/ w Kryſtuſá Jezuſá.

יט

5 וְכַד הָלֵין שְׁמַעוּ עֲמַדוּ בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Onde eſſi vdito queſto, furon battezati nel nome del Signor IESV.

6 וְסָם עֲלַיְהוֹן אַידָא פַּוְלוֹס וְאֶתָת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא עֲלַיְהוֹן וַמְמַלְלִין הֲווּ בַּלְשָׁן לְשָׁן וּמֶתְנַבִּין הֲווּ׃

Et hauendo Paulo poſto le mani ſopra eſſi, lo Spirito ſanto venne in loro, e parlauano linguaggij, e profetizauano.

7 הָוַין הֲווּ כֻּלְהוֹן דֵּין אַנָשָׁא תְּרֵעְסַר׃

Et erano in tutto circa dodici huomini.

8 וְעַל הֲוָא פַּוְלוֹס לַכְנוּשְׁתָּא וַמְמַלֵּל הֲוָא בַּגְלֵא יַרְחָא תְּלָתָא וַמְפִּיס הֲוָא עַל מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Poi entrato ne la ſinagoga, parlaua liberamente per iſpatio di tre meſi, diſputando, e perſuadendo quel ch'è del regno di Dio.

9 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן מֶתְקַשִּׁין הֲווּ וּמֶתְחַרִין וַמְצַחִין לְאוּרְחָא דַּאלָהָא קֳדָם כְּנֻשְׁתָּא דְּעַמְמֵא הָידֵין אַרְחֶק פַּוְלוֹס וַפְרַשׁ מֶנְּהוֹן לְתַלְמִידֵא וְכֻל־יוֹם מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן בְּאֶסְכוֹלֵת דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ טוּרַנּוֹס׃

E perche alcuni s'indurauano, e non credauano, dicendo male de la via del Signore in preſentia de la moltitudine, egli ſi rittiro da eſſi, e ſeparò i diſcepoli, diſputando ogni giorno ne la ſcuola d'vn certo Tirranno.

10 וְהָדָא הֲוָת שְׁנִין תַּרְתֵּין עַדְמָא דַּשְׁמַעוּ מֶלְּתֵהּ דְּמָרְיָא כֻּלְהוֹן דְּעָמְרִין בְּאַסִיָּא יְהוּדָיֵא וַאֲרָמָיֵא׃

Queſte ſi fece per le ſpatio di due anni, in tal modo, che tutti quelli che habitauano in Aſia, vdiron la parola del Signor IESV, e Giudei, e Greci.

11 וְחַיְלֵא רַוְרְבֵא עָבֵד הֲוָא אֱלָהָא בְּאִידֵהּ דְּפַוְלוֹס׃

Et Iddio facceua per le mani di Paulo de le virtù non ſolite.

יט

5 וּבְשָׁמְעָם נִטְבְּלוּ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Oydas eſtas coſas fueron baptizados en el nombre del Sennor Ieſus.

6 וְכַאֲשֶׁר שָׂם עֲלֵיהֶם פּוֹלוֹס אֶת־יָדָיו בָּאָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם וַיְדַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת וַיִּנָּבְאוּ׃

Y como Paulo les puſo las manos encima vino ſobre ellos el eſpiritu ſancto, y hablauan en lenguas, y prophetauan.

7 וַיִּהְיוּ הָאֲנָשִׁים כֻּלָּם כְּמוֹ שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y eran eſtos varones todos como doze.

8 וַיָּבוֹא אֶל־הָעֵדָה וַיִּפְתַּח בְּבִטָּחוֹן כִּשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים מִתְוַכֵּחַ וּמְפַתֶּה אֲשֶׁר עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y entrando el dentro de la Synoga hablaua con fiadamente diſputando y perſuadiendo del Reyno de Dios.

9 וּמִקְצָתָם הִקְשׁוּ אֶת־לִבּוֹתָם וְאֵינָם מַאֲמִינִים וּמְקַלְּלִים אֶת־הַדֶּרֶךְ לִפְנֵי כָל־הֶהָמוֹן וַיִּפָּרֵד מֵהֶם וַיַּבְדֵּל בֵּין הַתַּלְמִידִים וּבֵינֵיהֶם יוֹם יוֹם מִתְוַכֵּחַ עִמָּם בְּבֵית אִישׁ וּשְׁמוֹ תִּירַנּוּס׃

Mas endureciendoſe algunos, y no creyendo, maldiziendo el camino del Sennor delante de la multitud, apartandoſe deellos aparró los Diſcipulos. diſputando cada dia en la eſcuela de vn Sennor.

10 וַיְהִי אַחֲרֵי שְׁנָתַיִם כִּי כֻלָּם אֲשֶׁר שָׁכְנוּ בְּאַסְיָא שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ גַּם יְהוּדִים וְגַם הַיְּוָנִים׃

Y eſto fue por dos annos, de tal manera que todos losque habitauan en Aſia, Iudios y Griegos oyeron la Palabra del Sennor Ieſus.

11 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים כֹּחוֹת וּגְבוּרוֹת לֹא קְטַנּוֹת בִּידֵי פּוֹלוֹס׃

Y hazia Dios marauillas no quales quiera por la mano de Paulo.

ιθʹ.

5. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Ces choſes ouïes, ils furent baptizés au nom du Seigneur Ieſus.

6. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον.

Et apres que Paul leur eut impoſé les mains, le ſainct Eſprit vint ſur eux, ainſi ils parloyent langages: & prophetizoyent.

7. Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δέκα δύο.

Et eſtoyent tous ces perſonnages-la enuiron douze.

8. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος, καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Puis il entra en la ſynagogue, & parloit franchement l'eſpace de trois mois, diſputant & induiſant à ce qui eſt du royaume de Dieu.

9. Ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός.

Mais comme quelques vns s'endurciſſoyent, & eſtoyent rebelles, meſdiſans de la voye du Seigneur deuant la multitude: lui ſe departãt arriere d'eux, ſepara les diſciples, diſputant de iour en iour en l'eſcole d'vn certain nommé Tyrannus.

10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας.

Et cela continua l'eſpace de deux ans, telement que tous ceux qui habitoyent en Aſie, ouïrent la parola du Seigneur Ieſus tant Iuifs, que Grecs.

11. Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν παύλου.

Et Dieu faiſoit des vertus non accouſtumees par les mains de Paul.

CAP. XIX.

5. His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.

So when they heard it / they were baptized in the Name of the Lord Jeſus.

6. Et cum impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

And Paul laid his handes vpon them / & the holy Ghoſt came on them / and they ſpake the tongues / and propheſied.

7. Erant autem omnes viri ferè duodecim.

And all the men were about twelue.

8. Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans & ſuadens de regno Dei.

Moreouer / he went into the Synagogue / and ſpake boldely for the ſpace of three moneths / diſputing and exhorting to the thinges that apperteine to the kingdome of God.

9. Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola Tyranni cuiuſdam.

But when certeine were hardened / and diſobeyed / ſpeaking euill of the way of God before the multitude / hee departed from them / and ſeparated the diſciples / and diſputed dayly in the ſhole of one Tyrannus.

10. Hoc autem factum eſt per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Aſia, audirent verbum Domini, Iudæi atque Gentiles.

And this was done by the ſpace of two yeeres / ſo that all they which dwelt in Aſia / heard the worde of the Lorde Jeſus / both Jewes and Grecians.

11. Virtuteſq; non modicas quaslibet faciebat Deus per manum Pauli.

And God wrought no ſmall miracles by the handes of Paul.

Das XIX. Capitel.

5. Da ſie höreten / lieſſen ſie ſich tauffen auff den Namen des HERRN Jeſu.

Der de det hørde / lode de ſig døbe i vor HERRIS Jheſu Naffn.

6. Vnd da Paulus die Hände auff ſie leget / kam der heilige Geiſt auff ſie / vnd redeten mit Zungen vnd weiſſageten.

Oc der Paulus lagde hender paa dem / da kom den hellig Aand paa dem / oc de talede met Tunger oc ſpaade.

7. Vnnd alle der Männer waren bey zwölffen.

Oc all de Mend vaare ved Tolff.

8. Er gieng aber in die Schule / vnd prediget frey drey Monden lang / lehret vnnd beredet ſie von dem Reich Gottes.

Oc hand gick ind i Scholen / oc predickede driſtelige tre maanede / lærde oc vnderuiſde dem om Guds rige.

9. Da aber etliche verſtockt waren / vnd nicht glaubeten / vnd übel redeten von dem Wege für der menge / weich er von jhnen / vnd ſondert ab die Junger / vnd redet täglich in der Schulen / eins / der hieß Tyrannus.

Oc der nogle vaare forherdede / oc icke trode / oc talede ilde om den vey faar Menigheden / Da vigede hand fra dem / oc ſkylde Diſciplene fra / oc talede daglige i en Mands Schole / hed Tyrannus.

10. Vnnd daſſelbige geſchach zwey Jar lang / alſo / daß alle die in Aſia wohneten / das Wort des HERRN Jeſu höreten / beide Jüden vnnd Griechen.

Oc det varede i thu ſamfelde aar / ſaa / at alle ſom bode i Aſia / hørde vor HERRIS Jheſu ord / baade Jøder oc Greker.

11. Vnd Gott wircket nicht geringe Thaten durch die Hände Pauli.

Oc Gud giorde icke ringe Gerninger formedelſt Pauli hender.

Kapitola XIX.

5. To vſlyſſawſſe / pokřtili ſe we Gměnu Pána Gežijſſe.

A przetoż oni vſlyßawßy to / pokrzczeni ſą w imie Pána Jezuſowe.

6. A když wzkládal na ně ruce Pawel / ſſtaupil Duch Swatý na ně. Y mluwili yazyky / a Prorokowali.

A gdy ná nie wkládal rece Páwel / przyßedl na nie Duch świety / á mowili obcemi iezyku / y prorokowáli.

7. A bylo wſſech ſpolu wokolo dwanácti mužůw.

A tych wßytkich mężow bylo około dwunaſcie.

8. Tehdy Pawel wſſed do Židowſké Sſkoly ſměle / mluwil za tři Měſýce / hádage ſe a vče o Králowſtwij Božijm;

Pothym on wßedßy do bożnice / mowil beſpiecżnie przez trzy mieſiace rożmawiáiac y rádzac o tym coby ku kroleſtwu Bożemu przyſlußálo.

9. A když ſe někteřij zatwrdili a newěřili / zlořečijce ceſtu Božij předewſſým množſtwijm / odſſed od nich oddělil Včedlnijky / na každý den hádage ſe w Sſkole něyákého Tyranna.

A gdy niektorzy byli zátwárdzeni y niechcieli być poſlußni / mowiac zle o drodze Páńſkiey przed ludem / odßedßy od nich wylaczyl zwolenniki ná kázdy dzień vczac w ßkole niektorego Krolá.

10. A to trwalo za dwě Lětě / tak že wſſyſtni kteřij přebýwali w Azij / poſlauchali Slowa Pána Gežijſſe / Židě y Pohaně.

A to ſie dzialo przez dwie leście / ták iż wßyſcy ktorzy mießkáli w Azyey / ſluchali ſlowá Páná Jezuſowego / ták Zydowie iáko y Grecy.

11. A diwy mnohé činil Bůh ſkrze ruce Pawlowy.

A nie ledá cuda ſpráwowal Bog przez rece Páwlowe.

יט

12 הֲכַנָא דְאַף מֶן נַחְתָא
דְּעַל גּוּשְׁמֵה סוּדָרֵא אָו
דּוּקְעָא מַיְתִין הֲווֹ וְסָיְמִין
עַל כְּרִיהֵא וּפָרְקִין הֲווֹ
מֶנְּהוֹן כּוּרְהָנֵא וְאַף שֵׁאדֵא
נָפְקִין הֲווֹ׃

In modo, che ſi portauano ancor de' fazzoletti e de le cinture dal corpo ſuo ſopra gli infermi e l'infermità ſi partiuano da eſſi, e i mali ſpiriti n'vſciuan fuore.

13 צְבוֹ הֲווֹ דֵּין אַף אֱנָשָׁא
יְהוּדָיֵא אִילֵין דְּמֶתְכַּרְכִין
הֲווֹ וּמוּמְיִן עַל שֵׁאדֵא
דְּיָמוֹן בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
עַל אִילֵין דְּאִיתַיְהִי לְהוֹן
רוּחָא טַנְפְּתָא כַּד אָמְרִין
הֲווֹ מוּמֵינַן לְכוֹן בַּשְׁמֵה
דְּיֵשׁוּעַ אֵינָא דְּמַכְרֶז פּ
פּוֹלוֹס׃

Hor alcuni de Giudei ſcongiuratori, che andauano à torno, tentorono d'inuocar ſopra quelli che haueuan gli ſpiriti maligni, il nome del Signor IESV, *dicendo, Noi vi ſcongiurramo per* IESV, *ilqual Paulo predica.*

14 אִית הֲוָא דֵּין שַׁבְעָא
בְּנוֹהִי דְּגַבְרָא חַד יְהוּדָיָא
רַב כָּהְנֵא דַּשְׁמֵה הֲוָא
סְקֵוָא דְּעָבְדִין הֲווֹ הָדָא׃

Et erano ſette figliuoli d'vn certo Giudeo chiamato Scena, principal Sacerdote. che faceuano queſto.

15 וַעְנָא שֵׁאדָא הָו בִּישָׁא
וְאֶמַר לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ ——
מֶשְׁתַּוְדַע אֶנָא וּלְפּוֹלוֹס
יָדַע אֶנָא אַנְתּוֹן דֵּין מַן
אַנְתּוֹן׃

Ma lo ſpirito maligno riſpondendo, diſſe, Io conoſco ben IESV, *e ſo chi è Paulo: ma voi chi ſete?*

16 וַשְׁוַר עֲלַיְהוֹן גַּבְרָא
הָו דְּאִית הֲוָא בֵּה רוּחָא
בִּישְׁתָא וְאֶתְחַיַּל עֲלַיְהוֹן
וַשְׁפֵל אֶנּוּן וְכַד שְׁלִיחִין ו
וְפַּעִיעִין עֲרַקוּ מֶן בַּיְתָא
הָו׃

E ſaltando loro addoſſo quell'huomo, in cui era lo ſpirito maligno, li ſuperò, & hebbe forza contra di loro, ſi che ignudi e feriti ſi fuggirono di quella caſa.

יט

12 כֵּן אֲשֶׁר עַל־הַחוֹלִים יָבִיאוּ
מִגּוּפָתוֹ אֶת־מִטְפָּחוֹת וְשִׁבְרֵי
הַבְּגָדִים וַיֵּרָפְאוּ מִמַּחֲלֵאֵיהֶם
וְגַם רוּחוֹת טְמֵאוֹת יָצְאוּ מֵהֶם׃

De tal manera que aun ſe lleuaſſen ſobre los enfermos los ſudarios y los pannuelos de ſu cuerpo: y las enfermedades ſe yuan deellos, y los malos eſpiritus ſalian deellos.

13 וַיְנַסּוּ אֲנָשִׁים יְהוּדִים
הַמִּתְהַלְּכִים וּמַשְׁבִּיעִים בְּנָקְבָם
עַל־אֲשֶׁר לָהֶם רוּחוֹת טְמֵאוֹת
אֶת־שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר
נַשְׁבִּיעֲכֶם בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר
פּוֹלוֹס קֹרֵא אוֹתוֹ׃

Y algunos de los Ivdios exorciſtas vagabundos tentaron à inuocar el nombre del Sennor Ieſus ſobre losque tenian eſpiritus malos diziendo, conjuramoshos por Ieſus elque Paulo predica.

14 וַיִּהְיוּ שִׁבְעָה בְּנֵי סְקֵוָא אִישׁ
יְהוּדִי וְשַׂר הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר עָשׂוּ
זֹאת׃

(Y auia vnos ſete hijos de vn Sceua Iudio principe de los Sacerdotes, que hazian eſto.)

15 וַתַּעַן הָרוּחַ רָעָה וַתֹּאמֶר
אֶת־יֵשׁוּעַ יָדַעְתִּי וְאֶת־פּוֹלוֹס
בַּנְתִּי וְאַתֶּם לְמִי הוֹוִים׃

Y reſpondiendo el eſpiritu malo, dixo, A Ieſus conozco, y à Paulo ſé: mas voſotros quien ſoys?

16 וַיִּדְלַג עֲלֵיהֶם הָאָדָם אֲשֶׁר
הָיְתָה בּוֹ רוּחַ הָרָעָה וַיֵּרֶד בָּם
וַיֶּחֱזַק עֲלֵיהֶם כֵּן אֲשֶׁר עֲרוּמִּים
וּפְצוּעִים יִבְרְחוּ מִבֵּית הַהוּא׃

Y el hombre en quien eſtaua el eſpiritu malo, ſaltando en ellos, y enſennoreandoſe de ambos, pudo mas que ellos: de tal manera que huyeron de aquella caſa deſnudos y heridos.

ιθ.

12. Ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

De ſorte que meſmes on portoit de deſſus ſon corps des couurechefs & deuátiers ſur les malades: & leurs maladies ſe departoyent hors.

13. Ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέγοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει.

Adonc quelques vns d'entre les Iuifs exorciſtes qui trottoyent ça & là, s'eſſayerent d'inuoquer le nom du Seigneur Ieſus ſur ceux qui auoyent des mauais eſprits, diſans, Nous vous adiurons par Ieſus que Paul preſche.

14 (Ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτά, οἱ τοῦτο ποιοῦντες)

(Et ceux qui faiſoyent cela eſtoyent ſept certains fils de Sceua Iuif de la race des principaux Sacrificateurs.)

15. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπε, τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;

Mais l'eſprit malin reſpondant dit, Ie cognoi Ieſus, & ſai qui eſt Paul: mais vous autres, qui eſtes-vous?

16. Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.

Et l'homme en qui eſtoit le malin eſprit, ſautant ſur eux, & s'en eſtant rẽdu maiſtre vſa de force contr'eux, de ſorte qu'ils s'en fuirent nuds & naurés: de ceſte maiſon la.

CAP. XIX.

12. Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria vel ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.

So that from his body were brought vnto the ſicke / kerchiefes or handkerchiefs / and the diſeaſes departed from them and the euill ſpirits went out of them.

13. Tentaverunt autem quidam, & de circumeuntibus Iudæis exorciſtis, invocare ſuper eos qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Ieſu, dicentes, Adiuro vos per Ieſum quem Paulus prædicat.

Then certeine of the vagabonde Jewes / exorciſtes / tooke in hande to name ouer them which had euill ſpirits / the Name of the Lord Jeſus / ſaying / We adiure you by Jeſus / whome Paul preacheth.

14. Erant autem quidam Scevæ Iudæi principis ſacerdotum ſeptem filii, qui hoc faciebant.

(And there were certeine ſonnes of Sceua an Jewe / the Prieſt / about ſeuen which did this.)

15. Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis, Ieſum novi, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

And the euill ſpirit anſwered / and ſayde / Jeſus I acknowledge / and Paul I know: but who are ye?

16. Et inſiliens homo in eos in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

And the man in whome the euill ſpirit was / ranne on them / and ouercame them / and preuailed againſt them / ſo that they fled out of that houſe. naked / & wounded.

Das XX. Capitel.

12. Alſo / daß ſie auch von ſeiner Haut die Schweißtüchlein vnd Koller über die Krancken hielten / vnd die Seuche von jhnen wichen / vnnd die böſen Geiſter von jhnen außfuhren.

Saa / at de oc toge Suedklæder oc kraffuer fra hans Hud / oc hulde offuer dem ſom vaare Siuge / oc deris Siugdom vigede fra dem / oc de onde Aander fore vd aff dem.

13. Es vnterwunden ſich aber etliche der vmblauffenden Jüden / die da beſchwerer waren / den Namen deß HERRN Jeſu zu nennen über die da böſe Geiſter hatten / vnd ſprachen: Wir beſchweren euch bey Jeſu / den Paulus prediget.

Oc nogle aff de Jøder ſom læbe omkring / oc vaare Beſuerere / forſøcte at neffne vor HERRIS Jheſu Naffn offuer dem ſom haffde onde Aander / oc ſagde / Wi beſuere eder ved Jheſum / huilcken Paulus predicker.

14. Es waren jhr aber ſieben Söne eines Jüden Sceua des Hohenprieſters / die ſolches theten.

Oc de vaare en Jødis / hed Skeua den Ypperſte Preſte ſiu Sønner / ſom dette giorde.

15. Aber der böſe Geiſt antworttet / vnd ſprach: Jeſum kenne ich wol / vnd Paulum weiß ich wol / Wer ſeyt jhr aber?

Men den onde Aand ſuarede / oc ſagde / Jheſum kender ieg vel / oc Paulum veed ieg vel / Men huo ere I?

16. Vnd der Menſch / in dem der böſe Geiſt war / ſprang auff ſie / vnnd ward jhrer mechtig / vnd warff ſie vnterſich / alſo / daß ſie nacket vnd verwundet auß demſelben Hauſe entflohen.

Oc der Menniſke / der den onde Aande vaar vdi / ſpranck paa dem / oc fick mact offuer dem / oc kaſte dem vnder ſig / ſaa / at de vndflyde nøgne oc ſaargiorde aff det ſamme Huſſ.

Kapitola XIX.

12. Tak že také na nemocné noſýwali od geho těla paſmice / á páſky / y odſtupowaly od nich nemocy / a duchowé nečiſtij wycházeli.

Ták iż też ná ludźi chore przynoſzono fácelety ábo ręczniczki od ciáłá ie° / á odchodźiły od nich choroby / y duchowie źli odſtępowáli od nich.

13. Tehdy pokuſyli ſe někteřij z těch Židůw / kteřijž ſe s zaklijnanijm obijrali / aby wzýwali Gméno Pána Gežijſſe nad těmi / kteřijž měli duchy nečiſté / řijkagijce: Zaklijnáme was ſkrze Gežijſſe / kteréhož káže Pawel.

Tedy niektorzy tułácy Żydowie báwiący ſie zaklinániem / kuśili ſie wzywáć nád tymi ktorzy mieli duchy złe imienia Páná Jezuſowe° / mowiąc: Poprzyſięgamy was przez Jezuſá / ktorego Páweł opowiedá.

14. Y bylo gednoho Žida gménem Scewy Knijžete kněžſkého ſedm Synuow / kteřijžto činili.

A było ſynow Scewy Żydá Kśiążęciá kápłáńſkie° ſiedm / ktorzy to czynili.

15. Tehdy opowěděw duch neſſlechetný řekl gim: Znám yá Gežijſſe / a Pawla wijm: ale wy kdo gſte?

Ale odpowiedźiawſzy duch zły rzekł: Známci Jezuſá / y wiem co Páweł / ále wy coſcie ſa zacz?

16. Y obořiw ſe člowěk ten w kterémž Diábelſtwij bylo zlé na ně / a opanowaw ge přemohl / tak že nazý / a raněni gſauce / wyběhli z domu toho.

Y ſkoczywſzy ná nie człowiek on w ktorym był duch zły / á opánowawſzy ie zmocnił ſie im / ták iż nágo zránieni zućiekáli z domu tego.

יט

17 וְהָדָא אֶתִידַעַת הֲוָת
לְכֻלְּהוֹן יְהוּדָיֵא וַאֲרָמָיֵא
דְּעָמְרִין בְּאֶפְסוֹס וּנְפַלַת
דֶּחְלְתָא עַל כֻּלְּהוֹן ו
וּמֶתְרַמְרַם הֲוָא שְׁמֵהּ
דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E queſto fu noto à tutti i Giudei e Greci, che habitauano in Efeſo : onde venne timore à tutti quanti, & il nome del Signor IESV *era magnificato.*

18 וְסַגִּיָאֵא מֶן אִילֵין
דְּהַימֶנוּ אָתֵין הֲווֹ ——
וּמְשַׁתְּעִין סַכְלְוָתְהוֹן ו
וּמוֹדִין בְּמֶדֶּם דְּעָבְדִין הֲווֹ׃

E molti di quelli che haueuano creduto, veniuano confeſſando, e manifeſtandó le loro attioni.

19 סַגִּיָאֵא דֵּין וָאף חָרָשֵׁא
כְּנַשׁוּ כְּתָבֵיהוֹן וַאיְתִיו א
אוֹקְדוּ אֶנּוּן קְדָם כֻּל־נָשׁ
וְחַשְׁבוּ דְּמַיְהוֹן וְסֶלֶק כ
כְּסְפָּא רִבּוּתָא חַמֵשׁ׃

Molti ancora di quelli che haueuano eſercitato arti curioſe, portorono i libri, & abbruſciorongli in preſentia di tutti, e fatto il conto de pregij loro, trouorono il valore di cinquanta milia denari.

20 וְהָכַנָּא בְּחַיְלָא רַבָּא
תַּקְפָּא הֲוָת וְסָגְיָא הֲוָת
הַיְמָנוּתָא דַּאלָהָא׃

Coſi forte creſceua la parola del Signore, e confermauaſi.

21 כַּד דֵּין אֶשְׁתַּלְמוּ הָלֵין
סָם פָּוְלוֹס בְּרֶעְיָנֵהּ דְּנֶתְכַּרַךְ
בְּכֻלָּהּ מַקְדוּנִיַא וּבְאַכַאיַא
וְנֵאזַל לְאוּרִשְׁלֶם וְאֶמַר
דְּמָא דְּאֶזְלֶת לְתַמָּן וָלֵא לִי
דְּאַף רְהוֹמִי אֶחְזֵא׃

Finite che furon queſte coſe, Paulo ſi propoſe ne lo ſpirito, paſſata ch'egli haueſſe la Macedonia e l'Acaia, d'andare à Ieruſalem, dicendo, Poi che io ſarò ſtato lì, mi biſogna vedere anco Roma.

22 וְשַׁדַּר הֲוָא תְּרֵין
אֲנָשִׁין מֶן הָנוּן דַּמְשַׁמְּשִׁין
הֲווֹ לֵהּ לְמַקְדוּנִיַא ל
לְטִמוֹתָאוֹס וְלַאְרַסְטוֹס הֲו
דֵּין קְוִי זַבְנָא בְּאַסְיָא׃

E mandati in Macedonia due di quelli che gli miniſtrauano, cioè, Timoteo & Eraſto, egli ſi rimaſe per vn tempo in Aſia.

יט

17 וְזֹאת נוֹדְעָה לְכָל־הַיְּהוּדִים וְיָוָנִים אֲשֶׁר שָׁכְנוּ בְּאֶפְסוּס וַתִּפֹּל יִרְאָה גְדוֹלָה עַל־כֻּלָּם וַיְכֻבַּד שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Y eſto fue notorio à todos anſi Iudios como Griegos losque habitauan en Epheſo : y cayó temor ſobre todos ellos, y engrandezian el Nombre del Sennor Ieſus,

18 וְרַבִּים מִן הַמַּאֲמִינִים בָּאוּ מִתְוַדִּים וּמַגִּידִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם׃

Y muchos de los que auian creydo, venian confeſſando, y dando cuenta de ſus hechos.

19 וְרַבִּים מִן הַמְּהַגִּים הִקְרִיבוּ אֶת־סִפְרֵיהֶם וַיְבַעֲרוּם לִפְנֵי כֻלָּם וַיְחַשְּׁבוּ אֶת־מְחִירֵיהֶם וַיִּמְצְאוּ כִּי עָלָה מְחִירָם לַחֲמֵשׁ רִבְבוֹת כָּסֶף׃

Anſimiſmo muchos de losque auian ſeguido curioſidades, truxeron los libros, y quemaron los delante de todos : y echada cuenta del precio deellos, hallaron que montauan cincuenta mil dineros.

20 כֵּן רָבָה וְגָבַר דְּבַר יְהֹוָה בְּחָזְקָה׃

Anſi crecia fuertemente la palabra del Sennor, y preualecia.

21 וְכַאֲשֶׁר נִמְלְאוּ אֶת־הָאֵלֶּה שָׂם פּוֹלוֹס בְּרוּחוֹ לַעֲבֹר בְּכִתִּים וְאַחַאיָא לָלֶכֶת יְרוּשָׁלַיְמָה לֵאמֹר כַּאֲשֶׁר הָיִתִי שָׁם יֵשׁ צָרְכִּי לִרְאוֹת אֶת רוֹמָה׃

Y acabadas eſtas coſas, propuſo Paulo por Eſpiritu de, andada Macedonia y Achaya, partirſe à Ieruſalem, diziendo, Deſque vuiere eſtado allà, me ſera meneſter ver tambien à Roma.

22 וַיִּשְׁלַח בְּכִתִּים אֶת־שְׁנֵי מְשָׁרְתָיו אֶת־טִימוֹתְאוֹס וְאֶת־אֲרַסְטוֹס וְהוּא יְעוֹדֵד יָמִים בְּאַסְיָא׃

Y embiando en Macedonia à dos de losque le ayudauan es à ſaber Timotheo, y Eraſto, el ſe eſtuuo por algun tiempo en Aſia.

ιθ'.

17. Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Or cela vint à notice à tous les Iuifs & Grecs, demeuraus en Epheſe, dont crainte les ſaiſit tous, & le Nom du Seigneur Ieſus eſtoit magnifié.

18. Πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.

Et pluſiers de ceux qui auoyent creu. venoyent conſeſſans & declarans leurs actes.

19. Ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

Pluſieurs auſſi de ceux qui s'eſtoyent adonnes à choſes curieuſes. apporterét leurs liures : & les bruſlerent deuant tous : dont calculans le prix, ils trouuerent qu'il montoit à cinquante mille pieces d'argent.

20. Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν.

Ainſi croiſſoit la parole du Seigneur puiſſamment, & ſe renforcoit.

21 Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ ῥώμην ἰδεῖν.

Or comme ces choſes furent accōplies, Paul propoſa par l'eſprit de paſſer par Macedone & Achaie, & d'aller en Ieruſalem, diſant, Apres que i'aurai eſté la, il me faut auſſi voir Rome.

22. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, τιμόθεον καὶ ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν.

Et ayant enuoyé en Macedone deux de ceux qui lui aſſiſtoyent, aſſauoir Timothee & Eraſte, il demeura pour vn temps en Aſie.

CAP. XIX.

17. Hoc autem notum factum eſt omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Ieſu.

And this was knowen to all the Jewes/and Grecians alſo / which dwelt at Epheſus / and feare came on them all/and the Name of the Lorde Jeſus was magnified.

18. Multique credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus ſuos.

And many that beleeued/came and confeſſed/and ſhewed their workes.

19. Multi autem ex eis qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt eos coram omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denáriorum quinquaginta millium.

Many alſo of them/which vſed curious artes brought their bookes / and burned them before all men / and they counted the price of them / and found it fiftie thouſand pieces of ſiluer.

20. Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur.

So the word of God grew mightily/and preuailed.

21. His autem expletis propoſuit Paulus in Spiritu, trãſita Macedonia & Achaia ire Ieroſolymam, dicens, Poſtquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

Now when theſe things were accompliſhed/Paul purpoſed by the Spirit to paſſe through Macedonia / and Achaia / and to goe to Jeruſalem / ſaying / After J haue bene there / J muſt alſo ſee Rome.

22. Mittens autem in Macedoniam duos ex miniſtrãtibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe remanſit ad tempus in Aſia.

So ſent he into Macedonia two of them ỹ miniſtred vnto him/ Timotheus and Eraſtus / but he remained in Aſia for a ſeaſon.

Das XIX. Capitel.

17. Daſſelbige aber ward kunth allen die inn Epheſo wohneten / beyde Jůden vnnd Griechen / vnnd fiel eine Forcht ůber ſie alle / Vnd der Name des HERRN Jeſu ward hochgelobet.

Oc dette bleff kundgiort faar alle dem ſom bode i Epheſo / baade Jøder oc Greker / Oc der falt en fryct offuer dem alle / Oc vor HERRIS Jheſu Naffn bleff hølige loffuit.

18. Es kamen auch vil derer / die glaubig waren worden / vnd bekannten vnd verkůndigten / was ſie außgericht hatten.

Der komme oc mange aff dem / ſom haffde taget ved troen / oc bekende oc forkyndede / huad de haffde vdred.

19. Vil aber / die da furwitzige Kunſt getrieben hatten / brachten die Bůcher zuſammen / vnd verbrandten ſie ŏffentlich / vnd ůberrechneten was ſie werth waren / vnnd funden des Geldes Fůnfftzig tauſend Groſchen.

Oc mange ſom haffde bruget den ſorte Konſt bare Bøgerne frem / oc brende dem obenbare / oc beregnede huad de vaare verde / Oc de Pendinge befundis at vere halfftrediesindstiue tuſinde Sølffpendinge.

20. Alſo mächtig wuchß das Wort des HERRN / vnd nam ůberhand.

Saa krafftelige vorte HERRENS ord / oc fick fremgong.

21. Da das außgerichtet war / ſatzte jm Paulus fůr im Geiſte durch Macedoniam vnnd Achaiam zu räiſen / vnd gen Jeruſalem zu wandeln / vnd ſprach: Nach dem / wenn ich daſelbſt geweſen bin / muß ich auch Rom ſehen.

Der dette vaar ſkeet / da ſette Paulus ſig faare i Aanden at reyſe igennem Macedoniam oc Achaiam / oc at vandre til Jeruſalem / oc hand ſagde / Naar ſom ieg haffuer der veret / da ſkal ieg oc ſee Rom.

22. Vnd ſandte zween die jhm dieneten / Timotheum vnd Eraſtum in Macedoniam / er aber verzog eine weile in Aſia.

Oc hand ſende tho ſom hannem tiente Timotheum / oc Eraſtum / til Macedoniam / Men hand tøffuede ſelff nogen ſtund Aſia.

Kapitola XIX.

17. A to známo včiněno geſt wſſem Židům y Pohánům / kteřijž bydleli w Effezu: A ſpadla bázeň na ně na wſſecky / y welebili Gměno Pána Gezijſſe.

A toć ſie rózſtáwilo v wſzytkich ták Zydow iáko y Grekow / ktorzy mieſzkáli w Efezie / y przyſiedł ná nie wſzytki ſtrách á wielbili imie Páná Jezuſowe.

18. A mnozý z wěřjcých přicházeli / wyznáwagjce a wyprawugjce ſwé ſkutky.

A wiele onych ktorzy vwierzyli przychodziło / wyznawáiac y oznaymuiac ſpráwy ſwoie.

19. Mnozy také z těch kteřijž s čáry ſe obijrali / ſneſli Knijhy / a ſpálili ge přede wſſemi. A počtſſe zač by ſtály / nalezli že za Padeſáte Tiſýcůw Groſſuow.

Tákże y wiele z onych ktorzy ſie náukámi niepotrzebnemi párali / przynioſzſzy k ſiegi popalili przed wſzytkimi / kthore oſzacowawſzy / znalezli piecdzieſiat tyſiecy ſrebrnikow.

20. Tak geſt ſylně roſtlo Slowo Božij a rozmáhalo ſe.

A thák ci ſie mocnie rozráſtáło ſłowo Páńſkie / y bráło moc.

21. A když ſe to wſſeckno dokonalo / vmijnil Pawel w duchu / aby progda Macedonij a Achái / ſſel do Geruzalémá / řka: Když pobudu tam / muſýmť potom y Ržijm ohledati.

To gdy ſie ſpełniło / vmyſlił Páwel przez Duchá / przeſzedſzy Mácedonią y Achaią idź do Jeruzálem / y mowił ták: Biwſzy tám / potrzebá mi też y Rzym ogledac.

22. Y poſlaw dwa Vředlnijky ſwá do Macedonye / Tymothea / a Eraſta / ſám pozuoſtal w Azij do čaſu.

Tedy poſławſzy dwu z onych ktorzy mu ſłużyli / Tymotheuſzá y Eráſtá / ſam do czáſu zoſtał w Aziey.

יט

23 הָוָא הֲוָא דֵּין בְּהוּ זַבְנָא שַׁגּוּשְׁיָא סַגִּיָּאָא עַל אוּרְחֵהּ דַּאלָהָא ׃

Et in quel tempo nacque non piccol tumulto di queſta via.

24 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן עָבֵד סָאמָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא דְּמֵטְרִיּוֹס דְּעָבֵד הֲוָא נַוְסֵא דְּסָאמָא לַאְרְטֶמִיט וּמַוְתַּר הֲוָא לַבְנַי אוּמָנוּתֵהּ יוּתְרָנָא רַבָּא ׃

Imperoche vn certo nominato Demetrio, argentiere, che faceua tabernacoli d'argento à Diana, daua non piccol guadagno à gli artefici.

25 הָנָא כַּנֵּשׁ אֶנּוּן לַבְנַי אוּמָנוּתֵהּ כֻּלְּהוֹן וַלְאִילֵין דְּפָלְחִין עַמְּהוֹן וֶאמַר לְהוֹן גַּבְרֵא יָדְעִין אַנְתּוּן ד דְּתֵאגוּרְתַן כֻּלָּהּ מֶן הָנָא הִי פּוּלְחָנָא ׃

I quali hauendo egli rauanati inſieme, e quelli ancora che erano artefici di tali coſe, diſſe, Huomini, Voi ſapete che le facultà noſtre ci vengono da queſto miſtiero.

26 וָאף אַנְתּוּן שָׁמְעִין אַנְתּוּן וְחָזֵין אַנְתּוּן דְּלָא הֲוָא בַּלְחוּד לַבְנַי אֶפְסוֹס אֶלָּא אַף לְסוּגָּאָא דְּכֻלָּהּ אַסִיָא אַפִּיס הָנָא פָּוְלוֹס וַאַהְפֵּךְ כַּד אָמַר דְּלָא אֱלָהָא אֶנּוּן הָנוּן דְּבְאִידַי בְּנַי נָשָׁא מֶתְעַבְּדִין ׃

E vedete & vdite, come non ſolamente in Efeſo, ma quaſi in tutta l'Aſia queſto Paulo ha perſuaſa e rimoſſa molta gẽte, dicendo che non ſono iddij quelli che ſi fanno con mano.

27 וְלָא הָדָא צְבוּתָא בַּלְחוּד מֶתְפַּרְסְיָא וּבָטְלָא אֶלָּא אַף הָו הַיְכְלָא ד דַּאְרְטֶמִיס אֲלָהָתָא רַבְּתָא מֶתְחְשֶׁב לֵהּ אַיךְ לָא מֶדֶּם וָאף הִי אֲלָהָתָא דְּכֻלָּהּ אַסִיָא דְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא סָגְדִין לָהּ מֶתְתַּשְׁיָא ׃

E non ſol queſta parte ci viene in pericolo d'eſſer riprouata: ma che ancor il tempio de la grande dea Diana ſia tenuto per niente, & habbia etiandio ad eſſere annichilata la ſua maeſtà, laqual tutta l'Aſia e il mondo ha in veneratione.

יט

23 וַתְּהִי בָּעֵת הַהִיא תְּהוּמָה לֹא קְטַנָּה עַל־דֶּרֶךְ (אֱלֹהִים ׃)

Entonces vuo vn alboroto no pequenno acerca del camino del Sennor.

24 כִּי הָיָה אִישׁ וּשְׁמוֹ דִימֶטְרִיּוֹס מְצָרֵף עוֹשֶׂה הֵיכַל זְהַב אַרְטֶמִיס וַתְּהִי־לַאֲמוֹנִים פְּעֻלָּה לֹא קְטַנָּה מִמֶּנּוּ ׃

Porque vn platero llamado Demetrio, el qual hazia de plata templos de Diana daua à los artifices, no poca ganancia.

25 וַיִּזְעַק אוֹתָם וְאֶת־כֻּלָּם אֲשֶׁר מֵאֻמְנוּת הַזֹּאת לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים יְדַעְתֶּם כִּי מִפְּעֻלָּה הַזֹּאת יֵשׁ לָנוּ הָמוֹן ׃

Los quales juntados con los officiales de ſemejante officio, dixo, Varones, Ya ſabeys que de eſte officio tenemos ganancia.

25 וְרוֹאִים וְשׁוֹמְעִים אַתֶּם כִּי לֹא לְבַד בְּאֶפְסוֹס כִּי אִם כִּמְעַט בְּכָל אַסְיָא פּוֹלוֹס הַלָּז מְפַתֶּה וּמֵסִית עַם רָב לֵאמֹר כִּי אֵינָם אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּיָדַיִם נַעֲשׂוּ ׃

Y veys y oys que eſte Paulo, no ſolamente en Epheſo, mas aun grande multitud de caſi toda la Aſia aparta con perſuaſion diziendo, Que no ſon dioſes los que ſe hazen con las manos.

27 וְלֹא לְבַדּוֹ זֶה הַחֵלֶק דָּחוֹה יִדָּחֶה לִנְפּוֹל וְלָבוֹא בְּמַרְתִּים כִּי אִם הֵיכַל אַרְטֶמִיס אֱלָהָה הַגְּדוֹלָה לַתֹּהוּ יֵחָשֵׁב וְתָחֵל לְהֵהָרֵס גְּדֻלָּתָהּ אֲשֶׁר יְרֵאוּ אוֹתָהּ אַסְיָא כֻּלָּהּ וְכָל־הַתֵּבֵל ׃

Y no ſolamente ay peligro de que eſta ganancia ſe nos buelua en reproche, mas aun tambien que el templo de la grande dioſa Diana ſea eſtimado en nada, y comience à ſer deſtruida ſu mageſtad, la qual honrra toda la Aſia y el mundo.

ιθ'.

23. Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ.

Mais en ce temps-la aduint vn grand trouble à cauſe de la doctrine.

24. Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην.

Car vn certain nommé Demetrius, qui beſognoit d'argenterie, & faiſoit des petis temples d'argent de Diane, apportoit beaucoup de profit aux ouuriers du meſtier.

25. Οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι.

Leſquels ayant aſſemblé auec ceux qui beſognoyent en ces ouurages la, il dit, Hommes, vous ſauez que tout noſtre gain vient de ceſte beſongne.

26, Καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.

Or voyez vous & ayez comme non ſeulement en Epheſe, mais perſque par toute Aſie, ce Paul-ici par ſes perſuaſions a deſtourne grande multitude, diſant que ceux ne ſont point dieux, qui ſont faits de mains.

27. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.

Et n'y a pas ſeulement danger pour nous en ce que noſtre fait ne viene à eſtre deſcrié, mais auſſi que le temple de la grande Diane ne ſoit plus rien eſtimé du tout, & qu'il n'aduiene que ſa maieſté, que toute Aſie & le monde univerſel à en reuerence, ne viene auſſi à neant.

CAP. XIX.

23. Facta eſt autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

And the ſame time there aroſe no ſmall trouble about that way.

24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum.

For a certaine man named Demetrius a ſiluer ſmith / which made ſiluer temples of Diana / brought great gaines vnto the craftes men.

25. Quos convocans & eos qui huiuſmodi erant opifices, dixit, Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio.

Whome he called together / with yͤ workmen of like thinges / & ſayd / Syrs / ye knowe that by this craft we haue our goods.

26. Et videtis, & auditis quia non ſolum Epheſi, ſed penè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens, Quoniam non ſunt dii qui manibus fiunt.

Moreouer ye ſee and heare / that not alone at Epheſus / but almoſt throughout all Aſia this Paul hath perſwaded / & turned away much people / ſaying / That they bee not gods which are with handes.

27. Non ſolùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui incipiet maieſtas eius, quam tota Aſia & orbis colit.

So that not onely this thing is dangerous vnto vs / that the ſtate ſhoulde bee reproued / but alſo that the Temple of the great goddeſſe Diana ſhoulde bee nothing eſteemed / and that it would come to paſſe that her magnificence / which all Aſia / and the worlde worſhippeth / ſhoulde bee deſtroyed.

Das XIX. Capitel.

23 Es erhub ſich aber vmb dieſelbe Zeit nicht eine kleine bewegung über diſem Wege.

Da begyntis der paa den ſamme tid icke lidet Oprør om denne vey.

24. Denn einer mit Namen Demetrius ein Goldſchmid / der machte der Diana ſilberne Tempel / vnd wendet denen vom Handwerck nicht geringen Gewinnſt zu.

Thi at en Guldſmed ſom hed Demetrius / hand giorde Diane Solfftempel / oc vende dem icke liden vinding til aff det Embede.

25. Dieſelbigen verſammlete er / vnnd die Beyarbeyter deſſelbigen Handwercks / vnnd ſprach: Lieben Männer / jhr wiſſet / daß wir groſſen zugang von diſem handel haben.

De ſamme oc Metarbeyderne paa ſamme Embede forſamlede hand / oc ſagde. Kære Mend / i vide / at wi haffue ſtor Tilgong aff denne Handel.

26. Vnd jhr ſehet vnd höret / daß nicht allein zu Epheſo / ſondern auch faſt inn gantz Aſia diſer Paulus vil Volcks abfellig machet / überredet / vnd ſpricht / Es ſind nicht Götter / welche von Händen gemacht ſind.

Oc i ſee / oc høre / at denne Paulus omvender icke aleniſte meget Folck i Epheſo / men ocſaa paa det neſte i gantſke Aſia / oc tager dem med ord / oc ſiger / det er icke Guder / ſom ere giorde met hender.

27. Aber es wil nicht allein vnſerm handel dahin gerahten / daß er nichts gelte / Sondern auch der Tempel der groſſen Göttin Diana wirdt für nichts geachtet / vnd wirdt dazu jhre Maieſtet vntergehen / welcher doch gantz Aſia vnnd der Weltkreiß Gottesdienſt erzeiget.

Oc det vil icke aleniſte gøre vor Handel vduelig / Men den ſtore Gudindis Diane Tempel bliffuer ocſaa inted actet / oc der til met bliffuer hendis Maieſtat til inted / huilcken dog gantſke Aſia oc al Verden beuiſer Guds tieniſte.

Kapitola XIX.

23. Tehdy ſtal ſe w ten čas weliký rozbrog pro ceſtu Božij.

Tegoz czaſu wßczal ſie rozruch niemáły o oney ſekcie.

24. Neb Zlatník geden gménem Demetryus / kterýž děláwal ſtánky ſtřijbrné modle Dyáně / a weliký dáwal půžitek těm řemeſlnijkům:

Abowiem niektory imieniem Demetryuß zlotnik / ktory robił kościoły ſrebrne Dyanie / czynił niemáły pożytek rzemieśnikom.

25. Kteréž ſwolaw / y ty kteřijž byli toho řemeſla / řekl gim: Mužij / wijte to / že tijmto řemeſlem Statku ſobě do býwáme:

Ktore zebrawßy / y ine ktorzy byli takowych że rzeczy rzemieśnicy / rzekł: Meżowie / wiecieß iż z tego rzemieſłá ſą naße máietności.

26 A widjte a ſlyſſýte / že ne toliko w Effezu / ale těměř po wſſý Azij tento Pawel raddu wydáwage / odwrátil weliké množſtwij / mluwě: Že to negſau Bohowé / kteřijž býwagj rukama včiněni.

Widzicie tedy y ſłyßycie / że nie tylko w Efeżie / ale práwie po wßytkiey Azyey ten Páweł namowił á odwrocił wiele ludu / mowiąc że nie ſą bogowie ći ktorzy ſą rękámi vczynieni.

27. A tak tuto ne toliko ſe nám ſtane ſſkoda a hanba / ale brzy weliké Dyány Chrám za nic nebude gmjn / a z toho prjgde že zkazy ſe duoſtogenſtwij gegij / kterauž ctij wſſecka Azya / y weſſkeren Swěta okrſſlek.

A tak potrzeba ſie thego obawiáć / by nam przezen tá cząſtká ná gániona nie zganeła / y owßem tez aby wielkiey Boginiey Dyany Kościoł nie był nizacz mian / y przyßłoby k temu żeby thez był zepſowan máieſtatiey / ktora chwali wßytká Azya / y wßytek świat.

יט

28 וכד שמעו הלין א
אתמליו חמת וקעין
הוו ואמרין רבת הי א
ארטמיס דאפסיא׃

Eſſi hauendo vdite queſte coſe, & eſſendoſi riempiuti d'ira, gridoronno, dicendo, Grande è la Diana de gli Efeſii.

29 ואשתגשת כלה מ
מדינתא ורהטו אכחדא
ואזלו לתאטרון וחטפו
אובלו עמהון לגאיוס ו
ולארסטרכוס גברת מ
מקדוניא בני לויתה ד
דפולוס׃

E tutta la città s'empiè di confuſione, e d'vn animo corſero impetuoſamente nel teatro, e rapirono Gaio, & Ariſtarco, Macedoneſi, compagni di Paulo.

30 ופולוס צבא הות
דיעול לתאטרון ונכלאוהי
תלמידת׃

Allora volendo Paulo entrar fra'l popolo, i diſcepoli non gliel permeſſero.

31 ואף רישא דאסית
מטול דרחמוהי הוו שדרו
בעו מנה דלא יתל נפשה
דיעול לתאטרון׃

Alcuni ancora de principali d'Aſia, che erano ſuoi amici, mandorono a pregarlo che non s'appreſentaſſe al teatro.

32 כנשא דין דאית הוו
בתאטרון טב שגישין הוו
ואחרנא אחרניתא קעין
הוו סגיאא דין מנהון לא
ידעין הוו מטול מנת
אתכנשו׃

Altri dunque gridauano vna coſa, & altri vn'altra: percioche la congregatione era confuſa, et piu non ſapeuano per qual cagione s'erano adunati

33 עמא דין דיהודית
דאית הוו תמן אקימו
מנהון לגברא יהודית
דשמה הוא אלכסנדרוס
וכד קם אניף אידה וצבא
הוא דנפק רוחא לעמא׃

Poi cauorono Aleſſandro fuor de la turba, ſpingendolo oltre i Giudei. Et Aleſſandro accennando con la mano, che ſi faceſſe ſilentio, voleua render ragione al popolo.

יט

28 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַרוּ לָהֶם וַיִּמָּלְאוּ בְחֵמָה וּבְכַעַס וַיִּזְעֲקוּ לֵאמֹר גְּדוֹלָה הִיא אַרְטְמִיס אֶפְסוֹס׃

Oydas eſtas coſas, hinchieronſe de yea, y dieron alarido, diziendo, Grande Diana de los Epheſios.

29 וַתִּמָּלֵא כָל־הָעִיר בִּמְהוּמָה וְנוֹסְדוּ יַחַד וְרָגְשׁוּ עַל־בֵּית הַקָּהָל וְחָטְפוּ וְהוֹלִיכוּ אִתָּם אֶת־גַּאִיוֹס וְאֶת־אֲרִיסְטַרְכוֹס אַנְשֵׁי־כִתִּים אֹרְחֵי־פּוֹלוֹס׃

Y toda la ciudad ſe hinchió de confuſion, y vnanimes arremetieron ál theatro, arrebatando á Gaio, y á Ariſtarcho Macedonios companneros de Paulo.

30 וּפוֹלוֹס אָבָה לָבוֹא אֶל־הָעָם וְלֹא הִנִּיחוּהוּ הַתַּלְמִידִים׃

Y queriendo Paulo ſalir à pueblo, los Diſcipulos no lo dexaron.

31 וַאֲנָשִׁים אֲחָדִים מִנְּשִׂיאֵי אַסְיָא רֵעֵי פּוֹלוֹס שָׁלְחוּ אֵלָיו וְהִתְחַנְּנוּ לוֹ מִתִּתּוֹ אֶת־נַפְשׁוֹ לְבֵית הַקָּהָל׃

Tambien algunos de los principales de Aſia que eran ſus amigos, embiaron à el rogando que no ſe preſentaſſe en el theatro.

32 וַאֲחֵרִים זָעֲקוּ עַל־אֲחֵרוֹת וַתְּהֹם הַקְּהִלָּה וְרַבִּים לֹא יָדְעוּ עַל־מָה נִקְהָלוּ׃

Y otros gritauan otro: porque el ayuntamiento era confuſo, y los mas no ſabian porque ſe auian juntado.

33 וַיִּמְשְׁכוּ אֶת־אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס מִן־הֶהָמוֹן אֲשֶׁר דְּחָפוּהוּ הַיְּהוּדִים וַאֲלֶכְסַנְדְּרוֹס הֵנִיף בְּיָדוֹ וְאָבָה לְהָשִׁיב טַעַם לָעָם׃

Y los de la multitud ſacaron à Alexandro, rempuxandolo los Iudios. Entonces Aleſandro, pedido ſilencio con la mano, queria dar razon àl pueblo.

ιθ'.

28. Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

Eux donc, ces choſes ouïes furent tous remplis de colere, & s'eſcrierent, diſans, Grande eſt la Diane des Epheſiens.

29. Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας, συνεκδήμους τοῦ παύλου.

Et toute la ville fut remplie de confuſion: & ſe ruerent tous d'vn courage dedans le theatre, & rauirent Gaie & Ariſtarque Macedoniens compagnos de voyage de Paul.

30. Τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί.

Et comme Paul vouloit entrer vers le peuple, les diſciples ne le laiſſerent point faire.

31. Τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.

Quelques vns auſſi d'entre les Aſiarques qui lui eſtoyent amis, enuoyerent vers lui, le prians qu'il ne ſe preſentaſt point au theatre.

32. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν.

Les vns donc crioyent d'vn, & les autres d'autre: car l'aſſemblee eſtoit cõfuſe: & pluſieurs ne ſauoyent pour quelle cauſe ils eſtoyent aſſemblés.

33. Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων, ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.

Adonc fut auancé Alexandre hors de la foule, les Iuifs le pouſſans en auant. Et Alexandre faiſant ſigne de la main, vouloit alleguer excuſe au peuple.

CAP. XIX.

28. His auditis repleti ſunt ira, & exclamaverunt dicentes, Magna Diana Epheſiorum.

Now when they heard it/ then were full of wrath / & cryedt out / ſaying/ great is Diana of the Epheſians.

29. Et impleta eſt civitas tota cõfuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus comitibus Pauli.

And the whole citie was full of confuſion/ and they ruſhed into the cõmon place with one aſſent / and caught Gaius / and Ariſtarchus / men of Macedonia / and Paulus companions of his iourney.

30. Paulo autem volente intrare in populum, non permiſerunt diſcipuli.

And when Paul would haue entred in vnto the people/ the diſciples ſuffered him not.

31. Quidam autem & de Aſiæ principibus qui erant amici eius, miſerũt ad eum, rogantes ne ſe daret in theatrum.

Certaine alſo of the chiefe of Aſia which were his friendes/ ſent vnto him/ deſiring him that he would not preſent him ſelfe in the common place.

32. Alii autem aliud clamabant. Erat enim eccleſia confuſa : & plures neſciebant qua ex cauſa conveniſſent.

Some therefore cryed one thing/ & ſome another: for the aſſembly was out of order/ and the more parte knewe not wherefore they were come together.

33. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.

And ſome of the companie drewe foorth Alexander: the Jewes truſting him forwardes. Alexander then beckened with the hand / and would haue excuſed the matter of the people.

Das XIX. Capitel.

28. Als ſie das höreten/ wurden ſie voll zorns/ ſchryen vnnd ſprachen: Groß iſt die Diana der Epheſer.

Der de dette horde bleffue de offuermaade vrede/ rege oc ſagde/ De Epheſers Diana er ſtor.

29. Vnd die gantze Statt ward voll getůmmels. Sie ſtůrmeten aber einmůtiglich zu dem Schauplatz/ vnnd ergriffen Gaium vnd Ariſtarchum auß Macedonia / Paulus Gefehrten.

Oc den gantſke Stad bleff fuld met bulder/ Oc de ſtormede endrectelige til torffuit / oc grebe Gaium oc Ariſtarchum aff Macedonia / Paulus Stallbrødre.

30. Da aber Paulus wolt vnter das Volck gehen/ lieſſens jhm die Jůnger nicht zu.

Oc der Paulus vilde gaa iblant Folcket/ da vilde Diſciplene icke tilſtede hannem.

31. Auch etliche der Oberſten inn Aſia / die Paulus gute Freunde waren / ſandten zu jhm / vnd ermahneten jhn / daß er ſich nicht gebe auff den Schauplatz.

Oc nogle aff de Offuerſte aff Aſia / Pauli gode Venner / ſende til hannem/ oc formanede hannem/ at hand ſkulde icke giffue ſig paa Torffuit.

32. Etliche ſchryen ſonſt / etliche ein anders. Vnd war die Gemeine jrre/ vnnd das mehrer theil wuſte nicht/ warumb ſie zuſammen kommen waren.

Nogle ſkrege ſaa / nogle anderledis/ Oc Menigheden vaar forbiſtret / oc største parten viſte icke / huor faare de vaare komne tilſammen.

33. Etliche aber vom Volck zogen Alexandrum herfůr / da jhn die Jůden herfůr ſtieſſen. Alexander aber wincket mit der hand / vnnd wolt ſich fůr dem Volck verantwortten.

Oc nogle aff Folcket droge Alexandrum frem/ der Jøderne støtte hannem frem. Da ſlo Alexander met Handen til liud / oc vilde forſuare ſig faar Folcket.

Kapitola XIX.

28. To vſlyſſawſſe/ naplněni gſau hněwěm a zkřijkli řkaucě: Weliká geſt Dyána Effezſkých.

Ty rzecży oni vſłyſzawſzy / nápełnieni gniewu krzyknęli / mowiąc: Wielka ieſt Dyaná Efeſka.

29. Y naplněno geſt Měſto rozbrogem/ a obořili ſe gednomyſlně na plac/ pochopiwſſe Gaya a Aryſtarcha Macedonſké/ towaryſſe Pawlowy.

Y było pełne wſzytko miaſto zámieſzániá / y wtárgnęli iednoſtáynienie rynek/ poimawſzy Gáiego y Aryſtárchá Macedończyki/ ktorzy byli towárzyſzmi w drogach Páwłowych.

30. Pawel pak když/ chtěl gijti k Lidu/ nedopuſtili gemu Včedlnijcy.

A gdy Páwel chćiał wynidź do ludu/ nie dopuśćili mu zwolennicy.

31. A některij y z Knijžat Azyanſkých/ kteřijž byli přátelé geho/ poſlali k němu/ proſýce/ ho aby ſe newydáwal w ten hluk.

Ale y niektorzy przednieyſzy z Azyey/ gdy mu byli przyiaćielmi/ poſławſzy do niego prośili go áby nie wychodźił ná rynek.

32. Ginij pak tu ginák a ginák křičeli. Nebo ſe byla zbauřila obec/ a množý newěděli proč gſau ſe zběhli

Thedy iedni inácżey wołáli/ ábowiem było zebránie zámieſzáne/ á wielu ich było ktorzy nic niewiedźieli dla czego ſie zeſzli.

33. A když Alexandra někyakého táhli/ tehda někteři Židé z záſtupu gim gey wythrli. Alexander pak rukau kynutijm mlčenij požádal/ chtěge ſe wymluwiti před lidem.

A niektorzy z ludu przywiedli Alexándrá/ ktorego pędźili Żydowie/ A przetoż Alexánder gdy ręką milczenie vczynił/ chćiał vczynić obmowę przed ludem.

יט

34 וְכַד יִדַעוּ דִּיהוּדָיָא הוּ קְעַו כֻּלְּהוֹן לְחַד קָלָא אַיךְ שָׁעִין תַּרְתֵּין דְּרַבַּת הִי אַרְטֶמִיס דְּאֶפְסָיֵא:

Ma com'eſſi hebber conoſciuto ch'egli era Giudeo, ſi fece di tutti vna voce, quaſi per due hore gridando, Grande è la Diana de gli Efeſii.

35 וְשַׁלִּי אֶנּוּן רִישַׁת דִּמְדִינְתָּא כַּד אֲמַר גַּבְרֵא אֶפְסָיַת מַנוּ גֵּיר מֶן בְּנַי נָשָׁא דְּלָא יָדַע לִמְדִינְתָּא דְּאֶפְסָיֵא דְּכוּמַרְתַּת הִי דְּאַרְטֶמִיס רַבְּתָא (וְלִצַלְמָה דְּמֶן שְׁמַיָּא נְחֵת:)

Hor lo Scriba, hauendo quietata la turba, diſſe, Huomini Efeſii, chi è quello huomo che non ſappia la città de gli Efeſii eſſer dedita al ſeruitio de la grande dea Diana, (e de l'imagine diſceſa da Gioue?)

36 מֶטוּל הָכִיל דְּלוּקְבַל הָדָא אֱנָשׁ לַת מֶשְׁכַּח לְמֵאמַר וָלֵא לְכוֹן דְּתֶהְווֹן שַׁלְיִן וְלָא תֶעְבְּדוּן מֶדֶּם בְּסוּרְהָבָא:

Non eſſendo dunque chi contradica à queſte coſe: è conueniente che voi vi quietiate, e non facciate coſa alcuna precipitoſamente.

37 אַיְתִיתוּן גֵּיר לְגַבְרֵא הָלֵין כַּד לָא הַיְכְלָא חָלְצוּ וְלָא צַחִיו לַאלָהַתַן:

Perche voi hauete menati qua queſti huomini, che non ſon ne ſacrilegi, ne vituperatori de la voſtra dea.

38 אֶין דֵּין הָנָא דִּימֶטְרִיאוֹס וּבְנַי אוּמָנוּתֵה אִית לְהוֹן דִּינָא עַם אֱנָשׁ הָת אַנְתִּיפַּטוֹס בִּמְדִינְתַּת אוּמָנֵא אֶנּוּן נְקַרְבוּן וְנֶדּוּנוּן חַד עַם חַד:

La doue ſe Demetrio e gli artefici che ſon con eſſolui, hanno qualche cauſa contro alcuno, ſi tengono le corti, e ſonoci i Proconſuli, accuſinſi l'vn l'altro.

39 וְאֶן הָו דְּמֶדֶּם אַחְרִין בָּעֵין אַנְתּוּן בְּרוּכְתַּת דִּיהִיבַת מֶן נָמוֹסַת לִכְנוּשְׁיָא מֶשְׁתְּרֵא:

Ma ſe voi cercate qualche coſa per altri conti ſi riſoluera ne la congregatione legittimamente fatta.

יט

34 וּבְדַעְתָּם כִּי יְהוּדִי הוּא בְּקוֹל אֶחָד כֻּלָּם יַחְדָּו צָעֲקוּ לְשְׁתֵּי שָׁעוֹת לֵאמֹר גְּדוֹלָה הִיא אַרְטְמִיס:

El qual, como conocieron que era Iudio, fue hecho vna boz de todos que gritaron caſi por dos horas Grande Diana de los Epheſios.

35 וְכַאֲשֶׁר דּוֹמֵם הַסּוֹפֵר אֶת־הָעָם אָמַר הָאַנְשֵׁי אֶפְסוּס וּמִי הוּא הָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ כִּי עִיר אֶפְסוֹס עוֹבְדָה הִיא אֶת־אֱלֹהָה אַרְטְמִיס וְכִי־בַת בַּעַל הִיא:

Entonces el Eſcriuano apaziguando las compannas, dixo, Varones Epheſios, porque quien ay de los hombres que no ſepa que la ciudad de los Epheſios es honrradora de la grande dioſa Diana, (y de la imagen venida de Iupiter?)

36 וְכִי אִישׁ לֹא יוּכַל הָפֵךְ לְדַבֵּר יֵשֶׁה לָכֶם לְהִדֹּם וּמְאוּמָה לֹא לַעֲשׂוֹת בְּצָדוֹן:

Anſique pues eſto no puede ſer contra dicho conuiene que os apazigueys, y que nada hagays temerariamente.

37 הוֹלַכְתֶּם אֶת־הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא בָזוּ אֶת־הַהֵיכָל וְלֹא קִלְּלוּ אֶת־אֱלֹהַתְכֶם:

Que aueyes traydo à eſtos hombres, ni ſacrilegos, ni blaſphemadores de veſtra dioſa.

38 וְאִם לְדִימֶטְרִיּוֹס וְלָאֻמָּנִים אֲשֶׁר עִמּוֹ יֶשׁ־לָהֶם דָּבָר עַל־אִישׁ אֶחָד הִנֵּה כִּי נוֹעֲדוּ עֵדוֹת רִיב יוֹעֲצִים גְּדוֹלִים הֵמָּה יְדוּנוּן בֵּינֵיהֶם:

Que ſi Demetrio y los officiales que eſtan con el, tienen negocio con alguno, audiencias ſe hazen, y proconſules ay, accuſenſe los vnos à los otros.

39 וְאִם עַל־אֲחֵרוֹת תְּבַקְשׁוּן בִּמְקוֹם קְהִלָּה הַגְּדוֹלָה כַּחֹק וּמִשְׁפָּט יִגָּזֵר עֲלֵיהֶן:

Y ſi demandays alguna otra coſa, en legitimo ayuntamiento ſe puede deſpachar:

ιθ'.

34. Ἐπιγνόντες δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

Mais quand ils eurent cogneu qu'il eſtoit Iuif, vne voix de tous s'eſleua, quaſi par l'eſpace de deux heures, en criant, Grande eſt la Diane des Epheſiens.

35. Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησίν, ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ διοπετοῦς;

Adonc le greffier ayant appaiſé la multitude, dit, Hommes Epheſiens, & qui eſt celui des hommes qui ne ſache que la ville de Epheſiens eſt dediee au ſeruice de la grande Diane, (& à l'image qui eſt deſcendue du Iupiter?)

36 Ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράττειν.

Ces choſes donc eſtant telles ſans contredit, il conuient que vous ſoyez appaiſés, & que ne faciez rien à l'eſtourdie.

37 Ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν.

Car vous auez amené ces gens qui ne ſont ni ſacrileges, ni diffamateurs de voſtre deeſſe.

38 Εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις.

Que ſi Demetrius & les ouuriers qui ſont auec lui, ont à l'encontre d'aucun quelque cauſe, on tient les plaids, & y a des Proconſuls: qu'ils accuſent l'vn l'autre.

39. Εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται.

Et ſi vous demandez quelque choſe d'autre cas, cela ſe pourra conclure en vne aſſemblee deuement conuoquee.

CAP. XIX.

34. Quem ut cognoverunt Iudæum eſſe, vox facta una eſt omnium, quaſi per horas duas clamantium, Magna Diana Epheſiorum.

But when they knew that he was a Jew/there aroſe a ſhout almoſt for the ſpace of two houres/of all men / crying/ Great is Diana of the Epheſians.

35. Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit, Viri Epheſii, quis enim eſt hominum,qui neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ,Iovisq; prolis.

Then the towne clarcke / when hee had ſtayed the people / ſaid / Ye men of Epheſus / what man is that knoweth not howe that the citie of the Epheſians is a worſhipper of the great goddeſſe Diana / and of the image/ which came downe from Juppiter.

36. Cùm ergo his contradici non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.

Seeing then that no man can ſpeake againſt theſe things / ye ought to be appeared/ and to do nothing raſhly.

37. Adduxiſtis enim homines illos, neque ſacrilegos, neque blaſphemantes deam veſtram.

For ye haue brought hither theſe men/which haue neither committed ſacriledge/neither to blaſpheme your goddeſſe.

38. Quòd ſi Demetrius,& qui cum eo ſunt artifices, habent adverſus aliquem cauſam,conventus forenſes aguntur, & procōſules ſunt, accuſent invicem.

Wherefore/if Demetrius and the craftes men which are with him / haue a matter againſt any man / the Lawe is open/& there are Deputies: let them accuſe one another.

39. Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima eccleſia poterit abſolvi.

But if ye inquire any thing concerning other matters / it may be determined in a lawfull aſſemblie.

Das XIX. Capitel.

34. Da ſie aber innen wurden / daß er ein Jůde war / erhub ſich eine ſtimme von allen / vnnd ſchryen bey zwo ſtunden: Groß iſt die Diana der Epheſer:

Oc der wi fornumme at hand vaar en Jøde / da opløfftis der en røſt aff dem alle / oc de robte ved tho time/ De Epheſers Diana er ſtort.

35. Da aber der Cantzler das Volck geſtillet hatte / ſprach er: Jhr Månner von Epheſo / welcher Menſch iſt / der nicht wiſſe / daß die Statt Epheſus ſey eine Pflegerin der groſſen göttin Diana/ vnd des Himliſchen Bildes?

Oc der Cantzleren haffde ſtillet Folcket / ſagde hand / J Mend aff Epheſo / huilcket er det Menniſke/ ſom icke veed at den Stad Epheſus er den ſtore Gudindis Diane/ oc det Himliſke Billedis Beſørgerſke?

36. Weil nun das vnwiderſprechlich iſt / ſo ſolt jhr ja ſtille ſein/ vnnd nichts vnbedechtiges handeln.

Effterdi det er nu vgenſigeligt / Saa ſkulde i io vere ſtille / oc inted handle vbeſindelige.

37. Jhr habt diſe Menſchen hergeführet / die weder Kirchenråuber noch Låſterer eurer Göttin ſind.

J haffueført diſſe Menniſke hid / ſom huercken ere Kirckerøffuere / oc ey heller haffue beſpaattet eders Gudinde.

38. Hat aber Demetrius/vnd die mit jhm ſind vom Handwerck/ zu jemand einen anſpruch/ ſo helt man Gericht/ vnd ſind Landvögte / da laſſet ſie ſich vntereinander verklagen.

Men haffuer Demetrius oc de ſom ere met hannem i Embede Tiltale til nogen/ da holder mand Dom / oc der er Landzfogeder / lader dem beklage huer andre indyrdis.

39. Wolt jhr aber etwas anders handeln / ſo mag man es außrichten in einer ordentlichen Gemeine.

Oc ville i anderledis handle noget / da maa mand vdrette det i en ſtickelig Forſamling.

Kapitola XIX.

34. Kteréhož když poznali / že geſt Žid / hlas ſtal ſe wſſech ſpolu yako za dwě hodině wolagjcých/ Weliká geſt Dyána Effezſkých.

Ktorego gdy poználi być Zydem/ tedy ſie wſzczął krzyk wſzech ſpolu / iákoby przez dwie godźinie/ wołáiących: Wielka ieſt Dyaná Efeſka.

35. A když Vřitel vkrotil záſtupy/ řekl/ Mužij Effezſſtij/ y kdož geſt z lidj / kterýžby neWěděl/ že Měſto Effezſké ctj welikau Dyánu/ kteráž geſt ſeſlaná od Jupitera?

Thedy piſárz vśmierzywſzy lud rzekł: Mężowie Efeſcy/ y ktoryż ieſt człowiek coby niewiedźiał/ iż miáſto Efeſkie ieſt chwalcą wielkiey Bogyniey Dyany/ y obrázu kthory ſpadł o Jowiſzá?

36. A poněwadž tomu odpijráno býti nemůže/ muſýte ſe vpokogiti/ a nic wſſetečně nečiniti.

A przetoż gdyż ſię tym nikt ſprzećiwić nie może/ pothrzebá ſię wam pohamowáć/ á nic ſkwápliwie nieczynić.

37. Přiwedli gſte zagiſté Lidi tyto/ kteřijž negſau ani ſwatokrádce/ ani ruhači Bohýně waſſý.

Abowiemeſćie przywiedli ludźi ty/ ani świethokradce/ ani bluźnierze przećiw Bogłniey waſzey.

38. Geſtliže pak Demetryus a ti kteřijž s nim gſau Řemeſlnijcy/ magij při proti někomu/ wſſak cýwá obecný ſaud a gſau k tomu Konſſelé/ nech ať ſe winij.

A ieſliż Demetryus/ y ći ktorzy z nim ſą rzemieśnicy máia co zá przyczynę przećiw komu/ wſzák práwo ſiedźi y ſą Rayce/ thamże niech ná ſię ſkarżą.

39. Pakli y giné které wěcy žádáte/ v tok můž w řádném ſwolánj ſkoncowáno býti.

Jeſliż ſię też o tákich inych rzeczach bádacie/ to ſię ná ſłuśnym ześciu odpráwi.

יט

40 מְטוּל דְּאָף הָשָׁא
בְּקִינְדוּנוֹס קָיְמִינַן
דְּנֶתְרְשֵׁא אֵיךְ שַׁגִּישָׁא דְּלָא
מֶשְׁכְּחִינַן דְּנֶפּוֹק רוּחָא
עַל כֶּנְשָׁא דְיוֹמָא הָנָא
דְּאֶתְכַּנְשׁוּן בַּטְלָאִית ו
וְאֶשְׁתַּגַּשׁוּן דְּלָא עֶלְּתָא וְכַד
הָלֵין אֲמַר שְׁרָא לְכֶנְשָׁא׃

Perche noi ſtiamo à pericolo d'eſſere accuſati di ſeditione per queſto che s'è fatto hoggi, non eſſendoci cauſa veruna, onde noi poſſiamo render ragione di queſto tumulto, e dette ch'egli hebbe queſte coſe, licentiò la congregatione.

כ

1 וּבָתַר דְּשְׁלִי שְׁגוּשְׁיָא
קְרָא פַּוְלוֹס לְתַלְמִידֵא
וּבַיַּא אֶנּוּן וְנַשֵּׁק אֶנּוּן וּנְפַק
אֶזַל לֵהּ לְמַקְדוּנִיַא׃

Poi che fu ceſſato il tumulto, Paulo chiamati à ſe i diſcepoli, gli abbracciò, e partiſſi via per andare in Macedonia.

2 וְכַד אֶתְכַּרַךְ אֶנּוּן ל
לְאַתְרָוָתָא הָלֵין וּבַיַּא אֶנּוּן
בְּמֶלְּא סַגִּיאָתָא אֲתָא לֵהּ
לְהֶלַּס אַתְרָא׃

E traſcorſe ch'egli hebbe quelle parti & eſortatili con molte parole, venne in Grecia.

3 וַהֲוָא תַּמָּן תְּלָתָא יַרְחִין
עֲבַדוּ דֵּין עֲלַוְהִי נֶכְלָא
יְהוּדָיֵא כַּד עָתִיד הֲוָא
לְמֵאזַל לְסוּרִיַא וְאֶתְחַשַּׁב
דְּנֶהְפּוּךְ לֵהּ לְמַקְדוּנִיַא׃

E come vi fu ſtato tre meſi, eſſendo li fatte inſidie da i Giudei, douendo egli nauigare in Siria, gli venne in animo di ritornare per Macedonia.

4 וּנְפַקוּ עַמֵּהּ עַדְמָא
לְאַסִיַא סוּפַּטְרוֹס דְּמֶן
בְּרוּאַא מְדִינְתָא ו
וְאַרִסְטַרְכוֹס וְסֶקוּנְדוֹס ד
דְּמֶן תֶּסַלוֹנִיקָא וְגַאיוֹס
דְּמֶן דֶּרְבֵּי מְדִינְתָא
וְטִימוֹתָאוֹס (דְּמֶן
לוּסְטְרָא) וּמֶן אַסִיַא
טוּכִּיקוֹס וְטְרוֹפִּימוֹס׃

Et accompagniollo infin in Aſia Sopatre Berreeſe: e de Teſſaloniceſi Ariſtarco e Secondo e Gaio Derbeſe, e Timoteo: e de gli Aſiani, Tichico e Trofimo.

יט

40 כִּי הוֹוִים אֲנַחְנוּ בַּמְרַחִים
לְהוֹכִיחֵנוּ הַיּוֹם עַל־הַקֶּשֶׁר וְאִישׁ
לֹא הוֹוֶה אֲשֶׁר נוּכַל לְהִתְגּוֹלֵל
עָלָיו אֶת־הַסִּבָּה וְלָתֵת טַעַם
עַל־מְהוּמָה הַזֹּאת וּבְדַבְּרוֹ אֶת־
הָאֵלֶּה הִתִּיר אֶת־הַקָּהָל׃

Que peligro ay de que no ſeamos arguydos de ſedicion por oy: no auiendo ninguna culpa por la qual podamos dar razon de eſte concurſo. Y auiendo dicho eſto deſpidió el ayuntamiento.

כ

1 וְכַאֲשֶׁר שָׁבְתָה הַמְּהוּמָה וַיִּזְעַק
פַּוְלוֹס אֶת־הַתַּלְמִידִים וַיְנַחֲמֵם
וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־שָׁלוֹם וַיֵּצֵא
וַיֵּלֶךְ כִּתִּימָה׃

Y deſque ceſſó el alboroto, llamando Paulo los Diſcipulos, auiendolos exhortado, deſpidióſe y partióſe para yr en Macedonia.

2 וְכַאֲשֶׁר עָבַר בַּחֲלָקִים הָאֵלֶּה
וְנִחַם אוֹתָם בִּדְבָרִים רַבִּים
וַיָּבוֹא בַּיָּוָן׃

Y deſque vuo andado aquellas partes, y exhortadolos con abundancia de Palabra vino en Grecia.

3 וּבִהְיוֹתוֹ שָׁם שְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים
וַיַּחֲרִישׁוּ הַיְּהוּדִים עָלָיו רָעָה
כַּאֲשֶׁר אָבָה לָלֶכֶת בַּיָּם בַּאֲרָם
וַיִּתְיָעֵץ לָלֶכֶת־כִּתִּימָה׃

Donde auiendo eſtado tres meſes, auiendo de nauegar en Syria, fueronle pueſtas aſſechanças por los Iudios: y tomó conſejo de Boluerſe por Macedonia.

4 וְאָרְחוּ לָהֶם עִמּוֹ עַד אַסְיָא
סוֹפַּטְרוֹס מִבְּרוֹאָה וַאֲרִיסְטַרְכוֹס
וּסְקוּנְדוֹס מִן־תֶּסָּלוֹנִיקָא וְגַאיוֹס
מִן־דֶּרְבֵּא וְטִימוֹתְאוֹס וּמִן אַסְיָא
טוּכִיקוֹס וּטְרוֹפִימוֹס׃

Y acompannaronlo haſta Aſia Soſipater de Pyrrho Bereenſe, y Theſſalonicences Ariſtarcho, y Secundo, y Gaio Derbeo, y Thimotheo: y Aſianos, Tychico, y Trophimo.

ιθ'.

40. Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Car nous ſommes en danger que ne ſoyons accuſés de ſedition pour ce iour d'hui: veu qu'il n'y a cauſe aucune pour laquelle puiſsions rendre raiſon de ceſte eſmeute. Et quand il eut dit ces choſes, il bailla congé à l'aſſemblee.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος, ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν.

Or Apres que fut ceſſé la trouble, Paul ayant appelé a ſoi les diſciples, & les ayant embraſſés, ſe partit pour aler en Macedone.

2. Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα.

Et quand il eut cheminé par ces quartiers-la, & les eut enhortes par pluſieurs paroles, il vint en Grece.

3. Ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας.

Là où quand il eut eſté trois mois, d'autant que les Iuifs lui dreſſoyẽt embuſches, s'il euſt nauigé en Syrie, l'aduis fut de retourner par Macedone.

4. Συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας Σώπατρος βεροιαῖος· θεσσαλονικέων δὲ, ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος δερβαῖος καὶ τιμόθεος· ἀσιανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος.

Et Sopater Bereen le deuoit accompagner iuſques en Aſie: & des Theſſaloniciens, Ariſtarque, & Second: & Gaie Derbien, & Timothee: & de ceux d'Aſie, Tychique & Trophime.

CAP. XIX

40. Nam & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus reddere rationem) concurſus iſtius. Et cùm hæc dixiſſet, dimiſit eccleſiam.

For we are euen in ieopardie to be accuſed of this dayes ſedition / foraſmuch as there is no cauſe/ whereby we may giue a reaſon of this concourſe of people. And when he had thus ſpoken/ he let the aſſembly depart.

CAP. XX.

POſtquam autem ceſſavit tumultus, vocatis Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus eſt ut iret in Macedoniam.

Nowe after the tumulte was ceaſed/ Paul called the diſciples vnto him/ & embraced them/ and departed to goe into Macedonia.

2. Cùm autem perambulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam.

And when hee had gone through thoſe partes / and had exhorted them with many words / he came into Grecia.

3. Vbi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Iudæis navigaturo in Syriam, habuitque conſilium ut reverteretur per Macedoniam.

And hauing taryed there three monethes / becauſe the Iewes layed wayt for him / as he was about to ſaile into Syria / he purpoſed to returne through Macedonia.

4. Comitatus eſt autem eum (uſque in Aſiam) Soſipater (Pyrrhi) Beroënſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, & Secundus, & Gaius Derbéus, & Timotheus, Aſiani verò Tychicus & Trophimus.

And there accompanied him into Aſia Sopater of Berea / and of them of Theſſalonica/ Ariſtarchus / & Secundus / & Gaius of Derbe / and Timotheus / and of them of Aſia Tychicus / and Trophimus.

Das XIX. Capitel.

40. Denn wir ſtehen inn der fahr daß wir vmb diſe heutige Empörung verklaget möchten werden / vnd doch keine ſache fürhanden iſt / damit wir vns ſolcher Auffruhr entſchuldigen möchten. Vnnd da er ſolchs geſagt/ ließ er die Gemeine gehen.

Thi at wi ſtaa i fare at wi maatte bliffue beklagede for dette Opløff / ſom ſkeer i dag / Oc her er dog ingen ſag til ſaadant Oprør / met huilcken wi kunde aarſage oſſ. Oc der hand haffde dette ſagd / loed hand Almuen gaa.

Das XX. Capittel.

DA nun die empörung auffgehöret / rieff Paulus die Jünger zu ſich / vnd ſegnet ſie/ vnd gieng auß zu räiſen in Macedoniam.

DEr nu dette Opløff ſtilledis / kallede Paulus Diſciplene til ſig / oc velſignede dem / oc gick vd / at hand vilde reyſe til Macedoniam.

2. Vnnd da er dieſelbigen Länder durchzoch / vnnd ſie ermahnet hatte mit vilen worten / kam er inn Griechenland.

Oc der hand drog igennem ſamme Land / oc haffde formanet dem mit mange ord / da kom hand til Grekeland.

3. Vnd er verzog alda drey Monden. Da aber jhm die Jüden nachſtellcten/ als er inn Syrien wolt fahren/ ward er zu rath / wider vmbzuwenden durch Macedoniam.

Oc tøffuede der tre maanede. Oc der Joderne vilde forraſket hannem / ſom hand vilde fare til Syrien / da bleff hand til raadz / at vende om igen igennem Macedoniam.

4. Es zogen aber mit jhm biß in Aſiã / Sopater von Berrhoen / von Theſſalonica aber Ariſtarchus vnd Secundus/ vnd Gaius von Derben vnnd Timotheus: Auß Aſia aber Tychicus vnd Trophimus.

Da droge der met hannem ind til Aſia/ Sopater aff Berohen / oc Ariſtarchus oc Secundus aff Theſſalonica / oc Gaius aff Derben / oc Timotheus/ Oc Tychicus oc Trophimus aff Aſia.

Kapitola XIX.

40. Neb ſtrach abychom nebyli treſtáni pro baukku dneſſnj/ ponkwadž žádně nemáme přjčiny / kteružbychom mohli oznámiti proč gſme ſe tuto zběhli. A když to powěděl/ rozpuſtil Lid.

Abowiem ſie nam obawiáć potrzebá/ áby nas nie obwiniono o nieſnaſke dnia dziſieyßego / gdyż nie maß żadney przyczyny iákobychmy mogli dáć o ſobie ſpráwe-thego náßego zeſcia nie porządnego. A gdy to rzekł / roſpuśćił ono zgromadzenie.

Kapitola XX.

KDyž pak přeſtal ten rozbrog/ powolaw Pawel Včedlnijkůw/ a včiniw k nim napomenuti / y požehnal gich / a wyſſel aby ſſel do Macedonye.

A Gdy ſie vćyßył on rozruch/ tedy Pawel wezwał zwolennikow/ á pożegnawy ie/ ßedł w droge do Macedoniey.

2. A když proſſel Kraginy ty/ a napomjnal ge mnohými řečmi/ přiſſel do Řecké Země:

Tedy chodząc po onych ſtronách / nápominał iedlugiemi powieściami / zátym przyßedł do Grecyey.

3. W kteréžto když pobyl za tři Měſýce/ Židé včinili gemu zálohy / když ſe měl plawitj do Syrye/ y vmijnil/ aby ſe nawrátil ſkrze Macedonij.

A tám zmießkawßy trzy mieſiace / gdy naň Zydowie záſadki chytre vczynili tám kedi miał idź do Syriey/ zdáło ſie mu ná zad idź przez Macedonia.

4. Vſſel s nim až do Azye Sozypater/ (Syn Pirrha) Berhoenſkého: a z Theſalonyky Aryſtárchus/ a Secundus a Gayus Derbeus / a Tymotheus / a z Azye Tychykus / a Trofimus.

Y byli z nim w to wárzyſtwie áż do Azyey/ Sopater Berreeńſki/ y Aryſtarchus/ z Sekunduſem Teſſalonicenſcy/ y Gáius Derbeyczik/ y Tymotheuß/ á zaſie z Azyey Tychikus y Troſimus.

כ

5 הָלֵין אֱזַלוּ קַדְמַין וְקַוִּיו
לַן בַּטְרוֹאָס׃

Queſti eſſendo andati auanti,ci aſpettorono in Troade.

6 חְנַן דֵּין נְפַקְן מֶן פִּילִפּוֹס
מְדִינְתָא דְּמַקְדוּנִיָא בָּתַר
יוֹמָתָא דְּפַטִּירֵא וַרְדַין
בְּיַמָּא וַאתַין לַטְרוֹאָס
לְיוֹמָתָא חַמְשָׁא וַהְוַין
תַּמָּן יוֹמָתָא שַׁבְעָא׃

E noi doppo i giorni de gli azimi nauigammo da Filippi,& in cinque giorni venimmo ad eſſi a Troade, doue dimorammo ſette giorni.

7 וּבְיוֹמָא חַד בְּשַׁבָּא
כַּד כְּנִישִׁין דְּנֶקְצוּן א
אוּכַּרִסְטִיָּא מְמַלֵּל הֲוָא
עַמְּהוֹן פַּוְלוֹס מֶטוּל
דַּלְיוֹמָא אַחֲרִנָא עֲתִיד
הֲוָא דְּנִפּוֹק לֵהּ וַאגַּר הֲוָא
לְמַמַּלְּלוּ עַדְמָא לְפַלְגֵּה
דְּלַיְלְיָא׃

E il primo giorno de la ſettimana, eſſendoſi i diſcepoli raunati inſieme à ſpezzare il pane, Paulo douendoſi il di ſeguente partire, ragionaua con eſſi, e prolungò il ragionamento inſin à meza notte.

8 וְאִית הֲוָא תַּמָּן לַמְפִּידֵא
דְּנוּרָא סַגִּיָּאא בְּעֶלִיתָא הַי
דַּכְנִישִׁין הֲוַין בָּהּ׃

Hor ne la ſala doue noi erauamo congregati, erano molte lucerne.

9 וְיָתֵב הֲוָא עַלַיְמָא חַד
דַּשְׁמֵהּ הֲוָא אֶוְטִיכוֹס
בְּכַוְּתָא וְשָׁמַע וְטָבַע ב
בְּשֶׁנְתָא יַקִּירְתָא כַּד אָגַּר
הֲוָא בְּמֶלְּתָא הַו פַּוְלוֹס
וּבְשֶׁנְתֵהּ נְפַל הֲוָא מֶן
תְּלָתָא מְדִירַין וְאֶשְׁתְּקֶל
כַּד מִית׃

E vn giouenetto nominato Eutico, che ſedeua ſopra vna fineſtra, eſſendo aggrauato da profondo ſonno, mentre che Paulo ragionaua à lungo, egli maggiormente oppreſſo dal ſonno, cadde, giu dal terzo palco: e fu leuato ſu morto.

10 וְנֶחֶת פַּוְלוֹס נְפַל לְעַל
מֶנֵּהּ וְעַפְּקֵהּ וֶאמַר לָא
תֶתְדַּוְּעוּן מֶטוּל דְּנַפְשֵׁהּ
בֵּהּ הַי׃

Allor Paulo eſſendo ſceſo giu, ſi gittò ſopra lui, & abbracciatolo, diſſe, Non vi turbate, percioche l'anima ſua è in eſſo.

כ

5 וְהֵמָּה מַקְדִּימִים קִוּוּ אוֹתָנוּ
בִּטְרוֹאוֹס׃

Eſtos yendo delante,eſperaron nos en Troas.

6 וַאֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ בַּיָּם אַחֲרֵי יְמֵי
הַמַּצּוֹת מִפִּילִפּוֹס וּבָאנוּ אֲלֵיהֶם
בִּטְרוֹאוֹס אַחֲרֵי חֲמֵשֶׁת יָמִים
וְאָרַכְנוּ לָנוּ שָׁם שִׁבְעַת יָמִים׃

Y noſotros,paſſados los dias de los Panes ſin leuadura,nauegamos de Philippos, y venimos á ellos á Troas en cinço dias,donde eſtuuimos ſiete dias.

7 וּבְאַחַד הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר נִקְהֲלוּ
הַתַּלְמִידִים לִשְׁבֹּר אֶת־הַלֶּחֶם
וַיִּתְוַכַּח עִמָּם פּוֹלוֹס עָתִיד לִנְסוֹעַ
בְּמָחָר וַיִּמְשֹׁךְ אֶת־הַדָּבָר עַד
חֲצִי הַלָּיְלָה׃

Y el primero de los Sabbados,juntos los diſcipulos à partir el pan Paulo les inſennaua, auiendo de partirſe el die ſiguiente: y à largá el ſermon haſta la media noche.

8 וְהָיוּ לַפִּידוֹת רַבֹּת בָּעֲלִיָּה
אֲשֶׁר בָּהּ הָיִינוּ נִקְהָלִים׃

Y auia muchas lamparas en el cenadero donde eſtauan ayuntados.

9 וַיֵּשֶׁב נַעַר אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶוְטִיכוֹס
אֶל־הַמֶּחֱזָה וַתִּפֹּל עָלָיו תַּרְדֵּמָה
וּבְהִתְוַכַּח פּוֹלוֹס הַרְבֵּה מְאֹד
נֶאֱחַז בַּשֵּׁנָה נָפַל מִפַּעַם
הַשְּׁלִישִׁי לְמַטָּה וְנִשָּׂא מֵת׃

Y vn mancebo llamado Eutycho,que eſtaua ſentado en vna ventana, tomado de vn ſuenno profundo como Paulo diſputaua leuengamente derribado del ſuenno cayó deſde el tercer cenadero abaxo: y fue alçado muerto.

10 וַיֵּרֶד פּוֹלוֹס וַיִּפֹּל עָלָיו
וַיְחַבְּקֵהוּ לֵאמֹר אַל־תִּשְׁתּוֹחֵחַ
נַפְשְׁכֶם כִּי נַפְשׁוֹ בוֹ׃

Al qual como Paulo decendieſſe, derriboſe ſobre el,y abraçandolo dixo, No hos alboroteys, que aun ſu alma eſtá en el,

---

κ.

5. Οὗτοι προσελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι.

Ceux-ci donc eſtans allés deuant, nous attendirent en Troas.

6. Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ Φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.

Mais quand à nous, apres les iours des pains ſans leuain, nous deſancraſmes de Philippes, & vinſmes vers eux à Troas,au bout de cinq iours: là où nous ſeiournaſmes ſept iours.

7. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου.

Et le premier iour de la ſemaine,les diſciples eſtans aſſemblés pour rompre le pain, Paul (d'autant qu'il deuoit partir le lendemain) traittoit de la parole auec eux: & eſtendit ſon propos iuſqu'à la minuict.

8 Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι.

Or y auoit il en la chambre haute où ils eſtoyent aſſemblés, beaucoup de lampes.

9. Καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός.

Et vn ieune homme nommé Eutyche, aſſis ſur vne feneſtre,eſtant abbatu de profond ſommeil, cependant que Paul traittoit de la parole plus longuement,emporté de ſommeil cheut en bas du troiſieme eſtage, & fut leué mort.

10. Καταβὰς δὲ ὁ παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν.

Mais Paul eſtant deſcendu,ſe pancha ſur lui, & l'embraſſa, & dit, Ne vous troublez point: car ſon ame eſt en lui.

CAP. XX.

5. Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade.

Theſe went before / and taryed vs at Troas.

6. Nos verò navigavimus poſt dies Azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinq;, ubi demorati ſumus diebus ſeptem.

And we ſailed forth from Philippi/ after the dayes of vnleauened bread/ and came vnto them to Troas in fiue dayes/where we abode ſeuen dayes.

7. Vna autem Sabbathi cum cõveniſſemus ad frangendum panem, Paulus diſputabat cum eis profecturus in craſtinum, protraxitque ſermonem uſq; in mediam noctem.

And the firſt day of the weeke / the diſciples being come together to breake bread/Paul breached vnto them/ ready to departe on the morowe/ & continued the preaching vnto midnight.

8. Erant autem lampades copioſæ in cœnaculo ubi eramus congregati.

And there were many ligthes in an vpper chamber/ where they were gathered together.

9. Sedens autem quidam adoleſcens, nomine Eutychus, ſuper feneſtram, cùm mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno, cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus.

And there ſate in a windowe a certaine yong man/named Eutychus/ fallen into a deepe ſleepe: and as Paul was long preaching / he ouercome with ſleepe: fell downe from the third loft / and was taken vp dead.

10. Ad quem cum deſcendiſſet Paulus, incubuit ſuper eum: & complexus dixit, Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt.

But Paul went downe / & layed himſelfe vpon him / & embraced him/ ſaying/ Trouble not your ſelues: for his life is in him.

Das XX. Capitel.

5. Diſe giengen vor an / vnd harreten vnſer zu Troada.

Diſſe ginge faare / oc tøffuede oſſ i Troada.

6. Wir aber ſchiffeten nach den Oſtertagen von Philippen biß an den fünfften tag / vnd kamen zu jhnen gen Troada / vnd hatten da vnſer weſen ſieben tag.

Men wi ſeylede effter Paaſke fra Philippen indtil den femte dag/ oc komme til dem i Troada / oc haffde der vort vøſen ſiu dage.

7. Auff einen Sabbath aber / da die Jünger zuſammen kamen / das Brodt zubrechen / prediget jhnen Paulus/vnd wolt des andern tages außräiſen/vnd verzog das Wort biß zu Mitternacht.

Oc paa en Sabbath/ der Diſciplene komme tilſammen / at bryde Brødet / da predickede Paulus faar dem / oc vilde den anden dag reyſe vd / oc hand fordrog ordet indtil midnat.

8. Vnnd es waren vil Fackeln auff dem Soller/ da ſie verſamlet waren.

Oc der vaare mange Bluſſ paa Lofftet / ſom de vaare forſamlede.

9. Es ſaß aber ein Jüngling / mit Namen Eutychus/ in einem Fenſter/ vnd ſanck in einen tieffen Schlaff/ dieweil Paulus redet / vnd ward vom Schlaff überwogen / vnd fiel hinunder vom dritten Soller / vnd ward todt auffgehaben.

Oc der ſad en Dreng / ſom hed Eutychus/ vdi it vindue/ oc falt i en dyb ſøffn / den ſtund Paulus talede / bleff beſuaret aff ſøffn / oc fald ned aff det tredie Lofft / oc bleff død optagen.

10. Paulus aber gieng hinab / vnd fiel auff jn / vmbfieng jn/ vnd ſprach: Machet kein getümmel / denn ſeine Seele iſt in jhm.

Da gick Paulus ned / oc falt paa hannem/ omſpende hannem / oc ſagde / Gører inted bulder / thi hans ſiel er i hannem.

Kapitola XX.

5. Tito když gſau nás předeſſli/ dočkali nás w Troadě.

Ktorzy ſechawſzy wprzod / czekali nas w Troadzie.

6. My pak plawili gſme ſe po welice nocy z Měſta Filipis/ a přiſſli gſme k nim do Troady w pěti dnech/ a tu gſme/ pobyli za ſedm dnij.

My záſie po dnioch Przáſnikow/ odplynelichmy od Filipis/ y przyſzlichmy do Throády zá piec dni / gdzieſmy zmieſzkáli przez ſiedm dni.

7. W gednu pak Neděli/ když gſme ſe byli ſeſſli k lámanij chleba/ Pawel rozmlauwal s nimi/ chtěge nazaytřij gijti preč/ y podlil řečij až do puolnocy.

A ták pirwſzego dniá w tego dniu/ zebráwſzy zwolenniki ku lemániu chlebá mowil do nich iż miał iecháć názaiutrz y przedłużył kazánie áż do pułnocy.

8. A bylo mnoho ſwětla w tě Sýni / kdež gſme ſe byli ſeſſli.

A było wiele lámp ná oney ſáli/ gdzie byli zgromádzeni:

9. Tehdy geden Mládenec gměnem Eutychus/ ſedě na okně/ když naň připadl těžký Sen/ a Pawel dlauho kázal zdřimaw ſe/ y vpadl z třetijho ponebij doluow / y wzat geſt mrtwý.

Tam ſiedząc niektory młodzieniec imieniem Eutychus w oknie/ bedąc ziet ćieſzkim ſnem / gdy Paweł dłużey mowił / zachwiawſzy ſie od ſnu / ſpádł ná doł z trzeciego piętra/ y wziet ieſt vmárły.

10. K kterémuž to když ſſtaupil doluow Pawel/ naklonil ſe nad nim/ a přitauliw gey/ řekl: Nermuťtež ſe/ wſſal geho Duſſe w něm geſt.

Thedy zſtąpiwſzy Paweł / położył ſie ná nim / á obłápiáiąc go mowił: Nie fráſuycie ſie / boć w nim ieſt Duſzá iego.

כ

11 כַּד סְלֵק דֵּין קְצָא לַחְמָא וַטְעֵם וַהֲוָא מְמַלֵּל
עַד־מָא דַּסְלֵק צַפְרָא
וְהָיְדֵין נְפַק דְּנֵאזַל ב
בְּיַבְּשָׁא:

Poi riſalì ſu, e ſpezzato ch'egli hebbe il pane, e mangiato, parlò à lungo in fin à l'alba, e coſi finalmente ſi partì.

12 וְדַבְּרוּהִי לַעֲלַיְמָא כַּד חַי וַחֲדִיו בֵּהּ רַוְרְבָאִית:

Et eſſi menorono il fanciullo viuo, e furon grandemente conſolati.

13 חְנַן דֵּין נְחֶתְן לְאַלְפָּא וְרְדַין לְגָזַרְתָּא דְּתַסּוֹס מֶטוּל דְּמֶן תַּמָן עֲתִידִין הֲוַין דְּנְקַבְּלוּהִי לְפַוְלוֹס הָכַנָא גֵּיר פַּקֵּד הֲוָא לַן כַּד אָזֵל הֲוָא הוּ בְּיַבֶּשָׁא:

Hor noi montati nel nauilio, nauigammo in Aſſon, douendo di lì riceuer Paulo, percioche coſi haueua ordinato, douendo egli fare il camino à piedi.

14 כַּד דֵּין קַבְּלְנָיְהִי מֶן תַסּוֹס שְׁקַלְנָיְהִי בְּאַלְפָּא וַאתַין לְמִיטוּלִינָא:

Com'egli ſi fu congiunto con eſſo noi in Aſſon: hauendolo noi riceuuto, venimmo à Mitilene.

15 וּמֶן תַּמָן לְיַוְמָא אַחְרָנָא רְדַין לוּקְבַל כְּיוֹס גָּזַרְתָּא וְתוּב לְיַוְמָא אַחְרָנָא אָתַין לְסָמוֹס וְקוִין בְּטְרַוְגַלִּיוֹן וּלְיַוְמָא אַחְרָנָא אָתֵין לְמִילִיטוֹס:

E di li nauigando, il giorno ſeguente venimmo rincontro à Chio, e l'altro giorno arriuammo à Samo, e fermatici in Trogillo, venimmo il giorno ſeguente in Mileto.

16 פְּסִיק הֲוָא לֵהּ גֵּיר
לְפַוְלוֹס דְּנֶעְבְּרִיהּ לְאֶפְסוֹס
דַּלְמָא נֶשְׁתַּוְחַר לֵהּ תַּמָן
מֶטוּל דַּמְסַרְהֵב הֲוָא דְּאֶן
מֶשְׁכְּחָא יַוְמָא ד
דְּפֶנְטְקוּסְטָא בְּאוּרְשְׁלֶם
נֶעְבְּדִיוּהִי:

Percioche Paulo haueua deliberato di trapaſſare Efeſo, per non hauere à conſumare il tempo in Aſia, imperoch'ei s'affrettaua per fare, s'egli era poſſibile, il giorno de la Pentecoſte in Ieruſalem.

כ

11 וַיַּעַל וַיִּשְׁבֹּר אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּטְעַם וַיְדַבֵּר אֶת־דַּיּוֹ עַד הַבֹּקֶר וְכָכָה נָסָע:

Y ſubiendo, y partiendo el pan, y guſtando, habló luengamente haſta el dia, y anſi ſe partiò,

12 וַיּוֹלִיכוּ אֶת־הַנַּעַר חַי וַיִּנָּחֲמוּ לֹא מְעַט:

Y truxeron àl moco biuo, fueron conſolados no poco.

13 וַאֲנַחְנוּ מַקְדִּימִים לַעֲלוֹת בָּאֳנִיָּה הָלַכְנוּ עַד אַסּוֹן וּמִשָּׁם הָיִינוּ עֲתִידִים לְקַבֵּל אֶת־פַּוְלוֹס כִּי כֵן־צִוָּה אוֹתָנוּ וְעָתִיד הוּא לַהֲלֹךְ בְּרַגְלָיו:

Y noſotros ſubiendo en el nauio nauegamos à Aſſon Para recebir de alli à Paulo: porque anſi auia determinado de venir por tierra.

14 וְכַאֲשֶׁר מָצָא אוֹתָנוּ בְּאַסּוֹן קִבַּלְנוּהוּ וַנָּבוֹא לְמִיטוּלִינָא:

Y como ſe juntó con noſotros en Aſſon, tomandolo venimos à Mitylene.

15 וּמִשָּׁם הָלַכְנוּ בַּיָּם וּבְיוֹם הַבָּא פָּגַעְנוּ מִמּוּל כִּיּוֹס וּבְיוֹם אַחֵר אָחַזְנוּ לְסָמוֹס וְעָמַדְנוּ בְּטְרוֹגִלְיוֹן וּבְיוֹם הַבָּא בָּאנוּ לְמִילֵיטוֹס:

Y nauegando de alli, el dia ſiguiente venimos delante de Chio, y otro dia tomamos puerto en Samo: y auiendo repoſado en Trogilio, el dia ſiguiente venimos à Mileto.

16 וַיָּשֶׂם פַּוְלוֹס אֶת לִבּוֹ לַעֲבֹר בַּיָּם לְאֶפְסוֹס פֶּן יְהִי לוֹ לְאָרֵךְ בְּאַסְיָא כִּי־הוּא נִדְחַף הָאִיץ אִם לֹא בִלְתִּי יְכֹלֶת לָחֹג שָׁבֻעוֹת לִהְיוֹת בִּירוּשָׁלַיִם:

Porque Paulo auia propueſto de paſſar adelante de Epheſo, por no detenerſe en Aſia: porque ſe appreſſuraua por hazer el dia de Penthecoſtes, ſi le fueſſe poſſible, en Ieruſalem.

κ'.

11. Ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.

Et quand il fut remonté, & eut rompu le pain, & mangé, & par le long temps iuſqu'à l'aube du iour, ainſi il ſe partit.

12. Ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.

Et ils amenerent là le ieune homme viuant, dont ils furent conſolés gradement.

13. Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν.

Or nous eſtans venus au nauire, fuſmes portes en Aſſos: & de là deuions reprendre Paul: car il l'auoit ainſi ordonné, voulant quant à lui, faire ce chemin a pied,

14. Ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην.

Quand donc il nous eut rencontrés en Aſſos, nous le priniſmes auec nous, & vinſmes à Metelin.

15. Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον.

Puis eſtans partis de là, le iour enſuiuant vinſmes a l'endroit de Chios Le lãdemain nous arriuaſmes à Samos: & ayans demeuré à Trogylle, le iour enſuiuant vinſmes à Milet.

16. Ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ· ἔσπευδε γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα.

Car Paul auoit propoſe de paſſer outre Epheſe, afin qu'il ne lui faluſt point ſeiourner en Aſie: car il ſe haſtoit d'eſtre (s'il lui eſtoit poſſible) le iour de Pentecoſte en Ieruſalem.

CAP. XX.

11. Aſcendens autem, frangenſque panem & guſtans, ſatiſq; allocutus uſque in lucem, ſic profectus eſt,

So when Paul was come vp againe/ and had broken bread/and eaten/ he communed a long while till the dawning of the day/ and ſo he departed.

12. Adduxerunt autem puerum viventem,& conſolati ſunt non minimè.

And they brought the boye aliue/and they were not a litle comforted,

13. Nos autem deſandentes navem, navigavimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum, ſic enim diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.

Then we went forth to ſhip / and ſailed vnto the citie Aſſos / that we might receiue Paul there: for ſo had he appointed/and would him ſelfe goe a foote.

14. Cùm autem inveniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo venimus Mitylénem.

Now when he was come vnto vs to Aſſos/ and we had receiued him / we came to Mitylenes.

15. Et inde navigantes, ſequenti die venimus contra Chium: & alia applicuimus Samum: & ſequenti die venimus Milêtum.

And we ſayled thence/and came the next daye ouer againſt Chios / and the next daye we arriued at Samos / and taried at Trogyllium: the next day we came to Miletum.

16. Propoſuerat enim Paulus tranſnavigare Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi poſſibile ſibi eſſet, ut diem Pentecoſten faceret Ieroſolymis.

For Paul had determined to ſayle by Epheſus / becauſe hee would not ſpende the time in Aſia: for he haſted to be/if he could poſſible / at Jeruſalem/ at ẏ day of Pentecoſt.

Das XX. Capitel.

11. Da gieng er hinauff/ vnd brach das Brodt / vnd bieß an/ vnnd redet vil mit jhnen/ biß der Tag anbrach/ vnd alſo zoch er auß.

Saa gick hand op / oc brød Brødet / oc beed paa/ oc talede meget met dem / indtil det bleff dag / oc drog ſaa vd.

12. Sie brachten aber den Knaben lebendig / vnnd wurden nicht wenig getrőſtet.

Oc de hente Drengen leffuende / oc bleffue icke lidet trøſtede.

13. Wir aber zogen vor an auff dem Schiff / vnd fuhren gen Aſſon / vnd wolten Paulum daſelbſt zu vns nehmen / denn er hatte es alſo befohlen / vnd er wolte zu fuſſe gehen.

Men wi droge faare paa Skibet/oc fore til Aſſon/ oc vilde der taget Paulum til oſſ / Thi hand haffde ſaa befalet / oc hand vilde ſelff gaa til fodz.

14. Als er nun zu vns ſchlug zu Aſſon / namen wir jhn zu vns / vnnd kamen gen Mitylenen.

Der hand kom nu til oſſ i Aſſon / da toge wi hannem til oſſ / oc komme til Mitylenen.

15. Vnd von dannen ſchifften wir/ vnd kamen des andern tages hin gegen Chion. Vnd des folgenden tages ſtieſſen wir an Samon / vnd blieben in Trogilion. Vnd des nechſten tages kamen wir gen Mileto.

Oc wi ſeylede der fra / oc komme anden dagen mod Chion. Oc den dag den neſt ſtøtte wi paa Samon/ oc bleffue i Trogilion. Oc den anden dag komme wi til Mileto.

16. Denn Paulus hatte beſchloſſen / fűr Epheſo ůber zuſchiffen / daß er nicht muſte in Aſia zeit zubringen/ denn er eilet / auff den Pfingſttage zu Jeruſalem zu ſein / ſo es jme műglich were.

Thi Paulus haffde beſluttet / at ſeyle omkring Epheſum/at hand ſkulde icke forſøme tiden i Aſia/ Thi hand haſtede / at hand vilde vere i Jeruſalem paa Pintzedag/ ſaa fremt ſom det vaare hannem mueligt.

Kapitola XX.

11. A wſtaupiw zaſe na Syñ/lámaw chléb y pogedl/a mluwil gim až do dne/ potom odſſel pryč.

A thák gdy záſie wſzedł/ á łámał chleb y iadł/ dlugo mowił áż ku świtániu/ y zátym ſie precz ſzedł.

12. Tehdy oni přiwedli mezy ſebe Mládence žiwého/ y byli potěſſeni welmi.

Przywiedli też y młodzieńcá żywego/ y byli niepomału pocieſzeni.

13. My pak wſtaupiwſſe na Lodi/plawili gſme ſe do Aſſon/ odtud magjcek ſobě wzýti Pawla / neb geſt tak byl poručil ſám / magegj ti po zemi.

A my też ſzedſzy do okrętu/ wieźlichmy ſie do Aſſu/ábychmy ztám tąd wzięli Páwła / ábowiem był ták poſtánowił/ iż thám miał pieſzo idz w droge.

14. A když gſme ſe ſeſſli w Aſſon poyawſſe gey / přiſſli gſme na Oſtrow Mitylene.

A gdy ſie do nas przyłączył v Aſſu/ wziąwſzy go przyechálichmy do Mityleny.

15. A odtud plawjce ſe druhý den/přiſſli gſme proti Chyum: a třetijho dne přiſtawili gſme Barku k Sámum: a na zeytřj přiſſli gſme do Miletu:

Ztámtąd ſie záś odwiozſzy/ przyſzlichmy názáiutrz ku Chiu/ á drugiego dniá przypłynelichmy ku Samu/ Apomieſzkawſzy w Throgillu/ názáiutrz przyſzlichmy do Miletu.

16. Neb byl Pawel vmjnil plawě ſe pominauti Effezu/ aby ſe nic nemeſſkal w Azij. Neb geſt poſpijchal mohloliby to býti/ aby byl o Letnicých w Geruzalémě.

Abowiem Páwel poſtánowił iż miał minąć Efez/ áby czáſu prożnonie tracił w Azyey bo ſie kwápił ieſliby mogło byc/ ábyná dzień świąteczny był w Jeruzálem.

כ

17 וּמֶנֵּה מֶן מִילִיטוֹס שַׁדַּר אַיְתִי לְקַשִּׁישֵׁא דְּעִדְתָּא דְּאֶפְסוֹס׃

Da Mileto mandò ad Efeſo, à chiamar e i Seniori de la Chieſa.

10 וְכַד אֶתוֹ לְוָתֵהּ אֶמַר לְהוֹן אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמֶן יַוְמָא קַדְמָיָא דְּעֶלֶת לְאָסִיָּא אַיְכַנָא הֲוִית עַמְכוֹן כֻּלֵּהּ זַבְנָא׃

I quali come furon venuti à lui, egli diſſe loro, Voi ſapete dal primo giorno che io entrai in Aſia, come io ſia ſtato tutto'l tempo con eſſo voi.

19 כַּד פָּלַח אֲנָא לַאלָהָא בְּמַכִּיכוּתָא סַגִּיאָתָא וּבְדַמְעֵא וּבְנֶסְיוֹנֵא אִילֵין דַּעֲדִין הֲווֹ עָלַי בְּנֶכְלַיְהוֹן דִּיהוּדָיֵא׃

Seruendo al Signore con ogni humilità di cuore, e con molte lagrime, e tentationi che mi ſono accadute per le inſidie de Giudei.

20 וְלָא בְּסֵית בְּמֶדֶּם דְּפָקַח הֲוָא לְנַפְשָׁתְכוֹן דְּאַכְרֶז לְכוֹן וַאלֵף בְּשׁוּקָא וּבְבָתֵּא׃

Come niente ho laſciato de le coſe che v'erano vtili, che io non ve l'habbia annuntiate, & vi habbia inſegnato publicamente e per le caſe.

21 כַּד מַסְהֶד הֲוִית לִיהוּדָיֵא וְלַאֲרָמָיֵא עַל תְּיָבוּתָא דַּלְוָת אֱלָהָא וְהַיְמָנוּתָא דְּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Teſtificando & ai Giudei & ai Greci, la penitentia verſo Iddio, e la fede verſo il noſtro Signor IESV.

22 וְהָשָׁא אֲנָא אֲסִיר אֲנָא בְּרוּחָא וְאָזֵל אֲנָא לְאוּרְשְׁלֶם וְלָא יָדַע אֲנָא מָנָא אָרַע לִי בָּהּ׃

Et hora, ecco che io eſſendo legato da lo Spirito, me ne vo in Ieruſalem, non ſapendo le coſe, che mi vi debeno auuenire.

23 בְּרַם רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּכֻל מְדִינָתָא מַסְהֶד לִי וְאָמַר דְּאַסּוּרֵא וְאוּלְצָנָא עֲתִידִין לָךְ׃

Senon che lo Spirito ſanto per tutte le città teſtifica, dicendo, che legami e tribulationi m'aſpettano.

כ

17 וּמִמִּילֵטוֹס שָׁלַח אֶל־אֶפְסוֹס וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הַקְּהִלָּה׃

Y embiando deſde Mileto à Epheſo hizo llamar à los Ancianos de la Igleſia.

18 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו אָמַר לָהֶם אַתֶּם יְדַעְתֶּם מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר עָלִיתִי אֶל־אַסְיָא אֵיכָכָה עִמָּכֶם בְּכָל־עֵת הָיִיתִי׃

Los quales como vinieron à el, (y ſe juntaron) dixoles, Voſotros ſabeys que deſde el primer dia que entre en Aſia, como he ſido conuoſotros por todo el tiempo.

19 עוֹבֵד אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֲנָוָה וּבִדְמָעוֹת וּמַסּוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר נִקְרוּ לִי בִּמְזִמּוֹת הַיְּהוּדִים׃

Siruiendo àl Sennor con toda humildad, y con muchas lagrimas y tentaciones que me han venido por las aſſechanças de los Iudios:

20 אֵיךְ כָּל־טוֹב לֹא מָנַעְתִּי מִכֶּם לְהוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר לֹא הִגַּדְתִּי וְלִמַּדְתִּי אֶתְכֶם לְעֵינֵי כָל־הָעֵדָה וּמִבַּיְתוֹ לְבַיְתָה׃

Como nada que hos fueſſe vtil, he rehuydo de annunciaros y enſennaros publicamente, y por las caſas.

21 מֵעִיד לַיְּהוּדִים וְלַגּוֹיִם אֶת־הַתְּשׁוּבָה אֶל־יְהוָה וְאֶת־הָאֱמוּנָה בַּאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Teſtificando à los Iudios y à las Gentes la conuerſion à Dios, y la fe en nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

22 וְעַתָּה הִנֵּה אֲנִי אָסוּר בְּרוּחַ הוֹלֵךְ לִירוּשָׁלַיִם וַאֲשֶׁר יִקְרָאוּ לִי אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ׃

Y aora heaqui que yo, atado del Eſpiritu voy à Ieruſalem ſin ſaber lo que allà me ha de acontecer.

23 אַךְ כִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵעִיר לְעִיר מְעִידָה עָלַי לֵאמֹר כִּי־אֲזִקִּים וְצָרוֹת יִהְיוּ לִי׃

Mas que el Eſpiritu Sancto por todas las ciudades me da teſtimonio diziendo, Que priſiones y tribulaciones me eſperan.

κʹ.

17. Ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.

Or il enuoya de Milet en Epheſe, & enuoya querir les Anciens de l'Egliſe.

18. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην.

Leſquels eſtans venus vers lui, il leur dit, Vous ſauez comme ie me ſuis porté touſiours auec vous des premier iour que ie ſuis entré en Aſie.

19. Δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων.

Seruant au Seigneur auec toute humilité, & auec pluſieurs larmes, & tentations, leſquelles me ſont aduenues par les embuſches des Iuifs.

20. Ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους.

Comme ie n'ai rien retenu à dire des choſes qui vous eſtoyent utiles, que ie ne les vous aye preſchees & enſeignees publiquement & par les maiſons.

21. Διαμαρτυρόμενος ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ὑμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Teſtifiant tant aux Iuifs qu'aux Grecs la repẽtance qui eſt enuers Dieu, & la foy en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

22. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς.

Et maintenant voici, eſtant liẽ par l'eſprit, ie m'en vai en Ieruſalem, ignorant les choſes qui m'y deuoyent aduenir.

23. Πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί μοι, λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν.

Sinon que le ſainct Eſprit m'aduertit de ville en ville, diſant. Que liens & tribulations m'attendent.

CAP. XX.

17. A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit maiores natu Eccleſiæ.

Wherefore from Miletum he ſent to Epheſus/and called the Elders of y Church.

18. Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis, Vos ſcitis à prima die qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim.

Who when they were come to him/ hee ſayde vnto them/Ye knowe from the firſt day that I came into Aſia / after what maner I haue bene with you at all ſeaſons.

19 Serviens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex inſidiis Iudæorum.

Seruing the Lorde with all modeſtie/ and with many teares / & tentations / which came vnto me by the layings awayte of the Iewes.

20. Quomodo nihil ſubtraxerim vobis utilium,quo minus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè & per domos.

And howe I kept backe nothing that was profitable / but haue ſhewed you / and taught you openly/and throughout euery houſe.

21. Teſtificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam & fidem in Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum.

Witneſſing both to the Iewes / and to the Grecians the repentance toward God / & faith toward our Lord Ieſus Chriſt.

22. Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Ieruſalem: quæ in ea ventura ſunt mihi, ignorans.

And now beholde /I goe bounde in the ſpirit vnto Ieruſalem/and know not what thinges ſhall come vnto me there.

23. Niſi quod Spiritus ſanctus per omnes civitates mihi proteſtatur, dicens, quoniam vincula & tribulationes Ieroſolymis me manent.

Saue that the holy Ghoſt witneſſeth in euery citie / ſaying / that bands and afflictions abide me in Ieruſalem.

Das XX. Capitel.

17. Aber von Mileto ſandte er gen Epheſum / vnd ließ fodern die Elteſten von der Gemeine.

Men hand ſende fra Mileto til Epheſum/oc loed eſke de Eldſte aff Menigheden.

18. Als aber die zu jm kamen/ſprach er zu jhnen: Ihr wiſſet von dem erſten tage an / da ich bin in Aſiam komen/ wie ich allezeit bin bey euch geweſen.

Oc der de komme til hannem / ſagde hand til dem/I vide huorledis ieg haffuer altid veret hoſſ eder/ fra den første dag / der ieg kom i Aſia.

19. Vnd dem HErrn gedienet / mit aller demut/vnnd mit vilen Threnen vnd Anfechtungen / die mir ſind widerfahren von den Jůden / ſo mir nachſtelleten.

Oc tient HERREN met al ydmighed / oc met megen graad oc friſtelſer / ſom mig ere vederfarne aff Joderne / der ſtode effter min forderffuelſe.

20. Wie ich nichts verhalten habe / das da nůtzlich iſt / das ich euch nicht verkůndiget hette / vnd euch gelehret offentlich vnd ſonderlich.

Huorledis ieg dulde inted / ſom er nytteligt / at ieg forkyndede eder det / oc lærde eder obenbare oc beſynderlige.

21. Vnnd hab bezeuget / beyde den Juden vnnd Griechen / die Buſſe zu Gott / vnd den Glauben an vnſern HERRN Jeſu.

Oc ieg vidnede baade faar Jøder oc Greker / penitenze til Gud / oc troen til vor HERRE Jheſum.

22. Vnd nun ſihe / ich im Geiſte gebunden / fahre hin gen Jeruſalem / weiß nicht was mir daſelbſt begegnen wird.

Oc nu ſee/ ieg ſom er bunden i Aanden / far til Jeruſalem / oc veed icke huad mig der ſkal vederfaris.

23. Ohn daß der heilige Geiſt in allen Stätten bezeuget vnnd ſpricht: Bande vnnd Trůbſal warten mein daſelbſt.

Vden at den hellig Aand/vidner i alle Stæder/ oc ſiger / At baand oc drøffuelſe bie mig der.

Kapitola XX.

17. Tehdy z Milětu poſlaw do Efezu / powolal k ſobě Starſſých z Cýrkwe.

Tedy od Miletu poſławßy do Efezu/wezwał ſtarßych z Kośćiołá.

18. Kteřijžto když přiſſli k němu a ſeſſli ſe ſpolu/ řekl gim: Wy wijte od prwnijho dne/w kterýžto přiſſel ſem do Azye/ kterak gſem po wſſecky čaſy s wámi byl.

Ktorzy gdy do niego przyßli / powiedźiał im: Wy wiecie/iż od pirwßego dniá w ktorym wßedł do Azyey/ iákom z wámi po wßythek czás był.

19. Slauže Pánu Bohu ſe wſſý pokorau / a s mnohými ſlzami y pokuſſenijmi/která mi ſe přihážela z aukladůw židowſkých.

Służac Pánu ze wßytká ſkromnośćia/ z wiela łezy z pokuſámi/ ktore ná mie przychadzáły z zaſádek Zydowſkich.

20. Kterak gſem nezatagil před wámi ničehěhož vžitečného/ ábych wám neoznámil: Aneb wás nevčil zgewně y po domijch.

Zem ſie nie ſkradał z niczym coby wam było pożyteczno / żebych wam był thego oznaymić nie miał/ vcząc was iáwnie po wßytkich domiech.

21. Swědectwij wydáwage Židuom y Pohanům o pokánij k Bohu/ a o Wijře w Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Roświadczáiac Zydom ſpołu z Greki/ono vznanie ktore ieſt ku Bogu/ y wiáre ku Pánu náßemu Jezuſowi.

22. A ay nynj yá ſwázan gſa Duchem/ gdu do Geruzalěma/ newěda co mi w něm má přigijti.

Ale teráz oto ia zwiazány w duchu / idę do Jeruzálem / niewiedzac co ſie tám zemna dziać bedzie.

23. Gedině že Duch Swatý w wſſech Měſtech ſwědčij mi / řka: Že okowowě a zármutkowě čekagij mne w Geruzalěmě.

Jedno żeć Duch świety po wßythkich mieśćiech oświadcza/ żemie więzienie y vtrapienie czeka.

כ

24 אֶלָּא לִי לָא חֲשִׁיבָא נַפְשִׁי מֶדֶּם אֵיךְ דְּאַשְׁלֶם רֵהְטִי וְתֶשְׁמֶשְׁתִּי דְּקַבְּלֶת מֶן מָרַן יֵשׁוּעַ דְּאַסְהֵד עַל סַבְרְתָא דְּטַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Ma io non mi curo di niente: nè la mia vita è cara à me ſteſſo, pur che io finiſca il mio corſo con allegrezza, e l'amminiſtratione che ho riceuuta dal Signor Ieſu, di teſtificare l'Euangelio de la gratia di Dio.

25 וְהָשָׁא אֶנָא יָדַע אֶנָא דְּתוּב פַּרְצוּפַי לָא חָזֵין אַנְתּוּן כֻּלְּכוֹן אִילֵין ד דְּאֶתְכַּרְכֶת אַכְרֵזֶת לְכוֹן מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Et hora ecco, io ſo che tutti voi, per i quali ſon paſſato, predicando il regno di Dio, non vedrete piu la mia faccia.

26 מַסְהֵד אֶנָא לְכוֹן יַוְמָא דְּיוֹמָנָא דְּדַכֵא אֶנָא מֶן דְּמָא דְּכֻלְּכוֹן׃

Per laqual coſa io vi chiamo queſto di d'hoggi per teſtimonij, che io ſon mondo dal ſangue de tutti.

29 לָא גֵּיר אֶשְׁתַּאלֶת דְּאוֹדַעְכוֹן כֻּלֵּהּ צֶבְיָנֵהּ ד דַּאלָהָא׃

Percioche io non ho laſciato d'annuntiarui ogni conſiglio di Dio.

28 אֶזְדַּהֲרוּ הָכִיל ב בְּנַפְשְׁכוֹן וּבְכֻלָּהּ מַרְעִיתָא הָי דְּאַקִּימְכוֹן בָּהּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא אֶפִּיסְקוּפֵא דְּתֶרְעוֹן לְעִדְתֵהּ (דְּמָרַן וַאלָהָא יֵשׁוּעַ) דַּמְשִׁיחָא הָי דַּקְנָהּ בַּדְמֵהּ׃

Attendete dunque à voi ſteſſi, & à tutto il gregge, nel quale lo Spirito ſanto v'ha poſti per Veſcoui à paſcere la Chieſa (del Signor & di Dio I E S V *Chriſto,) laquale egli ha col ſuo proprio ſangue acquiſtata.*

29 אֶנָא גֵּיר יָדַע אֶנָא דְּמֶן בָּתַר דָּאזֵל אֶנָא יֶעְלוֹן עַמְכוֹן דְּאֵבֵא תַּקִּיפֵא דְּלָא חָיְסִין עַל מַרְעִיתָא׃

Imperoche io ſo queſto, che doppo la mia partita, entraranno fra voi de lupi graui, che non haranno alcun riſpetto al gregge.

כ

24 אַךְ לֹא יָרֵאתִי מְאוּמָה וְלֹא תִיקַר לִי נַפְשִׁי מִמֶּנִּי מִכַּלּוֹת אֶת מְרוּצִי בְּשִׂמְחָה וְאֶת־שָׁרַתִי אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִן־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לְהָעִיד אֶת־בְּשׂוֹרַת תְּחִנַּת אֱלֹהִים׃

Mas de ninguna coſa hago caſo, ni eſtimo mi vida mas que à mi ſolamente que à cabe mi carrera con gozo, y el miniſterio que recebi del Sennor Ieſus para dar teſtimonio del Euangelio de la gracia de Dios.

25 וְעַתָּה אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי עוֹד לֹא תִרְאוּ אֶת־־פָּנַי אַתֶּם כֻּלְּכֶם בַּאֲשֶׁר עָבַרְתִּי מְבַשֵּׂר אֶת־־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y aora heaqui, yo ſe, que ninguno de todos voſotros por quien he paſſado predicando el Reyno de Dios, verà mas mi roſtro.

26 עַל־כֵּן מֵעִיד אָנֹכִי בָּכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי נָקִי אֲנִי מִדְּמֵי כֻּלָּם׃

Portanto yo hos Proteſto el dia de oy, que yo ſoy limpio de la ſangre de todos.

27 כִּי לֹא מָנַעְתִּי מִכֶּם מֵהַגִּיד לָכֶם אֶת־כָּל־עֲצַת אֱלֹהִים׃

Porque no he rehuydo, de annunciaros todo el conſejo de Dios.

28 לָכֵן הִשָּׁמְרוּ לָכֶם וּלְכָל־־הַצֹּאן אֲשֶׁר בָּהּ שָׂמָה אֶתְכֶם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לִפְקִידִים לִרְעוֹת אֶת־־קְהִלַּת אֲדוֹנֵינוּ וֵאלֹהֵינוּ (יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ) אֲשֶׁר הִקְנָה לוֹ בְּדָמוֹ׃

Portanto mirad por voſotros, y por todo el rebanno en que el Eſpiritu Sancto hos ha pueſto por obiſpos para apacentar la Igleſia (Del Sẽnor & de dios Ieſus Chriſto.) la qual gano por ſu ſangre:

29 וַאֲנִי יָדַעְתִּי זֹאת כִּי יָבוֹאוּ אַחֲרֵי לֶכְתִּי זְאֵבִים טוֹרְפִים עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָחוּסוּ לַצֹּאן׃

Porque yo ſe, que deſpues de mi partida entraran en voſotros graues lobos que no perdonaràn àl ganado.

κ'.

24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ.

Mais ie ne fai cas de rien: & ma vie ne m'eſt point precieuſe, moyennant que auec ioye i'acheue ma courſe, & le miniſtere que i'ai receu du Seigneur Ieſus, pour teſtifier l'Euangile de la grace de Dieu.

25. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκ ἔτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Et maintenant voici, ie ſai que nul de vous tous, parmi leſquels i'ai paſſé preſchant le royaume de Dieu, ne verra plus ma face.

26. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.

Pource ie vous pren à teſmoins auiourd'hui que ie ſuis net du ſang de tous.

27. Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.

Car ie ne me ſuis point retenu que ie ne vous aye annonce tout le conſeil de Dieu·

28. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ (κυρίου καὶ) θεοῦ (τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ,) ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Prẽnez donc garde à vous meſmes & à tout le troupeau, auquel le ſainct Eſprit vous a eſtablis Eueſques, pour paiſtre l'egliſe (du Seigneur & Dieu, Ieſus Chriſt) laquelle il a acquiſe par ſon propre ſang.

29. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Car ie ſai cela, qu'apres mon depart il ſe fourrera parmi vous des loups, tres dangereux, n'eſpargnans point le troupeau.

24. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretioſiorem quàm me, dummodo conſummē curſum meum & miniſterium quod accepi à Domino Ieſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.

But I paſſe not at all / neither is my lyfe deare vnto my ſelfe / ſo that I may fulfill my courſe with ioye / and the miniſtration which I haue receiued of the Lord Jeſus / to teſtifie the Goſpell of the grace of God.

25. Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnum Dei.

And nowe beholde / I knowe that henceforth ye all / through whome I haue gone preaching the kingdome of God ſhall ſee my face no more.

26. Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omniū.

Wherefore I take you to record this day / that I am pure from the blood of all men.

27. Non enim ſubterfugi, quo minùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis.

For I haue kept nothing backe / but haue ſhewed you all the counſell of God.

28. Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere eccleſiam (Domini &) Dei (Ieſu Chriſti,) quam acquiſivit ſanguine ſuo.

Take heede therefore vnto your ſelues / & to all the flocke / whereof the holy Ghoſt hath made you Ouerſeers / to feede the Church of (the Lorde &) God (Jeſus Chriſt) which he hath purchaſed with his owne blood.

29. Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

For I knowe this / that after my departing ſhall grieuous wolues enter in among you / not ſparing in the flocke.

24. Aber ich achte der keines / ich halte mein Leben auch nicht ſelbſt theuer / auff daß ich vollende meinen Lauff mit freuden / vnnd das Ampt / das ich empfangen habe von dem HErrn Jeſu zubezeugen das Euangelium von der Gnade Gottes.

Men ieg acter inted aff det / Jeg acter mit Lyff oc icke ſelff dyrt. Paa det at ieg kand fuldkomme mit laab met glæde / oc det Embede / ſom ieg anammede aff den HERRE Jheſu / at vidne Euangelium om Guds naade.

25. Vnd nun ſihe / ich weiß daß jhr mein angeſicht nicht mehr ſehen werdet / alle die / durch welche ich gezogen bin / vnnd geprediget habe das Reich Gottes.

Oc nu ſee / Jeg veed / at i ſkulle icke mere ſee mit Anſiet / alle iblant huilcke ieg reyſde / oc predickede Guds Rige.

26. Darumb zeuge ich euch an dieſem heutigen tage / daß ich rein bin von aller Blut.

Der faare vidner ieg paa denne dag faar eder / at ieg er reen aff allis Blod.

27. Denn ich habe euch nichts verhalten / daß ich nicht verkůndiget hette alle den Rath Gottes.

Thi ieg dulde inted faar eder / at ieg ey forkyndede alt Guds raad.

28. So habt nun acht auff euch ſelbſt / vnd auff die gantze Herd / vnter welche euch der Heilige Geiſt geſetzet hat zu Biſchoffen / zu weiden die Gemeine (des HErrn vnd) Gottes (Jeſu Chriſti) welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.

Saa giffuer nu act paa eder ſelff / oc paa den gantſke Hiord / iblant huilcken den hellig Aand ſette eder til Biſper / at føde (HERRIS oc) Guds (Jheſu Chriſti) Menighed / huilcken hand forhuerffuede formedelſt ſit eget Blod.

29. Denn das weiß ich / daß nach meinem abſchied werden vnter euch kommen greuliche Wölffe / die der Herde nicht verſchonen werden.

Thi ieg veed at der ſkulle komme grumme Vlffue iblant eder effter nun Affgong / ſom icke ſkulle ſpare Hiorden.

24. Ale nieza to nedbám / aniž žiwot muog geſt mi tak mijl / abych konati / neměl běhu mého / s radoſtij / a poſluhowánij Slowa kteréž gſem wzal od Pána Gežijſſe / k wyſwědčenij o miloſti Božij.

Wßákoż ia ná to żadnego baczenia niemam / áni mi ieſt miły żywoth ſámemu / iedno ábych dokończył biegu moiego z weſelem / y poſługi ktorąm wziął od Páná Jezuſá / ku oświadczániu Ewanieliey láſki Bożey.

25. A ay nynij yá wijm / že giž wijce neuzřijte twáři mé / wy wſſyckni / mezy kterýmiž gſem chodil káže o Králowſtwij Božijm.

A teraźci ia oto znam / że żaden z was wßech nie ogladacie oblicza moiego / przez ktorem ia przeßedł opowiedáiac kroleſtwo Boże.

26. Protož oſwědčugi wám dneſſnij den / že čiſt gſem od krwe wſſech wás.

A dla tegoż ſie wam oświádczam dniá dziſieyßego / żeciem ia ieſt czyſt od krwie wßytkich.

27. Neb gſem ſe nekryl / abych wám nezwěſtowal wſſeliké raddy Božij.

Abowiemem ſie nie chronił / żebych wam nie miał oznaymiáć wßelkiey rády Bożey.

28. Buďtež ſebe pilni / y wſſeho ſtáda / w kterémžto Duch Swatý za zpráwce was vſtanowil / abyſſte zprawowali Cýrkew (Pána y) Božij / (Gežijſſe Kryſta) kteréž ſobě dobyl krwij ſwau.

A przetoż mieycie ſie ſámi na pilney pieczy y trzodzie / nád kthorą was Duch świety poſtánowił Biſkupy / ábyſcie páśli Kośćioł (Pánaá) Boży / (Jezuſá Kryſtuſá) ktorego on nábył ſobie ona krwia ſwoia.

29. Jak zagiſté wijm / že po mém odgitij / wegdau mezy wás Wlcy hltawij / kteřijž nebudau odpauſſtěti ſtádu.

Boć ia wiem że po odeściu moim / wnidą miedzy was ſrodzy wilcy / ktorzy nie ofolgu ia trzodzie.

כ

30 וְאַף מֶנְּכוֹן דִּילְכוֹן יְקוּמוּן גַּבְרֵא מְמַלְּלֵי מְעַקְמָתָא אַיְךְ דְּנַהְפְּכוּן לְתַלְמִידֵא דְּנֵאזְלוּן ב בָּתַרְהוֹן׃

Edi Voi ſteſſi ſi leuaranno ſu huomini che parlaranno coſe peruerſe,per tirarſi dietro de diſcepoli.

31 מֶטּוּל הָנָא הֱוַיְתוֹן עִירִין וְעָהְדִין דִּשְׁנַיָּא תְּלָתָא לָא שְׁלִית בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא כַּד בְּדֶמְעֵא מְרַתֵּא אֲנָא לְאְנָשׁ אְנָשׁ מֶנְּכוֹן׃

Pertanto Vegliate, ricordandoui che per tre anni, notte e giorno, io non ho mai ceſſato d'ammonir con lagrime ciaſcuno.

32 וְהָשָׁא מַגְעֵל אֲנָא לְכוֹן לַאלָהָא וַלְמֶלְּתָא דְּטַיְבוּתֵהּ דְּהָי מֶשְׁכְּחָא בָּנְיָא לְכוֹן וְיָהְבָא לְכוֹן יוֹרְתָּנָא עַם כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא׃

Et hora fratelli, io Vi raccomando à Dio, & à la parola de la ſua gratia, laquale è potente d'edificarui, e darui l'heredita tra tutti quelli che ſon ſantificati.

33 כֶּסְפָּא אָו דַּהְבָא אָו נַחְתָּא לָא רֶגֵּת׃

Io non ho deſiderato ne argento, ne oro, ne Veſtimento d'alcuno.

34 וְאַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן לַסְנִיקוּתִי וְלְאִילֵין דְּאִית עַמִּי שַׁמְּשַׁי הָלֵין אִידַי׃

Anzi Voi ſteſſi ſapete,che queſte mani hanno ſomminiſtrato à le mie neceſſità, & à quelli che erano meco.

35 וְכֻל מֶדֶּם חַוִּיתְכוֹן הָכַנָּא וָלֵא לְמֶלְאֵא וְלְמֵאצַף דְּאִילֵין דַּכְּרִיהֵן וַלְמַעְהָדוּ מֶלַּוְהִי דְּמָרַן י יֵשׁוּעַ מֶטּוּל דְּהוּ אֱמַר · ד דְּטוּבַוְהִי לְאַיְנָא דְּיָהֵב יַתִּיר מֶן אַיְנָא דְּנָסֵב׃

Io V'ho moſtrato tutte le coſe, che coſi affaticandoſi, biſogna ſoſtentare gl'infermi, e ricordarſi de le parole del Signor IESV, percioch'egli diſſe, Piu beata coſa è il dare, che il riceuere.

כ

30 וּמִכֶּם יָקוּמוּ אַנְשֵׁי בְלִיַּעַל מְדַבְּרִים תַּהְפּוּכוֹת לְהַפֵּךְ אֶת־הַתַּלְמִידִים אַחֲרֵיהֶם׃

Y que de voſotros miſmos ſe leuantaron hombres, que hablen coſas peruerſas para lleuar los Diſcipulos tras ſi.

31 עַל־כֵּן שִׁקְדוּ וְזִכְרוּ כִּי שָׁלוֹשׁ שָׁנִים יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא שָׁלִתִי בְּדִמְעוֹת לְהוֹרוֹת אֶת כָּל אִישׁ וְאִישׁ׃

Portando velad,acordando hos que por tres annos,de noche y de dia,no he ceſſado de amoneſtar con lagrimas à cada vno de voſotros.

32 וְעַתָּה אַפְקִיד אֶתְכֶם אַחַי בִּידֵי אֱלֹהִים וּבִידֵי דְּבַר תְּחִנָּתוֹ הַיּוֹכַל לִבְנוֹת וְלָתֵת לָכֶם אֶת־יְרֻשָּׁה בַּקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם׃

Y aora tambien, Hermanos, encomiendo hos à Dios,y à la palabra de ſu gracia: el qual es poderoſo para ſobre edificar, y daros heredad con todos los ſanctificados.

33 לְכֶסֶף אוֹ לְזָהָב אוֹ לִלְבוּשִׁים מֵאִישׁ לֹא נִכְסַפְתִּי׃

La plata o el oro,o el veſtido,de nadie he cudiciado.

34 אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי־אֶת־צָרְכִּי וַאֲשֶׁר עִמִּי שֵׁרְתוּ יָדַי הָאֵלֶּה׃

Antes voſotros ſabeys que para loque me ha ſido neceſſario y à losque eſtan conmigo, eſtas manos me han ſeruido.

35 כָּל־דְּבָרִים חִוִּיתִי לָכֶם כִּי כֹּה שָׁוֶה לָנוּ לְקַבֵּל אֶת־הַחֲלוּיִם לִזְכֹּר דִּבְרֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כִּי הוּא אָמַר אַשְׁרֵי־הָאִישׁ הַמּוֹתִיר לָתֵת מִשְּׂאֵת׃

En todo hos he enſennado, Que trabajando anſi es neceſſario ſobre lleuar à los enfermos: y acordarnos del dicho del Sennor Ieſus,el qual dixo. Bienauēturada coſa es dar antes que recebir.

κ'.

30. Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾷν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.

Et d'entre vousmeſmes ſe leueront des hommes annonçans choſes peruerſes,afin d'attirer les diſciples apres eux.

31. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.

Pourtant veillez,ayans ſouuenance que par l'eſpace de trois ans, nuict & iour, ie n'ai ceſſe auec larmes d'admonneſter vn chacun.

32. Καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.

Et maintenant freres, ie vous recommande à Dieu, & à ſa parole de ſa grace: lequel eſt puiſſant de paracheuer de vous edifier, & de vous donner heritage auec tous les Saincts.

33. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα.

Ie n'ai conuoité ne l'argent, ne l'or, ne la robbe d'aucun.

34. Αὐτοὶ δὲ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται.

Et vous meſmes ſauez que ces mains ont fourni les choſes qui m'eſtoyent neceſſaires, & à ceux qui eſtoyent auec moi.

35. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

Ie vous ai monſtré en tout, qu'en trauaillant ainſi,il faut ſupporter les infirmes,& auoir memoire des paroles du Seigneur Ieſus: car il a dit, Que c'eſt choſe plus heureuſe de donner que de receuoir.

CAP. XX

30. Et ex vobiſipſis exurgent viri, loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.

Moreouer/of your owne ſelues ſhall men ariſe ſpeaking peruerſe things / to drawe diſciples after them.

31. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non ceſſavi, cum lachrymis monens unumquemque veſtrum.

Therefore watch and remember/that by the ſpace of three yeeres I ceaſed not to warne euery one/ both night and day with teares.

32. Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare hæreditatem in ſanctificatis omnibus.

Any nowe brethren/ I commende you to God/and to the worde of his grace/which is able to builde further / and to giue you an inheritance/ among all them which are ſanctified.

33. Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupivi.

I haue coueted no mans ſiluer/nor golde/nor apparel.

34. Ipſi ſcitis quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.

Yea/ye knowe/that theſe handes haue miniſtred vnto my neceſſities/and to them that were with me.

35. Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes, oportet ſucipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini Ieſu, (quoniam ipſe dixit,) Beatius eſt magis dare, quam accipere.

I haue ſhewed you all things/how that ſo labouring / ye ought to ſupport the weak/and to remember the wordes of the Lorde Jeſus/ howe that he ſayde/ It is a bleſſed thing to giue/ rather then to receiue.

Das XX. Capitel.

30. Auch auß euch ſelbs werden auffſtehen Männer/ die da verkehrte lehre reden / die Jünger an ſich zu ziehen.

Der ſkulle oc aff eder ſelff opſtaa Mend / oc tale wrong Lærdom / at de kunde drage Diſciplene til ſig.

31. Darumb ſeyt wacker / vnnd dencket daran/ daß ich nicht abgelaſſen habe/ drey jar / tag vnd nacht/ einen ieglichen mit Threnen zuvermahnen.

Der faare verer vaagne oc tencker der paa / at ieg haffuer icke affladet/ i try aar/ at formane huer beſynderlige / dag oc nat / met grædende taare.

32. Vnd nun lieben Brüder/ ich befelh euch Gott vnd dem Wort ſeiner gnaden/ der da mechtig iſt/ euch zu erbauen/ vnd zu geben das Erbe vnter allen die geheiliget werden.

Oc nu / kære Brødre / Jeg befaler eder Gud oc hans naadis Ord / huilcken ſom er mectig / at opbygge eder / oc at giffue eder Arffe iblant alle dem ſom bliffue helligede.

33. Ich habe euer keines Silber noch Gold noch Kleid begeret.

Jeg haffuer icke begeret aff nogen aff eder Sølff eller Guld ey heller klæder.

34. Denn jhr wiſſet ſelber / daß mir diſe Hände zu meiner notturfft /vnnd derer/ die mit mir geweſen ſind/gedienet haben.

Thi i vide ſelff/ at diſſe hender haffue tient mig ti min Nødtorfft/ oc til deris/ ſom haffue veret met mig

35. Ich habs euch alles angezeiget/ daß man alſo arbeiten müſſe / vnd die Schwachen auffnehmen / vnd gedencken an das Wort des HErrn Jeſu/ daß er geſagt hat: Geben iſt ſeliger denn nemen.

Jeg viſde eder alting/ At mand ſkal ſaa arbeyde/ oc anamme de Skrøbelige/ Oc tencke paa vor HERRJS Jheſu ord/ at hand ſagde / Det er ſaligere at giffue end at tage.

Kapitola XX.

30. Az ſamých wás powſtanau mužij / kteřijž budau mluwiti přewrácené wěcy / aby obrátili Včedlnijky po ſobě.

A z was ſámych wynidą meżowie mowiący rzeczy przewrotne/ áby zá ſobą zwolenniki odtárgneli.

31. Protož bděte/ na paměti magijce / že gſem za tři Léta nepřeſtáwal we dne y w nocy s pláčem napomijnati gednoho každého z wás.

A dla thegoż czuyćie/ pomniąc żećiem przez trzy látá w nocy y we dnie nie przeſtawał nápominác z was każdego z łzámi.

32. A giž nynij Bratřij poraučijm wás Pánu Bohu / a Slowu miloſti geho/ kterýž to mocen geſt dáti y wzdělati dědictwij mezy wſſemi poſwěcenými.

A ták teraz bráćia porucżam was Bogu/ y ſlowu łáſki tego/ ktoryć Bog może pobudowáć/ y dáć wam to/ co práwem dźiedźicżnym otrzymaćie ze wſzytkimi poświeconemi.

33. Zlata pak anj Střjbra / ani raucha nežádal gſem od žádného.

Nie pożądałćiem od żadnego z was ſrebrá/ złotá/ áni ſzáty.

34. Jakož ſami wijte/ že toho čeho mi geſt potřebij bylo/ y těm kteřijž gſau ſemnau/ dodáwaly ruce tyto.

A owſzem ſámi wiećie/ że moim potrzebam/ y tych ktorzy ſą zemną/ ſłużyły ręce oto ty.

35. A toť gſem wám wſſecko vkázal proto/ že y wy máte tak pracugijce/ přigijmati nemocné/ a pamatowati na ſlowa Pána Gežijſſe/ nebť geſt on řekl: Že geſt mnohem ſpaſytedlněgij dáwati/ nežli bráti:

We wſzytkimćiem wam okázał/ iż thák prácuiąc potrzeb przyimowáć niemocne/ á pamiętháć ſłowá Páná Jezuſowe/ iż on powiedźiał: Szczęśliwſza rzecz ieſt dawáć niżli bráć.

כ

36 וכד הלין אמר קעד על בורכוהי וצלי וכלהון אנשא עמה׃

E dette ch'egli hebbe queſte coſe, ſi poſe inginocchioni, e fece oratione con tutti quelli.

37 והות בכתא רבתא בכלהון ועפקוהי ומנשקין הוו לה׃

Allora vi fu gran pianto di tutti, e gittandoſi al collo di Paulo, il baciauano.

38 ותיראית הין משתנקין הוו על הי מלתא דאמר דתוב לא עתידין דיחזון פרצופה ולויוהי עד־מא לאלפא׃

Dolendoſi maſſimamente per la parola ch'egli haueua detta che piu non vedrebbeno la ſua faccia. E conduſſerlo à la naue.

כא

1 ופרשן מנהון ורדין ת תריצאית לקו גורתא וליומא אחרנא אתין לרודוס ומן תמן לפאטרא׃

Come poi fu che ſtaccatici dal loro, noi facemmo vela, venimmo per dritto corſo à Coo, e il dì ſeguente à Rodi, e di lì à Patara.

2 ואשכחן תמן אלפא דאזלא לפוניקא וסלקן לה ורדין׃

Et hauendo trouata vna naue che nauigaua in Fenice, vi montammo ſu, e partimmo.

3 ומטין עד־מא לות קופרוס גורתא ושבקנה לסמלא ואתין לסוריא ומן תמן מטין לציר תמן גיר אית הוא לה לאלפא למנחו טענה׃

E venuti à ſcoprir Cipri, la laſciammo à la ſiniſtra, e nauigammo in Siria, & arriuammo à Tiro: percioche là doueua la naue deporre il carico.

4 וכד אשכחן תמן — תלמידא קוין לותהון יומתא שבעא והלין אמרין הוו כל־יום לפולוס ברוח דלא יאזל לאורשלם׃

Et hauendoui trouati de diſcepoli, ci fermammo iui ſette giorni: eſſi diceuano à Paulo per i Spirito, che non ſaliſſe in Ieruſalem.

כ

36 וכאשר דבר את־האלה ויכרע את־ברכיו עם כלם ויתפלל׃

Y como vuo dicho eſtas coſas, pueſto de rodillas oró con todos ellos.

37 ויהי־בכי גדול לכלם ויפלו על־צואר פולוס ויחבקוהו וינשקוהו׃

Entonces vuo vn gran lloro de todos: y derribandoſe ſobre el cuello de Paulo, beſauanlo,

38 והמר מיתר על־הדבר אשר אמר כי עוד לא עתידים המה לראות את־פניו וישלחו אותו אל־האניה׃

Doliendoſe en gran manera por la palabra que dixo, que no auian de ver mas ſu roſtro: acompannaronlo àl nauio.

כא

1 ויהי כאשר הלכנו ונגזרנו מעיניהם או במרוץ קו ישר באנו אל־קוא וביום הבא אל־רודוס ומשם לפאטרא׃

Y como nauegamos arrancados deellos, venimos camino derecho à Coo: y el dia ſiguiente à Rhodas: y de alli à Patara.

2 וכאשר מצאנו אניה אשר תעבר לחובח עלינו והלכנו׃

Y hallando vn nauio que paſſaua à Phenice, ſubiendo en el nauegamos.

3 וכאשר הופיע לנו כפר עזבנוהו לשמאל ונלך לארם ונגע בצור כי שם היתה האניה לנשות את־הנטל׃

Y como comencó à moſtarſenos Cypro, dexandola à manyzquierda, nauegamos à Syria, y venimos à Tyro: porque la nao auia de deſcargar alli ſu carga.

4 וכאשר מצאנו תלמידים ארכנו לנו שם שבעת ימים אשר אמרו לפולוס ברוח מעלותו ירושלימה׃

Y quedamos nos alli ſiete dias, hallados los Diſcipulos, los quales dezian à Paulo por Eſpiritu, que no ſubieſſe à Ieruſalem.

κ΄.

36. ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

Et quand il eut dit ces paroles, il ſe mit à genoux, & pria auec eux tous.

37. Ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου κατεφίλουν αὐτόν,

Lors il y eut grand pleur de tous: & ſe iettans ſur le col de Paul, le baiſoyent.

38. Ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Eſtans triſtes principalement pour la parole qu'il auoit dite, Qu'ils ne verroyent plus ſa face. Et le conduiſirent au nauire.

ΚΕΦΑΛ. κά.

Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα.

Ainſi donc eſtans departis & reculés d'eux, nous tiraſmes tout droit à Coos, & le iour enſuiuant à Rhode, & de là en Patara.

2. Καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν.

Et ayans trouué là vn nauire qui trauerſoit en Phenice, nous montaſmes deſſus, & partiſmes.

3. Ἀναφανέντες δὲ τὴν κύπρον, καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον.

Puis ayans deſcouuert Cypre, nous la laiſſaſmes à main gauche: & tirans vers Syrie, arriuaſmes à Tyr: car la nauire deuoit la deſcharger ſa charge.

4. Καὶ ἀνευρόντες τοὺς μαθητὰς, ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτά, οἵτινες τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ·

Et ayans trouué là des diſciples, nous y demeuraſmes ſept iours. Iceux diſoyent par l'Eſprit à Paul qu'il ne montaſt point en Ieruſalem.

CAP. XX.

36. Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis oravit cum omnibus illis.

And when he had thus ſpoken/ he kneeled downe/and prayed with thē all.

37. Magnus autem fletus factus eſt omnium: & procumbentes ſuper collum Pauli oſculabantur eum.

Then they wept all abundantly/ and fell on Pauls necke/and kiſſed him.

38. Dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam ampliùs faciem eius non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad navem.

Being chiefly ſory for the wordes which he ſpake/ That they ſhould ſee his face no more. And they accompanied him vnto the ſhippe.

CAP. XXI.

CVm autem factum eſſet, ut navigaremus, abſtracti ab eis: recto curſu venimus Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pataram.

And as were launched forth/ and were departed frō them/ we came with a ſtraight courſe vnto Coos/& the daye following vnto the Rhodes/ & from thence vnto Patara.

2. Et cum inveniſſemus navem transfretantem in Phœnicen: aſcendentes navigavimus.

And we found a ſhip that went ouer vnto Phenice/ and went aborde/ and ſet forth.

3. Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquentes eā ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat onus.

And when we had diſcouered Cyprus/we left it on the left hand/and ſayled towarde Syria/ and arriued at Tyrus: for there the ſhip vnladed the burden.

4. Inventis autem diſcipulis manſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne aſcenderet Ieroſolymam.

And when we had founde diſciples/ we taryed there ſeuen dayes. And they tolde Paul through the Spirit/ that he ſhould uot go vp to Jeruſalem.

Das XX. Capitel.

36. Vnd als er ſolchs geſagt/ kniet er nieder vnd betet mit jhnen allen.

Oc der hand haffde dette ſagd/ falt hand paa knæ/oc bad met dem alle.

37. Es ward aber vil weinens vnter jhnen allen/ vnnd fielen Paulo vmb den Halß/ vnd küſſeten jhn.

Da bleff der ſtor graad iblant dem alle/ oc de fulde omkring Pauli halſſ/ oc kyſte hannem.

38. Am allermeiſten betrübet über dem wort/ daß er ſagete: Sie würden ſein Angeſicht nicht mehr ſehen. vnd geleitten jn in das Schiff.

Oc der vaare allermeſt bedrøffuede for det ord hand ſagde/ At de ſkulde icke mere ſee hans Anſict/ Oc de fulde hannem i Skibet.

Das XXI. Capitel.

ALs nun geſchach/ daß wir von jhnen gewandt/ dahin fuhren/ kamen wir ſtracks lauffs gen Co/ vnnd am folgenden tag gen Rodiß/ von dannen gen Patara.

DEr det nu ſkede/ at wi vende oſſ fra dem/ oc fore bort/ da komme wi vor rette Kaaſſ til Co/ oc den anden dag til Rodis/ oc der fra til Patara.

2. Vnd als wir ein Schiff funden/ das inn Phenicen fuhr/ tratten wir drein/ vnd fuhren dahin.

Oc wi der funde it Skib/ ſom foer til Phenicen/ da traadde wi der vdi/ oc fore bort.

3. Als wir aber Cypern anſichtig wurden/ lieſſen wir ſie zur lincken hand/ vnd ſchifften inn Syrien/ vnd kamen an zu Tyro/ denn daſelbſt ſolt das Schiffe die Wahre niderlegen.

Oc der wi finge Cypern i ſicte/ da lode wi det ved den venſtre haand/ oc ſeylede til Syrien/ oc komme frem til Tyrum/ Thi at Skibet ſkulde forloſſis.

4. Vnnd als wir Jünger funden/ blieben wir daſelbſt ſieben tage. Die ſagten Paulo durch den Geiſt/ er ſolte nicht hinauff gen Jeruſalem ziehen.

Oc der wi funde Diſciplene/ bleffue wi der ſiu dage. De ſagde Paulo formedelſt Aanden/ at hand ſkulde icke drage op til Jeruſalem.

Kapitola XX.

36. A když to powěděl klekl na ſwá kolena/ y modlil ſe s nimi wſſemi.

A to rzekßy/ kleknal ná kolána ſwe/ y modlit ſie z nimi wßytkimi.

37. Pláč pak weliký ſtal ſe ode wſſech/ a padagjce na hrdlo Pawlowo/ lijbali gey.

Tedy ſie wßczal wielki plácz wßythkich/ á vpadáiac ná ßyi Páwlowi/ calowali go.

38. Litugjce naywjce toho ſlowa kterěž řekl/ žeby twáři geho giž wjce widěti neměli. Y prowodili gey až k Lodij.

Bedac bárzo žáloſciwi z ſlow ktore im mowil/ że wiecey nie mieli vizrec oblicza iego/ y tákže go prowadzili aż do okretu.

Kapitola XXI.

A Když ſe tak ſtalo/ že gſme ſe plawili/ odděliwſſe ſe od nich/ prawým během připlawili gſme ſe do Choum/ a druhý den do Rhodu/ a odtud do Patary.

ZAtym gdychmy odiechali rozſthawßy ſie z nimi/ przyßlichmy proſtym pedem do Koum/ á názaiutrz do Rhodys/ ztámtad do Patára.

2. A nalezſſe tu Bárku/ ana má plauti do Fenicen/ wſtupiwſſe na ni/ plawili gſme ſe:

Thám ználazßy okret/ ktory miál plynac do Fenice/ wſiadßy weń iechalichmy.

3. A když gſmě vhlijdali Cýprum/ nechawſſe ho nalewě ſtraně/ plawili gſme ſe do Syrye/a připláuli gſme da Týru/ nebo tu měli wyložiti náklad z Lodij.

A gdy ſie nam poczal vkázowác Cypr/ zoſtáwiwßy go po lewey ſtronie/ wiezlichmy ſie do Syryey/ y przyiechalichmy do Tyru/ ábowiem tam z okretu ſprzatác miano.

4. A nalezſſe tu Včedlnijky/ pobyli gſme tam za ſedm dnij: Kteřížto prawili Pawlowi ſkrze Ducha/ aby nechodil do Geruzalěma.

Tám zechmy zmießkáli przez ſiedm dni nálazßy zwolenniki/ kthorzy do Páwlá mowili przez duchá áby niechodzil do Jeruzálem.

כא

5 וּמֶן בָּתַר הָלֵין יַוְמָתָא נְפַקְן דְּנֵאזַל בְּאוּרְחָה וַמְלַוֵין הֲוַו לַן כֻּלְהוֹן הֻנוּן וּנְשַׁיְהוֹן וּבְנַיְהוֹן עְדַמָא לְבַר מֶן מְדִינְתָּא וְקְעַדו עַל בּוּרְכַּיְהוֹן עַל יַד יַמָּא וְצַלִּיו׃

Poi che noi hauemmo compiuti quei giorni, ci partimmo, & andammo via, accompagnandoci tutti inſieme con le lor moglij e figliuoli infin fuor de la citta: e poſtici inginocchioni in ſu'l lito, facemmo oratione.

6 וּנְשַׁקְן לַחְדָדֵא וּסְלֶקְן לְאֶלְפָּא וְהֶפַכוּ הֵנוּן לְבַתַּיְהוֹן׃

E poi che ci fummo abbracciati l'vn l'altro, noi ſalimmo ne la naue, e quelli ſene ritornorono a i loro.

7 חְנַן דֵּין רְדַיְן מֶן צוּר וַאתַיְן לְעַכּוֹ מְדִינְתָּא וִיהַבְן שְׁלָמָא לְאַחֵא דְתַמָּן וּשְׁרַיְן צְאיְדַיְהוֹן יַוְמָא חַד׃

Finita poi la nauigatione, da Tiro, arriuammo à Tolemaida, e ſalutati i fratelli, ci fermammo con eſſi vn giorno.

8 וּלְיַוְמָא אַחְרָנָא נְפַקְן וַאתַיְן לְקֶסַרְיַא וְעַלַן שְׁרַיְן בְּבַיְתֵה דְּפִילִפּוֹס מְסַבְרָנָא אַיְנָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא מֶן שַׁבְעָא׃

L'altro di poi, quelli che s'erano partiti con Paulo, vennero à Ceſarea: & entrati in caſa di Filippo Euangeliſta, che era vno de ſette, ci fermammo appreſſo di lui.

9 דְּאִית הֲוַי לֵה בְּנָתָא בְּתוּלָתָא אַרְבַּע דְּמִתְנַבְּיָן הֲוַי׃

Coſtui haueua quattro figliuole vergini, che profetizauano.

10 וְכַד אִיתַיְן תַּמָּן יַוְמָתָא סַגִּיָאא נְחֵת הֲוָא מֶן יְהוּד נְבִיָא חַד דַּשְׁמֵה הֲוָא אַגַבּוּס׃

E dimorandoui noi piu giorni, ſopraruenne vn Profeta di Giudea, nominato Agabo:

כא

5 וַיְהִי כִּי מִלֵּאנוּ אֶת־הַיָּמִים הָאֵלֶּה וַנֵּצֵא וַנֵּלֵךְ וַיְשַׁלְּחוּ אֹתָנוּ כֻּלָּם עִם הַנָּשִׁים וְהַבָּנִים עַד־מִחוּץ לָעִיר וַנִּכְרַע אֶת־בִּרְכֵּינוּ וַנִּתְפַּלֵּל׃

Y cumplidos aquellos dias, partimos nos, acompanandonos todos con ſus mugeres y hijos haſta fuera ne le ciudad: y pueſtos de rotillas en la ribera, oramos.

6 וְכַאֲשֶׁר נָתַנּוּ אֶת־שָׁלוֹם אִישׁ לְאָחִיו עָלִינוּ עַל־הָאֳנִיָּה וְהֵמָּה שָׁבוּ אֶל־בָּתֵּיהֶם׃

Y abraçandonos los vnos à los otrs, ſubimos en el nauio, y ellos ſe boluieron à ſus caſas.

7 וַאֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ בַּיָּם וּמִצּוֹר בָּאנוּ לְעַכּוֹ וַנִּשְׁאַל לְאַחֵינוּ לְשָׁלוֹם וַנַּעֲמֹד עִמָּהֶם יוֹם אֶחָד׃

Y noſotros, cumplida la nauegacion venimos de Tyro à Ptolemayda: y auiendo ſaludado à los hermanos quedamos nos con ellos vn dia.

8 וּמִמָּחֳרָת יָצָאנוּ וּבָאנוּ לְקֵסָרְיָא וּבָאנוּ בְּבֵית פִּילִפּוֹס הַמְבַשֵּׂר אֲשֶׁר הָיָה אֶחָד מִן הַשִּׁבְעָה אֲרַכְנוּ לָנוּ עִמּוֹ׃

Y otro dia partidos (Paulo y losque con el eſtauamos.) venimos à Ceſarea y entrando en caſa de Philippe el Euangeliſta, el qual era vno de los Siete, po amos con el.

9 וְהָיוּ לוֹ אַרְבַּע בָּנוֹת בְּתוּלוֹת מִתְנַבְּאוֹת׃

Y eſte tenia quatro hijas donzellas que prophetizauan.

10 וְכַאֲשֶׁר אָרַכְנוּ לָנוּ יָמִים רַבִּים בָּא אִישׁ אֶחָד מִיהוּדָה וְנָבִיא הוּא וּשְׁמוֹ אֲגַב׃

Y repoſando noſotros alli por muchos dias, decendió de Iudea vn Propheta llamado Agabo.

κα'.

5. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, προσηυξάμεθα.

Mais ces iours-la eſtans accomplis nous partiſmes: & nous mettans en chemin, eſtans conduits de tous, auec leurs femmes & enfans, iuſques hors la ville, & ayans mis les genoux en terre ſur le riuage, nous priaſmes.

6. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Puis apres nous eſtre embraſſés les vns les autres, nous montaſmes au nauire, & les autres retournerent chez eux.

7. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς.

Par ainſi acheuans noſtre nauigation, de Tyr nous abordaſmes à Ptolemais: & apres auoir ſalué les freres, demeuraſmes vn iour auec eux.

8. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.

Le lendemain Paul & ſa compagnie partirent, & nous vinſmes en Ceſaree: & eſtans entrés en la maiſon de Philippe l'Euangeliſte (qui eſtoit l'vn des ſept) nous demeuraſmes chez lui.

9. Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι.

Icelui auoit quatre filles vierges, leſquelles prophetizoyent.

10. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι Ἄγαβος.

Et comme nous demeurions la plusieurs iours, il ſuruint vn Prophete de Iudee, nommé Agabus.

CAP. XXI.

5. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus & filiis uſque foras civitatē: & poſitis genibus in littore, oravimus.

But when the dayes were ended / we departed / and went our way / and they all accompanied vs with their wiues and children / euen out of the citie: and we kneeling downe on the ſhore / prayed.

6. Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcēdimus navem: illi autem redierunt in ſua.

Then when we had embraced one another / wee tooke ſhippe / and they returned home.

7. Nos vero navigatione explicita, à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſimus die vna apud illos.

And when we had ended the courſe frō Tyrus / we arriued at Ptolemais / and ſaluted the brethren / and abode with them one day.

8. Alia autem die profecti, venimus Cæſarêam. Et intrantes domum Philippi Evangeliſtæ, qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eū.

And the next day / Paul & they that were with him / departed / and came vnto Ceſarea: and we entred into the houſe of Philippe the Euangeliſt / which was one of the ſeuen Diacons / and abode with him.

9. Huic autem erant quatuor filiæ virgines, prophetantes.

Nowe he had foure daugthers virgins / which did propheſie.

10. Et cum moraremur per dies aliquot, ſupervenit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus.

And as we taried there many dayes / there came a certaine Prophet from Judea / named Agabus.

Das XXI. Capitel.

5. Vnnd geſchach / da wir die tage zubracht hatten / zogen wir auß / vnd wandelten. Vnnd ſie gleiteten vns alle / mit Weib vnnd Kindern / biß hinauß fůr die Statt / vnnd knieten nider am Vfer / vnd beteten.

Oc det begaff ſig / der de dage vaare forløbne / at wi droge vd / oc vandrede. Oc de fulde oſſ alle / met Huſtruer oc Børn / vden faar Staden / oc fulde paa knæ paa ſtrandebacken / oc bade.

6. Vnnd als wir einander geſegneten / trattē wir ins Schiff / Jene aber wandten ſich wider zu den jhren.

Oc der wi hoffde velſignet huer andre traadde wi i Skibet / Oc de andre vende ſig hiem igen til deris.

7. Wir aber vollzogen die Schiffahrt / von Tyro / vnd kamen gen Ptolemaida / vnd grůſſeten die Brůder / vnd blieben einen Tag bey jhnen.

Men wi fuldkommede Seiladzen fra Tyro / oc komme til Ptolemaida / oc hilſede Brødrene / oc bleffue en dag hoſſ dem.

8. Des andern tages zogen wir auß / die wir vmb Paulo waren / vnd kamen gen Ceſarien. Vnd giengen in das Hauß Philippi des Euangeliſten / der einer von den ſieben war / vnd blieben bey jhm.

Anden dage droge wi vd / wi ſom vaare met Paulo / oc komme til Ceſaream / Oc wi ginge i Philippi Euangeliſte huſſ / ſom vaar en aff de ſiu / oc bleffue hoſſ hannem.

9. Derſelbige hatte vier Tǒchter / die waren Jungfrauen / vnd weiſſagten.

Denne haffde fire Døtter / ſom vaare Jomfruer oc ſpaade.

10. Vnd als wir mehr tage da blieben / räiſet herab ein Prophet auß Judea / mit Namen Agabus / vnnd kam zu vns.

Oc der wi bleffue der flere dage / da reyſde en Prophet ned aff Judea / ſom hed Agabus.

Kapitola XXI.

5. A wyplniwſſe ty dni / wyſſedſſe ſſli gſme pryč / a prowodili nás wſſyckni s Manželkami y s Syny / až wen za Měſto: a klekſſe na kolena na brěhu / modlili gſmè ſe.

Ale gdychmy wymieſzkali ony dni odeſzlichmy / á wſzyſcy nas prowádzili z żonami y dźiatkámi. ażechmy wyſzli z miáſtá / tedy v brzegu pokle knawſzy ná kolánâ / modlililichmy ſie.

6. A když gſme ſe weſpolek rozžehnali / wſtaupili gſme na Bárku / á oni ſe wrátili domuow.

Záthym obłápiáiac iedni drugie / wſiedlichmy w okret / á oni tez wróćili ſie do ſwych.

7. Ale my plawiwſſe ſe od Týru / geli gſme Ptolomaydy / a pozdrawiwſſe tu bratřij / pobyli gſme v nich geden den.

My záſie od práwiwſzy droge / przyſzlichmy z Thyru do Ptolemaidy / támże ſie przywitawſzy z bráćia / mieſzkalichmy v nich przez iedendzień.

8. A druhý den ſſedſſe / přiſſli ſme do Cezarce. A wſſedſſe do domu Filipa Kazatele / kterýž byl geden z ſedmi / byli gſme tu v něho.

A názaiutrz wyſzedſzy Páwel / y my ktorzychmy z nim byl / przyſzlichmy do Cezaryey / y wſzedſzy w dom Filipa Ewanieliſty (ktory byl ieden z onych ſiedmi) zoſtakálichmy v niego.

9. A ten měl čtyři Dcery Panny / Prorokyně.

A ten miał cżterzy corki pánienki / ktore prorokowály.

10. A když gſme tu pobyli za několiko dni / přiſſel můž něyakýž z Jůdſtwa prorok gménem Agabus.

A gdychmy tám przez niemáło dni mieſzkáli / przyſzedł z Zydoſtwá Prorok niektory imieniem Agab.

כא

11 ועל לותן ושקל ע ערקתא דחצוהי דפולוס ואסר רגלא דנפשה ואידוהי ואמר הכנא אמר רוחא דקודשא דגברא מרה דערקתא הדא הכנא נאסרונה יהודיא באורשלם ונשלמונה באידי עממא:

Ilqual venutoſene à noi, preſe la cintura di Paulo, e legoſſene le mani e i piedi, e diſſe, Queſte coſe dice lo Spirito ſanto, Coſi legaranno i Giudei in Ieruſalem l'huomo di cui è queſta cintura, e daranno lo ne le mani de Gentili.

12 וכד הלין מלא שמען בעין מנה חנן ובני אתרא דלא יאזל לאורשלם:

Come noi vdimmo queſte coſe, il pregauamo e noi e quelli che erano del luogo, che non ſaliſſe in Ieruſalem.

13 הידין ענא ואמר פולוס מנא עבדין אנתון דבכין אנתון ושחקין א אנתון לה ללבי אנא גיר לא הוא דאתאסר בלחוד מטיב אנא אלא אף דאמות באורשלם חלף שמה דמרן ישוע משיחא:

Allor Paulo riſpoſe, Che fate voi, coſi piangendo, & affliggendo il cuor mio? Io certo ſono apparecchiato non ſol ad eſſer legato, ma etiandio à morire in Ieruſalem per il nome del Signor IESV.

14 וכד לא אתטפיס לן בהלן לן ואמרן דצבינה דמריא יהא:

E coſi non reſtando egli perſuaſo, noi ci acquetammo, dicendo, Sia fatta la volontà del Signore.

15 ובתר יומתא הלין אתטיבן וסלקן לן לאורשלם:

E doppo queſti giorni, ci mettemmo ad ordine, e ſalimmo in Ieruſalem.

כא

11 ויבוא אלינו ויקח את־אזור פולוס ויאסור את־רגליו וידיו לאמר כה אמרה רוח הקדש את־האיש אשר לו אזור הזה בכה יאסרהו היהודים בירושלים ויסגירהו בידי הגוים:

El qual como vino à noſotros, tomó la cinta de Paulo, y atandoſe los pies y las manos, dixo Eſto dize el Eſpiritu Sancto, Al varon cuya es eſta cinta, anſi lo atarán los Iudios en Ieruſalem y lo entregaran en manos de las Gentes.

12 וכאשר שמענו את הדברים האלה ונשאל ממנו אנחנו וכלם אשר במקום ההוא מעלותו ירושלימה:

Loqual como oymos, rogamos noſotros y los que eſtauan en aquel lugar, que no ſubieſſe à Ieruſalem.

13 ויען פולוס מה־תעשו כי בוכים אתם ומפתים את לבי ואני עתיד הוא לא להאסר לבדי כי אם למות בירושלים על־שם ישוע אדנינו:

Entonces Paulo reſpondió, Que hazeys llorando, y affligiendome el coraçon? porque yo no ſolo à ſer atado, mas aun à morir en Ieruſalem eſtoy preſto por el nombre del Sennor Ieſus.

14 וכאשר לא יכלנו לפתותו נחנו לאמר תהי רצון יהוה:

Y como no le podimos perſuadir repoſamos nos diziendo, Hagaſe la voluntad del Sennor.

15 ואחרי הימים האלה נכונים עלינו ירושלימה:

Y deſpues deeſtos dias, apercebidos ſubimos à Ieruſalem.

κα'.

11. Καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου, δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε, τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη οὕτω δήσουσιν ἐν ἱερουσαλὴμ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.

Lequel eſtant venu vers nous, & ayant prins la ceinture de Paul, s'en lia les mains & les pieds, diſant, Ces choſes dit le ſainct Eſprit, Ainſi lieront lés Iuifs en Ieruſalem l'homme a qui eſt ceſte ceincture & le liureront es mains des Gentils.

12. Ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quand nous euſmes entendu ces choſes, tant nous que ceux qui eſtoyent du lieu, l'exhortaſmes qu'il ne montaſt point en Ieruſalem.

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Adonc Paul reſpondit, Que faites-vous, en pleurant & affligeant mon cœur? car quant à moi, ie ſuis tout preſt non ſeulement d'eſtre lié, mais auſſi de mourir en Ieruſalem pour le Nom du Seigneur Ieſus.

14. Μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω.

Ainſi, pource qu'il ne pouuoit eſtre induit à cela, nous-nous en deportaſmes, diſans, La volonté du Seigneur ſoit faite.

15. Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quelques iours apres, ayans chargé nos hardes nous montaſmes en Ieruſalem:

CAP. XXI.

11. Is cum veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiritus ſanctus: Virum cuius eſt zona hæc, ſic alligabunt in Ieruſalem Iudæi, & tradent in manus Gentium.

And when he was come vnto vs/ he tooke Pauls girdle/ and bound his owne handes and feete/ and ſaid/ Thus ſayeth the holy Ghoſt/ So ſhall y Iewes at Ieruſalem bynd the man that oweth this girdle/ & ſhall deliuer him into the handes of the Gentiles.

12. Quod cum audiſſemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne aſcenderet Ieroſolymam.

And when wee had heard theſe thinges/ both wee and other of the ſame place beſought him that hee would not goe vp to Ieruſalem.

13. Tunc reſpondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus ſum propter nomen Domini Ieſu.

Then Paul anſwered/ and ſaid/ what do ye weeping and breaking mine heart? For I am readie not to be bound onely/ but alſo to die at Ieruſalem for the Name of the Lord Ieſus.

14. Et cum ei ſuadere non poſſemus, quievimus, dicentes, Domini voluntas fiat.

So when he would not be perſwaded/ we ceaſed/ ſaying/ The will of y Lorde be done.

15. Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendebamus in Ieruſalem.

And after thoſe dayes we truſſed vp our fardeles/ and went vp to Ieruſalem.

Das XXI. Capitel.

11. Der nam den Gürtel Pauli/ vnd band ſeine hände vnnd füſſe/ vnd ſprach: Das ſaget der heilige Geiſt: Den Mann/ des der Gürtel iſt/ werden die Jüden alſo binden zu Jeruſalem/ vnnd überantwortten in der Heiden hände.

Oc kom til oſſ. Hand tog Pauli Belte/ oc bant ſine hender oc føder/ oc ſagde/ Dette ſiger den hellig Aand/ Den Mand ſom dette Belte hører til/ ſkulle Jøderne ſaa binde i Jeruſalem/ oc antuorde hannem i Hedningers hender.

12. Als wir aber ſolches höreten/ baten wir jn/ vnd die deſſelbigen orts waren/ daß er nicht hinauff gen Jeruſalem zöge.

Men der wi det hørde/ da bade wi hannem oc de ſom vaare i den ſamme ſted/ at hand ſkulde icke drage op til Jeruſalem.

13. Paulus aber antworttet: Was machet jhr/ daß jhr weinet/ vnnd brechet mir mein Hertz? Denn ich bin bereit/ nicht allein mich zubinden laſſen/ ſondern auch zu ſterben zu Jeruſalem/ vmb des Namens willen des HERRN Jeſu.

Da ſuarede Paulus/ Huad gøre i/ at i græde/ oc plage mit Hierte? Thi ieg er rede/ icke aleniſte at lade mig binde/ men ocſaa at dø i Jeruſalem/ vor for HERRIS Jheſu Naffn ſkyld.

14. Da er aber ſich nicht überreden ließ/ ſchwigen wir/ vnnd ſprachen: Des HERRN wille geſchehe.

Men der hand vilde icke lade tage ſig met ord/ da tagde wi/ oc ſagde/ HERRENS vilie ſke.

15. Vnnd nach denſelbigen tagen/ entledigten wir vns/ vnd zogen hinauff gen Jeruſalem.

Oc effter de dage/ lagde wi vor ting fra oſſ/ oc droge op til Jeruſalem.

Kapitola XXI.

11. Ten když k nám přiſſel/ wzal pás Pawluow/ a ſwázaw ſobě nohy y ruce/ řekl: Totoť prawij Duch Swatý/ že Muže toho gehož geſt pás tento/ takto ſwážij Židé w Geruzalémě/ a wydagij w ruce Pohanuom.

Ktory przyßedßy do nas/ wźiął pás Páwłow/ y związawßy ſobie nogi y rece/ mowił: Toć mowi Duch świety/ Mężá ktorego ieſt ten pás/ ták zwiąża w Jeruzálem Zydowie/ y podadzą go w rece pogánom.

12. To když gſme vſlyſſeli my/ proſyli gſme ho/ y ti kteřijž byli w tom Městě/ aby nechodil do Geruzaléma.

To ſkorochmy vſłyßeli/ proßilichmy y ſámi y ci ktorzy ná onym mieyſcu byli/ áby nie chodźił do Jeruzálem.

13. Tehdy odpowěděl Pawel/ a řekl: Y co činjte plačjce a trápjce ſrdce mé? Jakž zagiſté ne toliko ſwázán býti/ álé y vmřijti hotow gſem w Geruzalémě/ pro Gméno Pána Gežjſſe Kryſta.

Thedy odpowiedźiáł Páwel: Coż czynićie płacząc/ á krußąc ſerce moie? Konieczniećiá nie tylko ábych miał być związan/ álem y vmrzeć gotow w Jeruzálem/ dla imienia Páná Jezuſowego.

14. A když gſme gemu odraditi nemohli přeſtali ſme/ řkuce: Staň ſe wůle Božij.

A thak gdychmy mu rozrádźić nie mogli/ przeſtalichmy ná thym mowiąc: Niechayżeć ſię zſtánie wola Páńſka.

15. Po těch pak dnech připrawiwſſe ſe/ ſſli ſme do Geruzaléma.

Zátym po onych dnioch/ zábrawßy tłumoki/ ßli chmy do Jeruzálem.

כא

16 וְאָתוֹ הֲווֹ עַמַּן אֲנָשָׁא תַּלְמִידֵא מֵן קֵסָרִיַא כַּד דְּבִירִין עַמְּהוֹן אַחָא חַד מֵן תַּלְמִידֵא קַדְמָיֵא דַּשְׁמֵהּ הֲוָא מְנַסּוֹן וְאִיתַוְהִי הֲוָא מֵן קוֹפְרוֹס דְּנְקַבְּלַן בְּבַיְתֵהּ׃

E vennero insieme con essonoi alcuni de discepoli da Cesarea, menando con seco vn certo Mnasone Cipriotto antico discepolo, col qual noi doueuamo alloggiare.

17 וְכַד אֲתֵין לְאוּרִשְׁלֵם קַבְּלוֹן אַחָא חַדְיָאִית׃

Arriuati che noi fummo in Ierusalem, i fratelli ci riceuerono volentieri.

18 וַלְיוֹמָא אַחְרָנָא עַלַן עַם פַּוְלוֹס לְוָת יַעְקוֹב כַּד אִית הֲוָא לְוָתֵהּ כֻּלְּהוֹן קַשִּׁישֵׁא׃

E il giorno seguente Paulo entrò con essonoi a Iacopo, e tutti i Seniori vi si raunorono.

19 וִיהַבַן לְהוֹן שְׁלָמָא וּמֶשְׁתָּעֵא הֲוָא לְהוֹן פַּוְלוֹס בַּתַר בָּתַר כֻּל־מָא דַּעְבַד אֱלָהָא בְּעַמְמֵא בְּתֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ׃

E poi ch'ei gli hebbe salutati, raccontò loro à parte per parte ciascuna di quelle cose, che Iddio haueuà fatte tra i Gentili per la sua amministratione.

20 וְכַד שְׁמַעוּ שַׁבַּחוּ ל לַאלָהָא וְאָמַרוּ לֵהּ חָזֵא אַנְתְּ אַחוּן כַּמָּא רַבְוָן אִית בִּיהוּד אֵילֵין דְּהַיְמֶנוּ וְכֻלְּהוֹן הָלֵין טַנָּנֵא אֶנּוּן דְּנָמוֹסָא׃

Il che hauendo essi vdito, glorificorono il Signore, e dissergli, Fratello, tu vidi quante migliara de Giudei son che hanno creduto, e tutti sono Zelatori de la Legge.

21 אֶתְאֲמַר דֵּין עֲלַיךְ ד דְּמַלֵּף אַנְתְּ דְּנֶפְרְקוּן מֵן מוּשֵׁא כֻּלְּהוֹן יְהוּדָיֵא דְּבְעַמְמֵא כַּד אָמַר אַנְתְּ דְּלָא יֶהְווֹן גָּזְרִין בְּנַיְהוֹן וְלָא בְּעְיָדֵא דְּנָמוֹסָא יֶהְווֹן מְהַלְּכִין׃

Hor essi hanno vdito dir di te, che tu insegni à i tutti i Giudei che son fra i Gentili, à ritrarsi da Moise, dicendo, che non debbeno circoncidere lor figliuoli, ne caminar secondo i soliti costumi.

כא

16 וַיָּבוֹאוּ עִמָּנוּ גַּם אֲנָשִׁים תַּלְמִידִים מִקֵּיסַרְיָא הַמּוֹלִיכִים אִתָּם אֶת־יָסוֹן מִכַּפֵּר אֲשֶׁר עִמּוֹ לַנּוּ וְהוּא תַּלְמִיד יָשָׁן׃

Y vinieron tambien con noſotros de Ceſarea àlgunos de los Diſcipulos, trayendo conſigo à vn Mnaſon Cyprio, Diſcipulo, antiguo con el qual poſaſſemos.

17 וְכַאֲשֶׁר בָּאנוּ יְרוּשָׁלַיְמָה בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה קִבְּלוּ אוֹתָנוּ הָאַחִים׃

Y como llegamos à Ieruſalem, los Hermanos nos recibieron de buena voluntad.

18 וְלַיּוֹם מָחָר בָּא פּוֹלוֹס עִמָּנוּ אֶל־יַעֲקֹב וַיִּקָּהֲלוּ הַזְּקֵנִים כֻּלָּם׃

Y el dia ſiguiente Paulo entró con noſotros à Iacobo, y todos los Ancianos ſe juntaron.

19 וְכַאֲשֶׁר שָׁאַל לִשְׁלוֹמָם סִפֵּר לָהֶם מֵחַד לְחַד אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים בַּגּוֹיִם בְּשָׁרְתוֹ׃

A los quales, como los vuo ſaludado, contó por menudo loque Dios auia hecho entre las Gentes por ſu miniſterio.

20 וְהֵמָּה בְּשָׁמְעָם שִׁבְּחוּ אֶת־הָאֱלֹהִים וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רוֹאֶה אַתְּ אָחִינוּ כַּמָּה רְבָבוֹת הָיוּ יְהוּדִים הַמַּאֲמִינִים וְכֻלָּם מְקַנְּאֵי הַתּוֹרָה׃

Y ellos como lo oyeron, glorificaron àl Sennor: y dixeronle, Ya vees Hermano, quantos millares de Iudios ſon losque han creydo: mas todos ſon Zeladores de la ley.

21 וַיִּשְׁמְעוּ עָלֶיךָ כִּי יְסוּרִים מְלַמֵּד אַתְּ מִמֹּשֶׁה אֶת־הַיְּהוּדִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּגּוֹיִם לֵאמֹר לֹא לְהִמּוֹל אֶת־בְּנֵיהֶם וְלֹא בַתְּעוּדָה לַהֲלֹכָם׃

Y han oydo de ti (por relacion de otros,) que enſennas à partarſe de Moyſe à todos los Iudios que eſtan entre las Gentes: y que dizes, que no han de circuncidar ſus hijos, ni andar ſegun la coſtumbre.

κα.

16. Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, (μνάσωνι) τινι κυπρίῳ ἀρχαίῳ μαθητῇ.

Et quelques vns des diſciples vindrent auſſi de Ceſaree auec nous, amenans auec eux vn certain (Mnaſon,) qui eſtoit Cyprien, ancien diſciple, chez lequel nous deuions loger.

17. Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.

Quand nous fuſmes venus en Ieruſalem, les freres nous receurent fort volontiers.

18. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι.

Et le iour ſuiuant, Paul vint auec nous chez Iaques, & tous les anciens y furent aſſemblés.

19. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ.

Et apres qu'il les eut embraſſes, il racouta de poinct en poinct les choſes que Dieu auoit faites entre les Gentils par ſon miniſtere.

20 Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν, εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφέ. πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι.

Ce qu'ayans oui, ils glorifierent le Seigneur: & lui dirent, Frere, tu vois combien il y a de milliers de Iuifs qui ont creu, & tous ſont zelateurs de la Loy.

21. Κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν.

Or ont-ils eſté informés de toi, que tu enſeignes tous les Iuifs qui ſont entre les Gentils de ſe departir de Moyſe, diſant qu'ils ne doiuent point circoncir leurs enfans ne cheminer ſelon les ſtatuts.

CAP. XXI.

16. Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſaréa nobiſcum, adddducentes ſecum (apud quem hoſpitaremur) Iaſonem quendam Cypriũ, antiquum diſcipulum.

There went with vs alſo certaine of the diſciples of Ceſarea/ & brought with them one Mnaſon Cyprus / an olde diſciple/ with whome we ſhould lodge.

17. Et cum veniſſemus Ieroſolymam, libenter exceperunt nos fratres.

And when we were come to Jeruſalem/ the brethren receiued vs gladly.

18. Sequenti autem die introibat Paulus nobiſcum ad Iacobum, omneſq; collecti ſunt ſeniores.

And the next day Paul went in with vs vnto James : and the Elders were there aſſembled.

19. Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ Deus feciſſet in Gentibus per miniſterium ipſius,

And when hee had embraced them/ hee tolde by order all thinges / that God had wrought among the Gentiles by his miniſtration.

20. At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum, dixeruntq; ei : Vides frater quot millia ſunt in Iudæis qui crediderunt: & omnes æmulatores ſunt legis.

So when they heard it / they glorified the Lord/ & ſayd vnto him / Thou ſeeſt/ brother / how many thouſand Jewes there are which beleeue / & they are all zealous of the Lawe.

21. Audierunt autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum qui per Gentes ſunt Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios ſuos , neque ſecundum conſuetudinem ingredi.

Nowe they are informed of thee/ that thou teacheſt all the Jewes / which are among the Gentiles/ to forſake Moſes/ and ſayeſt / that they ought not to circumciſe their children / neither to liue after the cuſtomes.

Das XXI. Capitel.

16. Es kamen aber mit vns auch etliche Jünger von Ceſarien / vnd führeten vns zu einem/ mit namen Mnaſon auß Cypern/ der ein alter Jünger war / bey dem wir herbergen ſolten.

Da komme der oc ſaa met oſſ nogle Diſciple aff Ceſarea / oc førde oſſ til en/ ſom hed Mnaſon aff Cypern / oc vaar en gammel Diſcipel / hoſſ huilcken wi ſkulde haffue herbere.

17. Da wir nun gen Jeruſalem kamen / nahmen vns die Brůder gerne auff.

Der wi nu komme til Jeruſalem / anammede Brøderne oſſ gerne.

18. Des andern tages aber gieng Paulus mit vns ein zu Jacobo / vnd kamen die Elteſten alle dahin.

Anden dagen gick Paulus ind met oſſ til Jacobum/ oc alle de Eldſte komme did.

19. Vnd als er ſie gegrůſſet hatte/ erzehlete er eines nach dem andern/ was Gott gethan hatte vnter den Heiden/ durch ſein Ampt.

Oc der hand haffde hilſet dem / fortalde hand det ene effter det andet/ huad Gud haffde giort iblant Hedningene / formedelſt hans Embede.

20. Da ſie aber das höreten/ lobeten ſie den HERREN / vnd ſprachen zu jhm: Bruder / du ſiheſt wie vil tauſent Jůden ſind / die glaubig worden ſind / vnnd ſind alle eiferer über dem Geſetze.

Oc der de det hørde priſede de HERREN/ oc ſagde til hannem / Broder / Du ſeer / huor mange tuſinde Jøder der ere / ſom haffue taget ved troen/ oc ere alle Niedkære offuere Lowen.

21. Sie ſind aber bericht worden wider dich / daß du lehreſt von Moſe abfallen alle Jůden/ die vnter den Heiden ſind / vnd ſageſt: Sie ſollen jhre Kinder nicht beſchneiden / auch nicht nach derſelbigen weiſe wandeln.

Men der ere vnderuiſde mod dig / At du lærer alle Jøder/ ſom ere iblant Hedningene/ at falde fra Moſe/ oc ſiger / At de ſkulle icke omſkære deris Børn / oc ey vandre effter den ſkick.

Kapitola XXI.

16. Aſſli ſnámi Včedlnicy někteřj z Cezaree/ wedauce ſeban něyakěho Jázona z Cypru ſtařeho Včedlnika / y kterěhož bychom hoſpodu měli.

A przyſzli też ſpolu známi niektorzy zwolennicy z Cezáreiey/ przywiodſzy zſobą tego v ktoregochmy goſpoda ſtac mieli/ Mnázoná Cypryczyká ſtárego zwolenniká.

17. A když gſmě přiſſli do Geruzalěma/ rádi nás přiyali bratřj.

Gdyſmy tedy przyſzli do Jeruzálem/ wdziecznie naś przyięli brácia.

18. Druhěho pák dne / wſſel Pawel y s námi k Jakubowi/ a tu ſebyli wſſyckni Starſſy ſeſſli.

Názáiutrz u ſzedl známi Páwel do Jákubá/ kedy wſzyſcy ſtárſzy byli.

19. Kterýchžto když pozdrawil/ wyprawowal gim wſſecko/ co geſt Bůh činil ſkrze vřad poſluhowánij geho mezy Pohany.

Ktore oblápiwſzy opowiedziálim porzadnie co Bog czynil miedzy pogány przez ſluzbe iego.

20. A oni když to wyſlyſſeli/ welebili Boha / a řekli gemu: Widjſs Bratře/ kterak mnoho Tiſýcuow geſt mezy Zidy/ těch kteřijž gſau vwěřili: a ti wſſyckni gſau mlownijcy Zákona.

Co oni ſlyſzac chwalili Páná/ á powiedzieli mu: Widziſz że brácie iáko ieſt wiele tyſiecy Zydow ktorzy wwierzyli/ á wſzyſcy zápalonem/ ſa chu tliwoſcia ku zákonowi.

21. Ale o tobě gſau ſlyſſeli/ žeby ty wědl od Zákona Moyžiſſowa/ ty Zidy kteřijž gſau mezy Pohany/ prawě/ že namagij obřezowati Synůw ſwých/ aniž magij wedlě obyčege Zákona choditi.

Słyſzeli tedy o tobie z powieśći inych/ iziz vczyſz odſthánia od Moizeſzá/ á wſzyſcy Zydowie ktorzy ſa miedzy pogány/ powiedaſz że ſie obrzezowac niemáia/ á ni máia chodzic wedle vſtaw iego.

כא

22 מָטוּל הָכִיל ד
דְּמִשְׁתַּמְעָא הִי לְהוֹן ד
דְּאֶתִיתְ לְכָא׃

Che coſa è dunque? Biſogna per ogni modo che la moltitudine ſi rauni: perche intenderanno che tu ſei venuto.

23 עֲבַד מֶדֶם דְּאָמְרִינַן
לָךְ אִית לַן גַּבְרֵא אַרְבְּעָא
דַּנְדִיר לְהוֹן דְּיֶתְדַּכּוּן׃

Fa dunque cio che noi ti diciamo, Noi habbiam quattro huomini che hanno vn voto ſopra di ſe.

24 דְּבַר אֶנּוּן וְזֶל אֶתְדַּכָּא
עַמְּהוֹן וַאַפֶּק עֲלַיְהוֹן נ
נְפַקְתָּא אַיְךְ דְּנֶגְרְעוּן
רֵישַׁיְהוֹן וּמֶתְיַדְעָא לְכֻל־
נָשׁ דְּמֶדֶם דְּאֶתְאֲמַר עֲלַיךְ
דְּגַל הוּ וְאַנְתְּ לְנָמוּסָא
שַׁלֶם אַנְתְּ וְנָטַר׃

Piglia queſti, e purificati con eſſoloro, e ſpendi per loro acciochè ſi radano il capo: e tutti ſappiano che non è niente di quelle coſe che hanno vdite di te: ma che tu ancora camini oſſeruando la Legge.

25 עַל אִילֵין דְּהַיְמֶנוּ מֶן
עַמְמֵא חְנַן כְּתַבַן דְּנֶהְווֹן
נָטְרִין נַפְשְׁהוֹן מֶן דַּדְבִיחָא
וּמֶן זָנְיוּתָא וּמֶן חֲנִיקָא
וּמֶן דְּמָא׃

Quanto poi à quei de Gentili che hanno creduto, noi habbiamo ſcritto, determinando che non oſſeruino alcuna coſa ſimile: ſe non ſi guardino da le coſe ſacrificate à gl'idoli, e dal ſangue, e dal ſoffocato, e da la fornicatione.

26 הָידֵין פַּוְלוֹס דְּבַר אֶנּוּן
לְגַבְרֵא הָלֵין לְיַוְמָא אַחְרָנָא
וְאֶתְדַּכִּי עַמְּהוֹן וְעַל אָזַל
לְהַיְכְּלָא כַּד מוֹדַע לְהוֹן
מוּלָיָא דְּיַוְמָתָא ד
דְּתַדְכִּיתָא עַד־מָא
דְּאֶתְקַרַב קוּרְבָּנָא דְּאְנָשׁ
אְנָשׁ מֶנְהוֹן׃

Allor Paulo preſe con ſeco quegli huomini, e il giorno ſeguente, eſſendoſi purificato con eſſoloro, entrò nel tempio manifeſtando il compimento de giorni de la purificatione, infin à tanto che s'offeriſſe per ciaſcun di loro l'offerta.

כא

22 וּמָה זֹאת הִיא לָכֵן צָרִיךְ לְהַקְהִל אֶת־הֶהָמוֹן כִּי יִשְׁמְעוּ כִּי בָאתָ׃

Que ay pues? En todo caſo es meneſter que la multitud ſe junte: porque oyran que has venido.

23 וְלָכֵן עֲשֵׂה אֶת־אֲשֶׁר נֹאמַר לָךְ הָיוּ לָנוּ אַרְבָּעָה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר יֵשׁ עֲלֵיהֶם אֱסָרִם׃

Has pues eſto que te dezimos. Ay entre noſotros quatro varones que tienen voto ſobre ſi.

24 אֶת־הָאֵלֶּה תִּקַּח אֵלֶיךָ וְהִתְקַדֵּשׁ עִמָּם וְתַסִּיךְ עֲלֵיהֶם נִסְכֵּיהֶם וְיִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וְיֵדְעוּ כֻּלָּם כִּי כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁמְעוּ מֵעָלֶיךָ שָׁוְא הֵמָּה וְכִי גַּם אַתָּה הֹלֵךְ תִּצֹּר אֶת־הַתּוֹרָה׃

Tomando à eſtos ſanctificate con ellos, y gaſta con ellos paraque raygan ſus cabeças: que todos entiendan que no ay nada de loque de ti han oydo por fama: mas que tu tambien andas, guardando la ley.

25 וּמִגּוֹיִם אֲשֶׁר מַאֲמִינִים כָּתַבְנוּ לָכֶם מְחַשְּׁבִים כִּי לֹא צָרִיךְ לְשָׁמְרָם מְאוּמָה מִדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי־אִם לִנְצֹר לְנַפְשָׁם מִטֻּמְאַת הָאֱלִילִים מִדָּם מֵחֶנֶק וּמִתַּזְנוּת׃

Empero quanto à los que de las Gentes han creydo, noſotros auemos eſcripto, y determinamos, que no guarden nada deeſtó: ſolamente que ſe abſtengan de loque fuere ſacrificado a los idolos, y de ſangre, y de ahogado, y de ſornicacion.

26 אָז לָקַח פּוֹלוֹס אֵלָיו אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עִמָּם נִקְדַּשׁ הוּא וַיָּבוֹא לְיוֹם הַבָּא אֶל־הַהֵיכָל מַגִּיד מְלוֹא יְמֵי הַטָּהֳרָה עַד כִּי תִּקְרַב עַל־אִישׁ וְאִישׁ מֵהֵמָּה הַקָּרְבָּן׃

Entonces Paulo, tomando à aquellos varones, ſanctificado el dia ſiguiente, entro en el templo, denunciando ſer complidos los dias de la ſanctificacion, haſta ſer offrecida por cada vno deellos.

κα'.

22. Τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας.

Qu'eſt il donc de faire? Il faut entierement aſſembler la multitude: car ils orront dire que tu es venu.

23. Τοῦτο οὖν ποίησον ὅ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν.

Fai donc ce que nous te diſons, Nous auons quatre hommes qui ont fait vn vœu.

24. Τούτους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.

Pren-les, & te purifie auec eux, & contribue auec eux, afin qu'ils ſe raſent la teſte: & que tous ſachent qu'il n'eſt rien de choſes dõt ils ont eſte informé de toi: mais que toi auſſi chemines gardant la Loy.

25. Περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό, τε εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἷμα, καὶ πνικτόν, καὶ πορνείαν.

Mais touchant ceux qui ont creu d'entre les Gentils, nous en auons eſcrit, apres, auoir ordonné qu'ils n'obſeruent rien de ſemblable: ſinon qu'ils ſe gardent de ce qui eſt ſacrifié aux idoles, & du ſang, & des choſes eſtouffees, & de paillardiſe.

26. Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.

Adonc Paul ayant prins ces hommes auec ſoy, & le iour enſuiuant s'eſtant purifié auec eux, entra au temple: enonçant l'accompliſſement des iours de la purification, iuſqu'à tant que l'oblation fuſt preſentee pour vn chacun d'eux.

22. Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.

What is then to be done? the multitude muſt needes come together: for they ſhall heare that thou art come.

23. Hoc ergo fac quod tibi dicimus, Sunt nobis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe.

Doe therefore this that wee ſay to thee. Wee haue foure men/ which haue made a vowe.

24. His aſſumptis, ſanctifica te cum illis: & impende in illis, ut radant capita: & ſcient omnes, quia quę de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.

Them take/and purifie thy ſelfe with them/an cōtribute with them/ that they may ſhaue their heades: & all ſhall know that thoſe thinges / whereof they haue bene informed concerning thee/are nothing/but that thou thy ſelfe alſo walkeſt and keepeſt the Law.

25. De his autem qui crediderunt ex Gentibus nos ſcripſimus, iudicantes ut abſtineant ſe ab idôlis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.

For as touching the Gentiles/which beleeue/wee haue written/ and determined that they obſerue no ſuch thing / but that they keepe them ſelues from thinges offred to idoles / and from blood/ and from that that is ſtrangled / and from fornication.

26. Tunc Paulus aſſumptis viris, poſtera die purificatus cum illis intravit in templū, annuntians expletionē dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

Then Paul tooke the men / and the next day was purified with them/& entred into the Temple / declaring the accompliſhment of the dayes of the purification / vntill that an offring ſhoulde be offred for euery one of them.

22. Was iſt denn nun? Aller dinge muß die Menge zuſammen kommen. Denn es wirdt fur ſie kommen/ daß du kommen biſt.

Huad er da nu? Almuen ſkal aldelis komme tilſammen/Thi det kommer faar dem/at du eſt kommen.

23. So thu nun das/daß wir dir ſagen. Wir haben vier Månner / die haben ein Gelůbde auff ſich.

So gøre nu det/ſom wi ſige dig. Wi haffue fire Mend/de haffue it Loffte paa ſig.

24. Dieſelbigen nimb zu dir/ vnnd laß dich reinigen mit jhnen / vnd wage die koſt an ſie / daß ſie jhre Haupt beſcheren / vnd alle vernemen / daß nicht ſey / weß ſie wider dich berichtet ſind / Sondern daß du auch einher geheſt / vnd halteſt das Geſetz.

Tag dem til dig/ oc lad dig renſe met dem/ oc voffue den Kaaſt paa dem / at de rage deris Hoffuit/ Oc alle ſkulle fornemme / at det er inted/ ſom de ere vnderuiſde vdi mod dig / Men at du ocſaa gaar/ oc holder Lowen.

25. Denn den Glaubigen auß den Heiden haben wir geſchrieben / vnd beſchloſſen / daß ſie der keines halten ſollen / denn nur ſich bewahren fůr dem Gőtzenopffer / fůr Blut / fůr Erſticktem / vnnd fůr Hurerey.

Thi wi haffue ſcreſſuit de Hedninge til ſom tro/ oc beſluttet / at de ſkulle inted holde der aff / Vden alene beuare ſig / fra Affguders offer /fra Blod / fra det ſom Qualt er / oc fra Horeri.

26. Da nam Paulus die Månner zu ſich/ vnd ließ ſich des andern tages ſampt jhnen reinigen / vnd gieng inn den Tempel / vnd ließ ſich ſehen / wie er außhielte die tage der Reinigung/ biß daß fůr einen jedlichen vnter jnen das Opffer geopffert ward.

Da tog Paulus Mendene til ſig / oc loed renſe ſig anden dagen met dem / oc gick ind i Tempeln / oc loed ſee ſig / huorledis hand holt renſelſis dage vd/ Indtil Offeret bleff offret for huer aff dem.

22. Což tehdy gt? Muſý ſe zagiſté ſgijti wſſecko množſtwj: neboť vſlyſſý o tobě že gſy přiſſel.

Coż tedy ieſt? koniec żniec ſię potrzebá zeydż ludowi / boć vßłyßą żeś przyßedł.

23. Protož včiň žto / což my tobě powijme. Gſauť mezy námi čtyřij mužij/ ſlib weſpolek magjce.

A przetoż czyń to coć powiedamy / mamyć cztherzech meżow co ſpolu ſlub máią.

24. Pogmage / y očiſt ſebe s nimi a včiň náklad / ať oholij hlawy ſwé: a zwědijť wſſycknij / že to geſt křiwé / co gſau ſlyſſeli o tobě/ ale že y ty chodiſs oſtřjhage Zákona.

Thy wziawßy / oczyśćże ſię z nimi/ y złożże ſię z nimi / áby ogolili głowy/ á iżby poznali wßyſcy/ że to co o thobie ſłyßeli z powieśći inych/ nic nieieſt / ále iż y ſam chodziß záchowywaiąc zakon.

25. O tom pak/ těm kteřij gſau z Pohanůw vwěřili / my gſme pſali/ vſaudiwſſe / aby ſe warowali Modlám obětowaného/ a krwe/ vdáweného/ a ſmilſtwa.

O tych też ktorzy vwierzyli z pogánow/ mychmy piſali / gdychmy poſtánowili áby nic tákowego nie záchowywali / tylkoż áby ſię przeſtrzegali od tego co ieſt ofiárowano bałwanom/ od krwie /od rzeczy dawionych / y od grzechu nieczyſtego.

26. Tehdy Pawel druhý den/ poyaw ſſebau muže/očiſtiw ſe s nimi wſſel do Chrámu / a wyprawowal wyplněnij dnij toho očiſſtěnij/ažby y obětowána byla obět za gednoho každého z nich.

Tedy Páwel wziawßy ony meże/ názaiutrz oczyśćion ieſt z nimi/ y wßedł do kośćiołá/ oznáymuiąc u ypełnienie dniow oczyśćienia/ áż zá káżdego z nich byłá vczyniona ofiárá.

כא

27 וְכַד מַטִי יַוְמָא דְּשַׁבְעָא יְהוּדָיֵא דְּמֶן אָסִיָא חֲזַאוּהִי בְּהַיְכְלָא וְגַרִיו עֲלַוְהִי עַמָא כֻּלֵּה וַארְמִיו עֲלַוְהִי אִידַיָא :

E mentre che i ſette giorni erano per finire, i Giudei d'Aſia, hauendolo veduto nel tempio, meſſero à tumulto tutta la moltitudine, e meſſergli le mani addoſſo.

28 כַּד מְבַגְּנִין וָאמְרִין גַּבְרֵא בְּנַי יִסְרָיֵל עַדַרוּ הָנָא הוּ גַּבְרָא דְּלוּקְבַל עַמָא דִּילַן מַלֵּף בְּכֻל דוּכָא וְלוּקְבַל נָמוּסָא וְלוּקְבַל אַתְרָא הָנָא וְאָף לַארָמָיֵא אָעֶל לְהַיְכְלָא וְסַיְבֵהּ לַאתְרָא הָנָא קַדִּישָׁא :

Gridando, Huomini Iſraëliti, ſoccorreteci : queſto è quell'huomo che contra il popolo, e la Legge, e queſto luogo, inſegna per tutto à ciaſcuno : & oltre a cio ha menati ancor i Greci nel tempio, & ha profanato queſto ſanto luogo.

29 קַדְמוּ הֲוַו גֵּיר חָזַו עַמֵּה לַטְרוֹפִימוֹס אֶפֶסָיָא בַּמְדִינְתָּא וְסָבְרִין הֲווֹ דְּעַם פּוּלוֹס עַל בְּהַיְכְלָא :

(Percioche haueuan perauanti veduto Trofimo Efeſio con eſſolui ne la città, ilqual ſi penſauano che Paulo haueſſe introdotto nel tempio.

30 וַאשְׁתַּגְשַׁת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא וְאֶתְכַּנַּשׁוּ כֻּלֵּהּ עַמָא וַאֲחַדוּהִי לְפוּלוֹס וְגַרוּהִי לְבַר מֶן הַיְכְלָא וּבַר שָׁעְתֵּהּ אֶתְתְּחֶדוּ תַּרְעֵא :

E coſi tutta la città ſi commoſſe, e feceſi concorſo di popolo : & hauendo preſo Paulo il tirauano fuor del tempio, e ſubbito furon chiuſe le porte.

31 וְכַד בָּעֵא הֲוָא כֶּנְשָׁא לְמֶקְטְלֵהּ אֶשְׁתַּמְעַת לְכִילִירְכָא דְּאַסְפִּיר דְּכֻלָּהּ מְדִינְתָּא אֶתְתְּוִיעַת לָהּ :

Hor mentre che eſſi procorauano d'ammazzarlo, andò la voce al Capitano de l'eſercito che tutta Ieruſalem era conturbata.

32 וּבַר שָׁעְתֵּהּ דְּבַר לְקֶנְטְרוּנָא וְלֶאסְטְרַטְיֵגָא סַגִּיָאֵא וּרְהֶטוּ עֲלַיהוֹן וְכַד חֲזַו לְכִילִירְכָא וְלֶאסְטְרַטְיוּטֵא בְּהַלוּ מֶן דְּמָחֵין הֲוַו לְפוּלוֹס :

Ilqual preſe ſubbito de ſoldati e de Centurioni, e corſe à loro : & eſſi come viddero il Capitano e i ſoldati, reſtorono di batter Paulo:

כ א

27 וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וִיהוּדִים אֲשֶׁר מֵאַסְיָא רָאוּהוּ בְּהֵיכָל וַיְּסִיתוּ אֶת־כָּל הָעָם וַיִּשְׁלְחוּ בוֹ אֶת־יְדֵיהֶם :

Y como ſe acabauan los ſiete dias vnos Iudios de Aſia como la vieron en el Templo, alborotaron todo el pueblo, y echaronle mano.

28 וְזוֹעֲקִים אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עֲזוֹרוּ כִּי זֶה הוּא הָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר עַל־הָעָם וְעַל־הַתּוֹרָה וְעַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת כֻּלָּם בְּכָל־מְקוֹמִים מְלַמֵּד וְעוֹדֶנּוּ אֶת־הַגּוֹיִם מוֹלִיךְ בַּהֵיכָל וּמְטַמֵּא אֶת־הַמָּקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה :

Dando bozes, Varones Iſraelitas ayudad: eſte es el hombre que por todas partes enſenna à todos contra el pueblo. y la ley, y eſte lugar : y aun de mas deſto ha metido los Gentiles en el templo, y hà contaminado eſte ſancto lugar.

29 כִּי רָאוּ אֶת טְרוֹפִימוֹס הָאֶפְסִי בָּעִיר עִתּוֹ אוֹתוֹ חָשְׁבוּ כִּי בְּהֵיכָל הוֹלִיכֵנוּ :

(Porque antes auian viſto à Trophimo Epheſio en la ciudad con el, el qual penſauan que Paulo auia metido en el templo.)

30 וַתֵּהֹם כָּל־הָעִיר וַתְּהִי מְרוּצַת הָעָם וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־פּוֹלוֹס וַיִּמְשְׁכוּ אוֹתוֹ מִחוּץ לַהֵיכָל וּמְהֵרָה נִסְגְּרוּ הַדְּלָתוֹת :

Anſique toda la ciudad ſe alborotó, y hizoſe vn concurſo de pueblo : y tomando à Pàulo trayanlo arraſtrando fuera del Templo : y luego las puertas fueron cerradas.

31 וּבְבַקְשָׁם לַהֲמִיתוֹ עָלְתָה הַשְּׁמוּעָה אֶל־שַׂר אֶלֶף הַחֶבֶל כִּי יְרוּשָׁלַיִם כֻּלָּהּ מְהוּמָה הִיא :

Y procurando ellos de matarlo, fue dado auiſo àl tribuno de la compannia, que toda la ciudad de Ieruſalem eſtaua alborotada.

32 אֲשֶׁר בִּמְהֵרָה לָקַח עִמּוֹ אֶת־אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאֶת־שָׂרֵי מֵאוֹת וַיָּרָץ אֲלֵיהֶם וּבִרְאוֹתָם אֶת־שַׂר אֶלֶף וְאֶת־אַנְשֵׁי מִלְחָמָה שָׁבְתוּ מֵהַכּוֹת אֶת־פּוֹלוֹס :

El qual luego tomando ſoldados y Centuriones, corrió à ellos. Y ellos como vieron àl Tribuno y à los ſoldados, ceſſaron de herir à Paulo.

κα.

27. Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν.

Et comme les ſept iours ſe deuoyẽt accomplir, quelques Iuifs d'Aſie, l'ayans veu au temple, eſmeurent toute la multitude, & ietterent les mains ſur lui.

28. Κράζοντες, ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον.

Crians, Hommes Iſraëlites, aidez-nous : voici ceſt homme qui enſeigne par tout vn chacun contre le peuple, & la Loy, & ce lieu-ci : de auãtage, il a auſſi amené les Grecs dedans le temple, & a pollué ce ſainct lieu.

29. Ἦσαν γὰρ προεωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος.

Car auparauant ils auoyent veu Trophime Epheſien en la ville auec lui, lequel ils eſtimoyent que Paul euſt amené dedans le temple.

30 Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ· καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.

Et toute la ville fut eſmeuë, & le peuple y accourut : & ayãs empoigné, Paul, ils le tiroyent hors du temple : & incontinent les portes furent fermees.

31. Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται ἱερουσαλήμ.

Mais comme ils taſchoyent a le mettre à mort le bruit vint au Capitaine de la bande de la granison que toute Ieruſalem eſtoit en trouble.

32. Ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον.

Lequel tout à l'heure print des gendarmes & Centeniers, & courur vers eux : dont iceux voyans le Capitaine & les gendarmes, ceſſerent de batre Paul

CAP. XXI.

27. Dum autem ſeptem dies conſummarentur, hi qui de Aſia erant Iudæi, cũ vidiſſent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & iniecerunt ei manus.

And when the ſeuen dayes were almoſt ended/ yͤ Iewes which were of Aſia (when they ſaw him in the Temple) moued all the people/ and laid handes on him.

28. Clamantes, Viri Iſraëlitæ, adiuvate: hic eſt homo qui adverſus populum & legem & locum hunc, omnes ubique docens, inſuper & Gentiles induxit in templũ, & violavit ſanctum locum iſtum.

Crying/ Men of Iſrael/ helpe: this is the man that teacheth all men euery where againſt the people/ and the Lawe/ and this place: moreouer/ hee hath brought Grecians into the Temple/ and hath polluted this holy place.

29. (Viderant enim Trophimum Epheſium in civitate cum ipſo, quem ęſtimaverũt quoniam in templum introduxiſſet Paulus.)

For they had ſeene before Trophimus an Epheſian with him in the citie/ whome they ſuppoſed that Paul had brought into the Temple.

30. Commotaque eſt civitas tota: & facta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt ianuæ.

Then all the citie was moued/ and the people ran together: and they tooke Paul/ and drewe him out of the temple/ & forthwith the doores were ſhut.

31. Quærentibus autem eum occîdere, nuntiatum eſt tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ieruſalem.

But as they went about to kill him/ tydinges came vnto the chiefe captaine of the band/ yͤ all Ieruſalem was on an vproare.

32. Qui ſtatim aſſumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos, Qui cùm vidiſſent tribunum & milites, ceſſaverunt percutere Paulum.

Who immediately tooke ſouldiers and Centurions/ and ranne downe vnto them: and when they ſaw the chiefe Captaine and the ſouldiers/ they left beating of Paul.

Das XXI. Capitel.

27. Als aber die ſieben tage ſolten vollendet werden/ ſahen jhn die Jüden auß Aſia im Tempel/ vnd erregeten das gantze Volck/ legten die Hände an jhn.

Oc der de ſiu dage ſkulde fuldkommis/ da ſaae de Joder aff Aſia hannem i Templen oc de opreyſde alt Folcket/ lagde hender paa hannem.

28. Vnd ſchryen: Jhr Männer von Jſrael helfft/ diß iſt der Menſch/ der alle Menſchen an allen enden lehret wider diß Volck/ wider das Geſetz/ vnd wider diſe Stätte/ auch dazu hat er die Griechen in den Tempel geführet/ vnnd diſe heilige Stätte gemein gemacht.

Oc ſkrege/ J Mend aff Jſrael/ hielper/ Dette er der Menniſke/ ſom lærer alle Menniſke alle vegne mod Folcket/ mod Lowen/ oc mod denne Sted/ Oc der til met haffuer hand ført Greker i Templem/ oc giort denne hellige Sted almindelig.

29. Denn ſie hatten mit jhm in der Stadt Trophimum den Epheſer geſehen/ denſelbigen meineten ſie/ Paulus hette jhn in den Tempel geführet.

Thi de haffde ſeet Trophimum den Epheſer met hannem/ den ſamme mente de/ at Paulus haffde ført hannem i Templen.

30. Vnd die gantze Stadt ward beweget/ vnnd ward ein Zulauff des Volcks. Sie griffen aber Paulum/ vnnd zogen jhn zum Tempel hinauß/ vnd als bald wurden die Thüren zugeſchloſſen.

Oc den gantſke Stad bleff oprørt/ oc der bleff it tillaab aff Folck. Da grebe de Paulum/ oc droge hannem aff Templen/ oc Dørrene bleffue ſtrax tillucte.

31. Da ſie jhn aber tödten wolten/ kam das Geſchrey hinauff für den öberſten Hauptmann der Schar/ wie das gantze Jeruſalem ſich empöret.

Men der de vilde ihielſlaget hannem/ kom bud op til den ſom vaar øffuerſt Høffuitzmand for Skaren/ huorledis det gantſke Jeruſalem opreyſde ſig.

32. Der nam von ſtundan die Kriegsknechte vnnd Hauptleute zu ſich/ vnd lieff vnter ſie. Da ſie aber den Hauptman vnnd die Kriegsknechte ſahen/ höreten ſie auff Paulum zu ſchlagen.

Hand tog ſtrax Stridzfolck oc Høffuitzmend til ſig/ oc løb iblant dem. Men der de ſaae Høffuitzmanden oc Stridzfolcket/ da lode de aff at ſla Paulum.

Kapitola XXI.

27. A když ſe naplnilo ſedm dnij/ Židé ti kteřijž byli z Azie/ když vzřeli Pawla w Chrámě/ zbauřili weſſkeren Lid/ a wztáhli naň ruce.

A gdy iuż było práwie ſiedm dni wypełnienia/ niektorzy Zydowie z Azyey gdy go vyzreli w kośćiele/ wzburzyli wſzytek lud/ y tárgnęli ſię náń rękomá.

28. Křičjce: Mužij Jzráhelſſtij/ pomozte: Tentoť geſt člowěk/ kterýž proti Lidu y Zákonu y proti mijſtu tomuto wſſecky wſſudy včij/ nad to y Pohany vwedl do Chrámu/ a poſſkwrnil ſwatého mijſta tohoto.

Wołáiąc: Mężowie Izráelſcy rátuyćie/ tenći ieſt człowiek on ktory przećiw ludowi/ y zákonowi/ y mieyſcu temu wſzytkich vczy wſzędy/ á iuż ná wiodł y Grekow w kośćioł/ y plugáwi to mieyſce święte.

29. Neb gſau widěli Troffima Effezſkého s nim w Městě/ o kterémž ſe domnjwali žeby ho do Chrámu vwedl Pawel.

Abowiem przed tym widzieli z nim w mieśćie Trofimá Efeſkiego/ y mnimáli áby go Paweł wwiodł do kośćiołá.

30. A tak ſe zbauřilo wſſecko Město a zběhli ſe w hromadu lidé. A vchopiwſſe Pawla/ táhli gey wen z Chrámu/ a y hned zawřeli dweře.

Y zruſzyło ſię tedy miáſto wſzytko/ y zbieżało ſię mnoſtwo ludu/ á poimawſzy Páwłá wywlekli z kośćiołá/ y natychmiaſt drzwi zámkniono.

31. A když gſau gey chtěli zamordowati powědijno to Haytmanu Wogſka/ že ſe weſſkeren bauřij Geruzalém.

A gdy ſię ſtáráli iákoby go zámordowáć/ przyſzłá wieść do Rothmiſtrzá nád woyſkiem/ iż ſię wzburzyło wſzytko Ieruzálem.

32. Kterýžto hned pogaw s ſebau Zoldnéře a Setnijky/ běžel k nim. A když oni vzřeli Haytmana a Zoldnéře/ přeſtali bijti Pawla.

Ktory tegoż czáſu wziąwſzy ſłużebne y ſetniki/ przybieżał do nich/ tedy oni vyzrawſzy Rothmiſtrzá y ſłużebne/ przeſtáli bić Páwłá.

כא

33 וְקִרֶב לְוָתֵהּ כִּילִירְכָא וְאַחְדֵהּ וּפַקֶּד דְּנֶאסְרוּנֵהּ בְּתַרְתֵּין שִׁשְׁלָן וּמְשַׁאֵל הֲוָא עְלַוְהִי דְּמַנּוּ וּמָנָא עֲבַד׃

Allora il Capitano s'accoſtò, e preſelo, e comandò che foſſe legato con due catene, e domandò chi egli era, e quel ch'egli haueua fatto.

34 וְקָעֵין הֲווֹ עְלַוְהִי אֶנָשָׁא מֶן אוּכְלוֹס מֶדֶם מֶדֶם וּמֶטוּל קְעָתְהוֹן לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא לְמֶדַע אַיְכַנָּא הִי שַׁרִירָאִית וּפַקֶּד דְּנֶובְלוּנֵהּ לְמַשְׁרִיתָא׃

Et altri gridauano vna coſa, altri vn altra ne la turba: onde non potendo egli ſapere il certo per il tumulto comandò che fuſſe menato al campo.

35 וְכַד מַטִי פַּוְלוֹס לְדַרְגָּא טַעֲנוּהִי אֶסְטְרַטְיוֹטֶא מֶטוּל קְטִירָא דְּעַמָּא׃

Come fu arriuato à le ſcale, accadde ch'egli fu portato da i ſoldati, per la violentia de la turba.

36 אָתֵא הֲוָא גֵּיר בָּתְרֵהּ עַמָּא סַגִּיָּאָא וְקָעֵין הֲווֹ וְאָמְרִין שְׁקוּלָיְהִי׃

Imperoche la moltitudine del popolo il ſeguitaua, gridando, Toglilo via.

37 וְכַד מַטִי לְמֶעַל לְמַשְׁרִיתָא הָו פַּוְלוֹס אָמַר לְכִילִירְכָא אֶן מַפֶּס אַנְתְּ לִי אֱמַלֵּל עַמָּךְ הָו דֵּין אָמַר לֵהּ יַוְנָאִית יָדַע אַנְתְּ׃

E mentre che Paulo era per douer eſſer condotto dentro al campo, dice al Capitano, Emmi lecito parlarti? Et egli diſſe, Sai tu Greco?

38 לָא הֲוַיְתְּ אַנְתְּ הָו מֶצְרָיָא דְּקְדָם יַוְמָתָא הָלֵין אַזִיעְתְּ וְאַפֶּקְתְּ לְמַדְבְּרָא אַרְבְּעָא אַלְפִין גַּבְרִין עָבְדַי בִּישָׁתָא׃

Non ſei tu quell'Egittio, che à queſti giorni paſſati faceſti tumulto, e traſti al diſerto ben quattro milia huomini homicidiali?

39 אָמַר לֵהּ פַּוְלוֹס אֶנָא גַּבְרָא אֶנָא יְהוּדָיָא מֶן טַרְסוֹס דְּקִילִיקִיָא מְדִינְתָא יְדִיעְתָּא בָּהּ יְלִיד אֶנָא בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ אַפֶּס לִי לְמֶמַלָּלוּ לְעַמָּא׃

Paulo gli diſſe, Io certamente ſono huomo Giudeo, Tarſeſe, cittadino d'vna città di Cilicia non ignobile: laſſami, ti prego, parlar al popolo.

כא

33 וַיִּקְרַב שַׂר אֶלֶף וַיִּקָּחֵהוּ וַיְצַו וַיַּאַסְרֵהוּ בִּשְׁנֵי־אֲזִקִּים וַיַּחְקֹר מִי הוּא וּמַה מַּעֲשָׂיו׃

Entonces llegando el Tribuno, prendiolo, y mandolo atar con dos cadenas: y preguntole quien era, y que auia hecho.

34 וַאֲחֵרִים זָעֲקוּ אֶת־אֲחֵרוֹת בָּעָם וְכַאֲשֶׁר לֹא יוּכַל לָדַעַת אֶת־אֱמֶת בַּעֲבוּר הַמְּלָה וַיְצַו לַהֲבִיאוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃

Y otros dauan bozes de otramanera en la companna: y como no podia entender nada de cierto à cauſa del alboroto, mandolo lleuar àl real.

35 וּבְבוֹאוֹ אֶל־הַמַּעֲלֹת קָרָה כִּי יִסְבְּלֻהוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה מֵרֹב כֹּחַ הָעָם׃

Y como llegó à las gradas, aconteció que fué lleuado acueſtas de los ſoldados à cauſa de la violencia del pueblo.

36 וַתָּבוֹא אַחֲרָיו הֲמוֹן עַם רַב צֹעֵק שָׂאוּהוּ׃

Porque multitud de pueblo venia de tras dando bozes Matalo.

37 וּבְהָחֵל פּוּלוּס לְהוּבָא אֶל־הַמַּחֲנֶה אָמַר לְשַׂר אֶלֶף אִם כָּשֵׁר לְפָנֶיךָ לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְהוּא אָמַר הֲיָדַעְתָּ יְוָנִית׃

Y como començaron à meter à Paulo en el real, dize àl Tribuno, Sermehà licito hablarte algo? y el dixo, Griego ſabes?

38 הֲלֹא אַתָּה הָאִישׁ מִצְרִי אֲשֶׁר לִפְנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה הִתְקַשַּׁרְתָּ וְהוֹצֵאתָ בַּמִּדְבָּר אֶת־אַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ בְּלִיַּעַל׃

No eres tu aquel Egypcio que leuantaſte vna ſedicion antes de eſtos dias, y ſacaſte àl deſierto quatromil hombres ſalteadores?

39 וַיֹּאמֶר פּוּלוּס אֲנִי אִישׁ יְהוּדִי מִתַּרְסוֹס עִיר קִילִיקְיָא מְהֻלָּלָה עִירָנִי שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ הַנִּיחָה לִּי לְדַבֵּר אֶל־הָעָם׃

Entonces Paulo le dixo, Y cierto ſoy hombre Iudio vezino de Tarſo ciudad conocida de Cilicia: empero ruegote que me permittas que hable al pueblo.

κά.

33. Τότε ἐγγίσας ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς.

Adonc le Capitaine approcha & ſe ſaiſit de lui, commandant qu'il fuſt lié de deux chaines, puis demanda qui il eſtoit, & que c'eſt qu'il auoit fait.

34. Ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et les vns crioyent d'vn, & les autres d'autre, en la foule: & pource qu'il ne pouuoit cognoiſtre rien de certain a cauſe du bruit, il commanda qu'il fuſt mené en de forterelſe.

35. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.

Et quand il fut venu aux degrés, il aduint qu'il fut porté des gendarmes pour la violence de la foule.

36. Ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κρᾶζον, αἶρε αὐτόν.

Car la multitude du peuple le ſuiuoit, criant, Oſte-le.

37. Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρός σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλληνιστὶ γινώσκεις;

Et comme Paul commençoit à eſtre mené en la fortereſſe, il dit au Capitaine, M'eſt-il permis de te dire quelque choſe? Et il demanda, Sais tu parler Grec?

38. Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;

N'es tu pas l'Egyptien qui ces iours paſſés as eſmeu vne ſedition, & as retiré au deſert quatre mille brigandeaux?

39. Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρσεὺς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.

Et Paul lui dit, Certes ie ſuis homme Iuif, citoyen natif de Tarſe, ville renommee de Cilice, ie te prie permets moi de parler au peuple.

CAP. XXI.

33. Tuncaccedens tribunus apprehendit eum, & iuſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſset.

Then the chiefe captaine came neere and tooke him / and commaunded him to bee bound with two chaines / and demaunded who he was / and what he had done.

34. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, iuſſit duci eum in caſtra.

And one cryed this / another that / among the people. So when hee could not knowe the certainty for the tumult / he commaunded him to be led into the caſtle.

35. Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

And when he came vnto the grieces / it was ſo that hee was borne of the ſouldiers / for the violence of the people.

36. Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle eum.

For the multitude of the people followed after / crying / Away with him.

37. Et cum cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit, Græcè noſti?

And as Paul ſhould haue bene ledde into the caſtle / he ſaid vnto the chiefe Captaine / May I ſpeake vnto thee? Who ſaid / Canſt thou ſpeake Greeke?

38. Nónne tu es Aegyptius, qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum?

Art not thou the Egyptian / who before theſe dayes raiſed a ſedition / and ledde out into the wildernes foure thouſand men that were murtherers?

39. Et dixit ad eum Paulus, Ego homo ſum quidem Iudæus à Tharſo, Ciliciæ non ignotæ civitatis municeps, Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

Then Paul ſayd / Doubtles I am a man which am a Iewe / and citizen of Tarſus / a famous citie in Cilicia / & I beſeech thee / ſuffer me to ſpeake vnto the people.

Das XXI. Capitel.

33. Als aber der Hauptmann nahe herzu kam / nam er jn an / vnd hieß jn binden mit zwo Ketten / vnnd fraget: Wer er were / vnnd was er gethan hette?

Oc der Høffuitzmanden kom nær til / da tog hand Paulum / oc befalede at binde hannem met tho Lencker / Oc hand ſpurde / huo hand vaar / oc huad hand haffde giort?

34. Einer aber rieff diß / der ander das im Volck. Da er aber nichts gewiß erfahren kondt / vmb des getůmmels willen / hieß er jn inn das Läger fůhren.

Da robte den ene dette / den anden det / iblant Folcket. Oc der hand kunde inted viſt forfare / for bulder ſkyld / da befalede hand at føre hannem til Leyren.

35. Vnd als er an die ſtuffen kam / muſten jn die Kriegsknechte tragen / fůr gewalt des Volcks.

Oc der hand kom til trappen / da maatte Stridzfolcket bære hannem / for Folckenis vold.

36. Denn es folgete vil Volcks nach / vnd ſchrey: Weg mit jm.

Thi der fulde meget Folck effter hannem / oc robte / Bort met hannem.

37. Als aber Paulus jetzt zum Lager eingefůhret war / ſprach er zu dem Hauptmann: Darff ich mit dir reden? Er aber ſprach: Kanſt du Griechiſch?

Men der Paulus bleff nu indført i Leyren / da ſagde hand til Høffuitzmanden / Maa ieg tale met dig? Oc hand ſagde. Kand du Gredſke?

38. Biſt du nicht der Egypter / der vor diſen tagen ein auffruhr gemacht hat / vnd fůhreteſt inn die Wůſten hinauß vier tauſend Meuchelmörder?

Eſt du icke den Egypter / ſom giorde it Oprør faar diſſe dage / oc førde fire tuſinde mordere vd i Ørcken?

39. Paulus aber ſprach: Ich bin ein Jůdiſcher Mann von Tarſen / ein Burger einer namhafftigen Statt in Cilicia. Ich bitte dich / erläube mir zu reden zu dem Volck.

Da ſagde Paulus / Jeg er en Jødiſke Mand aff Tarſen / en Burgere aff den naffnkundige Stadt i Cilicia. Jeg beder dig / giff mig loff at tale til Folcket.

Kapitola XXI.

33. Tehdy přiſtaupiw Haytman doſáhl ho / a rozkázal gey ſwázati dwěma řetězy: a tázal ho kdoby byl / a coby včinil.

A thák Rotmiſtrz przyſzedſzy bliżey / vchwićił go y kázał dwiemá łáńcuchy zwiezáć / pytháiąc ſie coby był zacż / y co vczynił.

34. Ginij pak giné křičeli w záſtupu. A když nemohl giſtoty zwěděti pro hluk / rozkázal ho wéſti do Wogſka.

Ale iedni ták drudzy inákzey miedzy ludem wołali / y gdy nic pewnego o nim ſie dowiedźieć nie mogł w onym rozruchu / roſkazał go wieść do zamku.

35. A když Pawel přiſſel k ſtupňuom / přihodilo ſe / že neſen byl od žoldněřůw pro náſylé Lidu.

A gdy przyſzedł ná wſchody / przydáło ſie iż go prawie nieśli ſłużebni przed gwałtem ludu.

36. Neb ſſlo za nim množſtwij lidij / křičijce: Wyhlaď gey.

Abowiem mnoſtwo ludu ſzło zá nim wołaiac: Day go ſtráćić.

37. A když Pawel počal weden býti do Poaſka / řekl Haytmanu: Sluſſýli mo co promluwiti k tobě? Kterýž řekl: Vmijſs Řzecky?

Gdy tedy poczynano wieść Páwłá do zamku / rzekł Rotmiſtrzowi: Godźili mi ſie co rzec do ciebie? A ktory rzekł k niemu: A vmieſz Greckie?

38. Wſſak ty gſy Egiptſký / kterýž gſy před těmito dny byl včinil bauřku / a wywedl gſy na pauſſť čtýři Tiſýce mužůw Lotrůw?

A nie tyżeś to ieſt on Egiptcyánin / ktory przed tymi dni wzruſzyłeś burzkę / y wywiodłeś ná puſzczą cżterzy tyſiące zboyców?

39. Y řekl k němu Pawel: Ják gſem Cžlowěk Žid z Cilyckého Tharſu / neposlednijho Měſta / Obywatel. Protož proſým tebe dopuſť mi mluwiti k lidu.

Thedy mu rzekł Páwel: Jaćiem ieſt człowiek Żyd z Tarſu / mieſzczánin nie z podleyſzego miáſtá Cylicycy / y proſzę ćię ábyś mi dopuśćił mowić do ludu.

כא

40 וכד אפס לה קם
פולוס על דרגא ואויע
הוא להון אידה וכד בהלו
מלל עמהון עבראית
ואמר להון:

Et hauendoglielo permeſſo, Paulo ſtando ſopra le ſcale, fece ſegno al popolo con la mano: e fattoſi vn gran ſilentio, parlò in lingua Hebraica, dicendo.

כב

1 אחא ואבהתא שמעו
מפק ברוח דלותכון:

Huomini fratelli e padri, vdite la mia ragione, che io adeſſo vi rendo.

2 וכד שמעו דעבראית
ממלל הוא עמהון
יתיראית בהלו ואמר
להון:

Eſſi come vdiron ch'ei parlaua in lingua Hebraica, preſtorono maggiormente ſilentio. Et egli diſſe.

3 אנא גברא אנא
יהודיא ויליד אנא
בטרסוס דקיליקיא א
אתרבית גיר בהדא
מדינתא על גיב רגלוהי
דגמליאל ואתרדית ג
גמיראית בנמוסא
דאבהתן ואיתי הוית
טננא דאלהא איך מנא
דאנתון כלכון איתיכון:

Io ſono huomo Giudeo, nato in Tarſo di Cilicia, ma alleuato in queſta città a i piedi di Gamaliel, ammaeſtrato con diligentia ne la Legge paterna, eſſendo Zelator di Dio, ſi come ſete hoggi voi tutti.

4 ולהדא אורחא רדפת
עד־מא למותא כד אסר
הוית ומשלם הוית לבית
אסירא גברא ונשא:

Che ho perſeguitato à morte queſta via, legãdo e mettendo ne le prigioni huomini e donne parimente.

כא

40 ויניחהו ופולוס עומד על־
המעלות החשה לעם בידו
ותהי להם דמיה גדולה וידבר
אליהם בלשון עבריה לאמר:

Y como el ſelo permittió, Paulo eſtando en pie en las gradas, hizo ſennal con la mano àl pueblo: y hecho grande ſilencio habló en lengua Hebrea, diziendo.

כב

1 האנשים אחי ואבותי שמעו
נא עתה את מענה פי אשר יש
לי אליכם:

Varones hermanos, y padres, oyd la razon que aora os doy.

2 ובשמעם כי בלשון עבריה
מדבר אליהם עוד יותר החשו
ויאמר:

(Y como oyeron que les hablaua en lengua Hebrea, dieronle mas ſilencio, y dixo)

3 איש יהודי אנכי נולד בטרסוס
עיר קיליקיא אמון בעיר הזאת
אל־רגלי־גמליאל מלמד כישר
תורת אבותינו הוה מקנא
אלהים כמו גם אתם כלכם
ביום הזה:

Y cierto ſoy Iudio, nacido en Tarſo de Cilicia mas criado en eſta ciudad à los pies de Gamaliel, enſennando conforme à la verdad de la ley de la patria, zeloſo de la ley, como todos voſotros ſoys oy.

4 אשר את־דרך הזאת רדפתי
עד־המות אסר ומסגיר אל־
המטרות את־האנשים ואת־
הנשים:

Que he perſeguido eſte camino haſta la muerte, prendiendo, y entregando en carceles varones y mugeres.

κά.

40. Ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ Παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων.

Et quand il lui eut permis Paul ſe tenant ſur les degrés, fit ſigne de la main au peuple: puis grand ſilence eſtant fait, il parla à eux en langue Hebraique, diſant:

ΚΕΦΑΛ. κϐ.

Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας.

Hommes freres & peres, eſcoutez-moy en la defenſe dont i'vſe maintenãt enuers vous.

2. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν, καί φησιν.

Et quand ils ouïrent qu'il parloit à eux en langue Hebraique, tant plus firent ils de ſilence Adonc il dit.

3. Ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον.

Certes ie ſuis homme Iuifs, né en Tarſe de Cilice, mais nourri en ceſte ville aux pieds de Gamaliel, ayant eſté inſtruit en la Loy des Peres, eſtant zelateur de Dieu, comme auſſi vous eſtes tous auiourd'hui:

4. Ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας.

Qui ai perſecuté ceſte doctrine iuſques à la mort, liant & mettant és priſons tant hommes que femmes.

CAP. XXI.	Das XXI. Capitel.	Kapitola XXI.
40. Et cùm ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens. And when hee had giuen him licenſe / Paul ſtoode on he grieces / and beckened with the hand vnto the people: and when there was made great ſilence / he ſpake vnto them in the Hebrew tongue / ſaying.	40. Als er aber jm erlaubet / tratt Paulus auff die ſtuffen / vnd wincket dem Volck mit der Hand. Da nun eine groſſe ſtille ward / redet er zu jnen auff Ebreiſch / vnd ſprach. Oc der hand gaff hannem loff / da traadde hand op paa trappen / oc ſlo til liud iblant Folcket / met haanden. Der det bleff nu meget ſtille / da talede hand til dem paa Ebraiſke.	40. Akdyž gemu on dopuſtil / Tehdy Pawel ſtoge na Stupnijch / pokynul rukau k Lidu. Akdyž ſe weliké mlčenij ſtalo mluwil k nim yazykem Zidowſkým / řka: A ták gdy mu on dopuśćił / thedy Páwel ſtoiac ná wſchodziech / kinal reka ná lud / y vczyniwſzy wielkie milczenie / mowił do nich Zydowſkim ięzykiem / tymi ſłowy:
CAP. XXII.	Das XXII. Capittel.	Kapitola XXII.
Viri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. Ye men / brethren & fathers / heare my defence now towardes you.	JR Mäñer lieben Brüder / vnd Väter / höret mein verantworten an euch. I Mend / Kære Brødre oc Fedre / hører at ieg forſuarer mig hoſſ eder.	MUžij bratřij a Otcowé / poſlauchayte této mé wymluwy / kterauž k wám mluwiti budu. MEżowie bráćia y oycowie / ſłuchayćieſz tey moiey ktora teraz do was czynie obmowy.
2. (Cùm audiſſent autem quia Hebręa lingua loqueretur ad illos, magis præſtiterũt ſilentium. Et dicit. (And when they heard that he ſpake in the Hebrewe tongue to them / they kept the more ſilence / and he ſaid.)	2. Da ſie aber höreten / daß er auff Ebreiſch zu jhnen redet / wurden ſie noch ſtiller. Vnd er ſprach: Oc der de hørde / at hand talede til dem paa Ebraiſke / da bleffue de end mere ſtille. Oc hand ſagde.	2. Akdyž vſlyſſeli / žeby k nim mluwil Zidowſkým yazykem / tijm raděgij mlčeli. Y řekl: (A gdy vſłyſzeli iż do nich mowił Zydowſkim ięzykiem / tedy tym więtſze milczenie było / y rzekł:)
3. Ego ſum vir Iudæus, natus Tarſo Cilicię, nutritus autem in iſta civitate, ſecus pedes Gamaliel, eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator legis ſicut & vos omnes eſtis hodie. I am verely a man / which am a Jewe / borne in Tarſus in Cilicia / but brought vp in this citie at the feete of Gamaliel / and inſtructed according to the perfect maner of the Lawe of the fathers / & was zealous toward God / as ye all are this day.	3. Ich bin ein Jüdiſcher Mann / geboren zu Tarſen in Cilicia / vnd erzogen inn diſer Statt zu den füſſen Gamalielis / gelehret mit allem fleiß im Väterlichen Geſetz / vnd war ein Eiferer vmb Gott / gleich wie jhr alle ſeyt heutiges tages. Jeg er en Jødiſke Mand / fød i Tarſen vdi Cilicia / oc opfød i denne Stad hoſſ Gamalielis føder / oc oplert met al flid i vor Federne Low / Oc ieg vaar niedkær for Gud / lige ſom i ere alle paa denne dag.	3. Jáť gſem Muž Zid / kterýž gſem ſe narodil w Tharſu Cylicſkém / ale wychowán gſem w tomto Městě v noh Gamalielowých / wyučen gſa podlé prawdy Otcowſkého Zákona / a byl gſem milownijkem Zákona / yakožto y wy wſſyckni podnes gſte: Jać ieſtem mąż Zyd rodem z Tárſu / miáſtá w Cylicyey / á thu ieſtem wychowan w mieśćie tym / v nog Gamalielowych / y wyćwiczony doſtatecżne w zákonie oyczyſtym / chutliwa miłośćia ku Bogu bedac zápalony / ták iáko y wy wſzyſcy dźiś ieſteśćie.
4. Qui hanc viã perſecutus ſum uſque ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros ac mulieres. And y perſecuted this way vnto the dead / binding and deliuering into priſon both men and women.	4. Vnnd hab diſen Weg verfolget biß an den Todt. Ich band ſie vnd überantworttet ſie ins Gefengkniß / beide Mann vnd Weib. Oc ieg forfulde denne vey indtil døden. Jeg bant dem / oc antuordede dem hen i Fengzel baade Mend oc Quinder.	4. Kterýž gſem ſe této ceſtě protiwil až k ſmrti / ſwazuge a wydáwage do Zaláře muže y ženy. Ktorym przeſládował te ſcekte áż do śmierci / wiażac y podawáiac do więźienia ták meże iáko y niewiaſty.

כב

5 אכמא דסהד עלי רב כהנא וכלהון קשישא דמנהון קבלת אגרתא דאזל לות אחא דבדרמסוק דאף להנון דאית הוו תמן איתא אנון לאורשלם כד אסירין ונקבלון מסם ברישא׃

Come ancora il Pontefice m'è teſtimonio, e tutta la congregation de Vecchij: dai quali hauendo etiandio riceuute lettere, andauo à i fratelli in Damaſco, per menar legati à Ieruſalem ancor quelli che erano iui, accioche fuſſen puniti.

6 וכד אזל הוית ושרית ממטא אנא לדרמסוק בפלגה דיומא מן תחית שליא מן שמיא אזלג עלי נוהרא סגיאא׃

Hor egl'auuenne che mentre io andauo, & auuicinauomi à Damaſco, circa il mezo giorno, mi riſplendè in vn ſubbito d'intorno vna gran luce dal cielo.

7 ונפלת על ארעא ושמעת קלא קלא דאמר הוא לי שאול שאול מנא רדף אנת לי׃

Ond'io caddi in tierra, & vdij vna voce che mi diceua, Saul, Saul, perche mi perſegui tu?

8 אנא דין עניית ואמרת מן אנת מרי והו אמר לי אנא הו ישוע נצריא דאנת רדף אנת׃

Et io riſpoſi, Chi ſei tu Signore? Et egli mi diſſe, Io ſon IESV Nazareno, ilqual tu perſegui.

9 ואנשא דאית הוו עמי חזו נוהרא קלא דין לא שמעו דהו דממלל הוא עמי׃

E quelli che erano con eſſome, viddero ben luce, e ſpauentoronſi: ma non vdiron gia la voce di colui che mi parlaua.

10 ואמרת מנא אעבד מרי ומרן אמר לי קום זל לדרמסוק ותמן יתמלל עמך על כל מדם דמתפקד לך דתעבד׃

Allora io diſſi, Che farò io, Signore? E il Signor mi diſſe, Leuati ſu, e va in Damaſco, & iui ti ſara detto di tutte le coſe che ti ſono ſtate ordinate da douer fare.

כב

5 כַּאֲשֶׁר גַּם כֹּהֵן רֹאשׁ יְעִידֵנִי וְהַזְּקֵנִים כֻּלָּם אֲשֶׁר מֵהֶם לָקַחְתִּי אִגְּרוֹת אֶל־הָאַחִים וָאֵלֵךְ לְדַמֶּשֶׂק לְהוֹלִיךְ אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁם הָיוּ אֲסוּרִים יְרוּשָׁלַיְמָה לְהֵאָשֵׁם׃

Como tàmbien el principe de los Sacerdotes me es teſtigo: y todos los Ancianos: de los quales aun tomando letras à los Hermanos yua à Damaſco para traer tambien preſos à Ieruſalem, á los que eſtuuieſſen alli, paraque fueſſen pnnidos.

6 וַיְהִי בְּלֶכְתִּי וּבְקָרְבִי לְדַמֶּשֶׂק כַּצָּהֳרַיִם וּפִתְאֹם מִשָּׁמַיִם בָּרַק אוֹר גָּדוֹל עָלָי׃

Mas aconteció que yo yendo y llegando cerca de Damaſco, como à mediodia de repente me rodeó mucha luz del cielo.

7 וָאֶפֹּל אַרְצָה וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל הָאוֹמֵר אֵלַי שָׁאוּל שָׁאוּל מַה־תִּרְדְּפֵנִי׃

Y cay en el ſuelo: y oy vna boz que me dezia Saulo, Saulo, porque me perſigues?

8 וַאֲנִי עָנִיתִי מִי־אַתָּה אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר אֵלַי אֲנִי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אֲשֶׁר אַתָּה רוֹדֵף אוֹתוֹ׃

Yo entonces reſpondi, Quien eres Sennor? Y dixome, Yo ſoy Ieſus el Nazareno, à quien tu perſigues.

9 וַאֲשֶׁר הָיוּ אִתִּי רָאוּ אֶת־הָאוֹר וַיִּרָאוּ וְאֶת קוֹל הַמְדַבֵּר אֵלַי לֹא שָׁמֵעוּ׃

Y losqne eſtauan conmigo, vieron à la verdad la luz y ſe eſpantaron mas no oyeron la boz del que hablaua conmigo,

10 וָאֹמַר מָה אֶעֱשֶׂה אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם וְלֵךְ אֶל־דַּמֶּשֶׂק וְשָׁם יְדַבֵּר אֵלֶיךָ עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר תְּצֻוֶּה לַעֲשׂוֹת׃

Y dixe, Que hare Sennor? Y el Sennor me dixo, Leuantate, y ve à Damaſco: y alli te ſerá dicho todo loque te conuiene hazer.

κβ'.

5. Ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.

Comme meſme le ſouuerain Sacrificateur m'eſt teſmoin & toute l'aſſemblee des Anciens: deſquels auſſi ayant receu lettres adreſſantes aux freres, i'alloye en Damas pour amener auſſi liés en Ieruſalem ceux qui eſtoyent là, afin quils fuſſent punis.

6. Ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ.

Or aduint comme ie cheminoye, & approchoye de Damas enuiron midi, que ſoudainement vne grande lumiere venant du ciel, reſplendit comme vn eſclair à l'entour de moi.

7. Ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;

Et ie tombai ſur la place: & oui vne voix, qui me dit, Saul, Saul pourquoi me perſecutes-tu?

8. Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε, εἶπέ τε πρός με, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις.

Et ie reſpondi, Qui es tu, Seigneur? Et il me dit, Ie ſuis Ieſus le Nazarien que tu perſecutes.

9. Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.

Or ceux qui eſtoyent auec moi virent bien la lumiere, & en furent tout effrayes: mais ils n'ouïrẽt point la voix de celui qui parloit à moi.

10. Εἶπον δὲ τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπε πρός με, ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.

Lors ie di, Seigneur, que ferai-ie? Et le Seigneur me dit, Leue-toi, & t'en-va en Damas, & là te ſera parlé touchant tout ce qui t'eſt ordonné de faire.

CAP. XXII.

5. Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit, & omnes maiores natu, à quibus & epiſtolas accipiens ad fratres, Damaſcum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ieruſalem, ut punirentur.

As alſo the chiefe Prieſt doeth beare mee witnes / and all the ſtate of the Elders: of whome alſo I receiued letters vnto the brethren and went to Damaſcus to bring thē which were there / bound vnto Ieruſalem / that they might be puniſhed.

6. Factum eſt autem eunte me, & appropinquante Damaſco media die, ſubitò de cælo circumfulſit me lux copioſa.

And ſo it was / as I iourneyed & was come neere vnto Damaſcus about none / that ſuddenly there ſhone from heauen a great light round about me.

7. Et decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me perſequeris?

So I fell vnto the earth / & heard a voyce / ſaying vnto me / Saul / Saul / why perſecuteſt thou me?

8. Ego autem reſpondi, Quis es Domine? Dixitque ad me, Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris.

Then I anſwered / Who art thou / Lorde? And he ſayd to me / I am Ieſus of Nazaret / whome thou perſecuteſt.

9. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecū.

Moreouer they that were with me / ſawe in deede a light and were afraid: but they heard not the voyce of him that ſpake vnto mee.

10. Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me, Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

Thē I ſaid / What ſhall I do / Lord? And the Lord ſaid vnto me / Ariſe / & go into Damaſcus: & there it ſhall bee tolde thee of all things / which are appointed for thee to do.

Das XXII. Capitel.

5. Wie mir auch der Hoheprieſter / vnnd der gantze hauffe der Elteſten Zeugnuß gibt / von welchen ich Brieffe nam an die Brüder / vnd räiſet gen Damaſcon / daß ich / die daſelbs waren / gebunden führete gen Jeruſalem / daß ſie gepeiniget wurden.

Lige ſom oc de ypperſte Preſter oc de Eldſtis gantſke hob giffuer mig vidnisbyrde / aff hvilcke ieg tog Breff til Brødrene / oc reyſde til Damaſcon / at ieg vilde føre dem ſom der vaare / bundne til Jeruſalem, at de ſkulde bliffve pinte.

6. Es geſchach aber / da ich hin zoch / vnd nahe bey Damaſcon kam / vmb den Mittag / vmbblicket mich ſchnell ein groß Liecht vom Himmel.

Da ſkede det / der ieg drog bort / oc kom nær til Damaſcon om middagen / at it ſtort Liuſſ aff Himmelen omſkinde mig haſtelige.

7. Vnd ich fiel zum Erdboden / vnd höret eine Stimme / die ſprach zu mir: Saul / Saul / was verfolgeſt du mich?

Oc ieg falt ned til Jorden / oc hørde en røſt / ſom ſagde til mig / Saul / Saul / hui verfølger du mig?

8. Jch antworttet aber: HERR: wer biſt du? Vnnd er ſprach zu mir: Jch bin Jeſus von Nazareth / den du verfolgeſt.

Oc ieg ſuarede / HERRE / Huor eſt du? Oc hand ſagde til mig / Jeg er Jheſus aff Nazareth / ſom du forfølger.

9. Die aber mit mir waren / ſahen das Liecht / vnnd erſchracken / die Stimme aber des / der mit mir redet / höreten ſie nicht.

Men de ſom vaare met mig / ſaae Liuſet / oc forferdedis / oc de hørde icke hans røſt / ſom talede met mig.

10. Jch ſprach aber: HERR / Was ſoll ich thun? Der HERR aber ſprach zu mir: Stehe auff / vnd gehe inn Damaſcon / da wirdt man dir ſagen von allem / das dir zu thun verordnet iſt.

Da ſagde ieg / HERRE / huad ſkal ieg gøre? Oc HERREN ſagde til mig / Stat op oc gack ind i Damaſcon / der ſkal mand ſige dig aff alt det / ſom dig er forſkicket at gøre.

Kapitola XXII.

5. Yakož y Knijže Kněžſké ſwědectwij mi wydáwá / y wſſyckni Starſſij Lidu / od kterýchžto y Liſty wzaw / ſſel gſem do Damaſſku k Bratřijm / abych ge ſwázané přiwedl odtud do Geruzaléma / aby byli trápeni.

Jáko mi tego y Kſiążę Kápłáńſkie ieſt świadkiem / y wſzyſcy ſtárſzy / od ktorych ia też liſty wziąwſzy do bráciey / iechalem do Damaſzku / ábych był powiązawſzy przywiodł do Jeruzálem ty co tám byli / żeby ie ſkarano.

6. Y ſtalo ſe když gſem ſe bral ceſtau / a přibližowal ſe k Damaſſku o poledni / y hned rychle s Nebe obklijčilo mne ſwětlo weliké.

Y przydáło mi ſie gdym iechał w droge / á byłem blisko Dámáſzku / iákoby w południe / iż nagle oświećiłá ſie około mnie świátłość wielka.

7. A padw na zemi / vſſlíſſal gſem hlas an mi dij: Sſawle / Sſawle / proč mi ſe protiwijſſ?

Y upadłem ná ziemię / á vſłyſzałem głos mowiący ku mnie / Saulu / Saulu przecz mie prześladuieſz.

8. Ale yá gſem odpowěděl: Kdo gſy Páne? Y řekl ke mně: Já gſem Gežijš Nazaretſký / kterémuž ty ſe protiwijſs.

Tedym ia odpowiedział / Ktoś ty ieſt Pánie? A on ku mnie rzekł / Jáciem ieſt on Jezus Názáreńſki / ktorego ty prześláduieſz.

9. Ti pak kteřijž ſemnau byli / ſwětlo zagiſté wiđěli a zſtraſſyli ſe / ale hlaſu toho kterýž ſemnau mluwil neſlyſſeli.

Ci thedy ktorzy byli zemną / ácz widzieli świátłość y polękáli ſię / ále głoſu nie ſłyſzeli onego ktory zemną mowił.

10. Y řekl gſem: PAne / co mám včiniti? a PAN řekl ke mně: Wſtana gdyž do Damaſſku / a tuť tobě bude powědijno wſſecko co máš činiti.

Alem ia rzekł / Coż czynić mam Pánie? A Pan mi powiedział / Wſtań á idź do Dámáſku / á tham tobie powiedzą o wſzytkim / to tobie poſtánowiono ábyś czynił

כב

11 וְכַד לָא מֶתְחְזֵא הֲוָא
לִי מֶטֻּל תֶּשְׁבּוּחְתֵּהּ ד
דְּנוּהְרָא הָו אֲחִידוּנִי בְּאִידַי
הָנוּן דְּעַמִּי הֲווֹ וְעֶלֶת
לְדַרְמְסוּק׃

E percioche io non vedeuo, per cagion de lo ſplendore di quella luce, fui menato per mano da quelli che erano in mia compagnia, e venni à Damaſco.

12 וְגַבְרָא חַד חַנַנְיָא
כִּאנָא בְּנָמוּסָא אַיְךְ
דְּסָהֲדִין עֲלַוְהי כֻּלְהוֹן --
יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן אֶתָא לְוָתִי׃

Et vn certo Anania, huomo pio ſecondo la Legge, che haueua buon teſtimonio da tutti i Giudei che habitano lì, venne à me.

13 וֶאמַר לִי שָׁאוּל אָחִי
פְּתַח עַיְנָיךְ וּבָהּ בְּשָׁעְתָא
אֶתְפַּתַּחִי עַיְנַי וְחֶרֶת בֵּהּ׃

E ſtandomi anaunti, mi diſſe, Saul fratello, ricupera la viſta. Et io à quell'hora medeſima riguardai in lui.

14 וֶאמַר לִי אַלָהָא
דַּאבָהַתַן אַקִימָךְ לְמֶדַע
צֶבְיָנֵהּ וְתֶחְזֵא לְזַדִּיקָא
וְתֶשְׁמַע קָלָא מֶן פּוּמֵהּ׃

Egli allora mi diſſe, L'Iddio de noſtri padri t'ha preparato à conoſcer la ſua volontà, & à vedere il Giuſto, e vdir la voce de la ſua bocca.

15 וְתֶהְוֵא לֵהּ סָהֲדָא לְוָת
כֻּלְהוֹן בְּנַי־נָשָׁא עַל כֹּל
מָא דַּחֲזַיְתְּ וַשְׁמַעְתְּ׃

Percioche tu gli ſarai teſtimonio appreſſo tutti gli huomini de le coſe che hai vedute e vdite.

16 וְהָשָׁא מָנָא מֶשְׁתַּוְחַר
אַנְתְּ קוּם עְמַד וֶאתְדַּכָּא
מֶן חְטָהַיךְ כַּד קָרֵא אַנְתְּ
שְׁמֵהּ׃

Et hora che indugi tu? Leuati ſu, e ſia battezato, e laua i tuoi peccati, inuocando il Nome del Signore.

17 וְהָפְכֵת אֶתֵת לְבֵת
לְאוּרִשְׁלֶם וְצַלְיֵת ב
בְּהַיְכְּלָא׃

Auuenne poi, che eſſendo io ritornato in Ieruſalem, & orando nel tempio, fui rapito in eſtaſi.

כב

11 כִּי־אֲשֶׁר לֹא־רָאִיתִי מִכְּבוֹד
אוֹר הַהוּא כִּי אִם אוֹרְחַי אֲחָזוּנִי
בְיָדִי וַיּוֹלִיכוּנִי וְכֵן־בָּאתִי
לְדַמֶּשֶׂק׃

Y como yo no via por cauſa de la claridad de la luz, lleuado de la mano por los que eſtauan conmigo vine á Damaſco.

12 וַחֲנַנְיָה אִישׁ חָסִיד כַּתּוֹרָה
וְהוּעַד הוּא מִיְּהוּדִים כֻּלָּם
הַשּׁוֹכְנִים בְּדַמֶּשֶׂק׃

Entonces vn Ananias, varon pio conforme à la ley, que tenia tal teſtimonio de todos los Iudios que alli morauan.

13 וְהוּא בָּא אֵלַי וַיַּעֲמֹד עָלַי
לֵאמֹר שָׁאוּל אָחִי פְּקַח עֵינֶיךָ
וְהַבִּיטָה אֵלַי וַאֲנִי בְּאוֹתָהּ
הַשָּׁעָה הִבַּטְתִּי אֵלָיו׃

Viniendo à mi y preſentandoſe, dixe me Saulo Hermano, recibe la viſta. Y yo en aquella bora lo miré.

14 וַיֹּאמֶר אֵלַי אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵינוּ
הֵפִיק אוֹתְךָ לָדַעַת אֶת־רְצוֹנוֹ
וְלִרְאוֹת אֶת־הַצַּדִּיק וְלִשְׁמוֹעַ
קוֹל מִפִּיו׃

Y el dizo, El dios de nueſtros Padres te hà predeſtinado paraque conocieſſes ſu voluntad. y vieſſes à aquel Iuſto, y oyeſſes la boz de ſu boca.

15 כִּי־תִהְיֶה עֵד לוֹ אֶל־כָּל־
הָאֲנָשִׁים עַל־אֲשֶׁר רָאִיתָ
וְשָׁמָעְתָּ׃

Porque has de ſer teſtigo ſuyo à todos los hombres de loque has viſto y oydo.

16 וְעַתָּה מַה־תְּאָרֵךְ קוּם וְהִטָּבֵל
וּרְחַץ מִמְּךָ אֶת חַטֹּאתֶיךָ וּקְרָא
בְּשֵׁם יְהוָה׃

Aora pues porque te de tienes? Leuantate, y baptizate, y laua tus peccados inuocando ſu Nombre.

17 וַיְהִי־בְשׁוּבִי יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבְהִתְפַּלְלִי בַּהֵיכָל כִּי הָיִיתִי
בְּתַרְדֵּמָה׃

Y aconteciόme, buelto a Ieruſalem, que orando en el Templo, fué arrebatado fuera de mi.

κβ'.

11. Ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς δαμασκόν.

Et pource que ie ne voyoye goutte, à cauſe de la ſplendeur de ceſte lumiere-la, ie fu amene par la main de ceux de ma compagnie, & vin en Damas:

12. Ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων.

Depuis vn certain Ananias, homme craignant Dieu ſelon la Loy, ayant teſmoignage de tous les Iuifs qui demeuroyent la, vint à moi.

13. Ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι, σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.

Et eſtant pres de moi me dit, Saul frere, recouure la veue. Et à ceſte meſme heure ie regardai vers lui.

14. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Et il dit, Le Dieu de nos Peres t'a preordonné pour cognoiſtre ſa volonte & voir le Iuſte, & ouir la voix de ſa bouche.

15. Ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.

Car tu lui ſeras teſmoin enuers tous hommes des choſes que tu as veues & ouïes.

16. Καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.

Et maintenant que tardes-tu? leue-toi & ſois baptizé & laué de tes peches, en inuoquant le Nom du Seigneur.

17. Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει.

Or apres il aduint que quand ie fu retourne en Ieruſalem, & prioye au téple, ie fu raui en ecſtaſe.

CAP. XXII.

11. Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damaſcum.

So when I could not ſee for the glorie of that light / I was led by the hand of them that were with mee / and came into Damaſcus.

12. Ananias autẽ quidam, vir timoratus ſecundum legem teſtimonium habens ab omnibus habitantibus Iudæis.

And one Ananias / a godly man / as pertaining to the Law / hauing good reporte of all the Jewes which dwelt there.

13. Veniens ad me, & aſtans dixit mihi, Saule frater, reſpice. Et ego eâdem hora reſpexi eum.

Came vnto me / and ſtoode / and ſaid vnto me / Brother Saul / receiue thy ſight: and that ſame houre I looked vpon him.

14. At ille dixit, Deus patrum noſtrorum præordinavit te, ut cognoſceres voluntatem eius, & videres iuſtum & audires vocem ex ore eius.

And hee ſayde / The God of our fathers hath appointed thee / that thou ſhouldeſt know his will / and ſhouldeſt ſee that Juſt one / and ſhouldeſt heare the voyce of his mouth.

15. Quia eris teſtis illius ad omnes homines, eorum quæ vidiſti & audiſti.

For thou ſhalt be his witnes vnto all men of the thinges / which thou haſt ſeene and heard.

16. Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.

Now therefore why taryeſt thou? Ariſe / & be baptized / and waſh away thy ſinnes / in calling on the Name of the Lorde.

17. Factum eſt autem revertenti mihi in Ieruſalem, & oranti in templo, fieri me in ſtupore mentis.

And it came to paſſe / that when I was come againe to Jeruſalem / and prayed in the Tẽple / I was in a trance.

Das XXII. Capitel.

11. Als ich aber für klarheit diſes Liechtes nicht ſehen kondt / war ich bey der hand geleitet / von denen die mit mir waren / vnnd kam gen Damaſcon.

Oc der ieg kunde icke ſee for dette Liuſis klarhed / da bleff ieg ledt ved haanden aff dem ſom vaare met mig / oc kom til Damaſcon.

12. Es war aber ein Gottsförchtiger Mann / nach dem Geſetz / Ananias / der ein gůt gerücht hatte bey allen Jüden / die daſelbſt wohneten.

Oc der vaar en Gudfryctig Mand / effter Lowen / Ananias / ſom haffde it gaat røcte hoſſ alle Jøder / ſom der bode.

13. Der kam zu mir / vnd tratt bey mich / vnd ſprach zu mir: Saul / lieber / Bruder / ſihe auff. Vnnd ich ſahe jn an zu derſelbigen ſtund.

Hand kom til mig / oc ſtod hoſſ mig / oc ſagde til mig / Saul / kære Broder ſee op / Oc ieg ſaa paa hannem i ſamme ſtund.

14. Er aber ſprach: Gott vnſerer Väter hat dich verordnet / daß du ſeinen willen erkennen ſolteſt / vnd ſehen den Gerechten / vnd hören die ſtimme auß ſeinem Munde.

Da ſagde hand / Vore Fedris Gud haffuer beſticket dig / at du ſkulde kende hans vilie / oc ſee den Retferdige / oc høre røſten aff hans Mund.

15. Denn du wirſt ſein Zeuge zu allen Menſchen ſein / deß / das du geſehen vnnd gehöret haſt.

Thi du ſkalt vere hans vidne til alle Menniſke / om det ſom du haffuer hørt oc ſeet.

16. Vnd nun / was verzeuchſt du? Stehe auff vnd laß dich Tauffen / vnd abwaſchen deine Sünde / vnnd ruffe an den Namen des HERRN.

Oc nu / hui tøffuer du? Stat op oc lad dig døbe / oc affto dine ſynder / Oc kald paa HERRENS Naffn.

17. Es geſchach aber / da ich wider gen Jeruſalem kam / Vnnd betet im Tempel / daß ich entzucket ward.

Oc det ſkede / der ieg kom til Jeruſalem igen oc bad i Templen / at ieg bleff vndryct.

Kapitola XXII.

11. A když gſem byl oſlnul / pro yaſnoſt ſwětla toho / za ruce gſa weden od towaryſſuow mých / přiſſel gſem do Damaſſku.

A gdym nic nie widział przed chwałą świátłości oney / będąc widzion ręką od nich co ze mną byli / przyßedłem do Dámáßku.

12. Muž pak něyaký byl tu dobrý / gměnem Ananyáſs / chodě wedlé Zákona / ſwědectwij mage od wſſech přebýwagijcých w Damaſſku Zidůw.

• Tam Ananiáß, niektory mąż pobożny wedle zákonu / máiąc o ſobie dobre świádectwo od wßytkich Zydow tám mießkáiących.

13. Přiſſel ke mně / a ſtoge v mne / řekl mi: Sſawle bratře / prohlédni. A yá w tu hodinu pohleděl gſem naň.

Przyßedł do mnie / á ſtánawßy rzekł mi / Sáulu brácie weźmi wzrok / á ia zárázem tegoż czáſu vyźrałem go.

14. A on řekl mi: Buoh Otcůw naſſých / předzwěděl tebe / aby poznal wůli geho / a widěl Sprawedliwého / a aby ſlyſſal hlas z vſt geho:

Thedy on mnie rzekł / Bog oycow náßych obrał ciebie ábyś poznał wolą iego / á iżbyś oglądał onego Sprawiedliwego / y ſłuchał głoſu z vſt ie°.

15. Nebo budeſs ſwědkem geho ke wſſem Lidem / těch wěcý kteréž gſy ſlyſſel a widěl.

Abowiem będzieß iego świádkiem v wßytkich ludzi / o tym coś widział y ſłyßał.

16. A nynj co prodléwáſs? Wſtaň a pokřti ſe / a obmyg hřijchy twé wzýwage Gméno PANIE.

A przetoż teraz przecz omießkawaß? Wſthań á okrzci ſie / á omiy grzechy twe wzywáiąc imienia Pánſkiego.

17 Stalo ſe pak potom / když gſem ſe wrátil do Geruzalema / a modlil ſem ſe w Chrámě / byl gſem vwytrženj myſli.

Stálo ſie potym gdym ſie wrocił do Jeruzálem á modlikem ſie w Kościele / żem był záchwycon bez pámięci.

כב

18 וַחְזֵיתֵהּ בְּחֶזְוָנָא כַּד
אָמַר לִי אֶסְתַּרְהַב וּפוּק לָךְ
מֶן אוּרִשְׁלֶם מֶטוּל דְּלָא
מְקַבְּלִין סָהֲדוּתָךְ דַּעֲלַי׃

E viddilo che mi diceua, Sollecita, & esci prestamente di Ierusalem: percioche non riceueranno la testimonianza che tu renderai loro di me.

19 וְאֶנָא אֶמְרֵת מָרִי אַף
הֶנוּן יָדְעִין דְּאֶנָא מַשְׁלֶם
הֲוִית לְבֵית אֲסִירֵא וּמָחֵא
הֲוִית בְּכֻל כְּנוּשָׁן לְאִילֵין
דַּמְהַיְמְנִין הֲווֹ בָּךְ׃

Et io dissi, Signore, essi sanno che io metteuo in prigione, e batteuo per le sinagoghe quelli che credeuano in te.

20 וְכַד מֶתְאֶשֵׁד הֲוָא
דְּמֵהּ דְּאֶסְטְפָנוֹס סָהֲדָךְ
וְאַף אֶנָא עַמְּהוֹן קָאֵם
הֲוִית וְשָׁלֶם הֲוִית לְצֶבְיָנְהוֹן
דְּקָטוֹלַוְהִי וְנָטַר הֲוִית
מָאנֵא דְּאִילֵין דְּרָגְמִין הֲווֹ
לֵהּ׃

E quando si spargeua il sangue di Stefano tuo testimonio, io ancora ero presente, e consentiuo à la sua morte, e guardauo i vestimenti di coloro che l'ammazzauano.

21 וְאֶמַר לִי זֶל דְּאֶנָא
מְשַׁדַּר אֶנָא לָךְ לְרוּחְקָא
לְמֶכְרָזוּ לְעַמְמֵא׃

Et egli mi disse, Vattene via: che io ti mandarò lontano à i Gentili.

22 וְכַד שַׁמְעוּהִי לְפָוְלוֹס
עַד מָא לְהָדָא מֶלְתָא
אֲרִימוּ קָלְהוֹן וְקָעוּ
יֶשְׁתְּקֵל מֶן אַרְעָא אֶנָשָׁא
דְּהָכַנָא הוּ לָא גֵיר וָלֵא לֵהּ
לְמֶחָא׃

Hor essi l'ascoltorono infin à questa parola: poi alzoron la lor voce, dicendo, Leua de la terra vn tal'huomo: percioche non è conueniente che viua.

23 וְכַד מְבַגְּגִין הֲווֹ וַמְשַׁדִּין
הֲווֹ מָאנַיְהוֹן וּמַסְקִין הֲווֹ
חֶלָא לַשְׁמַיָּא׃

Cosi gridando essi e gittando giu i vestimenti, e spargendo la poluere in aria.

24 פְּקַד כִּלִּירַכָא דְּנֶעֲלוּנֵהּ
לְמַשְׁרִיתָא וַפְקַד דִּבְנַגְדֵא
יֶשְׁתַּאַל אֵיךְ דְּנֵדַע דְּמָטוּל
אֵידָא עֶלְּתָא קָעֵין הֲווֹ
עֲלַוְהִי׃

Il Capitano comandò che fusse menato nel campo, ordinando che fusse esaminato con battiture, per sapere per qual cagione essi gridauano cosi contra di lui:

כב

18 וָרְאִיתִי אוֹתוֹ לֵאמֹר אֵלַי
לֵךְ לְךָ בְּחִפָּזוֹן מִירוּשָׁלַיִם בַּעֲבוּר
כִּי לֹא יְקַבְּלוּ אֶת־עֵדוּתְךָ עָלָי׃

Y lo vide que me dezia, Date priessa, y sal prestamente fuera de Ierusalem: porque no recibirán tu testimonio de mi.

19 וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֲדֹנָי הֵמָּה
יָדְעוּ כִּי אֲנִי מַסְגִּיר וּמַכֶּה אוֹתָם
מֵעֵדָה לְעֵדָה הַמַּאֲמִינִים בָּךְ׃

Y yo dixe, Sennor, ellos saben, que yo encerraua en carcel, y heria por las Synogas à los que creyan en ti.

20 וּבְהִשָּׁפֵךְ דְּמֵי סְטֶפָנוּס
הַמְּעִידְךָ הָרִאשׁוֹן וַאֲנִי קַמְתִּי
וְרָצִיתִי בְמוֹתוֹ וְשָׁמַרְתִּי אֶת־
לְבוּשֵׁי רוֹגְמָיו׃

Y quando se derramaua la sangre de Estauan tu testigo, yo tambien estaua presente, y consentia à su muerte, y guardaua las ropas de los que lo matauan.

21 וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵכָה כִּי אֲנִי אֶל־
הַגּוֹיִם בְּרָחוֹק אֲשַׁלַּח אוֹתָךְ׃

Y dixome, Vé, porque yo te tengo de embiar lexos à las Gentes.

22 וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו עַד הַדָּבָר הַזֶּה
וַיָּרִימוּ אֶת־קוֹלָם לֵאמֹר נְשָׂא
מִן הָאָרֶץ אֶת־הָאִישׁ כָּזֶה הוּא
כִּי לֹא יִשְׁוֶה לִחְיוֹתוֹ׃

Y oyeronlo hasta esta palabra: entonces alçaron la boz diziendo, Quita de la tierra à vn tal hombre: porque no conuiene que biua.

23 וּבְזַעֲקָם וּבְהַשְׁלִיכָם אֶת־
לְבוּשֵׁיהֶם וּבִירוֹתָם אֶת־עָפָר
אֶל־הַשָּׁמָיִם׃

Y dando ellos bozes, y arroniando sus ropas y echando poluo àl ayre.

24 וַיְצַו־שַׂר אֶלֶף לְהוֹלִיכוֹ אֶל־
הַמַּחֲנֶה אוֹמֵר לְיַסְּרֵנוּ בַּשּׁוֹטִים
וּלְנַגְּעֵנוּ וְלַחֲקֹר עַל־מָה אוֹדוֹת
כָּכָה צָעֲקוּ עָלָיו׃

Mandò el Tribuno que lo lleuassen àl real: y mandó que fuesse examinado con acotes (y atormentarlo) para saber porque causa clamauan ansi contra el.

κβ'.

18. Καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.

Et ie le vi qu'il me disoit, Haste-toi, & pars legerement de Ierusalem: car ils ne receuront point le tesmoignage que tu leur rendras de moi.

19. Κἀγὼ εἶπον, κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ.

Et ie di, Seigneur, eux-mesmes sauent comme ie metoy'en prison, & fouettoye par les synagogues ceux qui croyoyent en toi.

20. Καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν.

Et lors que le sang d'Estiene ton martyr fut espandu i'y estoye aussi present, & consentoye à sa mort.

21. Καὶ εἶπε πρός με, πορεύου. ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε.

Mais il me dit, Va t'en, car ie t'enuoyerai loin vers les Gentils.

22. Ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον. οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν.

Or ils l'escouterent iusqu'à ce mot adonc ils esleuerent leurs voix, disans, Oste de la terre vn tel homme: car il n'est point conuenable qu'il viue.

23. Κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα.

Et comme ils crioyent à haute voix, & secouoyent leurs vestemens, & iettoyent la poudre en l'air.

24. Ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰπὼν μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.

La Capitaine commanda qu'il fust mené en la forteresse, & ordonna qu'il fust examiné par le fouët, afin qu'il seust pour quelle cause ils crioyent ainsi contre lui.

CAP. XXII.

18. Et videre illum dicentem mihi, Feſtina, & exi velociter ex Ieruſalem: quoniam non recipient teſtimonium tuum de me.

And ſawe him ſaying vnto me/ Make haſte/ and get thee quickely out of Jeruſalem: for they will not receiue thy witnes concerning me.

19. Et ego dixi, Domine, ipſi ſciunt quia ego eram cõcludens in carcerem & cædens per ſynagogas eos qui credebant in te.

Then J ſayde/ Lorde/ they knowe that J priſoned/ and beat in euery Synagogue them that beleeued in thee.

20. Et cùm fundaretur ſanguis Stephani teſtis tui, ego aſtabam & conſentiebam, & cuſtodiebam veſtimenta interficientium illum.

And when the blood of thy martyr Steuen was ſhed/ J alſo ſteed by/ and conſented vnto his death/ & kept the clothes of them that ſlew him.

21. Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te.

Then he ſaid vnto me/ Depart: for J will ſend thee farre hence vnto the Gentiles.

22. Audiebant autem eum uſque ad hoc verbum, & levaverunt vocem ſuam dicentes, Tolle de terra huiuſmodi: non enim fas eſt eum vivere.

And they heard him vnto this worde / but then they lift vp their voyces / and ſaid / Away with ſuch a fellowe from the earth: for it is not meete that he ſhoulde liue.

23. Vociferantibus autem eis, & proiicientibus veſtimenta ſua, & pulverem iactantibus in aërem.

And as they cryed & caſt of their clothes/ and drewe duſt into the aire.

24. Iuſſit tribunus induci eum in caſtra, & flagellis cędi, & torqueri eum: ut ſciret propter quam cauſam ſic acclamarent ei.

Then chiefe captaine commaunded him to be ledde into the Caſtle/ and bade that hee ſhoulde bee ſcourged / and examined/ that hee might knowe wherefore they cryed ſo on him.

Das XXII. Capitel.

18. Vnd ſahe jhn. Da ſprach er zu mir: Eile vnd mache dich behend von Jeruſalem hinauß/ denn ſie werden nicht auffnemen dein Zeugniß von mir.

Oc ſaa hannem. Da ſagde hand til mig / Skynde dig oc gack haſtelige vd aff Jeruſalem / Thi at de ſkulle icke anamme dit Vidnisbyrd om mig.

19. Vnnd ich ſprach: HERR/ ſie wiſſen ſelbſt/ daß ich gefangen legte/ vnd ſteupte die/ ſo an dich glaubten/ inn den Schulen hin vnd wider.

Oc ieg ſagde/ HERRE/ de vide ſelff / At ieg ſette i Fengzel/ oc hudſtrøg dem / ſom trode paa dig/ alleuegne i Scholerne.

20. Vnd da das Blut Stephani deines Zeugen vergoſſen ward/ ſtund ich auch darneben/ vnd hatte wolgefallen an ſeinem Todte/ vnnd verwaret denen die Kleider/ die jn tödten.

Oc der Stephani dit Vidnis Blod bleff vdſtyrt/ da ſtod ieg oc der hoſſ/ oc haffde/ behagelighed i hans Død/ oc foruarede deris Klæder/ ſom ihielſloge hannem.

21. Vnd er ſprach zu mir: Gehe hin/ denn ich wil dich ferne vnter die Heiden ſenden.

Oc hand ſagde til mig / Gack hen / thi ieg vil ſende dig longt bort iblant Hedningene.

22. Sie höreten aber jm zu/ biß auff diß Wort/ vnd huben jhre ſtimme auff/ vnd ſprachen: Hinweg mit ſolchem von der Erden/ denn es iſt nicht billich/ daß er leben ſoll.

Oc der de hørde hannem indtil dette ord / oc opløffte deris røſt / oc ſagde/ Bort met denne aff Jorden/ Thi det er icke ret/ at hand ſkal leffue.

23. Da ſie aber ſchryen / vnnd jhre Kleider abworffen / vnd den Staub in die Lufft worffen.

Oc der de ſkrege / oc kaſte deris Klæder aff dem/ oc kaſte Støff i lucten.

24. Hieß jn der Hauptmann in das Läger führen/ vnd ſaget / daß man jhn ſteupen vnd erfragen ſolt/ daß er erführe/ vmb welcher vrſach willen ſie alſo über jhn rieffen.

Da befalede Høffuitzmanden at føre hannem i Leyren / oc ſagde / at mand ſkulde hudſtryge oc forhøre hannem/ At hand kunde forfare / for huad ſag ſkyld de ſaa robte paa hannem.

Kapitola XXII.

18. Y widěl gſem gey an dij ke mně: Poſpěš a wygdi rychle z Geruzaléma/ neboť nepřijmau ſwědectwij twého o mně.

Tedym go widział á on mowił ku mnie/ Spieß ſie á wynidź rychło z Jeruzálem/ ábowiem świádectwá twego nie przyimą o mnie

19. A yá řekl: PAne/ oniť wědij/ že gſem yá dáwal do Zaláře/ a bil gſem w Sſkolách gegich ty/ kteřijž wěřili w tebe:

A lem ia powiedział/ Pánie o nić wiedzą żeciem ia włoczył do więzienia/ y mordowałem po wßytkich bożnicách ty ktorzy w cie wierzyli.

20. A když wylěwali krew Sſtěpána Swědka twého/ yá gſem tu byl/ a přiwolowal gſem k ſmrti geho / a oſtřijhal gſem raucha těch / kteřij gey mordowali.

A gdy byłá rozlana krew Stefaná męczenniká twego/ iam też ſtał przy tym/ á zezwalałem ná zámordowánie iego/ y ſtrzegłem ßat tych ktorzy go zábiiáli.

21. Y řekl ke mně: Gdi/ neb yá daleko mezy Pohany poſſli tebe.

Tedy on rzekł ku mnie / Idźże bo ia do pogánow dáleko poſyłam ciebie.

22. Y poſlauchali ho až do toho ſlowa/ a pozdwihli hlaſu ſwého/ řkauce: Zahlaď z země takowého člowěka/ nebo neſluſſý gemu žiwu býti.

Słucháli go tedy / áż do tych ſłow/ zátym podnioſzy głoſy ſwe mowili/ Day ſtrácić z ziemie człowieká tego/ bo nie ſłußá áby miał żyw zoſtáć

23. A když oni křičeli a metali s ſebe raucho ſwé/ a prachem ſypali w powětřij.

A tákże wołáli/ y miotáli ſwe ßáty/ ciſkáiąc proch ná powietrze.

24. Kázal Haytman vwéſti Pawla do wogſka/ a biči mrſkati a trápiti/ aby zwěděl pro kterau příčinu by naň tak křičeli.

A rotmiſtrz roſkazał go wieść do zamku/ kazawßy áby go biczmi bito y męczono/ chcąc ſie dowiedzieć przyczyny dlá czegoby ták náń wołano.

כב

25 וְכַד מְתַחוּהִי בְּעַרְקָא אֲמַר הֲו פּוֹלוֹס לְקֶנְטְרוּנָא דְּקָאֵם הֲוָא עֲלוֹהִי מַפֵּס לְכוֹן לְגַבְרָא רְהוֹמָיָא דְּלָא מְחַיַּב דְּתֶנְגְּדוּן׃

Come l'hebbero ſtretto co i legami, Paulo diſſe al Centurione che ſtaua lì preſente, Enui egli lecito battere vn huomo Romano, e non condamnato?

26 וְכַד שְׁמַע קֶנְטְרוּנָא קְרֶב לְוָת כִּילִיַּרְכָא וֶאֱמַר לֵהּ מָנָא עָבֵד אַנְתְּ הָנָא גֵּיר גַּבְרָא רְהוֹמָיָא הוּ׃

Il Centurione vdito queſto, andò à riferirolo al Capitano, dicendo, Guarda quel che tu hai à fare: percioche queſt' huomo è Romano.

27 וְקֶרֶב לְוָתֵהּ כִּילִיַּרְכָא וֶאֱמַר לֵהּ אֱמַר לִי אַנְתְּ רְהוֹמָיָא אַנְתְּ אֱמַר לֵהּ אִין׃

E il Capitano andò à lui, e diſſeli, Dimmi, ſei tu Romano? Egli diſſe, Si ſono.

28 וַעֲנָא כִּילִיַּרְכָא וֶאֱמַר לֵהּ אֶנָא בְּכֶסְפָּא סַגִּיָּאָא קְנִיתָהּ לַרְהוֹמָיוּתָא אֱמַר לֵהּ פּוֹלוֹס אֶנָא דֵּין אַף בָּהּ אֶתִילְדֵת׃

Riſpoſe allora il Capitano, Io con gran ſomma di denari ho acquiſtato queſta cittadinanza. E Paulo diſſe, Et io l'ho per natiuità.

29 וּמֶחְדָא פְּרַק לְהוֹן מֶנֵּהּ הָנוּן דְּבָעֵין הֲווֹ לְמַנְגָּדוּתֵהּ וּדְחֵל כִּילִיַּרְכָא כַּד יֵלֶף דַּרְהוֹמָיָא הוּ עַל דְּפַכְּרֵהּ הֲוָא׃

La onde ſubbito ſi diſcoſteron da lui quelli che doueuano eſaminarlo: e il Capitano ancora temè quando ſeppe ch'egli era Romano, e che l'haueua legato.

30 וְלְיַוְמָא אַחֲרָנָא צְבָא הֲוָא לְמֵדַע שְׁרִירָאִית דְּמָנָא הִי קַטִּגְרְנוּתָא דְּמִיתִין הֲווֹ עֲלוֹהִי יְהוּדָיֵא וּשְׁרָיוּהִי וּפַקֶּד דְּנֵאתוּן רַבַּי כָּהֲנֵא וְכֻלֵּהּ כַּנְשָׁא דְּרִישַׁיְהוֹן וְדַבַּר לְפּוֹלוֹס וְאַחֵת אֲקִימֵהּ בֵּינָתְהוֹן׃

L'altro giorno poi volendo ſapere il certo, per qual cagione egli foſſe accuſato da i Giudei, lo ſciolſe da legami, e comandò che i principali Sacerdoti ſi congregaſſeno, e tutto il lor conſiglio: poi menato fuor Paulo, il fece ſtar loro dauanti.

כב

25 וְכַאֲשֶׁר מְתָחוּהוּ בַּשְּׂרוֹכִים אָז אָמַר פּוֹלוֹס אֶל־שַׂר מֵאָה הָעוֹמֵד עָלָיו הֲיִשְׁוֶה לָכֶם אֶת־אִישׁ רְהוֹמִי וְחָפְשִׁי בְּלִי מִשְׁפָּט לְיַסְּרֵנוּ בַּשּׁוֹטִים׃

Y como lo ataron con correas, Paulo dixo ãl Centurion que eſtaua preſente, Es hos licito açotar à vn hombre Romano, y por condenar?

26 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע שַׂר מֵאָה קָרַב וְהִגִּיד לְשַׂר אֶלֶף לֵאמֹר רְאֵה מַה יֵּשׁ לְךָ לַעֲשׂוֹת כִּי הָאָדָם הַזֶּה אִישׁ רְהוֹמִי הוּא׃

Y como el Centurion oyó eſto, fué àl Tribuno, y diole auiſo diziendo, que has de hazer? porque eſte hombre es Romano.

27 וַיִּקְרַב שַׂר אֶלֶף וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמוֹר לִי הַאַתָּה רְהוֹמִי וְהוּא אָמַר אָכֵן׃

Y viniendo el Tribuno, dixole, Di me, eres tu Romano? y el dixo, Si.

28 וַיַּעַן שַׂר אֶלֶף אָנֹכִי בְּרֹב כֶּסֶף וְזָהָב קָנִיתִי אֶת־חָפְשָׁה הַזּוֹאת וּפּוֹלוֹס אָמַר וַאֲנִי נוֹלַדְתִּי בָהּ׃

Y reſpondió el Tribuno, Yo con mucha ſumma alcancé eſta Çiudad. entonces Paulo dixo, Y yo aun ſoy nacido.

29 וּבְרֶגַע רָפוּ מִמֶּנּוּ הָעֲתִידִים הָיוּ לְנַגְּעוֹ וְשַׂר אֶלֶף יָרֵא בְּדַעְתּוֹ כִּי אִישׁ רְהוֹמִי הוּא וְכִי אֲסָרוֹ׃

Anſique luego ſe apartaron deel los que lo auian de atormentar: y aun el Tribuno tambien vuo temor, entendido que era Romano, por auerlo atado.

30 וּמִמָּחֳרָת אָבָה לָדַעַת אֶת־אֱמֶת הַדָּבָר וְאֶת־סִבָּה אֲשֶׁר עָלֶיהָ יְחַיְּבוּהוּ הַיְּהוּדִים וַיַּתִּירֵהוּ מֵאֱסוּרָיו וַיְצַו לָבוֹא אֶת הַכֹּהֲנִים וְאֶת־כָּל־עֲדָתָם וּבְהוֹלִיכוֹ אֶת פּוֹלוֹס הֵקִים אוֹתוֹ בֵּינֵיהֶם׃

Y di dia ſiguiente queriendo ſaber decierto la cauſa porque era accuſado de los Iudios, ſoltolo de las priſiones, y mandó venir à los Principes de los Sacerdotes, y à todo ſu concilio: ſacando à Paulo, preſentólo delante deellos.

κβ΄.

25. Ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος, εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;

Quand donc ils feurent garrotté de courroyes, Paul dit au Centenier qui eſtoit pres de lui, Vous eſt-il loiſible de fouetter vn hõme Romain, & non condamne.

26. Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων, ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστι.

Ce qu'ayant entendu le Centenier, il s'en alla au Capitaine pour l'aduertir diſant, Regarde que tu as à faire: car ceſt homme-ci eſt Romain.

27. Προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ, λέγε μοι εἰ σὺ Ῥωμαῖος εἶ. ὁ δὲ ἔφη, ναί.

Et le Capitaine vint à lui, & lui dit, Di moi, es tu Romain? & il reſpondit, Oui vrayement.

28. Ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη, ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι.

Le Capitaine lui dit, I'ai acquis ceſte bourgeoiſie à grand' ſomme d'argẽt. Et Paul dit, Et moi ie le ſuis de naiſſance.

29. Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν, καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.

Parquoi incontinent ceux qui le deuoyent examiner ſe retirerent de lui: & le Capitaine auſſi eut crainte quand il eut cognu qu'il eſtoit bourgeois de Rome, & qu'il l'auoit lié.

30. Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλές, τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

Or le lendemain voulant ſauoir pour certain pour quelle cauſe ils eſtoit accuſé des Iuifs, il le deſlia des liens, & cõmãda que les principaux Sacrificateur s'aſſemblaſſent, & tout le conſeil, & amena Paul, & le preſenta deuant eux.

CAP. XXII.

25. Et cùm aſtrinxiſſent eum loris, dicit aſtanti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

And as they bounde him with thongs/ Paul ſaide vnto the Centurion that ſtoode by/ Is it lawfull for you to ſcourge one that is a Romane / and not condemned.

26. Quo audito, Centurio acceſſit ad tribunum, & nũtiavit, dicens, Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus eſt.

Nowe when the Centurion heard it / hee went/ and tolde the chiefe captaine/ ſaying/ Take heede what thou doeſt: for this man is a Romane.

27. Accedens autem tribunus, Dixit illi, Dic mihi, ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

Then the chiefe captaine came/ and ſayd to him/ Tell me/ art thou a Romane? and he ſaid / Yea.

28. Et reſpondens tribunus, Ego multa ſumma civitatem hanc conſecutus ſum Et Paulus ait, Ego autem & natus ſum.

And the chiefe captaine anſwered/ With a great ſumme obtained I this burgeſſhip. Then Paul ſaid / But I was ſo borne.

29. Protinus ergo diſceſſerunt ab illo qui eum torturi erant, Tribunus quoque timuit, poſtquã reſcivit, quia civis Romanus eſſet, & quia alligaſſet eum.

Then ſtraight way they departed from him / which ſhoulde haue examined him: & the chiefe Captaine alſo was afraid after he knewe that he was a Romane/ and that he had bounde him.

30. Poſtera autem die volens ſcire diligentiùs qua ex cauſa accuſaretur à Iudæis, ſolvit eum, & iuſſit ſacerdotes convenire & omne concilium: & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

On the next day/ becauſe he would haue knowen the certaintie wherefore hee was accuſed of the Jewes / hee looſed him from his bounds/ and commanded the hie Prieſts and all their Counſell to come together: & he brought Paul/ and ſet him before them.

Das XXII. Capitel.

25. Als er jhn aber mit Riemen anband/ ſprach Paulus zu dem Vnterhauptmann / der dabey ſtund: Jſts auch recht bey euch / einen Römiſchen Menſchen/ on Vrtheil vnnd Recht geiſſeln?

Oc der hand tilbant hannem met Liner/ da ſagde Paulus til Vnderhøffuitzmanden (ſom der ſtod hoſſ) Er det oc ret hoſſ eder/ at hudſtruge en Romiſke Menniſke / vden Dom oc ræt.

26. Da das der Vnterhauptmann höret / gieng er zu dem Oberhauptmann/ vnnd verkündiget jm / vnnd ſprach: Was wilt du machen / diſer Menſch iſt Römiſch?

Der Vnderhøffuitzmanden det hørde/ gick hand til den øffuerſte Høffuitzmand/ oc forkyndede hannem / oc ſagde / Huad vilt du gøre? Denne Mand er ein Romere.

27. Da kam zu jm der Oberhauptmann/ vnd ſprach zu jhm: Sage mir biſt du Römiſch? Er aber ſprach: Ja.

Da kom den øffuerſte Høffuitzmand til hannem/ oc ſagde til hannem/ Sig mig eſt du Romiſk? Da ſagde hand / Ja.

28. Vnd der Oberhauptmann antwortet: Jch habe diß Burgerrecht mit groſſer ſumma zu wegen gebracht. Paulus aber ſprach: Jch aber bin auch Römiſch geboren.

Oc den øffuerſte Høffuitzmand ſuarede/ Denne Burgere ret kaaſtede mig en ſtor Sum. Da ſagde Paulus / Jeg er oc en fød Romere.

29. Da tratten alſo balde von jhm ab/ die jhn erfragen ſolten. Vnd der öberſte Hauptmann forchte ſich / da er vernam/ daß er Römiſch war/ vnd er jhn gebunden hatte.

Da ginge de ſtrax fra hannem/ ſom ſkulde offuerhørt hannem. Oc den øffuerſte Høffuitzmand befryctede ſig / der hand fornam/ at hand vaar en Romere/ oc at hand haffde bundet hannem.

30. Des andern tages wolt er gewiß erkunden/ warumb er verklaget würde von den Jüden / vnd löſet jhn von den Banden / vnnd hieß die Hohenprieſter vnd jhren gantzen Rath kommen/ vnd führet Paulum herfür/ vnd ſtellet jhn vnter ſie.

Anden dagen vilde hand viſt vide / huor faare hand bleff beklaget aff Joderne/ oc hand løſde hannem aff Baandene/ oc befalede / at de ypperſte Preſter oc deris gantſke Raad ſkulde komme / oc hand førde Paulum frem / oc ſtickede hannem iblant dem.

Kapitola XXII.

25. A když gey ſwázali řemenijm / řekl Pawel Setnijkowi kterýž při něm ſtal: Sluſſýli wam člowěka Ržijmſkeho a neodſauzeneho mrſkati

A gdy go rzemieńmi zwiazano/ tedy Páwel rzekł ſetnikowi ktory thuż ſtał / Izali ſie wam godzi człowieká Rzymiániná nie oſadzonego bić biczmi?

26. To vſlyſſaw Setnijk/ přiſtaupil k Haytmanu / a powěděl gemu / řka: Y co chceſs činiti? Nebo člowěk tento geſt Měſſtěnijn Ržijmſký.

To gdy vſłyſzał ſetnik/ ſzedł do rotmiſtrzá / y oznáymił mu / mowiąc/ Bácz co maſz czynić / bo ten człowiek ieſt Rzymianin.

27. Y přiſtaupiw Haytman/ řekl gemu: Powěz mi/ gſyli ty/ Ržijmanijn? A on řekl: A yá gſem.

Tedy przyſzedſzy Rotmiſtrz/ rzekł mu/ Powiedz mi ieſliś ty ieſt Rzymianin? A on rzekł/ Tak ieſt.

28. Y odpowěděl Haytman: Já gſem za weliké penijze toho Měſſtianſtwij doſáhl. A Pawel řekl: Já gſem ſe pak wněm y narodil.

Odpowiedział mu Rotmiſtrz/ Jam ſie zá wielka ſume pieniedzy do kupił práwá miáſtá tego / A Páwel rzekł/ Alem ſie ia też vrodził y mieſzczáninem.

29. Tehdy hned odſtaupili od něho/ ti kteřijž gey měli trápiti. Haytman pak bál ſe také/ když zwěděl že Pawel geſt Ržijmſký Měſſtěnijn/ a že gey kázal byl ſwázati.

A dla tegoż nátychmiaſt odſtapili od niego ći co go męczyć mieli/ ktemu ſie y Rotmiſtrz zlękł/ doznawſzy że był Rzymianinem/ á iż go był zwiazał.

30. Druhého pak dne/ chtěge zwěděti giſtotu / pro kterauby přijčinu naň žalowali Židé/ rozwázal gey/ a přikázal aby ſe ſeſſli wrchnij Kněžij y wſſeckna radda: Y wywedw Pawla/ poſtawil ho před nimi.

A ták názáiutrz chcac pewnie wiedziec o ktoraby rzecz od Zydow był obwinowan/ rozwiazał go/ á roſkazał ſie zeydź Kśiażetam kapłáńſkim / y wſzytkiemu ich zgromádzeniu/ á wywiodſzy Páwłá/ poſtáwił go przed nimi.

כג

1 ובד חר פולוס בכנושהון אמר גברא אחי אנא בכל תארתא טבתא אתדברת קדם אלהא עד מא ליומנא׃

E Paulo riguardando attentamente verſo il Conſiglio, diſſe, Huomini fratelli, io ho conuerſato dinanzi à Dio con ogni buona conſcientia infin à queſto giorno.

2 וחנניא כהנא רבא פקד להנון דקימין הוו על גבה דנמחונה לפולוס על פומה׃

Là doue Anania ſommo Sacerdote comandò à quelli che gli ſtauano appreſſo, che gli percoteſſeno la bocca.

3 ופולוס אמר לה דעתיד הו אלהא דנמחיך אסתא מחורתא ואנת יתב אנת דדאן אנת לי איך דבנמוסא כד עבר אנת על נמוסא ופקד אנת דנמחונני׃

Allor Paulo diſſe à lui, Iddio percoterà te, muro imbiancato: tu ſiedi per giudicarmi ſecondo la Legge, e contra la Legge comandi ch'io ſia battuto?

4 ואילין דקימין הוו תמן אמרין לה לכהנא דאלהא מצחא אנת׃

E quei che ſtauano lì preſenti, diſſero, Tu dici parole ingiurioſe al ſommo Sacerdote di Dio?

5 אמר להון פולוס לא ידע הוית אחי דכהנא הו כתיב הו גיר דלרישא דעמך לא תלוט׃

E Paulo diſſe, Fratelli, io non ſapeuo che foſſe ſommo Sacerdote. Certo egli è ſcritto, Non dirai male del principe del tuo popolo.

6 וכד ידע פולוס דמנה דעמא איתיהי דזדוקיא ומנה דפרישא קעא הוא בכנושתא גברא אחי אנא פרישא אנא בר פרישא ועל סברא דקימתא דמיתא מתתדין אנא׃

Hor ſapendo Paulo che vna parte era di Sadducei, e l'altra di Fariſei gridò nel Conſiglio, Huomini fratelli, io ſon Fariſeo, figliuol di Fariſeo: io ſono accuſato per la ſperanza e reſurrettion de morti.

כג

1 ויבט פולוס בעדה ויאמר האנשים אחי אני בכל־מדע טוב התהלכתי את־האלהים עד היום הזה׃

Entonces Paulo, poniendo los ojos en el concilio, dize, Varones hermanos: yo con toda buena conſciencia he conuerſado delante de Dios haſta el dia de oy.

2 וחנניה הכהן גדול צוה לעומדים אליו להכות אותו על־הפה׃

El Principe de los Sacerdotes Ananias entonces mando à los que eſtauan delante de el, que lo hirieſſen en la boca.

3 אז פולוס אמר אליו יכך יהוה קיר־הגיר כי ישוב תשפטני כתורה ועל־התורה תצוה להכותי׃

Entonces Paulo le dixo, Herirte ha Dios, pared blanqueada, y tu eſtas ſentado juzgandome cònforme à la Ley, y contra la ley me mandas herir?

4 והעומדים אצלו אמרו את־כהן ראש אלהים מקלל את׃

Y los que eſtauan preſentes dixeron, Al ſummo Sacerdote de Dios maldizes?

5 ויאמר פולוס לא ידעתי אחי כי כהן גדול הוא כי נכתב אלהים לא תקלל ונשיא עמך לא תאר׃

Y Paulo dixo, No ſabia, hermanos, que era el Principe de los Sacerdotes: que eſcripto eſta, Al principe de tu pueblo no maldiras.

6 וכי ידע פולוס כי חלק אחד היה מצדוקים וחלק אחר מפרושים ויקרא בעדה האנשים אחי אני מפרש הוא בן־נדון המתים המפרש ועל־תקוה ותקומת אנכי׃

Entonces Paulo, ſabiendo que la vna parte era de Sadduceos, y la otra de Phariſeos, clamó en el concilio, Varones hermanos, yo Phariſeo ſoy, hijo de Phariſeo. de la eſparança y de la reſurrecion de los muertos ſoy yo juzgado.

ΚΕΦΑΛ. κγ´.

Ἀτενίσας δὲ ὁ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.

Et Paul ayant les yeux dreſſés vers le conſeil, dit, Hommes freres, i'ai conuerſé en toute bone conſcience deuant Dieu iuſqu'à ce iour.

2. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα.

Adonc le ſouuerain Sacrificateur Ananias commanda à ceux qui eſtoyét pres de lui de le fraper ſur le viſage.

3. Τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε, τύπτειν σε μέλλει ὁ θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε· καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι;

Lors Paul lui dit, Dieu te frapera, paroi blanchie: que tu ſois aſſis pour me iuger ſelon la Loy, & qu'en tranſgreſſant la Loy tu commandes que ie ſoye frapé?

4. Οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς;

Et ceux qui eſtoyent preſens dirent, Iniuries tu le ſouuerain Sacrificateur de Dieu?

5. Ἔφη τε ὁ παῦλος, οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γὰρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Et Paul dit, Freres, ie ne ſauoye pas qu'il fut ſouuerain Sacrificateur: car il eſt eſcrit, Tu ne meſdiras point du prince de ton peuple.

6. Γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.

Et Paul ſachant qu'vne partie d'entr'eux eſtoit de Sadduciens, & l'autre de Phariſiẽs, s'eſcria dans le conſeil, Hommes freres, ie ſuis Phariſien, fils de Phariſien: ie ſuis tiré en cauſe, pour l'eſperance & reſurrection des morts.

CAP. XXIII.

INtendens autem in concilium Paulus ait, Viri fratres, ego omni conſcientia bona converſatus ſum ante Deum, uſque in hodiernum diem

And Paul behelde earneſtly the Counſell / and ſaid / Men and brethren / I haue in all good conſcience ſerued God vntill this day.

2, Princeps autem ſacerdotum Ananias, præcepit aſtantibus ſibi percutere os eius.

Then the hie Prieſt Ananias commanded them that ſtoode by / to ſmite him on the mouth.

3. Tunc Paulus dixit ad eum, percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens iudicas me ſecundum legẽ, & contra legem iubes me percuti?

Then ſaid Paul to him / God will ſmite thee / thou whited wall: for thou ſitteſt to iudge me according to the Law / and commandeſt thou me to be ſmitten contrarie to the Law?

4. Et qui aſtabant dixerunt. Summum ſacerdotem Dei maledicis?

And they that ſtoode by / ſayd / Reuileſt thou Gods hie Prieſt?

5 Dixit autem Paulus, Neſciebam fratres, quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices.

Then ſaid Paul / I knewe not / brethren, that he was the Prieſt: for it is written / Thou ſhalt not ſpeake euill of the Ruler of thy people.

6. Sciens autẽ Paulus, quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit in concilio, Viri fratres, ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum: de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor.

But when Paul perceiued that the one part were of the Sadduces / and the other of the Phariſes / he cryed in the Counſell / Men and brethren / I am a Phariſe / the ſonne of a Phariſe: I am accuſed of ẏ hope and reſurrection of the dead.

Das XXIII. Capitel.

Paulus aber ſahe den Rath an / vnd ſprach: Ihr Männer lieben Brůder / ich habe mit allem guten Gewiſſen gewandelt fůr Gott / biß auff diſen tag.

DA ſaa Paulus paa Raadet / oc ſagde / I Mend / kære Brødre / Jeg haffuer met al god Samuittighed vandret faar Gud indtil denne dag.

2. Der Hoheprieſter aber Ananias befalh denen / die vmb jhn ſtunden / daß ſie jhn auffs Maul ſchlůgen.

Da befalede den Ypperſte Preſt Ananias dem ſom ſtode hoſſ hannem / at de ſloge hannem / paa Munden.

3. Da ſprach Paulus zu jm: Gott wirdt dich ſchlagen du getůnchte Wandt. Sitzeſt du vnd richteſt mich nach dem Geſetze / vnnd heiſſeſt mich ſchlagen wider das Geſetze?

Da ſagde Paulus til hannem / Gud ſkal ſla dig / du kalckede væg. Sider du / oc dømmer mig effter Lowen / oc befaler at ſla mig mod Lowen?

4. Die aber vmbher ſtunden / ſprachen: Schilteſt du den Hohenprieſter Gottes?

Men de ſom der ſtode hoſſ / ſagde / Bander du Guds ypperſte Preſt.

5. Vnd Paulus ſprach: Lieben Brůder / ich wuſt es nicht / daß er der Hoheprieſter iſt / Denn es ſtehet geſchrieben: Dem Oberſten deines Volcks ſolt du nicht fluchen.

Oc Paulus ſagde / Kære Brødre / ieg viſte de icke / at hand er den ypperſte Preſt / Thi det ſtaar ſcreffuit / Du ſkalt icke bande dit Folckis øffuerſte.

6. Als aber Paulus wuſte / daß ein theil Saduceer war / vnd das ander theil Phariſeer / rieff er im Rath: Jr Månner lieben Brůder / ich bin ein Phariſeer / vnnd eines Phariſeers Son / ich werde angeklaget vmb der Hoffnung vnd der aufferſtehung willen der Todten.

Men i det Paulus viſte / at en part vaar Saduceer / oc den anden part Phariſeer / da robte hand i Raadet / I Mend / kære Brødre / Jeg er en Phariſeer oc en Phariſeers ſøn / Jeg bliffuer beklaget for de Dødis haab oc opſtandelſe ſkyld.

Kapitola XXIII.

TEhdy Pawel wzezřew na to ſhromážděnij / řekl: Mužij bratřij / yá gſem ſewſſým ſwědomijm dobrým obcowal před Bohem / až do dneſſnijho dne.

TEdy Páwel pátrzac pilnie oczymá ſwemi náono zgromádzenie / rzekł / Mężowie brácia / ia ze wßytkiego ſumnienia dobrego ſłużyłem Bogu á z otho do dniá tego.

2. Tehdy Knijže Kněžſké Ananyáſs / kázal těm kteřijž tu ſtali / aby gey poličkowali.

Ale Ananiaß Kápłan nawyżßy roſkazał tym ktorzy ſthali aby go w vſta bili.

3. Pawel pak řekl gemu: Bude tebe bijti Bůh / ty ſtěno zbijlena. Nebo ſedjſs a ſaudjſs mne wedlě Zákona / a proti Zákonu welijſs mne bijti.

Rzekł tedy Páwel kniemu Przydzie ten czás izcie bedzie bił Bog / ściano pobielona / ty śiedziß ſadzac mie wedle zakonu / á roſkazujeß mie bic przeciw zakonowi.

4. A kteřijž tu ſtáli / řekli: Naywyſſýmu Kňězy Božijmu zlořečijſs?

Zátym ci ktorzy ſtali w koło / rzekli / Złorzeczyß nawyżßemu Kapłanowi Bożemu.

5. Y řekl Pawel: Newědělť gſem bratřij / byť Knijžetem Kněžſkým byl. Neboť geſt pſáno: Knijžeti Lidu twého nebudeſs zlořečiti.

A Páwel rzekł / Nie wiedziałem bracia żeby był nawyżßym Kápłanem / bo nápiſano ieſt / Kśiażeciu ludu twego złorzeczyć nie bedzieß.

6. Wěda pak Pawel / žeby tu byla gedna ſtrana Saduceyſkich / a druhá Zákonijků / zwolal w raddě: Mužij bratřij / yá gſem Zákonijk ſyn Zakonijkuow / pro naděgi a z mrtwých wſtánij yá mám ſauzen býti.

A gdy obaczył Páwel że ich iedná część byli Sáduceußowie á drudzy Faryzeußowie / zawołał do zgromádzenia / Mężowie bráćiá / iaciem ieſt Faryzeuß / ſyn Fáryzeußow / iaciem oſkárżon o nádzieie y powſtánie vmárłych

כג

7 וכד הדא אמר נפל חד בחד פרישא וזדוקיא ואתפלג עמא:

Detto ch'egli hebbe queſto, nacque diſcordia tra i Fariſei e i Sadducei; e diuiſeſi la moltitudine.

8 זדוקיא גיר אמרין דלית קימתא ולא מלאכא ולא רוחא פרישא דין מודין בכלהין:

Percioche i Sadducei dicono che non ci e reſurrettione, ne angelo, ne ſpirito: ma i Fariſei confeſſano l'vna coſa e l'altra.

9 והוא קלא רבא וקמו אנשא ספרא מן גבא דפרישא ונצין הוו עמהון ואמרין לא משכחינן מדם דביש בהנא גברא אן דין רוחא או מלאכא מלל עמה מנא אית בה בהדא:

E feceſi vn gran gridare: & eſſendoſi leuati ſu gli Scribi de la parte de Fariſei, contraſtauano, dicendo, Noi non trouiamo alcun male in queſt'huomo. E ſe qualche ſpirito ò Angelo gli ha parlato, non ripugniamo à Dio.

10 וכד הוא שגושיא רבא
בינתהון דחל הוא כ
כילירכא דלמא יפשחוניה
לפולוס ושלח לרהומיא
דיאתון יחטפוניה מן מ
מציעתהון ויעלוניה ל
למשריתא:

E coſi eſſendo nata vna gran ſeditione, il Capitano temendo che Paulo non foſſe lacerato da eſſi, comando che i ſoldati ſcendeſſeno, e toglieſſenlo del mezo di loro, e conduceſſenlo nel campo.

11 וכד הוא ליליא אתחזי
לה מרן לפולוס ואמר לה
אתחיל מטול דאיך ד
דאסהדת עלי באורשלם
הכנא עתיד אנת דאף
ברהומי תסהד:

La notte ſeguente il Signor ſi gli fece innanzi, e diſſe, Paulo, ſta di buono animo: percioche ſi come tu hai renduta teſtimonianza di me in Ieruſalem, coſi te la biſogna, rendere ancor in Roma.

כג

7 ובדברו את־האלה היתה מצה בין־הפרושים ובין הצדוקים ונפלג ההמון:

Y como vuo dicho eſto, fué hecha diſſenſion entre los Phariſeos y los Sadduceos: y la multitud fue diuiſa.

8 כי צדוקים אומרים כי לא יש תקומה ולא מלאך ולא רוח והמפרשים מתודים את־שתיהן:

(Porque los Sadduceos dizen que no ay reſurrecion, ni angel, ni eſpiritu: mas los Phariſeos confieſſan ambas coſas.)

9 ותהי צעקה גדולה ויקומו הסופרים מחלק הפרושים ויריבו לאמר דבר רע לא מצאנו באדם הזה ואם רוח דבר אליו או מלאך על־אלהים לא נלחם:

Y leuantoſe vn gran clamor: y leuantandoſe los Eſcribas de la parte de los Phariſeos, contendian diziendo. Ningun mal hallamos en eſte hombre? que ſi Eſpiritu le ha hablado, ó angel, no repugnemos à Dios.

10 וכאשר היתה מצה גדולה ירא שר אלף פן־יפשחו את־פולוס ויצו את אנשי־מלחמה לרדת ולגזול אותו מביניהם ולהוליכו אל־המחנה:

Y auiendo grande diſſenſion, el Tribuno auiendo temor que Paulo no fueſſe deſpedaçado deellos, mandó venir vna compannia de ſoldados, y arrebatarlo de en medio deellos, y lleuarlo àl real.

11 ובלילה הבא עמד אצלו יהוה לאמר חזק ואמץ פולוס כי כאשר העידות עלי בירושלים כן צריך גם ברהומה להעיד:

Y la noche ſiguiente, preſentandoſele el Senor dixole, Confia Paulo: que como has teſtificado de mi en Ieruſalem, anſi te conuiene teſtificar tambien en Roma:

κγ'.

7. Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος.

Et quand il eut dit cela, diſſenſion fut eſmeuë entre les Phariſiens & Sadduciens: & l'aſſemblee fut diuiſee.

8. Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.

Car les Sadduciens diſent qu'il n'y a point de reſurrection, ni Ange, ni eſprit: mais les Phariſiens confeſſent l'vn & l'autre.

9. Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη· καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες, οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν.

Et fut fait vn grand cri. Adonc les Scribes de la partie des Phariſiens ſe leuerent & debatoyent, diſans, Nous ne trouuons rien de mal en ceſt homme ici: mais ſi vn eſprit ou vn Ange a parlé à lui, ne bataillons point contre Dieu:

10. Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ Παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et comme grande diuiſion fuſt aduenue, le Capitaine, craignant que Paul ne fuſt mis en pieces par eux, commanda que les gendarmes deſcendiſſent, & qu'ils le rauiſſent du milieu d'eux, & l'amenaſſent en la fortereſſe.

11. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος, εἶπε, Θάρσει Παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι.

Et la nuict enſuiuante, le Seigneur ſe preſenta à lui, & dit, Paul aye bon courage: car comme tu as rendu teſmoignage de moi en Ieruſalem, ainſi t'en faut il auſſi teſmoigner à Rome.

CAP. XXIII.

7. Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo.

And when he had ſaid this / there was a diſſenſion betweene the Phariſes and the Sadduces / ſo ỹ the multitude was diuided.

8. Sadducæi enim dicunt non eſſe reſurrectionem, neque angelum, neque ſpiritum, Phariſæi autem utraque confitentur.

For the Sadduces ſay that there is no reſurrection/neither Angell/ nor ſpirit; but the Phariſes confeſſe both.

9. Factus eſt autem clamor magnus. Et ſurgentes quidam Phariſæorum, pugnabant, dicentes, Nihil mali invenimus in homine iſto, quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut angelus? (*ne repugnemus* DEO.)

Then there was a great cry: and the Scribes of the Phariſes part roſe vp/ and ſtroue/ ſaying / We finde none euill in this man: but if a ſpirit or an Angell hath ſpoken to him / let vs not fight againſt God.

10. Et cum magna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, iuſſit milites deſcẽdere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in caſtra

And when there was a great diſſenſion / the chief captaine / fearing leſt Paul ſhould haue bene pulled in pieces of them / commanded the ſouldiers to goe downe and to take him from among them / and to bring him into the caſtel.

11. Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dominus, ait, Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.

Nowe the night following the Lorde ſtoode by him / and ſayde / Be of good courage / Paul: for as thou haſt teſtified of me in Jeruſalem / ſo muſt thou beare witneſſe alſo at Rome.

Das XXIII. Capitel.

7. Da er aber das ſaget / ward ein Auffruhr vnter den Phariſeern vnnd Saduceern / vnd die Menge zurſpaltet ſich.

Oc der hand det ſagde / bleff der it Oprør mellem Phariſeerne oc Saduceerne / oc Menigheden bleff atſkilg.

8. Denn die Saduceer ſagen / Es ſey keine aufferſtehung / noch Engel / noch Geiſt / die Phariſeer aber bekennens beides.

Thi Saduceerne ſige/at der er ingen Opſtandelſe / icke heller Engel /. oc ey Aand til/ Men Phariſeerne bekende dem baade.

9. Es ward aber ein groß geſchrey / vnd die Schrifftgelehrten der Phariſeer theil ſtunden auff / ſtritten / vnd ſprachen: Wir finden nichts arges an diſem Menſchen. Hat aber ein Geiſt oder ein Engel mit jm geredt / ſo können wir mit Gott nicht ſtreiten.

Oc der bleff it ſtort ſkrig/ Oc de Scriffekloge aff Phariſeernis part ſtode op ſtridde oc ſagde / Wi finde inted ont met dette Menniſke. Haffuer en Aand eller en Engel talet met hannem / da kunde wi icke ſtride mod Gud.

10. Da aber die auffruhr groß ward / beſorget ſich der öberſte Hauptmann / ſie möchten Paulum zureiſſen / vnnd hieß das Kriegsvolck hinab gehen / vnd jhn von jhnen reiſſen / vnd in das Läger führen.

Men der det Oprør bleff ſtort / da befryctede den øffuerſte Høffuitzmand / at de ſkulde ſønder riffue Paulum / oc hand bad Krigzfolcket gaa ned / oc ſlide hannem fra dem / oc føre hannem i Leyren.

11. Des andern tags aber inn der nacht / ſtund der HERR bey jm / vnd ſprach: Sey getroſt Paule / Denn wie du von mir zu Jeruſalem gezeuget haſt / alſo muſt du auch zu Rom zeugen.

Oc anden dagen om natten / ſtod HErren hoſſ hannem / oc ſagde/ Ver trøſtig Paule/ Thi at lige ſom du haffuer vidnet om mig i Jeruſalem/ Saa ſkalt du oc vidne vdi Rom.

Kapitola XXIII.

7. A když to powěděl/ ſtal ſe rozbrog mezy Saduzey a Zákonijky / y rozdělilo ſe mnozſtwij.

A tho gdy rzekł/ wnet ſie wßczęły nieſnaſki miedzy Faryzeußmi y Saduceußmi/ y tákże ſie rozerwáło ono zgromádzenie.

8. Nebo Saduceowě prawij/ že nenijž mrtwých wſtánij/ ani Angela/ ani ducha. Ale Zákonijcy to obě wyznáwagij.

Abowiem Sáduceuſzowie powiedaia iż nie máß zmartwych wſtánia/ áni Anioła / ani Duchá/ Fáryzeußowie záſie tho oboie wyznawáia.

9. Y ſtal ſe křik weliký: A powſtawſſe někteřij Včitele z Zákonijků/ zaſtáwali gey/ řkauce: Nic gſme zlého nenalezli na tomto člowěku/ což pak / mluwilli geſt gemu duch/ neb Angel/ neodpjreymež Bohu.

Y thákże ſie wſczęło wołánie wielkie/ á wſtawßy Doktorowie z ſtrony Fáryzeußow / zápárli ſie otho / mowiac / Nic złego nie naydujemy w tym cżłowieku / A ieſliż mu co powiedział Duch ábo Anioł/ nie ſprzeciwiaymyż ſie Bogu.

10. A když ſe weliký rozbrog ſtal/ boge ſe Haytman aby Pawel od nich nebyl roztrhán/ rozkázal Zoldněřům ſgijti doluow/ a vchopiti gey z proſtředku gegich/ a wěſti do wogſka.

A gdy był wielki roſthyrk/ boiac ſie Rotmiſtrz áby Páwlá nie rozßarpáli miedzy ſoba / roſkazał idź ſłużebnym á wydrzec go z poſrzod ich/ y odwieść do zamku.

11. W druhau pak noc/ okázaw ſe gemu PAN / řekl: Budiž ſtálý Pawle. Neb yakož gſy ſwědčil o mně w Geruzalémě/ tak muſýš ſwědčiti y w Řijmě.

Tedy przyßłey nocy ſthánawßy przy nim Pán/ rzekł/ Badź dobrego ſercá Páwle / ábowiem iákos o mnie dawał świádectwo w Jeruzalem / ták potrzebá abyś mie też oświadczył w Rzymie.

כג

12 וְכַד הְוָא צַפְרָא אֶתְכַּנְּשׁוּ הָווּ אֲנָשִׁין מֶן י יְהוּדָיֵא וַאחֶרְמוּ עַלַיְהוֹן דְּלָא נֵאכְלוּן וְלָא נֶשְׁתּוּן עַדמָא דְּנֶקְטְלוּנָיְהי לְפַוְלוֹס׃

Venuto il giorno ſi raunorono inſieme alcuni de Giudei, e votoronſi con giuramento, dicendo che non mangiarebbeno ne beuerebbeno, inſin à tanto che non haueſſeno ammazzato Paulo.

13 הָוַיִן הָווּ דֵּין הָנוּן ד דַּאקִימוּ בְּמוּמָתָא הָנָא קְיָמָא יַתִּיר מֶן אַרְבְּעִין גַּבְרִין׃

Et erano piu di quaranta, quelli che haueuano fatta queſta congiura.

14 וְאֶתְקַרַבוּ לְוָת כָּהֲנֵא וּלְוָת קַשִּׁישֵׁא וְאָמְרִין הָווּ דְּחֶרְמָא אַחֲרֶמְן עַלַיִן דְּמֶדֶּם לָא נֶטְעַם עַדמָא דְּנֶקְטוּל לְפַוְלוֹס׃

I quali andorono a i principali Sacerdoti & à i Vecchij, e diſſero, Noi ci ſiamo votati con ſolenne giuramento di non guſtar coſa alcuna, inſin à tanto che noi non habbiamo ammazzato Paulo.

15 וְהָשָׁא בְּעַו אַנְתּוּן וְרֵישֵׁא דְּכְנוּשְׁתָּא מֶן כִּילִיַרְכָּא דְּנַיְתִּיוּהִי לְוָתְכוּן אַיְךְ דְּבָעֵין אַנְתּוּן דְּתֶתְבַּצּוּן שַׁרִירָאִית סוּעֲרָנֵהּ וַחְנַן מְטַיְּבִינַן דְּנֶקְטְלִיוּהִי עַד לָא נֵמְטֵא לְוָתְכוּן׃

Fate dunque hora voi altri intendere al Capitano & al Conſiglio che domane velo conduca fuore, come ſe voi voleſte conoſcer di lui qualche coſa piu certa: e noi, prima che s'auuicini, ſiamo apparecchiati per ammazzarlo.

16 וַשְׁמַע הְוָא בַּר חָתֵהּ דְּפַוְלוֹס אֶפְרְסָנָא הָנָא וְעַל לְמַשְׁרִיתָא וּבַדֶּק לְפַוְלוֹס׃

Ma il figliuol de la ſorella di Paulo, hauendo vdite le inſidie, venne, & entrò nel campo, e riferille à Paulo.

17 וְשַׁדַּר פַּוְלוֹס קְרָא לְחַד מֶן קֶנְטְרוּנֵא וֶאמַר לֵהּ אוֹבֶל לְעַלְיָמָא הָנָא לְוָת כִּילִיַרְכָּא אִית לֵהּ גֵּיר מֶדֶּם דְּנֵאמַר לֵהּ׃

Allor Paulo chiamò à ſe vno de Centurioni, e diſſeli, Mena queſto giouenetto al Capitano: perciochè egli ha qualche coſa da riferirli.

כג

12 וַיְהִי־בֹקֶר וּמִקְצָת הַיְּהוּדִים קָשְׁרוּ קֶשֶׁר וְהַחֵרֶם הֶחֱרִימוּ אֶת־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא לֶאֱכֹלָם וְלֹא לִשְׁתּוֹת עַד כִּי יַהַרְגוּן אֶת־פַּוְלוֹס׃

Y venido el dia algunos de los Iudios ſe juntaron y prometieron debaxo de maldicion, diziendo, que ni comerian ni beuerian haſta que vuieſſen muerto à Paulo.

13 וַיִּהְיוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים אִישׁ אֲשֶׁר בָּאוּ בָּאָלָה הַזּוֹאת׃

Y eran mas de quarenta losque auian hecho eſta conjuracion:

14 אֲשֶׁר קָרְבוּ אֶל־שָׂרֵי־הַכֹּהֲנִים וְאֶל־הַזְּקֵנִים לֵאמֹר הַחֵרֶם הֶחֱרַמְנוּ אֶת־נַפְשֵׁנוּ מְאוּמָה לֹא לִטְעוֹם עַד כִּי הָרַגְנוּ אֶת־פַּוְלוֹס׃

Los quales ſe fueron àl Principe de los Sacerdotes y à los Ancianos, y dixeron, Noſotros auemos prometido debaxo de maldicion, que no auemos de guſtar nada haſta que ayamos muerto à Paulo,

15 וְעַתָּה הוֹפִיעוּ אַתֶּם לְהַגִּיד לְשַׂר אֶלֶף עִם הָעֵדָה אֲשֶׁר לְמָחֳרַת יוֹלִיךְ אוֹתוֹ אֲלֵיכֶם כְּמוֹ עֲתִידִים תִּהְיוּ לָדַעַת וְלַחְקֹר אֶת אֱמֶת דְּבָרָיו וַאֲנַחְנוּ בְּטֶרֶם יִקְרַב אֲלֵיכֶם נְכוֹנִים נִהְיֶה לְהָרְגוֹ׃

Aora pues voſotros con el Concilio hazed ſaber àl Tribuno, que lo ſaque mannana à voſotros, como que quereys entender deel alguna coſa màs cierta: y noſotros, antes que el llegue, eſtamos aparejados para matarló.

16 וַיִּשְׁמַע בֶּן־אֲחוֹת פַּוְלוֹס אֶת הַמַּאֲרָב וַיֵּלֶךְ וַיָּבוֹא בַּמַּחֲנֶה וַיַּגֵּד לְפַוְלוֹס׃

Entonces vn hijo de la hermana de Paulo, oyendo las aſſechanças, vino, y entrò en el real, y dió auiſo à Paulo.

17 וַיִּקְרָא פַּוְלוֹס לְאֶחָד מִשָּׂרֵי מֵאוֹת לֵאמֹר הוֹלֵךְ נָא אֶת־הַנַּעַר הַזֶּה אֶל־שַׂר אֶלֶף כִּי יֵשׁ לוֹ דָבָר לְהַגִּיד לוֹ׃

Y Paulo, llamando à vno de los Centuriones diza, lleua a eſte mancebo àl Tribuno: porque tiene cierto auiſo que darle.

κγ'.

12. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν Ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον.

Le lendemain venu, quelques Iuifs, firent complot & ſerment auec execration, diſans qu'ils ne mangeroyent ni ne boiroyent iuſqu'à tant qu'ils euſſent tué Paul.

13. Ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες.

Et eſtoyent plus de quarante qui auoyent fait ceſte coniuration auec execration de ſerment.

14. Οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπον, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν Παῦλον.

Leſquels s'adreſſerent aux principaux Sacrificateurs & aux Anciens, & leur dirent, Nous auons fait vœu auec execration de ſerment, que nous ne guſterions de rien iuſqu'à tant que nous ayons tué Paul.

15. Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.

Maintenant donc vous autres faites ſauoir au Capitaine par l'aduis du conſeil, qu'il le vous amene demain, cõme ſi vous vouliez cognoiſtre quelque choſe plus auãt de lui: & nous ſerõs tout preſts pour le tuer deuãt qu'il approche.

16. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς Παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ Παύλῳ.

Mais le fils de la ſœur de Paul ayant entendu ces embuſches, vint & entra en la fortereſſe, & le rapporta à Paul.

17. Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ Παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη, Τὸν νεανίσκον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.

Et Paul ayant appelé à ſoi vn des Centeniers, lui dit, Mene ce ieune homme vers le Capitaine: car il a quelque choſe à lui rapporter.

CAP. XXIII.

12. Facta autem die collegerunt ſe quidam ex Iudæis, & devoverunt ſe dicentes, neque manducaturos, neque bibituros donec occîderent Paulum.

And when the day was come, certaine of the Jewes made an aſſemblie/ and bounde them ſelues with oth/ saying / that they would neither eate nor drinke/ till they had killed Paul.

13. Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

And they were more then fourty/ which had made this conſpiracie.

14. Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum & ſeniores, & dixerunt, Devotione devovimus nos nihil guſtaturos, donec occidamus Paulum.

And they came to the chiefe Prieſtes and Elders / and ſayde / Wee haue bounde our ſelues with a ſolemne oth/ that wil eate nothing / vntill we haue ſlaine Paul.

15. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum cõcilio, ut producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, priùſquam appropiet, parati ſumus interficere illum.

Nowe therefore/ ye and the Counſell ſignifie to the chiefe captaine / that hee bring him forth vnto you to morowe / as though ye would knowe ſome thing more perfectly of him/ and we / or euer he come nere/ will be ready to kill him.

16. Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſidias, venit & intravit in caſtra, nuntiavitq; Paulo.

But when Pauls ſiſters ſonne heard of their laying awayt/ he went/ and entred into the caſtle / and tolde Paul.

17. Vocans autem Paulus ad ſe unum ex Centurionibus, ait, Adoleſcentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

And Paul called one of the Centurions vnto him / and ſaid / Bring this young man vnto to chiefe captaine: for he hath a certaine thing to ſhewe him.

Das XXIII. Capitel.

12. Da es aber tag ward/ ſchlugen ſich etliche Jüden zuſammen / vnnd verbanneten ſich / weder zu eſſen noch zu trincken / biß daß ſie Paulum getödtet hetten.

Men der det bleff dag / ſloge nogle Jøder ſig tilſammen / oc forbandede ſig / at de vilde huercken æde oc ey dricke / før end de haffde ſlaget Paulum ihiel.

13. Jrer aber waren mehr denn viertzig / die ſolchen Bund machten.

Oc de vaare mere end fyrretiue / ſom giorde dette forbund.

14. Die tratten zu den Hohenprieſtern vnd Elteſten/ vnd ſprachen: Wir haben vns hart verbannet nichts anzubeiſſen / biß wir Paulum getödtet haben.

De ginge til de ypperſte Preſter oc til de Eldſte / oc ſagde / Wi haffue hart forbandet oſſ / at wi ſkulle icke bide paa noget / for end wi haffue ſlaget Paulum ihiel.

15. So thut nun kunth dem Oberhauptmann / vnd dem Rath / daß er jhn Morgen zu euch führe / als wolt ihr jn baß verhören/ wir aber ſind bereit jhn zu tödten / ehe denn er für euch kompt.

Saa giffuer nu den øffuerſte Høffuitzmand til kende / oc Raadet / at hand fører hannem vdi morgen til eder/ lige ſom i vilde ydermere forhøre hannem/ Men wi ere rede til at ihielſla hannem / før end hand kommer faar eder.

16. Da aber Paulus Schweſter Son den anſchlag hörete/ kam er dar/ vnd gieng in das Lager / vnd verkündigets Paulo.

Men der Pauli øſter ſøn hørde det Anſlag/ kom hand did / oc gick ind i Leyren / oc forkyndede Paulo det.

17. Paulus aber rieff zu ſich einen von den Vnterhauptleuten / vnnd ſprach: Diſen Jüngling führ hin zu dem Oberhauptmann / denn er hat jhm etwas zuſagen.

Da kallede Paulus til ſig en aff Vnderhøffuitzmendene / oc ſagde / Leed denne vnge Dreng bort til den øffuerſte Høffuitzmand / thi hand haffuer noget at ſige hannem.

Kapitola XXIII.

12. A když bylo we dne/ ſeſſli ſe někteřij z Židůw/ a zaklli ſe řkauce: Že nebudau gijſti ani pijti/ až zabigij Pawla.

A tak gdy náſtał dźień/ zſzedſzy ſie niektorzy z Zydow przyrzekli ſobie ſpolu podklatwą/ mowiąc/ Nie będźiem ieść áni pić áż zámorduiem Páwłá.

13. A bylo wijce nežli čtyřidceti těch mužůw/ kteřijž ſe byli tak ſpikli:

Y było ich wiecey niż czterdźieśći co to ſprzyśieżenie vczynili miedzy ſobą.

14. Kteřijžto přiſtaupili k Knijžatuom Kněžſkým a Starſſým/ y řekli: Pod přijſahau zawázali gſme ſe/ že neokuſýme ničehož/ dokudž nezabijme Pawla.

Ci przyſzedſzy do Kśiążąt kápłáńſkich y do ſtárſzych/ powiedźieli/ Przyrzekliſmy ſobie ſlubecżje nic vkuśić nie mamy áżbyſmy zámordowáli Páwłá.

15. Protož wy nynij dayte wěděti Haytmanu a Raddě/ ať gey zaytra k wám rozkáže přiweſti/ yakobyſſte něco giſtſſjho chtěli zwěděti od něho. My pak prwé nežli k wám přijgde/ hotowi budeme/ abychme zabili gey.

A przetož wy teraz daycie znáć rotmiſtrzowi z woley ſpolnego zgromádzenia/ aby go iutro do was wywiodł Iż ſie rzkomo chcecie doiſtátecżniey wywiedźieć o tych rzecżách co ſie tkną ſtrony tego/ á my pirwey niż przed was przyydźie/ gotowiſmy go zámordowac.

16. Tu leſt když vſlyſſal ſyn Seſtry Pawlowy/ ſſel/ a wſſel do wogſka/ a powěděl Pawlowi.

A gdy vſłyſzał ſyn śioſtry Páwłowey te zdrádę przybieżał/ y wſzedſzy do zamku oznáymił to Páwłowi.

17. Tehdy Pawel powolaw k ſobě gednoho z Setnijkůw/ řekl gemu: Mladence tohoto doweď k Haytmanu/ neboť má něco powěditi gemu.

A záwoławſzy Páwel niektorego z ſetnikow/ rzekł/ Dowiedź tego młodźieńcá do Rotmiſtrzá/ bowiem mu coś ma powiedźieć.

כג

18 וּדְבַרֵהּ קֶנְטְרוּנָא
לְעַלַיְמָא וַאעֲלֵהּ לְוָת
כִּילִיַּרְכָא וֶאמַר פַּוְלוֹס
אֲסִירָא קְרָנִי וּבְעָא מֶנִּי
דַּאיְתֵי הָנָא עַלַיְמָא לְוָתָךְ
דְּאִיתלֵהּ מֶדֶם דְּנֵאמַר לָךְ׃

Colui dunque il preſe con ſeco, e menollo al Capitano, e diſſe, Paulo che è in prigione, m'ha chiamato a ſe, e pregatomi ch'io conduceſſi à te queſto giouenetto, che ha qualche coſa da dirti,

19 וַאחַדֵהּ בְּאִידֵהּ כ
כִּילִיַּרְכָא לְעַלַיְמָא וְנַגְדֵהּ
לְחַד גַּבָּא וּמְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ
דְּמָנָא אִית לָךְ דְּתֵאמַר
לִי׃

Il Capitano pigliandolo per la mano, ſi ritirò con eſſo da parte, e domandolli, Che coſa è quella che tu hai da riferirmi?

20 וֶאמַר לֵהּ עַלַיְמָא
יְהוּדָיֵא אֶתְחַשַּׁבוּ דְּנֶבְעוֹן
מֶנָּךְ דְּתַאחֵת לְפַוְלוֹס
מָחָר לְכֶנְשְׁהוֹן אַיךְ צָבֵין
מֶדֶם יַתִּיר דְּנֵאלְפוּן
מֶנֵּהּ׃

Et egli diſſe, I Giudei ſi ſon compoſti di pregarti che domane tu meni fuor Paulo nel Conſiglio, come ſe voleſſeno ricercercar di lui qualche coſa piu certa.

21 אַנְתְּ הָכִיל לָא תֶּתְתְּפִּיס
לְהוֹן הָא גֵּיר יַתִּיר מֶן
אַרְבְּעִין גַּבְרִין מֶנְּהוֹן ג
נָטְרִין לֵהּ בַּכְמִאנָא ו
וַאחֲרִמוּ עַל נַפְשְׁהוֹן דְּלָא
יֵאכְלוּן וְלָא יֶשְׁתְּהוֹן עַד־
מָא דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי וְהָא
מְטַיְּבִין וּמְקַוִּין לְשׁוּדָיָךְ׃

Ma tu non compiacer loro: percioche piu di quarantà huomini di loro gli fanno inſidie contra, i quali ſi ſon votati con giuramento di non mangiar ne bere, infin che non l'habbiano ammazzato: & hora ſono apparecchiati, aſpettando la promeſſa da te.

22 וַשְׁרָיְהִי כִּילִיַּרְכָא
לְעַלַיְמָא כַּד פַּקְדֵהּ דְּאֶנָשׁ
לָא יֵדַע דְּהָלֵין בְּדַקְתְּ לִי׃

Hor il Capitano licentiò il giouenetto, comandandoli che non diceſſe à perſona d'hauergli ſcoperte queſte coſe.

כג

18 וְהוּא לְקָחוֹ וַיּוֹלִיכוֹ אֶל־הַשַּׂר אֶלֶף וַיֹּאמַר פּוֹלוֹס הָאָסוּר קָרָא לִי וְשָׁאַל מִמֶּנִּי לְהוֹלִיךְ אֶת־הַנַּעַר הַזֶּה אֵלֶיךָ כִּי יֶשׁ לוֹ דָבָר לְהַגִּיד לָךְ׃

El entonces tomandolo, lleuólo àl tribuno, y dixo, El preſo Paulo llamandome me rogó, que truxeſſe à ti eſte mancebo, que tiene algo que hablarte.

19 וְשַׂר אֶלֶף אֲחָזוֹ בְּיָדוֹ וְנִתּוֹק לְבָדָד שָׁאַל לוֹ מַה הַדָּבָר אֲשֶׁר יֶשׁ לְךָ לְהַגִּיד לִי׃

Y el Tribuno tomandolo de la mano, y apartandoſe á parte con el, preguntole, Que es loque tienes de que darme auiſo?

20 וַיֹּאמֶר כִּי הַיְּהוּדִים נוֹסְדוּ יַחַד לִשְׁאֹל מִמְּךָ אֲשֶׁר לְמָחֳרָת תּוֹלִיךְ אֶת־פּוֹלוֹס אֶל־הָעֵדָה כְּמוֹ עֲתִידִים הֵמָּה לָדַעַת וְלַחְקֹר אֶת־יֹשֶׁר וֶאֱמֶת דְּבָרָיו׃

Y el dixo, Los Iudios han concertado de rogarte que mannana ſaques à Paulo àl Concilio, como que han de inquirir de el alguna coſa mas cierta.

21 וְאַתָּה אַל־תַּאֲמִין לָהֶם כִּי מְאָרְבִים עָלָיו מֵהֶם יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים אִישׁ אֲשֶׁר הֶחֱרִימוּ אֶת־נַפְשָׁם לֹא לֶאֱכֹל וְלֹא לִשְׁתּוֹת עַד־כִּי יַהַרְגֻהוּ וְעַתָּה נְכוֹנִים הֵמָּה וַיְשַׂבְּרוּן מִמְּךָ אֶת־הַמַּאֲמָר׃

Mas tu no los creas porque mas de quarenta varones deellos lo aſſechan, los quales han hecho promeſſa debaxo de maldicion de no comer ni beuer haſtaque lo ayan muerto: y aora eſtan apercebidos eſperando tu promeſſa.

22 וְשַׂר אֶלֶף הִתִּיר אֶת הָעֶלֶם וַיְצַו אוֹתוֹ מְדַבֵּר לְאִישׁ לֹא אֶחָד כִּי־אֶת־הָאֵלֶּה גִּלִּיתָ לְאָזְנָי׃

Entonces el Tribuno deſpidió àl mancebo mandandole que à nadie dixeſſe que le auia dado auiſo deeſto.

κγ'.

18. Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καί φησιν, ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρὸς σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι.

Il le print donc, & le mena vers le Capitaine, & dit, Paul qui eſt priſonnier m'a appelé, & prié d'amener ce ieune homme vers toi, d'autant qu'il a quelque choſe à te dire.

19. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ᾽ ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;

Et le Capitaine le prenant par la main ſe retira à part, & lui demanda, Qu'eſt ce que tu as à me rapporter?

20. Εἶπε δὲ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.

Et il lui dit, Les Iuifs ont conſpiré de te prier que demain tu enuoyes Paul au conſeil, comme s'ils vouloyent enquerir quelque choſe plus auant de lui.

21. Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.

Mais ne t'accorde point: car plus de quarante hommes d'entr'eux ſont en embuſches contre lui, qui ont fait vœu auec execration de ſerment de ne manger ne boire iuſqu'à tant qu'ils l'ayent mis à mort &: maintenant ils ſont tout preſts, attendans ce que tu leur promettras.

22. Ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας, μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.

Le Capitaine donc renuoya le ieune homme, lui commandant qu'il ne diſt à perſonne qu'il lui euſt declaré ces choſes.

CAP. XXIII.

18. Et ille quidẽ aſſumens eum duxit ad tribunum, & ait, Vinctus Paulus rogavit me hunc adoleſcẽtem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

So he tooke him/ and brought him to the chiefe captaine/ and ſaid/ Paul the priſoner called me vnto him/ & prayed me to bring this yong man vnto thee/ which hath ſome thing to ſay vnto thee.

19. Apprehendens autem tribunus manum illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & interrogavit illum, Quid eſt quod habes indicare mihi?

Then the chiefe captaine tooke him by the hand/ and went apart with him alone/ and aſked him What haſt thou to ſhewe me?

20. Ille autem dixit, Iudæis convênit rogare te, ut craſtina die producas Paulum in concilium, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo.

And he ſaid/ The Jewes haue conſpired to deſire thee/ that thou wouldeſt bring forth Paul to morowe into the Counſell/ as though they would inquire ſome what of him more perfectly.

21. Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri ampliùs quam quadraginta, qui ſe devoverunt nõ mãducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt, expectantes promiſſum tuum.

But let them not perſwade thee: for there lie in waite for him of them/ more then fourty men/ which haue bounde them ſelues with an othe/ that they will neither eate nor drinke/ till they haue killed him: and now are they ready/ and wayte for thy promiſe.

22. Tribunus igitur dimiſit adoleſcentẽ, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota ſibi feciſſet.

The chiefe captaine then let the young man departe/ and charged him to ſpeake it to no man/ that hee had ſhewed him theſe thinges.

Das XXIII. Capitel.

18. Der nam jhn an/ vnnd führet jn zum Oberhauptmañ/ vnd ſprach: Der gebunden Paulus rieff mir zu ſich/ vnd bat mich/ diſen Jüngling zu dir zu führen/ der dir etwas zu ſagen habe.

Hand anammede hannem oc ledde hannem til den øffuerſte Høffuitzmand/ oc ſagde/ Den bundne Paulus kallede mig til ſig/ oc bad mig/ lede denne vnge Dreug til dig/ ſom haffuer noget at ſige dig.

19. Da nam jhn der Oberhauptmann bey der Hand/ vnd weich an einen ſondern ort/ vnd fraget jn: Was iſts/ daß du mir zu ſagen haſt?

Da tog den øffuerſte Høffuitzmand hannem ved haanden/ oc vigede til en beſynderlige ſted/ oc atſpurde hannem/ Huad er det/ ſom du haffuer at ſige mig?

20. Er aber ſprach die Jüden ſind eins worden/ dich zu bitten/ daß du Morgen Paulum für den Rath bringen laſſeſt/ als wolten ſie jhn baß verhören.

Da ſagde hand/ Jøderne ere bleffne til enſſ/ at bede dig at du ſkalt lade Paulum føre faar Raadet i morgen/ lige ſom de vilde ydermere forhøre hannem.

21. Du aber traue jnen nicht/ denn es halten auff jhn mehr denn viertzig Männer vnter jnen/ die haben ſich verbannet/ weder zueſſen noch zu trincken/ biß ſie Paulum tödten/ vnd ſind jetzt bereit/ vnd warten auff deine verheiſſung.

Men tro du dem icke/ Thi der vocte paa hannem mere end fyretiue Mend aff dem/ ſom ſig haffue forbandet/ huercken at æde oc ey heller at dricke/ før end de ihielſla Paulum/ Oc de ere nu rede/ oc bie effter dit løffte.

22. Da ließ der Oberhauptmann den Jungling von ſich/ vnd gebot jm/ daß er niemand ſagete/ daß er jhm ſolchs eröffnet hette.

Da forlod den øffuerſte Høffuitzmand den vnge Dreng fra ſig/ oc bød hannem/ at hand ſkulde ingen ſige/ at hand haffde obenbaret dette faar hannem.

Kapitola XXIII.

18. A on poyaw gey/ y wedl k Haytmanu/ a řekl gemu: Wězeň Pawel proſyl mne/ abych tohoto Mládence přiwedl k tobě/ nebť má nětco mluwiti s tebau.

A thák go on wźiąwſzy wiodł do Rotmiſtrzá/ y rzekł/ Páwel więźień wezwawſzy mie prośił ábych thego młodźieńcá dowiodł do ćiebie iż ma nieco mowić z tobą.

19. Y poyaw gey Haytman za ruku geho/ ſſel s nim ſaukromij/ a otázal ho: Co geſt to geſſto mi máſs powěděti?

Tedy rotmiſtrz wźiąwſzy go zá rękę odwiodł ſie z nim ná ſtronę/ y pythał go/ Coż to ieſt co mi oznáymić maſz?

20. Tehdy on řekl: Židé na tom zůſtali/ a magij tebe proſyti/ aby zaytra wywedl do Raddy Pawla/ yakoby nětco giſtiſſýho chtěli zwěděti o něm.

A on powiedźiał/ Poſtánowili Zydowie prośić ćie ábyś iutro wywiodł Páwłá do zgromádzenia/ iákoby ſie mieli nieco o nim doſtáteczniey dowiedźieć.

21. Ale ty nepowolug gim. Neboť auklady činij gemu/ mužůw wijce než čtyřidceti/ kteřijž ſe zaklli/ že nebudau ani gijſti/ ani pijti/ až gey zabigij: a giž gſau hotowi/ čekagijce aby ty gim to ſlijbil včiniti.

A ták ſie im nie day vwodźić/ boć ſie nań náſádźiło z nich więcey niż czterdźieśći mężow/ ktorzy ſobie pod klątwą przyrzekli áni ieść áni pić áżby go zámordowáli/ y teraz iuż ſą pogotowiu/ czekáiąc cobyś im oznáymił.

22. Tehdy Haytman puſtil toho Mládence/ přikázaw aby žádnému neprawil by tyto wěcy powěděl gemu.

Zátym Rotmiſtrz odpráwił onego młodźieńcá/ roſkázuiąc mu áby tego przed żadnym nie powiedał iż mu to oznáymił.

כ ג

23 וַקְרָא לַתְרֵין קֶנְטְרוּנִין
וֶאמַר לְהוֹן זֵלוּ עַתֵּדוּ ר
רְהוּמָיֵא מַאתַיִן דְּיֵאזְלוּן
לְקֵסַרִיַת וּפָרָשֵׁא שַׁבְעִין
וְשָׁדְיֵי בְּיַמִינָת מַאתַיִן
דְּנִפְּקוּן מֶן תְּלַת שָׁעִין
בְּלֵלְיָת :

Poi chiamando à ſe certi ſuoi due Centurioni, diſſe, Mettete in ordine dugento ſoldati, che vadano inſin à Ceſarea, e ſettanta huomini à cauallo, e dugento lancie, à tre hore di notte.

24 סַיְבוּ דֵין אַף בְּעִירָא
אֵיךְ דְּיַרְכְּבוּנָהּ לְפַוְלוֹס
וְיַפְּלְטוּנָיְהִי לְוָת פִּילִכְּס
הִגְמוּנָא :

E fate che ci ſiano de giumenti, accioche vi pongano ſu Paulo, e conducanlo ſaluo à Felice Preſidente.

25 (דְּחֵל גֵּיר דַּלְמָת
יֶחְטְפוּנַיְהִי יְהוּדָיֵת ו
וְיֶקְטְלוּנַיְהִי וְהוּ אַחְרִית
יֶתְעַשַּׁק אֵיךְ דְּנְסַב כַּסְפָּא :)

(Percioche teme accioche non pigliarlo Giudei, Et occiderannolo & egli di poi calumniato come haueua riceuuti i denari.)

26 וַכְתַב אֶגַּרְתָּא וִיהַב
לְהוֹן דְּאִית בָּהּ הָכַנָּת
קְלַוְדִיוֹס לוּסִיאוֹס לְפִילִכְּס
הִגְמוּנָא נַצִּיחָא שְׁלָם :

E ſcriſſeli vna lettera in queſta forma. Claudio Liſia à Felice potentiſſimo Preſidente, Salute.

27 לְגַבְרָא הָנָת אֲחַדוּ
יְהוּדָיֵא אֵיךְ דְּיִקְטְלוּנָיְהִי
וְקָמֵת אֶנָא עַם רְהוּמָיֵא
וּפַרְקֵתֵהּ כַּד יֶלְפֵת ד
דַּרְהוּמָיָא הוּ :

Eſſendo queſt'huomo ſtato preſo da i Giudei, e ſtando per eſſere ammazzato da eſſi, io ſopraueni con la compagnia de ſoldati, e lo tolſi lor de le mani, hauendo conoſciuto ch'egli era Romano.

28 וְכַד בָּעֵא הֲוִית לְמֵדַע
עֶלְתָת דְּמֶטוּלָתֵהּ רָשִׁין
הֲווֹ לֵהּ אַחְתֵּתֵהּ לְכֶנְשְׁהוֹן :

E volendo ſaper la cagione, perche eſſi l'accuſauano, il conduſſi nel Conſiglio loro.

כ ג

23 וַיִּקְרָא לִשְׁנֵי אַנְשֵׁי שָׂרֵי מֵאוֹת
וַיֹּאמֶר הָכִינוּ אֶת־אַנְשֵׁי מִלְחָמָה
מָאתַיִם לַהֲלֹךְ לְקֵיסַרְיָא וְשִׁבְעִים
פָּרָשִׁים וּמָאתַיִם נֹשְׂאֵי הַחֲנִיתוֹת
תְּשַׁעַת הַשְּׁלִישִׁית הַלָּיְלָה :

Y llamados dos Centuriones, mandóles que apercibieſſen dozientos ſoldados, que fueſſen haſta Ceſarea, y ſetenta de cauallo con los dozientos que lo acompannaſſen deſte la tres horas de la noche.

24 וְהָכִינוּ אֶת־בְּעִירְכֶם לְהַרְכִּיב
אֶת־פַּוְלוֹס וּלְהַפְלִיטוֹ אֶל־פֵּילִכְּס
הַפָּקִיד :

Y que aparejaſſen caualgaduras para en que poniendo à Paulo lo lleuaſſen en ſaluo à Felix el Preſidente.

25 (כִּי יָרֵא פֶּן יִגְזְלֻהוּ הַיְּהוּדִים
וְיַהַרְגֻהוּ וְהוּא אַחֲרֵי־כֵן יְכֻלַּם
כְּמוֹ לָקַח כָּסֶף :)

(Porque temor porque no para arrebatarlo los Iudios Y mararlohan y el deſpues calunniado Como auia recebido el dinero.)

26 וַיִּכְתֹּב אִגֶּרֶת וּפַתְשֶׁגֶן הַכְּתָב
זֶה הוּא קְלַוְדִיּוֹס לִיסִיַס לְאִישׁ
חַיִל וּנְשִׂיא פֵּילִכְּס שָׁלוֹם לוֹ לָנֶצַח:

Eſcriuiendo vna letra que en ſumma contenia eſto. Claudio Lyſias à Feliz Gouernador Excellente Salud.

27 הָאִישׁ הַזֶּה נִתְפַּשׂ מִיהוּדִים
וַעֲתִידִים הֵמָּה לְהָרְגוֹ וָקַמְתִּי
עִם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וָאֲפַלְּטֵהוּ
בְּהִוָּדְעִי כִּי רוֹמִי הוּא :

A eſte varon, tomado de los Iudios, y que lo començauan à matar, libré yo ſobreuiniendo con vna compannia de ſoldados, entendiendo que era Romano.

28 וּבְבַקְּשִׁי לָדַעַת אֶת־אוֹדוֹת
אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן יְחַיְּבוּהוּ הֲבִיאוֹתִיו
אֶל־עֲדָתָם :

Y queriendo ſaber la cauſa porque lo accuſauan, lleuelo àl Concilio deellos.

κγ'.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός.

Puis ayant appelé deux certains Centeniers, dit, Tenez preſts deux cens gendarmes pour aller iuſqu'à Ceſaree, & ſeptante hommes de cheual, & deux cens archers, à trois heures de nuict.

24. Κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα.

Et qu'il y ait montures preſtes, afin qu'ayans fait monter Paul, ils le menent en ſauueté au Gouuerneur Felix.

25. (Ὅτι ἐφοβήθη γὰρ μήποτε ἁρπάσωσιν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι καὶ ἀποκτενῶσιν αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ὕστερον συκοφαντηθείη ὡς λαβὼν ἀργύριον.)

(Car il craignit de peur qu'il ne pour le rauir les Iuifs & ils le mettrõt à mort & il finalement circonuene comme auoit receu l'argent.)

26. Γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον. Κλαύδιος λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.

Et lui eſcriuit vnes lettres d'vne telle teneur. Claude Lyſias au treſ-excellent Gouuerneur Felix, Salut.

27. Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι.

Comme ceſte homme empoigné des Iuifs eſtoit preſt d'eſtre tué par eux, ie ſuis ſuruenu auec la garniſon, & le leur ai oſté, ayant cognu qu'il eſtoit Romain.

28. Βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

Et voulant ſauoir la cauſe pourquoi ils l'accuſoyent, ie le menai en leur conſeil.

CAP. XXIII.

23. Et convocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate milites ducentos, ut eant uſque Cæſarêam & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis.

And hee called vnto him two certaine Centurions/ ſaying/ Make ready two hundreth ſouldiers/ y they may go to Ceſarea/ & horſmen three ſcore and ten/and twy hūdreth with dartes/ at the thirde houre of the night.

24. Et iumenta pręparate, ut imponentes Paulum, eum ſalvum perducerent ad Felicem pręſidem.

And let them meke readie an horſe that Paul being ſet on/ may be brought ſafe vnto Felix the Gouernour.

25. (Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.)

For out he was afraid leaſt any take him the Jewes/ And they ſhal kyll him/and he was affter accuſed falſely/ that he had receiued the money.

26. Scribens epiſtolam cōtinentem hæc. Claudius Lyſias optimo præſidi Felici ſalutem.

And hee wrote an epiſtle in this maner. Claudius Lyſias vnto the moſt noble Gouernour Felix ſendeth greeting.

27. Virum hunc comprehenſum à Iudæis, & incipiētem interfici ab eis, ſuperveniens cum exercitu, eripui, cognito quia Romanus eſt.

As this man was taken of the Jewes/& ſhould haue bene killed of them/ I came vpon them with the garriſon/ and reſcued him/perceiuing that he wz a Romane.

28. Volenſque ſcire cauſam quam obiiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

And when I would haue knowen the cauſe/ wherfore they accuſed him/ I brought him forth into their counſell.

Das XXIII. Capitel.

23. Vnd rieff zu ſich zweyen Vnterhauptleuten/ vnnd ſprach: Růſtet zwey hundert Kriegsknecht/ daß ſie gen Ceſarien ziehen/ vnnd ſiebentzig Reůter/ vnnd zwey hundert Schůtzen/ auff die dritte ſtund der nacht.

Oc hand kallede til ſig tho Vnderhøffuitzmend/ oc ſagde/ Ruſter thu hundrede Stridzmend/ at de ſkulle drage til Ceſaream/ oc halffierdeſinds tiue Reyſener/ oc thu hundrede Skytter/ den tredie ſtund i nat.

24. Vnd die Thiere richtet zu daß ſie Paulum drauff ſetzen/ vnd bringen jn bewaret zu Felix dem Landpfleger.

Oc bereder diuret at de kunde ſette Paulum der paa/ oc føre hannem vſkad til Felix Landzherren.

25. (Denn er beſorgte ſich/ die Jůden möchten jhn mit gewalt nemmen vnd tödten/ vnd er můſte jhm nachmals übel nachreden laſſen/ als hette er Geldt genommen.)

Thi da befrøctede hand ſig at der ſkal icke tage fat paa hannem Jøderne/ oc de ſkulle ſla hannem ihiel oc hand der effter bleff beſøtt/ at hand haffde anammet Pendinge.

26. Vnnd ſchreib einen Brieff/ der hielt alſo: Claudius Lyſias/ dem theuren Landpfleger Felix/ freude zuvor.

Oc hand ſcreff it Breff/ det lydde ſaa. Claudius Lyſias/ Den verdige Landzherre Felix/ Glæde tilſorn.

27. Dieſen Mann hatten die Jůden gegriffen/ vnd wolten jhn getödtet haben. Da kam ich mit dem Kriegsvolck dazu/ vnnd reiß jhn von jhnen/ vnd erfuhr daß er ein Römer iſt.

Denne Mand haffde Jøderne grebet/ oc vilde ihielſlaget hannem. Da kom ieg der til met Stridzfolcket oc ſled hannem fra dem/ oc fornam at hand er en Romere.

28. Da ich aber mich wolte erkůndigen der vrſache/ darumb ſie jn beſchuldigeten/ führet ich jhn in jhren Rath.

Men der ieg vilde vide Sagen/ huor faare de ſkyllede hannem/ førde ieg hannem i deris Raad.

Kapitola XXIII.

23. A powolaw dwau Setnijkůw/ řekl gim: Připrawte Zoldněřůw dwě Stě/ ať gdau do Cezaree/ a gezdcůw ſedmdeſate/ a Kopidnijkůw dwě Stě/ k třetij hodině na noc:

A wezwawſzy dwu niektorych z ſetnikow/ roſkazał aby nágothowáli dwie ście ſłużebnych/ á izby ſzli áż do Ceſárey/ kremu ſiedmdzieſiat ie zdnych/ y dwie ście drabow/ po trzeciey godzinie wnoc.

24. Y howada připrawte/ a wſadiſſe Pawla/ dowedtež gey we zdrawij k Felixowi Wládaři.

Izby też byli po gotowiu z końmi/ áby Páwłá wſádziwſzy zdrowo odprowádzili do Felixá ſtároſty.

25. (Nebo bál ſe/ aby ho newydřeli Zidé a nezabili/ a on k hanbě aby nepřiſſel/ yakoby penijze od nich wzal.)

(Abowiem bał ſie áby nie vchwycic mieli Zydowie y zabili go á on potym był oſkárżon iákoby wziął pieniądze.)

26. Napſal gemu také y Liſt/ w tato ſlowa: Klaudyus Liſyáſs wybornému Wládaři Felixowi wzkazuge pozdrawenij.

Nápiſawſzy też liſt ktory to w ſobie zámykał/ Klaudyuſz Liſyás ná zacnieyſzemu ſtároście Felixowi zdrowia życzy.

27 Muže tohoto/ kteréhož byli yali Zidé/ a počali ho mordowati/ yá přiſſed s hauffem mým/ wydřel gſem ho gim/ a poznaw že geſt Ržimſký.

Tego męża poimánego od Zydow/ gdy iuż od nich miał być zábit/ przyſzedſzy z hufcem odiąłem/ dowiedziawſzy ſie iż był Rzymiánin.

28. A chtě zwěděti přijčinu/ pro kterau gſau gey winili/ wywedl gſem ho do raddy gegich.

A chcąc ſie dowiedzieć przyczyny o czby nań ſkárżyli/ wywiodłem go do ich zgromádzenia.

כג

29 וְאֶשְׁכְּחֶת דְּעַל זֵטְמֵא דְּנָמוּסְהוֹן רָשִׁין הָוַו לֵהּ וְעֶלְתָא דְּשָׁוְיָא לְאֶסוּרָא אַו לְמַוְתָא לַיְת הֲוָא לְוָתֵהּ׃

Ilqual trouai eſſer accuſato de le queſtioni de la lor Legge, ſenz'hauer alcun peccato degno di morte, ò di prigione.

30 וְכַד אֶתְבַּדַּק לִי נֶכְלָא בַּכְמָאנָא דַּעְבַדוּ עֲלַוְהִי יְהוּדָיֵא מֶחְדָא שַׁדְּרֵתֵהּ לְוָתָךְ וּפֶקְדֵת לַקְטִיגְרָנַוְהִי דְּיֵאתוּן וְיֵאמְרוּן עֲמֵהּ קֳדָמַיךְ הֲוַי חַלִּים׃

Hor eſſendo ſtate notificate alcune inſidie che da i Giudei erano teſe contra queſt'huomo, io l'ho ſubbito mandato à te: comandando etiandio à gli accuſatori che dicano dinanzi à te le coſe ch'eſſi hanno contra di lui: Sta ſano.

31 הָידֵין רְהוֹמָיֵא אַיְךְ דְּאֶתְפַּקַּדוּ דַּבְרוּהִי לְפַוְלוֹס בְּלִלְיָא וְאַיְתִיוּהִי ל לְאַנְטִיפַּטְרוֹס מְדִינְתָא׃

I ſoldati adunque, ſecondo ch'era ſtato loro impoſto, preſer Paulo, e menoronlo di notte in Antipatri.

32 וַלְיַוְמָא אַחְרָנָא שְׁרַו פָּרָשֵׁא לְרַגְלָא חַבְרַיְהוֹן דְּיֶהְפְּכוּן לְמַשְׁרִיתָא׃

E il giorno ſeguente laſciando andar con lui gli huomini à cauallo, ſene ritornorono al campo.

33 וְאַיְתִיוּהִי לְקֵסַרְיָא וְיַהְבוּ אֶגַּרְתָּא לְהֶגְמוֹנָא וְאַקִּימוּהִי קֳדָמַוְהִי ל לְפַוְלוֹס׃

I quali huomini come furono entrati in Ceſarea, & hebber data la lettera al Preſidente, gli appreſentorono ancor Paulo.

34 וְכַד קְרָא אֶגַּרְתָּא מְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ דְּמֶן אַיְדָא הוּפַרְכִיָא אִיתַוְהִי וְכַד יִלַף דְּמֶן קִילִיקְיָא׃

Il Preſidente letta che l'hebbe, e domandatoli di qual prouincia ei foſſe, & inteſo ch'egli era di Cilicia, diſſe.

35 אֲמַר לֵהּ שָׁמַע אֶנָא לָךְ מָא דְּאָתוּ קַטִּיגְרָנַיךְ וּפַקֵּד דְּנֶטְרוּנֵהּ בְּפְרֵטוֹרִין דְּהֶרוֹדֵס׃

Io ti vdirò quando i tuoi accuſatori ancora ſaranno venuti. E comandò che foſſe guardato nel palazzo d'Herode.

כג

29 אֲשֶׁר מְצָאתִיו כִּי יְחַיְּבוּהוּ עַל־קוּשְׁיוֹת תּוֹרָתָם וְכִי מִשְׁפַּט מָוֶת אוֹ אֲזִקִּים לֹא יוּכְלוּ לְהִתְגּוֹלֵל עָלָיו׃

Y hallé que lo accuſauan de algunas queſtiones de la Ley deellos: y que ningun crimen tenia digno de muerte, o de priſion.

30 וְכַאֲשֶׁר נִבְדַּק לִי כִּי אֲנָשִׁים מִיְּהוּדִים עֲתִידִים לֶאֱרֹב עַל־הָאִישׁ הַזֶּה בְּרֶגַע שְׁלַחְתִּיו אֵלֶיךָ וּמַגִּיד לַמְחַיְּבִים לְדַבֵּר עַל־מִשְׁפָּטוֹ לְפָנֶיךָ יִשְׁמָרְךָ אֱלֹהִים׃

Mas ſiendome dado auiſo de aſſechanças que le auian aparejado los Iudios, en la miſma hora lo embié à ti: y he denunciado tambien à los accuſadores que traten delante de ti loque tienen contra el. Bien ayas.

31 וְאַנְשֵׁי־מִלְחָמָה כַּאֲשֶׁר צֻוּוּ לָקְחוּ אֶת־פַּוְלוֹס וַיּוֹלִיכֻהוּ בַּלַּיְלָה לְאַנְטִיפַּטְרוֹס׃

Y los ſoldados tomando à Paulo como les era mandado, truxeronlo de noche à Antipatria.

32 וּמִמָּחֳרָת הֵנִיחוּ אֶת־הַפָּרָשִׁים לַהֲלֹךְ עִמּוֹ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃

Y el dia ſiguiente, dexando à los de cauallo que fueſſen con el, ſe boluieron àl real.

33 וּבְבוֹאָם בְּקֵיסַרְיָא וַיִּתְּנוּ אֶת־אִגֶּרֶת לַנָּשִׂיא וַיַּעֲמִידוּ אֶת־פַּוְלוֹס לְפָנָיו׃

Y como llegaron à Ceſarea, y dieron la carta àl Preſidente, preſentaron tambien à Paulo delante deel.

34 וְהַנָּשִׂיא בְּקָרְאוֹ אֶת־אִגֶּרֶת וּבְשָׁאֲלוֹ מֵאֵיזֶה מְדִינָה הוּא וַיָּבִין כִּי מִקִּילִיקְיָא הוּא׃

Y el Preſidente, leyda la carta, preguntó, de que prouincia era. y entendiendo que de Cilicia.

35 וַיֹּאמֶר אֶשְׁמָעֲךָ אִם גַּם מְחַיְּבֶיךָ יָבוֹאוּ וַיְצַו לְשָׁמְרוֹ בְּבֵית דִּין הֵירוֹדֵס׃

Oyrtehe, dize, quando vinieren tambien tus accuſadores. Y mandó quelo encarcelaſſen enel audiencia de Herodes.

κγ'.

29. Ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα.

La où i'ai trouué qu'il eſtoit accuſé touchant des queſtions de leur Loy, n'ayant commis nul crime digne de mort ou d'empriſonnement.

30. Μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο.

Et ayant eſté aduerti des embuſches que les Iuifs auoyent dreſſees contre lui, incontinent ie le t'ai enuoyé: ayant auſſi commandé aux accuſateurs de dire deuant toi les choſes qu'ils ont contre lui Bien te ſoit.

31. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα.

Les gendarmes donc, ſelon qu'il leur eſtoit enioint, prindrent Paul, & le menerent de nuict en Antipatris:

32. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et le lendemain ayans laiſſé les hõmes de cheual pour aller auec lui, s'en retournerent à la fortereſſe.

33. Οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.

Iceux donc eſtans venus en Ceſaree, apres auoir rendu les lettres au Gouuerneur, preſenterent auſſi Paul deuant lui.

34. Ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας.

Et quand le Gouuerneur les eut leuës, & l'eut interrogué de quelle prouince il eſtoit, ayant entendu qu'il eſtoit de Cilice.

35. Διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Ie t'orrai, dit-il, plus amplement, quand tes accuſateurs ſeront auſſi venus. Et commanda qu'il fuſt gardé au palais de Herode.

CAP. XXIII.

29. Quem inveni accuſari de quæſtionibus legis ipſorum: nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen.

There I perceiued that he was accuſed of queſtions of their Lawe/ but had no crime worthy of dead/ or of bondes.

30. Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis quas paraverant illi, miſi eum ad te, denuntiās & accuſatoribus, ut dicant apud te. Vale.

And when it was ſhewed me/ howe that the Jewes layed wayte for the man/ I ſent him ſtraight way to thee/ and commanded his accuſers to ſpeake before thee yᵉ thinges that they had againſt him. Fare well.

31. Milites verò, ſecundum præceptum ſibi, aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

Then the ſouldiers as it was commanded them/ tooke Paul/ & brought him by night to Antipatris.

32. Et poſterā die dimiſſis equitibus ut cum eo irent, reverſi ſunt ad caſtra.

And the next day/ they left the horſemen to goe with him/ and returned vnto the Caſtle.

33. Qui cum veniſſent Cæſaréam, & tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.

Nowe when they came to Ceſarea/ they deliuered the Epiſtle to the Gouernour/ & preſented Paul alſo vnto him.

34. Cùm legiſſet autem, & interrogaſſet de qua provincia eſſet: & cognoſcens quia de Cilicia.

So when the Gouernour had read it/ he aſked of what prouince he was: and when he vnderſtood that he was of Cilicia.

35. Audiam te, inquit, cum accuſatores tui venerint, iuſſitque in prætorio Herodis cuſtodiri eum.

I will heare thee/ ſaid he/ when thine accuſers alſo are come/ and commanded him to be kept in Herodes iudgement hall.

Das XXIII. Capitel.

29. Da befand ich/ daß er beſchuldiget ward von den Fragen jres Geſetzes/ Aber keine anklage hatte/ des todtes oder der bande werth.

Da befant ieg/ at hand bleff ſkyldet for de Spørſſmaal i deris Low/ Men hand haffde ingen Klagemaal/ ſom hannem burde at dø eller bindis fore.

30. Vnd da für mich kam/ daß etliche Jüden auff jn hielten/ ſandte ich jhn von ſtundan zu dir/ vnnd entbot den Klägern auch/ daß ſie für dir ſagten/ was ſie wider jn hetten. Gehab dich wol.

Oc der ieg fick at vide/ At nogle Jøder voctede paa hannem/ da ſende ieg hannem ſtrax til dig/ oc bød ocſaa Anklagerne/ at de ſkulde ſige faar dig/ huad ſom de haffde mod hannem. Far vel.

31. Die Kriegsknechte/ wie jhnen befolhen war/ namen Paulum/ vnnd führeten jhn bey der nacht gen Antipatriden.

Stridzmendene toge Paulum/ ſom den vaar befalet/ oc førde hannem bort om natten til Antipatriden.

32. Des andern tages aber lieſſen ſie die Reuter mit jhm ziehen/ vnnd wandten wider vmb zum Läger.

Oc anden dagen lode de Reyſenerne drage met hannem/ oc vende til bage igen til Leyren.

33. Da die gen Ceſarien kamen/ überantwortten ſie den Brieff dem Landpfleger/ vnd ſtelleten jhm Paulum auch dar.

Der de komme til Ceſaream/ antuordede de Landzherren Breffuit/ oc ſtickede ocſaa Paulum der faar hannem.

34. Da der Landpfleger den Brief laß/ fraget er: Auß welchem Lande er were? Vnnd da er erkundet/ daß er auß Cilicia were.

Der Landzherren læſde Breffuit/ ſpurde hand/ aff huad Land hand vaar? Oc der hand fornam/ at hand vaar aff Cilicia.

35. Sprach er: Jch wil dich verhören/ wenn deine Verkläger auch da ſindt. Vnd er hieß jhn verwaren inn dem Richthauß Herodis.

Sagde hand/ Jeg vil forhøre dig/ naar dine Anklagere ocſaa komme tilſtede. Oc hand befalede at foruare hannem i Herodis Domhuſſ.

Kapitola XXIII.

29. Vshledal gſem/ že naň žalugij z wěcý Zákona gegich/ a že nemá žádněho hřijchu/ pro kterýžby byl hoden ſmrti neb wazby.

Dowiedziałem ſie tedy iż naň ſkárżą o tákieś gadki zakonu ich/ lecż nie ma żadnego wyſtepku godne° śmierci ábo więźienia.

30. A když mi powědijno o lſti/ kterau o něm ſkládali/ poſlal gſem gey k tobě/ přikázaw také y žalobnijkům geho/ aby naň žalowali před tebau. Měg ſe dobře.

A iż mi oznáymiono o przyſzłey naſi zdrádzie żydowſkiey/ tedym teyże godźiny odeſłał go do ćiebie/ ábyś thez oznaymił tym ktorzy naň ſkárżą coby mieli przećiw niemu/ áby mowili przed tobą: Mieyże ſie dobrze.

31. Tehdy Žoldněři wedlě toho yakž gim bylo přikázáno/ poyawſſe Pawla/ wedli gey w nocy do Antypatrydy.

Tedy ſłużebni iako im było roſkazáno/ wźiawſzy Páwłá prowádźili nocą do Antypátrydá.

32. A druhěho dne poſlawſſe gijzdně aby s nim geli/ wrátili ſe do Wegſka.

A názáiutrz odpráwiwſzy ieżdne áby z nim iechali/ wroćili ſie sami do zamku.

33. Oni pak když přigeli do Cezaree/ dali Liſt Wládaři/ a Pawla poſtawili před nim.

Ktorzy gdy przyſzli do Ceſárey á oddáli liſt ſtároście/ poſtáwili thez przed nim y Páwłá.

34. A když přečetl Liſt Wládař otázal ho/ z kteréby Kragijny byl. A zwěděw že geſt z Cylicye.

A thák ſtároſtá gdy przeczedł liſt/ pytał go z ktoreyby był źiemie/ y zrozumiał że był z Cylicyey.

35. Řekl gemu: Buduť ſlyſſeti tebe/ když twogi žalobnijcy také přigdau. Y rozkázal ho oſtřijhati na Herodeſowě Rathauze?

Zátym rzekł/ Będęćie ſłuchał/ gdy też będą ći ktorzy ná ćie ſkárżyć máią/ Y tákże go roſkázał ſtrzedz ná ratuſzu Herodowym.

כד

1 וּמֵן בָּתַר יַוְמָתָא חַמְשָׁא נְחֵת חַנַנְיָא רַב כָּהֲנָא עַם קַשִּׁישֵׁא וְעַם טַרְטְלָוס רֵהֱטָרָא וַאוְדַע לְהֶגְמוּנָא עַל פַּוְלָוס׃

Doppo cinque giorni Anania ſommo Sacerdote ſceſe giu co i Vecchij, e con vn certi Tertullo Oratore: iquali comparirono dinanzi al Preſidente contra Paulo.

2 וְכַד אֶתְקְרִי אֲחֵד הֲוָא טַרְטְלָוס מְקַטְרֵג לֵהּ וְאָמַר׃

Ilquale eſſendo ſtato chiamato, Tertullo incomincio ad accuſarlo, dicendo.

3 בְּסִיגָאא דְּשַׁיְנ— ע עָמְרִינַן מֶטֻלָתָךְ וְתֶקְנָתָא סַגִּיָאתָא הֲוַי לְעַמָּא הָנָא בְּשֻׁקָל טַעְנָךְ וְכֻלַּן בְּכֻל— דּוּכָּא מְקַבְּלִינַן טַיְבוּתָךְ נַצִּיחָא פֵּילִכְס׃

Che noi per te viuiamo in molta pace, e le coſe ſi facciano rettamente in queſto popolo per la tua prouidentia Noi e ſempre e per tutto l'approuiamo, eccellentiſſimo Felice, con ogni ringratiamento.

4 דְּלָ— הֲוֵין נַלְאִיךְ ב בְּסַגִּיָאתָא בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ דְּתֶשְׁמַע לְמַכִּיכוּתַן — בְּפַסִּיקָתָ—׃

Ma per non tenerti piu lungamente à tedio, io ti prego che per tua humanità ci aſcolti vn poco.

5 אֶשְׁכַּחן גֵּיר לְגַבְרָ— הָנָא דְּאִיתַוְהִי מְשַׁחְטָנָא וַמְעִיר שַׁגּוּשְׁיָ— לְכֻלְהוֹן יְהוּדָיֵא דִּבְכֻלָּהּ אַרְעָ— רֵישָׁא הוּ גֵּיר דְּיוּלְפָּנָ— דְּנָצְרָיֵא׃

Noi habbiam trouato queſt'huomo peſtilentioſo, e che muoue ſeditione à tutti i Giudei per tutto'l mondo, & autor de la ſetta de Nazareni.

כ ד

1 וַיְהִי־מִקְצֵה חֲמֵשֶׁת יָמִים וַיֵּרֶד כֹּהֵן גָּדוֹל חֲנַנְיָהוּ עִם הַזְּקֵנִים וְעִם טֶרְטְלוֹס אִישׁ מֵלִיץ אֲשֶׁר הוֹפִיעוּ עַל־פּוֹלוֹס׃

Y Cinco dias deſpues decendió el Principe de los Sacerdotes, Ananias con (algunos) Ancianos, y Tertullo vn orador: y parecieron delante del preſidente contra Paulo.

2 וַיִּקְרְאוּ לוֹ וַיָּחֶל טֶרְטְלוֹס לְחַיֵּב לֵאמֹר׃

Y citandolo, Tertullo començó de accuſar, diziendo.

3 כַּאֲשֶׁר בְּרֹב שָׁלוֹם שׁוֹכְנִים אֲנַחְנוּ עָלֶיךָ וּמֵישָׁרִים רַבִּים הָיוּ לָעָם הַזֶּה בִּתְבוּנָתֶךָ תָּמִיד וְלָנֶצַח קִבַּלְנוּ וּנְקַבֵּל אֶת—טוּבָתְךָ פֵּילִכְס אִישׁ חֲמוּדוֹת עִם כָּל־תּוֹדָה׃

Como ſea anſi que por cauſa tuya biuamos en grande paz, y muchas coſas ſean bien gouernadas en el pueblo por tu prudencia, ſiempre y en todo lugar lo recebimos con todo hazimiento de gracias, o excellente Felix.

4 וּפֶן אוֹגִיעֲךָ בְּרַבִּים שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ לִשְׁמֹעֲךָ אוֹתָנוּ בְּכֵהֵת כִּתְחִנָּתֶךָ׃

Empero por no impedirte mas luengamente, ruego te que nos oygas breuemente conforme à tu equidad.

5 מָצָאנוּ אֶת—הָאִישׁ הַזֶּה כִּי לֵץ הוּא קוֹשֵׁר קֶשֶׁר עַל־הַיְּהוּדִים כֻּלָּם בְּכָל־הַתֵּבֵל וּמַתְעֶה רֹאשׁ הוּא מִכְּפִירַת הַנֹּצְרִים׃

Porque auemos hallado que eſte hombre es peſtilencial, y leuantador de ſediciones à todos los Iudios por todo el mundo: y principe de la ſedicioſa ſecta de los Nazarenos.

ΚΕΦΑΛ. κδʹ.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου.

Or cinq iours apres, Ananias le ſouuerain Sacrificateur deſcendit auec les Anciens, & Tertulle vn certain orateur, leſquels comparurent deuant le Gouuerneur à l'encontre de Paul.

2. Κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος λέγων.

Et Paul eſtant appelé, Tertulle commença à l'accuſer, diſant.

3. Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας.

Treſ-excellent Felix, nous recognoiſſons en tout & par tout auec tout remerciement, que nous auons obtenu grande paix par toi, & par les bonnes ordonnances que tu as dreſſees en ce peuple, ſelon ta pouruoyance.

4. Ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.

Mais afin que ie ne t'empeſche plus longuement, ie te prie que tu nous oyes en peu de paroles ſelon ton equité.

5. Εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως.

C'eſt, que nous auons trouué ceſt homme peſtilencieux & eſmouuant ſedition entre tous les Iuifs par tout le monde, & chef de la ſecte des Nazariens.

CAP. XXIIII.

POſt quinque autē dies deſcendit princeps ſacerdotum Ananias, cum ſenioribus quibusdam & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem aduerſus Paulum.

Nowe after fiue dayes/Ananias the hie Prieſt came downe with the Elders/and with Tertullus a certaine Oratour / which appeared before the Gouernour againſt Paul.

2. Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus dicens, Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam prouidentiam:

And when he was called forth/ Tertullus began to accuſe him/ſaying/ Seeing that we haue obteinet great quietnes through thee / & that many worthy things are done vnto this nation through thy prouidence.

3. Semper & vbiq; ſuſcipimus optime Felix, cum omni gratiarum actione.

We acknowledge it wholy /and in all places/ moſt noble Felix / with all thankes.

4. Ne diutius autem te protraham, oro breviter vt audias nos pro tua clementia.

But that I bee not tedious vnto thee / I pray thee / that thou wouldeſt heare vs of thy curteſie a few wordes.

5. Inuenimus hunc hominem peſtiferum, & concitantem ſeditiones omnibus Iudæis in univerſo orbe, & authorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum.

Certainely we haue found this man a peſtilent felowe/ and a mouer of ſedition among al the Iewes throughout the world/ and a chiefe maintainer of the ſecte of the Nazarites.

Das XXIIII. Capitel.

Vber fünff tage zoch hinab der Hoheprieſter Ananias mit den Elteſten / vnd mit dem Redener Tertullo / die erſchienen für dem Landpfleger wider Paulum.

IEm dage der effter drog den ypperſte Preſt Ananias ned met de Eldſte / oc met den talende mand Tertullo / de møte faar Landzherren mod Paulum.

2. Da er aber beruffen ward / fieng an Tertullus zu verklagen / vnnd ſprach: Daß wir inn groſſem friede leben vnter dir / vnd vil redlicher thaten diſem Volck widerfahren / durch deine fürſichtigkeit.

Oc der hand bleff kaldet / da begynte Tertullus at klage paa hannem / oc ſagde / At wi leffue i ſtor Fred vnder dig / oc mange ſkickelige Gerninger vederfaris dette Folck / formedelſt din forſynlighed.

3. Allertheureſter Felix / Das nemen wir an allwege vnd allenthalben / mit aller danckbarkeit.

Aller verdigſte Felix / det anamme wi altid oc alleuegne / met al tacknemelighed.

4. Auff daß ich aber dich nicht lange auffhalte / bitte ich / du wolteſt vns kürtzlich hören / nach deiner gelindigkeit.

Men paa det at ieg ſkal icke holde dig for lenge met ord / da beder ieg dig / at du vilt / for din Fromhed ſkyld / høre oſſ kortelige.

5. Wir haben diſen Mann funden / ſchädlich / vnd der Auffruhr erreget allen Jüden auff dem gantzen Erdboden / vnd einen fürnemeſten der Secten der Nazarener.

Wi haffue fundet denne Mand / ſkadelig / oc at hand gør Oprør iblant alle Iøder offuer al Iorderige / oc er den ypperſte for de Nazareners Secte.

Kapitola XXIIII.

PO pěti pak dnech / ſſtaupil Knijže Kněžſké Ananyáſs / s niekterými Starſſými / a s Tertullem něyakým Řečnijkem / kteřijžto poſtawili ſe před Wládařem proti Pawlowi.

Szedł potym piątego dniá náwyżßy kápłan Ananiaß z ſtárßymi y z Tertulem nieiakim wymowcą / ktorzy ſtánęli przed ſtároſtą przećiw Pawłowi.

2. A powolawſſe Pawla počal naň žalowati Tertullus / řka: Poněwádž we mnohém pokogi žiwi gſme ſkrze tebe / a mnohé ſe wěcy dobře wedau w tomto Lidu twau opatrnoſtij.

A thák pozwawßy go / począł nań ſkárżyć Tertulus / mowiąc / My przez ćie y przez twey roſtropnośći zacne ſpráwy w narodźie tym / doſtąpilichmy pokoiu wielkiego.

3. Wždyckny a wſſudy / přigijmáme to ſe wſſým děkowánijm / o předobrý Felix.

Y práwie wßedźie tho vznawamy názacnieyßy Felixie / dźiekuiąc ći zá to wßelákim ſpoſobem.

4. Ale abych dlauho řečij neprodlil / tebe proſým / wyſlyſſ nás krátce pro twau dobrotu.

Wßákoż bych ćie długo nie báwił / proßę ćie ábyś nas máluczko poſłuchał wedle twey ſpráwiedliwośći.

5. Nalezli gſme zagiſté člowěka tohoto / welmi ſſkodliwého / a zbuzugijcýho ruoznicy mezy wſſemi židy po wſſem Swětě / a hlawnijho rozmnožitele Sekty a Roty Nazaretſkých.

Abowiemeſmy znaleźli tego człowieka záráźliwego y wzruſzáiącego nieſnáſki miedzy wßytkimi Zydy po wßythkim świecie / y ieſt powodem tey ſekty Názáreńczyków.

כד

6 ולהיכלן צבא למסיבו
וכד אחדניהי בעין ——
דנדוניוהי איך דבנמוסן :

Che ha etiandio tentato di profanare il tempio: ilqual noi habbiam preſo, & habbianlo voluto giudicar ſecondo la noſtra Legge.

7 אתא— דין לוסיוס כ
כיליַרכא ובקטירא סגיאא
מן אידין אעדיה ולך ש
שדרה :

Ma ſoprauuenendo il Capitano Liſia, con gran violentia ce l'ha cauato de le mani.

8 נפקד לקטרגנוהי ד
דנאתון לותך ומשכח א
אנת כד משאל אנת לה
דתאלף מנה על כלהין
הלין דמקטרגנן לה :

Comandando che i ſuoi accuſatori veniſſeno à te: dalqual tu ſteſſo potrai domandandonelo, informarti di tutte queſte coſe, di che noi l'accuſiamo.

9 אריבו דין עליהי אף
הנון יהודיא כד אמרין
דהלין הכנא אינין :

E i Giudei ancora confermorono, dicendo che queſte coſe ſtauano coſi.

10 ורמז הגמונא לפולוס
דנמלל וענא פולוס ואמר
מן שניא סגיאתא ידע
אנא דאיתיך דינא דעמא
הנא ומטול הנא חדיאית
נפק אנא רוחא על אפי
נפשי :

Allor Paulo, hauendogli il Preſidente fatto cenno che parlaſſe, riſpoſe, Sapendo io che tu ſei gia molti anni giudice à queſta gente, riſpondo per me medeſimo con miglior animo,

11 כד משכח אנת למדע
דלית לי יתיר מן תרתעסר
יומין דסלקת לאורשלם
למסגד :

Concioſia coſa che tu puoi ben conoſcer che non ſono piu che dodici giorni ch'io ſon ſalito per adorare in Ieruſalem.

כ ד

6 ויהי גם הוא לטמא את־
ההיכל אשר תפשנוהו להשפטו
כתורתנו :

El qual tambien tentó a violar el Templo: y prendiendolo queſimoslo juzgar conforme à nueſtra Ley.

7 ויבוא לוסיס שר אלף ויגזל
אותו בכח גדול מידינו וישלחהו
אליך :

Mas entreuiniendo el Tribuno Lyſias, con grande violencia lo quitó de nueſtras manos:

8 ומצוה את־מחיביו לבוא
אליך אשר ממנו תוכל לחקר
ולדעת על־כל־הדברים האלה
אשר עליהם נחיבנו :

Mandando à ſus accuſadores que vinieſſen à ti. del qual tu miſmo juzgando podras entender todas eſtas coſas de que lo accuſamos.

9 ויוסיפו גם היהודים אחרים
לאמר כי כן היו הדברים
האלה :

Y annidieron los Iudios, diziendo eſtas coſas ſer anſi.

10 ויען פולוס (ברום לו הנשיא
בעיניו לדבר) בדעתי כי מימים
רבים היית שופט את־העם
הזה לכן בבטחון אשיב לאויבי
דבר על־אודות נפשי :

Entonces Paulo, haziendole ſennal el Preſidente que hablaſſe, reſpondiò, Porque ſe que ha muchos annos que eres Gouernador de eſta nacion, con buen animo ſatisfaré por mi.

11 ותוכל לדעת כי אינם יותר
משנים עשר ימים מאשר
עליתי להשתחוות בירושלים :

Que tu puedes entender que no ha mas de doze dias que ſubi à adorar à Ieruſalem.

κδ.

6. Ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.

Qui meſmes a attenté de profaner le temple: lequel auſſi nous auons ſaiſi, & l'auons voulu iuger ſelon noſtre Loy.

7. Παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο καὶ πρὸς σὲ ἀπέστειλε.

Mais le Capitaine Lyſias ſuruenant le nous oſta d'enrre les mains auec grãde violence.

8. Κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπὶ σε, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.

Commandant que ſes accuſateurs vinſſent vers toi: duquel toi-meſme apres inquiſition faite, pourras ſauoir toutes ces choſes, deſquelles nous l'accuſons.

9. Συνέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

Adonc les Iuifs auſſi s'y accorderent, diſans, que ces choſes alloyent ainſi.

10. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν· ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι.

Mais Paul, apres que le Gouuerneur lui eut fait ſigne qu'il parlaſt, reſpondit, Sachant qu'il y a ia pluſieurs annees que tu es iuge de ceſte natiõ, ie reſpon pour moi meſme de meilleur courage.

11. Δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι ἢ δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ.

Veu que tu peux cognoiſtre qu'il n'y a pas plus de douze iours que ie ſuis monté pour adorer en Ieruſalem.

CAP. XXIIII.	Das XXIIII. Capitel.	Kapitola XXIIII.
6. Qui etiã templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecũdum legem noſtram iudicare.	6. Der auch verſucht hat den Tempel zu entweihen. Welchen wir auch griffen / vnd wolten jhn gerichtet haben nach vnſerm Geſetz.	6. Kterýž také y Chrámu poſſkwrniti vſylowal: Kteréhožto y lapiwſſe / wedlé Zákokona naſſeho chtěli gſme ſauditi.
And hath gone about tho pollute the Temple / Therefore wee tooke him / and would haue iudged him accordieng to our Law.	Som oc forſøgte at vanhellige Templen / Huilcken wi oc grebe / oc vilde dømt hannem effter vor Low.	Ktory ſie też kuſił áby był zgwałcił kośćioł / á ktore° mi poimawßy / chćieliſmi oſadźić wedle zakonu naßego.
7. Superveniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris.	7. Aber Lyſias der Hauptmann vnterkam das / vnd führet jhn mit groſſer gewalt auß vnſern händen.	7. Ale přiſſed Haytman Lyſiáſs s mocý welikau / wytrhl ho z rukau naſſých.
But the chiefe captaine Lyſias came vpon vs / and with great violence tooke him out of our handes.	Men Lyſias kom der offuer / oc førde hannem met ſtor mact aff vore hender.	Ale przyßedßy Rotmiſtrz Lyſyaß z wielkim gwałtem wywiodł go z rąk naßych.
8. Iubens accuſatores eius ad te venire, à quo poteris ipſe iudicans, de omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos accuſamus eum.	8. Vnd hieß ſeine Verkläger zu dir kommen. Von welchen du kanſt / ſo du es erforſchen wilt / dich des alles erkundigen / vmb was wir jhn verklagen.	8. Rozkázaw aby žalobnijcy geho před tebau ſtáli / od kteréhožto ty ſám budeſs mocy zwěděti / wyptage ſe na wſſecky wěcy tyto / kteréžto my žalugeme na něho.
Commaunding his accuſers to come to thee: of whome thou mayeſt (if thou wilt inquire) knowe all theſe thinges whereof accuſe him.	Oc bød hans Anklagere komme til dig. Huor aff du kant / der ſom du vilt ſpørie der effter / forſtaa alt det / for huilcket wi klage paa hannem.	Roſkazawßy tym ktorzy nań ſkárżą idź do ciebie / ſkąd y ſam możeß pytánie vczyniwßy o wßytkim tym rozeznáć ocż my nań ſkarżemy.
9. Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita ſe habere.	9. Die Jüden aber redeten auch dazu / vnd ſprachen: Es hielte ſich alſo.	9. A k tomu ſe přimluwili y Židé / řkauce: Že tyto wěcy tak ſe giſtě ſtaly.
And the Iewes likewiſe affirmed / ſaying that it was ſo.	Jøderne talede oc der til / oc ſagde / At det vaar ligeſaa.	Ná tho y Zydowie zezwolili / mowiąc / Tákci ſię rzecż ma.
10. Reſpondit autem Paulus, (annuente ſibi præſide dicere) Ex multis annis te eſſe iudicem genti huic ſciens, bono animo pro me ſatisfaciam.	10. Paulus aber / da jhm der Landpfleger winckte zu reden / antworttet: Dieweil ich weiß / daß du in diſem Volck nun vil Jar ein Richter biſt / wil ich vnerſchrocken mich verantwortten.	10. Tehdy Pawel odpowijdage / když naň kynul Wládař aby mluwil / řekl: Od mnohých Let wěda tebe býti Saudcem Národo tohoto / s dobrau myſlij ſám za ſebe Přiwěſti chcy.
Then Paul / after that the gouernour had beckened vnto him that hee ſhoulde ſpeake / anſwered / I doe the more gladly aunſwere for my ſelfe / for as much as knowe that thou haſt bene of many yeres a iudge vnto this nation.	Paulus ſuarede / der Landzherren nickede at hannem / at hand ſkulde ſuare. Effterdi ieg veed / at du haffuer nu i mange aar / veret Dommere iblant dette Folck / da vil ieg driſtelige forſuarede.	Záthym odpowiedźiał Páweł gdy mu ſtároſta mowić dozwolił / Gdyż wiem że od wiela lat teſteś przełożon nád tym narodem / tedy z lepßą myſlą o tych rzeczách kthore ná mie należą odpowiedam.
11. Potes enim cognoſcere quia non plus ſunt mihi dies quã duodecim, ex quo aſcendi adorare in Ieruſalem.	11. Denn du kanſt erkennen / daß nicht mehr denn zwölff tage ſind / daß ich bin hinauff gen Jeruſalem kommen anzubetten.	11. Neb muožeſs znáti / že nenij tomu dnij wijce než dwanácte / yakž gſem wſtupil do Geruzaléma / abych ſe modlil.
Seeing that thou maiſt know / that there are but twelue dayes ſince I came vp to worſhip in Ieruſalem.	Thi du kant mercke / at det er icke mere end tolff dage ſiden ieg kom op til Jeruſalem at tilbede.	Gdyż y ſam znáć możeß iż mnie nie wyßło wiecey dni iedno dwánáśćie / iákom przyßedł modlić ſię do Jeruzálem.

כד

12 וְלָא אֶשְׁכְּחוּנִי דִּמְמַלֵּל אֲנָא עַם אֱנָשׁ בְּהַיכְלָא וְאָף לָא כֶּנְשָׁא דְּכָנֵשׁ אֲנָא לָא בַּכְנוּשָׁתְהוֹן וְלָא בַּמְדִינְתָּא׃

E non m' hanno trouato nel tempio à diſputar con alcuno, ò à fare adunamento di turba, ne per le ſinagoghe ne per la città.

13 וְלָא דַּיְחַוּוֹן מַטְיְבא בְּאִידַיְהוֹן קְדָמָךְ עַל מֶדֶם דְּהָשָׁא מְקַטְרְגִין לִי׃

Ne poſſon prouar le coſe, de lequali eſſi m accuſano.

14 בְּרַם דֵּין הָדָא מוֹדֵא אֲנָא דְּבַהּ בְּהָנָא יוּלְפָּנָא דְּאָמְרִין בֵּהּ פַּלַּח אֲנָא לַאלָהָא דְּאַבָהַי כַּד מְהַיְמֵן אֲנָא לְכֻלְהֵין דַּכְתִיבָן ב בְּנָמוֹסָא וּבַנְבִיָּא׃

Io ti confeſſo ben queſto, che ſecondo la Via, laqual dicono ſetta, io coſi ſeruo à l'Iddio de noſtri padri, credendo à tutte le coſe che ſono ſcritte ne la Legge e ne i Profeti.

15 וְכַד אִית לִי סַבְרָא עַל אֱלָהָא אַיְנָא דְּאָף הָנוּן הָלֵין מְסַבְּרִין דַּעֲתִידָא דְּתֶהְוֵא קְיָמְתָּא דְּמֶן בֵּית מַיְתָא דְּכָאנֵא וְדַעֲוָלֵא׃

Hauendo ſperanza in Dio, che debbia eſſere la reſurrettion de morti, de giuſti, e de gl' ingiuſti parimente, laqual ancor eſſi medeſimi aſpettano.

16 מֶטּוּל הָנָא אַף עָמֵל אֲנָא דְּתֵאוּרָתָא דַּכְיָתָא תֶּהְוֵא לִי קְדָם אֱלָהָא וּקְדָם בְּנַי נָשָׁא אֲמִינָאִית׃

Et in queſto iſteſſo m'ingegno d'hauer la conſcientia ſempre netta da ogni offeſa verſo Iddio e verſo gli huomini.

17 לַשְׁנַיָּן דֵּין סַגִּיָּאן אֶתִית לְוָת בְּנַי עַמָּא דִּילִי דְּאֶתֵּל זְדָקְתָּא וְאַקְרֵב קוּרְבָּנָא׃

Hor doppo piu anni io venni per far de le limoſine ne la mia natione, e de l'offerte.

כד

12 וְלֹא מְצָאוּנִי בַּהֵיכָל לְהִתְוַכֵּחַ עִם כָּל־אִישׁ אוֹ לִקְשֹׁר קֶשֶׁר בָּעָם וְלֹא בָּעֵדוֹת וְלֹא בָּעִיר׃

Y ni me hallaron en el Templo diſputando con ninguno, ni haziendo concurſo de multitud, ni en ſynogas, ni en la ciudad.

13 וְלֹא יוּכְלוּ לְהוֹכִיחַ וּלְהִתְחַזֵּק עָלַי בְּדִבְרֵיהֶם אֲשֶׁר יְחַיְּבוּנִי׃

Ni te pueden prouar las coſas de que aora me accuſan.

14 אַךְ זֹאת מְתַוַּדֶּה אֲנֹכִי לָךְ׃ כִּי כְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר קָרְאוּ לָהּ לְכִפִּירָה כֵּן אֲנִי עוֹבֵד לֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מַאֲמִין לְכֻלָּם הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים׃

Eſto empero te confieſſo, que conforme à aquel camino que llaman ſecta, anſi ſiruó al Dios de mi patria, creyendo todas las coſas que en la Ley y en los prophetas eſtan eſcriptas:

15 וְיֵשׁ לִי שִׂבְרִי עַל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר גַּם הֵמָּה מְקַוִּים אֵלָיו וְלִהְיוֹת תְּקוּמַת הַמֵּתִים גַּם צַדִּיקִים וְגַם רְשָׁעִים׃

Teniendo eſperança en Dios que ha de auer la reſurrecion de juſtos y injuſtos que ellos eſperan.

16 וּבְזֹאת אֲנִי יָגַעְתִּי וְיֵשׁ לִי מַדָּע תָּם וְיָשָׁר לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים׃

Y por eſto yo procuro tener conſciencia ſin eſcrupulo ſiempre acerca de Dios y acerca de los hombres.

17 וְאַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת בָּאתִי לַעֲשׂוֹת צְדָקוֹת בְּעַמִּי וְקָרְבָּנוֹת׃

Mas paſſados muchos annos, vine à hazer lymosnas, y offrendas (y votos) à mi nacion.

κδ.

12. Καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν.

Et ſi ne m'ont point trouué au temple diſputant auec aucun, ni faiſant amas de peuple, ni ès ſynagogues ni en la ville.

13. Οὔτε παραστῆσαί με δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.

En ne peuuent maintenir les choſes deſquelles ils m' accuſent.

14. Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις.

Or ie te confeſſe bien ce poinct, que ſelon la voye qu'ils appelent ſecte ainſi ie ſers au Dieu de mes Peres, croyant à toutes les choſes qui ſont eſcrites en la Loy & ès Prophetes:

15. Ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων.

Ayant eſperance en Dieu, que la reſurrection des mors, tant des iuſtes que des iniuſtes, laquelle anſsi ceux-ci meſmes attendent, aduiendra.

16. Ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός.

Et pourtant auſſi ie mets peine à ce qne i'aye touſiours la conſcience ſans offenſe enuers Dieu & les hommes.

17. Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς.

Or apres pluſieurs annees paſſees, ie ſuis venu pour faire aumoſnes & oblations en ma nation.

CAP. XXIIII.	Das XXIIII. Capitel.	Kapitola XXIIII.
12. Et neque in templo invenerunt me cum aliquo diſputantem, aut concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis, neque in civitate.	12. Auch haben ſie mich nicht funden im Tempel mit jemand reden/ oder eine Auffrhur machen im Volck/ noch in den Schulen/ noch inn den Stätten.	12. A aniž gſau mne nalezli w Chrámě/ žebych ſe s kým hadal/ neb ſwoláwal zástupy/ ani w Sſkolách ani w Měſtě.
And they neither found me in the Temple diſputing with any man/ neither making vproare among the people/ neither in the Synagogues/ nor in the citie.	De haffue oc icke fundet mig i Templen/ at ieg talede met nogen/ eller giorde Oprør iblant Folcket/ icke heller i Scholerne/ oc ey vdi Stæderne.	A nie náleźli mie w Kościele żebych miał z kim mowić/ abo iżbych czynic miał ſchadzki miedzy ludem/ áni w bożnicách áni w mieście.
13. Neque probare poſſunt tibi de quibus nunc me accuſant.	13. Sie können mir auch nicht beybringen/ deß ſie mich verklagen.	13. Aniž toho pokázati mohau před tebau z čehož nynij mne winij?
Neither cam they proue the things/ whereof they now accuſe me.	De kunde oc icke beviſe mig det offuer/ ſom de klage mig ſaare.	A nie mogąc tego dowieść ocż tu teráz ná mie ſkárżą.
14. Confiteor autem hoc tibi, quod ſecundum ſectã, quam dicunt hæreſim, ſic deſervio patrio Deo meo, credens omnibus quæ in lege & Prophetis ſcripta ſunt.	14. Das bekenne ich aber dir/ daß ich nach diſem wege/ den ſie eine Secten heiſſen/ diene ich alſo dem Gott meiner Väter/ daß ich glaube allem/ was geſchriben ſtehet im Geſetze vnd in den Propheten.	14. Ale w tomtoť yá ſe znám před tebaw/ že wedlé té ceſty/ kterauž oni nazýwagij Kacýřſtwijm/ tak ſlaužijm Otcowſkému Bohu mému/ wěře tomu wſſemu co geſt napſáno w Zákoně a w Prorocých.
But this I confeſſe vnto thee/ that after the way (which they call hereſie) ſo worſhip I the God of my fathers/ beleeuing all thinges which are written in the Lawe & the Prophets.	Men det bekender ieg faar dig/ At ieg effter denne vey/ der de kalde it Secte/ tien ſaa mine Fedris Gud/ at ieg tror alt det/ ſom ſtaar ſcreffuit i Lowen oc vdi Propheterne.	Alec to przed toba wyznawam/ że według drogi oney ktora oni powiedáia być ſekta/ ták chwalę oycżyſtego Bogá/ wierząc wſzytkiemu co w zakonie y w Prorocech ieſt nápiſano.
15. Spem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram iuſtorum & iniquorum.	15. Vnd hab die hoffnung zu Gott/ auff welche ſie auch ſelbſt warten/ nemlich/ Daß zukünfftig ſey die Aufferſtehung der Todten/ beyde der Gerechten vnd Vngerechten.	15. Mage naděgi w Bohu o wzkřijſſenij budaucým/ ſprawedliwých y neſprawedliwých/ kterýhožto y oni očekáwagij.
And haue hope towardes God/ that the reſurrection of the dead which they themſelues looke for alſo/ ſhall be both of iuſt and vniuſt.	Oc ieg haffuer det haab til Gud/ huilcket de oc ſelff bie effter/ ſom er/ At de Dødis Opſtandelſe er tilkommende/ baade de Retferdigis oc de Wretferdigis.	Y máiac nádźieię w Bogu/ znam być toż ktorego ci ſámi czekáią/ powſtánie vmárłych/ ſpráwiedliwych ſpolu y nieſpráwiedliwych.
16. In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo cõſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſemper.	16. Jnn demſelbigen aber übe ich mich zu haben ein vnverletzt Gewiſſen allenthalben/ beyde gegen Gott vnd den Menſchen.	16. A tak gſem pilen toho/ abych měl ſwědomij bez vrazu wždycky/ před Bohem y před Lidmi.
And herein I endeuour my ſelue to haue alway a cleere conſcience toward God/ and toward men.	Oc i det ſamme øffuer ieg mig at haffue allenegne en vſkat Samuittighed/ baade mod Gud oc Menniſken.	W tym ſie thedy ſam ćwiczę ábych miał ſumnienie przez obrážénia przed Bogiem y przed ludźmi záwżdy.
17. Poſt annos autem plures, eleemoſynas facturus in gentem meam veni, & oblationes, & vota.	17. Aber nach vilen Jaren bin ich kommen/ vnnd habe ein Allmoſen bracht meinem Volck vnd Opffer.	17. Po mnohých pak Letech/ přiſſel gſem mage rozdáwati Almužny lidu mému a chtě činiti Oběti/ a ſliby wyplniti:
Nowe after many yeeres/ I came and brought almes to my nation & offrings.	Men mange aar ſiden kom ieg oc førde mit Folck Almiſſe oc Offer.	A gdy przeminęło wiele lat/ tedym przyſzedł oddawáiac iáłmużny narodowi moiemu y ofiáry.

כד

18 וְאַשְׁכְּחוּנִי הָלֵין בְּהַיְכְלָא כַּד מְדַכֵּי אֶנָא לָא עַם כֶּנְשָׁא וְאָף לָא בַּשְׁגוּשְׁיָא׃

Ne lequali m'hanno trouato purificato nel tempio, ſenz alcuna turba e ſenza tumulto alcuno.

19 אֶלָּא אִן דַּשְׁגִּשׁוּ אֶנּוּן יְהוּדָיֵא דְּאֶתוֹ מֶן אַסְיָא אַיְלֵין דְּוָלֵא הֲוָא דְּנֶקוּמוּן עַמִּי קְדָמַיךְ וְנֶקַטְרְגוּן מֶדֶּם דְּאִית לְהוֹן׃

Ma quei che l'hanno fatto, ſono ſtati certi Giudei d'Aſia, iquali doueuano comparir dinanzi à te, & accuſarmi, ſe haueuano coſa alcuna contra di me.

20 אָו הָנוּן הָלֵין נֵאמְרוּן מָנָא אַשְׁכַּחוּ בִּי סַכְלוּתָא כַּד קָמֶת קְדָם כֶּנְשְׁהוֹן׃

Ouero queſti medeſimi dicano, ſe hanno trouato in me alcuna coſa iniqua, quando io ſono ſtato preſentato al Conſiglio.

21 אֶלָּא אִן הָדָא חֲדָא מֶלְּתָא דַּקְעִית כַּד קָאֶם אֶנָא בַּיְנָתְהוֹן דְּעַל קְיָמְתָא דְּמִיתֵא מֶתְתְּדִין אֶנָא יַוְמָנָא קְדָמַיכוֹן׃

Se non di queſta ſola voce, che io gridai ſtando fra loro, Io ſono hoggi accuſato da voi per la reſurrettion de morti.

22 פֵּילִכְס דֵּין מֶטּוּל דְּיָדַע הֲוָא לֵהּ לְאוּרְחָא הָדָא מַלְיָאִית תַּחִי אֶנּוּן כַּד אֲמַר דְּמָא דְּאָתֵא כ
כִילִירְכָא שָׁמַע אֶנָא בַּיְנָתְכוֹן׃

Felice vdite queſte coſe, gli rimeſſe ad vn altra volta, dicendo: Poi che hauerò piu diligentemente inteſo quel che ſia di queſta ſetta, quando il Capitano Liſia ſara venuto giu, io conoſcero la cauſa voſtra.

כד

18 אֲשֶׁר בָּהֵן מְצָאוּנִי מְטֹהָר בַּהֵיכָל לֹא עִם הָמוֹן וְלֹא בַהֲמֻלָּה׃

Quando me hallaron ſanctificado en el Templo. (no con multitud, ni con alboroto,)

19 וִיהוּדִים אֲחָדִים מֵאַסְיָא לַאֲשֶׁר יִשְׁוֶה לִהְיוֹתָם פֹּה לְפָנֶיךָ וּלְחַיְּבֵנִי אִם תִּהְיֶה־לָּהֶם מְאוּמָה עָלָי׃

Vnos Iudios de Aſia. Los quales conuenia que fueran preſentes delante de ti, y accuſar, ſi contra mi tenian algo.

20 אוֹ אֵלֶּה הֵמָּה יֹאמְרוּ אִם רִשְׁעָה מְאוּמָה מָצְאוּ בִי בְּעָמְדִי בָּעֵדָה׃

O eſtos miſmos digan, ſi hallaron en mi alguna coſa mal hecha quando yo eſtuue en el concilio,

21 כִּי אִם עַל־קוֹל אֶחָד הַזֶּה אֲשֶׁר קָרָאתִי בְּעָמְדִי בְּתוֹכָם כִּי עַל־תְּקוּמַת הַמֵּתִים אֲנִי נִשְׁפָּטְתִּי הַיּוֹם מִמֶּכֶם׃

Sino de eſta ſola boz que clamé eſtando entre ellos, Que de la reſurrecion de los muertos ſoy oy juzgado de voſotros.

22 וּפֵילִכְס בְּשָׁמְעוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּאֲרִיכֵם וְאַף כִּי הֵיטֵב יָדַע אֱמֶת הַדֶּרֶךְ וְאָמַר כַּאֲשֶׁר לוּסִיָס שַׂר אֶלֶף יֵרֵד אָז אֶחְקֹר בֵּין־דִּבְרֵיכֶם׃

Entonces oydas eſtas coſas, Felix les puſo dilacion, diziendo, Deſque ſea mas informado de eſta ſecta, quando decendiere el Tribuno Lyſias, acabaré de conocer de vueſtro negocio.

κδ'.

18. Ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου.

Et moi ce faiſant, ils m'ont trouué purifié au temple, non point auec troupe ni tumulte.

19. Τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με.

Et ce furent certains Iuifs d'Aſie: Leſquels deuoyent comparoir deuant toi, & m'accuſer, S'ils auoyent quelque choſe à l'encontre de moi:

20 Ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου.

Ou que ceux-ci meſmes dient, s'ils ont trouué en moi choſe inique, quand i'ai eſté preſenté au conſeil.

21. Ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

Sinon quant à ceſte ſeule parole de laquelle ie me ſuis eſcrié eſtant entre eux, Auiourd'hui ie ſuis tiré en cauſe par vous pour la reſurrection des morts

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβάλετο αὐτούς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών, ὅταν Λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ces choſes ouïes, Felix les remit à vne autre fois, diſant, Apres que i'aurai plus diligement cognu que c'eſt de ceſte ſecte, quand le capitaine Lyſias ſera deſcendu, ie cognoiſtrai entierement de vos affaires.

CAP. XXIIII.

18. In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. (*Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes, Tolle inimicum noſtrum.*)

And what time/found me purified in the Temple / neither with multitude / nor w tumulte.

19. Quidam autem ex Aſia Iudæi, quos oportebat apud te præſtò eſſe & accuſare, ſiquid haberent adverſum me.

Certaine Iewes of Aſia / who ought to haue bene preſent befor thee/ and accuſe me / if they had ought againſt me.

20. Aut hi ipſi dicant, ſiquid invenerunt in me iniquitatis, cum ſtem in concilio.

Or let theſe them ſelues ſay / if they haue founde any vniuſt thing in mee/ while I ſtoode in the Counſell.

21. Niſi de una hac ſolummodo voce, qua clamavi inter eos ſtans, Quoniam de reſurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis.

Except it be for this one voyce/ that I cryed ſtanding among them / Of the reſurrection of the dead am I accuſed of you this day.

22. Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de via hac, dicens, Cum Tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos.

Now when Felix heard theſe thinges, he deferred them, & ſayde / When I ſhall more perfectly knowe the thinges which concerne this way/by the cōming of Lyſias the chiefe Captaine / I will deciſe your matter.

Das XXIIII. Capitel.

18. Darůber funden ſie mich / daß ich mich reinigen ließ im Tempel/ohn alle Rumor vnd Getůmmel.

Der offuer funde de mig / at ieg loed renſe mig i Templen / vden al oprør oc bulder.

19. Das waren aber etliche Jůden auß Aſia/ welche ſolten hie ſein fůr dir. Vnnd mich verklagen / ſo ſie etwas zu mir hetten.

Oc der vaare nogle Jøder aff Aſia/huilcke her ſkulde vere faar dig / oc klage paa mig/ der ſom de haffde noget mod mig.

20. Oder laß diſe ſelbſt ſagen/ob ſie etwas vnrechts an mir funden haben/ dieweil ich hie ſtehe fůr dem Rath.

Eller lad diſſe ſelff ſige / den ſtund ieg ſtaar faar Raadet / om de haffue fundet noget wretferdigt met mig.

21. Ohn vmb des einigen worts willen / da ich vnter jnen ſtund vnd rieff: Vber der Aufferſtehung der Todten werde ich von euch heute angeklaget.

Vden for det eniſte ord ſkyld / der ieg ſtod iblant dem / oc robte/ Jeg bliffuer klaget i dag aff eder for de Dødis opſtandelſen.

22. Da aber Felix ſolches höret/zoch er ſie auff/denn er wuſte faſt wol vmb diſen weg/ vnd ſprach: Wenn Lyſias der Hauptmann herab kompt / ſo wil ich mich euers dings erkundigen.

Men der Felix dette hørde / da fordrog hand dem/ Thi hand viſte gantſke vel aff denne vey / oc ſagde/ Naar Lyſias Høffuitzmanden kommer hid ned/ da vil ieg beſpørie mig i eders ſag.

Kapitola XXIIII.

18. Y tehdáž mne nalezli/a yá ſſe očiſſtugi w chrámě/ wſſak ne s záſtupem ani s hlukem. (Y lapili mne křičijce / a řkauce: Vſmrť nepřijtele naſſeho.)

Ktoregož czáſuználezli mie oczyſcionego w Kościele / nie z wielkościa ludu / áni żebych miał czynić rozruch.

19. Byli pak tu někteřij Židé z Azye / kteřijž měli tuto také před tebau ſtáti a žalowati/ ačby co měli proti mně:

Niektorzy z Azyey Zydowie ktorym było potrzebá tu ſtánać przed toba y ſkárżyć ieſliby co mieli przeciw mnie.

20. Anebo nechť tito ſami powědij/nalezlili gſau na mně co neprawého/ když gſem ſtál w Radě.

Abo y ciż ſámi niechay powiedzą ieſliż we mnie ználezli iáki iny nie ſpráwiedliwy vczynek / gdym iaſtał przed zebrániem.

21. Toliko leč toto gedno promluwenij / kterýmžto gſem ſe ozwal ſtoge mezy nými/ že pro wzkřijſſenij z mrtwých wy mne ſaudijte dnes.

Tylkož co ſie dotycże iednego te° ſlowá ktorem głośno powiedział ſtoiac miedzy nimi / iż o powſtániu vmárłych ia dziś ieſtem od was oſkárżon.

22. Tehdy Felix wyſlyſſaw to/ y odložil gim mage giſtau známoſt té Ceſty/ řka: Až Haytman Liſyáš ſem přigede/ budu wás ſlyſſeti.

To vſłyſzawſzy Felix odłożył im mowiac/ Gdy ſie pewniey dowiem co ſie dotycże tey ſekty tiedy rotmiſtrz Lyſyaſz przyidźie / rozeznam wáſze ſpráwe.

כד

23 ופקד לקנטרונא דיטרוהי לפולוס בניחא ודלא אנש מן ידעוהי יתכלא דיהוא משמש לה׃

E comandò al Centurione che Paulo foſſe guardato, che foſſe tenuto à largo, e non proibiſſe che alcuno de ſuoi gli miniſtraſſe, ò andaſſe à lui.

24 ומן בתר קליל יומתא שדר פילכס ודרוסילא אנתתה דאיתיה הות יהודיתא וקרו לה לפולוס ושמעו מנה על הימנותא דמשיחא׃

Doppo alquanti giorni venne Felice con Druſilla ſua moglie, laquale era Giudea, fece chiamar Paulo, e vdì da lui la fede che è in Chriſto.

25 וכד ממלל הוא עמהון על זדיקותא ועל קדישותא ועל דינא דעתיד אתמלי דחלתא פילכס ואמר דהשא זל ואמתי דיהוא לי אתרא אשדר בתרך׃

E diſputando egli de la giuſtitia, e de la temperantia, e del futuro giuditio, Felice ſpauentato, riſpoſe, Vattene per hora, e quando io hauerò tempo opportuno, ti chiamarò.

26 סבר הוא גיר דשוחדא מתיהב הוא לה מן פולוס מטול הדא אמינית משדר הוא מיתא לה וממלל הוא עמה׃

Et inſieme ſperando ancora, che da Paulo gli haueſſeno ad eſſer dati denari, accioche lo liberaſſe: e però chiamandolo ſpeſſo, ragionaua con eſſolui.

27 וכד מלי לה תרתין שנין אחרנא הגמונא אתא הוא לדוכתה דמתקרא הוא פרכיוס פהסטוס פילכס דין איך דיעבד ט טיבותא ביהודיא שבקה לפולוס כד אסיר׃

Finiti due anni, Felice hebbe per ſuo ſucceſſore Portio Feſto. E volendo eſſo Felice far coſa grata à i Giudei, laſciò Paulo in prigione.

כד

23 וַיְצַו לְשַׂר מֵאָה לִנְצֹר אֶת־פַּוְלוֹס וְלִהְיוֹת לוֹ רְוָחָה וּמִמְּשָׁרְתָיו הַחֲנִיכָיו לְאִישׁ לֹא לְהַכְלֵא לָבוֹא אֵלָיו׃

Y mandó àl Centurion que Paulo fueſſe guardado ſuelto dé las priſones, y que no defendieſſe à ninguno de ſus familiares de ſeruirle, o venir à el.

24 וְאַחֲרֵי יָמִים אֲחָדִים בָּא פֵּילִכְס עִם דְּרוּסִלָּה אִשְׁתּוֹ וְהוּא יְהוּדִיָּה וַיִּקְרָא לְפַוְלוֹס וַיִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ אֶת אֱמוּנָה אֲשֶׁר בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y alguno dias deſpues, viniendo Felix con Druſilla ſu muger, la qual era Iudia, llamó á Paulo, y oyó de el la fe que es en el Chriſto.

25 וּבְהִתְוַכְּחוֹ עַל־הַצְּדָקָה עַל־הִתְאַפֵּק וְעַל יוֹם דִּין הֶעָתִיד לָבוֹא וַיֶּחֱרַד פֵּילִכְס וַיַּעַן מֵעַתָּה לֵךְ לָךְ וּבְעִתִּי אֶקְרָא לָךְ׃

Y diſputando el de la juſticia, y de la Continencia, y del juyzio venidero, eſpantado Felix, reſpondió, Aora vete: mas en teniendo opportunidad te llamaré.

26 כִּי מְקַוֶּה הוּא לְהִנָּתֶן לוֹ כֶּסֶף וְזָהָב מִפַּוְלוֹס לְהַתִּירוֹ וְעַל־כֵּן לִפְעָמִים הֱבִיאוֹ אֵלָיו וַיְדַבֵּר עִמּוֹ׃

Eſperando tambien con eſto, què de parte de Paulo le ſerian dados dineros, porque lo ſoltaſſe por lo qual haziendolo venir muchas vezes, hablaua con el.

27 וַתִּמָּלֵא שְׁנָתַיִם וַיִּקַּח פָּרְקִיּוֹס פֶּהֶסְטוֹס אֶת־כְּהֻנַּת פֵּילִכְס וּפֵילִכְס בְּבַקְשׁוֹ לְהִתְרַצּוֹת אֶת־תְּחִנָּתוֹ לַיְּהוּדִים וַיַּעֲזֹב אֶת־פַּוְלוֹס אָסוּר׃

Mas cumplidos los dos annos, Felix recibió por ſucceſſor à Porcio Fieſto: y queriendo Felix ganar la gracia de los Iudios, dexó preſo à Paulo.

κδ.

23. Διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

Et commanda à vn Centenier que Paul fuſt tenu en garde, & qu'il euſt relaſche, & on n'empeſchaſt perſonne des ſiens de lui ſeruir, ou de venir vers lui.

24. Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φηλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως.

Et quelques iours apres, Felix vint auec Druſille ſa femme qui eſtoit Iuifue: & enuoya querir Paul, & l'ouit parler de la foy qui eſt en Chriſt.

25. Διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον, πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε.

Et comme il traittoit touchant la iuſtice, & l'attemperance, & le iugemẽt à venir, Felix tout effrayé, reſpondit, Pour maintenant va-t'en: & quand i'aurai opportunité ie te rappelerai.

26. Ἅμα καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ.

Eſperant quand & quand que quelque argent lui ſeroit baillé de Paul, pour le deliurer, pour laquelle cauſe auſſi ſouent il l'enuoyoit querir, & deuiſoit auec lui.

27. Διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ Φῆλιξ πόρκιον Φῆστον, θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

Deux ans accomplis, Felix eut pour ſucceſſeur Portius Feſtus: & voulant gratifier aux Iuifs, laiſſa Paul empriſonnér.

CAP. XXIIII.

23. Iuſſitq́ue Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quenquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.

Then he commanded a Centurion to keepe Paul/ and that he ſhould haue eaſe / & that he ſhoulde forbid none of his acquaintaunce to miniſter vnto him/or to come vnto him.

24. Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Iudæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem quæ eſt in Chriſtum Ieſum.

And after certaine dayes / came Felix w his wife Druſilla / which was a Jeweſſe / and hee called forth Paul / & heard him of the faith in Chriſt.

25. Diſputante autem illo de iuſtitia & caſtitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix reſpondit, Quod nũc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te

And as he diſputed of rigtheouſnes and temperance/& of the iudgement to come/ Felix trembled / and anſwered/ Goe thy way for this time / and when I haue conuenient time/ I will call for thee.

26. Simul & ſperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod frequenter accerſens eum, loquebatur cum eo.

He hoped alſo that money ſhoulde haue bene giuen him of Paul / that he might looſe him / wherefore he ſent for him the oftener / and communed with him.

27. Biennio autem expleto accepit ſucceſſorem Felix, Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

When two yeeres were expired/ Porcius Feſtus came into Felix roome: and Felix willing to get fauour of the Jewes/left Paul bound.

Das XXIIII. Capitel.

23. Er befalh aber dem Vnterhauptmann Paulum zubehalten / vnd laſſen ruhe haben / vnd niemand von den ſeinen wehren / jm zu dienen oder zu jhm zu kommen.

Oc hand befalede Vnderhøffuitzmanden at beuare Paulum / oc lade hannem haffue rolighed / oc at icke formene nogen aff hans kending / at tiene hannem eller at komme til hannem.

24. Nach etlichen tagen aber / kam Felix mit ſeinem Weibe Druſilla / die eine Jüdin war / vnd fordert Paulum vnd höret jhn von dem Glauben an Chriſto.

Nogle dage der effter / kom Felix met ſin Huſtru Druſilla / ſom vaar en Jødinne / oc kallede Paulum frem / oc hørde hannem om Troen til Chriſtum.

25. Da aber Paulus redet von der Gerechtigkeit / vnnd von der Keuſchheit / vnd von dem zukünfftigen Gerichte / erſchrack Felix / vnd antwortet: Gehe hin auff diß mal / wenn ich gelegene zeit habe / wil ich dir her laſſen ruffen.

Oc der Paulus talede om Retfertighed / oc om Kyſkhed / oc om den tilkommende Dom / da forferdedis Felix / oc ſuarede / Gack bort denne gong / naar ieg faar beleylige tid / da vil ieg lade kalde dig hid.

26. Er hoffet aber darneben / daß jhm von Paulo ſolte Gelt gegeben werden / daß er jhn loß gebe / darumb er jhn offt fodern ließ / vnnd beſprach ſich mit jhm.

Men hand haabedis diſſ emellem / at hannem ſkulde giffuis Pendinge aff Paulo / at hand ſkulde lade hannem løſſ / Der faare loed hand oc offte kalde hannem til ſig / oc talede met hannem.

27. Da aber zwey Jar vmb waren / kam Portius Feſtus an Felix ſtat. Felix aber wolte den Jüden eine wolthat erzeigen / vnd ließ Paulum hinder ſich gefangen.

Men der thu aar vaare forløbne / kom Portius Feſtus i Felix ſted. Da vilde Felix beuiſe Jøderne en velgerning / oc hand loed Paulum fangen effter ſig.

Kapitola XXIIII.

23. Y přikázal Setnijkowi / aby Pawla oſtřijhal / a polehčenij včinil gemu / a nebránil žadnēmu z Přátel geho / poſluhowati gemu.

Y roſkazał ſetnikowi áby był pod ſtrażą Páwel / á iżby był wolnieyſzy / y áby nie broniono ktoremu kolwiek z przyiaćioł ieo ſłużyć mu y chodźić do nie°.

24. Po několikó pak dnech / přiſſed Felix s Druzyllau Manželkau ſwau / kteráž byla Zidowka / powolal Pawla / a ſlyſſal od něho wijru kteráž geſt w Kryſta Gežijſſe.

Potym po kilku dni gdy Felix był z Druſylla żoną ſwą / ktora byłá Zydowká wezwał do śiebie Páwłá z ſłuchał go o wierze ktora ieſt Kryſtuſá.

25. A když Pawel mluwil o Sprawedlnoſti / a o Cžiſtotě / a o budaucým Saudu / vlekl ſe Felix / a odpowěděl: Nynij odegdy / a w čas přijhodný powolám tebe:

A gdy on wywodźił o ſpráwiedliwośći y powśćiągliwośći / y o ſądźie przyſzłym / vlękſzy ſie Felix odpowiedźiáł / Już teraz odeydź / wſzák potym czás vpátrzywſzy wzowećie ſobie.

26. Nadál ſe zagiſtě / žeby měl Pawel penijce gemu dáti / aby ho propuſtil / protož čaſtokrát ho powoláwal / a mluwil s nim.

Nádźiewáiac ſie iżby mu Páwel miał dáć pieniedzy żeby go wypráwił y dla tegoż go tym czeſćiey wzywáiac do ſiebie rozmawiał z nim.

27. A když ſe dwě Létě naplnily / měl po ſobě náměſtka Felix Feſta Portia. Ale chtě ſe zalijbiti Zidům Felix / nechal Pawla w wězenij.

Y gdy ſie ſpełniły dwie lećie / miał Felix po ſobie námiáſtká Porcyuſzá Feſtá / á chcąc Felix zjednáć ſobie łáſke v żydow / zoſtáwił Páwłá w więźieniu.

כה

1 וכד אתא פהסטוס
לקסריא בתר תלתא יומין
סלק לאורשלם׃

Feſto dunque eſſendo entrato ne la Prouincia, doppo tre giorni ſali da Ceſarea in Ieruſalem.

2 ואודעוהי רבי כהנא
ורישא דיהודיא על פולוס
ובעין הוו מנה׃

E il ſommo Sacerdote e i principali de Giudei compariron dinanzi à lui contra Paulo, e pregauanlo.

3 כד שאלין לה הדא
טיבותא דישדר ניתיוהי
לאורשלם כד עבדין הוו
כמאנא באורחא ד
דיקטלוניהי׃

Domandandoli fauor contra eſſo, che lo faceſſe venire in Ieruſalem: come quelli che apparecchiauano de l'inſidie per ammazzarlo per la via.

4 ופהסטוס פני פתגמא
דפולוס מתנטר בקסריא
ואנא מסרהב אנא
דאחזוק׃

Al che Feſto riſpoſe che Paulo era guardato in Ceſarea, e che in breue egli ſteſſo ſen'andarebbe la.

5 אילין הכיל דאית בכון
דמטיא באידיכון יחתון
עמן ועל כל סכלו דאית
בה בגברא יקטרגון׃

Però quelli di voi che poſſono (diſſe egli) ſcendano inſieme con eſſonoi, e ſe in queſt' huomo ſi troua niente di male, accuſinlo.

6 וכד הוא תמן יומתא
תמניא או עסרא נחת לה
לקסריא וליומא אחרנא
יתב על בים ופקד דייתון
לפולוס׃

E poi che non fu dimorato fra loro piu di dieci giorni ſceſe à Ceſarea, e il di ſeguente ſedendo pro tribunali, comandò che Paulo foſſe menato.

7 וכד אתא חדרוהי
יהודיא דנחתו מן אורשלם
ורשינא סגיאא וקשיא
מיתין הוו בתרה אילין ד
דלא משכחין הוו דיחוון׃

E venuto ch'ei fu, i Giudei che erano ſceſi da Ieruſalem, li ſtauano attorno, adducendo contra Paulo molti e graui delitti, liquali non poteuano prouare.

כה

1 ופהסטוס בבואו אל־המדינה
אחרי שלשת ימים עלה מקיסריא
אל־ירושלים׃

Feſto pues entrado en la Prouincia, tres dias deſpues ſubio de Ceſarea à Ieruſalem.

2 ויופיעו לפניו שרי הכהנים
וראשי היהודים על־פולוס
וישאלו ממנו׃

Y vinieron à el el Ptincipe de los Sacerdotes y los principales de los Iudios contra Paulo, y rogaronle:

3 מבקשים את־תחנתו עליו
לשלחנו אל־ירושלים ובארבם
להרגו בדרך׃

Pidiendo gracia contra el: que lo hizieſſe traer à Ieruſalem; poniendole aſſechanças para matarlo en el camino.

4 ופהסטוס ענה להם לנצר
את־פולוס בקיסריא וכי עתיד
הוא במהרה ללכת שמה׃

Mas Feſto reſpondió que Paulo era guardado en Ceſarea, y que el ſe partiria preſto.

5 ואשר יוכלו בכם אמר לרדת
עמנו אם יש באיש הזה דבר
רשעה יחיבהו׃

Los que de voſotros pueden, dize, deciendan juntamente: y ſi ay algnn crimen en eſte varon, accuſenlo.

6 והוא ארך לו אתם ימים
שמונה או עשרה וירד אל־
קיסריא וממחרת יושב על־
הבמה ויצו להוליך את־פולוס׃

Y deteniendoſe entre ellos no mas de (ocho, o) diez dias, venido à Ceſarea, el ſiguiente dia ſe aſſentó en el tribunal, y mandó que Paulo fueſſe traydo.

7 ובהובאו קמו סביבותיו
היהודים הבאים מירושלים
מתגוללים אודות וסבות רבות
וכבדות על־פולוס אשר לא
יכלו להוכיחו׃

El qual venido, rodearonlo los Iudios que auian venido de Ieruſalem, poniendo contra Paulo muchas y graues accuſaciones, las quales no podian prouar:

ΚΕΦΑΛ. κε΄.

Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπὸ Καισαρείας.

Feſtus donc eſtant entré en la prouince, monta trois iours apres de Ceſaree en Ieruſalem.

2. Ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν,

Et le ſouuerain Sacrificateur, & les premiers d'entre les Iuifs, comparurent deuant lui contre Paul, & le prioyent:

3. Αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.

Demandans faueur à l'encontre de lui, afin qu'il le fiſt venir en Ieruſalem, dreſſans embuſches pour le tuer par le chemin,

4 Ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον ἐν Καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι.

A quoi Feſtus reſpondit que Paul eſtoit bien gardé en Ceſaree, & que de brief il s'y en deuoit aller.

5. Οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησί, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ.

Que ceux donc (dit-il) d'entre vous qui le peuuent faire deſcendent enſemble: & s'il y a quelque crime en ceſt homme, qu'ils l'accuſent.

6. Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους (ἢ ὀκτὼ) ἢ δέκα, καταβὰς εἰς Καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι.

Et apres n'auoir demeuré entr'eux pas plus de dix iours, il deſcendit en Ceſaree: & le lendemain s'aſſit au ſiege iudicial, & commanda que Paul fuſt amené.

7. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβεβηκότες Ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα φέροντες κατὰ τοῦ Παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι.

Lequel eſtant la venu, les Iuifs qui eſtoyent deſcendus de Ieruſalem, l'enuironnerent, lui mettans à ſus pluſieurs griefs crimes, leſquels ils ne pouuoyent prouuer:

CAP. XXV.

FEſtus ergo cum veniſſet in provinciam, poſt triduum aſcendit Ieroſolymam à Cæſaréa.

When Feſtus was then come into the prouince / after three dayes hee went vp from Ceſarea vnto Jeruſalem.

2. Adieruntq; eum principes ſacerdotum, & primi Iudæorum adverſus Paulum, & rogabant eum.

Then the hie Prieſt / and the chiefe of the Jewes appeared before him againſt Paul / and they beſought him.

3. Poſtulantes gratiam adverſus eum, ut iuberet perduci eum in Ieruſalem, inſidias tendentes ut interficerent eum in via.

And deſired fauour againſt him / that hee would ſend for him to Jeruſalem: and they layde wait to kill him by the way.

4. Feſtus autem reſpondit, ſervari Paulum in Cæſaréa: ſe autem maturius profecturum.

But Feſtus anſwered / that Paul ſhould be kept at Ceſarea / and that hee him ſelfe would ſhortly depart thither.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt, deſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen accuſent eum.

Let them therefore / ſaid he / which among you are able / come downe with vs: and if there bee any wickedneſſe in the man / let them accuſe him.

6. Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo aut decem, deſcendit in Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali: & iuſſit Paulum adduci.

Nowe when he had taryed among them no more then ten dayes / he went downe to Ceſarea / and the next daye ſate in the iudgement ſeat / and commaunded Paul to be brought.

7. Qui cum perductus eſſet, circumſteterunt eum qui ab Ieroſolyma deſcenderant Iudæi, multas & graves cauſas obiicientes, quas non poterat probare.

And when hee was come / the Jewes which were come from Jeruſalem / ſtoode about him / and layed many and grieuous complaintes againſt Paul / which they could not proue.

Das XXV. Capitel.

DA nun Feſtus ins Land kommen war / zog er über drey tage hinauff von Ceſarien gen Jeruſalem.

DEr Feſtus nu vaar kommen i Landet / da drog hand tre dage der effter op fra Ceſarea til Jeruſalem.

2. Da erſchienen für jm die Hohenprieſter / vnd die fürnembſten der Jüden wider Paulum / vnd ermaneten jhn.

Da møte de ypperſte Preſter / oc de Merckeligſte iblant Jøderne faar hannem mod Paulum / oc formanede hannem.

3. Vnd baten vmb gunſt wider jhn / daß er jn fordern ließ gen Jeruſalem / vnd ſtelleten jhm nach / daß ſie jhn vnterwegen vmbbrechten.

Oc bade om gunſt mod hannem / at hand vilde lade eſke hannem til Jeruſalem / oc de voctede paa hannem / at de vilde ihielſlaget hannem paa veyen.

4. Da antworttet Feſtus / Paulus würde ja behalten zu Ceſarien / Aber er würde in kürtz wider dahin ziehen.

Da ſuarede Feſtus / At Paulus ſkulde vel beuaris i Ceſarea / men hand vilde ſnarlige drage der hen igen.

5. Welche nun vnter euch (ſprach er) können / die laſſet mit hinab ziehen / vnd den Mann verklagen / ſo etwas an jhm iſt.

Huilcke ſom nu iblant eder (ſagde hand) der kunde / dem lader drage ned met / oc klage paa denne Mand der ſom hand er ſkyldig.

6. Da er aber bey jhnen mehr denn zehen tage geweſen war / zoch er hinab gen Ceſarea. Vnd deß andern tages / ſatzte er ſich auff den Richtſtul / vnnd hieß Paulum holen.

Oc der hand haffde veret hoſſ dem mere end thi dage / da drog hand ned til Ceſaream / oc anden dagen ſette hand ſig paa Domſtolen / och befalede at hente Paulum.

7. Da derſelbige aber darkam / tratten vmbher die Jüden / die von Jeruſalem herab kommen waren / vnd brachten auff vil vnd ſchwere klagen wider Paulum / welche ſie nicht mochten beweiſen.

Och der hand kom / da traadde Jøderne / ſom vaare komme ned aff Jeruſalem / omkring hannem / oc førde mange och ſuare Klagemaal mod Paulum / huilcke de icke kunde beuiſe.

Kapitola XXV.

TEhdy Feſtus kryž přiſſel do tě kraginy / po třech dnech wſtaupil z Cezaree do Geruzalēma.

TEdy Feſthus wßedßy nā vrzad / trzecie go dnia iechał do Jeruzálem z miáſtá Ceſáreiey.

2. Y předſtaupila před něg Knijžata Kněžſká / a Starſſý z Židůw / žalugijce na Pawla: a proſyli ho.

Y oznaymili mu / nāwyżßy Kaplan y przednieyßy Zydowie o Pawle / á proſili go.

3. Žádagijce té miloſti proti němu / aby gey kázal přiweſti do Geruzalēma / myſlijce zálohy vdělati / aby ho zabili na ceſtě.

Zadáiac łáſki przeciw iemu áby go wezwał do Jeruzálem / vczyniwßy nań záſadkę ná drodze żeby go zábito.

4. Tehdy Feſtus odpowěděl / že muſý Pawel oſtřijhán býti w Cezaree / a yá ſám tudijž tam přigedu.

Ale Feſtus odpowiedział / iż Páwłá beda ſtrzedz w Ceſarey / wßakoż iá tám w rychle poiáde.

5. Protož kteřijž gſau mezy wámi Starſſý / nechť přigdau ſpolu ſemnau: a geſtli která wina na tom Cžlowěku / ať žalugij naň.

A przetoż ktorzy z was mogą niech ſpolu zemną idą / á ieſliż w tym człowieku ieſt co tákowego / niechże nań ſkárżą.

6. A pobyw mezy nimi dnij / ne wijce než oſm aneb deſet / gel do Cezaree: A druhého dne poſadil ſe na Saudě: a kázal Pawla přiweſti.

Y zmießkawßy miedzy nimi nie wiecey iedno dziesiec dni gdy przyiechał do Ceſárey / názáiutrz śiádł ná ſtolicy á kazał Páwłá przywieść.

7. Kterýžto když byl přiweden / oſtaupili gey ti / kteřijž byli přiſſli z Geruzalēma Židé / mnohé a těžké žaloby naň činijce / kterýchžto gſu nemohli dokázati.

Ktory gdy ſtanał / obſtąpili go oni Zydowie ktorzy przyßli z Jeruzálem / wiele ćiężkich ſkarg przynoßąc przeciw Páwłowi / ktorych dowieść nie mogli.

כה

8 וְכַד פּוֹלוֹס נָפֵק הֲוָא רוּחָא דְּלָא אֶסְכֵּל מֶדֶם לָא בְּנָמוֹסָא דִּיהוּדָיֵא וְלָא בְּהַיְכְּלָא וְלָא בְּקֵסַר׃

Riſpondendo egli con dire che non haueua peccato in niente, ne contra la Legge de Giudei, ne contra'l tempio, ne contra Ceſare.

9 פְּהֶסְטוֹס דֵּין מֶטוּל דְּצָבֵא הֲוָא דְּיַרְשֵׁא טַיְבוּתָא בִּיהוּדָיֵא אֲמַר לֵהּ לְפַוְלוֹס צָבֵא אַנְתְּ דְּתֶסַּק לְאוּרִשְׁלֶם וְתַמָּן עַל הָלֵין תֶּתְדִּין קְדָמַי׃

La doue Feſto volendo gratificarſi à i Giudei, riſpoſe a Paulo, e diſſe, Vuoi tu ſalire in Ieruſalem, & iui eſſer giudicato da me di queſte coſe?

10 עֲנָא פּוֹלוֹס וְאֶמַר עַל בִּים קֵסַר קָאֶם אֶנָא דְּהָרְכָא הוּ וָדְקלִי לְמֶתְתְּדָנוּ לָא מֶדֶם חֲטִית לִיהוּדָיֵא אַיְךְ דְּאָף אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ׃

E Paulo diſſe, Io ſto al tribunal di Ceſare, doue mi conuiene eſſer giudicato. Io non ho fatto a i Giudei alcuna ingiuria, ſi come ancor tu ben conoſci,

11 וְאֵן סַכְלוּתָא עֲבִדָא לִי אָו מֶדֶם דְּשָׁוֵא לְמַוְתָא לָא מְשַׁתְּאֵל אֶנָא מֶן מַוְתָא אֵן דֵּין לַיְת צֵאדַי מֶדֶם מֶן הָלֵין דְּמַקְטְרְגִין לִי לָא אֶנָשׁ יָהֵב לִי לְהוֹן מוֹהֲבַת בְּגַבּוּהִי דְּקֵסַר קָרֵא אֶנָא׃

Certo ſe io ho ingiuriato perſona, ò fatto coſa alcuna degna di morte, non ricuſo il morire: ma ſe non è niente di quelle coſe, di che coſtoro m'accuſano, niuno mi puo donar loro, io mi appello à Ceſare.

12 הָידֵין פְּהֶסְטוֹס מַלֶּל עַם בְּנַי מֶלְכֵּהּ וְאֶמַר בְּגִין קֵסַר קְרַיְתְּ לְוָת קֵסַר אָזֵל אַנְתְּ׃

Allora Feſto fatto che hebbe parlamento col Conſiglio, riſpoſe, Tu hai appellato a Ceſare? à Ceſare andarai.

13 וְכַד הֲווֹ יַוְמָתָא נְחֶת אַגְרִיפַּוּס מַלְכָּא וּבַרְנִיקָא לְקֵסַרְיָא דְּנִשְׁאֲלוּן שְׁלָמֵהּ דְּפְהֶסְטוֹס׃

Paſſati poi alquanti giorni, il Re Agrippa e Bernice diſceſero à Ceſarea, per ſalutar Feſto.

כה

8 וּבַהֲשִׁיבוֹ דָּבָר כִּי לֹא עַל־תּוֹרַת הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל הַהֵיכָל וְלֹא עַל־קֵיסָר מְאוּמָה חָטָאתִי׃

Dando Paulo razon, Que ni contra la Ley de los Iudios, ni contra el Templo, ni contra Ceſar hé peccado en algo.

9 וּפְהֶסְטוּס מְבַקֵּשׁ לְקַדֵּם לַיְּהוּדִים בִּתְחִנָּתוֹ וַיַּעַן לְפוֹלוֹס לֵאמֹר הֲתֹאבֶה לַעֲלוֹת יְרוּשָׁלַיְמָה וְשָׁם לְהִשָּׁפֵט לְפָנַי עַל־הָאֵלֶּה׃

Mas Feſto queriendo congraciarſe con los Iudios, reſpondiendo á Paulo dixo, Quieres ſubir á Ieruſalem, y allà ſer juzgado de eſtas coſas delante de mi?

10 וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס אֶל־כִּסֵּא הַקֵּיסָר עוֹמֵד אָנֹכִי וְשָׁם אֶשְׁוֶה לְהִשָּׁפֵט עַל־הַיְּהוּדִים לֹא חָטָאתִי כְּמוֹ גַּם אַתָּה הֵיטֵב יָדַעְתָּה׃

Y Paulo dixo. Al tribunal de Ceſar eſtoy, donde couuiene que ſea juzgado. A los Iudios no he hecho injuria ninguna, cómo tu ſabes muy bien.

11 וְאִם רָשַׁעְתִּי וְעָשִׂיתִי מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וּמִשְׁפַּט מָוֶת לִי אֵינֶנִּי יָרֵא לָמוּת וְאִם מְאוּמָה לֹא הִיא אֲשֶׁר עָלֶיהָ יְחַיְּבוּנִי אִישׁ לֹא יוּכַל לָתֵת אוֹתִי לָהֶם לְקֵיסָר מִתְפַּלֵּל אָנֹכִי׃

Porque ſi alguna injuria, o coſa alguna digna de muerte he hecho, no recuſo de morir: mas ſi nada ay de las coſas de que eſtos me accuſan, nadie me puede dar à ellos à Ceſar apelo.

12 אָז פְּהֶסְטוּס מְדַבֵּר עִם הָעֵדָה וַיַּעַן לְקֵיסָר הִתְפַּלַּל אֶל־הַקֵּיסָר יֵלֵךְ׃

Entonces Feſto auiendo hablado con el conſejo, reſpondió, A Ceſar has apelado à Ceſar yrás.

13 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ יָמִים אֲחָדִים וַיֵּרְדוּ אַגְרִפּוּס הַמֶּלֶךְ וּבְרְנִיקָא אֶל־קֵיסַרְיָא לִשְׁאֹל לִפְהֶסְטוּס לִשְׁלוֹמוֹ׃

Y paſſados algunos dias, el rey Agrippa y Bernice vinieron à Ceſarea à ſaludar à Feſto.

κε'.

8. Ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον.

Paul reſpondant qu'il n'auoit en rien failli, ne contre la Loy des Iuifs, ne cõtre le temple, ne contre Ceſar.

9. Ὁ Φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ εἶπε, θέλεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ;

Mais Feſtus voulant gratifier aux Iuifs, reſpondit à Paul, & dit, Veux-tu monter en Ieruſalem, & là eſtre iugé de ces choſes deuant moi?

10 Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐπὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις.

Et Paul dit, I'aſſiſte au ſiege iudicial de Ceſar, où il me faut eſtre iugé: ie n'ai fait aucun tort aux Iuifs, comme auſſi tu le recognois tresbien.

11. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.

Que ſi i'ai forfait ou commis quelque choſe digne de mort, ie ne refuſe point de mourir: mais s'il n'eſt rien de cela, dequoi ils m'accuſent, nul ne me peut donner à eux: i'en appele à Ceſar.

12. Τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη, καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ.

Lors quand Feſtus eut conferé auec le conſeil, il reſpondit, En as tu appelé à Ceſar? tu iras à Ceſar.

13. Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη κατήντησαν εἰς καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον.

Or quelques iours apres, le Roy Agrippa & Bernice arriuerent à Ceſarée pour ſaluer Feſtus.

CAP. XXV.

8. Paulo rationem reddente, Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in Cæſarem quicquam peccavi.

For aſmuch as he anſwered/ that he had neither offended any thing againſt yͤ Law of the Jewes/ neither againſt the Temple/ nor againſt Ceſar.

9. Feſtus autem volens gratiam præſtare Iudæis, reſpõdens Paulo, dixit, Vis Ieroſolymam aſcendere, & ibi de his iudicari apud me?

Yet Feſtus willing to get fauour of the Jewes/ anſwered Paul/ & ſaide/ Wilt thou go vp to Jeruſalem/ and there be iudged of theſe things before me?

10. Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cæſaris ſto, ubi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, ſicut tu meliùs noſti.

Then ſaid Paul/ J ſtand at Ceſars iudgement ſeat/ where J ought to be iudged: to the Jewes J haue done no wrong/ as thou very well knoweſt.

11. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori, ſi verò nihil eſt eorum quæ hi accuſant me, nemo poteſt illis donare. Cæſarem appello.

For if J haue done wrong/ or committed any thing worthy of death/ J refuſe not to die: but if there be none of theſe thinges whereof they accuſe me/ no man/ can deliuer me to them: J appeale vnto Ceſar.

12. Tunc Feſtus cum concilio locutus, reſpondit, Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.

Then when Feſtus had ſpoken with the Counſell/ he anſwered/ Haſt thou appealed vnto Ceſar? vnto Ceſar ſhalt thou go.

13. Et cum dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa rex & Bernice deſcenderunt Cęſaream ad ſalutandum Feſtum.

And after certaine dayes/ King Agrippa and Bernice came downe to Ceſarea to ſalute Feſtus.

Das XXV. Capitel.

8. Dieweil er ſich verantworttet: Jch hab wider an der Jůden Geſetz/ noch an dem Tempel/ noch an dem Keiſer mich verſůndiget.

Efterdi at Paulus ſaa forſuarede ſig/ ieg haffuer huercken ſyndet mod Jødernis Low/ icke heller mod Tempelen oc ey mod Keyſeren.

9. Feſtus aber wolte den Jůden eine gunſt erzeigen/ vnd antworttet Paulo/ vnd ſprach: Wilt du hinauff gen Jeruſalem/ vnd daſelbſt über dieſem dich für mir richten laſſen?

Da vilde Feſtus beuiſe Jøderne en villighed/ och hand ſuarede Paulo/ oc ſagde/ Vilt du op til Jeruſalem/ och lade dig der Dømme hoſſ mig for dette?

10. Paulus aber ſprach: Jch ſtehe für deß Keyſers Gerichte/ da ſol ich mich laſſen richten. Den Jůden habe ich kein leid gethan/ wie auch du auffs beſte weiſſeſt.

Da ſagde Paulus/ Jeg ſtaar faar Keyſerens dom/ der ſkal ieg lade mig dømme. Jeg haffuer inted ont giort Jøderne/ ſom du oc vel vedſt.

11. Habe ich aber jemand leid gethan vnd deß Todtes werth gehandelt/ ſo wegere ich mich nicht zu ſterben. Jſt aber der keins nicht/ deß ſie mich verklagen/ ſo kan mich jnen niemand ergeben. Jch beruffe mich auff den Keiſer.

Men haffuer ieg giort nogen ont/ och forſkyldet Døden/ da forſiger ieg icke at dø/ Er det oc inted/ huor faar de klage paa mig/ da kand ingen antuorde dem mig. Jeg ſkiuder mig faar Keyſeren.

12. Da beſprach ſich Feſtus mit dem Rath/ vnd antworttet: Auff den Keiſer haſt du dich beruffen/ zum Keiſer ſolt du ziehen.

Da beraadde Feſtus ſig met Raadet/ oc ſuarede/ du haffuer ſkudet dig ind faar Keyſeren/ du ſkalt drage til Keyſeren.

13. Aber nach etlichen tagen/ kamen der König Agrippas vnd Bernice gen Ceſarien/ Feſtum zu empfahen.

Men nogle dage der effter/ komme kong Agrippas oc Bernice til Ceſaream/ at vndfange Feſtum.

Kapitola XXV.

8. Neb Pawel wſſemu rozumně odpowijdal: Ze ani proti Zákonu Zidowſkému/ ani proti Chrámu/ ani proti Cýſaři nic neprowinil.

Gdyż on odpowiedźiał/ Że áni przeciw zakonowi Żydowſkiemu/ áni przeciw Kośćiołowi/ áni przeciw Ceſárzowi nic nie wyſtąpił.

9. Tehdy Feſtus chtěge ſe Ziduom zalijbiti odpowěděw/ řekl Pawlowi: Chceſſli gijti do Geruzaléma/ a tam z těchto wěcý ſauzen býti předemnau?

Ale Feſtus chcąc ſobie zjednáć łáſkę v Żydow/ odpowiedźiawſzy Páwłowi rzekł/ A chceſz idź do Jeruzálem á tám o tych rzeczách być rozſądzon przedemną?

10. J řekl Pawel: Před ſtolicý Cýſařowau chcy ſtáti/ a tam ſauzen býti: Nebo nic gſem Zidům nezawinil/ yakož y ty dobře to znáſs:

Na to powiedźiał Páweł/ Przed ſtolicą Ceſárſką ſtawam/ gdźie muſzę być oſądzon/ w żadney rzeczy nie vczyniłem krzywdy Żydom/ iáko to y ſam lepiey znaſz.

11. Paklit gſem gim co prowinil/ anebo něco ſmrti hodného včinil/ neodpijrámť vmřijti: a paklit neni nic při mně z těch wěcý kteréž na mne žálugij/ žádný nemůž mne gim dáti/ k Cýſaři ſe odwolawám.

Bo ieſliżem co krzyw/ á vczyniłem co śmierći godnego/ nie zbraniam ſię vmrzeć/ A ieſliż nie máſz nic tákiego w czym mię ći winują/ żaden ſię im mną záchowáć nie może/ A ták áppeluię do Ceſárzá.

12. Tehdy Feſtus s Raddau promluwiw/ odpowěděl: k Cýſaři gſy ſe odwolal/ k Cýſaři puogdeſs.

Tedy Feſtus rozmowiwſzy ſię z rádą/ odpowiedźiał/ Appelowałeś do Ceſárzá? pojdźieſz do Ceſárzá.

13. A když několiko dnij pominulo/ Král Agryppa a Berenyce přigeli do Ceſaree/ aby pozdrawili Feſta.

Gdy potym wyſzło kilká dni/ Agryppá Krol y Bernice przyiecháli do Ceſáreiey witáć Feſtá.

כה

14 וְכַד הֲווֹ לְוָתֵהּ יוֹמָתָא אֶשְׁתַּעִי פְּהֶסְטוּס לְמַלְכָּא דִּינֵהּ דְּפַוְלוֹס כַּד אָמַר ג גַּבְרָא חַד אַסִּירָא אֶשְׁתְּבֵק מֶן אִידַי פֵּילִכְּס׃

E dimorando iui piu giorni, Feſto eſpoſe al Re la cauſa di Paulo, dicendo, Egli è ſtato laſciato da Felice vn certo huomo in prigione.

15 וְכַד הֲוִית בְּאוּרִשְׁלֶם אוֹדְעוּ לִי עֲלוֹהִי רַבַּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁת דִּיהוּדָיֵא וּבְעוֹ דְּאֶעְבֵּד לְהוֹן דִּינָא מֶנֵּהּ׃

Delquale, eſſendo io andato à Ieruſalem, i principali Sacerdoti e i Vecchij de Giudei mi parlorono, domandando la condannatione contra di lui.

16 וְאֶמְרֵת לְהוֹן דְּלַיְת עִידָא לְרְהוֹמָיֵת דְּנֶתְּלוּן בַּר נָשָׁא מוֹהַבְתָּא לְקֶטְלָת עַד מָא דְּנֵאתֵא בְּעֵל דִּינֵהּ וְיִכְסִיוּהִי בְּאַפּוּהִי וְנֶתְיְהֵב לֵהּ אַתְרָא לְמַפַּק בְּרוּחָא עַל מָא דְּמֶתְרְשֵׁא׃

A iquali io riſpoſi che non è vſanza de Romani dare alcun huomo à la morte prima che l'accuſato habbia gli accuſatori preſenti, & habbia luogo da defenderſi da l'imputatione.

17 וְכַד אֶתִית לְכָא דְּלָא תּוּהְיָא לְיוֹמָא אַחְרְנָת יִתְבֵת עַל בִּים וּפֶקְדֵת דְּנַיְתוּנָיְהִי לִי לְגַבְרָא׃

Eſſendo eſſi dunque venuti quà, ſenza fare alcuna dilatione, il giorno ſeguente ſedendo io pro tribunali, comandai che l'huomo foſſe menato.

18 וְקָמוּ עַמֵּהּ קָטְרְגָנוּהִי וְלָא אַשְׁכַּחוּ מֶדֶּם דְּשִׁינָא בִּישָׁת דְּיַחֲווֹן עֲלוֹהִי אַיְךְ מָא דְּסָבַר הֲוֵית׃

Delquale gli accuſatori che ſtauano preſenti, non adduceuano alcun delitto di quelli che io ſoſpettauo.

19 וְאֶטְמָא דֵּין מֶדֶּם מֶדֶּם עַל דַּחְלַתְהוֹן אִית הֲוָת לְהוֹן לְוָתֵהּ וְעַל יֵשׁוּעַ אֱנָשׁ דְּמִית הוּ דְּאָמַר הֲוָת פַּוְלוֹס דְּחַי הוּ׃

Ma haueuano contra di lui certe queſtioni de la lor ſuperſtitione, e d'vn certo IESV morto, ilqual Paulo affermaua eſſer viuo.

כה

14 וְכַאֲשֶׁר אָרְכוּ לָהֶם שָׁם יָמִים רַבִּים וַיַּגֵּד פְּהֶסְטוּס לַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי פַּוְלוּס לֵאמֹר אִישׁ אֶחָד נֶעֱזַב מִפֵּילִכְּס אָסוּר׃

Y como eſtuuieron alli muchos dias, Feſto declaró àl Rey de Paulo, diziendo vn varon ha ſido dexado preſo por Felix:

15 אֲשֶׁר עָלָיו בִּהְיוֹתִי בִּירוּשָׁלַיִם הוֹפִיעוּ לְפָנַי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְזִקְנֵי הַיְּהוּדִים מְבַקְשִׁים עָלָיו אֶת־מִשְׁפַּט מָוֶת׃

Por el qual, como vine à Ieruſalem, vinieron à mi los Principes de los Sacerdotes y los Ancianos de los Iudios pidiẽdo condẽnacion contra el.

16 וְעָנִיתִי לָהֶם כִּי לֹא יֵשׁ תְּעוּדָה לָרְהוֹמִיִּים לָתֵת אִישׁ אֶל־הָאֲבֵדָה בְּטֶרֶם לַמַּחְיִב יִהְיוּ לְפָנָיו הַמַּחְיְבָיו וְיִקַּח לוֹ עֵת וּמָקוֹם לְהָשִׁיב דָּבָר עַל־אוֹדוֹת נַתְשׁוֹ׃

A los quales reſpondi, no ſer coſtumbre de los Romanos dar alguno à condenacion, antes que el que es accuſado tenga preſentes ſus accuſadores, y aya lugar de defenderſe de la accuſacion.

17 וּבְבוֹאָם יַחַד הַפֹּה אֲרוּכָה מְאוּמָה לֹא עָשִׂיתִי כִּי אִם לַיּוֹם הַבָּא יָשַׁבְתִּי עַל־הַבָּמָה וְצִוִּיתִי לְהוֹלִיךְ אֶת־הָאִישׁ׃

Anſique auiendo venido juntos acà, ſin ninguna dilacion el dia ſiguiente ſentado enel Tribunal, mandé trael àl hombre.

18 וַיָּקוּמוּ עָלָיו הַמַּחְיְבָיו וְסִבָּה אַחַת לֹא נָשְׂאוּ עָלָיו כַּמָּה הֲבִינוֹתִי אֲנִי׃

Y eſtando preſentes ſus accuſadores, ningun crimen le oppuſieron de los que yo ſoſpechaua.

19 אַךְ קוּשְׁיוֹת רַבּוֹת עַל־עֲבוֹדַת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ לָהֶם עָלָיו וְעַל־אִישׁ יֵשׁוּעַ הַמֵּת לַאֲשֶׁר נְאָם פַּוְלוּס כִּי־חַי׃

Solamente tenian ciertas queſtiones acerca de ſu ſuperſticion contra el, y de vn cierto Ieſus diffunto, el qual Paulo affirmaua biuir.

κέ.

14. Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων, ἀνήρ τίς ἐστι καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος.

Et apres auoir demouré là pluſieurs iours, Feſtus fit mention au Roy de l'affaire de Paul, diſant, Vn certain perſonnage a eſté delaiſſé priſonnier par Felix:

15. Περὶ οὗ, γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην.

A cauſe duquel, moi eſtant en Ieruſalem, les principaux Sacrificateurs & les Anciens des Iuifs ſont comparus requerans condamnation à l'encontre de lui:

16. Πρὸς οὓς ἀπεκρίθην ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.

Auſquels i'ai reſpondu que ce n'eſt point l'vſage des Romains, de liurer quelcun à la mort, deuant que celui qui eſt accuſé ait les accuſateurs preſens, & qu'il ait lieu de ſe defendre du crime.

17. Συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα.

Quand donc ils furent venus ici, ſans que i'vſaſſe d'aucun delai, le iour enſuiuant ſeant au ſiege iudicial, ie cõmandai que le perſonnage fuſt amené.

18. Περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ.

Duquel les accuſateurs eſtans là preſens, n'amenerent aucun crime touchãt ce dont ie me doutoy'.

19. Ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτὸν, καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ παῦλος ζῆν.

Mais auoyent quelques queſtions à l'encontre de lui, touchant leur ſuperſtition, & touchant vn certain Ieſus mort, lequel Paul affermoit eſtre viuant.

CAP. XXV.

14. Et cum dies plures ibi demorarentur, Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens, Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus.

And when they had remained there many dayes/ Feſtus propoſed Pauls cauſe vnto the King/ ſaying/ There is a certaine man left in priſon by Felix.

15. De quo cum eſſem Ieroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Iudæorum, poſtulantes adverſus illum damnationem.

Of whome when I came to Jeruſalem/ the high Prieſtes & Elders of the Jewes informed me/ and deſired to haue iudgement againſt him.

16. Ad quos reſpondi, Quia non eſt Romanis conſuetudo donare aliquem hominem, priùs quam is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina.

To whome I anſwered/ that it is not the maner of the Romanes for fauour to deliuer any man to the death/ before that he which is accuſed/ haue the accuſers before him/ & haue place to defende him ſelfe/ concerning the crime.

17. Cum ergo huc conveniſſent, ſine ulla dilatione in ſequenti die ſedens pro tribunali, iuſſi adduci virum.

Therefore when they were come hither/ without delay the day following I ſate on the iudgement ſeat/ and commaunded the man to be brought forth.

18. De quo cum ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malum.

Againſt whome when the accuſers ſtood vp/ they brought no crime of ſuch thinges as I ſuppoſed:

19. Quæſtiones vero quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodam Ieſu defuncto quē affirmabat Paulus vivere.

But had certaine queſtions againſt him of their owne ſuperſtition/ and of one Jeſus which was dead/ whome Paul affirmed to be aliue.

Das XXV. Capitel.

14. Vnd da ſie vil tage daſelbs geweſen waren/ leget Feſtus dem Könige den Handel von Paulo für/ vnnd ſprach: Es iſt ein Man von Felix hindergelaſſen gefangen.

Och der de haffde veret der mange dage/ da lagde Feſtus Kongen den Handel faare om Paulo/ oc ſagde/ Her er en Mand ſom Felix loed fangen effter ſig.

15. Vmb welchs willen die Hohenprieſter vnnd Elteſten der Jüden für mich erſchienen/ da ich zu Jeruſalem war/ vnd baten/ ich ſolte jhn richten laſſen.

For hues ſkyld de ypperſte Preſter oc de Eldſte iblant Jøderne møte faar mig/ der ieg vaar i Jeruſalem/ oc bade/ at ieg ſkulde lade dømme hannem.

16. Welchen ich antworttet: Es iſt der Römer weiſe nicht/ daß ein Menſch ergeben werde vmbzubringen/ ehe denn der verklagte habe ſeine Kläger gegenwertig/ vnnd raum empfahe/ ſich der Anklage zuverantworten.

Huilcke ieg ſuarede/ det er icke de Romeris ſed/ at antuorde it Menniſke til døde/ før end den ſom er beklaget haffuer ſine Anklagere til ſtede/ oc faar tid til/ at forſuare ſig for Klagemaalet.

17. Da ſie aber her zuſammen kamen/ machet ich keinen auffſchub/ vnd hielt deß andern tages Gericht/ vnd hieß den Mann fürbringen.

Oc der de komme hid tilſammen/ da tøffuede ieg icke lenger/ oc ieg holt anden dagen dom oc bød at lede ſamme Mand frem.

18. Von welchem/ da die Verkläger aufftratten/ brachten ſie der vrſache keine auff/ der ich mich verſahe.

Och der Anklagerne traadde frem/ da ſkyllede de hannem for ingen aff de ſager/ ſom ieg actede.

19. Sie hatten aber etliche Fragen wider jhn/ von jhrem Aberglauben/ vnnd von einem verſtorbenen Jeſu/ von welchem Paulus ſagete/ er lebete.

Men de haffde nogle Spørſſmaal mod hannem/ om deris Vantro/ oc om en bortdød Jheſu/ om huilcken Paulus ſagde/ at hand leffde.

Kapitola XXV.

14. Akdyž tu za mnoho dnij pobyli/ oznámil Feſtus Králi o Pawlowi/ řka: Muž geden oſtawen geſt od Felixa w wězenij.

Tám zmießkawßy przez wiele dni/ oznaymił Feſtus Krolowi othym co ſie Páwłá dotykáło/ mowiąc/ Mąż niektory zoſtáwion ieſt od Felixá w wiezieniu.

15. O kteréhož když gſem byl w Geruzalémě přiſtaupili ke mně Knijžata Kněžſká a Starſſij z Židůw/ žádagijce proti němu odſauzenij.

O ktorym gdym przyiechał do Jeruzálem/ oznaymili mi Kſiążętá kápláńſkie y ſthárßy Zydowſcy proßąc mię o ſkazánie przeciw temu.

16. Kterýmž gſem odpowěděl: Ze nenij obyčeg Řijmanům odſauditi některého Člowěka/ prwé nežliby ten na kohož ſe žalobadége přijtomné měl žalobnijky/ a prwé nežby gemu mijſto dáno bylo/ aby ſe wywedl z těch win které naň žalugij.

Leczem ia im odpowiedział/ Ze Rzymiánom nie ieſt ten zwyczay áby kogo mieli ſkázáć ná ſtrácenie/ áżby pirwey ten ktore° winuia miał przeciw ſobie ty co by naň ſkárżyli/ áżby też miał mieſce obrony w ſwym obwinieniu.

17. A protož když ſe byli ſem ſeſſlj/ y hned bez wſſeho meſſkánij druhý den/ poſadiw ſe na Saudné Stolicy/ rozkázal gſem přiweſti toho Muže.

A ták gdy tu oprocz żadney odwłoki ſie zeßli/ názaiutrz gdym ſiadł ná ſtolicy/ kazałem przywieść thego człowieká.

18. Kterémužto tu ſtogijce Žalobnijcy/ nemohli dáti žádné winy/ o nichž yá gſem ſe domnijwal:

Tedy ci co naň ſkárżyli gdy ſtáneli/ żadney winy nie kładli naň tákiey iákietem ſie ia domniwał.

19. Než měli toliko proti němu rozepře nakés o geho pověrách/ a o nějakém Gežijſſowi mrtwém/ o kterémž gijſtil Pawel/ že geſt žiw.

Jedno tylko tákieś gadki o ſwym nabożeńſtwie wrácżáli przeciw niemu/ y o niejákim Jezuſie vmárłym/ o ktorym twierdził Páwel żeby miał żyw być.

כה

20 ומטול דלא קאם הוית אנא על בעתא דהלין אמרת הוית לפולוס דאן בעא אנת דתאזל לאורשלם ותמן תתדין על הלין׃

Hor io dubitando di queſta tal queſtioni, li domandai ſe volena andare in Ieruſalem, & iui eſſer giudicato di queſte coſe.

21 הו דין בעא דנתנטר לדינה דקסר ופקדת דנתנטר עדמא דאשדריוהי לות קסר׃

Ma Paulo hauendo appellato, per eſſer riſerbato à la cognitione d'Auguſto, comandai che fuſſe guardato inſin à tanto ch'io lo mandaſſi à Ceſare.

22 ואמר אגריפוס צבא הוית דאשמעיוהי לגברא הנא ופהסטוס אמר דלמחר שמע אנת לה׃

Allora Agrippa diſſe à Feſto, Io ancora vorrei vder queſt'huomo. Domane (diſſe egli) l'vdirai.

23 וליומא אחרנא אתא אגריפוס וברניקא בזוחא סגיאא ועל לבית דינא עם כילירכא ורישא דמדינתא ופקד פהסטוס ואתא פולוס׃

L'altro giorno dunque eſſendo venuto Agrippa e Bernice con gran pompa, & entrati ne l'auditorio co i Capitani, & cittadini principali de la città, fu per comandamento di Feſto menato Paulo.

24 ואמר פהסטוס א אגריפוס מלכא וכלהון גברא דאיתיכון עמן על הנא גברא דחזין אנתון כלה עמא דיהודיא קבלני באורשלם והרכא כד קעין דלא תוב ולא להנא דנחא׃

Allor Feſto dice, Re Agrippa, e tutti voi huomini che ſete inſieme con eſſonoi qui preſenti, voi vedete coſtui, delquale tutta la moltitudine de Giudei mi è venuta a parlare, e in Ieruſalem, e qui, gridando che non doueua piu viuere.

כה

20 וכי נקוטותי על־קושיותם אמרתי אם יאבה ללכת ירושלימה ושם להשפט על־האלה׃

Y yo dubdando en queſtion ſemejante, dixe ſi queria yr à Ieruſalem, y alla ſer juzgado de eſtas coſas.

21 ופולס בהתפללו להצורו אל־משפט הקיסר צויתי לנצור אותו עד אשר אשלחנו אל־הקיסר׃

Mas apelando Paulo à ſer guardado ál conocimiento de Auguſto, mandé que lo guardaſſen, haſta que lo embie à Ceſar.

22 ויאמר אגרפס אל־פהסטוס גם אני חפצתי לשמוע את־האיש הזה והוא אמר מחר תשמע אותו׃

Entonces Agrippa dixo à Feſto, Yo tambien querria oyr à eſſe hombre. Y el, Mannana, dize, lo oyràs.

23 וליום מחר בא אגרפס וברניקא ברב ודון ובבואם אל־בית דין עם שרי אלפים ועם האנשים אשר ראשי העיר המה ויצו פהסטוס ויובא פולוס׃

Y otro dia viniendo Agrippa y Bernice con mucho apparato, y entrado en el auditorio con los Tribunos y los varones mas principales de la ciudad, mandandolo Feſto, fue traydo Paulo.

24 ויאמר פהסטוס אגרפא המלך ואנשים כלכם אשר אתם עמנו הביטו באיש הזה אשר עליו כל־המון היהודים נקראו לפני בירושלים ופה צועקים כי לא ישוה לחיותו עודנו׃

Entonces Feſto, Rey Agrippa, dize, y todos los varones que eſtays aqui juntos con noſotros, veys à eſte, por el qual toda la multitud de los Iudios me hà demandado en Ieruſalem, y aqui, dando hozes que no conuiene que biua mas.

κε´.

20. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων.

Or moi eſtant en perplexité, comme ie m'enquerroy de cela, demandai s'il vouloit aller en Ieruſalem, & là eſtre iugé de ces choſes.

21. Τοῦ δὲ παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καίσαρα.

Mais pource qu'il en appela demandant d'eſtre reſerué à la cognoiſſance d'Auguſte, ie commendai qu'il fuſt gardé iuſqu'à tant que ie l'enuoyaſſe a Ceſar.

22. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ, αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.

Lors Agrippa dit à Feſtus, Ie voudroy' bien ouïr auſſi le perſonnage. Demain, dit-il tu l'orras.

23. Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ Φήστου, ἤχθη ὁ παῦλος.

Le lendemain donc quand Agrippa & Bernice furent venus auec grand' pompe, & furent entrés en l'auditoire auec les Capitaines & gens d'authorité de la ville, Paul par le commandement de Feſtus fut amené.

24. Καί φησιν ὁ Φῆστος, ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.

Et feſtus dit Roy Agrippa, & vous tous qui eſtes ici auec nous, vous voyez ceſt homme, duquel toute la multitude des Iuifs m'eſt venuë interpeller, tant en Ieruſalem qu'ici, crians qu'il ne le faloit plus laiſſer viure.

CAP. XXV.	Das XXV. Capitel.	Kapitola XXV.
20. Hæſitans autem ego de huiuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet ire Ieroſolymam, & ibi iudicari de iſtis.	20. Da ich aber mich der Fragen nicht verſtund / ſprach ich: Ob er wolte gen Jeruſalem räiſen / vnd daſelbs ſich darüber laſſen richten.	20. Ale yá pochybuge o takowé Při/ řekl gſem gemu/ chtělliby gjti do Geruzaléma a tam z toho ſauzen býti.
And becauſe I douted of ſuch maner of queſtion / I aſked him whether he woulde goe to Jeruſalem / and there be iudged of theſe thinges.	Men der ieg icke forſtod mig paa det Spørſſmaal/ da ſagde ieg / om hand vilde reyſe til Jeruſalem / oc lade der dømme ſig her om.	Ja tedy wátpiac o tákowych gadkách/ rzekłem mu ieſliby chćiał idź do Jeruzálem á tám ſie o tym rozſadzić.
21. Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, iuſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.	21. Da aber Paulus ſich berieff/ daß er auff des Keiſers erkentniß behalten würde/ hieß ich jn behalten/ biß das ich jhn zum Keiſer ſende.	21. A když ſe Pawel odwolal/aby byl chowán k rozſauzenij Auguſta/rozkázal gſem gey chowati/ ažbych gey poſlal k Cýſaři.
But becauſe he appealed to be reſerued to the examination of Auguſtus/ I cōmanded him to be kept/ till I might ſend him to Ceſar.	Men der Paulus forſkiød ſig / at hand vilde beuaris til Keyſerens bekendelſe / da befalede ieg beuare hannem / indtil ieg ſender hannem til Keyſeren.	Ale on iż ápelowáł áby záchowán był do Auguſtowego rozeznánia/ roſkazałem go chowáć áż go odeſłe do Ceſárzá.
22. Agrippa autem dixit ad Feſtum, Volebam & ipſe hominem audire, Cras, inquit, audies eum.	22. Agrippas aber ſprach zu Feſto: Jch möchte den Menſchen auch gerne hören. Er aber ſprach: Morgen ſoltu jhn hören.	22. Tehdy Agryppa řekl k Feſtowi: Chtěl gſem y yá Člowěka toho rád ſlyſſeti. A on řekl: Vſlyſſýš ho zýtra.
Then Agrippa ſaid vnto Feſtus/ I would alſo heare the man my ſelf. To morow/ ſaid he / thou ſhalt heare him.	Da ſagde Agrippas til Feſtum / ieg vilde oc gerne høre det Menniſke. Da ſuarede Agrippas / I morgen ſkalt du høre hannem.	Zátym Agryppá rzekł do Feſtá/ Y ſamem chćiał ſłucháć człowieká tego/ A on mu rzekł/ Jutro go vſłyſzyſz.
23. Altera autem die cum veniſſet Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium cum tribunis & viris principalibus civitatis, iubente Feſto adductus eſt Paulus.	23. Vnnd am andern tage / da Agrippas vnnd Bernice kamen mit groſſem gebrenge / vnd giengen inn das Richthauß mit den Haupteuten vnnd fürnembſten Männern der Statt/ vnd da es Feſtus hieß / ward Paulus bracht.	23. Druhého pak dne když přiſſel Agryppa Král a Berenyce/ s welikau Sláwau weſſli na Sýň s Haytmany a s Mužmi znamenitégſſými z Měſta: Y tu k rozkázanij Feſtowu přiweden geſt Pawel.
And on the morowe when Agrippa was come and Bernice with great pompe / and were entred into the Common hall with the chiefe captaines and chiefe men of the citie / at Feſtus commandement Paul was brought forth.	Oc anden dagen / der Agrippas oc Bernice komme met ſtor bram/ och ginge paa Raadhuſet met Hoffuitzmendene oc de ypperſte Mend i Staden / Och der Feſtus bød det / da bleff Paulus hent.	Thedy názáiutrz gdy przyſzedł Agryppá y Bernice z wielką okazałośćią/ á wſſedł ná ſale gdźie ſady odpráwowáno z rotmiſtrzmi y z inemi zacnemi miáſtá onego mieſzczány/ no roſkazánie Feſtowe przywiedźion ieſt Páwel.
24. Et dicit Feſtus, Agrippa rex, & omnes qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit me Ieroſolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.	24. Vnd Feſtus ſprach: Lieber König Agrippa / vnnd alle jr Männer/ die jr mit vns hie ſeyt/ da ſehet ir den/ vmb welchen mich die gantze menge der Jüden angelanget hat / beide zu Jeruſalem / vnd auch hie / vnd ſchryen: Er ſolle nicht lenger leben.	24. A řekl Feſtus: Králi Agryppo/ y wſſyckni kteříž gſte tuto s námi mužij/ widijte tohoto Člowěka/ za kteréhožto wſſecko množſtwij Židuow proſylo mne w Geruzalémě/ křičijce/ že takowý nema wijce žiw býti.
And Feſtus ſaide/ King Agrippa/ and all men which are preſent with vs / ye ſee this man / about whome all the multitude of the Jewes haue called vpon me/ both at Jeruſalem/ and here/ crying / that he ought not to liue any longer.	Oc Feſtus ſagde / Kære kong Agrippa / oc alle i Mend/ I ſom ere her met oſſ/ Her ſee i den / om huilcken al Jødernis menighed haffuer handlet met mig/ baade i Jeruſalem oc her ocſaa / oc robe / Hand ſkal icke lenger leffue.	Zátym rzekł Feſtus Agrypo Krolu/ y wy wſzyſcy ktorzy ieſteśćie ſpolu z nami/ widźicież tego człowieká o ktorego mie wſzytko poſpolſtwo Zydowſkie proſiło w Jeruzálem/ y tu/ wołáiac/ żeby dáley nie miał być żyw.

כה

25 אֶנָא דֵין אֶדְרְכֶת דְּמֶדֶם דְּשָׁוֵא לְמַוְתָא לָא סְעִיר לֵה וּמֶטוּל דְּהוּ בְּעָא דְּנֶתְנְטַר לְדִינֵה דְּקֵסַר פ
פְּקֶדֶת דְּנֶשְׁתַּדַּר׃

Ma io ho trouato che non ha commeſſo coſa alcuna degna di morte: nondimeno hauendo egli appellato ad Auguſto, io ho determinato mandarlo.

27 וְלָא יָדַע אֶנָא מָנָא אֶכְתּוּב עֲלָוְהִי לְקֵסַר מ
מֶטוּל הָנָא צְבִיתָא
לְמַיְתָיוּתֵה קֳדָמַיְכוּן ו
וְיַתִּירָאִית קְדָמָךְ מַלְכָּא אַגְרִיפָּא דְּמָא דְּאֶשְׁתַּאַל דִּינֵה אֶשְׁכַּח מֶנָּא א
אֶכְתּוּב׃

Delqual non ho coſa certa da ſcriuerne al ſignore. Per laqual coſa io l'ho condotto à voi, e maſſimamente à te, Re Agrippa: accioche facendone eſaminatione, io habbi che ſcriuerne.

27 לָא גֵּיר וָלֵא דְּכַד מְשַׁדְּרִינַן גַּבְרָא אֲסִירָא דְּלָא נֶכְתּוּב סַכְלוּתֵה׃

Imperoche mi par coſa irragioneuole mandare vn prigione, ſenza dare auuiſo de le querele che s'hanno contra di lui.

כו

1 וֶאֱמַר אַגְרִיפּוֹס לְפַוְלוֹס מַפַּס לָךְ לְמַמְלָלוּ עַל אַפַּי נַפְשָׁךְ הָידֵין פַּוְלוֹס פְּשַׁט אִידֵה וְנָפֵק הֲוָא רוּחָא וֶאֱמַר׃

Et Agrippa diſſe à Paulo, Ei ti ſi permette il parlare per te ſteſſo. Allor Paulo diſteſa la mano, diſſe in queſto modo le ſue ragione.

2 עַל כֻּל מָא דְּמֶתְרְשֵׁא אֶנָא מֶן יְהוּדָיֵא מַלְכָּא אַגְרִיפָּא סָבַר אֶנָא עַל נַפְשִׁי דְּטוּבָנָא אֶנָא ד
דְּקֳדָמַיךְ יַוְמָנָא נָפֵק אֶנָא רוּחָא׃

Io mi ſtimo beato per hauer à dire hoggi le mie ragioni dinanzi à te, Re Agrippa, di tutte le coſe, di che io ſono da i Giudei accuſato.

כה

25 וַאֲנִי מָצָאתִי כִּי לֹא עָשָׂה רִשְׁעָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ וּבְהִתְפַּלְלוֹ אֶל־מִשְׁפַּט הַקֵּיסָר שָׁפַטְתִּי לְשַׁלְּחֵנוּ׃

Mas yo, hallando que ninguna coſa digna de muerte ha hecho, y el miſmo appellando à Auguſto, he determinado de embiarlo.

26 כִּי אֵינֶנָּה בְיָדִי נְכוֹנָה לִכְתּוֹב עָלָיו לַאדֹנִי מֵישָׁרִים עַל־כֵּן הֲבִיאוֹתִיו לִפְנֵיכֶם וּבִמְאֹד לְפָנֶיךָ הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא אֲשֶׁר אִם כְּבַקָּרַת אֱמֶת נִבְקַר יֵשׁ לִי לִכְתֹּב דָּבָר׃

Del qual no tengo coſa cierta que eſcriua àl Sennor, por lo qual lo he ſacado à voſotros, y mayormente à ti, o Rey Agrippa, paraque hecha informacion, tenga que eſcreuir.

27 כִּי דָבָר בַּעַר נִרְאָה לִי לְשַׁלּוֹחַ אִישׁ אָסוּר וְלֹא לְהַגִּיד אֶת־אוֹדוֹתָיו׃

Porque fuera de razon me parece embiar vn preſo, y no informar de las cauſas.

כו

1 וְאַגְרִפָּא אָמַר אֶל־פּוֹלוֹס נִתַּן לָךְ לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתֶיךָ אָז פּוֹלוֹס נָטָה אֶת־יָדוֹ וְהֵשִׁיב דָּבָר׃

Entonces Agrippa dixo à Paulo, permitteſete hablar por ti, Paulo entonces eſtendiendo la mano, començò à dar razon de ſi, diziendo.

2 עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר חֻיַּבְתִּי מִיְּהוּדִים הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא מְאֻשָּׁר אָנֹכִי אֶת־נַפְשִׁי כִּי לְפָנֶיךָ יֵשׁ לִי לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתַי הַיּוֹם׃

Acerca de todas las coſas de que ſoy accuſado de los Iudios, ó Rey Agrippa, tengome por dichoſo de que delante de ti me aya oy de defender.

κε΄.

25. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν.

Mais moi ayant trouué qu'il n'auoit rien fait qui fuſt digne de mort: neantmoins puis qu'il a appelé à Auguſte, i'ai arreſté de le lui enuoyer.

26. Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τι γράψαι.

Dequoi ie n'ai rien que i'eſcriue de certain au Seigneur. Parquoi ie le vous ai preſenté, & principalement à toi, roy Agrippa: afin qu'apres inquiſition faite, i'aye dequoi eſcrire.

27. Ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.

Car il me ſemble qu'il n'y a point de raiſon d'enuoyer vn priſonnier, ſans ſignifier le cas qu'on lui met à ſus.

ΚΕΦΑΛ. κϛ.

Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, Ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα.

Adonc Agrippa dit à Paul, Il t'eſt permis de parler pour toi. Paul donques ayant eſtendu la main, commença à rendre raiſon de ſon fait, diſant.

2. Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ Ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον.

Roy Agrippa, ie m'eſtime bienheureux que ie doi reſpondre auiourd'hui deuant toi, de toutes les choſes deſquelles ie ſuis accuſé par les Iuifs.

CAP. XXV.

25. Ego vero comperi, nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, iudicavi mittere.

Yet haue I founde nothing worthy of death/ that he hath committed: neuertheles/ ſeeing that he hath appealed to Auguſtus/ I haue determined to ſend him.

26. De quo quid certum ſcribā domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid ſcribam.

Of whome I haue no certaine thing to write vnto my lorde: wherefore I haue brought him forth vnto you/ and ſpecially vnto thee/ King Agrippa/ that after examination had/ I might haue ſome what to write.

27. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & cauſas eius non ſignificare.

For me thinketh it vnreaſonable to ſende a priſoner/ & not to ſhewe the cauſes which are layed againſt him.

CAP. XXVI.

AGrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

Then Agrippa ſaide vnto Paul/ Thou art permitted to ſpeake for thy ſelfe. So Paul ſtretched forth the hande/ and anſwered for him ſelfe.

2. De omnibus quibus accuſor à Iudæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie.

I thinke my ſelfe happie/ King Agrippa/ becauſe I ſhall anſwere this day before thee of all the thinges whereof I am accuſed of the Iewes.

Das XXV. Capitel.

25. Ich aber/ da ich vernam/ daß er nichts gethan hatte/ das des Todtes werth ſey/ vnd er auch ſelber ſich auff den Keiſer berieff/ habe ich beſchloſſen/ jn zu ſenden.

Men ieg der ieg fornam/ at hand haffde inted giort/ for huilcket hannem burde at dø/ oc hand ocſaa ſelff ſkiød ſig faar Keyſeren/ da haffuer ieg beſlutte/ at forſende hannem.

26. Von welchem ich nichts gewiſſes hab/ das ich dem Herrn ſchreibe. Darumb habe ich jhn laſſen herfür bringen für euch/ allermeiſt aber für dich/ König Agrippa/ auff daß ich nach geſchehener erforſchung haben möge/ was ich ſchreibe.

Om huilcken ieg haffuer inted viſt/ at ſcriffue Herren til. Der faare loed ieg lede hannem hid frem faar eder/ oc allermeſt faar dig kong Agrippa/ paa det at ieg kand haffue noget at ſcriffue/ naar ſom hand er forhørt.

27. Denn es düncket mich vngeſchicket ding ſein/ einen Gefangenen zu ſchicken/ vnnd kein vrſache wider jhn anzeigen.

Thi mig tyckis det at vere en vſkickelig ting/ at ſende en Fange bort/ oc icke giffue Sag til kende mod hannem.

Das XXVI. Capitel.

AGrippas aber ſprach zu Paulo: Es iſt dir erlaubet für dich zu reden. Da verantworttet ſich Paulus/ vnd recket die Hand auß:

DA ſagde Agrippas til Paulum/ Du haffuer loff at tale for dig ſelff. Da forſuarede Paulus ſig/ oc vdracte haanden.

2. Es iſt mir ſehr lieb/ lieber König Agrippa/ daß ich mich heute für dir verantwortten ſoll/ alles des ich von den Jüden beſchuldigt werde.

Det er mig ſaare kært/ kære kong Agrippa/ at ieg ſkal i dag forſuare mig faar dig/ i alt det ſom Jøderne ſkylde mig faare.

Kapitola XXV.

25. Ale yá gſem neſhledal na něm/ by ſe čeho hodného ſmrti dopuſtil. On pak poněwádž geſt ſe k Auguſtowi odwolal/ vmijnil gſem gey tam poſlati:

Ja tedy gdym ſie dowiedział że nie vczynił nic śmierci godnego/ wßákoż iż on ſam ápelował do Auguſtá/ á tákżem go vmyślił odeſłać.

26. O kterémžto cobych napſal Pánu mému giſtého newijm. Protož gſem gey teď přiwedl před wás/ a zwláſſtě před tebe Králi Agryppo/ abých wytážijc ſe/ wěděl co pſáti.

O kthorym cobych pánu pewnego piſáć miał/ niemam/ y dla tegożem go wywiodł do wás/ á náwiecey do ciebie Krolu/ Agrypo/ ábych ſie wywiedziawßy ſłußney ſpráwy/ miał wżdy co piſáć.

27. Neb zdá mi ſe to zaneſluſſné býti/ poſlati wězně/ a pře aneb winy geho neoznámiti.

Bo mi ſie to rzecz nieſłußna zda poſłáć wiezniá á nie oznaymić nań thego w czym go winuia.

Kapitola XXVI.

POtom Agryppa řekl k Pawlowi: Dopauſſtij ſe tobě mluwiti ſamému za tebe. Tehdy Pawel pozdwijhw ruky/ počal za ſebe mluwiti.

ZAthym Agryppá rzekł do Páwłá/ Otoć dopußczáiá mowić od ſiebie: Thedy Páwel wyciągnąwßy rękę/ odpowiedział.

2. Králi Agryppo/ w těch we wſſech wěcech z kterýchž mne winij Židé před tebau/ zaſtiaſtného ſe počijtám/ že dnes před tebau odpowijdati mám/ a zwláſſtě proto.

We wßytkim oczjedno ieſtem od Zydow obwiniony/ Krolu Agrypo/ ßczeſliwym ſie być rozumiem/ iż dziś mam przed tobą odpowiádáć.

כו

3 יַתִּירָאִירַת דְּיָדַע אֲנָא
דַּמְפַס אַנְתְּ בְּכֻלְּהוֹן ו
וְאַטְמֵא וְנָמוּסֵא דִּיהוּדָיֵא
מֶטוּל הָנָא בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ
דִּבְמַגְּרַת רוּחָא תֶּשְׁמְעַנִי׃

Concioſia che tu hai ottima cognitione di tutte le conſuetudini e queſtioni che ſon tra i Giudei. Perilche io ti prego che tu m'aſcolti patientemente.

4 דּוּבָּרַי דְּמֶן טַלְיוּתִי
דַּהֲוָא מֶן שׁוּרָיָא בְּעַמִּי
וּבְאוֹרִשְׁלֶם יָדְעִין אֶנּוּן גֵּיר
אַף הָנוּן יְהוּדָיֵא׃

Hor la vita che fin da giouentu ho menata, laqual da principio fu tra la mia natione in Ieruſalem, la ſanno tutti i Giudei.

5 (יָדְעִין אֶנּוּן) אֶן צָבֵין
דְּנֶסְהֲדוּן מֶטוּל דְּמֶן גּוּנְּרָא
מְפַסִּין בִּי וְיָדְעִין —
דְּבִיוּלְפָנָא רִישָׁיָא דַּפְרִישֵׁא
הֲוֵית׃

Che gia per addietro mi hanno conoſciuto, ſe ne voglion render teſtimonianza, che da i miei antichi io ſon viuuto Fariſeo ſecondo la piu perfetta ſetta de la noſtra religione.

6 וְהָשָׁא עַל סַבְרָא
דְּשׁוּדָיָא דַּהֲוָא הֲוָת
לַאֲבָהָתַן מֶן אֱלָהָא קָאֵם
אֲנָא וּמֶתְתְּדִין אֲנָא׃

Et hora ſto accuſato in giuditio, per la ſperanza de la promeſſa fatta da Dio à i noſtri padri.

7 דְּעַל הָנָא סַבְרָא תַּרְתַּ־
עֶסְרֵא שַׁרְבָן מְסַבְּרָן
דְּנֶמְגְּעוּן בִּצְלוֹתָא חֲפִיטָתָא
דְּאִימָמָא וְדַלְלְיָא וְעַלֵיהּ
עַל הָנָא סַבְרָא מֶתְרַשֵׁא
אֲנָא מֶן אִידַי יְהוּדָיֵא
מַלְכָּא אַגְרִיפָּא׃

A laquale le noſtre dodici tribu ſeruendo continuamente à Dio notte e giorno, ſperano di peruenire. De laquale ſperanza, ò Re Agrippa, io ſono accuſato da i Giudei,

8 מָנָא דִּינִין אַנְתּוּן לְבַר
וְלָא דְּנְהַיְמֶן דַּיְקִים אֱלָהָא
מִיתֵא׃

Perche ſi giudica egli appreſſo di voi coſa incredibile, che Iddio riſuſciti i morti?

כו

3 וּבִמְאֹד כִּי יָדַעְתָּ כָּל־תְּעוּדוֹת
וְקוּשְׁיוֹת הַיְּהוּדִים עַל־כֵּן
מִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ לִשְׁמוֹעַ אוֹתִי
בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Mayormente ſabiendo tu todas las coſtumbres y queſtiones que ay entre los Iudios: por lo qual te ruego que me oygas con paciencia.

4 אֶת חַיַּי מִנְּעוּרַי שֶׁהָיוּ בְּעַמִּי
בִּירוּשָׁלַיִם יָדְעוּ הַיְּהוּדִים כֻּלָּם׃

Mi vida pues deſde la mocedad. laqual deſde el principio fue en mi nacion en Ieruſalem, todos los Iudios la ſaben.

5 יוֹדְעִים הֵמָּה מֵעִתּוֹת רַבּוֹת
אִם תֹּאבוּ לְהָעִיד כִּי כַּיֹּשֶׁר
כְּפִירַת עֲבוֹדַת אֱלֹהֵינוּ חָיִיתִי
מְפָרֵשׁ׃

Los quales tienen ya conocido, que yo deſde el principio, ſi quieren teſtificarlo, conforme á la mas perfecta ſecta de nueſtra religion he biuido, Phariſeo.

6 וְעַתָּה עַל־תִּקְוַת הַמַּאֲמָר
הַנַּעֲשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ מֵאֱלֹהִים
עוֹמֵד אֲנִי בְּגוֹרָלִי לְהִשָּׁפֵט׃

Y aora por la eſperança de la promeſſa hecha à nueſtros padres ſoy llamado en juyzio:

7 אֲשֶׁר שְׁנֵי עָשָׂר שְׁבָטֵינוּ יוֹמָם
וָלַיְלָה עוֹבְדִים וּמְשַׂבְּרִים לְהַגִּיעַ
אֵלֶיהָ אֶל־הַתִּקְוָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ
הִרְשִׁיעֻנִי הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא
מִיְּהוּדִים׃

A laqual nueſtros doze Tribus, ſiruiendo perpetuamente de dia y de noche, eſperan que han de venir, de laqual eſperança, ô Rey Agrippa, ſoy accuſado de los Indios.

8 מַה־עַל־אֱמוּנָה נִשְׁפָּט עִמָּכֶם
אִם יְהוָה יָקִיץ אֶת־הַמֵּתִים׃

Como? Iuzgaſe coſa increyble entre voſotros que Dios reſuſcite los muertos:

κϛ'.

3. Μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου μακροθύμως ἀκοῦσαί μου.

Et ſur tout d'autant que ie ſai que tu as treſbonne cognoiſſance de toutes les couſtumes & queſtions qui ſont entre les Iuifs: parquoi ie te prie que tu m'oyes patiemment,

4. Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι.

Ainſi donc quant à la vie que i'ai menée dés ma ieuneſſe telle qu'elle a eſté du commencement parmi ma nation en Ieruſalem, tous les Iuifs la ſauent.

5. Προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος.

Ayans par ci deuant cognu de plus long temps (s'ils en veulent rendre teſmoignage) que des mes anceſtres i'ai veſcu Phariſien ſelon la ſecte la plus exquiſe de noſtre religion.

6. Καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος.

Et maintenant pour l'eſperance de la promeſſe que Dieu a faite à nos Peres, i'aſſiſte eſtant tiré en cauſe.

7. Εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.

A laquelle nos douze lignees continuellement ſeruantes à Dieu nuict & iour, eſperent de paruenir: & de laquelle eſperance (ô roy Agrippa) ie ſuis accuſé par les Iuifs.

8. Τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει;

Quoi? tenez vous pour choſe incroyable que Dieu reſuſcite les morts?

CAP. XXVI.

3. Maximè te ſciente omnia quæ apud Iudæos ſunt conſuetudines & quæſtiones: propter quod obſecro, patienter me audias.

Chiefly/because thou haſt knowledge of all cuſtomes/and queſtions which are among the Iewes: wherefore/ I beſeeche thee/to heare me paciently.

4. Et quidem vitam meam à iuventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ieroſolymis, novérunt omnes Iudæi.

As touching my life from my childhood/and what it was from the beginning among mine owne nation at Ieruſalem/know all the Iewes.

5. Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſęus.

Which knew me heretofore (if they would teſtifie) that after the moſt ſtraite ſect of our religion I liued a Phariſe.

6. Et nunc in ſpe quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto iudicio ſubiectus.

And now I ſtand and am accuſed for the hope of the promes made of God vnto our fathers.

7. In qua duodecim tribus noſtræ nocte & die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Iudæis, rex.

Whereunto our twelue tribes inſtantly ſeruing God day & night/ hope to come: for the which hopes ſake/ O King Agrippa/ I I am accuſed of the Iewes.

8. Quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

Why ſhould it be thought a thing incredible vnto you/ that God ſhoulde raiſe againe the dead?

Das XXVI. Capitel.

3. Allermeiſt weil du weiſſeſt alle ſitten vnd fragen der Jůden/ darumb bitte ich dich/ wolteſt mich gedultiglich hören.

Allermeſt/ effterdi du vedſt/ alle Jødernis Seder oc Spørſmaal/ der faare beder ieg dig/ at du vilt taalmodelig høre mig.

4. Zwar mein Leben von Jugend auff/ wie das von anfang vnter diſem Volck zu Jeruſalem zubracht iſt/ wiſſen alle Jůden.

Sandelige alle Jøder ſom førkende mig/ vide mit leffnet op aff Vngdom/ huorledis ieg haffuer leffuit aff begyndelſen iblant dette Folck i Jeruſalem.

5. Die mich vorhin gekant haben/ wenn ſie wolten bezeugen/ Denn ich bin ein Phariſeer geweſt/ welche iſt die ſtrengſte Secten vnſers Gottesdienſts.

Der ſom de vilde vidne/ Thi ieg haffuer veret en Phariſeer/ huilcket der er det ſtrengiſte Secte i vor Gudstieniſte.

6. Vnd nun ſtehe ich/ vnd werde angeklagt über der hoffnung an die verheiſſunge/ ſo geſchehen iſt von Gott zu vnſern Vätern.

Oc nu ſtaar ieg/ oc bliffuer beklaget for haabet til det Løffte/ ſom er ſkeet aff Gud til vore Fedre.

7. Zu welcher hoffen die zwölff Geſchlecht der vnſern zu kommen/ mit Gottesdienſt tag vnd nacht emſiglich. Diſer hoffnung halben werde ich/ lieber König Agrippa/ von den Jůden beſchuldiget.

Til huilcket vore tolff Slecte haabis at komme/ met Gudstieniſte dag och nat ieffnlige. For dette haab ſkyld/ bliffuer ieg/ kære kong Agrippa/ beklaget aff Jøderne.

8. Warumb wirdt das für vnglaublich bey euch gerichtet/ daß Gott die Todten aufferwecket?

Huor faare dømis det wtroligt hoſſ eder/ at Gud opuecker de Døde?

Kapitola XXVI.

3. Neb ty wijſs wſſecko co geſt v Ziduow/ y gegich obyčege/ y pohádky: Protož proſým tebe/ wyſlyſſyž mne trpěliwě.

A nawięcey iż wiem żeś świadom wßytkiego co ieſt miedzy Zydy/ y zwyczáiow y gadek/ A przetoż cie proße żebyś mie cierpliwie ſłuchał.

4. Nebo zagiſtě žiwot můg od mé mladoſti/ kterýž geſt byl mezy Národem mým od počátku w Geruzalémě/ znagij wſſyckni Zidé.

A thák acż żywot moy ktorym wiodł w ſwey młodośći od poczatku miedzy narodem moim w Jeruzálem/ wiedzą wßyſcy Zydowie.

5. Wědauce o mně od počátku/ kdyby chtěli ſwědectwij wydati/ že wedlé nagiſtſſý Sekty naſſeho Náboženſtwij/ byl nſem žiw/ gſa Zákonijkem.

Gdyż przed tym ználi iákoż ießcże przodkow moich/ (by świádczyć chcieli) iż według oney ná doſtátecżnieyßey ſekty nabożenſtwá náßego/ żyłem Fáryzeußem.

6. A nynij pro naděgi toho zaſlijbenij/ kteréž ſe ſtalo od Boha k Otcuom naſſým/ teď ſtogijm Saudu gſa poddán

A teraz dla nádzieię obietnice/ ktora ieſt oycom náßym od Bogá vczyniona/ ſtoię przed tym ſądem oſkárżony.

7. Kteréž mužto naſſe dwanáctero Pokolenij/ ſlaužijce Bohu wedne y w nocy/ naděgi má že přigde. A pro tu naděgi/ žalugij na mne Zidé Králi Agryppo.

Do ktorey dwoienaśćie náße pokolenie we dnie y w nocy vſtáwicżnie chwaląc Boga nádziewáiąc ſie przyydź/ o ktorą nádzieię oſkárżonem ieſt od Zydow Krolu Agrypo.

8. Y zdali geſt to v wás k wijře nepodobné/ že Buoh křijſý mrtwé?

Przecżże ſie wam zda rzecż trudna ku wierze iż Bog wzbudza vmárłe?

כו

9 אֲנָא גֵּיר מֶן קְדִים סָמֶת בְּרֶעְיָנַי דְּסַקּוּבְלָא סַגִּיָּאֵא אֶסְעוּר לוּקְבַל שְׁמֵהּ ד דְּיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃

Io certo mi pensai douer fare contra'l Nome di IESV Nazareno molte cose ripugnanti.

10 הָדָא דְּעֶבְדֵּת אַף בְּאוּרִשְׁלֶם וְקַדִּישֵׁא סַגִּיָּאֵא אַרְמִית בֵּית אֲסִירֵא בְּשׁוּלְטָנָא דְּקַבְּלֵת מֶן רַבַּי כָּהֲנֵא וְכַד מֶתְקַטְלִין הֲווּ מֶנְּהוֹן אֶשְׁתַּוְתְּפֵת לַאִילֵין דְּחַיֵּבוּ אֶנּוּן׃

Il che ancor feci in Ierusalem: e rinchiusi molti Santi ne le prigioni, hauendone riceuuta la potestà da i principali Sacerdoti: e quando eran fatti morire, io porsi il mio la sententia.

11 וּבְכֻל כְּנוּשְׁיָא מֶשְׁתַּנַּד הֲוִית בְּהוֹן כַּד אָלֶץ הֲוִית דְּנֶהְווֹן מְגַדְּפִין בַּשְׁמֵהּ ד דְּיֵשׁוּעַ וּבְרוּגְזָא סַגִּיָּאָא דַּמְלֵא הֲוִית עֲלַיְהוֹן אַף לַמְדִינָתָא אַחְרָנָיָתָא נָפֵק הֲוִית לְמֶרְדַּף אֶנּוּן׃

E ben spesso per tutte le sinagoghe tormentandoli, gli costringeuo à bestemmiare: e come quello che ero estremamente infuriato contra essi, gli perseguitauo etiandio infin ne le città straniere.

12 וְכַד אָזֵל הֲוִית מֶטּוּל הָדָא לְדַרְמְסוּק בְּשׁוּלְטָנָא וּבְמַפַּסְנוּתָא דְּרַבַּי כָּהֲנֵא׃

Per lequali cose andando io ancora à Damasco con autorità e commessione de principali Sacerdoti.

13 בְּפַלְגֵּהּ דְּיַוְמָא ב בְּאוּרְחָא חֲזִית מֶן שְׁמַיָּא אָו מַלְכָּא דַּאנְגַּה עֲלַי וְעַל כֻּל דְּעַמִּי הֲווּ נוּהְרָא דַּמְיַתַּר מֶן שִׁמְשָׁא׃

Viddi à mezo giorno per la via (ò Re) vna luce dal cielo maggior de lo splendor del sole risplendere intorno a me, & à quelli che caminauano meco.

כו

9 וַאֲנִי חָשַׁבְתִּי בְנַפְשִׁי כִּי צָרְכִי לַעֲשׂוֹת כָּל־דְּבָרִים עַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Yo ciertamente auia pensado de hazer contra el nombre de Iesus el Nazareno muchas cosas contrarias:

10 אֲשֶׁר גַּם עָשִׂיתִי בִּירוּשָׁלַיִם וְרַבִּים מִקְּדוֹשִׁים הִסְגַּרְתִּי בַּמַּטָּרָה אֶת־שִׁלְטוֹן לוֹקֵחַ מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּבְהִנָּשְׂאָם הֶחֱזַקְתִּי אֶת־הַגְּזֵרָה׃

Loqual tambien hize en Ierusalem? y yo encerre en carceles à muchos de los Sanctos, recebida potestad de los principes de los Sacerdotes: y quando eran matados, yo di mi voto.

11 וּבְכָל־הָעֵדוֹת לִפְעָמִים מַרְשִׁיעַ אוֹתָם הֶעֱנֵיתִי אוֹתָם לְגַדֵּף אֶת־שֵׁם יֵשׁוּעַ וְעַל־יֶתֶר מְשֻׁגָּע עֲלֵיהֶם רָדַפְתִּי אוֹתָם עַד עָרִים הַחִיצוֹנוֹת׃

Y muchas vezes por las Synogas puniendolos, los forcé à blasphemar: y enfurecido sobre manera contra ellos los persegui hasta en las ciudades estrannas.

12 וּבְלֶכְתִּי אֶל־דַּמֶּשֶׂק עִם שִׁלְטוֹן וּפְקֻדָּה אֲשֶׁר לִי מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Donde aun yendo à Damasco con potestad y commission de los Principes de los Sacerdotes.

13 וַיְהִי־בַצָּהֳרַיִם בַּדֶּרֶךְ רָאִיתִי הַמֶּלֶךְ מִשָּׁמַיִם אֶת־אוֹר עַל־זֹהַר הַשֶּׁמֶשׁ נֹגַהּ עָלַי וְעַל כֻּלָּם אֲשֶׁר הָלְכוּ עִמִּי׃

En mitad del dia, o Rey, vide en el camino vna luz que sobre pujaua el resplandor del Sol, laqual me rodeó y à los que yuan commigo.

κϛʹ.

9. Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι.

Certainement quant à moi, il m'a bié semblé qu'il faloit que ie fisse grāds efforts contre le Nom de Iesus le Nazarien:

10. Ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον.

Ce qu'aussi i'ai fait en Ierusalem: & ai constitué prisonniers plusieus des saincts ayant receu pouuoir de ce faire des principaux Sacrificateurs: & quand on les mettoit à mort, i'en bailloye ma voix.

11. Καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν. περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.

Et souuent par toutes les synagogues en les punissant, ie les contraignoye à blasphemer, & estant forcené à l'encontre d'eux tout outre, ie les persecutoye iusques aux villes estranges:

12. Ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων.

En quoi faisant, comme i'alloye aussi en Damas auec pouuoir & commission de par les principaux Sacrificateurs.

13. Ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους.

Ie vi (ô roy) par le chemin, en plein midi vne lumiere du ciel, plus grande que la splendeur du soleil, qui resplendit à l'entour de moi, & de ceux qui cheminoyent auec moi.

CAP. XXVI.

9. Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria agere.

I alſo verely thought in my ſelfe/ that I ought to do many contrary things againſt the Name of Jeſus of Nazaret.

10. Quod & feci Ieroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cum occiderentur, detuli ſententiã.

Which thing I alſo did in Jeruſalem: for many of the Saintes I ſhut vp in priſon/ hauing receiued authoritie of the high Prieſts/ and when they were put to death/ I gaue my ſentence.

11. Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellabam blaſphemare: & amplius inſaniens in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

And I puniſhed them throughout all the Synagogues/ & compelled them to blaſpheme/ and being more mad againſt them/ I perſecuted them/ euen vnto ſtrange cities.

12. In quibus dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principum ſacerdotum.

At which time/ euen as I went to Damaſcus with authoritie/ and commiſſion from the high Prieſtes.

13. Die media in via, vidi, rex, de cælo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.

At midday/ O King/ I ſaw in the way a light from heauen/ paſſing the brightnes of the ſunne/ ſhine round about me/ and them which went with me.

Das XXVI. Capitel.

9. Zwar ich meinete auch bey mir ſelbſt/ ich muſte vil zu wider thun dem Namen Jeſu von Nazareth.

Sandelige/ ieg mente oc ved mig ſelff/ at ieg ſkulde gøre meget imod Jheſu Naffn aff Nazareth.

10. Wie ich denn auch zu Jeruſalem gethan hab/ da ich vil Heiligen inn das Gefengniß verſchloß/ darůber ich macht von den Hohenprieſtern empfieng/ vnd wenn ſie erwůrget wůrden/ halff ich das Vrtheil ſprechen.

Som ieg oc da giorde i Jeruſalem/ Der ieg lucte mange Helligen i Fengzel/ Til huicket ieg fick mact aff de ypperſte Preſter/ oc naar de bleffue myrde/ da halp ieg at ſige Dommen.

11. Vnd durch alle Schulen peiniget ich ſie offt/ vnd zwang ſie zu Läſtern/ Vnnd war ůberauß vnſinnig auff ſie/ verfolget ſie auch biß inn die Frembde Stätte.

Oc ieg pinte dem offte i alle Scholer/ oc tuingde dem til at beſpaatte/ oc vaar offuermaade galen paa dem/ Jeg forfulde dem oc bort i Fremmede Stæder.

12. Vber welchem/ da ich gen Damaſcum räiſet/ mit macht vnd befelch von den Hohenprieſtern.

For huilcket/ der ieg oc reyſde til Damaſcum/ met mact oc befalning aff de ypperſte Preſter.

13. Mitten am tage/ Lieber König ſahe ich auff dem wege daß ein Liecht vom Himmel/ heller denn der Sonnen glantz/ mich vnd die mit mir räiſeten vmbleuchtet.

Mit om dagen/ kære Konge/ da ſaa ieg paa veyen/ at it Liuſſ aff Himmelen/ klarere end Solens ſkin/ omſkinde mig oc dem ſom reyſde met mig.

Kapitola XXVI.

9. Y yak gſem ſe zagiſtě domnijwal/ žebych měl odporněho mnoho činiti proti Gměnu Gežijſſe Nazaretſkěho.

Rmnieć ſie iśćie widziáło/ że przeciw imieniowi Jezuſa Názárenſkiego miałem wielkie ſprzećiwieńſtwa czynic.

10. Yakož gſem y činil w Geruzalémě. A mnoho z Swatých yá gſem ſázel do Zalářuow/ wzaw moc od Knijžat Kněžſkých: a když měli mordowáni býti/ wynáſſel gſem Ortel.

Com y czynił w Jeruzálem/ ábowiem wiele świętych ia dawálem do więzienia/ wziawſzy moc od Rſiążąth kápłáńſkich/ y gdy bywáli zábiiáni te żem ná to wotował.

11. A po wſſech Sſkolách čaſto trápěge/ nutil gſem aby ſe rauhali/ a geſſtě wijce rozlijtiw ſe proti nim/ protiwil ſem ſe gim y w cyzých Měſtech.

Rzábiiákem ſie po wſzytkich bożnicách częſtokroć/ przymuſzáiac ku bluźnieniu/ y ſzalenie ſie nád nimi ſrożac/ prześládowałem ie aż w poſtronnych mieśćiech.

12. A pro tu přijčinu když gſem ſſel do Damaſſku/ s mocý a s dopuſſtěnijm Knijžat Kněžſkých.

W kthorey ſpráwie iádac tez y do Dámáſzku z zwierzchnośćia y poruczeńſtwem Rſiążat kápłáńſkich.

13. O Polednina ceſtě o Králi/ vzřel gſem ano ſwětlo z Nebe nad bleſk Slunečný obklijčilo mne/ y ty kteřijž ſemnau byli.

Práwie w południe bedac w drodze/ widziałem Krolu świátłość z niebá/ ktora przewyżſzáłá iáſność ſłoneczna/ á oświećiłá mie y ty co ze mna ſzły w droge.

כו

14 וּנְפַלְן כֻּלַּן עַל אַרְעָא וְשֶׁמְעֵת קָלָא כַּד אָמַר לִי עֶבְרָאִית שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי קְשֵׁא הוּ לָךְ לַמְבַעָטוּ לְעוּקְסָא׃

Et eſſendo tutti noi caduti in terra, vdÿ vna voce che mi parlaua, e diceua in lingua Hebraica, Saul, Saul, perche mi perſeguiti tu? Dura coſa t'è ricalcitrar contra gli ſtimoli.

15 וְאֶנָא אֶמְרֵת מַן אַנְתְּ מָרִי וּמָרַן אָמַר לִי אֶנָא הוּ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא דַּאנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ׃

Et io diſſi, Chi ſei tu Signore? Et egli riſpoſe, Io ſon IESV ilqual tu perſeguiti.

16 וְאֶמַר לִי קוּם עַל רֶגְלַיךְ מֶטוּל הָדָא הוּ גֵּיר אֶתְחְזִית לָךְ דַּאקִימָךְ מְשַׁמְשָׁנָא וְסָהְדָא דְּמֶדֶם דַּחְזַיְתָנִי וְדַעְתִיד אַנְתְּ דְּתֶתְחְזֵינִי׃

Ma leuati ſu, e ſta in ſu tuoi piedi: percioche à queſto effetto ti ſono io apparito, per conſtituirti miniſtro e teſtimonio ſi de le coſe che tu has vedute, ſi di quelle ne lequali io t'apparirò.

17 וְאֶפַצְיָךְ מֶן עַמָּא דִּיהוּדָיֵא וּמֶן עַמְמֵא אַחְרָנֵא דַּלְוָתְהוּן מְשַׁדַּר אֶנָא לָךְ׃

Liberandoti dal popolo, e dai Gentili, a iquali hora io ti mando.

18 דְּתֶפְתַּח עַיְנַיְהוּן אַיְךְ דְּנֶהְפְּכוּן מֶן חֶשׁוֹכָא לְנוּהְרָא וּמֶן שׁוּלְטָנֵה דְּסָטָנָא לְוָת אֱלָהָא דְּנֶקַבְּלוּן שׁוּבְקָן חַטָהֵא וּפֵסָא עַם קַדִּישֵׁא בְּהַימָנוּתָא דְּבִי׃

Per aprir loro gli occhÿ: accioche ſi conuertano dale tenebre, à la luce, e da la poteſtà di ſatana à Dio, per riceuer la rimeſſion de peccati, e la ſorte tra quelli che ſon ſantificati per la fede ch'è in me.

19 מֶטוּל הָנָא מַלְכָּא אַגְרִיפָּא לָא קָמֵת בְּחֶרְיָנָא לוּקְבַל חֶזְוָא שְׁמַיָּנָא׃

Onde io (ô Re Agrippa) non fui diſobediente à la celeſte viſione,

כו

14 וְכַאֲשֶׁר נָפַלְנוּ כֻּלָּנוּ עַל־הָאֲדָמָה שָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל הַמְדַבֵּר אֵלַי וּמְדַבֵּר הוּא בִּלְשׁוֹן עִבְרִיָּה שָׁאוּל שָׁאוּל מַה תִּרְדְּפֵנִי קָשֶׁה הוּא לְךָ לִבְעֹט עַל־הַדָּרְבָן׃

Y auiendo caydo todos noſotros en tierra, oy vna boz que me hablaua y dezia en lengua Hebrayca, Saulo, Saulo, porque me perſigues? Dura coſa te es dar coces contra los aguijones.

15 וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה אֲדֹנָי וְהוּא אָמַר אֲנִי הוּה יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אַתָּה תִּרְדְּפֵנּוּ׃

Yo entonces dixe. Quien eres Sennor? Y el dixo, Yo ſoy, Ieſus a quien tu perſigues.

16 אַךְ קוּם וְעָמְדָה עַל־רַגְלֶיךָ כִּי לְזֹאת נִרְאֵיתִי אֵלֶיךָ לְקַיֵּם אוֹתְךָ לִמְשָׁרֵת וְלִמְעִיד אֵלֶּה אֲשֶׁר רָאִיתָ וַאֲשֶׁר אֶרְאֶה אֵלֶיךָ׃

Mas leuantate y ponte ſobre tus pies: porque por eſſo te he apparecido para ponerte por miniſtro y teſtigo de las coſas que has viſto, y de las que te moſtraré.

17 רוֹדֶה אוֹתְךָ מִקֶּרֶב הָעָם וְהַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אוֹתְךָ אֲלֵיהֶם׃

Librandote de eſte pueblo y de las Gentes á las quales aora te embio:

18 לִפְקֹחַ עֵינֵיהֶם וּלְהָשִׁיב מֵחֹשֶׁךְ אֶל־הָאוֹר וּמִשִּׁלְטוֹן הַשָּׂטָן אֶל־אֱלֹהִים לְקַחְתָּם שְׂאֵת חֲטָאִים וְגוֹרָל בַּקְּדוֹשִׁים בָּאֱמוּנָה אֲשֶׁר בִּי׃

Paraque abras ſus ojos: para que ſe conuiertan de las tinieblas à la luz: y de la poteſtad de Satanas á Dios: para que reciban por la fe, que es en mi remiſſion de peccados, y ſuerte entre los Sanctificados.

19 עַל־כֵּן הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא לֹא הָיִיתִי סוֹרֵר כִּי אִם מַאֲמִין לְמַרְאֵה הַשָּׁמַיִם׃

Por loqual, o Rey Agrippa, no fué rebelle à la viſion celeſtial.

κς΄.

14. Πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, σαοὺλ σαούλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

Dont nous tous eſtans tombés par terre, i'oui vne voix parlant à moi, & diſant en langue Hebraique, Saul, Saul, pourquoi me perſecutes-tu? il t'eſt dur de regimber contre les aiguillons.

15. Ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις.

Lors ie di, Qui es-tu, Seigneur? Et lui reſpondit, Ie ſuis Ieſus, lequel tu perſecutes:

16. Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι.

Mais leue-toi, & te tien ſur tes pieds: car pour ceſte cauſe te ſuis-ie apparu, pour te conſtituer miniſtre & teſmoin tant des choſes qui tu as veuës, que de celles eſquelles ie t'apparoiſtrai:

17. Ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω.

Te deliurant du peuple, & des Gentils, vers leſquels maintenant ie t'enuoye:

18. Ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ.

Pour ouurir leurs yeux, afin qu'ils ſoyent cõuertis des tenebres à la lumiere, & de la puiſſance de Satan à Dieu, pour receuoir remiſſiõ de leurs pechés, & part entre ceux qui ſont ſanctifiés par la foy qui eſt enuers moi.

19. Ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ.

Parquoi (ô Roy Agrippa) ie n'ai point eſté deſobeiſſant à la viſion celeſte:

CAP. XXVI.

14. Omneſque nos cum decidiſſemus in terram audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

So when we were all fallen to the earth/ I heard a voyce ſpeaking vnto me/ & ſaying in the Hebrewe tongue/ Saul/ Saul/ why perſecuteſt thou me? It is harde for thee to kicke againſt prickes.

15. Ego autem dixi, Quis es Domine? Dominus autem dixit, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris.

Then I ſaid/ Who art thou/ Lord? And he ſaid/ I am Jeſus whom thou perſecuteſt.

16. Sed exurge & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi.

But riſe and ſtand vp on thy feete: for I haue appeared vnto thee for this purpoſe/ to appoint thee a miniſter and a witneſſe/ both of the things which thou haſt ſeene/ & of the thinges in the which I will appeare vnto thee.

17. Eripiens te de populis & gentibus in quas nunc ego mitto te.

Deliuering thee from the people/ and from the Gentiles/ vnto whome nowe I ſend thee.

18. Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem inter ſanctos per fidem quæ eſt in me.

To open their eyes/ that they may turne from darkenes to light/ and from the power of Satan vnto God/ that they may receiue forgiuenes of ſinnes/ and inheritance among them/ which are ſanctified by faith in me.

19 Vnde, rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti viſioni.

Wherefore/ King Agrippa/ I was not diſobedient vnto the heauenly viſion.

Das XXVI. Capitel.

14. Da wir aber alle zur Erden nider fielen / hőret ich eine ſtimme reden zu mir / die ſprach auff Ebreiſch: Saul / Saul / was verfolgſt du mich? Es wirdt dir ſchwer ſein / wider den Stachel zu lőcken.

Oc der wi fulde alle ned til Jorden/ da hørde ieg en røſt tale til mig/ ſom ſagde paa Ebraiſke/ Saul/ Saul/ hui forfølger du mig? Det ſkal bliffue dig ſuart/ at træde mod Braadden.

15. Ich aber ſprach: HERR/ wer biſt du? Er ſprach: Ich bin Jeſus den du verfolgeſt.

Da ſagde ieg/ HERRE/ huo eſt du? Hand ſagde/ Jeg er Jheſus/ ſom du forfølger.

16. Aber ſtehe auff vnd tritt auff deine fűſſe/ Denn dazu bin ich dir erſchienen / daß ich dich ordene zum Diener vnd zeugen deß/ das du geſehen haſt/ vnd daß ich dir noch wil erſcheinen laſſen.

Men ſtad op/ oc traad paa dine føder/ Thi der faare obenbaredis ieg dig/ At ieg ſkal ſticke dig til en Tienere oc Vidne/ til det/ ſom du haffuer ſeet/ oc til det ſom ieg vil end nu lade obenbaris faar dig.

17. Vnd wil dich erretten von dem Volck / vnd von den Heiden / vnter welche ich dich ietzt ſende.

Oc ieg vil frelſe dig fra Folcket/ oc fra Hedninge/ iblant huilcke ieg nu ſender dig.

18. Auffzuthun jhre augen / daß ſie ſich bekehren von der Finſterniß zu dem Liecht/ Vnd von der gewalt des Sathans zu Gott / zu empfahen vergebung der Sűnde/ vnd das Erbe/ ſampt denen / die geheiligt werden/ durch den glauben an mich.

At oplade deris Øyen / at de ſkulle omuende ſig fra Mørcket til Liuſet / oc fra Satans mact til Gud/ Til at anamme ſyndernis forladelſe / oc Arffue / met dem/ ſom bliffue helligede formedelſt Troen til mig.

19. Daher mein lieber Kőnig Agrippa/ war ich der Himmliſchen erſcheinung nicht vnglaubig.

Der faare / kære Kong Agrippa / vaar ieg icke vantro i den Himmelſke obenbaring.

Kapitola XXVI.

14. A když gſme my wſſyckni na Zemi padli/ ſlyſſal gſem hlas/ an mi prawij Zidowſkým yazykem: Sſawle/ Sſawle/ proč mi ſe protiwijſs? twrdoť geſt tobě proti oſtnu ſe zpěčowati.

Tám gdychmy wſzyſcy pádli ná ziemię/ vſłyſzałem głos mowiący do mnie/ á mowiący Zydowſkim ięzykiem/ Saul/ Saul/ przecz zemię przeſláduieſz? trudnoć tobie przeciw oſnom wierzgáć.

15. A yá řekl: Y kdo gſy PANE? A PAN řekl: Jáť gſem Gežijš/ kterémuž ty ſe protiwijſs.

A iam odpowiedział/ Ktoś ty ieſt Pánie? A on mi rzekł/ Jam ieſt Jezus ktorego ty przeſláduieſz.

16. Ale wſtaň/ a ſtůg na twých nohách. Nebo protoť gſem ſe tobě vkázal/ abych tebe včinil Služebnijkem a ſwědkem těch wěcý kteréž gſy widěl/ y těch w kterýchžto ſe budu vkazowati tobě.

Ale powſtań á ſtań ná nogi twe/ ábowiemciem ſie dla tego vkazał abych cie poſtánowił ſługą y świádkiem/ ták tych rzeczy ktoreś widział/ iáko y inych w ktorych ſie ia vkáże tobie.

17. Wyſwobozuge tebe z Lidij a z Pohanuow/ mezy kteréž yá nynij poſſli tebe.

Wyimuiąc cię z ludu tego y z pogánow do ktorych cię teraz poſyłám.

18. Aby otwijral oči gegich/ a oni ſe obrátili od temnoſtij k ſwětlu/ y z moci ďábelſké k Bohu/ a aby wzali hřijchuow odpuſſtěnij/ a dijl s poſwěcenými ſkrze Wijru kteráž geſt we mne.

Abyś otworzył oczy ich/ izby ſię nawrocili z ciemności do świátłości/ á z mocy ſzátáńſkiey do Bogá/ áby wzięli odpuſzczenie grzechow/ y dział miedzy świętymi/ przez wiárę ktora ieſt ku mnie.

19. Protož ó Králi Agryppo/ nebyl gſem newěřijcý Nebeſkému widěnij:

A przetoż Krolu Agrypo nie byłem nieposłuſznym niebieſkiemu widzeniu.

כו

20 אֶלָּא אַכְרֶזֶת מִן לְקוּדְמַיִן לְהָנוּן דְּבְדַרְמְסוּק וּלְהָנוּן דְּבְאוּרִשְׁלֶם ו וְדַבְכֻלְהֵין קוּרְיָא דִּיהוּד וְאָף לְעַמְמֵא אַכְרֶזֶת דְּנֶתְתּוּבוּן וְנֶתְפְּנוּן לְוָת אֱלָהָא וְנֶעְבְּדוּן עֲבָדֵא דְּשָׁוֵין לְתְיָבוּתָא׃

Ma primamente annuntiai à quelli che erano in Damaſco, & in Ieruſalem, e per tutto'l paeſe de la Giudea, e poi ai Gentili, che ſi pentiſſeno, e conuertiſſenſi à Dio, facendo opere degne del pentimento.

21 וְעַל אַפֵּי הָלֵין אַחְדּוּנִי יְהוּדָיֵא בְּהַיְכְּלָא וְצָבֵין הָווֹ לְמֶקְטְלַנִי׃

Per queſta cagione i Giudei hauendomi preſo nel tempio, tentorono d'ammazzarmi.

22 עַדְרַנִי דֵּין אֱלָהָא עַדְמָא לְיַוְמָא הָנָא וְהָא קָאֵם אֲנָא וּמְסַהֵד אֲנָא לִזְעוּרָא וּלְרַבָּא כַּד מֶדֶם לְבַר מֶן מוּשֶׁא וּנְבִיָּא לָא אָמַר אֲנָא אֶלָּא אֵילֵין דְּהָנוּן אֱמַרוּ דַּעֲתִידִין דְּנֶהְווֹן׃

Ma per l'aiuto datomi da Dio, ſon viuuto inſin à queſto giorno, teſtificando al piccolo & al grande, niente altro dicendo ſenon le coſe che i Profeti e Moiſe prediſſero douer eſſere.

23 דְּנֵחַשׁ מְשִׁיחָא וְנֶהְוֵא רִישִׁיתָא דַּקְיָמְתָא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא וְדַעֲתִיד דְּנַכְרֵז נוּהְרָא לְעַמָּא וּלְעַמְמֵא׃

Cioè che Chriſto doueua patire, e ch'egli primo de la reſurrettion de morti, doueua annuntiar la luce al popolo & à i Gentili.

24 וְכַד הָכַנָּא נָפֵק הֲוָא פַּוְלוֹס רוּחָא קָעָא פ פֵּהֶסְטוֹס בְּקָלָא רָמָא שְׁנֵיתְ לָךְ פַּוְלוֹס סֶפְרָא סַגִּיָּאָא עַבְדָךְ דְּתֶשְׁנֵא׃

Mentre ch'ei diceua queſte coſe in ſua difeſa, Feſto diſſe ad alta voce, Paulo, tu impazzi, le molte lettere ti fanno impazzare.

כו

20 כִּי אִם בְּדַמֶּשֶׂק בָּרִאשׁוֹנָה וּבִירוּשָׁלַיִם וּבְכָל אֶרֶץ יְהוּדָה וְלַגּוֹיִם בִּשַּׂרְתִּי אֶת־הַתְּשׁוּבָה לָשׁוּב אֶל־אֱלֹהִים וְלַעֲשׂוֹתָם מַעֲשִׂים שָׁוִים לַתְּשׁוּבָה׃

Antes primeramente à los que eſtan en Damaſco, y Ieruſalem, y por toda la tierra de Iudea: y à las Geutes, annunciaua que ſe enmendaſſen y ſe conuirtieſſen à Dios haziendo obras dignas de de conuerſion.

21 עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְּהוּדִים תְּפָשׂוּנִי בַּהֵיכָל בְּהִוָּסְדָם יַחַד עָלַי לָקַחַת נַפְשִׁי וָמִמּוּ׃

Por cauſa deeſto los Iudios tomandome en el Templo, tentaron de matarme.

22 וּבְעֶזְרַת אֱלֹהִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה קַמְתִּי מֵעִיד לַצָּעִיר וְלַגָּדוֹל מְאוּמָה לֹא מוֹסִיף אוֹ גּוֹרֵעַ עַל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ מֹשֶׁה וְהַנְּבִיאִים לְהֵעָשׂוֹתָם׃

Mas ayudado del ayuda de Dios perſeuero haſta el dia de oy, dando teſtimonio à chicos y à grandes: no diziendo nada fuera de las coſas que los Prophetas, y Moyſen, dixeron que auian de venir.

23 כִּי יִנָּגַע יֻכֶּה וִיעֻנֶּה הַמָּשִׁיחַ וְכִי רִאשׁוֹן הוּא מִתְּקוּמַת הַמֵּתִים וְאוֹר עָתִיד לְבַשֵּׂר אֶת־הָעָם וְכָל־הַגּוֹיִם׃

Que el Chriſto auia de padecer, Que auia de ſer el primero de la reſurrecion de los muertos, Que auia de annunciar luz à eſte pueblo, y à las Gentes.

24 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָז פֵּהֶסְטוֹס בְּקוֹל גָּדוֹל אָמַר מְשֻׁגָּע אַתָּה פּוֹלוֹס סְפָרִים רַבִּים יְדַכְּאוּנְךָ אֶל־הַשִּׁגָּעוֹן׃

Y diziendo el eſtas coſas, (y dando razon de ſi) Feſto a gran boz dixo, Eſtás loco Paulo: las muchas letras te tornan loco.

κϛʹ.

20. Ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας.

Ains premierement i'ai annoncé à ceux qui eſtoyent en Damas, & puis en Ieruſalem, & par toute la contree de Iudee, & aux Gentils, qu'ils ſe repentiſſent, & ſe conuertiſſent à Dieu, en faiſant œuures conuenables.

21. Ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι.

Pour ceſte cauſe les Iuifs, m'ayans prins dans le temple, ont taſché de me tuer:

22. Ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ μωσῆς.

Mais ayant receu ſecours par l'aide de Dieu, ie ſuis viuant iuſqu'à ce iourd'hui: teſtifiant à petit & à grand: & ne diſant rien fors les choſes que tant les Prophetes que Moyſe ont predites deuoir aduenir:

23. Εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι.

A ſauoir qu'il faloit que le Chriſt ſouffrit, & qu'il fuſt le premier de la reſurrection des morts, qui deuſt anoncer la lumiere au peuple & aux Gentils.

24. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ παῦλε. τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει.

Et comme il vſoit de ceſte defenſe, Feſtus dit à haute voix, Tu es hors du ſens, Paul: le grand ſauoir és lettres te ſens met hors du.

CAP. XXVI.

20. Sed his qui ſunt Damaſci primum, & Ieroſolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

But ſhewed firſt vnto them of Damaſcus/and at Jeruſalē/ and throughout all the coaſtes of Judea/ and then to the Gentiles/that they ſhoulde repēt/ and turne to God/and doe workes worthye amendement of life.

21. Hac ex cauſa me Iudæi, cum eſſem in templo, comprehenſum tentabant volentes me interficere.

For this cauſe the Jewes caught mee in the Temple/ and went about to kill me.

22. Auxilio autem adiutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori atque maiori, nihil extra dicens, quam ea quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes.

Neuertheleſſe/ J obteined helpe of God & continue vnto this day/ witneſſing bot to ſmall & to great/ ſaying none other thinges/ then thoſe which the Prophets & Moſes did ſay ſhould come.

23. Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo & Gentibus.

To wit/that Chriſt ſhould ſuffer/and that he ſhould be the firſt that ſhould riſe from the dead/ and ſhoulde ſhewe light vnto the people/ and to the Gentiles.

24. Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit, Inſanis Paule: multæ te literæ ad inſaniam convertunt.

And as hee thus anſwered for him ſelfe/ Feſtus ſaide with a loud voyce/ Paul/ thou art beſides thy ſelfe: much learning doeth make thee mad.

Das XXVI. Capitel.

20. Sondern verkündiget/ zu erſt/ denen zu Damaſco/ vnnd zu Jeruſalem/ vnd inn alle Gegend Jüdiſches Landes/ auch den Heiden/ daß ſie Buſſe theten/ vnd ſich bekehreten zu Gott/ vnd theten rechtſchaffene werck der Buſſe.

Men ieg forkyndede/ først faar dem i Damaſco/ oc vdi Jeruſalem/ oc i alle Jøde landz landemercke/ oc faar Hedninge/ At de ſkulde gøre Penitentze/ oc omuende ſig til Gud/ oc gøre retſkaffne penitentzis gerninger.

21. Vmb des willen haben mich die Jüden im Tempel gegriffen/ vnd vnterſtunden mich zu tödten.

For den ſkyld grebe Jøderne mig i Templen/ oc vilde ſlaget mig ihiel.

22. Aber durch Hülffe Gottes iſt mir gelungen/ vnd ſtehe biß auff diſen tag/ vnnd zeuge/ beide dem kleinen vnd groſſen/ vnnd ſage nichts auſſer dem/ daß die Propheten geſagt haben/ daß es geſchehen ſolt/ vnnd Moſes.

Men formedelſt Guds hielp lyckedis det mig/ oc ieg ſtaar indtil denne dag/ oc vidner/ baade faar ſmaa oc ſtore/ oc ſiger inted andet/ end det ſom Propheterne oc Moſe/ haffue ſagd/ at det ſkulde ſke.

23. Das Chriſtus ſolt leiden/ vnd der erſte ſein auß der Aufferſtehung von den Todten/ vnd verkündigen ein Liecht dem Volck vnd den Heiden.

At Chriſtus ſkulde lide/ oc vere den Førſte aff Opſtandelſen fra de Døde/ oc forkynde Folcket oc Hedninge it Liuſſ.

24. Da er aber ſolches zur verantwortung gab/ ſprach Feſtus mit lauter ſtimme: Paule du raſeſt/ die groſſe kunſt machet dich raſend.

Oc der hand ſaa forſuarede ſig/ ſagde Feſtus met høye røſt/ Paule/ du raſer/ Den ſtore Konſt gør dig raſende.

Kapitola XXVI.

20. Ale těm kteřij gſau w Damaſſku nayprwé/ a w Geruzalémě/ y po wſſy kragině Židowſké/ potom y Pohanům zwěſtowal gſem aby pokánij činili/ a obrátili ſe ku Pánu Bohu/ hodné ſkutky Pokánij činijce.

Lecż naprzod tym ktorzy ſą w Dámáſzku y w Jeruzalem/ y po wſzythkiey kráinie Zydowſkiey/ potym y pogánom/ oznáymowáłem áby ſię vználi y nawrocili do Bogá/ czyniąc vczynki godne/ iáko ci ktorzy ſię vználi.

21. Y pro tu mne přičinu Židé/ když gſem byl w Chrámě/ yali/ chtijce mne zabiti.

Dla teyći mię przyczyny Zydowie w kośćiele poymawſzy kuśili ſię zábić.

22. Ale s pomocý Boží/ geſſtě do dneſnijho dne ſtogjm/ wydáwage ſwědectwij yak malému tak y welikému/ nic ginčho newyprawuge/ než to co gſau Prorocy zwěſtowali budaucýho/ y Moyžijš.

Ale doſtawſzy rátunku od Bogá/ zoſtałem teſzcze áż do dniá tego świádcząc/ ták máłym iáko y wielkim/ á nic inego nie powiedáiąc/ iedno ty rzeczy ktore Prorocy y Moyżeſz opowiedźieli iż przyiydź miáły.

23. Že měl Kryſtus trpěti/ a že wſtaw z mrtwých prwnij/ měl wyprawowati ſwětlo Lidem y Pohanuom.

A to iż Kryſtus miał cierpieć/ á miał być pierwſzy z zmartwych wſtánia/ świátłość opowiedáiąc ludowi temu y pogánom.

24. To když od ſebe mluwil Pawel/ a tak ſe wymlauwal: Tehdy Feſtus hlaſem welikým řekl: Bláznijš Pawle/ mnohé twé vměnij k bláznowſtwij tebe přiwodij.

Tho gdy on odpowiedał/ rzekł Feſtus głoſem wielkim. Szaleieſz Páwle wiele piſma przywodźi ćię ku ſzáleńſtwu.

כו

25 אָמַר לֵהּ פּוּלוֹס לָא שְׁנִית נַצִּיחָא פְּהֶסְטוֹס אֶלָּא מֶלֵּי שְׁרָרָא וְתַקְנוּתָא מְמַלֵּל אֲנָא׃

E Paulo diſſe, Io non impazzo mica, eccellentiſſimo Feſto, ma proferiſco parole di verità e di ſapientia.

26 וְאָף מַלְכָּא אַגְרִיפּוֹס יַתִּירָאִית יָדַע עֲלַיְהוֹן דְּהָלֵין וּמֶטוּל הָנָא עֵין בַּגְלָא מְמַלֵּל אֲנָא קְדָמוֹהִי מֶטוּל דַּחְדָא מֶן הָלֵין מֶלְּא לָא סָבַר אֲנָא דְּטָעְיָן לֵהּ דְּלָא הֲוָת ב בְּטוּשְׁיָא סְעִירָן׃

Il Re ſa ben queſte coſe, alquale ancor liberamente ne parlo: percioche io mi perſuado che non gliene ſia naſcoſta veruna: cõcioſia che queſto non è ſtato fatto in vn cantone.

27 מְהַיְמֶן אַנְתְּ מַלְכָּא אַגְרִיפָּא לַנְבִיֵא יָדַע אֲנָא דִּמְהַיְמֶן אַנְתְּ׃

Credi tu, Re Agrippa, à i Profeti? io ſo che tu vi credi.

28 אָמַר לֵהּ מַלְכָּא א אַגְרִיפָּא בְּקַלִּיל מֶדֶּם מַפִּיס אַנְתְּ לִי דְּאֶהְוֵא כְּרִסְטְיָנָא׃

Et Agrippa diſſe à Paulo, In poca coſa mi perſuadi à farmi Chriſtiano.

29 וּפּוּלוֹס אֲמַר בָּעֵא הֲוִית מֶן אֲלָהָא בְּקַלִּיל וַבְסַגִּי לָא הֲוָא לָךְ בַּלְחוּד אֶלָּא אָף לְכֻלְּהוֹן דְּשָׁמְעִין לִי יַוְמָנָא דְּנֶהְווֹן אַכְוָתִי לְבַר מֶן אֶסּוּרֵא הָלֵין׃

Allor Paulo riſpoſe, Io deſiderarei da Dio che e in poco e in molto, non ſol tu, ma ancor tutti quelli che hoggi m'aſcoltano, foſſen tali, quale io ſono, eccetto queſti legami.

30 וְקָם לֵהּ מַלְכָּא וְהֶגְמוֹנָא וּבֶרְנִיקָא וַאִילֵין דְּיָתְבִין הֲווּ עַמְּהוֹן׃

E dette ch'egli hebbe queſte coſe, il Re ſi leuò ſu, e coſi il Preſidente, e Bernice, e quelli che ſtauano à ſeder con loro.

כו

25 וְהוּא אָמַר אֵינֶנִּי מְשֻׁגָּע אִישׁ חֲמוּדוֹת פְּהֶסְטָא כִּי אִם אֶת־דִּבְרֵי אֱמֶת תֹּם וְיֹשֶׁר מַפִּיחַ אָנֹכִי׃

Y Paulo, No eſtoy loco, dize, Excellente Feſto, ſino hablo palabra de verdad y de templança.

26 כִּי יוֹדֵעַ הַמֶּלֶךְ עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְכֵן גַּם בְּבִטָּחוֹן דִּבַּרְתִּי אֵלָיו וּמִתְחַשֵּׁב אָנֹכִי כִּי מִדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּל סָתוּם לֹא עֲמָמוּהוּ כִּי זֹאת לֹא נַעֲשְׂתָה בַּסֵּתֶר׃

Porque el Rey ſabe eſtas coſas, delante del qual tambien hablo conſtantemente. Porque no pienſo que ignora nada deeſto, qne eſto no ha ſido hecho por rincones.

27 הֲתַאֲמִין הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא לַנְּבִיאִים יוֹדֵעַ אֲנִי כִּי מַאֲמִין אַתָּה׃

Crees Rey Agrippa à los Prophetas? Yo ſe que crees.

28 וַיֹּאמֶר אַגְרִפָּא אֶל־פּוּלוֹס בִּמְעַט תְּפַתֶּה אוֹתִי לִהְיוֹתִי לְנָצְרִי׃

Entonces Agrippa dixo à Paulo, por poco me perſuadiras que me haga Chriſtiano.

29 וַיֹּאמֶר פּוּלוֹס יִתֵּן יְהוָה אֲשֶׁר בִּמְעַט אוֹ בְּרֹב אַתְּ לֹא לְבַדְּךָ כִּי אִם כֻּלָּם הַשּׁוֹמְעִים אוֹתִי הַיּוֹם יִהְיוּ כָּמוֹנִי בִּלְבַד הָאֲזִקִּים הָאֵלֶּה׃

Y Paulo dixo, Deſſeo delante de Dios que por poco y por mucho, no ſolamente tu, mas tambien todos losque oy me oyen, fueſſedes hechos tales qual yo ſoy, ſacadas eſtas priſiones.

30 וּבְדַבְּרוֹ אֵלָיו אֶת־הָאֵלֶּה קָם הַמֶּלֶךְ וְהַפָּקִיד וּבֶרְנִיקָא וְהַיּוֹשְׁבִים אִתָּם׃

Y como vuo dicho eſtas coſas, leuantoſe el rey y el Preſidente y Bernice, y losque ſe auian aſſentado con ellos.

κϛʹ.

25. Ὁ δὲ, Οὐ μαίνομαι, φησὶ, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.

Et Paul dit, Ie ne ſuis point hors du ſens, treſexcellent Feſtus: mais ie profere paroles de verité & de ſens raſſis.

26. Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο.

Car le roy ſait que c'eſt de ces choſes, auquel auſſi ie parle franchement, pource que i'eſtime qu'il n'ignore rien de ces choſes: car cela auſſi n'a point eſté fait en quelque coin.

27. Πιστεύεις βασιλεῦ Ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις.

O Roy Agrippa, crois-tu aux Prophetes? ie ſai que tu y crois,

28. Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, Ἐν ὀλίγῳ με πείθεις Χριστιανὸν γενέσθαι.

Et Agrippa reſpondit à Paul, Tu me perſuades à peu pres d'eſtre Chreſtien.

29. Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν, Εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων

Lors Paul dit, Ie ſouhaiteroy' enuers Dieu, que non ſeulement toi, mais auſſi tous ceux qui m'oyẽt aiourd'hui, & à peu pres & bien auant fuſſent faits tels que ie ſuis, hors mis ces liens.

30. Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἥ τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς.

Et Paul ayant dit ces choſes, le Roy ſe leua & le Gouerneur, & Bernice, & ceux qui eſtoyent aſſis auec eux.

CAP. XXVII.

25. Et Paulus, non inſanio (inquit) optimè Feſte: ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor.

But he ſaid / I am not mad / O noble Feſtus / but I ſpeake the wordes of trueth & ſobernes.

26. Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor, latere enim eum nihil horum arbitror, Neque enim in angulo quicquam horum geſtum eſt.

For the King knowet of theſe thinges / before whome alſo I ſpeake boldly: for I am perſwaded that none of theſe thinges are hid from him: for this thing was not done in a corner.

27. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

O King Agrippa / beleeueſt thou the Prophets? I know that thou beleeueſt.

28. Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

Then Agrippa ſayd vnto Paul / Almoſt thou perſwadeſt me to become a Chriſtian.

29. Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno: non tantum te, ſed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

Then Paul ſaide / I would to God / that not onely thou / but alſo all that heare me to day / were both almoſt / and altogether ſuch as I am / except theſe bondes.

30. Et exurrexit rex, & pręſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

And when hee had thus ſpoken / the King roſe vp / and the gouernour / and Bernice / & they that ſate with them.

Das XXVI. Capitel.

25. Er aber ſprach: Mein theurer Feſte / ich raſe nicht / ſondern ich rede ware vnd vernünfftige Wort.

Da ſagde hand / Min verdige Feſte / ieg raſer icke / men ieg taler ſande oc fornumſtige ord.

26. Denn der König weiß ſolches wol / zu welchem ich freydig rede / denn ich achte / jm ſey der keines nicht verborgen. Denn ſolches iſt nicht im Winckel geſchehen.

Thi at Kongen veed dette vel / til huilcken ieg taler driſtelige / thi ieg acter / at der er inted aff dette ſkiult faar Kongen. Thi at ſaadant er icke ſkeet i nogen vraa.

27. Glaubeſt du König Agrippa den Propheten? Jch weiß daß du glaubeſt.

Tror du Kong Agrippa Propheterne? Jeg veed at du tror.

28. Agrippas aber ſprach zu Paulo: Es fehlet nicht vil / du überredeſt mich / daß ich ein Chriſten würde.

Da ſagde Agrippas til Paulum / Der fattis icke meget vdi / du tager mig met ord / at ieg bliffuer Chriſten.

29. Paulus aber ſprach: Jch wündſchet für Gott / es fehlet an vil oder an wenig / daß nicht allein du / ſondern alle die mich heute hören / ſolche würden wie ich bin / außgenommen diſe Bande.

Da ſagde Paulus / Jeg yndſker faar Gud / heller der fattis meget eller lidet / at icke alene du / men alle de mig høre i dag bleffue ſaadene / ſom ieg er / Vndertagne diſſe Baand.

30. Vnd da er das geſagt / ſtund der König auff / vnd der Landpfleger / vnd Bernice / vnd die mit jhm ſaſſen.

Oc der hand haffde det ſagd / ſtod Kongen op oc Landzherren / oc Bernice / oc de ſom ſade hoſſ dem.

Kapitola XXVI.

25. A Pawel řekl: Neblaznjm předobrý Feſte / ale mluwjm ſlowa prawdy a ſtřjzliwoſti.

Tedy on rzekł / Nie ſzáleiec o zácny Feſte / ález práwdziwe á trzezwie ſłowá powieaam.

26. Wij zagiſtě o těch wěcech Král před kterýmž s dauffánjm mluwijm: neb mám za to / že ho z těchto wěcý nic tayno nenj. Nebo ničehož toho ſe geſt pokautně nedálo.

Boć to wie y Krol / przed ktorym beſpiecznie mowie / gdyż nie mniemam áby co z tych rzeczy v niego było táyno / boć ſie to nie dziáło w kacie.

27. Wěřijſſli Králi Agryppo Prorokuom? Wijm že wěřijſs.

Wierzyſz Krolu Agrypo Prorokom? wiem iż wierzyſz.

28. Tehdy Agryppa řekl k Pawlowi: Poněkud mně k tomu nakloňugeſs / abych byl Křeſtianem.

Záthym Agryppa rzekł do Páwłá / Máluczko mie nie námowiſz ábych zoſtał krześciáninem.

29. A Pawel řekl: Žiádám Boha / ne toliko poněkud / ale zcela: a ne toliko aby ty / ale aby wſſyckni tito kteřijž ſlyſſý dnes / byli takowij yaký y yá gſem / kromě wězenij tohoto.

Rzekł tedy Páweł / Zadałbych od Bogá áby nie máluczko / ále tym wiecey / żebyś nie tylko ty / ále y ci wſzyſcy ktorzy mie dziś ſłuchá ia ſtali ſie tákowemi iákim iá ieſt / oprocz tylko tych zwiazek.

30. Y wſtal Král / y Wládař / y Berenyce / y ti kteřijž tu ſeděli.

A gdy / to rzekł / tedy wſtał Krol / y ſtároſtá / y Bernice / y ci ktorzy ſpołu siedzieli z nimi.

כו

31 וְכַד פְּרַקוּ מֶן תַּמָּן מ
מְמַלְּלִין הֲווּ חַד עַם חַד
וָאמְרִין דְּמֶדֶּם דְּשָׁוֵא
לְמַוְתָּא וְלַאסוּרָא לָא עָבֵד
גַּבְרָא הָנָא׃

Et eſſendoſi tirati da parte, parlauano tra loro, dicendo, Queſt' huomo non fa coſa alcuna degna di morte ò di prigione.

32 וְאֶמַר אַגְרִיפָּוס ל
לְפֵהסְטוֹס מֶשְׁכַּח הֲוָא
גַּבְרָא הָנָא דְּנֶשְׁתְּרֵא אֶלּוּ
בְּגַו קֶסַר לָא קְרָא׃

Et Agrippa diſſe à Feſto, Queſt' huomo ſi poteua laſciar andare.ſe non haueſſe appellato à Ceſare.

כז

1 וּפַקֵּד עֲלַוְהִי פֵּהסְטוֹס
דְּנֶשְׁתַּדַּר לְוָת קֶסַר
בְּאִיטַלְיָא וַאשְׁלְמֵה ל
לְפַוְלוֹס וְלַאסִירֵא אַחְרָנֵא
עַמֵּה לְגַבְרָא חַד ק
קַנְטְרוּנָא מֶן אֶסְפִּיר ס
סֶבַסְטַא דַּשְׁמֵה הֲוָא
יוּלְיָוס׃

Poi che fu deliberato che noi nauigaſſimo in Italia, conſegnoron Paulo & alcuni altri prigioni ad vn Centurione nominato Giulio, de la compagnia d'Auguſto.

2 וְכַד הֲוָת דְּנֶרְדֵּא נֶחְתַּן
לַאלְפָא דְּאִיתֵיהּ מֶן א
אַדְרַמְנְטוֹס מְדִינְתָּא
וָאזְלָא הֲוָת לַאתְרָא ד
דַּאסִיָא וְעַל הֲוָא עַמַּן
לַאלְפָא אַרִיסְטַרְכוֹס
מַקְדוּנָיָא דְּמֶן תֶּסַלוּנִיקָא
מְדִינְתָּא׃

E montati in vna naue Adramittina, per douer nauigare per i luoghi de l'Aſia, facemmo vela, eſſendo con eſſonoi Ariſtarco Macedonico Teſſaloniceſe.

3 וְלְיַוְמָא אַחְרָנָא מְטִין
לְצַיְדָן וֶאתְחַשַּׁח קַנְטְרוּנָא
בַּמְרַחְמָנוּתָא לְוָת פַּוְלוֹס
וַאפֵּס לֵהּ דְּנֵאזַל לְוָת
רָחְמַוְהִי וְנֶתְתְּנִיח׃

E il giorno ſeguente arriuammo à Sidone: e Giulio trattando humanamente Paulo permeſſe ch'egli andaſſe à i ſuoi amici per eſſer gouernato.

כו

31 וַיָּסוּרוּ וַיְדַבְּרוּ בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר
כִּי מְאוּמָה לֹא עָשָׂה הָאָדָם הַזֶּה
כִּי מִשְׁפַּט מָוֶת אוֹ אֲזִקִּים לוֹ׃

Y como ſe apartaron à parte, hablauan los vnos con los otros, diziendo, Que ninguna coſa digna ni de muerte, ni de priſion haze eſte hombre.

32 וְאַגְרִפָּא אָמַר אֶל־פֶּסְטוֹס
יוּכַל הָאִישׁ הַזֶּה לְהִתַּר אִם• לֹא
הִתְפַּלֵּל אֶל־הַקֵּיסָר׃

• Y Agrippa dixo à Feſto Podia eſte hombre ſer ſuelto, ſi no viuiara àppelado para Ceſar.

כז

1 וְכַאֲשֶׁר נִשְׁפַּט לַעֲבוֹר אוֹתָנוּ
בָּאֳנִיָּה אֶל־אִיטַלְיָא הִסְגִּיר אֶת־
פַּוְלוֹס אֶת אֲסוּרִים אֲחֵרִים
לְשַׂר מֵאָה וּשְׁמוֹ יוּלְיוֹס מֵחֶבֶל
הַקֵּיסָר׃

Mas como fué determinado que auiamos de nauegar para Italia, entregaron à Paulo y à algunos otros preſos à vn Centurion llamado Iulio de la compannia Auguſta.

2 וַנַּעַל אֶל־אֳנִיָּה אֲשֶׁר הִיא
מֵעִיר אַדְרָמִיטוּס עֲתִידִים
לַהֲלֹךְ לִמְקוֹמֵי אַסְיָא וַנַּעֲבֹר
בִּהְיוֹת עִמָּנוּ אֲרִסְטַרְכוּס הַכִּתִּי
מִתֶּסָּלוֹנִיקָא׃

Anſique ſubiendo en la nao Adrumetina, alçamos velas, eſtando con noſotros Ariſtarcho Macedonio de Theſſalonica, començando à nauegar junto à los lugares de Aſia.

3 וּלְיוֹם הַבָּא פָּגַעְנוּ בְצִידוֹן
וְיוּלְיוֹס הִתְהַלֵּךְ אֶת־פַּוְלוֹס בְּדֶרֶךְ
חֶסֶד וְהִנִּיחוֹ לָלֶכֶת אֶל־רֵעָיו
לְבַקֵּשׁ רְוָיָה רְוָחָה רְפוּאוֹת לִשְׂרוֹ
וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתָיו׃

Y otro dia llegamos à Sidon, Y Iulio tratando à Paulo humanamente, permittióle, que fueſe à los amigos para ſer deellos bien tratado.

κϛʹ.

31. Καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

Et quand ils ſe furent retirés à part, ils confererent entr' eux, diſans, Ceſt homme ne commet rien digne de mort ou de priſon.

32. Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη, Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα.

Et Agrippa dit a Feſtus, Ceſt homme pouuoit eſtre relaiché, s'il n'euſt appelé à Ceſar.

ΚΕΦΑΛ. κζʹ.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς.

Or depuis qu'il fut arreſté que nous nauigerions en Italie, ils baillerent Paul auec certains autres priſonniers à vn Centenier nommé, Iule de la bande appellee Auguſte.

2. Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως.

Et eſtans montés en vn nauire d'Adramite, nous partiſmes pour tirer vers les quartiers de Aſie, eſtant auec nous Ariſtarque de Macedone Theſſalonicien.

3. Τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα· φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν.

Et le iour ſuiuant nous arriuaſmes à Sidon: & Iule traittant humainement Paul, permit qu'il allaſt vers ſes amis, & qu'ils euſſent ſoin de lui.

CAP. XXVI.

31. Et cum receſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes, Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

And when they were gone apart/they talked betweene them ſelues / ſaying/ This man doeth nothing worthy of death/nor of bondes.

32. Agrippa autem Feſto dixit, Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

Then ſaid Agrippa vnto Feſtus / This man might haue bene looſed/ if he had not appealed vnto Ceſar.

Das XXVI. Capitel.

31. Vnd entwichen beſeits / redeten mit einander / vnd ſprachen: Diſer Menſch hat nichts gethan / das des Todes oder der Bande werth ſey.

Oc vigede offuer en ſide / talede met huer andre/ oc ſagde dette Menniſke haffuer inted giort/ ſom hannem bør at dø eller bindis faar.

32. Agrippas aber ſprach zu Feſto: Diſer Menſch hette können loß gegeben werden / wenn er ſich nicht auff den Keiſer beruffen hette.

Da ſagde Agrippas til Feſtum. Dette Menniſke kunde giffuis løſſ / der ſom hand haffde icke ſkudet ſig faar Keyſeren.

Kapitola XXVI.

31. Kteřijžto když odeſſli na ſtranu/mluwili weſpolek/řkauce: Nic geſt hodného Smrti neb wězenij neučinil Człowěk tento.

Y wyſzedſzy mowili iedni do drugich tymi ſlowy/ Nic nie czyni ten człowiek coby miáło być godnego śmierci ábo więzienia.

32. Agryppa pak k Feſtowi řekl: Mohlť geſt propuſſtěn býti Człowěk tento / by ſe byl neodwolal k Cýſaři.

A Agryppá rzekł Feſtowi/ Ten człowiek mogł był wypuſzczon być / by był do Ceſárzá nie áppelował.

CAP. XXII.

VT autem iudicatum eſt navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Iulio cohortis Auguſtæ.

Nowe when it was concluded/ that we ſhould ſayle into Italie/ they deliuered both Paul/ and certaine other priſoner vnto a Centurion named Julius/of the band of Auguſtus.

2. Aſcendentes navem Adrumetinam incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.

And we entred into a ſhip of Adramyttium purpoſiug to ſaile by the coaſtes of Aſia / and launched foorth / and had Ariſtarchus of Macedonia / a Theſſalonian/with vs.

3. Sequenti autem die devenimus Sidônem. Humane autem tractãs Iulius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

And the next day we arriued at Sidon: and Julius curteouſly entreated Paul/ & gaue him libertie to goe vnto his friendes / that they might refreſh him.

Das XXVII. Capitel.

DA es aber beſchloſſen war/ daß wir inn Welſchland ſchiffen ſolten/ übergaben ſie Paulum / vnd etliche ander Gefangene / dem Vnterhauptmann/mit Namen Julio / von der Keiſeriſchen Schar.

MEn der de vaar beſluttet / at wi ſkulde ſeyle til Valland/ da antuordede de den Vnderhøffuitzmand/ ſom hed Julius / aff Keyſerens ſkare / Paulum oc nogle andre Fanger.

2. Da wir aber in ein Adramitiſch Schiff tratten / daß wir inn Aſiam hin ſchiffen ſolten / fuhren wir vom Lande / vnnd war mit vns Ariſtarchus auß Macedonia von Theſſalonich.

Oc der wi traadde i Adramitiſke Skib / at wi ſkulde ſeyle til Aſiam / da fore wi fra landet / Oc Ariſtarchus aff Macedonia aff Theſſalonicken vaar met oſſ.

3. Vnd kamen des andern tages an zu Sidon. Vnnd Julius hielt ſich freundlich gegen Paulum / erläubet jhm zu ſeinen guten Freunden zu gehen / vnd ſeiner pflegen.

Oc wi komme anden dagen til Sidon. Oc Julius holt ſig venlig mod Paulum / oc tilſtedde hannem at gaa til ſine gode Venner / oc gøre ſig til gode.

Kapitola XXVII.

A Když bylo vſauzeno/ aby Pawel plawil ſe do Wlach/ a wydán byl s ginými wězni Setnijku gménem Juliowi/ kterýž byl nad Wogſkem Auguſtowým.

Y Gdy iuż ſkazano żebyſmy ſie wiezli do Włoch/ kedy poruczono tház Páwłá táko y niektore ine więźnie ſetnikowi/ imieniem Juliuſzowi z roty Auguſtowey.

2. Tehdy wſtaupiwſſe na Bárku Adrumetymſkau/ magijce ſe plawiti wedle Kraginy Azye/ puſtili gſme ſe na Moře/ a byl s námi Aryſtarchus Macedonſký z Theſalonyky.

Tedy wśiadſzy w okret Adrámiteńſki/ przyſzło nam płynąć podle kráin Azyey / ták żechmy ſie wieźli / á był z námi Aryſtarchus Macedończyk Teſaloniceńſki.

3. Druhý pak den připlaulili gſme do Sydonu. A tu Julius přijzniwě nakládage s Pawlem dopuſtil gemu ſtawiti ſe v Přatel/ aby ho opatřili potřebami.

Y przypłynęliſmy dniá drugiego do Sydonu / á Julius ludzkie ſie záchowywáiąc przeciw Páwłowi/ dopuścił mu idź do przyiaćioł áby go cżym opátrzyli.

כז

4 וּמִן תַּמָּן רְדִין וּמֶטוּל
דְּרוּחָתָא סְקוּבְלָן הֲוַי א
אֶתְכַּבַּרְן עַל קוּפְרוֹס׃

Poi partiti che noi fummo di lì, nauigammo ſotto Cipri, percioche i venti erano contrarij.

5 וַעֲבַרְן יַמָּא דְּקִילִיקִיָא
וְדַפַּמְפּוּלִיָא וּמְטִין לְמוּרָא
מְדִינְתָּא דְּלוּקִיָא׃

Et hauendo nauigato il pelago, che è intorno à la Cilicia è Panfilia, arriuammo à Mira città di Licia.

6 וְאַשְׁכַּח תַּמָּן קֶנְטְרוּנָא
אֶלְפָּא מֶן אֲלֶכְסַנְדְּרִיַת
דְּאָזְלָא הֲוָת לְאִיטַלְיַת
וְאַוְתְּבַן בָּהּ׃

Et iui hauendo il Centurione trouata vna naue Aleſſandrina, che nauigaua in Italia, ci poſe in eſſa.

7 וּמֶטוּל דְּיַקִּירָאִית רָדְיָא
הֲוָת לְיַוְמָתָא סַגִּיָאַת
לְמַחְסַן מְטִין לוּקְבַל ק
קִינְדוֹס גַּוְרְתָא וּמֶטוּל
דְּלָא שָׁבְקָא הֲוָת רוּחָת
דְּנֵאזַל תְּרִיצָאִית אֶתְכַּבְּרַן
עַל קְרֵטָא לוּקְבַל סַלְמוֹנָא
מְדִינְתָּת׃

E poi che per molti giorni hauemmo lentamente nauigato, e che à gran pena arriuammo intorno à Gnido, perche il vento c'impediua, nauigammo à Creta preſſo à Salmone.

8 וַלְמַחְסַן כַּד רָדֵינַן ח
חֲדָרַיְהָ מְטִין לְדוּכְתָּת
דְּמֶתְקַרְיָא לְמֵאנֵא שַׁפִּירֵא
וְקַרִיבָא הֲוָת לָהּ מְדִינְתָּא
דַּשְׁמָהּ לַאסַיָא׃

Et à gran pena coſteggiandola, venimmo ad vn luogo che ſi chiama Belli porti, preſſo alquale era la città di Laſea.

9 וַהֲוַיְן תַּמָּן זַבְנָת ס
סַגִּיָאָא עַדְמָא לְיַוְמָא
דְּעָבַר אַף יַוְמָא דְּצוּמָא
דִּיהוּדָיֵא וַהֲוָא לֵהּ קֶנְטָא
דְּיַרְדָּא אֱנָשׁ בְּיַמָּא וּמַלֵּךְ
הֲוָא לְהוֹן פַּוְלוֹס׃

Hor eſſendo paſſato molto tempo, & eſſendo gia la nauigatione pericoloſa, per eſſer gia paſſato ancor il tempo del digiuno, Paulo gli ammoni,

כז

4 וּמִשָּׁם הָלַכְנוּ וְעָבַרְנוּ תַּחַת
כֶּפֶר כִּי הָיוּ לָנוּ הָרוּחוֹת לְהֵפֶךְ׃

Y alçando velas de alli nauegamos baxo de Cypro: porque los vientos eran contrarios.

5 וְהָלַכְנוּ בַּיָּם קִילִיקְיָא וּפַמְפִילְיָא
וַנָּבוֹא אֶל־מוּרָא עִיר־לִיקְיָא׃

Y auiendo paſſado la mar que eſtá junto à Cilicia y Pamphilia, venimos à Myra, que es de Lycia.

6 וְשָׁם מָצָא שַׂר מֵאָה אֶת־
אֳנִיָּה מֵאַלֶכְּשַׁנְדְּרִיָּא הַהוֹלֶכֶת אֶל־
אִיטַלְיָא׃

Y hallando alli el Centurion vna nao Alexandrina que nauegaua à Italia, puſo nos en ella,

7 וְכַאֲשֶׁר יָמִים רַבִּים יָגַעְנוּ
לִרְדּוֹת בַּיָּם וּבְדֹחַק בָּאנוּ לַקָּבָל
קְנִידוֹס כִּי הָרוּחַ לֹא הִנִּיחָה
לָנוּ לִרְדּוֹת וַנַּעֲבֹר אֶת־קְרֵטָא
לַקָּבָל סַלְמוֹנָא׃

Y nauegando muchos dias de eſpacio, y auiendo apenas llegado delante de Gnido, no dexandonos el viento, nauegamos baxo de Creta junto à Salmon.

8 וְכַאֲשֶׁר בְּדֹחַק הֶעֱבַרְנוּ בָּאנוּ
אֶל־מָקוֹם אֶחָד הַנִּקְרָא אֲגַמִּים
טוֹבִים וּקְרוֹבָה אֵלָיו הִיא עִיר
לַאֲסַיָא׃

Y coſteandola á penas, venimos à vn lugar que llaman Buenos puertos, cerca delqual eſtaua al ciudad de Thalaſſa.

9 וּלְיָמִים רַבִּים כָּעֵת אֲשֶׁר
בָּהּ לֹא טוֹב לִרְדּוֹת בַּיָּם כִּי
גַּם אָז עָבְרוּ יְמֵי הַצּוֹם יָעַצָם
פַּוְלוֹס׃

Y paſſado mucho tiempo, y ſiendo ya peligroſa la nauegacion, porque ya era peſſado el ayuno: Paulo amoneſtaua.

κζ.

4. Κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους.

Puis eſtans partis de là, nous tinſmes la route d'au deſſous de Cypre, pource que les vents eſtoyent contraires.

5. Τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήχθημεν εἰς μύρα τῆς λυκίας.

Et apres auoir paſſé la mer qui eſt à l'endroit de Cilice & de Pamphilie, nous vinſmes à Myra ville de Lycie.

6. Κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρινὸν πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό.

Là où le Centenier trouua vn nauire de Alexandrie, tirant en Italie, auquel il nous fit monter.

7. Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην.

Et comme par pluſieurs iours nous nauigions peſamment, tellement qu'à grand' peine eſtions-nous paruenus à l'endroit de Gnide, pource que le vent ne nous pouſſoit point, nous paſſaſmes au deſſous de Crete à l'endroit le Salmone.

8. Μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία.

Laquelle coſtoyans auec grand'peine, nous vinſmes en vn lieu qui eſt appelé, Beaux-ports, pres duquel eſtoit la ville de Laſee.

9. Ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος.

Et d'autant que beaucoup de temps s'eſtoit paſſé, & que deſia la nauigation eſtoit perilleuſe, pource que deſia meſme le iuſne eſtoit paſſé, Paul les admoneſta.

CAP. XXVII.

4. Et inde cum ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprum: propterea quod eſſent venti contrarii.

And from thence we launched / and ſailed hard by Cyprus / becauſe the windes were contrary.

5. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, vénimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ.

Then ſailed wee ouer the ſea by Cilicia / and Pamphylia / and came to Myra / a citie in Lycia.

6. Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiã, tranſpoſuit nos in eam,

And there the Centurion founde a ſhippe of Alexandria / ſayling into Italie / and put vs therein.

7. Et cum multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ iuxta Salmónem.

And when wee had ſayled ſlowly many dayes / and ſcarce were come againſt Gnidum / becauſe the winde ſuffred vs not / wee ſayled hard by Candie / nere to Salmone.

8. Et vix iuxta navigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni-portus, cui iuxta erat civitas Thalaſſa.

And with much a doe ſayled beyonde it / & came vnto a certaine place called the Faire hauens / neere vnto the which was the citie Laſea.

9. Multo autem tempore peracto, & cum iam non eſſet tuta navigatio, eo quòd ieiunium iam præteriiſſet, conſolabatur Paulus.

So when much time was ſpent / & ſayling was now ieopartus / becauſe alſo ỹ Faſt was now paſſed / Paul exhorted them.

Das XXVII. Capitel.

4. Vnd von dannen ſtieſſen wir ab / vnd ſchifften vnter Cypern hin / darumb daß vns die Winde entgegen waren.

Oc wi ſtøtte aff der fra / oc ſeylede bort vnder Cypern / fordi at Været vaar oſſ imod.

5. Vnd ſchifften auff dem Meer fůr Cilicia vnd Pamphylia ůber / vnnd kamen gen Myra in Lycia.

Oc wi ſeylede offuer Haffuit frem faar Cilicia oc Pamphylia / oc komme til Myra i Lycia.

6. Vnd daſelbſt fand der Vnterhauptmann ein Schiff von Alexandria / das ſchiffet in Welſchland / vnd lud vns darauff.

Oc Vnderhøffuitzmanden fant der it Skib aff Alexandria / ſom ſeylede til Valland / oc hand ſette oſſ i det.

7. Da wir aber langſam ſchifften / vnd inn vil tagen kaum gegen Gnidum kamen (Denn der Wind wehrete vns) ſchifften wir vnter Creta hin / nach der Stadt Salmone.

Men der wi ſeylede ſenlige / oc komme neppelige i mange dage mod Gnidum (Thi været vaar oſſ imod) da ſeylede wi frem vd met Creta / hoſſ den Stad Salmone.

8. Vnd zogen kaum fůrůber / da kamen wir an eine ſtete / die heiſſet Gutfurt / darbey war nahe die Statt Laſea.

Oc wi droge neppelige frem / der komme wi til en ſted ſom kaldis Godhaffn / der vaar den ſtad Laſea nær hoſſ.

9. Da nun viel Zeit vergangen war / vnnd nun mehr fårlich war zu ſchiffen / darumb / daß auch die Faſten ſchon fůrůber war / vermanet ſie Paulus.

Der nu megen tid vaar forløben / oc det vaar nu mere farligt at ſeyle / fordi at Faſten vaar oc nu forgongen / da formanede Paulus dem.

Kapitola XXVII.

4. A když gſme ſe odtud puſtili / plawili ſme ſe podlé Cypru / proto že byl wijtr odporný nám.

Z támtąd ſie puściwſzy / przybilichmy ſie pod Cypru / dla tego że nam były wiátry ſprzeciwne.

5. A přeplawſſe Moře Cylické a Pamfilitſké / přiſſli gſme do Liſtry / kteráž geſt w Licij:

A przepráwiwſzy ſie przez morze pod Cylicyą y Pamfilią / przyſzlichmy do Myry miáſtá w Licyey.

6. A tu nalezl Setnjk Bárku Alexanderſkau ana má pluti do Wlach / y přiwedl nás na ni.

Tám ſetnik ználazſzy okret Alexándryiſki / ktory płynał do Włoch / wſádził nas weń.

7. A když gſme za mnoho dnij zněnáhla ſe plawili / a ledwa gſme připlauli proti Oſtrowu kterýž ſlowe Gnýdum / neb witr nám bránil / přiſtawili gſme k Krété podlé Salmony:

Gdychmy thedy przez niemáły czás nie rychło ſie wiezli / á ledwochmy przyſzli ku Gnidu / iż nam nie dopuſzczał wiátr / podplynelichmy pod Krete podle Salmonu.

8. A ledwa wedlé něho plowauce / přigeli gſme na gedno mijſto / kteréž ſlowe Bonyportus / od kteréhožto blijzko bylo Měſto Thalaſſa.

A ledwie ſie thám tedy przepráwiwſzy / przyſzlichmy ná mieyſce kthore zową / Piekne porty / v ktorego było bliſko miáſtho Láſea.

9. Když pak mnohý čas pominul / a giž nebylo bezpečné plawenij / proto že ſe byli giž drahně poſtili / těſſyl a napomjnal ge Pawel.

Potym po niemáłym czáſie gdy iuż było niebeſpieczne iechánie morzem / á iż tez iuż był poſt przeminał nápominał ie Paweł.

כז

10 וְאָמַר גַּבְרֵא חָזֵא
אֲנָא דִּבְאוּלְצָנָא וּבְחוּסְרָנָא
סַגִּיאָא הָוְיָא מַרְדִּיתַן לַו
בַּלְחוּד דְּמַוְבַּלְתָּהּ דְּאַלְפָּא
אֶלָּא אַף דְּנַפְשָׁתַן דִּילַן׃

Dicendo loro, Huomini, io veggo che la nauigatione ſarà con trauaglio e con molto danno, non ſolamente del carico, e de la naue, ma ancor de le noſtre vite.

11 קֶנְטְרוּנָא דֵּין ——
לְקוּבַּרְנִיטָא וְלַמָרֵהּ ד
דְּאַלְפָּא שָׁמַע הֲוָא יַתִּיר
מֶן מֶלַּוְהִי דְּפַוְלוֹס׃

Ma il Centurione daua piu fede al gouernatore & al nocchiero, che à le parole dette da Paulo.

12 וּמֶטּוּל דְּלָא עָהֵן הֲוָא
הָו לְמֵאנָא לְמַסְתָּיוּ בֵּהּ
סַתְוָא סַגִּיאֵא מֶנְּהוֹן צְבִין
הֲוַי דְּנֶרְדֵּא מֶן תַּמָּן וְאֶן־הָר
דְּמֶשְׁכְּחִין דַּמְנַעוּן וְיַסְתּוּן
בַּלְמֵאנָא חַד דְּאִיתַוְהִי
הֲוָא בַּקְרִיטָא וּמֶתְקְרֵא
הֲוָא פֵּנִכס וְחָאֵר הֲוָא
לְתַימְנָא׃

E per non eſſere il porto atto à ſuernare, i piu detter conſiglio di partir di la, per vedere ſe in qualche modo haueſſen potuto arriuando à Fenice ſuernare iui, che è porto di Creta, ilqual guarda ad Africo & à Coro.

13 וְכַד נֶשְׁבַּת רוּחָא
דְּתַימְנָא וְסַבַרוּ דַּמְמַטִּין
אִיךְ צֶבְיָנְהוֹן רָדִין הֲוַין ח
חֲרָרֵי קְרִיטָא׃

E ſoffiando il vento Auſtro, penſandoſi eſſi hauer conſeguito l'intento loro, tirando piu preſſo coſteggiauano Creta.

14 וּמֶן בָּתַר קַלִּיל נְפַק
עַלַין מַשְׁבָּא דְּעַלְעָלָא
דְּמֶתְקְרֵא טוּפָנִיקוּס
אוּרַקְלִידוֹן׃

Ma poco dopoi ſi leuò contra eſſi il vento Tifonico, che ſi chiama Euro aquilone.

15 וְאֶתְחַטְפַת אֶלְפָּא
וְלָא אֶשְׁכַּחַת דְּתְקוּמִי
לוּקְבַל רוּחָא וִיהַבַן לַאְיָדָא
דְּהִי׃

Et eſſendo la naue rapita, ne potendo reſiſtere al vento, noi hauendogliela abbandonata, erauamo coſi traſportati.

כז

10 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הָאֲנָשִׁים רוֹאֶה
אָנִי כִּי לֹא לְבַד בְּרֹב גְּדוּפָה
וְעֹנֶשׁ הַסֵּבֶל וְהָאֳנִיָּה כִּי־אִם בְּאָסוֹן
נַפְשֵׁנוּ עֲתִידִים הָיִינוּ לִרְדוֹת בַּיָּם׃

Diziendo, Varones, yo veo que con incommodo y mucho danno, no ſolo de la cargazon y de la nao, mas aun de nueſtras perſonas aurà de ſer la nauegacion.

11 וְשַׂר מֵאָה יוֹתֵר הֶאֱמִין לַחוֹבֵל
וְלַמַּלָּח מֵאֵלֶּה הַמְּדֻבָּרִים
מִפַּוּלוֹס׃

Mas el Centurion creya mas àl Maeſtre y al Piloto, que à loque Paulo dezia.

12 וְכִי אֲגַם הַגָּן לֹא הָיָה לָנוּ
לַחֲרֹף בְּסִתְוֹ לָכֵן רַבִּים מֵהֶם
שָׂמוּ לָהֶם עֵצָה לַהֲלֹךְ מִשָּׁם
אִם יוּכְלוּ לִנְגּוֹעַ בְּפִינִכֵּס וְלַחֲרֹף
שָׁמָּה אֶל־אֲגַם קְרֵיטָא עַל־פְּנֵי
דָּרוֹם יָמָּה וְצָפוֹנָה׃

Y no auiendo puerto commodo para ynuernar muchos acordaron de paſſar aun de alli, ſi por ventura pudieſſen tomar à Phenica, y ynuernar alli: que es vn puerto de Creta àl Africo y àl poniente.

13 וּבִנְשֹׁב רוּחַ הַדָּרוֹם חוֹשְׁבִים
כִּי הֶחֱזִיקוּ אֶת־מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹתָם
הָלְכוּ לְאָסוֹן וַיַּעַבְרוּ אֶת־קְרֵטָא׃

Y ventando el Auſtro, pareciendoles que ya tenian loque deſſeauan, alcando velas tenian de cerca la coſta de Creta.

14 וְעוֹד מְעַט וַתִּפְגַּע בָּם רוּחַ
גְּדוֹלָה הַנִּקְרֵאת הַקָּדִים מִצָּפוֹן׃

Mas no mucho deſpues dio en ella vn viento repentino que ſe llama Euroaquilo:

15 וְנֶחְטְפָה הָאֳנִיָּה וְלֹא יָכֹלְנוּ
לָקוּם לִפְנֵי הָרוּחַ וּבִידֵי רוּחַ
נִתַּנּוּ׃

Y ſiendo arrebatada de el la nao, que no podia reſiſtir contra el viento, dexada (la nao à los vientos) eramos lleuados.

κς'.

10. Λέγων αὐτοῖς, Ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.

Leur diſant, Hommes, ie voy que la nauigation ſera auec peril, & grand dommage, non ſeulement de la charge du nauire, mais auſſi de nos vies.

11. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις.

Mais le Centenier croyoit plus au gouuerneur & patron du nauire qu'à ce que diſoit Paul.

12. Ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα, παραχειμάσαι, λιμένα τῆς κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.

Et d'autant que le port n'eſtoit point en bonne aſſiete pour hyuerner, la plus part furent d'aduis de partir de là, pour voir ſi on pourroit aborder à Phenix, pour y paſſer l'hyuer: qui eſt vn port de Crete, regardant vers le vent de Libs & & de Corus.

13. Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον παρελέγοντο τὴν κρήτην.

Adonc le vent de Midi commençant à ſouffler doucement, cuidans eſtre au deſſus de leur intention, eſtans departis, ils coſtoyerent Crete de plus pres.

14. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος Εὐροκλύδων.

Mais tantoſt apres vn vent tempeſtueux, qu'on appele Euroclydon, ſe leua du coſte d'icelle:

15. Συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα.

Et le nauire eſtant emporté du vent, tellement qu'il ne pouuoit parer au vẽt, nous fuſmes emportés, ayans abandonné au vent le nauire.

10. Dicens eis, Viri, video quoniam cum iniuria & multo damno non ſolùm oneris & navis, ſed etiam animarum noſtrarum incipit eſſe navigatio.

And ſaid vnto them / Syrs/ I ſee that this voyage will bee with hurte and much domage / not of the lading and ſhip onely/ but alſo of our liues.

11. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quam his quæ à Paulo dicebantur.

Neuertheleſſe the Centurion beleeued rather the gouernour and the maſter of the ſhippe / then thoſe thinges which were ſpoken of Paul.

12. Et cum aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimum ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quo modo poſſent devenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ, reſpicientem ad Africum & ad Corum.

And becauſe the hauen was not commodious to winter in / many tooke counſell to depart thence / if by any meanes they might atteine to Phenice/ there to winter / which is an hauen of Candie/ and lyeth to warde the Southweſt and by Weſt / and Northweſt/ and by weſt.

13. Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

And when the ſoutherne wind blew ſoftly / they ſuppoſing to obteine their purpoſe/ looſed neerer / and ſayled by Candie.

14. Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo.

But anon after / there aroſe by it a ſtormie winde called Euroclydon.

15. Cumq; arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

And when the ſhippe was caught/ & could not reſiſt the winde / we let her goe/ & were caryed away.

10. Vnnd ſprach zu jhnen Lieben Männer / ich ſehe / daß die Schiffahrt wil mit beleydigung vnd groſſem ſchaden ergehen / nicht allein der Laſt vnd des Schiffs / ſondern auch vnſers Lebens.

Oc ſagde til dem/ Kære Mend/ Jeg ſeer/ at denne Seyladz vil ſke met modgong oc ſtor ſkade/ icke aleniſte paa Skib oc Gods/ men ocſaa paa voer Liffs vegne.

11. Aber der Vnterhauptmann glaubet dem Schiffherren vnnd dem Schiffmann mehr / denn dem / das Paulus ſaget.

Men Vnderhoffuitzmanden trode Skipperen oc Styremanden mere/ end det ſom Paulus ſagde.

12. Vnnd da die Anfurt vngelegen war zu wintern/ beſtunden jhr das mehrertheil auff dem rath/ von dannen zu fahren/ ob ſie köndten kommen gen Phenica zu wintern/ welches iſt eine Anfurt an Creta gegen dem Winde Sudweſt vnd Nordweſt.

Oc der Haffnen vaar icke bequem til Vinterlag/ da ſtode meſte parten aff dem paa det Raad/ at de vilde fare der fra/ om de kunde komme der fra til Phenica at ligge Vinterlaa/ huilcket ſom er en Haffn hoſſ Creta/ mod det Vær Sudueſt oc Nordueſt.

13. Da aber der Sudwind webt/ vnd ſie meineten/ ſie hetten nun jhr fürnemen/ erhuben ſie ſich gen Aſſon/ vnd fuhren an Creta hin.

Men der Synden Vær blæſde/ oc de mente/ at de haffde nu deris opſæt/ da opløffte de ſig mod Aſſon/ oc fore hen hoſſ Creta.

14. Nicht lange aber darnach / erhub ſich wider jhr fürnemen eine Windsbraut / die man nennet Nordoſt.

Oc icke lenge der effter/ kom der mod deris acten Storm/ ſom man kalder Nordoſt.

15. Vnnd da das Schiff ergriffen ward / vnd kondt ſich nicht wider den Wind richten / gaben wirs dahin/ vnd ſchwebeten alſo.

Oc der Skibet bleff begrebet/ oc kunde icke løffte ſig op mod Været/ da gaffue wi det offuer/ oc dreffue ſaa.

10. Řka gim: Mužj / wjdjm že s welikau ſſkodau a s nebezpečenſtwjm / netoliko Bárky a nákladu / ale také y žiwotůw naſſých počijná býti plawenij.

Mowiac im/ Mężowie/ widzę że z niebeſpieczeńſtwem y z wielka ßkoda/ nie tylko ładunku y okretu/ ále też y oſob náßych przyidźie nam tá drogá.

11. Ale Setnijk wjce wěřil Marynáři a Plawcy/ nežli tomu co Pawel prawil.

Wßákoż ſetnik wiecey wierzył ſprawcy okretu y ſtyrnikowi/ ániż temu co powiedał Páwel.

12. A když nebylo tu ſluſſného přijſtawu / aby pobyli tu přes zymu / mnozý ſe vradili / aby ſe plawili odtud/ geſtliže by kterak mohli přigedauce do Fenycen přes zymu tu pobyti/ na břehu Krěty/ kteráž ležij k wětru polednimu / a k wětru zapadnjmu.

A gdyż nie było portu ſłußnego ku zimowániu/ tedy ich wiele rádźili żeby ſie też y z támtąd puśćili/ koßtuiac ieſliby iáko mogli przepráwić ſie ku Fenice zimowáć/ ktory ieſt port w Krecie/ leżąc ku wiátru z ſtrony południá y zachodu.

13. A když počal wjtr wjti od poledne/ magijce zato/ že ſe budau vmijněnau ceſtau držeti/ y plawili ſe z Aſſon/ a geli do Krěty.

A gdy powionął wiátr práwie z południá/ mniemáiac áby ſie im wedle myſli dźiać miáło/ gdy ſie puśćili od porthu/ przepráwiáli ſie bliżey imo Krete.

14. Po newelikě pak chwijli/ zdwijhl ſe proti nim wjtr wichrowý Půlnočnij / kterýž ſlowe Euroaquilo.

Wßákoż nie długo pothym wßczął ſie przeciw niemu wiátr gwałtowny/ kthory zową Euroklidon.

15. A když zachwácena byla Bárka / a nemohla odolati proti wětru/ po wětru puſtiwſſe gi tak gſme ſe wězli.

A gdy był okret porwan/ á nie mogł ſie wiátrowi oprzeć/ puściwßy okret zá wiátry/ płynelichmy.

כז

16 וכד עברן גזרתא חדא
דמתקריא קודא למחסן
אשכחן אחרן לקרקורא :

Poi eſſendo ſcorſi ſotto vna piccola iſola, chiamata Clauda, à pena potemmo ritener la ſcafa.

17 וכד שקלגה מחיצין
הוין ומתקנין לה לאלפא
ומטול דדחלין הוין ד
דדלמא נפל במחתתה
דימא אחתגיהי לארמנון
והכות רדין הוין :

Laquale hauendo pur ſolleuata, i marinari ſi ſeruiuano de gli aiuti, cignendo la naue diſotto: e temendo di non dare in Sirti, calato il vaſello eran coſi traſportati.

18 וכד קם לה עלין כ
כימונא קשיא ליומא
אחרנא שדין מאנין בימא:

Et eſſendo noi da la tempeſta fieramente combattuti, il dì ſeguente gittoron via le robbe.

19 וליומא דתלתא מאנא
דילה דאלפא באידין
שדין :

Et il terzo giorno con le noſtre proprie mani gittammo gli ſtrumenti de la naue.

20 וכד אחד לה סתוא
יומתא יתירא ולא שמשא
מתחזיא הוא ולא סהרא
ולא כוכבא סברא דחיין
כל כלה אתפסק הוא לה :

Ma non apparendoci per piu giorni ne ſole ne ſtelle, e ſopraſtando non piccola tempeſta, gia era tolta via ogni ſperanza di ſaluarci.

21 וכד אנש מדם לא
מסתיבר הוא הידין קם
פולוס ביניתהון ואמר אלו
אתטפיסתון לי גברא לא
רדין הוין מן קריטא ו
ומתחסכין הוין מן
חוסרנא ומן אולצנא
הנא :

Et eſſendo ſtati lungo tempo ſenza mangiare, Paulo allora ſtando nel mezo di loro, diſſe, O huomini, et biſognaua certo fare à mio modo, e non partir da Creta, ne procacciarſi queſto trauaglio e queſta perdita.

כז

16 ונרץ אל־אי אחד הנקרא
קלודא ברחק יכלנו לאחז את־
גביע :

Y lleuados de la corriente hazia vna pequenna Isla que ſe llama Clauda, apenas podimos ganar el batel.

17 אתו נשאו ובו החזיקו
ואזרו את האניה ויראו פן יפלו
במחתות וחחו את־הכלי וכן
אנגו :

• Elqual tomado, vſauan de remedios cinniendo el nauio: y auiendo temor que no dieſſen en la Syrte, abaxado el maſtel, eran anſi lleuados.

18 ויהי סער גדול והאניה
חשבה להשבר וביום הבא הקלו
את־האניה :

Y auiendo ſido atormentados de vna vehemente tempeſtad, el ſiguiente dia echaron à la mar.

19 וביום השלישי הטילו את־
הכלים אשר באניה אל־הים
להקל מעליהם :

Y al tercero dia noſotros con nueſtras manos echamos las obras muertas de la nao.

20 והשמש והככבים לימים
רבים לא נגהו וסער גדול הוא
כן אשר אבדה מעינינו כל־
תקוה להושע אותנו :

Y no pareciendo ſol ni eſtrellas por muchos dias, y viniendo vna tempeſtad no pequenna, ya era perdida toda la eſperança de nueſtra ſalud.

21 וכאשר לימים לא אכלו
לחם או קם פולוס בתוכם
לאמר אוי האנשים שוה לכם
לשמוע אותי ולא לנסע מקריטא
לבוע גם את־הגדופה הזאת
וגם את־הענש :

Y auiendo ya mucho que no comiamos, entonces Paulo pueſto en pie en medio deellos, dixo, Fuera cierto conueniente, ó varones, oyrme à mi, y no partir de Creta, y euitar eſte inconueniente y el danno.

κζ.

16. Νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης.

Et ayans paſsé au deſſous d'vne petite iſle appelee Clauda, à grand'peine peuſmes-nous eſtre maiſtres de l'eſquif.

17. Ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο.

Lequel ayans attiré, les nautonniers cerchoyent tous remedes ceignans le nauire par deſſous: & craignans de tomber en Syrte, apres auoir abbatu la fartie, eſtoyent ainſi portés.

18. Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.

Or pource que nous eſtions agités de grande tempeſte, le iour ſuiuant ils firent le iect.

19. Καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.

Puis le troiſieme iour nous iettaſmes de nos propres mains l'equippage du nauire.

20. Μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.

Et comme ainſi fuſt que par pluſieurs iours il ne nous apparuſt ne ſoleil ni eſtoiles, & que grande tempeſte nous preſſaſt de pres, toute eſperance de nous pouuoir ſauuer à l'aduenir fut oſtee.

21. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν ζημίαν.

Mais apres qu'ils eurent eſté long temps ſans mãger, lors Paul ſe tenant au milieu d'eux, dit, O hõmes, certes il faloit me croire, & ne partir point de Crete, & gagner ce dommage & perte.

CAP. XXVII.

16. In inſulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere ſcapham.

And wee ranne vnder a litle Ile named Clauda / & had much a do to get the boate.

17. Qua ſublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

Which they tooke vp and vſed all helpe, vndergirding the ſhippe / fearing leaſt they ſhould haue fallen into Syrtes / and they let downe the veſſell / and ſo were caryed.

18. Validè autem nobis tempeſtate iactatis, ſequenti die iactum fecerunt.

The next day when we were toſſed with an exceeding tempeſt / they ligthened the ſhippe.

19. Et tertia die ſuis manibus armamenta navis proiecerunt.

And the thirde day we caſt out with our owne handes the tacling of the ſhippe.

20. Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

And when neither ſunne nor ſtarres in many dayes appeared / and no ſmal tempeſt lay vpon vs / all hope that we ſhould be ſaued / was then taken away.

21. Et cum multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidem, ô viri, audito me, noñ tollere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc & iacturam.

But after long abſtinence / Paul ſtoode forth in the middes of them / and ſayde / Syrs / ye ſhould haue hearkened to me / and not haue looſed from Candie: ſo ſhoulde ye haue gayned this hurt and loſſe.

Das XXVII. Capitel.

16. Wir kamen aber an eine Inſulen / die heiſſet Clauda / da kondten wir kaumet einen Kahn ergreiffen.

Oc wi komme til en Øe / ſom hed Clauda / Der kunde wi neppelige faa fat paa en Baad.

17. Den huben wir auff / vnd brauchten der hülffe / vnd bunden jhn vnten an das Schiff / denn wir forchten / es möchte in die Syrten fallen / vnd lieſſen das geſeſſe hinunter / vnd fuhren alſo.

Den løffte wi op / oc brugede hielp / oc bunde hannem neden op til Skibet / Thi wi fryctede / at det ſkulde falde i Syrten / oc wi lode Karet gaa ned / oc fore ſaa.

18. Vnd da wir groß vngewitter erlitten hatten / da theten ſie des nechſten tages einen außwurff.

Oc der wi haffde ledet ſtor Storm / da giorde de den neſte dag en vdkaſtelſe.

19. Vnnd am dritten Tage wurffen wir mit vnſern Händen auß die Bereitſchafft im Schiffe.

Oc paa den tredie dag / kaſte wi vd met vore hender det Redſkaff ſom vaar i Skibet.

20. Da aber in vilen tagen weder Soñ noch Geſtirn erſchein / vnd nicht ein klein Vngewitter vns wider war / war alle hoffnung vnſers Lebens dahin.

Oc der huercken Soel eller Stierner obenbaredis i mange dage / oc icke liden Storm vaar oſſ imod / da vaar alt haabet til vort Liff borte.

21. Vnnd da man lang nicht geſſen hatte / tratt Paulus ins mittel vnter ſie / vnd ſprach: Lieben Männer / man ſolt mir gehorchet / vnnd nicht von Creta auffgebrochen haben / vnd vns diſes leides vnnd ſchadens überhebt haben.

Oc der Mand haffde icke ædet i long tid / da traadde Paulus frem mit iblant dem / oc ſagde / Kære Mend / mand ſkulde haffue lydt mig at / oc icke ſeylet fra Creta / oc icke ført oſſ denne modgong oc ſkade paa.

Kapitola XXVII.

16. A když gſme přiběhli k gednomu Oſtrowu / kterýž ſlowe Klauda ledwa že gſme mohli obdržeti Cžlun v Bárky.

A gdychmy przybiegli ku niektoremu málemu wyſpowi / ktory zowa Klauda / ledwochmy mogli barke v okretu zátrzymáć.

17. Kterýžto když zdrželi / pomocy vžjwali podpáſawſſe Bárku / a Bogijce ſe aby newhodili na mijſto nebezpečné / ſpuſtiwſſe gedno těžké Nádobij tak gſme ſe plawili.

Ktora wściągnawſzy / dodawáli ſobie pomocy / podpáſawſzy okret / á boiac ſie żeby nie wpádli w Syrtyn / ſpuściwſzy barke / ták plynęli.

18. A když bauře wichrowá welmi námi zmijtala / druhý den což měli w Bárce metali wen do Moře:

A gdy nas wielka niepogodá pędziłá / tedy názáiutrz niektore rzeczy precz miotáli.

19. A třetij den y to což bylo k Bárce potřebného / ſwýma rukama wházeli do Moře.

A trzeciego dniá rękomá náſzymi wſzytki naczynia z okretu wyrzucilichmy.

20. A když ani Slunce ſe nám neukázalo / ani hwězdy za mnoho dnij / a bauře ſe wždy rozmáhala / giž odnata byla naděge wſſeho naſſeho zproſſtěnij.

A gdy ſie áni ſłońce / áni gwiazdy przez wiele dni nie vkazáły / á niepogodá thym wieczſza náſtawała / tedy nam iuż byłá odiętá wſzytká nádzieiá zdrowia náſzego.

21. A když ſme giž byli hladem welmi ztrápeni: Tehdy ſtoge Pawel v proſtřed nich řekl: O mužij / měli gſte zagiſté mne vpoſlechnauti / a nehýbati ſebau od Kréty / a bylibyſſte vſſli nebezpečenſtwij tohoto a ſſkody.

Także gdy przez niemáły czás nie mieiedli / thedy Páwel ſtoiac w pośrzod ich / mowił / O mężowie / záiſteć wam było potrzebá ſłucháć mnie / á nie odieżdżáć z Krety / ábyſcie byli vſzli tego niebeſpieczeńſtwá y ſzkody.

כו

22 וְהָשָׁא מַלֵךְ אֶנָא לְכוּן דְּתֶהְווּן דְּלָא עָקָא נַפְשָׁא גֵּיר חָדָא מֶנְּכוּן לָא אָבְדָא אֶלָּא אֶן אֶלְפָא ׃

Et hora io vi esorto à ſtar di buono animo: percioche non ci ſarà perdita de la vita d'alcun di voi, ma ſolamente de la naue.

32 אֶתְחְזִי גֵּיר בְּלֶלְיָא הָנָא מַלְאַכֵהּ דַּאלָהָא הַו דְּדִילֵהּ אֶנָא וְלֵהּ פָּלַח אֶנָא ׃

Imperoche queſta notte mi s'è appreſentato dauanti vn Angelo di Dio, delquale io ſono, & alquale io ſeruo.

24 וְאֶמַר לִי לָא תֶּדְחַל פַּוְלָא עֲתִיד הוּ לָךְ לַמְקָם בְּדָם קֵסַר וְהָא יַהֵב לָךְ אֱלָהָא מַוְהַבְתָּא לְכֻל דְּרָדִין עַמָּךְ ׃

Dicendomi, Paulo non temere, ei biſogna che tu t'appreſenti à Ceſare: & ecco, Iddio t'ha donati tutti quelli che nauigano con teco.

25 מֶטּוּל הָנָא אֶתְלַבַּבוּ גַּבְרָא מְהַיְמֵן אֶנָא גֵּיר בַּאלָהָא דְּהָכַנָּא הָוֵא אַכְמָא דְּאֶתְמַלַּל עַמִּי ׃

Per laqual coſa, ò huomini, ſtate di buono animo: percioche io credo à Dio che ſarà coſi come mi è ſtato detto.

26 בְּרַם לְגָזַרְתָּא חֲדָא אִית לַן דְּנֶשְׁתְּדֵא ׃

Ma biſogna che noi ci gittiamo in qualche iſola.

27 וּמֶן בָּתַר אַרְבַּעתַּעֲסַר יַוְמִין דַּטְעַין וְאֶתְטַרַּפְן ב בְּהַדְרִיַוס יָמָא בְּפֶלְגֵהּ דְּלֶלְיָא סְבַרוּ מַלָּחֵא דְּלַאַרְעָא מֶתְקַרְבִין הֲוַו ׃

Venuta che fu la quarta decima notte, eſſendo noi agitati nel mare Adriatico, circa la mezanotte, i marinari ſtimauano che appariſſe loro qualche regione.

28 וַארְמִיו אוּקְיָנוּס ו וְאַשְׁכַּחוּ קוּמִין עֶסְרִין וְתוּב קַלִיל דְּרַו וְאַשְׁכַּחוּ קוּמִין דַּמְשַׁעְסְרֵא ׃

Onde mandato giu lo ſcandaglio, trouorono venti paſſi d'altezza: poi eſſendoſi alquanto diſcoſtati di lì, & hauendo di nuouo ſcandagliato, trouoron quindeci paſſi.

כו

22 וְעַתָּה אִיעַצְכֶם לִהְיוֹתְכֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵבָב כִּי נֶפֶשׁ כָּל־אִישׁ מִכֶּם לֹא תֹאבֵד בִּלְבַדָּהּ הָאֳנִיָּה ׃

Mas aora hos amoneſto que tengays buen animo: porque ninguna perdida aura de perſona de voſotros, ſi no ſolamente del nauio.

23 כִּי עָמַד אֶצְלִי בַּלַּיְלָה הַזֶּה מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר לוֹ הוֹוֶה אָנִי וְאוֹתוֹ עָבַדְתִּי ׃

• Porque eſta noche hà eſtado conmigo el Angel del Dios, del qual yo ſoy, y àlqual ſiruo.

24 לֵאמֹר אַל תִּירָא פַּוְלָא שׁוֶה לָךְ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקֵּיסָר וְהִנֵּה חָנַן אֱלֹהִים אוֹתְךָ כָּל—הָאוֹנִים עִמָּךְ ׃

Diziendo, Paulo no ayas temor: es meneſter que ſeas preſentado delante de Ceſar: y heaqui, Dios te ha dado à todos losque nauegan contigo.

25 לָכֵן חִזְקוּ הָאֲנָשִׁים וְיֶאֱמַץ לְבַבְכֶם כִּי הֶאֱמַנְתִּי לֵאלֹהִים כִּי כֵן יִהְיֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלַי ׃

Portanto, ó varones, tened buen animo: porque yo confio en Dios que ſerá anſi como me ha ſido dicho.

26 כִּי אֶל־אִי אֶחָד צָרִיךְ לִנְפּוֹל אוֹתָנוּ ׃

Mas es meneſter que demos en vna Isla.

27 וְכַאֲשֶׁר אַרְבַּעַת עָשָׂר לַיְלָה הָיָה בְאָנוּתֵנוּ בְּיָם הַדְרִיוּס כַּחֲצִי הַלַּיְלָה הֵבִינוּ הַמַּלָּחִים לִקְרֹב אֲלֵיהֶם אֶרֶץ אֶחָת ׃

Empero venida la catorzena noche, y ſiendo lleuados en el Adria, los marineros à la media noche ſoſpecharon que eſtauan cerca de alguna tierra.

28 וַיִּרְמוּ אֶת—צִנַּת עוֹפֶרֶת וַיִּמְצְאוּ עֶשְׂרִים קוֹמוֹת וְעוֹד מְעַט הָלְכוּ וְשֵׁנִית רָמוּ אֶת־עוֹפֶרֶת וַיִּמְצְאוּ חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה קוֹמוֹת ׃

Y echando la ſonda, hallaron veynte paſſos: y paſſandó vn poquito mas adelante, boluiendo à echar la ſonda, hallaron quinze paſſos.

κζ.

22. Καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου.

Mais maintenant ie vous enhorte que preniez bon courage: car il n'y aura perte aucune entre vous quant à la vie, mais ſeulement du nauire.

23. Παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω.

Car ceſte propre nuict s'eſt preſenté a moi l'Ange du Dieu, auquel ie ſuis, & à qui ie ſers:

24. Λέγων, μὴ φοβοῦ Παῦλε· καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι, καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.

Diſant, Paul, ne crain point, il faut que tu ſois preſenté à Ceſar: & voici, Dieu t'a donné tous ceux-ci qui nauigent auec toi.

25. Διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ. ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι.

Parquoi, ô hommes ayez bon courage, car ie croy à Dieu qu'il ſera ainſi comme il m'a eſté dit.

26. Εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν,

Mais il faut que nous ſoyons iettés en quelque iſle.

27. Ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ, κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν.

Quand donc la quatorzieme nuict fut venue, comme nous eſtions portés çà & là en la mer Adriatique, enuiron minuict, les mariniers eurent opinion que quelque contree leur approchoit.

28. Καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε.

Et iettans la ſonde en bas, trouuerent vingt braſſes: puis eſtans paſſés vn peu plus outre, & ayans derechef ſondé, ils trouuerent quinze braſſes.

CAP. XXVII.

22. Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe, amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

But now I exhort you to be of good courage: for there ſhall be no loſſe of any mans life among you / ſaue of the ſhip onely.

23. Aſtitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius ſum ego, & cui deſervio.

For there ſtoode by me this night the Angell of God/ whoſe I am / and whome I ſerue.

24. Dicens, Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

Saying/ Feare not/ Paul: for thou muſt bee brought before Ceſar: and loe/ God hath giuen vnto thee all that ſayle with thee.

25. Propter quod bono animo eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi.

Wherefore/ Syrs/ be of good courage: for I beleeue God/ that it ſhall be ſo as it hath bene told me.

26. In inſulam aut quandam oportet nos devenire.

Howbeit we muſt be caſt into a certaine Iland.

27. Sed poſteaquam quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

And when the fourthenth night was come / as we were caryed to and from the Adriaticall ſea about midnight/ the ſhipmen deemed that ſome countrey approched vnto them.

28. Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, invenerunt paſſus quindecim.

And ſounded / and founde it twentie fathoms: and when they had gone a litle further / they ſounded againe / and founde fiftene fathoms.

Das XXVII. Capitel.

22. Vnd nun ermahne ich euch/ daß jr vnverzagt ſeyt / denn keines Leben auß vns wird vmbkommen/ ohn das Schiff.

Oc nu formaner ieg eder/ at i ere frimodige/ Thi der ſkal ingen mands Liff aff oſſ omkomme / vden Skibet.

23. Denn diſe Nacht iſt bey mir geſtanden der Engel Gottes/ des ich bin / vnd dem ich diene.

Thi at denne nat ſtod Guds Engel hoſſ mig/ huilcken ieg hører til / oc den ieg tien.

24. Vnd ſprach: Förchte dich nicht Paule / du muſt für den Keiſer geſtellet werden / vnnd ſihe / Gott hat dir geſchencket alle die mit dir ſchiffen.

Oc ſagde / Frycte dig icke Paule / Du ſkalt komme faar Keyſeren / Oc ſee / Gud haffuer giffuit dig alle dem ſom ſeyle met dig.

25. Darumb lieben Männer ſeyt vnverzagt / denn ich glaube Gott/ es wirdt alſo geſchehen/ wie mir geſagt iſt.

Derfaare verer frimodige / kære Mend / Thi ieg tror Gud / det ſkal ſaa ſke / lige ſom mig er ſagd.

26. Wir müſſen aber anfahren an eine Inſulen.

Men wi nødis til at fare til en Øø.

27. Da aber die viertzehende Nacht kam / vnnd wir in Adria fuhren vmb die Mitternacht / wehneten die Schiffleute ſie kemen etwa an ein Land.

Men der den fiortende nat kom/ oc wi fore i Adria ved midnat/ da mente Skibmendene/ at de ſkulde komme nogen ſted til Land.

28. Vnd ſie ſenckten den Bleywurff ein / vnnd funden zweintzig klaffter tieff/ vnd über ein wenig von dannen/ ſenckten ſie abermal / vnnd funden fünfftzehen klaffter.

Oc de kaſte it Blylod ned / oc funde tiue Faffne dyb/ Oc lidet lenger frem/ kaſte de atter igen / oc funde femten Faffne.

Kapitola XXVII.

22. A geſſtě wám radijm/ abyſſte dobrě myſli byli/ nebť nebude ztracen žiwot žádněho z wás kromě ſamě Bárky.

Ale wás teraz vpominam ábyśćie byli dobrey myſli / boć w żadnym z was ſzkody nie bedźie/ oprocz tylko okretu.

23. Neb mi ſe okázal této noci Angel Boží/ gehožto yá gſem / a kterémuž yá ſlaužijm.

Abowiem mi ſię thedy nocy vkazał Anioł Boży / kthoregom ia ieſt/ y kthorego chwalę.

24. Řka: Nebog ſe Pawle/ před Cýſařem muſyſs ſe poſtawiti / a aydal tobě Bůh wſſecky kteřij ſe plawj s tebau.

Opowiedáiąc mi / Nieboy ſię Pawle / potrzebá ábyś ſtánął przed Ceſarzem / á oto cię Bog wſzytkimi dárował ktorzy ſię wioza z toba.

25. Protož mužij buďte dobrě myſli/ neb yá wěřijm Bohu měmu/ že ſe tak ſtane/ yakož gě mi powědijno.

A przetoż bądźćie dobrey myſli o mężowie/ ábowiem ia wierzę Bogu że thák bedźie iáko mi powiedźiał.

26. Ale naypřwé máme ſe doſtati na něyaký Oſtrow.

A muśiemy być wyrzuceni ná niektorym wyſpie.

27. Potom pak když čtrnáctá noc přiſſla/ a my plauli po Moři Adryatſkém/ opůl noci/ domnjwali ſe Marynáři/ zeby ſe gim okazowala neyaká Kragina.

Zatym gdy nádeſzłá noc czternaſta/ gdy ſmy plywáli po morzu Adryatyckim okolo pulnocy zdáło ſie żeglarzom iż byłá bliſko nich niektora kráiná.

28. Kteřijžto ſpuſtiwſſe do wody Olownicy / nalezli wyhlaubij dwadcýti kročegj: A pohnuwſſe ſe odtud maličko/ nalezli wyhlaubij patnácte kročegij.

Ktorzy ſpuściwſzy ſznur z olowem/ náleźli glebiey dwadźieśćiá ſażon / á máluczko dáley poſtąpiwſzy / záſię ſpuściwſzy olow / nálezli ernaśćie ſażon.

כז

29 וְכַד דְּחִילִין הֲוַין דְּדַלְמָא נֶשְׁתְּכַח לַן בְּדוּכְיָתָא דְּאִית בְּהֵין שׁוּעֵא אַרְמִיו מֶן חַרְתָהּ דְּאַלְפָּא אוּקִינָוס אַרְבַּע וַמְצַלֵּין הֲוַו דְּנֶהְוֵא יַוְמָא׃

E temendo di non dare in luoghi aſpri, gittoron quattro ancore da la poppa, e deſiderauano che ſi faceſſe giorno.

30 מַלָּחֵא דֵּין בְּעַו לְמֶעְרַק מֶנָּהּ מֶן אֶלְפָּא וַאֲחֶתוּ מֶנָּהּ לְקַרְקוּרָא לְיַמָּא בְּעֶלְתָּא דְּאִילוֹן בָּהּ ו
וְיֶאסְרוּנָהּ לְאַלְפָּא ב
בְּאַרְעָא׃

Ma cercando i marinari di fuggirſi de la naue, & hauendo calato lo ſcifo nel mare, ſotto colore d'hauere à diſtender le ancore de prora.

31 וְכַד חֲזָא פַּוְלוֹס אֲמַר לְקֶנְטְרוּנָא וְלַאסְטְרַטְיוֹטֵא דְּאֶן הָלֵין בְּאַלְפָּא לָא מְכַתְּרִין אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין דְּתִחוּן׃

Paulo diſſe al Centurione & à i ſoldati, Se coſtoro non reſtano ne la naue, Voi non potete ſaluarui.

32 הָיְדֵין פְּסַקוּ אֶסְטְרַטְיוֹטֵא לְחַבְלֵיהּ דְּקַרְקוּרָא מֶן אֶלְפָּא וְשַׁבְקוּהָ טָעְיָא׃

Allora i ſoldati taglieron le funi de lo ſchifo, e laſcioronlo cader giu.

33 הוּ דֵּין פַּוְלוֹס עַד־מָא דְּהָוָא צַפְרָא מְפַיֵּס הֲוָא לְכֻלְּהוֹן דְּנְקַבְּלוּן סַיְבַרְתָּא כַּד אָמַר לְהוֹן יַוְמָנָא הָא אַרְבַּעְתַּעֲסַר יַוְמִין מֶן קַנְטָא מֶדֶּם לָא טְעִים לְכוֹן׃

Et eſſendo gia per farſi giorno, Paulo eſortaua tutti à prender cibo, dicendo, Queſte è il quartodecimo giorno, che voi aſpettando ſete digiuni, ſenz'hauer preſo coſa alcuna.

34 מֶטוּל הָדָא בָּעֵא אֶנָא מֶנְּכוֹן דְּתֶתְקַבְּלוּן מֵאכוּלְתָּא לְקוּיָמָא דְּחַיַּיכוֹן מְנָתָא גֵּיר מֶן רִישָׁא דְּחַד מֶנְּכוֹן לָא אַבְדָא׃

Perilche io v'eſorto à pigliar del cibo imperoche queſto appartiene à la voſtra ſalute: perche di niſſun di voi cadra vn capello di teſta.

כז

29 וִירֵאִים אֲנַחְנוּ פֶּן אֶל־מְקוֹמוֹת הַסְּלָעִים נִפֹּל וַנַּשְׁלִיךְ מֵאָחוֹר הָאֳנִיָּה עֲגוֹת אַרְבַּע וַיִּתְפַּלְּלוּ לִהְיוֹת יוֹם׃

Y auiendo temor de dar en lugares aſperos, echando quatro anclas de la poppa, deſſeauan que ſe hizieſſe de dia.

30 וְהַמַּלָּחִים מְבַקְשִׁים לִבְרוֹחַ מֵאֳנִיָּה וַיַּנִּיחוּ אֶת־הַסְּפוּדָה אֶל־הַיָּם אוֹמְרִים כְּמוֹ עֲתִידִים לִמְשֹׁךְ מֵרֹאשׁ אֶת־הָעֲגוֹת׃ •

Entonces procurando los marineros de huyrſe del nauio, echando el batel à la mar cõ parecer como que querian largar las anclas de proa.

31 וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס לְשַׂר מֵאָה וּלְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה אִם לֹא יְעוֹדְדוּ הָאֵלֶּה בָּאֳנִיָּה אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לְהִמָּלֵט׃

Paulo dixo al Centurion y à los ſoldados, Si eſtos no quedan en el nauio, voſotros no podeys ſaluarhos.

32 אָז גָּזְרוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה אֶת־חַבְלֵי הַסְּפוּדָה וְהִנִּיחוּהָ לִנְפּוֹל׃

Entonces los ſoldados cortaron los cabos del batel, y dexaronlo perder.

33 וְעַד אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לִהְיוֹת בֹּקֶר וַיִּעַץ אוֹתָם כֻּלָּם לָקַחַת לֶחֶם וּלְסַעֵד לִבָּם לֵאמֹר שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר הוּא הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר מְקַוִּים אֲנַחְנוּ בְּלִי אֹכֶל הִתְעוֹדַדְתֶּם וּמְאוּמָה לֹא טָעוֹם׃

Y como ſe començo à hazer de dia, Paulo exhortaua à todos que comieſſen, diziendo, Eſte es el catorzeno dia que eſperays y permaneceys ayunos no comiendo nada:

34 עַל־כֵּן מֵעִיז אָנֹכִי אֶתְכֶם לְסַעֵד אֶת לִבּוֹתֵיכֶם כִּי זֹאת תִּהְיֶה אֶל־יְשׁוּעַתְכֶם כִּי אִם הֱיוּ לִבְנֵי חַיִל וּלְאִישׁ מִכֶּם לֹא יִפּוֹל מִשַּׂעֲרוֹת רָאשֵׁיכֶם אַרְצָה׃

Portanto ruego hos que comays por vueſtra ſalud: que niaun vn cabello de la cabeça de ninguno de voſotros perecera.

κζ.

29. Φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.

Et craignans qu'ils ne tombaſſent en quelque eſcueil, ils ietterent quatre ancres de la pouppe du nauire, deſirans que le iour vinſt.

30. Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν.

• Et comme les mariniers cerchoyent à s'enfuir du nauire, ayans aualé l'eſquif en la mer, comme s'ils euſſent voulu laſcher les ancres du coſté de la proue

31. Εἶπεν ὁ παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.

Paul dit au Centenier & aux gendarmes, Si ceux-ci ne demeurent dedans le nauire, vous ne pouuez vous ſauuer.

32. Τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν.

Adonc les gendarmes couperent les cordes de l'eſquif, & le laiſſerent choir en bas.

33. Ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι.

Et pendant que le iour deuoit venir, Paul les enhorta tous de prendre quelque nourriture, diſant. Auiourd'hui eſt le quatorzieme, iour qu'en attendant vous eſtes demeurés à ieun, & n'auez rié prins.

34. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται.

Parquoi ie vous enhorte que preniez quelque nourriture, attendu qu'il eſt expedient pour voſtre ſauueté: car il ne cherra de nul de vous vn cheueu de la teſte.

CAP. XXVII.

29. Timentes autem ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant diē fieri.

Then fearing leſt they ſhould haue fallen into ſome rough places/ they caſt foure ancres out of the ſterne/ and wiſhed that the day were come.

30. Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à prora ancoras extendere.

Now as the mariners were about to flee out of the ſhip/ and had let downe the boat into the ſea vnder a colour as though they woulde haue caſt ancres out of the foreſhip.

31. Dixit Paulus Centurioni & militibus, Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.

Paul ſayde vnto the Centurion and the ſouldiers/ Except theſe abide in the ſhip/ ye cannot be ſafe.

32. Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ: & paſſi ſunt eam excidere.

Then the ſouldiers cut of the ropes of the boat/ and let it fall away.

33. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.

And when it began to be day/ Paul exhorted them all to take meate/ ſaying/ This is the fouretenth day that ye haue taryed/ and continued faſting/ receyuing nothing.

34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra, quia nullius veſtrum capillus de capite peribit.

Wherefore I exhort you to take meate: for this is for your ſafe garde: for there ſhall not an heare fall from the head of any of you.

Das XXVII. Capitel.

29. Da forchten ſie ſich/ ſie würden an harte ort anſtoſſen/ vnnd worffen hinden vom Schiff vier Ancker ein/ vnd wündſcheten daß tag würde.

Da fryctede de at de ſkulde ſtøde paa haarde Steder/ oc de kaſte fire Ackere bag vd aff Skibet/ oc yndſkede at det vilde vorde dag.

30. Da aber die Schiffleute die flucht ſuchten auß dem Schiffe/ vnd den Kahn niderlieſſen/ in das Meer/ vnd gaben für/ ſie wolten die Ancker vorne auß dem Schiffe laſſen.

Oc der Skibmendene ſøgte effter at fly aff Skibet/ oc ſette Baaden ned i Haffuit/ oc lode ſom de vilde kaſte flere Ackere faare aff Skibet.

31. Sprach Paulus zu dem Vnterhauptman/ vnd zu den Kriegsknechten: Wenn diſe nicht im Schiffe bleiben/ ſo köndt jhr nicht beym Leben bleiben.

Da ſagde Paulus til Vnderhøffuitzmanden oc til Stridzmendene/ Der ſom diſſe icke bliffue i Skibet/ da kunde i icke bliffue ved Liffuit.

32. Da hieben die Kriegsknechte die Stricke ab von dem Kahn/ vnd lieſſen in fallen.

Da hugge de Stridzmendene linerne aff Baaden/ oc lode hannem falde.

33. Vnd da es anfieng liecht zu werden/ ermanet ſie Paulus alle/ daß ſie Speiſe nemen/ vnnd ſprach: Es iſt heute der viertzehende tag/ daß jhr wartet vnd vngeſſen blieben ſeyt/ vnd habt nichts zu euch genommen.

Oc der det begynte at bliffue liuſt/ da formanede Paulus dem alle/ at de ſkulde faa Mad/ oc ſagde/ Det er i dag den fiortende dag/ at i haffue tøffuit oc icke ædet/ oc inted taget til eder.

34. Darumb ermane ich euch ſpeiſe zunemen/ euch zu laben/ denn es wird ewer keinem ein Haar von dem Haupt entfallen.

Der faare formaner ieg eder/ at i tage Maad/ oc verquege eder/ Thi der ſkal icke falde it haar aff nogen eders Hoffuit.

Kapitola XXVII.

29. A bogjce ſe aby na mělké mijſto nevhodili/ wypuſtiwſſe z Bárky čtyři Kotwy/ žádali aby den byl.

A bojac ſie áby ná mieyſcá nie rowne nie przyßli/ rzućiwßy cztery kotwice z okrętu/ prágnęli áby dźień náſtał.

30. A když Marynáři chtěli vtecy z Barky puſtiwſſe Cžlun Korabowý do Moře/ pod zámyſlem/ yakoby chtěli od předku Bárky Kotwe roztahowati.

Tedy żeglarze gdy ſie ſtárali iákoby vćiec z okrętu puśćiwßy barkę ná morze rzkomo chćieli od przodku zárzucáć kotwice.

31. Řekl Pawel Setnijkowi a Žoldnéřuom: Nezuoſtanau-li tito na Bárce/ wy nebudete moci zachowáni býti.

Rzekł tedy Páwel ſetnikowi y ſłużebnym/ iśliż ći nie zoſtáná w okręcie/ tedy wy nie możećie być záchowáni.

32. Tedy Žoldnéři vtijnali prowazy v Cžlunu/ a puſtili gey aby přeč plynul.

A ták ſłużebni obćięli powrozy v barki/ y dáli iey vpáść.

33. A když počalo ſwitati/ proſyl Pawel wſſech/ aby pogedli/ řka: Giž geſt tomu dnes čtrnáctý den/ yakž trwáte poſtijce ſe/ a nic gſte negedli:

Zátym gdy dźień począł náſtáwáć/ nápominał Páwel wßythki áby iedli/ mowiąc/ Tenći dźień ieſt cżternaſty/ iáko czekáiąc trwaćie łáczni nic nie iedząc.

34. Protož proſým was/ abyſſte přijali pokrm pro waſſe zdrawij/ neb žádného z wás wlas s hlawy nezahyne.

Dla tegoż was nápominam ábyśćie iedli/ ábowiemći wam to będźie ku zdrowiu wáßemu pożytheczno/ gdyż żadnego z was y włos z głowy nie ſpadnie.

כז

35 וְכַד הָלֵין אֲמַר נְסַב לַחְמָא וְשַׁבַּח לַאלָהָא קְדָם כֻּלְּהוֹן וַקְצָא וַאֲקִף לְמֵאכַל׃

E dette ch'egli hebbe queſte coſe, preſe del pane, e rendè gratie à Dio in preſentia di tutti, e ſpezzatolo, cominciò à mangiare.

36 וְאֶתְבַּיַּאו כֻּלְּהוֹן וְקַבֶּלוּ תּוּרְסָיָא׃

Onde hauendo tutti fatto buono animo, preſero ancor eſſi da mangiare.

37 אִיתַיְן הֲוַיְן דֵּין בְּאַלְפָא מָאתַיִן וְשַׁבְעִין וְשֵׁת נַפְשָׁן׃

Et erauammo tra tutti ne la naue dugento ſettanta ſei perſone.

38 וְכַד סְבַעוּ מֵאכוּלְתָא אַקִּלוּ מִן אַלְפָא וְשַׁקְּלוּ חִטֵּא וְשַׁדַּו בְּיַמָּא׃

Satiati che furon di mangiare, alleggerìron la naue, gittando il grano nel mare.

39 וְכַד הֲוָא יַוְמָא סַפָּנֵא אֵידַעת הִי אַרְעָא לָא אֶשְׁתַּוְדַעוּ אֶלָּא חָרוּ עַל גִּיב יַבְּשָׁא כַּנְפָא חֲדָא דְּיַמָּא אַיְכָא דְּרָגִין הֲווֹ דְּאֵן מֶשְׁכְּחָא יַדְחוּנָהּ לְאַלְפָא׃

Quando poi fu venuto il giorno, non conoſceuano la terra: ma conſiderauano vn certo golfo che haueua lito, nel qual diſegnauano ſpinger la naue, ſe haueſſeno potuto.

40 וּפַסְקוּ לְאוּקִינָיס מִן אַלְפָא וַאַרְפִּיו אֶנֵּין בְּיַמָּא וְשַׁרִי רַכְבָא דְּסוּכָּנֵא וְתַלִיו אַרְמוּנוּן וְעוּרָא לְרוּחָא דְּנָשְׁבָא וְרָדִין הֲוַיְן לְאַפֵּי יַבְּשָׁת׃

E coſi ritirate l'ancore, ſi commeſſero al mare, allargando inſieme con le giunture de timoni: & alzato fu l'artimone al fiato del vento, tendeuano verſo il lito.

41 וְנֶשַׁת אַלְפָא בְּדוּכְתָא דְּרָמָא בֵּינָת תְּרֵין עוּמְקִין דְּיַמָּא וְאֶתְחַרְיַת בָּהּ וְקָם עֲלֶיהָ גַּבָּהּ קַדְמָיָא וְלָא מֶתְתְּזִיעַ הֲוָא גַּבָּהּ דֵּין אַחֲרָיָא אֶשְׁתְּרִי מִן קְטִירָא דְּגַלְּלָא׃

Ma eſſendo incorſi in vn luogo di due mari, vrtorono la naue: & eſſendoſi ficcata la proda, reſtaua immobile: e la poppa ſi diſfaceua per la violentia de l'onde,

כז

35 וְכַאֲשֶׁר אָמַר אֶת־הָאֵלֶּה לָקַח אֶת־הַלֶּחֶם וַיּוֹדֶה לַיהוָה לִפְנֵי־כֻלָּם וַיִּשְׁבֹּר וַיָּחֶל לֶאֱכֹל׃

Y auiendo dicho eſto, tomando el pan, hizo gracias á Dios en preſencia de todos: Y partiendo començo á comer.

36 וַיִּהְיוּ טוֹבֵי־לֵבָב כֻּלָּם וַיִּסְעֲדוּ לְבוֹתָם׃

Entonces todos teniendo ya mejor animo, comieron ellos tambien.

37 וַנְּהִי כָל־נֶפֶשׁ בָּאֳנִיָּה מָאתַיִם שִׁבְעִים וָשֵׁשׁ׃

Y eramos todas las perſonas enel nauio, dozientas y ſetenta y ſeys.

38 וְשָׂבְעוּ לֶחֶם וְהֵקַלּוּ אֶת־הָאֳנִיָּה וַיָּטִילוּ אֶת הַחִטָּה אֶל־הַיָּם׃

Y hartados de comida, aliuiauan el nauio echando el grano à la mar.

39 וַיְהִי־בֹקֶר וְלֹא הִכִּירוּ אֶת־הָאָרֶץ אַךְ חֵיק אֶחָד צָפָה פִּלְסוּ אֲשֶׁר לוֹ שְׂפַת הַיָּם אֲשֶׁר בּוֹ אִם יוּכְלוּ לְהַדִּיחָם אֶת־הָאֳנִיָּה׃

Y como ſe hizo de dia, no conocian la tierra: mas vian vn golfo, que tenia orilla àl qual açordauan de echar, ſi pudieſſen, el nauio.

40 וְכַאֲשֶׁר גִּלְּלוּ אֶת־הָעֲגוֹת הִנִּיחוּ אֳנִיָּה לַיָּם וּכְאֶחָד הִתִּירוּ אֶת־צְמִידֵי הַתַּחְבּוּלֹת וְהֵרִימוּ גֵּס גָּדוֹל לָרוּחַ נְשֻׁבָה בּוֹ לִתְקוֹף אֶת־הַיַּבָּשָׁה׃

Alcando las anclas, dexaronſe à la mar, largando tambien las ataduras de los gouernalles: y alçada la ceuadera àl ſoplo del ayre, yuanſe à la orilla.

41 וּבִנְפוֹל אוֹתָנוּ אֶל־מָקוֹם מִשְׁפְּתַיִם הִתְקִיפוּ בְּתֹקֶף אֶת־הָאֳנִיָּה וְרֹאשׁ הָאֳנִיָּה נִחַת לַעֲמֹד וְלֹא נָמוֹט אַךְ אֲחוֹרוֹ נִקְרַע בַּעֲיָם הָרוּחַ וְהַגַּלִּים׃

Mas dando en vn lugar de dos aguas, la nao dió àl traues: y la proa hincada eſtaua ſin mouerſe, y la popa ſe abria con la fuerça de la mar.

κζ.

35. Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.

Et quand il eut dit ces choſes, & prins du pain, il rendit graces à Dieu deuant tous: & l'ayant rompu commença à manger.

36. Εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς.

Adonques tous ayans prins courage ſe prindrent auſſi à manger.

37. Ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ.

Or eſtions-nous au nauire en tout deux cens ſeptante ſix ames.

38. Κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.

Et quand ils furent raſſaſiés de viande, ils allegerent le nauire, iettans le blé en la mer.

39. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.

Mais le iour eſtant venu, ils ne recognoiſſoyent point le paiis: ains apperceurent vn goulfe ayant riuage, auquel ils deliberoyent ietter le nauire, s'ils euſſent peu.

40. Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.

Parquoi ayans retiré les ancres, ils l'abandõnerent à la mer, laſchans quand & quand les attaches des gouuernaux: & l'artimon leué au vent, tirerent vers les riuage.

41. Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.

Mais eſtans tombés en vn lieu où deux courans ſe rencontroyent, ils y heurterent la nauire, & la proue eſtant fichee demeuroit ferme, mais la pouppe ſe rompoit par la violence des vagues.

CAP. XXVII.

35. Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cum fregiſſet, cœpit manducare.

And when he had thus ſpoken / he tooke bread/ and gaue thankes to God/ in preſence of them all/and brake it/and began to eate.

36. Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

Then were they all of good courage/and they alſo tooke meate.

37. Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

Nowe we were in the ſhip in al two hundreth/threeſcore and ſixtene ſoules.

38. Et ſatiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare.

And when they had eaten ynongh / they ligthened the ſhip / and caſt out the wheate into the ſea.

39 Cum autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quendam conſiderabant habentem litus, in quem cogitabant, ſi poſſent eiicere navem.

And when it was day / they knew not the countrey/but they ſpied a certaine creeke with a banke / into the which they were minded (if it were poſſible) to thruſt in the ſhippe.

40. Et cum ancoras ſuſtuliſſent, committebāt ſe mari, ſimul laxantes iuncturas gubernaculorum: & levato artémone ſecundum auræ flatum, tendebant ad litus.

So when they had taken vp the ancres / they committed the ſhip vnto the ſea/and looſed the rudder bondes / and hoyſed vp the maine ſaile to the winde/ and drewe to the ſhore.

41. Et cum incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis verò ſolvebatur à vi maris.

And when they fell into a place/ where two ſeas met / they thruſt in the ſhippe: and the fore parte ſtucke faſt / and could not bee moued/but the hinder parte was broken with the violence of he waues.

Das XXVI. Capitel.

35. Vnd da er das geſaget/ nam er das Brot/ dancket Gott für jhnen allen/ vnd brachs/ vnd fing an zu eſſen.

Oc der hand haffde det ſagd/ tog hand Brød/ tackede Gud for dem alle/ oc brød det/ oc begynte at æde.

36. Da wurden ſie alle guts muts/ vnd namen auch ſpeiſe.

Da bleffue de alle frimodige/ oc finge dem ocſaa Mad.

27. Vnſer waren aber alle zuſammen im Schiff/ zwey hundert vnnd ſechs vnd ſiebentzig Seelen.

Men wi vaare alle tilſammen i Skibet/ thu hundrede oc ſex oc halffierdeſindstiue Siele.

38. Vnd da ſie ſatt wurden/ erleichterten ſie das Schiff/ vnd worffen das Getreide in das Meer.

Oc der de bleffue mætte/ forlaaſſede de Skibet/ oc kaſte Kornet i Haffuit.

39. Da es aber tag ward/ kandten ſie das Land nicht. Eines Anfurts aber wurden ſie gewar/ der hatte ein Vfer/ da hinan wolten ſie das Schiff treiben/ wo es möglich were.

Oc der det bleff dag/ kende de Landet icke. Men de ſaae en Haffn ſom haffde en bræd/ der vilde de ſtyret Skibet hen/ om det haffde veret mueligt.

40. Vnd da ſie die Ancker auffgehuben/ lieſſen ſie ſich dem Meer/ vnd löſeten die Ruderband auff/ vnd richteten den Segelbawm nach dem Winde/ vnd trachteten nach dem Vfer.

Oc der de toge Ackerne op/ gaffue de ſig til Søſſ/ oc løſde Roret aff/ oc vende Raaen effter Været/ oc lagde ſig effter at komme til Landet.

41. Vnd da wir fuhren an einen ort/ der auf beyden ſeiten Meer hatte/ ſtieß ſich das Schiff an/ vnnd das forder theil bleib veſte ſtehen vnbeweglich/ Aber das hinder theil zubrach/ von der gewalt der Wellen.

Oc der wi fore til en Sted/ ſom haffde Haffuit paa baade ſider/ der ſtøtte Skibet paa/ oc den fremmerſte deel bleff faſt ſtaaendis wrørlig/ Men bagdelen ſloſſ ſønder aff bølgernis mact.

Kapitola XXVII.

35. A když to powěděl/ wzaw chlěb/ djky wzdáwal Bohu/ předewſſemi: A když rozlomil počal gijſti.

To rzekßy wziął chleb/ y czynił dzięki Bogu przed wßythkimi/ y vłomiwßy/ począł ieść.

36. Tehdy y oni potěſſywſſe ſe přigijmali pokrm.

Ale gdy wßyſcy iuż byli lepßey myſli/ poczęli też ieść y oni.

37. A bylo nás wſſech Lidij na Bárce/ dwě Stě Sedmdeſáte a ſſeſt.

A było nas wßythkich oſobám w okręcie/ dwieśćie y śiedm dzieśiąt y ßeść.

38. A poſylněni gſauce pokrmem/ oblehčowali Bárku/ mecyce Pſſenicy do Moře.

Tedy náiadßy ſie polekczáli okrętu/ wyrzucáiąc pßenice w morze.

30. A když byl učiněn den/ nemohli země widěti/ než zátoku něyakau ſeznamenali ana má břeh/ y myſlili mohliliby kterak k němu přiſtati s Bárazu.

A gdy iuż dzień nádßedł/ nie ználi ziemie/ wßákoż vyzreli niektorą odnogę máiącą brzeg/ ná ktorą myślili/ ieśliby mogli wprawić okręt.

40. A když Kotwy z wody wytáhli/ dali ſe na Moře/ ſprawiwſſe také prowazy Prawidl/ a zdwijhſſe menſſýwě trnijk/ podlě wijnij wětru/ táhli ſe k břehu.

Záthym wyciągnawßy kotwice/ puścili ſie ná morze/ y odtawßy panwie od ſtyru/ á podaiozßy mnieyßy zagiel/ puścili ſie zá wiátrem ku brzegowi.

41. A když gſme treffili na to mijſto/ kde ſe dwoge Moře ſcházý/ tu ſe nám zaſtawila Barka: a přednij konec Bárky ſtal nehaybijc ſe/ zádnij pak konec lámal ſe náſylijm wln.

A gdy nápádli ná mieyſce gdźie ſie dwie morzá ſchodzą/ otrácił ſie okręt/ á przodek okrętu thák ſtánął że ſie áni rußył/ ále zad łamał ſie od náwáłności wod.

כז

42 וּצְבוֹ הֲווֹ אַסְטְרַטִיוּטֵא
דְּיִקְטְלוּן אֶנּוּן לַאסִירֵת
דְּלָא יִרְמוּן סַחְוָא וְיֵעַרְקוּן
לְהוֹן מֶנְּהוֹן׃

Allora il conſiglio de ſoldati fu d'ammazzare i prigioni, accioche notando via, non ſene fuggiſſe alcuno.

43 וְקֶנְטְרוּנָא כְּצָא אֶנּוּן
מֶן הָדָא מֶטּוּל דְּצָבֵא הֲוָא
דִּיחֵת לְפַוְלוֹס וְלַאֵילֵין
דְּמֶשְׁכְּחִין הֲווֹ דְּיִרְמוֹן ס
סַחְוָא פַּקֵד לְהוֹן דְּבַקַדְמָיֵא
יֶסְחוֹן וְיֶעְבְּרוּן לַאַרְעָא׃

Ma il Centurione volendo ſaluar Paulo, gli ritraſſe da tal propoſito, e comando che quelli che poteuan natare, ſi gittaſſen giu i primi, & vſciſſeno à terra.

44 וַלְשַׁרְכָּא עַל דַּפֵּא וְעַל
קַיְסֵא אַחְרָנֵא דְּאֶלְפָּת
אַעְבַּר אֶנּוּן וְהָכַנָּא כֻּלְּהוֹן
אֶשְׁתַּוְזַבוּ לַאַרְעָא׃

Egli altri, chi ſopra tauole, e chi ſopra qualche altra coſa de la naue: e coſi auuenne che tutti ſi saluorono in terra.

כז

42 וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה הִתְיַעֲצוּ
לַהֲרֹג אֶת־הָאֲסוּרִים פֶּן יִבְרַח
אִישׁ מֵהֶם בְּשָׂחוֹתָם׃

Entonces el acuerdo de los ſoldados era, que mataſſen los preſos: porque ninguno huyeſſe eſcapandoſe nadando.

43 וְשַׂר מֵאָה רָצָה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־
פּוּלוֹס מְנָעָם מֵעֲצָתָם וַיְצַו
לְאֵלֶּה אֲשֶׁר יָכְלוּ לִשְׂחוֹת לִרְמוֹת
אֶת־—נַפְשָׁם בָּרִאשׁוֹנָה בַּיָּם
וּלְהִתְמַלֵּט אֶל־הָאָרֶץ׃

Mas el Centurion, queriendo ſaluar à Paulo, eſtoruò eſte acuerdo: y mando que los que pudieſſen nadar, ſe echaſſen los primeros, y ſalieſſen à tierra:

44 וְאֵת שְׁאֵרִיתָם אֲחָדִים עַל־
הַדְּלָתוֹת וַאֲחֵרִים עַל־הַכֵּלִים
אֲשֶׁר עַל־אֳנִיָּה וְכֵן נִמְלְטוּ כֻלָּם
אֶל־הַיַּבָּשָׁה׃

Y los demas, parte en tablas, parte en coſas del nauio: y anſi aconteciò que todos ſe ſaluaron à tierra.

κζ.

42. Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι.

Adonc le conſeil des gendarmes fut de tuer les priſonniers, de peur que quelcun s'eſtant ſauué à nage ne s'enfuit:

43. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλεύματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾷν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι.

Mais le Centenier voulant ſauuer Paul, les empeſcha d'executer ce conſeil, & commanda que ceux qui pourroyent nager, ſe iettaſſent hors les premiers, & ſe ſauuaſſent en terre,

44. Καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Et les autres, les vns ſur des ais, & les autres ſur quelques pieces du nauire. Et ainſi aduint que tous ſe ſauuerent en terre.

כח

1 וּמֶן בָּתַר——כֵּן יִלֶפְן
דְּמִילִיטִי מֶתְקַרְיָת הָי
גָּזַרְתָּא וּבַרְבְּרָיֵא דְּעָמְרִין
הֲווֹ בָּהּ רַחֲמֵת סַגִּיאָא
חַוִּיו לְוָתַן׃

E Scampati che furono, allor conobbero che l'iſola ſi chiamaua Melita. E i Barbari ci vſauano non mediocre humanità.

2 וַאוּחֶדוּ נוּרָא וְקַרְאוּן
לְכֻלַּן דְּנֶשְׁחַן מֶטּוּל מֶטְרָא
סַגִּיאָא וְקוּרְשָׁת דְּאִית
הֲוָת׃

Imperoche accendendo del fuoco, ci ricettauano tutti, per la pioggia che ſopraſtaua: e per il freddo.

3 וּפַוְלוֹס שְׁקַל סוּגָאָת
דְּחַכּוּבֵא וְסָם עַל נוּרָת
וּנְפַקַת מֶנְּהוֹן אֶכִדְנָא מֶן
דַּתְחָא דְּנוּרָא וְנַכְתַּת ב
בְּאִידֵהּ׃

La doue Paulo hauendo raccolta vna buona quantità di ſarmenti, e poſtili ſopra il fuoco, vna vipera vſcì fuore per il calore, & attaccoſili à la mano.

כח

1 וְכַאֲשֶׁר נִמְלְטוּ אָז יָדְעוּ כִּי
מְלִיטִי נִקְרָא הָאִי הַזֶּה וְלַעֲזִים
יוֹשְׁבֵי־הָאִי חֶסֶד וּצְדָקָה לֹא
קְטַנָּה עָשׂוּ אִתָּנוּ׃

Y Como eſcapamos, entonces conocimos la Isla, que ſe llamaua Melita. Mas los barbaros nos hazian no poca humanidad.

2 כִּי בָעֲרוּ אֶת־מְדוּרָה וְקִדְּמוּ
וְקִבְּלוּ אוֹתָנוּ כֻלָּנוּ בַּעֲבוּר מָטָר
הַנִּצָּח וּבַעֲבוּר הַקֹּר׃

Porque encendido vn gran fuego nos recibieron à todos, à cauſa de la lluuia que venia, y del frio.

3 וְכַאֲשֶׁר פָּתַל פּוּלוֹס רֹב קְצָפוֹת
וְשָׂם עַל־הַמְּדוּרָה וַיֵּצֵא אֶפְעֶה
מֵחֹם הָאֵשׁ וּמָשַׁשׁ אֶת־יָדוֹ׃

Entonces auiendo Paulo allegado algunos ſarmientos, y pueſtolos enel fuego, vna biuora huyendo del calor le acometió à la mano.

ΚΕΦΑΛ. κη.

ΚΑὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. Οἱ δὲ Βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν.

Eſtans donc venus à ſauueté: ils recognurent alors que l'iſle eſtoit appelee Malte. Et les Barbares vſerent d'vne ſinguliere humanité enuers nous;

2. Ἀνάψαντες γὰρ πυράν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος.

Car ils allumerent vn grand feu & nous recueillirent tous, pour la pluye qui nous preſſoit, & pour le froid.

3. Συστρέψαντος δὲ τοῦ παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυράν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

Adonc Paul ayant ramaſſé quelque quantité de ſarmens, comme il les eut mis au feu, vne vipere ſortit hors à cauſe de la chaleur, & lui enuahit la main.

CAP. XXVII.

42. Militum autem conſilium fuit ut cuſtodias occiderent: ne quis cum enataſſet, effugeret.

Then the ſouldiers counſell was to kill the priſoners: leaſt any of them / when hee had ſwomme out / ſhould flee away.

43. Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: iuſſitque eos qui poſſent natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terram exire.

But the Centurion willing to ſave Paul/ ſtayed them from this counſell / and commaunded that they that coulde ſwimme / ſhould caſt themſelues firſt into the ſea/ and go out to land.

44. Et cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

And the other/ ſome on boardes / and ſome on certaine pieces of the ſhippe: and ſo it came to paſſe/ that they came all ſafe to lande.

CAP. XXVIII.

ET cùm evaſiſſemus, tũc cognovimus quia Mitylene inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

And when they were come ſafe/ then they knewe that the Ile was called Melita. And the Barbarians ſhewed vs no litle kindenes.

2. Accenſa enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat & frigus.

For they kindled a fire/ and receyued vs euery one / becauſe of the preſent ſhoure/ and becauſe of the colde.

3. Cũ congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cum proceſſiſſet, invaſit manum eius.

And when Paul had gathered a nomber of ſtickes / and layd them on the fire/ there came a viper out of the heat / and lept on his hande.

Das XXVII. Capitel.

42. Die Kriegsknechte aber hatten einen rath/ die Gefangenen zu tödten/ daß nicht jemand/ ſo herauß ſchwimme/ entflöhe.

Da haffe Stridzmendene it Raad / at ihielſla Fangerne / at der ſkulde icke nogen vndkomme / om hand ſuømmede bort.

43. Aber der Vnterhauptman wolte Paulum erhalten/ vnd wehret jrem fürnemen / vnnd hieß die da ſchwimmen kondten / ſich zu erſt in das Meer laſſen/ vnd entgehen an das Land.

Men Vnderhøffuitzmanden vilde beuare Paulum / oc forhindrede deris opſæt/ Oc hand bød/ at de ſom kunde ſuømme / ſkulde førſt giffue ſig i Haffuit oc vndgaa til Landet.

44. Die andern aber / etliche auff den Brettern / etliche auff dem das vom Schiffe war. Vnd alſo geſchach es / daß ſie alle erhalten zu Lande kamen.

Men nogle aff de andre paa fiele / oc nogle paa det/ ſom vaar aff Skibet. Oc det ſkede ſaa/ at de komme alle beholdne til Landet.

Das XXVIII. Capitel.

Vnd da wir außkamen / erfuhren wir/ daß die Inſulen Melite hieß. Die Leutlein aber erzeigeten vns nicht geringe Freundſchafft.

OC der wi vndkomme/ da forfore wi / at den Øø hed Melite. Men Folcket beuiſde oſſ icke lidet Venſkaff.

2. Zündeten ein fewr an/ vnd namen vns alle auff / vmb deß Regens / der über vns kommen war / vnd vmb der Kälte willen.

De tende en ild op / oc anammede oſſ alle / for den Regen ſom var kommen paa oſſ/ oc for kulden ſkyld.

3. Da aber Paulus einen hauffen Reiſer zuſammen raffelt / vnd legt es auffs fewer / kam ein Otter von der hitze/ vnd fuhr Paulo an ſeine Hand.

Oc der Paulus ſaffnede en hob Riſſ tilſammen/ oc lagde paa ilden / da kom en Øgle aff heden / oc kom paa Pauli Haand.

Kapitola XXVII.

42. Zoldněkuow pak ta rada byla/ aby Wězně zmordowali/ aby gim některý wyplyna nevtekl.

Thedy ſlużebni rádźili áby wieźnie pomordowáli / iżby kthory wyplynawſzy nie vćiekł.

43 Ale Setnijk chtěge zachowati Pawla/ nedal toho včiniti: Y rozkázal těm kteřijž mohli plynauti / aby ſe puſtili naẏprwě do Moře/ a wyſſli na Zemi:

Ale ſetnik chcąc zachowáć Páwłá/ nie dopuśćił im tey rády/ á roſkazał áby ći ktorzy mogą przeplynąć naprzod wyſkákowáli / y ná brzeg wychodźili.

44. Ginij pak aby na Dckach plynuli: a někteřij na tom co bylo zlamaného z Bárky. Y ſtalo ſe tak/ že wſſyckni zdrawij wyſſli na zemi:

Drudzy záſię część ich ná deſzczkach/ á część ná káwałcoch okrętu/ Y ſtáło ſię tákże wſzyſcy zdrowo wyſzli ná źiemię.

Kapitola XXVIII.

A Když gſme z toho nebezpečenſtwij wyſſli/ tehdy gſme teprw poznali/ že Oſtrow ten ſlaul Melite. Lidě pak toho Oſtrow a welikau k nam přijwětiwoſt vkázali.

TEdy gdy zdrowo vſzli / poználi iż to był wyſep kthory zowa Melitá. A pogáni okázowáli nam nie ledá ludzkość.

2. Neb zapaliwſſe hranicy drew / přijali nás wſſeckny / pro Deſſt kterýž w tu chwijli by./ pro zymu.

Abowiem zápaliwſzy ſthos drew / przyięli nas wſzytkich dla dżdżá kthory miał być / y dla źimná.

3. A když Pawel ſebral náručij roždij a kladl na oheň tehdy Geſſter kavtijkage před horkem/ připala ſe k ruce geho.

A gdy Páwel názbierał nieco gáłęźia winnego / y kładł ná ſtos/ wyrwáwſzy ſię żmiiá z ćiepłá / vchwyćiłá go zá rękę.

כח

4 וְכַד חֲזַאוּהִי בַּרְבְּרָיֵא דְּתַלְיָא בְּאִידֵהּ אָמְרִין הֲווֹ כְּבַר הָנָא גַּבְרָא קָטוֹלָא הוּ דְּכַד אֶשְׁתַּוְזַב מֶן יַמָּא כֵּאנוּתָא לָא שַׁבְקָתֵהּ דְּיֵחֵא׃

Come i Barbari viddero la beſtia che pendeua da la ſua mano, diceuano tra loro, Queſt'huomo ſenza fallo è homicida: ilquale eſſendo ſcampato dal mare, la vendetta non lo laſcia viuere.

5 הָו דֵּין פַּוְלוֹס אֲנִיף אִידֵהּ וְאַשְׁדָּהּ לְאַכִדְנָא בְּנוּרָא וּמֶדֶם דַּסְנֵא לָא הֲוָיֵהּ׃

Ma egli ſcoſſa la vipera nel fuoco, non ne patì male alcuno.

6 סַבְרִין הֲווֹ דֵּין בַּרְבְּרָיֵא דְּבַר שָׁעְתֵהּ מֶתְמְסֵא וְנָפֵל כַּד מִית עַל אַרְעָא וְכַד עְדָנָא סַגִּיָאא סַכִּיו וַחֲזַוו דְּמֶדֶם דַּסְנֵא לָא הֲוָיֵהּ שַׁחְלֶפוּ מֶלַּיְהוֹן וְאָמְרוּ ד דַּאלָהָא הוּ׃

Doue eſſi aſpettauano ch'ei doueſſe gonfiarſi, ò cader ſubbito morto. Et hauendo aſpettato vn gran pezzo, e vedendo che non glien'auueniua incommodo alcuno, mutati d'opinione, diceuano, ch'egli era vno Iddio.

7 אִית הֲוָא דֵּין קוּרְיָא בֵּהּ בְּהָו אַתְרָא לְגַבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא פּוּפְלִיוֹס דְּהָו הֲוָא רִישָׁהּ דְּגָזַרְתָּא וְקַבְּלַן בְּבַיְתֵהּ תְּלָתָא יוֹמִין חַדְיָאִית׃

Erano in quei luoghi le poſſeſſioni del principal de l'Iſola, nominato Publio, ilqual ci riceuè, & alloggiocci tre giorni benignamente.

8 אֲבוּהִי דֵּין דְּפּוּפְלִיוֹס בְּאֶשָּׁתָא וַבְּכֵאב מְעַיָּא כְּרִיהּ הֲוָא וְעַל לְוָתֵהּ פַּוְלוֹס וְצַלִּי וְסָם עֲלוֹהִי אִידֵהּ וְאַחְלְמֵהּ׃

Et auuenne che il padre di Publio giaceua in letto, oppreſſo da febbre e diſenteria: alqual Paulo ſen'entrò: e poi ch'egli hebbe fatta oratione, poſe le mani ſopra eſſo, e riſanollo.

9 וְכַד הֲוָת הָדָא וְאָף שַׁרְכָּא אִילֵין דְּאִית הֲווֹ בָּהּ בְּגָזַרְתָּא בְּרִיָּהא קָרְבִין הֲווֹ לְוָתֵהּ וּמֶתְאַסִּין הֲווֹ׃

Eſſendoſi dunque fatto queſto, gli altri ancora ne l'iſola, che haueuano de l'infermità, veniuano, & erano ſanati.

כח

4 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ הַלּוֹעֲזִים אֶת־הַחַיָּה תְלוּיָה בְּיָדוֹ אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ תַּכְלִית רוֹצֵחַ יֵשׁ הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אַף כִּי נִמְלַט מִיָּם הַנְּקָמָה לֹא תַנִּיחַ לַחֲיוֹתוֹ׃

Y como los barbaros vieron la biuora colgando de ſu mano, dezian los vnos á los otros, Ciertamente eſte hombre es hõicida: que eſcapado de la mar, el caſtigo no lo dexa biuir

5 וְהוּא הִתְנַעֵר אֶת־הַחַיָּה אֶל־הָאֵשׁ וְרָעָה וּבְעָתָה מְאוּמָה לֹא מֵבִין׃

Mas el, ſacudiendo la biuora enel fuego, ningun mal padeció.

6 וְהֵמָּה חָשְׁבוּ לְצַבּוֹתוֹ אוֹ לִנְפּוֹל בְּרֶגַע וְלָמוּת וַיְּחִילוּ עַד בּוֹשׁ וַיִּרְאוּ נֵזֶק מְאוּמָה לֹא לִהְיוֹת בּוֹ וַיִּתְהַפְּכוּ לֵאמֹר כִּי אֱלֹהִים הוּא׃

Empero ellos eſtauan eſperando quando ſe auia de hinchar, o de caer muerto de repente: mas auiendo eſperado mucho, y viendo que ningun mal le venia, mudados, dezian que era dios.

7 וְהָאָרֶץ בַּמָּקוֹם הַהוּא הָיְתָה לְרֹאשׁ הָאִי וּשְׁמוֹ פּוּפְלִיוּס אֲשֶׁר מְקַבֵּל אוֹתָנוּ לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵלִין אוֹתָנוּ כְּרֵעַ כְּאָח׃

En aquellos lugares auia heredades de vn principal de la Isla llamado Publio, el qual nos recibio y nos hoſpedó tres dias humanamente.

8 וַיְהִי־כִּי אֲבִי־פּוּפְלִיוּס בְּקַדַּחַת וּבְמַחֲלֵה מֵעָיו חוֹלֶה יֹשֵׁב וַיֵּלֶךְ פּוֹלוֹס אֵלָיו וַיִּתְפַּלֵּל וַיָּשֶׂם אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ׃

Y aconteció que el padre de Publio eſtaua encama enfermo de fiebres y de camaras: ál qual Paulo entró, y deſpues de auer orado puſole las manos encima, y ſanolo.

9 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה זֹאת אַף קָרְבוּ הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם מַחֲלוּיוֹת בָּאִי וַיֵּרָפְאוּ׃

Y eſto hecho, tambien los otros que en la Isla tenian enfermedades, llegauan, y eran ſanados.

κη'.

4. Ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.

Et qnand les Barbares virent la beſte pendante à la main, ils dirent l'vn à l'autre, Certainemẽt ceſt homme-ici eſt meurtrier: lequel apres eſtre eſchappe de la mer, la vengeãce ne permet point viure.

5. Ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.

Mais icelui ayant ſecoué la beſte dedans le feu, n'en eut aucun mal.

6. Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Au lieu qu'iceux s'attendoyent qu'il deuſt s'enfler, ou ſubitement choir tout mort: mais quand ils eurent longuemẽt attendu, & veu que nul inconuenient ne lui en aduenoit, ils changerent propos, diſans, Qu'il eſtoit dieu.

7. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.

Or eſtoyent en ceſt endroit-la les poſſeſſions du principal de l'iſle, nommé Publius, lequel nous recueillit, & par trois iours nous logea fort gracieuſement.

8. Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἰάσατο αὐτόν.

Et aduint que le pere de Publius giſoit detenu de fieures & dyſenterie, vers lequel Paul alla: & quand il eut prié, & lui eut impoſé les mains, il le guerit.

9. Τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο.

Cela donc eſtant aduenu, tous les autres auſſi de l'iſle qui eſtoyent malades, vindrent vers lui, & furent gueris.

CAP. XXVIII.

4. Vt verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, adinvicem dicebant, Vtique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

Nowe when the Barbarians ſawe he worme hang on his hande / they ſayde among themſelues/This man ſurely is a murtherer / whome/though he hath eſcaped the ſea/yet Vengeance hath not ſuffred to liue.

5. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

But he ſhooke of the worme into the fire/and felt no harme.

6. At illi exiſtimabant eum in tumorem cõvertendum, & ſubitò caſurum & mori. Diu autem illis expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

Howbeit they wayted whẽ he ſhoulde haue ſwollen / or fallen downe dead ſodeinly: but after they had looked great while / and ſawe now no inconuenience come to him / they changed their mindes/and ſayd/That he was a God.

7. In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publii, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit.

In the ſame quarters / the chiefe man of the Ile (whoſe name was Publius) had poſſeſſions: the ſame receyued vs/and lodged vs three dayes curteouſly.

8. Contigit autem patrem Publii febribus & dyſenteria vexatum iacêre, Ad quẽ Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

And ſo it was / that the father of Publius lay ſicke of the feuer / and of a bloudie flire: to whome Paul entred in/ and when hee prayed / he layd his handes on him/and healed him.

9. Quo facto & omnes qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

When this then was done / other alſo in the yle: which had diſeaſes/came to him and were healed.

Das XXVIII. Capitel.

4. Da aber die Leutlein ſahen das Thier an ſeiner Hand hangen / ſprachen ſie vntereinander: Diſer Menſch muß ein Mörder ſein / welchen die Rache nicht leben leſſet / ob er gleich dem Meer entgangen iſt.

Oc der Folckene ſaae Ormen henge ved hans haand/ da ſagde de til huer andre/ Dette Menniſke maa vere en Mordere / huilcken heffnen lader icke leffue/ alligeuel at hand end vndkom aff Haffuit.

5. Er aber ſchlenckert das Thier ins fewr / vnnd jhm widerfuhr nichts ůbels.

Da ruſte hand Ormen i Ilden / oc hanem bleff inted at ſkade.

6. Sie aber warteten / wenn er ſchwellen wůrde oder tod niderfallen. Da ſie aber lange warteten/ vnnd ſahen / daß jhm nichts vngehewers widerfuhr / verwandten ſie ſich / vnnd ſprachen: Er were ein Gott.

Da varede de paa / at hand ſkulde hobnet eller fuldet død ned. Oc der de varede lenge paa/ oc ſaae/at hannem bleff inted at ſkade der aff / da finge de it andet ſind/ oc ſagde/ At hand vaar en Gud.

7. An denſelbigen örtern aber hatte der Oberſte der Inſulen / mit nãmen Publius/ ein Fuhrwerck / der nam vns auff / vnnd herberget vnns drey tag freundlich.

I den ſamme Stæder haffde den Offuerſte paa Øen ſom hed Publius/ en affuelſgaard/hand anammede oſſ/oc lente oſſ venlige herbere i tre dage.

8. Es geſchach aber / daß der Vater Publii am Fieber vnd an der Rhure lag. Zu dem gieng Paulus hinein vnd betet / vnd leget die hand auff jn/ vnd machet jn geſund.

Oc det hende ſig/at Publij Fader laa aff Koldeſiuge oc Bugløb. Da gick Paulus indtil hannem/oc lagde haanden paa hannem / oc giorde hannem helbrede.

9. Da das geſchach / kamen auch die andern in der Inſulen herzu / die Kranckheit hatten/vnd lieſſen ſich geſund machen.

Der det ſkede / da komme oc de andre paa Øen frem / ſom haffde ſiugdom / oc lode gøre ſig helbrede.

Kapitola XXVIII.

4. A když vzřeli Lidě toho Oſtrowu/ano Geſſterka wiſý v ruky gěho/ prawili weſpolek: Giſtě člowěk tento geſt wražedlnijk/neb ač z Moře wyſſel/ wſſak pomſta Božij nedá gemu žiwu býti.

A vyzrawſzy pogáni beſtya wiſzaca v ręki iego / mewili iedni do drugich / Záiſteć ten człowiek ieſt meżoboycá / ktoremu choćiaż vſzedł zdrowo z morzá/pomſtá żywym byc nie dopuśći.

5. A on ſſtřáſſy tu Geſſterku do ohně/žádné ſſkody newzal.

Thedy on otrząſnawſzy beſtyą w ogień/ nic złego nie vćierpiał.

6. Ale oni domnjwali ſe žeby měl otecý/a pogednau padnauti a vmřijti. A když toho dlauho čekali/ a widěli že ſe gemu nic neſtalo zlého/ ſwau myſl změniwſſe/prawili/že on geſt Buoh.

A oni czekali áżby puchnął/ ábo pádł ná gle vmárſzy / ále gdy niemáły czás czekáli/ á widzieli iż ſie mu nic złego nie działo/ odmieniwſzy myſl/ powiedáli go być Bogiem.

7. Na těch pak mijſtech měl poplužij/ Knijže toho Oſtrawa/gměnem Publius Kterýž to přiyaw nás za tři dni nás dobrotiwě v ſebe w Hoſpodě chowal.

Thám przy onym mieyſcu były folwárki Kśiążęćiá wyſpu onego imieniem Publiuſzá/kthory nas przyiawſzy przez trzy dni/ przyiáćielſkie chował w goſpodzie.

8. Y přihodilo ſe/ že Otec toho Publia ležal mage Zymnicy a čerwenau nemoc: K kterémuž wſſel Pawel/ a když ſe pomodlil a wložil naň ruce/ vzdrawil gey.

A przydáło ſie że oćiec Publiuſzow leżał máiąc febrę y czerwoną niemoc/kthorego Páweł wſzedſzy gdźie ſie modlił á włożył nań ręce/ vzdrowił.

9. A když ſe to ſtalo / tehdy wſſyckni kteřij na tom Oſtrowu nemocni byli/přiſtupowali k němu/ a byli vzdraweni:

Zátym gdy ſie to ſtáło/ tedy też y drudzy ktorzy ná ſie mieli niemocy ná wyſpie / przychodzili y bywáli vzdrowieni.

כח

10 וְאִיקָרָא רַוְרְבָא יַקְּרוּן וְכַד נָפְקִין הֲוַין מֶן תַּמָּן זַוְדוּן :

Iquali ancora ci honororono di molti honori: e quando noi partimmo, ci fornirono di tutte le coſe neceſſarie.

11 נְפַקְן דֵּין בָּתַר יַרְחֵא תְּלָתָא וּרְדִין בְּאֵלְפָא אֲלֶכְּסַנְדְּרְיָתָא דַּאסְתַּיְּתַת בָּהּ בְּגָזַרְתָּא וְאִית הֲוָת עֲלַיָּהּ אָתָא דְּתָאמֵא :

Hor doppo tre meſi noi nauigammo in vna naue Aleſſandrina, che haueua fatto l'inuernata ne l'iſola, & haueua l'inſegna di Caſtore e Polluce.

12 וְאָתַין לְסַרַקּוּסָא מְדִינְתָּא וְקַוִּין תַּמָּן יַוְמָתָא תְּלָתָא :

Et arriuati à Siracuſa, dimorammo iui tre giorni.

13 וּמֶן תַּמָּן אֶתְכְּרֶכְן ו וּמְטַיְן לְרֵגִיּוֹן מְדִינְתָּא וּבָתַר יַוְמָא חַד נְשַׁבַּת לַן רוּחָא דְּתֵימְנָא וְלַתְרֵין יַוְמִין אָתַין לְפוּטִיאָלוּס מְדִינְתָּא דְּאִיטַלְיָא :

Di lì coſteggiando intorno arriuammo à Reggio. E vn giorno da poi, eſſendoſi leuato Auſtro, venimmo il ſecondo dì à Pozzuolo.

14 וְאֶשְׁכַּחְן תַּמָּן אַחֵא וּבְעַו מֶנַּן וַהֲוַין לְוָתְהוֹן י יַוְמָתָא שַׁבְעָא וְהָיְדֵין אֶזַלְן לַרְהוּמֵא :

Là doue hauendo trouati de fratelli, fummo pregati di fermarci con eſſoloro ſette giorni: e coſi ce ne venimmo à Roma.

15 וְכַד שְׁמַעוּ אַחֵא דְּתַמָּן נְפַקוּ לְאוּרְעַן עַדְמָא לְשׁוּקָא דְּמֶתְקְרֵא אַפִּיָּוּס־פִּירוּס וְעַדְמָא לַתְלָת חַנְוָן וְכַד חֲזָא אֶנּוּן פּוֹלוֹס אוֹדִי לַאלָהָא וְאֶתְחַיַּל :

E di lì hauendo i fratelli vdito di noi, ci vſcirono incontro inſin à Foro appio, e Tretauerne. Iquali come Paulo hebbe veduti, rendè gratie à Dio, e preſe animo.

16 (וְכַד עַלְּין לַרְהוּמֵא קֶנְטְרוּנָא אַשְׁלֶם אֶנּוּן לַאסִירֵא בְּאִידֵהּ דְּרַב חַיְלָא וְאַפֵּס) לְפוֹלוֹס דְּנֶשְׁרֵא אֵיכָא דְּצָבֵא עַם אֶסְטְרַטְיוֹטָא הַו דְּנָטַר הֲוָא לֵהּ :

Venuti che noi fummo à Roma, il Centurione cõſegnò i prigioni al Maeſtro di campo: ma à Paulo fu permeſſo ſtar da per ſe con vn ſoldato, che lo guardaua.

כח

10 אֲשֶׁר גַּם כִּבְּדוּנוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְלֶכְתֵּנוּ נָתְנוּ לָנוּ אֶת־צָרְכֵּנוּ :

Los quales tambien nos honrraron de muchas honrras: y auiendo de nauegar, nos cargaron de las coſas neceſſarias.

11 וַיְהִי־כְּמִשְׁלֹשׁ חֳדָשִׁים הָלַכְנוּ בַּיָּם בָּאֳנִיָּה מֵאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּא אֲשֶׁר הִיא חָרְפָה בָּאִי וְאוֹתָהּ הַתְּאוֹמִים :

Anſi que paſſados tres meſes, nauegamos en vna nao Alexandrina, que auia inuernado en la Iſla, laqual tenia por enſenna à Caſtor y pollux.

12 וְכַאֲשֶׁר בָּאנוּ אֶל־סְרַקוּסָא עָמַדְנוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים :

Y venidos à Syracuſas, eſtuuimos alli tres dias:

13 וּמִשָּׁם סָבַבְנוּ וּפָגַעְנוּ בְּרֵגִיּוֹן וְאַחֲרֵי יוֹם אֶחָד בִּנְשֹׁב רוּחַ דָּרוֹם בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בָּאנוּ אֶל־פּוּטְאָלוֹס :

Dedonde coſteando alderredor, venimos à Rhegio: y otrodia deſpues ventando el Auſtro, venimos al ſegundo dia à Puteolos.

14 אֲשֶׁר שָׁם מָצָאנוּ אַחִים וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לַעֲמֹד עִמָּם שִׁבְעַת יָמִים וְכֵן בָּאנוּ לִרְהוֹמָה :

Donde hallados los Hermanos, rogaronlos que quedaſſemos con ellos ſiete dias: y anſi venimos à Roma:

15 וּמִשָּׁם הָאַחִים שׁוֹמְעִים עָלֵינוּ יָצְאוּ לִקְרָאתֵנוּ עַד פְּהוֹרוּס אַפִּיּוּס וְעַד שָׁלוֹשׁ קְבוּת וּבִרְאוֹתָם פּוֹלוֹס בֵּרַךְ אֶת־יְהוָה וְחִזֵּק וְאִמֵּץ לִבּוֹ :

Dedonde de oyendo de noſotros los Hermanos, ſalieron nos à recebir haſta la plaça de Appio, y las Tres tiendas à los quales como Paulo vido, haziendo gracias à Dios tomo esfuerço.

16 וְכַאֲשֶׁר בָּאנוּ בִּרְהוֹמָה אוֹ־הִסְגִּיר שַׂר מֵאָה אֶת־הָאֲסוּרִים בִּידֵי שַׂר הַצָּבָא וּלְפּוֹלוֹס נִתְּנוּ לַעֲמֹד לְנַפְשׁוֹ עִם אִישׁ מִלְחָמָה הַשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ :

Y como llegamos à Roma el Centurion entregó los preſos àl General de los exercitos: mas à Paulo fue permittido de eſtar por ſi, con vn ſoldado que lo guardaſſe.

κη΄.

10. Οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Leſquels auſſi nous firent grand honneur, & au departir nous fournirent de ce qui nous eſtoit neceſſaire.

11. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις.

Or trois mois apres nous partiſmes en vn nauire d'Alexãdrie qui auoit hyuerné en l'iſle, & auoit pour enſeigne Caſtor & Pollux.

12. Καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.

Et eſtans arriués à Syracuſe, nous demeuraſmes là trois iours.

13. Ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους.

De là ayans tournoyé nous arriuaſmes à Rhege. Et vn iour apres, le vent de Midi eſtant ſuruenu nous vinſmes le deuxieme iour à Puzol.

14. Οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν.

Auquel lieu ayans trouué des freres, nous fuſmes priés de demeurer auec eux ſept iours. Et ainſi vinſmes à Rome.

15. Κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος.

Et quand les freres de là eurent ouï nouuelles de nous, ils vindrent au deuant de nous iuſques au Marché d'Appius, & aux Trois boutiques: leſquels Paul voyant, rendit graces à Dieu, & print courage.

16. Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ᾽ ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

Quand donc nous fuſmes venus à Rome, le Centenier liura les priſonniers au Capitaine general: mais quant à Paul, il lui fut permis de demeurer à part ſoi auec vn gendarme qui le gardoit.

CAP. XXVIII.

10. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

Which alſo did vs great honour: and when wee departed / they laded vs with things neceſſarie.

11. Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexãdrina, quæ in inſula hiemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

Nowe after three moneths wee departed in a ſhippe of Alexandria / which had wintred in the yle / whoſe badge was Caſtor and Pollux.

12. Et cum veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

And when we arriued at Syracuſe / we taried there three dayes.

13. Inde circumlegentes devenimus Rhegium, & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos.

And from thence we ſet a compaſſe / and came to Rhegium: and after one day / the Southwinde blewe / and we came the ſecond day to Putioli.

14. Vbi inventis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam.

Where we found brethren / and were deſired to tarie with them ſeuen dayes / and ſo we went toward Rome.

15. Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſq; ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidiſſet Paulus, gratias agẽs Deo, accepit fiduciam.

And from thence / when the brethren heard of vs / they came to meete vs at the Market of Appius / and at the three tauerns / whom when Paul ſawe / he thanked God / and waxed bolde.

16. Cùm autem veniſſemus Romam (*Centurio tradidit vinctos principi exercitus,*) permiſſum eſt (*autem*) Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

So when we came to Rome / the Centurion deliuered the priſoners to the generall Captaine: but Paul was ſuffred to dwell by himſelfe with a ſouldiour that kept him.

Das XXVIII. Capitel.

10. Vnd ſie theten vns groſſe ehre / vnnd da wir außzogen / luden ſie auff was vns noth war.

Oc de giorde oſſ ſtor ære / Oc der wi droge vd / ſkickede de oſſ til / huadſom wi haffde behoff.

11. Nach dreyen Monden aber ſchifften wir auß inn einem Schiffe von Alexandria / welches in der Inſulen gewintert hatte / vnnd hatte ein Panir der Zwilling.

Oc tre maanede der effter / ſeylede wi vd i it Skib aff Alexandria / huilcket ſom haffde hafft Vinterlag hoſſ ſamme Oe / oc haffde Tuillingenis Banere.

12. Vnd da wir gen Syracuſa kamen / blieben ſie drey tage da.

Oc der wi komme til Syracuſa / bleffue wi der tre dage.

13. Vnd da wir vmbſchiffeten / kamen wir gen Region / vnd nach einem tag / da der Sudwind ſich erhub / kamen wir deß andern tags gen Puteolen.

Oc der wi ſeylede omkring / komme wi til Region / oc en dag der effter / der Synden vær begyntis komme wi anden dagen til Puteolen.

14. Da funden wir Brůder / vnnd wurden von jnen gebeten / daß wir ſieben tage da blieben. Vnd alſo kamen wir gen Rom.

Der funde wi Brødere / ac bleffue bedne der om aff dem / at wi bleffue der ſiu dage. Oc wi komme ſaa til Rom.

15. Vnd von dannen / da die Brůder von vns hoͤreten / giengen ſie auß vns entgegen / biß gen Appifer vnd Tretabern. Da die Paulus ſahe / dancket er Gott / vnd gewann eine zuverſicht.

Oc der Brødrene hørde der fra om oſſ / da ginge de vd imod oſſ / indtil Appifer oc Tretabern. Der Paulus ſaa dem / tackede hand Gud / oc fick en tillid.

16. Da wir aber gen Rom kamen / ůberantwortet der Vnterhauptman die Gefangenen den oͤberſten Hauptmann. Aber Paulo ward erlaubet zu bleiben / wo er wolte / mit einem Kriegesknechte / der ſein hůtet.

Oc der wi komme til Rom / antuordede Vnderhøffuitzmanden den Øffuerſte Høffuitzmand Fangerne. Men Paulus fick loff at bliffue / huor ſom hand vilde met en Stridzmand / ſom tog vare paa hannem.

Kapitola XXVIII.

10. Kteřijž také wemnohé poctiwoſti nás měli. A když gſme ſe chtěli preč plawiti / nakladali nám na Lodij toho čehož potřebij bylo.

Ktorzy nam też wielkie vczćiwośći czynili / á gdychmy odieżdżáli / nadáli nam cze go była potrzebá.

11. Po třech pak Měſýcých plawili gſme ſe na Bárce Alexandrynſké / kteráž tu byla na Oſtrowě přes Zymu / magijcy za znamenij Hwězdu dwau Blijžencuow.

A ták po trzech mieſiącoch iecháliſmy w okręcie Alexandryiſkim / kthory zimował ná wyſpie / ná kthorym był herb Kaſtory Pollux.

12. A když gſme přigeli do Syrakuſy / zuoſtali gſme tu za tři dni.

Przybiwſzy ſie tedy k Syrákuſom / mieſzkálichmy tam przez trzy dni.

13. A odtud plawijce ſe přiſſli gſme do Rhegium: A po gednom dni / když wál wijtr od poledne / druhý den přigeli gſme do Puteolos.

Skad przepráwuiac ſie mimo / przyſzlichmy do Rhegium / á názaiutrz máiac wiatr poludniowy / wtorego dniá przyſzlichmy do Puteolos.

14. Kdež to gſme nalezli Bratřij / kteřijž nás proſyli / abychom pobyli v nich za Sedm dnij: a tak gſme přiſſli k Ržijmu.

Gdźie ználazſzy bráćia / vproſili nas zechmy v nich przez ſiedm dni zmieſzkáli / A ták zechmy przyſzli do Rzymu.

15. Z kterehož když o nás vſlyſſeli Bratřij / wyſſli proti nám na rynk Appiu / a ke třem Tabernám. Kteréžto když vzřel Pawel / poděkowaw Bohu wzal na ſe ſmělost.

Stad bráćia vſlyſzawſzy o nas / wyſzli przećiwko nam aż do rynku Appiuſzowego ku trzem domom goſcinnym / ktore gdy vyzrał Páwel / dzięki vczyniwſzy Bogu / wziął dobre vfánie.

16. A když gſme přiſſli do Ržijma / tu Setnijk dal wězně w moc Haytmanowi Wogſka / a dopuſſtěno geſt Pawlowi / aby ſám bydlil s tijm Zoldnekem / kterýž ho oſtřijhal.

Zátym gdychmy przyſzli do Rzymá / ſetnik oddał więźnie Hethmánowi nád woyſki / ále Páwlowi dopuſzczono áby ſam mieſzkał z ſluzebnym ktory miał ſtraż nád nim.

כח

17 וּמִן בָּתַר תְּלָתָא יַוְמִין שַׁדַּר פַּוְלוֹס קְרָא לְרֵישַׁיְהוֹן דִּיהוּדָיֵא וְכַד אֶתְכַּנַּשׁוּ אֲמַר לְהוֹן גַּבְרֵא אַחַי אֶנָא כַּד בְּמֶדֶם לָא קָמֶת לוּקְבַל עַמָּא וְנָמוֹסָא דַּאֲבָהַי בַּאסוּרָא אֶשְׁתַּלְמֶת מֶן אוּרִשְׁלֶם בְּאִידָא דְּרְהוֹמָיֵא׃

Doppo tre giorni, Paulo conuocò i principali de Giudei: e come furon venuti, diſſe loro, Huomini fratelli, io ſenz'hauer fatto niente contra'l popolo, o contra gli ordini de Padri imprigionato in Ieruſalem, fui dato ne le mani de Romani.

18 וְהֶנוּן כַּד שַׁאלוּנִי צְבוֹ דְּנֶשְׁרוּנָנִי מֶטוּל דְּלָא אֶשְׁכַּחוּ בְּתַרִי רֶשְׁיָנָא מֶדֶם דְּשָׁוֵא לְמַוְתָּא׃

I quali hauendomi eſaminato, mi volſero laſciare, percioche non era in me alcuna cauſa di morte.

19 וְכַד קָיְמִין הַווּ לוּקְבְּלִי יְהוּדָיֵא אֶתְאַלְצֵת דְּאֶקְרֵא בְּקֵסַר לָא אַיְךְ אִית לִי דְּאֶקַטְרֵג בְּמֶדֶם לִבְנַי עַמִּי׃

Ma contradicendo i Giudei, fui coſtretto appellare à Ceſare: non gia come ſe io haueſi di che accuſar la mia gente.

20 מֶטוּל הָנָא בְּעֵית מֶנְכּוֹן דְּתֵאתוֹן וְאֶחְזֵכוֹן וְאֶשְׁתַּעֵא לְכוֹן הָלֵין מֶטוּל גֵּיר סַבְרָא דְּאִיסְרָיֵל אֲסִיר אֶנָא בְּשַׁשַׁלְתָּא הָדָא׃

Per queſta cagione adunque io v'ho chiamati per vederui e parlarui: percioche per la ſperanza d'Iſrael ſon circondato di queſta catena.

21 אָמְרִין לֵהּ הֶנוּן חֲנַן אֶגַּרְתָּא עֲלַיךְ לָא קַבֶּלְן מֶן יְהוּד וְלָא אֱנָשׁ מֶן אַחַין דְּאֶתָא מֶן אוּרִשְׁלֶם אֶמַרו לַן מֶדֶם דְּבִישׁ עֲלַיךְ׃

Et eſſi gli diſſero, Noi non habbiamo dai Giudei riceuute lettere di te, ne alcun de fratelli che ſia venuto, ci ha riferito ò detto di te male alcuno.

כח

17 וַיְהִי־אַחֲרֵי שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיַּזְעֵק פּוֹלוֹס אֶת־רָאשֵׁי הַיְּהוּדִים וַיָּבֹאוּ אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים אַחִים אֲנִי מְאוּמָה לֹא עָשִׂיתִי עַל־הָעָם אוֹ עַל־תְּעוּתוֹת אֲבוֹתֵינוּ אָסוּר מִירוּשָׁלַיִם מֻסְגַּר בִּידֵי־הָרוֹמִים׃

Y aconteció que tres dias deſpues, Paulo conuocó los principales de los Iudios: los quales como fueron juntos, dixoles. Yo, Varones hermanos, no auiendo hecho nada contra el pueblo, ni los ritos de la patria, he ſido entregado preſo deſde Ieruſalem en manos de los Romanos.

18 אֲשֶׁר בְּשָׁאוֹל לִי אָבוּ לְהַתִּירֵנִי כִּי מִשְׁפַּט מָוֶת לֹא אֶחָד הָיָה בִּי׃

Los quales auiendoſe informado de mi, me querian ſoltar, por no auer en mi ninguna cauſa de muerte.

19 וְכַאֲשֶׁר דִּבְּרוּ עָלַי הַיְּהוּדִים נִגַּשְׁתִּי לְשַׁוֵּעַ אֶל־הַקֵּיסָר לֹא כְּמוֹ הָיָה לִי דָּבָר לְחַיֵּב אֶת־עַמִּי׃

Mas contra diziendo los Iudios, fue forçado de appelar à Ceſar: no que tenga deque accuſar à mi nacion.

20 וְעַל־הַדָּבָר הַזֶּה שָׁאַלְתִּי מִמְּכֶם לִרְאוֹת אֶת פְּנֵיכֶם וּלְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כִּי עַל תִּקְוַת יִשְׂרָאֵל אָסוּר אָנֹכִי בַּנְחֻשְׁתַּיִם הָאֵלֶּה׃

Anſique por eſta cauſa hos he llamado para veros y hablaros: porque por la eſperança de Iſrael eſtoy rodeado de eſta cadena.

21 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲנַחְנוּ לֹא סְפָרִים עָלֶיךָ לָקַחְנוּ מֵאֶרֶץ יְהוּדָה וְאִישׁ מֵאַחֵינוּ לֹא בָא אֵלֵינוּ לְהַגִּיד אוֹ לְדַבֵּר רָעָה מְאוּמָה עָלֶיךָ׃

Entonces ellos le dixeron, Noſotros ni auemos recebido letras de ti de Iudea, ni viniendo alguno de los hermanos nos ha denunciado ni hablado algun mal de ti.

κη'.

17. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις. δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων.

Aduint trois iours apres que Paul conuoqua les principaux des Iuifs: & quand ils furent venus, il leur dit, Hommes freres, combien que ie n'aye rien commis contre le peuple, ne contre les couſtumes des Peres, toutesfois eſtant empriſonné dés Ieruſalem, i'ai eſté liuré és mains des Romains:

18. Οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί.

Leſquels apres m'auoir examiné me vouloyent relaſcher, pource qu'il n'y auoit aucũ crime digne de mort en moi.

19. Ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι.

Mais les Iuifs s'y oppoſans, i'ai eſte contraint d'en appeler à Ceſar: nõ point que i'aye dequoi accuſer ma nation.

20. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

Pour ceſte cauſe donc vous ai-ie appelés, pour vous voir & parler à vous: car c'eſt pour l'eſperance d'Iſrael que ie ſuis enuironné de ceſte chaine.

21. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν.

Mais ils lui reſpondirent, Nous n'auons point receu lettres de Iudee touchant toi, ni perſõne des freres n'eſt venu qui ait rapporté ou dit quelque mal de toi.

CAP. XXVIII.

17. Poſt tertium autem diem convocavit primos Iudæorum. Cumque convenissent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil adverſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Ieroſolymis traditus ſum in manus Romanorum.

And the thirde day after/ Paul called the chiefe of the Jewes together: and when they were come/ he ſayde vnto thē/ Men and brethren/ though J haue committed nothing agaynſt the people / or Lawes of the fathers / yet was J deliuered priſoner from Jeruſalem into the handes of the Romanes.

18. Qui cum interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eo quòd nulla eſſet cauſa mortis in me.

Who when they had examined me/ would haue let me go / becauſe there was no cauſe of death in me.

19. Contradicentibus autem Iudæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare.

But when the Jewes ſpake contrarie / J was conſtrayned to appeale vnto Ceſar/ not becauſe J had ought to accuſe my nation of.

20. Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre & alloqui. Propter ſpem enim Iſraël, catena hac circundatus ſum.

For this cauſe therefore haue J called for you/ to ſee you/ and to ſpeake with you: for the hope of Jſraels ſake/ J am bound with this chaine.

21. At illi dixerunt ad eum, Nos neq; literas accepimus de te à Iudæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

Then they ſayd vnto him / We neither receiued letters out of Judea concerning thee / neyther came any of the brethren that ſhewed or ſpake any euill of thee.

Das XXVIII. Capitel.

17. Es geſchach aber nach dreyen tagen/ daß Paulus zuſammen rieff die Fürnembſten der Jüden. Da dieſelbigen zuſammen kamen/ ſprach er zu jnen: Jr Männer/ lieben Brüder/ ich hab nichts gethan wider vnſer Volck/ noch wider Väterliche ſitten/ vnd bin doch gefangen auß Jeruſalem übergeben in der Römer hände.

Oc det ſkede tre dage der effter/ at Paulus kallede tilſammen de Ypperſte iblant Joderne. Der de komme tilſammen / ſagde hand til dem / J Mend/ kære Brødre/ Jeg haffuer inted giort mod vort Folck/ oc icke heller mod Federnis Seduane / Oc ieg er dog antuordet fangen aff Jeruſalem i de Romeris hender.

18. Welche / da ſie mich verhöret hatten/ wolten ſie mich loß geben/ dieweil keine vrſach deß Todtes an mir war.

Huilcke der vilde giffuit mig loſſ / der de haffde forhørt mig / efſterdi at de funde ingen Dødz ſag hoſſ mig.

19. Da aber die Jüden darwider redeten / ward ich genötiget / mich auff den Keiſer zuberuffen / nicht als hette ich mein Volck etwas zuverklagen.

Men der Jøderne talede der imod / da noddis ieg til / at ſkiude mig ind faar Keyſeren / icke fordi at ieg haffde noget at klage paa mit Folck faare.

20. Vmb der vrſache willen/ habe ich euch gebeten / daß ich euch ſehen vnnd anſprechen möchte. Denn vmb der hoffnung willen Jſraelis / bin ich mit diſer Ketten vmbgeben.

For den ſag ſkyld / bad ieg eder / at ieg maatte ſee eder oc tale met eder/ Thi at ieg er omgiffuen met denne Lencke / for Jſraels Haab ſkyld.

21. Sie aber ſprachen zu jm: Wir haben weder Schrifft empfangen auß Judea deinet halben / noch kein Bruder iſt kommen/ der von dir etwas arges verkündiget oder geſaget habe.

Da ſagde de til hannem / Hui haffue huercken fanget ſcriffuelſe aff Judea paa dine vegne / icke er der heller nogen Broder kommen / ſom haffuer forkyndet eller ſagd noget ont om dig.

Kapitola XXVIII.

17. Po třech pak dnech/ ſwolal Starſſý z Ziduow. A když ſe ſeſſli/ řekl gim Pawel Já mužij bratřj nic neučiniw proti lidu/ ani proti obyčegi Otcowſkému / gſa yat w Geruzalémě/ wydán gſem w ruce Řijmanům.

Y ſtáło ſie iż po trzecim dniu wezwał Páwel przednieyſzych z Zydow / y gdy ſie zeſzli / rzekł do nich / Mezowie bráćia / ia gdym nic nie vczynił przećiw ludowi y vſtáwam oyczyſtym / bedac zwiazan m Jeruzálem / podanem ieſt w rece Rzymiánom.

18. Kteřijžto když wně wyſlyſſeli/ chtěli mne propuſtiti/ proto/ že žádné winy ſmrti na mně ne bylo.

Ktorzy wywiedziawſzy ſie pilnie o mnie / chćieli mie wypuśćić / dla thego że we mnie żadnego wyſtepku śmierći godne° nie było.

19. Ale když Židé odpijrali / přinucen gſem / abych ſe odwolal k Cýſaři: ne proto / yako bych měl co na můg Národ žalowati.

Lecz gdy temu ná odpor byli Zydowie / przymuſzonem ieſt ápelowáć do Ceſárzá / nie przeto iákobych miał ocz przećiw narodowi memu ſkárżyc.

20. Protož zatau přijčinau dožádal gſem ſe widěti wás / a s wámi mluwiti. Neb pro naděgi lidu Izrahelſkého / řetězem tijmto ſwázán gſem.

A przetoż dla tetem was przyczyny wezwał / ábych ſie z wámi vyzrawſzy rozmowił / ábowiem dla nádzieie Izráelſkiey ieſtem tym łáncuchem zwiazan.

21. A oni řekli k němu: My gſme ani kterého pſanij měli o tobě z Židowſtwa/ aniž kdo z Bratřij přiſſed wyprawowal nám aneb mluwil něco zlého o tobě.

Tedy oni rzekli do niego / My ániśmy wźięli liſtow o tobie z Zydoſtwá / áninam żaden z bráćiey przyſzedſzy oznáymił / áni opowiedział o tobie nic złego.

כח

22 צָבֵינַן דֵּין דְּנִשְׁמַע מִנָּךְ מִדֶּם דְּמִתְרַעֵא אַנְתְּ מֶטוּל דְּיוּלְפָנָא הָנָא יָדְעִינַן דְּעַל אֱנָשׁ לָא מְקַבַּל׃

Ma noi vogliamo ben vdir da te quel che tu ſenti, imperoche di queſta ſetta ci è nota che per tutto, ſe gli contradice.

23 וַאקִימוּ לֵהּ יַוְמָא וַכְנַשׁוּ וַאתוֹ לְוָתֵהּ סַגִּיאֵא כַּד דַּשְׁרָא הֲוָא וַגְלָא לְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא כַּד מְסַהֵד וַמְפִיס לְהוֹן עַל יֵשׁוּעַ מֶן נָמוּסָא דְמוּשֶׁא וּמֶן נְבִיֵא מֶן צַפְרָא וַעְדַמָא לְרַמְשָׁא׃

Et hauendoli aſſegnato vn giorno, vennero molti à lui, ne l'albergo: a i quali egli eſponeua, teſtificando il regno di Dio, e perſuadendo loro per la Legge di Moiſe, e per li Profeti, le coſe di IESV, da la mattina infin à la ſera.

24 וַאנָשִׁין מִנְּהוֹן מִתְטַפִּיסִין הֲווֹ לְמֶלּוֹהִי וַאחְרָנֵא לָא מִתְטַפִּיסִין הֲווֹ׃

Et alcuni credeuano à le coſe che da lui erano dette, & alcuni non credeuano.

25 וַאשְׁתְּרִיו מֶן לְוָתֵהּ כַּד לָא שָׁלְמִין לַחְדָדֵא וֶאמַר לְהוֹן הָו פַּוְלוֹס מִלְּתָא הָדָא שַׁפִּיר מַלֶּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּם אֶשַׁעְיָא לוּקְבַל אֲבָהַתְכוֹן׃

Et eſſendo in diſcordia fra loro, ſi partirono, poi che Paulo hebbe detta vna parola, cioè, Lo Spirito ſanto parlò bene à i noſtri Padri per Eſaia Profeta, dicendo.

26 כַּד אָמַר דְּזֵל לְוָת עַמָּא הָנָא וֶאמַר לְהוֹן דְּשָׁמְעָא תִּשְׁמְעוּן וְלָא תִסְתַּכְּלוּן וְתֶחְזוּן וְלָא תֶבְחֲרוּן׃

Va à queſto popolo, e dì, Voi vdirete con l'orecchie, e non intenderete: e vedendo, vedrete, e non diſcernerete.

27 אֶתְעַבִּי לֵהּ גֵּיר לֶבֵּהּ דְּעַמָּא הָנָא וּמַשְׁמַעְתְּהוֹן אוֹקַרוּ וְעַיְנַיְהוֹן עַמְצוּ דְּלָא נֶחְזוּן בְּעַיְנַיְהוֹן וְנֶשְׁמְעוּן בְּאֶדְנַיְהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלֶבְּהוֹן וְנֶתְתּוּבוּן לְוָתִי וְאֶשְׁבּוֹק לְהוֹן׃

Percioche il cuor di queſto popolo è ingraſſato, e con l'orecchie hanno grauemente vdito, & hanno chiuſi i loro occhij: per non veder mai con gli occhij, ne vdir con l'orecchie, ne intender col cuore, onde ſi conuertano, & io li riſani.

כח

22 חָפַצְנוּ לִשְׁמוֹעַ מִמְּךָ מַה תְּבוּנָתֶךָ כִּי מִכְּפִירָה הַזֹּאת נוֹדַע לָנוּ כִּי בְּכָל מְקוֹמוֹת יְדֻבַּר עָלֶיהָ׃

Mas qnerriamos oyr de ti loque ſientes: porque de eſta Secta notorio nos es que en todos lugares es contradicha.

23 וַיּוֹעִידוּ לוֹ אֶת־יוֹם וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו בַּמָּלוֹן רַבִּים לַאֲשֶׁר גִּלָּה וּבֵאֵר הֵיטֵב בֵּאֵר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים מֵעִיד וּמְפַתֶּה אוֹתָם אֶת־אֲשֶׁר עַל־יֵשׁוּעַ גַּם מִמֹּשֶׁה גַּם מִנְּבִיאִים מִבֹּקֶר עַד־הָעֶרֶב׃

Y auidoles ſennalado vn dia, vinieron à el muchos à la poſada, à los quales declaraua teſtificando el Reyno de Dios, procurando perſuadirles lóque es de Ieſus el Chriſto por la Ley de Moyſen, y por los Prophetas, deſde la mannana haſta la tarde:

24 וַאֲחָדִים הֶאֱמִינוּ לַמְדֻבָּרִים וַאֲחֵרִים לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Y algunos acordauan à loque ſe dezia, mas algunos no creyan.

25 וְכַאֲשֶׁר לֹא יֵאֹתוּ בֵינֵיהֶם וַיֵּעָלוּ בֶּאֱמוֹר פּוֹלוֹס אֶת־דָּבָר אֶחָד כִּי הֵיטֵב אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־אֲבוֹתֵינוּ׃

Y como fueron entre ſi diſcordes, fueronſe, diziendo Paulo eſta palabra, Que bien ha hablado el Eſpiritu ſancto por el Propheta Iſayas à nueſtros padres.

26 לֵאמֹר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל־תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל־תֵּדָעוּ׃

Diziendo, Vé à eſte pueblo, y diles, De oydo oyreys, y no entendereys: y viendo vereys, y no mirareys.

27 הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Porque el coraçon de eſte pueblo fue engroſſado, y de los oydos oyeron peſadamente, y de ſus ojos guinnaron: porque no vean de los ojos, y oygan de los oydos, y entiendan de coraçon, y ſe conuiertan, y yo los ſane.

κη'.

22. Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.

Neantmoins nous entendrons bien volontiers de toi ce que tu ſens: car quant à ceſte ſecte, il nous eſt notoire qu'on lui contredit par tout.

23. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

Et quand ils eurent aſſigné iour, pluſieurs vindrent à lui au logis: auſquels il expoſoit par teſmoignages le royaume de Dieu: & les induiſoit à croire ce qui eſt de Ieſus, tant par la Loy de Moyſe que par les Prophetes, depuis le matin iuſqu'au ſoir.

24. Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν.

Dont les vns furent perſuades par les choſes qu'il diſoit: mais les autres n'y croyoyent point.

25. Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν.

Parquoi eſtans en diſcord entr'eux, ils ſe departirent, apres que Paul leur eut dit vn mot, aſſauoir, Le ſainct Eſprit a bien parlé à nos peres par Eſaie le Prophete.

26. Λέγον, πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπὸν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

Diſant, Va vers ce peuple, & di, Vous orrez de l'oreille, & n'entendrez point: & en regardant vous verrez, & n'apperceurez point.

27. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Car le cœur de ce peuple eſt engraiſſé: & ont ouï dur des oreilles, & ont cligné de leurs yeux: afin qu'il ne voyent des yeux, & qu'ils n'oyent des oreilles, & qu'ils n'entendent du cœur & ne ſe conuertiſſent, & que ie les gueriſſe.

CAP. XXVIII.

22. Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia ubique ei cõtradicitur.

But we will heare of the what thou thinkeſt: for as concerning this ſect/we knowe that euery where it is ſpoken agaynſt.

23. Cum conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi: quibus exponebat, teſtificans regnum Dei, ſuadenſq; eis de Ieſu, ex Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

And when they had appointed him a day/there came many vnto him into his lodging/ to whome he expounded and teſtified the kingdome of God/and preached vnto them concerning Jeſus/ both out of the Lawe of Moſes / and out of the Prophets/from morning to night.

24. Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant.

And ſome were perſwaded with the things which were ſpoken/and ſome beleeued not.

25. Cumque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum. Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiã Prophetã ad patres noſtros.

Therefore when they agreed not among themſelues/ they departed / after that Paul had ſpoken one worde/to wit/ Well ſpake the holy Ghoſt by Eſaias the Prophet vnto our fathers.

26. Dicens, Vade ad populum iſtum, & dic ad eos, Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis.

Saying/ Go vnto this people/and ſay/By hearing ye ſhall heare/and ſhal not vnderſtande/and ſeeing ye ſhall ſee/ and not perceyue.

27. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

For the heart of this people is waxed fat/and their eares are dull of hearing/and with their eyes haue they winked/leaſt they ſhould ſee with their eyes/ and heare with their eares / and vnderſtande whith their hearts / and ſhoulde returne that I might heale them.

Das XXVIII. Capitel.

22. Doch wöllen wir von dir hören/ was du helteſt/ Denn von diſer Secten iſt vns kunth/ daß jr wird an allen enden widerſprochen.

Dog ville wi høre aff dig/ huad du holder/ Thi oſſ er vitterligt om dette Secte/ at det haffuer alleuegne modſigelſe.

23. Vnd da ſie jm einen tag beſtim̃ten/ kamen vil zu jm in die Herberge/ welchen er außleget vnd bezeuget das Reich Gottes/ vnd prediget jnen von Jeſu/ auß dem Geſetze Moſi/ vnd auß den Propheten/ von frůe morgen an/ biß an den abend.

Oc der de ſette hannem en dag faare da komme der mange til hannem i hans Herbere/ faar huilcke hand vdlagde oc vidnede om Guds Rige/ oc predickede ſaar dem om Jheſu/ aff Moſe Low/ oc aff Propheterne/ fra aarle om morgenen indtil afftenen.

24. Vnd etliche fielen zu dem/ daß er ſaget/ etliche aber glaubten nicht.

Oc nogle fulde til det/ ſom hand ſagde/ Men nogle trode icke.

25. Da ſie aber vntereinander mißhellig waren/ giengen ſie weg/ als Paulus ein wort redet/ das wol der heilige Geiſt geſagt hat/ durch den Propheten Eſaiam/ zu vnſern Vätern.

Oc der de vaare icke ſamdrectige met huer andre/ da ginge de bort/ der Paulus talede it ord/ At den hellig Aand haffuer talet vel formedelſt Propheten Eſaiam til vore Fedre.

26. Vnnd geſprochen: Gehe hin zu dieſem Volck/ vnnd ſprich: Mit den Ohren werdet jhrs hören/ vnd nicht verſtehen/ vnd mit den Augen werdet jrs ſehen/ vnd nicht erkennen.

Oc ſagd/ Gack bort til dette Folck/ oc ſig/ J ſkulle det høre met ørne/ oc icke forſtaa/ oc i ſkulle ſee det met øyene/ oc icke mercke.

27. Denn das hertz diſes Volcks iſt verſtocket/ vnd ſie hörn ſchwerlich mit Ohren/ vnd ſchlummern mit jren Augen/ auff daß ſie nicht der mal eins ſehen mit den Augen/ vnnd hören mit den Ohren/ vnd verſtendig werden im hertzen/ vnd ſich bekehrn/ daß ich jnen hůlffe.

Thi dette Folckis Hierte er forherdet/ oc de høre ſuarlige met Øerne/ oc blunde met deris Øyen/ at de ſkulle icke en gong ſee met Øyene oc høre met Øerne/ oc bliffue forſtandige i hiertet/ oc omuende ſig/ at ieg maatte hielpe dem.

Kapitola XXVIII.

22. Ale žadáme od tebe ſlyſſeti/ yak ſmayſſlijs/ neb geſt známo nám o tě Sektě/ žegij wſſudy odpijragij.

A ták chcemy od ćiebie ſłyſzeć co też rozumieſz/ ábowiem o tey ſekcie iáwno nam ieſt iż tey ſa wſzędy náodpor.

23. A když gemu vložili den/ ſeſſlo ſe gegich mnoho k němu do Hoſpody: Gijmžto wykládal/ ſwědectwij wydáwage o Kralowſtwij Božijm/ a dowozugijc gim o Gežijſſowi z Zákona Moyžijſſowa a Prorokůw/ od gitra až do wečera.

A tákże mu poſtánowiwſzy dzień/ przyſzło ich k niemu nie máło do goſpody/ kthorym z oświádczániem wykładał kroleſtwo Boże/ á wywodząc im o Jezuśie z zakonu Moiżeſzowego y z Prorokow/ od poránku aż do wieczorá.

24. A někteřij vwěřili tomu/ což Pawel wypravowal/ někteřij pak newěřili.

Tedy iedni zezwaláli ná to co powiedał/ niektorzy záśie nie wierzyli.

25. A když mezy ſebau nebyli ſwornij/ rozcházeli ſe/ kterýmž mluwil Pawel gedno ſlowo: Že dobře geſt Duch Swatý ſkrze Proroka Yzayáſſe mluwil k Otcům naſſým.

A gdy nie byli zgodni miedzy ſoba/ rozeſzli ſie/ á Páwel rzekł iednoż to ſłowo/ Záiſtec dobrze Duch święty powiedział przez Ezáiaſzá Proroká do oycow naſzych.

26. Řka: Gdiž k Lidu tomuto/ a řcyž gim: Vſſyma ſlyſſeti budete/ a nebudete rozuměti: a widauce budete widěti/ a neſpatřjte.

Mowiac/ idź do ludu tego á powiedz/ Vſzymá vſłiſzycie á nie zrozumiecie/ á widząc vyzrycie y nie vpátrzycie.

27. Nebž hrublo geſt Srdce lidu tohoto/ a wſſyma težce ſlyſſeli/ a oči ſwé zawřeli: aby ſnad newiděli očima/ a vſſyma neſlyſſeli/ a ſrdcem nerozuměli/ a neobrátili ſe/ abych gich nevzdrawil.

Abowiem zátyło ſerce ludu tego/ á ćieſzko vſzymá ſłuchali/ y zámrużyli oczy ſwe áby oczymá nie widzieli/ á vſzymá nie ſłyſzeli/ y ſercem nie zrozumieli/ y nie byli náwroceni ábych ie vzdrowił.

כח

28 תְּתִידַע לְכוֹן הָכִיל הָדָא דַּלְעַמְמֵא אֶשְׁתַּדַּר הָנָא פּוּרְקָנָא דַּאלָהָא הֶנּוּן גֵּיר וְאַף שָׁמְעִין לֵהּ׃

Siaui dunque noto come queſta ſalute di Dio, e mandata di Gentili, & eſſi Vdiranno.

29 וְכַד הָלֵין אֱמַר נְפַקוּ יְהוּדָיֵא וְסַגִּי דָּרְשִׁין הָווּ בֵּינָתְהוֹן׃

E dette ch'egli hebbe queſte parole, i Giudei ſi partiron da lui, hauendo fra loro vna gran conteſa.

30 וַאגַר לֵהּ פַּוְלוֹס מֶן דִּילֵהּ בַּיְתָא וַהְוָא בֵּהּ תַּרְתֵּין שְׁנִין וַמְקַבֵּל הְוָא תַּמָּן לְכֻלְּהוֹן אִילֵין דַּאתֵין הָווּ לְוָתֵהּ׃

Paulo ſi ſtette poi ben due anni interi in vn ſuo luogo tolto ad affitto: e riceueua tutti quelli che andauano à lui.

31 וּמַכְרֶז הְוָא עַל מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא וּמַלֵּף הְוָא עַיְן בַּגְּלֵא עַל מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלָא כָּלְיָן׃

Predicando il regno di Dio, & inſegnando le coſe del Signor IESV con ogni liberta, ſenza impedimento alcuno.

שְׁלַם פְּרַכְסֵיס דַּשְׁלִיחֵא
טוּבָנֵא הָנּוּ דֵּין
תַּשְׁעִיָתְהוֹן׃

כ ח

28 וְיִוָּדַע לָכֶם כִּי לַגּוֹיִם נִשְׁלְחָה יְשׁוּעַת אֱלֹהִים וְהֵמָּה יִשְׁמָעוּ׃

Seahos pues notorio, que á las Gentes es embiada eſta ſalud de Dios: y ellos oyran,

29 וּבְאָמְרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָלְכוּ הַיְּהוּדִים וַתְּהִי בַקָּרָה גְּדוֹלָה בֵינֵיהֶם׃

Y auiendo dicho eſto, los Iudios ſe ſalieron teniendo entre ſi gran contienda.

30 וַיַּעֲמֹד פּוֹלוֹס כְּלִילַת שְׁנָתַיִם בְּבֵית שְׂכִירָתוֹ וַיְקַבֵּל אֶת־כֻּלָּם הַבָּאִים אֵלָיו׃

Paulo empero quedo dos annos enteros en ſu alquil: y recebia à todos losque entrauan à el:

31 מְבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וּמְלַמֵּד אֶת אֲשֶׁר עַל־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכָל בִּטָּחוֹן וְלֹא יִכָּלֵא׃

Predicando el Reyno de Dios y enſennando loque es del Sennor Ieſus el Chriſto con toda confiança ſin impedimento.

תַּמּוּ וְנִשְׁלְמוּ דִּבְרֵי וּפְעָלֵי
הַשְּׁלִיחִים הַקְּדוֹשִׁים׃

κη'.

28. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.

Qu'il vous ſoit donc notoire, que ce ſalut de Dieu eſt enuoyé aux Gentils, & ceux l'orront.

29. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ζήτησιν.

Et quand il eut dit ces choſes, les Iuifs ſe partirent d'auec lui, ayans grãde diſpute entr'eux.

30. Ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν.

Mais Paul demeura deux ans entiers en ſon propre loage, & recueilloit tous ceux qui venoyent vers lui.

31. Κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

Preſchant le royaume de Dieu, & enſeignant les choſes qui ſont du Seigneur Ieſus Chriſt, auec toute hardieſſe de parler, ſans aucun empeſchement.

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

CAP. XXVIII.

28. Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſsum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient.

Be it knowen therefore vnto you/ that this ſaluation of God is ſent to the Gentiles/and they ſhall heare it.

29. Et cùm hæc dixiſset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

And when he had ſayde theſe things/ the Jewes departed / and had great reaſoning among themſelues.

30. Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum.

And Paul remayned two yeeres full in an houſe hired for him ſelfe / and receyued all that came in vnto him.

31. Prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Ieſu Chriſto cum omni fiducia, ſine prohibitione.

Preaching the kingdome of God / and teaching thoſe things / which concerne the Lorde Jeſus Chriſt / with all boldneſſe of ſpeach /without let.

FINIS.

Das XXVIII. Capitel.

28. So ſey es euch kunth gethan/ daß den Heiden geſandt iſt diß Heil Gottes/ vnd ſie werdens hören.

Saa ſkal det vere eder kundgiort/ at denne Guds Saligهed er ſent til Hedningene/ oc de ſkulle det høre.

29. Vnd da er ſolches redet/ giengen die Jůden hin/ vnd hatten vil fragens vnter jnen ſelbs.

Oc der hand talede dette/ da ginge Jøderne bort/ oc haffde mange Spørſſmaal mellem ſig ſelff.

30. Paulus aber bleib zwey jar in ſeinem eigen gedinge/ vnnd nam auff alle die zu jm einkamen.

Oc Paulus bleff thu aar i ſin egen Leyde/ oc anammede alle dem ſom komme ind til hannem.

31. Prediget das Reich Gottes/ vnd lehrete von dem HERRN Jeſu/ mit aller freydigkeit/ vnverboten.

Predickede Guds Rige/ oc lærde om den HErre Jheſu/ met al Driſtighed / oc det forbød ingen hannem.

Ende der Apoſtel Geſchicht.

Kapitola XXVIII.

28. Protož budiž wám známo/ že geſt Pohanuom poſláno ſpaſenij Božij toto / a oniž ſlyſſeti budau.

Niechżeć wam thedy iawno bedźie/ iżeć pogánom poſłano ieſt to zbawienie Boże/ á oni ſłucháć bedą.

29. A když to propowěděl/ odeſſli od něho Židě/ mnohé magijce mezy ſebau hádky.

A gdy to rzekł/ wyſzli od niego Zydowie/ máiąc miedzy ſobą wielki poſwarek.

30. Pawel pak trwal za celé dwě Léthě w hoſpodě ſwé/ a přigijmal wſſecky kteřijž přicházeli k němu.

Y mieſzkał Páwel przez cáłe dwie lecie w ſwym naymie/ á przyymował wſzytki ktorzy przychodźili do niego.

31. Káže gim o Králowſtwij Božijm/ a včé těm wěcem/ kteréž gſau o Pánu Gežiſſy Kryſtu/ ſe wſſým dauffánijm/ bez zabráněnij.

Odpowiedáiąc Krolestwo Boże/ y vcząc thych rzeczy kthore ſą o Pánu Jezuśie/ z wſzelkim beſpieczeńſtwem w mowie/ á żaden mu nie przekazał.

Skonáwágij ſe Skutkowé Apoſſtolſſtij.

2 Rde

Heerd. 165.

M RNnn 11.7.91.